IUL. 2005

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 6 ianuarie 1977 ● nr. 1 (463) 8 pag. 1 leu

EDIT GOG

De unde această fantezie înfloritoare (la o profesoară de engleză ca Edit Gog) ce mișcă penelul ei de pictoriță pe sticlă ? Poate că pictura i s-a scris în suflet încă înainte ca ea s-o descifreze ce anume este. Ea a învățat spontan „ce este pictura" de la toți și de la nimeni. A luat și ore de perspectivă, a deprins și acordul culorilor, a ascultat și sfaturile contradictorii ale pictorilor, a vizitat și expozițiile, dar prima sa pictură pe sticlă a conceput-o spontan, „fără să știu nici eu cum", cu adînci contururi în tuș, întinzînd apoi pasta cu degetul, dîndu-i viață, culoare și statornicie pe sticla subțire.

Edit Gog a deprins pictura pe sticlă și a ajuns să și-o desăvîrșească lucrînd mereu într-un fel de încîntare perpetuă. Lumea sa este lumea vieții din jur, pe care o ridică la simboluri plastice dragi. În lucrările sale domină mișcarea vegetalului, a mediilor subacvatice, sau a celor eterate, liniile și obiectele ei avînd o permanentă mișcare, toate pulsînd și extrăgîndu-și seva prin rădăcini sau brațe întinse între cer și pămînt. Materia picturii sale este una grea, chiar dacă elementele ce o compun plutesc, adeseori, într-o alchimie personală și într-o reverie. Masca are barbă, dar și rădăcini, undeva într-un teritoriu subpămîntean ce se întinde pînă sub cadrul de jos al picturii. Un Balon chimic, cu o materie în el, este scufundat într-o altă materie și această plutire duce spre o lume de vis. Castelul de basm este privegheat de o pasăre, lîngă turnurile sale întinse în cer. „Subiect" există oare în aceste picturi ? Poate că da, poate că nu, dar inspirația artistei merge adeseori numai în întîmpinarea culorii pure și a punerii sale în pagină, fără nici o „literaturizare". Pictorița este mai ales adepta unor mici alegorii plastice, pornind de la zonele cotidianului. Iată un vas pictat care conține două ființe, cuprinse de o flacără, care poate fi a dragostei. E o stilizare, o abstractizare aici, dar vasul ce-i leagă pe cei doi are la rîndul său rădăcini și plutește într-un fund de mare alburiu.

Pictorița își alege asemenea medii vegetale sau acvatice, sau, uneori, montane, care sînt însoțite de fluturi sau păsări în zbor, semne ale viului, ale inocenței, sau simple puncte de culoare-simbol plutind în spațiul celest sau alăturîndu-se personajelor compoziției. Totul este o fugă spre vis în picturile sale. Viziunea ei funambulescă (vasele de flori au ochi sau gură), are însă legături firești cu viața de fiecare zi. Fantasticul picturii sale nu este niciodată grosier sau neliniștitor, ci poartă o tentă copilărească, de poezie înfloritâ, de vis colorat, în care fantezia pictoriței se simte întotdeauna la ea acasă, culorile ei fiind încîntătoare și cît de pașnice, chiar în apropierile cele mai violente.

ION ARIEȘANU

„Colț de tindă"

Convorbiri

Cu ION BĂNUȚĂ

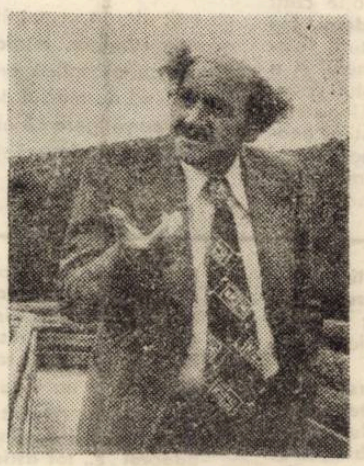

– Stimate tovarășe Ion Bănuță, vin la dv. ca la un poet de-o speță mai aparte, ca la un redactor șef al unei reviste mai aparte și ca la un fost editor într-o vreme mai aparte.

– Fără doar și poate că un poet, un redactor șef al unei reviste de cultură, un editor de carte beletristică nici n-ar putea să nu fie decît „mai aparte". El trebuie să fie miruit de Maica Natură cu, „un nu știu cum, un nu știu ce" vorba lui Eminescu Mai mult. Fiindcă – mai la urma urmei – de ți-ai asumat astfel de îndeletniciri cu totul neușoare, trebuie să porți în tine acel microb care, mai devreme ori mai tîrziu, tot te îmbolnăvește de personalitate. Deci, asta e ! Poet, de o speță „mai aparte". Aproape că mă înfurii auzind ce aud. Un poet trebuie să fie, nolens-volens, o apariție nu „mai aparte" ci absolut singulară. Altfel... murim de inaniție. Norocul, ori dezastrul lumii e că talentul nu se vede limpede, dintr-odată, la lumina zilei ci, mai degrabă, în dansul misterelor nopții. Să nu se sperie nimeni însă. Asta nu ne încarcerează într-o formulă, într-o anatemă. E numai o metaforă.

– Vorbeam mai înainte de poetul de-o speță mai aparte, ce ne mărturisiți despre alegerea pe care ați făcut-o în acest sens ?

– Apropo de... Eu, jur, n-am făcut nici o alegere, întru a mă logodi cu Măria-Sa, Poezia. Culmea e, nici nu m-am gîndit vreodată, jur, – și nu sînt sperjur – că aș putea fi poet. Și, – de sînt, precum lumea zice și precum zic marii mei idoli, Arghezi, Călinescu, Perpessicius și alții, asta înseamnă că... Să rămîn, totuși, într-o dilemă. Poezia m-a ales ? Am ales-o eu ? Ori ne-am ales... Amîndoi ? Ori nici una, nici alta ? Ce de nepreväzute ! Pur și simplu, mă înfior. Dar, această dramatică încurcătură Al. Piru s-o înțeleagă nu poate.

– Prima dată, ați lucrat în gazetărie, cum ați descoperit ulterior poezia ?

– Da ! Prima oară am lucrat în presă. Mai precis. În presa ilegală. Aici, totuși, să deschidem o paranteză. Era, – ce coincidență ! apropo de acest interviu pentru „Orizont" – în Banat, la Timișoara. Prin anii 1940–1941. Cu ceva înainte de arestarea mea. Doamne ! Ce vremuri ! Era o nebunie a entuziasmului fără de margini întru o iubire de Țară, de Lume, de Frumos, împotriva terorii, împotriva fascismului, împotriva neomeniei. Navigam cumplit de fierbinte și de responsabil cu sufletul, tot pe stindardele Libertății, pe aripile Speranței. Purtam adînc în sîn slovele de explozie și de viitor. Era fascinant. Viața era aproape. Moartea era aproape. Un „Manifest" împotriva lui Hitler te putea duce, dintr-o dată, la eșafod. Da ! Romantismul nu este, n-a rămas, și nu va rămîne o vorbă goală. Ilegalitatea noastră a comuniștilor s-a identificat cu idealul omului, cu noi înșine.

– Cine v-a sprijinit spiritual sau ce revistă v-a susținut la debut și apoi mai tîrziu, pentru a vă face mai bine cunoscut publicului și criticii ?

– Ei, bine, cred, – nu sînt nici rău, nici bun, și nici altfel – dacă aș susține că... nu prea știu. Drumul meu către poezie se pierde, într-un fel, în negura evenimentelor. Am publicat poezie, – în „Presa Liberă", ziarul ilegal pe care îl conduceam înainte de arestare. Și, după eliberare, – dintr-o temniță de Arad, la 23 August 1944 – am publicat în ziarul „Luptătorul bănățean" din Timișoara, în „Severinul" din Lugoj, în Revista lui Ion Stoia-Udrea, „Vrerea", în revista lui Sașa Pană, „Orizont", – care m-a și salutat ca poet – ș.a.m.d.

– Venind vorba de critică, vă rog să-mi definiți relațiile dv. cu ea, de la începuturi și pînă în

Interviu consemnat
de DUMITRU UDREA

(Continuare în pag. 7)

Bună dimineața, 1977!

Pentru toți Anul Nou continuă să rămînă vîrsta comună a lumii, cu toate amintirile de îmbărbătare despre istorie, cu toate gîndurile spre viitor, și spunem, la cei 1977 de ani, la cei zeci sau douăzeci de mii de ani de istorie scrisă în straturile de pămînt de dedesubtul picioarelor noastre, spunem : sîntem încă atît de tineri !

După atîția ani zburăm puțin în păsări, deasupra pămîntului, trecem prin ape, puțin, în pești, în păsări și pești de oțel și ne întoarcem repede cu tălpile pe pămînt, precum Anteu, desculți în țărîna pămîntului, să ne pătrundem cu puterea scrisă în adîncul lui, an peste an, ev peste ev, pînă la cei de-acum. Numai așa, cu picioarele pe pămînt sîntem în stare să privim viitorul, să ne simțim puternici, să gîndim apa și aerul, să socotim lumea, ca fiind a oamenilor și să-i gîndim binele numai în sens uman. Numai așa, cu picioarele pe pămînt, pentru că anii ce vin poartă înlăuntrul lor sărbătorile unor timpi trecuți dintr-o istorie, vîrstele rotunde ale evenimentelor care ne-au însemnat marile împliniri sau drame.

Am intrat pe poarta Noului An cu pieptul deschis, liberi, să ducem la împlinire faptele ce ne-am propus, am intrat cu sufletul încărcat de rosturile aduse pînă la noi de înaintași, plini de recunoștință față de sacrificiul lor. În Noul An vom împlini o sută de ani de independență, o sută de ani de la războiul reduteior, cel în care voința de neatîrnare a poporului, a acestei ființe din care facem parte, a învins pentru toți cei născuți atunci sau mai tîrziu, cei ce, mai apoi au luptat cu nedreptatea și, acum șaptezeci de ani, și-au vărsat sîngele în crunta răscoală a lui 1907 ; și, tot în Noul An ca o împlinire peste timp, vom sărbători treizeci de ani de la proclamarea primei Republici democratice și populare din viața poporului nostru. Treizeci, șaptezeci, o sută de ani... compartimente de timp așezate peste generațiile părinților și bunicilor noștri. Eroism în numele voinței de libertate și dreptate, în numele dragostei de patrie, al dragostei pentru pămîntul acestui popor, al speranței de descătușare și prosperitate. La un capăt de timp – sacrificiul înalt al dorobanților, la celălalt capăt – noi, strănepoții lor, rostuind liberi cu același eroism haina nouă a României, visate de ei.

Anii pornesc dinlăuntrul ființei noastre și se așează sub noi, straturi, straturi de memorie, în lutul de sub tălpi să nu-l putem uita să nu ne putem simți oameni stăpîni pe viitor și trecut decît anteic, cu picioarele pe pămînt.

Am intrat pe poarta Noului An cu sufletul plin de însemnele istoriei să înțelegem vîrsta poporului, să ne limpezim gîndurile pe care le avem înscrise, prin ea, în noi, spre a putea înainta demni, înalți, puternici spre viitor. Și, pentru a ne defini este deajuns să numim sărbătorile acestui an (căruia îi spunem astăzi „Bună dimineața !") : Voința de neatîrnare, de dreptate, Eroism patriotic în apărarea pămîntului țării și, peste toate, Puterea de a izbîndi.

Sărbătorile istoriei au însemnat locuri pe pămîntul țării, alături de care noi, cei de la capătul prezent al timpului așezăm semnele sărbătorilor noastre, nu mai puțin eroice, nu mai puțin înalte, dense, una lîngă cealaltă cît o istorie nouă, grea de evenimente cotidiene care pot, numai în acest fel reușesc să cuprindă împlinirea marilor îndemnuri aduse din istorie și purtate în noi, mereu tinerii oameni ai României. Sărbătorile istoriei, numindu-le sau nu, există în noi, în gesturile fiecărui om, în înțeleapta cumpănire în fața greului, în demna credință în viitorul luminos al țării și al poporului.

La capăt de an, adresîndu-se întregului popor prin Mesajul de Anul Nou, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, după ce a felicitat pe toți oamenii muncii, pe toți cetățenii țării pentru rodnicul bilanț al anului 1976, primul an al cincinalului revoluției tehnico-științifice în țara noastră, cheamă întreaga națiune socialistă la îndeplinirea sarcinilor ce-i stau în față în noul an, spunînd :

„Începem anul 1977 cu hotărîrea fermă de a înfăptui neabătut planul dezvoltării economico-sociale a țării, de a asigura, în continuare, progresul în ritm rapid al industriei și agriculturii, al întregii economii naționale. În centrul întregii activități va trebui pusă ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, creșterea puternică a eficienței economice. În acest scop este necesar ca toate organele și organizațiile de partid, toți oamenii muncii să acționeze cu înaltă răspundere și spirit de abnegație pentru înfăptuirea hotărîtă a măsurilor de reducere a consumurilor de materiale și materii prime, ieftinirea investițiilor și reducerea cheltuielilor de producție, pentru creșterea susținută a productivității muncii și organizarea pe baze științifice a producției și a muncii."...

„În anul în care intrăm vom sărbători centenarul independenței – eveniment istoric de însemnătate hotărîtoare pentru progresul economico-social al țării, pentru afirmarea liberă și independentă a națiunii noastre – va avea loc primul festival al muncii și creației poporului nostru, „Cîntarea României", se vor desfășura lucrările Congresului cooperativelor agricole de producție, Congresul consiliilor oamenilor muncii și ale Conferinței Naționale a partidului. Să întîmpinăm aceste evenimente și reuniuni cu noi succese în toate domeniile de activitate, în realizarea hotărîrilor Congresului al XI-lea."

Pentru toți Anul Nou, căruia i-am spus „Bună dimineața !" este o treaptă pe care o vom urca-o în devenire, un timp al eforturilor și al eroismului, în bătăliile pașnice puse sub semnul înalt al perfecționării, cu materia, cu timpul, cu însăși ființa conștiinței noastre. „1977" îi găsește pe strănepoții dorobanților în plin avînt al cincinalului revoluției tehnico-științifice, așezînd apele în matcă de piatră să le smulgă puterea ascunsă și să le-o transforme în energie, gătind sămînța în ciclurile pămîntului spre pîine, ori scotocind în urma nevăzutului atom să-i smulgă scînteierea cosmică și s-o pună în motorul timpului, să dospească, pită, spre mai binele oamenilor.

Urmașii celor de la '907, descătușați de semnele durerii, cîntă țara, viața și năzuințele unui popor, cu glasul înțelegerii rosturilor sale, liberi, în versul de datină al cîntecelor muncii.

Bună dimineața, 1977 ! **Credem în noi și în tinerețea perpetuă a muncii. Credem în puterea unității idealului nostru comunist. Credem în noi trepte de istorie pe care le vom înălța în dreptul numelui nostru de România a anului 1977 !**

PAUL EUGEN BANCIU

26579

Cronica literară

TREI POEȚI *)

1. Faima traducătoarei de excepție a pus în umbră lirismul propriu, deși Eta Boeriu a avut nu numai conștiința valorii lui, dar și aceea a subordonării, a unei rețineri umile, necesară poate tălmăcitorului care trebuie, adesea, să se uite pe sine, dacă vrea să descifreze înțelesurile esențiale ale poeziei altora. Încă în primul volum ne mărturisește : „Iată, acesta e sufletul meu, / luați și mâncați fără frică. / Zile și ani l-am ținut sub pecețI, / astăzi cuvîntu-l despică" (*Ce vînăt cring*, p. 81). Și dacă stăpînirea și subordonarea au fost o realitate dureroasă, nu-i de mirare actuala *Risipă de iubire*, cum se intitulează ultimul său volum. O risipă nu numai din plinătatea sufletului, ci una de imagini, de metafore, o risipă de poezie. Peste *Cringul vînăt* (1972) și *Dezordinea de umbre* (1973), un joc uneori tragic, niciodată detașat sau ironic, al sentimentului ce pustiește, al cenușii și amintirilor, al regretelor și plenitudinii. Un joc al contrariilor specifice acestui sentiment în care își găsesc unitatea, chiar dacă numai pentru o clipă, cele mai opuse stări, lumina și întunericul, sfîșierea și bucuria, în ultimă instanță viața și arderea ei. O ardere pînă la incandescență, o incantație de maximă intensitate, o risipă pînă la epuizare. O continuă dăruire a inimii, un cîntec necontenit, ca un permanent fum de tămîie cu bună mireasmă. Versurile, cu rare ecouri doinașiene *(Scrisoare de iubire)*, sînt adesea calme *(Răspuns era fiorul)*, de cele mai multe ori neliniștite și neliniștitoare, abrupte și neartículate, ca și arderile lăuntrice, fără spațiu și fără limite *(La mare, singură seara, Cîine căutînd un loc pentru osul, Iluzii neprecupețind* etc.). O continuă pendulare între extremități, o dialectică afectivă a dăruirii și regretelor, a febrei mistuitoare și cenușii cu gust amar („și nu știu, eu, sau numai ziua moare"), a risipei și amintirilor („se scutură vremea risipei"), amintiri sfîșietoare („ce scurtă povară de crini am purtat, / ce lungă durere-a-ntristării") și păreri de rău zadarnice („nimic n-a mai rămas și timpul trece").

Eta Boeriu dezvăluie și-n acest volum același lirism tulburător, îndreptățindu-ne să punem pe același plan poetul cu tălmăcitorul, realizați deopotrivă.

2. Alexandru Raicu a publicat și înainte de *Sosesc romantic* și după aceea numeroase volume de versuri. Am amintit volumul din 1968, socotit de unii comentatori punct de ruptură în creația poetului, el fiind de fapt semnul că nu-și părăsise uneltele, deși mulți ani nu publicase nimic. O continuitate este vizibilă, mijloacele lor fiind aproape aceleași. *Sosesc romantic* aducea însă, la data apariției lui, un sunet deosebit de al altora, interesați de noi experimente, fiind cu privire mai mult spre viitor decît spre trecut. Sonul romantic, adesea patriarhal, versificația ușoară, comunicarea directă, mai puțin a ideilor cît a unor stări sufletești fără prea multe complicații, respirau un aer de prospețime, continuat și-n alte volume, pînă la acela de acum, *Viața, cîntecele și speranțele cioplitorului de barcaze*. Același lirism, mai mult exterior, aceleași senzații elementare surprinse-n versuri străvezii, cu rime facile. Ar fi suficient să ne oprim o clipă la poema *Germinație* : „Se-apleacă vălul zilei nentinat / pe buze și pe ochi într-o chemare. / Rămîn în față. Frunzele-amărui / s-au înroșit deatita încordare. / / Se-aude, puls în mugur, măsurînd / dantela picurată în mărgele. / Și-s zorii și semințe grele cresc, / să se ridice plantele la stele", ca să vedem modalitatea și mijloacele poetice utilizate. „Vălul zilei „chemarea" ochilor, „dantela", mărgelele, ridicarea la „stele" aparțin unei vîrste lirice revolute. Ca să nu amintim de rimele din alte poeme („rece-zece", „chei-trei", „pește-cleștе" etc.), unde cuvîntul al doilea este *cerut* doar de primul (necesitate prozodică), dar nu corespunde unei necesități lirice interioare. De la titlul volumului pînă la *Pilpîiri*, ultimul poem („lîngă cais-bolnav de vis"), aceleași potriviri de cuvinte și aceiași exterioritate. Chiar și în *Inelele din coajă cresc*, poemă în care se vorbește totuși de moarte sunetul e același, limpede și surprins în versuri corecte. O poezie fără neliniști și accente tragice, discretă și ușor sentimentală, fără complicații, nici stilistice, nici problematice.

3. Nici Ion Cocora nu este la întîiul volum. Pînă la *Inventatorul de numere* a mai publicat trei. Acesta din urmă est- însă cel mai ambițios și cu cele mai numeroase reușite. Chiar dacă modelele nu sînt prea greu detectabile. Dar esențialul e în puterea de asimilare și, bineînțeles, în substanța la care modalitatea se aplică. Volumul are trei „cărți", *Plante de dincolo, Viața netrăitc a faunului* și *Inventatorul de numere*, totalizînd peste o sută de poeme. Și spre coșmarul învățătoarei din Șiria, nici una nu are punctuația academică pe care domnia-sa se muncește s-o deprindă cu tinerele vlăstare. Dar poemele se pot urmări și așa cu bucuria că te afli adesea în fața unei lirici concentrate, cu un limbaj poetic autonom, corespunzător tendințelor moderne ale poeziei. Un ermetism ușor artificial, de felul celui din poema *Nopțile toamna* : „Nopțile toamna macină ca stagnările și nimfa E frig copilule uimit de monotonia boabei de piper E frig pe lujere mirifice unde păunul nu mai spulberă iluziile de frumusețe ale captivității Căzute într-o somnolență acvatică nici celelalte vietăți nu-și mai denunță goliciunea vocii Nervi pierduți ochii albaștri ai faunului care în liniște își aduc aminte Care memorie a fidelității", altul ponderat ca în *Ce poți fi tu*, una din cele mai reușite poeme ale volumului. Există dealtfel numeroase poeme ce se reține datorită tocmai acelei corespondențe dintre conștiințele noastre și modalitățile lirice contemporane, cu noi categorii estetice, dar mai ales cu expresii lirice adecvate. Poate pe alocuri un ușor retorism *(Din străfunduri senine, Hei marea în dimineața de mai, O tinerii și inaccesibilii și frumoșii mei clovni)* și repetiția aceluiași vers : „d spre ce vestesc" (*Despre ce vestesc mările*), „pămînt de țară" (*Terține*), „va fi curînd (*Zăpadă în ianuarie*) subțiază lirismul, aducînd un sunet nepotrivit.

Volumul este în general echilibrat și pare a fi cel mai reușit din activitatea de pînă acum a poetului, inscriindu-se în perspectiva deschisă de *Dezlegare de chaos*.

ION MAXIM

---

[1] **Eta Boeriu, Risipă de iubire,** Editura Albatros, 1976 ;
[2] **Alexandru Raicu, Viața cîntecele și speranțele cioplitorului de barcaze,** Editura Cartea Românească, 1976 ;
[3] **Ion Cocora, Inventatorul de numere,** Editura Dacia, Cluj, 1976.

Traian Liviu Birăescu

CĂILE ESEULUI

Editura Facla, 1975

---

1. Traian Liviu Birăescu era, în Banat, la începutul deceniului al șaselea, o autoritate critică ; cronicile sale dramatice, bătăioase, necruțătoare (cum vor fi reacționat, atunci, actorii, directorii, scenografii, suflerii teatrului ?) îl arătau apt de a refuza o piesă mediocră ; cronicile literare confirmau o vocație de polemist. Descins dintr-o familie de cărturari (tatăl criticului a scris cîteva studii prețioase de istorie a Banatului) Traian Liviu Birăescu părea a continua, în slujirea culturii locului, o tradiție a familiei. Totuși, criticul se îndepărtează de tot ceea ce era „bănățenism", localism, devenind profesor de literatură universală, comparatist, universitar preocupat de fapte moderne ale literaturii și nu de cele mărunt-locale. **Condiția romanului** (1971) ar ilustra etapa despărțirii de foileton : criticul păstrează amintirea dezbaterilor din presa literară, dezbateri la care și el, cu cinste și onoare, participase. Dincolo de acestea, Traian Liviu Birăescu mai citește și alte cărți și propune cititorului o seamă de **autori moderni.** Nu în afara continuității : bănățenismul, pe o latură fructuoasă a afirmă ii sale, are superstiția **modernului** și a **modernității,** citeodată snobismul lui. În Banatul deceniilor patru și cinci se traduc Whitman, Toller, Ungaretti, Umberto Saba, Montale ; un romancier duce stilul neologistic-estetizant către absurd, într-un roman totuși ilizibil azi **(Ard luminile-n Vitol).** Lîngă împătimitul tradiționalism, inițiative ce aminteau intensa frecventare a culturii europene. Demersul comparatist al lui Traian Liviu Birăescu este deci inscris într-o tradiție a locurilor. Tot într-o tradiție locală e monografismul : **Căile eseului** este prima carte din critica (eseistica) actuală ce își propune să fie o „biografie" a genului.

2. Criticul își descrie pe larg intențiile în paginile introductive intitulate **Acul busolei : „Efortul și atenția noastră se îndreaptă, mai ales, spre eseul contemporan. Problemele sînt, în această zonă a actualității, pe cît de interesante, pe atît de puțin cercetate. Aici, mai mult decît aiurea, credem că sîntem în situația navigatorilor de odinioară ce înaintau călăuziți doar de acul busolei ; trebuie să constatăm că teritoriul eseului e relativ puțin cercetat în teoria noastră literară."** Primele aspecte așadar pe care încearcă să le elucideze autorul sînt teoretice. Eseul este „o formă specifică a literaturii moderne", sinteză a gîndirii abstracte, imagine artistică, sinteză caracteristică culturii secolului nostru. Totul e clar, simplu, didactic, **pledînd** pentru eseu ca gen nobil într-o modernitate : „Eseul reacționează împotriva ideilor de duzină răspîndite (...) de o literatură „mass media". Adorno constatase înrudirea eseului cu retorica, T. L. Birăescu notează cu mare plăcere că eseului îi este caracteristică **arta persuasiunii.** Analizînd **polivalența structurii eseului,** raportul dintre **imagine** și **idee** în interiorul eseului, ca și relația **eseu-publicistică,** criticul întreprinde o seamă de delimitări utile, nu odată inedite, operate cu mare entuziasm și, de aceea, mai ales în amănunt, corijabile. Astfel, ne putem întreba dacă, într-adevăr, autonomia eseului față de texte e absolută, așa cum afirmă autorul : adică, dacă am putea alcătui un eseu despre metaforă pornind de la poeții premiați de poșta redacției.

3. Introducerea în analize, (primul capitol fusese consacrat „Structurii eseului") se face, firește, prin intermediul lui Montaigne. Pentru Traian Liviu Birăescu, **Eseurile** lui Montaigne propun „un tip special de lectură". Cîteva dintre asociații, denotînd o admirabilă mobilitate a ideilor, merită a fi transcrise : **„Eseul se constituie, așadar, nu atît pe linia unei literaturi de glose și comentarii ci, mai degrabă, împotriva unei asemenea, literaturi. Legătura cu glosa, preceptul, adagiul, sentința morală, s-ar putea asemui cu aceea care, în mitologie, există între Cronos și fiii săi, ce sînt înghițiți de propriul lor tată. Eseurile mai curînd pun capăt, decît continuă o astfel de literatură. Sub acest aspect, cartea lui Montaigne se aseamănă cu romanul lui Cervantes. Căci și Don Quijote e un prohod al romanului cavaleresc, în această măsură în care Eseurile îngroapă o literatură de culegeri a înțelepciunii altora fără prezența unei atitudini proprii, personale".**

Dintre contemporani este reținut Albert Camus, – trecere cam abruptă – pentru a se oferi, în mai bine de jumătate din carte – meditații asupra eseului românesc. Sistemul preferențial e practicat atît în **Marginalii la eseul românesc interbelic** (considerații interesante însă urmărite de o stranie nehotărîre) cît și în **Însemnările despre eseul românesc contemporan** (cu intuiții ce se cereau mult dezvoltate). Analiză a situației și șanselor eseului în epoca modernă, cartea lui Traian Liviu Birăescu este, ea însăși, un eseu : prudentă în afirmații (uneori răminînd, tactic, în tovărășia studiului lui Adrian Marino), **Căile eseului** este, nu mai puțin, o cercetare monografică, prima de acest gen întreprinsă la noi. Seriozitatea dascălului universitar ne pune la adăpost de surpriza aproximațiilor critice ; în risipirea ideilor, multe dintre ele uitate printre propoziții jucăușe, îl descoperim pe cronicarul de altădată. Plăcutul stil colocvial de demult îl mai încearcă pe cercetător, și cititorul e mereu furat de plăcerea de a număra cuvinte bucucașe ; pînă la pagina 50, păcatul ne-a încercat și pe noi. (Pînă la pagina 50, conducea **aidoma,** cu nouă întrebuințări, urmat de **invederează,** cu opt, **în pofida,** cu cinci, **anevoie, se revendică, zăbovi, ideile-forță, geniu,** cu trei, etc. În competiție pentru locuri fruntașe, se mai găseau **izbelește, lesnicios, spiță, parcimonie, osîrdie** și altele, cu autentică aromă arhaică). După pagina 50, furați fiind de mersul de metronom al ideilor, am renunțat, cu convingere că arta persuasiunii eseistice reclamă, uneori și mici eforturi stilistice.

C. UNGUREANU

Instantanee

Demonul modei

Fie și dacă, după André Gide, există mode „jusque dans la façon de souffrir et d'aimer", ca să nu mai vorbim de vogile care,din timp în timp, bintuie prin arte și științe..., onoarea de a fi într-adevăr o „idee clară și distinctă" îi revine, totuși, celei vestimentare. Aici, spiritul modei ni se dezvăluie, de fapt, drept ceea ce, dintotdeauna, este : un demon capricios, ironic, irezistibil și totalitar, hălăduind pe vastele domenii ale bietei noastre superficii – pe care o îmbracă, o dezbracă, o reîmbracă după bunu-i plac... Astfel, piciorul e constrîns să facă echilibristică pe tocuri ori să se alungească incredibil în încăltările zise à la poulaine : capul, silit să poarte hennin-uri conice or vre-un „gigant" țilindru, peneturi, flori și fructe : „pomiere", „jardiniere", își lice fanariote (rivalizînd cu cele mai somptuoase cucurbitacee) ori falnice peruci de pînă la 80 cm. înălțime, zise și à l'échelle (fiindcă impun utilizarea scării). De la extremitățile acestea, demonul trece tacticos spre centru : gulerele devin atunci enorme, niște corole albe, mult învoalte (ca în tablourile lui El Greco) ; mînecile se umflă ori mătură pămîntul (houppelande-le sînt la modă), trenele se măsoară în zeci și zeci de coți. Demonul nostru se fixează, apoi, asupra taliei feminine, care – ca la bursă, cotele – este mereu fluctuantă, căzînd mai jos de pîntec ori ridicîndu-se pînă sub linia sînilor (ca în portretele lui Ingres), subțiindu-se pînă la sufocare în menghina corsetelor ori îngroșîndu-se treptat, ca la Versailles, în lunile binecuvîntate ale sarcinii Mariei-Antoinette, conform cu stadiile acesteia : quart de terme, demi-terme și celelalte...

... Mulți, fără îndoială, protestează. Predicatorii (între alții, și Ivireanul nostru) devin miniosi, aruncă anatema și proorocesc apocalipsa, în toată mascarada asta văzînd o diavolească mînă ; medicii, mai nou, cîrtesc și ei, iar purita..ii se încheie strict, pînă sub bărbie..., tot ceea ce pot, vai, aceștia să facă fiind să impună, eventual, o nouă modă, una, firește, austeră – și. astfel, haina neagră e, finalmente, adoptată, în secolul burghez, de toată lumea.. Căci demonul e mai puternic decît toți. Nici uniforma nu-i rezistă, nici sutana. Puțin îi pasă lui de ceea ce, să zicem, se cheamă funcționalitate, ca și de bunul nostru simț. Îi place să ne facă să ne supunem accesoriului și superfluului, efemerului și așa-zisei „transiențe", ba chiar să facem, din acestea, însăși rațiunea noastră de a fi. Pînă și „janseniști ai artei", asceți ca Mallarmé, se lasă ispitiți de el, preocupîndu-se de la dernière mode..., **pe care un Camil Petrescu o acceptă ca pe o liberă participare la ceea ce se cheamă** Zeitgeist, **iar Jean Cocteau, acest „grand couturier des lettres françaises" cum îl numește Gaëtan Picon, o scuză pe temeiul că. oricum, ea, moda, „moare tînără" ; și nu făcuse însuși Pușkin elogiul** manucure-i ?... **De-altminteri, demonul acesta proteic și teribil de activ nu-i ocolește nici pe morți, pe care îi îmbracă adecvat..., tot astfel cum îi investmîntă : îi harnașează, caparasonează, frizează și buclează pe cai, pe cîini și alte dobitoace ! Ba nici picturile nu-i scapă totdeauna, ca frescele lui Michelangelo, cele din Judecata de apoi, pe care demonul pune să fie îmbrăcate cuviincios..., istoria însăși a picturii, a portretisticii cel puțin, fiind într-un fel istoria costumului (la modă).**

Că, după (pare-mi-se) Roland Barthes, moda ar fi urmarea unor decizii prea-lucide și „la rece" ale cutăror grupuri de tehnocrați ai modei, această ipoteză (scientistă) nu clintește, totuși, nimic din caracterul ei imprevizibil și anarhic, de veritabilă stihie, după cum nici nu pune sub semnul întrebării dreptul la existență al demonului nostru (care, ca orice demon, poate să-și aibă interpușii lui). La urma urmei, sîntem liberi să nici nu credem într-o astfel de himeră, cum nu mai credem nici în șarpele edenic – cu care, dacă vreți, demonul nostru seamănă, totuși, foarte bine : vorbește la perfecție limba Evei, e sinuos și năpîrlește des !

ȘERBAN FOARȚĂ

Prezenţe literare

Proza lui Alexandru Deal

Cele trei romane publicate pînă azi de Alexandru Deal (**Nisip,** 1968 ; **Laşii,** 1971 ; **Anotimpul făgăduinţei,** 1975) avînd, fiecare, o personalitate (tematică şi chiar stilistică) distinctă, rămîn (spre lauda lor) componentele, dinamic unite, ale aceluiaşi întreg. Dincolo de anecdotică, dincolo de coloratura mai mult sau mai puţin separată a fiecărei cărţi, se desluşesc angrenajele unui edificiu adînc – ceea ce am numit **macrostructura stilistică** a operei.

Dar, mai întîi, ce comunică stratul literal, care este sensul imediat al expunerii ? Toate cele trei volume urmăresc biografia unui tînăr, plasată, cu deosebire, în anii de după război. Numeroase pagini mustesc de poezia – cam fiziologică – a pubertăţii şi adolescenţei. **Luca** (din **Nisip**), **Octav** (din **Laşii**) şi **Valer** (din **Anotimpul făgăduinţei**), profund marcaţi de amprenta războiului, sînt firi hipersensibile, interiorizate, doritoare de relaţii interumane limpezi, dezinteresate şi demne. Toţi trei se află mereu în căutarea unui echilibru lăuntric, a unui mod de existenţă care să-i satisfacă. Variate planuri temporale şi spaţiale se intersectează necontenit, dînd la iveală medii sociale şi familiale diverse. Portrete remarcabile ne întîmpină la tot locul, iar destinul eroilor este plasat, cu multă măiestrie, atît în prezent, cît şi în istorie. **Anotimpul făgăduinţei,** îndeosebi, care înfăptuieşte o relativă sinteză între expunerea ceva mai cursivă din **Nisip** şi „scriitura" confuză a **Laşilor,** propune nenumărate episoade din lumea citadină sau rurală, scene tari (datorate, unele, aceluiaşi război) sau, dimpotrivă, diafane, portrete şi tablouri dintre cele mai izbutite ş.a.m.d. Tot aici, procedînd realist şi îndepărtînd orice prejudecată, Alexandru Deal aduce în centrul dezbaterii – ca personaj problematic – un şofer (individ căruia, îndeobşte, i se atribuie epitetul de „dur" şi o psihologie rectilinie şi furtunoasă).

Cît priveşte metafora bazală (temelia, izvorul prozei), ea porneşte de la o acută intuiţie a delicateţei, a fragilităţii şi complexităţii insului – intuiţie care se materializează în două imagini-pivot : **trestia** (cu grefa **clorofilă**) („Trup subţire, carne fragedă ca trestia verde", **Anotimpul făgăduinţei,** 28 ; „Chipul ei neutru şi lipsit de clorofilă", **ibidem, 108**) şi, mai ales, **fluturele.** Aceasta din urmă generează, de fapt întreaga alcătuire, morală şi materială (compoziţională) a lucrărilor. Eroul pare, într-adevăr, o fragedă **lepidopteră,** cu ciclul evoluţiei neîncheiat. Armătura metaforei este fixată, discursiv, este enunţată în **Nisip** (123, 126 ; la 126 se prefigurează şi regresul spre lumea din următorul volum care se leagă, organic de primul). Aici metafora apare coalescent, în celelalte romane e implicată. Titlul volumului dintîi e o alegorie, deconspirată la pagina 107 : „zborul" eroului – agitat, fără o ţintă precisă, e zbuciumat şi obositor – asemenea unei înaintări prin nisip.

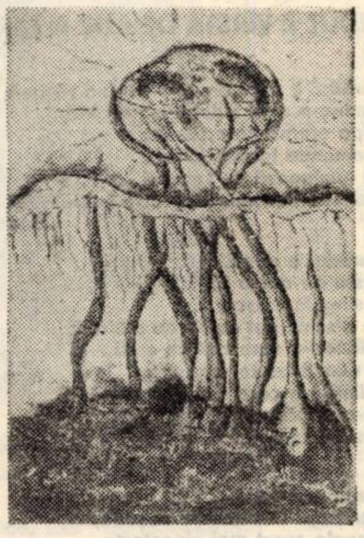

„Sămînţă de stea"

Laşii aruncă, explicativ, o privire în trecutul, în filogenia personajului ; în interiorul stătut al unui timp uitat, negat de ritmul nou al actualităţii. Existenţa larvară a micului burghez, o faună inferioară, „laşă", „domeniile întinse şi adînci ale liniştii, ale amorfului" (**Laşii,** 40) sînt detaliate (şi sugerate) cu o măiestrie impresionantă. Tactul, îndeosebi, posedă un extins registru de nuanţe. Impulsurile auditive însele devin senzaţii tactile (aici sau aiurea) („declicul comutatorului m-a atins ca o picătură rece pe piept", **Anotimpul făgăduinţei,** 264). Şi, alături de acestea, o **hiperbolizare diafană a anotimpului,** o cercetare încărcată de voluptate a zvîcnirilor marelui vag, a reacţiilor elementare. Natura personajului central **induce** şi **grefează** toată materia, toată realitatea prozei. Se stabilesc subtile armonii şi dezacorduri între substanţa metaforei-pivot şi mulţimea de acţiuni, calităţi, personaje secunde ce-o înconjoară. Pe de altă parte, structura şi mentalitatea fondului se răsfringe în stil : alert, sacadat, dramatic în **Nisip ;** lent, magmatic, păstos, lipsit de direcţie în **Laşii.**

Calea maturizării, a împlinirii o dă **Anotimpul făgăduinţei.** Aici personajul îşi acceptă meditativ condiţia, aici el se acceptă şi se autoreflectă împăcat. Contactul cu semenii e deschis, grav, camaraderesc (termenul dominant este **plăcut**). „Zborul" dobîndeşte trasee şi ţeluri exacte. Abia acum autorul îşi prezintă eroul ca o **trestie** cu adevărat **gînditoare** (cum ar zice Pascal) – el care în **Nisip** era un recipient senzorial al ecourilor dinafară iar în **Laşii** „un ghem de senzaţii inform" (38). Circuitul imaginii se încheie firesc şi – esteticeşte – convenabil.

Epicul, analiza, au drept cadru **oraşul,** căruia Alexandru Deal îi dedică pasaje de mare frumuseţe. Încăperea, casa, strada, urbea în întregime constituie pretextul unor veritabile poeme.

Considerăm, deci, că proza lui Alexandru Deal – aflată în plină ascensiune valorică – se impune atît prin seriozitatea şi coerenţa fondului, cît şi prin eleganţa (adesea lirică) a frazei.

EUGEN DORCESCU

Aniversări

Sextil Puşcariu

● **100 de ani de la naştere**

Toţi comentatorii care s-au oprit cît de cît asupra vieţii lui Sextil Puşcariu (1877-1948) sînt de acord că ne aflăm în faţa unei personalităţi de întîia mărime în cultura română, comparabilă, în unele sectoare, cu Dimitrie Cantemir, Bogdan Petriceicu-Haşdeu, Ovid Densuşianu, Nicolae Iorga, George Călinescu. Se insistă îndeosebi asupra marilor sale iniţiative de la Cluj-Napoca fiind primul rector al Universităţii şi înfiinţînd, pe lîngă Facultatea de litere şi filozofie, **Muzeul limbii române,** unde s-au continuat lucrările (încredinţate lui de Academie încă din 1906) la **Dicţionarul limbii române** şi s-a început, sub îndrumarea sa, editarea **Atlasului lingvistic român** (operă încă neterminată) ; după cum nu se uită să se releve excepţionala sa formaţie intelectuală, împletire armonioasă a rigorii septentrionale cu spiritul degajat latin, ca şi calităţile omului de ştiinţă, distins, dedicat muncii în echipă, pînă la confundarea cu echipa, sau angrenarea în acţiuni patriotice evidente, de la cele divulgatoare de cultură în popor, pînă la cele de propagandist în favoarea Unirii din 1918 ; sau se aminteşte şi reaminteşte că a fost promotorul unor publicaţii de ţinută, ca **Dacoromania** sau **Cultura.** Se insistă, aşadar, în mod onorabil, se vorbeşte cu mult respect, de cele mai multe ori [1]), despre locul însemnat al savantului în viaţa noastră ştiinţifică şi culturală de pe parcursul unei jumătăţi de secol, dar toate acestea rămîn prea mult la nivelul plutirii în generalităţi, la fragmentarism, nereuşind să ni se ofere, încă, o imagine de ansamblu, pe baza analizelor, minuţioase. Vedem, nu fără tristeţe, repetîndu-se cazul unui alt mare nedreptăţit transilvan, Timotei Cipariu, restituit şi el prin fărîme. Or, Sextil Puşcariu, un adevărat continent al spiritului şi acţiunii, ar trebui să înceapă a fi studiat cu mai mare grijă faţă de detalii, numai în felul acesta putîndu-i-se releva personalitatea complexă şi contradictorie, cu înălţimile ei ameţitoare şi scăderile, nu puţine, cu zonele de excepţională claritate a gîndirii, dar şi cu oscilaţiile ideologice greu de justificat. Opera sa, comportînd o varietate deconcertantă, elaborată cu mare responsabilitate, în ceea ce ne-a lăsat fundamental (deşi neterminat), conţine şi pagini scrise în grabă juvenilă, de care ar fi vrut el însuşi să nu îşi mai aducă aminte [2]), sau chiar treceri conştiente cu vederea peste chestiuni de detaliu, pe considerentul că un savant are dreptul să nu se oprească din drumul său, pentru a nu-şi irosi timpul cu colaţionări de texte sau cu verificarea unei date [3]). Exegezelor noastre, de pînă acum, asupra lui Sextil Puşcariu, tocmai viziunea unitară, de ansamblu, le scapă. Cercetătorii noştri, sîrguincioşi şi competenţi, i-au dedicat medalioane, articole ocazionale sau speciale, de ţinută, o bibliografie aproape completă [4]), o carte nu lipsită de merite [5]). Sîntem convinşi că se vor scrie şi de acum înainte numeroase studii despre Sextil Puşcariu, probabil, chiar şi cărţi valoroase. Dar **Cartea** despre om şi savant nu o întrevedem realizată, într-o perspectivă prea apropiată. Şi aceasta, fiindcă **opera** sa este prea puţin accesibilă cercetătorilor, nu numai datorită caracterului ei savant şi eterogen, dar pur şi simplu pentru că **fizic** este aproape inabordabilă. Răspîndită în o sumedenie de publicaţii periodice greu de găsit (chiar cele din ţară, ca să nu mai vorbim de cele străine), în ediţii devenite rarităţi bibliografice, nu ne-o putem închipui prea curînd încorporată într-o **ediţie critică** (şi cine s-ar încumeta s-o realizeze singur ?), instrument indispensabil viitorilor monografi. Ceea ce s-a făcut pînă acum, pentru editarea operei lui Sextil Puşcariu, este insignifiant : s-a publicat (în urmă cu aproape **două decenii !**) volumul al II-lea (?) din **Limba română** [6]), o parte din memorialistică [7]), şi o culegere, eclectică dar utilă, de **Cercetări şi studii** [8]) . . . Dar restul ? Adică **întregul !** Dacă ne gîndim că în 1975 abia i s-a editat o **culegere** de studii, că **Institutul de lingvistică şi istorie literară** din Cluj-Napoca (continuatorul **Muzeului limbii române**) a întîmpinat evenimentul cu un mănunchi de articole bune, dar, lacunare [9]), încă nu putem fi optimişti, crezînd că la centenarul naşterii sale, în 1977, **se va începe** editarea metodică **a întregii** opere, aşa cum se procedează (deşi prea încet) cu a lui Ovid Densuşianu. Ideea aceasta ne-o întăreşte însăşi iniţiativa, cea mai lăudabilă de pînă acum, de a se pune în circulaţie (în sfîrşit !) volumul I din **Limba română** [10]). Este, fără îndoială, deosebit meritul Ed. Minerva de a da cursul cuvenit ediţiei destoinicului cercetător Ilie Dan, lucrare foarte bine adnotată şi, mai ales, urmată de bibliografia lucrărilor lui şi despre Sextil Puşcariu. Dar încă nu avem de-a face cu un început în editarea exhaustivă, ci numai cu publicarea celei mai importante lucrări a savantului. De aceea, acum cînd se împlinesc 100 de ani de la naşterea acestui destoinic bărbat al neamului, credem că măcar unul dintre cele două înalte foruri ale culturii şi ştiinţei române, **Institutul** din Cluj-Napoca (într-un fel, creaţia sa) sau **Academia** (al cărei membru a fost), ar trebui să se gîndească a face primul pas pentru realizarea ediţiei critice cu **opere complete** ale lui Sextil Puşcariu. Pentru că, pînă la îndeplinirea acestui absolut necesar deziderat, prea multe forţe se vor risipi despuind periodice, căutînd corespondenţă şi ediţii de negăsit, elaborînd studii, articole, chiar cărţi, dar nicidecum mult-aşteptata **Carte** despre Sextil Puşcariu . . .

G. NISTOR

1) **Ni se pare exagerată afirmaţia lui Marin Bucur, dintr-o bună istoriografie literară, cu caracter bibliografic, despre activitatea de istoric literar a lui Sextil Puşcariu, care s-ar reduce la „o excelentă compilaţie, în special după istoria literară a lui Iorga".** Cf. Istoriografia literară românească, Ed. Minerva, Bucureşti, 1973, p. 180.

2) **„Este sugestivă relatarea făcută în acest sens de către prof. dr. Valeriu Bologa, despre faptul că mai tîrziu S. Puşcariu nega şi regreta aceste scrieri (beletristice), mai mult încă, intenţiona să le scoată din depozitul Bibliotecii universitare din Cluj-Napoca, pentru a nu fi citite". Cf. Mircea Vaida,** Sextil Puşcariu – critic şi istoric literar, **Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1972, p. 105.**

3) **„. . .e păcat să te opreşti în opera ta creatoare şi să pierzi săptămîni şi luni cu colaţionarea unui text şi cu controlarea unei date". Cf. Sextil Puşcariu,** Iorga ca istoric literar, **in vol.** Cercetări şi studii, **Bucureşti, Ed. Minerva, 1974, p. 540 (articol tipărit iniţial în** Tribuna, **an XV (1911), nr. 122 (5/18 iunie).**

4) **Bibliografia aparţine lui Ilie Dan (autor şi al unui bun studiu asupra istoricului literar Sextil Puşcariu) şi a fost publicată în** Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi **(serie nouă), Secţiunea III (Ştiinţe sociale), c) Limbă şi literatură, tom XIV, 1963, fasc. 2. p. 211-230.**

5) **Mircea Vaida, op. cit. V, nota 2.**

6) **Sextil Puşcariu,** Limba română. **vol. II, (Bucureşti), Ed. Academiei R.S.R., 1959, (Pentru** uz intern : **500 ex., cu un studiu introductiv de E. Petrovici).**

7) **Sextil Puşcariu,** Călare pe două veacuri. Amintiri din tinereţe **(1895-1905), (Bucureşti), Ed. p. l., 1968. Vol. este „definitivat" şi îngrijit de „nepoata scriitorului, Magdalena Vulpe". Nefiind însoţit de nici un fel de aparat critic, este greu să constatăm ce se înţelege prin** definitivat.

8) **Sextil Puşcariu,** Cercetări şi studii **(v. nota 3), ediţie îngrijită de Ilie Dan şi prefaţată de G. Istrate.**

9) **Publicate în** Cercetări de lingvistică, **an XIX (1974), nr. 1 (ian. – iun.) după cum urmează : B. Kelemen,** Sextil Puşcariu şi unele probleme de teorie a limbii, **p. 9-17 ; Sabina Teiuş,** Sextil Puşcariu – lexicolog şi lexicograf, **p. 19-24 ; Petru Neiescu,** Contribuţia lui Sextil Puşcariu la dezvoltarea dialectologiei româneşti, **p. 25-34 ; Gr. Rusu,** Probleme de fonetică-fonologie în concepţia lui Sextil Puşcariu, **p. 35-42 ; R. Todoran,** Sextil Puşcariu şi limba literară, **p. 43-54 ; Mircea Popa,** Sextil Puşcariu – ideile criticului şi ale istoricului literar, **p. 55-66.**

10) **Sextil Puşcariu,** Limba română, **vol. I,** Privire generală, **Bucureşti, Ed. Minerva, 1976 (Prefaţată de G. Istrate ; ediţie, note şi biografii de Ilie Dan).**

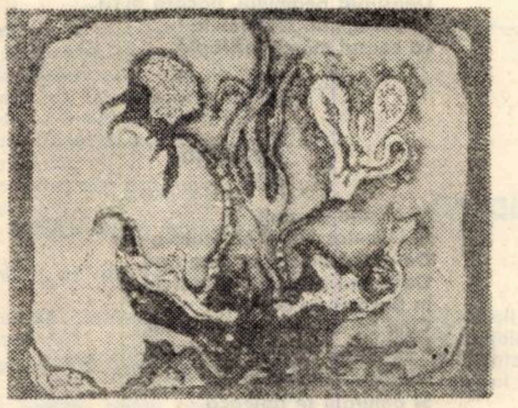

„Subacvatică"

Inedite

Perpessicius inedit...

Paradoxal, timpul care, îndeobşte, aşterne uitare peste lucruri şi oameni, dezvăluie uneori întîmplări de odinioară, iluminînd. Este şi cazul descoperirii pe care am făcut-o recent la Lugoj, unde, la Emilia Ghinescu, pensionară, am găsit cîteva semne ale unei frumoase prietenii. Licenţiata în litere a Facultăţii din Bucureşti Viorica Secoşan, originară din Lugoj, (sora Emiliei Ghinescu) l-a cunoscut la Biblioteca Academiei Române pe tînărul poet Perpessicius. O mare afecţiune l-a legat pe scriitor de tînăra şi frumoasa lugojancă, din nefericire, dispărută prematur în urma unui gest disperat. Cîteva autografe, păstrate cu evlavie de Emilia Ghinescu confirmă sentimentele pe care viitorul ilustru om al literelor române le-a nutrit faţă de cea care, după informaţiile primite, l-a inspirat în scrierea romanului **„Amor Academicus",** dar şi în unele poezii. O mai întinsă corespondenţă purtată de Perpessicius cu Viorica Secoşan se confirmă dintr-o scrisoare pe care Emilia Ghinescu o mai păstrează şi în care, la moartea ViorICăi, îi solicita restituirea corespondenţei : **„Vă rog să încercaţi a-i comunica (Emiliei Ghinescu n.n.) decizunea mea de a intra în posesiunea scumpelor amintiri de la Viori".** Scrisoarea era adresată soţului Emiliei, medic în Bucureşti.

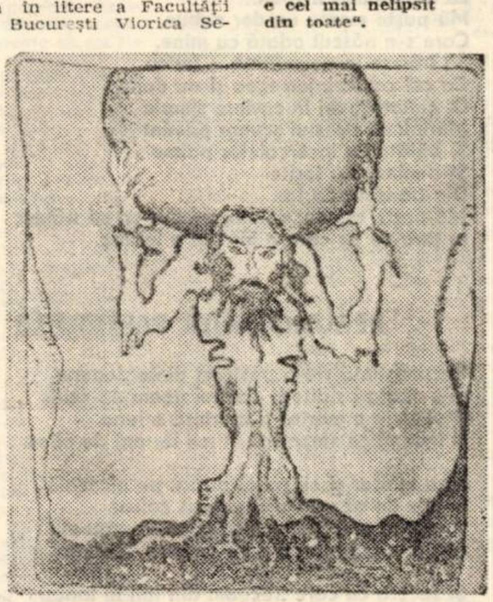

„Atlas"

Două din cele 4 autografe, date pe volumul „Scut şi targă", pe care le redăm alăturat, sînt semnificative în privinţa afirmaţiei noastre.

„De la ultimul D-tale loc de cetitoare / pe care-l ştiu eu, /
de lîngă fereastra prin care
ceaţa realizează în arborii
desfrunziţi un admirabil
vaporos Corot – cu
tot gerul care nu
izbuteşte să-mi îngheţe
sentimentele, cu litere de
creion ce se vor şterge
cu mult înaintea admiraţiei
/ să-i zicem /
ce îţi păstrez,
această cărţulie
simplă, în care
numele D-tale absent
e cel mai nelipsit
din toate".

omagiu

Perpessicius

3 decembrie 1925

. . . . tot ţie
„Ivorya",
pentru frumuseţea ta,
pentru himera iubirii noastre,
pentru misterul viitorului ei,

Omagiu incomplet,

Perpessicius

19 mai 1926

Despre romanul „Amor Academicus", „R a m p a" **scria în numărul său din 25 martie 1929, menţionînd : „Domnul Perpessicius a terminat romanul său „Amor Academicus" care va apare în toamna acestui an".**

Dar romanul anunţat cu aproape jumătate de secol în urmă n-a mai apărut.

IOAN STRATAN

„Cîntarea României"

Gheorghe Drinovan

PRIVIND COLUMNA

În versuri de baladă îmi cînt Columna sfîntă,
Trecutul de milenii al unui brav popor,
Iar ciocîrlia-n triluri povestea ei îmi cîntă,
Vestigii vechi de lupte pe mîndrul tricolor.

Şi vin în stoluri, stoluri şi alte păsări albe,
Aripile să-şi moaie într-un picior de rîu,
Şi foamea potolindu-şi se-mpodobesc cu salbe
De roade din pămînturi şi aurul din grîu.

Se nasc atunci în minte-mi baladele nescrise,
Columna-mi pare mică şi sărăcită-n zei.
Popor şi libertate au fost atunci învinse,
Dar nu şi crezul sacru într-un triumf al ei.

De-atunci în orice clipă Columna cînd privesc,
Eu văd pămîntul ţării ce a născut eroi.
Îmi văd poporul mîndru din care zămislesc,
Ce şi-a-ngropat în patimi trecutul cu nevoi.

Apoi, creez balade şi port pe buze miere,
Şi cîntecul mi-e leagăn al anilor ce vin.
Columna va rămîne mereu în nemurire,
Iar noi urcînd prin ere zidim un alt destin.

CÎNTAŢI ŞI VOI

Vedeţi, eu nu sînt omul
Care caută cuvintele
Prin dicţionare
Cînd vreau să cînt
Pămîntul acestei ţări de dor
Din care s-au născut părinţii şi eu
Şi toată geneza neamului meu.
Eu le spun lucrurilor
Pe limba strămoşilor mei,
Cultivată în bejenii
Şi pe cîmpuri de luptă,
Păstrată-n mioriţe
Şi Căpitani de plai, căci ei
Au fost de-a lungul mileniilor „Pui de lei".

Şi cînd mă aflu
În mijlocul vostru la vre-o bucurie
Eu tot bucurie îi spun.
Mă paşte mereu un dor nebun,
Care s-a născut odată cu mine,
Să trăiesc în neumilinţă — fericit
Ca cei ce înaintea mea şi-au dorit.
O, cîntaţi şi voi în cuvinte simple
Mărinimia acestui scump pămînt
Şi bătăturile încercatelor palme
Şi-a minunilor ieşite
Din transpiraţia lor.
Mă paşte mereu, nebun, un dor ca să trăiesc
În ţara-mi pe care-o înalţ şi o iubesc.

RECUNOŞTINŢĂ PARTIDULUI

Recunoştinţă vie-ţi păstrăm dintotdeauna,
ni-s martori ziditorii acestui neam ne-nvins
şi soarele e martor şi martoră e luna
şi lacrimi ce vărsarăm în mii de ani de plîns.

Ni-e martor şi ciocanul purtat pe nicovală
în zile de răsmeriţe şi ucigaş calvar
şi plugul ce-l lăsarăm să zacă la scuteală
sau aruncat aiurea pe-o brazdă de hotar.

Şi secera cu care treceam din lan în lanuri
să adunăm belşugul din bobul semănat,
ni-e martoră, în stemă, că fiind cu tine-alături
în anii de urgie nu am îngenunchiat.

Recunoştinţă vie-ţi purtăm şi mai departe
căci tu eşti steaua ţării şi mergi mereu-nainte.
Lumină fără umbre ce-n viitor străbate,
renăscător de glorii şi bun ca un părinte.

TIMPUL POETULUI

Poetul trăieşte într-un timp,
care se naşte după moartea lui.
Şi numai neliniştea
trăieşte odată cu el,
în lumea în care clădeşte
soirale invulnerabile
de veacuri care-i vor urma.

Poetul clădeşte
magistralele de nelinişti,
îndemnînd
călătorii veacului său
spre inifinitul bucuriei.

Tineri poeţi

PARTIDUL E VÎRSTA DE AUR A ŢĂRII

Partidul e rîul care spumegînd răsună,
lumina-n care culorile se scaldă,
clipa eternă care rămîne
asemenea iubirii de ţară
ce luminează de veacuri
filele nemuritoarei noastre istorii.

Partidul e dorul,
vîrsta de aur a ţării
şi sîngele vărsat
ce a schimbat culoarea amiezii,
e limba-n care cîntăm eroii
în care s-au topit dureri,
e limba-n care cîntăm eroii
ce-au apărat cu trupul lor
vestitul tricolor.

Partidul e ţara,
pentru el bat inimile noastre,
sîngele curat mai clocoteşte
născînd dragostea de om
ce-i pentru oameni
o primăvară care ne străbate,
un gînd curat care colindă
sublime spaţii binecuvîntate
sub soarele de-amiază
al scumpei noastre Românii.

MIHAI ADRIAN ERES

STEAG ROMÂNESC

Sfios păşesc prin lanul nesfîrşit de grîne
Unduind uşor cu miros aromat de pîine
Zăresc zîmbind prin lan, cu ochi de soare,
Cu cămaşa ţesută din purpură, o floare,
Hipnotizat privesc apoi în sus spre cer
Un strop de culoare pură să-i cer.

Culeg din lan de aur spic,
Din purpuria floare petală ridic
Mai iau un ciob albastru de senin
Şi împletesc cu ele un nou destin
Pentru o mîndră ţară şi-un popor
Menit să aibă-n lume un falnic viitor.

NUMAI PATRIA

Toate trec în drum spre mîine
Curgînd din ieri şi din alaltăieri,
Numai patria mereu rămîne
Peste toamne, ierni şi primăveri.

Toate trec în drum spre mîine
Prinse-n joaca de copil a vieţii,
Numai patria mereu rămîne
Ceasul cel mai pur al dimineţii.

Toate trec, se duc spre mîine
Înainte-mpinse cu îndîrjire,
Numai patria mereu rămîne
Efigie prinsă întru nemurire.

MIRCEA M. POP

POETUL

Poetul e fluviul uman
Îmbrăţişînd un mit cu adînca-i privire,
Marmură adusă de naşterea unei efigii
La rădăcina patriei.
Poetul e tropotul voievozilor
Deasupra neamului, flacără pură
Îmbălsămînd statornicia
La ceasul măreţelor fapte.

ARDERE

Mi-e sete de zbor
Şi inventez fîntîni crescute-n aer
De parcă umerii ar cere apă,
De parcă pieptul s-ar deschide
În flacără de anotimp.
Cînd se micşorează amurgul,
Bătătoresc meandrele visului
Cu focul nemărginirii
Şi amurgul se apleacă
Să-mi aducă o ardere
Din sanctuarul iubirii.

MARIUS C. NICA

VARĂ

Cît vezi cu ochii — valuri de grîu
şi floarea soarelui cu ochii ei mari, la nesfîrşit,
provincie veşnică, în lumină.

Iubesc aceste cîmpuri
şi aceste rîuri cu pietre spălate
mereu de alte unde clipocind
ca un cîntec de mierlă,
şi arborii toţi legănaţi
de o briză subţire.

La margine de apă, copiii desculţi
par lujer de floare,
şi totu-i albastru, şi totul îmi pare
dulce mireasmă ;
cît vezi cu ochii e patria-n vară.

ARIPI

Am rădăcini adînci în pămîntul străbun,
şi seva ce-mi curge prin vine
are tăria sîngelui neamului meu.

Arbust sînt cu fructul în pîrgă
Scăldat de soarele libertăţii.
Şi toate frunzele zvonesc în cîmpie
cîntece de jertfă şi împlinire.

Uşor sînt ca un fluture străbătînd cîmpia
cu aripi scăldate în polenul florilor
roşii, galbene şi albastre :
Tricolor peste munţii înverziţi, ca o zodă.

Adăpîndu-mă la miraculosul izvor
Sînt fiul tău, ţară, fiul acestui popor.

ALEXANDRU MIHALCEA

CĂRĂRILE ZORILOR

Dulce disperare de galben
fructele muşcă din soare toată puterea,
frumoasă în voluptatea rodului
tînără toamnă.

De unde au plecat
se-ntorc frunzele, coroană rămîne
vîntul pe arbori, mai departe
rămîi tu, inimă, cărările zorilor sărutînd

„Copacul vieţii"

PĂSĂRI DE SARE

Singură dansez
în ritmul frigului singură dansez
pînă cînd umbra mea
încălzeşte pereţii.
Păsări cu aripi de sare
tremură sub pleoapele mele
şi singură în ritmul frigului
dansez.

ELY RADOVAN

LA SĂRBĂTOAREA ŢĂRII

Din braţul nostru creşte o aripă
Ca o lumină care urcă-n zări
Sărbătorim în fiecare clipă
Cîntul pe care-l dăm acestei ţări

Noi sîntem anotimpul ce vibrează,
Sîntem recolta visului de azi
Cînd briza mării larg înaintează
Către Carpaţii cu cununi de brazi

Şi cînd scînteie luna peste lacuri
Precum oglinda clară din strămoşi
Privirea o întindem peste veacuri,
Noi sîntem fiii ţării credincioşi.

ROMULUS MUSTEŢIU

Televiziune

DUMINICA, 9 ianuarie

8,30 Tot înaint[e] ! 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru [...] căminul dv. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Te[...]lex. 13,05 Album duminical. Ora vesel[ă]. „Ce vrăji a mai făcut nevas[...]ta mea". La ora 14,00 Povestea fil[...]mului muzical — desene animate, vedete pe micul ecran. 16,50 Film serial. Din tainele mărilor. Epis[...]odul XXV. 17,40 Emisiune-concurs pentru tineret dedicată anivers[...]ării a 100 de ani de la cucerirea Independenţei de stat a României. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 File de istorie. 20,25 Film ar[...]tistic : Omul din înalta societate[...] 2,00 Varietăţi muzical-coregrafice. 22,40 Telejurnal. 22,50 Telesport.

LUNI, 10 ianuarie

16,00 Teleşcoală. [...] 16,30 Emisiune în limba maghiar[...]ă. 19,00 Consultaţii medicale. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Panoramic — economia şi viaţa. 2[...]1,00 Roman foileton : Cesar Birott[...]eau. Episodul IV. 21,55 Cadran mon[...]dial. 22,20 La izvoarele cîntecului. 22,45 Telejurnal.

MARŢI, 1[1] ianuarie

10,00 Teleşcoală. [...] 11,00 Film artistic : Agentul nr. 1. 12,35 Telex. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Itinerar albanez. 17,30 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Luminile rampei. 18,50 Întrebări şi răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Seară de teatru. Jucătorii de cărţi de Gogol. 21,45 Orizont tehnico-ştiinţific. 22,25 Cîntece patriotice şi revoluţionare. 22,45 Telejurnal.

MIERCURI, 12 ianuarie

16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 Forum cetăţenesc. 17,50 Baschet masculin : Steaua Bucureşti — Forst Cantu (Italia) în „Cupa Cupelor". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,25 Telecinemateca : Apel urgent. 22,45 Telejurnal.

JOI, 13 ianuarie

16,00 Teleşcoală 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber ... vă recomandăm. 17,20 Din viaţa plantelor şi animalelor. 17,50 Cabinet de perfecţionare profesională. 18,15 Contrapunct. 18,45 Ateneu popular. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Ora tineretului. 21,00 Seară de balet : Tricornul de Manuel de Falla. 21,40 Revista literar-artistică TV. 22,20 Muzică uşoară românească. 22,45 Telejurnal.

VINERI, 14 ianuarie

10,00 — 12,30 Program de dimineaţă. 16,00 Teleşcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Ancheta TV : D. M. H. (Direcţia mişcă[...]or). 20,55 Film artistic : Fr[...], o[...]est, emigrant în Australia. 22,25 Mihai Eminescu: Recită George Calboreanu. 22,45 Telejurnal.

SÎMBATĂ, 15 ianuarie

10,30 O viaţă pentru o idee : Emanuel Bacalog[l]u (1830-1891). 11,00 Telecinemateca (reluare). 12,40 Cîntece şi jocuri populare. 13,00 Oaspeţi pe scenele noastre de concert. 14,15 Telex. 14,20 Reportaj pe glob. Portretul unui oraş : Geneva. 14,45 Eminesciana. 15,15 Vîrstele peliculei. 16,20 Rugbi : Ţara Galilor — Irlanda în „Turneul celor 5 naţiuni". 18,05 Cel mai bun continuă. 18,55 Săptămîna politică internă şi internaţională. 19,10 Eroi îndrăgiţi de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial : Kojak. 21,45 Satiră şi umor. 22,45 Telejurnal. 22,55 Seară de romanţe. 23,15 Săptămîna sportivă.

Televiziune

Petre Anghel

ÎNCEPUT DE DRUM*)

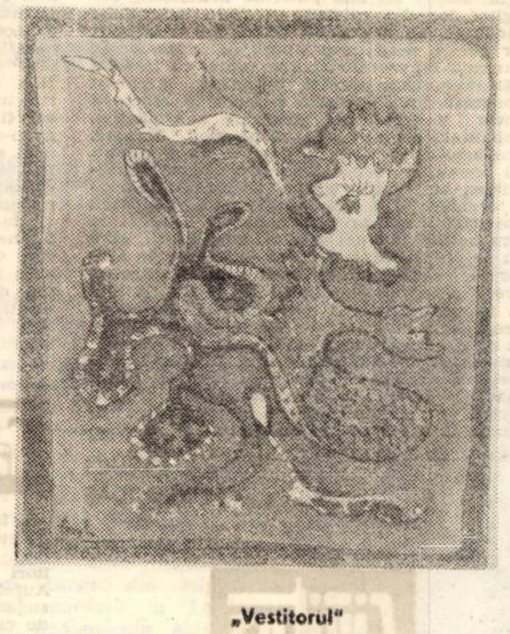

„Vestitorul"

Radu-Dimitriu ajunsese medic la Poiana întîmplător. Pînă în ziua repartizării nici nu ştia că mai există vreo Poiană în afara staţiunii din apropierea Braşovului. Rămăsese singur, nu mai avea nici mamă nici tată, bunicii erau bătrîni, aveau destui nepoţi în grijă, nici nu-i trecuse prin minte să se tragă spre casă, aşa că alese primul post de pe listă, fără să-i pese că nici prin judeţ nu pusese vreodată piciorul. Îşi făcuse destule calcule şi deşi era mai neajutorat decît colegii lui, nu se temea deloc de posturile mai puţin bune decît anul trecut — constatare pe care o făceau, era sigur, în fiecare an, absolvenţii Facultăţii. Dacă ajung într-un spital bun, în vreo comună mare sau în vreun orăşel, e foarte bine — se gîndise — găsesc totul pus la punct şi mă apuc de treabă, dacă pic într-o circă proastă, cu atît mai bine, fac un dispensar de n-a văzut Parisul ! Devin primul de pe mapamond, se ironiză în gînd, sigur că-şi va găsi un loc sub soare. Trecuse greul, terminase Facultatea, adio griji, o să aibă un pat şi o masă numai ale lui, o leafă bunicică, o să fie respectat, o să facă treabă şi o să fie răsplătit.

Nu fusese un student strălucit, dar nici codaş, terminase cu media 8, în primii 60, luase, în cei şase ani de Facultate, tot soiul de note de la 5 la 10, într-un an fusese chiar restanţier la două materii. Erau cursuri care nu-i plăceau deloc, i se păreau stupide, fără nici o legătură cu meseria lui, abia aştepta să scape de ele ! După primele două-trei ore se ducea la bibliotecă, împrumuta cursul profesorului, a doua zi îl citea, vedea că nu s-a înşelat — într-adevăr nu-i plăcea materia, nici n-o să aibă nevoie de ea, şi nu mai da pe la cursuri.

Odată, în anul III, o păţise.

„Dumneata pe cine cauţi ?", l-a întrebat profesorul la examen. S-a uitat înapoi. Nu era nimeni.

„Pe dumneata, pe dumneata te întreb, pe cine cauţi ?"

„Am venit la examen".

„Eşti student ?"

„Da, uitaţi carnetul".

„În anul III ?"

„Da, grupa a IV-a, cea care dă examen astăzi..."

„Nu te cred, un student vine întîi la cursuri, nu la examene. Du-te dumneata şi te plimbă şi vino la toamnă".

A ieşit şi s-a plimbat. Profesorul notase toate absenţele. Dimitriu Radu avea cele mai multe.

La alte materii, la obiectele de specialitate, deşi părea la fel de distrat, era un student eminent, reuşea să priceapă întreaga expunere fără nici un efort, i se păreau adevăruri evidente care nici nu aveau nevoie de explicaţie.

Uşurinţa lui de a înţelege anumite lucruri nu scăpă asistenţilor cu care făcea practica, şi cîţiva dintre ei îl recomandară, de multe ori, profesorilor.

„Dimitriule, îi zise într-o zi un doctor tînăr, i-am vorbit decanului despre tine, şi te-a invitat să treci pe la domnia sa".

„Cu multă plăcere, dar ce să-i spun ?"

„Te descurci tu, intri în vorbă, nu strică să te ştie".

Nu s-a dus. Nu ştia cum să procedeze. Se hotărîse într-o zi să se ducă, dar după ce s-a gîndit cum o să fie, s-a ruşinat şi a renunţat. Ştia că nu procedează bine, că nu e frumos să refuze invitaţia, dar fie din comoditate, fie de ruşine s-a retras. Se vedea intrînd în cabinet şi bîlbîindu-se : „M-a trimis tovarăşul doctor Vasilescu, mi-a zis că am mînă de chirurg şi am venit să mă angajaţi ; am sau n-am, dumneavoastră ce părere aveţi ?". „Ai mînă de şofer, tovarăşe student, foloseşte-o, nu vezi ce siguranţă inspiră !"

Ştia şi el că nu s-ar fi întîmplat aşa, dar observaţia cu mîna era adevărată, avea braţe puternice, tari ; de cînd lucrase, aproape doi ani, pe şantier, numai degetele te făceau să crezi că nu e şofer — erau lungi, lungi şi drepte ca nişte trestii retezate cu grijă, tocmai de la mijloc. Nici podul palmelor nu mai era bătătorit, pielea devenise subţire, se întinsese, bătăturile nu-i lăsaseră urme, numai trei linii sigure, adînci îi brăzdau de la un capăt la altul palma.

„De ce ai renunţat la pian ? îl întrebase într-o seară prietena lui, fata unui dentist."

„De exemplu, a răspuns el ironic, cu o replică de prost gust, gata să o ia pe fată peste picior, uitînd că fata vorbeşte serios şi că nu-i spusese nimic despre copilăria lui tristă, flămîndă, în care nici nu atinsese măcar un pian."

A privit-o atent şi cînd s-a convins că fata nu-l ironizase i-a strîns din nou mîna şi i-a dus palma la gură, sărutîndu-i-o în dreptul încheieturii.

Diana, aşa o chema pe fată, l-a tras încet spre ea, i-a preluat gestul şi i-a sărutat pe rînd degetele, pe toate cinci, o dată începînd cu cel mic, şi apoi invers, începînd cu degetul mare. Lui Radu gestul fetei i-a rămas întipărit în minte, e o amintire plăcută care-l copleşeşte. S-a aplecat spre ea, sărutînd-o tăcut pe păr, apoi s-a supărat, fără să-i poată explica fetei de ce. Diana îl privea mai departe în ochi, se încăpăţînase să afle răspunsul.

„Hai, spune, chiar nu mai cînţi deloc ?"

„E nebună, îşi zisese în gînd, eu îi spun una şi ea îi dă zor cu pianul".

„Ai idei fixe ? Nu ţi-am spus că n-am cîntat niciodată, de ce-ţi baţi joc de mine ? de pian crezi tu că-mi ardea mie cînd eram mic ?. Ţi-am spus că am fost sărac. Vrei să plec şi să te las singură pe bancă ?"

Era nedrept, nu-i spusese nimic fetei, fuseseră împreună la film, ieşeau pe străzi, se cunoşteau de mai bine de trei luni, se sărutau, iar fata n-avea cum să-şi dea seama că o asemenea întrebare l-ar putea supăra. Ea avea acasă pian, aveau chiar şi o harpă — cînta din cînd în cînd mama ei care făcuse conservatorul. Fata, crescută fără nici o grijă, credea că, asemenea ei, cine vrea se aşează la pian sau la vioară şi-şi continuă exerciţiul. N-avea de unde să ştie că pantalonii de doc ai tînărului aveau petice în genunchi, fiindcă se rupseseră, şi nu că aşa-i plăcea lui, să fie în pas cu moda.

Diana nu-şi bătea însă capul cu necazurile lui, îi era drag, aflase acum tot despre el, şi se purta ca şi înainte, numai în sinea ei începuse să fie mai blîndă şi să-i zică „băieţelul meu".

„Noi avem o groază de bani, şi mobilă şi bani, dacă ne căsătorim avem tot ce ne trebuie..."

„Cum ţi-a venit ideea ?" o întrebă el speriat că Diana s-a gîndit să se mărite cu el.

„Nu vrei ? nu-ţi plac ? Nu-ţi plac deloc ?"

„Bineînţeles că-mi placi, altfel n-aş merge cu tine pe stradă, dar pînă acum n-a fost vorba de căsătorie".

„Eşti laş, eşti laş, îi strigă fata supărată, toţi sînteţi laşi, toţi băieţii sînt laşi !"

„Ai mai vrut tu să te măriţi şi cu alţii şi ţi-au spus la fel ?"

„N-am mai vrut, dar eşti laş... Nici cu tine nu vreau..."

„Atunci e perfect, nu te mai înfuria degeaba"

„Ba mă înfurii, aş vrea să mă căsătoresc cu tine"

„Abia aşteaptă tată-tău să-i aduci un flămînd în casă..."

„Eşti un prost. Mă mărit cu cine vreau eu"

„După ce aprobă tăticu cererea..."

„Aprobă tot ce-i spun"

Fata nu glumea, cum crezuse Radu, la început într-o sîmbătă seara chiar îl invită acasă, iar tînărul, după ce se supără că n-a fost anunţat din timp — oricum nu avea cu ce să se îmbrace — primi.

Intrînd în camera fetei, doctorul se aşteptase să dea peste un tînăr îmbrăcat modest, dar îngrijit şi cuviincios, îl găsi necioplit şi obraznic, prea sigur pe el şi blazat, impresie întărită şi de un gest, pe care tînărul îl realiză abia cînd îi fu povestit. Doctorul, de îndată ce deschisese uşa, întrebase dacă el e Radu şi se îndreptase spre el ; tînărul, mai degrabă din neştiinţă decît din indolenţă, continuă să rămînă jos, mulţumindu-se să-ntindă mîna şi să-şi spună numele întreg. De ajuns pentru doctor, care-i şi spuse fetei, în camera vecină, că prietenul ei este mitocan şi prost crescut.

Fata începu să plîngă şi ceru explicaţii ; tatăl relată scena la care şi ea fusese martoră fără să realizeze gafa lui Radu.

Apoi seara decursese normal, doctorul se retrăsese lăsîndu-i pe cei doi la televizor, Diana încerca să fie veselă deşi era supărată în egală măsură şi pe Radu, şi pe tatăl ei. Încearcă să explice fiecăruia în parte cum e celălalt, insistînd ca Radu să mai vină la ea şi să-l convingă pe doctor ce băiat de treabă este prietenul ei.

„Fii cuminte, Diana, o linişti Radu, supărat că i-a stricat fetei o seară pe care şi-o închipuise frumoasă. Nu-ţi mai face planuri inutile. De ce te grăbeşti ? Poate nici nu venise vremea să ne căsătorim..."

„Ba da, ba da ! Am nouăsprezece ani, sînt studentă, mă mărit cînd vreau".

„Dar ei ?"

„Şi tu, Tu eşti mai mare, poţi să te înfruntezi, poţi să-i spui lui tata ce gîndeşti. Vezi că eşti laş ?"

„Nu sînt. Sînt prost crescut şi atît. Trebuia să mă ridic în picioare, tatăl tău are dreptate, un om trebuie să ştie să se poarte, iar eu nu ştiu..."

„Ba ştii. De-asta şi recunoşti, fiindcă ai bun simţ"

„Recunosc ca să-ţi fac plăcere, faţă de taică-tău n-aş recunoaşte..."

„Mai bine ai recunoaşte faţă de el şi aţi deveni prieteni"

„Faţă de el nu mă cred vinovat, de ce să-l mint ?"

„Chiar nu poţi să minţi ?"

„Ba da. Uite, te mint pe tine acum : te iubesc !"

„Eşti un nebun, eşti un nebun", strigă fata sărindu-i de gît.

Tînărul o privi în ochi, şi o sărută ; o privi din nou cu seriozitate :

„Te iubesc, să ştii, dar nu uita că ţi-am spus că te mint". O sărută din nou fără să ştie nici el dacă minţise sau nu. Era prima dată cînd spunea unei fete că o iubeşte, şi deşi nu s-a mai dus niciodată la ea acasă şi nici Diana nu l-a mai chemat, în ziua repartizării numai ei putea să-i ceară sfatul.

„Ce zici Diana, aleg Poiana ?"

„Dacă-ţi place ţie... E un nume frumos !"

* Fragment din volumul „Jurămîntul lui Hipocrat", în curs de apariţie la Ed. „Eminescu"

Sadoveniana

Preliminarii

Războiul pentru cucerirea independenţei naţionale nu s-a oglindit numai în conştiinţa literară a epocii, ci, aşa cum era de aşteptat, a devenit — asemenea celorlalte evenimente de răscruce din zbuciumata istorie a poporului nostru — o fecundă sursă de inspiraţie pentru literatura deceniilor următoare. Astfel, la începutul veacului nostru, — după ce, cu numai un an înainte, în romanul **Şoimii**, reînviase domnia eroică a lui Nicoară Potcoavă — Mihail Sadoveanu publică, în 1905, **Povestiri din război**. Îndepărtîndu-se sensibil de linia tradiţională — ilustrată, în primul rînd, de Alecsandri în **Ostaşii noştri** (1878) şi, mai puţin, de Coşbuc în unele **Cîntece de vitejie** (1904) — el zugrăveşte în această carte, potrivit inspiratelor cuvinte ale lui Nicolae Iorga, „un **alt** război, care nu se poate să nu fie cel adevărat, un război de mici amănunte amare sau grave, care te taie pînă la lacrimi, un război în care eroismul ascuns şi tăcut se înalţă din făptura oamenilor umili pînă la înălţimi pe care nu le poate cuceri, între fanfarele sale, marele eroism de comandă şi paradă" (la Teodor Vârgolici, **Ecourile literare ale cuceririi independenţei naţionale**, Bucureşti, Editura Eminescu, 1976, p. 238). Această pătrunzătoare caracterizare, formulată de marele învăţat într-un număr din februarie 1906 al revistei **Semănătorul**, descifrează unul din sensurile intime ale **Povestirilor de război**, atingînd esenţa însăşi a cărţii. „Epica" propriu-zisă, descrierea realistă a faptelor de arme, a teribilei încleştări de forţe, a vitejiei şi a capacităţii de dăruire dovedite de „ostaşii noştri" nu lipsesc din paginile **Povestirilor** (vezi, de pildă, **În baterie**, **Luarea Griviţei**, **Panciuc** etc.) ; dar nu aci rezidă interesul şi originalitatea lucrării. Căci, închipuindu-şi-i în toiul bătăliilor şi, după încheierea lor, în toiul nopţilor, pe cîmpurile de luptă înţesate de morţi şi răniţi, Sadoveanu desenează, cu o vigoare artistică incomparabilă, **chipul moral** al combatanţilor. Adevărata faţă a eroilor de la Plevna şi Griviţa, a căciularilor, a roşiorilor şi a dorobanţilor, este aceea a unor oameni trudiţi, bătuţi de nevoi, care poartă cu sine, pe meterezele cucerite cu preţul atîtor jertfe, „dureri înăbuşite" şi nelinişti, doruri, nădejdi, amintiri : „Mă gîndeam la cei din Ţară, care aşteptau cu grijă veştile războiului : mă gîndeam la un răsărit nou de soare pentru Moşia noastră. Pieptul îmi era cald şi plin de fiori; o abureală de lacrimi îmi umezea pleoapele. Uite, vedeam pe tata departe, într-un tîrguşor din fundul Moldovei. A ieşit în cerdac, s-a aşezat în jilţ, desface gazeta, îşi aşează ochelarii şi citeşte... Are să ştie că şi eu am fost botezat în sînge. Are să vie mama şi, cînd va afla vestea, are să înceapă a geme şi a plînge" (61*). Puternic arcuită peste depărtări, puntea aceasta, pe care cei de pe front — aproape toţi, ţărani — se întîmpină necontenit cu cei de acasă, din sat — constituie, fără îndoială, de-a lungul mai tuturor **Povestirilor**, un laitmotiv greu de tîlcuri : „Un fel de întuneric mi se coborî peste minte. Apoi, într-un tîrziu, mi se deschide deodată înaintea ochilor satul nostru din munţi... Ce făceau oare cei de-acasă ? Ştiau ei că feciorul lui Ilie Şoimaru are să rămîne prin pustiurile bulgăreşti ? Nu ştiau, saracii... Satul se întindea foarte liniştit în vâlcea, la poalele munţilor, în fundul Moldovei bătrîne. Din ogrăzi, se înălţa fumul spre cerul limpede ; cumpenele fîntînilor ţipau ici şi colo ; fete în catrinţă treceau pe uliţele înguste, cu cofăiele în mînă ; pe coasta muntelui, spre sat, suiau nevestele cu şiraguri de cai încărcaţi cu desagi. Poate Mărina lui Andrei sta pe prispă, cu ochii pierduţi departe, spre şesurile nemărginite, — poate se gîndea că într-acolo s-a dus feciorul Şoimarului şi poate se gîndea că s-a dus să nu mai vie ; poate ofta amar, gîndindu-se"... (87). Frecvenţa semnului [;] creează, în fluxul neistovit al amintirilor, impresia — falsă — a discontinuităţii. În realitate, pauzele marcate prin [;] sugerează popasul afectiv prelungit al personajului lîngă fiecare detaliu evocat, în parte ; regretul cu care el se rupe, rînd pe rînd, de „fişiile de imagini" ale satului natal, care i se perindă prin amintire.

Tot ce se întîmplă de-a lungul unei zile obişnuite de front stîrneşte puterile închipuirii, care află, oriunde şi oricînd, prilej de spontane asocieri cu aspectele cele mai caracteristice şi mai familiare ale vieţii de acasă : „În şanţuri, flăcăii erau treji şi tăceau şi se gîndeau, lîngă mormintele mari ale fraţilor lor, şi gornistul necunoscut, într-un colţ, zicea din goarna înăbuşită cu palma **un cîntec încet, care aducea cu suspinele buciumului în munţi**" (100). Ca şi Eminescu („... Ce dulce-mi va părea / Cîntarea **de bucium**") — cu care se întîlneşte în atîtea rînduri — Sadoveanu descoperă în bucium un simbol al străvechii noastre istorii : „acel fior fără nume, acel fior melodios, abia auzit, mai mult priceput, al **cîntării de bucium**"... Nu înţelegeam încă această cîntare a **lacrimilor** şi a **durerilor trecutului**, dar o ascultam înlemnit cum îmi adia prin suflet din adînca-i depărtare" (3, 15).

G. I. TOHĂNEANU

*) Cifrele arabe, din parantezele care încheie fiecare citat, indică pagina unde acesta se află, în Mihail Sadoveanu, Opere, 2, ESPLA, 1955.

Dedicaţii

CALIGRAFIA MĂRII

Lui Anghel Dumbrăveanu

Învaţă albatroşii caligrafia mării,
Estimp din gladiola de valuri zări irump,
Melancolii solare cresc nimbul înserării,
Ca un declin al zilei bătut în aur scump !

Liliachiu amurgul, şi-o stea liliachie
Sub aburii distanţei tot pîlpîie fragil ;
Penumbrele încearcă o grea călătorie
Să pună vis pe fluturi şi fructe în pistil

O vrajă minerală cutremură natura.
Prin orhideea suplă pămîntul urcă-n cer
Şi fructa virginală îşi dăruie arsura
Învăluită-n calde mătăsuri de mister.

Culori în degradeuri încarcă şevaletul
Să nască simfonia ce încă nu s-a spus.
Pe-o vreme ca aceasta adaugă poetul
Averii lui de pagini o strălucire-n plus !

DAMIAN URECHE

Teatru

THALIA

● Este titlul sub care un colectiv de entuziaști (Ștefan Oprea împreună cu : N. Barbu, V. Condurache, L. Dumbravă, Al. I. Fiuduș, Alice Ouatu, Const. Palu, Traian Țanea, Gh. Vasiliu) a editat sub egida C.J.C.E.S. – Iași o publicație dedicată sărbătoririi a 160 de ani de la primul spectacol de teatru cult în limba română. Cele patru numere conțin articole consacrate evenimentului, interviuri, retrospective, scurte biografii ale actorilor „care au fost", prezentarea protagoniștilor spectacolelor ce urmau a fi prezentate, cronichete, saluturi ale oaspeților, gînduri ale spectatorilor . . Solemnitatea de la Teatrul Național din Iași a fost marcată de conferirea Ordinului „Meritul Cultural" clasa I, prin decret prezidențial, de mesajul adresat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** colectivului teatrului și „tuturor oamenilor de teatru din țara noastră". Cei prezenți, colectivul teatrului, au adresat o telegramă Comitetului Central al P.C.R., tovarășului secretar general al P.C.R., în care se spune, printre altele : **„Punîndu-și arta în slujba întregului popor, a promovării idealurilor socialiste și comuniste, prieteniei și înțelegerii între popoare, a cauzei păcii și colaborării internaționale, oamenii de artă contemporani încearcă să redea, prin limbajul lor specific, realizările, preocupările, viața oamenilor muncii din patria noastră, făuritori ai societății socialiste multilateral dezvoltate, minunați creatori ai bunurilor materiale și spirituale".**

● **Teatrul Național din Cluj-Napoca** a încheiat anul 1976 cu două premiere : „Lapte de pasăre" de D. R. Popescu și „Woyzeck" de Buchner.

● **Teatrul German de Stat** din Timișoara a prezentat, în 29 decembrie 1976, premiera cu „Răzbunarea sufleurului" de V. I. Popa.

(În Breviarul teatral publicat de noi (în nr. 51) se va citi corect : . . . scenografia Mircea Ribinschi și . . . „Regele luminărilor" de Oswaldo de Andrade).

A. I. C.

Arta amatoare

UN ANIMATOR AL ARTEI LUGOJENE

O seară obișnuită la Casa de cultură a Sindicatelor din Lugoj. Se repetă. **EUGEN GANGAN,** instructor și interpret, împarte sfaturi, dă sugestii. Cei 27 de ani de activitate cultural-artistică i-au fost răsplătiți cu Ordinul Meritul Cultural, 8 medalii jubiliare, Diploma C.C. al U.T.C., Diploma Consiliului Național al Pionierilor, două titluri și medalia de laureat. Eugen Gangan a interpretat 87 de roluri în premieră, instruind în același timp formația de teatru popular din Lugoj.

Eugen Gangan este și un creator de texte pentru brigada artistică, un îndrăgostit al artei scenice animatoare, în general.

„Festivalul „Cîntarea României" este un imn al muncii izvorîtă din harurile și elanul oamenilor, a celor mai buni dintre aceștia, o laudă a acestui pămînt al patriei noastre socialiste, a acestui timp al ei" . . . ne mărturisea Eugen Gangan. „Noi, care lucrăm în acest domeniu, fie amatori, fie profesioniști, trebuie să știm că Festivalul „Cîntarea României" este mai mult decît un concurs. Este un bilanț și o radiografie riguroasă a valorilor noastre spirituale, de aceea în ce mă privește, voi depune întreaga mea capacitate și pricepere, ca formațiile de care mă ocup să se prezinte la un nivel cît se poate de ridicat, aducîndu-mi cu aceasta o modestă contribuție, la buna pregătire și prezentare a artiștilor amatori din municipiul Lugoj, la marele festival național „Cîntarea României".

Eugen Gangan nu e singurul artist amator în familie, tatăl său, **Vasile Gangan,** la cei 87 ani mai urcă pe scenă, iar fiul său, **Marius Gangan,** elev al liceului „Brediceanu" din Lugoj, urmează șirul urcușurilor artistice, într-o artă fără moarte.

EMIL ȘAIN

Marginalii

COLABORARE

Se știe că în anul 1901 a luat ființă, la București, corul „Carmen", al cărui rol în viața muzicală românească a fost deosebit de însemnat.

Acum, la trei pătrare de veac de la înființarea acestei formații corale, se poate recunoaște pe drept cuvînt meritul ei de a fi contribuit la promovarea cîntecului popular, a cîntecului național, a creației muzicale românești atît în țară, cît și peste hotare. În plus, corului „Carmen" i se poate atribui inițiativa lăudabilă de a strînge legăturile culturale cu Ardealul și Banatul în acele vremi, în care colțul de apus al țării se găsea sub stăpînire habsburgică.

Întemeitorul formației, profesorul D. G. Kiriac, a căutat, încă din primul an al activității corului, diverse punți de legătură cu „surori" din Ardeal și Banat.

La noi, în Banat, lucra prodigios, cu bune rezultate, Ion Vidu, în fruntea corului din Lugoj (care astăzi îi poartă numele).

La 12 IX 1901, printr-o misivă expediată din București (care acum este în posesia subsemnatului), D. G. Kiriac încunoștințează pe I. Vidu : **„Prin această scrisoare vă aduc la cunoștință că în București s-a format o societate corală, cu numele de „Carmen", a cărei conducere mi s-a încredințat".**

Conducătorul formației din Capitală reliefează, în încheierea scrisorii, existența unui anumit scop ce și-a propus societatea lor : **„Avînd convingerea că prețiosul D-voastră concurs nu ne va lipsi în această ocasiune și că ne veți ajuta frățește pentru atingerea scopului ce și-a propus societatea noastră, vă rog binevoiți a primi distinsele mele salutări".**

Care era scopul respectiv îl putem deduce cu ușurință din conținutul efectiv al scrisorii, citate mai sus : **„V-am fi foarte recunoscători dacă ați avea bunăvoință a ne trimite din colecțiunile de coruri populare sau pe teme populare, tipărite sau manuscrise, ce posedați și eventual a ne recomanda și alte colecțiuni ce ar fi existind peste Carpați, pe cari D-voastră nu le-ați posedind, arătîndu-ne și locul de unde ni le putem procura".**

Solicitînd aceste materiale lui Ion Vidu, înseamnă clar că D. G. Kiriac l-a ales pe maestrul bănățean și l-a considerat în fruntea muzicienilor noștri și în centrul vieții muzicale naționale și populare din acea vreme.

VASILE CICA

Evocări

PRIMA ASOCIAȚIE A MUNCITORILOR TIPOGRAFI DIN TIMIȘOARA

Analiza stadiului de început al mișcării noastre muncitorești evidențiază faptul că, la fel ca și în alte țări din Europa, datorită condițiilor specifice de muncă și gradului de dezvoltare în care se găseau, muncitorii tipografi au fost acela care au inițiat primii pași spre organizare. Astfel, cea dintîi asociație de ajutor reciproc, cunoscută pînă acum la noi, a fost creată la Brașov, în anul 1846, de către lucrătorii tipografi sub denumirea de **„Asociația de ajutor de boală, înmormîntare și de ajutor de călătorie".**

Peste 5 ani, nevoia de a crea o asociație asemănătoare au resimțit-o și muncitorii tipografi din Timișoara, oraș în care, încă din anii anteriori, se dezvoltase o bogată activitate tipografică. Potrivit documentelor vremii, în anul 1851, în orașul de pe Bega funcționau 3 tipografii, cu cîte circa 80-100 de muncitori. În luna septembrie, tipograful Alexandru Liesecke, printr-o scrisoare circulară, făcea cunoscut colegilor intenția de a întemeia o **casă de intrajutorare.** Apelul lansat a avut un răsunet puternic, în scurt timp cîteva zeci de muncitori au răspuns afirmativ la chemare. Descriind atmosfera de însuflețire, care îi cuprinsese pe aceștia, dezbaterile și consfătuirile organizate în vederea găsirii celor mai adecvate modalități de unire, unul dintre lucrătorii tipografi, prezent la acest eveniment arăta că **„Am avut de acum multe consfătuiri, unde, pătrunși de importanța și necesitatea unei astfel de asociații am hotărît, în unanimitate, ca să înființăm aici în localitate o casă de boală și de ajutor de călătorie".** Urmare a acestor dezbateri, la 30 septembrie 1851, un număr de 30 de muncitori timișoreni, reuniți în adunare generală, au dezbătut proiectul de statut, care, după aprobare, a fost înaintat Consiliului orășenesc. În funcția de președinte a asociației a fost ales Alexandru Liesecke, iar casier, Beichel Iosif. După aproape o lună de zile, la 22 octombrie, statutul a fost aprobat. Asociația și-a început activitatea sub denumirea de **„Casa comună de ajutor de boală și călătorie a tipografilor din Timișoara".** Potrivit statutului, în asociație puteau să intre atît ucenicii cît și calfele de tipografi. Ajutorul de boală era stabilit la 2 florini, prima săptămînă, și 3 florini pentru fiecare săptămînă următoare. La 8 februarie 1857, cu prilejul modificării statutului, asociația își va modifica denumirea în „Asociația de ajutor de boală, înmormîntare și de ajutor de călătorie a tipografilor din Timișoara". În această perioadă ea dispune de 3 secții : 1. Casa de boală, 2. Casa de șomaj și de călătorie, 3. Casa de ajutor a văduvelor, orfanilor și invalizilor.

Treptat, pe măsură ce numărul membrilor săi a crescut, asociația tipografilor timișoreni a influențat tot mai puternic activitatea colegilor lor din celelalte centre industriale bănățene. Ea a devenit astfel, un coordonator pentru activitatea tipografilor din întreg Banatul. De menționat este faptul că în anul 1861 muncitorii români, maghiari, germani tipografi din Timișoara reușesc să respingă unele încercări de dizolvare a asociației, impunînd continuarea ei pe mai departe. Propagarea, în deceniul al șaptelea al secolului trecut, a ideilor Internaționalei I, întreținerea de legături și apoi aderarea la această organizație a unor militanți ai mișcării noastre muncitorești, a dus la apariția în țara noastră a unei serii de organizații, care nu se preocupau numai de probleme de ajutor reciproc și culturalizare a lucrătorilor, ci aveau și un pronunțat profil politic. Astfel, la 11 octombrie 1868 a luat ființă **„Asociația generală a muncitorilor din Timișoara",** care în anul următor a devenit secție a Asociației Internaționale a Muncitorilor. În anii următori, răspîndirea tot mai mai largă a ideilor marxiste au dus la o evoluție rapidă a organizațiilor muncitorești de întrajutorare, devenind organizații puternice, bazate pe principiul luptei de clasă.

L. KAKUCS
V. DUDAȘ

Civitas

RECENSĂMÎNTUL

Întreaga populație a țării este chemată, în aceste zile, la o acțiune de mare importanță politică : **RECENSĂMÎNTUL POPULAȚIEI ȘI AL LOCUINȚELOR.** O secțiune în timp (reper al datelor fiind noaptea de 4 spre 5 ianuarie a.c., ora zero) la proporțiile întregii țări, menită să aducă la cunoștința noastră imaginea exactă a profundelor transformări petrecute în viața social-demografică a țării, datele obținute în urma acestui recensămînt constituind reperele dezvoltării viitoare a României socialiste spre binele întregii națiuni.

Iată-ne, deci, angajați într-o responsabilă acțiune națională căreia trebuie să-i dăm o maximă importanță făcînd dovada solicitudinii și înaltelor calități etice ale omului societății noastre socialiste. Ne cunoaștem perimetrul existenței de fiecare zi, ne cunoaștem strada, și, poate, mai puțin cartierul și orașul sau localitatea în care ne desfășurăm viața și munca. Imaginea de toată ziua a structurii din care facem parte ar putea fi aceea a unei suprafețe cu sute și mii de oglinzi, reflectînd, fiecare perimetrul imediat al său. O secțiune în timp de proporțiile actualului recensămînt (păstrînd imaginea de mai sus) ar putea fi reprezentată printr-o imensă oglindă, pusă în fața celorlalte, să reflecte existența celorlalte, la un loc, spre conștientizarea lor, imagine care în istoria țării va purta numele de referință : **ROMÂNIA ANULUI 1977.** Imaginea – oglindă a țării, informațiile – oglinzi despre noi, care vor fi folosite în dirijarea dezvoltării economico-sociale viitoare a țării, reprezintă cadrul social-demografic al acestui moment. Iată de ce, deși în această acțiune sînt angrenați peste 130.000 de recenzori, principalul răspunzător de reușita obținerii unor imagini cît mai exacte asupra noastră, ca populație a unei țări, ca nivel de civilizație, este fiecare cetățean, corectitudinea informațiilor pe care le vom da despre noi și familiile noastre, despre spațiul în care ne desfășurăm existența.

P. E. B.

Panoramic

● ÎMPLINIRI, foaie volantă editată de Comitetului județean Timiș al U.T.C. Au fost invitați să colaboreze și scriitori timișoreni : Anghel Dumbrăveanu, Aurel Turcuș, Ion Cădăreanu, care semnează sugestive poezii patriotice. ● Despre tabăra de creație de la Vîrfurile ați aflat din numerele noastre anterioare. În 9 ianuarie lucrările acesteia vor putea fi vizionate în cadrul expoziției de la Bastion. ● „Fericiți cînd renaștem" este titlul cărții de proză a lui Ion Jurca Rovina, apărută recent. Vom reveni. ● Brigada artistică a întreprinderii „Bumbacul" din Timișoara a pregătit cu prilejul Anului Nou un program artistic de excepție. ● Și în afara simfonicului de la sfîrșit de săptămînă există în orașul de pe Bega o bogată activitate muzicală. Miercuri a avut loc un concert de concerte, sub bagheta lui Nicolae Boboc, cînd s-a interpretat Weber, Debussy, Ravel, Mozart. Soliști : S. Korody, I. I. Roncea, M. Sîrbu. Azi, în sălile secției de artă ale muzeului, o nouă seară dedicată clasicismului, de data aceasta pe afiș figurînd Haydn. ● În această vacanță a început pe ecrane o gală a filmului pentru elevi (în Timișoara). ● La Lugoj s-a terminat amenajarea unui nou studio al centrului de radioficare. Noul animator al emisiunilor locale este D. Diaconescu. Și în curînd, tot aici, schimbul de experiență al centrelor de radioficare din județ. ● Grafică și ceramică la „Galeria timișoreană". Expoziția cuprinde lucrări semnate de Iulia Dinescu și Xenia Eraclide-Vreme. ● Ca întotdeauna cu prilejul unui nou început de an, studioul timișorean de radio și televiziune ne-a prezentat emisiuni speciale, bine realizate.

Etnologie

Avînd în vedere importanța creației populare „Miorița" pentru spiritualitatea românească (în aceasta **„s-a concentrat, prin contaminări succesive, experiența de veacuri a unui popor"** – Mihai Pop, Pavel Rujăndoiu, **Folclor literar românesc,** Buc. 1976, p. 321) este, fără îndoială, binevenită consemnarea tuturor variantelor depistate pe teren, spre a fi alăturate celor circa o mie de piese, publicate deja (cf. A. Fochi, **Miorița,** Ed. Academiei, Buc. 1964), creîndu-se astfel, posibilitatea de a se elabora o mult așteptată cartografiere, cît mai completă, a acestei capodopere.

În colecția de folclor literar a profesorului **IUGA LAURENȚIU,** din comuna Vîrfurile, județul Arad, sînt șase variante ale Mioriței. Acestea au fost culese din localitățile Vîrfurile, Lazuri, Bodești și Leasa. O variantă dintre acestea, am publicat-o într-un catalog **Expoziția interjudețeană, Vîrfurile, 1976,** editat de Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Arad. De data aceasta publicăm o variantă din satul Bodești, culeasă în anul 1970 de Pătroi Sabin de la Pătroi Marioara, (pe atunci în vîrstă de 40 de ani). Menționăm că, în revista Orizont, din 17 ianuarie 1975, a apărut o variantă a Mioriței provenită tot din Munții Zarandului (din satul Neagra, de lîngă Moneasa, culegător Florian Dudașiu).

AUREL TURCUȘ

Miorița

Pe munții cei mari
Îs trei păcurari
Doi îs veri primari,
Unu-i mai micuț,
Și-l cheamă Pătruț.
Verii se vorbiră,
Mi se sfătuiră
Pe strin să-l omoare,
Moarte de topoare.
Strinu-i auzi,
Din grai le grăi,
Duios cuvinta :
Voi, ortacii mei,
Păcurari la miei
Și la mîndre oi
Care din voi doi
Doriți a rămîne
De azi, ori de mine
Pe al meu țoi
Și-n al meu ocol,
Care vă gîndiți
Să mă omorîți,
Groapa să mi-o sape
Și să mă îngroape
În tîrlă la oi,
Să dorm printre voi,
În tărcuț de miei,
Nicicînd să nu piei
De dintre ai mei ;

Groapa să mi-o sape
Și să mă îngroape
La dînsus de cale
Sub fagul cel mare ;
Și-n loc de cruciță,
Puneți fluieriță,
În loc de scrisoare,
Lancea la picioare.
Cînd soare-o luci,
Lancea-o desclipi ;
Cînd vîntul s-o trage,
Fluiera va zice,
Oile s-or strînge
Pe mormînt or plînge
Cu lacrimi de sînge.
Voi, ortacii mei,
Păcurari la miei
Și la mîndre oi,
Rogu-vă pe voi,
De cumva veți mere
Pe la tîrgurele
Cu oi de-ale mele
Și veți întîlni
O mamă bătrînă
Cu cîrpă de lînă
Lacrimi lăcrimînd
Păru-și despletind,

De fiu întrebînd,
Aceea-i maica
Și ea v-o-ntreba :
N-ați vait,
Nu mi-ați întîlnit
Pe al meu Pătruț
Păcurar micuț,
Cu păr gălbinuț,
Floare de spicuț,
Cu ochi-viorele
Ce scapără ca stele
Cu dor și cu jele
Pe zilele mele ;
Cu cătare blîndă
Și o față mîndră,
Dulce la privire
Și frumos la fire
Voi să îi grăiți :
– Ba noi l-am văzut
Mergînd spre trecut,
Aici mai napoi,
Tot vînzînd la oi
La tîrgul la Beci,
Vînzînd la berbeci
Și l-am mai văzut
Numărînd la bani
Pe aripa șubii
La lumina lunii,
La marginea lumii.

Banatica

Prima școală de fete din Banat

În luna septembrie s-au împlinit o sută de ani de la inaugurarea primei școli de fete din Banat. Cu patru ani înainte, **dr. Pavel Vasici,** în adresa nr. 107/1872, către direcțiunea școlii din Izvin, scrie : **On Ministru de Culte și Instrucțiune Publică, cu data de 27 aprilie 1872, cu Nr. 2024, menționează că școala noastră confesională gr. ort. română nu ar corespunde art. de lege 38 din anul 1868, se recearcă Comitetul parohial a mai înfința una școală nouă, cu sistematizarea unui adjunct învățătoresc.**

Cetindu-se susținuta provocare inspectorală, după dezbateri serioase din partea Comitetului parohial, s-a decisu : a se edifica încă una școală statutară, dintr-o încăpere pentru toți pruncii apți de școală, alăturea o odaie cu tindă, pentru locuința adjunctului". (Cea dintîi atestare a vechii școli din Izvin este într-un inventar al acesteia, în limba slavonă, din anul 1815).

În ce privește școala de fete din Izvin, se constată că, începînd din anul 1872, se fac demersuri pentru construirea unui local. La data de 31 decembrie 1874, dr. Pavel Vasici, într-o adresă, cu Nr. 183/1874, arată că Sinodul Eparhial a înființat încă o școală în Izvin (O școală de fete). În anul 1875, la 6 august, organele locale cer inspectorului dr. Pavel Vasici **„să binevoiască a publica concursurile pentru ocuparea a două posturi de învățători în Izvin, cu excepțiunea ca ambii învățători să aibă testimoniu de cvalificație bună".**

Se stabilește pentru ambii învățători un salariu egal, și anume : „150 Forinți v.a. în bani gata ; 50 chible[1]) de bucate, din care 30 chible grîu, 20 chible porumb ; 2 jugăre pămînt arabil (egal 1 ha și 16 ari) ; 1/2 din grădina școlii pentru legume ; 7 orgii de lemne, din care vor încălzi și școala ; cartir liber, adecă locuința gratuită. De la înmormîntări, 50 creiceri pentru învățător care era și cantor". Postul I este ocupat de învățătorul Ioan Mateica, care a stat toată viața în Izvin. Moare în anul 1932. În postul al doilea este încadrată Emilia Lungu, cunoscuta scriitoare bănățeană de mai tîrziu. Cu ocazia instalării acesteia în postul de învățătoare, inspectorul școlar, dr. Pavel Vasici, comunică : **„La relațiunea din 15 iunie Nr. 57 vi se răspunde, că duminecă 26 sept. dimineața, vom veni în fața locului la IZVIN, ca să introducem pe aleasa învățătoare D. șoara Emilia Lungu. Deci vă poftesc ca să adunați toate fetițele de etate școlaricească, fiind această ȘCOALĂ cea dintîi cu învățătoare, nu e de lipsă a trimite nici o trăsură, sau cocie, ci numai a ne pregăti pentru o zi care e solemnă". Timișoara, 24 sept. 1876, Dr. Pavel Vasici, Insp. regesc.**

Despre această împrejurare ne relatează și Ioan Mateica, învățătorul din Izvin. La festivitate, prilejuită de numirea Emiliei Lungu în postul de învățătoare, au fost prezenți aproximativ 300 de locuitori din Izvin, copii de școală, 60 de fetițe cu buchete de flori fiecare, intelectualii din sat, și cărturarii timișoreni Meletie Dreghici și Pavel Vasici.

TRAIAN PELEA

1) Chibla este egală cu 50 kg.

Prietenii revistei Orizont

Cercul literar „Victor Eftimiu"

Împlinind 6 ani de activitate, Cercul literar **„VICTOR EFTIMIU"**, de pe lîngă **Consiliul Județean Timiș al sindicatelor**, își justifică pe deplin existența, prin generoasa sa menire de a îndruma și sprijini spre afirmare creația condeierilor de diferite profesii din întreprinderile timișorene. Aici vin, la ședințele de lucru, **Al. Jebeleanu**, ca președinte de onoare, **Gh. Drinovan, Corina Victoria Sein**, sau **Emil Șain**, care, cu multă căldură, îndrumă activitatea cercului literar.

Aici îl întîlnim pe muncitorul turnător la I.M.T., veteranul cercului, pe **Wilhelm Weiss**, pe medicul primar la Electrobanat, **Florica Nubert**, pe electromecanicul în telefonie, **Petru B. Macedonianu**, și alți creatori de diferite stiluri și vîrste, precum **Dumitru Alexandrescu, Ignea Loga, Feliciana Ghindar, Rudolf Ionescu, Marin Lăuneanu, Romulus Mustețiu, Ion Vladin, Gheorghe Voștinaru, Francisc Marton** și alții.

Pe mulți dintre acești autori i-am întîlnit cu versurile lor în **„Contemporanul", „Orizont", „Îndrumătorul cultural", „Drapelul roșu" „Viața militară"** sau în plachetele editate de Consiliul sindical, **„Anotimpul împlinirilor", „Sirena de lumină"** sau **„Generații"**.

Cu modestie și dragoste pentru literatura și limba română, membrii cercului literar **„Victor Eftimiu"** se înscriu în larga mișcare de masă a talentelor ce-și întind generos aripile spre slava patriei.

D. U.

ACUM DOAR LUTUL

acum doar lutul mîngîiat la marginea
serii
chipurile lor vesele fără frică de moarte
și plînsul crizantemelor la geamul mic
și trecerea vîntului prin orga pomilor
dincolo de clipa aceasta aducerilor aminte
Istoria și firele îngălbenite păstrîndu-se
cu numele lor sfințit de memoria patriei
acum doar lutul mîngîiat la marginea
serii
și doar lacrima frunții și-a ochiului
obosit
în căutarea bunicului printre bulgării
mici
plecat după o pîine în neuitatul an 1907
mîine un ulcior frumos ca un suflet
rotund
împodobit cu flori de pe străiele lui
va chiui de vinul cel nou pe o masă
de țară.

LAUDA

Laudă mîinilor, gîndurilor, clipelor,
timpului acesta cînd plămădiți pîinea
și oțelul cel tare...

Laudă serilor liniștite
Ori nopților pline de tumult,
Laudă precum dimineților acestea
luminate
Pline de viltoarea muncii...
Laudă Partidului Comunist Român
el singurul capabil să deschidă
drum nou în această eră de foc
în mai, în august, în decembrie...

WILHELM WEISS

BALADA CERBILOR

Peste plapoma verde a ierbii
Au trecut în cavalcadă cerbii
Cerbul cel mare trece în frunte
Ca măreția unui munte
Cerbul cel mare deschide soarele
Să se adape căprioarele
Cerbul cel mare cînd munții îl scapă
Vine în sufletul meu să bea apă.

RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ

Oștenii au plecat de-acasă
Și le simțim a lor absență
În piepturi brave de români
E lupta spre independență.

Sînt turci cu miile pe șes
Ca spicele în fața plotii
Românu-i un viteaz ales
Din el mereu se nasc eroii.

Război măreț de grea durere
Să guste libertate glia
Războiul de independență
Aduce pace-n România.

PETRU BUTOI MACEDONIANU

PATRIEI SOCIALISTE

Harnicul nostru popor,
Îți aduce-n dar
Inimă de muncitor,
Vis de cărturar.
Tu din plin să folosești
Tot ce-ți oferim,
Prin Partid spre slăvi ne crești.
Astfel te dorim.

Patrie, în stema ta cuprinzi
Steaguri și rodiri,
Viitoru-n largi oglinzi
Falnic să-l admiri!

RUDOLF GH. IONESCU

APE LIMPEZI

Ce ape limpezi în satul natal!
Vara erupe, patetic, ca un tropot de cal...
Scapără sîlabele luminii
În crinii,
Ca niște țevi de argint:
În care bate un graur
Cîntecul la care nu pot să ajung
La ceasul de aur...

Cîtă răcoare
Între o stea,
Și-un vuiet luminoas de floare!

Cîtă lumină
În dorul care trece,
Ca o săgeată prin grădină!...

Poate de aceea codrul meu din sat,
Bea din pumni tot cerul, veșnic
însetat!...

IGNEA LOGA

JURĂM

Noi ca stejarii falnici de la început ne
știm
Pereni cu rădăcina înfiptă-n dură stîncă
Și-n seva contopirei ce urcă neîncetat
Noi știm că viitorul ni se deschide încă
Spre urcușuri ideale pe care vrem să fim.

E Țara-n sărbătoare și pe-al ei piept
lumină,
Cristale care-o scaldă în calde străluciri
Cînd ridică-n mînă măreața cupa plină
Să ne cinstim în pace aceste înnoiri,
Spre nesfîrșirea vieții și-a dragostei
românâ.

În sacra cugetare, al inimilor cor
Îi cîntă neatîrnarea, slăvindu-vă eroi
Îmbrățișați cu zarea în mîndru tricolor,
Ce l-am purtat în glorii, mereu de-atunci
ca voi
Cînd ați urcat la Plevna, cu ei biruitor.

Noi, strănepoții voștri în inimi
vă-nălțăm
La marea sărbătoare spre neuitare-un
cînt.
Și-n numele vieții, Eroi noi ne legăm
Ca să păstrăm în lume, cît timp va fi
pămînt,
Independența țării, jurăm erol, – jurăm.

DUMITRU ALEXANDRESCU

LEGENDA

Să ne îmbătăm din amurguri
Sorbite din palmele vremii
Și-apoi să urcăm pe un munte
Înzăpezit de legende
Să furăm o scînteie
Din focul lui Promoteu,
Pentru a lumina
Stînca pe care-am urcat
Să simțim aripa vulturului
Aproape de cer
Cum se izbește de trupurile noastre
Înlănțuite încă
Și-apoi vom fi învăluiți
De nimbul nemuririi
Noi semizei zămisliți
Din rătăcitoarea iubire a soarelui.

DE-UN SECOL

Eroi de la Plevna
Eroi de la Griviția
Străbateți istoria
Lumină albastră
Prin albia norilor

De-un secol voi bateți
În inima noastră
Vibrînd cu fluidul
Din sîngele viu

De-un secol
Vă poartă o țară întreagă
Stindard spre-nălțime
Un imn dăruit
Jertfitelor trupuri
Pe drum risipite
Pe verște, sub stîncă
De tainic granit.

FLORICA NUBERT

Cu ION BĂNUȚĂ

(Urmare din pag. 1)

prezent și ce rol credeți că îndeplinește în viața unui scriitor?

– Despre critică am mai vorbit. Și, totuși, am parcă nevorbit. Fiindcă... Dar să lăsăm asta. Relațiile mele cu Maiestatea-Sa Critica sînt excelente. Cînd critica mă laudă, aplaud. De ce să fiu ipocrit? Lauda îmi place. Îi sorb nectarul, acel nectar dulce, mai dulce decît mierea. Este limpede, – limpede ca o apă de izvor – rolul criticii vii mi-a fost, și-mi este, îmi rămîne de o mereu învățătură. De ne-am întoarce la aceia critici ce au fost și rămîn, în veci de veci, niște directori de direcții întru statornicirea unor valori: Maiorescu, Lovinescu, Călinescu, asta pentru a rămîne numai pe aceste creste. Dacă, bineînțeles, nu suferim de anomalii, de care, care va să zică, n-am dus lipsă. Exclud, oricum, din această nobilă competiție pe criticii improvizați, de mare gălăgie, de conjunctură... Și, ca să fim, probabil, mai aproape de întrebare – în fața criticii, în fața lumii, am pășit, ca poet, fără să știu cînd, cum, și mai ales, fără să știu ce se întîmplă. Am pășit singur. M-au așezat, vai mie! într-un scaun de aur, Călinescu, Arghezi, Perpessicius, Vladimir Streinu, – precum și o altă samă de mari critici tineri, ceea ce mă face să mă aproape cutremur. Încerc să mă obișnuiesc cu acel scaun de aur, precum și cu cel de cărbune. Semn că e bine...

– Fiind de loc dintr-o comună argeșeană și lucrînd la o foaie pentru sate, cum de nu sînteți cotropit de poezia populară?

– Se știe, lucrez la „Albina", revistă de cultură pentru sate. Eu nu pot uita niciodată că **Aceasta, Albina** deci, este revista savantului, iluministului, ministrului Spiru Haret, este iubirea lui Coșbuc și a noastră, – ceea ce înseamnă, dintr-odată, o mare răspundere. Fără îndoială că, – apropo de **Albina** – nu sînt și nu pot fi cotropit de poezia populară, dar ea îmi rămîne mereu ca un izvor inestimabil în ceea ce scriu. E un izvor, o rădăcină.

– Fiindcă a venit vorba de origine, ar fi bine să ne relevați și cîteva date biografice.

– Da! Sînt țăran. Țăran get-beget. Dar sînt din adolescență și un multispecialist în căi ferate. Apoi profesor ș.a.m.d. Am venit pe lume la 7 noiembrie, 1914. În satul Siliștea de Argeș. Am absolvit Universitatea Griviței Roșii, Universitatea temniței. Dar și Universitatea din București, facultatea de filozofie. În rest, bună pace.

– Tot la început, aminteam și de-o revistă mai aparte, ce ne puteți spune în această privință?

– Revista **Albina**, – atunci în 1897, adică la naștere – a fost o revistă „mai aparte", sub bagheta de magician a lui Spiru Haret. Acum, eu încercînd să înțeleg dimensiunile **Albinei**, dimensiunile revoluției noastre, rămîn puternic înscris pe baricada frumuseții socialiste fără de precedent. Deci, sigur, **Albina** rămîne o revistă „mai aparte", despre care trebuie să se știe. fiindcă...

– Ca editor, într-o vreme cînd toate editurile pentru beletristică erau două, dv. erați director la cea mai mare, ce ați realizat în acel timp?

– O! Ce întrebare grea! Vorba lui Arghezi – „A bătut în fund! lumii cineva". Ipocrizia cred, nu și-ar avea niciun rost aici. Editura pentru Literatură și Artă era, în 1958, cam mică. În 1968 era o editură mare. Mare în toate sensurile. Pînă una, alta, să pomenesc întru pomenire, colecția „Luceafărul", colecția debuturilor, care, vrem nu vrem, rămîne. Rămîne prin poeții, prozatorii, dramaturgii, criticii și istoricii literari, tineri la prima carte ieri, scriitori ce duc azi greul literaturii române. Editura aceea a acelui deceniu, rămîne prin clasicii români – atunci în viață – Sadoveanu, Arghezi, Călinescu, Perpessicius ș.a.m.d., cu „Edițiile de autor", prin Edițiile clasicilor clasici de la Eminescu încoace, cu marile Ediții de folclor, cu „Biblioteca pentru toți", – în noua și bogata ei viață, prin noile impulsuri date literaturii naționalităților conlocuitoare. În fine, într-o adevărată istorie, într-o adevărată așezare a lucrurilor, ce n-a fost, va fi, ce n-a venit, vine.

– În paralel cu tinerii scriitori publicați atunci de dv., ce părere aveți despre cei de acum?

– Ce limpede, viața naște viață. Se nasc mereu noi și noi scriitori. Sufletul meu, – ca și atunci cînd eram **„un editor de carte"** îi salută cu entuziasm și le sărută drumul atît de frumos, și atît de contradictoriu către glorie. Fără să vreau, sînt obligat să spun că, din păcate, unii editori fac azi prea mare vîlvă de promovarea tirerelor talente, exacerbînd un fel de concurs la care sînt supuși, care va să zică, toți – concurs ce așa cum e, devine o frînă dacă rămîne singurul mijloc de afirmare a talentelor tinere. Un editor al acestui timp trebuie să fie greu de curaj. să fie uns – de ce nu – cu toate unsorile frumuseții, trebuie să fie un exemplu de adevăr și de sacrificiu. Este o chestiune de revoluție.

– În lumina Congresului educației politice și al culturii socialiste, cum vedeți formularea unor cenacluri literare?

– Ei bine, formulările, – apropo de cenaclurile literare – oricum ar fi să fie, rămîn simple formulări, dacă... Dacă cenaclul nu e girat de Titu Maiorescu la „Convorbiri literare" și nu candidează la nemurire Mihai Eminescu. Dacă nu e condus de Eugen Lovinescu la „Zburătorul" și dacă nu candidează tot la nemurire Hortensia Papadat-Bengescu ș.a.m.d. Și, totuși, această frumoasă legendă nu exclude de loc și altele. Să nu fetișizăm nimic. Dar, nici din nimic să nu încercăm să scoatem ceva, fiindcă de unde nu e foc, e limpede, fum nu se arată. Ceea ce le spun eu, uneori, prietenilor mei din Cenaclul argeșan al Rebreanului, unde sînt președinte, s-ar putea rezuma astfel: în Cenaclu să vină oricine, oricine are cuget curat, oricine e dornic de a contribui la definirea acestei școli de înălțare a sa, a Omului, deci, să vină oricine e bîntuit de fantomele creației și numai după ce acest combatant s-a umplut de virtuțile și anomaliile Cetății să rămînă singur, singur la masa lui.

– Și acum, spre sfîrșit, dezvăluiți-ne planurile dv. literare prezente și viitoare.

– Planurile mele literare sînt, voi, uriașe. Numai să le pot aduna în acești ani pe toate în niște noi cărți. În aceste zile predau Editurii Albatros **„Panoramă-n duh de Chiralină", vol. VI din Olimpul Diavolului** meu, rămînindu-mi de scris încă patru volume, adică încă 401 poeme. Voi mai preda la Cartea Românească niște eseuri – sub titlul „Deliciile bumerangului". Am început să scriu seria de „Incredibile", un fel de memorii, care se vor înșira în, probabil, cinci volume. Apoi un roman și... naiba mai știe ce! Anii intră în sac și sacul rămîne, totuși, o drăcovenie aproximativ fixă.

Satirice

FABULĂ

Competență

O cizmă oarecare,
Însă un... număr mare,
Într-una din cămări
Cu alte încălțări,
Pantofi de dans, de stradă,
De casă, de paradă,
Crezînd că-i competentă
Și, cert, polivalentă,
La toate în avans,
Dădea lecții de... dans.
Și, sigur, cizma boantă
Cînd se-nălță pe poantă
Fiindu-i greu calibrul
Din pasu-acela-strîmbul –
Ea își scrinti... carîmbul!

MORALA:

Și, poanta, menuetul,
Ori, în sfîrșit, baletul,
Tu altora le lasă
Căci, vezi, ai talpa... groasă!

Concert

Porni o tobă mare prin lume să
colinde
Cu gîndul ca să schimbe ea
vechile orînde...
De ce mereu vioara, pianul și
saxofonul
Să cînte melodia, tot ei să ne dea
tonul?
Iar noi să batem ritmul în urma
unui fluier
Sau unui fleac de flaut, ce-abia
de scoate-un șuier.
Eu, care, cînd se cere, și-n piept
mă bat odată,
Se sperie mulțimea și-neremenește
toată.
Să terminăm odată cu vechea
armonie,
Să batem toba tare, ca toți de azi
să știe:
Orchestra se compune de-acuma
doar din ele:
Timpane, tamburine, tam-tamuri
și cinele
Și, începînd concertul cu zgomote
de sală,
Plecară spectatorii lăsînd o sală...
goală.

. . . . . .

Acolo unde toba doar, cîntă
melodia
E zgomotul prea mare și piere...
armonia!

ADI CHIRȘRAUM

Din lirica iugoslavă

Desanka Maksimovici

CRED

Patria mea nu poate fi invinsă ;
din moartea pentru libertate
o stare a libertății se naște,
tot așa cum din floarea stinsă
se naste la capăt sămința de floare,
tot așa cum din cuibul de an
se nasc făpturi de carne, zburătoare.

Patria mea stie chinul ;
de-atitea ori a fost despicată . . .
Ceva adinc știe patria mea,
lăuntrice aripi se mișcă in ea.

Care străin va bănui vreodată
ce-ascunde fecioara in sin
intrind furișată in casa vecină ;
cine ar putea vreodată să stie
ce vorbe duce copilul,
tirind după el o jucărie,
dar bătrina cernită ce țintă-ți arată
cind piață strada cu virful de boată ?

In patria mea primejduită
și adierea, și miroasele, și ramul
și clopotele blindelor biserici
duc vești și-ntelesuri ascunse
și nu se știe peste ce poți da
la prima cotitură a drumului spre codru.

In patria mea cotropitorul
nici in urma iepurelui nu se poate increde,
nici unde pune boul piciorul ;
e o primejdie și-n cintecul secerătorilor,
lemnarii bat vești cu topoarele-n fag,
pină și cintecul de leagăn
ascunde ceva tare draa

In românește de
VASILE VERSAVIA și DRAGA MIRIANICI

Rade M. Nicolici

PESCARUȘUL

Scăldat
De soarele sudic,
Plutește-ndelung, deasupra țărmului . . .
Coboară spre ape . . . din nou se ridică . . .
Parcă tot caută și caută ceva . . .
E-amar și trist țipătu-acesta,
Care vestește cerului
Singurătatea lui.

O, pasăre
Beată de soare !
Frumusețe rănită de strigătul foamei,
Bucuria marinarilor rătăciți
Și cintecul imaculat al seninătății.

O, pasăre
Beată de soare !
Cu aripi intinse veșnic in zbor . . .
In impărăția albastrelor zări
Și moartea ta e-nălțătoare !

In românește de Aurel Cherlea

Adam Puslojici

CAPELA COSMICĂ

Puțin cite puțin
Murim
Mincind piine caldă
Bind apă rece

Tot mai mult și mai mult
Rămînem in urma
Umbrelor noastre
In urma pașilor noștri

Puțin cite puțin
Devenim
Reci ca focul
Fierbinți ca gheața

Tot mai mult și mai mult
Tăceam
Economisind propriul nostru singe
Risipindu-ne osemintele

Tot mai puțin și mai puțin
Tot mai mult și mai mult.

DEODATA RIUL INCEPE SĂ CURGĂ

Stau pe malul apei
curge curge
la vale
la
vale
curge

Stau pe malul apei
care curge
la vale

Mă culc pe malul apei
care curge curge curge
la vale la vale

Apa riului e rece
rece,
și-albastră

In românește de ANGHEL DUMBRĂVEANU
și DUȘAN PETROVICI

Jurnal francez

La Paris-Istorie literară fără ghid...

Parisul e incă un oraș necunoscut pentru că toate ghidurile (chiar cel tipărit de Michelin, cel mai bun) nu cuprind decît o schemă a Parisului. Tot schematic apare orașul în monografii, lucrări onorabile, preocupate însă numai de un domeniu, cum e și firesc, făcînd prea puțin o incadrare în ansamblu. Și, atunci, soluția ? Să-l cunoști pas cu pas, pe jos, desigur, după un ghid (inevitabil) dar observîndu-l cu atenție în partea lui intimă (de ce nu și intimistă), descoperindu-l. Bătînd Parisul pe jos, ca un pelerin convins că numai așa îl poate cunoaște, am descoperit un Paris real, subiectiv poate, pentru că era al meu, un Paris, gîndit ca un summum de senzații spirituale, de reacții intelectuale față de istoria lui proiectată în conștiințele unor generații intregi. Mai intîi în literatura română există un Paris oprit în epoca romantică. Documente, cărți, reportaje, toate aceste posibilități de a capta imaginea unui oraș de talia gigantică a Paris-ului, sînt un elogiu al unei capitale spirituale, al unei capitale generoase, devenită azi mai mult tolerantă. Parizienii de rînd sînt individualiști (galici) și sînt așa de puțin preocupați de ce se intîmplă în lume. Dar istoria lor și-o conservă cu fidelitate, ca o componentă a individualismului de care vorbeam.

Astfel, căutînd un Paris dincolo de epoca romantică, un Paris simbolist sau unul avangardist, am descoperit Parisul real, nefalsificat de mitologiile pe care noi, neparizienii, i le-am creat. Pe parizian îl interesează tot ce poate contribui la gloria Franței, și nici o epocă, nici un curent literar, nici un nume nu-i sînt indiferente.

Din această înclinare spre conservarea unei Franțe, unui Paris, fiecare scriitor, artist, om de știință este respectat; pe zidurile caselor vezi la fiecare pas plăci cu numele artistului, cu sumare date biografice, cu mențiunea „aici s-a născut la" . . . sau „aici a trăit între" . . . Nu e vorba numai de marii scriitori, ci de toți scriitorii și de toate temele literare devenite mituri. Se știe că parizienii l-au iubit și-l iubesc pe François Villon, poetul atît de parizian, cu care se încheie evul mediu în cultura franceză și începe era modernă. Nu numai biografia lui Villon e consemnată, în plăcuțe de marmoră, pe ziduri, dar chiar biografia personajelor sale. Am descoperit pe Quai des Fleures, în Ile de France, o casă veche, datînd ca fundație de la 1118, inscripția : „vechea locuință a Heloisei și a abatelui Abelar". Sînt personaje cunoscute din **Ballade des Dammes des temps jadis**, unde poetul goliard se întreba : „Mais ou sont les nejes d'antan", personaje pomenite și de Tudor Arghezi într-un poem dedicat lui Villon : „Și Heloisa scumpă în zadar / Cinstitutului părinte Abelar" . . .

Pe aceeași stradă, două-trei case spre stînga, se află inscripția biografiei lui Edmond Frey, poet și dramaturg care a tipărit și a murit aici, autorul libretului **Oedip al lui Enescu.** (Menționarea acestei opere nu se face). Două, trei case spre dreapta, apare știrea că aici a trăit și a murit Harrancour, poetul celebru prin versul „Partir c'est mourir en peu".

Căutînd, în arhiva Facultății de Drept din Paris, dosarul studentului român Ion Minulescu (1900), dosar rămas cu o singură filă (inscrierea), am citit pe zidul exterior al ilustrei instituții mențiunea că pe aici (pe cînd era Colegiu de Montaignu, fondat la 1314) a trecut între 1495-1496 și Erasm din Rotterdam.

În ziua de 15 noiembrie, trecînd pe Boulevard de Latour Marbourg, la nr. 22 am citit cu surprindere pentru coincidență mențiunea că în această casă s-a născut la 15 noiembrie 1876 Anna de Brancovan, contesă de Noailles, poetă. Un bust al contesei l-am văzut a doua zi în Muzeul Rodin, creație de valoare a marelui maestru al sculpturii franceze, despre care Rainer Maria Rilke scria că a descoperit lumea, pe care Brâncuși i-o contesta ca valoare artistică.

Pentru cultura română sînt de amintit și alte mențiuni de acest gen, ca cele relative la Enescu, la Brâncuși (Muzeul de Artă modernă îi adăpostește atelierul), la Nicolae Grigorescu (la Barbizon, placă pusă din inițiativa prof. Alain Guillermou) etc. Consemnarea mea nu epuizează tematic problema ci doar o pune. Descoperind un Paris, documentar, pînă la urmă, dar necuprins în ghiduri (unde sînt consemnate marile nume : Hugo, Balzac, Rousseau etc.), descoperi o coordonată a spiritului francez : consemnarea istoriei în date și momente, în integralitate, valorile mari și mici, la un loc, făcînd istoria.

EMIL MANU

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XX)

de Dan Nemesnic

In cartea sa, Forța care pune în mișcare lumile, cosmologul sovietic prof. Staniucovici spune : „Omul va reuși, mai devreme sau mai tîrziu, să dirijeze curenții concentrați de gravitoni, adică acele particule care participă la fenomenul gravitației. El va putea, atunci, să o stăpînească, ceea ce înseamnă că va învinge gravitația terestră, va dobîndi starea de imponderabilitate, se va îndepărta de propria sa planetă cu ajutorul navelor cosmice antigravitaționale". De fapt, în acest sens părerea oamenilor de știință este mai mult decît optimistă.

Pînă acum s-a putut stabili că între cîmpurile gravitaționale și electromagnetism există o relație deosebită. Profesorul vest-german Buschardt Heim, directorul institutului de cercetări din Götingen a ajuns în urma unor experiențe, direct la crearea unor „mici" antigravitații. Descoperirea se referă la un cîmp intermediar, care nu este nici de natură electromagnetică, nici de cea gravitațională. Afirmația profesorului vest-german este că, în urma acestor experiențe, dacă descoperirea va fi aplicată în astronautică și aviație, se va ajunge la posibilitatea obținerii unei levitații nemijlocite și transformarea electricității în energie cinetică. Prin aceasta s-ar realiza, printre altele, și imunitatea călătorilor cosmici și a navelor împotriva marilor viteze de zbor. Descoperirea aceasta este deosebit de importantă și ca a fost imediat declarată secret de stat, și de aceea nu putem ști în ce fază se află acum lucrările prof. Heim.

O știre recentă, care ne parvine din Cairo, ne informează că o anumită figură ce se află în muzeul național și despre care se credea că reprezintă o pasăre, este de fapt un planor ! „Pasărea" a fost descoperită în anul 1898 și datează din sec. 3-4 i.e.n. Omul de știință egiptean H. Mesiha a construit modelul acestui planor preistoric și, spre marea lui surpriză, pasărea și-a luat zborul ! Iată încă o dovadă că cei vechi se „jucau" citeodată cu invenții pe care noi le atribuim timpurilor moderne.

Am mai amintit de Roger Bacon, doctor mirabilis, cum îi ziceau contemporanii săi. Ei bine, în sec. XIII în care trăia el, a putut să afirme că, se poate imita și tunetul și fulgerul, într-un mod mult mai terifiant decît în natură, se poate construi și un aparat de zbor și că o „mașină ca aceasta a mai existat din timpuri străvechi, dar se fac și în timpurile noastre" ; și, în fine, „nimic nu este încheiat în invenția umană și nimic nu este ultimul cuvînt". Toate aceste afirmații ne pot da de gîndit, cu atît mai mult cu cît știrea de mai sus este un argument cît se poate de „palpabil". Problema zborului i-a preocupat pe oameni încă din cele mai vechi timpuri, iar legenda lui Dedal și a fiului său Icar încetează de-a mai fi o simplă poveste . . .

Hermes sau Mercur avea sandale înaripate, iar pe cap o pălărie deasemenea înaripată, care-l purtau deasupra pămîntului și peste apă. Povești, totuși. Dar din cîte povești nu ne-am adăpat pentru ca la urmă să aflăm adevărul despre cei care ne-au precedat cu mii de ani în urmă.

Dar avem ceva și mai convingător decît aceste frumoase legende. Sînt chiar „documentele" rămase în analele chinezești, în anii care se numără cu mult înaintea erei noastre. Astfel, în aceste anale se vorbește că împăratul Sun (2.258-2.208 i.e.n.) avea un aparat de zbor, precum și o parașută de care încă nu făcuse uz.

Împăratul Ceng Tang (1766 i.e.n.) i-a poruncit lui Ki Kung Siju să construiască o „căsuță zburătoare". Acesta nu stă prea mult pe gînduri și de îndată ce-și încheie lucrarea face un zbor de încercare pînă în provincia Hanan. Mai tîrziu însă, împăratul poruncește ca nava să fie distrusă întrucît taina construcției ei putea să cadă în mîna dușmanului.

Poetul chinez Ciu Juan (sec. III i.e.n.) descrie un zbor pe care l-a făcut într-o astfel de navă, survolînd pustiul Gobi și munții acoperiți de zăpadă, Kun Lun.

De la Ko Hung (începutul sec. VI i.e.n.) ne-a rămas descrierea unui helicopter.

Unii au construit căsuțe zburătoare din miezul lemnului cicimac, folosind curele din piele de bou, prinse de lopețile rotitoare care puneau mașina în mișcare.

Există o literatură folclorică chinezească care este plină de asemenea descoperiri.

Operele sanscrite sînt și ele impregnate de termeni care arată preocuparea celor vechi în domeniul aviației. Astfel, vimanavidja înseamnă chiar știința construcției și pilotării aeronavelor. Bineînțeles, toate aceste apar cu mii de ani în urmă. Cunoscuta Mahabaratha, una din cele mai vechi cărți ale lumii, vorbește despre „căsuța aeriană care are marginile din fier și este prevăzută cu aripi".

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 13 ianuarie 1977 ● nr. 2 (464) 8 pag. 1 leu

Petru I. Roman

PEISAJ DE IARNĂ

Cucerirea independenței -

RODUL LUPTEI ÎNSUFLEȚITE A MASELOR POPULARE

Răsfoind cronica vremii, simțim și astăzi freamătul și entuziasmul mulțimilor care inconjurau in acel 9 mai 1877 clădirea Parlamentului pentru a afla vestea proclamării oficiale a independenței de stat a României. In năzuința lor masele populare legau strins lupta de eliberare de lupta impotriva asupririi economice și politice interne, văzind in aceasta deschiderea căii pentru democratizarea țării, pentru infăptuirea deplină și pe veci a unității naționale.

Cu citeva zile inainte de proclamarea independenței, intr-un editorial al ziarului „Românul" de sub redacția lui C. A. Rosetti sublniindu-se răspicat că a sosit momentul de a se scutura povara asupririi otomane, se afirma, tot atit de hotărit, că acest gest reprezenta nu numai gindul ci și voința milioanelor de oameni din popor. Vorbind de aceste milioane de oameni, autorul articolului amintea că in primul rind ei sint acei care vor afirma prin insăși jertfa lor, „că țara lor, România, apărată cu pieptul lor este și va rămine pururea un stat de sine stătător".

Abia proclamată, independența a trebuit să fie apărată și consolidată pe cimpurile de luptă ale războiului din 1877–1878. Dragostea de patrie, ura impotriva jugului otoman și speranța intr-o viață mai bună au determinat masele țărănești și orășenești să plece pe cimpul de luptă să dea dovadă de adevărate pilde de eroism. Insuflețiți de aceleași sentimente patriotice numeroși tineri din toate colțurile țării, părăsindu-și ocupațiile zilnice s-au inrolat voluntari și au plecat pe front. O seamă de funcționari își iau concediul de la servicile lor pe tot timpul campaniei și pleacă pe front. Pe lingă studenții mediciniști plecați voluntar pe front cu ambulanțe militare, un mare număr de medici cu renume printre care Sergiu, Felix, Marcoviciu, Danielopolu, Fialla, etc. afirmind că nu vor „a rămine spectatorii sacrificiilor ce trebuie să facă fiecare cetățean" s-au pus la dispoziția Ministerului de război, pentru a servi in spitalele militare.

Un grup de entuziaști elevi de liceu, bucovineni din jurul Sucevei s-au inrolat in armata română. Din Transilvania, au sosit grupuri de voluntari, să ia parte la război. In mai 1877, locuitorii de pe marginea Dunării, foști grăniceri, au cerut prefectului de Brăila arme și cartușe pentru a se apăra singuri de incursiunile turcilor.

Intelectualitatea inaintată a aprobat, de asemenea, războiul de independență, contribuind la susținerea lui, fie prin ofrande bănești, fie prin scrieri. In multe orașe din țară scriitorii de valoare, ca Vasile Alecsandri, V. A. Urechia, țineau conferințe, iar artiștii dădeau reprezentații in folosul răniților. Mii de invățători, profesori și mici funcționari au oferit cite o parte din salariul lor lunar pe toată durata războiului. Pictori de seamă – N. Grigorescu, Szatmary, Henția – insoțind chiar trupele pe cimpul de luptă, au relevat prin tablouri de o măiestrie neintrecută, eroismul ostașilor noștri. Unii pictori și scriitori au donat statului operele lor, pentru a fi vindute in folosul răniților.

Războiul pentru independență a creat in rindurile țărănimii muncitorimii, intelectualității, a micii burghezii un adevărat entuziasm național. Alături de ostași, populația civilă de la orașe și sate a dat dovadă de un adinc patriotism in opera de ajutorare a frontului. Cei rămași acasă au contribuit la ducerea războiului, in afară de rechiziții și transporturi, prin subscripții, pentru cumpărare de arme și donații in bani sau diferite ajutoare pentru armată (alimente, imbrăcăminte, furaje pentru animale, grîu, porumb, ovăz, etc.). In intreaga țară s-au format comitete și societăți in acest sens. La 14 septembrie 1877, de pildă, cetățenii din orașul Buzău, intr-o intrunire au hotărit să subscrie suma necesară pentru cumpărarea a 2 000 de pușți. Pină la 18 octombrie, locuitorii din 15 comune ale județului Brăila strinseseră 4 660 de lei pentru a cumpăra arme, iar pină la 9 noiembrie locuitorii din 14 comune ale județului Vilcea, oferiseră 9 959 de lei in același scop. In total s-au adunat conform cifrelor oficiale, suma de 1 639,798 lei, dintre care 1 212 661 lei au fost repartizați pentru cumpărarea de arme.

Clasa muncitoare, puțin numeroasă in acel timp, a susținut din plin lupta pentru realizarea neatirnării. Cercurile socialiste au sprijinit războiul de independență caracterizindu-l drept și eliberator. Unii membrii ai acestor cercuri s-au inrolat voluntari și au plecat pe front, alții au servit in spitalele frontului și ambulanțele militare. Alături de intregul popor, muncitorii și meseriașii din București și alte orașe din țară au oferit bani și lenjerie pentru armată.

Nu trebuie să uităm, de asemenea, contribuția românilor din Transilvania și Banat in susținerea și purtarea războiului. Numeroși tineri din Brașov, Sibiu, Orăștie, Hunedoara, Caransebeș, Lugoj, Reșița, Arad, de pe Tirnave și Munții Apuseni, au alergat cu insuflețire peste Carpați, pentru a-și vădi vrednicia in lupta pentru independența României, socotită deopotrivă și țara lor. Amintirea unor asemenea voluntari este păstrată de tradiția populară din județul Arad. In acest sens se cunosc două cintece populare păstrate in localitatea Bonțești semnalate de profesorul Alexandru Roz din Arad : „Trec românii Dunărea / Cu rușii alăturea / In țara bulgarului / Și inpoara (impotriva n.n.) turcului. // Iară cei ce-acasă stau / Din suflet ii indemnau, / Sub steag roșu de mătasă / Bătuți (in sens de invinși) nu veniți acasă. // Frunză verde griu frumos / Rămii Ardeal sănătos / Rămii sănătoasă țară / Să ajung să te calc iară // De pe mine mă-ngropa / Pe front in Bulgaria, / Clopotele să nu tragă / Ziua-ntreagă, noaptea-ntreagă / Legene-le numai vintul / Cin' oi părăsi pămintul".

Actele de eroism ale soldaților români au uimit pe contemporani. Cind ofițerii erau răniți, mulți sergenți din proprie inițiativă se puneau in fruntea plutoanelor sau companiilor și conduceau trupele spre reduteie inamice. In luptele de la Grivița, de la Rahova, Vidin și Smirdan, dorobanții, călărașii, roșiorii și artileriștii români s-au acoperit de glorie. Jertfele de singe pe cimpul de luptă sint edificatoare :numărul morților și al răniților români in războiul de independență s-a ridicat la circa 10.000 de oameni.

Evenimentele de la 1877 – care au consacrat in istorie existența statului român independent și suveran – vor rămine pe veci in conștiința poporului nostru. Ele au dat un impuls deosebit luptei de eliberare națională a românilor aflați sub ocupație străină. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Congresul educației politice și al culturii socialiste, arăta că, pentru țara noastră, cucerirea independenței a fost o : „Incununare a unor năzuințe și lupte de veacuri ale poporului român", și „a avut o profundă inriurire asupra intregii dezvoltări a societății românești pe calea progresului economic și social, deschizind largi orizonturi națiunii noastre spre afirmarea liberă, de sine stătătoare".

GHEORGHE ȘORA

Ancheta „Orizont"

Va fi anul acesta, peste pragul căruia nu de mult am trecut, un an mai bun, mai frumos și mai bogat. Va fi anul marelui Festival național „CINTAREA ROMÂNIEI", in care tot ce-i suflet românesc se va simți implicat. Vom sărbători CENTENARUL INDEPENDENȚEI, ne vom aminti de 1907, de toate cele infăptuite in treizeci de ani de Republică.

Creatorii vor lăsa viitorimii semnele trecerii prin inima acestui 1977, dindu-și incă o dată, măsura talentului lor, a tot ce vibrează pentru existența și permanența pămintului numit ROMÂNIA. Fiecare fapt de artă se va vrea o dovadă.

Ne-am propus să vă facem cunoscute proiectele citorva creatori timișoreni ; alături de alții, vor imbogăți, prin noile lor creații, marea Cintare a României, punind temelie de frumos anului peste pragul căruia nu de mult am trecut.

Ne-au răspuns, deci :

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Urmează să-mi apară la editura Eminescu o carte de **VERSURI** cuprinzind o selecție din douăzeci de ani de poezie (1957–1977) va fi, deci, o ediție de autor. In scurt timp voi preda editurii Univers un volum de traduceri din proza satirică a lui Kurt Kusenberg (in colaborare cu Horst Fassel). Intenționez să trimit editurii Cartea Românească, chiar in acest trimestru, volumul de poezie **Intrarea in cetate.** Sper că pot lucra, cu folos, la romanul **Marea călătorie.**

ALEXANDRA GUȚU (violoncelistă) : Intru in acest an printr-o activitate foarte bogată. **Lucrul cel mai important pentru mine este realizarea primului meu disc.** Luna ianuarie inseamnă pentru mine două concerte la Timișoara, apoi patru concerte la Craiova, un recital de sonate, tot la Timișoara, un simfonic și un recital la București. Ca proiecte mai indepărtate – turnee in străinătate.

ROMUL NUȚIU (artist plastic) : Lucrez la Predeal la o lucrare monumentală. Mă pregătesc să particip la bienala de pictură de la București, la Salonul de artă al județului Timiș pe 1977. Vreau ca in acest an să-mi cîștig un mai larg auditoriu și consider că expoziția-laborator, pe care o voi organiza in '77, mă va ajuta in acest sens.

CORNEL UNGUREANU (critic) : Două cărți despre Timișoara, in colaborare cu Adriana Babeți, in lucru la editurile Eminescu și Junimea.

ȘANTIER '77

MIRCEA HOINIC (compozitor) : Un ciclu de cintece corale și **„Simfonia a II-a" inchinată Centenarului Independenței.**

VASILE PINTEA (artist plastic) : Pentru Salonul județean de artă, pregătesc o serie de lucrări aparținătoare unui ciclu intitulat **„1907".** In rest, pregătesc o expoziție personală, intenționez să particip la Anuala republicană de grafică, la Voronețiana (Suceava), la o Expoziție internațională la Paris.

AL. JEBELEANU (poet) : Pregătesc un nou volum de versuri. Lucrez la o carte de insemnări **„Creionări intime".**

NICOLAE BOBOC (dirijor și compozitor) : Lucrez in prezent la o **„Rapsodie bănățeană",** pe care sper să o termin la timp, **pentru a putea fi inclusă intr-unul din programele celei de a-V-a ediții a Festivalului „Timișoara muzicală", incadrat și el in marele Festival național „Cintarea României".** După cum arată și numele, e vorba de o compoziție la baza căreia stă creația populară specifică acestei părți de țară, a cărei promovare, in forme superioare cred că este datoria oricărui compozitor de aici. Pe lingă aceasta se mai găsesc intr-un stadiu de finisare citeva **lucrări corale cu un conținut patriotic,** pe versuri ale unor poeți de-ai noștri și o suită de colinde (balade) hunedorene, cu caracter laic.

XENIA ERACLIDE VREME (artist plastic) : Voi deschide in ianuarie o expoziție personală la Galeria din Timișoara. Voi participa la Salonul județean de artă '77 și la Salonul de grafică București, precum și la două expoziții in **R.F.G.**

VLADIMIR CIOCOV (poet) : Anul 1977 il aștept cu bucurie și speranță, pentru că am predat la edituri trei cărți : un volum din cea mai nouă creație a mea, intitulat **Focuri insingurate,** un volum tradus in limba română de Dușan Petrovici, purtind titlul **Neliniști albe** și, in sfirșit, o carte de versuri alese din opera lui Tudor Arghezi, traduse de mine in limba sirbă care urmează să apară in ediție bilingvă reprezentativă. Aceasta, in mare. **Mai lucrez la un ciclu de poezii inchinate Cen-**

Consemnat : A. C. IORDACHE

(Continuare in pag. 7)

Petru Vintilă

ZĂPEZILE DE ALTĂDATĂ

(Ed. Cartea românească, 1975)

1. Poate că puțini își amintesc de activitatea poetică a lui Petru Vintilă : le-a fost sortit unor poeți ai deceniului al cincilea să fie, azi, mai puțin cunoscuți decît alții, afirmați în alte perioade, în ani în care critica recepta cu sporită atenție opere propunînd publicului, ca și istoriei literare, autori. Volumul recapitulativ al lui Petru Vintilă, **Zăpezile de altădată,** reproduce selecții din **Cinci dioptrii, Poeme, Oamenii și faptele lor,** cărți (plachete), interesante pentru un anumit puls literar din anii 1944–1945. Majoritatea poeziilor volumului sînt, însă, „din manuscrise". Scriitorul nu a avut curajul de a rămîne fie la un volum care să adune textele „vechi" (volum ce nu l-ar fi deservit cîtuși de puțin : dimpotrivă) și nici să se prezinte cititorului în ipostaza de poet al momentului literar actual. Așa cum arată, cu poezii vechi și noi, adunate din volume de acum trei decenii dar și „din manuscrise", **„Zăpezile de altădată"** se adresează cititorului „de sus" căutîndu-l pe acesta nu prin intermediul literaturii, ci prin al **documentelor** literare pe care autorul i le pune la dispoziție. Aceste **documente** au adresant și, mai ales, **dedicații ;** prin aparatul complicat al dedicațiilor, volumul caută să vorbească despre traversarea literaturii de către un autor ce, prin această carte, încearcă a-și dubla viitoarele (ipotetice) memorii. **Unde sînt zăpezile de altădată,** suna vechea întrebare a marilor maeștri ai literaturii ; volumul lui Petru Vintilă ar urma să efectueze o descriere a lor.

2. Să încercăm și noi o descriere a lor, pornind de la contextul primelor două volume a lui Petru Vintilă. Deceniul al cincilea, căci în deceniul al cincilea debutează și își suspendă (cel puțin public) activitatea de poet Petru Vintilă, este legat pentru „poezia bănățeană" de cîteva seisme larg și bine explicabile. Provincialismul bănățean este depășit de un grup de oameni de cultură ale căror acțiuni, întrutotul demne de stima noastră, au ecou. Urmarea acestui șir de acțiuni ar fi apariția unor poeți tineri ca Petru Sfetca, Petru Vintilă, Alexandru Jebeleanu, Petre Bellu. Cei patru sînt neîndoios un grup, afirmați așa de **Poezia nouă bănățeană** (1944), volum alcătuit, îngrijit, prefațat de Virgil Birou. Afirmarea „celor patru" era desigur polemică, estetismul acestora, în anii războiului, fiind desigur protestatar. De mare interes este și studiul introductiv al lui Virgil Birou, inteligentă și lipsită de prejudecăți recapitulare a problemelor esențiale ale **literaturii Bănatului.** Pentru prima dată se renunță (totul e enunțat limpede, clar, precis) la orgolii gratuite și la entuziasm facil, la dulcele stil emfatic „bănățenesc".

După 23 August, „noii poeții bănățeni" vor activa firesc, la **Apărarea patriotică,** gazetă de stînga, îndrumată de P.C.R. ; pagina a doua a ziarului e un act literar ce ne poate trezi, azi, entuziasmul. Aflați la vîrstele tinereții incandescente (au între 20–22 ani) cei patru sînt gata să se războiască, în „anul unu al umanității", cu toată lumea literară, cu înaintașii, cu contemporanii. Aerul acesta bătăios, citeodată puțin proletcultist, nu le stă de loc rău. **Luptătorul bănățean,** organ al Comitetului regional al P.C.R. Banat, vorbește despre mari șezători în fabrici, unde se citea poezie agitatorică. Din această perioadă de entuziasm nedisimulat, citeodată plin de candoare, datează deci două manifeste literare, unul aparținînd lui Petru Vintilă, **Poezie pașnică sau poezie dinamică. („S-a ventilat în republica pletoșilor sentimentali săraci și flămînzi ideea turnului de fildeș, ideea cenaclelor „bloc" sau „grup", perfecte și simple ca un cerc vițios, și apoi ideea cafenelelor cu drama cotidian repetată a unui șvarț ce nu putea fi plătit, și cu fanfaronada acelorași poezii juvenile bolnave de prea mult parfum și de prea multe flori (...)" ; „Nu, scriitorilor nu le e locul în dosul ușilor capitonate și a perdelelor de pluș. Lacătele tuturor turnurilor de fildeș, zidurile tuturor cetăților de liniște și vis trebuiesc dărîmate" (...) Scriitorul trebuie să coboare în stradă").**

Alături de ceilalți, Petru Vintilă însă va forța afirmarea, ca să zicem așa, singur. Din versurile acestei etape, Petru Vintilă păstrează puține, caracteristice mai ales pentru **ireverența generației Ion Caraion** (care va semnala într-o tabletă puțin răutăcioasă existența și cadrul afirmării poetului) — Geo Dumitrescu, ori ale inocenței ultragiate. În rest, Petru Vintilă, în deceniile următoare cărturar, face poezii „cu temă" conversînd, prin dedicații, ca Minulescu, cu confrații sau cu contemporanii. Piese „cu temă", documente lirice, exerciții lirice : iată o „meditație **Stelaru" : „A murit Geniul și ne-a lăsat / o mască de-o frumusețe apolinică. / Ne uităm la ea ca la o tanagră / uimiți de-atîta stranie perfecțiune / sau ca la o amforă de două milenii / în care-a secat vinul, sau uleiul de măsline / și nimeni nu mai știe, nimeni, / cîtă durere a stat în chipul furat de mască"** ; sau una **Milița Petrașcu : „E pămîntul plin de pietre / Și de cîte ori trec pe lîngă ele / cu picioarele însingerate / mă înfioară îndelungata lor prezență, / tăcerea lor adîncă, / somnul lor ascuns și înșelător, / oaza lor vicleană și perfidă, / vorbele lor în zeci de muchii, / formele lor proteice : / cuțite, ciocane, răzuitoare, / săgeți, rîșnițe, securi, idoli, / vetre, cărămizi, / semne de drumuri ... / Semne de mormînte".**

Zăpezile de altădată e o originală carte de memorii lirice.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Dana Dumitriu

AMBASADORII SAU DESPRE REALISMUL PSIHOLOGIC

(Editura Cartea românească, 1976)

După traducerea de către Leonid Dimov a cărții lui Albérès, **Istoria romanului modern** (Editura Univers, 1968) au apărut și la noi mai multe cărți despre roman. Nu neapărat o istorie a genului, ci subiecte limitate, **Momente ale romanului, modele, continuitate, neprevăzut,** cum și-a intitulat cartea Cornelia Ștefănescu (Editura Eminescu, 1973) sau **Tradiție și inovație în romanul german** (Editura Junimea, 1974) de Hertha Peretz, iar acum Dana Dumitriu avînd în obiectiv conceptul „realism psihologic" într-o carte sugestiv intitulată, **Ambasadorii sau despre realismul psihologic.**

Dana Dumitriu s-a făcut cunoscută prin cele două cărți de proză, **Migrații, nuvele** (1971) și **Masa zarafului, roman** (1972), ambele apărute la Editura Eminescu, dar a practicat și critica în seria de aur a revistei „Argeș". În această din urmă calitate, ca și aproape orice poet sau prozator ce se ocupă, în răstimpuri, și de critică, aplica altora propria-i viziune epică, de unde și tonul și opțiunile ei. Lucrul este firesc pentru orice scriitor ce are o poetică, desprinderea de ea, obiectivarea și deschiderea către alte modalități făcîndu-se cu greutate. Dar un adevărat critic trebuie să fie receptiv la orice modalitate, acceptînd teoretizările în indiferent ce direcție, fără confuzia criteriilor, presupunînd că orice critic are o metodă proprie și puncte de vedere personale în judecarea operei literare. Însăși autoarea recunoaște în actuale sa carte : „dacă nu părăsești instrumentele critice adecvate romanului tradițional, îți este de neînțeles noutatea revoluției proustiere" (p. 69), după cum dacă nu-ți părăsești propria viziune epică îți este de neînțeles viziunea altora. Dar să nu-i urmăm metoda din cronici ci să vedem ce probleme pune cartea, în ce măsură prezentarea, desfășurarea și rezolvarea lor este în conformitate cu principiile enunțate (lipsa contradicțiilor) și soluțiile propuse, făcînd abstracție de modul în care vedem sau am fi pus noi problemele.

Nu voi aminti decît în treacăt că impresia, după lectura cărții — altfel echilibrată — poate dintr-o deformare profesională, este că am fi fost mult mai cîștigați dacă s-ar fi insistat mai mult asupra bazelor teoretice dezvoltate în primul capitol, **Autoritatea personajului,** insistîndu-se asupra solidarității dintre idei și ideile literare (filozofie și artă), așa cum face Blaga în teoretizările cunoscute despre coordonatele stilistice. Probabil Dana Dumitriu a socotit că reluarea acestei teoretizări în fiecare dintre cele cinci capitole ce urmează, în perspectiva autorilor analizați, Proust, James, Virginia Woolf, Hortensia Papadat-Bengescu, Lawrence Durrell, este suficientă. Posibil, dar într-o discontinuitate ce se putea evita.

Interesul autoarei se îndreaptă către un concept literar „realismul psihologic". De aceea se ocupă de structurile particulare ale unor romane, ca și de structurile particulare ale personajului, ceea ce explică și titlul cărții, personajul fiind un „ambasador" al autorului. Incursiunea grăbită asupra temeiurilor teoretice (în special filozofia lui Bergson) este parțial completată prin trimiterile teoretice, acolo unde există (cazul Virginiei Woolf sau Durrell, parțial James) sau prin referințele la poeticile implicate (Proust, H. Papadat-Bengescu), în așa fel încît conceptul deși teoretic circumscris încă de la început, este deplin înțeles abia după analizele pe care le face autorilor pe care Dana Dumitriu îi consideră reprezentativi pentru ceea ce urmărește. Domnia sa spune „demonstrează" ceea ce mi se pare nepotrivit atîta timp cît conceptul realismului psihologic este destul de larg și nicicînd precis determinat. Conceptele literare au întotdeauna o sferă largă, interferențe, ceea ce se întîmplă mai puțin în logică. Dana Dumitriu recunoaște de altfel situația. Vorbind despre integrarea Hortensiei Papadat-Bengescu în programul realismului psihologic, adaugă : „nu înseamnă că abaterile de la această modalitate sînt neglijabile" (p. 214).

Nu vom stărui nici asupra modului în care se duce analiza, unul din multele posibile, autorea urmărind cu obstinație un scop în vederea căruia alege exemplele și argumentele ce i se par mai potrivite. Vom spune doar că există în cartea Danei Dumitriu pagini de analiză subtilă și nuanțată (mai ales capitolul privind-o pe Virginia Woolf), încercarea ei de a fundamenta conceptul desfășurîndu-se riguros, atît cît lipsa de rigoare a conceptului permite, și expresiv, expresivitate conținută de inseși operele avute în vedere. Încheierea la acest capitol este semnificativă. Nu se putea spune în același timp mai precis și mai imprecis ce anume a realizat Virginia Woolf în perspectiva pluripersonală a conștiinței.

Cartea are o ținută eseistică, de unde lipsa trimiterilor la cărțile sau exegezele utilizate. Dacă astfel textul e mai ușor de urmărit, deși trimiterile se puteau face, discret, între paranteze, cîștigul e numai aparent, informația fiind întotdeauna necesară iar sursele, pentru control, arătate. O ultimă observație. Rolul lui Dostoievski mi se pare exagerat. Dealtfel marele creator rus aparține unui alt cîmp stilistic cum ar spune Blaga, unul cu totul personal, fără corespondență cu alte configurații stilistice prezente la scriitori și exegeți din altă parte a lumii. Diferențierea subtilă făcută de poetul-gînditor între cîmpuri și vectorii stilistici îmi pare că rezolvă problema „neînțelegerii" lui și e de mirare cum Dana Dumitriu nu s-a oprit la ea. Dintr-o dată și deosebirile diverșilor autori analizați în sfera aceluiași „realism psihologic" ar fi primit adevăratul lor înțeles.

Cartea Danei Dumitriu rămîne, cu toate observațiile ce i se pot aduce, un studiu temeinic despre realismul psihologic și în ceea ce privește fundamentarea teoretică a conceptului, dar mai ales în privința analizei operelor unor reprezentanți de seamă.

ION MAXIM

Instantanee

„LANȚUL SLĂBICIUNILOR"

Unul din personajele lui André Gide, junele Olivier din Les Faux-Monnayeurs (adică, într-o tălmăcire à la Mateiu I. Caragiale, „Calpuzanii" !), afirmă, cu un anumit prilej, că : ... „adevărul este aparența, (...) misterul este forma, iar (...) ceea ce are omul mai adînc, e propria-i piele". După care, André Gide adaugă : „Această (...) frază, Olivier o știa de la Passavant, care la rîndul lui o culesese de pe buzele lui Paul-Ambroise, odată cînd acesta vorbea într-un salon". Or, Paul-Ambroise nu este altul decît vechiu-i prieten Valéry, pe numele întreg : Ambroise-Paul-Toussaint-Jules, ... iar fraza ce i se atribuie, aici, pare nu numai autentică, dar și ... verosimilă, id est : în spiritul lui Valéry, cel înclinat spre paradox și speculație, și căruia o definiție foarte justă (mai puțin, totuși, încheierea ei) avea să-i dea odată Paul Claudel — anume : „Valéry e mai întîi un voluptuos și toată arta lui, o voluptuoasă luare-aminte. E spiritul preocupat de carne, învăluind-o într-un soi de conștiință epidermică, plăcerea cea la care-ajungi prin definiție, un întreg frumos trup dobîndit, ca-ntr-un fior, printr-o rețea de propoziții rafinate" ... Și Paul Claudel conchide, nu fără să-și clarifice cutare termen : „... dau spiritului un înțeles pe jumătate fizic, (adică, n.n.) o inteligență al cărei organ prin care (ne) inspirăm (din) viață ar fi nările".

Cuvintele acestea ale lui Paul Claudel fac parte dintr-un dialog al lui pe teme extrem-orientale : Le Poëte et le Shamisen, apărut pentru întîiași dată la Paris, în '926, toamna, în Commerce ...

... Cît despre „shamisen", acesta este — o știm și din Cartierul Joshiwara [1]) al lui G. Călinescu — un instrument nipon (cu coarde).

Și fiindcă tot l-am pomenit pe Călinescu, să spunem că el însuși scrie [2]), cu privire la Dimitrie Anghel ca și, în genere, la simboliști, că : „Dacă rostul reprezentării-simbol este de a pătrunde în lumea esențelor cu evitarea lumii întinse [3]), atunci ecourile cele mai inconsistente [4]) și mai adînci sînt mirosurile suave sau fetide, care destăinuie organizarea și descompunerea creației. Nasul devine exploratorul infinitului".

Ceea ce, în treacăt fie spus, ne amintește (ca și, de-altminteri, fraza lui Claudel) de un frumos „fragment" din Heraclit [5]) : „Dacă lucrurile ar fumega, am cunoaște cu nările".

Și, de fapt, ele, lucrurile, florile (dacă e vorba de Dimitrie Anghel) nici nu fac alta decît fumegă, „afumă" ! Ne-o dovedesc par-fumurile lor, ... ce par a fi urmarea unei imperceptibile — lăuntrice — combustii, fumul unei molcome arderi-de-tot suave — care, acestui lacom de miresme ce, între alții, va fi fost poetul nostru, n-au cum să nu-i trezească, odată cu fiorii agoniei, imaginea unei extincții propriu-zise : „Trăiește floarea încă, dar mine-nceț va plînge / Alăturea de cupă, petală cu petală, / Și flacăra ce arde în mine [6]) se va stinge, / Ca focul care-l uită pe vatră o vestală" ... Oricum, față de el (ca și de alții : simboliști, baroci etc.), Paul Valéry poate să pară ca suferind (puțin) de anosmie, în ciuda faptului că, în Le Syiphe, el se dă drept parfumul însuși : „Ni vu ni connu / Je suis le parfum" . . , ori că, în chip de Pythie excedată de fumigațiile-i (s)acre, s-ar lăsa în voia efluviilor mării : „... soulevée à mes narines, / Ouverte aux distances marines, / Les mains pleines de seines vivants, / Entre mes bras aux belles anses / Mon abîme a bu les immenses / Profondeurs qu' apportent les vents" ! De-altminteri, odoratul său (poetic) are să-și păstreze, totdeauna, nu știu ce abstractă demnitate, fiind, se pare, investit cu atributele inteligenței (invers, adică, de cum crede Paul Claudel), de vreme ce-i îngăduie poetului să-și „adulmece" chiar „fumul viitor", să și-l anticipeze : „Je hume ici ma future fumée", ... în dauna parfumului prezent ! Căci el, Paul Valéry, n-are de-a face — decît numai rar — cu simbolismul (și cu „programul" lui olfactic), „înțeles bine doar de Andre Gide" [7]).

1) Cf. Scriitori străini (ELU, 1967, p 791) : „Despre o cîntăreață de stradă se spune că mînuia instrumentul numit s (h)amisen cu o îndemînare care ar fi uimit geisha cea mai expertă".
2) În **Istoria literaturii ... (EFR, 1941, p. 609)**
3) Y compris : „formele" și „aparențele" lui ... Paul-Ambroise !
4) Căci simboliștii, ei, cultivă vagul ...
5) După : **Les Penseurs grecs avant Socrate** (Paris, 1964, p. 74).
6) ... sau — de ce nu ?, — prin ceea ce se cheamă **Einfühlung,** în floarea însăși !
7) Este, oricum, opinia lui G. Călinescu (**Op. cit.,** p. 609)

ȘERBAN FOARȚĂ

Lecturi

Ion Rahoveanu

ORIZONTUL REGĂSIRILOR

Editura „Dacia", 1976

Aflat la cel de al unsprezecelea volum, Ion Rahoveanu rămîne disponibil celor mai diverse subiecte și motive lirice, menținîndu-și, în paralel, preferința pentru echilibrul formal al expresiei. Teme ale actualității alternează cu poezia istorică de coloratură imnică — sînt evocate chipurile lui Horia, Iancu sau Mihai Viteazul — cu cea de dragoste sau cu versul vag conceptual. Iubirea de țară e comunicată în tonuri învăluite, nu lipsite, însă, de o anumită grandilocvență. Ion Rahoveanu își revendică, de altfel, cuvîntul penetrant, arzător și plin de strălucire. **Soare, rază, astre, cer, bronz** sînt termeni dominanți : **În van tristeți apasă în pămînt, / un paradis de soare e în fire, / zădărnicii să stingă din privire / e necesar de soare un cuvînt** (p. 40). Poezia erotică are, însă, datorită lexicului preponderent abstract, un timbru impersonal. Din aceleași motive, par neutre, în cele din urmă, și aceste versuri de turnură și intenție reflexivă : **Pătrunde, soare, ziua vieții mele / și împletește-mi nopțile cu stele, / zeu singular al artei din senin / ce mă devoră, căruia mă-nchin .. / / E un război al razelor. Mărite, / în sensurile tale infinite, / e arderea de gînd ce trece-n urne / cenușile dorințelor nocturne. / / Arzi înfrățit cu sori de galaxii, / identitatea marii neființe / să o învingem dintre noi cei vii / Cînd trenă își arată-n suferințe** (p. 37).

Unitatea plachetei o dă structura formală a stihurilor, rînduite, mai adesea, în catrene decasilabice (sau endecasilabice) rimate. Poetul încearcă și semirima (xaxa) : **E dinastie dragostea de țară / și în Carpați o ducem la învingeri, / spărgînd teren din moarte și primejdii, / cu trandafiri mai domolind din plîngeri** (p. 10), sau, mai rar, versul alb : **E o rigoare în sine de piscuri / ajunse-n posesia cerului lor / aici unde rănile între noi se închid — / Proiectați-vă umbra spre oamenii-aceștia / ca spre eroi umbra steagurilor** (p. 15).

Tendința concentrării frazei, înclinarea spre imagistica densă (elemente observate și la volumele anterioare) sînt accentuate acum. Li se adaugă o mînuire personală a sintaxei în care elipsa și contorsiunile topicii atrag numaidecît atenția. Pornind de aici, textul poetic satisface, pe deplin, cerințele structurilor estetice viabile.

OLIMPIA BERCA

VIAŢA CĂRŢILOR

Dinu Săraru

CLIPA

Ed. Eminescu – 1976

Aşteptat cu viu interes, acest al doilea roman al lui Dinu Săraru pare să confirme că Nişte ţărani a meritat pe bună dreptate Premiul Academiei R.S.R. şi editura Eminescu se poate felicita că l-a editat. Cel de-al doilea volum vine să confirme vioiciunea spiritului lui Dinu Săraru, plasticitatea cu care el surprinde fenomenul imediat într-o redare plină de culoare şi umor. Dar despre ce este vorba ?

Romanul este consacrat actualităţii socialiste româneşti, autorul propunîndu-şi să releve biografia eroică a unui activist de partid, biografie semnificativă pentru deosebitele procese sociale şi morale care au revoluţionat societatea românească postbelică. Eroul romanului, comunistul Dumitru Dumitru, întîlnit şi în Nişte ţărani, traversează, biografic vorbind, perioada istorică 1952-1970 reflectînd în destinul său epoca în ipostaze care ilustrează, în acelaşi vreme, profundele mutaţii petrecute în peisajul spiritual românesc, cu majore reverberări în apariţia şi consolidarea procesului de afirmare a conştiinţei socialiste, dar şi unele erori care au condus la adevărate drame personale şi de conştiinţă politică. Victimă a unei intrigi oportuniste, în urma căreia a trebuit să suporte şi nedreptatea unei condamnări, eroul romanului este reabilitat de Congresul al IX-lea şi redat luptei revoluţionare.

Acţiunea romanului desfăşurată paralel, descrie pe de o parte, activitatea eroului în postura lui de prim-secretar al unui judeţ nou înfiinţat şi chemat la viaţă de Congresul al IX-lea al Partidului iar pe de altă parte împrejurările care au condus la gravele erori cărora eroul le-a căzut victimă. În ambele ipostaze, Dumitru Dumitru se află în fruntea unei acerbe lupte pentru apărarea principiilor comuniste, pentru puritatea lor, împotriva oportunismului, a lichelismului, a demagogiei găunoase, a carierismului, autorul ambiţionînd să facă din romanul său un elogiu adus activistului de partid.

Romanul întreg se vrea şi reuşeşte să fie o pledoarie pentru demnitate umană, pentru conştiinţa înaltă, pentru spirit civic superior, pentru curajul asumării conştiente a răspunderii, pentru un climat de umanitate şi de încredere, în care omul să se poată afirma plenar. Este de precizat caracterul polemic al pledoariei pe care autorul şi-a propus-o ca o datorie morală a unui scriitor să facă din scrisul său un argument plauzibil în opera de consolidare a unei morale sociale noi, a unui climat de responsabilitate şi de demnitate umană superioară, pentru ca noblesa idealului comunist să se împlinească nestingherit. Acesta credem că a şi fost scopul scrierii romanului Clipa şi el se intitulează astfel pentru a ne face şi mai pregnantă teza după care fiecare clipă a vieţii noastre trebuie să slujească luptei comuniste şi victoriei acestei lupte, astfel încît eternitatea să ne aparţină ca operă a noastră, ca lucrarea noastră, drept răspuns concepţiei după care noi sîntem datori numai faţă de clipă, în mod egoist şi inferior interesat, eternitatea fiind o realitate străină de noi şi noi străini faţă de ea, pentru că eternitatea nu ne aparţine.

Cu această justificare artistică şi morală, relatată pe scurt, considerăm romanul Clipa ca o remarcabilă apariţie a anului 1976.

ARISTIDE POPESCU

George Moroşanu

MOMENTELE MARMOREI

Ed. Cartea Românească – 1976

Cea de-a patra culegere de versuri a poetului George Moroşanu, **Momentele marmorei**, continuă, în bună măsură linia lirică din volumul „Iarba stelelor" de acum 8 ani, cu deosebirea că în multe poeme din noul volum cadenţa motivică a versurilor are o vibraţie mai apropiată de starea de fapt a lucrurilor, mai multă expresivitate, percepute de pe poziţiile unei alte vîrste lirice. Acest aspect devine sesizabil chiar în primele poeme ale noii culegeri : **„Culori s-aprind prin ore, peste gînd" : / statuile sînt şi meşterul şi dalta / cînd marmora i-aşteaptă fremătînd, / –** din poezia **Momentele marmorei** – care dă şi titlul volumului.

Ca şi precedentul, noul său volum este alcătuit din trei cicluri (**Momentele marmorei, Drum în memorie** şi **Dimineaţa postului**) desfăşurîndu-se între aceleaşi dimensiuni lirice şi cu aceleaşi mijloace ale expresiei artistice. Împlinirea poetică a lui George Moroşanu este bine fixată. Culoarea lăuntrică a poemelor sale îşi păstrează prospeţimea şi dinamica ritmului de la un ciclu la altul, iar dialogul cu timpul se proiectează pe un larg fundal liric, asociat aproape întotdeauna cu starea interioară a poetului : **„Crivăţ pe creştet, prin arbori fluier, / Cu zorii rîvnind mereu să-i deschizi ! (Atlantida,** p. 13).

Mai există, apoi, în poezia sa, un procedeu artistic, o tendinţă de supradimensionare a unor elemente din structura versurilor, prin care realizează contraste de un efect deosebit.

Poetul ştie să se folosească de uneltele sale, cu multă dezinvoltură, surprinzînd şi zugrăvind momente dintre cele mai diferite, în care plastica metaforei are o funcţionalitate multiplă : **„Paşii vii de miresme prin casă, / Lumină de cremene. Arsă". (Solitudine plină,** p. 19) ca şi în ghicitorile populare, cu ale căror modalităţi de construcţie se aseamănă. De altfel, aproape în toate poeziile din această culegere, versul are o tonicitate aparte şi se desfăşoară domol, de multe ori prin paleta unor acuarele poetice cu culori discrete dar cu atît mai sugestive. Deşi se vrea cîntăreţ al plaiurilor natale, poeziile de acest gen rămîn, în majoritatea lor, numai în faza unor evocări nostalgice, cu imagini de o rară putere evocatoare, dar fără a mai intra în perspectivele viguroase ale contemporaneităţii.

Dincolo însă de asemenea aspecte pasagere din lirica sa, avem convingerea că George Moroşanu este un poet înzestrat, a cărui poezie lucidă, cu imagini de o certă capacitate sugestivă, merită să fie cunoscută.

GEORGE DRUMUR

Mircea Micu

VÎNĂTOAREA DE SEARĂ

Ed. Cartea Românească

Volumul lui Mircea Micu oferă o lectură relaxantă prin versuri curgătoare, urmînd un ritm poetic aproape constant. Rimele, adeseori iscusite („Se-aude tot mai clară suflarea mamei şi / pe-un arc de vişin tînăr mă voi copilări) ; „Un viciu lent al toamnelor de ambră / (. . .). Cînd se călătoresc din antişambră" /) întregesc sensul poeticii lui Mircea Micu, întemeiată pe simţul muzical dominant care conferă şi unitate. Uneori ritmul, altfel personal, trimite la Goga sau Bacovia : **„Pelinul greu al revederii îl simt în gură amărui / şi cade / neaua de nădejde pe faţa mea îndurerată. / Eu am uitat cum creşte grîul şi am uitat să ţin un plug, / privirile îmi sînt străine şi chipurile fără chip"**, sau : **„Trece o umbră solitară / parcul marelui oraş. / Puţini o văd, ea are trupul / acoperit de-un fum albastru".**

Calitatea specifică a volumului **Vînătoarea de seară** atrage ea însăşi limitele lui. Dominată de legile melosului, poezia face concesii pe planul imaginii poetice. O imagine sclipitoare prin noutate se iveşte abia după vama plătită asociaţiilor banale : „A fi pe-o cumpănă străveche pe care fluviul dormitează / s-ascult cum sună prin trifoaie solzii şopîrlelor cuminţi / atît cît trupul nu mă minte şi ochii mei rememorează / icoanele de lemn spălate cu lacrimi pure de părinţi". Sublinierea indică imaginea poetică semnificativă.

Nici o dificultate în gruparea temelor sau în selectarea cuvintelor preferate de poezia lui Mircea Micu. Motivele sînt „copilăria", „mama", „strămoşul", „singurătatea". Tot astfel frecvente sînt cuvintele şi imaginile care circumscriu temele : **„singur", „mamă", „lacrimă", „alb", („bătrîn"), „poveste", „seară".** Mai interesante în asociaţii sînt cuvintele **„gutui", „lebădă", „iederă"** : „Gutuile se mută-n cer departe / în miere sigiliate şi în vin" ; „Cuviosia iernii repetate / s-a-ntins pe cîmp ca un magnific pled / de lebede minţite şi-ngheţate" ; / „legat la ochi c-un briu de iederi ca de un şarpe uleios".

Statistic, frecvenţa cuvîntului „solitar" „singur", „pustiu", „uitat", „abandonat" este covîrşitoare ; totuşi sentimentul general al **Vînătorii de seară** nu este de tristeţe ci de meditaţie lejeră. Cîteva texte ale volumului depăşesc nivelul general, fără a părăsi armoniile pedante. Intuiţia superioară a poeziei este relevată într-un text din **Vînătoarea de seară**, text salvat de facilitate : **„O roată de lemn lustruind cerul, „iedera ca o brăţară de mîlă, / morarul bătrîn înşurubat cu umărul / în stîlpul din mijloc, / şi pietrele, / şi făina, / şi pînea . . . / Lună besmetică, / cîmpul cu batiste de mai, / lună besmetică / morăriţa dansînd goală sub lună, / lună besmetică, / morarul zidit sub propria-i moară / Şi iarna venind în genunchi . . . /**

BRÎNDUŞA ARMANCA

Vasile Goldiş

DESPRE PROBLEMA NAŢIONALITĂŢILOR

Editura politică, Bucureşti, 1976

După cum se ştie, opera cea mai importantă a lui Vasile Goldiş (1862-1934) este volumul **„A nemzetisegi Kerdisrol" (Despre problema naţionalităţilor)**, apărut în limba maghiară la Arad, în 1912, în care autorul întreprinde o strălucită analiză a problemei naţionale din Europa, pe baza concepţiei materialist-istorice pe care şi-o însuşeşte. Această lucrare de o deosebită actualitate şi valoare documentară a fost editată de Editura politică într-o ediţie bilingvă (română şi maghiară) după cea datorată apariţiei, în aprilie, 1976, la Editura Facla din Timişoara, a volumului „Vasile Goldiş – Scrieri social-politice şi literare" (p. 126-156).

Lucrarea lui Vasile Goldiş : **„Despre problema naţionalităţilor"** (precedată de un **Cuvînt înainte** semnat de Acad. prof. **Andrei Oţetea** şi de un cuprinzător studiu introductiv al istoricului clujan **Hajos Jozsef**), oferă publicului din ţara noastră prilejul să ia contact nemijlocit (prin cele două ediţii bilingve) cu punctul de vedere exprimat (cu aproape opt decenii în urmă), de Vasile Goldiş, demonstrat printr-o admirabilă luare de poziţie teoretică despre falsitatea punctului de vedere oficial în problema naţională din Austro-Ungaria, privitoare la existenţa statului **„unitar"** maghiar. Această idee pleacă de la premisa recunoaşterii în Ungaria a existenţei unei singure naţiuni unice şi individuale, o utopie, după cum o utopie este şi credinţa, derivată din ea, aceea a deznaţionalizării treptate a celorlalte naţiuni nemaghiare. În condiţiile secolului al XX-lea, naţiunile nu se mai pot asimila, ci, mai degrabă extermina – este concluzia dură şi implacabilă a studiului lui Vasile Goldiş, care nărue din capul locului orice rezon politic al atitudinii şoviniste şi discriminatorii faţă de poporul român şi celelalte popoare nemaghiare ale imperiului.

Ar fi de dorit o mai amplă analiză a problemei naţionale goldişene din partea autorului studiului introductiv, evitarea istorismului în prezentarea genezei acestui studiu, precum şi mulţimea datelor nesemnificative. De asemenea, semnalăm cîteva inadvertenţe apărute în studiul introductiv.

1) **Principala operă teoretică** a lui Vasile Goldiş, apărută în limba maghiară, la Arad, în 1912, în Editura „Concordia" **a fost publicată pentru prima dată integral în limba română,** în luna aprilie, 1976, în volumul **„Vasile Goldiş – Scrieri social-politice şi literare,** Ed. Facla, 1976, p. 126-156 şi nu în respectivul volum.

2) **Este inexactă afirmaţia** potrivit căreia Goldiş ştia prea puţine lucruri despre ideologia clasei muncitoare **pînă la contactul** său cu Gherea (1911), deoarece în **jurnalul său din tinereţe** scrie un studiu despre „Socialism", unde arată că e preocupat de problema naţională din imperiul Austro-ungar şi de asemenea menţionează că a luat parte la Viena (1883-1885) şi (1885-1886) la Budapesta la diferite demonstraţii de stradă, organizate de mişcarea muncitorească şi socialistă.

3) **Vasile Goldiş s-a născut** la 12 noiembrie 1862 şi nu la 25 noiembrie (p. 16).

4) Vasile Goldiş nu a avut şase fraţi, ci numai două surori : **Elena,** căsătorită cu Vasile Jurca, în comuna Cermei şi **Juliana,** căsătorită cu un Oprea şi stabilită în Socodor, ambele localităţi în judeţul Arad (p. 17).

5) Stagiul militar cu termen redus l-a făcut în anul 1886 la Budapesta şi nu la Viena (p. 18).

6) **În toamna anului 1883, Goldiş nu studia la Budapesta,** ci la Viena. Primul şi ultimul an 1881-1882 şi 1885-1886 la Budapesta şi ceilalţi doi ani i-a urmat la Viena (1882-1884), p. 18.

7) **Nu reiese din jurnalul** său din tinereţe, pe care l-a ţinut în cele mai mici amănunte, că unchiul său, profesorul Ioan Goldiş, de la Arad, şi prof. de limba română de la Budapesta, Al. Roman, ar fi exercitat o influenţă asupra sa, p. 18.

8) **În anul 1886, Goldiş** nu a fost primit candidat de profesor la liceul de aplicaţie (model) din Budapesta. În **Jurnalul** său din tinereţe, Goldiş notează că i s-a propus să accepte numirea la acest liceu în condiţii inacceptabile pentru tînărul absolvent. În septembrie 1886, Goldiş venise de la Cermei la Budapesta, spre rezolvarea unor probleme particulare şi nu de serviciu.

9) **Vasile Goldiş a fost profesor** titular la Preparandia din Caransebeş şi nu suplinitor. Acest lucru reiese din menţiunea făcută în **Jurnalul** din tinereţe, unde specifica la p. 19 că, aflîndu-se cu treburi la Budapesta, aflase din presă despre concursul pentru ocuparea postului din Caransebeş.

10) **Goldiş se căsătoreşte** în august 1887 şi nu în 1888, cînd cere lui Bariţiu o catedră la „şcoala de fetiţe" din Sibiu (p. 20).

Toate aceste observaţii neesenţiale nu ştirbesc cu nimic valoarea documentară a studiului introductiv şi frumuseţea textului tradus al operei goldişiene ; le-am semnalat doar din dorinţa de a respecta adevărul istoric, rezultat din documentele inedite consultate de noi.

GHEORGHE ŞORA

Mihai Duţescu

PAVĂZĂ DE CRINI

Editura Cartea Românească, 1976

Cu volumul „Pavăză de crini", apărut recent la Editura Cartea Românească, poetul Mihai Duţescu a ajuns la a 5-a carte, izbutind, de pe acum, să fixeze cîteva dintre notele definitorii ale profilului său liric. Mihai Duţescu este, înainte de toate, un delicat poet al iubirii, care îşi întemeiază valoarea estetică a discursului liric pe ştiinţa de a regiza cu rafinament aluziv gesturi poetice expresive, structurîndu-le, după legile tainice ale sugestiei lirice, în ritualuri erotice de o reală intensitate a trăirii : **„Deschii un arc cînd îmi întinzi o floare / Ca-nsăingurata aripă de preşuri / înfiorată, străbătînd eresuri / Simţi clipa cum se zbate muritoare".**

De la stările euforice, dionisiace, puternic marcate de o senzorialitate frustă, eruptivă, încorporate versurilor din volumul de debut „Noaptea nunţii", accentele afective ale discursului liric s-au mutat către regimul emoţional, de o aleasă vibraţie nostalgică, generat de ipostaza neîmplinirii erotice, dominantă în volumul „Pavăză de crini" : **„Voieşti să vii dar ultimele dune / În faţă îţi apar cît universul / Mă pierzi pe mine cel orbit de versul / Ce-a încercat atît să te adune. / Mereu ceva în ultima secundă / Aruncă între noi o întîmplare / Şi îmi rămîi mai pală în undă / De timp şi de pierdută încîntare / Şi lumea-mi pare-atunci atît de seacă / Încît cădem răpuşi de înstelare".**

Un tot mai persistent sentiment al însingurării se conjugă în multe dintre versurile recentului volum cu acuitatea transcrierii răvăşirilor interioare iscate de trecerea timpului. Relieful expresiv al unor asemenea versuri îşi are sorgintea în capacitatea poetului de a crea o atmosferă sugestivă, intens colorată de arderea pură a unor elevate trăiri: **„Deodată singur luminări aprind / au ameţit păienjeni prin unghere / e ochiul ca un corn de cerb în vid / tirînd un leş de floare şi de miere . . . / Vai mie timpul cum se scurge tot / fierbinte sînge înroşind zăpada / o trupul împuşcat de timp în bot / ca o jivină ce-a călcat ograda".**

Notele reflexive, cu o frecvenţă în continuă creştere, conferă un plus de densitate ideatică multor versuri incluse în volumul „Pavăză de crini", anunţînd, se pare, o nouă vîrstă a poeziei lui Mihai Duţescu.

VICTOR RUSU

Ovidiu Birlea

MICĂ ENCICLOPEDIE A POVEŞTILOR ROMÂNEŞTI

Editura ştiinţifică şi enciclopedică, 1976

Dicţionarele apar tîrziu în folcloristica română. Proiecte se fac în acest sens încă de la sfîrşitul secolului trecut. Astfel, în 1897, învăţatul ceh şi filoromânul I. Urban Jarnik preconizează alcătuirea unui dicţionar al folcloriştilor, idee care preocupă apoi pe Şt. Şt. Ţuţescu şi Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa. Alţi folcloriştl, ca Al. Ţiplea şi T. Bălăşel, voiesc şi ei să realizeze dicţionare, fără să ni se dea amănunte despre profilul lor. Cele cîteva dicţionare apărute reprezintă un stadiu de pionierat. E regretabil că T. Papahagi nu şi-a publicat încă dicţionarul de termeni folclorici anunţat în 1947 printr-o fascicolă. Se poate spune deci că semnalul tras de D. Caracostea în 1915 cu privire la nevoia urgentă de asemenea lucrări (propune un dicţionar al flocloriştilor şi dicţionare de motive) a rămas multă vreme fără ecou efectiv.

Dar dacă tipurile de dicţionare amintite – ca şi altele de alt profil – se lasă încă aşteptate, iată că ne-a fost dat să consemnăm în acest an, cu bucurie, o apariţie de excepţie – **Mica enciclopedie a poveştilor româneşti,** de Ovidiu Birlea, – lucrare valoroasă, de interes naţional şi socotită, totodată, de specialişti, a ocupa un loc de seamă între cele cîteva lucrări similare existente pe plan universal. Ovidiu Birlea se înscrie în acea privilegiată situaţie de protocronism ce caracterizează folcloristica noastră în domeniul elaborării unor însemnate lucrări despre basmul popular. Ne gîndim la unele studii de B. P. Haşdeu şi L. Şăineanu, care au deţinut întîietatea la vremea lor.

În cele 126 de articole ale micii enciclopedii sînt prezentaţi protagoniştii poveştilor, cu diversele probe de curaj la care sînt supuşi, cu metamorfozele prin care trec, cu „sarcinile de pierzanie" primite de la cei ce le doresc dispariţia, cu pedepsele ce le primesc, cu toate situaţiile din morfologia basmului. Capitole monografice speciale sînt rezervate categoriilor prozei populare şi unei serii de probleme teoretice : cercetarea şi clasificarea poveştilor, legile epice (unul din cele mai interesante articole), experimentul folcloric, teoriile asupra basmului. Cîteva articole surprind reflexele istoriei şi ale unor personalităţi de seamă ale ei în proza populară.

Lucrarea impresionează deopotrivă prin cunoaşterea adîncită a poveştilor şi a povestitului, a fenomenului folcloric în genere (O. Birlea afirmă, într-o altă lucrare a sa, în consens cu D. Caracostea şi O. Densuşianu, că rezultate originale, în studiile româneşti de specialitate, a dat cu deosebire „contemplarea realităţii folclorice vii"), prin puterea de sinteză. Ea este alcătuită pe un extrem de bogat material, selectat şi sistematizat cu gust şi grijă pentru valorile autentice, pentru varietatea de interpretări şi sensuri date de povestitorul popular. M. Ungheanu, în cronica ce i-a consacrat în **Luceafărul,** observă o calitate de seamă a cărţii, – farmecul construcţiei şi stilului, – care o face accesibilă şi amatorului.

IORDAN DATCU

I. Peltz

AMINTIRI DIN VIAŢA LITERARĂ

Ed. Cartea Românească, 1976

Memorialistica a fost tot mai mult încurajată de editurile noastre în ultimul timp, pentru dubla ei existenţă : document pentru cercetător şi cititor deopotrivă şi act literar pentru un scriitor aflat către vîrful carierei cînd, acumulările s-au adunat, trecînd printr-o îndelungată perioadă de gestaţie şi, puse pe hîrtie, răspund celor două cerinţe de mai sus. Aceste „amintiri" sînt interesante atît pentru contemporanii scriitorilor aduşi în scenă, cît şi pentru celelalte generaţii, fiindcă, în principal, ele prezintă cititorului de oricînd, pe lîngă greutăţile vieţii, şi frumuseţile actului de creaţie, elemente noi de laborator care duc la geneza operei, dar care şi pot sugera modalităţi de lucru pentru cei care încearcă această mare a frumuseţii care este literatura. Amintirile lui Demostene Botez ne atrag prin căldura povestitorului moldovean, cele ale lui I. Valerian prin sprinteneala şi subtilitatea dialogului literar implicat în actul creaţiei, Otilia Cazimir, prin afecţiunea scriitoricească, sensibilitate şi participare, la actul literar al vremii. Fany Rebreanu – amintiri document, Vilgil Carianopol – remomorări duioase, sensitive, pentru ei şi cititor, despre cei care au fost scriitori, dar au devenit „Umbre", C. C. Giurescu şi Iorgu Iordan – autobiografie-manifest, cu tangenţele literar-istorice, spre a nu vorbi decît de cîteva dintre apariţiile acestui gen, desigur reprezentativ şi mult gustat de cititori.

„Amintiri din viaţa literară" de **I. Peltz,** apărută la „Cartea Românească", vine, este adevărat, mai modestă sub raportul realizării literare, cu o întreagă galerie de scriitori ai veacului nostru, marcîndu-le prezenţa prin ce au ei mai specific, sau portretizaţi succint, dar precis şi fidel : Gala Galaction „cu vorba lui sfătoasă, colorată, poetică", Octavian Goga „cu ochii lui mari, în care jucau ape, cînd albastre, cînd verzi, cînd albastre-verzi", Al. Macedonski „admirat pentru sunetul nou al poeziei sale, al prozei sale, al teatrului său" şi întreaga atmosferă de la „Literatorul" : Eugen Lovinescu, cel care „iubea pe aceşti vînători de metafore", Bogdan Amaru „acest născocitor de vise", I. C. Vissarion, „un omuleţ cu obrazul galben, brăzdat, cu ochii jucăuşi, inteligenţi, cu o frunte peste care cădea cîte-un moţ îndărătnic, iar pe buze, permanent un zîmbet" – portret de pictor, nelipsind nici ceilalţi, din generaţie, mai mari sau mai mici : Tudor Teodorescu-Braniştc, N. D. Cocea, Cincinat Pavelescu, Victor Eftimiu, Liviu Rebreanu, Ion Barbu, Tudor Vianu, M. Sadoveanu, H. Papadat Bengescu, Al. Davilla, Ion Minulescu, Panait Istrati, M. Sorbu, A. Holban, generalul Al. Văitoianu, V. Demetrius, M. Celarianu şi încă mulţi alţii.

Lucrarea aduce şi elemente de surpriză ziaristică pentru cei mai tineri : Mihail Sebastian „în plină maturitate creatoare să moară călcat de o maşină" ; cum lucra romancierul Cezar Petrescu : „. . . se închidea în casă trei sau patru luni, lucrînd de dimineaţa pînă seara sau de seara pînă dimineaţa. Restul de opt luni citea, făcea gazetărie, întîrzia cu prietenii la un pahar de vin, pleca prin străinătate sau admira frumuseţile de basm ale ţării, participa la şezători literare". Deosebit de realizat ni se pare portretul creatorului primei operete româneşti (Baba Hîrca, jucată în premieră pe ţară la Craiova) Costantin Mille : „De statură potrivită, o faţă mare, încadrată de un cioc stufos şi de o mustaţă prestigioasă, cu o frunte uşor bombată de sub care te examinau cu atenţie, nişte ochi albaştri, ageri" . . .

Dar, spre deosebire de alte lucrări de memorialistică, unde „amintirea" este încălzită de inima povestitorului şi literarizată prin actul inedit şi literar-intim al scriitorului prezentat, „Amintiri(le) din viaţa literară" ale lui I. Peltz sînt subiectiv-personale, prezentate într-un stil jurnalistic, întrducîndu-ne în atmosfera scriitoricească frămîntată, în prima sa parte, a acestui veac.

ION PENTEŞ

Damian Ureche

EMINESCU

In cearceafurile apei doarme luna, valuri pernă,
Peste care bate-azurul cu nelinistea eternă,
Stropi de fagure așează lucrurile-n sunet dulce,
Visele in aparență string aripa să se culce,
Parcă azi răsare pacea stinsă la-nceput de lume,
Cind amurgul viscolește jar in pulberea de spume,
Un plămin tăcut bea stele prin fisurile de iască,
E o liniște-a durerii parcă lutul vrea să nască,
Niciodată n-a fost iarba mai gătită pentru nuntă,
Cind lumina-n degradeuri cu nălucile se-nfruntă,
Intr-o liniște ca asta de pripită sărbătoare,
Carul mic revarsă aur și argint in Ursa Mare,
Se pricepe infinitul colindind planete moarte
Să arunce cite-o rază fiecăruia in parte
Și respiră triști ghețarii la căldura luminării,
Să mingiie cu amurguri șterse gleznele uitării,
In cortegiu de ninsoare numai fluturele plinge
Marginea pietrificată a norocului din singe,
Că de-atita nostalgie ce pe treapta lumii suie
Pietrele se duc să-nvețe adevărul din statuie.

Muntele, aici oprește pasărea să ia cu sine
Sănătate și orgoliu, cind odihna nu mai vine.
Muntele, o insumare de avinturi luind cu-asalt
Deznădejdea impietrită in șuvoaie de bazalt,
In izvoare căzătoare, printre stinci desferecate,
Păstrăvii imaginează torțe care știu să-noate,
Brazii prind pe virfuri norii, intr-o argintoasă bură
Cind se-ndreaptă armonia dinspre artă spre natură,
Rocile incătușate in priveliștile stranii
Ni se par ca niște așchii de femure și de cranii,
Și izvoare delirante care-și mistuie fișia,
Cind palatele de gheață incălzesc sălbăticia,
Cremene unde tăișul unui viscol se ascute,
Ierburi năzuind spre stele aburind in pantă iute,
Marele virtej de calcar, lingă iezere mărunte,
Cind amurgul desenează geografia unui munte,
Vulturii ce se aruncă in primejdie să spele
Freamătul inaccesibil dintre cetină și stele,
Ai dori acest cutremur de-nălțimi să-ți aparțină
Cind respiră veșnicia intre pietre și lumină.

In sălașul de vocale, glas de fildeș cere vamă,
Cind zăpada bucuriei in cascade se destramă.
De-au căzut copaci in suflet, alții cresc, să nu ne pese,
Că materia-ntrerupe veșnic hora de mirese,
Bate viscolul cu sunet de cuțit și migiiere,
Cind se-ntunecă o navă, altă navă ni se cere.
Traiectoria gindirii invadează scoici și lauri,
Cum corida urmărește dansul morții-n ochi de tauri,
Starea de melancolie dă urcușuri delirante,
Stelele iradiază in nervurile din plante.
Slobozit din crengi inerte vine norul să intreacă
Strălucirea efemeră ce se zbate-n steaua seacă,
Turnurile din cetate ca-n văpaia lui Apolo,
Spun că visurile noastre sigur nu sfirșesc acolo,
Doar anunță, doar punctează o posibilă-nălțare,
Precum zbuciumul din fluvii nu se termină in mare,
Dacă ardem lingă verbe, lingă lauri, sau pe ruguri,
Iernile din noi se uită indulcindu-ne cu muguri,
Semnele călătoriei nu la țărmuri se rezumă,
Cum n-ajunge-un strop de zare la un continent de humă !

Dar, inverșunată rază, ce te-ai smuls din aer tandru,
O să te cobori in mine cu miracol de scafandru,
Avuție de avinturi, stinse multe dintre ele,
Cele lașe, cele triste cu nisip făcut castele,
Cele cu lumină frintă, ori cu lespezi ne-ntrerupte,
Cele ce-au luptat cind visul nu mai trebuie să lupte,
Rezervația speranței povestită de Halima,
Dragostea ce-ntii se naște și care apune prima,
Altă panglică de drumuri ce-n amurg se irosiră,
Stea victorioasă una și cealaltă stea martiră,
Faci din toate un amestec de viori și riu ce plinge,
Să echilibrăm urcușul și căderile din singe,
Aburul ce fierbe plante intr-o insulă de cretă,
Cind se nasc și mor intr-una cataracte pe planetă,
Clipa cind iubeai iubirea și cind mai credeai in ea,
Peste care se așează bezna veselă și rea,
Poate nici n-a fost iubire, dacă trup ii spui iubirii,
Idoli dărimați de legea implacabilă a firii,
Cere diamantul gurii modelat cu frig de șoapte
Steaua care-n slăvi petrece pentru ultima ei noapte.

Pe matrozi in largi pustiuri de oceane ii străbate
Presimțirea de pămintul insulei inmiresmate,
Stelele desprind albastrul, pescărușii prind inotul,
O delicatețe vie și semeață mișcă totul,
Pe caligrafia dură, lingă murmure incete,
E orchestra care suie din natură spre planete,
Incordat in contemplare, cind te-nțeapă raza lunii,
Iată prima tresărire de vulcan a pasiunii,
Iată zeul ce presară căi de lapte-n cataracte,
Cind lumina ne primește cu splendorile intacte,
Cu precizie destinul iși destăinuie conturul,
Cind pe ape liniștite arde-nspăimintat azurul,
Zările, multiplicate in nuanțe și direcții
Vor cupola indrăznelii, deci să vină arhitecții,
Lingă pietrele brutale, temple suple să existe,
Aspru joc al măreției cu penumbrele artiste,
Veșnic, dansul din ceasornic să exprime corul mut
Al cascadelor febrile ce-n cuvint au incăput,
In surdină crește puntea dintre inimi și torente,
Dar să le exprime pe toate, nu-s tăceri suficiente.

Geometrie a luminii muguri au adus cocorii,
Pe ruina vegetală urcă sevele candorii,
Energiile latente saltă irizări de ceață,
Iar pămintul iși trimite arșița la suprafață,
Se desparte de țărină gerul care mă deprimă,
Intră-n litere și-n ramuri dulcile schimbări de climă,
Simfonia rădăcinii se cutremură să vină
La-ntilnirea cu neantul scufundat lingă tulpină,
Raza grea a devenirii cu pudoare intrețese
Viscolul perfid să-l schimbe intr-un viscol de mirese,
Singe greu de anotimpuri se dezlănțuie pe glie,
Nervul frunzei prelucrează flacăra liliachie,
Pinzele biruitoare ale ierbii și-ale vieții,
Șiroind, imbrățișează caldarimul și pereții,
Ș-mă plantele cărnoase din brățările lichide,
Trec despovărați de noapte fluturii prin crisalide,
Din eșarfele de haos, din torentul de boemă,
Vintul pune simetria stelelor in crizantemă,
Cerul, inrobit de muzici, peste riuri stă răsfrint,
Schimburi de văpăi se-ntimplă intre aer și pămint.

Locuim intr-o cutie de speranțe, por cu por,
Cu neobosita sevă dintr-un secol arzător,
Locuim pe munți de faguri și miresme, asta-i viața,
Să gustăm amărăciunea laolaltă cu dulceața,
Nostalgiile jilave stau la timplă mărturie,
Ca atracția supusă intr-un miez de vijelie,
In ascensiunea gizei iarna și-a găsit declinul,
Flacăra monumentală ce veghează-n noi destinul,
Pătimașa cavalcadă de izvor fără oprire
Parcă vrea fuzionarea dintre suflet și gindire.
Trupului să-i ceri iertare cind a cutezat să poarte
Setea cea mai arzătoare prin nisipurile moarte,
Aliată cu lumina și cu bezna impotrivă,
Intrecindu-se pe sine, sună clipa decisivă,
In copacii ce se culcă și in cei ce dau năvală,
Din firimituri de linii crește forma virtuală,
Cu euritmia vieții in cumplită dezlegare,
Suie un talaz dramatic, ca-ntr-o clipă să coboare,
Păsările ce brăzdează dezinvolt nemărginirea
Numai din țărină gustă deznădejdea și iubirea.

„Cîntarea României"

Monica Rohan

CU TOATA OMENEASCĂ BUCURIE . . :

Să-mi singereze cintecul
in brazde de lumină
cu toată omeneasca bucurie
pentru rotund implinitul
fruct al muncii
voi scrie jurămint
pe verticala demnitate a țării
și-mi voi inflori inima
cu arbori de iubire
intru slăvirea acestor comori.

CIND LUMINA MIROASE A PIINE

Cind lumina
miroase a piine
și gindul
devine palpabil
cind cimpia
își zornăie boabele
e o sărbătoare
a rodului
și oamenii
se lovesc de aripa bucuriei
iar bucuria le pătrunde in suflet
cald viscolind.

PIPĂIȚI-VĂ VISELE INTREG IMPLINITE . . .

Oameni
in cimpia aceasta a voastră
o febră din patima soarelui
pipăiți-vă visele
intreg implinite
de unde atita indrăzneală
atit de inalte scări
și bucuria in care
anotimpurile cintă
veghiate de oameni
iar coloane de muncă
sădesc putere
in singele țării.

STRĂINULUI

Dați-i o picătură de aer
din patria mea
doar o picătură de aer
din patria mea
și va ști puterea
celor peste 20 milioane
de respirații
un deget de pămint să atingă
și va ști asprele miini fierbinți
ale țăranilor
dați-i o fereastră
doar o bucățică de fereastră
spre patria mea
și va ști că există
un lăcaș de pace
un loc
prin care pămintul
își scurge bucuria.

Petru I. Roman

NEDEIE

Consemnări

Revistele literare românești de la inceputul secolului al XX-lea

(Editura Academiei, București, 1976)

Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu" al Academiei de Științe Sociale și Politice a editat recent un volum de monografii, a cărui ingrijire științifică aparține lui Ovidiu Papadima, care semnează și prezentarea cărții printr-o pilduitoare sinteză intitulată **Intilniri și despărțiri in complexitatea unui inceput de secol.**

Se continuă, astfel, activitatea inceputâ acum cițiva ani de a cerceta temeinic importanța pe care au avut-o, in diferite epoci, revistele literare. La cele 24 de monografii, cuprinse in volumul **Reviste literare românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea** (apărut in tiraj mic in 1974), se adaugă acum alte 5 asemenea investigații : **„Convorbiri critice" (1907–1910)** și **„Falanga literară și artistică" (1910)** de Stancu Ilin, **„Flacăra literară, artistică, socială" (1911–1916)** de Dana Popescu, **„Pagini literare", revistă enciclopedică (1916)** de D. Vatamaniuc și **„Transilvania" (1901–1918)** de Bucur Țincu (capitol ce reprezintă o continuare din volumul anterior și care reabilitează, printr-o argumentată pledoarie, pe enciclopedistul Cornel Diaconovici, adeseori nedreptățit de către contemporanii săi).

Toți autorii și-au impus drept concepție de lucru linia lapidar enunțată de prefațator : „cit mai aproape de exhaustivitate". Apreciem că, procedind astfel, au reușit să proiecteze lumină și dreaptă judecată, studiind cu același zel atit revistele centrale cit și pe acelea provinciale din epoca respectivă.

Ne simțim datori să ne oprim mai mult asupra monografiei dedicate revistei „Pagini literare" din Arad, care nu a fost remarcată și cercetată indeajuns pină acum. D. Vatamaniuc, familiarizat cu exegeze ardelene și bănățene prin studierea lui I. Popovici Bănățeanul, I. Slavici, I. Agirbiceanu etc., elucidează imprejurările grele (consecințe directe ale izbucnirii primului război mondial) in care a apărut publicația ce urma să continue revistele „Luceafărul" de la Sibiu și „Cosinzeana" de la Orăștie. Mentorii ei entuziaști, conștienți de momentul istoric pe care il trăiau, i-au impus de la inceput un caracter enciclopedic – creații și cronici literare, imbinate cu cronici culturale, școlare, științifice, filozofice etc, –, preconizind „să imbrățișeze toate problemele care agită viața sufletească a neamului". Autorul analizează pe compartimente contribuția principalilor colaboratori, evidențiind-o și pe aceea a bănățenilor M. Gașpar, D. Cioloca, S. Evuțianu. Studiul se incheie printr-un elogiu care justifică strădania cercetătorului : „Sint puține reviste, chiar cu o apariție mai lungă, in paginile cărora să intilnești număr de număr numele unei personalități ca Lucian Blaga, a unui povestitor ca I. Agirbiceanu, a unor invățați ca I. Lupaș și N. Drăganu. Și nu este de prisos, poate, să amintim că cinci din susținătorii revistei – L. Blaga, Al. Borza, N. Drăganu, I. Lupaș și V. Stanciu – sint și viitori profesori ai Universității din Cluj după desăvirșirea unității statului național român".

Realizate intr-un inalt spirit științific, monografiile din acest volum reprezintă contribuții remarcabile la o istorie a literaturii noastre de acum o jumătate de secol.

GEORGE C. BOGDAN

Televiziune

DUMINICA, 16 ianuarie

8,30 Tot inainte ! 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Ora veselă – schițe satirice, cuplete, parodii, scenete, momente umoristice. La ora 14,00 – Comedia cinematografică „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea". 15,10 Film serial : Din tainele mărilor. Episodul 26. 16,00 Volei masculin : Steaua București – Plomien Sosnowiec (Polonia) in „Cupa Cupelor" – transmisiune directă de la Sala Floreasca. 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,10 Film artistic. Martorul trebuie să tacă. Producție a studiourilor italiene. 21,35 Spectacol de varietăți. 22,35 Telejurnal. 22,45 Telesport.

LUNI, 17 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Consultații juridice. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Panoramic – Economia și viața. 21,00 Roman foileton : Cesar Birotteau. Episodul 5. 22,00 Cadran mondial. 22,25 La izvoarele cintecului. Pe Valea Buzăului. 22,45 Telejurnal.

MARȚI, 18 ianuarie

10,00 – 12,35 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,20 Dincolo de cumpăna luminii. 17,40 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Mihail Jora și cintecul românesc. 18,50 Intrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei in economie. 20,10 Mai aveți o intrebare ? 20,50 Seară de teatru : Tinerețe fără bătrinețe. Poem dramatic de Eduard Covali. 22,20 Un cintec de demult . . . 22,45 Telejurnal.

MIERCURI, 19 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 Mult e dulce. 17,40 Din viața plantelor și animalelor. 18,00 Baschet masculin : Steaua București – Juventud Badalona in „Cupa Cupelor". In pauză : Tragerea pronoexpres. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei in economie. 20,10 Avanpremieră TV. 20,20 Telecinemateca. Ciclul Mari actori – mari regizori : Simfonia fantastică. 22,05 Cintarea României. 22,45 Telejurnal.

JOI, 20 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber . . . vă recomandăm. 17,20 Itinerare folclorice. 18,15 Dezbateri pe teme muzicale. 17,45 Atenție la . . . neatenție ! 18,50 Idei contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ora tineretului. 20,50 Telerecital. Ion Marinescu. 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,10 O mie de lumini. Secvențe din „Mille luci" primită de la Televiziunea italiană. 22,45 Telejurnal.

VINERI, 21 ianuarie

10,00 Teleșcoală. 11,00 Pagini muzicale de mare popularitate. 11,45 Anton Pann – „Povestea vorbei". 12,00 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,00 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei in economie. 20,10 Ancheta TV. 20,45 Film artistic : Tora, Tora, Tora. 22,30 Antologie lirică. 22,45 Telejurnal.

SIMBĂTA, 22 ianuarie

11,00 O viață pentru o idee. Nicolae Kretzulescu (1812-1900). 11,30 Telecinemateca (reluare). 13,10 In satul de sub coline. 13,30 Sub cupola ateneului. 14,00 Telex. 14,05 Rapsodii vechi și noi. 14,35 Turism și vinătoare. 15,00 Virstele peliculei. 16,50 Reporaj pe glob : Antarctida. 17,15 Handbal feminin : Universitatea Timișoara – I.E.F.S. București (derbiul Campionatului național). 18,25 Cele mai frumoase pagini din opereta „Eva" de Lehar. 18,50 Săptămina politică internă și internațională. 19,05 Eroi indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial : Kojak. 21,45 Intilnire cu satira și umorul. 22,45 Telejurnal. 22,55 Recital de balade : Tudor Gheorghe. 23,20 Telesport.

Insemnări de scriitor

Spice de lumină

Aleargă mașina spre satul meu natal și, pe măsură ce se apropie, locurile imi apar mai cunoscute. Un deal pe care-l urcasem altă dată, in copilărie, o fintină cu cumpănă, un arbore. Ca dintr-un vis, mă trezesc pe ulița principală. Casele sint și nu sint cele din amintiri. Unele au răsărit mai de curind și parcă și stilul lor e schimbat. Dar toate clădirile sint proaspăt zugrăvite, ca de sărbătoare, ca atunci cind satul așteaptă oaspeți. Ne oprim la căminul cultural, unde parcă s-au adunat toți locuitorii satului. Oamenii mă intimpină, ca pe un musafir nou, grăbindu-se să-mi stringă mina. Sint chipuri cunoscute, imi dau seama că sint intre ei și foștii mei colegi de bancă, foștii mei prieteni de joacă, insă memoria nu mă ajută intotdeauna să le nimeresc la fiecare numele.

S-au strins la căminul cultural să-și sărbătorească școala care a implinit, ca și alte școli din Banat, virsta de două sute de ani. Din documentele găsite, din registre, din cataloage, Tatiana Buzdugan, directoarea școlii, a intocmit o adevărată cronică, pomenind date și numele dascălilor care au ținut făclia luminii in satul nașterii mele, in Șipet. Datorită acestei școli și mama mea, și bunica, și străbunii mei au ajuns știutori de carte.

Satul Șipet e atestat in documente din anul 1462. Această dată mie nu-mi spune nimic de la sine. Dar dacă fac o incursiune in istorie și mă gindesc că, in anul 1462, Vlad Țepeș domnea in Țara Românească iar Ștefan cel Mare se războia cu cuceritorul Constantinopolului, spre a-și consolida pozițiile la gurile Dunării, mă cutremur de vechimea și de statornicia acestui sat românesc, nu din munți, ci din cimpia bănățeană. Din 1462 și chiar mai dinainte, rezistind tuturor puhoaielor, oamenii aceștia harnici și pașnici, neclintiți din locurile lor, au semănat griu și au secerat griu. Cu mindrie, Nicolae Țăranu, președintele cooperativei, tocmai spunea că in acest an au adunat o recoltă bogată de griu.

Inchid ochii și mă văd copil in primul an de școală. E cam mult de atunci. S-a ruinat și clădirea aceea galbenă, in care am deschis prima dată, cu inima bătind ca la un pui de pasăre, frumosul abecedar, prima mea cărămidă spre cultură. Era tot o iarnă cam umedă ca in acest an, cind gifiiam, dimineața, cu roți de imală la opincuțe, spre clădirea școlii, așezată in vale, in valea care, după ce trecea vara, se umplea de apă și de noroaie. Pe la mijlocul iernii a dat, in școală, o epidemie. Porțile clădirii s-au inchis. M-am imbolnăvit și eu de-am zăcut in pat vreo lună de zile. Imi auzeam părinții vorbind despre faptul că prietenii mei Ion, Petru, Damaschin fuseseră duși la groapă. Mureau indeosebi copiii jigăriți din acea vale păcătoasă. Eu am scăpat, după ce băusem o lună petrol, și am purces să invăț din partea a doua a abecedarului cu invățătorul nostru Iorgovan Țăran, fecior din sat, numai de cițiva ani in funcție, pe care-l iubeam ca pe un tată. Cind incepea să vorbească, uitam de vremuiala de-afară și-i sorbeam cuvintele.. Dar fostul meu invățător din clasa intiia, căruia nu-i voi putea niciodată exprima intreaga recunoștință, se află alături de mine. A venit și dascălul meu să sărbătorească, impreună cu sătenii, din care cei mai mulți i-au fost elevi, implinirea a două sute de ani de la intemeierea școlii. Intre pensionarul de azi și tinărul din primul meu an de școală e, desigur, o distanță. Totuși, il aud povestind la fel de infăcărat, de parcă ar ține o lecție. Entuziastul dascăl iși amintește de necazurile din trecut ale invățătorului, care nu-și primea luni intregi salariu, in timpul curbelor de sacrificiu și subliniază frumoasa poziție socială a cadrelor didactice de azi, demnitatea la care le-a ridicat Partidul Comunist. Tocmai de aceea cuvintul lui și al celuilalt invățător pensionar, Trăilă Moisă, au impresionat.

Invățăceii lor, adunați in sala căminului cultural, ii ințelegeau ca și altădată. Au venit și foștii elevi de prin orașe. Unii sint muncitori destoinici, ingineri, medici sau profesori, invățători iar alții, cadre universitare. Copilul in casa căruia am citit romanul **Transformarea,** al scriitorului țăran Ion Ciucurel, e acum vicepreședintele Consiliului popular, Pavel Boca. Din seara cind am citit la lumina lămpii cu petrol cartea, au trecut ceva ani și s-au petrecut atitea transformări. Acum el citește cărțile la lumina becului electric.

Un elev recită pe scenă o poezie : **„In Șipetul cu salcimi, cu fluturi, / Cu grădini de pruni și cuiburi de rindunici, / Mi se-așezară in straturi zăpezile copilăriei".** Sint versuri scrise de mine și parcă nu le recunosc aci, in satul de unde au fost ele inspirate. Nu le recunosc dar le retrăiesc : **„Prin țarinile satului / Caut urmele umbrelor lungite de bătaia anilor. / Mă rețin zăvoarele mitice ? / Mă reține pămintul / Să-i mai ascult glasul de Mioriță bănățeană ?".**

Da, ascult acum glasul Mioriței bănățene, pe care o cinta străbunul meu, păstorul, il ascult in cilimurile de pe pereții căminului cultural și din expoziția școlii, in modelele de pe ciupagele fetelor, in ritmul horei ce s-a intins, in bărbătescul joc al călușarilor.

Profesorii și invățătorii sint mai toți de la mine din sat. Titiana, cu nume de cintec bănățean, e directoare, Silviu Moisă continuă tradiția familiei sale de invățători, Adrian Luca instructorul echipei de călușari, sint toți din acest sat. De aceea in jocul călușarilor imi retrăiesc amintirile din copilărie. Nici o figură nu mi-e străină. Totul e autentic și emoționant, tradițiile sint păstrate și respectate cu sfințenie. Invățătorii de azi imi inșiră numele celor care au plecat la invățătură și s-au intors apoi să muncească aci in satul natal. Rădăcini adinci ii leagă de acest pămint negru pe care il frămintă și-l lucrează părinții și moșii lor de pe la 1462. De pe vremea lui Ștefan cel Mare dăinuie acest sat românesc, aci in cimpia bănățeană, iar oamenii săi, harnici, de ieri și de azi, seamănă griu și culeg griu, seamănă lumină și culeg spice de lumină.

AL. JEBELEANU

Sadoveniana

Nostalgie...

Profunda omenie a Povestirilor inchinate de Mihail Sadoveanu războiului pentru cucerirea independenței rezultă, in mare măsură, din „amănuntul" că eroii Plevnei și ai Griviței sint tot timpul bintuiți de imagini de acasă, de dorul intoarcerii lingă cei dragi, de nostalgia plaiului românesc. In planul lingvistic, acest sentiment dominant se realizează, intre altele, prin frecvența cuvintului vatră, aparținind, așa cum se știe, fondului autohton, preroman deci, al vocabularului. In povestirea Călărașul, cutremurat de soarta eroului său care fusese răpus in luptele de lingă apa Vidinului, Sadoveanu curmă narațiunea „obiectivă", la persoana a 3-a, și i se adresează direct : „Se va vorbi mult despre acești adevărați eroi, – numai pe tine, călărașule necunoscut, nu te vor lăuda prin gazete ca pe un mare viteaz. Tu n-ai lăsat averi și bine, tu ai fost sărac și umilit și nu te-a chemat decit Vasile al lui Tudor" (51). Stăpinit de aceeași emoție și continuind acest „monolog adresat", prozatorul amintește citeva imprejurări din viața, atit de scurtă, a „călărașului". Iată unul din momentele cele mai emoționante ale evocării : „Și a răsărit deodată din tine un flăcău mindru, 'nalt și vinjos. Puterea stejarilor era și-n tine, murmurele apelor și freamătul pădurilor erau cintece pe care tu de mult le cunoșteai, nemărginirea zărilor iți pătrundea sufletul. Și ai fost năcăjit, ai muncit din greu și ai ridicat pe spatele tale gospodăria grea a tatălui tău, și a fost viață mai ticnită la vatra voastră și maică-ta cea bătută și horopsită a ajuns ceasurile liniștii" (51). Vatra ademenind in juru-i pe toți ciți viețuiesc sub același acoperămint – căci acolo, la vatră, se pregătesc bucatele și tot de acolo izvorăște bucuria moale a căldurii – sensul de „casă, cămin, așezare statornică", identificabil in citatul de mai sus, s-a dezvoltat și firesc, și lesne. (La români există o zicere ințeleasă, care, dacă evităm particularitățile dialectale, sună așa : „In vatra ta, și cenușa arde". Altfel spus : „Printre străini, nici focul nu te incălzește" !). Iată, acum, finalul povestirii, unde termenul in discuție reapare, de data asta, cu sensul original, de „cuib al focului" : „Iar, in satul tău, Ruxanda ta o să afle odată că n-o să te mai intorci, dar durerea ei n-are să te mai ajungă in culcușul tău rece. Dimachi și cu țiganca lui au să cinte altora, și tu te vei odihni, căci ți s-au sfirșit jocurile. Numai citeodată, in nopțile de iarnă, la vetrele cu jar, oameni cu sufletul curat iți vor pomeni numele, măi frate Vasile, și vor vorbi cu glasuri potolite despre tine, vor vorbi cu glasuri potolite ca despre un stejar mindru pe care l-a doborit furtuna" (54). In Ceasuri de pace același termen revine pe aceeași pagină, la un interval infim : „ . . . și gemuseră tunurile, și pocniseră puștile și căzuseră alți tovarăși peste leșurile lor țapene. Acuma ei nu mai doreau nimic, dar la vetrele copilăriei lor, stăteau bătrinii și babele fără feciori, oftau, tăceau și așteptau. Treceau vinturile toamnei cu cintece triste, venind de pe țărmuri depărtate. Vinturile ar fi putut spune ceva, căci trecuseră peste frunțile și peste ochii feciorilor, dar bătrinii știau să aștepte numai, și nu știau că vatra va răminea pustie și cuiburi de dragoste, văi cu ape răsunătoare și cringuri pline de soare, nu vor mai simți pașii celor care nu se vor mai intoarce. Ei tăceau și așteptau" (95). Se impune observația că, deși sensul propriu, originar este precumpănitor, cel secundar, obținut prin extensie („casă, cămin") nu este umbrit cu totul, iar din intrepătrunderea amindurora se infiripă aura subțire de poezie, care se transmite intregului context. Este deopotrivă remarcabilă – in acest fragment care vorbește cu răscolitoare puteri sensibilității noastre – repetiția ternară a verbului a aștepta, intrebuințat o dată la modul conjunctiv („dar bătrinii știau să aștepte numai") și de două ori la timpul exprimind prin excelență ideea de durată, timpul nesfirșirii, imperfectul („bătrinii și babele fără feciori oftau, tăceau și așteptau ... Ei tăceau și așteptau"). Tăcerea sporind intensitatea așteptării, se sugerează astfel, prin folosirea la imperfect a celor două verbe coordonate (tăceau și așteptau), trăirea exclusiv in timp, in durată, intr-o subiectivă „nesfirșire", a celor rămași pe lingă vetre, mingiind, incă, speranța revederii . . .

Reculegerea, coborirea și răsucirea in sine, pe care le presupune pribegia gindului călător către zările și vetrele copilăriei, ii prilejuiesc lui Sadoveanu dezvoltarea motivului predilect al tăcerii, atit de caracteristic pentru creionarea portretului interior al multora dintre personajele sale :

„Flăcăii stăteau in șanțuri. Erau mai tăcuți și mai ginditori decit in alte dăți. Căci era o lumină frumoasă de toamnă ș-un cer senin cum nu văzuseră ei de mult, și gindurile pribegeau spre căminurile părintești" (99). Depărtările – uneori atit de stingheritoare – sint astfel, in planul subiectiv, anulate de puterile biruitoare ale gindului. Și – ale amintirii . . .

La Sadoveanu tăcerea este, nu o dată, expresia unei puternice combustii interioare : „Soldații tăceau, păreau că dormitează ; in sufletele lor, insă, ardeau focuri mari. In intunericul sufletelor clipeau, ca niște stele, luminile zilelor trecute, cu bucuriile și părerile lor de rău, și, peste ele, ca niște nouri, rătăceau supărările și grijile războiului, – și teama crincenă, care pindește ca o fiară in intunecimea dinainte" (17-18). Sau : „intunecoasele și tăcutele valuri ale dorobănțimii" (29). Mi se pare semnificativ că ambele texte citate aliază motivul tăcerii cu termeni exprimind, mai cu seamă figurat, „lipsa de lumină" (intunericul sufletelor, intunecimea, intunecoasele și tăcutele valuri ale dorobănțimii). Că buna vecinătate a celor două categorii de termeni nu este o simplă intimplare, ci o constantă, ne-o dovedește insăși bogăția exemplelor : „Iar cind suflarea din urmă, comanda plecării trecu prin inimi, se intinse tăcere adincă. Și deodată se mișcară valurile intunecoase, – și porniră flăcăii noștri spre botezul de singe" (33).

Petru I. Roman — LA PESCUIT

Din punct de vedere gramatical, motivul in discuție poate fi realizat cu ajutorul substantivului corespunzător, ca in ultimul citat (se intinse tăcere adincă). Substantivul este, alteori, prins in structura unei locuțiuni adverbiale : „Șirurile de căciulari, cot la cot, inaintau repede, in tăcere" (33). Sadoveanu preferă, insă, verbul, pentru că acesta se leagă direct de un subiect, iar subiectul este, de obicei, omul : „Companiile erau gata. Soldații așezați la pămint, păstrind rinduiala insă, așteptau. Ici-colo grămezi mici vorbeau cu glasuri incete. Cei mai mulți, insă, tăceau duși pe ginduri" (29). Randamentul stilistic al verbului (la imperfect, din motivele arătate mai sus) devine și mai pregnant, atunci cind el inchide și, intr-un anumit sens, pecetluiește intreaga narațiune, cum se intimplă in prima povestire a ciclului Moara părăsită : „Piriul Icărea in lumina lunii, caii mergeau liniștiți și oamenii tăceau" (16).

G. I. TOHĂNEANU

Istorie literară

DESPRE VERONICA MICLE

I

Mai proprie caracterizării de-aproape a Veronicăi Micle și obișnuințelor de la „Junimea" decit informării despre Eminescu este scrisoarea dată răspuns de Matilda Kugler-Poni la chestionarul autobiografic ce trimisese Gh. Bogdan-Duică scriitorilor de după primul război mondial, in scopul documentării, pe mărturii directe, a cursului său de istoria literaturii române la Universitatea din Cluj-Napoca. Bătrină in 1922, Matilda Kugler-Poni declara istoricului literar că Veronica Micle „**a avut mulți dușmani și mai cu seamă dușmance**" – aluzia din urmă vizind pe Cornelia Emilian, ii era „**foarte simpatică**", femee frumoasă și foarte inteligentă ; ii valorifica poeziile „**de-a fi sincere, simple și pline de-o simțire mare și adevărată**", iar despre psihologia și destinul poetei de la Năsăud, Matilda Kugler-Poni a lăsat in scris zguduitoare impresie : „**Cred că a fost o femee foarte nenorocită**".

In continuare, ea lămurea pe Gh. Bogdan-Duică – ceea ce acesta știa din **Amintirile de la Junimea** ale lui Iacob Negruzzi – că la cenaclul ieșean „**nu a luat parte nici o femee**", nici măcar soțiile lui Pogor, Maiorescu sau I. Negruzzi, in saloanele cărora s-au ținut istoricele ședințe ale conclavului junimist in faza ieșeană, „**nici odată n-a luat parte, la acele intruniri, nici măcar stăpina casei**". Indignată de insinuarea grosolană a pamfletarilor bucureșteni de la **Ghimpele**, in frunte cu N. T. Orășanu, Gh. Dem. Theodorescu, Pantazi Ghica și Mihail Zamfirescu, autorul bufoneriei **Musa de la Borta-rece**, Matilda Kugler-Poni, ieșeancă de cind se știa și făcind parte dintre colaboratorii **Convorbirilor literare**, informa discriminator asupra celor ce frecventau circiuma lui Amiras : „**un lucru e sigur că nici odată nu s-a intrunit „Junimea" la Bolta rece. Acel care a stirnit aceasta nu a știut de sigur că Bolta rece era o crișmă cu totul ordinară și că mai toți junimiștii erau oamenii din cea mai bună societate, care nu ar fi intrat in un așa local puțin recomandabil ; singurul care se ducea acolo era marele povestitor Creangă, care era diabetic . . . El a introdus acolo și pe bietul Eminescu**" [1]).

1) Scrisoarea Matildei Kugler-Poni către G. Bogdan-Duică, in colecțiile Bibliotecii Academiei R.S.R., Serv. Msse, c.i.

II

Nu s-a păstrat scrisoarea prin care Veronica Micle, **la** sfirșitul anului 1869, și-a adresat primele poezii spre **publi**care redacției **Convorbirilor literare. Stihurile, insă, ne-au** ajuns răslețite, precum pesimistă meditație.

S'a stins de acuma, stinsu-s'au toate,
Plăcute ilusii de acum vi las
Tristul meu suflet de azi nu mai poate
Să simtă altă de cât necas,

Căci pe a lumei turbate valuri
Credeam că lesne eu voi pluti
Și că vieața-mi făr'de necasuri
Făr de'ntristare se va sfirși.

Astăzi dar insă cindu uraganul
Din visu-mi dulce m-a deșteptatu
Văzul, O Doamne ! dar ce văzui oare ?
Văzui realul de spini incărcatu.

. . . .

VERONICA MICLE

Iassy, 1869
Decembrie 26

Sub orice nivel, poezia n-a văzut lumina tiparului. **Pe** bună dreptate și din delicatețe, ținind seama că stihuitoarea era soția rectorului Universității ieșene, Iacob Negruzzi n-a mai răspuns poetei la **Corespondența redacției. Ilusiile mele** rămin un test pentru psihologia decepționistă a Veronicăi la optsprezece ani și un categoric prim termen, diferențiar, intre mediocritatea sa de scris inainte de a-l cunoaște pe Eminescu și talentatul cu care ea se realizează după 1875, cind poetul se găsea in Iași și cind Iacob Negruzzi ii acceptă in noiembrie primele cintece **Fugi iți zic . . .**

AUGUSTIN Z. N. POP

Muzica

Ceaikovski, în versiunea Alexandrei Guțu

De semnalat creditul acordat de Filarmonică tinerelor speranțe ale solisticii românești, încununate deja cu unul sau mai multe premii internaționale. I-am putut urmări în acest cadru pe **Ștefan Korody, Ion Ivan Roncea, Magda Sîrbu,** pe itinerarii stilistice felurite, dar afirmînd unitar ideea seriozității Școlii muzicale românești. Fiecare dintre ei rămîne un virtual solist, apt de a onora podiumul oricărei Filarmonici.

Alt moment semnificativ, prin nivelul și seriozitatea temelor abordate, este acela al concertelor lunare de joi seara, din incinta pinacotecii (bv. Victoriei), inițiate în colaborare cu Muzeul „Banatul". Aici, în ambianța elevată a unor pînze evocatoare, **Clio Mănescu** ne-a purtat cu erudiție și la o manieră adesea captivantă, prin lumea personajelor lui Corneille și Racine. Concertul care a urmat, cameral, exclusiv cu lucrări de Haydn, s-a grefat ideii directoare a serii. I-am aplaudat aci pe violonistul **Al. Gyulai** acompaniat de **Zoia Schnellbach,** pe pianista **Corina Condrea** și un cvartet compus din **A. Vezoc, Z. Udvardy, B. Mellinger,** și **A. Baricz.**

Solista obișnuitului simfonic de simbătă seara a fost **Alexandra Guțu,** într-un context parcimonios, selectat de dirijorul craiovean **Theodor Costin** : Feldman – Uvertura Eroică, Bach – Concertul Brandenburgic nr. 3, Händel – Muzica apelor, O seară nu dintre cele mai împlinite, interpretarea limitîndu-se la o corectitudine sterilă. A eclatat cu atît mai evident evoluția solistică a **Alexandrei Guțu.** Ne-a cîntat Ceaikovski (Variațiunile Roccoco), balansînd cînd spre patetic, cînd spre inseninări exuberante, conjugate fericit cu briante disponibilități tehnice. Din cîntul său a dispărut noțiunea de „problemă", totul curgînd într-un înflorat mesaj. Sfera exprimării rămîne impresionantă prin diversitatea mijloacelor de care dispune. Meditații profunde, rostuite într-un grav evocator, au parcurs, pînă la aclamațiile extatice ale acutului flagioletelor, o întreagă frescă afectivă. O vestală întonînd la porțile Frumuseții imnuri de o splendidă vibrație !

DORU MURGU

La Opera timișoreană, din nou, „Lacul lebedelor"

Reluarea capodoperei lui **P. I. Ceaikovski** la Opera Română din Timișoara, printr-o refacere aproape totală, vine să umple un gol din repertoriul de balet al acestei scene. Cu toate că au trecut 100 de ani de la premiera mondială a baletului, **Lacul lebedelor** este și azi o lucrare ce stîrnește interesul nu numai ansamblurilor care o prezintă ci și spectatorilor care savurează vizual și auditiv pas cu pas desfășurarea ei. Totuși, pentru zilele noastre, în care contează și desfășurarea în timp a spectacolului, lungimea lui, scurtarea pauzelor între acte sau chiar omiterea sau reducerea unor dansuri din actul I și III (dintre cele de „divertisment") ar contribui la o mai mare concentrare a atenției în urmărirea subiectului, a celor ce vroia să spună Ceaikovski prin lucrarea sa. Ar crește astfel și unitatea spectacolului cît și concentrarea dramatismului ce îl degajă. Noua punere în scenă putea să rezolve și această „actualizare", așa cum scenografia a esențializat și aerat decorurile. Maestrul coregraf **Oleg Danovski,** care a regizat spectacolul, a adus o mare contribuție în realizarea noii versiuni timișorene a baletului și în primul rînd în ceea ce privește stilistica și grafica mișcărilor, cît și a conducerii atenției spre punctele culminante, de cheie, ale acțiunii.

A fost angrenat pe scenă întregul corp de balet, sprijinit de o parte din coriști ca figuranți, precum și întreaga orchestră, în fosă, sub conducerea tînărului dirijor **Bujor Hoinic.** Dansurile lebedelor din actul I și IV, cele mai reușite atît tehnic cît și conceptional, urmate de **Pas de trois,** mai puțin poate cele patru lebede mici, au dovedit posibilitățile reale ale balerinilor. Dintre soliști, trebuie să amintim realizarea lui **Sorin Bătică,** în rolul bufonului, și îndeosebi cea a lui **Claudiu Lupu** în rolul vrăjitorului Rottbarth, pentru pregnanța și tensiunea mișcărilor. Cele două personaje principale, **Odette-Odilie** și **Siegfried** au fost întruchipate de **Rodica Murgu** și **Francisc Valkay,** în modul cel mai adecvat, demonstrînd din nou calitățile lor tehnico-interpretative. Grația și frumusețea mișcărilor solistei **Rodica Murgu,** precum și sugestivitatea gesturilor sale, și a eleganței lor, a întregit fericit cuplul solistic. Puternica sa personalitate scenică a făcut posibil să pătrundă profund în dăruirea recreeării personajului.

Orchestra, mult întinerită cu elemente promițătoare, a sunat plin și viguros iar solo-urile violonistului **Costică Tatu** s-au integrat armonios. Micile rateuri nu au știrbit din impresia bună în ansamblu a realizării muzicienilor din fosă. La pupitrul dirijoral, **Bujor Hoinic,** fără partitură, a re-creat partitura ceaikovskiană cu multă dăruire, exactitate și un deosebit simț al culminațiilor, fapt ce a contribuit din plin la succesul noii prezentări a baletului Lacul lebedelor pe scena operei.

DAMIAN VULPE

Plastica

Cu pictorul naiv – PETRU I. ROMAN

Prezență marcantă a genului, cunoscut în țară și străinătate, PETRU ROMAN trăiește pregnant folclorul românesc din care se inspiră, imortalizînd datini și obiceiuri aproape dispărute.

Născut la Hălmagiu (județul Arad), la 29 martie 1932, ca fiu al acestor meleaguri, el rămîne dascăl în această zonă, legat fiind de oamenii și ținuturile copilăriei, pentru care a depus o neîntreruptă activitate pe tărîm pedagogic și obștesc. Sensibilitatea, onestitatea și corectitudinea au caracterizat permanent pe cei care va deveni „dascăl" al generațiilor tinere și „trubadur", prin imortalizarea pe pînză, a imenselor noastre valori spirituale.

În perioada cînd la Brusturi (județul Arad) începe să picteze și NIȚĂ NICODIN (1960), se găsea acolo, ca dascăl, și PETRU ROMAN, care, în acea perioadă, picta cu cretă colorată, amestecată cu ulei comestibil. Abia după un an de încercări, fără a primi o îndrumare specială, realizează (în 1961) primele lucrări în tehnica ulei. Acesta este începutul „muncii de creație", geneza unor lucrări deosebit de frumoase și sincere ale meșterului dascăl din Hălmagiu. Tematica lui este strîns legată de obiceiuri folclorice (îndeosebi de iarnă), izvorîtă din sărbătorile și evenimentele regiunii respective.

Spontaneitatea coloristică, originalitatea compozițională și noutatea dau tablourilor semnate de PETRU ROMAN acea viabilitate specifică valorilor noastre populare, din aria etnografiei românești. Sinceritatea și coloritul cald creează o atmosferă de înțelegere și trăire reciprocă dintre privitor și lucrare, pentru că fiecare tablou, în parte, este un micro-univers al copilăriei noastre.

Neasemuitele tîrguri anuale, sînt redate în lucrări ca Tîrgul de la Găina, Tîrg la Hălmagiu, Tîrgul sărutului, Întoarcerea de la Găina, la care privitorul participă afectiv.

Primite de specialiști și publicul larg cu deosebit interes, lucrările lui PETRU ROMAN sînt o frumoasă baladă plastică închinată vechilor obiceiuri românești, înscriindu-se, cu deosebit succes, în aria valorilor spirituale ale poporului nostru.

Arta lui aduce în inimile și sufletul privitorilor lumea de basm a copilăriei noastre și fascinantul univers al creației populare.

Date personale : **expoziții de grup în țară: București, Cluj-Napoca, Arad, Hălmagiu, Deva, Brad, etc. Expoziții de grup în străinătate : Iugoslavia, India, S.U.A., Orientul Apropiat, Franța. Lucrări achiziționate : România, Franța, R.F.G.**

VIOREL GH. ȚIGU

Panoramic

FESTIVALUL NAȚIONAL **„CINTAREA ROMÂNIEI"**, ajuns la faza de masă. ● Cîteva acțiuni din județul Timiș : etapa comunală, constînd în spectacole complexe și relevînd potențialul artistic al amatorilor de pe aceste meleaguri, s-a desfășurat și la Recaș, Cărpiniș, Voiteni. **De excepție,** formațiile instrumentale din Recaș : de muzică ușoară, populară românească și un cvintet german. ● Întreprinderi timișorene apar, de data aceasta, pe scenă : ILCHIM, Combinatul de industrie locală, „Banatul", Industria Linii, „Elba", cu brigăzi artistice, montaje literar muzicale, ultima prezentînd și o piesă (de teatru) destinată amatorilor. Iese în relief calitatea programului oferit de întreprinderea „13 Decembrie". ● Cu colaborarea Asociației scriitorilor timișoreni, studioul de radio și televiziune din orașul nostru a organizat la „Elba" un cenaclu radiofonic. Emisiunea, realizată de F. Gildău, va fi difuzată în curînd. ● PLASTICĂ : în holul sălii „Lyra" a Casei de cultură municipală timișoreană expun pictorii K. Szatmáry și F. Popeți. Cenaclul plasticienilor amatori din acest oraș s-a redeschis. P. Sîrbu din Lugoj, elevă, expune pictură la Casa de cultură a tineretului din Timișoara. La vernisaj cvartetul de coarde al Filarmonicii „Banatul" va oferi un fundal sonor Haydn. ● Am intrat, implicit, în alt domeniu, MUZICA : reactivizarea unor formații corale nu e doar vorbă. În comuna Boldur patru asemenea formații au reprimit glas și se pregătesc intens. La aniversarea a trei decenii de activitate a corului timișorean „Igiena" au cîntat coruri precum acela C.F.R., sindicat învățămînt „Schubert", „Bartók", cel bărbătesc al Casei de cultură a municipiului. ● Sub tipar la editura „Facla" o carte a poetului Vasile Versavia, dedicată copiilor. Și tot la capitolul SCRIITORI : la Arad, lansarea cărților lui F. Bănescu („Semințele dimineții"), H. Ungureanu („Ochii zilei de ieri"). Ședința comitetului de conducere al Asociației scriitorilor din Timișoara a avut ca obiectiv discutarea unor sarcini ale creatorilor în perioada actuală. Cenaclul Asociației și-al revistei noastre își reia activitatea pe data de 25 ianuarie.

OBSERVATOR

Curier literar

Manuscriptum 25

Revista **Manuscriptum** se află la cel de-al 25-lea număr de la apariție, prilej de sărbătorire dar și de caldă rememorare a drumului parcurs al acestei reviste, dense, deopotrivă **„depozitare a valorilor inestimabile ale culturii românești"**, dar și **„un instrument mlădios, în concordanță cu profunda vibrație a contemporaneității"** – după cum, pe bună dreptate, afirmă, în acest număr, acad. **Alexandru Balaci.**

Cu un sumar bogat, numărul 25 al revistei cuprinde, printre altele : un comentariu despre Nicolaus Olahus (de Corneliu Albu), urmat de tălmăciri din același de Traian Lăzărescu ; Dimitrie Cantemir – Despre numele antice și de astăzi ale Moldovei, text stabilit și traducere de Dan Slușanschi ; pagini de jurnal – Titu Maiorescu ; o tabletă de Nicolae Iorga ; a conferință G. Călinescu despre François Rabelais umanist. Sub genericul : Revelația documentului, se discută (Al. Birlădeanu – Șerban Cioculescu) despre o posibilă preludare a romanului Adela al lui G. Ibrăileanu, prin nuvela Doamna X, publicată și ea în revistă. Sînt publicate, mai apoi : un studiu despre umanism (Paul Zarifopol) ; Scrisori de pe frontul războiului din '77 (Vintilă C. A. Rosetti) ; Scrisori de Ion Barbu ; V. Alecsandri și Al. Vlahuță – Restituiri ; Pagini din jurnalul lui Perpessicius, alte documente, scriitori români în arhive străine etc.

Un număr relevant, aflat sub semnul umanismului : **„Umanismul revoluționar al patriei noastre... treaptă pe scara de creații spirituale, al cărui început se află în cea de-a doua jumătate a secolului al XIV-lea, cînd se manifestă plenar o istorioară, decisivă cotitură în artă și literatură, în știință și filozofie".** (Al. Balaci).

A. BALTHAZAR

Etnologie

Tezaurizarea culturii muzicale bănățene

Pentru lărgirea activităților cultural-artistice ale cadrelor didactice, Ministerul Învățămîntului a înființat, de mai mulți ani, o societate a profesorilor de muzică, cu filiale în fiecare județ. Filiala județului Timiș își duce activitatea, în colaborare cu Muzeul Banatului, Asociația folcloriștilor și etnografilor „Nicolae Ursu", Liceul de muzică și alte instituții muzicale.

Comunicările, activitățile practice muzicale, concertele, recitalurile, interviurile la radio, precum și memorialele : Ioachim Perian, Timotei Popovici, Tiberiu Brediceanu, Nicolae Ursu, Eugen Cuteanu și alte manifestări culturale, deja susținute, sînt parte din realizările filialei noastre – care își are sediul la Casa corpului didactic.

Dar cea mai bogată activitate a filialei este axată pe colaborarea cu Muzeul Banatului, pentru tezaurizarea tuturor urmelor culturii muzicale din acest ținut. Donațiile făcute și achizițiile deja realizate, de instrumente muzicale și mărturii pentru fondul documentar : rapsodul Nica Iancu Iancovici, Traian Grozăvescu, Nicolae Lighezan, Ioachim Perian, Timotei Popovici, Iosif Velceanu, Vadim Șumski, Gheorghe Chirvasie, Andrei Kalmann, Tiberiu Brediceanu, Sabin Drăgoi, Nicolae Ursu și mulți alții constituie în prezent un bun început pentru documentarul culturii muzicale.

De aceea, pleiada de muzicieni contemporani, de pe aceste meleaguri, precum și diferiți deținători ai unor scrisori, fotografii, documente și note muzicale vor fi primiți cu brațele deschise de Muzeul Banatului, unde se adună mărturiile culturii noastre muzicale bănățene.

Acum, cînd festivalul „Cîntarea României" își desfășoară prodigioasa activitate pentru o mai prosperă cultură de masă, – tezaurizarea culturii muzicale a înaintașilor și apoi valorificarea ei – în scop educativ, va fi o binevenită acțiune cultural-socială, unde avem încă atîtea lucruri bune de făcut.

Prof. VICTOR ANDREI

Secretarul Filialei societății profesorilor de muzică, Timiș

Istorie-document

FAPTELE DE ARME ALE ROMÂNILOR OGLINDITE ÎN TEMESVARER ZEITUNG DIN 1877

Desfășurarea luptelor eroice pentru cucerirea independenței de stat a României pe cîmpurile de luptă și-a găsit o reflectare amplă în prestigiosul cotidian „Temesvarer Zeitung" din 1877, care a reușit să oglindească în coloanele sale timp de șase luni momentele cele mai semnificative din grandioasa încleștare a armatei române, alături de armata rusă, pentru dobîndirea independenței naționale.

Începînd de la 1 iulie 1877, redacția a acordat o atenție deosebită desfășurării operațiilor militare, materializate în coloane speciale zilnice, comentarii și editoriale realizate prin corespondențe speciale, la cartierul general al armatelor ruso-române, corespondențe preluate de la cele mai importante agenții de presă, din care se remarcă foarte multe informații redacționale, comunicate și extrase provenite de la București. Gazeta relatează la 2 iulie, din Turnu-Severin, despre prima traversare a trupelor de avangardă ale armatei române, formată din 2.000 de soldați, în localitatea Cetate, construindu-se concomitent la Gruia un pod pentru trecerea armatei principale. Pregătirile ofensive ale armatei de-alungul Dunării determină redacția să constate : **„La Dunăre evenimentele iau acum dimensiuni tot mai mari căci armata română se pregătește pentru traversarea Dunării".** (Temesvarer Zeitung din 3.VII.1877).

Timp de mai multe zile, din prima săptămînă a lunii iulie, ziarul descrie duelul de artilerie purtat între Calafat și Vidin, semnalînd teama turcilor în fața traversării Dunării de către armata română. În acest scop, turcii bombardează linia Dunării ziua și noaptea.

Prin interviul acordat gazetei, fostul general revoluționar timișorean Georg Klapka a apreciat la justa valoare evoluția în perspectivă a evenimentelor declarînd : **„Soarta militară a turcilor în Europa este pecetluită. Datorită politicii insuportabile a conducătorilor turci, Balcanii sînt ca și pierduți pentru ei. Turcii nu mai sînt în stare să conducă o mare bătălie".**

(Temesvarer Zeitung din 22 iulie 1877).

În prima parte a lunii august 1877, sînt înfățișate pregătirile intense pentru traversarea Dunării la Corabia. **„Românii au construit la Corabia un pod puternic a cărui cap de pod amplasat pe malul turcesc a fost solid consolidat, protejat de o, puternică formație detașată din Nicopole. În noaptea de 24 spre 25 august (stil nou) unități de infanterie, cavalerie și artilerie, totalizînd 8.000 de oameni au trecut podul realizîndu-se concomitent la Turnu Măgurele traversarea a trei regimente de cavalerie. Un corp otoman format din 6.000 de soldați, venit din Vidin, care a încercat să oprească traversarea Dunării de către armata română, a fost frînt și pus pe fugă"** (Temesvarer Zeitung din 31.VIII.1877).

Din descrierea marii bătălii din 30 august/11 septembrie 1877, ziarul remarcă în mod deosebit vitejia exemplară a trupelor române care și-au cucerit un renume strălucit. **„Alaltăieri 11 septembrie (stil nou) a fost deschis focul asupra Plevnei pe întreaga linie a fronturilor. 12 baterii românești de artilerie au participat la bombardament. Brigada colonelului Alexandru Anghelescu a intrat în luptă corp la corp cu infanteria turcească și după lupte crîncene a pus stăpînire pe pozițiile turcești. Artileria română și-a demonstrat în mod deosebit renumele strălucit. S-a evidențiat în mod deosebit Regimentul 13 Dorobanți ca de altfel toate unitățile armatei.**

În numărul său din 26.X.1877 cotidianul descrie pe larg măsurile luate de autoritățile românești pentru sprijinirea frontului. **„Gările sînt pline de materiale de război de toate tipurile. În întreaga țară se desfășoară ample acțiuni de colectare de îmbrăcăminte, alimente și alte produse necesare soldaților pe front. Rezerviștii regimentelor de linie și companiile de rezervă ale dorobanților se prezintă cu o punctualitate deosebită la steaguri. Recolta foarte bogată din vara anului 1877, va asigura trupelor române o întreținere bună."**

Sub titlul „Asaltul românilor" ziarul publică un amplu articol despre luptele desfășurate de armatele române din 19.X.1877 (stil nou) pentru cucerirea redutei Grivița 2. Articolul scoate în relief vitejia deosebită a soldaților români, curajul și înflăcărarea patriotică pentru a cuceri cu orice preț această redută.

„Toate tunurile românilor au deschis în dimineața zilei de 19.X.1877 un foc puternic împotriva redutei Grivița 2. A urmat apoi asaltul a patru batalioane. Turcii au deschis din redută un foc nimicitor aspura atacatorilor. Cu elan și fără teamă de moarte soldații români au înaintat pînă în fața redutei, fiind obligați să se retragă datorită focului în salve al turcilor, care au provocat mari pierderi în rîndul ostașilor români. După amiază și seara, tunurile românești au pregătit al doilea asalt împotriva Griviței 2. La lumina lunii 3 batalioane au reluat asaltul reușind din nou să ajungă în fața redutei înfruntînd eroic ploaia de gloanțe. Din ambele părți ale redutei au fost aduse noi forțe turcești care au reușit să respingă asaltul românilor. (Temesvarer Zeitung din 1.XI.1877).

La data de 14.XII.1877, apare descrierea detaliată a capitulării Plevnei din 10.XII.1877.

„Începînd în 9.XII.1877, 500 de tunuri au bombardat fără întrerupere cetatea Plevnei. În dimineața zilei de 10.XII.1877 a început asaltul general prin șase coloane formate din cîte 12.000 de soldați. În rezervă au rămas 50.000 de soldați români și ruși. Efectivele turcești din redute au fost măturate de atacanți. Osman Pașa a încercat cîteva străpungeri puternice ajungînd pînă în fața artileriei rusești. Grosul armatei lui Osman Pașa a încercat să scape spre nord, dar a fost respins. Trupele lui Osman Pașa au nimerit în focul ucigător în cruciș al armatelor de rezervă româno-ruse. Fiecare salvă culca la pămînt sute de turci, obuzele căzeau în rîndurile strînse ale turcilor distrugînd companii întregi. Lovit, Osman Pașa a căzut de pe cal. Batalion după batalion a depus armele".

THOMAS BREIER

Corespondența

Mircea Moț : Vom publica poeziile **Sentiment** și **Nichita Stănescu**. În acest fel, speranța Dvs. se realizează, spre bucuria Dvs. și a noastră.

Delia Viorica Feneșan : Remarcăm **Septembrie** și **Toamna.**

Tătaru Ioan : Sînt versuri promițătoare. Continuați.

Ecaterina Păunescu : Ne place cum începeți acest imn al soarelui : „Iubesc soarele / pînă la ardoare / și simt / că mă purific".

Ioan Stăniloiu : Lucrurile merg tot mai bine. Sperăm ca data viitoare să putem anunța reținerea unor poezii pentru tipar.

Anca Arbore : Caligrafii grațioase, tropi care atestă o remarcabilă forță de plasticizare. Mai trimiteți.

Aurel Dumitrescu : Întîlnirea pe care v-o doreați în ziua aceea era binevenită ; avînd amîndoi același motiv de popas și, de ce nu, bucurie. Poate la următoarea verstă ! Dar scrisorile Dvs. sînt o încîntare. Cînd scrieți poezii, vă lăsați – la fel ca în scrisori – în voia condeiului, visător. Numai că pe cînd alergarea de voie, în iarba cuvintelor din scrisori, vă șade bine, în versuri, dimpotrivă, jocul pare, adesea, artificial. Poate că libertatea zborului, în poezie înseamnă tocmai libertatea unor rigori pe care poetul și le asumă, bineînțeles, de bună voie. Și-atunci orice încălcare a respectivelor rigori aduce o impresie dureroasă de falsitate. Iată de ce ne bucurăm că ați ajuns, în sfîrșit, la concluzia că trebuie să vă „lucrați" poeziile, să le supuneți unor succesive „încercări", îndreptînd tot ceea ce transcrierea imediată a unor „stări", „emoții" etc. scapă rigorilor artei. Dar iată că facem primul pas, primindu-vă, între prietenii revistei, cu trei poezii : **Patria, Riul, Remember.**

Marcel Sămânță : Se poate observa o mai accentuată străduință de a înțelege și de a exprima artistic adevărurile ce vă preocupă. Iată versuri de bun augur : „Lumina e ca o pîine. / Mamele iau făina de soare / o amestecă-n lacrimi / și o frămîntă / ca pe-o vioară". Uneori poemele sînt dilatate.

Gabriel Tristan : Găsim că e cît se poate de bine cum ați procedat. Sînt unele versuri cu totul remarcabile în stanțele primite. Deacum, vînt bun la prova !

Petre Vlad : Din cele două poeme (trimise ca două pahare de vin, ziceți Dvs), ne mulțumim cu una – **Mioritică.**

Victor Bogdanov : Destinul alb ne place mai mult. Continuați.

Alain : Sînt unele versuri frumoase, însă în total dezacord cu altele (din **Mică dilemă** sau **Blestem**).

Laura : Poeme cu totul remarcabile. Mai trimiteți.

Șimon Petru : Poate altele.

Cristian Cerbu : Reținem pentru tipar **Pasărea luminii.**

Echim Vancea : Poemele Dvs. au o anumită asprime a expresiei, uneori o duritate, care, în momentele de grație, dau culoare și farmec simetriilor imaginate. Trebuie să lucrați în continuare întru luminarea interesantelor Dvs. preocupări.

Aspiros : Reținem poezia **Patrie**, în august.

Carmen Sanda : Vom publica, în curînd, și **Aceste poeme.** Scrisorile Dvs. sînt bîntuite de spaime. Unele din aceste spaime (dacă nu toate) sînt false. Cum e și aceasta : „Presupun că te naști poet, nu te confecționezi tu, așa. Iar eu nu m-am născut". Într-un fel, e adevărat ce spuneți. Dar poetul se formează, se definește pe măsură ce se definește ca om – moral, intelectual etc. – pe măsură ce însuși mijloacele lui de artă se definesc, se maturizează. Din corespondența noastră de un an sau mai mult, rezultă un asemenea proces de definire. Dovadă – poeziile reușite. Cele ce nu sînt împlinite arată că procesul despre care vorbeam continuă, cum e și firesc, mai ales la vîrsta (școlară) pe care presupunem că o aveți.

Ion Petru Neaga : Tot ce am putut descifra din „caligrafiile" Dvs. e acest vers frumos : „Dincolo de pietre plînge cineva în fum".

Mihai Constantin : Să rămînem în legătură. Pe măsură ce versurile Dvs. se vor împlini, vom fi bucuroși să întîmpinăm aceasta cum se cuvine.

Eugenia Marcu : Ne-au plăcut poeziile **Nu i-am întins mîna, Ana, Galaxii.** Din aceasta din urmă citățm finalul, edificator : „Stelele se pierd pulverizîndu-se în infinit, / În jurul nostru cineva plînge sau nînge, / O șuviță de cer aleargă și / Întîmpină aburul răsuflărilor noastre. / Cum aș putea cere pămîntului trandafiri / Cînd am buzele tale" ?

Poștașul mulțumește călduros tuturor celor ce ne-au felicitat cu prilejul Anului Nou.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

Patria

Patria e un cireș drag
cu un singur anotimp : lupta.
Patria e un drum
plin de miere și sare,
e un ceas care bate
în piepturile noastre mereu,
patria e un soare etern
iar noi sîntem clipele
care-i dăruim viața.

Remember

Perpetua deltă
în drumul soarelui roșu,
Sulina-un capăt al lumii
și gîndului nostru,
lebădă albă.
Zborul aripei în liniștea mării,
nordul lăsat în paza iubitei,
tot ce mai spunem de cring
și cărare
ochiul,
ostatecul pur al sprîncenei
scrutează cu-neredere
speranța albastră
a mării.

Piriul

S-a trezit în zori
piriul printre ferigi
și s-a îmbrăcat
în taină cu pădurea.
Cerul era lacul
liniștii supreme.
S-a îndrăgostit
de liniște
piriul singur
și a doua zi
a curs spre cer
înspre destăinuire.

AUREL DUMITRAȘCU

Uitate insule

Un nor trece absent
în cealaltă parte a zării,
iar vîntul mi se joacă
în părul mai lung ca o toamnă.
Și-acum mai curge prin noi
răcoarea acelui întuneric
cînd timpul se-oprise ulmit
de sărutul tăcerii,
iar vorbele tale aminteau
uitate insule ale dorinței.

Unde iarna își cerne visele . . .

Ne-am oprit la țărmul acestei ierni,
ca două corăbii
ostenite de drumul prea lung.

Ne-am oprit
să-nvățăm graiul florilor de noapte,
pentru călătoria următoare.

Urma să visăm zborul fulgilor
în nopți nebănuit de albastre,
dar ne-am oprit aici.

Aici, unde iarna-și cerne visele, iar eu
stau sub ploaia lor albă
și te ascult cum taci. . .

HORAȚIA STEMACOS

Nichita Stănescu

el e un semn între zăpezi și ploaie
pentru ciudata lipsă de cuvinte-n lume
ce risipește riurile în pămînt
și naște pruncii lumii fără nume.

el locuiește zborul diafan
al unei păsări nenăscute încă,
doar el mai știe că te risipești
într-o petală c-antr-o vorbă adîncă

el locuiește litera și gîndul
copilului ucis de neiubire,
el, singurul, aude cu tristețe
cum bate vînt în cartea de citire.

MIRCEA MOȚ

Spic de zi

De cine-s rodită
de iubesc atît căldura
din fructele împlinite,
ce virtejuri mă seacă
de înmuguresc în fiecare răsărit de lună,
ce caut cu degetele pe ochi de apă,
numai porțile dinainte de mare știu.
O singură întîlnire îmi tremură genele
a certitudine
eu, păsările albe și păsările roșii
trezindu-ne pe același spic de zi.

DELIA STRAUȚ

Șantier '77

(Urmare din pag. 1)

tenarului Independenței și la cîteva despre anul 1907 care va fi asemenea sărbătorit anul acesta, an pe care-l doresc bogat în apariții de cărți bune și alese, pe măsura cerințelor și exigențelor cititorilor, tot mai dornici de cărți în stare să le atragă atenția, să-i captiveze, să-i înnobileze.

LIDIA CIOLAC (artist plastic) : **Voi participa la o serie de expoziții închinate Centenarului Independenței :** expoziția județeană din primăvară, expoziția anuală de grafică și Salonul de gravuri Brașov – 1977. Mă pregătesc să deschid o expoziție personală în toamnă. Voi fi prezentă la expoziția-concurs de la Craiova și într-o serie de expoziții itinerante.

MIRCEA ȘERBĂNESCU (prozator) : În 1977 mă adresez cu precădere tineretului. În curs de apariție se află o carte pentru copii, la editura Ion Creangă, intitulată **Ghiozdanul cu surprize** iar la editura Albatros, romanul **Război în al nouălea cer** (Acesta din urmă este destinat tineretului de toate vîrstele). Tot pentru tineret am în lucru un micro-roman cu titlul provizoriu **Traficanții de inimi.** Este, deci, un an pe care l-am dedicat tineretului.

DAMIAN URECHE (poet) : Am predat la editura Junimea, poemul **Eminescu.** La editura **Facla** am în pregătire un volum pentru școlari, **Balada neatîrnării,** închinat Centenarului Independenței. În librării în sfîrșit, **Noapte de zile mari** (Editura Cartea Românească).

I. D. TEODORESCU (prozator) : Aștept să-mi apară în primul trimestru al anului romanul **Șase călăreți în galop** la editura Cartea Românească. Am predat editurii Eminescu volumul de poeme numit provizoriu **Lut.** Lucrez la un roman care are ca subiect infiltrarea ideologiei fasciste în unele medii sociale ale timpului, în România.

CIPRIAN RADOVAN (artist plastic) : Îmi continui preocupările privind sintezele din cadrul viziunii pe care o propun. Vreau ca în Salonul județean de artă să expun lucrări care să mă reprezinte. Lucrez la o viitoare expoziție personală, pe care sper să o pot deschide în 1978. Îmi propun să enunț opinii critice mai clare și mai eficiente.

Satirice

POETA NASCITUR

Din toți acei sortiți virtual
În sacrul foc mocnit să arză
Sînt mulți poeți născuți normal
Dar și destui . . . aduși de barză !

EFECT MIRACULOS

Te-nțepi cu-n spin, un cui, calci într-o groapă,
Te doare, șchiopătezi . . . însă, reține,
Cînd șchiopătezi și critica te-nțeapă
Te doare, dar începi să mergi mai bine . . .

INDEMN LA MODESTIE

Nu-ți slobozi trufia în neștire
Ci-n luptă fă un tainic legămînt
Să nu cerci a izbînzii fericire
Decît cînd simți că nu poți fi înfrînt.

UNUI ÎNGÎMFAT

Cum poți să porți o bască demodată
Tu „om deștept" (cum spui la toți din jur)
La mintea ta atît de „luminată"
E mai simbolic, cred, un . . . abajur !

UNUI CARIERIST

Cînd te cocoți spre apogeu
Avînd un sprijin . . . ancestral
Să-mi fii superior nu-i greu ;
Ți-e greu, în schimb, să-mi fii egal.

GHEORGHE PETRONE

Poșta rubricii

Costin Marinescu (Ploiești) : Aforismele dv. (expediate săptămînal în dublu exemplar) sînt niște simple speculații lingvistice sau jocuri gratuite. Uneori de prost gust. Deocamdată faceți o pauză, deci ! Verba volant, scripta . . .

Nelu Prodan (Hațeg) : V-am citit cu atenție fiecare scrisoare. Așteptam un progres în propriul Dv. discernămînt, ca să nu mai vorbim de calitatea lucrărilor. La anecdote, în speță, la care ne referim. Cartea pe care ați căutat-o în decembrie, sperăm s-o găsiți la ora actuală în orice librărie.

Cornel Galben (București) : O reîntîlnire fericită. Ați făcut progrese vizibile. Reproducem epigrama dedicată poetei Ana Blandiana, autoarea volumului **Eu scriu, tu scrii, el, ea scrie : „Verbul din titlu e ales perfect, / Dar stau acum și mă întreb, firește / De-i dat de cauză sau de efect / Dacă toți scriem cine mai citește ?".** Mai trimiteți.

Nelu Glad (Lugoj) : Sînteți de părere că revista noastră păcătuiește prin „tendința de a nu nemulțumi cumva pe cineva". Aveți dreptate. Și sperăm să nu vă nemulțumim cu răspunsul.

B. M. (Cralova) : Să știți că răspunsul la poșta redacției nu constituie un afront la adresa personalității nimănui. Dacă răspunsul e pertinent, desigur, și onest.

Pompiliu Comșa (Galați) : Dintre „Culmile" dv., cea a ghinionului („Să faci pe prostul și să rămîi așa !) sperăm să nu-i pască mai ales pe umoriștii noștri de frunte.

Th. Bănățeanu (Rm. Vîlcea) : Cea mai bună recomandare din tratamentul dv. balneo-fizioterapic : **„Un muzicolog nu poate fi tratat decît cu ultrasunete".** Vă mulțumim pentru vești. Consemnăm, deci, constituirea cenaclului umoriștilor vîlceni, **„Anton Pann".** Adresa la care vă referiți este următoarea : „Cenaclul Ridendo", Casa de cultură a municipiului Timișoara, str. Miron Costin, nr. 2, Timișoara cod. 1900.

Valeriu Stanciu (Mierag-Bihor) : Epigramele promit. Mai trimiteți.

Hegedus Francisc (Timișoara) : Aforismele dv. – o foarte plăcută surpriză.. Treceți pe la redacție.

Mai trimiteți : Traian Furnea (Bistrița), Ion Alex. Angheluș (Huși), Petru Necula (Vaslui), Emil Singeorzan (Bistrița), Fluture Pompilică (Craiova), Viorel Stîngu (Pitești), Gigi Milescu (București).

CASSIUS

Evrika!

● **Galopul exprimă libertatea chiar și atunci cînd călărețul e în spinarea calului.**

● **Apa tulbure se visează nour.**

● **Mai nou, după grosimea cărților îți dai seama cît de mult iubesc unii autori viața.**

● **M-a privit duios dar, știindu-l cu două fețe, mi-am dat seama că, de fapt, îmi întorsese spatele.**

● **Chițibușarul scoate la iveală adevăruri care i se potrivesc lui.**

● **Păstrați curățenia ! Dar să nu faceți din ea o plăcută amintire !**

● **Învingătorul nu zice „Puteam să pierd !", dar cel înfrînt spune întotdeauna „Puteam să cîștig !"**

● **Dacă prostul ar face tîrg cu înțeleptul, primul ar sărăci, al doilea s-ar face de rîs.**

● **Pentru că ironia se potrivește întotdeauna, mai bine persoanei a treia, la reușita ei contribuie mereu două capete.**

● **Ambițiile prostești trec de obicei pe lîngă glorie, deși se vor mîndri veșnic cu aceasta.**

ION VELICAN

Memento

ACUM TREI DECENII, O ȘEZĂTOARE LITERARĂ

În aprilie 1940, un redactor al revistei „Fruncea" a participat la șezătoarea organizată la Timișoara de un grup de scriitori din București. Participau – ca în atîtea alte rînduri în perioada interbelică – scriitori români de prima mărime : Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Al. Philippide și Victor Eftimiu, cărora publicistul timișorean le-a pus cîteva întrebări „între cules și pe stradă" El menționa în introducerea la interviul colectiv **„De vorbă cu d. Liviu Rebreanu și ceilalți scriitori cari ne-au vizitat* : „răspunsurile nu le-am putut nota decît fugar, păstrîndu-le mai mult înțelesul decît forma frumoasă în care ne-au fost date". Fie și într-o asemenea modalitate, de o maximă concizie, publicul din această parte a țării a putut cunoaște cîteva lucruri esențiale despre raportul literatură-viață, despre caracterul profund social al literaturii române, ca și despre opinia scriitorilor respectivi în legătură cu poezia și cu teatrul muncitoresc.

La întrebarea dacă nu s-a gîndit să scrie și „un roman care să fie tot atît de social ca „Ion", dar care să fie din viața muncitorilor", Liviu Rebreanu a spus că subiectele și le alege „după necesitățile mediului de viață", că „Ion" reprezintă pe țăranul român și, prin el, prin viața ce o trăiește, prin ceea ce spune grăiesc toți țăranii noștri".

După ce observa că „literatura dramatică românească este foarte săracă în piese cu subiecte din viața muncitorilor", militînd pentru un teatru muncitoresc care să sintetizeze într-un tot armonios arta și viața, Victor Eftimiu a adăugat : „Nu este nevoie de un nivel cultural superior ca să înțelegi teatrul. Muncitorul are suflet și cu acest suflet înțelege totul. Eu m-am convins de acest adevăr (. . .) ei nu vine la spectacol să-și facă digestia cum face burghezul. Îți spun ceea ce am mai scris de mai multe ori".

De vorbă cu d. Liviu Rebreanu

„Subtilul poet și critic", cum l-a numit redactorul de la „Fruncea" pe Al. Philippide, anticipa viitorul strălucit al liricii românești : „Cred că mergem spre un nou romantism poetic, pe care îl văd foarte accentuat. Poezia este blazonul unei literaturi și, din acest punct de vedere, putem să fim mîndri. Bineînțeles, romantismul nou spre care tinde poezia românească nu e încă cristalizat, dar e în plină formare".

Una din întrebările puse lui Ionel Teodoreanu a vizat posibilitatea de a se organiza șezători literare pentru muncitorii de naționalitate maghiară, la realizarea cărora să-și dea concursul și scriitorii de limbă maghiară din România. Răspunzînd în spiritul democratismului care i-a caracterizat opera literară, autorul „Medelenilor" a răspuns pozitiv : **Nu văd de ce nu, cu condițiunea, însă, să nu se urmărească decît culturalizarea maselor de muncitori, precum și desvoltarea spiritului de dragoste și înfrățire, ceea ce facem și noi".**

Contactul cu Banatul al acestor mari scriitori români s-a dovedit încă o dată fructuos sub raportul circulației de idei, al relevării crezului lor social-estetic pus în slujba marelui public.

ION CRIȘAN

* FRUNCEA, VII (1940), nr. 8 (28.IV), p. 9.

UMBERTO SABA

(ITALIA)

Triestul a dat literaturii italiene din secolul XX doi scriitori de marcă : pe Italo Svevo (pseudonimul lui Ettore Schmiltzer) şi pe Umberto Saba. Numele primului se leagă de înnoirile preproustiene din romanul european ; despre Saba, străin de curentele literare din vremea şi din ţara sa, s-a spus că exprimă universul lucrurilor mărunte, sentimentele genuine, faptele înnobilate de poet cu însuşirile umanului.

Canzonierul lui Saba este o nespus de unitară operă lirică în care simplitatea derivă, ca rod al canonului şi-al constrîngerii literare, conţinînd cicluri de înaltă virtuozitate prozodică.

Ciclul Aproape o povestire (1951) căruia îi aparţin poemele traduse aici, cu excepţia ultimelor două piese – Cuvintele şi Zăpada – este un meditativ elogiu adus vieţii prin prisma senectuţii.

„Aproape o povestire" (1951)

CITITORULUI

Dacă citeşti aceste versuri şi le pătrunzi ca lumea
îţi dai seama că nu-s frumoase, 's adevărate,
afli aici un cănăraş şi găseşti TOATĂ LUMEA.

PASĂRE ÎN COLIVIE

Gingaş tenor, strofele sale
n-aduc cu privighetoarea şi inima
caldă a mierlei n-o are.

Mulţumit cu două frunze de cicoare, în colivie,
prin cameră-mi zboară şi-astfel îmi iese-n cale.

Deşteptările-mi sînt ceva mai puţin
posace cu el, care la geam păsările
cheamă : aeriană sfadă. Pe cînd, din pat,
la nimicu-i de fericire mă bucur.

MINGE DE AUR

Ci-aripi întinse şi ciocul deschis uneori
se-ntîmplă chiar să mă-nfrunte. Nu-şi
vede sinele cum pe mine însumi mă văd. Şi-această
orbire

Necontenită roată, nezăbovind măcar
o clipă, verzi cicori, alte păsări
le hrăneşte fără ştiinţă meiul lui ;
mereu se află-n treabă şi lucrul
îl absoarbe-ntr-atît. În cînt,
(fie cu bucurie sau dor), în triluri se pierde.
De-l strigi Ciu, numitul răspunde.

Seara se lasă încet. Cu-ncetineală
tace, se umflă. Încrezător în somn
se-nchide, şi-n sine, minge de aur.

CĂRŢILE

Cărţile de ţi le înapoiez, prietene (şi-s
minunate), eu nu le-am citit. Dacă
le-am aruncat o privire. Mie balsam
îmi este cartea vie, care, chiar dacă de tine nu face,
preţuieşte cît o poveste. Printr-însa,
bătrîn student, încă o dată acum
în lumea evanescenţelor mă afund.

Îi copiez obiceiul şi portul. Aceşti îndrăgostiţi
înfometaţi – groaza soţiei mele –
ochilor mei sărbătoare le sînt. Şi frunzele
de le poartă-n cioc de ici colo. Viaţa,
dumneaei care sumedenie de bucurii mi-a poprit,
e spre norocul său.

cel mai neprihănit sfîrşitului mă-napoiază : în colivie
ivit pe lume, pasăre ce-n colivie nu suferă.
Poţi să-ţi rizi de-un bătrîn. Poţi chiar,
de-l îndrăgeşti, să-l ierţi.

DRAGOSTE

Azi dimineaţă, cînd m-am dus
la fereastră, avui o surpriză plăcută.
Îşi dădeau cioc în cioc hrana, subiect,
pînă mai ieri, de mare dispută. E felul
lor de-a se săruta şi-a spune că se-ngăduie
unul cu altul. Şi cuibul e gata.

MISIVĂ

După trei ani de tăcere, am scris
cîteva versuri. Nu pot
să ţi le trimit, ţie, a cărei atît de scumpă mi-era
(mi-ar fi o laudă). (Nesocotesc inima
cu care le-ai primi). Drept răspuns,
îmi simt inima ca o remuşcare, adîncă.

CUVINTE

Cuvinte,
în care inima omului se oglindea,
despuiată şi surpinsă-n vechime ; un ungher
caut în lume, oază anume,

unde să vă spăl cu plînsul meu
de minciuna care vă orbeşte. Împreună,
de amintiri hide, adaosurile
vom răzui, ca soarele zăpada.

ZĂPADA

Zăpadă, care te-nvolburi în văzduh şi torci
firele unei tăcute mante,
O fiică a plînsului
desluşesc prin tine surizînd ; un curcubeu
de inimă uşoară chipul brăzdat iluminã,
şi ochilor mei noi comori dezvăluie parcă.

Zăpadă, care din înalt te prăvali şi n-acoperi,
ia mai acoperă-ne, la nesfîrşit. Nălbeşte
oraşul cu casele şi bisericile,
portul cu navele ; întinderea
pajiştilor, mările îngheţate ; pămîntul
prefă-l tu, augustă şi pudică, într-un astru stins,
o mare pace funerară. Şi care pace
să se păstreze timp neţărmurit,
trecer îndelung de evuri.
Trezirea,
ia gîndeşte-te numai, la trezire, doar noi doi, şi-atîta
mahmureală.
În cer,
arhanghelii cu trîmbiţele, în inimi răvăşite,
chinuitoare nostalgii, să hohotească
vagi amintiri, şi de iubire să plîngă.

Prezentare şi traducere :

DAN CIACHIR

Jan Górek-Rosinski

(POLONIA)

Poet, prozator şi eseist polonez contemporan.

A publicat următoarele volume de poezie : Bîlciul arlechinilor, Evadare din Turnul Babel, Blestemul olarului, Orizonturi refuzate, Vremea reînnoirii, Ramura vie, În piatră, Rugăciune pentru bunătate (traducere în limba macedoneană, editată în Iugoslavia), Poezii alese. De asemenea, autor al unui volum de proză : Cu obloanele deschise şi al unui volum de eseistică : Mitul şi realitatea literară.

MATURITATE

am pierdut toate grădinile
toţi trandafirii şi toate visele
ajungînd la maturitate

aici e bariera
mai departe-i adîncimea (sfîrşitul orizontului)
trebuie să dureze şi să-ţi aduni forţele pentru roade
dar ce poate fi mai frumos
decît culesul roadelor ?

şi cînd te prăbuşeşti
mii de copaci îţi ridică boaba.

MĂRUL

Credea că ştie la ce slujeşte rotunjimea şi culoarea merelor. Era un copil care presupune că nevinovăţia nesăvîrşită înseamnă raiul care n-aparţine nimănui.

Totul începe de la păcatul
vieţii şi dragostei
crimei şi morţii

pînă şi poezia
roza suprareală
zguduie atunci conştiinţa
cînd îi cîntă verdeţii mele
din singe să se înalţe.

BASTILIA

Dărîmaţi acest nume : Bastilia. Nu-i suficientă
moartea zidurilor : dărîmaţi ce-i în memorie,
zidurile au rămas în noi, judecătorii au murit,
supărarea a uitat de pietre. A rămas
durerea mîinii care scrie numele
A rămas obeliscul : monument al sabiei
care spintecă tirania. Unde-s comunarzii ?
Beregata grasă a Parisului mi-năbuşă strigătul :
unde-s comunarzii ?!

În româneşte de NICOLAE MAREŞ

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizaţiilor dispărute (XXI)

de Dan Nemesnic

Ramayana descrie o „vimană" de formă ovală, cu punte dublă şi cupolă. Ea zbura cu iuţeala vîntului şi scotea un „sunet melodic". Pesemne că pilotul era un adevărat as al zborului, căci putea să-şi oprească aparatul de zbor ca în cazul helicopterului de astăzi. De fapt, cartea descrie în detalii manevrele navei deasupra norilor, de la care înălţime „oceanul" părea ca o mică „baltă". Este cît se poate de interesant să vedem cum sînt descrise interioarele unor asemenea aparate de zbor. În „Samarangana Sutradhara", scriere sanscrită. în 230 de strofe se vorbeşte despre construcţia şi folosirea navelor aeriene. Mai întîi se atrage atenţia că „despre cum se construiesc piesele pentru casele zburătoare noi nu vorbim, nu pentru că nu am şti, ci pentru că este o taină. Amănuntele construcţiei nu se dezvăluie, întrucît aparatul ar putea fi folosit în scopuri rele". Aparatul – se spune – trebuie să fie puternic, făcut dintr-un material uşor, asemănător unei mari păsări zburătoare. În interiorul lui trebuie introdusă o instalaţie cu mercur, cu un încălzitor de fier sub ea. Cu ajutorul forţei ce se creează datorită mercurului, aparatul va porni şi va ajunge la viteza vîntului, iar cînd cele patru vase cu mercur, pe care le mai instalăm în interior, se încălzesc, carul dezvoltă o forţă egală cu a tunetului şi se transformă într-un „nestemat pe cer".

Cercetătorul sovietic, prof. Gorbovski, se întreabă, pe bună dreptate, dacă nu cumva „mercurul" reprezintă un alt metal lucitor care ascundea în sine „puterea tunetului" ? Poate era vorba de uraniu, iar „mercurul" era doar pentru a induce în eroare pe cei interesaţi să afle taina ?

Şi textele sacre tibetane vorbesc despre aparate de zbor asemănătoare unor „nestemate pe cer". Aveau mărimea unui elefant şi instalaţii adecvate, iar pentru construcţia lor erau necesari cuprul, fierul şi plumbul („Samarangana Sutradhara"). În mai multe scrieri vechi se vorbeşte despre înălţimea la care zburau atît în „regiunea soarelui" cît şi în cea a stelelor". Rămînem de-a dreptul uluiţi de multitudinea de detalii şi ne întrebăm dacă e vorba numai de fantezia bogată a autorului acestor texte sau avem de-a face cu „reportaje" de acum cîteva mii de ani, pe care le privim astăzi cu suficient scepticism de la înălţimea zborurilor noastre în Cosmos ?

Dar să mai citim cîte ceva în vechile cărţi.

În Panciatantra se spune că şase tineri au reuşit să construiască un dirijabil care putea să decoleze, să zboare şi să aterizeze. Un sistem de control bine pus la punct asigura un zbor fără peripeţii şi rapid. Oare e vorba şi aici de fantezia autorilor ?

Există două categorii de izvoare vechi sanscrite. Unele sînt de natură faptică şi poartă numele de Manuza, iar altele alcătuiesc literatura religioasă şi mitică, adică ceea ce se cheamă Daiva. „Samarangana Sutradhara" face parte din prima categorie şi priveşte problema zborului din toate punctele de vedere. Ea conţine, după cum am mai notat, 230 de strofe care descriu modul în care se poate construi o maşină de zbor. Este interesant că nu se uită nimic în ceea ce priveşte posibilitatea ciocnirii navelor cu păsările ! Ştim ce se întîmplă astăzi în asemenea situaţii.

Cum putem califica o luptă aeriană pe care ne-o descrie „Mahabharata" : „... Mai întîi pe cer se ivi un nor mare, purpuriu, asemănător unor aprige limbi de foc. Din acea masă ţişniră, pe neaşteptate, o mulţime de săgeţi „de foc" însoţite de o hărmălaie ce amintea de bătaia a o mie de tobe. La căderea pe pămînt, săgeţile acelea tunătoare au explodat. Necheziul cailor răniţi, urletul elefanţilor muribunzi şi strigătele disperate ale oamenilor băgau groază în cei rămaşi în viaţă".

Aceeaşi scriere vorbeşte undeva de un fel de război cu arma chimică şi biologică. Samhara era un glonte care răneşte corpul uman iar „moha" arma care provoca o paralizie totală.

De veacuri omul nu numai că a visat să construiască aparate care să-i înalţe deasupra pămîntului, dar le-a şi construit într-adevăr, cu multă pricepere şi dăruire, şi astăzi ne aflăm puşi în situaţia de a recunoaşte că nu sîntem „primii" nici în acest domeniu. De la Dedal la Leonardo da Vinci şi de la acesta pînă în zilele noastre, visul oamenilor a devenit realitate. Mai mult, realitatea a fost ajunsă din urmă şi acum privim cu mîndrie zborul prin spaţiu al vajnicilor noştri cosmonauţi. Tocmai de aceea am dovedi o superioară înţelegere şi îndreptăţită recunoştinţă strămoşilor noştri dedalieni şi a tuturor celor care s-au înălţat prin nobila înaripare a minţii lor, deasupra inerţiei şi a prejudecăţilor.

– Va urma –

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranță auto

Ceea ce știm cu toții este că, viața înseamnă mișcare, o continuă și perpetuă mișcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează șoselele țării, fiind cel mai răspîndit și indispensabil mijloc de comunicație, o expresie elocventă a civilizației secolului XX.

Explozia rutieră declanșată la noi în țară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mișcare și bunăstare ci, în egală măsură și ideea că relația OM-MAȘINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulație și urmările sale.

Riscurile care stau în fața omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute și este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulație constituie un mare flagel — să creeze și mijloace specifice de mare eficiență pentru contracararea și limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătățire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulație rutieră și modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în fața neprevăzutului, este centura de siguranță, ustensil de maximă eficiență din dotarea automobiliștilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere brașoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulația rutieră, fiind din punct de vedere al calității, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată și standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranță auto marca Super, se află în producția de serie a întreprinderii brașovene în două variante constructive și anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală și una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la șold la umărul opus.

Terminologie, funcționalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranță auto se înțelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame și piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată și fabricată în așa fel, încît atunci cînd este corect montată și corect purtată de ocupant, buna sa funcționare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerație bruscă a autovehicolului.

Ca structură și funcționalitate (utilizare), o centură de siguranță auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele = partea centurii care reține în poziție inițială jumătatea de sus a corpului automobiliștilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din țesătură textilă, destinată menținerii în poziție inițială a întregului corp al automobiliștilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcție de nevoile fiecărui utilizator.

— Cataramă de siguranță = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranță complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehicolului, micșorînd pericolul de rănire gravă a ocupanților prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reținînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos și către spate, în timpul decelerației, forța exercitată asupra părților abdominale ale ocupanților. În același timp, datorită elasticității, distribuie forța la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanților, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcției, centura de siguranță trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din șapte elemente și anume :

1. elemente de reținere a corpului.
2. elemente de rezistență la sarcină, care pot face parte din elementele de reținere a corpului.
3. piese de fixare, care permit atașarea la structura autovehiculului a elementelor de reținere a corpului și a celor de rezistență la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcție de necesitățile ocupanților) reperelor de reținere a corpului.
5. elemente care asigură și fixează pasagerul în sistemul de reținere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliștii români se găsesc pentru prima dată confruntați cu montarea și folosirea centurii de siguranță, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componența elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schița de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucșe cu guler mare
10) șaibă elastică
11) șaibă
12) șurub
13) bucșe cu guler mic
14) bucșă
15) șaibă grower
16) piuliță
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucșă lungă
20) șurub lung

SCHIȚE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 3 puncte de fixare

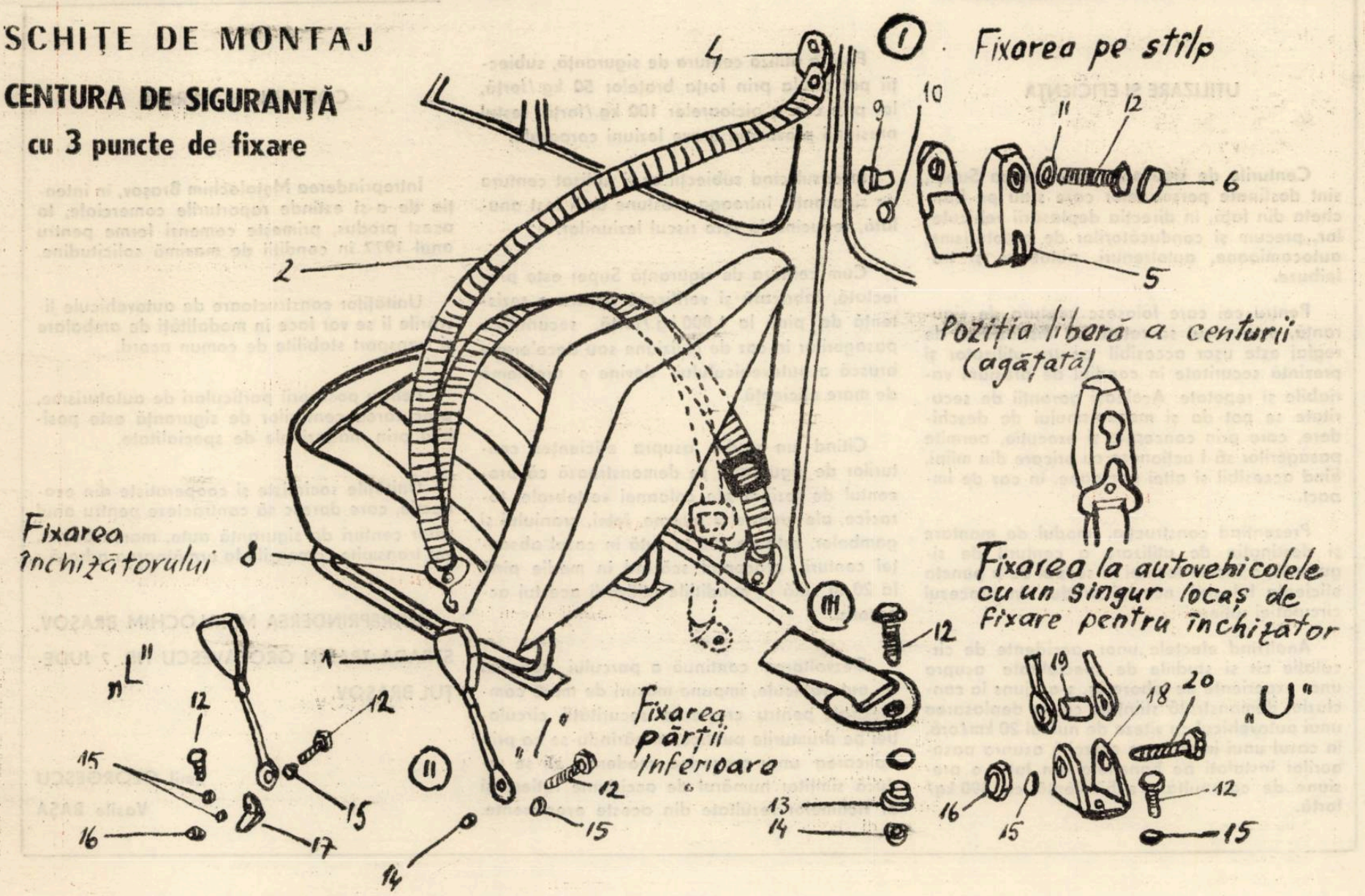

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANTĂ

cu 2 puncte de fixare

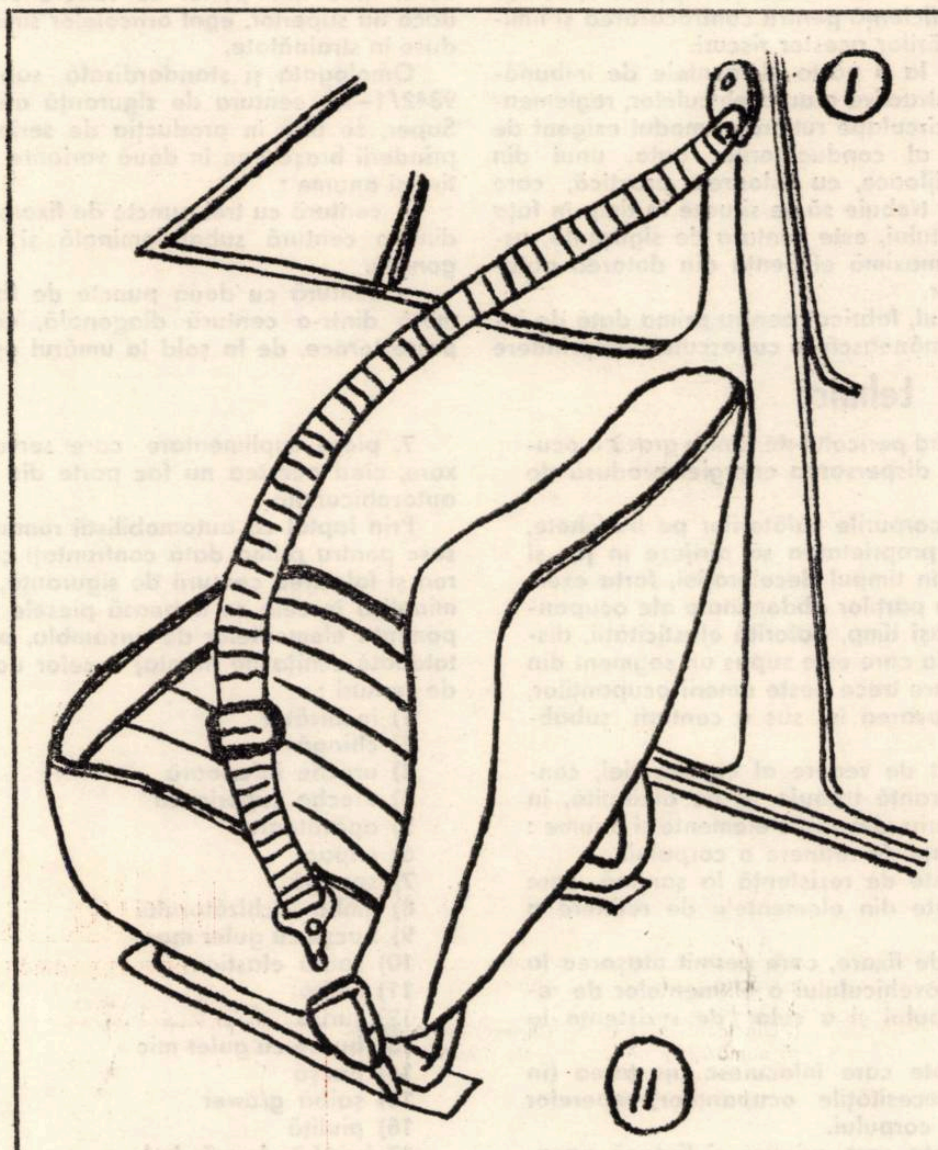

INCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l acționeze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

Citind un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feței, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU
Vasile BAȘA

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 20 ianuarie 1977 ● nr. 3 (465) 8 pag. 1 leu

Un singur dor

Un singur dor lucește-n rouă,
cînd zorii sînt brăzdați de plug :
ca brazda veche cu cea nouă
să se-mpreune, -ntru belșug.

Un singur dor poate să-mbune
copacu-n sclipătul securii :
ca rădăcina s-o-mpreune
cu vii vlăstarele pădurii.

Un singur dor de bolți se-anină,
cînd cade steaua-n zări sihastre :
să își unească, -ntru lumină,
raza cu ochii altor astre.

Un singur dor nu-nchide pleoapa,
cînd riul e-n pragul vărsării :
să-și împreune-n mare apa
cu toate riurile țării.

AUREL TURCUȘ

Alexandru Ioan Cuza – portret de Carol Popp de Szatmary

„... ideea unirii țărilor românești, idealurile formării unui stat puternic pe meleagurile Daciei nu au putut fi ucise niciodată, pentru că ele sînt adînc implîntate în înseși sîngele, în conștiința și spiritul întregului nostru popor !"

NICOLAE CEAUȘESCU
(Cuvîntare la adunarea populară de la Alba Iulia, 1975)

SPIRITUL UNIRII

Expresia poate părea improprie cînd un fenomen istoric urmează a fi gîndit în necesitatea lui, știut fiind că factorii spirituali, în structura și ierarhia determinismului social, sînt posteriori și deduși, întocmai ca într-un joc secund și, funcțional, reflectoriu. Dar viața unui eveniment istoric nu apune în spirit ; abia ajunsă aici, ea își dezvoltă forța deplină, sublimînd necesitatea istorică – în spiritualitate activă. **Încît ușor s-ar putea crede că un cîntec –** „Hai să dăm mînă cu mînă / Cei cu inima română..." **– e mai de grabă cauză a acțiunii istorice decît expresia ei ideatică și lirică. Cu atît mai mult, cu cît acest cîntec avea să rămînă întipărit pe veci în memoria afectivă a tuturor românilor, cu atît mai mult cu cît hora alcătuită de țărani și meseriași, de orășenii acelui timp se va constitui ca simbol al României însăși, al conturului ei rotund, de Horă.**

Pentru marii cărturari și vizionari ai neamului, Unirea însemna recunoașterea comunității de origine, a comunității etnice și a tendinței firești de reintegrare a unuia și aceluiași popor, fragmentat prin violență cumplită și repetată. Atît de cumplită încît acțiunea politică a **forțelor externe asupritoare se transforma, nu o dată,** în acțiune de exterminare fizică a **marilor bărbați, în care ideea identității de neam ori cea a neatîrnării se manifesta în vreun fel ; și atît de repetată, încît istoria noastră e plină de martiri. E de ajuns să ne gîndim la cîteva nume – Brîncoveanu, Mihai Viteazul...**

Dar fără lupte și jertfe urmașii dacilor și ai romanilor n-ar fi ajuns la conștiința de sine și la integritate teritorială și spirituală, constituindu-se, în rînd cu popoarele civilizate, pe linia progresului istoric, într-o formă de comunitate umană superioară, cea națională. Fără luptă și jertfă n-am fi avut azi un TRECUT, **care să devină argument de existență îndenpendentă și de identitate națională inalienabilă.**

În Moldova cît și în Muntenia, ideea unității a putut să se constituie ca ideal, înflăcărînd cele mai largi mase ale poporului, numai atunci cînd o realitate istorică dată dospea în sînul ei o nouă stare a lucrurilor, viitoare. Noua formă a realității e întotdeauna posibilul. Iar Unirea devenise posibilă, căci pe fondul necesității istorice se înălța o uriașă aspirație a sufletelor românești, în care ardeau ideea și sentimentul unității. Ideea unității devenise ideal ca rezultat al unor împrejurări istorice, care o favorizau pe deplin, dar și ca urmare a integrării în acest ideal a unor idei-premise, cultivate de marii cărturari ai neamului, cum este ideea originii comune a tuturor românilor, ideea unui cuget și a unei simțiri comune, exprimate într-o limbă comună. Și, din acest avînt al simțirii și cugetării românești, a izbucnit la un moment dat Cîntecul... „Hai să dăm mînă cu mînă / Cei cu inima română..." **– ca o cristalizare de suprem lirism, dar un lirism ale cărui efecte, în planul realității și al acțiunii istorice, sînt incalculabile. Și, dacă o idee, cuprinzînd masele, devine, cum spune Marx, o forță materială, atunci, acest cîntec, a cărui rezonanță înfioară și azi, va fi fost, unul din factorii subiectivi cei mai importanți ai luptei pentru Unire.. Și iată că o frumusețe – cîntecul – poate avea în istorie o semnificație mai reală decît o sabie, decît un tun... E, poate, și acesta un aspect al complexității și frumuseții determinismului social, al frumuseții istoriei însăși.**

Dar Unirea, privită în raport cu aspirațiile și idealurile maselor, nu este doar expresia unui cuget **și a** unei simțiri ale unui **popor privit în totalitatea sa ; mai mult decît atît, Unirea** a produs cugetare și simțire românească, **potențînd cele mai adînci forțe și trăsături ale poporului român, subiectivitatea lui distinctă, într-o asemenea măsură, încît înflorirea spirituală, care a urmat în deceniile următoare, cu greu ar putea fi închipuită în alte condiții decît acelea create de Unire. Ar fi incomplet înțeleasă însemnătatea Unirii Principatelor sub un singur domnitor, Alexandru I. Cuza, fără a evalua** consecințele spirituale **în istoria noastră ale acestui eveniment.**

Aceeași simțire unică și același cuget înflăcărat, regăsindu-și identitatea și sporindu-și amploarea și măreția, au triumfat și în imediat următoarea împrejurare istorică decisivă, marcată de Războiul de Independență, în 1877, ca și, peste mai bine de o jumătate de veac, în 1918, la Alba Iulia.

Cugetînd – fie și o clipă numai – la procesul de integrare a pămîntului românesc și a poporului născut și format în generații succesive pe acest pămînt, subjugat de atîtea ori și renăscut mereu prin luptă și jertfă, ne dăm seama, ca într-o iluminare, de cît trecut cuprinde prezentul ! Sub realitatea socialistă a epocii noastre stau, trainice, temeliile istoriei românești zidite de înaintași. Ne dăm seama că, în fiecare izbîndă a vremurilor noastre, suie, ca un ajutor nevăzut, trecutul. Tot astfel, ne dăm bine seama că efortul creator fără precedent al României Socialiste presupune și stăruința de a chema la o nouă și efectivă viață acest trecut, capabil să hrănească avînturile noastre actuale, capabil, prin prezent, să producă viitor. Această unitate vie dintre trecut, prezent și viitor este axa valorizatoare a vieții individului, a vieții generațiilor care se succed în istorie. Fără această axă, comunitățile umane, ca și indivizii, ar fi incapabile să denumească timpul eternitate.

VASILE RANGA VERSAVIA

Introducere în literatura Unirii (I)

Înaintea oricui, sentimentul unității, constant și incandescent, l-au dobîndit prin experiența milenară de viață și suferință, masele populare. De aceea, cauza lui Bălcescu și Kogălniceanu mai întîi, cu toate deosebirile de concepție și metodă, a altor istorici pe urmă, a fost cauza poporului, a democrației, a unității și libertății naționale, așa cum le-a intuit și le-a exprimat în simplitatea viziunii sale artistice poporul.

Această idee avea să-i ducă mai departe pe Kogălniceanu și Bălcescu la o concepție unitară a istoriei poporului nostru, iar pe de altă parte la metoda care căuta istoria în „tradițiile poporului, în movilele nenumărate ce împestrițează întinsele noastre cîmpii, în mănăstirile ce cuviosii și vitejii noștri domni au zidit în aducerea aminte de biruințele cîștigate", în hrisoave și urice și, în sfîrșit, în hronicile fraților Greceanu, a lui Radu Popescu, a lui Grigore Ureche, Miron Costin, în **Hronicul** lui Dimitrie Cantemir și a atîtor alți bărbați care într-o mînă țineau sabia spre apărarea patriei și în alta condeiul spre a scrie mărețele lor fapte .

Interpret credincios al timpului său, pentru a da culturii și literaturii noastre un sens unitar și innoitor, Kogălniceanu întemeiază în 1840 revista sugestiv intitulată **Dacia literară,** „un repertoriu general al literaturii românești", urmărind ca „românii să aibă o limbă și literatură comună pentru toți", stringînd în jurul aceluiași program pe moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni. Cu o orientare asemănătoare, asigurîndu-și împreună cu Ghica și Alecsandri, colaborarea celor mai buni scriitori din ambele Principate, **Propășirea,** foaie științifică și literară, apărută în 1844, împărtășește în aceeași năzuință a unității întregului popor, tuturor cititorilor „o idee dreaptă și îndestulătoare a mișcării din Moldavia, Valahia și Transilvania".

Ceasul unirii Munteniei cu Moldova apropiindu-se, apare în 1855 **Steaua Dunării,** inițial numită **Unirea** și, din inițiativa lui Alecsandri, în același an **România literară.**

O etapă magistral pregătită și unanim împărtășită din istoria națională, etapa Unirii din 1859, era virtual încheiată. Literatura beletristică, reflectare veridică a realității în imagini artistice, desăvîrșește prin entuziasmul specific artei militante, prin condeierii generației din 1848 procesul unificării. În pleiada vizionarilor, ca „rege al poeziei" stă cu aureola marilor inspirați, Vasile Alecsandri.

Integrarea în ritmul devenirii istorice continuă să se desfășoare. Din hora Unirii nu puteau lipsi luptătorii lui Horia și ai lui Iancu, toată suflarea românească însuflețită de **Răsunetul** lui Mureșanu, ai cărei reprezentanți adunați la Cîmpia Libertății de la Blaj, cereau dreptate socială și libertate, dar înțelegeau că independența națională duce în mod firesc spre unitatea națională, spre făurirea statului român unitar „Iobagii Ardealului zguduiră atunci temeliile vechilor așezări, iar lumina aprinsă în Transilvania se revărsa deasupra Carpaților spre miază-zi, spre răsărit și spre apus". Setea de știință dezmorți sufletele. Ideea Unirii, o forță de nestăvilit, redeveni o necesitate istorică.

Ideea unității pornită ca un firav șuvoi din slovele cronicarilor, ajunge cu timpul un fluviu impetuos care cuprinde toate provinciile românești. Revistele lui Bariț, **Familia** lui Vulcan, **Transilvania, Tribuna** de la Sibiu și, în pragul veacului al XX-lea, **Luceafărul** la Budapesta-Sibiu, societățile culturale în frunte cu **Astra** dinamizau conștiințele spre o Dacoromanie una și nedespărțită. Strigătul care sintetizează în acele momente aspirațiile unanime l-a imortalizat cu litere de foc pe frontispiciul **Tribunei** Ioan Slavici, ca o chemare univocă : **„Soarele pentru toți românii la București răsare !".**

Cu binecunoscutu-i discernămînt critic, Titu Maiorescu se oprește într-o impecabilă demonstrație logică la situația românilor din Transilvania în ultimile secole definindu-i astfel esența : „Din toate vicisitudinile timpurilor să ne mîngîiem cu adevărul că nu împrejurările din afară hotărăsc, ci repercutarea lor în

AL. CRIȘAN

continuare în pag. a 2-a

Ion Jurca Rovina
FERICIȚI CÎND RENAȘTEM
(Ed. Facla, 1976)

În generația sa de prozatori timișoreni, dintre care numim pe : I. D. Teodorescu, Ion Marin Almăjan, Al. Deal și Ion Velican, Ion Jurca Rovina a fost, pînă la această dată, un anonim. Cînd cei enumerați mai sus au impus în literatură cîteva cărți și numele lor, el a slujit, solitar și modest, ani în șir, fie muza poeziei – fără a-și face publice poemele – fie publicistica activă, cotidiană, adesea prea acaparantă pentru a-l lăsa să cocheteze și cu literatura. Ceea ce scrisul său nu a cîștigat însă în număr și în suprafață, a reușit cu această primă carte a sa, romanul **Fericiți cînd renaștem,** să cîștige în adîncime și în autenticitate. Fiindcă, trebuie să o spunem, debutul în proză al autorului este de bun augur și el impune, în generația sa, un prozator de substanță, exersat ani lungi asupra epicii și problematicii sale.

Calitatea esențială a acestei cărți pornește de la descrierea consistentă, adevărată, a unui unic sentiment : agonia unei iubiri și criza unui suflet ce o traversează. Prin acest unic sentiment, romanul devine aproape emblematic și el ne trimite la Camil Petrescu sau Anton Holban, regăsindu-i, aci, prin acuitatea unor gesturi interioare, a descripției ascensiunii sau decăderii sentimentului iubirii, sau a descripției geloziei și urii, ca revers al primului sentiment. Descriind și nuanțînd acest unic sentiment, analizindu-l minuțios, adesea rămînînd numai în cadrul său, autorul și-a circumscris o arie proprie, și-a găsit un ton, a descoperit gesturi revelatoare naturii sentimentului în cauză. Mai mult, acesta dă cărțile sale și un patetism interior, supliciul disecării acestui simțămînt, contradictoriu la eroul cărții, devenind însuși supliciul necesar a **devenirii** sale, a **trecerii** prin criză, a **eliberării** sale de această povară și a **regăsirii** sale ca individ.

Prin simplitatea sa, firul epic nu frapează. Un tînăr, cu o funcție anonimă, aproape adolescent, contractează după o boală grea o căsătorie. Fata pe care el o găsește, în acel moment dificil al vieții, devine, însă, pe parcurs, o inutilă obligație, deoarece căsnicia s-a clădit, de la început, nu pe o afecțiune **lucidă,** din partea eroului ci, mai mult, datorită momentului deosebit la care el a fost supus de împrejurări. De aci, supliciul. Încercările, ulterioare, de a reface sentimentul inițial, crezut, al afecțiunii, devin zadarnice. Puntea nu se leagă. Nu rezistă falsității inițiale. Finalul aduce tînărului Bretan revelația unei ființe lîngă care, se sugerează, sentimentul fracturat se va suda la loc.

În urmărirea traiectoriei, a străbaterii acestei crize, prozatorul se dedă unei analize minuțioase a stării de spirit la care eroul său e supus, a decăderii acestui sentiment, cu repercusiuni nu numai asupra vieții sale morale ci și sociale. Eroul intuiește și descifrează taina unică a fericirii sale (o posibilă iubire pierdută), bazată doar pe puritatea unor relații de iubire sinceră, ca și tortura la care este supus prin neautenticitatea relațiilor în care este silit să viețuiască. Există, în această carte a lui Rovina, nostalgia după o virstă frenetică, capabilă a se dedica în întregime iubirii totale, după inocența prea rapid abandonată. Trecerile în trecut, în acel știut flux al memoriei, dau consistență descripției acelei virste frenetice, și oarecum oarbe, iubitoare de vis, de libertate, de joc. Întreaga afecțiune pentru acel trecut încarcă de poezie paginile dedicate virstei în cauză.

Dar ceea ce conferă, cred, tensiune dramatică acestei cărți, care, altfel, ar fi fost doar o carecare **Lowe story** fără substanță, este problematica existențială, idealul urmărit de erou, care caută salvarea din monotonia existenței, din claustrare, mizind pe trăierea deplină a vieții, deci și a iubirii. **„De ce nu reușesc să mă salvez ? De ce nu trăiesc ?". „A trăi",** în conștiința eroului definește pluralitatea și plinătatea vieții, neascunsă după false simțăminte. Autenticitatea dezvăluirii, de către personajul central, a acestei traume, conferă o tensiune în plus sentimentului descris.

Ion Jurca Rovina reușește, în cele mai bune pagini ale sale, să devină un fin analist al degringoladei interioare prin lipsa afecțiunii și a unui ideal deplin, ca și un analist al extazului clipei, al fericirii clipei, a surprinderii spaimelor solitudinii în doi. A urii. A milei, ce se strecoară și omoară, prin neiubire, legătura dintre două ființe. Personajul lui Rovina se autodevoră, ca Gheorghidiu în momentele sale de indecizie, el nefiind însă atît de violent ca eroul camilpetrescian, ci purtînd armele învinsului : o fire slabă și sensibilă, deci expusă înfrîngerii. Efortul eroului, de regăsire a ființei sale autentice, este real intuit de prozator, chiar dacă uneori prea direct : **„Trebuie să găsesc un altfel de a trăi, să scap definitiv de trecut, să reușesc cumva să mă smulg, să mă bucur, de exemplu că trăiesc, adică să fiu mulțumit și cu atît, da, a trăi înseamnă ceva nemaipomenit, a trăi, a trăi ..."** Mesajul romanului pornește de la ideea aceasta regeneratoare a regăsirii a ceea ce e autentic și uman în individ : **„Cînd în ființa unui om există multă frumusețe, ea trebuie să se exteriorizeze, să explodeze ca o floare într-un punct al său".** Această explozie, la eroul din **Fericiți cînd renaștem,** are loc doar prin înnobilarea spiritului cu adevărata trăire, cu adevărata iubire, prin alungarea „greței" de a trăi, prin regăsirea propriei demnități chiar înaintea iubirii. În acest punct al cărții, mesajul este spus pe de-a întregul, așa încît ea se încheie odată cu capitolul zece, ultimele două capitole fiind perfect inutile.

Deși Ion Jurca Rovina scrie în această carte și pagini terne, exterioare și fade, deși ni se aduce o galerie de personaje inutile în economia cărții, fără consistență, deși autorul emite uneori judecăți cam abrupte, sentențioase, sau inconsecvente psihologic, totuși, prin acuitatea urmăririi tramei eroului, prin paginile de poezie (mai ales nocturnă) dedicate orașului, ca și naturii descrise cu laconism (mai ales a iernii), prin autenticitatea unor evocări din viața unor oameni simpli (un veritabil poem în proză dedicat părinților) de la țară, curățeniei lor sufletești, prin nuanțarea descrierii sentimentelor incipiente sau tardive de dragoste, prin stilul său sobru, în aspra tradiție ardelenească, bine clădit, fără multe fisuri, adeseori licărind în interiorul frazelor grele bijuteriile unor imagini percutante, care ne amintesc poetul, prozatorul timișorean și-a scris prima sa carte intrînd, în frontul prozatorilor de-aci, fără surle și trîmbițe, dar intrînd ca să rămînă.

ION ARIEȘANU

Cronica literară

SEMNELE POEZIEI

1. Din ultimele volume de versuri apărute, am ales trei : Eugenia Zaimu, **Semnul de oaspete,** Patrel Berceanu, **Sentimentul baricadei** și Ion Mărgineanu, **Stele în munți.** Nu am înțeles semnificația primului titlu din poema nr. 9 a primului ciclu (I), unde expresia este amintită. Eugenia Zaimu își numerotează poemele (27 în primul ciclu și 19 în al doilea), deși cuprinsul, pentru identificare probabil, dă între paranteze primul vers. Nu știm ce a determinat-o să procedeze astfel cînd poema 15 (I) s-ar putea intitula **Duhul muntelui** sau 23, **Poveste,** ca să mă opresc doar la acestea. Poate originalitatea, cu orice preț ? Dar Eugenia Zaimu nu are nevoie să recurgă la asemenea artificii. Poemele, mai ales cele ale primului ciclu, peste unele stîngăcii, încifrări voite sau versuri ce ar fi putut lipsi, arată semnul poeziei. Reprezentative mi s-au părut poemele **Grinzile grele de fum** (11), **Anotimpuri absente mă istovesc** (14), **Tu taci atît de mult** (15), **Plutea în fața ochilor mei** (27), din întiiul ciclu, cel mai reușit de altfel.

Gînduri, adesea ascunse și imagini proaspete încearcă să cuprindă „descintecele" uitate, „semnele" așteptării, curgerea timpului, speranțele, peregrinările prin lume. **„Pleoapele mele s-au învățat / să aștepte"** (I, 1), **„Poate le mistuie inc-o nădejde / surpată cu ultimul gînd ; / poate-mi cer înapoi lacrima / lăsată drept zestre"** (I, 11), **„Atunci tăcură cîntecele / rezemate de ziduri, / așteptînd deschiderea porților"** (I, 26), **„și voi pune-n clepsidră / cîntece / în loc de nisip"** (II, 14), **„și-n cîntece să treci / cîntec tu însuți"** (II, 19). Toate versurile Eugeniei Zaimu subliniază sentimentul trecerii, al călătoriei, al devenirii. Sentimentul trecerii prin lume, al călătoriei noastre de la unul la altul sau de la noi la altceva și iarăși la noi înșine, al devenirii elementelor : **„Copacii văd lumea rotindu-se / la picioarele lor / atît de halucinantă și neîntreruptă, / încît frunzele caută înțelepte abisul / și surid cu ochii închiși / plimbindu-se lent spre devenirea eternă"** (I, 3). Poate în acest context să căutăm și semnificația titlului : semnele noastre în această trecere și petrecere sînt doar ale unui oaspete. Semne lirice, așa cum se desprind ușor și cu discreție, din multe poezii ale volumului Eugeniei Zaimu.

2. Tot un sentiment dorește și Patrel Berceanu să ne insufle : sentimentul baricadei, vorbind despre el în mai multe poeme. Dar sentimentul ar trebui să-l desprindem din versuri, să ni se impună de atmosfera lirică, nu să fie închis într-o retorică ce uită adesea poezia. Limbajul, prea familiar pe alocuri, ca și discursivitatea, diluează lirismul, atîta cît este, nefiind suficientă o **Artă poetică** dacă nu este însoțită și de o conștiință artistică adecvată. Înțelesesem de altfel din întregul volum, plin de metafora „ierbii", intențiile poetului de a înălța o baricadă, el fiind pe partea „bătută de soare", iarba dîndu-i sentimentul tonic al unei puteri și a unei rezistențe aplicate, fie la ființa neamului, fie la noi înșine. Ideea este interesantă iar versurile, nu lipsite de îndeminare. Ambițiile lirice ar trebui însă să fie direct proporționale cu acea stare de veghe a conștiinței care să elimine balastul. Ca alături de „sentimentul" baricadei să rămînă și „sentimentul" poeziei.

3. Și Ion Mărgineanu, în volumul **Stele în munți,** încearcă sentimentul patriei (iată poemele ce includ cuvîntul încă din titlu : **Sentiment la Alba, Sentimentul steagului, Sentiment transilvan Sentiment de regrupare, Sentiment la Argeș, Sentiment de leagăn),** ce le cuprinde pe toate celelalte, fiecare precipitîndu-se în jurul unei metafore centrale : muntele, cetatea, leagănul, mama, fiul etc. Intențiile poetului sînt limpezi și exprimate tot mai limpede : **„poetul adaugă lumină patriei / coboară în lucruri / se-ngrijește de germinații / lor // poetul vorbește cu soarele / sărută sufletul patriei / îi coboară numele-n adînc" (Poem).** O poezie programatică, cu atît mai greu de atins cu cît dificultățile ei intrec, de cele mai multe ori, posibilitățile celor ce abia se deprind cu minuirea uneltelor poetice, avînd conștiința artistică în formare, lăsîndu-se adesea furați de exterior, declarativ și un sentimentalism prea ușor pentru gravitatea sentimentului. **Sentimentul transilvan** ar fi un exemplu pe care regretăm că nu-l putem cita în întregime. Ar fi meritat mai multă grijă, vreau să spun mai mult lirism, mai multă poezie, pentru perenitatea lui. Mai reușit mi se pare un alt poem, punînd aceleași probleme, estompîndu-se ușor, pentru că-i vorba de un alt sentiment ce se pretează mai puțin la retorică : **„S-au inserat ochii părinților / îi cutreieră o stea de cărbune / ce le trage lumina-înlăuntru / pînă răsare, pînă apune" (Sentiment de regrupare).** Semnele poeziei sînt adesea ascunse, dar ele există, totuși, alături de atîtea bune intenții. Intenții care, pentru a ajunge poezie, e necesar să fie adîncite mai mult și trecute prin „proba focului", o cărei conștiință poetul o are (poema **Proba focului**).

ION MAXIM

Instantanee

Viața și opera

„Cîtă literatură, atîta viață. (Nu invers.)" / Alexandru Paleologu, Spiritul și litera /

Într-una din vizitele ce i le face d-lui conte de Baraglioul, Lafcadio îi destăinuie acestuia, cărula-i e frate consanguin, „aversiunea"-i față de literatură, temeiul căreia ar fi : „... corecturile, (...) ștersăturile și (...) alterările pe care le introduce scriitorul" [1]**. La care, contele, el însuși scriitor, nu poate să nu riposteze – retoric – cu această întrebare : „Vă închipuiți că, în viață, nimeni nu se corectează ?" Ceea ce-l face pe Lafcadio să se clarifice numaidecît, adică să revină cu unele ... corecții, și anume : „Nu m-ați înțeles. În viață se pare că te poți corecta, că poți deveni mai bun. Dar nimeni nu poate corecta ceea ce a făcut o dată. Tocmai dreptul la corecturi transformă literatura în ceva atît de cenușiu ..." De unde, și elogiul – tautologic, nu fără motiv – al vieții ca atare : „... ceea ce consider marea frumusețe a vieții e obligația de a lucra pe viu. N-ai voie să ștergi nimic".**

Așadar, între viață și literatură [2], între, ar zice G. Călinescu (cu un vocabul à la Cantemir), „osîngurădătitatea" fenomenelor aceleia dintîi, între Einmaligkeit-ul lor – și – caracterul „reiterativ" (dar pînă la ce punct ? .) al cestelalte, Lafcadio, el, este de partea vieții. Și e, desigur, dreptul lui să fie ... Numai că aserțiunea-i privind literatura se sprijină pe un sofism : de partea vieții, a trăirii ei spontane (ba chiar și de aceea a ... dicteului automat) fiind, el unul uită (sau ignoră) că „dreptul la corecturi" al scriitorului, nefăcînd alta decît tocmai să(-l) aducă opera la o formă ultimă, „postumă", va să-i imprime, ipso facto, acesteia un sens și o natură nu mai puțin incompatibile cu „ștersăturile" (de orice sol), nu mai puțin einmalig decît un fapt de viață !

Dar, oare, vorba contelui, în viață, „nu se corectează", totuși, nimeni (și nimic) ? ... Se corectează, da, cu toții : Lafcadio (voluntarul, „autoflagelantul"), nu mai puțin decît Julius de Baraglioul. O fac, însă, în felul lor. Contele, care se vrea un ins moral și cu credință întru Domnul, are, oricînd, la îndemînă părerile de rău, căința ... Or, timpul celor care se căiesc fiind, să zicem, „viitorul anterior", un timp prin excelență literar (timp al ficțiunii înseși, îngăduindu-ți să revii, cînd vrei, la ... locul crimei), e limpede că nu-i pe placul lui Lafcadio, cel împotriva oricărei literaturi (nu mai puțin a c e a s t a, a bravelor căințe ...)

... Paradoxul este, însă, că însuși „trăirismul" lui Lafcadio, ce presupune nu atît trăirea – pe cît se poate, responsabilă – a vieții, cît experiențele de viață : „obligația de a lucra pe viu" (s.n.), în vivo (ca în laboratorul unui Armand-Dubois. ...), ajunge la un soi de estetism, la o ... literatură oarecare, ce nu poate decît să-i contrafacă și cea mai autentică trăire ! De-altminteri, chiar bibliofobia se întoarce asupra celui care o cultivă, Lafcadio devenind o parodie – nu numai a lui însuși, dar și a altor personagii (ii-te-ra-re) : Raskolnikov (și, poate, Maldoror).

Cît despre Gide, nu s-ar prea spune că-i displace să ne dea, el, morala fabulei ce, într-un fel, este Les Caves du Vatican ...

... Ea e aceasta :

„Act gratuit" sau nu (3), crima din tren a lui Lafcadio e, totuși, una imperfectă : victima, în cădere, i-a smuls superba pălărie (care ar fi desigur, o probă judiciară suficientă). Numai că, între timp, o mînă – am zice – binevoitoare, dacă n-ar fi și cointeresată, va fi avut grijă să facă să dispară, tăind-o din calotă, „firma pălărierului". Ceea ce eroul nostru are să afle dintr-un ziar pe care i-l citește – culme a ironiei – d-l de Baraglioul. Nu-i mai rămîne decît să constate că : „crima lui fusese corectată (s.n.)".

Ca orișice literatură – mai înainte de-a ajunge viață ... Nu mai puțin aceea, anodină, a scumpului său frate, romancierul.

1) După André Gide, **Pivnițele Vaticanului,** în românește de Iulia Soare, E.L.U., 1966, p. 97.

2) ... pe care cineva, în franțuzește, o scria chiar : littérature !

3) Căci, cum citeam într-o prefață la **Fructele pămîntului** (E.L., 1968), fiind „programatic gratuit", actul lui Lafcadio „își pierde gratuitatea" !

ȘERBAN FOARȚĂ

LITERATURA UNIRII (I)

(Urmare din pag. 1)

sufletele oamenilor Și sufletul românului s-a arătat din cele mai tari" Într-adevăr, în viltoarea veacurilor sufletul poporului s-a dovedit a fi din cele mai tari. Acest suflet l-a călit viața și luptele și l-au cîntat slăvindu-i puterea rapsozii anonimi și Alecsandri, Eminescu, Vlahuță, Coșbuc și, după ei, dintre ardeleni, Iosif și Goga, Blaga și Beniuc pînă la poeții zilelor noastre.

Ardeleni, lumea vă vede,
România-n voi se-crede,
Căci de-acum românu-n lume
Va fi vrednic de-al său nume.

Ura, frați, în fericire,
Ura, frați, într-o unire,
Să-nvîrtim hora frăției
Pe pămîntul României !

se va adresa bardul de la Mircești, în anii furtunosului iureș, ardelenilor, prin **Foaia** lui Bariț.

Dacă poezia transilvană este ea însăși un înflăcărat îndemn la libertate, figura lui Horia, devenită legendară, îi inspiră lui Eminescu în anii adolescenței din perioada vieneză, accentele grave din plănuitele **Horiade :**

Să privească Ardealul lunei i-e rușine,
C-a robit copiii-i pe sub mîini străine.
Horia pe un munte falnic stă călare,
O coroană sură munților se pare

Iar Carpații țepeni, îngropați de nori,
Își vulau prin tunet gîndurile lor.

În aceeași apoteoză mitică îi apare Andrei Mureșanu, orientînd aspirațiile tuturor spre o unică țintă : eliberarea de sub dominația străină și unirea.

Frontul unificat al poeziei patriotice devine tot mai puternic pe măsură ce crește numărul martirilor pentru libertate.

„Nu, nu-i mormînt în care-al nostru neam să-capă !"

Frontispicii

OCTAVIAN PALER

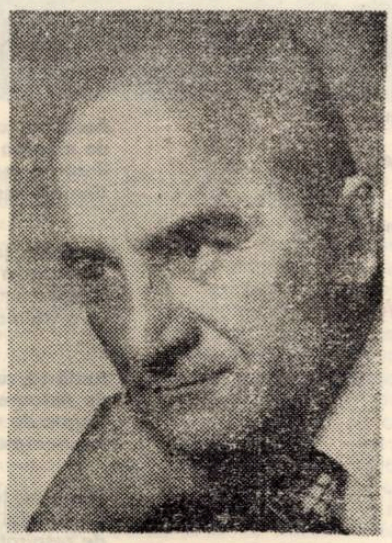

Descifrăm două coordonate fundamentale în literatura lui Octavian Paler : lirismul dens, iradiant, de înaltă compatibilitate umană şi intelectuală, sugestie totodată a genuităţii originare, principiu al memoriei tutelare şi marea capacitate de asumare a problematicii umane majore, prin care individul se împărtăşeşte din destinul omenirii. Osmoza acestora dă măsura originalităţii care face din scrisul lui Octavian Paler una din cele mai captivante experienţe ale lecturii. Pledoaria este implicită, patosul celebrator cunoaşte una dintre cele mai frumoase realizări, în pagini ce comprimă generozitatea afectivă în rigorile reflecţiei şi subţirimii de spirit. Este o literatură de o programatică nobilitate, cu un tonus spiritual condus pe mari reliefuri ale cugetării libere şi lirismului comparat.

UMBRA CUVINTELOR (1970) este o suită de definiţii lirice, un exerciţiu catenar al revelării înţelesurilor. Lirismul memoriei este aici emblematic la o solicitare „tematică", dar şi uneori auster, cum se poate uşor întîmpla la o poezie cu intenţie controlată. În cele mai multe piese, impresia manieristică nu trece de la titlu mai jos. În fapt, versurile răsfring, cu palpit ingenuu, propunerea titulară, o refac deci pe un plan al distanţelor sugestive. La un alt nivel, se observă că structura imaginativă a poeziilor este atît de legată de semnele concretului încît pot fi socotite anti-definiţii, sau, poate mai exact, para-definiţii, plonjare în tulburătorul tărîm al miturilor interioare. Cînd se depăşeşte acea amintită austeritate (curios, cărţile în proză ale lui Octavian Paler sînt, în multe părţi, mult mai „lirice"), reţinerea de a nu şoca o anumită intenţie demonstrativă, se obţine un sunet pur, de vibraţie concentrată, cea mai sugestivă „definiţie". Unele poezii sînt exerciţii de virtuozitate prin puterea concentrării şi neprevăzutul conotaţiilor. Astfel : **Definiţia absenţei** („Albul e tăcerea culorilor"), **Definiţia paradoxului** („Copilăria mării e-n munţi. / Numai o lacrimă plecată dintr-o pleoapă de piatră / poate duce vapoare"), **Definiţia nedezrădăcinării** („Şi picăturile de sînge ştiu ce-nseamnă acasă. / Altfel s-ar rătăci prin corp / şi ar uita să se-ntoarcă la inimă"), **Definiţia ecoului** („În oglindă se văd două lacrimi, / dar numai una ne doare. / Aceeaşi care a pus întrebarea"), ş.a. Impresionează marea mobilitate a inteligenţei, neliniştea superioară a adevărurilor, esenţa sigură a trăirilor, o vocaţie a sobrietăţii prin complimentarea spiritului.

DRUMURI PRIN MEMORIE (Egipt, Grecia), 1972, inaugurează seria memorialistică a marilor combustii afective şi trebuie socotită, credem, o viziune lirică asupra existenţei omului în univers. Călătoria este pretext pentru experienţe spirituale fundamentale, fixate cultural, ceea ce imprimă comentarului o aură derivată, de retrăire severă şi intensă, în sensul unui testimoniu sentimental. Pregnanţa spirituală a impresiei generează stilistic reverberaţii afective : uimire decentă, sublinierea semnificaţiilor umane, eseistică subţire, autoexpresie cultivată. Nu o dată, fascinaţia lirică stă în prospeţimea observaţiei, incitată la reverie de vestigii şi peisaje exotice. Călătoria lui Octavian Paler este o aventură stilistică. O tensiune egală se naşte mereu între stringenţa deducţiilor, scrupulul avizării, validarea teoretică şi recompunerea acestora, în scris, după un capriciu interior, cu o aparenţă de gratuitate, în virtutea asimilării melancolice a propriei experienţe. Topica sentimentală deschide un orizont imnic pentru experienţa cunoaşterii directe. Heliotropismul construcţiilor piramidice şi a obeliscurilor egiptene, îndelung cercetate cu sufletul, nostalgiile ascadiene trezite de vestigiile Greciei se înscriu în formula ultimă a lirismului, în sensul revelării corespondenţelor omului cu universul. Radicalizîndu-şi curiozitatea, Octavian Paler călătoreşte prin lăuntru.

Acelaşi lirism tensionat în poematicul memorial consacrat Italiei (**DRUMURI PRIN MEMORIE. ITALIA,** 1974), constrîns la esenţe de spiritualitate originară, în care reflecţia este contopită. Sinceritatea autoexpresivă se îmbină cu soluţia spirituală de asimilare a realităţii. Faţă de precedenta, experienţa de acum, fără a neglija semnele de mister şi întrebare peninsulare. Cîştigă în vibraţie lirismul originilor şi corespondenţelor pe ideea comunităţii latine, de la categorii stilistice arhetipale la conspecte de atmosferă urbană. Pentru scriitorul român, generozitatea afectivă a peisajului italian înseamnă refacerea unui echilibru artistic subtil, de esenţă clasică, între expozeul documentar al unităţii de loc şi tensiunea spirituală corespunzătoare a unităţii de timp, izvorîte din comunitatea de origine. Sensibilitatea profundă tresaltă comunitar la ecoul stins al dalelor de piatră de pe Via Appia sau de pe Via dei Fiori imperiali, unde se înalţă columna lui Traian ; Amalfi îi evocă sălbăticia montană a locurilor natale, Veneţia este asimilată, călinescian, printr-o presupunere de valoraţie literară autohtonă **(„Cred că orice român ajuns aici, înainte de a asculta orologiul din Piaţa San Marco măsurînd timpul cu paşi de bronz, reaude endecasilabii din sonetul Veneţia, învăţaţi demult, prin şcoală, traversîndu-i memoria ca nişte gondole de ceaţă, plutind într-un oraş bolnav de o melancolie incurabilă")** ş.a.

Observaţia este de esenţă lirică şi se împărtăşeşte dintr-o apetenţă organică spre estetic. Octavian Paler îşi spiritualizează memorialul prin disponibilităţile originalităţii poetice. Supremaţia gustului operează selecţii şi decantări în impresiile realităţii, care devin o formă a creaţiei integrale cînd sinceritatea autorului ia aspect estetic.

Tirania memoriei este programtică în **MITOLOGII SUBIECTIVE** (1975) : „Memoria este sufletul meu", certificare subiectivă a adevărurilor. Apelul la dreapta judecată şi adevăruri esenţiale, persistenţa tonică a lirismului învăluind marile întrebări ale vieţii subliniază latura elevată de scriitor-moralist a lui Octavian Paler şi asigură paginii o vibraţie caldă, cordial tranzitivă. Obsesia rememorativă a Eladei este, în fapt, o proiecţie a idealului uman, un liman al regăsirii sub semn de exemplaritate clasică, substras ca înţeles personal din evocarea marilor mituri : Oedip — tenacitate a cunoaşterii, Ulisse — nevoia originară a reîntoarcerii, Sisif — cîştigarea dreptului la perseverenţă, pasărea Phoenix — dragostea sub formă de speranţă, Icar — ideal de sublimitate, voluptate a visului, denunţarea scepticismului etc. Jurnalul său, abil secvenţional sub energia formativ-stilistică a impulsului interior, este întrutotul o asumare personală a subiectelor. Este un exerciţiu de intelectualitate fericit sprijinit de prodigiul structurii. Reducerea la umanitate este principala operaţie de subiectivizare a mitologiilor **(„Pe cine ar mai impresiona un Achile total invulnerabil ? Rana sa e cea care îl apropie de noi şi îi acordă dreptul la glorie")**. În rigoarea etică a miturilor, autorul îşi află propria libertate lăuntrică : pentru a iubi, trebuie să înţelegi. Motivaţia mitologică devine, deci, o mitologie a motivaţiei. Discreţia autorului este semnul realei combustii care îi alimentează cărţile.

TITU POPESCU

Memorii

I. G. BIBICESCU ŞI MEMORIALISTICA ANULUI 1877

I. G. Bibicescu (3 nov. 1848, Cerneţi, Mehedinţi — 3 martie 1924) este cunoscut astăzi mai ales ca autor al volumului „Poezii populare din Transilvania", Bucureşti, 1893, retipărit de „Minerva", Bucureşti, 1970, într-o ediţie îngrijită de Maria Crolcu şi prefaţată de I. C. Chiţimia. Omul de cultură şi patriotul înflăcărat, cu vederi democratice, I. G. Bibicescu, s-a impus însă în epocă şi ca un prestigios economist („Cîteva cuvinte asupra convenţiilor comerciale, „Cercetări asupra crizei şi cauzelor ei", Bucureşti, 1885, „În cestiunea agrară", Bucureşti, 1907 etc.) şi publicist (a fost 14 ani redactor al ziarului „Românul" şi fondator al ziarului „Dorobanţul", 1877-1878).

În anii 1877-1878, înaltele trăiri patriotice, de care a fost însufleţit I. G. Bibicescu în întreaga sa activitate, îşi găsesc o fericită expresie în coloanele ziarului „Dorobanţul".

Puternicul ecou pe care l-a avut acest moment istoric în conştiinţa lui I. G. Bibicescu este subliniat, între altele, şi de adnotările pe care le-a făcut, în timpul lecturii, pe marginea unor file ale cărţilor de memorialistică, cu ample referiri la anii 1877-1878. Adnotările de pe marginea şi subsolul unor file confirmă, în plus, că ele au fost citite cu febra polemică a gazetarului care, cu ani în urmă, în chiar tensiunea evenimentelor, a editat ziarul „Dorobanţul". Adnotările mai relevă o bună cunoaştere, la nivel de amănunt şi de fapt „de culise" politice, a operaţiunilor militare. Astfel, pe pagina a 7-a a broşurii colonelului G. Boteanu „Memoriu din rezboiul de la 1877-1878", Bucureşti, 1895, în dreptul pasajului referitor la asaltul asupra redutei Grivita, I. G. Bibicescu notează cu mîhnire şi abia stăpînită mînie : „S-a spus că nu era decît o redută după recunoaşterea ce fusese însărcinat să facă maiorul Iacob Lahovari, recunoaştere pe care n-a făcut, aşa încît trupele au găsit nu numai două redute în loc de una, ci şi o pădurice al cărei arbuşti erau legaţi cu sîrmă unul de altul la înălţimea genunchilor"... A se vedea amănunte în broşura căpitanului Dumitrescu, la care a scris o introducere I. Neniţescu, care a luptat în regimentul 13. Fac aste însemnări pentru istoricul viitor, care v-a trebui să pună totul în evidenţă".

Alte adnotări par secvenţe dintr-un culminant pamflet politic, în care stilul abrupt şi interogaţiile retorice potenţează verva polemică.

Adnotările semnate de I. G. Bibicescu pe paginile cărţilor de memorialistică dedicate Războiului nostru pentru cucerirea independenţei naţionale, adaugă note inedite profilului spiritual al cărturarului şi publicistului animat, de-a lungul întregii sale activităţi, de acurateţea morală şi fervoarea unor intense trăiri patriotice.

VICTOR RUSU

Consemnări

„ŞI DACĂ ...". NOSTALGIA SINELUI

În biografia spirituală a lui Eminescu, anul 1883 are o rezonanţă prelungă marcînd momentul deplinei sale maturităţi creatoare. Atitudini şi motive poetice vechi se reiau acum şi se adîncesc, se cheamă parcă reciproc, luminîndu-se şi fixînd coordonatele esenţiale ale cînteculul eminescian.

Consemnată în două manuscrise care se păstrează la Biblioteca Academiei, poezia Şi dacă... aparţine acestui moment avînd, într-un anume sens, valoarea unui adevărat însemn al liricii eminesciene mereu tensionată, în oricare din compartimentele ei, de nostalgia sinelui către care gravitează, adînc tulburată, întreaga sensibilitate eminesciană.

Să observăm, mai întîi, că în spaţiul atît de concentrat al celor trei strofe asistăm, de fapt, la ceea ce s-ar putea numi simultaneitate de sensuri ale cunoaşterii poetice eminesciene la care se ajunge printr-un veritabil act de contemplaţie şi care, fără a putea suprima marginile vii ale emoţiei, fixează conştiinţa poetică într-un port de seninătate din unghiul căruia lumea din afară este recucerită, dobîndind o ordine profundă şi de neînlăturat, iar lumea dinăuntru îşi descoperă un chip constant cu sine, o transparenţă interioară eliberată de orice iluzie dar care nu-şi poate nici o clipă anula propria ei plenitudine emoţională.

Prima strofă, ca dispunere în spaţiul poetic propriuzis al textului, e cu adevărat punctul de plecare la care se va reveni în strofa a III-a. Lumea din afară — „Şi dacă ramuri bat în geam / Şi se cutremur plopii" — e privită dinăuntrul eului poetic, captiv al propriei lui trăiri : „E ca în minte să te am / Şi-ncet să te apropii". Într-un decor familiar al eternităţii, versurile fixează momentul cînd sentimentul iubirii prilejuieşte invazia în spiritul poetului, năzuind perpetuu către propria lui unitate, a unei ordini a lumii pe care nimic nu o mai poate tulbura. Şi astfel, de la un sentiment (erosul) se ajunge (în strofa a II-a) la un sens al lumii, prin conjugarea celor două planuri simultan percepute şi trăite de poet. O inteligenţă poetică vie dublată de vigoarea unei imaginaţii afective fac ca lumea să-i apară poetului în toată enigmatica ei profunzime, fenomenele ei (stelele, luna, lacul, norii, cerul) să devină de-a pururi embleme ale cosmosului, ele însele uriaşe oglinzi în care se reflectă şi se consumă o metamorfoză. Din acest unghi, strofa a II-a are valoarea unei dureroase regăsiri de sine, situată la capătul unei experienţe care a însemnat, totodată, şi multiplicarea ei :

„E ca durerea mea s-o-mpac
Înseninîndu-mi gîndul".

Gîndul eliberat al iubirii pe care textul din variante îl exprimă succesiv în versurile : „E, ca în veci să nu mă-npac / La tine-avîndu-mi gîndul / 2) E ca durerea mea să-mpac / La tine-avîndu-mi gîndul / 2) E ca durerea mea s-o-mpac / Înseninîndu-mi gîndul" face loc contemplaţiei naturii, a unei naturi redusă, dar nu simplificată, la elementele ei esenţiale în care lacul, adînc fulgerat de lumina egală şi calmă a stelelor, configurează un adevăr enigmatic şi profund al lumii pe care eul poetic îl „trezeşte", conferindu-i o stranie intensitate. Prezenţa umană luminează conturul unei naturi covîrşitoare prin dimensiunile ei iar aceasta din urmă este singurul spaţiu în care spiritul îşi regăseşte, fie şi pentru o clipă, propria lui interioritate :

„E ca durerea mea s-o-mpac
Înseninîndu-mi gîndul".

Strofa a III-a reface unitatea primei părţi în sensul că, şi aici, o memorie afectivă în care erosul devine sentiment plenar şi atotcuprinzător face posibilă identificarea sinelui cu absolutul.

Să mai observăm, dar nu în ultimul rînd, că interdependenţa celor două planuri se întăreşte prin reluarea acelui tulburător „Şi dacă"... la începutul celor trei strofe care se organizează astfel perfect timetric.

Forţa poetică a textului derivă din faptul că nu totul este explicit, sau, mai precis, elementele poemului deţin o putere aluzivă care le conferă o demnitate emoţională şi o secretă deschidere în subtext. Dar, mai ales, Şi dacă... este un text care demonstrează că, la poetul român, cunoaşterea poetică, ca experienţă interioară, denunţă raportul dintre subiect şi obiectul poetic, real sau imaginat, acesta din urmă devenind un „eveniment" care are puterea de o sintetiza feţele mereu mişcătoare ale realităţii şi care, implicit, ca act de prezenţă al omului în faţa lumii, restituie eului poetic o unitate mai profundă şi esenţială.

RODICA BÂRBAT

OPERA LUI EMINESCU

Amploarea pe care, în ultimii ani, a luat-o procesul de editare a operei scriitorilor clasici şi moderni este, într-adevăr, fără precedent în istoria literaturii noastre. Fenomenul îşi găseşte explicaţia în politica partidului de creare a unei culturi noi, pe baza tezei că o asemenea cultură nu e posibilă fără valorificarea tuturor aspectelor viabile din moştenirea spirituală a trecutului.

Dintr-un asemenea program nu putea lipsi, firesc, opera lui M. Eminescu. Au apărut astfel ediţii din proza eminesciană, selecţiuni din articolele literare şi politice, Dicţionarul de rime etc., etc., iar în curînd va vedea lumina tiparului (ni se spune !) şi un volum îngrijit de Marin Bucur, care va cuprinde teatrul lui Eminescu. Prin urmare, nu se poate nega interesul constant faţă de opera marelui poet. Şi totuşi un sentiment de insatisfacţie există. Căci trebuie să recunoaştem că dispunem azi de o bibliografie a operei lui Eminescu, fără a avea încă la dispoziţie această operă în totalitatea ei. Nivelul culturii noastre de azi, criteriile ştiinţifice de care ea dispune, trebuie să garanteze definitivarea unei asemenea opere, cu atît mai mult cu cît ea este cerută imperios de o serie de factori ce decurg în primul rînd din necesitatea realizării unei exegeze complete (nu definitive !) a operei poetului. Afirmaţia aceasta ar putea stîrni nedumerire ; cum adică, nu dispunem încă de o asemenea exegeză ? Acum, după ce s-au scris atîtea lucruri fundamentale, începînd cu monumentala contribuţie a lui Călinescu ? Oricît de paradoxal ar părea, imaginea ce ne-am creat-o despre marele poet, datorată, firesc, în mare măsură eforturilor criticii şi istoriei literare din ultimii ani, este încă susceptibilă de modificări, poate chiar profunde. Fenomenul este posibil pe măsură ce se vor explora noi regiuni din geografia eminesciană, rămase încă în întuneric, aşa cum ne previne C. Noica într-un recent eseu. Căci istoria ne-a dovedit că orice progres în cunoaşterea acestei geografii s-a soldat cu apariţia unui „nou Eminescu", de la imaginea sa „maioresciană", izvorîtă din studiul exclusiv al antumelor, şi pînă la cea „călinesciană", ce se întemeiază pe o cercetare atît a antumelor cît şi a scrierilor postume.

După Călinescu şi T. Vianu au apărut o serie de exegeze care, bazîndu-se pe o cît mai cuprinzătoare analiză a operei lui Eminescu, încearcă nu numai s-o plaseze pe aceasta într-un context de universalitate, dar să-i şi dezvăluie aspecte noi, mai puţin sau deloc cercetate anterior. Astfel, Ion Negoiţescu (Poezia lui Eminescu, 1968) postulează superioritatea plutonicului Eminescu, din poezia postumă, faţă de cel neptunic, adică autorul Luceafărului sau al Scrisorilor. Alţi exegeţi, precum G. Munteanu, respingînd o asemenea dihotomie afirmînd că „Eminescu e un mare poet orfic şi gnomic totodată" (Sub semnul lui Aristarc, 1975). Recunoscînd deci unitatea operei poetului, autorul lui Hyperion I recomandă abordarea acesteia din perspectiva unor structuri fundamentale, cum ar fi apetenţa realului, a reflexivului şi himericului. Pe o poziţie apropiată se va situa Edgar Papu care, postulînd aceeaşi unitate de viziune a poetului, descoperă în „filosofia" acestuia o dublă ordine sapienţială : una, cu rădăcini în tracism şi-n gîndire indică ce se concretizează într-o nostalgie a depărtării, iar alta, materializată poetic în dorinţa de apropiere. În acelaşi spirit, adică avînd în vedere totalitatea operei poetului, procedează şi E. Todoran (Eminescu, 1972), care studiază literatura lui Eminescu în funcţie de conceptele ei fundamentale, iar St. Cazimir (în Stelele cardinale, 1975) o consideră reductibilă la patru metafore ultime : gîndirea, visul, cîntecul şi plînsul.

Cum se vede, toate aceste încercări, dincolo de aspectele ce le deosebesc, tind către o abordare globală a operei eminesciene. Toate proclamă mai discret sau mai categoric universalitatea lui Eminescu, dar se pare că nimeni n-o afirmă cu claritate şi intransigenţa lui C. Noica (în Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii româneşti, 1975), care ne avertizează asupra necesităţii de-a înfrînge inerţiile create de marea exegeză călinesciană. Pentru a realiza acest deziderat însă e nevoie nu numai de talentul şi geniul unui alt Călinescu ci şi — mai ales de cunoaşterea întregii moşteniri eminesciene.

I. CHEIE-PANTEA

„Cintarea României”

Al. Deniforescu

1907

LA TABLOUL LUI O. BĂNCILĂ

Cind noaptea sintem inundați de somn
și-auzul ni se stringe ca ariciul,
iar singele s-apropie de fiecare
să hotărască de unde pină unde
să mai călcăm pe viață,
vin și ne spun povești încă bunicii –
coloane sprijinindu-ne memoria
ca pe o peșteră, care, altfel,
s-ar prăbuși zdrobindu-ne dinlăuntru
toți liliecii amintirilor –
și tot atunci cuvintele ni se lipesc
de ginduri pină cind
poveștile copilăriei dor
pentru că bunii ne aduc aminte
de niște focuri ale libertății
aprinse intr-un an pe cerul Țării, negru,
apoi, spre ziuă, se intorc
alături de acel țăran, vecin cu ei,
acolo-ntre culorile cu epoleți
de pictor celebru.

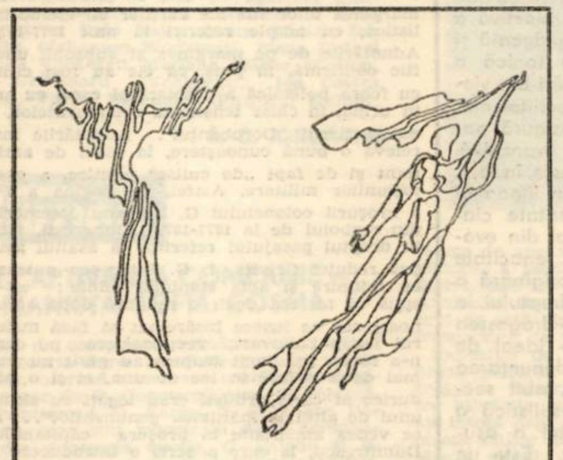

Desene LIDIA CIOLAC

PLEVNA 1877

Atunci cind Patria ne-a dat semnalul
de-ntoarcere acasă, după ce
am pus pe crestele redutei
stindardul nostru ca un gind subțire
și ne-am luat privirea de pe ochi,
bandaj acoperind o rană veche,
atunci, pentru intiia oară,
trompetele din regiment
s-au jupuit de cintecul de dor
ca de o piele crescută
in timpul luptei
pe dinlăuntrul lor.

Ion Mărgineanu

CUM NE LUMINEAZĂ . . .

Cum ne luminează bucuria patriei,
copac din miezul acestui pămint,
in care singele nostru și-a făcut cuib
și-a devenit părinte cu nume drag și sfint.

Cum ne luminează bucuria patriei
precum o mare, nesfirșită iubire,
dospită in venele aceluiași grai,
suflare românească și tinără cinstire.

Cum ne luminează bucuria patriei
clipă de clipă stelele-n fintină,
rostogolindu ne departe virsta in semințe,
s-o spele-apoi cu trupul de lumină.

Cum ne luminează bucuria patriei
și ne invață semnele eterne,
prin care rodul numelui e suflet
și-n ochiul lumii dragoste se cerne.

SCRISOARE DIN ALBA IULIA

Tu ințelege-mă că sint iubiri
pe care numai patria le știe,
nașterea ei le-a cumpănit
sfint adevăr legat de glie.

Tu ințelege-mă că sint semințe
in care numai patria coboară
iradiind apoi in fruct, catarg
de auroră dulce ce-nfioară.

Tu ințelege-mă că sint grădini
in care numai patria e floare
cu limpezimea păcii inrudind
atomii sevei, grea și lucitoare.

Tu ințelege-mă că e-un abecedar
in care patria-i doar inimă, mereu,
origine sacră din care-nfățișarea
pentru vecie am luat-o la bine și la greu

INTIPĂRITE BRAZDE

In brațele patriei, totdeauna,
dragostea e adevărată ;
iată un prim aliniat
din testamentul poetului.
Chipul patriei e totdeauna,
unică și mirabilă priveliște,
desfășurată corabie de aur ;
iată un alt aliniat din
testamentul poetului.
Inima patriei e pentru totdeauna,
floare pentru imn ;
iată ultimele versuri
de credință
din testamentul poetului.

SENTIMENT COMUNIST

Audă-se, țară, doina ta sărutată
de mirarea dulce-a omului ce sint ;
floare a soarelui răsfirată,
tinerețe veșnică pe pămint.

Audă-se, țară, graiul tău sărutat
de foamea brațelor calde,
ferestre limpezi și păsări
ce-n trăinicia lor vin să se scalde.

Audă-se, țară, inima ta sărutată
de sudoarea ochiului meu,
lingou de aur curgător
in sănătatea iubirii, mereu.

Audă-se, țară, numele tău sărutat
de sufletul meu comunist,
de respirația tricolorului
in care crez al singelui exist.

Nicolae Furduescu — MONTAREA CONDUCTEI

Nicolae Irimia

1877 (I)

Am murit deseori cu copiii in brațe,
Pentru cenușa din vetre spulberată sub ploi ;
Parcă știam că nu poate să piară sămința
Ca o lacrimă neagră incolțită prin noi

1877 e viața-nvingind propria-i moarte,
Cind o pinză de cer ne respiră sublim
Neliniștită și cit de adincă-i oglinda
In apele căreia mereu ne-nveșnicim

1877 (II)

La 1877,
Fericirea ni se zbătea in zale ;
Murea dorobanțul visind
Peste singele patriei sale.

PRIN NUMELE TĂU

Precum o zăpadă fierbinte, in noi
Tăișuri de săbii, orbitoare ;
Ne tiram prin iarba năvalnică
Către propriile noastre picioare.

Ca o eșarfă albă – gindul
Zvircolită pulbere in lumină.
Lumina, lumina niciodată
Nu ne-a putrezit in carne străină.

Un vint spăla țărina-nroșită –
S-aude și-acum in piatră cum bate.
De moarte legați și de viață, de-a pururi
Prin numele tău, libertate.

Mihai Bărbulescu

CIMP CU MACI ALBI

El se numește cum se numește țara
In veacul veacului și de demult,
Cum se numesc oamenii ascunși in pămint
Și-acei incă luminii aștrilor aninați
Și cei ce au statura umbrei și atit.
Vameși timpului la gitul clepsidrei,
Cimp cu maci albi, osuar și fintină,
Sub vară și iarnă, sub frig și căldură,
Urmind creșterea griului, rind după rind,
Tivind această țară ca o piine, rotund,
Cimp cu maci albi venind din pămint,
Acolo unde adincurile sorb culoare,
Acolo unde timpul vechi se face zare,
Acolo unde noi inseamnă Sint,
Popor al țării de acum și viitoare
In veacul veacului și de demult.

CALENDAR

Dorm sub cimpie oierii, mioarele –
Trup de baladă, luna cu soarele
Lumina și singele se impreună
Pină vin apele, ploile, brumă.

FIE LĂUDAT CE-AM CONSTRUIT

Multe lucruri mai avem de primit –
Simbrie pentru timp, niciodată.

Pădurile și apele și munții
Ne-au cunoscut din vremi și le-am iubit.

Multe lucruri mai avem de primit –
Simbrie pentru țară, niciodată.

Fie lăudat ce-am construit :
România liberă, neingenunchiată.

Televiziune

DUMINICĂ, 23 ianuarie

8,30 Tot inainte ! 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,50 Film serial. Din tainele mărilor. Episodul 27. 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. Unirea Principatelor. 20,10 Film artistic. Appalosa. Producție a studiourilor americane. Premieră TV. 21,45 Varietăți la Friedrichstadtpalast. 22,45 Telejurnal. 22,55 Telesport.

LUNI, 24 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Moș Ion Roată și Unirea de Ion Creangă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Spectacol literar-muzical realizat in Palatul Culturii și Muzeul Unirii din Iași. 20,45 Panoramic – economia și viața 21,35 Roman-foileton : Cesar Birotteau. Ultimul episod. 22,30 Cadran mondial. 22,50 Telejurnal.

MARȚI, 25 ianuarie

10,00 – 13,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Repere australiene. 17,20 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,00 Handbal masculin : Steaua București – Calpsia Alicante in „Cupa Campionilor Europeni". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – Cronica intrecerii 20,00 Seară de teatru. Camera de alături de Paul Everac. 22,00 Orizont tehnico-științific. 22,30 Cintarea României – Festivalul creației și hărniciei. 22,50 Telejurnal.

MIERCURI, 26 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Telex. 16,35 Itinerar indian. 17,00 Noi, femeile. 17,30 Iran. 18,00 Baschet masculin : Steaua București – A. C. Villeurbanne in „Cupa Cupelor". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Documentar TV. 20,20 Spectacol literar-muzical cuprinzind lucrări in premieră. 20,50 Film artistic. Zile fierbinți. 22,20 Seară de romanțe. 22,45 Telejurnal. 23,00 Campionatele Europene de patinaj artistic.

JOI, 27 ianuarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber ... vă recomandăm. 17,20 Un cineclub : Oțelul Roșu. 17,55 Cabinet de perfecționare profesională. 18,35 Mult e dulce... 19,05 Melodii populare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – cronica intrecerii. 20,00 Ora tineretului. 20,50 Seară de teatru. Sizwe Bansia a murit de Athol Fugard. 22,10 Revista literar-artistică TV. 22,50 Telejurnal. 23,00 Campionatele Europene de patinaj artistic.

VINERI, 28 ianuarie

10,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,30 Tragerea Loto. 19,00 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Reflector. 20,20 Floarea din grădină. 21,10 Centenarul independenței. 21,30 Campionatele Europene de patinaj artistic. 23,00 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 29 ianuarie

10,00 O viață pentru o idee. Dan Barbilian (1895-1961). 11,00 Film artistic (reluare). 12,30 Mai aveți o intrebare ? 13,10 Cinta orchestra „Flacăra Prahovei" din Ploiești. 13,35 Documentar. 14,00 Telex. 14,05 Baschet feminin : I.E.F.S. București – Sesto San Giovanni. 16,15 România pitorească. 16,45 Virstele peliculei. 17,35 Reportaj pe glob : Tamisa naște Londra. 18,00 Cel mai bun continuă. 18,50 Ianuarie 1977 – Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,05 Eroi indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial : Kojak. 21,45 Intilnire cu satira și umorul. 22,45 Telejurnal. 22,55 Campionatele Europene de patinaj artistic.

Televiziune

Andrei Indrei

LA CEASUL DURERII SE NĂȘTEA UN OM

● Povestire ●

Zilele s-au invălmășit in tăcere și spaimă. O vreme crezuse că, din lașitate, dezertase, că dorința de a trăi, cu orice preț, l-a impins la fugă, numai și numai ca să se salveze. In așteptarea unei cărți poștale, cineva i-a adus vestea că trăiește și este rănit, intr-un spital de campanie. Deacum, in mintea ei, dimensiunile bănuite ale lașității lui deveniră un fel de insultă. A inceput căutarea și pină la urmă l-a găsit deținut intr-o baracă. Erau acolo mai mulți, făcuți ostatici de către fasciști, care sperau că vor reuși, cu ei, să intimideze locuitorii așezării.

Primăvara aceea incepu cu seri calde, cu vint uscat și toată această atmosferă o impingea in acel spațiu al amintirilor, populat cu fotografii de familie. Intr-o astfel de seară, printre jaluzele se profilă o umbră. Ceva o făcu să creadă că este a lui, dar ezită să se pronunțe. Așteptă soneria sau pașii lui șovăitori, dar, nimic. Sări și deschise ușa, convinsă de acum că nu poate fi nimeni altcineva decit el. Ecoul pașilor auziți in noapte aminteau de o alergare precipitată... Incepu să fugă in direcția aceea, in speranța că poate il va reține, dar undeva, departe, la capătul străzii, silueta neconuscutului se descompuse in intuneric. Reveni in curte. O incercă o teamă vagă. Rămase in mijlocul pergolelor mărginite de o duzină de pitici smălțuiți, caraghioși, care păreau mai degrabă comedianții copilăriei sale, văzuți pe o scenă de bilci. Obosită, se abandonă intr-un balansoar și, in balansul lui, aparent imperturbabil, inchise ochii și își impuse liniște... Liniștea dorea echilibrul, iar echilibrul ii spuse că trebuie să-și amintească de faptul că odată a avut incredere in ea. Intr-un tirziu, deschise ochii și-l găsi in fața ei pe Pavel... Asemănarea cu tatăl său o șocă.

– „Există dreptul de a cunoaște anumite lucruri : spre exemplu, cine-ți este tatăl, chiar dacă adevărul trebuie să-l rupi din dumneata", o abordă el, cu siguranță.

– „Chiar dacă ești la virsta intrebărilor esențiale, este o impietate ca tocmai azi să vii cu o intrebare atit de insinuantă", spuse ea.

– „Mă rog, greșala mea, dar oricum, adevărurile trebuiesc spuse chiar dacă sint rostite mai tirziu", insistă el asupra intrebării !

Pentru prima dată se simți definitiv dezarmată, intr-un fel epuizată de propria-i stratagemă, de care uzase ani de-a rindul, pentru a preveni astfel de intrebări.

O cuprinse un soi de panică, acum cind își da seama că purtase cu ea o realitate, un adevăr, și nu unul oarecare, pe care nu a avut curajul să-l rostească. Poate Pavel nu-i imputa nimic, doar ea dramatiza. Poate o compătimea și asta era mai grav. Explicabil. La Pavel nu era numai dorința de a cunoaște, cit căutarea adevărului și in el puterea exemplului. A fost un erou sau un laș acel om, care era tatăl lui ?

* * *

In tăcere, pentru certitudinea lui Pavel, se trezi rememorind ceea ce de fapt văzuse cu ochii ei, atunci ;

„Erau poate peste zece invalizi care atunci cind i-au văzut pe nemți in ușa salonului, au intins cirjele. Aceștia s-au năpustit asupra lor. Intre mitraliere i-au escortat și incarcerat intr-o baracă. A urmat apoi liniștea, o liniște care s-a prelungit, viscoasă, plină de incertitudini. Spre seară, m-am furișat pină acolo lipindu-mi urechea de geamul mat, zăbrelit. Cineva a deschis bidonul, a turnat in capac cele citeva guri de apă și, pe rind, și-au udat buzele. Se auzeau zgomote de pași care nu se imperecheau. Pași siguri ori șovăielnici, dar fără ritm. Un baston căzind, un picior de lemn care lovea podeaua, două cirje care incercau zadarnic egalizarea mișcării, capacul bidonului scăpat și zgomotul lui de tinichea, un ciot de mină care căuta zadarnic să-l rețină, erau mișcări pe care le-am ințeles in clipele acelea. Cineva a intrebat ce s-a auzit. Un glas voalat spuse că nemții se pregătesc pentru execuția care va avea loc in zori. Cine se mai gindea la moarte, după ce fiecare in felul lui a văzut-o, cel puțin o dată in fața ochilor ? Cine insă o dorea ? Doar pacea era atit de aproape ! Putea fi presimțită..."

Avocatul – unul dintre ostateci – își amintea de toate lucrurile urite, nedemne, după cum spunea el, pe care le făcuse in viață și pentru care nu judecase pe el insuși niciodată. Celălalt, colonelul, vorbea de stupiditatea morții pentru nimic :

– „Domnule, ce lucru : să mori ca un șoarece... In clipele grele de pe front, mi-am imaginat o moarte eroică..."

– „O să crăpăm... Neam de neamul meu n-a murit așa, fără să lupte", completă infuriat bătrinul plugar...

Apoi, simțind probabil sfirșitul, fiecare incepu să-și povestească viața... Vorbele se invălmășeau, astfel că totul deveni un vacarm. Sesizată de zgomotul acela, santinela privi la ei pe geam.

– „Ce te hlizești, mă ! se răsti bătrinul... ?"

Il auzisem pe tată-tu rizind și in acel ris parcă murea durerea...

Aruncă spre geam o cirje și sticla se făcu țăndări. Chipul neamțului se fragmentă odată cu geamul. Un gradat fascist privi prin potratul de ramă și rinji amenințător.

. . . .

Cred că a fost o nebunie ajungerea mea pină acolo, la locul execuției... Speram la ceea ce nimeni nu mai putea spera, sau de a pindi cum putea fi sfirșitul și, de ce nu să intervin cu curaj in fața plutonului de execuție... Dar puterile m-au părăsit... Am căzut lingă tufa de alun... Automatele amenințau... Hitleriștii i-au pus să danseze. Zice-se că aceasta ar fi fost ultima noastră dorință... să horească...

Priveam cuprinsă de puternice dureri in abdomen și șolduri... Un timp a persistat in privire acel joc halucinant și in același timp grotesc, ce nu era altceva decit o indrăcită horă... Nu știam ce să mai cred...

Din locul in care mă aflam, am inceput să număr picioarele lor și ele nu erau niciodată perechi. Ei jucau o horă și cintecul se cuibărise in mine cu o oarecare teamă. Am continuat să număr picioarele... Abia mai tirziu m-am dumirit de ce numărătoarea nu ieșea cu soț. Mai erau cirjele, bastoanele... Am așteptat, deși nu doream așteptarea... Priveam printre mărăcini... Oricum, am ințeles că jocul trebuie să se sfirșească intr-un fel... Dincolo, in depărtare, cit vedeau cu ochii, se intindea pusta. Din ea mușcau obuzele... Pămintul mirosea a stirv. Atunci, cind pămintul se zguduia, popindăii ieșeau, se zvircoleau și mureau."

... In hora nebunească a cirjelor, ei loveau pămintul ca să se trezească. Avocatul sărea disperat, tropăia ca să nu se umple clipa de groază... Tată-tu făcea mișcări invăluitoare prelungind hora... Bătrinul striga privind cerul, a cărui senin se involbura. Țevile armelor ii căutau și nici unul nu bănuia care din ei era ochit... Moartea ii căuta, dansind și ea imprejur. In rotirea aceea disperată, tată-tu horea așa cum numai el o știa ; **„Cui nu-i place jocurile / Bată-l supărările / Că pe mine nu m-or bate / Că eu joc și zi și noapte / Și-oi juca pină la moarte / ...**

... Atunci nu m-am mai putut stăpini. Mi-am mușcat buzele pină la singe... Apoi veni clipa de groază, care s-a prelungit in așteptarea aceea dintre impușcături. Bătrinul fără un picior scăpă cirja și pentru un moment se prăbuși. Urmă o detunătură și glonțul il țintui la pămint. Colonelul ieși din horă și se repezi, prin salturi, spre naziști, dar o rafală ii ingheță pe buze cuvinte grele ca plumbul... A urmat apoi avocatul... apoi altul și altul... Unul cite unul, cum cădeau, erau impușcați... A rămas numai tatăl tău. Dansa și ridea... pocnea din degete și dansa... Dansa și horea...

N-am mai avut tărie să privesc ceea ce va urma... Sfirșitul lui il știam de la inceput dar nu doream să-l accept... Normal, după zece urmează unsprezece... N-am gindit că poate fi loc și pentru speranțe... El juca de unul singur și ridea, ecoul risului venind pină la mine... Atunci am recunoscut in risul lui curajul și demnitatea ; disprețul și triumful lui... Apoi, ca secerat s-a prăbușit fără suflare... M-am gindit la inima lui bolnavă. Călăii s-au repezit să-l impuște dar totul venea după moarte. Norii coboriseră in privirile care reținură pentru o clipă un crimpei din răsăritul soarelui. De globul ochilor incremeniți se spărgeau acum stropi mari de ploaie. Simțeam cum o dorință mă-npinge să ajung acolo la el, dar durerile care-mi sugrumau mijlocul veneau din spaimă. Ele mă copleșiră. Persista ecoul risului său și el se invălmăși cu țipătul unui copil... Cu primul lui plins. De durere, am strivit citeva boabe de griu intre dinți. Tatăl tău plecase rizind. Din durere venea insă bucuria ; din cintec, moartea și, odată cu primul strigăt, al copilului pămintului, se năștea un om. Te nășteai tu, fiul, tu, Pavel..."

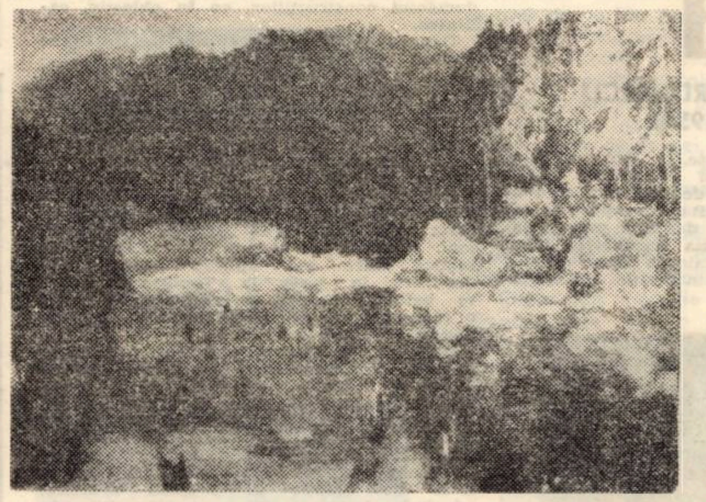

Ernest Petrovici

„LACUL ROȘU"

Dedicații

LUNA PRINTRE VINĂTORI

Lui Ștefan Aug. Doinaș

Lebădă a lunii, dragoste de rouă,
Și izvor ce naște din potirul pur,
Soarele lăuntric, impărțit in două,
Sună dintr-un mare clopot de azur.

Ne-ntinați respiră strugurii din cupă,
Toamna aburește primul ei cristal,
A jertfit mireasma verii să-ntrerupă
Mersul unei stele prin văzduhul pal.

Frunza singerie indiscret imită,
Aurul ce leagă virstele la nunți,
Căprioara țese zborul de ispită
Sus, pe stinca neagră, adincită-n munți.

Norii din mătăsuri fac arhipelaguri,
Marea vinătoare se petrece-n nori.
Si e praf de brumă dincolo de praguri,
Și se pierde luna printre vinători !

DAMIAN URECHE

Sadoveniana

Vorbe, ziceri ale țării

● **Războiul de independență în opera lui M. SADOVEANU**

Cum este și firesc intr-un mediu uman de extracție aproape exclusiv rurală – ca acela evocat in Povestiri din război abundă fonetismele, cuvintele, zicerile popular-regionale. Ca și in restul operei sale, Sadoveanu scrie in mod consecvent – atit in dialog cit și in stratul narativ – a gici, sară, a stinge : „Acum simții că moartea e aproape, ii simții suflarea, și o disperare adincă, fără cuvinte, mă cuprinse. Stam zdrobit, gifiiam, mă gindeam că o să mă sting,... și setea cea mare de viață, setea adincă imi cuprinse sufletul" (67). Reține atenția sireac (in loc de sărac), exprimind, in textul de mai jos, o nuanță glumeț laudativă : „– ... Eu zic să mergem la regimentul nostru, sireacul, la 15, că ne-o fi așteptind camarazii cu mincarea" (91). Iată, acum, in ordine alfabetică, și citeva elemente lexicale, insoțite, fiecare, de cite un text ilustrativ :

batir „măcar" : „Cit despre un codru de piine, batir ca cremenea,... nici pomeneală" ! (25) ;

clondir „vas de sticlă", „sticlă" : „... și-și mai aduse aminte că de-o săptămină incheiată n-a pus un strop de vin in gură, și că are nevoie de șapte clondire de cite un chil, ca să aducă lucrurile la adevărata lor cumpănă" (105). Sinonime – „regionale" – aproximative : butelcă, glajă, șip, uiagă ;

hojma „mereu" : „Hojma erau cu ghiața-n spate... Moartea amenința la fiecare bătaie de tun și la fiecare biziit de albină al glonțului" (72) ;

imbrinca, verb (derivat din brincă „mină") cu sensul „a cădea, a da in brinci" : „Imbrincasem, tăiat parcă de un ascuțiș inroșit" (111) ;

mușlui, verb (folosit despre unele animale) : „Godacul mușluia pe lingă o poartă, in ograda unui gospodar" (42). Sinonim popular : a mușina ;

muștru „exercițiu militar" : „Dar zilele frumoase trecură. Se duseră muștrurile de pe cimpiile pline de căldura și lumina primăverii" (103). De aici, verbul – cunoscut – a muștrului ;

păli, verb (despre plante), „a se ofili" : „ici-colo sălcii cu frunzele pălite atirnau nemișcate deasupra ciuruirilor de unde" (7) :

plăviț (despre animale) „cu părul sau lina de culoare albă-gălbuie" : „Ghiță era un țap de toată frumusețea : capul mare, negru, și trupul plăviț ; și de la cap, o dungă neagră pe toată spinarea, pină la coadă" (101) ;

slim (slin) „jeg" : „Și pe dinaintea lui Buzămurgă și NoroceI, care se curățau de slim și funingine, și pe dinaintea flăcăilor trudiți, in liniștea cea mare care se intinsese deodată, trecu cea din urmă patașcă albă, cu cel din urmă rănit" (29) ;

țărcălan „cerc de lumină" : „Amindoi tăcură. In amindouă Grivițele era liniște adincă. Prin țărcălanele felinarelor se zărea cernerea ploii, dar nu se auzea nici cel mai mic susur" (79-80) ;

viers „glas, voce" : „timbru al vocii" : Avea un viers frumos și tremurător de te pătrundea la inimă" (89). Termenii inșirați mai sus și ilustrați prin citate vădesc cunoașterea profundă a limbii populare și invederează un aspect fundamental al realismului lingvistic sadovenian.

In continuare, citeva „ziceri", expresii și locuțiuni. In propoziția „Țiganul, voinic, bine legat, cam intunecos la față și cu niște buze ca acelea, era trăgaci" (20), – ca acelea are valoare unui adjectiv la gradul superlativ, echivalind cu augmentativul substantivului determinat. Creangă ar fi spus „buzoaie groase și dăbălăzate" ! Dealtfel, expresia in discuție ii este familiară povestitorului humuleștean : „o căldură ca aceea", „o drăguță de trebușoară ca aceea". Acest indice – popular-regional – al superlativului revine adesea la Sadoveanu. Iată incă un exemplu, din Floarea ofilită : „– Are să facă Smaranda un bor ca acela" (2, 170), adică : „foarte bun". „A-i fi foame", „a i se face foame" sint inlocuite cu un pitoresc echivalent popular : „Cind se puse soarele drept inimă, mugetul iadului era in toi" (24). La Creangă : „ar fi trebuit să mi se pună soarele drept inimă căci era trecut de amiază". Pe mică pe ceas inseamnă fie „intr-o clipă, imediat", fie „neintrerupt" „mereu", ca in textul următor : „Patașcele legănate in pasul regulat al sanitarilor, pe mică pe ceas ieșeau din văi aducind spre doctorii cu chipuri roșii trupuri zdrobite de tunuri" (23). Se rinduiesc in aceeași categorie imbinările reliefate tragic in textele citate mai jos : „Căpitanul, nalt și spătos român, era renumit in intreaga divizie : bea țapăn, și era in stare să mănince la șapte mese" (31) ; „Era foarte bun om : bea țapăn, povestea in gura mare fapte din viața lui, cu bătălii și aventuri de dragoste și era un vinător fără pereche" (65) ; „– Degeaba, degeaba ! gemu căpitanul Corban, v-ați dus dracului ! nu ne luați voi inapoi vizunia cit e cucul" ! (37) ; „In dimineața de 28 august, pe la cinci ceasuri, după ce porniră iscoadele, incepu a se pregăti mincarea, mincare ca pe vremea aceea : zamă lungă ca s-ajungă, porumb copt, pesmete săleiu și alte bunătăți de-acestea" (39) ; „Cind era amărit, se abătea pe la crișmă și-și mai punea inima la loc" (51) ; „– ...Ce mai ziceți, mă băieți ? A mincat Turcul papară și de data asta" ! (79). Cum se vede chiar acest ultim exemplu, singularul cu valoare colectivă (Turcul) este intrebuințat in locul pluralului (turcii), atunci cind e vorba de nume de popoare. Fenomenul – foarte frecvent la Sadoveanu, mai ales in romanele istorice – trimite către „limba veche și-nțeleaptă". Dar iată alte citate – edificatoare – din opera care ne preocupă, Povestiri din război : „In ajunul zilei cind trebuia să pleci, te-ai imbătat cu flăcăii, și ai chiuit, și ai strigat tuturor că te duci să te iei de piept cu Turcul" (32). Pe aceeași pagină, la numai citeva rinduri distanță : „Mai intii te gindeai că, ce ți-i scris, in frunte ți-i pus, și după aceea știai că, ca Turcul și Tătarul, și strămoșii tăi au dus zile grele" (33) ; „– Oare are să mai ție mult războiul ? Cineva răspunse domol : – Pină ce-om dovedi pe Turc" (71). E de observat, in ultimul exemplu, și intrebuințarea, cu un sens popular-arhaic, a verbului a dovedi, sinonim cu „a răzbi", „a birui".

Modelul intrebuințării singularului cu valoare colectivă in locul pluralului l-a aflat Sadoveanu – cum spuneam mai sus – in limba veche, in primul rind la maestrul său recunoscut, cronicarul Neculce : „Se bate Neamțul cu Franțozul"...

G. I. TOHĂNEANU

Teatru

SPECTACOLE PE SCENA ARĂDEANĂ

1. Teatrul de stat din Arad ne-a obișnuit cu prezența textului românesc (contemporan) în repertoriul său. Nu este deci de mirare că, din cele patru premiere prezentate pînă acum publicului, trei pun (ori repun) în circulație dramaturgie originală. **2. „DINU" propune un nou dramaturg, Radu F. Alexandru,** interesat să se adreseze tineretului. Intențiile nu sînt în întregime acoperite de replică, dar, indiferent de carențele scriiturii, piesa deschide autorului un drum al speranței. Din păcate regia **(Gh. Miletineanu)** nu face nimic mai mult decît să urmeze cuminte textul lăsînd actorii să se descurce. Ceea ce, de altfel, este caracteristic și montării cu **„ACORD"** de **Paul Everac**, atît că aici textul însuși permite o mai mare concentrare, un decupaj mai ferm al personajelor, ceea ce face ca interpreții să realizeze momente demne de interes. Cel de-al treilea text românesc este **„UNCHIUL NOSTRU DIN JAMAICA"** de **Dan Tărchilă. 3. Ni se pare că „OAMENI SINGURATICI"** de **Gerhard Hauptmann** în regia lui **Costin Marinescu** și scenografia **Emiliei Jivanov** (Teatrul Național din Timișoara) se impune drept cel mai important spectacol al scenei arădene, pînă în acest moment al stagiunii Un decupaj regizoral ingrijit, renunțarea la scenele și personajele „pitorești", o atentă dozare a efectelor dramatice, o progresie lentă dar constantă a tensiunii în scenă (decorul și costumele favorizînd ideea) converg la a restringe „cea mai dragă piesă" a lui Hauptmann, la ceea ce regizorul convinge că ne poate interesa acum în acest text. Estetica autorului se lasă cu ușurință „lecturată" în spectacol prin intermediul unor interpreți ca **Gabi Daicu** (Anna Mahr), **Ion Petrache** (Johannes Wockerat), **Elena Drăgoi** (Doamna Vockerat), **Mariana Müller** (Kathe), **Vasile Grădinaru** (Vockerat), **Ion Costea** (Braun), **Vasile Varganici** (Pastorul Kollin).

A. C. IORDACHE

Muzica

O CAPTIVANTĂ COMPANIE — PIANISTA SOFIA COSMA

Școala de compoziție românească a adoptat cu foarte bune rezultate genul vocal-simfonic, oferind adevărate creații antologice semnate de **P. Constantinescu, S. Toduță, Gh. Dumitrescu, O. Varga, T. Olah** etc. Patosul cu care sînt înzestrate două personalități din generația medie, **C. Palade** și **R. Georgescu**, le-a oferit girul Electrecordului, în difuzarea unui disc demn de toată atenția. Versiunea „pe viu" a Poemului **„Comunistul" de Palade** – cunoscut din versiunea discografică – a deschis concertul ultimului simfonic. Interpretarea dirijorului **Remus Georgescu** a valorificat cantabilitatea, generozitatea temelor pe care este clădită lucrarea, momentele apoteotice fiind indiscutabil punctate de calitatea intervențiilor corului. Simbioza acestei muzici inspirate cu vibrația versurilor lui Labiș a rodit în chemări pline de patos revoluționar, ancorate în realitate.

Pianista S. Cosma revine ca în fiecare an, cu partituri care să dea spațiu unui temperament artistic de excepție. Interpretarea sa este una vulcanică, perpetuă neliniște, clocot teluric. Erupția acestor forțe se constituie într-un magistral spectacol la care asiști captivat. Rezolvarea conflictului, potențat pînă la limite, oferă dimensiunea valorică a repaosului care succede încleștările. (R. Strauss, Chopin, Rahmaninov). **Un american la Paris de G. Gershwin** rămîne piesa de mare și meritată popularitate, justificată de transparența sugestiilor programatice, de saxofoanele lansate în ritmul de blues, ori pitorescul claxoanelor străzii. Un concert alert, susținut cu nerv și vervă de bagheta lui R. Georgescu, meritoriu rămînînd aportul cordarilor, percuției, alămurilor, minus „lemnele", prea adesea deficitare intonațional.

DORU MURGU

Plastica

NICOLAE FURDUESCU (1908–1954)

În plină putere creatoare, la 46 de ani, s-a stins din viață pictorul **NICOLAE FURDUESCU**, căruia criticii de artă îi purtau o unanimă apreciere. Retrospectiva de la Muzeul Banatului, deschisă prin grija văduvei artistului, **Patricia Furduescu**, vine să releve creația unui valoros artist al penelului, peste care s-a întins pe nedrept o

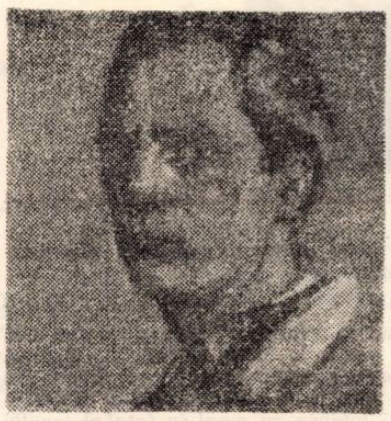

tăcere de aproape 21 de ani. În timpul vieții, pictorul a participat la numeroase expoziții, dintre care am aminti personala din rotonda Ateneului Român, în 1948. Abia în 1975, Muzeul de artă din Craiova îi organizează o retrospectivă de pictură și grafică.

Expoziția de la Muzeul Banatului încununează punerea în lumină aproape a întregii creații a pictorului Nicolae Furduescu. Dintre lucrările în ulei am aminti cîteva care au intrat deja în circuitul național, făcînd cinste sălilor de expoziții din muzeele țării : **Mamă citind, Autoportret, Intrarea într-o uzină, Portretul soției, Montarea conductel, Țărani la drum, Miner**, sînt doar cîteva din vastul florilegiu al exponatelor, la care adăugăm graficele **Mama pictorului, Peisaj din Timișoara, Colț de stradă, Peisaj cu căruțe, Fabrica veche din Timișoara, Peisaj cu case vechi etc.** Siguranța liniei, un rar și rafinat simț compozițional, în care dominante sînt perspectiva și forța tușei, ne dezvăluie cu prisosință mîna artistă a pictorului Nicolae Furduescu. Aplecarea spre temele cotidiene, spre eroii anonimi ai muncii și creației, circumscrierea artei sale într-o largă viziune realistă, venind dinspre marele curent impresionist, căldura poetică ce o acordă motivelor abordate, toate acestea fac din Nicolae Furduescu un artist în toată puterea cuvîntului, meritînd o înaltă și continuă prețuire !

DAMIAN URECHE

Arta amatoare

GHEORGHE HUIBAN

Subinginerului **GHEORGHE HUIBAN**, conducătorul cineclubului T.C.M.T., cunoscut în viața cineamatorilor drept un tînăr talentat, plin de dăruire și pasiune pentru această muncă obștească pe care o practică de peste opt ani. Anul 1970 i-a adus o mare satisfacție: Premiul I pe țară, la festivalul filmului din domeniul construcțiilor, cu **în obiectiv, calitatea.**

Tematica filmelor realizate de Gheorghe Huiban e dominată de munca șantierelor, de patriotismul cotidian, de spiritul eticii și echității socialiste, o actualitate inspirată din realitatea locală, timișoreană, abordînd o diversitate de genuri cinematografice din care nu lipsește nici ancheta ca mijloc de exprimare a opiniei publice.

Cineastul amator Gheorghe Huiban va participa la marele festival **CÎNTAREA ROMÂNIEI** cu un nou film, inspirat din viața profesiunii de inginer constructor : Extinderea granulitului, metodă de muncă care s-a aplicat pentru prima oară în țară, la Timișoara. Aceste betoane ușoare cu granulit au adus o economie antecalculată trustului de peste douăsute șaizeci mii lei.

Peliculele lui Gheorghe Huiban reflectă în prim plan randamentul în producție, documente vii, emoționante, bine realizate artistic. El mai are în vedere realizarea unui film dedicat celor două mari evenimente ale anului 1977 : **Războiul de independență** și **Răscoala țăranilor de la 1907.**

Cineast amator, colaborează cu colectivul de creație al brigăzii artistice, aducînd imagini vii, semnificative în fața publicului spectator, creînd momente de mare spectaculozitate și, deci, de-o mare eficiență. Cu ajutorul imaginii și a unui comentariu lapidar, Gheorghe Huiban arată viața oamenilor de pe schele, așa cum este ea, aspră și eroică, străduindu-se să dea orașului nostru zidirile mîndre din beton, oțel și sticlă.

EMIL ȘAIN

Curier literar

D. M. – București : Nu ne putem da seama, din ce ne-ați trimis, deocamdată, de talentul Dvs. ; totuși putem remarca o sensibilitate artistică promițătoare, fraza bine alcătuită etc. Țineți legătura cu noi și mai trimiteți.

Gheorghe Dulfu : Vă mulțumim pentru urările transmise – proza nu atinge nivelul publicării.

Ion Stroe-Oancea : Încărcată, prețioasă proza Dvs. Încercați să epatați dar, din păcate, nu rămîneți decît la un nivel elementar, nediferențiat al scrisului. Concluzia de care trebuie să țineți seama se impune de la sine.

Iosif Sfeta : Nu, materialul Dvs. nu e publicabil ! Iertați întîrzierea răspunsului nostru dar – toate scrisorile la rînd.

Ion Oltean : Nu dispunem de spațiul necesar publicării articolului Dvs.

Alex. Constantinescu : Nu știu dacă ați observat : sîntem totuși revistă și nu editură să putem publica texte-mamut ca acela pe care îl propuneți Dvs. Am citit, totuși, manuscrisul, iar concluzia noastră este că nu îndeplinește nici pe departe exigențele publicării – chiar și la o editură.

Marin Tudor Decatone : Multe, foarte multe vorbe ca să spuneți un minim de lucruri. Încercați un efort de concentrare și, cînd veți mai trimite, textul să fie dectilografiat. Altfel, cu grafia Dvs. dificilă, riscați să fiți înțeles greșit.

Ioan P. Vlad : Deocamdată, nu !

I. Hurgoi : Și iată un text în care lipsa de talent face casă bună cu ignoranța căci, care e gramatica la care apelați ? Dvs. spuneți : „i-mi face discret", „c-eo fi o-i vedea, „să surescite, eventual (?)", „I-mi zic", a-ș fi mulțumit", „cînd e cazul i-mi fac autocritica". Credeți-ne pe cuvînt, că, de data aceasta, este cazul.

A. BALTHAZAR

Panoramic

PLENARA ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

Marți, 18 ianuarie, a avut loc Plenara Asociației scriitorilor din Timișoara, care a făcut o analiză asupra stadiului participării scriitorilor din acest colț de țară la festivalul și concursul național de creație „Cîntarea României". La lucrările plenarei au participat tovarășii Dumitru Preda, membru al biroului executiv al Comitetului județean al P.C.R. – Timiș, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Timiș și Lucia Zamfir, vicepreședintă a C.J.C.E.S. După informarea făcută de Anghel Dumbrăveanu, secretar al Asociației scriitorilor din Timișoara au luat cuvîntul N. D. Pîrvu, Laurențiu Cerneț, Traian L. Birăiescu, Ion Arieșanu, Eugen Todoran, Gh. Schwartz, Izsák László, Ion Marin Almăjan și Marcel Turcu. În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul tovarășul Dumitru Preda, care a apreciat prodigioasa activitate a scriitorilor timișoreni desfășurată atît în planul creației cît și în acela al creării unui climat emulativ și stimulativ în rîndul maselor de cititori.

● Sub egida Comitetului județean Timiș al U.T.C., „Generații XX", cenaclu al tineretului, a debutat printr-un frumos spectacol de poezie patriotică și muzică. Amănunte în numărul viitor al revistei noastre. ● Zilele Editurii „Eminescu" la Arad. Lansarea unor volume de Florin Bănescu, Carolina Ilica, Horia Ungureanu. Prezentarea cărților, Valeriu Răpeanu, director al editurii. Tot cu acest prilej a fost lansată și o carte de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, a avut loc ședința Cenaclului „Lucian Blaga". De la Timișoara au fost invitați scriitorii Anghel Dumbrăveanu și Ion Dumitru Teodorescu. ● Evocarea răscoalei țărănești din 1907 a avut loc și la clubul Facultății de mecanică și la Casa de cultură a tineretului. ● Sculptorul timișorean Jecza Petru a primit premiul „dr. Ludwig Lindner" al orașului Wuppertal (R.F.G.) cu prilejul unei expoziții internaționale care a avut loc în acest oraș. ● Săptămîna teatrului pentru tineret, între 18 și 25 ianuarie, cu piese de autori români, la Național timișorean. ● Lansarea volumului de proză „Fericiți cînd renaștem" de Ion Jurca Rovina. A prezentat Ion Arieșanu. ● La Casa pionierilor timișoreni recitalul de poezie patriotică a fost susținut de micii membri ai cenaclului municipal. ● Comemorarea Beethoven, în afara obișnuitului simfonic săptămînal, a avut în repertoriu „Ruinele Atenei", concertul pentru pian și simfonia care poartă numărul patru. Solist C. I. Vovu, dirijor N. Boboc ● Marți, 25 ianuarie, ședința cenaclului literar al Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont" programează discutarea unui ciclu de poezii de Vasile Dan. Referent : Marcel Pop-Corniș. Invitatul serii : poetul George Drumur.

OBSERVATOR

Figuri bănățene

Octogenarul instructor, dirijor și compozitor ROMULUS GUȚU

Își înscrie numele în mișcarea culturală bănățeană de la sate ca un animator al vieții corale din Valea Cărașului, cu o activitate de peste 5 decenii, încununate de frumoasele rezultate.

Născut la 6 decembrie 1895, în localitatea Ticvaniu Mic (jud. Caraș-Severin) din părinți plugari, a făcut școala primară în satul natal. A continuat să studieze mai departe, dar este nevoit să-și întrerupă studiile. Încă de copil (12 ani) cîntă în corul înființat în 1907 de dirijorul țăran Nistor Mioc din Mercina. La 9 ani a început să cînte din fluier, iar mai tîrziu din flaut. Cea mai mare parte a vieții a trăit-o în lumea satului, unde s-a format ca autodidact. A studiat cu multă asiduitate diferite manuale de teorie muzicală ca : Sequens, Vorobchevici, A. Bena, principii de armonie de Mircea Chiriac etc. Izbucnirea primului război mondial îl îndepărtează pe Romulus Guțu de satul său. Dus pe front, nu arareori sunetele flautului său se auzeau pe linia frontului, unde de altfel i-a rămas și primul său instrument. Întors acasă în anul 1918, reușește în scurt timp să reactivizeze corul, fiind pe drept cuvînt reanimatorul acestuia. Atrage în el o serie de tineri, pe lîngă coriștii mai vechi care compuneau pînă atunci corul din Ticvaniu Mic. Caută să deprindă pe coriști să cînte după note, să se orienteze pe partiturile diferitelor coruri și cîntece, reușind în scurt timp să aibe un cor disciplinat. Pentru a îmbogăți repertoriul corului nu se mulțumește numai cu cîntecele pe care le găsește puse pe note, ci armonizează o serie de melodii populare. În 1923, creiază un al doilea cor în Ticvaniu Mic (cor mixt), concertînd alternativ cu corul bărbătesc.

Dar renumele lui Romulus Guțu depășește hotarele satului Ticvaniu Mic, compozițiii de-ale sale fiind cîntate pînă hăt departe, la Timișoara și București.

El este chemat să instruiască corurile din Broșteni (1927), Ticvaniu Mare (1930 și 1948), Agadici (1952), Anina (1954), Brădișorul de Jos (1963), astfel că părăsește satul natal lăsînd conducerea corului unui fost corist de-al său, compozitorul țăran Gheorghe Drăgoi. Deși se întoarce din cînd în cînd în satul său, pînă cînd se restabilește definitiv în localitatea Agadici (jud. Caraș-Severin), activitatea lui se desfășoară mai ales în direcția prelucrării melosului popular, a creării de noi melodii pentru cor. Romulus Guțu este autorul a numeroase compoziții muzicale – 32 piese corale pentru cor mixt, 26 piese corale pentru cor bărbătesc și o operetă, creații mai mult pentru corurile sătești. Amintim cîteva compoziții ce figurau și mai figurează în repertoriul unor coruri din Valea Cărașului : **Dorul meu, Gîndind la tine** (c. b.), **Mîndruliță** (c. b.), **Ce vii bade tîrzior** (c.m.), **Măi bădiță** (c.m.), **Codrule** (c.m.), **Peste deal** (c.b.), **Mărie dragă Mărie** (c.b.), Deși la vîrstă înaintată, continuă să creeze noi melodii, ultimele sale lucrări fiind : Firicel de cinepă (c.b.) și Foaie verde de sulcină (c.b.) – noiembrie 1976.

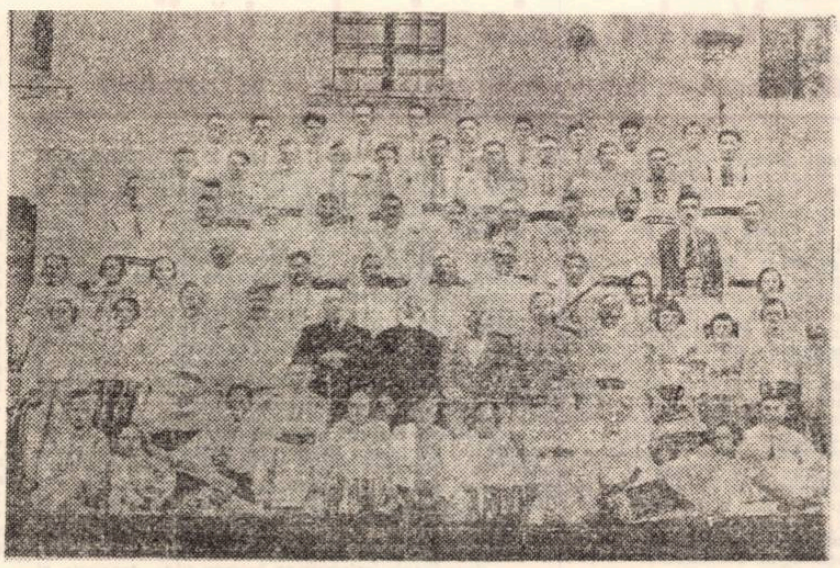

Repertoriul muzical al formațiilor pe care le-a condus l-a orientat spre marii compozitori români și universali : Ciprian Porumbescu, Ion Vidu, Sabin Drăgoi, Iosif Velceanu, Timotei Popovici, Verdi, Flechtenmacher și chiar spre compozitorii țărani bănățeni : Nistor Miclea, Vidu Guga și Pan Farca, cu care legase prietenii durabile.

Ani de-a rîndul îndeplinește funcția de președinte al Cercului muzical Grădinari din cadrul Asociației Corurilor și Fanfarelor din Banat, după ce anterior deținuse funcția de secretar al aceluiași cerc. În această calitate aranjează o emulare parțială la Grădinari, la care participă 13 coruri și 4 fanfare cărășene. Desfășoară o amplă activitate ca culegător de cîntece și jocuri vechi, adunînd de-a lungul anilor circa 150 melodii și jocuri din satele din zona Oraviței și alte zone ale Banatului.

Îl atrage nu numai folclorul muzical ci și cel literar, culegînd cu migală multe povești din satul de baștină și satele din jur, povești cu circulație pînă la începutul secolului nostru (Moșul cu barba de flori, Craiul șerpilor. Craiul cerbilor etc.).

Se remarcă și pe tărîm literar, avînd în manuscris numeroase lucrări ca : „Balada haiducului Adam Neamțu", un volum de poezii, un volum de teatru sătesc, „Istoricul corului din Ticvaniu Mic", „Monografia satului natal Ticvaniu Mic", „Romulus Guțu – autobiografie". Lucrarea „Monografia satului natal Ticvaniul Mic" (o monografie istorico-etnografică, n.n.) aduce multe date noi în privința folclorului literar al obiceiurilor (nuntă, moarte, sărbători de peste an), folclorului muzical, etc. „Istoricul corului Ticvaniu Mic" este o lucrare deosebit de valoroasă, serios documentată și ar merita o atenție din partea specialiștilor.

O parte din poeziile sale sînt în dialect, fiind presărate cu mărgăritare ale folclorului. A fost și un neobosit actor, interpretînd diferite roluri în piesele de teatru jucate în cadrul spectacolelor organizate de „Reuniunea de cînt din Ticvaniu Mic". Amintesc doar cîteva : Iancu Janu, jucată în 1922, Haiducul Țurcunu, Revoluția din Octombrie (scenetă scrisă de țăranul T. Azap din Ticvaniu Mic). S-a remarcat și ca dramaturg, multe din piesele sale fiind jucate în satele cărășene.

MIU STRĂIN

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL „GEORGE GÎRDA"
DIN FĂGET

A luat ființă în toamna anului 1966, din inițiativa tînărului poet Ion Căliman. În 1968 își încetează activitatea pînă în anul 1973, de cînd funcționează fără întrerupere. Ședințele cenaclului sînt bilunare. În afara acestor întîlniri, cenaclul a organizat și organizează manifestări mai largi cuprinzînd : muzică populară, muzică folk, expoziții de pictură, soliști vocali și instrumentiști în satele învecinate, precum și în întreprinderi și instituții făgețene.

Cenaclul „GEORGE GÎRDA" oferă și un repertoriu pentru formațiile artistice de amatori din comună : texte de brigadă, montaje literar-muzicale, culegeri de folclor. Pe lîngă intelectuali și elevi, cenaclul reunește și alte categorii de oameni ai muncii : țărani cooperatori, muncitori, pensionari.

O remarcabilă contribuție a adus cenaclul la buna desfășurare a acțiunilor cuprinse sub genericul Festivalul național „Cîntarea României", organizat la Făget. Printre tinerii creatori, membri ai cenaclului, îi amintim pe poetul ION CĂLIMAN, pe tînărul poet CORNEL OTESCU, pe ADRIANA BULZAN, ADRIANA MAXIM, pe pictorii amatori : GELU CARPENCU, ERNEST VESELĂU, pe sculptorul amator : IANĂȘ SAMSON.

Prin întreaga sa activitate, cenaclul „GEORGE GÎRDA" răspunde cerințelor actuale ale educației maselor în părțile Făgetului, împlinirii unor cerințe ale spiritualității bănățene.

ION OLTEAN

Ion Căliman

NEMURIRE

Ne întoarcem din cînd în cînd
cu fața-n lumină,
aproape de păsări
cu sufletul navigăm.

Această taină dospită-n cîmpie
se-aține de privirile noastre
ca Fata Morgana
în zilele cu poveri de lumină.

Ne privește mereu deschis
ochiul magic al istoriei,
mereu printre goruni
se-nalță goarne de vîlvătaie
spre umerii noștri dăltuiți în
cuvinte.

Și dintre maluri
un abur poros înundă-n rostire
ca fragii printre degetele ierbii
și-atunci, lîngă porțile albe și
treze
ale conștiinței,
răsplătim nemurirea din rouă.

ADEZIUNE

Poetul nu trebuie să invente
nimic,
el admiră lemnul încolăcit
sfielnic la intrare,
șerpii rotunzi din goruni,
bazaltul vertical
amestecat cu brazii pe zare.

Poetul, ca un uicior,
trece prin miriștea țării
și,
ca Manole,
devine izvor
suferind de coloanele înălțării.

El nu e nici rouă, nici rană,
ci luciul fărîmițat al pietrei
în care se rotunjesc oamenii,
mustul vital
purtat de tată spre fiu
peste statornicia vetrei.

SLAVĂ

Cuvîntul țară din nocturne patimi
își usucă cerul pe-un cîntar de
rouă
să fie-n stare să-nrămeze datini
în care plămădim o viață nouă.

Din loc în loc, mă-npresur cu
verdeață,
prin subțiori trec cerbii spre
cetină
și-n coarne poartă pînă-n
dimineață
brazii pădurii ca pe o lumină.
Trece-mă vară, prin mijlocul
holdei
să-mi picure în creștet harul
ciocîrliei,
să am mai multă roadă în
hambarul toamnei,
mai multă slavă-n stema
României !

TRECUT-AU ANI...

Trecut-au ani prin noi de-a
curmezișul serii,
ne întîlneam în cîntec cu oierii,

Pe la subțiori se-ncolăceau sfios
lacrimile doinelor din os ;

Cu lanțuri grele ne legam de
brumă,
eram doi greieri pe sub humă,

Ne miruia de sus baletul ierbii,
cu boturile ne-mpungeau în suflet
cerbii.

Dar nu mai știu din care colț de
seară
ne-au dat pădurile afară

Și-acum, cînd se-ntretaie prin
răscruci,
iubirea noastră cu năluci,

Ne locuiește-un drum sau noi
îl locuim ? !
Ne mai iubim sau nu ne mai
iubim ? !

Ernest Petrovici
„COLȚ DE PĂDURE"

Cornel Otescu

DACĂ N-AȘ FI CRESCUT

Dacă n-aș fi crescut într-un sat,
n-aș fi acum prieten cu ploile de
toamnă,
vîntul nu și-ar așterne în mine
neliniștea
ca pe un ochi de cîrtiță îngropat
în lumină
și n-aș cunoaște bucuria ciocîrliei
de a se prăbuși din înalt.

Dacă n-aș fi crescut într-un sat,
singurătatea n-ar fi scînci în
mine
ca un prune,
cînd mîna mamei nu-i prea
aproape,
n-aș avea acum palmele aspre
și brațul mai vînjos și mai lung,
și larma orașelor mari de departe
ea un gîngurit de pui speriați
s-ar fi așternut peste mine
cum se aștern zăpezile peste brazi
în Carpați.

AL ACESTUI PĂMÎNT

Am învățat de la oameni
să fiu om,
am învățat de la păsări
să fiu zbor,
am învățat de la izvor
să mă nasc limpede,
cu cîntecul laolaltă
din adînc,
am învățat de la eroi
să mor luptînd,
am învățat de la mare
să adun necuprinsul la țărm,
am învățat de la Carpați
să țin cerul pe umeri,
am învățat de la patrie
să fiu al acestui pămînt !

Adriana Bulzan

DEDICAȚIE

Porțile noastre sînt deschise,
Le-am împodobit cu flori, cu
păduri și cu oameni
Porțile noastre cresc o dată cu
iarba,
Prin noi cresc și dau rod lanuri
de vise,
La porțile noastre s-au cîntat
balade
Și s-au scris letopisețe
Cu nume de Ștefan, de Mircea...

La porțile noastre am aflat unde
începe marea
Unde începe cîmpia și floarea,
La porțile noastre roșul
stindardului
E rupt din soare.

Aici, la aceste porți de lumină,
Vom aduce zîmbetul păsărilor
albe
Și bogăția fructelor din lan.

CU MINE

îmi place să te știu iubit, copacul
meu,
Să-ți știu numele rostit din sute
de inimi,
Să aud cele mai frumoase cîntece
Curgînd în coama ta de rod
Și-mi place să te știu urcînd în
mine
Dîndu-mi tăria trupului tău
Și miezul fructului dulce.

ACOLO

Dacă uneori
am valuri albastre pe buze
și brațele-mi caută acel zbor alb al
ochiului culcat la pieptul
atît de cromatic al cerului
și pașii-mi străbat curcubee de
vise pe nisip,
e pentru că
într-acolo doar gîndul
mă face să cred.

Adriana Maxim

PRIETENIE

Prietene,
vino și caută-mă,
spune ce vrei și te iert ;
vrei să zburăm...
Zburăm.
Vrei să-ți prezint infinitul ?
Nu pot, e prea adînc.
Apoi cîntă-mi despre păsări,
despre mine și despre tine.
Prietene,
spune-ți durerea,
caut să ți-o-mpac.
Prietene,
ești tu,
ai răni vii și totuși moarte,
ești tu, alevea eu.
Iubind,
mîna arunc-o în văzduh,
e albă și rece,
degetele ei cîntă și tac.

Ingrid Holacec

DORINȚĂ

Vreau să sfarm
cercul de culori al curcubeului
și să schimb legea luminii,
prin umbre lucioase și adînci
formele pătrate
să le fac rotunde...
și din raze
să înalț copaci.

Vreau să cunosc oamenii
și să alerg cu ei
pe fire de vis,
să știu de ce formele mor
pe suprafețe albe.

Vreau ca eu să fiu eu,
piatră pentru oameni,
palmă întinsă pentru păsări.

ATUNCI...

Atunci cînd voi înțelege
de ce trebuie să trăiesc,
voi cînta pentru om ;
atunci cînd voi ști
adevărul și minciuna,
voi înălța steagul
din liniștea sufletului meu ;
atunci cînd nemărginirea
va fi pentru mine tot,
voi alerga pe-o rază
pînă la capăt
și, pentru mine,
clipa de mîine
va suna atunci.

Doru Lupulescu

PESTE VEACURI

Veacuri de soare,
ne-am rugat luminii să coboare
peste creștetul poporului,
peste brațul lucrătorului.

Veacuri de soare,
ne-am rugat dreptății să coboare
peste inimi rănite,
cu lumina să se mărite.

Veacuri peste pămînt,
ne-am rugat omului
să-și înalțe privirea
cît zarea și nemurirea.

EXISTENȚĂ

Printuri de liniște vibrează
pe canale fără margini și contur,
frunze fără vene și culoare
dansează hore prin aerul pur.

Eu trăiesc prin virtejuri de
vînturi
topindu-mă în cețuri și cer,
rătăcind prin labirinturi de gînduri
în spații nepătrunse de ger.

Petre Icobescu

ODATĂ

Odată, prin drumurile mele,
Se scuturau îngerii de stele
Și-aluneca în jos, blînd și frumos,
Chipul femeii de abanos.

Și ea răscruce deveni acum
în mine, răsucită ca un fum,
De-atunci, ca un fur, pe-nnoptate,
Adun stelele scuturate.

Istorie-document

Banatul dintre cele două Timișuri

Zona dintre partea mijlocie a Timișului și jumătatea superioară a riului Bega (cunoscut în istorie ca Timișel) este o poartă de trecere în Transilvania. Valea Mureșului și „Drumul Mare" ce șerpuia pe sub dealurile ce împrejmuiesc munții Poiana Ruscăi, de la Jdioara pînă la Coșava (la anul 1373 numit „Magnam via Suhardevici"), erau căile Transilvaniei.

Dealul dintre Cladova și Leucușești, în mod natural, este un loc de unde se pot supraveghea și apăra aceste căi atît de folositoare. Pe acest deal, din cele mai vechi timpuri, locuitorii și-au construit unul din punctele de apărare. Dealul are legătură scurtă și directă cu fosta cetate de pe Mureș, Șoimoș și cu cetatea Jdioara. Ele zăvoreau poarta Transilvaniei. Istoria arată că aici existau vechi sate și tot istoria spune că Athum, fiul lui Glad, purta numele unei cetăți a sale din apropierea Mureșului. El era un voievod român puternic ce nu recunoștea autoritatea regelui maghiar. Pentru acest fapt, prin trădare, a fost învins și omorît. Athum și-a adus în cetățile sale călugări greci. Acești călugări au înființat mănăstiri de rit bizantin. Și la Cladova, în apropierea Făgetului, a existat o asemenea mănăstire. Cînd, la 1510, George de Brandenbourg intră în stăpînirea cetății „Șoimoș", patru martori la festivități sînt călugări de la mănăstirea cu posesiune la Cladova. Cetatea și mănăstirea se numeau atunci „Sugdea", denumire grecească pentru loc întărit. Istoria și hărțile vechi arată că la Cladova a fost o cetate, dar nimeni nu-i mai cunoaște trecutul, din cauza vechimii și pustiirilor prin care a trecut. Iar mănăstirile au fost încă de pe timpul lui Ludovic I supuse persecuțiilor și distrugerii. Bătrînii locului își amintesc că de mult a fost pe deal o biserică și o numeau „Subdeal", deși ea era așezată pe deal. „Subdeal" arată numele localității Sugdea.

La anul 1453, regele Ungariei, Ladislau al V-lea, dă lui Iancu de Hunedoara districtele românești din județul Timiș (Sugdea, Jupaniul de Sus și Firdea). Districtul românesc Sugdea cuprindea atunci satele : Leucușești, Pomosteni, Rădești, Starnic, Tanmadia, Othea, cele 3 Ierșnicuri, Cladova, Gruia (Gruni), Aecheteu și Izvoreț. La 1506, la Sugdea, apare cetate și castel, dar Cladova nu-i mai aparține ca denie, cu tot teritoriul pînă la Mureș. După Mohaci (1526), Banatul luptă 100 de ani împotriva turcilor apărîndu-și libertatea. La anul 1598, Cladova, ca cetate, este distrusă de turci, iar la 1602, tătarii pustiesc totul în jur, aceasta fiind și data cînd este scoasă din istorie.

Prof. NICOLAE BULGĂRESCU

„COLȚ DE GRĂDINĂ" Ernest Petrovici

Satirice

EVOLUȚII

Confrați de viețuire, doi maimuțoi, odată,
Deliberau pe tema de mult timp abordată :
Pe unde ar fi mai bine ei viața să-și petreacă...
Să ia pămîntul reazem sau tot pe vechea cracă ?

„Am mai cunoaște lumea și multe lucruri noi",
Își susține părerea unul din maimuțoi ;
„Mai sigur este pomul – luă celălalt cuvîntul,
Căci plin e de primejdii și neștiut pămîntul".

Avînd ei fiecare destule argumente,
Mai mult – precum se vede – decît suficiente
Se despărțiră frații pe drumu-i fiecare,
Alese unul pomul, celălalt cîte-o cărare.

Și vremuri de atuncea au curs nenumărate,
Căci în milenii drumu-acesta se socote ;
Primul, trăindu-și viața sărind din pom în pom,
Al doilea, pe cărarea ce-avea să-l facă om.

Și dup-o lungă vreme – așa a fost să fie –
Se întîlniră frații într-o menajerie
În roluri diferite : privitul, privitorul,
E tot maimuță primul, al doilea... autorul !

. . . . . .

Morala se impune, după a mea părere :
Nu orice coborîre înseamnă o cădere,
De unde, este simplu, prinde apă fiecare
Nu orice ascensiune înseamnă o-nălțare !

ADI CHIRȘBAUM

Alberto Moravia

Este un lucru de mult acceptat, acela că opera literară a lui **ALBERTO MORAVIA** e una din cele mai complexe fresce ale societății italiene contemporane. Autor al unui impresionant număr de romane și volume de povestiri, Alberto Moravia este – într-un fel – considerat un adevărat clasic în viața al literaturii italiene. Forța sa analitică, puterea de pătrundere și valoarea de simbol pe care o conferă unor elemente și întîmplări aparent banale, se manifestă în mai toate cărțile sale cum ar fi „La Mascherata" (1941), „La Romana" (1947), „Il conformista" (1951), „Il disprezzo", „Racconti romani" (1954), „La Ciociara" (1957), „Nuovi racconti romani" (1959), „La noia" (1960), ș.a.

În 1970, a apărut la Roma noul volum de povestiri „Il Paradiso", volum în care întîlnim același univers al oamenilor anonimi, cu toate dramele lor, cu atît mai mari cu cît par mai mărunte.

Cărțile lui Alberto Moravia s-au bucurat nu numai de popularitate în rîndul cititorilor, dar și de atenția criticii, care i-a încununat opera cu premiul „Strega" (pentru volumele de povestiri) și „Viareggio (în 1960 pentru romanul „La noia").

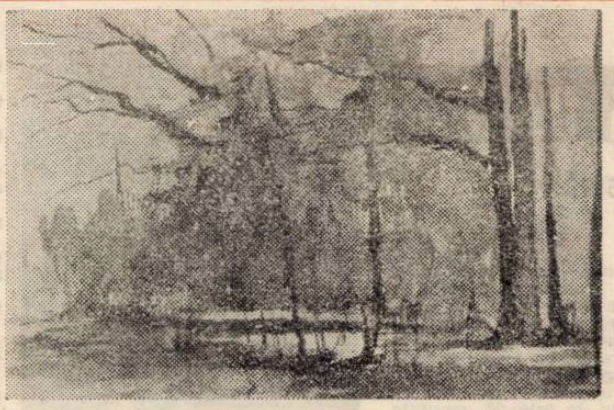

PARCUL, 1946 — Nicolae Furduescu

Alberto Moravia • Gîndacii

În sfîrșit sînt singură. Soțul a plecat la slujbă – cum se întîmplă de obicei – fără a-și lua la revedere. Băiatul, înainte de a se îndrepta spre magazinele orașului cu logodnica – în curînd e nunta și au început deja grijile gospodărești – s-a apropiat, m-a îmbrățișat și m-a sărutat. Fiică-mea și-a contemplat cîteva clipe rochia nouă, a țîșnit ca o zvîrlugă pe lîngă mine și a plecat să se plimbe, chipurile, cu o prietenă.

Sînt singură. Ciudat lucru : e suficient să rămîn singură pentru a înceta să mai fiu o soție și o mamă iubitoare, grijulie și devotată, care trăiește într-o permanentă neliniște pentru cei apropiați, care nu cunoaște o clipă de odihnă, care se dăruie întreagă familiei. Cînd sînt singură, eu devin cu totul alt om : cinic, rece, lucid și necruțător. Această evidentă metamorfoză mă mîhnește. În timp ce stăteam pe scaun în fața mesei, mă preocupa grija soțului și a copiilor. Pe fiică mea care face cură de sălbire – nu mănîncă nimic, aproape – o mustram :

– Mănîncă, mănîncă ! Ai ajuns o anemică.

Pe băiat, căruia-i place să bea, îl certam :

– Nu mai bea atîta lichiorurile și cocteilurile astea ! Sînt o porcărie ! Ce dumnezeu, nu știi cît sînt de dăunătoare pentru sănătate ?!

Pe soț îl cicăleam :

– Măcar odată du-te la servici pe jos, fă mișcare ! (Are obiceiul prost de a nu se urni nicăieri decît cu mașina).

Și, de față cu ei, nu spuneam toate astea numai așa. Amprenta unei iubiri gingașe și a neliniștii nu-mi părăsea niciodată chipul. Dar se întîmplase să rămîn singură.

Să începem cu soțul meu. I-au rămas moștenire de la taică-său cîteva case și de atunci nu se mai ocupă cu nimic altceva decît cu adunatul chiriei. Ba chiar și treaba asta foarte simplă, administrarea casei, o îndeplinește după șablon, fără suflet, fără nici o inițiativă, închipuindu-și că e suficient să facă doar act de prezență.

Îmi amintesc, cum s-a întîmplat de am înțeles ce reprezintă el de fapt. Odată, am plecat să-l vizitez la spital, urma să i se facă o mică operație. Am chemat-o pe călugărița care era de serveciu, i-am spus numele lui de familie, l-am repetat o dată, de două ori, chiar m-am fîstîcit : ea nu putea pricepe nicicum despre cine vorbesc. În sfîrșit se dumeri :

– A, ăsta-i două sute douăzeci și șase !

Și, atunci, deodată, mi-am dat seama clar, ce fel de om e soțul meu : un nimic care, în lipsa oricăror alte semnalmente, poate fi deosebit doar cu ajutorul unui număr de ordine. Înaintea lui se află două sute douăzeci și cinci, după – două sute douăzeci și șapte... Și asta-i tot. În alte împrejurări, să zicem, la rîndul din fața ghișeului băncii, el ar fi fost al treisprezecelea, la plata impozitului rutier – al două sutelea, la primitul numărului automobilului al o mie-lea, iar la intrarea în cinematograf al șaizece-lea... Și tot așa, pînă cînd numele său va ocupa al șaisprezece-lea loc în ziarul local, scris într-o ramă de doliu. Dar, veți spune, numărul de ordine este necesar ! În principiu da, dar într-o sferă emoțională atît de pură ca amintirea, nu. De aceea, acum, rămînînd singură, îmi zic : soțul meu e o nulitate, o adevărată nulitate, un zero. Dar, domnul cu el, cu soțul meu. Să trecem la fiică-mea. Fata mea e foarte frumoasă. Are o frumusețe clasică, grecească antică, ori romană : înaltă, o figură statuară, un chip prelung, nasul drept, continuînd linia frunții, tăietura ochilor ca a anticelor statui, forma gurii fără nici o greșeală. Dar ea e un om trist, atît de trist, încît de la un singur gînd o poate cuprinde amărăciunea. A spune despre fiica mea că e o proastă, ar însemna să-i fac un compliment. E cretină. O asemenea ciudățenie poate fi arătat la orice circ. Un caz mai mult decît rar, în felul său unic. Avea dreptate cel care a spus că deșteptăciunea are granițe, dar prostia e nemărginită. Idiotenia fiicei mele e ca marea, necuprinsă. Dar în comportarea ei idioată are o manieră pur personală. Ea nu se poate căsători nicidecum, deși – nu mai rar decît odată pe an își anunță inevitabilă logodnă. Nu-mi amintesc ca, vreodată, ea să cadă în greșeală, ori pur și simplu să se distreze, să aibă un roman de amor ori să se îndrăgostească cu adevărat, să manifeste o slăbiciune ori să-și piardă capul. Nu ! Ea nu recunoaște decît măritișul ! Fiica mea stă cu îndărătnicie pe poziție : fiecare nou episod al vieții ei intime trebuie să fie oficializat formal. Asta continuă de mult ; o să împlinească în curînd treizeci și cinci de ani, și ea se mai crede o domnișoară care se cuvine mai întîi să-și prezinte alesul inimii părinților și abia după aceea, după o perioadă oarecare de timp, să iasă în societate. În comportările față de fiica mea... duplicitatea – hai să-i zicem așa – mă miră și mă neliniștește peste măsură. Cu un sfert de ceas în urmă, numai, îi spuneam :

„Bucuria mea, comoara mea ! Dar pe cînd te-ai hotărît, tu și cu Pietro să vă căsătoriți ?" Iar acum... Acum îmi vine să mă ridic din fotoliu și să zgîrii cu cărbune pe peretele alb două cuvinte fierbinți la adresa acestei veșnice logodnice placide, parcă turnată în marmură.

Ei, și în sfîrșit, fiul meu. El nu e o nulitate ca soțul meu, și nici cretin ca soră-sa. El e pur și simplu un netrebnic. Știu asta de mult, înțeleg pentru ce este el așa și văd în ce mod se manifestă asta. Cînd împlinise douăzeci de ani, stînd la masă, ni s-a lăudat că ajunsese la grațiile unei fetișcane – vînzătoare la un magazin – în schimbul jurămintelor de căsătorie. Văzîndu-și scopul atins, s-a răzgîndit, luîndu-și îndărăt promisiunile ; dar de ce a trebuit s-o anunțe așa, în timpul mesei, triumfător și față de toți. În timpul mesei, în prezența părinților și a surorii, nu se discută despre asemenea lucruri, dar îl sufoca pur și simplu bucuria reușitei înșelăciunii sale, încît nu-și dădea seama că are o comportare ne la locul ei.

În acel moment, în mod automat, s-a declanșat instinctul matern :

– Ai grijă, nu cumva să începă să te șantajeze. O să toarne un copil și pe urmă ți-l pune în cîrpă. Aventuriere de astea sînt, cît e lumea !

Dar, după puțin timp, rămînînd singură cu mine însămi și amintindu-mi cum se lăudase, am oftat :

– Oh, ce netrebnic !

Din ziua aceea am început să-l supraveghez. Și, iată, îl supraveghez de zece ani. Cu tristețe, primele mele presupuneri se întăriră, intuiția nu m-a înșelat : da, fiul meu e un netrebnic. De ce își bate joc cu chipul senin, nevinovat fără să-i pese de nimic ? La servici, în fața șefilor, e lingușitor ; iar cu subalternii, zbir. În viața particulară – mincinos, fățarnic, cinic. Chiar dacă după chipul lui, n-ai spune niciodată asta, după chip pare un om de suflet, blînd, serios, respectabil... În fizionomia sa este ceva de bigot pravoslavnic și de savant de cabine, chiar dacă el nu crede nici în dumnezeu nici în diavol și e un ignorant peste măsură. Nu de mult, din nou, chiar la masă, ne-a anunțat că se pregătește să se însoare.

„Mireasa mea e o pocitanie – adăugase el – dar în schimb e o moștenitoare bogată..." Și, cu același chip nevinovat, ca și cu zece ani în urmă, și cu aceeași nerușinare de neînțeles față de propriile comportări, a recunoscut că asta e o afacere calculată.

În adîncul sufletului eram mai mîhnită acum ca oricînd altădată. Revenindu-mi acum toate astea în memorie, nu mă pot înțelege nicicum. În prezența celor apropiați, eram de acord cu ei, eram solidară chiar. De ce, oare, în lipsa lor, eram atît de necruțătoare ? ! Oricît m-am zbătut, răspuns n-am găsit. În acest moment a sunat telefonul. Credeam că mă caută prietena și am răsuflat ușurată : „Slavă domnului, o să mai tăifăsuim, să mă mai relaxez..."

Dar cînd am dus receptorul la ureche, am constatat că sînt martora unei discuții străine. De undeva, de departe, ajungeau două glasuri înfundate, dar distincte. Dialogul era interesant, iar tema de asemenea. Îl redau în întregime :

– Străduiește-te să observi de unde apar !

– La ce bun ? ! Poate din chiuvetă... În cazul ăsta nu e nimic de făcut. Doar n-o să astup țevile de apă !

– Dar, scuză-mă, te rog, de ce nu risipești pe jos înainte de culcare un praf otrăvitor ?

– Nimic nu le poate veni de hac. Unica soluție e să-i strivești cu mătura.

– Strivește-i !

– Da, dar cînd sînt eu acolo, nu sînt ei și cînd sînt ei, nu-s eu...

– Ce vrei să spui ?

– Aceea că ei ies, cînd eu dorm. Se întîmplă – rar, ce-i drept – dacă vii acasă la trei noaptea, să privești prin bucătărie – pe podea e negru, negru peste tot... Sînt sute, mii... Iar, dimineața, niciunul !

– Vrei să-ți dau un sfat ? Pune de cu seară deșteptătorul să sune la trei. Cum te trezești, înhață mătura și lovește pînă-i termini pe toți !

– A, nu, mulțumesc. Noaptea eu vreau să dorm. Asta mi-ar mai lipsi : să pun de dragul „lor" deșteptătorul. Mi-e greață.

– Dar cum poți dormi știind că ei umblă pe acolo ?

– Foarte simplu. Nu cumva o să-mi las eu somnul pentru ei ? nici nu mă gîndesc ! Lasă-i să umble și să se vîre pe unde vor cît nu sînt eu. Principal pentru mine e să nu-i văd, să nu știu de existența lor.

Prezentare și traducere :
ANATOL GHERMANSCHI

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XXII)

de Dan Nemesnic

Dorința omului de a se avînta în spațiu, de a colinda printre stele și a atinge luna, este cît se poate de firească : „Mintea e pasărea cu zborul cel mai înalt" spune un proverb. Aici trebuia să înțelegem că nu visul sterp și fantazarea puerilă au dat aripi ființei umane în mersul ei spre marile civilizații, ci neliniștitoarea sa minte, veșnic în căutarea adevărului și a înnobilării a tot ce ne înconjoară.

De aceea în folclorul multor popoare vom afla „povești" minunate despre „mașinile zburătoare", despre plimbările pline de peripeții ale celor care au reușit să se înalțe în infinitul spațiu al Universului.

În anul 1958, institutul Smithson comunică rezultatele cercetărilor întreprinse de arheologii sovietici, americani și indieni. În comunicare se precizează că, în urmă cu 10.000 ani, eschimoși trăiau în zona Asiei centrale. Cum au ajuns ei totuși în Groenlanda ? Dacă ne-am lua după legendele acestui popor, atunci am crede că migrația s-a făcut cu ajutorul „uriașelor păsări de fier". Nu departe de Madison, statul Visconsin, dintr-o mare depărtare se pot vedea uriașe desene, pe pămînt, de păsări cu aripi desfăcute, asemenea unor avioane. Deschiderea aripilor atinge 62 metri. În podișul Nazca din Peru, o serie de imagini luate din avion ne înfățișează o rețea de linii și figuri geometrice pe o suprafață enormă a solului. Liniile au fost făcute de mîna omului, pietrele mai închise la culoare fiind scoase din sol și băgate înapoi în așa fel încît partea mai vizibilă să rămînă la suprafață. Această lucrare cerea mult timp și este firesc să ne întrebăm cum s-a lucrat și cît a durat construcția acestui – cum l-a numit un fantast incurabil – „cosmodrom" ? Pe lîngă triunghiuri și trapeze, pe „cosmodromul" din Nazca se mai pot distinge conturele unor animale și păsări. De sus, din avion, piloții pot vedea și albiile unor rîuri secate. Vechimea construcției se apreciază la 1.500 – 2.000 de ani, iar indienii afirmă că acele desene uriașe au fost făcute de o altă rasă, venită în aceste regiuni cu mult înaintea incașilor. Sigur, sîntem în plin mister, pentru că nu știm ce fel de rasă de oameni ar fi putut construi „cosmodroame", căci desenele lui nu se pot vedea decît de la o înălțime de 330 metri ! Cui foloseau aceste semnale indicatoare și linii ? Oare e vorba de niscaiva mașini zburătoare ? Poate că nu este totuși inoportun să discutăm despre aviație, invocînd marile civilizații dispărute. Astfel, în Salvador s-a descoperit o vază străveche ornată cu figuri omenești într-un sol de zepelin sau, în orice caz, o navă în zbor. Există vreo legătură între această navă și pista de aterizare de la Nazca ? Întrebări fără răspuns. Ipoteze...

În epopeea babiloniană despre Etana, apărută în urmă cu 4.700 de ani, putem citi un pasaj despre „zborul Etanei". Iată :

„Te voi duce pînă la împărăția lui Anu" – zice un vultur. Și după un zbor de o oră : „Privește în jos, ce-a mai rămas din Pămînt. Etana privi în jos și văzu Pămîntul ca un fel de munte, iar marea un fel de fîntînă. După încă o oră de zbor, Etana privi iar în jos. Pămîntul părea acum o piatră de moară, iar marea un vas cu apă. După a treia oară de zbor, Pămîntul părea cît un fir de praf, iar marea nici nu se mai zărea".

Anu, zeus-ul Olimpului babilonian, era zeul Marilor Tării, adică a ceea ce numim noi astăzi Univers. Să ne gîndim doar, cum se vedea Pămîntul pe măsură ce navele cosmice de astăzi se îndepărtau tot mai mult în spațiu. Celebra „Carte a morților", veche de 3.500 de ani, ne și vorbește despre acest spațiu infinit :

„Locul acesta era lipsit de aer, adîncimea lui este nemărginită, și ceea ce e întunecat e ca noaptea cea mai întunecată". Aproape același lucru l-au confirmat și cei care s-au avîntat în spațiu, în zilele noastre.

În foiletonul de față vom face mereu referiri la o serie de izvoare indiene și chinezești, o adevărată comoară de documente care ne pun în fața înțelepciunii de netăgăduit a celor vechi. Vă amintiți de Ramayana și Mahabaratha. În Literaturnaia gazeta din 1959, celebrul profesor sovietic Agrest citează o serie de texte din cele două scrieri, texte care descriu pur și simplu niște nave cosmice „care străbat cerul în lung și în lat, semănînd cu niște bile albastre-azurii și care pot să înconjoare de mai multe ori Pămîntul". Combustibilul pe care-l foloseau provenea dintr-un fel de forță „eterică", care în momentul părăsirii solului lovea puternic Pămîntul.

Întîmplarea face că aceste descrieri să se asemene în mare măsură cu lansarea unor rachete cosmice din zilele noastre. În sanscrită, nava zburătoare poartă numele de vimana, iar într-un comunicat al Academiei internaționale de cercetare a documentelor sanscrite se spune că aceste vimana erau adaptate atît pentru sol cît și pentru apă ori văzduh. Cercetătorul sovietic prof. A. Gorbovski face următoarea descriere a unei astfel de nave :

– Va urma –

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), FRANCISC ALBERT, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), IOAN CORNEA, CORIOLAN DRAGULESCU, ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 27 ianuarie 1977 ● nr. 4 (466) 8 pag. 1 leu

Robert Schiff

Robert Schiff, creator de intarsie și grafică originală, se poate mîndri că, perseverînd într-o tradiție părintească, și-a petrecut viața, printre ceasornice și mecanismele lor, aproape treizeci de ani. Lumea aceasta a muncii minutioase, ca și a insondabilului tehnic, a ritmului metronomic ca și a tăcerii, a dat o conduită și vieții și artei sale. Preluînd, inițial, doar idealul de neatins al intarsiei, el a ajuns, singur, cu uneltele sale născocite ad hoc, să-și creeze o tehnică proprie, lucrînd ca mozaicarii, bucată cu bucată, îmbucîndu-le furnirele colorate de lemn după legea și gustul său și realizînd astfel lucrări originale, surprinzătoare pentru cei care au asistat la prima sa expoziție. El lucra cu o inocență sui generis, care, cu vremea, a devenit o pasiune controlată astfel că a doua a sa expoziție, de la București, i-a adus nu numai elogii, ca creator în intarsie, ci și sentimentul de început al unei noi creații. Tocmai așa se explică faptul că, ajuns în punctul de vîrf al acelei tehnici a lucrării cu lemnul, reflectînd în imagini de simbol imaginile reale ale vieții, tocmai așa se explică faptul că Robert Schiff, de la acea dată, a început să practice și grafica. I se părea lui că intarsia putea fi contestată de cineva că ar fi o reprezentare artistică ? Simțea el nevoia exprimării plastice mai complexe ? Nu se știe, destul că artistul a început să descifreze alfabetul graficii de la zero, inițiat de cîțiva artiști plastici generoși, ca Gál Andrei, Xenia Eraclide-Vreme, Gabriel Kazinczi, ca atîția alți semeni dotați, nativ, cu un talent descoperit de întîmplările la care viața i-a supus.

Grafica lui Robert Schiff, ca și intarsia, intră pe linia unei originale viziuni plastice, încă de la începuturile sale. Motivele sale, sigur, mai ilustrative la debut, au devenit, în timp, aproape niște obsesii plastice sau, mai bine zis, alegorii plastice, ale gîndirii sale creatoare. El caută, cu predilecție, zugrăvirea, în grafica sa, a mediilor tehnicii, ale chimiei, ale mediului celular, ale mediului vegetal, ba, și cînd el zugrăvește colțuri de natură sau aglomerări citadine, atmosfera ce o degajă lucrările sale este una de minuțiozitate exemplară, de liniatură și atmosferă geometrizantă, pe care numai o tehnică simțită de un om, care și-a trăit viață între mecanisme, o poate avea.

Iată, în Noapte de aprilie, un copac, un pom al vieții, cu crengile înfipte în cer, are contururi pline, ca niște brațe metalice ; chiar și florile copacului par niște stele metalice crescînd pe crengile nimetric și geometric dispuse. În Fluturii și ciulinii, verdele intens, lu-

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. a 7-a)

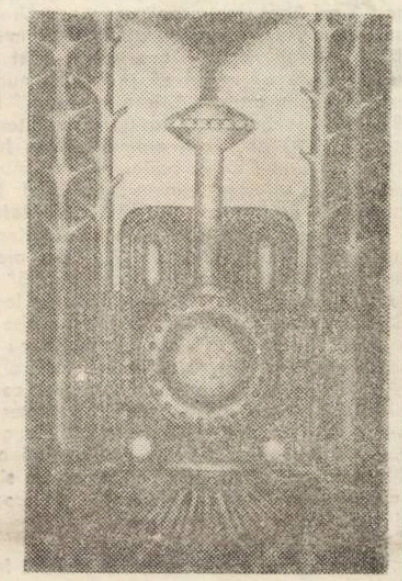

Robert Schiff „MOCĂNIȚA"

Convorbiri

Cu compozitorul Zeno Vancea

Vicepreședinte al Uniunii Compozitorilor din R.S. România

– Am avut deosebită plăcere ca, în întîlnirile noastre, să ne vorbiți despre descendența dumneavoastră dintr-o familie de vechi lugojeni. Pentru cei care vă cunosc mai puțin, am dori să faceți cîteva precizări.

– Din documentele pe care le dețin, reiese că sînt urmașul tîrziu al haiducului Petru Vancea, care, după mulți ani de haiducie în partea de sud a județului Caraș-Severin, pe vremea împăratului Francisc al II-lea (în ultimul pătrar al veacului al XVIII-lea) a ajuns căpitan de panduri, drept răsplată că a eliberat din mîna turcilor, care făceau incursiuni de jaf din insula Ada-Kaleh, pe doi arhiduci austrieci, care erau în călătorie de inspecție. Fiul său, Ioan Vancea, militar de carieră, a fost comandantul regimentului valahico-iliric, alcătuit din români și sîrbi, participînd, în această calitate, în fruntea regimentului său, în campania din Italia a austriecilor împotriva lui Napoleon. Înnobilat la data ieșirii sale la pensie, el s-a stabilit în 1806 la Lugoj, fiind înscris în conspectele nobililor din județul Caraș-Severin. De la această dată familia mea a locuit fără întrerupere în Lugoj.

– Stimate maestre Zeno Vancea, reprezentați în muzica românească școala polifonică. Sînt cunoscute în acest sens atît lucrările d-voastră corale, cît și cele instrumentale. Chiar corul lugojean are înscris în repertoriul său lucrări de acest gen (tripticul coral „Cîntec de dor" și „Imagini bănățene", despre care Max Eisikovitz vorbește ca despre un model de polifonie vocală contemporană). În ce măsură folclorul bănățean se pretează la o tratare polifonică și ce perspective întrevedeți ?

– Este adevărat că sînt adeptul polifoniei, (stil caracteristic mai ales celor șase cvartete și lucrărilor mele corale), dar am scris și lucrări pentru orchestră, ca de pildă cele două **Rapsodii Bănățene, Tripticul Simfonic** și altele, în care fac mai puțin uz de scrierea polifonă.

– Ne este cunoscut faptul că muzicologul Zeno Vancea egalează dacă putem spune așa, pe

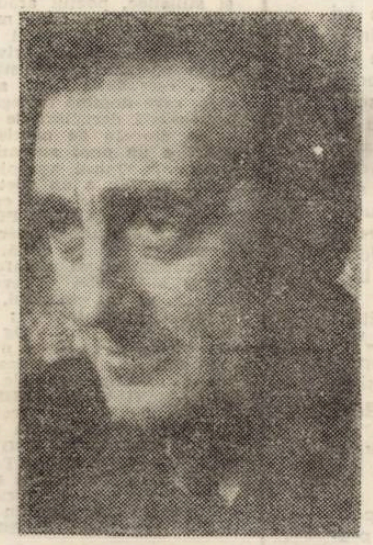

compozitorul Zeno Vancea. De aceea vă adresăm rugămintea de a ne vorbi despre particularitatea muzicii bănățene, în contextul muzicii românești.

– Cînd este vorba de muzică populară, sau de compoziții culte, scrise pe baza muzicii populare, cum sînt corurile lui Vidu, piesele pentru pian și operele lui Tiberiu Brediceanu, precum și lucrările lui Sabin Drăgoi, se poate vorbi, desigur, despre o anumită particularitate, constînd în structura predominant majoră sau minoră, care în muzica populară bănățeană a luat locul vechilor moduri de structură arhaică. Singura excepție o formează, între acești trei compozitori, Sabin Drăgoi, care, în unele dintre compozițiile sale, folosește parțial modurile arhaice, în cazul unor melodii culese în Ardeal. Cînd este vorba însă despre lucrări ale generației de compozitori de după cei menționați mai sus, ca Mircea Popa, Doru Popovici, – parțial și Filaret Barbu, – Eugen Cuteanu, Vasile Ijac și subsemnatul, atunci, cu excepția unor lucrări inspirate din folclorul bănățean, este mai greu de a stabili o notă regională.

– În ce măsură primatul muzical lugojean v-a influențat în profesiunea de muzician ?

– Pe vremea copilăriei și adolescenței mele, Lugojul era un înfloritor centru muzical, în afară de cele patru coruri existau și cîteva formații de muzică de cameră, care, cu excepția celei conduse de Iosif Willer, erau alcătuite din amatori. Astfel, pe vremea cînd nu era nici radio și nici televiziune și nu era acest puhoi de muzică ușoară, muzica de cameră, prin noblețea ei, era un admirabil mijloc de formare a gustului pentru înțelegerea muzicii superioare.

– Ne este cunoscut faptul că, într-o grea perioadă din viața corului lugojean, dumneavoastră ați avut bagheta acestei prestigioase formații. Acest fapt onorează galeria dirijorilor care s-au perindat la pupitru. Spuneți-ne ceva despre această perioadă ?

– Am fost un timp foarte scurt conducătorul corului Vidu și nu mai pot să precizez exact data la care am funcționat în această calitate (cred doar că în vara dinaintea plecării mele, în toamna anului 1921, la Viena). În legătură cu activitatea mea în fruntea corului Vidu, merită a fi amintit faptul că, cu prilejul vizitei generalului Berthelot, la sosirea acestuia în gara Lugoj, am condus corul care a cîntat „Marseilleza".

GH. LUCHESCU

(Continuare în pag. 7)

Autenticitatea deschiderii spre oameni

Determinat încă de multă vreme să coboare în amfiteatrele muncii și ale marilor probleme sociale ce confruntă contemporaneitatea, actul de creație românesc a cunoscut și cunoaște semnificative metamorfoze atît în plan cantitativ cît și în cel calitativ, atît din punct de vedere instructiv-educativ cît și social-formativ. Este momentul unor adevărate mutații în incidența cărora descifrăm tendința legitimă, devenită necesitate imperioasă, de a sincroniza dezvoltarea culturii socialiste cu ritmurile și liniile obiective ale dezvoltării economiei românești moderne. De aceea, în matricea de cultură și civilizație a acestui popor, creația artistică extinsă la proporții de masă, prin festivalul „Cîntarea României", antrenează ideea unui fenomen socio-cultural prospectiv în care omul acestor pămînturi să nu mai fie doar obiect al educației, și în speță al celei artistice, ci și un subiect exemplar al acesteia. În plan mai general are loc, putem spune, o revitalizare a actului de creație românească în așa fel încît să corespundă menirii sociale cu care este investit.

În acest sens, la Congresul educației politice și al culturii socialiste tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU **referindu-se la necesitatea asigurării concordanței între sistemul educativ și pluralitatea personalității umane afirma :** „... ca în toate sectoarele vieții materiale și spirituale rolul determinant în crearea culturii noi revoluționare, il au masele populare, geniul inepuizabil și mereu inovator al poporului. Educația socialistă, dezvoltarea culturii revoluționare constituie o problemă de cea mai mare importanță pentru întreaga societate și ea nu poate fi soluționată decît cu participarea activă a maselor populare a întregului nostru popor". **De altfel, preocuparea stăruitoare a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, față de problemele culturii și educației socialiste a imprimat și acestui domeniu o amploare și o profunzime fără precedent în istoria culturală a patriei.**

Atît la Congresul educației politice și al culturii socialiste cît și în cuvîntările ținute la întîlnirile de lucru cu oamenii de cultură și artă, ideile președintelui României prin rigoare și claritate, prin profunzimea lor s-au constituit ca repere luminoase, orientînd spre țeluri majore întreaga activitate de creație a potențialului cultural-artistic românesc.

În lumina imperativelor majore ale evoluției spiritualității noastre a fost conceput și se desfășoară cu succes recentul festival „Cîntarea României" al cărui obiectiv fundamental prinde contur din interferența mai multor perspective.

Dacă ne-am opri asupra planului estetic pe care-l angajează am putea califica această ridicare a întregului nostru popor la dimensiunea creației, ca o responsabilă meditație colectivă asupra destinelor artei și menirii acesteia în complexitatea procesului de edificare multilaterală a socialismului în țara noastră. O meditație după legile frumosului dar de la înălțimea împlinirilor prezente și privite ca unitate de măsură pentru cele viitoare.

Este una din formele de participare la ritmul istoric al veacului, o modalitate de a face imperisabil cotidianul prin reconstituirea, pentru posteritate, a unui amplu itinerar social și uman care începe în experiența de viață a noastră, a tuturora, și se continuă pe dimensiunea aspirațiilor și visului. Pentru că dintotdeauna, visurile oamenilor ale căror destine le continuăm, au înflorit în porți și port și în cîntece și în basme și s-au nemurit în cumpănirea faptelor, a faptelor exemplare care au reprezentat acest popor aflat de mutte ori la răscruci de istorie.

Acum, ca subiect colectiv, recentul festival îl angajează într-o creație unitară și modelare spirituală potrivit momentului istoric pe care-l traversăm.

De aceea, în lumina adevărului că arta este o umanizare a realului, recenta mișcare artistică și cultural-educativă și-a propus relevarea unui adevăr fundamental : românul este un om adevărat, adînc, complex, dinamic angajat în edificarea celei mai drepte și mai umane societăți pe care a cunoscut-o istoria.

Raportat la amplitudinea desfășurării fazei de masă a festivalului, acest fapt îmbracă semnificația cultivării sensibilității față de idealul epocii. **Și această acțiune nu se poate realiza decît cu mijloacele artei. De aceea, alături de profesioniști, artiștii amatori educați** prin muncă trebuie să se afirme ca niște veritabile personalități pentru munca de creație.

Esențială este, în acest proces, nu profesionalizarea amatorismului și nici coborîrea profesioniștilor la amatorism ca parametru de largă accesibilitate, ci cîștigarea unui maximum de sinceritate în retrăirea vieții prin mijloacele artei. Dincolo de operele pe care le va da la iveală această emulație artistică fără precedent în cultura noastră, va rămîne ceva cu mult mai important : autenticitatea deschiderii spre oameni prin artă confirmînd una din tezele cuprinse în Documentele programatice ale partidului : „Această activitate se integrează, de altfel, în procesul lărgirii continue a democrației noastre socialiste, reprezintă un factor de mare importanță în dezvoltarea generală a țării, în participarea întregul popor la construirea conștientă a propriului său destin."

De aceea, nu se poate înțelege participarea individului la ritmul istoric numai prin implicarea lui în dimensionarea structurilor economico-sociale, ci și, în egală măsură, în cele spirituale, în care culturii, în general, îi revine un rol privilegiat și face din artă unul din criteriile fundamentale de apreciere a nivelului de dezvoltare a societății.

Acum, cînd „Cîntarea României" se află în plină desfășurare nu se poate afirma decît că prin posibilitățile deja existente cît și prin cele ce vor fi date la iveală se caută o mai largă deschidere a fenomenului artistic românesc către imperativele majore ale timpului nostru.

ȘTEFAN BUZĂRNESCU

Pompiliu Marcea

LUMEA OPEREI LUI SADOVEANU

Ed. Eminescu 1975

De la început intenţiile polemice expuse în **Argument** dau o impresie penibilă, ca să nu spunem „îşi dezvăluie o precaritate ridicolă", folosind expresia autorului ,aplicată celor ce sînt atraşi de „tentativa de a cuceri dintr-o dată, de unul singur", opera lui Sadoveanu, deoarece „chiar dacă dispui de uneltele cele mai eficace se dovedeşte, cum s-a dovedit deja, o zădărnicie". Opera unui scriitor, după părerea lui Pompiliu Marcea, nu poate fi dominată în totalitate, ci treptat, de mai mulţi critici, fiecare trebuind să pătrundă „un teritoriu sau o temă limitate". Nemulţumirea exegetului se îndreaptă împotriva „criticii actuale" care nu insistă asupra oamenilor dintr-o operă, ci mai mult asupra altor aspecte. Şi conchide ritos : „actul critic deviază astfel, devenind o nevinovată diversiune intelectuală, ratind obiectul şi finalitatea ce-l definesc". Care sînt însă acele „sinteze" ce şi dezvăluie ridicola precaritate nu ni se spune. Nici cine sînt acei critici de azi care stăruie într-un „decadentism critic", condamnat cu asprime. Procedeul mi se pare cel puţin ciudat : a vorbi despre nimeni, fără sfială, şi a te război cu toţi, fără a face nici o trimitere. Se ştiu ei, probabil, aceia, deşi nenumiţi, pe care-i are în vedere teribilul exeget şi vor lua aminte, conformîndu-se, în viitor, sfaturilor nu întotdeauna chiar blînde, ce li se dau, cu dragoste însă şi spre îndreptare.

Ipoteza criticului, propusă cu „un sentiment de sfială", este dezvăluirea „umanităţii" din opera marelui prozator, termen impropriu, fiind vorba de „diversitatea tipologică" a acestei lumi. Iată tipologia : **Femei, Ţărani, Boieri, Muncitori, Intelectuali, Tîrgoveţi, Orăşeni, Ciobani, Pădurari, Vînători, Pescari, Haiduci, Lotri, Morari, Arivişti, Oşteni, Soldaţi, Ofiţeri, Domnitori, Feţe bisericeşti, Copii,** volumul încheindu-se cu patru încercări privind numele proprii, o metaforă, înţelegerea etnică şi schiţa unui portret.

Delimitările tipologice pot fi adecvate, dar sînt totuşi greu de operat, fără riscul unor paralelisme sau a unor repetări. Autorul însuşi recunoaşte că anumite personaje ar putea figura în mai multe compartimente tipologice (p. 395), dînd exemplul unor monahi, în acelaşi timp oşteni. Exemplele s-ar putea înmulţi. Ştefan Soroceanu din **Nunta Domniţei Ruxanda** este oştean, diplomat, boier, ba chiar „învăţat" (p. 286), Manole comisul, oştean, dregător al Măriei Sale, dar şi boier, avînd întinse moşii la apa Jijiei, unde face împreună cu fiul său, oştean, călugăr şi cărturar, Nicodim, o călătorie, iar discuţiile dintre ei şi cu Jurgea Căpăţînă sînt de neuitat. După cum atiţia alţii ar putea intra şi în alte categorii decît în cele ce au fost fixaţi. Apoi, dacă există morari, de ce nu ar fi şi podari, hangii, diplomaţi, spioni, curtezane ? Mai supărătoare sînt paralelismele, în special în cazul femeilor care figurează în două capitole : „femei" şi „tîrgoveţi-orăşeni". Tinca din **Floare ofilită** la pp. 49–50, dar şi la pp. 172–73, Haia Sanis din nuvela ce-i poartă numele, pp. 41–42, dar şi p. 175, Duduia Margareta, pp. 59–60, dar şi p. 174, Alexandra Ciomîrtan din **Balta liniştită,** p. 57, dar şi p. 164. **Apa morţilor** şi **Locul unde nu s-a întîmplat nimic** şi personajele sînt analizate de mai multe ori, pp. 50–52 şi 91–92 ; pp. 53–56 şi pp. 110–113. Neculai Manea figurează la intelectuali, pp. 139–145, dar şi la tîrgoveţi-orăşeni, p. 173. Eudoxiu Bărbat şi Traian Băltean la pp. 149–152 şi la pp. 177–78. Şi exemplele ar putea continua. Ciudat cum la „tîrgoveţi" este omisă **Strada Lăpuşneanu,** în care mişună o faună demnă de reţinut.

Dar nu în această imposibilitate de diferenţiere a tipurilor, de unde şi pendularea de la unul la altul, constă slăbiciunea cărţii, ci în perspectiva descriptivistă şi exterioară, cînd era nevoie de una psihologică. Dacă Sadoveanu face uneori trimiteri la mecanismele psihice ale personajelor – interesînd în primul rînd în cazul stabilirii unor tipuri – exegetul avea datoria să continuie sondajul interior, operînd diferenţierile cuvenite, chiar în cadrul aceleaşi clase. Există, fără îndoială, o deosebire şi o motivare lăuntrică în cazul nefericitei Nasta din **Fraţii Jderi,** amintită doar, şi Roxelana sau Teodota din **Creanga de aur** sau Sofia greaca. Psihologia, mai ales feminină, în cazul că ar fi fost consecvent aplicată, ar fi dus la separări subtile şi nuanţate, peste rezumatele utile altfel şi citatele copioase.

Multe afirmaţii discutabile. Alături de „autoritatea" şi „supremaţia" lui Sadoveanu există una a lui Blaga, Arghezi, Barbu, în poezie. Să fie oare bucata **Morarul** din **La noi în Viişoara,** „poate" singura povestire fantastică a lui Sadoveanu ? Iar Evghenie Ciornei, din **Venea o moară pe Siret,** mai „realizat" decît Urmatecu celuilalt Sadoveanu ? Apoi nu ştim dacă dihotomia personaj pozitiv-personaj negativ are vreun rost într-o carte tipologică unde ar trebui să prevaleze nuanţele, şi prevalează, aşa cum am văzut, interferenţele ? Nu mi se pare că Amfilohie Şendrea, ca personaj literar, ar fi „mai şters" (p. 391) decît alţi eroi din **Fraţii Jderi.**

Există însă în volumul lui Pompiliu Marcea multe intuiţii şi judecăţi de valoare exacte : romanul **Mitrea Cocor** e circumscris perfect (p. 99). **Viaţa lui Ştefan cel Mare** este privită aşa cum este : „o popularizare cu mijloace superioare" (p. 336), ca şi **Apus de Soare** a lui Delavrancea (p. 339) sau proza „lacrimogenă" a lui Brătescu-Voineşti (p. 340). La fel afirmaţiile în legătură cu **Fraţii Jderi** şi **Venea o moară pe Siret** sau cîte altele din cărţile marelui meşter, situate şi privite cu multă înţelegere şi pătrundere. Cartea se încheie cu trei eseuri şi o încercare de portret enunţînd unele idei ce meritau a fi adîncite. Întreaga lucrare are un caracter eseistic, cu trimiteri foarte puţine, deşi există numeroase studii despre Sadoveanu. Să se amăgească oare şi Pompiliu Marcea, ca atîţia alţii, că este un singular punct de plecare, un „început absolut" ? O eroare ce rămîne, chiar dacă fecundă, tot eroare.

ION MAXIM

Cronica literară

ORAŞUL, DIVAGAŢII

PE O TEMĂ DE GEOGRAFIE LITERARĂ

Navigare necesse est : la o anumită vîrstă, legea geamantanului bine făcut şi a cuvîntului acesta fascinant : Bucureştii. Oraşele de provincie păstrează, în statisticile lor, numele celor plecaţi : adevărate fortăreţe culturale aflate în derivă, răspîndite mai apoi prin toată ţara. O filozofie a deplasării către capitală, bine întemeiată în cultura română, încă din epoca în care Eminescu părăsea Iaşii spre a fi – desigur – în inima spaţiului românesc.

Şi, din cînd în cînd, aceşti foşti provinciali, trimiţînd misive duioase celor rămaşi : iar cei rămaşi, privind scripta glorioasă a învingătorilor, rude bogate acolo, în depărtările lor prolifice. Anii din urmă au însemnat eforturi spre descentralizare : Clujul, Iaşii, Timişoara (ca şi, Bacău, Craiova, Constanţa, etc.) au devenit cetăţi culturale puternice, capabile a fixa creatori.

Această introducere (ce ar trebui să se prelungească cu cîteva meditaţii pe tema rostul valorilor locale, ş.a.m.d.), este prilejuită de – această minunată iarnă arădană : sărbătoare a scrisului lor, sărbătoare ce e şi a noastră : într-un fel, scriitorii grupului arădan au crescut alături de noi, **Orizont** consemnînd, cu bucurie, fiecare înălţare a lor. Şi 1976 a fost, cred, anul victoriei lui **Gheorghe Schwartz, Florin Bănescu, Horia Ungureanu, Cornel Marandiuc,** prozatori uniţi printr-o nobilă prietenie şi admirabilă solidaritate, nucleu viu al unei **mişcări** literare. Ei au apărut cu cărţi mature, romane sau volume de povestiri ce, refuzînd inerţia, **afirmă** structuri literare ; **Dumitru Siniteanu,** vechi martor al metamorfozelor culturale arădane, debutînd cu un volum umoristic ; **Mihai Traianu,** cîştigînd un concurs de poezie ; şi, în fine, poate mai exact în primul rînd **Carolina Ilica,** stabilită în acest oraş al speranţelor literare.

Desigur, există încă nume ce ar merita rapida consemnare : ne mulţumim, aci, doar, să notăm faptul că grupul **prozatorilor** continuă, victorios, o tradiţie.

Mai în glumă, mai în serios, cineva poate observa că Aradul **naşte** prozatori ; păstrînd şi prelungind zestrea de aur a **realismului ardelenesc. Setea** lui Titus Popovici era un roman „de învăţătură" slavicianâ ; **Patima** lui Mircea Micu, alt ex-arădan, dădea un text-model al genului. Din Arad vine **Francisc Munteanu** ca şi alţii.

Remarcabilul debut al lui **Horia Ungureanu, Ochiul zilei de ieri** (roman laureat la a II-a ediţie a concursului Editurii Eminescu) continuă această proză densă, cu întemeieri şi genealogii răsfirate în timp, cu oameni aspri, cultivînd ritualuri stranii şi ceremonii păduratice.

Originar din Şiria, satul lui Slavici, **Horia Ungureanu,** creator pe temei de legendă, în numele unui realism căruia îi este, prin obîrşie, orgolios îndatorat, reprezintă linia „tradiţională" a grupului, aşa cum **Gheorghe Schwartz** reprezintă latura sa modernă şi modernizantă. **Ucenicul vrăjitor** promovează o seamă de formule literare, de la parabola alertă, pînă la jurnalul unor „cazuri" sau pînă la descripţia, savantă, a unor „visătorii" poetice. Cele mai bune texte sînt piese de virtuozitate ce relevă largi disponibilităţi artistice. **Florin Bănescu** (la a treia carte a sa !) se încearcă, de data aceasta, pe teritoriul literaturii „de aventuri". Surpriza noului său roman nu provine din descripţia tărîmurilor exotice (există şi în cărţile precedente ale lui Florin Bănescu), cît din capacitatea de **invenţie** şi de construcţie a autorului, victorios acum într-o carte în care pretextul („aventura") dă posibilitatea etalării unei erudiţii indiscutabile într-un domeniu al spectaculosului. Nu lipsită de „spectacol" este proza lui **Cornel Marandiuc,** fost aviator, stăpînind ştiinţa delimitării unui personaj, a construcţiei unei biografii.

Scriam, altădată (comentînd una din cărţile lui Florin Bănescu) că tinerii prozatori (şi unul dintre exemple era Florin Bănescu) detaliază în proza lor o experienţă profesională. Faptul nu deranjează (uneori, dimpotrivă : asigură un suport epic solid demersului artistic) dacă autorul are capacitatea de a **transfigura** materialul brut de viaţă. Cărţile numite mai sus transcriu (transfigurează) experienţe trăite într-un anume context socio-profesional. Dar, mai presus de acestea, ele fixează datele unei spiritualităţi. Desigur, nu ne îndoim că în cărţile viitoare o vor face mai adînc ; şi că anii viitori vor aduce, lîngă ei, alte nume, capabile a ne da, în viitor, biografia acestui spaţiu spiritual.

Nu mă aşteptam, şi nici nu era cazul ca să citesc în cărţile „celor 4" reportaj despre U.T.A. sau „Vagonul" (Fabrica de vagoane) ; dacă vor scrie reportaj, cu atît mai bine ; găsesc în aceste cărţi (şi în cărţile viitoare), mişcare sigură către întemeierea, în literă şi spirit, a oraşului.

O definiţie a Aradului va include, pe viitor, şi aceste nume : cucerire sigură a unei înaintări ce durează de demult, poate prea de demult.

În ceea ce mă priveşte, Aradul va însemna, pentru mine, oraşul unui grup scriitoricesc : şi dacă prozatorii oraşului sînt cum nu se poate mai diferiţi, rotindu-se, fiecare, pe altă orbită, îi poate uni, şi îi uneşte, sigur, şi cert, profesionalismul întru scris. Şi credinţa că acest oraş îi merită : le merită efortul lor constant, demn, nobil.

C. UNGUREANU

Instantanee

Enunţuri „imposibile"

E, cred, îndeajuns de cunoscut pasajul din Le premier Manifeste al lui Breton, în care el – care, prin '919, îl întîlnea destul de des pe Valéry – face o referire la acesta : „Dintr-o necesitate de epurare, Paul Valéry propunea recent să se adune într-o antologie un număr cît mai mare cu putinţă de începuturi de romane, pe a căror însanitate el sconta mult. Vor fi chemaţi să contribuie autorii cei mai faimoşi. O asemenea idee face încă o dată cinste lui Paul Valéry, care, odinioară, în legătură cu romanele, mă asigura că în ceea ce-l priveşte va refuza întotdeauna să scrie o frază ca : Marchiza /a/ ieşi/t/ la ora cinci. Dar s-a ţinut oare de cuvînt" ? [1]).

Desigur, îndoiala lui Breton, intransigent ca totdeauna, conţine un reproş, un blam sau, mai degrabă, insinuarea cum că, să zicem, Valéry, cu timpul, va fi trecut de partea celor ce nu refuză, nici în sinea lor, să scrie o frază ca : „Marchiza a ieşit la ora cinci" ... Ceea ce poate fi adevărat, după cum poate fi şi fals (faptul fiind, oricum, verificabil ...) Cum putea, însă, să se ţină de cuvînt, cînd el, Paul Valéry, o şi scrisese (ori, baremi, o spusese), spunînd că n-ar putea să scrie (ori să spună) : „Marchiza a ieşit la ora cinci" ? ... Cum poţi, adică, să nu spui (ori să nu scrii) un lucru, spunîndu-l (ori scriindu-l) ? ... Oricum – şi fără să intrăm, aici, în „labirintul" logicii (meta)limbajului, – să spunem numai că, rostită, fraza, constituind un început de tramă romanescă, a şi făcut carieră, ea inspirîndu-i, între alţii, lui Claude Mauriac o carte: Marchiza a ieşit la ora cinci !

Şi, de fapt, dacă în cazul ăsta mai e posibilă o diferenţă între a scrie şi a spune, Paul Valéry – care „se leagă" faţă cu „martorul" André Breton că nu va scrie niciodată : „Marchiza a ieşit la ora cinci", – fiind de meserie scriitor ..., această diferenţă contenească în cazul unui „vorbitor" ca Faust, să zicem, cînd, faţă cu Mephistopheles, se obligă să nu-i spună vreodată clipei : „Werweile doch, du bist so schön" ! Adică (în traducere blagiană) :

Dă mîna şi lovească ! Clipei de-i voi zice :
Rămîi, că eşti atîta de frumoasă ! –
Îngăduit îţi e atunci în lanţuri să mă fereci.
(. . .)
Oprit să fie timpul pentru mine ! . . .

. . . „Verweile doch . . ." devine, astfel, un tabu, o „interdicţie de vocabular" pe care Faust, de altfel, o respectă pînă spre finele tragödiei cînd „presimţind" o viitoare obştească fericire, rosteşte, după cum zice Tudor Vianu, „cuvîntul rezolutoriu", dîndu-şi numaidecît sfîrşitul ... De fapt, el nu-l rosteşte în praesentia ; nu-l spune, „ar putea să-l spună" ..., tot astfel cum nu-l spune clipei celei de faţă, dar :

Acelei clipe aş putea să-i spun, întîia oară :
Rămîi, că eşti atîta de frumoasă ! ([2], s.n.)

Numai că – potrivit logicii înseşi a unor astfel de enunţuri – ceea ce (s)pui în(tre) ghilimele, spui de fapt.

Şi nu într-altfel se încheie una dintre cele mai paradoxale şi mai – în aparenţă – neverosimile scene din întreg teatrul lumii, aceea dintre Lady Anne şi Gloster ([3]), cînd el, slut, strîmb şi ucigaş al însuşi socrului regal ca şi al soţului prea-drag al bietei doamne, ajunge, într-un sfert de ceas, să-i cucerească, dacă nu inima, mina, oricum, şi nurii ... Partida ei, de-altminteri, era una pierdută dinainte, şi anume : din însăşi clipa-n care ea, condescinzînd să-l ia în seamă, să-l asculte şi să-i dea replica, nu face decît tocmai să-i acorde, să-i recunoască – lui, „duhorii fără nume" – o realitate, singura pe care el poate, de fapt, s-o aibă : aceea a discursului, a vorbelor lui goale, a minciunii propriilor lui cuvinte bine aduse din condei, seducţiei cărora ea n-are să-i reziste. Şi, prinsă astfel într-un joc care începe să-i surîdă : acela – pur verbal – al dulcelui şantaj de sentimente şi al scandalurilor logice ..., sfîrşeşte, vai, prin a şi-l însuşi, uzînd, şi ea, de pseudo-tăcerea enunţurilor între ghilimele :

GLOSTER
Zi-mi bun rămas.
ANNE
Mult ceri. Atît nu merge.
Dar fiindcă singur ţii să predici cum
Să te alint ... zi c-aş fi zis : drum-bun !

1) Citat după Avangarda artistică a secolului XX (Editura Meridiane, 1968, p. 285).

2) Fie şi dacă, în original, „acelei" nu apare : „Zum Augenblicke dürft' ich sagen . . .", ideea de „supremă clipă" posibilă în viitor sau, numai, ipotetică – dar nu, încă, de faţă, – e totuşi, limpede : „Im Vorgefühl von solchen hohen Glück" . . . (s.n.).

3) „Gloster" iar nu Gloucester – pentru că altfel vrea Ion Barbu, în traducerea (din care şi citîm) a dramei shakespeariene Richard III.

ŞERBAN FOARŢĂ

Cenaclu

În prima sa şedinţă din noul an, **CENACLUL ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR** şi al revistei **„ORIZONT"**, desfăşurată marţi, 25 ianuarie, a avut ca invitată, în cele trei compartimente (mai nou) ale sale, **POEZIA,** şi, cum este firesc în atari situaţii, cercul vîrstelor dispare pentru a lăsa loc unei anume ordini de clasicitate. Pentru început, a citit din creaţia sa, întinsă pe mai bine de patruzeci şi cinci de ani de activitate literară, publicistică şi obştească, poetul **GEORGE DRUMUR,** membru al Uniunii scriitorilor, primul din seria „Invitaţilor serii", începută în noul an. În partea a doua a şedinţei, cea dedicată analizei literare şi stilistice, poetul arădean **VASILE DAN** a citit cîteva poeme dintr-un ciclu mai amplu dedicat poeziei. **EUGEN DORCESCU,** referentul acestei şedinţe, a făcut o bine structurată analiză, privind ciclul lecturat din cei puţin două unghiuri : stilistic şi estetic, pentru a conchide : **„... cele două laturi ale poemelor, confesivă şi descriptivă, care domină întregul ciclu, ajung să se întîlnească ... Dar există dereglări de la sintaxa poetică ... poetul poate trece dincolo de narcisismul poeziei ..."** În final : **„V. DAN e un poet autentic, de la care se poate aştepta mult ..."** Opinii apropiate : **AUREL TURCUŞ,** care spunea : **V. Dan e un poet original ... preocupat de condiţia poetului pînă la nivel cosmic ... Poemele citite sînt foarte bune ..." ; MARCEL POP CORNIŞ : „Un ciclu rotund ... există o evoluţie subterană ce susţine întregul ciclu ... O poezie ce trebuie citită, fiind, de fapt „texte poetice" cu un anume ritual metaforic ... Fiecare poem cuprinde un extaz al poeziei şi reversul, neîncrederea în extaz ... O dramă, drama poetului, aceea de a nu împlini, prin sine, întreaga realitate ..." ; RODICA BĂRBAT : „poezie destinată lecturii – monolog al cititorului ... cele două laturi : descriptiv şi confesiv nu se întîlnesc ... Evidentă obsesia poetului de a se explica, de a-şi circumscrie propriul univers" ...** Alte, altfel de opinii : **SOFIA ARCAN, FELICIANA GHINDĂ, GH. MIHALACHE.** În partea a treia a şedinţei au citit poezie cei mai tineri în ale creaţiei : **RODICA IOVA, FELICIANA GHINDĂ, ŞTEFAN MALIŢA, CORNELIA LILIANA LOBONŢ, IGNEA LOGA, FLORICA NUBERT, LIUŢ SPERANŢA,** o revărsare lirică datorată, se pare, vacanţei de trei săptămîni a cenaclului. Şedinţa a fost condusă de scriitorul **MIRCEA ŞERBĂNESCU.**

Marţi, 1 februarie, în cadrul şedinţei cenaclului, va avea loc o **„REVISTĂ LITERAR-ARTISTICĂ VORBITĂ".**

P.E.B.

În 24 ianuarie, cu prilejul vernisajului acestei expoziţii, a avut loc o acţiune culturală complexă (cîntece şi poezii patriotice), la realizarea căreia şi-au dat concursul actorii **EUGENIA CREŢOIU, IRENE FLAMANN-CATALINA** şi **VLADIMIR JURAŞCU,** de la Teatrul Naţional, precum şi formaţia corală de a Liceul pedagogic, condusă de prof. **PAVEL ROMANIŢAN.**

A.T.

CENTENARUL INDEPENDENȚEI – 1877–1977

Independența - cauză a întregii națiuni române

Moștenitor al unor vechi și bogate tradiții progresiste și revoluționare Banatul a constituit una din zonele importante ale solidarității românești, ale năzuinței și luptei pentru dreptate socială și independență națională. Încătușați vreme de veacuri în lanțurile asupririi străine, românii bănățeni au rămas mereu încrezători în legitimitatea drepturilor lor, au fost neobosiți în lupta pentru realizarea deplină a idealurilor lor de libertate națională. Zbuciumata istorie a românilor din acest frumos colț de țară o demonstrează cu prisosință. Să reamintim doar eroismul bănățenilor în luptele antiotomane, sprijinul acordat necontenit marilor voievozi pentru apărarea ființei neamului nostru, răscoalele antihabsburgice din secolul al XVIII-lea, pilduitoarele stăruințe de colaborare cu românii de peste Carpați, prilejuite de anul revoluționar 1848.

Înfăptuirea Unirii Principatelor în 1859 a stîrnit un adevărat val de entuziasm în rîndurile românilor bănățeni și a intensificat mai mult hotărîrea lor de a lupta pentru desăvîrșirea unității întregului popor român și dobîndirea independenței sale depline. Iată de ce, noua criză politică orientală izbucnită în 1875, prin ridicarea popoarelor din Balcani împotriva jugului imperiului otoman, cît și eforturile depuse de România pentru dobîndirea independenței depline, au trezit în Banat un mare și firesc interes. Evenimentele politice de peste Carpați erau urmărite de românii bănățeni cu o vie emoție și o profundă încredere în realizarea idealului național al independenței.

Exprimă clar această realitate episcopul Lugojului, într-o circulară trimisă vicarului Beniamin Densușeanu, la 26 februarie 1876 : „Din unele expresiuni ale foilor noastre politice mai de frunte am preceput și aceea că în poporul nostru de rînd s-ar lăți faima că la primăvara viitoare Transilvania... are să fie adnecsată către România" **(L. Maior, Contribuții documentare la ecoul războiului de independență în Transilvania, în „Studia Universitatis Babes-Bolyai, series, Historia, fasciculus I, Cluj-Napoca, 1968). Aceeași năzuință o exprimă și învățătorul Ioan Tuducescu din Lipova, în versurile simple ce alcătuiesc poezia cu titlu sugestiv :** „Patria română", **cuprinsă în manualul școlar** „Istoria românilor" **tipărit în anul 1876 :** „Ce e patria română ? / Au e România pînă – / Unde Istru cu Carpații – / Dau mîna ca frații ? / Ba nu, nu măi frățioare, / Pentru că românul are / Patria mai mare ! / (...) Pînă unde mai resună – / Limba dulce și străbună – / Limba care să trăiască, / Limba românească. / Pînă acolo-i frățioare / Patria română, care / Se numesce mare".

La 11 ianuarie 1877, Beniamin Densușeanu, răspunzînd insistențelor episcopului Lugojului de a-l informa „despre conduita poporului nostru român și despre ținuta lui", **sublinia într-o scrisoare nădejdile pe care națiunea română din monarhia habsburgică și le punea în desfășurarea cu succes a evenimentelor politice de peste Carpați.** „Ce este dreptu – **preciza vicarul din Hațeg –** faimele mișcărilor și agitațiunilor politice presente, din lăuntru și externe, n-au rămas ca să fie cu totul nesciute și necunoscute și în poporul nostru, vibrațiunea lor intensivă a produs și în spiritul lui o interesare oarecare, o interesare de viitorul său, de ameliorarea soartei sale în statu" **(Arh. Mitropoliei Banatului, fond Episcopia Lugojului pachet 39, an 1877 act. nr. 9).**

Deși învăluite în cuvinte de circumstanță și în termeni de natură generală, răzbat din rîndurile scrisorii și sentimentele și năzuința națiunii române de înlăturare a oprimării naționale. Arătînd, de pildă, nedreptățile la care poporul român din monarhia habsburgică era supus, Beniamin Densușeanu sublinia : „Nu vă pot garanta însă dacă poporul maltratatu nu va căuta modu de a se scutura și elibera din situațiunea pentru el atîtu de mașteră și torturătoare" (Ibidem).

Tocmai în această năzuință trebuie să căutăm explicația faptului că în Banat circulau, potrivit „Ordinațiunii administrative a Comitatului Caraș", **din 6 iunie 1877, cărți și hărți ce erau contrare integrității imperiului habsburgic și preconizau firește unirea Transilvaniei și Banatului cu România. Asemenea cărți și hărți aveau o circulație însemnată în Banat, din moment ce autoritățile recurg la măsuri drastice împotriva acelor care le răspîndeau în popor. Învățătorii, țăranii, la care se găseau asemenea cărți și hărți interzise, urmau să fie amendați cu 300 florini și întemnițați pe 3 luni (Arhiva Mitropoliei Banatului, fond Dieceza Caransebeșului, școlare, an 1877, act. nr. 200). Cu toată drasticitatea măsurilor luate, învățătorii din Caransebeș, Prisaca, Tincova, Căvăran, Mitnic, Zăgujeni, Ruginosu, Ohaba-Mitnic, Zorlențul Mare etc. au refuzat să accepte și să semneze angajamentul de a nu folosi cărțile interzise de autorități (Ibidem, act. 311).**

La Oravița, librarul Ioan Țieranu a fost arestat în 18 mai 1877, întrucît vînduse mai multe exemplare dintr-o hartă geografică intitulată simbolic „Țara română și Dacia modernă". **Frontierele Daciei moderne cuprindeau – potrivit hărții amintite – pe lîngă teritoriul României anului respectiv și provinciile românești aflate sub stăpînirea habsburgică (Familia, an 14, nr. 15 din 19.II/3.III.1878. p. 92). La proces, procurorul cere condamnarea arestatului** „la trei ani închisoare pentru crima de înaltă trădare, fiindcă cu deosebire în fierberea actuală de naționalități, care amenință existența patriei **(imperiului habsburgic – n.n.)** agitațiunile de natura aceasta contra integrității țării... într-adevăr erau periculoase" **(Observatorul, Sibiu, an 1, nr. 15 din 18.III.1878, p. 3).**

În condițiile de prigoană declanșată de autorități, solidaritatea maselor populare din Banat cu lupta dreaptă a României în războiul din 1877/1878 se va manifesta, pe diferite planuri, constituind o minunată pagină a solidarității românești, a comunității de idealuri a întregului popor român. Peste decenii, în patria noastră socialistă, aci în Banat, prietenia și înțelegerea dintre locuitorii acestor meleaguri este o problemă a politicii partidului și statului nostru, întărind convingerea că numai prin această unitate, de vederi și aspirații **la care au visat și înaintașii, s-a ajuns azi la fundamentarea și la prosperitatea patriei române, la impunerea ei în forul națiunilor lumii.**

IOAN MUNTEANU

Robert Schiff – Muzele (intarsie, Școala populară de Artă)

Prezențe literare

Sofia Arcan

După romanul de debut **(Iana hoinara,** 1941), care, dacă nu-i definea pe deplin personalitatea, îi fixa, cel puțin, inspirația în perimetrul social și istoric al Reșiței, Sofia Arcan se dedică timp de aproape trei decenii reportajului. Se pare, de altfel, că scriitoarea are vocația observației directe, a evenimentului nud ; omul în devenire sau timpul istoric fiind subiectele care convin temperamentului său artistic. Faptul este evident în evoluția autoarei de la primul volum, în mare parte dator convenționalismului sentimental al unui anumit tipar romanesc (cu suficiente note realiste, totuși) la **Neștiutele noastre iubiri,** editura „Facla", 1975, roman în care dinamica socială influențează direct destinele personajelor. Calitatea în discuție se valorifică și în raportul pe care Sofia Arcan îl stabilește între „analiză" și „creație" (altfel spus, între prospecțiune psihologică și narațiune). Profilul psihologic este modalitatea de înfățișare a universului infantil ; reprezentarea concretă, și, mai cu seamă, narațiunea sînt rezervate adultului (ne referim cu deosebire la **Neștiutele noastre iubiri**). Paginile analitice sînt mai suculente (și mai convingătoare) cînd se referă la lumea copilăriei și mai seci, mai construite, cînd consemnează frămîntările celor maturi, lucru explicabil la un autor care leagă atît de strîns biografia personajului de mediu (familial și social), de loc și, îndeosebi, de eveniment (de istoria în desfășurare). Toți acești factori, tiranici în cazul insului format pînă la a-i desființa personalitatea (iată de ce o seamă din cei care populează cărțile Sofiei Arcan au statut de efigie), au o mai mică putere asupra copilului. Subiectiv, trăind încă în lumea imaginației sale, acesta din urmă se abstrage întîmplător, le dă o interpretare personală sau le asimilează după un cod aparte, valabil numai pentru el, în care cifrul îl dețin basmele, legendele sau făpturile fantastice. De aceea, credem, **Neștiutele noastre iubiri** este, cum s-a spus, de altfel (Lucian Alexiu) un roman social „prin ricoșeu". Evenimentele (unele de importanță vitală pentru formarea personajelor, cum ar fi marile greve muncitorești din Reșița anilor 1929–1933 sau criza economică), petrecute în copilăria Martei și derulate pe ecranul ei sufletesc, își pierd din concretețe, ies din planul realității imediate și capătă o realitate aproape fictivă, asemenea proiecțiilor din poveștile copilăriei : **„Umblînd prin acele încăperi de mult pustii „criza" i se dezvălui cu toată puterea ei de a schimba lucrurile, de-a răsturna mersul vieții ca această încremenire a uneltelor într-o neștiut de lungă așteptare pînă să devină iar utile. Fugise din casă,** tremurînd de frig, se ascunsese după o stivă de cărămidă din curtea lor, pînă ce simțise că poate da ochii cu mama, cu oamenii rari care se mutaseră, aidoma lor, siliți de ceea ce numeau „Criza", în cîte-o încăpere din viitoarele lor case." **(Neștiutele noastre iubiri,** p. 15).

Notabilă în aceeași direcție este capacitatea scriitoarei (cu deosebire în cea de a treia carte : **Singură în bătaia lunii,** să se vadă fragmentele apărute în „Orizont") de a converti realitatea cea mai insolită (lupta revoluționară a muncitorilor, de pildă) în scriitură analitică de bună factură fantastică.

Nu întîmplător, deci, Sofia Arcan scrie un roman al formației (un fel de Bildungsroman) care **(Neștiutele noastre iubiri)** are în centru viața unei femei provenite din mediu muncitoresc ; a unei femei fără destin excepțional, exemplar, însă, prin puterea de a-și urma vocația, sau a unei colectivități **(Singură în bătaia lunii).** Prin subtila legătură mamă – fiică, prin locul pe care **Mama** îl ocupă în familie (ea reprezintă simbolul unității familiale și, totodată, punctul de sprijin în toate adversitățile – descoperim aici unele sugestii sadoveniene), romanul este, totodată, nu cum s-a spus al „unor destine aminate", ci, dimpotrivă, al unor destine confirmate.

Fondul, caracterizat prin adîncime și gravitate, beneficiază de o compoziție judicios condusă, în care planurile narative alternează cu reușite pasaje introspective, cu dialogurile vii și firești : o proză clasică prin tematică, modernă în tratare.

Excelentă cunoscătoare a mediului industrial din regiunile muntoase ale Banatului, Sofia Arcan se dezvăluie cu remarcabile resurse în stăpînirea mijloacelor complexe ale romanului modern. Evoluția sa de la **Iana hoinara** la **Neștiutele noastre iubiri** este de netăgăduit, iar, prin fragmentele publicate, următoarea carte – **Singură în bătaia lunii** – ne apare ca o certă promisiune.

OLIMPIA BERCA

Ion Velican

Cunoscut ca autor umorist, în medii din cele mai diverse, mai ales, prin presa literară, cu deosebire în revista **ORIZONT,** dar și prin antologia de epigrame – selecție îngrijită împreună cu Ion Arieșanu – **Dansul săbiilor** și apărută în 1975 la editura Facla – cunoscut, deci, ca autor umorist, prozatorul Ion Velican nu are de ce ne surprinde cu noua sa carte, **VITRINA CU IRONII,** apărută nu de mult la aceeași editură ; vrem c spune că pe linia vocației sale ne-a oferit, și de această dată, o carte frumoasă, cu miez, sentimentală cît cuprinde, inteligentă în întregul ei – care-și cenzurează, adică, pornirile din cale-afară de intelectualiste – tehnică în scriitură tocmai, repetăm, pentru a ține dreptul echilibru... Carte frumoasă deci, bine alcătuită de autor, frumos redactată, cu o copertă care te invită la circumspecție în ordine morală, care vrea să însemne autocenzură și, în același timp, ironie îngăduitoare, **Vitrina cu ironii** constituie, în același timp, în peisajul prozei satirice, o certă realizare nu numai a autorului ei – a se vedea poziția de invidiat a lui Ion Velican între meșterii de necontestat ai genului – dar și, afirmăm, a genului umoristico-satiric, în general.

Să vedem, analitic, despre ce este vorba : **Vitrina cu ironii** este structurată (aranjată) în patru secțiuni, în conformitate cu o logică internă a materialului : **Povestiri ironice, Ai noștri ca brazii, Parabole în ultimă instanță,** și **Ochiul magic,** – titluri în consens general cu intenția prozelor cuprinse.

Povestiri ironice sînt ceea ce spune titlul, dar și cu ceva în plus, ținînd, pe lîngă conținutul, am spune meditativo-ironic, ținînd, de data aceasta, și de arta scrisului : concizie a mișcărilor interioare, precizie în termeni, dozare a efectelor. De tot frumoase ne-au părut două povestiri, în care experiența autorului de proză „serioasă", Ion Velican, poate face casă bună cu uneltele scriitorului satiric. Dincolo de ironie acidă care „demontează" personajul și dincolo de relațiile firești ale acestuia cu lumea în care se mișcă, „răutatea" autorui de proză satirică Ion Velican se oprește la limita dintre înțelegerea omenească și absolvirea de păcate într-un fel – și demontarea mecanicii automatismelor de tip social ale personajului. Rezultă de aici o ironie blîndă, multă căldură și, în același timp, un ciudat halou de simpatie care conferă personajelor carnație și, în același timp, posibilitatea de netăgăduit a recuperării lor prin generozitate.

Revenim : de tot frumoase ne-au părut două povestiri : **Doi pe față unul pe dos,** și **Noaptea Zambilei** ; în prima, Samson, om însurat și stabilizat în căsnicie, trece printr-o criză : soția „o femeie domală" are o singură pasiune : croșetatul : **„El știa să muncească, ea să tacă. Tăcea aproape tot timpul. Se închidea într-un fel de ou invizibil și n-o mai interesa nimic din lumea ce fremăta dincolo de coaja cea albă. Nu ieșea decît pentru a face cumpărături".** Samson avea răbdare cu ea **„dar parcă aștepta totuși ceva. Poate o vorbă de ocară din gura nevestei... dar ei nu-i păsa de ceea ce făcea el",** spune autorul. Petrecerea la care este invitat îl face să realizeze lipsa nevestei și securitatea pierdută a căminului din care tocmai evadase ; se va întoarce deci cu primul tren, îi va povesti Stanei totul și atunci ea, poate pentru prima dată, își va dezvălui sufletul. Este punctul de la care, profundă și adevărată, înțelegerea dintrei ei se va instala.

În **Noaptea Zambilei,** o fată îmbătrînește în așteptarea soțului ideal ,neapărat inginer, ideal iluzoriu de vreme ce, în final, obosită, dar începînd să trăiască cu adevărat, îl va accepta în sine însăși ca soț prezumtiv pe șoferul care o transporta la oraș : „Zambila (...) își zise : „Nu e inginer, dar e om de treabă..."

Parodiile din **Ai noștri ca brazii** au ca obiect al cercetării satirice autori ca Anghel Dumbrăveanu, Ion Arieșanu, Fănuș Neagu, Al. Deal, Iosif Lupulescu etc.

Parabola în ultimă instanță, ciclu unitar ca modalitate stilistică, dar și ca tensiune emoțională, vădește înclinația autorului către povestioara cu miez, ceva în genul **pildelor** populare, din care nu vor lipsi umorul, ironia acidă, observația faptului mărunt ; parabole „morale" în ultimă instanță, ele sînt străbătute, în același timp, de o caldă înțelegere a omului.

În sfîrșit, ciclul **Ochiul magic** înmănunchiază o parte din aforismele răspîndite în presa literară. Iată unul dintre ele, semn sub care poate sta întreaga carte : **„Trebuie să arzi o viață ca să strălucești o clipă".**

ION DUMITRU TEODORESCU

„Cîntarea României"

Ion Burcă

VATRĂ

Dat mi-a fost a te cunoaște inainte să mă nasc,
Buna mea țărină-a Vetrei, Patrie răscolitoare.
De cind pietrele se-ngînă, de cind doinele renasc,
Umbra gloriilor tale mă inalță și mă doare.

Te cunosc de-atunci, Măicuță, iți respir statornicia,
Număr stelele pe seară de pe cerul tău rotund.
Și tot vin din iarbă-n iarbă și tot vin sfințindu-ți glia,
Ca o ploaie-n miez de vară revărsată peste prund.

Vin prin ceața de otrăvuri, vin prin cornul cel de bour,
Vin prin ape singurate de apus și răsărit.
Vin prin aprigi buzdugane răscălite-n piept de nour,
Ce-au țișnit din miini bărbate și-n durere au izbit,

Vin din cranii despicate și zvîrlite prin fintini,
Și din oase ciopirțite, semănate la răscruce ;
Din durerea de cenușă, strinsă-n poală și in miini,
Mărturie peste vremea ce-nspre viitor ne duce.

Așadar, iubită țară, te cunosc din inceputuri,
Că tot vin și vin prin singe de atitea mii de ani.
Și-am zărit in drumu-ți aspru arcuri, sulițe și scuturi,
Vremuri ingăduitoare, epoci – șiruri de tirani.

Iar cind clopotele firii iți sunară deșteptarea,
Se rotiră peste plaiuri aripi largi de albatros.
Neamul iși dura ființa, limba iși rostea chemarea,
De pe umerii COLUMNEI, de prin măduva din os.
Se-nchinară ăstui clocot zimbrii crestei carpatine,
Unduiau, simțindu-i suflul, lanurile de pe șes.
Tresăreau frunzare-n codru, Marea, stinci diamantine,
Stele coapte-n ram de ceruri, gata, gata de cules.

ȚARĂ DE DOR

Cit e de frumoasă, doamne, țara mea !
Cit e de fierbinte inima din ea !
Cit e de boltită 'nalta frunte-a ei !
Cit is de albaștri umerii din stei !

Saltă căpriorii peste văgăuni,
Zimbrii de prin steme pasc intre furtuni.
De la Marea Neagră pină-n Dorohoi
Codrii-și cintă seva-n faguri de cimpoi.

Miorița are virsta ăstui plai,
Meșterul Manole, virsta lunii Mai.
Datine, balade, ard prin șezători,
Doina, n-are-n plete urme de ninsori.

Ici, pe vatra-ți sacră, cuget și visez,
Țară de izbîndă, Patrie și Crez.
Dorurile tale sint fără soroc,
Țară – miez de aur, țară – miez de foc.

ACEST STRĂBUN PĂMINT . : :

Acest pămint cu singe s-a frămintat prin vreme ;
Iubit și plins amarnic ; și iarăși răscolit,
A fost cintat la fluier, la naiuri și-n poeme,
Din Miază Zi, la Norduri, Apus și Răsărit.

Bat clopote in pieptu-i. Albastre epoci saltă ;
Se oglindesc in steaua destinului natal.
Și vin spre noi, pe zare, cu toții, laolaltă,
Străbunii ce băură otrava din pocal.

Băură, ca să poată perpetua sămința
Acestui neam statornic, sub grele vrăjmășii.
Ne stau răboaje-n glie, cintindu-și biruința
Etapelor prin secoli. Și le simțim ca vii.

Și, iată, prin credință și limbă și zidire,
Am tot venit prin glorii cu țara din vecii.
Sfințim cu truda noastră această nemurire,
Această Stea Polară a dulcei Românii.

IUBIM

Iubim acest pămint cu punți stelare,
In care urcă, scăpărind in rod,
Semințele, semințele in care
Ne-am pus și chezășie și izvod.

Iubim acest pămint, aici, sub zare,
In care sint infipte rădăcini
Pentru inalte vremuri viitoare,
Pentr-un prezent cu anii săi deplini.

Sfințim acest pămint străbun și mare,
Cu moarte și cu viață il sfințim ;
Că-i rupt din seva noastră și ne doare,
Că-i frint din osul nostru ; și-l iubim !

Al. Jebeleanu

PORTRET

Poetului Victor Vlad Delamarina

Pe malul riului poposise poetul,
Oglindindu-și surisul aburit lingă sălcii,
Ca Narcis.
Frunzele sălciilor se scutură peste Bega
Pătind cu lacrimi de bronz
Sclipetul vechi și solitudinile.
Bega aleargă surdă și corosivă,
Jucindu-și in soare cristalele,
Aleargă prin mituri spre asfințit.

Poetul a plecat prea timpuriu
Cu-aripile năruite.
Zadarnic l-au mai căutat cuvintele de aer
Sub pletele sălciilor.

Accentele din versul solitarului,
Cu iz de umor și gust de iarbă,
Pe ulițele satelor bănățene ;
Tirzior, cind berzele se pregătesc de pribegie,
Imaginea poetului plutește cu pergamentele norilor.

Bega trece mohărită sub arcul serii.
Primele stele despoleite
Recunosc chipul poetului
Incă tinăr
Pe spiralele apei.

ZBOR DE FLUTURI

Doi fluturi ți-am trimis și-ți mai trimit :
Vagi mesageri ai arderii plăpinde !
Pe aripi alintate li se-ascunde
Ne-ntemeiatul, ninsu-mi șovăit.

Tu taci, palide inger, nu-mi răspunde :
Seară de seară gindul ți-am răpit,
Pe poarta mea inscris și ocrotit
Sau fremătind pe echivoce unde.

Doi fluturi, in colind, s-au așezat
Pe mina ta de cintec, ca o floare,
Semn invierii, semn imaculat.

Doi fluturi, după zboruri circulare,
Ți s-au fixat fatal, definitiv,
Purtind discret al dragostei motiv.

NUCETURI LINGĂ COZIA

Tăcută-mi ești ca piatra manăstirii
Cu-mpătimiri și-ntraripări complexe.
Te oblonișí – nuceturi neințelese.
S-a-nchis necruțător ochiul iubirii ?

Nu pot să mi te pierd prin nerăbdare,
In stih te ctitorii spre trăinicie . . .
Rostită să mă scapi de elegie,
Azi insăși elegia ta mă doare.

Cerul fatidic poate ți-a premers,
Ovidian il port ca pe un nimb
De parcă m-a dezis grunjosul timp.

Nu știu de-s vinovat de nemurire,
Simt inima-mi se desfoiește-n vers
Mediterană, proaspătă doinire.

CRONICARUL

Pe pagini girbovit ca peste veacuri
Iși rotunjește litera și gindul.
Izvoare trec, stejarii vechi cu rindul,
Mișcindu-și frunzele ca mii de steaguri.

Invrednicit cu aștrii primprejur,
Amurgul ii strecoară nostalgia,
Neștersele mihniri și lucrături,
Cite dureri ii năpădesc hirtia !

„Țăranii spade-au făurit din coase
Cind oștile-mpăratului semeț
Ultimul bob răpindu-l-au din case.

Sint răi cotropitorii orișicare" . . .
Inseamnă cu obidă – scris citeț –
Să-și lase gindul vremii veghetoare.

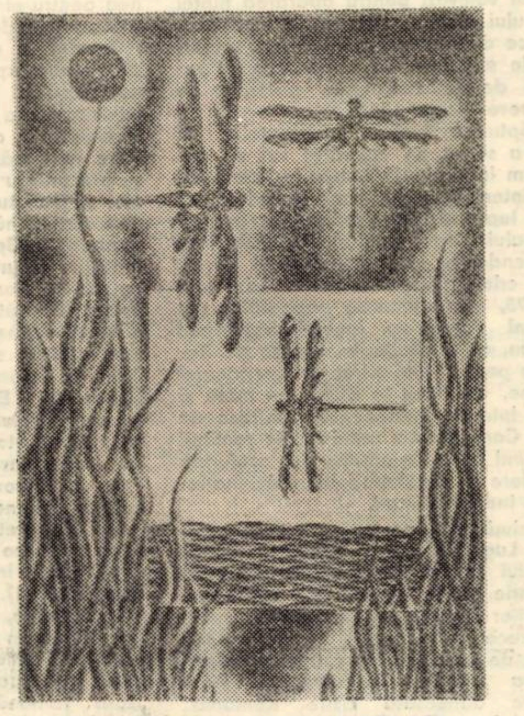

Robert Schiff : „LIBELULE"

Consemnări

ACOLO, SUS, LA BOTOȘANI !

● Zilele de teatru și poezie EMINESCU

Era iarnă de-a binelea în Botoșanii zilelor de teatru și de poezie Eminescu (13-16 ianuarie 1977). Parcă natura se adăuga și ea rigorii, ținutei serioase a acestor manifestări din cadrul celor dedicate Festivalului național „Cîntarea României", avînd pe frontispiciul organizatoric A.T.M.-ul, Teatrul **„M. Eminescu"** și, bineînțeles, **Comitetul județean de cultură și educație socialistă.**

Spectacolele cu piese scrise de Eminescu : **„Mira"** (Teatrul din Bîrlad), **„Enemi", „Histrion", „Mureșanu"** (Teatrul „M. Eminescu" din Botoșani, ultima în premieră, de notat debutul scenografic al marelui sculptor Vida Geza), apoi un colocviu dezbatere **„Eminescu – geniu multilateral"**, în cadrul căruia distinși profesori universitari : Constantin Ciopraga, Ileana Berlogea, Ovidiu Papadima, Ion Lăudat, Eugen Todoran și-au prezentat inedite și extrem de valoroase comunicări științifice, recitalul de poezie Eminesciana (în limba maghiară), prezentat de **Kiss Törek Ildiko** și **Varga Vilmas**, foști actori timișoreni, extrem de dotați, în prezent aparținînd Teatrului din Oradea, poeți prestigioși din întreaga țară (de la **Romulus Vulpescu**, la **Lucian Valea**) recitind poezii închinate marelui înaintaș și terminîndu-se cu „Actorii țării recitind din Eminescu", avînd protagoniști pe artiștii emeriți **Marieta Sadova, Maria Cupcea, Dan Nasta**, distinșii actori **Constantin Codrescu, Constantin Sava, Cazimir Tănase** și la care a participat și subsemnatul. Iată așadar doar înșiruirea – și aceasta incompletă, – a titularilor de întîmplări din aceste zile fierbinți, dintr-o iarnă care parcă era răcoroasă numai pentru că stătea . . . afară ; inimile, mințile și casele erau calde și întremătoare.

Sigur, se poate spune că totul era firesc să fie așa, de vreme ce Eminescu e de-acolo. Ei bine, meritul celor „de acolo" de sus, de la Botoșani, a constat în faptul că l-au sărbătorit pe Eminescu cu artiști și oameni de cultură din întreaga țară și pentru toată țara. Ba mai mult, pentru lumea toată : nu rareori și întotdeauna profund argumentat, s-a vorbit în acele zile despre universalitatea eminesciană, cu osebire remarcată acum în legătură cu teatrul său. La o sută de ani și mai bine de cînd a fost scris „Mureșanu", îl vedem pentru întîia oară pe scenă, prin ajutorul Teatrului din Botoșani, condus de un om competent și dăruit, regizorul Constantin Dinischiotu și regizorul emerit Ion Olteanu, care a creat și creează în continuare, pe scena românească, premierele absolute cu teatrul scris de cel mai mare poet al poporului român. Aici nu-i vorba doar de o idee organizatorică a pionieratului, ci de un act de profundă cultură, de profesionalitate emoționantă, elevată și pilduitoare, de o adevărată școală pentru generația de regizori și actori tineri.

Asta am înțeles eu la Botoșani. Și cînd oaspeții numeroși și de la diferite trenuri erau primiți de gazde, preluați, aș putea spune, încă de la Verești (40 km de Botoșani) cînd publicul de toate vîrstele a fost prezent permanent și numeros lîngă artiștii lui dragi, cînd orașul întreg se socotea și era în sărbătoare, toți cei ce-am avut cinstirea să fim acolo, în acele zile, am luat cu noi partea de bucurie care ne-a fost dăruită pentru ca să vă spunem din nou că niciunde și niciodată nu trebuie uitat că Eminescu cîntă și încîntă ca nimeni altul și de-a pururi România poporului ce l-a născut și-l va iubi în veci.

GHEORGHE LEAHU

„IMNURILE NEATÎRNĂRII"

După „Ecourile literare ale cuceririi independenței naționale" de Teodor Vîrgolici, comentate și de revista „Orizont", editura craioveană „Scrisul românesc" lansează, în avans, antologia lirică „Imnurile neatîrnării", datorată poetului și cercetătorului severinean Victor Rusu (colaborator al revistei noastre), antologie ce se înscrie în șirul celorlalte lucrări similare anunțate de mai toate editurile țării și care vine în întîmpinarea sărbătoririi marelui eveniment al cuceririi independenței de stat și care, după 1848 și 1859, este evenimentul cu cele mai profunde semnificații în istoria României moderne.

Declanșator de puternice sentimente patriotice, războiul pentru independență va evidenția virtuțile deosebite ale poporului român, în raporturile lui cu țara, cu pămîntul, concretizate în acte de vitejie ca cele de la Plevna, Vidin, Grivița, Smirdan etc. : **„Și-acu la șanț ! Noi rupem lanțul / Și coborîm de-a valma șanțul / Sărim și noi și turcii sar / Și-i moartea-n șanț, e vai și-amar. / Ne batem ca-n pierzarea minții, / Cu pumnii dăm, mușcăm cu dinții / Și piept la piept ne zvîrcolim, / Străbatem repezi și răzbim".** (G. Coșbuc – Coloana de atac) care au dus la recunoașterea evenimentului pe plan internațional și implicit la intrarea noastră pe arena politică-economică și a lumii.

Evenimentul, așa cum era și firesc, a avut un ecou deosebit în sufletele, și așa entuziaste, ale poeților și presa vremii (Convorbiri literare, Dorobanțul, Răsboiul, Telegraful, Familia ș.a.) care a găzduit poezii ce au trezit puternice stări afective și voliționale în mase. La condeiele cunoscute : V. Alecsandri, prin volumul „Ostașii noștri", și G. Coșbuc prin „Cîntece de vitejie", antologia lui Victor Rusu ne aduce, prin truda îngrijitorului, treizeci de poeți, a căror inimă a bătut și a vibrat, la tonuri și pe game diferite, dar toate marcînd, o dată mai mult, locul pe care acest mare act istoric l-a avut în conștiința cîntăreților de veacuri a marilor idealuri ale națiunii române și a maselor.

Titlurile sînt dintre cele mai semnificative : Marșul roșiorilor de la Vede de M. C. Mănciulescu (Familia, iunie 1877) ; Căpitanul Mărăcineanu de D. M. Stănesc (Dorobanțul, București, 1878) ; La Plevna de ofițerul poet N. Vulovici (vol. „Stihuri oțelite", Craiova, Ed. „Ramuri", 1909), sau ode în care sentimentele dezvăluie incandescentele trăiri ale momentului : **„După secoli iar apare / Azi a României stea ! / Veniți toți, cu mic cu mare / Vă-nchinați români la ea"** (G. Sion – Steaua României) sau **„Pășiți dar, fii ai Romei, cu fruntea-n sus, măreață, / Pășiți către pămîntul ce voi ați liberat, / Cu vitejia-n piepturi, cu gloria pe față, / Cu steagul României de lauri încărcat"** (Alexandru Carpenișeanu – La armata română) și altele.

Merită apreciat efortul lui Victor Rusu care a investigat un bogat material de arhivă aducînd la zi nume aproape necunoscute pînă acuma în poezia patriotică, dar care au vibrat pentru marele eveniment, precum : C. C. Aslan, G. Baronzi, C. R. Cornărescu, George Cretzeanu, Mihai Gregoriani Bonachi, Ion A. Lapedatu, cunoscut istoric, V. D. Păun, O. C. Pleșoianu, N. Predescu, N. Pruncu, N. Scurtulescu, S. N. Șoimescu, M. Toma, sau alții cunoscuți, dar nelegați, în conștiința maselor, de eveniment ca : Barbu Delavrancea, Petre Dulfu, Al. Macedonski, N. T. Orășanu și alții.

„IMNURILE NEATÎRNĂRII" este o trudă binemeritată, închinată celor o sută de ani de la cucerirea independenței, pe care îngrijitorul – **VICTOR RUSU** și editura au adus-o drept omagiu acestui important eveniment din istoria patriei. Dacă la valoarea de conținut și utilitate a cărții adăugăm ilustrația de talent și adecvată a **IULIANEI PREDUȚ** și condițiile grafice frumoase, în care ne-am obișnuit să apară cărțile la această editură, avem chipul complet al unei lucrări de prestigios omagiu.

ION PENTEȘ

Televiziune

DUMINICĂ – 30 ianuarie

8,30 Tot înainte ! 9,2[0] Blindul Ben. 9,45 Pentru căminu[l] dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucu[r]iile muzicii. 12,30 De str[ăjă] pa[t]riei. 13,00 Telex. 13,05 Album [d]umi[ni]cal. Din sumar : Ora veselă. La [...] ora 14,00 „Ce vrăji a mai făcut nevasta mea" ; ora 14.40 Filmul muzical : „Cîntecele zăpezii". 14,55 Campionatele europene de patin[aj] artistic – demonstrațiile laureaților. Transmisiune directă de la H[e]lsinki. În pauză : Șah-mat în . . . [1]5 minute. 17,45 Drum de glorii. [1]9,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19.30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. Atunci . . . în 1907. 20,10 Film artistic : Motanul afurisit. 21,55 Varietăți de d[...]. 22,55 Telejurnal. 23,05 Telesport.

LUNI – 31 ianuarie

16,00 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Consultații juridice. 19.20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20.00 Roman-foileton : Dombay și fiul. Producție a studiourilor engleze. 21,50 Cadran mondial. 22,15 La izvoarele cîntecului. 22,45 Telejurnal.

MARȚI – 1 februarie

10,00 – 12,40 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,20 Lecții TV. pentru lucrătorii di[n] agricultură. 18,00 Cupa Mondială la schi alpin. 18,50 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 La ordinea zilei în economie. 20,10 Mai aveți o întrebare ? 20,50 Seară de teatru : Ultima cursă de Horia Lovinescu. 22,40 Un cîntec de demult. 23,05 Telejurnal.

MIERCURI – 2 februarie

16,00 Telescoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 „Țara mea, pămînt de glorii". 17,45 Mult e dulce . . . 18,20 Cupa Mondială la schi alpin. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – cronica întrecerii. 20,00 Reflector. 20,20 Telecinemateca. Ciclul „Mari cineaști" : Henri Georges Clouzot. Salariul groazei. 22,15 Cîntarea României. 22,50 Telejurnal.

JOI – 3 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,20 Doctorița din Stilpeni. 17,40 Cupa Mondială la schi alpin. 18,20 Cele mai frumoase pagini din operetele lui Offenbach și Herve. 18,50 Idei contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Împliniri . . . 20,15 Ora tineretului. 21,15 Selecțiuni din spectacolul „Norma" de Vincenzo Bellini. 22,20 Revista literar-artistică TV. 22,55 Telejurnal.

VINERI – 4 februarie

10,00 – 11,40 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 1[7],00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Telecronică pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – cronica întrecerii. 20,00 Ancheta TV. Controlul obștesc. 20,30 Film artistic : Toamna bobocilor. 22,10 Antologie lirică. 22,30 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ – 5 februarie

11,00 O viață pentru o idee. Grigore Benetato (1905-1972). 11,30 Telecinemateca (reluare). 3,25 Telex. 13,30 Formații și artiști din județul Maramureș. 13,45 Scioterapia – documentar. 14,05 Pagini muzicale. 14,30 România pitorească. 15,00 Biblioteca pentru toți N. D. Cocea. 15,30 Reportaj pe glob. 15,55 Rugbi : Franța – Țara Galilor. 17,35 Antologia filmului pentru tineret și copii. Tarzan – omul junglei. În rolul principal Johnny Weissmüller. 18,40 Muză ușoară. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Ei îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial : Kojak. 21,45 Întîlnire cu satira și umorul. 22,45 Telejurnal. 22,55 Seară de romanțe. 23,20 Săptămîna sportivă.

Televiziune

Bálint-Izsák László

Adio, Simona!

Sînt îndrăgostit ! Îndrăgostit pînă peste urechi ! N-aș fi crezut să pot iubi cu patimă la bătrînețe ! Simona ! Făptură încîntătoare ! Ochi mari, melancolici. Cu cîtă seriozitate, cu cît entuziasm mă privesc ! Mi-era teamă să-i mărturisesc vîrsta mea, pentru că ea are doar 24 de ani. Cînd totuși am adus-o în discuție, a răspuns dezaprobator : – „Un bărbat are întotdeauna acea vîrstă, pe care o simte.

– – – –

Etus îmi face scene. – „Treizeci și doi de ani am rămas cu tine la bine și la rău, deși am avut curtenitori, chiar mai deosebiți ca tine ! Acum ai fi în stare să mă azvîrli la gunoi pentru o tîrfă !" E trează pînă noaptea tîrziu, mă pîndește la întoarcere. Reproșuri, crize de plîns, amenințări. Pur și simplu e insuportabil !

Simona mă compătimește foarte mult pentru nefericirea mea familială. Mi-a oferit să locuiesc la ea. Am să mă mai gîndesc. Ce ar fi dacă aș lua-o de soție ? Mi s-a oferit un apartament frumos cu trei camere. Are și garaj. Dacă voi primi mașina, în tot cazul, am s-o înregistrez pe numele Simonei, ca nu cumva Etus sau copiii să pună mîna pe ea. Locuiește într-un apartament minuscul, în subchirie. Pe pereți, fotografii de artiști și de artiste de cinema. Are nevoie de ei, spune, o inspiră. E creatoare de modă. Tocmai caută un servici. Am ajutat-o cu cîteva sute, pînă cînd se angajează.

Am cinat pe terasa Bega. Grătar excepțional, vinuri alese. După al treilea pahar, Simona, grijulie, mi l-a luat cu tandrețe : – „Nu bea mai mult ! Dăunează sănătății tale !" Ea bea numai lichior. Am dansat. A mers cam greu, căci am avut un junghi la fiere . . . Obraznici mai sînt tinerii de azi ! Cîțiva mucoși ne-au rînjit, au făcut observații. Dar Simona le-a astupat gura.

Fiul meu, inginer, m-a căutat la fabrică. Zoli s-a răstit la mine că de ce o las pe mama lui fără bani și m-a îndemnat să mă întorc la familie. M-a numit țap bătrîn înfierbîntat. I-am urlat : – „Nu te mai cunosc ! Cară-te !" A plecat trîntind ușa . . . Douăzeci de picături de Redergin mi-au coborît tensiunea.

Dragostea Simonei mă recompensează pentru tot. Cîtă tandrețe, cîtă gingășie sufletească ! . . . Și ce de trucuri, cîtă ingeniozitate ! . . . – „Ești un bărbat divin !" – șoptea, cînd i-am luat material pentru un costum și un medalion de aur. Era copleșită. – „Ai un gust uimitor, Țucu !"

Toată ziua a plouat cu găleata. Degeaba, a sosit toamna ! . . . Am luat cina la Palace. Ulterior am regretat-o. Marțea e o zi cu ghinion, aș fi putut s-o știu . . . A venit la masa noastră un tip înalt, voinic. Purta blugi, pulover verde, avea păr blond lung, barbă, lulea scurtă . . . Simona sare în picioare : – „Aurel ! Tu ești ?" Îmbrățișări, sărutări. – „Permite-mi, Țucu, să ți-l prezint pe vărul meu. E student **la facultatea de circulație auto** din București . . . Am zis bine, Aurel ?" – „Mda . . . aproximativ . . ." – „Ia cina cu noi, nu ne refuza, că Țucu se va supăra". Nici nu-i trecu prin gînd să refuze invitația. Înfulecă cît șapte, iar Simona îl îndemnă să comande cu curaj. Iubițica mea visătoare se învioră în compania vărului ei, de nici n-o mai recunoscui . . . Și cum îi mai zîmbea. Pe mine junghiurile m-au supărat din nou, așa că Simona a fost nevoită să danseze cu Aurel. Rudă încoace, rudă încolo, totuși n-ar fi trebuit să se vîre într-atît în dromaderul acela !

Aseară n-am găsit-o acasă. M-a introdus gazda ei. Am așteptat-o. A venit acasă pe la miezul nopții. – „Țucu, dragă, iartă-mă, a trebuit să dau o fugă la Lia. Sărmanei i s-a făcut rău, așteaptă un copil și e singură, soțul ei e la Porțile de Fier". Am ascultat-o neîncrezător, Simona simți ce gînduri mă frămîntă. Mă privi prelung, cu reproș, cu acele priviri intense, splendide. – „Vezi, așa sînteți voi, bărbații !" Lacrimile i-au inundat ochii. M-am rușinat. I-am cerut iertare și i-am sărutat mîna.

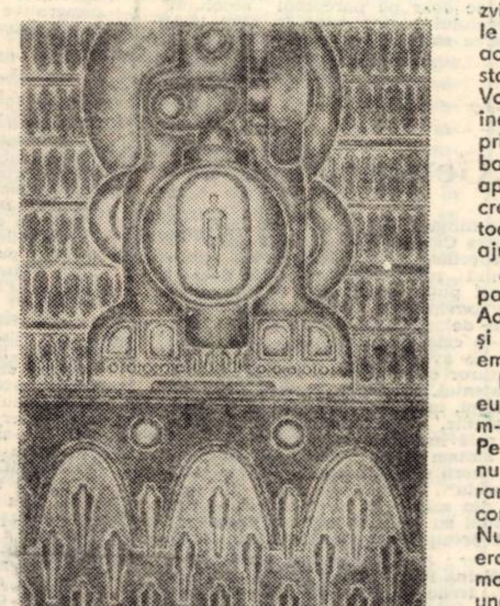

Robert Schiff : „HOMO TECHNICUS"

Să nu uit ! Trebuie să scot bani de la CEC. I-am promis gazdei, că-i voi achita datoriile Simonei. Îi datorează chiria pe trei luni. Simona nu trebuie să afle ! S-ar putea supăra.

M-am întîlnit cu Lonci și Pistike în fața Operei. Hrăneau porumbeii. Pistike m-a zărit de departe. – „Bunicule ! Bunicule ! . . . Mamă, vine bunicul !" Însă Lonci îl trase furioasă : – „Ăsta nu mai e bunicul tău !" Infarctul îmi dădea tîrcoale !

Necazurile vin cu duiumul. La prînz am avut găluște cu prune la felul trei. Le ador. Dar, nervos, am mușcat un sîmbure și acum s-a dus proteza mea ! Nu pot nici mînca, nici vorbi. Cum să mă arăt astfel în fața Simonei ? I-am trimis o scrisoare prin mesajer : „Renunță la mine pentru cîteva zile, îngerule ! Am întîlnire de serviciu. Mii de sărutări ! Al tău Țucu." Mi-a răspuns. „Înștiințarea ta m-a mîhnit. Îmi lipsești de-acum nespus de mult ! Dar înțeleg că pentru tine datoria e înainte de toate. Mii de sărutări ! Simona ta credincioasă" . . . Ce ghinion ! Chiar atunci, cînd am fi putut să ne ducem să vedem apartamentul acela cu trei camere și cu garaj !

Totuși, nu am rezistat fără ea mai mult de 24 de ore. Seara am luat un taxi și hai la ea ! Cine mă iubește atît de mult, va trece cu vederea peste această sîsîitură trecătoare . . . însă fereastra ei era întunecată. Probabil că nu m-a așteptat și a fugit pînă la Lia. Cîtă bunătate la fata asta ! Ajută pe oricine poate . . . N-am mai urcat pînă la apartamentul ei. De ce să urc două etaje, dacă nu trebuie ? O să o aștept jos, în alee. De pe banca aceasta se zărește geamul ei . . . Sufla un vînt rece și eram îngrijorat din cauza lumbago-ului meu . . . Deodată în întuneric zăresc o pereche de îndrăgostiți . . . Se apropie tăcuți, lipiți unul de altul. Se opresc mereu, se sărută. Am reușit să deslușesc că bărbatul era bine făcut. Doar nu e Aurel ? Și, în acest caz, femeia nu cumva e Simona ? Sîngele mi s-a urcat la cap, tîmplele îmi zvîcneau, ca și cum s-ar fi tras clopotele . . . Nu ! De loc nu e sigur, că ei sînt aceia. Trebuie să mă conving serios despre starea de lucruri, înainte de a acuza . . . Voiam să mă furișez după ei, dar cînd am încercat să mă ridic, un junghi mi-a cuprins mijlocul, și am căzut din nou pe bancă . . . Sus, la Simona, în curînd s-a aprins lumina și o mînă a tras în mod discret ruloul ! A fost o întîmplare îngrozitoare ! Nici nu știu cum am reușit să ajung pînă la stația de tramvai . . .

A doua zi, dentistul a fost surprins de paloarea mea. – „Să vă iau tensiunea. Aoleu ! O sută nouăzeci și opt pe optzeci și cinci ! Nu e de glumit ! Evitați ori ce emoție."

Proteza mea e terminată. Dar sînt sfîrșit eu și așa. În ciuda tuturor acestor semne, m-a cuprins un nestăvilit dor de Simona. Pe la ora șase m-am dus la ea. Soneria nu funcționa. Era deconectată cu siguranță. Fiica gazdei m-a introdus prin baia comună. Simona nu m-a observat imediat. Nu era singură. Era cu „vărul" ei ! Amîndoi erau în pijama ! Aurel, pe recameu. Simona, în mijlocul camerei. Pe cap purta una din pălăriile mele. Pe spate, balonul meu verde ! În mînă, umbrela mea !!! Aceea, pe care, din prevedere, am lăsat-o la ea împreună cu pălăria. Se încovoia, își freca mijlocul, gemea, șchiopăta, tușea și-mi imita vocea. – „Înger ! Zînă ! Îmi închipui, ce sacrificiu imens reprezintă pentru tine să renunți la un bărbat divin ca Țucu al tău !" Iar Aurel, pe recameu, cu o lulea între măsele, se rostogolea de rîs.

S-a terminat ! Nu mai există continuare ! De două ori cîte douăzeci de picături de Redergin nu s-au dovedit a fi exagerate. Important e faptul că mă împac cu familia. Mă întorc la Etus. Pe lîngă faptul că sînt luat în batjocură, să mai și plătesc ? . . . Adio, splendizi ochi melancolici ! Adio, Simona mea credincioasă ! Adio, apoplexie !

Traducerea : IULIA SCHIFF

Echo

„TATĂL NOSTRU UNEORI"

de Eugen Lumezianu

Eveniment artistic de excepție, deschiderea actualei stagiuni a Teatrului dramatic din Constanța cu piesa **TATĂL NOSTRU UNEORI** de **EUGEN LUMEZIANU**, în premieră absolută, se cuvine din două motive consemnată : pentru remarcabila valoare a textului și pentru înalta ținută a spectacolului. La cea dintîi piesă jucată, dar nu și prima scrisă, Eugen Lumezianu demonstrează cu prisosință înzestrarea sa pentru teatru, propunîndu-ne o lucrare scrisă cu luciditate și priceperea elaborării dramatice întîlnite la dramaturgii cu experiență și de reală vocație. Ancorată în contemporaneitate, piesa dezvoltă un conflict de ample resurse. Autorul așează în centrul dezbaterii obligațiile părinților în educarea tinerilor.

În planul construcției dramatice, lucrarea sconteazã, cu bune rezultate, pe efectele iscate din divorțul dintre aparență și realitate, iar conflictul-nucleu valorifică artistic procedeul jocului. Titlul **Tatăl nostru uneori** are în vedere tocmai jocul care se instituie, la un moment dat, în casa medicului Ștefan Nemțeanu, între fiii acestuia (Simina și Claudiu) și Vărul Alexandru, care, în glumă, ține pentru scurt timp locul tatălui lor. Pe de altă parte, modelarea personajelor utilizează și ea, în cea mai modernă manieră tehnica antitetică, ceea ce îl conduce pe autor la realizări în totalitate plauzibile. Dintre ele, două se detașează, prin ecoul în conștiința și existența celorlalți eroi. Unul este Vărul Alexandru, personaj fascinant, prin concepție și comportament, semnificînd fără ostentație cîteva din dimensiunile luminoase ale ființei umane, altul este Unchiul Rafael, stranie plăsmuire simbolică, ce nu apare pe scenă, dar al cărui spirit destructiv e gata să se facă simțit oriunde.

Transpunerea scenică a acestui text, la al cărui succes au contribuit în egală măsură toți factorii, a ocazionat un spectacol rotund, bine închegat, fără fisuri, de ridicată ținută. Regizorul **Ion Maximilian**, cu vechi și rodnice stagii la Teatrul Național din Timișoara, manifestîndu-se la nivelul celor mai bune realizări ale sale, a pus în valoare, cu inteligență și căldură, virtuțile textului. Echipa de actori, care a dat viață spectacolului, alcătuită din elemente cu experiență scenică și din tineri de talent, a intuit bine personajele, sensul și profilul lor. În primul rînd al performanțelor actoricești s-au situat **Sandu Simionică, Jean Ionescu, Diana Cheregi și Vasile Cojocaru.** Cel dintîi, în rolul Vărului Alexandru, a conturat cu finețe profilul complex al personajului, amestecul de poezie și realism specific acestui inginer agronom. Rolul medicului Șt. Nemțeanu **i-a** prilejuit lui Jean Ionescu afirmarea plenară a resurselor actoricești, jocul său impunîndu-se, de-a lungul întregii partituri, printr-o remarcabilă notă de firesc. Tînăra actriță Diana Cheregi, grație disponibilităților lirice și fizionomiei extrem de mobile, a transpus cu artă toată frămîntarea sufletească a unei tinere (Simina) cu temperament artistic și lipsită de căldura părintească. La rîndul său, talentatul Vasile Cojocaru a pus în lumină cu succes exuberanța tinerească a liceanului pe care îl interpretează (Claudiu). În celelalte roluri : Agatha Nicolau (Nina Popescu) și Viorica Faina-Borza (Valeria) – în nota obișnuită, adică bine ; Emil Bîrlădeanu (Profesorul de fizică), Valentina Bucur (Vecina) și Ion Andrei (Petruș Angheluș) – autentici ; grupul școlarilor format din Eugen Mazilu, Constantin Duicu, Elena Stănescu, Mariana Emilian, Magdalena Iorga și Ion Gavrizi – pitoresc.

Scenografia **Eugeniei Tărășescu-Jianu**, inspirată, a creat un cadru adecvat, în ton cu „atmosfera" piesei. Pentru toate acestea, se poate spune că spectacolul cu piesa **TATĂL NOSTRU UNEORI**, la Teatrul dramatic constănțean, reprezintă o întîlnire cu arta bună, adevărată.

ȘTEFAN CAREJA

Marginalii

Filaret Barbu

PARTITURA UNEI VIEȚI

Ed. Facla, 1976

Dirijor de excepție al corului „Ion Vidu" din Lugoj, fondator al Școlii muzicale din acest oraș, secretar general și președinte al Asociației corurilor și fanfarelor române din Banat, fondator al revistei cu același nume, consilier în Ministerul Artelor, profesor la Școala specială de muzică din București, compozitor eminent (operetă, operă populară, opere comice etc.), Filaret Barbu ne oferă prin această carte de memorii (consemnate de Ladislau Füredi) posibilitatea de a-i cunoaște, în detaliu, îndelungata osîrdie pe drumul oblăduit de Eutherpe. Din chiar titlul, atît de inspirat al cărții, reiese că în această lucrare de rememorări sînt consemnate doar acele fapte care au înrîurit în mare măsură destinul de muzician al lui Filaret Barbu. Așadar, în **Partitura unei vieți** avem date despre sorgintea muzicianului, despre anii săi de școală, din Lugoj și din Timișoara, despre studiile universitare de la Viena, apoi prezentarea activității sale de dirijor și a preocupărilor de creație, acordîndu-li-se o atenție specială compozițiilor : **Ana Lugojana, Plutașul de pe Bistrița,** și **Pintea Viteazul.**

A fost oare cuprins autorul de o permanentă tentație de a-și cenzura rememorările în scopul de a selecta doar faptele ce sînt în legătură cu preocupările sale artistice ? Se pare că nu. Aceasta, pentru că în lungi perioade de timp, după cum mărturisește el însuși, **„nu i se întîmplase nimic demn de a fi remarcat, nimic atît de important ca să constituie temă pentru măcar cîteva rînduri".** Și, în continuare, cu aceeași sinceritate, muzicianul i se adresează, astfel, acelui cititor care poate că **„s-a întrebat cu justificată mirare, cum de n-am amintit pînă acum nimic de cele „personale" : Nu vreau să spun – departe de mine gîndul – că aș fi fost preocupat doar de profesiune, că n-aș fi observat viața din jurul meu, că nu mi-aș fi dat seama că timpul a trecut. Sau că nu mai eram un tînerel oarecare, un adolescent. Ba chiar, dimpotrivă ! Dar – e adevărat : preocupările mele artistice, apoi crearea unei platforme care să-mi dea posibilitatea desfășurării totale primau mereu"** (p. 82).

Pentru că în carte lipsește redarea **„Vieții din jur"** (cu excepția, mai cu seamă, a frumoaselor pagini de evocare a unor aspecte din Lugoj – aici se găsesc și similitudini cu împrejurări din **Cartea vieții mele** de Victor Vlad Delamarina – și din Viena), probabil că a fost greu să fie evitate unele pagini incolore, desprinse parcă, dintr-un referat de activitate, în care **„primează mereu"** prezentarea **„preocupărilor artistice"** ale autorului. Credem, totodată, că pentru unele denivelări de ordin estetic, existente în carte, se face vinovat Ladislau Füredi, cel care „a consemnat memoriile". Iată, bunăoară, un pasaj cu neglijențe stilistice, care ar fi putut fi înlăturate cu multă ușurință : **„Nu numai aducerea aminte, ci și recunoștința față de bătrînul muzician era atunci aproape de cel de-al șaptelea deceniu al vieții sale, dar impresiona prin tinerețea sa spirituală, prin vioiciunea gîndirii și a judecății sale, dar și recunoștința mă face să-i consacru acum și aici cîteva rînduri"** (p. 78).

Prin specificul acestei „partituri a vieții" lui Filaret Barbu, cartea prezintă, în primul rînd, un netăgăduit interes pentru muzicieni, putînd fi considerată o **fișă autobiografică** de mare importanță documentară pentru o anumită perioadă, privind mișcarea muzicală bănățeană, pe de o parte și pentru un capitol (teatrul muzical) dintr-un viitor tratat de istorie a muzicii românești contemporane, pe de altă parte. Dar aceste memorii mai sînt niște punți sufletești întinse către toți cei care iubesc Banatul, întrucît trebuie să menționăm – și aceasta nu în ultimul rînd – că rareori ne-a fost dat să întîlnim o scriere în care să se manifeste, cu atîta ardoare, dragostea cuiva pentru acest ținut, precum izbucnește aceasta, mereu și mereu, în **Partitura unei vieți.** Dragostea lui Filaret Barbu pentru provincia natală, înseamnă, cu siguranță, și un permanent elogiu adus disponibilităților artistice ale Banatului ,despre care Octavian Goga spunea că este **„țara simțămîntului artistic, unde cîntecul e la el acasă și unde sufletul cald palpită în toate atingerile, ca o minunată harfă".**

AUREL TURCUȘ

Dedicații

RODIE

lui Eugen Dorcescu

Cit galben e fixat aici cu pana,
Pietriu veșmint ca haina pentru prinți,
Ca să-ți apropii buzele pe rana
De rodie cu brumele fierbinți.

Alcătuiri de verde stins cu ceață,
Deasupra de lumină și de ierbi,
Palori și vilvătăi de apă creață,
Miresme ce-n memorie le fierbi.

Ce desfătări de-amurg sub luna pală
S-au decantat aici in cuib de nopți,
Aștri visați de carnea vegetală
Ce-n bulgări de mister se lasă copți.

DAMIAN URECHE

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Impresii

În faza de masă a Festivalului **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**, am avut prilejul să urmărim formațiile artistice din ramura industriei textile, construcțiilor și industriei forestiere. Ne-au fost prezentate brigăzi artistice, formații de dans tematic, montaje literar-muzicale, formații de dansuri populare, orchestre și soliști de muzică populară. Este de înțeles că, în întreprinderile care își recrutează angajații, cu preponderență, din mediul urban, activitatea artistică este orientată spre brigadă, montaj... În vreme ce interpreții de muzică populară sînt numeroși în întreprinderile de construcții și industrie forestieră. Se observă, de asemenea, lipsa unei îndrumări temeinice și aplicate. Au urcat pe scenă interpreți care aveau, fără îndoială, calități, dar se observa că se află acolo, împreună cu orchestra acompaniatoare, pentru prima oară. Juriul a recomandat ca, în asemenea cazuri, să se ia legătura cu Școala populară de artă, în ideea de a determina ca evoluția acelor interpreți să se producă sub o îndrumare competentă. Juriul, în genere, s-a arătat deosebit de atent în a nu trece cu vederea nici o evoluție, discutînd posibilitățile de îmbunătățire a programelor prezentate. Brigăzile și montajele văzute ne obligă a semnala lipsa de inspirație a unor texte. Pentru munca interpreților nu avem decît cuvinte de laudă și, tocmai pentru a respecta efortul depus de acești oameni, n-ar fi deloc rău ca, înainte de începerea repetițiilor, textul să fie avizat de un for competent. Pentru a se evita însă însăilările întîmplătoare, în rime asonante, și fără vreo valoare. Îndrumarea celor care compun texte pentru brigadă trebuie și ea făcută cu mai mare atenție. Ceva s-a cîștigat, și anume exemplul concret. Textele pornesc, deseori, de la fapte reprobabile petrecute în întreprinderea respectivă și acestea sînt criticate fără menajamente, menționîndu-se numele celor în cauză. Dar, uneori felul în care se face critica e, la rîndul său, „criticabil". De ce, de pildă, fruntașii care se află în sală, nu sînt și în programul brigăzii ?

Există și programe mai bine gîndite, aici vom da și exemple : **„O zi obișnuită la I.T.T."**, cu unele amendamente în ce privește lungimea textului și cu aceleași observații privind exemplele bune ; montajul **„Baladă acestui pămînt"**, al întreprinderii „13 Decembrie" care are șanse de a fi mult cîștigat printr-o costumație adecvată și prin punerea la punct a luminii în scenă. Și, deocamdată, atît.

Așteptăm, totuși, cu un optimism „mai de fond" decît cel din finalurile textelor de brigadă, faza municipală, care va reuni, într-un același spectacol, pe cei mai buni. Ar fi bine să nu lipsească din sală, atunci, nici îndrumătorii formațiilor care nu au izbutit a fi admise. Poate nici ideea unui schimb de impresii, cu toți îndrumătorii, n-ar fi dintre cele mai rele. Oricum, dintr-o discuție se pot naște și idei.

ANTOANETA C. IORDACHE

După expoziția de artă populară

În cadrul Festivalului Național „Cîntarea României", la secția de etnografie a Muzeului Banatului au fost organizate două expoziții temporare de artă populară : 1) **Gâteala capului la femeile din satele bănățene**, urmată de **Motivul decorativ tricolorul în plastica tradițională.**

1. Din cadrul pieselor pentru acoperirea capului au fost expuse cepsele și conciurile (cu diverse variante), acestea fiind specifice doar pentru Banat și pentru unele enclave etnografice limitrofe. Din punct de vedere al clasificării morfologice, acestea fac parte din categoria pieselor cu formă fixă. La rîndul lor, această categorie de piese se împarte în două subdiviziuni : a) bonete care se poartă acoperite cu cîrpe, avînd rolul funcțional de a susține pieptănătura fixată pe conci ; b) bonete care se poartă neacoperite avînd un caracter festiv. Din prima subdiviziune face parte „ceapsa" – piesă care are două forme de bază : dreptunghiulară în Valea Bistrei și triunghiulară în ținutul Almăjului. Din categoria p i e s e l o r care se poartă neacoperite fac parte conciurile cu variantele cealma, tulbentul etc. Ele sînt folosite în zona de cîmpie a Banatului și au forme diferite. Un prim tip, probabil cel mai vechi, din zona Lugojului este constituit dintr-o bucată dreptunghiulară de țesătură (fundul conciului), care se prelungește cu o bandă foarte lungă, ce se înfășoară de jur împrejurul bazei piesei, formînd „obada". Interesant este faptul că obada nu este cusută de fundul cepsei, ci se fixează, atunci, cînd se pune pe cap, lăsîndu-se să atîrne, cu multă eleganță, marginea terminată cu franjuri mici de mătase. Tot în zona Lugoj, Buziaș, Făget, precum și în satele din jurul orașului Timișoara se poartă ceatma cu obada cusută de fundul cepsei, care prezintă la spate o prelungire decorată cu mărgele, monede sau flori artificiale.

Cepsele, sînt împodobite cu ornamente cusute în tehnica „împunsuri", în motive geometrice mărunte, numite „cocori", „stele", „prescuri" etc. Decorul conciurilor este realizat din fir de mătase, în alesături geometrice de mare finețe, predominînd culorile galben și brun. Ornamentele cealmei sînt țesute în aceeași tehnică „pe dos", urmărindu-se cu o oglindă, felul cum apare modelul pe fața țesăturii. De data aceasta, motivele ornamentale sînt realizate cu fir auriu, accentuîndu-se, prin aceasta, caracterul festiv al piesei și sînt presărate cu gingașe motive fitomorfe – îndeosebi boboci de trandafir – fiind evidente similitudini cu decorul opregelor țesute în aceeași tehnică.

2. În cadrul expoziției **Tricolorul...** au fost expuse piese de artă populară din diverse categorii : port tradițional, țesături de casă, piese de ceremonial și ustensile casnice. Acest motiv decorativ apare cu preponderență îndeosebi în Transilvania (incluzînd aici și Banatul) și Bucovina, adică în provinciile în care românii, fiind sub dominație austro-ungară, erau supuși unei presante acțiuni de desnaționalizare. Cele trei culori – roșu, galben și albastru – aveau în arta populară un scump simbol social, patriotic, prin care se manifesta conștiința apartenenței omului din popor la națiunea română. Folosirea motivului decorativ tricolorul în plastica tradițională este un reflex etnologic al frămîntărilor social-istorice, animate de dezideratul maselor populare de a-și înfăptui unitatea națională. Vechile izvoare etnologice învederează că românii aveau întotdeauna preferința pentru culorile roșu, galben și albastru. Credem, însă, că, în arta populară, introducerea cu bună știință a celor trei culori, ca simbol al conștiinței unității naționale, a avut loc doar pe parcursul secolului trecut și la începutul secolului nostru, pînă în anul 1918, cînd s-a desăvîrșit formarea statului național unitar.

AUREL TURCUȘ

Cenaclul „Generații XX"

Un nou cenaclu a luat ființă în Timișoara. În seara zilei de 17 ianuarie, frumoasa Casă a Tineretului a oferit cu oarecare emoție sala de spectacol primei întîlniri cu publicul a Cenaclului tineretului revoluționar din Timișoara : **GENERAȚII XX.** Nu mai puțin emoționați au intrat pe scenă cei ce aveau să ne convingă că, acest cenaclu născut din entuziasm și sprijinit de Comitetul județean U.T.C., era firesc să existe **aici**, în cele din urmă. Claudiu Iordache și Eugen Cristea ne-au avertizat dintru început : cenaclul rămîne deschis tuturor celor care se vor arăta dornici să-și demonstreze talentul. Chiar pe parcursul desfășurării acelui prim spectacol, invitația adresată participanților, de a-și exprima opiniile, a găsit un, poate neașteptat ecou, între scenă și sală închegîndu-se un dialog prelungit. **„Ne bucurăm că sîntem aici cu voi", „Vă felicităm și vă mulțumim", „Noi, tinerii din Timișoara, sîntem mîndri că avem acest cenaclu"...** scria pe multe din numeroasele bilete trimise din sală. Sînt cuvinte care obligă înainte de a încuraja, astfel au și fost înțelese, cenaciștii înșiși ambiționîndu-se să prezinte programe tot mai bune.

Au citit din versurile lor : **Ion Cădăreanu, Vasile Versavia, Lucian Bureriu, Mircea Pop, Mircea Birsilă, Claudiu Iordache ;** au recitat : **Irene Flaman Catalina, Mihaela Cornea, Kati Zazu, Eugen Cristea, Viorel Iliescu, Ștefan Sasu ;** a debutat cvartetul **„Cuteanu"**, cu o lucrare de Haydn, au cîntat muzică folk : **Victor Georoceanu, frații Mihalca, Eugen Cristea, Petrică Sîrbu, Irina Morcov.** Au cîntat și au aplaudat toți cei prezenți. A fost vorba despre tot și despre toate, despre adevăr și dragoste de țară, despre tinerețe și aspirațiile ei.

Prin caracterul său deschis, Cenaclul **Generații XX**, al Tineretului revoluționar din Timișoara, are datele pentru a potența creația tînără, înscriindu-se cu fermă opțiune în linia documentelor partidului nostru, de a descoperi și aduce la cunoștința publică pe cei mai buni dintre cei mai buni, indiferent de profesie, de a asigura un cadru de largă participare la Festivalul național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**. Revista noastră își deschide cu generozitate paginile acestor gînduri și acestui cenaclu, care, încă prin spectacolul său inaugural, își susține convingător oportunitatea.

PARTICIPANT

Muzică

Debuturi în „RIGOLETTO"

De ani de zile capodopera verdiană își dă, la Timișoreană, cu o consecvență justificată deopotrivă de celebritatea unei „Corigliani", „La donna e mobile", dar și a citorva interpreți de prestigiu. Innoirea distribuției într-un spectacol de asemenea solicitare devine necesară, oportună. Spectacolul în discuție a avut însă, alături de bucuria unor revelații, scăderi inacceptabile. Surpriza serii a furnizat-o **ADRIAN MARCU,** în rolul titular. Partitură complexă de maximă dificultate, rolul bufonului a însemnat, vocal, o realizare de ținută care merită elogii la scenă deschisă. El a impus prin timbru-i catifelat, prin egalitatea emisiei, indiferent că parcurge registrul mediu ori extensiuni în extremele ambitusului vocal. Noblețea, distincția, aceste voci ne-au rememorat cu plăcere cîte ceva din versiunile de odinioară ale lui Alex. Bodescu. Așteptăm, pentru viitoarele evoluții, acum cînd linia mare a rolului a fost atît de frumos rezolvată, soluții prompte, spre a colora scenic personajul, licitînd un plus de nuanțe interpretative (Augmentarea dramatismului, exultarea sentimentului de duioșie paternă, potențate prin intensificarea propriilor trăiri).

În Maddalena – acest personaj care trebuie să existe exclusiv prin puterea de seducție a feminității sale – debutanta **M. CHIRICI** ne-a apărut handicapată de efortul presupus unui prototip de ingenuă, atunci cînd devine obligată să îmbrace costumul curtezanei ! **GH. SARA,** în Sparafucile, este potrivit din toate punctele de vedere. Păcat că și la acest debut mai pășește cu stîngul din cauza unor nesiguranțe muzicale. În Ducele de Mantua, **P. BRANCO** marchează o creștere a siguranței, dezinvolturii, ratarea acutei finale sperînd să nu împieteze asupra moralului acestui valoros tenor. Timbrul rotund al baritonului și tenorului s-au asortat mai puțin cu emisia deseori stridentă, în acut, a Gildei, **A. STAN** ce a deranjat și din cauza distonărilor deasupra tonurilor reale. Sarcina dirijorului **I. TOINA** a fost dificilă, osmoza fosei cu scena trebuind să suporte suficiente înadvertențe ritmice. Un spectacol inegal, care trebuie să atenționeze asupra unor imperative de profesionalism, ce se cuvin menținute chiar și în cadrul unor spectacole de debut !

DORU MURGU

★

În mai multe rînduri, în anii care au trecut, corul Filarmonicii timișorene a primit vizita unor dirijori, oaspeți de prestigiu pentru a pregăti și prezenta publicului de aici diverse programe à cappella. În acest context, se înscrie și concertul de la finele lunii decembrie, susținut de corul Filarmonicii „Banatul", sub bagheta maestrului emerit al artei **D. D. BOTEZ** care a avut amabilitatea de a ne răspunde la cîteva întrebări :

– Publicul timișorean își amintește desigur că recentul concert pe care l-ați prezentat în sala Liceului de muzică „Ion Vidu" nu a constituit prima dumneavoastră colaborare cu Filarmonica „Banatul". Cum apreciați această reîntîlnire ?

– Într-adevăr, cu ani în urmă, am dirijat aici cîteva concerte simfonice și vocal-simfonice, însă un program à cappella nu am avut prilejul să pregătesc pînă la acest concert din luna decembrie. În perspectiva anilor se observă cu evidență că acest ansamblu coral s-a dezvoltat foarte mult, a devenit un colectiv de înalt profesionalism care interpretează cu mare ușurință și înțelegere creații din cele mai diverse genuri și stiluri componistice. Acest cor, la a cărui ascensiune au contribuit decisiv dirijorii **ION ROMÂNU** și **MIRCEA HOINIC** și care este astăzi încredințat tînărului și talentatului dirijor **DIODOR NICOARĂ,** mi-a prilejuit aici puternice emoții artistice datorită pregătirii lui, sensibilității, elasticității, atenției și facultății de a răspunde uimitor de repede la mîna celui ce dirijează.

– Programul pe care l-ați propus corului timișorean a ieșit din tiparele obișnuite à cappella ?

– Am optat ca prima parte să cuprindă cele două valoroase cicluri de „Cîntece de iubire" ale lui Brahms, în primă audiție la Timișoara, care cred eu au fost și foarte instructive pentru membrii corului. În partea a doua a programului am inclus lucrări în exclusivitate de compozitori bănățeni clasici și contemporani. După părerea mea, acest program s-a încadrat organic în ambianța de adevărată emulație pe care a declanșat-o **Festivalul național, „CÎNTAREA ROMÂNIEI".**

– Pentru că ați amintit de Festivalul „Cîntarea României" v-aș ruga să ne spuneți cum apreciați activitatea corurilor bănățene ?

– Cunoscînd tradițiile cîntului coral aici în Banat, cred și sînt convins că aceste ansambluri vor oferi și în continuare satisfacții pe măsura bunului nume cu care se mîndresc. De altfel, așa după cum am aflat, o parte dintre aceste formații sînt instruite de cîțiva membri ai corului filarmonic, unii dintre ei absolvenți ai facultății de muzică a Universității timișorene. M-aș bucura dacă prezența lor la repetițiile și concertul meu a reușit să le ofere un profit pe care să-l valorifice în nobila lor misiune, deloc ușoară, dar cu atît mai frumoasă.

IOAN TOMI

Memento

1907 - și mișcările agrare din Banat

După unirea principatelor, în viața social-politică a României rămîneau de rezolvat problema independenței, a desăvîrșirii unității naționale și înlăturarea rămășițelor feudale din agricultură. După cucerirea independenței naționale – rezolvarea problemei agrare devenea una dintre cele mai arzătoare probleme pentru poporul român. Prevederile legii rurale din 1864 și unele reglementări de mai tîrziu aduc o serie de îmbunătățiri în viața socială a satelor. Dar lipsa de pămînt, existența marilor domenii feudale și răspîndirea sistemului de arendare a pămînturilor prin mijlocitor îi aduc pe țăranii fără pămînt și cu pămînt puțin în cea mai neagră mizerie.

Împotriva acestor stări de aservire, ca o culminare a răscoalelor din 1866 și 1888, va izbucni, la 8 februarie 1907, în nordul Moldovei, cea mai impresionantă ridicare la luptă a țărănimii din epoca modernă a României. În timpul luptelor de clasă, care în scurt timp vor cuprinde vastele regiuni de la Prut pînă la Dunăre și vestul Olteniei, masele țărănești încearcă distrugerea sistemului de exploatare și în foarte multe locuri au trecut chiar la împărțirea pămînturilor. Pentru a impune și autorităților cererile lor, formulate în legătură cu pămîntul și învoielile agrare, mase compacte ale țăranilor au încercat să pătrundă și în centre administrative importante ca : Iași, Roman, Bacău, Brăila, Galați, Turnu Măgurele și chiar în București.

În aceste acțiuni, masele țăranilor răsculați aveau sprijinul sărăcimii și al proletariatului orașelor. M i ș c a r e a socialistă a adus un sprijin s u b s t a n ț i a l luptei țărănimii. Acest sprijin se intensifică odată cu reprimarea sîngeroasă a răscoalei de către clasele exploatatoare. În afara participării directe a muncitorilor la răscoale, ca la Pașcani, Buhuși, Valea Prahovei etc., elementele înaintate din conducerea mișcării muncitorești au organizat mitinguri și întruniri de protest împotriva reprimării răscoalei. Solidaritatea activă a clasei muncitoare cu cauza țărănimii aduce contribuții prețioase la cimentarea frăției între cele două clase exploatate.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, pe lîngă problema națională, problema agrară era cea mai acută din Banat. În acest ținut, pe lîngă rămășițele feudale puternice, reprezentate prin marile latifundii, – criza agrară și recoltele slabe ale anilor 1879-1881 – accentuează și mai mult situația deosebit de grea a țăranilor fără pămînt care, potrivit datelor statistice ale vremii, reprezentau peste 40 la sută din întreaga populație agrară a fostului comitat Timiș.

Față de situația lor deosebit de grea, emigrarea, la începutul secolului al XX-lea ajunge la proporții de masă. O creștere deosebită a emigranților se înregistrează în Banat unde, în 1907, au emigrat 33.726 de persoane, față de 2.010 de persoane în anul 1902.

Încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, se va diversifica lupta pentru pămînt, drepturi sociale și naționale ale țărănimii bănățene, luptă care era în strînsă legătură și era puternic sprijinită de mișcarea socialistă a muncitorilor din centrele industriale ale Banatului.

Începînd cu anii 1897, grevele de seceriș vor deveni una din principalele forme ale luptei proletariatului agrar în Banat. Pentru a înfrînge grevele izbucnite în comunele Saravale, Valcani, Sînnicolau Mare, etc. autoritățile recurg la forțele jandarmeriei și armatei, arestînd și schingiuind sute de greviști.

După înnăbușirea în sînge a grevelor de seceriș din anul 1897 și după introducerea unei legislații severe împotriva proletariatului agricol, urmează o perioadă de acalmie scurtă și relativă. Începînd cu primăvara anului 1903, mișcarea țărănească s-a înviorat în tot cuprinsul Banatului. „Agitatori socialiști" din Timișoara sînt semnalați tot mai frecvent în satele bănățene, unde se țin adevărate întruniri socialiste, cu participarea sutelor și miilor de țărani de la Cărpiniș, Iecea Mare, Cebza, Cilnic, Banloc, Moravița etc.

În creșterea spiritului revoluționar al țărănimii din Banat un rol important l-a avut ziarul „Adevărul", organul Secției române a P.S.D. din Ungaria. Marile greve de seceriș din vara anului 1904, de la Banloc, Deta, Remetea Mare, Beregsău, Giroc, Foieni, Tolvădia, precum și o serie de adunări socialiste, din peste 70 de localități rurale din Banat, ne arată gradul de dezvoltare și de organizare a țărănimii sărace din acest colț al țării.

În preajma răscoalei țăranilor din România, apare un element nou în lupta proletariatului agrar din Banat : organizarea sindicatelor agrare. Aceste organizații, care încă din vara anului 1906 cuprind peste 75 de localități din Banat, au un rol important în conducerea și organizarea grevelor de seceriș din acești ani.

În vara anului 1906, sindicatele agrare din Banat au organizat în plasa Banloc ca formă superioară a luptei de clasă greva generală a tuturor lucrătorilor agrari din acest ținut. Încercarea a eșuat din cauza intervenției brutale a autorităților, care au arestat și au judecat peste 326 din 700 de participanți la grevă. Tot în acest an, arestarea lui Traian Novac – secretarul comitetului sindicatelor agrare din plasa Timișoara, – va contribui la izbucnirea unei greve generale de protest a muncitorilor industriali din Timișoara. Acțiuni asemănătoare s-au petrecut și în Deta, unde, pe lîngă proletariatul agrar, și muncitorii din oraș au protestat energic împotriva arestării lui Petru Bockmüller, secretarul sindicatului agrar din localitate.

Colaborarea strînsă între proletariatul industrial și muncitorii agrari, în bătăliile de clasă din anii 1905-1906, precum și rolul sindicatelor agrare a fost mult apreciată de eminentul luptător socialist din România, I. C. Frimu, care a participat la Congresele social-democraților români din Timișoara (1906) și Arad (1907). Învățămintele bogate ale luptei proletariatului agricol din Banat au fost popularizate de I. C. Frimu prin coloanele ziarului „România Muncitoare" chiar în preajma izbucnirii răscoalei țăranilor din primăvara anului 1907.

În timpul răscoalei, – cînd autoritățile luau măsuri pentru î n n ă b u ș i r e a „spiritelor a g i t a t e" din comitatul Caraș-Severin, pentru înnăbușirea grevelor lucrătorilor agrari de la Parța și Timișoara, – masele largi populare din Banat urmăreau cu înfrigurare evenimentele din România. Sentimentul lor față de jertfa țăranilor a fost exprimat, poate cel mai clar, prin Rezoluția Congresului social-democraților români, ținut în zilele de 6-7 ianuarie 1908 la Arad, unde 91 de delegați, din 14 comune și 11 orașe precum și personalități de seamă ale mișcării socialiste din România, ca I. C. Frimu și Dr. Cristian Racovski au salutat **„... memoria fraților țărani căzuți pe cîmpiile României, pentru pămînt și libertate".**

KAKUCS LAJOS

Corespondenţa

Radu Bărbulescu : Mai aproape de posibilităţile Dvs. sînt poeziile **Privind printre ierburi şi Chagall.** Vă mulţumim pentru bunele aprecieri şi aşteptăm lucrări noi.

Filip : Toate lamentaţiile Dvs. sînt, bineînţeles, false. Mult mai eficient ar fi să vă apucaţi de carte, să munciţi serios, cu mai multă mîndrie şi încredere bărbătească în posibilităţile Dvs., care nu sînt de neglijat dar care se pot irosi uşor în condiţii de pauperitate intelectuală şi de leneveală. Să vă vedem la lucru. Începeţi cu ortografia.

Marius Sîrbu : Notaţii frumoase, uneori insuficient de expresive. Continuaţi. Cînd veţi avea mai mult timp şi mai multă linişte, poemele vor fi, fără îndoială, mai bune.

Sorina Gheorghe : Ne bucură aprecierile la adresa revistei noastre. Pentru difuzarea în şcoli a „Orizontului", puteţi iniţia o acţiune de abonare, individuală sau pe clase. Versurile trimise poartă amprenta începutului. Din ele se degajă o sensibilitate ce se va putea exprima, cîndva, convingător – pe măsură ce veţi înainta în cunoaşterea poeziei şi-n raport cu experienţa lirică acumulată.

G. N. Căruntu : Sînt versuri notabile. Ne-a plăcut poemul **Cireşii.**

Vasile Işfănuţ : Frecventaţi un cerc literar din oraşul Dvs. Ar fi un mijloc de confruntare cu o opinie critică necesară la început de drum. Versurile nu sînt lipsite de calităţi.

Aurel D. Cămpeanu : Rămînem la părerea anterioară. Cel puţin deocamdată.

Lirya : Exerciţii plăcute, uneori frumoase (Cîntec). Să mai vedem şi altele.

Xoesis Francisko : Ne bucură faptul că ştiţi să vă apreciaţi cu exigenţă poeziile. Două din cele trei poezii asupra cărora insistaţi să ne exprimăm ne-au cîştigat adeziunea şi le reţinem pentru tipar : **Vin aproape şi Săpînd.** Le adăugăm, din celelalte, poezia **Pluguri albe.**

L. Felicia : Multele Dvs. poeme respiră o ardentă pasiune. Uneori versul e cu adevărat remarcabil, ceea ce arată că, în condiţii de sporită exigenţă, rezultatele ar fi cu mult superioare. Lucrările sînt adesea pletorice, expresia nu e riguroasă, ea urmează mai degrabă pulsul nestăpînit al simţirii, care uneori înşeală. Mai e şi aspectul reprezentat de poeziile ce, exprimînd o mare tensiune („Buzele mele ard / A sărutul tău de pe urmă / Mi-e sete / Vreau să-ţi beau" etc.), nu reuşesc totuşi să ilumineze emoţia. Însă nici mult n-ar mai fi pînă acolo. Dar trebuie să subliniem că sînt şi poeme unde vă ştiţi cenzura – spre binele urmărit, cum sînt poeziile **Dintr-un calendar, Fior dureros,** pe care le reţinem spre publicare. Dar cum veţi semna ?

Ana Iancu : Ba să citiţi în cenaclu ! Dacă aveţi îndoieli, arătaţi-ne poeziile înainte de şedinţă. Ne place **Risipă.** Ni se pare că încercaţi o strună nouă.

Fotache Stamin Mihai : Cu toate că preferăm să ni se trimită 5-10 poezii şi nu 40, cîte aţi trimis Dvs., am înaintat cu lectura pînă la capăt, avantajaţi şi de faptul că v-aţi dactilografiat lucrările. Şi, ca să răspundem de la început întrebărilor Dvs. vă spunem că aceste poezii nu pot face un volum, pentru bunul motiv că nu sînt, după opinia noastră, în presupusa stare. Dar nu sîntem nici de părerea ultimativă pe care v-o exprimaţi, aceea de a nu mai scrie nimic niciodată. Ca-n atîtea alte cazuri, vă aflaţi undeva la jumătate drumului, dacă nu chiar mai la începutul acestuia. Iată versuri frumoase : „Cînd firul de iarbă vibrează întins sub tălpile-ţi goale / Şi flori de cireşi îţi cad peste pleoape" ; „Cum gura mea / se vrea / mingiiată de coapsele tale" ; „Culcată în soare, de iarbă-nvelită / Tu dormi la margine de rîu / Frumoasă şi suavă, liniştită / Ai braţul meu sub cap şi-o mînă după briu". Şi să încheiem – comunicîndu-vă că am reţinut poezia **Obsesie.**

Mihai S. George : Sînteţi tînăr şi cu simţire melodioasă. Citiţi mult, scrieţi, frecventaţi cenaclurile literare şi va fi vreme mai frumoasă şi mai roditoare în versurile Dvs.

Valeri M. Sivan : Vom publica poezia **Izvor.**

Mihai Nicolae : Ne place poezia **Mama.**

Sergiu Someşan : Vă urăm şi noi inspiraţie şi succes.

Icar Aman : Reţinem **Poate numai ochiul.** Ne bucurăm că vă lucraţi mai mult manuscrisele. Nu se pune problema să aruncaţi din versuri „un Caraiman cu viaţa lui cu tot". Dimpotrivă. Vă urăm sporul artistic dorit.

Sebestyen Paul : Ne plac poeziile **Tainică nuntă şi Cînd vom fi singuri şi trişti.** Vă invităm la cenaclul nostru, marţea la ora 13.

Nic. Stroescu-Sovarna : Apreciem bunele Dvs. intenţii, însă nu înţelegem de ce aţi optat pentru o formă atît de pretenţioasă, dacă la cele 14 versuri, cîte îngăduie sonetul, adăugaţi – de fiecare dată, – încă unu sau două stihuri. Dar viciul nu e numai de formă.

Nicolae Teodor Petruţ : Ne-au atras atenţia : **Stare albă şi Pentru o floare de cactus,** ce rămîn, totuşi, în nota cu care ne-aţi obişnuit.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

Pămînt

Sufletul meu
ca un rug de măceş înflorit
se trezeşte în fiecare dimineaţă
înrourat
de cum a plîns noaptea
pămîntul peste el.
Acest pămînt, matcă de infinituri
fiinţă de fiinţă,
pămînt brun ca blana de urs,
mirosind a întuneric şi a miere.
De-aş putea, aş vrea să te scald,
pămînt al ţării, greu,
pămînt al ţării cald . . .

Toamnă

Cerul e un fagure netezit bine
cu degetul,
din care picură
uneori cîte-o stea.
Şi soarele-i o lacrimă de miere
cu miros de albină
sau de chifle coapte.
E-atîta aur în toamna asta,
copacii ard de multă lumină,
pămîntul sună a gol,
gutuile blonde coboară,
pleacă un stol, şi-ncă un stol
ţipînd. Carele scîrţîie grele.
Toamnă . . .

CARMEN SANDA

Sentiment

era un timp cînd te-adormeam în mîini
cu ploile
cu brazii
depărtarea urla în clopote de ger
şi mi-era dor de aripi şi de magnolii
ninse
din suflet smulg singurătăţi de ciută
pentru imperiile mute în care-ai dispărut.

Ecou

erai tu
înnoptat şi tandru
ca o palmă imensă culcată pe cer
şi parcă ningea
şi parcă un tren mă ducea departe . . .

DOINA STOIŢA

Patrie, în august

Patrie,
ochiul meu apropie orizontul
de linia inimii,
unde pasărea libertăţii
frumos curcubeu alunecă,
în august,

GELLU DORIAN

Ca pasărea Phoenix

În trezirile timpului
De dincolo de ani,
Te revăd la fel de albă,
Aproape transparentă
În zîmbetul tău
Atît de tînăr şi cald.

Cu palmele-ţi făcute căuş lîngă izvor
Îmi aminteai de
Cuibul imaginar al păsării Phoenix.

Te priveam tăcut, fără să mă vezi,
Şi în singurătatea ta
Îţi înveleai cuminte sînii
În părul tău focoreinic
Şi plecai mai departe.

Atunci ca şi acum
Ştiam că aş fi în stare
Să mă cufund pentru totdeauna
În adîncurile ochilor tăi
Ca într-o fîntînă nedescoperită de nimeni.

Mergeai fără dorinţa
De a ajunge undeva,
Şi cînd, în sfîrşit,
M-ai auzit şoptindu-mi numele
Te-ai oprit,
Mi-ai strîns mîna,
Şi ţi-ai rezemat fruntea de pieptul meu.

Tăceam ;
Şi parcă dincolo de irisul privirii tale
Vedeam în noapte
Două flăcări
Care mă-nvăluiau ;
Şi cădeau, un pumn de cenuşă,
La picioarele tale.

Apoi, la fel ca pasărea Phoenix,
Mă năşteam din nou
Ca să mă cufund iar
În flăcările privirii tale.

RODICA IOVA

Cu compozitorul Zeno Vancea

(Urmare din pag. 1)

– După o absenţă îndelungată din oraşul de pe Timiş, aţi fost invitat din nou pe plaiurile natale. Cu acest prilej, v-am făcut cunoscute cîteva realizări şi intenţii privind activitatea corală lugojeană contemporană. Cum apreciaţi toate acestea ?

– Cu prilejul ultimei mele vizite la Lugoj am asistat la o repetiţie a corului casei de cultură de sub conducerea foarte talentatului Remus Taşcău. Am rămas foarte plăcut impresionat de înaltul nivel al acestui cor, de numărul mare de piese, din care este alcătuit repertoriul acestui cor, de calitatea corului care a fost remarcată şi în străinătate, unde a obţinut succese frumoase.

– Am beneficiat de invitaţia dumneavoastră pentru a participa, împreună cu dirijorul Remus Taşcău, la o şedinţă de cenaclu la Uniunea compozitorilor. Se prezentau lucrări evasi-avangardiste. Tot cu acest prilej ne-aţi comunicat că-i cunoaşteţi pe cîţiva autori notorii din Europa, între care Ligety ş.a. Ce părere aveţi despre această muzică ? Viitorul va avea nevoie de ea ? Sau va fi considerată doar ca un experiment ?

– La această întrebare este greu de răspuns. Eu personal nu gust muzica de avangardă, care mi se pare a fi un evident simptom de criză în care se află, în zilele noastre, muzica din ţările occidentale. Ce surprize ne va aduce viitorul ? Noul curent este în vădit declin în Apus, mai ales în ţara sa de origine, R. F. a Germaniei, din cauza faptului că publicul refuză această muzică, ce, în afară de interes pur profesional, nu aduce aceleaşi satisfacţii estetice ca muzica tradiţională, în care melodia, armonia, polifonia, o formă bine conturată, contribuie, împreună, la expresivitatea ei.

– Şi acum o întrebare mai dificilă. Vă este, desigur, greu să vorbiţi despre succesele dumneavoastră, ca muzicolog şi compozitor bine cunoscut, atît în ţară cît şi peste hotare. Vă rugăm, totuşi, s-o faceţi pentru cititorii noştri.

– Am avut succese atît în calitate de compozitor cît şi în cea de muzicolog, în ţară şi în străinătate. Dintre lucrările mele pentru orchestră, **Simfonietta nr. 1** a fost executată la Milano şi Varşovia, **Concertul pentru orchestră,** la Praga şi München, **Tripticul Simfonic,** la Berlin, Brno, Bratislava, Budapesta, Varşovia, **Cvartetul nr. 4,** la Berlin (cu ocazia Bienalei din 1972, de celebra formaţie Ulbrich din Dresda), **Cvartetul nr. 5,** la Tokio (de Asociaţia pentru muzica contemporană), baletul „Priculiciul", la Moscova şi Sofia etc. În calitate de muzicolog am participat la numeroase congrese internaţionale, articole, studii şi eseuri scrise de mine au apărut în multe reviste din străinătate.

– Vă rugăm să vă referiţi la viaţa muzicală a Timişoarei, pe care aţi cunoscut-o nemijlocit şi despre cea actuală, pe care o cunoaşteţi în calitate de vicepreşedinte al Uniunii compozitorilor din R. S. România.

– Timişoara are norocul de a avea o seamă de compozitori talentaţi, care, după moartea lui Cuteanu, Ursu şi Ijac, duc mai departe destinele muzicii bănăţene. Mă gîndesc la Remus Georgescu, Nicolae Boboc, Mircea Hoinic, Ion Românu şi sînt sigur că lor li se vor adăuga în curînd talente tinere.

– La ce lucraţi în momentul de faţă ? Alte planuri de viitor . . . ?

– Actualmente, lucrez la un concert pentru orgă şi orchestră de coarde. În domeniul muzicologiei, la cel de-al doilea volum al lucrării **„Creaţia muzicală românească în secolele XIX-XX",** al cărui prim volum a apărut cu cîţiva ani în urmă. Pentru **Epopeea Naţională,** m-am înscris cu o cantată.

– Ce element vi se pare esenţial în creaţia creatorului contemporan ?

– Cred că esenţialul este de a cuceri inima ascultărilor printr-o muzică care să fie expresia unei simţiri sincere şi profunde.

ROBERT SCHIFF

Urmare din pag 11

minat, ca de un orizont, dă imensităţii pustiului puterea înfloririi, fluturii ce plutesc inviind în razele luminoase ţinutul mort. În Creşte oraşul, casele, în îmbrăţişarea lor fraternă, ca nişte faguri, cu străzile anonime, par să întruchipeze un oraş imaginar, de vis, al basmelor nordice. Mecanism – pare, cu pistoanele, cu chiulasele sau cu braţele sale, plin de o vitalitate extraordinară, iar Homo tehnicus alegoria, ce trimite cu gîndul spre o robotizare a lumii sau spre o salvare a ei prin tehnica umanizată, devine extrem de penetrantă.

În genere, această grafică, în aparenţă închisă în alegoriile unei lumi inflexibile, tehnicizate, are un ritm interiorizat şi irumpe cu o energie abia reţinută, de împlinire prin simbolurile ei umane mult mai adînci decît le poate descifra o simplă privire.

Robert Schiff, gîndind la ontarsia şi la grafica sa, mereu, ca la etape necesare de noi evoluţii, gîndeşte, de fapt, la însăşi regenerarea permanentă a plasticii sale. Tehnica sa, lumea simbolurilor sale, motivele sale de azi şi de mîine vor fi cele care vor menţine mereu tinere arta şi uneltele sale, nu numai de vestit ceasornicar, dar, mîine, poate, şi de vestit grafician.

REFLECŢII

● Cînd spunem despre orice lucru că e apă de ploaie, înseamnă că nu cunoaştem consecinţele secetei.

● Curios, că în box tocmai atunci cînd primeşti mai mult decît dai, pierzi.

● Înţelepciunea este un dar al naturii, cu care sînt înzestraţi doar cei ce o dau şi altora.

● Medicii se laudă că au avut în mîinile lor vieţile a mii de oameni. Atunci ce să spună un acar ?

● Exemplul de fidelitate îl dau două drepte paralele. Nu se ating niciodată, dar nici nu se despart.

● O luptă-i viaţa, deci te luptă, dar fără să răneşti.

● Să încercăm să ne autodepăşim, doar cînd avem rezervorul plin.

FRANCISC HEGEDUŞ

Satirice

FABULĂ

FAPT DIVERS

Cafeaua şi romul, printr-o petiţie,
Luară-mpotriva ţigării poziţie
S-o scoată din uz,
Că face abuz
De putere,
Menţionînd în cerere
Că e o insă periculoasă
Nesănătoasă
Mă rog,
Că ar descinde din drog.
Interveni însă un om,
Care bea
Cafea
După triplu rom,
Trăgînd tacticos din ţigară,
Şi . . . problema rămase neclară.

Probabil din cauză că balul,
Consta în proverbul cu „bîrna" şi
„paiul" !

PETRA CERNĂUŢEANU

EPIGRAME

ARS POETICA

De-aştepţi la truda-ţi avîntată
O mărturie de cuvînt,
Cînd guma va zîmbi curată –
Să dai cu ciorna de pămînt !

„CURAJUL" DINAINTEA OPERAŢIEI

Nu mă tem de chirurgie :
Doctorul, la o adică,
Chiar de taie-n carne vie –
Vede că sînt mort . . . de frică !

CIOBURI

Din plin, oglinda-şi dă aportul
La truda de-nfrumuseţare ;
Mai mult de-atît, ce vină are
Că-i resimţim – ridat – efortul ?

ŞANSĂ

În goana de Pegas – riscantă –
Spre epigramă zbor, spre ea . . .
Şi chiar de-ar fi să cad din şa,
Mă „prind" de coadă – ca de-o
poantă !

DUMITRU MUNTEANU

LECTURI SATIRICE

DIMITRIE JEGA :

„Strofe cu apostrofe"

Iată, la Timişoara apare un nou volum personal de epigrame. Autor : Dimitrie Jega, un epigramist care s-a afirmat în presa ultimilor ani mai cu seamă.

Tipărită în regia autorului, cartea aceasta, care se bucură de o frumoasă ţinută grafică (cu desene de Ştefan Popa, Neboişa Rosici şi Felix Neda) este – în contextul apariţiilor similare – o reuşită.

Mai mult decît ceilalţi confraţi ai săi, Dimitrie Jega este un implicat, el se angajează ferm împotriva „umbrelor" (Unui bişniţar, Unui medic mamoş, Unui avocat pledant) sau afişează o ironie bonomă (Drama şefului de gară, Final de experienţă conjugală), dă strălucire epitafului (La moartea unui cunoscut medic) sau cochetează amical cu unii autori (Epigramistului conf. univ. Virgil Şchiopescu, Valorosului poet Damian Ureche, Poetului Valeriu Bucuroiu, Regizorului D. R. Ionescu etc.). Dar satira lui Dimitrie Jega e, nu o dată, soră bună cu umorul (Opinia unui proaspăt căsătorit, Căsnicie ratată, Unui medic veterinar navetist).

Epigramistul e şi un hîtru cronicar cotidian. De pildă, după întîlnirea epigramiştilor de la Brăila a improvizat următorul catren : „Adunaţi cam cu de-a sila / Rezultatul se văzu : / Orbul a găsit Brăila, / Epigrama însă nu" ! sau lăsîndu-se inspirat de un accident rutier : „Maşina zob şi stîlpul frînt / Şi-alăturea-un fost şofer, / Ce-opri viteza pe pămînt / Şi luă viteză către cer".

E cert, Dimitrie Jega culege izbînzi trainice atunci cînd alege drept ţintă răul din jurul său şi mai puţin atunci cînd se angajează în „amabilităţi" sau dueluri particulare (Poetului N.D.P., Umoristului Sergiu Siharu, Lui George Corbu, Inginerului Neboişa Rosici etc.). Deci : un autor matur, o carte împlinită !

ION VELICAN

Desen de ŞTEFAN POPA

DUMITRU SINITEANU :

„Urmaşii lui Păcală" (Facla, 1976)

Autorul, ni se spune în Cuvînt către cititori, NU regretă şi NU cere scuze, dacă cineva se va recunoaşte printre „urmaşii lui Păcală", sperînd că cei vizaţi „se vor scutura de anumite metehne, măcar pentru a nu se trezi (. . .) cu un păruleţ în cap". În acest fel, ţelul educativ al schiţelor e de la început declarat cititorului revenindu-i doar sarcina de a se distra pe seama celor prinşi sub „reflectorul" satiric al lui Dumitru Siniteanu şi, eventual, de a medita asupra unor racile, din păcate, încă existente. Care sînt „metehnele" încondeiate de autor ? Necinstea (**Acuzarea**), arivismul (**Gheorghe ştie trece prin . . . viaţă**), prostia şi lăcomia (**Un păr tăiat în două**), abuzul (**Cine va pleca la toamnă ?**), furtul din avutul obştesc (**Cu dragoste cu tot**), incultura şi parvenitismul (**Biblioteca**), nepotismul (**Planificator de peşti şi capre**) etc., etc.

Acestea sînt, în mare, obiectivele satirice ale schiţelor care formează prima secţiune a volumului. Partea a doua – **Urmaşii lui Păcală** – prezintă în manieră umoristică schimbările survenite într-un sat din Banat. Protagoniştii – Trăşcu, Tărăboanţă şi Tribumbi, – un fel de Păcală moderni, face cu mijloace din cele mai năstrusnice educaţie cetăţenească. Metodele sînt, uneori, cam brutale . . . Beţia, de pildă, e stîrpită prin opărire cu muşlic fiert : **„Ei gîndeşte-te tu : oamenii, beţi cum erau cine ştie ce-au înţeles, dar au fugit, mîncînd pămîntul ! Însă pînă unde ? Fix, pînă-n muşlicul fiert ! Şi-atuncia să fi auzit la tolvai şi la tolvai ! Ca şi cînd le-ar fi scos cineva unghiile, aşa zbierau ! Îi ustura trabă, că ! Şi, ăştia, hăzmăndăii, Trăşcu, Tărăboanţă şi Tribumbi, în loc să-i scoată, se tăvăleau de pămînt, de risul ce îi apucase ! Primul s-a oprit Tribumbi. S-a oprit şi a mers la marginea gropii, rînjind :**

– No, beţi d-altă oară, dacă-ţi mai putea şi nu v-au ars dăstul acuma ! Beţiviţi-vă pînă crapă maiu-n voi, că pielea v-o crăpat dăstul" ! Tuşa îngroşată a limbajului, pe de altă parte, apelul la jargon sau la excesul dialectalismelor, numele persoanelor (**Scofală, Popan, Norel Cerean, Zenovia Clăbăt, Mătrăgună, Tărăboanţă** etc.) confirmă înclinaţia lui Dumitru Siniteanu spre comicul de factură burlescă.

OLIMPIA BERCA

Itinerarii

Petersburgul lui Dostoievski

E greu de găsit un oraș atît de „literar". Să luăm numai una dintre străzile centrale – strada ce poartă numele lui Nicolai Gogol. Autorul „Sufletelor moarte" a locuit pe această stradă, în casa cu nr. 17. Sub acoperișul acestei case au prins viață vestiții săi eroi Hlestakov și Taras Bulba.

În casa vecină, cu nr. 13, era pe timpuri restaurantul lui Dumes, unde s-au întîlnit Pușkin și Dantes. Întîlnire ce a dus la un deznodămînt tragic. Casa cu nr. 13. Aici a locuit I. S Turgheniev, a stat P. I. Ceaikovski, care a venit la Petersburg să dirijeze „Simfonia patetică". Sărbătorind evenimentul la un restaurant, compozitorul a cerut un pahar cu apă, l-a băut și peste cîteva zile a murit de holeră în această casă. Casa cu nr. 23 este una din primele adrese ale lui Dostoievski. Nu-i de mirare că întregul oraș ne apare ca un imens muzeu. Situat pe o sută de insule, construit după regulile severe ale geometriei, orașul desfată ochii vizitatorului cu faleze îmbrăcate în granit cenușiu, roz sau negru, cu străzi drepte, străjuite de clădiri în stil baroc sau empire, cu parcuri și monumente, catedrale impunătoare, cupole aurite, poduri cu dantele din fier forjat și mii

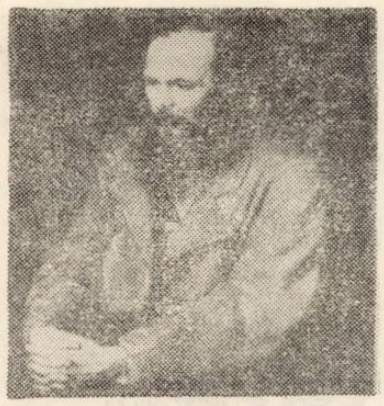

de sculpturi. Sculpturile se întîlnesc la orice pas, oriunde te-ai duce, pe malurile rîurilor, în parcuri sau în piețele orașului – lei, sfincși, zei și zeițe, îngeri, regi și conducători de oști, figuri fantastice, cai, care triumfale. Toată această bogăție din piatră, fier, granit și marmură nu poate să nu impresioneze, să nu trezească admirația adîncă în fața geniului omenesc, a miinilor ce au ridicat acest oraș sub cerul nordic.

În zilele mohorîte, clădirile și podurile orașului se pierd în voalul des al ceților, sculpturile iau înfățișări ciudate, fantasmagorice. În zilele senine, orașul e sobru, solemn, puțin rece. Cerul parcă e mai albastru, granitul și marmura strălucesc, cupolele aurite ale catedralelor scintelează în razele soarelui. Vine vremea nopților albe. Amurgul nu se grăbește să părăsească orașul, zorile serilor și ale dimineților își dau întîlnire în cerul auriu, deasupra Nevei, cu podurile ridicate. Este imposibil să descrii toate înfățișările pe care le ia, în asemenea zile, orașul de pe Neva. Iată de ce în literatura rusă există mai multe Petersburguri. Petersburgul lui Pușkin e solemn și măreț; al lui Blok e enigmatic, pierdut în cețuri și zăpezi ; al lui Nekrasov – prozaic și mohorît ; al lui Belîi – lipsit de suflet și omenie. Gogol și Dostoievski nu descriu decît periferiile orașului. Pentru ei, Petersburgul este un oraș fantasmagoric, inegal, în care oamenii săraci rătăcesc în ceață ca sufletele pierdute în purgatoriul lui Dante...

Prima adresă a lui Dostoievski în acest oraș a fost Palatul Mihailovski, pe atunci Institutul de ingineri militari. Frații Dostoievski doreau să intre la Universitate, la Facultatea de litere. Dar sărăcia și caracterul despotic al tatălui îi aduc aici, în acest castel sumbru, semi-gotic, de culoare sîngerie. Pereții acestui castel păstrau încă vie amintirea unor evenimente tragice. Pavel I, care se temea de comploturi și ura tot ce se înfăptuise în timpurile Ecaterinei a II-a, a poruncit să se ridice acest palat-fortăreață pe o insulă izolată. Mutarea în acest palat nu l-a salvat pe împăratul rus ; peste 41 de zile a fost omorît de curtenii săi.

Fantomele castelului tulburau fantezia viitorului scriitor. Dar eroii operelor sale el nu-i găsește aici și nici în centrul orașului, pe strada Gogol, unde se mută în curînd. Eroii săi, Devușkin sau Goleadkin, numai întîmplător trec prin aceste locuri și se mir de luxul și bogăția orașului, care lor le-a hărăzit o viață mizeră.

Pe strada Gogol, în casa cu nr. 23, Feodor Mihailovici a scris cartea cea mai poetică, unică în creația sa – „Nopțile albe". Eroul romanului, un intelectual sărac, Visătorul, caută în fantasmagoriile orașului refugiu din viața meschină. Îi place să străbată orașul în nopțile albe, de-a lungul canalului Ekaterinski. Singurii lui prieteni în aceste clipe sînt clădirile. Visătorul discută cu ele despre starea lor de sănătate ; lui i se adresează și casele : „Ce m-am speriat adineaori – spune una – era cît pe-aci să ard !" „Vai, mă vopsesc în galben !" – îi strigă casa de culoare roz-deschis. Cît de singuratic trebuia să fi fost omul în acest oraș populat de milioane ca să aibă prieteni numai clădirile !

Dostoievski descrie trei nopți din viața unui om, nopți pline de iluzia fericirii apropiate, de căldura iubirii adevărate și de gingășia Nastenkăi, care pare ea însăși creația nopților albe și dispare din viața Visătorului, tot așa cum ceața nopții se risipește odată cu sosirea dimineții.

Casa cu nr. 23 este nu numai adresa primelor succese literare. De aici scriitorul a fost ridicat și dus la închisoare. Printre membrii cercului revoluționar al lui Petrașevski, care au fost condamnați la moarte, se afla și Dostoievski. O dimineață cețoasă. În piața Semionovski sînt instalate eșafoade. Primul grup de condamnați este dus la locul execuției. Dostoievski era în al doilea grup. Se pregătea de moarte. Privea ultima oară cerul, clădirile învecinate, zidul colțului străzii. Acest zid, după spusele scriitorului, îi era foarte drag. Poate de aceea mai tîrziu el va prefera să stea în case situate la colțuri de stradă și tot acolo vor locui și eroii săi. Execuția n-a avut loc. Revoluționarii au fost trimiși în exil, la muncă silnică, în Siberia. Mulți ani scriitorul a fost rupt de civilizație, de posibilitatea de a citi și a scrie. Viața din exil este zugrăvită mai tîrziu în paginile unei cărți zguduitoare – „Însemnări din Casa morților". Întors după mulți ani, Dostoievski își caută din nou un loc în Petersburg. Sărac, cu o familie numeroasă, e obligat să caute case periferice, mai ieftine. Soarta îl aduce în apropierea pieței Sennaia, cartierul mizeriei. Nu mai puțin ușor i-a fost să-și regăsească locul în literatură. Nu mai era Dostoievski de odinioară, scriitorul de tip gogolian din „școala naturală". Foștii prieteni i-au devenit dușmani. S-au schimbat idealurile, ideile filozofice, maniera literară... Locul descrierilor exacte îl ia „realismul fantastic", analiza psihologică profundă ; socialul face treptat loc moralului, general-umanului.

În apropierea pieței Sennaia, se află ultimele adrese ale lui Dostoievski. În primul rînd, casa lui Alonkin, situată, după cum era de așteptat, pe colț. La ușa acestei case a bătut, într-o zi, o tînără stenografă. Ana Grigorievna a devenit pentru Dostoievski o soție ideală, care nu numai că l-a ajutat în procesul de creație, dar a luat pe umerii săi toate grijile existenței materiale, toate treburile editoriale, destul de încurcate după moartea fratelui lui Feodor Mihailovici. Din casa lui Alonkin se pot vedea casele și drumurile eroilor celui mai vestit roman scris aici – „Crimă și pedeapsă".

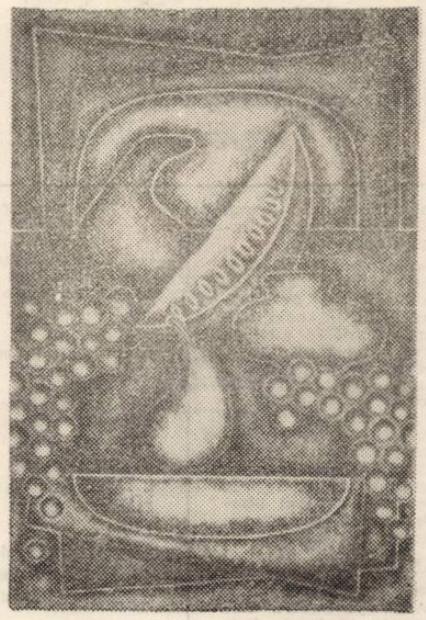

Robert Schiff „NATURĂ STATICĂ"

Într-o cîrciumă de pe Sennaia, Raskolnikov aude, vorbindu-se despre o crimă, meditînd la disputa că poți omori un om dacă faci pe alții fericiți. Pe podul Kokușkin el se întoarce acasă cu hotărîrea fermă de „a încerca" să afle dacă este „supraom sau rimă". Clădirea cu nr. 19, de pe strada Grajdanskaia, este tocmai casa unde se afla cămăruța sărăcăcioasă a lui Raskolnikov. Dacă te uiți împrejur, nu recunoști Petersburgul. Unde sînt falezele, parcurile, sculpturile ? Aici vezi îngrămădiri de case sumbre, străzi înguste, lipsite de verdeață, curți întunecoase ce se aseamănă cu niște fîntîni adînci de piatră. Străzile nu duc nicăieri. Omul se sufocă, se simte ca într-o capcană.

Hotărît s-o ucidă pe bătrîna cămătăreasă, Raskolnikov iese pe ușă, coboară cele 30 de trepte ale unei scări întunecoase, apoi încă două trepte, în cămăruța portarului, ca să-și ia toporul. De la casa lui pînă la casa cămătăresei sînt 730 de pași, cum a socotit el odată. Dacă pășim pe urmele eroului literar, ajungem la casa descrisă. Este casa de pe colț, pe canalul Griboedov, cu nr. 104. Numai aici putea să fie săvîrșită crima ; e singura casă unde curtea are două ieșiri. Descrierea este umitor de exactă. Ana Grigorievna mărturisea că a existat și piatra sub care Raskolnikov a ascuns banii și obiectele furate. Tot pe canalul Griboedov, la nr. 73, a stat Sonea Marmeladova. Aici se spovedește Raskolnikov, de aici se duce pe Sennaia, unde, în fața oamenilor simpli, în genunchi, sărută pămîntul și se căiește de crima săvîrșită. De aici începe ispășirea crimei, întoarcerea spre viață...

Iată și ultima adresă a familiei Dostoievski : casa cu nr. 2 de pe colțul străzii Iamskaia. După moartea celui mai mic dintre fii, soții Dostoievski se mută în acest apartament cu șase camere. Urci pe trepte și apeși soneria. Sună clopoțelul, se deschide ușa. Vezi în cuier o pălărie. Ai impresia că stăpînul e acasă. Treci prin camere, te oprești în ușa cabinetului. Cărți, tablouri, o cunună de lauri. O copie a celui mai îndrăgit tablou – „Madona" lui Rafael. Această capodoperă a stăruit în inima și mintea scriitorului în timpul creării romanului „Idiotul". Pe masa de lucru domnește o ordine desăvîrșită. Pe această masă au stat cîndva manuscrisele romanului „Frații Karamazov" și ale „Jurnalului unui scriitor". Se vede un bilețel : „Tăticule drag, vreau un cadou mic." Dostoievski lucra noaptea ; dimineața, copiii, ca să nu-l deranjeze, îi puneau sub ușă bilețele.

Ceasul stă oprit : „Miercuri, 28 ianuarie, ora 9 fără 20 de minute" – clipa morții scriitorului. Cu o zi înainte a lucrat, a scăpat tocul din mînă, s-a aplecat să-l ridice. Acest gest i-a fost fatal. Inima n-a rezistat...

Ultimele adrese ale scriitorului și ale eroilor săi, în Petersburg, nu sînt întîmplătoare. Cartiere sărace de oameni obidiți, asupriți, aruncați în întunericul ignoranței și deznădejdii. Și tocmai pentru ei și-a ridicat Dostoievski vocea, propovăduind umanismul și puritatea sufletească.

GALINA CERNICOVA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XXIII)

de Dan Nemesnic

„În centrul navei se afla o lădiță metalică în care se găsea izvorul „puterii" (energia de propulsie)". De aici, energia trecea prin două țevi mari pînă la cîrma și direcția navei, dar și în opt țevi mai mici. La începutul călătoriei se deschideau supapele acestei țevi, în timp ce supapele superioare se închideau. „Jetul" lovea cu mare putere în jos, ridica nava în sus, iar după ce aceasta ajungea la o înălțime suficient de mare, supapele țevilor inferioare se închideau pe jumătate și o mare parte din „jet" se îndrepta spre țeava cîrmei, împingînd nava înainte". Textul acesta nu mai trebuie comentat, el aparține unuia din cei mai mari specialiști în astrofizică.

Să mai dăm cîteva exemple :

În secolul II al erei noastre, scriitorul grec Luchian, care călătorise prin Asia Mică, Siria și Egipt, scrie un roman pe care-l intitulează Vera Historica. Romanul pare – cum s-ar zice astăzi – un „science-fiction" căci, printre altele, descrie o călătorie spre Lună :

„După ce călătorirăm astfel prin Univers șapte zile și șapte nopți, în ziua a opta descoperirăm un fel de Pămînt, în văzduh, care semăna cu o mare insulă rotundă, și răspîndea în jurul său o lumină foarte puternică"

Dar Luchian n-a fost singurul „călător" spre Lună. În anul 2.309 î.e.n Hu Iha (sau Cih Ciang Ina) era un specialist chinez în astronautică, căci luă hotărîrea fermă de a zbura în Lună cu „pasărea cerului". Această „pasăre" îi informa pe străvechiul inginer despre mișcările soarelui și despre timpul prielnic de avîntare în spațiu „pe un curent de aer strălucitor". El se avîntă într-adevăr în spațiu, unde, „nu putea vedea mișcarea de rotație a Soarelui". Atenție ! Aici omul nostru nu mai fantezează, căci numai în spațiul cosmic, călătorul nu poate să vadă mișcarea diurnă a Soarelui !

Ce-a văzut „astronautul" nostru pe Lună ? El a văzut un „orizont cu înfățișarea înghețată", iar soția sa, căci prevăzătorul soț nu era să-și lase consoarta acasă, văzu că mult cîntata Lună nu e decît „o bilă lucioasă de sticlă, enormă și foarte rece" – Față de ceea ce văzuse pe Lună echipajul lui Apollo 11, fraza de mai sus nu pare deloc aberantă.

Cei vechi dețineau cunoștințe importante referitor la ceea ce numim noi astăzi, „infinitul mic". Atomiștii antichității ne uimesc prin gîndirea lor limpede și deosebit de subtilă în această privință și rămîne într-adevăr o taină cum ajungeau la aceste performanțe, fără instrumentele necesare sau, oricum, mult mai primitive decît cele pe care le deținem noi astăzi.

Aceeași uimire ne cuprinde citind, din vechi manuscrise descifrate, despre progresele la care ajunsese astronomia în antichitate, adică „infinitul mare", nu mai puțin fascinantul domeniu al oamenilor de știință contemporani. Așa de pildă, vechi izvoare clasice fac de multe ori aluzie la ceea ce se cheamă paralaxă solară, iar istoria științei ne spune că primele observații ale acestei paralaxe au fost făcute în anul 1670, de către William Gascon. Înțelepții antichității nu aveau telescoape. A privi atare fenomen cu ochiul liber (dar cu ce instrumente oare ?) este imposibil.

Babilonienii erau astronomi desăvîrșiți. Sistemul lor de cifre precede sistemului arab, folosit astăzi în întreaga lume. Ei au întocmit o hartă a cerului înstelat, observat cu ochiul liber. Literatura greacă a păstrat numele unor astronomi babilonieni de mai tîrziu, printre care Seleucos (sec. II, î.e.n.), care a emis, încă de pe atunci, ipoteza cu privire la structura heliocentrică a lumii. De atunci se știe, de pildă, că orbita noastră terestră nu este rotundă ci eliptică. Plutarh îl citează pe Aristotel (sec. III î.e.n.) explicînd următoarele :

„Pămîntul se învîrtește într-un cerc oblic, întretimp rotindu-se în jurul propriului ax"

În al său Timeu, scris cu 2.400 ani în urmă, Platon ne prezintă un dialog dintre Solon și un preot egiptean. Din discuția celor doi se constată că înțelepții anticului Egipt știau de existența asteroizilor și a ciocnirilor pe care aceștia le provoacă din cînd în cînd cu planeta noastră. Istoria astronomiei ne spune că în urmă cu 50.000 de ani un meteorit a căzut pe teritoriul Arizonei, provocînd o explozie distrugătoare și un crater de 1,60 km lățime. În Canada, un alt bolid cosmic creează, cu 4.000 ani în urmă, un crater de 3,22 km. Puterea ciocnirii a fost comparată cu a unei bombe atomice de 200.000.000 megavați. Pămîntul nostru poartă asemenea cicatrici în mai multe locuri și cei din Australia, Arabia Saudită ori Africa știu acest lucru.

În secolul al XVIII-lea, Academia de științe din Franța s-a arătat nemulțumită de relatările vechilor înțelepți :

„În veacul nostru iluminat se mai găsesc oameni care cred că pietrele pot cădea din cer".

– Va urma –

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 3 februarie 1977 ● nr. 5 (467) 8 pag. 1 leu

XENIA ERACLIDE VREME

Anul expozițional, la Galeria de Artă din Timișoara, a fost inaugurat de vernisajul expoziției comune, datorate graficianei XENIA ERACLIDE VREME și ceramistei IULIA DINESCU, care expun, din nou, împreună.

Xenia Eraclide Vreme ne-a obișnuit să o apreciem pentru elaborarea riguroasă (uneori prea riguroasă) a gravurilor sale. Un bogat palmares expozițional, realizat în egală măsură în țară și peste hotare și numeroasele aprecieri critice pozitive aureolează o activitate de artist, susținută. La recenta expoziție, artista își păstrează constantele definitorii ale registrului său sensibil. Nou este faptul că, acum, încearcă să învingă zăgazurile și pericolul unei cerebralizări, și „își dă drumul" într-o avalanșă de desene, care se nasc, se refac unele din altele, cu prospețimea setei descoperirii desenului. Acest lucru nu rămîne fără efect și asupra gravurii sale, care capătă nuanțe noi, mai suple, cu ușoare incursiuni în zona „noii figurații". Unitare ca spirit al elaborării, dar „divergente" ca viziune, desenele expuse sînt fluide, urmărind parcă o reconstituire și reinventare a virtejurilor naturii (ritmurile creșterilor vegetale, ale genezei) alteori explicînd parcă structura regnurilor(de la cristal la munte, de la rădăcină la trunchi etc.). Ele culminează cu rafinamentul transparențelor din ciclul „Magistrale I-IV", pe teme industriale și în sugestia de kinograme suprapuse, intitulată „Desfășurarea pămîntului". Se face totodată o tranziție spre gravurile care, mai puține numeric, relevă noi aspecte de creație. Aici se îmbină geometrii (ecouri suprematiste) cu detalii concrete – obiective. Asociate liber, informațiile cumulate dezvăluie fațetele subiective ale relației artist-realitate-societate. Reținem din expoziția Xeniei Eraclide Vreme uimitoarea virtuozitate de desenator, știința de a compune, inventivitatea grafică.

CIPRIAN RADOVAN

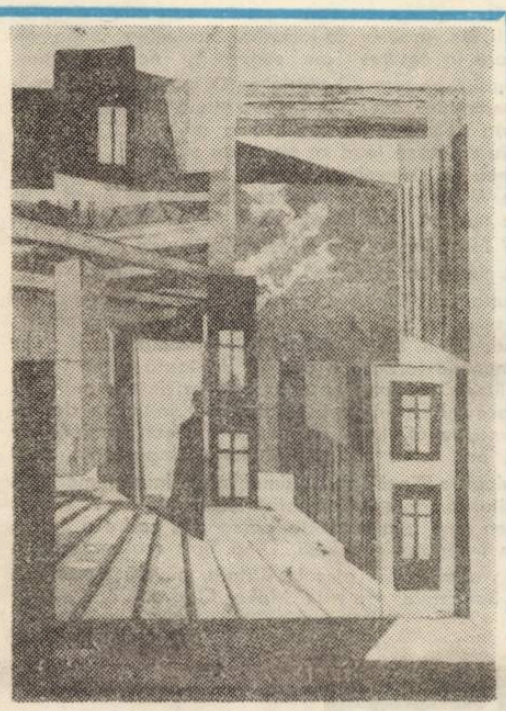

„STRADA COPILĂRIEI"

Ilustrația numărului : XENIA ERACLIDE VREME

Într-un număr viitor al revistei noastre vom publica cronica la expoziția ceramistei IULIA DINESCU.

TENTAȚIA ISTORIEI LA PROZATORII ROMÂNI DE AZI

Întorcîndu-ne în timp, ne dăm seama ușor că istoria ca temă literară a fost descoperită de romantici ; vrem să spunem că romanticii au avut primii conștința descoperirii istoriei. Redescoperirea literară a fost descoperită de romantici ; vrem să spunem că romantism al epocii noastre socialiste. Istoria noastră a devenit un izvor literar permanent și în acest sens literatura contemporană și-a asumat ca sarcină realizarea unor valoroase creații literare inspirate din trecutul de luptă al poporului și ancorate ferm în viitor. Poporul român, prin cele mai cu seamă din creațiile sale, a contribuit de-a lungul secolelor la făurirea acestei epopei ; pilonii monumentalei construcții de care vorbim pot fi identificați în marile noastre balade : Miorița, Meșterul Manole, Toma Alimoș. Scriitorii, marii scriitori în primul rînd, au apelat la istorie ca la un izvor nesecat : Bălcescu, Hașdeu, Odobescu, Eminescu, Coșbuc etc. Dar și mai aproape de noi mari creatori ca Liviu Rebreanu (în „Crăișorul Horia"), Mihail Sadoveanu (în „Șoimii", „Nicoară Potcoavă", „Frații Jderi", „Zodia Cancerului" etc.), Camil Petrescu (în „Un om între oameni") au folosit tematica istorică în opere de prima mînă.

Ca tematică, urmărită pe epoci istorice, literatura română de azi a abordat mai ales momentele de frămîntări, evenimentele eroice, viața și lupta marilor personalități din istorie. Așa cum spuneam, Bălcescu și opera lui au beneficiat de atenția unui scriitor de talia lui Camil Petrescu, care prin romanul citat a făcut o operă de reconstituire simbolică. Tudor Vladimirescu, eroul mișcării de la 1821, apare în romanul lui Paul Constant (Tudor Vladimirescu, **1960) și paralel în dramaturgia lui Mihnea Gheorghiu. Paul Constant a dedicat și o carte haiducului Iancu Jianu, reluînd mai documentat biografiile romanțate ale Bucurei Dumbravă** (Pandurul și Haiducul). **Cele două romane istorice semnate de Paul Constant sînt pînă acum cele mai bune lucrări dedicate acestor eroi.**

Unii autori s-au apropiat și de alte figuri ale istoriei, figuri ce s-au remarcat în domeniul culturii. Viața lui Dimitrie Cantemir sau a lui Constantin Brîncoveanu a format subiectul a două romane, semnate în ultimii ani de Constantin Cuza, Inorogul nu moare **și** Prințul de aur. **Personalitatea unui voievod ca Petru Cercel, prezumat frate al lui Mihai Viteazul, prezent mai mult în scaunul de aur al poeziei decît în scaunul domnesc, a fost evocată cu o documentare minuțioasă de Vasile Mănuceanu în** Perla Diavolului **(1976), Dan Tărchilă, în** Mireasa lumii **(1973), nuvelă întinsă pînă la dimensiunile unui roman, face prezentarea vieții lui Vlad Țepeș, bazată pe multe documente nefolosite suficient pînă azi, documente ce i-au servit și ca material de fond pentru drama dedicată aceluiași personaj istoric. Un cercetător ca Ștefan Andreescu face o reconstituire a epocii lui Țepeș în lucrarea** Vlad Țepeș (Dracula) între legendă și adevăr istoric **(1976). Lucrare atît de folositoare eventualilor romancieri ce-ar explora domeniul.**

Dacă lui Ștefan cel Mare, un mare creator ca Mihail Sadoveanu i-a dedicat o biografie (Viața lui Ștefan cel Mare**), și un ciclu romanesc, în vremea noastră și mai ales în ultimii ani, prozatorii au fost tentați să abordeze biografia altui mare erou, Mihai Viteazul. Citind în mod informativ romanele lui Ioan Dan (**Curierul secret, **1974) și al Lolei Stere Chiracu (**Apele negre, **1974) ne oprim la cea mai realizată operă dedicată acestei mari personalități de talie europeană, la tetralogia lui Radu Theodoru,** Vulturul **(1971–1974).**

Ca să redea o acțiune panoramică, pe autorul Vulturului **l-a interesat în prim plan epoca în care a trăit eroul și spațiul geografic în care s-a desfășurat activitatea acestui mare personaj al istoriei continentului nostru. Cele patru volume vor să prezinte o epocă în acțiune, într-o expresie a lui Nicolae Iorga, învăluită într-o poezie aspră și tragică. Mihai apare aici ca un ideal istoric permanent al Românilor, ca un șef de stat cu vederi moderne în epoca lui.**

Radu Theodoru încearcă o încadrare a lui Mihai într-o altă lumină, făcînd din el o figură renascentistă. Vulturul **e o carte scrisă din interiorul epocii, de un participant imaginar la marile victorii și înfrîngeri ale eroului, un erou al unei epopei grandioase, simbol al unității noastre naționale peste secole.**

Dar și alte epoci s-au constituit subiecte de nuvelă sau roman. Astfel o încercare de reconstituire a unor epoci mai vechi ne-a dat Ion Topolog în romanul Torna, torna fratre **(1972), investigînd secolul de formare a poporului român. N. Rădulescu-Lemnaru, în** Fiica lui Zoltes **(1975), abordează problema continuității daco-romanilor pe teritoriul de astăzi al României, insistînd asupra relației dintre om și pămîntul strămoșesc. Constantin Dumitrescu în** Cetatea nemuritoare **(1974) intenționează să restabilească – într-o modalitate literară tradițională – adevărul morții lui Decebal. O adevărată trilogie a realizat Ion Nicolae Bucur în ciclul său dac :** Sarmis, Dicomes, Sargetius.

Fără să-și propună o incursiune specială în istoria patriei, Vintilă Corbul în Căderea Constantinopolului **(1976) aruncă o lumină asupra epocii lui Mircea cel Bătrîn, așa cum făcuse cu ocazia publicării altui roman,** Dinastia Sunderland-Beauclaire **(1973), asupra mișcării lui Tudor Vladimirescu.**

Cea mai originală interpretare contemporană a tematicii istorice aparține lui Eugen Barbu, în Princepele, **roman-pamflet și basm modern totodată, în care istoria e un pretext pentru a spune adevăruri.** Princepele **este un altfel de roman istoric. Este în primul rînd o operă de ficțiune, impregnată de toate darurile autorului, cum se exprimă undeva Perpessicius, dar o ficțiune pentru care a întreprins investigații documentare extraordinare. Eugen Barbu nu prezintă aici o anumită domnie fanariotă, ci o sinteză a acestor domnii, dar chiar ceva mai mult, un pamflet la adresa oricărui fanariotism posibil.**

Sărbătorirea centenarului independenței de stat a României a prilejuit o eflorescență a acestei tematici mai ales în materie de roman. S-au anunțat cîteva titluri ce atrag de pe acum atenția : Asaltul **de Radu Theodoru și Marin Dragu,** Lumea cea mare **de Dan Mutașcu,** Moise Groza **de Petru Vintilă,** Cîmpul de maci **de Nicolae Calonfirescu,** Rug de flăcări **de Eugen Uricariu,** Însemnați cu stea în frunte **de Ada Orleanu,** Sfîrșitul redutei **de I. Aramă.**

Literatura de azi solicită istoriei patriei nu numai subiecte, necesare pe plan documentar, dar chiar modele morale în care contemporanii se pot regăsi.

EMIL MANU

Convorbiri

Cu scriitorul Mihail Moșandrei

Octogenar astăzi, aflat la vîrsta căruntețiI și aducerilor aminte, **Mihail Moșandrei** poartă cu sine laurii a peste o jumătate de veac de activitate literară, răstimp în care a publicat numeroase volume de versuri, bine primite de public și de critica literară.

Am fost cucerit de simplitatea, omenia, discreția, echilibrul moral tonifiant ale artistului, care m-a primit cu bunăvoință și s-a oferit să răspundă amabil invitației de a acorda interviul de mai jos. La cei peste 80 de ani ai săi, **Mihail Moșandrei** rămîne un tînăr și pătimaș îndrăgostit de poezie, pe care o slujește cu un devotament și o abnegație rar întîlnite.

– Stimate maestre Moșandrei, sînt bucuros că am prilejul să pot sta de vorbă cu dv., fie și în spațiul restrîns al unui interviu. Titlul unuia din ultimele dv. volume „Cărare printre ani" scrutează evoluția scrisului dv., începînd din 1929, anul debutului în volum, pînă la ineditele din ultima vreme. Ascendența dv. poetică ajunge în timp pînă la anii adolescenței bucureștene, reamintind numele poetului Dimitrie Nanu și al profesorului de limba română, Gheorghe I. Chelaru ...

– Prin unchiul meu dinspre mamă, Dimitrie Nanu, țineam și eu, în făptura mea, acea ciudată înclinare spre vis și poezie. Cum unchiul poet venea deseori pe la noi, să luăm masa împreună, se amuza, mai ales fiind și el profesor de limba franceză și scriitor, să-mi răsfoiască din curiozitate compunerile de la limba română. Se oprea cu plăcere asupra lor și îmi spunea cu un surîs complice în barba lui neagră : „Mă Mihăiță, tu vei fi scriitor ca și mine !". Părinții cînd auzeau, erau departe de a se bucura și adăuga, bietul taică-meu : „Întîi să-l vedem pe el inginer și apoi va avea destul timp liber să scrie poezii". Licențiat în drept, la Paris, după o scurtă stagiatură la București, m-am înapoiat în Cîmpulungul Muscelului, de unde mama era originară, să profesez avocatură benevol, impunîndu-mi în același timp o serioasă muncă literară. Am început să frecventez cu asiduitate „Sburătorul" lui Eugen Lovinescu și să public în revista cenaclului ; tot atunci mi-au apărut și primele plachete de versuri : „Păuni", „Găteala ploilor", „Prezența pegasului", „Singurătăți", „Ofrandă muzelor", „Lysimac", etc., am început totodată colaborarea la revistele „Adevărul literar", „Universul literar", „Viața românească", „Revista fundațiilor", „Revista română", „Ramuri", etc.... Cum vedeți, mă dădeam, cu toată inima, scrisului și muzelor ...

– Vă rugăm să ne descrieți în cîteva cuvinte atmosfera de la „Sburătorul" ...

– În scurta mea carieră bucureșteană, frecventam, duminicile, cenaclul lui Lovinescu. Aici am întîlnit o falangă întreagă de scriitori, tineri și vîrstnici... Sriitoarele ocupau spațiul unui divan foarte spațios, asemeni unor flori într-o mare glastră și de unde, panglici, mătăsuri și bucle blonde și aurii, castanii sau pană de corb, surideau voioase sau ridicau din vreme ropote de aplauze, dînd tonul, sau malițioase, subliniind ... hiatusul literar. Cum ospitalitatea lui Lovinescu era nesfîrșită, adesea biroul său din strada Cîmpineanu devenea neîncăpător, și atunci toate ușile erau deschise, puhoiul tineresc inundînd toate camerele.

În mijlocul tuturor acestor tineri visători de atunci, printre care mă număram, maestrul, cu un cuțitaș de fildeș, peste paloarea obrazului, cu privirea fixă prin lentilele ochelarilor, cu părul de zăpadă strălucitoare, din vreme în vreme, întrerupea pe lectori, pentru a le cere unele lămuriri, ce stîrneau mai totdeauna veselia.

Atmosfera era aceea a discuțiilor cît de lungi și a libertății gîndurilor, cu atît mai prețuite,

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

CONSTELAȚIA EMINESCU

Vremi bune pentru studiul și mai ales înțelegerea marilor clasici : o sărbătoare continuă, numele și amintirea geniului tutelar al literelor românești, Eminescu. Una din cărțile fundamentale ale exegezei, semnate de savantul, profesorul și nobilul artist ce poartă numele de Zoe Dumitrescu-Bușulenga se așează în raft lîngă altele, aparținînd unei mari tradiții a cercetării : Eminescu, nume fundamental, răscruce a gîndului și faptei literare, slujit cu devoțiune de mai marii scrisului de azi. Și, în aceeași direcție, perpetuarea sunetului eminescian în scrisul artist de azi. Volumul Carolinei Ilica, **„Dogoarea și flacăra"**, poetă la al doilea volum, aparținînd celei mai tinere generații de poeți, și, cred, unul dintre cele mai interesante nume ale „noului val", încearcă a descoperi, în „contextul Eminescu", emblemele unor stări ale creației : **Poetul,** artă poetică în melodie eminesciană traduce cu virtuozitate o temă a marelui poet : **„Demonul singurătății / Vine neinaripat / Și cu pleoapele pe ochi / Mă întreabă citeodat' : // – Cine ești, de știi să cînți / Mă fac om cînd te ascult. / Niciodată, niciodată / N-am știut ce să-i răspund".** Altădată, poetesele il cintau pe leronim, melancolizînd într-un cadru abundent-vegetal ; mai reflexivă, capabilă a-și privi detașată **starea de iubire,** de a comenta, de a transforma în literatură ceea ce alți poeți abandonau discursului liric, Carolina Ilica are chiar curajul de a da replici unor mari modele literare, precum în **Zeul clipei (Bacanală) : „Dionisos, zeul clipei / M-a chemat să îl dezmierd / – Roi de viespi îți este părul, / Îngina, să nu mă pierd. // Am avut intîi curajul / Să poftesc să vin cu el / Odihnindu-mă : jivină / Peste blînde piei de miel // ... / M-a cuprins (– o amăgire –) / Căci știa că nu-i rămîn / Cum nici clipele fecioare / Peste care e stăpîn".**

Un lanț subtil de comparații și de embleme trădează o poezie ce se constituie ca o **lectură** a alteia, fără a rămîne doar atît. Simboluri, surprinzătoare la prima vedere, revin în construcții geometric riguroase, parcă menite a replica sonetului renascentist. Citeodată, poeta glăsuiește ca eroinele lui Shakespeare, curiozitățile, nedumeririle și întrebările Julietei (de pildă) fiind enunțate și comentate astfel : **„Porfirul precum sîngele ? Mai bine / Să spun că sîngele e ca porfirul. / Prin rămurișul tinerelor vine, / Nerăbdător de sprinten își împinzește firul. // Împurpurează fragedul obraz / Și-apoi, cu a sfielii-mpovărare / Apasă pleoapa : ochii în extaz / Învăluindu-i cu-ale lor petale. // O, nu-l opri cînd vrea să se mai joace, / Iar cînd e ostenit dă-i bună pace. // Ca pe un prunc îl lasă-n libertate : / Să-nvețe singur jocurile toate."** (Să-nvețe singur).

Un sistem de răcire a sentimentelor, niciodată inflamate, și o rigoare a gîndului, mereu purificat în numele **modelului** poetic : lumina, albinele, dealul, frunzele, florile, stupii, mari simboluri ale poeziei și mai ales străvechi embleme ale existenței întru poezie, circulînd cu insistență în lirica ultimului moment literar, prin poeți importanți ce afectează idila, inocența stării inițiale, cuminția hieratică într-o patrie (lume) a plinătății apar, și la Carolina Ilica, însoțite de același asterisc ce anunță desolidarizarea, în numele poeziei, de „aventură", „poveste". Dar nimic afectat în această rostire familiară și totuși solemnă : **„De mi-e ușor sau greu, la mine se gîndește / Prietena de-acasă, Lana / Ea are un bărbat și-i e fidelă. / Ea are un copil și-i este mamă. / Ea are părul galben, ochii verzi / Și eu am părul galben, ochii verzi. / Ea doarme mingiiată. Eu rîvnită. // Memoria atîrnă stupi / Înghesuiți, de cuminții. / Primește-le la tine ca pe-un roi / De primăvară ; lasă-l să se-anine / În creanga ta. Doar tu mă înțelegi, / Prietenă îndepărtată, Lana /".** (Lana)

Erotica e făcută din jocuri galante, sugerate de un context livresc , aforismul, (rod al înțeleptei așezări a cuvintelor) face parte din **dialogurile** poetei : **„Nestiutoare nu mai sînt, să spun / Că** așteptarea-i aripă ușoară. / **E vară iară : iarba ne măsoară / Și** ciripește frunza în alun. // **E vară iar cînd mă gîndesc la maci /** Însingerîndu-mi brațele în taină. / **O nouă feciorie, ca o haină, / Îmi** învelește trupul. **Tu ce faci ? / Tu dormi,** căci drumul a fost greu și lung. / **Nestăpînite visuri să ajung, / Asupra** ta respir precum o mamă. // **Tu dormi, de somnul tău îmi este teamă : Te trage-n apa lui** necunoscută / **Și de la mine-n alte lumi te mută"** (Aspura ta respir).

Purificîndu-se mereu, numita senzualitate descoperă surprinzătoare apartenențe : ca în versurile poeților vechi (și, din nou, ai Renașterii) dragostea înseamnă reintegrare în **cosmos** ; am sugera (și ne-am sugera, nouă) studiul, pe temeiul relației cu **O, mamă** de Eminescu dar, deocamdată, acest text în care alternanța **ingenuitate maturitate necruțătoare** justifică o metafizică a duioșiei : **„Nu vreau să laud ce nu vreau să cînt. // Și totuși versul meu nu se-nvoiește ; // Iar te răsfață, iar te pomenește. // Nu vreau să laud ce nu vreau să pierd. / În taină te numesc și te dezmierd // În taină bucuriile-mi socot. // Te-aș îngropa în mine de-aș putea / Ce pe-un copil în pîntec te-aș purta"** (Nu vreau să laud).

Evoluția Carolinei Ilica, în acest al doilea volum al ei, mi se părea o fi de interes aparte. Remarcabile roade, deci, dă concursul Editurii Eminescu și grija pentru numele lansate e demnă de toată stima : momentul literar arădean datorează și va datora probabil enorm acestei edituri active, plină de inițiative de interes excepțional. Între debuturile ultimei stagiuni de concurs, am numit cartea lui Horia Ungureanu, apoi **Zborul vieții,** a Dinei Balș : ultimul volum laureat merită și el a fi citat în contextul povestirii legitimate de V. Voiculescu, cea care reia conflicte, personaje, cadre a literaturii din începutul secolului. Dina Balș reușește cîteva momente aparte mai ales în **Bătaia,** nuvelă romantică în stilul Sakuntalei sau a lui Makar Ciudra.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Virgil Teodorescu

POEZIE NEÎNTRERUPTĂ

Ed. Minerva, 1976

O culegere cuprinzătoare cu un titlu programatic, **Poezie neîntreruptă** publică Virgil Teodorescu, la Editura Minerva, însoțit de o **Prefață** de Nicolae Balotă și o foarte discretă notă biobibliografică. Este a treia în ordine cronologică, după **Blănurile oceanelor și alte poeme,** E.p.l., 1969, 616 pagini, conținînd toate poemele publicate pînă la acea dată, chiar și un ciclu **Din periodice și inedite 1931–1947** și apoi volumul **Poemul întîlnirilor,** Eminescu, 1971, probabil antologic, amestecînd poeme din periodice cu altele din volumele **Rocadă, Drepturi și datorii, Semicerc, Corp comun, Repaosul vocalei,** fără să-ți poți da seama de criteriul alcătuirii. De altfel nici nu se specifică în vreun loc, chiar ascuns, că ar fi vorba de o culegere. Nici actualul volum, **Poezie neîntreruptă** nu ne dezvăluie, din păcate, criteriile care au stat la baza selecției și nici cine anume a întocmit sumarul **(Blănurile oceanelor** purta specificarea : **„ediție de autor").** Se urmează, din cîte ne-am putut da seama o aproximativă ordine cronologică, primele poeme aparținînd ciclului **Din periodice,** deși **Ofranda** și **Fereastra,** incluse printre acestea sînt din volumul **Rocadă** (1966), iar **Proprietate privată, Bel canto** și **Cum vreți** din volumul **Corp comun** (1968), abia după acestea revenind la **Blănurile oceanelor** volumul de debut (1945) cu poema **Transparența cimpului magnetic.** Urmează poeme din **Butelia de Leyda** (1945), **Spectrul longevității** și **122 de cadavre** (1946), apoi din volumul **Drepturi și datorii** (1958), lipsind cu totul **Scriu negru pe alb** (1955), cîteva poeme din primul ciclu, **Caligrafia zilei** a volumului **Semicerc** (1964), abia după culegerea din **Rocadă** (1966) și **Corp comun** (1968) să urmeze ciclurile **Constructorii ruinei, Anexa la textul 6** și **Anexa la textul 7,** în întregime, de altfel și **Opalul vînăt Praga,** continuîndu-se apoi cu celelalte volume **Repaosul vocalei, Sentinela aerului** și **Heraldica mișcării.**

Cu toate aceste licențe de la o ordine strict cronologică urmărirea evoluției poetice nu pune cititorului piedici de netrecut. Virgil Teodorescu este printre cei mai de seamă reprezentanți ai avangardei românești, aparținînd celui din urmă val alături de Gellu Naum și Gherasim Luca. Figurează la loc de cinste în **Antologia** lui Sașa Pană și e analizat, în această postură, de către Ion Pop în **Avangardismul românesc.** Poezia întîiei perioade poartă semnele distincte ale avangardei : libertatea de expresie fiind largă, cu tot caracterul ei programtic, iar imagismul pregnant, indiferent de sursa lui. Din păcate lipsește din culegere **Munții din vise,** cu acele cunoscute versuri : „urăsc tot ce amenință mersul amenințător al omului spre libertate / Urăsc tot ce servește obstacolul acestei delirante eliberări / Urăsc cuvintele care trădează revolta". Dar oricare altă poemă am cita, **Viitoarele mele aventuri** sau **Proprietate privată, Gheața arsă** sau **Timpanul de vînt** vom găsi cele două caracteristici : „O stea turbure mi-a crescut pe umăr / în seara cînd pasărea umedă a morții / mi-a trecut prin singe plutind mai departe" sau „De mult pasărea morții a scăpat din sîngele meu zdrențuită și caldă / și plutește acum mai departe muiată în cifrul lui fascinant / în timp ce navele vor spinteca valurile / voi fi etern ca fundul cu dezastre și primăveri al mării / și în ziua cea mai fastuoasă a continentelor / cînd pasărea umedă a morții / se va prăbuși obosită la porți / poemul meu va rămîne în ochiul albastru al omului nou / ca peisajul agresiv al unei ere demult dispărute" **(Poemul inotătorului).**

Cu toată perspectiva unei libertăți poetice depline și cu toată deschiderea spre exces a acestei atitudini lirice, Virgil Teodorescu dovedește încă de atunci o oarecare reținere, am putea spune chiar un echilibru liric și interior ce-l distanțează de colegii de generație ; „Tramvaiul / care mă duce seara de-a lungul orașului / se oprește să culeagă oameni desfrunziți / pe care nu-i întîlnesc niciodată / în hoinărelile mele / din zilele ca niște geamlicuri mari și calde" **(Tramvaiul care mă duce seara).** La acest echilibru ce ține de însăși structura poetului se va adăuga mai tîrziu și o artă a construcției, chiar o mutație ideatică, disponibilitatea expresiei poetice rămînînd ca un semn distinctiv : „S-or alunga, sub piele, aceleași vine verzi / ca niște dansatoare nebune în livezi /, pe care înserarea le mai stringe / la pieptu-i altoit cu flori de singe, / va fulgui zăpada la geamul bine-închis, / tăcută ca-ntr-un vis, / și-n liniștea prea plină / vor murmura viorile-n surdină" **(Curînd).** Adesea discursivitatea, declarativismul exterior și declamația, mai ales la virsta de mijloc a poemelor sale, nu lipsesc. Dar pe măsură ce mijloacele poetice s-au maturizat, poetul atinge în final o lirică potolită, ce păstrează toate trăsăturile definitorii ale poeziei sale, arătînd în același timp o sedimentare și o capacitate lirică ce îndreptățesc metafora din titlul volumului. Iată poema cu care se încheie volumul, arătînd stadiul actual al poeziei lui Virgil Teodorescu : „Am cunoscut visători punctuali / Care erau exacți la întîlnire / Ca astrele-n cereasca lor rotire / Ei nu visau grădini de portocali // Prin care în neștire să se plimbe / Ci căutau cu mîini înfrigurate / Un punct de sprijin în realitate / Ca să transforme lumea și s-o schimbe. // Unii-au pierit – i-a înghițit abisul / Cu viziunea lor scăldată-n singe, // Alții-au rămas – dar nu pentru a-i plînge, / Ci pentru-a le clădi aievea visul" **(Am cunoscut).** Pentru că, pentru Virgil Teodorescu, ca pentru orice adevărat poet, poezia este un mod de existență. Ceea ce volumul **Poezie neîntreruptă** dovedește prin întreaga sa substanță, nu numai prin titlu.

ION MAXIM

Instantanee

Permutări ciclice

Profesorului OCTAVIAN POPA

Fervoarea (unora) de a reduce operele literare la figuri geometrice (ori matematice, în genere), fără să mă fi cuprins într-adevăr, mă face, totuși, să constat că, realmente, unele opere sînt reductibile la astfel de figuri ...

... între altele, o poezie ca aceasta, **Trei fețe,** a lui **Blaga :**

Copilul ride :
„Înțelepciunea și iubirea mea e jocul !"
Tînărul cîntă :
„Jocul și-nțelepciunea mea-i iubirea !"
Bătrînul tace :
„Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea !,"

mai puțin aceste trei „indicații de regie" : **„Copilul ride", „Tînărul cîntă", „Bătrînul tace"** (s.n.), e reductibilă la ceea ce, în matematici, se cheamă permutări ciclice. Astfel, fără a mai stărui, aici, asupra definiției figurii ca atare, care, de fapt, e o descriere (1) a ei, să spunem doar că permutările ciclice ale elementelor a, b, c (în cazul nostru : **„înțelepciunea", „iubirea", „jocul")** sînt b, c, a și c, a, b ..., faptul că, la Blaga, „momentul" c, a, b **(„jocul", „înțelepciunea", „iubirea")** devansează, totuși, **„momentul"** b, c, a **(„iubirea", „jocul", „înțelepciunea"),** nedatorîndu-se decît succesiunii înșeși, celei firești, a vîrstelor : copilărie, tinerețe, bătrînețe ..., și e fatal ca, timpul (altul decît cel „operatoriu", în care permutarea are loc) intervenind, el să perturbe schema însăși în frumusețea (matematică) a ei ...

... La Charles Cros, însă în Hiéroglyphe (2), ordinea de drept a acelorași permutări ciclice nu mai e clintită cu nimic :

J 'ai trois fenêtres à ma chambre :
L 'amour, la mer, la mort,
Sang vif, vert calme, violet.

O femme, doux et lourd trésor !

Froids vitraux, cloches, odeurs d 'ambre,
La mer, la mort, l 'amour,
Ne sentir que ce qui me plaît.

Femme, plus claire que le jour !

Par ce soir doré de septembre,
La mort, l 'amour, la mer,
Me noyer dans l 'oubli complet.

Femme ! Femme ! cercueil de chair !

Desigur, ceea ce, acum, ne preocupă e, mai ales, refrenul (3) poeziei : **„L 'amour, la mer, la mort",** cu variantele care decurg din permutarea celor trei elemente ce-l compun : **„La mer, la mort, l 'amour"** și, respectiv, **„La mort, l 'amour, la mer"** ... Or, cum elementele acestea – într-o transcriere fonetică ad hoc : **LAMUR, LAMER, LAMOR** – diferă numai prin vocalele U, E și O (care, aici, au funcție fonematică), și cum, pe de altă parte, fiecăruia dintre aceste elemente îi corespunde o (senzație de) culoare : **„sang vif"** (adică rouge), **„vert calme"** și **„violet",** e limpede că tocmai vocalelor (de față) le atribuie Charles Cros (ca și, de altfel, în Voyelles, Rimbaud) valori cromatice precise, ceea ce speră să ne dea poetul fiind o **„audiție colorată".** Acum, că, **„în materie de vocale", fenomenul („audiției colorate")** e, după G. Călinescu (4), **„destul de incontrolabil",** de arbitrar, e lucru sigur ; și, de altminteri, **„gama"** lui Charles Cros nu corespunde celei rimbaldiene, din care U (ou franțuzesc) lipsea, E era alb și, numai întrucît era albastru, O **(„l 'Oméga")** putea fi și violet ... Numai că, la poetul nostru, vocalele acestea : U (adică ou), E și O se regăsesc întrucîtva în înseși numele culorilor pe care le evocă : **„rOUge", „vErt"** și **„viOlet".** Ceea ce n-ar fi, totuși, mare lucru, dacă poema însăși, această cantilenă tricoloră, nu s-ar **„juca"** (discret, nu fără, însă, o surdă obstinație) la limitele spectrului heptacromatic, anume : roșul marilor pasiuni și violetul funerar ..., între extremele, alternativele acestea aflîndu-se, izbăvitor, neutrul verde, culoarea indoloră : calmul marin ..., înecul în uitare ...

(1) Cf. **Dicționar de matematici generale,** E.E.R., 1974, p. 216.

(2) Care, în tălmăcire proprie (refrenul fiind, însă, lăsat în franțuzește), sună astfel : „Odaia-mi trei ferestre are : / L 'AMOUR, LA MER, LA MORT, / Sanguină, verde, mov opac. / Femeie, – anevoios amor ! / Clopote, mosc, vitralii clare, / LA MER, LA MORT, L 'AMOUR, / Să simți doar ce ți-ar fi pe plac. / Femeie, limpede azur ! / Deci, în acest septembrie-n floare, / LA MORT, L 'AMOUR, LA MER. / Cu-a-tot-uitarea să mă-mpac. / Femeie ! Carne fără cer !".

(3) E vorba de refrenul **„de fapt"** al poeziei ..., celălalt : **„O femme ..."** etc, fiind numai **leit-motivul** ei, obsesia-i **„dureros de dulce" !**

(4) Cf. **Scriitori străini,** E.L.U., 1967, p. 783.

ȘERBAN FOARȚĂ

Cenaclu

Deci, marți, 1 februarie, pe spațiul „tipografic" a **două** ore, s-a desfășurat primul număr al **REVISTEI LITERAR-ARTISTICE** (vorbite) a cenaclului **ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR** și al **REVISTEI „ORIZONT"** din Timișoara. Cum, aici, scrisul rămîne, vom încerca, în cîteva rînduri, să facem „sumarul" revistei și (în tot atîtea rînduri) să-l vizualizăm gazetărește. La „pagina întîi", MIRCEA ȘERBĂNESCU, redactor responsabil, a semnat un cald editorial în cadrul căruia a făcut prezentarea platformei-program a acestui nou tip de ședințe de cenaclu. Pe o aceeași „pagină", sub genericul „Cele mai frumoase poezii", cu specificația : „inedite", au citit, din ultimele creații : ANGHEL DUMBRĂVEANU, ALEXANDRU JEBELEANU și EUGEN DORCESCU. În spațiul rămas liber (trebuiau să fie aduse și poezii de GEORGE DRUMUR) a început (însoțită de un frumos portret 4/6) o convorbire cu sculptorul VICTOR GAGA, realizatorul monumentului „Mihai Viteazul" de la GURUSLĂU. Interviu amplu, continuat pe întreaga „pagină" a doua, semnat de M. ȘERBĂNESCU. Pe o coloană (în chenar), la „pag. 3", poezii de LUCIAN BURERIU și MARCEL TURCU ; lîngă coloană, schița „Riul peste pietre" de MARIAN PAVELESCU. În „pag. 4", poezii de CORINA VICTORIA SEIN, AUREL TURCUȘ și DAMIAN URECHE, precum și o „Cronică literară" semnată de criticul NICOLAE ȚIRIOI (două pagini și jumătate, corp 8 aldin, 17 cicero) la cartea „CĂILE ESEULUI" de TRAIAN LIVIU BIRĂESCU, apărută recent la Ed. Facla. Pe următoarea pagină : „Istorie literară". Cîteva suculent scrise, file de „memorii" ale SOFIEI ARCAN despre Camil Petrescu. O următoare pagină dedicată muzicii, în cadrul căreia ANDREI A. LILLIN a așezat într-o binemeritată aură figura marelui dirijor și compozitor Mircea Popa. În „pag. 7", unul dintre mai tinerii confrați – CAMELIA LILIANA LOBONȚ, participantă la Tabăra de creație de la Vîrfurile, jud Arad a semnat un frumos cursiv. La „Orizont pe glob", CORNEL UNGUREANU a citit un „insert" din cartea de reportaj „Întemeierea cetății" pe care o semnează împreună cu ADRIANA BABEȚI. Pe aceeași „pag. 8" obișnuita „Poștă a redacției" semnată de ANGHEL DUMBRĂVEANU. Pe o coloană de 8 cicero au citit : I. MIHALACHE, ADRIAN DERLEA, LIUT SPERANȚA și ION MORODAN. Jos, pe tot subsolul, în chenar : „...1,5 file din capodopera : Minciuni revăzute și adăugate." (din declarația autorului – LAURENȚIU CERNEȚ). Iată, deci, „paginația" celor „vorbite". Admirabili spectatori, de data aceasta, criticii, unanimi în aplauzele care nu le angajau numele în dreptul vreunei afirmații. (Eratta în alt număr, Eratta pentru „cenaclul" trecut : numele GHINDA se va citi GHINDAR). **Marți, 8 februarie, MIRCEA BÎRSILĂ va citi poezie.**

P.E.B.

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranță auto

Ceea ce știm cu toții este că, viața înseamnă mișcare, o continuă și perpetuă mișcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează șoselele țării, fiind cel mai răspîndit și indispensabil mijloc de comunicație, o expresie elocventă a civilizației secolului XX.

Explozia rutieră declanșată la noi în țară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mișcare și bunăstare ci, în egală măsură și ideea că relația OM-MAȘINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulație și urmările sale.

Riscurile care stau în fața omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute și este firesc ca epoca modernă – în care accidentul de circulație constituie un mare flagel – să creeze și mijloace specifice de mare eficiență pentru contracararea și limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătățire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulație rutieră și modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în fața neprevăzutului, este centura de siguranță, ustensil de maximă eficiență din dotarea automobiliștilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere brașoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulația rutieră, fiind din punct de vedere al calității, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată și standardizată sub numărul 9842/1–74, centura de siguranță auto marca Super, se află în producția de serie a întreprinderii brașovene în două variante constructive și anume :

– centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală și una diagonală.

– centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la șold la umărul opus.

Terminologie, funcționalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranță auto se înțelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame și piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată și fabricată în așa fel, încît atunci cînd este corect montată și corect purtată de ocupant, buna sa funcționare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerație bruscă a autovehicolului.

Ca structură și funcționalitate (utilizare), o centură de siguranță auto se compune din următoarele subansamble :

– Bretelele = partea centurii care reține în poziție inițială jumătatea de sus a corpului automobiliștilor.

– Chinga = bandă flexibilă, de obicei din țesătură textilă, destinată menținerii în poziție inițială a întregului corp al automobiliștilor.

– Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcție de nevoile fiecărui utilizator.

– Cataramă de siguranță = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranță complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micșorînd pericolul de rănire gravă a ocupanților prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reținînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos și către spate, în timpul decelerației, forța exercitată asupra părților abdominale ale ocupanților. În același timp, datorită elasticității, distribuie forța la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanților, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcției, centura de siguranță trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din șapte elemente și anume :

1. elemente de reținere a corpului.
2. elemente de rezistență la sarcină, care pot face parte din elemente'e de reținere a corpului.
3. piese de fixare, care permit atașarea la structura autovehiculului a elementelor de reținere a corpului și a celor de rezistență la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcție de necesitățile ocupanților) reperelor de reținere a corpului.
5. elemente care asigură și fixează pasagerul în sistemul de reținere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliștii români se găsesc pentru prima dată confruntați cu montarea și folosirea centurii de siguranță, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componența elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schița de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucșe cu guler mare
10) șaibă elastică
11) șaibă
12) șurub
13) bucșe cu guler mic
14) bucșă
15) șaibă grower
16) piuliță
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucșă lungă
20) șurub lung

SCHIȚE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANȚĂ cu 3 puncte de fixare

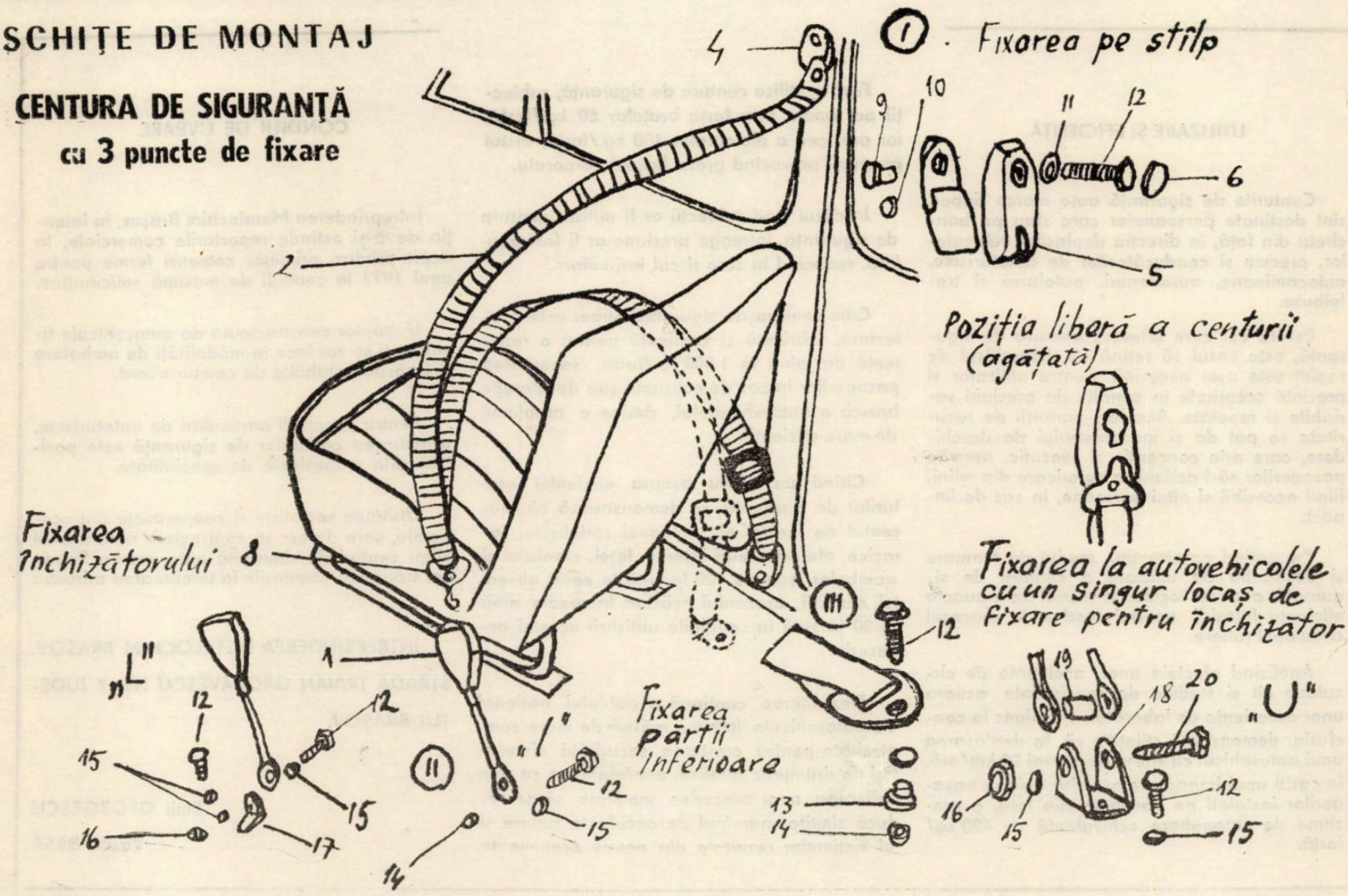

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 2 puncte de fixare

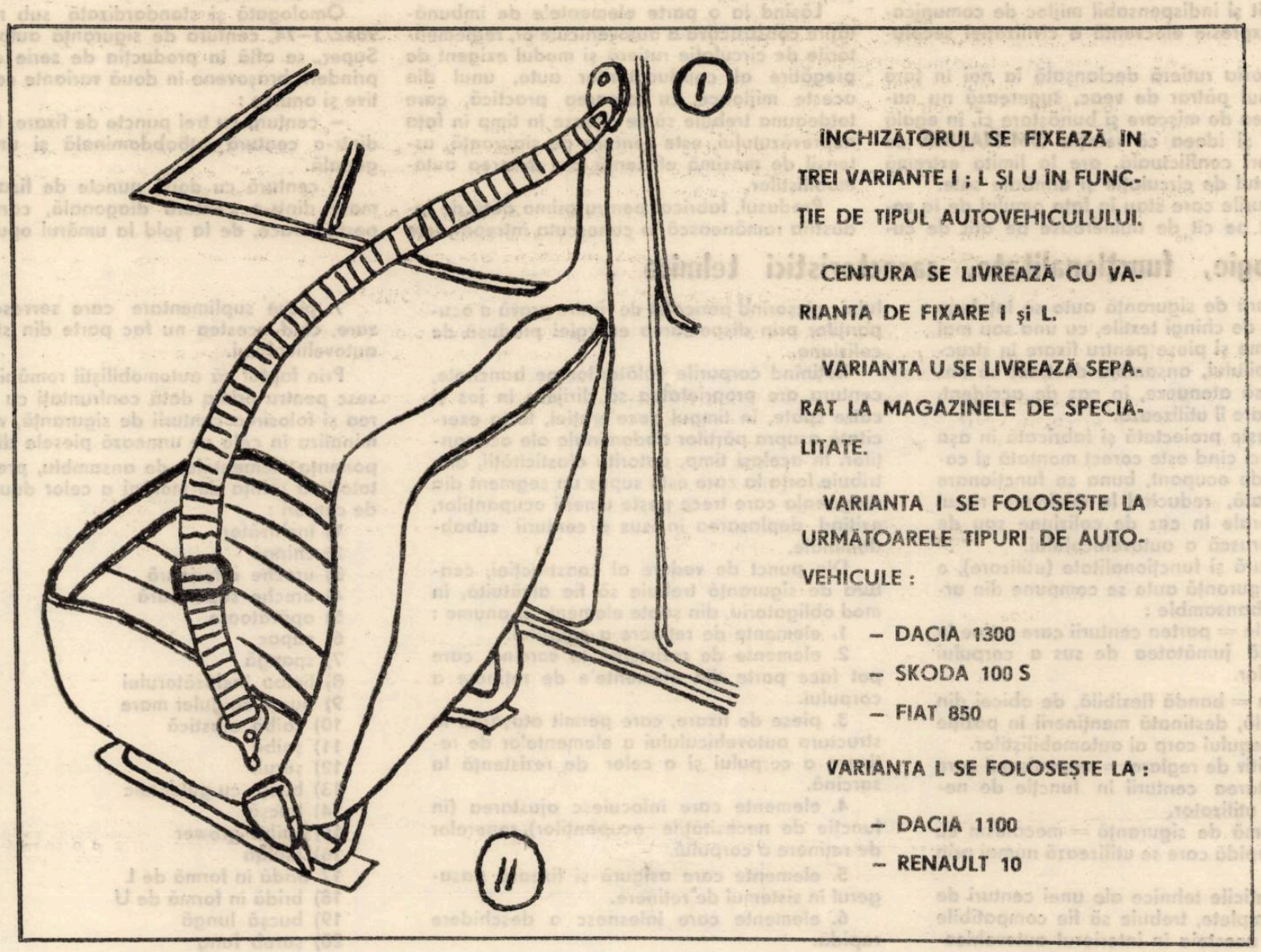

ÎNCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l actioneze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

Citind un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, fetei, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZAVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU

Vasile BASA

CENTENARUL INDEPENDENȚEI – 1877–1977

GRIVIȚA 1877, EROISMUL SOLDATULUI GRIGORE ION

Admirabilele dovezi ale eroismului ostașilor români, care, disprețuind moartea, s-au repezit asupra redutelor și tranșeelor otomane în 1877, respingîndu-l și înfrîngîndu-l pe vrăjmaș, fac să strălucească și mai puternic steaua marilor eroi ai istoriei poporului român. În 1877, la asaltul redutelor și fortificațiilor de la Plevna, Smîrdan, Griviția, Rahova și altele, dorobanții, roșiorii și călărașii s-au acoperit de glorie nepieritoare. În amintirea poporului român, vor rămîne veșnice faptele de arme ale căpitanului Valter Mărăcineanu, ale maiorilor Sonțu și Ene, ale soldatului Grigore Ion și a atîtor și atîtor alții.

Plevna devine un simbol al unui glorios capitol al luptei îndelungate pentru neatîrnare ; aici, în urmă cu un secol, prin victoria armatei române și a celei rusești asupra trupelor otomane, mărețul ideal de libertate și independență deplină al statului român a căpătat consacrarea definitivă. Asupra acestor lupte, „Gazeta Transilvaniei" din 19 septembrie 1877 scria într-un articol următoarele :

„Bucuria ce trebuie să o resimțim asupra succeselor strălucitoare ale stindardului român, care primul a fost plantat pe șanțurile de la Griviția, se tulbură astăzi numai prin știrile ce ne sosesc despre pierderile enorme ce le-au suferit bravele batalioane române. Ajutor pentru frații noștri ! Săriți în ajutorul bravilor de la Griviția care și-au vărsat sîngele pentru patrie ! Aceste exclamări se aud astăzi în toate părțile României, ele străbat pînă la noi".

Pe baza planului de operații, armata română urma să acționeze în sectorul Griviția, în acea zonă a frontului antiotoman, unde se aflau amplasate cele mai puternice redute pentru apărarea Plevnei. Planul atacului asupra redutei Griviția, din 29 august 1877, al generalului Cernat, comandantul trupelor române, punea, în fața corpului de armată român, misiunea de a da asalt redutei celei mari care se afla în fața pozițiilor. În planul susmențional se specifica :

„Mîine, 30 august, Corpul de armată român va da asalt redutei mari, care se află în fața pozițiilor sale. Divizia a 4-a va da pentru atac o coloană de patru batalioane sub comanda unui comandant special ; aceste coloane vor fi adunate în vîlceaua ce se află în dosul aripii drepte a pozițiilor sale înainte de ora 5 dimineața. Divizia a 3-a va da de asemeni o coloană de 4 batalioane care trebuiesc să fie adunate în acea vîlcea la dreapta coloanei Diviziei a 4-a la ora 12,00. Batalioanele acestei coloane vor fi aduse pe rînd la un ceas și jumătate interval unul de altul, astfel, ca la ora 12,00 din zi să fie adunate toate în zisa vîlcea... Reduta fiind luată, șefii de coloană nu vor lăsa înăuntru decît numărul necesar de oameni pentru a ocupa linia de foc a redutei și vor masa rezerevele pe flancurile sale, întărindu-le imediat". –

A doua zi, la 30 august 1877, pe o vreme cețoasă și ploioasă, s-a dezlănțuit cel de al 3-lea atac asupra Plevnei. Cu hotărîre, sub ploaia de gloanțe și obuze, înfruntînd cu cutezanță primejdia morții, pășeau la atac pentru libertatea și independența țării batalioanele române de dorobanți și roșiori ; ele luau cu asalt redutele otomane, Griviția I și Griviția II, situate la 300 de metri una de cealaltă și legate între ele în șanțuri fortificate. Trupele române decimează rîndurile dușmanului, dar, la rîndul lor, dau și ele numeroase jertfe ; atacul a fost respins de cîteva ori, dar, la a 4-a reîncepere a sa, lupta corp la corp a dus la cucerirea redutei Griviția.

În timpul luptelor desfășurate pentru asaltul redutei Griviția, unul din momentele cele mai eroice pe care îl consemnează cronica desfășurării acestui război l-a constituit capturarea drapelului otoman de către sergentul Stan Gheorghe din batalionul 2 vînători. Sub titlul „Trei voinici", sînt descrise emoționant aceste evenimente de către corespondentul militar al ziarului „Rezboiul" din 19 septembrie 1877 : „Iacă cei trei voinici din batalionul al doilea de vînători, dintre cei ce s-au distins în luptele de la Plevna. Cel din mijloc este soldatul Grigore Ion, din districtul Prahova, care a luat stindardul împușcîndu-l pe turcul care fugea cu dînsul ; cel din stînga este sergentul, iar cel din dreapta caporalul care au sărit în ajutorul soldatului Grigore Ion. În ziua de 30 august, Batalionul 2 de vînători a fost cel dintîi care s-a apropiat de întăriturile turcești înainte de tiraliori. Îndată după vînători, urmau și celelalte trupe de linii și dorobanți cu scări și alte unelte pentru a se putea urca pe redute din care soldații lui Osman Pașa trăgeau mereu cu puști și tunuri contra bravilor noștri soldați. După cea mai crîncenă rezistență, trupele turcești au trebuit să se retragă, lăsînd poziția lor în mîinile românilor. Pe cînd turcii se retrăgeau s-a întîmplat incidentul luării stindardului. Iată cum narează însuși curajosul nostru vînător Grigore Ion luarea acestui glorios trofeu : „Eram înainte. Gloanțele plouau ca piatra. Turcii erau la 300 de pași, se găteau de retragere. Eram înaintea celorlalți, voiam să ucid un turc cu baioneta. Deodată văd un alt turc spătos înaintea mea fugind cu un steag. Îl ochesc, el cade, mă urc pe el cînd voia să descarce revolverul, îi înfig baioneta în piept, îi trag steagul... îl ținea strîns, mă silesc să-i smulg steagul, atunci doi turci se aruncară asupră-mi. Mă pun în apărare. Din fericire sergentul și caporalul meu îmi vin în ajutor. Culc la pămînt un turc, el culcă pe celălalt și eu am smuls steagul".

Istoria consemnează cu litere de aur aceste dovezi ale eroismului ; un înalt Ordin al Marelui Cartier General către ostași aprecia : **„În lupta de la 30 august, voi ați dovedit că virtutea ostășească n-a pierit din rîndurile ostașilor români. Sub focul cel mai viu al inamicului, ați luat o redută, un drapel și trei tunuri. Țara vă va fi recunoscătoare de devotamentul, de abnegația voastră... Deși am făcut pierderi simțitoare... sîngele vărsat nu va fi în zadar, dintr-însul va sorbi mărirea și Independența patriei".**

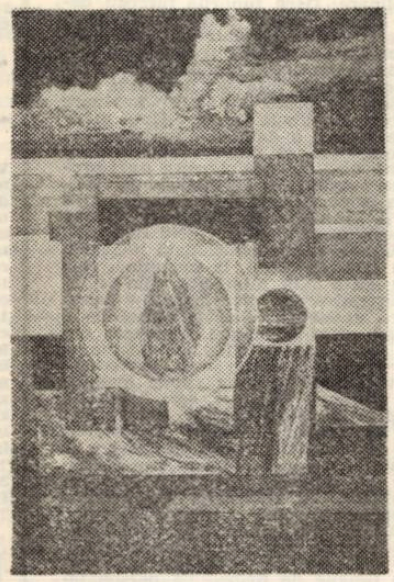

„MATERIE I"

HERBERT RABINOVICI

Formule incipiente și concludente în basmele românești

Basmele se petrec într-o lume echivalentă cu a noastră, căreia i se suprapune o dimensiune suplimentară transfigurantă. Această fuziune nu se întîmplă fără sacrificiu ; refracția este o sfîșiere distinctivă, o actualizare prin ruptură de echilibru a unor realități nediscernabile în principiul lor. Pe bună dreptate, Goethe definea spectrul solar ca fiind pătimirile luminii albe. E semnificativ numele de „spectru" : culorile sînt niște „spectre" în lumina soarelui. Mitul este etern și imuabil în **illo tempore ;** prin urmare, traducerea lui în condițiuni de spațiu și de timp este o sfîșiere în sensul literal al cuvîntului. Întrepătrunderea între cele două planuri, incredibilă logic, se face prin formule incipiente și finale tot așa de incredibile.

Poveștile străine încep cu un vag „A fost odată" („Es war einmal" ; "It was at once" ; „Il était une fois"). În românește, însă, paradoxul este epuizat pînă la capăt. „A fost odată", începe basmul românesc, dar urmează o explicitare în care logica și absurdul merg mînă în mînă : „ca niciodată" și, supralicitînd absurdul, încheie : „că de n-ar fi nu s-ar povesti". Să se observe faptul extrem de important că prima parte a formulei este la perfectul compus iar a doua, la prezent, ceea ce gramatical e o greșală (ar fi trebuit „că de n-ar fi fost nu s-ar fi povestit"). Vom reveni.

Așadar, basmul are trei faze magice : o introducere, o „operație", o concluzie **(invocatio, operatio, remissio).** Începutul este o „amintire" **(anamnesis)** a timpului mitic ; miezul este o doctrină sub formă de mit ; sfîrșitul, o slobozire, după normele perene ale hermetismului : „solve, coagula".

Cum spuneam, basmul românesc începe cu o conjurare a timpului principial, prin frămîntări de limbă, absurdități etc., menite să arate că cele două „timpuri" nu sînt guvernate de aceleași legi, ceea ce este subliniat prin absurditatea formulelor de început și de încheiere, care învăluie și dezvăluie tîlcul real al mitului.

Ne vom mărgini să relevăm enigmele cîtorva formule în basmele lui Ispirescu. Formulele acestea nu-i sînt proprii, nici exclusive, ele găsindu-se și în alte povești, pe lîngă altele, de toată frumusețea, care nu se află la autorul nostru. Ne reamintim, de pildă, începutul unui basm cules de Fundescu : „pe cînd omul atingea cu mîna cerul". Să se observe că formula nu spune „cu mîinile". Ar fi să solicităm prea mult textul, dacă am presupune că această mînă era dreapta, și că stînga arăta pămîntul, formînd gestul androginului hermetic, care unește într-însul cele de sus și cele de jos ?...

... Ceea ce izbește la Ispirescu (e un fel de a vorbi : sîntem cel dintîi care face observațiile ce urmează), ceea ce izbește, dar, la Ispirescu, este imuabilitatea acestor formule în toate basmele lui, precum în toate conjurările. Acest „a fost odată ca niciodată" e atît de obscur, încît impune unele parafrazări. E un adverb de mod, dar și de timp și loc. Astfel, în simbolism temporal : „A fost odată ca (atunci cînd era) niciodată", deci **in illo tempore,** în lumea prototipurilor. În simbolism spațial :

„A fost odată ca (acolo unde nu este) niciodată", în timpul, așadar, spațializat devenit veșnicie, în punctul de intersecție al Axei Lumii cu planul nostru de existență, căruia îi constituie centrul, punct în care toate antinomiile, complementarele, condiționările limitative dispar din lipsă de „loc".

Combinarea ambelor simbolisme : „A fost odată ca (și cum nu ar fi fost) niciodată".

Avem impresia că această structurare trebuie să fi existat și în poveștile Apusului, pierzîndu-se în cursul vremii, dar integrîndu-se bine în ceea ce a rămas : „Es war einmal wie keinmal" ; "It was at once as noonce" ; „Il était une fois comme nulle fois".

Iată, acum, cele șapte formule imuabile cu care încep basmele lui Ispirescu : 1) „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti" ; 2) „de cînd făcea plopul pere și răchita micșunele" ; 3) „de cînd se băteau urșii în coade" ; 4) „de cînd se luau de gît lupii cu mieii, de se sărutau, înfrățindu-se" ; 5) „de cînd se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă ocă de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești" ; 6) „de cînd se scria musca pe părete" ; 7) „mai mincinos cine nu crede".

Evident, formulele sînt deconcertante, dar de aici pînă la a le proclama absurde, este o prăpastie. E cazul imensei majorități a cititorilor și al tuturor specialiștilor, care nu se gîndeau la posibilitatea unei criptări. Să nu uităm că Parsifal a fost dat afară cu ocară din castelul Graalului pentru că nu a pus și nu și-a pus întrebarea, ce semnifică ciudatul spectacol la care asistase cu o seară înainte.

Să spațializăm, deci, formulele, așa cum am făcut cu prima. Astfel, 2) „de cînd făcea plopul pere și răchita micșunele" devine „acolo unde face plopul pere și răchita micșunele". Să observăm că simbolismul temporal impune verbul la trecut ; simbolismul spațial, la prezent. Formula este aparent absurdă întrucît neagă principiul identității : **a** este **a,** deci **a** nu este **b.** Plopul nu e păr și răchita nu e micșunea... decît în Arborele Lumii, în care toate esențele vegetale se găsesc, ele însele și altele, simultan, în principiul lor comun, în indistincțiune, nu însă în confuzie... Se poate spune mai limpede că basmele sînt fructele Arborelui Vieții ?

3) „De cînd se băteau urșii în coade", adică „acolo unde se bat urșii în coade"... Dar urșii nu au coadă, reacționează sumar simțul comun ; numai că se înșală, chiar și exterior ; căci urșii au o coadă, atrofiată însă, iar ceea ce e astăzi atrofiat a fost, necesarmente, întreg odinioară. Dar chiar și astăzi urși cu coadă, vizibili pentru toată lumea, sînt : Ursa Mare și Ursa Mică, pe cerul boreal ; acestea două joacă un dans sacru, una în jurul celeilalte, ceea ce e bine redat prin expresia „se bat în coade".

Strîngînd mai de aproape textul, vedem că formula, ca să fie perfectă, ar trebui ca Ursele să joace în jurul unui ax median, care e constelația Dragonului. Or, datorită precesiunii echinocțiilor, polul era acum patru mii de ani în constelația Dragonului. Formula indică natura hyperboreană a basmului românesc. Prima și a doua formulă ne arată Arborele Lumii cu coroana lui de constelații boreale. Basmele sînt un dar al Polului și duc înapoi la el.

4) „De cînd se luau de gît lupii cu mieii, de se sărutau, înfrățindu-se", adică „acolo unde se iau de gît lupii cu mieii, de se sărută, înfrățindu-se"... Simbolul trebuie transformat în scut heraldic : de-o parte și de alta a Arborelui Lumii, reconstituit de cele două formule anterioare, lupul și mielul sînt suporți complementari, ca în poarta leilor de la Micene.

5) „De cînd se potcovea puricele cu 99 ocă de fier și s-arunca în slava cerului, de unde aducea povești", adică „acolo unde se potcovește puricele cu 99 ocă de fier și s-aruncă în slava cerului ,de unde ne aduce povești"... E o variantă a celebrei formule hermetice din „Tabula Smaragdina" : „Ascendit a terra in coelum, iterrumque descendit in terram et recipit vim superiorum et inferiorum", ceea ce indică, între altele, trecerea subită de la cantitativ (cele 99 de ocă) la calitativ, indicat de punct (puricele). Acest calitativ se reîntoarce în Macro- și în Microcosm, transmutîndu-le.

6) „De cînd se scria musca pe părete", adică „acolo unde se scrie musca..." etc. Cu vigilența adormită de atîtea surizătoare „bagatele", cititorul nu mai dă atenție ultimei formule. De fapt, ea este cheia celor ce-au precedat-o. O muscă mergînd pe părete (căci asta înseamnă „se scria musca pe părete") se întîmplă pretutindeni și oricînd. Prin urmare, și celelalte formule, ca și basmul pe care îl „deschid", sînt „actuale", operînd în fiece moment. Basmele sînt aici, în lumea noastră, atunci cînd sînt evocate cum trebuie, prin magia ce le este proprie. Are dreptate formula ce încheie : 7) „mai mincinos cine nu crede".

Dusă la bun sfîrșit operația pe care o actualizează basmul (în genere, eliberarea unei esențe de lumină, lana Sînziana, de către un erou solar, din captivitatea Titanilor, a Smeilor), acesta își încheie ciclul prin formule adecvate : „Dacă n-au murit mai trăiesc", cea ce e un fel de a arăta că sînt deasupra vieții și a morții. Povestea se transfigurează într-un „ospăț de nemurire", un **Festin d'Immortalité** (cf. studiul cu acest titlu al profesorului Dumézil). Cît despre formula caraghioasă : „Și-am încălecat pe o șa și v-am spus povestea așa", în fapt, ea ne arată pe povestaș călare pe șaua calului năzdrăvan, prezență invizibilă, ca Pythia pe trepiedul de la Delfi.

VASILE LOVINESCU

„Cîntarea României"

Lucian Emandi

URMELE LUI GLAD

Jos, pe Mureș, la Cenad,
Prin al veacurilor vad,
Stele scapără-n apus
Peste lumi care s-au dus.
Și din lut se mută-n cărți,
Trec în inimă și-n hărți
Locuri vechi, de căpătîi,
Țara noastră cea dintîi.

Oare unde i-a fost hatul ? . . ;
Inima-i bătea pe Mureș,
Unde Glad și-avea olatul,
Înfruntînd al vremii iureș.
Avea turme și conace
Pe-al cîmpiilor chilim
Și, gătit pentru soroace,
Loc ferit de țintirim.

Mureș, Mureș, apă lină,
Descîntată cu lumină,
Inima ți se închină
Lîngă-a țării rădăcină.
Și la fiecare vad
Caut urmele lui Glad

Cu genunchiul aplecat
Peste început de leat.
Stă în colb să proslăvească
Loc de vatră strămoșească,
Ctitorie bătrînească,
Veșnicie românească.

STRĂBUNUL

Din tencuieli bătrîne-ntr-o firidă
Pe zid suit, prin rouă și jăratic,
Am dezgropat din ani un chip hieratic,
Cu fină stilizare și rigidă.

Stătea acolo poate de-o vecie
Cu aura strivită vestitorul
Și mi-a întins îmbietor cotorul
De aripi 'nalte – sacră ctitorie.

Primește, mi-a șoptit, or să te poarte
Mereu mai sus în ritmuri jucăușe,
Ascund în ele zboruri fără moarte,

Înalță-le la cumpăna furtunii,
Ce nasc tumultoase din cenușe.
Că le-au asfințit cu visul lor străbunii

Desen de LIDIA CIOLAC

ȚARA DIN NOI

Stă inima cu hărțile asemeni :
Un joc de rîuri sprintene pe prund
Și munți, ce veșnicia și-o ascund,
Sub cușma zării prinsă-n stei și cremeni.

Sînt scrise-ntr-însa semne de istorii,
Țări așezate una peste alta, –
Țara de dor, țara din vis – înalta –
Și țări durate din obizi și glorii.

Cînd taie plugul brazda pentru pîine
Dezgroapă țările ce-au fost odată,
Iar mîna ce se zbate, inspirată,

Croiește slava țărilor de mîine . . .
Țări peste țări, în hărți și pergamente,
Sînt una toate-n inimă prezente.

Valeriu Bârgău

DIMINEAȚA, LA ÎNCEPUTUL IERNII

Dimineața la începutul iernii pe stîncile reci
pat de odihnă au făcut muncitorii
lava dedesupt le clocotește sîngele
pădurea îi ară cu aer proaspăt.

Cum să ajungi pasăre cîntătoare acestor oameni
sloboziți pe munte din elicoptere
în limba lor aspră zac cuvinte nădușite ;
cuvinte botezate cu apa străluminată a pietrelor.

Două poteci înguste duc pînă la stele
și de acolo se întorc pe cealaltă parte
în dimineața de la începutul iernii
pe stîncile reci
se aud oameni meșterind la aripile lumii.

COPAC FRUMOS NĂVĂLIT ÎN LUME

Se pune pe visat muncitorul în ploaia ce îl cuprinde de subsuori ;
cu toate rîurile grămadă spălîndu-i hainele de unsoare
zbicindu-l ca pe copilul ieșit din pîntecele mamei
o clipă doar – cît i-ai arunca
– viața simplă pe cer.

Stă obosit de munca pe rîuri în ploaie
mirosul copacului tăiat pentru foc îi intră în sînge
și viața lui începe să rămurească
și să miroase a copac frumos năvălit în lume . . .

SARMISEGETUZA

Pasăre pe gînduri, poemul meu șezînd pe pietrele uriașe ;
pînă la streșina cerului drum lung și departe,
dimineața răcoroasă învolbură munții –
pasăre pe gînduri cetatea își numără luptătorii
îi apără de magma fluidă din pămînt
– viețile lor trecute prin piatră și prin căldură
prin sabie și încordare de arc
trec de pe un munte pe altul.
Dimineața în cetate poetul umblă ca în propria-i viață
rupe matca și iese pe valuri de soare
în lume ;
pe valuri uriașe de calcar și sînge.

Dedicații

ÎNALTA LUI RISIPĂ

lui Traian Dorgoșan

Purtînd cu el, în taină, lumina unui nume,
Dînd la o parte ceața și surîzînd ușor,
Ca un profet își poartă poemele prin lume,
Urcînd cîte-o vocală din plumb spre viitor.

În timp ce toți se-ncarcă de dimineți utile,
El dă din răsputere unei năluci contur,
Și-atît de mult se-ngroapă în maldărul de file,
Că uită el de sine și-l uită cei din jur.

Străluminat de forța ce fulgeră-n cuvinte,
Mai-mai să-l poată duce o pasăre cu ea,
Înalta lui risipă se dă acestei ginte,
Destin ce se așează în aripă și stea.

Mai-mai să-l poată duce o flacără cu fală,
Poetu-n care norii cu mari rodiri se-ascund,
Cînd i se frînge trupul, fragil ca o petală,
Și fructul greu rămîne în litere, profund !

DAMIAN URECHE

„MATERIE II"

Sadoveniana

„Argoul" ostășesc

Dicționarele noastre definesc argoul drept un „limbaj convențional folosit de anumite categorii sociale, cu scopul de a nu fi înțelese de neinițiați, mai ales de autorități". Este vorba de delincvenți, vagabonzi, cerșetori, care mișunau în condițiile regimului de odinioară. În articolul de față, intenționez să folosesc termenul într-un sens mai cuprinzător, – de aceea, în titlu, l-am și așezat între ghilimele. Înțeleg, așadar, prin „argou" limbajul proaspăt, crud, viguros, sprințar și pitoresc, – specific ostașilor, dar nu numai lor, ci și elevilor, studenților, tuturor tinerilor. Academismul, aticismul sînt adeseori șocate de acest limbaj exuberant, dominat de puterile ilimitate ale fanteziei. În opera lui Sadoveanu **Povestiri de război** – despre care continuu să mă ocup și de data aceasta – replicile ostașilor, făuritori ai independenței naționale, sînt învrîstate tocmai cu asemenea elemente „argotizante", de o savoare lingvistică incomparabilă. Și prin acest aspect, **Povestirile** anunță încă de pe atunci – adică din anul apariției lor, 1905 – pe marele artist de mai tîrziu, pe acel desăvîrșit pricepător și interpret al virtuților și disponibilităților limbii române, care a fost Mihail Sadoveanu.

Se impune, de la început, precizarea că elementele de „argou" ostășesc – folosite întotdeauna cu măsura și decența care caracterizează întreaga operă sadoveniană – apar și în afara dialogului propriu-zis, însă, de obicei, în imediata vecinătate a replicilor. Situate în stratul narativ – acolo unde scriitorul „povestește", nu „redă" – elementele limbii vorbite capătă un farmec aparte cum se întîmplă chiar în primul dintre citatele de mai jos, așezate în ordinea apariției lor în textul **Povestirilor** : „Dar iată că și la turci țîșniră fumegări, și **zăvozii de la Plevna începură să hămăiască. – Ham ! ham !** zise vagmistrul Chirilă ; păzea, flăcăi, că ne vin și nouă **plocoane** .. **Plocoanele** veneau într-adevăr **vijiind.** Ofițerii, oamenii stăteau drepți, păreau mai galbeni ; unii, cu ochii ațintiți, parcă așteptau ceva. **Ghiulele** trecură pe deasupra; și toți, despovărați prinseră a se mișca vioi în jurul tunurilor" (20). Cîteva pagini mai departe : „ – Păzea, mă ! – urlă Chirilă vagmistrul. – Ptiu ! scuipă Buzămurgă, vine iar **scroafa cu cărbunele în rît**, – mă, și mă tem să nu mă plesnească vreo schijă, cînd se sparge .. **Boamba** neagră scobora cu iuțeală și venea drept spre tunuri, **vijiind**" (23). Alte exemple : „Fruntașul Pintilie își mustra ajutoarele : – Mă Gavril Lungu ! mă dihanie ! cînd e vorba să te îndopi, te pricepi, dar un păpușoi nu ești în stare să întorci la vreme. La ce ți-i gîndul ? **Ți-a stat pîntecele de santinelă și-acum ți-i foame ? . . Las' c-ai să crăpi acuși, nu te teme de-au să-ți piriie fălcile**" (40) : „Umbla vorba că-i cam lălîu, că-i lung și rece, că are **pe-loc-repaos la cap** (!), – dar astea-s glume între camarazi și rîdea de dînsele chiar Gavril, **întinzînd o gură pînă la urechi**" (75) ; „ – Numai de un lucru îmi pare, bre, rău : mi-s mîinile legate și nu pot fuma măcar o țigară, ca să-mi mai astîmpăr foamea. **Mi-i foame, mă, de crăp. Parcă mi-au mas șoarecii în pîntece !** . . ." (89) ; „ – Greu ! suspină un glas. – **Nu face gît, că-ți vîr pumnul pe gură !** mugi dascălul. Tot una ni-i. Dacă murim, atîta pagubă" (91) ; „ – Domnule sergent, gemu Lioara, te-aude, domnule sergent . . . – **Leagă cățeaua, fruntaș ! fără vorbă**" (92).

Exemplele, destul de numeroase, înșirate mai sus reclamă o seamă de observații. Vorbitorii știu sau „simt" că nu toate cuvintele și zicerile enumerate de mine sînt caracteristice exclusiv graiului ostășesc. Prinse în contextele lor – lingvistic și „de situație" – ele dobîndesc, însă, o asemenea coloratură. Pe de altă parte, cel puțin două sînt în strînsă legătură cu mediul de viață, cu deprinderile, cu realitățile ostășiei. Surprinzător de sugestivă este expresia „**are pe-loc-repaos la cap**". mult mai șugubeață și mai hîtră decît „nu e prea sprinten la minte". Aceeași impresie o lasă „**ți-a stat pîntecele de santinelă**, zicere care, și ea, învederează fantezia ghidușă a vorbitorilor. S-ar putea ca Sadoveanu să fi auzit și să fi înregistrat cele două expresii de la vreunul din foștii combatanți din războiul neatîrnării, din rîndul cărora va fi cunoscut, cu siguranță, destul. S-ar putea, de asemenea, să le fi plăsmuit el însuși, cu extraordinarul său simț lingvistic. Dar asta interesează însă foarte mult faptul că un scriitor izvodește cu atîta înlesnire, cu atîta iscusință **expresia** cea mai firească și mai nimerită pentru a evoca un anumit mediu social, pentru a crea, în cugetul și în simțirea cititorului, iluzia realității . .

Echivalențele metaforice din **Povestiri . . .** sînt pitorești și, între ele, solidare. Dacă tunurile turcești devin . . . **zăvozii de la Plevna**, atunci actul bombardării și zgomotul produs sînt redate printr-un verb din aceeași zonă semantică : **a hămui !** Unul și același termen propriu, de pildă **bombă**, este înlocuit fie printr-un sinonim metaforic simplu **(plocon)**, înzestrat cu o evidentă nuanță ironică, fie printr-o amplă îmbinare frazeologică **(scroafa cu cărbunele în rît)**. Unul și același verb – **a crăpa** – este o dată sinonim expresiv pentru „a mînca lacom" **(„ai să crăpi . . . de-au să-ți piriie fălcile")**, iar, altă dată, în companența unei propoziții subordonate consecutive, redă intensitatea senzației de sfîrșeală din pricina lipsei de mîncare („Mi-i foame, mă, **de crăp**"). Întotdeauna pitorești **(mi-au mas șoarecii în pîntece)**, uneori „aspre" **(Nu face gît)**, imaginile nu sînt niciodată vulgare, niciodată încifrate. Cheia „descifrării" se află, de altfel, la îndemînă, căci expresia argotică este, nu o dată, tălmăcită, cum se întîmplă în replica „imperativă" de mai jos : „ – **Leagă cățeaua, fruntaș ! fără vorbă" !**. Același obicei de a „tălmăci" metafora ni-l oferă și primul exemplu din acest articol. Replica „ . . . păzea, băieți, că ne vin și nouă **plocoane**" este, într-un anume sens, comentată în fragmentul narativ imediat următor, unde metafora **plocoane**, reluată chiar la început, este înlocuită, după cîteva rînduri, prin corespondentul ei „propriu" : „**Plocoanele** veneau, într-adevăr vijiind . . . **Ghiulele** treceau pe deasupra; și toți, despovărați, prinseră a se mișca în jurul tunurilor". De mare interes teoretic mi se pare „amănuntul" că termenul metaforic **(plocon)** este întrebuințat în dialog, iar sinonimul său propriu **(ghiulea)** în stratul narativ.

Există o remarcabilă unitate stilistică în stratul narativ – acolo unde scriitorul vorbește în propriul său nume – și o infinită varietate de modalități și procedee de exprimare, în funcție de fizionomia personajelor, – în stratul dialogat. Ar trebui să vedem, și în acest aspect, dovada unei arte și a unei conștiințe artistice exemplare.

G. I. TOHĂNEANU

Televiziune

DUMINICĂ – 6 februarie

8,30 Tot înainte ! 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Albumul duminical. 16,30 Film serial : Din tainele mărilor. Episodul 28. 17,20 Imagini din Noua Zeelandă. 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. Flămînzi – 1907. 20,10 Film artistic: Țară întinsă. Producție a studiourilor americane. Premieră pe țară. 22,00 Spectacol de varietăți. 23,00 Telejurnal.

LUNI – 7 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Consultații medicale. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1907-1977 – Tradiții și împliniri. 20,00 Panoramic – Economia și viața. 21,00 Roman-foileton. Dombey și Fiul. 21,50 Cadran mondial. 22,45 Telejurnal.

MARȚI – 8 februarie

10,00 – 13,20 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă engleză. 17,00 Telex. 17,05 Din țările socialiste. 17,20 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,05 Album coral. 18,25 Noi, femeile. 18,50 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reportaj la Roșiorii de Vede, unul din locurile unde în 1907 s-a aprins torța răscoalei. 20,05 Orizont tehnico-științific. 20,45 Seară de teatru. Tranzit de Leonid Zorin. 22,15 Muzică ușoară contemporană. 22,45 Telejurnal.

MIERCURI – 9 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Telex. 17,05 La volan. 17,20 Pagini din opere românești. 17,50 Tragerea pronoexpres. 18,00 Baschet feminin : Rapid București – C. S. Toulon în „Cupa Liliana Ronchetti". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Comuna Pecica – trecut, prezent și perspective. 20,00 Reflector. 20,20 Telecinemateca : Lady Hamilton. Producție a studiourilor engleze. 22,25 Cîntarea României. 22,50 Telejurnal.

JOI – 10 februarie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 17,05 Pentru timpul dv. liber . . . vă recomandăm. 17,20 Personaje din operete. 17,45 Cabinet de perfecționare profesională. 18,20 Floarea din grădină. Emisiune-concurs pentru tineri interpreți de muzică populară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Istoria unui cîntec. Deșteaptă-te române ! 20,10 Ora tineretului. 21,10 Bogdan Dragoș de Mihai Eminescu. Premieră TV. 22,15 Revista literar-artistică TV. 22,45 Telejurnal.

VINERI – 11 februarie

10,00 – 11,20 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – Cronica întrecerii. 20,00 Ancheta socială. 20,40 Film artistic : [illegible] altul. Coproducție franco-portugheză. Premieră TV. 22,00 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,[illegible] Versuri închinate patriei. 22,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ – 12 februarie

11,00 O viață pentru o idee. Aurel Vlaicu (1882-1913). 11,30 Telecinemateca (reluare). 12,30 Reportaj despre constructorii sistemului energetic Cerna – Motru – Tismana. 13,45 Tradiții revoluționare, democrate și patriotice ale literaturii române. 14,05 Dansuri simfonice. 14,30 Telex. 14,35 Bucureștiul necunoscut. Cartierul lui Esculap. 14,55 România pitorească. 15,25 Documentar. 16,15 Reportaj pe glob. Repere braziliene. 16,40 Cel mai bun continuă ! 17,30 Antologia filmului pentru tineret și copii : Tarzan – Omul junglei. 18,40 Intermezzo liric. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telenciclopedia. 20,50 Film serial : Columbo. 22,20 Întîlnire cu satira și umorul. 23,20 Telejurnal. 23,30 Seară de romanțe.

Televiziune

Reportaj

ION ARIEȘANU

KANDIA – IMPERIUL BOABELOR DE CACAO

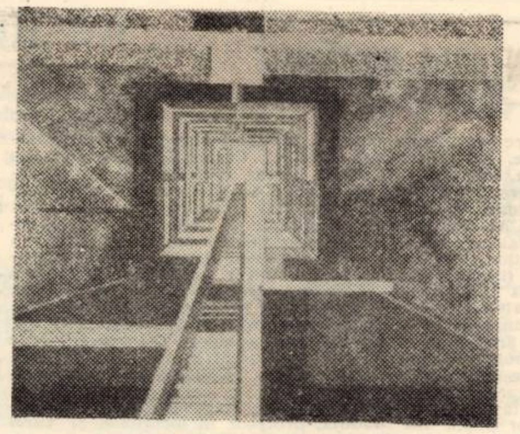

„LABIRINT ALBASTRU"

1

Este nemaipomenit sentimentul acesta de prietenie și interes, pe care îl încerc de fiecare dată cînd îmi propun să cunosc o comunitate umană. Am trăit departe și indiferent de cineva. Am trecut, ani în șir, pe lîngă porțile închise ale unei fabrici sau ale unei instituții și, deodată, deschid larg ușile și pătrund în acest nou teritoriu omenesc. Necunoscuții de ieri îmi devin brusc apropiați. Tainele muncii lor îmi devin descifrate și apropiate. Munca, deziluziile, izbînzile și căutările lor omenești mă atacă și pe mine, îmi aparțin, cu alte cuvinte, un pic și mie. Intru în alcătuirea vieții acestor oameni, a frămîntului lor de-o secundă, care îmi pot marca și mie sentimentele.

La fel s-a întîmplat și cu această veche întreprindere de produse zaharoase, care este Kandia timișoreană. Am savurat adeseori ciocolatele ei, am inhalat miresmele izului de cacao, pătrunzătoare, în cartierul vechi al orașului, pe unde îmi plăcea adesea să colind, am auzit de la cîțiva amici gazetari detalii despre ea, dar, de douăzeci de ani de cînd sînt cetățeanul acestui oraș al meu, încă nu i-am deschis niciodată porțile. Și, atunci, cînd i le-am deschis și am pătruns înăuntru ca să-i cunosc realitățile și oamenii, iată că am rămas cu cîteva vieți și cu tot atîtea frămîntări omenești întipărite în suflet. Am înțeles că, alături de noi, fie ea o întreprindere anonimă, fie un colos industrial, ele cer fiecare o cheltuială de energie omenească, care duce viața noastră înainte, deoarece căutările omenești nu au stavilă în mersul și perpetua lor ascensiune.

2

Cît de agreabilă ghidă mi-a fost, pe parcursul tuturor atelierelor din întreprindere, brigadiera și secretara organizației de bază, Ileana Ilinca, aparent taciturnă, dar revelindu-mi, pe parcursul înaintării în dezvăluirea tainelor meseriei sale, un suflet tandru, o viață de muncă, o dragoste statornică pentru fabrica ce a cooptat-o, încă de copilă. Ea este și acum, după două decenii de activitate, privită de muncitoarele mai vîrstnice tot „fata noastră", socotită o cunoscătoare temeinică a secretelor fabricării ciocolatei Kandia și o confidentă apropiată a tovarășelor ei de muncă.

3

Uite, din prima clipă, îl revăd pe contabilul șef Vasile Iordache. Un bărbat între două vîrste, cu un plăcut ton ironic, dar cît de admirabil amfitrion, cît calm interior, ca să se descurce în pădurea de probleme contabilicești prin care el colindă zilnic. Mi s-a părut un sincer atașat de fabrica lui. Interesat să ridice calitatea produselor, să depisteze gustul public și să se pătrundă cu ciocolata Kandia și pe piața externă. În biroul său, ca într-un hol de gară, în acela du-te-vino al atîtor slujbași, el mi s-a părut de fiecare dată omul stăpîn pe situație.

4

Dar inginera Maria Hrincescu ? Ea a coborît din Nordul Bucovinei spre sudul Banatului, prin 1952, ca „să stea puțin" la fabrica timișoreană și, uite că ea stă, de aproape un sfert de secol, tot aici. Dînsa a fost prima ingineră a făbricuței ce, în vremea cînd ea absolvise facultatea la București, abia număra vreo 230 de muncitori. Se făcea, la Kandia, în acele începuturi, o muncă pur manuală, în niște ateliere înghesuite, unde, dacă produceau 200–300 kg. de ciocolată pe zi, inginera se considera fericită. De pe atunci, ea își găsea o adevărată satisfacție din a-și impune aplicarea cunoștințelor sale teoretice în practica imediată din fabrică. Desigur, acel început dificil nu este nici azi uitat de inginera Maria Hrincescu, cînd întreprinderea timișoreană își înalță corpurile sale svelte, ajungînd, prin dotările sale moderne, la multe mii de kilograme de ciocolată pe zi. Nu este uitat acel trecut deoarece, în respectivii ani, construcția, greu de ridicat, noile sortimente ce se cereau, fluxul tehnologic mult mai subtil, liniile noi de fabricație, toate au pretins un greu efort tehnic și de inteligență, nu numai inginerei, ci și tuturor oamenilor din secții, majoritatea lor, tinere fete și femei. Acei ani de greutăți și tatonări au trecut. În ei s-a integrat însă și a curs și energia și elanul tinerei inginere. Nici azi, după aproape un sfert de secol, inteligența și intuiția ei tehnică nu s-au oprit niciodată în loc. Am fost plăcut surprins să descopăr în ființa aceasta puțintică la trup o mare suplețe spirituală, maleabilitate în căutările tehnice din întreprindere. Între cele nouă fete de la compartimentul C.T.C., ea, a zecea, inginera și sfătuitoarea lor, este parcă spiritul viu și matern al acelui grup feminin. În interiorul alb, aproape farmaceutic, printre aparaturile necesare controlului și analizelor, printre fetele svelte, în halatele lor apretare, ea, Maria Hrincescu, mititică, poartă înscris pe chipul ei acea seninătate perfectă a omului cu simțul datoriei împlinite. „Spuneți-mi, vă mirați dacă vă zic că eu sînt o femeie fericită ?". Ca un ecou, îmi repet acum și îi spun și inginerei Hrincescu : „Nu, nu mă mir deoarece e firesc să fie așa. Și o binemeritați fericirea aceasta deoarece ați cîștigat-o prin trudă onestă și omenească și prin elanul dv. generos, trimis întotdeauna spre oameni. Numai spre oameni. Și atunci nu ați meritat oare fericirea ?".

5

În halele acestea, în care mireasma boabelor arse de cacao este atît de persistentă încît ai impresia adeseori că străbați un veritabil orient înmiresmat, am întîlnit nenumărate muncitoare aplecate asupra muncii lor migăloase. Sima Viorica, de la Caramelaj, vioaie, cu încă trei surori pe lîngă ea, angajate aci la Kandia. Alături, Ștela Bărbuș sau Elena Popovici, Senea Ana sau Gh. Vasilica. Hala de la ciocolaterie, hala de la ambalare, secția cartonaj, atelierul de Caramelaj, pretutindeni, miresmele ciocolatei calde, ale zahărului ars, ale vanaliei sau laptelui, impregnînd atmosferă ca într-un mare laborator de cofetari vestiți. Pe Rudolf Ana, maistru la Caramelaj, am întîlnit-o în micul ei atelier întunecos, ultimul vestigiu din vechea fabrică. Tavanul jos, ferestruicile mici, înghesuială, și maistrul Rudolf Ana, care, mereu, se scuză că „vedeți, la noi încă e totul vechi, dar în curînd vom dărîma ce se vede și vom reclădi secția cu totul". Eu păstrez încă o frumoasă amintire secției Caramelaj. Frumoasă, mai cu seamă, pentru comuniunea muncii, întîlnită acolo. Răzbătea dinăuntru un plăcut zumzet omenesc, și o mireasmă de zahăr încins și de vanilie, de foc arzînd sub cazane în care colcăia materia moale, galben-roșcată. Fetele, cu bonetele strînse peste părul adunat, veghind umplutura tubului ce prelucra pasta sau veghind cazanul încins. Totul mi s-a păstrat în amintire ca și cum aș fi descoperit deodată, acolo, într-un cadru modest, un strălucitor pom de iarnă, un brad uimitor, cu crengile pline de bomboane colorate. Și poate că așa și a fost deoarece, în sufletul meu, minunea avusese loc și știam, de pe acum, că, mîine, aci se vor înălța, pe ruinele vechiului atelier, alături de aceste luminoase corpuri ale Kandiei moderne, și noua zidire a viitoarei secții de Caramelaj și patiserie.

6

Dar nu pot sfîrși acest periplu sumar fără să nu mă opresc la inginerul șef al Kandiei, Ioan Harsa și la directoarea Elena Moțiu. Inginerul este bănățean get-beget, născut la Izvin. Ceea ce m-a surprins în fizionomia sa morală a fost maleabilitatea gîndirii și puterea sa de adaptare la o nouă meserie. După 8 ani de activitate la „Ambalajul metalic", unde a contribuit la punerea bazei unei fabrici de suveici, un experiment extraordinar pentru el, ca inginer, Ioan Harsa a fost numit la Kandia. O nouă experiență extraordinară, deoarece totul trebuia luat de la capăt. Și el a avut răbdarea și puterea să pornească această ofensivă de la capăt, intrînd în problemele-cheie, legate de structura sortimentelor, de materia primă, de creșterea capacității cu încă 40%, de schimbarea tehnologiei. „N-a fost un drum liniar, mi-a spus inginerul, răsturnam o veche tehnologie și instalam una nouă. Nu era timp de explicații, ci de mobilizări rapide. Am preluat din mers toate sugestiile posibile ale oamenilor și oamenii m-au acceptat să fiu unul de-al lor. Unitatea dintre mine, inginerul lor șef, deși eram nou, și ei, era de-acum făcută. Nu mai eram singur".

7

În momentul cînd călătoria mea prin imperiul boabelor de cacao era aproape sfîrșită, iată, m-am oprit și în fața directoarei Elena Moțiu. Știam că e hărțuită, tracasată, nu vroiam să-i fur nici măcar un minut. Dar chiar și în mai puțin de un minut poți ști ceva despre om. Ce suflet de femeie adevărată, tonică, echilibrată, harnică ! Gata să asculte pe toți. Să ia cea mai omenească hotărîre. Da, îmi dădeam seama, pentru faptul că această întreprindere și-o cîștigase pe dînsa de conducătoare, avea să fie bine pentru ea și pentru destinul atîtor tinere femei, muncitoare. Ea era aliatul lor, cunoscătoarea bună a vieții lor, responsabila și uimitorul seismograf al atîtor probleme de producție și intime, pe care fiece om, cu atît mai mult niște tinere fete, le scot tot timpul la iveală. Ea, directoarea, Elena Moțiu, cu vitalitatea ei, cu generozitatea ei de mamă pentru această generație adeseori mai năbădăioasă, ea, trebuia să fie întotdeauna marea conștiință a ducerii datoriei pînă la capăt. Ea, prin afecțiunea ei deschisă, pentru fabrică și „fetele" ei, de fapt, pregătea de pe acum, conștiința acestor muncitoare responsabile de azi și de mîine. Acest lucru în cele cîteva secunde, sau poate minute, nu mai știu, l-am putut descoperi la femeia calmă, prea puțin vorbăreață și interiorizată din fața mea. Și acest fapt, odată descoperit de mine, mi-a dat o bucurie statornică. Puteam de-acum să știu că acolo, de unde plecam, aveam cîțiva oameni, cîteva cunoștințe care, prin participarea mea la viața lor, nu-mi mai erau indiferente, nu-mi mai erau străine. Ele îmi aparțineau de-acum și mie. Și, pentru asta, trebuie să le mulțumesc. Deschisesem o ușă. Intrasem. Văzusem. Și, acum, la plecare, eram altul. Mai bogat sufletește.

Corina Victoria Sein

IZVOR ȘI STEA

Geții
Dacii
Romanii,
Trei rădăcini puternice
Hrănite cu neasemuita văpaie a sîngelui
Au așternut peste timp
Izvor și stea la căpătîi
Și au crescut pe spațiul mioritic
Milioane de stejari alăptați de soare.
Nu știu din care rădăcină
Eu am sorbit lumina
Dar știu că zborul mi-a fost ușurat
De trunchiul aceluiași stejar
În care cercuri închid circumferințe
Și lasă să curgă seva bogată
Născînd un rîu de arșiță –
Independența.

Geții,
Dacii,
Romanii,
Trei rădăcini într-un singur flaut
Cîntă astăzi România.

DE UN TIMP

De un timp
Ecoul se multiplică în ramuri
În neostenitul dor de-a aluneca
Din fulger în mugurii ce rîd
Pe piscuri cu prundișul curățat
Și aerul filtrat de toată furtuna.

De un timp
Mușcata roșie din geam
Îmbie la dragoste tăcută
Iar mîna fecioarei mirosind a pîine
Îți lasă povara înfloririi
Brazilor coborîți în poartă.

De un timp
Dimineața mă trezesc într-un tainic stol
De fluturi multicolori
Și plecăm să sărutăm pe frunte Carpații
Iar cînd mă întorc, aprind veselia
Deschizînd ferestre și uși.

SĂ ÎMPRUMUTĂM O CLIPĂ

Cînd pasul va fi stăpîn,
În odaia tainică, urzită din visul unui cocor,
Să nu stingi cu dragostea și ura
Tremurătorul nimb al limpezimii.
O, cum a zvîcnit de fericire
Jertfindu-se micuța zburătoare,
Bătînd grăbit din aripi.
Își trece calm în mine zborul
Și tot universul arde.
Cînd tu și eu, uitînd de timp,
Nu vom mai cunoaște bezna,
Să împrumutăm o clipă
Iubirea de sub ruine albe.

ÎN 1877

În anul 1877
Nunți n-au fost. În acel an,
Fecioarele și-au pus voal de mireasă,
Țesut din zorii sîngerii, așezați la fereastra
Prin care Patria scutura țărîna
Pe pleoapele eroilor căzuți.

ION ISTRATI

De la Iași ne-a ajuns vestea zguduitoare că o inimă de prieten a încetat să mai bată. Inima unui bărbat care a știut să exprime omenia în forme dintre cele mai pure. Aproape să nu ne vină a crede că ION ISTRATI, prozator valoros, prieten apropiat, pe care îl numeau cu drag și bucurie „Badia Nică", a trecut definitiv în lumea umbrelor, că ne-a părăsit pentru totdeauna !

Născut acum 56 de ani, într-un sat nord-moldovenesc, Badia Nică a copilărit în condiții aproape identice cu binecunoscutul erou din „Amintiri din copilărie", și, de cîte ori îl ascultam povestind sau îi citeam anumite scrieri, retrăiam emoțiile unei lumi, aducînd deopotrivă cu realitatea dar și cu legenda ?

Ion Istrati a fost un excelent povestitor, înzestrat cu darul descrierilor de natură și de peisaj, străduindu-se să ducă, în condițiile literaturii contemporane, marea tradiție literară a scriitorilor săi înaintași. Scrisul său poartă cu putere amprenta timpului nostru ca în cărțile demne de a fi reținute – „Grîu înfrățit", „Trandafir de la Moldova" – romane ale cooperativizării agriculturii – „Din neagra țărănie" – socotit unanim cel mai bun roman al său – „Tinerețe fără tinerețe", „Satul fără țărani" etc.

Îmi amintesc cu cîtă încîntare cuprindea el peisajul montan al Dunării, în amonte de Orșova, cu prilejul unei drumeții a scriitorilor timișoreni, la care a aderat cu entuziasm. În acele clipe de neuitat, multe dintre ele datorate lui Ion Istrati însuși, calitățile sale de om și de prieten au reieșit încă o dată, la lumină cu prisosință. În acest moment greu al despărțirii, toți cei care l-au cunoscut și îndrăgit la Timișoara îi așează pe locul de veci o floare cernită.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Etapă comunală

Făget, veche vatră folclorică românească și purtătoarea unora din cele mai frumoase tradiții bănățene, Spectacolul muzical-coregrafic a fost reprezentativ și din acest punct de vedere marcînd totodată efortul deosebit de a reactiva și înființa formații. Trebuie spus că, în general, artiștii amatori s-au prezentat cu ceea ce este specific zonei lor. Au fost totuși momente în care s-a simțit influența televiziunii, sau aceea a unor instructori, de obicei cadre didactice, sosiți de pe alte meleaguri și care, fără să se străduiască a cunoaște specificul locului, își imprimă propria concepție, propriile cunoștințe în ceea ce privește mișcările de dans ori piesele muzicale prezentate. Bineînțeles că selecția s-a făcut aproape de la sine : evoluții remarcabile au avut formații precum taraful Căminului cultural din Făget, Corul de cameră (aparținînd aceleiași instituții), cu interpretarea sa nuanțată, apoi ansamblul de la Brănești, care ne-a reprezentat și peste hotare, cu virtuozitatea sa și autenticitatea obiceiurilor. O plăcută surpriză, nou înființatul ansamblu de dansuri din Bunea Mare, o prezență scenică armonioasă. El însă va mai trebui să facă eforturi în direcția prezentării unor piese muzicale și figuri coregrafice specifice zonei. Au mai reținut atenția călușarii din Bățești, suavul grup vocal al copiilor din același sat, instruit de o sîrguincioasă învățătoare, F. Paraginâ. Din păcate, soliștii vocali din zona Lomanei, poate din prea multă timiditate, nu au reușit să capteze publicul, excepție făcînd V. Mocanu. Și tot o surpriză a serii, formația de muzică pop „Bega", interpretînd bine ansamblat, cu tente jazzistice. Sigur, este necesar ca frații Wuchinger să-și mai completeze, cu ajutorul forurilor locale, dotarea tehnică. Am asistat la Făget și la perindarea unor echipe de teatru din Bighigi, Bățești (din nou acei copii, atît de firești pe scenă), Temerești. La etapa INTERCOOP, urmînd să se prezinte echipele din Bighigi și aceea din Făget (cu piesa „Cadoul" de Everac). Efortul actorilor făgețeni a fost meritoriu, ei reușind unele momente în care „priza la public" a fost neîndoielnică. Le rămîne înainte un lung șir de repetiții în cadrul cărora trebuie pus la punct ritmul interpretării (care încă trenează) și dictiunea unor interpreți. În general, repertoriul formațiilor de teatru a fost bine ales, grefat pe teme de actualitate, o problemă rămînînd doar aceea a „interpretului potrivit în rolul potrivit". Lăudabil efortul organizatoric al gazdelor și în special acela al directorului de cămin, I. Brașovan.

La Dubești, o altă etapă comunală. Peste așteptări, localnicii s-au prezentat cu un program bogat, remarcîndu-se mai ales soliștii instrumentiști, vocali și grupul coregrafic. Din discuțiile avute cu juriul, am desprins cîteva concluzii : din suita pentru dansuri, orchestranții vor păstra doar piesele reprezentative zonei, caracterizate printr-o deosebită originalitate și frumusețe ; o grijă sporită trebuie acordată grupului coral, care deocamdată a cîntat cu greșeli și pe o singură voce. O deficiență organizatorică : la această fază comunală s-a prezentat doar o singură localitate. „Nu știm de ce nu au venit și ceilalți", ni s-a răspuns.

Dar concluzia cea mai importantă : emulația colectivă a acestui festival al muncii și creației este și pe aceste meleaguri corolarul unor tradiții valoroase, pe care s-a grefat activitatea continuă în domeniul frumosului ; înaltul nivel artistic al unor interpretări este în imediata apropiere de profesionalism.

Microstagiune de concerte

În colaborare cu Filarmonica „Banatul", Facultatea de învățămînt pedagogic din Timișoara, secția muzică, dedicată Festivalului național „Cîntarea României" o microstagiune de concerte care a debutat de curînd prin patru duble concerte : Torelli, Bach, Dittersdorf, Mozart. Violoniștii Herbert Habenicht și Ioan Fernbach, interpreți al Filarmonicii, apar ca soliști, de data aceasta, demonstrînd virtuți care au surprins plăcut ; două temperamente, potrivindu-se însă și completîndu-se în redarea partiturii, conferindu-i o incontestabilă notă de originalitate. În fundal, studenții acompaniatori, minus unele nesiguranțe ritmice la violoncele, au oferit un acompaniament fidel. Damian Vulpe a dirijat cu gesturi sigure, autoritare și totodată elegante. Au existat momente de reală emoție, ca acelea din „dublul" lui Bach. Iată, deci, o inițiativă care vine să completeze paleta muzicală deosebit de bogată a orașului, adăugînd și lucrări mai puțin interpretate, dînd posibilitatea afirmării unor talente pe care le descoperim cu surprindere și dragoste chiar în mijlocul nostru.

LUCIAN BUREREIU

Cenaclul literar Radio

În cadrul festivalului național „Cîntarea României", Studioul Teritorial de Radio și Televiziune Timișoara organizează manifestări literare-artistice sub genericul **„Cenaclul literar Radio"**, care se bucură de o entuziastă adeziune din partea membrilor diferitelor cercuri literare și a publicului prezent la aceste acțiuni. Prima ediție a acestui Cenaclu a avut loc la începutul lunii ianuarie, la Întreprinderea „Electromotor" din Timișoara, prilej în care muncitorii și-au exprimat opiniile față de literatura română contemporană, optînd pentru creații angajate, cu un bogat conținut de idei, realizate artistic, care să se opună producțiilor literare plate, declarative, lozincarde.

A doua ediție a Cenaclului literar Radio s-a desfășurat, recent, la Chișineu-Criș, jud. Arad, la care au participat, în mare majoritate elevi ai Liceului real-umanist din localitate. **Au citit poezii elevii : Cornel Faragău și Radu Puticiu,** membri ai cercului literar „Preludii" și muncitoarea **Veronica Szabo.** Dezbaterile au fost conduse de **Florina Gildău,** redactor al S.T.R.T. Timișoara și de criticul literar **Alexandru Ruja,** profesor la liceul din Chișineu-Criș. Jaloane critice autorizate, pentru buna desfășurare a discuțiilor, le-au constituit intervențiile lui **Cornel Ungureanu** (invitat al Cenaclului literar Radio) și ale lui **Ion Buduca** (deținătorul premiului pentru critică literară, pe anul 1976, al revistei Amfiteatru), profesor în orașul gazdă. S-a remarcat de către vorbitori că cenaclul literar al elevilor, are, în primul rînd, un caracter formativ : de a contribui la îmbogățirea cunoștințelor literare ale elevilor, de a le dezvolta dragostea pentru literatură și de a stimula manifestarea tinerelor talente.

Ca invitați ai Cenaclului literar Radio au citit din creațiile lor poeții **Ilie Măduța,** profesor în localitate, și **Aurel Turcuș,** redactor la revista ORIZONT.

D.S.

Opinii

Peste două mii de elevi au fost angrenați în faza de masă a manifestărilor festivalului „Cîntarea României", în Timișoara, prezentîndu-se în concurs cu montaje literar-muzicale, recitări, brigăzi artistice formații de teatru. Într-o zi ca aceea de 29 ianuarie 1977, un juriu compus din activiști culturali, actori, profesori, a selectat, după multe ore de vizionare, formațiile ce urmează a participa la faza județeană. Acestea sînt : **MONTAJE :** Lic. pedagogic, Lic. sanitar, Lic. industrial nr. 4, Școala generală nr. 22, Lic. informatică, Lic. industrial nr. 3 ; **RECITATORI :** Budrițan Angela, Șandru Dorina, Sîrbu Marius, Claudiu Istodor, Suciu Daniela, Ivan Simina, Petre Rodica, Indrieș Lucia, Cnif Carmen, Ivan Simina, Petre Rodica, Lic. mecanic nr. 1, Lic. pedagogic, Lic. C. D. Loga, Lic. informatică, Lic. industrial nr. 5, Lic. industrial nr. 8, Lic. UCECOM. În ce privește **formațiile de teatru,** participarea depinde de schimbarea repertoriului pentru faza municipală fără a depăși forțele trupei care le pune în scenă. Ca observație de ansamblu (la care subscriem) a componenților juriului : mai toate programele se află într-o fază de lucru și urmează ca instructorii să treacă la o atentă finisare revenind asupra unor momente, scurtînd dacă e cazul... **Textele de brigadă,** în genere, au cam aceleași lucruri de criticat suferind, de aceea, de uniformitate. Ceea ce întinerește însă programul acestor brigăzi este interpretarea ! Cît privește montajele, suportul poetic la care apelează este încă restrîns, lipsește o viziune unitară atît din punctul de vedere al selecției textelor cît și al regiei. Nu facem decît să transcriem opiniile juriului. În cazul tuturor formelor de activitate culturală școlară, o îndrumare, poate mai îndelungată, poate mai atentă, poate mai competentă, n-ar face decît să răsplătească dragostea de frumos a elevilor, eforturile pe care le fac pentru a se prezenta în concurs (fără să-și neglijeze învățătura), dorința lor de afirmare. Ni s-a spus că există școli în care fiecare clasă are cîte două-trei formații. Impresionant, dar, trebuie să ne gîndim dacă nu cumva, în acest fel, se disperseză forțele, se apelează la interpreți care nu sînt dăruiți pentru ceea ce fac. Pentru ca Timișoara să fie așa cum se cuvine reprezentată la etapa județeană, toate formațiile promovate ar trebui să repete intens, eventual sub îndrumarea unor cadre de specialitate. Se cuvine această atenție pentru entuziasmul care a ridicat numărul elevilor timișoreni participanți la festival, la două mii.

A.I.C.

Din frumusețile patriei

Deschisă la început de an, în sala Consiliului județean al sindicatelor Timiș, expoziția de artă plastică (intarsie și pirogravură) a artiștilor plastici amatori din județul Timiș este un prilej de satisfacții artistice. Ea oferă vizitatorilor o sinteză, pe cît posibil reprezentativă, a unui an de activitate artistică desfășurată în cadrul cercurilor de artă plastică de la Făget, Deta și Timișoara. Este suficient să amintim titlurile cîtorva lucrări, precum pirogravurile lui Löhoc Mihai, reprezentînd pe „Maiorul Gheorghe Sonțu", „Căpitanul Valter Mărăcineanu" sau „Atacul redutei", linogravura „1907", semnată de Gasza Iuliana și intarsia lui Jenus Nicolae-jr., pentru a avea imaginea unor lucrări aflate sub semnul maturității.

Alături de aceste lucrări sînt expuse picturi în ulei semnate de Ioan Coclici și Ernest Petrovici. Acestea dovedesc o exploarare a vieții contemporane, prin utilizarea unor modalități capabile să exprime meditații și atitudini personale.

Expoziția, în întregul ei, se remarcă prin imagini inspirate din universul cotidian, în paleta căruia peisajul ocupă un important loc. Ne referim în primul rînd la tablourile : „Lacul roșu", „Amurg de iarnă" și „Toamnă violetă" – autor Ernest Petrovici, asistent medical la spitalul din Făget. Un repertoriu pictural la fel de bogat găsim și în lucrările lui Ioan Coclici.

De notat : în această perioadă și alți pictori amatori din Timișoara și Lugoj au deschis expoziții (Întreprinderea „Victoria", Casa de cultură din Lugoj, Casa de cultură a municipiului Timișoara, Spitalul județean Timiș) care se înscriu în cadrul fazei de masă a festivalului național „Cîntarea României".

EMIL ȘAIN

Muzică

Un senior al bagheței – Kurt Wöss

Fiecare stagiune de concert înscrie în memoria auditoriului cîteva seri anume, repere unde arta, dispensată de orice manierism, izbucnește în splendide traiectorii, circumscriind rîvnitul florilegiu al bucuriilor artistice. Austriacul **K. WÖSS** s-a impus ca un maestru hărăzit a dimensiona un astfel de spectacol, de la înălțimea unor calități care l-au impus în elita șefilor de orchestră internaționali. Agenda sa încărcată de solicitări îl poartă în Australia, America, India, în marile săli de concerte din Tokio, Paris, Londra. Atu-ul esențial al artei lui **K. Wöss** este de o muzicalitate de excepție, iar simțul arhitectonicii sonore, dăltuit cu o forță covîrșitoare. În tensiunea liniilor contrapunctice ale **Simfoniei a II-a de Brahms,** dirijorul transmite ceva din dimensiunea efortului alpinistului, suspendat în prize, dedesubtul cărora simți aburii neantului. Escaladarea continuă cu momente de efort ori răgaz, episoadele încleștate succedînd acumulărilor tonifiante, totul finalizat apoteotic în abruptul coloanelor acordice care străjuiesc sublimul sentiment al victoriei. Orchestra a sunat de-a dreptul excepțional (eludînd cîteva desincronizări la „intrări"), un stimul general – declanșat de perfecta comuniune a dirijorului cu colegii din fața pupitrelor – instaurînd o briză entuziasmantă. **Un veritabil senior al** baghetei pe care sperăm **să-l revedem în viitoarele stagiuni!**

Solistul **DRAGOȘ COCORA** ne-a oferit în **acest an Poemul de Chausson și Havanesa de Saint-Saëns, lucrări de** valoare care i-au reliefat plenar cîteva din **calitățile fundamentale ale violonistici sale. Frumusețea tonului, amplu, vibrant, a avut în Chausson posibilitatea afirmării** unei sensibilități polarizante spre zone de lirism dens, evoluat adesea spre învolburări romantice. Havanesa a însemnat migrări spre zone opuse, unde ritmul dansant, pasionalul accentelor iberice a beneficiat de clocotul unui temperament viguros, exteriorizat în nuanțe subtile. O interpretare cuceritoare care a depășit, suverană, problematicele tehnice încărcate cu dificile „Duble", flagiolete, etc. Cu siguranță, mi s-a părut a fi cea mai egală, mai împlinită afirmare solistică a celui care-și validează cu talent și ambiție profesiunea de solist și concert-maestru al Filarmonicii.

DORU MURGU

Videocaseta

CINE – FORUM

La Timișoara, sub egida Întreprinderii cinematografice județene și a Casei de cultură a municipiului, funcționează primul cenaclu de cultură cinematografică din țară. Ce este acest cenaclu ? Ce urmăresc fondatorii lui ? ● **Dr. Sergiu Levin, președintele cenaclului :** Cine-forumul timișorean reprezintă o experiență socio-culturală semnificativă pentru interesul și entuziasmul iubitorilor de film, în același timp seminar al dezbaterii ideilor și for activ de răspîndire a culturii cinematografice în uzine, școli, facultăți și întreprinderi. ● **Iosif Costinaș, instructor la Casa de cultură a municipiului, secretarul cenaclului :** Acest cenaclu s-a născut din necesitatea de a înțelege mai adînc și de a fi mai aproape cu sufletul și gîndul de mirificul univers al artei a șaptea. Vizăm, cu tenacitate dar fără ostentație, un autentic schimb de opinii cu toți cei care sînt dispuși să răspundă străduinței noastre întru film și cultură cinematografică. ● **Vasile Tudosie, directorul Întreprinderii cinematografice județene :** Cine-forum = un mijloc de educație prin cultură cinematografică. ● **Gheorghe Koczka, secretar literar la Teatrul maghiar de stat :** Cine-forum este o școală, o școală a frumosului împletit cu utilul, a adevărului împletit cu educativul. Un loc de discuții și confruntări pentru oameni cu aceeași pasiune : filmul, conceput ca artă a înaltelor responsabilități socialumane.

Cenaclul s-a înființat în iunie 1976. La început, se rezuma la întîlniri și discuții pe marginea unor filme, între membrii cenaclului și invitații lor. Apoi au început „ieșirile în lume", adică în fabrici, în uzine, în întreprinderi. Cu filme românești, cu filme străine, cu filme „dificile", cu filme celebre, cu filme anonime. Cultură cinematografică la locul de muncă. O adevărată muncă de „activiști culturali" pe tărîmul cinematografiei, o muncă dusă în timpul liber al tuturor, pentru că întîlnirile se organizează, de obicei, la „ora schimbului". După numai cîteva luni de la înființare și 35 de „acțiuni", cenaclul a ajuns cunoscut în tot orașul. În ziua aceea – 17 decembrie 1976 – în programul lui figura I.M.A.I.A. (Întreprinderea de mecanizare a agriculturii și industriei alimentare) cu filmul **Respirație liberă.** La ora 15, ora schimbului, sala clubului era plină. Cam 200 de oameni. La discuții au rămas 50, legea de bază a cenaclului fiind participarea „de bună voie". Cincizeci de oameni care au preferat să discute un film, în loc să plece acasă.

EVA SÎRBU

Mărturii

Convingerile sale democratice și patriotice **l-au făcut pe Vasile Goldiș** (în întreaga sa activitate politică de pînă la 1918) să lupte cu consecvență și principialitate pentru obținerea unor drepturi fundamentale în favoarea românilor din Transilvania și nu numai a lor ; căci, discutînd probleme de o mare importanță, el le privea nu o dată într-o perspectivă mai vastă decît cea națională, așa cum, totodată, lupta pentru cîștigarea de drepturi naționale era la intelectualul român din Ardeal, legată de cea pentru revendicări sociale și politice.

Foarte semnificative pentru atitudinea lui Goldiș față de țărănime sînt pozițiile sale în raport cu marea răscoală țărănească din România anului 1907. Astfel într-un interviu acordat pe această temă ziarului „Aradi Közlöny" în martie din acel an, Goldiș consideră tranșant că „răzvrătirea" în cauză este o mișcare „revoluționară, economică, socială și politică", cu un țel foarte clar : de a pune capăt cît mai grabnic sistemului de proprietate existent și exploatării crunte a țărănimii. Zecile de mii de țărani – arată Goldiș – sesizînd just cauzele sociale și politice ale tulburărilor – nu au mai putut suporta în continuare sarcinile apăsătoare care grevau asupra umerilor lor și în general relele economice existente în organizarea și funcționarea statului burghezo-moșieresc român și s-au ridicat la luptă pentru dreptate.

Combătînd anumite denaturări oficiale sau semioficiale, Goldiș declară tot atît de categoric și cu clarviziune că răscoala nu a fost **provocată de „munca agitatorilor"** (Țăranul greu asuprit, suferind de lipsuri mari, avînd familie grea și pămînt deloc nu are nevoie de agitatori – arată el).

În același timp democratul ardelean nu scapă prilejul de a face referiri concrete și la situația țărănimii din imperiul austro-ungar. El subliniază în mod special că învățămintele răscoalei sînt deplin valabile și pentru oficialitățile acestuia. Și în Ungaria și în Transilvania, ca și în România, arată Goldiș, sînt mari moșieri și arendași care dețin prea mult pămînt, pe care nu-l pot munci. Pe de altă parte, sumele de arendare pretinse țăranilor sînt și aci foarte mari, ceea ce face ca aceștia să nu le poată plăti. Din acest punct de vedere, o stare deosebit de gravă – arată Goldiș – ar fi mai ales în Transilvania și aici îndeosebi pe valea Mureșului, unde pădurile sînt date numai arendașilor și deloc țăranilor.

Considerînd că soluții pentru îmbunătățirea vieții țăranilor s-ar putea găsi ușor, cel intervievat condamnă autoritățile pentru faptul că pur și simplu nu vor să rezolve problema. Și **atrăgînd** atenția că locuitorii satelor deja **murmură**, că în sinul lor există o stare de nemulțumire și revoltă, Goldiș (care considera totodată – datorită limitelor concepțiilor sale – arma răscoalei a fi cu două tăișuri) arată că cererile țăranilor să fie neapărat satisfăcute, căci altfel statul va avea de trecut prin clipe foarte grele. Principiul călăuzitor în problema țărănească, subliniază Goldiș,, adoptînd o poziție radicală, pornind tot de la marea răscoală din România, ar trebui să fie cel al echității. Pămîntul să aparțină celor ce-l lucrează, iar rodul muncii acestora să fie întreg al lor. Numai așa se pot crea relații sociale sănătoase, se va asigura creșterea producției, scăderea prețurilor agricole și odată cu prosperitatea țăranului și cea a statului. Nu există nici un temel, afirma Goldiș, ca pămînturile să fie ale moșierilor și arendașilor.

Pentru acești țărani asupriți – din care marea parte erau români – Goldiș va cere în parlamentul de la Budapesta drepturi egale cu ale celorlalte pături și clase : micșorarea dărilor, încetarea abuzurilor și a insultelor de tot felul, instrucție publică egală cu a celorlalte naționalități recunoscute, remunerarea muncii lor în spiritul echității, libertatea cuvîntului, cultivarea limbii naționale etc.

Pentru țărănime, în bună măsură sînt și străduințile democratului ardelean în direcția legiferării votului universal. De asemenea el va propune ca marii proprietari de pămînt să fie obligați de stat a întreține pe moșiile lor, creșe, grădinițe și școli, acordînd astfel posibilități de educație pentru noile generații, indiferent de naționalitate. În sfîrșit, ca încununare semnificativă a preocupărilor sale în această direcție se arată revendicarea pe care o formulează efectiv. Pe această linie el cere, de pildă, noi legi referitoare la parcelizare și colonizare, în vederea creării micii posesiuni.

Goldiș pledează cu multă compasiune pentru schimbarea condițiilor de viață a celor mai oropsiți dintre țărani, muncitorii agricoli, argații. În parlamentul budapestan, acesta descrie situația grea a acestora, crîncena exploatare la care sînt supuși de către moșieri, viața pe care sînt nevoiți să o ducă, în cuvinte pline de milă și indignare, totodată : „Mizeria și chinul lor n-au sfîrșit. Aceeași viață au de la cea dintîi și pînă la cea din urmă zi, nici o schimbare, nici un ritm, aceeași muncă de copii, ca bărbat și ca moșneag". **Sesizează totodată** – privind în perspectivă **temporală situația** celor în cauză – faptul că „izvoarele de cîștig ale zilierilor scad încă de pe la anii '30 în mod îngrozitor". În acest context, Goldiș se va ridica într-o cuvîntare ținută în parlamentul maghiar împotriva unui proiect de lege privitor la asigurarea condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor agricoli, considerînd pe drept cuvînt că, de fapt, parlamentul violează interesele acestora în folosul marilor proprietari de pămînt.

GHEORGHE ȘORA

ATITUDINEA LUI VASILE GOLDIȘ FAȚĂ DE RĂSCOALA DIN 1907

Ecou

„CADENȚE"

Acest al treilea volum de literatură, apărut sub sugestivul titlu „CADENȚE", însumează, ca și celelalte două precedente, creații — poezie și proză — ale membrilor cenaclurilor și cercurilor literare bucureștene și este ilustrat cu reproduceri reprezentînd lucări ale artiștilor plastici amatori din capitală. Într-un enunț, cu caracter de argument, de pe coperta interioară, este arătat scopul apariției acestei cărți : „Culegerea de față își propune să contribuie la îmbogățirea repertoriilor colectivelor de montaje și recitaluri de poezie care, în ultima vreme, constituie un gen de o largă răspîndire în mișcarea artistică de masă". Iar în „Cuvînt înainte", semnat de poetul GH. TOMOZEI, se spune că acest volum, editat de Centrul municipal de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă București, cuprinde „cele mai valoroase creații ale participanților la prestigiosul concurs literar pus sub generosul generic — Tinerețea patriei noastre". La acestea se mai adaugă și poeziile premiate la concursul „Femeia — erou contemporan", din secvența a doua a culegerii. Alături de Gh. Tomozei, în ultimii ani, din jurile literare au făcut parte și scriitorii LAURENȚIU FULGA, ROMUL MUNTEANU, NICHITA STĂNESCU, FĂNUȘ NEAGU și MIRCEA MICU, care, în urma promovării creațiilor membrilor cenaclurilor bucureștene, ne recomandă, acum, această a treia ediție a „CADENȚELOR".

Cinci dintre cei 35 de autori ai acestei culegeri semnează proză : Clement Eșanu, Ileana Șerban, Marina Devesel, Ion Cernăuți și Olimpian Ungherea (ultimul fiind deja autor de carte, precum și Th. Maricaru sau V. Diaconu, prezenți cu poezie în acest volum). Chiar dacă proza aceasta nu servește scopului cărții, exprimat în amintitul argument de mai sus, trebuie salutată ideea de a fi publicată proza membrilor cenaclurilor literare în plachete de acest gen — aceasta fiind, uneori, un mijloc, din păcate unic, de a fi promovați condeierii prozatori, încă neafirmați în paginile revistelor culturale.

Multele poezii din volumul „Cadențe" exprimă, cu preponderență, atitudini poetice de cea mai mare importanță civică, în societatea noastră, iar unii autori ca G. Bera Arădeanu (cu lucrări premiate atît la concursul „Tinerețea patriei noastre", cît și la concursul „Femeia — erou contemporan"), Virgil Diaconu, Marieta Sava Bursuc, Th. Maricaru, Antoaneta Apostol, Ion Cîrnu ș.a. posedă și mijloacele artistice necesare, spre a exprima, plastic, convingător, bogatul conținut de idei.

AUREL TURCUȘ

CENACLU CU UN SINGUR POET

În urmă cu un număr mic de ani, treburi reportericești mi-au purtat pașii pe meleagurile Iotrene, locul de naștere al unui puternic izvor de lumină : Hidrocentrala de la Lotru. Aici, am întîlnit un om, care nu participa direct la mutațiile geografico-economice ce aveau loc pe acel vast șantier, ci care-și apleca, foarte atent și cu răbdare, sufletul spre modul de a munci și trăi al acelor dîrzi culegători de stele, netăgăduind să-l ilustreze în sutele de reportaje, poezii și însemnări literare sub care semna modest : **George Schinteie.**

Cum l-am cunoscut ? Încercam să discut cu cîțiva constructori pentru a-mi alcătui atît de necesara documentare. Și cum fuseseră chemați doar niște veterani ai șantierelor, voiam să cunosc și un tînăr. Tocmai zărisem coborînd dintr-o mașină, venind de pe teren, un tînăr simpatic, îmbrăcat cu salopetă, pe cap purtînd o sapcă de protecție. M-am adresat cu rugămintea de a-mi acorda cîteva minute pentru o conversație. „Despre ce anume" ? mi-a replicat tînărul. „Despre muncă", am zis. „Ei bine, — zîmbise ironic interlocutorul meu — dar eu nu fac nimic deosebit, nici măcar hidrocentrale nu construiesc. Ar fi mai nimerit să stați de vorbă cu"... și în clipa aceea scoase carnetul de notițe dintr-un buzunar și-mi înșiră cîteva nume. „Cum de-i cunoașteți" ? am mai întrebat. „Cum" ? — zîmbise a doua oară ironic tînărul din fața mea. „Păi, dacă scriu despre ei". Aveam de-a face așadar cu un ziarist. Momentul greu fusese depășit.

Întîmplarea întîlnirii cu acest poet mi-a fost reactualizată recent, cînd a apărut în redacția revistei **ORIZONT**, exact ziaristul ce-l cunoscusem la Lotru, cu o carte, prima sa carte de poeme, „Ochi de mesteacăn", mărturisindu-mi că „Universitatea Lotru" și-a lăsat puternic amprenta în formarea sa intelectuală și profesională.

Iată așadar un poet, cu un nume simplu. **GEORGE SCHINTEIE** ; o carte **„OCHI DE MESTEACĂN"** și alte două în manuscris, ce se vor a fi un bob de lumină, de o altă strălucire decît aceea pe care miile de constructori au făcut-o să răsară și din inima munților Lotrului.

Așadar, Lotrul. Cercul literar cu un singur poet. George Schinteie. Iată-l !

DAMIAN URECHE

Prietenii revistei Orizont

GEORGE SCHINTEIE

Țara

Țara nu-i o sferă, țara nu-i o bilă
S-o rostogolești la biliard.
Țara e lumina de pe Lotru,
Steaua mea în care cînt și ard.

Țara este pîinea pe care-o dorești
Tot mai albă, caldă și gustoasă,
Țara-s zîmbetele inocente la ferești,
Toate anotimpurile-n straie de mireasă.

Toți trăim în țara asta, toți aici muncim
România s-o-nălțăm pe culmi,
Cum se-nalță-n dimineți de rouă
Cîntecul privighetorii tot mai sus de ulmi.

Poarta din lemn

Poartă cu semnul bătrînilor mîini
În inimă de lemn
Ca o umbră a altor vieți
Cum te-au lăsat bătrînii sub ploaie
Să-ndemni la popas anotimpul ?
Timple de zăpadă vrut-au
Străbunii să-ți sape
Dar au venit primăverile
Cu fîntînile albe s-au logodit
Crustăturile tale și-au plîns acolo
Atîtea Ane
Încet ca o trecere a păsării
Peste lumina ochilor triști
În taină.

Vremile apuse își uitară
Șingele în călimară

Tablou

Printre stele coboară o rotundă mireasă
Din ochii-mi albastre fîntîni zvîcnese în izvoare
Mi-e sufletul înecat de tăcere
Și-mi caut prin umbre popas
E noaptea în care înflori-vor castanii —
Melcii se retrag în cochilii
M-adastă zadarnic
O viață de vie să-mi plîngă în palmă
Genunchii-n țărînă se lasă uitați
Mai pune mama busuioc la oglindă
O, tabloul acesta-l mai țin
Dintre toate în minte
Acum cînd tu treci desculță prin rouă
Mutindu-mi copilăria într-o virstă nouă.

Timp-stejar

Caut de cu seară pînă
Cînd fuge din ochii nopții
Soarele spre miază-zi

Cercuri mi s-au făcut virstele
De-atîta trecere dintr-o
Stare în alta
Fără întermitență

Numai cîteodată fluturilor
Li se fring aripile
În amurg
Precum orice gînd de pețile
În adolescență.

Tîrziu ochii mei
Miros din nou a răsărit

În genunchi îmi plînge
De la Zenit înspre coapse
Timpul-stejar.

Patria întinerește

Ca pe un răboj rămas-au urmele tainice
Pînă la noi

Lumina istorică a acestui plai
Neiertat, răzbunat,
Bună a fost de-mbăiat...

E semnul cel mai neîntinat

Pe care ni-l furișează în suflet
Străbunii ce visară țara fără griji

Fiii ei se zbat să cearnă
De prin negurile aspre
Dorul ei de libertate
Primenindu-l în izbîndă

Patria întinerește. Din istorie adîncă
Străbate-un zbor de cîntec dinspre culmi pe lunci
Iar soarele amiezii furișat discret
Aleargă prinzînd fluturi printre umbrele de prunci.

Nunta

Să facem loc să intre
Lumina bine-n casă
Și flori să înflorească
Din pașii-i de mireasă.

S-alegem dintre toate
Umbra unui dor
S-o așezăm la masă

Precum olaru-așează
Culoarea pe-un ulcior.

Cu Mihail Moșandrei

Urmare din pag. I-a

cu cît erau mai puțin conformiste. Totul se încheia cu lectura ultimului foileton critic al maestrului Lovinescu, destinat „Sburătoriului", admirabila revistă, pe care, legată, a împărțit-o odată, bolnav, tuturor acelora care colaboraseră la ea, cu aceeași dărnicie ce-l caracteriza...

— Criticul Șerban Cioculescu vorbea despre poezia dv. ca despre „o poezie a discreției, a penumbrei, a tonurilor estompate și a sunetelor în surdină, de o rară ingășie" apreciere care sintetizează, de fapt, nota originală pe care o aduceați dv. în poezia interbelică...

— Am scris totdeauna sub imboldul gîndurilor interioare și, chiar atunci, numai cînd am bănuit că ceea ce scriu ar fi putut interesa anumiți cititori înrudiți în fire cu gusturile mele și cu decorul patriarhal în care trăiam. Nu ne naștem niciodată unici !...

Mereu am fost convins că, mai ales în materie de poezie, nu trebuie exprimat decît esențialul, cît mai concentrat și sugestiv, cît mai în apropiere de revelația interioară, de vis. Poezia nu pare o fi altceva decît parfumul tare al sufletului omenesc. Esența nu poate fi obținută decît prin resortul concentrării latâ, și de ce, rămîn totdeauna consternat cînd aud de tineri poeți contemporani, care se laudă că ar fi scris nu mai puțin de 58.000 de poezii, sau alții că au ajuns la al 40-lea volum dactilografiat. Poezia n-a fost niciodată un Marathon al fondului și foarte tinerii poeți n-ar trebui să uite că tot ce se cîștigă în suprafață, se pierde în adîncime, energia lirică fiind aceeași...

Cît privește aprecierea acad. Șerban Cioculescu, d-sa, cu conștiinciozitate, m-a etichetat ca „simbolist", după ce atîtea ezitări ale c'tor critici anteriori au dat greș. Aș dori să cred că acesta este ultimul diagnostic și cel mai bine dus.

— Vreți să rememorați, pentru cititorii revistei noastre, momentul cînd l-ați cunoscut pe Ion Barbu ?

L-am cunoscut, copil fiind, în Cimpulungul natal. Locuiam pe aceeași stradă, în case vecine. Părinții noștri își făceau vizite. Tatăl meu, inginer silvic, cu în același timp, sfioși, ori, visători. Tenul palid, buclele întunecate, hainele de catifea albastră, cu manșetele albe, îi dădeau un oarecare aer de distincție și de noblețe. Era, ca și mine, sfios cu streinii și foarte tăcut. Fugea de sindrofii, și mai ales cînd auzeam sosind banda zgomotoasă a musafirilor, sărbătorile mari și duminicile de vacanță, nu știam cum s-o zbughim mai repede pe sub girliciul caselor, spre marea disperare a mamelor noastre, care ne căutau prin toate camerele ,spre a ne face prezentările. Tiptil, ca pisoii, o tuleam repede prin ierburile reavene și coacăzii ogrăzii, unde la umbră așteptam fluturii colorați c flăcări sau melcii moi înaintînd pe-o frunză de dovleac.

— Prietenia dv. cu Ion Barbu, avînd la bază multiple afinități de sensbilitate și de caracter, s-a continuat statornică în timp în anii adolescenței și ai maturității...

— Metamorfozîndu-ne, la o diferență de un an în minus în ciudata adolescență, ne simțeam mai bine parcă experimentînd viața cît mai mult, ținîndu-ne de mîini, adesea consultîndu-ne fratern și fără nici un secret unul față de celălalt. Sub o mască de seriozitate, chiar severă la prima aparență, Dan ascundea totuși un suflet plin de sensibilitate. Deși de o mare prudență în lului, unde se născuse și unde, știindu-mă cu aceeași patimă, chinofii ca și el, aveam posibilitatea să le ofer pensionarilor mei spații mai largi și o viață mai potrivită chinului apartamentelor.

— Cum vedeți relația matematici- poezie în viața și creația lui Ion Barbu ?

— De fapt, matematica nu s-a opus niciodată poeziei, așa cum unii bănuiesc, atît una cît și cealaltă nefiind decît exprimarea unui complex cerebral, în căutarea lui neistovită, cu notări diferite, desigur, dar în fond sub obsesia numărului și mișcării spre o perfecțiune ideală, spre absolut. Pentru fostul meu amic Dan Barbilian, poezia reprezenta o nevoie spirituală recreativă, de a ieși din castelele de cristal amorf ale geometriilor sale, în grădina cu viorele și crini, cu trandafiri și orătănii din fața casei, divertismentul spiritului său genial, nesăturat și lacom față de toate experimentele intelectului, limpezirea misterelor lumii înconjurătoare, intangibile și atît de ascunsă în esențele ei. Poetul a fost dublat totdeauna de laboratorul nedespărțit al omului de știință. Nu uitați că placheta sa „Joc secund" se desfășoară sub banderola versului mallarmean : **„Ne fût-ce que pour vous en donner l'idée".**

— Care este cea mai plăcută amintire pe care o păstrați mărelui dv. prieten ?

— Cea mai plăcută amintire, desigur, nu-mi rămîne decît aceea, cînd, la spatele meu și aprins la față, de bucurie, surprinzîndu-mă cumpărîndu-i opera, pe marele tiraj scump al „Jocului secund" — ivoire verge — îi solicit, la un colț de librărie să-mi dea autograful. Ca elevul cel mai timid al clasei lui de studenți în matematici, Ion Barbu se înghesuie la un colț de masă al librăriei „Cartea românească" să-mi dea acest autograf, inedit astăzi, **„Lui Mihai Moșandrei, prietenului celui mai vechi, tovarășului meu de jocuri — un joc mintal întîrziat, Dan Barbilian (Ion Barbu) 23 decembrie 1929."** E poate placheta de poezii și cartea la care țin cel mai mult. În ea se amestecă trecutul cu poezia.

— Știm că ați făcut parte cu cu mult timp în urmă din colegiul redacțional al revistei „Argeș". Ce este și ce trebuie să însemne după dv. o revistă literară în climatul spiritual al provinciei ?

— Răspunsul e foarte simplu. Fiecare provincie românească e datoare să-și contureze un cît mai adecvat profil spiritual. Aici sînt munții și plaiurile, troițele cu fîntînile și turmele albe de oi ; dincolo, dealurile cu viile ; mai jos, șesul cu grînele și bărăganele soarelui, și, în sfîrșit, apele Dunării ; pescarii cu sălciile, bărcile, stolurile de palmipede și soarele care le botează cu infinitul colorit al luminilor lui. Totul, înmănunchiat, formează scumpa noastră Românie Socialistă, cu oamenii ei muncitori, cu activitatea lor multiplă, dar legată mai ales unui decor industrializat, în care energia este noul soare al generațiilor ce se prepară să vină. Deci, o bună revistă, după mine, și care să-și aibă explicația și sensul, e aceea care oglindește mai fidel ținutul ei provincial. E o diversificare, o notă nouă, cu noul ei tărîm de cercetat, pentru curiosul cititor, doritor de variație în imagini și spirit. O revistă devine o povară de hîrtie, atunci cînd, în coloanele ei, cititorul întîlnește aceiași și aceiași colaboratori, ca revistele ce apar în alt ținut, dar cu același conținut. Bogăția unei literaturi, i-a dat-o totdeauna variația.

Satirice

EPIGRAMA

ATAVISM

La unii s-a imprimat fierbinte
Și aspru, spiritul de turmă :
Cînd merge unul înainte,
Cîrtesc acei rămași în urmă.

CREDINȚA

E foarte greu de priceput
Credința cîinelui ce poate
Pentru stăpînul care-l bate
Să muște un necunoscut.

PARADOX

Simulînd armonios
Cuvenita nivelare
Cel mai mare șade jos,
Cel mai mic stă în picioare.

UNUI AUTOR SUPARAT

Mărturisesc — după lectură —
Că pe nedrept ești necăjit,
Nu toată lumea te înjură,
Ci-o parte, care te-a citit.

„CRITICA" ÎN AUDIENȚĂ

Ca tot răul să se vadă
Vă rugăm să aprobați
Lista celor criticați
În programul de brigadă.

ONESTITATE

Cel ce n-așteaptă la boală
De la pacient vreun dar,
Este fără îndoială
Medicul veterinar.

ȘTEFAN TROPCEA

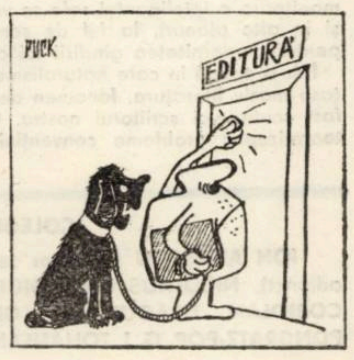

Modernitatea lui Caragiale

În ultima vreme interesul criticii față de opera lui Caragiale a sporit în mod considerabil ; e vorba de un fenomen determinat desigur atît de valoarea intrinsecă a acestei opere, cît și, mai ales, de valențele ei moderne, de capacitatea de a răspunde solicitărilor unei lecturi noi și proaspete și de a satisface, adesea cu nebănuite resurse, exigențele unei asemenea lecturi. O confirmare a faptului este și efloreșcența studiilor orientate în special în sensul amintit, de la penetrantul portret pe care Eugen Ionescu l-a făcut autorului, în **Note și contra-note** (1966), și pînă la recentele analize ale tinerilor cercetători ieșeni I. Constantinescu și Al. Călinescu. Cel dintîi, într-o substanțială cercetare a teatrului caragialian, ni-l revelează pe autorul **Scrisorii pierdute** ca pe unul din precursorii teatrului european modern (**Caragiale și începuturile teatrului european modern,** 1974), iar Al. Călinescu, în foarte subtilul eseu despre **Caragiale sau vîrsta modernă a literaturii** (1976), evidențiază o serie de modalități ale prozei moderne în scrisul lui Caragiale. Cum se vede, pe nimeni nu-l mai sperie astăzi apropierea lui Caragiale de literatura absurdului, după cum nu mai sîntem surprinși cînd cineva descoperă în opera lui unele structuri care, mai tîrziu, vor deveni curente în literatura europeană. Se vorbește, așadar, tot mai mult de **„modernitatea clasicului Caragiale"** (B. Elvin), și, în acest context, se pare că exegeza viitoare ne rezervă noi surprize.

Atunci cînd vorbim însă de modernitatea unui scriitor e necesar să se vadă și faptul dacă aceasta este în exclusivitate produsul spontan al inspirației artistului respectiv, sau dacă ea apare ca o firească materializare a unor elaborări teoretice îndrăznețe, cu alte cuvinte, dacă „revoluționarismul" operei este dublat și de o conștiință estetică pe măsură. În cazul lui Caragiale răspunsul este categoric afirmativ I. Constantinescu a dovedit cu argumente inatacabile **„unicitatea lui Caragiale"** în context european atît prin teoria sa modernă despre teatru cît și prin „concordanța dintre concepția sa dramatică și opera propriu-zisă" (**Op. cit.,** p. 25).

Înainte de Gordon Craig sau alți iluștri teoreticeni ai teatrului modern, Caragiale revendică emanciparea teatrului de sub tutela literaturii ‚postulîndu-i autonomia în baza unui statut propriu, care-l individualizează în raport cu celelalte arte, și, în primul rînd, cu literatura. **„Teatrul, după părerea mea, nu e un gen de artă, scrie Caragiale, ci o artă de sine stătătoare, tot așa de deosebită de literatură, în genere, și, de poezie ca orișicare altă artă — de exemplu arhitectura"** (**Opere,** IV, p. 315). Ca și arhitectura, **„teatrul este o artă constructivă"**, el nu se reduce la textul literar, ci se realizează prin concursul mai multor arte pe care si le aservește, **„fără să acorde vreuneia dreptul de egalitate pe propriul lui teren"** (Id. **ibid.,** p. 317). Rezultă de aici o serie de consecințe importante mai cu seamă cu privire la rolul **cuvîntului** în teatru, rol care „intră în criză", scade sau, în orice caz își pierde semnificația ce o avea în textul literar. Pentru Caragiale, ca și pentru unii teoreticieni de mai tîziu, **textul** piesei are mai degrabă valoarea unui ... **pretext,** adică este un accesoriu ca oricare altul, un **scenariu** fără pretenții literare, menit să contribuie, alături de alte elemente, la împlinirea acestei „arte constructive" care este teatrul, **„al cărei material sunt conflictele ivite între oameni din cauza caracaterelor și patimilor lor"** (Id. **ibid.,** p. 316). Iată pentru ce dezavuează Caragiale teatrul unui Schiller sau Victor Hugo, la care textul literar primează, și recomandă întoarcerea la sursele originare ale teatrului, la marionete, pantomimă etc., în care cuvîntul cedează locul gestului, incomparabil mai important în comunicarea scenică. Caragiale dezvoltă, așadar, o concepție îndrăzneață și complexă despre teatru, dar trebuie spus imediat că nu numai despre teatru, căci luciditatea scormonitoare a inteligenței sale se va exercita și în alte planuri, la fel de semnificative pentru modernitatea gîndirii lui artistice.

Într-o epocă în care naturalismul influența se masiv literatura, fenomen de care n-a fost scutit nici scriitorul nostru, Caragiale teoretizează problema **convenției** în artă, meditează asupra raportului dintre opera artistică și lumea pe care aceasta o reprezintă, într-un mod de o remarcabilă îndrăzneală și subtilitate. E cunoscută hazlia poveste, din **Citeva păreri,** în care o clasă de copii „năzdrăvani" se amuză de nasul profesorului pînă cînd, într-o bună zi, unuia dintre ei îi trece prin cap năstrușnica idee să schițeze din cîteva linii, pe un perete, acel nas. De atunci elevii cu încetat să mai rîdă de nasul **real,** al profesorului, desfătîndu-se în schimb mult mai copios în fața desenului. Nasul profesorului — notează Caragiale — **„... a fost redus la importanța lui reală — un simplu arcuș. Băieții ard de nerăbdare să treacă ora, ca să meargă la zidul din dos ; acolo e ce e, acolo se aude cîntarea cea miraculoasă"** (Id. **ibid.,** p. 37).

În simplitatea plină de haz a acestei anecdote se ascunde un cuget adînc însă, mai precis două sînt ideile care se desprind din această istorioară : pe de o parte ni se arată că arta nu copiază realitatea ci o transpune într-o imagine verosimilă, iar pe de altă parte, se afirmă superioritatea lumii închipuite față de cea reală. O spune asta într-un mod și mai explicit Caragiale, într-o cronică la **Apus de Soare** a lui Delavrancea, arătînd că omului (citește **artistului !**) nu-i ajunge minunea lumii din afară, **„vrea să facă și altă minune, și atunci, dintr-o lume, el mai face încă una — aceasta, închipuită, însemnează mai mult pentru el decît cealaltă, în ființă"** (Id. **ibid.,** p. 461).

Creația înseamnă pentru Caragiale puterea de a redimensiona lumea după legi noi, nu mai puțin coerente însă decît acelea care guvernează realitatea, căci, asemenea vieții, **„intenționea artistică, pentru existența și menținerea ei proprie, trebuie să îmbrace o formă de expresie, o structură materială cu dimensiuni, proporții și relații de economie intimă absolut necesare"** (Id. **ibid.,** p. 38). În spirit kantian, Caragiale recunoaște în artist forța demiurgică a naturii, îi atribuie capacitatea acesteia de **„... a apuca din haos inform elemente brute, a le topi împreună și a le turna într-o formă, care să îmbrace o viață ce se diferențiază într-un chip absolut hotărît de tot ce nu este ea"** (Id. **ibid.,** p. 39). Pînă unde poate merge însă această diferență ? Caragiale nu-i fixează limite căci o consideră virtual infinită, cu condiția menținerii unei permanente legături cu realitatea. Prin urmare, oricît de abstractă, arta nu anulează realul pe care, de fapt, se sprijină, ea îi opune însă o imagine superior-esențializată. Sufletul artistului este ca o oglindă sferică în care se răsfrînge **„universul cel mare"**, adică lumea sau **„infinitul palpabil"**. Printr-un soi de racursiu, **„infinitul palpabil, dar ideal, se adîncește în oglinda sferică și devine infinitul impalpabil, dar real"**. Ce se întîmplă însă la o a doua operație ? **„O a doua adîncire, scrie Caragaile, o altă lume și mai impalpabilă, dar cu atît mai reală"** (Id. **ibid.,** p. 47).

Așadar, sporirea distanței între cele două lumi — cea reală și cea închipuită artistic — păstrează legătura dintre ele și totodată îmbogățește semnificația celei din urmă. În jocul pur de oglinzi al spiritului realitatea, rarefiată pînă la completa ei dematerializare, nu este abolită, dimpotrivă, e potențată și mai mult, devenind mai ... reală, chiar dacă nu și mai palpabilă, așa cum precizează Caragiale. Sînt acestea cugetări de o rară subtilitate și profunzime, care-l aduc pe autorul lor în lumina unei tulburătoare actualități.

I. CHEIE-PANTEA

O exegeză*)

Colecția editurii Albatros — „Contemporanul nostru", — oferă autorilor posibilitatea de a-și construi discursul exegetic paralel cu un corpus de texte reproduse integral sau fragmentar. Cititorul, la rîndul lui, poate verifica „pe text" temeinicia argumentației, gradul de adecvare a discursului exegetic la specificul textului literar, poate savura ingeniozitatea, suplețea sau eleganța demonstrațiilor, poate aprecia justețea criteriilor de selecție a textelor ce se presupun reprezentative etc. Publicînd în această colecție vovumul **Caragiale sau vîrsta modernă a literaturii,** Al. Călinescu a exploatat cu succes disponibilitățile cadrului oferit, schițînd cîteva din coordonatele esențiale ale poeticii lui Caragiale.

Al. Călinescu urmărește două aspecte : 1) „importanța pe care a avut-o, asupra creației caragialiene, presa" și 2) modul exemplar prin care opera lui Caragiale ilustrează „substituirea dialectică dintre viața cotidiană și literatură și, pe de altă parte genurile canonizate și cele joase".

Deși prin studiile și articolele sale anterioare Al. Călinescu s-a dovedit a fi un foarte bun cunoscător al celor mai noi teorii de poetică, stilistică sau semiotică literară, în această lucrare criticul apelează la teze mai vechi — cele sugerate de lucrările unor cercetători ruși — ca I. Tinianov, B. Eichenbaum, V. Sklovski sau B. Tomașevski. În acest sens, studiul lui Al. Călinescu reprezintă una din rarele aplicări consecvente, pe materialul întregii opere a unui scriitor, a teoriei evoluției formelor literare(cele mai reușite lucrări de acest gen fiind **Arhaiștii și novatorii** (1924) a lui I. Tinianov și **Stilul lui Puşkin** (1941) de V. V. Vinogradov). Pe parcursul comentariului, întotdeauna pertinent și de un înalt nivel de probitate intelectuală, cititorul are surpriza să descopere în „fenomenul" Caragiale, existența, paralel cu o **practică** literară de tip modern, și **„conștiința** teoretică a fenomenelor noi".

Modernitatea artei scriitorului este testată și prin demersul comparativistic. Sînt citați nu numai contemporanii scriitorului — A. Jarry, Alphonse Allais, Twain sau Cehov — ci și scriitori ca J. Hasek, K. Capek ș.a., iar unele intuiții ale lui Caragiale sînt în mod strălucit asociate de critic cu teoriile și practica unui R. Queneau (cu „literatura potențială").

Primul și cel mai substanțial din capitolele cărții definește „dublul demers" al lui Caragiale : 1) fructificarea formelor literaturii „minore", ale genurilor marginale și transformarea materialului extraliterar în literatură și 2) construirea unui discurs metatextual lucid, care „dezgolește" procedeul (cf. teoriei lui V. Sklovski), denunță clișeul, îngăduie distanțarea ironică față de text).

Urmărind firul demonstrației, regreți uneori teama, evidentă la Al. Călinescu de a nu cădea în pedanterie. Astfel, unele din conceptele cu care operează criticul — și ne gîndim în primul rînd la „literatura minoră", „genuri marginale" n-au fost definite cu destulă rigurozitate. Apare uneori pericolul de a confunda fenomenele literare cu cele extraliterare, stilurile unor genuri literare cu stilurile funcționale extraliterare etc. Mult mai adecvată operei lui Caragiale ni se pare o afirmație din capitolul **„Caragiale și exercițiile de stil"**, privitoare la arta scriitorului de a utiliza diferite stiluri literare și, mai ales, am sublinia noi, neliterare sau chiar aliterare. În ceea ce privește dialogul dintre text și meta-text, Al. Călinescu descoperă aspecte dintre cele mai interesante, absolut necesare configurării unei poetici caragialiene. Textele din **„Propuneri pentru o antologie"** și în primul rînd **Poetul Vlahuță** vin să confirme existența la Caragiale a unui interes continuu pentru demonstrarea „pe viu", cum spune Al. Călinescu, — „din mers" — a felului „cum se face (și cum ar trebui să nu fie făcută) literatura", ca și pentru o implicare **conștientă,** în text, a unei arte poetice pozitive, conștientă, prin ea însăși, foarte modernă. Caragiale — arată pe bună dreptate criticul — a confirmat, deși la un mod „empiric", „pragmatic", unele din ipotezele teoretice ale lui Jolles (1930), sau Permeakov (1970). Toate acestea justifică una din tezele fundamentale ale cărții : opera lui Caragiale are **„un rol de placă turnantă : ea asigură operația de substituire dialectică între două epoci literare și marchează intrarea în vîrsta modernă a literaturii noastre".** Dar, pentru a evidenția și mai pregnant transformările de ordin structural realizate de opera lui Caragiale, criticul ar fi trebuit să zăbovească ceva mai mult asupra unor aspecte, expediate poate prea telegrafic. Dialogul „metatextului" (a vocii naratorului, un text fără marcă stilistică evidentă, artă a conciziei și a adecvării cuvîntului la lume, a discursului la istorie etc.), dialogul unui astfel de metatext cu textul-parodie, textul-pastișă nu epuizează nici pe departe complexitatea raporturilor din structura caragialiană. Dovadă chiar și spațiul acordat de Al. Călinescu „motivației compoziționale". Dar, dincolo de „montajul" (în sensul lui Einsenstein) unor macrounități (text-metatext), există montajul secvențial, de la nivelul sintaxei propoziției și pînă la cel al formelor și, deși, autorul volumului studiază si nivelul supratextual, observațiile rămîn nesistematizate, necorelate cu celelalte compartimente ale structurii literare.

Extrem de interesante sînt și capitolele **„Un dicționar de idei primite"** și **„La grande bouffe".** În primul din acestea se lansează ideea, nu lipsită de importanță chiar pe plan teoretic, a alcătuirii unui dicționar de „definiții" lexicale pe baza operei lui Caragiale. În cel de-al doilea capitol, în care tema „gastronomică" este, din păcate, doar enunțată, transpare o altă fațetă a „modernității" operei lui Caragiale — imaginea unei civilizații „de consum". Acest aspect a fost surprins, deosebit de plastic, de Crișu Dascălu în studiul său despre „Lumea lui Caragiale". Comentînd, ca și Al. Călinescu, celebra schiță **La moși,** colegul nostru timișorean scria : **„Pentru ea** (Coana Lucsița — n.n.) **lumea în care este claustrată nu poate fi decît una de consum, un soi de casă a vrăjitoarei, cu pereții de turtă dulce, dintre care nu se poate evada decît devorîndu-i. Cosmos, personaj** și **limbaj** sînt agenții celor trei acte fundamentale, **mișcarea, cunoașterea** și **vorbirea,** reduse la ipostaza de simple aparențe, și, de aceea, identice cu ele, alcătuind nu o carcasă împotriva timpului, ci un vehicol de traversare a acestuia : **„Mă plimb,** așa de colo pînă colo, **mai beau** o bere, un macmahon, un șvarț, **mai vorbesc** cu un prietin, **trece vremea ..."** (**Situațiunea**). Cartea lui Al. Călinescu se încheie cu un **Avertisment** prin care se afirmă cerința legitimă ca : „actul critic ..., să realizeze echilibrul dintre **libertatea** interpretării și **constrîngerea** pe care o exercită textul". Dar, spre deosebire de concepția declarată a unui scriitor, spre deosebire de o anumită lectură (intenție), chiar dacă această lectură aparține autorului, „constrîngerea" exercitată de textul literar asupra lecturii critice, ca și „adevărul" acestui text au, după părerea noastră, întotdeauna o dimensiune istorică. Și, tocmai evoluția modalităților de lectură, a permis astăzi lui Al. Călinescu să citească noi valori artistice superioare acolo unde, altădată, stereotipia lecturii critice vedea constrîngeri, restricții.

Carte plină de sugestii, echilibrată, construită la modul riguros și în același timp de largă accesibilitate, volumul **CARAGIALE sau vîrsta modernă a literaturii** este semnul maturității autorului și al unei întregi orientări în analiza științifică a fenomenelor literare.

I. L. GYURCSIK

*) Al. Călinescu ; **Caragiale sau vîrsta modernă a literaturii"** (Ed. Albatros)

I.L. CARAGIALE — 125 de ani de la naștere

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute (XXIV)

de Dan Nemesnic

„Moscheele se dărîmau, palatele se făceau praf și pulbere dar știința, știința rămînea veșnic" — spunea Ulug Beg, celebrul astronom uzbec, unul din cei mai mari astronomi ai lumii. Cuvintele acestea i-au atras ura impilatorilor și el a fost nevoit să plece din țara lui de baștină. Pe drum a fost ucis însă de oamenii stăpînirii. Dar scrierile sale au rămas și ele se folosesc și astăzi datorită marii lor precizii. Bolta cerului, stelele, luna și tot ceea ce se putea vedea cu ochiul liber au fascinat dintotdeauna pe omul nevoit să-și încropească existența din ceea ce îi oferea țărîna neagră a pămîntului. El a visat și a iscodit mereu tot ceea ce îl înconjoară, iar cînd avea timp eterniza prin desene și și scrijelări pline de speranță lumea reală sau cea imaginată de mintea lui neliniștită. Astronom a fost și omul care a trăit în peșteri. Adevărate hărți astronomice s-au găsit în multe peșteri de pe continentul nostru, pe pereții cărora se pot distinge clar Ursa Mare, Ursa Mică sau Pleiadele. În paleoliticul timpuriu existase un fel de artă lineară, deci cu 35.000-80.000 de ani înaintea erei noastre. Omul de știință american, A. Marchak, a stabilit că „însemnările" de pe pereții peșterilor sau cele de pe diverse oase de animale reprezintă observații ale lumii și ale diverselor stele, în scopul creării unui fel de calendar de pe suprafața planetei noastre. „Nepotul", ca să zicem așa, al acestor calendare primordiale a fost așa-zisul calendar runic, apărut în urmă cu 2000 de ani în nordul Europei. E interesant de amintit aici că acest calendar și-a păstrat utilitatea pînă în secolul XIX, dar se poate foarte bine folosi și astăzi. Nici în acest caz nu ne putem îndoi de temeinicia cunoștințelor astronomice a celor care au reușit să „formuleze" timpul într-un atare calendar. Savantul sovietic L. Maistov consideră că un calendar runic se bazează pe ciclul Solar de 28 ani, iar vechimea lui poate fi și anul 4.700 î.e.n. În Egipt — există date precise — primul calendar apare prin anul 4241 î.e.n. S-au descoperit hărți stelare bine puse la punct și se știa că Mercur și Venus sînt mai aproape de Soare decît planeta noastră. Marte, Jupiter și Saturn. Era de-a dreptul uimitor cu cîtă pasiune studiau cei vechi planeta pe care trăiau și infinitul spațiu al lumii.

— Va urma —

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 10 februarie 1977 ● nr. 6 (468) 8 pag. 1 leu

IULIA DINESCU

IULIA DINESCU, cu ceramica sa, ocupă, din nefericire, un loc singular. Exceptînd elevii săi, care o iubesc ca om, ca profesor, ca artist, ea rămîne, practic, cam singura ceramistă din Timișoara. Această izolare, care implică și lipsa schimbului continuu de opinii în domeniu, nu a constituit un impediment pentru ascendența concepției și calității ceramicii pe care o face cu pasiune, cu drag, cu devotament.

De această dată, Iulia Dinescu renunță la frumosul de suprafață, începînd cu restricțiile cromatice, cu maturizarea smalțurilor și suprimarea decorului grafic, în favoarea ritmurilor sintetice și preocupărilor pentru formă. Aceste „renunțări", act de conștientizare, nu au trădat gestul constant de „mîngîiere" lucid-lirică a formelor, gest împietrit prin foc în chintesențe de viață și de participare emoțională.

Extrapolînd experiența cercetărilor anterioare din sfera obiectului decorativ-funcțional, cu această expoziție, Iulia Dinescu face un nou pas și, așa cum se spune și în prefața catalogului „... propune, cu o înțeleaptă modestie, obiecte – sculptură, familii de obiecte – sculptură (punți între tradiție și modernitate) arhaice și contemporane totodată iradiind un discret mister poetic. Asemenea unor roade hipertrofiate ale naturii, aceste obiecte par fructe ale unei grădini a efectului..."

Iulia Dinescu este un artist sensibil, pentru care fiece experiență este un început. În aceste începuturi regăsim experiențele vechi, dar și aripile unor noi zboruri spre concretizarea emoției.

CIPRIAN RADOVAN

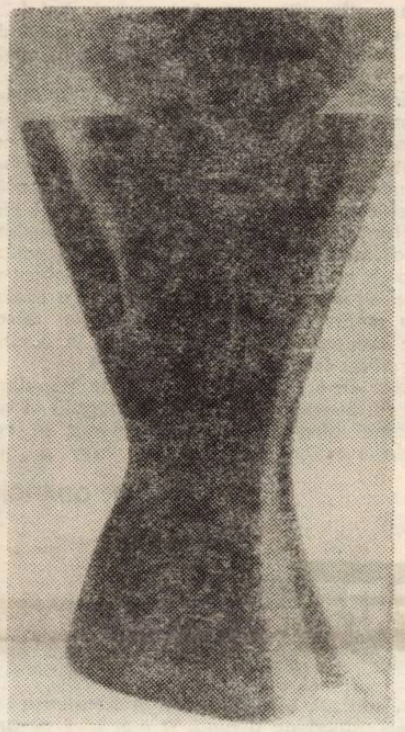

Ilustrațiile acestui număr :
ceramică de IULIA DINESCU

Rolul factorului uman în construirea societății socialiste

Revoluția socialistă poate fi abordată din două perspective ; pe de o parte, prin radicalitatea sa în privința schimbării structurilor sociale perimate, prin instaurarea puterii politice a proletariatului și țărănimii, pe de altă parte, prin revalorizarea din unghiul propriu, revoluționar, a factorului uman. Fiindcă, în ultimă instanță, această revoluție este însăși transformarea omului. Această transformare începe la nivelul material, pentru a se reflecta, apoi, în mod direct, în viitoarele acțiuni ale omului ce pornesc de la nivelul ideatic al conștiinței.

Unul dintre pașii cei mai importanți pe care îl face revoluția socialistă este acela de a oferi societății puterea asupra propriului său mecanism funcțional. În acest sens se poate vorbi de remodelare, restructurare a conștiinței fiecărui individ, ale cărei linii generale erau pînă atunci direcționate parțial sau total spre un anume mod de viață.

Cu atît mai mult se pune problema transformării conștiinței de-a lungul procesului de construire a societății socialiste cu cît rolul factorului uman, în această acțiune, este decisiv. Este cunoscut faptul că, în actualul cincinal, cincinalul revoluției tehnico-științifice, nu se urmărește numai saltul calitativ și cantitativ din punctul de vedere economic, ci, se îmbină această latură cu cea a umanismului socialist, bazat pe dezvoltarea științei și culturii. Acestor două pîrghii li se cere să aducă în permanență noul, reprezentat de o nouă realitate, cu atît mai mult cu cît acesta este un adevăr pentru om, așa cum afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Pornim permanent de la adevărul că făurirea socialismului și comunismului se realizează pe baza celor mai noi cuceriri ale cunoașterii umane, că știința și cultura sînt o puternică forță dinamizatoare a întregii vieți și creații sociale".

Afirmarea în practică a deziderateloi revoluției tehnico-științifice, privită din unghiul de vedere al societății socialiste, presupune ca societatea nu numai să formeze omul de tip nou, dar să și facă din el un om multilateral dezvoltat. Nu este suficient ca omul să aibă opțiuni politice clare, să adere la valorile politice, ideologice, morale etc. ale societății noastre, ci, mai mult, acestea să fie interiorizate, transformate lăuntric la nivelul conștiinței în norme, modele ale viitoarelor sale acțiuni. Socialismul are tocmai în acest sens în centrul său omul ,axa sa principală constituind-o umanismul revoutionar, umanismul muncii și al creației sociale. Transformarea psihologiei individuale în sensul asimilării, cu discernămint, ale noilor valori, competența profesională, pregătirea științifică, responsabilitatea, probitatea morală, participarea totală la deciziile socialului sînt laturi inseparabile ale formării omului de tip nou. La aceste lucruri se referea tovarășul Nicolae Ceaușescu atunci cînd afirma : „Dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor populare, formarea omului nou constituie cel mai important și mai nobil țel al partidului nostru căruia trebuie să-i consacrăm eforturi mult mai mari decît pînă acum".

Fiecare acțiune a omului poate și trebuie să aibă o motivare obiectivă, pornită de la ceea ce a primit el de la societate, și una subiectivă, venită din restructurarea modului său de gîndire. Activitatea sa profesională se substituie însăși propriei sale opțiuni, pentru o anume valoare a societății, cu atît mai mult atunci cînd omul înțelege construirea socialismului ca pornind de la sine.

Avînd ca factor decisiv omul, construirea societății socialiste nu se limitează, așa cum arătam, la eficiența economică a acțiunilor acestuia ci caută și dă o nouă semnificație întregii activități umane. Fiind conștient integrați într-un permanent proces de dezvoltare și schimbare, pe multiple planuri, a vieții și societății lor, oamenii acordă o deosebită atenție generației viitoare. Potențialul uman aflat în cei ce vor veni este de la început dirijat spre un anume mod de viață, spre un anume mod de acțiune. „Tineretul patriei noastre – **spunea tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU** – trebuie să fie educat în spiritul dragostei față de patrie, față de tot ceea ce au realizat înaintașii noștri, față de tradițiile mișcării progresiste și revoluționare, ale mișcării comuniste, să fie înarmat cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii".

Transformarea în realitate a potenței umane concordă pe deplin cu însăși esența socialismului, acest lucru amplificînd necesitatea procesului de perfecționare permanentă a conștiinței umane. Înțelegînd într-un mod nou propriul său statut social, omul nu mai este privit doar ca entitate care produce, ci este înțeles ca potență și valoare, ca factor activ al unei societăți care îl modelează și pe care o modelează. Prin acțiunile sale din cadrul societății, factorul uman își dezvăluie propriile posibilități și opțiuni, adeziunea totală sau parțială la un anumit mod de înțelegere a lucrurilor. Personalitatea umană dovedindu-se aici în cele două planuri care oferă semnificație valorilor noii societăți : planul profesional și cel al opțiunilor asupra realității sociale.

Omul optează acum pentru schimbarea realității și prin aceasta pentru propria sa schimbare. El nu rămîne în procesul de construire a socialismului doar cel care transformă, ci el însuși devine obiectul transformării. Procesul de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate se configurează astfel ca avînd în centrul său omul, atît ca factor activ al dezvoltării societății cît și ca promotor al omului nou, al comunismului adevărat.

DAN DELIU

Convorbiri

Cu scriitorul EDGAR PAPU

Se înserează. Anunțat din vreme, sun la ușa apartamentului scriitorului, istoricului și criticului de artă Edgar PAPU, situat într-un imobil liniștit din cartierul Dorobanți. E pentru a doua oară cînd mă aflu în intimitatea profesorului, care mă întîmpină pe un ton familiar : „Bine ai venit !"

Emoția revederii îmi este spulberată de atmosfera caldă, primitoare în care mă aflu, în camera de lucru a domniei-sale în care stau frumos rînduite, numeroase cărți, manuscrise, corespondență, volume tipărite de-a lungul anilor, din care reții : „Artă și imagine", „Giordano Bruno", „Evoluția și formele genului liric", „Poezia lui Eminescu", „Fețele lui Ianus", „De la Apenini la Marea Nordului" etc. În prezent, scriitorul a predat edițiilor două cărți noi și lucrează la prefața unei traduceri în românește a „Poeziilor" lui Rilke.

– Stimate tovarășe profesor, într-un interviu acordat nu cu mult timp în urmă revistei „Luceafărul", rememorați anii copilăriei de altădată, petrecută într-un decor mirific amintind prospețimea livezilor, cu miresmele **fructelor toamnei, într-un București al începutului de veac, puțin aglomerat, pitoresc și desigur fascinant, pentru noi, cei de astăzi, care cu greu ni-l putem închipui. Ce alte amintiri păstrați din acea fericită vatră a începuturilor Dv. ? Ce a însemnat adolescența pentru Dv. ?**

– Am primit-o cu durere, ca pe o îmbătrînire. Mi-a fost foarte greu să mă rup de copilărie. Acolo mi se părea că se concentrase adevărata mea viață. Era întoarcerea dintr-un „voiaj în Cithera sau dintr-o vacanță" pe care o crezusem perpetuă. Mi se

părea – lucru de fapt adevărat, că eram cu totul nepregătit pentru viață. Începea vîrsta problemelor mari pe care trebuia să le înfrunt și de care știam că va depinde întreaga mea existență. Eram un tînăr sfios care nu îndrăzneam să mă arunc în marea vieții. Simțeam nevoia refugiului pe care l-am găsit în cărți și în cei cîțiva prieteni. Dar nici lor nu îndrăzneam să le mărturisesc teama mea cea mai intensă. De fapt, nici mie însumi nu îndrăzneam să mi-o mărturisesc. Era spaima că sînt, iremediabil, mediocru, și că nu va ieși nimic din mine. Dar ce mai poate rămîne unui tînăr sfios și retras, dacă n-ar exista ambiția ? Cu ce și-ar putea justifica altfel venirea pe lume, cu care a stingherit atîția oameni, și a luat din aerul pe care ei îl respiră ? Cu ce altceva se poate convinge pe el însuși că nu face zadarnic umbră pămîntului ?

– Care au fost cărțile de căpătîi ale tinereții Dv. ?

– În tinerețe am fost atras, mai mult decît în tot restul vieții, de literatura și de cultura germană. Există mai multe rațiuni ale acestei preferințe. Mai întîi, mi se părea că pe această cale merg pe urmele celor mai de seamă poeți și oameni de cultură ai noștri, de la Eminescu și Maiorescu, pînă la Lucian Blaga și Tudor Vianu. În al doilea rînd îmi dădea încrederea în mine, de care aveam atîta nevoie, încredere provocată de unele dificultăți învinse, dificultăți de limbă, de gîndire și pronunțare, cuprinse în acea cultură. În al treilea rînd mă fascina caracterul faustic al acestei culturi, căutările ei neobosite în zonele ignorate ale conștiinței, în întregul labirint, plin de neașteptate surprize, în special din infinita realitate umană. Îmi erau, astfel, cărți de căpătîi, creațiile lui Novalis, Hölderlin, Nietzsche, Rilke, Kaiserling. Desigur, însă, că nu m-am mărginit numai la cultura germană. Aceeași predilecție o aveam și pentru Kierkegaard, Amiel, Bergson, Papini, Chesterton, Unamuno, precum și pentru marii scriitori ruși.

– Ce împrejurări v-au orientat în direcția studiilor umaniste ? Mediul, ambianța universitară v-au oferit totul în formația dv.

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

REBREANU FĂRĂ SURPRIZE

Aderența recentei micro-monografii, **Introducere în opera lui Liviu Rebreanu,** la metoda biografică, este evidentă în penultimul capitol al cărții, cel intitulat **Geneze.** În mod cert influențat și de psihanaliză, **Al. Săndulescu** consideră, nu fără temei, că atunci cînd nu e seacă factologie sau exagerare fantezistă, examinarea izvoarelor ne conduce spre faza germinativă a operei, spre stratul ei originar, unde s-au plăsmuit metaforele fundamentale, care se găsesc într-o strînsă legătură cu biografia scriitorului, cu experiența lui de viață și de cultură, cu filosofia, cu structura temperamentală și subconștientul lui" (p. 137). Situarea științifică, cu spirit de discernămînt, în interiorul laboratorului de creație al romancierului, îi dă autorului cărții citate posibilitatea de a constata o dimensiune prevalentă a operei lui Liviu Rebreanu, și anume **atitudinea** înțeleasă ca **angajare.** Ea favorizează înscrierea demersului critic în perspectiva **unității organice** a unei opere **„pivotînd în jurul temei pămîntului, fundamentală pentru viața noastră socială de pînă la al doilea război mondial"** (p. 7).

Exegeza se desfășoară la modul eseistic într-un spațiu ordonat de patru teme fundamentale (drama pămîntului, a datoriei, a iubirii și tema morții), girate în plan ontologic de cei doi poli ai existenței umane : viața și moartea. Însă nici unul dintre romanele lui Liviu Rebreanu nu se limitează strict la una dintre aceste teme, ci ele reprezintă mai degrabă o cuprindere a lor într-un sistem bine închegat, argument peremptoriu în susținerea tezei privind organicitatea operei.

Ceea ce nu se supune, în viziunea lui Al. Săndulescu, ideii unității tematologice (și „tehnice" cum vom vedea) este lăsat cu bună știință deoparte (ne referim la nuvele, altele decît cele reprezentînd faze preexistente ale romanelor, și mai ales la teatrul lui Liviu Rebreanu, total ignorat). În schimb, mai mult de jumătate din paginile cărții sînt dedicate analizei romanelor **Ion, Răscoala** și **Pădurea spînzuraților** (la care se adaugă însemnări despre **Adam și Eva, Ciuleandra** și **Crăișorul Horia** în capitolul **Dragostea și moartea).**

Al. Săndulescu se apropie de opera lui Liviu Rebreanu cu vocație mai mult de istoric literar decît de critic. Cită vreme argumentația se bazează pe motivații extrinseci textului (date biografice, documente, mărturisiri ale romancierului, etc.) ea este verosimilă și chiar captivantă. Cînd însă autorul încearcă o demonstrație din interiorul operei, ea se convertește într-o narare a conținutului romanelor, supralicitată de observații de multe ori pertinente, ori de trimiteri la critica notorie (Călinescu și Lucian Raicu sînt frecventați cu asiduitate).

Aflăm, spre pildă, că, odată antrenat în lupta pentru pămînt **„... Ion își înăbușă, cel puțin pentru o vreme, iubirea pentru Florica, dorind cu nesaț pămînturile lui Vasile Baciu, tatăl Anei. Și lupta începe cu avantajul că fata îl place pe el și nu pe George, fiul unui bogătan după care vrea s-o dea tată-său. La horă, Ion o joacă pe Ana și apoi o trage cu el după șiră să-i șoptească vorbe de dragoste. George (...) află că cei doi sînt în grădină și-l informează pe Vasile Baciu care tocmai își face apariția..."** (p. 14) ș.a.m.d. Urmează scenele demne de un „Western" american, relatate cu minuție de critic cinematografic. Despre Răscoala ni se spune că este un **roman dezbatere,** în care **„discuția se începe (sic !) în tren cu afirmarea unei păreri incitate ...", că „din tren (...) discuția se mută în jurul unei mese de cafenea"** (p. 51), că personajele intervin pe rînd, complicînd nu atît problematica, cît ... genealogia lor, astfel că apare necesitatea unui **„arbore genealogic sau măcar un indice al personajelor"** care ar proba, după opinia lui A.I Săndulescu, **„unitatea de concepție a lui Rebreanu"** (p. 52).

Organicitatea operei este susținută și prin recurența unor modalități tehnice ca **sistemul contrapunctării CARE „îi permite scriitorului filmarea simultană a unor instantanee"** (p. 171) **gradația, treptele epice, contrastul** care „se acoperă în parte cu contrapunctul" (p. 174), **prevestirea,** îmbrăcată „uneori în forme simbolice" (ibidem) etc. Cauza repetabilității trebuie căutată în modul de elaborare a romanelor : **„Rebreanu le purta în cap sau le ținea pe șantier cîte zece, doăuzeci de ani (...) pentru ca într-un tîrziu să le aducă pe masa lui de lucru, după ce convietuiseră și se contaminaseră unele de la altele"** (p. 144).

Dacă, în prima parte, micro-monografia lui Al. Săndulescu se menține la nivelul unei factologii numai în speranță operantă, în partea a doua, adică tocmai acolo unde virtuțile de istoric literar găsesc un cîmp propice de manifestare, ea dobîndește superioare calități. Se fac aici observații pertinente privind mult discutatul „naturalism" al lui Liviu Rebreanu. Este abordată corect problema „modelelor" străine (predilecția pentru Tolstoi și, mai ales, pentru Dostoievski cu care Rebreanu prezintă afinități structurale), precum și aceea a realismului „dur" ca modalitate specifică creatorului romanului românesc modern. Toate acestea pun în lumină calitatea unui scriitor încă insuficient cercetat.

Fără a depăși caracterul unei lucrări de popularizare, cartea lui Al. Săndulescu este totuși bogată în sugestii fecunde, mai ales pentru criticul dispus să accepte metodo de investigație propusă în subtex: de autorul ei.

MARIAN ODANGIU

Cronica literară

Ion Maxim

ORFEU, BUCURIA CUNOAȘTERII

Ed. Univers, 1976

Scriu cu bucurie despre această carte : revista **Orizont e,** cred, prima ce îi semnalează apariția, și e necesar să subliniez acest lucru : la vremea potrivită, prin Livius Ciocârlie, **Orizont** a scris despre cartea lui Gabriel Liiceanu **Tragicul – O fenomenologie a limitei și depășirii.** Și totuși, în **Luceafărul,** din 29.I.1977 p. 1, se poate citi : **„Cîte cronici, cîte recenzii, cîte note – oricît de modeste – s-au învrednicit să consemneze această apariție ? Nici o revistă literară sau de cultură generală nu s-a gîndit să ceară ...".** Mai departe (ca de obicei !) vinovați sînt făcuți criticii foiletoniști ce ar ocoli cărțile grave și s-ar ocupa de pagini futile, efemeride nepretențioase (fie și pretențioase), povestind, ei, criticii, chiar poezia. Textul din **Luceafărul,** frumos pamflet pe o temă din păcate prea frecventată de literatul român, și nu **Elegie** (așa cum se intitulează) face, totuși, parte din prețioasele provocări ce, adresate criticii, devin nespus **utile :** și nu ne îndoim că, adresînd această superbă provocare criticilor, revista **Luceafărul** va inaugura o dezbatere amplă atît asupra cărții lui G. Liiceanu (despre care revista **Orizont** a scris la vremea potrivită) cît asupra altora, în pericol de a fi ignorate. Una dintre acestea este **Orfeu, bucuria cunoașterii,** eseu al unui critic ce a iritat îndeajuns de mult : Ion Maxim. Prea multe comparații nu se pot face între cartea lui Gabriel Liiceanu și aceea a lui Ion Maxim : liniștită, cu pagini descriptive, cartea pare făcută mai întîi pentru a instrui. Limbajul ei e familiar (familiar pînă la exasperare, ar spune filozofii ce privesc superiori literatura) lipsit pe cît posibil de trimiteri. Scriind despre presocratici, Ion Maxim meditează pe textele lor, ignorînd programatic exegeze. Orice savant ar împinzi acest text de trimiteri :

„Obiectul filosofiei rămîne existența, existența în întregime. Și cum fiecare din frînturile ei, ne asigură specialiștii, se desfășoară după o ordine surprinsă în formule, existența luată în totalitate are, trebuie să aibă, o rînduială a ei, anumite legi cu caracter general în căutarea cărora a fost întotdeauna filosoful. Ne mai asigură acești specialiști că domeniul lor de cercetare – frîntura – este raționabil și cognoscibil, lucru pe care filosofia l-a afirmat de foarte mult timp cu privire la întreaga existență. Acest cadru trecînd peste unități și avînd în perspectivă întregul în care orice știință ..."

„Frîntură", „rînduială", cuvinte pașnice și nu concepte pretențioase, neprielnice cititorului comun : vom observa însă, în umbra lor, mari ambiții. În acest limbaj plin de umilitate, **Orfeu ...** este un eseu despre cunoaștere, impunător atît prin lipsa de afectare, cît și prin consecvență și vigoare. De la Orfeu la „modelul socratic", un drum pe care Ion Maxim îl străbate fără trufie și fără teama textelor adunate în jur : cine se îndoiește de demersul său, are în față textele ; cine e tentat să refuze teoria, are în față exemplele. Așadar, toate se varsă în albia faptului concret, o justificării nepretențioase : o carte despre necesitatea de a gîndi și mai ales despre frumusețea existenței conduse de gînd : în înalt pedagogică, **Orfeu, bucuria cunoașterii** nu este atît o cercetare în sensul riguros al cuvîntului, cît o operă poetică. Marea cantitate de informații asupra fenomenului grec înscriu cartea în rîndul acelora ce oferă publicului larg șansa unui contact direct cu marile momente ale culturii universale ; comentariul blînd admirativ, necontenit elogiind virtutea gîndului, morala faptei, în numele unor propoziții de o adîncă simplitate, propune un model de viață. Capitolul final (cel ce precede **încheierea**) este consacrat lui Socrate, mai exact **modelului socratic,** și el arată mai bine ce intenționa autorul. Acceptînd că „Socrate este o realitate istorică și un mit", Ion Maxim reia, fără vreo reținere, argumente, detalii, idei ce mărturisesc că Socrate este, peste timp, Filosoful : **„De fapt, nu a rămas decît statuia : în conștiințele noastre, Socrate e Filosoful, Eroul, cel ce a murit pentru adevăr, e Învățătorul, Maestrul, toate scrise cu literă mare, poate chiar Omul, întruchipare deplină a lui Orfeu, în tot cazul un început, și într-un anumit sens un Sfîrșit, toate făcîndu-ne să uităm cine este autorul mitului.**

Dacă despre Socrate s-a scris foarte mult, și dacă Ion Maxim nu este cituși de puțin interesat măcar a transcrie bibliografii (indicațiile în acest sens sînt vagi), nu-i mai puțin adevărat că Socrate, divinitate tutelară a iubitorului de înțelepciune, capătă determinări surprinzătoare. Început sub semnul unui poet ce echivalează un mit (Orfeu), eseul lui Ion Maxim se încheie sub semnul unui erou al cugetării, văzut ca personaj esențial al devenirii umanității **„De aceea primește adevărata lui valoare doar raportat la alții. E veșnic în mijlocul altora, ideile lui fiind extrase din conștiința celorlalți, așa cum o moașă nu-și poate exercita meseria decît în afara ei. Iar dacă ni-l imaginăm vreodată singur, ceea ce este destul de greu, și atunci îl vedem continuîndu-și dialogul. În el e un Altul, cu care stă de vorbă ce nu-i dă liniște, îl întreabă, și el răspunde ca și cum ar fi în mijlocul mulțimii."**

A fost ironizat, în timp, fanatismul pentru Socrate și Platon, vremile burgheze au privit disprețuitoare eroismul filosofiei ; elogiu al iubirii de înțelepciune, eseul lui Ion Maxim, bogat în fapte și idei, dar și în gînduri despre rostul și menirea artei, va fi o carte ce va stimula, bănuim, comentarii și comentatori. Poate, unii, desigur mai versați în comentariile filosofiei antice, îi vor reproșa șirul abstracțiilor, absența dialecticii, tentația de a suplini îndeterminări prin fraze ceremonioase (pg. 261–262) ; noi vom remarca încă o dată valențele educative, înalta tensiune poetică ale cărții. Elogiul măsurii, a ordinii gîndirii, dar mai ales al ființei gînditoare fac din cartea lui Ion Maxim **o lectură necesară.** Și o confesiune înalt-orgolioasă a unui scriitor ce se prezintă, în acest poem filosofic, în ipostaza sa de erudit. O carte senină, gîndită îndelung, menită parcă a reprezenta, în timp, o viață de om. Mulțiile rămîn în urmă, în activitatea cotidiană efemeră a criticului ; **Orfeu ...** este o carte despre eternitate.

C. UNGUREANU

Instantanee

„Flori de mucigai"

Nu cunosc, încă, cititor al lui Arghezi să-și fi pus această întrebare : de ce evangheliștii, în Flori de mucigai, sînt numai trei ?...

Le-am scris cu unghia pe tencuială,
Pe un părete de firidă goală,
Pe întuneric, în singurătate,
Cu puterile neajutate
Nici de taurul, nici de leul, nici de vulturul
Care au lucrat împrejurul
Lui **Luca,** lui **Marcu** și lui **Ioan ...** (s.n.)

... Cu toate astea, întrebarea e nu se poate mai firească, mai legitimă, atîta vreme cît poetul nostru nu „inovează" în acest domeniu, în care e, de altfel, un bun cunoscător. Altminteri, nici n-ar fi făcut – prin ceea ce, în vechile poetici, se cheamă versus rapportati **(1) – ca fiecăruia dintre aceștia trei să-i corespundă tocmai însemnul cel cu care, în chip canonic, este învestit : lui Luca, Taurul primăvăratic (Răsăritul) : lui Marcu, Leul verii (Miază-ziua) ; lui Ioan, în fine, Vulturul – cu aripile în balans – al echinoxului autumnal (Apusul).**

O motivare a absenței lui Matei ar fi, aceea că el, lipsit de un asemenea însemn concret – o știm și din Proorocul Iezechil (I, 10), în viziunea căruia una din cele patru „fețe" e umană ; celelalte trei fiind de leu, de taur și de vultur –, nu poate fi pe placul lui Arghezi, al geniului său plastic ... Numai că o atare ipoteză e, totuși, puerilă : Leu, Taur, Vultur nefiind, aici, nici rebusuri heraldice, nici simple măști ..., ci niște mari simboluri operante, linii de forță și potențe cosmice (cf. „cu puterile neajutate ...", s.n.), „inspirații" ...

... Or, Matei poate fi omul ca atare, după cum Iocul „ispășirii", al dizgrației, e tocmai Miază-noaptea (2), cu nopțile-i pluvioase, cu veșnica ei iarnă. Este, aceasta, însuși locul lui Arghezi (în, baremi, Flori de mucigai) ; iar dizgrațiatul, cel fără de har (3), stihurile căruia, adică, sînt fără inspirație (divină), „fără an" (annus Domini, desigur), se înțelege că nu stă la dreapta Tatălui ... Poziția lui e „stîngă" (tot astfel cum stîngaci e însul, într-o priveliște sinistră și la un ceas asijderi ...) ; stînga fiind, de altfel, „mîna artei" – o spune G. Călinescu (4). Nu, însă, fiindcă ar fi mîna unei „activități nepractice" (5), ci, dimpotrivă, tocmai fiindcă practică o astfel de activitate : arta, în înțelesu-i (genuin) de meșteșug – în cazul lui Arghezi, unul silnic : o „muncă", o „osîndă" (6), în imanența însăși a cuvîntului ... Căci : „Scrisul este pentru scriitor, fie și dacă nu este ateu, dar dacă este scriitor, o navigație primă (id est : „inaugurală", n.n.), fără grație (7)". Și, de altminteri, „întunericul", „singurătatea", eclipsa harului, lacuna inspirației, îzbeliștea aceasta, contracția dureroasă, spasmul mîinii și toate celelalte nu fac decît să ne atragă luarea-aminte asupra silniciei **artei înseși :**

Era întuneric. Ploaia bătea departe, afară,
Și mă durea mîna ca o ghiară
Neputincioasă să se strîngă.
Și m-am silit să scriu cu unghiile de la mîna stîngă

Nu putem spune, totuși, că poema, „neinspirată" fiind, e, fatalmente, „de esență laică" (8), profană ; căci sacrul, el, se manifestă, oricum, și ca absență, ca îndelungă, surdă nostalgie ... Așijderea, cu tot amarul, cu toată dezolarea ei, nu putem, iarăși, spune că stăruie într-o eșec și neputință ...

... Dimpotrivă ; în ea se lămurește o speranță : să faci, prin propriile puteri, să înflorească mucigaiul !

ȘERBAN FOARȚĂ

(1) A se vedea, în acest sens, cartea lui E. R. Curtius : **Literatura europeană și evul mediu latin** (Univers, 1970, p. 329-330).

(2) : Apud Jean Marquès-Rivière, **Histoire des Doctrines ésothériques** (Payot, 1940, p. 132) : „... le nom de Dieu comprend tous les côtés de l'univers, à l'exception du Nord, réservé aux méchants comme un lieu d'expiation".

(3) : Arghezi „însemnînd, (...) se pare, cel căruia i s-a luat harul ..." (Nicolae Manolescu, **Metamorfozele poeziei,** EL, 1963, p. 76).

(4) : În **Istoria literaturii române,** Compediu (EL, 1968, p. 366).

(5) : G. Călinescu, **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** (EFR, 1941, p. 815).

(6) : Astfel, în **Aleluia,** artistul invidiază „firea" – pe motiv că ceea ce, pentru aceasta, e „... muncă și osîndă, la ea e-nchipuire".

(7) : Cf. Jacques Derrida, **L'Ecriture et la Différence** (Éditions du Seuil, 1967, p. 22).

(8) : Este părerea criticului Cioculescu (v. **Introducere în poezia lui Tudor Arghezi,** EFR, 1946, p. 191).

Cenaclu

Marți, 8 februarie, în **Cenaclul Asociației scriitorilor și al revistei ORIZONT,** a citit din poeziile sale tînărul poet (student) **MIRCEA BÎRSILĂ.** Poeziile au beneficiat de un referat excelent, prezentat de **RODICA BÂRBAT.** Comentariul critic a relevat că poeziile citite de M. Bîrsilă stau sub semnul a două atitudini lirice fundamentale : predominâ creațiile în care poetul, **„se circumscrie, se configurează pe sine însuși în ceea ce este înafara lui",** manifestîndu-se, prin aceasta o **„foame a poetului"** (specifică generației tinere) de a se face ascultat de semenii săi. Apoi, în alte poezii, există tentația **„întoarcerii eului poetic înspre copilărie". NICOLAE ȚIRIOI** remarca faptul că în referat a fost **„o interpretare, pe alocuri, mai frumoasă decît versurile (...)", poetul are foarte multă sensibilitate și talent, însă foarte multe versuri păcătuiesc prin greșeli de stil". MARCEL TURCU,** în binecunoscutul mod original: **„... referat strategic, prin hermeneutica prudentă, de o sinceritate majoră, deplin feminină ;** în poezia lui **M. Bîrsilă „explozia sentimentală devine intrigă și spectacol". VASILE VERSAVIA** mărturisește că **„i-au plăcut poezile",** acestea configurînd destinul unui poet excepțional. **DUȘAN PETROVICI** consideră că **M. Bîrsilă** este **un poet autentic,** talentat, care merită toată atenția. Sesizează că versurile inițiale și cele finale ale acestor poezii sînt reușite ; sînt prezente **„ecouri din Sorescu și din Nichita Stănescu".** Elogiază referatul Rodicăi Bârbat. Lui **DUMITRU DASCĂLU „i-au plăcut poeziile lui Mircea Bîrsilă, referatul și mai mult". LAURENȚIU CERNEȚ : „Mircea Bîrsilă e un poet, dar poetului îi lipsește un fel de autocontrol al cuvintelor. Aceasta dă naștere la rezultate alături de drum". SILVIU MICLEA** apreciază poeziile și referatul. **MIRCEA BÎRSILĂ** mulțumește, pentru că i s-a oferit prilejul de a citi la cenaclu. Mărturisește că nu poate renunța la unele versuri, care au fost considerate ca fiind slabe, fiindcă acestea sînt cerute de „logica poeziilor" sale. **ANGHEL DUMBRAVEANU,** conducătorul lucrărilor ședinței : **„Rodica Bârbat, ca și altădată, a pătruns în spațiul poeziei, așa cum ne-am dori să se pătrundă acolo : cu conștiința că intră într-o lume a frumosului, cu teamă, uimire, încintare. Rodica Bârbat este o foarte avizată interpretă de poezie. Cînd auzi vorbindu-se astfel de poezie, îți recapeți apetitul pentru poezie. M. Bîrsilă a citit în ședința aceasta poezii net superioare celor pe care le cunoșteam din anii trecuți. E un poet cu idei poetice, cu inspirație, deci".** Își exprimă toată încrederea în talentul autorului, în posibilitățile sale de evoluție. În final, au citit poezii : **RODICA IOVA, ANDE PETRU, ȘTEFAN MALIȚA, LIUT SPERANȚA** și poetul **DUȘAN PETROVICI** – o poezie pentru Mircea Bîrsilă. Postscriptumul umoristic, susținut de **ION VELICAN,** – și de data aceasta – ca sarea-n bucate.

În ședința viitoare va citi proză : **LAURENȚIU CERNEȚ,** referent **EUGEN DORCESCU.**

A. T.

CENTENARUL INDEPENDENȚEI – 1877–1977

Atitudinea „Junimii" lugojene față de războiul de la 1877

Vibranta semnificație națională a anului 1877 a cunoscut în vechiul oraș, de mare tradiție culturală și românească, Lugojul, un puternic ecou. În anii imediat proclamării Independenței, mișcarea națională trăiește aici un real avînt. Pe baza unor documente nevalorificate pînă acum, o parte din ele consultate în arhiva Muzeului din Lugoj, vom încerca să punctăm participarea tineretului la acest eveniment. În anul școlar 1879/1880, deci în imediata apropiere a evenimentelor din 1877, se constituie aici **„Societatea de lectură a studenților români din Arhigimnaziul din Lugoj"**. Elevii au trăit atunci adevărate clipe de redeșteptare națională și s-au manifestat, cu un rar entuziasm, în cadrul acestei societăți. Chiar în primul an de activitate, o parte din poeziile prezentate în ședințele publice au avut ca titlu memorabilul eveniment din 1877. Astfel, sînt demne de amintit în această privință poeziile create de „studenții" lugojeni : **Căderea Plevnei, Sentinela română, Către români, Un vot României, Plevna a căzut,** sau poezia în vers popular **Bravul ostaș.** Abstracție făcînd de valoarea artistică a unor încercări, poeziile citate fac dovada nu numai că elevii cunoșteau foarte bine mersul evenimentelor în acest război al nostru, dar ei trăiau cu tot entuziasmul acest act în care întrevedeau destrămarea definitivă a unei nedreptăți seculare. Creații de felul celor citate dovedesc cît de mișcați au fost elevii, cît de receptivi și entuziasmați au putut fi pentru victoria românilor. Alături de poeziile citate sînt de amintit apoi alte creații cum ar fi : **Să știi că eu-s român, Dacia, Dor de patrie, Țara noastră,** sau creațiile : **Premiul lui Mihai Eroul, Către un român, Adio patrie, Către ginta mea, Sum fecior român** etc. Toate aceste poezii depun mărturie că în anii 1879–1884 elevii de la Lugoj au aderat cu toată tinerețea la marile idei ale independenței și suveranității naționale. Într-un referat **Dolce et decorum est pro patria mori** (1882) se considera cu toată hotărîrea că **„datoria cea mai dulce și cea mai sfîntă pentru noi este de a muri pentru patrie".** Patria însemna pentru ei aducerea aminte „de locul unde ne-am născut și am crescut", patria vie a românilor etc. Cum însă elevii nu puteau să se amestece în politică, au avut inevitabil de suferit pentru faptele lor îndrăznețe. Astfel, cinci studenți români au fost eliminați din gimnaziul din Lugoj pentru că au luat parte la ședătoarea publică de aniversare a societății de lectură a studenților români. Între acești tineri amintim mai întîi pe Victor Vlad, fiul lui Ion Vlad avocat și al Sofiei Vlad Rădulescu profesoară, nepotul lui Coriolan Brediceanu. Acest Victor Vlad nu era altul decît poetul dialectal Victor Vlad Delamarina. La acea ședătoare el declamase o poezie. Alături de el a fost eliminat și I. Popovici „fiu de opincar" din Lugoj, care, de asemenea, nu era altul decît prozatorul I. Popovici Bănățeanul. Au mai fost eliminați I. Lupulescu, „fecior de plugar", conducătorul societății, Ștefan Lipovan, fiul învățătorului din Lugoj Șt. Lipovan „secretar" al societății etc. Studenții nu s-au intimidat, au avut o atitudine demnă la proces și au crezut cu tărie în cauza dreaptă a luptei lor. În ziua în care era fixată judecarea studenților culpabili pentru că ar fi avut o societate „secretă", adică în afara liceului, Victor Vlad a înfipt pe tablă cocarda „cu tricolorul nostru național" și a caligrafiat mare pe aceeași tablă o îndrăzneață lozincă „Trăiască România" care a uimit pe profesorii judecători. Tînărul a avut curajul să mărturisească, spre surprinderea tuturor, că el a făcut acest lucru. Deși eliminați, elevii cîntau în cadrul liceului sau la școala română unde-și țineau ședințele, **Deșteaptă-te, Române,** interpretînd și alte numeroase marșuri cu caracter național sau legate de Independență. În cadrul ședințelor societății, ei dezbăteau diferite „elaborate" și creații, prezentau, recitînd poezii sau criticile la aceste poezii. În 1882 o disertație publică s-a referit la **Femeia română.** În 1884, Societatea de lectură din Lugoj a junimii române studioase prezintă un spectacol public, cel care a declanșat procesul, cu producții poetice originale, dar și cu creații bine cunoscute aici, așa cum au fost **Peneș Curcanul,** declamată de G. Curescu, poezia lui Iosif Vulcan **Odă la junime,** creația originală **Să știi că eu-s român** de V. Rusu, declamată de Șt. Lipovan (Familia, 1884, nr. 11, p. 131). După amintirile lui Victor Vlad, la această ședătoare a fost invitată „toată românimea". Dintre studenții care au fost membri ai acestei societăți mai amintim și pe G. Dobrin, I. Maier, A. I. C. Biriescu, G. Popovici, E. Rusalin, Emilian Micu, Al. Petrovici etc. Prin asemenea acțiuni, tinerii studioși din Lugoj, de care nu erau deloc străini cărturarii acestui oraș ce-i încurajau din toată inima, și-au adus prinosul lor la sădirea și cimentarea independenței și suveranității naționale. În același timp prin Societatea de lectură „s-au oțelit ideile și sentimentele românești pentru studenți", sentimente care porneau „de la inimă și din simțiri entuziaste".

ION ILIESCU

Figuri bănățene

Tenorul Traian Grozăvescu

Și pentru ca bilanțul unei vieți și al unei cariere artistice atît de celebre cum le-a avut TRAIAN GROZĂVESCU se cuvin subliniate cu majuscule, putem spune că semnele prețuirii superlative sînt parcă mai vii acum la o jumătate de secol de la moartea lui. Scrisori, autografe, simple fotografii, cu semnătura celor care i-au apreciat, sînt mărturii ce se constituie în dovezi ale unei personalități de talie internațională, din păcate dispărută înainte ca talentul său să ajungă la strălucirea maturității.

Student la Viena, Traian Grozăvescu îi scria mamei sale la 16 aprilie 1923, cerîndui să-i trimită bani. El amintea totodată că a refuzat oferta de la Opera populară, motivînd : „... nu vreau să apar în fața publicului înainte de a-mi termina studiile". **Vorbind – în aceeași scrisoare – de** cu spectacolul de ascară, în care Dvs. ați fost un excelent Cavaradossi, ca actor și în calitate de cîntăreț, destinat cu siguranță unei frumoase și glorioase cariere artistice. Voi fi fericit să mă reîntîlnesc cu Dvs. și odată cu salutările mele vă trimit cele mai sincere urări de bine".

Cu stimă,
al Dvs.
Mattia Battistini

Viena, 7 dec. 1923.
Pe fotografie scria :
„Domnului Tenor Traian Grozăvescu

faptul că l-a cunoscut pe renumitul cîntăreț de cameră Franz Steiner, Grozăvescu îi comunică mamei sale impresiile pe care i le-a lăsat lui Steiner : „Cînd dînsul m-a auzit cîntînd a fost foarte mulțumit și mi-a spus că sînt un cîntăreț foarte cultivat (...) ceea ce-mi lipsește nu este arta cîntului, ci anumite finisări (...). Mi-a spus chiar că felul meu de a cînta întrece mult media cîntăreților actuali".

Dar mărturisirile unor mari muzicieni despre arta interpretativă a renumitului cîntăreț român sînt elocvente în cei mai înalt grad. Celebrul cîntăreț italian Mattia Battistini alături de care a cîntat în opera „Tosca" la 7 dec. 1923, i-a trimis următoarea scrisoare :

„Mult stimate Domnule
Traian Grozăvescu"

Prin intermediul secretarului Operei Populare vă trimit o fotografie a mea. Îmi face plăcere ca cu această ocazie să vă transmit felicitările mele în legătură cu cele mai sincere urări pentru o mare carieră artistică".

Viena, 1923 „Mattia Battistini

Compozitorul P. Mascagni, întîlnindu-l la 31 oct. 1924, la Viena, îi scrie o frumoasă și caldă dedicație :

„Excelentului artist Traian Grozăvescu în plăcută amintire despre Viena și în semn de stimă", **iar Pablo Casals, laconic :** „Spre amintire", 1926.

Arturo Toscanini și Rabindranath Tagore îi oferă cîte o semnătură, pe fotografie iar Richard Strauss o dedicație pe fotografie : „Domnului Grozăvescu în prietenească amintire".

O ultimă și emoționantă mărturie despre talentul lui Traian Grozăvescu a lăsat vestitul cîntăreț G. Baklanoff, care, înainte cu o seară ca celebrul cîntăreț lugojean să-și piardă viața în mod tragic, a cîntat împreună pe aceeași scenă în opera Rigoletto și i-a scris două rînduri memorabile :

„Iubitului meu coleg, minunatului Duce din Rigoletto, spre a-și aminti de G. Baklanoff".

Era cu o zi înainte de moartea celebrului tenor român, lugojeanul care a plecat „în lume" spre a cuceri „Cetatea Muzicii".

Ultimul glas de argint al tenorului Traian Grozăvescu a răsunat în măreața sală a Operei de Stat din Viena în seara de 14 februarie 1927. Afară ningea cu fulgi mari și deși, peste orașul veseliei și al valsului nemuritor... Un vînt rece, de gheață, spulbera cu ciudă zăpada troienită pe străzile pustii iar în zorii lui 15 februarie 1927, o liniște de mormînt învăluia orașul adormit sub mantia albă a lernii. O liniște prevestitoare. În seara acestei zile, inima marelui cîntăreț a fost oprită a mai bate,... iar, peste trei zile, rămășițele aceluia ce a fost tenorul Traian Grozăvescu, răsfățatul publicului vienez, au fost aduse să-și doarmă somnul de veci în vechiul cimitir al Lugojului său natal, alături de pleiada celor mulți care au lucrat și au creat tradițiile lugojene.

IOAN N. STRATAN

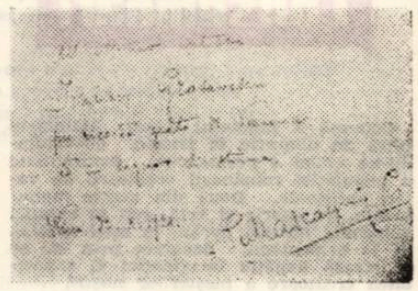

Memento

O NOUĂ SECȚIE A MUZEULUI DIN REȘIȚA : EXPOZIȚIA PERMANENTĂ DE ISTORIE A MINERITULUI DIN ANINA

Viața spirituală a Aninei, veche localitate minieră a Banatului, a cunoscut un eveniment notabil, prilejuit de deschiderea unei expoziții permanente a istoriei mineritului carbonifer din această zonă.

Deschiderea acestei expoziții permanente, devenită secție a Muzeului județean de istorie din Reșița, are menirea de a prezenta publicului larg atît evoluția mineritului carbonifer din Anina, după 1790, pînă în zilele noastre, cît și a localității însăși. În prima sală, dedicată începuturilor mineritului carbonifer în localitate, sînt prezentate nărți originale, de valoare documentară inestimabilă, datînd de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, a STEG-ului apoi a UDR-ului. Materialul documentar este completat de fotografii ce redau imaginea unor galerii minere din secolul trecut. Deosebit de interesante sînt machetele aflate în această sală, respectiv a uzinei electrice ce furniza energie minelor și orașului, macheta unei locomotive de suprafață utilizată la transportul cărbunelui și a materialelor lemnoase și mai ales macheta funcționabilă a minei din Anina.

Mai puțin cunoscut este faptul că Anina a fost la sfîrșitul veacului trecut și începutul secolului nostru și centru metalurgic, aspect pe care realizatorii expoziției – specialiștii muzeului din Reșița – au reușit să-l pună în evidență prin diverse exponate, dintre care menționăm un splendid disc ornamental, turnat la uzinele de aici.

Sala a doua este consacrată mișcării muncitorești aninene. Documentele și fotografiile expuse se referă la condițiile de viață și muncă ale minierilor, la lupta lor susținută împotriva exploatării capitaliste și a pericolului fascist. Astfel, este prezentată, printre altele, catastrofa minieră de la Anina din vara anului 1920. De asemenea, sînt expuse și obiecte confecționate de deținuții antifasciști aflați în penitenciarele din județ, cum ar fi un coșuleț cu flori lucrat din pîine. Un spațiu special este rezervat perioadei 1944-1948.

În sala a treia, vizitatorul are prilejul de a cunoaște metodele și utilajele de exploatare minieră de la Anina, diferite aparate utilizate în mină, ca cele de salvare și autosalvare și totodată evoluția acestora de-a lungul îndelungatei istorii a orașului.

În cea de a patra sală a expoziției se află expusă o bogată colecție (cîteva mii) de minerale și eșantioane de cărbune, provenite atît din județul Caraș-Severin, cît și din alte centre miniere ale țării.

Realizarea **„Expoziției permanente a mineritului carbonifer din Anina"** vine în întîmpinarea unei doleanțe mai vechi a locuitorilor acestui oraș și totodată contribuie la umplerea unor goluri în cercetarea și mai ales valorificarea patrimoniului tehnic din această regiune.

VASILE ZABERCA

ION POPA

„REFLEXE : IMAGINI DIN AMERICA"

„Reflexe" este o expoziție fotografică americană de mare anvergură, prezentînd poporul american de-a lungul istoriei națiunii. Un eseu vizual despre cultura și caracterul național american, expoziția descrie această societate din punct de vedere social, cultural și filozofic. Fotografia pe care americanii au fost atît de interesați să o dezvolte, poate să descrie foarte bine poporul american, datorită multiplelor fațete ale vieții pe care le-a înregistrat în ultimii 150 de ani.

Cele 262 fotografii alb-negru au fost selectate pentru semnificația lor estetică și culturală. Expoziția cuprinde opere necunoscute sau renumite, aparținînd unor fotografi anonimi sau faimoși. Expoziția este închinată Bicentenarului Statelor Unite ale Americii și dă vizitatorului posibilitatea de a realiza continuitatea din evoluția poporului american.

Expoziția este prezentată în România, în cadrul schimburilor culturale româno-americane, și a fost deschisă întîi la București, iar în prezent în Arad, iar apoi în Oradea. Se poate vizita expoziția, amplasată în Clubul U.T.A., str. Poetului nr. 1 C, zilnic pînă la 13 februarie, între orele 10 și 18.

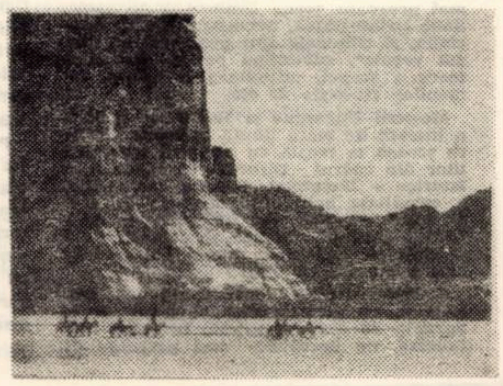

SVETOMIR RAICOV

ANOTIMPURI

Primăvara

Soarele se ivi din plin, zăpada porni să se topească, rîul își începu murmurul. Iarna curge năvalnic spre primăvară. Întotdeauna primăvara rîul nostru se umflă, oamenii își oglindesc fețele de pe podul de peste rîu. Din cerul dezgolit irumpe vîntul cald și se contopește cu trezirea satului.

Aici, pe pod, aici ni s-au întîlnit privirile prima oară. Pe podul acesta care și-a trăit traiul, pe podul acesta de lemn, de mult sub zodia sabiei timpului. Priveam jocul apei, ascultam murmurul ei în jurul stîlpilor de susținere ai podului, ne cunoșteam fețele în oglinda ei. Aici, în această oglindă, ni s-au îmbujorat fețele prima dată. Am crescut în sat, ne-am jucat împreună, dar abia acum în ochii noștri am observat jocul nebun al primăverii.

Pe neobservate, lîngă parapetul podului, ne-am apropiat unul de altul, umbrele noastre se sărutau în oglinda rîului. Văzînd aceasta, amîndoi am simțit în inimă cum ne joacă primăvara în ochi. Și am stat așa o secundă, două, poate cel mult trei. Atît cît era necesar ca vîntul să ne mîngîie cu adierile sale. Apoi ea se întoarse și plecă, unduindu-se aidoma trestiei trecute prin iarnă, pe malul pîrîului. Eu am rămas rezemat de parapetul podului și priveam mersul ei, acum puțin neliniștit, aidoma neliniștii rîului al cărui susur trecea pe sub picioarele mele. Priveam în urma ei și vedeam șesul liniștit și cald, cu pieptul dezgolit, gata să îmbrățișeze prima sămînță a primăverii.

Vara

Eram nerăbdători să sărim în apă, să scufundăm acolo ziua fierbinte de vară, fierbințeala care nu cedează și acum, cînd se lasă seara, să ne scufundăm în prospețimea nopții. Astăzi am secerat griul, șesul parcă înota în mirosul murelor coapte.

Îmi spune : pentru prima oară este ea la secerat, a venit că sînt și eu aici și nu îi este greu. Eu o privesc, îi privesc obrajii îmbujorați, îi privesc ochii în care s-a ascuns parcă întreaga cîmpie iradiind culorile curcubeului și gîndesc : va fi, de bună seamă, un an rodnic.

Zburdăm pe rîu, ne luăm la întrecere cine va ajunge primul pe malul celălalt. Las să fie ea și apoi sar și eu, în timp ce, aici pe mal, picăturile calde aștern desene ciudate pe trupurile noastre, privim rumeneala serii ce se stinge deasupra păduricei.

Sărim iarăși în apă, ne întoarcem pe malul celălalt, în partea cealaltă. Acum ea este cea care-mi cedează întîietatea, eu nu ies din apă, mă întorc la mijloc, se întoarce și ea și începem scufundările, cine va rezista mai mult, ne înșelăm unul pe altul. Cînd simțim că ne-am scăldat îndeajuns, ieșim din rîu, sărim pe mal, scuturînd de pe noi picături cristaline și simțim îmbrățișarea nopții calde și imboldul ei de a ne duce acasă. De pe partea cealaltă a satului se ivește luna plină. Și, întorcîndu-ne acasă, vedem, sub clar de lună, cum umbrele noastre pășesc, îndrăgostite, împreună...

Toamna

Se apropie amiaza, pe cer nu se observă nici un nor, soarele e încă suspendat deasupra capetelor noastre, peste cîmpie își împletesc zborul funigeii. Așteptăm prînzul ca apoi să ne odihnim sub salcimii de la marginea viei. În ochii ei (poate numai în ochii ei) nu observ oboseala, întrezăresc doar o melancolie, poate că în fața noastră mai avem doar o jumătate de zi, iată că se apropie seara, iar odată cu ea și sfîrșitul culesului.

Ne-am îndepărtat de ceilalți culegători, ne ascundem de ei, am dori să fim singuri, numai noi și cerul deasupra noastră. De pe butuci tăiem strugurii aromați, culegem boabele mari și le strivim în gură, sorbim cu plăcere picăturile lichidului dulce, rîdem. Toamna strălucește în ochii noștri, sîntem fericiți în înlănțuirea funigeilor. Mi-a spus : odată cu venirea toamnei, voi veni și eu.

De aceea îmi plăcea toamna, deși nu iubeam crizantemele, îndrăgeam viile coapte, căderea primei brume. Este anotimpul fierberii mustului ,anotimp al așteptărilor flăcăilor și fugii fecioarelor.

A sosit, iară, toamna, în palmele noastre, pe buzele noastre ; pretutindeni în jurul nostru frunzele ruginesc, berzele și rîndunicile au zburat de mult. O privesc, iar în fața ochilor văd numai strugurii rumeni și gutuile coapte, mă bucur și aștept un vînt mai puternic care să rupă acest fruct și să mi-l arunce în brațe ca, apoi, aidoma unui copil, s-o iau la fugă spre casă...

Iarna

Dimineața aceasta ne-a adus prima zăpadă, cu acoperișuri sub mantia albă. După amiază, pe cînd ne întorceam spre casă, am zmuls săniuța unui țînc (vai, cum a mai plîns !) și am început să ne dăm cu sania. Ea stătea în sanie, iar eu m-am înhămat aidoma unui cal adevărat și alergam. Și nu mă rușinam de privirile furișate prin geamurile aburite, săream prin zăpadă neluînd în seamă fulgii mari ce-mi mîngîiau gîtul.

Ne-am depărtat îndeajuns, nu mai auzeam plînsul copilului ,trebuia să ne întoarcem. În elanul nostru sania s-a răsturnat, ea s-a trezit în așternutul alb și moale, cu bujori în obraji. Din ochii ei irumpe o bucurie copilărească, iar din gură-i fumegă aburul iernii.

Stînd așa, cu brațele deschise, gîndii că mă cheamă, că mă așteaptă, și m-am avîntat în îmbrățișarea ei și am început, asemenea ciulinilor de pe cîmp, să ne rostogolim pe acest culcuș alb iar, de sus, asupra noastră, cădeau steluțe scînteietoare și murmurul lor ne adormea parcă.

În acest joc ea sfărîmă un bulgăre alb și încercă să-mi frîngă rîsul, să-mi întrerupă suflul fierbinte amestecat cu ceața serii, iar eu, la rîndu-mi, îi strecor în sin fulgii umezi, ea mi se îngrămădește la piept și-și strecoară sub cămașa mea descheiată degetele-i umede și-mi alină fierbințeala pieptului. Nici n-am observat cînd s-a furișat pînă la noi copilul, care-și luă sania și, mulțumit, dispăru.

Ne-am ridicat de pe zăpada bătătorită și, gîfîind am, privit la țîncul care fugea cu pasu-i mărunt și ne bucuram pentru el, copilul, ne bucuram nebunește, nebunește, nebunește...

În românește : IVO MUNCEAN

Consemnări

Vestigii de artă feudală la Hălmagiu

Comună a județului Arad, Hălmagiu intră de timpuriu în istorie, dezvăluindu-ne astăzi o permanentă continuitate a populației românești creatoare de valori spirituale. Două din aceste monumente, de istorie și artă, rod al creației poporului nostru, dorim, în mod special, să le evidențiem, deoarece prin ele se reliefează bogăția imaginației și capacitatea creatoare a meșterilor noștri.

Primul, cu o arhitectură specifică, biserică boltită în arc, în plin centru, cu un turn deasupra unei mici tinde, prezintă destule elemente barochizate, așa cum se obișnuia a se ridica în sec. XVIII. Este zidită între 1745-1768 de către ctitorii Andrei Iacobovici, soția Maria și Iștoc (Ștefan) Pîrva, din Hălmagiu. Realizarea ce-a mai importantă nu este arhitectura, ci suprafața de pictură, apărută sub tencuială, operă a zugravilor din Țara Românească – Gheorghe și Radul – de la 1768.

Ansamblul de frescă, executat într-o manieră de tranziție (barochizată), este presărat cu elemente brîncovenești, dîndu-i o notă deosebită. Stilistic, găsim o ultimă răbufnire a tradiționalismului iconografic în marea confruntare cu barocul. Friza sfinților militari, de pe pereții din nord și sud, încadrează perfect marea scenă a „Judecății de apoi" de pe peretele vestic, dominată de un „Deisis" dezvoltat. Culorile sobre, armonia discretă a griurilor, realizările portretistice de bună factură fac din suprafața pictată un tot unitar uimitor de bine realizat. Monumentalitatea figurilor reliefează mai pregnant scena „Judecății de apoi", unde strîmbătatea, necinstea, furtul, minciuna, și trîndăvia sînt pedepsite cu „focul veșnic", subliniind partea moralizatoare a scenei, atitudinea și opinia oamenilor vis-a-vis de ele.

Meșterii Gheorghe și Radul au realizat o lucrare de mare ținută artistică, lucrare scoasă la iveală cu ajutorul specialiștilor din cadrul Direcției Monumentelor Istorice – București. Pictura nouă, care a completat bolta, este departe de a fi în stilul frescelor din 1768, departe de a crea o unitate stilistică și departe de a fi trainică, deoarece, numai după cîțiva ani, a început să cadă !

A doua biserică datează de prin sec. XIII și, ca arhitectură, se pare, că se apropie de cea din Ribița. În plină restaurare, ne dezvăluie trei perioade de pictură deosebit de interesante, trei stiluri care definesc trei epoci distincte. Așa cum apare, la începuturile lucrării, pictura altarului, după stilistică și culoare, lasă să se presupună o datare din sec. XIV. Trebuie să remarcăm că în toată biserica nu s-a ținut cont de iconografie, de așezarea scenelor și canoane. Primul lucru neobișnuit, în altar, pe boltă, apare Isus Pantocrator (portret compozițional) în loc de Fecioara cu pruncul, așa cum se obișnuiește. Un Pantocrator cu trăsături „orientale", cu o caligrafie mai puțin precisă, mai primitiv, flancat, pe laterale, de scene și figuri prea puțin vizibile deocamdată. Stilistic, această zonă de pictură, cu culori plăcute, deschise, tonuri curate, de valoare mijlocie (roșu, galben, albastru, verde) și chiar tonuri pure (galben, albastru), se pare că este ce-a mai veche.

Pe suprafețele de frescă, din partea de jos a altarului, apar însemnări, zgîriate, datînd de prin 1610 Cel mai deosebit lucru este faptul că aceste însemnări, deși scrise cu caractere chirilice, sînt în românește : „(S)TOIU(K) PIETRU VENITAU IN HALMAG(IU) ANUL XC 1662". Prima variantă. A doua variantă a aceluiași text : „(PRO)TOIUL PETRU..." care se pare mai verosimilă, deoarece mai jos : „KIND A MURIT PROTOPO(PUL) PET(R)U... 166(7) ?". „SKRISAM... AZ ... IO(A ?) NES(O) (U ?) (Ionuș ? n.n.) ... IN (HALMA)GIU 1668" ?.

Curățirea integrală a frescelor va face posibilă citirea mai corectă a însemnărilor, care pot să dea o serie de date interesante despre viața comunei, cu atît mai mult cu cît în aceste însemnări nu se folosea slavona. Pictura din naos, bizantino-renascentistă, aduce o notă cu totul deosebită. Stilistica dezvăluie un meșter foarte înzestrat, dotat cu mult talent și fantezie, o grafie de mare acuratețe și o predilecție spre miniatură. Aceasta din urmă se desprinde din precizia, finețea și organizarea spațiului la fiecare scenă, ținîndu-se cont de cele mai mici detalii. Deosebit de grăitoare rămîne scena „Deisis" cu ctitorii (probabil), unde cele două figuri, de la picioarele tronului, au trăsături fine, poartă pe cap cununi și degajă o atmosferă de certă renaștere italiană, susținută și de frumoasa construcție a balustradei din fundal.

Aceeași siguranță a execuției o găsim și în celelalte scene, de un inedit cu totul aparte, în care nu se „respectă" decît fantezia meșterului care a construit o întreagă gamă a expresiilor pe care le-a aplicat la portrete. De fapt, această pictură, se pare, va fi un unicat, în aria Transilvaniei, contribuind, în acest sens, mai substanțial la sublinierea valorii monumentului.

Pictura din sec. XVIII, din glafurile ferestrelor, rămîne în stilistica obișnuită a acestui secol, dîndu-ne posibilitatea de a determina perioadele de pictare a suprafețelor. În ansamblu, acest monument de artă și istorie se înscrie pregnant în valorile de o deosebită însemnătate ale patrimoniului țării noastre, care dimpreună cu biserica din sec. XVIII cu urmele unei cetăți, cu vechile clădiri, cu muzeul etnografic, etc. conferă Hălmagiului, pe drept cuvînt, titlul de „comună turistică".

Cu un trecut bogat, în plină efervescență a prezentului, această localitate pășește spre viitor cu încredere și mîndrie, ca păstrătoare de valoroase bunuri spirituale ale poporului nostru.

VIOREL GH. ȚIGU

Ion Căliman

ODĂ EROILOR DIN '77

E neamu-ntreg o pagină ce cîntă
Și patria-i un imn de necuprins,
Istoria din veacuri se rostește sfîntă
Pe vatra unde-am asudat și-am plîns.

Trec fiii gliei prin fereastra zării
În zale de legendă-nvăluiți
Și cresc spre noi din umbrele-mpilării,
Aprinși prin dorul lumii – nelumiți.

Prin vise trec eroii de lumină,
Rotund clădiți în veșnicia noastră,
Ei n-au avut nici moarte și nici vină,
Ci doar s-au prelungit ca Pasărea
Măiastră.

Îl văd acum pe Decebal călare
Urnind șuvoiul neamului ce-l am,
Traian stă-n limba mea ca soarele-răsare
Și amîndoi ne-au dat același hram.

Noi străjuim acest hotar de patimi
În mioritic plai și-n vorbă dreaptă,
Ne stau ca martori neclintite datini
Ce-au luminat credința înțeleaptă.

Dar pîn'-aici la Grivița căzură
Atîția fii să fim stăpîni pe țară !
De-atunci sîntem o singură făptură
Uniți de-o sete milenară.

Oprim istoria acum o clipă,
În mîntuit azur să-i prindem înțelesul,
S-avem doar zborul nostru în aripă
Și numai pentru noi să lăstărească șesul.

Pentru prezentul nostru eroii singerară
Pînă cînd larg istoria-și întoarse
O zariște în care se chemară
Toți cei cu sufletele arse.

De-ar fi să scriem într-un strop de rouă
Eroii neamului prin veacuri răsfirați ;
Să rîdă ochii azi în viață nouă,
Chenarul inimii să-i țină înrămați,

Ne-ar trebui cuvinte care să-i cuprindă
Cît munții și cît zarea de-avîntate,
În care să se reazeme ca în oglindă
Cu setea lor de libertate.

Spre astăzi vin eroii de lumină,
Rotund clădiți în veșnicia noastră,
Ei n-au avut nici moarte și nici vină,
Ci doar s-au prelungit ca Pasărea
Măiastră.

Televiziune

DUMINICA – 13 februarie

8,30 Tot înainte ! 9,20 Blîndul Ben. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13, Telex. 13,05 Album duminical. 16,50 Film serial : Din tainele mării. Episodul 29 – „Viața la capătul lumii". 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,5 File de istorie. Pe aici a trecut școala. 20,15 Film artistic : Zorro Premieră TV. Coproducție a studiourilor franco-italiene. 22,15 Vedetă la Friedrichstadt-palast. 23,1 Telejurnal.

LUNI – 14 februarie

16,30 Tele. 16,35 Emisiune în limba maghiară. 19,05 Consultații juridice. 19 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19 1907-1977 – tradiții și împliniri. 20 Panoramic – economia și via 20,40 Avanpremieră. 20,50 Roman foileton : Dombey și fiul. Producție a studiourilor engleze. Episodul III. 21,45 Antologie lirică – 19 zile de revoltă. 22,05 La izvoarele cîntecului. Cîntece bihorene interpretate de Florica Bradu și Florica Ungur. 22,40 Telejurnal.

MARȚI – 15 februarie

9,00 – 11, Program de dimineață. 16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă engleză. 17 Teleșcoală. 17,35 Din țările socialiste. 17,45 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,25 Handbal masculin : Dinamo – Steaua (derbiul campionatului național, repriza a II-a). 19,00 Imn țării mele. Emisiune de cîntece. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,15 Seară de teatru. Întoarcerea la Micene de Evanghelos Averoff Tossizza. 22,10 Mai aveți întrebare ? 22,50 Telejurnal.

MIERCURI – 16 februarie

16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă germană. 16,50 Teleșcoală. 17,35 La volan. 17,50 Atenție la... neatenție ! 18,15 Tragerea pronoexpres. 18,30 Întrebări și răspunsuri. 19,00 Omagiu ceferiștilor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – Cronica întrecerii. 20,00 Reportaj TV. Puterea cuvîntului dat. 20,15 Telecinemateca. Clasa muncitoare merge în paradis. Producție a studiourilor italiene. Premieră TV. 22,15 Cîntarea României. Festivalul creației și hărniciei. 22,50 Telejurnal.

JOI – 17 februarie

16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Teleșcoală. 17,35 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 17,55 Ateneu popular TV. 18,35 Mult e dulce... 18,55 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Ora tineretului. 20,50 Teatru TV. Cantemir bătrînul de Nicolae Iorga. 22,10 Meridiane culturale. 22,35 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,55 Telejurnal.

VINERI – 18 februarie

9,00 – 12,0 Program de dimineață. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 1,50 Tragerea loto. 19,00 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1977 – Cronica întrecerii. 20,00 Gîndim, muncim, trăim ca într-o adevărată familie. 20,15 Anchetă socială. Al șaselea simț : Bunul simț. 20,50 Film artistic : Călina roșie. Producție a studiourilor sovietice. Premieră TV. 22,30 Cadran mondial. 22,55 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ – 19 februarie

12,00 Telex. 12,05 Teleșcoală. 12,35 Album coral. 12,55 Anchetă socială (reluare). 13,35 Uverturi de concert. 14,00 „Eu scriu pentru dumneata cetitorule" 14,30 Muzică populară cu Gheorghe Zamfir și formația sa. 15,00 O viață pentru o idee : Carol Gold (1802-1871). 15,30 Tineri muzicieni români în mari competiții internaționale. 16,30 Reportaj pe glob : Un singur Vietnam. 16,55 Intermezzo liric. 17,10 Antologia filmului pentru tineret și copii : Tarzan, omul junglei. 18,20 România pitorească. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Film serial pentru copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial : Un șerif la New York. 22,15 Intîlnire cu satira și umorul. 23,15 Telejurnal. 23,25 Seară de romanțe.

Televiziune

Lucian Bureriu

Cîntecul pămîntului (1907)

1. PĂMÎNT FĂRĂ CER

Pămînt fără cer e nouă sute șapte.
Pășesc pe pămînt, pe planeta-ogor.
Azi nu voi privi cerul, cel răsfățat și absent.
Bulgării au cenușiul rațiunii, macrocelular,
Preludiu pentru viață și sobru veșmînt pentru
moarte.
Pămîntul nu e numai delir vegetal,
Dezmăț de culori, divertisment al uimirii.
De fapt, acesta este el, cu brazda întoarsă schingiuit,
Ca palma răstignită, ca bărbia întoarsă în sus,
Cenușiu simfonic, răscolit de rădăcini abstinente
Ca de întunecate viori în care sunetul putrezește
rodnic.
De fapt, acesta este el, contradictoriu și totuși vatră,
în sine găsind
Puterea de-a se îmbrățișa singur, ca-ntr-un minus-
imn, în tăcere.
Cățelul pămîntului, cuminițenia pămîntului, cîntecul
pămîntului,
Noi vrem pămînt !...
Aceștia sîntem noi, un ochi de iubire, de ură un ochi.
1907 și plug de lemn, sapă de lemn, lingură de lemn
la masa tăcerii.
Și dă-ne poame, căci ne e foame. Opinca e
desculță. Strivită e talpa țării.
Țăranii duc în spate anii, bolovanii.
Au semănat griu și-au crescut miini, mii de miini
Tălăzuind, ciocnindu-se, trăgind în jos cerul,
Albastra, falsa majestate.
Vai ție, cerule, dacă lîngă izvor se moare de sete,
Dacă flacăra foamei linge hambarul belșugului
Reciproc mistuindu-se-ntr-o-mplinire malignă...
Pășesc pe planeta-ogor fără să privesc cerul.
Pămîntul nu e numai delir vegetal.
E sacrificiu și muncă, e cenușiul simfonic.
Lăsați-mă să mă aciuesc aici, la umbra fără umbră,
În bărăgan de gînduri, pe-un picior de plai
Pe-o gură de rai. Pe-un picior de război, pe-o gură
de tun.
Femeia trăgînd plugul, femeia cu plodul în spate,
Dumnezeu rînjind pe icoane crăpate,
Boul firii, supus opintindu-se,
Mii de mîini care trag cerul în jos dîndu-i foc.
Nedreptatea troznește pe foc, uscățivă.
Ard legile repartiției și principiile subnutriției.
Coasa e armă albă pentru vremuri negre.
Și totuși, mai trebuie să avem un ochi de iubire
Pentru acel ciclu de-un verde nepăsător.
Și tot noi, cei ce ne-am semănat trupurile, vom
semăna semințele
Și moarte și viață și sentiment și materie
Și trup și sămînță, acolo unde crescură, printre
ruine, copiii
Și zid în fața execuției și schele punînd în jurul
naturii,
[...] să-și ridice persecutatul trup.
Și viață pe moarte călcînd și veac românesc
Peste veacuri călcînd și demnitatea țăranului,
Peste măcel surizînd și cumințenia pămîntului
Și cîntecul pămîntului.

2. SPIRITUL ERA IOBAG

Era iobag spiritul. Fiecăruia – un jug.
O singură notă i se cuvenea dintr-o partitură
imensă.
(Melodia întreagă o auzeau doar în vis.)
Ei duceau o singură piatră-ntr-o viață,
Iar chipul piramidei nu l-au aflat nicicînd.
Om și vatră, ritualul trudei, mecanic mediu ev.
Tortură de cuget, birul pus pe gînd.
Cunoșteau un singur stejar, o singură apă,
O singură lingură, un singur șurub dintr-un uriaș
mecanism.
(Pe undeva era, totuși, lumea, un crivăț unduindu-și
culorile.
Dar nu era lumea lor.)
Spiritul trebuia să rămînă iobag, ghemuit, simplificat,
Pentru a fi mai simplu de îngenuncheat.
Dies irae. Dies irae.

3. LĂUTARI PENTRU PRÎNZ

„Cîntați cît mai celest, lăutari, voi, iscusiți !"
Boierii se ascund după maniere, hămesiți.
Platouri vin, ca niște păsări grase,
Purtînd producturi din Ostanda și Sargasse.
Și muzica s-a întrecut pe sine
Făcînd un deosebit plaisir la intestine.
„Ideea foarte boierească-mi pare ;
Balada prinde bine la-ngrășare."

(Cînta vioara foamei la mesele gigante,
De ranguri garnistite, cu fanți și cu infante.
S-acompaniezi huzurul, materia carnală.
Cînd toată avuția-ți e cea spirituală !...)

4. CONAC CU DOUĂ FEȚE

Conac cu aur peste surogate,
Bemol minciunii, glorii-dezacord,
Jungher mișel ori dreaptă spadă, toate
Încrucișînd cruzimi din sud și nord..

Iar la clavir, domnița rozacee,
Planînd, pe clape vechi, ca un sonet.
Logodnicu-i la spate o să-i steie
Cu existența-i spelbă, de falset.

Iar sub iatac, subsolul, bolți, firide,
Cătușele – torturi, un rege – lanț ;
Scheletul ce atîrnă de un zid e
Supus executor de contradanț.

Clavirul și cătușa-s panoplie
Conacului cu turle de cafea.
Numai subsolul adevărul știe
Și-i rădăcina ce va exploda.

5. SECETA

A mai fost și-o secetă solară
Încît curgea radiografia albă a ierburilor,
Cu gleznele gîtuite de discul rigid al țărînei.
Oamenii – de piatră, neputînd a plînge
Și de acea părînd veșnici.
Au secat și izvoarele sîngelui.
Vinele s-au făcut de marmoră.
Plugul s-a rupt în pămînt, crab anesteziat de tăcere.

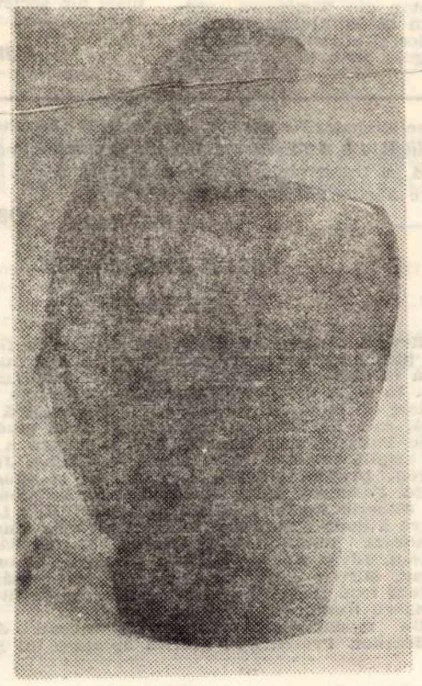

6. VÎNĂTOARE DE OAMENI

Golfuri fulgerătoare mușcau
Din deșertul de cal care-i cerul.
Negre fisuri, copacii se aruncau în sus
Dorindu-și veșnică mîntuire din puritate.
Era o vînătoare de oameni,
Vineri, cu vinete împușcături.
Scaieți prindeau gleznele cailor,
Urmăritorii se-mpiedicau de coarnele
Unor mamifere rămase-n pămînt de groază
Și refuzînd să se nască.
Haite de cîini, zdrențuți de cruzime,
Pentru că foamea a spart hambarele.
Coboară un timp nebun și păgîn,
Cu blănuri și ciomag dichisit, timp – fiară călări,
Al uciderii de frate.

7. REVOLTA

Alături fu călăul, în nouă sute șapte,
Cu victima tăcerii și-a bunătății vechi,
Credule, ignorante și netrecînd la fapte ;
Alături – cei ce n-or fi, de fapt, nicicînd perechi.

Alături fu natura cu siluirea ei,
Desfrîul fals bucolic, trufaș, chiar agresor,
Cu umilința vetrei, nefericite, ce-i
Leagăn comun aproape unui întreg popor.

Și se umplu paharul ; speranțele-au tăcut.
Străbuna coasă, pumnul din teacă scos și parul
Dădură semn mîniei celor fără de scut
Și scăpărară ochii și scăpără amnarul.

Se înzăuă-n carcase de-țel, cu țevi și moarte,
De spaimă, despotismul trîndav și parvenit.
Gropar de idealuri, pîngăritor de arte,
Și apăsînd trăgaciul ce-i devenise mit.

8. DIN SPUZA REPRESALIILOR

Noi n-am putut, pe-atunci, lupta cu tunul
Ce pîlnii negre imoral planta
În locul vieții – mama noastră – și nu-l
Putu atunci răpune secera.

Credeam că a vorbi aceeași limbă
Putea fi pact și-ncredere și țel.
Dar hrăpăreții vremilor își schimbă
Limbajul etic acționînd altfel.

Credeam că vom răzbi cu vorba bună
Regatul de sfidare și abuz.
Și iată că-ntre foștii frați detună
Și glonț și baionetă și obuz.

Anti-Manole, anti-meșteri mari
Ne-au înecat zidirea-n sînge pur ;
Tradiției, cu sufletul de-o ari,
Îi vei găsi eclipse de azur.

Cu-atît mai mult, urmași, s-au ridicat
Din spuza represaliilor, vie,
Zidind speranța-n fiecare sat
Unde se naște zilnic veșnicie.

9. SUPRAVIEȚUITOR

El mai deschide ochii ; un surîs,
Mereu crezutul ultim surîs
Spune că mai trăiesc în el luciri de suflet.
El, care omul-piatră-i acum, om-rădăcină,
Deschide ochii, precum un trăznet,
Vechi îngropat în opreliști de trup
Și mai trăiește ascultînd abisul doinei
Ce-i binecuvîntase copilăria.
El, doborît odinioară și în urmă-i
Dira copacului tăiat și tîrît,
Lăsînd-o copiilor săi ca morală ;
El deschide ochii rar și doar
Dacă-nflorește mărul în cer.
Dar nu-și mai aduce aminte, omul în care s-a tras,
Omul aproape-ngropat, nu-și mai aduce aminte de
ucigași,
De tăietori, de vînătorul cel blestemat.
Aproape toți au murit, ori trăiesc printre meri
înfloriți.
Nimeni nu-i știe, tînără-i lumea,
Frenetică lumea uitării de sine...
Ne mai uimește săgeata albastră, privirea
Care de mult să se stingă putea,
Să se stingă de-atîta cădere,
De tăcerea asurzitoare a direi.
El mai deschide ochii doar
Cînd o doină-i binecuvîntează veșnicia.
Și-n el a mai rămas
Un întreg univers ce stă drept în picioare,
Planeta-ogor, răbdarea pămîntului, cîntecul
pămîntului
Din sine mereu renăscut.
Rămîne-n picioare memoria noastră,
Adînca ei forță de a desțeleni destinele,
Mare biruință a unui suflet rămas mereu tînăr,
Cu viața peste moarte călcînd,
Peste fapte nicicînd repetabile.
Rămîne-n picioare demnitatea țăranului
Surîzînd peste veacuri.

Dedicații

ȘI LICĂREA AZURUL

Lui Geo Dumitrescu

Din altă parte luna mă lumina cu aur
Și licărea azurul pe lume ca un nimb.
Eram descoperirea de mine, prin tezaur,
Și prețul îndoielii care tăcea, în schimb.

Eram ca o iubire rotundă, la-ndemînă,
În care toți se-mpacă, în care toți sînt fini ;
Fîntîna, refuzată din biata mea țărînă,
Cu strigăt de izvoare plîngea în rădăcini.

Adîncă, nemiloasă, dar tot surizătoare
Mai trimeteai spre mine o amînată zi,
De parcă toți copacii din răni și din izvoare
S-ar fi jucat cu viața și-ar fi rămas copii.

Subțire, plutitoare și bună ca lumina,
Și poate mult mai rece ca gerul dintr-o stea,
Un continent de iarnă îmi sfîșie retina
Tu tot catifelată rămîi și nu a mea.

DAMIAN URECHE

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Dialog cu LUCIAN ȘULEA, membru în Biroul executiv al Consiliului județean al sindicatelor Timiș

– Stimate tovarășe Lucian Șulea, spuneți-mi, vă rog, ce presupune Festivalul național „Cîntarea României" pentru Consiliul județean al sindicatelor Timiș, mai exact, pentru comisia muncii cu problemele politice și cultural-educative de masă din cadrul acestui consiliu.

– Festivalul a creat cadrul propice pentru declanșarea și manifestarea marilor potențe cultural-artistice specifice oamenilor muncii din județul nostru (ca de altfel din întreaga țară) – calitate inestimabilă a acestui **popor**, cu un nesecat izvor de cultură. Și, totodată, a stimulat activitatea de permanentizare și diversificare a întregii munci cultural-educative de masă. Această grandioasă manifestare națională constituie pentru noi un minunat prilej ca, acționînd sub directa îndrumare a Comitetului județean de partid, să militäm, cu exigența cerută de etapa actuală a Festivalului, pentru ca tot ceea ce înseamnă mișcare artistică de masă să primească reprezentare scenică, înnobilată de caratele valorice spirituale autentice, ca o continuare a muncii din industrie, șantiere, instituții, unități agricole. Putem afirma, în acest sens, că șirul amplelor manifestări, care au avut loc pînă în prezent, în cadrul fazei de masă a festivalului, au purtat în genere amprenta autentică a activității specifice diverselor colective de oameni ai muncii, respectîndu-se astfel cerința majoră, potrivit căreia cel care urcă pe scenă să fie fruntaș la locul de muncă, să reprezinte colective fruntașe, exemple demne de urmat – așadar, participanții la Festival să fie oameni, care să se bucure de respectul și considerația tuturor semenilor lor.

– Care este conținutul programelor formațiilor artistice din cadrul organizațiilor sindicale ?

– Programele, în majoritate, au ca motiv de inspirație munca harnicelor colective din întreprinderi și instituții, saltul impresionant realizat de țara noastră, în etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, precum și trecutul glorios de luptă al poporului nostru. Ne străduim ca aceste teme scumpe nouă, tuturora, să fie reliefate de formațiile artistice într-un mod cît mai convingător, printr-o modalitate scenică adecvată, spre a contribui, cu mai multă consistență, la educarea oamenilor, în spiritul dragostei față de patrie și popor, a normelor și principiilor comportamentului comunist. Transpunerea în viață a orientărilor și a sarcinilor stabilite de Plenara C.C. al P.C.R. din 2–3 noiembrie și în Constătuirea de lucru de la C.C. al P.C.R. din decembrie 1976 este materializată prin aplicarea unor inițiative valoroase, care au drept scop dezvoltarea activității de creativitate tehnică. Importante, în acest sens, sînt lectoratele tehnice pentru ingineri și tehnicieni (56) și lectoratele pentru maiștri și muncitori cu înaltă calificare (peste 90).

Programul de propagandă tehnică însumează peste 80 de acțiuni, care vizează cercetarea eficienței economice la cerința majoră a afirmării largi practice și concrete a revoluției tehnico-științifice : creșterea productivității muncii, valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea consumului, folosirea pe scară largă a înlocuitorilor ș.a. In multe cazuri, autorii acestor texte și programe sînt chiar interpreții – fruntași în producție – care se dovedesc a fi autentici creatori de valori materiale și spirituale. În felul acesta se traduc în viață prevederile documentelor de partid, în care este exprimată cerința ca producția materială să aibă ecoul cuvenit în procesul producerii bunurilor spirituale, ale creației și interpretării.

– Vorbiți-mi, vă rog, despre emulația evidențiată în creație și interpretare, în rîndul numeroaselor colective de oameni ai muncii, antrenați în această primă fază de masă a Festivalului național.

– Pînă în prezent, în cadrul fazei de masă au avut loc peste 600 de manifestări : spectacole tematice, recitaluri de poezie patriotică, expoziții, spectacole de teatru. Din gama largă a manifestărilor, menționăm spectacolele cultural-artistice **„Omagiu muncii"**, dedicate fruntașilor și evidențiaților în întrecerea socialistă, care au fost organizate în mari unități economice : Întreprinderea mecanică, Electrobanat, Banatul, Electromotor din Timișoara, precum și la nivelul municipiilor și orașelor Timișoara, Lugoj, Jimbolia, Sînnicolau Mare și altele. La cluburile C.F.R., Constructorul din Timișoara, la Casa de cultură a sindicatelor din Lugoj și în alte instituții de cultură a sindicatelor au fost organizate montaje literare, seri de poezie, spectacole de teatru și dans cu temă, la care au participat peste 10.000 de oameni ai muncii. Tot în această perioadă, la locurile de muncă – în sectoare și ateliere – brigăzile artistice, montajele literare, recitatorii, tarafurile și echipele de dansuri populare, formațiile de muzică ușoară și folk au prezentat direct în fața oamenilor muncii (în pauze și la terminarea schimburilor) spectacole cultural-educative, care s-au bucurat de o meritată apreciere din partea publicului.

– Ce părere aveți despre valoarea artistică a acestor manifestări ?

– Colaborarea cu instituțiile de artă, profesioniste, a contribuit, în mare măsură, la înregistrarea unor salturi calitative îmbucurătoare, în mișcarea artistică a organizațiilor sindicale. Dar, din păcate, au fost și unele manifestări cultural-artistice nesemnificative, în privința valorii artistice, reclamînd, astfel, o grabnică îmbunătățire a acestora.

– Care este, în momentul de față, preocuparea principală a comisiei muncii cu problemele politice și cultural-educative de masă din Consiliul județean al sindicatelor Timiș ?

– Permanentizarea și diversificarea activităților cultural educative, folosirea mișcării artistice de masă, ca instrument puternic de educație, pentru formarea omului nou, creatorul valorilor materiale și spirituale din societatea noastră.

AUREL TURCUȘ

Muzica

Reluarea REQUIEMULUI – după 10 ani de la prima-audiția timișoreană – marchează un eveniment în viața artistică, o breșă binevenită în evaluarea dimensiunii celui pe care ne-am obișnuit a-l îndrăgi doar ca simfonist. O adevărată deschidere de orizont pentru cei care-i cunoșteau doar creația concertantă ori camerală, inclusiv pentru stilul omonimelor semnate de un Mozart, Verdi, Berlioz. Spiritul Reformei îl face să abandoneze textul latin, în favoarea limbii materne, îl determină la mutații esențiale și în conținut : suspinul și ruga întonată în memoria dispăruților, datinele liturgice sînt abolite în favoarea unui umanism nou, care preferă consolarea, solicitudinea, lacrimilor. Un Requiem devenit cantată lirică, cu secțiuni de mare frumusețe, unde Brahms rămîne același rezonator al problematicilor umane.

Impresia cea mai puternică a produs-o evoluția corului, instruit de D. NICOARĂ. Timpul record în care l-a pregătit, nivelul la care a reușit să-l prezinte în concert, onorează capacitatea și talentul acestui dirijor. De semnalat, robustețea basului, amplu și flexibil, secondat de un „alto" viguros, dens în emisie. Tenorul, excelent ca muzicalitate, ca realizări în „sotto-voce", rămîne neconcludent în momentele de amploare sonoră, vizavi de replica basului. Echilibrat și omogen, sopranul, cu străluciri în acut. Șansa afirmării depline a potențialului coral a avut-o, în paralel cu cel care a instruit, dirijorul concertului. Dacă, în anterioare vocal-simfonice formulam deficiențe ale baghetei dirijorale în tensionarea migrațiilor expresive ale vocilor, de această dată, R. GEORGESCU s-a substituit la modul ideal maestrului de cor. Căci gestul său a vizualizat replicile corului, le-a încărcat cu elocință și vibrație, într-un splendid monument sonor. După ce, cu o săptămînă în urmă a dirijat din memorie „a II-a" de Brahms, fără nici o repetiție, în Requiem, a făcut încă o demonstrație de asimilare absolută a unei partituri, în lipsa acesteia : fiecare „intrare" a uriașului complet sonor a fost exact indicată, planul dinamic, riguros elaborat, construcția „Fugilor", impunătoare. Un monolit, arcuit cu luciditate și emoție, care jalonează impresionantul crescendo valoric, ilustrat ambițios de R. Georgescu. Inspirat distribuiți soliștii V. Manu și Al. Fărcaș, binecunoscuți pentru fidelitatea stilistică, frumusețea timbrului lor.

DORU MURGU

Arta amatoare

Formații artistice din întreprinderi timișorene

Recent a avut loc o trecere în revistă a tuturor formațiilor artistice ale întreprinderilor și instituțiilor din municipiul Timișoara. La clubul „Banatul" s-a desfășurat spectacolul artiștilor amatori din ramura pielărie și chimie, la care și-au dat concursul formațiile comitetelor de sindicat de la întreprinderile : **„Banatul", „Modern", „Victoria", „Mănuși", „Detergenți"** și **„Dermatina"**.

Ne-au reținut atenția echipele de dansuri populare de la „Banatul", „Detergenți" și „Modern", solista vocală **Ecaterina Pomohaci**, precum și solistul instrumentist **Nicolae Stoia** de la „Banatul", brigada artistică de la „Dermatina", cu text îngrijit, o satiră la obiect, avînd o interpretare dinamică. Același colectiv a adus în fața publicului spectator (sala arhiplină, felicitări organizatorilor) un montaj literar-muzical, fad, lipsit de nuanțări, pe o muzică aleasă la întîmplare. Au mai fost prezente două montaje literare, ale întreprinderilor „Victoria" și „Banatul", din păcate ambele avînd aceeași lacună : prea lungi și statice, versurile fiind spuse fără convingere, nereușind să emoționeze publicul spectator.

Brigada artistică de la „Azur" s-a prezentat cu un spectacol de acum un an, despre care credem că nu are nici un rost să discutăm, iar brigada de la „Detergenți" ne-a adus pe scenă un colectiv talentat, foarte muzical, dar textul său a fost axat doar pe o problematică nesemnificativă și tratată cu mijloace artistice rudimentare.

S-au mai perindat pe scenă o mulțime de recitatori și soliști vocali de muzică populară, cărora le recomandăm o mai mare atenție la alegerea repertoriului și la ținuta artistică. Numai printr-o îndrumare competentă și din timp formațiile artistice din întreprinderi și instituții se vor înscrie plenar în cadrul festivalului „Cîntarea României" cu manifestări culturale-artistice închinate muncii și creației, bucuriei și optimismului.

EMIL ȘAIN

Facem cunoscut cititorilor noștri, și prietenilor revistei **ORIZONT**, că redacția va conferi șase premii, constînd din cupe de cristal sau obiecte de ceramică, celor care s-au distins, pentru anul 1977, în realizarea unui număr cît mai mare de abonamente. Iată numele lor :

1. **GHEORGHE ȘORA** – profesor, Grupul școlar I.M.T.
2. **EMIL ȘAIN** – metodist, Consiliul județean al sindicatelor Timiș
3. **PAUL EUGEN BANCIU** – redactor revista Orizont
4. **ANTOANETA C. IORDACHE** – redactor revista Orizont
5. **DAMIAN URECHE** – redactor revista Orizont
6. **DORU MURGU** – asistent universitar, Facultatea de muzică

Panoramic

● In cadrul Festivalului național „Cîntarea României" a început în județul Timiș faza pe consilii intercooperatiste. Cele mai bune formații artistice de amatori, creatori de artă plastică și populară, selecțiuni din anterioara etapă comunală, au luat loc pe scenele căminelor culturale din Săcălaz, Ghiroda, Recaș, Topolovățu Mare, Chizătău, Remetea Mare, Fibiș și altele. ● In mai multe unități de învățămînt timișorene se organizează simpozioane sub genericul „1907–1977". ● Luna cărții la sate a început. Un amplu colectiv de scriitori timișoreni s-a deplasat la Deta și Banloc. Alici au avut loc șezători literare în cadrul cărora s-au citit creații recente, inspirate din actualitate, s-au purtat discuții fructuoase cu auditoriul în legătură cu unele probleme ale activității artistice de azi. Dintre participanți, Ion Marin Almăjanu, Mircea Șerbănescu, Ion Jurca Rovina, George Drumur, Damian Ureche, Gheorghe Ardeleanu, Corina Victoria Sein, Lucian Bureriu. Programul a fost completat de actori ai Naționalului timișorean. ● Poetul Anghel Dumbrăveanu a fost oaspetele cenaclului „Ioan Popovici Bănățeanul" din Lugoj. Cu acest prilej au avut loc convorbiri pe marginea fenomenului literar românesc de azi, s-au citit creații care au fost apoi supuse dezbaterii colective. ● Cenaclul Facultății de construcții din Timișoara a dat un spectacol la Casa de cultură a tineretului. Invitat a fost scriitorul Ion Velican, care a citit din creația sa.

OBSERVATOR

FORUM STUNDENȚESC

(nr. 1,1977)

Revista studenților timișoreni cîștigă cu fiecare număr un plus de maturizare, cu care se face și mai bine ancorată în atenția cititorului (student ori aspirant la studențe). In acest număr al Forumului studențesc întîlnim materiale de bună factură artistică, informativă și educațională, ca : Făuritori și mesageri ai artei studențești (Valeriu Panasiu, directorul Casei de cultură a studenților), Pe aripile vacanței (Ioan Băcălete, Mihai Junca, Lazăr Mirel), Drumul scurt între cercetare și producție (Radu Matei Todoran), Tineretul lumii și lumea albului care ucide (Emeric Szekely), Mode și moduri (Lia Lucia Petric), Legea a doua a lui Kirchhoff (ing. Mircea Ciugudean). Mai semnează articole și reportaje : Marcel Sămânță, Gh. Crișan, Liviu Nadiș, C. Doru Moldovan, Viorel I. Boldureanu, Mircea Baba. La pagina 13 consemnăm sub semnătura lect. Doina Babeu prezența cronicii literare la „Vitrina cu ironii" de Ion Velican.

Un număr bun, demn nu numai de interesul studenților. Prezentarea grafică aparține lui Ștefan Popa.

CASSIUS

Mărturii

1907 în corespondența lui N. Iorga

Se cunoaște poziția progresistă a lui Nicolae Iorga în timpul marii răscoale din 1907, **fuziunea** sa bravă cu avîntul țăranilor ridicați, ca unul **începînd** din Flămînzii Botoșanilor și pînă la Rojiștea din Mehedinți, articolul său, **Dumnezeu să-i ierte**, apărut în **Neamul românesc** din 8 martie 1907 („In vecii vecilor, cît va mai dăinui suflarea românească pe acest pămînt, să nu-i ierte Dumnezeu pe netrebnicii și pe făcătorii de rele. Să fie în casa lor atîta belșug cît în bordeiele celor ce au murit, atîta fericire în viața lor cît a fost în viața celor ce s-au zvîrcolit de gloanțe"), celebrul blestem de temerară poziție cetățenească în singeroasa confruntare socială de acum șapte decenii. Articolele sale și corespondența primită din țară în privința mișcărilor pentru pămînt, pîine și drepturi încep să vadă lumina tiparului în periodicul său, începînd de la 18 februarie din acel an.

Cea mai întinsă parte a corespondenței adresată lui Nicolae Iorga se păstrează în fondurile speciale ale Bibliotecii Academiei.

Dar, pe lîngă eterogenele stocuri epistolare de la Academie, reprezentînd scrisorile primite de strălucitul savant, scrisori de-ale sale și, mai rar, din categoria celor primite, se păstrează pe tot întinsul românesc în numeroase fonduri de arhivă și colecții particulare. Pe vremuri, am cumpărat de la anticarul Akerman din Iași un plic voluminos de corespondență N. Iorga, printre care se aflau și următoarele două materiale epistolare referitoare la atrocitățile reprimării marii răscoale țărănești din județele din sudul țării, în 1907 :

Domnule Iorga,

Învățătorul Iliescu din Paraschia (Teleorman) a fost ucis în arestul preventiv din Turnu-Măgurele, zilele trecute.

Relațiunea oficială spune simplu de tot : – a decedat.

Din ce cauză însă, aceasta nu se spune.

Vă este desigur cunoscut cazul și activitatea desfășurată de acest harnic învățător, în și pentru comuna Paraschia.

Arestat în ziua de 10 Mart în Alexandria, ca instigator, a fost depus pînă la primire de noui ordine, în arestul Companiei de jandarmi, unde a fost bătut și chinuit spre a mărturisi vina, ce n-o avea, de a fi îndemnat pe sătenii din Paraschia să se revolte. În urmă, în lanțuri, e înaintat Parchetului din Turnu-Măgurele. Cine-va, un prietin al meu, care l-a văzut în gara Alexandria la plecare, îmi spune că era voios, ridea și spunea cunoscuților că merge cu încredere la Parchet, nădăjduind că nevinovăția sa se va dovedi și va fi liberat. Nu știa sărmanul că demult faptele sale nu erau pe placul multora din cei cari vedeau în ei dejucarea planurilor lor murdare. Soarta sa era demult hotărită. Eri aflu că ar fi fost împușcat sub motiv că ar fi încercat să evadeze. Înscenare urită, minciună obrasnică ! Iliescu n'aven de ce să încerce să evadeze. Că a fost împușcat, da, se înțelege, nu însă aceasta ar fi cauza împușcărei sale. E poate și aceasta un mijloc prin care mai marii acestei nenorocite țări cată a se scăpa de primejdioșii agitatori. Plătească-le D-zeu după faptele lor. Cei ce vă scrie aceste rînduri e originar din Alexandria și cunoscut al lui Iliescu.

Scopul pentru care vă scriu e de a vă face cunoscut sfîrșitul său.

1907 Mart. 24

1907, Iunie 10

Stimate D-le Iorga,

Rog publicați acest articol dacă credeți că merită și dacă aveți spațiu. Sînt lucruri adevărate.

Vă salut cu toată stima.

Povestește un concediat care a fost în răscoale :

– „De la Craiova ne porni la Braloștița (Doljiu). Căpitanul se ducea și mînca la un circiumar neamț – trăia bine. La secție ereau închiși vre-o 46 din Braloștița. Din aceștia, care fură judecați de Căpitan, fură aleși 20.

– Hai acum să ne întoarcem înapoi la Filiași.

Cei 20 mergeau înainte. Unii mai tineri îndrăzneau : „Să trăiți, Domnule Căpitan, avem neveste, copii mici, să nu ne osîndiți!"

Ne depărtasem vre-o 300 de metri.

„Luați-o la stînga, ordonă Căpitanul. Măi ! voi știți încotro e răsăritu' ? Întoarceți-vă . . ., închinați-vă că poate n-o să mai vedeți satul vostru."

Căpitanul șuieră odată . . . Piedicile fură date la stînga. Bieții oameni pricepură și se strînseră ca oile unu'într-altu'. Răsună al doilea șuierat și îndată un trăznet . . . oamenii picară grămadă. Unii care ereau mai tari se mai clătinau o clipă, două și apoi [căzeau] cu spatele ori cu fața la pămînt. În spasmuri unii își rupeau cămeșile la gît ori mușcau pămîntul. Cei ce nu se îndurau să moară le venea în ajutor revolverul Căpitanului.

Două șuerături . . . și douăzeci de vieți s-au stins în cîteva clipe.

Și cînd te gîndești că de pe urma acestor oameni au rămas părinți, frați surori, neveste și mai cu seamă copii care poate că și acum întreabă plîngînd cînd se scoală dimineața din cerga ruptă : „Mamă, ce ne aduce tata ? Cînd vine tata ?"

Ce inimă o fi avînd unii oameni ?

Acelaș Căpitan a mai împușcat încă doi flăcăi ; unul 906 adus de ipistat. În cei întîi a băgat vre-o 3 gloanțe. Pe cel de-al 2-lea (17 ani) l (–) a nemerit numai în mînă. Bietul băiat întreba mai pe urmă : acuma mi-o da drumu' Domnu' Căpitan ?

Cred că merită să fie cunoscut numele acestui brav militar : e Iorgulescu din Cîmpulung-Muscel.

P. R. N.

Sînt corespondențe inedite de la martori oculari, trimise spre a vedea lumina tiparului în **Neamul românesc** și factologia lor tragică se confirmă prin materialele documentare oficiale publicate în cele trei volume masive **Răscoala țăranilor din 1907**, Editura de Stat, București, 1948–1949.

AUGUSTIN Z. N. POP

Corespondența

Julien : Versurile trimise denotă o sensibilitate frustă, ce dă la iveală, citeodată, speranța unei posibile poezii : „acum îngăduitor curcubeul arată / secundele turn – cîmpia tresare / pînă la mine tu te îngropi în tăcere toată / și dragostea ta are vîrsta merilor în floare".

Doru Macriș : Cu proza, deocamdată nu ; puteți frecventa oricare dintre cenaclurile literare din oraș.

Anton Gagiu : Regretăm că nu ați citit numerele în care vi s-au comunicat opiniile noastre despre versurile trimise anterior. În legătură cu ultimele lucrări, apreciem pasiunea Dvs. pentru poezie, cum și unele imagini sau versuri – semne ale unei înzestrări care se va putea exprima cu mult mai bine în viitor, dacă o veți cultiva prin lecturi și printr-o muncă literară exigentă.

Terry S. : Versurile au, pe lîngă proprietate și conciziune, un anumit farmec – mai evident în **Revers, Credință** și **Nevoia de flori.**

Lucia Cotae-Cosițeanu : Mai frumoasă ni s-a părut **Și te-ai întors.** Mai trimiteți.

Liana Letcă : Mai ales **Galop. Ar** fi bine să ne trimiteți manuscrise dactilografiate, ori nu atît de greu lizibile.

Velimir Bogdanov : Antiteză poate vesti un poet. Poftiți la cenaclul nostru.

Dana Ploaie : E vremea cînd se pîrguiesc primele fructe : vom publica poezia **De dragoste.** Vă dorim ascensiune frumoasă.

Alter ego : Impresia este de încredere în posibilitățile Dvs. Ne place ritmul compoziției, o anumită dinamică a gestului liric. Sînt, de asemenea, versuri notabile. S-ar impune o mai mare atenție economiei interne a mijloacelor de expresie. Cenzurarea tendințelor verbioase este o necesitate, în favoarea conciziunii. Frecventați un cenaclu literar, chiar pe al nostru, dacă vă interesează.

S. Buta : Regretăm măsurile administrative care s-au luat împotriva Dvs., pentru motivul de a ne fi trimis versuri. Îi informăm pe mai marii întreprinderii sau instituției în care lucrați că dialogul pe care-l angajăm aici pe marginea versurilor Dvs. nu-i privește decît pe cei doi parteneri – Dvs. și noi. Noi considerăm că preocupările Dvs. poetice sînt demne de toată prețuirea și vă încurajăm, în speranța că ne veți trimite lucrări tot mai frumoase.

Kadar Erika Maria : Remarcăm **Am intrat într-o pădure** și **Alb** și **negru.**

I. P. Vlad : Mai realizată ni se pare **Panorama celor cinci limbi.** Așteptăm lucrări noi.

Traian Abruda : Am luat cunoștință, din scrisoare, de crezul Dvs. poetic, numele cu care veți semna este frumos, am găsit și unele versuri înmugurite. Poate vine primăvara și înfloresc. Puteți frecventa cenaclul nostru, marțea la ora 18.

Elena Oprea : Cîteva versuri frumoase în **Clipe de vis.**

Marin Tudor Decatane : Subscriem și noi la încurajările pe care le-ați primit pînă acum, adăugînd că vom publica poezia **Ieri.**

Suciu Octavian : Prea puțin pentru a putea selecta ceva.

I. Baba Fiscuțeanu : Manuscrisele Dvs. sînt ilizibile. Încercați să dactilografiați versurile pe care ni le trimiteți.

Th. Bănățeanu : Răspunsul nostru anterior (care suna laconic : „Poate altceva !") voia să vă sugereze că poemele la care ne-am referit erau slabe, nu comportau nici o discuție. Aveți dreptate : din 49 de lucrări trimise, n-am publicat decît una. Meritul e al Dvs., iar vina ne aparține nouă. Plicul de față (cu poezia **Clipă** etc.) vă arată preocupat de înnoirea mijloacelor de expresie, ceea ce ni se pare lăudabil. Vă vom publica ori de cîte ori vom crede că e ceva de publicat, fără să avem pretenția că judecata noastră ar fi indiscutabilă ori imuabilă.

Iova Adrian : Început promițător. Se remarcă **Întrebare.** Citiți mult, scrieți cu dăruire – poate că se va arăta vreun semn bun.

Heteș Pascu : Vă primim cu plăcere în cercul prietenilor revistei noastre. Începeți prin propagarea **Orizontului** în mediul în care lucrați. Poeziile denotă preocupări agreabile. Să mai vedem ce se întîmplă.

Ginel Sara : Sînt versuri frumoase în cele două poezii trimise. Mai trimiteți.

Ghiban Ionel : Vă mulțumim pentru aprecierile la adresa revistei noastre. Tropi remarcabili în **Tablou de iarnă** și morală spirituală în **Fabula a 5-a.**

G. Lyricus : Încercăm să publicăm poezia **Și iată amurgul.** Mai trimiteți.

Eugen Goia : Nu știam al cîtelea nume este acesta, dintre cele cu care ați semnat versurile pe care ni le-ați trimis, dar asta nu are nici o importanță, de vreme ce acum am găsit cîteva poezii pe care le reținem : **Cuvinte pentru țară, Sensibilitate de toamnă, Pastel pentru țară** și **Stare albă.**

Doru Dume, Păcuc Corina Elena, George Papp, Gheorghe Vădăsan, Wilhelm Stuhlmüller, Valentin Druzenco, Elena Manea, Cristian Tudor, I. R., Lișcu Teodor, St. Iacob Tămaș, Ceaceo, Corina Maia Pucea, Radu Cralovicеanu, Ioan Bursu, Dionis, Petru Abrudean, Burlacu Viorel, A. Bata, Cerbu Nicolae-Nicușor, Pulbere A. Petrică, Hănilă Lucian Virgil, San, Vasile Ionescu – încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

Mioritică

Foșnește iarba, ramurile-mi sună
ce duh s-o fi trezit să le-nfioare ?
Împresurat de cerbi și căprioare
nu mă va frînge tainica furtună.

Izvorul cîntă, doina mi-l îngină,
o nesfîrșită nuntă-i pe aproape,
i-aud venind alaiul din țărînă
și din vecia limpezilor ape.

Foșnește iarba, spațiul vibrează
de-atîta duh înseninîndu-l,
mi se înalță sufletul și gîndul
în tainica furtună ca o rază.

Și de s-o face liniște deplină
în inima-mi, nu vină s-o trezească,
în van plîngînd, vreo voce omenească!
Ea va dormi în pace și lumină.

PETRE VLAD

Patriei

Mi-a fost dat
să-ți simt mîngîierea
la rădăcina fîntînilor,
să te privesc
prin ochii limpezi ai florilor ;
mi-a fost dat
să te aud
prin vorbele de lut
ale străbunilor.

DOREL SIBII

Pluguri albe

Pe cozi de pluguri albe
din falnicii stejari
ne-au picurat în sînge strămoșii
bărbăția, dragostea de semeni
și țară.
Ei n-au vrut dar de nuntă copiilor robia
la străini, de-aceea dragostea lor
s-a numit răscoală...
N-are nimeni aur
să ne plătească glia –
prețul străbunilor
din ea.

KOCSIS FRANCISKO

Izvor

Seara se lipi de munte,
la izvor nu era nimeni, țarca
și vîntul ;
am băut stele cu pumnii
și se făcu noapte,
roze păduri ;
M-am dus acasă, la stînă
pe poteca arsă, flăcări galbene
oile în față
luminate
de surorile
soarelui.

VALERI M. SIVAN

Pasărea luminii

Luminile
alunecă-n azur,
printr-o oglindă clară
de fîntînă,
iar păsări albastre de vînt,
aleargă-n lumină
cu aripi, limpezi curcubee,
evantaiuri peste oglinzi
de ape,
de stele.
Îmbrățișări multicolore
se adîncesc în ape
de cleștar ;
salturi de fluturi azurii
spre imensitate.

CRISTIAN CERBU

Preludiu

Aripi de fluturi
Se zbat fără putere,
Se gîtuie
Fructul copt
Căderea i-e lină.
Truda rodului
Se adună
într-un regret –
hotar spălăcit de lumină...
Zarul zodiilor se-nvîrte,
porii copacilor se-nchid,
mirosul zăpezilor
dilată cerul.

ANA IANCU

Aceste poeme

Aceste poeme
aș fi vrut să le tai, așa,
în formă de lună.
Aceste poeme
de-ar fi căzut ca o brumă
pe gene.
Oh, aceste poeme
nu mă pot sprijini
între aripele lor,
aceste poeme vor fi
o încercare surpată de zbor...

Satul năpădit de stele

lebedele
pîlpîie în oglinzile apei
pescarii și-au adunat undițele
și pornesc
spre satul năpădit de stele...
prelung răsună în noi
clopotele de răcoare ale anotimpului...;
e tîrziu ;
din lună păsări se desprind
cum frunzele
dintr-un plop argintiu...

ION TEODORESCU

Urmare din pag. I-a

intelectuală ? Ne-ar plăcea să ne vorbiți, în continuare despre marii Dv dascăli de Universitate...

– N-aș crede că numai anumite împrejurări m-au orientat către studiile umaniste. Aceasta este o vocație cu care m-am născut. Poate că mediul copilăriei a trecut, încetul, cu încetul, în ceea ce aș numi **visarea inventivă.** Este adevărat că un asemenea fenomen îl poate pregăti și pe omul de științe exacte, nu numai pe umanist. La mine, însă, visarea inventivă și-a dirijat orientarea către **semnificația** lucrurilor, nu către mecanismul lor. Este ceea ce cred că desparte, ca punct de plecare, pe umanist de omul științelor fizico-matematice. Desigur că mediul și ambianța universitară mi-au stimulat această vocație. În privința dascălilor de universitate, am mai vorbit de atîtea ori și cu alte prilejuri. Am amintit, între altele, rațiunile care m-au condus către Tudor Vianu și N. Bagdasar. Aș putea să mai adaug cîteva cuvinte despre cineva despre care n-am mai vorbit, și anume despre G. Oprescu. M-a dus, către el, vechiul meu interes pentru artă. George Oprescu era o natură irascibilă, ambițioasă, însă, în fond, bună și generoasă. Mi s-a părut lipsit de subtilitate pentru un profesor de istoria artei. A făcut însă ceea ce n-am văzut nici la alți confrați ai săi din străinătate. A căutat să dea indicații foarte precise, nu numai de istorie artistică, ci și de meșteșug artistic. De la el reții și pînă acum, bunăoară, elementele de tehnică a gravurii, în care scop l-a chemat să ne țină o prelegere, prevăzut cu instrumentele necesare, și pe pictorul Steriadi. Oprescu era un fin cunoscător de oameni și un admirabil povestitor, cu mici istorii despre diferite celebrități mondiale, pe care le-a cunoscut personal, la Geneva, sau prin alte părți, sau despre felul, anecdotic, uneori, în care și-a achiziționat pînzele celebrei sale colecții. Un alt dascăl care mi-a lăsat o impresie neștearsă a fost Ramiro Ortiz. De la el am învățat riguroasa interpretare filologică a unui text literar. Acest om era și el sever și de o sobrietate ce mi se părea exagerată, în imensa sa muncă intelectuală, era în fond un sentimental, și o structură de artist. Reții de la el următoarele cuvinte : „Cel mai bun remediu pentru crizele vîrstei tinereții este o baie de erudiție".

– Care sînt marii Dv. dascăli în ale scrisului ?

– Tudor Vianu și Lucian Blaga. Primul dintre ei m-a învățat rigoarea, claritatea și corectitudinea în expresie, oroarea de confuzie, chiar cînd trebuie să dau glas unor idei dificile și subtile. Tot Tudor Vianu m-a învățat sobrietatea, eleganța, urbanitatea stilului, evitarea lipsei de gust și, mai ales, renunțarea la orice afirmație care n-are suficientă acoperire. Îi datorez extrem de mult și voi avea mereu o atitudine de profundă recunoștință față de memoria acestui om excepțional. De la Lucian Blaga am luat rușinea de a spune lucruri banale, arhicunoscute, sau lucruri comune. Reții și acum cuvintele lui Blaga : „mi se pare imoral să scriu și să public clișee, ceea ce s-a mai spus și să nu dau o pecetie nouă și personală scrisului meu". Acești doi mari oameni mi-au fost maeștri. Am rămas, însă, cu mult în urma lor. Le datorez numai dorința și truda de a fi ca ei.

– Vă rugăm să marcați cîteva repere ale scrisului Dv., de la debutul din 1929 (aveați pe atunci 21 de ani) și pînă astăzi...

– Mi-i foarte greu să-mi aleg reperele de care vorbiți. Critica de artă, începută în 1929, s-a sfîrșit tot în acel an. Abia peste patru ani, în 1933, mi-am reînceput activitatea, publicînd în revista „Discobolul" de sub conducerea lui Dan Petrașincu și Ieronim Șerbu. Prima mea cărticică „Răspîntii – Forme de viață și cultură" a apărut în 1936. În 1939 am publicat o altă carte „Artă și imagine" și, în sfîrșit, în 1943, la Casa Școalelor, „Soluțiile artei în cultura modernă", prima lucrare care mi s-a plătit. Publicarea era totuși dificilă, așa încît abia în 1947 am mai putut să scot o nouă carte, o monografie filozofică „Giordano Bruno" – viața și opera. Deci, cam între 1939 și 1947, este o lungă perioadă de scris rar, dar în care am putut să răzbesc în cele din urmă. Urmează o nouă perioadă, în care am căutat să-mi perfecționez stilul, exclusiv prin traduceri. În sfîrșit, urmează o a treia perioadă, de maturitate pe care o pot situa între 1967, odată cu apariția „Călătoriilor Renașterii..." și pînă în 1974, cînd apare „Arta și umanul".

Cu scriitorul EDGAR PAPU

– Socotiți cultura românească o cultură de tip exclusiv folcloric ?

– Toate culturile sînt la origine de tip folcloric. La noi însă folclorul a pătruns în cultură sub două aspecte. Mai întîi, umanismul românesc, potrivit folclorului respectiv, nu este antropocentric ci cosmocentric. El nu consideră omul centrul Universului, așa cum făcea tipul reprezentativ al Renașterii occidentale. Rolul acestui centru este atribuit de noi naturii (ideea cosmocentrică sau cosmomorfică) Omul, în adevăratul spirit românesc, nu este un obiect al orgoliului și al autoafirmării, ci numai al afirmării lucrurilor ce-l înconjoară și al iubirii față de ele. Pe român nu-l interesează omenia, cu ponderea în ea însăși, ci omenia cu ponderea în ceea ce se cere a iubi, și a ocroti. Nu substantivul amintit, **omenie** mi se pare totuși a fi aci reprezentativ pentru spiritul nostru, fiindcă i s-ar putea găsi un echivalent în germanul Menschlichkeit spre deosebire de Menschheit. Ceea ce este, însă, numai și numai al nostru, fără nici o corespondență în altă limbă, este verbul a **omeni,** care mi se pare expresia cea mai înaltă a unui umanism românesc, precum și fondul culminant prin care folclorul a intrat în conștiința noastră.

Al doilea aspect, prin care spiritul folcloric a pătruns în cultura noastră, se poate aprecia oralitatea acestei culturi. Faptul coincide și cu modernitatea ei. Epoca noastră este aceea a discurilor, magnetofoanelor, filmelor, radioului și televiziunii. Un stil oral și o cultură orală s-au extins, dealtfel, pe plan universal. În acest context, prin structura folclorică a spiritului nostru, putem aduce o importantă contribuție creatoare.

– Cele patru decenii de rodnică activitate în planul scrisului, v-au oferit temeinice concluzii privind specificul culturii noastre. Care credeți că este timbrul original unic al acestei culturi ?

– Am mai repetat, care ar fi, după părerea mea timbrul original al culturii românești. Nu este reproducerea naturii în fața naturii, potrivit ideii de **mimesis,** ci stilizarea naturii, chiar înlăuntrul ei. S-ar putea exprima și altfel această idee. Românul nu imită natura, ci o retușează tot în sensul voit de ea, pînă la atingerea ipostazei ei ideale. O altă trăsătură de unicitate a ei ar fi acel hieratism, care o face familiară, nu numai cu pămîntul, ci și cu cerul. Mediul natural cuprinde în mare parte și aerul, ca element concret. Cultul înălțimilor, la daci, al piscurilor montane, ca și al aștrilor, se răsfrînge pe planul cel mai fecund în cultura noastră modernă. Faptul că românii se numără printre pionierii aviației moderne, nu este străin de schema ascensiunii în păsările lui Brâncuși, și mai cu seamă în Coloana infinită. Dar încă de la inorogul lui Cantemir și de la Luceafărul lui Eminescu se vede acest lucru. Primul trăiește pe crestele accesibile de munte, al doilea strălucește pe firmament.

– Care sînt raporturile actuale ale literaturii noastre cu literatura universală contemporană ?

– Raporturile literaturii române contemporane cu literatura universală nu sînt în nici un caz de simplu import. Mai împrumutăm unele forme din Occident, așa cum, pe plan industrial, împrumutăm unele utilaje. Le folosim, însă, numai pentru valorificarea resurselor locale. Să dau un singur exemplu. Am împrumutat și noi literatura dramatică a absurdului (de fapt, promotorul său, e tot un român, Eugen Ionescu), dar Marin Sorescu l-a întrebuințat cu utilaj modern, pentru a valorifica unele resurse locale. Sorescu a creat formule noi, ale **absurdului folcloric** în „Matca" și ale **absurdului istoric** în „Răceala".

– Ce rol credeți că joacă traducerile în creșterea prestigiului universal al unei culturi ?

– Evident că traducerile joacă un rol însemnat pentru creșterea prestigiului unei culturi. Dar rolul lor este încă redus. Singure, traducerile trezesc un interes neînsemnat, dacă nu se face și o propagandă la nivel înalt în jurul lor. Se cer, în primul rînd, publicate mici panorame critice ale literaturii române, și nu de români, ci de străinii care ne cunosc bine și care au audiență în cultura lor. În al doilea rînd, un mare interes internațional, oricît s-ar traduce, nu poate avea ecoul unei lecturi originale. Ar trebui, dar, sporit numărul lectoratelor de limbă și literatură română, de pe lîngă catedrele de filologie romanică ale universităților străine. Lectorii să aibă, pe lîngă erudiție, și entuziasm propagandistic pentru limba și literatura pe care o predau.

– Vă rugăm să destăinuiți cititorilor noștri cîteva din planurile Dv. de creație. Ce lucrări aveți sub tipar și în pregătire ?

– Am predat în luna iunie la editura Minerva „Barocul ca tip de existență", care va apare în colecția B.P.T., în două volume. Am predat, de asemeni, la începutul lunii octombrie editurii Eminescu, o altă carte „Din clasicii noștri – Contribuții la ideea unui protocronism românesc".

Documentar

PARADOXURILE MEMORIEI

Penfield, unul din marii neurochirurgi ai lumii, **„operind** (sub anestezie locală) **o bolnavă suferind de epilepsie de origine temporală, a stimulat electric diverse puncte de pe scoarța lobului temporal ; în timpul excitării bolnava povestea că retrăiește o experiență trecută : se vedea dind naștere copilului său, eveniment petrecut cu ani în urmă. ... Mult mai tirziu, în 1945, Penfield observă următoarele, la o altă bolnavă, operată tot pentru epilepsie de origine temporală : cind un anumit punct de pe scoarța lobului temporal este excitat, bolnava auzea o melodie ; 15 minute după aceea s-a excitat din nou același punct, și bolnava auzea aceeași melodie, ca și cum ar fi fost produsă de un aparat de radio : auzea o orchestră cintind. Bolnava a fost rugată să cinte și ea melodia pe care o auzea și, după repetarea excitării ale aceluiași punct, bolnava a inceput să cinte în același „tempo" în ritmul propriu cintecului, intovărășind orchestra pe care o auzea cintind același cintec". 1)**

Referindu-se și la aceste experiențe și, alăturîndu-se opiniei curente, unii psihologi spun că trecutul memorat ar sta „în spatele" prezentului trăit, păstrîndu-și nealterat conținutul, ca un veritabil „depozit" al istoriei parcurse. Evenimentele trăite s-ar imprima, conform acestui punct de vedere, cu precizie pe ecranul alb al memoriei care ar strînge visteria fiecărui „clișeu" în unitatea „desfășurată" a istoriei de viață. Ipoteza pare sprijinită îndeajuns de experimentele neuro-chirurgicale efectuate „pe viu" cînd, așa cum arătam, excitarea zonei temporale plasează subiectul în trecut, declanșînd trăirea veridică a unei scene vechi de viață, ca și cum persoana supusă experimentului „s-ar fi strămutat" într-un alt timp și într-o altă realitate, demult trecută.

Un alt punct de vedere, aparent opus, l-a susținut psihologul de renume mondial, Piaget, care a demonstrat experimental că **„imaginea memorată"** se restructurează în timp, memoria fiind mai mult decît simplă **„înmagazinare"** și **„conservare"** a trăirilor de odinioară, ordonate de cîmpul gravitațional al inteligenței. El spune : **noțiunea de „memorie" este de fapt destul de ambiguă. În psihologia umană termenul se referă la un anumit număr de procese dintre care cele două extreme sînt următoarele : forma cea mai elementară este aceea a unei memorii de simplă „recunoaștere" în prezența obiectului perceput, dar fără evocare în absența sa... La cealaltă extremă, se utilizează termenul de memorie de „evocare" pentru a desemna capacitatea de evocare, sub formă de imagini de amintire, ale unor obiecte sau evenimente care nu sînt percepute în prezent. Situîndu-se la un nivel mult superior față de recunoaștere, evocarea presupune funcția simbolică** (imagini mintale sau limbajul, ca în conduita „povestirii" pe care J. Piaget o pune la baza memoriei de evocare) **precum și procese de inferență și de organizare logică necesară reconstituirii trecutului** (ceea ce dealtfel nu exclude prezența unor înregistrări inconștiente – după cum a demonstrat Penfield excitînd electric lobii temporali – dar în privința cărora nu se cunoaște nici întinderea în raport cu ceea ce este decodat, nici fidelitatea în opoziție cu reconstituirile pe care le presupune această decodare)". 2)

Opinia curentă pare a sprijini, cum spuneam, conceptul **„memoriei-depozit"** ; căci, fiecare **„își amintește"** în mod firesc și necesar trecutul, plonjînd frecvent în lumea lui și regăsindu-l parcă aidoma, nealterat de vreme. Un singur amănunt se uită, dar acest amănunt este esențial : ne amintim trecutul și-l retrăim, fără îndoială, dar ne amintim trecutul **ca ființe prezente,** retrăindu-l pe scena prezentului, din perspectiva prezentului. Dealtfel, excitînd anumite puncte ale scoarței temporale, Penfield a creat dintru început o stare psihologică **„paranormală".** Cine ar putea mărturisi că, într-adevăr, scena retrăită de subiectul operat este aidoma scenei de odinioară ? Chiar dacă subiectul are convingerea de a fi pătruns într-un alt timp pe care l-ar retrăi realmente, observatorul nu poate pune cu ușurință semnul egal între trăirea din clipa excitării zonei corticale și presupusa trăire de odinioară (cum bine remarca și Piaget în citatul de mai sus).

Amintindu-ne trecutul nu facem altceva decît să-l aducem **„în prezent"** și să-l transpunem în tiparele prezentului. Ar fi mai corect, de aceea, să ne imaginăm că ne desprindem nu de un trecut imobil și incremenit, ci că ne desprindem pururi de **neantul** ființei noastre **trecute,** păstrînd însă și **actualizînd** cu fiecare nouă clipă trecutul de odinioară. Cu alte cuvinte, trecutul **„nu rămîne"** în spatele unei perdele imaginare care s-ar ridica ori de cîte ori memoria pătrunde în lumea lui incremenită ; trecutul se transformă fără încetare în **„prezent".**

Coborînd în subteranele trecutului nu redevenim ceea ce am fost odată, reintrînd-ne-n tiparul altor timpuri. Cel mult am putea spune că, amintindu-ne trecutul, coborîm într-unul din **„ținuturile"** anterioare ale ființei noastre, **„ținut"** care și-a păstrat distinct profilul în ciuda modelărilor ulterioare. Capacitatea uimitoare a psihismului de a se diferenția luăuntric, păstrîndu-și cu toate acestea unitatea, revenind la o mulțime din impresiile trecute, dar **știindu-le** ca **„trecute",** în așa fel că fiece trăire pare detașată de o alta (ca o mulțime de clișee aparținînd desfășurării filmice continue a istoriei de viață), mărturisește mai curînd structura eminamente unitară, coerentă și logică a persoanei ce se re-actualizează cu fiecare nouă și deosebită clipă, amplificîndu-și spațiul interior și redimensionîndu-l.

Ființa umană se desfășoară și se construiește în timp, dar clipele trecute (constituind, fiecare, unitatea distinctă și complexă a **„trăirii"** impregnate cu seva instinctualității, avînd o anumită **„temperatură"** afectivă, precum și o anume perspectivă imaginară, ordonată, în cele din

urmă, logic) gravitează evident spre anumite structuri psihologice **nucleare** și definitorii (mai exact spus, spre anumite „suprastructuri") ce colorează într-un anume fel trăirea prezentă, redeșteptînd trăirile trecute aparente ale aceluiași **„sertar"** al persoanei. De exemplu, o bucurie redeșteaptă ecoul altora mai vechi, sau, o trăire **„penibilă"** actualizează în unele cazuri, experiențe similare.

Coborînd, așadar, în trecut, revenim pe un drum parcurs, **„compartimentat"** și relativ ordonat ; ca și cum, înaintînd în jungla imprevizibilă a prezentului, pasul nostru lasă mereu în urmă o grădină îngrijită, aproximativă doar clipei anterioare. Coborînd în trecut, nu facem altceva decît **„să rămînem în prezent"** și să **pătrundem** în prezentul plurimodal și arhitectual, alcătuit dintr-o sumedenie de **„planuri"** sau **spații interioare"** aflate, mare parte, și-n așa numitul **„trecut".** Coborînd în trecut, pășim pe aceste „coridoare" ale ființei noastre acum extinse, străbătînd tărîmuri deosebite și articulate coerent, izvorînd din noaptea tainică și inconștientă a primilor ani de viață ce vor păstra mereu mireasma sălbatică a începuturilor. Ne cufundăm în fiecare „încăpere" demult desțelenită, și totuși fiecare „încăpere" a sufletului pare nouă : surprizele de altcînd se temperează, suferința se îndulcește, ba, uneori, rememorarea ei este chiar plăcută. Fiecare pas redeșteaptă trecutul și-l aduce în prezent. Căci, subliniem, noi străbatem „încăperile" trecutului cu ființa noastră prezentă, din perspectiva ființei noastre prezente.

Dar, cu fiecare pas ce-l facem în trecut, desfășurîndu-ne prezentul, pătrundem, deopotrivă în **viitorul** ce ia, de acum, chipul real și consistent al prezentului. Am putea spune că, în mod paradoxal, amintindu-ne trecutul, ne-am și aventurat în viitorul neștiut al ființei noastre ; clipa cea din urmă este și va fi pentru totdeauna „nouă" ; și chiar dacă-n clipa din urmă retrăim trecutul, trecutul memorat este doar temelia pe care s-a și construit viitorul existent „aici", în prezent, și ca prezent. Cum spune Poetul :

„Timpul prezent și timpul trecut
Sunt poate amîndouă prezente în timpul viitor,
Iar timpul viitor cuprins în timpul trecut.
Dacă orice timp este veșnic prezent
Orice timp e de nemîntuit.
Ce ar fi fost să fie e-o abstracție
Eternă posibilitate rămînind
Numai într-o lume a speculației.
Ce ar fi fost să fie și ce-a fost
Tind spre un singur țel, care-i pururi prezent." 3)

Ne desprindem, cu alte cuvinte, de prezent și pătrundem în viitor, împinși de limita (sau de hotarul) propriei noastre ființe. Limita ne conferă realitate și contur, limita ne diferențiază de lume, limita ne proiectează-n lume. Și tot limita „sfîrșește", parcă, „de la sine", coborînd prezentul nostru (limitat) în trecut : în trecutul care „trece", poposind în ființa de acum nouă și ne-limitată a prezentului devenit. Căci limita „ascunde" viitorul și-l dezvăluie în clipa devenirii. La rîndul său, prezentul redescoperit al ființei „trece", se preschimbă în trecutul (care-și năruie neantul doar spre a renaște iară în și prin prezentul „devenit"), și pătrunde-n viitor. Viitorul se confundă, astfel, cu trecutul (trecător) precum și cu prezentul (devenit), ființa noastră fiind, pe rînd, trecut și viitor prezent ce se răstoarnă peste limita-i inevitabilă, pășind spre lume și-n trecut, precum și-n viitorul devenind, mereu, prezent.

CORNELIU MIRCEA

1) Sager O., Cincă I., Florea Ciocoiu V., Mareș A., „Lobul temporal", Ed. Academiei, București, 1970, pag. 194–195.
2) Piaget J., „Biologie și cunoaștere", Ed. Dacia, Cluj, 1971, pag. 195–196.
3) Eliot T. S., „Patru cvartete" (Burnt Norton), Ed. Univers, București, 1971, traducere de Sorin Mărculescu.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXV

de Dan Nemesnic

„Vreau să calculez mărimea Terrei", a zis Eratostene (276-194 i.e.n.), custodele celebrei biblioteci din Alexandria. El observase că la mijlocul verii (21 iunie), la sud de Siena, Soarele se află exact deasupra capului și la șapte grade de verticala Alexandriei aceleiași zile. Excelent geometru, el a calculat cifra care dă circumferința Pămîntului, precum și pe aceea a diametrului său. Nota bene : el a greșit numai cu 80 de km față de diametrul solar acceptat de astronomia de azi.

Cînd, în anul 302 i.e.n., Megastene, trimisul Greciei în India, deschise o conversație despre astronomie cu regele Ceandraguptha, acesta din urmă îi spuse : „Brahmanii noștri sînt de părere că Pămîntul e o bilă". În vechea Surya Sidhanta există calcule aproximativ exacte ale diametrului terestru și ale distanței Terra – Lună. Celebra Rig Veda vorbește despre „trei Pămînturi", vîrîte unul în altul. Dacă e așa, lucrurile sînt clare. E vorba de cele trei zone ale Pămîntului : miezul, învelișul și scoarța subțire. Indienii erau și ei excelenți astronomi. Un text din Surya Sidhanta spune că „soarele cel strălucitor cu razele sale luminează și Luna", referindu-se probabil la lumina pe care Luna – de care cei moderni se ocupă în mod special – o reflectă de la mărețul Apollo. Oricum, tot am ajuns pe Lună și merită să rămînem încă puțin, dar ... pe aceea din scrierile vechilor înțelepți. Așa de pildă, Parmenide, încă în sec. VI i.e.n., afirmă categoric despre Lună că „ea luminează noaptea cu o lumină împrumutată", iar Empedocle (494-434 i.e.n.) nu e de altă părere : „Luna se învîrte în jurul Pămîntului – cu o lumină împrumutată". Entuziasmul lui Democrit a fost și mai mare cînd în urmă cu 25 de veacuri a exclamat : „Dungile acelea de pe Lună ? Ele nu sînt altceva decît umbrele munților înalți și ale văilor adînci". Plutarh nu se lasă mai prejos și proorocește : „Dacă vreți să vedeți în ea (Luna n.n.) o stea sau un corp divin ori ceresc, mă tem că n-o să vedeți decît ceva fără formă și urît". Într-adevăr, văzută de vajnicii noștri cosmonauți, Luna nu este deloc „de aur" ori „nestemata nopții" poeților dezlănțuiți, ci nudă și cenușie, și mai ales prăfuită și „bătrînă".

S-ar părea că Iuliu Cezar era tot atît de bun astronom cît și general, iar pana lui s-a dovedit demnă de ceea ce se cheamă azi un scriitor. El știa, de pildă, că Luna este cauza mareelor și că acestea sînt cele mai mari pe lună plină. De aceea a și așteptat mareele de primăvară pentru a debarca în Anglia. Aici trebuie amintit cazul lui Keppler, care atunci cînd își comunicase teoria cu privire la cauza mareelor, a fost aspru cenzurat. Teoriile „păginilor" antici nu aveau acces prea mare în veacul al XVI-lea, veacul lui Johannes Keppler.

Oamenii de știință din țările arabe au obținut rezultate strălucite în domeniul astronomiei. El au tradus lucrarea lui Ptolomeu Marea compoziție (intitulînd-o Almagest), păstrînd-o astfel pentru știință. Folosind un sistem special de calcul Abu-L-Vafa (secolul X) a elaborat metoda extragerii rădăcinilor de gradul al treilea, al patrulea, și al cincilea și a scris despre „variațiile Lunii". Ținînd cont că traiectoria Lunii e elipsoidală, satelitul nostru e cu 3.219 km mai aproape de Pămînt în perioada de Lună nouă și 2.575 km în ultimul pătrar. Această descoperire i se atribuie lui Ticho Brache (1546-1661). Colegul său arab face lucrul acesta cu șase secole mai devreme. Dar Abu-L-Vafa nu avea cronometru – instrument indispensabil pentru astfel de măsurători. Rămîne o taină de unde știa învățatul arab de variațiile Lunii ?

Să trecem acum la Soare. Căldura binefăcătoare și strălucirea sa majestuoasă i-ar fi făcut pe cetățenii Atenei antice să-l considere lăcașul lui Apollo. Dar Anaxagora credea asta cînd a afirmat „Soarele e o masă uriașă de metal încins". Nu era momentul s-o spună, așa că a fost imediat izgonit. Despre Apollo nu se puteau spune asemenea bazaconii. În ceea ce privește acele pete evidente pe care astrul le poartă totuși cu mîndrie, se pare că nu le-a observat nimeni pînă la Galileu. De fapt, cine și-ar fi închipuit așa ceva ? Și totuși, în China antică cîteva manuscrise pomenesc de faimoasele pete.

Buni astronomi erau și vechii mexicani. Ei au calculat lungimea anului în 365,2420 zile (Astronomia modernă calculează anul în 365,2422 zile, iar calendarul nostru gregorian – 365,2425 zile). Mayașii au ajuns prin calcule misterioase la concluzia că o lună este alcătuită din 29,53086 zile, pe cînd astronomia modernă ne dă cifra de 29,53059 ca fiind cea exactă. În cazul acesta n-avem decît să admirăm precizia calendarelor astronomilor indoamericani. Rămîne încă o taină instrumentarul folosit pentru aceste calcule.

– Va urma –

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 17 februarie 1977 ● nr. 7 (469) 8 pag. 1 leu

Valeriu Bălaș

Cîtă energie irumpe din acest fecior frumos și sănătos la suflet, care este VALERIU BĂLAȘ. Viața lui n-a fost presărată cu roze, ba, aș zice, că intemperiile vremii, care l-au atins, în loc să facă din el un sceptic, mai mult l-au îndirjit în a-și urmări idealul artistic. Învîrtind în borcane culorile, încă de mic, preparînd pînzele sau urcîndu-se pe schele, alături de tatăl său, un pictor mural bănățean, Valeriu Bălaș a intrat în patima picturii încă de tînăr, făcîndu-și din ea țel și sens vital, crezînd în ea, ca într-o chemare firească. Decorator, la afișele orașului, aproape două decenii, apoi grafician la Muzeul Banatului, el a pictat continuu, fără întrerupere, în toți acești ani. Și, iată, a trebuit să intervină o întîmplare de viață care să-i reveleze faptul că pictura lui nu era, totuși, o pasiune totală și că, într-un moment unic, ca într-o strălucire de destin, poate să se ivească adevărata pasiune devoratoare, care să-l stăpînească pe de-a-ntregul și care să facă din el un artist cu vocație. Acest moment a existat și el a pornit de la logodna sa cu lutul, cu ceramica și cu formele ei.

În 1970, Valeriu Bălaș a fost chemat, iarna, sub viscol, să restaureze monumentul Floriani, din centrul Jimboliei, care amenința cu prăbușirea. El, cu mîinile arse de ger, l-a pus la punct, și, examinîndu-și opera restaurată, în final, privind apoi mai atent la orașul și la oamenii care îl primiseră acolo, și-a spus : „Aici rămîn de-acum". Și a intrat ca muncitor ceramist la „Ceramica" Jimbolia. A trebuit să existe însă în viața lui de artist un director entuziast, cu vederi largi, ca Aurel Herișanu, care să-i creeze proaspătului modelator în lut condiții de atelier și o atmosferă propice creației și fanteziei sale explozive. Și ele s-au creat. În acești ani, Valeriu Bălaș a reușit să ridice, la punctul de frontieră Jimbolia, o adevărată operă de artă, de ceramist cu vocație. Turnînd în ghips, lucrînd din greu, presat de timp, muncind doar cu doi-trei oameni, el a reușit să dea viață lutului, prin foc, motivelor decorative inspirate de ceramista Iulia Dinescu, și să ridice, la frontiera românească, o amplă lucrare de artă, vizibilă de miile de excursioniști ce ne vizitează țara.

Dar fantezia nețărmurită și inventivă a lui Valeriu Bălaș a născut, în acești ani, nenumărate piese și lucrări ceramice, care fac din el un original maestru al roatei olarului. Platouri decorative, în motive florale sau mitologice, amfore cu decorații geometrice sau florale, statuete, reproduceri unice după peceți și sigilii, urmărind o istorie românească în timp, un joc de șah, uriaș, închipuind personaje din basmele românești, stemele județelor, realizate plastic și interesant, o heraldică din epoci revolute, ca și din epoca de azi, o ceramică funcțională, pornind de la neasemuite măști, sfeșnice sau zodiacuri populare, ca niște „peceți ale destinului", după expresia unui poet prieten, iată numai cîteva dintre realizările ceramicii sale. Și, toate acestea, plăsmuite, încrustate, încremenite în lutul ars în foc, și însuflețind efigia creatoare a unui original ceramist, a unui adevărat om al muncii, cu unghiile pline de lutul în care el lucrează și visează : un artist îndrăznet, ce și-a legat destinul artei sale de un atelier modest de fabrică, visînd însă la proiecte fabuloase care, cine știe, s-ar putea ca, mîine, să nu rămînă doar în închipuirea sa fierbinte, ci să prindă cu adevărat viață în existența noastră cea de toate zilele.

ION ARIEȘANU

Medalie – Dimitrie Cantemir

Medalie – Alexandru Ioan Cuza

Ilustrația acestui număr : ceramistul VALERIU BĂLAȘ

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. doc. ERVIN GLASER

despre Știința dreptului și viitorul omenirii

– Întrucît viitorul omenirii depinde mai mult decît orice de instaurarea păcii, și dată fiind credința că reglementările de drept au un rol decisiv în acest sens, prima întrebare ce v-o prezint, ca unui consacrat al dreptului internațional, este următoarea : Care considerați că sînt ideile teoretice de ordin științific sau ideologic și procedeele practice de ordin social sau politic care trebuiesc denunțate ca factori potrivnici păcii, ca favorizînd menținerea primatului forței războinice în dauna tratativelor pașnice preconizate și realizabile prin O.N.U.

– Socot că, pe planul ideilor, se impotrivesc realizării păcii și securității internaționale : pe de o parte ideea superiorității rasiale și naționale, pe de altă parte, opinia că securitatea internațională a propriei țări poate fi asigurată pe seama sau în orice caz cu nesocotirea securității altor sau celorlalte țări. De asemenea, colonialismul, rasismul, naționalismul burghez, politica de pe poziții de forță sînt toate nu numai incompatibile cu principiile moralei și legalității internaționale contemporane, ci de-a dreptul sortite eșecului. În epoca noastră, se impune cu tot mai multă putere indivizibilitatea păcii, a securității internaționale, a bunelstări ceea ce exclude posibilitatea de a reuși cu vechile practici care întemeiau mărirea propriei țări pe supunerea altora. Pînă acum, politica externă a

statelor a fost caracterizată prin „realismul" opunerii unui stat, în fond a fiecărui stat, intereselor de viață ale celorlalte. Plaut stigmatizează situația aceasta prin faimoasele cuvinte **homo homini lupus**, Hobbes prin eticheta **bellum omnium erga omnes**. Astăzi nu au șanse de reușită decît acele acorduri ale problemelor politicii internaționale, care înțeleg să caute soluțiile greutăților complexe ale contemporaneității în conjugarea eforturilor tuturor popoarelor, ale tuturor țărilor, în vederea realizării unor scopuri comune : progresul, pacea, prietenia și colaborarea, ținînd cont că azi nu pot colabora decît cei liberi și egali în drepturi.

– Vedeți posibilă, în perspectiva timpului și a progresului, o axiologie juridică realizînd un sistem de valori, suficient sieși, realizîndu-se etic și fără concursul de autoritate și constrîngere al factorilor politici ?

– Restrîngînd răspunsul meu strict la domeniul vieții interstatale, la care se referă în fond și întrebarea, socot că nu este numai posibil și de dorit dar și inevitabil ca preceptele etice, care stau la temelia celor mai multe rezoluții ale Adunării generale O.N.U., să stea la baza tuturor actelor aparținînd organelor acestui for mondial interguvernamental, astfel încît ele să se realizeze prin acțiunea unită a tuturor popoarelor, de bună voie, fără vreo „constrîngere". Ceea ce se cere realizat este sporirea forței de constrîngere a opiniei publice mondiale, a voinței de pace, prietenie și progres a popoarelor. Trebuie să se ajungă la o asemenea viață internațională, încît orice guvern care ar încerca să contravină normelor fundamentale de conviețuire și colaborare pașnică a popoarelor, a statelor, să fie măturat de popoare. Unii vor spune că aceasta înseamnă a fi utopist. Aș putea răspunde că utopistul de astăzi este realistul de mîine.

– Dat fiind că Viitorul Omenirii se află sub egida ritmului

VICTOR ISAC

(Continuare în pag. 7)

Răscoala din 1907 și starea de spirit a țărănimii bănățene

Contradicțiile de clasă din Banat la începutul veacului al XX-lea, dublate de puternice contradicții naționale, au devenit deosebit de acute, ele fiind urmarea firească a intensificării oprimării sociale și naționale a maselor populare românești. Lupta țărănimii împotriva asupririi moșierești era în felul acesta indisolubil legată de lupta pentru libertate națională și făurirea statului național unitar român, ea înregistrînd forme de manifestare tot mai puternice.

Era, așadar, firesc ca răscoala din 1907, care a scos în evidență energia revoluționară a maselor țărănești de peste Carpați, să găsească un puternic răsunet în rîndurile populației bănățene, aflată sub dominația străină, cu atît mai mult cu cît situația țărănimii de aici nu se deosebea prea mult de aceea din România veche. Pentru a-și acoperi necesitățile legate de întreținerea familiilor, țărănimea săracă mai ales, ce reprezenta peste 70% din totalul proprietăților existente, în Banat, recurgea la luarea de pămînt în dijmă sau arendă și, adeseori, la împrumuturi ipotecare, cu dobînzi ridicate. În cele 194 comune ale județului Timiș, doar 16% din gospodării erau fără datorii, celelalte fiind debitate între 33–100% din valoarea averii lor. În județul Caraș-Severin, doar 6% din proprietățile țărănești erau nedebitoare (D. Hurezeanu, Problema agrară și lupta țărănimii din România. 1904–1906, Ed. științifică, București, 1961, p. 15).

Condițiile grele, puse pentru pămîntul dat în dijmă sau arendă, salarizarea scăzută a muncitorilor agricoli (numărul lor trecea de 50.000 numai în județul Timiș) și argaților, fiscalitatea și camăta concurau la oprimarea majorității sătenilor .Se adăuga, apoi, asuprirea națională, cu consecințe dintre cele mai grave asupra populației rurale bănățene, formată în cea mai mare parte din români. Față de asemenea stări de lucruri, mișcarea revoluționară și democratică se adîncește, cuprinzînd pături sociale tot mai largi. Marea răscoală din 1907 a găsit astfel în conștiința țărănimii bănățene nu numai un puternic ecou, ci a declanșat în rîndurile sale o afirmare mai susținută și îndrăzneață a acțiunilor pentru dreptate socială și libertate națională.

Țărănimea din Banat și mai ales masa ei de bază, fără deosebire de naționalitate, s-a solidarizat în cea mai mare parte cu lupta eroică a țărănimii din România. Teama de izbucnirea unor mișcări țărănești în Banat este mereu prezentă în primele luni ale anului 1907, atît în rapoartele autorităților, ce vorbesc despre starea de spirit a sătenilor, cît și în unele ziare ale vremii. Amenințările, deschise cu greva, ale muncitorilor agricoli – relata ziarul „Budapesti Naplo" la 22 martie 1907 – se fac „de bună seamă sub influența încurajatoare a mișcării țărănești din Moldova". (Cf. Marea răscoală a țăranilor din 1907, Edit. Acad. R.S.R., Buc. 1967, p. 603).

Ministerul de Interne al Ungariei a trimis o circulară confidențială prefecților, cerîndu-le să „urmărească cu cea mai mare atenție comportarea populației românești, mai ales cu scopul de a vedea dacă aprobă această mișcare și este de acord cu ea, sau dacă nu apar manifestări îndreptate spre pornirea unei mișcări de acest fel, sau a uneia tot atît de primejdioasă" (Ibidem, p. 589). Conform acestei dispoziții, la 27 martie 1907, căpitanul posturilor grănicerești din Orșova raporta că populația din Caraș-Severin și celelalte județe de graniță, „fiind de asemenea românească, este gata să facă ... incendii și răscoale împotriva domeniilor ... astfel fiind motivată temerea că flăcările pot să se întindă și pînă aici" (Ibidem, p. 588). În același raport, ținîndu-se seama de starea de spirit a țărănimii, se presupunea întărirea garnizoanelor din anumite puncte „periclitate" de la graniță, se cerea ca în jurul graniței române, pe o rază de 40 km., în interior, să fie întărite posturile jandarmerești" (I. Cicală, Mișcarea muncitorească și socialistă din Transilvania. 1901–1921, Edit. politică, Buc. 1976, p. 112).

Temerea vădită a autorităților, precum și știrile alarmante ce abundau în ziarele oficialității maghiare reprezintă dovezi incontestabile ale stării de tensiune din lumea satelor, ale frămîntării de care era cuprinsă țărănimea. Tocmai această îngrijorare determină autoritățile, potrivit știrilor publicate de unele ziare, să hotărască mobilizarea corpului VII de armată din Timișoara (Marea răscoală ... p. 591). Concomitent cu înăsprirea teroarei jandarmerești la sate și concentrarea de unități militare la graniță, autoritățile burghezo-moșierești maghiare au pornit o amplă acțiune de dizolvare a organizațiilor proletariatului agricol. În anul 1907 au fost suspendate și lichidate 69 sindicate ale muncitorilor agricoli din fostele județe Timiș și Caraș-Severin.

Cu toată asprimea acestor măsuri, și ca o reacție împotriva lor, pe fondul nemulțumirilor generate de accentuarea oprimării sociale și naționale, în anul 1907 se desfășoară în Banat importante acțiuni țărănești. Din aprilie 1907 s-a pornit o largă campanie de protest împotriva legii reacționare a lui Darányi, numită de țărani „legea scaunului de tortură", datorită prevederilor sale retrograde. Organizațiile social-democrate din Timișoara, Lugoj și alte localități au organizat adunări de protest împotriva acestei legi, în numeroase sate, la ele participînd un număr impresionant de țărani bănățeni. La adunarea din Timișoara, pe lîngă cei peste 3 000 de muncitori, participă și 100 delegați ai țărănimii din 70 de localități rurale. Demn de remarcat este faptul că la adunare dezbaterile s-au făcut, în limbile română, maghiară și sîrbă, dovada unei depline unități de acțiune a oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. În unele sate, țăranii au alungat autoritățile însărcinate cu aplicarea respectivei legi. (I. Cicală, op. cit. p. 176).

Subliniem faptul că adunările populare au constituit tot atîtea prilejuri pentru săteni de a-și exprima voința de dobîndire a drepturilor politice, în primul rînd, a votului universal. Așa, de pildă, țăranii din Mîndruloc, la adunarea din octombrie 1907, cer deputatului Ion Vasile Goldiș să acționeze pentru dobîndirea votului universal, „singura garanță astăzi pentru exprimarea voinței poporului îndreptățit a li croi el soarta" (Lupta, din 10/23 oct. 1907, p. 5). Izbucnirea, apoi, a numeroase greve de seceriș pe moșiile marilor proprietari din Banat ; la Sînandrei, au declarat grevă muncitorii de pe moșia Băncii Maghiare de Scont, în satul Parța, au declarat grevă peste o sută de lucrători agricoli, impunînd majorarea retribuției în natură. Sînt doar cîteva exemple ce dovedesc starea de spirit revoluționară a țărănimii, frămîntările din lumea satelor bănățene, sub imboldul direct al marii răscoale țărănești din România.

Răscoala din 1907 a dezvăluit astfel pregnant marile energii revoluționare ale țărănimii de pe ambele versante ale Carpaților, comunitatea sa de țeluri și interese, a scos în evidență necesitatea unei lupte unite și hotărîte pentru rezolvarea problemei agrare în favoarea maselor largi țărănești, pentru făurirea statului național unitar român.

IOAN MUNTEANU

Nicolae Balotă

ARTE POETICE ALE SECOLULUI XX

Editura Minerva, 1976

O binevenită carte despre **Artele poetice** ale secolului nostru publică Nicolae Balotă în seria **„Confluențe"** a Editurii Minerva. Este adevărat că reia citeva din studiile anterioare despre Ion Pillat, Al. Philippide, Pius Servien, Vasile Pârvan, Liviu Rusu, Radu Stanca, Dada, dar majoritatea textelor, cele mai multe, sînt contribuții noi, și, s-o spunem fără ocol, temeinice, despre **poetica românească postsimbolistă,** în prima parte a lucrării privind poeții, fiind incluși aici și unii **critici și esteticieni,** de la Paul Zafiropol la Ion Biberi, ca în partea a doua să se ocupe de **Artele poetice europene : curente și personalități.**

Metoda folosită este aceeași ca în volumele anterioare : circumscrierea cît mai limpede a ideilor poetice, fie implicite, fie explicite, cu minime trimiteri la texte, idei însoțite de comentariul autorului, în realitate alte idei generate de primele. Expunerea întotdeauna cursivă și cu aceleași virtuți stilistice cu care am fost obișnuiți pînă acum : „Fervorile lui Tudor Arghezi sînt matricea unor resentimente la fel de arzătoare ca și sentimentele ce le-au generat", scrie nu fără oarecare maliție criticul. Sau, în alt loc comentariul privindu-l pe Vasile Pârvan : „Lumina rece, hyperionică, scaldă spațiul în care ne inițiează cuvintele lui Pârvan. Cuvintele ne introduc într-o calm-armonioasă **împărăție a liniștei** pe care a visat-o". Și citatele s-ar putea înmulți. De unde se vede preocuparea constantă a criticului pentru expresia poetică, aducînd în înlănțuirea abstracțiunilor cîte un strop liric, chiar dacă autorul se vrea doar un exeget serios, cu temeinice studii filosofice și estetice și cu trimiteri normative ușor disimulate.

Ceea ce lipsește volumului este un capitol din care să rezulte poziția criticului față de poezie, arta lui poetică, așa cum rezultă ea mai ales din **Euphorion,** dar și din alte texte, mai puțin acesta de acum. Aș îndrăzni să spun că volumul lui Balotă mai are și alte lipsuri, ba am putea vorbi și de unele deficiențe metodologice. Ni se vorbește despre poetica românească postsimbolistă, fără ca termenul să fie delimitat și mai ales fără să sublinieze, în citeva cuvinte, deosebirile dintre unii (simboliști) și alții (postsimboliști). O simplă trimitere la **Simbolismul** Lidiei Bote ar fi fost suficientă. Dar Nicolae Balotă se socotește și el, asemenea altora, dispensat să recunoască cercetările altora, procedînd în așa fel ca și cum ar fi **intiiul** și **singurul** care pune problemele. Lucrurile nu sînt însă chiar așa. Îmi amintesc de poeticile străine și românești, dezbătute cîndva la **Seminarul de estetică** al profesorului Rusu. Unele din acestea s-au publicat, altele între timp au văzut lumina tiparului. Doinaș a scris despre **Poetica lui Valery, Poetica lui Lucian Blaga, Poetica lui Călinescu.** În cazul lui Al. Philippide în afară de N. Balotă, **Introducere în opera lui . . .,** singura carte citată, să nu fi scris chiar nimeni despre poetul **Aurului sterp** și poetica lui ? Despre poezia și poeticile lui Radu Stanca sau Ion Barbu, ca să nu mai amintesc de Arghezi, există numeroase contribuții pe care nu se poate ca Nicolae Balotă să nu le cunoască și cu atît mai puțin să le treacă cu vederea. Reluarea unor studii vechi presupune apoi dacă nu revizuirea cel puțin aducerea lor la zi. Cazul lui Pius Servien este grăitor. Paginile publicate acum sînt, cu modificări nesemnificative cele din **Euphorion** (1969). Dar între timp **Estetică, muzică, pictură, poezie** a apărut și în românește (1975) iar „prea restrînsa bibliografie a studiilor apărute la noi, privind opera lui Pius Servien" s-a îmbogățit, și nu numai cu introducerea lui Ernest Maşek. Despre expresionism există un întreg studiu publicat de Crohmălniceanu (1971). Contribuția lui Wilhelm Worringer privind expresionismul se poate urmări în românește : **Abstracție și intropatie,** Editura Univers, 1970.

O altă problemă nelămurită este aceea a criteriilor ce stau la baza alegerii unor poeți, cînd din **Argument** am reținut că „ne propunem să analizăm doctrina despre poezie a poeților și criticilor români din secolul nostru". Intenția nu este deci restrictivă, dar realitatea arată că au fost aleși doar nouă poeți și nouă critici-esteticieni, deși Vasile Pârvan n-a fost nici una, nici alta. Blaga, de exemplu, poate figura mai degrabă la „esteticieni", „poetica" lui desprinzîndu-se, mai ales, din teoretizările lui filosofice. Ciudat cum criticul nu știe de existența cărții lui Blaga, **Despre conștiința filosofică,** unde gînditorul-poet face interesante disocieri între conștiința artistică și conștiința filosofică. Dacă figurează Mihai Beniuc de ce n-ar figura și alții : Eugen Jebeleanu, Doinaș ? Surprinzătoare este lipsa lui Adrian Maniu sau Ioan Vinea. E vorba nu de ce figurează unii și lipsesc alții, autorul e liber să aleagă pe cine dorește, ci de criteriile alegerii care rămîn necunoscute. Aceleași întrebări ni le putem pune și în legătură cu **artele poetice europene.** Se vorbește despre **futurism, expresionism, Dada și Suprarealism,** o privire cuprinzătoare deci asupra curentelor. Personalitățile amintite sînt doar cinci : Croce, Bremond, Valéry, Claudel și Eliot. Criteriul declarat : „poeți și esteticieni dintre cei a căror concepție a fost dezbătută în spațiul nostru literar". Poate au fost dezbătuți și alții : Montale, Pierre Emmanuel, Borghes.

Ipostazele românești și străine ale **Artelor poetice** din secolul XX, peste observațiile făcute și altele ce i se pot aduce, rămîn un studiu de referință prin analiza nuanțată și cuprinderea unor arii poetice atît de diverse. O carte a unui spirit lucid și critic, scrisă într-un spirit lucid și critic.

ION MAXIM

Cronica literară

Damian Ureche

NOAPTE DE ZILE MARI

Ed. Cartea Românească, 1976

Damian Ureche a fost premiat, în 1962, alături de Ion Pop și Gabriela Melinescu, de o revistă în mare ascensiune : **Luceafărul.** Revista își va proteja debutantul (afirmarea tinerilor scriitori reprezenta rațiunea ei de a fi, iar Damian Ureche era atunci un tînăr scriitor) cultivîndu-l, în cadrul unui program ce va da, în timp, roade. Unul dintre cei mai prețuiți redactori ai revistei va prefața volumul de debut al poetului, semn că premiul n-a fost întîmplător și opțiunea, legată de un program. În decembrie 1965, Damian Ureche participă la prima (bănuiesc) importantă masă rotundă consacrată poeziei lui Nicolae Labiș, masă rotundă ce aduna majoritatea poeților de vază ai literaturii tinere. O masă rotundă îndeajuns de ireverențioasă, cu voci ce negau, orgolioase, tutela. Dintre participanții la numita masă rotundă, foarte puțini vor continua un anume ton al confesiunii directe în stilul lui Labiș. Volumele pe care Damian Ureche le publică în epoca experimentelor literare, a resurecției avangardismului, a războaielor onirismului, a literaturii puternic intelectualizate sînt clare, limpezi, lipsite de complicația discursului liric : elegii, ode, ce, declamate simplu, au asigurat autorului un public larg, admirații numeroase din partea cititorilor de vers clasic. Cu **Tot ce mă doare** (1972), Damian Ureche tatonează formule mai pretențioase : poeziile clare rămîn, alternînd acum, cu altele, prezidate de altă **voce. Noapte de zile mari,** recenta carte a lui Damian Ureche, reia, în numele metaforelor de pînă acum ale autorului, în alt ton, obsesii mai vechi. De multe ori rezultatele sînt noi, demersul poetului, victorios. Lucru, după părearea noastră, foarte important : căci, dacă mulți din cei ce au glăsuit atunci, în 1965, cu vigoare, sînt, azi, (după o perioadă de succese, vogă etc.) autori oarecum plafonați, valorificînd platonic succese de altădată, Damian Ureche a fost un poet în permanentă devenire : lupta versului facil, cu cel dificil, a poeziei reflexive cu a celei prea plăcut melodioase, a modelat versuri ce trebuie recitite atent. Desigur, poeziile, ca și volumele, nu sînt egale, uneori voința autorului depășind cantitatea de inspirație ; dar în ambele direcții (și într-aceea a confesiunii directe ca și într-aceea a confesiunii mediate) prefacerile de ton, în sensul dobîndirii unei gravități virile, dau măsura unui poet în ascensiune. Fierbințeala, flăcările, apa, aburul, respirația, cerul, cerșirea, zările, florile, vin din poeziile mai vechi ale lui Damian Ureche, dar ostentația, strigătul au dispărut, în numele **semitonurilor : „Amiaza mea încordată sub spițe fierbinți, / Abia adună anii și-i scapă, / E o neînțelegere a soarelui cu timpul, / Flăcări de noapte, flăcări de zi și de apă. // Numai ea are mersul de abur ciudat, / Și-i dă somnului respirația toată. / Numai ea peste zăpada vie / Arde ca o flacără culcată. // Doar prin mine se-ntîmplă o minune : / Cerul să cerșească pămînt. / Doar prin mine tot ce se clatină / E-n echilibru, e-mpotrivire sărată de vint. // Zărilor, mi-ați arătat uneori, / Cu umbre plătite pe față, / Că iubirea-i un schimb vinovat între flori, / Sus, lîngă Muntele Viață"** (Flăcări în echilibru).

Pe această linie, amintirea poeziei lui Labiș rămîne vie, (nici un volum al lui Damian Ureche nu poate fi despărțit de memoria lui) așa că rostirea **impulsivă** (toate versurile lui Damian Ureche trăiesc din impulsuri), va da glas unor „formule Labiș", ori unor stări de spirit clasate de poeziile scriitorului : **„Trezit din somn, m-afund în vălmășag /De două zile ploaia ține / Îndeosebi mă pierd printre priviri / Și multe nu se-aseamănă cu mine. // Apropiaților și depărtaților, / În două arderi mă consum întreg. / Și înălțimile Carpaților, / Și înălțimea joasă din mine o înțeleg. // Dar mai adînc și mai spre inimi, / Dacă se poate mai spre gînd ! / Unde trăiește minereul / Biografiei, anonim și blind. // Mai spre afund, mai către ziua / Din noi ce încă nu se scrie / Dacă se poate mai spre miezul / Unde-i cunoașterea mai vie. // Să stea o frunte unde vor / Ziua cu noaptea să se-mbine, / Îndeosebi mă pierd printre priviri / Și multe nu se-aseamănă cu mine"** (Pentru ziua aceasta).

Aceste versuri ar face legătura cu poezia mai veche a scriitorului : poemele întinse vor da viață nouă unor cuvinte obosite, și ele prea des (emfatic) utilizate altădată. Și dacă poemele sînt inegale, versuri riscate ori întîmplătoare distrugînd armonia întregului, chiar în poemele cele mai bune, adăugăm că **Noapte de zile mari** conține multe texte remarcabile, cele mai bune dintre cele alcătuite de poet pînă acum. Decupăm versuri în care obsesii mai vechi răsar pur, în ton modern : **„Limpezi mai sînt rătăcirile omului / Dacă din ele răsare cîntecul", (Baladă pentru Fata-morgana).**

Poemele „suferinței" nu mai sînt factice, lamentațiile nu mai au nimic gratuit : **„De zile și nopți pe malul pîndei, / Pămîntul îmi transmite apăsarea. / Tonuri de-azur întunecat / Provoacă ochiul mișcător al apei / Și margini vagi de-albastru în derută / Cînd, aplecat pe adîncimea deasă, / Se-arată vis că apa ne dă fructe. // Și din instinct se-aruncă peștii-n aer / De parcă s-ar hrăni cu alt albastru / Decît acela care le e casă. / Pîndim întruna între cer și apă / Lîngă focarul dătător de viață, / Noi înșine ape în care dorm străvezimi – / Și zilnic mai bolnavi de transparențe / Mai tulburăm oglinda să nu ne-arate totul. / Tremură frunze sălbatice, ca de primejdie, / Ceața amestecă totul în pajiștea magică"** (Poemul pescarilor care nu prind nimic).

Spusele acestea ascund o poezie a victoriilor și mai ales a înfrîngerilor și a umilințelor. Cîte-un cuvînt rătăcit (ori vers), se mai amestecă și în aceste texte cu versuri tulburătoare : **„Grăbitul meu cer trimite rafale, / Și ninge și plouă pe fața pămîntului. / Îndelung răpăit pe asfalt, îndelung. / Portocale biruie nisip în Sahara precum / Cîntecul în mătasa cuvîntului. / Lacul răsare pentru lemnul cel dulce / Plutind împreună cu lebăda.** (Poem).

Damian Ureche este unul din poeții deosebit de prolifici : existența sa adevărată va putea fi pusă în lumină abia de un volum antologic, în care exigența și înțelegerea vor avea parte egală. E momentul ca acest volum să existe.

C. UNGUREANU

Instantanee

„Muzica apelor"

Dacă pentru marii ambițioși, dar și pentru mărunții veleitari de serie, pentru ratații de duzină, dar și pentru învinșii eroici și sublimi, dificultatea vieții constă, mai totdeauna, în multele obstacole, șicane și praguri de tot soiul pe care ea – alevea ori numai iluzoriu – le tot așază dinaintea lor . . ., atunci Rondelul apei din grădina japonezului **al lui Macedonski (el însuși unul dintre „obstacularii" vieții) pare, la o repede citire, contradictoriu pînă la absurd. Căci e, nu mai încape vorbă, un non-sens să pui cu dinadinsul bolovani în calea unei prea domoale ape, s-o faci să spumege – acestea toate, cu scopul tocmai de-a uita „corvoada" vieții ! Or, asta face japonezul cel cu care, ajuns la vîrsta înțeleaptă, poetul nostru se confundă :**

Apei lui de prin ogradă.
Prea domol curgînd la vale,
Bolovani dintr-o grămadă,
Japonezu-i pune-n cale.
Spumegată, vrea s-o vadă.
Împrejurul casei sale
Apa lui . . .

. . . Non-sens (ziceam) ; din perspectiva, însă, a unei logici prea-europene. Europeanul, el, dacă mai este și adept al lui Rousseau (el însuși unul dintre „obstacularii" vieții), s-ar mărgini, desigur, s-o contemple fără să intervină (dacă nu este . . . inginer de poduri ori energetician) în cursul ei firesc și, întors astfel la Natură, să se con-topească în aceasta – într-un extaz, desigur, amnezico-tranchilizant . . . Numai că pentru japonezul nostru (și înțeleg prin „japonez" ca și, de altfel, prin „european", ba chiar și prin „Rousseau", niște categorii morale, nu istorice) alternativa între Natură și Civilizație/Artă nu se va fi pus, totuși, în termeni irevocabili și disjuncți, natura, ea, fiind civilizată, civilizația însăși, la rîndul ei, putînd fi transformată într-un cadru cît mai . . . natural (ce nu este totuna cu decorul atîtor pastorale și idile !). Dar, se va spune, rousseauiștii înșiși nu procedau altminteri, iar voga parcurilor à l'anglaise n-a dus la concedierea grădinarilor . . . Firește, căci „denaturarea" omului nu e atît oroarea-i de natură, cît, mai cu seamă, grija, ca și plăcerea, lui de-a o schimba într-un produs – mai mult sau mai puțin – factice, într-un joc aproape gratuit (și delectabil) al propriei lui civilizații. Cam așa face japonezul nostru, abătînd firescul curs uniliniar al apei, dis-cursul ei zadarnic și sălciu :

Și schimbînd-o-ntr-o cascadă
De consoane și vocale.
Uită-a vieței grea corvoadă,
Dînd răsunet de cristale.
Apei lui de prin ogradă.

Dar, dacă scopul lui era extaza (amnezico-tranchilizantă), ce era, totuși, mai propice unei stupori extatice decît privelișteа unui curs de apă domol și somnolent ? . . . Muzica ei, aceea provocată : „cascada de consoane și vocale", duce și ea, nu-i vorbă, la un atare rezultat ; și nu e greu să ni-i închipuim pe japonezul nostru intrînd în consonanță cu vocalizele mult cristaline ale apei . . . Numai că japonezul, adică Macedonski, e poet. Abătînd firescul curs uniliniar al apei, dis-cursul ei zadarnic și sălciu, ei se opune eo ipso firii aparente a lucrurilor lumii, logicii lor (să-i zicem :) discursive, „prozei" vieții (Macedonski este un romantic !), acestui „reportaj universal" . . . Urmarea e, desigur, tot un discurs – în înțelesu-i, însă, inițial : acela de „alergare", de „împrăștiere"-n toate sensurile . . . Rupt, „fracturat", pulverulent, reverberînd prismatic, leneșul sens al apei devine semnificativ, devine „frază" . . ., tot astfel cum, în poezie, sensul însuși, negat – prin împrăștiere – în ceea ce fusese unilinearitatea lui dintîi . . ., pulverulent, reverberînd prismatic . . ., cedează tot mai mult inițiativa literei ca atare, nu în accepție grafică (Macedonski e un simbolist !), ci în aceea „musicală", mai bine-zis sonoră : „cascadă de consoane și vocale". De altfel, fie și dacă el, poetul nostru, nu e un syntaxier, sintaxa-i se complică (dovadă : sumedenia de virgule, care impun feed-back-ul), dis-cursul său – ca și al apei din grădină – făcînd, acum, ocoluri, întoarceri și cascade, care, în parte, sînt urmarea și a acelor – multe – obstacole, șicane, praguri ce le implică forma însăși de rondel.

Și, à-propos de formă (o spune Valéry) : „. . . numai în cazul celui care, temîndu-se de lipsa obstacolelor, și le creează singur, ea este o decizie motivată".

ȘERBAN FOARȚĂ

Cenaclu

LAURENȚIU CERNEȚ a citit proză umoristică, referent fiind **EUGEN DORCESCU,** din ale cărui opinii citäm, cu aproximație : „L. C. nu poate ajunge la satiră, nu-i interesează asta, ci doar sublinierea anumitor scăderi omenești (. . .). Se pare că literatura umoristică are o durabilitate estetică mai mare (. . .). Proza din această seară este una din paginile izbutite ale scrisului său". Conducînd ședința, **I. D. TEODORESCU** are unele intervenții substanțiale. **NICOLAE ȚIRIOI :** „În fond, personajul episodic e mai bine conturat (. . .). Efort în a se apropia de umor, de un soi de satiră chiar. Însă aici se ascunde, de fapt, o dramă. Succes deosebit în privința dialogurilor și monologurilor". **CORNEL UNGUREANU :** „Scriitorii de aici sînt cel mai bine cunoscuți de către criticii de aici (. . .). Se pot face unele alăturări cu proza lui Mazilu sau Băieșu (. . .). Replicile ar fi putut cădea în vulgaritate, dar autorul evită cu abilitate aceasta. Dialogurile sclipesc dînd bune efecte comice (. . .). L. C. are o deosebită putere de invenție". **ANDREI A. LILLIN :** „Această proză este de tip oral (. . .). Lumea eroilor săi hamletizînd pe lucruri mărunte". **MARCEL TURCU :** „L. C. reușește să fie capricios în dimensiuni date. Știe să plonjeze direct în subiect. Putem rîde, însă nu total (. . .). E bine ca umorul să nu înece esența, autorul să nu se lase dus de siguranța scrisului său". **T. L. BIRĂESCU** spune că umorul prozei lui L. C. are fațete triste. „Este un progres real (. . .) un efort de a-și depăși unele constanțe ale propriului său scris". **OLIMPIA BERCA** subliniază „factura comică, aparent de suprafață, dar avînd substrat dramatic". (Spre delectarea unor tineri, nou veniți la cenaclu, scriitorii se apostrofează între ei). **FLORICA NUBERT :** „Este un curaj să abordezi problema divorțului de la 60 de ani". **ION ARIEȘANU :** „Umorul este uneori mai subtil, mai dificil decît proza serioasă. Uneori însă autorul trebuie să depășească foiletonismul, să meargă spre o proză profundă (...). Se simte necesitatea condensării, evoluția spre dramatism". **I. D. TEODORESCU :** „Discuțiile îi pot folosi lui L. C.". **LAURENȚIU CERNEȚ :** „N-am citit dintr-un volum umoristic. (O fi asta o involuție ?). N-am intenționat să fac umor. (O fi asta o tragedie ?)". **NOTA REPORTERULUI :** în unanimitate s-au subliniat progresele autorului, amprenta unei reale originalități, profunzimea prozei sale. Notă discordantă au făcut lecturile, „în afară de concurs" și în afară de umor, semnate – R. Iova, T. Arăzan, H. Stemacos, I. Monoran, L. Speranția și alții.

L. B.

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Ecolozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care il utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de acceleraţie bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele = partea centurii care reţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile fiecărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume :

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) şurub lung

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

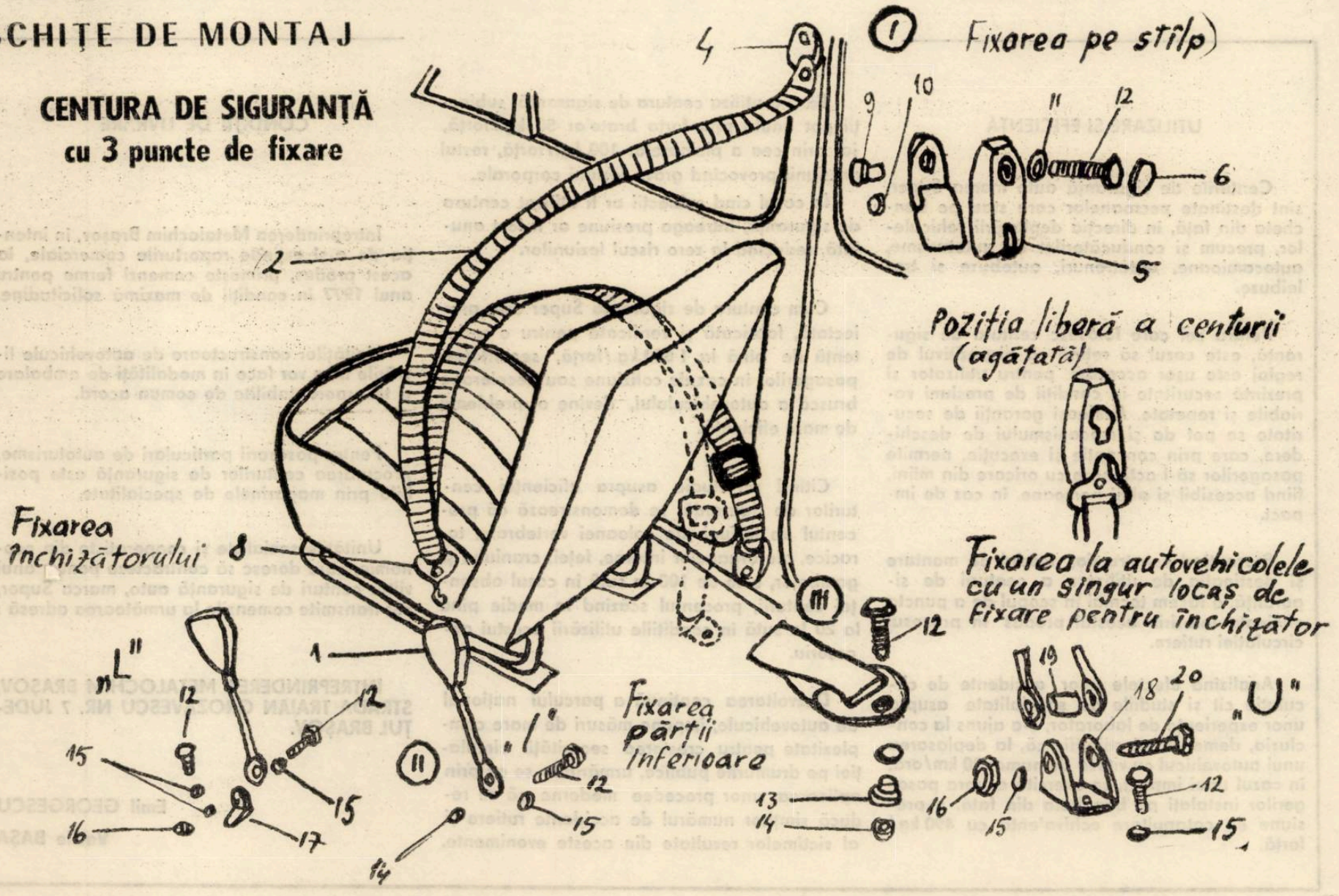

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 2 puncte de fixare

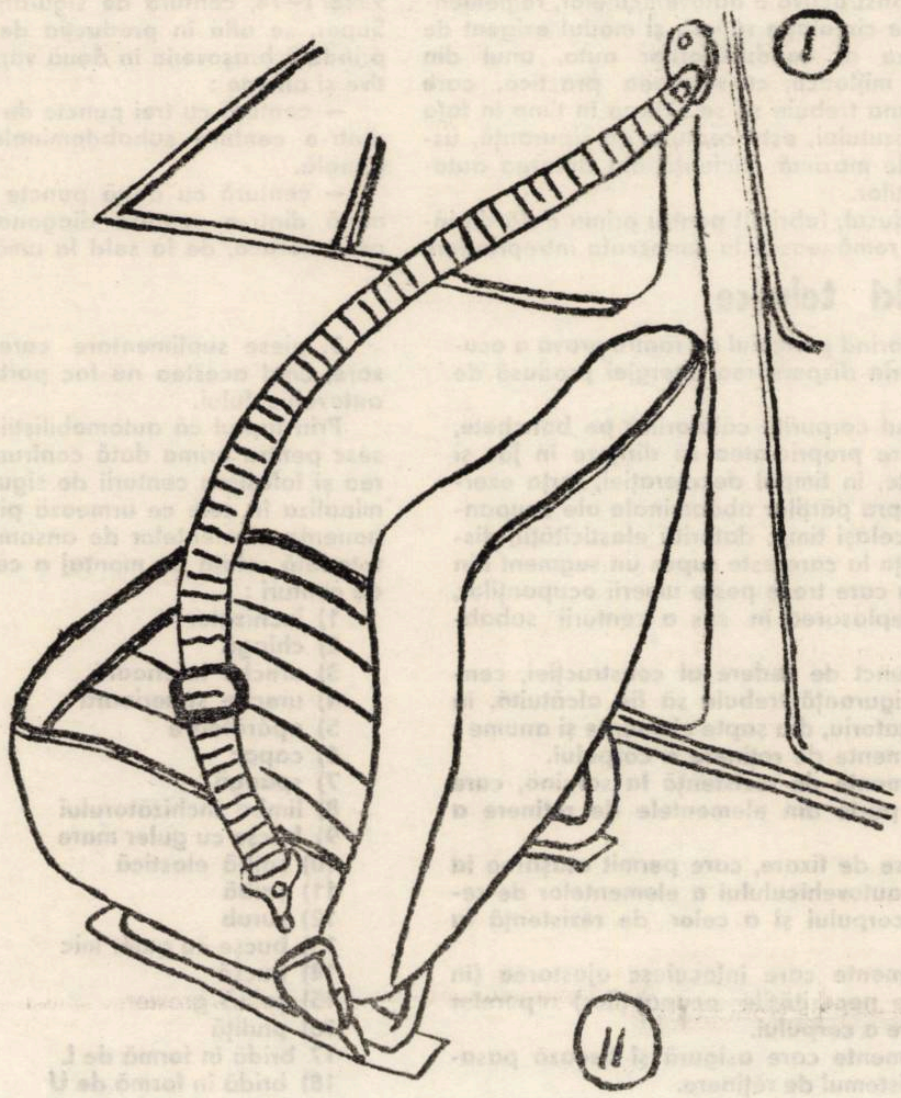

INCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l acționeze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

Citînd un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feței, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU

Vasile BAȘA

CENTENARUL INDEPENDENȚEI – 1877–1977

Duiliu Zamfirescu și războiul de independență

În prefața la prima ediție a romanului **Viața la țară,** Duiliu Zamfirescu își exprimă convingerea : **Cel mai însemnat eveniment din veacul al 19-lea, pentru români, este războiul din 1877"** (**Opere II,** ediția M. Gafița, 1970, p. 15). Scriitorul își întemeiază această credință atît pe ideea că războiul a constituit un înălțător prilej de descătușare a imenselor rezerve de energie și jertfă patriotică ale poporului, cît și pe faptul că **„Renașterea noastră datează de la războiu",** întrucît **„De aci incolo începem să socotim ce avem și ce n-avem"** (Id. **Ibid.** p. 17). Pătruns, așadar, de semnificația deosebită pe care acest eveniment o are în contextul istoriei moderne a românilor, D. Zamfirescu publică, în 1902, romanul **În război,** al treilea din **Ciclul Comănești enilor,** dezvăluindu-și, într-un proiect de scrisoare către T. Maiorescu, intențiile care l-au călăuzit în elaborarea cărții. În primul rînd – spune el – a vrut să arate **„înrîurirea binefăcătoare ce a avut războiul asupra claselor conducătoare de la noi",** clase care, **„față cu primejdia și mai cu seamă cu firea puternică a țăranilor..."** (subl. n.), au izbutit, pentru un timp, să se elibereze de „caracterul sceptic și zeflemist" (Apud. M. Gafița, **Duiliu Zamfirescu,** 1969, p. 520). În al doilea rînd recomandă **„să se scoată din popor întreaga energie națională pe cale educativă"** (Id. **Ibid.**).

Din aceste precizări reținem atît vechea simpatie a autorului pentru boierimea „neaoșă", încrederea în capacitatea ei de regenerare, cît și (lucru foarte semnificativ !) convingerea, clar exprimată, că această forță de regenerare rămîne practic o utopie, fără contactul direct și intim cu **„firea puternică a țăranilor".** Iată deci și rațiunea recomandării de a se valorifica **„pe cale educativă"** potențialul de energie națională care sălășluiește în popor. Cu alte cuvinte, virtutea regeneratoare a claselor de sus, acum istovite de morbul cosmopolitismului și-al decadenței, își are rădăcinile în popor, în pămîntul strămoșesc. Și cum singurii cu adevărat legați de acest pămînt (firește, din motive diferite) erau boierii și țăranii, ei au și fost aceia care s-au sacrificat pentru neatîrnarea **Țării.**

Cum se vede, romanul **În război** reia limitele și aspectele valabile ale concepției care stă la baza întregului ciclu. Ca și în volumele anterioare (**Viața la țară** și **Tănase Scatiu),** Duiliu Zamfirescu își idealizează eroii, exaltă, într-un mod prea retoric, ca să nu sune fals uneori, virtuțile patriotice și naționale ale boierilor **„de viță",** încît, pînă la un punct, avem impresia că protagoniștii evoluează oarecum forțat, pe un drum impus parcă cu ostentativă îndîrjire de creatorul lor. Spunem „pînă la un punct", deoarece, în cele din urmă, spre lauda sa, **artistul** biruie prejudecățile aristocratului veleitar și opera cîștigă în autenticitate.

În război fiind, maiorul Șonțu avea să-i reproșeze tînărului Comănești eanu lipsa de voință, dovedindu-i că întoarcerea în trecut poate inspira atitudini fundamental diferite : **„Ceea ce-mi spui d-ta despre strămoși sunt visuri de oameni fără voință. Toți visătorii se-ntorc spre trecut, din lipsă de energie. Și eu citesc bătălia de la Rovine, dar în loc să pun mîna pe condei, îmi vine să pun mîna pe sabie. Ștefan cel Mare ? ... Are să se nască !... Ochii înainte, în viitor !"** (**Op. cit.** p. 322). Apologet al **voinței,** maiorul Șonțu derutează la început printr-un soi de nietzscheanism **sui generis,** dar imediat după aceea el se impune ca un dialectician subtil și profund, care proclamă revolta **„împotriva inerției morale a claselor stăpînitoare"** și principiul **„libertății lăuntrice".** Șonțu vede mersul istoriei la modul hegelian, ca progres al spiritului în conștiința libertății, și ca atare acordă **negativului** sau **„spiritului care neagă",** așa cum îi zice el, o semnificație cu totul deosebită și fecundă în dialectica istoriei : **„spiritul care neagă** – îi spune el lui Mihai Comănești eanu – **este o necesitate logică într-o lume stricată pînă la măduvă, cum este o necesitate logică cuțitul într-o cangrenă. Ce-au fost toate revoluțiile, dacă nu spirit negativ ?"** (Id. **Ibid.,** p. 324). Mihai însă nu poate pricepe, deocamdată, o asemenea concepție deoarece, cum însuși o spune, **„Eu sunt conservator și nu aprob revoluțiile".** E o replică în perfect acord cu mentalitatea clasei sale, dar care-și primește în același timp și răspunsul tăios al maiorului : **„Le aprobi sau nu le aprobi, ele** (revoluțiile, n.n.) **se fac".** Firește, conceptul de **revoluție** are aici o accepție foarte largă, dar chiar și așa stînd lucrurile, el merită toată atenția căci și de data aceasta realismul viziunii scriitorului încalcă limitele teoreticianului.

Într-un fel, tot atît de interesant, dacă nu chiar mai interesant ne apare Milescu, temperament exploziv, inconstant și fermecător prin marea-i doză de inocență și căldură sufletească. Din simpaticul și aparent superficialul Milescu războiul face un „filosof", o conștiință superioară care, reflectînd asupra nașterii noastre ca popor, își manifestă simpatia pentru dacii lui Decebal : **„Chipul leului de la Sarmisegetuza, care-și apăra pădurile împotriva năvălitorilor, îi era drag".** Milescu are conștiința forței poporului, fiind, din acest punct de vedere, purtătorul de cuvînt al autorului însuși care, în faimosu-i discurs de recepție la Academie, îi refuza țăranului, luat ca individ, capacitatea trăirilor complexe și adînci ; în schimb, privit în colectivitate, în masă deci, el capătă puterea și măreția demne de interesul scriitorului, iar aici, în roman, de al lui Milescu : **„Mare popor ! gîndi Milescu în sine, mare și răbdător popor !... Că dacă fiecare om în parte e mai bun or mai rău, după vremuri și nevoi, toți laolaltă redobîndesc calitatea supremă a popoarelor de viitor : naivitatea melancolică. Toate temperamentele individuale se contopesc în acest temperament colectiv, singurul care, în ceasurile grele ale vieții, scoate la liman"** (Id. **Ibid.** p. 387 –388) (subl. n.).

Dată fiind această concepție, nu e de mirare că Duiliu Zamfirescu va acorda o atenție specială scenelor de masă, anticipîndu-l, la dimensiuni mai modeste desigur, pe Liviu Rebreanu. Individualitățile puternic reliefate sînt recrutate de predilecție din mediul aristocrației sau al arendașilor, evident, în cazul celor din urmă, cu intenții subliniat denigratoare. O deschisă simpatie manifestă scriitorul față de cei care au dus de fapt greul războiului.

Lipsit de suflul epic al lui Rebreanu, ca și de harul poetic al creatorului **Fraților Jderi,** Duiliu Zamfirescu n-a izbutit să ne dea acea grandioasă epopee a războiului din 1877, așa cum evenimentul ar fi cerut-o și cum, probabil, autorul însuși o dorea. Totuși, cîteva momente, care să sugereze măreția epopeică a faptelor și eroilor, există în roman, și ele rezultă în primul rînd din amestecul realității cu ficțiunea, cît și din proiectarea personajelor pe un fond mitic, ca mai tîrziu la Sadoveanu, fapt ce le conferă unora (Milescu, maiorul Șonțu) o ușoară aură baladescă. Războiul din 1877 a constituit pentru mulți dintre combatanți un prilej de renaștere morală, așa cum s-a întîmplat cu Milescu sau cu Mihai Comănești eanu care, înainte de a muri, le recomandă supraviețuitorilor : **„Să vă regenerați prin lacrimi cum ne-am regenerat noi prin singe".** Cuvintele acestea confirmă spusele lui Șonțu cu privire la „spiritul care neagă", căci ce altceva a reprezentat războiul pentru oameni ca Șonțu sau chiar Mihai, în cele din urmă, dacă nu tocmai acel principiu al negației, cerut de legea istoriei unui popor care avea atîta nevoie de primenire ? Duiliu Zamfirescu urmărea regenerarea unei lumi, mai puțin drama individului, confruntat cu o situație-limită, ca în cazul lui Apostol Bologa sau Ștefan Gheorghidiu. Dacă drama lui Mihai nu pare să atingă profunzimi deosebite este pentru că ea se pierde în drama colectivă, se purifică în starea generală de euforie pe care cucerirea independenței a provocat-o. Moartea eroilor are sensul unei apoteoze în care, desigur, neliniștile și chinurile conștiințelor individuale se estompează. Sensul profund regenerator însă al războiului pentru neatîrnarea pămîntului străbun se va menține și-n literatura de mai tîrziu, cu timbrul de autentică vibrație patriotică pe care Duiliu Zamfirescu i l-a imprimat în romanul său.

I. CHEIE-PANTEA

Profiluri

Horia Ungureanu și Florin Bănescu

Debut și consacrare

I

Laureat al concursului de debut al editurii M. Eminescu, ediția a II-a, **HORIA UNGUREANU** (născut în comuna Șiria, județul Arad la 3 septembrie 1939, profesor de istorie-geografie) este prezent în librării cu romanul **OCHIUL ZILEI DE IERI,** carte care anunță și confirmă în același timp un prozator matur (sigur pe uneltele sale, posedînd o tehnică a scrisului de o remarcabilă sobrietate : fraza e concentrată, bine articulată, afirmativ-sugestivă) din stirpea scriitorilor ardeleni, nu numai prin viziune, ci și prin tehnica scrisului, cum am mai spus.

Ochiul zilei de ieri este romanul unei colectivități umane, iar ceea ce interesează autorul sînt mai puțin tipurile umane bine și pregnant circumscrise, cît, mai ales, devenirea, în totalitatea sa, a acestui sat, într-un fel de la întemeierea sa și pînă spre zilele noastre. De aici – virtuțile și scăderile cărții care ni se par a ține (scăderile) de dozarea faptelor, întîmplărilor, evenimentelor, copleșitor de multe față de mărimea relativ redusă a cărții, carte care, oricum, poate constitui, dacă autorul crede de cuviință, punctul de plecare pentru o viitoare frescă a satului românesc din Ardeal. Aceasta nu înseamnă însă că ceea ce ne-a oferit acum prezintă doar o valoare, ca să spunem așa, potențială, nicidecum, cu toate că, repetăm, densitatea evenimentelor reduce posibilitatea, în cazul de față, al transfigurării lor. Să mai adăugăm că cele de mai sus pot fi luate – și trebuie luate, sub rezerva unei discuții teoretice asupra construcției romanești de tip frescă.

Remarcabil la Horia Ungureanu ne-a apărut capacitatea sa de ordonare pe multiple planuri a materialului bogat romanesc pe care-l propune, angajarea sa și reușita certă într-o întreprindere dificilă chiar și la scriitorii cu o mai mare experiență într-ale scrisului.

Cartea sa de debut este un roman bun, apropiat sufletului nostru ; trebuie citit și pentru a putea ajunge, prin intermediul său, la înțelegerea unui prozator de o mare seriozitate, un prozator despre care vom mai auzi. Fie dar ca intrarea sa în literatură să însemne, pentru noi toți, o bucurie.

II

Aflat la cea de-a treia sa carte (**„Să arunci cu pietre în soare"** 1974 ; **„Anotimp al ninsorilor albastre",** 1975, ambele la aceeași prestigioasă și primitoare editură M. Eminescu) **FLORIN BĂNESCU** publică acum un frumos roman, cu titlul **SEMINȚELE DIMINEȚII,** un roman de „aventuri", dacă alt termen nu avem la îndemînă pentru a putea vorbi de propensiunea spiritului în fabulosul emoționant al unor vremuri revolute, în excursul nostalgic al unui eu chinuit de întrebări proprii adolescenței, care se caută pentru a se regăsi în valori ale purității, cinstei, onestității, curajului... Eroul romanului, Olaf, fermecătorul și lolalul Olaf va fi, astfel, port-vocea autorului ; nu întîmplări nemaipomenite – cu toată că, în fabulos, ele există, – ci, și în primul rînd, regăsirea de sine și drumul pînă la această regăsire, plonjonul în straturile adînci ale subconștientului și revenirea, uimită parcă, la suprafața unei vieți care și-a schimbat dimensiunile temporale : vikingul Olaf, de prin anul nouă sute și ceva, deodată proiectat în anul o mie nouăsute și ceva ; dar, alternativ, planurile, timpurile narațiunii, care se schimbă : trecutul fabulos, prezentul mai puțin fabulos, de vreme ce-i cunoaștem trăindu-l ; și veacurile care păstrează și conservă ceea ce e mai nobil în om și-l face să fie bun și măreț și frumos, – aceasta ar fi subiectul.

Cu ocazia apariției primelor două cărți ale lui Florin Bănescu s-a discutat, în presa literară, despre „frumusețea" stilului său : eleganța frazei, muzicalitate, amploare, calități care domină, în cel mai înalt grad și în **Semințele dimineții.** Înclinăm însă să credem că intenția, în subsidiar, a comentatorilor a fost de a ne atrage atenția că, în dauna unui foarte elegant stil, substanța artistică s-ar fi arătat mai puțin consistentă uitîndu-se, după cum afirma un mare critic, că „absența stilului conduce la apoteoza brutalității" – or, nu este un non-sens să afirmi că Florin Bănescu scrie „frumos" de vreme ce are prea puțin material de ordonat ? Vrem a spune, cu alte cuvinte, că și în **Semințele dimineții,** stilul autorului este acela care, în ordinea transfigurării artistice, dă suplețe narațiunii, creează halo-ul de visare în care e scăldată cartea, conferă transparență personajelor etc. și mai puțin mijloacelor specifice genului de literatură fantastică, de basm etc. : anularea spațiului și timpului, bizarul, insolitul, extraordinarul, miraculosul etc., elemente care, prezente în carte, nu determină, în ultimă instanță, devenirea narațiunii. Concluzionînd, stilul la F. B., în acest ultim roman, reprezintă prima și ultima rațiune de a exista a personajului Olaf, construit din lumini și umbre, din palpabil și impalpabil, din afirmare și refuz a afirmării, în planul devenirii românești.

ION DUMITRU TEODORESCU

Epigrafii

VIZITA LUI SIGISMUND ORMOS LA MIHAI KOGĂLNICEANU

Sigismund Ormos (1813–1894), fostul prefect al județului Timiș, cunoscutul animator al vieții culturale timișorene în secolul trecut, a fost un pasionat colecționar de obiecte de artă. Valoroasele sale tablouri fiind donate muzeului local, au constituit baza secției de artă a Muzeului Banatului. În 1879, Ormos a făcut o călătorie în România, spre a vizita unele instituții culturale și spre a lua contact cu personalitățile mai marcante avînd aceleași preocupări ca și dînsul. S-a întîlnit cu pictorul Szathmáry, a avut o întrevedere amicală cu ministrul Dimitrie Sturdza, care i-a oferit prilejul să admire tezaurul său numismatic, la Academie a studiat cu atenție exponatele muzeului, adăpostit în vremea aceea acolo ; comorile bibliotecii i le-a prezentat A. Tr. Laurian. Însoțit de un partener de călătorie, rămas anonim, Ormos l-a vizitat și pe Mihai Kogălniceanu. Din însemnările sale de călătorie, publicate în 1880 într-un ziar timișorean în limba maghiară, extragem următoarele pasaje consacrate acestei vizite :

„De la Academie am trecut cu birja la locuința domnului ministru de interne Cogolniceanu, îndemnați fiind de Szathmáry, care ne-a comunicat că ministrul protector al artelor este în posesia unei frumoase colecții de tablouri și de antichități. Domnul Cogolniceanu locuește în afara orașului, dincolo de parcul Kiselef, într-o vilă – reședința sa de vară – situată în mijlocul unei grădini amenajate cu gust. După ce prin valetul aflat în anticameră i-am trimis cartea mea de vizită, am fost primit imediat. Domnul Cogolniceanu este un bărbat de talie mijlocie, îndesat, în vîrsta de peste 50 de ani, cu părul scurt, cărunt, cu barba la fel. Vorbește foarte bine nemțește și aceasta a fost limba în care am conversat ; de fapt, de conversație nici n-am avut timp, căci imediat ce a înțeles scopul venirii noastre, în mod amabil și spontan ne-a arătat tablourile păstrate în apartamentul său, formate în majoritate din piese din perioada cea mai nouă ale pictorilor francezi, germani și cîțiva români, anume Grigorescu și Stănescu. După ce am terminat cu vizitarea apartamentului, Cogolniceanu ne-a condus la galeria sa de artă ce se găsește separat în grădină și care, datorită bunei sale iluminări primite de sus și prin amenajarea ei adecvată scopului, merită laude. Toți pereții sălii au fost acoperiți cu tablouri. Partea de jos a sălii a fost îmbrăcată în lemn, avînd deasupra etajere, pe care au fost așezate jur împrejur antichități, porțelanuri de Sévres și de Viena, bronz chinezesc, o mică colecție romană și alte rarități. În plus, și mijlocul sălii a fost ocupat de statui, de port-arme, de șevalete cu picturi, de vase chinezești și hinduse, așa că vizionarea tablourilor de pe pereți și circulația în sală a fost posibilă numai cu prudență și cu băgare de seamă. Domnul Cogolniceanu a amintit că e în permanentă legătură cu vînzătorii de obiecte de artă din Germania și obișnuește ca prin reprezentanți să participe și la aucțiuni din străinătate. Această comunicare a domnului ministru constituie pe de o parte o dovadă a atașamentului său pasionat pentru artă, pe de altă parte oferă și o cheie pentru înțelegerea proveniențeiatitor obiecte de artă.

În galeria de picturi întîlnim numele artiștilor Bellini, Veronese, Tizian, Bassano (Jacopo), iar dintre cei olandezi pe al lui Ostade, Brouwer, Wawermann etc. Un portret vechi sub sticlă, așezat pe un șevalet, ni l-a prezentat ca fiind opera lui Dürer ; un alt tablou, reprezentînd multe figuri nude, așezat pe un alt șevalet, tot sub sticlă, ni l-a prezentat ca fiind al lui Rafael. Fără ca față de numele numeroșilor artiști de mîna întîia menționați mai sus să ne putem asuma în toate cazurile garanția pentru autenticitatea picturilor, valoarea artistică a galeriei este indiscutabilă ; cît permite o analiză fugitivă, consider totuși că partea cea mai excelentă a galeriei e aceea, care cuprinde operele școalei vechi germane.

Cogolniceanu are și un altar de casă în trei canate – tripticon – care a fost confecționat de pictorul român Nestor în 1597 pentru Voevodul Mihai. Dintre armele vechi, domnul Cogolniceanu ne-a arătat buzduganul lui Gheorghe Rakóczy II, pe care l-a achiziționat din colecția contelui Keglevics.

În grădină se remarcă alternîndu-se statui moderne, antice și copiile lor. În general, vila de bun gust, grădina frumoasă și mulțimea operelor de artă, precum și curtoazia complezantă a însuși domnului ministru ne-au produs o impresie trainică".

ANTON BUCHL

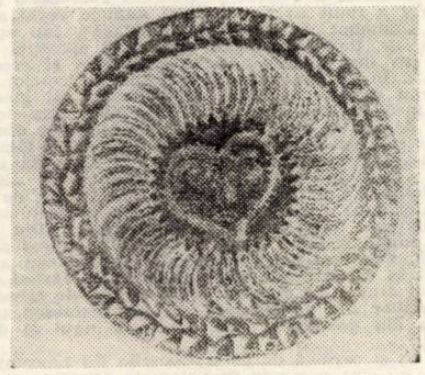

Platou solar cu motiv antropomorf

Valeriu Bucuroiu

ÎȘI SCALDĂ PLEOAPELE

Există un bujor românesc. În
    Dobrogea răsare.
Este donator de singe
    pentru toate florile cimpiei.
Își scaldă pleoapele roșii ca visul
    în mare
Stînd rezemat pe prispa
    veșniciei.

Există un bujor românesc. Ovidiu îl
    ocrotea
    ca pe o lacrimă
Vechii călători pe ape îl numeau –
    steaua
    polară a pămîntului
Atunci cînd valul bătea mai
    cu patimă.
Stelele nu se tem de nimic. Nici
    de urgiile vîntului.

ALBATROȘII ȚIN PE ARIPI CERUL

Sub pridvorul frunzelor
    gîndul e mai bun,
Brațe de lumină
    mă-mpresoară.
Știu mai bine timpului
    să-i spun
Tot ce am de spus
    pe dinafară.

Între munții veșnici
    zboru-i mai senin,
Brazii-și-mpletesc argint
    sub timple.
Fiecare stincă este
    un destin
Știu mai bine tot
    ce-o să se-ntimple.
Și dacă-ntre valuri
    ațipim
Albatroșii țin pe aripi
    cerul.
De la nopți am învățat
    să știm
Unde-și află
    dimineața
    adevărul.

AM VRUT SĂ MĂ BAT

Am vrut să aud nemurirea cum cere
Apă dulce de băut de la flori.
Am vrut să ascult a zborului durere.
Pămîntul e mult prea departe de nori !

Am vrut să-adaog fericirii că sînt
Popasul crescut între două plecări.
Am vrut s-aprind sub cer
    doar un singur cuvînt.
Pămîntul e mult prea departe de nori !

Am vrut să desleg al vremilor rost
Și să urc nevăzut prin viitori.
Am vrut să mă bat pentru tot ce n-a
    fost.
Pămîntul e mult prea departe de nori !

Bula sigilară a lui Alexandru cel Bun

ALGELE GÎNDULUI

Mă ascund după umărul
    soarelui. Mă ascund.
Algele gîndului se leagănă
    prin valuri.
Amurgul bea paharul
    pin' la fund
Cînd cumpăna luminii
    alunecă pe dealuri.

Alerg prin crîngu-mpovărat
    de vise
Sub ierburi roua cîntă
    îndelung.
Sînt armonii ce încă
    n-au fost scrise
Și lacrimi ce la tine-abia
    ajung.

George Bera-Arădeanu

PE BUCEGI

Ard raze între jnepeni, prag de seară,
în violet s-a îmbrăcat înaltul ;
toți brazii din spre poale fremătară
și-un imn măreț, cum nu mai e un altul,
trecu ușor în sufletul tău, țară.

Din mit desprinsă, pe un colț de stîncă,
e capra neagră peste munți stăpînă ;
blînd, soarele o luminează încă,
o clipă-n ochii mei să mai rămînă,
sorbind a serii liniște adîncă.

Se-așterne întuneric, cornul sună,
c-o piruetă s-a topit în noapte ;
va reveni, tîrziu, sub clar de lună,
s-asculte, vîntul, ce mai spune-n șoapte,
armatele de brazi de ce se-adună ? ! . .

CÎNTEC LA FÎNTÎNĂ VECHE

Veneam în luncă, la fîntîna-aceasta,
    demult,
să mă știu, să mă chem, să mă
    ascult . . .
Oglindea chip tînăr apa, între pietre
    mereu,
ploi de lumină se revărsau peste
    umărul meu.

m-am privit în zori, în amiezi, în
    amurguri, pe rînd
auzeam clipele-n adînc liniștite curgînd,
însetat am băut din căucul ca un ghioc
    de smarald
și, iată-mă, am crescut cît porumbul
    de înalt.

Tot însetat mă caut la pragul de către
    seară,
sub ciutura veche în apa cum lacrima,
    clară . . .
și, nu mă mai văd, între stîncile tari de
    bazalt,
demult e piatră chipul meu celălalt . . .

SUS, ÎN MUNȚI

Mult a secerat moartea ! Cît ? Nimeni
    nu știe !
Numai oșteni de frunte, de spadă au
    căzut !
Cei mai drepți, mai viteji, din aspra
    bătălie,
s-au dus la Zamolxis în cer întinși pe
    scut !

Sus, în munți, printre pietre, femeile
    dace,
și-au îngropat în tăcere soții și fii,
apoi luna le-a arătat un drum spre
    pace,
aprinzînd pe boltă mii de stele făclii . . .

Tîrziu peste ani, a fost liniște în țară,
din inimi s-au șters dușmănii, doar pe
    sub bolți
de cer senin, în nopți-albastre de vară,
răsar suflete de daci, flori albe de
    colț . . .

Wilhelm Weiss

LA STATUIA GORNISTULUI

S-a subțiat goarna lunii sunînd atacul,
dorobanțul cel tînăr a crescut cît cerul
și lumini albastre au înflorit în piață
să-i lumineze chipul frumos de valah.
Turbanele amurgului s-au retras dincolo
de linia zării, unde bătrînul fluviu
trece liniștit cu vapoare în spinare,
pe sub podul prieteniei arcuit între
    țărmuri.
Știu, mîine dimineață, pe soclul de
    piatră,
îl voi vedea pe dorobanțul cel tînăr
în uniforma lui rămasă în istorie
sunînd atacul asupra redutelor
    otomane –
parcă un cîntec la nemurirea României,
parcă o mărturie în bronz a eroilor
căzuți cu un drapel ciuruit de gloanțe
la Plevna, la Rahova, la Smîrdan.

ÎNCEARCĂ . . .

Încearcă, vîntule, de mă-nspăimîntă
încearcă, vîntule, vremea de-o plînge
dacă pe ape doina mi-o cîntă
trestia mlădia-sora de singe.

încearcă, soare, de îmi întunecă
ochii-n sublima după-amiază
dacă-n oglinzile dragostei lunecă
stele albastre de mă veghează

încearcă să-nflorești cu cicorile
cum înfloream cîndva, copilărește,
cînd în verdele lan de secară
simțeam cum și mie părul îmi foșnește.

Încearcă, amurgule, de mă astîmpără
pare că știi neliniștea mea-murgule !
Repede-repede, hai de mă cumpără
pe tristețe-cearcă amurgule !

Televiziune

DUMINICĂ – 20 februarie

8,30 Tot înainte. 9,20 Blindul Ben. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 16,50 Film serial : Din tainele mărilor – episodul 30. 17,40 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie – Primăvara revoltei. 20,10 Film artistic : „Andrei Rubliov". 22,15 Varietăți de duminică. 23,15 Telejurnal.

LUNI – 21 februarie

16,30 Telex. 16,35 Emisiune în limba maghiară. 19,05 Consultații medicale. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1917–1977 – Tradiții și împliniri. 20,00 Panoramic. 20,40 Roman-foileton : Dombey și fiul – Episodul 4. 21,30 Avanpremieră. 21,40 Antologie lirică. 22,10 Documentar TV. – Cum va fi vremea ? Oamenii de știință și tehnica modernă în căutarea unui răspuns. 22,40 Telejurnal.

MARȚI – 22 februarie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Roman foileton : Dombey și fiul – episodul 1 (reluare). 10,55 Ceaclul „Ateneul tineretului" (reluare). 11,35 Documentar TV. : Cibinium – Sibiu. 11,55 Telex. 16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 Teleșcoală. 17,35 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,20 Bistrița-Năsăud – străveche vatră cu viitor de aur. 18,50 Noi, femeile. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,0 Prim plan – Vasile Berbecel președintele cooperativei agricole de producție din comuna Smirna, județul Ialomița. 20,25 Seară de teatru – „Antoniu și Cleopatra" de William Shakespeare. 22,15 Orizont tehnico-științific. 22,50 Telejurnal.

MIERCURI – 23 februarie

16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă germană 17,05 Telecoală. 17,35 Din țările socialiste. 17,45 La volan. 18,00 Cabinet de perfecționare profesională. 18,30 Muzică ușoară românească. 18,50 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Creația tehnică de masă în acțiune. 20,10 Telecinemateca – Ciclul „Mari ecranizări" – Adio arme. 22,20 Cîntarea României – festivalul creației și hărniciei. 22,50 Telejurnal.

JOI – 24 februarie

16,30 Telex. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Teleșcoală. 17,35 Kuweit – Film documentar. 17,50 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 18,10 Vîrstele peliculei. 18,55 Zăpezile fierbinți. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Un reportaj despre cei care au realizat 14.000 kg porumb la hectar. 20,05 Ora tineretului. 20,55 Teatru TV. – „Uitarea" de Valentin Munteanu. Premieră pe țară. 21,55 Revista literar-artistică TV. 22,30 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,50 Telejurnal.

VINERI – 25 februarie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (reluare). 12,10 Poeme de Magda Isanos. 12,30 Telex. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Telecronica pentru pionieri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă TV. – Dosarul 814. 20,25 Film artistic : „Cursa". 21,55 Cadran mondial. 22,20 Vedete internaționale. 22,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ – 26 februarie

12,00 Telex. 12,05 Teleșcoală. 12,35 Documentar. 13,00 Concert de prinz. 13,50 Reportaj. 13,35 O viață pentru o idee : Gheorghe K. Constantinescu (1888–1950), creatorul școlii românești de zootehnie. 14,25 Telex. 14,30 Cineamatorii și filmul de ficțiune. 15,05 Cupa mondială la schi alpin, proba masculină de coborîre de la Morzine Avoriaz (Franța). 15,25 România pitorească. 15,55 Steaua fără nume. 16,45 Reportaj pe glob : Berlin – Halle – Dresda. 16,10 Antologia filmului pentru tineret și copii : „Tarzan – omul junglei". 18,30 Intermezzo muzical-coregrafic. 18,50 Februarie 1977 – Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial : „Un șerif la New York". 22,10 Întîlnire cu satira și umorul. 23,10 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 23,35 Seară de romanțe.

Televiziune

Debut

IRENE TALABAN

HIMERELE

Piese de șah

Pe strada pe care locuiesc nu există linie de tramvai. Oamenii sînt totdeauna grăbiți iar copacii ating o sută de ani. Avem parc, centru de pîine și cinematograf. Ca orice stradă. Iarna, zilele se dau pe gheață lustruind trotuarele. Vara, nopțile visează ploi torențiale. Primăvara și toamna se nasc și mor frunze. Copiii se joacă de-a păsările în toate anotimpurile. Bătrînii se adună seara la unul dintre ei. Își povestesc viața. Ceilalți au diferite ocupații. Se numește „Strada Duminicii".

Lucrez, din greșeală sau din întîmplare, la o grădiniță de copii. Nu mi-aș fi închipuit niciodată că voi deveni educatoare. Cuvîntul îmi sună încă străin, îl rostesc mereu între ghilimele. Uneori mă întorc acasă tîrziu și încet. Mi se oferise alt post, dar, deocamdată, am refuzat. Nu înțeleg de ce. În grupa mea este un băiat blond, are cinci ani și ochii foarte rotunzi, căprui sau negri. Trași cu compasul. Obrajii sînt neastîmpărați iar mîinile pline de șotii – le împrăștie satisfăcut prietenilor din jurul său. Zilnic mă roagă să îi explic un cuvînt nou. Mi se pare ciudat faptul că aude atîtea cuvinte străine de vîrsta lui, că le reține și le caută înțelesul. Cînd întreabă, chipul copilului devine serios, i se adîncește privirea. Obrajii se cumințesc. Nu îi cunosc părinții, vine și pleacă singur deși regulamentul interzice . . . nu știu exact ce anume interzice regulamentul. Băiatul mi-a povestit o dată că locuiește aproape ; traversează aleea cu plopi, cotește la dreapta, merge înainte pe drumul cu tei, apoi la stînga, face cîțiva metri înapoi și ajunge. Aș fi dorit să fie copilul meu. De cîte ori mă gîndesc la el simt un impuls vinovat, absurd. Să-l fur, cu riscul . . .

Tresar. Lîngă mine s-a oprit un bărbat de statură potrivită, a întrebat probabil ceva însă nu am auzit. Poartă pardesiu în carouri mari, bleumarin. Nu disting nimic deosebit. Un chip fără urme sau cel puțin așa mi se pare – o figură limpede. Mă privește imobil, răbdător și rotund. Am senzația că așteaptă să mă dezmeticesc iar eu sînt din ce în ce mai încurcată. Poate va întreba iarăși, într-adevăr . . .

– Este cumva strada . . .

– Da, este Strada Duminicii.

Am răspuns înainte ca el să termine. Nu l-a surprins. Cred că nu l-ar surprinde nimic. Totuși, seamănă cuiva . . . Îi vine să rîdă, abia reușește să zîmbească. Mă înfurii, i-aș interzice să-l amuze cele ce-mi trec prin minte dar nu am timp pentru că omul își reia expresia indiferentă. Devin pașnică.

– Caut o cameră. Am auzit că sînt aici doi bătrîni care închiriază . . .

– Da, sînt. Îi știu bine, m-au adoptat oarecum. Nu au avut niciodată copii, doar o florărie dărăpănată. Le-au rămas numai un cîine alintat și o pisică furioasă, două animale pe care le-au crescut de mici. Și eu. M-am mutat la ei anul trecut. Cred că vei locui camera din spate, dacă vrei, te conduc.

Pornim alături spre casa bunicilor mei adoptivi. Descriu încăperile, curtea ; figura bătrînei, simplă și caldă ; mustățile bătrînului, binevoitoare și distrate ; povestesc lucruri mărunte, utile . . . cea mai apropiată stație de tramvai se află departe, se merge însă cu autobuzul care oprește de trei ori pe zi pe strada vecină ; se va repara cinematograful și se vor construi blocuri ; animalele bătrînilor vor muri pînă atunci.

Mă trezesc brusc acasă ; îmi dau seama că el a tăcut mereu, pofta mea de vorbă îi va fi făcut o proastă impresie. Mă cuprinde frigul, parcă iarna a venit pe neașteptate.

Copiii mă așteaptă de mult, nu am sosit niciodată atît de tîrziu. Sînt neliniștită, jucăriile, creioanele, cutiile cu acuarele nu mă ascultă ; îmi alunecă printre degete, zgomotele înăbușite de covor mă fac să tresar. Aș vrea să aud gălăgie, să scap de povara nelămurită, apăsătoare. Aș inventa un joc alert care să producă hărmălaie, dezordine. Cineva îmi apucă sfios brațul. Băiatul blond – și el tace astăzi – ridică spre mine priviri tremurate. Mi-e teamă, am gîndurile risipite. Mă întreabă ce înseamnă „obsesie" și „himeră". Ceilalți au găsit, în sfîrșit, diverse preocupări ; vorbesc în șoaptă, își închipuie, cred, că m-am îmbolnăvit. Obsesie . . . cum să explic cuvîntul de care și eu mă lovesc acum . . . și himeră . . . dacă a fost o himeră întîlnirea mea cu bărbatul necunoscut ? Copilul așteaptă. Ne retragem lîngă fereastră, îi cuprind mîinile. Mîini mici și moi. Pumnii au eliberat pentru cîteva clipe năzdrăvăniile. Obsesie . . . ceva care te urmărește, îți alungă somnul, te chinue, te însoțește pretutindeni.

„Are viață ?"

„Da, uneori are viață".

„Este rea ?"

„Da, dragul meu, poate fi rea pentru că nu te lasă în pace, se ține mereu după tine, te încurcă . . . iar himera . . . o închipuire, nu există în realitate."

Ochii lui se dilată, par două discuri întunecate ce se depărtează concentric.

„Mama spunea deseori că tata are obsesia unei himere albastre".

„Și ce s-a întîmplat cu tatăl tău ?"

„Nimic."

Va trebui să mă mișc, să născocesc o activitate, altfel liniștea din încăpere ne va adormi. Adun copiii în jurul meu. Îmi compun o figură hazlie. Ceva care să dizolve încordarea mușchilor, a atmosferei. O grimasă de clown. Gesticulez exagerat, anunț : „Teatru de păpuși".

Uitasem de chiriașul bunicilor mei adoptivi. Îl reîntîlnesc acum întîmplător. Poate am trecut și altă dată pe lîngă el. Recunosc chipul imobil, seamănă surpinzător cu cineva. O imobilitate impusă. Confecționată rapid și mulată exact pe trăsături. Trăsături cu rol de hotar. Îmi face semn și traversează. M-a văzut de cîteva ori în ultima vreme însă nu a îndrăznit să mă oprească pentru că . . . pentru că nu a vrut – continui în minte fraza neterminată. Motivele suspendate la mijloc mă enervează. Pare obosit. Mă invită să îi fac o vizită. Accept invitația politicoasă rostită egal și opac. Dublată probabil de ironie binevoitoare sau de simpatie protectivă.

Disting, în semiobscuritatea camerei sale, teancuri de cărți. Cărți neobișnuite cu ordinea. Resemnate și stînjenite, păstrează poziția rigidă ce li s-a oferit, asemenea unor școlari dresați. Le răsfoiesc. Volume de istorie, cu fotografii de ziduri și monumente vechi, descoperiri arheologice, monezi, morminte. Presupun că este istoriograf sau arheolog. Îmi imaginez peregrinările sale prin adîncuri ; efortul de a săpa timpul și pămîntul, curajul de a străbate secolele, îndrăzneala de a da la iveală fapte ce au dreptul la tăcere, la odihnă. Fapte pe care nu le-ai trăit însă le judeci, le supui unei analize minuțioase și le prezinți apoi goale, dezbrăcate de taină, impersonale, în vitrina unui muzeu cu portar gîrbovit și chel. Dacă aș fi statuie antică m-aș revolta, aș . . . Vocea lui îmi suprimă intențiile de răzbunare.

„Parcă ai fi o statuie antică . . ."

Realizez, dintr-o dată, intensitatea privirilor sale – durează de veacuri sau de cîteva ore. Folosește în fiecare clipă altă culoare de ochi. Culorile au ceva comun. Știu. Sînt foarte pure. Aproape inumane. Și ard. Ca în visul cu gheață de flăcări. Cobor pleoapele renunțînd la orice apărare.

Cîteva zile am lipsit de la grădiniță. Am stat cu ferestrele închise, acoperite. L-am așteptat o săptămînă. Nu era niciodată acasă. Bătrîna mi-a povestit, amănunțit și neclar, că în ultima vreme avea somnul agitat ; ea crede că s-a dus la doctor. Am rămas acolo sperînd să apară în momentul imediat următor. Poate i s-a întîmplat ceva, un accident, un incendiu . . . Alung repede ipotezele.

Poate m-a uitat. Totdeauna ne purtăm neatent cu cei cărora le sîntem dragi și pe care îi iubim. Sîntem siguri că ne vor ierta ; că vor îndura multe ; că ne vor primi oricînd și le va fi mereu dor de noi ; ne vor însoți pretutindeni, orice loc de întîlnire vom fixa le va conveni ; ne vor simți în preajmă chiar dacă vom fi plecați în interesul nostru sau al altora ; ne vor chema în minte, imaginea noastră va deveni senzație ; se vor hrăni cu închipuirea atingerii, a îmbrățișării, apoi se vor trezi amețiți de propriile trăiri ; îi va izbi realitatea ; își vor sugruma pulsul mîinii drepte cu mîna stîngă, vor fi vlăguiți de dorință, vor petrece nopți de letargie și ne vor aștepta de la capăt. Pentru că le sîntem dragi.

Directoarea mă întîmpină grăbită, nerăbdătoare. Nu înțeleg ce mistere aș reuși eu să dezleg după atîta absență.

– Bine că ai venit ! Te-a căutat săptămîna trecută o doamnă. Blondă, foarte frumoasă. Îmbrăcată elegant, cu . . .

– Și ?

– Are un băiat în grupa dumitale. Nu a mai ajuns acasă, ea s-a speriat, l-a căutat . . .

– Știu. Un copil cu ochi rotunzi. Știu.

– Dacă știi, atunci să o anunțăm. A lăsat numărul de telefon.

– Știu cu cine seamănă el, bărbatul necunoscut, chiriașul bunicilor mei adoptivi. Aceleași priviri care te cercetează rotund, direct, aprins sau absent.

Directoarea se retrage, i se năzare că am febră, mormăie ceva despre termometru și aspirină.

Voi părăsi meseria de a educa. Este o etapă a existenței mele.

Mă trezesc cu pași necunoscuți pe strada cu zgomote, unde locuiesc. Copacii au fost smulși iar casele s-au demolat. Copiii au crescut și au învățat să vineze păsări. Azilele au înghițit bătrînii. Plouă torențial, cu tenacitate. Voi reintra în stăpînirea pașilor mei, cînd timpul mă va mîntui de toate himerele.

Consemnări

Eminescu-tălmăcit excelent în limba germană de un român

Au trecut trei ani, de cînd regretatul filozof dr. Radu Tomoiagă, aflîndu-se cu ocazia unei sesiuni științifice la Timișoara, m-a vizitat la redacția ziarului „Neue Banater Zeitung" și mi-a relatat, într-o convorbire de aproape două ore amănunte din viața și activitatea tatălui său, Laurent Tomoiagă, un excelent traducător al lui Mihai Eminescu în limba germană, din păcate în zilele noastre foarte puțin cunoscut, deși după modesta mea apreciere, a fost singurul tălmăcitor de valoare român al operelor eminesciene în limba germană. Din relatările lui Radu Tomoiagă, care mi-a vorbit cu admirație și pasiune despre preocupările tatălui său, și bazîndu-mă în exclusivitate pe datele furnizate de interlocutorul meu, încerc să schițez o sumară retrospectivă a operei de traducător a lui Laurent Tomoiagă, decedat acum 25 de ani, la Beiuș.

În pragul toamnei anului 1943 a apărut la Cernăuți volumul **Mihai Eminescu : Gedichte. Erster Band, Übersetzt von Laurent Tomoiagă (Mihai Eminescu : Poezii. Volumul I. Tradus de Laurent Tomoiagă) „Traducătorul a ținut să semneze cu numele vechi al familiei, schimbat de mult în Tomoiagă"**, îmi spunea fiul său dr. Radu Tomoiagă. Momentul apariției volumului era însă foarte neprielnic creației și recepției culturale. În înspăimîntătorul zăngănit al armelor, muzele erau nevoite să tacă. Tălmăcitorul își începuse opera încă în 1901, deci îi dăruise mai bine de patruzeci de ani de viață. Selecții reprezentative din traducerile sale fuseseră publicate între anii 1937–1942, mai întîi în „Revista Fundațiilor", apoi în „Revista Bucovinei", „Bucovina literară", „Făt-Frumos" și „Klingsor". Volumul din 1943 cuprindea peste optzeci de poezii, majoritatea capodoperelor antume și postume ale lui Eminescu. Radu Tomoiagă îmi relata : **„Din nefericire, numai o mică parte a ediției a apucat să fie difuzată. Cea mai mare parte s-a pierdut sau a fost distrusă în cataclismele celui de-al doilea război mondial. Tot atunci au dispărut și manuscrisele tălmăcirilor poeziilor din adolescență ale lui Eminescu și ale multora din postumele sale, destinate unui al doilea volum".**

Așa se și explică de ce traducerile lui Laurent Tomoiagă nu sînt prezente în volumele selective de traduceri din poeziile lui Eminescu în limba germană, editate în ultimele două decenii și de ce sînt complet necunoscute generațiilor tinere, în ciuda faptului că Tudor Vianu, Camil Petrescu, Victor Morariu (care de altfel a scris și cuvîntul înainte la volumul I. al traducerilor lui Laurent Tomoiagă), Lothar Rădăceanu (care îi fusese elev la Suceava), și alți însemnați oameni de cultură le-au considerat odinioară echivalente cu originalul românesc.

Născut la 30 martie 1880 în comuna Mahala de lîngă Cernăuți, Laurent Tomoiagă dintr-o străveche familie de origine maramureșană, și-a petrecut copilăria și adolescența la Suceava, unde și-a făcut studiile secundare în limba germană. Între 1889–1903, a studiat științele naturii la „Universitatea germană" din Cernăuți. A fost profesor secundar la Suceava (1903–1913), apoi la Cernăuți (1913–1938), director al Școlii Normale de Băieți din Cernăuți (1920–1937), secretar general în Ministerul Instrucțiunii (1920–1922), Inspector șef al regiunii a XIV-a școlare (1926–1927). Între 1926–1934) a fost, împreună cu prof. N. Cosmovici de la Universitatea din Iași, delegat al Consiliului Permanent al Ministerului pentru Revizia și aprobarea manualelor de științe naturale. Prin referatele sale a adus contribuții substanțiale la îmbunătățirea manualelor și la fixarea terminologiei științifice în limba română.

Dr. Radu Tomoiagă spunea despre tatăl său : **„A avut o vastă cultură literară și muzicală germană. Concomitent cu tălmăcirile sale, el a compus splendide melodii pe versuri eminesciene, rămase pînă astăzi inedite. Multelor sale talente li se adaugă un neîntrecut dar de povestitor".**

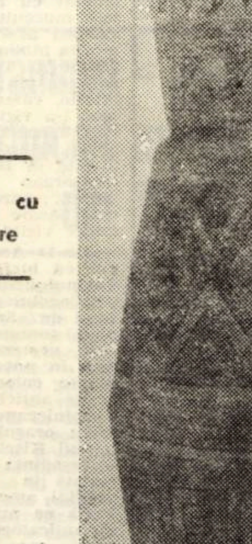

Vază decorată cu motive populare

Despre valoarea deosebită a tălmăcirilor nu a vorbit numai cunoscutul germanist Victor Morariu ci și unul din recenzenții volumului, ce scria entuziasmat : **„Cum Șt. O. Iosif reușea să ne dea în românește atîtea traduceri din literatura occidentală, păstrînd toate frumusețile originalelor, (cine nu-și amintește de Lenore, Balada lui Bürger, sau de Blestemul bardului al lui Uhland, sau de Cidul lui Corneille), tot la fel a reușit prof. Laurent Tomoiagă a transpune poezia lui Eminescu în versiune germană păstrînd întreaga muzicalitate eminesciană".**

NIKOLAUS BERWANGER

MAI AM UN SINGUR DOR

Mai am un singur dor :
  În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
  La marginea mării ;

Să-mi fie somnul lin
  Și codrul aproape,
  Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin,

Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împletiți un pat
  Din tinere ramuri.

Și nime-n urma mea
  Nu-mi plîngă la creștet.
Doar toamna glas să dea
  Frunzișului veșted.

Pe cînd cu zgomot cad
  Izvoarele-ntr-una,
  Alunece luna
Prin vîrfuri lungi de brad.

  Pătrunză talanga
Al serii rece vînt,
Deasupră-mi teiul sfînt
  Să-și scuture creanga.

Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
  Aduceri aminte.

Luceferi, ce răsar
  Din umbră de cetini,
  Fiindu-mi prieteni,
O să-mi zîmbească iar.

  Va geme de patemi
Al mării aspru cînt . . .
Ci eu voi fi pămînt
  În singurătate-mi.

VERNEHMT NUN

Vernehmt nun, was ich will
  Und einzig begehre :
Lasst sterben mich so still
  Des Abends am Meere.

Mein Schlaf sei sanft
    fürwahr,
  Vom Walde nicht weite ;
Das Wasser das breite,
  Bedeck' ein Himmel klar.

Mag Fahnen nicht leiden
  Will keinen reichen Sarg ;
Genügt ein Bett mir, karg,
  Geflochten aus Weiden.

Lasst nicht mit Sang,
    Gewein'
  Zum Grabe mich führen ;
Der Herbst mag Klang
    verleihn
  Dem Laube, dem dürren.

Wenn tosend ihren Weg
  Die Quellen sich bahnen,
Auf Wipfeln der Tannen
  Gleit sacht' des Mondes
    Steg.

Durchdringe Geläute
  Des Abends kalten Wind ;
Auf mich die heil'ge Lind'
  Streu Blätter, geweihte.

Wie dann zu End' wird
    gehn
  Mein Wandern für immer,
Wird mich mit Lieb'
    verwehn
  Erinnerungsschimmer.

Die Abendstern' in Gold,
  Als freundliche Gäste,
Durch schattige Äste,
  Sie werden lächeln hold

Wird stöhnen im Grolle
  Des Meeres rauher Sang
Mein Staub bleibt ewiglang
  Auf einsamer Scholle.

Dedicații

LINIȘTEA IEȘIND DIN PIATRĂ

lui OVIDIU GENARU

Pe sub veacuri, piatra duce cu înaltul
Forfotă de trupuri, unul lîngă altul.

Murmură în stîncă marmura și dalta,
Forfotă de liniști, una lîngă alta.

Și-a găsit un faur setea idolatră,
Tocmai de aceea strînge visu-n piatră

Iese printr-un aspru labirint de trudă
Liniștea din piatră, ca femeia nudă,

Prin fisuri de rocă, părăsind cetatea,
Numai să cunoască ce-i timiditatea.

DAMIAN URECHE

Sadoveniana

Oralitate și realism lingvistic

Ocupîndu-mă nu de mult, în cadrul acestei rubrici, de ceea ce am numit atunci,cu un termen a cărui semnificație am lărgit-o în mod deliberat, „Argoul ostășesc", mi se pare nimerit, acum, să enumăr și să analizez cîteva din trăsăturile limbii vorbite, așa cum ni se înfățișează ele în volumul Povestiri din război. Alături de Creangă și Caragiale, alături de Agîrbiceanu, Mihai Sadoveanu se rînduiește printre maeștrii stilului oral. Cum este firesc, diferitele ipostaze ale oralității ne întîmpină, aproape exclusiv, în stratul dialogat al operei. Or, este îndeobște cunoscută importanța – calitativă și cantitativă – a d i a l o g u l u i în proza lui Sadoveanu. Un scurt popas în lumea povestașilor din Hanu-Ancuței, de pildă, ar fi edificator în această privință.

Dintre mijloacele cele mai obișnuite de a crea iluzia vorbirii vii, cu denivelările și înmlădierile ei caracteristice, exclamația trebuie așezată la loc de frunte : „Sublocotenenții rămași erau nebuni de bucurie. Se îmbrățișau, răcneau : – Mă ! Românii noștri, săracii ! și altceva nu puteau zice" (60). Exclamația devine încă mai pregnantă, cînd se realizează în alcătuiri sintactice nominale, cum se întîmplă, de exemplu, în textul abia citat. Alteori, ea își aliază virtuțile expresive cu acelea ale repetiției, ca în următoarea frîntură de replică din povestirea Mînia moșului : „ . . . Cînd am umflat parul de stejar de la un hîrdău și cînd am prins a da, mămulică ! mămulică ! parcă erau niște muște . . ." (110). Sau : „ – Degeaba, degeaba ! gemu căpitanul Corban, v-ați dus dracului ! nu ne luați voi înapoi vizunia cît e cucul" ! (37).

Tot către teritoriul vast al limbii vorbite trimit și interjecțiile, remarcabile, la Sadoveanu, prin frecvența și, mai cu seamă, prin diversitatea lor. În crîmpeiul de dialog care urmează, replicile „se înnoadă" cu ajutorul lor, în sensul că întrebarea sfîrșește, iar răspunsul începe cu cîte o interjecție : „– Ce-i, Michiule ? strigă sublocotenentul Crăciun. Nici nu poți înjura. Îți umple viscolul gura de zăpadă, hai ? – Ptiu ! decît așa, mai bine . . . să ia dracul ! – și dădu drumul unei înjurături strașnice" (123). Nu voi pierde, acum, prilejul de a menționa că, răzlețindu-se cu folos pentru crezul său artistic din tagma acelor scriitori care cred că „realismul lingvistic" constă în „curajul" de a zice tuturor lucrurilor pe „adevăratul" lor nume, Sadoveanu evită sistematic reproducerea exactă a măscărilor, mulțumindu-se la nevoie, adică atunci cînd conținutul o reclamă, cu sugerarea lor. Cum se întîmplă în ultimul nostru citat, unde un simplu epitet superlativ („dădu drumul unei înjurături strașnice") dobîndește, în planul expresivității, încărcătura sugestivă necesară . . . Dealtfel, în ansamblul operei sale, marele prozator demonstrează cu strălucire că arta realistă se poate lesne dispensa de limbajul obscen, recurgînd la aluzia deschisă, realizată eufemistic, care iscă risul sănătos, nu „mustăcirea", vicleană și meschină. Am să recurg la un singur exemplu. La Hanu-Ancuței se ivește, într-o bună zi, un alai boieresc, însoțind pe domnitorul însuși, „măria sa Mihalache Sturza". Comisul Ioniță – „răzăș de la Drăgănești, din ținutul Sucevei", mare iubitor al poveștilor din bătrîni, rostite în dulcea perindare a ulcelelor cu „vin armaș" – găsește astfel prilejul să-i înfățișeze însuși domnitorului țării, fără să-i cunoască „identitatea", pricina care îl mîna la Iași : „un corb mare boieresc" îi împuținase, cu „doi stînjeni și cinci palme", ocina părintească. Încercările de a dobîndi dreptate fiindu-i, de fiecare dată, zădărnicite, își adunase „hîrțoagele" cu pecețile cele vechi, încălecase pe „roaibă" și plecase la vodă. „ . . . Să-mi facă el dreptate" !. Fragmentul care urmează este plin de savoare și prospețime prin selecția imaginilor, prin pitorescul detaliilor, prin suculența rostirii : „ – Cum se poate ? s-a mirat iar boierul, mîngîindu-și barba și jucînd între degete lanțugul cel de aur.. Te duci la vodă ? – Mă duc ! Ș-apoi dacă nici vodă nu mi-a face dreptate . . . Boierul a prins a rîde. – Ei, și dacă nu ți-a face dreptate nici vodă ? . . . Aici comisul Ioniță își coborî nițel glasul, dar Ancuța cea tînără, cum făcuse odinioară cealaltă, împungînd într-o parte cu capul, întinse urechea și auzi ce trebuia să se întîmple dacă nici la vodă n-ar fi găsit răzășul dreptate. Dacă nici vodă nu i-a face dreptate, atunci să poftească măria sa să-i pupe iapa nu departe de coadă ! . . . Cînd a rostit comisul vorba asta mare, fără înconjur, așa cum vorbesc oamenii la noi, în Țara-de-Sus, Ancuța și-a strîns buzele și s-a prefăcut că se uită cu luare-aminte în lungul șleahului" . . . (Opere, VIII, 468). Atenuarea impresiei pe care ar fi pricinuit-o rostirea, în contextul de mai sus, a termenului propriu este obținută, de fapt, prin două ingenioase „artificii" stilistice convergente, căci perifraza eufemistică, subliniată de noi, se asociază cu renunțarea la replică și cu redarea înfloritelor cuvinte ale comisului în vorbire indirectă („Dacă nici vodă nu i-a face dreptate, atunci să poftească măria sa . . ."). Rostit la persoana a 3-a, inserat așadar în stratul narativ, îndemnul „perifrastic" al comisului Ioniță, fără să-și irosească savoarea, dobîndește un sunet și mai . . . discret. Ocolind „vorba asta mare, fără înconjur", și rămînînd totdeauna consecvent față de acest principiu unul din cei mai de seamă scriitori realiști ai literaturii noastre dovedește peremptoriu că – la toate nivelele, inclusiv la acela al expresiei – opera literară își păstrează privilegiul de a selecta, filtra și reorganiza datele realității, transfigurîndu-le. Sudălmile și măscările, trivialitățile și obscenitățile cată să fie, așadar, izgonite cît mai departe de perimetrul august al artei literare. Există alte numeroase căi – unele, insuficient explorate – pentru a pune de acord realismul expresiei lingvistice al operei, cu acela al conținutului ei. Însumînd atîtea mii de pagini și dînd viață la atîtea sute de eroi din toate straturile societății, vasta carte sadoveniană rămîne, și în această privință, pilduitoare. Că nu e vorba de o falsă pudoare, ci de un scrupul și de o atitudine artistică fermă, ne-o dovedește mărturisirea de mai jos, extrasă din povestirea Ochi de urs : „Rudăreasa arunca asupra lui Gogu potopul blestemelor sale . . . Sînt nevoit să mă opresc, căci imprecațiunea aceasta, după formele retorice, curgea repede și dulce cîntat, într-o creștere neliniștitoare. Vocabularul rudarilor pe care mă sfiesc să-l reproduc, însă nu mă sfiam să-l ascult, revenea cu amploare și c-o artă de o sumbră și antică măreție" (Opere, XV, 104). Într-o anumită împrejurare dată, pitorescul „sonurilor" poate uimi și încînta prin „înfloriturile" sale. Dar de aici și pînă la așezarea lor în paginile unei cărți se întinde un drum, pe care scriitorul nu este totdeauna îndreptățit să-l străbată . . .

G. I. TOHĂNEANU

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

FAZĂ ORĂȘENEASCĂ LA JIMBOLIA

Locuitorii orașului Jimbolia au trăit în aceste zile ale anotimpului alb clipe de o efervescentă activitate creatoare, aflată sub semnul festivalului național „CÎNTAREA ROMÂNIEI" – faza orășenească, organizată cu un sporit grad de responsabilitate.

Cele peste 30 de formații artistice din oraș (coruri, brigăzi artistice, echipe de dansuri populare, montaje literare, recitatori, orchestre de muzică populară și ușoară, formații de teatru, în limba română, germană și maghiară), au fost viu aplaudate de către publicul spectator din cele două săli (clubul Intreprinderii „Ceramica" și Casa orășenească de cultură), unde s-a desfășurat concursul.

S-au impus în mod deosebit formațiile artistice, care, dealtfel, au fost propuse de către membrii juriului pentru a participa la faza județeană și anume : brigăzile artistice de la Intreprinderea de Încălțăminte și Cooperația de consum, orchestra de muzică ușoară a cooperativei meșteșugărești „Viitorul", formația de jocuri populare de la „Ceramica", echipa de teatru în limba maghiară și montajul literar al Casei de cultură.

Juriul a recomandat instructorilor, ca și conducătorilor de formații, să elimine balastul din programele brigăzilor artistice, satira să fie mai incisivă, mai la obiect.

Montajele literar-muzicale trebuie să fie mai convingătoare printr-un fond muzical mai adecvat, care să imprime spectacolului un mai mare dinamism scenic. Iar formațiile corale trebuie să abordeze un repertoriu potrivit pentru posibilitățile interpreților, precum și partituri înscrise în recomandările de repertoriu. In aceste zile, atît la Casa orășenească din Jimbolia cît și la sălile culturale ale întreprinderilor, vor avea loc spectacole mixte, dedicate fruntașilor în întrecerea socialistă, aceasta dovedind preocuparea Consiliului orășenesc al educației politice și al culturii socialiste și Consiliului orășenesc al sindicatelor Jimbolia, de a menține un ritm înalt al întregii activități cultural-educative, artistice, politico-ideologice.

EMIL ȘAIN

Muzica

„CVARTETUL TIMIȘOARA"

Cea mai selectă, mai revelatoare formulă camerală – cvartetul de coarde – proliferează ambițios, ilustrînd atingerea pragului de cultură necesar spre a înțelege și adera la zonele pure, de supremă elevație, ale imperiului sonor. Adevăr valabil de ambele părți ale rampei : pentru laboriosul efort al interpreților de a restitui strălucirea valorică a op-ului abordat, pentru auditoriul dornic de a respira în ambianța de intimă comuniune statornicită, spiritul și esența acestora.

După evoluția cvartetului lui A. Vezoc, iată pe podiumul Liceului „I. Vidu", – cvartetul „Timișoara" urmărit atent de membrii recent constituitului cvartet Cuteanu (o titulatură care obligă !). Cvartetul Timișoara reprezintă o formulă înnoită a aceluia condus și anterior de concertmaestrul Filarmonicii, Dragoș Cocora. Intregul program oferit s-a vrut un tur al capodoperelor : **C. Franck – Cvartetul în Re, Borodin, Nr. 2, Dvorak – „Negerquartet"**, cel care a făcut, aidoma simfoniei „Din lumea nouă" să pălească faima celorlalte șase anterioare. Un cumul de valențe stilistice ce a avut ca element unificator intensele chemări în spre zona sublimului estetic. Am aplaudat în **Franck** profunzimea lirismului, evidențierea lucidă a principiului ciclic dus pînă la ultime consecințe, pregnanța interogativelor misterioase din Scherzo. **Borodin** început excesiv de repede, ne-a oferit șansa de a putea urmări personalitatea fiecăruia din componenți, pe trasee unde posibilitățile de expresie, dozaj, relief s-au singularizat avantajos. **Dvorak** a fost cea mai picturală pagină, ecoul ritmurilor „negre" impunîndu-se pregnant, alături de cantabilitatea unor teme ce ne-au obsedat apoi memoria. Cvartetul a sunat închegat, sudura tehnică evoluînd spre lianul necesar unificării unui astfel de ansamblu. Promițătoare este lansarea lui **I. Fernbach** – violonist de mare acurateță, sensibilitate și uimitor de prodigios. **N. Podariu-Țapu** a susținut cu siguranță partida violoncelului, etalînd un ton catifelat, uneori prea feminin, cît și un excelent simț al frazei. La viola, **C. Hațeg-Turcuș**, muzical a rămas totuși pe alocuri vulnerabil prin cîteva neglijențe de intonație, lipsa supleței în prelucrarea undurilor dinamice. Conducătorul cvartetului, **D. Cocora** s-a dovedit un partener greu de egalat, solo-urile sale ilustrînd măiestrie, apetență nedisimulată pentru bucuriile muzicii camerale.

DORU MURGU

Plastica

EXPOZIȚIA ION NICODIM

Numele lui **ION NICODIM** este binecunoscut în viața artelor plastice românești, din numeroase participări, expoziții personale și de grup în țară și în străinătate. O suită de premii prestigioase, prezența unor lucrări în muzeele noastre și peste hotare (Roma, Copenhaga, precum și la Palatul O.N.U., din New York, unde se află tapiseria „Cîntare omului") sînt mărturii ale prețuirii de care se bucură artistul în rîndurile publicului și ale forurilor de specialitate.

Ion Nicodim se exprimă deplin și firesc în genuri, tehnici și materiale diverse : pictură și grafică de șevalet, gravură, artă monumental-decorativă (mozaic, tapiserie etc.). Această largă disponibilitate, care implică buna cunoaștere a unor modalități specifice de expresie, nu împiedică unitatea de viziune și de stil a operei sale, bazate pe o concepție artistică fermă, de esență adînc umanistă. Figurative sau nonfigurative, plăsmuirile artistului pornesc de la datele realului și se întorc în simburele acestora, sublimate și esențializate. O lucrare realistă, adesea citată, **„Pîinea"**, figurează cu pregnanță elemente din experiența vizuală adecvată temei (țărani, cîmp, tractor, pîine) dar asocierea lor, ritmul și sugestia coloritului proiectează opera, prin valorile simbolice, într-un teritoriu purificat al spiritului. Pe de altă parte, lucrări nonfigurative sînt structurate pe reminiscențe ale unor trăiri în real, pe care privitorul, ferindu-se de identificarea exactă a reprezentării, le recepteză plenar, călăuzit inițial de titlul semnificativ și contopit apoi în fluxul lirismului învăluitor.

In selecția actuală, de la **GELERIA DE ARTĂ DIN TIMIȘOARA**, se înscriu pe linia primei categorii **„In memoria soldatului necunoscut"** (I, II). **„Desen preparator pentru un portret spiritual al revoluției"** ș.a. Punerea în pagină, contorsionarea corpului, cromatica sumbră, eroică, dincolo de glorificarea jertfei anonime, oroarea și refuzul ideii însăși ; de război, în timp ce chipurile demne, deși abia schițate, ale revoluționarilor, pata centrală de galben cald, inscripția roșie de la bază exprimă un vibrant omagiu. Nuclee figurale se întîlnesc și în ciclul **„Deschideri orientale"** (desene) sau în **„Laudă cîmpurilor irigate"**, unde, în atmosfera evocatoare a Dobrogei natale, se înfiripă efigia lui Pallady, de care Nicodim este apropiat prin expresivitatea desenului și rafinamentul coloritului. Alte lucrări intitulate **„Lacul liniștit"**, **„Lauda pămîntului"**, **„Plaja"**, **„Zmeu"** etc. sînt imagini simplificate și globale, încărcate de fior poetic, adevărate „metafore revelatorii", în sensul pe care Blaga îl conferă termenului. De altfel, „Lauda germinației" are ca motto un vers al poetului din „Mirabila sămînță" și, asemenea lui, pictorul se simte chemat să aducă laudă, omagiu și ofrandă minunilor lumii, cărora nu le smulge taina, ci le-o adîncește, făcînd-o vizibilă.

DELIU PETROIU

Teatru

CARTE DE TEATRU

„Ca inoltori trebuie amintiți, aproximativ în aceeași linie de asalt, un Strindberg și Wedekind. Ne referim aici îndeosebi la acele piese ale acestor autori care, smulgîndu-se din clișeele naturaliste, încearcă să dea oarecum **esențialul** firei omenești... Personajele plăsmuite de acești dramaturgi sînt de obicei ireal crescute, de proporții halucinante." (Lucian Blaga, **Teatrul nou**). Este una dintre încercările de situare a creației lui Frank Wedekind, dramaturg dificil de încadrat într-o mișcare, un curent, o direcție, o tendință literară sau artistică dintr-o epocă anumită. Autoarea cărții pe care o punem în discuție (**Frank Wedekind, Un precursor**, Ed. Univers, 1976), Ioana Mărgineanu, pare să nu uite vreo clipă dificultățile cercetării pe care o întreprinde, de aceea o bună parte a lucrării este rezervată confruntării opiniilor celor ce, de-a lungul anilor, și-au purtat existența în preajma vieții sau operei lui Frank Wedekind. Dintr-o bogată bibliografie, Ioana Mărgineanu selectează cu larghețe, izbutind să repună în circulație și texte al căror interes depășește scopul imediat. Judecata de valoare asupra creatorului **Cutiei pandorei** se alcătuiește progresiv, un mozaic la care mereu mai rămîne ceva de adăugat și care, la urma urmelor, își asumă riscul de a nu-i înfățișa numai și neapărat pe Wedekind. Cărți și idei, spectacole și idei, ale altora, sînt ordonate pentru a descifra, dacă lucrul este posibil, mesajul literar și uman al unei personalități de talia lui Wedekind. O cercetare întreprinsă cu extrem de multă pasiune pentru obiectul ei. **„Dar ardența năzuinței sale, patosul impresionant al pledoariei, îndrăzneala cu care s-a ridicat pentru apărarea adevărului său într-o epocă de puternică opresiune spirituală, ca aceea a imperiului wilhelmian, îl înconjoară cu lumina unui iubitor de oameni, de adevăr, unui iubitor al naturii umane, eliberate de conformism și ipocrizie... Creația lui Wedekind este o imagine fidelă a dramatismului acestei lupte, purtată cu credință și fanatism de un artist pe deplin conștient de necesitatea înnoirii artei și a înnoirii omului, capabil de a primi această nouă artă".**

Sînt ultimele rînduri ale lucrării Ioanei Mărgineanu. Mai mult decît a fi o ultimă concluzie, ele ne pot sugera temperatura și stilul în care se menține cartea.

ANTOANETA C. IORDACHE

Memento

S-A DEȘTEPTAT ROMÂNUL !...

Variantă a poeziei lui Andrei Mureșanu, marș al revoluției de la 1848 :

S-a deșteptat Românul din somnul cel de moarte
În care-l adînciră barbarii de tirani !
El și-a croit cu spada, pe veci, o altă soarte,
La care-acum se-nchină și cruzii săi dușmani !

Prin fapte fără seamăn am dat dovezi la lume
Că-n aste mîini mai curge un singe de roman
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fal'un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian.

Priviți mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Românа națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele-narmate, cu focul vostru-n vine
Viață-n libertate durat-am pentru toți !
. . . . . : : :

Dar unde-i lataganul barbarei semilune ?
Am frînt al semilunei barbare lataganе !
Am alungat și biciul din vetrele străbune,
Am pus pe foc roata lui Horia și Crișan !...

Ne-ajunse despotismul, cu-ntreaga lui orbie,
Al cărui jug, de secoli, ca vite l-am purtat ;
S-au încărcat stăpînii, în oarba lor trufie,
Să ne răpească graiul... dar morți noi nu l-am dat !

Români din patru unghiuri, acum, ca și-altă dată,
Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri ;
Strigați în lumea largă că Dacia ni-e dată
Prin jertfe și prin drepturi, iar nu prin uneltiri !

Preoți, cu crucea-n frunte, vitejilor se-nchină ;
Deviza-i libertatea și scopul ei prea sfînt ;
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decît să fim sclavi iarăși, în vechiu-ne pămînt !

De fulgere să piară, de moarte rușinoasă
Ori care s-ar retrage din gloriosul loc,
Cînd patri'a, sa mamă, cu inimă duioasă,
Ar vrea din nou să trecem prin sabie și foc !

I.C. BISTRIȚIANU

Varianta este scrisă în 1920, după primul război mondial, de către scriitorul și profesorul I. C. Bistrițianu, la Tecuci. Autorul s-a născut la 20 decembrie 1878, în satul Binținți (Hunedoara). Orfan de părinți, a fost dus la Bîrlad și crescut de unchiul său, farmacist în acest oraș. Liceul îl termină la Bîrlad, iar Universitatea la București, unde este licențiat în filologie. Ca student la Facultatea de Drept, se împrietenește cu N. Iorga, iar mai apoi, ca scriitor, cu Șt. O. Iosif și D. Anghel. A funcționat ca profesor la București, Iași, Huși, Rîmnicul-Sărat și la Tecuci. La 1 septembrie 1921 a fost transferat la liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj, unde a funcționat pînă-n 1937.

A colaborat la revistele timpului : **Pagini literare, Spre ideal, Noua revistă română** etc. A scris poemul dramatic „Cuib de Șoimi", reprezentat de Teatrul Național din București, în frunte cu C. Nottara și Aristița Romanescu, apoi de soții Zaharia Birsan, care au prezentat lucrarea la Blaj, cu ocazia serbărilor orgnizate de „Astra".

Posesor al unor decorații din timpul primului război mondial, 1916–1918, distinsul poet și profesor se odihnește în cimitirul orașului Lugoj, alături de numeroase personalități ale Banatului. Coordonatele social-politice ale „variantei" sale, privite din perspectiva vremii noastre, dau o rezonanță psihologică și artistică deosebită poemului respectiv, reflectînd dialectică evoluției istorice a unui popor.

N. D. PĂRVU

Panoramic

● Ample spectacole înscrise sub egida Festivalului național „CÎNTAREA ROMÂNIEI", în faza intercooperatistă (județul Timiș), la Peciu Nou, Jebel, Dudești, Ciacova, Banloc, Voiteni, Chevereș, Lovrin etc. ● **„LUNA CĂRȚII LA SATE"** este în continuă desfășurare. La Variaș a avut loc o șezătoare la care au participat scriitorii I. Arieșanu, L. Ilici, D. Mirianici, M. Șerbănescu, M. Turcu, A. Turcuș. Prezenți, prin recitări, actorii de la Națională timișorean : D. Antoci, E. Cristea, M. Mihăescu. Cenaclul literar local a prezentat creații semnate T. Arăzan, L. Cociu, N. Roșianu. T. Bicică a cîntat la ghitară. ● Vom fi spectatorii unui grandios program de cîntece și dansuri, în cadrul căruia vor evolua ansamblurile „Timișul", „Rezeda", „Zora". ● Și un program de „CVARTETE ROMANTICE". Cvartetul „Timișoara", compus din D. Cocora, I. Fernbach, C. Hațeg-Turcuș, N. Podariu-Țapu a interpretat creații de Franck, Borodin, Dvořak. ● Solistul IVAN STRAUS din R. S. Cehoslovacă a concertat pe podiumul Filarmonicii timișorene. ● La Casa universitarilor, cvintetul „CONTEMPORANII" al Filarmonicii bănățene a prezentat un concert cu piese de V. Jianu, W. Kapp, I. Tomi, D. Săpcu (versuri A. Dumbrăveanu, solist S. Țapuchevici), Mozart. Instrumeniștii care au interpretat : I. Țapu, R. Țaga, D. Săpcu, I. Drozman, I. Popovici. ● Plasticienii timișoreni aparținînd Filialei U.A.P. sînt prezenți cu lucrări într-o expoziție itinerantă. Pînă acum în localitățile Orțișoara și Variaș.

OBSERVATOR

Istorie-document

La Flăminzi – pe locurile unde a izbucnit marea răscoală din 1907

La 70 de ani de la desfășurarea Răscoalei țăranilor din 1907, vizitînd Botoșanii și în apropierea sa, comuna Flăminzi, retrăiești momentele răscolitoare ale uneia din cele mai puternice lupte revoluționare înscrisă în marea cronică a istoriei poporului român.

Un județ – cunoscut în trecut mai ales prin bogățiа cîmpiilor și a grădinilor sale, unul din cele mai bogate din țară – Botoșanii și-a cîștigat, în același timp, o strălucită glorie și prin bogățiа minții omenești din cuprinsurile sale. Se pare că Moldova și-a concentrat în această zonă marea sa capacitate de a trimite țării și lumii întregi oameni de o valoare, cu totul deosebită. Aici, pe aceste meleaguri ale nordului de țară s-au născut sau și-au desfășurat o bună parte a activității Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, George Enescu, Grigore Antipa, Ștefan Luchian, Ion Simionescu. La Botoșani au trăit și lucrat Ion și Sofia Nădejde, Octav Băncilă, Ion Păun Pincio ; alci a lucrat P. Mușoiu la traducerea marelui document programatic al lui K. Marx și Fr. Engels „Manifestul Partidului Comunist". La Botoșani, Scarlat Calimachi și alții au editat ziarul Clopotul și alte publicații legale și ilegale ale Partidului Comunist Român.

Șoseaua șerpuiește de la Botoșani spre Iași și, după circa 30 de kilometri, indicatoarele atrag atenția la o intersecție, străjuită de o placă memorială, că urmează comuna Flăminzi. Nume cu adînci rezonanțe care exprimă parcă întreaga suferință, care a generat ridicarea la luptă din 1907 și, de aceea, vizitarea acestei comune produce o puternică emoție și determină un sentiment de respect și aducere aminte. Comuna se întinde pe mai mulți kilometri, dar încă din șoseaua principală de pe axul Botoșani – Iași se zărește, dominînd oarecum zona, instalat pe un deal al satului, fostul conac, martor al evenimentelor de la sfîrșit de iarnă și început de primăvară 1907, azi transformat în „Muzeul Răscoalei țăranilor de la Flăminzi din 1907".

Acest muzeu, organizat în fostul conac moșieresc al lui Dimitrie Sturza, care glăsuiește el însuși despre evenimentele din acel început de an 1907, îngemănează în satele sale, într-o prezentare tematică închegată, o gamă de exponate muzeistice, de natură a evidenția concludent (cu autenticitate și cu valoare documentară, cu o reală forță de convingere și, în același timp, cu emotivitate) faptele, de la cauzalitatea lor, la deslănțuirea lor tumultuoasă, la ecoul și urmările lor. Vizitatorii acestui muzeu deosebit devin părtași la acele evenimente legate nu numai de luptele țărănimii, dar care implicau însăși structura vechiului regim, a raporturilor de clasă ; exponatele de aici relevă aspecte stringente ale acelor vremi, îndeosebi necesitatea rezolvării problemei pămîntului în favoarea țăranilor. Piesele muzeale învederează forța țărănimii, capacitatea sa revoluționară și voința sa de luptă și de dreptate ; vizitatorul cunoaște pe baza documentelor larga opinie de solidaritate, pe care a declanșat-o răscoala în cadrul diferitelor pături sociale. În sălile muzeului sînt expuse documente și fotografii, obiecte tridimensionale, care ilustrează că, prin proporțiile ei, răscoala din 1907 a scos în evidență necesitatea imperioasă a înlăturării relațiilor feudale din agricultura României. Totodată se desprinde clar faptul că această răscoală, dezvăluind energiile revoluționare ale țărănimii, a înscris în acel an, una din paginile glorioase ale luptei sociale a poporului român.

În prima sală a muzeului sînt prezentate aspecte ale vieții și muncii țărănimii de la sfîrșitul veacului trecut și începutul secolului al XX-lea : sînt obiecte de port țărănesc și unele unelte rudimentare folosite la muncile agricole, imagini fotografice și documentare asupra nivelului scăzut de viață și a condițiilor vitrege de muncă. Grafice semnificative reține atenția : repartizarea pămîntului cultivabil, la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX, arată că, în preajma răscoalei, mai puțin de 35 la sută din gospodăriile țărănești posedau circa 10 la sută din suprafața arabilă a țării, pe cînd 7.790 de moșieri dețineau 50,8 la sută din aceasta, iar 300.000 de țărani erau complet lipsiți de pămînt. Documentele glăsuiesc cu slove clare despre mișcările țărănești din 1888, între care un loc deosebit l-au avut răscoalele din județul Botoșani, de la Corni, Dumbrăveni etc. Vizitatorul pătrunde în sala cea mare a fostului conac moșieresc, consacrată acum începutului răscoalei de la Flăminzi și a răspîndirii sale în întreaga Moldovă. Sînt depuse numeroase furci și ciomege, coase, topoare, unelte dar și arme ale țăranilor răsculați (colectate de la foștii participanți la răscoală), fotografii originale și documente ce au aparținut unor țărani din Flăminzi și alte sate între care Trifan Roman Grosu, Grigore Ungureanu și alții ; sînt expuse pălării și acte personale ale acestora, alături de fotografiile originale ale conacului de la Flăminzi, așa cum arăta el pe atunci, cînd țăranii revoltați, la sfîrșit de februarie 1907 au venit acolo, hotărîți să-și capete dreptul. Nenumărate telegrame : „Țăranii din satele Flăminzi, Rădeni, Frumușica s-au răsculat" ; „Răscoala țăranilor din satele învecinate unîndu-se cu locuitorii din mahalalele din orașul Botoșani au început azi din nou devastările" și alte asemenea depeșe vesteau răspîndirea răscoalei, cu iuțeala fulgerului, în întreaga Moldovă, apoi în Muntenia și Oltenia. O hartă artistic lucrată, cu incrustații în lemn, prezintă teritoriul României, marcat de văpăile răscoalei și de acțiunile de solidarizare în Transilvania. O sală impresionantă ilustrează pregnant represiunea și rezistența răscoalei țăranilor. Muzeul de la Flăminzi, prin exponatele sale, reamintește că în 1907 s-a manifestat, pentru prima dată în mod activ, solidaritatea în luptă a muncitorimii cu țărănimea, prevestind zorii alianței muncitorești-țărănești, care avea să devină cea mai puternică forță socială și politică a societății noastre. Chipurile și lucrările unor intelectuali susținători ai răscoalei, între care Nicolae Iorga, D. Voinov, Dr. I. Cantacuzino, I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, a unor remarcabili scriitori care au consacrat cărți întregi țărănimii, ca Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, etc. întregesc documentarul muzeal privitor la răscoala din 1907, care a zguduit întreaga țară. În ultimele săli sînt expuse documente referitoare la lupta țărănimii, alături de clasa muncitoare și intelectualitate, pentru dreptate socială și națională, pentru socialism.

HERBERT RABINOVICI

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL CENACLURILOR

CENACLUL LITERAR „IZVOARE" HUNEDOARA

GEST SIMPLU

Ca un izvor, ca o insulă mă nasc
printre desișuri de vorbe.
Vin din adîncurile altor veacuri
purtînd haine de flori și seve și taină.
Pămîntule, îți spăl rănile într-un
sărut sfios
Să fii altar de jertfă cununii de spice
și nopții împlinite ;
În cicori adună marea și cerul
pentru salba albastră a mireselor ;
S-o dăruiești ochiului limpezit de lacrimi
ca un îndemn supus răsăritului.

Ana Ciontea

RÎU DE SĂMÎNȚĂ

Adînc din istorie
fără hodină
un rîu curat de sămînță
curge prin veac.

E un timp înalt de lumină
prin cuvintele patriei izbăvite
curge pămînt sfințit
sînt urmele neamului
să călcăm drept în
neistovirea lor.

O fulgerare e în toate.
La ceasul de taină
am sădit pe această colină
o floare
deși nu-i de-ajuns,
lumina ei furișată în trup
v-o dăruiesc...

Gh. Nistor

ZBOR

Adulmec depărtarea ca un animal însetat
Durerea norilor peste grîne îmi zvîcnește în
sîngele tînăr, îmi destăinuie ochii.
Zăpezile se-ntorc din copilărie
dezastre suave îmi intră în suflet
și umbra lor îmi amintește ceva
adînc, dureros îmbrăcîndu-mă-n praguri de cer
cu rochia de mireasă...
Zăpezile mele vor înflori curînd,
știu asta după tăcerea zborului lor
fără timp.

Rodica Buta

PATRIA MEA
(Portret)

Lîngă țărmul patriei
m-am oprit.
L-am privit îndeaproape
apoi m-am așezat pe cea mai
frumoasă stîncă.

Lîngă mine erai,
Țara mea.
Țineai în mînă trandafirul
și spicele stemei.
Și eu eram acel trandafir.

Daniela Cikini

CENACLUL LITERAR „VICTOR EFTIMIU" TIMIȘOARA

ODĂ PENTRU MARILE PĂDURI

Te crăinicesc în ape tomnaticile trepte
Gonite-n taina verii la ultimul cuvînt
Și rostuiesc tîrziul din margine de vînt
Pădurile imense – statornice și drepte.

Văpăile de sevă brăzdează fața vetrei –
Chemarea-i adîncită în fiecare foc
Pe tălpi de umbră, lujeri au frînt în castul joc
Privirea căprioarei și nemișcarea pietrei.

Respir pămînt prin văzul tărîmului cu muri,
Tăindu-mi mersul oblic pe liniștea din ploi –
Potecile aleargă, chemate înapoi –
Cu ele plec – ofrandă spre marile păduri.

Camelia Liliana Lobonț

OSTAȘI, RĂNIT, 1877

Ridică-te, ostaș, din praful de țărînă,
Îndreaptă-ți spre soare privirea,
Tu ai și stele și pămînt în mînă,
Căci din pămînt începe nemurirea.

Iar rana, din care sîngele flutură,
Ca o flamură întinsă spre mîine,
Va fi efigia de dor cînd spicul se scutură
În miezul de pîine.

Ostaș rănit, din jerbele ierbii,
Din acel albastru-al depărtării,
Vor crește izvoare să stîmpere cerbii,
Cum crește steagul liber peste pămîntul țării !

Doru Stoia

PE TRUP DE FLOARE

Cîmpii de aștri zac în univers
Înalturi se topesc de curcubeie
Orbite rup zăgazurile-n mers,
Se-nalță-n bolți eterna epopee.
Adîncuri sorb etern din infinit,
Adorm coloși căzuți peste lumină,
În trupuri moi se macină zenit
Iar zilele lîngă amurg se-nclină.

Cîmpii de aștri încă n-au murit
Furtuni se odihnesc pe curcubeie
Pe frunți de piatră voci au amuțit
Pe trup de floare naște o idee.

Ionel Vinchici

DOAR IARNA

Doar iarna nu vrea să știe
De-a verii, de-a vieții înaltă bucurie,
Doar ea are copaci desfrunziți,
Ca să-i acopere apoi
Cu efemeră zăpadă ;
Dar tu, iubirea mea,
N-ai voie să fugi, n-ai voie să uiți
De ochii pădurii,
De soarele iubirii,
Ce vine aici să ne vadă ;
Ar trebui să fim atît de fericiți
Doar iarna are copaci desfrunziți.

Mariana Flueraș

CENACLUL LITERAR „D. ȚICHINDEAL" SÎNNICOLAUL MARE

SUB ARCUL ZĂRII

În perimetrul clasic al vieții,
Sub zodia nopții sau a dimineții,
Căutăm sub steaua noastră temerară
Un zbor mai alb spre orice primăvară.

Sorbind miracolul rotund din soare,
Deschidem poarta zilei cu o floare,
Ca orice clipă s-o simțim mai plină
Pe trupul nopții altoim lumină.

Sub arcul zării conturăm castele
S-ascundem aurul iubirii-n ele
Și-umblăm sub sorii vîrstei ce ne leagă
Cu lujere de crini prin lumea-ntreagă.

Ion Deatcu

CÎNTEC DE ZIDAR

Sus, pe ziduri mari,
ne-am născut zidari
și noi am crescut
pe zidul de lut
de străbuni bătut
dintr-un început.
Am simțit sub palme
oseminte albe
și-n noi a urcat
cîntec semănat
de cei ce-au plecat
și-n zid s-au îngropat...
Frunză ca de jar,
meștere zidar,
meștere Manole,
fă-ne bucuria
și ne dă mistria
cu ea să înălțăm
și să ridicăm
peste orice nor
drum spre viitor.

Gheorghe Perianu

Etnologie

TIBISCUS – etnografie, 1975

Recent, a apărut un nou volum de cultură populară bănățeană : **Tibiscus-etnografie**, pe anul 1975, editat de Muzeul Banatului din Timișoara. Cuprinsul cărții debutează cu un studiu de sinteză, intitulat „Banatul ca unitate și individualitate istorico-geografică în cadrul pămîntului locuit de români" I. Originea numelui de „Banat" și a conștiinței de „bănățean" (conf. univ. dr. Marius Bizerea). Secvența volumului, consacrată portului popular, însumează lucrări științifice, avînd următoarele teme : costumul tradițional din Clisura Dunării (Emilia Pavel) și cel german din Cîmpia Aradului (Hans Gehl), găteala capului la femeile crașovene (Teodor Pleșa) și funcții simbolice de ritual ale unor piese de port popular bănățean (Aristida G. Turcuș). Din arhitectura populară sînt investigate : tipologia locuinței din Banat (Nicolae Țăranu), fîntînile țărănești din acest ținut (Mircea Teleguț), gospodăria românească din Jebel, jud. Timiș, de la Muzeul Satului Bănățean (Nicolae Săcară) și gospodăria șvăbească din Variaș, județul Timiș (Karl Eugen Reb). Aspecte ale meșteșugurilor populare și ale tehnicii țărănești sînt tratate în lucrările privind instalațiile de văiegărit de pe Valea Belareca, jud. Caraș-Severin (Eutimiu Lăpăduș) și centrele de ceramică Birchiș și Lipova (A. P. Onofrei). Din cadrul etnografiei spirituale sînt prezentate : obiceiuri de familie la slovacii bănățeni (Pavel Rozkos), obiceiuri de înmormîntare în zona Firdea, Gladna, Zolt, jud. Timiș (lucrare elaborată de colectivul catedrei de limbă și literatură română din localitatea Nădrag), destructurare și permutări funcționale la călușul bănățean (Sanda Larionescu) și originea ipotetică a măștii de cerb (Aurel Turcuș). În compartimentul dedicat patrimoniului muzeal și muzeografiei au fost incluse lucrări despre furcile de tors (Aurel Turcuș) și despre cleștile de fier cu tipare pentru copt aluat (Eutimiu Lăpăduș) din colecțiile Muzeului Banatului, precum și un studiu extins, despre problemele depozitării obiectelor muzeale (Ioan Godea). Ultima secvență a cărții e constituită din Note și consemnări : un document de arhivă, din anul 1760 – cea mai veche atestare a descrierii unor piese din componența costumului tradițional bărbătesc din Banat (Costin Feneșan), zece planuri inedite ale unor biserici de lemn din județul Timiș (executate de Ioachim Miloia, în urmă cu mai mult de patru decenii), forme de reprezentare a motivului solar în ornamentica populară românească – 163 de variante – (Ion I. Drăgolescu), prezența motivului mioritic în zona Făgetului (Cornel Veselău și Ion Căliman), cercetarea portului popular românesc din Banat, între anii 1944–1974 (Aristida G. Turcuș), actualizarea artei populare în perspectiva praxiologiei muzeologice (Aurel Turcuș).

Interpretarea temeinică a problematicii tratate, bogata iconografie (într-o frumoasă ținută tipografică) – și se știe cît de mare importanță documentară poate avea aceasta, în cărțile de etnografie și artă populară – constituie argumente incontestabile pentru valoarea științifică a volumului **Tibiscus-etnografie**, pe anul 1975. Și, prin urmare, cartea aceasta marchează o certă jalonare reprezentativă pentru Banat, în cîmpul valorificării investigațiilor etnografice, atît de fertile, în ultimii ani, în țara noastră.

DUMITRU SARDEȘ

Urmare din pag. I-a

accelerat al situațiilor noi determinate de revoluțiile științifică, tehnică și socială, față de care vechile proceduri necesitînd ani, sînt cu totul necorespunzătoare unor litigii și conflicte ce se consumă în zile sau chiar ore, vedeți posibile forme noi de tehnică legislativă prin asimilarea de mijloace informative, cibernetice, electronice ?

– După cum ne învață Marx, lumea nu-și pune probleme decît atunci cînd s-au copt condițiile pentru a le rezolva. Pentru crearea acelor norme noi de comportare a statelor de care este nevoie în vederea realizării unei noi ordini mondiale, economice și politice, a unei lumi mai bune și mai drepte, va fi fără îndoială nevoie și de unele inovații din punct de vedere tehnic-juridic. Nu putem aștepta ca pe cale de cutumă – inveterata consuetudo – să se ajungă la dispariția armelor nucleare, atunci cînd în fiecare clipă – după recunoașterea practic-unanimă a specialiștilor – o catastrofă nucleară poate fi provocată fie de anumite guverne, fie de teroriști, nebuni ș.a.m.d. În această situație, de remarcat faptul că nu problemele tehnico-juridice sînt de primordială însemnătate. Trebuie asigurată voința fermă, lucidă, a maselor, a popoarelor, care să impună guvernelor lor consensul la toate acele măsuri de care va depinde existența în continuare și dezvoltarea liberă a tuturor. Cînd această voință politică va fi asigurată, mijloacele tehnice de a o realiza se vor găsi, fie prin folosirea – în fiecare stat – a consultărilor populare, imediat și universal controlate pe cale electronică, fie în alte moduri computeriene mai practice, asigurate de noi progrese tehnico-științifice, la fel de neprevăzute astăzi, cum era televiziunea în culori – și multe altele – acuma un secol.

– Care sînt elementele noi de drept pe care le propuneți în sprijinul colaborării rodnice dintre suveranitatea națională și cooperarea internațională, în interesul păcii ?

– Introducerea unui principiu – cu, eventual, norme specifice corespunzătoare – în sensul obligativității informării sistematice, periodice, efective – deci și în

Cu ERVIN GLASER

timp util – a tuturor popoarelor asupra tuturor elementelor interesînd rezolvarea problemelor internaționale de interes comun, astfel încît să fie asigurată posibilitatea ca popoarele să controleze acțiunea guvernelor, să impună realizarea năzuințelor lor de pace, prietenie, colaborare și progres.

– Ce propuneri aveți la alcătuirea Codului de drept internațional în curs de redactare de Comisia specială O.N.U., spre reușita obiectivelor asumate ?

– Cred că dacă se vor trece, în Codul la care se referă întrebarea, principiile enunțate în propunerea României cuprinsă în documentul supus Adunării generale O.N.U. la 12 noiembrie 1975 privind îmbunătățirea și democratizarea Organizației Națiunilor Unite, precum și drepturile și îndatoririle fundamentale ale statelor decurgînd din aceste principii, rezumate într-un cod de conduită cu caracter universal, aceasta ar fi suficient spre a asigura documentului ce se cere elaborat conținutul progresist și totodată realist de care este nevoie, spre a se asigura vieții internaționale cadrul juridic necesar.

– Sub aspect teoretic, ce definiție a democrației rețineți sau propuneți ca fiind cea mai adecvată finalității O.N.U. și activității oricărei alte organizații cu caracter internațional ? Sub aspect practic, ce noi elemente metodologice și procedurale considerați necesare în desfășurarea activității O.N.U., astfel încît democratizarea să devină efectivă și eficientă ?

– Consider că democrația adevărată de care are nevoie O.N.U., orice altă organizație internațională și lumea însăși, va trebui să corespundă sensului etimologic al cuvîntului democrație. Cu alte cuvinte, să se realizeze voința, domnia popoarelor, astfel încît popoarele să-și poată impune voința realmente, participînd în mod egal, cu drepturi egale, activ și direct la examinarea și rezolvarea problemelor internaționale de interes comun. Ca elemente procedurale noi, cred că asigurarea rotației în conducerea diferitelor organe, ca și în toate situațiile unde rotația este de conceput, ca de asemenea consensul în locul votului, cu posibilitatea de a recurge la vot atunci cînd unele state ar încerca să transforme consensul într-un instrument de sabotare a colaborării. Firește, soluții noi creează probleme noi, care solicită răspunsuri noi și așa mereu mai departe. Aceasta este legea progresului.

– Care sînt principiile și cele mai adecvate modalități care ar putea inspira și conduce la realizarea unei noi ordini economice și politice mondiale ?

– Fără a socoti că România deține monopolul soluțiilor echitabile și eficace în acest domeniu – sau în orice alt domeniu – cred că dacă s-ar realiza principiile preconizate de România în propunerea sa cu privire la adoptarea Codului de conduită cu caracter universal (Documentul României cu privire la îmbunătățirea și democratizarea activității Organizațiilor Națiunilor Unite, 12 noiembrie 1975, partea II, punctul 2), aceasta va fi de natură să asigure realizarea noii ordini economice și politice mondiale, a cărei instaurare a devenit o necesitate obiectivă a contemporaneității.

– Cum definiți, cum concepeți și cum întrevedeți dreptul și politologia ca științe de prospectivă ?

– Definesc așa cum concep și întrevăd : Dreptul ca știință de prospectivă este ansamblul normelor și instituțiilor de reglementare a conduitei oamenilor. În mod corespunzător, Dreptul internațional de prospectivă este știința statelor în relațiile lor reciproce, în condițiile în care respectarea statelor este asigurată de convingerea oamenilor, a popoarelor, prin forța încorporată în convingerea și voința acestora determinate de viziunea lor de mai bine, de echitate, morală și progres.

Concep și aș defini politologia ca știință de prospectivă, drept acea ramură a științelor sociale care studiază și formulează legile potrivit cărora poate fi determinată calea de dezvoltare a instituțiilor politice, interne și externe, ale popoarelor.

Satirice

Petre Bokor
„MICII MEI TOREADORI"
(Ed. Albatros, 1976)

Fără să diminuăm cu nimic calitățile prozatorului, trebuie s-o spunem de la bun început că acest volum confirmă și calitățile scenaristului, regizorului de film, care este Petre Bokor. În cele peste 40 de schițe, autorul folosește o gamă variată de procedee artistice (hiperbolă, ironie subtilă, umor intrinsec, dialog viu, satiră disimulată, parabolă, alegorie etc.), care definesc o personalitate distinctă în galeria prozatorilor noștri umoriști. Nu prea mulți la număr, de altfel.

Eroii preferați de autor („micii mei toreadori", cum le spune el) sînt în speță circarii, actorii de film, spectatorii, oamenii de rînd. O lume pe alocuri bizară, supusă patosului juvenil, jocului spiritual, relațiilor ce se păstrează în aria bunelor vecinătăți afective. Acești eroi (unii prezenți în mai multe schițe) poartă nume obișnuite (Petrini, Cuc, nea Tilică, Vasile Joia, Vercea), ori exotice, dar cu un anume tîlc botezate (King, Joe Mac, Jasmin, Glow, Ro-Ro-Ro).

În ciuda unor erori de tipar cam violente (vezi p. 42 și 55 !) schițele lui Petre Bokor se citesc cu mult interes. Dintre cele mai izbutite piese ale volumului cităm : Plutire incorectă (în care e vorba despre libera afirmare a personalității umane), Fata care învață îngerii să zboare, Artistul, Voilà de vezi !, Trotineta, Ora închiderii, Black Boy și altele. Petrini, înțeleptul Petrini, fost circar și un posibil destin neoromantic (în ciuda vîrstei sale), frecventează multe din povestirile acestei cărți ; pentru el circul devine un pretext de ancorare în posibil.

Ca observație critică, de care autorul ar putea ține seama în viitor, ni se pare aceea că în proza sa jocul fanteziei atinge uneori limite nedorite, nu în ce privește penetrația sugestiei artistice, desigur, ci în procedeul (voluntar sperăm) de extindere a unor idei prin degradarea logicului.

Dar, cum spuneam, – iată o carte ce trădează nu numai virtuțile unui regizor de film și televiziune, ci și pe acelea ale unui prozator umorist valoros.

ION VELICAN

Din literatura lumii

KURT KUSEMBERG

O ORĂ DE CLASĂ

Profesorul de zoologie punea mare preț pe o predare intuitivă. Din această cauză, aducea mereu cu el, la școală, animalele despre ale căror însușiri și mod de viață urma să vorbească. Un alt fel de director ar fi protestat, probabil, pentru că, după cît se știe, animale vii, mai ales animale sălbatice, pe bună dreptate n-au ce căuta într-o sală de clasă, lăsînd la o parte faptul că în anumite împrejurări ar putea să constituie un pericol pentru elevi. Însă omul, căruia îi era subordonată școala, era și el de părere că învățămîntul trebuie să fie cît se poate de intuitiv. Înainte de a se apuca să predea istorie, obșinuia să se îmbrace într-un costum din epoca despre care vorbea și atîta timp cît se predau dramele marelui Shakespeare, elevii nu-l văzură decît cu chelie și cu o barbă ascuțită. Se înțelege de la sine că el ar fi fost ultimul care să-i fi interzis profesorului de zoologie ceea ce făcea.

Nu prea avem vreun motiv să alegem, din nenumăratele ore de predare destinate zoologiei, pe cea care va urma, pentru că toate lecțiile au decurs cam în aceeași manieră. Dar dacă vrem să fim intuitivi, trebuie să ne decidem să dăm un exemplu și aceasta o și facem prin urmare. Ora despre care relatăm era dedicată ursului.

Elevii știau deja, pentru că învățămîntul se ghida după manual, iar manualul programase chiar acest animal. Nu au fost mirați, prin urmare, cînd profesorul, intrînd în clasă, apăru ducînd de-un lanț, în urma lui, un uriaș urs cafeniu. Unii fuseseră afectați simțitor, pentru că se așteptaseră la un urs alb și au pariat în acest sens, cu mici sume de bani. Cu paguba cea mai mare s-a ales un elev pe nume de Arthur, care pariase tot ce avea, pronosticînd un urs malaiez, gîndindu-se că acesta ar fi mai ușor de manevrat și deci foarte potrivit pentru o sală de clasă. Deoarece în clasă predominau cei care ciștigaseră la pariuri, ursul fu primit cu aplauze prietenoase. Fără să-i pese, el se lungi pe jos, clipind viclean spre elevi.

Profesorul fu vizibil flatat de buna primire de care se bucurase însoțitorul lui. Neștiind nimic despre pariuri, nu-și putu explica de ce anumite animale fuseseră primite cu aplauze, iar altele întîmpinate morocănos. A pus-o pe seama unei interrelații ciudate între om și animal, datînd din vremuri străvechi, iar în timpul său liber lucra la o operă cuprinzătoare, avînd la bază experiențele acumulate cu elevii, pe care profesorul le înregistra, credul. Fericit că tocmai ursul, pe care-l aprecia în mod deosebit, plăcuse elevilor, profesorul luă loc la catedră și dădu curs lecției.

„Înainte de a ne însuși cunoștințe noi despre un anumit obiect" spuse, „ar trebui să ne povestim, pe îndelete, ceea ce deja știm despre el sau ceea ce credem că știm în această privință. Ce știi, Arthur, despre urs ?"

Cel numit nu era prea bine dispus, calculînd chiar în acea clipă pierderile sale. Se sculă indispus și răspunse : „există mai multe feluri de urși : zmeură, căpșuni, agrișe, mure, coacăze". 1)

„Destul !" strigă profesorul. „Aceasta nu e nici folositor, nici spiritual și eu interzic astfel de digresiuni în domeniul botanicii. Noi ne ocupăm aici de zoologie, iar glumele proaste devin o oroare și cine nu știe nimic – mai bine să tacă. Într-un cuvînt : nu merge să vorbești de fructe atunci cînd ai în fața ta un animal viu. Fructele i-ar putea folosi cel mult drept hrană, dar n-au nici o legătură cu ființa sa. Stai jos, Arthur, și pune pe seama răbdării mele faptul că nu te pedepsesc. Tu, Paul, îmi vei putea spune desigur ceva despre urs. Cunoști vreo însușire prin care se deosebește de alte animale ?"

Paul, care nu se putea plînge de pe urma pariurilor, era gata să dea cu plăcere, profesorului, informația cerută. Și dacă nu-i reuși, vina o purta înnăscuta sa lipsă de inteligență.

„Ursul", declară Paul bine dispus, „e comestibil". Acesta era de-a dreptul un răspuns nerod, la care însuși profesorul zîmbi, în timp ce în clasă răsunau hohote de rîs. A rîs și Paul, fără să-și dea seama cum scosese un efect atît de puternic. După ce zgomotele se opriră, profesorul preluă din nou conducerea lecției.

„Răspunsul tău, Paul, nu mulțumește, căci aproape toate viețuitoarele sînt comestibile. Tu însuți ești comestibil".

La aceste cuvinte, ursul, care pînă atunci dormitase leneș, își înălță capul, privindu-l cu atenție pe Paul. Înțelesese oare despre ce fusese vorba ? Oricum ar fi fost : Paul găsi de cuviință să se așeze și să se plaseze astfel, încît elevul din fața lui să-l sustragă privirilor ursului. Dintr-o dată, toată clasa amorți, în mod ciudat, după ce, cu cîteva clipe înainte, fusese gata să izbucnească din nou în rîs. Numai Arthur cel nemulțumit murmura încăpățînat : „scorușe, merișoare, afine", dar vecinul lui îi dădu un ghiont, după care tăcu și el.

Fericit de liniștea neobișnuită, profesorul continuă : „Dacă nu puteți specifica nici o caracteristică a oaspetelui nostru, atunci poate sînteți în stare să-mi spuneți una sau alta din rudele ursului, obișnuit sau cafeniu. Căci, despre el este vorba aici. Ei, Iosif, cum e ?"

Elevul se ridică din bancă, uitîndu-se cu precauție la animalul pe care nu-l luase în seamă și spuse : „În ifiri ursului, cifeniu, există ursul negru și ilți urși, chire știu de iseminei în minuile"

Profesorul înlemni : „Iosif, ești al dracului ? Ce te-au apucat să stîlcești limba noastră ?"

O bună bucată de timp, Iosif tăcu, înainte de a se decide să dea o explicație :

Gingășie (ceramică glazurată)

„Știiții este următoere. Im făcut un piriu și un legămînt să nu irticulez pitru săptămîni primi vochili i ilfibetului. Și mă ijut cu ilti vochili. Mim ce fice. Jurămînt e jurămînt, și nu poiti fi călchit".

„Stai jos", tună profesorul. „Vei plăti scump jurămîntul tău neghiob". Iosif făcu ceea ce i se spuse. Cu figura unui cavaler ce e pus la grea încercare. Contrar așteptărilor, nimeni nu rise. Ceea ce era ca o salvare, cînd, dintr-o dată, un elev ridică brațul.

Toți îl priveau, chiar și ursul. Și profesorul întrebă prietenos. „Ei, Kurt, ce vrei să ne spui ?"

Kurt sări în sus : „Ursul are puteri de urs".

„Bine", îl lăudă profesorul. „E o remarcă grozavă".

Ursul păru a fi de acord, căci cu o singură lovitură distruse cu laba un scăunel din vecinătatea sa. Apoi se ghemui la loc, uitîndu-se cu atenție la băiat.

Kurt se poticni, dar, încurajat de profesor, care dădea afirmativ din cap, continuă. „Dacă ursul e atacat se scoală stînd pe labele de dinapoi".

„Excelent", murmură profesorul, întorcîndu-se urgent spre urs, care însă rămăsese pe jos, probabil pentru că nimeni nu-l atacase. Pe de altă parte, uriașul animal scoase un mîrîit semănînd a aprobare. Plin de mîndrie, elevul etală ultimul său atac : „Ursul", spuse accentuînd fiecare cuvînt, „este un gurmand. Cel mai mult îi place să mănînce miere".

„Dar nu mierea mea !" și Arthur sări în sus, uitîndu-se speriat la dulap, pe care stătea un borcan galben-auriu. „Dacă n-o duc acasă, iau bătaie". Nici nu terminase bine aceste cuvinte și ursul se și sculă, dînd semne de o poftă nestăvilită și se apucă să se urce pe dulap. O măsuță pentru spălat, destinată, de fapt, profesorilor, îl ajută mult în această tentativă. Arthur alergă într-acolo, profesorul îi tăie calea, alți elevi săriră în ajutor, pentru a-l potoli pe acest nechibzuit. Pe scurt, era o învălmășeală de nedescris, folosită de urs din plin. Stînd de-acum pe dulap, se năpusti asupra mierei.

Probabil că gălăgia fu auzită la mare distanță, pentru că ușa se deschise și conducătorul școlii își făcu apariția. Era îmbrăcat în costumul lui Ludovic al XIV-lea, avîndu-se în vedere că preda clasei sale răboaiele Regelui-soare. Înfățișarea sa era atît de majestuoasă încît toți încremeniră. Pînă și ursul lăsă mierea în pace, uitîndu-se neliniștit la noul venit.

„Ce se întîmplă aici ?" întrebă o voce impunătoare.

Profesorul își luă curaj, făcînd un pas înainte : „Executăm, în momentul de față, domnule director, o lecție deosebit de intuitivă. Elevul Kurt a făcut observația justă că ursul brun sau obșinuit ar fi un gurmand și că i-ar place mai ales să mănînce miere. Pentru a adeveri acest lucru, elevul Arthur a pus la dispoziție borcanul lui de miere, adus special în acest scop. Nu-i de mirare, deci, că ursul a profitat îndată de această ocazie, dovedindu-ne cît de mult merită să fie socotit gurmand. Ar sta acolo sus, domnule director, și ar continua să se ghiftuiască, dacă n-ar fi fost tulburat de neașteptata Dumneavoastră apariție".

Ca și cum ar fi așteptat cuvîntul eliberator, ursul continuă să lingă în liniște mierea. Directorul îl privi binevoitor, dădu scurt din cap și i se adresă profesorului :

„Apreciez felul predării Dumneavoastră căci seamănă cu al meu. Dacă vrei să imprimi ceva elevilor, trebuie să li-l arăți. Și Dumneavoastră faceți aceasta cu măiestrie".

În timp ce se îndrepta spre ușă, soneria sună, anunțînd sfîrșitul lecției. Profesorul îl mîmi pe urs să coboare de pe dulap, îl apucă iar de lanț și ieși din clasă. Cam în felul acesta, cu mici diferențe de la animal la animal, se desfășurau de obicei orele de zoologie.

1) În limba germană Beere (fruct) și Bär (urs) sînt omofone.

În românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU
și HORST FASSEL

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXVI

de Dan Nemesnic

La British Museum se află cîteva manuscrise babiloniene care vorbesc despre „coarnele lui Ișter" (Venus), sau despre semiluna planetei. Aceasta însă nu se poate vedea decît cu telescoape puternice. Manuscrisele babiloniene ne vorbesc și de patru sateliți mai mari ai planetei Jupiter. Aceștia, de asemenea, nu se pot vedea decît cu ajutorul telescopului. În legătură cu aceasta, profesorul George Robinson spune : „Există dovezi clare că ei observau patru sateliți ai lui Jupiter, și tot astfel știau de șapte sateliți ai Saturnului". În 1610 Galileu descoperă cei patru sateliți, iar Cassini, Hughens, Herscheli și Bond, între 1655 și 1848, descoperă sateliții lui Saturn. Cum au ajuns atunci babilonienii la aceleași descoperiri cu mii de ani în urmă ? Oare au preluat ei de la vreo altă civilizație dispărută cunoștințele extraordinare ale unei tainice tradiții ? Nu știm și poate nu vom ști niciodată lucrul acesta.

Muzeul de istorie naturală din Londra are un exponat care la prima vedere nu pare a avea nimic deosebit și vizitatorul poate trece pe lîngă el fără să-l bage chiar în seamă. Căci e vorba de un craniu descoperit în Rhodesia de nord, un craniu, am zice, ca toate craniile de acest fel descoperite de bunii noștri antropologi, dacă o anume parte a lui n-ar constitui una din cele mai mari taine ale preistoriei noastre. Să nu mai lungim vorba. Craniul acesta, descoperit într-o peșteră, are în partea stîngă o gaură perfect rotundă, gaură care – după cum s-a constatat – nu poate fi făcută decît de un glonte ! Ca senzația să fie și mai mare, este suficient să amintim că vîrsta acestui craniu depășește 40.000 de ani ! Nu putem crede că pe vremea aceea oamenii aveau arme de foc, și totuși... În muzeul paleontologic din Moscova mai există o relicvă asemănătoare – de data aceasta e vorba de un craniu de bizon – descoperit la est de fluviul Lena, în Iakuția. Vechi de cîteva sute de mii de ani, acest craniu are în osul frontal o gaură perfect rotundă, care, după spusele specialiștilor – ca și în cazul craniului din Rhodesia – nu putea proveni decît de la o armă de foc ! Unii sceptici au afirmat că această deschizătură de glonte s-a făcut în zilele noastre, prin cine știe ce întîmplare, în care, o asemenea relicvă preistorică a ajuns în contact cu un glonte tras dintr-o armă produsă în secolul nostru. Eroare. Specialiștii au constatat sigur că orificiul acela este tot atît de vechi ca însuși craniul străvechiului bizon. Procesul de calcifiere de pe marginile deschizăturii – expertizele de laborator au dovedit-o – exclude posibilitatea unei asemenea întîmplări. Și trebuie să credem în afirmațiile unor specialiști de talia profesorului Flerov, custodele susnumitului muzeu. Totul se oprește însă aici. Mai departe începe domeniul ipotezelor.

Una dintre aceste ipoteze spune că ar fi vorba de anumite explozii în care nenumărate proiectile au atins uriașele animale preistorice. Căci, trebuie amintit, o serie de oase de dinosauri, descoperite în această regiune, dădeau impresia că ar fi fost atinse de asemenea proiectile. O explozie cosmică, extraterestră ori chiar arme de foc adevărate ? Să rămînem totuși în domeniul ipotezelor... și să trecem mai departe. Se știe că, la venirea conchistadorilor, indoamericanii nu cunoșteau fierul. De fapt, însăși civilizația lor era în declin, dar nu despre aceasta e vorba acum.

– VA URMA –

Mapamond

● **Un film despre Anna Pavlovna.** „Acum lucrez cu un grup de cineaști sovietici la un film consacrat celebrei dansatoare. Studiind viața cu totul aparte a acestei femei, am descoperit lucruri interesante. Am stat șase săptămîni la Moscova, pentru colaborarea cu cei de la Mosfilm. Dar tot filmul despre Anna Pavlovna se va desfășura la Leningrad... Ce mă pasionează în cel mai înalt grad sînt costumele femeilor din film. Numai alegerea și executarea lor a durat șase luni. În principiu, începutul filmărilor e fixat pentru februarie, dar cred că vor dura destul de mult, pentru că în afara cadrelor rusești, trebuiesc trase o mulțime de planuri în Japonia, India, la Paris". (Fragment dintr-un interviu acordat de regizorul englez Michael Powell revistei franceze **Cinema '77**). ● **O nouă apariție editorială a lui Gaëtan Picon.** Editura Skira a publicat acum cîteva luni noua carte a lui Gaëtan Picon, **Journal de surréalisme.** Aceluiași fenomen artistic i se consacră și volumul lui W. Rubin, apărut la Seghers, **L'art dada et surréaliste.** ● **Premiul Jean Epstein pe 1976,** premiu instituit acum doi ani, o dată cu prima ediție a Festivalul de la Paris, a fost acordat lui Dominique Fernandez pentru cartea inspirată de personalitatea lui Eisenstein. ● **Revista „Galerie jardin des arts"** a inițiat un festival internațional al filmului de artă. Din cele 40 de filme selectate, 10 au fost distinse cu premii. Marele premiu al juriului și – lucru nemaiîntîlnit ! – al publicului a fost decernat lui Jean Louis Fourme pentru filmul „Egon Schiele", iar premiul special al juriului – și din nou, coincidență, al publicului – a fost conferit lui Jack Hazan pentru lung-metrajul dedicat pictorului englez David Hockney.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 3 martie 1977 ● nr. 9 (471) 8 pag. 1 leu

Expoziție omagială 1907

Marile repere istorice ale poporului român constituie o permanentă sursă de inspirație pentru creația plastică. Solidari cu năzuințele maselor, avînd în inimă răsunetul luptei lor pentru dreptate socială și pentru făurirea unei vieți luminoase, artiștii noștri încorporează trecutul și prezentul într-o viziune globală, străbătute de un amplu suflu patriotic și militant. Această idee se desprinde cu pregnanță din expoziția omagială de artă plastică : „70 DE ANI DE LA RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI DIN 1907", deschisă la Galeria Bastion, în organizarea Comitetului de cultură și educație socialistă al județului Timiș, cu sprijinul Muzeului Banatului.

Pe panourile sălilor încăpătoare, nume reprezentative ale istoriei picturii și sculpturii românești se asociază cu acelea ale unor valoroși artiști contemporani, dintre care o bună parte aparținînd plaiurilor bănățene, strîns unite prin claritatea concepției și prin forța mesajului.

Atmosfera vremii răscoalelor este evocată în aspecte tematice cuprinzătoare, în genuri și tehnici variate : portrete de țărani, pe fețele cărora suferințele sînt dominate de dîrzenie și demnitate (Octav Băncilă, Rudolf Schweitzer-Cumpănă, Ion Isac, precum și Oscar Hahn, Gál András ș.a.) portrete compoziționale (Diodor Dure), peisaje rustice grave (Camil Ressu, Ștefan Popescu), compoziții și naturi statice (Corneliu Baba, Julius Podlipny). Pe firul roșu al înaintașilor răzvrătiți (Doja, Horia, Cloșca) se înscriu lucrările lui Romul Ladea, Orgonás András, Franciso Ferch, Ciprian Radovan, Angela Brădean-Popa etc.

Un spațiu vast al expoziției reflectă lumea satului nou, în care energiile trezite la viață după Eliberare sînt angajate în efortul construcției socialiste. Schimbările din viața țăranilor (cooperativizarea, mecanizarea agriculturii, electrificarea, participarea intensă la activitățile culturale) sînt oglindite fie pe linia tradiției picturii noastre (Dumitru Ghiață, Rodica Maniu, Ștefan Szönyi) fie prin mijloacele stilistice ale unui limbaj plastic înnoit sub semnul sintezei

DELIU PETROIU

(Continuare în pag. 6)

DIODOR DURE :

„Consemnarea răscoalei țărănești"

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. Luca Stanciu

MEDIC PRIMAR, ȘEF DE SECȚIE AL CLINICII MEDICALE ASCAR

— Tovarășe profesor, înainte de a cunoaște activitatea cardiologului Stanciu, cititorii, din curiozitate, vor vrea, probabil, să cunoască și cîte ceva din existența omului Stanciu. În ce mediu social-uman, așadar, ați venit pe lume ?

— În casa unui învățător de țară. Tatăl meu era un dascăl harnic dar și iubitor al artelor. Al muzicii. Cînta la vioară. Încropea coruri cu copiii satului. Fiind băiat orfan de la 4 ani, într-o casă cu alți patru copii, tata a deprins de mic munca și dăruirea spre o cauză, fiind și unicul susținător al familiei. A lucrat de mic la o tipografie, apoi, cu mari sacrificii, și-a făcut școala normală.

— A fost el omul care să vă creeze, de copil, un eveniment fermecător de care să vă amintiți mai tîrziu ?

— Cele mai atrăgătoare, pentru mine, erau vacanțele, cînd ni se creau, și mie și sorei mele, mai tîrziu ajunsă tot învățătoare ca și tata, momente de frumoasă comuniune sufletească de către părinți. Vocea plăcută a mamei, de altfel, o femeie minunată, vioara tatei creau acele adevărate seri de muzică pentru noi, copiii. Îmi aduc însă aminte de un anume moment cînd, pe la zece ani, tata mi-a cumpărat un microscop cu o lentilă, de unde picura pe o lamelă parafină, putînd citi astfel polenul unei aripioare de fluture sau sporangii unei ferigi. A fost un eveniment în viața mea de copil. El mi-a ținut trează preocuparea pentru inițierea în știință, de mic, fiind un început, după cum, de la mama, o vrednică moașă de țară, care a adus, în treizeci de ani, sute de copii pe lume, am deprins primele amănunte de medicină ca și atașamentul continuu pentru suferința umană.

— Ce amintiri v-au marcat anii de studențe ?

— Eram în plin război cînd am intrat student, întîi la medicina

veterinară, apoi, transferat la medicina umană. Aveam colegi care plecau pe front, pierind acolo, după cum și alții erau dați dispăruți. Era un sfîrșit de lume și un început. Iașii erau distruși, Medicina din Cluj, mutată la Sibiu. Atunci am poposit aici la Timișoara, la proaspăta facultate de medicină ce lua ființă în 1945. Am fost, așadar, prima serie de adevărat pionierat.

— Și cum a fost acel început ?

— Noi am ocupat primii clădirile, am înzestrat cu paturi căminul, ne cream laboratoarele de anatomie aducînd pentru disecții, cadavrele unor degradați sociali, morți prin spitale, vagabonzi și pierduți ai soartei, loviți de bolile războiului, tifosul sau febra recurentă. De fapt, alături de primii noștri profesori, și noi luam parte la nașterea acelui institut.

— Ce dascăli ați iubit, în acel început greu. Și de ce i-ați iubit ?

— În primul rînd, pe acel minunat profesor care a fost Iagnov. Cursurile sale de anatomie rămîn de neuitat, făcînd să se umple amfiteatrul încît, dacă întîrziai puțin, nu mai găseai un loc. A fost apoi profesorul Menkes și conferențiarii Miletici, Metz și Brînzeu. Dar, ceea ce a fost impresionant a pornit, de la faptul că și ei, dascălii, ca și noi, studenții lor, locuiau în aceleași condiții grele și precare, pe la gazde, prin mansarde insalubre, creîndu-și cu greu condițiile de muncă și viață. Dar, peste toate, elanul acelor suflete, unit cu elanul nostru, al tinerilor, a învins vicisitudinile lăsate de război. Mai cu seamă că ni s-a dat și sprijinul extraordinar al statului care, prin persoana primului ministru, Dr. Petru Groza, om minunat, generos și îndatoritor, dorea să înalțe neapărat și în partea de vest a României un lăcaș al științei medicale românești.

— Privind în urmă, ce vi se pare hotărîtor în cariera dv. de-atunci, de tînăr medic ?

— Hotărîtor mi se pare exemplul acelor mari dascăli ai noștri. De pildă, profesoara mea de medicină internă a fost Ana Aslan.

Convorbire realizată de
ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

Luptele seculare ale țărănimii noastre

În istoria existenței milenare a poporului român, țărănimea a reprezentat — pînă la apariția și afirmarea clasei muncitoare, ca o clasă pentru sine — cea mai importantă forță socială a progresului. „Lupta de clasă a țărănimii, a maselor populare — **se arată în Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism** — a constituit factorul fundamental al tuturor transformărilor sociale, a înaintării poporului nostru pe calea progresului economico-social și a eliberării."

Într-adevăr, încă marea răscoală țărănească de la 1437, care a avut un pronunțat caracter antifeudal, a dovedit capacitatea de luptă a țărănimii răsculate, gradul de conștientizare al revendicărilor economice și politice, cuprinse în actul juridic numit „Înțelegerea de la Bobîlna", de organizare a luptei sale. Pentru prima dată, în istoria luptelor antifeudale, la 1473, țăranii obțin dreptul de a avea adunarea lor anuală reprezentativă — primul parlament al țăranilor. Dar și pînă atunci și mai ales în secolele care au urmat — așa cum se subliniază și în Programul P.C.R. — țărănimea a constituit forța principală a armatelor multor conducători de oști, care au înscris pagini de înălțător eroism în lupta împotriva dominației străine. Figurile legendare ale lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și ale altor domnitori, care au dobîndit mari victorii în fruntea oștilor române vor rămîne de-a pururi în conștiința poporului nostru, în istoria patriei.

Țărănimea s-a afirmat cu putere, ca o clasă socială revoluționară, în războiul țărănesc de la 1514, condus de Gheorghe Doja, marele luptător ; în răscoalele de la 1738—1739, 1754, în marea răscoală de la 1784, condusă de Horia, Cloșca și Crișan. Toate acestea constituie pilde nepieritoare ale hotărîrii cu care țărănimea s-a ridicat împotriva asupririi sociale și naționale, pentru o viață mai bună și mai dreaptă.

Țărănimea a fost forța socială de bază în revoluțiile de la 1821 și 1848, în făurirea Unirii de la 24 ianuarie 1859 precum și în războiul din 1877, pentru cucerirea deplină a independenței de stat a României, în toate momentele decisive pentru destinele poporului nostru. Din păcate, burghezia și moșierimea i-au hărăzit, și după 1878, aceeași viață de mizerie și privațiuni economice și politice. Modificarea, în defavoarea țăranilor, a legii învoielilor agricole din 1866, a făcut ca la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX-lea obligațiile țăranilor față de moșierime să crească, iar gradul de exploatare, prin intermediul arendașilor, să ajungă la maximum. Mărirea arenzii, de la 20 lei falcia, la 80 și chiar 120 de lei, a umplut paharul suferințelor. A fost de ajuns o scînteie pentru ca, în februarie 1907, să izbucnească, în comuna Flămînzi din județul Botoșani, una dintre cele mai mari răscoale de la începutul secolului al XX-lea. În cîteva săptămîni, răscoala a cuprins toată Moldova, trecînd, la jumătatea lunii martie, în Muntenia și Oltenia, unde a căpătat un caracter mai organizat. După ce au dat foc conacelor și au împărțit cerealele și vitele, țăranii răsculați s-au îndreptat spre orașe, pentru a se răfui, acolo, cu moșierii și arendașii refugiați, pentru a-i obliga să semneze legea învoielilor agricole, să reducă din obligațiile financiare, să consimtă împărțirea pămîntului. Documentele vremii consemnează acțiunile de solidaritate ale muncitorilor de la Pașcani, ale mărginașilor de la Galați, ale muncitorilor de pe Valea Prahovei. „Erau — **așa cum se subliniază în Programul partidului** — zorii alianței muncitorești-țărănești ce avea să devină cea mai puternică forță socială și politică a societății noastre".

Atunci, în 1907, moșierimea și burghezia și-au dat mîna și au trecut la înăbușirea sîngeroasă a răscoalei. S-a tras cu tunurile, au fost distruse sate și comune, au fost împușcați peste 11.000 de țărani iar alți 10.000 au fost arestați, bătuți și condamnați la ani grei de închisoare. Cu tot acest final dezastruos, răscoala țăranilor de la 1907 a avut profunde implicații social-politice și economice, scoțînd în relief necesitatea imperioasă a lichidării puternicelor rămășițe ale relațiilor de producție feudale existente în agricultura României, a rezolvării democratice a problemei agrare, a făcut cunoscut că țărănimea era o forță socială puternică, capabilă de mari fapte revoluționare, dovedindu-se, încă o dată că, în noile condiții istorice, numai în alianță cu clasa muncitoare putea să-și realizeze visul de veacuri, de a fi liberă și stăpînă pe pămîntul său.

După sfîrșitul primului război mondial și făurirea unității statului național, România a intrat într-o nouă etapă a dezvoltării sale istorice. În fața avîntului revoluționar se puneau sarcini noi, legate de transformarea democratică a societății românești. Cel care și-a asumat această înaltă sarcină a fost Partidul Comunist Român. Desfășurîndu-și activitatea în condițiile grele de ilegalitate, P.C.R. a reușit să ridice lupta clasei muncitoare, a aliatului său principal — țărănimea muncitoare, a tuturor forțelor democratice, progresiste la sarcinile națiunii române de apărare a libertăților democratice, ale independenței și integrității teritoriale a statului nostru, amenințate de fascism.

Victoria insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste, din august 1944, cucerirea puterii politice și instaurarea regimului democrat-popular, la 6 martie 1945, înfăptuirea democratică a reformei agrare, trecerea, în martie 1949, la cooperativizarea agriculturii, au dus la eliberarea definitivă a țărănimii de sub exploatarea moșierimii, la transformarea ei într-o clasă nouă, omogenă, deplin stăpînă pe pămîntul său și roadele muncii sale.

Uriașele transformări, pe care socialismul le-a adus în viața satelor și comunelor, sînt configurate tot mai mult de starea materială și spirituală înfloritoare ce le caracterizează. Înnoite din temelii, satele și comunele din țara noastră beneficiază de o largă rețea de instituții de învățămînt, cultură, asistență medicală, unități comerciale și de prestări de servicii, de avantajele electrificării, a creditelor acordate de stat pentru construirea de noi edificii culturale și de învățămînt.

Este semnificativ faptul că, în anul în care aniversăm șapte-zeci de ani de la răscoala din 1907, poporul nostru sărbătorește împlinirea a cincisprezece ani de la încheierea cooperativizării țării. Florilegiul viu adus de țărănimea muncitoare de azi în amintirea celor 11.000 de oameni care au căzut în „primăvara zăpezilor însîngerate" este munca fără preget, care stă la baza marilor înfăptuiri revoluționare obținute de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, pe drumul, neabătut, al construcției socialismului și comunismului în patria noastră.

GH. I. OANCEA

Zoe Dumitrescu-Buşulenga

EMINESCU – CULTURĂ ŞI CREAŢIE

Editura Eminescu 1976

O nouă interpretare privindu-l pe Eminescu, după marea sinteză a lui Eugen Todoran şi după îndrăzneaţa exegeză a lui Ion Negoiţescu, ca să le amintim doar pe acestea, încearcă Zoe Dumitrescu-Buşulenga, care a mai avut o dată curajul să scrie despre viaţa poetului cînd exista inegalabila **Viaţă** a lui Călinescu. Şi această nouă carte, urmînd după secţiunea **Eminesciana** din volumul **Valori şi echivalenţe umanistice** (1973), de unde şi împrumută cîteva studii, este tot un act de curaj. Iată ce spune autoarea despre volum : „Gîndesc altfel, acum, pe Eminescu şi n-aş mai îndrăzni, niciodată, să-i mai dedic nici măcar o biografie romanţată, cum am făcut acum douăzeci de ani. Aş îndrăzni să-l gîndesc, acum, într-o perspectivă deosebită – a unui Eminescu integral, care se regăseşte în fiecare fragment. Pentru că în fiecare fragment, Eminescu se ilustrează total, cu uriaşa lui propensie spre unitate de viziune asupra lumii şi universului" (**Convorbiri literare**, nr. 1/1977).

Scopul mărturisit al cărţii este această perspectivă structurală în jurul căreia se concentrează studiile din secţiunea **Universul motivelor**, după convingerea exprimată ferm : **„Dialectica acestui bun demers intelectual, critic sau creator, surprinde în particular generalul, în fragment sau parte, totalitatea, precum în cea mai mărunţită diversitate, unitatea".** În această răsfrîngere se urmăresc mitul pădurii, metafora mării, a domei şi melancoliei, lumea anirică etc. Toate aceste delimitări nu sînt neapărat noi, dar sînt urmărite cu grijă şi limpezite, în măsura în care se pot clarifica. După o întreagă carte, **Metafora mării în poezia lui Eminescu,** scrisă de Ion Dumitrescu (1973), ar fi fost greu să se urmărească doar „motivul". Exegeta, conştientă de acest lucru, recurge la altă metodă. Despre motivul eminescian al mării vorbeşte pe două pagini, în timp ce celelalte şase sînt rezervate viziunii lui Ion Pillat şi Lucian Blaga, privind elementul marin, probabil pentru a sublinia o altă idee pe care o urmăreşte. Procedeul se repetă şi-n cazul melancoliei, lipsind din păcate în mitul pădurii şi-n altele.

În partea a doua a cărţii se glosează pe marginea prozei, a **Florii albastre,** a **Odei în metru antic** şi evoluţia unor mijloace lirice. Ultima secţiune, **Confluenţe,** cuprinde două studii de literatură comparată **(Shakespeare în viziunea lui Eminescu** şi **Eminescu şi Hölderlin)** şi moştenirea eminesciană la poeţii transilvăneni.

Cartea se doreşte un permanent dialog cu Eminescu, omul de cultură şi poetul, cu un Eminescu mereu actual, contemporanul nostru, a cărui umbră continuă să plutească, direct sau indirect, deasupra culturii şi literaturii noastre. Căci există implicate în această carte alte două mari idei : actualitatea şi continuitatea eminesciană. La care, dacă am înţeles bine lucrurile din tehnica utilizată, trebuie să adăugăm o a treia, nemărturisită, dar prezentă şi ea : folosirea mai ales a postumelor. De unde convingerea, fie a acceptării demersului întreprins de Ion Negoiţescu, fie, mai probabil, demostrarea valorii postumelor, fără a face prin aceasta inversarea dintre ele şi antume. Perspectivă deschisă deoltfel de Călinescu. Alături de prima idee urmărită, a părţii ce oglindeşte întregul, toate aceste interogaţii primesc răspunsuri limpezi, poate prea limpezi pentru modernitatea noastră, sporindu-ne înţelegerea.

Poate că uneori demersul exegezei se opreşte la mijlocul drumului. Deoarece în multe metafore sau motive eminesciene continuitatea este mult mai adîncă. Dacă este sesizată în motivul mării şi melancoliei, în **Mitul pădurii** nu există nici o trimitere. Ar fi fost suficientă amintirea poemelor **Gorunul, În Munţi, Haiducul,** a lui Blaga ca să se poată arunca o punte pînă la poeţii contemporani. Acelaşi lucru în legătură cu visul, după cum trimiterea la Sadoveanu în **Motivul istoric,** deşi exactă este insuficient dezvoltată. **Hyperionul românesc** are numeroase interpretări trecute cu vederea, după cum nu se aminteşte nici apropierea pe care Manolescu o face cu Ion Barbu, văzînd în **Riga Crypto** un **Luceafăr** cu rolurile inversate. Nici actualitatea lui Eminescu nu este decît schiţată. După cum, în legătură cu fragmentul, Blaga a făcut interesante consideraţii în **Despre conştiinţa filozofică.** O ultimă observaţie în legătură cu repetarea unor versuri. Aceleaşi versuri din **Muşatinii şi codrul** se citează la pp. 22, 32, 51, 72. Altele la pp. 10 şi 42, pp. 71 şi 75.

Cea mai interesantă şi cea mai îndrăzneaţă din ideile enunţate în această carte este apropierea dintre cele două mari personalităţi creatoare, dintre poetul Eminescu şi gînditorul Blaga, atunci cînd verifică teoretizările ultimului prin versurile celui dintîi. Citînd două versuri din **Memento Mori** exegeta arată că poarta solară era mijlocul de comunicare între transcendenţă şi imanenţă, **„trăsătură specifică spiritualităţii româneşti (pe care o va explicita mai tîrziu în filozofia spaţiului mioritic Lucian Blaga)".** În aceeaşi ordine de idei vorbeşte de spiritualitatea noastră arhaică şi amintirea paradisiacă, în opoziţie cu „pecetea demoniacului". O trimitere la cunoaşterea paradisiacă şi cunoaşterea luciferică se impunea. Iar „interdicţiile de cunoaştere" amintesc „cenzura transcendentă", concept central în viziunea blagiană. Stăruind pe această cale exegeta ar fi atins rezultate surprinzătoare. Ştim că Blaga a salutat cu satisfacţie încercarea lui Pompiliu Constantinescu de a aplica unele din teoretizările sale privind matricea stilistică românească, poeziei argheziene. Iarăşi ştim că Blaga a făcut numeroase trimiteri la Eminescu, amintite de autoare. Ar fi fost şi mai mulţumit dacă ar fi ştiut că unele din conceptele principale ale sistemului pot fi verificate şi întărite în şi prin poezia lui Eminescu.

Cartea Zoei Dumitrescu-Buşulenga este plină de sugestii, de unele idei îndrăzneţe, alături de altele, de mai veche circulaţie tratate însă într-o perspectivă proprie.

ION MAXIM

Cronica literară

ECHINOX

Între numele ce şi-au făcut „educaţia literară", la **Echinox, Horia Bădescu, Dinu Flămînd, Ion Mircea, Petre Poantă, Adrian Popescu** au apărut în ultima vreme în librării cu cărţi bine întemeiate ; o generaţie de scriitori pentru care cultura nu e vorbă goală nici pregătirea filozofică, un mijloc de a epata. Semnificativ, în acest sens, ALTOIURI de DINU FLĂMÎND, titlul însuşi sugerînd opţiunea pentru concept. **Merele,** poezia artă-poetică, prelucrează imaginea **Mirabilei seminţe,** în ritmuri năvalnice, aparţinînd unei dezlănţuiri vitale frenetice **(„Să intri deodată la ele cu teamă / din frigul de-afară, cum intri în riu / cum mergi într-o mare mulţime de oameni, / s-alegi apoi mărul cu numele nordic / în care se-aud boabe negre de grîu. / Să mîngîi atîtea grădini mătăsoase / grădini care stau într-un măr, în mormînt / şi poate un simbure, flacără neagră / în palmele tale să-şi afle pămînt. / / Cum simţi un vînt putred venind peste mare / ai vrea sub cămaşa ta să le ţii, / ai vrea să te-mbraci într-o holdă de mere / cum trupul se-mbracă din noapte în zi. / Cum trupul se-mbracă încet într-o moarte / în casa aceasta clădită pe mere / din care ai noştri dispar rînd pe rînd / în umedul vînt care urcă din mere")** dar şi unei lirici a pre-simţirilor.

Merele sînt pentru poezia lui Dinu Flămînd elemente fundamentale, cum erau pentru primii gînditori pămîntul, apa, aerul, focul (primul volum al poetului se numea **Apeirion**). Din „mere" elemente primordiale ale naturii rurale se împlinesc conture, ce devin, la rîndul lor, **semne :** reale, transcendentale, ale existenţei în lume, ale trecerii, ale permanenţei. **Merele** sînt date ale cosmosului, jaloane ce fac familiar un spaţiu infinit. Poezia este, sub măşti comune, a ceremoniilor cosmice : **„Şi iată întinsă pe rînduri de meri / linia frontului, pînă spre nuc ; / undeva ionatanul cel scund sparge frontul, / iată agioane ude sub lapoviţă, / o escadrilă întreagă lipită de prun. / / Aşa îmi predai tu istoria / în anii aceia de tulburi speranţe, / în anii aceia abia altoiţi pe seve bătrîne /. / Ieşeam cu altoiuri atunci primăvara / cu aşchia spaimei încă sub unghie / şi coaja bătrînă primea noi mlădiţe / şi rana de măr o stringeam într-o sîrmă. / / Cu vremea şi fierul se-ngroapă sub coajă / şi coaja se vindecă-ncet peste fier, / cu vremea va creşte şi creanga cea nouă / iar merele mărului fi-vor străine".**

Amintirile ar fi lumea matrice pe care se **altoiesc** cuvintele ; **Georgicele** lui Dinu Flămînd sînt, mai întîi, poemele unui **timp** al satului românesc. (Propun o paralelă didactică : primele versuri din **Cartea I** a **Georgicelor** în traducerea lui D. Murărăşu : **„Cum la un bun seceriş, s-ajungi, sub ce zodii a bine / Brazda să-ntorci şi să legi, o Mecena, de ultimii tovarăşi / viţa, ce grijă cuvine-se boilor, turmei, cînd gîndu-ţi / Este s-o ai, iscusinţa ce-ţi cer stringătoarele-albine, / Iată de-acum ce-oi cînta").** Nu însă atît **Muncile ogorului,** cît a exista în această zare cosmică, interferenţa între eternitate şi efemer, prozaic şi poetic traduc intenţiile formulate de titlu. Observăm, deci, în poezia lui Dinu Flămînd un strat omagial, ca în aceasta **Toamnă transilvană : „Beam laptele din ceaşcă îngheţat / şi ne trosnea în fălci şi ne frigea, / mama intra în casă ca un nor / din bruma dimineţii. În fereastră / muntele cu mesteceni pilpîia. / Leşeam să căutăm în iarba rece / mere de aur, vîntul ne smulgea / suflarea caldă către munţi. Din clopot / duminica încet se răsfira".** Omagiat în acest regim vitalist, aici, este Ioan Alexandru, confrate cîntăreţ ; o tehnică a distanţării, a rarefierii există însă la Dinu Flămînd, autor ce sublimează (se pot face apropieri de Petre Stoica) sentimentul apartenenţei. Alternanţa dintre lumea concretă, palpabilă (mai exact : dintre imaginea concretă a acestei lumi) şi ficţiune, altfel spus, alternanţa dintre lumea copilăriei (purtătoare de poezie) şi conştiinţa maturităţii (luarea în posesiune a acestei lumi) alcătuieşte însăşi substanţa poemului. **Altoirea,** gest fundamental, trans-scriere, înţelegere lumii de altădată, ca sistem de semne, reprezintă un demers liric original al unui poet de autentică sensibilitate şi cultură ; cuceririle altor mari poeţi pot fi însă întrevăzute : **„Uneori sora noastră duce mîncare la ciine / şi el o duşmăneşte, încordat peste pradă ; / primejdie este să te apropii, o ură familiară / îl ţine cu noi, Ce uşor ne va da / în curînd prietenia ! / / Iar crinul străluceşte ca dintele ciinelui / şi violenţa aromei sale ne înspăimîntă – / o atingere doar să cutezi între lujeri, / vei purta multă vreme polenul în pori. / Ne răbdăm în tăcere. Ar fi timpul să spunem / cine continuă totul aici şi coseşte / fineţele, mai departe, / cine altoiuri noi va aduce în vechea livadă : / adolescenţa noastră a-mbătrînit. / / Uneori vin aceste seri. Aşteptăm / tîrzia noastră, promisa noastră-mplinire".** Altoiuri (vezi Voiculescu : **Sonetul CLVI** (2) : **„ii altoiesc din mine puterea gînditoare),** cuvinte-surpriză, versuri-surpriză, discurs liric surpriză tinzînd, aluziv, către o **altă** dimensiune decît cea, care, paşnic, se anunţă. **Legăturile,** trecerile de pe terenul realelor sînt făcute de un poet ce ştie a păstra versul proaspăt.

Uneori, Dinu Flămînd repetă experienţele lui Ştefan Aug. Doinaş din **Poeme** : invazia cuvintelor necunoscute, stranii, venind parcă din matca originară a Zicerii, îi prilejuieşte exerciţii de virtuozitate. Există şi poeme orfice, precum **Iarna cu fulgere : „Sufletul presimţea o iarnă adîncă / fulgeră însă în cer, e o vară bolnavă / soarele galben se scurge pe ziduri / vorbele tale-mi aduc o durere neaşteptată. / / Am să ies în grădină cu un braţ de altoiuri / merii se umflă de-o sevă tulbure" ...**

Prin Doinaş se simte vocea lui Hölderlin, dar şi pulsul unui Cosmos în expansiune ; distanţările prin **poezie** fac din **evenimentele** zilnice ritualuri ale eternităţii.

C. UNGUREANU

Instantanee

Mersul şi vorbitul

Deprinse la aceeaşi epocă a vieţii, mersul şi graiul sînt mai solidare decît se bănuie şi, îndeobşte, se cunoaşte ... Astfel, nu doar picioarele, şi gura „umblă", „merge" ..., precum nu doar aceasta, ci şi acelea pot să „se bîlbîie", să „se împlieţească" ..., iar în unele maladii, pentru a da numai acest exemplu de ordin patologic, centrul vorbirii şi organele locomotorii sînt dimpreună afectate.

Desigur, se remarcă, din capul locului, faptul că picioarele, la dans şi în balet, precum şi, mai cu seamă, pe luciul patinoarelor, par să înscrie tot felul de semne, să scrie pur şi simplu ori, baremi, să „vorbească" – ceea ce unui Radiguet, să zicem, o să-i inspire un graţios concetto : „Patineur, la glace est rompue / (En belle anglaise copiée, / Ma poésie, avec ses pieds)", iar lui André Breton, această „laudă" : „Ma femme aux pieds d'initiales" ... Şi nu e de mirare că despre d-şoara Sallé s-a putut spune, în „suta optsprezece", – o ştim din Berenice a lui Edgar Poe — „que tous ses pas étaient des sentiments" ! Numai că faimoasa d-şoară era chiar dansatoare, în care calitate avea să-mpartă cu o alta, nu mai puţin faimoasa Camargo (cea evocată-n treacăt de Verlaine, într-una din Serbările-i galante), această glorie inefabilă a paşilor — în, baremi, ditirambul acesta de Voltaire : „Ah ! Camargo que vous êtes brillante ! / Mais que Sallé, grands dieux, est ravissante ! / Que vos pas sont légers et que les siens sont doux ! / Elle est inimitable et vous êtes nouvelle ; / Les nymphes sautent comme vous / Et les Grâces dansent comme elle !"

Dar nu despre dans e totuşi, aici, vorba (1) ; ori este, numai întrucît, prin dans – spunea Diderot –, ajungi „să ştii să umbli" ... Cum, însă, dansul e un soi de absolut al mersului, tot astfel cum, faţă de proză, pentru „puriştii", e poezia (să nu uităm că versurile au, ele însele, picioare (2) iar, citeodată, şchioapătă !), analogia proză – mers, cu superlativul ei poezie – dans, are să-i dea lui Valéry prilejul să scrie una dintre paginile-i cele mai subtile (3). Să mai adăugăm că însuşi autorul Naşterii tragediei, peripatetician convins acesta, în sensul că respinge, ca nulă şi neavenită, orice idee ce nu este un fel de dar firesc al mersului, închipuie şi „prooroceşte" dansul, pe coala de hîrtie, al peniţei ..., iar Blaga ni se destăinuie că, între altele, închină, pe zi, cîteva ceasuri „... plimbărilor cu rază întinsă. Mersul subt zare largă mă ţine într-o stare prielnică plăsmuirii poetice. Creez de preferinţă în ritmul pasului".

Şi fiindcă tot l-am amintit pe Blaga, în propria-i Antologie de poezie populară citeam cea mai frumoasă – poate – metaforă a mersului, a celui „caligrafic", plină de tot fiorul neştiutorului de carte faţă cu miracolul care e scrisul :

... Aşa merge de frumos,
Gîndeşti că scrie pe jos.

(1) ... cum n-ar prea fi nici despre scris, dacă el, scrisul, n-ar fi, pentru noi, atît de anevoie disociabil de vorba ca atare.

(2) De-altminteri, sensul fizic, concret, evocînd „mersul" e, încă, limpede în nu puţini din termenii care privesc versificaţia, precum : **dactil** (din gr. **dactylos** „deget"), **troheu** (din gr. **trokhaios** „alergător", din **trokhos** „goană") şi celelalte ...

(3) O reproducem, în traducerea lui Ion Pillat (Cf. **Portrete lirice,** „Cugetarea", p. 106-107) : „Mersul ca şi proza are întotdeauna un obiect precis. E un act îndreptat spre vreun obiect cu scopul să-l ajungem. Sînt circumstanţe actuale – natura obiectului, nevoia mea de dînsul, puterea dorinţei mele, starea trupului meu, starea terenului — care poruncesc mersului ce 'tempo' va avea, care îi hotărăsc direcţia, iuţeala şi sfîrşitul. Toate proprietăţile mersului decurg de la aceste condiţiuni ale momentului şi care se împletesc **numai o dată** în fiecare ocazie (...).

Dantul e cu totul altceva. E desigur un sistem de acte, dar care îşi poartă finalitatea în ele înseşi. Dantul nu merge nicăieri. Chiar dacă urmăreşte ceva, nu e decît un obiect ideal, o stare, o voluptate, o nălucă de floare sau vreo răpire a propriei sale fiinţe, un extrem de viaţă, o culme, un punct suprem al existenţei. Dar oricît de deosebită ar fi de mişcarea utilitară, notaţi această observaţie esenţială, deşi de o simplicitate infinită : **dantul întrebuinţează aceleaşi membre, aceleaşi organe, oase, muşchi, nervi ca mersul însuşi.**

E exact la fel cu poezia care face uz de aceleaşi cuvinte, de aceleaşi forme, de aceleaşi sonorităţi ca şi proza".

ŞERBAN FOARŢĂ

Cenaclu

Marţi, 1 martie şedinţă consacrată „mărţişorului", deci începutului de primăvară – marcat aici, prin debuturi poetice, în cenaclul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara şi al revistei Orizont. Au citit din creaţiile lor elevii : CAMELIA-LILIANA LOBONŢ, IOAN RAIN şi DELIA STRĂUŢ. Lucrările şedinţei au fost conduse de poetul ANGHEL DUMBRĂVEANU. Referent – AUREL TURCUŞ.

Aprecieri asupra poeziilor citite : **Referentul : Creaţiile** celor trei elevi denotă o atitudine gravă a acestora în faţa problemelor esenţiale ale vieţii. La versurile Cameliei Lobonţ e apreciabilă severa disciplinare prozodică. În poeziile lui Ioan Rain este prezent sentimentul unui balans dialectic între împlinirea şi neîmplinirea stărilor sufleteşti. Ideea poetică a celor mai reuşite poeme ale Deliei Străuţ este consolidată sub cupola unei imagistice baroce ... În încheiere, referentul îşi exprimă încrederea în evoluţia literară a celor trei tineri poeţi. C. UNGUREANU : „Aceşti tineri poeţi sînt nişte promisiuni certe. La Camelia Lobonţ este un ton poetic destul de unitar. Un sunet de autentică poezie. După ce relevă reuşitele poeziei lui I. Rain, criticul C. Ungureanu îi recomandă să evite gesticulaţiile poetice, să înlăture unele cuvinte, false conducătoare de poezie, să preîntîmpine pericolul edulcorării. În poezia Deliei Străuţ este o dezordine sentimentală, care, uneori, are o finalitate artistică alteori, nu. MARCEL TURCU – Cei trei poeţi au o sensibilitate cu care se poate alegoriza. Tentaţia versului absolut, către sentinţă, la aceşti poeţi, este un cîştig. Neîmplinirile acestor poezii constau în faptul că nu sînt expresia unei anumite vîrste n-au un univers poetic specific. N. ŢIRIOI – după ce ripostează la unele afirmaţii ale lui M. Turcu, arătînd că se pretinde prea mult de la aceşti foarte tineri poeţi,îşi manifestă adeziunea pentru poezia Cameliei Lobonţ. Ştie să descopere taina lucrurilor din jur ... ŞERBAN FOARŢĂ, discută despre pecetea originalităţii tînărului scriitor, despre aventura personală literară, strict încorporată în creaţie, cu toate riscurile care încap în ea. ION ARIEŞANU nuanţează ideea privitoare la originalitatea literară a unei generaţii, în raport cu alta. Referindu-se apoi, la cei trei poeţi afirmă că „aceştia trebuie să-şi creeze un ton specific. MIRCEA ŞERBĂNESCU – Şedinţa de azi a fost una din cele mai serioase şi profunde şedinţe, pe tema generaţiei de scriitori, de mîine. S-au ridicat probleme foarte importante în privinţa personalităţii debutanţilor. Sîntem cu toţii de acord că în poeziile citite există multe frumuseţi. Dar autorii de faţă trebuie să se individualizeze mai pregnant. ANGHEL DUMBRĂVEANU – Cei trei poeţi sînt într-adevăr înzestraţi cu calităţi deosebite. Un adevăr care s-a spus aici este acela că această poezie nu ne relevă o experienţă personală. E necesar ca ei să fie implicaţi cu viaţa lor în ceea ce scriu ... Nu trebuie să scrie o poezie de cabinet. Trebuie să apară în poezia lor mesajul acestui timp şi al acestui loc. Poeţii discutaţi azi sînt talente autentice remarcabile.

În încheierea şedinţei au citit poezii : GIORGINA DALEA, ION MONORAN, ADRIAN DERLEA, ALTER EGO, TRAIAN ABRUDA şi ANDE PETRU. Martea viitoare va citi SOFIA ARCAN un fragment de roman ; referent ALEXANDRA INDRIEŞ.

A. T.

CENTENARUL INDEPENDENȚEI – 1877–1977

UN DEBUT LITERAR SUB SEMNUL INDEPENDENȚEI

Ecourile literare ale Războiului pentru independența națională, de la 1877 s-au resimțit în chip firesc peste Carpați și la românii din Banat. Literatura inspirată din atmosfera de eroism și bărbăție pe care a generat-o evenimentul a cunoscut o largă circulație, prin reprezentațiile teatrale, programele artistice, cu cîntece și declamări, întreținînd vie flacăra patriotismului și speranța în apropierea clipei cînd jugul străin va fi pentru totdeauna înlăturat. Asemenea manifestări s-au înregistrat cu deosebire la Lugoj, unde elevii de la gimnaziu au **înființat Reuniunea literară a studenților români,** înzestrată cu o bibliotecă ce cuprindea 5–600 de cărți românești și care organiza reprezentații teatrale, manifestări artistice cu cîntece și poezii. Victor **Vlad Delamarina** era elev la acest gimnaziu din anul școlar 1880/1881, și membru al societății de lectură. Recunoscut pentru talentul său actoricesc și chiar de „autor dramatic", stimulate de familie, el nu s-a lăsat mai prejos nici la școală. Îi plăcea să interpreteze personaje simbolice din trecutul de luptă socială și națională a românilor, haiduci sau eroi din Războiul pentru independență. Cînd era în clasa a II-a, i s-au încredințat astfel de roluri, despre care-și amintește cu emoție. Acasă continuă interesul pentru creația artistică inspirată din lupta pentru independență. Sofia Vlad Rădulescu, mama viitorului poet, manifesta un interes susținut pentru repertoriul de acest gen, cu care făcea educația patriotică a copiilor săi. Lucia Barbu nota în 1908 că „mama le dădea, atît lui cît și surorilor, ore de pian și de cîntare. Dintre toate îi plăceau mai mult să cînte **Hora Griviței".**

Serbările din capitala României, prilejuite de aniversarea zilei independenței naționale, „cea mai frumoasă sărbătoare care au avut-o vreodată românii", cum o socotește Victor Vlad, constituiau, nu numai pentru lugojeni dar și pentru „tot Banatul", prilej de a merge la București, „ca să-și mai oțelească simțul național la vederea acestui triumf românesc". În 1881, familia Vlad voia să meargă împreună cu copilul Victor la București, spre a-i oferi prilejul să-i vadă defilînd pe luptătorii de la 1877, cu trofeele culese cu trei ani în urmă. S-a opus conducerea gimnaziului, amenințîndu-l cu repetenția, așa că au mers părinții singuri. Întoarsă acasă, mama le povestește copiilor cele văzute, cu sentimente de mîndrie și admirație față de oștirea română, impresionîndu-l îndeosebi pe Victor. Dorința ce se naște acum în sufletul său este să devină militar. Le povestește prietenilor, colegilor și chiar profesorilor, mărturisindu-le cu entuziasm că visul lui cel mai scump este de a deveni ofițer în armata română. „Mama, după întoarcerea de la București – scrie el mai tîrziu în memorii – ... îmi povesti cu atîta farmec ... încît începînd din acest moment nu mai visam și nu mai voiam să știu nimic altceva decît **armata română** ... Comunicam ideile și bucuria mea, în speranța vrunei viitoare realizări, chiar și profesorilor mei".

După oarecari peripeții, într-adevăr, în anul școlar 1885/1886, Victor Vlad ajunge elev la Școala militară din Craiova. Dintre toți profesorii pe care i-a avut aici, unul singur a însemnat mult pentru activitatea sa literară. Este junimistul Mihai Străjanu care, citindu-i compunerile și ascultîndu-l cu atenție la orele de limba română, își dă seama că se află în fața unui talent literar autentic. Corespondența elevului cu familia comunică pe scurt raporturile sale cu profesorul, consemnînd astfel momentul emoționant al debutului literar : „Se pare că nu v-am scris de poeziile mele și de reușita lor. Profesorul M. Strajan, renumitul gramatician român, e profesorul nostru. Ne-a dat de cîteva ori fabule și alte compoziții ca să le prelucrăm în proză. Eu însă am încercat să le scriu în versuri și mi-a reușit. Versurile au plăcut foarte mult. Profesorul foarte încîntat a arătat lucrările mele și m-a lăudat în fața întregei clase. El mi-a scris în caiet pe o pagină întreagă cu creion albastru cu litere mari : „Foarte bine. Idei bogate și bine țesute ... Eu voi trimite poeziile mele una cîte una. Deocamdată **Pe cîmpul de luptă".** Poezia este transcrisă și expediată familiei odată cu scrisoarea de mai sus. Ea a fost găsită în 1961 și de Virgil Birou într-un carnet de **Poezii,** comunicat de avocatul C. Dobrin, alături de altele zeci, marcînd debutul literar al celui ce avea să devină Victor Vlad Delamarina. **Pe cîmpul de luptă** este, așadar, prima sa poezie și se inspiră din Războiul pentru independență. Eroul ei, țăranul Radu al lui Măciucă, se află de santinelă, luptînd cu viscolul și gerul. Un spion turc îl atacă prin surprindere, dar el reușește să-l răpună, salvînd de la pericol ostașii noștri ce se odihneau lîngă focuri. Intenția autorului, realizată de altfel, a fost să ilustreze două însușiri fundamentale cu care era înzestrat eroul său : curajul și vitejia. Originalitatea se manifestă în evitarea retorismului, prin descrierea faptului brut și crearea cadrului adecvat :

„Flăcăul, Radu a lui Măciucă
Cu arma p-umărul drept
Se plimbă zgulit ca o nălucă
Dar cu inima-n piept.

Noaptea e neagră, luna s-ascunde
Și d-abia mai zărești
În depărtare, unde și unde,
Focurile românești ..."

Subiectul poeziei a fost, probabil, schițat în proză de Mihai Străjanu. Victor Vlad I-a dezvoltat, a creat personajul după modelul celor ale lui Alecsandri, intro-

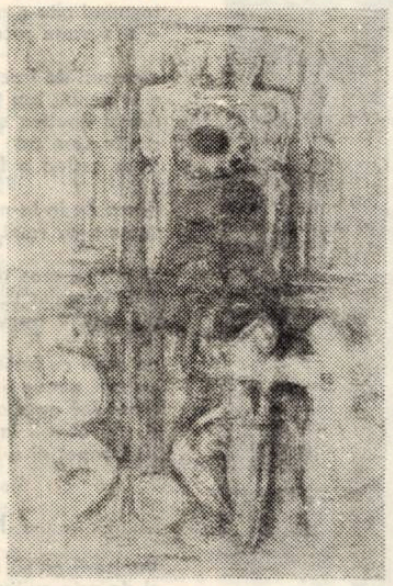

LEON VREME : „Sărbătoarea recoltei"

ducînd aci, cum observa profesorul său, „idei bogate și bine țesute", dacă avem în vedere faptul că lucrarea era a unui elev de șaisprezece ani. Tema generală, enunțată de profesor și, cum am spus, eventual ilustrată cu o mică acțiune în proză, a putut genera poezia autentică în cazul lui Delamarina datorită faptului că ea era trăită de autorul ce cu mult timp înainte își formase o idee clară despre lupta pentru independență. Patriotismul său se asocia cu mîndrie națională justificată de eroismul și jertfele ostașilor noștri, dar și cu gîndul de a sluji ca militar idealul eliberării naționale a celor de acasă, din Banat. Înrîurirea literară directă a volumului **Ostașii noștri** de Vasile Alecsandri, apărut în 1878 și retipărit în **Opere complete** în 1880, a fost posibilă datorită prezenței sentimentului patriotic, modelat într-o ambianță prielnică atît în familia lui Victor Vlad cît și în mediul spiritual românesc de la Lugoj. Poezia **Pe cîmpul de luptă** semnifică un debut literar unic, emoționînd și prin asocierea cu gîndul că autorul ei se hotărîse să îmbrățișeze cariera militară spre a sluji cu toată ființa sa idealul dintotdeauna al românilor – independența națională.

VIRGIL VINTILESCU

Prezențe literare

Poezia lui Virgil Teodorescu

Tipologia stilistică a creației lui Virgil Teodorescu ne indică de îndată o poezie de factură și descendență macedonskiană. Stau mărturie cîteva din însușirile ei fundamentale. Se poate vorbi, într-adevăr, mai întîi, despre poezia lui Virgil Teodorescu ca despre o **experiență citadină.** Majoritatea evenimentelor ei se consumă într-un oraș – într-un oraș **„care începe cu marea, etern ca și adîncul ei cu dezastre și primăveri".**

Metaforă-cadru (sau cadru pur și simplu), orașul îi oferă poetului prilejul de a-și exersa mai cu seamă forțele lucide ale spiritului. Experiență citadină fiind, poezia lui Virgil Teodorescu este, totodată, și o **experiență intelectuală.** Ea se află într-o severă (dar implicată) polemică – cu toate deprinderile anchilozate ale liricii vetuste, ba chiar – aici se vede dinamica ei necruțătoare – cu propriul cod (născut din opoziție). Nonconformismul este evident nu numai în structura metaforei (metafore originale căutau și romanticii și clasicii, nu doar moderniștii), ci și în prozodie (și – cum vom vedea – în însuși stratul „indiferent" al expunerii, în frazarea curentă). Vom întîlni, adesea, într-un context relativ disciplinat (sonor și semantic) o abatere flagrantă, imediat sesizabilă : independența ostentativă a enunțului final : **„peripeția generală / a clasei măcinate de ură / și-oboseală / silită de grozave legi / să-și ucidă cei mai falnici regi / sau aventura mării interioare / pe care nu plutesc niciodată bine înnodați / mai mult de patru băieți de lift".**

În paralel – constatînd că și nonconformismul amenință să devină stagnant – poetul face eforturi pentru realizarea cu orice preț a rimei (într-o ambianță care nu-l obliga la asemenea performanțe) : **semnale / pe ale ...** Iată și acest poem într-un vers care pare să exprime detașarea ironică de propria estetică : **Sîntem decișI să susținem cu furie. Ce ?** Se adaugă intervențiile reci în text, referirea la „metaforele banale", insulele de comentariu, de metapoezie. **Ironie** ziceam, fiindcă, într-adevăr, modernismul a dus la ultimele consecințe ironia romantică a lui Solger.

Prin ricoșeu, așadar, ca reacție la formulele artistice constituite, poezia lui Virgil Teodorescu este și o **experiență livrească.** Ea încearcă demolarea obișnuințelor delective și reflexive, năzuind, firește, să contribuie la întemeierea altui gust. Sintagme ce păreau definitiv și inevitabil poetice sînt, brusc, demitizate : **abraba e alcoolic în ultimul grad / și cînd bea își caută falca de jos / imobilă azi / sau mai bine zis lunecarea maxilarului inferior /dispărută în neagra veșnicie ...".** Altele, precum **orizontul nemărginit, marele golf persic, noaptea parcurilor vaste** etc. – croite după un uzat tipar romantic – se arată proaspete, impresionante, în fluxul lucid, nesentimental, persiflator al textului suprarealist.

În sfîrșit, poezia lui Virgil Teodorescu este și o **experiență lingvistică** – așa cum decurge din întregul complex de fapte pe care abia dacă am izbutit să-l sugerăm. Aici se cuvine, însă, o precizare : anume că suprarealismul (căruia poetul i-a fost, pe drept cuvînt, atașat) nu este o **experiență lingvistică** întrucît a dat o libertate nemăsurată metaforei – așa cum se susține îndeobște. „Ilogismul" scrierilor suprarealiste nu este urmarea asocierilor bizare (sau, oricum, nu al acestora în primul rînd). Libertatea metaforei a fost nelimitată întotdeauna. Încă Aristotel afirma că metafora „exprimă lucruri cu noimă punînd laolaltă absurdități". Metafora este – dacă o raportăm la comunicarea prozaică – ilogică prin definiție. Nu ei i se cere să confere înțeles textului, ci **sintaxei,** legăturilor dintre propoziții. Propoziția este ecoul lingvistic al judecății logice. Textul poetic – în general – este rezultanta interacțiunii dialectice a două fenomene : – ilogismul imaginii (care conduce la conturarea unui univers estetic inedit – macrostructura stilistică) ; – cursivitatea logică a sintaxei (microstructura stilistică). Aceasta din urmă asigură inteligibilitatea celei dintîi ; este vehicolul care leagă creația de receptare. Suprarealismul distruge angrenajele sintaxei, complicînd (uneori, făcînd imposibilă) descifrarea sistemului (altfel, coerent) al metaforelor.

Este ceea ce se petrece și în cazul de față. Raporturile sintactice curente se înfăptuiesc, de cele mai multe ori, doar formal – relațiile reale dintre sensuri opunîndu-se celor postulate de conjuncții (sau fiindu-le indiferente). False cauzale (**„Îmbraci pirateria ca florile din pădurea adormită ... / pentru că nu vrei să aduci urechile încărcate cu rodii / pentru că pantoful tău e atît de albastru ..."**), false finale etc. ne întîmpină la tot pasul.

Pe de altă parte, de vreme ce **întîmplare** – în sens absolut – nu există (totul derulîndu-se sub imperiul necesității și determinării), este greșit să se susțină că imagistica suprarealistă e un dar al hazardului. O motivație – socială, psihologică, de program teoretic – se menține oricînd la temelia exploziilor de imagini. În ce-l privește pe Virgil Teodorescu, imaginile (vom remarca, îndeosebi, mulțimea și, deseori, splendoarea comparațiilor) au – dincolo de toate acestea – și o viguroasă motivație estetică. Altfel spus, ele construiesc o structură echilibrată, un cosmoid.

Într-adevăr, **descrierea** (desfășurată **spațial**) și **confesiunea** (emanație a **timpului**) manifestă o permanentă propensiune spre **sinteză,** spre înfăptuirea unui întreg care să aibă drept cadre ale mișcării (după analogia realității și prin unirea celor două momente enunțate) – simultan – timpul și spațiul estetic.

Care sînt, deci, coordonatele și înfățișarea **viziunii ?** Vom reține, mai întîi, preferința autorului pentru **rotire** și **balans** (care este, la drept vorbind, o rotire ezitantă, întreruptă și parțială) : **leși din acest ou, din această balanță. / Oprește pendulul sau strică-l.** Ideea **focului central** (plasat într-un **centru**) se subsumează aceleiași **viziuni ovoidale,** calificată de scriitor drept **minunea ovoidală a existenței.** Cele patru elemente se topesc într-un tot sclipitor, vag circular : **Țărina, focul, aerul și apa ; / Un uriaș marsupiu de sticlă străvezie.** Proiecția globală, este aceea a unui imens recipient ovoidal, avînd – ca emisfere – **cerul** (neclintit), și **marea** (într-o eternă pendulare) (citățm, la acest prilej, un minunat vers, cu ecouri repetate : **orga mare-a mării, cu vuietu-i nebun**).

Cît despre individul uman, el aderă la transferuri florale **(Oameni desfrunziți ; Chiar tu ești o umbrelă de ferigi ; Pieptul ca un arbore răcoros** etc.). Simbolul mișcării este **roata** (eventual, **cercul**), matrice ascunsă și sub caruselul neobosit al asocierilor. Acesta pare a fi țelul șuvoiului de metafore : să se împletească într-un inel, într-o nebuloasă (sferică).

Temperament eleat, de constituție și educație romantică, poetul se dezvăluie deplin în **Invitație la călătorie,** poate cea mai profundă poemă din creația sa : **„Nomad într-o chilie am fost de cînd mă știu – / călătorii splendide pe care le încerc / și astăzi în cuprinsul unui cerc / minat pe străzi de un copil zglobiu. / / Copilul mină cercul într-un elan firesc / prin zonele de umbră izbindu-l cu o vargă – / și-n timp ce el aleargă / eu înăuntrul lui călătoresc ..."**

Cite comentarii ar putea isca și susține fericita polisemie a acestei poeme !

EUGEN DORCESCU

Figuri bănățene

UN SUSȚINĂTOR ACTIV AL RĂZBOIULUI DIN 1877

Trecerea armatei române peste Dunăre, succesele militare obținute alături de trupele ruse în luptele cu turcii au avut un puternic ecou și pe meleagurile Banatului, la fel ca și în alte părți ale Transilvaniei. În urma publicării apelurilor pentru ajutorarea frontului, prin colectarea de bani și materiale sanitare pentru ostașii români răniți, în numeroase localități urbane și rurale au început acțiuni pentru adunarea ofertelor.

Alertate de amploarea manifestărilor de solidaritate națională, oficialitățile compromisei monarhii dualiste au ordonat dizolvarea comitetelor de sprijin, care fuseseră organizate. Pretutindeni însă au izbucnit proteste energice. În ele era scos în evidență faptul, că măsura samavolnică nu-și va putea atinge niciodată ținta. Într-adevăr, interdicția a rămas fără efect, acțiunea de colectare continuînd cu aceeași intensitate, prin folosirea altor modalități de colectare.

În șirul colectorilor și expeditorilor de oferte în sprijinul eforiului fraților

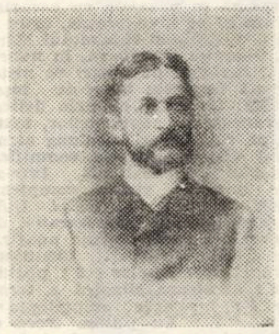

de peste Carpați, numeroase documente ale timpului consemnează numele lugojanului Constantin Rădulescu-junior[1]) – unchiul poetului Victor Vlad Delamarina. Descendent dintr-o veche familie românească, Constantin Rădulescu s-a născut la 15 iunie 1858. Tatăl său, originar din Chizătău, un timp primar al orașului Lugoj, a fost unul din fruntașii luptei naționale a românilor bănățeni. Mama – Paulina Șeiman era fiica lui Pavel Șeiman din Timișoara și Sofia Nedelcu din Lugoj, familie în care, de asemenea, lupta pentru dreptate și eliberare națională a românilor avea o veche tradiție. Primele clase gimnaziale le-a frecventat în orașul natal. După ce și-a luat bacalaureatul, a urmat cursurile facultății de medicină. După terminarea studiilor a trecut Carpații, stabilindu-se la București, unde a devenit, în scurt timp, un foarte apreciat medic chirurg. A încetat din viață la o vîrstă înaintată, la 18 martie 1936.

VASILE DUDAȘ
EMERIC LAY

1) Informații privind activitatea sa de colector și expeditor de oferte pentru rănițiii români au fost prezentate de V. Faur, în articolul **Date despre contribuțiile românilor bănățeni la sprijinirea războiului de independență (III)** (în **Orizont,** XXVII, nr. 44 din 4 noiembrie 1976).

CAMELIA L. LOBONȚ

SĂRBĂTOARE FĂRĂ SFIRȘIT

S-a incheiat secerișul luminii.

Inimile ne sint largi
ca locurile de horă
din setea rotundă a cinturilor.

Călătorim in sărbătoarea
fără sfirșit din noi,
atit de transparenți,
că ne e teamă
să nu ne sorbim unii pe alții
in sănătatea
adevărului
pecetluit pe stringerile de mină.

S-a incheiat secerișul luminii.
Și-abia acum mă găsesc,
cu brațul drept
mistuit
in gindul unei holde.

APARTENENȚĂ

O lume de stilpi cu motive solare
Despică-n abisuri un unghi de cocori
Și morile caută-n riu alte mori,
Să-și creadă prin ele rostirea mai mare.

Retine de orgă celestă culeg
Pe scutul albastru al gindului meu,
Căci veghea e lungă. Poienile greu
Păstrează in frunze popasul intreg.

Sint rupte la marginea ripelor cimpuri
Din goana nebună. Maramele verzi
Imploră zăbavele lor să le crezi
Motive solare pe lemnul din trupuri.

VIBRĂRI TOMITANE

Nelinistea zvicnește sub dalele de piatră
Și-i șteargă nemurirea coloanelor de jar
De nemurirea mării. Mirajelor transpar –
Oglinzi furate zării mocnite dinspre vatră.

In zbuciumul din ape se intregesc speranțe
Țipate-n deznădejde cind pescărușii mor
Cu aripile frinte și palpitind de zbor,
In ultimele clipe dorind să fie brațe.

Fortuna e-ngropată. Nisipurile tac.
Prin amfore – clepsidre sint ziduri care curg.
Gonește pe intinderi cu calul său cel murg
Fantoma-n destrămare din Cavalerul Trac.

Prof. emerit dr. doc. IOAN CUREA

Comitetul de partid și Senatul Universității Timișoara anunță cu profundă durere incetarea din viață, in ziua de 1 martie, a celui care a fost prof. emerit dr. doc. IOAN CUREA, eminent om de știință, cadru didactic de mare prestigiu și neobosit activist pe tărim social-obștesc.

Prof. emerit dr. doc. IOAN CUREA s-a născut la 30 martie 1901, la Iertof – Oravița. A absolvit in anul 1924 cursurile Facultății de științe a Universității din Cluj. In anul 1937 a obținut titlul de doctor in matematici, cu strălucitul calificativ „Magna cum laude". In perioada dintre anii 1921–1943 a indeplinit diferite funcții didactice, atit in invățămintul liceal cit și in cel superior. In 1943 se stabilește la Timișoara, funcționind in calitate de conferențiar și apoi profesor la Institutul politehnic și la Universitate.

Profesorul IOAN CUREA a fost primul rector al Universității Timișoara, funcție pe care a indeplinit-o cu multă rivnă și simț de răspundere timp de 9 ani, pină la pensionarea sa. In această calitate, a organizat activitatea Universității preocupindu-se de inzestrarea ei materială, precum și de formarea unui valoros colectiv de cadre didactice. A fost, in același timp, creatorul Observatorului astronomic și organizator al serviciului seismologic din Banat, inzestrate cu o aparatură de mare sensibilitate, realizate pe plan local, sub indrumarea sa.

Eminent om de știință, personalitate de mare prestigiu, președinte al Comitetului Național de Astronomie și membru al Uniunii Internaționale de Astronomie, profesorul emerit dr. doc. IOAN CUREA a contribuit totodată la propagarea cunoștințelor științifice in rindul maselor largi de oameni ai muncii. Membru de partid din 1962, a indeplinit numeroase sarcini pe linie de partid, in calitate de membru al Comitetului regional Banat al P.C.R. și apoi al Comitetului județean Timiș al P.C.R.

Pentru intreaga sa activitate a fost distins cu numeroase ordine și medalii ale Republicii Socialiste România. Prin incetarea din viață a profesorului emerit dr. doc. IOAN CUREA Universitatea Timișoara, intregul nostru invățămint superior pierd un slujitor credincios care, de-a lungul intregii sale vieți, a oferit o pildă de neuitat pentru toți cei ce l-au cunoscut și stimat.

COMITETUL DE PARTID AL UNIVERSITĂȚII
SENATUL UNIVERSITĂȚII TIMIȘOARA

C. DOCHIAN

FILE DE CRONICĂ

Luam satul in car cu păsări cu tot și cu grădini
și-l duceam in pădure.
Plingea sinul mamei fără să-și poată slobozi laptele
și fintinile fără cana de lut plingeau inăuntru
Treceam toți in focul care ne ardea urmele
pirjolind totodată dușmanii in pierdere
erau mulți
dar frunza și iarba și riul
erau tot atitea scuturi și săbii de sprijin
strigătul nostru de apărare-l vedeam cum ii mistuie
corbii și gerul.

DOUĂSPREZECE LA AMIAZĂ

Masa ține pe trei picioare de lemn toate-amintirile
de la douăsprezece scaune
tot mai rotund fac marginile cercul
linguri pe rind din strachină măsoară
timpul pină la gură
clopote bat douăsprezece ore ale zilei
din celelalte cite-mi mai rămin
pe drumul meu pină la fericire
simt invoiala de tirziu in toți caii din mine

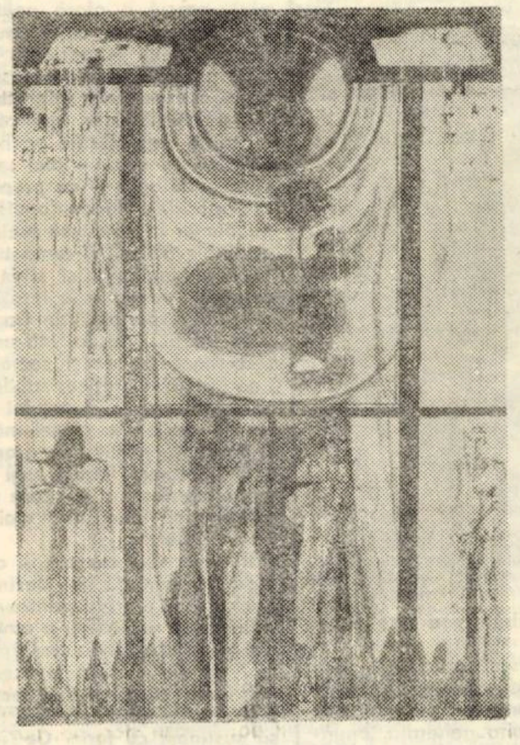

GABRIEL POPA : „Tradiții"

EROII DE LA MOISEI

Ei n-au vrut nici măcar să fie eroi
mergeau la plug, la seceră sau la coasă
după-anotimp

iar femeile creșteau copiii cuminți
Aveau datorii unii la alții așa se trăia in sat
cind n-ai făină de piine te duci și ceri imprumut
miine macin și eu
din tată in fiu se cunosc casele-n sat după fintini
cel ce pleacă de-acasă nu-i ajunge o viață de om
pentru – amintiri
pe gura urciorului sărutul rămine ca o fată in zimbet
pe prispa casei sperind in intoarceri

Era o zi de garoafe-mplinite
ca astăzi tocmai araseră-n cimp pină la prinz
tata primarul invățătorul și bineințeles tatăl tău
acum se-odihneau in așteptarea femeii cu masa
dau sticla de țuică din mină in mină
tocmind cite-o nuntă duminică după arat
– o s-avem recoltă de zaruri anul acesta-ncepuse
primarul

– ecouri de fructe o să avem zicea tata
și-n pumni lua țărina cu greieri lipindu-i de-obraz
dar n-apucau să termine se-auzeau țipete-n păsări
rănite spre sat
și se vedea o femeie grăbită să-ntindă-ntr-un loc
anumit

pinza de in la-nălbit
semn c-au venit dușmanii de cind mă știu pe-aceste
meleaguri

și tata a scos plugul din brazdă invățătorul primarul
și bineințeles tatăl tău
toți acești oameni care-s mai inaintea morții c-o
viață

cu copii cu femei și cu șerpii de casă
nu mai aveau timp să creadă in dumnezeu
luase foc poarta de la intrare in sat
și știți cum ii la foc iese tot satul cu steaguri și furci
insă repet ei n-au vrut nici măcar să fie eroi.

NEVOIE DE EROI

Veniseră ca să ne ia merindea, iarba de pe sub ulmi
și de prin cuiburi vrăbii, arborii din dumbrăvi
corăbii pe Danubiu...
Ca intr-o vinătoare pentru iepuri, lupii și furii intre oi
ne aruncau in strigăt
ciinii lătrau a viscol și-a pustiu la Giurgiu
in micile odăi ne sprijineam cu toții-n răsuflări
Țara avea nevoie de eroi
și scuturi ne făceam din pluguri.

Sadoveniana

COMPARAȚIA

Zăbovind, incă in preajma volumului Povestiri din război – cum cred că este și firesc acum, cind intimpinăm centenarul Neatirnării – mă voi ocupa astăzi, pe scurt, de imagine, așa cum prinde ea chip in amintitele Povestiri..., prin mijlocirea unui procedeu artistic vechi de cind lumea, mă refer la comparație. Cum se intimplă de atitea ori in mirificul univers sadovenian, comparația trimite, nu o dată, către limanul binecuvintat al Poeziei. Textul următor este desprins din povestirea Călărașul, nefericitul erou care, „cu ochii inchiși, părea că doarme, cu fața la cer, cu brațele răstignite in laturi. Peste obrazul liniștit, pe care sprincenele și mustățile trăgeau dungi negre, trecea vintul de sară ca mingiierea unui vis" (50). Liniștea gravă și solemnă a morții este parcă subțiată și umanizată de „gestul" discret-alinător al vintului, cuprins in alcătuirea imaginii. Ca in atitea alte rinduri la Sadoveanu, finalul frazei, care coincide pe de-a-ntregul cu structura insăși a comparației, este organizat ritmic intr-o „clauzulă" de tip peonic : „ca mingiierea unui vis" (UUU⊥ ǀ UUU⊥). Dacă – așa cum logic ar fi – respectăm unitatea sintactico-stilistică a comparației, printr-o scurtă pauză care să o „vestească" și să o reliefeze, atunci obținem o suită metrică de 8 silabe, dintre care 6 neaccentuate (1, 2, 3 ; 5, 6, 7) și numai 2 accentuate (4, 8). După cum se vede, „cadența" este desăvirșită, iar ea se constituie tocmai in momentul cind se infiripă imaginea ! Acest tip de clauzulă (vezi și Dicționar de terminologie literară, București, Editura științifică, 1970, p. 76) – adică de organizare ritmică a unor segmente compacte de frază, care incheie unitățile sintactice majore – revine curent in opera lui Sadoveanu, mai cu seamă in pasajele cu caracter prin excelență poetic, cum ni se invederează, intre multe altele, cel de mai jos, aparținind romanului Măria sa puiul pădurii (1931) : „Domnița Genoveva, in nouru-i de haină albă, cu părul revărsat pe umeri ca niște șuvițe de lună, părea purtată in acele clipe de inșelarea unui vis" (Opere, XI 33). Cu toate că prin delicatețea imaginilor și prin evanescența contururilor, textul abia citat ar merita să ne rețină mai indelung atenția, voi insista asupra unui singur amănunt semnificativ, direct legat de comentariul de mai sus. Intr-adevăr, din punct de vedere „metric", grupul complementului de agent – de inșelarea unui vis (UUU⊥ ǀ UUU⊥) – are aceeași alcătuire ca grupul comparației din primul fragment de la care s-a urnit discuța noastră : ca mingiierea unui vis (UUU⊥ ǀ UUU⊥). Identitatea metrică este perfectă. Numărul silabelor : 8 ; poziția silabelor accentuate : 4, 8 ; structura silabică a termenilor paraleli : de, ca = 1 ; inșelarea, mingiierea = 4 ; unui, unui = 2 ; vis, vis = 1. Nu putem trece cu vederea că atributul in genitiv, cu care se incheie cele două texte, este, in ambele, același (unui vis)

Comparațiile se impun, de obicei, prin caracterul lor firesc, prin faptul că suportul lor trimite, mai totdeauna, către lumea „realiilor", cu adaptările de rigoare, reclamate de circumstanțe, de ceea ce se numește, cu o formulă foarte la modă contextul situațional : „Din porumbiștile inalte din josul Vidului incepură a cădea pocnituri de carabină. Nouri ușurei, ca pufăieli de lulele, se ridicau deasupra agoarelor verzi, și pocniturile scurte se grămădeau tremurind ca o piriire prelungă..." (48). Așa cum afirmam incă inainte de a transcrie citatul, comparația este adecvată, discret, la imprejurarea respectivă, mai „savant" spus, la... contextul situațional, prinzind in componența ei substantivul lulea, a cărui origine .. turcă (lüle) devine, aci, un detaliu expresiv de prim ordin. Tot din turcește avem substantivul tutungiu (tütüncü). Și alte „tabieturi" orientale sint redate prin termeni de aceeași obirșie. Cafea, de pildă, provine in ultimă analiză, din turcescul kahve, intrebuințat aproape tale-quale de Eugen Barbu, in romanul său Princepele : „Cahfeaua fu turnată in ceașca impodobită cu briliante" (Editura tineretului, 1969, p. 31). Turcisme sint, deopotrivă, cafegiu și cafenea.

Revenind, după această scurtă digresiune, la textul nostru, remarc constituirea unei noi clauzule : pocnitúri de carabínă. Sintem, iarăși, in fața unei suite de 8 silabe, dintre care numai pozițiile 3 (-túri) și 7 (-bí-) sint accentuate, celelalte fiind, toate, atone (1, 2, 4 ; 5, 6, 8). Clauzula in discuție sporește virtuțile acustice evocative ale fragmentului, asociindu-se numeroaselor aliterații consonantice la distanță : „... porumbiștile... pocnituri... pufăieli... pocniturile... piriire prelungă". Așadar, intr-un text relativ scurt, șase cuvinte incep cu același sunet consonantic exploziv (p), iar patru dintre ele sint formații onomatopeice, derivate – direct sau prin intermediar – de la onomatopee primare (poc, puf, poc, pir). Imaginile acustice – realizate prin fericita convergență a clauzulei, a aliterațiilor și a formațiilor onomatopeice – impinzesc textul nostru, contribuind la reliefarea comparației, care a prilejuit aceste comentarii.

Și imaginile poetice sint adaptate imprejurărilor, sint, cum ziceam mai sus, adecvate contextului situațional. Ivirea lunii este, astfel, privită din perspectiva psihologică a unor oameni bintuiți, in fiecare clipă, de spectrul morții : „Și, dintrodată, prin deschizăturile rotunde ale podului trecu ceva neobișnuit, o lumină slabă de vis. Și-n fund, dincolo de deschizături, pe zarea răsăritului, deodată luna iși arată printre nourii negri o margine, apoi izvori ca o lucire de spaimă" (14). Subliniez, și de data aceasta, structurarea ritmică a finalurilor de fraze : o lumină slabă de vis (UU⊥U⊥UU⊥) : o lucire de spaimă (UU⊥UU⊥U). Prin urmare, se umple de tilc amănuntul că luna – de obicei, sursă neistovită a celor mai indrăznețe și mai „poetice" asocieri, mai ales pentru romantici – este privită aci, in Povestiri din război, cu ochii groazei : „luna... izvori ca o lucire de spaimă".

Necunoscutul, boala, suferințele fizice și morale ale războiului iși spun răspicat cuvintul, determinind selecția și nuanțind calitatea imaginilor. In perimetrul acestei ultime observații se inscrie, din fragmentul imediat următor, comparația finală, pe cit de sugestivă, pe atit de firească și de tristă, vorbind convingător despre același efort artistic de „adecvare" :

„Noaptea aceea de august era foarte intunecoasă – și cele patruzeci și opt de tunuri, și caii, și ostenii mergeau spre vrăjmaș pe drumuri care nu se vedeau, ca inspre un tărm necunoscut. Vintul venea din dreapta, de pe lagărele dușmanului, și in răstimpuri, avea cite-o aburire caldă ca duhul unui bolnav" (17). Din multitudinea direcțiilor asociative pe care i le pun la indemină obiectele și fenomenele lumii, Sadoveanu – cu intuiția marilor artiști ai cuvintului – reține numai pe acelea, care corespund mai exact și sugerează mai pregnant climatul psihic al eroilor săi.

Convergența și adecvarea – la care m-am referit de citeva ori, in cuprinsul articolului de astăzi, – sint, ambele, insigne de mare preț, ale artei adevărate, cu care ea se infățișează și se recomandă oamenilor.

G. I. TOHĂNEANU

Televiziune

DUMINICĂ – 6 martie

8,30 Tot inainte ! 9,20 „Blindul Ben". 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Ora veselă. 14,00 „Noi, aventuri in epoca de piatră". 14,25 Fotbal : F.C. Argeș – A.S.A. Tg. Mureș. 16,20 Album duminical – Ediție specială dedicată „Zilei Internaționale a femeii". 18,00 Film serial : „Din tainele mărilor". 18,50 File de istorie – „Un martie de foc". 19,10 Micul ecran pentru cei mici. „Anotimpul răscoalei". 19,30 Telejurnal. 20,00 Vizita președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu in țări africane. 20,30 Film artistic : „Cat Ballou" – producție a studiourilor americane. 22,15 Telejurnal. Sport.

LUNI – 7 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Telex. 16,35 Emisiune in limba maghiară. 19,05 Consultații medicale. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Vizita președintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu in țări africane. 20,45 Roman-foileton : „Dombey și Fiul". Ultimul episod. 21,55 La ordinea zilei. 22,05 Antologie lirică. 22,20 Telejurnal.

MARȚI – 8 martie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limba engleză. 17,00 Telex. 17,05 Intermezzo liric. 17,15 Secvențe siriene. 17,30 Virstele peliculei. 18,15 Oamenii pămintului. 18,50 Noi, femeile ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Omagiu – Emisiune muzical-literar-coregrafică dedicată Zilei Internaționale a femeii. 20,30 Avanpremieră. 20,40 Teatru TV : „Procesul Horia" de Al. Voitin. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI – 9 martie

16,00 Fotbal : Steaua – Universitatea Craiova(Campionatul național, divizia A). In pauză : La volan. 17,50 Din țările socialiste. 18,00 Cabinet de perfecționare profesională. 18,20 Luminile rampei. 18,50 Oamenii pămintului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Reflector. 20,20 Telecinemateca – Ciclul „Ecranizări după mari opere literare" – Colonelul Chabert – o producție a studiourilor franceze. 22,0 Cintarea României. 22,20 Telejurnal.

JOI – 10 martie

16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă rusă. 17,00 Telex. 1 ,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,25 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 17,55 Interpreți virtuozi. 18,20 Intrebări și răspunsuri. 18,50 Oamenii pămintului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 20,40 Teatru TV. – „Procesul Horia" de Al. Voitin – partea a II-a. 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,20 Telejurnal.

VINERI – 11 martie

9,00 – 12,00 Program de dimineață. 16,00 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă franceză. 17,00 Telex. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Oamenii pămintului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ancheta socială. 20,40 Film artistic : „Drumul către adevăr" o producție a studiourilor italiene. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ – 12 martie

12,00 Telex. 12,05 Teleșcoală. 12,35 Bucureștiul necunoscut. 1 0 Tinerețe ani de aur – Emisiune muzical-literară. 13,10 Ancheta socială (reluare). 13,45 Telex. 13, Magazin sportiv. 14,25 O viață pentru o idee : George Vaisan (35-1935). 14,55 România pitorească 15,25 Floarea din grădină. 16,15 ouri ale luptei pentru independență in presa românească. 16,45 Reportaj pe glob : Repere braziliene. ,10 Antologia filmului pentru tineret și copii „Tarzan – omul junglei". 18,20 Oamenii pămintului 18,50 Săptămina politică internă și internațională. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20 Film serial : Kojak. 21,25 Intilnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. Săptămina sportivă. 22,40 ...ară de romanțe.

ION VELICAN

POVESTIRILE SECUNDEI

PETRE ACHITENIE : „Portret de tractoristă"

Prosperitate

De douăzeci de ani nu s-au văzut. De pe băncile liceului, deci. Priviți-i cu atenție. Cel inalt, cu mapă Diplomat in mină, e Aurelian Stamate, profesor de latină. Celălalt, indesat, dezordonat, cu plasa incărcată, e Sipică Sturzu, șeful aprozarului din colț.

– Ce mai faci, Sipică ?

– Bine, Aurică.

Intrebările și răspunsurile trec cu repeziciune de la unul la celălalt. In ochii fiecăruia mijește o bucurie ascunsă. Profesorul il cuprinde pe Sipică, protector, pe după umăr și-l invită la o bere. Este in trecere prin orașul acesta de munte și evenimentul trebuie serbat.

– O, nu e cazul ! se imbufnă Sipică. Stau aici la doi pași. Mergem la mine, sper să nu mă refuzi.

Profesorul se lasă ușor convins, deși nu exultă de satisfacție. Ajunseră.

O casă de vis. Stil vilă, cu două balcoane, două nivele („La etaj stă fiică-mea. S-a căsătorit de curind"), antreu, hol, cameră de zi, dormitoare – toate mobilate după ultima linie a modei. Un acvariu. Magnetofon („Fiu-meu cel mic e cu aparatele"), covoare, cristaluri, vase scumpe, un ficus uriaș.

Profesorul Aurelian Stamate depune eforturi să nu pară stupefiat. Totuși, la cafea, intrebă :

– Soția ta lucrează ?

– Da, intr-un bar.

– Pricep. Ai mașină ?

– O Skodă cam veche. Trebuie s-o schimb.

– Ai ciștigat-o la loto ?

– Aș ! N-am pic de noroc...

– Ai avut vreo moștenire ?

– De la cine ? Munca, băiatule, munca cinstită. Din greu !

La despărțire, colegul Sipică, șeful aprozarului din colț, il conduse pină la poartă pe profesorul Aurelian Stamate, prietenul său din copilărie, ținindu-l protector pe după umăr...

Diversitate de stiluri

Feerie pe lac. Lumina lunii bate pieziș prin frunzișul pădurii de fagi din apropiere. Liniște deplină. Cerul e frumos și clar. Broaștele, sub maluri inalte, ori pe frunze de nufăr, și-au indreptat atenția spre broasca-șefă, cocoțată pe un trunchi putred.

Broasca-șefă : Incepeți !
Broasca 1 : Oac !
Broasca 2 : Oac ! Oac !
Broasca 3 : Oac ! Oac ! Oac !
Broasca-șefă : Și așa mai departe... Vedeți că se poate ? Totul e să fiți originale, să nu semănați una cu alta. Bravo ! (Bate cu laba in trunchiul putred) Atenție ! (intărind pe ți școlărește) Incă o dată, dragele mele !

Copilăria

Gică Sincerescu se așeză la birou și incepu să scrie : „Dragă Copilărie, ce mai faci ? Am auzit că ți-a crescut nota la purtare de cind ai scăpat de mine. Că spărgeam cu praștia geamurile oamenilor, puneam pioneze pe scaunul dirigintelui și mizgăleam gardurile, cotrobăiam prin scorburi după cuiburi de păsări. Acum n-ai timp pentru așa ceva, că luni trebuie să iei ore de engleză, marți ore de balet, miercuri să te pui la punct cu algebra, joi să dirijezi corul filarmonicii, vineri să studiezi cibernetica, simbătă să inveți să șofezi și duminică să urmărești serialul științific tv. Iată de ce nu mai are nimeni geamuri sparte, pantaloni sfișiați, garduri dărăpănate. Dragă Copilărie, ar fi o copilărie să crezi că te-am uitat. Nicidecum ! Uite, peste puțin timp implinesc cincizeci de ani, dar eu nu m-am schimbat deloc : luni am spart cu praștia geamul contabilului șef, marți am pus piedică organizatorului nostru de grupă sindicală, miercuri neam jucat de-a hoții și vardiștii la inventar, joi am conceput tot felul de rapoarte, vineri am participat la un banchet cu băieții, simbătă am sărit capra peste mașina șefului și am fugit la meci, iar duminică l-am lăsat și pe fiu-meu să se mai joace și el. Intre orele 12,40 și 12,45".

Numele

Un bărbat căzut pe ginduri, intr-un fotoliu. Brusc tresare. Exclamă :

– Cecilia ! Ah !...
– Camelia ! E-he-he...
– Lidia ! O-o...
– Manolita ! Hiii...
– Samanta ! Bum !
– Filomela ! O-ho-ho...;
– Carmencita ! Uf...
– Ruxandra ! Aaaa...

După fiecare exclamație lasă să se ințeleagă că ascunde o poveste despre fiecare.

– Diana E-e...
– Monica ! Hu-hu...
– Zizi ! Imm...
– Pușa ! Of !
– Cleopatra ! Altă viață...

Cadrul se mută incetișor alături de el, unde, pe un alt fotoliu, soția lui, gravidă (se vede clar acest lucru), croșetează. Spune, intăritată de exclamațiile lui :

– Lasă, dragă, nu-ți mai bate capul, o să-i spunem simplu : Ileana.

Logodnica

Un tinăr, descheiat la haină, cu nodul cravatei lejer, iese din casă val-virtej. Prinde in ultima instanță un tramvai, un troleibuz, un tren, un taxi, un avion, un elicopter. Totul in ultimă instanță. Ajuns in marginea unui drum de țară, cu sufletul la gură, nu mai reușește să prindă un autobuz, care dispare intr-un nor de praf. Disperat, distrus, se prinde cu miinile de păr. Plinge. Se apropie de el un bătrin cu bicicleta. Se oprește și intreabă :

– Dar ce s-a intimplat cu dumneata ?
– Am pierdut autobuzul.
– Pentru asta te necăjești ? Miine seara trece din nou.
– Degeaba.
– De ce degeaba ?
–Pentru că in ăsta era viitoarea mea logodnică și voiam s-o ajung.
– O, bată-te să te bată, acum ințeleg, ia bicicleta mea și prinde-o !

Decameron XX

Femeia, care lucra in schimbul doi, ca și soțul ei, ajunse acasă către miezul nopții. Dar in pat il văzu sforăind, nu pe soțul ei, ci pe vecinul ei de la etajul de deasupra. Inspăimintată, fugi la miliție. Se reintoarse cu plutonierul de serviciu. Zăpăcită de intimplare, urcă scările și deschise ușa in grabă. Dădu buzna in cameră, dar in pat, de data aceasta, era chiar soțul ei, inspăimintat și el. Milițianul intrebă :

– Dinsul e hoțul ?

– Nu, el e bărbatul meu.

– Ințeleg, spuse plutonierul zimbind, și plecă.

Dar in scurt timp femeia se dezmetici. Asta nu era casa ei.

– Mă-nșeli, nenorocitule ! și incepu să-și bată tovarășul de viață.

Dar, vrind-nevrind, se impăcară și se duseră spre casa lor.

– Ințelege, femeie, ii spuse el pe trepte, totul seamănă, cheia se potrivește... Aceleași lucruri in casă...

Femeia il mai amenință o dată :
– Lasă, că vezi tu acasă !

Și văzu. Dar pe cine ? Pe vecinul de deasupra, tolănit in mijlocul patului.

– Nenorocito, iși certă omul nevasta, mă-nșeli ? și incepu să-și bată tovarășa de viață. Scoală-te, mocofane !

Bărbatul, mare cit dulapul de haine, se sculă, puse miinile in șolduri și răcni :

– Ce căutați in casa mea. Vă dau pe mina miliției !

– Iertați-ne, spuse femeia, totul seamănă, cheia se potrivește. Aceleași lucruri in casă...

Atunci ușa se deschise și apăru o tinără pereche.

– Ei, ce se-ntimplă in casa noastră ? Sinteți hoți ?

– Să vedeți, spuse bărbatul mare cit dulapul de haine, totul seamănă, cheia se potrivește. Aceleași lucruri...

A doua zi, bărbații din blocul T5P7, scara C2Y, aripa F23 schimbară yalele.

Porumbeii

Veneau in stoluri dinspre Piața Domului, ca o furtună de aripi, peste casele in stil baroc și romantic, cu două-trei etaje, care făceau corp aparte in geografia arhitecturală a urbei. Din stoluri se desprindeau mereu cițiva, care se așezau pe vreun acoperiș, sub streșini, ori pe vreo cariatidă. Porumbeii.

Omul Bun din casa cu colonade s-a mutat in alt cartier. Porumbeii, cei cițiva, aciuați sub fereastra sa, in scafele exterioare ale clădirii, au dispărut, nu mai bat văzduhul cu turuitul lor răsfățat, nu se mai așează cu piepturile inălțate in fața ferestrelor, nu mai fac ouă in adinciturile zidului ; nici nu se mai apropie de casa cu colonade.

Bănuiți ce s-a intimplat : in locul Omului Bun a venit Omul Rău. El a făcut intr-o zi două lucruri memorabile : și-a montat trei incuietori la ușă și a lovit un porumbel, ce venise pe pervazul ferestrei, cu bătătorul de covor.

Impăcare

Cine nu știe cit l-a urit Băbălău pe Grigoraș !... E adevărat, nici unul n-a fost ușă de biserică, dar din cite necazuri i-a pricinuit Băbălău lui Grigoraș s-ar putea scrie un roman de 999 de pagini, fără a mai socoti și un posibil epilog. Grigoraș a cirtit de multe ori impotriva lui Băbălău, dar n-a putut să urască cu adevărat. Au ajuns la gazeta de perete, la comisia de litigii, la tribunal, dar ura dintre ei n-a incetat niciodată. Și nu aveau mai nimic de impărțit ; fiecare avea familia lui, casa lui – bucuriile și necazurile lui. Numai că Grigoraș avea in intreprindere o răspundere mai mare decit Băbălău. Poate asta să fi fost cauza urii nemăsurate ce-l măcina pe Băbălău.

Acum lucrurile s-au limpezit. Grigoraș a murit intr-un accident de circulație.

Cortegiul funerar alunecă domol pe clasica rută spre cimitir. Intre colegii de serviciu indoliați cine pășește profund zdrobit și afectat ? Băbălău. Toți il privesc pe furiș, să-i descopere o urmă de satisfacție, un zimbet ascuns, dar asta nu se intimplă. „Il duce pină la groapă, să fie sigur că nu se mai intoarce in intreprindere" șoptește unul. „Pe naiba, vede ce-l așteaptă și pe el :..." zice cel de alături. Ceremonia continuă la cimitir. Familia varsă lacrimi, colegii varsă lacrimi. Asistența se retrage. Doar un singur om rămine pironit lingă mormint. E Băbălău. Colegii, care se indepărtează de locul cel de veci, spun vrute și nevrute, rid pe seama lui. Dar nimeni nu-l poate ințelege. Băbălău nu e un om obișnuit. Și asta pentru că el nu poate trăi fără dușmani, așa cum altul nu poate trăi fără prieteni. Și, iată, Băbălu l-a pierdut pe cel mai bun dintre dușmanii săi.

Dedicații

BALADA PESCARULUI PETRU GÎRBICI

lui Aurel Gurghianu

Imi respinge umbra, nu mă vrea,
Bate-n geana undei ochiul fin,
Undița tăcind ca un destin.
Rana apei, umedă și rea,

Vietăți ascunse să se prindă,
Să lovească cerul, ori să scape,
Sub a zării tremurind oglindă,
In adincul labirint de ape.

E o clipă ce-n mister imbină
Duhul apei, cu tăcerea blindă,
Cind, sub pleoapa beată de lumină,
Un copil tirziu mai stă la pindă.

Pun pescarii din argintării
Secetă pe așteptarea gurii...
De-am rămine cit mai mult copii,
Scufundați in inima naturii.

DAMIAN URECHE

AUREL TURCUȘ

MOMENTE – 1907

I

Sus, sub streașină se-anină
coasa, nemaiavind somn ;
se scutură de rugină
și strigă : Ion, Ion !

★

Clopote-n bolta cerească
bat, bat cremene pe-amnare,
iar moșia boierească
parcă-i iască din șerpare.

Pasărea, tăind inaltul,
e făclie de județ ;
de la un conac la altul
pune focul pe peceți.

II

Sus, in crucea crugului,
bufnița nu are somn ;
stă in cornul plugului
și strigă : Ion, Ion !

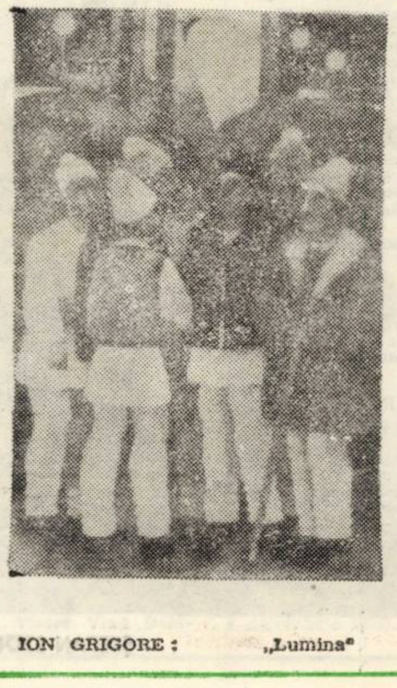

ION GRIGORE : „Lumina"

★

Glonțul trecut prin palma țăranului
miroase a arsă coaja de piine –
miez de plumb
intr-o arsă coajă de piine.

Glonțul trecut prin pieptul țăranului
miroase a ars sigiliu de țară –
miez de plumb
intr-un ars sigiliu de țară.

III

Pe stilpul mormintului,
sus, o stea nu are somn ;
in graiul pămintului,
tot strigă : Ion, Ion !

★

Se clatină pămintul țării
in echinocțiul de primăvară,
căci unsprezece mii de brațe
nu-i mai țin axa milenară.

Pămintul țării se inclină
și umbra sa e-atit de mare,
cit umbrele mormintelor
ce-mpreunate – ajung la soare.

Țărina – acoperă miile de priviri ;
ogoarele rămin fără vedere
și e primejdie ca Globul
să se lovească de o stea-n cădere.

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

SPECTACOL MUZICAL, DAR... CU LIPSURI

Recentul spectacol din sala Olimpia, al formațiilor muzical-coregrafice de amatori, ale Casei de cultură a municipiului Timișoara, spectacol prezentat în cadrul etapei de masă a festivalului **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**, a prilejuit o nouă întîlnire a publicului timișorean cu unele din cele mai prestigioase ansambluri ale amatorilor din județ. Numeroșii spectatori aflați în sală au aplaudat cu căldură, pe parcursul a mai multor ore, evoluțiile de un elevat nivel artistic ale orchestrei și dansatorilor ansamblului **„TIMIȘUL"**, ale soliștilor consacrați, **ANA PACATIUȘ** și **FLORENTIN IOSIF**, sau ale mai tinerelor talente **Stela Peia, Leonora Ștefănuță, Aurelia Becican, Nicolae Penta, Gerlinde Henderle, Floare** și **Adalbert Todor**, ș.a. Au fost apreciate calitățile formației de tamburași condusă de Tomislav Glurici, ca și cea de muzică populară germană, condusă de Hans Mally. În fine, se poate spune că nota dominantă a spectacolului a fost la nivelul cu care s-a obișnuit publicul timișorean, fapt ce explică marea afluență a acestuia cu ocazia fiecărui spectacol prezentat. Totodată, au fost vizibile și unele neajunsuri, ce se manifestă în îndrumarea formațiilor și în special a celor muzicale. Astfel, cu excepția unui singur cîntec din repertoriul Leonorei Ștefănuță, nici unul dintre soliștii vocali nu a abordat folclorul nou. Or manifestările din cadrul acestui prestigios festival vizează în primul rînd creația contemporană. El a fost inițiat și se desfășoară sub imperativele muncii și creației de astăzi a poporului. De neînțeles este faptul că, deși a fost anunțat pe afiș ansamblul **„Rezeda"** a lipsit din spectacol (cu excepția soților Todor). Credem că tot datorită unei slabe coordonări a activității tuturor formațiilor, echipa de dansuri populare sîrbești a fost acompaniată nu de formația de tamburași, cum era de așteptat, ci de o formație mai puțin specific sîrbească (două acordeoane și două chitare electrice). De asemenea se impune o înnoire a repertoriului formației coregrafice a ansamblului „Timișul", avînd în vedere calitățile artistice deosebite ale dansatorilor.

Un semn de întrebare a fost și modul în care solistul **Laza Knejevici** și-a alcătuit repertoriul. După ce a cîntat, la începutul recitalului, o serie de melodii populare sîrbești sau creații personale, în aceeași ținută elevată, care i-au adus un binemeritat prestigiu, conducătorul orchestrei ansamblului „Timișul", profesorul la școala populară de artă, Laza Knejevici, a cuprins în repertoriul său și două creații hibride, o mixtură neinspirată între melodii sîrbești și texte românești, confecționate, probabil tot de dînsul, fără nici o valoare și care nu folosesc nici folclorului românesc și nici celui sîrbesc. Insistăm asupra acestui fapt, întrucît fenomenul a luat proporții atît în rîndul amatorilor cît și al profesioniștilor și nu putem permite proliferarea artei muzicale îndoielnice de pe scena unei instituții de prestigiu cum este Casa de cultură a municipiului Timișoara.

N. MUNTEANU

Muzică

Seratele lunare, organizate în colaborare de Filarmonică și „Muzeul Banatului", reușesc, prin profilul statornicit, să se instituie drept colocvii tentante sub aspectul problematicii, cît și al erudiției, rafinamentului intelectual, competenței cu care se discută aici. Ultimul invitat, **N. BOBOC**, a fost solicitat să ne vorbească despre una din pasiunile sale extraprofesionale : **„Artele decorative în epoca clasicismului"**. Subiectul implica divagații de ordin istoric, documentar, comparativ, împlinite de conferențiar cu vervă și obiectivitate. Dificila problemă a delimitării caracteristicilor de stil la mobile, porțelanuri, orfevrerie a fost elucidată doct, evitînd sentențiosul în favoarea unui dialog liber, cursiv. Setul de diapozitive realizat de **F. Finta** a fost de bună calitate, facilitînd misiunea comentatorului, care s-a identificat cu zelosul cunoscător, pasionatul colecționar al unor astfel de valori.

Itinerarul concertului de sonete **Haydn – Mozart – Beethoven** a subliniat seriozitatea, valențele violonistului **I. Fernbach**, aflat în plină ascensiune. Reconfortantă puritatea intonației, tehnica eficientă și precisă, dar, mai presus de toate, calitatea cu care a interpretat părțile lente ale sonetelor. Or tocmai modalitatea realizării cantilenelor testează caratele muzicianului autentic ! Succesele stagiunii sperăm să-i confere plusul de personalitate, menit a-i individualiza aparițiile. Asist. univ. **I. Cocora** a avut cu această ocazie cea mai reușită apariție din ultimii ani. O pianistică sigură, sugestiv nuanțată, preocupată de realizarea cadrului necesar relevării prim-planului tematic. Excelente izbucnirile solistice ale pianului, vizînd prospețime și strălucire în sonata „Primăverii". Un cuplu sudat temperamental, împlinind comuniuni artistice ce se cuvin perpetuate ...

La Filarmonică, un oaspete drag, **M. Homitzer**, a evoluat în Concertul tînărului **Al. Ceaikovski** – prezent în sală. Scriitura aglomerată, constructivismul excesiv elaborat au lăsat un spațiu înfim afirmării disponibilității instrumentului și interpretului. În **„Patetica"** marelui **P. I. Ceaikovski, P. Sbârcea**, transplantat din fosa Operei clujene pe podiumul simfonic sibian și-a afirmat capacitatea de a-și impune propriul punct de vedere într-un opus atît de vehiculat. Ceea ce, să recunoaștem, este o performanță.

DORU MURGU

Memento

PAGINI DIN LUPTA ȚĂRĂNIMII

În cadrul manifestărilor omagiale, închinate anului 1907, secția de istorie a Muzeului Banatului, în colaborare cu Filiala Arhivelor Statului din Timișoara a organizat o expoziție cu tema: „Pagini din lupta țărănimii pentru dreptate socială". **Avîndu-se în vedere, așa după cum se arată în Programul P.C.R., că lupta** „țărănimii, a maselor populare împotriva asupririi a constituit factorul fundamental al tuturor transformărilor sociale, al înaintării poporului nostru pe calea progresului economic – social și a eliberării naționale", **în expoziție sînt marcate momente ale istoricelor lupte ale țărănimii noastre, precum au fost cele din anii 1437 și 1514, în Transilvania, răscoala țărănească din Țara Românească, în anul 1651 urmînd apoi puternica răscoală din anul 1784, condusă de Horia, Cloșca și Crișan. Materialele documentare, privitoare la mișcările țărănești amintite, invederează solidaritatea țărănimii bănățene cu cauza răsculaților, pe de o parte, precum și teama autorităților habsburgice din Banat, determinată de nemulțumirile crescînde ale maselor, după răscoala din 1784. Relevant este reprezentată în expoziție și Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, influența acesteia pe meleagurile bănățene. Un bogat material expozițional, fotografii, fotocopii, documente originale, texte aplicate ilustrează convingător participarea activă a țărănimii din Transilvania și Banat la Revoluția din anul 1848. Concludent sînt prezentate, apoi, evenimentele de la 1859 și 1877 și consecințele acestora pentru istoria patriei noastre.**

Sub impulsul mișcării muncitorești, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, țărănimea de pe ambele versante ale Carpaților se găsește angajată în lupta pentru dreptate socială. În acest sens, în expoziție sînt prezentate spicuiri din presa democratică a vremii, în care se fac referiri la starea de continuă agitație existentă în rîndurile țărănimii. Spațiul cel mai larg din expoziție este dedicat răscoalelor țărănești din 1907. Documentele înfățișează etapele răscoalei, frica autorităților în fața extinderii revoltei, măsurile întreprinse pentru înăbușirea acesteia, solidaritatea proletariatului cu țărănimea răsculată, i n f l u e n ț a acestui eveniment asupra țărănimii din Transilvania și Banat, teama autorităților de aici față de o eventuală răzvrătire a țărănimii și în aceste provincii.

Un moment important pentru viața țărănimii noastre l-a constituit transformarea Partidului Socialist din România în P.C.R., în mai 1921. Perioada următoare este evocată prin documente referitoare la reforma agrară din 1921, întărirea alianței dintre țărani și muncitori, în cadrul Blocului Muncitoresc Țărănesc, avînd în frunte Partidul Comunist Român.

Transformările revoluționare din viața țărănimii noastre, din anii puterii populare, sînt subliniate prin documente privind cooperativizarea agriculturii, dezvoltarea unor mari unități agricole din județul Timiș. Grija conducerii de partid și de stat pentru agricultura țării este relevată de exponate care oglindesc aspecte din vizitele de lucru, ale secretarului general al P.C.R., tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

DUMITRU SARDEȘ

Panoramic

● În cadrul Festivalului național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**, în faza intercooperative au mai participat o serie de formații din județul Timiș, aparținînd localităților Orțișoara, Boldur, Racovița. ● Faza de masă la Buziaș, cu echipe de teatru în limbile română și germană, teatru de păpuși, brigăzi artistice, montaj literar-muzical, formații de muzică ușoară, grup vocal, fanfară, suite de dansuri, orchestre de muzică populară (română și germană). Prezenți pe această scenă și artiști amatori din Bacova și Silagiu. ● Plasticienii amatori din municipiul Timișoara expun la sala „Lyra". Școala populară de artă din acest oraș găzduiește o expoziție a elevilor ei. ● Șezători literare la Jimbolia și Comloșu Mare, în prezența unui numeros public, au citit din creațiile lor Sofia Arcan, Ion Arieșanu, Lucian Bureriu, Ion Marin Aimăjan, Crișu Dascălu, Dorian Grozdan, Ion Jurca Rovina, Nicolae D. Pîrvu, Aurel Turcuș, Ion Velican, Vasile Versavia și Corina Sein. Au recitat actorii Mihaela Cornea, Horia Ionescu și Irene Flaman Catalina. ● La invitația profesorului Tiberiu Superceanu și directoarei Felicia Ciupuligă, școala generală bicentenară din Alioș i-a avut ca oaspeți pe Damian Ureche și Marius Munteanu, la care s-a adăugat folkistul V. Georoceanu. La această șezătoare a participat și Helmut Gutti, primarul comunei. Sub îndrumarea profesoarei Rodica Crețu, un grup de elevi a susținut un program de cîntece și recitări. ● La Biblioteca județeană Timiș, un simpozion intitulat „Eroicul 1907". ● Dan Atanasiu, la pian, Remus Georgescu la pupitru și un nou concert din ciclul dedicat comemorării Beethoven (uvertura Promoteu, Concertul și Simfonia cu numărul cinci). ● Clubul întreprinderii „Bumbacul" din Timișoara a găzduit un spectacol dat în cinstea fruntașilor în producție. Participanți, artiștii amatori din întreprinderile „Bega", „Ambalajul metalic", „Centrul de calcul", „Bumbacul" și „I.C.I.L.". ● La Grabați, formațiile întreprinderii de confecții „Bega", grupul folk de la „Bumbacul" și membrii cenaclului „V. Eftimiu" de la Consiliul județean al sindicatelor au susținut un frumos program artistic.

OBSERVATOR

Plastică

(Urmare din pag. 1)

și al sensului metaforic : compozițiile pictorilor Ion Sălișteanu, Gheorghe Șaru, Romul Nuțiu, Leon Vreme, Adalbert Luca, Gabriel Popa, Constantin Blendea, Sofia Krnizanovska, Ion Grigore, Vasile Pintea și ale graficienilor Vasile Dobrian, Cornelia Daneț, Lia Szasz, Xenia Eraclide-Vreme, peisajele lui Constantin Dipșe, Lucia Cosmescu, portretele lui Petru Achițenie, Sever Frențiu, Eugenia Dumitrașcu, Mircea Vremir și sculpturile, cu valori simbolice, ale lui Victor Gaga.

O asemenea expoziție omagială, axată pe o temă generoasă, transpusă cu autenticitatea trăirii în imagini inevitabile, conține, odată cu adevărul artistic, expresia angajării artiștilor noștri în viața politică și socială a țării, avînd profunde rezonanțe educative.

Istorie-document

Mișcarea muncitorească din Banat a manifestat o continuă simpatie pentru țăranii răsculați. Organul partidului social-democrat Adevărul (Glasul poporului), **care apărea la Lugoj, în timpul răscoalelor din 1907, a publicat articole fulminante la adresa moșierimii și burgheziei din România, singurele, răspunzătoare de starea de mizerie în care se găseau** „țăranii desmoșteniți pe care îi numim noi proletarii, sclavii albi din Moldova – ei și-au împlinit cupa răbdării cea plină de lacrimi zadarnice – moldovenii s-au r ă s c u l a t **(31 martie 1907). În articolul intitulat** R ă s c o a l e l e țăranilor **din România se spune :** „Ceea ce se întîmplă în Moldova e lucru prevăzut de mult și pe care l-au vestit toți cei care cunosc starea de lucruri la sate. Arendașii au încheiat trusturi și cei dintr-un trust se întrec cu altul, urcînd arenzile nebunește, nu vor să dea înapoi pămînt din vreme țăranilor, ci-i lasă pe la urmă de tot, pentru ca să-i poată nevoi a da orice preț, a primi orice condiții, cînd nu le mai este cu putință să capete pămînt pe moșii mai depărtate, cari nu sînt ale statului"

În continuare, în articol sînt descrise, cu lux de amănunte, acțiunile maselor înfuriate și înfometate, care devastează conacele boierești și împart moșiile, sau pîrjolesc avuțiile adunate prin exploatarea țărănimii.

Înțelegerea justă a cauzelor care au dus la izbucnirea răscoalei e exprimată în articolul Revoltele agrare din România **(1/14 aprilie, 1907), din care reproducem pasajele următoare :**

„Toată lumea privește (...) la răscoalele din România. La mulți însă le rămîne necunoscută adevărata cauză a răscoalelor țărănești, căci ciocoimea trîndavă, marii proprietari și arendași și deținătorii puterii politice, guvernații, de ieri și de azi, caută prin știri false să ascundă adevărata cauză a răscoalelor. Mai caută pe toate cărările și cu orice preț instigatori, voind să arate lumii civilizate, că totul a fost pregătit și pus la cale de niște elemente periculoase ordinei publice.

Astfel, în furia lor nebună, uită că ei sînt adevărații instigatori ai răscoalelor, căci, cu nepăsarea lor criminală, au adus această tristă stare de lucruri, încît s-a văzut în plin parlament cum burghezia reacționară consideră pe toți oamenii de știință, pe tot ce-i cinstit și democrat în România, ca niște elemente revoluționare și îi intitulează cu epitetul de instigatori și mulți din ei trag la baza justiției de clasă, pentru crima cea mare că și-a spus părerea în presă, sau la adunări publice la orașe, căci la sate le este oprită mojicilor să se intereseze **de afacerile publice.**

Dintre numeroasele materiale din „Adevărul" în care proletariatul bănățean își exprimă cu fermitate punctul de vedere față de răscoalele țărănești reproducem în întregime articolul Fă bine – și așteaptă rău :

„Cu mare durere și amărăciune am cetit în foile ce aduc trista și zdrobitoarea veste despre revolta țăranilor din România, cari, cu atîtea greutăți, suferinți și pierderi de vieți de oameni, au luptat veacuri întregi, trecînd prin atîtea șiroaie și lacuri de sînge pentru pămîntul patriei sale, susținut prin robii de strămoși. Acuma în loc de fericire și bună stare, vine aristocrația și capitalismul, care înainte cu 6 luni de zile, ridicase pe moldoveni în sferele cerești. Se preamăreau, se făleau cu dînșii, în arenele romane de la Expoziția română din București, nu numai europenilor, ci lumii întregi, spunînd omenimei adunate, că ei au fost cei dintîi, care au sărit șanțurile redutelor Plevnei și Griviței și au înfipt drapelul tricolor român pe murul puternic al cetății de la Plevna ...

Însă acuma se vede dragostea fățarnică și dușmană a nobilimii, în loc de pîne, drepturi, mișcare și fericire, după atîtea lupte crîncene, săvîrșite pentru țară ... le dau gloanțe de pușcă și tunuri, pentru că au îndrăznit să pretindă pămînt și plată mai omenească pentru munca lor.

Nu țăranii sînt de vină, cari muncesc de la 4 ore dimineața pînă seara la 8 ore, în brazda boierului și a arendașului tiran, la zi pentru 80 bani, cu ceapa și mămăliga lui, ci vina e a domnilor, cari îi despoaie de averi și muncă fără nici o mustrare de conștiință, nevoind să audă de plîngerile, durerile și suferințele lor.

Au trebuit să se revolte și să pășească de a-și jefui îndărăt munca de ei răpită. Oare poate să trăiască un țăran cu 3–10 copii și cu o nevastă morboasă, la săptămînă, cu 2–3 lei, dacă pe ploi și sărbători nu va putea lucra decît 2 zile pe săptămînă ?

Tot așa stăm și noi aici, domnii plătesc numai o coroană pe cînd noi țăranii plătim de la 10–14 coroane, după un jugăr de pămînt, dare și repartiție. Oare dreptate e aceasta ? Nu.

În toate statele aristocratice domnește urî, pismă și cea mai mare mizerie, pentru că domnii numai bani și muncă cer de la popor, ca să poată umbla în mătase și petrecere pe la băi, iar pe popor îl lasă gol și flămînd. Domnii sînt prea sătui, iar poporul moare de foame.

Ce fel de tortură poate să fie și aceasta ? Faceți ce vreți, că sînteți tari și mari, numai să nu vă prăvăliți mai tîrziu, căci cînd s-a răsculat poporul ? Nu atuncea cînd murea de foame ? Cînd suferințele lui nu au fost ascultate ? Luați istoria universală în mînă și din paginile ei stropite cu sînge domnesc învățați minte. Vă opriți la întîmplările cu litere de sînge pe paginile ei de Spartac din Italia și cumplitul Doja, (...) de Horia din Ardeal, iar mai tîrziu cu patru ani vă opriți la undele de sînge de pe străzile Parisului. Poporul și-a cerut drepturile, ca și țăranii din România, la flăcările curților domnești.

În lături cu domnii, nu le mai credeți că toți ne sînt dușmani (...) un lanț infernal de robie, singuri numai noi ne putem ajuta, prin lupta conștientă fără teamă, sub drapelul partidului social-democrat, pentru că în acest partid avem frați adevărați de o soartă cu noi". **Florin (Adevărul – Glasul poporului, 27 martie / 7 aprilie 1907).**

Aspru rechizitoriu la adresa moșierilor și a guvernanților, d e z v ă l u i r e a stării jalnice în care era ținut țăranul român, stare care l-a condus la revoltă, ura împotriva tuturor exploatatorilor și împilatorilor, precum și arătarea situației similare a muncitorimii și țărănimii din Banat ne dovedesc limpede maturitatea mișcării muncitorești, a social-democraților români din Banat, la începutul secolului al XX-lea.

FLORIAN MOLDOVAN

Proletariatul bănățean, solidar cu țăranii răsculați în 1907

ȘTEFAN SZÖNYI : „Cosașii"

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL CENACLURILOR

AM DESFRUNZIT

Am desfrunzit multe căi
multe căi m-au uitat,
ploaia cu fluturii ei în vîrtej
m-a adîncit, m-a adunat.

Am răsturnat căutări
de speranțe, în pleoape,
am hoinărit fără grabă
cu-ntrebări de pe ape.

IOAN RAIN
TIMIȘOARA

POEM PENTRU PĂSĂRILE FĂRĂ PUI*

Cu picioarele subțiri, caraghios de subțiri
și tălpile verzi prin iarba prea crudă, prea udă,
toți copacii de prin păduri, de pe coline,
cu cozi despletite și ochii enormi încărcați de culori, de candori,
furam cu sufletul plîns din cuiburi prea pline
ouă pestrițe, ca să le pun în cuiburi pustii,
unde, de dor, o ciocîrlie pe moarte visa alte mici ciocîrlii,
furam ouă pestrițe din cuiburi prea pline,
cu sufletul strîns, cu sufletul plîns
neștiind dacă fac rău sau fac bine,
dacă voi fi vreodată iertată,
pentru toată iubirea mea pentru păsări,
pentru toată iubirea, pentru toată,
și așteptînd să fiu pedepsită cu lacrimi amărui,
pentru că numai eu înțelegeam dintre oameni
jalea adîncă a păsărilor fără pui...

PSEUDONIM
TIMIȘOARA

*) Așteptăm noi poezii și numele d-voastră.

MĂRTURISIRE CĂTRE PATRIE

Eu m-am născut la sînul tău în munți,
În leagănul de holde și de ape,
Imaginea de neuitat a țării
Rămîne în oglinda de sub pleoape

Izvoarele cu doină și iubire,
Pămînt mănos și cerul pentru zbor,
Și fericirea de-a purta credință
Acestui drum urcînd spre viitor.

Sînt lîngă steaua ta, nemuritoare,
O, patrie, cu setea de-a cunoaște,
Și fiecare vis aici rodește,
Și fiecare om aici renaște !

DORU STOIA
TIMIȘOARA

AȘTEPTAREA

Ce liniște !...
și nu se aude decît marea
marea ce vine
și marea ce pleacă.

Noaptea-i un clopot de bronz
ce bate-n cadență de pași,
e ca...
dar pașii nu se opresc la ușa mea
și trec,
răsună trist,
răsună a gol,
a dangăt de clopot spart ce vine de departe.

Ce liniște !...
acum ar trebui să vină
dar... nu se aude decît marea,... !
marea ce vine
un val s-a spart de țărm
și marea ce pleacă
cu-n foșnet cald, șoptit,
ca o chemare de a fi solidar,
cu o mare și tainică suferință umană.

IONEL TOȚA
DETA

ZBOR ALB

În noaptea asta
stelele plîng flori albastre.
Dorm brazii-n tihna dimineții
și-n ramurile dăltuite-n alb
trec păsări.
Apele curg departe în inima iernii
și umbra mea albește prin spini.
În noaptea asta cad zăpezi
peste munții patriei ;
și m-am visat cîmpie.

DANIELA CIKINI
HUNEDOARA

SĂRBĂTOAREA ULCIORULUI

În baldachin de visător viața palpită
în apa copilăriei,
purtînd cer și pămînt spre pîrguirea sufletului,
unde pîlpîie sentimentul pentru ulciorul iubit.
În baldachin de visător avem, din leagăn,
lăsată povara de a ne afla în mijlocul cîntecului pentru iluminare.

MIHAI MORARU
LUGOJ

CENACLUL LITERAR „IULIAN GROZESCU"
(Comloșu-Mare)

A luat ființă în toamna anului 1970, din inițiativa profesorilor de limba română, ca urmare a metamorfozării vechiului cerc literar școlar în cenaclu. Inițiat sub forma unui cenaclu școlar, ulterior acesta s-a extins la nivelul întregii comune. Azi cenaclul literar „Iulian Grozescu" cuprinde 30 de membri : elevi din Comloșu-Mare și Comloșu-Mic, învățătoarele Ana Boroevici și Aurora Balog (coautoare ale unei piese de teatru de păpuși), profesoara Delia Rădulescu (montaje literare, texte pentru brigada artistică), țăranul cooperator Mihai Holzinger (Comloșu-Mic, autor de piese de teatru în limba germană). Pînă la începutul anului 1975 (cînd a decedat), un membru activ al cenaclului a fost și scriitorul țăran Ghiță Bălan-Șerban, afirmat ca publicist militant în revistele editate de țăranii scriitori între cele două războaie, ca de altfel și în presa noastră nouă.

Dintre activitățile „interne" ale cenaclului se impun a fi amintite ședințele obișnuite de lucru.

Printre activitățile „externe" enumerăm : întîlniri cu scriitorii bănățeni, schimburile reciproce de vizite cu cenaclurile similare din Cenad și Jimbolia, vizitarea redacției ziarului „Drapelul roșu", prezența într-o emisiune „Ora satului" la postul de radio București, participarea la un program al cenaclului „Flacăra", integrarea sa în fază de masă a Festivalului național „Cîntarea României" prin recitări de poezii originale.

Aflat în al șaptelea an de ființare, cenaclul literar „Iulian Grozescu" a contribuit la diversificarea peisajului spiritual al comunei, la fructificarea celor mai bune tradiții culturale de pe meleagurile comloșene.

Profesorii
TRAIAN GALETARU și ANA CUMPANAȘ
îndrumători ai cercului

ȘCOALA

Către cerul senin,
Care rezistă și azi,
De două sute de ani luminînd.
Acești ani, ca picăturile,
Vor umple cupa mare a nădejdii,
În care se vor sfinți vlăstarele vieții,
Liber făurindu-și viitorul.
E-o boltă măestru arcuită,
Peste oglinda-ntunecată a vremii ;
E-o zare mustind de lumină,
Poate un rîu cu ape-nălbite ;
E o cunună de glorii,
Cu drumuri adînci, presărate
În mințile lor,
Da, ale lor,
Ale oamenilor,
Aceste splendide și îndrăznețe făpturi, care
Au ridicat pe fruntea lor, asudînd,
Temelia unui lăcaș,
O floare dalbă

VICTORIE

Sub raza soarelui,
plutea un pui de porumbel,
voia să treacă pe sub nori
și ce păcat că
vîntul se-ntețise
și norii aruncau săgeți de foc ;
și se zbătea plăpîndul porumbel
și înfrunta cumplitul uragan...
Privindu-l,
el e-n culmile victoriei,
e sus, e tot mai sus,
iar soarele, surprins de îndrăzneala lui,
se-arată după nori zdrențuiți
luminîndu-i calea mai departe...

NICOLAE VALEA,
clasa a VIII-a A

VIS

Te-am cunoscut de curînd,
Cînd a venit vremea florilor
Și roiuri de albine
Deasupră-ne zumzăiau.

Și, iată-ne acum,
Cu visul împlinit,
Zidind împărăția
La care-am năzuit.

DORINA BAN,
an II liceu

ELOGIU REPUBLICII

O zînă blîndă poposi din zbor,
Cu păr de aur, stele în cunună,
Din odiseea lungă-a viselor,
Din depărtări, din vatra cea străbună.

Ea a învins calvarul luptei grele,
Tristeții-adînci i-a dăruit zîmbirea
Și raze din cununa ei de stele
Ne-au așternut în viață fericirea.

LUI EMINESCU

Tu, rege, al bolții înstelate domn,
Ce străluceși veghind milenii,
În universul tău, Hyperion,
Ascunse-ți sînt puternicele genii.

Zefirul nopților adie lin,
Pe strunele-i plutesc note de vrajă ;
În legănarea florilor de crin
Stau cugetările de străjă.

De la zenit și pînă la nadir,
De unde tu îți sorbi înțelepciunea,
Tu țeși cu flori de trandafir
Al universului covor — minunea.

MARIANA TIMOFTE,
an III, liceu

Urmare din pag. I-a

Elevă a lui Danielopol și Bazil Teodorescu, dînsa a luat ca studenți pe lîngă sine doar pe cei atașați unui studiu adînc și dedicați meseriei. Eu eram printre aceia, așa încît în anul cinci devenisem preparator onorific, iar după anul șase, preparator al Clinicii Medicale.

— Ce spirit și ce pildă ați găsit la această mare personalitate a medicinii românești ?

— O pildă de negrăit atașament pentru omul suferind, o pregătire profesională ce uimea, și o dăruire, pentru știință, ieșită din comun. Ea nu trecea niciodată printr-un salon cu bolnavi, ca și cum ai trece printr-un hol de gară, ci în urma ei rămînea un zîmbet, o mîngîiere, un îndemn, astfel încît acolo unde intra, oamenii se înseninau și se simțea că vibrația ei la suferința omenească era însăși vibrația unui suflet adevărat ce se unea, în durere, cu cel bolnav. Apoi mai era profesorul Henri Aubert, elev al marelui Lupu, un cardiolog strălucit, om cu sufletul deschis, cu o seninătate ce irumpea din ființa lui, punînd un atașament rar pentru recuperarea celui în suferință.

— Oare asemenea spirite v-au îndemnat să vă alegeți specializarea în bolile cardiovasculare ?

— Încă profesoara Aslan m-a trimis la specializare în Electrocardiografie. Asta era ceva colosal în acei ani de început. Costa enorm. Și secretele nici nu se difuzau studenților, iar rarii medici particulari ce beneficiau de aparatură, țineau totul secret. Atunci am deschis aci la Timișoara primul serviciu de electrocardiografie, un fel de preludiu al ASCAR-ului ce avea să vină. Astfel intram în cîmpul acestor boli și astfel am luat primul contact cu ele. Apoi, mi-am dat seama că acest domeniu al cardiologiei îmi oferea și satisfacții de ordin diagnostic și terapeutic. Aci nu apelezi prea mult la alte mijloace de investigație, laboratorul, aci, nefiind ceva esențial, ci puterea ta de investigație fiind totul.

— Temperamentul nu v-a îndemnat oare deloc spre această ramură ?

— Posibil ca, fiind vorba de inimă, și eu fiind un afectiv, poate chiar un sentimental, să-mi fi oferit satisfacție și faptul că, aci, puteam să fiu de folos, direct, chiar unui organ vital, de care ține viața, ascensiunea, bucuria sau suferința omenească. În plus, cred că am fost măgulit și de faptul că, în cardiologie, își dădeau mîna, peste toate, și cibernetica, și fizica, și matematica, adică, tot ceea ce era clasic și modern, în același timp, aci își găseau casă bună.

— Se cunosc factorii nocivi, terorizanți, care atacă un individ, și-i pot leza cordul : nevrozele, angoasele, poluarea, alcoolul, tutunul, stressul continuu etc., etc. Totuși, bolile acestea atacă numai anumite vîrste sau, azi, nici o vîrstă nu e cruțată ?

— E bine spus nici o vîrstă nu e cruțată, deoarece pericolul maladiilor cardio-vasculare apare încă în colectivitățile pre sau școlare, prin apariția reumatismului, a inflamațiilor streptococice, laringite, amigdalite, ce duc apoi la defecte ale cordului, la leziuni ale valvelor.

— Este o amenințare ce nu poate fi limitată ?

— Fără îndoială că da, dar foarte grea e profilaxia bolii și, deci, limitarea ei. Ea pornește de la controlul educatorilor, învățătorilor, pedagogilor, a elevilor, care au sau au avut infecții streptococice, nu zgomotoase, dar repetate, ce se propagă în colectivitate și fac atingeri cardiace doar după ani, cînd inima se decompensează. Prevenirea. Verificarea. Limitarea. Iată un domeniu al profilaxiei, din păcate, nu atît de ușor de atins. De aceea, într-adevăr, nici o vîrstă nu e cruțată. Dar boala poate fi prevenită. Și metodele sînt infinite.

— Studenții de azi, viitorii medici, pot învăța aceasta aci, la ASCAR ?

— Legea fundamentală în domeniul nostru este : observarea clinică atentă a bolnavilor. Aceasta o fac și studenții anului șase. Cei mai evoluați. Ei au aci la noi condiții la nivel de ambulatoriu. Adică acele condiții firești pentru ei, ca viitori medici. Ei trebuie să se orienteze în fața cazurilor ce le vin. „Ca în viață". Ei diagnostichează. Ei iau o atitudine terapeutică în situații diverse. Ei învață că idealul, și pentru ei, trebuie să devină profilaxia acestor boli. Ei trebuie să depisteze uneori pînă și descendenții familiei, pentru a descoperi „amprenta" bolilor de inimă.

Cu Luca Stanciu

— Intră, deci, și aci factorul ereditar, fiind indivizi condamnați aprioric, de la natură, acestor boli, în timp ce alții, trăind după ... placul inimii sînt sănătoși tun pînă la adînci bătrînețe ?

— Ca să fac o butadă eu zic că : cine trăiește după „placul inimii", tot de inimă moare. Ereditatea, însă, în adevăr, spune esențialul despre zestrea naturală a unui om. Hipertensiune, patologii vasculare : ele dovedesc că vin de la o amprentă ereditară. Însă, evident, putem spune, în același timp, că și ereditatea poate fi prevenită și chiar învinsă, dar se cer restricții, se cere o viață model, ordonată, fără abuzuri, în sensul alimentației, al tutunului, al alcoolului, al sedentarismului. Astfel poate fi învinsă și amprenta ereditară a cuiva care, în familie, a avut, să zicem doar hipertensivi, după cum, iarăși știm că lipsa amprentei, la unii, sănătatea, cu alte cuvinte, nu înseamnă că acela poate acuma să-și permită orice după placul... inimii, fiindcă zestrea corpului tău, fie cît de bogată, atinsă mereu de abuzuri, poate cădea ca un copac sănătos, dar atins, brusc, de trăznet.

Ce scop a avut crearea ASCAR-ului, această Asistență a cardiacilor ? Nu ar trebui să beneficieze și alte boli de asemenea uniuni sau asistențe medicale ?

— Aceste boli de inimă sînt legate mai cu seamă de VIAȚĂ, de activitatea umană zilnică, de cum trăim, cum muncim, cum mîncăm, cum ne bucurăm sau cum suferim. Sînt, deci, niște boli ale vieții, în toată plinătatea și complexitatea ei. Alte boli au un determinism precis, pe cînd aci, la noi, spunem ceva foarte vag : de vină e și cum trăim, și ce mîncăm, și cum acționăm între noi, ca oameni, și cum ne supărăm și cum ne distrăm. Deci e vorba de o centralizare a preocupărilor omenești și de aci necesitatea de a proteja pe cei atinși de asemenea maladii, de a le încropi o asistență care să-i urmărească, să-i ajute, să-i prevină înainte de-a fi prea tîrziu.

— Care ar fi calitatea esențială a unui cardiolog, avînd în vedere că e un simțămînt teribil să explici unui om atins, adesea, de o boală fără scăpare, că el poate să se facă sănătos ?

— Psihologia cardiacului e deosebită. Tot astfel trebuie să fie și aceea a medicului cardiolog. El trebuie să știe, și să-l facă și pe bolnav să înțeleagă, că afecțiunea lui nu se vindecă, dar se poate ameliora, și că pronosticul bolii sale nu e legat numai de asistența medicală, ci și de disciplina sa ca bolnav, și de gravitatea leziunii sale cardiace.

— Și, atunci, cardiologul trebuie să se metamorfozeze în psiholog pentru a lucra cu asemenea bolnavi ?

— Adeseori, da ! Aspectele de psihoterapie sînt esențiale. Dacă nu-l convingi pe om că posibilitățile sale de regenerare sînt mari, totul e de prisos. Bolnavul vine la tine emoționat ca și cum și-ar aștepta sentința.

— Dar e cu adevărat o sentință ?

— Într-un fel, da, dar totul depinde de acel moment psihologic, de cuvîntul bine țintit, de puterea convingerii tale, asigurîndu-l pe cel în suferință că ceea ce are el poate fi rezolvat terapeutic și că sentința depinde de **mulți factori, printre care intră, însă, cu siguranță, și puterea de autodisciplină și autosugestie a însuși bolnavului.**

— D-voastră, ca medic, ce vegheați asupra miilor de inimi în suferință, reușiți și trăiți după niște percepte de autodisciplină și autosugestie care să nu vă lezeze și dv. liniștea ... inimii ?

— Am încercat să-mi disciplinez viața și să nu-mi depășesc limitele de reacție permise unui medic. Autostăpînirea am reușit, în genere, să mi-o impun. Și cînd unii mai tineri au izbucniri temperamentale, în fața unor cazuri, eu reușesc să păstrez calmul, să nu-mi ies din fire și astfel să dezarmez pe cel provocat. Asta nu înseamnă că în privința respectării cerințelor unei vieți organizate aș fi un as. Nici nu sînt nici nu pot să respect acele cerințe ale echilibrului cotidian. Sînt luat de fluxul îndatoririlor multiple, uitînd, vai, de mine, ceea ce știu bine, nu pot să fac din mine un bun exemplu, în acest sens.

— Și, atunci, în final, ce îndemn ați da, totuși, din ... inimă celor care ar vroi să-și prelungească bătăile cordului lor. Cum să ne facem viața, cum să trăim, cum să ne manifestăm față de cei din jur, pentru a ne feri cît se poate, această zestre unică, uimitoare, primită de la natură o singură dată și fiecare în mod egal ?

— Aci se pot spune foarte multe cuvinte, dar cum nu am acest dar, ca medic, vreau să spun doar atît că e bine să trăim nu ca omul din cutie, dar un dozaj al vieții, al bucuriilor, ca și al durerilor, al muncii ca și al odihnei trebuie făcut. Există satisfacții ale fiecărei vîrste. Dar ele nu trebuie să întreacă niciodată limitele. Se poate trăi viața plenar, în frumusețe și bucurii nebănuite, dar, de fiecare dată, să ne amintim că „ce-i prea mult, nu-i sănătos". Mai bine o bucurie și o plăcere ponderată, ce pot prelungi o viață de om, decît abuzuri, șocuri, care lovesc ființa umană și o fac să eșueze înainte de timp. Din asta nu cîștigă nimeni. Iar individul și societatea vor pierde.

Opinii

„DESPĂRȚIREA" DE GOETHE (I)

Studiul lui Constantin Noica (**Despărțirea de Goethe,** Ed. Univers, 1976), ne propune un Goethe **nou,** pentru a ne „despărți" de cel **vechi,** într-o interpretare cu totul originală, după motivarea din prefață că scriitorul trebuie restituit lumii largi, reabilitat de aventura mumificatoare a învățaților care l-au confiscat pentru ei, închizîndu-l în muzeul lor, și de aceea noua carte dacă e deschisă spre a găsi în ea motive de a nu citi pe scriitor, poate fi închisă la loc.

După o introducere privind „cele cinci valori ale tinereții", în care se conturează personalitatea lui Goethe : bucurie, sănătate, înțelepciune, productivitate, nemurire – ideea cărții este aceasta : Goethe, în concepția despre om, este un restaurator al lumii grecești, în care, pînă la urmă, conștiința filozofică hotăra, și ceea ce, în această privință, el nu îi putea ierta lui Winckelmann, se întoarce împotriva sa : **„nu se poate trece nepedepsit pe lîngă filozofie".** În concepția despre gîndire, pe care vechii greci o înțelegeau în două elemente : plasticul și filozoficul, Goethe are mai mult decît plasticul, fără să obțină totuși filozoficul. Sînt cu totul interesante argumentele pentru definirea gîndirii lui Goethe, ca o putere spirituală dramatică, după vorba lui însuși către Fichte : **„Ajută-mă să mă împac cu filozofii, de care nu mă pot lipsi și cu care totuși nu am putut fi nici o dată de acord".** Nu se putea lipsi de filozofie pentru că, avînd de înfruntat lumea în pluralitatea ei, trebuia să și-o însușească într-o formă de înțelegere unitară ; și nu putea fi de acord cu filozofii pentru că metoda lui era de a trata ideile filozofice drept simple opinii, nu spirit viu, conștiința unui sine, ce, mai adînc înțeles este tocmai spiritul activ în istoria filozofiei. Rațiunea este facultatea ideilor, care se reflectă și pe sine în lume, în timp ce intelectul e facultatea conceptelor, ce reflectă lumea. Goethe privea gîndirea ca intelect, intuiție intelectuală, nu ca rațiune, dar intelectul nu însemnează prin el însuși filozoficul, căci nu duce la viața spiritului, de aceea „filozofia" lui Goethe este de fapt o „renunțare la filozofie" – cum îi declara el lui Eckermann : **„De filozofie m-am ținut pe mine însumi întotdeauna desprins".**

Rămîne o problemă teoretică, la rîndul ei integrată într-o „istorie" a filozofiei, această definire a „filozoficului" ca un sine cu care trebuie să începi, un „cum e cu putință ceva nou", în sensul lucrărilor mai vechi ale lui C. Noica, în care filozofia are înțelesul originar de **filozofare ;** care nu exclude totuși o gîndire filozofică și în alt sens explicată, acela de efort rațional spre sinteza totală a universului, o concepție despre universul ca tot, despre universalitatea lucrurilor, a căror cunoaștere este însoțită de întoarcerea critică a acesteia spre ea însăși, spre condițiile, metodele limitele și vafoarea ei, așa cum filozofia s-a constituit în istoria ei. Motivele pentru care gîndirea lui Goethe nu este filozofie ne arată de fapt nu numai ce **nu este,** ci și **ce este filozia,** ca „exercițiu al sinelui", pe care Goethe nu îl poseda. De unde și demonstrația părții a doua a studiului, ca interpretare din **Faust,** cu prevenirea ironică a celor ce admiră opera peste măsură, „și cu siguranță nu este încercat de blestemul filozofiei cel ce vede în **Faust** filozofie".

Axul teoretic al interpretării din **Faust** este indicat încă în capitolul anterior : Conștiința intelectualistă nu obține unitatea lăuntrică a lumii, ca obiect al cunoașterii filozofice, și dacă spiritul nu poate consimți să lase lumea în dezbinare, Goethe va gîndi că trebuie să găsim o ieșire pe o cale nefilozofică – prin „acțiune". Dar stigmatul care apasă asupra întregului destin al lui Faust constă în aceea că nu este o soluție filozofică „acțiunea oarbă" pe care el o întreprinde, absența conștiinței de sine, din primele scene, sau în prelungirea acestora, absența oricărei căutări de sine. Deși om al spiritului, Faust-ul adevărat este în realitate înțeleptul privit din **afară,** de aceea legenda faustică devine era reprezentativă a înțelepciunii umane din perspectiva simplității umane. Personajul lui Faust e constituțional nefilozofic, și de aceea nu avea cum să-și însușească filozofia – cum Goethe însuși nu avea cum s-o facă.

Analiza lui **Faust I** din perspectiva lui Faust arată lipsa de sens a Logosului : „Cuvîntul ? Nu pot să-l prețuesc așa de mult !... La început voi pune fapta". Dar pentru că el nu are logosul și dialogul sinelui, va fi în joc fapta oarbă, fantoma de faptă – și acesta este sensul **dramatic** al lucrurilor, nu **tragic,** pentru că tragicul presupune o **înțelegere** a ceea ce i se întîmplă personajului, cu fiecare clipă în care el **acționează.** Mai mult. Setea „nefilozoficească" de a obține dintr-odată tot, face din pactul lui cu Mefisto ceva neverosimil, „nefaustic", eroul vînzîndu-și ceva ce n-are preț pentru el, sufletul, în schimbul a ceva ce nu-l interesează, plăcerea. „Unde e tragicul ? unde măcar dramaticul ! Nici pact nu mai e cu adevărat, căci jocul n-are nici o gravitate, e doar joc, prinsoare". Acesta este deci lucrul ce trebuie spus la începutul interpretării operei lui Goethe. Punct de vedere cu totul original în imensa bibliotecă a studiilor despre Goethe, cum se vede.

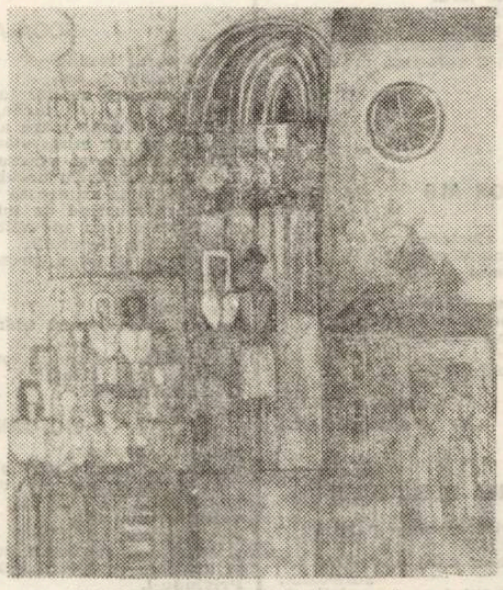

VASILE PINTEA : „Sărbătoarea"

Și **Faust II** din perspectiva lui Faust va fi o dovadă că el vrea ceva ce el n-a căutat de-a lungul vieții, și nici măcar n-a voit : Altcineva, Mefisto, avusese de spus ceva prin el, și de aceea se susține, simplificîndu-se lucrurile, că e destul să schimbi eroul principal și să punem pe Mefisto în locul lui Faust, spre a vedea altfel și a înțelege cu adevărat **Faust II :** Figura diavolului, destinul lui și tot ce suscită el în juru-i, inclusiv pe Faust-ul de după întîlnirea lui Erdgeist-ul sînt cele ce interesează – și se poate spune că Goethe însuși a construit **Faust** nu din îndemnul altora „cît din necesitatea lăuntrică de a desfășura lumea diavolului – daimon".

Înainte de a continua analiza lui **Faust I și II** din perspectiva lui Mefisto, se ivește o întrebare, pe care inevitabil și-o pune cel ce, cu tot blestemul, caută „filozofia" lui Goethe în **Faust :** De ce, vorbind de Goethe, să facem o distincție atît de categorică între Faust și Mefisto, indiferent care personaj reprezintă filozofia scriitorului ? Întrebarea trebuie să primească mai întîi un răspuns din punctul de vedere al metodologiei analizei literare. Într-o analiză a structurilor antropologice ale imaginarului, pe care o comportă o operă ca **Faust,** Faust față în față cu Mefisto este o structură sintetică a imaginarului, în forma armonizării contrariilor, care, într-o reducție fenomenologică pentru reținerea esențialului, ca sens ideatic, presupune o **geneză reciprocă** a simbolurilor : fiecare personaj este ceea ce **opusul** său îl silește să fie. Schema arhetipală a „dualității" ca structură sintetică relevă o convergență isomorfă a simbolurilor, întemeiată pe o structură profundă a conștiinței, ce atrage după ea și o atitudine filozofică și morală, prin care o reprezentare anumită este slăbită prin însușirea atributelor contrarului său : Faust este impuținat în forța lui de decizie și acțiune prin dublul său, Mefisto, iar Mefisto, la rîndul lui, ca simbol valorizat negativ în opoziție cu Faust, reprezintă o **întregire** a opusului său, într-o „inversiune" eufemizantă, care afectează una și aceeași structură arhetipală. Tema are o vechime mitică, ținînd de structurile antropologice ale imaginarului. Admițînd, după G. Durant **(Les structures anthropologiques de l'imaginaire,** 405), că literatura dramatică se inspiră totdeauna din înfruntarea eternă a speranței umane și a trupului muritor, și că orice dramă, în sens larg, este totdeauna cel puțin cu două personaje : unul reprezentînd dorința de viață și eternitate, celălalt destinul care împiedecă întreprinderea primului, putem spune că Faust față în față cu Mefisto exprimă în polaritatea simbolurilor caracterul dialectic sau contrastant al mentalității sintetice, pe care **filozofia** lui Goethe o înțelegea ca o lege a unificării contrariilor, concepută de el ca un „fenomen originar", în ordinea realului, și ca o manifestare a „demonicului" în ordinea umanului.

Pe acest răspuns, dedus din metodologia analizei literare, ca analiză fenomenologică a structurilor arhetipale, putem extinde ideea ultimă. Pe ideea **demonicului** se construiește **Faust** ca dramă umană, Dumnezeu „dublînd" pe om cu un opus al său, un Diavol, care să-l stimuleze în drumul vieții : **„Activitatea omului prea lesne lincezește / Odihna el prea grabnic și-o dorește / De aceea bucuros îi dau părtaș".** Dar dacă aceasta este structura antropologică a imaginarului în **Faust,** de ce să-l mai acuzăm pe Faust, ca personaj, că „lincezește", de vreme ce el așa trebuia să fie, scriitorul tocmai aceasta vrînd să arate : cum spiritul **negației** îi dă vigoarea unei vieți pe deplin trăite ? Însoțirea omului cu demonul său intră în legile firii, de aceea nici Dumnezeu nu poate strica această rînduială – de unde și „simpatia" lui pentru Mefisto. Acuzația adusă lui Faust că numai prin Mefisto, care îl dublează, el ajunge la un țel de care el nu este în stare, este anulată de necesitatea construirii unui personaj demonic, care acționează în om ca un „altul", al lui însuși, pentru a face din el „omul" deplin, conștient de slăbiciunile și puterile lui. Mefisto a fost „ochiul lăuntric" al lui Faust nu numai în final, ci în toată evoluția lui „lamentabilă", și deci nu-l putem considera ca un „altul" **exterior** lui însuși, el dublîndu-l în interioritatea lui, în sensul unei structuri de **armonizare** a contrariilor în unul și același personaj, care este **omul,** și care numai astfel se reintegrează într-un Tot, căruia în structura arhetipală a imaginii îi corespunde „simpatia" lui Dumnezeu pentru Diavolul **din om.** De aici, din această „coincidență a contrariilor", în care profanul coincide cu sacrul, răul cu binele, pluralitatea cu unitatea începe orice „metafizică". Și în mod anumit aici începe filozofia lui Goethe. Ceea ce înseamnă că **Faust,** din perspectiva lui Mefisto, nu îl exclude decît compoziționel, **epic,** și nu **filozofic,** pe **Faust** din perspectiva lui Mefisto, cîtă vreme numai în planul epic sînt **două** personaje, iar în planul filozofic este **unul singur,** Mefisto fiind pentru Faust tocmai „spiritul care se întoarce în el însuși", cum este numit însuși **spiritul filozofic.**

EUGEN TODORAN

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXVIII

de Dan Nemesnic

Rămîne un mister de nedezlegat legătura cauzală dintre epidemii și alfabetul încașilor. Dar sistemul lor „de scris" rămîne echivalentul sui generis al computerelor cu benzi perforate de astăzi. De fapt, America de sud este un vast teritoriu de cercetare pentru arheologi, și nu există an aproape să nu se descopere acolo cîte-o relicvă care să uimească lumea modernă a zilelor noastre

Să ne amintim numai de uriașul „sfeșnic" din Peru, care reprezintă, de fapt, un trident de 185 m, săpat într-o stîncă abruptă a muntelui. Învățatul spaniol Garcia Beltram crede că ar fi vorba de un seismograf preincaș. Un sistem de discuri și funii, așezarea în direcția nord-sud, cu fața spre Pacific, această enormă construcție putea înregistra cutremurele din întreaga Americă de sud. Vîrsta ei : cel puțin 2000 de ani !

În altă parte a lumii, în China de pildă, cu multe secole în urmă, seismograful era cunoscut. Astfel, învățatul chinez Ciang Heng (78-139 e.n.) a construit un seismograf în formă de vază, ornată cu dragoni ce țin cîte-o bilă în gură. În jurul „vazei" erau dispuse cîteva broaște de bronz. La cutremur, bilele căzeau în gurile deschise ale broaștelor, în funcție de puterea cutremurului. Să amintim aici că de-abia în 1703, Jean de Autenfeuille a construit primul seismograf al timpurilor moderne.

Tot Ciang Heng a scornit și un glob cu inele metalice care reprezentau traiectoriile Soarelui și ale celorlalte corpuri cerești. Pus în mișcare de un ceas acvatic, acesta constituie primul planetariu din lume. Tao Hung Cing (425- 536 e.n.) supranumit „Leonardo da Vinci al Chinei", a construit un model astronomic asemănător. Descrierea lui merită să fie amintită întrucît provine dintr-un izvor original. Iat-o : „El a făcut un glob al cerului, înalt de un metru. Pămîntul se afla în centru și rămînea nemișcat, pe cînd corpurile cerești se roteau în jurul lui Douăzeci și opt de constelații își completau ciclurile, iar „șapte luminoase" (Soarele, Luna și cinci planete) își urmăreau calea. Stelele luceau în întunerie iar la lumină păleau. Globul se rotea neîncetat, grație unui mecanism special și totul corespundea mișcării reale a corpurilor cerești în jurul Pămîntului, respectiv, a rotirii planetei noastre în jurul axei proprii". Mai e nevoie de alte comentarii ?

Dar, după cum am văzut, nu e singurul caz cînd cei vechi se descurcau atît de bine în domeniile în care, adesea, ne încurcăm noi astăzi.

Și vechii greci aveau o serie de asemenea globuri. După cum ne spune Cicero (sec. I. e.n.), Marcu Marcellus și-a procurat din Siracuza (Sicilia) un glob care reprezenta mișcările Lunii, a Soarelui, și unor planete. Cicero ne asigură că era vorba de o mașinărie foarte veche și că un model astronomic asemănător era expus în templul virtuții din Roma. Se presupune că părinții acestor mecanisme erau Thales din Milet (sec VI, î.e.n.) și Arhimede (sec III. î.e.n.). În muzeul național de arheologie din Atena se află expus un obiect metalic ale cărui fragmente ruginite au fost găsite de mult de niște pescuitori de bureți. O serie de cadrane complexe precum și rotitele dințate ale instrumentului nu seamănau cu nici unul din artefactele Greciei antice.

– VA URMA –

Mapamond

● Premiul Medicis pentru 1976 a fost decernat tînărului scriitor Marc Cholodenko pentru ultimul său roman, **Les états du désert.** La numai 26 de ani el este autor a două romane și trei volume de poezie. ● **Brâncuși fotograf.** A apărut recent la editura Flammarion catalogul expoziției „Brâncuși fotograf", expoziție anexată atelierului sculptorului, reconstituit la Muzeul de artă modernă din Paris. Catalogul conține fotografii ale operelor marelui sculptor, realizate de el însuși. Valorii documentare a catalogului – fotografiile putînd fi considerate un comentariu al sculptorului la propria sa operă – i se adaugă și o incontestabilă valoare estetică. ● **După „Cadavre de lux"** al lui Franco Rossi (revelație a Festivalului trecut de la Cannes) un nou roman al lui Leonardo Sciascia e ecranizat) Capodopera sa, **Todo mondo** a inspirat ultimul film al lui Elio Petri. Recent, a apărut la editura Denoël, volumul **La mer couler du vin,** care grupează povestiri scrise între 1959 și 1972. „Aș vrea să scriu un **Candide** al lui Voltaire, într-o versiune italiană și contemporană", declara prozatorul sicilian. În toate romanele sale există un personaj unic : Sicilia. Pentru Sciascia, istoria este romanul polițist al politicii, iar subiectul constant al prozei sale îl alcătuiesc conflictele din sînul marilor clanuri siciliene, prezența terorizantă a Mafiei și lanțul complicităților pe care această uriașă forță, îl declanșează. ● **Alain Delon designer.** După ultima pasiune, boxul, Delon s-a consacrat creației de mobilă. Între unicatele realizate se remarcă o canapea tapisată cu mătase beige, pe care sînt imprimate inițialele AD, o masă de joc din metal și piele, o oglindă. ● **Ultimul număr al revistei Europe** este consacrat literaturii și artei bulgare contemporane.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ÎNGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

I.P.B.T.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 10 martie 1977 ● nr. 10 (472) 8 pag. 1 leu

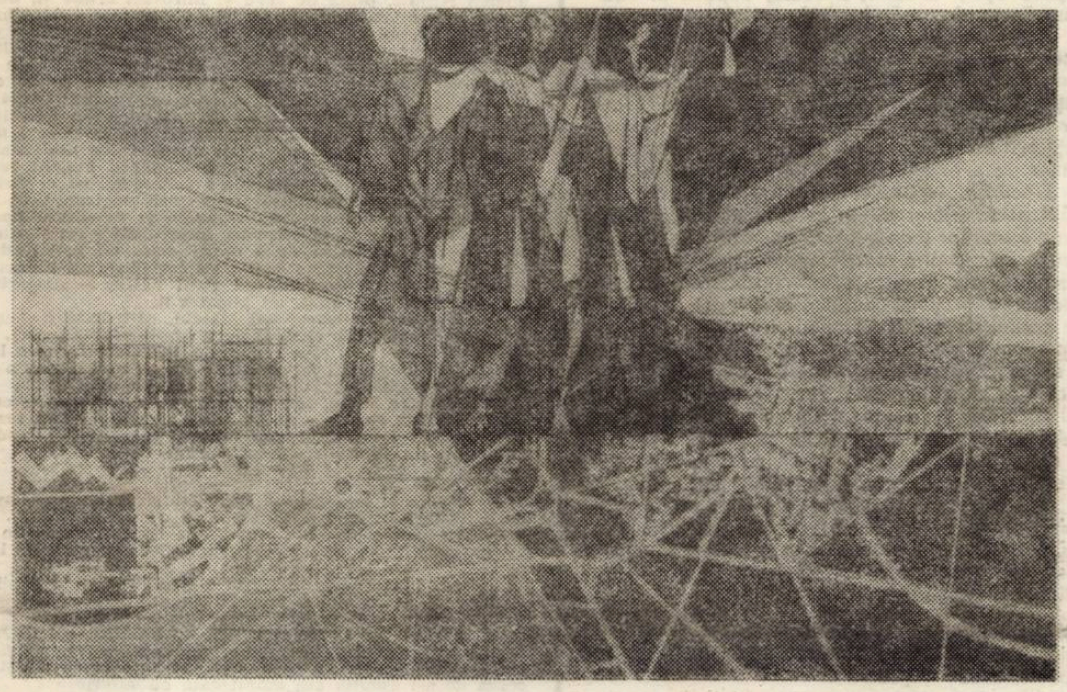

LIDIA CIOLAC — Constructorii timpurilor noi

Dincolo de suferință

Așadar, florile mărțișoarelor încă nu se ofiliseră în vaze. Peste văzduh erau întinse punțile proaspete ale cocorilor. Și-n pacea rodnică a începutului de primăvară, viața se rotunjea în orizonturile sale firești. Deodată, petalele florilor au fost strivite de cioburile propriilor adăposturi. În zeci și zeci de străzi s-au stins coloane de lumini, întunecînd cărările stolurilor. Dar, dincolo de toate acestea, acum are importanță doar pacea rodnică a oamenilor, cea clătinată, sub ruine, în cîteva secunde, aici.

Cutremur ! Cuvîntul acesta era, pentru mine, pînă acum, o simplă metaforă. O metaforă banală, pe care am ocolit-o întotdeauna, instinctiv. Începînd de azi, o voi socoti o metaforă blestemată și va fi, pentru condeiul meu, singura vocabulă tabú, din graiul limbii române. Dar, dincolo de aceasta, acum are importanță doar

AUREL TURCUȘ

(Continuare în pag. 6)

Luciditate și eroism în fața tragediei

În împrejurări tragice, luciditatea și eroismul sînt factorii care se nasc ca singurele soluții ce pot diminua proporțiile nefericirii.

Începînd cu Decretul prezidențial care a stabilit primele măsuri care decurg din starea de necesitate instituită pe teritoriul patriei, putem spune că a intrat în funcțiune luciditatea, solidaritatea umană și acțiunea eroică, potrivit împrejurărilor. Președintele republicii, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** adresîndu-se cetățenilor patriei, le cerea să acționeze uniți, cu fermitate și curaj pentru ajutorarea celor sinistrați, pentru înlăturarea rapidă a efectelor cutremurului. Și în fruntea acestei activități îl vedem, ca de atîte ori în momentele grele, pe însuși președintele țării.

În ziua imediat următoare, 5 martie 1977, are loc sub președinția tovarășului **Nicolae Ceaușescu** ședința Comitetului Politic Executiv care stabilește **măsurile prioritare de maximă urgență** ce se cer a fi luate pentru lichidarea efectelor cutremurului și normalizarea vieții în întreaga țară.

Pe prim plan — stabilește Comitetul Politic Executiv — trebuie să se pună urgentarea scoaterii de sub ruine și dărîmături **a tuturor persoanelor care au căzut victimă cutremurului.** Și gîndul la persoanele îngropate sub dărîmături revine mereu în cuvintele și indicațiile secretarului general al partidului, aflat în locurile unde nenorocirea era mai mare. Și mereu revenea în cuvintele tovarășului **Nicolae Ceaușescu** gîndul și speranța izvorîte dintr-o profundă durere, că sub aceste dărîmături se mai pot afla vieți omenești care pot fi salvate. Să se facă totul pentru salvarea lor !

O altă sarcină de cea mai mare importanță a organelor de partid și de stat este constituirea unor comisii alcătuite din specialiști care să identifice toate locuințele și clădirile publice ce vor fi suferit de pe urma cutremurului, spre a fi evacuate imediat. Iată din nou grija pentru ființa umană, grija care se extinde asupra tuturor celor sinistrați, pentru care se stabilesc măsuri imediate fie pentru îngrijirile medicale necesare, fie pentru cazarea celor rămași fără adăpost și fără surse de viață.

Este emoționant să vezi că pentru om se face totul.

Chemarea la acțiune imediată, la efort neîntrerupt și eroic adresată de către partid, de către secretarul său general tuturor cetățenilor pentru salvarea semenilor și pentru normalizarea vieții întregului popor a găsit cel mai profund ecou în inimile și în conștiința oamenilor din această țară peste care într-un răstimp atît de scurt s-au abătut trei mari calamități naturale. Au ieșit din nou la iveală virtuțile eroice ale oamenilor acestor pămînturi, au ieșit din nou la iveală luminoase trăsături de caracter și de suflet. Nici cea mai vagă umbră a indiferenței semenului față de suferința semenului nu s-a înregistrat. Televiziunea și radioul ne-au prezentat nenumărate pilde concrete de acțiune eroică : muncitori, militari, studenți care cu riscul vieții lor salvau viețile care mai puteau fi salvate. În rînd cu compatrioții săi, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** se află în locurile cele mai grave ale dezastrului, l-am putut vedea intrînd printre dărîmături, cu fața îngrijorată și îndurerată, dar cu aceeași fermitate a acțiunii, cu aceeași luciditate obiectivată în indicații concrete, în hotărîri la fața locului.

Dincolo de efectele bune și imediate ale solidarității umane atît de evident manifestată și în această împrejurare tragică ce s-a abătut asupra țării, trebuie să subliniem **splendoarea morală a solidarității omenești.** E înălțător să vezi un popor întreg unit prin conștiința sa și prin simțirea sa în jurul rănilor oarbe care i-au afectat trupul. Din județele patriei care n-au avut de suferit de pe urma cutremurului se îndreaptă spre sinistrați tot felul de mijloace de transport, cu alimente și alte bunuri necesare de urgență. Dar nu numai bunuri se transportă ; odată cu aceste bunuri se transportă — sîntem siguri — și suflet, și compasiune, și speranță. Celelalte părți de țară s-au comportat și se vor comporta și în continuare, ca părți ale unui organism întreg. Ca un organism care își concentrează întreaga vitalitate spre vindecarea rănilor sale.

Și dacă în ordinea dialectică a vieții tragedia produce întotdeauna și măreție umană, atunci trebuie să reținem că și în această împrejurare tragică, indiferența omului față de om a fost abolită.

ORIZONT

N-AM FOST ÎNFRÎNȚI NICIODATĂ

După cutremurul catastrofal din 4 martie 1977

În aceste incredibile clipe ale dezastrului,
Mut de durere,
Îmi amintesc că n-am fost înfrînți
Niciodată
În existența noastră de două milenii.
N-am fost înfrînți
Nici atunci cînd sălbăticia
Ne-a călcat hotarul și casa,
Înjunghiind bărbații,
Tîrînd în robie femeile,
Ducîndu-ne pruncii în beznă.
N-am fost înfrînți
Nici atunci cînd forțele oarbe
Scoseseră riurile țării din matcă,
Prăbușiseră peste noi puhoaiele cerului,
Înghițind cetăți și cîmpii,
Unde oamenii munceau și visau
Sub cerul curat.

Acum vrăjmășia acestui pămînt
Ce ne dă roadele dulci,
Mireasma florii,
Lumina și însăși viața,
Urgia neînțeleasă
A gliei, pe care iubim și sperăm,
A încercat din nou să sfărîme,
În palmele ei,
Ca într-un joc cumplit de barbar,
Surîsul blînd,
Tandrele șoapte,
Corola cuvîntului scris.

Dar în aceste incredibile clipe ale dezastrului,
Mut de durere,
Îmi amintesc că n-am fost înfrînți
Niciodată.
Umăr lîngă umăr vom fi,
Mai uniți ca oricînd
Și de-aceea mult mai puternici.

Acest popor
Cu adînci rădăcini înfipte în Munții Carpați
N-a fost înfrînt
Niciodată.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

UN SINGUR UMĂR

Din nou poporul nostru, cel învățat la greu,
Prin cumpăna durerii își mai întoarce fața,
Furtuni și ape oarbe a înfruntat mereu
Seisme care curmă din rădăcină viața.

Din nou poporul nostru, în inimă străpuns,
În inima ce strînge întregul sînge-al țării,
Cînd magma violentă dintr-un adînc ascuns
Împrăștie-n ruină arhitectura zării.

Cu aripa de doliu a cruntului dezastru
Sar genele secundei în praful de la porți,
Sub cărămizi se sfarmă oglinzi de cer albastru,
Ard stele-năbușite în ochii celor morți.

Stîlpi solidari în starea de grea necesitate,
Noi, toți, un singur umăr la tristele-ncercări...
E inima rănită, dar bate, încă bate,
Pe scara Richter bate durerea unei țări.

Noi într-o glăsuire cuprinși și într-un nume,
Cu tălpile-n cutremur, cu ochii-ncrezători,
Ne ridicăm privirea și inima în lume,
Dintr-un amurg de spaimă să mai răsară zori.

Noi toți, pe scara Richter, înlăcrimați și drepți,
Cînd cerul sur coboară în cerul călimării,
Purtînd cu demnitate durerea și-nțelepți,
Noi, sîngele de aur, trecut prin rana țării.

DAMIAN URECHE

SÎNTEM MEREU ALĂTURI

Sîntem mereu alături, la bine și la rău,
Cînd clipa strălucește, cînd clipa e în bernă,
Cum solidar e neamul c-un mare drum al său
Și-ndrăgostit de viață cu patimă eternă.

Sîntem mereu alături, de mii de ani încoace,
Cu neclintire veche și cuget înțelept
Și, bucuroși de soare, de e război ori pace,
Am învățat să-i ținem întunecării piept.

Am rezidit speranțe și am salvat destine,
Cu brațul sfînt al muncii, la datorie pus ;
Am rezidit curajul și-ncrederea în sine
Și, plînși, ochii durerii privesc din nou în sus.

Să fie sobru cîntul și sufletul un steag,
Viața, un exemplu ; emblemă, omenia.
Pămîntul ne rămîne mereu la fel de drag,
Nefrîntă frumusețe pe nume România.

LUCIAN BURERIU

SERII ȘI EXCEPȚII *

Există între prozatorii de azi un anume soi de competiție, ce nu exclude stima și onoarea ; există de asemenea un duh al momentului literar, ce provoacă stranii nivelări și denivelări de valori. O temă, un personaj, o situație trec de la un prozator la altul, cu o viteză neiertătoare : autorii mediocri devin ridicoli (pastișori involuntari) autorii mai puțin dotați, producători de seriale. Valoarea unui autor se verifică și prin felul în care acesta rămîne în competiție : în măsura în care e capabil, între repere fixe, a descrie trasee originale, prin opere ce refuză seria.

TUTUN DE MACEDONIA de MARIA LUIZA CRISTESCU are toate (aproape toate) calitățile ce ar defini proza anilor '76 : tentația foiletonului (eroii se revăd ca în Dumas, după 20 de ani) a reportajului-insert (provocat de întîlnirea de peste vreme), elogiul satului-matrice (întîlnire care, deci, se desfășoară în satul Mocod) etc. Elogiați sînt, prin etichete discret (ori mai puțin discret) puse pe reverul personajelor, **Marquez** (doctorul Drumaru are în Mocod un laborator în care prepară substanțe – pentru localnici – miraculoase). Marin Preda (un om din Mocod ar spune despre altul : ceva care nu există). D. R. Popescu, Aug. Buzura (doctorul Tomiță se ocupă de studiul cancerului, avînd șefi care...) Ivasiuc (Andrei, savant „se ilumineză" în momentul amintirii), și, desigur, Ionel Teodoreanu : Mocodul reprezintă Medelenii autoarei, sat al adolescențelor magnifice, determinante în anii maturi... Comparațiile ar putea continua, și un răutăcios n-ar ezita să adauge titluri de literatură sentimentală și neosentimentală, semănătoristă (Nucul lui Odobac) și neosemănătoristă (despre orășenizații Mocodului). Argumentul introductiv (fosta profesoară, încă frumoasă, încă tînără, pleacă în căutarea fostului elev, acum savant, spre a-i aminti că...) precum și altele (iubiri din adolescență relansate „peste 20 de ani", în cadru snob, tînjirea gen „Animale bolnave"), aparțin literaturii comestibile : abundența determinărilor-lucru surprinzător pentru o scriitoare cu experiența și inteligența Mariei-Luiza Cristescu strică pagini ce ar fi putut deveni antologice : **Tutun de Macedonia** e un roman ce, mult peste nivelul **Așteptării,** încearcă a relua dialogul cu **Castelul vrăjitoarelor,** opera de vîrf a autoarei ; dialog lipsit, însă, întotdeauna, de energie.

Există, deci, în **Tutun de Macedonia,** un nivel al metaforei ce ne îndeamnă să recitim cu interes sporit cartea : acela al **vegetalului.** Metamorfozele plantelor, ale florilor sugerează starea sufletească a eroilor, împlinirea sau impasul. Pretutindeni apar flori, una dintre eroine, Cornelia, fiind absolventă de școală horticolă și responsabilă de laborator-magazin horticol. Florăria (de fapt „sala de expoziție"), stil des Esseintes, e plină de monștri vegetali. Ca în **A rebours,** apare și o cattleya. Cultivatoarea nu e o estetă, ci o ființă ce ține la convenții : contextul vegetal sugerează inerția instinctelor, dar și o anume înțelegere a „vegetației", adică a Cosmosului. Savantul ar fi preferat flori domestice, adică „aparținînd unei lumi normale" : impactul omului de știință cu „excepția", estetă desigur, e cumva amuzant : **„Văzu de departe florăria ca un uriaș clopot de sticlă, florăria cu soiuri rare de plante exotice, scabroase în lăcomia lor de apă și aer, cu venele lor ca de bătrîn sclerozat și frunzele uriașe, păroase, asemenea unor omizi lacome, lacome încît nimic nu poate crește lîngă ele. Totul se ofilește și se usucă.**

Întotdeauna risese de „soiurile" de expoziție ale Corneliei. Altă premiantă, ca și el ! Ea e cu horticultura și ichebana ! Acum plantele astea i se păreau de-a dreptul monstruoase. „De ce naiba nu încearcă ea să cultive un trifoi cu șaișpe foi sau măghiran cu miros de trandafir și fructe de eucalipt ?" se amuză Andrei".

Florile devoratoare, ca simbol al feminității agresive, existau în **Castelul vrăjitoarelor,** fără determinări suplimentare. Adevărate invazii vegetale se petrec în locurile copilăriei, visele protagoniștilor – punînd în mișcare vegetații sălbatice, primitive. Un personaj protejează urzicile, altele admiră și reține gestul. Iată și un vis în care, în realitate, între oglinzi paralele, e NATURA, ca afirmație și negație :

„Două tulburătoare neanturi, ce cu ușurință te pot înșela, mai ales dacă îți însușești iluziile fantomelor din cele două oglinzi răsfrînte una în alta, convingîndu-te că uriașele și mișcătoarele plante verzi vuind neauzit de bucuria mișcării sînt chiar ceea ce cred ele, niște ființe vii și nu doar umbrele lor, rămase după de mult întîmplata lor moarte și ajungînd la imperfectul nostru ochi după atîta vreme, încît ele nu mai sînt decît putregai și mîl.

Prin transparență se dansează grațios și fericit într-o lume ce a murit de mult și doar nouă celor de pe mal ne mai apare așa ; unduire, mișcare, depusă în straturile nenumărate de apă, luptînd unul împotriva celuilalt, cu o periculoasă șăgălnicie care păstrează imaginea în care cred și norii curioși, impudici".

Original, deci, piesă de rezistență este **romanul cu adolescenți :** dacă inerția maturilor, abia schițată, reușește să reție mai puțin, admirabilă e nehotărîrea adolescenților, tulburarea vîrstei, inocența și candoarea lor. Calitățile de excepție ale scriitoarei se evidențiază tocmai în descripția **spiritului protector,** a ocrotirii, a generozității personajelor aflate la miraculoasele vîrste. Recuperarea maturilor (candidați la nevroză sau doar la anchilozare), se face prin recompunerea vîrstelor de altădată, recompunere purificatoare. Întoarcerea la țară (deci întoarcerea în timp) purifică ; și dacă există o seamă de pagini dedicate somnului, căderii „în melanholie" („în semn"), deci vieții instinctuale, vegetale, titlul poate să ne conducă către paginile esențiale (parabola principală) a romanului : **Tutunul de Macedonia** (al bunicului) e stîrpit de copilul Cornelia pentru a permite nucului – copac sacru – să trăiască mai departe. NATURA adevărată (pleonasm ?) învinge. După criza (bolirea) eroinei, victoria e fără pată și reproș. Un rol important ar fi putut avea în roman Delia, ființă străvie, evoluînd ciudat într-o epocă istorică complexă. Fără justificări, autoarea îi retează șansa afirmării epice.

Tutun de Macedonia e o carte bogată în pagini de intuiții artistice remarcabile.

C. JNGUREANU

* Maria-Luiza Cristescu, **Tutun de Macedonia,** Ed. Cartea Românească – 1976.

Cronica literară

Ileana Mălăncioiu

ARDERE DE TOT

Editura Cartea românească, 1976

Ardere de tot este cel mai echilibrat volum semnat de Ileana Mălăncioiu de la **Pasărea tăiată** (1967) cu care a debutat, anunțînd un poet cu o desfășurare lirică mai calmă decît ne-am fi așteptat de la tinerețea dramatică și plină de neprevăzut. Prezentarea făcută de Doinaș remarca totuși dinamismul și bărbătescul, mergînd pînă la răsturnarea, cu totul neașteptată, a schemei din basmele noastre : **„e-atît de simplu și de omenește / Să-ncerci, o dată, să iubești un zmeu" (ruga),** ceea ce denotă dintr-o dată curajul desprinderii și noutatea concepției. Visează mai mult poezia decît dragostea, lucru cu totul surprinzător chiar știind că debutul s-a făcut destul de tîrziu.

Abia cu volumul **Către Ieronim** se schițează o nouă direcție, avînd în vedere dragostea : ultimele șapte poeme, figurînd dealtfel și în cartea următoare, **Inima Reginei,** fiind începutul unei mărturisiri, continuată pînă la **Ardere de tot,** axată în exclusivitate pe această afectivitate întîrziată și poate, din această pricină, acum, atît de subliniată. Drumul poetului n-a mers de la sentiment la cunoaștere, cum este de obicei, ci de la o anume înțelegere și adîncire a lumii și vieții, solicitînd conștiința aproape în întregime, lo ceea ce începe să bată în piept, concurînd gîndurile și înlănțuirea lor. Poate aici, în această urmare și întrepătrundere, în care dragostea e fiica experienței și o cunoașterii, să găsim motivele acestei mistuiri totale, ce dă și titlul volumului de față. Pentru că este vorbe de o dragoste pustiitoare, de o identificare pînă la neființă : **„tu care ai fost atît de departe odată / că o prăpastie am trecut către tine / unde ești cînd golul de taină s-a dus / și cînd strig și cînd nimeni nu vine / / te-ai apropiat atît de mult încît / urechea mea nu te mai poate auzi / tu nu mai ești – ești sufletul meu / mort și înviat a treia zi" (tu care ai fost).** O dragoste așteptată pînă la ultima noapte, o dragoste ce duce la ultima noapte, încît obsesiile trecerii și neființei își pot avea suportul doar în acest sentiment al neîmplinirii. „Duhul lumii vii și-a celei morte" **(urci încet)** se află într-o relație permanentă. Invocația de la început pare în acest context nu numai justificată, dar și necesară : **„arată-mi-te acum căci într-o zi mă vei căuta și nu voi mai fi / sufletul meu lepădat de trup ca pruncul înainte de vreme / va umbla gol pe drumul sufletelor și nu va ști / nici numel cu care să te cheme" (arată-mi-te acum).** În asemenea situație, apropierea se face pe alte căi, ale sufletului, peste căutări și zbateri, peste pasiune și ardere.

Așteptarea celui ce s-ar cuveni să vină și să-i spună „ea trebuie să fie cea care mi-a fost sortită" **(dorință),** pare cu totul zadarnică. Pentru că puterea trecerii este mai mare decît aceea a rămînerii. După o lege a devenirii, de la care nimeni nu se poate abate. Astfel că invocația rămîne suspendată și doar cuvintele unei dezlegări ar putea modifica lucrurile : **„încearcă să faci ceva să putem ajunge / în grădina aceea cu adevărat fermecată / ieșind de sub puterea oricăror morți / ce-ar putea să ne mai cheme vreodată" (erau plante amețitoare).**

Intregul volum aduce această problematică pe care o menține mereu la aceeași tensiune și la aceeași înălțime. Ideea jertfei, a arderii de tot, pare să dea sens vieții noastre întregi. Pentru că și dragostea și creația pretind renunțare și jertfă. Pînă și peisajul pare contaminat **(pastel)** de sentimentul pierderii. Iar trecerea prin viață se face ca într-o noapte fantastică, călărind pe cai dispăruți în cernerea unei zăpezi nesfîrșite **(treceau tăcuți).** Din interior, din afară, de pretutindeni, aceeași continuă ardere și același glas ce cheamă și nu se poate să nu-l asculții. Cu toate acestea și celălalt sentiment, cînd dorești ca ceasul să întîrzie, să nu vină, bucurîndu-te de sîngele ce zvcnește viața **(cîntec de bucurie).** Și dacă altă dată se temea să rupă o frunză voind să cînte „dintr-un copac întreg", acum dragostea e cîntată dintr-o pădure întreagă, din toate fibrele, în toate felurile, pînă la uitare : **„am uitat toată durerea și tot nenorocul / trebuie să fie în apropiere un foc / trebuie să fie în apropiere focul" (pastel).** Focul purificator sau focul care aprinde jertfa ? Poate unul și același foc care aprinde sentimentul, implicit jertfa, mistuie, asemni unei arderi de tot, ardere cu bună mireasmă, dăruire totală. Din care, ca în folclorul românesc, nu rămîne decît sufletul, asemenea unei păsări ..

Mai importante însă decît toate aceste discutabile mutații, sesisabile de la primele cărți de versuri lo cele din urmă, mi se par mijloacele lirice ajunse acum la maturitate, încercînd echilibrarea cuceririlor moderne într-o poezie ce-și mai amintește, chiar dacă discret, de unele vechi rigori. Retorica și abstractizarea cu orice preț sînt evitate, imaginile fiind dozate cu grijă, dînd viață limbajului. E poate meritul cel mai de seamă al acestui volum, ce continuă lirismul calm, asemenea unui descîntec sau unei litanii cu vagi efecte incantatorii.

ION MAXIM

Instantanee

NOTAȚII MATEINE

In proză (și... în versuri), Ion Barbu este pînă astăzi marele exeget (ei, da – apologetic !) al Crailor de Curtea-Veche. Sugestiile-i sînt nu se poate mai fertile, ca și, de-altminteri, fina disociere (fie și dacă de-un aspect prea dualistic) între, așa-zicînd, substanța – canonică – a cărții și „exotismul" formei ei. Ion Barbu, ei, e pentru cea dîntîi :

Nu străina frumusețe, bunul plac și veresia,
Insă schimnica-împăcată și făcliile ce ard !

Iar cu privire la întîiul vers, poetul are grijă să noteze – „tălmăcindu-ni-l" – în josul paginii : „Adică : / nu, n.n. / frumusețea exotică, arbitrarul și gratuitatea..." Ceea ce apasă, dintr-o singură trăsură de condei, asupra caracterului eminamente arhaizant – nu paseist, ci regresiv : „în sbor învèrs" – al Crailor..., altfel-zis : a faptului că Mateiu transcrie „în chirilice" întîmplări de la '910..., ceea ce face el (și cu Ion Barbu) fiind tocmai o retroversiune – pe cînd „traducerea" e treaba Stihuitorului (1) blagian...

...Astfel, să zicem, între „armele" ignobile (dar eficace) ale Pirgului se numără : „iscodirea", „defăimarea", „bîrfeala", „zîzania", „pîra", „amenințarea cu darea în vileag a tainei încredințate sau smulse", „răvașele neiscălite"... Id est – după metodul lui Ion Barbu –, într-o „aducere la zi" (2) : spionaj (unul, să-i zicem, „casnic", adică : indiscreții), calomnie, ponegrire, intrigi, delațiune, abuz de încredere cu șantaj și anonime... E chiar cu ceea ce se osteneau și ipochimenii celuilalt Caragiale – fără, însă, ca, acolo, să se mai schimbe „timpul" substantivelor !

Mai e, în cazul ăsta, Mateiu – cum se (mai spune (încă) – un Marcel Proust al nostru ?...

... E, dacă vreți, numai ducesa de Guermantes a acestuia din urmă, cultivatoare, ea, a unei idiome mult prea ancien régime, plină de seve și mirosuri crude și, deopotrivă, foarte „aristo"..., ba chiar trecuta doamnă de Cambremer, cu care el, Mateiu, împarte... regula celor trei adjective („la règle des trois adjectifs") în multele-i alcătuiri de tipul : „geamale, baldire, balcize..." In ceea ce privește franțuzeasca celei dîntîi, Proust însuși o recuză, căci : „Il est difficile, quand on est troublé par les idées de Kant et la nostalgie de Baudelaire, d'écrire le français exquis d'Henri IV de sorte que la pureté même du langage de la duchesse était un signe de limitation, et qu'en elle l'intelligence et la sensibilité étaient restées fermées à toutes les nouveautés...". Ceea ce e, desigur, prea-firesc din partea unui autor „psihologizant", ca Marcel Proust, de nuanțe infinitesimale și de citimi homeopatice, mereu la zi și, pare-se, impresionist (în sensul că, franțuz fiind, pare să ducă dorul celor nu mai puțin de 14 – pa-tru-spre-ze-ce – verbe cu care indienii Cunas, din Panama, numesc – ne-asigură Paul Valéry – mișcările ce le poate face, cu capul, un aligator !).

Cît despre „limitarea" lui Mateiu, ce-i drept : genială, nu doar snoabă (fie și dacă de o grație foarte „șic"), ca a înaltei doamne..., și-n care, de altminteri, este loc și pentru „nostalgia lui Baudelaire" (3), ea e, desigur, a unui Poet, enunțurile căruia n-au cum să fie relative...

... E, între altele, tocmai ceea ce, în cartea Crailor..., adoră un Ion Barbu – și anume : „Cu toată fața lor pămîntească, cei trei Crai sînt numai în al doilea rînd oameni, dar în primul : axe universale..".

---

(1) „Chiar și atunci cînd scriu stihuri originale / nu fac decît să tălmăcesc. / Așa găsesc că e cu cale. /.../. Traduc întotdeauna. Traduc / în limba românească / un cîntec pe care inima mea / mi-l spune, înginat suav, în limba ei".

(2) ... „la zi"-lele, oricum, ale lui '910, anul Crailor.

(3) Căci, între altele, baudelairianul :

Valse mélancolique et langoureux vertige...,

nu este altul decît tocmai valsul lui Pantazi, cel „... voluptuos și trist în legănarea căruia pîlpîia, nostalgică și sumbră, fără sfîrșit, o patimă așa sfîșietoare că însăși plăcerea de a-l asculta era amestecată cu suferința".

ȘERBAN FOARȚA

Lecturi

Mircea Deac

AFIRMĂRI

Editura Facla, 1976

Recent a apărut în librării o carte a criticului de artă bucureștean **MIRCEA DEAC** intitulată **AFIRMĂRI.** De la bun început, socotim că ar fi fost binevenită adăugarea unui subtitlu, pe copertă sau pe una din foile interioare, care să arate, cît de cît, că este vorba despre o prezentare a artiștilor plastici contemporani din Timișoara.

Aceasta pare a fi de altfel și intenția fundamentală a autorului, judecînd după medalioanele înserate și după cele 104 reproduceri, urmate de fișele cuprinzînd biografia și activitatea artiștilor. Este drept că, în introducere, ni se prezintă și o încercare de scurtă istorie a artei pe teritoriul Banatului, care, în economia de ansamblu a volumului, nu putea să rămînă decît sumară și incompletă. Autorul insistă asupra „evoluției artei plastice din Timișoara în ultimii 30-40 de ani", în care distinge trei tendințe principale, în pofida marii diversități a stilurilor individuale : **„Prima și cea mai puternică, este aceea închinată omului și problemelor sociale, pe care de obicei o numim realistă (...)". A doua tendință, reflectînd și ea spiritul evoluției sociale, cuprinde pe adepții fanteziei poetice cu un limbaj plastic ce aparține fabulosului popular și suprarealismului(...). „A treia tendință urmărește redarea realității în ceea ce are ea esențial"** (p. 8) fiind o îmbinare între „modern" și „contemporan" și implicînd legătura cu problemele urbanistice.

Fără îndoială – precizează autorul – **că această împărțire este schematică deoarece în creația aceluiași artist întîlnim adesea lucrări de un patos militant, figurative și realiste, cu altele geometrizante sau inspirate din fabulosul popular"** (p. 9).

După ce arată că **„albumul urmărește să înfățișeze toate generațiile, tendințele și evoluțiile artistice actuale, să sublinieze activitatea intensă, afirmări certe, ce reușesc să se ridice la treptele unor valori naționale și universale"** (p. 12). Mircea Deac conchide : **„Culoarea, mișcarea, lumina cîntă intensitatea vieții, cîntă oamenii și aspirațiile lor, redau în imagini vibrante viața socialistă și orașul socialist, ce se plămădește în România contemporană"** (p. 13).

Urmează, în continuare, medalioanele închinate celor 26 de artiști selecționați din cei peste 40 de membri ai Filialei U.A.P., pe criteriul activității mai intense și al caracterului definitoriu pentru tendințele artistice existente. Textele sînt mai ample sau mai restrînse, mai elogioase sau mai reticente, după gustul și preferințele autorului. Ne îngăduim să observăm însă că nu se face nici o mențiune despre cunoscuta activitate de acuarelist a lui Diodor Dure ; se vorbește în schimb despre gravura (!) Sofiei Krzyzanowska, reproducîndu-i-se însă trei uleiuri pe pînză, din păcate unele reproduceri fiind inversate, („Pîinea" lui Diodor Dure sau mozaicul lui Adalbert Luca, lucrarea lui Nuțiu din aceeași clădire a Universității nu este un „mozaic" (p. 10), trădat integral și în culoare). Mai apar, pe lîngă aceste scăpări și transcrieri incorecte de nume (Mihai **Velceanu** pentru **Velceleanu,** Virgil **Simionescu** pentru **Simonescu,** Ștefan **Mureș** pentru **Meteș** și altele – ca **Brunkental** și **Ponerkin.** Este greu de stabilit ponderea contribuției autorului, a editurii sau a tipografici în strecurarea acestor erori, prea numeroase și stridente pentru a fi trecute cu vederea, care umbresc satisfacția publicului timișorean pentru apariția unei asemenea cărți necesare.

DELIU PETROIU

Eroicul și sîngerosul 1907 în oglinda presei bănățene

Marea răscoală din primăvara anului 1907, adevărat seism social care a ridicat la luptă țărănimea română împotriva exploatării tot mai intense a moșierilor și arendașilor, pentru lichidarea apăsătoarelor rămășițe feudale, pentru pămînt, a prilejuit largi manifestări de solidarizare din partea muncitorilor înaintați și a unor intelectuali luminați și totodată a avut un puternic răsunet în rîndurile populației din teritoriile românești aflate încă sub dominație străină.

În Banat, unde sutele de mii de țărani și muncitori agricoli români suportau pe lîngă jugul social al grofilor și baronilor și pe cel național, exercitat de clasele dominante ale Imperiului austro-ungar, veștile care soseau despre înverșunata ridicare la luptă a sătenilor de dincolo de Carpați au suscitat un interes arzător. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît situația truditorilor de pe ogoare de aici, prezenta multe asemănări cu cea a țărănimii din Moldova, Muntenia și Oltenia, unde ardeau flăcările răscoalei. La fel ca dincoace de Carpați și în Banat, cauza fundamentală a mizeriei țărănimii era lipsa de pămînt. Un alt temei, care a determinat opinia publică din Banat să se ocupe atent și multă vreme de răscoala țărănească din 1907, a fost și întărirea conștiinței naționale a maselor românești din această provincie, care aspirînd la unirea cu „țara", urmărea cu pasiune toate evenimentele importante, care se desfășurau dincolo de Carpați.

Primele informații privind izbucnirea marii răscoale au fost publicate de gazeta **„Drapelul"**, la 3/16 martie 1907, sub titlul : **„Răscoala țărănească din Moldova"**. Ca și alte periodice ale vremii, ziarul lugojean a crezut inițial că evenimentele din Flăminzi, Podul Iloaei și din alte sate sau tîrguri constituie numai o ridicare la luptă cu caracter regional împotriva arendașilor impilatori. În acest prim material informativ, **„Drapelul"** a prezentat pe larg acțiunile țăranilor români răsculați mai ales în orășelul Podul Iloaei unde au fost devastate casele arendașilor și prăvăliile negustorilor.

În numerele sale următoare, gazeta lugojană și-a informat cititorii cu privire la noi aspecte ale răscoalei țărănești care se extinsese la Vlădeni, Popești, Tirgu-Frumos, Cotnari, Bivolari și în alte localități. La 8/21 martie 1907, gazeta publică o amplă informație intitulată tot **„Răscoala țărănească din Moldova"**, în care se spune între altele : **„Luni au avut loc grave tulburări în orașul Botoșani. Vreo 600 de țărani au intrat în oraș și au devastat casa arendașului Leon Costiner și alte case... Țăranii au atacat și armata care intervenise pentru restabilirea ordinii. Soldații au pușcat asupra țăranilor. Patru țărani au fost uciși, un maior și opt țărani sînt grav răniți".** În continuare, **„Drapelul"** arată că, din cauza răscoalei țăranilor din județul Botoșani, parlamentul român a votat un proiect de lege, în urma căruia toți rezerviștii vor fi chemați la concentrare, pe un timp de mai mult de 15 zile.

În numerele următoare ale gazetei, informațiile tot mai ample oglindesc dezvoltarea și extinderea răscoalei țărănești din România.

Extinderea răscoalei țărănești în Muntenia și Oltenia a determinat gazeta **„Drapelul"** să-și intituleze materialele ei informative privitoare la acest eveniment „Răscoala țărănească din România" începînd cu numărul 31 din 15/28 martie 1907. Înfățișînd cititorilor ei amploarea și combativitatea răscoalei, gazeta notează : **„E foc și pirjol. Mase compacte de țărani bine organizate și înarmate, avînd eclerori** (cercetași – n.n.), **înaintează asupra Giurgiului... Întreg județul e în flăcări. O ceată de țărani înarmați a atacat curtea proprietății Stănești a d-lui general Carcaleteanu. Această proprietate era apărată de o companie de infanterie sub comanda d-lui căpitan Mareș și a locotenentului Nițulescu. O luptă groaznică a avut loc aici între armată și țăranii care voiau să dea foc curții".** În continuare, gazeta arată că peste 3.000 de țărani din comuna Viziru și din satele învecinate au înconjurat Brăila, o parte dintre răsculați reușind să pătrundă în oraș.

Sîngeroasa represiune împotriva țăranilor răsculați organizată de clasele exploatatoare din România a fost și ea redată cu amărăciune de gazeta lugojană. În numărul ei din 17/30 martie 1907 „Drapelul" își informează cititorii despre împușcarea a 500 de țărani din Bălănești, cu privire la distrugerea de către artilerie a satelor Vieru, Odivoaia și Stănești din județul Vlașca, despre proclamarea stării de asediu. În numărul 34 din 22 martie/4 aprilie 1907, **„Drapelul"** relatează despre distrugerea prin focul necruțător al artileriei a unor sate din județul Mehedinți ca Timna, Oprișori, Bălăciță. La Oprișor, menționează gazeta **„se zice, că au fost peste 200 de morți".** Într-un alt număr al **„Drapelului"** se apreciază că numărul țăranilor masacrați ar depăși 5.000, iar al celor arestați 10.000 („Drapelul" nr. 36 din 27 martie/9 aprilie 1907).

Răscoala țăranilor din primăvara lui 1907 a fost un prilej pentru socialiștii bănățeni să analizeze situația deosebit de grea a maselor țărănești de aici și de a le chema să se alăture steagului roșu al partidului clasei muncitoare. Gazeta timișoreană **„Muncitorul român"** scria în acest sens : **„Noi din sîngele țăranilor români de dincolo** (de Carpați – n.n.), **din blestemul și lacrimile opincarilor moldoveni și munteni... trebuie să învățăm. În Moldova se face istorie, istoria este oglinda în care vedem trecutul și viitorul. Și dacă vroim să facem bine poporului nostru, atunci trebuie să cîntărim ce a fost cauza care a făcut din om animal și cu durere contsatăm că nepăsarea aceea mare, care o poartă așa numiții conducători ai poporului, mișelește s-au purtat față de aceia care poartă opincă".** („Muncitorul român" din 1 aprilie 1907).

Interesante considerații privind cauzele marii răscoale țărănești din 1907 se găsesc și în paginile gazetei timișorene de orientare burghezo-democratică **„Temesvarer Zeitung"**. În articolul intitulat : **„Tulburările țărănești din România"** gazeta afirmă : **„Revendicările țăranilor din România sînt vechi și tot vechi sînt de asemenea și încercările ce se întreprind de 40 de ani de diferite guverne pentru a îmbunătăți situația acestor oameni nenoriciți. Tot ce s-a făcut însă în această direcție pînă acum n-au fost decît măsuri paleative, căci o soluționare adevărată a problemei n-a avut nimeni curajul ori dorința. Oamenii de stat români ca și parlamentarii sînt de cele mai multe ori proprietari de moșii și din motive lesne de înțeles ei n-au putut și n-au vrut să satisfacă singura și profunda dorință a țăranilor : împărțirea pămînturilor și terenurilor. De cîțiva ani recoltele din România au fost excelente și ca urmare a crescut rapid valoarea moșiilor. Boierii au ridicat la un nivel necunoscut înainte sumele pretinse pentru arendarea moșiilor iar arendașii au căutat să recupereze cheltuielile lor mărite de la țărani pretinzînd de la ei prețuri foarte mari pentru parcelele de pămînt date pentru cultivare. Țăranii au fost de aceea cuprinși de o mare furie..."** („Temesvarer Zeitung" nr. 69 din 23 martie 1907).

Desigur presa bănățeană din acea vreme nu dispunea de documentarea necesară pentru dezvăluirea tuturor cauzelor marii ridicări la luptă a țăranilor români, totuși articolele și informațiile publicate, mai ales cele din gazetele democratice și progresiste au contribuit la dezvoltarea sentimentelor de solidaritate cu cauza dreaptă a răsculaților. Totodată eroica luptă a țăranilor din 1907 a stimulat organizarea social-politică a muncitorilor și țăranilor din Banat, avînd ca urmare întărirea rîndurilor partidului clasei muncitoare și a mișcării sindicale.

Marea răscoală a țăranilor din 1907, deși înecată în sînge de clasele dominante a arătat lumii întregi eroismul poporului român, capacitatea sa de a lupta chiar cu prețul celor mai mari sacrificii pentru dreptate socială și un viitor luminos.

WILLIAM MARIN

Prezențe literare

ION LOTREANU

Una după alta – în 1975 și în 1976 – Ion Lotreanu a publicat două incitante cărți de critică, pronunțat eseistice, respectiv Analogia suverană și Creație și implicare, **definitorii încă din titlurile lor, ca tehnică și ideologie. Într-adevăr, care este mecanismul scrisului, cum se structurează universurile ficțiunilor noastre, după ce legi se produc, în artă, corespondențele ce îi dău în ultimă instanță viață – sînt întrebări pe care autorul și le pune, mereu cu subliniată preocupare, încercînd a le da răspunsuri, chiar dacă nu întotdeauna cu rigoarea cuvenită. (Să nu se uite că Ion Lotreanu este și poet, ipostază în care constrîngătoarele rigori interioare sînt mai puțin agreate ! Criticul mai discută în cărțile sale despre implicarea creatorului în operă, despre asumarea realităților noastre social-politice și ideologice, despre angajarea scrisului așadar, ceea ce conduce, din nou, la ideea corespondențelor, a analogiei suverane în artă, principiu – pentru autor – al constituirii literaturii însăși. Criticul insistă asupra ideii că opera de artă** „este guvernată de analogie... în sensul că aventura imaginației se sprijină pe ceva, uzează de corespondențe, sugestii, echivalențe, aluzii". **Mai mult : analogia, afirma ei, deși inutilă „poveștii" (epicii), „îi luminează retrospectiv traseele", ea fiind „încărcată de poezie"...**

Desigur, cu aceste aserțiuni nu se descoperă lumea acum, dar lumea trebuie redescoperită mereu – din perspectivă proprie, sau chiar din ale altora, ceea ce Ion Lotreanu și face, citind un impresionant număr de autori, care îi servesc la luminarea chestiunilor dezbătute de el, așa cum se întîmplă mai cu seamă în studiul titular al primei lui cărți, Analogia suverană, **din opera cărora se reproduce, pentru a ilustra. A-propos de poezii puși la contribuție de Ion Lotreanu numai aici, în studiul amintit, cred că s-ar putea alcătui o mică antologie exemplară, din versurile lor, ceea ce nu e deloc rău ; e vorba, printre alții, de Rilke, Eminescu, Claudel, Whitman, Bacovia, Pindar, Saint-John Perse, Baudelaire, Voiculescu, Tasso, Petrarca, Shelley, Kavafis, Pierre Emmanuel, Ion Barbu, Blaga și alții încă. O informație atît de – cum să spun ? – aluvionară, pe spații totuși mici, ar putea ajunge fastidioasă, fără farmecul incontestabil al celui ce o manevrează, cu o știință de adevărat regizor, în interesul demonstrațiilor sale.**

Citindu-l pe Ion Lotreanu, eseist și cînd prezintă, pur și simplu – cartea unui scriitor necunoscut, nu trebuie să te aștepți să ți se dezvăluie lucruri fundamentale în paginile lui, dar poți fi sigur că nici nu te vei plictisi în compania sa, autorul avînd harul de a-și întreține cititorul nu numai cu folos, dar și deosebit de plăcut, pe orice temă ce ține de carte, de gînd, de frumos în genere. „Există poezie și acolo unde intenția de a o scrie lipsește cu desăvîrșire", scrie undeva I. Lotreanu. Din acest unghi – nu-i așa ? – poate fi invocată întreaga lucrare a naturii. Și, iarăși, la bagheta magică a criticului – un alt nolan de autori de excepție participă la dezbaterea chestiunii ! Pentru ca problema să fie tranșată, totuși, în final, fără solemnitatea la care ne-am fi așteptat. „Poezia nu este, oricum, o manifestare de ordinul prudenței". Sau : „Un veac de singurătate", „Princepele", cărți mari ale literaturii contemporane, sînt privite ca „o monografie a singurătății", deci ca poem – cea dintîi, și mai ales ca virtuozitate de excepție – cea de a doua.

Mai compozit, celălalt volum al criticului, Creație și implicare, **adună pagini despre sensul activ al literaturii române, despre poezia ca desen, paralele folclorice, despre Cantemir, Neculce, Bălcescu, Dumitru Popescu, Marin Preda,, Ion Dudu Bălan, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu și Dan Mutașcu, George Alboiu, Gheorghe Tomozei, Ion Gheorghe, Petre Ghelmez, Marin Mincu, Mihai Negulescu, pînă la debutanți ca talentatul poet-țăran Vasile Dăngu. Lotreanu este interesat de limba lui Ion Eliade Rădulescu, în epopeea neterminată a acestuia, limbă arborescentă, dar se plînge de lipsa ei de nuanță ; reamintește preocuparea subliniată pentru expresie a lui Eminescu (și a lui T. Maiorescu), sintetizată în versul marelui poet, „Cînd cu sete cauți forma..." ; reînvie chipul lui Avram Iancu în lirica populară, ajuns mit, intrat în legendă ; glosează pe marginea conceptului de „poezie patriotică", definind la un moment dat fericit lirica de acest fel, ca o încercare de a zmulge unei epoci „sunetul fundamental" etc.**

Foarte sensibil cînd e vorba de rosturile scrisului, de sensul activ al literaturii noastre dintotdeauna, Ion Lotreanu îi va elogia de aceea pe înaintașii „constructivi", în demersul lor literar, reținîndu-le lecția ca exemplară. Din acest unghi e de reținut studiul intitulat chiar „Sensul activ al literaturii române", sens evident încă din vîrsta ei folclorică, precum și la marii autori culți. Această bipolaritate reflexivă a scriitorului român de excepție subliniază însăși complexitatea literaturii noastre, profunzimea ei, în cadrul căreia nimic nu se escamotează din ce e major în existența omului, a umanității.

Reținînd un aforism : „arta desenului este arta omisiunii", criticul îl extinde și asupra poeziei inspirate din istorie – pe bună dreptate, fiindcă și într-un caz și în altul intervine selecția, fără de care arta nu s-ar constitui. N-am înțeles însă de ce o poezie a temelor și subiectelor istorice ar fi străină de ceea ce numim „sentimentul istoriei". Autorul însuși scrie că : „Pentru artistul autentic, istoria nu este un decor, nici un depozit de evenimente, ea este o permanență, o sinteză, o ambianță mai necesară ca aerul". Dar, această ambianță nu rezultă din temele, subiectele pomenite, care dau de fapt sentimentul istoriei?

Ion Lotreanu se profilează deja – și în ipostaza de critic, un critic predilect eseistic, Dacă va reuși, în cărțile lui viitoare, să ocolească nesemnificativul, expresia uneori pletorică, se va impune și mai mult atenției, nelipsindu-i inteligența ordonatoare, puterea de pătrundere, adică tocmai ceea ce legitimează un critic adevărat. Ei trebuie să dea însă mai multă unitate culegerilor sale, acea convergență în diversitate, care transformă o carte într-un univers coerent.

HRISTU CANDROVEANU

Memento

O LUCRARE INEDITĂ DE ARTĂ PLASTICĂ, INSPIRATĂ DIN RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ

Între lucrările de artă aflate în patrimoniul Muzeului din Lugoj se află și un tablou în ulei, de mari dimensiuni 1,83 X 1,28 m, care înfățișează în stilul picturii clasice lupta dintre roșiorii români și turci în războiul de independență din 1877.

Descoperit în podul fostei Prefecturi a județului Caraș-Severin, în anul 1932, tabloul este îngrijit lucrat, în detalii de profundă semnificație, surprinzînd eroismul ostașilor români. Pe tablou, steagului verde al profetului îi sînt opuse o mulțime de steaguri românești. Dramatismul încleștării este expresiv redat, atmosfera generală fiind bine prinsă.

Deși nu este semnat și datat, tabloul pare a fi (după starea lui) de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, poate chiar contemporan cu războiul de independență (1877). O ipoteză ar putea fi aceea ca tabloul să fi fost comandat de Dr. Constantin Rădulescu junior, fost medic militar în București, care se bucura de prietenia unor artiști și oameni de seamă ai vremii. El a fost posesorul unei bogate colecții de artă, moștenită de nepotul său, compozitorul Tiberiu Brediceanu.

Țin să mai amintesc că tot lui Constantin Rădulescu junior, i se datorește aducerea la Lugoj, în 1913, a filmului **Războiul Balcanic** (1877-1878), care a rulat, în martie 1913, 3 zile la Cinematograful „Olimpia" din Lugoj.

Este posibil ca, în asemenea împrejurare, tabloul să fi fost adus la Lugoj și dat cumnatului său, avocatul Gh. Dobrin, spre a-l expune în CASINA română, ori a-l vedea în colecția de familie. În iunie 1919, avocatul Gh. Dobrin ajunge prefect al județului Caraș-Severin. Probabil, cu această ocazie, tabloul este dus la prefectură, spre a împodobi biroul prefectului, unde, credem, a rămas pînă la descoperirea noastră, din 1952.

Pentru identificarea lui, este necesară desigur, o comisie de experți specialiști. Oricum, el reprezintă încă o mărturie a ecoului pe care lupta românilor pentru independență de la 1877 a avut-o în Banat.

IOAN N. STRATAN

Marcel Turcu

Oratoriul independenței

1.

Bătrînii din noi sînt morții cei tineri !

2.

Își rotește propriul soare
Poporul meu, trăgînd alarma –
Cum lunecă din glonte arma
Se varsă Dunărea în mare...

Ca un vultur greu pe arcuri
Plevna șuieră departe :
Astfel începu tînărul nostru război...

Dunăre, Dunăre, Lipan Vitorie –
Spinare de român, lingă rază de fiu,
Se scutură spații de praf osmanliu,
Trec oștenii pe fluviu-n arcadă de aur –
Dunăre, Dunăre, Lipan Vitorie...

3.

„...cei mai viteji dintre traci"
(– HERODOT –)

Cît femeia usucă rufe printre daci
Copiii adorm ca niște zei
Cînd bărbatul izbește securea-n bușteni
Încep a se naște-n istorie-oșteni...

Cînd pămîntul zicem că-i albastru
Oamenii-s frumoși doi cîte doi :
Știm c-am plecat cîndva dintr-un castru –
Cînd ari mai adînc, dai de noi...

4.

Memoriei lui Alexandru Cernat, comandantul Armatei Române de Operații în Marele Război din 1877.

S-a ridicat răzășul general :
Din cadet i-a fost înscris să treacă-n
Virtutea Militară pe un cal –
Chipul îi era din coajă de mesteacăn.

Bărbatul crescut ca repaos al luminii
Peste franctirorii Statului Major –
Avea în ochi ceva din tricolor,

Cu rădăcini de frunte triumfală.
Coborînd din fuselajul de eroi
Trăgea cu fereastrăul la război :
Era-n război conștiința națională !

5.

Marșul Oștirii Române
Eu, Oștirea Română,
Eu, Națiunea Română,
– pe-ntreg frontul –
Am tras cu tunul în dușman
Pînă ce curbă orizontul,
Pînă cînd sub acest flexibil curcubeu
Apăru, uriașă, fotografia strămoșului meu !
Eu, Oștirea Română,
Eu, Națiunea Română,
– doi cîte doi –
Am trecut în forță Dunărea,
Iar, la celălalt mal, o supremă forță :
Noi !
Eu, Oștirea Română,
Eu. Națiunea Română,
Eu, fratele meu, rînd pe rînd,
Eu, tatăl meu, rînd pe rînd,
Duceam redute pe baionete :
Și piepturile noastre fumegînd...
Noi, escadroane de cavalerie,
Noi, cei 9.000 de cai,
Trăgeam în nări tranșee otomane
Ca pe un nutreț de luna mai...
Eu, Oștirea Română,
Eu, Națiunea Română,
Noi, dorobanți și călărași cu schimbul,
Noi, trăgătorii regimentului de linie,
direct în destin –
Legănați expresiv din aval în amonte,
Fredonam, din sabie și glonte,
Balada soldatului român !

Eu, Oștirea Română,
Eu, Națiunea Română,
Mărșăluind pămîntul șters :
Atunci, la '77,
Intram călare în univers !

Aplicarea solarogramei în Retezat

Despre tradiție și înnoire

Ne naștem și existăm sub lumina tradiției ; aparținem unei culturi cu întreaga noastră ființă, sîntem rodul unei civilizații și al unei istorii multimilenare care se susține pe coloanele de marmoră nepieritoare ale gînditorului din Hamangia, ale Mioriței, ale lui Eminescu și-ale valorilor mai apropiate în timp, precum Sadoveanu sau Rebreanu, precum Arghezi sau Blaga. Fiind ai acestui pămînt și-ai valorilor sale inestimabile, durate pînă acum, sîntem ființe și cetățeni ai prezentului, într-o comuniune indisolubilă și într-o comunicare iluminată cu viitorul patriei.

Sufletul nostru se răsfrînge în peisajul Carpaților și devine oglindă a tradițiilor natale, în aceeași măsură în care răsfrînge valorile spirituale românești și caută a împlini, după măsura noastră, sensul suitor al vremii în care trăim.

Nu cred să existe cineva în acest spațiu care să nu murmure cu înfiorare versul eminescian, ca pe o punte inefabilă, între inimile ce au existat în patria noastră de ieri și de azi, între idealurile de speranță, neatîrnare și demnitate națională care au cutremurat ființa neamului prin secolii ei de luptă, și aspirația noastră, încununată de izbînzile zilelor în care trăim.

Se pune firească întrebare : pentru ce ne regăsim în valorile trecutului cu întreaga noastră gamă de sentimente de adînc patriotism ? Prin ce înțelesuri au venit către noi înaintașii literelor române încît ne cuprindem cu visul și fapta în slova lor luminată ? Răspunsul se formulează cu o simplitate demnă de coordonatele fundamentale ale spiritualității noastre din toate timpurile : marile personalități ale literaturii și artei românești au fost întotdeauna expresia înaltă a simțiri profunde și revelatoare a luptei noastre de libertate națională și socială, a luptei pentru biruința graiului celor ce-au muncit și-au apărat pămîntul străbun.

Ajunși aici se impune să spunem că valorile clasice ale literaturii române reprezintă nu numai culmi ale artei noastre ci și esențe ale unor permanențe, ale existenței noastre în timp. Așadar implicațiile literaturii noastre clasice nu sînt numai cele ce țin de durata artei, de înălțimile sublime ale cuvîntului artistic, ci și cele ce se înscriu în ordinea unei permanente capacități de fertilizare, de repotențare, prin prisma de lumină a prezentului, a datelor fundamentale ale ființei patriei, a literaturii de azi.

Dacă este adevărat – cum spunea T. S. Eliot – că persistența capacității de creație literară la un popor constă în menținerea unui echilibru între tradiție, într-un sens mai larg, și originalitatea generației actuale, găsim necesar să reamintim faptul cu totul revelator că literatura noastră actuală se înscrie firesc într-un proces al continuității, că ea este urmarea necesară (ca produs al epocii, al societății noastre) a unui proces care ține de însăși evoluția națiunii, expresie modernă a timpului în care trăim.

Oricît am trăi în setea de înnoire și pentru înnoire în artă, noi încercăm să continuăm tradițiile noastre cele mai sfinte, să ducem mai departe un crez, în condițiile epocii noastre socialiste, și ca expresie a acestei epoci.

Neputîndu-ne imagina un scriitor rupt de spiritul care definește o cultură, o literatură, este evident că sensurile literaturii clasice sînt repere de prim ordin, definitorii, în afirmarea nouă a spiritualității epocii noastre, a literaturii române de azi, implicată cu întreaga ei ființă în mersul înainte al patriei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Sadoveniana

Metafora: preliminarii

Specialiștii disting două categorii de metafore : lingvistice și poetice. Primele aparțin limbii comune, fiind întrebuințate, de cîte ori împrejurarea o cere, de orice vorbitor. Însă de cele mai multe ori, în procesul comunicării, ele sînt metafore moarte, pe care le-a ucis uzul și uzura. Cînd recurgem la expresiile creierii munților, ochi de zăpadă, ochi de pădure, urechile acului, gura tunelului, umăr de deal, inima pădurii, mărunțaiele pămîntului – cele mai multe, rămășițe ale unei străvechi mentalități primitive „animiste", care antropomorfiza lumea, – noi nu mai sîntem conștienți de valoarea lor metaforică. Mai precis, nu mai realizăm acea balansare a fanteziei între „propriu" și „figurat", de pe urma căreia se înfiripă sentimentul imaginii.

Unele metafore aparținînd acestei categorii se zămislesc chiar sub ochii noștri, înfrigurînd spiritul de observație exactă, virtuțile asociative, neastîmpărul și năstrușnica fanteziei vorbitorilor. Am să dau un singur exemplu, recent. Îndată ce, la marile intersecții ale orașelor, au apărut spațiile tărcate cu dungi albe, menite să asigure traversarea legală a bulevardelor și a străzilor de către pietoni, s-a făcut simțită și necesitatea de a le denumi cît mai succint și, dacă se poate, cît mai expresiv. Cuvîntul ales pentru atingerea acestor scopuri a fost zebră (din francezul zèbre). definit în DEX (Dicționarul explicativ al limbii române, 1975) după cum urmează : „Nume generic dat speciilor de cai sălbatici africani cu blană vărgată de benzi alternative, deschise și închise". Această trăsătură fizică frapantă a animalului în discuție – subliniată de mine, în definiția dicționărească de mai sus – a permis substantivului zebră să-și dilateze volumul semantic, îmbogățindu-și-l cu un al doilea sens, metaforic, care constituie o adevărată performanță a fanteziei. Reținerea singurului element comun (faptul de a fi tărcat, vărgat, înfrigurat), care permite însăși constituirea imaginii, presupune neglijarea tuturor celorlalte trăsături caracteristice, toate distinctive, toate individualizatoare.

Ca și în alte numeroase cazuri similare, este imposibil de afirmat cu hotărîre dacă ne aflăm în fața unei inițiative lingvistice individuale, care „a prins", sau în fața uneia colective. Înclin către cea de-a doua ipoteză: este foarte probabil ca asocierea la care mă refeream să se fi impus, la început, mai multor vorbitori deodată, fiind ulterior acceptată, treptat, de toată lumea. În ciuda consumării acestui proces, în ultimul nostru dicționar (DEX, 1975) zebră rămîne un cuvînt monosemantic, autorii mărginindu-se la definiția animalului, fără să înregistreze și sensul metaforic discutat mai sus, cu toate că, mai ales în mediul urban, întrebuințarea lui a devenit, în ultimii ani, generală. Mai trebuie adăugat că, pe măsură ce folosirea figurativă a cuvîntului cîștigă teren, imaginea suferă un proces de extincție lentă. Îndată ce uzul acaparează asemenea metafore, licărirele sugestivității lor inițiale se împuținează, abia mai pîlpîie, se sting. Sporul de expresivitate pe care substantivul inimă îl aduce, în comparație cu „sinonimele" sale mijloc și miez, în îmbinări ca inima pădurii, inimă de varză, nu spune mare lucru vorbitorului. Realitatea – destul de... tristă – este că, în foarte multe împrejurări, nu ne dăm nici pe departe seama cît de frumos, de meșteșugit și de colorat ne exprimăm ! Limba vorbită de toată lumea este un tezaur inepuizabil de frumusețe și poezie, de expresii poetice viguroase, pe care, din păcate, în procesul comunicării nu le mai simțim ca atare.

În timp ce metaforele lingvistice sînt bunuri ale colectivității, achiziționate de vorbirea uzuală, metafora poetică are un vădit caracter personal, individual. Ea este unică, irepetabilă, frapantă prin inedit ; avînd o structură adîncă, uneori insondabilă, comentariul ei oricît de iscusit, nu o acoperă mai niciodată în întregime, nu istovește niciînd. Cine și-ar asuma răspunderea să epuizeze exegeza acelei memorabile metafore eminesciene a ochilor : dulcii cerului fiaștri ? În versurile lui Nicolae Labiș: „Cînd mierea lunii picură-n tufișuri / Ivind pe steiuri albe ascuțișuri, / Cu gîtul încordat prin seară zboară / Îndrăgostiți, un țap ș-o căprioară", echivalența mierea lunii = lumina (dulce) a lunii este evidentă ; dar a explica temeiurile metaforei printr-o asociere strict cromatică înseamnă a atinge numai suprafața imaginii, sărăcind-o.

Alteori metaforele se rînduiesc în ample serii sinomice. Pentru Eminescu „luna" este, de la poem la altul, regina nopții moartă, al nopților monarc (Melancolie), stăpîn-a-mării (Scrisoarea I). Doamna mărilor ș-a nopții (Scrisoarea III), copila cea de aur, visul negurii eterne, disc, stăpînitor de ape (Scrisoarea IV), scut de aur (Scrisoarea V). Pentru același poet femeia iubită devine floare, minune („Și te-ai dus, dulce minune / S-a murit iubirea noastră / Floare-albastră ! Floare albastră... / Totuși este trist în lume"), înger, lumină, stea, suflet.

Este interesant că aceleași cuvinte pot dobîndi, la doi poeți, accepții metaforice fundamental diferite, potrivit unei perspective și unor direcții asociative divergente. Astfel, trei dintre termenii care denumesc, la Eminescu, „femeia iubită" – și anume : floare, minune, stea – închipuesc, la Tudor Anghezi, mîna : „Ți-o-ntorc pe dos și față și nu mă pot supune / Să cred că floarea asta ce-o țin nu-i o minune. / O-asemănam cu-o floare, dar seamănă cu-o stea". Echivalențele stilistice mîna = minune, floarea, stea trimit foarte departe. Minune este mîna, pentru că ea izvodește și desăvîrșește faptuirile Muncii și ale Artei, tămăduind pe marele săvîrșitor – Omul – de povara vremelniciei. Mîna-floare îndeamnă gîndul către obîrșii. Cînd omul a cîștigat poziția verticală, mîna – dezangajîndu-se din procesul mersului – s-a înălțat, și ea, pe „lujerul" brațului, iar degetele s-au desfăcut, răsfirîndu-se ca niște petale. „Căușul" palmei este aidoma unei flori ! Aceste admirabile imagini odată obținute, sînt imediat abandonate : „O-asemănam cu-o floare, dar seamănă cu-o stea". Insatisfacția creatorului față de cuvîntul „propriu" se extinde, așadar, și asupra metaforei. Desprinderea poetului din mreje primei imagini (mîna-floare) și opțiunea pentru mîna-stea este subliniată de alternanța imperfectului (asemănam) cu prezentul (seamănă). Mîna devine, acum, „sursă de lumină", în timp ce degetele, larăși răsfirate, par, în viziune poetică, tot atîtea „raze"...

Proza lui Sadoveanu – străbătută de toate sevele poeziei – constituie un mediu prielnic pentru ivirea și înflorirea metaforei. În fragmentul următor, din povestirea Bordeienii (1912), substantivului stele i se substituie două îmbinări metaforice, care dau strălucire contextului, nuanțîndu-l : „Se aprinseră luminile și focurile la bordeie și-n perdelele de stuh ; apoi încet-încet se întinse liniștea, și deasupra se bolti un cer albastru întunecos, bătut cu ținte mari de aur. Lepădatu sta pe spate în preajma vitelor, pe un maldăr de paie, în cojocul lui. Se uita la cer. În minte socotea și murmura numele florilor celor mai mașcate ale cerului, învățate de la bătrînii pe lîngă care copilărise" (Opere, V 389). Nobila menire a metaforei este, așadar, aceea de a tămădui cuvîntul de nevoinicie, restabilind echilibrul dintre expresia poetică și întruchipările lumii. Ce frumos, ce drept sună gîndurile lui Geo Bogza : „Atîtea așteaptă, în jurul nostru și în noi înșine, alăturarea de cuvinte care, exprimîndu-le frumusețea, să le exprime esența și taina. Pentru a-și sonda adîncimile și a le face cunoscute, mai mult decît de telescoape și nave spațiale, universul are nevoie de poeți și metafore" (Paznic de far. Editura Minerva, 1974, p. 194).

G. I. TOHĂNEANU

Evocări

Grigore Popiți

Oameni și fapte pe valea Almăjului

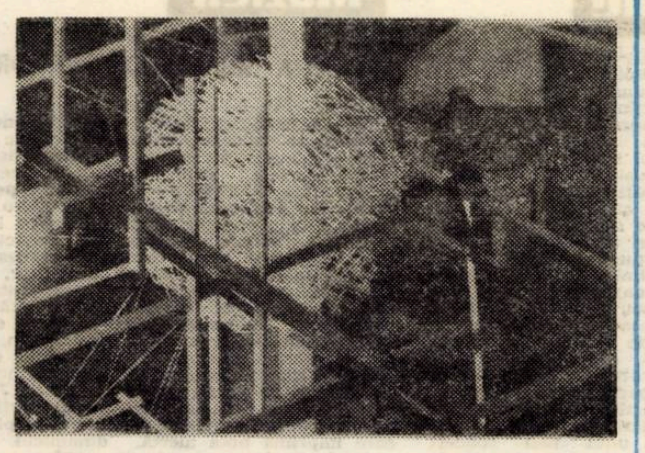

Structură spațială romboidală

S-a intîmplat în anul 1773, după cum ne informează cronicarul Nicolae Stoica... Împăratul Iosif al II-lea în mijlocul numeroasei sale suite se scobora trufaș de pe dealul **Stăncilova,** în **Almăj.** Codrul îl privea tăcut. Ici-colo, după cîte un cleanț, ochi dușmănoși urmăreau drumul împăratului. Copiii fugeau speriați, ca din fața arătărilor fioroase din povești, babe îngîndurate se pitulau după garduri...

Mai marele cnejilor din Almăj, Dobromir Hircilă, și cnejii satelor, în fruntea mulțimilor așteptau la **Bozovici** sosirea împăratului. Văzînd atîta mulțime disciplinată, împăratul s-a bucurat, dar bucuria nu i-a fost de lungă durată, deoarece la întrebarea lui dacă ei doresc să fie militari ai împăratului (atunci se organiza **Granița militară**), au răspuns cu toții într-un glas, ce a zguduit toată valea pînă-n creștete de munți: „— Nu voim! Măcar dări îndoite să plătim, militari nu voim să fim!". Împotrivirea a fost pornită din hotărîrea neclintită a poporului. Lotrii, amestecați tactic în rîndurile populației, se priveau pe furiș, strîngînd mai tare armele în mîinile osoase și așteptau momentul să se năpustească asupra nesocotitului împărat. Dar împăratul a scrîșnit numai din dinți și a plecat mai departe.

Cu toată împotrivirea populației, militarizarea sud-estului Banatului s-a terminat în anul 1775 și a durat pînă în anul 1872. Era militarizat teritoriul întreg cu toate cele aproape o sută de sate. Viața administrativă, economică, social-culturală intra sub controlul comandanților militari. (Pînă și „supraveghetorii" școlilor naționale, de exemplu, erau caporali sau fruntași „grăniceri" din satul respectiv). Companiile regimentului grăniceresc nu erau concentrate în vreo localitate, ci fiecare își avea garnizoana într-unul din satele din care se recrutau grănicerii necesari pazei graniței dinspre turci și pentru război.

•

Almăjenii erau „scîrbiți" de dreptatea socială a vremii lor. Cel mai vechi condeier almăjan cunoscut, învățătorul rudărean Simeon Marașanuovici, a tradus și a tipărit în anul 1784 **„Strașnic. Lumina sufletului și mîngîierea inimilor celor scîrbite".**

Între acești asupriți și revoltați s-a născut și **Regep-aga,** generalul turc, comandantul cetății Ada-Kaleh. A fost robit de turci în anii copilăriei. Smail-pașa i-a apreciat deșteptăciunea și l-a dat la școală. După ce a ieșit ofițer, l-a căsătorit cu fiica sa, Durduca.

Despre acest pui de almăjan vorbesc atît documente istorice, cît și tradiția, înviată de publicistul almăjan Coriolan Buracu. Avea legături strînse cu orșovenii, cu Tudor Vladimirescu, i-a înțeles și i-a ajutat și pe răsculații sîrbi de sub conducerea lui Karagheorghe.

Hărțuit în lupte, frămîntat de sentimente păstrate în taină, cînd avea puțin răgaz, trecea **Dunărea** și ne **Ogașu Tîrziului** se furișa în satul **Tufări** de lîngă **Orșova,** ca prin trudnicii acestui sat să stea de vorbă cu părinții și strămoșii săi. Le-a dat tufărinților două sute de galbeni, ca să-și zidească bisericuța, după informația ce ne-a lăsat-o Iovan Pleșa din **Tufări,** transmisă prin tradiție. Fapta este adeverită și de existența unei picturi în biserica din **Tufări.** La locul unde se pictează ctitorii, s-a văzut în anul 1910 portretul unui „turc" cu fes pe cap. Confirmarea mi-a făcut-o tufărințul septuagenar Mițariu, care, cu ocazia renovării picturii bisericii, el fiind elev în școala primară, a văzut portretul „turcului". Almăjanul crescut de mic în legea turcească, de oricîtă apreciere s-a bucurat la stăpînirea turcă, a purtat în inimă dragostea de baștina sa.

Nu trebuie uitat nici numele plutonierului bozovicean Petru Cialma, din regimentul grăniceresc român, care în anul 1841 a „izvodit" și-a tipărit un calendar pentru popor. Bozovicienii erau țărani înaintați. Urma școlii lor naționale ne duce pînă în anul 1765, iar în anul 1777 la școala „de normă" din Bozovici învățau carte 28 elevi români.

•

În părculețul umbros al **Bozoviciului,** domină cu demnitate bustul de bronz al cărturarului și revoluționarului **Eftimie Murgu,** operă a sculptorului O. Han. Îl urmăresc pe Murgu la Pesta, student în Filologie și Drept, luîndu-și doctoratul în Drept universal, apoi profesor la Academia Mihăileană din Iași, alături de prietenul său bănățean Damaschin Bojincă, ajuns ministru de justiție sub Al. I. Cuza. Silit să plece din Iași din cauza boierimii reacționare, care a fost potrivnică activității sale democratice, el se mută la București, profesor la colegiul Sfîntul Sava, în același timp profesor al lui Nicolae Bălcescu. Cunoscîndu-se bine, s-au apropiat și au rămas prieteni toată viața. În anul 1840 îl găsim între căpeteniile mișcării revoluționare din București, dar complotul fiind descoperit, Murgu este expulzat în Banat. Și-a continuat activitatea revoluționară pînă în anul 1845, cînd a fost arestat și întemnițat la Budapesta. Din închisoare l-a eliberat revoluția din 1848.

Privesc din nou bustul. Revoluționarul se va fi luminat la față cînd a auzit **Imnul lui Eftimie Murgu,** cîntat maiestos de corurile venite din Anina, Iablanița, Grădinari, Oravița, Mercina, Dalboșeț și cel din Bozovici, reunite sub bagheta lui Ion Vidu, în ziua de 28 aprilie 1929, cînd a fost dezvelit bustul. În scrisoarea trimisă la Bozovici cu ocazia aceasta, poetul Octavian Goga spunea: **„glasul de apostol al lui Murgu despica negura vremii, crezînd în zorii biruinței"...** Și urmași lui au avut parte de ea.

Pe o casă cu arhitectură veche din mijlocul satului **Prilipeț,** aparținător acum **Bozoviciului,** e fixată o placă de marmură albă, care îi spune trecătorului că aci s-a născut în anul 1822 **Traian Doda.** În anul 1842, după terminarea academiei militare la Wiener-Neustadt, fiind înaintat la gradul de sublocotenent și repartizat la regimentul grăniceresc româno-bănățean, Doda a fost numit profesor la școala de matematici a regimentului. Treptele militare le-a urcat repede. În anul 1859 îl vedem șef al statului major, în Dalmația, iar în anul 1866, în Croația, pentru ca în anul 1869 să fie trecut comandant de brigadă la Budapesta și comandant al garnizoanei capitalei maghiare, apoi i s-a dat comanda diviziei din Cracovia. Aci l-a găsit ordinul pentru desființarea **Graniței militare bănățene.**

La data desființării **Graniței militare bănățene** (1 noiembrie 1872) generalul Traian Doda și-a dat demisia din armata împăratului și s-a dus la Caransebeș, în mijlocul „grănicerilor" săi, care, trecînd la viața civilă, aveau nevoie de conducători capabili și cu vază, care să le apere interesele politice, economice și culturale. Pădurile cu finețele și pășunile aparținătoare, o avere de peste 100.000 hectare, erau proprietatea regimului grăniceresc, iar acum se urmărea defalcarea și administrarea pe comune. Traian Doda, **fiind împotriva fărîmițării averii comune, a luptat pentru organizarea administrării în comun,** în anul 1879 reușind să se organizeze așa-numita **Comunitate de avere** din Caransebeș.

În timpul războiului pentru independență, Ion Bălăceanu, agentul diplomatic al României la Viena, i-a oferit generalului Traian Doda, din însărcinarea guvernului român, **comanda armatei române.** Împăratul Franz Iosif I nu i-a aprobat plecarea în România. Independența României nu era bine văzută la curtea din Viena. Împăratul s-a ocupat personal pînă și de situația unor tineri transilvăneni, care au trecut frontiera, ducîndu-se să lupte pentru independența României. Li s-a cerut extrădarea, calificîndu-i ca **„refractari, revoluționari".**

La prima alegere de deputați (1873) ținută după desființarea **„Graniței militare bănățene",** cînd i s-a propus punerea candidaturii, Doda a declarat în adunarea generală, printre altele: **„În dietă voi susține guvernul, dacă lucrează în interesul poporului, îi voi fi potrivnic însă dacă lucrează împotriva acestor interese".**

În armata română a putut veni, prin demisia din armata austriacă, la un an de la desființarea **Graniței militare,** „grănicerul" locotenent Moise Groza din Obreja ajuns general în armata română. El a luptat la **Grivița,** unde a fost rănit, prilejuindu-i lui Coșbuc rînduri inspirate: **„Era dintre ofițerii povățuitori ai oștirii... Turcii erau mulți și pătrunseră cu multă virtute și noi am fi pierdut reduta. Dar, pe cînd eram mai strîmtorați, se auziră pe deal trîmbițe și ca din pămînt răsăriră băcăoanii, cu ieșenii și cu vîsluienii cei ce bătuseră redanul alaltăieri. Era căpitanul Groza și cobora pe deal ca un virtej de vînt".**

•

A mai plecat din armata austriacă, ceva mai tîrziu, tot prin demisie, sublocotenentul Ion Drăgălina, din Caransebeș, ajuns și el general în armata română. El a avut fericirea să se înapoieze în Banat în anul 1916, luptînd în fruntea diviziei sale. Apreciindu-i-se calitățile, i s-a dat comanda Armatei I-a ce opera în Oltenia. Apoi, după întocmirea planului de oprire a trecerii peste Carpați a armatelor imperialiste germane și austro-ungare, a căzut pentru apărarea patriei, răpus de gloanțe dușmane în defileul Jiului, fără să-și vadă realizarea visului vieții. Un monument sobru ne păstrează amintirea lui în parcul din Caransebeș.

•

Fapte și oameni iviți pe iubita Vale a Almăjului, de unde ei s-au ridicat, din miezul poporului care i-a plămădit, niște spirite deosebite de luptători pentru dreptatea și libertatea nației lor. Cît timp ele există, putem fi mîndri, ca de un neam care a dat lumii atîtea figuri impunătoare.

Aurel Cherlea

Tablouri din natură

MARINĂ

În ochi ai mările cu soare
Și alge verzi și colțuri de mărgean;
Eu tot aștept, pe maluri de ocean,
Un vînt din sud să ne-mpresoare.

Iau luna să mă însoțească
Și, colindînd, de-a rînd, coralii reci,
Am să descînt ghiocurile seci,
Venirea ta să mi-o ghicească.

Voi stringe-argint, mărgăritare,
Sidefuri și mărgele din nisip,
Ca-n apa golfului să le risip,
În semn de binecuvîntare.

Sub raza stelei călăuze,
Am să te caut, cu pasul meu pribeag,
Prin noaptea-albastră din arhipelag,
Cu-amurgul roșu, ars pe buze.

Dar nici o pînză nu-i în larg,
Decît epava scufundată...
Scrutez întinsul înc-o dată,
La țărm, par singurul catarg!...

PEISAJ ALB

Iarnă grea și lungă... Marile omături
Au cuprins pădurea în cojoc și pături.

Și zăpezi și vifor și văzduh de gheață,
Zarea de leșie se pierdea în ceață.

Viscolul și gerul taie ca o daltă,
Crivățul spre seară a-nghețat pe baltă.

Apele ca sticla zac în vaduri reci,
Călător prin țară, singur pe poteci.

Și ninsoarea cade și nămeții cresc,
Pașii din troiene cum să-i mai urnesc?

Drumurile aspre le-am bătut pe jos,
Tălpile, călciiul s-au tocit, s-au ros.

Tot scrutez cărarea și mă pierd în nea,
Noaptea mă ajunge fără cer și stea.

Dar mă-ndeamnă drumul, nu privesc spre vatră,
Urma s-ar preface iar stană de piatră...

Mircea Birsilă

CE TÎRZIU

La lumina femeilor tinere și a trandafirilor,
prin tine mă uit la cea care erai, mamă,
ca printr-un ou la bănuțul de ceață.
Degeaba îți faci din pensie aripi,
încă mai ai nevoie de sapă
așa cum aveai nevoie de mine
în ziua în care ne spălai rufele:
„aruncă la orătănii spice — ziceai —
nu vezi că dau oarbe,
ține de albie să nu se verse leșia"
și așa mai departe
trebuia să întreții focul
eram important ca lumina din tindă
cînd le arătai vecinelor rochia
adusă de fratele mai mare al tatei
Ce tîrziu
am înțeles că pentru tine o rochie
mai scumpă de un pol metrul
nu poate trăi decît în ladă,
chinuindu-se cot la cot cu rochia de mireasă,
împotriva naftalinei și-a întunericului.
La lumina femeilor tinere și a trandafirilor,
îmi amintesc cum umblai pe lîngă oala pusă la fiert
ca și cum ai fi fost într-o rochie nouă-nouță,
îmi amintesc de ulciorul înfundat toată vara cu frunze
ca de o rană
și nodul care mi se urcă la nesfîrșire în git
este asemenea uliului sfîșiindu-și în mărăcini umbra.

BĂRCI DE HÎRTIE

Liliacul altoit de la fereastră
este la fel ca în primăvara în care s-a sculat
tata de pe patul de moarte.
Îmi vine să mă uit la florile lui
ca la niște bărci de hîrtie
— aceste aripi între care intru
numai cînd nu mai am încotro.
Îmi vine să întind spre el degetul și să strig:
iată o fotografie a fisurii pe care aș umple-o cu mine,
dacă tata ar mai putea să mă trezească și la noapte
întrebîndu-mă cine l-a strigat la fereastră
sau cît o mai fi pînă la ziuă.

Echo

ERNEST SCHOLZ

ERNEST SCHOLZ împlineşte anul acesta 72 de ani. Şi el expune la galeria de artă fotografică din Bastion. Din noianul exponatelor se remarcă net acelea din lumea atletismului, fotografii care sînt executate cu multă măiestrie artistică. Ernest Scholz a ştiut să „îngheţe" momentul-cheie al acţiunii. El a realizat o imagine „life", care emoţionează. Oare de cîte ori a apăsat colegul nostru de „breaslă" pe declanşatorul „Cosinei", pentru s u r p r i n d e r e a unui asemenea moment expresiv ? Acest lucru interesează desigur mai puţin sau deloc pe membrii unui juriu sau pe un privitor. Intersul unei astfel de imagini se află în puterea emoţională pe care o degajă în momentul privirii, efect urmărit şi realizat pe deplin şi la alte exponate.

O altă temă prezentă în expoziţie este portretul. Cu mijloace simple reuşeşte el să ne arate unele caractere de oameni, care degajă un optimism străbun, înţelepciune, fotografii realizate în drumeţie prin ţară, cu multă fineţe, şi, aş afirma, surprinse chiar în clipa cea mai expresiv-posibilă.

În încheiere aş menţiona o lucrare, intitulată „RĂMAS BUN", în care se vede un ostaş şi o fată sărutîndu-se în uşa

„Rămas bun"

trenului. Este poate una din cele mai valoroase imagini din prezenta expoziţie şi, dacă îndrăznesc să afirm acest lucru, am în vedere puterea emoţională a fotografiei, care degajă o oarecare melancolie dar şi un dram de romantism autentic.

Prima expoziţie personală a unui confrate de-al nostru – ERNEST SCHOLZ, membru A.A.F., filiala Banat, şi membru al Fotoclubului Timişoara – la 72 de ani, este desigur o performanţă mai rar întîlnită, mai ales dacă avem în vedere că majoritatea imaginilor expuse au fost realizate în ultimii ani şi trădează cu uşurinţă marea sa pasiune pentru instantaneu, o prezenţă activă la tot ce se întîmplă în jurul său şi o putere de selecţie, de discernămînt, în abordarea, realizarea şi prezentarea fotografiilor expuse.

JUST IOAN

preşedintele Fotoclubului „Retina" din Timişoara

Panoramic

● Filarmonica „Banatul" patronează noul cor (150 de persoane) de la Boldur. Recentul concert reprezintă încununarea unei intense munci de instruire aparţinînd Marianei Popa. O colaborare rodnică între profesionişti şi amatori. ● Din Reşiţa aflăm că în Pojejena, Mehadia, Bozovici s-au organizat concursuri pe tema „Răscoala din 1907 oglindită în literatură". ● La Muzeul Banatului din Timişoara s-a deschis expoziţia „30 de ani ai Voivodinei autonome socialiste" organizată de Muzeul Revoluţiei Socialiste al Voivodinei Novi-Sad. ● Acţiuni realizate de Biblioteca judeţeană Timiş : dezbaterea cu tema „Femeia – personaj de roman în proza lui Mircea Şerbănescu", condusă de Stela Mirei şi Dorina Mărgineanţu şi concursul pe tema „Momente şi fapte istorice din instaurarea primului guvern democratic cu pronunţat caracter muncitoresc-ţărănesc din istoria României", cu participarea uteciştilor de la I.M.A.I.A., „6 Martie" şi „Tehnometal". ● Universitatea din Timişoara, secţia muzică este organizatoarea unui nou concert susţinut de orchestra de cameră dirijată de Damian Vulpe. Solişti : Felicia Stancovici, Robert Stupak. În program, Bach, Györbiro, Mircea Covaci. În program, Bach, Telemann, Vivaldi, Bartók, Remus Georgescu. ● La şezătoarea de la G r a b a ţ i (vezi numărul trecut al revistei noastre) au mai participat Damian Ureche, Lucian Bureriu, Aurel Turcuş, Corina Victoria Sein, Marius Munteanu, Gheorghe Drinovan, Dimitrie Jega, Dumitru Alexandrescu, Emil Şain. O gazdă primitoare, un pasionat pentru literatură, directorul I.A.S.-ului, Aristotel Blendea. ● La Liceul de muzică timişorean a avut loc o competiţie tinerească ; au cîntat cele mai bune coruri ale şcolarilor din municipiu. ● Semnal : o nouă carte a prozatorului Ion Dumitru Teodorescu se intitulează „Şase căluţi în galop", apariţie în cadrul editurii „Cartea Românească". ● Elevii prezenţi la Olimpiada de limbă română, faza judeţeană, s-au întîlnit cu scritorii Ion Arieşanu, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Şerbănescu şi Ion Dumitru Teodorescu în cadrul unei şezători literare.

OBSERVATOR

Cadran

SET DE GRAFICE

Recent, Consiliul judeţean al Educaţiei politice şi culturii socialiste a editat un set de grafice, privind dezvoltarea tuturor compartimentelor vieţii sociale, din judeţul Timiş, în perspectiva actualului cincinal. Pe prima filă este reprodus un citat din **„Raport la Congresul al XI-lea al P.C.R."**, prezentat de tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, în care se subliniază una din ideile fundamentale ale politicii economice din ţara noastră : **„Corespunzător Programului şi Directivelor, obiectivul fundamental al cincinalului 1976-1980 va fi continuarea dezvoltării rapide a bazei tehnico-materiale a economiei naţionale a întregii societăţi. În acest scop se vor urmări creşterea în ritm înalt a forţelor de producţie, precum şi amplasarea raţională pe întregul teritoriu al ţării".**

Cele optsprezece grafice, într-o ţinută tipografică deosebit de atractivă, relevă, prin graiul convingător al cifrelor, nivelul realizărilor, la care va ajunge judeţul nostru în anul 1980, în comparaţie cu anul 1975. După ce se arată care va fi depăşirea, în procente, a producţiei globale industriale, se trece la prezentarea, fiecărei ramuri, urmînd, apoi, productivitatea muncii, exportul, dinamica investiţiilor, dinamica producţiei globale agricole, creşterea efectivelor de animale, dezvoltarea bazei materiale a învăţămîntului şi culturii, a sănătăţii, a activităţii comerciale şi hoteliere şi – în încheiere – prestările de serviciu către populaţie.

Acest set de grafice, prin specificul său, poate fi folosit drept material didactic ajutător, foarte util, în şcoli, institute, cabinete de ştiinţe sociale.

D. S.

Muzică

TENTAŢIA REPERELOR VALORICE

Traseele stilistice ale clasicilor îşi continuă netulburate seducţia, chiar şi după ce pleiada epigonilor părea să-şi fi consumat de mult resursele. Prim-audiţia berlinezului **SIEGFRIED MATTHUS – Mic concert pentru orchestră,** ilustrează prezumţia printr-o distinctă filiaţie cu spiritul şi adesea cu litera muzicii lui Prokofiev, alteori Şostakovici. Îndrăzneaţă ne-a părut formula orchestrală la care apelează : cvintetul coardelor, plus tromboni, flaut, harpă, percuţie. Îngustare a cîmpului sonor, ce permite însă solicitări în profunzime, finalizate cu momente de efect, ca de pildă suprapunerea piculinei în acut cu percutantul xilofon, ori alte inedite combinaţii. Frazele muzicale sînt scurte, incisive (I), alteori au graţia unui arabesc de Julietă (III). Dar elementul primar al partiturii rămîne ostinaţia ritmică, motoricul trepidant care imprimă nota alertă, dinamicul sub semnul căruia se derulează muzica acestui concert. Meritorie, replica percuţiei, pentru extinsul solo din final, prilej de etalare a spectrului timbral propriu acestui grup de instrumente.

Violonistul **VL. NEMŢEANU** a ţinut să-şi onoreze deplin cartea de vizită – pe care figurează titlul de laureat al Concursului de la München, printr-o versiune dată **Concertului în Sol de Mozart,** încadrată aproape ireproşabil în parametrii de echilibru, egalitate, eleganţă, presupuşi de stilul muzicii maestrului din Salzburg. Celălalt titlu – de laureat al Concursului Paganini de la Genova, printr-un supliment abordat din unghiul unei violonisticii de splendidă agilitate, surclasînd cele mai temute problematici cu o uimitoare nonşalanţă. O modestie nobilă, ascunde un artist despre care vom mai auzi!

Simfonia I de Brahms, în optica dirijorului german **UDE NIESSEN,** a întrunit una din cele mai frumoase evoluţii ale **orchestrei.** Dirijorul, sub aspectul spectacolului, oferă puţin, incomparabil cu muzicianul care a ştiut solicita în repetiţii esenţialul. Meritul său rămîne cel puţin egal cu strădania unor instrumentişti de frunte de a oferi adevărate recitale calitative : clarinetul lui **D. SIPCU,** ireproşabil ca intonaţie şi muzicalitate, coralul omogen al trombonilor şefului de partidă, **ION MARTA,** dantelăria sonoră a flautului **IOANEI MOGOŞ.**

DORU MURGU

Efigii

TOATĂ ŞCOALA PICTEAZĂ !

După ce devenim maturi, probabil că ne gîndim tot mai rar la cei ce au contribuit nemijlocit la succesele noastre. Există, nu chiar la tot pasul, dascăli care îşi fac mai mult decît o profesiune din îndrumarea generaţiei incipiente, care pun suflet în toate şi se oferă ca exemplu personal. Deocamdată, în copilărie, orice realizare importantă a învăţăcelului este reflexul direct al trudei pedagogului. Eleva **Adriana Moisin,** de la şcoala generală nr. 19 din Timişoara (cartierul Circumvalaţiunii), a primit un mare premiu internaţional ; **100.000** de picturi infantile, vizînd Veneţia, au fost selecţionate, juriul alegînd-o pe aceea a elevei noastre. Directorul general al U.N.E.S.C.O. i-a înmînat premiul la Paris, într-o pauză a lucrărilor prestigioasei instituţii mondiale. Profesoara **Iolanda Barti** îndrumă, cu personalitatea ei, paşii zecilor de elevi care lucrează a p r o a p e la fel de bine. O sală a Muzeului Banatului a găzduit expoziţia pictorilor mici ai acestei şcoli, expoziţie dedicată Festivalului naţional „Cîntarea României". Şi aici, o modalitate foarte la îndemîna specificului copilului, nu una voit „conceptuală", nu una „după natură" ; nu se accentuează nici măcar anatomicul, perspectiva ; micul pictor e lăsat să se exprime în voie, prin puncte de culoare, cu tempera sau guaşe, lăsîndui-se deplin bucuria descoperirii şi plăcerea tuşeurilor. Atunci, care este ?... Ei, bine particularitatea, acestor picturi rezidă în cultivarea cu insistenţă a detaliului, într-o modalitate aproape pointilistă şi în toate cazurile cu efect decorativ. O feerie de culori, dirijate după împrejurări, uneori asemeni picturii naive sau a scoarţelor populare. Culori violente, acoperind fiecare centimetru de carton, făcîndu-l să rodească intensiv, echilibrînd compoziţiile. Profesoara va elogia şi cultiva doar soluţiile ingenioase, găsirea celor mai interesante combinaţii, frumuseţea intraductibilă prin cuvinte. Iolanda Barti îi va învăţa pe copii să cultive acele laturi ale temperamentului lor care înclină spre aspectele voioase ale vieţii, spre luminozitate. Deocamdată asta e foarte mult, problematizarea fiind, din punct de vedere pedagogic, faza următoare. Pînă atunci, muzicalitatea culorii trebuie să stimuleze dexterităţi şi sentimente în stare nativă. Pînă atunci, profesoara însăşi îşi lasă vîrsta să îngheţe în această copilărie luată în serios (precum toate vîrstele, trăite din plin) şi crezînd în ceea ce spune la clasă. Ea descoperă cu dezinvoltură visul şi basmul şi atinge, pe undeva, esenţialul ... O şcoală întreagă pictează aici, culorile ies adesea pe trotuar, pe carosabil poate, trecătorii grabiţi se vor opri cu tot cu maşinile lor zburătoare şi nu m-ar mira dacă într-o zi întreg cartierul Circumvalaţiunii va păşi pe vîrfuri, vorbind în şoaptă, evitînd să treacă peste desenele în cretă, de pe jos. O invitaţie la copilărie echivalează adesea cu una la sănătate, pace, fericire.

L. B.

DINCOLO DE SUFERINŢĂ

(Urmare din pag. I)

pacea rodnică a oamenilor, cea clătinată, sub ruine, în cîteva secunde, aici.

Pulsul nostru, al tuturora, detectează, cu o imensă forţă magnetică, vieţile de sub movilele nefireşti ale clădirilor. Şi, în neistovita veghere, sîngele nostru stă la căpătîiul secătuitelor vene ale năpăstuiţilor. Ţara are o singură, sfîntă arteră, aceea prin care curge dragostea de semeni. Braţele eternului şi bravului meu popor sînt adîncite în lucrarea imperioasă, nepieritoare, a patriei. Acestea, doar, au importanţă, acum : pentru reintronarea păcii rodnice a oamenilor, cea clătinată, sub ruine, în cîteva secunde, aici.

Pe vatra cuptorului se rumeneşte pîine mai însorită, pe vatra furnalului, clocoteşte şarja mai deplină, în vatra ogorului germinează sămînţă mai fertilă, în vatra muncii, osîrdia uneltelor e mai îmbelşugată, în vatra inimii, sufletul nostru — cel călit în veacuri — e întărit de o mai înaltă lumină, în vatra neclintită a patriei, poporul — ca razele unui astru — e mai unit decît oricînd în jurul partidului şi a secretarului său general, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU, p e n t r u care, acum, cea mai mare importanţă o are reintronarea păcii rodnice a oamenilor, cea clătinată, sub ruine, în cîteva secunde, aici.

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic CONSTANTIN FLONDOR STRAIN.

Plastică

Constantin Flondor Străin

Poate mai mult decît alţii, îşi datorează C-tin Flondor-Străin e v o l u ţ i a creaţiei sale Şcolii de artă plastică din Timişoara. Din 1950 pînă în 1954, el a frecventat-o ca elev, cunoscînd acolo un minunat pedagog şi un om al unei meserii înalte, pe Iuliu Podlipny, care l-a iniţiat în tainele desenului şi i-a inoculat un respect nemărginit pentru actul artistic în sine. Tot acolo se întorcea el, după studiile de pictură făcute la „Nicolae Grigorescu" cu Seweitzer – Cumpănă şi Eugen Popa, primul dîndu-i noţiunile unei picturi sensibile, ale unei arte postimpresioniste, celălalt făcîndu-i mai accesibil drumul spre o siguranţă a desenului şi o franchețe a meseriei.

Dar dacă studiile acestea nu i-au lăsat mai mult decît o amprentă didactică, lui, tînărului pictor devenit profesor la liceul de unde plecase, în schimb, studiul picturii, spre care el s-a aventurat din plin, i-a deschis perspective nebănuite. Căutînd să surprindă, în evoluţia picturii europene, înseşi fazele ei capitale, el a căutat orientări noi şi în arta sa, iniţiindu-se, totodată, nu numai în culisele cubismului sau suprarealismului, în alfabetul plasticii, în genere, pe care îl comunica şi elevilor săi, ci şi în domeniul bionicii sau ciberneticii sau în teoria comunicaţiei. Astfel se explică faptul că el a aderat, alături de pictori cu viziuni similare cu a sa, la prima g r u p a r e timişoreană, Grupul 111, devenit apoi Sigma, care a participat la Bienala de la Nürnberg „Elemente şi principii", cu d i f e r i t e structuri variabile, ca de pildă al său „Miraj onduiatoriu", în care el propunea privitorului o formă ce devenea, prin devenirea spectatorului.

Dar dacă Grupul 111 însemna încă individualităţi distincte, Grupul Sigma, la care adera şi Flondor, însemna o echipă unită printr-o concepţie unică şi severă artistică. Sigma era ea însăşi o structură începînd cu actul creaţiei. Visul grupului ? Să facă o artă corelată cu ştiinţa, cu industria. O artă a utilităţii sociale. În acest sens trebuie privită azi vechea machetă a Turnului informaţional, un proiect îndrăzneţ al grupului, ce putea să unească informaţiile politice, culturale, sociale, ridicîndu-se pe verticală, într-o construcţie de 32 de metri. De asemenea, merită amintite aici splendidele proiecte de Fîntîni cinetice, la care jetul de apă ar fi pus în mişcare diverse semisfere, pentru spectacolul privirii.

Gruparea ce luase fiinţă, la care artistul C-tin Flondor şi-a adus un aport capital, se preocupa şi de punerea în lumină a designului, o expoziţie a şcolii de artă plastică, în 1972, avînd un larg răsunet în ţară, prin îndrăzneţele sale exponate. De fapt, se trecea din domeniul pur plastic în alte domenii, ca arhitectura, matematica, bionica. Grupul ia, de altfel, în 1970, şi premiul Uniunii artiştilor plastici, pentru cercetare prospectivă. Azi se ştie, în adevăr, că această mînă de tineri creatori, legaţi prin perspectiva unei arte a viitorului, a unei arte ce putea deveni un bun public, era unită prin gîndirea şi visul de perspectivă. Din 1974, fiecare dintre ei revenind din nou, în cadrul grupului, la un aport personal al fiecăruia.

Astfel, faza Artă şi energie, pentru Flondor, a însemnat un nou proces de devenire a formei. El s-a preocupat de realizarea unor structuri. Şi-a propus un program genetic. De fapt, el urmărea naşterea unor noi figuri în spaţiu, alegînd anumite bare şi anumite îmbinări ale lor, creînd nişte unghiuri identice cu cele ale celulelor de ceară ale albinelor. Şi această fază a fost însă depăşită de artist, printr-o rechemare la n a t u r ă. Structurile au devenit mai legere, nu mai erau bare triunghiulare de metal, legate printr-o matrice matematică, ci nişte ţesături efemere, aeriene, din plastic, unduind între copaci, sau în vîntul cîmpiilor. Dar şi această fază a intrat într-o alta, a unor structuri care să se desfăşoare în plin soare, în ploaie, în vînt, pe nişte dealuri ale Făgetului, cu elevii săi, sau în Retezat. El a creat nişte solalograme, adică o înregistrare a trecerii soarelui pe boltă, pe nişte cartoane, această înregistrare a mişcării solare devenind emoţionantă şi ea înscriindu-se în anumite curbe de un anumit fel. Deci, un gen de program iniţiat de creator, la care colaborează şi soarele.

Această polivalenţă creatoare mi se pare la C-tin Flondor nu nestatornicie la o unică vatră a creaţiei, odată pentru totdeauna, ci o trăsătură deosebită a unui artist multilateral, o foame de mobilitate a gîndirii, o expresie a depăşirii condiţiei sale de pictor, în înţelesul tradiţional, şi, într-un fel, nişte „certificate în absolut" cum îi place lui să afirme, gîndind la demersurile, adesea privite cu nepăsare sau cu neştiinţă de către unii, demersuri, însă, care devin reale, creatoare, aparţinînd deacum cercetării şi viitorului.

Actualmente, spiritul neliniştit al pictorului tinde spre o teorie a semnelor, pe care s-o transplanteze în pictură. Un gen de semiotică plastică. În această direcţie se înscrie şi încercarea sa, dedicată „Cîntării României", în care un Semn cunoscut, Atacul de la Smîrdan, să zicem, va putea aduce, în preajma altor semne, introduse de pictor, cu mijloace fotografice moderne şi acrilix, va putea aduce, pentru privitor, analogii pătrunzătoare.

Pentru Constantin Flondor-Străin, viitorul creaţiei sale este unul nu de incertitudine, ci de căutare novatoare. Nu unul de stagnare la o fază dată ci de prospecţiune continuă, asemeni spiritului ce-i animă perpetuu creaţia

ION ARIEŞANU

Ţesătura efemeră a pădurii

Corespondența

Mircea Brădițoiu : Versuri bine articulate. Vă lipsește conciziunea, cum și preocuparea de-a da un relief mai personal lucrărilor. Apreciem căldura, uneori patosul cu care scrieți (cită vreme se menține în cadrul unui bun simț artistic) și așteptăm lucrări noi.

Marian C. Romanovski : Scrisoarea Dvs. cuprinde idei pe care le împărtășim și noi. Ne-au reținut atenția poeziile **Astfel, ar fi mereu...** și **Ardealul toamna intră-n nemurire.** În prima din ele găsim versuri cu totul remarcabile, mai ales la începutul strofelor. Încercați să eliminați versurile, expresiile sau cuvintele parazitare. Va fi în favoarea artei. Așadar, aveți șansa de a reuși, dacă veți munci cu pasiune. Dacă sînteți timișorean, puteți participa la ședințele cenaclului nostru.

Dumitru Nica : Să mai vedem și alte poezii. C-o singură poemă nu se face...

Victor Bogdanov : „Compunerile" Dvs. nu sînt altceva decît confecții dintr-un material de împrumut. Decît să vă „distrați" cu asemenea colaje, încercați să vă ocupați cu altceva, mai util. Cu pescuitul, de pildă. Sau cu apicultura.

Alexandru Cristian Miloș : Vă mulțumim pentru invitația de a participa la o ședință a cenaclului pe care îl frecventați. Cînd va fi posibil, vom veni. Reținem poezia **Autobiografie.**

Septimiu Roman : Singurătatea luceafărului e mai aproape de cota pe care o puteți atinge. Mai trimiteți.

V. Trongiqus : Ne-au reținut atenția mai ales **Rana de lumină** și **Țara.**

Tatu Netalentatu : Împărtășim opinia Dvs. din **Prolog** și **Epilog.**

Echim Vancea : Încercăm să publicăm **Cercul** și **Moment.**

Claudiu Mitan : Unele poezii n-au putut fi citite decît cu mari dificultăți, ceea ce ne determină să vă rugăm ca în viitor să ne trimiteți manuscrise lizibile. Impresia, după lectură, nu este rea. Sînt multe versuri care ne-au reținut atenția. Sîntem interesați de lucrările Dvs. viitoare, cum și ale colegilor de cenaclu.

Mihaela Pârvan : Găsim multă sensibilitate și vocație lirică în poeziile trimise. Frecventați în continuare cenaclul, citiți, scrieți: rezultatele așteptate nu vor întîrzia.

Iorgoni Cornel, Destindor, Cristi, Pulbere A. Petrică, Lucian Mircu, Marin Găiseanu, Ion Alexandru Roncea, Suciu Octavian, Ion M. Isverna, N. Stroescu-Șovarna, Mihai C. Constantin, Cornea Daniel, Husztik Ioan, Rafael, Dorin M. Ștefănescu, Octavian Mîrza, Dumitru Bălinteanu, Michal Immanuel, Bota Todor – încercări modeste.

A. D.

Prietenii revistei Orizont

De 8 Martie

VIN DIN ȚARA MINUNILOR

Vin din țara minunilor
Unde fîntînile își sorb adîncul
Din coaja mirifică a tulpinii copac
În care mimozele întineresc
Pe pragul copilăriei mele.
Vin din țara minunilor
Din cuibul de cristal al străbunilor mei
Vin din țara minunilor
Și pămîntul ei fără țărm
Îl numesc Românie.

MARIA ZETEA

BALADĂ MAMEI

omule, să n-o uiți pe mama
ea ține nopțile tale în palme
și-ți veghează somnul de-acolo de departe
tu trebuie să crezi gestul acesta mai mistuitor
decît dorul din fluiere
omule, să n-o uiți pe mama
îngenunchiază lîngă ea și mîngîie-i anii
cu lacrimi și iubire.

DOINA STOIȚA

SNTIMENTUL DE IARNĂ

A căzut zăpada
Și tu ești tot departe
Acum e frig și gheață
În timpul ce desparte.

Și fulgii albi cum cad
În legănatul zbor
Trezesc în mine spațiul
De vis nemuritor,

Trezesc fiorul rece
Al mărilor deșarte.
Acum e frig și gheață
În timpul ce desparte.

GEORGINA LUCIA DALEA

DE DRAGOSTE

Ce frumos era
cînd mă luai de mînă,
apărîndu-mă de stihii, cînd
mă închideai în privirile tale rotunde
de tînăr zeu, furîndu-mă în tine.
Ce frumos era cînd
umăr lîngă umăr, ne umplea
tăcerea inimile, cu
dulcile ei legănări.
Și-ascultam, ca doi brazi,
Clopotele amurgului.

DANA PLOAIE

FIOR DUREROS

Arde.
Sufletule, unde să-ți găsesc liman ?
Împărate soare, mă auzi ?

Șiroaie de apă ropotesc împrejuru-mi,
Dar ploaia nu contenește.
Dureroase stînci se prăvălesc în
Adîncuri și se izbesc
De lumina înăbușită de dor.

S-a stins o pasăre cîntătoare.

Împărate Soare,
De ce nu m-ai vrut ?

FELICIA LUPAȘCU

Desen :
LIDIA CIOLAC

CĂLĂTORIA

Spre cheiul de unde-am plecat,
Îmi întorc, ades, nostalgice priviri...
Însă teama adîncurilor neștiute...
Vînturi vor să muște flămînde.
Mereu mai grea va fi lupta cu ele.
Dar albul aripilor acestea,
Nesfîșiat va ajunge !
Lîngă țărmul acela de flori,
La semnul tău oprisem. Atunci
mi-ai adus semințe de trandafiri
și lăcrămioare și...

Ce blîndă lumina acestei amiezi
și ce alb amintirile spumegă-n urmă !

Tot mai apăsătoare căderea
petalelor timpului pe tîmplă...

Curînd, se-apropie marea furtună
în care vom cobori amîndoi :
Tu, înnoiește pînzele pînă cînd
voi mai uda încă o dată florile
și-apoi...

HORAȚIA STEMACOS

TRECUT

Dimineața începuse cu păsări albe...

Printre degetele mustind a sevă,
Amorf, se prelinse
Cuvîntul.

Un clopot împietri cîntecul,
Și timpul se rostogoli
Ca o fecioară.

Venisem cu liniștea îngropată în noapte,
Dar undeva,
Țipătul mă sădise deja.

RODICA IOVA

PLAJA DE JAR

Vino chemare a orelor tulburi
la ropotul zorilor
să alerg cu degetele răsfirate
în coama minzului alb
prin nisip ud de durere
pînă mă prăbușesc
pe plaja de jar
odată cu zîmbetul meu izbit de țărmuri
purtînd numele zilelor trecute.

DELIA STRAUȚ

UNEI MAME

Cunosc mame cu păr
de smoală, de grîu,
de secară.
Mame, mușcați din lună,
din soare, din pămînt !
Dați copiilor voștri
gustul căutării.

RODICA OPREANU

Marginalii

1907 în viziunea lui Tudor Arghezi

Spre sfîrșitul vieții, cu forța geniului nealterată de trecerea anilor, T. Arghezi a realizat două cicluri de poeme de mare amploare, rezultat al unor îndelungi căutări filozofice și al înfrîngerii unei îndoieli care l-a urmărit o mare parte din viață.

Cîntare Omului e o biografie (a omenirii), dar, poate, și o autobiografie, **1907 – peizaje** e tot o biografie (poetică) a unuia din cele mai cutremurătoare evenimente ale începutului acestui secol – răscoala din 1907.

Anul acesta – cu multiple semnificații pentru biografia poetului – (2 decenii de la apariția ciclului **1907** și 10 de la moartea lui T. Arghezi) ne prilejuiește o reîntîlnire cu opera sa în contextul celor 70 de ani care au trecut de la mișcarea țărănească din 1907.

Ciclul **1907 – peizaje** nu e o cronică a evenimentelor acelui an. E mai mult „o samă de cuvinte", de **peizaje,** cum le numește poetul, însumînd, fără o ordine anumită, momente ale răscoalei, chipuri din clasele sociale aflate în conflict, atitudini ale celor care s-au simțit solidari cu răsculații. Răscoala nu e, pentru Arghezi, o răbufnire spontană, total anarhică, ea a fost „pregătită" de veacurile de suferință ale țărănimii. La izbucnirea ei și-au dat concursul lăcomia, nedreptatea, inegalitatea, instaurate drept lege de către clasele care cîrmuiau destinele țării. Nu numai **Cauza cauzelor,** ci și alte poeme ale ciclului cuprind aluzii la motivele răscoalei : astfel, boierului „moșia îi ajunge pînă la noi în casă", moșnenii au ajuns „și-n casa străbună chiriași,", dar, mai presus de toate, „...vinovată fuse, de și-a ieșit din fire / Poporul, preacurvia de sus, din stăpînire".

Într-o asemenea lume, cînd „un drept se-ntemeiază, firește, pe venit / Priceperea la cîrmă stă-n loc de cap, în pungă", cînd omul „este de folos / Numai de la gît în jos", necesitatea răscoalei e proclamată ca ceva iminent : „Ai dus-o-ntr-o scrîșnire tăcută, însă are / **O margine** rostită răbdarea orișicare", libertatea se cere insistent cucerită : „Dar cel puțin rămîne, de bine și de rău / Că ești de capul tău / ... Nu rob pe toată viața și priponit ca vita".

Răscoala n-a fost un act istoric „de import", nici rezultatul unor instigări, ci a pornit „din suferința celor smeriți și blînzi", avînd ca simbol „satul flămînd, numit Flămînzi", care se cere să fie reținut de istorie.

T. Arghezi a sesizat necesitatea organizării acestei ample mișcări sociale. Dumitru „țărănoiul, dulgher și făutar" are conștiința acestei necesități : „Gîndind întîi în șoaptă, și mai tîrziu pe față / Te-i aduna cu alții-n țărcați de-aceeași viață, / Și celor ce v-apasă, vă mint și vă înșeală / În ceasul judecății le-ți cere socoteală". Acțiunile n-au fost, însă, decît semiorganizate, de multe ori spontane : „la furca, taică-n mînă, și-ascute-i bine dinții / Și apără-ți odrasla, răzbună-ți și părinții. / Dintr-unul te faci sute, din sute iese gloată".

Citeva „peizaje" reliefează, cu mijloace de la ironia subtilă la sarcasm și invectivă, personaje din rîndul claselor exploatatoare, de cele mai multe ori grotești, făpturi subumane, monstruozități ale naturi, ca duduia, cucoana-mare, „advocatul", sau zbiri de felul cuconului Alecu. Răzbunînd infirmități fizice și intelectuale, duduia își revarsă ură împotriva naturii pe năpăstuiții ogoarelor, sluțind „călare o sută de iobagi / Și sumedenii prinse-n zăvoiul ei, de vite".

Un portret creionat în linii groase i se face lui Alecu Iliescu, „bivolar de seamă și față între fețe, / Și dictator de țară, ilustrul animal", care „spurcă, unde șade, nemernicul și locul", un „stîrv", „ciocoi borît", care participă direct la asasinarea țăranilor ca la un spectacol. Grotescul figurii se accentuează în imaginea ciocoiului îmbrăcat în cămașa de nuntă a unui răsculat ce fusese împușcat la conacul său. Răzbunarea „strigoiului" e dorită de poet : „Cînd s-o trezi dintr-însă neliniștit strigoiul, / Fringîndu-i beregata, să-nnăbușe ciocoiul ?"

De o mare forță morală mi se par cele cîteva chipuri de răsculați din **1907 :** Dumitru, din **Răzvrătitul,** e o conștiință a maselor, un agitator asemeni proletarului lui Eminescu, cerînd distrugerea năprasnică a lumii bazate pe asuprire : „Nu mai rămîie piatră pe piatră, grinzi pe grinzi / Și cadă și tăria în țăndări de oglinzi". Pătru al Catrincii, haiduc, om ager (faptul e recunoscut și de judecători) face deosebire între hoție (de care e acuzat) și dreptate, pe care se consideră îndreptățit s-o facă. Acest răzbunător le spune „pe șleau" acuzatorilor săi că **„în cap** e nebunia..." (s.n.), nu în rîndurile celor ce porniseră răscoala.

Nu pot trece cu vederea un fapt semnificativ din răscoală : înfrățirea soldaților și a muncitorilor cu țăranii **(Lipsesc morminte, Flăminzenii).**

Fraternizînd, ca nicicînd, partidele conservator și liberal au înțeles să-și apere, prin forță armată, orînduirea care nu va mai dura decît patru decenii. Masacrele în masă la care s-au dedat cei ce aveau să cîștige „războiul lor cu țara" n-au însemnat decît o temporară izbîndă a forței împotriva dreptății. Stăpînirii îi prevestește poetul „...alt nouă sute șapte / Mai chibzuit, mai crîncen, nu linced ca o turmă". Avertismentul e un fel de ultimatum : „Să nu cumva să fie, vedeți, și cel din urmă", pentru că și armata „trezită la dreptate, să fie-atunci cu noi".

1907 – peizaje e o istorie dialectică, vie, a faptelor, a înfruntărilor. Dincolo de caracterul său comemorativ, ciclul acesta de poeme rămîne un document permanent acuzator și o carte a speranței, (dealtfel, deplin realizate cînd apărea volumul).

LIVIUS PETRU BERCEA

Philologica

Silviu Constantinescu

EXERCIȚII ȘI ANALIZE GRAMATICALE

E.D.P., București, 1976

Prin masiva culegere EXERCIȚII ȘI ANALIZE GRAMATICALE, Silviu Constantinescu **a dat o carte nu numai utilă, ci și de o concepție originală, menită să ușureze munca acelora care doresc să adîncească studiul gramaticii, pentru orice vîrstă, nu numai pentru elevii din clasele V–VIII, cum a propus-o autorul.**

Cele două mari părți ale lucrării cuprind : sintaxa propoziției și sintaxa frazei, la rîndul lor împărțindu-se într-un număr egal și simetric de capitole : I. Texte literare repartizate pe părți de propoziție, respectiv pe feluri de subordonate. II. Propoziții analizate – texte analizate (fraze). III. Propoziții propuse pentru analiză – texte propuse pentru analiza frazei.

După părerea noastră, avînd în vedere unele principii metodologico-didactice, ar fi fost mai nimerit să se pornească dinspre exemplificare și model către rezolvare independentă, deci capitolele textelor analizate să fie primele.

Meritorie rămîne însă ideea de a se fi introdus un capitol în care analiza este făcută pe părți de propoziție și feluri de subordonate, astfel tinzîndu-se spre crearea la elevi a unor cît mai exacte judecăți gramaticale, fără a se lăsa posibilitatea unor eventuale dubii.

Avînd în vedere acest obiectiv, credem că ar fi fost mai eficientă o organizare strictă și judicioasă a textelor pe baza posibilităților de exprimare a părților de propoziție prin diferite categorii morfologice, precum și în funcție de elementele introductive atît în planul propoziției, cît și al frazei.

De asemenea am fi considerat binevenită o proporționare mai riguroasă a textelor în funcție de gradul de dificultate pe care-l prezintă problemele în discuție.

De exemplu, autorul adoptă punctul de vedere al lui V. Șerban (Sintaxa limbii române) **și admite complementul circumstanțial consecutiv, – existență controversată în studiile de specialitate – dar îi conferă doar șapte texte, spre deosebire de cele treizeci și nouă de texte rezervate complementului circumstanțial instrumental, care, în general, nu suscită nici un fel de îndoieli.**

Autorul se dovedește a fi tot atît de expeditiv și-n elucidarea problemei predicatului verbal compus. Situîndu-se pe o poziție proprie, intermediară între Gramatica Academiei **(G. A.) și** Sintaxa limbii române **de V. Șerban, dezbate problema numai în cinci rînduri.**

Din punctul de vedere al înțelegerii și clarității, am fi preferat un aspect grafic al schemelor mult simplificat, deoarece analiza gramaticală solicită claritate și exactitate, iar relațiile grafice privite prin prisma analizelor logice nu sînt indicate, neputînd pune semnul egalității între analiza logico-semantică și analiza gramaticală. Ele cunosc doar relații de strînsă interdependență.

Exceptînd aceste observații, avem convingerea că volumul în discuție este o foarte utilă și bine închegată lucrare. Afirmația noastră este susținută de varietatea și bogăția textelor, de inserarea unor exemple construite cu prepoziții și locuțiuni prepoziționale, precum și de completarea culegerii cu exerciții alipite frazelor rezolvate, cerințele acestora fiind diversificate în funcție de specificul fiecărui text.

LILIANA ARDELEAN

Opinii

„DESPARŢIREA" DE GOETHE (II)

Şi atunci de ce să ne despărţim de Faust, cu argumentul că el nu are o filozofie a lui, filozofia fiind a lui Mefisto ? Şi, mai departe, de ce să ne despărţim de **Faust,** ca operă literară, numai pentru că ne despărţim de Faust ca personaj, înlocuindu-l cu Mefisto ? Şi, în sfîrşit, de ce să ne despărţim de Goethe ca autor al lui **Faust** cu argumentul că Mefisto şi nu Faust are ceva din natura scriitorului ? „Schimbarea personajului", pe care o propune C. Noica pentru o mai bună înţelegere a lui **Faust,** nu exclude **unitatea** personajelor cu mai multe suflete : Dacă Faust are două suflete, Goethe are trei – cele două ale lui Faust şi pe cel al lui Mefisto. Ceea ce nu exclude ideea ulterioară : **„Ne aşteaptă dincoace de Faust un personaj mai tulburător : diavolul – şi, cu el, Goethe însuşi".** Adică Goethe cel cu **trei suflete,** el însuşi în toate trei. Căci dacă şi Mefisto are două suflete, unul împăciuitor şi altul înfăptuitor, prin consanguinitatea lui cu Faust, putem spune că ne aşteaptă, dincolo de **Faust,** un personaj şi mai tulburător, Goethe însuşi, cel cu trei suflete, al lui Faust, al lui Mefisto şi al lui însuşi, el însuşi în toate trei. Şi în toate aceste trei suflete este **omul,** cu propriile sale contradicţii, îndoieli şi decizii. Schimbarea personajului principal în **Faust** este deci numai o metaforă a **dialecticii demonicului,** în una şi aceeaşi fiinţă, ale cărei aventuri demonstrează definiţia pe care Goethe însuşi o dă lui **Daimonion,** întrucît are posibilitate să iasă din sine, să lupte cu sine, să se joace cu sine, încercînd imposibilul, devine Daimonion (L. Blaga, **Daimonion,** 27).

Tot comentariul lui C. Noica, atît de penetrant pentru delimitarea „opozanţilor", îi recunoaşte diavolului rolul de „insufleţitor", dar aceasta, ar trebui să adăugăm în sensul celor de mai sus, nu pentru că el **nu este** răul, ci tocmai pentru că **este răul,** căci el numai ca opus al lui dumnezeu îl ispiteşte pe om spre **viaţă.** Aceasta este dialectica demonicului în planul valorilor umane : Daimon este în **om,** deci în Faust, Faust este titanul, înfăptuitorul, Mefisto rămîne în el demonul, gînditorul, fără de care Faust nu ar fi fost înfăptuitorul. Gînditorul deschide omului drumul spre izvoarele Vieţii, care în structura arhetipală a imaginarului sînt Mumele, simbol al renaşterii omului în condiţia spriitului său. De unde şi posibila identificare a demonicului cu **geniul** omului, ale cărui drumuri spre originar le deschide lui Faust – omul, ca „lăuntric" al său, Mefisto – diavolul. Euforion, născut din Faust şi Helena, în beatitudinea posibilului firii, este numele acestui geniu, simbol al „ideii" către care omul tinde în visurile sale într-un elan al devenirii, trăit de el ca o dialectică a demonicului.

Unde e tragicul ? Tocmai în această dialectică a valorilor umane, pe care Faust, prin eforturile lui, le pune în concurenţă prin **pactul cu diavolul.** Căci nu Diavolul, ci omul, prin **diavolul** din el, îşi cucereşte zilnic libertatea şi viaţa, în episoadele ezitărilor lui, pînă la decizia din finalul aventurii lui. Este citată mărturisirea lui Goethe : **„Nu sînt născut pentru a fi tragic, întrucît firea mea e prea îngăduitoare".** Dar tot Goethe, comentînd tragicul la Shakespeare, în comparaţie cu tragicul autorilor antici, şi tocmai avînd în vedere în primul rînd **acţiunea,** deci modalitatea lui Faust de „împăcare", făcea o teorie a relaţiei dintre **a trebui** şi **a voi,** ca bază a comparaţiei dintre tragicul antic şi modern : Contradicţia dintre **a trebui** şi **a voi** deosebeşte cele două modalităţi ale tragicului. Noţiunea „a trebui" este impusă omului, în ceea ce anticii numeau **destin,** iar noţiunea „a voi" şi-o propune omul singur : voinţa fiind liberă, omul se lasă stăpînit de ea – de unde şi distincţia : prin **a trebui** tragedia este măreaţă şi puternică, prin **a voi** devine slabă şi minoră, din ea născindu-se **drama,** care destramă pe **a trebui** în ceea ce vine în ajutorul slăbiciunii noastre. Shakespeare împleteşte cele două noţiuni, **a trebui** şi **a voi.** Sub aspectul caracterului individual, personajul **trebuie** să acţioneze **îngrădit** în acţiunile sale, dar ca om el **voieşte** să acţioneze, este deci nelimitat. De aici provine un conflict interior între **a trebui** şi **a voi,** dar acestuia îi corespunde şi unul exterior, prin aceea că o **voinţă** insuficientă este potenţată pînă la **a trebui.** Deci Shakespeare este un poet modern, tragicul său prezentînd o **voinţă** care depăşeşte forţele individului. dar el se apropie de antichitate făcînd ca voinţa să nu izvorască din interior, ci să fie stimulată de o cauză exterioară, transformată într-un fel de „necesitate" care exclude libertatea. O legătură între cele două concepţii, antică şi modernă, se face prin aceea că **necesitatea** este **morală** – şi aceasta trebuie să învăţăm de la Shakespeare, spune Goethe, ca poet modern. Şi tot ca poet modern, va demonstra el aceasta în **Faust,** prin care **a trebui** devine **a voi,** dar nu dintr-o necesitate exterioară a personajului, ci din una interioară. Exteriorul, ca putere constrîngătoare a **răului,** prin Mefisto, se interiorizează prin „dedublarea" mefistofelică a lui Faust, al cărei rost este de a întări voinţa acestuia printr-un fel de „necesitate", care nu exclude libertatea. Ideea lui Mefisto că „tot ce se naşte şi devine e vrednic ca să piară", nu e decît o completare, la nivelul interiorităţii, ca venind din înţelepciunea lui Mefisto, a ceea ce la început gîndea Faust în planul acţiunii : **„Simt îndrăzneala să m-avînt în lume / Durerea ei s-o port şi fericirea".** Cu alte cuvinte, durerea şi fericirea, pe care Faust voieşte să le poarte, avîntîndu-se în lume, rezultă nu dintr-o cauză exterioară, dintr-un destin, cum erau determinate acţiunile eroilor în tragedia antică, ci izvorăsc din interior, ca într-o tragedie modernă, care transformă voinţa eroului într-o necesitate, tocmai astfel el afirmîndu-şi „libertatea". Iar Faust numai aşa, prin propria sa voinţă, însoţit în toată aventura sa de Mefisto, care i-o stimulează „din interior", se dovedeşte el a fi în final un **înfăptuitor.**

Cea mai tulburătoare problemă, pentru care şi pare a fi scrisă toată cartea, este în studiul lui C. Noica aceasta : Mefisto, ca erou, va institui peste tot primatul posibilului asupra realului şi atunci Faust, care îl urmează dorind „imposibilul", în final, doreşte nu o lărgire a realităţii – căci nu o necesitate reală de înfăţuire îl trimite la faptă, ca pe olandezi necesitatea de zăgăzuire a apelor mării pentru lărgirea pămîntului –, ci triumful posibilului gol. În jurul „realului", ce a mai rămas în mijlocul posibilului – simbolizat printr-o insulă – se adună stafiile : Lipsa, Vinovăţia, Grija, iar din sufletul lui Faust – înfăptuitorul creşte Căinţa, el vrînd pentru ultima clipă să redevină **om,** cu angajare în real, nu doar în posibilul Celuilalt – adică al lui Mefisto. Este o arcuire de gînd, care se va încheia în capitolul despre mitul lui Faust, ca model de nerăbdare şi exasperare umană, modelul „faustic" al acesteia, apărînd astăzi, pentru omul epocii noastre, om cu răbdare faţă de lucruri, ca un „nobil eşec". Motiv pentru „despărţirea" de Goethe, ca filozof al timpului modern. **„Goethe spusese : lumea are mai mult geniu decît mine. Dacă lumea occidentală nu are mai mult geniu decît Goethe, atunci ea a murit spiritualiceşte la 22 martie 1832",** cînd a murit Goethe.

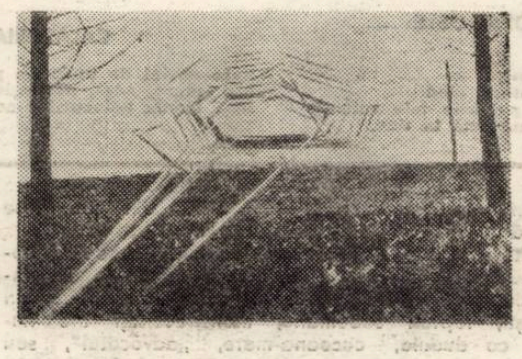

Ţesătură policromă vizibilă pe orizont

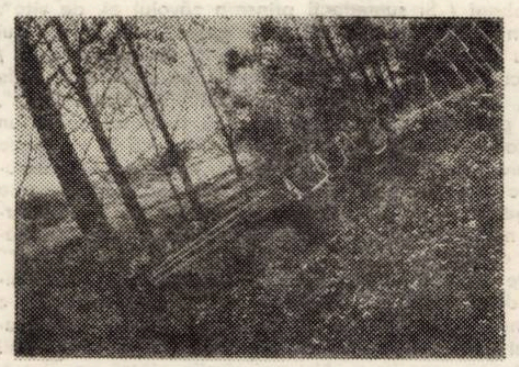

Tesătură policromă pe malul riului Timiş

Ispititoare şi paradoxală este această „Despărţire de Goethe". Ispititoare pentru că tot studiul lui C. Noica este de o mare profunzime, care reclamă o bună cufundare în Goethe, şi paradoxală pentru că toată motivarea „despărţirii" creşte ca idee din „filozofia" lui Goethe. Faust i-a arătat omului de rînd nu realul, care să înlocuiască posibilul cu faptul de rînd, ci i-a arătat **sensul** realizării posibilului. Iar pentru omul epocii noastre, angajat istoric în înţelegerea acestui sens în formele gîndirii contemporane, ca o dialectică a istoriei, trageria eroului lui Goethe rămîne un simbol al **drumului,** care arată că nu este uşoară îndrăzneala lui de a se avînta în lume, durerea ei purtîndu-o şi fericirea. Avea dreptate autorul lucrării, punîndu-se el însuşi sub blestemul căutării filozofiei din **Faust : „şi de aceea se poate sta singur, cu un gînd filozofic, în faţa acestei plinătăţi umane pe care o reprezintă Goethe şi opera sa".**

EUGEN TODORAN

FIGURI ALE ANTICHITĂŢII

Democrit

În istoria omenirii, ca şi în istoria vieţii individului, există o vîrstă a lui „de ce ?". Şi, la fel ca în cazul copiilor, există popoare precoce şi popoare care au ajuns mai tîrziu la cugetare şi mai ales la filozofie, ca formă a cugetării. Grecii au fost copii normali ai lumii, mai spune Marx. Epoca de înflorire a filozofiei în Grecia poate fi considerată epoca lui „de ce", cel puţin pentru lumea europeană. În vremea aceea, înţeleptul grec, eternul copil, trăia printre întrebări. Lîngă fiecare lucru, lîngă fiecare fenomen, era înfiptă, ca un par în pămînt, o întrebare. Ce este cerul ? De ce bat vînturile ? De ce plouă ? De ce răsare soarele sau de ce apune ? Dar frunza, de ce pică ? . . .

În vremurile mai tîrzii, la întrebările copilului răspund părinţii, dascălii, bătrînii. În vremea aceea, însă, bătrînii erau copii şi umblau cu întrebări în gură, peste tot. La acea vîrstă a sufletului omenesc nici nu se mai vedeau lucrurile din pricina întrebărilor. Cu greu puteai păşi fără să striveşti sub picior o fragedă întrebare. „Mai degrabă mi-aş dori să descopăr o cauză adevărată, decît să dobîndesc tronul Persiei", spunea Democrit. El observase că adevărul e ascuns, că e dincolo de învelişul strălucitor al aparenţelor. Era numai o iluzie că, de pe vîrful unei coline, poţi atinge seara cu mîna o stea . . . Dar, steaua, ce-i o stea ? Era o iluzie că frunzişul copacilor produce vîntul . . . Dar frunza, de ce pică ? Sufletul lui Democrit era plin de întrebări şi el a pornit prin lume ca o întrebare. Averea moştenită de la părinţi, după unii, 500 de talanţi, o cheltui spre a se instrui pe sine, pentru a dobîndi cunoaştere şi răspuns. Chiar dacă a şti înseamnă a îmbătrîni cîtva, el călători în Egipt, ca să înveţe geometria de la preoţi, merse pînă în Persia, ca să înveţe de la caldeeni şi, tot de dorul cunoaşterii, ajunse pînă la Marea Roşie, ba, chiar, se spune, pînă la gimnosofiştii indieni. Partea lui de moştenire (avea încă doi fraţi) a cheltuit-o toată în felul acesta, ajungînd să trăiască de pe urma unuia dintre fraţi, Damasos, care-şi va fi investit banii în comerţ şi i-a şi înmulţit.

El a călătorit şi la Atena (fiind din Abdera), dar n-a ţinut să fie cunoscut („V-am mai spus, dau tronul Persiei, numai să pot descoperi o cauză adevărată" !), nefiind sensibil la faimă şi glorie. A şi spus o dată : „M-am dus la Atena, dar nimeni nu m-a cunoscut". Il va fi cunoscut pe Socrate, nu însă şi Socrate pe el. „E drept – spune Diogene Laertios – că Democrit era tare în orice şi în matematică şi în studiile de cultură generală, şi era mare cunoscător de arte". O altă mărturie despre el afirmă că îşi exersa mereu fiinţa înspre perfecţiune spirituală şi morală şi că se retrăgea uneori în singurătate, printre morminte. Această înclinaţie este un indiciu al unei psihologii de ateu, pentru care lumea morţilor nu-i dincolo de cimitirul real şi de lut . . .

Dar şi-a cheltuit toţi banii moşteniţi şi exista o lege potrivit căreia cel ce îşi cheltuia averea părintească urma să fie înmormîntat în afara patriei. E uşor de înţeles că o asemenea lege era o expresie a interesului general, cum se spune, a interesului social, care urma să-i reţină pe individ de la risipă şi să-i condamne ruşinos pentru acţiuni împotriva interesului obştesc. Dar oare Democrit a risipit într-adevăr averea moştenită ? El s-a instruit pe sine, el a asimilat averi de cunoaştere, el a devenit valoare exemplară. El a transformat banii în cunoaştere . . . Dincolo de litera legii, grecii au înţeles acest lucru şi au preţuit „greşala individualistă" a lui Democrit, care nici pe departe nu e o greşeală. E, dimpotrivă, modul prin care individul devine în cea mai mare măsură socialmente necesar, instruindu-se pe sine. A scris apoi o lucrare pe care a citit-o în public, Marea cosmologie, „cea mai bună dintre lucrările sale". Lucrarea fu preţuită de compatrioţi, iar autorul fu răsplătit cu o sumă mai mare decît cea cheltuită de el pentru a se instrui şi a o scrie. I s-au ridicat, drept cinstire, statui de bronz şi s-a hotărît să fie înmormîntat, nu în afara patriei, ci pe cheltuiala statului, cu toată onoarea . . .

Greşeala nu s-a produs, şi cît de umană e istoria fără greşeli ! Pentru viaţa înaltă a lui Democrit, e semnificativă pînă şi moartea sa. „Era foarte bătrîn, ne spune tot Diogene Laertios, şi aproape de sfîrşit, îar sora era supărată, fiindcă el părea c-are să moară tocmai în timpul sărbătorilor . . .". Atunci Democrit a poruncit să i se aducă pîini calde şi trăgea în nări mirosul pîinii – simbol al vieţii şi al trudei – reuşind astfel să trăiască pînă după sărbători.

VASILE VERSAVIA

Mapamond

● **A ÎNCETAT DIN VIAŢĂ,** la Los Angeles, în vîrstă de 74 de ani, Anaïs Nin autoarea unui celebru jurnal de mii de pagini, publicat în parte la editura Stock. Această ciudată femeie îşi datorează celebritatea faptului că a fost aproape de marii scriitori ai secolului. Artaud, Breton, Durrel, Henry Miller, mulţi poeţi ori prozatori de renume de dinaintea primului război mondial aveau să se recunoască în paginile jurnalului. **„Am avut tot felul de relaţii cu oameni de tot felul. Dar drama mea a fost aceea a femeii în relaţie cu ea însăşi",** declara cu o copleşitoare sinceritate Anaïs Nin în Jurnalul anilor 1934-1944. **„Graţie lui Anaïs Nin ne apropiem de secretul zeilor, intrăm în intimitatea lor, ceea ce nu-i deloc puţin",** scria Christiane Baroche. Editura Stock anunţă pentru luna mai apariţia celui de-al şaselea volum al Jurnalului, iar în 1978, în colecţia „Marile opere internaţionale" a unui grupaj cuprinzînd patru romane. ● **JACQUES YVES COUSTEAU,** cunoscutul explorator al oceanelor, a fost încununat recent cu laurii premiului literar Pierre de Coubertin, acordat de Societatea scriitorilor sportivi pentru opere ce susţin idealul olimpic. ● **SYNDIKAT** se intitulează noua editură din R.F.G., consacrată tipăririi volumelor din sfera ştiinţelor umaniste. Rezultat al iniţiativei lui Karl Markus Michel şi Axel Rutters, **Syndikat** îşi propune programatic susţinerea acţiunii de editare a volumelor de teorie şi critică, dată fiind reticenţa marilor edituri de a publica acest gen literar. ● **CENTRUL CULTURAL „GEORGES POMPIDOU"** este inaugurat de o expoziţie Marcel Duchamp. Explicaţia opţiunii organizatorilor pentru acest artist poate fi găsită şi într-o carte recent apărută la Flammarion, monografia „Duchamp" a lui Alexandrian, în care autorul încearcă să configureze personalitatea contestată şi contestatară a marelui artist. ● **PENTRU A PROTEJA PATRIMONIUL ARTISTIC** al monumentelor artistice din R.F.G. (muzee, biserici, castele, colecţii particulare), oficialităţile au recurs la sprijinul unui sculptor şi restaurator din Hanovra. Cu ajutorul unor procedee chimice speciale, Wilhelm Reuter realizează copii perfecte ale capodoperelor, pentru profani fiind aproape imposibil de distins originalul de copie.

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), ÎNGHEL DUMBRĂVEANU (redactor şef adjunct) NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACŢIA ŞI ADM – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 17 martie 1977 ● nr. 11 (473) 8 pag. 1 leu

FLORILE NOULUI ANOTIMP

Atîta măreție umană dau acestor momente prin care trecem clipe de neuitat. De fapt, știu bine că tăria unui popor se întrevede în bucuriile și izbînzile sale, ca și în marile-i dureri.

E ciudată starea prin care poate trece un om, fie el și om al scrisului, cînd, undeva, pe pămîntul său, s-a petrecut o nenorocire. E ca și cum acea nenorocire ar răzbate, pe căi nevăzute, prin fire de telegrafie fără fir, pînă în adîncul inimii sale. Există o sete de dăruire în ființa fiecărui om. O dorință de a fi de folos celui lovit. Un puternic atașament pentru cel care are nevoie de tine. În aceste momente, o spun deschis, în mine s-a trezit reporterul frenetic. Aș dori să fiu în preajma acelor locuri tragice, lîngă molozuri fumegînde, să asist la respirația celui scos de sub dărîmături sub cerul liber ; să întind o mînă celui rănit ; să spun o vorbă de încurajare celui căruia curajul i-a pierit ; să prind în mîinile mele lucrurile modeste, aruncate de cutremur în dezordinea nefirească. Cu alte cuvinte, aș vrea să fiu util, și fiu al lumii în suferință, să-mi dau vlaga și sîngele, dacă se cere, pentru a vindeca o ruină, pentru a potoli un suspin, pentru a reînnoi o speranță. Acum simt ceea ce înseamnă a fi, cu adevărat, în mijlocul lumii. Adică și în mijlocul durerii, dar și a bucuriei, cînd se cere.

Imagini ale cataclismului ni s-au întipărit pe retină. Ni s-au implintat în auz. Din toate, omul scrisului reține ceea ce înseamnă pentru el simbol al tăriei de caracter, acea aprigă mîndrie a omului de pe aceste plaiuri românești. Vedem calmul celor ce ne îndeamnă la calm. Vedem curajul celor ce ne îndeamnă la curaj. Vedem pe cei care luptă pentru ordine în mijlocul dezordinii create de forțele oarbe ale naturii. Și, între toți, acei puternici și drepți, care străbat acele lacuri ale suferinței pentru a îmbărbăta, vrem ca și noi să fim puternici și drepți, precum un cuvînt de oțel ce poate îmbărbăta.

În fața uriașei partide de luptă pe care o dă, în aceste momente, poporul meu cu această calamitate ivită pe neașteptate, cuvintele și faptele noastre trebuie să se poteze de partea forței reconstrucției. Aceste virtuți ale calmului, curajului, înțelepciunii, care pornesc din străfundurile ființei poporului nostru, și se ivesc ca o chintesență la oamenii de azi, în forța morală pe care oamenii de omenie o imprimă acestor momente grele, aceste virtuți vor birui obstacolele și suferința.

Îmi amintesc, în aceste clipe, că, întotdeauna, copil, suportam iarna cu o răbdare potolită, pentru că știam că, într-o bună noapte, într-o noapte rece și curată de martie, acele flori nevinovate de cîmp : dediței sau viorele sau toporași sau ghiocei vor învestmînta dealul meu, Banța, ridicîndu-se înalt de la fereastra casei părintești. Mă minunam de fiecare dată văzînd atîta gingășie ce rezista frigului, ploilor și vîntului. Și știam că, în ele, noul anotimp își anunța victorios ivirea.

Acum, pentru mine, acele flori pot fi simbolul bucuriei de mîine. Și dacă trebuie să suportăm această iarnă neașteptată a unui cataclism întunecos și orb, ei bine, o vom suporta, pentru că vom ști că nu există putere care să învingă forța de regenerare a acestui popor. Florile noului anotimp al reconstrucției sînt aproape. Ele se ivesc și ele trebuie și să răsară firesc, omenește, în fiecare grădină, în fiecare casă, în fiecare om.

ION ARIEȘANU

EUGEN CRĂCIUN :

Lumina noilor construcții

Ilustrăm acest număr cu fotografii artistice de IOSIF COSTINAȘ

1907 în Banat

Lumea satului și soarta țărănimii din Banat a constituit o mai veche preocupare a intelectualilor locali, dar pentru ecourile răscoalei din 1907 și mișcările țărănești ale acestor meleaguri, cercetările sînt ceva mai recente. Cel dintîi articol, foarte concis, care poate fi menționat numai pentru întîietate, dar nu și pentru analiză profundă, este cel semnat de Gr. Popiți „Anul 1907 în comitatul Caraș-Severin". Acesta face o singură sondare în Arhivele statului de la Lugoj și aduce un material bogat, fără a putea, într-un articol de ziar, să ofere o imagine de ansamblu a mișcărilor țărănești din Banat. De atunci s-au adăugat aici alte și noi articole semnate de A. Țintă, G. Oancea, I. Munteanu, M. Viliam, M. Belciu, Tr. Bunescu, A. Dolga, L. Kokucs, care au întreținut trează atenția publicului asupra acestei mișcări sociale din 1907. O mențiune specială se cuvine făcută pentru două studii publicate în revistele de specialitate și care aduc o contribuție mai deosebită. Este vorba de comunicarea prof. A. Țintă Ecoul răscoalei din 1907 în presa bănățeană („Studii și articole de istorie", III, 1961, p. 421–432 vezi și „Drapelul roșu", 3816, din 1957, p. 2). Autorul bine informat, demonstrează valoarea publicațiilor bănățene, care au comentat divers evenimentul acesta, informațiile avînd grijă ca să nu se aducă o impulsionare a nemulțumirilor grave existente și în Banat. Cea de a doua comunicare aparține lui Mircea Belciu : Aspecte privind situația social-economică și lupta țărănimii bănățene în primul deceniu al secolului XX („Tibiscus", II, 1972, p. 141–148), care aduce unele date și informații asupra mișcărilor țărănești din Banat, din anii 1900–1907. Ne ingăduim aici o singură apreciere critică și anume că nici investigațiile realizate cu temeinicie de cercetătorii ardeleni, care au impulsionat și pe cei din Banat și nici istoricii din București, în cunoscutele lucrări de sinteză, nu ne-au oferit o analiză de ansamblu asupra mișcărilor țărănești din 1907 în Banat, ci numai unele implicații și aspecte privind acest eveniment. Important ar fi, cum logic o indică și rezultatele bune ale citorva studii locale, ca evenimentul anului 1907 în Banat să cuprindă în sinteză atît acțiunile protestatare ale țărănimii bănățene în 1907 (plîngerile, cererile și doleanțele unui număr de 50 de localități, apoi analiza temeinică a emigrărilor sătești, a grevelor de seceriș, a luptelor și răscoalelor locale etc.) cît și a atitudinii diferențiate a presei locale, nu numai față de această „stare de spirit", dar și față de însăși mișcarea de revoltă a țărănimii. Analiza de ansamblu a faptelor și a ideologiei lor ne va arăta care sînt particularitățile mișcărilor țărănești în Banat în 1907. Constatăm, astfel, că revoltele și formele variate ale luptelor se caracterizează prin citeva coordonate cum ar fi : 1) Mișcările anului 1907 din Banat au fost anticipate de frămîntări variate și dese în anii 1903, 1904, 1906 și ca atare acestea nu sînt simple ecouri ale celor din România care, desigur, le-au impulsionat, imprimînd un vădit caracter agrar și social. 2) Răscoalele din Banat au primit un tot mai pronunțat caracter socialist, prin participarea țăranilor la acțiuni de sindicalizare sau la cele politice ale muncitorimii bănățene. 3) Mișcările țărănimii bănățene din 1907 și de după această dată au primit un caracter național, de luptă pentru independență și unire cu frații transcarpatini. Aceste particularități impun sondări mai adînci în istoria comunelor și localităților în care au avut loc plîngeri, arestări, revolte, greve, participări la adunările socialiste etc., așa cum au fost Bocșa Montană, Bethausen, Borlova, Bozovici, Făget, Timișoara, Moldova Nouă, Ticvaniul Mic, Teregova, Sasca Montană, Reșița Română, pentru care există probe de arhivă sau unele relatări în presă. Publicația socialistă Adevărul, care în 1907 apărea la Lugoj și care pînă nu de mult a fost neglijată de cercetătorii locali, scria cu durere despre viața bietului țăran care muncea „de la 4 ore dimineața pînă seara la 8 ore în brazda boierului și arendașului tiran, pentru 80 de bani cu ceapa și mămăliga lui" (Adevărul, 7.IV.1907). Glasuri de nemulțumire s-au ridicat în 1907 pe Valea Almăjului, la Beregsău, în Clisură și pe Valea Cernei, la Caransebeș, Lugoj, Bocșa, Oravița etc. Țăranii au cerut lemne de foc, pășuni, zile de muncă omenească, dreaptă împărțire a produselor ș.a. În 1906–1907 sînt întîlnite refuzul țăranilor de a aduna finul, depunerea coaselor de către secerători, nemulțumirile slugilor și a unor „birișî" etc. Starea de spirit și realitățile grave pot fi ușor deduse din făgăduielile rezoluțiilor, din vicleniile promisiunilor etc., dar și din bătăile sau diversele arestări individuale și de grup, în cazul în care revoltele căpătau un caracter revoluționar. Mișcările de nemulțumire au cuprins în Banat pe români, germani, maghiari, sîrbi. Nu vom demonstra documentar aici amploarea nemulțumirilor țărănești, dar amintim numai localități cum ar fi : Recaș, Parța, Sînandrei, Mîndruloc, Saravale,

ION ILIESCU

(Continuare în pag. 7)

Puterea de a renaște

Cînd un popor trece printr-o împrejurare tragică pare că însăși limba lui capătă o rezonanță mai gravă, mai profundă. Descoperi că toate cuvintele dobîndesc înțelesuri mai adînci și mai tulburătoare.

Cunoșteam desigur că omul este o ființă socială pentru că trăiește între semeni și intră în raporturi umane cu ei. Cunoșteam că trăsăturile pozitive ale omului sînt cele care prevalează în relațiile lui cu comunitatea din care face parte, de la familie și pînă la marea comunitate națională

Cunoșteam desigur că în societatea noastră s-au întreprins efroturi uriașe pentru ridicarea fiecărui cetățean la o înălțime morală superioară, pentru cultivarea acelor trăsături civice pozitive care sporesc demnitatea ființei umane și contribuie esențial la armonia și progresul vieții obștești. Cu toate acestea, atîtea cuvinte care-l definesc pe om ca ființă socială – dăruire de sine, solidaritate, eroism, omenie, dragoste față de semen, și încă altele – au dobîndit în împrejurările prin care a trecut în acest început de martie patria noastră, un înțeles mai grav și o rezonanță afectivă nebănuită. Grija față de om, ca expresie a umanismului vieții noastre a luat cele mai emoționante forme și a condus la fapte atît de frumoase încît sufletele celor care luau cunoștință de ele – prin intermediul televiziunii, al presei sau al radioului – se umpleau de imensa fericire de a fi om.

Faptele oamenilor, în împrejurarea tragică prin care a trecut patria, sînt cele care au imprimat cuvintelor noastre scrise sau vorbite, șoptite printre dărîmături, amestecate cu lacrimi și sînge, cu moloz și speranță, o mai adîncă și mai umană rezonanță. Iar rădăcina faptelor se află în simțirea și spiritul generos și eroic al acestui popor, în neobișnuita lui putere de a se înălța prin jertfă și acțiune cutezătoare deasupra împrejurărilor dramatice.

În fruntea efortului măreț al cetățenilor patriei greu încercate, pentru salvarea și protejarea victimelor, pentru normalizarea vieții s-a aflat Partidul Comunist Român, însuși tovarășul Nicolae Ceaușescu – permanent model de curaj și bărbăție, permanent model de trudă neobosită și dăruire față de țară.

Acțiunile Comitetului Politic Executiv, a tuturor organelor de partid și de stat din județele calamitate a făcut posibilă desfășurarea eficientă și rapidă a uriașei munci de salvare a victivelor și de normalizare a vieții economice și sociale. În bilanțul prezentat de Comitetul Politic Executiv la 9 martie se arată că deși cutremurul a avut efecte dezastruoase aproape asupra tuturor domeniilor vieții economice și activității publice, organele de partid și de stat au reușit să stăpînească intreaga situație acționînd cu fermitate, în mod organizat și eficient, astfel încît, în numai citeva zile de la declanșarea

VASILE VERSAVIA

(Continuare în pag. 7)

INSCRIPȚIE PENTRU O CASĂ DĂRIMATĂ DE CUTREMUR

Aici a fost cîndva un număr
Și oameni ce primeau scrisori,
Vieți ce, umăr lîngă umăr,
S-au înfrățit de-atîtea ori.

Aici a fost cîndva o casă
Cu flori plăpînde în ferești
Și cu perdele de mătasă,
Cu inimi calde, omenești.

Aici cînd va veni poștașul,
Cu tolba plină de scrisori,
Va returna mihnit răvașul
Și-i va-ntreba pe trecători :

„– Dar unde-i numărul din poartă
Și casa cu perdele roz,
Că m-a primit țărina moartă
Cu flori de sînge și moloz ?"

Cu vocea-năbușită, joasă,
Dîrz, trecătorii vor grăi :
„– Aici a fost cîndva o casă
Și alta-n locu-i vom zidi !"

LUCIAN EMANDI

ODOBESCU, O NOUĂ LECTURĂ *

Căile de pătrundere în interiorul unei opere solicită întotdeauna din partea criticului un surplus de curaj faţă de cititorul comun nu numai în opţiunea pentru una dintre aceste căi, ci, cu osebire, în parcurgerea ei. Căci, dacă lectura **unui** text înseamnă oarecum izolarea lui, demersul critic ce vizează ansamblul, este silit să „citească" deodată, paradoxal, Singularul şi Întregul, Întregul şi Totul, adică (şi) Epoca.

Nicolae Manolescu * face parte din acea categorie de critici de la noi, cu largă deschidere către structuralism („metoda timpului", p. 134), care adoptă de la acesta nu atît limbajul, cît esenţa. O esenţă însă decantată, sublimată şi, tocmai de aceea, eficace. Altfel spus, Nicolae Manolescu nu „face" structuralism, ci îl practică, fără stridenţe, fără sofisticări gratuite. Efectele se resimt mai ales la nivelul organizării materialului : sinteza este o ordine impecabilă.

Distingînd trei modalităţi de reprezentare a realului în imaginaţia odobesciană, **Ficţiunea, Tema** şi **Obiectul,** cărora le corespund tot atîtea structuri **(Naraţiunea, Tematica** şi **Nomenclatura** – terminologie ingenuă, suigeneris), Nicolae Manolescu ajunge la concluzia că „Naraţiunea, Tematica şi Nomenclatura sînt stadiile descriptivismului odobescian, modurile compoziţionale care îi dezvăluie treptat structura artistică. Există mereu la Odobescu ezitări între unul ori altul dintre aceste moduri, fiindcă însăşi natura artei lui Odobescu este o ezitare între imaginaţia erudită şi erudiţia literară, între Ficţiune şi Obiect" (p. 119).

Creaţia, născută tocmai sub zodia acestor interminabile pendulări, îşi întinde rădăcinile pînă la scrisorile adolescenţei (Călinescu : „Odobescu ca erou este o creaţie obiectivă a corespondenţei sale"), acolo unde opera propriu-zisă îşi află punctele de plecare ; comparat cu Prosper Mérimée şi cu Maiorescu, Odobescu se dovedeşte extraordinar de unitar în ciuda diversităţii erudite. Şi temeiul acestei unităţi îl constituie „acelaşi drum de la Ficţiune la Obiect, de la irealitatea imaginii la opacitatea reală a lucrului, de la ochiul detaşat şi ironic la mîna care se complace în palparea visătoare a formelor artistice" (p. 22).

Este abolită astfel din capul locului dicotomia ştiinţific-estetic sub semnul căreia, după labile criterii, critica, de la Maiorescu încoace (cu excepţia lui Vladimir Streinu), a aşezat opera odobesciană. Scriitor de tranziţie între paşoptism şi criticismul maiorescian „Odobescu vede lumea sistematizată estetic, artificializată" p. 48), paradoxul lui fiind acela de „a nu realiza arta decît în iluzia vieţii şi viaţa decît în iluzia artei" (p. 49). Lucrul ţine, în bună măsură, de ideologia scriitorului care face trecerea de la vîrsta „eroică" la cea „pozitivă" a culturii noastre (p. 66).

Clasicismul odobescian (teoretizat în **Poeţii Văcăreşti** şi **Bazele unei literaturi naţionale**) se împlineşte prin aceasta ca dimensiune fundamentală a spiritului său. Cele două aspecte ale problemei, „lucrul pe model şi amestecul de util şi plăcut, de erudiţie şi artă" (p. 41), îl fac pe Odobescu la fel de scriitor în **Cîteva ore la Snagov** şi **Pseudokynegetikos** ca şi în **Le Trésor de Pétrossa** sau **Istoria arheologiei.** Tot ele determină şi un anume „sentiment de convenţie" (p. 51) predominant în **Scene istorice** unde „Obiectul e mereu mascat de Ficţiune, subordonat ei" iar „Naraţiunea este o abstracţie, o sistematizare a realului" (p. 57).

Dacă în **Scene istorice,** „textul nuvelistic funcţionează ca pretext" (p. 57), în **Pseudokynegetikos** „pretextul se constituie în text, care nu e altceva decît suma inefabilă a digresiunilor şi divagaţiilor erudite" (p. 77). Fals tratatul despre vînătoare este o **satiră** în sens originar sau, mai precis, o carte despre o Carte nescrisă dar virtualizată : **Pseudokynegetikos** conţine ideea unui tratat cinegetic şi critica acestei idei, nostalgia operei de ştiinţă pură şi renunţarea visătoare la ea. Întreg spiritul lui Odobescu se bănuieşte în această ambiguitate, erudit din lipsa imaginaţiei literare şi autor de literatură din tristeţea erudiţiei" (p. 78).

Limită, dar şi depăşire a ei, ambiguitatea aceasta face din **Le Trésor de Pétrossa** hiperbola vocaţiei clasiciste a lui Odobescu de „modest arhivar" între „folosul instructiv", o Nomenclatură în care Obiectul se regăseşte în sfîrşit pe sine, axis al unei propagări concentrice declanşate în scrisorile adolescenţei.

Eseul lui Nicolae Manolescu izbuteşte astfel să ordoneze un material dificil nu atît prin el însuşi, cît prin prejudecăţile unei critici literare subminate de propriile-i convenţii. Ne aflăm fără îndoială în faţa unei Cărţi de referinţă (despre un fascinat de Obiect, în neostenită aspiraţie către el) dovada peremptorie a faptului că demersul critic se împlineşte cu adevărat numai pe drumul ce porneşte de la text către Lume. Nu în altă ordine a ideilor, salutăm calitatea unei colecţii ce oferă, prin fiecare nouă apariţie a sa, nu numai o cercetare de iniţiativă, ci şi o veritabilă perspectivă teoretică asupra fenomenului literar.

MARIAN ODANGIU

* Nicolae, Manolescu, **Introducere în opera lui Alexandru Odobescu,** Editura Minerva, 1976.

Cronica literară

Eugen Simion

SCRIITORI ROMÂNI DE AZI

Editura Cartea românească, 1976

Să luăm acest al doilea volum din **Scriitori români de azi,** aşa cum se prezintă, acceptînd justificările pe care Eugen Simion le aduce în **Postfaţă.** Oricine este liber să-şi revizuiască materialele vechi, modificîndu-şi optica, poate chiar şi judecăţile de valoare. Greşelile mărturisite sînt preferabile perseverării în eroare. Deşi nu-i vorba decît de o **„dialectică a actului critic",** cum ne dă să înţelegem autorul. Putem accepta şi lipsa criteriilor, după care volumul este alcătuit, chiar dacă ne-am întreba de ce Şerban Cioculescu figurează în primul volum şi nu lîngă Perpessicius, Călinescu, Vianu, Ralea sau de ce Vladimir Streinu, aparţinînd aceleeaşi generaţii, nu figurează nicăieri ? Bacovia nu este nici măcar amintit deşi, din cîte ştim, a publicat versuri şi după 23 August 1944, de unde începe acel „azi" din titlu. De neînţeles cum se ocupă de „culturalul" Petre Pandrea, iar poezia lui Radu Boureanu sau Emil Botta este lăsată pe dinafară, ultimul figurînd doar ca prozator fantastic în primul volum.

Dar să renunţăm la asemenea întrebări şi să examinăm intenţiile mărturisite, cînd, criticul vrînd să evite eventualele observaţii privind tratarea unui scriitor pe „bucăţi", precizează : **„am analizat o parte a operei avînd în faţă totalitatea ei"** (p. 469). Ciudat totuşi că G. Călinescu a primit drept de cetate în ambele volume, ca şi Perpessicius şi Al. Philippide. Ca să nu mai vorbim de Tudor Arghezi reluat, acum, la început, **ad literam,** din primul volum şi, probabil, revizuit apoi, ceea ce ne face să punem sub semnul întrebării afirmaţia că cele două volume trebuiau să fie publicate împreună. Împreună cu două articole despre Arghezi. în care pagini întregi se repetă ? Singura explicaţie o acestor despicări (Philippide, Călinescu, Perpessicius), nu poate fi decît graba criticului de a-şi tipări volumele în lipsa unui plan prealabil, alăturînd cronici sau studii disparate, menite să dea iluzia unei sinteze.

Există o **continuitate** în opera lui Camil Petrescu, cel de dinainte şi cel din amurgul vieţii **şi nu o ruptură ?** Dar afirmaţia **continuităţii** e infirmată de criticul însuşi : Camil adoptă în ultima parte a vieţii **„o formulă epică de tip tradiţional",** pe care o **„ironizase"** sau l-ar fi **„exasperat"** cu douăzeci de ani în urmă. Renunţă **„la vechile teorii", „părăsindu-şi ideile mai vechi despre roman"** (p. 172). Unde este atunci **„structura unitară"** a operei ?

Blaga este scriitorul cel mai vitregit de metoda aplicată de Eugen Simion. Dacă **„Noica este, indiscutabil, cel mai bun eseist, în latură filozofică, pe care-l avem de la Blaga încoace",** cum se face că nu vorbeşte deloc despre eseurile lui Blaga din **Despre conştiinţa filozofică** (1947) ? Analizează pe larg **Explicarea omului** a lui Ralea, dar trece cu vederea **Aspecte antropologice,** scrisă aproximativ în acelaşi timp, care-i putea furniza date tot atît de interesante ca prima. De ce sînt lăsate pe dinafară ultimele piese de teatru (aminteşte **Anton Pann, Arca lui Noe** (1944) nefiind nici măcar citată, după cum volumul **Teatru** (1970) nu figurează nici în bibliografie). A avut în vedere **doar poezia ?** Dar vorbeşte şi despre **Hronic !** De ce acest regim preferenţial pentru o parte a operei în detrimentul alteia ? Cum să ne explicăm apoi absenţa de la „referinţe critice" a unicei interpretări stilistice, aceea a Alexandrei Indrieş, **Corola de minuni a lumii** (Focla, 1975), cînd figurează atîtea alte modeste lucrări ?

Fără îndoială toate aceste observaţii pot fi considerate exterioare, scăpări datorite grabei, dar mai ales unui spirit analitic care a uitat că structurile sintezei sînt altele. Pentru că Eugen Simion este un foarte bun analist, chiar dacă uneori fără simţul măsurii şi al proporţiilor. A analiza „poezia" lui Călinescu **(„a căuta poezie mare în aceste inteligente improvizaţii este o exagerare",** p. 218) pe 16 pagini, acordîndu-i lui Philippide tot 16, lui Vianu nici o pagină, iar lui Voiculescu 8 este o exagerare. După cum tot exagerat este să se vorbească despre ultimele poezii ale lui Arghezi („nu tot ce cuprinde acest volum **(Una sută una poeme)** este la acelaşi nivel estetic. Poet mare, Arghezi scoate şi sunete mai obosite, puterea lui de invenţie slăbeşte şi atunci ies toate acele rumegăşuri care se rotesc în jurul marilor teme", p. 49 ; **„Cîntare omului** o... suită de poeme didactice sobre şi robuste", p. 64 ; „nu toate fragmentele din acest poem social sînt substanţiale sub raport estetic", p. 69 ; „poemele de aici nu concurează altele, hotărîtoare, reprezentative, le nuanţează numai", p. 94), pe nu mai puţin de 84 pagini, în acelaşi timp acordîndu-i lui Blaga („publicarea postumelor lui Blaga a fost o revelaţie şi o bună parte din poezia tînără de azi se revendică din lirismul magic cu o notă existenţială mai accentuată în aceste poeme scrise în amurgul vieţii", p. 468) doar 34, deşi în cazul lui Arghezi „înrîurirea literară propriu-zisă este mai redusă" (p. 109).

Analizele lui Eugen Simion sînt pertinente şi judecăţile lui de valoare fără ezitări şi ferm circumscrise. Argumentarea este nuanţată, arătînd o mare capacitate de pătrundere şi intuiţie. Rar cînd şi în această direcţie exagerează (doar în cazul lui Sadoveanu : dacă **Mitrea Cocor** este **„fără valoare estetică",** de ce să-i mai discutăm **„posteritatea nefirească** ?). În rest, balanţa criticului este dreaptă şi cine va urma iniţierea propusă, călăuzindu-se de judecăţile sale despre o parte din scriitorii noştri de azi, poate fi aproape sigur că nu va rătăci. În afară de acest mare merit, să mai subliniem unul nu mai puţin important : mînuirea cu eleganţă şi subtilitate a cuvîntului, făcînd lectura extrem de atrăgătoare, sentinţele date şi întregul eşafodaj fiind literatură de cea mai bună calitate. Un motiv în plus ca demersul critic să-şi atingă scopul.

Scriitori români de azi, II, este cartea unui critic ajuns la maturitate, stăpîn pe instrumentele sale, avînd şi conştiinţa unei responsabilităţi pe care o onorează cu prisosinţă.

ION MAXIM

Instantanee

Metalimbaj şi adecuaţie

După **A. J. Greimas,** în interpretarea şi cu cuvintele lui Livius Ciocârlie (1), „... cînd operaţia transcodării **desemnează** caracter de construire a unui limbaj artificial adecvat descrierii sensului, este vorba de o operaţie semiotică".

Ceea ce poate că e prea-adevărat...

... De (prea) **multe** ori, însă, „transcodarea" NU „**desemnează**" : ARE – a priori – caracterul unui „limbaj artificial", mai mult ori mai puţin în-adecuat „descrierii" vre-unui sens (care se face). Şi, între altele, legiuni de termeni tehnici – **rebarbativi, pedanţi** şi, pînă la un punct, inevitabili, – pîndesc literatura, în spaţiul căreia – organic –, odată instalaţi, nu fac decît impresia unor... extraterestre trupe de ocupaţie. Nu atît aerul lor extraneu nelinişteşte şi irită, cît faptul că „atacul" e – la rece şi dinainte – pregătit..., impactul veneticilor acestora cu opera – ori, dacă vreţi, cu textul – fiind văduv, vai, de orice simpatie, de orice spontaneitate şi surpriză... Semn, semnificat / semnificant, sincronic / diacronic, metaforă / metonomie, sintagmă / paradigmă şi alţii ca aceştia (şi mai puţin... blajini) bîntuie (textul), pîrjolesc, usucă ! „Invazia" este cu atît mai tristă cu cît – între aborigeni şi ocupanţi – nici-o împreunare, nici-o sinteză propriu-zisă (regnurile fiind incompatibile...), nici-un altaj nu poate avea loc ; nici-un altoi nu prinde – zădărnicindu-se, într-astfel, orice şansă de apariţie-a unei specte noi, viabile, fireşti..., a unei entităţi secunde – care se vrea (şi trebuie să fie) un text critic.

Căci metalimbajul ca atare – ca şi, de altfel, limba scriitorului – e dat. El, mai ales, precede, NU purcede din „operaţia transcodării" (urmarea căreia ar trebui, de fapt, să fie...), înlesnind – prin simpla-i însuşire – orice ambiţie critică, nu ştiu ce aroganţă (de... june tehnocrat), ba chiar şi impostura !

Desigur, nu e cazul să pretindem ca fiecare critic, cu fiecare nou text critic, să ajungă la un nou – ad hoc – metalimbaj.

Nu Babelul e nostalgia noastră...

... Ci naturalizarea, pe cît este aceasta cu putinţă, – de fiecare dată şi cu voia (fie şi iluzorie) a textului în sine –, a însuşi zisului metalimbaj, de care – fatalmente – dispunem din capul locului (cînd, bine-înţeles, nu este vorba de hapax-uri ori de „trouvaille"-uri critice – care se luminează în context...) ; o „operaţie semiotică" vrednică de acest nume fiind poate că nu atît traducţia – ori „transcodarea" – operei într-un „limbaj artificial", cît, dimpotrivă, reducţia metalimbajului la treapta unui limbaj firesc, persuasiv şi verosimil – în însuşi actul critic.

E tocmai ceea ce – cu mult bun-simţ şi cu acel „tact" înnăscut care mai e (încă) talentul criticului – face un Roland Barthes (2), să zicem, ce nu se poate spune că evită asceza, rigorismul, ba chiar disciplina terminologică..., de cîte ori limbajului disciplinei sale, el îi impune un statut poetic : co-notativ şi suplu, adică : echivoc, înriurit – acesta – de însuşi cursul şi meandrele, plăcerile („les plaisirs") şi... riscurile unui text, pe care – la rîndu-i – îl înriureşte.

Căci critica (fie ea şi semiotică) nu dezolează, totuşi, prin perspectiva unui drum – obligatoriu – în deşert ori, dacă vreţi, „per una selva oscura"..., ci prin aceea (care, pentru cititorul nostru şi pentru noi, e o non-perspectivă...) că nici-o oază, nici-un „luminiş", nici-o iluminare propriu-zisă nu are să-l răscumpere de fapt !

aprilie '74

(1) Aceste rînduri sînt răspunsul nostru la un colocviu rămas în stare de proiect, pe teme semiotice.

(2) ... nici pe departe „... un subtil, briliant, dar în definitiv fastidios sofist", cum vrea să ne – şi, într-un fel, să se – convingă un Al. Paleologu – în **Viaţa românească,** I/1977. p. 50. (Notă din 20 februarie '77).

ŞERBAN FOARŢĂ

Vichentie Ardeleanu

A plecat dintre noi un bărbat de o neasemuită bunătate, un spirit vivace şi un om de litere în cel mai nobil înţeles al cuvîntului, **VICHENTIE ARDELEANU.** Intrat de mult în lumina legendelor literare ale acestor locuri, Vichentie Ardeleanu a dominat timp de decenii, cu verbul lui fascinant, colocviile literaţilor din metropola bănăţeană. Era un mare orator, spun martorii vremii, şi ştiu din mărturisirile lui însuşi că a iubit cu patimă arta dramatică, ilustrîndu-se, în vremea studiilor universitare de la Budapesta, ca actor şi recitator de rasă.

Am avut rarul privilegiu de a fi coleg de redacţie la „Scrisul bănăţean", mulţi ani, cu Vichentie Ardeleanu şi de a fi beneficiat, în cercurile literare timişorene, de sfaturile şi îndemnurile sale pe cînd mă aflam la începuturile căutărilor mele poetice. Vichentie Ardeleanu a fost un mare pedagog al literelor bănăţene. El avea o generozitate nelimitată, el ştia să insufle încredere, să dea puteri nebănuite aripilor încă neînvăţate cu zborul. Iubea tinerii ca nimeni altul şi vor rămîne de neuitat, pentru cei din generaţia mea, serile de discuţii literare, amînate uneori pînă după cumpăna nopţii. El părea tot atît de tînăr ca noi şi tocmai de-aceea era ascultat, stimat şi mai presus de toate iubit.

Vichentie Ardeleanu a fost un ferment literar, el şi-a risipit energia, ideile generoase, fantezia şi patima literaturii în acel climat în care se iveau şi se conturau personalităţile literare. El e prezent în lucrările noastre de-atunci şi-n cele de azi cum e prezentă lumina în fruct. A fost prin aceasta un grădinar dintr-o stirpe aleasă.

S-a spus, pe bună dreptate, că dacă cineva ar fi notat discursurile şi intervenţiile sale în discuţiile literare, ar fi rezultat o operă fermecătoare. Era un vorbitor cum n-au fost mulţi, dar era mai ales o prezenţă seducătoare, căci Vichentie Ardeleanu nu vorbea numai cu vorba, ci şi cu ochii săi iscoditori, ce păreau că vor să hipnotizeze, dacă aceasta ar fi fost necesar pentru a fi mai bine înţeles şi mai convingător, vorbea cu gesturile sau mai bine spus cu tumultul nestăvilit al unei gesticulaţii ce completa minunat demersul critic.

Vichentie Ardeleanu a scris puţine lucrări literare, dar acelea sînt revelatoare pentru marele său talent de critic şi istoric literar. În ultimii ani, se dedicase studiilor de toponimie, aducînd contribuţii recunoscute în fonurile academice.

Plecarea neaşteptată şi precipitată a colegului nostru Vichentie Ardeleanu pare a face parte din felul său de a fi, caracterizat, între altele, de spontaneitate şi hotărîre.

Amintirea lui va rămîne vie în memoria tuturor colegilor care l-au cunoscut.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENACLU

Cu un numeros public, în seara zilei de marţi, 15 martie, s-a desfăşurat şedinţa de cenaclu – aniversară – dedicată prozatoarei **SOFIA ARCAN.** După o lectură substanţială, a urmat referatul criticului literar **ALEXANDRA INDRIEŞ,** un referat dens, adecvat la obiect, exhaustiv.

Au mai luat cuvîntul : **ŞERBAN FOARŢA, MARCEL TURCU, CORNEL UNGUREANU, ANDREI A. LILLIN, NICOLAE ŢIRIOI, EUGEN DORCESCU, ION ARIEŞANU,** fiecare în parte subliniind meritele acestei proze. Ca un omagiu adus prozatoarei aniversate, eleva în clasa a III-a **SIMONA STOIŢA,** interpretează cîteva piese clasice la vioară. În final, post-scriptum umoristic cu **LAURENŢIU CERNEŢ** şi **ION VELICAN.**

În şedinţa de marţi, 22 martie, va fi pusă în discuţie piesa de teatru „Contemporanul lui Shakespeare" de **Claudiu Iordache.**

A. B.

POEZIA-EXPERIENȚĂ UMANĂ

Vorbind despre poezie, mă simt ușor stînjenit, iar acest lucru poate părea nefiresc, de vreme ce toată viața n-am făcut nimic altceva decît să citesc și să scriu versuri, ori să mă gîndesc la acele vaste întinderi miraculoase, cutreierate de flori cu aripi și glasuri cîntătoare, unde mă imaginam mai fericit și mai curajos, mai puternic, mai drept, mai iubit și mai bun.

Este poezia o experiență umană, ori o emisiune de melodii și culori, de idei și emoții estetice, izvorîte din tainițe neînțelese ale ființei omenești? Iată o întrebare ce mai frămîntă și astăzi lumea de cercetători ai fenomenului și lumea veșnic tînărului și iscoditorului cititor. Dacă este o experiență umană, de ce, dintre atîția harnici cioplitori în piatra prețioasă a cuvîntului, cei mai mulți rămîn pentru totdeauna fixați la sol și numai o parte infimă dintre aceștia cunosc beția zborului și gustul magic al descoperirii unor spații neștiute ale bucuriei sau ale durerii? „Într-atît de uimitoare și aproape miraculoasă le-a părut vechilor greci poezia – spune Croce –, încît au atribuit-o unei suflări sacre, unui entuziasm, unei furii, unei nebunii divine; iar pe aezi i-au deosebit de ceilalți muritori, cinstindu-i ca pe niște inspirați ai zeilor".

Secolii care ne despart de explicațiile mitologice ale antichității au produs o vastă literatură teoretică, în cuprinsul căreia eseurile ori confesiunile unor copleșitoare spirite lucide ale poeziei – ca Alan Edgar Poe sau Paul Valéry, de pildă – rămîn și astăzi mari exemple de analiză intimă a actului poetic, din perspectiva propriei lor munci și gîndiri creatoare.

Nu putem să nu aderăm la ceea ce spunea autorul Tinerei Parce, anume că poezia este „un fel de energie individuală a poetului", sau la afirmația unui mare poet contemporan Ștefan Aug. Doinaș, care, considerînd că „poezia nu poate fi altceva decît suprema expresie a condiției umane", conchide: „ce este fiorul poetic dacă nu cutremurul ființei la una din granițele sale?"

Dar ce fel de energie individuală a poetului avea în vedere Valéry, din ce se naște ea sau în ce condiții apare? Nimic nu este, firește, inexplicabil. În același timp, însă, cînd este vorba să lămurim procesul poetic, orice explicație ne apare insuficientă ori lipsită de putere generalizatoare. Iar această situație ni se pare cu totul justificată, pentru că procesul poetic, actul prin care se naște poezia, este un fenomen cu caracter de unicitate. Așadar irepetabil.

Prin urmare, nu putem limpezi o dată pentru totdeauna legitățile actului poetic, de vreme ce fiecare poet reprezintă o lume de gîndiri și de imagini, cum ar spune Mihai Eminescu, o lume deosebită de lumile celorlalți poeți. Mergînd mai departe, fiecare poezie ne apare – în universul poetic căruia îi aparține – ea însăși un unicat, deci rezultatul unor procese irepetabile. Poate tocmai în acest fapt stă farmecul indicibil, splendoarea și forța inimitabilă a poeziei.

Mi se pare că ceva din ceea ce face greutatea specifică a acestui spațiu de miracole, în care cuvîntul se asociază în funcție de legi ce scapă logicii obișnuite, este acea sensibilitate și acea conștiință a poetului care trăiește viața într-un chip universal. Vreau să spun prin aceasta că poemul nu este simpla expresie a unui moment trăit, oricît de grandios și plin de sensuri mari ar fi acesta. Poetul trăiește într-un fel aparte momentul, experiența, uneori fundamentală, a clipei trecută prin bazele și acizii emoției, el trăiește spectacolul nevăzut al semnificațiilor vieții – conectat la un sistem de principii și înțelesuri universale, el se racordează firesc (datorită sensibilității și mecanismelor speciale ale gîndirii sale) la un sistem de asociații care includ întîmplări (mai ales personale), oameni și întrebări ale unui timp ideal – timpul poetic, acela care adună în alveola emoției, ca pe un magic ecran, elemente aparent disjunctive, ce se compun în jocuri și simetrii încărcate de noime răscolitoare.

Fiind expresia acelui cimp magnetic care este sensibilitatea poetului, poezia ne apare, prin excelență, ca un act de pronunțată individualitate. Înseși marile evenimente sociale pe care le trăiește poetul, prin participarea lui directă, efectivă, la evoluția societății, apar în poezie reflectate printr-o prismă personală. Dacă n-ar fi așa, nici n-ar interesa.

Astfel stînd lucrurile, adevărul că viața poetului, experiența sa sînt determinante pentru poezia pe care o scrie – este o axiomă. Cum trebuie să se deruleze viața poetului, în ce ritm și-n ce planuri sociale să decurgă ea și-n ce mod trebuie angajată pentru ca poezia sa să fie o poezie cît mai profundă, capabilă să influențeze conștiințele, să participe la transformarea acestora în sensul idealurilor umanității? Iată o altă întrebare care poate primi tot atîtea răspunsuri cîte mari exemple avem în vedere. Dar exemplele următoare? Cele reprezentate de opere încă necristalizate – cum vor fi ele?

Fără a subscrie la vreo formulă de imixtiune în procesul de formare a conștiinței poetice, nu pot nici adera la ideea izolării ori a solipsismului literar. Sînt, dimpotrivă, de părere că poetul e necesar să-și trăiască epoca. Sensibilitatea, conștiința sa nu pot exista în afara sensibilității și conștiinței vremii sale. Un poet rupt de viața și frămîntările poporului său, rupt de lupta și năzuințele națiunii sale mi se pare un nonsens. O astfel de apariție ar fi anacronică, nu poate interesa pe nimeni.

Dar să fim întotdeauna atenți la nuanțe, pentru că poezia este prin definiție un tărîm de infinite și minunate nuanțe. Căci fiecare poet își trăiește epoca în felul său propriu, iar flacăra sacră a luptei poporului din care face parte organic și pe care-l exprimă necesar, o slujește și o duce celor din viitor în modul său, cu optica și cu mijloacele artistice pe care numai el le poate crea. Timpul s-a dovedit a nu avea întotdeauna mijloace de măsură care să consune cu mijloacele momentului, iar în lucrarea timpului nu putem vedea decît lucrarea generațiilor cărora li se adresează poetul.

Rezultat al experienței umane, poezia este ea însăși o experiență umană fără de care sufletul nostru ar fi mai sărac și mai singur.

Poezia – căutare și dor, chemare spre lumi pe care încă nu le cuprindem, dar spre care urcăm cu fața în soare.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

„ROMÄNISCHE REVUE"

Tribună a ideii de unitate și libertate națională

Eminentul cărturar bănățean Corneliu Diaconovici, intelectual progresist, animat de idealul național ce neliniștea întreaga suflare românească într-un frămîntat moment istoric, a editat publicația **„ROMÄNISCHE REVUE"** în ideea de-a oferi străinătății, prin intermediul unei limbi de circulație europeană, o cale de acces spre problemele noastre naționale. Pasionat luptător politic, cu putere de pătrundere a realităților, cu intuiție și clarviziune, Corneliu Diaconovici a reușit să facă din revistă un organ de luptă pentru cauza poporului român, înscriind-o în sistemul de închegare a energiilor naționale.

Desele schimbări ale sediului revistei sînt concludente pentru lupta pe care a trebuit să o ducă redacția cu oficialitățile zilei care o urmăreau cu un șir de persecuții, datorate, tocmai, scopului mărturisit al revistei, acela de-a se confrunta pe baza unor reale temeiuri istorice, cu cei ce încălcau elementarul drept al poporului nostru, dreptul de-a exista ca români. Primele numere din Românische Revue, publicație politico-literară în limba germană, încep să apară în iulie 1885 la Budapesta, cu redacția la Reșița și tipografia la Sibiu. Din iulie 1886 apare la Reșița, în perioada 1889-1892 la Viena, iar începînd cu anul 1893 își mută sediul la Sibiu, unde o găsim sub un nou nume, **„ROMÄNISCHE JAHRBUCHER"**, continuîndu-și apariția sub aceeași titulatură și după mutarea sediului la Timișoara, unde apare în cursul anului 1894. În luna aprilie 1886, pentru a-și preciza mai vădit profilul, revista apare sub titlul **Politisch-literarische Monatsschrift**, care în 1892 se modifică devenind **Politisch-literarische Zeitscrift.**

Ultimele decenii ale secolului al 19-lea, deci tocmai acelea cînd apare și „Românische Revue", marchează o perioadă de strîngere mai evidentă a relațiilor dintre intelectualitatea progresistă română din Transilvania și Banat cu cea din țară, năzuința spre unitatea statală concretizîndu-se, de acum, în acțiuni mai complexe ce depășesc granițele, stimulînd simpatia păturilor progresiste din Europa. Procesul de circulație a ideilor și valorilor spirituale românești, în ciuda granițelor politice artificiale, impuse în mod abuziv, prin violarea celor mai elementare drepturi naționale, au asigurat întărirea unei conștiințe comune, capabilă să stimulcze lupta pentru unitate.

Paginile publicației „Românische Revue", al căror scop era „de-a vorbi despre românii", adresîndu-se „în primul rînd factorilor politici din țară și în al doilea rînd străinătății induse pînă nu demult în eroare în ceea ce privește problema românească" (R.R., 1893, nr. 1, Pro domo), devin o oglindă o unor triste realități din domeniul politic, social, al învățămîntului, administrației, culturii, dezvăluind substratul mecanismului politic, care acționa conform unui brutal sistem de deznaționalizare. Plecînd de la cazuri concrete, revista le analizează nu numai în aspectele imediate ale problemei, ci merge la temelia faptelor, evidențiind substratul cu grave semnificații al acestor acțiuni de stat.

Un spațiu larg se acordă problemelor legate de libertatea presei, libertatea de cuvînt, care ar trebui să nu fie absente din cadrul libertăților constituționale ale cetățenilor, dar care sînt violate sistematic, presa românească fiind la discreția guvernului ce ducea o politică strategică, premeditată, contra presei naționale române. Într-un amplu articol, semnat de Alexandru Mocioni, unul dintre cei mai activi conducători ai luptei românilor din Banat și Transilvania pentru egalitate cu celelalte națiuni ale Imperiului, politica de încălcare a libertății de cuvînt este interpretată ca o formă disperată prin care „statul își demască neputința internă". Articolul apare cu mențiunea „Nachdruck erwünscht" din dorința de-a populariza o situație simptomatică pentru politica de persecutare a românilor din Imperiu.

În fiecare număr al revistei este prezentă problema învățămîntului, în comentarii judicioase, realizate pe marginea unor analize statistice sau a unor proiecte de legi ce evidențiau situația precară a învățămîntului în limba română, de la cel elementar pînă la cel academic, relatîndu-se numeroase cazuri de persecutare și aspră pedepsire a învățătorilor ce făceau aluzie la drepturile poporului român.

Procesele politice intentate patrioților români, procese care dezvăluiau adevărata dimensiune a contradicțiilor dintre interesele națiunii române și elementele reacționare ale guvernului, sînt redate în paginile revistei, fiind prilej de comentarii pertinente cu larg ecou în presa străină.

Odată cu intensificarea politicii de asuprire a maselor populare, se va adînci și colaborarea pentru rezistența comună a naționalităților oprimate. În paginile revistei este permanent prezentă ideea solidarității, a colaborării frățești cu toate popoarele subjugate, stimulînd lupta comună pentru rezolvarea problemei naționalităților, demascînd politica de dezbinare purtată de Imperiu. În numeroase articole cu titlul „Nationale So-

RAMONA BOCA BORDEI

(Continuare în pag. VII)

Umbre deasupra riului

Cartea de idei

Lucrarea cercetătorului timișorean **Bruno Würtz** se înscrie în sfera preocupărilor actuale de antropologie filozofică și totodată în cea a dialogului dintre filozofia marxistă și celelalte curente de gîndire contemporane.

Poate că cel dintîi dintre meritele lucrării rezidă în faptul că autorul adoptă o poziție interpretativă lipsită de rigiditate, de orice nuanță dogmatică ceea ce facilitează dialogul despre care vorbeam. „Istoria gîndirii de toate nuanțele, precizează B. Würtz, – mai ales disputa milenară dintre materialism și idealism, procesul dialectic de căutări în cadrul ambelor orientări – a dat la iveală deopotrivă adevăruri și informații certe cu privire la om" (p. 9). Totuși, nu toate concepțiile filozofice au putut transpune esența umană însăși în discursul filozofic realizînd o viziune integralistă asupra omului, cum e cazul marxismului, pentru că nu oricînd și oriunde se poate naște și împlini o asemenea concepție; împrejurările istorice și teoretice în care apare o concepție îi determină atît amploarea cît și problematica. În virtutea acestei condiționări, însă, însuși existențialismul trebuie înțeles și și explicat printr-un temei mai profund. Acesta, deci, consideră autorul, „ca fenomen filozofic, ... nu poate fi în ansamblul său o nemotivată «inacceptare a existenței», o listă de revendicări ale individului, ci trebuie să reflecte o problematică reală mai generală, prezentă în înseși realitățile social-istorice contemporane" (p. 11, s.n.). În consecință, scopul lucrării de care vorbim este acela de a evidenția valoarea reflectorie a gîndirii lui Jaspers, de pe pozițiile marxismului critic și creator, cu atît mai mult cu cît filozofui analizat este unul dintre cei mai subtili ideologici ai burgheziei și, deci, „mai demn de atenție decît oricare apologet fățiș al ei" (p. 15). Pe de altă parte, dezbaterile privitoare la problematica omului în cadrul marxismului sau de pe poziții marxiste au și semnificația unei reconsiderări a antropologiei filozofice materialist-dialectice, a înlăturării consecințelor unui mod eronat de a ignora această problemă de către unii gînditori marxiști în perioada postbelică, fapt care a îngăduit răspîndirea părerii vulgare că marxismul ar fi o doctrină exclusiv economică, „o teorie a mișcării social-istorice în care individul cu problemele sale e redus la funcția de exemplar indiferent, abandonat ca persoană și sacrificat pe altarul revoluționării sistemului social" ... (p. 11). Cum unui marxist autentic, însă, nu-i poate fi indiferentă imaginea însăși a marxismului în lume, efortul lui B. Würtz de a înlătura această eroare ni se pare demn de subliniat. Cu atît mai mult, cu cît, în spațiul acestei lucrări el sugerează nu o dată puncte de pornire pentru dezvoltarea antropologiei filozofice materialist dialectice. Și acesta este un alt merit important al lucrării.

Autorul a întîmpinat fără îndoială mari dificultăți în elaborarea acestei lucrări, dat fiind caracterul atît de contradictoriu al operei filozofului german, ca și refuzul principial al acestuia de a-și cristaliza ideile în concepte și fraze univoce. Căci a filozofa, după Jaspers, înseamnă „a te lăsa cuprins de emoții contemplative" (p. 34). Dealtfel, un anumit lirism al textelor existențialiste este caracteristic, acesta ținînd, în bună măsură, după părerea noastră, chiar de natura problemei antropologice și poate că fuziunea dintre filozofia existențialistă și literatura pe care a generat-o nemijlocit se explică în același fel.

Stabilind că întrebarea „ce este omul, ce sînt eu însumi?" este miezul operei lui Jaspers, B. Würtz constată că problemele majore ale individului uman contemporan cunosc „o abordare pătrunsă de o gravă și dramatică seriozitate" (p. 17), dar pentru că soluțiile propuse sînt inacceptabile, analiza marxistă se impune cu atît mai mult. La întrebarea de mai sus, Jaspers „nu vrea să răspundă cu un chip ciopîit, cu zugrăvirea în concepte a unei imagini moarte, ci cu o revistă a posibilităților acestei ființe, departe de orice contururi și chipuri definitive". Dar, în felul acesta, omul, ca obiect al meditației existențialiste, nu mai este omul real și istoric, ci o ficțiune, observă autorul, sau cel mult, am spune noi, o virtualitate.

Există însă idei care, dincolo de contextul operei autorului cercetat, se pot integra umanismului în genere, cum este ideea că „Omul reprezintă mai mult decît poate el să știe despre sine" (p. 24). Apoi, ideea „individualității persoanei – purătoare a conștiinței de sine, a identității nesuplinibile, dată o singură dată și supusă destinului inexorabil – este, în ciuda sau poate chiar din cauza determinărilor ei social-istorice, rezultatul cel mai „miraculos" al evoluției materiei vii, al materiei în genere" (p. 248) nu poate fi ignorată de nici o antropologie filozofică, pentru că aceasta ar însemna a gîndi omul doar ca gen, nu ca individualitate concretă, ca persoană umană.

Valoarea acestei lucrări a cercetătorului timișorean este, pe de o parte, rezultatul unei cunoașteri profunde a spiritului filozofiei marxiste, pe de altă parte – al unei cercetări temeinice a operei lui Jaspers.

VASILE RANGA

Bruno Würtz

PROBLEMATICA OMULUI ÎN FILOZOFIA LUI KARL JASPERS

Editura Facla, 1976

Ilie Măduța

GORNISTUL

După Ioan Nenițescu

În văi de ceață goarna sună
și zîmbetu-i de singe ud,
pe baionete moartea-nstrună
văpăi albastre-n jocu-i crud.

Răsună goarna. Spre redute
posace gloanțele ard roi,
aripi de păsări nevăzute
morminte sapă în noroi.

Dar goarna tace deodată.
În piept o rană a-nflorit.
Asaltu-n valea-ntunecată
o clipă-n zboru-i s-a oprit.

Și iar reinvie goarna falnic,
oștenii-alunecă vuind
și pe redute duc năvalnic
drapelul țării strălucind.

Iar în poiana tristă moare
gornistul în suprem avînt
cu fruntea șiroind de soare,
mușcind cu sete din pămînt.

ODA LA ALECSANDRI

Drag poet, suflet de raze,
cîntăreț de plai și țară,
nu te uită veacul nostru,
strălucești pe ceruri iară ;
dintre negurile albe
chipul tău spre noi străbate
și din bronzurile vremii
cîntec sună de cetate,

de Ștefan zdrobind vrăjmașii
și de Căpitanul Danul,
rămureturi de legende
de bourul și zăganul.

Dar sub corzi scînteietoare
sfîntul rai al țării mele
se încheagă-n faptul zilei,
tremură sub foc de stele ;
lung doinește lunca vara,
iarna lunca luminează,
iar iubirea sol al vieții
se-ntrupează într-o rază.

Dar cel cîntec vijiiește,
dar cel cîntec se încordă
cînd vitejii-n mîini înalță
crunta, legendara bardă
ce Mihai a înălțat-o
pentru visul de unire,
cînd se prăbușește jugul,
negura de înrobire ;

cîntecul ce însoțește
dorobanții în atacuri,
cîntec luminînd văzduhul
peste munți și peste veacuri.

O, poete, plin de lacrimi
sufletu-mi te înconjoară
pentru sacra ta făclie
implîntată-n miez de țară
și în flori învăluită
și-n al flamurilor vuiet
lira ți-o aștern 'nainte
rod de frăgezimi și tunet.

Străduța uitată

Victor Rusu

DOROBANȚII

Purtau în piept freamătul ierbii
Și aburul de brazdă nouă
Cînd soarele-și adapă raza
Din cupa florilor, cu rouă.

Purtau în ochi lumina lină
Ce se strecoară-n asfințit
Printr-un frunziș de codru tînăr
Cu doine verzi, fără sfirșit.

Purtau în inimi zborul slobod
Al ciocîrliei către soare,
Neliniștea de plopi ce-și cată
Chipul subțire în izvoare.

Purtau în traistă dorobanții
Ca pe-o azimă dorul țării,
Cînd înălțară tricolorul
Spre soarele NEATIRNĂRII.

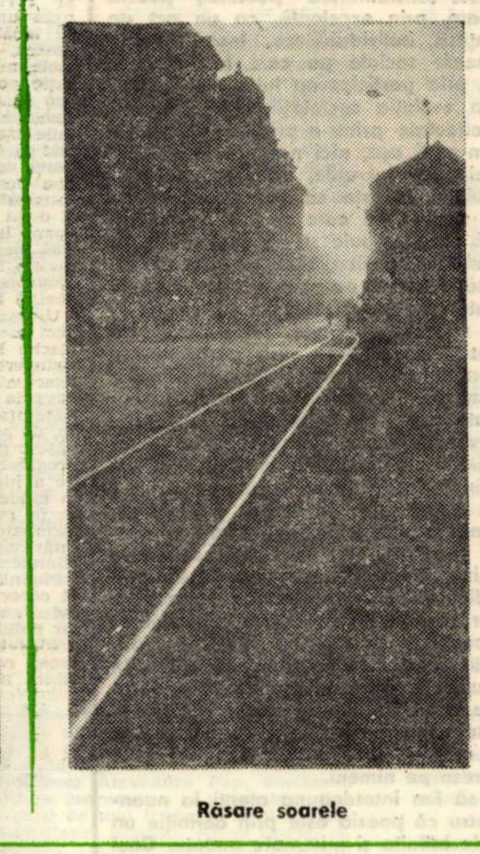

Răsare soarele

JURĂMÎNT

Aveam Carpați și rîuri și legende,
Aveam Posada și un Pod Înalt,
Cînd am pornit ca valul spre redute
Să facem imn din fiece asalt !

Ardeau în singe rugurile dace,
Goneau prin el trăpașii de la Rovine,
Cînd am jurat să mai murim o dată
Pentru urmași și pentru-al țării bine.

1877

(Două viziuni naive)

I.

Pe legea lor, țărănească,
Reduta trebuia dovedită,
Fără amînări și vorbe de clacă,
Așa cum s-au deprins a-mplini
— Ca pe un ritual
Al pămîntului nostru și-al vieții —
Aratul, semănatul, culesul...
Ce fel de arătură, cu baioneta ?
Ce fel de semănat,
Cu plumbi, în loc de semințe ?
Ce fel de secerat,
Cînd nu spice,
Ci oameni asemenea lor
S-aplecau către pulberi ?
... Și, cu toate acestea,
Ei veniseră
Să sfîrșească gospodărește o treabă
În binele lor și al țării.
Războiul trebuia dus pînă la capăt,
Cum, totdeauna, pînă la capăt
Duceau postata
La prășit sau la secerat...

II.

Luptau eroic,
Medaliile și moartea-i treceau
În rîndul eroilor...
Dar ei n-au rostit niciodată
Cuvintele „eroism" și „erou".
... Și, poate, nici nu știau ce înseamnă,
Cum pasărea nu zice „zbor"
Și nici alte vorbe
Care să-i tălmăcească-nțelesul,
Dar este, fără să știe,
Cea mai frumoasă metaforă vie a
zborului...

Televiziune

DUMINICĂ — 20 martie

8,00 Tot înainte ! 8,5 Toate pînzele sus. Episodul I. 9,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,0 Cupa mondială la schi alpin — proba masculină de slalom special, ambele manșe. Transmisiune de la St. Anton — Austria. 16,30 Miracolul de pe Acropole. Film documentar. 16,50 Drum de glorii. 17,50 Film serial : Din tainele mărilor. 18,40 Program muzical în interpretarea corului de cameră „Gaudeamus" al conservatorului „Ciprian Porumbescu", București. 19,00 Program de desene animate. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie — 1907. 20,1 Film artistic : Aurul negru din Oklahoma. 21,55 Studioul muzical. 22,20 Telejurnal.

LUNI — 21 martie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cadran mondial. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,5 Panoramic. 20,30 Cintarea României. 21,05 Roman-foileton : Sub semnul... Adaptarea pentru televiziune a romanului semnat de A. J. Cronin. 22,05 Muzică ușoară românească contemporană. 22,20 Telejurnal.

MARȚI — 22 martie

9,00 — 11,45 Programul de dimineață. 16,00 Telex. 16,0 Teleșcoală. 16,36 Curs de limba engleză. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Cabinet de perfecționare profesională. 17,35 La volan. 17,50 Virstele peliculei. 18,35 Din lirica elenă contemporană. 18,50 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Prim plan. Maria — Curajul deosebit, abnegația eroică ale unei buldozerițe care a lucrat alături de bărbați el zile și nopți pe șantierele salvării din Capitală. 20,10 Seara de teatru. Timp și adevăr de Eugenia Busuioceanu. 21,45 Mai avți o întrebare ? 22,20 Telejurnal.

MIERCURI — 23 martie

16,00 Fotbal : România — Turcia în Cupa Balcanică. Transmisiune directă. 17,50 Pagini muzicale de mare popularitate. 18,10 Telecronica pentru pionieri. 18,25 Imagini din Pakistan. 18,50 Noi, femeile. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Un reportaj despre eroism, abnegație, dorință de viață, solidaritate umană... 20,10 Cintece patriotice. 20,20 Oamenii pămintului. Episodul 4. 20,50 Telecinemateca : No... Producție a studiourilor engleze. 22,20 Telejurnal.

JOI — 24 martie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Mult e dulce. 17,25 Atena. Reportaj TV. 17,50 Moștenire pentru viitor. 18,30 Consultații medicale. 18,50 Flora și fauna patriei. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,... La ordinea zilei. 20,00 Tineri pe antierele reconstrucției. 20,25 Teatru TV. : Patima roșie de Mihail Sorbul. 22,00 Revista literar-artistică TV. 22,25 Telejurnal.

VINERI — 25 martie

9,00 — 11,45 Programul de dimineață. 16,00 Telex. 16,... Teleșcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Grecia — pagini de istorie. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Umăr la umăr — ancheta socială. 20,20 Film artistic : „...". 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ — 26 martie

12,00 Telex. 12,05 Spectacol muzical-literar-coregrafic realizat în cadrul Festivalului național „Cîntarea României" în județul Timiș. 12,30 Viața învinge. Imagini din bătălia normalizării. 12,50 Cîntece patriotice interpretate de corul RTV. 13,05 Umăr la umăr. Anchetă socială. 13,35 Cîntarea patriei de Claudiu Negulescu, versuri Ștefan Tita. 13,55 Documentarul românesc. 14,15 Reportaj de anchetă. 14,50 Versuri. 15,10 Creații corale în primă audiție. 15,25 Lejmer 1977 — reportaj. 15,45 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 16,10 Clubul tineretului. 17,00 Tarzan — omul junglei. 18,10 Handbal masculin : Steaua București — Kfum Fredericia (Danemarca) semifinală a „Cupei Campionilor Europeni". 19,15 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Kojak. 21,35 Concert extraordinar susținut de orchestrele de muzică ușoară și populară ale Radioteleviziunii. 22,35 Telejurnal. 22,45 Săptămîna sportivă.

EMANUEL COPĂCIANU

MARA COMISULUI BARBU*)

Iarna aceea timpurie de pe Valea Loviștei venise și în cetatea de scaun a Argeșului și ea l-a întîmpinat pe Măria sa odată cu boierii și curtenii domnești care apucaseră de se întorseseră din pribegie. Au sărutat mîna domnului lor și s-au bucurat laolaltă pentru biruință și mulțumiți și chipuri vesele au intrat mai întîi în lăcașul sfintei biserici ca să aducă laudă celui de sus pentru izbînda ce avusese. Auzind și aflînd că părintele Antonie s-a pristăvit și a trecut la cele veșnice s-a întristat și s-a mîhnit în inima sa, căci îl avusese în mare cinstire.

A doua zi a cerut să se țină sfat cu boierii țării și a poruncit să fie de față și sfetnicii craiului Carol Robert, atîți cîți mai putuseră scăpa la Posada și-i luase cu sine. Avea chipul mai tras și parcă ceva mai palid și era mai slab și mai îmbătrînit, căci îl schimbase grijile războiului și soarta țării. I-a privit pe cei prinși cu ochi lungi, dar nu cu mînie, ci numai cu o privire de dispreț. Pe unii i-a slobozit fără plată și i-a lăsat să se întoarcă la vetrele lor. Pe alții i-a nevoit să se răscumpere cu bani grei. Dar și pe unii și pe alții i-a probozit cu aspre dojeni pentru această bătălie, pe care nu măria sa a dorit-o, ci craiul, și pe care nu craiul o cîștigase, ci Măria sa. Apoi le-a cerut să fie cu luare aminte și să asculte hotărîrile ce a luat și ce sînt datori să înfățișeze și craiului și țării :

— Așadar, fiind vrerea celui de sus ca nu vărul nostru și craiul vostru Carol Robert să cîștige această bătălie, poftesc acum să duceți craiului hotărîrile ce am luat după lupta de la Posada. Poftesc, mai întîi, să știți că de acum și cîtă vreme domnia mea mă voi găsi în scaunul de domnie al țării valahilor, moșia aceasta slobodă și fără nici un fel de atîrnare, supunere sau ascultare să se găsească, iar craiul sau urmașii craiului nici un amestec să nu aibă în trebile acestei țări.

— Așa om spune, măria ta, a încuviințat umil principele Petre Mikund Kukenns conte de Doboka.

Iar măria sa Basarab a continuat :

—Așijderea poftesc să știți că nici un fel de tribut sau de dare în bani, în vite sau hrană de orice fel nu datorăm, căci și țara asta are nevoie și de bani și de pîine, iar vouă de vă vor trebui cătați a munci și a vă părăsi de năravul cel rău de a lua de la alții, căci lucru urît și cu primejdie este acest obicei. Ați auzit ce am poftit ?

— Am auzit, măria ta, a încuviințat contele de Doboka.

Apoi a mai adăugat :

— Și mai poftesc ca popii voștri papistășești în nici un fel să nu se mai amestece în treburile creștinilor pravoslavnici ai Valahiei nici cu vorba, nici cu darurile, nici cu arma și cu nimic altceva de acest fel. Nu uitați că valahii s-au născut pravoslavnici și că vor să moară așa cum s-au născut și că nu vi se cade, deci, să le schimbați voi legea. Căci dacă și noi, pravoslavnicii, ne-am amesteca în legea voastră, spre a vă dovedi că noi păstrăm dreptatea credinței iară nu voi, ar fi ca și cum avînd două luminări în mînă să ne certăm că una luminează mai bine. Fiți smeriți și cuviincioși și lăsați cele ale lui Dumnezeu în seama cerului, nu pe mîinile voastre. Așa să știți și să înfățișați hotărîrile ce am luat.

Au încuviințat iarăși Petre de Doboka și ceilalți sfetnici crăiești bucuroși, nu de ce le auzeau urechile, ci că scăpaseră cu viață și au zis :

— Așa, om face, Măria ta.

A tăcut apoi, preț de cîteva clipe, Măria sa Basarab și, sculîndu-se de pe jețul său spre a fi mai aproape de sfetnicii craiului, cu alt glas prinse a spune :

— Și mai spuneți craiului vostru că nu-mi pare rău că slujitorul său și-a scăpat stăpînul la Posada. E bine că s-a întîmplat așa, căci nădăjduiesc că acum craiul va înțelege că nu domnia mea am vrut să ne batem, ci domnia sa. Dar pentru că acum știe ce înseamnă puterea valahilor, să socotim că nu o mai cuteza să ne atace și că o înțelege că e mai bine să trăim în pace și fără supărări. Și, acum, porniți la drum și ca să nu vă vateme nimeni, straja domniei noastre vă va însoți pînă dincolo de munții ce despart țările noastre ca să fiți liniștiți și netulburați în drumul vostru. Așa să știți și să păziți...

Dar n-au păzit și n-au făcut așa cum au făgăduit, ci au făcut ceea ce nu trebuia să facă și asta a însemnat multă jale și multe lacrămi în casa comisului Barbu de la Poienari. Venise comisul tocmai de dincolo de Brașov, nemaiputînd îndura nedreptățile ce principii și conții nemeși le făceau valahilor, nevoindu-l să plece și să-și vîndă pămînturile, intrînd apoi în slujba voievodului român de la Curtea de Argeș. L-a miluit măria sa cu sate și ocină în munte și turme de oi și nu mai știm și cîți țigani. Și-a tocmit comisul casă nouă pe măsura cinului și a slujbei ce avea, apoi și-a căutat muiere pe placul inimii, căci îl înzestrase cel de sus cu minte ageră și cu înfățișare ce era pe voia și pe placul muierilor care nu se rușinau, la nici o vîrstă, să spună că bărbat mai frumos ca el nu văzuseră.

Hotărînd, deci, comisul să-și caute nevastă potrivită dumisale, n-a trebuit să umble prea mult căci, trimițîndu-l domnul său cu niște treburi prin părțile Buzăului, s-a întîmplat ca boieru Pîrvu din Jiliștea să aibă o fată despre care nu era om să nu știe cît era de frumoasă și de harnică. Și s-a mai întîmplat ca Mara — căci așa se numea fata boierului Pârvu — să-i fie pe plac și cînd inimile lor s-au învoit, și-a părăsit copila părinții și casa și s-a mutat în Poienarii comisului. Înaltă și mlădie ca o trestie în vînt, cu chip alb ca spuma laptelui, cu nas mic și cu nări nespus de delicate și gura frumos arcuită și ușor deschisă, lăsînd să se vadă dinți albi și mărunți și împărțind numai zîmbet, lumină și dragoste.

Cu alte cuvinte, sau cu un singur cuvînt, era Mara comisului Barbu un adevărat paradis de frumusețe și de dragoste din care n-ar mai fi ieșit omul pentru nimic din lume. Și a iubit-o comisul cu tot sufletul și tot așa l-a iubit și ea cum ar trebui să socotim că puține povești de dragoste ca a lor va fi fost în lume.

Singură sub vestigiile iernii

Iar cînd a venit vremea ca Mara să devină mamă, a miluit-o cel de sus cu doi feciori și acum trebuia iarăși să nască, dar tocmai atunci i-a venit poftă prea luminatului crai Carol Robert să se bată cu Basarab Voievod și comisul a trebuit să-și însoțească domnul și să meargă la Posada, unde avea să se găsească alături de banul Mărăcine și de Nicolae Alexandru, coconul domnesc al măriei sale. Sfîrșindu-se bătălia și avînd norocul să scape, comisul a cătat să se întoarcă de grabă lîngă cinstita sa jupîneasă și să-i spună cum și ce a fost acolo la Posada și în Valea Diavolului, unde luptase domnia sa.

Numai că întoarcerea i-a fost și cu zăbavă și fără dobîndă, căci ajungînd la Poienari nu și-a mai găsit muierea, ci numai prunci speriați și înfricoșați de moarte de primejdiile prin care trecuseră. Căci la vreme de noapte, de nu vedeai la doi pași și cerul ploua de parcă se spărsese toate stihiile văzduhurilor, niște oșteni de-ai craiului au năvălit la curtea comisului. I-au prins pe slujitori și i-au bătut și i-au pus la popreală în grajdul dobitoacelor. Le-au necinstit pe slujnice în fața bărbaților, apoi le-au legat tot cîte două, spate la spate, iar pe jupîneasa comisului au luat-o cu ei. Le-a cerut femeia, mai întîi, să nu se atingă de ea, căci n-o să le fie bine cînd va afla comisul, apoi s-a rugat să ia seama că are rod în pîntece și să nu i se întîmple să-l vateme și să leapede înainte de vreme.

— Nazuri muierești, a zis cel mai mare care era și cel mai înverșunat împotriva ei.

Dacă au văzut ticăloșii că nu pot face nimic cu vorbă bună și că Mara îi înfruntă și e gata de harță, ba chiar și de bătaie, atunci n-au mai căutat la obrazul ei și nici la pîntecele ce avea să aducă viață pe lume, ci au nevoit-o să li se supună, luptîndu-se cu ea. Au legat-o burduf, iar gura i-au umplut-o cu cîlți de cînepă de era să se înăbușe, leșinînd în fața lor. Apoi au luat-o pe sus și au pus-o într-o căruță cu coviltir de papură și după ce au deșertat proviziile de hrană din cămara comisului și vinul, atît cît au putut duce, și-au contenit drumul neluînd seama la vremea cîinoasă de afară și nici la ploaia ce venea amestecată cu zăpadă de parcă cerul rămăsese fără toarte.

Cînd a venit comisul n-a găsit decît urma jafului ce-i făcuse vrăjmașul, iar cînd slujitorii i s-au înfățișat și i-au spus cum și ce a fost, să te miri că nu a înebunit omul. A privit în sus și în jos și în lături și cu geamăt greu a rostit doar o vorbă :

— Mara !...

Dar Mara nu i-a răspuns ca altădată și comisul s-a prăbușit în pragul casei.

A auzit și măria sa Basarab și s-a întristat și s-a înduioșat pentru cele ce se întîmplaseră la Poienari, căci îi era drag comisul Barbu pentru nenumărate și alese pricini. De aceea, întristat și îndurerat și părtaș la durerea lui, dar și întăritat și răzvrătit împotriav vrăjmașului care-i necinstise casa, a zis cu dreaptă și aprinsă mînie :

— Ticăloșilor ! Dacă nu vă mai poată ajungea mînia mea, să vă ajungă blestemul celui de sus pentru ticăloșia și ocara ce i-ați făcut comisului. Iar în ziua cînd l-a întîlnit pe Barbu, i-a zis cu vorbă bună ca un părinte :

— Ți-au luat-o pe Mara, comisule, și ți-au frînt inima pe toată viața și ți-au întristat sufletul, ticăloșii. De ce au uitat ei că le-am dăruit viața ca să se bucure de ea ,iar nu ca s-o pîngărească și s-o fure pe-a altora ? Să nu uite că singe au și ei și că nu sînt nemuritori sub soare și că nu trebuie să ne pună răbdarea la încercare, căci și cerul și pămîntul, cît sînt de mari, tot au o margine...

* Fragment de roman.

Sadoveniana

Metafora în „Povestiri din război"

Departe de strălucirea și diversitatea ei de mai tîrziu, metafora sadoveniană prevestește și prefigurează, totuși, în volumul Povestiri din război (1905), înflorirea și exuberanța imagistică din marile creații ale maturității. O constantă a metaforei în proza lui Sadoveanu, identificabilă încă din amintitul ciclu, este legătura ei intimă cu limba populară. Las să urmeze cîteva, numai, exemple, în ordinea apariției lor în text : „Îndată santinelele române ... ieșiră în lumină, puseră mînile streșină la ochi, cercetînd malurile de dincolo" (47) ; „Din cutele văilor izvorîră grămezile adînci și dese ale osmanliilor" (47) ; „Și taberele osmaliilor, răzbite, se întoarseră și începură o fugă iute, în risipă, spre podul Vidului. Iar călărașii și roșiorii zburau după ei, întinși înainte, ca niște pajuri" (49) ; „viscolele cu măzăriche ale sfîrșiturilor de toamnă" (51) ; „Mare pacoste a fost el pentru satul nostru ! N-a rămas gospodar neîncolțit de vrăjmășia lui" (70) ; „ziua era mohorîtă, fără soare, și cerul se căptușise cu nouri alburii" (105) ; „Peste spinările de pămînt se zăreau, cît cuprindea ochiul, desfășurările grăbite ale sulurilor cenușii de fum" (105) ; „Sergentul-major trecu la foc prin rîndurile strînse, își scoase tabacherea și-și răsuci o țigară. Apoi se întoarse spre soldați : — Voi puteți să scoateți cîte ceva și să mîncați. Eu pînă ce n-oi lua anafură de asta, nu pun nimic în gură..." (129) ; „Acum oamenii, moleșiți, se plecau unii peste alții, cu ochii împăienjeniți" (131). În citatele rînduite mai sus streșină, izvorîră, zburau, mazăriche, neîncolțit, se căptușise, spinările de pămînt), anafură, (ochii) împăienjeniți se bucură de o întrebuințare contextuală „improprie", constituind tot atîtea metafore, extrase din rezervorul inepuizabil al limbii populare. O mențiune specială merită cuplul țigară-anafură, termenul propriu (țigară) fiind folosit în narațiune, iar echivalentul său metaforic (anafură), în replică. Spre limba conversației trimite și metafora păunului, la care recurge un rănit în spital, evocîndu-și, sie însuși, desfătările de odinioară, din tîrgul său natal : „Pe urmă veniră baluri, unde eram un adevărat păun" (115). Remarc, în treacăt, că, dacă-i despicăm structura lingvistică, descoperim în verbul a se împăuna („a se fuduli, a se făli") — derivat de la substantivul păun — tot o metaforă a limbii comune, întemeiată pe o asociere dintre cele mai pregnante. Nu este, cred, lipsit de interes să așez alături, în continuare, un citat din Coșbuc, dintr-un poem dedicat, de asemenea, eroilor Independenței, în care metafora păunului revine, cu o nuanță semantică diferită, comportînd exprimarea unui sentiment de admirație : „Și luni trecut-au după luni, / Și-a fost de veste lumea plină, / Că steagul turcului se-nchină ; / Și mîndrii codrului păuni, / Românii-au isprăvit războiul, / Că s-au bătut nebuni". Și de data aceasta expresia „improprie" (mîndrii codrului păuni) se confruntă, nemijlocit, cu termenul propriu (Românii). Aceeași obîrșie populară și-o revendică ampla metaforă a sărăciei, din evocarea care urmează : „ — Tare-mi era dragă, măi frate : suspină povestitorul. Și ea ținea, nu-i vorbă, la mine, că numai așa am putut trece peste voia rudelor ei. Și după ce ne-am luat, bre, cîte-am îndurat ! Eram saraci lipiți pămîntului, numai cu cît era pe noi ; în casa noastră puteai să vînturi o mîță de coadă și n-avea de ce se prinde cu unghiile ; dar dragoste — la cataramă" ! (69). Imaginea desfășurată a sărăciei — subliniată în textul de mai sus — urmează și amănunțește exprimarea „proprie", directă (Eram saraci lipiți pămîntului). Superlativul stilistic lipiți pămîntului se explică printr-un fapt real — a cărui noimă s-a pierdut și trebuie reînviată pentru vorbitorul actual — adică prin situația iobagilor legați, pentru totdeauna, de aceeași brazdă (formula latinească : adscripti glebae) și, prin aceasta, lipsiți, practic, de orice speranță, de orice perspectivă de a-și îmbunătăți, cît de cît, condițiile de muncă și de existență.

Alte asocieri metaforice au, însă, un caracter vădit individual, surprinzînd prin prospețimea imaginilor, al căror suport se află, de obicei, în lumea „realiilor" : „La lucirea slabă a unui felinar se zări chipul ofițerului de rond, sub pîlnia neagră a glugii" (79). Dintr-o perspectivă originală a fenomenelor naturii se înfiripă, mai jos, și imaginea fulgerelor : „Departe, înspre răsărit, tunete surde mugeau și sîrme de foc se încovoiau în văzduh" (50). Echivalențele flacără = dragoste și foc întunecos = durere profundă aparțin limbajului poetic, atît de bine reprezentat în „proza" lui Sadoveanu : „Și vremea trecea, încet-încet o flacără mare vă cuprinse la amîndoi sufletele, crescu și vă învălui ca într-un vîrtej" (53) ; „și rămase singur, pe spate, cu ochii plini de foc întunecos îndreptați spre în sus, sub sprîncenele încruntate, cu buzele strînse, răsuflînd șuierător pe nări" (113). „Traducerea" imediată a metaforei, prin echivalentul ei propriu, este, iarăși, un procedeu poetic : „Deschisei iar ochii. Îmi era capul fierbinte, de aceea veneau așa de încîlcite gîndurile. Simții sărutări reci : picura rar ploaia" (66). Întrebuințarea metaforică — repetată — a substantivului pînză ne îmbie, și ea, către teritoriul poeziei : „Încet-încet, în zare se ridică o pînză alburie de fum, care se înălța răsfirîndu-se și se pierdea în nemărginire" (43) ; „În Plevna era pace, în împrejurimi era pace, și din pămîntul udat de sînge și ploaie, din văi, se înălțau pînze subțiri, de abia văzute, de aburi" (97) ; „Toți cei căzuți zăceau în țărna străinătății, sub pînza albă de omăt. Cei de-acasă nu-i vor mai vedea ; vor rămînea pentru totdeauna pierduți" ! (130).

Amurgul și zorii sînt evocați prin metafore ample, festive, deschise ecourilor poeziei : „În ziua aceea nu se dădu ordinul să se îngroape morții, și cînd asfințitul împînzi asupra Vidului licăririle-i de aur, în singurătatea țărmurilor liniștea era deplină" (49) ; „Dar era mult de lucru, și la răsărit se crăpa zarea, lăsînd să pătrundă focul zorilor... Ziua albă umplu văzduhul... Deodată scînteiară sulițele de lumină ale soarelui, răsăritul se înflăcără într-o fierbere argintie, raze fulgerară pe tunuri, pe săbii, — și oamenii se opriră o clipă" (19). Se vede cît de colo că poetul Sadoveanu iubește aceste ceasuri de cumpănă ale „zilei", stăruind asupra fiecăreia dintre etapele lor succesive, pe care ni le înfățișează în tot ce au ele mai caracteristic — așa cum s-a văzut în citatul de mai sus — alternînd și nuanțînd mereu imaginile : „Cînd înfumurarea alburie a zorilor pătrunse văzduhul, pîlcurile de oșteni tăcuți, în jurul tunurilor care scînteiau întunecos, se dezvăliră în locuri noi și necunoscute" (18). Nu voi pierde prilejul de a menționa că expresiile populare a se crăpa de ziuă și a se crăpa zorii (la Sadoveanu, mai sus, a se crăpa zarea) își lărgesc și își adîncesc tîlcul, dacă raportăm verbul a crăpa la etimonul său latinesc crepare, al cărui sens este „a trosni", „a pocni", „a scîrții", „a se rupe (cu zgomot)". Dintr-o asemenea perspectivă, vestirea zilei devine extraordinar de „materială" : bolta compactă a cerului nocturn trosnește, se despică, se sfîșie, — la ivirea biruitoare a zorilor.

G. I. TOHĂNEANU

Dedicații

ARC DE TRIUMF

Lui Ion Horea

Foșnește blînd lumina prin tezaur
Și-n pîine spicul duce viscol blînd.
S-au copt în fruct melancolii de aur,
Cum întîlnim zăpezile plecînd.

Zăpezile, pe care dintre ele
S-o mai petrec cu sufletul, înot ;
În mugure, un larg vîrtej de stele
Mă prinde, cu zăpada mea cu tot.

Cu-nalte irizări de diamante,
Pămîntul sună negrăit de lin,
Vestind o revărsare grea de plante,
Acolo unde cerul stă puțin.

Cu ce fîntîni vor porii să te vadă
Clar lunecînd prin cel mai lung exod,
Prea albă mea mireasă, tu, zăpadă,
Arc de triumf pentru tăcutul rod !

DAMIAN URECHE

Televiziune

Corina Victoria Sein

SENTIMENT

Am fost plecat. Departe de voi,
Și nu mai credeam că voi mai ridica vreodată
Gene de sub cămașa morții.
Am fost plecat. Am plecat
În clipa cînd oferearn trandafiri
Iubitei.
Eram fericit.
De-aceea nu înțelegeam
De ce brațele nu mă ascultau
Și-n loc de îmbrățișări simțeam
Trecerea în abis.
Cutremur ! Au strigat cu mine
Și trandafirii și apa și păsările.
Cutremur ! A reluat și vîntul.
Cutremur ! Cutremur...
O, scumpa mea țară,
Rouă va fi destulă să-ți vindece rana ?
Brațe vor fi rămas destule să te ridice iară ?
... Undeva, într-un colț de atelier,
Mă așteaptă pe șevalet o pînză,
Visul de-a o însufleți se spulberă odată
Cu creșterea ruinelor.
Am stat așa, fără dureri trupești,
Și nu mai știam de mai galopează timpul.
Întunericul hohotea : Sînt infernul, împacă-te cu soarta.
Să mă împac cu șoapta ? Blestemat să fii,
Am să lupt, vreau să trăiesc, sînt tînăr,
Deznădejdea nu o cunosc.
Și, știu, o știu prea bine, peste întuneric,
Se desface în mii de lăstari
Un strigăt trecut peste pragul nopții,
Dominînd răzvrătirea pămîntului.
E mai puternic și nu încape în gradația
Scării Richter.
E strigătul omeniei.
... Așa dialogam sub tone de ruine
Și pictam pe-o cărămidă
Un cal. Călăreț voiam să fie
Un șir întreg de nume...
Sînt atîtea nume scumpe
Cîte stele înveselesc cerul.
Deodată, o șoaptă mă învăluie :
„Curaj, tovarășe, sîntem lîngă tine..."
...
Sînt în atelierul meu,
Îmi odihnesc privirea
Pe pînza albă, pînza ce așteaptă
Un strop de viață.
Aș vrea să-i dau o singură culoare
Culoarea demnității, culoarea sentimentului puterii,
Cînd te știi printre prieteni.

Claudiu Iordache

BREȘA CARE NE SOLIDARIZEAZĂ !

Vom ridica arborii care s-au
prăbușit

Vom construi noile suflete,
Vom afirma forța noastră,
mîndria noastră !

Știm să plîngem,
Dar vom învăța să reînviem
cenușa

Doliul ne-a lovit
inima vie !

Avem lecția desprinderii
de viață,
Acest pămînt ne-a cerut
totul !

Mă solidarizez cu cei
care urăsc
Ruinele,
Cu cei care le
suferă,
Cu cei care le sfidează...

Mă solidarizez, sîntem alături,
inima noastră bate în
Același sens, ființa poporului
sîngerează, erupția incalculată
A neantului
ne-a strivit sîngele.

O clipă am urît soarele
dimineții
Netulburate,
Împrăștiate, egal, peste trupurile dizlocate...

Nu vom jura mai mult
decît VOM FACE !
Voința noastră menține
neclintită speranța
Omenească...

Plîngeți bărbați, plîngeți
femei,
Puțina noapte care
ne-a mai rămas...

Învinge viața,
ca iarba ce străpunge
Betonul,
Învinge, rezistă sub dărîmături,
Soarbe puținul aer.
Afară se aud bătăile
inimii noastre
Și, deodată, orbind,
sfîrcul salvator al lumii...

„Sînt vii ! Fantastic ! Sîntem vii !"
Sînt cuvintele noastre...

Zborul păsării tulbură
liniștea soarelui.
Zborul spre ceva care privim
în diminețile scînteietoare
Ale timpului...
Plîngeți bărbați, plîngeți
femei,
Puțina noapte
Care ne-a mai rămas...

Îmi caut OMUL
care nu răspunde
la capătul unei
Adrese
Care nu mai există...

Îmi caut sîngele risipit
printre pietre !

Îmi caut prietenii,
Pentru care durerea
nu mai există !

Și, deodată, breșa !
Breșa inconștientă,
Breșa care ne solidarizează !

Consemnări

SEMNIFICAȚIILE UNEI MARI PRIETENII :
VASILE GOLDIȘ ȘI OCTAVIAN GOGA

Vasile Goldiș și Octavian Goga, și-au unit forțele și gîndurile pentru țară, „în zgomotul crîncenei lupte" purtate pentru „dezrobirea noastră". Între acești bărbați ai vieții noastre politice, culturale și literare s-a cimentat o prietenie trainică bazată pe comunitatea intereselor și idealurilor cărora și-au închinat viața.

Elevul Octavian Goga, venit în anul 1898 la liceul românesc din cetatea Brașovului, întîlnește aici „profesori entuziaști, mari cărturari ca Virgil Onițiu, Vasile Goldiș". Trecerea sa prin Brașov va constitui, datorită mediului și iluștrilor dascăli, un prilej de o profundă înviorare morală. Calitățile lui Vasile Goldiș l-au fascinat și, fără îndoială, elevul s-a străduit să-și urmeze mentorul. „Era un om (Vasile Goldiș, n.n.) tînăr, chipeș, inteligent, cufundat adesea în tomuri de filozofie și sociologie, însetat de cunoaștere și de noi orizonturi spirituale". „La ora de istorie, trecutul se închega limpede din verbul lui într-aripat, se făurea o conștiință, se pregăta o solidaritate de luptă". Cîțiva ani mai tîrziu îl întîlnim în cadrul Societății „Petru Maior", prilej de manifestări patriotice și de activitate politică menită să dea contur unui „vis neîmplinit". Valeriu Branițte, O. Goga, V. Goldiș, V. V. Delamarina, Valeriu Bologa ș.a. întîmpină cu entuziasm tineresc pe Nicolae Iorga în toamna lui 1901. Cînd O. Goga e închis în mod abuziv, V. Goldiș, pe atunci (1903) deputat în parlamentul maghiar, cere autorităților să-l pună în libertate. Rapoturile bune, prietenești, vor cunoaște un moment depresional prin 1911. Aceasta s-a întîmplat în vîltoarea luptelor politice care purtau deseori amprenta pasiunilor dezlănțuite și care-i vor situa în tabere adverse. Interesele majore ale națiunii, idealuri care îi unesc, îi ridică deasupra faptelor mărunte, astfel că în 1912 se vor împăca și vor rămîne buni prieteni pînă la moartea lui Vasile Goldiș, în 1934. Apropierea sufletească, prietenia caldă și adîncă s-au realizat pe tărîmul aceloraș idei nobile, puse în slujba românilor transilvăneni, a patriei. Între cei doi prieteni s-au purtat o codesponden-ță bogată, a cărei cercetare o sugerăm în rîndurile de față pentru lumina pe care o difuzează asupra vieții noastre politice și culturale dintr-o anumită perioadă istorică.

Semnificațiile acestei mari prietenii se adîncesc dacă avem în vedere și opera publicistică a lui Goga și Goldiș. Poezia lui O. Goga a stîrnit numeroase reacții critice, de la debut chiar. Ion Pop-Reteganul, Iosif Vulcan, Sextil Pușcariu, Vasile Goldiș exprimă opinii critice din cele mai diverse. În calitate de profesor, Goldiș a urmărit încercările literare ale lui O. Goga, încercări prezentate cu succes în cadrul „Societății de lectură a elevilor brașoveni". Mărturia lui Vasile Goldiș, din 1911, e edificatoare : O. Goga „a fost unul dintre cei mai iubiți elevi ai mei, mai apoi prieten de principii, un tînăr care avea toată încrederea mea și chiar a d o r a ț i a mea. Opiniile lui Goldiș despre Goga vor fi s i n t e t i z a t e în articolul sugestiv i n t i t u l a t „Cîntarea pătimirii noastre". Poeziile sînt apreciate pentru militantismul lor, Goldiș consideră că Goga e o mare speranță a literaturii noastre, un vizionar, un agitator al aspirațiilor juste ale poporului român din Ardeal și o mîndrie națională. Din versul lui se naște, „glasul de aramă", adică de clopot, de chemare, de mobilizare, de unire a tuturor forțelor și conștiinței naționale, glasul ce prevestește și cheamă la luptă pentru o viață mai bună. Vremea pe care o așteptă Vasile Goldiș era unirea Transilvaniei cu România, a tuturor românilor într-o singură țară. „Goldiș – observă Goga – a înțeles pe deplin măreția actului" (Unirea cu țara – n.n.). Goldiș e considerat un brad din pădurea Ardealului, un mare bărbat de stat, un erou. „Goldiș e o apariție complexă, dincolo de raza unor interese regionale (. . .), un ursitor de gînduri pentru țară un chimist al problemelor noastre de existență, un luptător de fiecare zi (. . .), care a luptat pentru afirmarea și independența ei națională. Rolul lui – zice Goga – a fost colosal în pregătirea și realizarea Unirii. Temperament viforos și pasionat, Vasile Goldiș s-a ridicat deasupra „contingențelor politice trecătoare", a fost un „braț întins spre culme și eternitate".

Prietenia dintre Vasile Goldiș și Octavian Goga a fost în lupta pentru aceleași idealuri înălțătoare „suflet și talent, voință, curaj și credință... multă credință" într-un viitor mai fericit al românilor.

Prof. dr. GHEORGHE ȘORA

Prof. MARIUS TERCHILA

Plastica

CATUL BOGDAN
la 80 de ani

Recent, Catul Bogdan, pictorul suav și discret al peisajului și al sufletului omenesc, a împlinit 80 de ani. Cu prilejul aniversării, Muzeul Simu din Capitală a organizat o expoziție, în care artistul a prezentat nu mai puțin de 198 tablouri – ulei, guașe, acuarelă, desen. Pictorul Vasile Drăguț, **în prezentarea expoziției sublinia următoarele :** „Neobositor iscoditor, ilustrul maestru păstrează, la 80 de ani, o exemplară și stimulatoare prospețime. Expoziția omagială pe care Muzeul Simu a avut fericita ideea să o organizeze, conturează o efigie artistică de o rară noblețe, reamintindu-ne că maestrul Catul Bogdan este unul dintre cei mai de seamă artiști români ai acestui secol".

Catul Bogdan, ca la toate expozițiile sale anterioare, (de altfel, fiind vorba de o expoziție omagială selectivă, multe din lucrările prezentate au mai fost expuse și cu alte prilejuri), vădește un meșteșug artistic deosebit, o cuceritoare sensibilitate, un echilibru cromatic desăvîrșit, stări emoționale care încîntă și subjugă. Tot ceea ce a conturat penelul, creionul sau penița măiastră a artistului reflectă, înainte de toate, sentimentele și afecțiunile sale pentru frumos, grațiile și armonie. Dar și mișcare vie, efervescență neastîmpărată, zbor subtil spre înălțimile pure, în care plutesc și se rotesc tonurile delicate și gingașe. Piețe, tîrguri de țară cu căruțe și cai, ulițe de mahala, străzi și iarăși străzi, la Timișoara, la Văleni, pe Lipscanii Bucureștilor, curți interioare, multe curți interioare ascunse privirii celor din afară, dar deschise ochiului magic al pictorului care scrutează cu răbdare, în profunzime, detaliile de nimeni văzute. Și portrete de bărbați, femei, copii („Mado", „Fiul meu", „Compozitorul Zeno Vancea" – cu totul remarcabile – și două autoportrete zguduitoare în sinceritatea lor).

Lucrările lui Catul Bogdan mai au o calitate : sînt veridice. Un realism convingător, emoțional. Te cufunzi și te desprinzi din ele, ca și cum tu însuți ai face parte din lumea lor. „Seara pe ploaie", un mic desen în tuș și acuarelă, e atît de adevărat, atît de real, încît auzi parcă stropii cum cad pe caldarîm și le simți umezeala pătrunzînd în trupul înfiorat.

★

Retrași într-un ungher mai izolat al sălilor de expoziție, depănăm cu maestrul amintiri de demult. Îmi vorbește despre începuturile sale artistice, despre primele sale expoziții, după întorcerea de la Paris, unde urmase Academia Julian și cursurile Școlii Naționale de Arte Frumoase (1919-1923). După ce expune în cadrul Societății de Belle Arte din capitala Franței și, cu un grup de artiști plastici la Colmar, în Franța, deschide prima sa expoziție personală în 1924, la București, urmată de încă una în 1925, cu lucrări executate în Paris și împrejurimi.

În 1927, debutează la Salonul Oficial de toamnă de la București. Încă de atunci pictorul Francisc Sirato, într-una din cronicile sale plastice, afirma : „... Catul Bogdan, una din cele mai frumoase promisiuni ale tineretului. „După amiază de vară" este o compoziție larg concepută, larg tratată, puternică în culoare, ca pastă și materie colorată, căreia îi lipsea puțin ca să fie cea mai interesantă lucrare a salonului" . . .

În 1926, este numit profesor la Școala de Arte Frumoase din Cluj-Napoca. Tînăra mișcare a r t i s t i c ă a cunoscut în acei ani un avînt deosebit. Școala de Arte Frumoase, proaspăt înființată în capitala Transilvaniei, sub conducerea bătrînului profesor Alexandru Pop, desfășura o prodigioasă activitate sub îndrumarea a patru Icari îndrăzneți, maeștrii consacrați de mai tîrziu ai artelor plastice din patria noastră : Catul Bogdan, Aurel Ciupe, A. Demian **și sculptorul** Romul Ladea. **Numeroase generații de tineri artiști s-au bucurat de sfatul și de avîntul de afirmare al profesorilor de la Cluj-Napoca, ei înșiși numai cu puțin mai vîrstnici decît elevii lor.**

În 1933, Școala de Arte frumoase se transferă la Timișoara. Cu excepția lui Demian, (care avea să se alăture și el după numai cîțiva ani), tinerii maeștri de la Cluj-Napoca se mută și ei odată cu școala la Timișoara.

– „Poate cele mai frumoase amintiri ale mele, și ca profesor și ca artist, se leagă de orașul de pe Bega. Ne-am despărțit greu de Cluj-Napoca, de cetatea universitară românească, devenită între timp un puternic focar de cultură, de viața artistică bogată a orașului – o p e r a, t e a t r u, arte plastice – și, sincer vorbind, eram oarecum s p e r i a ț i de Timișoara – marele oraș industrial de atunci, care nu avea nimic din toate astea. Dar odată stabiliți acolo, în curînd ne-am dat seama că numeroși bănățeni sîrguiau cu mult succes pe ogorul culturii românești. La Muzeul Banatului era director un tînăr cu frumoase studii făcute la Roma, care redacta și o revistă prestigioasă : – „Analele Banatului" : – dr. Ioachim Miloia. În muzică se remarcase cu mult har compozitorul Sabin Drăgoi și, ceva mai tîrziu, un alt bănățean, Zeno Vancea, împreună cu mai tinerii Vasile Ijac și Nicolae Ursu. Și fiindcă vorbesc despre bănățeni, ține să-ți spun că și cîțiva trei colegi ai mei de la Cluj-Napoca, Ladea, Demian și Ciupe – erau tot bănățeni".

Își aprinde a nu știu cîta țigare. Ochii șăgalnici, ațintiți asupra mea, sfrălucesc deosebit de vioi.

– „Îți mai aduci aminte de mica noastră „cafenea-literară", care de fapt nu era decît un modest restaurant „familial", peste drum de Conservatorul de muzică și care se chema – pentru că avea un ceas cîntător – „Spieluhr" ? Veneau acolo, cu deosebire seara, mulți artiști și scriitori timișoreni,. Stai, să mi-i amintesc pe cîțiva dintre ei : Ladea, Sabin Drăgoi, Ciupe, Zeno Vancea, violonistul Ianf Suciu care mai era, pe deasupra, și un caricaturist înzestrat, scriitorii Virgil Birou, A. Buteanu, Dorian Grozdan și mai tinerii M. Șerbănescu, Gr. Bugarin, Petrică Sfetca și graficianul Iuliu Podlipny, prietenul oamenilor de rînd. Discuțiile nu se terminau nici la închiderea localului. De cele mai multe ori, le continuam în același ton aprig și înfocat, în atelierul lui Ladea, din apropierea canalului Bega sau, vara, sub cortul de stele al cerului, trîntiți pe iarba din fața casei".

Da, îmi aduc și eu aminte de acele seri de neuitat. Numai că maestrul Catul Bogdan nu prea lua parte la dialogurile înfierbîntate de la „Spielhur". Găsea întotdeauna în buzunar o coală de hîrtie, pe care începea s-o creioneze cu te miri ce. Zîmbea într-una și își vedea de foaia lui. Așternea impresii culese în timpul zilei sau schița frînturi de portrete care, mai tîrziu, în atelier, aveau să ia forme definitive.

La cei 80 de ani ai săi, Catul Bogdan pare încă neverosimil de tînăr și de sprinten. Se ridică ușor de pe scaun și îndreptă cu gingășie un tablou ce l se pare că s-a înclinat într-o parte. Pe urmă, întorcîndu-se spre mine, îmi spune simplu :

– Și acum la treabă. Mă așteaptă încă multe lucruri de realizat !

– Să le împlinești pe toate, iubite maestre, în sănătate și bucurie.

VIRGIL DALEA

Memento

FIERBINTE SOLIDARITATE PENTRU
„CONTUL OMENIEI – 1977"

Oamenii muncii din instituțiile de cultură și artă profesionistă din municipiul Timișoara : – OPERA ROMÂNĂ, TEATRUL NAȚIONAL, TEATRUL MAGHIAR DE STAT, TEATRUL GERMAN DE STAT, TEATRUL DE PAPUȘI, FILARMONICA DE STAT „BANATUL", MUZEUL BANATULUI, BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ, CASA DE CULTURĂ A MUNICIPIULUI, ȘCOALA POPULARĂ DE ARTĂ și INTREPRINDEREA CINEMATOGRAFICĂ, – animați de un înalt spirit de umanitate și solidaritate au hotărît să depună în „CONTUL 1977" suma de 300.000 lei, proveniți din retribuții și 150.000 lei încasați din spectacole și alte activități cultural-artistice.

De asemenea, FILIALA UNIUNII ARTIȘTILOR PLASTICI din Timișoara va organiza o expoziție cu lucrări de artă, la prețuri accesibile, iar fondurile provenite din vînzarea exponatelor vor fi destinate ajutorării sinistraților și sprijinirii reconstrucției. Artiștii plastici timișoreni vor face o donație de 30 de lucrări (în valoare aproximativ de 90.000 lei), pentru decorarea apartamentelor care au fost acordate, prin grija partidului și statului, familiilor sinistrate.

La aceste fonduri se mai adaugă și contribuția de 36.350 lei, provenită din retribuția angajaților COMITETULUI JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ, CENTRULUI DE ÎNDRUMARE A CREAȚIEI POPULARE ȘI A MIȘCĂRII ARTISTICE DE MASĂ AL JUDEȚULUI TIMIȘ ȘI AI REVISTEI ORIZONT.

Mai menționăm faptul că sindicatele din județul Timiș și asociațiile sportive ale acestor organizații își vor aduce obolul în sumă de circa 200.000 lei, provenită din încasările de la spectacolele cultural-artistice și manifestările sportive.

Istorie – document

ARHITECTURA ȘI SCULPTURA TIMIȘOREANĂ ÎN SECOLUL XVIII

Timișoara, străvechea cetate, a cunoscut în lunga ei existență vicisitudini care i-au adus schimbări succesive, continuate de transformările inerente epocii moderne. Înfățișarea pe care a avut-o anterior secolului al XVIII-lea nu este cunoscută decît din stampe și descrieri ; știm că zidurile Castelului Huniazilor, precum și ale altor clădiri din perimetrul fostei cetăți, includ și fragmente ale acelor vremi, dar la suprafață nu ne-a rămas nimic.

Cele mai vechi construcții pe care le păstrăm sînt fragmentele vechii centuri de fortificații ,datorate epocii de edilism febril în domeniul militar care a urmat ocupării cetății de către austrieci în 1716. Tot în această perioadă, cuprinsă între anii 1716-1730, s-a ridicat monumentala Cazarmă a Transilvaniei (azi dispărută), s-a refăcut Castelul Huniazilor și s-a zidit casa primului guvernator al Banatului, Claudius Florimund de Mercy (str. Eminescu 2). Lucrările erau conduse de specialiști proveniți din restul imperiului. În anul 1724, de exemplu, lucrau, ca ingineri în Banatul timișan, La Cass, Kybourg, Monfange, Monthaun, iar ei erau asistați de meșteri și antreprenori de aceeași proveniență, folosind însă mîna de lucru autohtonă. Meșterii și antreprenorii construcțiilor militare ale acestei perioade vor conduce șantierele civile și eclesiatice ale etapei următoare, cum au făcut Caspar Dissl și Johann Lechner. În anii 1730-1750, cu toată epidemia de ciumă care a conturbat grav întreaga activitate, se conturează într-un ritm accelerat înfățișarea generală a orașului, în jurul celor două piețe, Dom-Platz (piața Unirii) și Parade-Platz (piața Libertății). În această perioadă se ridică principalele edificii publice, vechea primărie și spitalul Mizericordienilor, în 1731 și respectiv 1735, multe case particulare, precum și biserici : cea a călugărilor franciscani în 1733 (fiind situată în colțul de N-V al pieții Libertății și demolată în 1911), catedrala ortodoxă în 1748. În anul 1734 se începe construcția catedralei romano-catolice (piața Unirii 12), cel mai izbutit și mai bine păstrat monument al epocii baroce.

Deceniul al VI-lea reprezintă punctul de vîrf, atins în secolul XVIII, în domeniul construcțiilor urbane, pe meleagurile bănățene. Clădirea fostei prefecturi (piața Unirii 1) și biserica iezuită (se afla în piața Vasile Roaită, rămasă pe jumătate terminată pînă la demolare) au fost începute în 1754, biserica parohială Cetate (str. Postăvarului) în 1755, iar spitalul orășenesc în 1757. Tot în acest deceniu, catedrala romano-catolică a fost adusă în stadiul de a se oficia serviciul religios, deși nu era complet terminată. Acum își încep activitatea independentă primii specialiști legați mai strîns de viața orașului. Carl Alexander Steinlein (1733-1810) este angajat din 1751, lucrînd, în anii imediat următori, la construcția podurilor. Între anii 1754 și 1756 beneficiază de un stipendiu la Viena, pentru a se specializa în hidrotehnică și arhitectură, iar la întoarcere preia conducerea șantierului de la dom, apoi continuă activitatea inginerului olandez Fremaut la canalizarea Begăi. Tot lui Steinlein îi datorează Timișoara primul turn de apă, construit în 1774. Johann Theodor Kostka (1734-1807) era considerat un „fiu al țării", vorbea românește și se formase în cadrul armatei și în anturajul lui Fremaut. Colaborează cu Steinlein aproape în toate domeniile și rămîne în oraș pînă la moarte.

Monumentele de sculptură ale secolului XVIII s-au păstrat toate. Primul, o statuie a sf. Nepomuk, este o lucrare modestă datată în anul 1722 și executată în

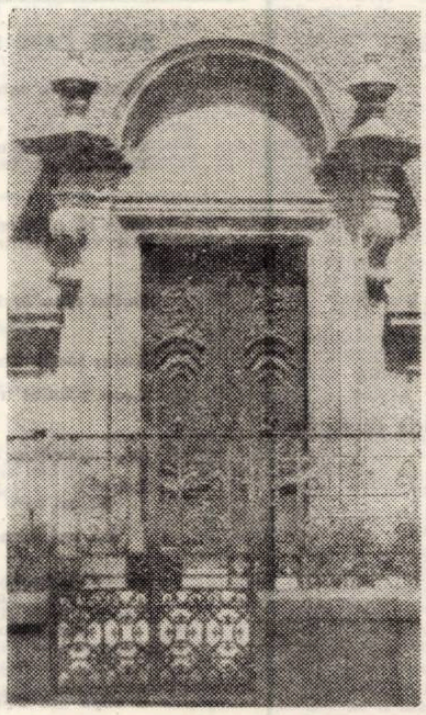

Ancadrament de portal

gresie. Celelalte două, datorate unor artiști vienezi, sînt tipice epocii. Monumentul sf. Treimi (piața Unirii), datînd din anul 1740, consemnează ravagiile epidemiei de ciumă care a bîntuit orașul, fiind ctitoria consilierului timișorean Jan de Hansen (Deschan). Cel de-al doilea, extrem de costisitor, este dedicat sf. Nepomuk, fiind considerat ca protector al Banatului și a fost ridicat în anul 1759 în piața Libertății, de unde a fost mutat în diferite locuri pînă a ajunge din nou la amplasamentul inițial.

Faptul că, după ocupare, Banatul a fost transformat în provincie imperială, ne explică de ce pe teritoriul său Barocul, stil ajuns la deplina înflorire în Europa Centrală, la sfîrșitul secolului XVII și în cel următor, nu urmează linia de evoluție caracteristică zonelor vecine, Ungaria și Transilvania, ci apelează direct la modelul capitalei. Tendințele clasicizante, influența palladianismului, lipsa de emfază impuse de celebrul Johann Fischer von Erlach sînt continuate de fiul său, Emanuel, care devine conducător al Hofbaumt-ului (serviciul de construcții al Curții), exact în perioada în care provincia nou cucerită apelează susținut la serviciile arhitecților de aici. Planurile furnizate de Hofbaumt pentru clădirile mai importante nu erau acceptate fără modificări de autoritățile locale, care interveneau, cerînd inginerilor autohtoni adaptări la fondurile destul de reduse de care dispuneau. Toate aceste împrejurări duc la cristalizarea unui stil provincial, nu lipsit de farmec, echilibrat de tectonismul clasicismului și care păstrează extravaganțele barocului mai mult în tratarea decorației. Semnificativ în acest sens este faptul că rococo-ul, atît de îndrăgit în Austria secolului al XVIII-lea, nu reușește să prindă viață nici măcar superficial în arhitectura bănățeană. Gustul pentru echilibru și modestie domină și creația sculpturală. Numele lui Raphael Donner, pomenit în legătură cu concepția monumentului sf. Nepomuk, reprezintă cel puțin o apropiere stilistică de artistul căruia Germain Bazin îi atribuia o poziție „antibaroc" pentru gustul său pentru clasicism.

ADRIANA BUZILA

Cenaclul literar „Ioan Popovici Bănăţeanul" din Lugoj

În oraşul de pe malul Timişului, formele organizate de activitate literară au o îndepărtată obîrşie. Încă în toamna anului 1865 a avut loc constituirea **Reuniunii române de lectură din Lugoj**, care, apoi, mult timp – peste o jumătate de veac, – a fost în oraş o prezenţă cultural-artistică deosebit de merituoasă. De fiinţa acestei **Reuniuni** se leagă începutul preocupărilor literare ale scriitorilor **Victor Vlad Delamarina** şi **Ioan Popovici Bănăţeanul.** După primul război mondial, aici se remarcă, printr-o vie activitate, societăţile de lectură ale elevilor, îndeosebi cea de la **Liceul Coriolan Brediceanu** (între anii 1918-1943), purtînd numele lui **Mihai Viteazu**, pînă în anul 1926, şi, după aceea, pe al lui **Ioan Popovici Bănăţeanul.** Ucenicia literară a scriitoarei **Anişoara Odeanu** s-a desfăşurat, în mare măsură, sub auspiciile acestei societăţi de lectură. Pentru perioada interbelică, demnă de a fi menţionată este şi **Societatea de lectură „Progresul"**, a meseriaşilor lugojeni, organizată în anul 1920, sub obîrduirea **Astrei – Desparţămîntul Lugoj.** Şezătorile literare ale acestei societăţi de lectură au avut un larg ecou în rîndurile oamenilor muncii, din Lugojul acelor vremuri.

Cenaclul literar „Ioan Popovici Bănăţeanul, de pe lîngă Casa de cultură din Lugoj, fiinţează din anul 1950. Pe atunci, în cadrul său îşi manifestau, mobilizator, pasiunea pentru creaţia literară, **Dan Rebreanu** şi **Aristide Buhoiu,** fiind elevi, în acea perioadă în acest oraş. Cu timpul, numărul tinerelor talente din cenaclu se măreşte mereu şi dintre acestea se impun în creaţia literară poeţii **Lucian Bureriu** şi **Crişu Dascălu.** De-a lungul anilor, acest cenaclu a beneficiat de o îndrumare competentă din partea scriitorilor **C. Miu-Lerca, Anişoara Odeanu, Radu Theodoru, Nicolae Breban** şi **Lucian Bureriu.**

În istoricul activităţii Cenaclului „Ioan Popovici Bănăţeanul" se înscriu diverse forme de manifestare : şedinţe de lucru, şezători literare, simpozioane, seri literar-muzicale, emisiuni literare la centrul de radioficare, participarea la organizarea unor acţiuni cultural-artistice de anvergură în viaţa spirituală a oraşului („Săptămîna culturii lugojene", „Săptămîna poeziei româneşti" etc.) întîlniri cu scriitorii din principalele centre culturale din ţară, dezbateri pe marginea unor cărţi fundamentale din literatura contemporană ş.a. Există şi încercări promiţătoare de colaborare cu formaţiile artistice de amatori ale casei de cultură, precum ar fi crearea unor texte pentru brigada artistică şi adaptarea scenică a unor poeme. Pentru stimularea creaţiei membrilor cenaclului, un rol important îl are gazeta sa literară murală **Constelaţia,** care însumează aproximativ o sută de numere.

Cu excepţia lui Constantin Buiciuc, autorii care sînt găzduiţi, acum, la rubrica **Cenaclu** a revistei noastre au cunoscut deja emoţia publicării din creaţiile lor în revistele „Orizont", „Tribuna", „Luceafărul", „Amfiteatru", „Îndrumătorul cultural" şi în unele culegeri de versuri.

AUREL TURCUŞ

★

SEPTEMBRIE

Nesfîrşite lunecări
de păsări

prin aer
alb cerul
şi-a prelins
o lacrimă
nesfîrşite lunecări

de păsări
în aer

dîra de sînge
a unei frunze

(DIN CICLUL „CELUI FĂRĂ NUME")

Învins, Necunoscutul din mine
se strînge pînă la forma ta,
pînă nu mai ştie
forma inimii ce-l izbeşte.

... Şi totuşi n-am să te pot atinge
Ar însemna să mă sfîşiu
Şi nici atunci nu te-aş putea atinge
Ai ţîşni din mine
odată cu sîngele,
odată cu privirea.

Cheamă-mă, Învingătorule,
Am un nume blond şi subţire
Strigă-mă, Învingătorule,
Dă-mi un nume zgrunţuros
Să-mi sîngereze buzele
cînd mi-l spun.

MONICA ROHAN

IMNELE ORELOR

Un fel de bună dimineaţa peste patria mea,
cu dimineţi de duminică însoţite de fluturi,
cu ape în care strălucese scoicile întrebărilor
deschizîndu-şi ochii în oglinda de vară.
Un fel de bună dimineaţă îmi este patria
cu drumuri arcuite de om,
cu entuziasmul din sufletul său
pentru călătorul spre culmi de agate.
Un fel de bună dimineaţă îmi este patria,
cu spice ca pasărea, cu flori şi cuvinte
răsărind în clepsidra luminii.
Bună dimineaţa este patria mea,
cu imnele orelor vorbite sub soare
de oamenii săi
cu mîinile şi sufletul
cu mîinile şi inima
Mîinile lor.

PRINOS

Prinos
Pentru cel ce aşteaptă cuvîntul
în această lumină de vară
Prinos pentru toate
prinos mi-e pămîntul
însemn şi izvod pentru ţară
Prinos pentru grîu
şi dorinţă
Prinos pentru tot ce este fiinţă
pentru inimă şi suflet
Prinos de granit
pentru omul fericit

MIHAI MORARU

BASORELIEF I

Coboritori prin vreme, ţăranii,
Vestitorii semînţelor de pîine,
Au arat cu frunţile lor anii
Şi tot pămîntul de azi şi de mîine.

Respiră lanurile-adînci din ei,
În murmur ondulat de spice coapte,
Cu spatele ce stau vieţii temei,
Cum satul mamă satelor de lapte.

Basorelief, în palma ţării, vie,
Istorie cu primul nostru an,
Cu secera carpată în cîmpie,
Şi cuibul pîinii – pumnul de ţăran.

BASORELIEF II

Departe satul meu
mereu
ulcior cu apă vie,
de copilărie,
unde străbunii,
păstorind turmele de nori,
din zori pînă-n zori,
cu fluiere lungi,
drepte şi adînci
răboaje ale durerilor
şi tuturor vrerilor,
trecînd anii peste
căruntele creste,
vegheau hora munţilor,
munţilor părinţilor,
în leagăn de doină legănaţi
îngînduraţi,
primeneau albe casele.

DAN DIACONESCU

Prietenii revistei Orizont

POEM

Aici, acum, zidim luminii ţara.
Spre oglindirea fiilor ce vin,
Aureola lor, solară,
Scăldată-n nimbul carpatin.
Cu veşnicia gliei se frămîntă
Gură de rai pe vatra noastră sfîntă.
Avem călită forţă în arderi seculare,
Pămîntul se exprimă prin fiii lui cei buni,
Ce n-au trăit degeaba sub razele solare,
Legaţi prin seva vieţii de ne-ntinaţi străbuni.

IOAN SUBŢIRE

ÎN URMA NOASTRĂ

Să pornim pe drumul ce se
aşterne în faţă
pînă la marginea lumii
şi să privim în prăpastia de cristal
unde torc zeii cosmosului.
Vom tura motoarele rachetelor
şi ne vom balansa prin marea de stele
simţindu-ne uşori.
În urma noastră sori după sori
se vor alinia construind un vis.
Două puncte urcă pe pînze de paianjen
şi constelaţii
iar părul ne va flutura ca o cometă.
Pierduţi în veşnicele spaţii,
un soare să lansăm
bătînd din inimile noastre depărtate.
În jurul lui va închega
un trup de centaur cu mîini înaripate.

CONSTANTIN BUICIUC

STRĂBUNII

Ce colb suav de aur
încarcă umbrele grădinii ?
Să fie-ecou de grauri
trecuţi prin seva rădăcinii,
ori ai prunciei plauri
topiţi în apele luminii,
sau dulci străbunii fauri
cercîndu-l în penumbra mîinii ?
Ce clipă !
Văd parcă fumul jertfei pîinii
Punînd cununi de lauri
Pe marea cumpănă-a luminii.

OCTAVIAN SUCIU

NEFIINDU-NE

Unde sînt ochi tăi iubito ?
Unde eşti tu ?
Stolurile ţipă de tine
Furîndu-mă cu ele
Rostogolindu-mă peste mări
Rătăcindu-mă de tine
Castanii, zgîriindu-mi obrajii
Îmi strigă : Nu ea ! Nu ea !...
Poate nu tu, poate...
Şi totuşi, nefiindu-ne
Te-am iubit.

IOAN BORANGIC

1907 în Banat

(Urmare din pag. 1)

Sînnicolaul Mare, Lugoj, Semlac etc. Să adăugăm unele comune de graniţă şi apoi pe acelea în care au funcţionat vreo 70 de sindicate ale muncitorilor agricoli etc. Firească că pentru răscoala din 1907 se cer analizate atît măsurile de siguranţă ale autorităţilor, cît şi relatările refugiaţilor care erau bine primiţi, dacă erau proprietari, ori li se interzicea trecerea la graniţă, dacă erau fugari ţărani. În afară de aceasta, să avem în vedere şi faptul că o parte din muncitorii socialişti expulzaţi din România sînt primiţi de fraţii lor din Banat şi Transilvania „contribuind prin aceasta la consolidarea legăturilor frăţeşti între mişcarea muncitorească de dincoace şi de dincolo de Carpaţi" **(Adevărul, 20.XII.1907). La adunarea din aprilie 1907 de la Timişoara au fost nu mai puţin de 400 delegaţi din 70 de sate bănăţene.** (Nepszava, **4.V.1907)). Generalizînd experienţa acumulată şi avînd în vedere şi specificul luptelor purtate de ţărani în Transilvania şi Banat,** Adevărul **de la Lugoj scria cu toată convingerea că „singura scăpare e luminarea noastră în organizarea sindicală şi socialistă" (**Adevărul, **14.IV.1907)**

În ceea ce priveşte ecourile în presa bănăţeană a răscoalei din 1907 este necesară o atitudine ştiinţifică mai amplă şi mai pătrunzătoare. Pînă în prezent au fost valorificate un număr de 7–8 titluri ale unor publicaţii care apăreau în Banat. Ziarele care s-au tipărit în 1907 şi în care sînt nenumărate şi contradictorii informaţii, comentarii, ştiri cu intenţionalităţi variate şi cu orientări politice dintre cele mai diverse, burgheze şi socialiste ; toate ar merita o cercetare critică de ansamblu pentru ca astfel imaginea mişcărilor din 1907 care au avut loc în Banat să aibă conturul cel mai corect. Am sondat, despuind numai trei titluri din publicaţiile timişorene şi am colectat 50 articole, toate consacrate răscoalei şi conţinînd date şi relatări extrem de interesante. Informaţiile se refereau la manifestările în favoarea răsculaţilor, analiza cauzelor răscoalei, critica oficialităţilor care ar fi incapabile de a opri revolta, interzicerea „persecuţiilor în România", teama ca răscoala să nu se extindă în Transilvania, ecoul ei în Bulgaria, răspîndirea unor idei revoluţionare şi rolul jucat de socialişti, întărirea graniţelor, „destituirea lui Nicolae Iorga şi ameninţarea lui cu arestarea", fraternizarea armatei cu ţăranii, descoperirea unui aşa-zis „complot" împotriva guvernului, „Manifestul" pentru „restabilirea ordinei" etc. S-a mai scris că s-a tras cu tunul în ţăranii care au luptat împotriva „tuturor asupritorilor", că răscoala s-ar putea „transforma într-o revoluţie generală" etc.

Astăzi, la 70 de ani, avem obligaţia să reconstituim în mare şi în amănunte pulsul înregistrat corect de arhive sau de presa progresistă. Nu pot să nu citez zguduitoarele articole ale Adevărului, care au avut aprecieri dure la adresa guvernanţilor de atunci. Reţinem ca fiind grăitoare şi expresive titlurile : Noi vrem pămînt, **(„Adevărul", 30.VIII.1903),** Fraţi ţărani **(13.XII.1903),** Fă bine şi aşteaptă rău **(27.III–7.IV.1907),** Revolte agrare în România **(1.IV.1907),** Răscoalele ţărăneşti din România **(18/31.III.1907),** În memoria celor ucişi **(20.IX.1907)** ş.a.

Am urmărit cu meticulozitate curba cercetărilor acestei mari probleme a răscoalelor din 1907 şi am constatat că pentru aspectele revoltelor locale această curbă este ascendentă şi anume : de la cîteva articole la organizarea unor programe speciale şi acţiuni distincte, spaţii generoase ale presei şi manifestări de prestigiu în unităţile de învăţămînt şi cultură care, toate, concretizează indicaţia partidului de omagiere şi valorificare critică a trecutului nostru istoric. Făcînd istoria nouă, pe care o scriem cu faptele, nu neglijăm nici refacerea şi reconstituirea vechilor tradiţii glorioase.

Puterea de a renaşte

(Urmare din pag. 1)

catastrofei consecinţele să fie înlăturate în bună parte, iar cursul normal al vieţii restabilit pe întreg teritoriul ţării. „Întregul nostru partid – se spune cu acest prilej – şi-a îndeplinit cu cinste rolul de forţă politică conducătoare a societăţii socialiste româneşti, dovedindu-şi capacitatea de a organiza şi conduce poporul, fermitatea şi vigoarea revoluţionară, legăturile strînse cu masele celor ce muncesc". Şi aşa cum ne-a fost dat să vedem cu emoţie zi de zi, plini de admiraţie şi cu sentimentul încrederii mereu mai puternic în noi, secretarul general al partidului nostru s-a aflat mereu printre compatrioţii săi organizînd şi supraveghind întregul front de luptă, dirijînd adeseori nemijlocit acţiunile de salvare, îmbărbătînd şi împărţind speranţă în jur.

Solidaritatea omului cu semenii lui a fost exemplară în aceste zile de grea cumpănă, eforturile supraomeneşti, neîntrerupte zi şi noapte au atins dimensiunile măreţiei. Acest sentiment al solidarităţii umane a cuprins întreaga ţară, pe toţi cetăţenii patriei. În judeţele care nu au avut de suferit, acest sentiment a determinat intensificarea eforturilor în producţie, a dat naştere unei stări de spirit de generozitate şi întrajutorare care s-a manifestat în cele mai directe forme de sprijin a celor sinistraţi.

Unitatea întregului nostru popor şi forţa lui morală au uimit în aceste împrejurări nefericite întreaga lume, iar corespondenţii de presă au subliniat cu admiraţie calităţile morale ale acestui popor, spiritul său de sacrificiu, capacitatea sa de a lupta şi de a renaşte din dezastru. „Toţi activiştii de partid şi de stat, toţi factorii de răspundere ai vieţii sociale din România participă direct la acţiunile de înlăturare a urmărilor cutremurului", scrie un corespondent de presă străin. „Nu poţi să nu fii emoţionat – notează un alt corespondent al presei internaţionale – cînd vezi energia şi voinţa aprigă cu care echipele de salvare lucrează, în speranţa că vor găsi noi supravieţuitori. Sîntem martorii unui eroism exemplar şi al unor acţiuni de întrajutorare umană. Organizarea strictă, modul de desfăşurare a muncii, întreaga atmosferă ... evidenţiază elocvent faptul că conducerea de partid şi de stat a ţării se bazează, cu deplină încredere, pe activitatea solidară a întregului popor".

Aceste forme de manifestare şi de acţiune a unui popor întreg, fac dovada vie că în spiritualitatea noastră este cuprinsă o întreagă istorie de jertfă şi de luptă care a generat această capacitate de o renaşte din tragic, fac dovada vie că formarea unei autentice conştiinţe patriotice este un fapt real şi impresionant.

„ROMÄNISCHE REVUE"

(Urmare din pag. III)

lidarităt" se analizează cauzele adînci ale politicii de înrăjbire promovate de guvern. „Românische Revue" îşi manifestă în diverse relatări adeziunea faţă de politica lui Ludwig Mocsáry, conducător de stînga al burgheziei maghiare, care în activitatea sa politică a sprijinit revendicările naţionale ale românilor şi ale naţionalităţilor din Imperiul habsburgic şi a demascat în Parlamentul de la Budapesta politica de asuprire naţională. Ales deputat în Parlament, în circumscripţia electorală Caransebeş, cu o populaţie aproape complet românească, Ludwig Mocsáry va purta o luptă susţinută pentru apărarea intereselor legitime ale românilor", Românische Revue" subliniind importanţa politică a atitudinii lui Mocsáry **„în primul rînd pentru că ea oferă întregii lumi o dovadă palpabilă pentru faptul că nu trebuie să fii neapărat inamic de stat şi agitator pentru a considera nedreaptă situaţia nemaghiarilor din Ungaria"** (R.R., Ludwig v. Mocsáry, II, 1886, nr. 4).

Faţă de politica de defăimare naţională, de mistificare a adevărului istoric în ceea ce priveşte originea limbii şi poporului român, atitudinea pe care o ia „Românicshe Revue" nu se limitează doar la o pledoarie patriotică, ci oferă argumente ştiinţifice prin articole şi studii de o certă valoare documentară, semnate de cele mai autorizate condeie ale vremii, oferind astfel străinătăţii imaginea reală a istoriei poporului român. Sînt publicate documente asupra istoriei românilor, informaţii asupra „Istoriei românilor din Transilvania" a lui George Barţiu, amplu studiu asupra lucrărilor filologice ale lui Th. Ciparîu, semnat de Bianu, „Cercetări lingvistice" semnate de Simeon Mangiuca, „Istoria românilor din Dacia traiană" a lui A. D. Xenopol (prima sinteză ştiinţifică a istoriei româniior), o serie de studii istorice purtînd semnătura lui D. Onciul, studii referitoare la Dacia traiană şi la numeroase alte momente semnificative din istoria ţării semnate de Petre Broşteanu etc.

Preocupată de-a face cunoscută spiritualitatea poporului român în toate manifestările sale artistice, „Românische Revue" popularizează cu consecvenţă valorile culturii noastre, oferind în partea literară, după cum se menţionează în articolul-program al revistei (începînd cu „Fîntîna Blanduziei" publicată chiar în numărul de debut) întîiniim traduceri din Eminescu, Macedonski, Slavici, Creangă, Caragiale, Delavrancea, D. Zamfirescu, Viahuţă, Gr. Alexandrescu, B. P. Haşdeu, D. Bolintineanu, M. Kogălniceanu, D. Cantemir, A. Pann, P. Ispirescu, Ion Pop Reteganul etc. De asemenea sînt publicate numeroase poezii şi balade populare (printre care şi „Manoli, Der Klosterbau zu Argisch în nr. 1 din 1886), basme şi poveşti, studii folclorice şi etnografice, informaţii asupra obiceiurilor şi tradiţiilor ţăranului român, asupra celor mai vechi credinţe păstrate în vatra satului.

Publicaţia „Românische Revue" a reuşit să-şi impună o ţinută elevată în formă şi în modul de abordare a celor mai acute probleme ale poporului român, asigurîndu-şi o largă circulaţie în Europa, unde a fost apreciată ca o publicaţie românească de prestigiu, reuşind să stimuleze solidaritatea de opinie cu problemele poporului nostru.

Conferința mondială a apei

Sub egida ONU între 14–25 martie 1977 orașul argentinean MAR DEL PLATA va găzdui CONFERINȚA MONDIALĂ A APEI, eveniment ce se înscrie seriei marilor reuniuni internaționale organizate în acest deceniu asupra uno. probleme de importanță majoră pentru progresul și viitorul omenirii ; firește – așa cum aprecia de altfel publicația B.I.R.D. „Finance and Development" – acum evaluarea rezultatelor finale este prematură, dar însăși organizarea lor este simbolică pentru modul nou în care UMANITATEA înțelege să abordeze și să soluționeze cortegiul de probleme care o confruntă în acest sfîrșit de secol.

Nu mai puțin importantă, problema apei – element fundamental al vieții – interesează toate națiunile, dezechilibrele și disparitățile care tensionează viața Planetei fiind și aici prezente ; potrivit unor estimații de circulație, rezervele de apă sînt enorme însumînd 1,35 miliarde km³), dar din volumul total ponderea apei dulci este doar de 2,7%, repartiția ei nefiind echitabilă. Cel puțin 70% din populația lumii nu are asigurată apă salubră iar 90% din populația rurală a „lumii a treia" – conform datelor OMS – folosește apă insalubră și contaminată. Din consumul mondial de apă, agricultura „absoarbe" 80% în timp ce „setea" industriei crește progresiv (pe scară mondială anual fiind necesari 200 km³) ; exemplificînd, vom menționa doar că pentru producerea unei tone de oțel se consumă 200 m³ apă iar în privința decalajelor de care amintim, ilustrativ este consumul anual de apă pe locuitor în scopuri industriale, el fiind de 2.300 m³ pentru S.U.A. dar de numai 36 m³ pentru Tanzania.

Circuitul apei în natură constituie marele și permanentul „fluviu al vieții", pletora de zei ai apei în diverse mitologii vădind importanța ei fundamentală. Dar omenirea – intrată în civilizația mașinistă și angajată febril în „cursa dezvoltării" – a ignorat exigențele ecologiei, considerînd Oceanul Planetar „lada sa de gunoi" (ca ultim loc de deversare a reziduurilor activităților umane) și întreținînd iluzia că marea „digeră" avalanșa deșeurilor care o contaminează – autentic atentat asupra vieții oceanice. „Comportamentul societăților noastre față de mare și de protecția ei este foarte condamnabil" – afirmă oceanograful Edouard Bonnefous, observația întreținînd la cote de alertă curentul de opinie creat de avertismentele savanților, îngrijorarea presei și numeroasele conferințe și reuniuni organizate în ultimul timp consacrate protecției mediului (inclusiv al celui marin).

Devenind canal pentru „ape uzate", servind drept cimitir pentru „înhumarea" deșeurilor, acumulînd deversări industriale toxice imense (la care se adaugă efluviile scăpate în timpul prospectărilor la adîncime sau „pînza plutitoare" a hidrocarburilor), Oceanul își agravează gradul de poluare, cunoscutul om de știință francez Jacques Cousteau opinînd că „omul de abia a început să cunoască și să exploateze marea și oceanul și a și descoperit că ele sînt pe moarte", starea lor impunînd soluții de urgență și concentrarea acțiunilor (implicînd considerabile eforturi financiare). Ironic, Barry Commoner constata că „în strălucirea pură a biologiei moleculare, studiul biologiei apelor de scurgere este un exemplu anost și dezgustător care nu merită atenția unui biolog modern" ; dar importanța de viitor a oceanografiei este indubitabilă și – fără a cădea în capcanele „viziunii puriste" – vom recunoaște că Oceanul Planetar poate răspunde nevoilor de hrană ale omenirii sau necesităților ei de materii prime și surse de energie, memoria unei singure generații fiind „supraîncărcată" de excesele și erorile comise de umanitate asupra „patrimoniului ei comun".

Revista „Ceres" (editată de F.A.O.) într-un recent număr consideră Oceanul Planetar „un nou Eldorado", acesta adăpostind sub mantia apelor bogății de o însemnătate vitală pentru omenire. Dintre resursele sale nebiologice, petrolul și gazele naturale reprezintă 90% ; 20% din consumul mondial de petrol este deja asigurat de „bazinele" submarine, expertii considerînd ca hidrocarburi imediat exploatabile cca 160 miliarde barili de petrol și 14 miliarde m³ gaze naturale. Aproape 3.000 platforme forează platoul continental al S.U.A., tendința stiintifico-tehnologică a explorării imenselor bogății oceanice reclamînd tehnologii avansate și o poziție nediscriminatorie (prin participarea echitabilă a tuturor statelor), fără a transforma exploatarea acestor resurse într-o competiție desfășurată abuziv, prin totala nesocotire a consecințelor pe termen lung și a exigențelor ecologice. Fiecare km³ de apă maritimă (în formă dizolvată) conține circa 37 milioane tone de materie solidă cuprinzînd 70 de elemente chimice iar resursele subacvatice din adîncul Pacificului sînt evaluate la 1.600 miliarde tone de minereuri diverse sub formă de noduli.

Dar „marele continent albastru" – prin cele circa 300.000 specii de plante și peste 500.000 specii de animale – conține un potențial de alimentație cu mult superior celui de pe uscat, resursele sale biologice fiind capabile – după calculele specialiștilor – să asigure hrana necesară pentru cel puțin 30 miliarde de oameni ; potențialul alimentar al Oceanului Planetar depășește de 1.000 de ori volumul producției obținute de pe întreaga suprafață agricolă a Terrei – afirmă A. N. Zenkevici –, spectrul înfometării fiind eliminat prin posibila valorificare a acestor surse extracontinentale și aplicarea unor proiecte (cazul „Oceanele Sudului") vizînd exploatarea întinderilor maritime fără a perturba – prin intervenția brutală a omului – fragilul lor echilibru ecologic ; dar exploatarea acestor resurse este „încă primitivă", nedepășindu-se stadiul „culesului" (orb) în „cîmpiile oceanice", evoluția demografică explozivă conferind statut de necesitate extinderii acvaculturii, a apariției „fermelor flotante" maritime, a utilizării algelor și derivatelor lor, evitînd – concomitent – pericolele supraexploatării (de pildă suprapescuitul, acel „over fishing") periclitînd acum, alături de continua creștere a infestării apelor, însăși existența speciilor.

Asupra acestui din urmă aspect, situația Mediteranei – pentru a ne limita la acest exemplu – (acea „Mare Nostrum" pentru antici), este îngrijorătoare ; sub un titlu sugestiv („Mări albastre... și bolnave") cotidianul britanic „The Times" denunța grava ei stare (pe vremea lui Ulysse „cea mai albastră dintre mări"), actualmente amenințată de escalada poluării și tinzînd a deveni în viitorul apropiat „o nouă Mare Moartă". Cea mai mare dintre mările continentale (avînd o axă longitudinală de 3.800 km, supusă agresiunii industriilor riverane, servind „canal de scurgere" salbei de așezări urbane costiere și „beneficiind" de serviciile a 90 de laboratoare științifice) poate repeta tragicul destin al lacului Erié dacă țările riverane nu vor impune și respecta o disciplină comună pentru protejarea bazinului mediteraneean. Recenta conferință de la Split și „Planul albastru" lansat (recomandat guvernelor tuturor țărilor din zonă) sînt dovezi care îndreptățesc speranțele Umanității că apele Mediteranei (densă „rețea de drumuri") – printr-un sever control al surselor de poluare și printr-o largă cooperare internațională – vor redeveni „mari întinderi albastre".

Starea Oceanului Planetar – declarat de Adunarea Generală a O.N.U. „patrimoniu comun al umanității" – generează prin acuitatea „mesajului ecologic" largi dezbateri internaționale, înțelegîndu-se că planeta noastră are resurse și disponibilități limitate iar „agresiunea poluării" afectează destinul nostru comun ; umanitatea a dobîndit în ultimii ani conștiința sa planetară (neînsumînd doar o diversitate de societăți) ci edificînd, așa cum se exprima A. Maurois, „o conștiință comună a întregii omeniri".

Pe binecuvintata Terră, într-o lume a marilor contradicții, dorind o pace fără compromisuri și eradicarea subdezvoltării (PROBLEMELE OCEANULUI – printr-un necesar transfer – AU DEVENIT PROBLEMELE UMANITĂȚII, forumul internațional de la Mar del Plata pledînd pentru efortul de conștientizare și dobîndirea responsabilității față de mica noastră planetă și generațiile viitorului, promovînd ample acțiuni pentru reconsiderarea atitudinii omului modern față de natura de care este indestructibil legat, impunînd – finalmente – drept concluzie de necontestat că între imperativele dezvoltării și cele ale apărării naturii este posibil și necesar un echilibru rațional, științific fundamentat.

România, prin eforturile și experiența sa, își va aduce un frumos aport la discutarea problemelor în cadrul Conferinței mondiale a apei de la Mar de Plata. Ca urmare a indicațiilor președintelui țării noastre, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a fost elaborat Programul național de perspectivă pentru amenajarea bazinelor hidrografice din țara noastră. Obiectivele pentru lucrările de îndiguire, de amenajare a cursurilor de apă, de gospodărire rațională a apelor, pentru satisfacerea deplină a necesităților populației fiind ordonate pe o perioadă de 25–30 ani, înfăptuirile noastre, în acest domeniu intrînd în procesul firesc al dezvoltări tuturor națiunilor lumii.

ADRIAN DINU RACHIERU

Osman M. Gussour

Născut la Khartoum – Sudan, în 18 mai 1944, poetul **OSMAN M. GUSSOUR** a debutat cu versuri în 1958.

Colaborează la săptămînalul literar **EL AKBAR**, din Khartoum, precum și la alte reviste din patria sa.

Scrie o poezie militantă cu puternic caracter social. Este membru al Asociației progresiste a scriitorilor **APADAMAK**. Poetul Osman M. Gussour ne cunoaște țara. A absolvit Institutul Politehnic din București – facultatea de inginerie chimică, Secția Poligrafie.

Cele trei poezii tălmăcite fac parte din creația sa.

STRIGĂTUL FOCULUI

Zorii îngenunchează
la răsărit
sub al zăpezii pumn.
Iarnă geroasă,
fi mai generoasă !
Sîntem din țara focului,
a vînturilor puternice,
a emoțiilor tari,
din inima Africii,
unde crește savana
și se-nvăluie-n azur căldurile mari.
Acolo soarele ne salută zilnic
cu zîmbetul focului.

Prieteni,
am cules roadele înțelepciunii.
Mă revăd iar în Elobied sau Tolodi,
în Samal Alatbara,
unde vecuiește totdeauna vara.
Acolo, cu soarele stînd prietenește la taifas
vă aștept.

În România,
las căldura sufletului meu,
cumpăna inimii,
pecetea adevăratei prietenii.
Mă obsedează mult vîntul zăpezilor.
Nici un gînd pervers nu mă chinuie.
Timpul trece.
Strigătul focului în Africa mă așteaptă.

ULTIMUL MEU CÎNTEC

Ultimul cîntec tărie de stîncă se vrea.
Destinul, drumar în vrajă de zi,
prin joc de flăcări
din nou liniștit va fi,
cînd noi,
cu vrednicie, din vinul lumii bărbătește vom
bea

Noaptea nu mai culminează în sufletul meu.
Se înalță orașul mult visat,
înviorat
de cel mai îndrăzneț ecou.
Nu se aude prin jur plînsul ploilor,
numai tunet fulgerat
și marea în solemnă dezlănțuire.

Cerul convins de clipă
împacă vremea prin sînteieri de curcubeu.
Arborii aruncă plictiseala în șuier
de vînt
și urcă iubirea pe culmi.
Aurul zilelor se topește în zenit.

Nu ne pasă de nimic
iar vinul e liman în cîntecul omului.
Cîntecul meu nu cade orbit
în gol de aer,
ci sulie vesel în cosmice lumi.
Lumea în el s-a oglindit.

DESTIN

Veghează strămoșii în Africa însorită,
străvechii eroi
apropiați de noi.
Viteazul Almaz, în luptă îndîrjită
căzut,
sub cer cenușiu, cînd, din nevăzut,
plumbul secera vieți dușmane...
Destinul l-a urcat în constelația nemuririi.
Cerul a cucerit preaplinul
victoriei.
Zările s-au luminat prin eroi
și-n anotimpuri a hohotit destinul.

Prezentare și traducere :
ION TH. ILEA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute

XXIX.

de Dan Nemesnic

După inscripția de pe instrument și amfora care a fost găsită în apropiere, vechimea a putut fi apreciată ușor : anul 65 î.e.n. Se presupune că e vorba de un astrolab și așa a și fost înregistrat pînă în anul 1959 cînd învățatul american Derek G de Sola Price, emite ipoteza că ar fi vorba de „strămosul" computerului de astăzi, combinat cu un planetariu.

„Se pare că era vorba de o mașină de calculat care putea să prelucreze o serie de date reprezentînd mișcările Soarelui, a Lunii și probabil și a altor planete, spune Price în revista „Natural History" Descoperirea a fost extraordinară, întrucît pînă atunci grecilor nu li se recunoșteau merite prea mari în domeniul tehnologiei. De aceea, dr. Price scrie în revista „Scientific American" că „este puțin șocant să aflăm că aproape de decăderea lor, grecii erau atît de aproape de epoca noastră, nu numai prin gîndirea lor științifică, ci și printr-o tehnologie desăvîrșită. Această descoperire este cu atît mai importantă cu cît ne duce la ideea că ea n-a fost nici prima nici ultima în acest sens. A descoperi un asemenea lucru este ca și cînd am fi descoperit un avion cu reactie în mormîntul lui Tutankamon" – conchide dr. Price.

Cîțiva ani mai tîrziu a fost făcută încă o descoperire capitală. Cercetările serioase și îndelungate ale marelui sistem megalitic din Stonehenge, l-au dus pe astronomul britanic Gerald Hockins, profesor la Universitatea din Boston, la concluzia că acest unic sistem are o anumită semnificație astronomică.

Stonehenge a fost construit între anii 1900-1600 î.e.n. Inițial, acest sistem reprezenta un inel cu diametrul de 29,5 m compus, aceasta, din pîlci verticale și orizontale de piatră șlefuită, în greutate de cîte 25 tone. În interiorul lor se aflau cinci trilioni sau arcuri. Megalitii erau înconjurați de un inel de 56 de găuri săpate în pămînt. Făcînd observații din chiar centrul Stonehenge-ului, profesorul Hockins a tras concluzia că potrivirea arcurilor, a pietrelor și a găurilor cu Soarele sau Luna, în timp ce se află la orizont, a fost unul din scopurile acelui sistem megalitic. Întorcîndu-se la Universitatea din Boston, Hockins a „alimentat" un computer cu nenumăratele date adunate la Stonehenge Computerul a dat rezultate uluitoare, iar cel mai de reținut este faptul că însuși Stonehenge-ul era un fel de computer !

Cercetările lui Hockins sînt cît se poate de concludente. Ele ne arată că astronomii străvechiului Stonehenge erau atît de inițiați într-ale astronomiei încît puteau observa un fenomen pe care au reușit să-l identifice doar astronomii moderni : faptul că eclipsa de Lună are loc în cicluri de cîte 56 de ani. Așezînd trei pietre albe și trei negre în șase găuri respective și mișcîndu-le în fiecare an în jurul inelului exterior, ei știau cînd trebuie să aștepte eclipsele de Lună sau de Soare. Este interesant să amintim aici că astronomii vechiului Babilon și Egipt puteau prevedea eclipsele de-abia după o mie de ani de la construcția Stonehenge-ului. Profesorul Hockins mai face o remarcă demnă de reținut. El apreciază că efortul depus la edificarea uriașului sistem megalitic este echivalent cu programul cosmic al Statelor Unite. În toiul acestui program, în S.U.A a fost angajată energia fiecărui al o mii-lea cetățean. Ținînd cont de populația Angliei de acum 4000 de ani, la construcția Stonehenge-ului, proporția este aceeași. Rămîne însă un mister unde și-au dobîndit aceste extraodrinare cunoștinte oamenii acelor meleaguri ?

– VA URMA –

Mapamond

● **ÎN IUNIE, CÎND SE VOR ÎMPLINI DOUĂZECI DE ANI DE LA MOARTEA LUI VALÉRY LARBAUD,** Centrul cultural de la Vichy care-i poartă numele va organiza mai multe acțiuni comemorative : un colocviu cu tema „Valéry Larbaud și literatura timpului său", o expoziție omagială, decernarea premiului anual Valéry Larbaud. Manifestările sînt inițiate și organizate de un colectiv condus de Marcel Arland, președintele Asociației internaționale a prietenilor lui Valéry Larbaud. Din comitet mai fac parte Roger Caillois, André Chamson, Max-Pol Fouchet, Pierre Gascar, Roger Grenier ș.a. ● **PLANUL ARMAGEDDON** se intitulează noul film pe care l-a terminat Alain Jessua (cunoscut în special pentru Viața invers). Acest „thryller", inspirat de romanul de succes cu același nume al lui David Lippincott, se vrea un anti-Nașul, un anti-Papillon, criticii susținînd că e de mii de ori mai captivant decît ele. Principalii interpreți – Alain Delon și Jean Yanne. ● **OPT SCRIITORI ITALIENI :** Alberto Moravia, Luigi Malerba, Tonino Guerra, Angelo Guglieli, Cesare Zavattini, Raffaele La Capria, Giuseppe D'Agata, Renato Barilli au format, nu de mult, un comitet care s-a adresat citadelei editoriale Bompiani, pentru a cere inaugurarea în cadrul acesteia a propriei lor colecții. Conducerea editurii, alcătuită din scriitori de prestigiu, printre care Antonio Porta și Umberto Eco, au acceptat inițierea noii colecții, intitulată Calul troian. Într-o scrisoare trimisă editurii, scriitorii precizau că vor să participe într-un mod activ și direct la inițiativele editurii și că noua colecție, care va cuprinde romane, poezie, teatru, eseuri, cu un tiraj de 2000 exemplare de fiecare volum, își propune să lanseze „Calul" împotriva acțiunii capitalului, care e „o fiară ignorantă și oarbă".

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ÎNGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 24 martie 1977 ● nr. 12 (474) 8 pag. 1 leu

PANAIT STĂNESCU — expoziție de crochiuri

Expoziția de crochiuri a lui PANAIT STĂNESCU, de la Clubul ziariștilor, intitulată „Justiția în sălile justiției", ne relevă o nouă preocupare a artistului, de astă dată în arta desenului. După un număr însemnat de expoziții personale, la care adăugăm participările la expozițiile colective ale Filialei artiștilor plastici, sau la saloanele amatorilor „Muncă, destindere, frumusețe", pictorul Panait Stănescu își încearcă paleta într-o manieră personală, inspirîndu-se în schițele sale din momente ale vieții de avocat, în sălile justiției.

Cînd acidulate, atingînd uneori caricaturalul, cînd încărcate de transparențe lirice, dar întotdeauna vibrînd la temperatura umanului, crochiurile sale sînt doar simboluri ale zeiței ce poartă balanța dreptății, pagini impresionante ale expresiei umane, surprinsă uneori între culpă și nevinovăție. Avocatul Panait Stănescu dă mîna cu pictorul Panait Stănescu. Viața, cu labirinturile și cu dramele ei, încercănată de nori, ori însetată de senin, vine și ne spune, aici, în desenele lui Panait Stănescu, că fiecare clipă trebuie trăită frumos, la înălțimea cinstei și adevărului. Compoziții miniaturale, portrete de oameni ai legii, cîteva linii care surprind un caracter sau o stare de spirit, ipostaze ale existenței la care ochiul artistului nu a rămas indiferent. Expoziția de crochiuri a lui Panait Stănescu, unitară și instructivă adaugă o nouă lumină creației sale.

DAN UDREA

Ilustrăm acest număr cu crochiuri de PANAIT STĂNESCU

Convorbiri

Cu TOMA CARAGIU

„Numai gîndul că încă n-ai ajuns acolo unde poate ajunge un om care se perfecționează te păstrează în starea de modestie".

...Un vestiar oarecare de la sala „Olimpia" Timișoara. Luni, 7 februarie 1977. Alături, pe scenă, e spectacol ; undeva, aproape, un antrenament. Din cînd în cînd, geamurile zăngănesc prelung. Banda de magnetofon păstrează acest fond sonor, pe care s-a imprimat interviul. Omul din fața mea are ochelari cu o ramă rotundă, metalică, o cămașă roșie, bluejeans. În timpul convorbirii — al convorbirilor, de fapt, pentru că un alt interviu i-a fost luat de colega mea, Agneta Lemnaru, ușa s-a deschis des ; a venit cineva pentru că, **„Nu vreau să mor pînă nu-l văd pe Toma Caragiu".** Și o bună prietenă, actriță a primei scene timișorene, care fusese foarte bolnavă și el auzise că... și venise s-o vadă „Iată, Toma, trăiesc, deși...!" Am stat de vorbă. Apoi, a sosit timpul ca actorul să se pregătească de spectacol. În spatele scenei, el schița pași de dans și arăta nefiresc de tînăr, de emoționat. Urma să recite versuri de Arghezi, de Topârceanu. Sala era compusă aproape numai din oameni foarte tineri care veniseră s-o asculte pe Marina Voica, pe Olimpia Panciu, formația Depold și pe el, Toma Caragiu. O sală care striga foarte tinerește, cumva în maniera de la San-Remo, ori de cîte ori intra în scenă un interpret. Mult timp s-a scandat, în același ritm, „Toma ! Toma !" A durat mai puțin de 20 de minute. În aceeași seară trebuia să se întoarcă în București. A doua zi dimineața avea repetiție, seara, spectacol. Un autocar mare, portocaliu, l-a dus pînă la hotel. Era singur cu șoferul în acel colos pe roți. Imaginea în sine avea ceva straniu. Așa

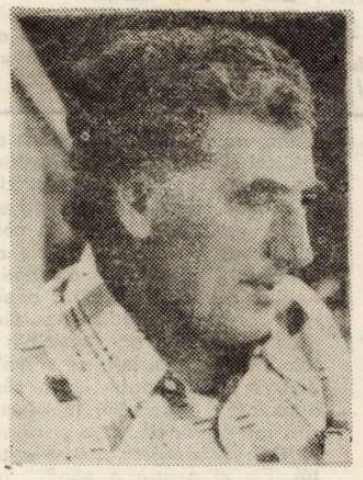

mi-a rămas pe retină, singur, în acel autocar imens.

— Apăreți rar la televiziune, rar, dar durabil pentru noi, telespectatorii ; textele pe care le interpretați par întotdeauna bune. Sau poate că textele nu sînt teribile dar, lucrîndu-le cum știți dumneavoastră, ele devin bune ?

— Textele sînt pretextul inițial ! Ele, odată primite de mine și acceptate, intră într-o refabricare a lor. Eu niciodată nu spun un text în condiția lui inițială : numai dacă e foarte bun ! Nu emit pretenții stupide ; textul se re-lucrează ținîndu-se seamă de propunerile mele vis-a-vis de finisarea lui. Și uneori asta durează și cîteva luni.

— Noi, provincialii îndrăgostiți de teatru, de teatrul bun, căutăm, la București fiind, afișul teatrului Bulandra ; o spun nu pentru că vă am, în această seară, interlocutor. Cum s-a reușit cimentarea unui astfel de colectiv artistic reprezentativ ?

— Teatrul Bulandra e un teatru solid, consolidat foarte serios, pentru că forța acestui colectiv nu acționează asupra reliefării unuia sau altuia dintre noi. La noi există o convingere estetică : spectacolul — eveniment nu se realizează decît prin atitudinea creatoare față de concepție, față de conceptul teatral, față de conceptul de spectacol. În cadrul concepției se dezvoltă inițiativa noastră, fantezia noastră, capacitatea noastră de a contribui cu soluții nu în sine și în afara concepției ! Asta este, de fapt, secretul acestei curți de miracole care este Teatrul Bulandra, da !

— Ca să vă pun o altă întrebare plec de la ceva care m-a impresionat în mod deosebit : o telescenetă susținută cu tînărul Mircea Diaconu și un show cu Anda Călugăreanu. Dumneavoastră puteați fi centrul de greutate artistică al acestora : nici o secundă însă nu ați „acoperit" — instinctiv sau conștient — evoluția celuilalt. Cred că este principalul pericol pe care trebuie să-l învingă un foarte mare actor. Ați reușit, dar vă întreb — cum ?

— Conștient fiind că dacă „ies numai eu în evidență" relația nu ar mai fi cea adevărată. Ceea ce este educațional, estetic și artistic într-o asemenea împrejurare este adevărul care se relatează scenic sau pe micul

ILDICO ACHIMESCU

(Continuare în pag. 7)

Eroi au fost, eroi sînt încă...

Nu o dată secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia că organele de partid și de stat, toți comuniștii, trebuie să fie înarmate cu o adevărată știință a conducerii vieții sociale, pentru a putea rezolva cele mai grele sarcini pe care le pune în față edificarea noii orînduiri socialiste, pentru a putea acționa în modul cel mai eficient în toate împrejurările. Acest concept cuprinde nu numai cunoașterea legilor obiective care acționează în sistemul social, nu numai principiile cristalizate teoretic, ci și o bogată experiență nemijlocită acumulată în perioade lungi de activitate, deseori în împrejurări neprevăzute, care solicită eforturi omenești excepționale. Căci viața socială nu este condiționată doar de factorii ei interni, ci și de factori naturali care pot produce perturbări grave organismului social. Uneori — cum s-a văzut — natura intră direct în istorie prin violența ei oarbă. În asemenea împrejurări activitatea de conducere cere o mare capacitate organizatorică, hotărîri lucide, inițiative concrete, promptitudine exemplară, curaj și eroism.

Modul în care a acționat conducerea partidului nostru, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, în împrejurările tragice provocate de cutremur, a făcut dovada vie a capacității comuniștilor de a stăpîni cele mai grave situații, de a acționa eficient și de a găsi soluțiile cele mai rapide și totodată cele mai umane de a ieși din impas. Pentru noi toți, martori ai acestui moment tragic și eroic în egală măsură, imaginea președintelui iubit, aflat în permanență în locurile cele mai grav afectate, va rămîne de neuitat. Din primele momente ale dezastrului și pe întregul parcurs al zilelor următoare tovarășul Nicolae Ceaușescu, ceilalți conducători de partid și de stat s-au aflat mereu în miezul activității de refacere, dînd indicațiile cele mai potrivite, urmărind modul de realizare al acestor indicații, criticînd cu promptitudine acolo unde apărea o greșeală ori o lipsă a cuiva, dînd din nou indicații pentru buna desfășurare a acțiunii. Prezența conducătorilor de partid la fața locului, în contact nemijlocit cu dureroasa realitate, a insuflat curaj și bărbăție, a semănat în suflete nădejde și putere de luptă cu suferința, cu moartea, cu ucigătoarele mormane de moloz fumegînd.

În aceste împrejurări, atît de triste, am putut constata încă o dată, într-un mod atît de elocvent, umanismul profund care caracterizează activitatea partidului nostru. Încă o dată, am putut constata cu toții că ființa umană se află mai presus de orice ! Aceasta s-a putut vedea din felul în care s-a acționat pentru salvarea victimelor cutremurului, pentru soluționarea problemelor de viață ale celor rămași fără adăpost și bunuri, pentru cei accidentați și aflați la ultimele lor resurse de viață. În concentrarea tuturor eforturilor care s-au făcut în acest sens, pilda vie și indicațiile ferme ale tovarășului Nicolae Ceaușescu au jucat un rol decisiv. Niciodată nu pot fi uitate acele imagini în care secretarul general al partidului nostru apare printre paturile de spital, ca dovadă de participare omenească la suferința compatrioților săi, niciodată nu pot fi uitate clipele cînd conducătorul poporului nostru intră în casele noi, dînd indicații amănunțite privitoare la calitatea mobilei, a obiectelor casnice care urmau să intre în posesia celor trecuți prin suferință. Iar de la aceste amănunte, atît de umane și de emoționante, gîndurile președintelui treceau la problemele mari ale economiei naționale, la măsurile cele mai rationale ce trebuie să se ia pentru ca marile obiective economice de realizarea cărora depinde viitorul patriei să nu sufere.

Pe baza măsurilor stabilite de Comitetul Politic Executiv, același spirit de abnegație și eroism s-a dezvoltat în întreaga țară. Comuniștii au acționat rapid, cu spirit de inițiativă, cu o mare capacitate de mobilizare și organizare, orientînd energia maselor însuflețite de sentimentele generoase ale patriotismului, în numele refacerii vieții sub toate aspectele ei. Puterea de muncă a cetățenilor patriei noastre a atins cotele jertfei de sine, iar solidaritatea cu victimele și totodată cu destinul țării însuși, în aceste împrejurări grave, luînd forme dintre cele mai umane și mai generoase, este semnul clar al unei înalte conștiințe patriotice, al omeniei, al iubirii de țară, al dragostei față de partid și față de secretarul său general înțelept și neobosit, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Oameni ai muncii pașnice, anonimi și modești pînă mai ieri, în împrejurarea creată de cutremur s-au dovedit dintr-odată suflete eroice, caractere înalte, apte să ducă țara pe umerii lor în situații dintre cele mai grele. Numărul lor atît de mare — și presa vorbită sau scrisă i-a menționat pe mulți dintre ei — este, de asemenea, o dovadă că poporul nostru, trecut de atîtea ori în istoria sa prin încercări grele, și-a făcut o tradiție din comportamentul eroic atunci cînd împrejurările o cer.

VASILE RANGA

Cîntece fără cuvinte

În memoriam, 4 martie 1977

1.

Nu spun : „Fragil e omul, ca el, tot ce clădește." Ci
incendiat sînt, oameni, de viață : ca griul
în pămînt, muncit de rod !

2.

Nu-i mîngîiere alta : inima pompind
prea-generoasă sînge cald în creier : „Gîndesc, exist" ;
pompează sînge în mîini ce sapă în piatră ; sînge
în ochii în care viața arde,
întreagă, așa cum ard făcliile sub vînt.

3.

Nu spun : casa mea, mormîntul meu ! Ci
nu-i zid să îngrădească viața ! Ca firul ierbii sînt :
puternic ! Plăpîndul trup răzbește din asfalt
cu modestie.

4.

Împrăștie, o vînt, semințe în cîmp ! Și-o să înflorească
iar pămîntul ; orașul va înnălbi înalt și pur ;
și scaldă ploaie, trupul patriei în miresme noi, alese :
iar să rodească, tînără, în pace.

VASILE DAN

LACRYMOSA

A. E. BACONSKY

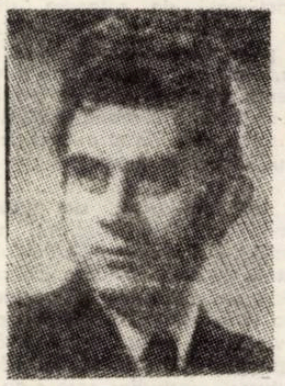

Știu prea bine, așa cum știa și Anton Pavlovici Cehov, care gîndea adeseori la acest lucru, că în om moare doar ceea ce poate fi perceptibil celor cinci simțuri, iar ce se află în afara lor, poate ceva imens, rămîne veșnic viu. În aceste clipe vreau să cred că este așa, deoarece, gîndind la acești scriitori, pe care paginile revistei noastre i-au unit în aceste momente ale „marii lor treceri", gîndesc de fapt prin legăturile mele afective la ei, dar, știu bine, în afara acestor legături, există ceva imens, ceva de neînchipuit, ceva care va crește și va rămîne viu din ființa lor etern gînditoare în universul din afară.

Imaginea poetului **BACONSKY** îmi stăruie în memorie încă din anii tinereții mele clujene, apariția sa de poet princiar, la cenaclul literar „Maxim Gorki", sau pe bulevardul Horia, la sediul „Stelei", fiind, pentru mine, ca tînăr student și debutant în ale literaturii, de fiecare dată, magnetică. L-am cunoscut apoi prin colegul meu de studii, și fratele său, Leon Baconsky, și abia atunci am înțeles finețea unui mare intelectual și artist, care colora cu întreaga sa personalitate viața literară și culturală a Clujului acelor ani.

Pe **VERONICA PORUMBACU** am avut fericirea s-o întîlnesc o singură dată, însă am întreținut cu dînsa un colocviu de cîteva zile. Eram într-o grupare de tineri scriitori, porniți să cunoaștem locuri ale miculul nostru climat mediteranean, care reprezenta zona vechii insule Ada-Kaleh, a văii Cernei și a stațiunii Herculane. Imaginea poetei, azi, pentru mine, este aceea a unui suflet ingenuu, de școlăriță, veșnic neliniștită și nerăbdătoare la o nouă surpriză, veșnic extaziată de noi peisaje și oameni, drumul nostru cu șalupa, pe o Dunăre cu valuri și vînt, și popasul în straniul orient al Ada-Kaleh-ului, reprezentînd pentru ea tot atîtea momente de revelație și de poezie încîntătoare, pentru un suflet atît de tînăr și proaspăt.

Cu **ALEXANDRU IVASIUC** am avut bucuria să port un dialog în primele zile cînd lua ființă noua variantă săptămînală a revistei noastre. Într-un corp de prieteni bucureșteni, el rămăsese tăcut, pînă în final, cînd am rămas singuri și am făcut astfel cunoștință. Aflînd de planurile noii apariții, el a purces, spontan și vivace, cu ampla lui sete de comunicare, să-mi împărtășească diverse vederi asupra unei publicații moderne, dinamice, asupra forței foiletonului, a eseului plin de reflexivitate și magnetism.

MIHAIL PETROVEANU a fost, pentru mine, ca și Ovid Crohmălniceanu, din anii cînd scria cronica Gazetei literare, unul din mentorii mei literari. Fără să ne cunoaștem de vîsu, criticul lui Bacovia îmbrățișase primele mele scrieri de debut și de mai tîrziu, cu multă generozitate și largheță seniorială, puterea analizelor sale pe text rămînînd, pentru mine, pînă azi, exemple de înalt profesionalism și de iubire a literaturii tinere.

Cu redactorul șef al „Cărții Românești", **MIHAI GAFIȚA**, am convorbit la Timișoara, în anul trecut, la o trecere a domniei sale prin redacția „ORIZONT"-ului. Fire volubilă, deschisă, om de rară noblețe, care s-ar fi putut lăuda oricînd că a scos la lumină duzini de cărți și numeroși scriitori, unii din anonimat, Mihai Gafița a fost spiritul generos, criticul și istoricul literar elevat, care a știut, lîngă un scriitor de talia lui Marin Preda, să facă din „Cartea Românească" o veritabilă uzină de cărți bune și prețuite pe piața literaturii române.

Despre bunul și subtilul critic **SAVIN BRATU**, pe care nu l-am cunoscut personal, spun și eu ceea ce spune lumea noastră literară : a fost un fidel apărător al tinerilor literați, un suflet ardent, o inteligență scăpărătoare, care s-a bătut întru afirmarea valorilor literare ca și S. Damian, la vremea sa, la Gazeta literară. Pe lîngă asta, scrisul său, de o mare subtilitate și finețe, de o rară forță de analiză, a fost, pentru mine, de fiecare dată, o adevărată încîntare, descoperit în paginile „României literare".

E bine știut că nici o filosofie nu ne va putea împăca, niciodată, cu gîndul morții. Dar cînd las în urma mea cea mai bună parte din mine însumi, cînd singurele clipe ale vieții mele, cărora le-am dat oarecare importanță, au fost oarecum eternizate, atunci nu vi se pare că moartea cuprinde puțină amărăciune ? Desigur, s-ar putea ca moartea unui om să mă micșoreze și pe mine, pentru că fiecare din noi reprezentăm omenirea, dar, precum glosa Eschil, e o mîngîiere a muri cu un nume bun. Și toți acei care apar uniți aci, în coloanele revistei noastre, în aceste momente tragice, au reprezentat pentru literatura română un nume bun. Ei au amestecat în opera lor și trecut și prezent și viitor, săvîrșind-o astfel în cinstea celor ce nu mai sînt și a celor se se vor naște după noi. Scriitori ai acestui ev socialist, ei au avut noblețea de a munci frumos și temeinic simțindu-se niște angajați permanenți ai culturii românești.

Viața oricui e importantă, e dramatică, cel puțin pentru cel care o trăiește, dar, așa cum ne amintea marele Iorga : „cînd mori, nu te uita la întunericul de dinainte, ci la lumina ce o lași în urmă", fiindcă, de ce te-ai plînge cînd crisalida sfărîmată lasă fluturele să zboare ? Nimicindu-te pe tine, ideea a plecat liberă în lume, hrănită de ființa ta. Este ceea ce au făcut cei pe care-i pomenim aci. În acest moment greu pentru noi toți, pentru literatura noastră, deși, ca într-o piesă de teatru, viața nu interesează cît de mult a ținut, ci cît de frumos s-a desfășurat, deși adeseori e umilitor să vezi o lacrimă pe un obraz bărbătesc, dacă această boabă cristalină va luneca totuși pe obrazul nostru, s-o iertăm, fiindcă trebuie să mai credem că există oarecare adevăr și oarecare poezie chiar și într-o lacrimă omenească lunecînd acum pe un obraz de bărbat.

ION ARIEȘANU

VERONICA PORUMBACU

Prozatoare (**La capătul lui 38**, 1947, **Porțile**, 1968, **Voce și val**, 1976), traducătoare extrem de fecundă (a tălmăcit din : Rafael Alberti, Carlos Bousoño, Emily Dickinson, Mariana Alcoforado, Max Frisch, Schiller, poezia nordică modernă), Veronica Porumbacu este, înainte de toate, o foarte interesantă poetă. Una dintre sursele originalității creației sale lirice stă în traiectoria pe care a parcurs-o. Dacă primele volume conturează autoportretul proiectat pe fundal social (ne gîndim la poezia civică, dar și la cea sentimental-domestică), odată cu **Mineralia**, 1970, ființa poetei este pusă față în față cu eternitatea, pentru ca, prin **Voce**, 1974, ea să se confrunte cu arta.

Poeziei narative sau celei contemplativ-intime dintr-un șir de volume, îi ia locul (în 1970) o poezie profund contorsionată. O criză pare să surpe conștiința scriitoarei, obligînd-o să-și descopere destinul efemer : **Cineva își plimbă degetele reci / pe vertebre, / pe clape albe. / Sunetul e purtat de vînt. / În curînd vor cădea peste mine / bulgării grei de pămînt. / Și pianul răspunde spart : / în curînd.** (**Mineralia**, p. 9). O ciudată dezorientare îi domină sufletul : **Din ce v-ați născut / înaintea mea, / oasele mele : / din pești / batracieni, / păsări, / lupi / și maimuțe, / de-ați adunat în minerala memorie / patima apei, / nostalgia văzduhului, / și atît de greu vindecabila / teroare de noapte ?** (**Ibidem**, p. 31). Obsesia mineralizării e copleșitoare ; din ea se naște viziunea unui univers straniu, stăpînit de imaginea oaselor (**Înaintea oaselor mele, / oase. / Înaintea lor, / oase. Ibidem**, p. 33), în care poeta se caută pe sine, înstrăinată, urmărită de nălucile propriei dispariții : **Ce îmi vor spune cînd, / adormind / mă vor adăuga / mulțimii anonime, / oasele mele, / mai departe de mine decît / rocile reci ale lunii ...** (**Ibidem**, p. 79).

Iată, însă, că în această lume terifiantă cîteva repere, cîteva puncte de sprijin anunță o nouă etapă în creația Veronicăi Porumbacu. În golul pe care confruntarea cu moartea îl aduce, poeta întrezărește eternitatea, liniștitoare, a pămîntului și a creației. În veșnicia materiei, în perenitatea poeziei poeta găsește suprema înțelepciune : **Înainte vid. / Îndărătul meu, vid. / Nici un pas posibil. / Și eu mă agăț de Cuvînt, / ca de funia / unui clopot / și trag : / — Hei, m-auziți ?** (**Ibidem**, p. 20).

Cea care „călare pe ore de aer" forma „un cuplu galactic" cu întunericul, declară acum : **Eu nu sînt din stirpea / nocturnilor. Atît de nordic / Novalis. Nici dor / mi-e de moarte. / Sărută-mă, soare, căci iar m-am trezit / din iarna letargică ...** (**Voce**, p. 5). La această nouă ipostază o conduce arta, propria artă : **Mulțumescu-vă, dar, pentru ceea ce simt / că am încă de dat acestui văzduh / și-acestor cuvinte-ale graiului căruia / eu îi slujesc de o viață.** (**Ibidem**, p. 91).

Triunghiul de care vorbeam este nu numai cadrul în care se derulează discursul liric, ci chiar structura de adîncime a acestuia. El modelează și definește, de la un punct, nu numai ambianța generală, nu numai tonul și timbrul, ci chiar modalitatea lingvistică și stilistică a textului. Astfel, dacă confruntarea eu liric — mediu social va pretinde o expunere precumpănitor discursivă, aceea care leagă eul liric de mutenia universului va fi în mod necesar muzicală, eliptică, nedecorativă, aproape ermetică ; iar cea de a treia se arată sinteză a celorlalte două. Pierderea în eternitate are dulceața și amărăciunea pierderii în artă.

OLIMPIA BERCA

ȘERBAN FOARȚA

Interesant în toate : eseuri, proză, versuri, cărți de călătorie, tălmăciri ..., și, nu o dată, exemplar (între altele : ținînd, de unul singur, o vreme, pe redute, — imaculat — stindardul unei reviste literare ...), distins și stilizat, fie și dacă unora — și uneori — putea să (le) dea impresia de fastidiozitate ..., era, de fapt, un mare calofil, în sensul cel mai nobil al cuvîntului, — la care stilul însuși, ceremonialul liric, ținuta și maniera ... vor fi ținut loc, cîteodată, de substanță.

Cînd l-am văzut, în treacăt, acum vre-o zece ani, înconjurat de lucruri rare, de cărți de preț și de icoane vechi și, mai cu seamă, de discreția, solicitudinea și tactul aceleia care a fost doamna sa Clara ..., era, în adevăr, la apogeu ... Eram, firește, tînăr și am făcut greșala să par mai tînăr încă decît eram de fapt. Îl admiram, însă, din suflet și îl știam sortit unui destin aparte.

De moarte, nu cred că-i păsa prea mult ..., cu toate că o evoca adesea — o moarte calmă și senină, ca lenta disoluție, toamna, a vegetalului în elemente :

Nu mi-ar plăcea să pier într-un război —
Bătrîn, cîndva, aș vrea să apun printre arbori,
Toamna, cînd frunzele cad liniștite din ramuri,
Să simt cum încet mă acoperă purpura lor...

... Se credea, de altfel, „sortit longevității".

Cum putea, oare, să-și închipuie că-l paște o moarte nu de unul singur, o dispariție sub dărîmături, în timp de pace, seara, „pe la-nceputul dulce-al primăverii" ?...

... Ne mai rămîne să-nginăm în șoaptă, acum cînd el, A. E. BACONSKY, nu mai este, aceste versuri — închinate Ei — de dragoste mai tare decît moartea :

Și-mi vei ierta păcatul de-a-mi fi uitat un gest
În gîndul tău — sau poate în suflet, o durere
Trecută-n timp. Din toate va rămînea acest
Destin al unor veșnic pierdute giuvaere ..
(...)
Cine-ți atinge pieptul la care-am stat să-ascult
Vîntul și luna ? Cine din nou își poartă sumbra
Lui salcie ? O, poate voi fi plecat de mult...
Sărută-mă-n absență și-n somn. Sărută-mi umbra.

ȘERBAN FOARȚA

ALEXANDRU IVASIUC

Avea patima ideilor ; credea cu fervoare în supremația rațiunii. În patria scrisului său domnește, tiranică, ordinea. Iraționalul aparține joaselor spițe, încălcînd **legea** ce își taie neobosită drum în existența eroilor. Impresionanta, devoranta monotonie a mișcărilor egale ce recompun o ascensiune sau o deviere : subiect ascuns al romanelor sale, **excepția** e aceea care își face, ordonată de aceleași mișcări egale ale ofensivei raționalului, cale, între simetriile obsedante ale lumii.

Ieșirea din mecanism înseamnă căderea între sentimente, intrarea în starea sensibilă : nu în dezordine, ci în contextul în care dezordinea poate fi conteplată cu oarecare uimire. În prozele lui Ivasiuc, sentimentele își fac loc doar pentru a-și vădi ineficiența, incapacitatea lor de a da sens operei (existenței). Sens are doar rațiunea, capacitatea de a ordona : **puterea.**

Simbolurile romanticilor, **poetica** romantică sînt, în opera lui Ivasiuc, obiecte ale derizoriului : ele își pierd, în fapt, sensul. Eroii lui Ivasiuc își neagă, în încadrarea lor socială, structura lor de ființe sentimentale ; din punct de vedere **sentimental,** ele sînt ființe fără însușiri. Ideea, rațiunea topesc sentimentele : ele sînt doar agenții stării de criză. **Vestibul,** cartea cu care Ivasiuc intră, cu glorie, în literatură, este romanul unui intelectual ce încearcă a descoperi, la vîrsta matură, posibilitatea determinării ca ființă sentimentală.

Romane ale disciplinei (ordinii) intelectuale, cărțile lui Alexandru Ivasiuc au în centrul lor indivizi excepționali, capabili **a domina** : a instaura în jurul lor ordinea. Adevărate eseuri asupra puterii, romanele sale vor fi alcătuit, poate, atunci cînd numărul lor se va fi împlinit firesc, un mare, amplu studiu asupra unui veac : asupra modificărilor pe care un veac de mari frămîntări le provoacă ideii de om. Aproape o monografie, aproape de document : operă de cercetător, de gînditor lucid, puțin predispus divagației romantice, dar și minimelor concesii în planul pitorescului. Fundamental antipitoresc, Alexandru Ivasiuc intră în conflict, nu de puține ori, prin programul său literar, cu literatura sentimentală și pitorească, atît de cultivată de o anumită tradiție. Replicile scriitorului nu au fost blînde și, cred, nici totdeauna drepte. Al. Ivasiuc a avut multă vreme, un cerc restrîns de iubitori și un cerc și mai restrîns de simpatizanți : opera lui cîștiga, însă, împotriva unor adversități constante, teren în conștiința marelui public. Autor de literatură **necesară,** Alexandru Ivasiuc devenise un autor popular, de largă audiență : programul său literar, previzibil și totodată imprevizibil, se împlinea, în ritmuri egale, prin cărți articulate impecabil. În ultimul său roman, unul dintre personaje Don Athanasios, prevede **totul.** Fie și pentru o clipă, romancierul se va fi visat în locul eroului său : întreruptă silnic, opera sa reprezintă **o totalitate** vie. Nimic, în ea, nu pare a fi fost frînt de moarte.

*

Opera sa, atît de apropiată de document încît pare, nu odată, comentariul lucid (ros de luciditate) al ultimului eveniment, își trage resursele din tulburătorul deceniu șase : aici sînt izvoarele ei, aici e întîia matcă. Acest deceniu și mai ales obsedanta istorie își găsește în Alexandru Ivasiuc un martor patetic. Dar nu patetismul și nu mărturia îl interesează mai întîi pe scriitor ci **ideile.** Totul, pentru Alexandru Ivasiuc, trebuie să devină ecuație, să se încadreze în sistemele logice pe care gîndirea le are la dispoziție. Netulburat de excepții (căci cariera excepțiilor alcătuiește romanul) cartea înaintează spre a da glas totuși unei voci de **martor.**

În aceste cărți, efortul logic duce nu odată către **simbol.** Simboluri, la rîndul lor, deosebit de clare, făcute pentru a ilustra eforturile gîndirii de a „democratiza" texte. **Păsările, Apa, Racul :** titluri ce sînt explicate pe larg prin simboluri în interiorul cărților. Ultimul dintre ele ar însemna, în traducere liberă, moarte. Alegerea morții își întîlnește, deci, eroul, în acel plan secret al lui Don Athanasios. Din întîmplare, canoanele logice deveniseră, în mod tragic, autobiografie.

C. UNGUREANU

Produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti

In paleta foarte diversificată şi armonioasă a industriei româneşti, o preocupare, relativ nouă, impusă de ampla dezvoltare industrială, o constituie fabricaţia materialelor de combaterea coroziunii, sector de activitate care aduce o contribuţie importantă la reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile, la mărirea ciclului de exploatare a utilajelor supuse agresivităţii mediilor, la reducerea importului şi implicit la o mare eficienţă economică.

La Intreprinderea de protecţii anticorozice şi utilaje speciale Bucureşti, unitate etalon a industriei chimice, primul trimestru al acestui an – an, hotăritor pentru infăptuirea cu succes a cincinalului revoluţiei tehnico-ştiinţifice – inseamnă de fapt sporirea preocupărilor pentru ridicarea nivelului tehnic şi calitativ al producţiei, o intensă activitate de cercetare, asimilarea in fabricaţie a unor produse la nivelul tehnicii mondiale şi eliminarea efortului valutar.

In contextul acţiunilor pentru progresul tehnic şi promovarea noului, ce reflectă forţa creatoare şi inteligenţa colectivului de muncă, calitatea se află pe primul plan al activităţii, pe agenda cotidiană a conducerii si a fiecărui angajat din unitate

Preocupările susţinute ale intregului colectiv au drept scop diversificarea şi modernizarea producţiei, asimilarea de noi tehnologii şi produse ca indici tehnico-calitativi superiori, reducerea consumurilor de materiale şi combustibil, de manoperă, a cheltuielilor de producţie, un ritm mai rapid de creştere a productivităţii muncii, a eficienţei economice in general.

Căile şi modalităţile concrete pentru transpunerea in viaţă a obiectivelor propuse vizează un cimp larg de măsuri tehnologice, de gospodărire mai atentă a materialelor, de extindere a utilizării inlocuitorilor şi a resurselor secundare, de perfecţionare a sistemului informaţional din unitate, prospectarea cu responsabilitate a pieţelor de desfacere atit pe plan intern cit şi in reţeaua externă, imbunătăţirea activităţii economice de ansamblu.

Urmărind consecvent programul de perfecţionare tehnică şi economică, la I.P.A.U.S. apar permanent produse noi, soluţii adecvate de protecţii impotriva agresivităţii mediilor, tehnologii mai simple şi eficiente, toate acestea fundamentind şi justificind planurile economice de perspectivă şi proiectele noilor investiţii.

Pentru colectivul acestei intreprinderi bucureştene este un bun ciştigat faptul că activitatea comercială a devenit o latură complementară şi inseparabilă a procesului de producţie, permiţindu-se o dimensionare optimă a nivelelor de fabricaţie in funcţie de cererile de moment şi de perspectivă ale economiei şi de conjunctura favorabilă a exportului.

Ceea ce se realizează in această sferă de activitate este un inceput promiţător a unor studii de marketing, aducindu-se o contribuţie la progresul şi perfecţionarea gindirii economice, o contribuţie in soluţionarea problemelor complexe pe care le ridică lansarea unor noi produse, competitive din punct de vedere tehnic.

Cunoscind riguros şi precis nevoile naţionale şi ale pieţei externe in problema protecţiei anticorozive a echipamentelor industriale, specialiştii unităţii operează in toate fazele pe care le traversează produsul – de la concepere şi pină la faza finală de fabricaţie – insoţindu-l in procesele de circulaţie către beneficiari prin consultaţii de specialitate, asistenţă tehnică şi garanţie.

Intervenind aceste elemente moderne in orientarea de bază a intreprinderii, s-a putut obţine o organizare eficientă a tuturor acţiunilor interne şi externe ale unităţii, organizare impusă de necesitatea corelării directe şi anticipate a producţiei la cerere.

Utilizarea metodelor specifice pentru dezvoltarea şi diversificarea continuă a producţiei, a făcut ca I.P.A.U.S. să fie astăzi o unitate de prestigiu, ale cărei produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti, să fie cunoscute in multe ţări ale lumii.

Infiinţată in cadrul Centralei de Utilaje şi Piese de Schimb pentru Industria Chimică (C.U.P.S.I.C.) in intenţia rezolvării imediate a unor probleme de coroziune pentru industria chimică, Intrep. de Protecţii Antocorozive şi Utilaje Speciale Bucureşti (I.P.A.U.S.) s-a dezvoltat foarte rapid – ca profil şi volum de activitate – reuşind să cuprindă in momentul de faţă necesităţile specifice a celor mai variate sectoare industriale.

Programul de cercetare şi fabricaţie a I.P.A.U.S.-ului s-a axat pe un domeniu lara de combatere a coroziunii in industrie, astfel că, din fiecare grupă de produse, au fost omologate in producţia industrială un număr mare de repere, toate situindu-se – din punct de vedere calitativ – la nivelul tehnicii mondiale.

Răspunzind unor cerinţe de ordin economic vom prezenta principalele produse şi prestaţii care se realizează de această intreprindere, prezentare care urmăreşte atit informarea potenţialilor beneficiari cit şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale – interne şi externe – ale unităţii.

M. I. Ch.

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică

INTREPRINDEREA DE PROTECŢII ANTICOROZIVE ŞI UTILAJE SPECIALE BUCUREŞTI

Tuburi şi fitinguri ropafs

Prezentare:

In ultima vreme materialele plastice armate au cunoscut o largă aplicabilitate in industrie, impunindu-se atit prin deosebitele proprietăţi fizico-mecanice cit şi datorită remarcabilelor rezistenţe chimice la numeroase medii agresive.

ROPAFS-ul – produs românesc de excepţie – cunoscut in tehnologia de specialitate sub denumirea „poliester armat cu fibre de sticlă", este un material plastic termorigid care implică in structura sa răşini sintetice, o armătură din fibră şi in unele cazuri o umplutură minerală.

La fabricaţia acestui produs sint utilizate răşinile poliesterice saturate şi fibrele de sticlă, iar ca umplutură este folosit cuarţul de diferite granulaţii.

Fiind un inlocuitor excepţional al unor materiale tradiţionale a căror balanţă este deficitară, produsul a primit adeziunea specialiştilor, recomandindu-l tuturor domeniilor de activitate.

Utilizare:

Una din sferele de utilizare ale ROPAFS-ului este cea a fabricării tuburilor şi fitingurilor (inlocuind otelurile aliate anticorozive) sau ale tuburilor din bazalt şi beton placate cu elemente ceramice.

Folosirea tuburilor ROPAFS este prescrisă in toate cazurile in care se are in vedere agresivitatea fluidului vehiculat, agresivitatea mediului exterior şi se urmăreşte etanşeitatea perfectă a intregului sistem de reţele.

In aceste cazuri, excelenta rezistenţă chimică a ROPAFS-ului face compatibilă utilizarea directă a tuburilor fără o specială şi prealabilă protecţie anticorozivă. Faptul in sine prezintă o mare importanţă la utilizarea tuburilor in perimetrul uzinelor unde nu se ridică numai condiţia agresivităţii fluidelor vehiculate, ci şi a mediului exterior (soluri agresive pentru reţelele ingropate sau degajări gazoase pentru conductele de suprafaţă).

In privinţa capacităţii de etanşeitate in timp, canalizările din beton sau ceramică sint deficitare datorită numărului mare de imbinări, a rigidităţii acestora şi a rigidităţii tuburilor.

Aceste neajunsuri de ordin tehnic sint complet eliminate in cazul utilizării tuburilor şi fitingurilor din ROPAFS.

Fiind realizate la lungimi de pină la 6 m.l., tuburile ROPAFS reduc considerabil numărul imbinărilor, iar acestea din urmă sint fabricate intr-o soluţie telescopică, cu inele din cauciuc, permiţind o deviaţie unghiulară care atenuează sarcinile provocate de tasarea solului.

In aceeaşi direcţie se remarcă rezistenţa specifică inaltă a tuburilor care le asigură o rigiditate ridicată combinată cu o bună flexibilitate, calităţi care le conferă posibilitatea să preia intreaga presiune exercitată de sol, fără să apară tensiuni in pereţii reţelei.

Ca domeniu de utilizare tuburile şi fitingurile din ROPAFS se recomandă in următoarele lucrări :

- canalizări libere de ape industriale.
- reţele de evacuare sub presiune a apelor industriale.
- canalizări de ape menajere.
- aducţiuni de apă industrială şi potabilă.
- gaze.

Livrare:

Furnizarea produselor din ROPAFS se face cu maximă promptitudine, pe bază de comandă fermă.

Inainte de lansarea comenzilor se recomandă consultarea catalogului de produse care oferă informaţii ample privind caracteristicele tehnice, tipodimensiunile in fabricaţie, simbolizare etc.

Relaţii tehnice suplimentare se obţin de la specialiştii unităţii.

Benzi adezive adeband C1 şi adeband C2

Generalităţi:

Pentru protecţia anticorozivă a conductelor ingropate sau a magistralelor montate in fir continuu, se folosesc benzile adezive ADEBAND C_1, şi ADEBAND C_2 produse de mare eficienţă impotriva agenţilor de coroziune.

Ambele produse sint formate dintr-un suport de polietilenă care are pe una din feţe aplicat o peliculă uniformă de adeziv Adeplast (N. I. 4067/1968) in cazul benzilor tip ADEBAND C_1 şi respectiv Iceziv .N. I. 4068/1968) pentru benzile ADEBAND C_2.

Condiţiile termice de realizare a izolaţiei conductelor, impun fabricarea şi livrarea produselor in role de dimensiuni diferite.

Caracteristici tehnice:

In comparaţie cu produsele similare din import, benzile adezive româneşti de tipul ADEBAND C_1 şi ADEBAND C_2, sint superioare atit din punct de vedere fizico-mecanic cit şi in privinţa caracteristicilor chimice.

Se remarcă la aceste produse o mare rezistenţă la tracţiune mergind pină la 100 kgf/cmp, o alungire la rupere care in procente reprezintă 380%, o bună adeziune bandă-metal şi bandă-bandă, indici optimi de rigiditate şi constanţă dielectrică, precum şi parametri remarcabili la capitolul rezistivitate de suprafaţă şi volum.

La caracteristicile tehnice superioare ale benzilor ADEBAND, concură in egală măsură şi adezivii de contact Adeplast şi Iceziv, ambele produse fiind fabricate de IPAUS.

Livrare:

Pentru asigurarea benzilor necesare lucrărilor de protecţie anticorozivă, solicitanţii pot transmite comenzi ferme in scopul perfectării contractelor economice.

In alegerea tipului de bandă adezivă specifică unităţilor interesate, se vor consulta cataloagele şi grupul de specialişti ai I.P.A.U.S.-ului.

Protecţii anticorozive cu folii de elastomeri

Generalităţi:

Reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile şi înlocuirea lor cu materiale de aceeaşi rezistenţă mecanică şi chimică, răspunde preocupărilor specialiştilor de la I.P.A.U.S. – Bucureşti.

In principiu s-au căutat soluţii tehnice care să confere metalelor uzuale (fierul şi fonta) şi betonului, rezistenţă la solicitările chimice şi mecanice, rezistenţă, pe care numai oţelurile inoxidabile o posedă.

In acest scop, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri aplicate pe echipamente metalice sau de beton, pregătite în prealabil pentru această operaţie, se consideră soluţia tehnică indicată ridicării gradului de utilizare a înlocuitorilor de materiale deficitare.

Protecţia anticorozivă cu folii de elastomeri permite realizarea unor utilaje rezistente la diferite medii chimice (alcaline, oxidante, acide) concentrate sau diluate. medii petroliere, coroziuni.

Opţiuni asupra unui tip de protecţie cu elastomeri se face avînd în vedere natura mediului, temperatura de lucru a utilajului, concentraţia substanţei corozive, eforturile mecanice şi solicitările dinamice la care este supus echipamentul respectiv

In funcţie de natura şi concentraţiile mediilor, protecţiile cu folii de elastomeri rezistă la temperaturi cuprinse între –5° şi +100 °C şi numai în cazuri speciale pînă la +130 °C.

Ţinîndu-se cont de necesităţile de protejare ca şi de parametri tehnologici ai echipamentelor, protecţia se face în unu sau mai multe straturi de diverse grosimi.

Foliile de elastomeri, incorporate la protecţia utilajelor sînt amestecuri pe bază de cauciucuri naturale sau sintetice care se lipesc cu ajutorul unor soluţii adezive speciale pe suprafeţele metalice – sablate şi degresate în prealabil – operaţiunea de aplicare efectuîndu-se la o temperatură de aproximativ +20 °C.

Din punct de vedere al tehnologiei de fabricaţie, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri se clasifică în următoarele categorii :

- **protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald.**
- **protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili de tip Butarom.**

Domenii de utilizare

Cele două categorii de protecţii cu folii de elastomeri au o largă aplicabilitate în toate domeniile de activitate.

Natura suprafeţelor supuse protecţiei prin acoperire cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald se cer a fi omogene. fără discontinuităţi provocate din suduri incorecte sau tole nelaminate corespunzător. Se recomandă a fi protejate suprafeţele din oţel, fontă şi numai în cazuri extreme cele din staniu, cupru şi alamă (în condiţii speciale).

Astfel de protecţii rezistă la medii chimice diverse.

Protecţiile cu folii de tip Butarom (nevulcanizabile) se aplică la rezervoare, reactoare, coloane, jgheaburi, vase de măsură, avînd o rezistenţă bună la medii acide, alcaline, oxidante şi neutre. Sînt deficitare ca rezistenţă la medii petroliere.

Execuţie:

I.P.A.U.S. – Bucureşti execută protecţii cu folii de elastomeri atît la sediul său cît şi pe şantierul beneficiarului în funcţie de gabaritele echipamentelor ce urmează a fi protejate.

Lucrările se execută pe bază de comandă fermă cu recomandarea de a se consulta în prealabil specialiştii întreprinderii.

Chituri, mortare, mase de şpaclu pentru protecţii anticorozive

In diversitatea de produse şi prestaţii din programul uzinal al I.P.A.U.S.-ului, o pondere deosebită o are gama chiturilor, mortarelor şi maselor de şpaclu destinate realizării protecţiilor anticorozive. In tipologic reperelor cu caracter anticoroziv sînt înscrise atît chituri anorganice cu rezistenţă mare la temperatură cît şi chituri, mortare şi mase de şpaclu pe bază de răşini sintetice. Din punct de vedere al utilizării, chiturile, concură la efectuarea protecţiilor anticorozive prin înzidire, placare sau chituire în cîmp continuu, atît la utilajele metalice cît şi la rezervoare. bazine. cuve din beton, pardoseli etc.

Lucrările efectuate cu chituri anorganice sau cu chituri pe bază de răşini sintetice asigură :

- protecţia elementelor de rezistenţă şi structură ale construcţiilor industriale împotriva mediilor chimice agresive.
- rezistenţa în timp a echipamentelor din exploatările industriale.
- desfăşurarea optimă a proceselor de producţie în condiţiile impuse de normele de protecţia muncii.

Întrucît paleta acestor produse este foarte cuprinzătoare şi, pentru a da informaţii utile celor interesaţi, vom face scurte referiri pentru principalele repere :

a) Chituri anorganice

In această categorie intră produsele ARNOLEX în componenţă lichidă sau solidă, care sînt chituri anticorozive, rezistente la temperaturi înalte. In funcţie de compoziţia componentei lichide se deosebesc două tipuri de chituri :

– ARNOLEX TK (pe bază de silicat de potasiu).

– ARNOLEX TN (pe bază de silicat de sodiu).

Această gamă de chituri se utilizează ca material de pozare şi rostuire pentru materiale ceramice, de gresie, din grafit, bazalt, bazalt vitrifiat, diabaz, sticlă etc. avînd recomandări în medii acide concentrate ori diluate, la umiditate, la gaze cu conţinut în substanţe acide, la temperaturi normale şi ridicate (pînă la 600 °C).

Din categoria chiturilor anorganice mai face parte şi produsul ARNOLEX FN în componentă lichidă şi solidă.

Prin calităţile sale specifice se utilizează la protecţia suprafeţelor din metal şi beton, fiind rezistent la acţiunea acizilor concentraţi şi diluaţi, a gazelor cu conţinut de substanţe acide şi la temperaturi înalte (pînă la 1000 °C).

b) Chituri pe bază de răşini sintetice

Produsele din această grupă se fabrică pe bază de răşini fenolice, furanice, epoxidice şi poliesterice.

In funcţie de capacitatea de rezistenţă la mediile agresive, de conductibilitatea termică şi de alte proprietăţi specifice, chiturile pe bază de răşini sintetice se produc în variantele nomenclaturi Carbadez, Siladez, Oramin, Epodur, Rebonit, Rexidur şi Silurex.

Fiecare tip prezintă domenii de utilizare şi tehnologii de aplicare diferită. Pentru alegerea şi folosirea acestor chituri este necesară o documentare şi consultare prealabilă, precum şi întocmirea unor chestionare tehnice.

Adezivi, masticuri, produse peliculogene

Paleta acestor produse cuprinde un număr de peste 50 de repere care satisfac necesităţile diverselor domenii de utilizare industrială.

In gama adezivilor se înscriu produsele de tip Prenadez care sînt soluţii de cauciuc sintetic într-un amestec de solvenţi, cu înalt grad de inflamabilitate.

Aceste produse sînt destinate la lipirea pe metal a foliilor de protecţie, lipirea materialelor poroase, lipirea covorului de cauciuc pe caroseria autovehiculelor, lipirea covorului PVC pe diferite suporturi etc.

Domeniul de utilizare nu este limitativ, putînd fi extins la condiţiile concrete de lucru al beneficiarilor.

In fabricaţia curentă a I.P.A.U.S-ului se mai află adezivi cu componentul de bază cauciuc natural, detaşîndu-se prin calităţile deosebite tipurile Iceziv, Soladez şi soluţiile adezive de semiebonită NL.

Avînd o capacitate optimă de lipire şi o tehnologie de lucru foarte simplă, adezivii în cauză pot fi folosiţi diferitelor scopuri de lipire.

Pentru a întîmpina nevoile de etanşare a diferitelor subansamble industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti asigură prin fabricaţie curentă o întinsă gamă de masticuri plastice şi elastoplastice.

In accepţia largă a terminologiei, masticurile sînt materiale viscoelastice avînd la bază elastomeri sintetici şi răşini sintetice dizolvate în solvenţi organici.

Scopul principal al acestor produse este etanşeitatea elastică, continuă şi perfectă a îmbinărilor împotriva apei, vaporilor şi gazelor (toxice şi agresive).

Luîndu-se în consideraţie diversele domenii de aplicabilitate, producătorul recomandă sorturile de mastic Romtix (în diferite variante de execuţie) şi tipul Micovit.

O ultimă grupă inrudită a acestor produse o formează materialele peliculogene pentru protecţii anticorozive.

Ne referim la sorturile Romflexil care au la bază elastomeri sintetici dizolvaţi în solvenţi organici.

Ca utilizări generale, Romflexil-ul (în sorturile PC 404 şi PC 505) se utilizează la hidroizolarea construcţiilor din beton, a rezervoarelor, cuvelor, a turnurilor de răcire de la centralele electrice precum şi la impermeabilitatea conductelor din beton, la protecţia anticorozivă a intradosului vehiculelor şi în alte scopuri specifice.

*

Gama foarte variată a producţiei I.P.A.U.S.-ului ca şi noile produse care se lansează an de an, sînt un rezultat evident al încrederii în inteligenţa tehnică proprie, o creştere a responsabilităţii cercetărilor faţă de produsele sau tehnologiile concepute. De la abordarea unilaterală, îngustă, legată de cercetarea şi introducerea în producţie a unor repere, specialiştii întreprinderii au trecut la rezolvarea unor priorităţi comune mai multor sectoare, reuşind să cunoască în ansamblu necesităţile de protecţii anticorozive în toate domeniile de activitate.

Această concepţie nouă în proiectarea produselor îşi găseşte expresia în dezvoltarea impetuoasă a întreprinderii în ultimii ani cît şi în noile investiţii care vor completa în acest cincinal peisajul industrial al unităţii.

Se pune accentul în viitor, cu mai multă responsabilitate, pentru mărirea duratei de exploatare a echipamentelor supuse agresivităţii mediului şi pentru folosirea în domenii largi de activităţi a înlocuitorilor materialelor deficitare sau provenite din import :

Aceste preocupări de ordin economic trebuiesc corelate cu dezvoltarea puternică a bazei materiale privind producţia anticorozivă

In acest sens specialiştii întreprinderii caută să cuprindă toate nevoile de moment şi de perspectivă ale industriei, elaborînd teme de cercetare şi fabricaţie pe perioade mai mari.

In sprijinul cercetărilor este necesar să participe cu observaţii şi propuneri specialiştii unităţilor beneficiare, conlucrare care va pune în valoare şi mai mult scopul urmărit.

Schimbul de informaţii tehnice dintre I.P.A.U.S. şi unităţile colaboratoare vor crea un cadru propice fabricării unor materiale anticorozive cu înalte proprietăţi fizico-mecanice şi chimice, şi măsura condiţiilor specifice ale proceselor tehnologice unde urmează a se utiliza.

Ca produse de referinţă ale I.P.A.U.S-ului realizate printr-o colaborare fructuoasă cu unităţi de profil chimic sau de alte specialităţi, amintim : grundurile, pompele şi venele rezistente la medii agresive, ejectoare pentru clorură de sodiu confecţionate din materiale termoplastic, răcitoarele cu stropire din grafol şi multe alte fabricate de perfomanţă.

IMPORTANT!

În scopul extinderii utilizării produselor anticorozive în diferite domenii industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti pune la dispoziţia unităţilor socialiste şi cooperatiste din întreaga ţară, pe bază de comenzi ferme, orice produs aflat în fabricaţia curentă a întreprinderii.

Pentru alegerea şi folosirea corespunzătoare a produselor, solicitanţii sînt rugaţi să consulte cataloagele şi prospectele producătorului

Unităţile interesate vor lansa comenzi la următoarea adresă :

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică – Intrep. de protecţii anticorozive şi utilaje speciale, Bulevardul Ion Şulea 313 – sector 4 – Bucureşti.

In ordinea sosirii comenzilor şi în funcţie de capacităţile de producţie disponibile, furnizorul încheie contracte economice de livrare.

Detalii tehnice şi comerciale se pot obţine de la specialiştii întreprinderii, utilizînd serviciile telefonului 44 11 94 – telex 011613.

Viitorii parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitudinea.

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

MIHAI GAFIȚA

Teoria și metoda criticii și istoriei literare practicate de Mihai Gafița se găsesc – limpede expuse – în **Preliminariile volumului Fața ascunsă a lunii,** apărut în 1974, la editura Cartea Românească.

Astfel, cît privește diacronia fenomenului literar românesc, autorul distinge două mari „epoci de aur" : aceea ilustrată de Eminescu, Macedonski, Creangă, Caragiale etc. (1880–1885) și cea avînd ca protagoniști pe Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia, Sadoveanu, Rebreanu etc. (1920–1940). Acestei precise morfologii istorice, i se adaugă o pătrunzătoare intuiție a mecanismelor de adîncime : dialectica subtilă a diverselor orientări și tendințe, intercondiționarea și complementaritatea lor. De pildă – între altele – fenomenul Maiorescu și fenomenul Gherea sînt înțelese ca momente necesare ale unei sinteze cerute de însuși destinul culturii noastre : **„... așadar prin Maiorescu și Gherea se elaborează cele două direcții critice, aceea estetică și aceea sociologică ; deși ele s-au confruntat polemic în epocă, azi ne apar drept complementare, structurînd laolaltă, deși fiecare din unghi propriu, zodia sub care s-a desfășurat evoluția ulterioară a literaturii".**

Secțiunea orizontală, sincronică, beneficiază, la rîndul ei, de o intervenție extrem de complexă. Critica estetică, cea sociologică, cea biografică, punctul de vedere istoric și cel psihologic își dau mîna, animate de un singur țel : **„Criteriul estetic exclusiv nu mai e suficient ; anume date social-istorice, de psihologie, de biografie se dovedesc indispensabile, ca la configurarea oricărui personaj literar. Articularea faptului estetic în istoria lui și în geografia lui spirituală lămurește și explică însuși faptul estetic".**

Acordînd, așadar, factorului biografic („corelat cu sistemul determinărilor exterioare") un rol atît de însemnat, Mihai Gafița elaborează – vorbind despre scriitori – tot atîtea **personaje.** Ba chiar va încerca „deslușirea unor coordonate noi ale «portretului» unor perioade istorice și literare, al unor direcții de gîndire critică" – ele însele un fel de personaje plurale, sintetice, cu existență exclusiv morală (dar răspîndite în „eroii" care – fiziceșe și esteticește – le compun). **„Apoi** – afirmă Mihai Gafița – **criticul, istoricul dispare în acest personaj, i se subsumează, i se identifică".** Procedeul e sainte-beuvian : „La critique est pour moi une métamorphose : je tâche de disparaitre dans le personnage que je reproduis".

Care sînt **personajele** zugrăvite de critic ? Cui s-a străduit el să-i reconstituie epoca și biografia ? Cum se numesc aștrii cărora Mihai Gafița le-a explorat, atent și exemplar, „fața ascunsă", întregindu-le, pentru posteritate, profilul ? Mai întîi, cei aparținători primei epoci de aur și cuprinși în volumul amintit. Unii dintre ei s-au bucurat de o atenție cu totul specială : să se vadă monumentala monografie dedicată lui Duiliu Zamfirescu (1969). O cercetare asemănătoare – pentru Cezar Petrescu (1963). În sfîrșit, nenumărate și substanțiale studii, închinate lui Vasile Alecsandri, P. V. Haneș, Claudia Millian, I. Minulescu etc., etc., cărora li se alătură bibliografii și manuale de o remarcabilă ținută științifică și de largă referință. Exegeza – deopotrivă erudită, profundă în planul ideii și de înaltă eleganță în stil – a contribuit decisiv la consolidarea tuturor acestor glorii, clădind, treptat, un monument, o glorie nouă. Difuziunea totală a criticului în alcătuirea **personajelor** sale (pierderea sa îndărătul lor) este, evident, o nobilă himeră. Criticul trăiește. Personajele sale tresar, uimite, în eternitate.

EUGEN DORCESCU

MIHAIL PETROVEANU

„Un haos vrea să mă ducă / De unic uitînd și de număr".

Scriind despre Bacovia una din monografiile fundamentale de pînă acum (**George Bacovia,** 1969, ed. II, 1972), M. Petroveanu izola la poetul „lumii ieșite din țîțîni" determinările simbolice ale orașului agonic, asaltat de veșnice ninsori și ploi diluviene, cu „ziduri vechi ce stau în dărîmare", ori cu nenumăratele variante ale „celulei cotidiene", de la odaia solitară, sepulcrală, la „pivnița adîncă", subterana poescă și baudelariană. Profetice intuiții ale criticului care se va retrage și el, cu aceeași discreție ca a poetului său, pe traiectoria căderii orfice, abisale și infinite.

De la început critic de poezie, M. Petroveanu aparține unei generații de mijloc, mereu chemate să-și definească raportul ei cu istoria. Cu oarecare întîrziere, cu o caracteristică discreție, criticul va evolua de la ezitările primului volum, **Pagini critice** (1958), la comentariul inspirat, de înaltă calitate intelectuală, al monografiei amintite și al volumului **Traiectorii lirice** (1974). Dar M. Petroveanu va participa printre primii la reactualizarea unor mari nume din poezia interbelică : **Tudor Arghezi, poetul** (1961) urmează studiul similar al lui Ov. S. Crohmălniceanu, dar precede pe acelea ale lui T. Vianu, D. Micu și Al. George ; **Studii literare** (1965) cuprinde eseuri micromonografice asupra lui Adrian Maniu, Al. Philippide, Ion Vinea și George Bacovia.

M. Petroveanu rămîne înainte de toate un model al curajului și fidelității cu care nu a dezertat niciodată de la exercițiul criticii curente, nu s-a retras ca alți colegi de generație în zona mai confortabilă a studiului doct de istorie literară. De la **Profiluri lirice contemporane** la **Traiectorii lirice,** criticul a lăsat să treacă mai bine de un deceniu pentru a-și justifica apariția într-o nouă carte de foiletoane, în care opinii critice anterioare erau adesea revizuite, judecățile, gustul, experiența poetică trecute printr-un sever proces al auto-cenzurării. M. Petroveanu rămîne mereu un comentator al operei, ambiționînd eventual cuprinderea monografică, dar privind întotdeauna cu ironie și scepticism posibilitatea unor sistematizări și clasificări apodictice ; este o critică prin excelență interpretativă, urmărind cu instrumente rafinate substanța ideatică a cărții. Exemplare în acest sens sînt comentariile privind conceptul poetic al devenirii în poezia de inspirație heracliteană a lui Gellu Naum, ori accepțiunile subiective ale timpului și coroziunii temporale în poezia cercului de la „Steaua", definirea proceselor de construire a metaforei de tip baroc în poezia lui Ion Caraion, Nichita Stănescu sau Marin Sorescu.

O atare critică a „profunzimilor" presupune situarea înlăuntrul poeziei, pînă la identificarea participativă cu ea, pentru a restitui sensurile „abisale" ale creației, într-un comentariu „filigranat", de maximă comprehensiune ce îl alătură lui Pompiliu Constantinescu, de pildă, prin **„inclinația comună către înțelegerea largă și evaluarea judicioasă, dozată fără avariție".** Există în majoritatea comentariilor sale și o mare afectivitate participativă, criticul trăind inspirat misterul poeziei, bogăția interioară a ideației, relația veșnic prezentă dintre biografie și operă, artist și epocă, vizînd în cele din urmă înseși procesele ascunse ale actului creator.

În Mihail Petroveanu poezia contemporană a avut unul din partenerii ideali în acest dialog cu sine.

MARCEL POP-CORNIȘ

SAVIN BRATU

Activitatea critică a lui Savin Bratu (născut în 1925 la Roman, conferențiar la catedra de teoria literaturii a Universității din București, pînă la tragica lui dispariție) se poate împărți în trei etape. Prima este aceea a încercărilor cînd criticul nu avea uneltele adecvate, pregătirea teoretică și experiența necesară unei cumpănite judecăți de valoare. Activitatea jurnalistică, nu lipsită de îndrăzneală și ostentație și cărțile tipărite atunci, **Eroul timpurilor noastre în proza din ultimii ani** (1955), **Moștenirea lui G. Ibrăileanu** (1955), **Cronici I și II** (1957, 1958), **Contemporanul și vremea lui** (1959), în colaborare cu Zoe Dumitrescu, arată o insuficientă înțelegere a fenomenului literar în general și a celui critic în special. Alta, de tranziție, în care accentul se mută de la criteriile subliniat normative la cele pozitiviste, atingînd o critică biografică de tip monografic. Modalitatea biografiei critice era dealtfel anunțată de volumul **Ibrăileanu omul** (Editura tineretului, 1959), carte ce nu se voia un studiu ci „o lucrare literară", în realitate o prezentare fără trimiteri, a personalității criticului ieșean, după criteriile colecției „oameni de seamă" a editurii. **Mihai Sadoveanu, o biografie a operei** (1963) este prima pătrundere de amploare în opera marelui povestitor. Fără îndoială există multe alte perspective din care universul literar al lui Sadoveanu poate fi privit, dovadă numeroasele contribuții ulterioare, dar „biografia operei" are meritul pionieratului.

Monografia **Ion Creangă** (1968) scrisă și ea pentru colecția „oameni de seamă", nu aduce o viziune nouă, doar că privește ceva mai nuanțat fenomenul literar decît în cărțile primei etape.

Abia în ultima etapă a activității sale Savin Bratu și-a dat seama de necesitatea unui instrument critic potrivit multiplelor metode ale științei moderne. Perioadă ce încearcă o privire atentă și obiectivă asupra marilor sisteme critice, de la Sainte-Beuve și Thibaudet pînă la deschiderile critice contemporane. Atitudinea, tonul, perspectivele sînt altele decît cele din trecut. Un Thibaudet în românește, **Fiziologia criticii, pagini de critică și de istorie literară** (1966) voia să fie „o prezență într-un timp regăsit". Și nu numai atît : „numele lui Thibaudet era un punct de reper într-o scară axiologică, și tînărul Adrian Marino din 1946 nu greșea cînd afirma, împotriva prejudecăților universitare, că G. Călinescu al nostru trebuie să fie considerat ca un critic de valoare mondială, ca un Gundolf sau ca un Thibaudet". Volumul următor, **Ipoteze și ipostaze** (Minerva, 1973), arată ce ar fi putut deveni criticul dacă s-ar fi dedicat teoriei istoriei literare în „perspectiva criticii literare moderne". Perspectivă surprinsă într-un prim volum, ultimul pe care criticul l-a tipărit, **De la Sainte-Beuve la noua critică** (Univers, 1974). Cartea trece în revistă metodele și experiențele moderne ale criticii, pe baza cărora surprinsese și „ipotezele" și „ipostazele" aplicate mai ales literaturii noastre. Paginile scrise acum despre Creangă, Slavici, Ibrăileanu, Sadoveanu sînt grăitoare. Nu-i mirare că, în această nouă ipostază critică și-a valorificat un vechi studiu despre Boileau, publicat în **Critici II,** ce arăta de atunci preocupările criticului și adevăratele lui rosturi. Rosturi și formație ce se voia, acum, într-un „echilibru dialectic" cu toate momentele criticii literare contemporane, fără a-și uita formația umanistă, „cu bucuria străveche a descoperirilor sensibile și chiar a rătăcirii printr-un necunoscut, ajutîndu-ne de o bătrînă și elementară busolă și, mai ales, de simțuri și credințe adînci". Și visînd la un discurs propriu de principii privind o teorie a istoriei literare. Care a fost realizat, poate, în **Ipoteze și Ipostaze.**

ION MAXIM

VIRGIL GHEORGHIU

Virgil Gheorghiu face parte dintr-o familie spirituală de poeți pentru care actul creator poetic, în oricare din momentele lui, reprezintă o **experiență adînc trăită,** din care lipsește însă tot ceea ce e amănunt biografic nesemnificativ și tocmai din această cauză confesiunea lirică păstrează și comunică **sensuri** general umane ale trăirii din spațiul atît de complex al ființei.

Debutînd sub zodia parnasianismului literar, atras și fascinat de marile modele ale epocii, Virgil Gheorghiu s-a eliberat curînd de acestea, delimitîndu-și ferm, de la un volum la altul, propriul său teritoriu în contextul bogat și fertil al poeziei române. În monumentala **Istorie a literaturii române...** din 1941, G. Călinescu îl integra pe poet momentului liric de la 1928, reținînd calitățile muzicale ale frazei lui poetice alături de unele „spontaneități promițătoare" (p. 819) care, într-adevăr, i-au asigurat poetului încă de la început un loc precizat, mai întîi, în cadrul generației sale, în sensul că poezia lui era un produs intelectual în care ermetismul, de pildă, era cultivat mai mult sau mai puțin ostentativ ci, în ea, se păstra, oarecum nealterată, o **stare lirică** esențială care dădea poemului unitatea lui în plan ideatic și emoțional.

Ceea ce rămîne comun poeziei lui V. Gheorghiu de la un volum la altul, începînd cu **Marea vînătoare** (1935) sau **Tărîmul celălalt** (1938) și pînă la volumele publicate în ultimii ani, e acea capacitate de a „ridica" confesiunea lirică în spre registrul cel mai înalt al tonalităților poetice autentice (printr-o continuă sublimare a emoției în și prin cuvînt). Dar, nu mai puțin adevărat este că poezia lui V. Gheorghiu și-a îmbogățit conținutul în directă legătură cu marile evenimente pe care poetul le trăia alături de poporul său în anii înălțători ai României socialiste. Și, astfel, în locul unor accente întunecate și deprimante din primele volume, poetul ridică adevărate imnuri noilor realități pe care le trăiește cu adevărat emoționat : **„Cînd răsfoiesc uitatele-mi poeme / Cu vechi ritmări, cu vocea voalată / Aud tonalitatea-ntunecată / Din neguri, ploi, din toamnă strînse-n teme / Văd la clavir, cu fața-ndoliată / O mînă fără prieteni cum se teme : / Prin hornuri negre parcă iarăși geme / Vîrtej de iarnă grea însingerată / Dintr-un amurg de stanțe vestejite / Privesc cum nestemate-n înflorire / Azi scînteiază neumbrite. / E-o bucurie, fără amăgire, / Că versul meu din vremile cernite / Va sta fundal la noua strălucire".** Și nu e deloc nesemnificativ sau întîmplător faptul că într-un asemenea moment poetul mărturisește sincer : **„Ca patriei să-i crească lumini de sărbătoare, / În inimă schimb fumuri și răscolesc în jar. / Jertfesc întregul munte să sparg o trecătoare, / Cinstind cu noii prieteni, hotar după hotar".**

Acum poetul știe că întregul adevăr al poeziei se află în bucuria cu care creatorul își zidește, ca altădată Meșterul Manole, întreaga iubire a vieții în cuvinte atingînd astfel desăvîrșirea. De la înălțimea unui asemenea caz, Virgil Gheorghiu și-a modelat propria creație, dăruindu-se întreg poeziei ca unică rațiune de a fi cu convingerea că : **„Bucuria ta o-mparte, / Visul să-l înalți coloană / Stai de vanități departe / Patria s-o porți icoană".**

Acum, cînd Virgil Gheorghiu nu mai e printre noi, cîntecul lui rămîne ca o invitație discretă dar sinceră și statornică de a trăi cu bucurie darul cel mai de preț pe care-l au oamenii : viața.

RODICA BARBAT

VASKO POPA

ADĂPOSTUL POEȚILOR

În memoria **Veronicăi Porumbacu,** a lui **A. E. Baconsky, Mihai Petroveanu** și **Mihai Gafița**

Cîțiva poeți, vechi prieteni,
Se adunară să cineze împreună
Într-o casă din București.

Cutremurul le întrerupse cina
Și dărîmă casa pînă-n temelii.

Echipa de salvare îi caută
Prin sfărîmăturile de beton și sticlă.

Un soldat tînăr își desface mîinile
Albite de var...

Aici n-o să-i găsim,
Ei se află în cîntecele lor.

În românește de : **DUȘAN PETROVICI**

EUGEN EVU

NU DIN JALE SE NAȘTE TĂRIA . . .

Nu din jale se intrupează tăria
Nu din mrejele oarbe-ale firii ;
Noi păstrăm in iubire iubirea,
Noi renaștem din cintec, ca mirii.
Dacă-n somn răzvrătiri din abisuri
Mai tresar zeitățile sure
Vrind iubirea din noi să o fure,
Noi rămînem statornici in visuri.
Mai semeți și mai demni intru țară,
Mărețind o menire și-un zbor
Prin lumina din om, tutelară,
Noi rămînem un imn și-un popor !
Nu pe scări de pămint se măsoară
Adevărul ființei din noi :
E iubirea din oameni o țară
Și o țară de oameni-eroi !

LUMINĂ CARE NU SE STINGE

Există o lumină-adevărată
care din om nu cade niciodată
Lumina cea mai pură dintre toate
prin care respirăm eternitate.

Există o lumină fără moarte
adinc, in suflete și mai departe,
in duhul din străbuni străluminat
din care veacul ne-a intruchipat

și care-n noi e fluviu in mișcare
O muzică de singe-n răsuflare
și-n cintecul pe care-l respirăm
și-n graiul ctitorindu-ne suprem

Este lumina care ne susține
și-n taina care-aici in veci ne ține
E harta vie din ființe care
nu o vor șterge valuri nici focare
din zguduiri de magme ; Prin lumine,
Este lumina-mumă și nemuritoare !

CU INIMILE-TORȚE

Cu inspumări de floare și de miei
fac semne peste deal străbunii mei
și jaruri verzi imi miezuie-n suflare
in răzvrătiri de seve și de soare

Martie negru a murit sub pași
Va fi o dîră ca o cicatrice
pe care izbucni-vor iar grădini
și fi-vor mii de brațe să ridice
din temelii semețe edificii . . .
Stă miez de imn mai sus de sacrificii
și mai presus de stihiale forțe
stă omenia inimilor-torțe.

Patetic veac, prin incercări grozave
ne limpezim din zarvele bolnave
ale puhoaielor, ale stihiei
și rezidim legenda omeniei
in miezul cărei ardem, -miez de slave !

CÎNTECUL DIN OAMENI

Roiesc augurii semințelor, iată,
lumina primăverii reinvie
intrind in suflet ca o simfonie
supremă, din tării iluminată.
Flăcări de aur joacă peste zări
vestind in stemă-a spicelor cunună
și stupii iarăși vor roi sub lună . . .
Vom izbindi in florile din mai
ducind eternitatea mai departe
căci pe aceste sfinte guri de rai
al oamenilor cintec n-are moarte !

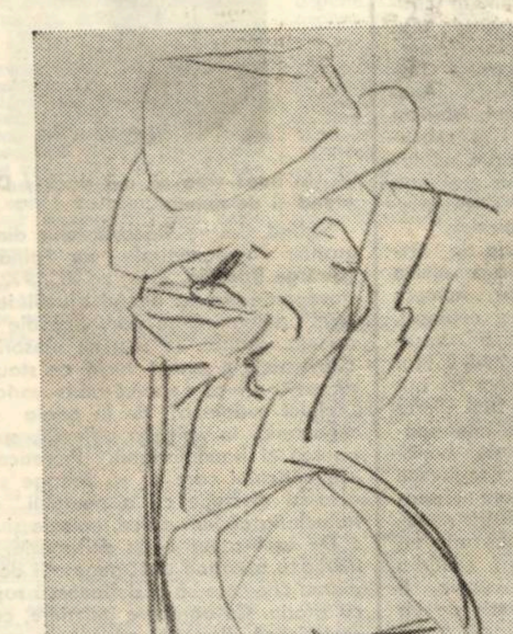

Dedicații

LEGENDĂ

lui Traian Iancu

Frunză de melancolie,
Frunză sint, luna mă știe,
Cind din fluierele ierbii
Cint izvoarele și cerbii,
Să v-aduc stelelor, vouă,
Proaspete brățări de rouă.
Să-ți aduc iubire ție
Inima, bijuterie !
Căci, sub miinile aceste,
Incălzind mirări celeste,
Stau ulcioarele de iască,
Gata să inmugurească.
Frunză sint, legendă sint,
Bulb de astru pe pămint,
Născocind un zbor fierbinte,
Păsările din cuvinte.
Singele din munți respiră
Numai aripă și liră !
Frunză sint, legendă sint,
Bulb de astru pe pămint !

DAMIAN URECHE

IVO MUNCIAN

CRONICA

Inscris la cuvint, dați-mi voie,
să-mi deapăn niște amintiri.
Ne-am născut aici. De bunăvoie
cu toți deopotrivă devenit-am miri.

Mireasa ne e zină tinără, frumoasă,
cu sclipăt de cimpie in obraz,
cu tăișuri aspre ca de coasă,
cu priviri gingașe de atlaz.

Și zveltă și gingașă și-naltă
și caldă ca piinea din cuptor.
De cați prin constelații nu-i o altă
să te-aștepte-așa senină in pridvor.

Deci, noi sintem voinici contemporani
cu brațe de oțel, călite,
ce ctitorim aici, prin ani și ani,
miresei – țări palate insorite.

BINECUVINTAREA RARĂ

De simțiți osteneală,
in lunga voastră veghe asupra destinelor cimpului,
asupra a ceea ce numim griu sau porumb ;
de vă simțiți in nopți tirzii,
cind privirile vi le-ațintiți in tratate
de specialitate ;
de vă simțiți pleoapele grele, de plumb ;
de sinteți furnicați, măcar din cind in cind,
intr-un tirziu ceas de seară,
de fiorii oboselii firești pentru oameni ;
de sinteți tentați să cedați inerției,
in scurta noapte de vară,
rostiți cu voce clară
cuvintul ȚARĂ
și veți avea binecuvintarea rară
cu care puteți, bunăoară,
duce drumul vostru pină la țel,
cu trup de-oțel,
cu privirea – săgeată,
cu inima curată.

STĂ IN PUTEREA NOASTRĂ

De visăm in durere, de mai cintăm cind ni-e greu,
de murim uneori și ne naștem mereu,
de cinstim ce-i măreț și lovim in trădare,
de serbăm impreună o aniversare,
e că stă-n puterea noastră să fim optimiști
durind punți spre miine cu inimi de comuniști.

De mergem in marșuri, cu frunțile-n soare,
de plantăm cu tandrețe in glastră o floare,
de mai lansăm o chemare spre-un tovarăș de mers,
de ne-nseninează ochii un cintec, un vers,
e că stă-n puterea noastră să fim optimiști
durind punți spre miine cu inimi de comuniști.

De ne intindem mina cind dăm de-un necaz,
de arcuim luceferi pe-al timpului talaz,
de cizelăm cu patos cetăți de lumină,
de sintem toți tineri, cu fruntea senină,
e că stă-n puterea noastră să fim optimiști
durind punți spre miine cu inimi de comuniști.

De ne este fapta trainică, măiastră,
după chipul zvelt și-asemănarea noastră,
de cernem zimbete din zare in zare,
de modelăm cu grijă tinere vlăstare,
e că stă-n puterea noastră să fim optimiști
durind punți spre miine cu inimi de comuniști.

Sadoveniana

Metafora „răsăririi”

In partea finală a ultimului articol din cadrul acestei rubrici m-am referit la imaginile ample, somptuoase, prin care Sadoveanu evocă, in „Povestiri din război”, amurgul și zorii. Ar fi trebuit să adaug – și o fac acum – că insuși verbul a răsări se bucură de o recurență, specială, dezvoltind, pe lingă sensurile uzuale, o seamă de nuanțe semantice metaforice, din universul poeziei. Deocamdată voi inșira, din ansamblul operei sadoveniene, citeva citate invederind sensurile obișnuite ale verbului. Despre lumea vegetală : „un colț de iarbă care a răsărit, delicat și subțire ca un ac” (Opere, VII 301). Despre lumea aștrilor : „La Năvrăpești, am prins a zări pe Moldova picle nedeslușite și-n răsărit s-a arătat geana de ziuă. Cind am coborit la Pașcani, răsărea soarele-n negura Siretului” (VIII 507). Intrebuințarea imperfectului (răsărea) sugerează, in acest context, o acțiune trenantă, implinirea discului solar deasupra orizontului săvirșindu-se lent. Această valoare semantică, obișnuită in limba vorbită și populară, ne intimpină adesea la Eminescu : „. . . cind soarele apune, El și răsare undeva” (Cu mine zilele-ți adaogi . . .) ; „Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic” (Călin) ; „Luceferi, ce răsar / Din umbră de cetini, / Fiindu-mi prieteni / O să-mi zimbească iar” (Mai am un singur dor). Dealtfel, pentru a exprima aceeași acțiune, a răsăritului, româna are la indemină o gamă largă de posibilități evasisinonimice, pe care Eminescu și Sadoveanu le-au valorificat poetic : „Și dacă norii deși se duc / De iese-n luciu luna, / E ca aminte să-mi aduc / De tine-ntotdeauna” (Și dacă . . .) ; „. . . izvorăsc din veacuri stele una cite una / Și din neguri, dintre codri, tremurind s-arată luna” (Scrisoarea III). Străvechi deprinderi oierești constituie suportul unor imagini surprinzătoare prin originalitate și, deopotrivă, prin atmosfera baștinei autohtone, pe care o răsfiră, chiar intr-un poem exotic : „Se-nserează . . . Nilul doarme și ies stelele din strungă” (Egipetul). Foarte apropiată, ca semnificație și ca structură semantică, este imaginea, abia citată, din Scrisoarea III : „. . . izvorăsc din veacuri stele una cite una”. Și acum, iarăși Sadoveanu : „Am pus calul in buiestru și-i ascultam, in liniștea inserării, bătaia potcoavelor pe șleah. Stele se aprinseră in cerul curat” (VIII 509).

Intervenția in dialog este destul de des punctată de Sadoveanu cu ajutorul aceluiași verb : „ – Asta-i ! să știi că asta-i ! să știi că alta nu poate fi ! răsări cu mare aprindere comisoaia” (XIII 297) ; „ – Ce să fie paserea asta ? intrebă tinărul pe bătrin. – Care pasere ? răsări marele comis” (XIII 679). Printr-o asociere izvodită, din nou, la nivelul limbii populare, participiul adjectiv răsărit,-ă se așează in relație de antonimie cu „mărunt”, „scund”, ca in acest dublu portret – schițat doar, din citeva semnificative detalii – din care citez trunchiat : „Nenea Ghiță morarul nu avea mulți ani peste treizeci, dar părea mult mai virstnic. „De griji și necazuri” se tinguia el. Scund și inecat in osinză. Spin, cu pleoapele cercuite roșu. I se rumenise prea devreme nasul, din pricina țuicii . . Stanca, nevastă-sa, era mai răsărită decit el, spelbă și pistruie. Spunea el o vorbă, ea il biruia cu zece . . .” (XVII 177). Menționez, in treacăt, că, prin Moldova, forma feminină a participiului-adjectiv, substantivizată, devine sinonim, popular și poetic, pentru floarea-soarelui, căreia i se mai zice, așadar, și răsărită ! Imaginea rezultă dintr-o intretăiere de sensuri („a incolți”, „a se infiripa”, „a crește”), dar, intr-un plan secundar, ea trimite, vag, și către „obiceiul” plantei de a-și intoarce chipul, mai ales in prima parte a zilei, după „drumul” ceresc al soarelui. Se pot compara, din această perspectivă, corespondentele romanice (franc. tournesol, ital. tornasole), cu observația că echivalentul românesc – substantivul compus floarea-soarelui – este cel mai poetic, prin frăgezimea și discreția imaginii. Sensurile „a se infiripa”, „a crește” sint evidente chiar in Povestiri din război : „Și a răsărit deodată din tine un flăcău mîndru, 'nalt și vinjos” (51).

De foarte multe ori verbul in discuție devine sinonim expresiv cu „a se ivi”, sugerind, mai cu seamă cind e vorba de oameni, o apariție neașteptată, surprinzătoare. Precizez, deocamdată, că această intrebuințare este curentă in literatura noastră, mai cu seamă in poezie : „Ca mini ți-o răsări în cale / Frumosul tinăr visător, / Podoaba gindurilor tale / Ș-a nempăcatului tău dor” (Vlahuță) ; „In goana roibului un sol, / Cu friu-n dinți și-n capul gol, / Răsare, crește-n zări venind” (Coșbuc) ; „Norodul a pătruns podmolul / Lingă frăgarul din uliță – / De cirjă sprijinit răsare / Bătrinul preot la portiță” (Goga) ; „Fără veste / Pe la porți răsar neveste” (Topirceanu). Citate, acum, din Sadoveanu : „Făcu un semn abia văzut slujitorului care răsărise de după perdele” (X 365) ; „Fugarii erau așteptați intr-un loc; și dintr-odată răsăriseră la o mare depărtare” (XVIII 214). In planul nălucirii : „Iar eu, cam amețit și induioșat puțin, căzusem pe ginduri și-mi aduceam aminte de copilăria mea din care bunicul răsărea tot așa de voinic și tot așa de bătrin ca acuma” (III 482-483). In sfirșit, din Povestiri din război : „Din cind in cind răsăreau aproape de mine chipuri palide de ofițeri”. Disponibilitățile poetice ale verbului a răsări la Sadoveanu ni se invederează mai ales atunci cind el se referă la ivirea, pe neașteptate, a unei ființe iubite, ca in aceleași Povestiri din război : „Ochii albaștri răsăreau in fiecare zi in liniștea odăii” (119). La Minulescu : „Dintre cutele perdelei, ochii-ți verzi nu-mi mai răsar”. După cum se poate lesne vedea, in ambele citate de mai sus subiectele sint exprimate prin substantivul ochi („pars pro toto”). „Răsăritul” ochilor – iată o imagine prin excelență poetică și specific eminesciană, purtindu-ne gindul către echivalența metaforică ochii-stele, recurentă in opera marelui poet, atit in poezie („Surisul tău o rază e de soare / Și ochii tăi sint stele-n noaptea mea”) cit și in proza literară (Sărmanul Dionis : „Și ochii tăi, topite stele ale dimineții, privesc atit de adinc . . . in noaptea sufletului meu”). Echivalența metaforică ochii-stele este presupusă, la Eminescu, in două scene „de magie”, a căror obirșie folclorică este de netăgăduit. In basmul Făt-frumos din lacrimă, impărăteasa Ileana orbise din cauza plinsului, in lipsa indelungată a mirelui ei. La reintoarcerea lui, adormind lingă dinsul, visează că, desprinse de pe bolta cerească, „două stele vinete ale dimineții” ii redăruiesc vederea. In Strigoii, ca să readucă la viață pe „regina dunăreană”, bătrinul mag invocă stihiile lumii. Printr-o „transfuzie” de lumină intre stele și ochi, Maria iși recapătă, și ea, văzul, simbol al vieții : „In ochii-i să se scurgă scintei din steaua lină”. Arald insuși crede a regăsi, in ochii iubitei, răsfringeri ale luminii astrale, dovadă următorul vers dintr-o variantă : „O ! stelele in ochii-ți și-au scurs a lor lumine”. Comparația din terțina următoare – aparținind unuia dintre cele mai frumoase Sonete – intărește și pecetluiește intreaga noastră discuție : „Tu nici nu știi a ta apropiere / Cum inima-mi de-adinc o liniștește / Ca răsărirea stelei in tăcere”.

„Ceahlăul” prozei se lasă, iarăși, străluminat de „Luceafărul” poeziei.

G. I. TOHĂNEANU

Televiziune

DUMINICĂ – 27 martie

8,00 Tot inainte ! 8,45 Film serial pentru copii : Toate pinzele sus ! Episodul 2. 9,50 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : Secvențe memorabile din filme românești de ieri și de azi ; Arii și scene din operete ; Noi aventuri in epoca de piatră ; Program de varietăți ; Program interpretat de formații de tineret și Interferențe cinematografice. 16,00 Fotbal : Steaua – Dinamo București (campionatul național – divizia A). 17,40 Film serial : Din tainele mărilor. 18,30 Cel mai bun continuă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Oamenii pămintului. 20,20 Film artistic : Cat Ballou. Producție a studiourilor americane. 21,50 Studioul muzical. 22,20 Telejurnal.

LUNI – 28 martie

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Cadran mondial. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Panoramic. 20,30 Cintarea României. 21,05 Roman-foileton : Sub stele (episodul 2). 21,55 Pentru oamenii din țara mea. 22,20 Telejurnal.

MARȚI – 29 martie

9,00 – 11,45 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba engleză 17,05 La volan. 17,20 Virstele peliculei. 18,00 Atenție la . . . neatenție ! 18,20 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 Intrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Prim plan. „Nanna Lena”. 20,20 Seară de teatru : Fire de poet, de Eugen O'Neill. 22,00 Orizont tehnico-științific. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI – 30 martie

9,00 – 12,05 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba germană. 17,05 Consultații juridice. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Tragerea pronoexpres. 17,45 Balade. 18,30 Telecronica pentru pionieri. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Reflector. 20,20 Telecinemateca : Ciclul „Mari actori” : Ugo Tognazzi și Jean Seberg. Acest fel de dragoste. Producție a studiourilor italiene. 21,55 Vedete ale cintecului. 22,20 Telejurnal.

JOI – 31 martie

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,25 Tragerea de amortizare ADAS. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Seara televiziunii ungare. 19,00 Dăruire – documentar. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 20,30 Film artistic : Culise. Producție a studiourilor ungare. 22,00 Cintece populare. 22,20 Telejurnal.

VINERI – 1 aprilie

9,00 – 11,55 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Idei contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Teatru TV. : Amurgul unui cocor, de Junski Kinoshita. 21,25 Instrumentiști virtuozi. 21,55 Atelier de creație literar-artistică. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ – 2 aprilie

12,00 Telex. 12,05 Anchetă socială (reluare). 12,40 Scoarțe românești. 13,10 Matineu muzical. 13,35 Imagini ale posibilului – literatura științifico-fantastică. 14,00 România pitorească. 14,30 Fotbal : Rapid – U.T.A. (campionatul național – divizia A). 16,20 Clubul tineretului. 17,10 Film serial : Tarzan – omul junglei. 18,20 Ecourile răscoalei din 1907 in literatura și arta românească. 18,50 Săptămina politică internă și internațională. 19,05 Eroi indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial : Kojak. 22,10 Telejurnal. 22,20 Pagini satirice din biblioteca mea. Telerecital Octavian Cotescu.

Televiziune

Figuri bănățene

PETRU MARȚIAN GORUNEANU

ilustru medic, poet și romancier timișorean

Gazeta de seară „La National” care apărea la Paris (1879–1891) anunța in editorialul său din 25 noiembrie 1885 un eveniment deosebit, care avusese loc in dimineața aceleași zile : **„La sediul legației române, in prezența domnului ministru plenipotențiar Vasile Alecsandri și a unui numeros public, a avut loc in această dimineață sărbătorirea medicului și scriitorului Petru Marțian Goruneanu, cu prilejul implinirii virstei de 60 de ani. Apreciatului nostru concetățean i-a fost inminată, de către oficialitățile legației, o inaltă distincție românească.**

In onoarea domnului Petru Marțian Goruneanu și a soției sale, legația română organizează diseară un banchet festiv la locuința domnului ministru Vasile Alecsandri din strada Murillo nr. 11. Au fost invitați diplomați scriitori și un grup de prieteni ai sărbătoritului”.

Aceeași gazetă, in numărul din 26 noiembrie 1885, reproducea toastul rostit de Alecsandri, la banchetul de seară :

„(. . .) născut pe meleaguri românești cu istorie zbuciumată și hotare fărămițate, domnul Goruneanu este un dar pe care nu știm dacă ni l-a dat cerul neasemuit de albastru al patriei, sau numai pămintul ingrășat de trupurile și singele atitor și atitor străbuni – cu nume sau fără – care l-au iubit și apărat . . . dincolo de medic, poet și romancier, dincolo de bisturiu sau vers, dincolo de caldele sale romane, cu ecou curat și adinc in conștiința noastră, trăiește printre noi omul cu tulpina infrățită in aceeași rădăcină românească, omul care din respect pentru matca și cugetul neamului a insuflețit și sensibilizat mai multe generații” . . .

Cu aceeași evidentă simpatie, cu aceiași sentiment de admirație față de prietenul tinereții sale pariziene, Vasile Alecsandri spunea in finalul toastului său :

. . . „fiind un mare medic și, deopotrivă un cunoscut poet și romancier, un devotat luptător pentru cauza socială și națională a poporului din care se trage și o ființă curată la suflet și dreaptă la cugetare, nu vom greși nicicind numindu-l o mare personalitate in ințelesul deplin al noțiunii. Pentru toate calitățile sale cit și –, pentru stăruința de a intreține spiritul de renaștere a României, domnul Goruneanu și-a creiat drepturi la afecțiunea și recunoștința compatrioților mei. In panteonul oamenilor de seamă români, numele lui Petru Marțian Goruneanu va fi un simbol al perseverenței și al dragostei pentru semeni, un simbol al prieteniei și fraternității dintre Franța și România, un simbol și un nume ce iși vor avea locul in analele epocii . . .”

La data sărbătoririi celor șase decenii de viață, Petru Marțian Goruneanu era o personalitate dintre cele mai cunoscute in Franța, România și in alte țări europene și latino-americane, iar orice exagerare in aprecierea activității sale, atit ca medic cit și ca scriitor, nu putea servi unei subtile manevre diplomatice și nici ca platformă de lansare pentru un nume deja consacrat.

Incă din 1866, istoricul și publicistul francez Elias Georges Soulange Oliva Regnault (1801–1868) include in lucrarea sa **„Dictionnaire littéraire de poche”** numele scriitorului P. M. Goruneanu, considerindu-l reprezentativ pentru creația noastră literară. La pagina 249 a lucrării citate aflăm despre P. M. Goruneanu următoarele : . . . **„medic cu reputație, mare poet și prozator, născut la Timișoara, la 25 noiembrie 1825 . . .”.**

Așadar, cele două surse documentare ne aduc o informație pe cit de prețioasă pe atit de inedită și anume ; existența unui mare medic și scriitor bănățean, cvasinecunoscut istoriilor noastre de specialitate. Ducind mai departe investigațiile in acest sens și, considerind că problema prezintă un deosebit interes, am cercetat un mare număr de documente, in special din arhivele și colecțiile particulare, obținind un bogat material in formă sintetică care, folosit cronologic și interpretat obiectiv, poate contura biografia și activitatea lui P. M. Goruneanu. El este cel mai mare copil. Tatăl său, Tănase Goruneanu (1798–1879), un cunoscut inginer hotarnic, cu studii la Berlin, era originar din Ploiești, trăgindu-se dintr-o veche familie de intelectuali, iar mama sa, Maria Andreica (1803–1886), bănățeancă, se inrudea cu Giovani Battista Viotti (1755–1824), celebru violonist și compozitor italian.

Școala primară o urmează la Timișoara și Lugoj, apoi frecventează cursurile liceului piarist din Cluj-Napoca, unde se dovedește a fi cel mai sirguincios elev al promoției. Anii de studii și in special contactul cu ideile revoluționare ale românilor transilvăneni, in fruntea cărora se afirma personalitatea lui Avram Iancu (fost elev al liceului piarist) –, vor constitui momentele decisive și formarea conștiinței, in dimensionarea aspirațiilor sociale ale tinărului bănățean.

Cu un bogat bagaj de cunoștințe umaniste, care se completa in mod fericit cu trăsăturile definitorii ale unui caracter ferm, pătruns de mindrie și demnitate in fața oricărei nedreptăți, P. M. Goruneanu pleacă la Paris inscriindu-se la Facultatea de medicină. In efervescentul climat spiritual parizian, el caută, pe de o parte, să-și desăvirșească studiile in medicină, să-și imbogățească lecturile și gindirea revoluționară, iar pe de alta – să-și realizeze marele său vis, pe drumul chemării lirice și epice. Participant activ al mișcării pașoptiste din capitala Franței și unul din pionii de legătură ai revoluționarilor români, el frecventează cu succes cursurile facultății, obținind la absolvire, in 1849, atestat excelent.

Credincios ideii de constituire a unui stat național unitar român, P. M. Goruneanu il insoțește pe Simion Bărnuțiu la Viena pentru a se intilni cu Avram Iancu, Laurian, Ion Maiorescu, Aron Florian și alți revoluționari transilvăneni, moldoveni și munteni. Cu acest prilej el asistă la convorbirile fruntașilor mișcării pașoptiste și aderă la proiectele lor revoluționare.

La inceputul anului 1852, ciștigind concursul pentru ocuparea unui post de medic internist, se intoarce la Paris, funcționind, in această calitate, la spitalul teatrelor condus de reputatul medic Charles V. Ugolde (1801–1892). Cu toate că nici pină in 1852, Goruneanu nu era un nume complet necunoscut, cei 13 ani (pină in 1865), petrecuți la spitalul teatrelor din Paris, ii prilejuiesc contactul cu marile personalități artistice, literare și medicale ale vremii, aducindu-l in centrul atenției acestora. Beneficiind de o muncă relativ comodă, el incepe să-și desăvirșească crezul său, pe linie științifică, literară și revoluționară, reușind intr-un interval foarte scurt să se impună pe firmamentul spiritualității pariziene.

Ca moment de debut in publicistică (in lipsa altor informații) se poate fixa anul 1847, cind, student fiind, colaborează la revista **l'Art,** apărindu-i la 23 iulie (stil vechi) poeziile **Roze, Noapte albă** și **Nectar.** Ii urmează in aceeași revistă, la 25 august poezia **Rugăciune dacă,** iar la 28 septembrie o nuvelă scurtă intitulată **Nisip și Paradis.**

Răspunzind numeroaselor solicitări de cenaclu, Goruneanu are surpriza ca, in februarie 1848, să fie invitat la Tuileries, de către principesa Mathilde Bonaparte (1820–1904), care intreținea un strălucit salon literar. In fastuosul salon princiar al castelului, in prezența unui mare număr de somități literare franceze, tinărul bănățean, fără nume consacrat și fără descendență nobiliară, cu voce caldă iși citește poemul **Răsărit de soare** și schița **Chemarea singelui.** Acea seară de 21 februarie 1848 a fost mai mult decit o afirmare, a fost un triumf pentru studentul de la medicină. Ziarul **L'Opinion Nationale,** din 24 februarie 1848, iși incheia notița despre eveniment astfel :

„Există o oră predestinată, la care oameni de excepție iși semnează propriul lor document de naștere. Pentru studentul P. M. G. ora a sosit in momentul cind a pășit in Tuileries”.

Incepind cu aprilie 1848 participă la o serie de intruniri cu caracter revoluționar, intensificindu-și in acelaș timp contactele cu Bălcescu, Alecsandri, Kogălniceanu și Heliade Rădulescu. In momentele de maximă tensiune politică din primăvara și vara anului 1848, numele lui Goruneanu il intilnim in comitetul de redacție al ziarului revoluționar „La Reforme”, organ care milita pentru reforme sociale și politice. Alături de Luis Blanc și de alți muncitori parizieni, ia parte la insurecția din 23–26 iunie, luptind efectiv pe baricade, impotriva trupelor de represiune ale generalului Cavaignac.

In 1853 publică in editura pariziană Haussmann primul volum de poezii, intitulat **Sărbători,** debut editorial care ii prilejuiește opțiuni serioase din partea publicului și criticii. Citeva luni mai tirziu debutează și in proză, publicindu-și romanul **Căsătorie cu diavolul** (editura Albert), lucrare primită cu mult interes de către cititori. Pentru amploarea, pătrunderea și puterea lui discriptivă, romanul este considerat un succes al anului și este tradus și publicat in Argentina de către Vincente Fidel Lopez (1815–1903).

Perioada 1853–1856 este extrem de bogată in colaborări la diferite reviste și gazete pariziene, abordind teme foarte variate (literatură, medicină, sociologie, istorie). Anul 1860 inseamnă pentru Goruneanu inceputul unei iubiri de maturitate și un an foarte fertil in lirică. Editura Haussmann ii tipărește, la intervale scurte (1860), trei volume de poezii : **Poemele**

dragostei, Hotarele iubirii și **Tristețea lunei,** apariții care ii atrag un val de simpatie din partea cititorilor tineri. Susținute de o inaltă idee despre iubire, cintind femeia ideală in versuri de o rară sensibitate, pledind pentru bucuria calmă a fericirii, poeziile cuprinse in cele trei volume sint, in același timp, grave, solemne și imnice, găsindu-și formula dincolo de expresia pură a uimirii și exclamației. Pentru calitățile remarcabile ale volumului de poezii **Hotarele iubirii** fundația „Corti” ii atribuie premiul anului (1860).

Dorind să ofere un cadou de excepție de onomastica logodnicei sale (cintăreața de operă Liliana Albé), Goruneanu il convinge pe compozitorul Charles Gounod (1818–1893) să compună o operă al cărui libret il scrisese special pentru Albé. Opera intitulată **Luciana** a fost prezentată in premieră la Paris, la 15 martie 1861. După citeva spectacole, publicul sesizează imperfecțiunile și facilul lucrării și, cu toată reputația compozitorului, este scoasă din repertoriu. Fiind desuetă și lipsită de conținut, opera va intra in anonimat.

După opt ani de absență din viața literară, in 1868 publică volumul **Ziduri și cruci,** una din cele mai citite lucrări din Franța acelor ani. Lăsind la o parte valoarea literară, asupra căreia pot exista discuții, interesul operei ca document uman și semnificația mesajului său sint neindoielnice. In derularea epică a romanului, cititorul simte că trebuie să uite circumstanța pentru a asculta autorul care, pătruns de emoție patriotică, se adresează patriei sale. Romanul a zguduit conștiințele a numeroase generații de cititori de pretutindeni, primind apreoieri din cele mai favorabile, din partea criticii.

Bibliografia operei bănățeanului P. M. Goruneanu este vastă, numărind 21 titluri de romane, 6 lucrări medicale, 8 volume de poezie, circa 4.000 de articole de presă, două piese de teatru și libret de operă. Consemnăm, de asemenea, universalitatea operei scriitorului, prin traducerea unor romane și volume de poezii, in cinci limbi europene și datorită circulației romanului **Căsătorie cu diavolul,** in multe țări latino-americane. Activitatea de traducător a romancierului vizează traduceri in românește din Hugo, Zola, Dumas și Baudelaire.

Prima traducere in românește a operei lui P. M. Goruneanu o semnalăm in anul 1859 și se datorează lui Grațian Herlea. Este vorba de romanul **Căsătorie cu diavolul,** publicat la Iași din inițiativa și recomandarea lui Alecsandri. In 1869 se tipărește la Timișoara romanul **Fiii despărțiți** și piesa de teatru **Șoimii,** ambele traduse și ingrijite de Romulus Lugojeanu (1833–1876). Mai amintim ca traducători pe Iacob Negruzzi, in 1889, (romanul **Cuib părăsit,** editura Socec București) și pe Vladimir Orășeanu in 1897 (volumul **Voevodul nebun).**

Ceea ce conturează activitatea, convingerile politice și legăturile de prietenie ale lui P. M. Goruneanu, sint numeroasele scrisori primite și expediate in decurs de peste 50 de ani, parte dintre ele aflindu-se in colecții de stat și particulare, din țară și străinătate. Un număr de 17 scrisori, stabilite cronologic intre 1851–1891 și care se găsesc in colecția familiei, sint semnate de Gounod, Mistral, Ion Mincu, Carol Davilla, Avram Iancu, Alecsandri, Iacob Negruzzi și Candiano Popescu.

Recunoscindu-i-se meritele incontestabile de revoluționar, medic și scriitor, Elena Văcărescu spunea, in discursul ținut la Paris, la 1 iulie 1901 : **„. . . Ne luăm astăzi rămas bun de la unul din ultimii reprezentanți ai generațiilor mai vechi de cărturari și patrioți români. Cu pana sau condeiul in mînă, prin caritate sau elocință, P. M. Goruneanu a slujit cu credință inaltele noastre idealuri naționale, a slujit pămîntul și poporul in care s-au aflat geneza ființei, sale, a slujit România de ieri, de azi și de miine . . .”.**

EMIL GEORGESCU și VASILE BAȘA

IOAN POPA

MIHAI VITEAZUL

Iți mulțumim, viteazule Mihai,
Pentru Dunărea de curaj și cinste
Și pentru patria ce o sfințeai
Cu-atitea secole-nainte.

Ai apărut Tu, ne-ncăput
In tragicul unor hotare mici,
Și te-ai jertfit Marelui Inceput
Cu singele-ți scriind AICI.

Singurătăți triste de zeu
Purtai in ginduri de Carpați,
Magnetizind sub brațul tău
Frații de singe, dezbinați.
Iubirea, dragostea de tată,
Pe-altarul patriei le-ai dat
Și n-ai murit, ci doar o altă
Infățișare azi ai luat.

ANTISOLITUDINE

De porți blestemul ancestral,
Cu oricită sfințenie plătești,
Rămii apururi firul de nisip
Sub răsuflarea mării reci.

Dar un copil, cu palme mici,
Adună soare și nisip
Minunea lumii săvirșind,
Pe tine ție insuți te redă.

Nu poți fi singur, frunză-n vint,
Oricite doruri te-ar lovi,
Ca firul apei te intorci mereu
Spre albia statornicului riu.

SANIA VIEȚII

Ancestral, am trecut jumătatea
clepsidrei
Odată cu garsoniera din turn,
Unde clipa respira aproape cosmic
Peste iluzia unor tărimuri aparte.

Am zăbovit apoi o vreme la răspintii
In cea mai pură inexistență,
Fără grai și timp, dimpreună
Cu ințeleapta alcătuire primordială.

Dar, intorși la incrincenatul aici,
Plătim mereu tribut pentru ceva
Și mai ales pentru risipa inimii
De nu avem platoșa nepăsării.

Iar dacă nici iubire, nici copil,
Nu pot fi absoluta impăcare
E mai indrituit un gest total
In noaptea fără alt liman și cale.

Cind totuși ne mai rămine ceva,
Se va porni zăgazul lacrimilor
Aducind, din pierduta-ne ființă,
Basmul de iarnă al copilăriei.

Și iar aluneca-va sania vieții
Spre aurorele de nu știu unde,
Cu speranța că nimic nu-i in zadar
In Curgerea noastră fără hotar.

Festivalul Naţional „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

NOTE DE CONCURS

Centrul universitar Timişoara a angrenat în diversele etape ale **FESTIVALULUI CÎNTAREA ROMÂNIEI** peste 5000 de studenţi. Programul diverselor secţiuni (încă în desfăşurare în momentul în care scriem) este, şi de aceea, extrem de bogat. Juriul, mai numeros, parcă, decît alteori. Faza pe centru universitar stă sub semnul **„Sărbătoririi a 100 de ani de la dobîndirea independenţei de stat a României şi comemorării a 70 de ani de la răscoala ţăranilor din 1907"**. Şi se doreşte, prin diversele manifestări, „o acţiune educativă cu ridicată eficienţă, ce va mobiliza şi mai mult studenţii alături de întregul tineret şi popor, la o acţiune hotărîtă pentru depăşirea situaţiei grele create de dezastrul natural din ziua de 4 martie a.c." (a f i r m ă preşedintele Consiliului U.A.S.C. **Petru Andea**). Fondurile strînse cu p r i l e j u l spectacolului de gală, ce a avut loc duminică, 20 martie, au fost destinate „Contului omeniei". Am urmărit, alături de un numeros public, evoluţia corurilor, interpreţilor de muzică clasică şi uşoară, muzică folk, formaţiilor de dans şi a brigăzilor. Am remarcat repertoriul **Corului Universităţii** (dirijor Damian Vulpe), axat în genere, pe creaţia contemporană. (S-a indicat de către juriu a se interpreta şi cîntece studenţeşti). **Corul I.M.T.** (dirijor Adrian Nucă) este (conform opiniei compozitorului Ioan Tomi) „de perspectivă". Au dobîndit, de asemenea, titlul de laureat **Orchestra de cameră a Universităţii** (dirijor Damian Vulpe), pianista (acesteia) **Delia Vulpe**, solista de muzică uşoară **Mirela Voiculescu** – Facultatea de medicină (o plăcută surpriză), formaţia **„Test"** (a Casei de cultură a studenţilor). **Brigada Institutului de medicină** a demonstrat a fi o echipă bine sudată, în vreme ce aceea a **Institutului Agronomic** a prezentat un program mai aparte relevînd un interpret plin de calităţi – Ion Nicola. Institutul de medicină, a izbutit, de asemenea, a-şi alcătui o formaţie de dans cu temă cărcia specialiştii îi prevăd o frumoasă evoluţie. Folkiştii laureaţi : **Marcel Negru, Marin Filip şi Marius Parasca.** Iată, deci, succesele. Insuccesele nu trebuie să îndemne decît la mai multă muncă, mai multă responsabilitate care să preceadă momentului prezentării în concurs. Fiindcă doar **„prin insistare"** (cum am auzit a se spune de către studenţii de la Ştiinţe economice), pe un suport şubred, cu mijloace neadecvate şi cu antiinterpreţi nu se poate ajunge prea departe. Se pare că Centrul Universitar Timişoara are, în acest Festival, şi o contribuţie originală. Este vorba despre **secţiunea cenacluri** pe care sperăm (justificat) s-o impună în plan naţional.

Încheiem aceste scurte note prin a sugera ca **una dintre taberele de creaţie studenţeşti**, ce se organizează peste vară, **să reunească**, în vederea unei îndrumări de specialitate, **pe toţi laureaţii**, pe cei care se ocupă direct de alcătuirea programelor formaţiilor, pe toţi cei care, studenţi fiind, tind să-şi exerseze talentul. Credem că propunerea noastră (a semnatarului şi cîtorva membri ai juriului) nu poate să vină decît în sprijinul întregii mişcări artistice studenţeşti timişorene.

ŞCOLILE ÎN FAZA JUDEŢEANĂ

Este neîndoielnic că timpul care a trecut de la faza municipală a fost bine folosit. Am avut surpriza să constatăm că asupra programelor brigăzilor s-a revenit ; textele au părut mai unitare, prezenţa pe scenă mai plină de tinereţe. Microspectacole ca cel al **Liceului industrial nr. 5** („Poveste cu ghitare") sau al **Liceului industrial nr. 1** („Pernonaje din poveste" – locul I) ne susţin afirmaţia. Am apreciat calitatea celor două „scenarii" (în ce ne priveşte nu s-a părut că „Povestea cu ghitare" a fost mai interesant **scrisă**, mai bine ritmată, cu un umor **mai de substanţă** – în desfăşurarea celei de-a doua „poveşti" am sesizat cîteva momente de monotonie, unele excese în a provoca „hazul"). Formaţiile elevilor timişoreni, în genere, s-au prezentat pe scenă cu virtuţile conferite de o muncă serioasă, sub o îndrumare aplicată. Recitatori ca **Budriţan Angela**, o formaţie de dansuri ca cea a **Liceului industrial 1** (pentru a nu continua enumerarea) s-au aflat pe drept printre cîştigători. Avem sentimentul că există potenţe creatoare capabile să se concentreze în a impune, pe temeiul entuziastei participări la „Cîntarea României", un statut al valorii. În atmosfera de sinceră adeziune la scopurile acestui Festival Naţional, contrafacerile se lasă uşor descoperite. Este meritoriu a angrena într-un program (de orice gen ar fi el) un număr cît mai mare de interpreţi (în cazul nostru, elevi). Este acesta chiar unul dintre scopuri. Dar, a le canaliza eforturile în direcţia bunei măsuri, este prima responsabilitate. Juriul fazei judeţene a elevilor s-a aflat şi în neplăcuta situaţie de a opri evoluţia unei formaţii (brigada Liceului real din Jimbolia) şi nu atît pentru depăşirea timpului anunţat, cît pentru a feri publicul spectator (în majoritate format din elevi) de a urmări pînă la punctul final un program (text şi transpunere scenică) plin de vulgarităţi. Nu avem intenţia să insistăm asupra unui astfel de caz dar, nu ne putem opri a ne exprima deschis nedumerirea privind responsabilitatea celor care au „promovat" o atare situaţie.

Rămîne să consemnăm că s-au mai bucucat de aprecierea juriului : **montajul Liceului „C. Brediceanu"** din Lugoj, **formaţia de gimnastică artistică a Liceului industrial** Lugoj, **formaţia de teatru a Liceului „C. D. Loga" din Timişoara.** Tuturor, succes la faza interjudeţeană.

A. I. C.

MONTAJE LITERAR-MUZICALE

Amplă acţiune, în cadrul fazei judeţene a Festivalului, cu prezentarea unor montaje literar-muzicale. Au participat 25 de formaţii aparţinînd unor întreprinderi timişorene ca „Bega", „13 Decembrie", „Industria liniî", „1 Iunie", unor unităţi militare, apoi artişti amatori ai caselor de cultură din Jimbolia, Lugoj, Buziaş şi ai căminelor culturale din Şag, Ghiroda, Moraviţa, Făget, Lovrin, Periam, Dudeştii Vechi şi altele.

Formaţiile s-au remarcat, în general, printr-o ţinută scenică adecvată, prezentînd o serie de valori de o deosebită audienţă din literatura beletristică, muzicală şi dramatică actuală. De asemeni şi forma scenică în care s-au prezentat s-a încadrat perfect în cerinţele genului în discuţie. Producţiile s-au ridicat, în general, la nivelul unei faze superioare a Festivalului reuşind să transmită o serie de idei şi sentimente curate, convingătoare, de patriotism, capabile să dea naştere la atitudini etice şi morale pozitive. Prezenţa – în fruntea formaţiilor a unui mare număr de artişti profesionişti, a dovedit încă o dată durabilitatea şi importanţa acestor contacte. Cu toate momentele reuşite, spectacolul nu a ieşit uneori din tiparele obişnuite. Montajele, cu unele excepţii, au constituit reuşite interpretări ale textelor, dar au rămas pe alocuri la limitele sonorului şi vizualului, fără acel plus de emoţie care să solicite, să invite la participare. Au reuşit în special acele formaţii care s-au prezentat cu un număr mare de interpreţi, cu formaţii muzicale bine sudate. Pe alocuri, montajele au suferit de lungiri, au avut un ritm trenant, s-au ales cîntece dificil de interpretat. În general însă am asistat la o frumoasă trecere în revistă a unor importante momente din istoria poporului nostru.

ALEXANDRU VAJDA

CINECLUB

Vineri, 18 martie, Casa de cultură a studenţilor, „Cîntarea României". Gala de filme „Gaudeamus". Prima impresie : şantier de creaţie. Cu foarte puţine excepţii, filmele studenţilor se află încă în faza de lucru. Toate se resimt din punct de vedere tehnic. Sonorizări şi filmări defectuoase, montaje neelaborate, lucrări de laborator modeste. Reţin, totuşi, atenţia : „Acele multe zile" al Georgetei Vladi, film nostalgic, încărcat de poezia obiectelor. „1907", experimentul lui Norbert Taubner (cu o plastică şi un ritm remarcabile) şi, ca intenţie de sincretism, „Cîntul" lui Adrian Drăguţ. Ideea de mare anvergură literară propusă de Adrian Stoian în „Bocet" şi filmată adesea cu sensibilitate este din păcate copleşită de precaritatea posibilităţilor tehnice. Documentarul, gen abordat cu destule şanse de reuşită în alţi ani de către studenţi, a fost acum slab reprezentat. Impresia ultimă : şantier în care, cum e şi firesc, trebuie încă mult muncit

Duminică, 20 martie, Clubul C.F.R., „Cîntarea României", faza municipală a cineclubu-rilor sindicale şi ale aşezămintelor de cultură. Imagine de ansamblu : neaşteptată omogenitate, în primul rînd tehnică. Aproape niciodată juriul nu a vizionat într-o asemenea gală atîtea filme bine făcute, îngrijit lucrate ca tehnică, atîtea filme care, din acest punct de vedere, să aspire la profesionalitate. Dacă această performanţă tehnică s-ar fi exersat pe teme de mai mare amploare, ne-am fi aflat desigur în faţa unei reuşite depline. Cu excepţia filmelor unui singur cineclub (al I.R.E.T.), mai modeste, am remarcat corectul şi instructivul film tehnic – publicitar, realizat de cineclubul întreprinderii „6 Martie", documentarele, demne de orice profesionist, ale Cineclubului '70, condus de Iosif Costinaş, filmul de animaţie al foarte tinerilor Sorin şi Tudor Vreme, documentarul artistic, sensibil şi inteligent conceput, „Sinteze", al cineclubului „Constructorul", precum şi filmele artistice ale cineclubului C.F.R. Toate, fac proba maturităţii şi seriozităţii la această oră de mişcarea cineamatoare timişoreană.

I. PANTEA

SPECTACOL MUZICAL-COREGRAFIC LA LUGOJ

Spectacolul de gală din acest municipiu a catalizat forţe artistice reprezentative pentru tradiţiile acestui colţ de ţară. Un element nou : prezenţa ansamblului de estradă al Casei de cultură a sindicatelor, apariţie cu posibilităţi de perpetuare în cadrul unei eventuale stagiuni permanente. În regia lui E. Gagan, actor al Teatrului popular, au evoluat orchestra de estradă, dansurile moderne, soliştii. Au urmat dansuri tematice ; un ansamblu folcloric al Casei de cultură a municipiului, vizînd aspecte etice ale muncii pe ogoare, o demonstraţie de virtuozitate, baletul „Atunci", conceput de A. Streletz, vorbind de permanenta luptă pentru independenţă a poporului nostru. Alte apariţii notabile, au avut corul „Ion Vidu", ansamblul folcloric „Ana Lugojeana", echipa de dansuri a întreprinderii „Mondial". O menţiune specială, pentru o excelentă brigadă artistică a cooperativei „Munca", purtătoare a unei savuroase şi utile satire.

L. B.

SPECTACOL FOLCLORIC

În cadrul manifestărilor în etapa pe centru universitar, a Festivalului naţional „Cîntarea României", spectacolul folcloric a fost deosebit de bogat — poate chiar prea extins — fiind constituit din programe susţinute de : ansamblul „Doina Timişului", grupurile folclorice (sîrbesc şi cel al I.M.T.) şi ansamblurile folclorice (de la Universitate, de la I.P.T. şi de la I.A.T.).

Desigur că, în spaţiul acestei cronichete, nu este posibil să fac o prezentare detaliată, a acestui spectacol. De altfel, o atare întreprindere critică ar fi, credem, inoportună, întrucît exceptînd ansamblul „Doina Timişului", toate formaţiile artistice, amintite mai sus, şi-au conceput programul, adoptînd **forma obişnuită** de spectacol folcloric, care constă în prezentarea succesivă a momentelor coregrafice şi a celor de muzică populară instrumentală şi vocală. Şi, prin urmare, structura unui atare spectacol cuprinde multe elemente comune formaţiilor — date pe care ar trebui să le repetăm într-o narare a întregului program folcloric. Este vorba despre acele elemente specifice unei modalităţi — binecunoscută în valorificarea scenică a creaţiilor populare de către toate categoriile de formaţii artistice folclorice din ţara noastră.

Dar chiar însăşi această situaţie ne determină să aducem în discuţie, înainte de toate, unele problemele privind **specificul unui** spectacol folcloric, prezentat de formaţiile studenţeşti. În acest sens, considerăm că trebuie să se adopte un **mod nou** — opus rutinei, deci, ajunsă deja la saturaţie — care să canalizeze pe făgaşe mai fertile viaţa scenică a folclorului nostru. Şi, fără îndoială, formaţiile artistice folclorice studenţeşti au menirea să impună, în primul rînd, această direcţie, constînd în **valorificarea ştiinţifică şi estetică a folclorului.** Cadrele universitare specializate în folclor, studenţii — mulţi dintre aceştia, ei înşişi fiind cercetători ai acestui important fenomen cultural — sînt în măsură să propună o nouă viziune în crearea spectacolului de acest gen. Acum, lucrul acesta l-a dovedit, cu prisosinţă, doar programul prezentat de ansamblul „Doina Timişului".

În spectacolul acesta, intitulat **Pe ăst plai curat . . .**, fenomenul folcloric a beneficiat de o abordare complexă sincretică, printr-o desprindere convingătoare a aspectelor etnologice din matca lor originară. Elementele folclorice, în totalitatea lor, au reuşit să sublinieze, într-un mod emoţionant, ideea coordonatoare a spectacolului — aceea de zidire şi întemeiere istorică şi culturală, prin nobila jertfă a poporului nostru. În acest scop au fost valorificate artistic **texte antologice** din culegeri de folclor prestigioase (selecţia versurilor aparţinînd **Vioricăi Creţu**), **dansuri rituale** din Banat (coregrafia în regia lui **Emilian Dumitru**), **melodii populare** de mare acurateţe (conducerea muzicală — **Diodor Nicoară**), întregul material folcloric fiind ordonat în spiritul unei maxime rigori ştiinţifice, spre a fi relevată ideea că la baza manifestărilor etnologice se află nu-mai **frumosul,** ci şi **semnificaţiile,** privind destinul uman şi istoric (Vasile Creţu). Reţinînd această idee, este explicabil că în acest program nu se sconteză pe suprasolicitarea valenţelor spectaculare. (Dar, totuşi, ar mai fi necesare anumite nuanţări scenice, o mai corectă ritmare a mişcărilor, precum şi armonizarea tarafului).

Celelalte formaţii artistice — prezentînd programe concepute îndeosebi pe ideea spectacolului de tip concert — au învederat, în mare parte, o remarcabilă virtuozitate în interpretare, adesea însă riscînd să sacrifice autenticul folcloric (ca, de pildă, la excepţionala orchestră a Universităţii, a cărei execuţie tinde spre un profesionism, ce poate avea consecinţe nedorite asupra redării melosului tradiţional).

În afară de ansamblul „Doina Timişului" şi de orchestra Universităţii, titlul de Laureat al Festivalului II s-a acordat echipelor de dansuri populare de la Institutul Politehnic şi de la Institutul Agronomic, precum şi grupului folcloric sîrbesc şi unor talentaţi interpreţi de muzică populară instrumentală şi vocală.

AUREL TURCUŞ

*

● Faza municipală, în cadrul Festivalului naţional **„Cîntarea României"** şi în Lugoj. Spectacolele numeroaselor formaţii de aici s-au înscris într-o veritabilă **„Săptămînă a culturii lugojene".** ● Semnificativă colaborare între artiştii profesionişti şi amatori : redutabilul cor lugojean „Ion Vidu", cel mai vechi cor de amatori din ţară, a pregătit, sub conducerea tînărului dirijor Remus Taşcău, opera **„Orpheu"** de Gluck. Aceasta va fi prezentată, sub formă de oratoriu, cu acompaniamentul Filarmonicii **„Banatul"** şi sub bagheta lui Nicolae Boboc. Concertul de mîine are loc la Lugoj, iar în următoarele două zile, la Timişoara. ● Biblioteca judeţeană Timiş, în cadrul salonului literar-ştiinţific a prezentat simpozionul **„Poezia şi problematica ei".** Lucrări au susţinut Eugen Dorcescu, Olimpia Berca, Crişu Dascălu, Stela Mirel. Pia Teodorescu-Brînzeu. ● O nouă seară în compania cenaclului tineretului revoluţionar timişorean, **„Generaţii XX".** În pregătire, o deplasare în mijlocul uteciştilor lugojeni. ● Ciclul comemorativ **„Beethoven":** la Casa universitarilor orchestra de cameră a Filarmonicii timişorene s-a prezentat cu două trio-uri. La simfonicul de miercuri, uvertura **„Regele Ştefan",** concertul pentru vioară şi orchestră cu solistul Petre Lefterescu şi simfonia nr. 6 **(„Pastorala").** ● Universitatea timişoreană, secţia muzică a organizat un nou concert susţinut de corul acestela, sub conducerea lui Damian Vulpe. Solişti : C. Pontiteu, T. Mladin, S. Petrila. La pian, Robert Stupak. În program : Schumann, Bernstein, Musicescu, I. Tomi, R. Georgescu. S. Ilin T. Bratu, C. Trăilescu. ● Pictorii amatori, membri ai cenaclului timişorean „Romul Ladea", donează în „Contul 1977" cîte o lucrare. ● La Galeria timişoreană, expoziţia cu vînzare a plasticienilor profesionişti. Încasările sînt dedicate „Contului 1977". ● Teatrul Naţional timişorean pregăteşte un spectacol dedicat marilor evenimente care se împlinesc în acest an. Participă atît actori profesionişti cît şi membri ai diverselor formaţii de amatori. ● Casa de cultură a municipiului Timişoara ne anunţă rezultatul primului concurs intern de artă fotografică. Premii au obţinut Ferenczy Ladislau, Nicolae Ponici, Dumitru Ciurea. Fotografii de artă au fost expuse. În urma vînzării fondurile vor fi destinate ajutorării sinistraţilor.

OBSERVATOR

medalion

LUCA NOVAC, taragotistul nr. 1 al Banatului

Pe virtuozul taragotist Luca Novac, acum instrumentist de bază al orchestrei „Doina Banatului", din Caransebeş, îl cunosc de aproape două decenii. Venise la Caransebeş, din satul natal, Dalci (comuna Zerveşti), împreună cu familia sa, avîndu-l în frunte pe mai bătrînul Luca Novac, de la care solistul de astăzi a învăţat meşteşugul diferitelor instrumente. Diferite, pentru că Luca Novac cel tînăr ştie să cînte tot atît de bine, şi cu talent, la fluier, saxofon, ocarină, clarinet şi caval. Mi-l aduc aminte cum îl asculta vrăjit pe Ion Murgu, bătrîn pe vremea aceea, un neîntrecut taragotist, de la care Luca Novac a păstrat, drept moştenire, instrumentul cu care a cutreierat şi cutreieră aproape toate meridianele pămîntului. A învăţat totul de la înaintaşii săi, dar mai ales dragostea pentru doină şi joc, pasiunea pentru a scoate din negura uitării acele nestemate care ne sînt cîntecele bănăţene. Pentru că nimeni nu-i aduce, lui Luca Novac, cîntecele, ca pe tavă, şi-i zice : „la Luco, doina asta, du-te cu ea la radio şi cîntă" ! Nu, el singur, aproape vară de vară, pleacă prin locurile de baştină – Dalci, Zerveşti, Borlova, Ilova, Turnu Rueni – sau pe Valea Bistrei, într-o vreme şi prin zona de ses a Banatului pentru a-şi îmbogăţi repertoriul şi aşa destul de bogat. Dacă stai şi aduni ca pe degete ce ştie el să cînte, atunci numărul doinelor şi al jocurilor de toată frumuseţea trece de 300 ! Ultima oară a fost în documentare, cu magnetofonul şi casetofonul, alături de soţia sa, Maria Tudor, o apreciată solistă vocală, şi prin locurile ei natale, din Ardeal. De acolo, a cules şi a transmis generaţiilor mai tinere o doină precum „Lăsai puşca ruginită" (într-o variantă deosebit de interesantă), sau „Hai mîndro pe vale, că-i otava mare", sau de-doi-ul „De doi ca-n Dalci". Odată venit acasă cu banda magnetică, Luca Novac se pune pe lucru. Ascultă de două ori, de zeci de ori uneori, apoi, pune bucata pe note, o interpretează el, la taragot, o trimite s p e c i a l i ş t i l o r în materie sau celor de la r a d i o t e l e v i z i u n e, sau de la „Electrecord". După examinări şi paraexaminări, doina sau jocul – cu acompaniament de orchestră – sînt înregistrate şi intră în circuitul valorilor folclorice.

Acesta-i Luca Novac, omul pe care îl ascult cu neastîmpăr şi bucurie. Zilele trecute mi-a trecut pragul. Prilej de aduceri aminte, de exprimare a unor fireşti întrebări şi răspunsuri despre viaţă, muncă, dar mai ales muzică. L-am ascultat cu încîntare, admirîndu-l cu cîtă gingăşie poate vorbi despre folclor şi artă, despre mesajele pe care – ca un sol al pămîntului românesc – le-a transmis zecilor de mii de ascultători. A fost în China şi R.P.D. Coreeană, în Mongolia şi Uniunea Socitică, în R.S.F. Iugoslavia şi Italia, în Israel şi Franţa. Luca Novac se pregăteşte din nou de plecare. Împreună cu orchestra condusă de cunoscutul dirijor Florian Economu, taragotistul nr. 1 al Banatului va întreprinde un turneu, lung prin Statele Unite ale Americii. Împreună cu orchestra „Virtuozii români" va cutreiera oraşele şi metropolele din îndepărtata ţară pentru a face cunoscut oamenilor că există un sat, Dalci, unde s-au născut şi se nasc melodii nemaipomenit de frumoase, care vorbesc despre oamenii noştri şi omenia noastră, despre pace şi prietenie.

NICOLAE PÎRVU

Corespondența

Valentin Argeșanu : Vă înțelegem nerăbdarea și ne bucurăm că ea se conjugă cu strădania de a vă ameliora lacunele. După opinia noastră, se simte un progres care, chiar dacă nu este încă substanțial, dovedește că aveți rezerve neexplorate. Poate că un interes sporit pentru faptele de cultură v-ar ajuta în demersul Dvs. Am reținut poeziile **Prietenie** și **Din umbra luminii.**

Petre Vlad : Ne îngăduim să vă atragem atenția asupra pericolului pe care-l poate reprezenta discursivismul. Încercăm publicarea poeziei **Prietenilor mei.**

Ioana Cioancăș : Credem că ar trebui să reprimați verbiajul versurilor. Așteptăm lucrări noi.

Maria Moise : Frecventați cenaclul nostru, marțea la ora 18.

Elev Tharc : Ar trebui să ne vizitați la redacție, neapărat și îndată, anunțîndu-vă telefonic cu o zi înainte.

Viorel Pătrășcanu : Modul, am zice gospodăresc, în care vă prezentați în scrisoare se întîlnește și-n unele poeme. Apreciem economia mijloacelor de expresie, cum și preocuparea de a vă **gîndi** temele. Reținem poemul **E toamnă cu tîmple albastre.**

Tiberiu Dăinoi : Sînteți pe un drum infructuos, după opinia noastră.

Stelian Georgescu : Despre lucrările de proză se exprimă colegul nostru de resort. Ne-am permis să-i dăm lui povestirea trimisă.

Emilian D. Petrescu : Versuri în nota celor anterioare.

Dorin Sălăjan : Poeziile Dvs. prezintă un ciudat amestec de versuri frumoase și versuri ratate, de gesturi lirice nobile și de mișcări greoaie. Faptul se datorează, probabil, lipsei de experiență literară ori unei grăbite dorințe de a obține acel sunet original care să vă impună ca poet. Oricum, socotim că aveți certe posibilități de a vă realiza, dacă veți înțelege mai exact natura acestor posibilități și exigențele ce se impun.

Pompiliu Comșa : Informațiile Dvs. despre constituirea unor cercuri de „Prieteni ai revistei Orizont" la Tulcea, Babadag, Sulina etc. ne-au procurat o reală plăcere. Vom încerca să ținem o legătură mai strînsă cu aceste cercuri, cu Dvs. Reținem poezia **Ciocîrlia.**

Adrian Iovescu, S. O. Grigore, Stiviu Pădure – încercări modeste.

A. DUMBRĂVEANU

CUVINTE PENTRU ȚARĂ

Aici
în inima mea
nu încap destule cuvinte
pentru ca
într-o dimineață
ele să zboare
ca niște păsări
deasupra Țării
luminîndu-i hotarele...

EUGEN GOIA

IZVOARELE SE-NCUMETĂ

Nu pot îngenunchia lîngă o albie secată
în așteptarea ploilor, ci mai ușor sap o fîntînă
ca o privire spre cer ;
îmi sapă prin sînge carpatina ana
fîntîni adînci,
cît stepele de soare, săpăm cu-același gînd avar
colinele de lîngă inimi, dar eu sînt acela
care încep să mor în inima ei
mai curînd decît amiezile...

Umbra încă ne măsoară
brațele istovite,
cînd norii de indoială se risipesc
străpunși de reavănul amurg –
izvoarele se-ncumetă
și curg...

KOCSIS FRANCISKO

Cenaclu

Marți, 22 martie. La ședința de cenaclu, în dezbatere : piesa de teatru **Contemporanul lui Shakespeare,** de CLAUDIU IORDACHE, în lectura (un fragment) actorilor amatori – IONEL TOGMAG, DAN DOROGHI, ONUȚ DANCIU și SABIN POPESCU – de la Teatrul studențesc al Universității din Timișoara. Ședința a fost condusă de ANGHEL DUMBRĂVEANU, referent CORNEL UNGUREANU.

După ce autorul își prezintă, rezumativ, piesa, iar SOFIA ARCAN face un preambul critic, în care subliniază că în piesa aceasta „nu există personaje, în sensul clasic al cuvîntului, ci niște **voci**", prin care sînt enunțate ideile autorului, CORNEL UNGUREANU face o extinsă – și la obiect – examinare critică a lucrării. El remarcă „patetismul de foarte bună calitate, din această creație, vizionarismul autorului... interesanta modalitate de lărgire a teatrului, prin documentarism istoric - Cladiu Iordache are o vocație de autor dramatic. Consideră că piesa ar fi avut de cîștigat dacă n-ar fi fost atît „de fărîmițată totuși". MARCEL POP-CORNIȘ : „Claudiu Iordache adoptă o formulă interesantă de teatru". Relevă priceperea autorului „de a lucra pe colaj", profunzimea „replicilor cu un anumit sens parabolic". NICOLAE ȚIRIOI : „... reconstituirea personajului (Mihai Viteazu) nu este făcută cu mijloacele artei teatrale...". Acceptînd intenția autorului de a contura un personaj într-o perspectivă inedită, piesa este convingătoare. Dar ideea ingenioasă a piesei nu e susținută de „o tensiune dramatică". ALEXANDRA INDRIEȘ : Lucrarea aceasta „ar fi trebuit să fie o piesă shakespeariană, în sensul modern al cuvîntului... îi lipsește un hybris, o vină tragică a personajului... Multe scene mărunte nu sînt suficient de centrate dramatic. CORIOLAN PITIC : „Claudiu Iordache a reușit să ne prezinte o frescă plină de adevăr istoric, convingătoare". MIRCEA ȘERBĂNESCU : În linia poeziei militante a lui C. Iordache și în piesa aceasta „firul politic este racordat la o realitate stringentă. Există o „încercare de evadare" din steriotipia dramaturgiei istorice, polemizînd cu formulele teatrului istoric. Ar trebui ca, în piesă, perspectiva asupra istoriei să fie mult mai complexă, iar personajele mai nuanțat individualizate, diferențiate. CLAUDIU IORDACHE : – de pe poziția autorului – mărturisește că a intenționat să dea mișcare dramatică, ideilor... A creat un mare număr de scene, spre a lăsa libertate regizorului de a alege dintre acestea pe acelea care sînt utile ideii sale de spectacol". ANGHEL DUMBRĂVEANU – apreciază faptul că în ultima vreme au apărut cîțiva dramaturgi remarcabili la Timișoara, între care și Claudiu Iordache, discutat în această ședință. După ce face cîteva observații asupra piesei și asupra discuțiilor, adaugă în încheiere : „Am cîștigat între noi, un dramaturg cu mari resurse".

La sfîrșitul ședinței au citit poezii : TRAIAN ABRUDAN, ANA IANCU, și ANDI PETRE. Ședința următoare va fi consacrată umorului.

A. T.

Prietenii revistei Orizont

LA VREMEA

Adesea cobor în răstimpuri de lună
prin apele grele ale greierilor ;
Atunci, ghimpii cărărilor
se fac de argint înghețat
și trec bîntuit de spaimele lungi
din golul uitat în văzul palmelor.

La vremea cînd
se înfiripă amurgul în frunze
și pustiite drumuri de vedere

se scurg în ceața nelămurită,
stelele albe de pulberi
își ard nepăsarea în fluvii.

M-afund în urmele mele
și-n ploaia de verbe uitate.
La capătul lor, mă invadează
corăbiile alb începute de vînturi.

IOAN RAIN

BEGA

Riul acesta se uită în sufletul meu
Îngîndurat ca o vreme de ploaie
Iarba a-nsîngerat verde cîmpia
Și riul acesta
Învelit în cămașa-i de păsări
Se uită în mine
Îngîndurat ca o vreme de ploaie.

PASĂREA LUI BRÂNCUȘI

Lasată singură
S-a-ncleștat
în strigătul de început
și s-a poleit
cu sărutul prelungit al soarelui
ca o înțelepciune.

MARITE RADU

MUNTELE

Muntele ca orișicare
căutător de frumos
cu un taler al balanței
ascuns în adîncuri
iar și iar m-a primit
limpede ca lacrima
să-i pătrund tainele
aici departe
unde riu și cremene se contopesc
ochii nopții cum banițele pline.

CONSTANTIN COSTEA

Desene de LIDIA CIOLAC

MOMENT

Departe lăcrimează apele
și ne-am întors să înoptăm
sub iedera
nesupusă țărînei

așteptăm ca luna s-adoarmă bătrînii
și-apoi
s-aducem în vetre
întîmplări de departe...

în orice clipă
pentru dragoste
pădurea
irumpe-n frunzișuri.

ECHIM VANCEA

Cu Toma Caragiu

(Urmare din pag. 1)

ecran. Or, dacă eu aș fi ieșit în evidență, lumea nu ar fi crezut în realitatea celor demonstrate de noi. Deci aici este o matematică simplă : ca să poți crede în ce vezi, trebuie ca și celălalt să aibă aceeași preponderență ca tine. Să nu te mai intereseze atunci disputa dintre cei doi actori, ci realitatea la care se referă. Atunci intervine actul de cultură, cred eu. Atunci apare ! Revenind la oamenii despre care vorbeați, la partenerii mei : Anda Călugăreanu, în acel show al nostru, care a avut un mare succes, a fost o parteneră ideală. În primul rînd, pentru că a ascultat ce i s-a spus, a fost foarte receptivă și noi i-am acordat toată încrederea și a fost bine tot ce a făcut. Pe Mircea Diaconu îl iubesc cu o pasiune de tată pentru că este un actor tînăr deja remarcabil. **Și vom mai face împreună ceva chiar foarte curînd. Tot noi doi, din Ilf și Petrov.** Și Diaconu e actor la Bulandra și s-a încadrat extraordinar de bine în gîndirea teatrului și-i prevăd o carieră strălucită.

– Aș fi vrut să vă întreb de Caragiale, dar mi-e teamă. Știu că-l iubiți foarte mult : în „D-ale carnavalului", în „O scrisoare pierdută" ați găsit și simțit roluri care rămîn în antologia scenei românești.

– Am avut – pot să vă spun că am avut – o mare bucurie cînd într-o revistă străină, Allan Schneider, care este un cronicar de teatru foarte exigent, văzînd la noi cele două spectacole la care vă referiți, și-a intitulat cronica „Caragiale-Caragiu".

UN ROL PENTRU ETERNITATE

De la distanța asupra căreia
autorul acestor rînduri nu
mai are nici o putere,
El scrie cuvinte despre
TOMA CARAGIU în 17 martie,
El a sperat mereu că nu-i va fi
dat s-o facă
și încă i se pare neverosimil...
Toți acei 1500 și... împreună
Și noi, ceilalți, împreună
Toate propozițiile afirmative
despre om și actor
sub furca unei retorice întrebări :
El unde ?
Parcă acolo,
Totuși aici.
Cuvintele nu se lasă organizate în
acel
tip de propoziții necesare unui
articol ;
Ele se încăpățînează să doară mai
mult decît s-ar cuveni ;
Ele au forma acelor mormane de
moloz, ele adună și scad cifrele
dezastrului, ele se străduiesc să
privească încrezător spre mîine cu
incredibila putere de a spera și de
a face
a minunatelor mîini, ridicînd fără
orar
cărămidă de cărămidă, de pe
sufletul
nostru atît de fără vină alungat
pe sub case...
Atunci verbele spun despre
construcția
împotriva a tot și a toate, împotriva
acestui
patru martie.
Pentru ei, tot restul nu e decît
tăcere.
Pentru noi, o nouă piesă începe,
dar
îi vom face un alt decor,
dar vom fi mai puternici decît
toate personajele puternice
imaginate pînă
acum, dar vom trece dincolo de
limite și dincolo de victorii, dar
vom rămîne și vom fi
în numele nostru și în
numele lor.
Chiar dacă prima ei replică se
rostește cu greu,
– (Nedorită) bună noapte vouă
tuturor și ție,

Toma Caragiu

ANTOANETA C. IORDACHE

– Și ce spunea despre... Caragiu ?

– Spunea „bine" despre cum se interpretează Caragiale la Bulandra, ca o expresie adevărată a satirei profunde a lui Caragiale, că jocul fals și exterior a fost eliminat și că profunzimea și amploarea relațiilor, forajul acesta al relațiilor dau toată strălucirea acestui text. De altfel aceasta a fost și intenția noastră, de aici am și pornit ! Profunzimea, arderea sînt condiții ale acestei profesii. Cuptoarele trebuie să ardă cît pot ele de tare ! Altminteri „oțelul" nu e bun. E rebut. Și nu ai voie să dai rebuturi !

– Să nu vă supere : m-a surprins că apăreți într-un spectacol „de divertisment".

– Colegii alături de care apar sînt oameni foarte serioși, modești, și lucrează mult. Ca replică la întrebare, am să vă spun că Laurence Olivier a jucat și la circ. Da, sigur ! Eu am lucrat un spectacol pentru circul București. Am lucrat doi ani, învățînd să merg chiar pe picioroange. A fost foarte greu...

– Mi-ați vorbit despre acei minunați actori pe care îi avem, pe care îi are Teatrul Bulandra : Gina Patrichi, Ion Caramitru, Virgil Ogășanu. Despre regizorul-artist total Liviu Ciulei, despre lecția de pedagogie pe care a lăsat-o, ca nobilă misiune pentru fiecare dintre ei omul de teatru Lucia Sturdza Bulandra. Despre nevoia-condiție a existenței de a sonda talente noi, de a le urmări, de a le ajuta să se împlinească. Vorbiți-mi despre profesiunea de credință a lui Toma Caragiu :

— M-am străduit, de-a lungul și de-a latul existenței mele să fiu un actor total. Nu știu dacă am reușit, dar asta a fost obsesia mea nr. 1. Eu cred că actorul trebuie să joace astăseară Lear și a doua seară să fie clown la circ. Fără încurajarea fenomenului intelectual și cultural din tine, fără o modestie sinceră și autentică, toate supapele de evoluție se închid. Numai gîndul că încă n-ai ajuns acolo unde poate ajunge un om care se perfecționează te păstrează în starea de modestie – înțelegerea acestui lucru ! Or mie mi se pare tot timpul, dar sincer, pentru că altfel aș fi murit demult, se cunosc nenumărate cazuri în acest sens – sincer, mi se pare că mai am foarte multe de făcut. Și mă pregătesc foarte serios pentru asta, de fiecare dată. Și nu glumesc – adică glumesc, așa, cînd e de glumit, dar cu profesiunea nu am glumit niciodată. Și-mi și place... !

Lecturi

FABULA ÎN ACTUALITATE

Prezentă tot mai des în paginile revistelor și ziarelor, în unele planuri editoriale, fabula (căreia unii critici se și grăbiseră să-i consemneze sfîrșitul, după clasica epocă de glorie) își reintră în drepturile și audiența pe care o merită.

Alături de fabuliștii noștri avizați de azi (Aurel Baranga, Stelian Filip, Victor Gorșcovăz etc.), Sin Arion întregește o pleiadă de autori spirituali, pentru care tenta morală (și ades moralizatoare) a devenit o întreprindere cu bună eficiență în sufletul cititorului.

Desen de CONSTANTIN GAVRILĂ NEGREA

„Cu mănuși de... box", cartea lui Sin Arion, apărută la Editura Litera, e o ilustrare, în acest sens, o reușită.

Dintre cele mai izbutite fabule : Logica ursului, O problemă arzătoare, Găina și oul, Ștergarul și farfuria, Ascensiune, Gogoașa, Uimirea tigrului, Conferențiarul din baltă, Monedele. Trăsăturile esențiale ale acestor fabule par a fi : modernitatea lor, puritatea și conciziunea expresiei, perfecțiunea prozodică, folosirea unei game largi de subiecți (ursul, becul, ștergarul, melcul, ochelarii, planta agățătoare, sfoara și rigla foarfecele și stofa, papagalul, țînțarul și licuriciul etc.).

ION VELICAN

Igor Nagaev

Un far într-o mare de cărți pentru copii

Scriitorul sovietic IGOR NAGAEV a fost oaspetele revistei noastre spre finele anului 1976. Locțiitor al redactorului principal al revistei moscovite LITERATURA PENTRU COPII, el a însemnat, pentru scriitorii și redactorii noștri, o prezență inspirată, dialogul țesut atunci continuindu-se, acum, prin articolul domniei sale, pe care îl dăm spre publicare în revista noastră. Autor al unor studii critice și povestiri pentru copii, Igor Nagaev a lăsat, în urma întîlnirii avute la redacția ORIZONT, un aer de robustețe intelectuală a unui scriitor din țara prietenă și farmecul unui plăcut interlocutor

Cu zece ani în urmă, la Moscova a apărut primul număr al revistei LITERATURA PENTRU COPII, publicație lunară de literatură, critică și bibliografie a R.S.F.S.R.

Începînd cu primul număr, redacția revistei **Literatura pentru copii** și-a pus drept sarcină de bază abordarea științifică a problemelor de dezvoltare a literaturii pentru cei mici, a tuturor celorlalte forme de artă pentru copii, precum și o largă propagandă a operelor de literatură sovietică multinațională pentru copii, cît și a celei progresiste din literatura universală. Noua revistă urma să cuprindă recenzii asupra cărților noi pentru copii, portrete ale scriitorilor pentru copii, bibliografia cărților și articolelor în probleme de literatură pentru copii, altele privitoare la critica literară asupra cărților și creației unor scriitori, ilustrații colorate și în alb-negru, foto-reportaje și cronici literare, articole teoretice și de problematizare asupra literaturii și artei pentru copii, materiale referitoare la lectura copiilor și educația lor estetică. Volumul revistei urma să ajungă la circa 80 de pagini de format mediu. Revista **Literatura pentru copii** este, de fapt, unicul organ tipărit din Uniunea Sovietică ce are posibilitatea de a purta un dialog serios și sistematic cu făuritorii cărților pentru copii, cu artiștii ilustratori ai cărților de acest tip. În revistă își găsesc, de asemenea, locul probleme ale cinematografiei și teatrului pentru cei mici, predarea literaturii pentru copii în institute de învățămînt superior și institutele pedagogice, ale activității bibliotecilor pentru tineret etc.

Rubricile de bază ale revistei sînt : „Secolul XX – Copiii", „Literatura contemporană pentru copii", „Din istorie", „Portretul scriitorului", „Literatura pentru copii de peste hotare", „Artistul și cartea", „Cinematograful, teatrul, televiziunea", „Recenzii", „Bibliografia" ș.a.

Structura revistei include mai bine de 500 de scriitori, critici, activiști în domeniul literaturii pentru copii, pedagogi, bibliotecari, părinți. Autori permanenți sînt : Agnia Barto și Serghei Mihalkov, Dimitrii Kobalevski și Constantin Simonov, Serghei Baruzdin și Irina Tokmakova, Anatolii Oleksin și Mustai Karim, Tatiana Mavrina și Mai Miturici, Igor Motiașov și Vera Smirnova ... și această listă ar putea fi continuată. Iurii Vasnețov și Leonid Sobolev, Iurii Gagarin, de asemenea, au scris pentru revista „Literatura pentru copii".

Începînd cu octombrie 1971, redacția a pregătit 15 numere speciale, dedicate literaturilor pentru copii din republicile unionale frățești, despre istoria literaturii lor pentru copii, despre scriitorii și artiștii contemporani pentru copii. Toate aceste materiale au fost bine ilustrate, însoțite de un mare număr de portrete ale scriitorilor. În paginile revistei se dezbat permanent problemele teoretice fundamentale, de rezolvarea cărora depinde dezvoltarea ulterioară a literaturii de tipul celei amintite.

Anul 1973 a fost proclamat de redacția revistei drept „Anul cinematografiei". În decursul acestui an s-au publicat peste 20 de articole consacrate problemelor cinematografului pentru copii și această inițiativă a revistei a avut ecou pozitiv și în presă. Anii 1974–1975 au fost considerați de revista noastră drept „Anul televiziunii", respectiv, „Anul teatrului".

O vastă activitate a desfășurat redacția revistei „Literatura pentru copii" în direcția stabilirii și întăririi relațiilor și contactelor prietenești cu factorii corespunzători ai literaturii pentru copiii din țările socialiste și cu scriitorii progresiști din țările capitaliste, în direcția unei propagande mai active a literaturii sovietice pentru copii în străinătate și, de asemenea, în direcția popularizării în rîndurile cititorilor sovietici a literaturii universale.

Începînd cu numărul 100 (nr. 4/1974), pentru a ușura orientarea revistei noastre în străinătate, redacția traduce conținutul fiecărui număr în trei limbi de circulație europeană : engleză, franceză, germană. Din anul 1969, redacția a început editarea unor numere speciale, dedicate literaturii pentru copii din diferite țări ale lumii : R. P. Bulgară, R. D. Germană, R. P. Ungară, R. S. Cehoslovacă etc.

Numărul 1 al revistei **Literatura pentru copii** pe anul 1974 redacția l-a dedicat literaturii și artei pentru copii din India, iar numerele 7 și 11 – literaturii pentru copii din R. P. Polonă și, respectiv, R. P. Mongolă. Numărul 12 pe 1975 este dedicat literaturii pentru copii din Finlanda, iar numărul 6 pe 1976 – literaturii și artei pentru copii din Japonia.

Numărul 12, pe anul 1977, redacția noastră îl pregătește împreună cu un colegiu de redacție român, în frunte cu scriitorul, președintele secției pentru copii a

Ilustrație la revista moscovită „Literatura pentru copii"

Uniunii Scriitorilor din România, Mircea Sîntimbreanu. Acest număr va fi consacrat în întregime literaturii și artei pentru copii din Republica Socialistă România.

În planurile apropiate ale redacției sînt editări de numere speciale dedicate literaturilor și artelor pentru copii din R. S. F. Iugoslavia, Suedia, Republica Cuba, Iran ș.a.

Eforturile redacției în anii trecuți au fost îndreptate în direcția de a ajuta pe cititori să-și formeze o privire de ansamblu asupra fenomenelor de literatură și artă pentru copii, de a-i înarma cu criterii obiective în aprecierea literaturii beletristice, a graficii cărților, a spectacolelor, a filmelor de cinema, a unor emisiuni de televiziune și radio. În paginile revistei s-au dezbătut cele mai importante probleme ale teoriei literaturii pentru copii, s-au evidențiat procesele literare contemporane, s-a acumulat un bogat material în vederea unei istorii monografice asupra literaturii sovietice pentru copii, a istoriei literaturii pentru copii din multe alte țări ale lumii.

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

Thales

Sînt idei care ne pătrund atît de adînc în suflet, încît ne devin suflet. Și sînt oameni a căror viață, distilată de vreme, ne lasă în palmă atît – un mănunchi de gînduri nemuritoare. Și gîndurile acestea ne hrănesc ființa și se preschimbă în cugetare. Despre un asemenea om poți spune ei este eu, forțînd niței gramatica ; sau poți spune, eu sînt el, în bună măsură. Asupra acestor gînduri, cum zice Shakespeare, vor poposi ochi ce însă nu-s ... Și mă întreb, din nu știu ce sentiment, ce va fi fost ființa mea în vremea vieții lui Thales ? Mamă, tu ai fost o dată mormîntul meu, gîndea Blaga. Neființă e omul înainte de naștere și mama e în acest chip un mormînt. Dar acest mormînt, mama, vine din altă mamă, din alt mormînt, și tot așa în urmă, pînă în vremea lui Thales. Va fi fost o mumă-mormînt, în care ființa de-acum pîlpîia sub forma nimicului, ca o potență vagă, improbabilă de vagă ?

Thales e începutul !

Acest termen, începutul, nu prea are sens ontologic, fiindcă existența nu are început. Cu Thales începe gîndul filozofic grecesc. Cu el începe sinele sub formă de cugetare. A fost primul bărbat — spune Diogene Laertios — căruia i s-a dat numele de înțelept, pe vremea cînd la Atena era arhonte Damasias ... Din Damasias au rămas cîteva litere. Din Thales au rămas idei, a rămas cugetul ; Thales deci a existat. Îl uimea Cerul și Sinele ! Callimah (primul bibliotecar al bibliotecii din Alexandria) ne spune că el a descoperit Ursa mică ;

„Mai întîi, statornicit-a el acele stele
Numite „Car", pe mări călăuzind fenicienii ..."

Dar tot el statornicește : „Cunoaște-te pe tine însuți". Și iată că ne amintim brusc de Kant : Deasupra cerul înstelat, și-n mine – legea morală. Două lucruri stau în măreață cumpănă în Univers – lumea reală, și sinele cunoscător. Mai tîrziu, în filozofie, cumpăna aceasta de aur a fost frîntă. Materialiștii vulgari considerau sinele, cugetul – materie ! O secreție — a creierului, un fel de nădușeală, pe care o poți șterge cu o cîrpă ... Idealiștii subiectivi, îngropați în ei înșiși, considerau alteritatea, lumea reală, o invenție a simțurilor. Cerul devenea o invenție a ochiului ; sunetul, o invenție a auzului ... Thales însă era obsedat și de Ursa mică, de lumea din afară, și de sine (Cunoaște-te ... !). Nu întîmplător Engels zicea că în filozofia greacă e cuprinsă în germene întreaga problematică a filozofiei moderne .... Dar fiindcă de la un înțelept oamenii așteptau totul, lui Thales i s-au pus tot felul de întrebări.

— Ce a fost mai întîi, ziua sau noaptea ? — a fost întrebat.

— Noaptea a fost mai înainte cu o zi, a răspuns.

Mai zicea că nu e nici o deosebire între moarte și viață. (Oare de ce o fi zis așa, ce-a vrut să zică ?). Atunci cineva l-a întrebat :

— Tu de ce nu mori (de ce nu îți provoci moartea) ?
— Tocmai fiindcă nu e nici o deosebire !

Cu Thales începe cultura. Greul, zicea, pentru om, e a se cunoaște pe sine. Cînd eul ia cunoștință de sine, începe cultura. Ce este „euînsumi-ul", va relua întrebarea filozofia pe alte trepte. Din desfășurarea ulterioară a cugetului, cristalizat în peste două mii de ani de meditație, greul rămîne același, cel numit de Thales. O soluție, mai bine zis ca o cale spre soluție (răspuns), la această întrebare, formulabilă și astfel : ce este omul ?, o dă Marx, cînd spune că omul, în genere, trebuie obținut din formele determinate ale existenței lui pe treptele istoriei.

Dar întrebările existențiale sînt ca izvorul, murmurul lor nu se stinge niciodată. Cunoaște-te pe tine însuți, murmură Thales ... Substanța lumii e apa, spune el, curgerea ... Cunoaște-te pe tine însuți, curgere ... Dar dacă Thales e începutul, atunci trebuie să ne întrebăm, mai exact să-l întrebăm, ce e moralitatea ? Nu e de-ajuns să contempli cerul și, pe pămînt, să propui ca obiect al cunoașterii sinele ! Trebuie să auzi alături răsuflarea semenului. Adu-ți aminte de prieteni, poruncește Thales, fie absenți, fie prezenți. Tot el spune că aceeași grijă să o aștepți de la urmași, pe care o ai față de părinți.

În Thales, conștiința Universului (n-a descoperit el Ursa mică ?), conștiința de sine (cunoaște-te ...) și moralitatea se nasc împreună. Co-nasc ! El e începutul uman. Și nu-l acesta semnul adînc că a cugeta înseamnă a fi moral ?

„ .... Înțeleptul nostru muri pe cînd privea la o întrecere între atleți ...

...Pe mormîntul lui se află următoarea inscripție :

Iată mormîntul sărac ce cuprinde pe Thales.
... faima lui tot ceru-a cuprins ...".

Mormîntul lui Thales, însă, e în noi. Thales se cuprinde în noi de nenumărate ori. Îl cugetăm. Deci există.

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXX

de Dan Nemesnic

Să nu ne îndepărtăm însă de minunata tehnologie a preistoriei. Am văzut că au existat strămoși demni ai computerelor de astăzi. Dar, se pare, mai existau și alte invenții ale minții omenești în veșnica ei căutare. Unele dintre acestea au denumiri ciudate de „statui care cîntă", „pietre care vorbesc" sau „vaze care spun povești". Este foarte greu să stabilim, a-

cum după scurgerea atîtor secole cum funcționează aceste „fonografe străvechi". În perioada lor clasică, romanii care au trecut prin Egipt au descris asemenea „statui vorbitoare". Este vorba chiar de statuia vorbitoare a lui Memnon, înălțată în jurul anului 1500 î.e.n. Sunetele muzicale se auzeau de îndată ce razele răsăritului de soare înviorau capul statuii. În anul 130 e.n. împăratul Adrian ascultă de trei ori „muzica" acestei statui. Nici împăratul Septimiu Sever (193-211e.n.) nu scapă prilejul de-a asculta în zori, „recitalul" lui Memnon. Statuia există și astăzi, și este des vizitată de turiștii curioși. Ea însă nu mai cîntă, căci, în urma unor reparații, sistemul care o făcea să-și etaleze virtuțile muzicale s-a stricat. Nu se știe nimic precis – încă o taină a meșterilor lumilor dispărute – dar se presupune că muzica provenea dintr-o activare a acelui complicat sistem de către razele soarelui. Gîndul ne duce la celulele fotoelectrice de astăzi, dar n-am dori să exagerăm prea mult. Să rămînem mai departe în lumea fascinantă a tainelor. Mulți cercetători afirmă că toate aceste automate, roboți, computere, „radio"-uri și chiar „televizoare" au existat și în vremurile de demult. Existența acestor invenții ale tehnologiei antice nu este o simplă prezumție – zic ei – ci o evidență istorică. Într-adevăr, în nenumăratele scrieri vechi apar descrise tot felul de ființe ciudate și obiecte care ne duc cu gîndul că tot ce ne înconjoară astăzi, se aseamănă, în foarte multe privințe, cu ceea ce-i înconjura și pe strămoșii noștri.

În epopeea sumeriană despre Ghilgameș, descrierea luptei lui Enchidu prietenul acestuia, cu monstrul (Humbaba), care păzea lăcașul zeilor este deosebit de impresionantă. Pe una din plăcile cu scriere cuneiformă Enchidu i se adresează lui Ghilhameș astfel : „Înainte de-al ucide pe acel om, de-o fi vorba de un om, înainte de-al ucide pe-acel zeu, de-o fi vorba de un zeu, nu mă voi întoarce în oraș. O, stăpîne, tu care n-ai văzut acel monstru, mai ești teafăr, dar eu care l-am văzut, sînt îngrozit. El are dinți de balaur și chip de leu ...".

Enchidu și Ghilgameș aruncă cu lănci și buzdugane în ciudățenia care le apare în față, dar în zadar, căci acestea sînt respinse de „monstrul strălucitor", din care, cu glas de tunet, dintr-o „ușă" (oare vreun megafon ?) urla monstrul. În timpul luptei însă Enchidu, după cele descrise în epopee, cu bunăștiință sau din întîmplare, apasă pe o pîrghie care-l scoate din luptă pe monstrul de neînvins.

O fi monstrul un robot prevăzut cu tot soiul de mecanisme, cabluri electrice, megafoane, ori vreo ființă extraterestră ? Nu ne încumetăm să facem aici vreo presupunere. Descrierea monstrului, însă poate da de gîndit oricărui cercetător al vechilor civilizații.

Ceva care aduce a robot sau automat programat se poate bănui și în această notă (în cuneiforme) de pe o plăcuță sumeriană : „Cei care învățau pe zeița Inana erau ființe ce nu știau de hrană, și nici de băutură, căci ele nu mănîncă și nu beau (...). Acestor ființe li se spune cîteodată „lei zburători" sau „balauri" al căror gîtlej „scuipă foc".

— VA URMA —

MAPAMOND

● MAURICE DRUON : al șaptelea „rege blestemat". După cel de-al șaselea volum al celebrei serii istorice „Regii blestemați", volum intitulat „Crinul și leul", romancierul Maurice Druon (academician, deținător al premiului Goncourt pentru „Marile familii", co-autor al „Cîntecului partizanilor") a abandonat vechea istorie a Franței pentru alte subiecte literare. Recent a apărut însă la editura Plon al șaptelea volum, „Cînd un rege pierde Franța". Într-un interviu acordat lui Jean des Cars, Maurice Druon declară că a intenționat aici să dea cuvîntul istoriei, adică acelui om necunoscut care a fost în secolul XIV deținătorul tuturor firelor politice ale Franței. Este vorba de cardinalul Périgord, al cărui lung monolog înlocuiește acțiunea, scenele de capă și spadă, frecvente în primele șase volume. Personalitatea cardinalului o pune în umbră pe cea a lui Jean le Bon, al șaptelea rege din seria „blestematilor" („un imbecil și un vanitos", după părerea lui Druon). Mai declară romancierul : „O carte în care reflecția politică poate fi aplicată perioadei contemporane. ● Un nou Goya ? Este întrebarea prin care critica apreciază mai mult decît elogios creația unui artist spaniol în vîrstă de doar 33 de ani, Jose Hernandes. El propune un veritabil dans al morții, denunțînd franchismul, sistemul închizitorial al acestuia. Hernandez adaugă virulenței lui Goya, somptuozității materiei lui Velasquez, complexitatea grafică a marilor autori baroci. ● Simfonia a IX-a de Beethoven la „Balșoi Teatr". Vedeta numărul unu a coregrafiei mondiale, Maurice Béjart, a fost invitat să monteze pe scena moscovită baletul „Simfonia a IX-a". Acestei prestigioase colaborări i se adaugă succesul înregistrat la Paris, la Champs Elysées, cu baletul inspirat de opera lui Molière, turneele în S.U.A. și Europa, precum și proiectul de festival în aer liber. ● Prin „Filiera franceză" la Jeanne Moreau. O știre mondenă privind căsătoria recentă a lui William Friedkind, regizorul „Filierei franceze" și al „Exorcistului", cu binecunoscuta actriță Jeanne Moreau. Martorii foarte discretei ceremonii au fost nu mai puțin cunoscuții Alain Resnais și Florence Malraux.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „... TRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 31 martie 1977 ● nr. 13 (475) 8 pag. 1 leu

SZAKÁTS BÉLA

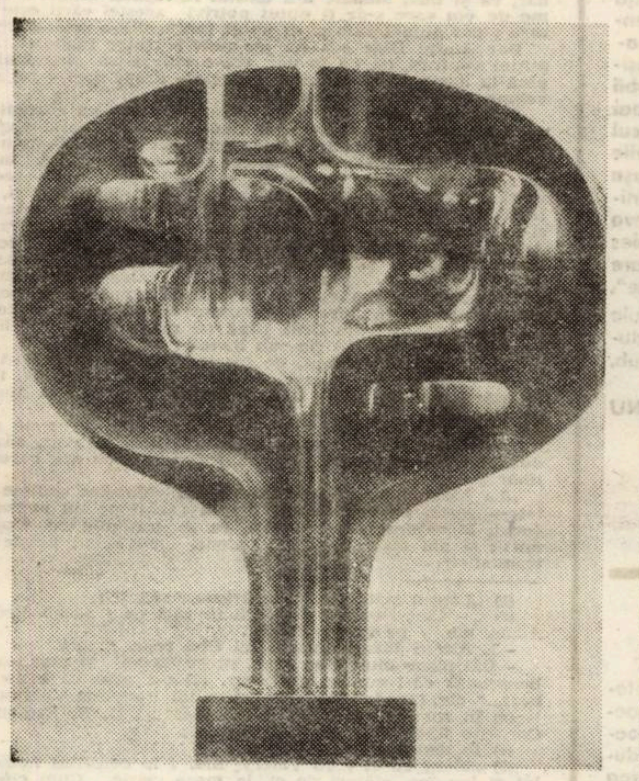

Floare de metal

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale sculptorului SZAKÁTS BÉLA

Szakáts Béla a fost, pînă la această dată, pentru mine, un anonim. Și acest lucru nu vrea să spună nicidecum că arta sa ar fi fost aceea care l-ar fi ținut în acest anonimat (pentru mine !) ci doar că, un artist solitar fiind, cu un puternic simț al menirii artei sale, el a avut pudoarea nemăsurată în a nu-și face prea grabnic publice lucrările sale, lucrînd, în acest oraș, aproape cincisprezece ani, fără să nască, însă, zarvă în jurul său. Dar a fost îndeajuns să-i dau un telefon și să-l caut pe Splaiul Vladimirescu, la parterul unei mari clădiri arhaice, pentru a-l descoperi și a intra în teritoriul muncii sale creatoare și pentru a găsi în el un interlocutor inteligent și sensibil.

Student, la Cluj, al lui Kos Andrei, un sculptor și profesor dificil, în sensul că la el comunicarea se făcea greu și arareori, Szakáts Béla a intuit abia după terminarea studiilor profunzimea dascălului său, rara calitate de a căuta să-și învețe discipolii nu influențîndu-i spre o artă similară cu a sa, prin copiere necreatoare, ci împingîndu-i spre zone libere, de gîndire personală, și spre o expansiune a spiritului fiecăruia în parte.

În 1962, tînăr absolvent, Szakáts Béla a poposit aci la Timișoara, la Liceul de artă plastică. După primele ore de adaptare, după legarea unor prietenii necesare, după șocul de-a se vedea el însuși dascăl între copiii ce-l primeau spontan între ei, el și-a început, în orele libere, și lucrul în atelierul școlii. Acolo, însă, se simțea ca într-o sală de așteptare. Se pomenea, uneori, cu lucrările deteriorate. Sparte. Ciobite. El însuși se afla într-o dezorientare din care nu ușor putea să se reculeagă. Anii de facultate îi conferiseră un studiu temeinic, însă încheiat într-o viziune adeseori vetustă. Schematismul formelor se repetase și în schematismul ideilor. El învățase acolo un meșteșug bun, meserie bună, cum se zice, dar, orientarea teoretică fusese adeseori slabă. Au trebuit să vină căutările generației sale, căutări creatoare, care puteau depăși orgoliile unei arte schematice, socotită pînă atunci infailibilă. Informațiile noi, gîndirea nouă, creatoare, descoperită, surpriza unei sculpturi care, odată cu apariția lui Brâncuși, revoluționase arta modernă, avea să însemne și pentru tînărul sculptor o adevărată revelație. El încerca să-și găsească un drum propriu, pus în fața atîtor opțiuni. Frămîntările și căutările sale, și atunci ca și azi, nu au fost deloc neînsemna-

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

VIITORUL NOSTRU

Trăim zile impresionante, de muncă și dăruire, de reculegere pentru ceea ce am suferit, dar și de neasemuită bărbăție pusă la temelia ridicării edificiului societății românești.

La 28 martie, sub președenția tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al Partidului Comunist Român și președintele României, a avut loc o ședință care poate fi socotită istorică. Au fost de față membrii Comitetului Central al P.C.R., membrii Marii Adunări Naționale, Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale și activul central de partid și de stat.

În expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, cu privire la activitatea partidului și întregului popor pentru înlăturarea urmărilor cutremurului catastrofal din 4 martie, la dezvoltarea economico-socială actuală a țării, la activitatea internațională a partidului și statului nostru și la situația politică mondială, descoperim o sinteză clară a tuturor acestor probleme și situații, o evocare obiectivă, făcută într-o înaltă ținută ideologică și comunistă, a prezentului economiei românești, dar, mai cu seamă, a viitorului dezvoltării ei. Ca un fir roșu străbate, de-a lungul acestei magistrale cuvîntări, mîndria profundă de-a ne număra, cu toții, fii ai acestei țări, mîndrie legitimă, dacă ne gîndim la atitudinea de înaltă noblețe de care a dat dovadă minunatul nostru popor pus în fața catastrofei de la 4 martie.

Evocînd tragica întîmplare și repercusiunile sale, secretarul general al partidului nostru a accentuat, mai cu seamă, solidaritatea întregului nostru popor în acel tragic moment de cumpănă, faptul că demnitatea și forța sa sînt virtuți morale caracterizante, de-a lungul istoriei noastre, faptul că, deși pus în situații extreme, poporul nostru a acționat ca un singur om, demonstrînd forța și unitatea sa, a partidului nostru, hotărîrea sa de a trece peste dezechilibrul de moment și, printr-o energică și supremă acțiune, să facă totul pentru a asigura înfăptuirea sigură a Programului partidului, ridicarea multilaterală a României de mîine.

Semnificativ apare, în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, viziunea viitorului, privind activitatea de refacere a localităților afectate de cutremur, sistematizarea și ridicarea nivelului creației arhitectonice în viitor. Toate aceste obiective de mîine demonstrează, pe de o parte, fermitatea preocupărilor partidului nostru pentru înflorirea patriei, iar pe de alta, înalta preocupare pentru viitorul oamenilor muncii.

Succesele în îndeplinirea planului pe 1976, ca și sarcinile de viitor ale cincinalului, toate, ducînd la creșterea avuției naționale și, deci, a condițiilor înseși, tot mai bune, de viață materială și spirituală a întregului nostru popor, stau în centrul atenției cuvîntării din 28 martie. Secretarul general al partidului nostru scoate în evidență faptul că, pentru această elevare materială și spirituală a poporului nostru, vor fi necesare eforturi uriașe, o energică activitate novatoare în toate domeniile, o legătură mai firească, organică, a cercetării cu realitatea producției, un spirit revoluționar în toate sectoarele vieții economice și sociale.

Un capitol aparte și o profundă analiză sînt dedicate în cuvîntare activității internaționale a partidului și statului nostru. Scoțînd în evidență politica României, de dezvoltare a relațiilor sale cu toate țările lumii, tovarășul Nicolae Ceaușescu scoate în evidență eforturile României de a transpune în viață prevederile documentelor de la Helsinki, țara noastră rezolvînd de mult, în mod radical, problemele fundamentale de viață ale întregii noastre națiuni, în spiritul concepției umanismului revoluționar, lichidînd pentru totdeauna exploatarea omului de către om, creînd condiții de muncă pentru toți cetățenii, asigurînd deplina egalitate în drepturi a tuturor membrilor societății românești, pentru o viață liberă, demnă, creatoare, ei participînd efectiv la conducerea societății și la crearea conștientă a propriului destin al fiecăruia.

Scoțînd în evidență rolul României în lupta pentru lichidarea subdezvoltării în lume, pentru o nouă ordine economică, pentru înfăptuirea dezarmării generale și, în acest spirit, colaborarea și solidaritatea partidului și poporului nostru cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu toate forțele progresiste de pretutindeni, secretarul general al partidului nostru face o trecere în revistă a acestei probleme – cheie pentru o stabilitate și o pace trainică pe glob, militînd pentru făurirea unei lumi în care, popoarele, în adevăr, să se poată dezvolta libere, căutîndu-și fiecare un drum și o fericire proprie.

Ideile generoase, izvorîte din cuvîntarea de la 28 martie, optimismul care se degajă din această cuvîntare, justețea și realismul cu care sînt puse în lumină o serie de probleme care stau în fața întregului nostru popor, încrederea fermă ce se degajă din ea, privind viitorul nostru ca popor și triumful ideologiei partidului nostru în toate sectoarele vieții, toate acestea fac din tezele și din problematica ei vastă un îndreptar nu numai pentru sectoarele vieții economico-sociale, ci și pentru noi, lucrătorii, pe tărîmul ideologiei, al artei și culturii, făuritorii de bunuri spirituale închinate acestui brav și harnic popor român.

ORIZONT

Convorbiri

Cu prof. univ. dr. Ovid S. Crohmălniceanu

Spirit clasic, tinzînd către un echilibru superior al valorilor pe care le promovează în scrisul său Ov. S. Crohmălniceanu este în același timp un rafinat estet al literaturii, al scrisului, pe care le slujește cu pasiune de peste trei decenii. Discuția noastră a avut loc cu cîteva săptămîni în urmă, în ambianța plăcută a camerei sale de lucru, departe de zgomotul și tumultul străzii.

– Stimate tovarășe profesor, magistratura de critic pe care o exercitați de peste trei decenii, cu bună credință și cu o rară conștiință profesională, vă situează în rîndul acelora care pot să refere cîteva adevăruri legate de literatura română contemporană...

– Deși prin obligațiile mele universitare, și prin cărțile pe care le-am scris în ultima vreme, m-am ocupat de istoria literară interbelică, totuși, n-am încetat niciodată să urmăresc și evoluția literaturii române contemporane. Ca să mă refer la romanele apărute în ultima vreme, amintesc de „Galeria cu viță sălbatică" de C. Ț... „Într-o casă străină" și

„O singură noapte de iubire" de T. Mazilu, „Vînătoare regală" de D. R. Popescu, „Iluminări" și „Racul" de Al. Ivasiuc. Nu voi pierde prilejul să atrag cititorului atenția asupra unei cărți excepționale, pe care am citit-o în manuscris și care va apărea curînd : „Viața ca o pradă" de Marin Preda. În micul meu foileton săptămînal din „Flacăra" mi-am exprimat admirația față de cîteva din remarcabilele volume de poezie contemporană : „La lilieci" de Marin Sorescu și „Noimele" de Ion Gheorghe. Regret că n-am avut pînă acum ocazia să-mi spun părerea despre poezia lui Mircea Dinescu...

– În legătură cu aceasta, nu ambiționați să scrieți o „Istorie a literaturii române contemporane ?

– Poate, cine știe ?

– Care au fost cărțile de căpătîi ale tinereții și adolescenței Dv. ?

– Revelația poeziei am avut-o prin Rimbaud. O puternică zguduire a conștiinței, încă din adolescență, mi-a provocat-o Dostoievski, iar mai tîrziu am fost foarte multă vreme obsedat și fascinat de Kafka.

– Ce personalități scriitoricești au influențat în mod hotărît cariera dv. literară ?

– Dacă e vorba de scriitorii pe care i-am cunoscut și frecventat, n-am întîlnit printre ei, oricît i-am admirat, oameni care să-mi schimbe, structural, vederile. M-a influențat foarte mult, în primul rînd, G. Călinescu, am nutrit și nutresc pentru el o admirație fără margini, în ciuda acestei admirații, mă simțeam îmboldit la contrazicere ascultîndu-l. Poate și aceasta este o formă de maieutică indirectă. Un adevărat șoc spiritual l-a constituit pentru mine contactul destul de frecvent, o vreme, cu Ion Barbu. El mă în-

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

Nu știu dacă a existat cu adevărat pasărea Phoenix...

Seară de început de martie, cu mirosuri proaspete de grădină abia săpată, cu muguri gata să se spargă și să-și dezvăluie floarea imaculată a biruinței vieții asupra nemișcării. Și, pendulînd între cer și pămînt, o lună imensă, pîntecoasă, ce veghează la tihna orașului. Și, dintr-o dată, zidurile ce zguduie, sufletul se umple de spaimă, neliniștea copleșește ca o apă tulbure, amenințătoare. Televizorul și radioul tac. Pustiul se sparge în mii de cioburi. Întreaga ta ființă țipă întrebări și, pentru o clipă, ai sentimentul că ești singur pe lume, ca la începutul începuturilor, un om pe pămîntul dezolant căutîndu-și semenii . . Dar secundele de încremenire se volatilizează, din vecini, din stradă, din noapte, răzbat vocile tovarășilor tăi, prieteni și necunoscuți, unii care pînă acum își erau străini sau indiferenți, pe lîngă care ai trecut nepăsător, omenește nepăsător, fără să-ți dai seama că fac parte din tine, că, fără umărul și căldura lor, ești condamnat să te usuci ca un copac fără apă, fără soare și lumină. În toi de noapte, oamenii aceștia, pe care i-ai socotit poate neînsemnați, prea preocupați de mărunte și meschine bucurii, oamenii aceștia, care ți s-au părut gălăgioși și uneori incomozi prin prezența lor, și-au părăsit căminele, clipele de odihnă, au alergat la fabrică, la instituție, cu sentimentul că e de datoria lor să fie acolo, detașament de nesfărîmat în calea stihiei.

Noaptea aceea, cea mai lungă și cea mai scurtă din cîte ai cunoscut, se apropie de sfîrșit. Dar zorii de ziuă, încă tulburi, dezvăluie orașului tău împînzit de grădini și parcuri, ferit din calea urgiilor, adevărata față a grozăviei.

Durerea și consternarea se transformă în mînie și îndîrjire. Începe o bătălie pe care istoria o va consemna sub semnul biruinței acestui neam, deseori lovit, dar niciodată înfrînt. Acolo, în Capitala patriei, în alte orașe peste care blestemata moarte și-a trecut răsuflarea, se luptă pentru fiecare viață, pentru fiecare gînd.

Și iată voința și puterea acestui neam s-au dovedit încă o dată mai presus și mai tari decît vrăjmășia și puterile întunericului. Nu știu dacă a existat cu adevărat pasărea Phoenix, dar în mod sigur pot spune că poporul meu nu poate fi oprit, chiar dacă-n ziduri mai plînge o Ana a lui Manole, să-și făurească destinul după conștiința și voința sa.

ION MARIN ALMĂJAN

CRITICA INCONFORTABILĂ*

Cronicar literar al „Vieţi româneşti", Cornel Regman se integrează, la modul cel mai lipsit de ifose, intenţiilor (programului) unei reviste la a cărei alcătuire are, desigur, un cuvînt important. Opţiunile sale nu vor ieşi din structurile tradiţionale ale glorioasei reviste, azi (dacă avem în vedere continuitatea unei grupări şi a unei apariţii) strămoaşa revistelor noastre literare. Cronicar literar într-o revistă ce trebuie să-şi respecte nu numai vîrsta (seriozitatea încăpută în vîrstele ei) ci şi vioiciunea spirituală, prezenţa hotărîtă în actualitate, Cornel Regman era dator publicului cu o lectură incitantă, pe care vechea formulă a revistei era departe de a i-o oferi.

Poziţivismul său, bazat pe antenele bunului simţ, devine ucigător pentru autorii de fraze strîmbe, în afara ortografiei, a bunei cuviinţe literare. Citind încet, urmărind expresii agramate (unul din procedeele cele mai sigure ale criticii lui Cornel Regman este statistica) cuvinte rău întrebuinţate, Cornel Regman nu întreprinde cine ştie ce nemaipomenită aventură critică ; am spune că teritoriul lui Cornel Regman este acela al **obişnuitului.** Într-o vreme în care, iarăşi, entuziasmul critic e molipsitor, mai ales în preajma unor nume cu merite reale în creşterea limbii şi a literaturii române, Cornel Regman îşi permite, sistematic, să se îndoiască : numărînd, citind, repovestind, socotind, deci recurgînd cu încăpăţînare la **text,** evitînd orice posibilă fantezie (fantazare) critică, Cornel Regman scoate (citeodată cu euforie : cei de partea cealaltă a baricadei, opozanţii nevăzuţi, criticii „duşmani" sînt condamnaţi, ridiculizaţi, apoi, abia în ultimă instanţă, graţiaţi), mari efecte literare din „umbrele" operelor analizate. Sigur este criticul în comentariul cărţilor de mare popularitate, îmbrăţişate de un foarte larg public din motive exterioare literaturii, privite cu îngăduinţă de alţi critici tot din motive exterioare literaturii (nu şi vieţii literare). Ezitările tactice ale altora devin, pentru Cornel Regman, argument esenţial al acţiunii. Observăm, mai întîi, că autorul **Colocvialului** se ocupă de marile succese de public ale literaturii din ultimii ani : **Delirul, Repetabilă povară, Caloianul.** Din masivul roman al lui Lăncrănjan, Cornel Regman transcrie (argument final) trei pagini de cuvinte greu suportabile de oricine are cît de cît bun simţ literar. Comentaţi cu simpatie (dar bombardaţi cu o mulţime de observaţii, ironii, sînt cărţile lui Dumitru Micu, (consacrată **Gîndirii** şi **gîndirismului)** Eugen Simion, Scriitori români de azi, I, Ov. S. Crohmălniceanu Literatura română... II, toate trei la un loc depăşind 2.000 de pagini. Hărnicia îl impresionează pe Cornel Regman. Firească că numărătorile, comparaţiile, adunările şi scăderile, operaţiuni fără îndoială utile în judecarea prozei realiste, nu mai sînt atît de eficiente în judecarea unor opere clasice, de mare altitudine ; nici Vladimir Streinu nici Geo Bogza nu-i mai oferă prilejul vreunei demonstraţii de efect. Citabil aci este însă comentariul respectuos, lipsit de obişnuitele şicane ; criticul are cultul marilor personalităţi culturale (ultima cronică din revistă e consacrată lui Iorgu Iordan) pe care le omagiază fără ezitare. Oprit asupra masivelor tomuri, cronicarul operează, de fapt, sinteze. **Colocvial** se deschide cu o asemenea nouă lectură, deplină în politeţe : **Geo Dumitrescu la o nouă lectură.** Este, în fapt, un text despre **Jurnal de campanie,** volum masiv, cuprinzînd aproape toată poezia lui Geo Dumitrescu, autor pe drept cuvînt comentat, răscomentat şi supercomentat de criticii şi istoricii literari din toate generaţiile. Ţinînd cu greutate sacul politeţurilor, criticul nu ezită să înhame la prea încărcatul car de vorbe bune confraţii de breaslă, puşi să facă muncă voluntară în acest mod : **„Lectura selecţiei lui Geo Dumitrescu conduce firesc la concluzia că literatura noastră contemporană însumează individualităţi de prim plan încă puţin cunoscute şi trasee importante prea puţin investigate".** Cum spuneam, politeţe pe un tolger, anatemă pe cealaltă, măsluind cu generozitate şi graţie operaţiunea de cîntărire.

Părăsind „critica criticii", Cornel Regman, rămîne, în continuare, un luptător, al cărui stil polemic naşte nu de puţine ori, formule memorabile. Mai puţine, parcă, decît altădată : căci artistul trebuie observat în partea a doua a **Colocvialului,** cea care înmănunchează texte mai vechi, recenzii, note, atitudini : în acestea, în pagini puţine, pana luptătoare a criticului înalţă zidire spectaculoasă prin masivitate. **„Experimentele cu care se încheie volumul (neologistic, asonatic, aliterativ, lexical – acesta din urmă o însiţrare în versuri alcătuită exclusiv din turcisme ale limbii noastre) mă întăresc în convingerea că lucrul cel mai serios în preocupările poetului Vulpescu e jocul, jocul de-a vorbele, îndeletnicirea de grămătic cu călimările în briu pîndind la porţile cuvîntului." (...) „Avem aşa de mulţi critici (numai Asociaţia din Bucureşti a scriitorilor numără peste o sută), încît atunci cînd cineva din afara corporaţiei cutează să se impună şi mai ales reuşeşte s-o facă şi prin critica sa, sentimentul cu care e privit e în cel mai bun caz de amabilă ostilitate".**

Desigur, că un capitol aparte – esenţial – trebuie consacrat **oralităţii** stilului lui Regman : ea se alcătuieşte ca o conversaţie, în care **zicerile,** spusa de duh, replica spirituală au rol decisiv.

C. UNGUREANU

* **Cornel Regman, COLOCVIAL, Ed. Eminescu.**

Cronica literară

Emil Brumaru

CÎNTECE NAIVE

Editura Cartea românească, 1976

Cronicarul vieţii nemaipomenitului **Detectiv Arthur** (1970) şi cîntăreţul lui **Julien Ospitalierul** (1974), nu mai puţin extraordinar şi fantast, îşi continuă nestingherit şi sigur pe ştiinţa sa lirică exerciţiile şi-n actualul volum, **Cintece naive.** Poate unele versuri le-am mai auzit cîndva, ne sînt demult cunoscute, stăruie ca nişte ecouri ce nu vor să se stingă : „Nu am nici un regret ca să mă certe, / Prin simţurile mele schimbătoare / Plutesc încă bucăţi subţiri de soare, / Fărădelegi de vis, dorinţi incerte" **(Cintec naiv,** p. 88). Confidenţe, melancolii, amoruri, întîmplări ciudate, pline de lirism ca o floare cu polen mirosind a vechime sau a nepreväzut, ne însoţesc mereu, iar cuvintele picură suave dulceţuri, dulci pandişpanuri, în memoria care le-a mai înregistrat parcă : „Am vrut adolescenţa să-mi închin / Dulcilor jafuri de fecioare însă / Numai de rouă nu mi-a fost respinsă / Privirea desfăcută ca un crin" **(Confidenţă,** p. 82). Emil Brumaru, autorul acestor dulci cîntece, de o naivitate nepreföcută nu este unul dintre poeţii prea spornici. Cinci poeme din **Detectivul Arthur** au trecut în **Julien Ospitalierul** pentru că ideea surprinderii prea plinei vieţi a celui mai bun prieten pe care detectivul l-a avut este din acea perioadă. Poate tot printre elegiile, rugăciunile şi **Testamentul Detectivului Arthur,** şoptind cele **Şapte cîntece naive pentru parfumat gura** să se fi născut şi gîndul acestor **Cintece naive,** zămislite apoi în bucurie şi durere. Trei dintre ele s-au mutat, parfumînd actualul volum, **Julien,** fiind nu numai ospitalier dar şi mai darnic, împrumutîndu-i zece din **Primele** şi **Ultimele tangouri ale lui Julien Ospitalierul,** la care să adăugăm şi **Confidenţa lui J. O.,** devenită, simplu, **Confideţă.** Şi, probabil, pentru a vedea evoluţia mijloacelor sale poetice, de la debut pînă acum, Emil Brumaru ne oferă şi douăsprezece poeme din prima sa carte, **Versuri** (1970), unele schimbîndu-şi doar titlul.

Cintece naive nu este totuşi un volum antologic. Marile teme, **Detectivul Arthur** şi **Julien Ospitalierul,** lipsesc. Poetul a ales din ele, în general, doar versurile ce-i puteau sluji ideea **Cintecelor naive.** A adăugat totuşi unele poeme ce ţin de unitatea primului volum cu acele fantastice aglomerări de alimente şi mirodenii într-un sos liric acceptabil (vezi **Elegie,** p. 8, în **Cintece**). Există însă un suflu liric ce uneşte, cu foarte puţine excepţii, elegiile, baladele, notaţiile, cu aceste cîntece, ce vor să arate, prin naivitatea lor, o altă latură a poeziei sale. Se pot cita **Ultima elegie, Ultima baladă, Balada crinilor care şi-au scris frumos, În bucătărie** etc., tot în perspectiva suavelor cîntece. De un lucru putem fi aproape siguri : după dispariţia lui Arthur e timpul lui Julien să plece : „E timpul să dispari bătrîne J. O." **(Balada celui de odinioară),** semn că ciclurile sînt încheiate, deschizîndu-se altul, al cîntecelor naive, atmosfera lor învăluind aproape toate poemele volumului. Iată una din cele mai expresive poeme, mai păstrînd ceva din miresmele vechi, dar aducînd şi suflul nou al ocestei noi trepte lirice : „Trecerea mea prin lume a fost o aventură / Cu sute de primejdii în fiecare clipă. / Îmi atîrna albastră în iarbă o aripă / Pe cînd cealaltă-n soare se-nfăşura mai pură. / / O pînză de păianjen mi se părea pe umăr / Atît de grea, dar mîna n-o ridicam s-o scutur, / Şi mă mîhnea o gîză, şi zile fără număr / Simţeam pe suflet umbra lăsată de un flutur" **(Jurnal,** p. 20).

Din păcate poetul nu este consecvent (mai sînt cîteva asemenea poeme în volum) ci se lasă furat de facilitatea ce primejduieşte modalitatea unei prea subliniate desprinderi de lucruri, comună unor poeţi de azi. Pentru că Emil Brumaru face parte din familia lui Dimov, Mircea Ivănescu, la care trebuie să-l alăturăm şi pe Mihai Ursachi. Şi dacă această atitudine lirică a fost o noutate la vremea ei, necesitatea depăşirii este evidentă. În actualul volum mai există unele ecouri, stînghere, din Miron Radu Paraschivescu.

Ceea ce este de reţinut, dincolo de unele teribilisme, ce-şi pot avea şi ele farmecul lor **(Povestea cavalerului cu brici, Povestea melcului)** este siguranţa versului, uşor de observat de la primele poeme ale volumului de debut, ferite de stîngăcii şi artificii. Lucru cu atît mai surprinzător cu cît poemele erau invenţie pură, contaminare livrească şi nu urmarea unei experienţe, de obicei afectivă, consumate, cum se întîmplă îndeobşte. Ele arătau şi o altă caracteristică ce s-a menţinut apoi : perspectiva insolită pentru unele vechi motive, întotdeauna romantice şi romanţioase. Dragostea nu se desfăşoară sub teii în floare ci-şi poate găsi locul şi la bucătărie sau între căutările şi întrebările unui detectiv bolnav de lirism. **Cintecele naive** arată aceeaşi siguranţă, aducînd şi sunetele, nu încă depline, ale unei tonalităţi noi. Nu lipsite întotdeauna de facilitatea şi a ideii **(Elegie,** p. 77) şi a expresiei („Ci eu, cu sufletul bufant / Mă lăfăi cu un diamant", **Poveste,** p. 57, vezi şi p. 18 aceleaşi rime ; „trist şi frel", **Prezentarea,** p. 7, „În lămpile adînci fitilul frel", **Încă o invitaţie la Dolhasca,** p. 13, simple necesităţi prozodice). O mai atentă supraveghere ar putea duce la eliminarea jocului de cuvinte, primejdia cea mai de seamă a acestei atitudini naive, izvorînd dintr-o inspiraţie directă şi dintr-o unitate originară între senzaţii şi idei, imaginaţie şi intelect, sentimente şi gînduri, din ce în ce mai rară. Suavitatea şi candoarea, instinctive dar purificate, sfîrşesc într-un lirism direct, propriu lucrurilor dar şi poeziei ce a realizat un acord cu ele, **Cintecele naive** fiind tocmai expresia nemijlocită a unui contact firesc şi direct cu tot ce ne înconjoară **(Idilă, Imn, Cintec naiv** p. 32, **Cintec naiv,** p. 50). Emil Brumaru rămîne unul din cei mai interesanţi poeţi ai generaţiei tinere.

ION MAXIM

Instantanee

Paul - Ambroise

Scriam, într-un mai vechi eseu (1), că **Paul-Ambroise,** adică personajul mai puţin **decît** – să zicem – „episodic" din Les Faux-Monnayeurs **de André Gide,** nu este **altul decît Valéry, pe numele-i întreg: Ambroise-Paul-Toussaint-Jules...**

Că procedeul ăsta, de a face să se amestece, într-un roman, persoane cu o „stare civilă" propriu-zisă, în viaţă încă şi notorii ori personalităţi ale istoriei cu simple personaje de ficţiune, nu este unul nou, se înţelege..., şi, între altele, nu ni se pare straniu că destinul ori, pur şi simplu, „cursul" unui Fabrice del Dongo, al unor Karataev, Bolkonsky, Pierre Bezuhov ş.a.m.d. se întretaie, citeodată, — în cărţi ca Mănăstirea din Parma, Război şi pace — **cu acela al lui Napoleon !**

Numai că, totuşi, în romanul amintit (ca şi, de altfel, în Paludes) **identitatea lui Paul Valéry nu e deconspirată, „incognito"-ul lui e respectat ; el este – şi rămîne – un oarecare Paul-Ambroise..., în vreme ce un altul, nu mai puţin notoriu : Alfred Jarry – să zicem – apare în roman, la un banchet zis „al Argonauţilor", nu doar cu numele-i adevărat şi-ntreg (ca şi, nu mai puţin, bibliografia-i !), dar şi cu toate – multele-i – apucături bizare (2)... Adevărat e, însă, că la data apariţiei – în '25 – a romanului lui André Gide, Alfred Jarry al nostru era, de optsprezece ani, pe „ceea lume".**

Să fie, oare, asta o condiţie a convertirii-n personaj fictiv **a unei personalităţi – cîndva – notorii ?... Trebuie ca, mai întîi, să mori spre-a „reînvia" ca personaj de carte ?...**

...Ne amintim, oricum, de explicaţia – tulburătoare – din „Cuvîntul-înainte" la Fructele pămîntului **(3) :**

„Nu te lăsa înşelat, Natanael, de titlul brutal ce (4) mi-a plăcut să-l dau acestei cărţi ; aş fi putut să-i spun Menalc, **dar, ca şi tine, Menalc n-a existat niciodată. Singurul nume de om care s-ar fi putut potrivi acestei cărţi este al meu ; dar atunci cum aş fi putut îndrăzni s-o semnez ?".**

Dar André Gide era un pic naiv ! Între războaie, nu puţini confraţi (şi pe la noi, vre-o ciţiva) au „îndrăznit", pînă la urmă, să-şi imprime numele – drept titlu – pe anvelopa unor cărţi... semnate !

De altfel, Valéry (şi nu el singur) apare – nu altminteri decît cu propriu-i nume – în multe, foarte multe pagini ale Jurnalului lui André Gide, parte din ele publicîndu-se antum... Că Valéry este, acolo, citat cu veneraţie, iubit şi adorat, ba chiar – adesea, şi din toată inima – recunoscut ca superior (!), e altă vorbă. Pe „angajatul" şi, în felul lui, moralul şi gravul André Gide, un degajat, caustic şi-atît de liber spirit, iconoclast şi sclipitor, ca Paul-Ambroise, nu poate să nu-l farmece şi să-l subjuge, fie şi cînd îl amărăşte şi intrigă, făcîndu-l să se simtă „prost" : stingaci, greoi şi.. cu prejudecăţi ! E, între ei, de-altminteri, o veche simpatie, o înţelegere spontană şi, cu toate multele deosebiri, aproape camaraderească, de foşti colegieni – care, în toată firea fiind (şi respectabili), fac încă schimb de bileţele (5) pe sub bancă.

Se cunoşteau, de fapt, de foarte tineri, iar (Paul)-Ambroise n-avea nici douăzeci de ani cînd André Gide, mai vîrstnic cu vre-o doi, îi vizită-ntr-o bună zi, la Montpellier...

Dovadă, între altele, aceste rînduri, din Fructele pămîntului **(6), pline de toată încîntarea de-a fi avut, odată, douăzeci de ani, de a fi fost, adică, puţin zeu ori, baremi, tînăr grec :**

„La Montpellier, grădina botanică. Mi-aduc aminte că într-o seară, cu Ambroise, ne-am aşezat pe un mormînt vechi, înconjurat de chiparoşi, ca în grădinile lui Academus ; şi am stat de vorbă, alene, mestecînd petale de trandafiri".

---

(1) **„Lanţul slăbiciunilor" (Orizont,** 13/I '77).

(2) „ – Cine-i paiaţa asta ? îl întrebă ea / Sarah Vedel-Azaïs, **n.n.** / pe **Passavant** / .../.

– E Alfred Jarry, autorul lui **Ubu rege.** / .../.

– Îmi place mult **Ubu rege,** spuse Sarah, şi sînt foarte bucuroasă că-l cunosc pe **Jarry. Mi s-a spus că e mereu beat...**" etc. (Traducerea îi aparţine lui Romulus Vulpescu).

(3) În româneşte de Mona Rădulescu. H. R. Radian şi Corneliu Rădulescu (E. L., 1968, p. 3).

(4) În textul citat, „care"...

(5) „Merg cu el / cu **Valéry, n.n.** / la consiliul Radioului şi iau loc, alături de el, la masa verde. Cum cineva pronunţă **Iliada,** Paul se apleacă spre mine şi îmi zice, în şoaptă : 'Cunoşti ceva mai **plictic**os decît **Iliada** ?' Stăpînindu-mi o tresărire de protest, socotesc mai... amical să răspund : 'Da : **La Chanson de Roland**' ; ceea ce îl face să încuviinţeze îndată". (Cf. André Gide, **Jurnal,** traducere de Savin Bratu, Editura Univers, 1970 p. 517).

(6) La pagina 50.

ŞERBAN FOARŢĂ

Cenaclu

29 martie. La Cenaclul Asociaţiei scriitorilor şi al revistei ORIZONT a avut loc o întrunire literară consacrată umorului, fiind un **preludiu la 1 Aprilie** (dată calendaristică înscrisă cu risc, **„cînd românul este învăţat" – specifică Mircea Şerbănescu,** care conduce această şedinţă – **să facă păcăleli şi să săvîrşească numeroase farse pe seama prietenilor.** Mircea Şerbănescu îl momeşte pe **Theodor Maricaru,** umorist bucureştean, să sondeze marea cu ascuţişul epigramei. Acesta nu are curajul, scuzîndu-se că încă nu-i cunoaşte adîncimile şi tăria mareei. E îmboldit **Ion Martin** să spargă gheaţa. După unele şovăieli (aspru contestate de privirea publică), Ion Martin ne prezintă un **„Discurs vechi". Nicolae Andronescu** ricoşează puţin, scuzîndu-se că trebuia să fie precedat la ţintă de **Victor Gorşcoväz.** Spre a ne fi de învăţătură, autorul ne dă o lecţie numită **„Ce e sonetul"** (în care iarăşi este pomenit Shakespeare ; **un** învăţăcel din apropierea mea şopteşte, sub tensiunea revelaţiei **„nu ştiam că Shakespeare e şi umorist").** Apoi, autorul creionează cu undiţa, pe tărmul speranţei, un **„Portret de pescar".** Recitalul lui **Marius Munteanu** debutează cu riset de clorofilă (după, presupun – căci autorul n-a mărturisit, considerînd probabil că este un bun de rudenie – un tablou al nepotului său, pictorul naiv, Gh. Muntean din Murani). Continuă cu parodii de o savoare inspirat meşteşugită şi neiertătoare, **după** poezii semnate de Eugen Dorcescu, Lucian Bureriu, Valentin Tudor, Al. Jebeleanu, Damian Ureche, N. D. Părvu, şi Anghel Dumbrăveanu, căruia i-a dedicat şi un „Epilog" la „Piatra de încercare". Drept răsplată pentru atîta osîrdie parodistică, **Marcel Luca,** îi dăruieşte lui Marius Munteanu o lungă parodie, în versuri, apoi mergînd pe urmele maestrului (M. M.) supune atenţiei noastre şi o mai lungă parodie după „Ingeniosul bine temperat" al lui Simionescu. E aşteptat cu nerăbdare **Damian Ureche.** Spre bucuria tuturora, autorul îşi prezintă, în premieră, o cărticică (de seară) liliputană (dar cu uriaşe deschideri asociative), în manuscris, intitulată **„Cintece de leagăn pentru Teo",** care conţine şarje prietenesti, adresate scriitorului I. D. Teodorescu. Totuşi îi vine rîndul şi lui **Theodor Maricaru,** care mărturiseşte : „n-am bănuit că o să întîlnesc o şedinţă atît de abundentă în umor de clasa I, iar eu de abia găsesc prin buzunare nişte cronici cu umor de clasa a III-a". I se adevereşte sinceritatea. **Victor Gorşcoväz** citeşte fabule şi epigrame scînteietoare. Fluxul epigramistic este continuat de **Dumitru Jega. Florica Nubert** prezintă reţete după **„Sfatul medicului". Lucian Bureriu** nu se lasă convins că ar fi umorist, ci (acum) **calamburist. Laurenţiu Cernet** se decide, totuşi, în sfîrşit, să citească o proză umoristică, numită, (după titlul de împrumut) „Cercul magic". Se aliniază, în încheiere, în flancul umoriştilor **şi Andi Petre.**

În şedinţa viitoare, **Manolita Filimonescu-Dragomir** va **citi poezie ; referent** Alexandra Indrieş.

A. T.

Centenarul independenței

MOISE GROZA – MĂRTURII EPISTOLARE

Deși aflat în România de peste 30 de ani, generalul Moise Groza, luptătorul de la Griviţa, se simţea încă legat de ţinuturile natale, trăind intens sentimentul fratern pentru românii din Graniţa Banatului. El urmărea stările de lucruri de aici, se interesa de soarta culturală a provinciei. O atestă şi legăturile sale cu Petru Bohariu, nepot, pe care l-a ajutat (dar nu numai pe el) – prin generalul Ioan Dragalina – să urmeze o şcoală românească la Braşov. O scrisoare a lui Moise Groza (datată 28 iulie 1907, an în care s-a pensionat) trimisă lui Petru Bohariu, căruia, cu spiritul său de militar sever, îi dădea indicaţii judicioase în privinţa demersului ce urma să facă tînărul obrejan spre a fi primit la şcoala românească de sub poala Timpei. Informîndu-se asupra situaţiei din Caransebeş, Moise Groza îi recomanda cum să se comporte : „să fi cuminte şi silitor, că numai aşa îţi poţi croi o soartă bună în viitor şi a ne face şi nouă şi părinţilor tăi o bucurie". **După 16 ani de la primirea acestei scrisori, Petru Bohariu, îi scria mătuşei sale, văduva Elena Groza. El insista în a obţine unele informaţii cu privire la activitatea generalului patriot şi erou al luptelor din Războiul de independenţă :** „Vin din nou cu rugămintea să binevoiţi a-mi scrie mai de aproape tot ce mă poate interesa despre moartea bunului meu unchi (...) şi mi-aţi face o deosebită bucurie dacă mi-aţi trimite biografia vieţa lui cu peripeţii, întîmplări şi fapte bune şi interesante din viaţa lui", **menţionînd** „recunoştinţa mă îndeamnă să cred că acest bărbat de valoare al neamului nostru să nu se dea uşor uitării, trecutul lui cu fapte vrednice, cu viaţă curată şi frumoasă să strălucească pentru viitor, ca încă multă vreme să ne putem mulţi, foarte mulţi adăpa la izvorul curat al virtuţilor sale nobile...". **Interesantă este relatarea pe care o face în scrisoarea Petru Bohariu în legătură cu renumele lui Moise Groza printre obrejeni :** „Obreja în special cu toţii fiii ei e mîndră de numele lui. În povestirile lor „Ghinărariu Groza" figurează ca un erou legendar". **Scrisoarea lui Petru Bohariu mai cuprinde şi o metaforică definire a personalităţii lui Moise Groza :** „Un om mare, răsărit şi crescut în umbra satului modest", **exprimîndu-şi intenţia de a scrie ceva despre el** „pentru gazetărie" **sau pentru** „vreo broşură specială". **Era în anul 1923, scrisoarea fiind urmată de preocuparea constantă de a face cunoscut tinerelor generaţii faptele de arme ale unui viteaz luptător pentru neatîrnare. De altfel, istoricul Coriolan Buracu a fost informat în amănunt asupra vieţii şi activităţii generalului Moise Groza de către Petru Bohariu, semnificativă fiind în acest sens o scrisoare din decembrie 1934.**

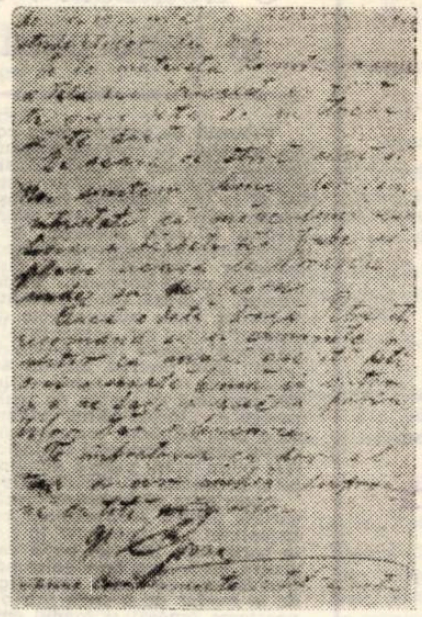

ION CRIŞAN

VIAŢA CĂRŢILOR

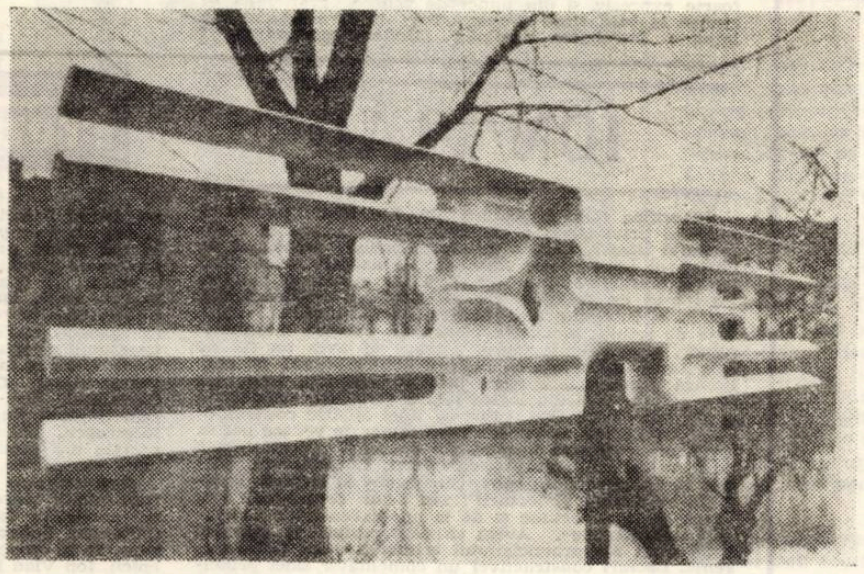

Aripi întinse

G. I. Tohăneanu
şi Teodor Bulza

O SEAMĂ DE CUVINTE ROMÂNEŞTI

Ed. Facla, 1976

A urmări istoria cuvintelor unei limbi înseamnă a face ceea ce astăzi se numeşte (cu multă emfază uneori) cercetare interdisciplinară. În special cuvintele străvechi au adunat în fragilul lor înveliş sonor nenumărate fragmente de viaţă socială, economică, politică, etnică, juridică etc. constituind, în acest fel, un izvor nepreţuit de informaţii despre trecerea prin veacuri a unui popor. Ochiul atent al specialistului poate scoate la iveală, din tainiţele slovelor, acest tezaur de semne şi semnificaţii, descoperind lumii crîmpeie din cea mai fascinantă invenţie a spiritului omenesc : cuvîntul. E aceasta o muncă trudnică, care de cele mai multe ori îşi află răsplata doar în pura şi simpla dragoste a lingvistului pentru limba noastră, cea de toate zilele.

Înstăpînit acestei pasiuni, G. I. Tohăneanu, şi nu mai puţin înzestratul său emul Teodor Bulza, a înţeles că luminile ei se cuvin a fi răspîndite asupra tuturor şi a purces la istorisirea vieţii a şaptezeci şi patru de cuvinte româneşti, beneficiind în acest sens de un generos sprijin din partea cotidianului „Drapelul roşu" şi, în finalul acestei întreprinderi, de totala înţelegere a editurii „Facla", sub ale cărei auspicii a apărut volumul.

Cartea este, aş zice, şi o demonstraţie superioară de erudiţie, deşi, sîntem convinşi, în intenţia profesorului G. I. Tohăneanu n-a stat un atare obiectiv. Nu ne referim la erudiţia filologică a autorului căci ea este de-acum de notorietate naţională, ci la informaţia diversă pe care G. I. Tohăneanu o „presară" printre elementele de filologie clasică, dovedind astfel o năzuinţă permanentă şi nobilă spre enciclopedism, dar nu spre cel sufocant cantitativ şi nediferenţiat valoric al veleitarului ros de ambiţii irealizabile, ci spre unul al esenţelor lumii, preluate şi acceptate, de cele mai multe ori, după prealabila lor decantare prin filtrul literaturii.

Este şi multă stilistică în această carte. Constatarea nu e în măsură să ne mire, din moment ce fiecare cuvînt îşi are viaţa sa proprie, în faţa căreia nenumăratele ştiinţe pe care le avem azi la îndemînă rămîn, în exactitudinea lor, perplexe. Va trebui să ne folosim, pentru a trece dincolo de platoşele cuvîntului, de armele insidioase ale stilisticii, în orice caz nu ale celei dogmatice sau obstinat metaforicocentriste, ci ale unei stilistici proteice, mereu alta, în funcţie de obiectul vizat. Este tipul de stilistică pe care G. I. Tohăneanu l-a ilustrat cu strălucire, un tip inimitabil şi devorator de epigoni.

În realizarea acestei cărţi, Teodor Bulza a fost sprijinul moral şi imboldul. Într-un moment de cumpănă, el a ştiut să pună în mişcare pasiunile filologice ale Magistrului. Şi dacă în cuprinsul fiecărei „tablete" fraza a rămas acurată, aceasta se datoreşte în primul rînd lui. Astfel, cînd meritu-ţi este real şi truda cinstită, vecinătatea cuiva nu te umileşte, ci te înnobilează.

SERGIU DRINCU

Valentina Dima

CASA FLORILOR

Ed. Facla, 1976

Valentina Dima a debutat în 1973 cu un volum de reportaje – **Anotimp de aur** – căruia i s-a adăugat, în 1975, o culegere de povestiri : **Stînca tarpeiană.** Pare, poate, curios, dar vom afirma că, în această succesiune, recenta plachetă (dedicată copiilor) nu are, cîtuşi de puţin, statutul unui divertisment. Într-adevăr, raportată la anterioarele lucrări, ea aparţine, în sens larg, aceleiaşi tematici (smulse, în general, relaţiilor intrafamiliale şi condiţionării lor sociale), aceleiaşi perspective estetice, aceloraşi imperative etice. Fără a înceta, evident, să rămînă o carte pentru copii, o lectură aplicată vîrstei naive.

Concepută ca un agreabil şi instructiv jurnal de vacanţă, **Casa florilor** ne propune un text muzical (fără stridenţe sau monotonie), accesibil (fără banalitate). Prozatoarea mînuieşte cu dezinvoltură mijloacele prozodiei izbutind, totodată, să strecoare în expunere, dincolo de ritm, rimă şi descriere, un dram din infinita puritate a copilăriei : **„În rochiţa-i albăstruie, / – Sprintenă şi-mbujorată – / E aici şi iarăşi nu e ; / O aflăm noi însă-ndată. / Ling-o apă străvezie / Ce ţinea loc de ibric / Pregătea cu hărnicie / O cafea / Şi ne poftea / Să gustăm din ea un pic. / Băutura-i foarte bună / – Altfel nici că s-ar putea – / O rugăm să ne mai pună / Dacă vrea, / Dac-o avea. / Am băut... pe săturate. / Apoi mica gospodină / Ne-a condus să ne arate / Colo-n vale o stupină. / Şi, tîrziu, pe la amiazi / O porniram către casă ; / Mult ai mai lucrat şi azi, / Vino, dar, să stăm la masă. / Şi pădurea prietină, / Ne ningea cu cetină. / / Om veni şi mîine, poate. / Auzi ? Clopoţelul sună / Şi alesele bucate / Aromite, îmbelşugate / Te îndeamnă. Poftă bună !".**

EUGEN DORCESCU

Ion Iovan

DUPĂAMIAZA UNEI CLIPE

Ed. Cartea Românească, 1976

Volumul de debut al lui Ion Iovan atrage de la început atenţia prin polisemantismul enunţurilor sale, prin absenţa oricăror sentimentalisme, prin năzuinţa sa precumpănitor constructivă. Pe de altă parte, el invederează şi un neajuns deloc neglijabil : lipsa de relief a imaginii – indecizia ei în a comunica arhitectura macrostructurii stilistice, a metaforei bazale. Urmarea e că intuiţia lectorului reţine cu greu (iar analiza de asemeni) sensul şi fondul efortului (şi edificiului) estetic. Le reţine cu greu, într-adevăr, dar nu se îndoieşte cîtuşi de puţin de existenţa lor. Şi, la drept vorbind, numai acest lucru prezintă importanţă. Ion Iovan ni se pare a fi unul dintre cei mai originali debutanţi ai anului 1976.

Argumentul hotărîtor este tendinţa spre conturare a unei viziuni. Ea proiectează tabloul obsesiv al **călătoriei,** prezent (difuzat) în mulţimea unor termeni precum : **drum de fier, locomotivă, linii, peron, plecare, semnal de pornire, sosire, vagon, tren** etc., etc. Că evenimentul e concomitent obiectiv şi subiectiv (că e şi descriere şi confesiune), că – altfel zis – **călătoria** aceasta este – simultan – temporalizare a spaţiului şi invers, ne-o dovedesc pasajele care conţin lexeme dominante (vezi şi **locomotiva dintr-un lemn, 7 ; liman,** 19 ; **călătorie,** 37).

Dar, înainte de orice, avem dovada în interferenţa dintre ceea ce poetul numeşte **dupăamiaza unei clipe** şi ceea ce reprezintă, pentru el, **distanţa** („toată ziua pluteşte-n aer o / mireasmă : distanţa", 39). Graficul spaţiu-timp, în interiorul căruia discursul liric se roteşte aidoma realităţii însăşi (grafic obţinut prin sinteza elanului confesiv şi a tendinţei descriptive) este schiţat cu suficientă precizie. **Dupăamiaza unei clipe** dispune de o extrem de fertilă nedeterminare semantică.

Observăm totodată capacitatea autorului de a explora o lume deopotrivă minusculă şi infinită.

Din păcate, spuneam, imaginea nu are forţa necesară. E adevărat, însă, că, uneori, sintaxa ia asupra sa îndatoririle metaforei. Simbolul se naşte atunci ca un efect al repetiţiei : „mici reliefuri ; nisip înseamnă rostogolire / rostologire / rostogolire..." (16).

Am pomenit simbolul : se ştie că el nu se iveşte oricînd şi oriunde. Ion Iovan este un debutant care îndreptăţeşte cele mai optimiste pronosticuri.

EUGEN DORCESCU

Cornel Marandiuc

TRANDAFIRI PENTRU CONTESĂ

Ed. Facla, 1977

Există o regulă : pentru a nu răpi tot farmecul lecturii, romanele poliţiste nu se povestesc. Totuşi cartea lui Cornel Marandiuc n-ar pierde nimic dacă ar fi povestită, fiindcă „farmecul" ei nu stă în acţiunea trepidantă, cu suspense-uri, ci în lirismul de bună calitate, puţin trist, puţin nostalgic. De altfel, partea întîi („Cîmpia") ne promitea parcă alt roman, nu atît prin ton, cît prin atmosferă. Nu discutăm verosimilitatea întîmplărilor narate, deoarece tot ce este extraordinar poate fi pus la îndoială, iar o lucrare literară de acest gen trăieşte prin fapte ieşite din comun, aflate pe hotarul subţire dintre posibil şi imposibil (mai ales că montajul bine făcut nu ne dă răgazul necesar pentru a urmări logica acţiunii), dar avem sentimentul că autorul s-ar simţi mai acasă (intre avioane, firește !) într-o poveste „aşezată", cu o curgere mai cuminte (şi mai adîncă), în care să-şi poată desfăşura în voie monologul interior (interesant, bogat în trăiri, „sentimental").

Pasiunea lui Nelson, fără de care n-ar fi existat nimic, merita singură un spaţiu de roman. Datele, suficiente, prefigurau un personaj de epopee. Dialoguri firești, „ca-n viaţă". Poate un exces de amănunte tehnice.

TRANDAFIRI PENTRU CONTESĂ este o carte ce se citeşte cu interes şi plăcere, dar care nu pare să fie decît o promisiune. Cornel Marandiuc, nu ne îndoim, nu se va lăsa aşteptat.

LAURENŢIU CERNEŢ

Marcel Constantin Runcanu

NOSTALGII SECRETE

Ed. Dacia, 1976

Un tip de retorică absentă realizează M. C. RUNCANU în povestirile grupate în volum „NOSTALGII SECRETE". Autorul relatează nişte puncte de vedere ale personajelor, fie prin folosirea persoanei întîia, sau pur şi simplu prin omisiunea ei. Comentariul la persoana întîi aduce un efect de complicitate a autorului cu personajele, care, în parte, îşi narează univoc propria lor poveste. Lumea personajelor se dizolvă într-o tehnică narativă dezarticulată ; timpul lor e cristalizat în fragmente. Memoria personajelor răzbate şi taie filmul epic al povestirii ; Ea intră cu dezinvoltură în capcanele scrierii. Există o convenţie în cerc a memoriei, de aici – libertatea ei inventivă – care salvează povestirea (de cele mai multe ori), sau îi dă o subţirime gratuită.

Ca şi în romanul de debut al autorului, „SEPIA" (roman premiat), Runcanu ştie să aleagă, să discearnă, să suprime, să renunţe la contrafacerea conţinutului. Autorul caută spontan destinul, ordinea etică sau socială a personajelor. Ele sînt centrul povestirii şi nicidecum comoditatea îngustă, infructuoasă a „albumului de viaţă", bine aranjat sau regizat (în multe scrieri contemporane).

În toate povestirile, dar mai ales în „Acvariul", „Întrerupere la mutarea patruzeci", „Ninge pe contrabas", se simte interesul autorului pentru fiinţe fragile, paradoxale. Autorul se interpune între ele şi propria lui proiecţie. Acest procedeu nu-l tonifică pe cititor, ci îl obligă să fie, la rîndul său, subjugat de ceaţa creată în jurul personajelor de însuşi autorul lor. Un alt procedeu ar consta în răsturnarea mersului acţiunii, prin nişte parabole-cheie, cu care intrăm în lentoarea obsesivă a jocului (parabola peştelui, de ex.). În intimitatea acestui procedeu, autorul e sedus de observaţii (ca şi personajele sale). În sfîrşit, „povestirea în povestire" e un privilegiu al autorului de a trata, cu persiflarea-i liniară, nevoia de inedit, de aură a personajelor.

ANA POP SÎRBU

Valentin Tudor

NE-AM APĂRAT

**Acolo unde-mi regăsesc elanul,
În vatra țării, numele-ți rămîne
În luptele cu hoardele păgîne,
Întru-apărarea munților și lanul,**

**Cîmpiilor adăpostite-n grîne,
Și satele, și stînile, și hanul.
Noi le-am găsit, pe rînd, la toți, limanul,
Nu ne-au trădat pădurile bătrîne.**

**Așa ne-am apărat glia și vatra !
A înflorit din munca noastră piatra ;
Din piatră-am ridicat pe stînci cetate**

**Cu-mprejurimi întinse, spre cîmpie,
Cu ziduri peste veacuri, mărturie,
Ce-nseamnă dor nestins de libertate.**

MESTEACĂN CRESCUT LA RĂSCRUCE

**Mesteacăn crescut la răscruce,
Nu lași amintiri să se șteargă,
Umbrești un erou lîngă cruce,
Căzut cu oștirea-i întreagă.**

**Din taină-n văzduh vîntul duce
Crîmpei de tăcere-ți dezleagă,
Mesteacăn, crescut la răscruce,
Nu lași amintiri să se șteargă !**

**Spre toamnă un mugur conduce
Prin cîntec de leagăn te leagă.
Eroul o jertfă-ți aduce
Sub floarea de cîmp să-nțeleagă
Mesteacăn, crescut la răscruce.**

PERMANENȚE

**Vieții ne-ntrerupt serpentinată
Prin valea nebuloasă-a căutării
Cu violet pe fondul depărtării
Îi deslușim esența estompată ;**

**Cîmpia, pînă-n marginile zării,
Păstrează rodnicia adunată
Cu roua dimineții, ne-ntinată,
De veacuri între limitele țării,**

**Unde-i cuptorul pîinilor dospite,
Poiana cu narcise înflorite,
Sau masa stăpînită de tăcere,
Coloana infinită brâncușiană,
Legenda lui Manole, argeșiană,
Iubire, metaforică durere !**

Cristea Sandu-Timoc

FLAMURI – 1877

**Din Vidin, zvîcnită-n rădăcină,
Călărași, curcani și roșiori,
Seve tari mustinde în lumină
Plămădind în pîini de viitor . . .**

**. . . Suna-n sînge goarna de alarmă,
Bătea tunu-n zidul de granit
Și reduta-n hurezat de armă
Tremura, sub focul îndrăcit . . .**

**Mușca frigu-n rănile de noapte
Moartea se pitea în strai de ceață . . .
Numa-n suflet dorurile coapte,
Răbufneau – petarde – spre viață . . .**

**. . . Dar în zi de doișpe făurar
A căzut cetatea otomană
Ce, de cînd se știe-n cărindar,
N-o supuse armie dușmană . . .**

**Se-ncingeau Carpații bravi în horă,
Brazii dau seninului, crescîndă,
NEATÎRNAREA țării-n auroră,
Flutura sub flamuri de izbîndă ! . . .**

RUGURI

**Veneau din ev desculți, sculptați în aer
Cu suflete încolțite-n grîne
Și-un cînt foșneau prin lanuri ca un vaier
Stîrnind în spice visul ce rămîne.**

**Urcau trudiți cu sufletul flămînd
Străbunii ridicați din cimitire :
Vîrtej răscolitor peste pămînt,
Cu coase-n mîini și ura la chimire.**

**Zvîcnea pămîntu-ncis, sub talpa goală,
Purtau aripi ninsorile din ei,
Și-nvolburați sub cerul de sineală
Izbeau cu barba-n noii dumnezei.**

**Ardeau în noapte mari ruguri vîlvătăi
Coroanele să-și mistue trufia,
Scria pe culmi, cu slove de văpăi :
1907 – România !**

**Iar cînd potop de plumb se revărsase
Să-nece-n sînge setea lor de glie,
Cu dorul fluturînd – stindard – pe coase
Plecară demn, jurînd, să reînvie !**

ÎMI SERBEZ DIMINEAȚA

**Îmi serbez dimineața care se naște
în fiicele mele ;
lor le mulțumesc
pentru arborele
crescut în casa mea.
Lor și soarelui le datorez
vinul duminicii,
suspinul pe care-l aud
trecînd
prin respirația mea.**

O deplasare a lirismului în zone contemporane

Volumul de versuri care, conform traducerii titlului de pe clapă, se numește **Pămîntul regăsit** *), are în originalul maghiar o sferă semantică incomparabil mai cuprinzătoare. „Pămîntul" este atît în poezia română cît și în cea maghiară îndeobște un simbol al profunzimii. Doar că în limba maghiară, în care Mandics György își scrie poemele, există, poate ca decalc al compozitorului german „Muttererde", un compozit asemănător „anyaföld". Și cu puterea de sugestie a acestuia din urmă operează, evident, titlul volumului de versuri în cauză. Căci substantivul „föld" : **pămînt** este lipsit, ca toate substantivele din limba maghiară, de conotația unui gen substantival. „Anyaföld" vine să suplinească această lipsă organică, îmbogățind sfera lui „föld" prin inserție într-un substrat mitic de mare rezonanță. În felul acesta, titlul volumului **A megtalált anyaföld** se umple de sensuri anteice, contactului regăsit cu „țărîna-mamă" revenindu-i valoarea simbolică a unei reînnoiri mereu posibile. În completarea acestor fugare creionări filologice se impun și altele, nu mai puțin utile, pentru definirea ambianței de ecloziune a lirismului lui Mandics György.

Lingvistica matematică oferă azi mijloace extrem de variate pentru interpretarea cantitativă și calitativă a limbajului : a limbajului în general și al celui poetic în particular. Nu mai puțin ea oferă imbolduri variate pentru modelarea limbajului poetic. Bineînțeles, acestea trec dincolo de codul gramatical al limbii, influențînd de la modul de a suda într-o unitate imaginativă cunoașterea **(gnosa)** și fondul emotiv **(thymia)**, la grafia sensului, întregul proces al creației poetice. În acest sens, chiar numai o grăbită frunzărire a volumului de versuri semnat de Mandcis György ne-ar permite să sesizăm cîteva dovezi eclatante. Pe de altă parte, cititorul neprevenit la fel ca criticul fără pregătire specială se va întreba, în cazuri extreme, unde începe în acest volum matematica și unde se sfîrșește poezia. Într-o epocă profilată metodologic pe ultimele cuceriri ale științelor contemporane, această întrebare totuși nu se pune : cel puțin din partea unor cititori de poezie care asimilează poezia cu adevărat ca oameni ai zilelor noastre. Fiindcă nu este suficient ca în domeniul pragmatic al vieții să fii contemporanul nostru iar în artă să te închistezi ca într-un rezervat al paseismului în cel mai vetust tradiționalism. Trebuie să înțelegi, în sfîrșit, că de pe urma lui A. Einstein, M. Planck, F. de Saussure, J.B.S. Haldane, N. Wiener, N. Chomsky, J. Horecky s-a produs mai mult decît o simplă tehnicizare pentru specialiști a imaginii lumii și să te adaptezi pe baza unui efort fundamental noilor perspective și în artă.

Volumul de versuri semnat de Mandics György se compune din trei cicluri : **În vîltoarea instinctelor intunecoase, Prin sita albă a rațiunii** și **În inima roșie a plenitudinii.** Chiar numai din citarea titlurilor celor trei cicluri se pot urmări etapele itinerarului dialectic pe care-l parcurg procesele de filtrare ale lirismului din acest volum atît de contemporan în substanța sa : itinerar care, precum o subliniază poetul într-o postfață, nu se realizează ca o dezbatere închisă, ajunsă la un punct final.

Ciclul întîi are drept motto un citat din Pamfil-Ogodescu : **„În suferința neurotică omul intră ca Tezeu în labirint".** De aici, cunoașterea, ca lupta omului pentru frumos și bine, este caracterizată ca un proces cu trepte ale inițierii, pe care individul se înalță nu fără luptă împotriva antiluminii, a tendințelor de însingurare și singularizare, la fel ca împotriva tendințelor antiumane ale vremii (de ex. **Coloana de marș, 1943**), în sfîrșit, împotriva vorbirii programate (se găsesc corespondențe sugestive cu Fr. Kafka, G. Cantor), ca în poemele **Aleatorica** și **Triada ploii** (acesta din urmă foarte expresiv și din punct de vedere grafic) să se ajungă la acea stare „subacvatică". în care omului i se impune întrebarea noetică : „Unde e porumbelul" ?

Celelalte două cicluri retrasează în linii viguroase romanul liric al acestei căutări. Devenim martorii, după un sugestiv joc al literelor, (poemul **Betüjáték**) al descoperirii unor structuri fundamentale ale existenței, de la codul ei la valorile de limită și la spațiul-punct ; apoi al personanței adîncurilor și al direcțiilor fundamental simetrice, în sfîrșit, al stabilirii unui lanț stohastic :„ . . . **„Indiferent în ce leagăn a fost legănat, sub pomi, / și în ce direcție s-au aflat sfîrșiturile, pe unde au trecut meridianele întîmplătoare. / Indiferent în ce fel și-a tăiat barba, în ce sens / S-a adresat lui dumnezeu cerindu-i ajutorul ca din sinea sa / să elibereze speranțele păstrătoare-a vieții (. . .) Trebuie să căutăm acest lanț unic, conceput în pură întîmplare (. . .) În mine cade zăpadă. Hó, îi zic, hó. Zăpadă, Schnee, la Neige".** (p. 79). Urmează, ca interludiu, pregătind poemul **Căutarea pămîntului**, un sugestiv joc al simetriilor în jurul unei axe verticale, formată din termenii simbolici : „Zăpadă, Arbori, Vînt, Pămînt, Cer, Alb", ca în ciclul final **În inima roșie a plenitudinii**, în unsprezece poeme. Mandics György să cînte un imn de slavă bucuriilor eliberării. **„Cîte milenii au trebuit / pîn' să-ți dai seama că nu-i destul / să te simți unu / că-i nevoie cel puțin de doi : / Tu și Lumea / . . . / Fiindcă trebuie să înțelegi / că nu existența-i pentru tine / . . . / căci dacă-n existență / ai parte / de-o ordine particulară / tu trebuie să ți-o creezi".** Ceea ce nicidecum nu vrea să fie expresia solipsismului idealist, precum o arată versurile finale ale unui alt poem de aceeași pregnanță : **„Pe coloană, Soarele-n strălucire. / Deasupra mesei stă Luna. / Plin de tensiune, Drumul: brațe ale balanței. / Noi și Eu. Viu și Mort / . . . / Al nost' Trecut și al nost' Viitor / ca fărîme în Prezent – pentru vecie".**

Volumul de versuri al lui Mandics György este unul de tonică substanță lirică ce solicită categoric atenția contemporanilor noștri.

ANDREI A. LILLIN

***) Mandics György : A megtalált anyaföld,** Kriterion, București, 1976.

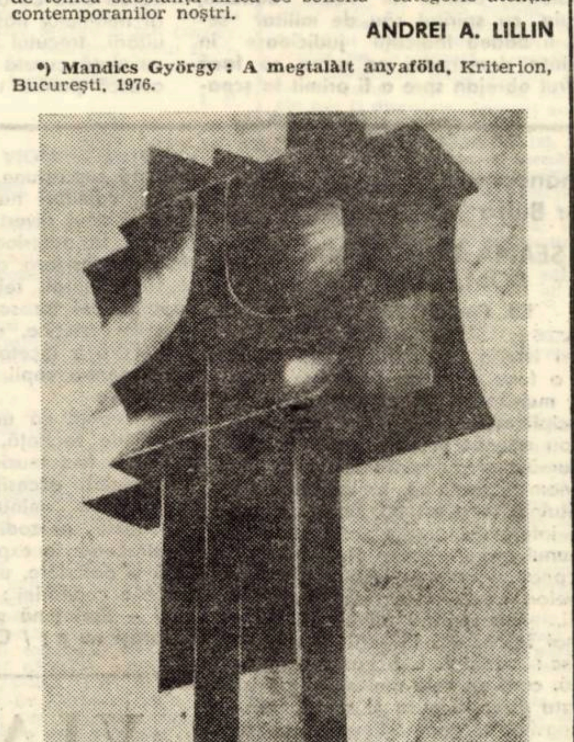

Goluri și plinuri

Prezențe literare

ION VLAD

În critica românească actuală, Ion Vlad realizează ipostaza privilegiată a comentatorului avizat al fenomenului literar, dublat de teoreticianul preocupat de edificarea unui sistem metodologic, necesar investigării operei literare. Primul volum, **Între analiză și sinteză**, l-a impus ca autor cu certă vocație a considerațiilor teoretice, integrate unui program critic modern, suplu. Este de reținut pledoaria pentru un examen interdisciplinar, plural, unde teoria literară ar avea un rol de prim ordin („Cercetarea literară contemporană își realizează programul integral prin convergența criteriilor și a soluțiilor metodologice") și o cercetare structurală a formelor („De fapt, valoarea unei analize contemporane depinde de adoptarea unui punct de vedere net în problema relațiilor interne ale operei"). Următoarele două volume **(„Descoperirea operei, Convergențe)** pledau în favoarea unui spirit constructiv al lecturii, insistîndu-se asupra re-lecturii : „În fond re-lecturile salvează de la îngustime și de la adoptarea unor deprinderi „elementare". Avem să descoperim în ultimele două cărți ale practicianului criticii literare **(„Convergențe, Lecturi constructive)** un comentator fidel principiilor enunțate, cu un sistem coerent de lectură. După ce dăduse admirabile analize ale structurilor epice în primul volum, la **Muntele vrăjit** de Thomas Mann, **Răscoala** de Liviu Rebreanu, **Patul lui Procust** de Camil Petrescu, **Cătunul, Orașul, Conacul** de Faulkner și **Groapa** de Eugen Barbu, Ion Vlad continua în **Convergențe** să examineze creația epică sub același unghi al unui demers structural. În cazul lui I. L. Caragiale sau a lui Mihail Sadoveanu, criticul vorbea de o „retorică" a povestirii, la Vasile Voiculescu analizele erau axate pe structura compozițională a povestirilor, iar la Marin Preda era observată polifonia epică a romanului **Marele singuratic.**

Critica literară (Paul Zarifopol, Pompiliu Constantinescu, Nicolae Balotă, S. Damian, Victor Felea, Edgar Papu, Mircea Zaciu) ori istoria literară (D. Popovici, Ion Breazu, Paul Cornea, Eugen Simion, Valeriu Cristea), privită în latura ei metodologică, era investigată sub raportul colaborării cu teoria literară sau cu alte discipline. Astfel Pompiliu Constantinescu „nu evită postulatele criticii dublate de sensul categoriilor teoretice", D. Popovici recurge la examenul sociologic, istoric sau comparativist, Paul Cornea cercetează, în „Originile romantismului românesc", determinările de natură socială, ideologică și spirituală etc.

În ultima carte a sa, **Lecturi constructive**, apare mai pronunțată tendința de situare a demersului critic în perspectiva unor concepte aparținînd teoreticianului. Un scurt preambul are rostul unei profesiuni de credință : „Însemnările culese în volum refac o parte din colaborările criticului și teoreticianului literar **care continuă să creadă în interacțiunea organică a celor două discipline (. . .)"** (s.n.). Într-un studiu cu originale puncte de vedere asupra criticii și teoriei literare, care deschide o primă secțiune „Critică literară. Teorie literară" se pledează de altfel explicit pentru cunoașterea conceptelor, al căror rol, e de a realiza o cunoaștere reală a mecanismelor literaturii. Refuzînd o cercetare ce ar anula specificul literaturii „artă cu un sistem propriu de comunicare, interpretare și transfigurare a semnelor lumii", Ion Vlad respinge tot atît de neavenită „absolutizarea și hipertrofierea aspectelor situate în zona acestei specificități". Regăsim vechea pledoarie din „Între analiză și sinteză" în favoarea unei cercetări proteice a „raporturilor interne. a mișcărilor din straturile interne ale creației". guvernată de data aceasta de examenul structural și semiotică.

Prin examinarea operei critice a predecesorilor iluștri (Eugen Lovinescu, Pompiliu Constantinescu, Tudor Vianu, Octav Șuluțiu), comentatorul găsește confirmate principiile sale privind consubstanțialitatea dintre critică sau istorie literară și teoria literară. Astfel, Eugen Lovinescu produce sintezele **„sub supravegherea conceptelor . . ."** (ș.a.) ; sau, pentru același critic **„Istoria literară ar fi, așadar, lucrare critică sprijinită ideologic pe concepte teoretice"** (ș.a.) ; la Octav Șuluțiu descoperă „aspecte edificatoare pentru **componenta teoretică a programului său critic"** (s.a.). Un lucru similar se poate observa în cazul lui Pompiliu Constantinescu sau Tudor Vianu. Contribuțiile criticilor actuali : Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Nicolae Balotă, Dan Hăulică, Eugen Simion, Nicolae Manolescu, Mircea Iorgulescu, Liviu Petrescu, Mircea Martin. sînt interpretate din aceeași perspectivă a interacțiunii celor două discipline.

Oportunitatea unui demers critic din perspectiva conceptelor teoreticianului se verifică îndeosebi în cazul analizelor consacrate prozei (Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Augustin Buzura, D. R. Popescu, W. Faulkner). Comentator abil al epicii, Ion Vlad își salvează examenul critic de subiectivism prin descifrarea „codului epic" a „gramaticii narative" sau relevarea unor factori constitutivi ai genului respectiv. Criticul observă caracterul de „discurs epic deschis" al romanelor lui Zaharia Stancu, construcția polifonică a romanului **Moromeții I**, emite considerații subtile asupra structurilor epice a prozelor celorlalți autori comentați ori stabilește dominante ale eposului lui Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu sau Marin Preda : istoria, aventura, toposurile fundamentale, spațiul, tradițiile etc.

Excelente lecturi realizează Ion Vlad și în cazul literaturii de frontieră **(Paznic de far** de Geo Bogza, **O viață de om așa cum a fost** de Nicolae Iorga, **Jurnalul** lui Gala Galaction, **Pagini de proză** de Ion Barbu, **Caietele Principelui** de Eugen Barbu, **Convorbiri cu Marin Preda** de Florin Mugur, **Antimemoriile** lui André Malraux). interpretată nu în ultimă instanță din unghi estetic : Memorialistica lui Iorga, de pildă, interesează nu numai ca document al epocii sau al unei personalități, ci și ca diversitate a „formelor epice", „a structurilor variabile și deschise interacțiunii magnetice a formelor".

Afirmînd primatul textului ca premisă esențială a examenului structurilor literare și adecvarea la operă, Ion Vlad se raliază unei critici de metodă, obiectivă, pentru care dealtfel pledează argumental. De aici decurge un demers critic profesat cu rigoare, consecventă disciplină și argumentație, trăsături ale unui etos intelectual exemplar. Remarcăm, în sfîrșit, sensul „activ" al lecturilor sale, lecturi „redescoperitoare" prin tentativa de „contemporaneizare" a valorilor trecutului. Dăm în acest sens criticului cuvîntul : „Îi recitim pe clasici nu doar cu ambiții moderne de arhivari, ci pentru a ne defini prin ei sau în raport cu aceștia. Îi recitim pentru că proiectăm asupra textelor lor propria **noastră experiență ideologică și estetică, adăugind la substanța operei lor reflecția noastră asupra timpului"** (s.n.). Eugen Lovinescu este actual deoarece a operat în cercetarea sociologică cu concepte apropiate de materialismul istoric și a conferit „actului critic și reflecției teoretice o „estimare pretențioasă" ; la fel D. Popovici întrucît a „conceput istoria literară în relațiile ei cu alte discipline".

Convergențe, Lecturi constructive, Povestirea, Destinul unei structuri epice, alcătuiesc cărți semnificative pentru stadiul actual al criticii noastre. caracterizate prin aspirația spre diversificare a metodelor și examenul obiectiv, precis, al operei.

DUMITRU VLĂDUȚ

Televiziune

DUMINICĂ, 3 aprilie

8,00 Tot înainte ! **8,50** „Toate pînzele sus" Episod 3. **9,45** Pentru căminul dv. **10,00** Viața satului. **11,50** Bucuriile muzicii. **12,30** De strajă patriei. **13,00** Telex. **13,05** Album duminical. Din sumar : Noi aventuri în epoca de piatră ; Tenis dublu bărbați : Ilie Năstase, Jan Kodes — Manuel Orantes, Juan Gisbert ; Vedete ale ecranului. **16,30** Drum de glorii. **17,50** Csepel — Insulă uzină (film documentar). **18,10** Film serial „Din tainele mărilor". **19,00** Micul ecran pentru cei mici. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **19,50** Oamenii pămîntului. **20,20** Film artistic „Duel în Pacific" Producție a studiourilor americane. **21,45** Concert de seară. **22,15** Telejurnal. Sport.

LUNI, 4 aprilie

16,00 Telex. **16,05** Imagini din Senegal. **16,15** „Ca eroii din balade" — program coral. **16,30** Emisiune în limba maghiară. **19,00** Cadran mondial. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **19,50** Panoramic. **20,30** Cîntarea României. **21,10** Roman-foileton „Sub stele" Episodul III. **22,00** Muzică ușoară românească. **22,20** Telejurnal.

MARȚI, 5 aprilie

9,00 Teleșcoală. **10,00** România, țară de dor. **10,20** Antologia filmului pentru copii și tineret. **11,25** Noblețea unei meserii. **16,00** Telex. **16,05** Teleșcoală. **16,05** Curs de limbă engleză. **17,05** Atenție la . . . neatenție ! **17,20** Vîrstele peliculei. **18,05** Mult e dulce. **18,25** Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. **18,50** Întrebări și răspunsuri. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **19,50** La ordinea zilei. **20,00** Seară de teatru „Volpone". **21,35** „1900" spectacol de balet. **21,50** Orizont tehnico-științific. **22,20** Telejurnal.

MIERCURI, 6 aprilie

9,00 Teleșcoală. **10,00** Teatru tv (reluare). **11,30** Întrebări și răspunsuri (rel.). **15,10** Matineu de vacanță. **16,05** Teleșcoală. **16,30** Fotbal : România — Polonia. În pauză : La volan. **18,30** Telecronică pentru pionieri. **18,50** Neolobágia de Dobrogeanu-Gherea. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **19,50** Reflector. **20,15** Telecinemateca. „Liubov Iarovaia". **22,00** Vedete ale cîntecului la București : Iva Zaniel. **22,20** Telejurnal.

JOI, 7 aprilie

16,00 Telex. **16,05** Teleșcoală. **16,35** Curs de limbă rusă. **17,05** Oceanul și viața. **17,35** Repere braziliene. **18,00** Interpreți virtuozi : David Ohanesian. **18,30** România pitorească. **19,00** Ziua mondială a sănătății. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **19,50** La ordinea zilei. **20,00** Ora tineretului. **20,40** Teatru scurt : „Histrion" de Mihai Eminescu. **21,30** Din marșurile Independenței. **21,45** Meridiane culturale. **22,20** Telejurnal.

VINERI, 8 aprilie

9,00 Teleșcoală. **10,00** Telecinemateca (rel.). **11,40** Pe strunele vioară. **11,55** Telex. **15,10** Matineu de vacanță. **16,00** Telex. **16,05** Teleșcoală. **16,35** Curs de limbă franceză. **17,05** Emisiune în limba germană. **19,00** Noi, femeile. **19,20** 1001 de seri. **19,30** Telejurnal. **20,10** Anchetă socială : La dispoziția dumneavoastră. **20,45** Film artistic „Rondul". **22,20** Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 9 aprilie

12,00 Telex. **12,05** Muzica deceniului opt. **12,30** Bistrița-Năsăud — Străveche vatră cu viitor de aur. **13,00** Anchetă socială. **13,30** Matineu muzical. **13,55** Ioan Slavici. **15,00** Magazin sportiv. **16,20** Clubul tineretului. **17,10** Antologia filmului pentru copii și tineret, Tarzan — Omul junglei. **18,20** Melodii de Valentin Grigorescu. **18,50** Săptămîna politică internă și internațională. **19,05** Heidi. **19,30** Telejurnal. **19,50** Teleenciclopedia. **20,35** Kojak. **21,25** Autografe satirice. **22,10** Telejurnal. Sport. **22,35** Parada succeselor. Vedete internaționale în concert.

Televiziune

ANGHEL DUMBRĂVEANU

PE STRADA CU MERI

ÎNSEMNĂRI DIN COMUNA VARIAȘ

În șesul Banatului, vîntul de sud vine cu mult înaintea echinoxului de primăvară, participînd la o ciudată și fermecătoare hîrjoană a anotimpurilor. Iată că aflîndu-mă (în acea călătorie), încă-n februarie, așadar cu inima cutreierată încă de săniile care adună nostalgiile iernii și le duce în munții cei vineți, aici, în cîmpia de vest a țării, respirația zilei are aripi tremurate de soare, vestind că din nou ciclul vremii a devansat transporturile de lumină caldă și de arome de muguri, că pămîntul a început să prepare, în laboratoarele sale, dulcețurile divine ale fructelor, fanteziile și culorile florilor.

Drumul nostru prin timpuria vreme a redeșteptării țărînii șerpuiește blînd printre chilimurile de-un verde crud al griului, însoțit de nesfîrșitele coloane ale duzilor, prezență atît de specifică șoselelor din Banat. Ținta călătoriei noastre este comuna Variaș, o așezare cu prestigiu temeinic, cunoscută în toate unghiurile județului Timiș și nu exagerăm cu nimic dacă vom spune încă de la început că despre gospodarii de-aici s-a auzit pretutindeni în țară, unde oamenii își dăruiesc energia și dragostea pămîntului, cîștigîndu-l de partea lor în dorința de a obține recolte tot mai mari. Anul trecut, aici s-a obținut cea mai mare producție de grîu din țară, ne spune Ladislau Birou, adjunct al secretarului Comitetului de partid din Variaș. Întreprinderea agricolă de stat din satul nostru, continuă el, a realizat o recoltă de 6.733 kg la hectar pe o suprafață de 1.000 de ha. Și recordurile nu lipsesc nici din producția de porumb, unde s-a obținut, tot la Întreprinderea agricolă de stat, 6.662 kg boabe la ha, în culturi neirigate.

Veți înțelege, desigur, emoția cu care înregistrez aceste cifre, încercînd să deslușesc semnificațiile lor, conținutul lor uman, pentru că bucuria culesului, bucuria roadelor, a belșugului nu poate fi apreciată în dreapta ei măsură decît gîndindu-ne la pasiunea cu care au muncit oamenii, la organizarea, știința și priceperea cu care s-au dăruit aceștia lucrărilor cerute de nivelul actual al agriculturii moderne din țara nosatră.

Recunoașterea rezultatelor de excepție ale celor ce muncesc în agricultură, în legumicultură și în zootehnie, la Variaș, este cuprinsă expresiv în faptul că în această comună înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste a fost acordat de cinci ori, așadar Întreprinderii agricole de stat, Stațiunii de mașini agricole și celor trei cooperative agricole de producție – din Variaș, Gelu și Sînpetru Mic.

Dar însemnările de față nu vor gravita în jurul succeselor din acest domeniu, ale locuitorilor din Variaș, cu toate că ispita nu e deloc mică. Acum ne propunem să străbatem împreună străzile Variașului, observînd dezvoltarea acestei comune, procesul de urbanizare pe care îl cunoaște. Vom fi însoțiți pe rînd – după cum vor fi păsuiți de ritmul treburilor cotidiene – de Velimir Rancov, primarul și secretarul comitetului comunal de partid și de adjunctul acestuia, care ne-a întîmpinat încă de la debutul nostru în Variaș, Ladislau Birou. Așadar vom încerca să relevăm mișcarea înnoitoare pe care o cunoaște această comună în care atributele urbanizării înlocuiesc imaginile unei ruralități vetuste.

Centrul Variașului este, de pe acum, în bună măsură, citadin. Străzile (iată un cuvînt, care, în vorbirea curentă de aici, a înlocuit cuvîntul **uliță**, de altădată, devenit impropriu), străzile drepte, asfaltate, cu trotuare, ronduri de flori și lungi șiruri de pomi fructiferi, nu mai au nimic patriarhal. Sedii ale instituțiilor, magazine diverse – de la o alimentară cu autoservire, curată, ordonată și foarte bine aprovizionată, la un magazin universal, apoi blocurile de locuit, cu parter și etaj, complexul sanitar, cofetăria, braseria elegantă, ateliere de coafură, de croitorie, magazinul de mobilă, iar mai încolo, cinematograful, căminul cultural, biblioteca și școala cea nouă, cu 24 de clase și cu foarte moderne și excelent dotate laboratoare și cabinete – iată cîteva repere ale unei dinamice așezări agricole – comuna Variaș.

Primul gospodar al comunei, primarul Velimir Rancov, este, pe bună dreptate, mîndru de complexul sanitar și ne exprimăm dorința de a-l vizita. Un astfel de edificiu ar face cinste multor orașe. Urcăm la etaj, vedem cabinete de consultații, admirăm aparatura modernă de la radiologie, sau de la stomatologie, trecem prin secția de pediatrie, la casa de nașteri cu 21 de paturi, la farmacie. Sînt pur și simplu emoționat. Totul strălucește de curățenie, saloanele și cabinetele sînt scăldate în lumină. Variașul are 4 medici și 13 cadre sanitare medii. Unde sînt întîmplările cu satul românesc părăsit în ignoranță și mizerie, unde sînt țăranii măcinați de boli netratate, și unde-am auzit poveștile cu mame născînd pe cîmp, fără nici o asistență, de niciun fel, necum medicală ? Drumul parcurs de satul românesc, ca de întreaga noastră societate dealtfel, este cu adevărat uriaș. Nu numai complexul sanitar, dar și școala și blocurile de locuit pentru angajații de la întreprinderea agricolă de stat sînt dotate cu încălzire centrală. O impresie la fel de puternică mi-a lăsat școala din Variaș, decorată cu ordinul Meritul cultural, clasa I-a. În holul de la intrare, pe o tablă neagră, un copil scrisese cu creta : „Cine a lăsat **Micul prinț** în sala de tenis să-l ia de la cancelarie". Așadar elevii de-aici au o sală de tenis, iar cineva, un școlar mai distrat, care citește **Micul prinț** al lui Saint-Exupéry . . .

Dacă aveți drum prin Variaș, sacrificați o jumătate de oră și vizitați școala de-aici. Veți fi răsplătiți din belșug. Am fost în multe școli, din multe orașe și sate ale țării, iar despre unele dintre acestea am și scris. Mărturisesc cu mîna pe inimă că am văzut puține laboratoare de fizică, biologie sau chimie, atît de moderne, atît de elegante și cu o dotare adecvată cerințelor unui temeinic învățămînt liceal. Dintre multele imagini revelatoare, cu care am plecat din această școală, cer îngăduința să mă mai opresc asupra uneia : aici învață, în limbile lor materne, români, germani și sîrbi – la fel de înfrățiți în idealurile pe care le insuflă dascălii lor, cum sînt înfrățiți în muncă părinții lor, pe mănoasele ogoare ale Variașului.

Trecem pe străzile luminate de vîlnicele unui februarie blînd iar Velimir Rancov și Ladislau Birou îmi vorbesc, cu mîndrie, despre comuna lor. Aflu că în fiecare primăvară sînt plantate aproape 900.000 de flori în altițele vegetale ce decorează străzile între pînza de asfalt a drumului și trotuare. În anul trecut, valoarea muncii patriotice a fost de peste 4 milioane de lei, revenind așadar 650 lei pentru fiecare dintre cei 7.600 locuitori. În fiecare duminică, 70–80 de oameni, de la primar la ingineri și de la țărani sau mecanizatori, la elevi și profesori, prestează cuvenitele ore de muncă pentru curățitul șanțurilor sau ale izlazurilor, pentru reparatul drumurilor sau al fîntînilor publice.

Crește planta spre cer

În acest an, la Variaș încep lucrările de canalizare. Stivele de țevi de metal din curtea Consiliului popular așteaptă momentul apropiat al săpării șanțurilor pentru introducerea apei curente.

Cum trăiesc oamenii la Variaș ? Iată o întrebare la care nu vom răspunde decît prin cîteva sugestii : Constantin Catargiu, îngrijitor la sectorul zootehnic, cîștigă 2.100 lei pe lună, iar soția sa încă pe atîta. În Variaș, 80% din case au televizoare. Aici sînt peste 120 de autoturisme Dacia, printre posesori aflîndu-se, de pildă, Milivoi Petrov, ce lucrează în sectorul vegetal al C.A.P., Ion Buftea, șofer la C.A.P., sau Matei Iungher, ce lucrează în sectorul zootehnic.

Cum trăiesc oamenii la Variaș ? Din ce le prisosește, ei dau la fondul central 1.000 de porci crescuți în gospodăriile personale, dau 200.000 litri de lapte sau, de pildă, 11.000 kg lînă. Aceste produse înseamnă alte venituri în casă, pe lîngă cele de la C.A.P. sau I.A.S. Cum trăiesc oamenii la Variaș ? Trăiesc bine, ne spune simplu medicul veterinar Tiberiu Arăzan, care conduce un cenaclu de literați și artiști plastici. El scrie și publică poezii. Îmi povestește cum se derulează pentru el evenimentele unei zile. Se uită la mine cu ochi mari, albaștri, are fața bronzată frumos și mă asigură că în curînd își va aduce aici soția și fiica, de la Timișoara.

Ieșim din braserie, unde băusem o cafea și schimbasem cîteva impresii despre literatură, și-mi spune că a doua zi se prezintă la concurs cu brigada artistică, căreia el îi asigură textul, muzica și regia. Se grăbește la repetiții.

Îmi dau seama că tînărul poet Tiberiu Arăzan este într-adevăr legat cu totul de Variaș și că dorește într-adevăr să-și aducă familia aici. Va locui pe strada cu meri, de pildă.

Dedicații

FRAGILĂ DIMINEAȚĂ

lui Cezar Ivănescu

**Din valea nopții aburii se zmulg.
E cineva ce ne trimite rouă,
Fragilă dimineață, ca un fulg.
Ai mai rămas cu aripi, amîndouă.**

**E poate bruma aștrilor mărunți,
Căzută-n defileuri mari de plante ;
Perdele de zăpezi plecate-n munți
Ne-au mai pătat pe frunți cu diamante.**

**În flaut bat luminile, tăcut,
În revărsare lină de cascade,
Așa se nasc fîntînile din lut,
Așa se sparge clipa din balade !**

DAMIAN URECHE

Aurel Turcuș

ATÎT DE OMENESC

Pentru cei mulți și anonimi

**A învăța să respiri cu depărtările,
cînd, sub ruina strîmtă, plămînii se zdrobesc,
înseamnă a-ți supune întîmplările –
și-aceasta e atît de omenesc !**

**A-ți învăța sîngele să pulseze, ca-n vine,
într-o rădăcină de copac – oricît de departe
de inima zdrobită sub ruine –
e-atît de omenesc, de fără moarte !**

**A învăța să tai cu ochii piatra și fierul,
cînd pleoapele ți-s grele, ca de smoală,
înseamnă că e văzul îngemănat cu cerul –
și-aceasta-i omenesc, fără-ndoială !**

PRIMUL CÎNTEC

Pentru Tudor Dumitrescu și Doina Badea

**Primul cîntec al păsărilor
din primăvara-aceasta
este destinat să umple un gol
în muzica eternă-a sferelor.**

**Primul cîntec al păsărilor
din primăvara-aceasta
este destinat să umple un gol
în cîntarea eternă a patriei mele.**

**Un gol de cîntec e mult mai adînc
decît oricare gol de aer.
Și un popor de aezi neasemuiți
Acompaniază primul cîntec al păsărilor.**

CĂDEREA CONTURÎND COLUMNĂ

Pentru Tudor Stavru

**Meseria de a fi temerar
ar trebui s-o cunoască fiecare, cît poate.
Cascadorul – miraculos făurar –
bate pe inelul vieții carate.**

**Dacă-i primejduită de stingere o stea,
El iarăși îi aprinde caratele de-albastru
Ar trebui – de mult timp trebuia –
să-l numim CASCADOR pe cel mai ager astru.**

**Căderea lui – dacă-i poți spune-astfel –
E pentru înălțările sale o sumă,
ca un ax vertical într-al vieții inel :
marmoreană, temerară COLUMNĂ.**

Ana Selena

CÎNTECE PENTRU ACESTE CLIPE

I

**Aceste brațe care taie fierul,
Aceste brațe care scormonesc,
Aceste inimi care-adună inimi,
Acestor toate-un suflet românesc.
Acest îndemn, ce nu cunoaște somnul,
Odihna vine dup-o rînduială bună,
Această cinste-a fi român printre români,
Cînd vorba și cu fapta se adună.
Acest iubit părinte ca și fiu,
Cu-n gest firesc deschide florile în pomi
Și pruncului abia născut îi spune
„Fii glasul meu și pace fii și dormi !"
Fii neamul meu biruitor în toate
Și lasă-i și pe-acei ce văd altfel,
Fii neamul meu lumină-n plină noapte
Și ștergeți iar tristețea cu falnicul drapel !
Aceste brațe ce-au schimbat istorii,
Acestor brațe ce-au clădit cetăți,
Facă-se iar ca să răsară-n inimi zorii
Cînd toți sînt pentru unul și unul pentru toți !**

II

**Mă ține iarăși vocea mea grăbită
Să nu-i dau zborului un unghi diform
Și țin în pumni o lacrimă albită
Și-n cuibul orelor pădurile ce dorm.
Mă ține iarăși întîmplarea oarbă
Peste un trunchi de plop pe jumătate ars.
Țin roua amintirile, ca frunza să le soarbă,
Și-n primăvara asta scriu talpa unui pas.
Mă ține ce mă ține, jertfă și destin,
Poverile secundei agonizînd tristeți
Și o vibrare sfîntă a sîngelui latin,
Că viețile acestea vor dăinui prin vieți.
Mă ține sîngele, ce pentru sînge tace,
Durerea cînd se sfarmă apăsător în trup,
Mă ține taina grîului cînd spicu-n maci se coace
Și mă aplec cu teamă nici unul să nu-l rup.**

III

**Femeile țin echilibru-n spațiu,
Sapă răsaduri și cresc prunci destoinici,
Se-nverșunează-atunci cînd pîinea n-are sațiu
Și înțeleg bărbații de iubire dornici.
Frămîntă aluatul în albie și pun
În fiecare pumn strivit cîte un cîntec trist,
Pentru că ele știu că florile de prun
Poartă în albul lor un drum de alpinist.
Și coc pe vatră pîinea doinită cu amar,
Se-aude-n sînii lor cum primăvara vine
Cu frunze de măcieș, cu zarzăr și mărar,
Și cu zăpezile alunecînd pe șine.
Vin, ei, bărbații, ce-au tăiat pădurea,
Împrospătîndu-i seva cu puieți de soi,
Să dăinuiască-n secole și brazda și securea
Sub care-un strop de sînge caută un altoi.
Și ea, femeia știe, basmaua-i ca o taină
Și șorțul ei din cînepă brumat cu amintiri,
Ea știe că din visuri mari se poate țese-o haină
Chiar de se-ascund în ea și-un fel de răzvrătiri.**

Festivalul Naţional „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

FRUMOASĂ CINTARE A ROMÂNIEI

Teatrul studenţesc timişorean îşi demonstrează, încă o dată, virtuţile. Frumoasă cîntare a României acele spectacole aduse la stadiul de a entuziasma un juriu şi un public prezent constant în sălile manifestărilor Fazei pe Centru universitar, timp de o săptămînă, vreme de şase ore pe zi. Căci momentul teatrului a fost cel de dinaintea spectacolului de gală şi bucuria noastră (a celor care ne apropiem de teatru prin profesie ori pasiune) a fost **de a putea reconfirma** (prin evoluţia acelor trupe studenţeşti, prin adeziunea manifestă a publicului) **tinereţea bătrînului zeu — TEATRUL. „Nici un om nu este o insulă"**, titlul sub care **Studio A**(rhitectura) şi-a organizat spectacolul, ne poate da o idee despre mesajul textului pe care Aurel Gh. **Ardeleanu** l-a oferit regiei lui Dan Manolescu. Un spectacol închinat omului între oameni. **„O greşeală implică un proces de conştiinţă. Un om crede că este singur în faţa celorlalţi, izolat de ei, datorită greşelii. Dar nu poate gîndi mereu aşa. Credinţa în puterea de viaţă şi izbîndă a omului, în adevăr şi dragoste, în dreptate conduce acest spectacol.**

Aşa prezenta un fragment de istorie sau a face simţită istoria în conştiinţa omului nou de azi nu este acelaşi lucru, iar problema a doua este mult mai aproape de noi, se răsfrînge în noi şi ne caracterizează". Sînt cuvinte din programul acestei trupe. Într-adevăr **o trupă.** A ştiut să-şi impună un drum aparte, un ton propriu, în care să comunice, în limita dintre filozofic şi poetic, cu gravitate, lucruri simple. Studenţii de la arhitectură ne-au convins că fac teatru cu sentimentul că gestul teatral ascunde nu doar semnificaţia pe care un regizor o află în replică (în cercul ei de posibile ecouri) ci, dincolo de spectacolul însuşi, gestul teatral concentrează date despre relaţia interpretului cu sine — cu teatrul. Ei descoperă, se descoperă, cu dragoste şi credinţă, ei oficiază în numele lor şi în numele acestei iubiri pentru teatru. Este ceea ce ne-a impresionat, dincolo de spectacol.

Am putea face aceleaşi afirmaţii vorbind despre spectacolul colaj **„Eu, omul..."** al **Facultăţii de ştiinţe naturale**, regizat şi, în parte, interpretat de **Ionel Tocmag** (premiu pentru interpretare). Pornit de la un poem („Cîntare omului") de Tudor Arghezi, spectacolul se structurează pe antiteza grotesc-poetic, povestind prin gest şi cuvînt o istorie a ridicării omului spre condiţia sa de singur stăpîn al destinului, atunci cînd fiecare pas se face cu truda minţii şi braţelor. O geneză care-i refuză, în cele din urmă pe cei care **spun,** în favoarea celor care **fac.** Omul se creează pe sine în timp, dinspre întuneric spre lumină, dinspre îngenunchere spre zbor, dinspre supunere spre putere. Un spectacol poetic, clar, penetrant. Debutul unei noi trupe, unui nou regizor, unor noi interpreţi, la o cotă a valorii care face cinste mişcării teatrale studenţeşti. **Formaţia de teatru a Universităţii** (instructor **Diogene Bihoi**) apreciată de noi (ca şi cea a Arhitecturii, de altfel, şi în anii trecuţi, se prezintă în Festivalul „Cîntarea României cu un spectacol-montaj („Scrisoare de inimă şi credinţă" de Adrian Păunescu şi poezie clasică românească). Decuparea inteligentă a versului, vocile în contrapunct, accentele muzicale şi de lumină, fac din acest montaj un spectacol convingător ; caracterul angajat al demersului este susţinut constant de artistic.

Dintre celelalte spectacole : „Eu, Ion..." sub regia lui Petru Iliesu (Casa de cultură a studenţilor) porneşte de la o idee interesantă (din păcate minată de cele ce se întîmplă pe scenă), unele momente ne-au făcut să ne amintim de atmosfera primelor filme româneşti (un final impresionant) ; **„Iubitul dispărut"** (secţia în limba maghiară, text Anavi Adam, regia Matray Laszlo), izbuteşte a fi o montare modernă, de referinţă ca direcţie, unele lungimi şi neclarităţi se cer eliminate ; **„Letopiseţ"** a adus studenţilor de la inginerie chimică un premiu pentru realizarea scenică ; **„Un drum lung a fost străbătut cîndva"** (secţia în limba germană), a fost apreciat pentru unele dintre momentele ce compun montajul. **Recitatorii laureaţi :** Carmen Pădure şi Ion Crăciun. N-au lipsit ideile ciudate : a prezenta un poem citit de doi studenţi, în maniera „primă lectură" şi a-l da drept „montaj", a prezenta fragmente din „Oameni care tac" de Alexandru Voitin, fără a avea limpede măcar unul dintre personaje (ambele tentative aparţin Institutului Agronomic). Referitor, şi la acestea, cineva din juriu se întreba dacă unul din scopurile festivalului n-ar fi acela de a cultiva frumoasa limbă românească? Nici nu înţelegem altfel. Nici nu acceptăm altfel. Ar mai fi de semnalat că publicul pare a avea un fel de-al şaselea simţ, lipsind (sau plecînd) din sală atunci cînd pe scenă arta se află în pericol, umplînd-o pînă la refuz cînd spectacolul e sub semnul ei. Ne-am convins încă o dată de ceea ce ar putea fi specificul teatrului studenţesc : tinereţea şi originalitatea gîndului de spectacol, a modalităilor, şi, un singur canon : acela al artei. De altfel, cînd studenţii fac ceea ce simt că le este propriu, aşa cum le este propriu, sinceritatea, siguranţa şi pasiunea conlucrează în a-i duce spre artă.

A. C. IORDACHE

TRECEREA ÎN REVISTĂ

Festivalul naţional de creaţie şi interpretare **„Cîntarea României"** a intrat într-o nouă etapă : trecerea în revistă la nivelul oraşelor şi municipiilor. Pe scena Casei de cultură din oraşul Buziaş au evoluat formaţii ale comitetelor de sindicat şi ale aşezămintelor de cultură.

Formaţia de teatru a Casei de cultură a prezentat piesa „Înainte" de M. R. Iacoban, în regia artistului emerit Constantin Moruzan, un spectacol de înaltă ţinută artistică — tematica piesei fiind eroismul soldaţilor în războiul de independenţă de la 1877. Pe scena Casei de cultură au mai avut loc spectacole susţinute de formaţia de teatru de păpuşi (care a prezentat **„Microantologie de umor"** de Mihai Crişan, în regia lui Olimpiu Vasa) şi de o brigadă artistică (cu un program intitulat sugestiv **„Să vorbim despre oameni şi faptele lor").**

Montajul literar-muzical **„Cîntecul pămîntului strămoşesc",** pe versuri de Dan Verona, şi-a structurat textul poetic pe o subtilă arhitectură muzicală şi coregrafică.

Dintre cele patru brigăzi artistice ale comitetelor de sindicat, cea mai bine pregătită ni s-a părut a fi formaţia de la **Intreprinderea balneară** (instructor L. Lădaru).

În holul complexului balnear din Buziaş a avut loc vernisajul expoziţiei **„Odă eroilor neamului",** constituită din lucrări ale artiştilor plastici amatori din oraş. Ne-au reţinut atenţia, îndeosebi, exponatele **„Atacul"** şi **„Răscoala"** de Dumitru Cuş, **„1907"** de Marian Moga, **„Eliberare"** şi **„1907"** de Aurelia Dragomir, **„Răscoala"** şi **„Represalii"** de Adalbert Weigang.

La Timişoara s-a desfăşurat faza municipală a festivalului „Cîntarea României". Timp de o săptămînă pe scenele cluburilor muncitoreşti peste o sută de formaţii de artişti amatori au prezentat programe. S-au calificat pentru faza judeţeană colectivele artistice de la Fabrica de confecţii „Bega", „Ind. Liniei", „13 Decembrie", „1 Iunie" (montaje literare), „Electromotor", „Dermatina", „C.I.L.T.", „Ambajalul metalic" (brigăzi artistice), „I.T.C.V.T.T.", „Timişul" (orchestre de muzică populară), precum şi soliştii vocali Mihai Odoleanu şi surorile Merlle.

EMIL ŞAIN

„IN VATRA NOASTRA STRĂMOŞEASCĂ..."

CONSEMNARE. Continuînd o mai veche iniţiativă a secretariatului literar, Naţionalul timişorean a găsit — prin spectacolul „In vatra noastră strămoşească / Am fost şi-om fi unde sîntem" — una din cele mai adecvate modalităţi de a răspunde deziderateului cultural prezent : colaborarea artiştilor profesionişti şi amatori, colaborarea instituţiilor de artă timişorene. Montajul de versuri realizat de Eugenia Creţoiu şi Doina Popa a omagiat, prin tematica textelor selectate şi mai ales prin calitatea interpretării, istoricul act al cuceririi Independenţei de stat a României. În egală măsură, spectacolul şi-a propus să aducă un elogiu patetic României contemporane.

Prezenţa în spectacol a actorilor Monica Mihăescu, Irene Flaman Catalina, Vladimir Jurăscu, Eugen Cristea, Dan Antoci, Ştefan Sasu a confirmat odată în plus, valoarea colectivului Naţionalului. Deci o interpretare previzibilă. Surprinzătoare a fost participarea neprofesioniştilor care, în majoritate, au egalat nivelul calitativ al interpretării actoriceşti. Se cuvine a fi menţionată participarea de ţinută a col. dr. Victor Gorşcovăz, a elevilor Angela Budriţan şi Claudiu Istodor, a lt. Carolina Orza, a subl. Florentina Diaconescu ori a lt. maj. Crişovan Leca.

Nota festivă a spectacolului a fost întregită de un fragment din „Ţara Hălmagiului", interpretat de ansamblul de balet al Operei Române (soliştl: Rodica Murgu şi Ion Gîrba).

Aşadar, în seara de 25 martie a putut fi vizionat un spectacol care a conferit festivului şi pateticului un temei artistic.

I. P.

CORUL „ION VIDU" — ÎNTR-UN MEMORABIL CONCERT

Zilnic primim confirmări asupra efervescenţei manifestărilor artei amatoare. Vechile nuclee s-au instituţionalizat, devenind profesioniste. Dar fluxul celor dornici a-şi afirma nevoia acelui „Violon d'Ingres" — pasiunea neostoită pentru una din formele de manifestare din perimetrul artei — rămîne vie, perpetuată din generaţie în generaţie. Ea onorează poporul predispus să-şi cheltuie preferenţial timpul liber, creînd valori estetice. .

Filarmonica a făcut cel mai frumos gest posibil, pentru a aduce în focul reflectoarelor pe cei aproape 100 de corişti ai renumitului cor lugojean, într-un vocal-simfonic unde profesioniştii şi arta amatoare de **valoare profesionistă,** au dialogat de la egal la egal ! O cinstire cuvenită pe drept pentru devotiunea cu care este slujit şi azi crezul lui Vidu.

Prilejul l-a oferit interpretarea operei **„ORFEU" de GLUCK,** cel rămas în istorie prin preceptele sale privind reformarea genului liric. Sub aspectul versiunii scenice, lucrarea ar părea depăşită, valoarea muzicală rămînînd însă intactă, dincolo de pragul secolelor scurse, prin expresia tensiunilor, mobilul peregrinărilor afective. Drumul lui Orfeu peste apele Styxului, spre a-şi aduce în lumea pămînteană pe Euridice, se constituie într-o pledoarie cuceritoare a unui adevăr lapidar : **„Iubirea este cea mai puternică forţă din lume".**

Două dintre soliştele serii ne sînt bineconoscute, **V. MANU** şi **E. OARCEA,** înscrise şi acum cu discernămînt pe traseele stilistice cuvenite. Interpreta lui Orfeu, **C. Circa,** studentă clujeană, este o „mezzo" cum arareori am auzit pe acest podium. Armonicele registrului grav irump în cascade la care nu ştii ce să admiri : culoarea timbrală, anvergura volumului, expresivitatea dicţiei ? Un glas de aur.

Dar marele sărbătorit rămîne corul lui **R. TAŞCAU,** — efigie vie a dragostei pentru cîntare. S-a impus prin emisia vocală îngrijită, cultivată cu har de către dirijor, prin masivitatea sonoră, omogenitatea partidelor, receptivitate la gestul dirijoral. Sopranul şi basul sînt coloanele de marmură ale ansamblului, completaţi de un tenor şi un alt care egalează vocile extreme într-un corpus sonor unitar şi flexibil. Remus Taşcău s-a verificat încă o dată ca un minunat organizator, ca un meşter iscusit în a conduce dragostea oamenilor pentru muzică, spre culmi de plenitudine artistică. Dirijorul **N. BOBOC** şi Filarmonica au realizat cu această colaborare unul din memorabilele concerte ale stagiunii.

DORU MURGU

TOVARAŞE REDACTOR ŞEF,

În temeiul dreptului de replică, statornicit de Legea presei, vă rugăm să publicaţi următoarele :

În numărul din 10 martie a.c. al revistei „Orizont" a apărut o recenzie la lucrarea „AFIRMĂRI" de MIRCEA DEAC (Ed. Facla, 1976). Dorim să menţionăm că editarea acestui volum s-a făcut prin strînsa colaborare între autor şi artiştii incluşi în volum. De altfel, autorul cunoaşte bine mişcarea plastică timişoreană, despre care a scris în repetate rînduri cu înţelegere, le-a vizitat atelierele, iar selecţia lucrărilor reproduse s-a făcut cu asentimentul artiştilor care i-au şi oferit şi fotoreproducerile. O asemenea abordare dovedeşte implicit că la Timişoara există o mişcare plastică puternic ramificată şi viabilă, statornicită în ultimii 30 de ani, în climatul asigurat de orînduirea socialistă. Am recurs, pentru a o prezenta, la un critic de artă de prestigiul lui Mircea Deac, stabilind împreună cu d-sa şi cu biroul filialei U.A.P. Timişoara, criteriile, cît mai omeneşte obiective, de prezentare a artiştilor.

Rezultatul poate fi parţial, deci discutabil, mai ales că este şi o carte de pionierat, dar nu putem crede că totul se reduce la patru greşeli de tipar şi două clişee inversate (aşezate toate la indicaţia autorilor). Avem — încă — sentimentul că, dincolo de lipsurile semnalate şi de posibile omisiuni — am reuşit să publicăm, aici la Timişoara, prima lucrare de referinţă asupra mişcării plastice timişorene de după război.

Că autorul volumului are opinii, e adevărat. Sînt ele întemeiate ori eronate ? Recenzentul nu le discută, menţionează doar că sînt subiective (cum puteau oare să fie altfel în cazul unei cărţi de autor ?) Desigur, ele pot fi discutate. Tocmai aceasta aşteptăm. Poate că dacă tov. Deliu Petroiu ar fi scris cartea, ea ar fi arătat altfel. (Noi însine regretăm că dînsul nu se încumetă să publice, nu numai recenzii, ci şi studii de sinteză, la care l-ar îndreptăţi experienţa şi cunoştinţele sale). În orice caz, prin scurta recenzie uşor ironică şi descriptivă, tov. D. Petroiu nu a abordat de fapt problemele esenţiale ale cărţii. De aceea poate că revista ar fi în măsură să dedice acestui act editorial, ce a cerut un efort substanţial, şi alte puncte de vedere

ROMULUS NUTIU
Presedinte al Filialei artistilor plastici

SIMION DIMA
Director al Editurii „FACLA"

ZAKÁTS BÉLA

(urmare din pag. 1)

te. Nici azi, la cei 38 de ani ai săi, aceste căutări în arta sculpturii nu sînt de ignorat. Ar fi fost însă altceva dacă el s-ar fi trezit, de tînăr, în fluxul acestor idei novatoare şi altceva este să le cîştige acum, să-şi formeze acum o gîndire teoretică elevată şi o orientare plastică demne de revelaţiile plasticii mondiale şi româneşti.

În ce mă priveşte, trebuie să o spun că tocmai această neliniştе faţă de propria-i creaţie este ceea ce mi se pare cel mai interesant şi, cred, cel mai personal, la Szakáts Béla. Arta sa se revendică, poate, prin simpatia ce el o poartă, de la constructiviştii contemporani. Concepţia sa organizată, stabilitatea, caracteristică lui, măsura interioară a spiritului său, interesul pentru formele geometrizante îl duc toate spre lumea formelor constructiviştilor. Găsind un fel de eternitate, un fel de simbol al perfecţiunii în formele geometrice, în introducerea spaţiului în interiorul lucrărilor sale, el găseşte, de fapt, o logică clară a acestor forme, un fel de rezistenţă a lor, mai mare, la eroziunea timpului.

Szakáts Bela nu a creat mult. Dar a lucrat mult şi, poate, a meditat şi mai mult. Problema materialului lucrărilor sale i s-a pus de fiecare dată. Ghipsul e fad. Lemnul e greu de găsit. Metalul la fel. Şi, atunci, în ce să concepi ? În lucrări ca Floare de metal, Creşte planta spre cer, Aripi întinse sau Insurecţia, metalul este cel acceptat de sculptor sau lemnul alb de frasin. Degetele sau palma, instrumentele de fasonat lemnul sau metalul merg, zile şi seri la rînd, în acelaşi ritm, repetînd, ca într-o spirală infinită, idealul de cunoaştere şi de creaţie al lui Szakáts Béla Sculptorul acesta, minuţios, de o sensibilitate aparte şi de un patetism reţinut, dominîndu-şi opera, printr-un rafinament cîştigat cu îndelungă trudă, va putea fi întîlnit de oricine, în atelierul său solitar de pe malul Begăi, urmărindu-şi cu îndărătnicie himerele, pînă la ceasuri tîrzii de seară, aşa cum mi-a fost dat şi mie să-l întîlnesc şi să-i admir creaţia

NICOLAE IORGA ENERGIC APĂRĂTOR AL ŢĂRĂNIMII RĂSCULATE ÎN PRIMĂVARA ANULUI 1907

Dintre personalităţile vieţii culturale şi ştiinţifice româneşti care s-au pronunţat, cu onestitate şi curaj, în favoarea ţăranilor răsculaţi în primăvara anului 1907, s-a detaşat, incontestabil, istoricul Nicolae Iorga, cunoscut deja pentru spiritul său polemic, ca şi pentru atitudinea sa justiţiară, contaminată de ideile socialiste, cu care luase contact în tinereţe, aşa cum însuşi mărturiseşte în memorabila sa carte **O viaţă de om aşa cum a fost.** Împlinirea a 70 de ani de la marea ridicare revoluţionară a ţărănimii ne prilejuieşte actualizarea cîtorva din acţiunile sale în sprijinul răsculaţilor, precizînd că asupra modului cum Iorga a înţeles să apere pe cei asupriţi, într-un moment de crîncenă revoltă socială, au stăruit şi alţi cercetători, cei mai recenţi fiind semnatarii articolelor apărute în **Almanahul Tribuna '77,** cu titlurile următoare : **Răscoala din 1907 în istoriografia românească** (Nicolae Boçşan), **Nicolae Iorga în apărarea ţăranilor răsculaţi la 1907** (Gh. Buzatu). **1907 şi oamenii de cultură** (Gelu Neamţu) şi **„Instîngatorii" de la 1907 şi dascălii lui** (Mircea Popa).

Cunoscător profund al rolului pozitiv pe care l-a avut ţărănimea în istoria noastră, precum şi al realităţilor social-economice de la începutul secolului al XX-lea, N. Iorga a adoptat, încă din perioada anterioară declanşării răscoalei, o atitudine semnificativă, utilizînd în acest sens paginile publicaţiilor timpului, îndeosebi cele ale **Neamului românesc,** tribuna parlamentară, conferinţele publice şi studiile istorice, de certă factură militantă. În anul cînd despre problema ţărănească scriau, cu înţelegere şi justificată simpatie, V. M. Kogălniceanu, R. Rosetti şi A. D. Xenopol, tînărul profesor Iorga se simţea dator să declare deschis, în auzul întregii naţiuni, că — deşi se făcea apologia celor 40 de ani de domnie ai lui Carol, (evident de către servii săi spirituali şi reprezentanţii claselor dominante) — **„nu este fericită această ţară ; cei mai buni fii ai săi se istovesc pe brazdă şi din sîngele şi viaţa lor îşi fac averi, arme împotriva noastră... oameni striviţi care ne mănîncă din carne cu gurile lor scîrboase".** Este lesne de imaginat ce impresie a făcut în epocă nota categorică, neconcordantă, a acestei intervenţii publicistice care ridica vălul minciunii, pătrunzînd adînc în realităţile sociale ale României de la începutul veacului contemporan. Sesizînd semnele „cutremurului" social ce se apropia, N. Iorga încearcă să-i determine pe guvernaţi ca să încerce o îmbunătăţire radicală a situaţiei ţărănimii, trecînd adesea la critici vehemente şi la dezvăluirea, în maniera sa binecunoscută, a racilelor existente. **„Numai proştii sau ticăloşii** — afirma savantul român — **pot tăgădui astăzi suferinţele şi drepturile ţăranilor şi chemarea ce o au în această ţară şi primejdia strașnică ce poate ieşi pentru toţi daca ei (ţăranii — n.n.) nu vor fi aduşi la locul economic, la locul cultural şi la locul politic ce i se cuvine, dacă nu li se va da pămînt, carte şi drepturi — toate trei, şi cît se poate mai repede, cu înţelepciune, dar fără zăbavă".** Cu toate avertismentele sale, ca şi ale altor intelectuali progresişti, n-au fost luate măsurile necesare, pentru ca starea de lucruri să fie schimbată, împrejurare ce-l determină pe N. Iorga să-şi exteriorizeze convingerea — de un clar radicalism — că acest fapt este posibil **„numai atunci cînd se va zgudui din temelii prezentul"** (a i se remarca vizionarismul !), şi cînd ţărănimea **„va fi în stare să ceară şi să apere dreptul ei sfînt",** ridicîndu-se la luptă pentru a înlătura **„putregaiul şi renegînd** (în acest fel — n.n.) **societatea".** de-atunci. Era un îndemn nedisimulat spre înfăptuirea unui mare act de justiţie socială, ceea ce s-a întîmplat numai peste cîteva luni, cînd nordul Moldovei a fost cuprins de flăcările răscoalei.

Aşa cum s-a mai constatat, în **Neamul Românesc** a apărut, sub semnătura lui N. Iorga, o veritabilă cronică a răscoalei, de la primele manifestări ţărăneşti — la Flămînzi, în 8 februarie 1907 — şi pînă la „pacificarea" ţării prin intermediul armatei. Pe măsură ce evenimentele iau amploare, tonul lui Iorga devine mai aspru, transformîndu-se într-un neiertător rechizitoriu, ce nu lăsa posibilitatea vreunei replici. De aceea, a fost categorisit de exploatatori ca „instigator", fără să mai vorbim de valul ameninţărilor la care a fost supus de către clasele dominante, care, în loc să caute o rezolvare corespunzătoare a problemei agrare, căutau vinovaţi de „aţiţarea la răscoală cînd devenise evident că accentuarea contradicţiilor sociale generase frămîntările ţărăneşti. **„Într-o ţară eminamente agricolă** — menţiona istoricul într-un articol — **se răscoală robii albi ai pămîntului** (atît de plastic îi caracteriza Iorga pe ţăranii români — n.n.) **în două, în trei, în mai multe judeţe. Se năvăleşte în curţile unde se păstrează registrele strașnicelor socoteli, prin care se încătuşează toată viaţa unui om, a unei familii întregi. Se rup hîrtiile făcătoare de rău, se nimicesc condicele tiraniei".**

Cînd represiunea a luat proporţii şi ţăranii au devenit victime ale unei cumplite răzbunări din partea moşierilor şi arendaşilor, a guvernanţilor care „şi-au dat mîna", pentru a scăpa de pedeapsa mulţimilor, verbul incendiar al lui N. Iorga explodează în teribile imprecaţii la adresa „făcătorilor de rele", cum îi considera el pe exploatatori. Elecvent în acest sens este şi articolul **Dumnezeu să-i ierte** (din **„Neamul românesc** ; 8 martie 1907), care, alături de **Noi vrem pămînt** a răscolit conştiinţele epocii.

După înăbuşirea în sînge a răscoalei, N. Iorga îşi continuă campania sa împotriva asupritorilor — care a atins momente de excepţie în timpul desfăşurării evenimentelor — în parlamentul ţării, unde vocea sa cutezătoare înfiera fapta criminală a guvernanţilor, pretinzînd reforme, care să ducă la schimbarea soartei ţăranilor. Lui îi aparţin aceste fraze revelatoare : „Răscoalele ţărăneşti, izbucnirea unei îndelungate şi nemeritate suferinţe sociale, pe care aţîtarea de orice natură n-o putea crea... **se potoliră în cel mai sălbatic fel ce se poate închipui...** şi a fost o **jertfă groaznică** la noi în 1907, cînd ţăranii **au mers cu pieptul deschis înaintea armelor ce apărau o stare de lucruri răzimată pe o veche nedreptate...** Ei au făcut aceste jertfe pentru a căpăta nu pomana unei reforme parţiale, ci **dreptul unei reforme generale".**

Pledoariile în cauza ţărănimii, protestele împotriva actelor represive, combativitatea sa pe tot parcursul lunilor februarie — martie 1907, precum şi consecvenţa în ideea apărării celor nedreptăţiţi face din istoricul Nicolae Iorga o fermă conştiinţă a momentului, care n-a cedat în faţa a nenumărate presiuni, ci şi-a spus — cu o teribilă forţă a verbului — **cuvîntul său,** mărturie incomparabilă pentru posteritate.

VIOREL FAUR

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL „DIMITRIE ȚICHINDEAL" SÎNNICOLAUL MARE

ADUCEȚI LUTUL

Să lăsăm
să ne cadă lacrimile ;
Din freamătul lor,
atunci,
Cu glia și martirii noștri,
Într-o tumultuoasă
efervescență
creatoare.
Vom renaște,
Sfidînd
absurditatea valurilor de moloz.
Vom crește !
Lutul !
Aduceți-mi lutul !
Și apa !
Sădiți,
în pămîntul nostru
cutremurat,
Vetrele umbrelor
fără stăpîni.
Și dați-le umbrelor
stăpîni,
Măcar pe măsura
foștilor
stăpîni.
Izbiți !
Izbiți acum în soartă !
Așa cum
Noi
am mai făcut,
Credeți în viață
Vom crește
ca
floarea-de-colț
Din nou,
Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai.

ADRIAN POPA

ȚARA

Țara mea e cîntul pe care îl cînt,
E versul cel drag al Mioriței,
E plaiul cu clar de fîntînă,
E forță și tărie.
Țara mea e visul de libertate,
E visul străbunilor mei,
E murmurul izvoarelor curate
Ce șopotesc de ani și ani
Și te cîntă.

CORINA DRĂGAN

MI-E SUFLETUL PLIN

Mi-e sufletul plin
de dor de primăvară
ce se zbate să se nască
în mine.
Mi-e sufletul plin
de cenușa toamnei,
ce-și despletește tristețea în el
și uită și nu vrea să plece.
Mi-e sufletul plin
de ciudă că primăvara
a venit atît de tîrziu,
găsindu-l risipit și prăfuit
Mi-e sufletul plin
de lacrimile neplînse,
pentru dorul de primăvară
ce se zbate să se nască
în mine.

LIA O.

MĂ NASC, MĂ REGĂSESC ȘI SIMT

Mă nasc
în grădina vieții mele,
cu zîmbet și flori de cireș.
Mă regăsesc
în oglinda copacilor fremătînd de
viață și fruct.
Simt
lacrima amintirii,
trupul meu — copacul vieții
și seva lui deschizînd fereastra
spre lumea amintirii.

MARIANA OANCEA

SÎNT

Sînt o sămînță
Ce se visează lan,
Sînt picătura
Ce se visează mare ;
Sînt cornul
Care răsună în crîng ;
Acesta sînt eu —
Un tînăr al acestui veac.

CHEPEȚAN FLORICA

CENACLUL CENACLURILOR

STĂTORNICIE

Noi n-am venit aicea de aiurea
Ni-i baștină cîmpia, plugul, via
Obcina carpatină și pădurea
Ce ne-a legat prin vremi statornicia.

Durerea nu ne-am spus-o nimănui
Cînd rugurile ne-ardeau caselc-n lunci
Ne-am apărat și-am plins-o codrului
Și e a noastră doina de-atunci.

În straie ne.am cusut farmecul gliei
Și-n horele ce-n chiot se desfac
Purtam în noi, tot harul bucuriei
Ce l-am păstrat din teascul nostru dac.

Venind la noi oricînd în ospeție
Binețele vi le cinstim, la masă
Dacă purtați în cuget omenie
Și nu rîvniți vrăjmași a noastră casă.

Că n-am fost val adus aici de vînt
Ci baștini în Carpați și în Cîmpia
Acestei patrii dragi, pe-al ei pămînt
Ce numele ni-l poartă „ROMÂNIA".

DUMITRU ALEXANDRESCU
Cercul literar „Victor Eftimiu"
Timișoara

EU ÎNSĂ...

Niciclnd nu-mi voi iubi
Mai mult decît acum trecutul
Niciclnd mai cu încredere
Pași-voi înainte
Balanța în cumpănă
Mă face să nu regret nimic.
Cînd clipa
Se va prelinge viscos
Pe obrajii mamei,
Voi simți
Cum vremea ce-a trecut
Mă ninge pe creștet.
Atunci amintirile,
Picuri de plumb
Vor cădea înaintea
Puterii mele de a le înțelege
Vor fi despre tine
Vor fi despre noi
Încă un efort și totul va fi
Totul va fi așa
Cum mi-am dorit.

TIBERIU ARĂZAN
Cercul literar din Variaș

TĂGADĂ

Tăcerile surpă întîia tăgadă
în așteptarea zborului egretei.
Iubito lasă jarul sinilor să cadă
în țipătul alb al privirii
Nisipul fîntînilor,
dezleagă clopote-n iarba sălbatică
agonizînd ploi cu păuni siamezi
Treaz rămîne
doar ochiul femeii
rugîndu-se
Ca o ploaie de vară
peste amiezi.

NICOLE ROȘIANU
Cercul literar din Variaș

ÎNCREDERE

Ciudat nu-i nimic. Zboruri de păsări
îngîndurate prin nopțile patriei seriu
cîntarea cîntărilor la geamul istoriei.
Călătoriile se răsfrîng în pîraie
Cuvîntul rămîne și mărturisește.

PE CÎMPIA EROILOR NECUNOSCUȚI

M-am trezit chemată de strigăte lungi
ca de păsări în adîncuri de zbor,
de voci omenești dornice de soare,
M-am trezit cu cerul atît de albastru
înflorit în priviri
și am văzut călătoriile florilor
întrebări venite din veac.
O, m-am trezit într-o altă înțelegere,
gîndurile aveau rădăcini sub pămînt.
Acolo era mausoleul eternilor mei.

MARIANA CHIRILA
Cercul literar „Izvoare", Hunedoara

Urmare din pag. 1-a

mărmurea — pur și simplu —, nimeni nu mi-a dat un asemenea sentiment al genialității, chiar în discuțiile la o cafea. Afecțiune și-aș îndrăzni să mărturisesc — o adevărată dragoste secretă, mi le-a inspirat Camil Petrescu ; în mod mod ciudat, dincolo de aerul lui ololștiutor, mi-a părut mereu un dezarmat, un suflet ingenuu care solicită ocrotire.

— Ce criterii aveți în vedere în aprecierea unei cărți ?

— Am să te dezamăgesc, dacă așteptai aici niște considerații teoretice întinse. Mă conduc în primul rînd după un sentiment de plăcere. Sau, și mai simplu, încerc să comunic cititorilor dacă o carte mi-a plăcut sau nu, cît și, în cazurile în care reușesc, de ce. Sentimentul de plăcere e spontan. Probabil, fără să reflectez amănunțit, factori de ordinul concepției asupra vieții, opțiunile mele ideologice și morale intră-n joc și-și spun cuvîntul. Totdeauna trebuie să funcționeze plăcerea, altfel, cel puțin pentru mine, reacția la lectură, invocînd alt argument, e nesinceră. Nu sînt în stare să duc la capăt o carte care mă plictisește. La încercarea de a explica în mod cinstit, de ce mi-a plăcut cutare lucru, începe teoria, estetica și toate celelalte. Există — prin urmare — un moment de reflecție și autoanaliză a emoției artistice, posterior lecturii și necesar neapărat exprimării judecății argumentate de valoare. De la plăcerea spontană inițială, la sentința explicată și bazată pe reflecții, intervine o implicare activă a factorilor numiți extraestetici (ideologici, morali, cognitivi etc.). Nu se produce o schimbare a criteriilor, ci — în ceea ce mă privește — o punere în mișcare a interdependenței lor dialectice

— În cazul Dv., se poate vorbi despre niște vîrste, despre niște etape ale formației criticului și scriitorului ?

— Dacă e să stabilim niște vîrste, niște etape în activitatea mea, deși îmi lipsește obiectivitatea să le disting, aș preciza următoarele : O primă fază a activității mele de critic literar ar fi aceea de la „Contemporanul", cînd scriam foarte mult. Scriam, socotesc astăzi, neglijent, cum îmi venea și eram cam prolix.

O a doua fază ar începe cu momentul în care am început să-mi public monografiile despre Arghezi, apoi Blaga, renunțînd la a-mi mai aduna cronicile literare în volum. E o fază caracterizată prin creșterea grijii în exprimare și o eliminare a redundanței stilistice. Cu mai mult sau mai puțin succes se vădesc preocupări de construcție. I

Cu prof. univ. dr. Ovid S. Crohmălniceanu

— Se scrie astăzi foarte multă critică literară. Studii teoretice, monografii, tratate etc., etc. Nu credeți că această superproducție în materie de critică literară dăunează creației literare propriu-zise ?

— O productivitate foarte mare a criticii există astăzi în toate literaturile. Trebuie să spun din capul locului că în bună măsură, această producție critică izbutește să fie și interesantă. Cineva a emis ipoteza paradoxală că poate va trebui să căutăm proza cea mai interesantă a epocii noastre în paginile criticilor. La aceasta sînt de făcut două observații :

1) S-ar putea ca, într-adevăr, proza cea mai inteligentă și nervoasă să se fi refugiat în comentariul critic, dar oricum acesta rămîne un fenomen de alecsandrinism. Cînd se scrie mai mult despre roman, poezie sau teatru decît se compun piese, versuri, opere epice memorabile, neîndoios, se manifestă o anumită sterilitate creatoare în cîmpul literaturii.

2) Pe lîngă textele de critică, volumele de critică, bine scrise, apar și altele, foarte numeroase, redactate într-un „charabia" tehnicist, absolut ininteligibil, specialitatea structuraliștilor. La asemenea producții ermetice, din prea multă „doxă", ne dăm și noi o apreciabilă contribuție.

— Ce socotiți că e nou și pozitiv în literatura deceniului 7 în care ne aflăm ?

— Voi fi — fatal — incomplet, dar hai să-ncerc. Telegrafic : a apărut o poezie lirică originală, poate nu atîta cît susțin unii, dar în orice caz prestigioasă. Avem — hotărît —un număr apreciabil de poeți din toate generațiile, în măsură să rivalizeze, prin ceea ce au dat pînă acum, cu principalii reprezentanți ai poeziei noastre interbelice. Cel mai îmbucurător fapt este că n-a încetat apariția unor poeți interesanți și foarte înzestrați (Ileana Mălăncioiu, Emil Brumaru, Mihai Ursachi, Mircea Dinescu, Dan Verona, Dinu Flămînd, Adrian Popescu, Dorin Tudoran). În proză, fenomenul demn de reținut este o reîntoarcere la realism, cu o sporire apreciabilă a spiritului critic și o înnoire a modurilor de relatare, cîștigată prin străbaterea cu profit a unor experiențe literare mai noi. Dintre toate îmi dă speranțe o resuscitare a interesului romancierilor pentru autenticitate, precum și o intruzie originală a fantasticului în existența cotidiană, nu fără fină ironie. În teatru, mi se par cu adevărat noi 3 experiențe : prima, într-o direcție poematică și simbolică, prin piesele lui Marin Sorescu, a doua, cu o caracterologie originală și atît de contemporană a „lichelei cu probleme morale" din teatrul lui Teodor Mazilu, în sfîrșit, tipul de „happening" reportericesc, susținut printr-o vervă intelectuală îndrăcită și un curaj critic remarcabil în „Interviul" Ecaterinei Oproiu. Despre critică am vorbit... Aș mai adăuga aici doar că nici o dată n-am avut atîtea contribuții serioase istorico-literare, de interpretare a autorilor noștri clasici și sinteze remarcabile. S-au scris apoi lucruri foarte fine și pertinente în legătură cu scriitorii contemporani.

— Vă rugăm să destăinuiți cititorilor noștri cîteva din planurile dv. de creație, inscrise pe agenda de lucru a acestui an...

— Vreau să public un volum de povestiri științifico-fantastice și o carte de interpretări ale cîtorva autori însemnați dintre cele două războaie, examinați prin prisma metodelor critice moderne...

Memento

DOI PRIETENI: ADY ENDRE și EMIL ISAC

Anul acesta se împlinește un veac de la nașterea lui Ady Endre, într-un mic sat din Sălaj, Mecențiu Sălajului, care azi îi poartă numele. Emil Isac, la rîndul său, s-a născut la 17 mai 1889, fiind încă din tinerețe un îndrăgostit al literelor.

Între cei doi poeți s-a țesut o afectuoasă corespondență. La 15 iunie 1914, Isac îi trimite următoarea scrisoare lui Ady Endre :

„Dragă Ady Endre,

iartă-mă pentru scrisoarea această scrisă la mare repezeală. Am fost informat că dumnevoastră, dragă prietene și frate, intenționați să veniți la Cluj. Vă puteți imagina cu cită bucurie v-aș fi revăzut după atîția ani. Văd că ați rămas numai cu planul. Nu vă gîndiți că ar fi bine să veniți aici, măcar pentru o zi, două ? Aș avea atîta de vorbit cu dumnevoastră.

Permiteți-mi acum să vă cer să ne dați o piesă într-un act. Știți, modernii români ne-am asociat, creînd o scenă sub numele de „Teatru liber". La propunerea mea, direcțiunea va lărgi repertoriul și cu piese maghiare. Kosztolányi ne dă o mică lucrare...

După cîte știu, și dumneavoastră aveți o piesă într-un act. (M-a informat un coleg). Credeți că n-ar merita să prezentăm publicului intelectual român pe scriitorul cel mai reprezentativ al literaturii maghiare, pe simpaticul meu Ady Endre ? Dacă credeți că merită să vă ocupați de acest plan, scrieți-mi. Eu, ca sincer admirator, mă voi strădui să ajut cu dragoste frățească succesul creațiilor dumnevoastră în fața românilor.

Despre mine nu scriu nimic, de această dată. Muncesc la o lucrare mare-mare și mă zbat pentru cele de toate zilele.

Noile dumnevoastră versuri le-am citit cu o reală plăcere, poezia aceasta este Renașterea lui Ady.

Ore plăcute și petrecere bună vă doresc, al dumnevoastră sincer admirator.

Emil Isac"

La această scrisoare, Ady răspunde din satul său natal :

„Dragul meu bun prieten și frate, regret azi cu adevărat că mi-am întrerupt drumul înainte de Cluj. Dar poate peste cîteva zile vă voi anunța telegrafic că voi fi acolo. E splendid planul dumneavoastră și am un chef deosebit să scriu de-o dreptul pentru scena românească o piesă mai mică. Piesa aceea într-un act, despre care ați auzit dumnevoastră, am scris-o acum treisprezece ani și e puțin un fel de mărturisire copilărească despre Ady Endre de atunci. Aș vrea însă să scriu ceva semnificativ, mai cu seamă dacă ați traduce dumneavoastră... Aș vrea foarte mult să ne întîlnim cît mai degrabă, să stăm de vorbă cu acea prietenie și frăție cu care sînt al dumnevoastră.

Ady

P. S. Dacă vrei, tradu în pertu scrisoarea aceasta"

*

După ce, în anul 1919, Ady Endre se stinge din viață, Emil Isac continuă să fie un propagator al poeziei acestuia, pînă în anul 1954, cînd moare.

KUBAN ENDRE
În românește de
IMECS IOLANDA

Coordonate ale literaturii indiene

cu prof. univ. dr. PROBHU DAYAL VIDYASAGAR

Sosit pentru a treia oară în România, prof. univ. dr. D. Vidyasagăr de la Universitatea Osmania din Hyderabad – India, este invitat în cadrul schimburilor culturale dintre țările noastre prietene să predea limba hindi – limba oficială a Republicii India – la secția de indianistică, înființată din anul 1971 la Universitatea București. Autor a unsprezece volume editate, cu o tematică variată, de la „Istoria literaturii hindi", lucrări de gramatică comparată, lexicologie și lingvistică, studii de folclor, istorie a limbii, critică și teorie literară, pînă la istoria și filozofia culturii, interlocutorul nostru este recomandat de însăși laborioasa sa activitate ca un adevărat – savant umanist.

– În timpul șederii mele ca invitat al Universității Humboldt din Berlin, am predat limba hindi prin intermediul germanei, iar la Universitatea bucureșteană încerc adesea să dau explicațiile necesare chiar în românește. Rămîne de văzut în ce măsură izbutesc totdeauna. Orice limbă este și o realitate pragmatică, unde rolul principal îl joacă componenta afectivă. Din acest punct de vedere, România mi-a oferit pînă în prezent cele mai mari satisfacții. Atît la București și Iași, centre universitare unde predau, cît și pretutindeni în țară, ori de cîte ori s-a ivit prilejul să iau contact cu personalități științifice române sau cu studenți de foarte diverse specialități, m-a surprins interesul, căldura și receptivitatea cu care a fost întîmpinată solia mea culturală. Iată motivul ce m-a determinat să revin pe meleagurile dumneavoastră și care, într-o mare măsură, îmi stimulează activitatea didactică desfășurată în prezent

– Ați răspuns ospeției noastre printr-un dar de preț : ați tălmăcit, după cîte știu, cîteva legende, balade și povestiri românești în limba hindi.

– Într-adevăr, am tradus zece piese literare românești, considerate reprezentative, cîteva balade și legende folclorice, ca de pildă „Miorița", „Meșterul Manole", „Toma Alimoș" și povestiri ale scriitorilor clasici români. În afara acestora, am publicat în periodice din Hyderabad cîteva articole despre țara dumneavoastră : „Dezvoltarea studiilor de indianistică în România", o trecere în revistă a influenței gîndirii indiene asupra unor mari scriitori români – Eminescu, Coșbuc, Hașdeu ș.a., precum și a felului cum a fost receptată spiritualitatea indiană în acest spațiu cultural, un altul despre „Relațiile de prietenie și schimburi culturale dintre India și România" etc.

– Domnule profesor, predați limba și literatura hindi la Universitatea din București ; precizați-ne, vă rog, semnificațiile și ponderea acestei limbi în configurația lingvistică a Indiei de azi.

– Hindi este limba de stat a Republicii India. Ea este, de asemeni, limba maternă a 30% din totalul populației țării, de aproximativ 650 milioane de locuitori, dar vorbită și studiată în școli de 75% din ponderea acesteia. Ascendența acestei limbi este legată de însuși destinul țării mele, de la eliberare, din 1947, pînă astăzi.

– India contemporană este rodul unor îndelungate procese de transformare social-politică, inaugurate în lupta pentru eliberare de sub opresiunea colonială. În acest sens, literatura a fost o armă de luptă, iar scriitorii, soldați ai condeiului, dacă îmi este permis să-l parafrazez pe Sănvăt Premciand, celebrul romancier de limbă hindi.

– Noua direcție în literatura hindi a fost marcată de prima conferință a scriitorilor progresiști din 1936, al cărei președinte a fost chiar Premciand. Evenimentul a avut largi implicații social-politice. Participanții au adoptat cea mai democratică și militantă atitudine, convinși de faptul că scriitorul trebuie să fie puternic ancorat în realitatea zilelor sale. Pornindu-se de la principiile generale de luptă ale lui Mahatma Gandi, **satyă** – adevărul în toată amplitudinea sa morală și justițiară, **ahinsa** – non-violența, **manvăta** – umanismul și **Vișvăbăndhutvă** – solidaritatea, frăția celor mulți, adunarea a fixat principalele obiective ale progresului național. S-a stabilit astfel, necesitatea acordării drepturilor egale tuturor oamenilor, indiferent de sex sau religie, lupta împotriva diferențierii în varnas-uri, străvechile clase sociale, precum și libertatea fiecărui stat de a-și făuri conștient destinul fără amestec dinafară.

– Anul 1936 a însemnat și o mutație în planul gîndirii artistice literare hindi. Dacă nu mă înșel, istoria literaturii atestă data ca momentul constituirii teoretice a curentului denumit prăgătivad **– „progresism".**

– Într-adevăr, noua orientare literară a traversat marile evenimente din istoria Indiei moderne și a alimentat spiritual lupta de eliberare națională. Toți scriitorii și poeții de frunte au adus prinos opera lor încercării prin care trecea întreg poporul. Astfel, „progresismul" nu a fost un simplu curent literar, restrins la sfera artistică. Poeme ca : „Cioplitoarea" lui Nirala, „Carul cu boi" și „Săteanca" de Bhăgăvăticiărăn Vărma, precum și numeroase alte creații ale poeților Pant, Dinkăr, Prăsad și Sumăn au devenit, în momentul apariției, adevărate manifeste revoluționare. Același rol l-a jucat și proza realistă a lui Premciand, Kaoșik, Giainendră Kumar, precum și evocările istorice ale lui Vrindavălal Vărma și Prăsad ce au contribuit la trezirea conștiinței naționale.

– După eliberare, India și-a croit un făgaș propriu, un cadru economic și politic ce a dat posibilitatea evoluției literaturii către noi modalități. V-am ruga să ne caracterizați succint acest peisaj actual.

– Este destul de greu să faci judecăți de valoare asupra unor fenomene în desfășurare. Se remarcă uneori influența marilor scriitori de limbă engleză J. Joyce, D. H. Lawrence, E. M. Forster ș.a., iar în poezie, a laureaților Premiului Nobel – W. B. Yeats și T. S. Eliot. Numele dat noii orientări – „experimentalism" – exprimă el însuși noianul unor căutări și fluctuații permanente. Filonul milenar autohton oferă însă nesecate resurse creațiilor originale și valoroase, care sporesc continuu tezaurul de artă indiană.

ENRIC BECESCU

Din literatura lumii

ARVIND KRISHNA MEHROTA

MINCIUNI

Buzunarele mele sînt goale,
a fost cîndva o fată,
ca locuia în ele,
o vizitam pe ascuns
și a plecat, spunea
că aș avea prea multe buzunare.

Niciodată nu a locuit o fată în buzunarele mele
în schimb, semințe, șireturi,
pietre, cuie, creioane,
riglă de calcul, găuri,
ele veneau și plecau ca vocile.
În această dimineață am avut un vis,

cinci rechini speriați
săriseră din mare
stăteau vertical pe plajă
au pornit-o pe uscat
s-au întors spre mine, supli
și lucioși în lumina timpurie.

Am schimbat visele cu minciunile
m-am născut cu un șarpe subțire
era încolăcit în jurul capului meu
șarpele acesta era o amuletă
șarpele acesta mînca numai porumbei
șarpele acesta îmi șoptea la ureche.

ȘARPELE

Șarpe, tu nu știi nimic despre civilizație,
nu ai învățat niciodată
cum se trăiește în oraș.
Mi se îngăduie să întreb — sper să răspunzi —
cum ai învățat să muști, și
otrava de unde o ai ?

În românește de PETRE STOICA

Carte străină

W. M. Thackeray

„VIRGINIENII"

ÎN VERSIUNEA LUI ANDREI BANTAȘ

Ed. Univers, 1976

Uriașul roman al lui Thackeray, apărut la noi de curînd, este încă una din reușitele absolut remarcabile pe planul adîncirii relațiilor de limbă și cultură anglo-române, cu care de mulți ani încoace ne-a obișnuit, pe de o parte, autorul versiunii românești, Andrei Bantaș, pe de altă parte, editura Univers.

Regăsim în roman spiritul epocii victoriene ; familiarizarea cu universul personajelor, cu limbajul lor de o fantastică subtilitate (implicînd, pentru traducător, dificultăți de cel mai înalt grad) este înlesnită de o limbă română cursivă, colocvială, patetică sau academică, după caz. Corespondența ironiei lui Thackeray, a satirei, a jocurilor de cuvinte, aproape intraductibile, hazul și efectele, care țin pur și simplu de stil, toate sînt păstrate în textul românesc. Acesta reconstruiește astfel romanul lui Thackeray în toate coordonatele sale, inclusiv cele ale savorii, prospețimii, subtilităților de limbaj, lectura celor peste o mie de pagini de proză realistă fiind pentru cititor un flux continuu.

Întrucît spațiul nu ne permite citate din proza abundentă a cărții discutate ne limităm să menționăm unele capitole (V, XVI, XXI, XL) care pun probleme grele, care conțin jocuri de cuvinte subtile, întorsături de fraze, dialoguri și descrieri exhaustive, sinonime greu de găsit, precum și respectarea unui stil de exprimare și gîndire (plin de savuroase greșeli, de pildă în scrisori, cap. XXVI sau XLI) de a căror coerentă corespondență în română depinde profilul spiritual al unor personaje cheie.

De altfel a reușit ca, prin traducere, textul lui Thackeray să-și păstreze valoarea presupune nu numai transmiterea mesajului în fraze, sau elementarele echivalențe de ordin lexical, ci și recrearea unui aspect format, a unei cadențe, a unui ansamblu de sintagme care să transmită în românește acel subtil raport între familiar și distant, colocvial și academic, batjocura și bună credință, joc și seriozitate, care distilează cu rafinament concretețea brutală a limbajului de fiecare zi.

„Virginienii" de Thackeray reprezintă o rezolvare plină de siguranță a unui roman impresionant și înseamnă, în același timp, în românește o proză de autentică valoare.

IRINA GRIGORESCU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXXI

de Dan Nemesnic

În cartea sfîntă a mayașilor, Popol-Vuh un codex în care foarte multe pasaje ne pot da de gîndit – se vorbește la un moment dat de gemenii Xunapha și Ixbalanque, pe care „zeii" îi supuneau la diverse teste, inițiindu-i în diverse îndeletniciri. Ei aveau asupra lor tîrnăcoape și securi care funcționau „automat", adică făceau treaba singure, și un „porumbel de lemn" care semnala venirea unei persoane străine. Oare e vorba aici de niscaiva automate, roboți sau vreun radar „de buzunar" sui generis ? Gemenii făceau călătorii dese (unde ? în ce scop ?) în timpul cărora învățau „trucuri" ciudate. Astfel, pentru a-și liniști bunicuța grijulie, ei înfigeau în pămînt două tuburi și-i spuneau : „Dacă aceste tuburi prind viață, înseamnă că sîntem bine și sănătoși iar de nu, înseamnă că am murit". E exagerat să presupunem că cele două tuburi ar fi ceea ce azi se cheamă aparat de radio-recepție ? Desigur. Dar de unde aceste povești care ne dau elemente atît de grăitoare despre lucrurile pe care le cunoaștem noi astăzi ? Asemănarea, în acest caz, ca și în multe altele, este într-adevăr frapantă.

În pustiul Tarapacar, în nordul statului Chile, se află nenumărate desene săpate în stîncă, reprezentînd diverse figuri geometrice : dreptunghiuri, triunghiuri, cercuri, săgeți etc. Dar senzația cea mai mare o provoacă figura unui uriaș robot, despre care cotidianul „Mercurio" scria în urmă cu cîțiva ani : „Grupul de cercetători reuși să filmeze, din aer figura stilizată a unui om, desenat în nisipul deșertului. Figura are o mărime de 100 de metri, iar conturele ei sînt marcate cu pietre. Trupul robotului seamănă cu o cutie, picioarele îi sînt drepte iar gîtul subțire susține un cap pătrat din care țîșnesc 12 antene. Mîna stîngă atîrnă de-a lungul trupului, iar dreapta e îndoită de la nivelul cotului, în față. Din trup, în stînga și în dreapta, se desfac două aripi". O asemenea descoperire – se consideră în cercurile științifice – are o deosebită însemnătate în cercetarea preistoriei.

În toate cele patru colțuri ale planetei noastre s-au descoperit urme evidente ale marilor realizări din trecutul omenirii. Blocuri uriașe de piatră, monumente, palate, piramide, toate acestea, în decursul veacurilor, prieenerea minții și a mîinilor le-a lăsat drept mărturie generațiilor care au urmat.

Vechii locuitori ai Americii erau meșteri atît de iscusiți în a construi cu unelte care au rămas o taină pentru noi, impozante edificii din blocuri de piatră. Piatra era tăiată și finisată cu o asemenea precizie încît după ansamblare – fără mortar și ciment – nici măcar o lamă de cuțit nu putea pătrunde printre ele.

Constructorii acelor vremi nu puteau tăia din carierele lor de piatră blocuri pînă la 200 tone greutate. Și apoi, peste munți și prăpăstii, cu mijloace care iarăși ne scapă, să le transporte sute de kilometri pînă la locul construcției.

La toate aceste întreprinderi titanice s-a încercat, în decursul anilor, să se dea o explicație cît de cît plauzibilă. S-a vorbit de munca istovitoare a mii de sclavi, de forța animală și de tot felul de instalații improvizate, ca planul înclinat, bușteni, sănii etc. Pentru construcția piramidelor egiptene, de pildă, există chiar documente scrise. Dar în ceea ce privește marile creații, megalitice din America, toate explicațiile de acest gen nu mai pot fi acceptate.

– VA URMA –

MAPAMOND

● **EDITURA IUGOSLAVA „NOLIT"** a decernat premiul pentru cel mai bun roman tipărit sub auspiciile ei scriitorului Aleksandar Tišma, autorul cărții „Întrebuințarea omului". ● **DOUĂ FILME FRANCEZE** turnate în străinătate la începutul anului și aflate încă în lucru au reținut deja atenția criticii. E vorba de **Taxiul mov** al lui Yves Boisset, filmat în Irlanda, cu Philippe Noiret, Charlotte Rampling și Fred Astaire și de **Un bărbat, o femeie și armele**, pe care Claude Lelouch îl realizează în S.U.A., cu Jones Caan și Geneviève Bujold. ● **AL 88-LEA SALON AL INDEPENDENȚILOR**, deschis în chiar aceste zile la Paris reunește într-una din secțiunile sale un grup de tineri artiști avangardiști, care expun sub genericul „Orizont – tinerețe". Li se adaugă 2.300 de expozanți de diverse orientări și o importantă secție de tapiserie, descinsă din școala lui Jean Lurçat. În paralel se desfășoară și cel de-al 44-lea salon al supraindependenților la muzeul parizian Luxembourg. ● **JURIUL FESTIVALULUI DE LA CANNES** va fi prezidat în acest an de regizorul italian Roberto Rossellini. Din juriu vor mai face parte, între alții, Marthe Keller și Jacques Demy. Același Roberto Rossellini pregătește un film despre Karl Marx și a fost desemnat în comitetul de conducere al cinematecii franceze, restructurat după moartea lui Henry Langlois. ● **EDVARD MUNCH, DANSUL VIEȚII** este titlul filmului pentru care Peter Watkins a primit Marele Premiu internațional „Artă și eseu". Filmul omagiază creația unui mare artist : pictorul Edvard Munch. ● **DIN NOU DESPRE SECOLUL AL IX-LEA**, două volume recent apărute : **Străbătînd secolul al IX-lea** al lui René Jasinski și **Mituri, minuni și legende în poezia franceză între 1840-1860**, studiu aparținînd lui Anny Detalle. ● **ULTIMUL FILM AL LUI ALAIN RESNAIS**, mult comentat de presa franceză, **Providență**, a fost distins cu premiul Unifrance al presei internaționale. Juriul a fost prezidat de P. Salinger, fostul purtător de cuvînt al președintelui Kennedy.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 7 aprilie 1977 ● nr. 14 (476) 8 pag. 1 leu

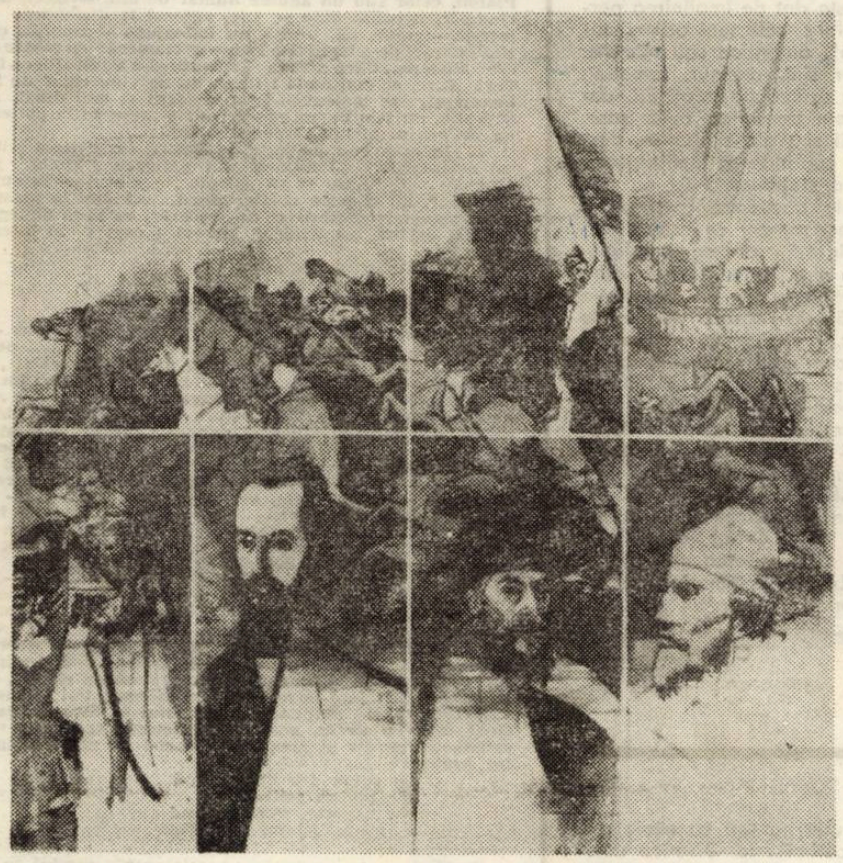

VIOREL TOMA
„Pagini de istorie"

PATRIA MEA E ROMÂNIA

Neologismul nu are incărcătura emoțională a conținutului său. Mă va ierta poetul, oare, dacă spun „iubire de moșie" ? Patria e „moșia" mea.

Patria e țărina din care sînt făcut și văpaia care mă mistuie, patria e piscul spre care mă înalț și solul în care am să mă odihnesc.

Patria mea e România !

Cum poate fi iubită o țară ? Întrebarea e pusă doar de acele ființe demne de compasiune, care, cu toate că trăiesc într-o țară, din vinovăție proprie, nu au patrie. Se prefac că nu înțeleg – ori ignoră înțelesul existențial al patriei – și declamă „ubi bene...". Doar la ceea ce pot digera se gîndesc, uitînd că inima lor îi va acuza de minciună.

Cum poți să exiști ca om și să nu-ți iubești patria ? Omul are un căpătîi, doar într-o țară la temelia căreia stau și oasemintele moșilor săi, într-un spațiu geografic reprodus de inimă, cu fruntarii „istoricește constituite", pentru apărarea cărora s-au dat lupte, s-a jertfit sînge, s-au jertfit vieți, într-un anumit loc pe planetă, la zidirea căruia a contribuit și el și părinții lui, la înălțarea căruia aspiră și urmașii săi născuți sau încă viețuind în viitor.

Cum aș putea să mă desprind de acest loc și să nu mor ? Cum să-mi ucid trecutul, biografia și să-mi lipsesc urmașii – cu ce drept ? – de privilegiul continuității ? Al continuității pe aceste plaiuri, unde avem cimitire, unde trecutul urcă în noi sub formă de viață, în mine, în copiii mei...

Multe cărămizi de zid și de conștiință în formare conțin poate și fărîma contribuției mele. Patria e moșia mea, pe care o am din bătrîni. Cum să-mi părăsesc trecutul, istoria ființei mele ? Cum să-mi părăsesc amintirile ?

Patria mea e România !

BRUNO WURTZ

Cercetător științific, Universitatea Timișoara

Energia sistemului social socialist

Dacă societatea se diferențiază atît de puternic de natură încît poate fi definită prin opoziție cu aceasta, avînd legi proprii de evoluție, nu-i mai puțin adevărat că sistemul social își are condiția fundamentală a existenței sale în natură.

Pămîntul, apa, soarele, focul etc. sînt elementele fundamentale – rădăcini – ale vieții sub formă de societate umană și nu întîmplător oamenii le-au zeificat în decursul istoriei lor. Le-au zeificat pentru că sînt izvoarele dulci și unice ale vieții, le-au zeificat pentru că forța lor este nemărginită și – nu o dată – pentru că această forță a lor a pătruns necontrolată direct în istorie violentînd organismul social.

Omul modern s-a obișnuit totuși să se considere stăpînul naturii și această situație pe care și-o atribuie nu este nicidecum nejustificată, nici în principiu, nici practic. Civilizația tot mai puternică creată pe planetă este dovada faptului.

Și totuși, există forțe necontrolabile ale naturii ; nu pentru că acestea sînt prin esența lor astfel, ci fiindcă însăși cunoașterea și puterea ființei umane sînt un proces – de pe o parte, și fiindcă anumite forțe, prin dimensiunea lor, sînt realmente greu de controlat – pe de altă parte.

Cu toate acestea, cîteva lucruri privind raportul dintre societate și natură se pot constata chiar din această perspectivă. Imprejurările tragice, cum e cea provocată de cutremurul care ne-a izbit patria, pot conduce la anumite constatări privind energia și capacitatea unui organism social de a-și restabili echilibrul intern și, totodată, echilibrul său cu mediul. Fără îndoială, această capacitate de refacere depinde de factori numeroși și diverși, materiali și morali.

Un corespondent de presă străin, menționînd că a fost prezent în mai multe locuri în ultimii ani în care s-au produs catastrofe provocate de cutremur, sublinia totuși rapiditatea și eficiența cu care a acționat țara noastră în situația tragică creată de cutremur. Aceasta atît în împrejurările imediate, cînd s-a urmărit salvarea victimelor și soluționarea problemelor urgente ale sinistraților, cît și în continuare, pentru recuperarea pierderilor, pentru refacere. S-a putut constata că întregul sistem al instituțiilor de stat a funcționat exemplar, elaborînd soluții rapide și eficiente, s-a putut constata că legătura partidului, a instituțiilor de stat, a tuturor organismelor de conducere cu masele de cetățeni s-a manifestat cu mare promptitudine și s-a organizat într-o atmosferă de calm și eroism, s-a putut constata că nu numai localitățile lovite de cutremur au trecut în această stare de luptă lucidă și organizată, ci în timpul cel mai scurt, întreaga țară, întregul organism social. Totodată, aceeași situație s-a manifestat și la nivel economic, unde, întreprinderile care au avut de suferit, au simțit de îndată că puterea lor de refacere este sporită de intensitatea ajutoarelor puse în mișcare de toate întreprinderile din țară, care au acționat ca un organism unic, integrat. Capacitatea aceasta de organizare și de concentrare a unor mari eforturi într-un singur sens, specifică sistemului social socialist, face posibilă o rapidă și integrală recuperare a pierderilor, refacerea întregii vieți economico-sociale. Față de această situație, trebuie subliniată eficiența centralismului democratic, ca principiu de organizare și de conducere a vieții economice, sociale și politice în țara noastră. Avînd în vedere această capacitate a sistemului social socialist, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în conferința de presă ținută cu ziariștii străini, afirma hotărît că „prin măsurile pe care le-am stabilit nu va fi afectat cu nimic nici planul de dezvoltare economico-socială – deci nici dezvoltarea industriei – și nici programul de ridicare a nivelului de trai". În consecință, „dacă nu va fi afectată... dezvoltarea economico-socială, este de înțeles că nu vor fi afectate nici relațiile economice externe", a mai precizat cu același prilej secretarul general al partidului nostru.

Dar această capacitate de refacere a patriei noastre socialiste este legată și de factori spirituali, de conștiința patriotică a cetățenilor României socialiste. În actele de curaj și de jertfă de sine, în actele de omenie și de generozitate, în solidaritatea impresionantă a tot ce-a fost suflare omenească trebuie să vedem și rodul intensei activități politico-ideologice de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, de formare a unui om cu adevărat uman în România.

Iar această activitate statornică desfășurată la nivelul conștiinței, de cultivare a trăsăturilor morale și cetățenești superioare, cu adevărat umane, s-a cristalizat pe fondul spiritual al poporului nostru, pe virtuțile de înțelepciune și moralitate, de jertfă și eroism, statornicite de-a lungul unei istorii de veacuri, în împrejurări istorice grele, cînd lupta pentru salvarea patriei a cerut tocmai asemenea calități superioare.

Și dacă cetățenii patriei noastre au făcut dovada solidarității eroice, a unei dăruiri depline față de semenii aflați în suferință, în acest fapt trebuie să vedem și răsfrîngerea în conștiință a noii existențe sociale, a noilor relații de colaborare și întrajutorare reciprocă născute din baza economică socialistă.

Energia și puterea de refacere a României socialiste este încă o dovadă a capacității și superiorității sistemului social socialist, ca mod de structurare a vieții unui popor, ca mod de raportare a omului la natură.

VASILE VERSAVIA

Convorbiri

Cu poetul Ștefan Augustin Doinaș

L-am găsit pe poetul Ștefan Augustin Doinaș în redacția revistei „Secolul XX", situată pe Calea Victoriei, în incinta Casei Scriitorilor.

Cu emoția firească a primei întîlniri cu unul dintre prestigioșii noștri poeți contemporani și cu bucuria mărturisită aici de a fi unul dintre fervenții admiratori ai poeziei sale i-am adresat rugămintea de a răspunde cîtorva întrebări pentru cititorii revistei „Orizont".

Am fost cucerit de generozitatea și de omenia artistului care, simplu și nesofisticat, ne oferă prilejul de a-i cunoaște deschis opiniile despre scris și poezie, despre visurile și idealurile generației căreia îi aparține, despre literatura contemporană, despre crezul său estetic și de viață, despre proiectele și planurile de viitor.

O discuție de cîteva ore, pe care o transcriem cu bucuria revederii cu autorul „Seminției lui Laokoon", al „Alfabetului liric", al „Anotimpului discret", omul de mare omenie și **poetul de mare rafinament, Ștefan Augustin Doinaș.**

– Stimate maestre Ștefan Augustin Doinaș, prezența Dv. activă în viața literară, impune prestigiu și strălucire literaturii noastre contemporane. Sînteți un poet consacrat, ați traversat de-a lungul anilor experiențe fecunde în poezie, volumele Dv., începînd cu „Cartea mareelor" și sfîrșind cu „Anotimpul discret", apărut în 1975, vă recomandă ca pe unul din reprezentanții cei mai de seamă ai liricii românești actuale. Vă propun să reconstituim împreună drumul Dv. în poezie. Cu ce sentiment priviți astăzi debutul în volum din 1964 ?

– Cu părere de rău și cu indulgență. Era o „carte de vizită" improvizată, **ad hoc,** necesară reintrării mele în literatură.

– Ce socotiți că aducea nou în lirica Dv. cel de al doilea volum, intitulat „Omul cu compasul", apărut în 1966 ?

– Cea mai mare parte din poeziile cuprinse în volumul „Omul cu compasul" erau vechi, scrise cu ani de zile înainte. Dacă aduceau „ceva nou", această „deschidere" privea viața literară a acelor ani : pledoaria implicită pentru o poezie gravă, de meditație ; refuz al „reportajului liric" la modă atunci ; afirmarea culturii poetice și a criteriului estetic.

– De ce „Semința lui Laokoon" ?

– Pentru că mitologicul Laokoon simboliza, pentru mine, omenirea însăși, sfîșiată de propriii săi demoni interiori ; pentru că a cînta această condiție a omului, exorcizînd-o, mi se părea – de altfel ca și acuma – o datorie a oricărui poet.

– Din cîte știm, manuscrisul unui volum de-al Dv. a fost premiat cu premiul Lovinescu, în 1947. Despre ce volum era vorba ?

– E vorba despre „Alfabet poetic", o culegere de poezii dintre care, la ora actuală, aproape toate sînt publicate în diverse volume. În amintirea acestui prim succes pe care l-am repurtat, antologia de versuri care urmează să-mi apară anul acesta la editura „Minerva", în colecția „Biblioteca pentru toți", va purta același titlu.

– Ce a însemnat pentru Dv. perioada de apostolat la catedră, din perioada 1949–1956, în care, bănuim, n-ați încetat să scrieți ?

MARIUS POP

(Continuare în pag. 7)

Ion Dumitru Teodorescu

ŞASE CĂLUŢI ÎN GALOP

Ed. Cartea Românească, 1977

Şase căluţi în galop este al doilea roman al lui Ion Dumitru Teodorescu, prozator aflat la a cincea carte a sa ; roman masiv, ce pune în valoare o experienţă scriitoricească nu minoră şi nici de ignorat şi volume despre care autorul acestor rînduri a scris, de fiecare dată, cu suficient entuziasm. **Şase căluţi în galop** iese în afara **producţiei de serie** a scriitorilor deceniului al optulea, preocupaţi, cu prioritate, de literatura-anchetă, de romanul-document, de romanul-proces.

Şansa prozatorului Ion Dumitru Teodorescu (prozator încă ocolit de obişnuitele dări de seamă, rapoarte, analize de ansamblu sau de bilanţ ale criticii actuale) în acest roman este deci legată de ieşirea în afara modelelor ce pustiesc teritoriile originalităţii ; este legată deci, de o solidă experienţă de prozator. **Şase căluţi în galop,** roman întins pe vreo două zeci şi cinci de coli editoriale, poate fi regăsit în toate cărţile prozatorului : şi în **Fierbintele vînt cu nisip** (debut neobişnuit de sigur : biografiile adolescenţilor, atmosfera Oraşului, au fost păstrate), în **S-a întors Paternic** (cîteva dialoguri, de excepţională concentrare dar şi cîteva personaje ce revin) ca şi în **Ţipătul de nuntă al păunului,** ca şi în **Aproapele** (cîteva texte sînt direct implicate în viaţa romanului ...căluţilor).

Şase căluţi în galop, roman despre recuperarea unor tineri cu biografie încărcată, deci roman despre valorile umaniste ale societăţii noastre, consecvent în elogiu, nu iese (prea mult) în afara tradiţionalului Bildungsroman : „căluţii" sînt tineri **ce se formează** prin muncă, protejaţi de **ceilalţi : protejîndu-se, ei,** unii pe ceilalţi, prin admirabile prietenii.

Al doilea roman al lui I. D. Teodorescu nu mai e, precum primul, sau precum textele din **S-a întors Paternic,** dificil ; între paginile (unele aproape ermetice) de acolo, cu fraze ultracomplicate, unele de zeci de propoziţii, unele preluînd direct un stil Faulkner, au apărut numeroase texte explicative, lămuritoare, ajutătoare ; prozatorul trăieşte, din plin, plăcerea de a povesti, de a ilumina dintr-un unghi sau dintr-altul, destinul unui personaj ; rocile compacte (şi, uneori, impenetrabile) ale textului din **Ţipătul de nuntă al păunului** par uneori sfărîmate de explozii înfricoşătoare. **Şase căluţi în galop** este, întîi, o operaţiune de reclădire : reclădit din blocuri, din fragmente epice, unele de o ridicată valoare epică, altele de o bună intuiţie scriitoricească, dar şi din fraze (de o întindere, acum redusă) ce, unele, independente, au sunet de verset romanul are o remarcabilă unitate stilistică. Toate, deci, sînt scrise frumos, de un iubitor al scrisului frumos ; noul edificiu literar îşi leagă trăinicia de experienţe literare mai vechi, verificate şi nuanţate în timp, precum şi de o conştiinţă de prozator, maturizată acum (verificîndu-şi maturitatea) într-o carte ce ar reprezenta un prim moment de bilanţ.

Carte independentă a unui autor ce, de la universul literar şi pînă la **stil,** îşi revendică dreptul de a fi scriitor, deci unic între ai breslei, **ea stilizează** cu energie : pînă şi căluţii, proaspăt ieşiţi din institutul de reeducare, se exprimă (uneori) cu atîta eleganţă, gesticulează cu atîta protocol, ca şi cînd ar fi absolvit (magna cum laude) vreun Oxford autohton.

Ar fi deci de evidenţiat, în această carte o solidarităţii, a prieteniei, a înaltelor valori umane, ce apropie **existenţe** profund şocate, o ştiinţă a protocolului : există un **protocol** şi o „înscenare" ce ţine treaz atenţia celor şase : afectarea maturităţii, sentimentul libertăţii provoacă iniţiative ce, ele însele, creează „înscenări".

Şocul (şocurile) condiţionează o deplasare către artificial ; lezarea morală are consecinţe biologice, iar „biologicul" deficitar provoacă, la rîndu-i, dificultăţi de acomodare. Şirul de „acomodări" (de la nivel existenţial la nivelul scrisului : eroii scriu epistole, adevărate **documente** ale dificultăţii relaţiei de tatonări, de mimări îi prilejuieşte prozatorului o plăcută (dar nu superficială) călătorie prin diverse medii sociale. Există o notă de euforie („galopul" !), de vitalitate, de plenitudine în ultima carte a prozatorului, carte scrisă cu voluptate (poate deduce cititorul), cu energie, carte, în definitiv, viguroasă ; euforie dată, în primul rînd, de un soi de happy-end-uri permanente. Un serviciu de salvare, deloc gratuit (tezist, forţat), funcţionează în fiecare pagină în care îşi fac apariţia eroii lui I. D. Teodorescu.

Sensul vital al romanului este dat de împlinirea permanentă, nestingherită, a eroilor ; cele mai adînci pagini sînt ale „foamei de viaţă", autentice sau mimate. Marile protectoare ale eroilor sînt, desigur, femeile ; mai exact Femeia, căpătînd o seamă de înfăţişări, dar de fiecare dată veghind matern devenirea celor şase. Paginile cele mai vii ale cărţii sînt ale **simţurilor,** deschise cu o mare energie către cuprinderea lumii : structuri complementare, asigurînd **stabilitatea** (şi ea primind diverse înfăţişări, femeile păstrează (ascund) o devorantă senzualitate. În acest roman, ce este simultan al stabilizării dar şi al migrării, al contemplaţiei dar şi al mişcării, al **frustrării** dar şi al **împlinirilor,** scriitorul se realizează la nivelul maxim în descripţia maturizării prin eros : o sumă de cadre admirabile (fluviu, oraş multicolor etc.) veghează goana şi iubirile „căluţilor", ce, aşa cum e şi previzibil, scapă (uneori) din frîu, zbenguindu-se suplimentar şi tinereşte pe pagini, ce, şi ele, se citesc cu plăcere.

Comentariul criticului ar trebui oprit asupra fiecăreia dintre cele şase biografii (în **Şase căluţi în galop** se intersectează şase romane), fiecare dintre eroii scriitorului – Băruţă, Chilezan, Aftenie, Tatar, Hipp, Copil – intenţionînd să singularizeze un aspect al impasului adolescenţei ; o vom face altă dată ; vrem doar să mai semnalăm vigoarea, originalitatea, pregnanţa cu care un prozator **reia** probleme, personaje, idei, abandonate de prozatorii afirmaţi la sfîrşitul deceniului al şaptelea.

C. UNGUREANU

Cronica literară

IDEALURI ŞI DESTINE

Cartea lui Iosif Constantin Drăgan, **Idealuri şi destine** (Ed. Cartea românească, 1977) se subintitulează **eseu asupra evoluţiei conştiinţei europene.** Cine-şi aminteşte de strălucita carte a lui Paul Hazard privind **Criza conştiinţei europene,** chiar dacă se opreşte la o anumită epocă, se poate întreba, ce aduce, altceva, această nouă carte scrisă de un călător (v. **Prin Europa,** 2 vol.) şi un istoric la limita romanţată a istoriei (v. **Noi, thracii,** 1976). Autorul se mişcă cu uşurinţă printre idei, probleme istorice şi politice, dar dacă exegetul francez a acordat un tom de aproape cinci sute de pagini dense epocii de la 1680 la 1715, ce anume se poate surprinde esenţial într-o carte pe jumătate cît întîia şi care are şi ambiţia să privească în întregime, de la începuturi pînă în zilele noastre, fenomenul. Adevărul este că autorul a impus el însuşi anumite limite lucrării sale pe care a conceput-o ca pe o succesiune de eseuri, în care, centrală, este o extrem de interesantă şi fecundă idee, ce rămîne, dincolo de observaţiile ce se pot aduce structurii volumului şi modului, adesea exterior, de a privi problemele.

S-au scris nenumărate cărţi despre cultura şi gîndirea europeană, despre procesul formării lor, subliniindu-se spiritualitatea şi perspectivele, fără ca vreuna din ele să amintească de ţara noastră, de apartenenţa ei la Europa ori de contribuţia ei la cultura şi spiritualitatea europeană. **Civilizaţia occidentului medieval** a lui Jacques le Goff, socotită fundamentală şi tradusă la noi în 1970, aminteşte, chiar dacă mai mult la bibliografie de Ungaria, Polonia şi de slavi, pe noi nesocotindu-ne complet. Să admitem că la 1300 erau puţine de spus despre noi, deşi existau cîteva lăcaşuri de cultură în Transilvania înainte şi mai ales după marea invazie mongolă (ar fi suficient să cităm Igrişul şi Cîrţa), iar mai tîrziu genovezii stăpînesc Chilia, avînd strînse legături cu Ţările Române. Să nu uităm că în jurul anului 1350 curţile domneşti de la Argeş nu sînt cu nimic mai prejos decît alte curţi europene, după cum arată veşmintele, armele şi podoabele ce s-au găsit. La 1330 Carol Robert primise replica hotărîtă a unui popor ce-şi apăra libertatea şi independenţa. Cavalerii lui Mircea, în armuri veneţiene, stau la Nicopole alături de cavalerii burgunzi şi franci, poate mai puţin mîndri, dar tot atît de viteji. Voievozii noştri dintîi purtau pe cap coroana cu crini şi se îmbrăcau după moda apuseană. Iar cărturarii purtau subtile discuţii despre ierarhia puterilor cereşti. Ca să nu mai amintim despre încercarea de desprindere din orbita grecească a Patriarhiei din Constantinopol şi formarea unei biserici cu ierarhi români, în acelaşi timp aproape cu începuturile doctrinei galicane şi nici la un veac de **Convivio** şi **Monarchia** lui Dante. Urmările creatoare ale bogomilismului nu sînt cu nimic mai prejos decît urmările ereziei cathare. Iar Biserica domnească de la Curtea de Argeş sau Mănăstirea Cozia pot sta cu cinste alături de abaţiile şi bisericile surori mai de către asfinţit. După cum manuscrisele cu miniaturi de care un Albert Flocon în cartea sa, **Universul cărţilor,** nu are cunoştinţă, nu sînt cu nimic mai prejos decît cele ale altor ţări europene.

Dar nici într-o epocă mai bine cunoscută, cum este aceea din cartea lui Paul Hazard, lucrurile nu se schimbă. Poveştile noastre nu pot sta alături de cele franceze amintite cu grijă. Notele de călătorie ale Spătarului Milescu prezintă tot atît interes ca ale altora, iar Dimitrie Cantemir se pare că a contribuit şi el cu ceva la spiritualitatea şi cultura europeană. Poate că vinovaţi sîntem şi noi care nu ne-am grăbit să aducem la cunoştinţa celor interesaţi contribuţia noastră. O carte ca aceea a lui Răzvan Theodorescu, **Orient, Occident, Balcani,** n-a fost tradusă într-o limbă de circulaţie europeană. Ca şi atîtea altele despre civilizaţia lemnului şi viziunea despre lume şi viaţă, specifică nouă, despre broderii, feronerie, podoabe, arhitectură, arătînd că aici s-a creat o cultură şi o civilizaţie pe măsura noastră, specifice nouă, dar valoric cu nimic mai prejos decît ale altor popoare europene. Dovedind, dacă mai era nevoie, o **prezenţă istorică** şi o **apartenenţă.**

Idealuri şi destine subliniază, într-o frază limpede şi precisă, cu puţine trimiteri la alţi autori, formarea spiritualităţii şi conştiinţei europene, iar lunga incursiune istorică ne arată şi prezenţa noastră neîncetată, dar şi destinul acestei conştiinţe. Prezenţa nu este însă numai a trecutului, ci şi a prezentului, ultima secţiune a cărţii, ocupîndu-se de afirmarea României pe plan naţional, european şi mondial. Firească, problemele pot fi privite mai adînc şi mai nuanţat. Cartea lui Iosif Constantin Drăgan pune, dar nu epuizează problema ce preocupă în egală măsură pe istorici, gînditori, economişti, sociologi etc. Dar dacă ea stîrneşte un ecou în conştiinţele noastre, atunci şi-a atins scopul, urmînd ca în viitor ideea aceasta generoasă să fie pusă şi repusă în valoare şi în circulaţie. Ceea ce s-a făcut pînă acum şi mai ales se va face de aici înainte, într-o acţiune coordonată şi de perspectivă, vor demonstra valoarea şi valabilitatea acestei idei, mare şi rodnică, pe care **Idealuri şi destine** o pune în discuţie. Schimbul de idei este nu numai posibil, dar şi necesar, ducînd la o solidaritate şi la o perspectivă istorică ce nu pot fi lăsate la voia întîmplării.

Cartea lui Iosif Constantin Drăgan, **Idealuri şi destine,** dă cititorului sentimentul participării la o dinamică istorică şi politică, desfăşurîndu-se sub ochii noştri, dar şi cu efortul şi contribuţia noastră.

ION MAXIM

Instantanee

Două cuvinte despre aşteptare

Întrebat de cineva, odată, care e modul cel mai trist de-a-mi pierde vremea, am răspuns fără ezitare : cînd aştept . . .

. . . Mă gîndeam, desigur, la aşteptări pustii şi derizorii, ca aşteptarea unui tren care întîrzie . . ., penibile şi incomode, ca atunci cînd facem anticameră . . ., lungi şi cu sufletul la gură, ca a verdictului unui examen medical . . ., ori, într-un fel, frivole, ca aşteptarea invitaţilor, cînd, îmbrăcat, în cinstea lor, de gală, minutele şi, cîteodată, orele se scurg, paralizîndu-te într-o ţinută incompatibilă cu orice alta decît festivitatea ca atare . . . Avem, cu toţii, parte de astfel de meschine aşteptări, Regele Soare însuşi fiind, odată, „cît pe-aci să aştepte" ! Punctualitatea, e de altfel, nu numai o simplă – elementară – politeţe (fie aceasta şi a regilor), dar, mai cu seamă, un adînc omagiu (cu toate că ne costă prea puţin) făcut aproapelui (care aşteaptă). Căci fiinţa noastră însăşi, alcătuită fiind din timp, pretinde să i se respecte substanţa-i proprie : timpul. Altminteri, aşteptarea se transformă nu doar într-un (nemeritat) supliciu, dar ea devine o ofensă, un incalificabil abuz de celălalt, dacă nu chiar, în orele ce i se fură, anihilarea – moartea – lui.

Există, însă, şi alt soi de aşteptări, anume cele liber-consimţite . . . E aşteptarea laborioasă a savantului şi, cîteodată, a artistului (şi e acesta tîlcul unei butade a lui Sadoveanu, cum că „lenea este mama artei" !). E, mai ales, aceea pe care-o presupune, ba mai mult : o implică orice doctrină iniţiatică, nu mai puţin filosofia lato sensu – Platon, celor sub un anume număr de ani, treizeci, interzicîndu-le, precum bine se ştie, accesul la dialectică. Şi ne intrigă – poate că, totuşi, nu îndeajuns – ambiţia cîtorva tîrzii Cezări de-a isprăvi-o într-o nyctameră cu micile şi marile Mistere... Căci strada Sapienţii şi-a Pacienţii, ca în Căldură mare, se confundă ! Ideea nu ne vine chiar de la fiul Fenaretei, dar maieutica-i va fi făcut şi mai dihai, dintru filosofie, nu ştiu ce ars spagirica : o „fête de la patience" – cu un cuvînt al lui Arthur Rimbaud . . .

. . . În ceea ce-l priveşte pe acesta, fie şi dacă ştie preţul aşteptării : „J ai tant fait patience / Qu 'à jamais j 'oublie . . .", ştiind şi să aştepte : „Puisque je suis patient . . .", nu el pare să fie, totuşi, cel mai în măsură să cînte aşteptarea, răbdarea ca „asceză", ca pură abnegaţie..., ci, mai curînd, un Valéry, poetul („copt") al întreitelor paciente :

Patience, patience,
Patience dans l 'azur !
Chaque atome de silence
Est la chance d' un fruit mûr !

De altfel, la Rimbaud, tăcerea însăşi va fi ajuns – pretimpuriu – un rezultat (final), o încheiere . . ., pe cînd aceea a lui Valéry era numai un mijloc (controlat), o tăcere „experimentală" . . . Altminteri, ne-ar veni cam peste mînă să ni-l închipuim pe voluntarul, lucidul şi activul poet al Junei Parce în postura asta – pasivă – de „pacient", de patiens ! Fiindcă „patientia nostra" – şi aşteptarea însăşi – e, mai întîi, o suferinţă : „capacitatea de a îndura" (şi, uneori, vocaţia îndurării). E resemnare. E supunere. Şi, cîteodată, e chiar umilinţă. Să nu ne mire, dar, că eroine – ca Sacontala, Penelope şi altele ca ele – întruchipează, încă, aşteptarea . . Şi, pare-se, că numai în măsura în care, astfel, e, totuşi, agentul unor himere ce le plăsmuie el însuşi, romanticul, în chip de Mal-Aimé, ajunge – el – să „sacontalizeze" !

Din ce categorie – e timpul să ne întrebăm – va fi făcînd, să zicem, parte această aşteptare a iubitei ? . . . „Iubirea mea-i făcută din grijă şi-aşteptare . . .", mărturisea, odată, G. Călinescu ; şi, de altfel, foarte mulţi erotici – Eminescu însuşi, între atîţia alţii – cîntă, cu precădere, angoasa aşteptării şi „durerosu-i farmec" : incertitudine, speranţă, reverie şi, uneori, chiar spaimă de ridicol, dorinţă şi mustrări fără adresă şi, iar, incertitudini şi speranţe, suspense, ca şi suspensie a timpului el însuşi, dacă nu chiar, într-un tîrziu, acel contradictoriu sentiment (*) de satisfacţie inutilă şi amară – căruia-i dă glas Melancolia lui Arghezi :

Şi acum e-o văd venind
Pe poteca solitară,
De departe, simt un jind
Şi-aş voi să mi se pară.

(*) Şi zic : „contradictoriu sentiment" – fiindcă se amestecă, într-însul, deliciile aşteptării, cîntate de acelaşi Valéry : „Ne hâte pas cet acte tendre, / Douceur d 'être et de n 'être pas, / Car i 'ai vécu de vous attendre, /Et mon coeur n 'était que vos pas . . ", cu gustul de zădărnicie, de zu spăt, din aceste versuri de Nina Cassian : „Ziceam că va fi sărbătoare . . / N-a fost. / Şi-aşa, am purtat fără rost / veşmintele scăpărătoare. / Te-am aşteptat pînă-n zori, / noaptea toată. / Vinul lîncezi în urcior. / fu pîinea pe masă, uscată. /Şi cînd a fost zi-ntr-adevăr / – şi-aşa avea să rămînă – / mi-am scos cu o mînă bătrînă / floarea din păr".

ŞERBAN FOARŢĂ

Cenaclu

Cenaclul Asociaţiei scriitorilor şi al revistei „Orizont" din Timişoara, în şedinţa de marţi, 5 aprilie, a avut în dezbaterea sa poezia **MANOLITEI FILIMONESCU DRAGOMIR,** una dintre cele mai fidele participante la viaţa cenaclului, o poetă „de o delicată factură lirică" (cum o prezenta în cuvîntul său de deschidere **Anghel Dumbrăveanu**), „o apreciată traducătoare din limba franceză". Date pe care referenta, **Alexandra Indrieş,** le-a completat spre a contura portretul liric al poetei. Despre poemele citite (şaisprezece la număr, dintr-un ciclu mai amplu avînd ca temă limbajul cuvintelor) referenta, după ce face o clasificare deosebind temele Vîitorului şi Iubirii, ambele interferînd cu tema cuvîntului, notează o detaşare, non-teatrală cu anume semne lucide, de ironie (se face o trimitere la „Singur printre poeţi" de Marin Sorescu), acuzînd tonul prea direct, „sec, uscat", al poemelor citite . . . Crede în vocaţia poetei. **Nicole Ţirioi :** „poeziile citite sînt expresia unei confesii faţă de fatalitatea cuvintelor . . . nu mărturisesc revelaţia trăirii poetice . . . lipseşte o atitudine mai pregnantă a poetei . . . Acuza : „lipsa unor experienţe dramatice . . ." **Olimpia Berca** remarca : „tonul unitar al poemelor . . . o poezie modernă cu o problematică a contemporaneităţii . . . o poezie cosmică de tip special, replică la poezia cosmogonică . . . O poezie nemuzicală . . ." Sublinia „preocuparea poetei pentru tectonica textului". **Andrei Lillin** contrazicea, prin exemplificări, pe **A. Indrieş,** în privinţa cuvintelor subliniate în text şi pe **N. Ţirioi** pentru amendarea lipsei dramatismului în poemele citite. **Eugen Dorcescu** spunea : . . . o poezie confesivă, conceptuală urmărind fiziologia cuvîntului . . . în ciuda vocaţiei vastităţii şi profunzimii, o imagistică ştearsă . . . Stil corect, sintaxa limpede, sub rezerva capacităţii poetei de a construi viguros imagini . . ." **Rodica Bărbat :** „O poezie rece, lucidă, nemetaforizată . . . În textele citite totul se petrece **dincoace,** nu **dincolo** de cuvînt . . Nu e vorba de o cosmogonie . . . Lipseşte organicitatea poemelor . . ." Au mai luat cuvîntul **Lucian Petrescu** şi **Cristea Sandu Timoc.** În încheiere, **Anghel Dumbrăveanu** nota : „o poezie sobră, aridă . . . Refuzul deliberat al metaforei . . . Idealul poetei : o poezie a ideilor . . . O poezie, cînd de o concentraţie pînă la aforism (se citează din poeme) cînd locvace (citate)". Au mai citit (hors-concours) : **Ana Pop Sîrbu, Ion Mihalache, Ştefan Marica, Traian Abrudan** şi **Lucian Petrescu.**

Şedinţa de marţi, 12 aprilie este dedicată sărbătoririi Centenarului cuceririi independenţei de stat a României ; cu acest prilej cercetătorul **Ion Dumitru Suciu** va prezenta comunicarea : „Scriitorii bănăţeni şi războiul de independenţă" urmată de un recital de poezie patriotică.

P. E. B.

Produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti

In paleta foarte diversificată şi armonioasă a industriei româneşti, o preocupare, relativ nouă, impusă de ampla dezvoltare industrială, o constituie fabricaţia materialelor de combaterea coroziunii, sector de activitate care aduce o contribuţie importantă la reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile, la mărirea ciclului de exploatare a utilajelor supuse agresivităţii mediilor, la reducerea importului şi implicit la o mare eficienţă economică.

La Intreprinderea de protecţii anticorozice şi utilaje speciale Bucureşti, unitate etalon a industriei chimice, primul trimestru al acestui an – an, hotăritor pentru infăptuirea cu succes a cincinalului revoluţiei tehnico-ştiinţifice – inseamnă de fapt sporirea preocupărilor pentru ridicarea nivelului tehnic şi calitativ al producţiei, o intensă activitate de cercetare, asimilarea in fabricaţie a unor produse la nivelul tehnicii mondiale şi eliminarea efortului valutar.

In contextul acţiunilor pentru progresul tehnic şi promovarea noului, ce reflectă forţa creatoare şi inteligenţa colectivului de muncă, calitatea se află pe primul plan al activităţii, pe agenda cotidiană a conducerii si a fiecărui angajat din unitate

Preocupările susţinute ale intregului colectiv au drept scop diversificarea şi modernizarea producţiei, asimilarea de noi tehnologii şi produse ca indici tehnico-calitativi superiori, reducerea consumurilor de materiale şi combustibil, de manoperă, a cheltuielilor de producţie, un ritm mai rapid de creştere a productivităţii muncii, a eficienţei economice in general.

Căile şi modalităţile concrete pentru transpunerea in viaţă a obiectivelor propuse vizează un cimp larg de măsuri tehnologice, de gospodărire mai atentă a materialelor, de extindere a utilizării inlocuitorilor şi a resurselor secundare, de perfecţionare a sistemului informaţional din unitate, prospectarea cu responsabilitate a pieţelor de desfacere atit pe plan intern cit şi in reţeaua externă, imbunătăţirea activităţii economice de ansamblu.

Urmărind consecvent programul de perfecţionare tehnică şi economică, la I.P.A.U.S. apar permanent produse noi, soluţii adecvate de protecţii impotriva agresivităţii mediilor, tehnologii mai simple şi eficiente, toate acestea fundamentind şi justificind planurile economice de perspectivă şi proiectele noilor investiţii.

Pentru colectivul acestei intreprinderi bucureştene este un bun cistigat faptul că activitatea comercială a devenit o latură complementară şi inseparabilă a procesului de producţie, permiţindu-se o dimensionare optimă a nivelelor de fabricaţie in funcţie de cererile de moment şi de perspectivă ale economiei şi de conjunctura favorabilă a exportului.

Ceea ce se realizează in această sferă de activitate este un inceput promiţător a unor studii de marketing, aducindu-se o contribuţie la progresul şi perfecţionarea gindirii economice, o contribuţie in soluţionarea problemelor complexe pe care le ridică lansarea unor noi produse, competitive din punct de vedere tehnic.

Cunoscind riguros şi precis nevoile naţionale şi ale pieţei externe in problema protecţiei anticorozive a echipamentelor industriale, specialiştii unităţii operează in toate fazele pe care le traversează produsul – de la concepere şi pină la faza finală de fabricaţie – insoţindu-l in procesele de circulaţie către beneficiari prin consultaţii de specialitate, asistenţă tehnică şi garanţie.

Intervenind aceste elemente moderne in orientarea de bază a intreprinderii, s-a putut obţine o organizare eficientă a tuturor acţiunilor interne şi externe ale unităţii, organizare impusă de necesitatea corelării directe şi anticipate a producţiei la cerere.

Utilizarea metodelor specifice pentru dezvoltarea şi diversificarea continuă a producţiei, a făcut ca I.P.A.U.S. să fie astăzi o unitate de prestigiu, ale cărei produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti, să fie cunoscute in multe ţări ale lumii.

Infiinţată in cadrul Centralei de Utilaje şi Piese de Schimb pentru Industria Chimică (C.U.P.S.I.C.) in intenţia rezolvării imediate a unor probleme de coroziune pentru industria chimică, Intrep. de Protecţii Antocorozive şi Utilaje Speciale Bucureşti (I.P.A.U.S.) s-a dezvoltat foarte rapid – ca profil şi volum de activitate – reuşind să cuprindă in momentul de faţă necesităţile specifice a celor mai variate sectoare industriale.

Programul de cercetare şi fabricaţie a I.P.A.U.S.-ului s-a axat pe un domeniu larg de combatere a coroziunii in industrie, astfel că, din fiecare grupă de produse, au fost omologate in producţia industrială un număr mare de repere, toate situindu-se – din punct de vedere calitativ – la nivelul tehnicii mondiale.

Răspunzind unor cerinţe de ordin economic vom prezenta principalele produse şi prestaţii care se realizează de această intreprindere, prezentare care urmăreşte atit informarea potenţialilor beneficiari cit şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale – interne şi externe – ale unităţii.

M. I. Ch.

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică

INTREPRINDEREA DE PROTECŢII ANTICOROZIVE ŞI UTILAJE SPECIALE BUCUREŞTI

Tuburi şi fitinguri ropafs

Prezentare:

In ultima vreme materialele plastice armate au cunoscut o largă aplicabilitate in industrie, impunindu-se atit prin deosebitele proprietăţi fizico-mecanice cit şi datorită remarcabilelor rezistenţe chimice la numeroase medii agresive.

ROPAFS-ul – produs românesc de excepţie – cunoscut in tehnologia de specialitate sub denumirea „poliester armat cu fibre de sticlă", este un material plastic termorigid care implică in structura sa răşini sintetice, o armătură din fibră şi in unele cazuri o umplutură minerală.

La fabricaţia acestui produs sint utilizate răşinile poliesterice saturate şi fibrele de sticlă, iar ca umplutură este folosit cuarţul de diferite granulaţii.

Fiind un inlocuitor excepţional al unor materiale tradiţionale a căror balanţă este deficitară, produsul a primit adeziunea specialiştilor, recomandindu-l tuturor domeniilor de activitate.

Utilizare:

Una din sferele de utilizare ale ROPAFS-ului este cea a fabricării tuburilor şi fitingurilor (inlocuind otelurile aliate anticorozive) sau ale tuburilor din bazalt şi beton placate cu elemente ceramice.

Folosirea tuburilor ROPAFS este prescrisă in toate cazurile in care se are in vedere agresivitatea fluidului vehiculat, agresivitatea mediului exterior şi se urmăreşte etanşeitatea perfectă a intregului sistem de reţele.

In aceste cazuri, excelenta rezistenţă chimică a ROPAFS-ului face compatibilă utilizarea directă a tuburilor fără o specială şi prealabilă protecţie anticorozivă. Faptul in sine prezintă o mare importanţă la utilizarea tuburilor in perimetrul uzinelor unde nu se ridică numai condiţia agresivităţii fluidelor vehiculate, ci şi a mediului exterior (soluri agresive pentru reţelele ingropate sau degajări gazoase pentru conductele de suprafaţă).

In privinţa capacităţii de etanşeitate in timp, canalizările din beton sau ceramică sint deficitare datorită numărului mare de imbinări, a rigidităţii acestora şi a rigidităţii tuburilor.

Aceste neajunsuri de ordin tehnic sint complet eliminate in cazul utilizării tuburilor şi fitingurilor din ROPAFS.

Fiind realizate la lungimi de pină la 6 m.l., tuburile ROPAFS reduc considerabil numărul imbinărilor, iar acestea din urmă sint fabricate intr-o soluţie telescopică, cu inele din cauciuc, permiţind o deviaţie unghiulară care atenuează sarcinile provocate de tasarea solului.

In aceeaşi direcţie se remarcă rezistenţa specifică inaltă a tuburilor care le asigură o rigiditate ridicată combinată cu o bună flexibilitate, calităţi care le conferă posibilitatea să preia intreaga presiune exercitată de sol, fără să apară tensiuni in pereţii reţelei.

Ca domeniu de utilizare tuburile şi fitingurile din ROPAFS se recomandă in următoarele lucrări :

- canalizări libere de ape industriale.
- reţele de evacuare sub presiune a apelor industriale.
- canalizări de ape menajere.
- aducţiuni de apă industrială şi potabilă.
- gaze.

Livrare:

Furnizarea produselor din ROPAFS se face cu maximă promptitudine, pe bază de comandă fermă.

Inainte de lansarea comenzilor se recomandă consultarea catalogului de produse care oferă informaţii ample privind caracteristicele tehnice, tipodimensiunile in fabricaţie, simbolizare etc.

Relaţii tehnice suplimentare se obţin de la specialiştii unităţii.

Benzi adezive adeband C1 şi adeband C2

Generalităţi:

Pentru protecţia anticorozivă a conductelor ingropate sau a magistralelor montate in fir continuu, se folosesc benzile adezive ADEBAND C_1, şi ADEBAND C_2 produse de mare eficienţă impotriva agenţilor de coroziune.

Ambele produse sint formate dintr-un suport de polietilenă care are pe una din feţe aplicat o peliculă uniformă de adeziv Adeplast (N. I. 4067/1968) in cazul benzilor tip ADEBAND C_1 şi respectiv Iceziv .N. I. 4068/1968) pentru benzile ADEBAND C_2.

Condiţiile termice de realizare a izolaţiei conductelor, impun fabricarea şi livrarea produselor in role de dimensiuni diferite.

Caracteristici tehnice:

In comparaţie cu produsele similare din import, benzile adezive româneşti de tipul ADEBAND C_1 şi ADEBAND C_2, sint superioare atit din punct de vedere fizico-mecanic cit şi in privinţa caracteristicilor chimice.

Se remarcă la aceste produse o mare rezistenţă la tracţiune mergind pină la 100 kgf/cmp, o alungire la rupere care in procente reprezintă 380%, o bună adeziune bandă-metal şi bandă-bandă, indici optimi de rigiditate şi constanţă dielectrică, precum şi parametri remarcabili la capitolul rezistivitate de suprafaţă şi volum.

La caracteristicile tehnice superioare ale benzilor ADEBAND, concură in egală măsură şi adezivii de contact Adeplast şi Iceziv, ambele produse fiind fabricate de IPAUS.

Livrare:

Pentru asigurarea benzilor necesare lucrărilor de protecţie anticorozivă, solicitanţii pot transmite comenzi ferme in scopul perfectării contractelor economice.

In alegerea tipului de bandă adezivă specifică unităţilor interesate, se vor consulta cataloagele şi grupul de specialişti ai I.P.A.U.S.-ului.

Protecţii anticorozive cu folii de elastomeri

Generalităţi:

Reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile şi inlocuirea lor cu materiale de aceeaşi rezistenţă mecanică şi chimică, răspunde preocupărilor specialiştilor de la I.P.A.U.S. – Bucureşti.

In principiu s-au căutat soluţii tehnice care să confere metalelor uzuale (fierul şi fonta) şi betonului, rezistenţă la solicitările chimice şi mecanice, rezistenţă, pe care numai oţelurile inoxidabile o posedă.

In acest scop, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri aplicate pe echipamente metalice sau de beton, pregătite în prealabil pentru această operaţie, se consideră soluţia tehnică indicată ridicării gradului de utilizare a înlocuitorilor de materiale deficitare.

Protecţia anticorozivă cu folii de elastomeri permite realizarea unor utilaje rezistente la diferite medii chimice (alcaline, oxidante, acide) concentrate sau diluate medii petroliere, coroziuni.

Opţiuni asupra unui tip de protecţie cu elastomeri se face avînd în vedere natura mediului, temperatura de lucru a utilajului, concentraţia substanţei corozive, eforturile mecanice şi solicitările dinamice la care este supus echipamentul respectiv

In funcţie de natura şi concentraţiile mediilor, protecţiile cu folii de elastomeri rezistă la temperaturi cuprinse între –5° şi +100 °C şi numai în cazuri speciale pînă la +130 °C.

Ţinindu-se cont de necesităţile de protejare ca şi de parametri tehnologici ai echipamentelor, protecţia se face în unu sau mai multe straturi de diverse grosimi.

Foliile de elastomeri, incorporate la protecţia utilajelor sînt amestecuri pe bază de cauciucuri naturale sau sintetice care se lipesc cu ajutorul unor soluţii adezive speciale pe suprafeţele metalice – sablate şi degresate în prealabil – operaţiunea de aplicare efectuîndu-se la o temperatură de aproximativ +20 °C.

Din punct de vedere al tehnologiei de fabricaţie, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri se clasifică în următoarele categorii :

- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald.
- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili de tip Butarom

Domenii de utilizare

Cele două categorii de protecţii cu folii de elastomeri au o largă aplicabilitate în toate domeniile de activitate.

Natura suprafeţelor supuse protecţiei prin acoperire cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald se cer a fi omogene, fără discontinuităţi provocate din suduri incorecte sau tole nelaminate corespunzător. Se recomandă a fi protejate suprafeţele din oţel, fontă şi numai în cazuri extreme cele din staniu, cupru şi alamă (în condiţii speciale).

Astfel de protecţii rezistă la medii chimice diverse.

Protecţiile cu folii de tip Butarom (nevulcanizabile) se aplică la rezervoare, reactoare, coloane, igheaburi, vase de măsură, avînd o rezistenţă bună la medii acide, alcaline, oxidante şi neutre. Sînt deficitare ca rezistenţă la medii petroliere.

Execuţie:

I.P.A.U.S. – Bucureşti execută protecţii cu folii de elastomeri atît la sediul său cît şi pe şantierul beneficiarului în funcţie de gabaritele echipamentelor ce urmează a fi protejate.

Lucrările se execută pe bază de comandă fermă cu recomandarea de a se consulta în prealabil specialiştii întreprinderii.

Chituri, mortare, mase de şpaclu pentru protecţii anticorozive

In diversitatea de produse şi prestaţii din programul uzinal al I.P.A.U.S.-ului, o pondere deosebită o are gama chiturilor, mortarelor şi maselor de şpaclu destinate realizării protecţiilor anticorozive. In tipologic reperelor cu caracter anticoroziv sînt inscrise atît chituri anorganice cu rezistenţă mare la temperatură cît şi chituri, mortare şi mase de şpaclu pe bază de răşini sintetice. Din punct de vedere al utilizării, chiturile, concură la efectuarea protecţiilor anticorozive prin inzidire, placare sau chituire în cimp continuu, atît la utilajele metalice cît şi la rezervoare, bazine, cuve din beton, pardoseli etc.

Lucrările efectuate cu chituri anorganice sau cu chituri pe bază de răşini sintetice asigură :

- protecţia elementelor de rezistenţă şi structură ale construcţiilor industriale împotriva mediilor chimice agresive.
- rezistenţa în timp a echipamentelor din exploatările industriale.
- desfăşurarea optimă a proceselor de producţie în condiţiile impuse de normele de protecţia muncii.

Intrucît paleta acestor produse este foarte cuprinzătoare şi, pentru a da informaţii utile celor interesaţi, vom face scurte referiri pentru principalele repere :

a) Chituri anorganice

In această categorie intră produsele ARNOLEX în componenţă lichidă sau solidă, care sînt chituri anticorozive, rezistente la temperaturi înalte. In funcţie de compoziţia componentei lichide se deosebesc două tipuri de chituri :

– ARNOLEX TK (pe bază de silicat de potasiu).

– ARNOLEX TN (pe bază de silicat de sodiu).

Această gamă de chituri se utilizează ca material de pozare şi rostuire pentru materiale ceramice, de gresie, din grafit, bazalt, bazalt vitrifiat, diabaz, sticlă etc. avînd recomandări în medii acide concentrate ori diluate, la umiditate, la gaze cu conţinut în substanţe acide, la temperaturi normale şi ridicate (pînă la 600 °C).

Din categoria chiturilor anorganice mai face parte şi produsul ARNOLEX FN în componentă lichidă şi solidă.

Prin calităţile sale specifice se utilizează la protecţia suprafeţelor din metal şi beton, fiind rezistent la acţiunea acizilor concentraţi şi diluaţi, a gazelor cu conţinut de substanţe acide şi la temperaturi înalte (pînă la 1000 °C).

b) Chituri pe bază de răşini sintetice

Produsele din această grupă se fabrică pe bază de răşini fenolice, furanice, epoxidice şi poliesterice.

In funcţie de capacitatea de rezistenţă la mediile agresive, de conductibilitatea termică şi de alte proprietăţi specifice, chiturile pe bază de răşini sintetice se produc în variantele nomenclaturi Carbadez Siladez, Oramin, Epodur, Rebonit, Rexidur şi Silurex.

Fiecare tip prezintă domenii de utilizare şi tehnologii de aplicare diferită. Pentru alegerea şi folosirea acestor chituri este necesară o documentare şi consultare prealabilă, precum şi întocmirea unor chestionare tehnice.

Adezivi, masticuri, produse peliculogene

Paleta acestor produse cuprinde un număr de peste 50 de repere care satisfac necesităţile diverselor domenii de utilizare industrială.

In gama adezivilor se înscriu produsele de tip Prenadez care sînt soluţii de cauciuc sintetic într-un amestec de solvenţi, cu înalt grad de inflamabilitate.

Aceste produse sînt destinate la lipirea pe metal a foliilor de protecţie, lipirea materialelor poroase, lipirea covorului de cauciuc pe caroseria autovehiculelor, lipirea covorului PVC pe diferite suporturi etc.

Domeniul de utilizare nu este limitativ, putînd fi extins la condiţiile concrete de lucru al beneficiarilor.

In fabricaţia curentă a I.P.A.U.S-ului se mai află adezivi cu componentul de bază cauciuc natural, detaşîndu-se prin calităţile deosebite tipurile Iceziv, Soladez şi soluţiile adezive de semiebonită NL.

Avînd o capacitate optimă de lipire şi o tehnologie de lucru foarte simplă, adezivii în cauză pot fi folosiţi diferitelor scopuri de lipire.

Pentru a întîmpina nevoile de etanşare a diferitelor subansamble industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti asigură prin fabricaţie curentă o întinsă gamă de masticuri plastice şi elastoplastice.

In accepţia largă a terminologiei, masticurile sînt materiale viscoelastice avînd la bază elastomeri sintetici şi răşini sintetice dizolvate în solvenţi organici.

Scopul principal al acestor produse este etanşeitatea elastică, continuă şi perfectă a îmbinărilor împotriva apei, vaporilor şi gazelor (toxice şi agresive).

Luîndu-se în consideraţie diversele domenii de aplicabilitate, producătorul recomandă sorturile de mastic Romtix (în diferite variante de execuţie) şi tipul Micovit.

O ultimă grupă înrudită a acestor produse o formează materialele peliculogene pentru protecţii anticorozive.

Ne referim la sorturile Romflexil care au la bază elastomeri sintetici dizolvaţi în solvenţi organici.

Ca utilizări generale, Romflexil-ul (în sorturile PC 404 şi PC 505) se utilizează la hidroizolarea construcţiilor din beton, a rezervoarelor, cuvelor, a turnurilor de răcire de la centralele electrice precum şi la impermeabilitatea conductelor din beton, la protecţia anticorozivă a intradosului vehiculelor şi în alte scopuri specifice.

*

Gama foarte variată a producţiei I.P.A.U.S.-ului ca şi noile produse care se lansează an de an, sînt un rezultat evident al încrederii în inteligenţa tehnică proprie, o creştere a responsabilităţii cercetărilor faţă de produsele sau tehnologiile concepute. De la abordarea unilaterală, îngustă, legată de cercetarea şi introducerea în producţie a unor repere, specialiştii întreprinderii au trecut la rezolvarea unor priorităţi comune mai multor sectoare, reuşind să cunoască în ansamblu necesităţile de protecţii anticorozive în toate domeniile de activitate.

Această concepţie nouă în proiectarea produselor îşi găseşte expresia în dezvoltarea impetuoasă a întreprinderii în ultimii ani cît şi în noile investiţii care vor completa în acest cincinal peisajul industrial al unităţii.

Se pune accentul în viitor, cu mai multă responsabilitate, pentru mărirea duratei de exploatare a echipamentelor supuse agresivităţii mediului şi pentru folosirea în domenii largi de activităţi a înlocuitorilor materialelor deficitare sau provenite din import :

Aceste preocupări de ordin economic trebuiesc corelate cu dezvoltarea puternică a bazei materiale privind producţia anticorozivă.

In acest sens specialiştii întreprinderii caută să cuprindă toate nevoile de moment şi de perspectivă ale industriei, elaborînd teme de cercetare şi fabricaţie pe perioade mai mari.

In sprijinul cercetărilor este necesar să participe cu observaţii şi propuneri specialiştii unităţilor beneficiare, conlucrare care va pune în valoare şi mai mult scopul urmărit.

Schimbul de informaţii tehnice dintre I.P.A.U.S. şi unităţile colaboratoare vor crea un cadru propice fabricării unor materiale anticorozive cu înalte proprietăţi fizico-mecanice şi chimice, şi măsura condiţiilor specifice ale proceselor tehnologice unde urmează a se utiliza.

Ca produse de referinţă ale I.P.A.U.S-ului realizate printr-o colaborare fructuoasă cu unităţi de profil chimic sau de alte specialităţi, amintim : grundurile, pompele şi venele rezistente la medii agresive, ejectoare pentru clorură de sodiu confecţionate din materiale termoplastic, răcitoarele cu stropire din grafol şi multe alte fabricate de perfomanţă.

IMPORTANT!

In scopul extinderii utilizării produselor anticorozive în diferite domenii industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti pune la dispoziţia unităţilor socialiste şi cooperatiste din întreaga ţară, pe bază de comenzi ferme, orice produs aflat în fabricaţia curentă a întreprinderii.

Pentru alegerea şi folosirea corespunzătoare a produselor, solicitanţii sînt rugaţi să consulte cataloagele şi prospectele producătorului.

Unităţile interesate vor lansa comenzi la următoarea adresă :

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică – Intrep. de protecţii anticorozive şi utilaje speciale, Bulevardul Ion Şulea 313 – sector 4 – Bucureşti.

In ordinea sosirii comenzilor şi în funcţie de capacităţile de producţie disponibile, furnizorul încheie contracte economice de livrare.

Detalii tehnice şi comerciale se pot obţine de la specialiştii întreprinderii, utilizînd serviciile telefonului 44 11 94 – telex 011613.

Viitorii parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitudinea.

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

ION SLAVICI despre răscoala din 1907

Anul marii răscoale țărănești l-a găsit pe Slavici într-un dezacord deschis, de principii, cu puternicii zilei, ceea ce l-a determinat să se retragă la marginea Bucureștilor și să preia, cu soția sa, conducerea Institutului de fete „Ion Oteteleșanu" din Măgurele. Cum era și firesc, scriitorul, preocupat tot timpul de universul rural ce stă la baza prozei sale, s-a situat, alături de acei confrați ai săi care urmăreau cu interes și compasiune masele răzvrătite, acuzau pe cei suspuși, vedeau cauza răscoalei în mizeria la care fuseseră aduși țăranii. Încă din primele zile ale primăverii lui 1907, Slavici scria în **Convorbiri literare** despre „mînia oarbă" a celor ce reprimau răscoalele cu o cruzime greu de închipuit. Revine apoi în **Tribuna** de la Arad, situată între primele ziare românești care scriau frecvent despre răscoală, unde, în numărul de la 10/23 martie, Slavici publică articolul de fond, **Răscoalele țărănești din Moldova,** spre a-i desemna pe adevărații vinovați, făcînd precizarea că țărănimea s-a răsculat împotriva „tuturor asupritorilor". De acum, Slavici va colabora regulat cu articole consacrate evenimentului, unele semnate iar altele nu. Într-o **Scrisoare din București,** apărută în nr. 112, insistă asupra diferențelor dintre viața de lux a claselor dominante și mizeria destinată satelor : **„La București dar, unde trăiesc cei de sus și slugile lor, sunt palate mari și bogat mobilate, sunt strade pavate cu lemn și cu asfalt pentru ca birjile cu roate de cauciuc, trăsurile minate de vizitii scoși din cutie ori automobilele zgomotoase să nu zguduie trupurile delicate ale celor tolăniți în ele și se îndesuie pe trotuare o lume elegantă, boieri și cocoane cari se îmbracă după cel mai nou jurnal din Paris. Și s-ar simți foarte nenorociți dacă n-ar putea să cheltuiască într-o singură seară ceea ce un întreg sat agonisește muncind din greu într-o săptămînă cel puțin. Puțin mai rămîne dar și pentru acești muncitori și să te ferească păcatele să mergi și pe la marginea orașului căci acolo e tot ca în drumul de la Porțile de Fier pînă la București – mizerie neagră sub ser senin".**

Odată începută, analiza relațiilor țăran-boier continuă, termenii fiind din ce în ce mai categorici și duri. Articolul **Răzvrătirea din România (Tribuna,** 1907, nr. 65) dezvoltă ideea că răscoala țărănească n-a fost îndreptată numai împotriva exploatatorilor de origine străină, așa cum afirmau unii, ci împotriva tuturor celor ce-i aduseseră pe țărani la limitele maxime ale mizeriei.

Treptat, indignarea scriitorului se intensifică, iar curajul de a spune adevărul nu mai poate fi oprit nici de șantajele și amenințările cu pierderea postului de la Măgurele. O intervenție de răsunet larg are loc în 15/29 iulie 1907. Sub titlul **Semne bune de dincolo,** Nicolae Iorga publicase în **Neamul românesc** nr. 21 un articol unde se ocupa, între altele, și de raporturile dintre fruntașii culturali ai românilor de dincoace și de dincolo de Carpați. Citindu-i articolul, Slavici se decide să-i scrie, făcînd și cu acest prilej un rechizitoriu ce cuprinde, rînd pe rînd, aspecte culturale, sociale, morale și politice din viața țării, explicînd astfel motivele reale care au dus la răscoală. În România, zice Slavici, **„marile mase ale poporului degenerează în urma mizeriei în care se zbat, iar pătura suprapusă, cum îi zicea Eminescu, e istovită de desfriu...**

Dacă e vorba de cultura economică, în România săteanul muncește-n sec, iar boierii fac ceea ce nemții numesc «Raubwirtschaft» (economie de jaf), storc și pămîntul și pe muncitorii lui, și țara întreagă e părăginită". Referirile la luxul claselor dominante apar în termeni asemănători celor din **Scrisoarea** ce-o publicase în **Tribuna : „Hainele croite după cele mai nouă jurnale, trăsurile cu cauciuc, automobile, palatele zidite fără de gust, mobila îngrămădită-n ele și desfriul sec nu sînt cultură economică".** Ar fi nejustificat să credem că autorul scrisorii nega existența exploatării țărănimii în Transilvania și Banat. Scrisoarea urmărește să demonstreze că peste Carpați asuprirea ajunsese la un așa grad, încît țăranii s-au răsculat. Într-adevăr, nu mai aveau ce aștepta de la clasele conducătoare care se dovediseră neînțelegătoare și crude față de masele populare.

Nicolae Iorga, publicîndu-i scrisoarea, o însoțea cu răspunsul său aprobator – ambele constituind dovada unei nobile solidarități a două mari personalități literare cu cauza martirilor de la 1907 : **„Îți mulțumesc pentru frumoasa scrisoare. Nu e nimic din ce se cuprinde în ea pe care, cu aceiași durere ca și d-ta, nu l-aș iscăli și eu. Zilnic îmi dau mai mult sama în ce spurcat noroi și spre ce strașnică prăpastie se duce, zbătîndu-se, această țară... prin erosiunea temeliilor, lăsarea în sărcie, întuneric și desperare a claselor de jos".**

Cu alte cuvinte, amîndoi priveau cu îngrijorare cele ce se petreceau nu numai fiindcă erau stăpîniți de compasiunea pentru cei asupriți și de disprețul asociat cu ura împotriva claselor dominante, dar și din grija lor pentru întărirea națiunii române aflată atunci în preajma actului cel mare al desăvîrșirii unității naționale. Atît prin corespondența cu Iorga cît și prin publicistica sa, Slavici se situa alături de Caragiale și ceilalți scriitori români care împărtășeau soarta răsculaților. Pentru acest motiv și mai ales fiindcă de prea

Țărani răsculați, în fața plutonului de execuție

multe ori dezvăluise luxul și desfriul claselor dominante, indicîndu-le între cauzele răscoalelor, Slavici avea să îndure numeroase persecuții, atît el cît și familia lui. Dimitrie Sturdza, pe atunci nu numai șef politic dar și secretar al Academiei Române, i-a spus în față că **„nu suferă ca un subaltern"** să spună ceea ce crede despre păcatele **„păturii suprapuse".** I-a cerut, în consecință, să nege în presă ceea ce scrisese în **Neamul românesc,** dacă nu pentru altceva, cel puțin **„pentru interesele familiei".** Dintr-o declarație a scriitorului publicată în **Tribuna** de la Arad și din articolul **D-l Slavici și Academia Română,** apărut în **Luceafărul** din 1910 (unde se reproduce și declarația respectivă) mai aflăm că în 1907 s-au făcut încercări spre a o determina pe Eleonora Slavici, să exercite presiuni asupra soțului, făcîndu-l să tacă, să nu mai scrie și să nu mai publice nimic. Toate însă l-au lăsat neclintit. Mai întîi l-a informat din nou pe Iorga, spre a face cunoscut că **„Boierii cei mari cari se socotesc stăpîni pe oamenii săraci ca mine, s-au supărat foc din cauza scrisorii ce ți-am adresat".** După trei ani, cînd persecuțiile se întețesc, hotărîrea rămîne aceeași, atestînd curajul și consecvența lui Slavici, care scria în **Tribuna : „Știam că se vor supăra mulți dintre cei puternici și mă vor prigoni cu îndîrjire. Nu-mi rămîne însă decît să-mi fac datoria".** Și și-a făcut-o cu prisosință.

VIRGIL VINTILESCU

Premize ale specificului prozei din Transilvania

1. Din unitatea de atitudine și de concepție literară, din epicul și din realismul prozei ardelene decurge și strădania reprezentanților ei de a găsi expresia cea mai potrivită conținutului și, de aici, rolul hotărîtor, în selectarea faptelor de limbă și de stil, al realității lingvistice de la care au pornit. Dat fiind caracterul preponderent realist și ruralitatea tematică a prozei ardelene, opțiunea stilistică a scriitorilor este circumscrisă limbajului colectivității din sînul căreia își aleg personajele și este corectată de tendința spre unitate a limbii române literare. Pe urzeala acesteia din urmă vor țese scriitorii din Transilvania fapte populare de limbă, cu scopul caracterizării mediului și oamenilor. Suportul comun al faptelor de limbă, izvorul asemănărilor din componenta externă a stilului prozei ardelene trebuie căutat, înainte de toate, în particularitățile lingvistice comune graiurilor din Transilvania. Se știe că, pe lîngă deosebirile presupuse de fărîmițarea dialectală, există cîteva trăsături specifice. Astfel, pornind de la Weigand, Ion Coteanu afirmă că „limba română are alt accent muzical în Ardeal, alt tempo și altă intonație față de limba română vorbită în celelalte părți ale țării". Sextil Pușcariu caracterizează particularitățile vorbirii ardelenești în funcție de cea din Muntenia și Moldova : „Limba vorbită de un muntean ni se pare sobră, dar rece ; cea vorbită de moldoveni mai dulce și caldă, dar mai moale, mai feminină ; în gura ardelenilor ea e energică, dar aspră".

Aceste virtuți se învederează în scrierile din Transilvania încă de pe vremea Școlii ardelene, polemicile lui Șincai fiind, în interpretarea lui Ion Breazu, „de o vînjoșie și o asprime țărănească". Mai reținem că Ion Pop Reteganul a prezentat țăranul ardelean „cu imaginația lui mai săracă, cu ironia lui dură, cu limba lui frîntă, vinjoasă... cu graiul acela scurt, noduros, frînt, desigur aspru (s.n.)" (Lucian Raicu). Dat fiind caracterul întîmplător al acestor constatări, ele nu au orientat, atît cît era necesar, atenția specialiștilor în direcția găsirii particularităților care fac vorbirea ardelenilor mai aspră și mai dură. Nevalorificată a rămas și remarca privitoare la ritmul muzical, tempoul și intonația specific ardelenească deși, cu metodele propuse de Pius Servien și G. L. Beccaria, s-ar putea verifica existența unui ritm diferit de cel al prozei scriitorilor din alte provincii. Aceasta cu atît mai mult cu cît unii prozatori denotă conștiința specificității vorbirii ardelenești, încercînd să-i surprindă, în operele lor, aceste accente.

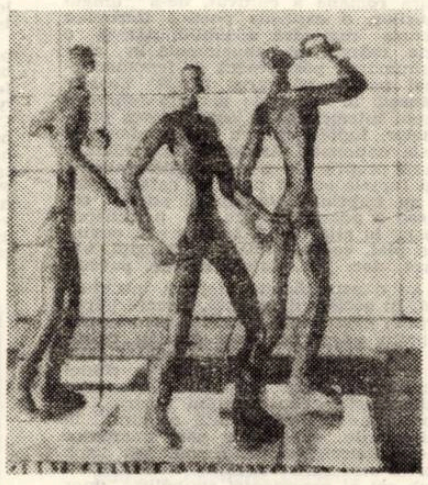

I. CINGHIȚĂ, Sub steagul patriei...

În privința lexicului, amintim că există, în Transilvania, un număr însemnat de termeni din fondul principal, specifici acestei părți de țară sau cu o frecvență mai ridicată prin aceste locuri.

2. Accentele specifice limbii vorbite în Transilvania sînt urmarea **felului de a fi al** ardelenilor, o altă premiză a diferențierii prozei lor de cea din Muntenia : „Proza de sub Carpați are o strălucire a frazei, dialogul e foarte viu și autentic, fiindcă și viața acolo e mai colorată și plină de nepreväzut" (D. R. Popescu). Prin contrast, transilvăneanul „e mai reținut" (Ion Chinezu), caracterizare preluată, în planul criticii literare, ca o scădere : într-o cunoscută istorie a literaturii se spune că Slavici are o imaginație „cenușie", iar Rebreanu, ca debutant, nu putea reține atenția lui Lovinescu prin „persoana sa fără accent și cu preocupări utilitariste". Un roman al lui Victor Papilian este prezentat de Crohmălniceanu ca „o operă epică solidă, înălțată cu uriașa răbdare a prozatorilor transilvăneni", iar Ion Codru-Drăgușanu, „după trei ani de ședere în Țara Românească, s-a schimbat surprinzător : are trăsătura esențială a munteanului dezghețat" (în aceeași **Istorie,** semnată de Cioculescu, Streinu și Vianu). Nu trebuie să insistăm prea mult asupra afirmației din urmă pentru a înțelege că termenul **dezghețat** poate fi opus, la nevoie, lui **conservator,** „calitate" proliferată mai ales de Duiliu Zamfirescu în legătură cu modul de a gîndi și de a făptui al ardeleanului.

Din fericire, asemenea caracterizări au ajuns pînă la noi doar sub forma inventarului bibliografic, azi fiind acreditată ideea că ardelenii „sînt mai stabili în viață, mersul lor e mai ușor de pronosticat, dar asta nu înseamnă o lene de gîndire, ci vine dintr-un caracter mai ferm, iar proza e mai construită, mai adîncă și mai politică ⟨...⟩ Proza ardeleană e mai masivă, ⟨...⟩ nu fuge printr-o lume, prin ani, prin probleme" (D. R. Popescu). Slavici spunea, cu alte cuvinte, că ardeleanul e „în genere, muncitor, om deprins a-și face în mărginile putințelor sale datoria ⟨...⟩ e însă un fel de oroare pentru netrebnicii deprinși a-și petrece viața în flecării, căci, muncind, el obligă și pe alții să muncească". Cumpătarea și statornicia l-au determinat pe Eminescu să afirme, printre primii, că „viața noastră se reazămă pe virtutea ardelenilor îndărătnici, care au păstrat mai bine decît oricare alți frați ai lor firea specială românească, felul de a vedea și de a simți al românului, precum și credințele, obiceiurile și apucăturile rămase din bătrîni". După părerea lui Călinescu, tot el a făcut, prin **Geniu pustiu,** „intiia încercare serioasă, înainte de Rebreanu, de a viri viața ardelenească, orășenească, țărănească și eroică, totodată, în literatura română".

MARCU MIHAIL DELEANU

Învățătorul IOAN MARCU – sprijinitor al războiului din 1877

Momentul independenței a dezlănțuit un val uriaș de solidaritate românească. Bănățenii, deși obidiți de o lungă exploatare națională, au sprijinit sub diferite forme războiul pentru neatîrnare.

Se cunosc acțiunile lor : manifestări publice de solidaritate, voluntari (M. Groza), comitete de ajutorare (Timișoara, Lugoj și Oravița), colecte, liste de subscripții. Una din acestea este și aceea a învățătorului Ioan Marcu din Bocșa-Montană, jud. Caraș-Severin.

S-a născut în 25 ianuarie 1843, în comuna Satu Mic (Victor Vlad Delamarina) lîngă Lugoj. Clasele primare și primele clase de liceu le-a urmat în acest oraș, iar școala normală la Arad. După terminare, timp de 35 de ani a funcționat în Bocșa-Montană. Misiunea sa de dascăl român a fost însă stingherită de stăpînirea de atunci. A fost mult timp comisar școlar pentru școlile confesionale ; secretar, apoi președinte al Reuniunii învățătorilor din dieceza Caransebeșului. Ca președinte al „Astrei", despărțămîntul Bocșa, a înființat multe biblioteci sătești. A fost un luptător dîrz și intransigent pentru cauza națională românească. Ca pensionar a fost 15 ani primar al Bocșei-Montane. În 1919 a fost ales senator în primul parlament al României întregite. Este înmormîntat la Bocșa-Montană. (Amănunte biografice vezi în Calendarul României", din 1927).

Apelul Crucii Roșii din România, din august 1877, a găsit un ecou puternic în sufletul tinărului învățător bocșan. A întreprins o colectă cu cojocarul Vasile Diaconovici. Au semnat 132 de persoane. Rezultatul colectei a fost trimis direct lui Dimitrie Ghica, președintele Crucii Roșii din București. Suma colectată era de 134 florini, în monede de argint, 6 șfanți și 3 lei, apoi numeroase obiecte. Pe listă apar numeroși meseriași, țărani, elevi și eleve (Telegraful Român, **nr. 43, din 13 aprilie 1878, p. 172).**

Colecta învățătorului Ioan Marcu, consemnată în documentele vremii, stă mărturie peste veacuri pentru înalta dăruire patriotică a bocșenilor și pentru spiritul lor de solidaritate cu frații din România, angajați în războiul pentru cucerirea independenței de stat – vis sul de veacuri al poporului român.

IEREMIA B. GHIȚĂ

Ion Cădăreanu

SPAȚIU RĂNIT :::

O, spațiul dur, de după cataclism,
cuburi de aer, molatic stringindu-se,
pe ruine – liniștea incertă a timpului
retezat la jumătate,
o cămașă zboară imensă peste zidurile năruite
ciinele cel dintotdeauna alungat – neincrezător
in ferestrele oarbe,
o mireasmă de liliac delirează deasupra mesei
de biliard cu postavul sfișiat tandru
o femeie, ca prin vis pieptănindu-se...

intr-un tirziu – năvălind trenurile
schiorii elastici – nebănuind dezastrul,
olario, in gara ca prin farmec neatinsă

intr-un bar se declanșează stupid
tonomatul, ceasul de perete agonizind ritmic
ora 21,20...

PENTRU ABSTRACTUL CUVINT

Pentru abstractul cuvint „cer"
mina ta pină la ochi ridicindu-se,
pină la dureros de puținul cuvint „moarte",
mina ta pină la pămint aplecată,
cuvintelor obișnuite – hărăzită
le e mina in dreptul meu vegetind
o, puține cuvinte ne folosesc cu adevărat
și ele in jurul inimii sălășluiesc
in jurul inimii, imbolnăvind-o cu
sudoarea lor sticloasă, uneori tandră,
uneori necesară părindu-ni-se...
și atit de mult fugarul cuvint neinventat
încă, obișnuindu-ne buzele cu insemnele lui
dar necunoscindu-l, dar necunoscindu-l
ii călcăm neputința in picioare...

SUBIECT DE BALADĂ VECHE

Să nu mă cauți
Dacă n-am să mai fiu,
Eu sint un om – greșeală lingă tine
Și din fintina timpului pustiu
Trei ape se vor despleti străine...
Am fost un nume ce-a rămas uitat,
Un nume scris cind aspru, cind domol,
Și-am suferit de-un timp mereu mascat
Ca blana foșnitoare de sobol.

Voi cobori din arbori inspre lut
In liniștea dintre tăceri de greieri
Precum inspre chindii un om băut –
Iși smulge sentimentele din creieri...
Lăsați-mă așa, nu v-apropiați,
Prefer un fum verzui, pe-un deal in mai
Și apa tulburată să o beau
Din urmele copitelor de cai...
Și-am să rămin așa cum mă cunoști
Cu tremurul din brațe și din glas,
Eu am rămas așa, așa-am rămas...
Destin mi-ai fost și piatră de hotar
N-am să te-alung, n-am să te chem vreodată
Și-ncet, cu rivna unui arhivar,
Am să mi te-amintesc pe an o dată...
Tu, fată rătăcită printre pagini,
Am să te chem dar n-o să mai m-auzi,
Cind soarele se spinzură-ntre duzi
Voi incendia o sută de Cartagini...
Te voi găsi, bătrină, intr-o seară,
Eu am să fiu cărunt și cocoșat,
Vom incerca a ride sau a plinge
Vom reuși doar un suris fardat...
Atunci am să-ți mai rup un trandafir
N-am să ți-l dau nicicind, o știu prea bine,
Cind voi muri, eu am să-l iau cu mine
Sorbind otravă-n cupe de zefir...

ROMUL NUȚIU — Victorie

Actualitatea tălmăcirii poeziei

Viețuind într-o epocă a marilor schimburi de valori, omul contemporan trăiește o adevărată sete de poezie, simte nevoia de a se căuta pe sine însuși în acea expresie metaforică ce surprinde esențele spirituale ale fiecărui popor în parte : poezia.

Intre **totul se poate traduce și nimic nu se poate traduce**, adevărul se află undeva la mijloc, o traducere autentică neputînd consta doar într-o transpunere **ad litteram** a cuvintelor din vers și a versurilor din poezie, dar nici în ceea ce a întreprins André Gide traducîndu-l pe Shakespeare sau Tudor Arghezi tălmăcind fabulele lui La Fontaine și pe cele ale lui Krîlov. Shakespeare-ul lui André Gide este mai mult **André Gide** decît dramaturgul elisabetan, iar cei doi fabuliști au dobîndit un veșmînt prea pronunțat **arghezian** în interpretarea românească.

In același timp, însă, un traducător autentic, cel care, modest, dorește să se păstreze în conul de umbră al originalului, tocmai pentru a-i conserva neștirbite profilul, spiritul, pecetea epocii, trebuie să se cufunde cu totul în lumea originalului, în atmosfera care l-a generat, să cunoască personalitatea scriitorului, să-i simtă zbuciumul interior, neliniștile — exprimate în poezie —, să trăiască ambele limbi la înalta tensiune a experiențelor lor estetice. Astfel, după cum preciza Georges Mounin în **Les problèmes théoriques de la traduction** (Paris, Gallimard, 1963), **„traducerea constituie un contact între limbi, dar și un fapt de bilingvism"**. Totodată, după cum afirma Tudor Vianu, **„un traducător este și trebuie să fie un artist"**, trebuie să fie el însuși poet în cea mai nobilă accepțiune a cuvîntului, deoarece o tălmăcire de poezie nu înseamnă doar o simplă schimbare a formei lingvistice, ci mai ales o re-TRĂIRE într-o altă limbă a registrului estetic al unei creații ce constituie un **unicat** de neînlocuit în manifestările sale — un unicat prin spirit, atmosferă, manieră și stil, lexic și versificație. Se spune, pe bună dreptate, că poezia e bine să fie tradusă de poeți sau de oameni pentru care contactul cu ea constituie o preocupare cotidiană, un mod de existență. Așa au fost George Coșbuc ca traducător al **Divinei Comedii**, Șt. O. Iosif, ca traducător din lirica romantică germană, Lucian Blaga, ca traducător al **Faust**-ului goethean sau venerabilul, aproape nonagenar azi, Zoltán Franyó, transpunînd **Luceafărul** eminescian în versiune germană și maghiară.

Fără îndoială însă că traducerea unei poezii constituie, ca prim pas, o problemă lingvistică ce constă în depistarea acelor forme de limbă cît mai apropiate de unitatea sistemului fonetic, morfologic, sintactic și lexical al limbii din care se traduce. Fiecare limbă își are totodată specificul și autonomia ei, strîns legate de originea și de experiența istorică a poporului care o utilizează ca instrument de comunicare și ca instrument emoțional. Astfel, de exemplu, cultura română a cultivat, de-a lungul veacurilor, o expresie poetică întrupînd structura romanică a limbii, dar și o istorie extrem de zbuciumată în care transhumanța păstorească — fenomen esențial pentru păstrarea ființei noastre românești în spațiul carpato-dunărean —, apoi întemeierea și consolidarea principatelor, luptele pentru independență și unitate națională, strădania de a făuri o cultură proprie de o neprețuită valoare, ca și luptele cu un profund caracter social au imprimat limbajului poetic românesc o pecete proprie, de netranspus aproape în altă limbă. Pentru noi, cuvinte ca **plai, codru, mioară și mioriță, bălăioară, dor, jale, doină, haiduc, poveste** etc. au o semnificație afectivă intraductibilă. În același timp, însă, fiecare popor aparține, prin limbă și spirit, prin istorie și spațiu geografic, unei entități culturale mai ample cum este, în cazul nostru, aria romanică, aparținînd la rîndul ei unității culturii europene. Este știut că literaturile continentului nostru au cunoscut adesea experiențe comune în manifestările diacronice sau sincronice ale curentelor literare. Astfel, atît sub raportul structurii romanice a limbii, cît și sub cel al experienței simboliste, unor poeți ca Dimitrie Anghel, Ion Minulescu și George Bacovia să li se găsească corespondente expresive în limba franceză pare mai puțin dificil. Tot așa de bine se poate afirma că Lucian Blaga, datorită mai cu seamă implicațiilor expresioniste ale liricii sale în prima ei fază, poate fi transpus mai ușor în germană decît în oricare altă limbă. Nici asemenea cazuri fericite, ale unor experiențe literare înrudite sau chiar comune, nu rezolvă însă problema specificității lingvistice. Georges Mounin constată : **„Aceeași în universul experiențel, acțiunea nu mai este aceeași la nivelul analizei lingvistice"**.

O traducere bună trebuie, astfel, inevitabil, să-și permită acte de **infidelitate lingvistică** față de textul original. Este ceea ce au înțeles și cîțiva dintre cei mai buni traducători de poezie românească, stimulați poate și de activitatea prodigioasă de peste o jumătate de veac a decanului lor de vîrstă și de meșteșug : Zoltán Franyó Cuprinzînd, de pildă, în antologia sa **Rumänische Lyrik** (Wien, Bergland Verlag, 1969) un număr de 114 poeți români, de la Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu, pînă la generația Anei Blandiana și a lui Ioan Alexandru, Zoltán Franyó a urmărit în fapt, în registrul amplu al tălmăcirilor sale în limba germană, principalele etape ale avatarurilor poeziei române, dovedindu-se un temerar în confruntarea cu istoria **formelor poetice** autohtone. În virtutea propriilor înclinații de poet și a unei impresionante experiențe de tălmăcitor din lirica universală, Zoltán Franyó e un maestru **al** conservării spiritului și cadențelor originalului. În tălmăcirea **Luceafărului (Der Abendstern)** și a unor poezii ca **O, mamă (O, Mutter)** și **Sara pe deal (Abends vom Berg)** sînt reproduse perfect ritmurile și tonalitățile romantice eminesciene, implicit și ecourile folclorice sublimate în cadența și metafora versurilor marelui poet. Zoltán Franyó nu s-a sfiit, pentru a păstra intactă atmosfera și ritmurile interioare, să comită ceea ce am numit **infidelitate lingvistică** în relație cu originalul, apelînd la elipsă, la schimbarea topicii versului, la schimbarea categoriei gramaticale, la utilizarea unui lexic adecvat curentului literar și epocii istorice.

In seria celor mai recente tălmăciri de poezie românească se înscriu și edițiile bilingve, menționate în ordinea apariției, Ion Brad, **Templul dinafară (The Outlying Temple)**, translated by Marcel Pop-Corniș, Ed. „Dacia", 1975 ; Anghel Dumbrăveanu, **Enigma Orhideei — Das Geheimnis der Orchidee**, ins Deutsche übertragen von Irene Mokka und Horst Fassl, Facla Verlag, 1976 ; precum și Virgil Teodorescu, **Repausul vocalei — Repos de la voyelle**, traduction en français par Andreea Dobrescu-Warodin, Ed. Eminescu, 1976. Cele trei volume constituie înfruntări inedite ale creației a trei poeți reprezentativi ai liricii noastre contemporane cu posibilitățile expresive a trei limbi europene, ce au o multiseculară experiență poetică. În acest context, o experiență interesantă a făcut regretata Irene Mokka prin tălmăcirea în limba germană, în volumul menționat, a patruzeci și patru de poezii selectate din creația lui Anghel Dumbrăveanu. Dificultatea transpunerii nu provenea numai din structura diferită a celor două limbi (germana și româna), ci și din caracterul complex al liricii lui Anghel Dumbrăveanu, în creația căruia, mai ales în poeziile scrise în ultimii ani, își face tot mai mult loc, alături de tonalitățile inițiale ușor simboliste, o meditație existențială înveșmîntată într-o expresie de o mare concentrare a stilului.

Tălmăcirile de poezie sînt acte posibile. Ele semnifică o condiție esențială și intermediară (între **valoare originală** și **receptare internațională**) a saltului unei literaturi în universalitate. Și sînt cu atît mai necesare azi, în contextul procesului masiv de integrare a valorilor spiritualității noastre în concertul valorilor întregii umanități.

CORNELIU NISTOR

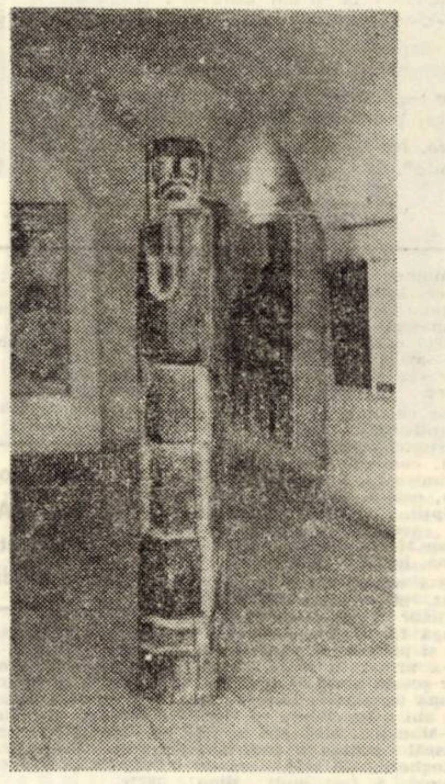

VICTOR GAGA
Ștefan Furtună – Veteranul

PETRU JECZA
Făclia răscoalei – 1907

Geo Galetaru

STELELE ACESTUI PAMINT

O inimă visind
in aceste corole de ape
de unde umerii voievozilor
mai cresc luminați de lacrima serii
rotund să ne urce arsurile ierbii
pe brațe limpezite de
rana acestui azur răstignit in fintini

ne murmură zodii de aur in singe
și clopotele descintă un griu mai inalt
pentru mirările pruncilor blinzi
cind osii de rouă albesc lingă vetre

sintem mlădiere de crini
clădind cu lumina o veghe albastră in pietre
la somnul tău bun
in care se-aude
cintecul păsării vindecind zăpezile grele

și iarăși cădem
cu genunchii-n legende
pe lutul in care toate semințele tale sint stele...

PATRIE

Ne curg zăpezi de dor prin vine –
amfore cu soare se roagă pre stinci
la chipul tău dezgropat din noapte...

O, de la mine pină la tine
crește un riu de semințe adinci
presimțindu-și sub zodii fructele coapte...

Și iar ne-nving mărturisiri
cu ceasuri strinse-n viitor fierbinte
cind munții tăi se fac iubiri
vărsindu-și roua frunții in cuvinte...

VIRSTE FIERBINȚI

Și vine o vreme cu nestinse izvoare
albindu-se la semnul unei clipe răcoroase
in care pescărușii au chipuri de foc
și singele ne găsește la poarta cu peceți solare.

Dintr-odată ne auzim sufletul prin rouă,
cum fuge cu amiezile pină-n legende
de parcă iubirea dezleagă fintinile țării
și virstele fierbinți ne cheamă, două cite două.

Televiziune

DUMINICĂ, 10 aprilie

8,00 Tot înainte ! 8,50 Film serial pentru copii. Toate pînzele sus ! Episodul IV. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,05 Album duminical. Din sumar : Mozaic de primăvară, versuri și muzică, momente vesele și desene animate. 14,00 Noi aventuri în epoca de piatră. La ora 14,30 „99 de ani de tenis la Wimbledon". La ora 15,40 telerecitalul actorului Radu Beligan în „Richard al III-lea". „Studioul șlagărelor". 16,50 Film serial: Din tainele mărilor. 17,40 Drum de glorii. Concurs dedicat Centenarului Independenței de stat a României. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Oamenii pămîntului. Episodul 6. 20,20 Film artistic. Casa de sub arbori. 21,50 Varietăți de duminică. 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 11 aprilie

16,00 Telex. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Publicitate. 19,05 Primăvara în Bărăgan. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Cadran mondial. 20,10 Cîntarea României. 20,30 Panoramic. 21,05 Roman-foileton : Sub stele. Episodul IV. 22,00 Emisiune de știință. Viitorul planetei noastre. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 12 aprilie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (reluare) Tarzan. 11,10 Din nou acasă. Documentar. 11,25 Trei dansuri românești de Theodor Rogalski. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Vîrstele peliculei. 18,00 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Pe Mureș în sus. 18,50 Intrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 De la agricultură la agroindustrie. 20,05 Teatru Tv. 1907 — după piesa „Pîrjolul" de Cezar Petrescu și Dinu Bondi și romanul „1907" de Cezar Petrescu. Premieră Tv. 21,45 Grave probleme sociale și umanitare în lumea capitalului : escaladarea violenței — cauze și consecințe — documentar. 22,00 Cîntecele Independenței. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 13 aprilie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv „1907". 11,30 Semnături tinere în vatra satului. 11,45 Intrebări și răspunsuri. 15,10. Matineu de vacanță. Blindul Ben. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Tragerea pronoexpres. 17,45 Moștenire pentru viitor. 18,35 Telecronica pentru pionieri. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Mandatul de delegat. 20,15 Film artistic. Mastodontul. 21,40 Viață fără viitor. 22,00 Cîntă azi întreaga țară. 22,20 Telejurnal.

JOI, 14 aprilie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,30 Reportaj pe glob : Alger. 17,55 Consultații juridice. 18,20 România pitorească. 18,50 Centenarul Independenței. 19,00 Mic concert de muzică populară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,30 Film-anchetă. Cathy întoarce-te acasă. 21,50 Atelier de creație literar-artistică. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 16 aprilie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Film artistic. Mastodontul (rel.). 15,10 Matineu de vacanță. Blindul Ben. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,05 Avem o singură viață. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal 20,00 Cîntece de viață nouă. 20,15 Film artistic. Ultimul războinic. 21,50 Emisiune de știință. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 16 aprilie

12,00 Telex. 12,05 Emisiune de știință. 13,05 O echipă de tineri și ceilalți. 13,35. Miracolul plantelor. 14,00 Clubul tineretului la ... Timișoara. 14,50 Antologia filmului pentru copii și tineret. 16,20 Fotbal. România—Spania în preliminariile Campionatului Mondial. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Hei-di. 19,30 Telejurnal. 20,00 Drum de lupte și victorii. 20,45 Teleenciclopedia. 21,30 Kojak. 22,20 Intîlnirea cu satira și umorul. 22,50 Telejurnal. Sport.

OCTAVIAN POPA

Anghelina*)

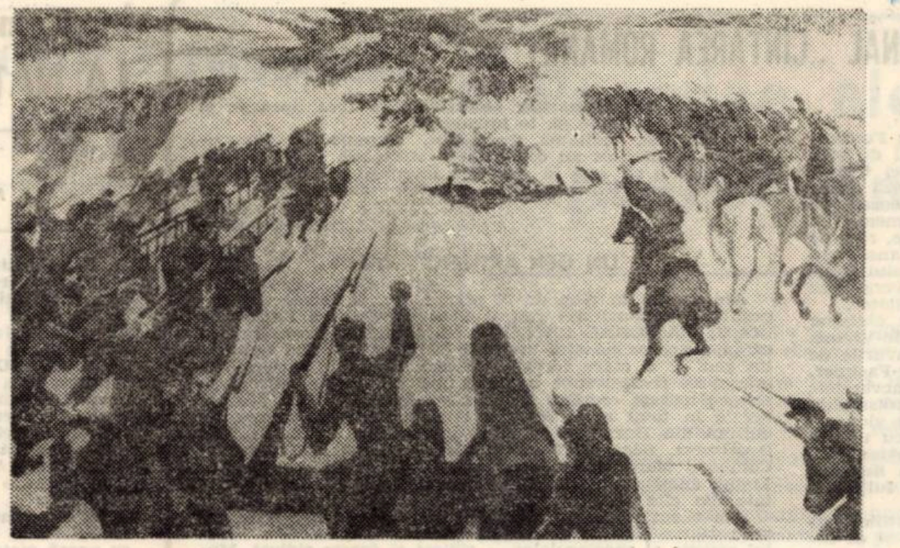

FRIEDRICH SCHREIBER – Asalt – 1877

Nu vorbește nici despre primii ani, cind s-a căsătorit cu Anghelina. De la părinții ei le-a rămas o grădină și o casă veche de văiugă pe care, după doi ani, au dărimat-o. Lucrau atunci cu ziua pe două moșii, una a lui Șogan, alta a lui Manici, una pe dealul din dreapta, cealaltă pe cel din stinga, la intrarea in sat, cu case și grajduri de piatră. Casele acelea au fost dărimate după primul război mondial, le-au dărimat oamenii și au dus acasă la ei vacile, oile și chiar pietrele și lemnăria, dar, cum toți s-au grăbit, prin camere și chiar prin șuri, puteai găsi un fotoliu plușat, o noptieră, paturi desperechiate, păsări impăiate, perne și pături pentru cai, așezate de-a valma.

După mult timp, Simeon și Anghelina au inceput să ardă cărămidă și, an de an, au construit cite o cameră. Mai intii in spate, camere mici, bucătăria și camera de alimente. După ce s-au născut copiii – Petru și Paul – au continuat să clădească la stradă cite două camere pentru fiecare, separate printr-o intrare boltită cu poartă. Toate intimplările acestea nu mi le-a spus Simeon, mi le-a spus Anghelina. Ea trăiește incă in vechiul Căltunaș. Mai vede și azi casele mici de văiugă, acoperite cu trestie, din mocirlele aflate in capul satului. Intimplările de afară nu o ating. A fost un război, a urmat un al doilea, nici nu mai știe dacă intre ele s-a făcut și pace. Uneori aude clopotul. Cineva a murit... – Cine a murit ? Dacă sint oameni de seama ei, se gindește să meargă intr-una din seri la priveghi și mai tirziu la inmormintare. Dacă sint alții, mai tineri, pe care nu-i cunoaște, ii pare rău, dar nu merge și nici nu crede că ar trebui să se ducă. Puteau să aștepte. Mai demult o emoționau nașterile. Asta a fost in tinerețe, cind năștea și ea și femeile de virsta ei. Atunci mergea la ele și le ducea un cozonac și o sticlă de rachiu de chimion, făcut in casă. Acum nașterile nu-i spun nimic. Nu mai cunoaște mamele care nasc, nici nu ințelege cum niște capre proaste ca ele s-au măritat și au mers la bărbați. Casa Anghelinei a rămas cea veche. In incăperile noi stau Petru și Irina. Numai cind nepoții s-au mutat in partea lui Paul, bătrina a știut sigur că el nu se mai intoarce in Căltunaș. In ziua aceea s-a rupt ceva in ea, dar n-a știut nimeni.

Inainte cu zece ani a căzut din podul șurii, norocul ei că a căzut pe fin, dar șura e inaltă și citeva săptămini a zăcut in spital. Atunci, prima dată in viața ei, doctorii au inceput să o ciocănească la piept. Unul a intrebat-o unde lucrează ? A răspuns că nu lucrează nicăieri, acasă, in curtea ei, la vacă și la porci. Pe oameni i-a uitat sau a crezut că nu mai e necesar să-i amintească. Altul a intrebat-o dacă in tinerețe a umblat prin frig, prin umezeală ? Anghelina a făcut un efort. In tinerețe ? E mult de atunci, cine mai știe ? Au ars cărămizi cu Simion, pentru ei și pentru alți oameni din sat, lucrind cu ziua. Uneori ploua cu găleata, alteori era frig. Intr-o noapte au inghețat.

Doctorul a zis că are o boală de inimă gravă, n-ar trebui să-i spună ei, dar e nevoie să știe, să se păzească. In viitor nu poate face nici un efort. Va putea sta lingă un copil, să-l legene, să vorbească cu el, poate să ducă la păscut o vacă, dar nu mai are voie să ridice greutăți, nici chiar o pită pe masă. Anghelina a ințeles, știa ce vrea să spună doctorul, dar a continuat lucrul ca și inainte. Nu putea ea să schimbe rinduielile satului. Acum simte inima ca un pui de găină, cind ai pus picioarele pe aripi și-i apropii cuțitul de git. Se odihnește numai duminica după masă.

După ce toți mănincă, cei tineri se grăbesc in incăperile lor. Asta se intimplă in duminicile – destul de rare – cind Petru e acasă și nu se duce cu fanfara la o nuntă sau la o inmormintare. Anghelina spală și curăță bucătăria, așează lucrurile la locul lor, cum le stă bine intr-o zi de sărbătoare, se spală și ea, se primenește. Din grădină sau dintre geamuri rupe citeva frunze de mentă, le invăluie in batistă și iese la poartă, unde-l găsește pe Simeon.

Afară-i liniște, oamenii dau binețe, se opresc, intreabă ceva. Uneori ațipește Simeon, alteori Anghelina, pină cind ea se ridică și zice că e timpul să pună de cină.

Așa se termină duminica lor.

Petru zimbea ținind in mină un clarinet, cind am intrat in casa lor. Fiindcă moșul a lucrat și continuă să lucreze impreună cu Irina la gospodărie, el a rămas la atelierul de timplărie, dar se ține mai mult de fanfară. Nu-i pare rău. De cind era copil a inceput să cinte la clarinet. Il cheamă la nunți și la inmormintări, nu numai cei din Căltunaș, din toate satele, pină spre Reșița.

Petru și Irina au parchetat camerele din față și au instalat lumină electrică cu lustre și lămpi cu lumină fluorescentă. Intr-o zi Minerva a spus că in casă au nevoie de o cameră de baie și de W.C. cu apă. Bătrinii n-au ințeles ce vrea. Minerva a zis că așa a văzut la invățătoare. Azi nu se mai poate trăi fără apă in casă. Cit despre W.C. cel de afară e ca o colibă in pădure. Unde mai pui lătratul ciinilor și guițatul porcilor ? Bătrinii, au clătinat din cap. N-au zis nimic cind au văzut in incăperi lumina electrică, cu toate că, după părerea lor, un bec ar fi fost de ajuns in fiecare cameră. Dar ce inseamnă vorbele astea : **cameră de baie ?** Ei s-au spălat in tinerețe afară la fintină și au fost mereu curați. Cind se făcea frig de crăpau lemnele, se spălau in ligheanul din bucătărie. **Hodina** lor – așa-i ziceau – e cea mai bună din sat, a cioplit-o Simeon din scinduri de fag și a umplut ușa cu păsări și flori. A lucrat la ea mai multe ierni la rind. Anghelina acolo se simte in tihnă, intreagă, cu ciinele alături. Guițatul porcilor n-o supără, ăsta e semn că se apropie amiaza. Dacă nu i-ar auzi, s-ar simți singură și ar minca-o uritul. Petru și Irina n-au clătinat din cap. Pentru ei era totuna. Se gindeau că – dacă vreau să țină pe Vasile și pe Minerva aproape, in casa lor și mai tirziu pe copiii pe care-i vor avea ei– va fi nevoie să facă o cameră de baie cum vrea Minerva. Pină acum mulți tineri au plecat la oraș. Vasile are motocicletă cu ataș, i-au cumpărat-o, n-au avut ce face. Lui Petru și Irinei le era teamă, Vasile știa să umble cu mașina, conducea un camion incărcat, dar pe drumurile indepărtate sint prea mulți nebuni. De aceea, Petru a scos de la C.E.C. banii pe care Paul i-a trimis pentru bătrini și au ridicat incăperile. Pentru baie au găsit faianță albastră. E drept că bătrinii au rămas cu locul lor sub nuc, unde latră cățelul, guiță porcii și bate coșava, cind pornește tare din valea Dunării.

La masă se adunau toți.

Prinzul nu era o simplă trecere de vreme, se minca incet și solid. La inceput erau supele groase cu tăiței, cu găluște, ciorbele, urmau cărnurile fripte la tavă sau la grătar, cu cartofi prăjiți și murături. Anghelina nu minca odată cu ceilalți, ea aducea și scotea cratițele și tăvile după ce nu mai avea nevoie de ele. La sfirșitul mesei, cind rămineau numai femeile, șezind pe scaun, ducea la gură ciorba cu găluște și mozolea intre dinți o bucată de carne.

De citeva ori a venit la masă și Paul. M-a intrebat atunci dacă mă simt bine la ei și ce cred eu despre camera de baie cu faianță albastră ? I-am răspuns că-mi place. Poate s-a făcut prea devreme, dar tinerii de azi seamănă toți. Minerva mi se pare o femeie la locul ei, se ințelege cu Vasile. Totuși, in dimineața aceea am auzit o convorbire care m-a pus pe ginduri. Eu eram cu Minerva in camera mea, in timpul acela Vasile s-a imbrăcat. Cind a fost gata, femeia l-a intrebat unde se duce ? El a răspuns că are puțin lucru la fanfară, nu poate sta mereu lingă ea. Nu-i frumos, a zis ea, a inceput să o lase singură ? El a zis că vine un timp cind nu mai poți fi mereu unul lingă altul. S-a imbolnăvit un trompetist, duminică ii va ține locul. A pierdut prea mult timp in ultimul an. Minerva a răspuns că ei nu-i trebuie trompetist, nu s-a măritat cu fanfara.

Paul a fost de părere că Minerva are dreptate. Petru, la fanfară, nu prea lucrează, pierde timpul cu repetițiile și-i place vinul. Așa fac la nunți și la inmormintări. Pentru Minerva au trecut zilele de miere. Va face un copil și chiar atunci va incepe să lucreze la gospodărie. Ea știe că, dacă Vasile trece la fanfară, cu timpul el va rămine in locul lui Petru. Ea, Minerva, are să fie un fel de Irină.

Paul mi-a spus că e ingrijorat de mama lui. Nu știe ce ar putea face pentru ea.

Intrebarea venea la timp. Cu o zi inainte plouase. Spre amiază bătrina și-a incălțat cizmele, a lăsat vaca să iasă din grajd și a tras o găleată de apă. Eu mă uitam de la geam. A mai ridicat a doua găleată, dar n-a vărsat-o in crep, fiindcă ploaia s-a intețit, bătrina a făcut cițiva pași spre bucătărie. Poate s-a grăbit. Mi s-a părut că vrea să strige, să cheme pe cineva, dar nu-i tocmai ușor să strigi cind iți lipsește aerul și ușile vecinilor le vezi inchise. Atunci a lunecat incet pe prag, căutind să-și adune picioarele. Am alergat, i-am ajutat să se ridice, am vrut să o duc pe pat, dar nu s-a grăbit. Vaca s-a oprit lingă noi. Anghelina a intins mina spre coarnele intinse, spre fruntea acoperită cu peri roșii și albi. Vedeam smocurile răsucite ca și cind ar fi linse. Bătrina a spus că trebuie să dea vacii a doua găleată de apă. Era gata să plece, cind am așezat-o pe scaun și am mers la fintină. Vaca a venit incet in urma mea. I-am răsturnat apa in crep și m-am oprit in ploaie. Am ințeles atunci că s-ar putea trăi așa, cu vaca ta, cu omul tău...

* Fragment de roman.

Nikolaus Berwanger

DE ZECE ORI IN FIECARE ZI

Zece inimi sănătoase eu aș vrea să-mi
bată-n piept
zece inimi sănătoase-n fiecare zi
zece miini neobosite eu aș vrea să am
zece miini neobosite-n fiecare zi
zece sprintene picioare eu aș vrea
zece sprintene picioare-n fiecare zi
zece limpezi ochi aș vrea să am
zece limpezi ochi in fiecare zi
zece ginduri mari aș vrea să port
zece ginduri mari in fiecare zi
zece suflete drepte eu aș vrea să am
zece suflete drepte-n fiecare zi
zece case imbietoare aș clădi
zece case imbietoare-n fiecare zi
zece ogoare roditoare aș vrea să ar
zece ogoare roditoare-n fiecare zi
zece fabrici automate eu aș ridica
zece fabrici automate-n fiecare zi
zece prunci aș vrea să-aud cum zburdă
zece prunci in fiecare zi
toate
fiindcă sint un om din oamenii ce
se-ncred
atit de sincer in om
și-n ciuda multor intimplări
chiar mai mult de zece ori in fiecare zi

EU TRAG

Mă pronunț
impotriva pistoalelor
mitralierelor
și tunurilor
mi-egrozază
de tancuri
rachete
și reactoare
cind citesc război
mă gindesc
la oameni orbi
schilozi
fără miini și picioare
n-am ochit niciodată
o pasăre
iepuri mistreți vulpi
să-și implinească sorocul
eu trag numai la bilci
in paiațe
pentru țigări
cind
țin o pușcă adevărată
in mină
nu
eu nu trag asupra nimănui
nu ochesc nimic
trag numai in aer
dar știu
glonțul poate sfișia oriunde
un piept dezvelit
poate așa
se trezesc inimile toate
poate-și amintesc oamenii
de cei
care mor de foame
mor loviți
de gloanțe adevărate

CE VREAU EU

Eu vreau să vorbesc numai
cind am ceva de spus
eu vreau să mănânc numai
cind mi-e foame
eu vreau să invăț numai
ce cred eu că-i drept
eu vreau să dorm
numai cind sint frint și vlăguit
eu vreau să merg
unde mă duce drumul meu
eu vreau să beau numai
cind mi-e sete
eu vreau o femeie numai
care-i impăcată cu sine
eu vreau să rid
numai cind mă pufnește risul
eu nu vreau să spun da
cind sint de altă părere
eu vreau să pling
cind sint plin de tristețe
eu vreau să sudui
cind sint nemulțumit de lume și
dumnezeu
eu nu vreau să mor
dar trebuie să mor
păcat

Tălmăciri de
ANTON PALFI

Dedicații

LOC PENTRU SEMINȚE

Lui Mircea Ivănescu

O palmă de mister, un ghem de astru,
Fișie foșnitoare de pămint,
Cind ochiul apei bate spre albastru,
Și sar minuni din toate cite sint,

Intreagă, biruința din tăcere
Mai duce muguri albi din prag in prag,
Și păsări cintătoare sorb din sfere
Mireasma unui nou arhipelag.

E aerul mai dulce decit zborul,
E-atit de lunecos, incit mă tem,
Că pe tărimul unde pun piciorul
Ar fi putut să crească un poem.

De-ar fi prin lauri vintul să te-ndinte,
Că năzuiești la piscul auster,
Avem aici un loc pentru semințe,
Și-un fir de iarbă care gustă cer !

DAMIAN URECHE

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

SALONUL DE ARTA DE LA BAȘTION

La Galeriile Bastion, în cadrul fazei județene a Festivalului național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**. Salonul de artă reunește plasticieni timișoreni, membri ai Filialei U.A.P. sau tineri în curs de afirmare, cărora li se asociază cîțiva reprezentanți ai Cenaclului din Lugoj. Axate îndeosebi pe tematica generoasă prilejuită de cele două momente de istorie aniversate anul acesta, 1877 și 1907, lucrările, riguros selecționate și inspirat panotate, constituie un ansamblu bine închegat, în care forța ideilor, bogăția fluxului emoțional și calitatea mijloacelor de expresie converg spre transmiterea unui mesaj patriotic fierbinte și înălțător.

Vom reține, din sălile de grafică, desenele în cărbune sau tuș semnate de **Iuliu Podlipny, Xenia Eraclide-Vreme, Adriana Oancea-Șuteu, Gheorghe Vălean,** gravurile de **Lidia Ciolac, Vasile Pintea, Hildegard Kremper-Fackner, Ion Mihăescu, Gabriel Kazinczy, Nora Novak** și acvarelele de **Virginia Baz-Baroiu** și **Traian Bona.** Temele eroismului, ale jertfei, ale solidarității încununate de bucuria victoriei sînt contrapunctate în volume de sculpturile, cu virtual caracter monumental, ale lui **Victor Gaga, Octavian Maxim, Gheorghe Goidaci** (lemn), **PetreJecza, Béla Szakáts, Ion Chinghiță** (metal), **Iosif Benedek** (ghips) și **Iulia Dinescu** (ceramică).

Asimilînd virtuțile expresive ale liniei și sugestiile spațiale ale volumelor, accentuînd valorile cromatice și de atmosferă, pictura dezvoltă ideile tematice expuse anterior, amplificîndu-le rezonanțele în viziuni variate. Ceea ce unifică formulele de limbaj plastic – diferite, de la **Diodor Dure, Simion Lucaciu, Viorel Toma** la **Leon Vreme** sau **Romul Nuțiu,** de la **Ciprian Radovan, Gabriel Popa, Adalbert Luca** la **Zoltan Molnar,** de la **Ion Sulea-Gorj, Friedrich Schreiber** la **Constantin Flondor-Străinu,** sau **Dorel Tulcan,** de la **Silviu Orăvițan-Crețu, Vladimir Streletz, Florica Orăvițan** la tinerii **Valeriu Sepi, Constantin Răducanu** sau **Daniela Beloescu** – este tendința spre figurativ, spre realism, în general spre imaginea accesibilă. Ultima sală este rezervată artelor decorative, unde se disting tapiseriile **Magdei Ziman, Clarei Jecza** și ale **Rodicăi Banciu-Regep,** precum și sticlăria **Elenei Tulcan-Pădeanu.**

Salonul de artă dovedește o dată mai mult caracterul angajat și militant al creației noastre contemporane.

DELIU PETROIU

O LECȚIE DE PATRIOTISM

Marți, 29 martie 1977, INSPECTORATUL ȘCOLAR AL JUDEȚULUI TIMIȘ a organizat cu elevii și profesorii de limbă și literatură română de la liceele din Timișoara, în sala Teatrului Național, în cadrul ciclului „TEATRUL ȘI CATEDRA", vizionarea spectacolului „NOAPTEA MARILOR ÎNTÎLNIRI" cu piesa lui **Virgil Costea,** realizat de actorii Teatrului de stat din Arad, în regia lui **Dan Alecsandrescu.**

Vizionarea spectacolului a fost urmată de întrebări și discuții, la care au participat autorul, realizatorii spectacolului, elevii și profesorii liceelor timișorene. Întrebările au vizat crearea poemului dramatic, izvoarele de inspirație, implicarea documentului istoric în realizarea piesei, personalitatea lui Mihai Viteazul, epoca în care a apărut și s-a remarcat, faptele sale – eroilor al înțelegerii profunde a actului Unirii politice a Țărilor Române și, în egală măsură, realizarea spectacolului, probitatea cu care actorii au slujit textul, transmiterea mesajului profund patriotic al piesei.

„În dramaturgia istorică dedicată făuritorului primei Uniri politice a Țărilor Române — a declarat autorul piesei, Virgil Costea — **se înscriu cîteva lucrări remarcabile. Poemul dramatic, „Noaptea marilor întîlniri" reprezintă un modest omagiu adus personalității marcante a lui Mihai, figură remarcabilă a istoriei poporului nostru și subliniază ceva din condițiile dramatice ale unui popor sortit să folosească în egală măsură diplomația și lupta armată, inteligența și sacrificiul".**

Într-adevăr „Noaptea marilor întîlniri" constituie, aidoma celorlalte drame istorice create după Eliberare, o nouă expresie a adeziunii creatorilor la noua realitate politică și socială. Ea, ca, de altfel, celelalte, constituie dovada înțelegerii adînci a istoriei și folosirii acesteia în sprijinul luptei pentru independență și suveranitate națională.

Simbol al luptei pentru unire, eroul piesei lui Virgil Costea, dezvăluie, după mărturisirea interpretului său, Alexandru Morariu **„Momentul adevărului, momentul situației limită, cînd, pe Cîmpia Turzii, într-un dialog cu mama sa — rememorează momentele cruciale ale vieții sale, momente cînd se impunea să opteze ferm, momente cînd limita determinărilor obiective îl strivea aproape și totuși găsea resurse să le înfrunte".**

Spectacolul, calitatea discuțiilor, răspunsurile autorului și ale actorilor au constituit o veritabilă lecție de patriotism, ele au scos în evidență interesul și prețuirea de care se bucură teatrul istoric.

P. P.

UN GEN ARTISTIC TÎNĂR

Am asistat în ziua de 27 martie a.c. la întrecerea păpușarilor amatori din cadrul fazei județene a FESTIVALULUI NAȚIONAL CÎNTAREA ROMÂNIEI, și am înțeles că în mișcarea noastră artistică de masă s-a mai împlinit un gen de o mare forță formativă, avînd în vedere nemărginita receptivitate a publicului căruia se adresează fermecătoarele creaturi însuflețite. Au apărut cu această ocazie în total nouă formații : reprezentanții caselor de cultură din Buziaș și Deta, ai căminelor culturale din Dumbrava, Săcălaz, Teremia Mare, Tomnatic, Periam și Comlosul Mare, ai sindicatului învățămînt din municipiul Lugoj, adică tot atîtea cîte am avut anul trecut, și jumătate din cîte are județul Timiș la această oră.

Am văzut o trecere în revistă echilibrată, atractivă, care a supus atenției un repertoriu actual și divers. Nivelul artistic al spectacolelor — ridicat și foarte ridicat. Majoritatea formațiilor noastre nu se mai opintesc cînd e vorba de tehnica interpretării, a construirii și mînuirii expresive a păpușilor și nici în organizarea cadrului, a spațiului sau a utensilelor de scenă. Aceasta se datorește, desigur, atît îndrumării permanente a organelor județene specializate, schimburilor de experiență, colocviilor periodice, organizate (pînă acum) la Săcălaz, Dumbrava și Timișoara, cît mai ales asistenței artistice și tehnice, acordate cu atîta generozitate tuturor formațiilor de către artiștii de frunte și conducerea Teatrului de păpuși din Timișoara, ce a fost și de această dată gazda primitoare a festivalului.

Piesa de inspirație folclorică a scriitorului Mihai Crișan a oferit un mesaj concret, mobilizator, precum și o bună temelie pentru joc și interpretare formației din Buziaș, ce s-a remarcat atît prin înțelegerea justă și plină de fantezie a textului, cît și printr-o serie de păpuși și măști originale, de o seducătoare expresivitate. O demonstrație morală clară a fost realizată și de păpușarii din Dumbrava, în spiritul satirei populare, pe un motiv cunoscut din opera marelui povestitor ardelean Benedek.

ALEXANDRU VAJDA

ARGUMENT PENTRU VIITORUL ARTELOR PLASTICE

În incinta secției de etnografie a MUZEULUI BANATULUI, INSPECTORATUL ȘCOLAR, CONSILIUL ORGANIZAȚIEI PIONIERILOR ȘI ORGANIZAȚIA „ȘOIMII PATRIEI", ale județului Timiș, au organizat o expoziție de arte plastice, care aduce în atenția publicului aproximativ o sută patruzeci de lucrări — acuarele (cu preponderență) grafică și sculptură — realizate în învățămîntul școlar și (puține) în cel preșcolar. Sînt reprezentate localitățile : Banloc, Biled, Comlosul Mare, Coșteiu, Denta, Deta, Dudeștii Noi, Gătaia, Ghizela, Grabați, Iecea Mare, Iecea Mică, Jimbolia, Lenauheim, Liebling, Livezile, Otelec, Rovinița Mare, Sînandrei, Sînnicolaul Mare, Șag, Parța, Tomești, Valcani, Lugoj (școli generale și Casa Pionierilor) și Timișoara (licee, școli generale, Casa Pionierilor, Organizația „Șoimii Patriei" și grădinițe).

Fireasca eterogenitate stilistică a exponatelor stă sub cheia de boltă a unității tematice, prin omagierea celor două mari evenimente istorice : **Răscoala din 1907** și **Războiul de Independență.** În abordarea acestor subiecte, unii elevi au fost inspirați de lucrări clasice sau contemporane de artă plastică, alții — majoritatea — au creat o motivistică artistică originală, plăsmuită după informații istorice, însușite în procesul de învățămînt. E de-a dreptul fermecătoare prospețimea viziunii, a manierei ingenue de tratare a subiectelor, reliefînd itinerariul procesului de creație, pornit dinspre pictura naivă (evident corijată de profesori, spre a fi depășită), pînă la ambițioase modalități moderniste, cu stilizarea formelor, ajunsă la un geometrism accentuat.

Luată în ansamblu, această expoziție denotă o vie preocupare — și apreciabile rezultate — privind stimularea procesului de creație în domeniul artelor plastice, în rîndurile școlarilor.

AUREL TURCUȘ

In premieră
LA NAȚIONALUL TIMIȘOREAN

„Interferențe"

Este pozitiv faptul că Naționalul nostru a întrevăzut, între premierele sale, și posibilitatea montării genului scurt dramatic. Este cu atît mai pozitivă și ideea ca asemenea piese de mică respirație să fie regizate de actori de prestigiu ai teatrului și, jucate de asemenea, de personalități ale vieții teatrale timișorene.

VINOVATUL lui ION BAIEȘU, în regia lui MIRON NEȚEA, vrea să fie drama vinovăției și a recuperării vinovatului prin dispariția lui. Lucrarea, din nefericire, nu are o creștere dramatică autentică, suferința femeii și răzbunarea ei, după douăzeci de ani, nefiind fundamentate psihologic și faptic decît într-o mică măsură. VIORICA CERNUCAN, în EA încarnează o ființă enigmatică, întruchipînd o Erinie modernă, siguranța ei, aerul inflexibil în fața celui care a făptuit o crimă, rămasă nepedepsită, fiind bine întuite. EA mai poate fi, într-o viziune dusă în extremis, și umbra care urmărește o vină, conștiința ce apasă viața unui om ce a făptuit o crimă.

MIRON NEȚEA, în EL, întruchipează un ins aproape absolvit de vină, deoarece lașitatea, lipsa lui de putere în fața vieții, îl alterează întreaga ființă. Nețea surprinde nuanțat, mai cu seamă, sentimentul fricii, topirea lui ca individ în acest simțămînt. De fapt, chiar și moartea eroului, prin frică, devine o moarte inutilă, care nu-l absolvă de o crimă veche. Fericirea lui, clădită pe o minciună întinsă pe douăzeci de ani, de fapt, seamănă mai mult a parodie decît a fericire.

Un personaj și un erou inedit, în dramaturgia noastră scurtă, aduce piesa lui NELU IONESCU, FARĂ CARTUȘE, MAX ! în regia lui VICTOR ODILLO CIMBRU. ALEXANDRU TERNOVICI, secondat în mod elevat de VICTOR ODILLO, face un roi de primă mînă, în care ironia incisivă, poezia boemei, farmecul ACTORULUI menține un tonus ridicat pe scenă, declanșînd, în sală, accente de simpatie față de erou. Piesa lui Nelu Ionescu vrea să însemne dezagregarea fricii de moarte printr-o atitudine nonșalantă a eroului. De fapt, ACTORUL, jucat de Ternovici cu atîta farmec personal, este antieroul. El visează o viață să devină erou, luîndu-și în spate o vină care nu-i aparține, exploatînd lupta altora împotriva fascismului. Visul lui de-a juca sau de a intra în pielea unui erou adevărat, de fapt, în final, se va împlini, chiar dacă el nu va fi executat de un pluton ordonat, ci împușcat din întîmplare. Duelul său cu MAX, prietenul din copilărie, pe tema unei iubiri ca și pe tema puterii, denotă un real dramatism, întreaga piesă mișcîndu-și angrenajul firesc, într-un final cam abrupt, dar plin totuși de un autentic realism.

În fine, a treia lucrare, CAFEA NESS CU APROXIMAȚII, aparținînd lui PAUL EVERAC, transpusă în scenă tot de MIRON NEȚEA și jucată de el și actrița ECATERINA HERBERESCU, pune în lumină interesul pentru o existență dusă în răspăr, dusă aproximativ, împotriva relațiilor exterioare, subumane, care se pot naște între oameni, prin necunoașterea reciprocă. EA și EL, din piesa lui Everac, duc un fel de existență în afara realității firești, sau, mai bine zis, în afara simțămintelor adevărate. Eroii trăiesc o iluzie, tot timpul, aceea de-a fi avut o fericire, cînd, de fapt, ei n-au avut decît erzațul ei. Chiar și cafeaua sau ceaiul, chiar și tabloul sau cartea, sau dormeza, au fost sau nu au fost, au existat sau nu au existat, deoarece și eroii, ca indivizi, și-au împărțit viața între iluzie și real, între adevăr și minciună, între autentic și aproximativ.

ECATERINA HERBERESCU face un rol șarmant, nu numai datorită degajării scenice, aerului permanent de existență ireală, de amor banal, în care doar exteriorul contează și frazele umflate, ci și datorită intuiției sale, care a cuprins în întregime psihologia eroinei. MIRON NEȚEA a jucat un cuceritor irezistibil, zăpăcit și poltron, cinic și indiferent, cursa vieții lui fiind fără final, el neștiind cînd și unde a intrat, ce parteneră a avut, sau ce cadou a înmînat.

Scenografia tuturor pieselor, datorită DOINEI ALMAȘAN POPA, a adus decoruri simple, însă elegante, de bun gust, insuflețind prin ele însele atmosfera scenei. Profilurile actorilor Odilio Cimbru și al Ecaterinei Herberescu, din programul de sală, scrise cu naturalețe de Mariana Coruțiu, aduc o undă poetică și pun în lumină munca actoricească exemplară a doi artiști ai scenei timișorene.

ION ARIEȘANU

Tiberiu Brediceanu (1877—1977)

100 DE ANI DE LA NAȘTERE

Lugoj, 2 aprilie 1877. În casa familiei Brediceanu, vede lumina zilei primul copil al lui Coriolan și al Corneliei — Tiberiu. Coriolan Brediceanu, avocat cu reputație, promotor al ideii de dezrobire culturală și politică a românilor, va educa pe micul Tiberiu în spiritul dragostei și prețuirii creației poporului nostru. De altfel acest lucru nu va fi dificil, avînd în vedere că Lugojul secolului al XIX-lea reprezenta un centru al mișcării culturale românești. Seratele literar-muzicale, serbările de la Chizătău din 1882 – cu participarea lui Ciprian Porumbescu – numeroasele concerte ale unor interpreți de seamă, cît mai ales turneul corului din Iași, sub conducerea lui Gavril Musicescu la Lugoj, vor fi evenimente care vor influența favorabil formarea viitorului muzician.

Primii pași în lumea minunată a muzicii îi vor fi călăuziți de mama lui – Cornelia (născută Rădulescu). Mai tîrziu, de educația muzicală a micului Tiberiu se va ocupa Iosif Czegka – pe atunci dirijorul Reuniunii de muzică și cîntări și apoi mătușa sa – Sofia Vlad Rădulescu, mama primului nostru poet dialectal, Victor Vlad Delamarina.

În perioada studiilor de la Blaj, o puternică influență va avea asupra sa Iacob Mureșianu care, după spusele lui Tiberiu Brediceanu, „nu cunoștea alt ideal decît dorul de a vedea ridicată muzica noastră românească pe piedestalul înalt al muzicii altor neamuri". Acesta îi va da prețioase îndrumări în ceea ce privește culegerea, notarea și prelucrarea muzicii populare. Ca o primă încurajare, în „Muza română", din ianuarie 1894, va publica o prelucrare pentru pian a lui Tiberiu Brediceanu – „Ardeleana".

Anul 1896 marchează începutul studiilor juridice, pe care le va urma în Bratislava, Budapesta, Viena, Roma, obținînd titlul de doctor, în 1902, la Universitatea din Cluj-Napoca. Activitatea profesională, legată strict de nevoile materiale, îl va determina să părăsească Banatul, fiind numit la 1 ianuarie 1903 secretar al Băncii „Albina", filiala Sibiu, iar din 1912 se va stabili la Brașov, primind funcția de director în cadrul aceleiași instituții.

După Unire, numit șef de resort al ocrotirilor sociale și artelor, va depune o intensă activitate ce se va materializa prin întemeierea celor trei mari instituții de cultură din Cluj-Napoca : Teatrul Național (1 decembrie 1919), Conservatorul de muzică (28 martie 1920) și Opera Română(25 mai 1920). **Aceste minunate înfăptuiri vor da posibilitatea de a se putea realiza în țară muzicieni români, care erau nevoiți să-și desfășoare activitatea mai mult în străinătate : Dumitru Popovici-Beiyreuth, Ana Volleanu-Nicoară, Ionel Crișan, Lia Pop și alții. Tot Tiberiu Brediceanu va fi, mai tîrziu, unul din membrii fondatori și președinte al Conservatorului „Astra" din Brașov (1928-1947). Nu putem să nu amintim, în cadrul prodigioasei sale munci pe tărîm cultural, perioada 1941-1944, cînd, în condiții grele, ca director al Operei din București, a organizat o serie de turnee prin țară și a montat pe scenă lucrări românești în premieră absolută.**

Activitatea cea mai de seamă, pe care o va desfășura de-a lungul a 50 de ani de viață, va fi culegerea și notarea folclorului. Începînd din 1891, va scoate la lumină inepuizabilul tezaur al muzicii țărănești, despre care spunea că este „expresia muzicală cea mai veritabilă a sufletului românesc. ea e muzica noastră de veche tradiție, ea e temelia solidă pe care e clădită și va trebui să se clădească și în viitor adevărata noastră muzică națională superioară, cultă". **Culegînd la început doar cu intenția de a utiliza folclorul în lucrări propriu, va ajunge apoi, printr-o muncă asiduă, să adune peste 2.000 de cîntece din diverse regiuni ale țării. Putem deci să-l considerăm drept primul nostru muzician, care s-a consacrat culegerii sistematice a melodiilor țărănești. Pentru a realiza o notare cît mai corectă, la început se va folosi de un armoniu portativ, iar din 1922 de un aparat fonografic. În 1927, cînd se înființează** „Comisia pentru arhiva fonogramică și publicarea de folclor", **Tiberiu Brediceanu va fi numit președinte al acesteia.**

În 1949 va dona Institutului de folclor 214 cilindri fonogramici, cuprinzînd înregistrări din Banat, Bihor, Oltenia, Muntenia, Bucovina, Dobrogea. Ca o completare a activității de folclorist a scris o serie de lucrări și la diferite sesiuni științifice, din țară, și din străinătate, a susținut comunicări referitoare la folclorul muzical românesc.

Mai mult ca oricare dintre contemporanii săi, Tiberiu Brediceanu și-a axat întreaga creație pe valorificarea muzicii țărănești. Atît în armonizări, cît și în prelucrări sau în creațiile în stil popular, el a căutat să păstreze, printr-o armonizare simplă, caracterul autentic al folclorului, prospețimea naturală a melosului popular.

Nemuritoare rămîn doinele și cîntecele pentru voce și pian, grupate în cele 10 caiete („Pe sub flori mă legănai", „S-a dus cucul

de pe-aici" „Floricică de pe apă..."), a căror faimă a trecut demult granițele patriei. Acestea au fost executate în numeroase concerte de elită la Viena, Roma, Paris, Praga, Chicago, New York etc., bucurîndu-se de aprecierea unanimă a publicului meloman. Prin ele a fost cunoscută și admirată muzica românească. Referitor la aceste creații, George Breazul îi scria într-o scrisoare din 12 VIII 1932 : „Am primit volumul cu lucrările Domniei-Tale. Sînt mîndru ca Român și ca prieten al Domniei Tale că am în biblioteca mea unul din cele mai frumoase, din cele mai minunate volume pe care le poate alcătui un artist ca Domnia-Ta și un popor. Sînt în acest volum atîtea perle melodice, ritmice, literare, care vor rămîne de-a pururi mărturie vie asupra geniului muzical al neamului nostru și al ardoarei artistice, al științei și înțelegerii precum și al minunatului bun gust cu care Domnia-Ta a săvîrșit această operă grandioasă de muzică românească. **Tot în cadrul muzicii vocale nu putem să nu amintim cele „Șase doine și cîntece pentru cvartet vocal și pian" (1953) sau „Mioriță" – șase teme ale baladei pentru cvartet vocal și pian. În domeniul muzicii de cameră el a compus o serie de valsuri pentru pian, (începînd din 1893) două suite pentru vioară și pian și inspiratele „Jocuri populare românești", grupate în 8 caiete, culese în parte de la vestitul lăutar bănățean, Nica Iancovici.**

În cadrul creației, un loc de seamă îl ocupă muzica de teatru, așa numitele scene lirice, muzicale, din viața poporului român : „La șezătoare" (1908), „Seara Mare" (1924) și „La seceriș" (1936), pantomima în patru tablouri de Lucian Blaga (după balada populară „Voichița") și, poate în mod deosebit, „Poemul etnografic" (1905), completat în 1929 sub denumirea de „România în port, joc și cîntec", care reprezintă o noutate în creația muzical-coregrafică românească.

Lăsînd la o parte valoarea intrinsecă a operei muzicale a lui Tiberiu Brediceanu, trebuie să apreciem faptul că ea a fost și rămîne un autentic izvor de inspirație pentru compozitorii noștri. Lucian Blaga, cu ocazia împlinirii a 60 de ani a maestrului, îi scria aceste rînduri : „La drept vorbind, tu trebuie să te simți foarte tînăr, cînd vezi tot tineretul de astăzi închinîndu-se în artă ideilor pe care tu le-ai urmat din capul locului și nu le-ai trădat nici un moment".

Într-adevăr, întreaga sa activitate pe tărîmul folclorului, al creației muzicale, al muzicologiei, a reprezentat o temelie în formarea școlii muzicale naționale românești Ca o recunoaștere a deosebitelor merite pe tărîm artistic, în 1957, i-a fost acordată distincția de „Artist al poporului". Și nu putem să nu fim întru totul de acord cu aprecierea făcută în această împrejurare de C. Silvestri : „Titlul confirma o situație de fapt. Ce altceva a făcut decît să strîngă o viață întreagă muzica poporului său drag, ca s-o păstreze tot pentru popor ? (...) Dacă nici el nu fusese pînă acum un artist al poporului, care din noi am mai putea fi cu adevărat" ?

RODICA GIURGIU

Nota redacției : Conferința Generală a U.N.E.S.C.O., la a XVIII-a sesiune, a adoptat o rezoluție privind aniversarea unor personalități și a unor evenimente istorice marcînd etape în dezvoltarea umanității. În acest plan aniversar, pe anul 1977, țara noastră este prezentă, în privința personalităților, cu **SEXTIL PUȘCARIU (100 de ani de la naștere), DINICU GOLESCU (200 de ani de la naștere) și TIBERIU BREDICEANU (100 de ani de la naștere).**

Panoramic

● Fază județeană în cadrul Festivalului „Cîntarea României" : cele mai bune echipe ale teatrelor de păpuși. ● Facultatea de filologie din Timișoara a editat un amplu studiu „Limbaj poetic și versificație în secolul XIX, 1800-1870". ● Teatrul maghiar timișorean a prezentat în premieră piesa lui Radu F. Alexandru, „Dinu". Regizorul Gerhard Naubauer din R.D.G. a pus în scenă la Teatrul german din Timișoara „Frumoasa Elena" de Peter Hacks. ● Vă recomandăm expoziția retrospectivă de pictură și grafică a Luciei Cosmescu, găzduită de sălile Muzeului Banatului. ● Ludovic Popovici, plastician amator timișorean, expune în sala de marmură a Casei prieteniei. ● Biblioteca județeană TIMIȘ este organizatoarea medalionului DINU LIPATTI. Prezentării semnate de Mia Cara i-a urmat o audiție cu interpretări semnate de genialul interpret. ● Faza județeană la Lugoj, în cadrul căreia au evoluat numeroase formații de dans tematic, ansambluri folclorice. ● Cenaclul tineretului timișorean, „Generații XX", se află la începutul unor acțiuni în deplasare. Deocamdată a avut, sub conducerea lui Claudiu Iordache, un spectacol la Lugoj, poezie militantă în interpretarea autorilor și actorilor. Nu la aceeași înălțime se ridică partea muzicală. E imperios necesar să fie mai riguros selecționați instrumentiștii și piesele lor. ● Corul „I. Vidu" a cîntat „Orpheu" de Gluck după numai o singură repetiție cu orchestra. (S-a folosit reducția pentru pian). Iată o performanță a amatorilor lugojeni. ● Societatea de științe filologice din Timișoara este organizatoarea dezbaterii pe marginea cărții lui T. L. Birăescu („Căile eseului"). ● La Universitatea timișoreană s-a organizat o întîlnire cu prof. dr. H. Daicoviciu care a vorbit despre războaiele dintre daci și romani. ● Cabinetul județean Timiș pentru activitatea ideologică și politico-educativă în colaborare cu Inspectoratul școlar și Casa corpului didactic sînt realizatorii sesiunii de comunicări științifice avînd în centru aniversarea răscoalei țărănești din 1907. ● La Casa tineretului din Timișoara a avut loc o manifestare cultural-artistică, dedicată Centenarului independenței. Cu acest prilej, prof. dr. Gh. Șora a vorbit în fața unui numeros public despre : **Vasile Goldiș – luptător pentru unitatea și independența națională.** Expunerea a fost urmată de un montaj literar : **Centenar glorios,** susținut de elevii Liceului industrial. ● Odată cu venirea vacanței și în orașul de pe Bega, un festival al filmului pentru copii. ● Patru artiști plastici din Arad expun la galeria din centrul Timișoarei ● În același oraș, o recentă trecere în revistă a ansamblurilor folclorice în vederea promovării lor în fața interjudețeană. ● Studenții Universității timișorene, Secția muzică, au fost din nou pe podium cu formații de cameră și corul „Menestrelii", dirijat de Doru Murgu. Apariții promițătoare. Amănunte vor urma.

OBSERVATOR

Corespondența

Alexandru Priboieni : Sîntem alături de Dvs. și așteptăm noi versuri.

Lucian Virgil : Aceste lucrări de acum doi ani, după cum mărturisiți, sînt modeste, dar poate că cele scrise în ultima vreme vor fi mai bune.

Mihai Nicolae : Cîntec, Împlinire și Ghiocel ni se par convingătoare pentru a vă îndemna să ne mai trimiteți. Cu aceste poeme sînteți foarte aproape de un debut în care mărturisim încrederea.

G. Wilhelm-Emil : Ne place dorința Dvs. de a vă perfecționa mijloacele de expresie. Ați înregistrat deja un progres, după opinia noastră. Vă urăm succes în continuare.

Duțu Nicolae : Sînt unele versuri frumoase în **Zbor și descoperire, Patria** etc. Acordați mai multă atenție mijloacelor artistice. Uneori versurile Dvs. sînt foarte naive, lipsite de vibrație și de idei. Să vedem ce mai scrieți.

Dan Emilian Roșca : Preocupări frumoase. Continuați.

Sever Pop Topolniță : Cele două lucrări nu ni se par convingătoare. Să mai vedem și altele.

M. Dor : Atît proza cît și versurile ne-au convins că aveți înzestrarea necesară pentru a vă apuca de scris cu toată seriozitatea, pentru că deocamdată (sau cel puțin în ceea ce ne-ați prezentat) ați cantonat în zona exersărilor.

D. Borcea : Nu reținem nimic, dar ne mai puteți trimite. Argumentul — poeziile **Singurătatea iubirii** sau **Fertilitatea sentimentelor.**

C. Sanda : După publicarea poeziilor, nu înțelegem transcrierea acelor versuri bacoviene : „mi-am realizat / toate profețiile . . .".

Mariane S. Gligor : Sînt multe versuri frumoase.

V. S. Ghican : Ne place ciudata poezie intitulată **Cuvintele,** cum și **Neliniște.** Dar să citām din altă poezie, pe care, de asemenea, o remarcăm, **Elegie :** „Tu nu auzi pădurile acelea / cum ard îndelung ? / / Ce poet născînd trebuie să fi fost / pădurarul / de n-a știut să moară acolo ! / / Flacăra aceea verde / liniște a unui ochi în amurg".

Virgil Panait : Ne exprimăm aceeași încredere în talentul Dvs. și avem aceleași cuvinte bune față de munca pe care o faceți. Ne interesează noile Dvs. lucrări.

Miron Țic : Poate altceva.

Prietenii revistei Orizont

PRIETENILOR MEI

— Pustie mi-ar fi seara și somnul un coșmar
să nu vă simt, prieteni, de-aiurea, lîngă mine,
ținîndu-vă privirea spre ziua care vine,
cum aștrii-n întuneric strălucitori răsar.

— Puținii mei prieteni, s-au risipit de mult
(vai, nu se mai întoarce trecuta primăvară !)
și cine să mai știe ce larguri înfruntară,
spre ce liman îi duse fantasticul tumult ?

— Iertați-mă, prieteni, de-i ceasul prea tîrziu
și prea adîncă noaptea să facem poezie,
e încă prea devreme pustiul să-mi sfîșie
înaripatul, dorul, nimic să nu mai știu.

— Vă scriu că nu pot altfel tristețea s-o alung,
mi-e dor de voi, de vise, de nădejdea voastră,
vă scriu de o iubire, de-o inimă albastră
pîn-oi cădea-n izbelîștea somnului.

prelung.

PETRE VLAD

SENSIBILITATE DE TOAMNĂ

Acum
cînd cuvintele
s-au dezlipit de flori
roua dimineții
nu mai circulă
prin venele poetului.

Toți muncitorii soarelui
aleargă prin tunele
în întîmpinarea amiezii.
La țărm
vapoarele încărcate cu toamnă
așteaptă să sune sirena
pentru începutul exodului.

EUGEN GOIA

CIOCÎRLIA

Trilul tău
e tăcerea neamului
întins lîngă țărmurile mării
sau veghind
la nașterea începutului.
Trilul tău
e povestea vieții.
Aici începe
și se termină
miracolul dragostei.

POMPILIU COMȘA

DINTR-UN CALENDAR

Septembrie :
Soarele trupului meu înfiorat
Se îndreaptă spre tine :
Sărutul răsăritului

Pămîntul rodește bogat,
Spicul se leagănă-n vînt.

Vreau rîul albastru,
Vreau piatra lunii și îmbrățișarea ta.

Blîndă tresărire. Taină.
Pustiu în noapte, și stele.
Adîncă iubire.

Noiembrie :
Umbră.

FELICIA LUPAȘCU

DIN UMBRA LUMINII

Din umbra luminii,
Aștept femeia
Cîntînd,
Să-i sărut întunericul
Din jurul ochilor,
Oboseala sufletului,
Lacrimile de toamnă
Și trupul.

Din umbra luminii,
Aștept femeia
Cîntînd.

VALENTIN ARGEȘANU

Urmare din pag. I-a

— Un exil voluntar din viața literară.

— Știm că alături de confrații Dv. de generație : Radu Stanca, I. Negoițescu, Cornel Regman, Ioanichie Olteanu, Victor Iancu, Eugen Todoran, Ion D. Sîrbu, ați pus bazele „Cercului literar" de la Sibiu. Ce semnificații ideologico-estetice și ce răsunet a avut activitatea „Cercului literar" în conștiința literară a epocii ?

— S-a scris mult despre „momentul sibian" al grupului nostru. Tot ce înțeleg să repet aici și acum, este afirmarea unei trăiri pure a fenomenului literar și artistic : pledoaria pentru o artă majoră, elaborată, fundată cultural și estetic, hrănită din tot ce oferă viața, istoria și legenda ; necesitatea culturii filozofice și a gustului estetic ca bază a creației și receptării operelor ; climatul de entuziasm pentru idee ; acceptarea și chiar stimularea spiritului critic ; valoarea „prieteniei literare" etc.

— Poezia Dv. vizează un anume clasicism al expresiei, fiind în același timp foarte modernă și foarte românească. Dv. cum v-ați autodefini poezia ?

— O cvadrigă pe o autostradă.

— Care sînt faptele, întîmplările, oamenii care au influențat în mod hotărîtor cariera Dv. literară ?

— În biografia mea artistică există un singur moment demn de a fi remarcat : întîlnirea de la Sibiu, din perioada studenției, adică formarea „Cercului literar". Datorită prezenței în jurul meu a prietenilor mei, indeosebi a lui Radu Stanca, I. Negoițescu, Cornel Regman și Ovidiu Cotruș, formația mea culturală s-a orientat, s-a amplificat, iar capacitatea de lucru și-a găsit atmosfera cea mai propice. A fost o întîlnire care nu încetează a-și da roadele, chiar și astăzi.

— Cum apreciați poezia românească a ultimului deceniu ? Numiți cîțiva dintre talentații Dv. confrați mai tineri, în al căror destin credeți cu toată convingerea.

— În ultimul deceniu poezia românească trăiește un nou moment de efervescență lirică. Oricît ar părea de imposibil, tineri poeți de azi au izbutit să dea o replică foarte personală

Cu poetul Ștefan Augustin Doinaș

„generației lui Nichita Stănescu". Dintre aceste condeie noi îmi place să citez nume ca Dinu Flămînd, Adrian Popescu, Ion Mircea, Carolina Ilica, Mircea Dinescu, Nicolae Ionel, Dan Damaschin. Sînt nume despre care — sînt sigur — se va vorbi încă mult.

— Cum scrieți ? Vorbiți-ne despre una din zilele Dv. obișnuite de lucru.

— De obicei, scriu poezii seara și noaptea tîrziu. Declanșarea „mecanismelor" mele interioare e în funcție de o anumită **oboseală :** atunci, ideile sau metaforele țîșnesc, se îngrămădesc sub condei, n-am decît să le înregistrez. Dar munca propriu-zisă de organizare, șlefuire a expresiei, modificare a textelor o fac, bineînțeles, în tot cursul zilei. Lectura de poezie, sau și mai mult — traducerea de poezie mă stimulează extraordinar, furnizîndu-mi un „complex" contradictoriu : pe de o parte am sentimentul unei teribile revelații (pătrunderea în universul poetic străin) ; pe de altă parte, mă simt strivit de ceea ce descopăr. Din combinarea acestor două sentimente se naște energia mea.

— Ce anume vă bucură și vă întristează cel mai mult la semenii Dv. oamenii ?

— Mă bucură bunătatea ; mă întristează prostia.

— Vă preocupă îndrumarea tinerelor talente, schimbul de mîine al literaturii actuale ? Ce ne puteți spune în această privință Dv., în calitate de semnatar al poștei literare din revista „Familia" ?

— Da, sînt pasionat să înregistrez, la primele semne, prezența talentului. Rubrica „Poșta redacției" din revista „Familia" mi-a dat mari satisfacții, deoarece cred că am descoperit, într-adevăr, cîteva tinere talente. Fără îndoială, ele s-ar fi afirmat și altfel.

— Care credeți că va fi viitorul poeziei ?

— Același dintotdeauna ; împotriva scepticismului și obtuzității, împotriva tuturor ismelor care fac — uneori — din poezie un act de adevărată „blocare a limbajului". Poezia (am scris-o cu literă mare !) va continua să biruie vicisitudinile, să existe și să înflorească.

„Moartea artei" sau „moartea poeziei" nu sînt decît formule sub care cei slabi de înger își exprimă teama că omenirea însăși ar putea să moară . . .

— Ce-nseamnă pentru un scriitor „a trăi în actualitate" ?

— A privi înainte și a afirma cu tărie prezența, îndărătul tău, a celorlalți, și mai ales a **celor mai buni.**

— Vă rugăm să sintetizați în cîteva cuvinte formula Dv. de viață . . .

— Fă-ți datoria față de steaua ta, și lasă soarele să te bată **în față !**

Muzica

PREMIERĂ LA OPERA ROMÂNĂ „NĂPASTA" DE S. DRĂGOI

Se împlinesc în acest an, 50 de primăveri de cînd SABIN DRĂGOI a dat teatrului liric românesc una din creațiile sale reprezentative — NĂPASTA. Lucrarea a fost scrisă aici, la Timișoara, în zile de titanică efervescență creatoare, contemporanii rememorîndu-și-l în această perioadă aidoma unui demiurg. Creea zi și noapte, fără cruțare, ca un posedat, plătind ulterior greu prețul acestei lucrări, care, însă, ea singură, i-ar fi putut oferi compozitorului intrarea în pantheonul muzicii românești.

Este atita originalitate, atita dragoste pentru sufletul românesc, infiltrată odată cu transplantul de melos folcloric — într-un perimetru invadat de un repertoriu străin, sau de orientări tangente acestuia — încît lucrarea a polarizat admirativ atenția țării. Jocul străvechi românesc este urcat pe scena operei, caractere puternice, cu obsesii de intensități dostoevskiene, își consumă drama într-o coerență artistică care justifică necesitatea reluărilor, perpetuării ei în conștiința generațiilor.

Iată de ce, după 9 ani, Opera timișoreană, readuce în climatul de elanșat de Festivalul „CÎNTAREA ROMÂNIEI" o versiune nouă, superioară, cu o distribuție primenită. Au fost menținute doar două personaje N. POPESCU și V. HOJDA, grație nivelului prin care-și realizează rolul. Aș cita aici creația magistrală pe care o face N. POPESCU în ION, celebrul monolog al pădurarului din Corbeni putînd sta oricînd — prin densitatea emoțională — vizavi chiar de aceea piatră unghiulară a rolurilor de bas, Monologul lui Filip din Don Carlos. Bun vocal, TENORUL FR. DINIER încadrat și ca temperament circiumarului DRAGOMIR, cel care, sub masca durității, învederează o puternică pasiune pentru soția sa. M. GRAMA-ȘTEFAN face în ANCA un personaj viabil, beneficiind de frumusețea unui timbru aparte, prin căldura pe care o imprimă eroinei, poate în detrimentul dramatismului.

Un personaj pregnant a fost și corul (Maestru ED. WEISER) care s-a achitat cu brio de dificilele poliritmii, creînd totodată un tablou viu, de petrecere rustică, în Prolog. De semnalat aici, dansurile concepute de EM. DUMITRU, nu stilizate, ci de cel mai autentic caracter, perfect grefate spiritului muzicii lui Drăgoi.

Dacă sub raport scenografic, D. POPESCU a preferat să mențină vechea concepție (reîmprospătată însă și îmbogățită cu elemente decorative și de lumini), regia lui D. GHEORGHIU operează o modificare importantă — Năpasta nu mai este o dramă a răzbunării, a așteptării. Anca nu mai este marcată de ideea predării lui Dragomir jandarmilor, ci devine o justițiară, obsedată de dorința aflării adevăratului asasin, vizînd în ultimă instanță eliberarea din ocnă a unui nevinovat !

Suportul orchestral a însemnat o contribuție remarcabilă, înscrisă în concepția unitară a CORNELIEI VOINA, care și-a permis cîteva abrevieri, menite a avantaja dinamica acțiunii.

DORU MURGU

Satirice

Mărturisirea unui modest

Acum, încărcat de ani,
Recunosc c-au fost titani
Cu-nsușiri de spiriduși :
Toți vrăjmașii mei răpuși.

Despre căsnicie

Căsnicia-i minunată
Și e perfect acordată
Cînd arțagul se arată
La ambii soți deodată.

Cîinele de pază despre stăpînul său

Constat cu mare durere :
„Omul" mușcă de plăcere,
Eu muște să cîștig o pîine,
Totuși, mie-mi spun toți : CÎINE !

Recomandare

Cosmetica este, neîndoios,
Arta de-a face din urît frumos.
De-aceea-ți recomandă, pe sprînceană.
Pe cea mai bună cosmeticiană.

Madrigal

Frumusețea ta, ființă minunată,
Este perfecțiunea-ntruchipată :
Cînd diavolul creează o ispită,
Nu poate fi decît desăvîrșită.

IOAN MARTIN

Documentar

In uniforme, cu efigia zeului Thor pe piept

● DIN NOU DESPRE NOUA FAȚĂ A FASCISMULUI

Acum trei ani, presa din intreaga lume comenta revoltată un proces absurd : procesul doamnei K. Tribunalul din Köln a condamnat-o pe Beate Klarsfeld, cetățeană germană, la închisoare pentru tentativa de răpire și pentru bruscarea unui venerabil cetățean din Köln, Kurt Lischka. Ziariștii nu s-au lăsat duși de nas și înțelegind că adevărul și numai adevărul trebuie să iasă la iveală prin scrisul lor, au inceput ancheta. S-a descoperit, sore stupefacția a milioane de oameni, că venerabilul cetățean german Lischka și nu mai puțin venerabilul raportor Ernst Achenbach (inalt funcționar), care obstrucționa sistematic ratificarea acordului franco-german, prin care criminalii de război naziști trebuiau extrădați și condamnați, sint nici mai mult nici mai puțin doi foști capi ai hitlerismului. Mai exact, șeful gestapoului din Paris și, respectiv, șeful secției politice a Ambasadei germane de la Paris, in anii războiului, vinovați de uciderea a mii de oameni în lagărele de concentrare. Mai mult, insuși judecătorul care o condamnase pe Beate Klarsfeld – tinăra ce incercase să avertizeze opinia publică despre noua față a fascismului – s-a dovedit a fi un vechi membru de nădejde al partidului nazist. Așadar, în spatele „venerabilității", din nou fascismul. Din nou zvastici, din nou imnuri fasciste, din nou cuvinte fasciste, in cărți și ziare fasciste, din nou oameni uciși. Presa nu a incetat de atunci, să consemneze noi acte de violență și terorism ale organizațiilor de extremă dreaptă neofasciste. Istoria contemporană a Italiei, Japoniei, Statelor Unite stă mărturie. De cităva vreme. in atenția presei și a opiniei publice – Franța

FAPT APROAPE DIVERS PE PRIMA PAGINĂ. Iulie 1976. Lovitura secolului. E jefuită Societatea generală bancară din Nisa. Ziariștii dau și ei lovitura cu un subiect de zile mari : spargerea părea, în condițiile de perfectă securitate ale băncii, imposibilă. Deci, un început senzațional pentru un serial senzațional.

Octombrie, 1976. Misterul începe să se împrăștie. E arestat Albert Spaggiari, „creierul" operațiunii, din care s-a îmbogățit peste noapte cu șaizeci de milioane de franci. Ziariștii lămuresc misterul. Presa reușește să reconstituie planul acțiunii Spaggiari, într-adevăr, o capodoperă a genului. Totul ar fi rămas un fapt, sigur, nu chiar divers, pe prima pagină, s-ar fi scris un thriller, poate chiar mai multe, s-ar fi făcut și un film, poate un serial și, ca de obicei, totul ar fi trecut în uitare, dacă nu...

DACĂ NU ar fi fost acel zimbet prea dezinvolt, prea sigur de sine, cu care Spaggiari înfrunta mereu presa, poliția, justiția. Dacă nu, în curind, ar apărea în Franța, volumul său de memorii „Nu trebuie să rizi cu barbarii" (!?). Și, mai ales – senzație ! – dacă același Spaggiari nu ar fi evadat în mod miraculos acum trei săptămini din biroul judecătorului de instrucție. Deci, dacă nu s-ar fi întimplat toate acestea (și, după cum vom vedea, încă multe altele), totul ar fi trecut la „știrile diverse", din ultimele pagini ale ziarelor. Iată, însă, că în spatele acestui subiect de serial TV de simbătă seara se descoperă cu totul altceva. Anume, că afacerea de la Nisa este opera unei organizații de extremă dreaptă, internaționala fascistă, și că unul dintre conducătorii săi e, nici mai mult nici mai puțin, Albert Spaggiari. In numărul din 21–28 martie a.c., revista **l'Express** intreprinde o adevărată anchetă, care aduce noi date in problema „Spaggiari și prietenii săi".

CINE SINT PRIETENII LUI SPAGGIARI ? In primul rînd, militantul de extremă dreaptă Gérard Rang, inculpat pentru a fi organizat evadarea lui Spaggiari și bănuit de a fi participat la spargerea de la Nisa. Interesat de judoka și parașutism, distinsul sportiv frecventează – coincidență – același club ca și avocatul lui Spaggiari și, intocmai ca și acesta, se bucură de protecția personalităților politice locale. In 1970, se menționează într-un raport al serviciului de informații generale, Rang s-a intilnit cu Spaggiari la Milano, unde avea loc – iar concidență ? – congresul organizației fasciste. Ordinul negru. Se mai știe că din 1968 Rang e proprietarul unui local de noapte aflat într-o superbă vilă, care aparține de fapt Asociației generale a studenților din Nisa (AGEN). Deviza nr. 1 a acestei organizații este lupta anticomunistă. Acum, AGEN-ul nu mai există, nici Kilt Club-ul lui Rang. Dar animatorii lor își văd liniștiți de treabă, prin diverse organisme și instituții de stat. Toți fac din lupta împotriva comunismului rațiunea și alibiul inițierii unor noi organizații de extremă dreaptă. Ziariștii de la **l'Express** au descoperit că o serie de organizații din Franța, Grecia, Italia, Spania, aparent fără nici o legătură (declarindu-se oficial drept asociații culturale, științifice sau de tineret) sint, de fapt, nodurile unei puternice rețele fasciste. Numeroase reviste „culturale", „de tineret", cu pretenții „intelectuale", (cum scrie **l'Express**), cu zeci de corespondenți, în zeci de țări occidentale, au legături cu organizații fasciste. Ca într-un roman polițist, ziariștii mai descoperă că adresele feluritelor societăți ori periodice, aparent inofensive, fac și ele proba existenței legăturilor cu extrema dreaptă. Coincidențe, mereu coincidențe. De pildă, GRECE (Grupul de cercetări și studii pentru civilizația europeană) este condus de o „centrală" compusă din 35 de membri, între care mulți foști membri ai OAS, care-și spun în prezent „cavaleri". Cavalerii au cumpărat acum trei ani o vilă somptuoasă și citeva hectare de teren la Roquefavour (lingă Aix-en-Provence). Tineri și virstnici, dar mai ales tineri, sint invitați aici, să se instruiască în mod gratuit.

CE ÎNVAȚĂ TINERII gratuit, în cele 37 de camere luxoase, în cele trei săli de conferințe, în minunatele parcuri de la Roquefavour ? Despre civilizația europeană (cum scrie în titlul generoasei societăți ?) ? Nici vorbă. Iată ce declară revistei **l'Express** un tinăr de 17 ani, Jean-Claude, elev la Nisa, care „s-a instruit" citeva zile impreună cu alți 36 de băieți, la Roquefavour : **„Diminețile era un antrenament militar : marș, tir, trageri cu arme de calibru 22 și cu arcul, box, karate. Trebuia să știm să ne batem. La 12 – prinzul. După masa, conferințe pe tema rasismului biologic, a selecției etc. La cină, noi, stagiarii, eram imbrăcați în uniforme cu efigia lui Thor, zeul viking al tunetelor și fulgerelor, pe piept, iar animatorii erau imbrăcați în smoking. Pe urmă cintam cintece bărbătești, care exaltau sacrificiul uman și zeii păgini".** Credem că nu mai e necesar nici un comentariu.

Sătenii mai spun că deseori în vila de la Roquefavour se intilnesc domni foarte distinși, care vin din Belgia, Spania sau Italia, în mașini de lux. Printre animatorii stabilimentului „cultural" au fost descoperiți foști membri ai OAS, acum înalți funcționari de stat, și – iar coincidență, – amicul „Bert", Alber Spaggiari. Așadar, se spune în **l'Express**, „soldații pierduți ai OAS și «intelectualii» de dreapta fac casă bună la Roquefavour și la Nisa". In slujba lor se găsesc oricind declasați notorii, infractori de talie mondială. Spaggiari a declarat că a vărsat toți banii (minus 200 de mii de franci de cheltuială) organizației de intrajutorare a vechilor combatanți, Catena. Catena e insă o societate necunoscută. Dar organizația există. Numele ei e Internaționala neagră. Atenție, deci, fascism !

Să ne mai mirăm atunci că teroristul italian Mario Tutti, căutat de poliție pentru atentate asupra trenurilor italiene și pentru uciderea la Florența a doi carabinieri și-a găsit refugiul tocmai pe Coasta de Azur ? Să ne mai mirăm că în timpul percheziției, pe care poliția spaniolă a făcut-o la sediul organizației fasciste „Luptătorii impăratului Cristos", au fost descoperite, printre arme, lingouri ce purtau numărul de serie al celor furate de la Societatea bancară din Nisa ? Să ne mai mirăm că printre cele zece persoane, implicate în asasinarea avocaților din Madrid, la 25 ianuarie, se afla și o prietenă a soției lui Spaggiari ?

MAI AFLĂM : că în 1977, la San Francisco se deschide o librărie în care se vind cărți fasciste. Că în Bavaria s-au intilnit foști militari hitleriști spre a-și comemora un coleg, fost colonel SS, că sub denumirea inocentă de „Congresul naționalist mondial", a avut loc reuniunea membrilor a 42 de organizații de extremă dreaptă, cu o ideologie declarat hitleristă. Că Führer-ul neofasciștilor americani, Allen Vincent, în uniformă SS, cu zvastica pe brațul sting și cu insignele pe piept, declară surescitat unui corespondent de presă : **„Partidul nostru devine din ce în ce mai puternic. Pentru că aici, la noi, trebuie s-o spunem deschis, este țara libertății".**

In fața acestor documente ce pot părea incredibile în 1977, în fața agresiunii neo-fasciste, opinia publică mondială protestează. Oameni lucizi, care au trăit orrile nazismului sau care le-au văzut doar în filme și cărți, protestează. Cum e posibil ca o lume ce se declară liberă, care proclamă mereu drepturile omului să tolereze asemenea fapte ? se intreabă cei ce cred nestrămutat în bine și adevăr.

„Să demascăm prin operele noastre neo-fascismul, să incercăm să fim sinceri, să spunem adevărul și numai adevărul, împotriva oricăror presiuni și limitări ale sistemului. Chiar dacă ar fi să plătim cu viața". Cuvintele regizorului italian Marco Bellocchio, rostite nu demult, au valoarea unei chemări la luptă.

I. PANTEA

FOILETONUL SĂPTĂMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXXII

de Dan Nemesnic

Terenul atit de accidentat din regiunea Anzilor nu permitea folosirea a niciuneia din modalitățile amintite. Rămine un mister felul în care s-au descurcat constructorii precolumbieni în edificarea orașelor și a nenumăratelor monumente.

La nord-este de lacul Titicaca, pe platourile înalte ale Boliviei, se înalță misterioasele monumente megalitice a căror vechime specialiștii o apreciază la aproximativ 20.000 pînă la 30.000 ani.

Pe zeci de hectare de pămint pietros, se ridică aceste uluitoare construcții : piramide, ziduri monolitice, porți din piatră. Să ne oprim puțin la Poarta soarelui, din „orașul mort", Tiahuanaco. O mulțime de întrebări fără de răspuns te invadează aici, în acest uriaș muzeu natural, la înălțimea de 3.839 metri. Cine sînt necunoscuții a căror mîini aveau doar patru degete ? Chipurile lor sînt sculptate în piatră și privesc enigmatic din „scafandrele" lor. Cine putea, în urmă cu douăzeci de milenii, să construiască un calendar asemenea celui de pe Poarta soarelui ? Despre acest faimos calendar am mai vorbit. Pe lingă date calendaristice obișnuite, el mai conține și cele patru anotimpuri ale anului, solstițiile, precum și mișcarea precisă a Lunii și rotațiile Pămintului. Construită dintr-un bloc monolitic, poarta are peste 12 tone greutate. este iată de 4 și înaltă de 3 metri. Cine și cum a reușit să desăvirșească asemenea lucrări, cu asemenea detalii, ca aceea, de pildă, de pe Templul soarelui din Calasaraya, făcut dintr-un singur bloc de andezit, cu execuții în filigran de o deosebită frumusețe. Despre calendarul de pe poarta Templului soarelui s-au scris nenumărate cărți. Cel mai interesant este faptul că cei care au construit acest calendar, s-au folosit de sistemul binar, ca al computerelor de astăzi, și că știau (cu 24 de milenii în urmă !) de valoarea „arhimedică" a lui (pi) 3,14 !

Nu ne vom hazarda în mulțimea de teorii și ipoteze care s-au emis de la descoperirea marilor civilizații precolumbiene și, pînă în zilele noastre. Ele alcătuiesc biblioteci întregi. truda de o viață a multor vajnici cercetători și, am putea spune, disperarea lor ! Căci, în ciuda muncii uriașe, depuse pentru descoperirea tainelor extraordinare pe care aceste dispărute culturi le ascund, totul plutește încă într-o ceață de nepătruns.

Semnalăm doar încă citeva „minuni" ale civilizației precolumbiene. Astfel, în aceeași perioadă cu Tiahuanaco, s-a ridicat și orașul Cuzco, capitala de mai tirziu a incașilor. Aici se află un alt Templu al soarelui, construcție puternică, dintr-un monolit uriaș, cu muchiile teșite. Alături o piatră de 820 de tone, numită „piatra obosită" stă mărturie mileniilor de veghe continuă la aceste comori.

Un cercetător, Arthur Poznansky, a mai descoperit o seamă de vestigii ale aceleiași civilizații la Hua-ina Pichu, la Ollan Taitambo și la Plateriaio.

Arheologul Hiram de Bingham descoperă o serie de palate și temple la Machu-Pichu. Este interesant să amintim de descoperirea de la Intihuatan, la 150 km de Cuzco, unde s-au găsit mai multe mumii culcate în sarcofage. Aceste mumii aveau, pe lingă obiecte de aur și diverse podoabe, tuburi de sticlă transparentă, lucru extrem de curios, căci, se știe, incașii nu cunoșteau fabricarea sticlei. Iată un subiect pentru adepții lui Erich von Däniken, personaj căruia i-am consacrat un capitol al acestei cărți.

– VA URMA –

MAPAMOND

● **„PENTRU UN DIALOG AL CIVILIZAȚIILOR"**, ultima carte a lui Roger Garaudy, apărută recent la editura Denoël, își propune să inaugureze un dialog între toate civilizațiile lumii. „Occidentul e un accident", spune Garaudy, reabilitînd civilizațiile Asiei, Africii ori Americii de sud. Numai un dialog autentic, de la egal la egal, poate fonda un proiect planetar acceptabil. Așadar, o carte animată de o mare generozitate și optimism, dirmă criticii.

● **ZUBIN MEHTA ȘI SCHOENBERG.** Capodopera lui Arnold Schoenberg, **Gurrelieder,** compusă la numai 26 de ani, a fost interpretată în premieră franceză de către Orchestra orașului Paris la Palatul Congreselor, sub bagheta nu mai puțin celebrului Zubin Mehta. La 24 de ani, acesta era directorul Orchestrei simfonice din Montreal, la 26 – șef titular al orchestrei filarmonicii din Los Angeles, la 31 – directorul muzical al orchestrei simfonice din Israel, iar anul trecut, la 42 de ani, a devenit succesorul lui Pierre Boulez la conducerea prestigioasei New York Philharmonic. Cariera sa este, cu siguranță, una dintre cele mai spectaculoase. Cu prilejul concertului de la Paris, Zubin Mehta a declarat : **„Nu pot să dirijez următoarele lucruri : simfoniile lui Sibelius, Prokofiev și Rahmaninov, pe care le las în seama celor care o fac mai bine ca mine „Messa în si" de Bach, pentru care nu mă simt încă pregătit interior și toată muzica veche, pe care o ador, dar care, din nefericire, scapă instituției simfonice".** ● **„UNA CINTĂ, ALTA BA"** se intitulează recentul film al regizoarei Agnes Varda, consacrat, după cum ea însăși mărturisea, fericirii de a fi femeie, azi, în Franța. Un film despre iubire, căsătorie, copii și mai ales despre lupta femeii contemporane pentru a deveni propriul ei stăpîn. ● **DESTIN TRAGIC.** Laurence Merrick, regizorul documentarului **Manson,** turnat în timpul procesului intentat asasinilor actriței Sharon Tate, a fost ucis pe unul din coridoarele școlii de film de la Hollywood, pe care o conducea.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 14 aprilie 1977 ● nr. 15 (477) 8 pag. 1 leu

LUCIA COSMESCU

(RETROSPECTIVĂ)

Muzeul Banatului a oferit publicului timișorean expoziția retrospectivă „LUCIA COSMESCU", o selecție a celor mai valoroase lucrări de grafică și pictură ale acestei „subitoare de valorile superioare ale vieții", cum o considera criticul Petru Comarnescu în prefața catalogului expoziției personale, din decembrie 1967 – ianuarie 1968.

După debutul de la Salonul Oficial de desen și gravura, din anul 1940, Lucia Cosmescu va participa cu regularitate la toate expozițiile anuale de stat, cît și la prestigioase prezențe ale plasticii românești peste hotare (Berlin, Praga, Cairo, Damasc, Tokio, Moscova, Varșovia ș.a.), pînă în 1969, cînd, la 5 august, feeria culorilor, la fel ca soarele, apun pentru totdeauna în ochii acestei artiste însetată de viață.

Încă de la prima sa expoziție personală (1946 – Galeriile Krețulescu), artista este remarcată de critica plastică (Tache Socroceanu, „Adevărul" – 30 octombrie), ca fiind un talent „a cărui pictură, prin seriozitatea cu care sînt tratate problemele de culoare, de corespondențe tonale și de compoziție, depășește stadiul obișnuit de începător".

Cele peste 80 de lucrări de grafică și pictură, expuse la Muzeul Banatului, sînt doar o parte din prodigioasa creație a Luciei Cosmescu. Acuarelele, notații spontane, pline de prospețime și cu o puternică notă personală, redau imagini citadine (București, Constanța, Sibiu, Sighișoara, Praga, Sofia), naturi statice cu flori sau aspecte ale vieții rurale, toate exprimînd sensibilitatea și o autentică emoție a artistei în fața motivului.

În ceea ce privește lucrările în ulei, din prima perioadă de creație, (autoportrete, naturi statice cu flori, peisaje), se relevă printr-o construcție arhitectonică precisă, din care se degajă o caldă lumină, conferindu-le astfel o intensă viață lăuntrică. Pictura Luciei Cosmescu se va îndrepta, la maturitate, spre o creație autentică, cu o variată tematică avînd ca izvor de inspirație realitatea contemporană ; atunci paleta ei cromatică se schimbă, dominante devenind tonurile reci, de violet și verde.

Iubind cu pasiune natura și oamenii, cu tradițiile și obiceiurile lor, Lucia Cosmescu ne-a lăsat în grafică ciclurile folclorice cu vibrante scene rurale transilvănene, îndeosebi din ținutul Năsăudului.

Oglindă a unui suflet frămîntat și sincer, lucrările din ultima perioadă de creație sînt o dovadă a echilibrului găsit de artistă, printr-o îmbinare armonioasă a tradiției cu modernitatea.

EDIT GOG

Femeie din Maramureș

Ilustrațiile din acest număr :

LUCIA COSMESCU

Puterea adevărurilor noastre

Puterea adevărurilor noastre rămîne, pentru toți cei de acum și de mai tîrziu, fapta cu concretețea ei specifică, urcîndu-ne mereu gîndul în dreptul zidirii. O zidire continuă, în planuri multiple, de la un bine, dorit și înfăptuit, spre următoarea treaptă, pe care însine ne-am propus-o. Acest fel de a fi și de a înțelege lucrurile cuprinde cel puțin două elemente definitorii pentru poporul nostru : continua muncă, înțeleasă ca rost al omului și verticalitatea aspirațiilor. În același trunchi al înțelegerii sensului vieții, și implicit a istoriei, ne îndreptăm, firesc, gîndul, cu mîndrie spre rădăcini, spre fundamentul vestigiilor stratificate în țărîna acestui pămînt, ce identifică dimensiunea temporală a edificiului la care continuăm să muncim. Ne încredințăm, astfel, cum două milenii de istorie continuă, dîrză, desfășurată în spațiul acestor Carpați ce se preling prin dealuri, grele de mirosul viilor, și-al petrolului, și-al cărbunelui, spre cîmpiile pîinii, ce împrejmuie cu viața lor viața noastră de fiecare zi, se află în noi, în simplitatea gesturilor omeniei și cinstei, ale eroismului înalt, anonim. Mîine, copilul de acum speriat și el de întunericul unei clipe, va înțelege sensul exact al legendei lui Manole și neclintirea omului peste năpastă, puterea înzecită a solidarității oamenilor de pe acest pămînt românesc. Dăruirea tuturor pentru toți spre unul și același scop : ridicarea României pe înaltele trepte ale societății socialiste multilateral dezvoltate, spre societatea comunistă de mîine. O lecție în plus, pentru pionierul de azi și tînărul de mîine din care desprinde singur înțelegerea locului oamenilor între care trăiește și cărora le aparține : puterea moralei comuniste.

Sînt puține cuvintele pentru a aduna la un loc toată truda refacerii și reconstrucției, toate gesturile de omenie venite, în primul rînd de la însăși conducerea partidului și statului nostru, pentru a consemna sentimentele și faptele-eveniment ce au făcut ca la numai o lună după clipa în care am aparținut legilor teluricului, rănile pricinuite să intre în amintire. O amintire dură, e drept, dar care, dincolo de toate, pe un constructor îl îmbărbătează în hărnicia lui, îi înzecește puterile. Cuvintele nu pot tămădui decît puțin, și numai în locul numit suflet, atît cît să descopere, să redescopere, dar pe un plan înalt, așezarea nouă a sentimentelor puterii omeniei, solidarității și dragostei de patrie. Nu aveam nevoie și de acest prag de o clipă pentru a ne verifica resursele structurii noastre intim umane, o cunoșteam, o aveam explicitată prin gesturile concrete de fiecare zi, cu care ne-am obișnuit. Dar, dacă am fost nevoiți să ne demonstrăm, din nou, unitatea în fața greului, calmul și puterea de a fi deasupra lui, alături, românii, germanii, maghiarii și toți cei născuți și crescuți în acest spațiu istoric și geografic, am făcut-o. Cinstit, cu tot sufletul, dincolo de cuvînt. Acum nu facem altceva decît să constatăm, cu o bucurie ridicată la scara de timp a istoriei, ceea ce înseamnă pentru omul de azi puterea educației comuniste, efectul umanist al relațiilor de egalitate și întrajutorare statornicite de societatea României socialiste, sănătatea morală a unui popor unit sub arcul unor aspirații comune ; în totalitate, să vedem adevărata noastră putere : umărul lîngă umăr, zidul uman al constructorilor egali în drepturi și deopotrivă răspunzători în mersul lor înainte. Un front pașnic. N-am avut, într-o istorie de două milenii decît lupte de neatîrnare, față cu hoarde și imperii, față cu greul aciuat înăuntru, zguduiri și jertfe pe un singur altar : libertatea, suveranitatea, dreptatea, pornite în numele unei înțelepciuni : egalitatea, democrația, pentru înfăptuirea cărora trebuia să se nască un nou sistem social, socialismul, care să ducă la împlinire dezideratele de veacuri.

Acestea ne sînt gîndurile, adevărurile ce exprimă puterea pașnicului constructor din țărm dunărean. Și e aproape simbolică demonstrația făcută, de nevoie, în al o sutălea an al independenței României, în primăvara acestui an. Independență prin unire, unire a eforturilor pentru ca țara să nu cunoască oprire, cînd țara sînt și vor rămîne oamenii, firavi și dîrji, blînzi și demni, crescuți pe un același spațiu mioritic, cu pacea în pleoapă și pumnul strîns pe lemnul mistriei.

Zidim. Fie că edificiul ridicat de noi poartă numele unui nou cartier, al unui obiectiv industrial ori se numește democrație socialistă. Zidim, zi de zi, fapte peste fapte în edificiul istoriei de astăzi a României socialiste, respectînd legitatea asumată pe deplin a programului Partidului Comunist Român, carte a istoriei viitoare pe filele căreia, deplasarea noastră în timp înseamnă perfecționare, în sensul normelor moralei comuniste revoluționar-patriotice, ea însăși o chintesență a adevărurilor despre sănătatea morală a umanității, spre împlinirea deziderateloi ei. Viața își lasă consemnate evenimentele care pun în lumină adevărul despre oameni, numai despre oameni și conștiința lor. Anii așează, strat peste strat, eveniment peste eveniment și scrie istoria unui timp, adevărul despre puterea oamenilor spre a fi cartea de căpătîi a urmașilor.

Spunem mereu, cu mîndrie : așa va arăta România anului două mii, apoi facem demonstrația și arătăm cum este posibil acest lucru. Un singur fapt, nu-l amintim, firesc, că-n edificiul ridicat deja și-n gîndul plănuit deasupra se află : eu, tu, el. Vom spune NOI, toți, laolaltă, acesta este rostul, a fost și va fi. Nu știm să gîndim altfel, nu vrem să gîndim altfel, precum copiilor noștri le dorim numai binele, într-o lume mai dreaptă.

Oamenii nu sînt insule, după cum nici insulele, știm, nu sînt mai mult decît continuarea unor continente cu care au comun aceleași structuri geologice, nisipuri sau granite. Cine crede altfel, uită sau nu cunoaște îndeajuns lumea în care s-a născut, deși rostul lui de om era acela de a afla și a face...

Pentru noi, pentru cei ce ne urmează puterea adevărurilor noastre rămîne să fie fapta și sufletul constructorului. Credem în unitatea noastră în jurul partidului, credem în viitorul al cărui stindard îl purtăm !

PAUL EUGEN BANCIU

Patria nu este un tren din care poți coborî oricînd...

Ceea ce noi, în limba germană, numim „Heimat" este de fapt o noțiune intraductibilă, dar cu o foarte bogată încărcătură emoțională, însemnînd deopotrivă patrie și plai natal. Cu atît mai mult mă surprinde că unii din concetățenii mei cred că patria, plaiul natal, este un tren oarecare, din care pot cobori fără a-și mai aduce ulterior aminte că au călătorit ani în șir destul de comod.

Detest o asemenea atitudine și le amintesc tuturor acelora care se lasă duși în ispită, dînd crezare poveștilor unor renegați și transfugi, pe care istoria i-a înmormîntat de vii, despre miracolul occidental – în fond, un balon prea umflat care poate și va plesni cu siguranță – că locul nostru este aici, pe aceste meleaguri, de care ne leagă o tradiție veche de secole și una mai recentă și mai profundă, o tradiție socialistă. „V-o spun deschis, și puteți s-o și scrieți : nu vreau să mi se spună în R. F. Germania venetic, nu doresc să fiu privit ca un cortorar. Aici în România, la Teremia Mare sîntem acasă și tot aici vom rămîne acasă", ne declară constructorul Christoph Heim. Tot el adaugă : „Reîntregirea familiilor ?... Aici este vorba de o încercare organizată de dezbinare a familiilor. Noi sîntem șvabi bănățeni și șvabi bănățeni vom rămîne numai atîta timp, cît stăm la noi acasă, în Banat, în România".

Acest exemplu caracteristic, aceste cuvinte simple ale unui om responsabil îmi dau certitudinea că sînt foarte strînse legăturile afective ale concetățenilor mei șvabi față de realitatea noastră socialistă, față de opera acestor ani prodigioși, la care și-au adus contribuția și ei. De altfel, aceasta nu este întîmplător. Populația germană din România nu a aparținut de fapt nicodată uneia din națiunile germane. Ea și-a adus contribuția la dezvolta-

NIKOLAUS BERWANGER

(Continuare în pag. 7)

Aici, la noi acasă

În cele mai liniștite clipe, cînd gîndurile mele își iau zborul de-a lungul cîmpiei bănățene și pare că aud șoptindu-mi versuri de Petőfi, Lenau sau de Victor Vlad Delamarina despre imensitatea cîmpiei și a cerului, despre zborul păsărilor și legănatul spicelor, în acele clipe simt că patria și ea are chipul blînd și cald al cîmpiei, că are chipul cunoscut, simțit și văzut de atîtea ori în vise, de atîtea ori în realitate. Tot în aceste clipe liniștite vin codrii și munții copilăriei mele, veșnicia secretelor pădurilor de pe munții Harghitei, apa răcoritoare a izvoarelor, aerul mereu treaz și proaspăt al munților și îmi dau seama că o parte din mine e făcută din munți, din ape cristaline, din cuvinte cu accente melodioase, care mai păstrează culorile unui dialect. Și tot în acele clipe simt că mă cheamă dealurile bătrînului oraș de pe Someș, Cluj-Napoca – adolescența mea revărsată peste piața gotică a orașului. Și precum riurile repezi, simțămintele mele se adună, curg într-un riu cu ape multe și bogate din care, în acele clipe liniștite, apare chipul blînd și drag al pămîntului aparținător, al patriei. Este un proces de contopire între mine și acest pămînt, de care mă leagă istoria, de care mă leagă prezentul și viitorul. Mă simt acasă, și zborul gîndurilor pe aceste plaiuri îmbrățișează satele cu ulițe deschise, sate și orașe unde trăiesc de lungi secole oameni harnici, iubitori de pămînt, oameni, care vorbesc limbi diferite, dar au știut să se-ntîlnească de atîtea ori în simțăminte și vise. Îmi place că înțeleg și aici melodia cuvintelor, și că îmi sună tot atît de familiar cuvîntul maghiar și cel românesc, mă simt acasă cînd deslușesc înțelesul cuvintelor germane sau sîrbești. Aici, la noi, acasă

Stima și prețuirea adevărată e în această înțelegere, la baza căreia stă mărturia vremii, stă mărturia istoriei. Înțelegerea și înfrățirea pornește de la Doja și de la Eftimie Murgu, de la Bolyai János, și Bartók și Brediceanu. „Nimeni mai mult ca mine nu iubește și stimează și nu sprijină națiunea română – scria Bolyai János în acest oraș – „iar ca om îl iubesc pe român întocmai ca pe maghiar". Aceste tradiții, multe la număr, au sădit în inima și

PONGRACZ P. MARIA

(Continuare în pag. 7)

Rugul lui 1907

Ardea în ochi revolta – sclipăt aspru –
Ca soarele-n tăișul de corman.
Vetre mocnind văpaia sub cenușă
Erau atîtea inimi de țăran.

A răbufnit ca plata grea de vînt
Chemarea la răscoală, într-o noapte,
Ce-a izbucnit, de sub cenușa vremii,
Rugul înalt din nouă sute șapte.

VICTOR RUSU

Aurel Rău

CUVINTE DEASUPRA VĂMII

Ed. Eminescu, 1976

Nota **Vis de poet,** pe care Aurel Rău o publică în ultimul număr al revistei „Steaua", prin care îndreaptă greşelile de tipar ale volumului său de versuri, **Cuvinte deasupra vămii,** apărut recent la Editura Eminescu, mi-a amintit gîndul unui eseist român despre erată : **„ce înduioşători sînt autorii aceştia care-şi închipuie că tot dezastrul vine de la înlocuirea unei virgule prin punct şi virgulă. îi vezi implorînd pe cititor să considere că . . .".**

Greşelile semnalate de poet nu sînt chiar catastrofale şi înlocuirea unui punct prin virgulă, într-unul din cele patru motouri, nu-i schimbă cu nimic înţelesul. Sigur, grija este justificată şi consideraţia pentru eventualul cititor exemplară. Dar gîndul eseistului merge mai departe şi adîncimea lui trebuie reţinută : el consideră cărţile nişte aproximări ale cărţii celei mari. Poetul, în acest caz, s-ar pregăti în fiecare din volumele sale pentru cel reprezentativ care să-l impună şi să ni-l impună.

Poemele din **Cuvinte deasupra vămii** sînt prilejuite de călătoriile pe care poetul le-a făcut („poezii ocazionale", după cuvîntul lui Goethe din primul moto) ; ar fi un fel de comentariu liric la popasurile sale numeroase, făcut însă cu oarecare reţinere („Cum să cînţi cîntarea Domnului, în pămînt străin", se spune în **La Riul Vavilonului, al doilea moto**). Totuşi, curiozitatea şi neastîmpărul sînt mari, întrecînd orice ezitare. Există o nevoie de mişcare şi exterioară şi lăuntrică (Mateiu Caragiale, al treilea moto), chiar dacă drumul este nepregătit, făcîndu-l „complet neutru" (Cézanne, ultimul moto). Din aceste stări sufleteşti, regăsite de poet în cuvintele confraţilor săi, s-au născut poemele volumului. La care să adăugăm sentimentul tragic, într-un fel, pe care-l circumscrie : **„Drum de viaţă, de soartă, / drum întreg, / prin care noile-mi ritmuri deşarte / se mai strigă-ntr-un fel dintr-un început de moarte" (Cuvinte deasupra vămii).** Să fi avut poetul sentimentul zădărniciei atît de acut pe cît declară ? Răspunsul nu l-am putea da decît după ce-l vom însoţi în lunga sa călătorie, surprinzîndu-i atitudinea, impresiile şi emoţiile : în ţara lagellonilor, legîndu-se pe-un anotimp „de cel mai pur vis al romanticilor", ce arată dintru început intenţia de-a converti călătoria şi noile impresii în poezie ; în Insula cetăţii, evocare palidă, cu toată regăsirea monadei dintr-un alt tărîm ; în Ţara Chitailor, unde inima i se-ncarcă „de vecie", întîlnindu-se cu umbra uriaşă a Spătarului Milescu, evocare plină şi copleşitoare a unui leagăn de civilizaţie (exemplară poema **Karakorum**), ţesătură rară de stări sufleteşti, cu fire noi şi mai vechi, cu desene de aici şi de la noi, într-o alternanţă lirică neîntîlnită încă la poet, cu legănarea cămilelor, „guri întinse ca nişte lebede", de-a pururi cu nostalgia Asiei, filtrată uşor, ca printr-un văl fermecat al aducerii aminte, într-o antologică poemă : **„Am fost călător în Asia / cu anii mei tineri, / odată cenuşa uitării / va dormi peste toate. / Şi totuşi, acolo departe / vîntul îmi poartă chipul, / lumina ochilor mei / îmbogăţeşte azurul" (Am fost călător în Asia)** ; printre porţelanurile de Saxa, lîngă oasele lui Bach, la cripta lui Goethe şi Schiller, pînă sus pe Baltica, la Stralsund sau Warnemünde ; peisajul dalmatin, cu Insula dragostei **(„Există în Adriatica / un pumn de pămînt. / Un buchet de măslini, de palmieri şi pini / legănaţi sub vînt", Insula dragostei),** cu Raguza atîtor poveşti, pe care apa mării le mai îngînă încă ; pe Via Appia, lîngă Columnă, mai jos, la Capri şi Pompei, pe Canal Grande sau, plin de regrete, luîndu-şi rămas bun de la Florenţa ; într-o ţară vecină cu puste şi fîntîni cu cumpănă ; şi-apoi, departe, către soare răsare, la Muntele Fugi (poeme cunoscute parţial din **În inima lui Yamato),** cu falsele „Tanka" şi Pacificul dîndu-ţi sentimentul imensităţii ; în Ţările de jos, cu ţărmul scăldat de valul aspru şi spasmodic venind dinspre **Anglia** ; apoi, în sud, pe Acropole, în Rodos şi Chios, ca un Odiseu modern ; în sfîrşit, în orientul de mijloc, între riurile ce-au scăldat cîndva edenul.

Călătoria s-a sfîrşit. Rămîn de-acum gîndurile şi impresiile, mai vii, mai şterse, colorate ori alb-negru, care se convertesc în cîntec, visul fericit al poetului, visul romantic, vis şi poezie. De fapt, visul acesta este o realitate atît de puternică încît peisajul, cu totul deosebit de al nostru, pare vis, iar drumul unic, mişcarea mării, priveliştea exotică, înmărmurirea în faţa atîtor frumuseţi, sînt poezia însăşi. Şi, alături de bucurie, tristeţea, atîta cîtă există, nu poate fi decît fiica timpului, a acelui ceas fermecat ce nu poate fi oprit să-şi desfăşoare firele de nisip. Orice drum e o desfăşurare asemănătoare. Orice călătorie aduce după sine tristeţea **post festum.** Clipa s-a dus, nu se mai întoarce şi nu se mai repetă. Poate şi alt sentiment, mai adînc, al vămilor văzduhului, prefigurate de aceste vămi ale pămîntului pe care poetul le-a trecut cu bine.

Aproximările lirice din volumul **Cuvinte deasupra vămii** arată profunda sensibilitate a unui poet pentru care orice, un drum, o oră într-un muzeu, o noapte deasupra mării, o zi pe ţărmuri, sau pe insule, se convertesc, atunci sau mai tîrziu, în poezie, o poezie a bucuriei de a trăi şi a bucuriei de a cunoaşte. Poezie discretă, calmă, ca o introducere necesară înţelegerii atîtor minuni risipite în lumea largă.

ION MAXIM

Cronica literară

D. R. Popescu

ÎMPĂRATUL NORILOR

Ed. Eminescu, 1976

În **Convorbiri literare** nr. 2/1977 D. R. Popescu îi declară lui C. Constantin, pe obişnuita pagină de interviu a revistei : „Moise începe să-şi caute o linişte, o justificare a ce a făcut, căutare ce se va vedea mai mult în „Împăratul norilor". Spaţiul liniştei, un golf de linişte, asta vrea şi nu numai el caută această himeră şi nu numai el o va găsi într-o plăcere acum numai a burţii, ci şi a cuvintelor, a justificărilor . . . Începe astfel să intre într-o zonă a vorbelor cu care vrea să-şi astupe acel gol numit la început vid, acea lipsă de credinţă . . . (. . .). Parcă îşi linge rănile cu vorbe, parcă încearcă o detaşare de sine şi de propriile sale fapte, parcă vrea să privească ce-a făcut printr-o lentilă sfîntă. Cuvintele pe toate le ascund, le pot ascunde, şi te pot ascunde şi pe tine de propria ta fire. Aceasta e o boală mai neagră ca turbarea. Moise încearcă oare aici să se descopere pe sine ca individ ? Nu, nici vorbă. Lilica încearcă să-l descopere, Moise încă se vede infailibil şi predestinat ca tizul său să ducă Pătîrlagele spre pămîntul făgăduinţei uitînd şi acum că revoluţia este un act conştient şi că nu pogoară de la ceruri de la nici un Dumnezeu. Acest fanatism, mistic aş spune, pînă unde poate să-l ducă, dacă nu pînă la autodistrugere, pînă unde ?".

Explicaţiile autorului nu sînt lipsite de necesitate : puţin comentat, **Împăratul norilor** este cea mai dificilă carte a lui D. R. Popescu. Valurile de cuvinte ale explicaţiilor acoperă firul epic, acesta strecurîndu-se timid prin albii false ; insistenţa cu care „cursele" încearcă să capteze adevărurile determină alte aglomerări de cuvinte. Dacă **Împăratul norilor** este, pentru eroul principal al ciclului un golf, un loc al retragerii, el nu este mai puţin un loc de refugiu pentru frazele acuzării sau ale justificării. Un depozit enorm, un dosar uriaş al unui personaj ce, prin justificările sale, domină ciclul : Moise.

Desigur că această depunere a cuvintelor, această retragere liniştită a lor este simultană cu exacerbarea **plăcerilor inferioare.** Lîngă frenezia justificărilor, frenezia plăcerilor inferioare, a trupului „de jos", (vezi Bahtin, Fr. Rabelais) creează un straniu imperiu al minciunii. Cuvintele sînt maculate, o coerenţă a lor, în plan superior, devenind imposibilă. Anecdota, farsa, povestioara gratuită, şocînd printr-un soi de afectare anti-stilistică, apar tot mai frecvent în acest estuar ce e menit să adune **totul.** Ele sînt adunate cu insistenţă din cele mai diverse medii, unele fiind făcute celebre, de un anume folclor : aşa arată **lumea lui Moise.** Multe dintre acestea sînt consacrate faptelor **trucate,** meciurilor „vîndute" etc. Ne aflăm pe teritoriul cel mai frecventat de alegoriile lui D. R. Popescu ; arbitrii mincinoşi sînt fiinţe asemănătoare eroilor centrali ai ciclului romanesc.

Dacă întrebarea centrală a **Lumii în două zile** era „pînă unde se poate glumi" (răspunsul iluminînd o normă morală) întrebarea centrală a **Împăratului norilor** este : **cît poţi să uiţi ?** Imaginile detestabilului subliniază răzbunările „uitării". Crimele nerăzbunate nasc monştri, e o propoziţie ce ţine treaz, în opera lui D. R. Popescu, spiritul tragediei greceşti : încercarea de a le justifica (de a le acoperi de cuvinte) iscă replicile necruţătoare ale memoriei.

Dacă **basmul modern** cultivat de scriitor în multe din cărţile sale ocupă un loc important în „Împăratul norilor" (v. pentru înţelegerea trimiterilor titlului, vezi V. I. Propp, „Rădăcinile istorice ale basmului fantastic, Editura Univers, 1973, pag. 365–455 : comentator avizat al studiilor lui V. I. Propp, D. R. Popescu introduce, cu subtilă ştiinţă, structuri livreşti într-un text antilivresc), purtătorul **„basmului",** Francisc, (împăratul norilor) reprezintă pandantul lui Moise, fabulosul reprezentant al terestrului, eşuatului Moise. În stilul „dezbaterii romaneşti" sînt fixate şi opoziţii : „Moise, care nu observa că în fiecare zi devenea mai morocănos şi mai tipicar şi mai burghez, descoperea cu stupoare că Francisc cel plin de lumină şi de libertate şi de nebunie ajunsese un burghez nenorocit care nu mai credea nici în Dumnezeul circului şi nici în puterea ochilor săi de a adormi şi hipnotiza o sală şi nici în iuţeala degetelor sale care din piatră seacă, scoteau iepuri şi monezi sunătoare . . . Francisc refuzase să trăiască propria sa viaţă, plină de aventuri şi de neprevăzut, de nopţi pierdute prin cîrciumi sau la jocuri de cărţi . . ." (etc.).

Împăratul norilor este, în ciclul romanesc, cartea lui Francisc, ins fabulos, capabil de toate fanatismele spectacolului. Pendulînd între sublim şi grotesc, acest organizator de spectacole foloseşte, în regia sa, o seamă de „trucuri literare moderne", dar şi străvechi superstiţii ; el este magician, clovn, conducător de şedinţe spiritiste, existenţa sa, în ultimă instanţă, reprezentînd o „farsă continuă". Francisc este ipostază degradării spiritualului, a vulgarizării lui : însul însuşi îşi cîştigă renumele printr-o forţă animalică neobişnuită. Confuzia valorilor : Francisc este urmat ca mentor spiritual („spiritualitatea" însului, redusă la practici oculte, e o farsă) sau bănuit **criminal,** de fiinţe în care necesităţile primare provoacă confuzii. Ca şi în celelalte cărţi ale scriitorului, odată înfrîntă dificultatea lecturii, descoperim o seamă de teme fierbinţi ale literaturii secolului XX.

Din interviul citat, aflăm că ciclul romanesc nu este încă încheiat şi putem presupune că e încă departe de a fi încheiat. Pe acest teritoriu al libertăţii totale a naraţiunii, orice direcţie viitoare a evoluţiei personajelor e posibilă. Alegoriile prozatorului dizolvă personajele, le recompun, în numele aceleiaşi dramatice căutări a adevărului. Căci acesta este scopul întinsei dezbateri romaneşti inaugurate de „F".

C. UNGUREANU

Instantanee

GRISAILLE

Culoarea penitenţei, a „Canossei", a stării mizerabile de Iov . . ., pe care, nu fără un zîmbet hîtru, bătrînul Charles d' Orléans le-o propunea, în detrimentul negrului de doliu, celor ce-i trîmbiţau – pretimpuriu –, în Franţa, moartea :

Nul ne porte pour moy le noir,
On vent meilleur marchié drap gris . . .,

ca şi a feluritelor anonimaturi (unul fiind acela pe care-l întrupase Părintele Joseph, alias „Eminenţa cenuşie" . . .), sub semnul CENUŞIULUI se află nu ştiu ce cuminţenie şi pacienţă (a elefantului . . ., a vrăbiilor sure . . .), umilitatea vrednicei Cenuşărese . . ., praful, scrumul, pietele cărunte . . ., uritul însuşi şi „l' ennui de toute peinture" (cum ne asigură un colorist ca Delacroix . . .), ardezia buchiilor dintîi . . ., betonul . . ., cutare existenţialisme şi Neantul.

Nici alb, nici negru : între extremele acestea (îndeajuns, şi ele, de atone), el, cenuşiul e culoarea – prin definiţie – intermediară şi, mai ales, mediocră . . ., nu mai puţin, însă, în stare de surprize : un soi de (insidioasă) mască ori de „incognito", de travesti (puţin cabotinesc, acesta, ca orice semn de falsă modestie), pe care, între alţii, un Napoleon şi-l va fi însuşit, ca pe un privilegiu imperial, ca să se detaşeze şi mai neted pe fondul unui policrom şi falnic alai de majestăţi şi excelenţe numai fireturi, stele şi penaje.

Tern, mohorît, apatic îndeobşte, cenuşiul este, la Verlaine, culoarea – dragă – a fadorii acceptate, cîntecu-i „gri" („. . . la chanson grise / Où l' Indécis au Précis se joint") fiind, se pare, emanaţia însăşi a unui aer îmbibat de brume şi de „umori" atlantice, de semitonuri şi penumbre londoneze . . ., cînd nu e pus, feeric şi nostalgic, lîngă trandafiriu – ca-n unele decoruri şi costume de Fragonard sau de Watteau –, în chipul unui fard pe faţa lunii :

. . . Leurs courtes vestes de soie,
Leurs longues robes à queues,
Leur élégance, leur joie
Et leurs molles ombres bleues

Tourbillonnent dans l' extase
D' une lune rose et grise,
Et la mandoline jase
Parmi les frissons de brise.

Este, oricum, un gri minor şi feminin : un . . . „grise" – acesta –, ce-şi va fi aşteptat – zadarnic, parcă – transpunerea-n tonalităţi majore din partea lui Rubén Darío, Sinfonía căruia en gris mayor e, mai curînd, o simplă melopee, un soi de ostinato al asonanţelor în „i" : „zinc", „gris", „cenít", „clarín" şi celelalte . . ., mult mai aproape de acest deziderat fiind, pare-se, Bacovia în poezia Gri :

Plîns de cobe pe la geamuri se opri
Şi pe lume plumb de iarnă s-a lăsat,
„I-auzi corbii", mi-am zis singur . . . şi-am oftat,
Iar în zarea grea de olumb
Ninge gri.

Ca şi zarea, gîndul meu se înnegri . . .
Şi de lume tot mai singur, mai barbar, –
Trist cu-o pană mătur vatra, solitar . . .
Iar în zarea grea de plumb
Ninge gri.

Ceea ce tulbură, aici, nu sînt nici corbii, nici plînsul, „pe la geamuri", cei de cobe, nici griul însuşi, greu şi saturnian (o „toamnă gri" cîntase, la noi, şi Topîrceanu . . .), ci disoluţia – în privelişte – a eului, absorbţia-i – pînă la confuzie, pînă la cel mai pur anonimat – în cenuşiul cosmic . . . Încît se naşte, de la sine, întrebarea : cine încenuşează, totuşi, lumea – ninsoarea („gri") ori pana ca atare a solitarului stîrnind cenuşa vetrei, poate cerneala-i însăşi – ajunsă praf şi scrum ?

. . . Ne consolează – de dizgraţia cenuşiului – cîte-un gris perle de gală ori vre-un „grand gris" mondrianesc . . ., nu mai puţin decît sfîrşitul – ferice – al Cenuşăresei . . ., ca şi, de bună seamă, acea materie ce se zice „cenuşie" !

P.S.

Titlul acestor note : GRISAILLE, e-un termen tehnic, fără echivalent în alte limbi, şi care va să zică : „pictură monocromă-n cenuşiu". Altminteri, el, poate să denumească o atmosferă ternă, un peisaj închis, un ton posomorît . . ., exoticul Pierre Loti, să zicem, deplîngînd „grisaillele" iernii".

ŞERBAN FOARŢĂ

FLORIN MIHAI PETRESCU

În vremea cînd toamnele ieşene aveau surîsul poetului Florin Mihai Petrescu, am umblat o zi întreagă prin vechea cetate de scaun, mereu uimit de blîndeţea şi veselia contagioasă şi inepuizabilă a zveltului frate de generaţie.

Ziua aceea era chiar prima zi petrecută de mine în Iaşi şi prima zi pe care o împărţeam, ca pe o carafă de vin, cu poetul pe care-l iubisem înainte de a-l vedea, cum se întîmplă adeseori, imaginîndu-mi-l chiar aşa cum era : înalt şi romantic, foarte îngăduitor cu întîmplările la care participa şi gata să rostească versuri cît timp avea un prieten lîngă el.

Colindînd toate colinele Iaşului cu Florin Mihai Petrescu, am putut afla, de la el cel dintîi, pe unde se săvîrşiseră atîtea mari momente ale istoriei literaturii române.

Părea că poetul avea altă măsură pentru timp şi e sigur că trăia sentimentul prieteniei cu o puritate rar întîlnită.

Mi se pare nefirească vestea care ne vine din cetatea unde locuia cel ce ştia „Taina oracolelor", cum şi-a şi intitulat ultima carte de poezii.

Cred că niciodată n-o să-mi pot imagina Iaşul fără lumina acelei toamne în care l-am întîlnit pentru prima oară pe Florin Mihai Petrescu. Era singurul locuitor al unei planete care-i poartă numele în albastrele ceruri ale poeziei.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CENTENARUL INDEPENDENȚEI 1877-1977

Uniți în faptă și cuget

Năzuințele de libertate și independență ce animaseră veacuri de-a rîndul cugetele populației bănățene își găsesc, cu prilejul războiului din 1877-1878, pentru neatîrnarea României, o pilduitoare înmănuchiere și concretizare. În actul de la 9 mai 1877, românii aflați sub stăpînirea habsburgică vedeau un nou reazem în lupta lor pentru libertăți cetățenești, un nou și însemnat pas spre înfăptuirea statului național unitar român. Exprimîndu-le gîndurile, **„Gazeta Transilvaniei"** scria cu claritate, în primăvara anului 1877 : **„Drept acceea, poporul român (...) conștiu de sine, de forțele și vitalitatea sa, va năzui să ajungă și acel moment în care să poată serba și marea sărbătoare a reconstituirii unității sale".** Aceeași gazetă sublinia la 2 iunie 1877, sintetizînd de fapt voința și năzuința tuturor românilor din monarhia habsburgică : **„Cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni".**

În condițiile de prigoană, declanșate de autoritățile imperiale, solidaritatea românilor bănățeni cu lupta României pentru independență trebuia să se manifeste cu deosebită grijă. De altfel, Roman Ciorogariu, aflat pe atunci la Arad, mărturisea mai tîrziu : **„Eram în extaz, extazul bucuriei, de succesele diplomatice și belice ale micei dar viguroasei Românii care și-a smuls din ghiarele diplomației austro-ungare, prin înțelepciunea și vitejia ei, rolul hotărîtor în resbelul balcanic..."** (Sextil Pușcariu : „Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal").

Guvernul era foarte alarmat în vara anului 1877 de atitudinea patriotică a populației din Banat și Transilvania. Organele administrative erau avizate necontenit să urmărească cu toată atenția acțiunile românilor. Prefecții primiseră instrucțiuni să supravegheze cu toată seriozitate activitatea fruntașilor națiunii române, a celor cunoscuți prin străduințele lor în favoarea Daco-romanismului, deci a făuririi statului național unitar român, independent. De altfel, cunoscutul patriot și fruntaș politic al românilor bănățeni, dr. Pavel Vasici, relata într-o scrisoare din 12 aprilie 1877 despre înverșunarea cu care autoritățile urmăreau acțiunile populației românești : **„Am ajuns niște timpuri grele, mai grele ca niciodată".**

Au fost întreprinse o serie de percheziții la persoanele considerate de autorități „drept periculoase", în urma participării lor active la mișcarea națională. Se urmărea descoperirea și confiscarea cărților și hărților aduse din România sau a altor materiale ce să indice legăturile cu populația de peste Carpați. Astfel, judele administrativ din Criciova, din ordinul vicecomitelui comitatului Caraș, la 18 mai 1877, efectuează o percheziție minuțioasă în locuința preotului George Gaspar căutînd „Mapa României" și scrisorile acestuia. Sînt luate, totodată, măsuri pentru întărirea pazei la granița cu România, batalionul 86 de Honvezi, din Orșova, fiind pus în subordinea directă a Comandamentului militar din Timișoara.

Măsurile de prigoană luate de cercurile conducătoare austro-ungare n-au putut însă zădărnici voința românilor bănățeni de a lupta pentru libertate și nici să le înăbușe sentimentele naționale, de solidaritate cu frații lor de peste Carpați. Informat asupra atitudinii profund patriotice a bănățenilor, ministrul Intrucțiunii și Cultelor din Ungaria, Augustin Trefort, în 10 decembrie 1877, trimite autorităților din Banat o notă în care menționa că **„pe cale confidențială i-a venit la cunoștință că în școalele greco-ortodoxe din comitatul Carașului nu numai că se folosesc cărți de școală contrarie statului, ci preoții și învățătorii de această religie, uitînd de datorințele lor către patrie** (Austro-Ungaria, n.n.), **prin purtarea și doctrinele lor contra patriei, duc poporul în rătăcire și-i strică bunul simț".**

Este, fără îndoială, o referire directă la intensa și neostenita activitate desfășurată de cărturarii satelor bănățene pentru sprijinirea României în războiul independenței. Pe temeiul faptelor menționate, ministrul Augustin Trefort cere autorităților locale să tragă aspru la răspundere pe toți cei ce se fac vinovați de asemenea acțiuni, făcîndu-i atenți **„că în intersul lor bine priceput să se ferească de astfel de purtare în viitoriu".**

Epopeea succeselor ostașilor români pe cîmpurile de bătălie a făcut ca inimile tuturor românilor din monarhia habsburgică să bată cu mai multă tărie, iar cugetele lor să fie pătrunse de mai multă mîndrie și demnitate națională. Entuziasmați de comportarea admirabilă a trupelor române în războiul independenței, „Tinerimea română" din Pesta, adică studenții români aflați în capitala Ungariei, nu pregetă să trimită următoarea telegramă conducătorilor României independente : **„Ioan Brătеanu, ministru, președinte, Bucarest. Mîndri de triumful națiunale pe cîmpul de luptă, ve rogăm să așterneți... felicitările noastre pentru glorioasele succese ale armatei române. Primiți și d-voastră omagiile noastre pentru spiritul de inițiativă ce ați luatu Resară din toată independența patriei române și mărirea neamului nostru (...) Tră(iască) armata română și România independinte ! ! !"** (Biblioteca Centrală Universitară Cluj-Napoca, fond „Corespondența Franciso Hossu-Longhin", vol. 1, p. 193).

Aceleași profunde sentimente patriotice le exprimă și sătenii din Pecica în scrisoarea adresată revistei „Gazeta Transilvaniei" : **„Tocmai la căderea Plevnei eram în ajunul colectării ce vi-o trimitem, și iată ce bucurie pentru noi că luarea Plevnei prin telegramă am și auzit-o, mine-zi"** (Gazeta Transilvaniei, an 40, nr. 99 din 18/30 dec. 1877, p. 4). Solidaritatea deplină națională, ce s-a manifestat cu atîta evidență cu prilejul războiului independenței de stat a României, rămîne, peste timp, ca o supremă și luminoasă pildă a dragostei de neam, a simțămintelor profund patriotice de care erau animați locuitorii Banatului.

ION MUNTEANU

Prezențe literare

Poezia lui GHEORGHE PITUȚ

Lîngă poezia predicativă, somptuos elocventă a unor colegi de generație porniți din aceeași matcă spirituală, lirismul lui Gheorghe Pituț poate să facă figură de rudă săracă. Ocolit de elanuri industrioase, situat într-o salutară rezervă față de producția de serie, lucru evident și într-o prezență editoriaă mai degrabă discretă **(Poarta cetății, 1966 ; Cine mă apără, 1968 ; Ochiul neantului, 1969 ; Sunetul originar** (volum antologic), **1969 ; Fum,** 1971). Gheorghe Pituț manifestă o extrem de mică receptivitate față de seducțiile retoricii, în pofida unor scurte – repede reprimate, altfel – alunecări în patos și risipă verbală.

Ceea ce se putea constata încă în primul volum al lui Gheorghe Pituț era nu preocuparea pentru alcătuiri poetice care să beneficieze de șansa de a fi memorabile, cît îngrijirea pentru coerența universului liric propus printr-o sumă de simboluri, metafore și gesturi esențiale. Poemele, de altfel, încă din acest volum își pierd identitatea într-un discurs general, într-o urzeală de imagini emblematice a căror țintă este în egală măsură cosmicul și umanul.

Detectabile, desigur, în **Poarta cetății** sînt chemările (ce vor alcătui substanța volumelor următoare) la păstrarea eugeniei naturii și civilizației **(Pentru viață, La poarta cetății, Desen atomic** etc), dar ce are mai profund exprimat poezia este un lamento al despărțirii de spațiul originar, laolaltă cu nostalgia naturii primordiale, a elementarului : „Mamă, n-ai vrut să fiu lemn / Să adăpostesc mistrеții / Sufletului să-i însemn / Umbra morții, calea vieții. / Știi, pămîntul nu-mi dă pace / Să mă fluier către stele ; / M-aș desface de pe osii / Și topit să curg în ele / Toți ar vrea, la toți li-i dor / De o lungă luminare / Nu să moară, nici să mor, / Ci s-ajungem nehotare **(Dor)**. Poetul însuși se proclamă „bărbat păduros" și își imaginează intrarea în cetate : „ca un faun vînjos, / simplu / cu inima-n palme / pentru viitorii prieteni" ; „La marginea orașului / aș vrea să mă primească / un prieten adevărat, / sub reflectoare puternice / să mă vadă așa cum sînt / și voi crește" **(Singur)**.

Dacă, evident, versuri ca acestea implică încă într-o mare măsură datele unei experiențe biografice laolaltă cu efortul de a le transfigura poetic, nu este mai puțin adevărat că pot fi identificate și o sumă de reflexe livrești, îndeosebi ale liricii lui Blaga, deși nu atît sub aspect tematic, în limitele firești ale racordării la sursele tradiționale ale liricii transilvănene, cît în modul de a nota senzația produsă de contactul cu materia, cu elementele. Iată percepția luminii : „lumina se rostogolește / ca un stog de paie pe deal" **(Părinții)**, ori impresia expansiunii cosmice a ființei : „Să am acuma funii repezi / țintite zdravăn în jos / sub rădăcini / și-ncolăcite sus / pe gîtul vulturului negru, / cred c-aș simți / cum se urnește / cu-n zuruit de osii grele / din matca lui pămîntul / și-ar trece legănat / printre cetăți solare / spre alte lumi în neuitare". **(Singur)**.

Păstrînd unele elemente de referință din versurile primului volum, poezia lui Gheorghe Pituț își descoperă și explorează într-un mod esențial sistemul planetar propriu în volumele **Cine mă apără** și **Ochiul neantului.** Mitosul păduratic, amintirea unui Septentrion silvanic : „Grav muritor prin metropole, / încăpățînat / ca un podiș transilvan / voința mea poartă / un trup / pe străzile globului. / Sînt între mîinile mele / ca lîngă doi paznici / aproape credincioși. / Cînd fug / din orașele galbene / doi brazi mă iau / ca din somn / în primire / lovindu-mi spinarea / în goană / începe să ningă, / începe..." (Cîntec), rămîn termeni ai unor opoziții mereu invocate. La fel ca și Blaga, Gheorghe Pituț nu aderă la rigorile orașului hipertehnicizat, suspectat de a-l îndepărta pe om de condiția sa normală. Poezia, în **Ochii neantului,** se alcătuiește din tablouri vizionare, de un fantastic haotic, crud, solicitînd paleta cromatică în tonurile ei cele mai întunecate. Este, se înțelege, în acestea o explicită intenție pedagogică : în universul mecanomorf evocat, în tonul profetic, în reprezentările terifice ale unei lumi reificate. Cît departe sîntem în versurile adunate în ultimul volum publicat **(Fum)** de exultanța poeziei din **Poarta cetății :** „Ce lumini, ce sfîntă gălăgie / trebuie să fie acum prin orașele lumii" ! Impresia pe care cititorul o avusese încă în **Cine mă apără,** anume că în poezia lui Gheorghe Pituț s-a înstăpînit o Sibilă expresionistă, va avea deplina confirmare în aproape toate poemele volumului din urmă, multe dintre acestea, s-a spus, conținînd o critică a civilizației tehnice occidentale, cu aspectele ei dezumanizante : „Se descompun copiii umezelii / vulturi de apă, / șoimii rapizi de valuri, / bătrînii crapi suiți din mîluri, / femelele cu laptii gîlgiind, / broaște senine, raci absurzi / pe toată valea Rinului / trîntiți pe spate / dospesc în raze / pe sub temelii / otrava din cetate / a curs neașteptat în șîngele naturii" **(Cureubeie)**.

LUCIAN ALEXIU

Tradiție și creativitate poetică

In cazul poeziei, mai mult decît al altor specii literare, a existat (și mai există) o anume reticență față de invocarea tradiției literare în numele unicității, irepetabilității actului poetic. Conceptul de tradiție a fost negat polemic de romantici în măsura în care aceștia aveau vocația „începutului absolut", a rupturii cu trecutul, a iconoclastiei. Încă Fr. Schlegel, după ce lăuda interesul grecilor deopotrivă pentru individual și „sisteme", se întreba : „Dar se poate caracteriza oare altceva decît individualul ?... Nu sînt toate sistemele individuale, precum și individualul este, cel puțin în germene și potrivit tendinței sale particulare, sistem ?..." Aceste premise romantice se recunosc mult mai tîrziu, bunăoară la Croce, care privește opera individuală ca o expresie concentrată a „istoriei", „tutto l'universo e tutta la storia in una forma singola" **(La riforma della storia artistica e letteraria** (1917). Ca atare, singura formă adecvată de critică este aceea individualizantă („critica individualizante"). Pe urmele lui un Luigi Russo, de pildă, va ajunge să declare istoria literară un studiu scolastic, o utopie **(La critica letteraria contemporanea,** Florența, 1967, p. 157).

Critica română din aceeași perioadă o dovedit mai multă flexibilitate. Se cunoaște rolul pe care l-au avut în critico lui Ibrăileanu concepte ca „tradiție", „situare" istorică etc. Iar Lovinescu insista asupra faptului că „fenomenul estetic, trezind în noi felurite probleme, nu e de ajuns să-l judecăm, ci trebuie să-l studiem, să-l așezăm în timp și spațiu, adică să-l legăm de spiritul vremii și de evoluția întregii literaturi, să-l cercetăm în influențe, în izvoare și în elaborarea lui" **(Titu Maiorescu și posteritatea lui critică,** 1943).

S-au conturat astfel două poziții opuse în evaluarea istoriei, a tradiției poetice : poziția „absolutistă", ce exclude orice relații ale operei poetice cu istoria (literară sau extraliterară) și **perspectivismul,** care relaționează opera cu „seria" istorică, prezentul și trecutul socio-cultural, ethosul specific al epocii ș.a. (vezi R. Wellek și Austen Warren, **Teoria literaturii**). În acest context, tradiția va reprezenta însăși garanția circulației în timp a operelor poetice, convertirea lor în bunuri culturale, parte a unui întreg sistem de valori poetice. În sens restrîns, tradiția se manifestă în continuitatea unor experiențe, teme, materiale, stiluri, configurații poetice, tehnici imagistice, cu valoare modelatoare pentru noii poeți ; în sens mai larg, tradiția este însuși **sistemul literaturii** căci, după aceiași autori citați mai sus, **„Se impune să concepem literatura ca pe un întreg sistem de opere care, prin adăugarea unor opere noi, își modifică necontenit relațiile interne, crescînd ca o entitate în prefacere continuă" (Teoria literaturii).**

Firește, sistemul literaturii nu este o realitate atemporală, supra istorică, ci una istorică, în continuă modificare, „întreaga ordine existentă (suferind) o schimbare" prin adăugarea unei opere noi. Procesul prin care sistemul literaturii se schimbă, este așadar acumulativ, nu „substitutiv". Orice operă nouă se raportează la întreaga ordine a literaturii, pe care o modifică. Actul evaluării critice este în primul rînd un act al **comparației** cu valorile existente. Dar pentru scriitorul inovator tradiția nu este un bloc amorf, nediferențiat ; atitudinea sa față de tradiție e **selectivă,** de unde și elementul de discontinuitate, de „ruptură" cu trecutul imediat, proces în care se produce o mutație a ierarhiei valorice (o serie de elemente ale tradiției considerate pînă atunci secundare ori pur și simplu ignorate, revin pe primul plan). Contează în cele din urmă ceea ce am putea numi **tradiția vie,** adică acel summum de valori poetice reactivate de gustul, interesul, poetica contemporanilor. Relația dintre sistemul literaturii și noua operă poetică nu este o relație spontană, confortabilă : sistemul are tendința de a absorbi, asimila opera nouă, de a legitima inovația ca normă modelatoare, ori pur și simplu, de a o neutraliza sau respinge. Critica, ca formă de exprimare a conștiinței literaturii, va tinde spre evaluarea noilor experiențe din perspectiva sistemului, a normelor deja existente. Continuitatea, conservatorismul pot să acționeze destul de puternic ; par firești astfel reticențele lui Ibrăileanu în fața „poeziei noi" a lui Macedonski, de pildă, cu toate exagerările privind influențele străine asupra acestuia (tot atunci însă Ibrăileanu va recunoaște că poezia de la 1916 încoace nu mai poate fi identică cu aceea a epocii antebelice și că apariția unor poeți ca D. Botez sau Al. Philippide este motivată social – „Literatura nouă", 1922). S-a pripit poate Ibrăileanu și cînd a respins „versul liber" ca mimetic și perimat în poezia română. Asemenea inerții ale gustului critic sînt firești ; nefirească, primejdioasă este însă respingerea unei noi experiențe poetice de pe pozițiile unei gîndiri dogmatice, nedialectice.

Tradiția nu înseamnă tradiționalism, reconstituire arheologică a trecutului literaturii. Creația tradițională își însușește necritic norme, tipuri, reguli, modele aparținînd unei alte determinări socio-culturale. O istorie dialectică (și nu atomistă, simplă succesiune de monografii) va trebui însă să stabilească „serii" posibile, direcții ale tradiției active la un moment dat (așa cum încearcă, bunăoară, Ion Negoițescu amintind seriile Dosoftei-Pillat-Arghezi-Voiculescu ; baladescul lui Coșbuc-Ion Barbu-Radu Stanca ; etc.). La un moment dat s-ar putea chiar identifica direcții zonale, regionale (nu regionaliste) : poezia ardeleană (Goga-Ioan Alexandru, Ion Brad, Ion Horea, Gh. Pituț etc.), poezia bănățeană etc. Ele trebuie însă avansate cu prudență, căci deopotrivă de importante sînt diversitatea de modalități poetice, cuprinsă sub acest generic, precum și participarea la un circuit național de valori poetice. Cum atrăgea atenția Ion-Stoia Udrea, prefațatorul vol. **11 poeți bănățeni** (1942), **„ceea ce leagă toate aceste nume într-un mănunchi și dă perfectă unitate, dincolo de marea diversitate a formelor de expresie, întregului volum, este sufletul unic, aparte, dar pe deplin românesc al acestei provincii, care vibrează deslușit și puternic... în gîndirea și graiul fiecăruia".** Se semna atunci actul de justificare la existență al poeziei bănățene care între timp a ajuns să constituie o realitate identificabilă în planul poeziei naționale (de la Al. Jebeleanu, Vl. Ciocov și Anghel Dumbrăveanu la mai tinerii Dușan Petrovici, Crișu Dascălu, Eugen Dorcescu sau Marcel Turcu).

Nimeni nu mai poate azi nega existența unei fertile tradiții în poezia ultimelor două decenii. Ea purcede îndeosebi de la marii inovatori ai poeziei interbelice (Barbu, Arghezi, Blaga), ori de la experiențele mai recente ale așa-zisei „generații patetice" din jurul lui Miron Radu Paraschivescu. Ceea ce ar fi putut părea la un moment dat un mimetism superficial, astăzi apare ca o necesară recapitulare a experiențelor interbelice de către generația lui Nichita Stănescu, ca premiză de plecare spre scrierea unei noi poezii. Tot detașarea în timp ne permite astăzi să vorbim de o adevărată **tradiție a avangardei** în poezia română, aproape întotdeauna legată de publicistica de stînga („Contimporanul", „Integral" etc.), cu o mare reverberație în lirica europeană. Mi se pare chiar că problema tradiției și a inovației trebuie pusă într-un mod original în poezia română. Căci așa cum remarcă Don Eulert **(46 Romanian Poets in English,** Edit. Junimea, 1973) în prefața traducerilor sale, poezia română se află, azi, înaintea occidentului, într-un fel de **postmodernism.** Căci în vreme ce în celelalte literaturi se pune problema reîntoarcerii la sursele inițiale ale poeziei (cîntec, epos, narațiune popular-baladescă, orfism, oralitate) poezia română a fost și rămîne dintotdeauna în preajma acestor surse și resurse de natură folclorică. **Tradiția ei activă** cuprinde, pe de altă parte, o serie de valori care pot părea inedite în planul liricii europene a acestui secol (cosmicitatea gestului poetic, accentul pe idei, mit, concepte colective, mitofolclorice, tradiția suprarealistă etc.) ; căci oare suprarealismul (ca tehnică imagistică, nu ca atitudine ideatică) nu purcede tot din „clasicismul" nostru folcloric (bocete, blesteme, formule narative în basmele românești) ?

MARCEL POP-CORNIȘ

George Suru

DRUMUL EROILOR (1877)

Cu toții au luat cîte ceva de acasă,
În săculețe din piele trainică de sălbăticiune
Au pus un fir de busuioc lăcrimat pe coasă,
O frunză de cireș sau un pumn de alune,

Fiecare își poartă casa cu el,
În inimă, în trup, în plumb sau în raniță,
Femeia le duce apa la gură, strînsă-n inel,
Și le sărută respirația de dincolo de graniță,

Mulți vor cădea strîngînd casa la piept,
Pe casele lor vor țipa păsări de noapte,
Copiii vor mînca singuri porumbul fiert,
Dar vor crește drepți, luminați de libertate,

Cei mai mulți se vor întoarce la casele lor,
Vor aprinde focul scăpărînd din amnare,
Strîngînd casa la piept se naște un popor
Cu trup de oțel, cu suflet de pîine și sare !...

PE COLINELE CU TRANDAFIRI (1877)

Pe colinele unde vor crește trandafiri
Albinele morții coboară pe florile ochilor :
Liberi vor fi stupii neamului meu,
Libere colinele și ramul și izvorul...

Pe colinele cu tulpini de trandafir,
(Oh, mîinile lor de plugari și ciobani)
Moartea cu miresmele brazilor tineri retezați
Pentru leagănul veșnic în suflet de Carpați
Este cumplita și dulcea și necesara durere
Cînd se aduce pe lume
Pruncul cu braț neînlănțuit,
Pămîntul și cerul, sarea din lacrimă...

ECOU (1877)

În sate, femeile ascultă aplecate asupra fîntînilor,
De cumpene au aninat icoanele străbunilor
Legate în șapte cu fir de busuioc,
Le coboară în apele limpezi cu mișcări de ninsoare
Ca și cum și-ar pune pruncii în leagăn,
Toate tainele lumii se numesc sub
Mîngîierile din degetele lor...

În Țara carpatină se ridică din fîntîni,
Sau poate cade din lacrimă-n fîntîni,
Apa Vie spre a fi trecută peste Dunăre
În convoaiele nesfîrșite ale carelor
Trase de boi,
Pe punți și pe plute legate cu năframele
Albe...

DESCÎNTEC PENTRU FIII MEI

Dacă vezi un brad verde, să crezi
Numai în conurile arse, de demult ;
Dacă vezi un rîu care se scaldă în ploi,
Să săruți numai pietrele albe, rămase ;

Un cer dacă este, fără nici o stea,
Să te investmînte, atunci, un licurici,
Și dacă pe masă nu mai este pîine și sare
Să cauți fotografii înglăbenite de lună ;

Dacă vezi un nesfîrșit curcubeu,
Să îți pară rău după ploaia de vară,
Și să îți pui pe brațe o păpădie
Pe care să nu o răspîndești niciodată ;

Dacă vezi un brad verde să-l iubești,
Să-i faci o cunună de conuri arse,
Să cadă cerul ca o păpădie
În mîinile tale niciodată întoarse...

Dedicații

IUBIRI DE MARMURĂ

Lui Al. Jebeleanu

Prin cețuri tari călătoreai mirată,
Ca un oftat de valuri stins pe prund,
În scoica depărtării să te-ascund
Și-n marmura cuvintelor de-odată.

Mareele-n declin pe dans rotund,
Cînd pescărușii prin azur înnoată,
Urca din mări neliniștea sărată
Și rămînea tăcerea în străfund.

Așa iubirea-n rătăciri astrale
Prin răvășirea gîndurilor tale
Miresme de amurg mai duce-nnot,

Cum pescărușul desenînd agale
Plecările din ochi de matelot,
Le frînge, cu făptura ta cu tot.

DAMIAN URECHE

Mircea Eliade și fascinația simbolicului

În orizontul științelor contemporane care se consacră culturii, formelor simbolice, epocii de început a umanității, opera științifică a lui Mircea Eliade, una dintre întreprinderile cele mai coerente și fecunde, ocupă un loc fundamental. Cercetător al miturilor și avatarurilor acestora, istoric al religiilor, orientalist, folclorist etnolog, antropolog, filozof Mircea Eliade se numără printre acei savanți care cunoscînd în profunzime unul sau mai multe domenii nu rămîn prizonieri ai unei erudiții, fie ea și strălucitoare, specialiști ai unor teritorii înguste, ci se impun ca veritabili creatori deschizători de drumuri noi, determinînd o altă viziune și o altă articulare a obiectului studiat.

Structurată aproape muzical, cu teme și motive ce se reiau, se completează în raport cu noile contexte în care apar, opera sa este o vastă hermeneutică preocupată de descrierea mitului, a simbolurilor și riturilor arhaice de structurile lor specifice dar mai ales de lumea sau lumile implicate de aceste „discursuri" străvechi. Demersul hermeneutic vizează reliefarea „dialecticii sacrului" în culturile arhaice, populare, un anumit mod de a fi, de a exista, caracteristic zorilor umanității. Mitul, urmărit pe cele mai diverse coordonate geografice, este una dintre problemele care traversează constant opera lui Eliade. În viziunea sa mitul este o **istorie fundamentală** care fondează actele esențiale ale existenței umane în culturile arhaice și asigură o relație specifică cu cosmosul, cu timpul etc.

Relatînd un fapt, un eveniment petrecut într-un timp fabulos timpul primordial, al „începuturilor", mitul este „o istorie sacră" și se constituie ca „modelul exemplar al tuturor activităților umane semnificative".

Investigînd miturile, riturile și simbolurile consacrate începuturilor regenerării timpului cosmosului, agriculturii, fecundității etc., Mircea Eliade actualizează o întreagă lume, o zonă de viață și practică umană adesea privită eronat și unilateral.

Sensul miturilor, al simbolurilor este, evident, unul ordonator, însemnînd un demers extraordinar de luare în posesie a lumii. Operele lui Mircea Eliade sînt, așa cum s-a remarcat, exemplare, prin grija ce o acordă consemnării și discutării celor mai modeste eforturi, celor mai variate forme prin care omul și-a construit drumul spre „istorie". Este acesta și unul dintre motivele pentru care printre cei dintîi a înțeles stringența dialogului dintre cultura contemporană și culturile arhaice „populare", dialog ce anunță începutul unui vast proces de sinteză.

Un capitol important în cadrul operei științifice a lui Mircea Eliade are ca obiect cultura populară românească, constituind o tentativă de elaborare a unei imagini semnificative a mitologiei din spațiul carpato-dunărean, pe baza tradițiilor mitologice păstrate în folclor și a sondării straturilor mitico-simbolice ale celor mai reprezentative creații orale. Unele eseuri din volumul „Insula lui Euthanasius" (1943) și în special volumele „Comentarii la legenda Meșterul Manole" (1943) și „De la Zamolxis la Gengis-Han" (Paris, 1970) sînt dedicate studierii unor capodopere orale („Miorița, Meșterul Manole), semnificațiilor cultului lui Zamolxis la geto-daci, originii numelui dacilor, mitului cosmogonic, atestat de mai multe producții folclorice românești, legendei privind întemeierea Moldovei, precum și unor obiceiuri și rituri populare etc. Problemele abordate sînt mai întotdeauna plasate într-o perspectivă universală, evidențiindu-se semnificațiile lor profunde, ancestrale. Imensa documentare pe care se sprijină studiile, procedarea hermeneutică reușesc să arunce lumini inedite asupra culturii populare românești și a miturilor geto-dacice.

O schiță, chiar redusă la cîteva jaloane, a activității lui Mircea Eliade nu poate fi decît parțial semnificativă dacă nu ar aminti bogata și remarcabila sa creație literară. Romanele, nuvelele, povestirile, eseurile și memorialistica se leagă prin fire profunde de universul operei științifice. O aceeași problematică este detectabilă în structurile de adîncime ale literaturii sale și cu deosebire în proza fantastică. Dar literatura lui Mircea Eliade nu este o ilustrare o transpunere în plan literar a preocupărilor sau descoperirilor din domeniile amintite. Dimpotrivă, în spațiul literaturii este regăsită libertatea de a imagina, de a constitui lumi similare celor cercetate în operele științifice. Prin intermediul cuvîntului, al discursului literar, este regăsită posibilitatea de creație proprie mitului. Literatura îi oferă șansa edificării unor universuri semnificative, ea e o plăcere, dar și o necesitate, un periplu inițiatic, o terapeutică împotriva uitării, un misterios **pharmakon**.

În memorialistica sa Mircea Eliade vorbește adeseori de Hasdeu, Iorga, Pârvan, personalități care fascinau adolescentul de altă dată, veritabile modele ale vîrstei tinere.

Prof. IOAN VULTUR

Al. Jebeleanu

VERTICALĂ

Acasă, pe străvechile hotare,
Pe dimb aici, cu umbra-i așezat,
La Plevna, la Smirdan a sîngerat
Să-și vadă vatra liberă sub soare.

Statuia dorobanțului neînfrînt
Din deal privește pînzele de stuh,
Semeț și neclintit, sorbind văzduh,
Grăiește parcă-n fulgere și-n cînt.

Osteanul, vertical, din înălțimi,
Cuprinde țara lui, nemuritoarea,
Iubind-o, peste secol, ca și-atunci...

Sticlesc pe-aproape grînele și marea,
Exaltă frumusețile prin lunci
Cu verde smălțuit de prospețimi.

Circiumărese în ulcică înflorată

CÎNTECUL BĂNĂȚEAN

În amintirea lui Nicolae Ursu

În leagăn de doină născut (ascuns acum de amintiri),
Vîntul nuanța la fereastră cu neostenita-i strună,
Melodii unduiau mirific pe pleoapa de lună.
Cîntecu-i prevestise prin vreme relief și meniri.

Satu-i păstrează și azi, ca-n limpezi fîntîni,
Figura și glasul, legenda și mersul,
Zările rotunjite i-au colorat universul,
Străzile-acestea l-au purtat pe pietre, pe mîini.

Prezent printre noi – nu umbră, nici vis,
În cîntec prezent, în corale-armonii,
Eternul în viersul bănățean l-ai înscris.

În surdina cad frunzele toamnei din nuci și din meri...
Plecat-ai discret și hieratic spre veșnicul ieri
Și totuși o știm : în cîntecul bănățean vei reveni.

Șanovița, 10 octombrie 1976

SONET PENTRU FRUMUSEȚEA PĂDURII

Pădurea te adoră cu fiecare mladă,
Ea singură sub vițe ne poate ocroti ;
Mestecenii complici (eterni în poezii)
Jonglează cu miresme de mentă și lavandă.

Sub verdea, șovăinda, sub cosmica ochire
Vom auzi prin trunchiuri cum inima ne strigă,
Un zumzet între fluturi, în frunza de ferigă
Și pasărea măiastră-ncrustată-n amintire.

Alături de fantastic. Cu foșnet și răcoare.
Ca ramul modelată, neverosimil fel,
Ți-o dărui platanul smaraldul din inel.

Iar dragostea sui-va, cu jocul ei, spre tine,
Filtrată-n frunzătura pădurii trecătoare,
Reanimînd în seve rodirile depline.

PIETRE ANTICE LA HERCULANE

Amurgul îl respingem și-l traversăm în fugă.
Visăm iubiri eterne. Trec vipere c-un corn.
Prin basme lăsăm burgul, gigant și uniform,
Nălucitor prin gînduri ca noaptea nibelungă.

Se leagă-n fulgerări o geană zbucnitor...
Dar unde se-ntețesc și sîngele și pasul ?
Zăbavnic curge drumul, ce lent palpită ceasul !
O harfă îmi rămîne distanța s-o măsor.

Clipita o prefaci cu vrerea ta deșartă,
În nopțile cu lună, ții minte Cleopatră,
Zeițele-ngropate scînceau prin adîncimi.

Dacă-am pornit romantici și, poate, șovăim
E vina-amîndurora. Ea, Venus, nu ne iartă.
Fantasme trec, în șiruri, pe-altarele de piatră.

Desen de Lidia Ciolac

Televiziune

DUMINICĂ, 17 APRILIE

8,00 Tot înainte ! 8,50 Film serial pentru copii : „Toate pînzele sus"! 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album Duminical. Din cuprins : 15,00 „Turneul campionilor" la gimnastică. 16,10 Imagini din Damasc. 16,30 Drum de glorii. 17,50 Film serial : Din tainele mărilor. 18,40 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 File de istorie. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Drum de lupte și victorii. 20,35 Film artistic. „Cei mai frumoși ani ai vieții noastre", 22,40 Telejurnal. Sport.

LUNI, 18 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Itinerarul Independenței. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cîntarea României – Festivalul creației și hărniciei – faza județeană. 20,30 Panoramic. 21,10 Roman-foileton „Sub stele". Episodul 5. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 19 APRILIE

9,00 – 11,45 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 17,35 Vîrstele peliculei. 18,15 Întrebări și răspunsuri. Emisiune în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politico-ideologic de partid. 18,45 Telecronică pentru pionieri. 19,05 Centenarul Independenței. Tineri din satul eroului. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cîntarea României. Festivalul creației și hărniciei. Faza județeană. 20,30 Teatru : „Într-o singură seară" de Iosif Naghiu. 22,00 Orizont tehnico-științific. 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 20 APRILIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. (reluare). 11,30 Întrebări și răspunsuri (reluare). 12,00 Trec voinicii Dunărea... 12,10 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Hochei pe gheață : Cehoslovacia – Canada (reprizele a doua și a treia). 18,20 Atenție la... neatenție ! 18,40 Noi, femeile. 19,05 Din cîntecele și marșurile Independenței. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Cîntarea României – festivalul creației și hărniciei – faza județeană. 20,30 Telecinemateca. Ciclul Un mare cineast : Vittorio de Sica „O afacere". 22,05 Muzică populară. 22,25 Telejurnal.

JOI, 21 APRILIE

15,00 Box : turneul internațional „Centura de aur". 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 Reportaj pe glob : Mexic – eforturi pentru dezvoltare. 17,40 Corespondențe lirice – Mihail Jora și poezia românească contemporană. 18,00 Consultații medicale. 18,20 România pitorească. 18,50 Ora tineretului. Cum ne alegem drumul în viață ? 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Pe teme internaționale. 20,05 Itinerarul Independenței. 20,20 Cîntarea României. Festivalul creației și hărniciei. Faza județeană. 20,50 Teatrul Tv. „Consimțămîntul" de Emil Poenaru. 21,50 Revista literar-artistică Tv. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 22 APRILIE

9,00 Teleșcoală. 11,00 Telecinemateca (reluare). 11,30 Program de cîntece și dansuri cu artiști amatori din Zărnești – Brașov. 11,45 Telex. 15,00 Box. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,00 Întotdeauna viața învinge. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Cîntarea României. 20,30 Ancheta socială. 21,00 Film artistic „Dreptul de a iubi". 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 23 APRILIE

12,00 Telex. 12,05 Studioul muzical. 12,30 Roman-foileton. Reluarea episodului I. 13,20 La dispoziția dv. – anchetă socială. 13,50 Muzică populară. 14,15 Ritmul interior al orașului. 14,25 Fotbal : Universitatea Craiova – Sportul studențesc. 16,20 Secvențe israeliene. 16,40 Cel mai bun... continuă. 17,30 Antologia filmului pentru copii și tineret. Shirley Temple. 18,40 Muzică ușoară. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională 19,05 Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Centenarul Independenței. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial Kojak. 21,35 Întîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romanțe.

Debut

IOSIF COSTINAȘ

PASĂREA DE LEMN

Cineva, nu mai știa cine, îi dăruise o pasăre de lemn cioplită rudimentar, un fel de porumbel-găină cu aripi de șindrilă, avînd în loc de picioare o osie mică la capetele căreia erau puse niște roți făcute ca din topor. Împinsă cu un băț fixat în osie, pasărea își mișca, datorită unui mecanism simplu, aripile ei țepene într-un simulacru de zbor, scoțînd sunetul sec al lemnului ce se lovește de lemn.

Se visă, cu stăruitoare limpezime, la vîrsta de cinci ani, împingînd în fugă porumbelul-găină vopsit țipător și care în vis era cît el de mare, iar zgomotul uscat al aripilor asurzitor.

Dintr-o dată, pasărea se înălța deasupra curții, planînd lin, în cercuri largi, cu el cu tot, ținîndu-se de băț, plutind fără nici un fel de efort, nefiindu-i cituși de puțin frică. Și parcă-i era ciudă că nu e nimeni în curte să-l vadă acolo sus, netemător, tras de ciudățenia aceea de lemn, capabilă să zboare, simțind atingerea mătăsoasă a aerului, crezîndu-se el însuși pasăre. După o vreme însă, la una dintre ferestrele deschise ale podului apăru bunicul său (pe care nu-și aducea aminte să-l fi visat vreodată), gesticulînd anapoda și strigîndu-i ceva. Nu auzea ce spunea bătrînul, îi vedea doar gura deschizîndu-se și închizîndu-se la loc și fața lui ușor schimonosită de îngrijorare. Nefiresc de agil, bunicul ieși pe acoperișul casei, agitînd deasupra capului o pușcă veche de vînătoare. Și începu să umble repede de colo-colo pe marginea streașinei, fluturîndu-și pletele albe, cu atîta siguranță de parcă ar fi fost pe pămînt. Apoi, una după alta două detunături prelungi, aripile porumbelului-găină se desprinseră de trup ca retezate și își dădu atunci seama, îngrozit, că începuse căderea...

Așa se dezmetici, cu sufletul apăsat de simțămîntul acela greu – spaima nelămurită, strecurată adînc în tot trupul, pe care o lasă căderile în vis.

Se ridică încet din pat (nevastă-sa mai dormea încă, întoarsă spre perete) și se duse tiptil în bucătărie. Stătu cîtva timp în picioare, privind năuc prin geamul îngust al încăperii lumina fumurie a zorilor. Pe masă se afla un aparat de radio portativ. Îl deschise, trase un scaun și se așeză. O voce ostenită de bărbat recomanda, prea puțin convingător, un regim alimentar pentru menținerea siluetei. Se strădui să fie atent, deși ce spunea omul acela nu-l privea în nici un fel pentru că la cei șaizeci și cinci de ani, ciți împlinise de curînd, era uscat și drept ca o scîndură. Încercă deci să asculte, dar zborul, bătrînul cu pușca, aripile de șindrilă, căderea reveneau mereu, imaginile se amestecau, se pierdeau cîteva clipe ca apoi să se recompună, neobișnuit de clare, sîcîitoare, absurde și tulburătoare în același timp.

Rămase așa, părînd că ascultă radio-ul, pînă cînd nevastă-sa, simțindu-i lipsa, îl strigă, intrigată, știindu-l că nu se trezește niciodată atît de devreme.

Se întoarse în pat și-i povesti în amănunțime visul, exagerînd amploarea zborului, căderea, mai ales căderea.

Femeia începu să tălmăcească totul cu seriozitate, ca și cum ar fi fost vorba de un fapt petrecut sub ochii ei. Pasărea nu era altceva decît un semn rău, aducător de necaz și nu va fi o întîmplare dacă cît de curînd, poate chiar în acea zi, s-ar îmbolnăvi sau ar păți ceva neplăcut. Dar el nu dădea nimic pe asta, nu crezuse niciodată în vise și, în ciuda vîrstei, rămăsese un om sănătos și cumpătat peste care viața, atotprotectoare parcă, a trecut ca un vînt călduț de primăvară.

Își amintea foarte rar ceea ce visa (dormea bine șapte, opt ore pe noapte, somn liniștit, odihnitor) și nu și-ar mai fi putut închipui că după atît de mult timp să retrăiască o astfel de întoarcere miraculoasă în copilărie și, în afară de asta, acum, cînd se simțea peste măsură de tulburat, nici nu-i venea să creadă că EL a fost cu adevărat vreodată puștiul acela care alerga desculț după o jucărie caraghioasă de lemn, neștiutor și, de bună-seamă, fericit.

De cînd ieșise la pensie cumpăra cu regularitate ziare de la același chioșc, aflat nu departe de casa în care locuia. Aici mai schimba uneori o vorbă cu cîțiva cunoscuți, aproape toți oameni din generația lui sau se întîlnea cu singurul prieten din tinerețe pe care-l mai avea. Împreună făceau, atunci cînd era vreme frumoasă, lungi plimbări prin parcurile orașului, comentînd la nesfîrșit ceea ce scriau ziarele, adesea nedumeriți, alteori părîndu-li-se că înțeleg prea bine ce se petrecea în lume, împărtășindu-și nu o dată convingerea că dacă soarta le-ar fi oferit lor șansa deciziei asupra semenilor, multe lucruri ar fi fost altfel împlinite, înspre mai bine firește, numai înspre mai bine.

Piața Romană

La chioșc așteptă cîteva minute, uitîndu-se în fugă peste paginile ziarelor cumpărate, oprindu-se, ici și colo, la vreo știre de ultimă oră și pentru că nu apăru nici un cunoscut, iar cerul înnorat prevestea ploaie, se întoarse acasă. Răsfoi din nou ziarele, începu de mai multe ori același articol, dar numai după două, trei rînduri pierdea șirul și înțelesul cuvintelor, pentru că imagini răzlețe ale visului se iveau și dispăreau fulgerător de pe ecranul minții sale, deși le refuza cu obstinație, încercînd să scape, să se gîndească la altceva. Era însă din ce în ce mai neputincios în strădania asta și, fără voia lui, peste frînturile în care bătaia aripilor de șindrilă, înălțarea, fața bătrînului, zborul și căderea reveneau obsedant începură să se suprapună altele, întîi abia înfiripate, apoi surprinzător de bine conturate : casa scundă a bunicilor și fîntîna de scînduri cu roată de căruță la care el, băiețandru fiind se opintea din răsputeri să scoată o găleată cu apă ; chipul fratelui mai mare, mort de tifos în vremea primului război mondial ; o tînără femeie în rochie lungă de catifea, cu ochi albaștri, limpezi – mama lui ; tatăl, mustăcios, tuns în perie, silindu-l, neînduplecat, să stea în genunchi pe boabe de porumb ; un cîine ciobănesc bălțat pe care îl crescuse și la care ținuse foarte mult – mereu altele și altele, răsărind una din alta, înlănțuindu-se fără încetare într-o uimitoare redescoperire...

Spre seară ieși să se plimbe puțin. Trotuarul din fața casei era invadat de o droaie de copii care vorbeau și țipau aproape toți deodată. Unul mai răsărit, observîndu-l îl salută respectuos cu „săru'mîna", dar el abia îi răspunse, fără să-l privească, grăbindu-se să scape cît mai repede de hărmălaia lor insuportabilă.

Avusese de cîteva ori neplăceri cu vecinii din cauza copiilor, pentru că lui îi păreau, fără excepție, prost crescuți și inadmisibil de gălăgioși.

Își amintea vag că în tinerețe, în primii ani după căsătorie ar fi vrut să aibă un copil (nevastă-sa dorise asta mai mult decît el). Au rămas însă în doi, obișnuindu-se pînă la manie cu un trai liniștit și precis.

În anii aceia încă se împăcaseră cu gîndul de-a nu avea un moștenitor și regretul neîmplinirii acestuia se stinsese încet, încet.

După cină, din pură obișnuință, ca să-și omoare timpul, urmări programul de la televizor pînă la închiderea emisiunii. Obosit, adormi după aceea destul de repede. Se trezi însă mai curînd decît noaptea trecută, tot atît de brusc, neliniștit, amintindu-și cu exactitate totul : era la școală în clasa întîi și se căznea să înșire pe tăbliță litera „R". Dar mîna lui, chinuitor de nesigură, făcea literele strîmbe, urîte. O văzu pe învățătoare – slabă, căruntă, adusă puțin de spate, îmbrăcată într-un soi de halat negru cu nasturi albi, enormi – cum se plimbă printre rîndurile de bănci, bătîndu-se ușor peste poalele halatului cu un liniar subțire. Femeia apăru lîngă el, privindu-i nemulțumită mîzgăliturile și-i făcu semn să se ridice în picioare, iar fața ei atît de ofilită era cenușie și amenințătoare. Întinse încet palma și strînse cît putu de tare ploapele peste ochii împăienjeniți de lacrimi. Arsura loviturii, usturimea ei fierbinte îi străbătu tot brațul pînă la umăr...

Continuă să se revadă nopți de-a rîndul în acea perioadă de început a vieții lui. Dormea puțin, devenise irascibil, nu-și mai găsea locul. Nevastă-sa îngrijorată îl sfătui și insistă mult să meargă la un doctor, dar el refuză cu încăpățînare, neacceptînd să se creadă altfel decît un om sănătos și lucid.

La cîtva timp după asta, nu-și mai amintea cum, începu să observe, întîi pe furiș, apoi din ce în ce mai insistent, fără să se ferească, copiii vecinilor, cei întîlniți pe stradă sau în parcuri. Într-o zi simți pur și simplu nevoia să-i adreseze cîteva cuvinte băiatului care-l saluta de fiecare dată cu „Săru'mîna".

Dimineața pleca mereu de acasă și își petrecea ore întregi într-un parc unde veneau cîrduri de copii frumoși și curați, însoțiți de educatoare tinere, care, asemenea unor cloști cu puii lor, îi admonestau fără încetare cu glasuri ascuțite, stridente. Nu-i trebui mult ca să-și dea seama că interesul acesta nou pentru puii de oameni îi făcea bine. Reuși, destul de repede, să-i știe pe cîțiva dintre ei – băieți și fete – pe unii chiar după nume, urmărindu-le lacom, atît cît putea, fiecare gest, felul cum se mișcau și cum vorbeau.

Constată uimit că gălăgia pe care o făceau de obicei și cei de acasă și cei din parc nu-l mai supăra aproape deloc. Era tot mai liniștit, privea copiii oriunde-i întîlnea și se bucura, așa cum se bucură un om în fața unei inestimabile și nemărturisite încă descoperiri. Nevastă-sa, văzîndu-l atît de schimbat, crezu că totul s-a terminat cu bine, dar cînd el îi vorbi, emoționat, despre experiența extraordinară pe care o trăia, femeia, mîhnită, nu înțelese altceva decît că soțul ei a dat, pare-se, în mintea copiilor.

Cam tot așa gîndea și prietenul său, compătimindu-l.

Numai că el era mai limpede la minte poate ca niciodată și nu avea destulă răbdare acum să-i convingă că, din fericire, nu pățise ceea ce își închipuiau ei.

Așa, într-o duminică dimineața, ieși să-și facă obișnuita plimbare. În fața casei aceiași copii (îi cunoștea aproape pe toți) se jucau – adevărată explozie de vioiciune – cu o minge mare, roșie, învăluiți de razele unui soare de sfîrșit de aprilie, ce strălumina înnebunitor casele, arborii, fețele și părul copiilor.

Îi privi cu nesaț, apropiind puțin pleoapele, senin, ca și cum jocul lor ar fi fost atunci pentru el cel mai prețios lucru de pe lume.

Mingea ajunse, nu observă cum la picioarele lui și unul dintre puști țîșni înspre el, dar se opri brusc la cîțiva pași, așteptînd neclintit, cu respirația întretăiată și părul răvășit, aureolat de lumina aceea de miere caldă.

Cîteva clipe simți cum urcă și crește în întreaga-i ființă un elan de mult uitat și, fără să se mai gîndească la nimic, izbi cu piciorul în minge cît putu de tare, înălțînd-o puțin, făcînd-o astfel să ajungă imprecis, printre copii.

Dorian Grozdan

ZVON DE PRIMĂVARĂ

Clopoței de vată și soare sclipesc în cîmp ghioceii,
amețiți de lumină și prospețimi tumbe fac mieii,
de sub neaua abia mai argintind a ud și a rouă
s-aud cum cresc fire de aur pentru pita cea nouă...

Și mugurii beau din beția ce vine,
e sîngele ce clocotă din lut, nemărginire și înalt,
zările-și crapă pleoapele mai pure, virgine,
bucuriile lumii ning din văzduh, salt după salt...

Prindeți, prieteni, în mîinile calde chitara
zvoniți simfonia a noua că vine din nou primăvara,
în țară-i vîrtej de doruri și foc,
veniți cu toții mai iute și opriți-l în loc !...

Sorb și eu, setos, din ulciorul de soare și vis ;
parcă lăuntric lăcătul inimii iar s-a deschis...

ÎN NOAPTEA ASTA VOR POCNI MUGURII

În noaptea asta mugurii vor pocni în toate grădinile
pentru logodnele de-argint s-or aprinde pe cer luminile,
lămpașul lunii va dezgoli discret florile-n dezghioc
și-o clipită poate toate s-or opri în loc...

În noaptea asta vom prinde clipa pe margini de genuni
și-om fi mărturie la o frîntură din plinul lumii de minuni...

Iar mîine desfătate-n curcubee de culori
ne-or chema, sfielnice, la nuntă, aprinsele flori ;
or porni, apoi, pămînturile să-și umfle sînii de lapte
iar în pămătufuri de vată va începe visul roadelor coapte...

Treziți-vă la miezul acesta de noapte,
și-ascultați nebunele zvonuri de muguri și șoapte...

FETELE ȘI TINEREȚEA

Tinerețea și fetele trec pe lîngă noi ca fumul, ușor,
și se pierd precum rătăcesc călătoarele-n zbor ;
m-au cuprins și pe mine-n poleiuri de vis-sclipiri de amnar –
dar iată că azi nu le mai știu nici gustul : acru, dulce, amar..

Am strigat după ele cum țipă trist, cocorii pe sus,
dar n-au ascultat, ci ca niște fantome s-au dus...
s-au dus...

Așa se trec fetele cu tinerețea de mînă
fugare scîntei de stele oglindite-n fîntînă,
încercăm zadarnic să le oprim fuga și zborul,
ne rămîn doar în inimi închise tăcerea și dorul...

Le-ascultăm încă, peste vremi, depărtat, plînsul și mersul :
și nu se clintește-napoi nimic din tot universul...

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Cum vremea nu vine singură

Moldova se înscrie din nou în mișcarea teatrală românească printr-o manifestare de mai largi proporții și semnificații. **La Teatrul „Mihai Eminescu" din Botoșani** (sub direcția lui Constantin Dinischiotu), a doua ediție a întîlnirii colectivelor teatrale din această frumoasă parte de țară s-a aflat sub semnul Festivalului național „Cîntarea României" ambiționînd a dezbate, prin spectacole și colocviul criticii, un capitol de cel mai stringent interes al istoriei teatrului românesc de azi și din totdeauna : **„Dramaturgia marilor evenimente".** Așa se explică faptul că, vreme de o săptămînă, teatrele din Iași, Piatra Neamț, Bîrlad, Bacău, Botoșani și Brăila au adus pe scenă piese ca **„Reduta"** de Mircea Radu Iacoban, **„Fortul"** de Leonida Teodorescu, **„Șoimii"** de Petru Vintilă, **„Răfuiala"** de Ștefan Berciu, **„Pelina"** de Ion Luca, **„Se-adună vremile"** de Mihai Vasiliu și R. Nasta. Texte dramatice de valori diferite, spectacole mai mult sau mai puțin împlinite, dar, în ansamblu, o demonstrație a preocupării reale a dramaturgiei și spectacologiei noastre pentru faptele și sensurile de răscruce ale istoriei naționale. Nu este pentru prima oară cînd în discuții s-a afirmat, direct ori implicit, legătura omului de teatru român cu viața de ieri, de azi și de mîine a pămîntului pentru care, numindu-l România, a înțeles să-i acorde, nu un interes complementar, ci statutul de drept al propriei ființe. Teatrul românesc a fost și e necesar să rămînă o tribună și de aceea am fost și vom rămîne alături de cei mai importanți dramaturgi pe care-i avem, de acei regizori, actori, critici, de toți cei ce **în, și prin teatru** ne vorbesc din, și prin istorie, nu în speranța unei ploase amintiri a unui drum parcurs **(ori de parcurs)**, ci în ideea de a ne implica unui sentiment de permanență a marilor și dreptelor idealuri. Mai sînt datorii de împlinit și o afirmăm cu îndreptățirea celor care știu că teatrul românesc are prin oamenii lui caratul realizării sale plenare. Vremea (unor mari momente de teatru contemporan) trebuie chemată, adusă, se spunea într-unul din textele prezente pe scena de la Botoșani. Ei bine, „momentul întîlnirii de la Botoșani" cu piesele, spectacole și discuțiile sale, a fost, fără îndoială, **un fel de a face** ceva în acest sens.

Ca o noutate a proaspăt încheiatei ediții, reprezentanții revistelor din țară, componenți ai juriului (alături de un mare număr de oameni ai muncii) au acordat diplome (pe lîngă premiile stipulate de regulament și pe care spațiul nu ne permite a le înșira), au văzut, au premiat (au discutat cu interpreții) formații de teatru de amatori înscrise în faza municipală a Festivalului „Cîntarea României". Diploma revistei ORIZONT a fost decernată actorului **Traian Pârlog** de la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț pentru rolul „Necunoscutul" din piesa „Fortul" de Leonida Teodorescu. (Același actor a obținut și premiul Comitetului județean U.T.C.).

Regretăm că n-am putut menționa decît cîteva dintre problemele ridicate de o întîlnire ca aceea de la Botoșani, dar consemnăm aportul pe care ATM-ul, și secția sa de critică, și-l reafirmă în potențarea unui atare gen de manifestări. Prin **fapt** și **sens.** Prin deschiderea spre un moment al marilor texte, pentru mari spectacole, ale micilor și marilor noastre evenimente.

A. C. IORDACHE

O competiție a dansului popular

Întrecerea celor mai bune colective de dans tematic și popular, din cadrul etapei județene a Festivalului național „Cîntarea României", a prilejuit evaluarea nivelului la care a ajuns mișcarea coregrafică de amatori, amploarea deosebită pe care ea a luat-o, atît prin numărul de formații participante cît și prin diversitatea formelor de prezentare scenică. În primul rînd s-au impus resursele educative ale dansului tematic, capacitatea lui de expresie în realizarea unor tematici dintre cele mai diferite, cu un bogat și variat conținut de idei.

Evoluția celor 38 colective de dans popular, pe scena Operei din Timișoara a oferit o paletă multicoloră a bogatului tezaur folcloric românesc și al naționalităților conlocuitoare din județ. O primă constatare îmbucurătoare : cu mici excepții, materialul coregrafic folosit este din zona noastră folclorică. Colective de dansuri, precum cele de la Cladova, Seceani, Clubul C.F.R. Timișoara, Fabrica „Mondial" Lugoj, Pietroasa, Pietroasa Mare, Dudeștii Vechi au demonstrat că avem o mare bogăție și varietate de dansuri, pînă nu demult considerate ca fiind nespectaculoase. Mai mult, formația de la Bucovăț, la doi pași de Timișoara, ne-a întărit convingerea că posedă încă resurse neexplorate. Va trebui ca instructorii, în special cei ai formațiilor orășenești, să caute noi formule de aducere a dansului popular, pe scenă, fără să împieteze conținutul său adevărat, așa cum, din păcate, se mai observă. Un fapt deosebit pentru acest festival îl constituie și crearea cadrului scenic pentru evoluția simultană a dansurilor românești și ale naționalităților conlocuitoare, așa cum s-a realizat de către ansamblul de dansuri al Casei de cultură din Timișoara, sau al celui de la Sînnicolau Mare.

O atenție sporită va trebui să i se acorde și costumației deoarece nu trebuie uitat că între dans, costum și muzică există, în folclorul nostru, un sincretism indestructibil, pe care avem cu toții datoria să-l apărăm.

NICOLAE MUNTEANU

Dansul tematic

Am asistat la Lugoj la o interesantă trecere în revistă a unor formații de dans tematic și ansambluri folclorice. Specia dansului tematic în genere pare să fie în ascendență în momentul de față, dată fiind puterea de emitere a unui mesaj pregnant și contemporan, date fiind posibilitățile realizării sincretismului, îndeajuns de căutat azi. Chiar și o fază județeană poate oferi destule prilejuri de dezbateri și meditații în jurul unui anume fenomen artistic, ceea ce s-a și întîmplat în culisele juriului. S-au născut idei conform cărora trebuie să delimităm accepția noțiunii de dans tematic de aceea a suitei, existînd diferențe între arhitectonica tensiunii emoționale și simpla succesiune de tablouri plastice ; s-a vorbit și de implicația unui anume kitsch, în supralicitarea unor elemente de tehnică la modul car alegoric, care îngreunează, văduvește de elementul sincer uman ; s-au discutat unele montaje concepute pretențios cărora interpreții cu greu au reușit să le facă față, despre altele stăpînite de nebulozitate și eclectism în viziune. Dincolo de aceste considerații teoretice, din care se desprinde și ceea ce trebuie realizat în viitor, (nedumerea absența unor instructori de la dezbaterea juriului), eforturile lăudabile ale artiștilor amatori s-au concretizat în momente de mare frumusețe, au evoluat pe scenă talente reale ; incontestabilă reușită, baletul oferit de Școala populară de artă din Lugoj, de către echipa cu media de vîrstă cea mai redusă, veritabil dans modern, exuberant și tinerese, vrînd să simbolizeze momente din istoria poporului nostru. Spectaculoasă apariție, echipa muncitorilor din Tomești, minuțios pregătiți. O notă bună și pentru dansatorii Casei de cultură a municipiului Timișoara și Clubul C.F.R. din același oraș. Ansamblurile folclorice au venit cu binecunoscuta lor prospețime, urmărind încadrarea în autentic, sugerînd tablouri de muncă, obiceiuri. Unanim apreciat a fost acel dans „al vîrstelor" prezentat de căminul cultural din Curtea ; excelent au fost reprezentate obiceiurile populare ale naționalităților conlocuitoare, germani, maghiari, sîrbi, realizîndu-se uneori veritabile „dansuri ale înfrățirii", de către echipe din Sînandrei, Sînnicolau Mare. Jamu Mare, prezențe semnificative pentru nivelul artistic la care poate fi prezentată frumusețea și autenticitatea obiceiurilor și costumelor, atît de integrant făcînd parte din însuși specificul acestor meleaguri. Am mai admirat pe brănești, pe cei din Breazova sau Dubești și mai ales pe Roxana Toma, solistă, posedînd o mare acuratețe interpretativă.

O fază care demonstrează evidenta revitalizare a acestei forme eficiente de a transmite spectatorilor mesajul muncii și frumuseții.

LUCIAN BUREREU

★

Iată cîteva declarații ale specialiștilor : **Ana Jurchescu** de la institutul de folclor București — **„Principiile de bază ale dansului tematic, esența specificului său, au fost înțelese și însușite de către instructorii coregrafi și dansatorii din județul Timiș. În ce privește modalitățile de realizare există încă incertitudini și neînțelegeri, destul de mult formalism și schematism, determinate fie de o superficială abordare a unor probleme esențiale ale genului, fie o respingere a momentelor dramatice".**

Francisc Walkay — prim balerin al operei de stat Timișoara : **„În procesul de elaborare și realizare a dansurilor cu temă trebuie să stea la bază conflictul dramatic... să existe elemente dramatice coregrafice. «Sintem aici de mii de ani» al Școlii populare de artă Lugoj (instructor A. Streletz) sau «Focul sticlarilor» de la Tomești (instructor M. Tatarici) mi s-au părut cele mai reușite realizări artistice din această fază de concurs. Ele s-au detașat datorită conținutului de idei precum și prin capacitatea de a transmite gînduri și sentimente, de a reflecta aspecte specifice unei anumite realități istorice și sociale, de a comunica o anumită concepție despre lume și viață".**

Constantin Trandafirescu — de la Consiliul central al U.G.S.R. ne mărturisea : **„Apariția și promovarea dansului tematic în mișcarea artistică de amatori a însemnat un uriaș pas înainte tocmai prin faptul că a determinat trecerea de la dans, ca formă de exteriorizare a unor stări de spirit și temperamentale la dansul capabil să exprime idei, gînduri și sentimente majore, trăiri, să redea aspecte esențiale din munca și viața oamenilor. Formațiile timișene au fost din nou convingătoare".**

EMIL ȘAIN

Muzică

Printr-un gest de înțelegere, Filarmonica a cooptat în acest an microstagiunea de concerte a secției de muzică a Universității, concretizînd un cadru nou, superior, de manifestre a virtuților artistice ale școlii. Ultimul concert s-a rezervat unor filtrate genuri și formații camerale. Pentru prima dată apare un cvartet al studenților, ale cărui viori s-au detașat, la început, ca soliste ale dublului Concert în la minor de Vivaldi. Studenții protagoniști, Ioan Vlădoi și Adrian Baloș s-au regăsit preocupați de omogenizarea „vocilor" într-o maximă supunere față de partitură. În susținerea reducției de pian studenta Maria Halițchi a etalat o admirabilă stăpînire de sine. Cvartetul de coarde op. 54 nr. 1 de Haydn, una din lucrările mature ale acestui ctitor al tradiției clasice a fost redat cu patos. Primei viori i se alătură participări docile, în care am remarcat tonul cald al violoncelului (Carol Pataky) și ritmul atent al violei (Constantin Dragotă).

Corul de cameră „Menestrelii", dirijat de lect. univ. Doru Murgu a evoluat în centrul programului pe trei coordonate distincte : selecțiuni din opera „Orfeu" de Gluck, lucrări preclasice și piese corale din creația compozitorilor timișoreni. Pe Doru Murgu nu-l preocupă grafica și spectaculozitatea gestului ci valențele sale expresive. În corurile din „Orfeu" împletite cu minunate numere de solo, îl simți pe dirijor intuind sensibil dozajul interpreților. Studenta Teodora Mladin (soprană) a surprins plăcut nu prin volumul ori amploarea vocală ci prin naturalețea impostației și a timbrului. Cu o siguranță ireproșabilă a evoluat și studenta Tamara Bulzan în susținerea reducției de pian. Momente deosebite, țesute din firele de aur ale polifoniei vocale au constituit piesele de Luca Marenzio și Piere Certon. Atacînd cu ușurință o altă ipostază stilistică, corală „Menestrelii" a omagiat în cîntec, patria și evenimentele aniversare ale anului : „Țara" de Remus Georgescu, „Din unsprezece mii de piepturi" de Ioan Tomi, „Emblemele lui '907" de Sava Ilin și „Viersuri de dor" de Vasile Hermann.

O altă secțiune a programului a constituit-o un aranjament coral-orchestral de „Negro Songs" aparținînd studentului Werner Salm, care trebuie apreciată pentru inițiativa în sine dar așa cum a fost, rămîne sub semnul improvizației.

OVIDIU GIULVEZAN

PANORAMIC

● Fază județeană a Festivalului „Cîntarea României", la Timișoara. De data aceasta a fost rîndul celor mai bune brigăzi artistice și al unor formații de estradă. Nu au lipsit, bineînțeles, grupurile folk ● La secția etnografie a Muzeului Banatului s-au s-a deschis o interesantă expoziție județeană cuprinzînd artă populară : costume, țesături, sculptură în lemn. ● În holul Teatrului popular din municipiul Lugoj ,o altă expoziție, aceea a elevilor școlii generale de muzică și arte plastice. ● La Bastionul Cetății artiștii amatori timișoreni, în număr de 170, prezintă 230 de lucrări care au fost inspirate de importantele evenimente din viața poporului nostru, celebrate în acest an. ● Colegului nostru, Vasile Versavia i-a apărut, prin grija editurii „Facla", o carte de versuri pentru copii intitulată „Jucăria mea cea dragă". Volum de rară sensibilitate, citit cu plăcere și de adulți. ● Organizarea recentului simpozion dedicat gramatici și cultivării limbii este Biblioteca județeană Timiș. ● Breviarul evenimentelor muzicale : doi oaspeți în simfonicul de sîmbătă, dirijorul Eliodor Rău și pianistul sovietic Rudolf Kehrer. În ciclul comemorativ „Beethoven" au figurat Romanțele în fa major și sol major, interpret Ștefan Ruha, apoi uvertura „Egmont" și simfonia nr. 7 : dirijor Remus Georgescu. „Sassafras" e numele grupului englez de muzică rock care a concertat în sala Olympia. Amănunte în curînd.

OBSERVATOR

CENACLU

Marți, 12 aprilie, CENACLUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA și al revistei „ORIZONT" l-a avut ca invitat pe cercetătorul ION DIMITRIE SUCIU, de la Institutul de istorie „N. Iorga" din București. Cunoscutul istoric — cu contribuții fundamentale în dezvăluirea multiplelor aspecte ale trecutului istoric și cultural bănățean — a susținut o documentată și foarte instructivă comunicare privitoare la RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ. Extinsul exordiu al comunicării a relevat năzuința și lupta de veacuri a poporului nostru pentru cucerirea independenței ; a urmat, apoi, prezentarea celor mai importante momente ale Războiului de la 1877, iar în partea a III-a a studiului, istoricul s-a referit la sprijinul material acordat de bănățeni armatei române, precum și la literatura scriitorilor din Banat, legată de acest crucial eveniment.

În încheiere, MIRCEA ȘERBĂNESCU (conducătorul ședinței) a dat cuvîntul poeților : AL. JEBELEANU (sonete inspirate de Banatul natal), AUREL TURCUȘ, GEORGE DRUMUR și VICTORIA CORINA SEIN (creații pe tema independenței).

Următoarea ședință va avea loc, marți, ora 18, în 26 aprilie.

A. T.

Mărturii despre 1907

Prin amploarea și intensitatea cu care s-a desfășurat, răscoala țăranilor din 1907 amenința regimul burghezo-moșieresc din România și constituia în același timp un exemplu de felul cum țărănimea exploatată din statele vecine trebuia să lupte pentru drepturile ei. Alarmată, burghezia și moșierimea română a recurs la forța armată. Temîndu-se de o eventuală solidarizare a armatei cu țăranii răsculați, guvernul liberal, de sub președinția lui Dimitrie Sturdza, a propus să fie adusă armată străină pentru înăbușirea răscoalei. Austro-Ungaria, Rusia țaristă și Poarta Otomană erau într-o totul de acord să-și trimită trupe în România. Numai teama unei ocupații străine a determinat guvernul român să renunțe la o asemenea soluție.

Aceste intenții sînt confirmate de documentele vremii. Un asemenea document ne oferă date extrem de interesante despre starea de război a armatei de ocupație austro-ungară din Banat și în special despre regimentul 43 infanterie din Caransebeș. Documentul consemnează că la puține zile după izbucnirea răscoalei țăranilor din România, regimentul a fost pus în stare de război. Alarma s-a dat noaptea la ora 2. Soldaților și ofițerilor li s-au distribuit armament și echipament militar de război. Motivul era că merg în România „să facem pace cu răsculații, readucînd încredere în armata română".

Sub comanda colonelului Zigler Karol, regimentul a fost deplasat la Orșova unde, cele patru batalioane au ocupat poziții de luptă la granița cu România. Soldații și ofițerii aveau ordin să nu lase „hoardele țărănești să pătrundă în Banat". În caz de silire, să tragă în ei.

După două zile de staționare, într-o noapte, sentinelele au dat alarma. La punctele de trecere a frontierei apăruseră cca 164 de familii de țărani care voiau să treacă în Banat. Colonelul Zigler Karol a dat ordin ca familiile de țărani să fie extrădate. Cunoscînd masacrele din România și ce i-ar fi așteptat pe țăranii extrădați, căpitanul Ion Tîrziu împreună cu învățătorul din Șimian au cerut episcopului de Caransebeș ca acesta să intervină pe lîngă colonelul Zigler Karol în favoarea țăranilor refugiați. Intervenția episcopului, care în armata austro-ungară avea gradul de general, a făcut ca țăranii români să nu fie extrădați.

Fiind în majoritatea lor români, soldații și o parte din ofițerii regimentului 43 infanterie au avut, față de țăranii răsculați, o atitudine de compasiune. La propunerea căpitanului Ion Tîrziu, soldații au donat țăranilor rația lor de mîncare și solda pe o lună, iar patru soldați au mers zilnic la Orșova, de unde au adus lapte pentru copiii mici. Era o acțiune ce depășea sentimentul de compasiune. Era un act de solidaritate umană, alimentat de conștiința de unitate de neam, limbă și teritoriu. După 17 zile de cantonament, țăranii împreună cu familiile lor au fost colonizați în Banat. Șaizeci și patru de familii la Ocna de Fier, unde au lucrat în mină și la pădure, restul la Sasca, Anina și în pădurile dintre Sasca și Oravița, unde au întemeiat localitatea cunoscută astăzi sub denumirea Padina Matei.

De la acest tragic episod au trecut șapte decenii. Idealul pentru care s-au răsculat țăranii în 1907 s-a realizat în condițiile revoluției socialiste. Eliberată de orice exploatare, stăpînă pe roadele muncii sale, bucurîndu-se de condițiile minunate de viață pe care le oferă socialismul, țărănimea, alături de întreg poporul muncitor, pășește hotărîtă să dea viață istoricelor hotăriri luate de P.C.R. pentru înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării patriei spre comunism.

GH. OANCEA

V. MUREȘAN

Pledoaria pentru independență în paginile periodicelor din 1877

Presa românească din Banat, politică sau literară, (inexistentă în 1877, deoarece periodicele au apărut aici ceva mai tîrziu, adică abia prin 1880 cu **Luminătorul**) odată pășind pe arena istoriei, a manifestat multă receptivitate față de asemenea măreț evenimente, precum sînt cele din 1877. Într-un articol din publicația austriacă **Der Ostern** se relata că „milioane de români din Transilvania, Banat și Bucovina urmăresc cu sentimente frățești această luptă glorioasă a fraților lor" **(Pagini din lupta poporului român pentru independență națională, 1877-1878,** Editura politică, București, 1967, p. 119). Acest interes nu s-a manifestat numai în 1877, ci cu persistență și vigoarea de-a lungul deceniilor. Firește că nu ne vom asuma aici sarcina de valorificare a tuturor informațiilor privitoare la războiul de independență presărate în cele cîteva ziare și reviste apărute în principalele centre ale Banatului. Sondăm numai selectiv cîteva din periodicele și informațiile vehiculate de acestea în secolul al XIX-lea. În anul 1877, în afara publicațiilor transilvănene: **Telegraful, Gazeta de Transilvania, Familia, Cărțile săteanului român** ș.a., care au informat pe bănățeni, cîteva publicații apărute în orașul vecin, de frumoasă tradiție culturală și simțire românească, Arad, publicații la care au colaborat și cărturarii din Banat, au scris și despre războiul din 1877 și locuitorii de pe aceste meleaguri au urmărit cu interes în paginile lor relatările despre evenimentele ce se petreceau în țările române și la Dunăre. Ne referim la revista **Gura satului** care de pildă, într-un număr ura tuturor românilor : „Înainte, întocmai ca la Plevna !" **(nr. 17-18, pag. 64),** ceea ce însemna că publicația era bine informată și informa la rîndu-i, într-un mod original, pe cititorii săi despre succesele răsunătoare ale românilor. Tot așa revista **Minte și inimă** în 1877 publica apelul pe care l-a lansat Iulia Rotaru pentru ajutorarea ostașilor români. Recunoscînd bravura și jertfele de sînge ale „fraților noștri din România", Iulia Rotaru, născută Drăghici, care era probabil soția publicistului timișorean Pavel Rotaru, îndrăznea să scrie că : „Împărtășim și noi onoarea națională cîștigată prin sîngele lor, încît și noi purtăm numele de român" **(Minte și inimă, 1887,** nr. 5, pag. 80). De asemenea, în 1878, publicația arădeană **Biserica și școala,** la care îi găsim semnînd și pe bănățenii M. Drăgoi, I. Popasu, P. Rotariu, activi colaboratori, scria despre **Intrarea triumfală a armatei în București după victoriile din 1877 (Biserica și școala, 1878,** pag. 35), sau despre cartea lui Alexandru Odobescu **Moții și curcanii,** tipărită sub forma unei broșuri. Sînt doar cîteva exemple care subliniază, pe de o parte, interesul cu care publicațiile din epocă au slujit istoria, pe de altă parte, deducem și atitudinea maselor din Banat, care căutau, cu ardoare, să se informeze despre acel moment istoric al independenței României.

ION ILIESCU

Romulus Bogdan

Am parcurs un bogat grupaj de poezii – seamă de un volum – semnate de Romulus Bogdan, un nume care a apărut uneori în publicațiile din București. Așadar – mi-am zis – acest profesor de limba și literatura română, specialist în etnologie, are clipele sale de taină întru frumusețea dulce-amară a levitației poetice. Și cu cită discreție se abandonează el în tărîmul acestei mirifice stări ! Poezia sa are graiul șoaptei, fiind parcă reverberațiile unor mătăsuri selenare. Dorul – versurile sale stau sub semnul acestuia – este obiectivat, ipostaziere frecventă într-o mare parte din lirica noastră populară. Acesta devine, astfel, un fel de alter ego al sufletului poetului. Își trăiește propria sa condiție, sub auspiciile unei tensiuni cosmicizate. Nu este, oare, această trăire una din stările naturale ale poeziei ?

A. T.

CINEVA

Cineva cinta pe mare
că-i e dorul călător,
pînă s-a pierdut în zare
și-a rămas fără de dor.
Cineva cinta pe ape
că tăcerea lui o-mparte
cu tăcerea de aproape,
cu iubita de departe.

PASTEL I

Îmi trec sufletul peste întregul oraș
într-o îmbrățișare cu dor pătimaș,
să feresc străzile de-a nopții suflare –
rece ca un ecou din depărtare.

În nimbul casei, lumea doarme. Afară
se-nvăpaie
dorurile rămase stinghere, pe sub
ploaie ;
și, ca să nu le prindă nesomnurile rele,
se duc s-asculte basme în poala unei
stele.

PASTEL II

Din grădinile cerului
a furat soarele
cițiva stinjenei
și acum fuge cu ei,
ca un hoț fericit.

Pe la răscruci,
fluturii nopții
au zburat,
să bea lumină din lună,
iar străzile ostenite
s-au învelit în castani.

Doar
gîndurile noastre,
care se mîngîie,
mai zăbovesc
la ferestrele liniștii.

TU

În curînd vei fi ca marea,
în care mi-am adormit cîndva
corăbiile mele de vis,
nădăjduind să ajungă
la țărmul lunii,
fără tresăriri de furtuni în catarge.

Voi reveni uneori la tine,
cu un gînd, pescăruș rătăcit,
iar tu îmi vei fura urmele uitate pe
nisip,
să le duci soarelui,
ca să aibă și el
pașii de dor.

DE CE ?

De ce amețește cerul,
cînd îi doare pe copaci legănarea,
de ce marea nădăjduiește spre mal,
cînd nu-i mai ajunge singurătatea,
de ce uneori e-atîta umbră și frig
pe sub castanii iubirii,
de ce sîntem răi cu stelele timpului,
aprinzîndu-le din tăcere
și zdrobindu-le apoi de zidul cuvintelor,
de ce se opresc toate ceasurile
înaintea orelor pline,
de ce numele tău nu se adună pe nici
un steag,
ca să-l mîngîie vîntul,
de ce nu încăpem de tot
în nici o mîngîiere ?

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL LITERAR „LUPTA" – HUNEDOARA

E îmbucurătoare vestea că la Clubul „Siderurgistul" din Hunedoara există un cerc literar. El poartă un nume semnificativ — LUPTA — aș zice, un nume cu caracter de program, care arată că membrii acestuia optează pentru o atitudine activă față de viață, adică față de faptele supuse travaliului artistic. Nu știu cam cîți membri frecventează acest cerc literar ; la redacție am primit poezii semnate de cinci cenaclieri (CARMEN DEMEA, ADRIANA LASCĂU-ALMAȘ, AUREL MANTA, GHEORGHE NISTOR și MARIANA PĂNDARU), care constituie, desigur, nucleul de bază al „Luptei". Cred că acești cinci condeieri pot să întrețină aprinsă flacăra poeziei în viața clubului, implicit în întreaga întreprindere.

În grupajul de poezii, în discuție, predomină tematica istorică, deocamdată contemplată la modul general, nefiind, deci asumată, într-o viziune particulară. Prin asta se explică, în mare măsură, o anumită glacialitate, care primejduiește temperatura acestor versuri. Ar fi necesară o mai largă deschidere spre abordarea unor teme din realitatea înconjurătoare, atît de dinamică în Hunedoara contemporană (Se pare că acum îndeosebi Gheorghe Nistor manifestă interes mai mare pentru această problematică. În perspectiva reliefării înaltelor valori ale vieții (prin oglindirea trăsăturilor general-umane, înfuzate armonios, într-o lumină nouă, de elementele concret istorice ale vremii noastre), fără îndoială că apar cu atît mai palide versurile scrise în manieră intimistă, precum sînt cele din poezia (nepublicată) „Eu nu voi face niciodată soare" de Carmen Demea.

AUREL TURCUȘ

PE PLAI HUNEDOREAN

Cenușa strămoșilor n-a fost spulberată
umbrele dacilor umblă apăsat
în munții albaștri ai Orăștiei
între pămînt și cer
colindă neobosite datinele sfinte
uitate în ierburi sub pietre
sub cohorta de bazalt a veacului
mai pornesc la asalt munții
punți trecătoare spre cer
lumina încolțește în noi
cu ochi de femeie-fîntînă.

GHEORGHE NISTOR

ROD AL PUTERII DE A FI

Venim cu diminețile
în acest loc unde șipote de lumină ne
iubesc
pe acest pămînt unde merii
ne poartă părinții la rădăcini.
Venim, venim cu diminețile
binecuvîntați de ape și păduri ;
Venim cu diminețile în ochi,
cu taina împlinirii de fruct
și cît senin și cît noroc
în această vatră aducem.

ADRIANA LASCĂU-ALMAȘ

BINECUVÎNT PATRIA

Binecuvînt, patrie, pe oamenii tăi,
Cu mîini de aur,
Ce-ți lucrează pămîntul, în plină zi,
Pămîntul pentru care în '907
S-a ridicat pădure de glasuri
Din cîmpiile tale.
Binecuvînt, patrie, pe fii pămîntului tău,
Căzuți sub zăpezi,
Și locurile lor de odihnă,
În care florile ard
Iar iarba prinde culoare
Din dor.

MARIANA PĂNDARU

SUB TĂLPI, RÎURILE...

Ar fi trebuit să scriem cu simburi
Sămînța cea de-nceput
Ea ne-a fost lumină bună
Pentru ea și pentru locul ei
Pe sub pămînt mai sînt falangele
acelora culcați în lumină
Iubirea lor este datină.
S-au stins de mult marile focuri
care vegheau la căpătîiul istoriei.
Istoria este nimbul eroilor
peste cîmpia aceasta
în care ne mișcăm sub tălpi
rîurile rodniciei.

CARMEN DEMEA

LUMINĂ

Ascult neliniștea în ploi
trecînd prin pînza cuvintelor...

Privesc fructele, închinîndu-se
în cetăți de verde
și în jocul clopotului culorilor
de liliac.

Se scurg deșerturi în apele munților
și sălbatice nunți îmi caută vîrsta.
Omul cu însetări de clipă
oprește ploaia care e lumină...

AUREL MANTA

MUZEALE

Probleme ale cercetării arheologice în Banat

Mai cu seamă în ultimele decenii, cercetările arheologice în Banat au cunoscut, în comparație cu perioadele anterioare, o dezvoltare deosebită, au permis scrierea, unor pagini importante din preistoria Banatului și din istoria sa veche, pagini care s-au dovedit a avea un conținut științific, fiind mult mai bogate în sensuri și conferind teritoriului bănățean multiple funcții, ce-l leagă indestructibil de marile fenomene ce se petreceau în acele epoci, în spațiul larg, carpato-danubian, pornind de la gurile Dunării și sfîrșind cu nordicii Carpați ai țării Maramureșului.

Cred că mai bine ca oriunde, aceste pagini nou scrise în ultimele decenii, ale istoriei vechi a acestui ținut, se oglindesc într-o manieră elocventă în expoziția de arheologie a Muzeului Banatului, de nerealizat înainte vreme, fără ca prin aceasta să fac uitate măcar o singură clipă însemnatele expoziții ale muzeelor din Arad, Reșița, Lugoj sau Caransebeș.

Într-o succintă rememorare cronologică, voi aminti fructuoasele cercetări privind preistoria Banatului începînd cu paleoliticul și sfîrșind cu civilizația dacică, efectuate de numeroși cercetători, dintre care cele mai semnificative îmi par cele de la Tincova pentru paleolitic, datorate lui Fl. Mogoșanu și I. Stratan, Bucovăț, Parța și Zorlențul Mare, pentru neolitic, Cornești pentru epoca bronzului, Cruceni, Bobda și Susani, pentru sfîrșitul acestei epoci, Remetea Mare, Remetea Pogănici și Pescari, pentru prima vîrstă a fierului și civilizația dacică. Un avînt remarcabil – la îndemnul regretatului învățat Constantin Daicoviciu – l-au cunoscut cercetările privind stăpînirea romană în Banat, mai cu seamă prin vastele săpături arheologice de la Tibiscum, conduse de profesorul Marius Moga, dar și prin cercetările de la Lăpușnicel, Dalboșeț, Berzovia, Criciova sau Virciorova, ajungîndu-se la o conturare mai fermă a făgașelor specifice, între care s-a dezvoltat romanitatea nord-dunăreană, ca temelie a poporului român de mai tîrziu.

Nu au fost neglijate, ci, dimpotrivă, s-a inițiat cercetarea pentru întîia oară – aș putea spune – a complexelor probleme ale mileniului întîi al erei noastre, în cadrul căruia, după părăsirea Daciei de către romani, în marea retortă a pămîntului românesc, se cristalizează poporul român. Săpăturile arheologice de la Orșova și Gornea, de la Ilidia și Pescari, de la Jdioara, Șoimoș și Remetea Mare, de la Jebel, Timișoara și Felnac și, mai cu seamă, cele de la Tibiscum și Cenad, iau în considerare și studiu tocmai această gamă de probleme, întinsă pe cuprinsul epocii prefeudale și a feudalismului timpuriu, aducînd noi dovezi în sprijinul daco-romanității acestui pămînt și a acestui neam, al continuității sale necurmate pe vatra strămoșească.

Aș putea socoti între bunurile de preț, cîștigate prin cercetarea arheologică de pînă acum, cîteva elemente, dintre care cele mai importante socotesc că sînt apariția volumelor succesive „Banatica", la Reșița, și „Tibiscus", la Timișoara, care permit tocmai valorificarea acestor cercetări, realizarea unor fructuoase colaborări cu institutele de arheologie din Cluj-Napoca și București, precum și începutul activității de prospecții arheologice moderne, dar, mai presus de toate, cred că trebuie să ținem seama că, în momentul de față, pentru prima dată în istoricul cercetării arheologice bănățene, s-a constituit, aici, în Banat, un nucleu de cercetători, mai cu seamă tineri, pasionați și caracterizați printr-un înalt profesionalism și probitate științifică. Mă refer atît la cercetătorii Ilie Uzum, O. Bozu, Marian Gumă, Richard și Maria Petrovszki de la muzeele din Reșița și Caransebeș cît și la Ortansa Radu, Doina Benea și Adrian Bejan, care-și desfășoară activitatea în Timișoara.

Fără îndoială că problematica, nerezolvată încă, ce se ridică în fața acestui nucleu tînăr, este deosebit de complexă și nu poate fi rezolvată într-un timp scurt. Înainte de toate se impune, cu necesitate, continuarea și dezvoltarea cercetărilor arheologice de la Tibiscum și Cenad – centre de maximă importanță pentru înțelegerea unor ample fenomene istorice desfășurate în Banat și pe cuprinsul țării noastre, unde își desfășoară activitatea colective de cercetare lărgite, sub egida Muzeului Banatului. Apoi, este necesară cercetarea cu prioritate – fără a fi neglijate celelalte epoci – a perioadei de timp cuprinsă între mileniul al doilea, înaintea erei noastre și primul mileniu al erei noastre, perioadă ce cuprinde în sensul larg al cuvîntului fenomenele de naștere, dezvoltare și înflorire a civilizației traco-getice, a celei romane și daco-romane și a celei străromânești. O însemnătate deosebită, pentru cunoașterea științifică a problematicii arheologice bănățene, o au monografiile arheologice – dintre care unele sînt elaborate și așteaptă lumina tiparului, iar altele sînt în curs de elaborare – realizate, fie pe baza cercetărilor recente, fie pe cea a valorificării materialelor rezultate din cercetări mai vechi.

În sfîrșit, prin conjugarea eforturilor tuturor muzeelor din Banat și printr-o strînsă colaborare între ele, nutresc convingerea că este momentul cînd se poate purcede la realizarea unui repertoriu arheologic complet al Banatului și la elaborarea, în viitorii ani, a unei istorii vechi a Banatului.

FLORIN MEDELEȚ

Urmări

PATRIA NU ESTE UN TREN, DIN CARE POȚI COBORÎ ORICÎND...

rea civilizației, la progresul material și cultural pe acest pămînt natal, ea a luptat și a muncit în decursul istoriei împreună cu populația română, maghiară și sîrbă pentru libertate și dreptate, ea și-a vărsat sîngele pentru țărîna străbună.

Evident că unele cercuri reacționare din occident, răstălmăcind cu bună știință prevederile de la Helsinki, pun într-un mod unilateral și deformat problema rezolvării chestiunilor umanitare, așezînd un semn de egalitate între reîntregirea familiilor și emigrare, o problemă politică absolut internă a statului socialist român. Dar cine seamănă vînt, culege furtună, spune un vechi proverb nemțesc dar și românesc care și de această dată își găsește confirmarea...

Patria, plaiul natal, nu este un tren oarecare din care poți coborî, fără a-ți mai aduce ulterior aminte că ai călătorit ani în șir destul de comod. Patria, plaiul natal, face parte din sufletul omului, iar sufletul omului nu poate fi șters niciodată și de nimeni ca o tablă de școală. Omul are o singură patrie : locul unde a avut leagănul, unde a rostit primul cuvînt, locul unde l-a înfiorat pentru prima dată dragostea, locul unde se află mormintele celor dragi. Cine își dă într-adevăr seama de aceasta, nu va ajunge niciodată în situația de a scrie de undeva de pe Rin sau din Pădurea Neagră, în fosta sa patrie, scrisori de disperare, fiindcă suferă de o boală fără leac — dorul de țară !

AICI, LA NOI ACASĂ

conștiința generațiilor viziunea patriei comune, a soartei comune pe aceste plaiuri.

În coordonatele largi deschise spre afirmare, noi, oamenii muncii, indiferent de naționalitate, găsim și vom găsi și de acum înainte nu numai spațiul vital al existenței dar și spațiul adevăratului umanism ce prin drepturi și îndatoriri ne oferă o patrie în egală măsură tuturor fiilor săi. Acest adevăr istoric, pe care Partidul Comunist Român, printr-o politică înțeleaptă, consecventă, l-a transformat în realitate prezentă, ne dă certitudinea că și prin noi și pentru noi se făurește viitorul comunist în această țară.

Satirice

VULTURUL ȘI REPTILA
(fabulă)

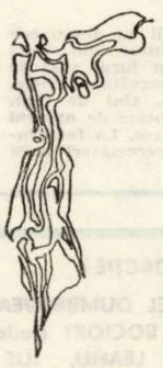

Vulturul, stăpîn pe zare
Și pe creste temerare,
Dintr-un salt trecea ușor
Peste dunga unui nor,
Tocmai cînd o tîrîtoare
Ar fi vrut și ea să zboare.
Zborul celor tari, firește,
Pe cei slabi îi înrăiește
Și teribila stăpînă
(Doar pe dîra de țărînă)
S-a încovoiat, umilă,
Și-a rămas ce e... reptilă !
Dar, în locul de pe tușe,
A simțit otrava-n gușe,
Și, din dintele ca spinul,
I s-a adunat veninul.
De pe-atunci se povestește
Cum că, cel ce se tîrăște,
Mușcă-adînc și otrăvește
Tot ce zboară vulturește.

GHEORGHE VÎLCEANU

Documentar

Despre salvarea inteligenței

O boală înșelătoare se infiltrează de cîteva decenii în multe domenii ale științei, dînd iluzia gîndirii și paralizînd șansele acesteia de a găsi noi soluții. E vorba de mania simbolică O seamă de intelectuali francezi au transformat – din comoditate – în pretext și refugiu, fructuoase cercetări consacrate conștientului, cu un scop unic : acela de a nu-i mai pune omului simpla întrebare despre ce gîndește și ce vrea să spună. Totul devine pretext pentru a simboliza. Niciodată raționamentul prin analogie nu s-a simțit atît de în largul său, din evul mediu încoace. Niciodată gîndirea nu a mai fost atît de aservită maniei de a compara. Philosophia ancilla similitudinum.

Răul nici nu ar fi fost atît de mare dacă nu s-ar fi extins și în importantul domeniu al sănătății oamenilor și, mai grav, în cel al sănătății lor mentale. Dacă cineva s-ar apuca să schițeze un tablou al psihiatriei din Franța anului 1977 ar vedea că igiena unei gîndiri experimentale, bazate pe informații, ipoteze și verificări nu înflorește deloc în această zonă a medicinei. Se poate observa în schimb o abundență de elucubrații, în care simbolul suplinește explicația, iar vindecarea provizorie (prin chimioterapie, practici de grup sau diferite rituri) suplinește medicina. Se mai poate observa o inflație de romane metaiatrice, ale unor autori care nu se apropie de cei criticați decît pentru a-și verifica astfel propria literatură. Trebuie să remarcăm aici că în materie de medicină schematizarea nu e o noutate.

O voce singulară se face însă din ce în ce mai auzită azi. Împotriva acestui curent, doctorul Claude Bastien formulează hotărît în **Nevroza, Psihanaliza culturală** și **Nosofobia** principiile unei științe adevărate a psihologiei umane : **psihanaliza culturală.** Opunîndu-se celor care catalogheză pe nedrept simbolurile drept inconștiente, el afirmă necesitatea investigării lucide a condiționărilor copilăriei ; de asemeni, Bastien se opune și celor care, prin interminabile psihanalize, încearcă să le propună bolnavilor tot felul de „cîrje". Cîrjele și ușurarea pe care o aduc ele, spune Bastien, sînt tocmai factorul care-i împiedică pe bolnavi să meargă singuri. În decursul a zeci de ani, confruntările pe care savantul francez le-a avut zilnic cu bolnavii l-au determinat să renunțe la întreaga constelație de cuvinte care diagnosticau drept „psihism" diferite maladii. El nu reține decît un cuvînt : „nevroză" – singurul flagel care trebuie învins. La origini, în fiecare caz, angoasa (nu ca ultimă explicație care ar trimite doar la o metafizică) trebuie explicată, căutînd ce anume asociații automate de idei o condiționează în copilăria individului. Ne aflăm într-o lume în care totul are o semnificație ; interpretarea pe care o dăm fiecărui cuvînt, fiecărui semn ori situații depinde de „cultura" noastră, adică de programarea memoriei noastre. Dacă vrem să înțelegem convenabil realul, va trebui neapărat să luăm cunoștință de această programare, făcînd analiza trăirilor noastre, pentru a le demonstra condiționările.

Iată deci cum funcționează psihanaliza culturală a lui Bastien. Exprimîndu-se liber, bolnavul îl informează pe psihiatru despre trăirile sale, despre copilărie, iar apoi primește, la rîndul său, o informație care-l va **ajuta să înțeleagă în cîteva săptămîni ce anume îl supunea mereu și împotriva voinței lui condiționărilor inconștiente. El va ajunge să afle care sînt cauzele neliniștii care-l stăpînește ; le va descoperi într-un timp îndepărtat, în copilărie. Astfel, va putea distinge această explicație științifică, verificabilă, de toate falsele explicații (false motive) pe care și le dădea el însuși, va putea să elaboreze o strategie în această luptă secretă cu frustrările la care era supus.**

Într-un al doilea rînd, analiza face puțin cîte puțin loc recondiționărilor care duc la vindecare. De fapt, cauza angoasei nu poate fi explicată în nici un fel mai bine : cînd un nevrozat înțelege, prin analiză, geneza producerii condiționărilor sale, atunci cînd știe să regăsească în comportamentul său aceleași motivații și același sistem defensiv, ca în copilărie, cînd își înțelege asociațiile de idei, el cunoaște de fapt pericolul pe care îl presimțise și își raportează simptomele la angoasă, fără să se gîndească la maladie. Atunci cînd înțelege că falsele motive nu intervin în comportamentul său, din acel moment el poate să se oblige, oricît l-ar costa, oricît de greu i-ar fi, să-și anuleze angoasele, să se comporte în funcție de împrejurările pe care i le oferă viața. Astfel, el își va crea progresiv un nou mod de viață, în care neliniștile se vor atenua pînă la dispariție. Asociațiile inconștiente de idei nevrotice vor fi treptat înlocuite prin alte asociații de idei, adică prin amintiri provenind din noul mod de viață.

Această psihanaliză originală are mai ales meritul de a inaugura un tip nou de relație între medic și bolnav. În comparație cu medicalizarea crescîndă a oricărei afecțiuni psihosomatice, a cărei victimă e societatea franceză, enormă devoratoare de consultații și farmacopee, în comparație, deci, cu aceste boli ale imaginației, cu simptome somatice (care sînt prea des luate drept maladii somatice), psihanaliza culturală a relevat că dacă angoasa ar produce prăbușiri fizice și mai apoi durerea, analiza originii sale inconștiente ar duce la suprimarea simptomelor. Unul din aspectele cele mai novatoare ale gîndirii lui Bastien a fost mai ales acela de a defini nosofobia (sau teama de boală apărută în copilărie), drept unul din flagelurile timpului nostru. Ea este specifică indivizilor excesiv protejați în copilărie, care dramatizau cea mai mică senzație : această dramatizare generatoare de neliniște aducea cu sine un întreg cortegiu de simptome, care vor face obiectul unei noi și imediate dramatizări, iar această mișcare vicioasă, în care durerea și angoasa își dau mîna, va da naștere peste cîțiva ani obsesiilor celor mai grave și, adesea, chiar nebuniei. Cîți dintre cei internați în spitalele de psihiatrie ar fi putut fi recuperați la timp prin analiză ? Foarte mulți, afirmă Bastien, avînd meritul de a fi gîndit și curajul de a fi spus acest lucru.

Al doilea val al gîndirii vii, eliberate prin psihanaliza culturală, se apropie de practica medicală însăși. Făcînd fără încetare apel la inteligența constructivă a bolnavului, cerîndu-i să refuze orice explicație ineistă a personalității sale, demonstrînd natura materială a mecanismului cerebral, psihanaliza culturală inaugurează o practică medicală în care bolnavul se regăsește pe sine, în loc să se abandoneze medicamentelor, spitalului. Pacientul nu mai este astfel înstrăinat de propriul corp și de sine însuși ; dimpotrivă, el descoperă că unele din simptomele sale sînt semne ale alienării.

„Cred că omul trebuie să se angajeze pe drumul conștientului, cel al inconștientului nefiind decît un teren periculos, o mlaștină în care individul se împotmolește. Adevăr probat de seria neîntreruptă a crimelor și masacrelor din istoria omenirii, de rezultatele lamentabile la care a dus de sute de ani gîndirea animistă". Iată linia de conduită a unui psihanalist care are meritul de a fi conferit cuvîntului „miracol" un temei științific, fondînd o metodă deschizătoare de drumuri.

ROGER FRANÇOIS GAUTHIER
Lectoratul de limbă și literatură franceză al Universității din Timișoara

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

BIAS

De la Bias nu ne-a rămas ceva scris. Nu-i exclus însă ca textele să-i fi fost ucise prin vreo poruncă — două, trei exemplare, cîte se puteau „tipări" în vremea aceea. Arzînd un papirus, scrumeai un autor. Din Bias totuși ne-au rămas cîteva **texte — fragmente de viață** — pe care le putem „citi", și asupra cărora ne putem îngîndura. În legătură cu Bias se poate ridica o întrebare adîncă : viața mea și comportarea mea în viață îmi este operă **ori** opera îmi este **operă ?** (Într-o oarecare măsură, viața lui Titu Maiorescu se aseamănă cu viața lui Bias. Acest „într-o oarecare măsură" vrea să spună că existența lui Titu Maiorescu e mai presus de opera sa scrisă).

De multe ori înțelepții nici nu vorbeau, nici nu scriau. Tăcerea le era operă. În tăcere, însă, întotdeauna e îngropată o ființă, o renunțare. Cultural vorbind a nu te exprima înseamnă moarte. Trupul „grafic" ține în viață cadavrul biologic. Textul eminescian salvează biologia lui Mihai Eminescu. Nu în pămînt e îngropat el, ci în noi. Îl trăim, el încă ne mai trăiește . . .

Despre Bias se spune că ar fi compus un poem de vreo două mii de versuri, dar nu le mai avem, nu le vom mai avea . . . În schimb știm că Bias a răscumpărat niște fete din Messene, răpite în vremea războiului, le-a crescut ca pe fiicele lui, le-a educat și le-a dat zestre, apoi, în fragmentul de istorie blîndă care a urmat, le-a trimis părinților lor. Părinții acestor fete au venit și au depus mărturie fermă că Bias e **înțeleptul.** N-a slujit în acest caz Bias specia umană ? Nu-i el **Părintele ?** (Și n-a fost Maiorescu acuzat de delapidare fiindcă a finanțat educația unor copii de geniu, care au justificat ulterior însăși spiritualitatea noastră prin creația lor. N-a fost el **Părintele ?**).

Rămîne însă vie întrebarea : **Viața ne este operă ori opera ?** Față de comunitatea în care a trăit — și care îl trăia — Bias n-a rămas dator. Cînd ființa patriei lui era amenințată, el a fost util în cel mai direct sens al cuvîntului. Atît de util încît deveni salvator. Anume, cînd cetatea i-a fost asediată de dușmani, el a născocit ceva. (Războiul introduce în spirit prejudecata că **celălalt** nu e om, deși războaiele s-au petrecut întotdeauna în sfera noțiunii de om) . . A îngrășat Bias doi catîri. I-a făcut scăpați apoi în tabăra asediatorilor. Alyates, conducătorul asediatorilor, văzînd catîrii grași, fu cuprins de uimire și, crezînd că cei strîmtorați au hrană îndestulătoare a propus pace. A fost, astfel, învins Alyates. De o aparență. Și acea aparență a creat-o Bias, ca pe o realitate. Bias a știut — poate a și scris — că aparența e uneori mai puternică decît adevărul. E chiar motiv de decizie ! Va fi știut el că și sufletul omenesc ia aparența drept realitate, uneori ?

Bias, ni se relatează, a fost un **bun orator.** Aceasta ne-ar putea contraria, știind că de multe ori vorbele tind să înlocuiască o realitate, tind să suplinească realitatea. Însă se precizează imediat că **„nu întrebuința forța talentului său decît în cauze drepte".** Era avocat al adevărului. El e sămînța avocatului din vremurile moderne. (Ne putem aminti aci iar de Maiorescu . . .) Ni se relatează că **„deși era foarte bătrîn, apără pe cineva într-un proces. Cînd își termină discursul, își rezimă capul de pieptul nepotului de fiică . . .".** La multele întrebări, care i s-au pus ca unui înțelept, deci ca unuia care trebuia să dea răspunsuri definitive, Bias a răspuns. Ca un înțelept, însă, nu ca un zeu. Zeul crede că epuizează Răspunsul. Înțeleptul **știe** că se nasc copii și speră că urmașii vor spori înțelepciunea. **„Puterea trupului** — a răspuns Bias — **e opera naturii ; însă puterea de a arăta prin cuvinte ceea ce-i de folos patriei e un dar al sufletului și al minții".** Mai spunea că acela e nefericit care nu poate suporta o nenorocire ; și că e o boală a sufletului să dorești imposibilul. Marx zice că omenirea nu-și propune scopuri imposibile . . .

Bias, fiind întrebat ce e dulce pentru oameni, a răspuns : „Speranța". E cam vag răspunsul poate, dar putem spune și așa : dulci sînt urmașii. Bias a spus — cineva trebuie să fi spus — **„Nu vorbi repede, căci asta-i semn de sminteală".** Toate cuvintele — ar însemna — trebuie spuse într-un **ritm îngăduit,** astfel încît nu vorbele să **treacă prin noi,** ci noi să **trăim** în cuvintele rostite. Smintit e cel prin care **trec** cuvintele. **„Fă-ți provizii de înțelepciune pentru călătoria de la copilărie la bătrînețe . . .".** Provizii pentru „marea trecere" — în expresia lui Blaga. **„Ia-ți ce ți se cuvine prin convingere, nu prin forță",** a mai spus. Cui i-o fi spus ?

Odată, călătorea pe mare cu niște oameni lipsiți de gravitate sufletească iar cînd s-a dezvoltat furtuna aceștia au început să se roage grav zeilor. **„Tăceți — le-a spus — să nu simtă cumva zeii că sînteți aici !".**

Are mare însemnătate cum mori. Căci moartea poate lumina viața individului — acest fragment biologic de univers. Bias, fiind tare bătrîn, apără deci pe cineva într-un proces. După ce vorbi și adversarul său, ne spune Laertios, iar judecătorii dădură hotărîrea în favoarea celui apărat de Bias, se ridică ședința, iar Bias fu găsit mort, cu capul pe umărul nepotului de fiică.

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SAPTAMINII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXXIII

de Dan Nemesnic

Marcahuași se află pe podișurile din partea de apus a Anzilor peruani, la 3.800 metri deasupra mării. Aici nu se poate ajunge decît cu mare greutate, pe spinările catîrilor, ocolind abisuri și stînci uriașe, printre care mișună șerpii. Urmînd doar legendele și poveștile localnicilor, precum propria-i intuiție, cunoscutul arheolog peruan, Daniel Ruzo, descoperă pe acest greu abordabil platou vestigiile unei deosebite culturi, căreia i-a dat numele de cultură „Masma" — după cea mai apropiată localitate. Vechimea ei a fost apreciată la 20.000 de ani, iar după unii cercetători, chiar la 50.000 de ani. Aici cercetătorii au constatat că străvechii locuitori ai Marcahuașiului erau deosebit de pricepuți în construcția apeductelor, cu ajutorul cărora adunau mari cantități de apă de ploaie, pe care o foloseau în perioadele de secetă. Ei au construit 12 lacuri artificiale, dintre care două sînt folosite și astăzi de către populația indigenă Totuși vechii locuitori ai Marcahuași-ului nu s-au mulțumit doar cu aceste rezultate practice : pe malurile acelor lacuri ei s-au prezentat și ca artiști desăvîrșiți.

Cercetătorii au descoperit aici o mulțime de stînci care doar în jurul zilei de 22 iunie își dezvăluie tainele. Ele, stîncile, sînt de fapt, chipuri sculptate de oameni de diferite rase. La fotografiere, pe cercetători avea să-i surprindă încă un lucru de nelămurit. Chipul unui bătrîn, pe negativul filmului, apărea sub trăsăturile nobile ale unui tînăr. Deci, numai filmul putea să evidențieze o asemenea metamorfoză. Iată încă un subiect demn de fantastul Erich von Däniken.

Cronicarii spanioli din perioada „conchistei" au notat că băștinașul incaș Yupanqui cunostea bine acele sculpturi și adeseori le spunea : „Ele au fost sculptate de oameni albi, după propriile lor chipuri și ale popoarelor care trăiesc în toate cele patru colțuri ale lumii".

O serie de cercetători au efectuat în jur de 4.000 fotografii alb-negru și color, au făcut și analizele chimice necesare și au ajuns la concluzia că această uluitoare cultură este de fapt cea mai veche de pe planeta noastră. Taina însă rămîne pe mai departe : cine a reușit în urmă cu 50.000 de ani să construiască un sistem hidrotehnic atît de complicat și să lase opere de artă atît de miraculoase.

Imaginația omului nu e în stare să-și închipuie cu ce fel de metode lucrau popoarele preincașe din Peru, la 3.800 m, unde aerul e extrem de rarefiat, ca la Sachahuan de pildă. Aici cele mai mici blocuri au cîte 2 tone, iar cele mai mari ajung chiar la 100 tone. Se pare că un cataclism natural i-a făcut pe constructorii acestor megaliți să părăsească orașul, căci într-una din carierele de piatră a fost descoperit un adevărat monstru de cinci etaje de piatră și cu o greutate de 20.000 tone. La suprafață, uriașul pietroi e lucrat, are trepte și tot felul de adînciturl. Dacă se presupune că totul a fost făcut de mîna omului, atunci se impune imediat întrebarea : ce fel de unelte au fost utilizate ? Majoritatea cercetătorilor presupun că în astfel de întreprinderi s-a lucrat cu mașini speciale, a căror taină nu va fi descoperită niciodată. O altă enigmă ar fi aceea că, din loc în loc, coloșii de piatră sînt acoperiți de o masă asemănătoare cu sticla, care nu putea să apară decît în prezența unor temperaturi extrem de înalte. Taine de nedezlegat.

- VA URMA -

MAPAMOND

„LA 21 FEBRUARIE 1944, 22 de bărbați, partizani emigranți au fost împușcați la Mont Valérien de către nemți. Singura femeie din grupul lor a fost executată prin decapitare într-o închisoare din Stuttgart, cîteva luni mai tîrziu . . . Draga mea Méliné, mica mea orfană. Peste cîteva ore, n-o să mai fiu . . . M-am înrolat în Armata de eliberare ca voluntar și iată. mor la cîțiva pași de victorie . . . Fericire tuturor celor ce ne vor supraviețui și care vor gusta libertatea și pacea de mîine . . . Adio. Michel Manouchian". Sînt primele cuvinte rostite în filmul lui Frank Cassenti, **Afișul roșu.** Un film închinat rezistenței antifasciste. eroilor „grupului Manouchian", între care Olga Bancic și Alexandru Jar. Pentru mesajul adînc revoluționar, pentru calitatea de excepție a întregii demonstrații filmice. **Afișul roșu** a fost distins cu Premiul Jean Vigo. ● „PICTORUL, CEL MAI SCUMP DIN LUME". Cu acest titlu a fost încununat un mare artist englez contemporan : Francis Bacon. Unul din tablourile sale a fost vîndut cu impresionanta sumă de 2.250.000 de franci. La cei 67 de ani ai săi. Bacon declară : „N-am început să pictez decît în 1945, stimulat de o expoziție a lui Picasso. Am avut șansa de a nu fi urmat nici un fel de școală, așa încît tehnica mea e improvizată. Trebuie să știi să inventezi . . . Tablourile mele sînt imagini pe care fiecare le poate traduce după cum simte. În pictură, nu ajungi niciodată să faci ceea ce vrei". Ultima sa expoziție, deschisă nu de mult la Paris a fost vizitată într-o singură zi de 8.000 de iubitori de artă. ● NOUA MESERIE A DOAMNEI JACKIE ONASSIS : scriitoare. „Încă de cînd am terminat școala voiam să devin ziaristă sau să lucrez într-o editură. Dar (adaugă repede fosta doamnă Kennedy cu un regret imens, pe care fie-ne iertat, nu-l prea înțelegem) am făcut cu totul altceva în viață". Iată visul împlinit. A apărut prima carte semnată Jackie Bouvier Onassis și intitulată „In the Russian style", consacrată modului de viață cotidian în Rusia imperială a secolelor 18—19. La 47 de ani, Jacqueline Bouvier și-a găsit, se pare, adevărata vocație. În prezent, ea e o simplă redactoare a editurii Viking Press.

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRAGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. - TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 21 aprilie 1977 ● nr. 16 (478) 8 pag. 1 leu

INA POPESCU

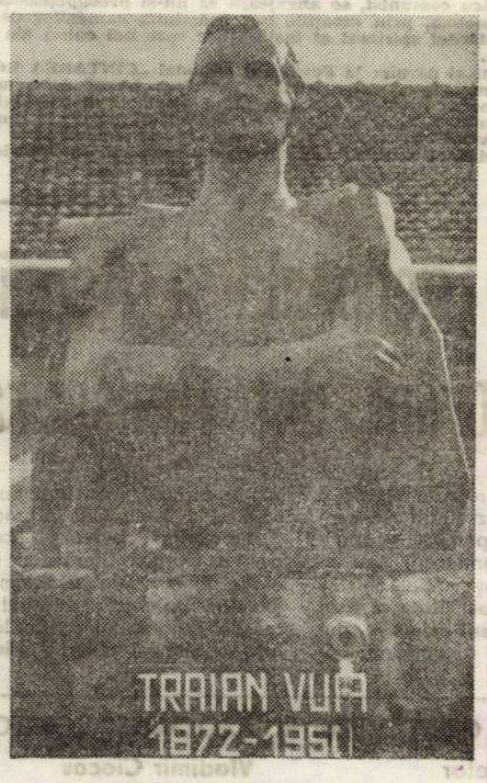

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale sculptoriței INA POPESCU.

Sculptorița Ina Popescu a împînzit Banatul și țara cu portretele sale. Un talent nativ, izvorît dintr-un pămînt generos al Moldovei, tot la fel de afectuos ca și oamenii săi, copila ce modela, la cîțiva ani, în lut, colorîndu-și micile lucrări, care scria, ca adolescentă, poezii și picta acvarele, a fost să treacă, mai tîrziu, prin școala a doi mari sculptori români : Ladea și Anghel. Temperament patetic, găsindu-și, în expresia și psihologia umană, veritabila sa chemare, intuind marele adevăr al portretului, ea a acceptat să înainteze, implacabil, spre această vocație, ce i-a marcat existența și interesul artistic. Încă de la primele impulsuri spre portretul monumental, pînă în 1945-46, ea a trecut pe sub ochiul sever și necruțător al lui Ladea, care a apreciat, de la bun început, spontaneitatea actului creator la artistă, rapiditatea modelării, imaginația sa colorată și liniile sigure ale modelajului. Deși o timidă, deși o afectuoasă, ea s-a mulat pe fiecare personalitate în parte, gama portretisticii sale fiind una extrem de extinsă, de la artiști, oameni de știință, la simpli oameni ai muncii din propria-i ambianță. Ea a știut, mai întotdeauna, să intuiască personajul sculptat viața sa interioară, prin epoca sa. De altfel, se poate spune că, în generația dintîi, a artiștilor plastici bănățeni, de după 1944, Ina Popescu a fost din stirpea acelor oameni de artă care a trăit frenetic cu timpul lor, care s-a încredințat cu toată ființa și talentul acelui timp istoric. Alegîndu-și figurile umane chiar din jurul său, căutîndu-le ea însăși, atrasă de caracteristicile unei psihologii aparte, frămîntarea ei continuă de-abia de la acel punct, pînă la definirea psihologiei celui portretizat, obsesia aceasta neîncetînd decît în momentul eliberării prin actul creației.

Artistă modestă și solitară, afectuoasă și dornică de comuniune sufletească, care a învățat, după Ladea, și lecția lui Anghel trăind, ca elevă, în ambianța lui, multe zile, Ina Popescu a înțeles plinătatea sufletească a artistului Anghel, bunăvoința lui, dar, în același timp, și profunda sa crispare, îndelungă, prin actul creației, marele său frămînt creator, ce dura, uneori, enorm, în timp, dovedind un artist deosebit, o forță de creație uluitoare, a unui om tînăr spiritualicește, apt de acte paradoxale în planul vieții particulare, dar, apt, în același timp, de creații de înaltă clasă în planul artei sculpturii.

Creînd o adevărată galerie a cărturarilor bănățeni, de la Pavel Vasici, Aurel Popovici, Vlad Delamarina, Tata Oancea, Traian Grozăvescu, Sabin Drăgoi, la Bărglăzan, Linția, Grozdan, Moruzan ș.a. Ina Popescu a înscris, de fapt, în Pantheonul culturii bănățene, figurile unei culturi care s-a sedimentat în acest pămînt generos, fiind printre rarele artiste și cronicare, ce a dat artei sculpturii modele pentru mai tîrziu, pentru generațiile de mîine, definindu-și, în același timp, aria sigură a artei sale și afecțiunea pentru valorile unei spiritualități românești ale acestui timp.

ION ARIEȘANU

Forumul agriculturii românești

Cel dintîi forum al oamenilor muncii din agricultură, CONGRESUL CONSILIILOR DE CONDUCERE ALE UNITĂȚILOR AGRICOLE SOCIALISTE, AL ÎNTREGII ȚĂRĂNIMI, la care au luat parte peste 11.000 de reprezentanți din toate județele țării (nepoții și fii țăranilor ce s-au jertfit pentru dreptate socială și o viață mai bună, cu șapte decenii în urmă), are loc în anul marilor aniversări : Centenarul cuceririi independenței de stat a României, a marii Răscoale de la 1907, și a împlinirii a 15 ani de la încheierea cooperativizării agriculturii. Acest fapt a dat ample semnificații evenimentului, el însuși fiind o expresie a democrației noastre socialiste, un moment din permanenta participare a întregului popor la conducerea țării.

Desfășurate sub președinția tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, președintele României, lucrările congresului au dat cuvînt hotăririi responsabile a tuturor oamenilor muncii de la sate de a munci spornic pentru edificarea unei agriculturi intensive, moderne, de mare randament și înaltă productivitate, spre binele și prosperitatea întregii țărănimi muncitoare, a țării și poporului întreg. În ampla sa expunere de la deschiderea lucrărilor Congresului, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, după ce a trecut în revistă principalele momente istorice în care viața însăși a poporului s-a confundat cu viața și lupta țărănimii noastre, a jalonat principalele linii de dezvoltare ale agriculturii, îmbunătățirile ce se prevăd pentru ridicarea nivelului de trai al țărănimii, căile directe ce se cer a fi urmate spre o cît mai strînsă concordanță între diferitele ramuri ale economiei noastre, pentru realizarea unei dezvoltări multilaterale, singura capabilă să asigure înaintarea unitară a țării, conform hotăririlor Congresului al XI-lea al partidului.

Prin concretețea sa, prin analiza profund științifică asupra nivelului atins de agricultura țării, prefigurînd etapele imediat următoare din dezvoltarea acestei importante ramuri a economiei naționale, Expunerea secretarului general al partidului a constituit o vie chemare adresată tuturor oamenilor muncii din agricultură, spre realizarea, în bune condițiuni, a prevederilor cincinalului pe care îl parcurgem : recolte din ce în ce mai mari, dezvoltarea zootehniei, valorificarea tuturor resurselor existente ; și toate acestea obținute pe coordonatele unei agriculturi intensive, moderne, de mare productivitate.

Un plan unitar, în cadrul unei dezvoltări multilaterale, atunci cînd întreaga economie a țării trăiește primul cincinal al revoluției tehnico-științifice, reflectă întrepătrunderea permanentă dintre ramurile industriale și cele agricole ale economiei, concordanța ce trebuie să existe între nivelul mecanizării și automatizării în toate ramurile economice, creșterea numărului de cadre calificate, la care se adaugă folosirea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii în toate domeniile industriei și agriculturii. Iată, deci, succint, platforma de la nivelul căreia omul muncii din agricultura țării pornește, în anul 1977, la definirea măsurilor imediate pe care le are de urmat spre realizarea deziderateloe pe care și le-a propus. Iată, deci, platforma de la care,

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

„Sculpturile mele sînt niște flori înaripînd gîndurile și sentimentele semenilor"

Limbajul meseriei mele, al sculpturii, este un limbaj internațional care valorifică poate cel mai bine, din perspectiva mondială, seva extrasă din solul fertil al patriei. Exemplul cel mai concludent în acest sens ni-l oferă Brâncuși, care nu mai este doar al nostru. El a devenit universal pentru că tot ce a creat nou și valoros, a rezultat din valorificarea perfectă a rădăcinilor naționale.

Mama mea, de origine secuiască, din Sfîntul Gheorghe, și tatăl meu, român de la Lugoj, m-au educat astfel încît să cunosc și să prețuiesc ca pe o comoară culturile ambelor naționalități.

Primele noțiuni mi le-am însușit în limba mamei, absolvind toate școlile, inclusiv învățămîntul superior de specialitate, în limba maghiară. Sînt maghiar din România și această țară este patria mea. Am avut mai multe expoziții personale în străinătate, am făcut tot atîtea călătorii de studii în afara granițelor. Peste tot unde am umblat, am fost cunoscut ca artist plastic român. M-am bucurat și am fost mîndru ori de cîte ori am auzit de la străini cuvinte de laudă și de stimă despre cultura și arta românească, fapt care mă și obligă în același timp. Nu de mult am fost înștiințat de o apropiată expoziție personală a mea, din Republica Federală Germania, care va fi organizată sub auspiciile ambasadei noastre de la Köln. Cu această ocazie primarul general al orașului Wuppertal îmi va înmîna personal premiul internațional de artă plastică dr. Ludwig Lindner. Consider că acest succes nu se datorește doar activității mele. El este de-opotrivă și semnul unei înalte prețuiri de care se bucură arta românească și îndeosebi politica externă a țării noastre peste hotare.

Statul nostru socialist acordă largi posibilități tuturor artiștilor capabili să se integreze în circuitul artistic universal.

PETRU JECZA

(Continuare în pag. 7)

Demnitatea țăranului

Clasele exploatatoare, în snobismul lor necesar,
căci și snobismul are o necesitate socială,
au izbutit să compună
o imagine grosolană, subumană de fapt,
a țăranului.
Țăranul era prost, țăranul era grosolan,
țăranul era murdar în imaginea lor,
ca să trezească greața !
Această imagine, însă,
îndeplinea o funcție ideologică,
și dacă vrem să-i deslușim rațiunea
nu ne vom întreba dacă a fost adevărată –
căci n-a fost ! –
El se îngropa în arătură,
doar bustul îi rămînea în soare,
iar din sudoarea lui se năștea, paradoxal,
dulceața bucatelor și a cerealelor...
Viața lui se obiectiva în bobul de grîu,
în bobul de porumb,
viața lui obiectivată în cereale
intra în porturile deschise spre comerț,
ajungea pîine albă și blîndă
pe masa cine știe cărui tîrgovete...
Țăranul, terianul de fapt, era totuși murdar...
Cum să fie murdar
pămîntul sub formă de om ?
De ce era prost țăranul ?
Pentru că a cunoscut și a iubit
firea grîului ?
Pentru că a cunoscut și a iubit
firea Soarelui ?
Pentru că la capătul mîinilor lui răsăreau flori ?
Pentru că a privit oul în soare și nu l-a strivit
dacă a purtat sămînță ?
Cum să fie murdară această sămînță a Universului,
țăranul ?
A trebuit să răsară un nou soare social,
cel al socialismului,
pentru ca țăranul
să stea în lumina istoriei cum se cuvine.
A trebuit să se nască o nouă lume
și noi criterii ale istoriei, ale Timpului însuși,
pentru ca țăranului român
să i se recunoască viața, adică istoria ;
ca să i se recunoască geniul
de a fi creat o istorie, o cultură și o morală.
Țăranul e Pîinea,
Pîinea e viața,
Pîinea e inima vieții sociale ;
țăranul e singura ființă
care cunoaște drumul pîinii ;
el ară pămîntul, seamănă,
el apără grîul de buruieni,
el se îngrijorează pînă la durere
cînd nu plouă,
el seceră,
el treieră,
el alungă neghina,
el cară sacii,
el face moara,
el face făina,
el descîntă aluatul,
și cîte mai face pînă cînd,
întocmai ca la capătul unei vieți,
se naște Pîinea !
Drumul pîinii e lung cît o viață.
Numai brutarul crede că el începe de la făină.
Numai coconul crede că pîinea începe cu gura lui.
Ce rezumat al universului e pîinea !
În ea e soare, în ea e sudoare,
în ea e pămînt, în ea e ploaie,
în ea e nor, în ea e dor,
în ea e un plug,
în ea e un țăran ;
țăranul e inima pîinii,
fiindcă țăranul e modul și calea
prin care ființa noastră
se hrănește cu Univers.
Țăranul este cel mai firesc mod de a fi
al omului natural.
Iar președintele Pămîntului românesc,
NICOLAE CEAUȘESCU,
l-a slăvit pe țăran
cu o exactitate fără precedent,
din zarea viitorului.

VASILE VERSAVIA

Către Comitetul Central al Partidului Comunist Român, tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU

Intruniţi în ADUNAREA GENERALĂ A ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR DIN TIMIŞOARA, în cadrul căreia au fost amplu analizate şi dezbătute problemele de muncă şi creaţie ale obştei noastre, rezultatele obţinute în ultimii ani, precum şi sarcinile de viitor, scriitorii bănăţeni îşi exprimă, mult stimate şi iubite tovarăşe NICOLAE CEAUŞESCU, hotărîrea fermă de a acţiona în continuare pentru transpunerea în viaţă a programului ideologic al partidului, răspunzînd sprijinului permanent, înţelegerii calde pe care le-aţi arătat personal faţă de dezvoltarea artei şi literaturii naţionale, prin lucrări literare valoroase, demne de prezentul socialist al patriei.

Împreună cu întregul popor, scriitorii ASOCIAŢIEI DIN TIMIŞOARA, ne simţim implicaţi cu toată fiinţa, cu toate înfăptuirile şi aspiraţiile, cu sensibilitatea noastră de scriitori-cetăţeni în eroicul efort de refacere şi reconstrucţie după cutremurul catastrofal de la 4 martie, în opera de ridicare nestînjenită a României socialiste pe noi trepte ale bunăstării materiale şi spirituale.

Avem mereu în faţa ochilor imaginea luminoasă şi însufleţitoare a Dumneavoastră, mult stimate tovarăşe secretar general, bărbatul harnic şi neînfricat, cel mai iubit fiu al naţiunii noastre, care conduceţi ţara pe drumul afirmării strălucite a geniului creator al poporului, pe drumul edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României.

În spiritul principiilor patriotismului socialist, care animă întregul nostru popor, al dragostei nemărginite faţă de pămîntul natal, scriitorii timişoreni consideră drept o îndatorire a lor de onoare să participe cu trup şi suflet la dezvoltarea şi înflorirea ţării, să o slujească necontenit cu abnegaţie şi fierbinte dăruire.

Analizîndu-şi creaţia, elaborînd coordonatele drumului de viitor în lumina ideilor programatice conţinute în documentele Congresului al XI-lea al Partidului, ale Congresului educaţiei politice şi culturii socialiste, călăuzindu-se neabătut după indicaţiile şi îndemnurile Dumneavoastră, scriitorii timişoreni, români, germani, maghiari şi sîrbi, reprezentînd toate generaţiile, într-o unită şi splendidă cunună de simţăminte solidare, profund devotaţi patriei comune, România socialistă, partidului nostru comunist, se angajează să nu-şi precupeţească eforturile în străduinţile de a înnobila, prin creaţiile lor, conştiinţa oamenilor de azi, de a duce mai departe stindardul spiritual al înaintaşilor spre noi culmi ale civilizaţiei socialiste şi comuniste.

Participanţi cu avînt şi dăruire la Festivalul naţional „CÎNTAREA ROMANIEI", la alcătuirea epopeii naţionale, ne exprimăm hotărîrea fermă de a munci fără preget pentru transpunerea în viaţă a Programului ideologic al partidului, pentru îmbogăţirea patrimoniului culturii socialiste cu noi valori inspirate din glorioasa noastră istorie, din viaţa, aspiraţiile şi înfăptuirile contemporanilor care construiesc societatea socialistă multilateral dezvoltată pe pămîntul patriei noastre.

Adunarea generală a Asociaţiei scriitorilor din Timişoara

Adunarea generală a Asociaţiei scriitorilor din Timişoara ţinută simbătă, 16 aprilie 1977, a avut drept scop analizarea activităţii desfăşurate în perioada 1973–1977 şi stabilirea obiectivelor de viitor ale activităţii creatorilor de literatură din Banat. La lucrările adunării au luat parte : tovarăşul RADU BĂLAN, secretar al Comitetului judeţean Timiş al P.C.R., scriitorii CONSTANTIN CHIRIŢĂ, secretar al Uniunii Scriitorilor, şi ALEXANDRU SIMION, din partea Consiliului culturii şi educaţiei socialiste, tovarăşul DUMITRU PREDA, preşedintele Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă.

În deschiderea lucrărilor, prozatorul Constantin Chiriţă a adus salutul conducerii Uniunii Scriitorilor, aprecierea acesteia în ce priveşte activitatea depusă de Asociaţia timişoreană. S-a păstrat un moment de reculegere pentru scriitorii membri ai asociaţiei, decedaţi în această perioadă, precum şi pentru scriitorii dispăruţi în urma marelui cutremur de la 4 martie.

Darea de seamă, susţinută de poetul ANGHEL DUMBRĂVEANU, a reflectat o bogată şi multilaterală activitate de creaţie şi patriotic-obştească a Asociaţiei şi a membrilor săi. **„Asociaţia scriitorilor a pus în centrul activităţii sale în perioada la care ne referim, problemele muncii literare, orientarea şi îndrumarea creaţiei în spiritul sarcinilor. Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, ale Congresului educaţiei politice şi al culturii socialiste".**

În continuarea dării de seamă se spunea : **„Credem că se cuvine să subliniem dezvoltarea literaturii din sfera Asociaţiei, dezvoltare ce nu poate fi comparată cu nici o perioadă anterioară. Această remarcabilă afirmare a literelor bănăţene se datorează condiţiilor noi create de partidul şi statul nostru, precum şi îndrumării permanente şi sprijinului generos pe care l-am primit din partea Comitetului judeţean de partid".**

Darea de seamă a cuprins aspectele esenţiale ale muncii literare în această parte a ţării, vorbind pe larg despre realizările din domeniul creaţiei, al criticii şi istoriei literare, despre dialogul viu purtat consecvent de scriitori cu cititorii, despre activitatea în cenaclu, cu tinerii scriitori, despre munca depusă cu cercurile literare şi formaţiile amatoare, despre realizările revistelor „ORIZONT" şi „KNIJEVNI JIVOT".

„Putem vorbi – preciza darea de seamă – **despre o adevărată viaţă literară la Timişoara, despre un climat de lucru, de emulaţie, de exigenţă, de prietenie şi respect reciproc între scriitori de diferite vîrste, formaţii spirituale şi naţionalităţi, o viaţă literară care are încă multe potenţialităţi ce ar trebui puse în valoare prin conlucrarea noastră, a tuturor".**

În partea sa finală, darea de seamă a reflectat perspectivele dezvoltării în continuare a vieţii literare, precum şi sarcinile ce revin în viitor conducerii noului ales, scriitorilor din asociaţie. Împreună cu **Proiectul programului de activitate al Asociaţiei,** supus şi el dezbaterii colective, darea de seamă a constituit o excelentă bază de discuţii. Au luat cuvîntul următorii scriitori şi invitaţi la adunarea generală :

Alexandru Jebeleanu, care a subliniat avîntul creaţiei literare a membrilor asociaţiei şi a ridicat probleme de statut ; **Damian Ureche,** constatînd continua creştere a prestigiului scriitorilor timişoreni în faţa publicului cititor ; **Vladimir Ciocov,** care a pledat pentru exigenţă ; **Andrei A. Lillin,** observator al unor aspecte ale literaturii naţionalităţilor conlocuitoare şi al unor probleme de statut ; **Aurel Gh. Ardeleanu,** cu referiri la relaţiile dintre scriitorii dramaturgi din Timişoara şi teatre ; **Simion Dima,** directorul editurii **„Facla",** care a pledat cu căldură pentru continua îmbunătăţire a colaborării dintre editură şi scriitorii membri ai asociaţiei ; **Izsák Laszlo,** cu referiri interesante la activitatea scriitorilor de expresie maghiară din asociaţie ; **Nikolaus Berwanger,** care a înfăţişat succint un tablou al realizărilor scriitorilor de expresie germană ; **Ovidiu Şurianu,** preocupat de literatura pentru tineret.

Darea de seamă, luările la cuvînt, au exprimat cu claritate hotărîrea scriitorilor din această parte a ţării – români, germani, maghiari, sîrbi – de a milita pentru promovarea unei literaturi profund umaniste, în spiritul Programului ideologic al partidului, pentru îmbogăţirea patrimoniului culturii noastre socialiste, cu noi creaţii inspirate din glorioasa noastră istorie, din munca şi viaţa contemporanilor.

În cuvîntul său, tovarăşul RADU BĂLAN a adus salutul adresat adunării generale de către Comitetul judeţean P.C.R. Întreg judeţul Timiş este angrenat în munca de refacere şi consolidare iniţiată de Comitetul Central al partidului, de secretarul său general, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU ; tabloul înfăţişat în acest sens de vorbitor este înălţător. Alături de oamenii muncii, intelectualitatea îşi aduce aportul, şi este chemată să îşi crească efortul, la aceste importante realizări.

„Aşa cum, pe bună dreptate, s-a subliniat în cursul acestei adunări, anii 1973–1977, la care se referă analiza pe care o efectuăm, – a spus tovarăşul Radu Bălan, reprezintă pentru creaţia literară din această parte de ţară o perioadă de avînt fără precedent, caracterizată nu numai prin numărul mare de lucrări tipărite, ci şi prin calitatea acestora, literatura bănăţeană înscriindu-se, fără îndoială, prin ceea ce are ea mai bun, şi indiferent de limba în care este ea scrisă, pe coordonatele majore ale unor valori de rezonanţă naţională, aducîndu-şi contribuţia la elevarea vieţii spirituale a poporului".

Au fost relevate în cuvîntare şi neajunsuri ale muncii literare, ale creaţiei artistice, sugerîndu-se o activitate încă mai susţinută, mai eficientă pentru a duce mai direct şi mai repede la ţel.

Adunarea a ales apoi noul comitet al Asociaţiei şi delegaţii la Conferinţa naţională a Uniunii Scriitorilor. Secretar al Asociaţiei a fost reales poetul Anghel Dumbrăveanu.

Într-o atmosferă de entuziasm şi de aţosament, de profund angajament partinic şi civic, adunarea generală a Asociaţiei scriitorilor din Timişoara a adresat o telegramă Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU.

COMITETUL DE CONDUCERE AL ASOCIAŢIEI SCRIITORILOR :

Secretar
Anghel Dumbrăveanu

Membri
Ion Arieşanu
Nikolaus Berwanger
Vladimir Ciocov
Franyo Zoltan
Alexandru Jebeleanu
Franz Liebhard
Mircea Şerbănescu
Ion Dumitru Teodorescu

Sensul unei literaturi

Există structuri literar-artistice ce, verificate în timp, definesc o tradiţie. Asemenea structuri pot fi întîlnite în oricare întemeiere culturală. Literatura Banatului şi-a dobîndit un profil aparte cu preţul unor eforturi ce merită a fi semnalate. Oameni de mare demnitate şi noblеţe spirituală s-au sacrificat altădată ca să învingă în timp. Sacrificii nu pentru vana, zadarnica înălţare a unui nume, ci penru a ilumina structura spirituală, noblеţea spirituală a oamenilor ce de veacuri modelează valorile româneşti în formele ei specifice în aceste locuri. A oamenilor ce au trăit şi au scris aici.

Ani de-a rîndul, scriitorul din Banat a trebuit să înfrunte potrivnicia oficialităţii şi indiferenţa unui anume public literar, sărăcia şi mizeria la care îi condamna o alcătuire socială potrivnică esenţial anticulturală. Ani de-a rîndul, decenii de-a rîndul, scriitorul acestor locuri a trebuit să înfrunte indiferenţa, zîmbetul ironic. Îi mobiliza condeiul neasemuita creaţie populară de aici. Barocul etnografic bănăţean, cel atît de comentat în studii de largă erudiţie, a asigurat creatorului din această parte a ţării un suport trainic, dînd vigoare unei credinţe. Creatorii ţărani din aceste locuri au ridicat la rîndul lor, prin ambiţie, orgoliu, dar mai ales prin credinţa şi speranţa în valorile frumosului, opere ce, ele însele, ieşind din anonimat, devin literatură cultă definind bogăţia creaţiei unor autori ce, impropriu poate, au primit numele de scriitori-ţărani. Numeroasele nume ale creatorilor ţărani în literatură, teatru, muzică au asigurat stabilitatea unei tradiţii literare şi a unor transformări literare la care efortul scriitorilor era, poate, insuficient. Căci aceste opere, trebuie să repetăm, au fost puţine sau mai puţine decît în alte locuri.

Dar forma proprie a unor înfăptuiri literare nu este definită în esenţă de numărul operelor. Acestea cîte au fost, au vorbit întotdeauna despre structura spirituală a oamenilor de aici, din aceste locuri, despre istoria lor, despre legendele lor, despre folclorul lor, despre cîntecele, bucuriile şi suferinţele lor, despre strălucirea lor spirituală.

Dacă în esenţă structura unei culturi nu poate fi definită de numărul operelor, nu poate face însă nici într-un caz abstracţie de el. Geografia literară a ţării care include, ca parte componentă, geografia literară a Banatului, s-a îmbogăţit neasemuit în ultimul timp. S-a îmbogăţit în ritmuri înalte şi prin operele scriitorilor de aici. Există astăzi un mare număr de cărţi ce recompun cu fidelitate istoria oamenilor din aceste locuri, cărţi apărute în ultimele decenii, dar mai ales în ultimul deceniu, cărţi ale scriitorilor români, germani, maghiari şi sîrbi. Împlinirile culturale, împlinirile literare, ale Banatului aparţin emulaţiei comune a scriitorilor români, germani, maghiari şi sîrbi, uniţi în creaţia lor în numele aceluiaşi ideal : edificarea unei culturi care să definească spiritualitatea societăţii socialiste multilateral dezvoltate din România ; să contribuie la formarea şi educarea omului nou în patria noastră.

Niciodată problemele acestei zone geografice a ţării, văzute ca zonă spirituală, n-au fost puse cu mai mare acuitate decît în romanele, reportajele, nuvelele, schiţele scriitorilor de aci şi de azi. Niciodată sufletul omului din aceste locuri, vibraţiile sale de cetăţean al patriei socialiste, nu au fost transpuse cu mai multă artă, decît în aceşti ani, de poeţii sau prozatorii acestei părţi de ţară.

Reflectînd realităţile spirituale ale Banatului, definind spiritualitatea din această parte a ţării cu mijloacele ei specifice, literatura Banatului este, desigur, a întregii ţări : scriitorii de aici se impun în cadrul marii efervescenţe spirituale a patriei noastre, din ultima vreme. Credem că, prin cei mai importanţi scriitori ai ei, creaţia din această parte a ţării a adus contribuţii însemnate la literatura, critica şi teoria literară de astăzi. De asemenea, prin traducătorii ei, ea şi-a adus o importantă contribuţie la tălmăcirea literaturii române într-o seamă de limbi străine.

Participînd la edificarea unei culturi socialiste, scriitorii din această parte a ţării nu au dat, desigur, întotdeauna, cărţi de o valoare artistică deosebită. Dar întotdeauna această operă a avut în vedere idealuri nobile. Sigur că între cărţile apărute în această parte a ţării nu se poate pune semnul egal, ceea ce însă trebuie semnalat e faptul că apar tot mai multe condeie tinere ale căror cărţi intră în circuitul atenţiei naţionale, că profunzimea lor creşte. Că o seamă de cărţi ale scriitorilor de aici sînt traduse în limbi străine, reprezentînd cu cinste peste hotare literatura României socialiste.

Ultimii ani au însemnat un uriaş eveniment, o concentrare nouă de forţe prin activitatea revistei „ORIZONT" a editurii „FACLA", a UNIVERSITĂŢII. Un nou salt calitativ se cere a fi semnalat.

Desigur, scriitorii din Banat activează în cadrul literaturii noastre naţionale şi valoarea lor se verifică doar în cadrul literaturii naţionale. O literatură regională, destinată doar unei anumite zone a ţării, nu mai poate exista astăzi. Dar trebuie să existe şi va exista întotdeauna în literatură un specific regional dat de istoria, tradiţiile unui loc. Prin operele lor, cele mai de seamă, acest specific există. El se verifică în numeroase cărţi a unor scriitori mari sau importanţi de azi : de la Franyo Zoltan, la Ion Stoia-Udrea de la Endre Karoly, Vladimir Ciocov la Anghel Dumbrăveanu, Ion Arieşanu, Al. Jebeleanu, Andrei A. Lillin, Traian Liviu Birăescu, Ion Maxim, Eugen Todoran, G. I. Tohăneanu, Nicolaus Berwanger ; de la Constantin Miu-Lerca şi Mircea Şerbănescu la Damian Ureche, Alexandru Deal, Alexandra Indrieş, Eugen Dorcescu, Sofia Arcan, Simion Dima, George Suru, Ion Jurca Rovina, Valentina Dima, Şerban Foarţă, Livius Cocârlie, Cornel Ungureanu, Ion Marin Almăjan, Ion Dumitru Teodorescu, la Svetomir Raicov, Duşan Petrovici, Aurel Turcuş, Ion Velican, Vasile Versavia, Marcel Turcu, Lucian Bureriu şi alţii, literatura de azi a Banatului se defineşte ca entitate specifică unei aspere aflate în circuitul valorilor naţionale ; opere ce reprezintă această parte de ţară, prin ceea ce are ea esenţial : cărţi noi, tinere astăzi, aşa cum au fost tinere şi incitante în momentul apariţiei lor, a unor scriitori ce-şi trăiesc tinereţea şi angajarea spirituală, prin adeziunea lor adîncă la valorile umaniste ale epocii noastre.

Marin Păun, Laurenţiu Palade

FLORA SPONTANĂ – SURSĂ DE PLANTE PENTRU SPAŢIILE VERZI

Ed. Scrisul românesc, 1977

Cu titlul menţionat a apărut în librării o foarte interesantă şi valoroasă lucrare privind folosirea resurselor vegetale. Lucrarea, elaborată – fericit – de un botanist – prof. dr. doc. Marin Păun de la Universitatea din Craiova şi un peisagist – conf. dr. Laurenţiu Palade de la Facultatea de horticultură a Institutului agronomic din Iaşi, a apărut în editura „Scrisul Românesc" din Craiova şi reprezintă, prin tema abordată, o noutate în literatura română de specialitate.

Realizată în contextul măsurilor întreprinse în ţara noastră pentru protecţia mediului înconjurător – conservarea solului, apei, covorului vegetal, atmosferei şi peisajului – lucrarea este sistematizată în trei părţi şi 14 capitole ce se extind pe 300 pagini şi sînt ilustrate cu 74 figuri – schiţe şi desene privind diferite specii de plante şi amenajări ornamentale, fotografii după natură.

În primele două capitole sînt menţionate plantele decorative folosite în mod curent pentru crearea spaţiilor verzi – plante ierboase, subarbuşti, liane, arbuşti şi arbori – şi se prezintă problemele protecţiei mediului înconjurător. Sînt discutate principalele surse de poluare a atmosferei, solului, apelor şi este reliefat rolul vegetaţiei ca factor antipoluant prin absorbţia gazelor, fixarea pulberilor şi filtrarea radiaţiilor.

Capitolul al treilea, elaborat sub formă de tabele, cuprinde speciile de plante din flora spontană ce pot fi utilizate în amenajarea spaţiilor verzi, repartizate în două grupe : plante ierboase – 289 specii şi lemnoase – 155 specii.

În capitolele 4-6 se prezintă probleme privind : morfologia, sistematica, biologia, răspîndirea şi modul de folosire a speciilor ; problemele înmulţirii plantelor din flora spontană, folosite în scop ornamental cu date privind capacitate germinativă durata germinaţiei seminţelor ; tehnicile de înmulţire a plantelor.

Capitolele 7-13 se referă la folosirea plantelor din flora spontană în diverse scopuri ornamentale : amenajarea grădinilor din jurul locuinţelor individuale, din perimetremele cvartalelor de locuinţe şi a centrelor cultural-administrative, crearea grădinilor sanatoriale, şi staţiunilor balneo-climaterice, a spaţiilor verzi aferente arterelor de circulaţie etc.

În ultimul capitol (al 14-lea) se prezintă problema grădinilor botanice drept o cerinţă a vieţii cultural-ştiinţifice, subliniindu-se importanţa lor în instruirea tineretului, lărgirea orizontului de cunoaştere şi recreerea tuturor cetăţenilor.

În încheiere, autorii subliniază că omul poate contribui prin amenajarea adecvată a spaţiilor verzi la păstrarea condiţiilor mediului înconjurător, cît mai apropiate de cele naturale, în care ei s-a format şi a evoluat, precum şi la menţinerea echilibrului în natură, singura posibilitate de vieţuire normală.

Prof. dr. GRIGORE STERE

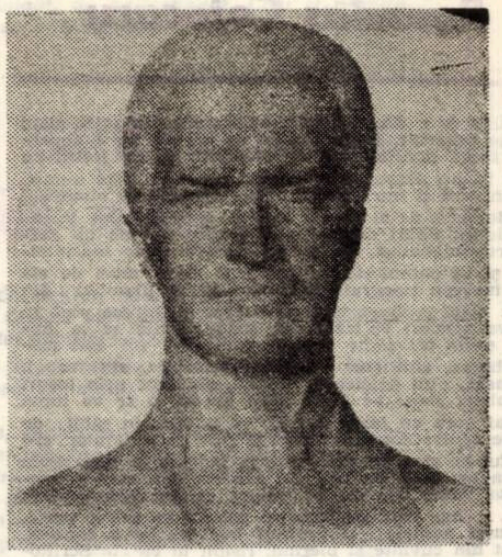

Ion Ionescu de la Brad

Adrian Fochi

DATINI ŞI ERESURI POPULARE DE LA SFÎRŞITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

Ed. Minerva, 1976

În ultimele decenii, în condiţiile sporului valoric înregistrat de folcloristică, apar, treptat-treptat, foarte importante instrumente de lucru (ediţii critice, bibliografii, cataloage, dicţionare), sînt scoase la lumină tezaure spirituale la care au avut acces doar cîţiva cercetători ai arhivelor. Este, printre altele, cazul amplei colecţii de interes naţional realizată de N. Densuşianu (1846–1911). Reprezentant al şcolii mitologico-istorice, N. Densuşianu a strîns – cu ajutorul a peste 1.000 de referenţi din 930 de localităţi – una din cele mai ample şi valoroase colecţii folclorice, care reprezintă un moment de seamă în acţiunea de cunoaştere a culturii noastre populare. Încă de la primele sale articole (1871), atrage atenţia asupra elementului istoric din tradiţii şi credinţe, neluat în seamă, după opinia sa, dintre înaintaşi decît de N. Bălcescu, B. P. Haşdeu şi At. M. Marienescu. Consecvent cu sine, culege în anii 1878–1879 tradiţii istorice despre revoluţia lui Horia iar în 1887 face cercetări etnografice şi lingvistice la vlahii din Croaţia şi Istria. În 1892 proiectează colecţionarea folclorului de pe întregul spaţiu românesc, alcătuind în acest scop un **Chestionariu despre tradiţiunile şi antichităţile ţerilor locuite de români** (partea I, Bucureşti, 1893, partea a II-a, Iaşi, 1895). Prima parte a chestionarului cuprinde 396 întrebări grupate în 16 clase iar a doua 280 întrebări ordonate în 33 clase. Primeşte 1156 răspunsuri, volumul textelor ridicîndu-se la aproape 16.000 pagini. După ce în 1975 I. Oprişan a publicat – în volumul **Vechi cintece şi tradiţii populare româneşti** – o selecţie din textele poetice (balade, colinde, pluguşoare şi lirică diversă), Adrian Fochi – în volumul **Datini şi eresuri populare de la sfirşitul secolului al XIX-lea. Răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densuşianu** – a sistematizat, pe parcursul a numeroşi ani de investigaţii, întregul material. Din cele 127 de fenomene descrise în răspunsuri (care privesc credinţe şi obiceiuri, fiinţe fantastice, ciclul calendaristic, ocupaţii, ciclul familial), se detaşează prin noutate cele despre **vălărit, Scaloian, hopşa, agănaul, craii, roata de foc, Domnul de rouă, spălarea aurului, luntre monoxile, Novaci** ş.a. Preocupat permanent, în introducere, tabele şi încheiere, să raporteze răspunsurile primite de N. Densuşanu la cele primite de B. P. Haşdeu, A. Fochi face şi totalizări foarte concludente. Astfel, aflăm că materialul primit de cei doi învăţaţi provine din 1342 de localităţi, deci din 10 la sută din localităţile ţării, situaţie care pune într-o postură extrem de favorabilă folcloristica noastră, în sensul că, pentru epoca studiată „nici o folcloristică din lume nu beneficiază de o astfel de bază documentară". Cartea lui Adrian Fochi este cu evidenţă un instrument de lucru de o aleasă ţinută ştiinţifică, una din împlinirile folcloristicii contemporane.

IORDAN DATCU

VIAŢA CĂRŢILOR

Banu Rădulescu

PĂSĂRILE MARI NU CÎNTĂ

Editura Militară, 1976

La o a doua lectură, cartea lui Banu Rădulescu cîştigă nebănuit de mult pe linia unor satisfacţii estetice pe care cititorul (nu superficial, dar cucerit de virtuţile fabulaţiei), urmărind firul palpitant al atît de încercatei existenţe a doctorului Draghinda, nu le poate avea decît la reluare. Cu alte cuvinte, romanul s-ar recomanda prin măcar două calităţi, credem, esenţiale : faptul că, de la început, captivează atenţia lectorului şi construcţia solidă, bazată pe secvenţe aproape cinematografice, secvenţe aşezate într-un mozaic a cărei raţiune (aparentă) ar fi fluxul şi refluxul memoriei. Refacerea din bucăţi şi implicit retrăirea bogatei biografii a lui Matei Draghinda sînt făcute cu un bine dozat simţ al firescului, detaliile nu au niciodată scopul expres de a sublinia ceva, de a crea un cadru dinainte calculat, fiind însă mereu **în rol**, sprijinind discret o idee anume, un fapt important. Cartea aceasta nu este un roman „cu medici" sau „despre medici", despre devenire în profesiune, ci o dezbatere despre viaţă, muncă, pasiune, cinste, adevăr. Draghinda este numai întîmplător medic, în sensul că, deşi biografia lui nu poate fi confundată cu a altuia (frumoase şi autentice paginile în care **trăim** anii de „copil de trupă" sau de liceu militar, sau de spital de campanie), importantă nu pare profesiunea, ci conformaţia spirituală a eroului, caracterul lui. Cu gingăşie şi minuţie sînt construite figurile Martei şi Monicăi, ale lui Costin şi Dede ; cu înţelegere, dar nu şi cu indulgenţă – incapacitatea Laurei de a se remodela sub influenţa soţului ; în cîteva linii agere, obiective, cu o abia sesizabilă nuanţă de simpatie sau de antipatie – Corduban, Manoilescu, Dinculeanu, Merţu, Stratulat.

Medicul militar Draghinda trăieşte mai multe drame. Ultima, accidentul lui Costin, i-ar fi putut fi fatală. Totuşi Draghinda nu este un învins. Zbaterea lui, lungul solilocviu care constituie însăşi carnea romanului, răfuiala cu sine se dovedesc absolut necesare : **„Eu stau între amintiri"**. Banu Rădulescu avea ce spune, ce transmite, şi a spus într-o carte tristă, serioasă, gravă.

LAURENŢIU CERNEŢ

Vasile Versavia

JUCĂRIA MEA CEA DRAGĂ

Ed. Facla, 1977

Puţine cărţi din cele destinate copiilor m-au fermecat în aceeaşi măsură ca volumul lui Vasile Versavia, tipărit la editura „Facla". Fără să fie convenţional, simplificat, lipsit de colorit şi fantezie – cum se întîmplă adesea cu acest gen de scrieri – versul lui Versavia are frăgezimea mugurului, cadenţa sprintenă a unui joc graţios şi mai totdeauna o cîtime de înţelepciune, nu servită ostentativ, ci subînţeleasă sau sugerată.

O splendidă „lecţie" de patriotism este realizată de poet, nu prin intermediul unor fraze de circumstanţă, ci cu ajutorul a ceea ce, de fapt, constituie mirajul, oaza de lumină a tuturor copiilor – bunicii : **„Am la ţară doi bunici, / ţara mea începe-aici / sînt bătrîni bunicii mei, / ţara mea începe cu ei... / Peste sutele de ani / toţi bunicii sînt ţărani, / ei fac iarba să răsară, / ei ne-au dat această ţară.**

Spuneam că Vasile Versavia îşi caută adeseori înţelesuri, în versurile sale, dincolo de vîrsta căreia i se adresează. O asemenea mostră o constituie poezia **Greierele şi Furnica,** în care, pornind de la celebrul La Fontaine, poetul încearcă să reabiliteze motivul greierului, adică al artistului. Vechilor rigori clasice conform cărora furnica este singura vrednică de stimă pentru sîrguinţa şi hărnicia ei, Vasile Versavia le opune aceste versuri încîntătoare : **„Mult mai mult îmi place mie / greieraşul din cîmpie, / cu vioara lui cerească / face grînele să crească... / Greier drag, cînd iarna vine / şi cînd ştii că-i rea furnica, / vină să mănînci la mine, / am vorbit eu cu mămica"**, pentru a ne determina să medităm la preţuirea pe care ar trebui s-o manifestăm faţă de cei ce, prin talentul şi truda lor singulară, născcesc cîntecele acestui pămînt. Un mare scriitor contemporan afirma că „Uzina Eminescu" produce, de zeci şi zeci de ani, frumuseţe în simţire şi cuget şi că rentabilitatea ei este incalculabilă. Unei asemenea idei nobile se raliază printr-o coincidenţă, desigur, cu această poezie şi Vasile Versavia şi o face la modul cel mai convingător. Sentimental mai aproape de lumea satului, Vasile Versavia anunţă, atunci cînd versul său se opreşte la elemente aparţinînd acestui univers, resurse poetice pe care, să sperăm, şi le va dezvălui mai mult şi cu folos în lucrările viitoare. Nu mă rabdă inima să nu citez, pentru frumuseţea lor, aceste versuri : **„Oaia trist gemu şi-n lume / se făcu o clipă noapte, / ea-şi căuta în beznă fiul / luminînd cu-n fir de lapte".**

Deşi aparent singulară în acest context, poezia cu care se încheie volumul „Jucăria mea cea dragă", marchează o distanţare a autorului de lumea mirifică a copilăriei, fiind un fel de chemare a vîrstei mature spre inocenţa purificatoare : **„Cerul, ca o vale-ntoarsă, / sublimînd suflarea pură / a copiilor o varsă / peste vîrsta mea cea sură. / Totu-i alb... Poate că-n vie / cel ce-am fost, cît de puţin ! Ninge cu copilărie / peste sat, peste destin".**

ION MARIN ALMĂJAN

Nina Stănculescu

CARTE DE INIMĂ PENTRU BRÂNCUŞI

Ed. Albatros, 1976

În 1976 a avut loc comemorarea lui Constantin Brâncuşi, cu prilejul împlinirii unui secol de la naşterea sa. Evenimentul a fost marcat prin articole, studii, monografii, simpozioane şi expoziţii, în ţară şi în străinătate, iar în mod aparte prin culegerea **Carte de inimă pentru Brâncuşi,** alcătuită de cercetătoarea în domeniul istoriei artei Nina Stănculescu. Autoarea scrie personal puţin despre Brâncuşi, doar un fragment, **Opera brâncuşiană ca spectacol,** dar, în schimb, a adunat cele mai reprezentative aprecieri făcute în cursul timpului (1910–1975) despre marele artist publicînd, nu o bibliografie, ci textele însăşi care ilustrează amploarea şi ponderea aprecierilor esenţiale.

Iniţiativa a fost fericită căci universalitatea artistului este scoasă mult mai bine în evidenţă prin textele unui mare număr de critici de artă şi scriitori din lumea întreagă, decît prin opera unui singur monografist, oricît de înzestrat ar fi el. Căci Brâncuşi a fost, cum îl apreciază Nina Stănculescu, **„sculptorul care a revoluţionat arta lumii revelindu-i adîncimi nebănuite de ea"**, iar culegerea ei este alcătuită din toată inima, fiindcă inima artistului **„s-a revărsat într-o străduinţe de muncă simplă şi fără răgaz pentru a se apropia prin operele sale de miezul cel mai de taină al inimii noastre şi al unui univers întreg".**

Aspecte ale vieţii lui C. Brâncuşi, ca şi iradierea operei lui în epocă sînt reflectate în mărturiile directe ale unor maeştri ai artei ca O. Han, Corneliu Baba, Ion Vlasiu, ca şi a unor exigenţi critici de artă ca T. Vianu, Petru Comarnescu, Petre Pandrea, Eugen Schileru, I. Frunzetti, a unor scriitori, critici literari şi filozofi, ca Al. Vlăhuţă, Lucian Blaga, T. Arghezi, Mircea Eliade, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Bazil Munteanu, C. Noica, Paul Anghel, Romulus Vulcănescu, G. Uscătescu ş.a.

Dacă aprecierile acestora ar putea fi mai uşor cunoscute la noi, cele ale străinilor se cuvin reţinute. Paul Morand : **Brâncuşi se situiază într-un loc care-i numai al lui ;** Jean Cassou : **Una din cele mai mari figuri ale artei ;** Ed. Trier : **Miinile lui au trezit piatra ;** Sir John Batthenstein : **Formele unei noi epoci de aur ;** David Lewis : **Dialogul sculptorului cu piatra** etc.

Aprecierile româneşti sînt în consonanţă cu cele ale străinilor. T. Anghezi : **Unda uriaşă a lumii a găsit o expresie nouă, expresia Brâncuşi.** L .Blaga : **Unul din marii revoluţionari în sculptură ;** Camil Petrescu : **Opera lui Brâncuşi are o puritate absolută de vis ;** G. Uscătescu : **Extremă tensiune şi luciditate intelectuală ;** Zoe Dumitrescu-Buşulenga, **Un stăpîn al pietrei** ş.a.

Cele aproape 300 de pagini ale culegerii conţin aprecieri substanţiale, fie despre unele opere ale lui Brâncuşi, fie despre creaţia acestuia în întregimea ei. Ele sînt adunate şi rînduite cu migală dar mai ales cu atîta acurateţă şi dragoste de subiect, încît justifică întru totul mărturisirea autoarei că lucrarea a ieşit din întreaga ei inimă adresîndu-se inimii cititorilor care-i apreciază nu numai conţinutul ci şi prezentarea grafică de excepţie.

BUCUR ŢINCU

Romulus Cojocaru

Inainte de a lăsa deasupra sa numele său intre niște date de calendar, inainte chiar de a pune pe o copertă cu litere tipărite semnele orgoliului și ale ieșirii cu un git in sus deasupra propriului nume de pină atunci, știut in casă și intre vecini și la școală și cu nimic nu prea deosebit de al altora, inainte deci de orice incercare de-ași tipări numele pe un stilp sau pe un carton dreptunghiular, cel care se joacă și se indeletnicește și se chinuiește cu cuvintele și va muri de ele (cum mureau tipografii bătrini plini de plumbul din care o viață croiseră cuvinte și care le intrece pină în măduva oaselor) va trece prin șapte vămi și se va lupta cu șapte ori șapte balauri, unii care vor să-i mănince hirtia, alții creionul, alții picioarele, alții capul, alții masa, alții prieteniile, ficații, va trece prin locuri neumblate, chiar pe lingă stele uneori și se va lupta cel mai greu cu insul din el, va fi tăiat în săbii de vorbele confraților binevoitori și gata de un ajutor, și-l va infunda pină în genunchi la inceput și mai tirziu pină la beregată pe vajnicul său dușman care e propria sa virstă și cu un singur cuvint ii va reteza capul... Așa deci va intra în pămint ca intr-o carte, lăsindu-și numele și profilul inscrise pe o copertă, crescut din cuvinte și pierind, risipit în ele... Scriitorul este un soldat fără grade intr-o oaste unde toți sint egali, cum și toate cărțile sint egale intr-un raft. Scriu aceste rinduri gindindu-mă la colegul Romulus Cojocaru, poet al atitor suflete rătăcite prin tribunale și al orelor dulci de cafea și al aerului romantic din grădinile de vară la Dunăre, prozator picaresc, aplecat spre aventură și lovituri de teatru, scriu aceste rinduri despre Romulus Cojocaru din Drobeta Turnu-Severin, fost boxer cind era elev, invățător mai tirziu și avocat astăzi, scriu aceste rinduri despre un scriitor care ca orice scriitor își bagă dușmanii pină la git în pămint și le taie capul cu un cuvint : și tot așa făcind, din victorie în victorie nu observă că prietenii și dușmanii săi dintre file se uită la el ca la un general călare pe o mătură (care de fapt e un creion) și văd cum încărunțește bolnav de cuvinte, visind cuvinte și bătălii, ca preafericitul cavaler al morilor de vint... Dar cine nu visează nu ciștigă nici în vis nici o bătălie. Și orice nume înșirat pe-o carte este numele unui vis.

D. R. POPESCU

SECVENȚE 1877

I

„Nu am auzit pe nimeni spunînd că i-a fost frică". (Dr. Gh. Sabin „Amintiri din războiul independenții", pag. 90, „Minerva", 1921, București).

Totul era firesc, simplu chiar,
Pină și moartea era o impiedicare
De ceva și pină la urmă puteai
Să te ridici, să o ei de la capăt,
Tot simplu, adică să mergi inainte,
Ori să rămii in urmă pentru o clipă,
Ori mai multe clipe, ori
Pentru totdeauna, dar nu conta,
Fiindcă simțeai un dor care te
Mina mereu și mereu inainte ; –
Cit despre frică, să nu mai vorbim.
Ce făcuși, mă, te impiedicași,
Fii atent că pe-aici sint gropi
Și s-ar putea să rămii de căruță.

II

Supliment extraordinar al gazetei „Curierul" din Iași, prin care se vestea căderea Plevnei și predarea armatei turcești și a lui Osman Pașa.
„Arhivele Statului Drobeta Turnu Severin, colecția de documente XIV/26 imp. 1877 Nov. 29 Iași".

Și iată că intr-o zi fiecare a aflat,
De la mic la mare, in lungul și-n latul țării
Vestea cea mare, mult dorita veste
Că Osman Pașa s-a predat, dar o, nu,
Nu că s-a predat numai el, Osman Pașa,
Ci și intreaga lui armată, in două cuvinte scris :
Toată turcimea, că la Plevna flutură
Steagul Românesc acum.
S-a mai aflat că Osman Pașa e rănit
La un picior și a fost căinat de unul
De prin părțile Cujmirului :
O să-i fac picior din lemn de dud.

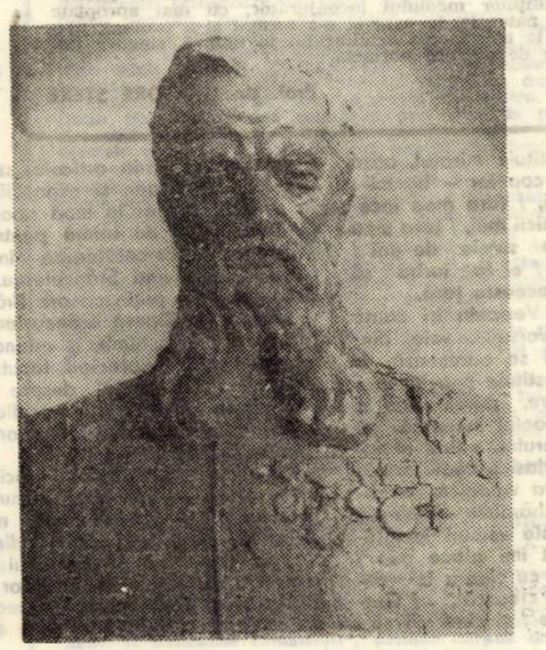

Moise Groza

III

„Călărașii, grămădiți cite trei, patru cu arme și harnașamentul in corturile individuale, suportau cu bărbăție și abnegațiune toate neajunsurile războiului. Ii auzeam noaptea din cort cum glumeau și rideau intre ei, fără să le pese de nimic. Caii la conovăț zburdau cu zăpada pe spinare".
(„Amintiri din război" — 1877–1878—, pag. 25, de locot.-colonel Aurel Căplescu, București, Editura librăriei : Leon Alcalay).

Era un făcut, ningea de parcă
Se rupsese cerul din țițini, toată ziua
Incit zăpada ajunsese la burțile cailor
Care sforăiau și nechezeau.

Mă, frate-meu, e un frig afară
De se aud pietrele cum trosnesc sub zăpadă
Zise Nicolae Hondor, vecinului său,
Unul inalt și subțire, de prin părțile
Cujmirului, și-i dete cu cotul

Așa e, și se urcă vulpea in copac
Și rinjește la lună, iar dinții
Ii clențănesc ca la Somodivă.

Ei drăcie, iote că ăsta doarme cu țigara
Stinsă in gură și ride.
Care ăsta, mă, Plămădeală ? se informă
Gheorghe Pistrițu, zis Alunelu.
Ghiță Coțofană, i se răspunse.

Pină miine nu mai e mult
Și o să ne incălzim cind
O să dăm iarna in turci, zise
Unul de pămint, din Obirșia de Cimp.
Vai de mama turcilor, pină miine
Le-a fost de trăit, aia e, chicoti
Miai Strimbu din Strehaia.

Sabin Opreanu

PE MALUL UNEI VISĂTOARE IERNI

De-a lungul Riului dulci miresme
extract instelat al ierburilor gindite de soare
lemnul alunului peste povirniș
dintre speranța unei miini eliberată de noapte
și dimineața Riului scrutind veșnicia

cu ochiul mereu luminos totdeauna lingă o floare
sufletul meu călătorește intr-un fluture
lovindu-vă cu această răcoare
apă umbroasă extatică boare de plantă

cu trupul in Riu
trimit inspre colinele verzi ale verii
fructe pentru arbori
transplantați pe malul unei visătoare ierni
inima mea deasupra Muntelui
sclipind in zăpada privighetorilor.

DIMINEȚILE PE COLINE

Alunec și poarta e tot inaintea mea
acel glas diminețile pe colinele cețoase
țipetele cocoșilor sălbatici tristețea cucului
impart vise de cer și ozon

îmi mai pun un rucsac in spinare
dau chiote ce trec pe partea cealaltă
veștile sosesc in plicuri sigilate și grele
aduse de călăreți ce poartă embleme frunzoase.

SPAȚIU NATAL

din meleagul unde Riul luminează Muntele
trimit această solie inefabilă
inmiresmată asemeni dulcilor coline natale

aici e bine iarba crește cu blindețe
greierii visează soare, și un cintec vegetal –
porțile pădurii mele se deschid sentimental

dintr-un Brad foșnește luna
mierla zice despre dor despre rouă și culoare
primul cel albastru iară bucură un sturz de Sama

de aici unde Riul este sincer și lumina-nmiresmată
unde Muntele ajunge cu spinarea pină-n soare
trimit această solie inefabilă –

VIAȚA CĂRȚILOR

George Munteanu

INTRODUCERE IN OPERA LUI ION CREANGA

Ed. Minerva, 1976

Intemeindu-și operația pe convingerea că „Creangă se situează de la sine in familia scriitorilor ce-s dificili fără să pară" (p. 238), G. Munteanu incearcă o explorare a geografiei lui Creangă, fie urmind drumuri deja deschise, fie căutind noi căi de acces la esența operei. In ceea ce privește prima situație, Călinescu ii furnizează cele mai multe sugestii, față de care insă actualul exeget iși ingăduie libertatea de a le accepta sau nu, in orice caz de a le folosi ca puncte de plecare in realizarea unor descoperiri proprii. Reluind, de pildă, teza călinesciană referitoare la „erudiția" lui Creangă, G. Munteanu avertizează că aceasta trebuie apreciată mai mult decit ca „erudiție folclorică" și ințeleasă ca o veritabilă „cultură", ce s-a format nu in ignorarea marilor culturi străine, „ci dindu-le replica printr-o operă de extremă sublimare și concentrare" (p. 60). Această „replică" se materializează intr-o mare bogăție de expresii, adesea turnate in tiparele proverbului, ce sintetizează intr-un gind lapidar o ințelepciune de viață pe care mari filosofi ai lumii au conceptualizat-o in tomuri intregi.

Sint mai multe afirmațiile călinesciene sau de altă sorginte cărora G. Munteanu le denunță vulnerabilitatea pe baza unor argumente convingătoare. De la, să zicem, demonstrația că Dănilă Prepeleac nu ilustrează proverbul că „prostul are noroc" (așa cum sugera Călinescu), ci că „tot pățitu-i priceput", pină la problema valorii estetice a limbii lui Creangă, studiul lui G. Munteanu repune in discuție o serie de idei susceptibile de cele mai variate soluții și de posibile ulterioare dezvoltări. G. Călinescu, după cum se știe, socotea că vocabularul lui Creangă n-ar avea „nici o importanță estetică in sine, ci numai una de caracterizare". „Tot talentul lui Creangă, afirma criticul, stă in a auzi bine vorbirea țărănească". In respingerea unui asemenea punct de vedere G. Munteanu găsește prilejul pentru a teoretiza problema ambiguității limbajului in operele de intiia mărime. Criticul distinge in text două forme de limbaj, unul literal și altul simbolic, cel din urmă implicind infinitatea de structuri latente ale operei, care face posibilă receptarea ei din unghiurile cele mai diverse, asigurindu-i astfel ambiguitatea fecundă.

Abordind opera lui Creangă din această perspectivă, G. Munteanu deplasează accentele analizei pe niște aspecte, pină in prezent foarte puțin studiate, care vizează modernitatea scriitorului nostru, capacitatea sa de a anticipa unele structuri ale prozei de mai tirziu.

Din exegeza lui G. Munteanu reținem nu numai imaginea unui Creangă jovial, intr-o necontenită explozie de voie bună, ci și pe aceea a filosofului sui generis, adică a unui om care, dincolo de pinza faptelor și evenimentelor hazlii, scrutează cu luciditate abia perceptibilă adincurile unei lumi ce-i apare ca un spectacol uriaș (metafora „lumii ca spectacol" !), a cărui față veselă nu e de multe ori decit o mască a tulburătoarelor tristeți subiacente. Obsesia drumului, manifestă in toată opera scriitorului, constituie un argument irefutabil in sprijinul tezei mai sus amintite, căci, cum demonstrează criticul, drumul, ca simbol al inițierii in tainele Firii, este o mărturie indubitabilă a inclinației spre cunoașterea „feței ascunse" a lucrurilor și un indiciu al marei profunzimi a textului lui Creangă, care-i scapă desigur lectorului mai puțin avizat. Studiul lui G. Munteanu ne familiarizează, așadar, cu un Creangă deosebit de profund și nebănuit de aproape de modul nostru de a gindi și simți, ni-l revelează ca pe un mare „contemporan" al nostru in ale cărui Povești putem să descifrăm „aspectele luminoase, dar și pe cele odioase, ale mersului istoriei mondiale din secolul XX" (p. 114).

I. CHEIE-PANTEA

Dedicații

MĂRIA-SA, CINTECUL

lui Eugen Jebeleanu

Joc de nori, tropot de ape,
Mugure cu infinit tăinuie pintecul,
Pe sfirșit de lumină, lumina mai știe să-nceapă
Cind vine Măria-sa, cintecul.

Crezind in raza cuvintului.
In romburi de faguri, alchimie bizară,
Din sfîșietoarea sete de inimă
Să umpli cu privighetori o țară.

De minie te vindecă un fluture,
Zig-zag in colivia de mire,
Cind Măria-sa, cintecul,
Toarnă pe lume iubire.

Pe lume, legendele lumii,
Azurul hrănit cu pămint,
Pe cind Măria-sa, cintecul, trece
Prin aripă și prin cuvint.

DAMIAN URECHE

Lucrețiu Pătrășcanu

Televiziune

DUMINICA, 24 APRILIE

8,00 Tot inainte ! 8,50 Fil... m serial pentru copii. Toate pinze... le sus ! 9,45 Pentru căminul dum... neavoastră. 10,00 Viața satului. 11,... 45 Gimnastică : Campionatele int... ernaționale ale României. Finalel... e pe aparate. 12,30 De strajă ... 13,00 Telex. 13,05 Album duminic... al. 15,50 Box : Finalele turneului ... internațional „Centura de aur". S... elecțiuni inregistrate. 16,50 Film seri... al : Din tainele mărilor. Vinătorul ... de mărgean. 17,40 Drum de glori... i. 19,00 Micul ecran pentru cei m... ici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurn... al. 20,00 File de istorie. 20,20 Film ... artistic: La stirmtoare. 21,35 Co... ncert de seară. 22,20 Telejurnal.

LUNI, 25 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Emis... iune in limba maghiară. 19,00 Itine... rar portughez. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic ... 1 Mai, 9 Mai. 20,20 Itinerarul i... ndependenței. Urmașii veteran... ilor din 1877. 20,40 Cintarea Români... ei. Festivalul creației și hărnicie... i. Faza județeană. 21,10 Roman-... foileton. Sub stele. 22,00 Cadran ... mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 26 APRILIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 A... ntologia filmului pentru copii și ... tineret : Shirley Temple (reluare). ... 11,10 Artezienele Bărăganului. 11,35 File de istorie (reluare). 11,5... Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoa... lă. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,0... La volan. 17,15 Virstele peliculei. 17,50 Lecții Tv. pentru lucrători... din agricultură. 18,15 Pasageri... pentru utopie. 18,45 Intrebări și ... răspunsuri. 19,10 Reportaj de scrii... tor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurn... al. 19,50 In intimpinarea marilor s... ărbători. 20,00 Cintarea României. 20... ,50 Teatru Tv. Curcanii de Grigo... re Ventura. 21,50 Mai aveți o int... rebare ? 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 27 APRILIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Tea... tru Tv. (reulare). 11,20 Intrebări și ... răspunsuri (reluare). 11,45 Tele... x. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,... 25 Din țările socialiste. 16,35 Tel... econica pentru pionieri. 17,00 ... Fotbal : România – R.D.G. 18,55 Fo... rum cetățenesc. 19,20 1001 de se... ri. 19,30 Telejurnal. 19,50 In intin... pinarea marilor sărbători. 20,00 ... Cintarea României. 20,30 Itinerarul i... ndependenței. 20,45 Telecinemateca : Drumul spre inalta societa... te. 22,30 Telejurnal.

JOI, 28 APRILIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoa... lă. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 ... Pentru timpul dv. liber vă recom... andăm... 17,20 Cabinet de perfecțion... are profesională. 17,40 Reportaj ... pe glob. 18,00 Consultații juridice ... 18,25 România pitorească. 18,55 ... Partidului inima și versul. 19,20 ... 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 ... Ora tineretului. 20,10 Pe teme ... internaționale. 20,25 Cintarea R... omâniei. 20,55 Atelier de creație ... literar-artistică. 21,20 Johnny du... -te acasă. Film realizat de Tele... viziunea din Yorkshire – Marea ... Britanie. Partea I. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 29 APRILIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Tele... cinemateca (reluare). 11,45 Coresp... ondenții județeni transmit. 12,00 Te... lex. 14,00 Tenis de cimp : Români... a – Belgia in „Cupa Davis". 17,0... 0 Telex. 17,05 Emisiune in limba g... ermană. 18,50 Rezultatele trager... ii loto. 18,55 Imagini nipone. 19,2... 0 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,5... 0 In intimpinarea marilor sărbăt... ori. 20,00 Anchetă socială. 20,30 ... Cintarea României. 20,45 Film artist... ic : Viața dificilă. 22,30 Telejurna... l.

SIMBĂTA, 30 APRILIE

12,00 Telex. 12,05 Pedro ... Soler și chitara sa. 12,35 Roman-... foileton : Sub stele. 13,25 Anchet... a socială (reluare). 14,00 Planul delt... a. Olanda. 14,10 Clubul tineretul... ui... la Galați. 15,00 Tenis de cimp... : România – Belgia in „Cupa Dav... is". 17,00 Tragerea de amortizare ... ADAS. 17,10 Antoolgia filmului p... entru copii și tineret. 18,30 Redut... ele independenței. 18,50 Aprilie 197... 7 – cronica evenimentelor politic... e interne și internaționale. 19,05 Er... oi indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 ... Telejurnal. 20,00 De ziua muncii. ... 20,15 Sub steagul solidarității intern... aționale. 20,30 Teleenciclopedia. 21,0... 0 Film serial Kojak. 21,50 Intilnir... e cu satira, umor și invitații lor : ... Ion Finteșteanu, Stela Popescu ... și Dem Rădulescu. 22,30 Telejurna... l. Sport. 22,40 Primăvara a sosit

Televiziune

Dacă împărtășești aceeași viață

Scrisul este un mijloc de comunicare in dimensiuni specifice scrisului literar, căci acesta este domeniul tău de activitate. Adeseori te-ai convins că undeva, nevăzut și apropiat, partenerul există. Cititorul. Ba, l-ai văzut și la față. L-ai ascultat chiar vocea. Ai susținut cu el convorbiri pătimașe pe teme care te interesează in cel mai inalt grad. Ți-ai dat seama pentru cine scrii și cam ce ar dori el – cititorul – să citească. L-ai ascultat și te-ai intrebat dacă impărtășești aceeași viață și aceleași idealuri. Căci e grija ta de căpătii să te intrebi dacă aparții poporului tău și dacă, laolaltă cu el, exiști in epocă. Te-ai străduit să alegi drumul către adevăratul sens al propriei literaturi. In curcubeul larg desfăcut peste țară, tu ai adus o culoare proprie, fie ea și mai modestă decit altele.

Ai dorit să infățișezi oameni așa cum sint, contemporanii tăi, turnind in cerneală simțire aleasă. Ți-ai spus că, dacă vei scrie despre cei demni și buni, vei contribui cu ceva ca lumea să se perfecționeze, să continue a ridica treptele superioare ale devenirii contemporane. Ai ințeles că azi se nasc posibilități psihologice inedite. Că a imbina interesele particulare cu cele ale intregii societăți semnifică in fapt procese psihologice și sociale profunde și complexe. Că nimic nu vine de la sine. Sau dinafară numai. Vine din interiorul omului, din adincul conștiinței sale. Omul suie scara etajelor superioare, invingind inerția nivelelor cunoscute și depășite. Lupta incepe intii in sine.

Astfel se naște literatura. Din conștiința frămintată a epocii, din propria ta conștiință. Ea – literatura – este chemată nu numai să cunoască, ci să și influențeze, să neliniștească, să pună in dilemă. Ai fi fericit dacă ai ști că ai și determinat alegerea a ceea ce e nou și aparține cit mai organic zilei de azi și de miine. Conflictele de conștiință se constituie ca o sursă inepuizabilă de inspirație artistică. In această privință, scrisul tău, aportul tău la zestrea comună, mai are incă de adăugat, de perfecționat. Căci și propria ta persoană este supusă unui proces de perfecționare.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

A trăi ideile și sentimentele poporului meu

Reflectind asupra destinului meu de scriitor, mi-am dat seama că el nu se deosebește, in fond, de atitea alte destine ale celor cu care am copilărit, intr-un sat de livezi și păduri, la inceputul acestui ev de lumină.

Vreau să spun că asemenea lor, in domeniile varii ale muncii, insuși accesul meu in literatură este urmarea mutațiilor fundamentale care s-au produs in structura socială a țării.

Cind, la inceputul deceniului șase, silabiseam cele dintii acorduri poetice, ele aveau privirile visătoare și frenezia tinerească a timpului adinc frămintat de marile prefaceri in care intram. Iată de ce nu mi se pare nimic ieșit din comun in faptul că de atunci și pină astăzi ascult, cu intreaga mea ființă, oamenii care iubesc profund, prin munca lor, patria nouă ; ii ascult tulburat și particip cu ei la această epopee revoluționară care este construcția societății socialiste din România. Este ca și cum mi-aș asculta anii și zilele risipite in oameni și-n cintece.

Pentru mine, a vorbi despre Partidul Comunist Român, inseamnă a vorbi despre munca și visele mele, inseamnă așadar a trăi ideile și sentimentele poporului meu, a trăi și a lupta pentru implinirea aspirațiilor sale.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Viorel Știrbu

MARELE SIGILIU

(FRAGMENT DIN VOL. II)

... Nu se putea spune că erau disperați. Sigur, era o decepție colectivă, prea multe zile frumoase muriseră, prea multor idealuri li se săpase groapa, dar acestea nu erau motive de disperare pentru niște bărbați care schimbaseră un sistem social și politic, creaseră organisme de stat, conducere politică și administrativă cu inalte responsabilități. Cugetau sau, și mai exact, contemplau. Orașul, cu geamiile lui, cu minaretele lui, cu casele mici, de chirpici, cu incăperi, tot mici, pentru a fi mai călduroase iarna, tupilate printre arbori, ii primise cu oarecare curiozitate, dar oamenii ieșiți fuseseră puțini. Poliția se ingrijise să-i țină deoparte. Aici, in port, insă, forfota li se dezvăluia in plinătatea ei. Turci mulți, militari, negutători, afaceriști, hamali români, un du-te-vino continuu și o Dunăre tulbure și agitată de ploi. Valurile plescăiau izbindu-se de cheu, năvăleau spre ghimii, clătinindu-le, și curgeau, curgeau mereu spre marea cea mare, ducind in spinare imaginile țării...

Firește că aveau ce-și spune multe unii altora, a plănui asupra viitorului. Majoritatea erau atit de tineri... prea tineri pentru a se mulțumi cu mila sultanului – de va fi așa cum se zvonea – ori de a putrezi prin inchisori, cum iarăși se zvonea. Dar muțenia turcească, vremea inchisă, faptul că nimic de seamă nu se intimpla – doar servitorii ce cărau mincarea, vasele, cafelele, totul, căci turcii țineau să fie gazde bune, se părea – ii aruncă intr-o anumită apatie. De fapt nici apatie nu era, ci aminare. Oricum, timp va fi berechet pentru discuții, pentru regrete, reproșuri, planuri, in sfirșit, tot ce se ivește in mintea oamenilor in astfel de imprejurări. Arhimandritul Snagoveanu, dus pe ginduri, se preumbla de colo-colo și murmura ceva, o rugăciune, ai fi zis. Dar deodată zise tare :

– Numai de nu ne-ar blestema țara !

Cei mai mulți il priviră intrigați. Aristia rise, insă :

– Păi unii boieri ne-au blestemat din prima zi !

Snagoveanu il privi ciudat, fix, cu fața inroșită de emoție :

– Nu e vorba de boieri, ci de oamenii aceia sărmani cărora noi am vrut să le aducem binele... și in locul binelui le-am adus străinii pe cap și contribuțiile... Vă gindiți dumneavoastră ce jaf ii așteaptă ?... După știința mea, in țară vor fi cam 40–50 de mii de soldați... Nu știu sigur cu ciți vine Lüders. Poate mai lasă și prin Moldova... Fuad are insă 20 de mii. Aștia trebuie hrăniți și slujiți... și cine le face toate astea ? Omul de rind, cel in numele căruia am făcut revoluția... Ei, ce ziceți ? Am fost noi ințelepți ?...

Se cercetau unii pe alții, tăcuți. Sigur, arhimandritul gindea bine intr-un fel. Uita doar esențialul. Că nu el făcuse revoluția. Bălcescu iși călcă pe inimă și-i spuse franc :

– Eu am mai zis-o și o repet : revoluția nu am făcut-o nici noi, cei de aci, nici cei ajunși prin alte părți... Revoluția exista, era o stare ce trebuia să izbucnească. Faptul că cinstea ne-a revenit nouă...

– Știu, domnule Bălcescu, il intrerupse arhimandritul. Nu pun la indoială justețea celor petrecute, in numele cerului ! Și-și inălță privirile. Mă gindeam și eu ce a ieșit... Că trist e, doar... N-o să-mi spuneți că n-are importanță ce rămine in urma noastră !

– Asta nu, făcu Bălcescu. Dar eu aș zice că un popor atunci e matur politicește cind știe să indure infringerea.

– Și dacă nu sintem maturi...

– Atunci ocazia revoluției fu dintre cele mai nimerite de a ne maturiza !

Snagoveanu renunță la cugetările lui și chiar se mai insenină. In fond așa era. Și apoi nu poporul ii alesese ? Nu poporul jurase pe constituție ? Nu poporul eliberase guvernul ? Il adusese din drumul spre Rucăr, apoi conjurase pe Soleiman să fie ințelept... De, poporul capitalei, vor zice unii. Dar Izlazul și marșul lui Eliade spre București ce fusese ? Nu tot votul de incredere al poporului ? Dacă el nu i-ar fi vrut, i-ar fi izgonit ! Doar nu aveau revoluționarii armată, nu instauraseră dictatura, ca să pună pumnul in gura celor ce ar fi cirtit și cătușe pe miinile ce ar fi vrut să intreprindă ceva. Bălcescu avea dreptate. Și totuși, in felul său, și arhimandritul Snagoveanu avea dreptate. Iată, ei erau tratați onorabil, mă rog, ca niște prizonieri, dindu-li-se hrană indestulătoare și imbrăcăminte pentru a nu suferi de asprimea vremii, dar țăranii ce vor primi ? Ordine ca să dea griu, carne, să-și fringă puterea și energia muncind acum nu numai pentru proprii stăpini, lacomi și răi gospodari – de vreme ce se lăsau furați de arendași in halul in care se știa de către toată lumea – dar și pentru noii stăpini, soldați obișnuiți, dar ocupanți ! Ceea ce era esențial, căci ii punea deindată deasupra populației autohtone. Avea, firește, dreptate, judecind din perspectivă mioapă, dar intr-o bună zi țara tot trebuia să-și asume curajul și răspunderea de a-și redobindi gloria, onoarea, demnitatea. Iar acestea nu se obțin numai pe calea armelor – românii nici nu fuseseră pregătiți pentru așa ceva – ci și a indurării multor altor privațiuni. Da, vitele vor trage, nu numai la jug, dar vor și zemui in bucătăriile de campanie, berbecii nu-și vor lepăda numai lina, dar și suflarea, spre a se rumeni in frigările turcești, țăranii vor minca mălaiul lor, cind il vor avea, in vreme ce soldații se vor ghiftui cu piinea și lipiile stoarse din griul bărăganului și al cimpiei Dunării... Fetele se vor ascunde de poftele flăcăilor aduși din Anatolia, smulși de lingă drăguțele ori ibovnicele lor. De ințeles și ei. Slujba la impărați e grea... Dar, după părerea lui Bălcescu, de felul cum va reacționa poporul in noua stare de lucruri creată se va ști cit de puternică este țara, ce viitor are neamul, incotro se indreaptă speranțele lui, nu acelea sterile, fataliste, mistice, ci acelea izvorite din ură față de dușmani, din respect față de sine și din hotărirea de a obține ceea ce merită sau, mai bine zise, ceea ce de la natură i se cuvine. Bălcescu credea că țara va traversa dificila perioadă cu maturitate – avea in vedere reacția bucureștenilor din cursul verii, cind ei readuseseră puterea revoluționară la conducere ori de cite ori fusese primejduită – in ciuda unor excepții regretabile, dar nu definitorii pentru caracterul românilor. Existau reacționarii, intii, care, normal, se vor pleca pină la pămint, supunindu-se forței, insă, in mare, grosul populației nu se va supune. Va sfirși prin a executa ordinele, dar scrișnind și pindind clipa răzbunării. Un mare popor nu trebuie să-și plătească astfel de datorii imediat. In timp, el are justificarea de a aștepta, fie și secole. Sentința finală decide cine este mai puternic, mai rezistent...

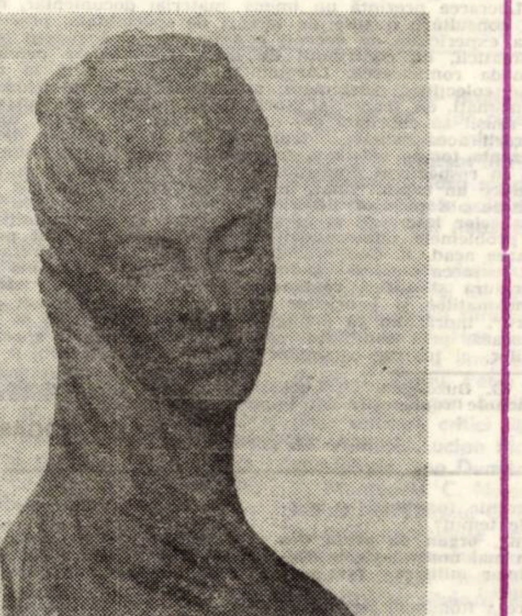

Sora sculptoriței

Gherasim Emil

LUCIDITATE

Anul dezbracă ultima lui zi.
Se scurg minute numărate.
In noi, un foc straniu incepe-a pilpii
spre miine – ca minuțele curate,
spre sinul mamei, cind eram copii.
Ce-a fost, de-ajuns nu e ;
mai vrem, mai trebuie
mătăsuri, zimbete,
strinsoarea stringerii de mină,
un eu ce nu vrea să rămină
același – insă nu se schimbă.
Iubirile, minia strimbă
vor goana sau vor ostoirea,
dar nu vor nicicind implinirea,
căci ea-i tristețea și sfirșitul.
Vrem timpul, incă ne-mplinitul,
căci mai avem incă – duium –
proiecte, planuri și, oricum,
poveri – dar noi, schimbați de-acum,
haidem la drum !

Ani mulți ! Auzi ? Ție ți se urează.
Pahare se ciocnesc – iar Spațiul e beat.
In spasme, Existența debordează
orori și nebunie ; teleimprimat,
coșmarul nou spre anul nou te trece.
Azi cine-ar mai putea petrece ?

De ce e vinul roșu, oare ?
Vai, nu-i doar vin azi in pahare !
Caută clar să poți rosti
Song My,
și tot ce iți mai face greață...
Istoria așa se-nvață,
căci unii varsă incă singe
„pacificind" lumea – și-n timp ce
iți predică despre justețe,
aruncă bombe-n valuri dese,
in serie-și produc roboții
de azvirlit in ghiara morții –
și-ntru scăparea de acuze
copii impușcă, și lehuze.

La ce să-nchin ? !
Al nostru e
veacul – și cu
stigmatele.
Iar inima
și mintea – dor.
Dar treci din azi
in viitor,
și trebuie
să știi : mergind
doar țintă ai –
minuni nu sint.
Bine-ai venit An Nou – dar nu-ndrăznesc
in cinstea ta să beau măcar o dată :
ne trebuie luciditatea toată.

In românește :

GELU PATEANU

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Expoziția creatorilor populari

Etalarea de obiecte etnografice (sau inspirate de acestea), efectuată de **Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș**, ar trebui să se numească **„Expoziție de artă populară bănățeană veche și contemporană"**, sau **De la tradiție la contemporaneitate"**. Aceasta, pentru că, în expoziția respectivă găzduită la Bastion, de secția de etnografie a Muzeului Banatului, predomină piese de artă populară – țesături de casă (ponieve, ponieve-ciliim, fețe de masă, ștergare) și costume tradiționale, de o vechime apreciabilă, reclamînd, prin datele lor etnologice, dreptul de a fi incluse în patrimoniul muzeal. Din loc în loc, spațiul expozițional este punctat cu parcimonie de obiecte noi, aparținînd unor creatori populari sau Cooperativei de artă populară bănățeană din Timișoara și Școlii populare de artă din Lugoj. Să fie oare, acum, atît de pauper județul Timiș, în privința creatorilor de artă populară ? Nu ne prea vine să credem acest lucru. O mai temeinică **investigație în localitățile județului nostru ar putea, fără îndoială, să ne înfățișeze o imagine îmbogățită cu numeroase elemente noi.** (Mai este, bunăoară, un priceput sculptor în lemn, la Buzad ; mai sînt, cu certitudine, atîtea și atîtea femei „cu mîini de aur", în multe sate ale județului Timiș). Se poate spune că nu **Centrului de îndrumare...** îi revine, în primul rînd, sarcina de a cerceta, pe teren, arta populară contemporană. Ci de **a o îndruma. Pentru cercetări etnografice există instituții specializate. Acestea ar trebui să releve întregul potențial de artă populară contemporană, care, apoi, să fie „orientat" și promovat, cu mijloacele specifice Centrului de îndrumare...** Știm că, în prezent, Muzeul de artă populară al R.S.R. întreprinde cercetări ample, spre a-și completa colecțiile cu piese de artă populară contemporană. Problema aceasta – mai bine zis, îndatorirea patriotică – ar trebui să stea în atenția tuturor muzeelor și secțiilor de etnografie din țară. Deci, în județul nostru depistarea creatorilor populari poate (și ar trebui) să o efectueze muzeografii-etnografi. În perspectiva aceasta, **Centrul de îndrumare...**, în colaborare cu secția de etnografie a Muzeului Banatului, va reuși ca, în viitor, să organizeze, într-adevăr, expoziții reprezentative, sub genericul **„Creatori populari, din județul Timiș".**

Meritul principal al actualei expoziții constă în prezentarea unei selecții riguroase din abundentul material etalat la vreo treisprezece cămine culturale. De o importanță deosebită este evitarea produselor Kitsch. Prin aceasta, **Centrul de îndrumare...** a dat o binevenită ripostă acestui fenomen existent, din păcate, în arta populară contemporană.

AUREL TURCUȘ

Argumente pentru diversificarea unui gen artistic

Cel puțin jumătate din cele 27 de brigăzi artistice, care și-au cîștigat dreptul să participe la faza județeană a festivalului național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI"**, s-au comportat onorabil în fața juriului, unic pentru toate genurile. Rezultatele se vor anunța abia la sfîrșitul tuturor concursurilor din faza județeană. Trei dintre formațiile de frunte se detașează, în cadrul programelor prezentate la sala Modex din Timișoara în 8 și 9 aprilie.

ELECTROMOTORUL, prin omogenitate și funcționalitate, prin înaltul nivel de interpretare al fiecărui moment de spectacol, precum și printr-o partitură literară adîncă și durabil ancorată în problematica majoră a întreprinderii. **FORMAȚIA FILATURII DE MĂTASE NATURALĂ DIN LUGOJ**, avînd în componența sa trei interpreți, cupletiști de nivel profesionist, ne-a cîștigat adeziunea prin dinamism, muzicalitate, fantezie creatoare și sinceritate. Este adevărat că fetele interprete au „pălit" în umbra băieților, dar ceea ce ne-a oferit grupul, în cele 20 de minute de spectacol, a constituit o apariție de excepție. Calea pe care pășesc lugojenii este mai mult decît o simplă încercare de a ne distra și a ne educa prin cuvinte potrivite. Este o modalitate proprie de a înțelege misiunea formativă a genului și a artei amatoare în general, este un model de spectacol inedit, angajat și angajant în același timp. **BRIGADA DE LA VARIAȘ**, formație mai puțin cunoscută, este mai degrabă o promisiune în contextul genului. Interpreți talentați, dar inegali față de ei înșiși, au avut la îndemînă un text inteligent și de o forță politică mobilizatoare remarcabilă. S-a strîns, se pare, în jurul căminului cultural comunal o mînă de oameni pricepuți în ale versificației, oameni care știu să transforme observațiile cotidiene în momente de adevăr uman și artistic. Meritorie este evoluția **brigăzii Casei de cultură „I. Vidu" din Lugoj**, în noua ei componență.

Alături de brigăzile artistice a apărut la această fază și o formație de estradă, cea a **CASEI DE CULTURA A SINDICATELOR DIN MUNICIPIUL LUGOJ**. Remarcăm aici elanul artistic al colectivului, acesta abordînd un gen complex și pretențios, dar de oarecare tradiție în orașul de pe Timiș. Ne-au plăcut : orchestra, soliștii vocali și grupul de dansatori, componente ce ar fi fost mai nimerit să susțină singure spectacolul în concurs. Din păcate, însă, conducerea artistică a ansamblului ne-a servit și cîteva momente așa-zise „umoristico-educative", neinspirate și de gust cam îndoielnic, textele abundînd în banalități și locuri comune (de exemplu scenele cu „muzicanții", și cu „nunta de argint"). Considerăm oportună revizuirea integrală a spectacolului, în sensul condensării adevăratelor valori.

ALEXANDRU VAJDA

Consemnări

Corespondența lui Vicențiu Babeș
(Scrisori primite)

Noul volum de corespondență apărut la Editura Dacia, cu o introducere, note și comentarii de **Mihail P. Dan** și **George Cipăianu**, continuă lăudabilele străduințe ale istoricilor din Cluj-Napoca de a pune în circuitul științific bogata informație inedită ce o cuprind scrisorile dintre cărturarii și oamenii politici ce au participat la numeroase evenimente de mare importanță din istoria poporului nostru.

Volumul cuprinde 174 scrisori și telegrame primite de cărturarul și fruntașul politic bănățean, Vicențiu Babeș, de la nu mai puțin de 64 persoane din medii foarte diferite și de cele mai diverse convingeri politice. Lecturarea lor pune în lumină personalitatea complexă a lui Vicențiu Babeș și, mai ales, multitudinea problemelor și căutărilor din viața politică și culturală românească, cu deosebire în ultimul pătrar al veacului trecut, străduințele neîncetate pentru călăuzirea forțelor naționale spre înfăptuirea deziderateior fundamentale ale poporului nostru. **Scrisorile lui Alexandru și Andrei Mocioni, Coriolan Brediceanu, Ioan Rațiu, Ioan Mețianu, George Pop de Băsești, Cornel Diaconovici, Iuliu Coroianu** ș.a. aduc noi precizări, unele de certă importanță privitoare la raporturile dintre fruntașii politici români, la sentimentele de care erau animați și comunitatea de idealuri ce a stat la baza unor trainice prietenii, peste unele animozități inerente și deosebiri de păreri.

În acest sens, subliniem importanța documentară a epistolelor referitoare la viața internă a Partidului Național Român, despre campaniile electorale și conduita patriotică a deputaților români în Dietă, la frămîntările legate de redactarea și înaintarea Memorandului, a celor care aduc interesante informații despre străduințele de realizare a unor acțiuni comune împotriva dualismului și apărarea ființei naționale a poporului nostru. Nu mai puțin importante sînt relatările privitoare la preocupările cultural-științifice ale cărturarilor români. Multe din epistole prezintă evident interes pentru aprofundarea cunoașterii trecutului istoric al Banatului, atestînd preocupările pentru editarea unei gazete românești și ridicarea nivelului cultural și a conștiinței naționale în rîndul populației din acest străvechi ținut românesc.

Corespondența primită de **Vicențiu Babeș** de peste Carpați de la proeminentele personalități ca : **Al. D. Xenopol, Ion Ghica, Dimitrie Brătianu, B. P. Hașdeu, Vasile Maniu** (originar din Banat) reliefează intensa preocupare a românilor aflați sub stăpînire străină, de a fi la curent cu problemele cele mai însemnate din România, legăturile lor multiple în toate domeniile de activitate, străduința de a contribui la afirmarea întregului popor român.

Prin multitudinea aspectelor de viață românească ce le ilustrează, noul volum **„Corespondența lui Vicențiu Babeș"** reprezintă totodată, un cald omagiu adus cărturarului bănățean dar și luptei poporului nostru, jertfelor sale pentru libertate și unitate națională.

IOAN MUNTEANU

Primul corpus de monede și bancnote românești *

După aproape un veac și jumătate de la apariția numismaticii, și trei sferturi de veac de la înființarea Societății Numismatice Române (1903), avem în sfîrșit bucuria de a anunța prezența în librării a volumului **„Monede și bancnote românești", primul corpus de monede și bancnote românești**, cuprinzînd întreaga activitate monetară de la începuturile ei și pînă astăzi, pe teritoriul României, ocupîndu-se bineînțeles de obiectul acestei activități : monedele, bancnotele și însemnele monetare.

Cu un interesant Breviar privind circulația monetară pe teritoriul patriei, pînă la apariția primelor piese ale lui Vlaicu Vodă (Vladislav I – 1364-1377), lucrarea pregătește cititorul pentru o înțelegere de ansamblu a începuturilor, a cauzelor care au determinat înființarea monetăriilor în țările române.

Lucrarea prezintă un imens material documentar, rodul consultării a sute de lucrări de specialitate, precum și a experienței de decenii a autorilor, în domeniul numismaticii, cu contribuții de mare însemnătate privind moneda românească. Lărgind investigațiile, pînă la nivelul colecțiilor particulare, autorii, ei înșiși colecționari numismați de frunte ai Societății Numismatice Române, au reușit să cuprindă noi tipuri și variante inedite, dînd lucrării acea calitate, indispensabilă unui corpus, de a prezenta tot ce există și se cunoaște pînă la un moment dat în respectivul domeniu. Avînd fericita idee de a introduce un capitol final, în care sînt stabilite gradele de raritate ale pieselor descrise, autorii fac un serviciu în plus celor interesați și în special celor mai puțin inițiați în problemele numismaticii românești. Și, folosind prezidarea acad. E. Condurachi (Președ. S.N.R.) din **Prefață**, că lucrarea aceasta **„aduce o contribuție de seamă în literatura științifică românească de specialitate și oferă numismaților și istoricilor un excelent instrument de lucru"**, îndrăznim să adăugăm că volumul de față se adresează, prin conținutul său istoric, nu numai specialiștilor, ci tuturor oamenilor de cultură din țară.

* G. Buzdugan, O. Luchian, G. Oprescu – **Monede și bancnote românești.** Ed. Sport-Turism 1977.

OCTAVIAN DOGARIU

Muzică

Rudolf Kerer la Timișoara

Între soliștii perindați în ultimele săptămîni la Filarmonică, compania artistică a lui **RUDOLF KERER** se înscrie ca o prezență solară, de amplă rezonanță. Căci pianistul sovietic face parte din restrînsa elită a celor dăruiți cu harul transformării înlănțuirilor sonore în peroratii tulburătoare asupra fundamentalelor interogative ale sufletului omenesc. Kerer anulează obișnuitele criterii de apreciere – tușeu, frazare, plan dinamic, etc., cîntul său devenind un torent încandescent, ce te poartă implacabil spre zone de tulburătoare cadențe. **CONCERTUL NR. 1 DE LISZT**, cu al său romantism vulcanic, tranșant, ne-a elucidat doar una din coordonatele acestei personalități, patosul epic a lui **RAHMANINOV** ori spiritualitatea acidulată a lui **PROKOFIEV** (oferite în plus), ne-au stîrnit regretul de a nu-i putea însoți – într-un recital care să se termine tîrziu în noapte – pe înstelate Căi lactee, spre Universuri numai de ei știute...

Violonistul **ȘTEFAN RUHA**, după ce a evoluat miercuri în ciclul Beethoven nu în forma sa cea mai bună, s-a reabilitat sîmbătă seara cu unul din concertele care i-au adus notorietatea internațională. Mă refer la **CEAIKOVSKI**, partitura cu care și-a adjudecat la Moscova laurii Premiului I. După ani de zile de „convietuire" cu lirismul pătrunzător al creatorului „Pateticii", reliefu expresiv al viorii solo se conturează seducător, punînd în evidență simultan vibrației emoționale – debordantă sub arcușul lui Ruha – pasagii de sclipitoare virtuozități, cotate inițial „imposibile". Ne-a deranjat ostentația cu care a dorit să-i ajute pe tînărul dirijor **RĂZVAN CERNAT**, marcînd prea evident fizic modificările de tempo.

Cel care a reușit doar în cîteva repetiții să-i substituie pe dirijorul **N BOBOC**, indisponibil, pe parcursul unui program impus – nu învățat de acasă ! – pare demn de încrederea arătată de exigența unui **CELIBIDACHE**. Aliura elegantă cu care dirijează, convingătoarele chemări adresate orchestrei, frumusețea unor momente realizate în Poemul lui **D. GHECIU „EROII DE LA PLEVNA"** sau **PEER GYNT** de **GRIEG**, dincolo de stîngăcii inerente începutului, ne fac să întrevedem în **R. CERNAT**, o promisiune reală, distinctă, în falanga tinerelor bagete românești.

DORU MURGU

Panoramic

● În cadrul Festivalului „Cîntarea României" : concursul formațiilor muzicale la Lugoj și Timișoara, precum și gala filmului de amatori. Amănunte în numărul viitor. ● De la Muzeul Banatului aflăm : se efectuează noi săpături în zona Fratelia, unde s-au făcut interesante descoperiri. Muzeul Satului se pregătește de deschidere. În aceste zile se desfășoară un curs de perfecționare cu muzeografii etnografi din București, Cluj-Napoca, Oradea, Suceava, Reghin și Timișoara. Tema cursului : Etnodemografia. ● Agendă rășițeană : s-a deschis „Luna cărții în întreprinderi și instituții". Ansamblul „Reșițeana" al Casei de cultură a sindicatelor a luat un loc I la festivalul interjudețean de la Ploiești. La cenaclul literar „Semenicul" C. Ungureanu și N. Ioana au fost solicitați să susțină un dialog despre poezie, ● Am omis să adaugăm în numărul trecut al revistei o mențiune specială pentru formația Casei Armatei din Timișoara și aceea a Casei de cultură „I. Vidu" din Lugoj care s-au prezentat cu dansuri tematice bine realizate în cadrul Festivalului „Cîntarea României". ● Filarmonica „Banatul" a susținut un recital pentru vioară și flaut. Interpreți S. Ambruș, I. Mogoș, A. Popa, L. Popescu. ● Formația britanică de rock, „Sassafras" : nu ne-a oferit un spectacol video-fonic, precum formația Omega" cu care nu se compară nici ca înzestrare tehnică ori acuratețe a emisiei (vocea solistului a fost cel puțin supramodulată), însă reține atenția dorința tînărului grup de a face un rock „modernizat", de un melodism mai puțin obișnuit, cu implicații ale intelectului N-au lipsit piesele în stil „clasic", acele „cîntați împreună cu noi", atît de depășite. Am ascultat însă cinci muzicieni adevărați, interpretînd cu virtuozitate și sobră pasiune o muzică, pe alocuri, de anticipație. „Boxele" au sunat, minus scăderile amintite, admirabil, realizînd o pastă sonoră omogenă care nu a suferit, cu toată saturația fonică. ● Vineri sîmbătă și duminică la Clubul C.F.R. din Timișoara are loc al III-lea Festival bienal al filmelor de amatori „Secvență timișeană 77". Vor fi prezentate 75 de filme pe teme tehnice și de protecție a muncii documentare, reportaje, anchete fantezie, metafore și experimentale, ficțiune cu interpreți, animație, documentar-artistice, ale celor 46 de cineclubur din sistemul sindicatelor și așezămintelor culturale.

OBSERVATOR

Războiul de la 1877 reflectat în presa europeană

Cucerirea independenței României, războiul din 1877-1878, a constituit obiectul unei ample reflectări în presa internațională, în coloanele publicațiilor de mare tiraj din diferite țări. Personalități politice și militare, corespondenți de presă civili sau comentatori militari au exprimat prin viu grai sau în scris sensul și desfășurarea evenimentelor subliniind, în marea lor majoritate, că armata română a dovedit înalte calități de luptă și morale : eroism, disciplină, adaptabilitate la condițiile specifice unui asediu de lungă durată, mobilitate, dîrzenie și abnegație pentru cauza independenței țării. Toate aceste ecouri reflectau împrejurările internaționale complexe care au impus ca o necesitate inexorabilă consacrarea actului de la 9 mai printr-un efort material și militar la nivel național, împotriva fostei puteri suzerane. Prezentăm cîteva din ecourile internaționale care au atribuit războiului de independență al României, rolul pe care acesta realmente l-a avut în istoria țării noastre și a Europei.

Iată două dintre extrasele din presa engleză culese de către G-ralul Radu Rosetti :

„The Daily Telegraph" din 17 septembrie 1877 scria : „Românii au avut de îndurat o grea încercare în apărarea redutei Griviția. Turcii au atacat nu mai puțin de 11 ori această redută, dar pînă la ora 7 aseară fără succes. Se admite de toți că trupele românești au apărat poziția cu foarte mare bravură.. Tinerii soldați români luptă admirabil".

La 3 octombrie 1877, ziarul „The Daily Telegraph" însera următoarele :

„Trupele românești s-au purtat cu un curaj lăudabil și au pornit de repetate ori la asalt deși respinse de focul zdrobitor al infanteriei turcești. Cițiva din oameni au fost omoriți, chiar pe creasta escarpei redutei turcești la care ajunseseră cu mare curaj și tenacitate. În rezumat s-au purtat minunat de bine. Mai ales avînd în vedere că era la **prima lor** încercare și că era îndreptată contra pozițiilor puternic fortificate și apărate de o armată de temut".

Ziarul „Der Osten", organ de presă din Viena a prezentat în mai multe articole desfășurarea evenimentelor militare într-unul din articole se spunea :

„Bărbătească păsire a României pe cîmpul de război a schimbat cu o singură lovitură situația statului român. Eroii care țin sus și tare pe cîmpurile de luptă ale Bulgariei drapelul român împodobit cu lauri nemuritori, nu-și varsă în zadar sîngele lor. România liberă și independentă va ocupa un loc în concertul european și măreața ei faptă împreună cu numele ei, vor fi imprimate în inimile generațiilor viitoare".

Același ziar însera următoarele în numărul său din 13 mai 1877, într-un articol intitulat : „România pe cîmpul de război" :

„Modul hoțesc și barbar cum a năvălit Turcia asupra României, pentru că aceasta a îngăduit trecerea rușilor, bombardarea pașnicelor orașe românești de către monitoarele turcești, jefuirea ținuturilor dezarmate românești... au nevoit pe români să alerge la arme și să păsească pe cîmpul de război pentru asigurarea drepturilor țării, pentru asigurarea existenței ei și a locuitorilor ei".

În ziarul „The Daily News" citim următoarele :

„Reduta Griviția a căzut aseară în fața vitejiei hotărîtoare a românilor. Una din surprizele acestui război e neașteptata valoare și vitejie arătate de trupele românești și în general de eficacitatea și solidaritatea armatei române. Acum se vede că armata română contează ceva și trebuie să se țină seama de ea cînd se vor face schimbări în carta Europei relativă la România".

Corespondentul ziarului elvețian „Bund" scria :

„Mi-ar trebui mult să numesc pe toți bravii. Niciodată n-aș fi crezut să văd atîta bravură la o trupă care pînă acum n-a cunoscut focul... Armata română merită a fi pusă lîngă orice armată a Europei și oricine poate fi mîndru de soldații și ofițerii care au dat probe atît de strălucite de vitejie".

Cu prilejul războiului de independență au fost făcute cunoscute manifestările de evidentă simpatie, solidaritate cu lupta eroică a poporuuli român de către unii militari străini. S-au păstrat în arhivele din țară documente ale vremii, deosebit de interesante în acest sens. Iată, de pildă, o scrisoare adresată guvernului român de către un militar francez, Henri Lucereau :

„Sînt un ofițer francez venit pe malurile Dunării ca să se bată. Vă rog, așa dar, stăruitor să mă primiți în rîndurile armatei române și să mă lăsați să mă bat sub focul inamicului.

Românii s-au luptat în Franța un francez se va bate pentru România în mai 1877".

Într-o scrisoare adresată de către colonelul francez Gaillard lui I. C. Brătianu, trimisă din fața Plevnei la 31 august 1877, se spunea :

„Știți deja că armata română s-a acoperit de glorie. De altfel alci sînt mult lăudate, în afară de bravura sa, ținuta sa, maniera sa, de a sluji în condiții atît de noi și modul în care a fost ea prevăzută cu toate lucrurile pînă în cele mai mici amănunte... Am avut onoarea să vă spun cît de plin de încredere am devenit după ce am văzut armata Dvs. la ea (acasă)... Voi păstra întotdeauna cea mai frumoasă amintire, bunăvoinței cu care am fost înconjurat cînd mi s-a îngăduit să vizitez armata română și nimeni nu va aplauda mai cordial decît mine succesele ei viitoare".

Ziarul „Familia" din 18 (6 mai) 1877, publica salutul transmis de la Caprera, sub semnătura lui G. Garibaldi românilor prin presa italiană :

„Descendenții vechilor noastre legiuni, românii se luptă astăzi cu eroism pe țărmul Dunării pentru independența lor ; îmi pare că este bine a face să se audă o aplaudare din partea capitalei vechii lumi și a Italiei întregi, îndreptată valoroaselor noastre rude".

Sărbătorirea centenarului cuceririi independenței absolute a României prilejuiește readucerea în memoria publicului larg a multora, dintre faptele istorice care au străbătut istoria acelor ani, precum și a ecourilor de pretutindeni asupra cărora de-a lungul anilor s-au scris numeroase studii și articole.

RABINOVICI HERBERT

Documentar

ŞOMERUL „DE LUX"

Sînt timpuri nesigure, de criză şi recesiune economică. A luat avînt o întreagă gamă de seminarii, cabinete, oficine care iau drept ţintă şomerul „de lux". Cu variaţii pe tema **„Găsiţi-vă un loc de muncă"**, aceste agenţii promit că, în două, trei zile, sau prin corespondenţă, să-i înveţe pe cei care nu găsesc de lucru cunoştinţe care să-i asigure succesul de a avea o slujbă.

„Pentru a obţine un post, arată un anunţ publicitar, **trebuie să ştiţi să vă faceţi autobiografia"**. Şomerul provenit din rîndul intelectualilor are la dispoziţie un ghid complet propus de CIDEM (Centrul de Informaţii pentru Braţele de Muncă, asociaţie fără scop lucrativ). Urmează extrase din sumar: **„Douăsprezece metode pentru a găsi postul dorit, cu planuri detaliate de acţiune; grafologia şi cursele sale, răspunsurile bune la teste...".**

Jean-Luc, tînăr funcţionar, păstrează încă în minte amărăciunea resimţită la citirea scrisorilor primite în ultimele două săptămîni: **„Nu putem da curs cererii dv., datorită slabelor rezultate obţinute la testele pe care le-aţi dat".** În disperare de cauză, tînărul cumpără un ghid al CIDEM. Ghidul amestecă simplele sfaturi practice (răspunsul la micile anunţuri, redactarea unei scrisori de candidatură...) cu extrase din studii economice, totul presărat cu o filozofie a acţiunii americane punctată cu citate „pozitive": **„înlăturaţi îndoiala care ucide", „forţa este totdeauna proporţională luptei...".**

„De acum înainte trebuie să vă consideraţi drept „produs", scrie autorul broşurii, care precizează totuşi că verbul „a produce" înseamnă şi: „a crea", „a da naştere...". Pentru a ocupa un loc pe piaţa forţei de muncă trebuie să rămîi liniştit, metodic (**„o casă se construieşte cărămidă cu cărămidă"**) şi să procedezi în conformitate cu **„legea omului de acţiune"**. Timiditatea se vindecă".

Centrul de Informaţii pentru Braţele de Muncă, care există în Franţa din martie 1976, este de fapt întruchipat printr-o singură persoană, Norbert Welsh, care a hotărît să-şi pună în valoare experienţa, de fost „recrutant", în slujba cadrelor aflate în dificultate. **„Mi se adresează, cu o ultimă speranţă, oamenii oropsiţi, neştiind prea bine ce să mai facă",** explică Norbert Welsh. Jean-Luc a trimis 142 de franci francezi pentru a i se stabili un „test personal". **„Cele 30 de puncte obţinute, remarcă cel care l-a testat, sînt egale cu media candidaţilor care au o diplomă universitară şi chiar mai mult".** Jean-Luc a trecut încă o dată testele de angajare. Răspunsul, deşi ceva mai politicos, a fost acelaşi: **„În ciuda bunelor dv. rezultate la teste, sîntem dezolaţi... comprimare neaşteptată de personal...".**

Jean-Luc a abordat frontal zeci de instituţii. El s-a prezentat cu surîsul **„sincer"** costumul **„sobru"** şi cravata **„de mătase"**, în birourile şefilor serviciilor de personal, aşa cum îi cereau cărţile studiate. S-a străduit să se aşeze **„pe cît posibil cu faţa la uşa de intrare, a avut privirea „expresivă", caldă, uneori afirmativă, alteori întrebătoare"** (cîteva din cele 12 metode pentru a găsi de lucru). Privirea întrebătoare i-a rămas pe mai departe, pentru că nu a găsit încă nimic de lucru.

(„Le nouvel observateur")

Statisticile arată că în Statele Unite sînt în prezent circa 7.500.000 de şomeri, categoriile cele mai afectate fiind tinerii şi cetăţenii de culoare

Prietenii revistei Orizont

MÎNA

Nu pot uita mîna mamei,
Şi munca, fără-ncetare,
Şi umbra brazdelor din palme.
Un ac violet,
Şi durerea.
Nu pot uita mîna mamei,
Grea şi bună,
Rodnică precum zăpada.

ISTORIE

La capătul potecii m-aşteaptă Nicodim.
Cu mîini febrile, pe vechi cărări pornim.
Hrisovul se deschide şi înorogul fuge.
Aşteaptă-mă, frumosul meu de neam!
Aşează-mi-te-n poală...
Hai să fim şi noi
Sălbatici şi blînzi mîngîietori de munţi.

FRUMOSUL MEU CURCUBEU

E vînăt astăzi cerul,
Mi-e vînăt umărul,
Iubitul meu, de ce mă biciuieşti cu anemone?

E vînăt astăzi cerul din centrul pădurii,
Te rog, nu goni lumina care-ţi adulmecă suflarea.

S-a spart azi cerul vînăt printre crengi
Şi fără zgomot se prăbuşeşte mereu.
Iubitul meu, te biciueşte azi frumosul
meu curcubeu.

IULIANA GALAMBOŞ

TRECEM PESTE PĂMÎNTUL ÎNSETAT ŞI USCAT

În zi de sărbătoare cinstim eroii
căzuţi peste fiecare palmă de glie
de la Marea cea Mare
pînă în deal, la Rovine...

Cinstim eroii lîngă înălţătoarele flamuri
şi ochii lor prin vreme
— prin osul albit al lunii
privesc prin noi, cu îndemnul
voinţei ce-au vrut-o străbunii;

trecînd peste pămîntul însetat şi uscat
ne arde buza eroilor
în ploile care l-au cîntat.

NICOLAE COSTEA MALVOI

STARE DE MIT

Era de mult,
cînd ierburile înverzeau
de bucuria paşilor tăi.

Atunci s-au desprins puii de lăstun
şi s-au adîncit izvoarele,
s-au pornit baladele spre cîmpie
şi fluturii au înzăpezit locul;
de pe aripile lor
picura cerul.

Era de mult,
cînd ierburile înverzeau
de bucuria paşilor tăi.

ZORI

Nu mai e mult
şi caii vor necheza,
iar cîmpia
va arunca ciocîrliile în zări;
nu mai e mult
şi în fîntîni se va răsturna cerul,
iar păsări
pe pajişti albastre vor călca.

DOREL SIBII

CERCUL

Pe luciul cheiului vast
sîngerează ţipetele pescăruşilor;

lăsată noaptea sub rouă,
zorii o uită —
ochiul rătăceşte îmbibat de apă şi răsare —

tu priveşti cum ceaţa spală oglinzile
cu palmele ude chemi pescăruşii
ce, fără alegere, ne iau din putere zburînd

ochiul arde în mine plecările
şi rămîn în surîsul tău ca într-o lacrimă.

ECHIM VANCEA

„Sculpturile mele sînt nişte flori înaripînd gîndurile şi sentimentele semenilor"

(Urmare din pag. 1)

Numai de noi depinde în ce măsură vom valorifica tot ceea ce ne oferă ca potenţial statul nostru socialist. În faţa fiecăruia dintre noi este deschisă calea ca să devenim ceea ce ne ajută talentul şi priceperea. Desigur, şi în artă mai acţionează o serie de factori subiectivi, dar nu trebuie să uităm că, în această viaţă, nimic nu se obţine fără muncă, fără efort. La început, nimeni nu are scris pe frunte ceea ce va deveni în viitor. Or, după mine este o laşitate ca atunci cînd apar greutăţi să acuzăm pe alţii. Şi la vîrsta maturităţii mai poate avea omul anumite momente mai puţin fertile pentru că nu sîntem de fiecare dată în aceeaşi formă bună de creaţie.

Este firesc ca omul să aspire întotdeauna spre ceva mai bun. Cu toţi dorim o societate din ce în ce mai perfectă, în care să trăim, dar nu trebuie să uităm că din noi este alcătuită această societate, partidul tot noi sîntem. Pe noi ne putem baza în transformarea şi perfecţionarea societăţii noastre socialiste. Nimic nu se naşte de la sine ci numai dacă fiecare din noi facem mai întîi ordine în jurul casei proprii, dezvoltarea se intensifică. Trebuie să credem în perfecţionarea noastră.

Dacă n-aş crede, de exemplu, în rolul social al artei, abia dacă aş mai putea lucra, dacă n-aş fi convins că prin creaţiile mele fac mai frumoase, mai bogate şi condiţiile de trai ale semenilor mei, m-aş apuca de altceva. Forţa creaţiei constă tocmai în faptul că ea îmbogăţeşte realitatea, precum o floare roşie, verdele pajiştei din jur. Îmi place să cred că sculpturile mele sînt de fapt nişte flori care, în contextul dat, sînt capabile să atragă privirile trecătorilor, înaripîndu-le gîndurile şi sentimentele şi pentru naşterea şi cultivarea unor astfel de flori noi avem aici un teren fertil.

Forumul agriculturii româneşti

(Urmare din pag. 1)

mai departe, omul satului românesc îşi defineşte locul său în istoria de azi a ţării.

„... Agricultura, **spunea secretarul general al partidului în expunerea făcută la deschiderea lucrărilor Congresului,** devine o înaltă specialitate — care cere cunoştinţe deosebite — şi trebuie să asigurăm tuturor celor care lucrează în acest domeniu cunoştinţele profesionale necesare. Făcînd aceasta asigurăm, realmente, toate condiţiile pentru progresul tot mai rapid al agriculturii noastre!".

La şapte decenii după ce rostului primordial al ţărănimii: nevoia de pămînt, i se răspundea cu gloanţe, iată că în societatea noastră, socialistă, omul cu faţa arsă de soarele şi vîntul cîmpurilor gîndeşte la parametrii mecanici ai maşinilor lui, la necesitatea apei prin sisteme de irigaţii şi vorbeşte, în cunoştinţă de cauză despre îmbunătăţirea soiurilor şi creşterea randamentului pămîntului. Un om pentru care legea primordială a devenit autoperfecţionarea, continua autodepăşire.

Viaţa omului din agricultură, din satul nou românesc este marcată de însemnele civilizaţiei urbane, de ridicarea continuă a nivelului de civilizaţie al aşezărilor rurale. O cifră: 300 de comune vor deveni, pînă în 1990, oraşe agroindustriale, cu o bogată viaţă economică şi socială, aceasta pe lîngă intensificarea acţiunii de sistematizare precum şi de construcţie a unor noi şcoli şi aşezăminte social-culturale. Toate, spre apropierea treptată a condiţiilor de viaţă de la sate, de cele de la oraşe. În expunerea sa, secretarul general al partidului arăta că: „... Se va întări astfel şi mai mult unitatea muncitorilor, ţăranilor, intelectualităţii noastre, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, a întregului nostru popor, se va asigura păşirea tot mai fermă pe calea făuririi unui popor unic — popor constructor al comunismului în România".

Un arc peste timp aşează, la capetele a şapte decenii, cele două extreme ale existenţei unei pături sociale: ţărănimea, de la lupta sa tragică împotriva nedreptăţii sociale, moment al trezirii conştiinţei de clasă, în 1907, pînă la împlinirea dezideratului fundamental al omului epocii noastre: dreptul de a-şi edifica, în deplină libertate, viitorul şi bunăstarea. Un arc de istorie densă, sub care omul satului românesc a trecut de la conştiinţa de clasă obidită la aceea de participant conştient, în frontul unit al tuturor oamenilor muncii din România, la făurirea unei istorii noi, prospere, libere, în deplin acord cu năzuinţele sale.

Şi, toate acestea, purtate de structura unui popor de oameni statornic iubitori ai pămîntului strămoşesc. De la tribuna înaltului forum al agricultorilor, tovarăşul Nicolae Ceauşescu caracteriza astfel ţărănimea română: „... Sensibilitatea şi înţelepciunea ţărănimii noastre şi-au găsit expresie nu numai în bogăţia artei populare, de o mare frumuseţe, profunzime şi originalitate, ci şi într-un cod moral superior în care sînt înscrise, la loc de frunte, cinstea şi omenia, dragostea de muncă şi de natură, dîrzenia şi neînfricarea în faţa greutăţilor, vitejia şi eroismul".

Prin întreaga sa desfăşurare, prin semnificaţiile sale pentru viitorul satului românesc, pentru bunăstarea întregii naţiuni socialiste, Congresul consiliilor de conducere ale unităţilor agricole socialiste, al întregii ţărănimi **s-a înscris ca un moment-reper în istoria prezentă spre cea viitoare a ţării.**

Dialog cu poetul englez Alexis Constantin Lykiard

– V-ați născut prin urmare la Atena (1940), ați adoptat limba engleză la vîrsta de șase ani, ați studiat la Cambridge sub îndrumarea unor profesori iluștri de literatură precum F. R. Leavis sau George Steiner, ați debutat în urmă cu cincisprezece ani... De atunci s-a conturat și o operă literară apreciabilă. În ce constă ea?

– În șase romane publicate pînă acum, două în curs de apariție, șapte sau opt cărți de poezie, traducerea **Cîntecelor lui Maldoror** de Lautréamont, curînd urmate de „Poezii și scrisori" pentru a definitiva opera sa completă; am mai tradus din Cros, Supervielle, Cendrars, am publicat un roman pentru copii și am editat o serie de antologii de poezie, proză scurtă, engleză și greacă.

– Așadar, poet, romancier, editor, traducător, recenzent, îndrumător al unor centre de creație, precum cel condus de poetul Ted Hughes... Totuși, care din aceste ipostaze are întîietate în biografia dumneavoastră literară?

– Dacă e să facem aceste diferențieri, cred că orice scriitor va iubi poezia înainte de toate, întrucît aceasta este modalitatea cea mai adecvată, mai concentrată de utilizare a cuvîntului, cu cea mai mare încărcătură de semnificație, în vreme ce romanul recurge la tehnici diferite. Există firește anumite romane, precum **Ulysse** al lui Joyce care au concentrare poetică, ritmurile vorbirii, sunetele, imagistica își combină efectele, dar ele sînt rare. **Moby Dick** al lui Melville este probabil un alt exemplu.

– Totuși, după cîte știu, v-ați consacrat literar printr-un roman (The Summer Ghosts – Duhurile verii, 1964), ajuns astăzi la a noua, a zecea ediție. Considerați acest fapt un accident sau o cale normală pentru un debutant?

– Cred că mai cu seamă în deceniul al șaselea, cînd am început eu să scriu, posibilitățile deschise poeziei erau destul de reduse. Poezia nu prea se publica în Anglia, așa că debutul prin roman era firește o alegere fericită. Totuși, nu am scris acest roman, la 19 ani, cu gîndul publicării; pe de altă parte, scriam poezie de la vîrsta de nouă, zece ani, așa că s-ar putea spune că tot prin poezie am început de fapt.

– Să începem atunci și noi cu poetul. Ați putea indica eventualele direcții, sugestii și influențe pe care le-a urmat poezia dumneavoastră pînă în prezent?

– Cred că scriu deja de suficientă vreme pentru a avea acum o „voce" distinctă. Firește, plachetele de început au suferit o serie de influențe, unele conștiente, în versurile mele; dincolo de influențele „clasice", urmate de orice poet al acestui secol care scrie în limba engleză (mă gîndesc la Hardy, Yeats, Pound, Eliot, Wallace Stevens), personal, am fost atras de Emily Dickinson, de Melville (oricît de ciudat ar părea, întotdeauna l-am considerat înainte de toate poet, fie în proză, fie în versuri), William Carlos Williams, grupul lui Charles Olson ș.a.

– Vorbind de tradiția poetică, în ce măsură reflectă poezia dumneavoastră spațiul cultural mediteranean, ori vă considerați un poet eminamente anglo-saxon?

– Întotdeauna am dorit să îmbin ambele tradiții în mod creator, devenind un poet „internațional", adică nu al unui spațiu anume, limitat. În ceea ce privește literatura greacă, ironia a făcut ca eu să trebuiască s-o reasimilez prin intermediul limbii engleze (uitînd limba natală); desigur că scriitorii care m-au influențat, și pe care-i consider cei mai importanți în literatura greacă actuală, sînt din nou scriitorii universali: Kazantzakis, atît ca prozator, cît și ca poet, Seferis, Kavafis, Ritsos, dar și alți poeți mai noi ca Andreas Embirikos, Constantin Trypanis (primul născut, mi se pare, în România). Sînt mulți scriitori interesanți. De curînd am editat o antologie a tinerilor poeți greci care scriu în limba engleză, dintre care unul locuiește la New York, unul la Atena, ceilalți, la Londra, și care toți scriu aici direct în engleză. Este o antologie interesantă, datorită coordonatelor comune pe care le ilustrează: sentimentul clasicității elene, obsesia exilului, a erotismului meridional, constante ce caracterizează și poezia mea. În acest fel, sîntem cu toții, într-un sens, „poeți greci", deși aparținem unor țări diferite, dar beneficiem de aceeași moștenire spirituală. Pe de altă parte însă încercăm cu toții să fim poeți universali.

– Și atunci, cum a reacționat poezia dumnevoastră la tendințele subterane ale poeziei britanice din deceniul al șaselea, de părăsire a „insularismului" și izolării culturale, de asimilare a experiențelor europene sau americane?

– Pe vremea cînd începusem să scriu ca student, am fost influențat, ca și alți colegi, de generația „beat" (mai cu seamă Kerouac, pentru a vă da încă un exemplu de prozator care este și un bun poet, încă nici astăzi înțeles cum se cuvine, dar care a asimilat experiențele literare ale unor Melville sau Joyce; apoi Burroughs, cel din **The Naked Lunch**). În ceea ce privește literatura europeană, noi am urmărit cu atenție evoluția noului roman francez (mai ales Robbe-Grillet și N. Sarraute) care este o experiență interesantă, dar prea limitativă, un fel de „cul du sac", pe care personal nu aș urma-o, deși am reținut unele procedee tehnice ici colo. În schimb, aș spune că m-au influențat mai serios scriitorii irlandezi, prozatori ce nu sînt cunoscuți încă suficient dincolo de granițele naționale, dar care și de data aceasta contribuie semnificativ la îmbogățirea literaturii de limbă engleză. Am petrecut cîteva luni foarte plăcute în Irlanda, reflectate atît într-un volum de versuri (**Milesian Fables**, 1976), cît și într-un roman. Irlandezii, ca și grecii, poartă în ei tentația călătoriei, a peregrinării (aproape toți scriitorii, înainte și de după Joyce, au pornit spre alte meleaguri); apoi sînt excelenți artizani ai cuvîntului, cu un deosebit simț al imaginii, al ritmului. Probabil că aceste calități descind din tradiția folclorică. În aceeași măsură, mă simt uneori mai apropiat sufletește de unii scriitori velși sau scoțieni, decît cei de tradiție pur anglo-saxonă.

– Ați putea indica unele motive și teme predilecte în poezia dumnevoastră?

– Atît în poezie, cît și în proză, după vreo optsprezece ani de scris, s-a conturat deja o preocupare, să zicem confruntarea dintre materie și spirit. Pe de altă parte, motivele mediteraneene (volumul **Robe of Skin** stă sub semnul unui citat din Seferis, „Oriunde călătoresc, Grecia mă doare ca o rană"). Deși nu mai locuiesc în Grecia și din păcate nu-mi mai vorbesc limba, nu pot nesocoti această moștenire spirituală.

– Ce crede traducătorul lui Lautréamont despre modul cum se traduce și se răspîndește literatura română în Anglia și în ce măsură vizita de acum i-a stimulat dorința de a traduce din poezia acestei țări în limba engleză?

– Proiecte am. M-am întîlnit deja cu o serie de poeți români, sper să mai întîlnesc încă și pe alții în timpul rămas, să mențin aceste contacte culturale la reîntoarcerea acasă și să traduc eu însumi din poezia română, chiar dacă va trebui să utilizez deocamdată traduceri intermediare (în franceză, de pildă). Cred în necesitatea traducerilor cu fermitate, căci în cele din urmă ele contribuie la ridicarea barierelor naționale, atrăgînd atenția asupra potențialului și caracteristicilor unei culturi, altfel necunoscute. Am descoperit pînă acum puține traduceri din literatura română în antologii și reviste: mi-e greu să apreciez calitatea tălmăcirilor, ele sună bine în engleză – dar există firește loc pentru mult mai mult, căci în puținele zile petrecute în țara dumneavoastră, m-am convins de bogăția și varietatea activității literare, de existența a numeroase opere meritorii ce-și așteaptă încă traducătorul.

Dialogul și traducerea poeziilor de

MARCEL POP-CORNIȘ

ALEXIS CONSTANTIN LYKIARD (n. 1940)

LÎNGĂ MORMÎNTUL UNUI PRIZONIER POLITIC

Nu ne-ndreptăm spre monument
căci pe coasta muntelui

zărim pîlcuri de arbuști
și fructe, puncte grase

de afine, pîrgul lor
albastru, ca al strugurilor,

dar fiecare boabă ascunsă
jumătate vederii, ferită

și greu de găsit. Urcăm
mai sus – aici ele cresc

dese în tufăriș, unde olle
nu le tulbură pacea... Astfel,
în octombrie tîrziu, noi culegem
acest fruct neașteptat și lăsăm

patriotul să se-odihnească-n pace.

Irlanda 16. 10. 68

REFLECȚIE TÎRZIE

O după-amiază însorită în Wicklow
și deodată trec cei doi bărbați,
discutînd aprins în greacă. Pînă să văd
corabia lor descărcînd lîngă cheiul pustiu,

gîndul trecutelor călătorii m-apasă.
Oare vîntul buimac de aseară
a transplantat coliba noastră-n Ciclade!
Dor elixirurile mai puțin glumind astfel?

12. 10. 68

PARADOX

Dimineața, ursuz,
chinuit de scrisori nedorite,
rîsul ce ne vindecă în cele din urmă.
O după-amiază de lapoviță, și turba
necumpărată,
lemnele încă netăiate, focul neaprins.
Deși blestem aceste corvezi de mine alese
amîndoi știm că viața nu poate trece
mai bine
Iubirea-mi iscă un singur regret:
zilele se scurg prea repede.

10. 1. 69

POVARA

Priveliștea noastră conturată
de ea. Ea cerne,
durează, ascunde.
Prin povara-i blîndă
de nămeți, smocuri verzi,
copaci, stînci, toate se-arată

Ca prinse-n capcană.
Urme de vulpe trec pieziș
peste nămeți:
transgresori

și noi, pășim printre brazi –
încrustat pe fiecare, alba
dungă a proprietarului.

Peste noapte
căderea de zăpadă cuprinde totul
dar se spulberă-n

vînt, se topește în soare,
o puritate neașteptată,
curînd biruită.

16. 1. 69

ULTIME FOTOGRAFII

Întotdeauna, aproape prea
tîrziu căutarea
acelei ultime, decisive
imagini. Un cîmp în flăcări?
Doar vremea ca să ardem stuf...

Chiar și duritatea stîncilor
în albia rîului
înseală, se topește, se schimbă-n
fărîme, și pui golași de pasăre
cocoțați pe o lespede.

Albumul e răvășit:
Acum nimic nu mai răsare
în minte decît
izvorul însuși
efemer.
Noi vom fi plecat
înainte de echinox,
înainte ca mărăcinii să-nflorească,
fericirea-ne un vis,
și iubirea un anotimp.
Viața calmă, aici,
devine, în sfîrșit,
imaginea trecutului,
o magie pe care-o învățăm.
s-o trăim lăsînd-o în urmă.

18. 3. 69

(din volumul Milesian Fables, Arc Publications, 1976).

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

Taine ale civilizațiilor dispărute XXXIV

de Dan Nemesnic

Pe platourile înalte ale Peruului, în anii 1200 î.e.n înflorea o așa-zisă cultură Chavin. În urma ei a lăsat o serie de opere de artă a căror motiv de bază erau zeii cruzi. Dar cel mai interesant pentru arheologie este faptul că aici s-au descoperit așa-numiții oameni-jaguar, a căror chipuri se pot întîlni sporadic aproape în întreaga Americă Latină. E vorba de niște capete uriașe împrăștiate prin junglele de năpătruns. Deseori, aceste capete poartă căști neobișnuite, iar statuile par îmbrăcate în costume de scafandru. În Mexico City se pot vedea nenumărate asemenea chipuri. Centrul acestor culturi se pare că era regiunea Chavin de Huantar, unde arheologul Julio Tello descoperă poate cel mai misterios templu al zeului-jaguar. În totalitatea sa, templul se deosebește atît de mult de construcțiile cu același scop ale altor culturi, încît toți cercetătorii își pun întrebarea: oare avem de-a face cu un templu sau ceva ce reprezintă o „copie" sui generis a unei nave cosmice? Pentru că, pe această construcție, se pot vedea o serie de ornamentații simbolice asemănătoare acelora de pe Poarta Soarelui din Tiahuanaco, ca și fizionomiile oamenilor-jaguar, ce reprezintă o rasă de oameni misterioasă.

O așa-zisă cultură olmecă dă multă bătaie de cap cercetătorilor. Pe cînd unii afirmă că ea are o serie de asemănări cu culturile mai vechi ale Americii de Sud, în special cu cultura chavin (figurile și desenele oamenilor-jaguar), alții văd în uriașele capete răspîndite prin mlaștinile Mexicului, asemănări cu chipurile oamenilor din străvechea Africă și Orientul apropiat.

Surprinzător este pentru cercetători că figurile acestor statui nu sînt indiene, ci ale unei rase necunoscute (dacă se face abstracție de o anume asemănare cu chipurile vechiului Egipt).

Doctorul Mathews Stirling – un cercetător al acestor regiuni, a descoperit aici și cîteva piramide și temple, precum și cîteva drumuri de piatră, dar și începuturile unei scrieri pictografice, care apoi și-a atins apogeul la mayași și la azteci.

Monumente asemănătoare s-au găsit și în Monte Alban, în apropierea orașului mexican Qoaxsuca, care abundă de chipuri și basoreliefuri reprezentînd capete asemănătoare cu cele găsite în Peru, și chipuri de oameni-jaguar. Din Monte Alban cultura olmecă s-a răspîndit pe teritoriile Guatemalei și Salvadorului, precum și ale Mexico City-ului de astăzi, în partea nordică, unde a dobîndit relativ repede conturele unui stat feudalo-sacru.

● Nu demult, cunoscuta revistă, Harper's Magazine, a amintit cititorilor săi o misterioasă întîmplare din anul 1829. cînd, în orașul Sparta, statul Tennessee (S.U.A.), a fost descoperit un cimitir în care sarcofagele și mormintele din piatră conțineau schelete deosebit de mici. Cel mai mare dintre ele nu depășea 47 de centimetri. Oasele erau bine legate și perfect proporționate față de întregul schelet. Așezate în șiruri și întoarse cu capul spre răsărit, aceste mici schelete, culcate pe spate și cu mîinile pe piept, constituie încă o enigmă a lumilor dispărute. Cercetate mai îndeaproape, s-a observat că unele din ele au pe partea stîngă a umărului un soi de vas cu capacitate de 0,5 l și două sau trei pahărele din scoici. Unul din schelete avea în jurul gîtului un colier cu 94 perle! E vorba deci de ființe mature liliputane care au trăit cîndva, dar a căror civilizație s-a pierdut

– VA URMA –

MAPAMOND

● ASOCIAȚIA SCRIITORILOR SUEDEZI, fondată în 1893, își propune în 1977 aceleași obiective, simple și clare, după cum îi declara într-un recent interviu, lui Maurice Nadeau, Jan Gehlin, președintele asociației: în primul rînd apărarea drepturilor și intereselor materiale și intelectuale ale membrilor, mai ales în ce privește copyright-ul: „V-ați obișnuit probabil cu imaginea geniului mort de foame, tuberculos sau care sfîrșește nebun ori sinucigaș. Știm că istoria culturii e plină de tineri poeți morți. Mai știm că economiștii și politicienii s-au adaptat întotdeauna. Noi avem însă o altă concepție. Daca presupunem că dezvoltarea culturală a unei țări se produce în funcție de creația literar-artistică, atunci să-i tratăm pe artiști ca pe toți ceilalți producători... De fapt, organizația noastră e un sindicat". ● CAPODOPERELE DE LA TOSHODAI-JI. Pentru prima oară în cursul celor 1.200 de ani de cînd ființează, statuile și picturile celebrei mănăstiri budiste, fondate de călugărul Ganjin, au părăsit Japonia, spre a fi expuse la Petit Palais în Paris. Tezaurul de la Toshodai-ji, considerat o „imagine secretă budistă" (hibutsu) nu putea fi văzut în Japonia decît o singură dată pe an. ● MAGNIFICUL, primul roman al lui André Parinaud, a apărut acum o lună la editura Robert Laffont. După treizeci de ani de publicistică, după trei mii de articole consacrate apărării și ilustrării tuturor formelor de expresie plastică, redactorul șef al revistei GALERIE JARDIN DES ARTS apare în postura de romancier. Eroul său, artistul Pablo Cuantémoc, afirmă criticii, reunește geniul viril al lui Picasso, delirul creator al lui Dali și inteligența lui Huxley. Un roman pasionant. ● BRIGITTE BARDOT – MODEL. Abandonînd filmul, Miroslav Brozek, actorul care a fascinat acum zece ani publicul francez în „Grand Meaulnes", s-a consacrat sculpturii în metal. Unicul său model – Brigitte Bardot (pe care a însoțit-o, dealtfel, acum cîteva săptămîni în Canada unde actrița a lansat o campanie pentru apărarea puilor de focă, masacrați în mod barbar de vînători).

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRAGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

I.P.B.T.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1, telefon: 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTEKA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 28 aprilie 1977 ● nr. 17 (479) 8 pag. 1 leu

DAR INIMA...

De-această țară poți să te desprinzi,
indeminarea brațelor s-o vinzi
în altă țară, altfel ambalată...
Dar inima ? Ea va trăi-mpăcată ?

În ea trăiește-atît de mult trecut
și-atîtea amintiri în ea cuprinde,
ea va pompa și sîngele vîndut,
dar cum să crezi că inima se vinde ?

VASILE VERSAVIA

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic ION POPDAN.

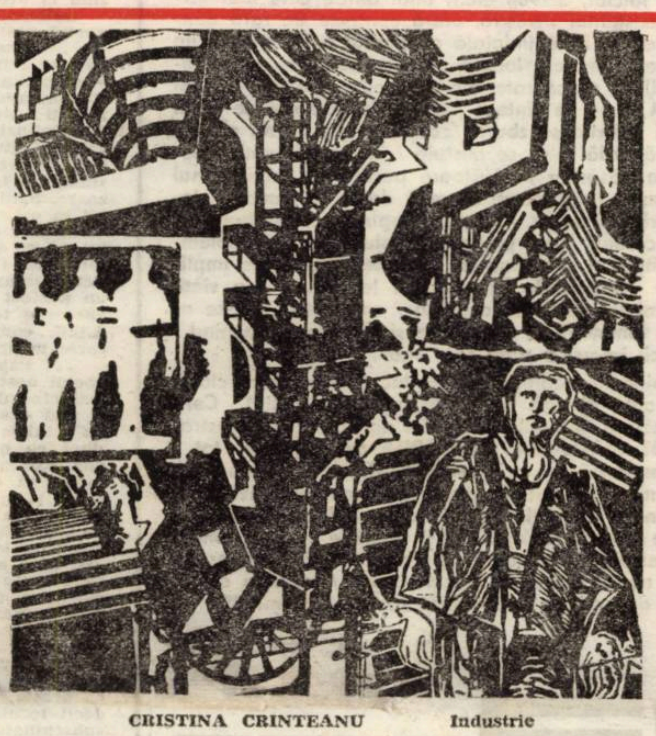

CRISTINA CRINTEANU Industrie

SĂRBĂTOAREA MUNCII

Întîmpinăm Întîiul de Mai, după tradiția incetățenită peste veacuri, impodobind poarta sufletului lumii cu crengi de arbori inverziți și flori, spre bucuria de a trăi în pace, trudnici și uniți în fața greului și vicisitudinilor, neclintiți în hotărîrea de a izbîndi în numele binelui, al prosperității și progresului. Știm ce vrem, știm că, prin mina și ființa noastră, se scrie o istorie față de care sîntem răspunzători.

Întîmpinăm Ziua Muncii, sărbătoarea internațională a tuturor celor ce muncesc, a tuturor forțelor progresului, cu încrederea în puterea purificatoare a vigoarei creației constructorilor socialismului din patria noastră.

La nașterea unui copil, de veacuri, mintea sănătoasă a popoarelor a păstrat în tradiție să-i ureze, ca prim triunghi esențial pentru rosturile lui pe acest pămînt, alături de sănătate și bun augur, ca perfecțiuni ale biologicului și soartei sale și puterea, a cărei frumusețe este desfășurarea, acțiunea și munca. „Să fie harnic ca focu'" spune urarea folclorului românesc, marcînd hărnicia ca pe o condiție primordială pentru realizarea celorlalte două perfecțiuni dorite noului venit, ca pe o latură fundamentală a definirii sale. Munca, hărnicia, acea latură a existenței omului, supusă într-un grad înalt voinței lui, expresie a puterii lui, aveau drept scop să dovedească, în cadrul aceluiași concept esențializat al poporului nostru, ascensiunea omului pe treptele frumuseții morale și bunăstării.

Văzută ca act colectiv, munca exprima singura forță motrice capabilă să realizeze bunăstarea și fericirea unei colectivități, în interiorul căreia omul își afla coordonatele definirii sale față de grup și față de propriile aspirații. Sub această formă a fost păstrat, peste milenii, înțelesul muncii, supunînd întregul ciclu al sărbătorilor de peste an, într-o ordine legată de activitatea curentă din agricultură și păstorit, aceste ancestrale munci umane care au scris primul calendar al lumii.

Este necesar, ca acum, la început de mai, să rememorăm aceste date, pentru a înțelege mai bine scopul exact al muncii ca sens al existenței umane, căreia oamenii i-au dedicat prima sărbătoare, ridicată la rangul unei conștiințe planetare. 1 Mai este și rămîne sărbătoarea vigoarei umane, ca expresie a unității întregului proletariat mondial, al tuturor forțelor progresiste doritoare de pace și prosperitate. Este necesar să ni le reamintim acestea pentru a ne demonstra, din nou, de ce prima dintre sărbătorile întregii Lumi a fost aceea a muncii, ca o continuare firească a unor concepte fundamentale care s-au păstrat și s-au amplificat peste milenii.

Astăzi, 1 Mai este o sărbătoare a puterii umane, a hotărîrii de a lupta și învinge, un simbol al unității și luptei împotriva forțelor oprimatoare, al eliberării proletariatului și al definirii sale, în continuare, ca forță motrică a istoriei.

De la conceptul fundamental, spre principiile demnității umane, aflate inscrise în codul moral al comunismului, spre o lume nouă mai dreaptă și mai bună, bazată pe relații de prietenie și colaborare între popoare, devenite, astăzi, politica de bază a partidului nostru. Este o cale firească, ascendentă, dintr-un proces istoric unic în desfășurarea sa, de universalizare a elementului fundamental uman, proces ce a înscris, în ultimul veac, între sărbătorile planetare, Zilele Păcii, Copilului și Femeii, ca pe niște certitudini ale voinței de sănătate morală a lumii.

Pentru noi, ambivalența sensurilor muncii, acelea de acțiune constructivă și luptă pașnică, expresii ale unei puteri dinamice,

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. 7)

Convorbiri

Cu acad. NICOLAE TEODORESCU

– Ați sosit la noi odată cu primăvara. Ce vă spune orașul nostru, prin ochii trecutului și prin ochii prezentului ?

– Am cîteva amintiri care mă leagă de Timișoara. Mulți ani la rînd am venit în acest oraș. Am avut aici prieteni dragi, printre care pe profesorii Cișman, Curea, Arhighiriade, Gheorghiu... De fapt, veneam aici și ca să-mi alin un regret...

– De ce era legat acel regret ?

– Era să-mi încep, după doctoratul luat la Paris, cariera tocmai la Timișoara. Luasem decizia să candidez aici la un post, însă în focul pregătirii, concursul s-a amînat. Era, poate, prin '31–'32. Cunoscînd Timișoara, regretul meu s-a amplificat și astfel m-a făcut să revin des pe aceste locuri.

– Cum vi se pare ca așezare, văzută prin vreme ?

– Este un oraș generos, ospitalier, cu o profundă spiritualitate.

– Cum de a fost aleasă tocmai ea, Timișoara, capitala Concursului republican de matematici pentru elevi ?

– Fiindcă aveam certitudinea că vom fi primiți cu înțelegere aici și cu afecțiune. Și pronosticurile noastre s-au împlinit, depășindu-se pe ele însele. Cu concursul conducerii de partid a județului, cu cel al învățămîntului, al Filialei, al U.T.C.-ului, al tuturor care s-au mobilizat la această acțiune de anvergură, acest concurs republican a fost la înălțime. Gîndiți-vă, să aduni 428 de elevi din țară, dintre care, unii fii de sinistrați, după catastrofa din capitală, lezați încă sufletește, n-a fost un lucru tocmai ușor. Era nevoie de o ambianță, de un loc pentru dar și pentru destindere, în urma unui concurs greu. Lucrul acesta s-a realizat prin alegerea Timișoarei. Aici se ține anual și concursul Traian Lalescu. Aici, învățămîntul superior se bucură de un bun prestigiu în țară. Aici aveți o natură îmbietoare. Programul făcut copiilor, profesorilor, prieteniile legate, nostalgia de-a mai reveni pe aceste meleaguri, toate acestea mă fac să cred că a fost orașul cu alegerea cea mai fericită din ultimii ani.

– Mergînd în trecutul vieții D-voastră, de la ce vîrstă a început să joace un rol această știință numită matematică ?

– Rolul, dacă l-a jucat, a fost mai tîrziu. Primele trei clase de liceu am fost un elev slab la matematică. Eram premiant, dar la materia asta scoteam doar note cît să nu rămîn corigent. Prezicerile celor din jur asupra mea mă îndreptau spre literatură, chimie, naturale, în nici un caz spre matematică. Eram, în schimb, pasionat de sport și copilăria mi-am vînturat-o pe maidanele Bucureștilor, jucînd fotbal, oină, atletică ușoară. Eram înscris la un club, la juniori, și trebuia să plec la un meci de baraj, dar, pornindu-se o furtună, ai mei nu mi-au dat voie. Curgeau șuvoaie din cer, meciul nici nu a avut loc, dar, în acea „pauză", eu, rămînînd acasă, mi-am făcut lecțiile la matematici, trecînd peste lecțiile la zi. De fapt, cred că am făcut asta mai mult de frica profesorului de matematică, un om sever. Din acel moment, în timpul liber, împărțit pe din două cu sportul, lucram la matematică.

– Știa cineva de această schimbare cu... 360° ?

– Munca mea secretă a fost răsplătită original. Profesorul nou de matematică a dat peste mine și m-a scos la tablă, vrînd să facă lecția cu și prin mine. Scotea, de fapt, lecția de la mine. Eu, însă, nu mai așteptam ca el să explice, eșalonat, colegilor, ci i-am dat drumul scriind totul dintr-o suflare pe tablă. A sunat. Profesorul s-a urcat la catedră. Mi-a cerut carnetul și a zis : „Bravo, mă, tu ești repetent și știi totul ca pe apă, dinainte" ?. „Nu, e primul din clasă !" au strigat copiii. Apoi au tăbărît pe mine făcîndu-mă tocilar etc., etc.

– Și cum ați debutat ?

– Am debutat în reviste românești și străine, între care

Întrevedere realizată de ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

O comuniune bizară

Conform definiției dicționarelor de estetică, **ridicol** înseamnă ceea ce provoacă rîsul, strîns legat de comic, rezultînd din neconcordanța dintre aparență și esență. Am parafrazat această interpretare căci prima mea reacție a fost un hohot de rîs spontan și catartic, la știrea că niște transfugi și renegați, stabiliți în Occident, mai cu seamă la Paris și la Radio Europa Liberă, au pornit o campanie de ponegrire a fostei lor patrii, patria mea, România socialistă.

Rîsul meu plin de indignare și dispreț a fost stîrnit de circumstanța că aceste figuri lugubre au tupeul să pozeze în rolul de patrioți și apărători ai drepturilor umane din țara noastră. Ce colosală și ridicolă nepotrivire între vorbe și fapte. De nu le-aș cunoaște activitatea de atîția ani, încă din perioada antemergătoare celui de al doilea război mondial ! Majoritatea lor, îmbrăcați atunci în cămăși verzi, cu pistolul și cuțitul la brîu, susțineau „drepturile omului" ucigînd și jefuind, ajutînd aliații lor antonescieni la cea mai inumană dictatură totalitară, după modelul protectorului lor de atunci, hitlerismul german, și aruncînd țara în prăpastia războiului antisovietic. Să nu uit nici pe sprijinitorii lor interni : marii capitaliști, indiferent că erau români, evrei, germani sau maghiari, marii moșieri. Împotriva adevăratelor drepturi și libertăți ale poporului, împotriva comuniștilor, ei toți erau gata totdeauna să se unească. La fel ca și azi, împotriva fostei lor patrii.

Și ce bizară comuniune ! În 1938, spre a intimida pe adversarii lor, legionarii au pornit un val de teroare. Țin minte împușcarea activistului sindical Böszörmenyi, din Oradea, împușcarea rectorului Ștefănescu Goangă, din Cluj, dar mai cu seamă atentatul cu bomba din sala Teatrului Național de la noi, din Timișoara, făcînd zeci de victime între spectatorii ansamblului de operetă evreiesc Sidi Tal din București. Între spectatori se aflau și doi comercianți din localitate. Ei au scăpat cu viață. Iar fiul unuia dintre ei – Ivan Deneș – cîndva posibila victimă a „cămășilor verzi" a scăpat cu viață numai în urma actului istoric de la 23 August 1944, datorită în primul rînd comuniștilor. Drept „recunoștință", el se ocupă acum la **Radio Europa Liberă** cu îndrumarea propagandistică a emisiunilor împotriva României socialiste. Iată de ce m-a apucat un hohot de rîs, cînd i-am auzit pe acești impostori, fie ei foste „cămăși verzi" hortyști, hitleriști ori sioniști, erijați în rolul de apărători ai drepturilor umane ! Un rîs furios și de... compătimire. Ce jalnice figuri ! Ce neconcordanță între frazele pompoase și existența lor murdară !

BÁLINT IZSÁK LÁSZLO

PRELUNGIRI

1. Nu ne numărăm printre cei ce consideră că **lirica feminină** e o superstiție condamnabilă, apărută în tristele vremi în care problema egalității între sexe reprezenta doar un îndepărtat ideal. Credem că **lirismul feminin** există și își afirmă cu glorie numele sale de seamă ; una dintre promoțiile cele mai bogate (depline) ale acestuia apare în perioada 1973–1976, la un deceniu după ce generația Ana Blandiana-Constanța Buzea fixa un reper clar printr-o nouă structură literară. Între volumele anului 1973, îl semnalam pe acela al LUCIEI NEGOIȚĂ, – **Poeme,** volum clar, fără ezitările debutului, în cîteva piese de rezistență, cu alte cîteva inițiative lirice care individualizau un poet. ROZA ȘI ÎNCHIPUIREA (Ed. Eminescu, 1976), apărut la un interval rezonabil, întăresc impresia de maturitate liniștită a unei poezii ce își are calea sa. Obsesiile (cîte erau) în **Poeme** au fost oarecum potolite ; o seninătate nouă ar caracteriza acest volum, ce prelungește (prelucrează) firesc exclamații din celălalt (poeta nu improvizează nimic, cariera ei literară se clădește fără ezitare, vegheată de o conștiință literară).

Motivele livrești se împuținează ; litania alternează cu un soi de prezență aspră a cotidianului : de obicei reluate și înviorate sînt o seamă de simboluri prăfos-romantice : **„cearceafuri aprinse copacii îmi întind / auzul prădat al brazilor de iertăciune, / un pat de flori dedesupt pentru iubire și somn sfîșiat / călătorește supus unui diavol-fecioară în lume, / / candela minții în schimbul acestei cruzimi / aripi își pune din seul scurs în tăcere / și fură somnul maicii care a născut / din pulbere sacră și din durere / / în dăruie pruncului în leagăn de întrupare / cum i-ar uni capul de trunchiul firav / și îi așterne șinele amiezii aurite înainte / de parcă ar alerga după rănile mîinilor unui zugrav" (Somn sfîșiat).**

Admirabilă e în acest volum sublimarea senzualității, „contestarea" ei. Există în această clamare necontenită a purității un efort vizibil, o „purificare" prin poezie. Imaginea sacrală divulgă încercarea (ajunsă la altitudine maximă) de a descoperi definiția imaculării în împlinirea erotică.

Ca și în **Poeme,** Cosmosul veghează protector, după cum există rănile, lacrimile, „lăcrămariul" său. Esențial romantică, poeta se împlinește în cadrul „temelor feminine", scandate cu gravitate și inteligență. Poezia ei celebrează supunerea față de legile feminității, legi ale Naturii umane.

Armonioasă chiar și atunci cînd implantul lexical mimează o anumită dezordine, ea fantazează în sensul titlului, magistral ales. O artă poetică e aceasta : **„întinsă se cerne calea cuvintului / ne-așterne hrana pînă-n amurg / sorbim din linguri de lemn / stele din constelația umilă a vizitiului, / / fratele orbește de poame aurii / doarme pe tufe cu păianjeni / sora asurzește de strigătul pruncilor / și vede cu mult mai mulți ochi, / / dar știu măcar legămîntul / părinților tineri îndrăgostiți / înveliți în pînză groasă / tot mai aproape, tot mai aproape, / / dar știu măcar cuvîntul ce frige / cînd femeia se desparte de prunc / orgolioasă prin somnul numărat / / e stol viclean, pleacă toamna / primăvara bucurat se întoarce / fură zimțul de vreme / / o, cum hrana ne-așterne pe iarbă / masa cavalerilor blînzi / o, cum ușurați de podoabe / plîngem în hohote după același trup" (Cuvîntul e calea).**

În cadrul lirismului feminin, demersul poetic al Luciei Negoiță mi se pare semnificativ prin „tehnica" **supunerii** lui față de literatura canonizată. Coperta, sugerînd muzici și arhitecturi orientale, devine emblema sugestivă a unei poezii originale, bogată în ramificații subtile, nu lipsită de sugestii rare.

2. Scriam altădată, în numele unei posibile **geografii literare,** despre scriitorii provinciei. Cîteva volume semnate de scriitori din Suceava (ION BELDEANU), Arad (MIHAI TRAIANU), Baia Mare (ION BOGDAN) permit reluarea dezbaterii. Deocamdată ne interesează **Cerb alb** al ultimului : aș distinge în această carte structura unei geografii determinante : aceea a Nordului românesc, bogat în legende unice. Sigur că mitul central (vezi **Aurel Turcuș, Despre originea ipotetică a măștii de cerb,** în **Tibiscus,** etnografie, 1975, sprijinit pe texte din **Romulus Vulcănescu, Măștile populare,** Ed. științifică, 1975, Vasile Adăscăliței – Revista de etnografie și folclor, 5/1968 etc.), unul dintre cele mai fertile ale existenței silvestre, oferă contexte de rară densitate poetică. Fără îndoială că poetul are temele sale oferite de legendele locului : în numele lor, prelucrarea vocilor consacrate ale poeziei : **„RĂSPUNDE-MI TOAMNA dorul de cîntece / dorul de munți și de cerbi / lasă-mi sufletul să zburde ca un strigăt / prin cîmpia coaptă să ardă și să se mistuie / în mirajii tainice necunoscute păsărilor / călătoare purtînd în aripi numai un anotimp / / răpune-mi toamnă dorul de frunze / dorul de aripi și soare / focos galopînd pe asfaltul limpede-al cerului / ară prelung cu plugurile / de noiembrie brumate și seamănă-mă / cu semințele tale împlinite / / – îngroapă-le în mine să le aprind / a vieții flacără tainică în iarna aceasta / vastă zvonindu-se asemenea dimineților / răcoroase și albe îngenunchind / cu copacii întorși a rugă spre sud".**

Jurămînt de credință față de loc (într-o rostire clară, uneori poate pîndită de inerții între abstracție) **Cerb alb** reprezintă debutul unui autor de autentică înzestrare : **„TOT MAI ALBASTRE ZĂRILE se limpezesc tot / mai albastre pășesc prin albul nordului de parcă / alt univers mi-ar fi ursit de parcă / clinchetele răvășite-n zăpadă n-ar fi / stele ci alți cerbi ciudat de albi ciudat / de frumoși scăpărîndu-și copitele / de-a lungul lumii acesteia / / rotindu-se / sferele capătă / sens de miraj și aud / izbucnind acest răsărit / prelung ca un strigăt / de cerb solar în albul zărilor / chemînd".**

C. UNGUREANU

Cronica literară

Dorin Tudoran

UNEORI PLUTIREA

Ultimul volum de versuri, **Uneori plutirea,** semnat de Dorin Tudoran (al treilea, după **Mic tratat de glorie,** 1973 și **Cintec de trecut Akheronul,** 1975), nu este, cum ar părea la o lectură grăbită, o carte de poeme de dragoste, ci doar una de poeme despre dragoste. Locurile comune și metaforele uzate ale speciei reclamă o înnoire, măcar de expresie – cum s-a încercat adesea – dacă nu și de structură, modalitatea veche fiind nepotrivită sufletului modern, mai neliniștit și chinuit de numeroase întrebări. Se ajunge, astfel, mai degrabă la o interogație asupra iubirii, așa cum face Dorin Tudoran sau la o teoretizare a sentimentului, cum a făcut **V. Voiculescu** în **Ultimele sonete...** Și într-un caz și-n altul este vorba de o posibilă iubire, de unde și sentimentul neîmplinirii. Perspectiva nu este a unei iubiri consumate, revărsare de stări sufletești contradictorii, proces afectiv complex și deplin, ci una abstractă, de teoretizare, cu toate simplificările și insuficiențele.

Parcă voind de la început să ne facă atenți asupra modalității, poema ce deschide volumul se intitulează **Chestionar,** începînd cu versurile „Mai sparge părul tău geamurile nopții ? / Mai urcă el în vară armatele de tei ?", întrebările urmindu-se tulburătoare și în toate direcțiile, deși pretextul este acest miraculos păr ce „tilhărește miresmele de prin grădini", sunînd ca un „choral" sau „dovedind" cu el că are dreptate : „Mai crezi ? Mai te-ndoiești ? Mai vii ?" și finalul : „Mai sîntem noi viață ? Mai sîntem ? Mai ?". Între atîtea întrebări și între atîtea proiecții imaginare, plutirea nu-i deloc ușoară, nici a fantasmei, nici a celui ce dorește s-o atingă și mai ales s-o explice. Uneori îi ține locul, „aburul", alteori e doar „urmele" ce-l trimit spre „pustiuri" ; „sufletul" îi „alunecă" / pe un timpan sărat, de mare", încît la sfîrșitul acestor interogații „Atît de puțin mi-a rămas, / după ce ți-am spus cît de mult te-am iubit, / încît, uneori, plutirea îmi pare / decapitarea unui zeu obosit" (**Uneori, plutirea**). Șoaptele au fost către o umbră, iar în aerul în care încearcă plutirea nu-i decît o pasăre, **Pasărea Emanuelle,** o antologică poemă ce poartă acest titlu. Pasăre invizibilă, cu neștiută direcție de zbor, de la care „alunecă" doar, peste poet, „cîntecul" auzit „în fiecare din nopțile solstițiului de iarnă", urcînd, peste el, în „nopțile solstițiului de vară", țipetele ei ca un zbor ce nu poate fi „nici auzit, nici văzut", așteptînd levitația nopților echinoxului de primăvară. Interogația continuă în numeroase poeme (**Ramură de măslin, Scrisoare I, Rememorări, Didactica amoris** etc.), dragostea rămînînd doar aceeași **posibilitate,** așteptînd, poate, să fie **actualizată.** Invocațiile sînt numeroase (mai ales poema **Visatele epifanii**), dar arătarea întîrzie sau este imposibilă, oricît ar fi proiectată ca o minune „după care s-au modelat sufletele" sau s-ar auzi, la margine de mare „ca o invazie de fluturi" ori numele desăvîrșirii ei, neștiut de nimeni, a fost botezat „în disperarea noastră", iubire, gura fiind de-atunci „o rană fără leac", năluca rămîne tot năluca, nelăsînd nimic în urma trecerii ei, pentru că „Nu cunoști legile timpului, ele nu te ating. / și zăpezile ce se rotesc în juru-ți / le privești ca pe o primăvară eternă. / Și chipul tău / nu s-a putut vedea / sub nici o mare bucurie de pînă acum" (**Iubire**). Această continuă pendulare între ceea ce este și nu este, dar ar putea fi, între invocațiile stăruitoare și interogația neliniștită, dă acestor poeme despre dragoste nu numai frumusețe și farmec, dar mai ales o nuanță tragică. Sentiment tragic ce ne menține într-o stare de permanentă căutare, de neliniște și interogație, deci permanent creatoare, chiar dacă nu-și atinge niciodată ținta. Dragostea este, în această perspectivă, sau ceea ce i se pare poetului că este, doar o idee. Idee simțită de cele „două lacrimi pe-o margine de lume", o lacrimă socotindu-se nemuritoare, deși nu este, alta o idee, deși nu ar trebui să fie : „Tu, haos blond și viață ce te mai port în gînd, / ascultă : «Nemuritor sînt, Doamnă ; tu – numai o idee»" (**Tu – numai o idee**).

Invocația se face către o umbră (vezi excepționala poemă **Din iarbă, atunci,** cu dinamica : umbra trebuie să se arate – umbra n-o să apară) ce nu se materializează, către o idee ce nu se sensibilizează, către un model imposibil de atins, toate fiind o eternă apropiere și o eternă depărtare. Chiar dacă în această continuă zbatere și neîncetată proiecție imaginară s-ar putea ajunge la o clipă în care umbra să fie vizibilă și să murmure, cuvîntul ar fi al corbului : Și dacă brațul îl întind spre tine / ca pe o cumpănă de vată, / pe el se-așează umbra ta ușoară / și te aud cum murmuri : «Niciodată»" (**Niciodată**).

Puținele versuri pe care le-am citat, și lectura poemelor la care am făcut trimitere (la care s-ar putea adăuga măcar **Pentru o clipă, Steaua Singurătății, Apropie-te, Și iată-mă, dimineața**) arată nu numai ce ar trebui să fie poezia la nivelul expresiei, dar și noutatea perspectivei deschisă de poet. Este adevărat că Dorin Tudoran a debutat destul de tîrziu, fără să-și mai publice exercițiile lirice pregătitoare. De la primul volum s-a înfățișat ca un poet format, cu o conștiință artistică aproape împlinită, dar mai ales cu o prospețime a expresiei poetice ce s-a menținut în toate cărțile sale de poeme. La această „supremă stare de veghe", absolut necesară, va fi contribuit, poate, și exercițiul critic pe care-l face. Dar dincolo de el și peste unele versuri mai puțin nuanțate, ceea ce trebuie subliniat, în cazul acestui ultim volum, este adecvarea dintre poezie și teoretizare. Demersul rămîne mereu liric, cu toate integorațiile ușor sterilizante, aparținînd abstractizării.

ION MAXIM

Instantanee

Gibigiana

(CRONICA FANTEZISTĂ)

Sub acest titlu, oarecum năstrușnic, ba chiar – pentru auzurile fine – aproape cacofonic, poetul nostru **A.B.C.** își publică recolta lirică din ultimii treizecișiopt de ani : **Gibigiana, versuri, 1939—1977...** Cum singur o mărturisește, în Postfață, cuvîntul l-a găsit în dicționar. E o vocabulă italienească și desemnează pur și simplu : „sclipirea soarelui în ochi (produsă cu o oglinjoară)".

Jocul acesta inocent, pe care-l practică mai toți copiii lumii, le va fi fost fatal – vai, nu o dată – acelor vajnici funambuli în aer liber, în traversările pe sîrmă ale unor fluvii respectabile, ca Rinul, Sena, ori Tamisa... De multe ori, dragostea însăși este un astfel de – așa-zicînd – funambulism/somnambulism (în doi), la înălțimi vertiginoase, fiind de ajuns o singură sclipire a soarelui în ochi (produsă cu o oglinjoară sau altminteri : nesăbuita, între altele, curiozitate de a cunoaște altitudinea exactă la care te găsești...), pentru ca piciorul să se descumpănească, „transa" să ia sfîrșit – cu care și căderea devine iminentă.

E, totuși, Gibigiana o carte de amor..., una a „echilibristicii", dacă vreți, erotice ?... Greu să răspundem la această întrebare. Îi lipsește, pare-se, lui **A.B.C.** o justă intuire a problemei. Apoi, el este, mai curînd, un egolatru, și, dacă n-avem a-i tăgădui o certă personalitate, e cazul să ne amintim remarca pe care Valéry o face asupra personalității : o zeitate psihologică secundă, răspunzînd la propriul nostru nume și locuindu-ne oglinda !

Oglinda, ea, de-altminteri, îl atrage, cu precădere, pe poetul nostru. Ce, oare, alta e iubita, pentru el, dacă nu o... suprafață speculară, o mirază netedă și lucie, în care se reflectă-n fel și chip..., fără ca, prin aceasta, ea – el nefiind, desigur, un Adonis – să aibă, cum pretinde Platon, nostalgia și presentimentul unei și mai înalte frumuseți ! Reproducem (din Postfața amintită) :

„Oglinzile mă fascinează. Pentru că sînt Poet și nu concep alteritatea. L'enfer, vorba colegului meu **Jean Paul Sartre,** c'est les autres.. Identic totdeauna mie însumi, nu fac decît să mă răsfring, în toate cele : retrovizoare, bălți, vitrine sau ochii adoratei, ca soarele inteligibil în oglinda sufletelor noastre !"

În ceea ce-l privește, însă, el unul nu reflectă. Sufletul lui nu e, de fapt, „fîntînă", cum nu fu nici acela al bietului crai Crypto, elementara umedă ființă, văduvă de suflet rațional. De-altminteri, cartea-i însăși e opacă : un perfect – ar zice-același Valéry – „corp negru, care absoarbe totul și nu restituie nimic". Să fi fost, oare, **A.B.C.** conștient de acest lucru, prezentîndu-și eleganta carte în anvelopă neagră ?

... Faptul cu totul dezolant e, însă, altul : anume că poetul nostru nu-și ține promisiunea liminară, ratînd tocmai efectul gibigiana ! În narcisismul lui „fără ferestre", el uită – sau ignoră – că orice carte e, nu mai puțin decît a lui, o... gibigiana : „sclipirea soarelui în ochi (produsă cu o oglinjoară)", această „oglinjoară" fiind, desigur, cartea însăși. Altminteri, de ce rost ar mai avea calificative ca acestea : glorios, ilustru, coruscant, dacă nu chiar și lustruit, date atîtor stiluri și volume ?... Nu, evident, în sensul că acestea : stiluri, volume, cade-se să ne „ia ochii" (cu toate că nici strălucirea însăși nu este chiar de lepădat, poeții și stiliștii, în frunte cu Flaubert (*), fiind ahotnici de paiete și de lustru...), dar în acela că o carte care face – dacă-mi dați voie să zic astfel – gibigiana (pentru că e, ca însăși, gibigiana), orbindu-te pentru moment și obligîndu-te să cazi din cerul purelor iluzii în realitatea i-mediată ori făcîndu-te să tragi cortina pleoapelor în favoarea ochiului lăuntric e nu se poate mai bine-venită.

Păcatul e că **A.B.C.,** avînd norocul să găsească un titlu ca acesta, pe care – într-un fel – l-a confiscat, nu face decît tocmai să le răpească celorlalți colegi, între care : subsemnatul însuși, poet – ca orice cronicar – în timpu-i liber..., putința de a scrie și semna adevărata, marea Gibigiana.

(*) ... care s-ar zice că descrie, în aceste rînduri din Novembre (tălmăcirea cărora ne aparține), tocmai ceea ce numisem „efectul gibigiana" : „... de departe, viața mi-apărea cu splendori și muzici triumfale ; erau, ca în poveștile cu zîne, galerii unele dintr-altele, unde adamantele-și tremură roua sub focul policandrelor de aur, un nume magic face să se-ntoarcă pe arcurile lor porțile fermecate, și, pe măsură ce înaintezi, privirea se afundă-n magnifice priveliști, vertijul cărora te face să surîzi și să-nchizi ochii".

ȘERBAN FOARȚĂ

Lecturi

Mara Nicoară

INOROGUL ALB

Ed. Cartea Românească, 1976

După două volume bine primite de critică („**Cuvintele, frumoase flori,** 1972, **Biciul albastru,** 1974), **MARA NICOARĂ,** poetă descinsă din Tg. Mureș, e prezentă în librării cu o nouă carte de poezii – „**INOROGUL ALB**". De la început, e vizibilă tendința de definitivare a timbrului personal, prin căutarea generică a constantelor unei lirici, ce s-a vrut de la început acaparatoare.

Mara Nicoară scrie o poezie erotică, născută dintr-un univers de vis și de simțuri. În poezia ei, cuvintele se mișcă libere, cu virtuțile cele mai cărnoase, născind metafora ca pe un privilegiu. Spre deosebire de volumele anterioare, unde exista o temporalitate a erosului vital, organic, pătimaș, în noul volum se vede o subțiere a erosului primar, în zonele cele mai pure ale firii, unde ne așteaptă „porumbița ralului albă și nevinovată". Limbajul emoțional e spontan, comunicarea e mijlocită prin simboluri, ce prefigurează o devenire serafică a discursului poetic.

Armătura noii atitudini ar vrea parcă să revitalizeze demnitatea inițială a limbajului, autoarea lăsîndu-se cu voie în preaplinul unui limbaj grațios : **„Un aer de iarbă verde să miște valuri / Și păsări să cînte lin / Acolo voi fi / Ca miezul de nucă luminoasă, / Ca o țesătură de argint / Stau în fața ta / Mai curată decît crinii, / Cu inima dulce.**

Spre deosebire de poeții echinoxiști (Dinu Flămînd, Adrian Popescu, Ion Mircea, etc.), a căror poezie verifică ternitatea aleatorie a cuvintelor printr-o tehnică, deloc arbitrară, Mara Nicoară simte nevoia imperioasă de justificare empirică a trăirii. Poezia devine o poveste a cuvintelor. Pentru echinoxiști, limbajul poetic e miez, pentru M. Nicoară el e imperiul exaltării, al strălucirii verace, dar și prilej de stranie imaginare. Am făcut această apropiere pentru că noul volum al Marei Nicoară tinde, într-o mai mare măsură, spre firea cărților de poezie echinoxistă. În noul volum, însă, candoarea seamănă, cu un început de lume, cuvintele au o melodie dramatică, (de aici simbolismul vizual lor). „Inorogul alb" e pragul însuflețit al nevoii de comunicare, victima imaginii lumii, modelul interior al promisiunii : **„Eu trebuia să ademenesc inorogul alb / În piața orașului, însingerată ca un altar / Îmi adulmeca trupul, sfios și tandru era / Și eu plîngeam înfiorată de milă. / Cine era victima, eu sau el, / Inorogul alb a coborît din arborele lumii ? / Cu ce zgomot s-au crăpat cîmpiile cerului / O pasăre de purpură visli spre noi, ducea / O pendulă de aur în cioc. / Pe străzile Atlantidei ne urmărim / Licheni albaștri ne-au crescut pe trup. / Trebuie să ajungem în piața / În care sub ape scîlpește o pendulă de aur.**

În mod deliberat, autoarea amplifică cu nesațiu suplețea dualității (în înorog locuiește zeul și omul – dialectica divinului, dar și a naturii umane). Există un element al „trăirii periculoase" în acest simbol – capcană. Din acest punct, autoarea poate să cadă într-o tensiune formală – amestec de tonalitate violentă și grație difuză.

ANA POP SÎRBU

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 2 puncte de fixare

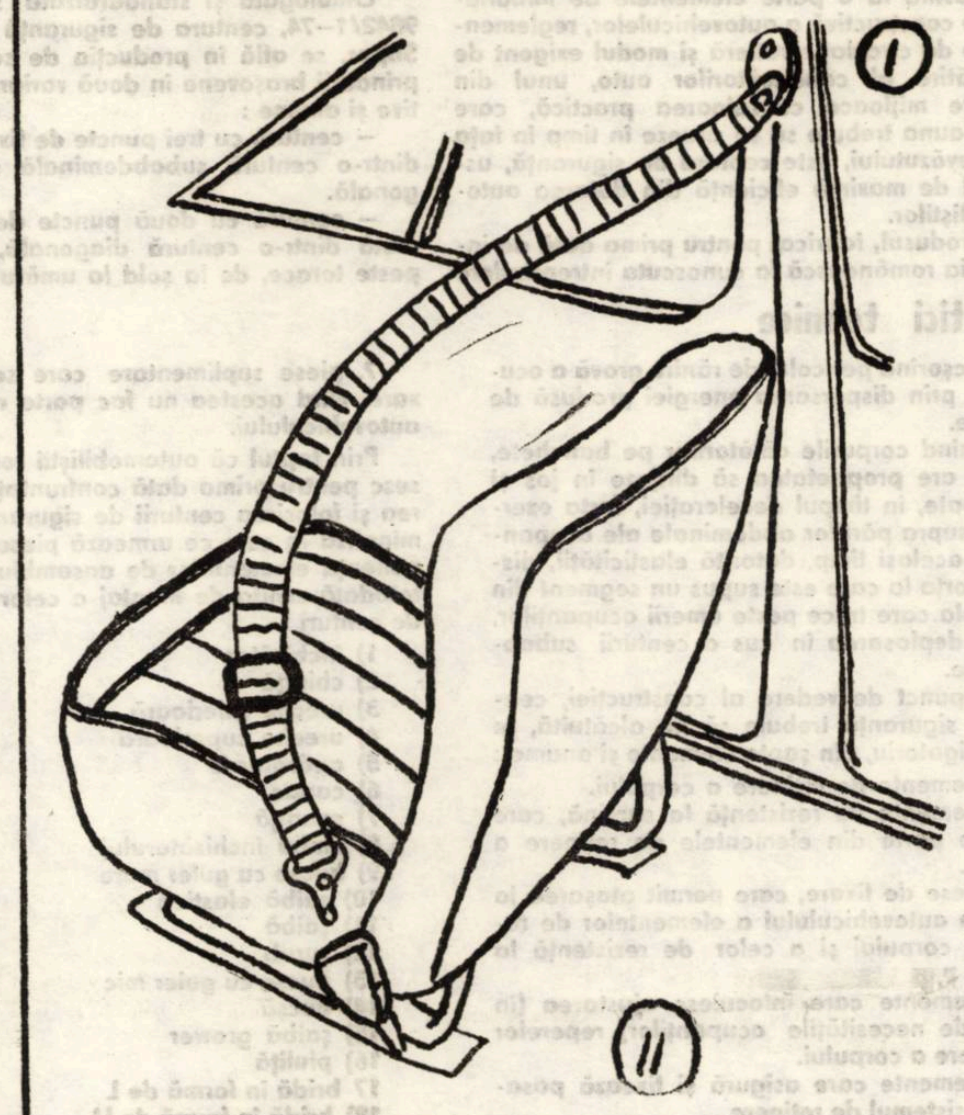

INCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l acționeze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

*

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

*

Citind un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feței, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU

Vasile BAȘA

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranță auto

Ceea ce știm cu toții este că, viața înseamnă mișcare, o continuă și perpetuă mișcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează șoselele țării, fiind cel mai răspîndit și indispensabil mijloc de comunicație, o expresie elocventă a civilizației secolului XX.

Explozia rutieră declanșată la noi în țară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mișcare și bunăstare ci, în egală măsură și ideea că relația OM-MAȘINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulație și urmările sale.

Riscurile care stau în fața omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute și este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulație constituie un mare flagel — să creeze și mijloace specifice de mare eficiență pentru contracararea și limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătățire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulație rutieră și modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în fața neprevăzutului, este centura de siguranță, ustensil de maximă eficiență din dotarea automobiliștilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere brașoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulația rutieră, fiind din punct de vedere al calității, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată și standardizată sub numărul 9842/1–74, centura de siguranță auto marca Super, se află în producția de serie a întreprinderii brașovene în două variante constructive și anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală și una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la șold la umărul opus.

Terminologie, funcționalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranță auto se înțelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame și piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată și fabricată în așa fel, încît atunci cînd este corect montată și corect purtată de ocupant, buna sa funcționare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerație bruscă a autovehicolului.

Ca structură și funcționalitate (utilizare), o centură de siguranță auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele = partea centurii care reține în poziție inițială jumătatea de sus a corpului automobiliștilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din țesătură textilă, destinată menținerii în poziție inițială a întregului corp al automobiliștilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcție de nevoile fiecărui utilizator.

— Cataramă de siguranță = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranță complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micșorînd pericolul de rănire gravă a ocupanților prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reținînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos și către spate, în timpul decelerației, forța exercitată asupra părților abdominale ale ocupanților. În același timp, datorită elasticității, distribuie forța la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanților, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcției, centura de siguranță trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din șapte elemente și anume :

1. elemente de reținere a corpului.
2. elemente de rezistență la sarcină, care pot face parte din elementele de reținere a corpului.
3. piese de fixare, care permit atașarea la structura autovehiculului a elementelor de reținere a corpului și a celor de rezistență la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcție de necesitățile ocupanților) reperelor de reținere a corpului.
5. elemente care asigură și fixează pasagerul în sistemul de reținere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliștii români se găsesc pentru prima dată confruntați cu montarea și folosirea centurii de siguranță, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componența elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schița de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucșe cu guler mare
10) șaibă elastică
11) șaibă
12) șurub
13) bucșe cu guler mic
14) bucșă
15) șaibă grower
16) piuliță
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucșă lungă
20) șurub lung

SCHIȚE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANȚĂ cu 3 puncte de fixare

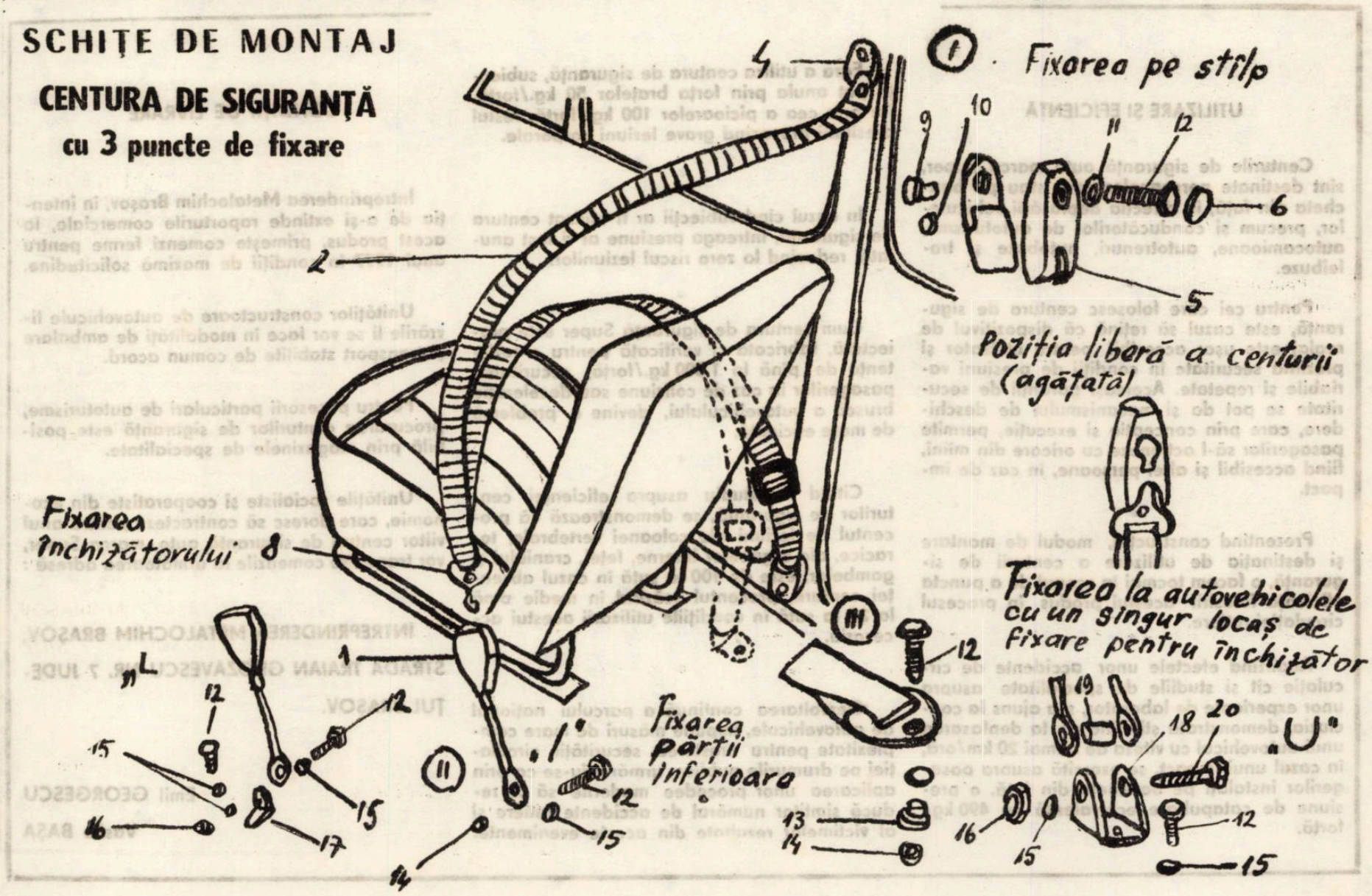

CENTENARUL INDEPENDENȚEI 1877–1977

Eminescu și idealul independenței naționale

Marea majoritate a scriitorilor au evocat evenimentul de la 1877 cu convingerea firească a deosebitei lui semnificații pentru istoria modernă a românilor. Acești scriitori s-au concentrat cu precădere asupra războiului ca atare, evidențiind faptele de eroism ale ostașilor români în bătăliile de la Plevna sau de la Grivița, ca expresie a unei conștiințe naționale și patriotice, care a stîrnit uimirea și admirația Europei întregi.

Printre aceștia, Mihai Eminescu apreciază dobîndirea independenței naționale nu doar ca rezultat al unui moment istoric de conjunctură, ci ca o realitate îndelung pregătită de efortul unui lanț întreg de generații anterioare. Eminescu gîndește istoria în mod dialectic, asemenea lui Nicolae Bălcescu, pentru care revoluția de la 1848 nu era un fapt întîmplător ci consecința inevitabilă a celor „... optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român" (Mișcarea românilor din Ardeal). Într-un spirit asemănător, dacă nu chiar identic, poetul notează că independența nu ne-a venit „... ex abrupto, în mod fragmentar ca din senin, ci, ca toate tendințele adevărate, a fost pururea prezentă, și întunecată numai uneori de nevoile momentului". (Idem., p. 35). Prin urmare, posibilitatea explicării faptelor prezentului e concepută doar prin raportare dialectică la trecut, căci, se întreabă poetul dacă „... fost-ar-fi cu putință de-a vorbi chiar de neatîrnarea statului român, fără a sufla praful așezat pe tractatele noastre vechi și de pe cronicele noastre ?" (M. Eminescu, Opera politică, I, ed. I. Crețu, p. 35).

Iată, așadar, rațiunea „întoarcerii" în trecut, sensul evocării timpurilor voevodale, al admirației față de domnitori ca Mircea cel Bătrîn sau Ștefan cel Mare. Căci Eminescu îi evocă nu doar pentru a crea antiteza trecut-prezent, ci și (mai ales !) pentru a evidenția un fenomen de continuitate istorică, **fără de care orice evenivemt, oricît de mare și de important ar fi el, n-ar putea fi înțeles pe deplin. „Ar fi un act de adîncă ingratitudine către strămoșii noștri – scrie poetul în articolul** Independența română **– dacă ne-am închipui că cu noi se începe lumea în genere și România îndeosebi, că numai noi am fost capabili a avea instinctul neatîrnării, cînd la dreptul vorbind, n-am făcut decît a menține cu mult mai mult ori mai puțin succes ceea ce ei au cîștigat fie prin sîngeroase lupte, fie prin dezvoltarea unei isteții extraordinare, puse amîndouă adeseori în serviciul acestei unice preocupațiuni, a păstrării neamului și țării".**

Afirmația poetului, atît de clară și de categorică, nu exprimă un gînd răzleț sau de circumstanță, ci se integrează într-o concepție despre istorie solid articulată, potrivit căreia „Este ascuns în fiecare secol din viața unui popor complexul de cugetări, care formează idealul lui, cum în simburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg ... Și oare oamenii cei mari ai României, nu-i vedem urmărind cu toții, cu mai multă ori mai puțină claritate, un vis al lor de aur, în esență același la toți și în toți timpii ? Crepusculul unui trecut apus aruncă prin întunerecul secolelor razele lui cele mai frumoase, și noi, agenții unei lumi viitoare, nu suntem decît reflexul său". Fragmentul acesta, extras din scrisoarea către D. Brăteanu, sintetizează într-o expresie lapidară esența gîndirii eminesciene cu privire la dialectica istoriei.

„Mihai Viteazul"

În perspectiva acestor idei, așadar, evocarea domniei Basarabilor și Mușatinilor, „descălecători de țară" și „dătători de legi și datini", capătă, în poezia eminesciană, o rezonanță cu atît mai tulburătoare, cu cît scufundarea în istorie are, în concepția poetului, sensul adîncirii semnificației libertății (independenței) ca dimensiune sine qua non **a ființării unui popor. Pentru Eminescu istoria nu reprezintă un material comun de inspirație literară, căci, la fel ca și Hegel, el o gîndește ca progres al spiritului în conștiința libertății. Nu este de conceput împlinirea istorică a unui popor în absența emancipării lui depline. Acesta este adevărul care a luminat actele marilor voevozi ai trecutului și i-a inspirat lui Eminescu cel mai vibrant elogiu al istoriei și neatîrnării neamului.**

I. CHEIE-PANTEA

O gazetă de la începutul secolului — RENAȘTEREA

Renașterea trebuie situată, din capul locului, printre **publicațiile bănățene importante ce apăreau la începutul acestui agitat secol, în ani de înverșunată luptă pentru păstrarea ființei naționale, pentru împlinirea idealurilor unității românilor de dincoace și de dincolo de munți. În Programul** tipărit în primul număr (6/19 noiembrie 1905) se subliniază ideea iubirii de neam ca factor călăuzitor în acțiunea redactorilor foii. „Condeiul nostru va fi condus numai de căldura iubirei ce o nutrim față de neam. În această căldură are să se topească orice alt interes".

În spiritul acestui program sînt publicate articole curajoase pentru care proprietarul – Nicolae Ionescu – a fost adus în fața instanței și amendat. Arătînd că neamul românesc s-a ridicat ca un singur individ împotriva proiectului de lege al ministrului Apponyi, articolul **Lupta pentru limbă** afirmă răspicat : „Limba nu și-o lasă poporul. Nici nu permite, ca cineva să se lege nepedepsit de limba sa, fiindcă mai știe și aceea că în și prin limbă trăiește. /Dulcea noastră limbă e aceea, care ne-a susținut neamu între atîtea mări de primejdii, prin care am trecut ; ea reoglindește trecutul, împrumută tărie și forță în prezent și dezamorțește speranțele unui viitor mai bun ce o să vie (...). Și scumpa noastră limbă luptă încă și acum, ba încă mai din greu. Întru apărarea ei s-a ridicat întreaga ființă românească./ Repetăm : această luptă e frumoasă și nălțătoare." **(Renașterea,** III, 14 – 1/14 aprilie 1907). O notă intitulată **Românimea în doliu** (III, 36 – 2/15 septembrie 1907) informa despre moartea a trei oameni de cultură din trei provincii românești : B. P. Hașdeu, Iosif Vulcan, Vasile Găină. Procesul intentat gazetei află în acest articol un „obiect politic" : „propagă ideea aparținerii laolaltă și unitatea de rasă a tuturor românilor" – cum se spune în acuzare.

În cîmpul social, **Renașterea** conține o serie de informații care dau măsura atitudinii sale. De la problemele **Văii Bistrei și liniei ferate** pînă la demonstrația muncitorească din 10 octombrie 1907 (la care au luat parte 300 de proletari – membri ai partidului social-democrat din Ungaria).

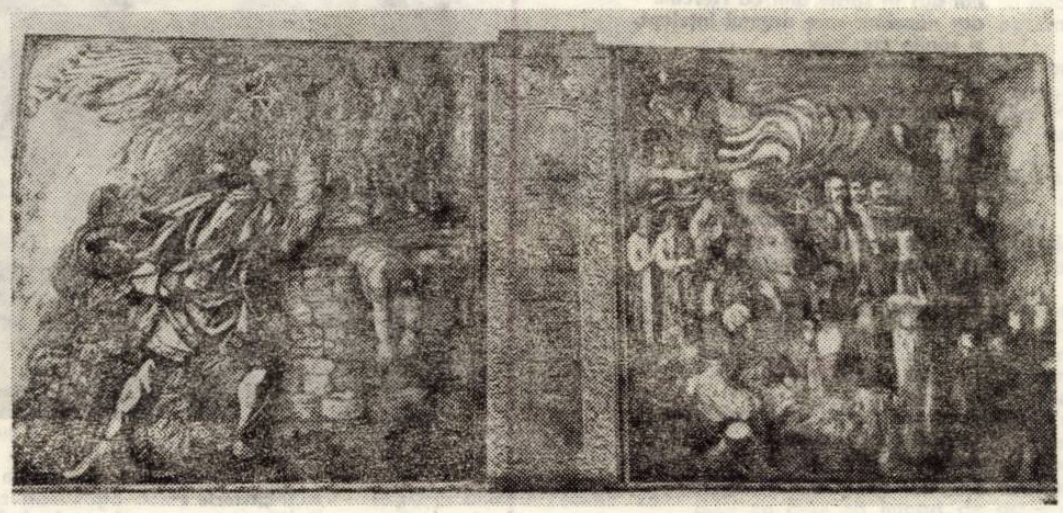

„Slavă strămoșilor"

Un interes deosebit îl poate trezi în momentul de față ecoul pe care l-au avut în coloanele acestei gazete răscoalele țărănești din România din primăvara lui 1907. Cîteva numere la rînd – începînd din 11/24 martie – sînt publicate știri despre răscoală, iar mai apoi alte ecouri despre felul „cum erau omoriți țăranii pe vremea răscoalelor țărănești". Prima informație (nr. 11) anunță răscoala țăranilor din Moldova. A doua se intitulează **Schimbare de guvern în România** (nr. 12) : „După cum era de prevăzut, guvernul Cantacuzino a căzut. L-a trîntit răscoala agrară a țăranilor ... Căderea guvernului deci, nu e decît o urmare firească a situației. (...) Ce privește răscoala aflăm, că s-a întins și în Muntenia. În multe locuri s-au întîmplat lupte formale între țărani și miliție. Soldații au tras focuri în carne vie. Mulți țărani au rămas morți". Următorul număr – 13 – înregistrează evoluția răscoalelor din Muntenia și Oltenia. „Acolo totul se dărîmă și se îneacă în sînge. Mulți dintre cetitorii noștri se vor întreba că ce este și pentru ce se întîmplă vărsările de sînge între frații noștri de dincolo ? Cauza de căpetenie a răscoalelor e o nespusă sărăcie. Țăranii de acolo sunt robi ai arîndașilor, care nu au alt scop, decît a stoarce sume cît mai mari de la bieții țărani. (...) N-au mai putut răbda. I-a răsculat foamea. Răscoala aceasta a prevestit-o, așa zicînd a prorocit-o încă de mult marele poet român George Coșbuc în poezia numită : „Noi vrem pămînt". Nimenea n-a înțeles și n-a cîntat în acorduri așa puternice și jalnice rîvna de pămînt a țăranului român, ca el". Celelalte numere – ultima informație e din numărul 42 – aduc noi elemente despre morți și răniți, despre deținuții de pe șleapuri, despre maltratări și procese. Înseși mulțimea și varietatea elementelor amintite sînt edificatoare și – cum se încheie chiar un articol – nu mai necesită comentarii.

Pentru a întregi imaginea despre gazeta caransebeșeană, vom mai preciza că **Renașterea** acordă spații importante culturii, de la informații pînă la traduceri sau folclor. De la pensionarea lui Enea Hodoș la vizita lui Nicolae Iorga în Caransebeș, de la seratele literare ale Societății de lectură „Ioan Popasu" la noua compoziție a lui Antoniu Sequens pe versuri de Eminescu întîlnim o gamă largă de preocupări, un spațiu întins acordat acelor probleme care, din perspectiva timpului, și-au dovedit importanța. Astfel încît – în ciuda timpului redus de apariție (1905–1907) – **Renașterea** își fixează un loc important în publicistica bănățeană a începutului acestui veac.

GHEORGHE JURMA

Cartea de idei

Noutățile editoriale în domeniul Logicii, știință a științelor sau știință a gîndirii științifice, sînt comparativ rare atît pe plan național cît și pe plan mondial. Pe acest considerent, apariția acestei lucrări a logicianului Alexandru Surdu, reprezintă o valoroasă contribuție.

Desigur că valoarea și meritul lucrării nu constau în raritatea ei, ci în noutatea tematicii, bogăția documentării, organizarea sistematică și selectivă a argumentelor, realizîndu-se astfel finalitatea pe care autorul și-a propus-o : „de a demonstra posibilitatea fundamentării unei teorii logice care să nu încalce nici una din principalele teze ale intuiționismului și de a marca specificul și importanța logică a unei astfel de teorii".

O imagine sumară dar fidelă asupra etapelor și evoluției materialului documentar o putem avea luînd cunoștință de cele cinci capitole ale lucrării : I. Teze intuiționiste fundamentale, II. Formalizarea tezelor intuiționiste, III. Logica matematicii intuiționiste (Teoria intuitivă), IV Teoria intuiționistă a sistemelor formale și V. Logica formalismului intuiționist.

Parcurgînd conținutul acestor capitole, ne dăm seama că ceea ce titlul lucrării anunță este mult depășit, respectiv lărgit și adîncit, fiind vorba în realitate de : „Elemente de logică intuiționistă" formulate și susținute în cîmpul dezbaterilor logice din ultima jumătate de veac, în care gîndirea matematică a intervenit din ce în ce mai mult. Sînt evidențiate astfel : „Paralelismul matematico-lingvistic" și „Paralelismul logico-matematic", care oglindesc panoramica ideatică a luptei dintre formalism și intuiționism în matematică, cu toate implicațiile pentru problema majoră a formei și conținutului gîndirii logice în general. Logica matematicii intuiționiste și-a impus tezele sale în soluționarea problemelor majore ale logicii, diminuînd influențele și corectînd erorile formalismului logisticii create de neopozitivism.

Alexandru Surdu

ELEMENTE DE LOGICĂ INTUIȚIONISTĂ

Editura Academiei R.S.R., 1976

Printre rezultatele efectiv obținute, Al. Surdu menționează : „Semnificația constantelor proporționale intuiționiste, respectarea cu strictețe a paralelismului matematico-lingvistic, ne-a prilejuit distincția fundamentală dintre asertare și atestare". (p. 87). Drept consecință : „Surprinderea deosebirii dintre asertare și atestare ne-a permis rezolvarea celor mai dificile probleme ale logicii intuiționiste, legate de interpretarea negației și a operațiilor logice în genere". (p. 161).

Printre problemele tratate, edificatoare pentru matematica intuiționistă și „Elementele de logică intuiționistă", dar semnificative pentru întreaga evoluție a logicii din ultimele decenii, merită a fi remarcate : „Entități matematice, constante și variabile ; Constante propoziționale nedecidabile ; Semnificația operațiilor logice ; Logici fără negație ; Sisteme axiomatice formalist-neointuiționiste și Sistemele pozitive ale lui Gr. C. Moisil". Relevăm astfel și faptul că lucrarea a acordat atenția cuvenită contribuțiilor românești reprezentate prin valoroasele teorii susținute de Octav Onicescu și Grigore Moisil.

Sfera bogată de probleme, selecționarea și analizarea unora dintre cele mai dificile și mai actuale dezbateri ale logicii contemporane prin organizarea riguros științifică a materialului bibliografic și coordonarea competentă a argumentării, impun lucrarea logicianului Alexandru Surdu printre contribuțiile valoroase realizate în ultimul timp.

VICTOR ISAC

Valeriu Perianu

INDEPENDENȚA

Imi zboară gindu-n tine, Țară,
Cu glas solemn in adieri,
Cind inima cintă, vioară,
Pe drumul luptelor de ieri.

Văd Grivița, Smirdan, redute,
Cu bolți de singe-nvestmintate,
Cind oastea-n salbe de virtute
'Nălța stindard de libertate.

Un Moise Groza, stea adincă,
Cu chipul demn și luminat,
Cum se-avintă in lupte-o stincă,
Ca un mesaj cald din Banat.

Și ca un-nalt fragment de lume
Cu brațu-aprins de Dorobanți,
Ecoul lor vestind renume
Din Dunăre peste Carpați.

Cu singele au smuls victorii
Să aibă țara scut – seninul –
scriind pe lespezi de istorii
purtăm independent destinul !

MOȚII IN ,848

Printre furtuni stincoase,
nesătule,
am dus in spate anii ca Hercule
dar năzuiam spre drumul inţelept,
și rănile creșteau
ca peștera in piept.
Ne-am ascuțit privirile tăioase,
am strins in brațe furci
și coase
și-n chimir prăsele
cu nădejdi in ele,
să apărăm ce-au cucerit străbunii,
să punem stăvilar furtunii ;
căci ne era dor de soare
să crească-n vatra plinsă
mari focuri viitoare
cu lumini de-a pururi
suitoare.

DESTIN

Pe-un cerc stau desfrunzite ore
O altă zare intrupind
Acum văpăile sonore
Compun cărarea unui gind

In viață pasul bea primejdii
Din umbra care cere plinul
Dar la izvoarele nădejdii
Noi știm să luminăm destinul.

Și știm că drumul căutat
Aleargă-n zbor ca o fantomă
Doar gindul știe ne-ncetat
A căutărilor aromă.

Din vraja-naltului deplină
Cu struna vieții-n care cint
Pun o fărimă de lumină
Intr-o fărimă de pămint !

ZBOR SENIN

Mi-e sufletul cale cu fața spre cer,
In noaptea polară cind zorii n-au ger
Pe bolta severă ce maluri mai cer ?

Doar dorul mă doare cu aur in spic
Căzutul din mine aș vrea să-l ridic
Cu visul cel mare din singele mic

Și lacrima tace ca-n plinsul modern
Cind raza iubirii se schimbă-n etern,
Cind țara pe veacuri de cintec aștern !

Dedicații

ELEGIE MOLDAVA

Lui George Lesnea

Apă lingă fir de apă,
Nunta frunzei să inceapă,
Pulberea de ceţuri taie
Lunga iernii vilvătaie,
Dau in floarea de belșuguri
Puberi și impudici muguri ;
Teiul din Copou își suie
Raiul doinei in statuie,
Pe cind seva din secundă
Țărm de liniște inundă ;
Doar izvorul cint devine,
Ascultindu-se pe sine,
Iarba s-a aprins și sună ;
Glie mumă, glie bună,
Lasă codrul să m-ascunză
Lingă fluiere de frunză !

DAMIAN URECHE

Andrei Ciurunga

RAPORT EROIC

Noi ne-am intors in țară pe drumuri de costișe
și-am străbătut un secol să poposim la voi.
Vă raportăm, cu mina pe armă, că-n război
am luat in piept, ca leii, redutele piezișe.

Nu ne-au putut dușmanii opri nici o clipită,
cind am infipt drapelul pe parapete, sus.
Vă raportăm că Șonțu, sfirșindu-se răpus,
și-a descărcat toți plumbii spre Grivița-ncolțită.

Noi ne-am bătut la Plevna și Rahova cit zece,
zburind la cot cu Peneș, pe cimpul necuprins.
Vă raportăm, cu mina pe armă, c-am invins,
căci nu ne-a fost in piept inima rece...

Acum, vă stăm alături, chezași Aniversării
și iată : batem pasul, incolonați și noi,
să-i raportăm luminii că-n crincenul război,
cu mii de morți plătit-am Independența țării.

„Istorie I"

Dar altfel cum in lume să crească România
decit cu-aceste jertfe ce-n imnuri se prefac ?
– Vă raportăm, tovarăși, de dincolo de veac,
că noi – străvechea oaste – ne-am implinit solia.

Și vă lăsăm, fierbinte, statornica menire
de-a-i sta de sentinelă acestui vechi meleag
și vieții noi, depline – și-acestui mindru steag
ce l-ați primit de-a pururi moștenire...

INTEMEIERE

Noi ne-am născut pe locuri de nimeni incepute,
cu nebăute riuri și necălcate ierbi.
Abia tirziu dădură prin holdiște cucute
și se suiră șerpii pe gleznele de cerbi.

Abia tirziu veniră cuvintele ce-ngroapă,
de jaf și de ocară suite pe carimbi,
dar nu le-a fost să miște din albie vreo apă,
nici munții să ni-i crească, din rădăcină, strimbi.

Că ne-am născut in țara de nimeni rotunjită
decit de-acest al nostru neprihănit imbold
de-a ne-ncălzi cuptorul – vrăjmașilor ispită –
și-a ne simți baltagul răcindu-se la șold...

CANTATĂ

Semenii mei execută o cantată
la instrumente foarte tăcute,
care nu s-au visat niciodată
flaute, piane, lăute.

Cu miinile cintă. Aud cum își plimbă
pe pietrele aspre umeda palmă
și cintecul suie și-n sine se schimbă
intr-o flacără albă de marmoră calmă.

Cu miinile cintă la forjele brune
și cintecul ager forează Carpații,
sau cintă pe corzi de inaltă tensiune
și-n turbine răspund megawații.

Se trec ghioceii, se inrumenă piinile,
anotimpurile își pierd invechitele rochii,
dar semenii mei cintă intr-una cu miinile
și-i ascult, la lumină, cu ochii...

Pavel Petroman

DORINȚA

Lasă-mă să-ți sărut fruntea,
Obrazul și părul
(Pămintul de aur)
Și vor răsări din trupul tău doruri
Și iarba și florile și griul
Belșugul și copii mei.
Lasă-mă să-ți adulmesc privirea,
Să-ți sărut ochii și să-i înțeleg,
Lasă-mă să-ți ascult inima,
Să-i simt ritmul,
Lasă-mă să-ți zic mamă,
Sfinta mea țară.

O RAZĂ INFINITĂ

Durerea-i tot ce nu-mplinim din vis,
O lume-nchisă-n ochiul care moare,
O rază infinită-ntr-un abis,
Sămința ce-ncolțește sub hambare,

O patimă sau un cuvint nescris
Pe-o pagină-n petala dintr-o floare
Durerea-i tot ce nu-mplinim din vis –
O lume-nchisă-n ochiul care moare,

O clipă rătăcind prin Paradis,
Prin Universul fără de hotare.
Pămintu-ntr-un pridvor inchis
O lună părăsită fără soare
Durerea-i tot ce nu-mplinim din vis.

INTREBĂRI ȘI RASPUNSURI

Oare port eu in mine ceva din cei care au fost ?
Oare zimbetul meu e zimbetul lor incolțit pe buzele mele ?
Oare gindurile lor, memoriile și vrerile lor le port eu in mine ?
Mă cutremur gindindu-mă că port in inimă, alături de dragostea față de mama,
Dragostea lui Mircea pentru mama lui,
Pentru țara lui
Pentru tot ce mișcă riul, ramul.
Mă luminez cind simt in mine dorința lui Mihai,
Cintecul doinei lui Eminescu
Și al atitor doine care au curs prin noi.
Și, dacă noi sintem ogoarele incolțirii
„Mirabilei semințe"
Ce-au purtat-o in ei

Fără preget
Dorobanții
Cu gindul la noi
La ceea ce va fi miine
Și, dacă noi sintem pămintul fiorului celor 11 mii de țărani
Ingropați in noi odată cu strălucirea luminei din ochii lor
Ori glasurile miilor de muncitori care doreau să fim in 1933 ?
Atunci, hotărit noi sintem nepoții lui Decebal și Traian,
Fiii acestui pămint in care cresc ei –
„Coloană infinită",
Stalactită necurmată-n creșteri,
Inima și mintea
Ce dau acestui pămint puterea să-ncolțească
Și să răsară atitea vise,
Să crească și să inflorească, să rodească prin noi partidul.

Televiziune

DUMINICA, 1 MAI

8,30 1 Mai muncitoresc. 8,45 Tot inainte ! 9,05 „Toate pinzele sus". 10,00 Cuvint muncitoresc. 10,15 Primăvara satului romanesc. 10,35 Cintece și jocuri de pe intreg cuprinsul țării. 11,25 Biografii contemporane. 11,45 Rugbi : România – Italia in Campionatul european. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album de Mai. 15,00 Fotbal Rapid – Dinamo, campionatul național. 16,55 Iubirea mea, pămintul românesc. 17,20 Documente contemporane. „In lupta pentru o viață mai bună". 17,35 Spre comunism, in zbor ! 17,50 Drum de glorii. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Steagul roșu – steag de luptă. 20,20 Sub flamurile muncii. 20,50 Film artistic „Mușchetarul român". 22,20 Laudă omului, laudă muncii. 22,50 Telejurnal.

LUNI, 2 MAI

10,00 Sintem a țări primăvară. 11,00 Dimineața maturității noastre 11,15 Răsună cintecul și jocul pe-ntinsul patriei. 12,00 Centenarul Independenței. 12,15 In parc, fanfara cinta... 12,45 Vireste – reportaj. 13,00 Telex. 13,05 Album distractiv. 17,15 Film serial Din tainele mărilor 18,05 Fantezie pe teme celebre din opere. 18,55 Centenarul independenței. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ideal și implinire. 20,15 Drum de glorii (1877-1977). 21,05 Roman-foileton „Sub stele". 21,55 Cintec tinereții noastre. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 3 MAI

9,00 Teleșcoală. 10,00 Shirley Temple. 11,20 Emisiune de știință. 11,45 Dați copiilor vopsele ! 12,00 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Telecronica pentru pionieri. 16,20 Emisiune in limba maghiară. 18,50 Intrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 In intimpinarea Marii sărbători. 20,00 Cintarea României. 20,35 Teatru Tv. „Cronica de la Plevna" de Mircea Bradu și Dumitru Chirilă. 22,00 Pe teme internaționale. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 4 MAI

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. Cronica de la Plevna. 11,25 Intrebări și răspunsuri. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Curs de limbă germană. 17,00 Atenție la... neatenție ! 17,20 Din țările socialiste. 17,45 Moștenire pentru viitor. 18,30 Noi femeile ! 19,00 Incotro, doctore ? 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 In intimpinarea marii sărbători. 20,00 Centenarul Independenței. 20,20 Cintarea României. 20,50 Telecinemateca : „Nu iese fum fără foc". 22,40 Telejurnal.

JOI, 5 MAI

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,40 Muzică de promenadă. 17,00 Seara televiziunii cehoslovace. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Centenarul Independenței. 20,10 Ora tineretului. 21,10 Film artistic : „15 vieți". 22,20 Telejurnal.

VINERI, 6 MAI

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca. 11,50 Corespondenții județeni transmit... 12,05 Telex. 14,00 Tenis de cimp : România – Cehoslovacia in „Cupa Davis". 19,10 Acolo unde se nasc curcubee. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 In intimpinarea Marii sărbători. 20,00 Centenarul Independenței". 20,20 Film artistic : „Ștefan cel Mare" – Vaslui 1475. 22,35 Telejurnal.

SIMBATĂ, 7 MAI

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton „Sub stele". 12,55 România pitorească. 13,15 Floarea din grădină. 14,10 Memoria hărților. 14,30 Clubul tineretului. 15,00 Tenis de cimp : România – Cehoslovacia. 17,10 Shirley Temple. 18,30 In cronica ta, țară. 18,50 Săptămina politică internă și internațională. 19,05 Eroi indrăgiți de copii – Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 In intimpinarea Marii sărbători. 20,00 9 Mai 1877. 20,15 Patrie nemuritoare. 20,30 Teleenciclopedia. 21,00 Film serial „Kojak". 21,50 Intilnire cu satira și umorul. 22,30 Telejurnal. 22,40 Romanțe și melodii lirice.

Televiziune

AUREL ARDELEANU

TUNUL DE CIREȘ

(Piesă in trei părți ● Fragmente)

ION-ION : Am spus-o deschis, fără ocolișuri. Vedeam că nu mă incuviințează, dar ii dădeam inainte. Poate trebuia să mă opresc. Cu fiecare vorbă, pentru ei, eram tot mai vinovat. Imi săpam, cum se spune, groapa. Totuși, n-am făcut-o. Nu pot fi un taler cu două fețe ; imi amintesc mereu de cuvintele tatei : Ioane-Ioane, să nu măsluiești vreodată adevărul. O faptă nu poate avea decit un singur veșmint. Le-am spus : „sint băieș de la Baia, și ce am in desagă n-am să vă dau niciodată. E numai al meu. Eu hotărăsc ce am să fac cu el. E firesc ca intr-o familie, cind unul are nevoie de puterea celorlalți, aceștia să-i sară in ajutor". Plec !

JANDARMUL : Incet, frățioare ! Ești tot in Transilvania. Și trecerea frontierei cu aur in desagă se numește jaf și trădare de patrie. Dă-mi-l !

ION-ION (retăgindu-se) : Nu !

JANDARMUL (incărcindu-și arma) : Nu te juca de-a focul cu răbdarea mea. Știu exact ce am de făcut in asemenea situație. Privește-mă : vezi pe obrazul meu un mușchi, o increțitură măcar, care să nu spună același lucru : că sint neindurător ! ?

ION-ION (retrăgindu-se) : Nu !

JANDARMUL : Dacă s-ar fi aciuit o asemenea carne flască pe chipul meu, aș fi tăiat-o, aruncind-o la ciini ! Aș fi simțit-o străină și dușmană.

ION-ION : Te cred in stare de orice fel de mirșăvie.

JANDARMUL : Crezi că ți-a sosit sorocul să-ți zici : „Eu sint stăpinul aici ! ? Tu, bocanc al lui Franz-Josef, du-te acasă, fiindcă pe mandatul meu e scris de acum inainte : sint independent ! ?" Ia-l, citește și supune-te !

ION-ION (retrăgindu-se) : Da, cred.

JANDARMUL : Visele nu se pun sub clocă, aștepți trei săptămini și iese din el independența la lumină. Nu, frățioare. Nu merge totul ca bătind din palme. Chiar dacă bați atit, pină faci bășici la ele. Eu sint pus să veghez, ca să nu se intimple așa. Poate crezi că numai bănuții ii iau celor care incearcă să treacă la ai lor ? Asta e o joacă măruntă. Mi-am propus scopuri mult mai inalte : celui pe care pun mina ii iau idealul. Il jegmănesc de speranță. Nu crezi că-i posibil ?

ION-ION (retrăgindu-se) : Ce vrei să faci ?

JANDARMUL : Pe dalele din curtea palatului, caleașca uruia ; pietrele, lovite de roți, aruncau scintei. Caii nechezau, căci insuși măreţul impărat s-a urcat pe capră să mine caleașca. Intr-o mină stringea hățurile, făcindu-le una cu brațul lui, in cealaltă ținea biciul vijiind și plesnind amenințător ! Oh, ce galop nebun al frumoșilor telegari. Nici o furtună dezlănțuită nu le putea sta impotrivă. Și cind curtea nu i-a mai ajuns, a luat-o spre porți și acestea au zburat de la locul lor ; hurducăind peste cimpii caleașca se sfărima văzind cu ochii, sub zdruncinături. Mulțimea, cu sufletul la gură, urmărea clipa cind o să ajungă impăratul sub roți. Dar el se ținea incă bine și dicta miniștrilor reforme de tot felul, iar eu am incercat să inţeleg ce se ascunde in dosul gindurilor lui ; și ele erau demne de un zeu : **„Desființați, treptat, toate școlile de stat românești din Transilvania ; micșorați prin orice mijloc numărul deputaților in dietă ; opriți-i de la o serie de meserii ! Astfel ca, in cel mult o sută de ani, să-și uite trecutul și neamul".** Da. Numai zeii pot gindi astfel. Numai ei pot șterge cu voința lor ceea ce un popor a clădit mii de ani. Hai să reluăm lucrurile de la zero. De acolo de unde au inceput, dar au inceput prost.

ION-ION : Vrei să-mi faci seama ? Fără judecată ?

JANDARMUL : De mult, in tăcere, am judecat destui ca tine ; și i-am găsit vinovați ! Sinteți o apă și un pămint. Cineva trebuia să plătească nopțile mele de nesomn. Și cele... cinci mii pe care mi le datorează un Ion ca tine. Visele au inceput să mi se incilcească și să mi se minjească cu funingine și mizgă și catran. Din cauza lor nu mai văd limpede viitorul. O să le spăl cu viața ta. Ai o viață curată, nu ? Privește-mi miinile ?

ION-ION : Cu degete butucănoase !

JANDARMUL (arătindu-și o palmă cu degetele răschirate) : Privește-le cu atenție ! Ce zici ? Nu-i o cinste să fii sugrumat cu arcurile astea de oțel ? Nu incerca să-mi scapi ! N-ai să poți.

ION-ION : Nu te apropia !

JANDARMUL : Păcat. Nu știi gusta frumusețea și noblețea gestului meu. N-ai auzit incă de atracția pe care o stirnesc marii călăi asupra sărmanelor lor victime?

ION-ION : Lasă-mă !

JANDARMUL : O să-ți mingii gitul.

ION-ION (indepărtindu-se) : Nu, nu !

JANDARMUL : Cit e de străveziu. Ca un maț. O să-l ciupesc pină o să cinte măestrit. A inceput tinguirea, bocetul... Ești speriat ?

ION-ION : Poate.

JANDARMUL (triumfător) : Sigur ! Nesiguranța, teama, deruta, iată armele care ucid mai cu spor și mai sigur decit armele care doboară trupul. Dacă știi să le minuiești, glonțul e de prisos. Așa te vreau : infrint, umilit, cu licărirea din ochi mincată de rugină, cu glasul dogit de plins. De acum inainte, fără cai verzi pe pereți ! (recunoscind) : Intr-un fel, iți mulțumesc. Tu ești salvatorul meu. Ar trebui să te imbrățișez. (Simulează o imbrățișare largă, afectuoasă) : Fără tine ce mă făceam ? Nesiguranța se furișase in oasele mele, și in carnea mea și e cumplit. Tu mi-ai alungat-o ! Pe vremuri, mă jucam de-a măscăriciul. Imi dădea mina. Eram puternic. Dar un cui mi-a intrat in inimă : că forța m-a părăsit. Și am rămas doar un măscărici !

„Menumorut și norodul"

ION-ION : Va fi greu. Imposibil chiar. Vrei să fii sigur că n-am să mai ridic capul ? Un singur mijloc mai ai la indemină : omoară-mă ! Nu numai pe mine. Pe toți ai mei ; de la prunc la bunic. Pină la ultimul. Omoară și morții și pe morții morților...

ANA : Ce te faci acum ?

ION-ION (Anei, care-i vine in preajmă): Eram in fața cazărmii din Brad. Tocmai citeam foaia in care era declarația domnului Kogălniceanu, cind, in fața mea, se schimba garda. Pasul ei cadențat, pas care-și dorea să statornicească veșnicia prin bătăi ce se repetau din oră in oră, prin aceleași mișcări, tras chiar de impărat, m-a făcut să rid. Rideam de unul singur ca nebunul și soldații n-au inţeles ce-i cu mine. E inceputul sfirșitului, băieți. In zadar sinteți așa de zeloși. Ziua de azi socotiți-o de acum inainte zi de doliu. V-o spune fiul unei națiuni libere și independente. **„Fiul unei națiuni libere și independente"**, erau cuvintele din foaie. Imi plăceau. Și mă țineam foarte bine și foarte mindru pe coama lor. O să mă țin bine și in fața judecătorilor și o să le strig : „Nu uitați : urgia voastră de miine s-a născut. Ea crește din urgia noastră de azi și de ieri". Asta o să fac ! Apoi, o să mă intorc ; dacă n-o fi prea tirziu. (Cele două femei intră fără nici o măsură de precauție. Ana, contrariată, le iese in cale).

ANA : N-ați văzut focul ? A ars toată noaptea. Și pe drum am intins scrum ; jandarmul e tot aici !

FEMEIA I : Ba da, le-am văzut.

FEMEIA II : Am trecut intii pe la domnul primar.

FEMEIA I : Și pe la domnul părinte. Să ne sfătuim.

FEMEIA II : „Duceți-vă ! Nu șovăiți ! Dați-le incolo de semne ! Trebuie să ajungeți oricum la Ana. Din partea noastră spuneți-i că ținem mult la ea".

FEMEIA I : Părintele a spus că face o slujbă. Fără nici un ban. E obolul lui...

ANA (albă) : Slujbă ?

FEMEIA I : Da... Una de bucurie... Că așa trebuie... Să fim unite și la bine și la rău.

FEMEIA II : Da. Bucurie mare. De tine vorbesc cu inflăcărare pină și domnii miniștri de la București. E drept, nu-ți dau numele dar cind spun : „...ajutorul acordat trupelor române de femeile din Transilvania e un act de mare patriotism..." la tine se gindesc.

FEMEIA I : Scrie și in gazete !

ANA : De unde să știe domnii miniștri ce se intimplă aici ? Și domnii ziariști de unde să mă cunoască ? Despre altele scriu ei, ele sint lăudate.

FEMEIA I : Despre tine le-am vorbit noi

FEMEIA II : Așa s-a aflat.

FEMEIA I : Căpitanul Popescu a spus in fața soldaților că ești o pildă demnă de urmat. O soție destoinică. Căpitanul a murit. Era comandantul lui Ion al meu. Dar gura soldatului e o gazetă slobodă. Umblă cu iuțeală de la unul la altul. Nu-i de hirtie, să se după ori să se piardă. Cum altfel să fi ajuns faptele tale pină in Senat ?

ANA : Ați fost să vă vedeți bărbații ?

FEMEIA I : Jandarmul ne speriase...

ANA : V-am spus că-i minciună...

FEMEIA II : Așa-i ! Totuși, inima n-a crezut pină nu s-au convins ochii. Ion al meu zicea să te imbrățișez din partea lui. Intii nu l-am recunoscut printre atiția dorobanți. I-am auzit numai cintecul. Și atunci știi ce găsesc eu să mă intreb : unde o fi aflat o frunză verde, că in jur numai gropi și iarbă arsă ?

FEMEIA II : Ion al meu zice să fii tare, Cind nu mai poți, uită-te la stincile noastre. Și ia aminte ! Vezi cum stau ele : neclintite ! Și invață de la ele. Că omul trebuie să fie citeodată stincă, să poată răzbate. Să nu se fringă sub povara durerilor.

ANA (face cițiva pași ridicind brațele): Ioane, Ioane... nefericita de mine, te văd cum te-ai prăpădit. Prea multe nopți mi le-ai umplut cu lumina ta, prea multe zile ai secat soarele luindu-i chipul. Oh, te știu, te știu prea bine. Te cunosc prea bine. Și de cite ori ai fost plecat, o doream prea mult să te intorci. Cine crezi că făcea carul tău să alerge mai repede decit al altora ? Eu ! Eram inhămată la el cu sufletul. Trăgeam pină nădușeam. Numai ca să ajungi mai degrabă. Fremătam de dorul tău, Ioane ! (Coborind brațele) : Acum s-a sfirșit. Țara mi te-a luat. Țara asta care are atiția bărbați destoinici, mi te-a vrut și pe tine, soarele meu. De acum o să trebuiască să-ți vorbesc cu respect și cu plecăciune, așa cum le vorbești celor din icoane, acelora care nu mai sint. (Ingenunchiază). Tu nu mai ești bărbatul meu cu care să impart de acum inainte doar lingura și patul și nădejdile mele ; ești chiar nădejdea mea, singele meu, suflarea mea, steaua după care o să mă călăuzesc. Și cind pintecele o să-mi rodească, plămădeala soțului Ion și a soției sale Ana ne vor uni intr-o altă ființă. Și vom fi din nou impreună. Și vom fi credincioși nouă și acestui pămint. Și el o să ne răsplătească cu prețuirea lui.

JANDARMUL (intrind cu o funie pe care o joacă in miini) : Băiete, haide ! Inchisoarea de la Alba-Iulia e nerăbdătoare să te imbrățișeze (observind femeile) : Ni nu mă așteptam ! Așa deodată, atitea bucurii !

FEMEIA I : Taci, găligane ! Respectă durerea unei femei.

JANDARMUL (surprins) : Respectați voi legile și hotăririle impăratului.

FEMEIA I : Mai presus de toate, e durerea. Ea nu ține socoteală de nici o lege, decit de cea care se naște din ea.

JANDARMUL : Auziți ! Poruncesc ! In numele constituției !

FEMEIA I : In fața durerii nu poți porunci, trebuie să te supui, și să taci.

JANDARMUL : Printr-o hotărire a domnului prim-ministru...

FEMEIA I : Taci ! Nu mai spurca aerul cu vorbele tale...

JANDARMUL : Cind legea nu mai poate fi apărată prin cuvinte, ea trebuie apărată cu arma. Pe primul care mișcă il impușc !

ANA (grav, categoric) : Aici nu găsești un „primul", pe care să-l oprești cu arma ta. „Primul" dintre noi zace acum în pămint și plumbul tău nu-i poate face nimic. Nici nouă nu ne poți face nimic, pentru că ne-am ridicat toți ca unul. Și asta o să te innebunească. In fața mai multor piepturi, care se apropie din toate părțile, o pușcă incepe să tremure. Eu rămin aici ; să am grijă de casă. Voi, ceilalți, vedeți-vă fiecare de drumul vostru. (Toți se pun in mișcare. Jandarmul vrea să-l oprească. Adresindu-se acestuia, fără să-l privească) : Iar tu, du-te la Viena și spune-i impăratului că ai făcut tot ce ai putut. Ai respectat cu sfințenie tot ce scrie in regulamente. Dar sufletul românului din Ardeal nu ține socoteală de regulamentele voastre. Ne cereți să trăim temători, cu capul sub apă și să nu respirăm. Asta nu se poate. In regulamentele voastre nu scrie, se uită asta : că noi nu sintem pești, ci oameni. Și omul este făcut pentru soare, pentru lumină...

(Jandarmul rămine năuc. Ceilalți au plecat. Ana cintă cintecul independenței).

Cortina

Ion Românu

CORURI BĂNĂȚENE (ANTOLOGIE)

Timișoara, 1976

Ideeea cinstirii bunurilor spirituale, emanate din dragostea fără seamăn a bănățeanului pentru cintarea rodită in plaiul strămoșesc, străjuie cu o permanență admirabilă intreaga activitate a unui nume binecunoscut intregii țări – ION ROMÂNU. Modalitățile prin care și-a implinit această aspirație constituie de fapt itinerarul unei vieți intrată in circuitul artistic național, de pe vremea cind, in fruntea oțelarilor reșițeni, revendica victorios trofeul suprem pentru cel mai bun cor al țării. De atunci, directorul FILARMONICII „BANATUL" a desfășurat o activitate vie de propagare și afirmare a frumosului artistic.

Prin ani, numele lui Ion Românu s-a identificat pe drept ca exponentul cel mai avizat a conduce, a „dirija", evoluția destinelor muzicii bănățene. Cunoscător neintrecut al doinelor și jocurilor noastre, muzicianul a ținut să răspundă invitației casei de discuri Electrecord, inregistrind lucrări de Vidu și Drăgoi in versiuni de referință, care-i definesc exemplar concepția, harul și personalitatea.

Ceea ce a ilustrat pe acest disc, prin intermediul exclusiv al muzicii vine azi să completeze generos, prin intermediul importantului volum intitulat CORURI BĂNĂȚENE – ANTOLOGIE (I). Cele peste 250 de pagini sint rodul citorva veri de meditație și cercetări, colo-n inima Carașului său – la „Trei ape". Valoarea Antologiei incumbă cel puțin două aspecte ce se cuvin reliefate. Cel dintii este munca de aducere la lumină a unor opus-uri semnate de inaintași, despre care pină azi puteam citi doar in relatările vremii. Căci, in afara secțiunilor ample dedicate lui Vidu și Drăgoi, lui T. Brediceanu și V. Șumski, găsim aici partituri semnate de N. și Timotei Popovici, Ant. Sequens, I. Velceanu, N. Lighezan, I. Perian. Micromedalioanele tuturor celor citați, cu fotografii și jalonări interesante ale activității lor, fac din această antologie un prim ghid asupra viitorului lexicon al muzicii bănățene.

Ceea ce vine să dea o greutate valorică sporită volumului apărut prin grija COMITETULUI DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ AL JUDEȚULUI TIMIȘ, ne anunță laconica mențiune de pe copertă „VIZIUNE INTERPRETATIVĂ". Aici, muzicianul care le-a purtat in suflet ani de zile iși deconspiră arta, procedind la incizii profunde in substanța muzicală, in morfologia și sintaxa acestui limbaj, pe care il analizează cu o impresionantă rigoare științifică.

Principiul cardinal al autorului se identifică axiomaticului adevăr : „Cintecul incepe acolo unde cuvintul își pierde puterea". Apelul la expresivitate este omniprezent, vizind necesitatea interiorizării actului interpretativ, comuniunii ce trebuie realizată intre fraza muzicală și ideea poetică, intre sunet și imagine.

Analizele nu sint de fel obositoare, dimpotrivă, incită la căutări ! „Ați ales calea »de aur«, fiindcă analizați puncte-cheie, fără să incărcați expunerea cu prea multe detalii, care ar incorseta sau ingheța interpretarea vie", constată compozitorul Al. Pașcanu. Iar prestigiosul S. Toduță consemnează la rindu-i : „Tocmai prin această »interpretare« teoretică și practică a corurilor ați spus un cuvint nou, și ați situat literatura antologică românească pe o treaptă superioară".

Antologia dirijorului ION ROMÂNU se constituie, așadar, ca un adevărat act de cultură făcut artei bănățene, un punct de referință inscris cu profesionalism, cu dragoste și cu o splendidă devoțiune.

DORU MURGU

FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

17 ORE DE MUZICĂ

O competiție-mamut această fază a Festivalului, la Lugoj și Timișoara. Revelatorie pentru gradul de artisticitate la care a ajuns mișcarea de amatori, atît de aproape de profesionism ; revelatorie pentru acel specific meleagurilor noastre, curcubeu de costume aparținînd tuturor naționalităților conlocuitoare. Evident, folclorul a fost mai „la el acasă". Au strălucit marile ansambluri prezentate de Timișoara, Lugoj sau Făget, pe prim-plan avînd virtuozitatea instrumentală și ingeniozitatea ansamblării unor pitorești suite, adesea aducînd piese mai puțin răspîndite prin mass media („Timișul", „Zora"). Printre coruri au fost unele formații noi, altele revitalizate. S-a cîntat muzică revoluționară, a epocii noastre, în special. Multe coruri au evoluat „în tonul lor", fără evidente autodepășiri („I. Vidu" - Lugoj, cel din Sînnicolau), altele ne-au uimit prin prezența tinerească, ridicată la rang de virtute artistică : aceștia au fost elevii militari, interpretînd omogen nuanțat totodată, cu atu-ul vîrstei și sub conducerea unui tînăr și iscusit dirijor, avînd acompaniamentul unei excelente fanfare. La acest capitol, al fanfarelor specie muzicală bine conservată în județul nostru, trebuie relevată personalitatea formației din Giarmata, cu membri de toate vîrstele, pentru corectitudinea interpretării și repertoriul (dificil) ales.

Mult disputata specie a muzicii ușoare a fost și punctul nevralgic al competiției, după părerea noastră. Însuși criteriul promovării pentru faza județeană este discutabil, în sensul că au lipsit modalități de bază ale muzicii tinere precum acelea pop, rock etc., care au și ele deseori texte grefate pe teme contemporane și revoluționare. Apoi se vădește o înzestrare tehnică necorespunzătoare. Unele formații nu au învățat ce înseamnă adecvarea textului la muzică : poezii clasice solemne au fost ritmate pueril, textele cu mesaj viguros au fost adăugate unor melodii „în minor". Discutabilă rămîne însăși calitatea interpretării. Revirimentul muzicii folk și folk-rock duce și el adesea la opinia eronată conform căreia, dacă există un text cu mesaj actual, nu ar mai fi nevoie decît de un prea sumar acompaniament de ghitară, nu neapărat dublat de inteligență creatoare. Acolo unde au existat dispozitive electroacustice adecvate, ele au fost minuite defectuos (formația din Giarmata sau „Kimo" al sindicatelor C.F.R. Timișoara). Nu știu în ce măsură avem despre această specie a muzicii unele prejudecăți, unele opinii depășite, însă decalajul dintre celelalte formații și acestea a fost clar, vădindu-se o anumită îmbătrînire și superficialitate.

Nu același lucru despre muzica de cameră, această modalitate de a realiza interiorizare și emoție printr-un număr redus de artiști. Vizavi de marile coruri bărbătești, două coruri feminine au adus note de suavitate și perfecțiune : acela al sindicatului cadrelor didactice timișorene și acela din Făget.

Este greu de selecționat, din atîtea zeci de formații, reprezentativele județului. Ceea ce ne rămîne în urma acestui neobișnuit spectacol este tocmai impresia puternică a unei reale emulații colective, a unei generale înfrățiri într-un frumos. Senzația că alături de marile evenimente pe care le trăiește patria, mai există unul, tot la fel de important : acela artistic.

LUCIAN BURERIU

65 FORMAȚII TIMIȘENE

Timp de două zile în sălile Casei de cultură a sindicatelor din Lugoj, a Operei și Liceului de muzică din Timișoara s-au perindat în cadrul etapei județene a Festivalului un număr de 65 formații muzicale, cu soliști vocali și instrumentiști, evidențiate în etapele anterioare. Cei prezenți în etapă ne confirmă și în prezent existența unei mișcări artistice intense pe aceste meleaguri. Corurile duc făclia cîntării strămoșești, aprinsă cu aproape două veacuri în urmă ; frumoase realizări am putut constata la evoluția corului ce poartă numele lui Vidu, cor lugojean condus de R. Tașcău precum și la cel ostășesc „Lotrul", condus de T. Carp. Pe lîngă calitățile interpretative, aceste două formații ne-au prezentat și lucrări scrise pentru aniversarea celor două evenimente : Centenarul Independenței și cei 70 de ani de la răscoala din 1907 : „Gornistul de la Grivița" de Gh. Dumitrescu și „Noi nu uităm" de Gh. Bazavan. Și corurile din Gătaia sau Sînnicolaul Mare s-au prezentat bine, dar o evoluție deosebită a avut-o corul bărbătesc al Casei de cultură a municipiului Timișoara sub conducerea lui D. Nicoară, formație reprezentativă, care a reunit toate forțele de cîntăreți profesioniști și amatori laolaltă. Cu un repertoriu axat pe marșuri și potpuriuri, fanfarele au evoluat cu o diferențiere valorică mai puțin distinctă în general, lăsînd locul fruntaș fanfarei din Giarmata. Dintre tarafuri ne-a impresionat formația I.T.C.V.T.-ului dirijată de I. Odrobot, nu numai datorită noutății melodiilor sau a prelucrării, dar și datorită dăruirii interpreților formației care au răspuns cu deosebită maleabilitate solicitărilor. De asemeni, taraful ansamblului „Timișul" și cel din Făget s-au evidențiat în mod deosebit. Naționalitățile conlocuitoare și-au adus contribuția printr-o seamă de formații bune între care Cvintetul german din Sînnicolau, grupul vocal din Pișchia, tamburașii formației „Zora" din Timișoara. Mai palidă a fost evoluția formațiilor de muzică ușoară, cu excepția aceleia din Giarmata, iar formațiile instrumentale de muzică cultă s-au rezumat la o singură reprezentantă, aceea camerală din Lugoj, condusă de W. M. Klepper. Din șirul soliștilor vocali mi-au atras atenția mai ales V. Giurescu, V. Pela, E. Stanoev ; de asemeni, instrumentiștii P. Roșu, I. Acea, G. Sandu, P. Otescu.

DAMIAN VULPE

EMULAȚIE ȘI CREATIVITATE

Emulația creată de festivalul național „Cîntarea României" nu ține numai de factorul cantitate, deci nu se rezumă la apariția de noi și noi formații artistice, ci are mari rezultate în privința calității, fapt demonstrat de recenta fază județeană a concursului formațiilor muzicale.

Compozitorul Mircea Neagu prezent la această competiție ne mărturisea : **„Au fost prezente pe scena festivalului, formații muzicale remarcabile, cu un repertoriu bine ales, ancorat pregnant în avîntul creator al poporului nostru".**

Compozitorul Sava Ilin ne spunea printre altele : **„Arta interpretativă muzicală a căpătat amplitudinea și efervescența creatoare caracteristică marilor festivaluri. Multe din formațiile văzute în cele două zile de concurs au lăsat o impresie frumoasă, demnă de respect pentru actul lor artistic de foarte bună calitate. Faza județeană a formațiilor muzicale s-a desfășurat sub semnul valorilor artei noastre bănățene".**

EMIL ȘAIN

DEMONSTRAȚIE DE PROFESIONALISM

Confruntarea cineclubiurilor timișene în cadrul fazei județene a „Cîntării României" a fost, întîi de toate, o demonstrație de profesionalism. Cele 12 filme prezentate au făcut, în majoritate, proba unei bune stăpîniri a tehnicii cinematografice, în special a filmării și montajului.

Ar trebui comentate, în acest sens, documentarele create de **Cineclub '70** (Casa de cultură a municipiului Timișoara), toate, fără excepție, fiind demonstrații de perfectă stăpînire a mijloacelor ciné-vérité-ului. Montajul inteligent, sensibil, din **Oameni în primăvară** sau **Punct de vedere** transformă aceste filme în documente poetice, consacrate Timișorii și locuitorilor ei. Aceleași valori consacră filmul **Sinteze**, al **Cineclubului Constructorul**, drept una din reușitele galei. De asemeni, animația, reprezentată destul de precar, prin doar două filme : **Prietenii, (Cineclub '70)** și **Semnal (Cineclub C.F.R.)** și genul tehnic-publicitar **(1001 căi de creștere a productivității)** s-au remarcat prin calitățile semnalate deja în cadrul documentarelor. Li se adaugă artisticul lui Vasile Moise, **Bună dimineața, ochi albaștri**, încă o probă a faptului că cineamatorii timișoreni au o tradiție de două decenii în ale filmului.

O a doua observație de ansamblu asupra galei județene vizează adecvarea tematică a citorva filme la comandamentele momentului istoric pe care îl trăim. Filmul **Cineclubului C.F.R., Frații** încearcă – și, parțial – reușește, să rememoreze cu mijloacele filmului artistic un episod al solidarității de crez și faptă a românilor bănățeni cu idealul independenței. Ca și **Sămînța**, un film mai vechi al lui Sandu Dragoș, **Frații** aspiră prin amploarea desfășurării epice, prin utilizarea unui număr mare de interpreți, prin dialogul sincron, la condiția lung metrajului profesionist, fapt care e, în sine, o remarcabilă performanță. Cu un sonor îmbunătățit, eliminînd o serie de clișee ori de secvențe excesiv retorice, filmul își va realiza, cu siguranță, dezideratul. Remarci similare pot fi făcute și la adresa poemului cinematografic, **Flăcări** al lui Ludovic Dama de la Cineclubul Casei de cultură din Sînnicolaul Mare.

I. PANTEA

SECUNDELE ARTISTULUI FOTOGRAF

Totdeauna, cînd mă aflu în fața fotografiei expuse, simt pe aproape omul care a privit — dintr-un anume unghi — și apoi a smuls, printr-o simplă declanșare, o secundă de pe chipul unei vieți sau al unei realități. Într-o expoziție te întîlnești cu multe asemenea secunde revelate ochiului, ele putînd să se constituie în cele din urmă într-un univers al imaginii, al vizualului, cu semnificații artistice. La FESTIVALUL NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI", artiștii fotografi — peste 30 timișoreni și cîțiva arădeni — au venit cu secundele iluminărilor, cele care cîntă oamenii și lucrurile într-un anume spațiu românesc. Se poate vorbi, în cazul acestei expoziții de la BASTION, de lauda ce se aduce, cu aparatul de fotografiat, bătrînilor cu chipuri brăzdate de vești, îndeletnicirilor și datinilor străbune, satului într-o anume stare idilică și o vîrstă a lemnului (artiști fotografi ca dr. **Martin Copăceanu, Helmuth Schneider, Kelen Francisc, Moser Robert, Iuliu Gali** ș.a.) pe de o parte, și de sublimarea noilor imagini în spațiul civilizației noastre industriale, al construcțiilor și, ca atare, al înălțării ochiului și totodată a ființei umane spre alte dimensiuni, pe de altă parte (ing. **Marius Popovici, Rudolf Sandor** etc.). Acesta ar fi contextul ideatic de bază al expoziției, în cadrul ei existînd o serie de alte fotografii cu imagini din natură, din cotidianul orașului, sau din lumea scenei și artei — **Ioan Just, Gh. Copăceanu. H. König, Dan Dinculescu, Elvira Nicolin, Mihi Rudolf, Iuliu Martin, Nicolae Ponici** ș.a. Aceștia, ca și ceilalți, au expus fotografii din care se degajă lumina și optimismul, imaginile aflîndu-se sub semnul omagiului adus țării și duratei omului pe acest pămînt. Artiștii fotografi au găsit secundele care cîntă, și încîntă, funcție de măiestria fiecăruia dintre ei, drept care pentru această pasiune a timpului lor liber se cuvine, la rîndul lor a fi cîntați.

I. J. ROVINA

Muzică

EVGHENII ONEGHIN

Numărul relativ limitat, al lucrărilor rulate pe scena unei Opere, face oportună, necesară chiar, invitarea de oaspeți, meniți a diversifica fizionomia și conturul unor personaje gravate în bronzul culturii noastre afective.

Sărbătorile muzicale, petrecute vizavi de arta unei Gloria Lind, Giuseppe Campora, Claudia Parada, Nicola Rossi Lemeni, Virginia Zeani și atîția alții rămîn amintiri neacoperite. Ori confruntările dintre propriile forțe artistice și virfurile interpretative mondiale, aflate e drept într-o perpetuă solicitare, rămîn oricînd un cîștig avantajos, testînd prin comparații, nivelul uneori internațional al soliștilor noștri de frunte, stimulînd, reactivînd tocmai prin aceste dialoguri, specificul necesar al unui astfel de spectacol.

Iată o binevenită excepție — invitarea într-o lucrare de Ceaikovski a unui oaspete sovietic. Mă refer la tînărul bariton SERGHEI LEIFERKUS, solist al Operei din Leningrad, exponent avizat al celor mai bune tradiții, din chiar patria compozitorului. Diferențe de concept regizoral, cu cea a maestrului Rânzescu, nu apar. Dimpotrivă, ne-au frapat cîteva similitudini, chiar și în nuanțele de mare finețe — cum a fost în scena duelului, preluarea tulburătoarelor interogative din privirea celui căzut (. . .).

Impresionată, la acest mesager al artei sovietice, siguranța absolută pe care o degajă fiecare gest, atitudine, replică. Prezentabil, el realizează cu ușurință imperativul de a deveni seducătorul visătorilor Tatianei, uzitînd o eleganță sobră, ușor infatuată. Traiectoria personajului a fost condusă abil pe parcursul spectacolului, sfîrșind cu accentele pasionale, devenite acum implorare. Vocal, ne-a încîntat prin timbrul incisiv, dar mai adesea stăpînit, prin egalitatea registrelor, printr-o dicție ce ne-a amintit de miracolul nominalizat în maniera lui Giuseppe di Stefano. Dintre partenerii timișoreni. D. VĂIDEANU i-a devenit un partener admirabil, alături de M. GRAMA, M. CHIRICI, M. POPESCU. Orchestra sub bagheta C. VOINA a devenit o prezență marcantă, dînd reverberații conflictelor sufletești, prin sonorități monumentale ori irizări pastelate.

DORU MURGU

Panoramic

● „Numeroase manifestări sînt dedicate în aceste zile centenarului Independenței", ne informează Biblioteca județeană Timiș, organizatoare și gazdă. ● Faza națională a formațiilor vocale și instrumentale studențești. Au venit în municipiul nostru studenți din București, Cluj-Napoca, Brașov, Iași, Tîrgu Mureș, Craiova, Sibiu, Bacău, Pitești, Reșița. ● Deosebit de activi, artiștii amatori ai Întreprinderii de confecții „Bega". După un recent spectacol dat la Consiliul județean al sindicatelor, ei au fost în vizită la colegii lor de la I.M.T. ● Timișorenilor le este cunoscută pasiunea violonistului Alfonz Vezoc (de la Filarmonică) pentru pictură. O nouă expoziție individuală și-a deschis artistul pe strada Rodnei nr. 1, cu vînzare de data asta. Beneficiile vor fi dedicate contului omeniei. ● Se anunță o viitoare expoziție de plastică amatoare la Bastion, intrînd în fază interjudețeană. ● Muzeul Banatului găzduiește sculptură semnată de Constantin Grangure. ● Formațiile de teatru amator au intrat în competiție pe scenele din Lugoj și Timișoara. Amănunte vor urma. ● Recitalul extraordinar al marilor artiști Ion Voicu și Valentin Gheorghiu, excepțională demonstrație de virtuozitate și inteligență artistică. ● Damian Vulpe a minuit din nou bagheta în cadrul unui memorabil concert oferit de orchestra Universității, secția muzică. Din nou am avut bucuria să-i revedem ca soliști pe Herbert Habenicht și Ioan Fernbach. ● Tot un eveniment muzical, (sîntem în preajma festivalului „Timișoara muzicală", așa că se acordează instrumentele), recitalul oferit de Dragoș Cocora, concertmaistru al Filarmonicii, violonist și pianista Ileana Cocora, un prilej de a ne emționa alături de două talente cu totul ieșite din comun. ● **Un succes al publicisticii timișorene.** În zilele de 18 și 19 aprilie a avut loc la Iași, în cadrul Festivalului Național CÎNTAREA ROMÂNIEI, colocviul de publicistică și literatură al studenților. La mesele rotunde, organizate cu acest prilej, de către publiciști, a fost adusă în discuție modalitatea în care articolele revistelor reușesc să surprindă ansamblul relațiilor studențești, relevîndu-se totodată caracterul progresist, revoluționar, al acestor publicații. Avînd un veritabil potențial gazetăresc, revista timișorenilor, FORUM STUDENȚESC, a confirmat pe deplin buna ținută a revistei, prin obținerea primului loc, de Laureat al Festivalului Național Cîntarea României, departajîndu-se de puternicele concurente din București (locul II) și din Iași (locul III).

OBSERVATOR

Plastica

ION POPDAN

Seriozitatea gravă, rigoarea documentării și elaborării actului artistic, migala de artizan cu care este așezată culoarea în straturi suprapuse în pagină – ce dau o transparență diafană lucrărilor, metafora obiectelor aparent nesemnificative, implicația lor umană, disciplina clasică a viziunii estetice – iată cîteva dintre virtuțile pictorului sătmărean ION POPDAN.

Pictura istorică și portretul sînt genurile preferențiale ale pictorului Popdan. Și dacă e să pătrundem în intimitatea procesului său de creație aș aminti, în primul rînd, – fiind vorba de pictura istorică – documentarea aproape exhaustivă asupra subiectului abordat, variantele compoziționale, în care fiecare detaliu se justifică, actul picturii propriu-zise devine un adevărat ritual, o sărbătoare a culorii, într-o paletă cromatică atît de nuanțată încît pune în mare dificultate pelicula fotografică. (Un prestigios critic de artă studia odată cu admirație, cu lupa, una dintre lucrări, neputînd descifra secretul tehnicii elaborării). Lucrările istorice nu sînt simple „rememorări" ale unor momente și fapte din istoria națională, ci acestea îndeamnă la meditație, implică în plan filozofic și afectiv „spectatorul" contemporan. Voevodul Menumorut („MENUMORUT ȘI NORODUL") este văzut ca un subtil diplomat, consultînd sfatul bătrînilor, sub copacul înțelepciunii, în prezența juzilor și a unei oștiri disciplinate, încrezătoare, ce străjuiește forturile din lut ale cetății . . ., Mihai Viteazul („CELE 24 DE ZILE ALE LUI MIHAI VITEAZUL PE CÎMPIA DE LA MOFTIN") este surprins într-un moment de cugetare, umanizat, dezbrăcat de armură, în cămașă albă, ascultînd glasul și poruncile Cîmpiei Ardealului, în vecinătatea taberei sale . . . etc. Aspectele fizice ale portretelor sînt doar pretexte ale incursiunilor în psihologia personajelor, de unde pictorul surprinde și comunică trăsături caracterologice ferme . . .

Ion Popdan lucrează, uneori, și peisaje, în care exercițiul compozițional și cromatic se realizează în plan superior . . .

Ca profesor la școala populară de artă din Satu Mare, meritele sale nu sînt puține. În anul trecut, clasa sa a luat Premiul I pe țară la grafică, la expoziția națională a artiștilor amatori, iar graficianul naiv Vasile Ionici este deținător al mai multor premii naționale, mereu prezent în expoziții internaționale. (India, Egipt și alte țări afro-asiatice). Actualmente, lucrări ale elevilor săi se află în expoziții în S.U.A. și Canada.

Pentru Ion Popdan pictura este un modus vivendi !

OVIDIU SUCIU

Istorie-document

DATE PRIVIND VITEJIA ARMATEI ROMÂNE ÎN LUPTELE DE LA GRIVIȚA

August 1877. După ce luase poziție de luptă în fața puternicelor redute otomane Grivița și Ienik-Bair, la 27 august 1877, armata română a dat un prim atac, reușind să scoată pe turci din redanul (lucrare simplă de fortificație, alcătuită dintr-un zid, în formă de unghi cu vîrful în afară și cu aripile egale), care acoperea întăriturile Griviței. Despre vitejia de care au dat dovadă ostașii români în această luptă stau mărturie numeroase documente ale timpului. Prezentăm mai jos o parte din raportul maiorului Lecca, comandantul batalionului 1 din regimentul 13 dorobanți, înaintat la 28 august 1877 comandantului de regiment – privitor la desfășurarea acestei lupte. (Documentul se găsește la A. St. B., fond M. St. M., dosar 655/1877, f. 10-11).

„... Imediat după primirea ordinului de la Domnul colonel Voinescu, șef de stat major la Divizia a IV a, dădui ordin companiei 1 a căpitanului Botez a face o diversie spre dreapta, prin valea ce se face în acea parte – formînd dreapta companiei a IV a a căpitanului Irmia prin tufărișul de pe coastă – centru, companiei a III a a căpitanului Andronescu pe platou stînga iar compania a II a a locotenentului Dimitriu care avea drapelul devenind rezervă. În astfel de formație, cele trei companii acoperite de tiraliori se asvîrliră cu cea mai mare repeziciune pe poziția arătată acoperind creasta platoului ce predomină fortul Grivița – apărat de mai multe semiluni și de o mică redută situată în stînga, ce se luă cu asalt de către compania a III a. Văzînd focul tare și compania a IV a angajată prea mult, aruncai și compania a II a a locotenentului Dimitriu pentru a întări lanțul, trecînd drapelul la compania a VI a din al doilea batalion conform ordinelor D-voastră. Astfel, batalionul devenind stăpîn pe platou, dîndu-i semnalul opririi conform ordinului ce-l aveam de la Domnul colonel Voinescu de a nu ne angaja prea mult. După 2 sau 3 ore de luptă intră pe linie și compania a V a cu maiorul Macri pentru a o întări. Văzînd însă că stînga batalionului meu era slăbită în fața focului violent al turcilor, apelai la Domnul maior Jarca, ce era destinat a mă susține și cerui ajutor care pe dată se și puse în mișcare spre stînga. În acest timp, oamenii începînd a sfîrși din muniție, conform ordinului D-voastră, companiile se retraseră în cea mai mare ordine prin batalionul al V lea de linia aceasta. Aceasta se petrecu pe la orele 6 și 7. Pe la orele 9 însă conform ordinului din nou dat, patru oameni reocupă iarăși acea poziție însă mai la dreapta alăturea cu batalionul al V lea unde petrecu pînă a doua zi dimineața susținînd poziția în contra încercărilor turcilor făcute în acea noapte.

În tot cursul acestei lupte care ținu peste 4 ore, conduita trupei și a ofițerilor a fost admirabilă, de un curagiu și sînge rece nespus. Începînd cu comandanții de companii toți 4, pentru mine, atît în conducerea trupei cît și cu curagiul lor personal nu se pot compara cu niște ofițeri care pentru prima oară văd focul. Căpitanul Andronescu mai tot timpul luptei .-am văzut călare, alergînd de la reduta ce o ocupase la susținere și de la susținere la rezervă. Locotenentul Dimitriu, comandantul companiei a II a, ofițer cu o vechime de 6 ani, inteligent, cu sînge rece nespus, luase toate dispozițiunile de apărare în care timp căzuse calul de sub el. Căpitanul Botez, comandantul companiei I care suferise cele mai multe pierderi conduse lupta cu multă inteligență și prevedere făcînd mult rău turcilor. Căpitanul Irmia, comandantul companiei a IV a s-a purtat de asemenea nu mai puțin de un curagiu admirat. Tot ce am de adăugat este că, sublocotenentul N. Roznoveanu, ofițer milițian atașat la Divizie, a alergat la compania a II a de unde făcea parte, comandînd plutonul d-sale cu un curagiu și sînge rece remarcabil. I. L. Nenițescu s-a condus de minune și ar trebui să fie recompensați ca unii ce s-au distins mult. Nu mai puțin, sublocotenentul Bidescu, ofițer de administrație din proprie voie a luat comanda unui pluton din compania a III a și a fost cel întîiu care a intrat în redută . . . Nu uit pe doctorul Vilara care în ploaia gloanțelor urmărea batalionul dînd tot ajutorul răniților . . . Perderile ce au suferit acest batalion sînt 5 morți, 6 dispăruți și 36 răniți".

Comandantul batalionului 1
maiorul Lecca

VASILE DUDAȘ

CERCUL LITERAR DIN VARIAȘ

Înainte de a vedea comuna Variaș, îi cunoșteam, oarecum, doar unele aspecte referitoare la evoluția arhitecturii sale, (date existente într-o lucrare a lui Karl Eugen Reb — și el om al acestui sat — care a fost publicată în volumul Tibiscus — etnografie, 1975, editat de Muzeul Banatului din Timișoara). Cu ani în urmă, pregătind volumul respectiv pentru tipar, am fost, adeseori, cu gîndul și cu inima, legat de localitatea Variaș, propunîndu-mi mereu să plec acolo, spre a-i cunoaște, nemijlocit, oamenii și înfățișarea arhitectonică. Dorința aceasta s-a împlinit abia de curînd, cînd, în cadrul manifestărilor culturale organizate cu prilejul „Lunii cărții la sate", un grup de scriitori am avut o „întîlnire literară" cu locuitorii acestei comune. Atunci, înainte de a începe programul cultural, plimbîndu-mă, în pragul serii, prin sat, cu un prieten scriitor, îi mărturiseam că încă nu văzusem un centru civic sătesc atît de modern — păstrîndu-și, totodată, acel aer de intimitate, specific rural.

A doua mare surpriză a acelei seri a fost întîlnirea cu membrii cercului literar din Variaș, tineri însuflețiți, care și-au prezentat cu bucurie lucrările literare în fața consătenilor. Și ele au fost ascultate de aceștia cu bucurie și cu vădită mîndrie. De fapt, manifestarea aceasta a cercului literar nu a fost singulară, ea făcea parte dintr-o mai largă activitate a tinerilor condeieri, în cadrul programelor organizate de căminul cultural. Am aflat, apoi, plăcut surprins, de asemenea, că ședințele de lucru ale cercului literar se desfășoară la „o înaltă temperatură", lecturîndu-se creații proprii sau din literatura contemporană și dezbătîndu-se („uneori pînă după miezul nopții"), pe marginea celor citite. Auzind acestea mă gîndeam : n-ar fi rău dacă scriitorii din marile orașe ar ști că există aici, la Variaș — sau poate și în alte sate ale țării — un grup, constituind un cerc literar, dăruit cu tot sufletul literelor românești. Și dacă, în unele momente, unii scriitori sînt atinși, cumva, de aripa însingurării, aceștia se pot gîndi, risipindu-și acel simțămînt, că într-un sat — acolo, în Cîmpia Timișeană — un grup de prieteni, de condeieri entuziaști, sînt solidari cu toți scriitorii, cu osîrdia lor creatoare.

AUREL TURCUȘ

Prietenii revistei Orizont

FLĂCĂRILE ALBASTRE

Un gînd se naște ușor,
Se ridică deasupra
Chiar dacă e amestecat cu pietre.
O vorbă aruncată
Rodește chiar dacă
Pietrele îi spun nu.
Pasul tău sărută din fugă
Buzele brazdelor,
Ochiul tău dezmiardă
Jocul pietelor blonde.
Ți-am furat obiceiul
Fără să-ți las nimic în schimb ;
Pietrele rodesc scîntei de gînduri,
Flăcările albastre ard
În suflete care abia așteaptă
Să erupă.

DE DRAGUL DREPTĂȚII

De dragul faptei, urnesc munții,
De dragul dreptății, urăsc mîrșăvia,
Unindu-mi sufletul cu seninul.
Dacă convingerile mele ar sta
Pe locul doi,
Existența mi-ar fi mai umilă
Decît a șarpelui.
Dacă prin tot ce-am spus
Dacă prin tot ce-am făcut
Voi sînteți mai buni c-un zîmbet,
E o izbîndă

TIBERIU ARĂZAN

DĂRUIRE

Năframa mirelui din lutul ars
Coboară-n cetini strigăt de iubire ;
Sub streașină de zodii am rămas
Un bucium stins în candela de mire.

Din sanctuarul crinilor albaștri
Mă limpezesc în ochii de păun ;
Beau lacrima frunzișului de aștri
Și mă împart la cumpănă de drum.

ISTORIE

Cum sîngerează seva cîmpiei în Banat,
Tainic ca o amforă înrădăcinată,
Istorie scrisă pe brațul vînjos de țăran asudat
Cîmpie soră, frate, mamă, tată.

Se adapă tăcute fuioare subțiri
În cuibul de nuferi, sub stea pădureană.
Și Glad mai coboară statornic prin lunci,
Purtînd Morisena pe piept, ca o rană.

Fumegă istoria la talpă de castre
Și țipă copiii nenăscuți, sub zăpezi,
Fîntînile-s bucium proptite pe astre
Și grindă de ploi în clopot de-amiezi.

NICOLAE ROȘIANU

CÎNTEC DE VITEJIE

Cascada curge-n trepte,
Purtînd cu ea
Cîntecul de vitejie
Al întregului popor.
Vîntu-l acompaniază
Și-l poartă prin lume
Dîndu-i renume.
E-un cîntec de glorii
Născut din trecutul
Veșnic aprins
De jurăminte și
Glasuri îndrăznețe
Ce se ridică
Spre piramide mărețe.

CAD FRUNZELE

Cad frunzele, vîntu-i o vioară
Eu, în septembrie, te-aștept
Prima oară.
Cad frunzele și vîntul le poartă
Spre calea ce-ți bate
În poartă.
Cad frunzele, vîntul șoptește
Căci soarta, iubite,
Unește.

L. C.

CHEMAREA SUPREMĂ

Orînde-ai fi, te cheamă ceva
neauzit,
Oriunde-ai fi, te însoțește gîndul
Să te re-ntorci pe plaiul tău iubit
Și să-ți îmbrățișezi pămîntul !
Pămînt înseamnă-o scumpă țară
Și țară-nseamnă libertate.
O librtate ca un cer de vară,
Pe care norii n-au loc să se arate!

Sfînta moșie pe care ne-a lăsat-o
Stropită cu sudoare și cu sînge
Străbunii, noi prin lupte-am
apărat-o,
Căci dragostea de țară, nu
se-nfrînge !

I. G. MIHAI

SĂRBĂTOAREA MUNCII

(Urmare din pag. 1)

își are materializarea în însăși existența noastră de fiecare zi, în realizările obținute pe toate planurile vieții economice și sociale, în trăinicia edificiului socialist multilateral dezvoltat, pe care-l ridicăm, în tot ceea ce constituie istoria de astăzi a țării și poporului nostru. Verbele, devenite fluidul gîndurilor noastre și al acțiunilor noastre, exprimă hotărîrea de a învinge într-o competiție cu timpul, de a șlefui personalitatea umană, de a o perfecționa pe multiple planuri, spre realizarea dezideratului fundamental al apropierii muncii fizice de munca intelectuală, fapt capabil numai într-o societate bazată pe principiile egalității în drepturi a tuturor oamenilor și în condițiile unei stabile echități între membrii ei, spre fericirea și bunăstarea întregului popor. Aceasta este o latură a definiției noastre lîngă care, permanent, se află gîndurile de bine, unitate și prosperitate mondială, față de care toate popoarele lumii se simt răspunzătoare. Noua ordine economică a lumii, al cărei fervent mentor a fost România și președintele ei, constituie, în acest sens, singura chezășie a prosperității și progresului echilibrat al lumii, singura cale de urmat spre o lume mai dreaptă și mai bună.

La început de mai, miinile oamenilor muncii de pe întregul mapamond se găsesc alături, spre a ridica o ofrandă de flori ZILEI MUNCII ȘI UNITĂȚII CELOR CE MUNCESC, propriei noastre unități în fața istoriei care ne aparține.

De la fundamentala urare de hărnicie, adresată noului venit, pînă la sărbătoarea planetară a Muncii și Hărniciei, ca definiri ale Puterii tuturor oamenilor, ale unității lor internaționale, este un pas de istorie densă, amplificînd simbolul Zilei de 1 Mai pe coordonatele unei renașteri mondiale a umanității, spre frumusețea morală și spirituală, spre bunăstare.

Să întîmpinăm întîiul de Mai, după tradiția încetățenită peste veacuri, împodobind poarta sufletului Lumii cu crengi de arbori înverziți și flori, pentru chezășia de a fi mereu uniți în muncă și viață, hotăriți de a izbîndi în numele binelui, al prosperității și progresului !

Cu acad. NICOLAE TEODORESCU

(Urmare din pag. 1)

chiar la **Revista matematica din Timișoara,** prin clasa a V-a de liceu, prin '24–'25, condusă de profesorul Alaci, revistă care a creat o „atmosferă" pentru știința matematică de azi.

– Există o deosebire esențială, între modul de-a ajunge un bun matematician, în trecut și azi ?

– În vremea tinereții mele, trebuia ca un om tînăr să se resemneze, în matematică. Nu aveai cui să te atașezi. Erau cazuri rare cînd, la începutul carierei, se întîmpla să găsești un asemenea om ce te putea conduce. În liceu, e adevărat, exista, la unii profesori, mîndria de-a avea „băieți buni" la matematică. Dar, din ei, puțini izbîndeau. Doar cei aleși între aleși. Cel fără curaj, fără îndrăzneala de-a porni la o acțiune, nu reușea. Cazul meu. În cadrul studiilor universitare, legătura studentului cu profesorii era mai sporadică. Te aciuiai pe lîngă un profesor, dar nu exista o legătură sistematică. O dezvoltare deliberată a capacităților tînărului, și nu din vina profesorului, căci el știa că nu putea face nimic pentru student deoarece se sfîrșea și „orientarea" profesorului, odată cu plecarea studentului și așa încît cu rare cazuri un profesor putea să te ajute.

– Prin ce se manifestă legătura profesor-student, azi ?

– Prin faptul că ea se face deliberat, sistematic. Avînd instituțiile pe care le avem, noi descoperim, cunoaștem și promovăm de timpuriu talentele. Revista **„Matematică",** editată de **Societatea de științe matematice,** a atins 100.000 exemplare. Și numai abonați. Deci 100.000 de copii ce-și încearcă puterile și lucrează pe probleme din această publicație. Tot societatea organizează concursuri, ca cel din Timișoara, care la faza locală ating pînă la 50.000 concurenți. Noi editățm, apoi, publicații neperiodice, **Matematica în gimnaziu, în liceu, Culegeri de probleme.** Mai facem ceva : de 2 ani de zile, pentru ca problemele de la **Concursul de matematică** să fie și o emanație a elevilor și profesorilor, am constituit un concurs de probleme pentru... concurs. Rezultatul e că Societatea cîștigă o primă enormă în masa de elevi, elevii înșiși propunînd în concursuri problemele lor, izvodite din ființa lor și dîndu-ne nouă posibilitatea să descoperim astfel talente neprețuite.

– Care au fost cei mai iubiți dascăli ai D-voastră ?

– Meșterul meu, Dimitrie Pompei, de la Universitatea din București și David Emanuel, comemorat de curînd prin UNESCO. La liceul „Spiru Haret", Dimitrie Focșa mi-a deschis dragostea pentru revistele matematice. Din străinătate, reții pe Jacques Hadamard, care m-a iubit ca pe fiul său, la 92 de ani venind aici la mine, în România, și pe Henri Villat.

– Și prieteni de generație ?

– Grigore Moisil mi-a fost apropiat toată viața. Un entuziast pentru a ridica tineretul, un inițiator, cam neînțeles de unele spirite conservatoare și, de aceea, socotit a fi un om dificil. De altfel, întotdeauna, Moisil era gata să se bată pentru o idee, avînd la îndemînă un arsenal de arme pentru aceasta, dintre care inteligența, sarcasmul mușcător și gîndirea novatoare nu erau singurele. El a avut meritul de a fi deschis multe căi în matematică, de-a fi rămas întotdeauna ferm pe ideile sale, uneori, în opoziție totală cu ceilalți.

– Care considerați a fi în creația D-voastră cîștigul esențial adus la dezvoltarea matematicii ?

– Există două direcții. Una e inscrisă în **Istoria generală a științei** a lui Réne Taton și aparține domeniului **Derivatelor areolare.** Am dezvoltat pe un plan mai elevat, mai larg, noțiunea aceasta descoperită de maestrul meu Pompei.

– Și s-a interesat cineva de această descoperire ?

– Am cunoscut o serie de matematicieni străini care au prelungit aceste idei ale mele. E vorba, în adevăr, de o creație românească, descoperită în România, și ea și-a găsit adepți și în alte țări. O a doua direcție, la care țin mult, e o teorie invariantă a propagării undelor. Mai recent **(la 68 de ani)** mă ocup de o teorie generală a sistemelor, foarte la modă...

– Cum se situează școala matematică românească în lumea europeană ?

– Școala noastră de matematică are o vechime de 100 de ani. Primii noștri doctori au ieșit prin '73–'74. Ea a avut însă o ascensiune rapidă. S-au afirmat între cele două războaie figuri ca Țițeica, Pompei, Lalescu, școala românească devenind una de vază, europeană. Saltul calitativ s-a făcut însă după instaurarea regimului nostru. Numărul matematicienilor a crescut enorm. În 1956, la al IV-lea congres român, a produs uimire forța și problemele puse, avînd deja o școală prestigioasă, invitată în țări străine, pentru lecții, conferințe, publicații originale, pentru traduceri în limbi de largă circulație. Putem spune că școala românească are un prestigiu stabilit în cîteva domenii, fiind competitivă și prioritară, mergînd de-acum în ascensiune.

– Matematica este o știință extrem de abstractă... În ce mod poate sluji viața concretă, viața socială ?

– Ea e cea mai veche știință, poate tot atît de veche precum astronomia. Antichitatea ca și istoria modernă arată că ideile matematicii și marile ei figuri au îmbinat imaginația creatoare cu necesitatea de-a rezolva probleme ale științei și practicii. După revoluția industrială din secolul XVIII, matematica și-a pus probleme noi, moduri noi privind difuzarea căldurii, magnetismul, apoi privind electrotehnica, transporturile, electronica, astronautica. Să poată trăi oare matematica fără aspirațiile societății ? Să fie un matematician care să spună că nu are nimic cu dezvoltarea societății ? Cînd ea a avut capacitatea de-a îmbrățișa domeniile cele mai neașteptate din științe cît mai abstracte, pînă la noile valențe ale unei gîndiri algoritmice, ce poate aborda probleme ale științelor sociale, biologice etc. ? A nega rădăcinile matematicii în realitate, în aspirațiile societății, ale unei clase, înseamnă a te condamna la sterilitate. Acum matematica studiază și fapte și probleme care înainte nu i se puneau, prezentînd dificultăți tehnice. Or aici e saltul ei uimitor.

– Viitorul matematicii ?

– El se construiește pe linii paralele : abstracțiune – generalitate și eficiență, în practica generală.

– La care virstă școlară ar trebui început studiul matematicii ?

– Cît mai devreme. Există o etapă de inițiere, de descifrare, o bucurie de a face matematică, ce se aseamănă cu descifrarea muzicii. E o tehnică și o rezonanță afectivă. Tehnica aceasta elementară, ca în muzică, la copiii pianiști și violoniști, se face înainte ca puiul de om să-și dezvolte gîndirea logică, deductivă.

– Și atunci cînd să se înceapă ?

– Primul contact cu cifrele să se facă atunci cînd el vede lumea intuitiv, nu logic. La 11 ani, el să aibă o inițiere sub formă de joc, pur intuitivă, pînă la terminarea gimnaziului perfecționîndu-se în probleme, în laborator, unde copilul raționează cu modele și extrage enunțul logic, astfel el parcurgînd mai ușor raționamentul deductiv și evitînd șocul începerii acestui raționament.

– Vă puteți mîndri că ați descoperit tineri matematicieni de talent ?

– Am avut un număr mare de elevi. Unii dintre ei sînt azi colaboratorii mei apropiați. Alții s-au dezvoltat în alte direcții, încît azi om eu de învățat de la ei și îmi face plăcere adesea să-i caut pentru acest lucru, deoarece ei îmi deschid și mie noi orizonturi.

– Ați condus vreo instituție ?

– Am fost decan 12 ani la Facultatea de matematică și fizică. Am promovat tineri pînă la rangul de profesori. Eu am fost profesor de tînăr, pe la 30 de ani, și, de aceea, întotdeauna, am gîndit că nu după vîrsta biologică se promovează oamenii ci după vîrsta lor științifică. Este ca la culesul strugurilor. Trebuie să ai grijă să nu fie strugurii necopți și acri, dar nici prea copți și stafidiți. Cu talentele matematice e la fel.

– V-a încercat vreodată gelozia pentru o creație matematică din jur ?

– N-am avut acest simțămînt niciodată. De nevoie, odată, am candidat la un concurs. Erau 23 concurenți. L-am luat eu, dar fiind prea tînăr consiliul l-a ales pe suplinitorul meu. Am înțeles, de aceea, întotdeauna, că scăderile accidentale, ale unor copii evoluați, o cădere a lor, cînd rămînem deziluzionați de ei, poate fi un accident. Nu poți fi deștept în fiecare zi de la 8 la ora 16. Și cînd nu mă simt deștept, îmi place să fiu singur.

– Cu ce va ajuta în viitor matematica românească la civilizația noastră și a științei, pe plan mondial ?

– Integrată cu cercetarea, cu producția, ea va ajuta din ce în ce mai mult. Curios, dar pe măsură ce ne vom ridica noi, ca civilizație, și matematica ne va fi tot mai necesară. Ea își va demonstra tot mai mult și valoarea pe plan mondial. Sigur, deja o face și azi, prin lucrări, prin rezolvările marilor probleme ale progresului uman. Dar schimbul de idei, de azi și de mîine, ne va deschide o infinitate de căi la care, altădată, matematica nici nu ar fi putut visa.

– Ce amintire luați din orașul-grădină ?

– Iau amintirea înfloritâ a unei săptămîni în care am fost primiți pretutindeni și înconjurați cu generozitate și căldură. Și, acum, la plecare, în adîncul inimii, caut deja un nou prilej de a reveni lîngă acești oameni ospitalieri ai acestui oraș generos.

Din literatura lumii

Evan Hunter

Prozatorul american Evan Hunter este cunoscut mai ales prin romanele și povestirile dedicate fenomenului de alienare a tinerilor în Statele Unite. Tema care revine obsedant ca un leitmotiv în scrierile sale este aceea a „orașului tentacular" american care ucide personalitatea individului, purtîndu-l la voia întîmplării precum șuvoiul nestăvilit al unui fluviu uriaș. Tinerii luați de fluidul acesta în care mincinuna și violența sînt elemente componente, hotărîtoare, eșuează — adesea fără voia lor — dincolo de limanul omeniei, iar de aici pînă la delincvență și criminalitate nu mai e decît un pas

Părăsiți și uitați la voia întîmplării, tinerii acestia chiar fără a aparține inițial straturilor joase ale societății, sfîrșesc prin a alimenta numeroasele bande de gangsteri. Ura fără motiv între bande rivale, încrucișarea de focuri în plină stradă sînt „evenimentele" cele mai frecvente în romanele și nuvelele scriitorului american.

DUELUL

Vlăjganul care-i stătea în față era dușmanul lui. Era îmbrăcat cu o scurtă de mătase verde cu dungi portocalii la mineci și parcă scurta asta îi striga lui Davie că Tiho îi e dușman. Da, haina asta verde parcă țipa: „Dușman! Dușman!".

– Frumoasă jucărică – spuse Tiho făcînd cu ochiul spre revolverul care stătea între ei, pe masă. Nu-l cumperi la nici-un magazin cu mai puțin de patru's cinci de dolari.

Era un revolver ca al polițiștilor, „Smith & Vesson" de calibrul 38. Stătea culcat exact la jumătatea mesei... O elegantă armă din oțel albăstriu cu crestături și incrustații. Alături, trei cartușe.

Davie privi la revolver nepăsător. Îi era foarte frică, dar se căznea din răsputeri să nu se dea de gol. Ar fi fost nechibzuit să facă asta față de Tiho. Tiho-i era dușman. Dușmanul trebuie să-l știe curajos, că privește moartea fără a clipi. Pentru dușman trebuia să aibă întotdeauna la îndemînă masca nepăsării. Davie ridică sprîncenele zicînd:

– Află că am mai văzut eu revolvere destule, poți să fii sigur. Și din astea. Al tău n-are nimic deosebit.

– Înafară de ceea ce trebuie să facem noi acum cu el – zise Tiho privindu-l atent pe Davie, cu ochii lui mari, căprui.

Tiho era un băiat simpatic, avea un păr frumos, negru și des, doar nasul parcă era prea lung, dar în schimb gura și bărbia aveau într-adevăr o formă desăvîrșită. Un vlăjgan ca ăsta era în stare să recurgă la orice. Davie era foarte supărat pe chestia asta.

– De ce-o mai lungim? – spuse deodată Davie lingîndu-și buzele uscate, aruncîndu-i o privire furișă lui Tiho.

– Cred că pricepi, nu? Personal eu n-am nimic cu tine.

– Pricep totul foarte bine. Dar totuși ar trebui să începem.

– Așa mi s-a spus de la club. Șeful nostru a hotărît că treaba asta trebuie aranjată numai așa și nu altfel. Fără nici-o încăierare de stradă, e limpede? Așa că, pricepe, eu n-am împotriva ta nimic. Nici un fel de ură, pricepi? Și, la urma urmei, dacă n-ai fi îmbrăcat cu scurta asta albastră, cu dungi aurii, m-ai interesa mai puțin decît mă interesează gaura covrigului.

– Dar a ta e verde cu dungi portocalii! Și pentru mine asta e suficient – spuse Davie.

– E adevărat, numai că voiam să-ți spun...

– Poate totuși o să începem odată chestia asta, ce dracu'? Ori te pregătești acum să pălăvrăgim toată noaptea în subsolul ăsta prăpădit?

– Da, numai că vreau să-ți spun înainte că, pe mine, pur și simplu, m-au tras la sorți pentru treaba asta, pricepi? Ca să se termine odată cu cearta dintre cluburile noastre. Că, oricum, trebuie să recunoști, băieții voștri nu trebuiau să se bage ieri în teritoriul nostru!

– Nu vreau să recunosc nimic – răspunse Davie mohorît.

– Știi foarte bine. Ieri, băieții voștri s-au năpustit în cofetăria aia. Asta-i drept? Așa vă purtați în timpul armistițiului?

– O.K., puteți crede ce vreți. Chestia asta nu mă privește, treaba mea e foarte precisă și...

– Vasăzică așa... în felul ăsta o să rezolvăm toată cearta noastră. Unul dintre ai noștri – unul dintre ai voștri. Fără încăierare.

– Ei, hai să începem, – spuse Davie. – Ce s-o mai lungim? Puteam termina de mult.

– Voiam doar să-ți spun că pînă acum nu te-am mai văzut niciodată... Așa că din partea mea, personal, nimic, înțelegi?

– Nici eu nu te-am mai întîlnit – zise Davie.

– Asta fiindcă ești nou în sectorul nostru – lămuri el. De unde?

– Din Brooks.

– Mai ai frați?

– Doi. Și o soră. Cu bătrînii sîntem șase.

– Noi sîntem numai doi. Eu și soră-mea. Și mai mult, nimeni... Uite așa, zise Tiho și oftă:

– Ei, ce zici, începem?

– Păi asta și aștept, ce naiba – spuse Davie.

Tiho luă revolverul și un cartuș. Desfăcu butoiașul și băgă cartușul într-unul din orificii, îl închise și-l roti cîtva timp cu degetul.

– Asta-i tot-zise el. – S-a-nvîrtit și dracu mai știe unde s-a oprit... Butoiașul are șase locuri. Cartușul e-ntr-unul singur. O șansă contra cinci. Gata?

– Gata.

– Încep eu primul, spuse Tiho.

Davie tresări. În treaba asta totul e inspirația! Îl privi pătrunzător pe adversar și întrebă:

– De ce tu?

– Vrei să-ncepi tu?

– Mi-e totuna.

– Atunci e-n regulă. Pur și simplu vreau să-ți dau avans – zîmbi Tiho. Cine știe, poate creierii mei or să zboare de prima dată.

– De ce vrei să începi tu?

– Dar care-i deosebirea? – Tiho învîrti butoiașul. Acesta se roti și apoi înțepeni. Tiho oftă adînc, lipi țeava de frunte și apăsă trăgaciul. În liniștea încordată, țăcănitul cocoșului, în gol, răsună lugubru ca o detunătură.

– Vezi, nu-i nimic grozav – spuse Tiho cu buzele albe de spaimă. E rîndul tău, Davie!

Davie întinse mîna după revolver. Luă pistoletul cu dreapta, iar cu stînga învîrti butoiașul. Așteptă pînă se opri și apoi îl apropie încet de tîmplă. Vru să închidă ochii dar nu îndrăzni. Tiho era dușmanul lui și nu-și lua ochii de la el. Chinuindu-se să țină ochii deschiși, apăsă încet pe trăgaci. Se auzi un sunet surd, sec, și el asculta cum îi zvîcnește des și puternic sîngele în tîmple, ca loviturile unui ciocan uriaș. Îi era teamă că va scăpa revolverul din mînă și-l puse grăbit pe masă.

– Cum ți-a plăcut? Ai de ce transpira, nu glumă, așa-i?

Davie nu răspunse nimic, clătină doar din cap și-l privi pe Tiho. Parcă vrăjit, acesta privea la revolver.

– Vasăzică, acum e rîndul meu? Tiho oftă cu zgomot și puse arma în palmă. Atunci... Ridicînd din umeri, Tiho învîrti butoiașul și propti țeava de frunte. Bum! – răcni el în glumă. Cocoșul lovi din nou în gol. Tiho răsuflă ușurat și puse revolverul pe masă.

– Credeam că de data asta ajung în rai! – zîmbi el.

– Da, parcă am auzit și eu îngerii cîntînd – adăugă Davie.

– Cred că poți slăbi cîteva kilograme cu chestia asta, ce zici? Tiho rise nervos, dar văzînd că și Davie rîde, hohoti de-a binelea. Ce nu-i adevărat? Ușor de tot poți azvîrli de pe tine zece pfunzi!

– Tu cu cine te plimbi? Știi ce vreau să zic, întrebă Davie.

– E pe-aici o fetișcană, se miie Tiho.

– Cum o cheamă?

– Tot n-o cunoști...

– Dar dacă, cine știe, din întîmplare...

– O cheamă Joan. Tiho se uită atent la Davie. E destul de înălțută și are ochii căprui, aproape ca ai mei.

– Mi se pare că o știu. Da, cum să nu, sigur, o știu – se înșufleți Davie.

– Frumoasă fată, nu-i așa? Tiho aștepta răspunsul lui Davie, ca și cum acesta ar fi fost pentru el deosebit de important.

– Ce să-ți spun, e bine, ce mai...

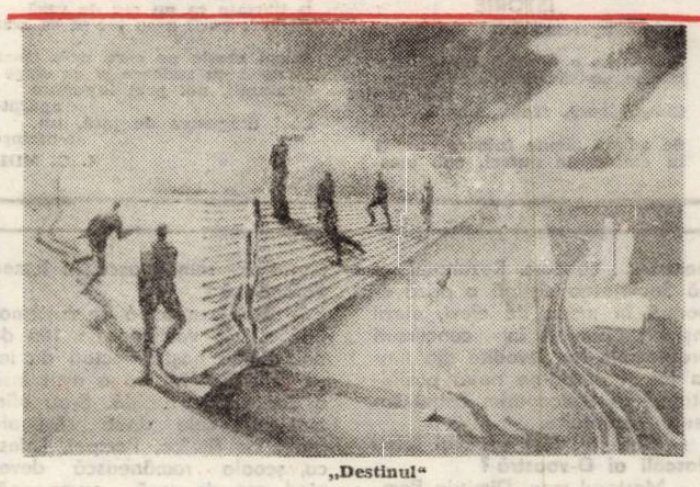

„Destinul"

– Toți băieții noștri o admiră. Toți ar vrea să... Dar Joan, nu. Ei nu-s în stare să înțeleagă o fetișcană ca Joan.

– Și eu am o fată – spuse Davie.

– Zău? E grozav! Ascultă, Davie, ce-ar fi să facem toți patru... Tiho își aruncă privirile spre revolver și entuziasmul său se frînse brusc. – E rîndul tău, zise el cu tristețe.

– Doar o singură moarte ne așteaptă! Davie învîrti butoiașul, strînse tare din dinți și apăsă. Din nou arma lovi în sec. Ce chestie – oftă Davie.

– Știu că avem baftă, Davie!

– Cît om avea-o!

– Știi ce spun eu? Hai să grăbim treaba! Băieții or să se supere, or să creadă că o tărăgănăm intenționat... Tiho întinse mîna după revolver, deschise butoiașul și mai băgă un cartuș. – Acum sînt două, zise. Două cartușe! Două șanse contra patru.

Tiho luă revolverul și roti din nou butoiașul. Era foarte bine uns, abia se auzea cum se rotește.

– Nu cumva locuiești în blocul vecin? – întrebă Davie.

– Ba da, – spuse Tiho – continuînd să-nvîrtă butoiașul.

– De asta nu ne-am mai văzut pînă acum... Eu m-am mutat de curînd... Nu știi cum se-ntîmplă treburile astea? Nici n-apuci bine să te dezmeticești în noul sector și te și înhață membru în cine știe ce club! Trebuie. Oricum, de unul singur, nu poți să stai multă vreme. Așa, ești mai liniștit!

– Băieții-s buni... Tiho ridică din umeri. Știi, de fapt nimeni nu m-a obligat să viu aici, pur și simplu subsolul ăsta e foarte aproape de blocul meu! Tiho nu mai învîrti butoiașul ci, cînd se opri, îl duse brusc la tîmplă.

– Stai!

– Ce-i? Tiho era mirat, dar cobori revolverul imediat.

– Voiam doar să-ți spun... Davie se-ncruntă. Nici eu nu-i cunosc pe toți cei din clubul meu...

Tiho făcu din cap. O clipă privirile li se încrucișară. Apoi Tiho strînse umerii, puse repede pistolul la tîmplă și apăsă pe trăgaci. Subsolul era pustiu și țăcănitul cocoșului erau foarte puternice. Ca niște lovituri pe asfalt.

– Of – făcu Tiho.

În tăcere împinse revolverul spre Davie. Acesta tresări, dar Tiho nu observă nimic. Davie întinse din nou mîna spre arma aceea îngrozitoare și-și dădu seama deodată că brațul nu-l ascultă. Uneori mi se pare că sînt idiot – zise Davie, mirîndu-se că reușise să-și spună gîndurile în cuvinte atît de puține.

– Și mie mi se întîmplă treaba asta citeodată, – spuse Tiho.

– Eu n-am spus lucrul ăsta încă nimănui – mormăi Davie. Nimănui, pricepi? Dacă le-aș spune ălora de la club ar rîde ca proștii!

– Ai dreptate, Davie. Unele chestii trebuie să le ții pur și simplu pentru tine. Nu poți avea încredere în nimeni.

– Dar trebuie, totuși, să ai un prieten căruia să-i pui întrebări ori să-i spui toate astea. Doar n-o să le povestești bătrînilor. Ce pricep ei? Tiho rise:

– E poveste veche, dar așa se-ntîmplă totdeauna. Nu poți face nimic.

– Așa-i. Știi, uneori mi se pare că nu-s decît un curcan prost.

– Sigur, te cred. Ai dreptate. Ascultă, Davie, nu ți se întîmplă uneori ceva straniu... așa, de exemplu, să-ți vină să sari la bătaie pe stradă la vreun băiat... Știi, în mare, despre ce vorbesc... Tipul respectiv ți-e indiferent, înțelegi? Pur și simplu nu ți-a făcut nimic și nici tu nu știi de ce-l pîrîiești. Îți spune cineva că el umblă după vreo fată și tu înțelegi că treaba asta cuiva nu-i place... Tiho dădu din cap.

– Ei, e timpul să terminăm! Ne-am întins la palavre! zise Tiho, Davie învîrti butoiașul și privi arma: „Totul s-a sfîrșit! Voi apăsa pe trăgaci și din țeavă va țîșni moartea...".

Apăsă trăgaciul. Țac!

– Mă gîndeam deja la sicriu – bolborosi Tiho.

– Și eu...

– Ești curajos, Davie! Luă Tiho revolverul în mînă deschizîndu-i butoiașul.

– Ce vrei să faci, Tiho?

– Să pun ultimul cartuș. Trei șanse contra trei... Mi se pare că e rîndul tău!

– Ce, ai uitat? Eu abia acum am...

– Da, ai dreptate, e rîndul meu... – Tiho tăcu și cînd vorbi din nou, vocea sa îi păru lui Davie străine.

Tiho ridică tăcut arma spre frunte.

– Tiho, tu te-ai dat vreodată cu barca?

Tiho îl privi mirat.

– Cu barca? Odată. Pe lac. Cu Joan.

– V-a legănat tare?

– Oho! Clatină tare-al dracului! Da' ce parcă tu nu te-ai dat niciodată?

– Nu – zice Davie – închipuie-ți n-am avut curajul niciodată...

– Ei, asta-i bună! Ascultă, Davie, neapărat trebuie să încerci! E o grozăvie! N-o să mai vrei să cobori din barcă!

– Chiar m-am gîndit să fac treaba asta, duminică...

– E rîndul meu – repetă obosit Tiho. El învîrti butoiașul și privind la Davie, vru să rîdă, dar nu făcu decît o grimasă.

Davie cobori privirile. Se temea să-l privească pe Tiho, se temea că acela va începe să plîngă și atunci...

– Ce mare artist moare! Cine-a spus asta Davie, nu-ți amintești? Tiho duse rapid arma la tîmplă și zmuci trăgaciul. Țac! Davie tresări.

– Se pare că așa n-o să terminăm niciodată – spuse. Mă-nchin în fața lui dumnezeu, dar ești bărbat, Tiho. Eu nu știu cum o să mă stăpînesc cînd o să-mi vină rîndul.

Tiho împinse grăbit revolverul din față-i.

– Ba nu, și tu ești tare – îl încredință. Zi-i, bătrîne Davie! O singură moarte ne așteaptă!

– Nu cumva o s-o tîrîm așa toată noaptea?

– Știi, Davie! Ei ne-au spus pînă la...

– Și-apoi, tot răul spre bine! Vreau să zic că, dacă nu era toată tărășenia asta, cine știe dacă am fi avut vreodată ocazia să pălăvrăgim.

– Adevărat! Fața lui Tiho se destinse într-un zîmbet. Asta a fost într-adevăr o chestie grozavă! Sănătoasă. Ești un tip de treabă, Davie!

– A fost minunat, Tiho. Numai că... îi știi pe ăștia de la club. Ce le poți spune?

Davie puse mîna pe revolver.

– Dar noi am putea să...

– Ce, Tiho?

– Am putea să le explicăm... doar am încercat de atîtea ori... și degeaba, așa că... Lua-i-ar dracu' pe toți! – urlă Tiho. Doar n-o să ne dăm așa pînă dimineața!

– Fir-ar să fie de cluburi. Ce dumnezeu? Mult timp nu putu zice nimic. Nu ne putem alege singuri prietenii? – întrebă el cu o voce tremurată.

– Ba da. Davie parcă avea friguri. Sigur că putem. De ce să nu putem, Tiho?

– Ultima oară! tresări Tiho. Hai să încercăm și ultima oară.

– Hai, zise Davie cu o voce veștedă. Ascultă, Tiho, eu sînt chiar fericit că le-a dat prin cap chestia asta cu duelul! Înțelegi? Privi la revolver și învîrti mașinal butoiașul. – Vrei să mergem duminică pe lac? Împreună, înțelegi? Cu fetele. Putem lua două bărci, sau una, cum vrei.

– Una singură, Davie! Nici nu te gîndi! Joan a mea o să-i placă prietenei tale. Știi ce simpatică e?

Davie privi butoiașul și văzînd că s-a oprit, duse repede arma la tîmplă.

– Pe duminică, Tiho! – zîmbi el.

Tiho îl privi în ochi și răspunse cu un zîmbet larg, fericit.

Și atunci Davie apăsă pe trăgaci. Împușcătura căzu atît de neașteptat și brutal că, pentru moment, Tiho nu pricepu nimic...

Prezentare și traducere de
ANATOL GHERMANSCHI

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRAGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Indez: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 12 mai 1977 ● nr. 19 (481) 8 pag. 1 leu

Margine de oraș

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic CATUL BOGDAN.

Ceasul solemn al istoriei

Trăim momente cu adîncă reverberație istorică, momente ce se vor săpa în conștiința neamului ,după cum, în decursul milenarei și neclintitei treceri în timp, peste pămîntul așezat pe brațele Carpaților de la „marea cea mare", pînă la cîmpiile de dincolo de ținutul Iancului, s-au săpat, cu trupurile moșilor și strămoșilor noștri, într-un singur sens, treptele desăvîrșirii noastre. Este un dat al istoriei ca, la începutul lui mai, la ceasul efloreșcenței anului, să ne petrecem, cu venerație și mîndrie, trei dintre sărbătorile care au marcat, în ultimul veac, pasul făcut spre definirea majoră a independenței și suveranității României : CENTENARUL CUCERIRII INDEPENDENȚEI DE STAT, cincizeci și șase de ani de la crearea PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN și împlinirea a treizeci și doi de ani de la VICTORIA ASUPRA FASCISMULUI, victorie ce a înscris, din nou, numele eroilor acestei țări alături de puternicele forțe ale eliberării.

9 mai 1877, 8 mai 1921, 9 mai 1945 marchează, în conștiința poporului nostru, momente ale unuia și aceluiași proces istoric, ce a făcut posibilă realitatea României socialiste de astăzi ca stat independent și suveran, stăpîn pe destinele sale.

În dimineața zilei de 9 mai 1977, atunci cînd se împlinea un veac de la istorica adunare legislativă a țării ce a proclamat, o dată pentru totdeauna, Independența României față de Poarta Otomană, sub cupola pavilionului expoziției naționale, mii de reprezentanți ai întregului popor, întruniți în Ședința solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și activului central de partid și de stat, dedicată Centenarului Proclamării independenței de stat a României, au dat glas celor mai înalte sentimente patriotice nutrite de întreaga noastră națiune socialistă. Rînd pe rînd, în fața conducerii de partid și de stat, a primului bărbat al țării, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, reprezentanți ai luptătorilor comuniști din ilegalitate, ai muncitorimii, veteranilor de război, țărănimii, oamenilor de știință și cultură, tineretului și organizațiilor celei mai tinere generații, ai oamenilor muncii maghiari și germani, ai femeilor și forțelor armate, au adus salutul lor importantelor evenimente sărbătorite, fiecare cuvînt rostit avînd consistența unui angajament solemn în fața partidului, și țării, chezășia voinței de nestrămutat a celor de azi de a face totul pentru edificarea unui viitor luminos și liber patriei socialiste.

Momentul de majoră solemnitate și adînc patriotism l-a constituit magistrala Expunere a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU ; îndemn la unitate, muncă și luptă pentru prosperitatea și progresul țării, pentru apărarea tuturor cuceririlor revoluționare ale poporului, pentru independență și suveranitate, adresat întregului popor, nouă, celor ce sîntem și purtăm, la un loc, numele de România. Ca o adevărată lecție de istorie, Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu a evocat principalele momente dintr-o existență milenară. Secretarul general al partidului, referindu-se la momentul aniversar a spus : „Cucerirea independenței României – urmare directă și firească a Unirii Principatelor și creării statului național român – a deschis o epocă nouă în istoria milenară a poporului român, afirmînd cu putere, în fața întregii omeniri, voința și hotărîrea sa de a trăi liber, stăpîn în țara și pe destinul său".

Unice în importanța desfășurării lor, momentele istoriei noastre naționale fiind expresia voinței întregului popor au urmat un singur sens : spre unire și constituire ca stat național, spre independență și desăvîrșirea unității naționale (la Alba Iulia, în 1918), spre apărarea continuă a cuceririlor independenței și suveranității statului român, spre eliberarea de sub exploatarea burgheziei și moșierimii dinăuntrul țării, de sub dependența economică față de marile puteri ale Europei, spre edificarea unei Românii puternice, stăpînă pe destinele istoriei sale, pe viitorul său luminos.

Amplă în semnificații, Expunerea secretarului general al partidului a trecut în revistă marile realizări ale poporului român, strîns unit sub conducerea partidului, marile sale cuceriri democratice cărora, permanent, și celelalte naționalități conlocuitoare le răspund prin efortul comun de edificarea unei Românii prospere și puternice.

Referindu-se la politica externă a țării, ca expresie a simțămintelor de pace și colaborare ce au caracterizat întotdeauna acest popor, secretarul general al partidului a conturat locul pe care România socialistă îl ocupă astăzi în concertul popoarelor lumii, multitudinea relațiilor cu statele socialiste, cu toate forțele progresiste, cu țările aflate pe calea eliberării de sub jugul colonial, cu toate popoarele lumii, subliniind rolul important al stabilirii unei noi ordini economice mondiale, singura capabilă să asigure o dezvoltare echilibrată și echitabilă tuturor popoarelor lumii, pentru edificare unei lumi mai drepte și mai bune.

Acum, cînd facem primul pas în cel de-al doilea veac al Independenței României, cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu răsună ca o vibrantă chemare adresată națiunii unite, spre viitor, spre desăvîrșirea înaltului deziderat : edificarea, pe acest pămînt, a celei mai drepte și mai demne societăți umane – societatea comunistă. O chemare la demnitate și muncă, la eroism și luptă, pentru apărarea cuceririlor de pînă acum ale națiunii noastre socialiste, o chemare spre pace și progres adresată lumii, de la tribuna istoriei, în numele unui popor care cunoaște prețul libertății sale. Proclamația adresată întregului popor la 9 mai 1977, adoptată în unanimitate la Ședința solemnă, a transformat Expunerea Primului bărbat al țării într-un înalt Act Istoric, în fața căruia noi, cei de acum, ne angajăm cu mîndrie și demnitate, cu încredere în înțelepciunea partidului nostru, avînd chezășie voința noastră de neatîrnare și prosperitate. Ne angajăm ca, prin eforturile noastre de fiecare zi, muncitori sau oameni de știință, țărani sau cărturari, deopotrivă oamenii României socialiste a anului 1977, să ridicăm tot mai sus stindardele partidului și țării spre societatea comunistă de mîine.

PAUL EUGEN BANCIU

Poezia patriotică— temă și valoare estetică

1. Poezia de inspirație civică a constituit întotdeauna o preocupare de prim ordin a creatorilor noștri. Iar astăzi, ea cunoaște o înflorire fără precedent. Este, deci, momentul să se încerce cîteva disocieri teoretice. Acum, cînd viața noastră socială și cultura noastră aduc un pios omagiu marilor evenimente istorice (1877 și 1907), criticul are prilejul de a cerceta un material caracterizat prin varietate, amploare și prospețime. Fenomenul liric este însoțit de fenomenul analitic, după bine cunoscutul principiu al intercondiționării dialectice.

2. Fondul unui poem poate fi **vizionar** sau **discursiv.** În primul caz, el este structura imagistică fundamentală, arhitectura metaforică, este ceea ce am numit structură metaforică complexă. Fondul acesta este, totodată, **forma** însăși, dispunerea spațială (și temporală) a lumii estetice. Cum va putea oare opera să reziste, altfel decît secondînd, imitînd **logica** lumii reale ? Operei – asemenea realității – îi e necesară (pentru a viețui) prezența simultană a **timpului** și a **spațiului** – obținută prin sinteza confesiunii și descrierii. Iată, așadar, formula prescurtată a valorii (a creației) : operă (valoare)=metaforă complexă (în plan formal)+simbol (în plan semantic). (Simbolul – care este sinteza dialectică dintre metafora personificatoare și cea depersonificatoare, unitatea contrariilor lumii în planul artei, la care se adaugă transcendența autorului). Toate aceste elemente activează la nivelul **macrostructurii stilistice. Microstructura stilistică** (prozodia, sintaxa, tropii decorativi) vehiculează fondul spre înțelegerea și intuiția cititorului. Sinteza dintre macrostructura stilistică și microstructura stilistică este chiar definiția limbajului poetic.

Dar, pe de altă parte, limbajul poetic poate fi și învelișul bine întocmit, alcătuit cu măiestrie și eleganță, al unei idei, al unui sentiment, al unei idei de sentiment. Este cazul poeziei cu fond discursiv, al aceleia care-și propune tratarea plastică a unei teme.

3. Prin multe din înfăptuirile sale, poezia patriotică aparține acestei categorii. Tema ei este **simțămîntul iubirii de țară, în cele mai diverse și mai nuanțate manifestări ale lui, precum și convingerile** morale și teoretice pe care trăirea civică, politică, istorică le generează. Acest fond intelectual și afectiv este de o măreție mereu (și, totuși, nu îndeajuns) subliniată. De aici, obligația poetului (datoria lui patriotică) de a găsi o expresie pe măsura însemnătății etice și sociale a temei. Calitatea expresiei este semnul adeziunii la idee și al prețuirii ce i se arată. Jertfele, eroismul națiunii, peisajul sufletesc și cel fizic al patriei, frămîntările istoriei, elanurile contemporane pretind – trecute în limbaj artistic – cele mai potrivite enunțuri și cele mai alese sonorități.

Vom reține, mai întîi, așadar, ca primă condiție a poemei patriotice, elevația microstructurii stilistice, acordul perfect între înălțimea ideii și însușirile stilului.

Exemplele sînt nenumărate. Istoria mai veche sau cea recentă a literaturii române le consemnează cu satisfacție și – adesea – cu entuziasm : D. Bolintineanu, V. Alecsandri, M. Eminescu, G. Coșbuc, O. Goga, M. Beniuc, Al. Jebeleanu, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Damian Ureche, Dușan Petrovici etc., etc.

O a doua modalitate formativă a poemei patriotice ar fi trecerea **temei** în **structură** – altfel spus, transformarea fondului discursiv în fond vizionar. Exemplele sînt, și de data aceasta, numeroase și (unele) ilustre : Al. Macedonski, T. Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, Al. Philippide, Dumitru Popescu, Mircea Ciobanu, Anghel Dumbrăveanu, Cezar Baltag, Alexandru Miran, Ion Gheorghe, Dan Verona ș.a.

Iată un fragment din poema **Răsfrîngere,** datorată lui Cezar Baltag (**Monada,** 41) : „Aici este soarele meu, / aici sînt prietenii mei / și fîntînile, / / aici orizontul este pe rînd / roată, / deal, / inimă, / aici, din părinții părinților mei / au zburat treptat zilele / și s-au rostit cuvinte / și s-au desfrunzit așteptări / și au căzut ploi / și au luminat patimi, / / și la umbra foștilor arbori / fostele frunți / au vegheat călătoriile orelor . . . / aici, pe aceste coline, / unde eu voi fi mai departe, / roată, / deal, / inimă".

Sînt căi diverse, de diverse ranguri estetice, toate ilustrînd amploarea noțiunii și fertilitatea ei. Fondul vizionar însuși – descins direct din temă sau nu – are o viguroasă coloratură patriotică și o mare eficiență educativă, de vreme ce el este o mărturie asupra geniului creator al națiunii (și, implicit, un elogiu adus acestuia, un prilej de îndreptățită mîndrie colectivă).

4. Criticul va apela, deci, în analiza sa, atît la criterii tematice, cît și la criterii structurale. Ele îl vor conduce la selectarea unui corpus impresionant de texte valoroase (fie discursive, fie vizionare), – dovadă atît a vitalității unei teme de îndelungată tradiție, cît și a mulțimii (și forței) talentelor ce-o întîmpină astăzi.

EUGEN DORCESCU

Pămînt românesc

Știu să mă bucur de hohotul sacru
al fructelor schimbate-n licori rubinii ;
de drumuri se umple inima mea și de cîntec
și rîd în pahare izvoare coborîte din vii.
Știu să mă bucur de glasul seminței
iarna ascuns explodînd în pămînturi,
un dans de lumină se-aprinde pe aer, un dans
și planeta se-nfășură-n flamuri pe vînturi.
Știu să mă bucur de aer, de piatră, de zbor,
de ceasul cînd frunzele-n aer vestesc
trecerea ta și a mea în lumină
țară de poame, pămînt românesc.

FLORENTIN POPESCU

Dan Culcer

CITIND SAU TRĂIND LITERATURA

Ed. Dacia, 1976

1. O remarcabilă independență de gîndire și acțiune trebuie semnalată în scrisul lui Dan Culcer, unul dintre cei mai interesanți critici ai ultimei promoții, spirit autonom, deci foarte greu de strunit, foarte bun cunoscător al textelor ce îi pot asigura independența : filozofice, sociologice, sociografice. Aparent complicat (prins în gerunzii rău sunătoare) titlul nu este nici întîmplător și nici protocolar, ci acoperă realitatea acestui volum, așa cum nu ne amintim că o vor fi făcut multe volume de critică literară : el implică de fapt persoana I, **citirea** și trăirea „conviețuind", completîndu-se. Excelentele cronici ale lui Dan Culcer devin momente ale unei confesiuni (sau pledoarii sau dezbateri) în care prezentul literaturii pulsează tinerește. O mare siguranță (dublată de o fermecătoare familiaritate) există în afirmații ca și în contestări, în laudă ca și în negație. Evitînd excesele, suprasolicitările, partizanatul, dar și analiza specioasă, criticul se mărturisește ca om aparținînd actualității : iar cultura nu reprezintă decît una dintre definițiile actualității. Analizele literare vor evita. deci, tipicul, cronicile lui Dan Culcer nu vor semăna cu ale confraților : ele se adresează, îndeobște, **altor repere,** înregistrate (ca repere) neîntîmplător de critic. Citit cu energie e Georg Lukács (la a cărui **Estetică** se apelează cu folos) dar și Vasile Pârvan (cu **Idei și forme istorice**) dar și Ștefan Lupașcu (cu **Logică și contradicție**). Un capitol intitulat **Roman și istorie** (și care grupează analizele «cronicile» unor cărți semnate de – ordinea e a lui Dan Culcer – Romulus Guga, Alexandru Jar, Radu Cosașu, Ion Lăncrănjan, Alexandru Ivasiuc, Marin Preda, Corneliu Ștefanache, Platon Pardău, Radu Petrescu, Mircea Ciobanu, Valentin Șerbu, Mihai Sin, Radu Mareș, Vasile Sălăjan. George Bălăiță) fixează relația roman-istorie și prin comparații mai puțin frecvente în presa noastră literară : Rex Warner (cu **Iulius Caesar**) dar și Iuri Tinianov, Artiom Vesiolii, Meszoly Miklos, Moldova Gyorgy, pe urmă Ernest Jünger sau Herman Hesse fixează în literatura universală calitatea momentului. Uneori lecturile criticului ajung pînă aproape de noi (pasiunea actualității literare !) criticul citind în romane apărute, de pildă, în Novii Mir în 1970. Toate aceste lecturi trădează o mare mobilitate a ideilor, o remarcabilă libertate (capacitate) de mișcare printre ceea ce înseamnă problemele culturii de azi. Însurubarea în contemporaneitate (mărturisită ca **pasiune a contemporaneității**) presupune un șir de disocieri, de intransigențe.

Date fiind cele de mai sus, se înțelege că răspunsul lui Dan Culcer la ancheta **O istorie literară posibilă ?** caracterizează admirabil un stil critic. Criticul solicită bibliografii, memorii, interviuri, ba chiar și rapoartele Uniunii Scriitorilor, precum și „studii sociologice și economice asupra activității tuturor instituțiilor legate în vreun fel de literatură". Pragmatismul criticului nu reprezintă vreo năstrușnică formă de a epata, ci doar tendința de a limita „aproximația", verdictului „impresionismul" deciziei. Dan Culcer crede în virtuțile științei (științelor) și, vorbind despre literatură la persoana I, vorbește ca un **specialist :** ca un om pentru care știința (nu numai literară) asigură un limbaj adecvat dezbaterii problemelor poeziei, prozei, criticii literare. Comentînd literatura, el nu **izolează** opera, ci o judecă în contextul istoric : iar în acest context, **studiile sociologice și economice** asupra activității tuturor instituțiilor legate în vreun fel de literatură sînt necesare fiindcă ilustrează (fără posibilitatea contrazicerii) forme ale determinării literaturii. Structura mediului formativ trebuie și ea studiată, pentru a preciza **contextul cultural** al afirmării operei : **„Ar fi de spus multe despre cultura tînărului scriitor. Despre faptul că un absolvent de liceu nu-l cunoștea în 1957 pe Blaga. Cel puțin oficial, adică conform programei școlii. Și cei care îl cunoșteau erau niște privilegiați. Structura programei de învățămînt, modificările care au survenit în acești ani, nu au influențat oare nivelul general de receptare al masei de cititori ? Și aici s-ar putea compara cifrele tirajelor, evoluția acestor cifre, formarea gustului pentru citit într-o țară care, la începutul acestui dificil efort constructiv și pozitiv, avea de luptat cu analfabetismul. Vom putea altfel înțelege ce s-a petrecut de fapt în acest sfert de veac, unde sîntem și de unde am pornit ?".** Aceste rînduri, precum și multe altele, nu sînt indiferente. Unele afirmații (sau negații) sînt clare doar inițiatului : ceea ce nu înseamnă că textul nu e limpede, de o remarcabilă transparență.

Citind sau trăind literatura este un montaj în care criticul plasează între cronici (analize de texte) aforisme (proprii) citate (din operele scriitorilor analizați), reflecții (ale unor ginditori, teoreticieni, eseiști, poeți, prozatori) realizînd, în pagină, colaje spectaculoase. Spectacolul (cartea definitivează intențiile din **Un loc geometric**) nu exclude însă opțiunile, bătăliile pentru **nume.** Și Dan Culcer optează, pledează pentru scriitori : în numele (nu în ultimul rînd) vieții **literare**, concept central al cărții.

Așadar, scriitorul va iubi mai întîi scriitorii ce afirmă un cod moral. Cutare scriitori sînt iubiți fiindcă locuiesc departe de marile centre urbane (opera va fi plămădită în liniște, dincolo de interese momentane), cutare autor e elogiat fiindcă și-a aminat debutul (lipsa de grabă indică seriozitatea demersului artistic) ș.a.m.d. Excelente calificative găsește Dan Culcer pentru scrisul lui Marian Popa (dezavantajat, între confrați, de o anume alură), Alexandru George sau Mircea Iorgulescu. Cuvinte bune îi sînt consacrate lui Virgil Ardeleanu sau lui Mihai Sin. Opinia independentă prețuiește mai mult în ochii criticului decît cuvîntul dichisit, bine aranjat în pagină. Cartea, densă, incisivă afirmă energic un stil critic.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Alexandru Miran

CRONICĂ

Ed. Cartea românească, 1977

Deși nu-l cunosc pe poetul Alexandru Miran mă leagă de el un comun sentiment al Greciei, așa cum încercasem cîndva să-l definesc, deoarece este un excepțional tălmăcitor din Euripide. I-am folosit întotdeauna traducerile îngrijite și nuanțate, încercînd altele doar în cazul în care el nu le făcuse, dar cu speranța că pînă în cele din urmă va avea răgazul să ne dea un text românesc integral al marelui tragic. Este cel mai indicat, și pentru dragostea lui față de Elada, dar mai ales pentru talentul poetic pe care l-a dovedit în toate volumele sale de versuri de pînă acum. A debutat cu poeme de mare rafinament și sensibilitate lirică, cuprinse în cartea **Adevărata întoarcere** din 1969. Cîteva versuri din poeme ce dă titlul volumului : „Se-ntoarce discul soarelui, rătăcitor în ape, / ni se rostogolește-n țărnă somnul, greul, / am obosit primind lumina și nu-ncape / durerea noastră limpede ca eleșteul / învecinat cu vînturile și cu zarea / decît în noaptea nopților, vindecătoarea, marea". A doua carte, **Locul soarelui** 1970, propune un zodiac liric de o mare frumusețe și o rară inventivitate : „Făclii înalte bintuie la cer. / Cad de pe inimi chingi de fier. / Mestecenii horesc. Năluci / petrec umbros în vinete preluci" **(Zodia vărsătorului).** A urmat, apoi, poemul dramatic **Moartea Penelopei,** 1971, unul din cele mai adînci și mai pline de sens din literatura noastră. În 1974 volumul **Alegerea lemnului,** cu acele încercări de mituri mici (metafore) și metafore mari (mituri), în prima parte și catrenele, din o doua, atingînd o rară concentrare lirică : „La locul omega mi s-a iertat cătușa / de platină – pedeapsa tinereții mele, / și-un vînt sfios mi-a descuiat sfielnic ușa / spre cimitirul cu păuni și lespezi grele". Iar acum această **Cronică,** o cronică lirică, prelungind toate virtuțile celorlalte volume. Cronică despre cîțiva mari poeți și cîteva **Tipare** ce vor să ne arate și disciplinarea lirei, o unei lire intru totul liberă în expresie.

Poemul ce deschide volumul vrea să arate zestrea primită de la părinți precum și învățătura oltora și o lumii („De la copii : fîntînile ochilor, / lumea închisă, neistovirea mirării"). Poetul se mai revendică de la Marele Will, Euripide, Rimbaud și poezia mitică primitivă, de la elemente și de la cele două realități primordiale, așa cum sînt ele surprinse de tragici : „de la cer pămîntul, / și iarăși cerul de la pămînt, / cerul, pămîntul, cerul...". Însemnările de cronică se află încadrate de un **Fragment RIMBAUD : Copilărie** și **LAO ȚI despre drum și virtute** (primul fragment format din penultimul paragraf Enfance II, Enfance III, fără ultimul paragraf și ultimul din Enfance IV, al doilea cele nouă versuri din **Cartea despre sens și virtute,** traduse și de Blaga în **Despre conștiința filozofică,** p. 135), voind, probabil, să arate atmosfera acestor poeme : mirările și candoarea copilăriei și o viziune asupra lumii, simplă și adîncă, surprinzînd tîlcurile toinice **in statu nascendi.** Aceste însemnări fără titlu oglindesc, cel puțin în intenție, întregul, deși fragmentare, asemenea intenției gînditorului chinez în versurile sale aforistice. Între cei doi cu puritatea lor, alte trei coloane susțin lirismul viziunii : **EURIPIDE tragicul : BACCHANTELE, Din Regele Richard al treilea, SHAKESPEARE** și **EMINESCU, principe al postumelor,** simbolurile deschizînd perspectiva tragică, cea dramatic istorică („cronica vie și prescurtată a vremilor") și starea genuină, venind din adînc, enigmatică și somnoroasă, profundă și elementară, ca dintr-o lume ce-și arde încă substanțele, pregătind formele cărora încă nici nu le-a dat nume, iar poetul este pierdut în fața lor.

Cronicile sînt urmate de ciclul **Tipare :** de la poveste la urmă și model : „Stau rezemat de pini, ci fără veste / mă cheamă gîndul tău, din umbre iară / ieșind ca pieptul lunii dintre creste, / și mă strămut pe altă treaptă clară" **(Tipare).** Trecerea de pe o treaptă lirică pe alta este vizibilă, surprinzînd cele simple nu neapărat opuse celor complexe, dar într-o urcare gradată, într-o țesătură ce arată întregul proces al creației, de la nedeterminare la forme din ce în ce mai definite. De la libertatea prozodică, nu întotdeauna cu efectele scontate : „Mă-ndrept spre tine / cu fața ciuplită de soare, / de soarele făptoș / al veacului nostru dintîi", la o chemare a unei ordini uitată prea adesea, dar care, se pare, este singura ce dă măsura întreagă a unui poet ; „Pentru plecarea noastră plînge rouă / pădurea, noaptea-nmlăștinează fagii, / sporește lemnul cercurilor nouă, / se pierd în ritmul apei munții, magii" **(Toamna ducerii).** Lucrurile prind formă, cuvintele ajută recunoașterea, făcînd posibilă înțelegerea și comunicarea. Și dacă pierdem ceva din puritatea dintîi, greu exprimabilă, cîștigăm în cunoaștere.

Volumul **Cronică,** asemenea întregului univers poetic al lui Alexandru Miran, arată comunicarea permanentă între cele arhoice, suave, mitice, ascunse și necunoscute cu cele mai ferme și ușor rotionale, mai puțin tăinuite, arătîndu-se pînă în cele din urmă într-un proces liric menținînd atmosfera zonei primordiale și aromele arderii dintîi, chiar dacă contaminate de ordinea geometrică a formelor și de aromele unor roade tîrzii, cele venind din pămînt cunoscînd alba incandescență a soarelui. Pentru ca neistovirea mirării să-și găsească totuși limanul cunoașterii.

Alexandru Miran rămîne în peisajul nostru liric actual un poet cu totul aparte.

ION MAXIM

Instantanee

DRAGOSTEA CA „PARIU"

Încheiindu-și scrierea dintîi, tînărul Dante are sentimentul, în urma unei ad-„mirabile visioni", că Vita nuova nu e, totuși, îndeajuns de vrednică de-aceea care i-o inspirase, „legîndu-se" — atunci —, față cu sine însuși și cu „noi", să n-o mai pomenească atîta timp cît nu va fi în stare să spună despre ea ceea ce n-a fost spus, nicicînd, despre o alta : „...io spero di dicer di lei quello che mai non fue detto d'alcuna." Și e, acesta, legămîntul — între toate — cel mai superb și mai adînc-tulburător, fie și dacă nu străin cu totul — la data încheierii lui, desigur — de nu știu ce iactanță juvenilă [1]... Că poate, pe de altă parte, să fie, aici, vorba de încă unul din acei topoi ai Evului de Mijloc (pe care Dante nu-i disprețuia — dovadă, însuși începutul Commediei : „Nel mezzo del cammin di nostra vita...", ce, între altele, e o „datare" a lucrării obișnuită-n epocă [2]...), faptul acesta n-ar putea să-i scadă nici frumusețea, nici prea-nobilul orgoliu — așijderi, într-un fel, numai aceluia („metodic") al lui Descartes, să zicem, cînd purcedea la o eroică și radicală „epurare" : „C'est pourquoi je serai obligé d'écrire ici en même façon si je traitais d'une matière que jamais personne avant moi n'eût touchée." Și, de altminteri, filosoful „ideii clare și distincte" ar fi putut, el însuși, să-și revendice un „titlu" [3] ca acesta : Incipit vita nova.

Or, dragostea în sine este o vita n(u)ova..., ca și o „aruncare a mănușii", un soi de „provocare", în sens cavaleresc..., mai cu seamă dacă ea va să întîmpine — ca aceea a lui Paolo și a Francescăi — tot felul de opreliști și mari adversități... Că, îndeobște, unor astfel de „sfidări" le urmează, mai ales, căderea și, uneori, amarele căințe — o știm, desigur, și din Eminescu :

Prea ne pierdusem tu și eu
În al ei farmec [4] poate,
Prea am uitat pe Dumnezeu,
Precum uitarăm toate...

...Nu despre asta, însă, e vorba la un Dante..., după cum dragostea este „sfidare" nu doar în sens de ostentație (și, pentru unii, de scandal). Nu atît „lumea" e, printr-însă, „provocată", cît dragostea ea însăși — ca să-și dea maxima măsură și, mai cu seamă, ca (pierzîndu-și caracterul de stihie ori pe acela de „instinct atît de van"..., de, într-un fel, „universalie ante res" :

Iubirea e de mai-naintea noastră
și mult ne poartă dincolo de noi [5],

dacă nu chiar de obicei și „imitație" [6], de ieneșă convenție...), ea să se individualizeze într-atît, încît să se numească — dacă vreți — „l'Amour unique" al lui Apollinaire ! De unde, și nevoia, la amanți, a unor jurăminte — ca acesta, ce nu e alta decît tocmai o „supralicitare" a dragostei în sine :

Fie să nu știu altă zi,
să fiu de Dîmbovița smult
și mult purtat spre miază-zi
de nu te-am fost iubit mai mult
decît pot oamenii iubi [7].

Or, „jurămîntul" cel făcut de Dante — față cu viitorul — nu este, totuși, unul pur erotic, ci, mai cu seamă, unul literar... Nu doar că Beatrice era moartă, la data proferării lui, — ea, de altminteri, începîndu-și viața (această vita nuova) numai „atunci cînd moare" [8] —, dar fiindcă Dante nu se simte vrednic de ea — nu ca amant, însă — ca om de litere și ca poet ! Că să devină astfel (și anume : unul dintre acei poetae regulares), cuvine-se ca el să facă, „pe cît poate", — între multe altele, desigur — studii de... poetică, nu mai puțin decît de ars amandi : „E di venire a ciò io studio [9] quanto posso...".

...Urmarea se cunoaște.

Ea nu semnifică numai un legămînt ținut, dar, mai cu seamă, unul din marile pariuri cîștigate.

---

[1] ...ce-i drept, atenuată de „io spero".

[2] Astfel, **Le Roman de la Rose** (circa 1240) începea cu : „Au vintieme an de mon aage..." — și-așijderea, mult mai tîrziu, **François Villon : „En l'an de mon trentiesme aage..." (Le Testament)** ori — și mai limpede — „L'an quatre cens cinquante six..." **(Le Lais).**

[3] Cf. **Viața nouă,** traducere de Oana Busuioceanu **(în Dante Alighieri, Opere minore,** Editura Univers, 1971, p. 5), pentru — în original — „una rubrica", adică : titlu de capitol (scris cu roșu).

[4] ...în acela al „fericirii ce-am avut" (Cf. **S-a dus amorul...**).

[5] Ion Vinea, **Vecie.**

[6] Se cunoaște maxima, în acest sens, a lui La Rochefoucauld...

[7] Cezar Baltag, **Romanță fără sfîrșit.**

[8] Cf. Francesco de Sanctis **(în Istoria literaturii italiene,** traducere de Nina Façon, E L U, 1965, p. 110).

[9] Oana Busuioceanu **(Op. cit., p. 78)** traduce pe „io studio" prin „mă străduiesc"... Cum, însă, aria semantică a verbului **studiare** e una mai întinsă, „io studio" mai înseamnă și : „studiez, învăț, mă îngrijesc..." etc.

ȘERBAN FOARȚĂ

Consemnări

Scrisoare către un prieten german

Camus spune undeva : **„Îmi iubesc prea mult țara pentru a fi naționalist". Tu** știi la fel de bine ca **și** mine că n-am avut niciodată un singur gest, un singur gînd, care să-ți dovedească ostilitate. Eu am venit dintre munții legați ca într-o horă bărbătească, de jur împrejurul acelei văi legănată de soare și scăldată în apele Nerei. Aduceam cu mine aerul sălbatic, puțin primitiv, al mîndriei unor oameni care și-au împărțit viața între plug, vite și armă. Pe drumurile de lățimea unei căruțe au venit unii poftitori la sărăcia noastră. Cu sabia, focul și ura. I-am primit pe toți după puterile și știința noastră. Uneori n-am avut încotro, i-am răbdat cu gîndul la ziua în care trebuia să le supunem trufia de stăpîni. Eu am venit, în suflet și în viscere, cu unduirea blestemat de frumoasă a doinei, cu ritmul sălbatic al jocului de bucurie și disperare, acel joc care are ceva din singurătatea crestelor și vîltoarea rîurilor înspumate. Lîngă tine am descoperit cumpătul și, cît mi-a îngăduit-o firea, mi l-am adoptat. Tu m-ai învățat primele cuvinte în limba ta : Bruder, Freunde, Liebe. Nici acum nu știu să înjur în limba ta cu toate că de-atunci, încă niște ani buni. m-am canonit cu der, die, das...

Am hoinărit împreună prin pădurile de brazi, cu mireasma parfumată de cetină, am stat ceasuri în șir în fața obeliscului, de fapt o imensă placă, pe care sînt încrustate numele minerilor striviți sub dărîmăturile minei. Moartea n-a ales românii de nemți, nici unguri de cehi sau alte nații, pe care întîmplările și istoria i-a adunat laolaltă și i-a împletit pe solul țării mele. Am mîncat la masa ta și din pachetul tău de școlar și mi s-a părut că mîinile mamei tale sînt la fel de fermecate ca ale mamei. Am citit în același timp Jean Cristophe, fascinați de universul sufletesc al adolescentului și pentru că vîrsta noastră nu trecea de

ION MARIN ALMĂJAN

(Continuare în pag. 4)

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranță auto

Ceea ce știm cu toții este că, viața înseamnă mișcare, o continuă și perpetuă mișcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează șoselele țării, fiind cel mai răspîndit și indispensabil mijloc de comunicație, o expresie elocventă a civilizației secolului XX.

Explozia rutieră declanșată la noi în țară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mișcare și bunăstare ci, în egală măsură și ideea că relația OM-MAȘINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulație și urmările sale.

Riscurile care stau în fața omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute și este firesc ca epoca modernă – în care accidentul de circulație constituie un mare flagel – să creeze și mijloace specifice de mare eficiență pentru contracararea și limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătățire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulație rutieră și modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în fața neprevăzutului, este centura de siguranță, ustensil de maximă eficiență din dotarea automobiliștilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere brașoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulația rutieră, fiind din punct de vedere al calității, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată și standardizată sub numărul 9842/1–74, centura de siguranță auto marca Super, se află în producția de serie a întreprinderii brașovene în două variante constructive și anume :

– centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală și una diagonală.

– centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la șold la umărul opus.

Terminologie, funcționalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranță auto se înțelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame și piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată și fabricată în așa fel, încît atunci cînd este corect montată și corect purtată de ocupant, buna sa funcționare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerație bruscă a autovehicolului.

Ca structură și funcționalitate (utilizare), o centură de siguranță auto se compune din următoarele subansamble :

– Bretelele = partea centurii care reține în poziție inițială jumătatea de sus a corpului automobiliștilor.

– Chinga = bandă flexibilă, de obicei din țesătură textilă, destinată menținerii în poziție inițială a întregului corp al automobiliștilor.

– Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcție de nevoile fiecărui utilizator.

– Cataramă de siguranță = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranță complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehicolului, micșorînd pericolul de rănire gravă a ocupanților prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reținînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos și către spate, în timpul decelerației, forța exercitată asupra părților abdominale ale ocupanților. În același timp, datorită elasticității, distribuie forța la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanților, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcției, centura de siguranță trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din șapte elemente și anume :

1. elemente de reținere a corpului.
2. elemente de rezistență la sarcină, care pot face parte din elementele de reținere a corpului.
3. piese de fixare, care permit atașarea la structura autovehiculului a elementelor de reținere a corpului și a celor de rezistență la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcție de necesitățile ocupanților) reperelor de reținere a corpului.
5. elemente care asigură și fixează pasagerul în sistemul de reținere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliștii români se găsesc pentru prima dată confruntați cu montarea și folosirea centurii de siguranță, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componența elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schița de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucșe cu guler mare
10) șaibă elastică
11) șaibă
12) șurub
13) bucșe cu guler mic
14) bucșă
15) șaibă grower
16) piuliță
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucșă lungă
20) șurub lung

SCHIȚE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 3 puncte de fixare

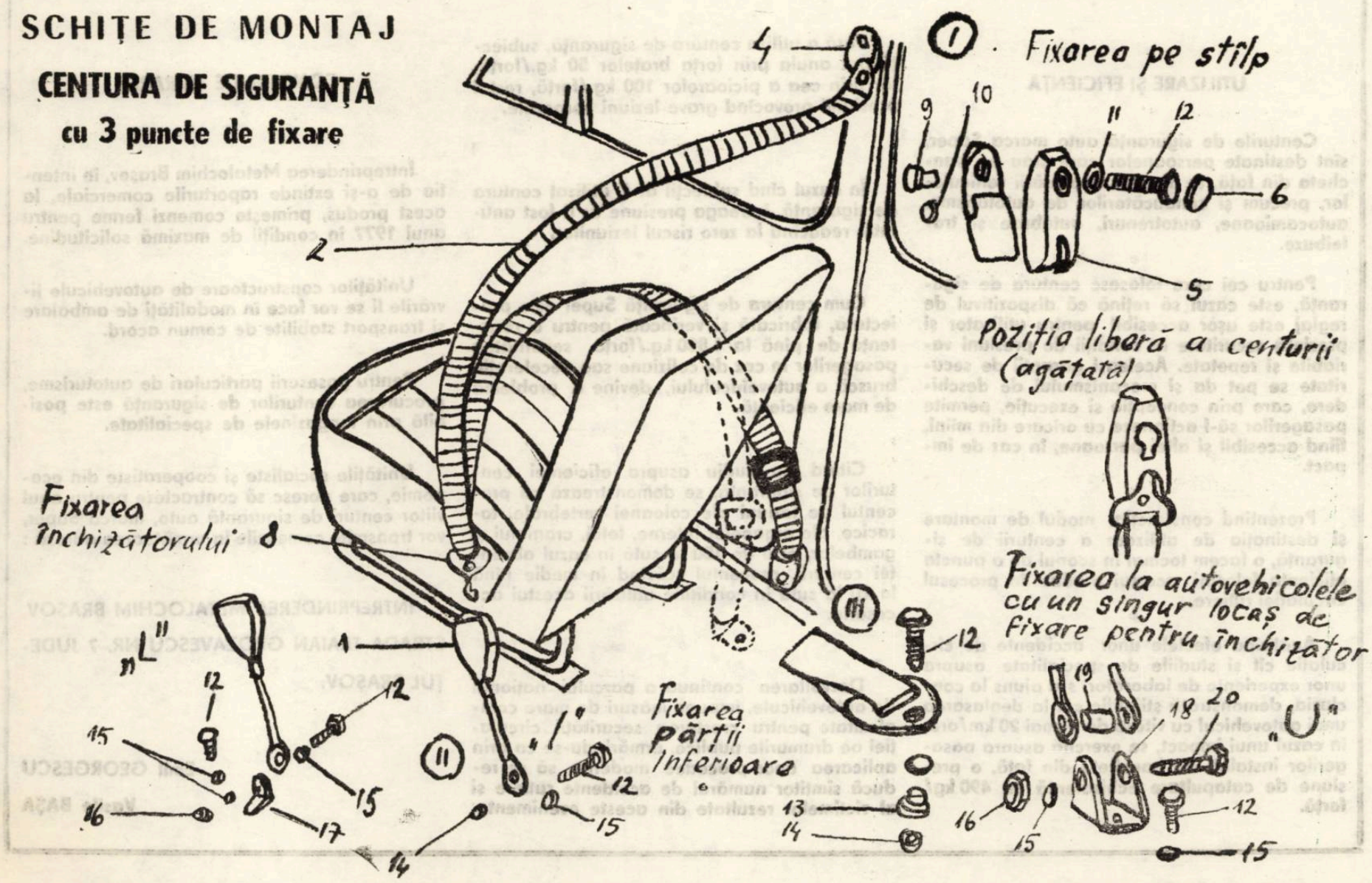

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANȚĂ

cu 2 puncte de fixare

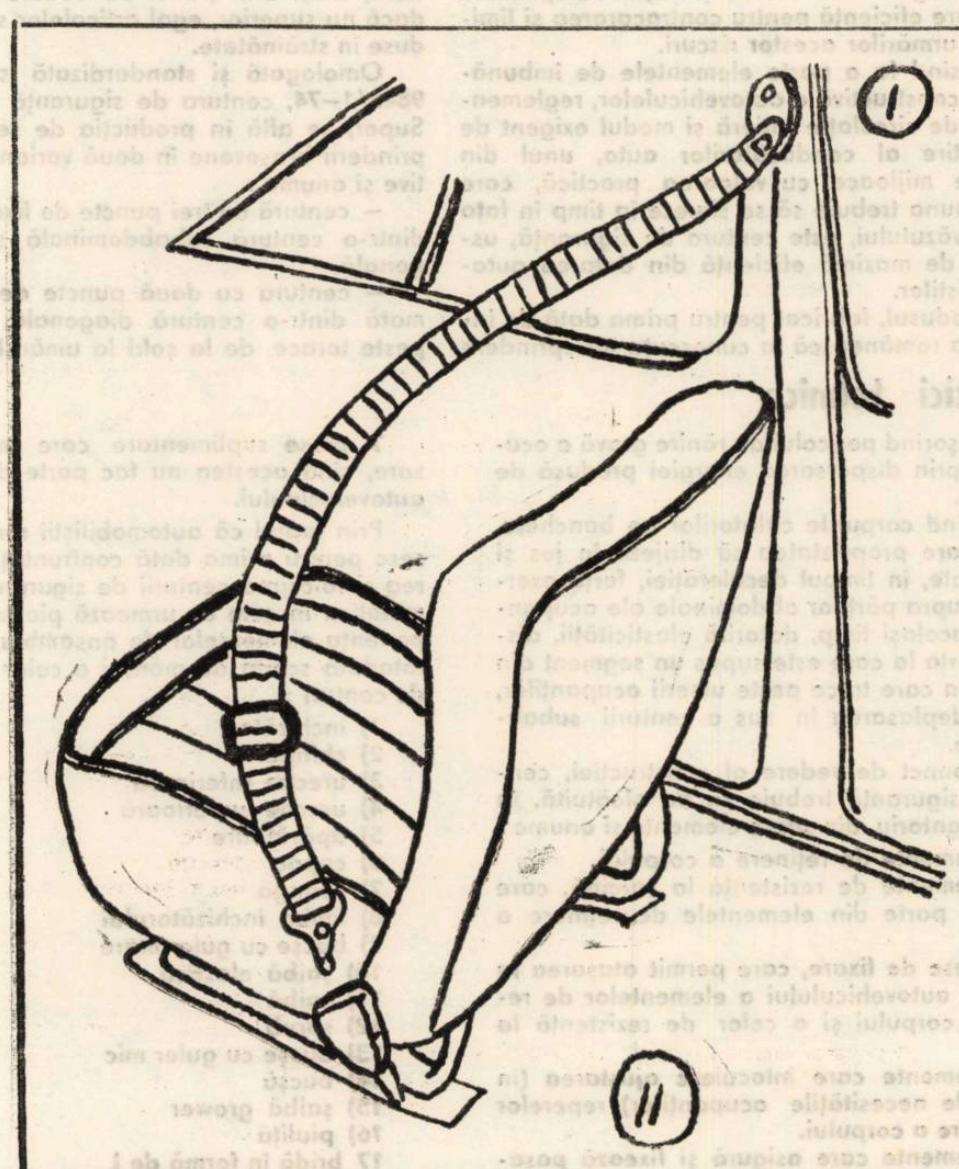

ÎNCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- DACIA 1300
- SKODA 100 S
- FIAT 850

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- DACIA 1100
- RENAULT 10

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l acționeze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

*

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

*

Citind un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feței, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU

Vasile BAȘA

Prezențe literare

Lirismul lui EUGEN BARBU

O parte a nuvelisticii lui **Eugen Barbu** reprezintă examenul prozei care renunță deliberat la aglomerări factologice. Se diluează programatic ceea ce teoriile moderne au numit **histoire,** dilatîndu-se spațiul virtual existent între datele obiectuale (indici caracterologici ai personajelor, fapte, mediu etc.) actualizate în scriitură. Sensul acestei literaturi ar fi lirismul ca mod de a **esențializa** și nu ca mod de a **exista.** Astfel, lirismul, în înțelesul de conținut tensionat, de rostire afectivă a unui univers, remodelează înclinația prozatorului spre tipologizarea unor medii sau a unor modalități de existență individuală. Din volumul antologic de nuvele, **Miresele** (Ed. Minerva, 1975), observația noastră are în vedere, în primul rînd, cele cinci texte inedite, în care este vizibilă calea parcursă de la **fapt** spre **substanță.**

Prozele inedite se structurează după ordinea impusă de o viziune integratoare : scriitorul reașează un spațiu uman, un mediu tipologic sau un timp istoric în conformitate cu **altă** eșalonare organică a universului. Evaluarea lirică presupune o regenerare a spațiului povestirii, pentru că îndepărtează închiderea normală a textului narativ. Postulînd nu o **existență** ci o **esență,** textul este astfel numai un moment dintr-un discurs care se poate relua la nesfîrșit. Într-o nuvelă de tipul celei intitulate **Smintirea jupiniței Ruxandra,** statutul narativ se justifică tocmai printr-o asemenea substanțiere. În **Miresele,** în **Bătrîna,** de exemplu, substanțierea se delimitează pentru că scena de desfășurare potențială este reprezentarea naturală, tipologică în ultimă instanță, a caracterului uman problematizat. Ioachim sau, în aceeași măsură, bătrîna trăiesc anotimpul stihial ; conștiința esenței răzbate prin timp și spațiu, coordonează complexul ciclului mineral și biologic. Reduce o ordine normală la acte primordiale. Este un sens mai vechi, atașat nuvelei **Pe ploaie,** dar apărut acolo sub aspectul său accidental. Avem de-a face cu o uimitoare revenire a prozei la ideea de „deschidere", prin viziune lirică. **Miresele,** nuvelă de o scurtime semnificativă, este textul care se definește prin marcarea graduală a accentului narativ : sînt acolo numai nuclee epice, puse în valoare printr-o pură ordine poematică. Accentele le actualizează aproape simultan, deși în grade diferite de intensitate, pentru a justifica astfel revenirea ciclică a unei esențe în forme diverse de existență. Nucleele prefigurate ar ajunge, o spunem fără trufie, unei construcții de largă respirație. Într-o asemenea structură, timpul evenimențial — timp, de fapt, al unei pseudo-histoire, „topită" în abordarea poetică — nu poate fi decît unul abstract : citită materialitate ar putea avea, în strictă ordine epică, parcurgerea, pe trei pagini de carte, a timpului fizic dintre două anotimpuri-limită pentru psihologia eroului (toamnă-primăvară) ? Mai ales că, în **Miresele,** însuși timpul discursului oscilează între continuitatea unei durate (vezi verbele la imperfect în opoziție cu perfectul simplu al narațiunii, o opoziție derutantă, ca pentru a marca ideea de repetabilitate a faptelor) și cronologia exactă a evenimentelor. Cronologia, indice al narativității, este tot una abstractă, ea putînd fi localizată în oricare dintre acei „atîția ani" de cînd Ioachim fugise din lume : de aceea mărcile temporale au un aspect de pură generalitate : **„toamna... la amurg... în unele nopți limpezi... după aia, începură ploile... plouă săptămîni în șir... înaintea viscolului... acum și-n primăvară... trecu o iarnă cu zăpadă puțină..."** etc. Iar paradoxul unei structuri de acest tip constă în faptul că, exact în momentul în care dilatarea timpului discursului în defavoarea celui al evenimentului, se configurează (**„pe ultima, cea mai frumoasă, o mireasă trupeșă, cu părul de-i ajungea pînă la glezne, Ioachim, tîlharul și nebunul, fugit de-atîția ani din lume, a tras-o la mal și-a trăit cu ea cîteva zile, pînă n-a început să putrezească."**), textul se încheie. Un paradox absolut normal.

Ne vom întreba, îndreptățit, ce tipologie umană implică această părăsire a normalității existențiale în folosul esențializării. De la bun început se impune o disociere : aceea între esența ca **virtualitate,** deci element în sine, care subzistă, dar precede textul, și esența ca **posibilitate a ciclului.** Medierea se face prin aranjamentul reprezentărilor de existență (nu le numim fapte, acțiuni etc.), care urmează datele virtuale ale personajului. Acesta există doar între limitele unui caracter generalizat, care premerge desfășurarea, și nu ale unuia dezvăluit pe parcursul consumării textului. Contează mai puțin numirea personajului prin existența sa normală în cadrul ficțiunii, cît deschiderea lui spre infinitele posibilități pe care le include esențializarea. Cazul lui Gică-hau-hau din **Ziua unui pierde-vară** este exemplul cel mai bun al modului în care tipul uman modelează, din unghiul discutat mai sus, un mediu, deși este, categoric, produsul acestuia. Personajul este ordonatorul afectiv ; spațiul psihologic, social sau, pur și simplu, natural (vezi Amza din **Iarba,** domnișoara Aurica sau Ioachim) asigură posibilitatea de reluare. El amplifică o virtualitate ; în absența lui, esența ar fi un non-sens.

Alteori, moartea îi revine ordonarea posibilității de reluare într-un ciclu. Oricît am crede că este o consecință a întîmplărilor, a situațiilor parcurse de tipul uman, moartea intervine însă în momentul de dezechilibru, cînd este amenințată condiția caracterologică a personajului. Moartea reașează esența în virtualitate și lanțul se poate reface. Consumarea minerală din finalul nuvelei **Nuntă cu Ighemonicon** indică o anume dezagregare a existenței în folosul esenței ; chiar dacă moartea Dafinei Dabija este pusă pe seama acțiunii premeditate, care nu implică numaidecît tipologia personajului, ea survine tot în momentul de dezechilibru pe care Eugen Barbu știe să-l marcheze printr-un element cvasi-stihial : **„Era ger, zăpada scrîșnea sub pași și de atîta lumină nu văzură decît tîrziu flăcările nemaipomenite ce ardeau sub zare".** În **Bătrîna,** moartea este mai mult decît ordine firească, ea coordonează prin reprezentări motivice ancestrale împlinirea contemplativă — pură esențializare — a condiției individului. Aici, tipul uman (bătrîna) își anulează voluntar existența.

Cele două texte enunțate mai sus explicitează însă numai o primă modalitate ; din nou sîntem nevoiți să disociem, în sensul în care o face Marian Popa (în **Forma ca deformare**), urmînd o distincție a lui Heidegger, între două tipuri de întrerupere a existenței : **moartea** și **decesul.** Prin moarte, în cazul lui Eugen Barbu, am demonstrat că apare voința de reluare. Decesul este doar accident în cadrul ciclului (nuvela **Pe ploaie**). Dînd crezare lui Marian Popa, „decesul este o moarte care nu dovedește nimic".

Am văzut că lirismul lui Eugen Barbu nu este îndeosebi o atmosferă ; el atinge acea parte structurală a relației personaj-mediu, care implică, din punctul de vedere tipologic, caracterul uman în raportul său cu absolutul. Pentru că, ce altceva ar putea fi modalitatea de remodelare a spațiului prin esențializarea individului, dacă nu o foarte modernă **situare lirică.**

COSTIN TUCHILA

Tîrg de ca:

Scrisori de la cititori

Tov. Redactor Șef

De prima dată ne-am abonat la Revista „ORIZONT" pentru programul de televiziune. Citind și restul articolelor, l-am îndrăgit și am ajuns să-l citim cu interes și plăcere toată familia.

Aș avea o sugestie, dacă primiți.

Am o fetiță în clasa a VIII-a, la liceul de Arte plastice (...). Între tineri de vîrsta ei e o agitație, toți caută revista **„Săptămîna"**, abonamente nu se pot face, ei o cer împrumut (...). Am căutat să conving copiii să citească **Orizont** și atunci am aflat că ei caută în revista **„Săptămîna"** o rubrică mică de **Topuri,** nu știu ce e, e ceva de muzică ușoară.

Așa că m-am gîndit să Vă scriu. Dacă noi am cumpărat la început revista d-voastră pentru programul TV și acum ne place să o citim, poate că și tineretul ar cumpăra-o pentru TOPURI și ar citi și restul articolelor, și le-ar prinde bine. Cred că ar fi de mare folos copiilor noștri, și în general tineretului, dacă ați putea găsi puțin loc pentru rubrica aceasta și prin aceasta ați da ocazia la zeci, chiar sute de tineri, să citească articolele de mare valoare din revista **Orizont.**

Cu respect,

GHIZELA GHENCIU, Timișoara

NOTA REDACȚIEI : Revista noastră a deținut și o rubrică de muzică ușoară TOP, tocmai pentru a veni în întîmpinarea cititorilor tineri. Poate că, într-un viitor apropiat, o vom relua, spre a da satisfacție și unui gen de asemenea iubitori ai muzicii tinerești. Vă mulțumim pentru aprecieri asupra revistei noastre.

Sînt un vechi abonat și un pasionat cititor al revistei D-stră. Mă numesc Muth Gerhard, de profesie electrician, și sînt și un pasionat pictor amator. Vă mărturisesc că la revista D-stră m-am abonat cu speranța de a afla și a fi la curent cu toate evenimentele în legătură cu arta picturii din județul nostru. În această linie se publică mai puțin.

În acest sens, vreau să vin cu o propunere. Dacă s-ar rezerva o rubrică cît de mică, care să fie consacrată doar picturii. Aceasta o propun pentru mai multe motive : sînt sute, poate mii de oameni, îndeosebi tineri pasionați ai picturii, și aceștia nu au de unde afla de anumite evenimente, mă refer mai mult la expoziții, ce sînt organizate în Timișoara.

Lunar, sînt 2—3 expoziții colective sau individuale (**mă** refer și la amatori) dacă, la această rubrică, un critic de artă ar comenta aceste expoziții, sau ar atrage atenția publicului asupra unei sau mai multor lucrări din aceste expoziții, sînt convins că revista ar cîștiga. În toamna trecută s-a pornit o campanie la radio și TV contra picturii de gang, l-am criticat în toate felurile și, pe drept cuvînt, dar, mă întreb, ce am făcut pentru atragerea publicului în expoziții și muzee, pentru a-l educa sau mai bine zis a-l atrage atenția asupra adevăratei arte ?

Această rubrică, revin la ea, ar ridica tirajul revistei. Închipuiți-vă că un amator, cînd vine de la servici, pune mîna pe paletă nesilit de nimeni și nici pentru a-și cîștiga existența ; el o face din plăcere și dă tot ce poate și dacă acest amator, în viața lui, ajunge să facă o expoziție, e un stimulent extraordinar o apariție a sa la gazetă. Face mai mult pentru el aceasta decît vinderea unor tablouri expuse.

Stimate tovarășe Redactor Șef, cred că orice propunere din partea cititorilor este bine venită. Evident că nu puteți satisface toate dorințele. În nici un caz, nu vroiam să critic. Dacă, printre rînduri, am scăpat un cuvînt nelalocul lui, nu a fost din intenție rea, ci doar fiindcă nu sînt un om al slovei, ci un om de rînd.

Vă doresc, în continuare, D-stră cît și colectivului D-stră, mult succes în viața profesională și particulară.

Cu stimă,

MUTH GERHARD, Ciacova — Timiș

NOTA REDACȚIEI : În adevăr, față de nenumăratele manifestări ale artiștilor plastici profesioniști și amatori, revista noastră a rămas, uneori, datoare, însă, pentru viitor, sperăm ca rubrica PLASTICA să fie pe cît posibil, la zi.

Opinii

„Dacă ar acționa și asupra ta acest suflu al cîmpiei bănățene, îmbietor la armonie, dragoste de viață, stăpînire de sine, încredere în forțele proprii și calda deschidere spre cei din jurul tău, toate îmbrăcate într-o bogăție aparte, unică, poate de culori, poate datorată hărniciei și cumpătării oamenilor, atracției lor spre grandios, bine clădit, bine lucrat, bine îmbrăcat, bine împodobit, bine gîndit, dacă ar acționa și asupra ta aceste forțe binefăcătoare ale plaiurilor, pe care te-ai născut, aceleași care au acționat și asupra autorului acestei cărți, m-aș declara o mamă fericită", **îi spuneam fiului meu, închizînd cartea abia citită a prozatorului timișorean Mircea Șerbănescu.**

Și am rămas să dialoghez mai departe, încă multă vreme, de data aceasta cu însăși eroina cărții... Așadar, ai fost hărăzită cu multe însușiri, satisfacții școlare, căldură în familie, căsătorie reușită, deși se pare că rezervorul de afecțiune atîrnă mai greu de partea lui decît de a ta, tu doar lăsîndu-te învăluită mereu și mereu de aceste emanații, nicicînd răcite, nicicînd pierdute.

Ai doi copii, de asemenea reușiți : băiatul, o repetare dinafară a propriei tale conștiințe ; fetița, reflectîndu-te tot pe tine, dar în cealaltă oglindă, a neliniștilor, capriciilor, urcușurilor și coborîșurilor frenetice, dar zăgăzuite la timp, ambii pare-se construindu-te, demonstrînd și prefigurînd căutările tale, obsedantul „ia să văd, să văd..."

După ani de navetă obositoare, prin zbaterile soțului, obții un post de bibliotecară la un institut de cercetări. Majoritatea părinților și cuplurilor tinere, auzind sau ajungînd la o asemenea rezolvare a problemei tale familiale și sociale, ar respira ușurați : „Nu se putea mai bine. Totul e în ordine !". Nu tot astfel judeci tu. În primul rînd, ce caută o absolventă a științelor umaniste, într-o bibliotecă de cercetări, în cu totul alt domeniu de activitate ? Constați că le poți fi utilă, totuși, prin limbile străine ce le cunoști, oferindu-le traduceri de înaltă competență. Dar nu e prea puțin ? te zbuciumi tu.

Pe urmă, directorul, acest om fascinant și orbitor ca soarele în amiază, care te paralizează : admirație, stimă neprecupețită pentru calitățile sale de organizator și conducător al acelei instituții, sau chiar dragoste, acel vis de fată nicicînd atins, al completei supuneri, al completei împliniri ? Legăturile spre bălatul adorat, la anii cruzi, se fac, adesea ; așteptările, pregătirile și întîlnirile cu directorul se transformă într-o beție a cochetăriei și simțurilor dureros înfrînate, imaginea lui distanțează și pune într-o lumină nefavorabilă întreg căminul, cald și sigur, care formează cu tine un tot cu mii de brațe invizibile. Slăbiciune, dar numai fugară, și nicicînd biruitoare.

Apare vizita colegului colțos, de data asta înfrînt pe un front invizibil și rămas misterios, pînă la ultima filă a cărții. Se transferă, îți cere să nu-i faci greutăți în funcția politică ce o reprezinți. E rîndul tău să-ți încerci puterile, minată de cele mai generoase îmbolduri : să oprești transferul (dovedit pînă la urmă demisie) a colegului cercetător, unanim apreciat în munca sa, să elucidezi motivele care l-ar fi putut împinge spre un asemenea gest și să ți-l apropii într-atît, încît să se destăinuie, să-ți accepte colaborarea într-o luptă devenită comună amîndurora, posibila reașezare pe noi temelii a raporturilor — director — subalterni sau director — organizație de bază — sindicat.

Aripile ți se dovedesc însă fragile, șovăitoare : consultarea celorlalți angajați, înfruntarea cu directorul, frîna conservatoare a soțului și rigiditatea colegului în cauză toate concurează la adîncirea sfîșietoarei dileme în care te frămîntă, asupra rolului tău real și exact în istoria acestei demisii, cît și în sînul institutului sau al familiei.

Pentru ca seismele „descoperirii de sine" să nu zguduie etaj după etaj, la locul de muncă, sau mobilă după mobilă, în luminoasele încăperi ale căminului tău, te mulțumești cu o jumătate de victorie, draga mea : directorul este coborît din Olimp puțin mai jos, spre previzibilul cîștig al tuturor, tu îți descoperi vocația socială, care adaugă o nouă dimensiune personalității tale, toate, cu un preț prea scump, poate : victima, colegul colțos de la începutul cărții, rămîne tot victimă și la finele cărții, demisia lui pecetluindu-l-o tu însăți.

Dosarul victimei a fost închis înainte de a fi citit, ci doar frunzărit : rezolvarea lui se cere, poate, într-un volum ulterior. Aceasta ar implica un al doilea pas al femeii în procesul cunoașterii și descoperirii de sine, pasul acțiunii ferme, dusă pînă la capăt, în apărarea valorilor umane, uneori strangulate din pricina comodității și indiferenței celor ce vor să-și urmărească doar interesele strict personale.

Meritele autorului : aplecarea, cu multă delicatețe și înțelegere, asupra dramei eliberării femeii, în domeniul afirmării sociale. Pentru a-i fi lupta încununată de succes, sau măcar posibilă, autorul, cu un calm inegalabil și aproape grijă părintească, îi netezește cărările pe cît posibil. Mă refer la faptul că nu vor apare alte probleme majore, pe parcursul cărții, care să pună în umbră sau să anihileze preocupările eroinei, pe o singură coordonată din cele multe posibile, spre împlinirea personalității, conturarea caracterului și aprofundarea cunoașterii de sine. Simțul estetic, al ordinii lucrurilor, rostul vazelor pentru flori, al unei pendule într-un birou, mobilierul, îmbrăcămintea, coafura, întreaga frumusețe a lumii, văzute și trăite cu intensitate, dar fără grabă, ele constituind însuși suportul vieții, prin ceea ce ele au mereu același, deci devenit intim prin repetiție și totuși mereu cu un adaus de ceva nou, proaspăt și neașteptat.

Ca femeie, sînt recunoscătoare autorului că nu dă semne de îngrijorare în fața emancipării femeii. Cu atît mai mult evidențiez acest lucru, cu cît s-a ajuns demult la concluzia că, pentru modificarea conștiinței vasale a femeii, nu e suficientă doar „descoperirea de sine" a „sexului slab" ci și emanciparea bărbatului și modificarea conștiinței sale suzerane. Este vorba, deci, de o emancipare a întregii societăți, de o adevărată revoluție spirituală, pașnică, și-ar zice Ecaterina Oproiu — o revoluție tandră, căci ea include pe ambii parteneri.

Prof. VALERIA TOMOIAGA

Pe marginea volumului „DESCOPERIREA DE SINE" de M. Șerbănescu

Dragoș Vrânceanu

CARUL DE ARGINT

Aproape, mai aproape, sub un brad
și un mesteacăn ca o bornă albă,
inverzește odată cu iarba
veșnicia cu o față iubită.

Trec părinții într-un car de argint
ținîndu-se de loitre
și nu și-au luat cu ei nimic
să se acopere de răcoare.

Le țesem cu privirea
întoarsă înapoi
o velință pe care o spulberă vîntul stelar
urmărind aurorile.

MARELE OLT

Marele Olt ne ocrotește
ca un cer curgător
printre ripi de argilă.

În numele lui vorbește ceața
diminețilior,
ascunzînd poenii verdeața
ca pe o pînză pictată, acoperită de un voal,
și aruncată pe mal.

O iau pe umeri și-o așez în picioare
rezemată de deal.

Asemeni lui Brâncuși,
agăț în mijlocul firii
opera de artă a amintirii.

DEZGHEȚUL

Curg apele în valuri gureșe
prin șanțuri, pe margini,
poteca e svîntată și văzduhul,
mișcîndu-se într-un du-te vino nevăzut,
caută loc să se așeze
ca o parașută.
Degeaba îl apuc în mînă
să-l trag peste pădure.
Mă deslipește de pămînt
amestecat cu suflul
adînc al pieptului,
de parcă două păsări se întîlnesc
vrînd să coboare, dar nu pot de ape.

Cîntă piraiele
ca niște corzi de harpă
inventînd muzica
acestei pantomime aeriene.

MEMORIE, TINEREȚE A LUMII

Prin vinele lumii palpită o putere sălbatecă,
ce înfrunzește copacul la bătrînețe.
Foile acestea nu se întind către soare
orbește, ci tremură înviorate
de gîlgîitul cascadei anilor.

Dar acest vuiet este risul primilor ani,
așa cum picură prin lunga retortă,
împingînd fără istov omul care secretă memorie,
precum albina își pregătește mierea
cu propriul ei trup.

Dedicații

POEM PENTRU DESCHIS NUFERI

lui Ion Lotreanu

Lacuri, de argint tărim,
Cade-n somn argintăria,
Parcă leagănă Corșorul
În oglinzi, copilăria.

Lacuri, și de vis, pămînt.
Foi de liniști dau năvală,
Ochiul apei larg cuprinde
Vegetație astrală.

Parcă ar fi nins cu lună,
Străbătînd arzînda cale ;
O lumină aburită,
O zăpadă cu petale !

Pentru singeria rază
Pe oglinzi căzînd, să suferi,
Cînd izvorul din cuvinte
Sună și deschide nuferi !

DAMIAN URECHE

Lucian Bureriu

SPIRITUL INDEPENDENȚEI

Un univers posibil victoria deschise,
Pentru-a-mplini destinul unui popor prin sine.
Și înfloriră inimi și decolară vise,
Istoria-nvechită urnind-o spre mai bine.

Victoria le spuse speranțelor să crească
Și locul nostru-n lume se investi de sens ;
Consolidă credința în forța strămoșească
A brațului și-a minții, vibrînd prin veac, imens.

Un spirit al virtuții, incandescent în noapte,
Mai luminos ca ziua, din fapte se degajă,
Lucid, la datorie, prin noi, urmașii, apt e
Ca muncii, fericirii, să-i stea mereu de strajă.

Eugen Evu

IUBIRII TALE

Tînjesc în vîrtejuri de flori să răsar,
în ploile cu vuiet de orgă să-mi fie
setea, semn roșu în calendar, —
singele,-flamură vie.

Tînjesc între arbori să sun mai curat
din rădăcinile care se împreună
sub tîmpla neamului, astru culcat,
în doina străbună . . .

Tînjesc patetic să ard în iubire,
Să mă rup de-ntunericul fără cuvinte,
să mă înalț în trup de rostire,
iubirii Tale Patrie, care nu minte.

Romulus Mustețiu

OMAGIU

Omagiem trecutul prin marele prezent ;
Pe cei ce ne-au săltat din neagră noapte ;
Din inimă, le facem monument
Eroilor din șaptezecișișapte !

La Grivița, la Plevna și Smirdan,
Un vis al desrobirii prins în fapte,
Noi dăm acest poem contemporan
Eroilor din șaptezecișișapte !

De-atunci rămîne liberă în noi,
Doina Română, ce-o cîntăm în fapte,
Înalt omagiu marilor eroi,
Care-au luptat în șaptezecișișapte !

Petru Dinu Marcel

DIN COLUMNĂ IN COLUMNĂ

Stîlpi din focuri se-nalță
Susținînd o veșnicie ;
Din columnă în columnă,
Arde stema țării vie.

Ard eroi prin flori de singe,
Prin istorii și prin noapte ;
Steaua vieții nu se frînge,
Stea din șaptezeci-și-șapte.

Ridicăm acum pe brațe
Aurul aniversării ;
E un secol de cînd urcă
Steagul pe tulpina țării.

Gemeni stau Carpații-gemeni,
Peste zări cu fruntea suie ;
Flacăra iubirii noastre
Urcă-n lacrimi de statuie.

De sub geana primăverii
Urcă stema centenară ;
Țară, flacăr-a iubirii,
Țară scumpă, legendară !

Vasile Man

NUMAI VARA

Numai vara auzi ciocîrliile,
cum îmbată cîmpiile
cu cîntecul lor.

Numai vulturii
cunosc măreția
și adîncul prăpastiei
din fantasticul zbor !

Numai tăcerile
cunosc iubirile
în taină, și dor !

CU DEMNITATE

Purtăm asemenea minerilor,
fiecare propria-i lumină,
spre filonul de aur
al biruinței.

Purtăm, asemenea munților,
diminețile pe umeri,
împodobindu-ne
cu măreția pădurilor.

Purtăm, asemenea holdelor,
binecuvîntarea gliei,
cînd plaiul românesc
se face ecou ciocîrliei.

Purtăm istoria,
ca pe un sfînt tricolor,
în dreptul inimii,
cu demnitate !

POETUL

Cînd poetul atinge lumina,
Cuvintele devin viori.

Cînd poetul atinge lumina,
Diminețile au rouă pe flori.

Cînd poetul atinge lumina,
Învățăm să ne știm bucura.

Cînd poetul atinge lumina,
Mai înseamnă ceva :

El, lacrimile de pe obrazul lumii,
Să le șteargă ar vrea !

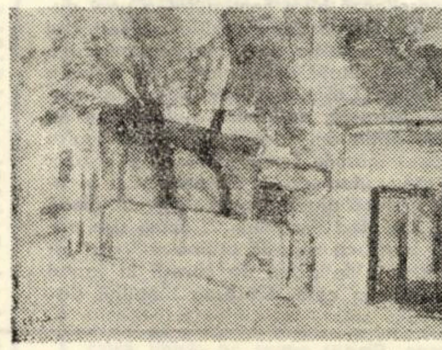

„Privind pe fereastră"

Scrisoare către un prieten german

(Urmare din pag. 2)

șaptesprezece ani ni s-a părut că noi înșine putem fi Jean Cristophi. De la tine am învățat Lorelei, cîntecul fetei de pe Rin „Ich weis nicht, was soll es bedeuten — dass ich so traurig bin. Ein Märches aus alten Zeiten. dass kommt mir nicht aus dem Sinn".

Astăzi încă nădăjduiese să-ți amintești versurile lui Octavian Goga : „La noi sînt codri verzi de brad". Pentru traducerea lor în germană ai fost cred felicitat de bătrînul nostru dascăl. Împreună am mers sau mai exact tu mi-ai dat curaj ca să strecor, pe sub ușa blondei Lotte, cea mai ridicolă și mai înduioșătoare scrisoare de dragoste. Sigur că, privite din perspectiva vîrstei noastre de astăzi, toate acestea sînt lucruri neînsemnate și poate hilare. Dar ele au fost temelia și învelișul adolescenței noastre, în vremea cînd refăceam itinerariile, niciodată încrucișate în realitate, ale lui Eminescu și Lenau.

„Vom ajunge mari poeți ca el, nu ne vom despărți pînă la adînci bătrînețe. Vom locui la mansarda unei clădiri bătrîne, cu turnuri și crenele, de unde, în nopțile cu stele, vom privi orașul". Cine n-a fost adolescent și n-a visat măcar odată o asemenea imagine poate să-și arunce zîmbetul ironic peste sufletele noastre.

Am auzit că ai plecat încercînd poate să refaci drumul parcurs de strămoșii tăi. M-a îndurerat o asemenea nesăbuință și în gînd am strigat pe urmele tale : oare nu știi că glia în care neamul tău a prins rădăcini este singurul și adevăratul climat în care poți să trăiești ? Îți imaginezi că poți fi răsădit într-o lume străină ? Chiar dacă vorbește aceeași limbă cu tine lumea aceea tot străină are să-ți fie, fiindcă nici copacul nu-l poți transplanta dintr-un sol în altul, darămite un om. Moșii și strămoșii tăi au părăsit Turingia, Suabia nu mînați de dorul aventurii, ci de mizerie și nesiguranță, năzuind să găsească o altă patrie mai generoasă, care să-i adune în brațele ei, să le legene pruncii și să-i ferească de sînge și durere. Au trebuit să treacă zeci și zeci de ani pînă cînd pămîntul românesc s-a acoperit de floare ca un copac în april. Și atunci, prietene, ce stihie te-a urmat din urmă să-l părăsești ? Eu te știu mai bine decît oricine și nu pot să cred că orbirea argintului ți-a fost mai la îndemînă decît pămîntul acesta care este țara mea și a ta. Ubi bene, ibi patria nu ți se potrivește ție. Jean Cristophe din adolescența noastră nu putea fi ucis de un cămătar și nici de o Iudă. Și, la urma-urmei, ca să fii vînzător, poți să fii orice, un vierme, o reptilă, un gunoi pe care acum sau mai tîrziu viața îl mătură din drumul ei.

Eu mă întorc adesea în orășelul nostru cu străzile pavate cu piatră cubică, îmi odihnesc privirile pe verdele cetinei și-l urmăresc cum crește și se schimbă cu anii, așa cum aș urmări creșterea unui fiu. Mă întreb dacă ai avut tăria să te întorci într-o mașină de luat ochii și să calci cu pneurile străzile adolescenței noastre. Dacă ai avut sufletul ăsta, mă întreb oare ce a fost înlăuntrul tău, dacă a mai rămas un singur colț din el nezguduit, dacă ți-a mai priit confortabila mașină și aerul de fabricant la pensie și iată, cînd meditez la toate acestea, simt că mă cuprinde o mîhnire fără margini, de parcă ți s-ar fi întîmplat o mare nenorocire și dacă stau și mă gîndesc bine sînt convins că-i așa : ți s-a întîmplat cu adevărat o imensă nenorocire, ești un străin, prin voia ta, în orașul copilăriei și al adolescenței noastre, în țara care s-a chemat pentru tine Heimat, iar pentru restul lumii se va chema de-a pururi România.

Televiziune

DUMINICA, 15 mai

8,00 Tot înainte ! 8,50 Film serial : Toate pînzele sus. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. Album duminical : din cuprins : 13,05 Cuplete muzicale, momente vesele, muzică ușoară și dansuri comice. La ora 14,00 — „Noi aventuri în epoca de piatră". 15,00 Fotbal : U.T.A. — Politehnica Timișoara. 17,10 Film : Din tainele mărilor. 18,00 Cel mai bun continuă. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. De drept și de fapt. 20,10 Film artistic. Ultima zi. Producție a studiourilor americane. 21,45 Primăvara cîntă cu noi. Emisiune de varietăți. 22,15 Telejurnal. Sport.

LUNI, 16 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Itinerar polonez. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Cîntarea României. 20,20 Panoramic. 20,50 Roman foileton : Sub stele. 21,40 Cadran mondial. 22,00 Un cîntec de demult 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 17 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (rel.) Shirley Temple. 11,15 Semnătura colectivă. 11,35 File de istorie (rel.). 11,55 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Din muzica și dansurile popoarelor 17,55 Reportaj de scriitor. 18,15 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,45 Imagini din Norvegia. 18,55 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Cîntarea României. 20,30 Seară de teatru : Arborele genealogic. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 18 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv (rel.). 11,50 Întrebări și răspunsuri (rel.). 12,20 Telex. 16,00 Telex 16,05 16,35 Curs de limbă germană. 17,00 Fotbal : Progresul — Steaua. 18,45 Telecronica pentru pionieri 19,00 Atenție la . . . neatenție ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Cîntarea României. 20,15 Telecinemateca. Îndrăgostiții din Verona. 22,00 Pe teme internaționale. 22,20 Telejurnal.

JOI, 19 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,15 Reportaj pe glob. Groenlanda. 17,40 Fotbal : U.R.S.S. — Ungaria (selecțiuni). 18,15 La izvoarele cîntecului popular. 18,35 România Pitorească. 19,00 Consultații juridice. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Harlem — chipuri și voci. 21,50 Revista literar-artistică Tv 22,25 Telejurnal.

VINERI, 20 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,45 Corespondenții județeni transmit . . . 12,00 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Polo : România — Ungaria. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,00 Prim plan. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Cîntarea României. 20,30 Ancheta socială. Dincolo de Brevete. 21,00 Film : Comisarul Cardone în acțiune. 22,25 Telejurnal.

SIMBATA, 21 mai

12,00 Telex. 12,05 Uverturi de mare popularitate. 13,50 Cîntece și dansuri populare. 14,05 Gospodărirea . . . gospodarilor. 14,30 Magazin sportiv. Campionatele mondiale de tenis de masă de la Birmingham. Baschet masculin : Iugoplastika Split — Selecționata Europei. Fotbal pe glob. 16,00 Oameni. Reportaj. 16,20 Clubul tineretului 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret. Shirley Temple. 18,30 Pasteluri de Vasile Alecsandri. 19,05 Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Film. Kojak. 21,25 Întîlnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 22,35 Seară de romanțe.

Televiziune

Convorbiri

Cu Profesorul și psihiatrul EDUARD PAMFIL

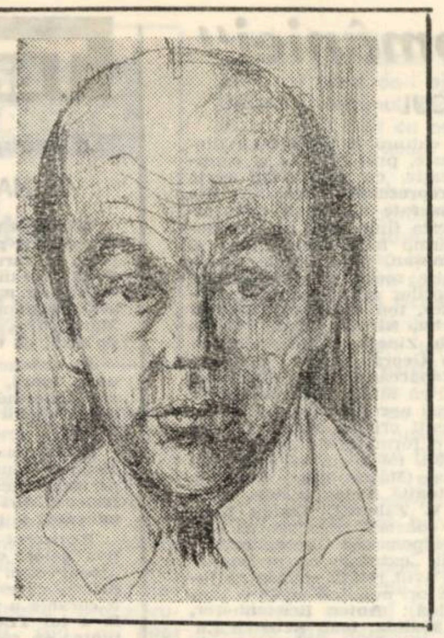

— Stimate Profesore, v-aș asculta mult, dar mi-e teamă să vă pun eu întrebări . . .

— Pentru că există un har al întrebării. Dar tinerii știu întotdeauna să rupă lanțul de argint al dialogului.

— Unde v-ați născut ?

— La Geneva, acum 65 de ani în 6 mai, 1912. Tatăl meu era moldovean. Simțea metafora instinctiv.

— Ce e metafora ?

— E un algoritm al sufletului în formele lui inițiale. E o trăsătură țărănească. Pînă ce cunoașterea s-a ridicat la abstractizare, metafora a fost primul zvîcnet de filozofie.

— Vorbiți-ne de mama Dumneavoastră.

— A fost de origine franceză. Mama a fost un nume al durerii. Am pierdut-o la patru ani. Cheia bucuriei era prezența ei, izvorul tristeții era absența ei. Pentru mine, maternitatea e un sentiment. E un ax al lumii. Pentru cei ce și-o pierd e ca un sistem planetar, ce ar continua să se învîrtă în jurul unui soare stins și mort. Maternitatea e justificarea sensului nostru.

— De ce vă plac tinerii ?

— Fiindcă, din tot ce am lăsat în urmă, singurul lucru viu e tinerețea mea. Restul atîrnă greu. Nu mai știu exact de ce. Mă caut pe mine tînăr. Nu mă pot găsi decît în alții.

— În afară de Dv. cine v-a mai clădit firea ?

— După terminarea medicinei la Cluj, înainte de război, în '38–39, am mers la Paris, pentru a-mi continua studiile.

— Ce a însemnat Parisul pentru Dumneavoastră ?

— La a doua plecare, '46–48, doctorii tineri care studiaseră în timpul războiului au avut prilejul să-l cunoască pe unul dintre cei mai mari psihiatri ai lumii : Henri Ey. Eram și eu elevul lui. Încet, încet, dialogul lui cu învățăceii, dialogul cu mine, avea un alt conținut. Am simțit că ceea ce mă leagă nu e numai comunitatea de cunoaștere dintre meșter și învățăcel, ci altceva, mai complicat, mai cu mai multe fețe decît regulile seci ale unei discipline. Comunicam ca doi adolescenți.

— Cum era ?

— Era așa de mare că n-aveam nevoie, ori de cîte ori eram în prejma sa, de altcineva. Avea un suflet foarte direct. Soarta a făcut să n-aibă copii, de aceea îi strîngea cu grijă în jurul său pe alții. Se bucura de reciprocitatea stărilor.

— Unde era medic ?

— La Chartre. Avea un spital pe care îl conducea. Pe deasupra ținea un curs (fără bani) la Paris. În 1946 eu aveam 34 de ani, iar el 44 de ani. El era în vîrful maturității, iar eu urcam.

— Continuați sistemul său ?

— Nu. Deși sînt creatura lui, nu-i continui sistemul. Dar sufletul meu e o bucată din sufletul lui.

— Ce înseamnă comunicare afectivă ?

— În orice caz, nu replică servilă. Prietenia e un dans. Nu putem să ne copiem pașii brutal, dar putem să-i punem într-o formă vie (vezi Zorba Grecul). Fratenitatea prieteniei e un contrapunct. Două melodii existențiale, care se găsesc, se despart, își vorbesc, se bănuiesc, se tac. Cînd două melodii fug în contrapunct și cînd o pauză dintr-una se întîlnește cu o pauză (o liniște) din cealaltă e mult mai adevărat decît atunci cînd un sunet dintr-una sună cu un sunet din cealaltă. Din două tăceri sună absolutul cel mai straniu, cel mai larg cerc al posibilului.

— Ce e muzica pentru Dumneavoastră ?

— E o prezență duminicală. Lîngă ea e poezia. Poezia decurge din muzică. De obicei se spune că poezia are muzică. Eu spun că muzica are poezie. Poezia e forma de cunoaștere totală, ce derivă din muzică.

— De ce, astăzi, unii oameni simt că poezia moare ?

— Poezia e o completă explorare a miilor de întrebări ale lumii. Omul de azi abia suportă întrebările de pe o zi pe alta.

— Cum crește o cultură ?

— Acolo unde sînt destui oameni care se iubesc unii pe alții, o civilizație poate să dăinuie. Erosul grecesc era armonie. Cînd mă las să cad în mine însumi, cînd mă sufoc, simțindu-mă zvîrlit în afara orbitei unei culturi, întotdeauna sînt deficitar de iubire.

— Cine e Socrate pentru Dv. ?

— Un continuu muribund. Mereu se otrăvește ca să ne salveze.

— Ce personaj de carte nu a asfințit deloc în sufletul Dumneavoastră ?

— Micul prinț al lui Saint Exupery ! Prin el am resorbit minuni ireale, extraumane. De la un moment dat respirația mea era a lui, vocea mea era a lui, ființa mea era a lui . . .

— Dar literatura rusă ?

— Mult am putut să plîng pe chipul lui Alioșa. Pentru alți cititori, literatura e un tărim, pentru mine, e o rezonanță. Literatura e cel mai larg sistem de verificare a autenticului. În literatură căutam să văd, dacă, ceea ce e în viață, nu ține de posibil. Cum scriu, cum citesc, cum simt literatura, e în chip intimist și personal asemănător cu ceea ce realismul face în chip impersonal și ezoteric. Realismul pe care mi l-a întreținut literatura a fost un plus de strălucire dată interiorității mele. Literatură merge ca o străluminare a luminii și nu a fenomenelor, ce pot fi măsurate.

— Acordați realismului niște atribute noi ?

— Cuvîntul „realism" a fost un fel de neașteptată revedere a adolescenței. Un realism afectiv, nu factologic.

— M-aș bucura să-mi vorbiți despre natură. Oare omul va ajunge să cunoască toate experiențele naturii ? Această competiție ne favorizează ?

— Natura face un experiment de structură și nu face un experiment de sistem. Natura nu se confundă cu noi. Natura are nevoie de noi. Noi îi servim sistemul în mișcare, ea ne servește sistemul în nemișcare. Ea nu face economie de forme.

— Cînd ați început să scrieți poezie ?

— Visasem o mulțime de stări înainte de a scrie poezie. Pe la 18 ani. N-am avut un început, dar nici un sfîrșit. Am fost în poezie ca o revelație fulgerătoare.

— De ce n-ați publicat cu „îndîrjire", cum fac atîția ?

— Trebuia să mă dărui total. E o formulă existențială. Astfel zarurile au căzut. Scrisul, ca și viața mea, au fost un joc. Un lucru e sigur. Pe marginea acestei ciudate dispoziții, n-am putut face rău. N-am fost bătăios. Am ris ca să-mi maschez tristețea. Cînd imaginam oamenii îi transformam în niște companioni de joacă.

— Cunoașteți legenda despre omul Pamfil din acest oraș ?

— E un preț pe care l-am plătit pentru faptul că am fost un Narcis al singurătății mele.

— Vorbiți-mi despre cîțiva oameni apropiați.

— Unul dintre ei a fost M. Petroveanu. L-am cunoscut după 23 August. Eu veneam de la Paris. Pe vremea aceea se afirma ca un tînăr adult în meseria de critic. Petroveanu l-a explicitat pe Bacovia ca pe o umbră de fluturi. Petroveanu, care era o ființă de lumină și căldură, a transformat în nimb tot ce era sumbru în ceața în care se mișca Bacovia, aburii lui de alcool, etc. . . . Bacovia a fost un frustrat de sine însuși, a fost încontinuu într-un deficit existențial. Moartea prietenului Petroveanu mi se pare bizar de nedreaptă.

— În timpul studierii medicinei la Cluj, ce prietenii literare ați trăit ?

— Frecventam cenaclul lui Papilian. Papilian era profesor de anatomie. Era un om cu două existențe. Savantul autoritar rămînea neștirbit în virtuțile lui, dar era dublat de o scînteietoare umbră : poetul, eseistul, scriitorul.

— Cine mai frecventa cenaclul ?

— Pavel Dan, M. Beniuc, Grigore Popa. Au fost tinerețea mea.

— Cum era Pavel Dan ca om, ca ardelean ?

— Era molcom, vorbea cu un r tare, era neașteptat în comportare, originea lui țărănească era colorată de o voce de orgă. Înțelegea toate firile, nu era vehement, era extrem de comunicativ, aplecat asupra importanței dialogului.

— Privind retrospectiv, ce a însemnat fostul dialog cu Henri Ey ?

— Încercam amîndoi mari planuri de comunicare. Cursurile lui erau libere, peripatetice, toți ne așezam în cerc, el își aducea tot felul de documente. Ceea ce ne spunea nu era amănuntul, nici metafora, ci o axiomatică secretă, un enunț, niște adevăruri în care credeam. Acum, pentru intimitatea mea, poate nu mai am nevoie de ele. E partea de ordine. Restul e fluxul comunicării cu oamenii. Permanent sînt într-o stare antrenantă de comunicare. Astfel le fac oamenilor cadou metafore . . .

— Cum sînteți la cursurile Dv. ?

— Cum am fost, vrei să zici De la anu, nu voi mai preda. Pe măsură ce am îmbătrînit, am fost mai greu de învățat. N-am suportat să am niciodată un curs scris. Era ca și cum aș fi murit în propria mea convenție. Eu am trăit mai mult prin oralitate.

— Ce e tristețea ?

— Există o tristețe ontică, care e substanța fundamentală a sufletului.

— Dar fericirea ?

— O scînteie. Așa cum sînt stelele. Cerul e făcut dintr-o imensă plutire de tristețe. Tristețea e necesară, pentru a spune un cuvînt despre fericire.

— Se poate povesti o stare perpetuă de tulburare ?

— Eu o trăiesc în povestea lui Făt-Frumos. Mă tulbură episodul în care Făt-Frumos trece dintr-un tărîm în celălalt. Tărîmul celălalt, nu e nici mai sus, nici mai jos. EL E FOARTE DEPARTE, PE O NETEZIME MARE A CÎMPIEI SUFLETULUI.

— Vorbiți-mi despre destinul aparte al unui om pe care l-ați cunoscut.

— Un doctor din Cluj a fost luat la Auschwitz, împreună cu soția și fetița lor. În lagăr, fetița i-a murit. Întors acasă, timp de 15 ani, a schimbat cu grijă, zilnic, așternutul de pe pătuțul fetiței, plapuma, perna etc. Simțind că va muri, s-a zgribulit în pătuțul fetiței, acolo a bolit zile întregi, apoi a murit.

— Știu că Miron Radu Paraschivescu v-a dedicat o poezie într-un volum. Vă va fi legat o prietenie suavă ?

— O, ani de zile (vreo 15) M. R. P. m-a frecventat. În orice clipă mușca văzduhul poeziei. Toată ființa lui era un cor. Voluptatea firii lui era o călătorie lunecătoare. Smerenie, neizbăvire, viață . . . Acum, după ce a murit, pot spune, deși mi-e greu s-o fac public, că ani de zile a fost sub tratamentul meu, că mă căuta ca un fanatic în momentele de strîmtoare sufletească.

— Literatura e lupta aspră cu săbiile memoriei. Iarăși mă întorc la ea. Deși sînt „pălmaș" în ale scrisului, consider literatura zbor, atîta timp cît în ea bat aripi grele de viață. Dumneavoastră ?

— Literatura nu animă oamenii integral, ci îi esențializează. E de o imensă greutate să cunoști un alt om. Nu poți fi celălalt în chip total. Trebuie să existe o diferență. Creatorul de personaje simte aceasta : el se luptă cu chenarul vieții, reușind astfel să esențializeze matca personajelor.

— Scriitorul trebuie să privească printr-un ochean dublu multiplele fețe ale lumii ?

— Cîți scriitori, atîtea formule de-a esențializa. Literatura a evoluat în ontologie. Ea e o perpetuă descriere și o catalogare de întîmplări.

— Nu știu dacă am dreptul să Vă pun această întrebare. Pururea oamenii poartă în ei aburii unor pînze, care au fost, uneori, prea tăiate de viață, alteori nici măcar clintite din vîntul lor. Acum, la 65 de ani, ce puteți să-mi spuneți despre RISIPIRE. Poate fi ea o victorie (aș vrea să-mi găsesc alt cuvînt), sau o frumoasă umbră ?

— Cred că m-am risipit. Nu m-am întors niciodată să-mi clădesc altfel risipirea. Promisiunea a ceea ce ar fi putut să vină a fost mult mai atrăgătoare (adică mai omenească) decît ceea ce a rămas în urma ei. Din ființa mea, s-au pierdut jumătăți. Nimeni nu mai are jumătatea vieții mele. Cel care a rupt această generoasă dezordine a fost prietenul și tînărul meu colaborator, Ogodescu Doru.

Întrevedere realizată de :

ANA POP SIRBU

„Natură statică cu cană albastră"

Poezii de Ed. PAMFIL

TRECERE

Și cîte-au fost . . .
Cuvinte . . .
Pe toate le-am chemat
Sau pe toate le-am rugat
Dar toate erau strinse
În line pietre-nfrînte.
Și cîte-au fost . . .
Cuvinte . . .
Pe toate le-am pierdut
Spre neguri transparente
Sau poate le-am topit
În forme ezitante.
Ele-au plecat docile și nu au mai privit
Nicicînd, nicicînd spre urmele rămase
îndărăt.
Cine va ști să-ți spună din nou, în locul
lor,
De soarele alegru, transpus în vers subtil,
Sau despre peștii care plutesc în sfînt
neant
Și despre, o !, imensa
Enigmă-n univers ?

DANS

Diamantele nocturne, cu șlefuire scumpă,
Erau în părul tău, iubito, mici podoabe
Iar dansul, caldul suflu din marmora
perfectă,
Trecea din trepte-n trepte și
în mare.
Mai știi din reqviemul uitării,
de atunci ?
Am dus spre șirul ritmic
de dealuri și de lunci
Imaginea visată . . .
Iubirea regîndită . . .

OFRANDĂ

E darul tău acest oraș ce doarme
Cu nenumărate ore sunate-n ceas de
turn ;
Metalul transparent pătrunde în fațade
Și timpul scurs din pietre, în pietre îl
întorn.

Din secolele sumbre, ce întîlniri ciudate
Aceste ziduri prinse în muzicale forme
Ofrandei tale. Ascultă și răspunde
În cumpăna secretă a nopții nemișcate.
Din aur, alchimiștii filozofalei pietre
Topesc incandescența iubirii, formă
pură.

DE CITE ORI AM STRIGAT PESTE BURG

De cîte ori am strigat peste burg,
Mi-au răspuns
Necunoscute voci
Nevăzute ; ascuns
Mai trăiau printre ziduri de vis,
Sau veneau din nimic,
Din secolul dus.
Dialogul acesta de fum,
Prin distanțele simbol, mai sus,
De cîte ori n-a venit
Prin formele alte,
Dedus,
Ecoul lovit de fațadele acelea
De vid ?
Și s-a spus, s-a tot spus
Despre fulviu de aur topit,
Ca și cum
În unde ar rămîne vreodată
Un semn,
În lunga tîrîre prin timp,
Un discurs,
Nenumăraților ani în decurs . . .
Niciodată n-am fost decît eu,
Cel străin,
Misterul rotund
Împlinit.

Festivalul național „Cîntarea României"

SIMPOZIONUL
„Stilul liricii patriotice"

Academia Republicii Socialiste România, comisia pentru cultivarea limbii — Baza de cercetări științifice din Timișoara, a ținut, vineri, 6 mai, simpozionul cu tema de mai sus. Au adus lucrări, legate de „stilul liricii patriotice" și de independența României autorii : **Prof. dr. G. I. Tohăneanu, Conf. dr. I. Tripcea, Conf. dr. Ion Neață, asist. dr. Stela Mirel, lector Lucia Atanasiu, cercetător șt. dr. Eugeniu Berca, cercet. șt. Livius Petru Bercea, cercet. șt. Maria** Foarță, cercet. șt. Dumitru Vlăduț.

SIMPOZIONUL
de „Organizare a producției"

Manifestarea științifică dedicată Aniversării centenarului independenței 1877—1878 a avut loc în orașul nostru între 6—7 mai. Organizat de INSTITUTUL POLITEHNIC „TRAIAN VUIA", cu participarea unor întreprinderi timișorene, a **CENTRULUI TERITORIAL DE CALCUL și a INSTITUTULUI POLITEHNIC BUCUREȘTI**, simpozionul a adus, **în programul de desfășurare a lucrărilor**, teme interesante, atractive, bazate pe problemele în discuție.

Spicuim din lucrări : Dr. ing. ILIE MORODAN, secretar **al Comitetului județean** P.C.R. Timiș — **„Direcții ale dezvoltării industriei județului Timiș și Creșterea productivității muncii în cincinalul revoluției tehnico-științifice"**, Conf. dr. TRANDAFIR COCÎRLĂ — **„Dezvoltarea energeticii românești, în cincinalul 1970—1980 și în etapele următoare"**, Prof. dr. ing. MIHAI DUMITRESCU — Academia „Șt. Gheorghiu", București, **„Elemente de referință în realizarea unor comparații și corelații în probleme de conducere și organizare"**. Dintre semnatarii unor lucrări mai spicuim numele prof. emerit dr. ing. GH. SAVII, Dr. ing. **IONIȚĂ BAGIU**, Prof. NICOLAE OPREA, Conf. dr. ing. **IOAN RADOSLAV**, Conf. dr. ing. MIHAI PAFIROIU, Dr. ing. **ION PUNGĂ**, ing. IOAN IERAN și alții, personalități ale vieții noastre științifice și tehnice.

SIMPOZIONUL
„Creșterea eficienței economice"

In cinstea Centenarului independenței de stat a României și cu ocazia împlinirii unui deceniu de existență a „Facultății de Științe Economice din Timișoara", în zilele de 27—28 aprilie 1977, în cadrul Universității din Timișoara s-a desfășurat simpozionul „CREȘTEREA EFICIENȚEI ECONOMICE". Au participat peste 200 de cadre didactice, cercetători și specialiști din 15 institute de învățămînt superior, 4 unități de cercetare științifice, 2 instituții bancare, 15 centrale și întreprinderi. Au fost prezentate 174 lucrări în cele 7 secții și anume : **Probleme teoretice ale eficienței economice, Conducerea, organizarea producției și eficiența economică, Eficiența economică în industrie, construcții, transporturi și circulația mărfurilor, Eficiența producției agricole, Eficiența pîrghiilor economico-financiare, Sistemul informațional economic și sporirea eficienței, Analiza economică și creșterea eficienței economice.**

În cadrul ședinței de deschidere, după cuvîntul profesorului dr. C. POPA, rectorul Universității din Timișoara, a prezentat o amplă comunicare, tovarășul dr. ing. ILIE MORODAN, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R. pe tema **„Direcții ale dezvoltării industriei județului Timiș și creșterea eficienței economice în** cincinalul **revoluției tehnico-științifice"**. În continuare profesorul dr. docent **D. RUSU**, dela Universitatea din Iași, în comunicarea **„Noi puncte de vedere în determinarea eficienței economice"**, a adus prețioase contribuții originale în problema abordată. Un interes legitim a ocazionat, prin tematica sa, și abundența problemelor tratate, lucrarea tovarășului dr. G. SICĂ, director în C.S.P., **„Îmbunătățirea prețurilor de producție și de livrare și eficiența economică"**. Ședința de deschidere a luat sfîrșit cu intervenția tov. conf. dr. P. ONIȚA, decanul facultății, care în mod documentat și sistematic, a prezentat **„Contribuția Facultății de Științe Economice din Timișoara, la sporirea eficienței unităților economice din județul Timi"**.

În continuarea simpozionului, s-au prezentat numeroase lucrări la respectivele secții

SEMENICUL

Caietul de literatură, artă și cultură al cenaclului literar SEMENICUL, pe anul 1976, este, prin profilul și conținutul său, o interesantă publicație, cu posibilități certe privind **„integrarea celor mai reprezentativi creatori din județ în circuitul valorilor consacrate ale vieții cultural-artistice pe plan național"** — acesta fiind unul din dezideratele reșițenilor, după cum afirmă în articolul prim al respectivei publicații **Eugen Someșan**, președintele Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Caraș-Severin. Într-adevăr, scriitorilor cunoscuți deja, precum **George Suru, Gheorghe Azap, Ion Frumosu, Nichifor Miuța**, li se alătură **Nicolae Sîrbu, Nicolae Irimia, Sabin Opreanu, Constantin Mărăscu, Gh. Zincescu, Valeria Negovan, Ion Florian Panduru, Ioan George Șeitan, Octavian Doclin, C. Brîndușoiu, Maria Copăceanu, Iosif Caraiman** etc. etc., din care, fără îndoială, că mulți dețin premizele unei afirmări într-un viitor cît mai apropiat. De asemenea, în paginile publicației sînt prezenți critici, eseiști, istorici literari și cercetători din județ, o formație de o reală capacitate, care reclamă, indiscutabil, tot sprijinul, spre a-și putea valorifica întregul potențial (**Marcu Mihai Deleanu, Timotei Jurjica, Gh. Jurma, V. Ioniță, Petru Oalide, Alex. Horvath, I. Crișan, Ion Popa, V. Zaberca, Traian Baia, C. Brătescu, A. Bohariu** etc.) Se constată preocuparea editorilor acestui caiet (redactor responsabil **Gheorghe Jurma**) de a-și atrage colaboratorii „externi" cu preponderență din rîndurile celor care au avut relații strînse cu județul Caraș-Severin (prin obîrșie, ori activînd acolo o lungă perioadă de timp) ca de pildă : **Anton Brietenhofer, Pavel Bellu, G. C. Bogdan, Ion Medoia, Ioan Bettisch** ș.a.

Așadar, mobilizînd majoritatea forțelor creatoare locale și cooptînd o seamă de colaboratori legați de Caraș-Severin, publicația „SEMENICUL" oferă cititorilor, într-o evidentă decantare valorică, pe cuprinsul celor 70 de pagini, versuri, opinii (**Condiția poeziei patriotice**), proză, istorie și critică literară (e binevenită restituirea : **Nicolae Iorga — Literatura cea adevărată**), studii de istorie, interviu (**Cu Pavel Bellu despre poezie, despre Banat**) artă plastică (**Ladea 75**), lingvistică, documentar istoric și cultural, studiu etnologic (**Caii lui sîn Toader**), traduceri, parodii (**Toamna pră Bîrzava de** Marius Munteanu), epigrame și fabule.

A. T

P A N O R A M I C

● „CÎNTECELE INDEPENDENȚEI" este titlul unui recital, (pian și canto), care a avut loc la Filarmonica „Banatul". S-a cîntat din creațiile lui L. T. Coman, C. Petrescu, C. Porumbescu, E. Caudella, Gh. Brătianu, I. Mureșianu, E. Wachmann și alții. ● „BALADA NEATÎRNĂRII", carte semnată de D. Ureche, este o nouă apariție în cadrul editurii „Facla". Versurile sînt dedicate copiilor. ● Pe podiumul Filarmonicii a avut loc un recital dat de pianistul sovietic A. Nasedkin. ● DE LA MUZEUL BANATULUI aflăm : s-a inaugurat sezonul secției în aer liber, Muzeul satului bănățean, de la Pădurea verde. Cu acest prilej, o inițiativă interesantă : artiști amatori de la întreprinderea I.A.E.M. au preznetat un program constînd din muzică și dansuri populare, desfășurat în cadrul pitoresc al unor străvechi construcții rurale. Un numeros public a vizitat acest loc dedicat educației patriotice și recreației. La o altă secție, aceea de științele naturii, s-a deschis o expoziție de fotografii : „Barza albă în Banat". ● La Galeriile de artă ale Muzeului s-a deschis expoziția „DOI PICTORI ROMÂNI PARTICIPANȚI ACTIVI LA RĂZBOIUL DE INDEPENDENȚĂ : **N. Grigorescu și S. Henția**". La Galeria Bastion, „Drum de glorii", expoziție de artă plastică semnată de elevi în cadrul fazei finale a Festivalului Național „Cîntarea României". ● A AVUT LOC DELIBERAREA juriului care a analizat versurile trimise pentru următoarea etapă a Festivalului și concursului „Cîntarea României" Centrului de îndrumare a creației populare din Timișoara. LOCUL I : V. Tamaș și I. Căliman. LOCUL II : C. V. Sein, D. Diaconescu, G. Ferenc. LOCUL III : H. Stemacos, Gh. Drinovan, I. Ciolacovici, I. Borangic, S. Horst, G. Mirianici. MENȚIUNI : I. Luminosu, M. Rohan, W Weiss, R. Bercea, D. Stoița, M. Moraru, P. Sîrbu și mulți alții.

OBSERVATOR

Teatru

La Teatrul de stat din Arad — în premieră :
ANNA CHRISTIE de EUGENE O'NEILL

IOSIF MARIA BITA, ridicat de pe meleaguri bozovicene, care a pus ceva din ființa lui în ființa teatrului reșițean, al cărui naș, ca regizor, a și fost, în urmă cu vreo două decenii, un entuziast regizor, apoi, al televiziunii române, cu montări de piese, autor de reportaje, filme de artă, documentare, el însuși dramaturg și scenarist, Iosif Maria Bîta, deci, a reușit să facă un splendid spectacol de artă, cu O'Neill, la teatrul de stat din Arad.

În viziunea sa, scena piesei se divide într-un fel de scenă a lumii, cu subsol, demisol, parter și etaje. Iar eroii săi, coborînd sau urcînd aceste trepte, se află într-o perpetuă căutare a locului lor pe pămînt, în înălțări și căderi bruște.

Căci Anna Christie, în viziunea lui Iosif Maria Bita, este **alegoria căutării fericirii și speranței, sau a himerei lor, pe calea unică a adevărului și a iubirii. Nu există nici fericire, nici speranță dacă ele nu se bazează pe adevărul adevărat și pe iubire.**

Regizorul a intuit, de asemenea, cu un ascuțit simț, cîțiva actori care devin și cei mai buni interpreți pentru „jocul" său. El a intuit și un scenograf, pe ZAMFIR PĂSULĂ, care a dat viață aidoma ideilor regizorale, creînd o corabie a speranței, ba, chiar, pînă și ilustrația muzicală a lui TEODOR COMAN a coabitat perfect cu sensibilitatea sa regizorală, ilustrînd și magnetizînd scena fie cu vocea ostenită a lui Louis Armstrong fie cu tragice și visătoare blues-uri.

Ana Christie, în interpretarea LARISEI STASE MUREȘAN, **devine o apariție splendidă, de o rară frumusețe, în care întreaga suită de simțăminte, de la umilință, cinism, desnădejde, la poezie, speranță, curaj îi alcătuiesc ființa. Destinul Annei este un destin impus prin brutalitatea oarbă a lumii. Decăderea ei, pînă la un punct, este datorită, de asemenea, împrejurărilor fatale ale societății și mediului. Tăcerea concentrată a artistei sau cuvîntul ei încărcat de un real tragism, trecerile bruște de la neliniști interioare, la accente poetice sau patetice (sau de voioșie) exuberantă, merg perfect pe ființa eroinei lui O'Neill. Registrul actriței surprinde accentele tragediei, pînă și nemișcarea ei fiind plină de o concentrată tensiune. Eroina se recuperează moral prin natură, dînd un picior civilizației, marea devenind pentru ea un simbol al libertății iar ceața mării, necesitatea de a se izola de loviturile din jur.**

Scenele din actul doi, în care Anna se regăsește, în solitudine, fugind de suferință, devin un veritabil poem al mării și al recuperării individului prin măreția naturii. În preajma forței magnetice a mării, eroina se simte pură, neatinsă de un trecut care a transfigurat-o, rănind-o. Trecutul Annei Christie și recuperarea ei morală din acel trecut este însuși mobilul traumei sale, acea taină tragică constituind, pînă la urmă, însăși drama profundă o'neilliană.

Mat Burke, în interpretarea lui LIVIU MARTINUȘ, aduce în scenă o tipologie a elementarului, tipic freudiană, în care eroul, cutreierat de surde opoziții, între iubire obsedantă și furie cutremurătoare, între naivitate și orbire pasională, devine, prin descoperirea tainei femeii iubite, el însuși un înfrînt, prin adevăr și iubire. Liviu Mărtinuș a atins, în punctele cheie din actul III și în final, accente de tragedie antică, cuplul format cu Larisa Stase Mureșan acaparînd scena. Neînțelegînd, dintru început, jertfa femeii iubite, nici pătimirile sale, nici forța ei morală, el se reîntoarce în final spre ea nu atît convins de cinstea iubirii fetei față de el, cît, mai ales, adus de instinctul său orb și de marea sa pasiune mistuitoare, devenită, pînă la urmă, obsesie acaparatoare și totală.

Între cei doi protagoniști, intră, ca niște mediatori sau simboluri-cheie ale piesei, Chris Christopherson, întruchipat de VASILE GRĂDINARU și Marty Owen, jucată de GINA CAZAN. Chris, marinarul bătrîn și tatăl Annei, întruchipează, în viziunea lui Bita și a actorului, frenezia pentru mare, ființă iubită sau blestemată, unită cu slăbiciunea omenească a omului învins de patimi. În interpretarea actorului arădean, Chris primește accente, nu numai de suflet pustiit de josnicii, dar și de suflet capabil de căldură pentru fiica lui rătăcită, al cărei destin tragic în lume i s-a datorat în parte și lui. Patetic, bonom, ironic, laș, părinte plin de afecțiune, în momentele cruciale, nabădăios sau fanfaron, eroul, în jocul lui Grădinaru, a avut pe alocuri măreție și accente de un real tragism, cucerind simpatia publicului.

Deși într-o partitură scurtă, GINA CAZAN, a găsit, pentru interpretarea Marthei Owen, liniile fidele de-a alcătui o fizionomie de neuitat. Momentele de derută și cinism, de decădere și de omenesc ale bătrînei prietene a lui Chris, în care este înscris un întreg trecut fără speranță, sau clipele din final, (în vreme ce tînăra fiică urcă scara corabiei, ea, bătrînă, le coboară) sînt de o frumusețe deosebită a compoziției unui personaj ce aduce culoare, dramatism și mult ritm actului întîi. Bine surprins și chelnerul Larry, de TEODOR VUȘCAN, cu o undă de omenie simplă, umor și înțelegere pentru acea faună portuară căreia el îi este slujitor.

Alegorie penetrantă a solitudinii individului lezat de o societate crudă, simbol al purității de sentiment, care poate fi găsit și în cele mai putrede medii sociale, Anna Christie este tragica poveste a celei care are puterea să se destăinuie în fața lumii (fie că ea acceptă sau nu adevărul ei), destăinuire și, în același timp, acuză a acelei lumi care a crucificat-o. Ea a fost silită la adevăr pentru a nu se mai simți roabă unei taine penibile. Ea nu putea nici să-l înșele pe omul iubit, dar nici să-l piardă. Fiecare dintre ei a greșit, însă ea a ales calea cea mai grea, dar calea unică, ne spune O'Neill, aceea a iubirii și a adevărului.

Merită apreciat, ca o încoronare a acestui spectacol, și programul de sală, realizat de secretarul literar DUMITRU MĂRCUȘ. Medalioanele sale, dedicate personajelor centrale ale piesei, sînt scrise cu acuratețe și adîncime analitică, precum și interviul patetic, dar adevărat, luat regizorului IOSIF MARIA BÎTA. În totul, o montare originală, într-un joc dăruit, al unor actori de marcă, dintr-un teatru al unui oraș de pe Mureș, care face pași repezi în afirmarea spiritualității sale proprii.

ION ARIEȘANU

Teatrul televiziunii
„CRONICA DE LA PLEVNA"
de Mircea Bradu și Dumitru Chirilă

Evocarea dramatică „CRONICA DE LA PLEVNA", a scriitorilor orădeni MIRCEA BRADU și DUMITRU CHIRILĂ, întruchipată de TEATRUL TELEVIZIUNII, va rămîne în memoria telespectatorilor prin virtuțile sale dramatice, prin filonul ardent patriotic, de care e străbătută, și prin jocul dăruit al unor buni actori.

Axînd toate episoadele evocării de la 1877 în jurul unui singur personaj central, căpitanul Moise Groza, o figură exemplară de oștean patriot și de vizionar român, originar din părțile Banatului, autorii au vroit să confere, în fond, un elogiu înaintașilor, a căror existență pilduitoare s-a integrat definitiv în magma populară, exemplul lui Groza nefiind singular ci contopindu-se cu miile de exemplare ale luptătorilor anonimi, pe umerii cărora a fost dus războiul și cărora li se datorește total victoria obținută și independența României.

Regizorii CONSTANTIN DINISCHIOTU și NAE COSMESCU au conferit ritm și ardență dramatică episoadelor, au contrapunctat, de-a lungul spectacolului, scenele de interior cu cele de sub „cerul liber", intrînd cu aparatul în masa de luptători, de osteni anonimi, al căror umor și robustețe sufletească devin contaminante. Moise Groza, întruchipat de GEORGE MOTOI, este intuit ca un militar de carieră, suflet luminos, un patriot, prin substanța actelor sale de curaj, și un vizionar prin visele sale. Jocul sobru și reflexiv al lui Motoi, mai cu seamă în scenele din final, au dat consistență unui erou popular de la '77. Familia gazetarilor Mureșianu, interpretată de TOMA DIMITRIU, GEORGE PAUL AVRAM și CEZARA DAFINESCU au închegat, cu pregnanță, fizionomia morală a unei familii de ardeleni, iubitori ai adevărului, ai pămîntului natal și ai poporului pe care l-au slujit cu credință. Toma Dimitriu știe să fie demn și solidar cu țara, fiul său, George Paul Avram, dinamic și curajos iar fiica, Cezara Dafinescu, grațioasă și iubitoare. Un comisar imperial insensibil și prusac întruchipează din cîteva linii ȘTEFAN RADOFF, iar MARIA POGONAT surprinde o femeie patriotă, o figură de ardeleancă dăruită unui ideal social, română demnă și intransigentă. VAL SĂNDULESCU, CONSTANTIN BĂLTĂREȚU, CORADO NEGREANU, C. CODRESCU au realizat roluri ce s-au constituit pe deplin, chiar dacă sumar, în economia piesei, creînd culoare, ritm și o pregnantă atmosferă de epocă. Un merit aparte au adus CORNEL COMAN, CONSTANTIN DIPLAN și COSTEL CONSTANTIN jucînd niște figuri de „curcani" de un autentic popular deplin. Imaginea simplității, a bunului simț țărănesc, umorul lor deschis, aerul de voioșie și camaraderie totală au respirat din întruchipările eroilor, pe care personalitatea lor s-a mulat perfect. Scenografia lui VIRGIL LUSCOV a fost creatoare de atmosferă, cu toate că, pe alocuri, prea lipsită de detaliul revelator al frontului. Muzica, sunetul, datorate lui LUCIAN IONESCU care au contrapunctat scenele, au fost, în genere, evocatoare și de bună calitate. Imaginea, închegată prin SORIN CARP, cu acele prim planuri reușite, care se adînceau în amintire, în trecutul eroului, au dat o tensiune în plus scenei. În totul, o realizare notabilă, a doi regizori ce au adus scenei Teatrului TV un text dramatic de o aleasă scriitură, a doi tineri creatori, MIRCEA BRADU și DUMITRU CHIRILĂ, un cuplu hărăzit, poate, a se mai auzi despre el și de azi încolo.

RADU VOINEA

Octavian Răuț, Vasile Ioniță
STUDII ȘI CERCETĂRI DE ISTORIE ȘI TOPONIMIE

Volumul „Studii și cercetări de istorie și toponimie" este structurat pe următoarele probleme : **I. Însemnări de istorie, Banatul — puncte de legătură între centrul și estul Europei (Octavian Răuț) și II Note de toponimie (Vasile Ioniță)**, cu subcapitolele — vatra satului, construcții, amenajări, țarina, defrișarea, pădurea.

Studiul istorico-filologic al lui Răuț, fundamentat pe o bibliografie vastă (o sută șaizeci de trimiteri) și pe cercetări personale de teren relevă o idee deosebit de prețioasă pentru acest domeniu de cercetare, pentru că, așa după cum conchide însuși autorul : **„Deși problematica ridicată de Banat, din punct de vedere al geografiei istorice, este departe de a fi epuizată și impune totuși concluzia că în calitatea sa de punte de legătură între spații geografice distincte, acest pămînt a împlinit un dublu rol în istoria poporului român, pe de o parte, conservînd străvechiul fond autohton daco-roman într-o strînsă legătură cu romanitatea sud-dunăreană, iar, pe de altă parte, receptînd în chip creator multiple influențe, fapt evidențiat cu deosebire în toponimie, care, concepută ca o oglindă a istoriei, poate să arunce lumina necesară asupra unor aspecte încă obscure dar mai puțin temeinic elucidate din trecutul nostru"** (p. 30). Importante, în acest sens, sînt exemplele date de autor din fondul toponimic bănățean actual, precum : Agriș, Ciumu, Robu, Sturu, Sumig, Zana, Nămaiu, Jupani, Jupînești, Ohabele (Bistra, Forgaci, Lungă), Mîtnic, Bănia și Pătaș. Prin bogata documentare istorică, prezentată într-o interpretare științifică revelatoare de semnificații, nu suficient de bine accentuate pînă acum, privind realitățile etnodemografice bănățene din evul mediu timpuriu, studiul lui O. Răuț este indispensabil nu numai lingviștilor etimologi, ci și altor categorii de cercetători preocupați de o investigare diacronică socio-culturală în această provincie.

Capitolele amintite din partea a doua a lucrării, constituie o valorificare a mai multi ani de cercetare a realităților toponimice efectuate de Vasile Ioniță. Prezenta lucrare era de altfel prefigurată în studiile de toponimie bănățeană, pe care cercetătorul reșițean le-a publicat anterior. Nu vom intra în detalii, privind abundentul material toponimic, explicat de V. Ioniță. Intenția noastră este doar să atragem atenția lingviștilor asupra lucrării respective, pentru că aceasta merită cu prisosință să fie pusă în circuitul științific național. (Din păcate muzeele nu au același regim de difuzare a volumelor, ca al editurilor, iar din cauza aceasta, multe lucrări de valoare științifică excepțională intră cu întîrziere în atenția cercetătorilor și în conștiința publicului cititor). Menționăm, în încheiere, numai faptul că, dacă în studiul lui O Răuț, fondul toponimic este văzut într-un larg orizont istoric, în lucrarea lui V. Ioniță, acest orizont este îmbogățit (după cum reclamau realitățile concrete) cu numeroase date din straturile etnografice arhaice.

*** Editat de Muzeul județean de istorie — Reșița — 1976**

AUREL TURCUȘ

Omagiul artiștilor plastici amatori

Actuala expoziție a artiștilor plastici amatori, amplasată la Galeriile Bastion, suscită un viu interes de public, 170 de expozanți cu peste 230 de lucrări, iată florilegiul plastic cu care este întîmpinat acest an aniversar. Accentul cade nu numai pe angajarea tematică, dar și pe cuprinderea cît mai intinsă a talentelor. De la cunoscuții și apreciații Aurel Martin, Panait Stănescu, Cristina Renard, Gh. Reinz pînă la Mihai Zegrea și Gh. Muntean, expoziția de astăzi pune în lumină și plasticieni amatori premiați cu prilejul Festivalului național „Cîntarea României", precum Viorel Cristea, Gh. Babeți, Lazăr Croitor, Weigang Adalbert, Ștefan Ilca, Aurel Martin, Gh. Muntean, Petronela Sîrbu, Zoe Vorobiev, Gh. Doja, Gh. Mitrănuș, Iosif Vincze, Francisc Popeți, Elena Onae și Pavel Torony.

Pe lîngă temele aniversare, mai putem întîlni și un ton aparte peisagistic. În atmosfera lui 1907 surprindem lucrările „Răscoala" de Cladiu Boldisar, „1907" de Gh. Reisz, „Represiune" de Elena Onae etc. Partea de greutate a expoziției e dedicată RAZBOIULUI DE INDEPENDENȚA. Aici, într-o diversitate de modalități artistice, de la pictura naivă, pînă la grafică și sculptură, întîlnim lucrări de caldă participare la eveniment : Mihai Zegrea : „Evocare 1877", Mihai Suru : „Omagiu 1877", Florica Gligor : „Moise Groza", Cristina Renard : „Atacul", Biro Ildico : „Peneș Curcanul", Constantin Micola : „Gornistul" etc. De fapt, tematica istorică, am putea spune, e sursa principală de inspirație, a plasticienilor amatori. Putem aici aminti o suită de lucrări cu acest subiect aparținînd talentatului pictor naiv Gheorghe Muntean.

Expoziția plasticienilor amatori de la Galeriile Bastion e poate cea mai unitară dintre evenimentele de acest gen din ultimul timp.

DAN UDREA

Documentar

ROMA-ORAȘ ÎNCHIS

„Niciodată un oraș nu s-a schimbat atît de repede. Roma cezarilor, a papilor și a regilor a devenit azi orașul anarhiei, al violenței și fricii. Un uragan de teroare bîntuie străzile celui mai pașnic oraș al Europei". (Paris Match).

exemple (sau argumente spre ilustrare).

La GARDEROBE nu mai sînt primite hainele de blană. Riscă să fie furate sau jefuite. O clientă a vrut să-și salveze mantoul. A început să-l tragă din mîinile unui tînăr. Foarte calm, acesta a scos un pistol, a lipit țeava de pieptul distinsei doamne și a tras. S-a întîmplat într-un restaurant din Roma, la sfîrșitul lui martie, seara.

MARILE MAGAZINE sînt devastate sistematic de grupuri alcătuite din 20–30 de tineri. Casierii jefuite. Rafturi întregi făcute prof. Totul, cu o viteză uimitoare. Poliția, scriu ziarele, vede de obicei o camionetă dispărînd după un colț. Atît

FEMEILE. Femeile Romei nu mai îndrăznesc să iasă neînsoțite pe străzi, mai ales dacă au în mînă o poșetă, sacoșă ori geantă. Tineri motocicliști, specializați în „shippo" (smulgerea poșetei din zbor) le atacă. Ceea ce nici nu ar fi prea mult în comparație cu ultragierile, maltratările, violurile, despre care se scriu în ultimă vreme pagini întregi în **l'Express, Le Nouvel Observateur.** 1.538 de reclamații depuse în 1974 de către 1.538 de femei. Justiția a judecat pînă acum doar 220. „Claudia non ha paura", scandează mii de femei italiene, alături de Claudia Caputi, tînără țărancă, venită la Roma în căutare de lucru. Violată și maltratată barbar în două rînduri. Acuzată – culme a absurdului de a fi înscenat ea însăși al doilea viol. Proces despre care ziarele au scris în repetate rînduri.

ÎNDRĂGOSTIȚII au renunțat la romanticele plimbări cu mașina pe Via Appia. S-au dus dulcile vremi cînd, într-un peisaj Eastman-Color, își puteau jura dragoste veșnică. „Azi riscă să se întoarcă în oraș pe jos și dezbrăcați" (citat din **Paris Match**).

O ÎNTÎMPLARE a zguduit nu demult Roma. Centrul înaintaș al echipei Lazio, internaționalul Reccioni, era cunoscut pentru farsele pe care le punea mereu la cale. „Era", căci într-o seară i-a trecut prin cap o idee nefericită și imediat după ea un glonte (sau poate două). „Mîinile sus! Spargere!", a strigat Reccioni în glumă, intrînd în magazinul unui mare bijutier de pe Via Flaminia. La care, bijutierul, neînzestrat de la natură cu simțul umorului, nici măcar al celui negru, a scos repede un pistol și a tras. Unu sau două gloanțe. De-adevăratelea.

RĂPIRILE. Statisticile poliției au comunicat că numai în 1976 au fost răpite la Roma 54 de persoane. Răscumpărarea pe cap (uneori la propriu) de persoană răpită a atins fabuloasa sumă de 300 milioane de lire. Tot poliția a ajuns la concluzia că din cei 54, paisprezece se pare că au dispărut pentru totdeauna. Ziarele dau cîteva sfaturi părintești părinților. **„Cine are bani, scrie în același Paris Match, să-și trimită negreșit copiii la studii în Elveția, Franța sau chiar America (!). La Roma riscă să fie răpiți în plină zi, în plină stradă, cînd se întorc, de pildă, de la școală sau facultate"**

BANDIȚII... Din nou o statistică. Tot a poliției. Numai la Roma au fost comise anul trecut 4.600 de acte de banditism. Adică: asasinate, răpiri, atacuri armate, violuri, atentate, jafuri, furturi ș.a. Închisorile italiene au devenit neîncăpătoare. Să fie oare acesta motivul, se întreabă ziariștii, pentru care locurile de detenție au devenit adevărate „filtre"? În 1976 au evadat 510 deținuți. Ceea ce înseamnă că în Italia cel mai ușor se poate evada dintr-o celulă bine blindată sau chiar din biroul judecătorului de instrucție. A se vedea evadarea celebrului Spaggiari, care, sub privirile stupefiate ale avocatului și ale unei liote de magistrați, s-a apropiat de geam, a încălecat pervazul, le-a surîs tuturor, le-a strigat „adio" și a sărit de la etaj drept pe capota unei mașini, de unde a sărit mai apoi drept pe o Honda, care l-a dus cu viteză drept spre o ascunzătoare sigură, de unde n-a mai putut fi scos nici pînă azi. Sau un exemplu mai recent. Inamicul public numărul unu al Italiei se cheamă, în 1977, Renato Vallanzasca. La numai 28 de ani, Vallanzasca are la activ 12 răpiri, 5 polițiști uciși, 2 evadări. În ce privește numărul atacurilor înarmate, pînă și poliția a recunoscut că e imposibil să-i dea de capăt. Arestat nu demult pentru răpirea fiicei unui mare bogătaș din Roma, Vallanzasca a declarat reporterilor: **„Nu vă obosiți prea tare cu scrisul. Păstrați-vă inspirația, căci o să evadez în curînd".** S-o descoperit în urma unei percheziții că suma fabuloasă rezultată din răscumpărarea fetei magnatului era ascunsă la Pierlingui Concutelli (33 de ani), unul din cei mai cunoscuți reprezentanți ai organizației neo-fasciste „Ordinul negru". Încă o dată se dovedește că relațiile dintre extrema dreaptă și banditism sînt de strînsă colaborare și reciproc avantajoase. În ce privește Mafia și mafioții, tone de literatură, kilometri de peliculă au demascat aproape tot ce era de demascat.

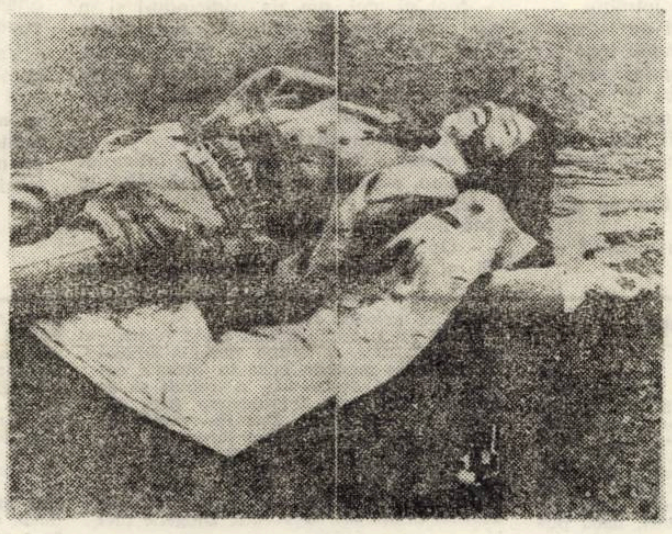

Proliferarea violenței

...ȘI POLIȚIȘTII. Spre uimirea tuturor cetățenilor pașnici, polițiștii din Roma au manifestat pe străzi. Ei cereau justiției să emită un decret ori o lege prin care noțiunea de legitimă apărare să devină mai elastică, mai încăpătoare. Argumentele manifestanților: de la 1 ianuarie 1977 pînă la începutul primăverii au fost uciși 9 polițiști. În 1976 carabinierii au făcut treabă bună: au ucis 40 de răufăcători și au rănit 2.000 de delincvenți. Și, cu toate acestea, trei crime din patru rămîn nepedepsite. Ceea ce înseamnă o proporție de 75% în favoarea banditismului. „Sîntem nepuntincioși", au scris polițiștii pe pancarte. O fotografie îi arată în costume de scafandri, blindați cu măști, vizoare, salopete, pistoale, furtunuri, saci cu ciorchini de grenade lacrimogene etc., etc., **„Imaginile nu sînt luate de pe planeta Marte, stă scris sub fotografie, ci de pe una din străzile Romei, înaintea unei manifestații a polițiștilor".**

RECAPITULARE. Asasinate în plină zi. Răpiri. Atentate politice. Bombe. Mafia. Jafuri. Atacuri înarmate. Nesiguranța ieșitului seara pe străzi. Nesiguranța statului acasă. Nesiguranța intrării într-un restaurant. Nesiguranța ieșirii dintr-o bancă. Sociologii încearcă să dea o explicație sau alta acestei stări de permanentă tensiune, de proliferare fără precedent a violenței și anarhiei în Italia.

ȘOMAJUL – **o explicație posibilă.** Deși are cel mai scăzut procent al populației active (36%) din întreaga Europă, Italia numără totuși 1,8 milioane de șomeri și 2.600.000 de „Sottossupati" (semi-angajați). O altă problemă, fără precedent din istoria Italiei, exodul spre oraș a atins proporții îngrijorătoare. Din cei 55 de milioane de locuitori cîți are în total Italia, 34 de milioane au evadat de la țară. **„În fiecare zi, prăpastia dintre cel care are de lucru și cel care nu are, se adîncește". (l'Express).** ȘI, TOTUȘI, în 1976, Italia deține recordul de a fi prima importatoare de Rolls-Royce-uri din întreaga Europă. PREȚUL UNUI ROLLS-ROYCE ESTE EGAL CU SALARIUL PE 20 DE ANI AL UNUI MUNCITOR ITALIAN.

Într-un asemenea climat al contrastelor violente, al nesiguranței zilei de azi și de mîine, e normal, susțin sociologii, să prolifereze o stare generală de anarhie, nesupunere, revoltă. Greve, manifestații ale studenților, acte disparate de protest. Cetățenii Romei refuză să plătească impozitele, majorările de taxe. De pildă, deși costul gazului, al telefonului și curentului electric a crescut, cetățenii reduc lunar plata acestora, după bunul plac, cu 15–20%. În autobuze, deși biletele s-au scumpit demult, pasagerii continuă să plătească tot 30 de centime. Fără drept de apel. Peste 1.000 de stații de radio și aproape 50 de canale de televiziune regionale emit mai mult sau mai puțin legal în Italia. În administrație, totul a devenit de vînzare. Cu un plic miraculos, în care se află 50.000 de lire, se poate obține, de pildă, un pat într-o maternitate. Cu 10.000, o aprobare neînsemnată la primărie.

ZĂVOARELE se aud căzînd greu, în fiecare seară la porțile marilor palate de pe Via Flamini, Parioli sau Vigna Clara, la porțile caselor mai mici și mari din centrul ori periferia Romei. În fața spaimei, orașul se închide.

I. PANTEA

Prietenii revistei Orizont

DIN CERCURI LITERARE TIMIȘORENE

1877

Au sunat trompetele de atac
și ne-am aruncat în luptă
cu doina de o parte
și cu libertatea de cealaltă,
ca niște ciocîrlii
filfiindu-și zborul deasupra
pădurii.

A plouat cu gloanțe
și cu multe apusuri de soare
pe piepturile ostașilor.
Apoi, toate apusurile le-am clădit,
geamăn cu porțile de lemn,
în răsăritul victoriei.

CAMELIA LILIANA LOBONȚ
elevă

EROUL

L-au rotit în seve tulburi
Zările ce-au ruginit sparte de
obuze.
Din redute, scurs de sens,
plumbul orb a îngropat cîntece în
buze

Cînd, la cumpănă de drum,
păsările au țipat vreme de
întoarceri,
palmele, linse de văpăi,
răzvrătite, îngropat-au prăfuitul
ieri.

IOAN RAIN
elev

PRIN NEMURIRE

Sufletul nostru
se îmbracă în nestinsele victorii
ale istoriei,
cu inimă frumoasă de Carpați
la gurile Dunării;
vîrful OMUL — al Patriei!
Dacă-n inima patriei
vei porni să cutreieri istoria,
Ce curată lumină-i
în fiii acestui popor
de două milenii!
eroi prin nemurirea României.

ȘTEFAN MALIȚA

INDEPENDENȚA

Sună goarna peste veacuri într-o
noapte înstelată
Și viteji români aleargă la
Nicopole pe dată;
La Vidin, toți cei din oaste țineau
piept cu bărbăție
Iar la Plevna, în fum și săbii,
pentru țară pentru glie.

Cînd, prin codrii mari de veacuri,
gemea struna morții crudă
Și furtuna cuprinsese mii de fețe
ce asudă.

Călăreți și cai aleargă prin cadavre
și prin lăneii
Sîngele curgea piraie printre pietre
printre sălcii.

Alah strigînd turbați de groază
turcii fug mîncînd pămîntul,
De la Grivița din toate părțile
goneau ca vîntul
Și luptînd vitejii țării — au scris
pe fila veșniciei
Că-n istorii dobîndit-au un
renume României.

FELICIANA GHINDAR
muncitoare

EROI PENTRU INDEPENDENȚA

Nu încercați să auziți
Viscolul ce vrea să sfarme,
Clopotul de bătălie
Aspru zăngănit de arme.

Lin, prin liniștea deplină,
Tainic, prin rodirea ploii,
Lin, prin roadele de veacuri,
Cu armura lor, eroii.

Sînt oșteni cu-nalte daruri,
Sînt oșteni cu-nalte fapte,
Sînt eroii libertății
De la șaptezeci și șapte.

Jertfe, drumuri spre lumină,
Dorobanții prin furtună,
Voi, memorie și simbol,
Pentru patria străbună!

DORU STOIA OLARIU
muncitor

Muzică

„CÎNTECELE INDEPENDENȚEI"

În ambianța de sărbătoarească omagiere a evenimentelor care au condus la cucerirea independenței noastre statale, muzicienii își diversifică aportul în notabile inițiative. Basul CONSTANTIN PETRESCU, rămas în memoria iubitorilor Operei, prin acele cîteva roluri, puține la număr, dar rezolvate cu seriozitate, s-a angajat împreună cu pianista L. TOMULESCU COMAN la o inventariere aproape exhaustivă a repertoriului românesc dedicat evenimentului și intitulat „CÎNTECELE INDEPENDENȚEI".

De la **Caudella — Sergentul, C. Porumbescu — Hora Peneș Curcanul, Wiest, Burada, Wachmann, la Fr. Hubic — Gornistul de la Grivița, C. Brătianu — Rănitul de la Plevna, Th. Bratu — E libertatea gliei strămoșești** ș.a., recitalul nu a făcut decît să conjuge cu emoție, în conștiința contemporană, rezonanța momentelor de jertfe, stropite cu sînge și glorie. Vocea de calitate a basului **C. Petrescu** a convins prin noblețea armonicelor, căldura și vibrația sa, prin dicția îngrijită.

Recitalul de simbătă seara a aparținut unui tînăr sol al Școlii pianistice sovietice, ALEXEI NASEDKIN. Maniera evoluției sale într-un program dificil îi validează locul pe orbita, de-acum generalizatoare, a acestei Școli — o pianistică de mare acuratețe, cu elemente de virtuozitate relevabile în special pe parcursul Studiilor **de Rahmaninov, Toccatei** de **Prokofiev.** Diapazonul expresiv al oaspetelui ne-a părut limitat, zona efuziunilor de lirism și tandrețe presupuse într-o **Nocturnă** de **Chopin** sau în **Sonata în do** de **Schubert** resimțindu-se de o anumită platitudine. Imbatabil rămîne **A. Nasedkin** în zonele unde încleștările, ciocnirile volitive ridică stavile tensive, pe care temperamentul său fremătător le domină coplos, șarjînd sau mai degrabă savurînd violența acestor dispute. Compoziția sa, **Sonata baladă,** ni-l relevă preocupat de o muzică în care pavăza tonală se pulverizează în interogative lipsite, în fapt, de o finalitate distinctă, unde tronează ritmica sa motorică, nesecătuită, la graniță cu modalitățile expresioniste. Un pianist excelent înzestrat tehnic, serios, pe care-l asculți cu o plăcere crescîndă, deși preferă evident baricadele, zonelor de elevație reflexivă.

DORU MURGU

Curier literar

VIAȚA REVISTELOR

FRUMOASA REVISTĂ SIBIANĂ **Transilvania (4/77)** ni se prezintă așa cum am cunoscut-o dintotdeauna: densă, cu comentarii inteligente, echilibrată. Spicuim din cronica literară semnată de **Mircea Tomuș** la noul volum de versuri al lui Vasile Nicolescu:

„La treapta unei noi culegeri de versuri, poezia lui Vasile Nicolescu nu-și dezminte obîrșia din punctul de maximă concentrare a unei tensiuni; spre deosebire de volumele anterioare, în care metafora fundamentală conținea în sine ideea de zbor înalt pînă la ispitirea punctului de-dincolo-de-limită, de data aceasta, arta poetică, își ia ca material de expresie elemente din universul plutonic. (...) Pentru cine a fost atent la pulsul intim al acestei poezii nu putea să nu se facă evidentă și o reală tensiune de așteptare pe care ea o presupunea; acea întrebare privitoare la ce șansă poate fi dincolo de limite era în mod sincer neliniștitoare. (...) Ispitind dincolo de limita tensiunii maxime a implicării și consumării eului în scăpărarea lirismului, poezia lui Vasile Nicolescu deschide poarta unui univers ajuns în ipostaza pură și înaltă a **diafanității sale**". ● APARE, LA IAȘI, sub egida Consiliului U.A.S.C. din Universitatea „Al. I. Cuza", într-o formă nouă, revista **Dialog.** Redactor șef al acestei publicații este distinsul critic literar și eseist Al. Călinescu. Spicuim din bogatul sumar al numărului 56: „Istoria luptei pentru independență națională" de V. Cristian, un articol informat, dens sub genericul „Filosofia militans", George Șerban publică — „Flori de seră" — un interesant comentariu pe marginea ideii de filozofie angajată; poetul Emil Brumaru — „Roua lecturii" — se ocupă, delicat, de basmul cu Scufița roșie (Frații Grimm și, respectiv, Perrault); dar revelația acestui număr de revistă rămîne însă densul, inteligentul și coloratul afectiv eseu al lui Șerban Foarță intitulat „Mărirea și decăderea circului"; despre al treilea volum de versuri al lui Mircea Dinescu „Proprietarul de poduri", scrie, aplicat, Tamara Pintilie; un studiu de Sarmisa Plăvănescu se cheamă „Atitudini titaniene (?) în poezia eminesciană"; pe marginea cărții lui Mihai Drăgănescu „Sistem și civilizație", Dan Butnaru avansează cîteva idei interesante.

În sfîrșit, vom mai întîlni obișnuitele rubrici de informație, comentarii, note, recenzii, — într-un cuvînt, avem în față un număr de revistă bine gîndit și frumos prezentat grafic.

A. BALTHAZAR

KÁROLY SZAKONYI
(R. P. U.)

Károly Szakonyi, nuvelist, autor de piese de teatru radiofonic și autor dramatic din R.P. Ungaria, cunoscut și publicului spectator timișorean prin comedia sa de mare succes scenic „Defecțiune tehnică" – comedie distinsă cu premiul „Gàbor Andor" face parte din generația de scriitori mai tineri foarte apreciați, care se face remarcat începînd cu anul 1960, anul debutului său în literatură.

Născut în 1931 la Budapesta, după ce înfruntă vicisitudinile perioadei postbelice, va ajunge dramaturg la teatrul din Miskolc.

Volumele sale de nuvele au fost distinse în 1970 cu premiul „József Attila", iar piesele sale de teatru fac parte din repertoriul actual al celor mai mari teatre din R.P. Ungaria

Nuvela „Cum este omul" ?, tălmăcită mai jos, face parte din volumul „VĂ INȘTIINȚEZ, SÎNT SĂNĂTOS", care a văzut lumina tiparului în 1976.

CUM ESTE OMUL ?

O bătrînă povestește

– Cînd am fost ridicată, purtam bocanci de turism. Știți, eu făceam odinioară multe excursii cu soțul meu în Lövérek. Iubeam munțele, pădurea, aerul proaspăt. Aveam niște bocanci solizi și cînd a sosit ceasul plecării, știți, cînd ne-au deportat, pe aceia i-am încălțat. M-am gîndit că mă vor ține o bucată de vreme. Credeam că vor lăsa asupra noastră lucrurile personale. Nici nu știu cum am putut crede una ca asta ?... Mergeam cu mama, ne ghemuiam laolaltă în vagon, am ajuns împreună în lagăr. A, da, era și verișoara mea. Sigur, era cu noi. Era s-o uit pe verișoara mea. Cum am ajuns, nemții au mînat bătrînii spre dreapta, tinerii spre stînga. Verișoara mea era tînără, tînără eram și eu, totuși, nu m-am alăturat grupului celor tineri, ci am rămas cu mama, m-am cramponat de ea și ea de mine și astfel ne-am atașat de grupul celor din dreapta. Soldatul a observat că ne-am luat de brat, m-a îmbrîncit ca să trec și eu dincolo. Aveam patruzeci de ani. Patruzeci ? Stați numai... Treizeci și nouă sau patruzeci... se învălmășesc anii. Mergeam cu mama, fără să vorbim, îi strîngeam brațul, iar ea se atîrnă de mine, tîrîndu-se, ne tîram amîndouă în șir. Apoi după vreo zece pași... deodată, am simțit în piept o strîngere rece, ca și cum m-ar fi împins cineva de lîngă mama. Dar nu era nimeni... doar eu m-am smuls de la brațul ei, fără să-i fi spus că te las acum, sau ceva asemănător, nimic, nu aveam nici glas... M-am smuls doar și am trecut în fugă la cei tineri. Încă s-a putut trece. Ei stăteau acolo încă, nu prea departe, așa că puteam să fug la ei. Apoi am privit îndărăt, spre mama. Continua să meargă. Mergea. Mergea..

...Și acel grup, știți, grupul mamei, a fost gazat încă în după amiaza aceea la ora trei...

De multe ori m-a frămîntat de atunci gîndul : de ce ? De ce am părăsit-o ? Nu, eu nu știam unde vor fi duși. Nu s-a știut nimic. Am ajuns, ne-au împărțit în grupuri, unii într-o parte, alții într-alta... dar, încolo, nu am știut nimic. Pesemne, am presimțit pericolul, nu gazul, nu faptul că pe ei acum... nu, asta nu, E de neînțeles. Poate m-a speriat numai încălcarea ordinului dat de nemți, ca în acel grup să se stringă numai bătrînii, crezînd că voi da de bucluc... cred că a fost doar atît. De atunci m-a frămîntat mult această problemă. Și nu i-am găsit dezlegarea...

Vedeți, nu înțeleg nici ceea ce s-a întîmplat cu bocancii mei. Cu bocancii mei de turism. Nu știu cum s-a făcut că deși ne-au luat totul, mi i-au lăsat în picioare. Ni s-au dat haine străine din magazia lagărului de muncă. Eu am primit o rochie de mătase, o zdreanță subțire, cu modele mari. Am purtat toată iarna la lucru rochia aceea subțire de mătase și, desigur, tot felul de alte bulendre. Însă bocancii îmi rămăseseră. Bocancii cu talpă dublă. Numai că pe atunci erau tociți de-a binelea. După muncă trebuia să stăm prin zăpada din curte, pentru că era un ofițer, unul tînăr și elegant, care ne chinuia astfel. Dirdîiam de frig, iar el, îmbrăcat cu o blană groasă și cu cizmele-i lucioase, se plimba de colo-colo prin fața noastră ; își învîrtea bastonul, iar dacă vreuna din noi se clintea din loc, o plesnea de trăsnea, ori noi ne mai mișcam, căci ne era frig... dar nu asta voiam să spun. Ci despre bocanci. Odată, la o oră cînd ne era interzisă ieșirea, am cutezat să ies în curte, nu-mi mai aduc aminte de ce, am uitat pentru ce ieșisem atunci, dar mi-amintesc foarte bine că am dat de un subofițer. Și acela era, ca și șeful său, un individ nemilos, o fiară urlătoare. Parcă-l văd acievea : cap mare, chip palid, cabalin, cu dinții atîrnîndu-i din gură. Ne biciuia cu sau fără rost și eu m-am întîlnit chiar cu el la o oră cînd nu era permis să părăsim baraca. Dumnezeule, ce m-am înspăimîntat, acum voi încasa cîteva, mi-am zis : îmi și făcu semn cu biciul, să mă duc la el. Mi-am închis ochii : ăsta-i sfîrșitul ! Dar nu mi-a făcut nimic, m-a întrebat doar de unde am făcut rost de bocancii aceia. Ăștia sînt bocancii mei, de acasă, i-am spus, fiind-că eu vorbesc bine germana, mi-e, pe jumătate, limbă maternă, cum să nu o știu. Aici, la graniță, aproape toți vorbesc germana sau croata. Deci, i-am spus că aceștia sînt bocancii mei de acasă.

– Da' ce, ce ești tu ? – mă întrebă.

Nu era dur și nici vocea lui nu mi s-a părut amenințătoare. Pur și simplu lega o conversație cu mine. M-a surprins foarte mult acest lucru, știți, pentru că în acest mod nu s-a stat de vorbă cu noi.

– Ei, zise, scoate-ți bocancii, la postul sentinelei, iar mîine, la terminarea lucrului, treci să-i iei.

Astfel mi-a vorbit, obișnuit, fără să poruncească.

– Dar pînă atunci cu ce să umblu ? – l-am întrebat.

La care el :

– Cere niște șlapi de la magazie.

Eu am făcut așa cum mi-a spus el și în gînd îmi luai rămas bun de la bocanci. A doua zi, după terminarea lucrului am intrat totuși la șefi. Stăteau tolăniți pe pat, trîndăveau, chicoteau. Îmi zării bocancii, sub pat, întinsei mîna să-i iau, atunci un șef se răsti la mine :

– Unde-i duci, tu ? !

– Sînt ai mei, am zis ridicîndu-i și în timp ce-i strîngeam la piept, am remarcat că au fost tălpuiți cu o talpă groasă, aveau și șireturi noi, niște șireturi verzi, iar pe tocuri, potcoave proaspete, cu ținte, ca pe vremuri.

Am dus bocancii în baracă.

– Fetelor – zisei – priviți, s-a întîmplat o minune, subofițerul mi-a dat încălțările la tălpuit.

Mă priveau uimite :

– De ce ?

Și eu mă minunam și ziceam că nu pot pricepe. M-am dus imediat să-i mulțumesc subofițerului. L-am găsit în curte, m-am îndreptat spre el spunînd că-i mulțumesc, dar nu apucai să isprăvesc, că începu să urle să mă duc la naiba :

– Cară-te de aici – mi-a zis, dar urlă îngrozitor, știți, cu fața desfigurată – cară-te, lepădătură – mi-a zis și îmi trase una cu biciul aici, pe umăr, iar eu am șters-o tremurînd toată, fără să pricep nici asta, nici de ce mi-a dat la reparat bocancii mei stricați. Explicați-mi asta, dacă înțelegeți...

În cele din urmă, știți, astfel am scăpat, că am primit un nou comandant de tabără, un ofițer înalt, blond. Înainte de război a fost agentul unei firme de lichior din Leipzig. Se spunea despre el că ar fi boem și toți îi ziceau Șeful Alb. Avea părul foarte deschis, știți, albinos. Și pe deasupra era foarte superstițios. Iar printre noi era o femeie care ghicea din palmă. Mi-a ghicit și mie, dar eu nu i-am dat crezare, nu cred eu în astfel de lucruri, nu am fost eu astfel crescută de-acasă, dar acel șef o chema mereu și o punea să-i ghicească. Era foarte îngrijorat pentru familia lui, ar fi vrut să știe dacă vor supraviețui războiului. Într-una din ultimele zile această femeie se uită în palma Șefului Alb și zise : „Ne veți salva pe noi și de aceea va scăpa întreaga Dvs. familie". Aceste cuvinte l-au impresionat foarte adînc. Cînd a primit ordinul să ne ducă la nimicire, într-o altă tabără, știți, pentru că vin americanii, atunci a pornit cu noi pe un alt drum, pentru că el știa cu siguranță încotro e frontul, și a aranjat astfel lucrurile, ca să ajungem pe mîna americanilor. De aceea s-au petrecut lucrurile astfel, pentru că acesta era prețul cu care familia lui urma să rămînă nestingherită, după cum i-a prezis femeia aceea...

Vedeți, am trecut prin niște lucruri, pe care cu greu le poți înțelege, sau nu le poți înțelege deloc. Cum este omul ? Se spune că la bătrînețe găsim explicații la multe, devenim mai înțelepți, dar eu zic că nu e așa. Eu nu găsesc răspuns la foarte multe întrebări. Din păcate...

Traducere de

IULIA SCHIFF

Ginditori ai antichității

DIOGENE (I)

Două împrejurări par să explice – cît pot ele explica – mitul lui Diogene. Una ține de biografia lui, cealaltă de neobișnuita putere a minții sale de a sesiza absurdul în obișnuințele și-n viața de zi cu zi a semenilor. Absurdul în acest caz ar fi nepotrivirea dintre real și rațional, dintre **cum este** și **cum ar trebui să fie** ceva. Pe un destin biografic amar s-a altoit o anumită fire a **minții**, dacă putem spune așa, un anumit caracter, o anumită înclinație a omului. S-a născut astfel cel mai consecvent spirit critic și eticist al antichității. Destinul lui a fost să fie fericit în nefericire și să zidească surpînd. Dacă spiritul revoluționar autentic e reunirea spiritului critic cu cel constructiv, creator, Diogene își ajunge sieși numai ca spirit critic. De ne-ar auzi l s-ar acri țărîna și ar replica „**Ai ajuns să critici spiritul critic, ai**" ?, iar acest „ai" ? otlenesc nu i-ar sta rău.

Vom porni însă de la împrejurarea biografică. **Diogene n-a avut patrie.** În vremea aceea comunitățile erau mai stabile, iar patria era în mai mare măsură **substanța ființei individuale** ; a fi înmormîntat, de pildă, în afara patriei era o pedeapsă îngrozitoare. Echivala cu o moarte socială căci, de fapt, pe lîngă moartea biologică, mureai a doua oară, prin excluderea din memoria concetățenilor. Să fii uitat era pedeapsa supremă. La finitudine te condamnă natura, la uitare te condamnă oamenii. Grav era nu să mori („Toți oamenii sînt muritori. X e om, X e muritor...") ci **să nu poți spera că vei lăsa o amintire. „De-ar fi să dăinuiesc nespus / În gîndul tău, pămînt ce sînt, / Din răsărituri la apus / Mai e nevoie de-un mormînt" ? — zise** Blaga. Am subliniat : **„să dăinuiesc în gînd"** – asta era problema. Nu putem spera să nu murim biologic, putem spera însă că vom deveni aducere aminte pentru urmași, pentru patrie. De aceea ziceam în tableta trecută, cea despre **BIAS, că urmașii sînt duli.**

Tatăl lui Diogene a fost zaraf (vistiernic) al statului, se spune, dar s-a apucat să strecoare monede false în bănetul cetății și, fiind descoperit, a trebuit să se salveze prin fugă. Întotdeauna fuga din patrie e o decădere. Dar în vremea aceea cei ce fugeau intrau direct în condiția de sclav (azi nu-i cam tot așa ?) în noua comunitate în care se strecurau. Din fiu de zaraf, la Sinope, Diogene a ajuns sclav la Atena, vîndut și cumpărat de mai multe ori. O vreme, Diogene nici n-a izbutit să realizeze această tristă schimbare și, deși era sclav, se comporta ca un stăpîn. Era ridicol uneori. În sinea lui **știa cine a fost**, în timp ce tîrgoveții de sclavi îl pipăiau ca pe un noaten : **„E sau nu cărnos și zdravăn"** ? Diogene se simțea superior situației și se știa înțelept. **„Întreabă – a strigat el crainicului – cine vrea să-și cumpere un stăpîn"** !. Un întreg raționament e îngropat în această atitudine a lui Diogene. El considera că înțelepciunea trebuia **să-l stăpînească** pe om și se considera reprezentat al ei. (N-a greșit deoarece, fiind :

„Fără de țară, fără de casă, **lipsit** așa l-a înregistrat și istoria !).

Obișnuia să repete că „toate blestemele tragediilor" căzuseră pe capul lui, ei **chiar de patrie,**

Rătăcind și cerșindu-și pîinea cea zilnică".

Lipsit chiar de patrie, cerșind... Grecii erau riguroși și ne putem întreba de ce la expresia „fără de țară" s-a trecut la accentul mai grav „lipsit chiar de patrie" ?

Diogene era om mîndru și această trăsătură de caracter s-a accentuat mereu la el. Poate că tocmai acest fapt l-a salvat, împrejurările fiindu-i într-adevăr potrivnice. I se spunea uneori cu răutate : **„Te-au condamnat compatrioții la exil"** ! Îl durea vorba asta. Totuși, fiind foarte mîndru, răspundea : **„Ba eu i-am condamnat să stea acasă"** !. Replica e inteligentă, dar numai atît ; ea este expresia unei răni lăuntrice, mai degrabă, decît a adevărului. Nu se plîngea el însuși de condiția lui de **om fără patrie** ?

Un lucru ne miră mult în cazul lui. Sînt menționate atîtea amănunte din viața sa, atîtea vorbe spuse de el în cele mai bizare împrejurări (de pildă, ieșind de la o baie publică și observînd la ieșire o apăraie murdară, întrebă : **„După ce facem baie aici, unde mergem să ne spălăm"** ?), totuși, despre tatăl său, zaraful, n-a zis niciodată nimic, nici de rău, nici de bine ! (La noi, G. Călinescu, a mai păstrat o așa tăcere despre părinți, de parcă nu i-ar fi avut... I-a avut, totuși, de vreme ce a existat !). Să fie tăcerea aceasta o formă a unui adînc reproș ? Să fie o formă negativă a unei îngăduințe ? Poate că numai cel care poartă în biografie o adîncă nemulțumire, știe să tacă. Atitudinea aceasta – de a-ți îngropa părintele într-o mare tăcere –, nu-i cumva semnul că ți-ai dori alți părinți ? Mai uimește la el faptul că n-a tînjit niciodată după avuție. Își ucidea pur și simplu dorințele. Își reducea cu ciinie nevoile. Își făcuse un mod de a exista din renunțare – exista renunțînd. Manifesta cel mai direct dispreț față de cei care își dădeau un sens vieții acționînd pentru împlinirea verbului **a avea**. Odată, invitat în casă la Platon, văzînd luxoasele covoare ale acestuia, scuipă pur și simplu pe ele. Oricum ni s-ar părea gestul, trebuie să recunoaștem că s-a comportat absolut logic, de vreme ce disprețuia luxul. Altădată, fu văzut în fața unei statui, cu desaga la gît și cu mîna întinsă, cerșind spre statuie. Gestul părea bizar. Fiind întrebat de ce face acest lucru, el a răspuns perfect rațional : **„Mă exersez în a fi refuzat"**. Într-adevăr, cine poate fi mai indiferent și mai lipsit de milă ca piatra, fie ea și sub formă de statuie ?

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

TAINE ALE CIVILIZAȚIILOR DISPĂRUTE (XXXV)

de Dan Nemesnic

● **În anul 1885, la ferma lui Isidor Braun din Fecklabriek (Austria) într-o grămadă de cărbuni, a cărei vechime s-a apreciat a fi aproximativ de 30.000 ani, s-a găsit o plăcuță din oțel 67/47 cm și cu o greutate de 785 g. În latul plăcuței, crestat cu o precizie geometrică față de margini, se află un șanț cu marginile rotunjite. Numai o mînă omenească putea să realizeze așa ceva. Plăcuța fu dusă în muzeul din Linz, de unde, după cîțiva ani, dispăru. Totuși, o bucată din plăcuță se păstrează în același muzeu. Încă pe vremea acestei descoperiri, reviste ca Nature (Londra, 1836) sau L Astronomie (Paris, 1887) au publicat o serie de articole în care își exprimau părerea oamenii de știință. Unii considerau plăcuța drept un mic meteorit din perioada terțiară carbonică. Alții, ținînd cont de acel șanț, de formă perfect geometrică, și cu marginile rotunjite, vedeau ceva creat artificial. Nici pînă astăzi, „taina" plăcuței n-a fost dezlegată.**

● **În urmă cu vreo 25 de ani, o descoperire din Costa Rica avea să stîrnească un deosebit interes. Sute de bile perfect rotunde, din rocă vulcanică, avînd o mărime de cîțiva centimetri și pînă la 2,5 metri, erau împrăștiate în junglă. Unele din ele aveau chiar 16 tone. Ceva asemănător s-a descoperit și în Guatemala. În legătură cu aceste descoperiri se impun nenumărate întrebări. Cine a putut realiza rotunjimi atît de perfecte și la ce slujeau aceste bile. Nu sînt cumva „create" de mîna omului ? Sînt oare numai pure fenomene geologice ? Se pare că nu. Căci unele din ele se află pe niște platforme de piatră, iar altele sînt dispuse în direcția nord-sud.**

Unii cercetători cred că ar fi vorba de semne astronomice, ținînd cont că o serie de bile alcătuiesc figuri geometrice (triunghiuri, dreptunghiuri, cercuri), dar „taina" lor n-a fost încă dezlegată.

● **Descoperirea unor uriașe capete în Leventa (Mexic), prezintă de asemenea o enigmă pentru cercetători. Sculptate în bazalt negru, avînd o înălțime de 1,5 pînă la 3 metri, și o greutate de cinci pînă la 40 de tone, aceste capete sînt fixate tot pe niște platforme de piatră. Cercetătorii au arătat că vechimea acestor chipuri de piatră este de 3.200 de ani. Ținînd cont că cea mai apropiată carieră de piatră se află la 160 km, ne punem întrebarea, din nou, cine și cu ce mijloace a reușit să transporte uriașele capete ? Tăcerea lor de sfinx și ochii morți, oare vor putea vreodată să-și divulge taina ?**

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 19 mai 1977 ● nr. 20 (482) 8 pag. 1 leu

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PETRU VALERIU TEC

De-a dreptul surprinzătoare, evoluția de la metaloplastie la grafică a lui PETRU VALERIU TEC atestă o certă vocație. Metaloplastiile sale etalează calități preponderent decorative, cu accentuate proeminențe, în vreme ce grafica, fără să trădeze tiparul decorativului de factură monumentală, urmează o cale aparte. De la stilizarea unor figuri umane în manieră relativ naivă, ca în „Zodiac", la compoziția realizată prin suprapuneri de planuri, ascendența valorică este evidentă. Intervenția culorii se dovedește inspirată, subliniind ideea comunicată de fiecare lucrare. Și e suficient, credem, să observăm ciclul „Ctitori de țară" (evocare patetică a domnitorilor români), pentru a înțelege funcția vitalitatea, spiritul de jertfă, încrederea nestrămutată în viitor a poporului român, atît de încercat în bimilenara lui istorie.

Descendența noastră din legendari strămoși este ideea generală care marchează galeria de mari bărbați ai neamului, de la Decebal la Ștefan cel Mare. Avînd ceva de frescă modernă, grafica lui Petru Valeriu Tec ilustrează și tendința spre structuri în care elemente ale abstractului („Evoluție", „Gînduri", „Belșug") incifrează, parțial, mesajul, sugerînd interferarea regnurilor. Polivalența resurselor plastice ale lui Petru Valeriu Tec își are sorgintea în precizia figurativului, a liniei de mare finețe, măsura spațialității și echilibrul cromatic al lucrărilor de grafică, fapt confirmat și de recenta sa expoziție de la Galeriile „Tribuna" din Cluj, de prezența sa cu expoziții personale la București, Oravița, Anina și Reșița. Arta sa este o certitudine, o implicare emoționată în tumultul realității contemporane.

ION CRIȘAN

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale artistului plastic PETRU VALERIU TEC

CREAȚIE ȘI LIBERTATE

Unul din marile merite ale filozofiei marxiste, recunoscut astăzi unanim, este fundamentarea unei filozofii sociale materialist-dialectice, în cadrul căreia, societatea se prezintă ca un sistem material, supus unui principiu de determinare obiectivă. În cadrul acestuia apare, ca un fapt de o preponderentă importanță, relația dintre creație și libertate, concepte aplicabile în exclusivitate lumii și activității umane.

În Programul partidului concepția marxistă despre libertate este sintetizată și exprimată într-un chip concentrat, orientată spre o înțelegere autentică a relației dintre liber, necesar și responsabil în procesul creației social-istorice. „Trebuie pus cu putere în evidență faptul că – se spune în Programul P.C.R. – libertatea individuală se poate realiza numai în cadrul libertății colective, generale, că orice încercare de a opune libertatea personală celei generale este greșită, dăunătoare. Pornim de la adevărul că libertatea este înțelegerea necesității participării la acțiunea comună..." (pag. 154). Desprindem din acest text centrul de greutate esențial al concepției partidului nostru despre libertate – marxist în esență – dar cuprinzînd o nuanțare concretă : libertatea ca înțelegere a necesității participării. În fond, o asemenea orientare ne sugerează un adevăr important : faptul că simpla cunoaștere și înțelegere a legilor obiective ale naturii și societății este o condiție necesară a libertății, dar nu și suficientă. Rămîne încă un element, de data aceasta determinant, pe care trebuie să-l avem în vedere : participarea, includerea individului în acțiunea socială și orientarea sa spre sensurile autentice ale istoriei. Definirea libertății ca și înțelegere a necesității participării, reprezintă, în același timp, o fericită unificare pe plan conceptual a noțiunilor de libertate obiectivă și subiectivă. O asemenea înțelegere include convingerea că acțiunea la care individul participă este cea justificată din punct de vedere istoric și dorința, motivația participării, în ultimă instanță, responsabilitatea față de ceilalți indivizi și față de acțiunea la care participă. Toate aceste elemente oferă un tablou mai complex al libertății decît simpla definire a acesteia ca înțelegere a necesității. De altfel, însăși includerea problematicii libertății într-un cadru comunitar, într-un mediu social determinant, este revelator pentru felul în care libertatea este concepută ca un fenomen complex. Lipsa unei opoziții între libertatea individuală și cea colectivă, mai mult, imposibilitatea ruperii celor două fețe ale aceleiași stări ne determină să considerăm însăși conștiința participării, convingerea, dorința și conștiința răspunderii ca fiind factori constituiți într-un cadru social și avînd un caracter concret, istoric. Datorită acestui fapt, însăși libertatea – ca și conceptul de libertate – va avea un caracter istoric.

În fond, însuși marxismul nu s-a oprit niciodată la simplul element de înțelegere, de conștientizare neutră, sugerînd integrarea și participarea ca reprezentînd factori eliberatori. În orice caz, în virtutea semnificației marxiste a unei asemenea problematici, va trebui să considerăm, în ultimă instanță, întregul conținut al Programului P.C.R., și nu numai al acestuia, avînd în vedere complexitatea problemelor expuse în toate celelalte documente de partid, ca reprezentînd un discurs coerent despre libertate și eliberare. Căci libertatea presupune incontestabil și posibilitate de acțiune, șansa de desfășurare a creativității într-un mediu social din ce în ce mai favorabil creației, mai complet din punct de vedere al posibilităților de împlinire a personalității umane.

Unificarea tuturor acestor factori de eliberare ne oferă un element esențial al umanismului socialist, element ce vizează, cum am sugerat, necesitatea identității dintre libertatea subiectivă și cea obiectivă sau dintre libertatea reală și conștiința libertății. Convingerea și încrederea în justețea acțiunii și posibilitățile reale de modificare și transformare ale lumii înconjurătoare converg spre realizarea unei asemenea comuniuni. Nu este mai puțin adevărat că, în acest punct, libertatea devine o condiție a fericirii individuale, a încrederii în propriile forțe, a dorinței și a puterii creatoare.

În ceea ce privește relația propriu-zisă dintre creație și libertate, putem surprinde cel puțin două aspecte :

1). Libertatea are un destin creator ; prin ea se instituie personalitatea aptă pentru creație, ferită de negura necesității oarbe sau a constrîngerilor fizice și morale ; libertatea devine condiția creației materiale și spirituale, în spațiul unei dialectici în care însăși această creație înseamnă o realizare efectivă a libertății. Obiectivarea se constituie ca un act de eliberare atunci cînd sînt eliminați factorii de alienare, specifici unor societăți care prin structura lor favorizează ruptura dintre om și produsul muncii sale. Persistența, în zilele noastre, a dialecticii obiectivării și alienării nu reprezintă altceva decît adevărul că procesul de eliberare este continuu, uneori (și nu întotdeauna într-un sens negativ) contradictoriu – fapt exprimat de altfel de Marx în reprezentarea comunismului (calea esențială de eliberare socială) ca un proces continuu de construcție istorică și nu doar ca un ideal omogen prin a cărui atingere istoria va fi mulțumită de sine.

Acest ultim exemplu ne îndeamnă să ne oprim asupra destinului creator al libertății într-un spațiu în care aceasta se manifestă plenar, în totalitatea sensurilor sale : în cadrul progresului istoric. Istoria, formațiunile sociale ne apar, în această perspectivă, ca stadii succesive ale eliberării și ale creației social-istorice, creație ale cărei momente nodale, dar nu unice, au fost revoluțiile. Între cele două elemente există un evident paralelism dar și o incontestabilă conexiune în cadrul unei relații de interconditionare. Într-o asemenea perspectivă, libertatea este o negație a alienării, a conservării individului în structuri sociale perimate, iar creația devine o negare a negației, o instituire de noi structuri istorice, deschizînd ea însăși perspectiva lărgirii libertății individuale și sociale. Momentele creației și ale eliberării se constituie, astfel, ca puncte nodale ale unei filiere de progres, în jurul căreia se împlinesc treptele succesive ale civilizației umane.

2). Într-o altă perspectivă, putem vorbi, în cadrul relației puse în discuție, despre semnificația eliberatoare a creației. Nu este vorba în cazul acesta de o altă conexiune, ci de un sens diferit al aceleiași conexiuni exprimate mai sus. Creația ne apare ca o caracteristică a universalității, aceasta din urmă avînd un sens eliberator – eliberator de concret, de organic, de spațiul închis al unei vieți limitate. Așa cum arată Marx în „Scrieri din tinerețe", animalul „produce unilateral, pe cînd omul produce universal" (p. 556). Tocmai această „producere universală" constituie creația umană în sensul ei cel mai larg și aceasta, datorită semnificațiilor și potențialităților pe care le include. Ea nu mai constituie o simplă modificare a realității în scopul utilizării imediate și individuale, ci constituie o achiziție socială și valorică ; nu modificarea organică devine esențială în acest proces, ci acumularea de valori, restructurarea axiologică pe care o introduce. O asemenea restructurare intră în memoria istoriei, ca o nouă etapă a acumulărilor spiritului uman.

VIOREL SIRBU

Cu aceleași gînduri, pe aceleași plaiuri

Îmi spunea odată unul din consătenii mei, leat cu mine, că a venit, uite, timpul ca fiii lui să vorbească la orele de literatură în școală despre mine și lucrările mele literare. Și vorbea acest consătean al meu nu cu mîndrie, pentru că sîntem din același sat, ci cu o ironie ascunsă, deoarece nu ne-am născut sub zodia aceleiași stele. Nu m-am supărat, ci, din contră, m-am bucurat. Nu pentru că la orele de literatură mi se pomenește numele, ci pentru că a observat și acest consătean al meu, în fine, că în această țară s-a schimbat ceva pentru că, uite, și copiii sîrbi au posibilitatea să recite poezii scrise în limba lor maternă. Această patrie a devenit, deci, patria tuturor fiilor săi, născuți pe aceste meleaguri ; din sămînța așternută aici veacuri de a rîndul, s-a ridicat în timpurile noastre o națiune unită de o ideologie și a comunitate de țeluri.

Am încercat să scriu literatură și între cele două războaie, dar încercarea aceea a rămas într-adevăr doar o încercare. Realitățile de atunci nu erau favorabile nici scriitorilor români, darmite celor din rîndurile naționalităților conlocuitoare. De aceea, ori de cîte ori sînt întrebat, afirm cu tărie că opera mea este produsul schimbărilor petrecute în țara noastră în anii de după război. Iar la întrebarea ce fel de literatura scriu, răspund întotdeauna că scriu o literatură **angajată.** Cred că prin aceasta spun totul, dar poate e nevoie de o subliniere a ideii și adaug : scriitorul afirmat în timpul cînd întregul popor este angajat în schimbările revoluționare nu poate fi altfel ci tot așa precum e poporul – **angajat.**

Cum aș putea să mă îndepărtez în lucrările mele literare de această societate al cărei membru sînt, de această țară în care m-am născut și unde am încercat o multitudine de simțăminte ? Consider că lucrările mele reușite sînt acelea în care se reflectă clar înălțimile și orizonturile satului în care m-am născut, ale orașului în care trăiesc și ale patriei prin care-mi colindă pașii. Și cînd în aceste scrieri este prezentă, mai ales, viața acestor oameni.

Am pornit de pe buza unui sat în căutarea stelei mele și pe acest drum am avut adesea picioarele rănite, dar am rezistat pentru că pe cerul destinului meu exista acea stea strălucindă. Și pentru că la finele acestui drum am descoperit viitorul.

Societatea noastră socialistă îmi oferă cadru larg de acțiune și eu nu pot sta izolat de acest izvor viu. E clar, cred, că pentru mine, creația, scrisul, nu reprezintă ceva doar prin el însuși. Ca parte componentă a unei națiuni care prin fapte eroice dă dovadă de un patriotism înflăcărat, aș putea oare sta în afara acestui șuvoi înflăcărat ? Categoric, nu ! Numai un patriot adevărat poate fi și un creator adevărat. Patria, cîmpiile ei, fabricile ei, oamenii ei, toate acestea sînt indisolubil legate și de scrierile mele literare pentru că și eu sînt o parte din toate acestea.

SVETOMIR RAICOV

Cîtă iubire...

Cîtă iubire e-ntr-un ram
poate doar pasărea să știe,
cînd își adună stîlpi de casă,
ferestre, dor și veșnicie.

Cîtă iubire e-ntr-o floare,
albina doar poate să știe,
sudoarea din polen cînd stringe,
arborată-n ochiul de cîmpie.

Cîtă iubire este-ntr-un izvor,
virtejul rădăcinii poate știe,
cînd, limpede și dulce, lăcrimează
pe gura tînără de glie.

Cîtă iubire e-n pămînt,
doar omul poate ca să știe,
cînd coace flacăra din simbur,
oglindă-n fructe pururi vie.

Cîtă iubire e-ntr-un om,
doar țara poate ca să știe.
Doina și viața, numele ei,
rostite scut spre veșnicie.

Cîtă iubire e-n iubire,
doar inima poate să știe
și litera ce înfloreste
și se întoarce simbure sub glie.

ION MARGINEANU

Mircea Iorgulescu

AL DOILEA ROND

Ed. Cartea Românească

1. **Al doilea rond** e o carte pașnică, neobișnuit de temperată, semn că Mircea Iorgulescu a dobîndit conștiința valorii proprii și renunță să dea în vileag nemulțumirile sale de critic literar. **Al doilea rond** e o carte a afirmațiilor, a bucuriilor critice, a lucrării serioase și bine întemeiate. Mai mult decît **Rondul de noapte, Al doilea rond** lasă impresia de fragment dintr-o istorie a literaturii române contemporane. Foiletoanele de altădată se supun întregului, capitolele dobîndesc o anume titulatură, (un titlu sau un supratitlu) ca la E. Lovinescu. Expeditivii recenzenți n-au ezitat să-i reproșeze procedeul, după cum s-au mai grăbit să-i reproșeze că n-are o concepție originală asupra istoriei literare. De asemenea reproșuri au avut parte și Lovinescu, Călinescu, Pompiliu Constantinescu ; Mircea Iorgulescu e într-o companie cum nu se poate mai plăcută. Cu altă ocazie arătam că trăim încă superstiția creatorului total, care are și sistem filozofic și idei generale și e specialist în evoluția consoanelor limbii latine, cu păreri proprii în legătură cu i șoptit, și citește săptămînci zece-douăsprezece cărți semnate de Buzinschi, Gorunescu, Simion și Valentin Berbecaru, deci străduindu-se să nu uite nimic din ce-i oferă marii săi contemporani. Mircea Iorgulescu s-a instalat în critica literară fără fîncezeli bovarice, a renunțat la zadarnicele ambiții și mai ales declarațiile introductive cu care își pavoazează nesiguranța, comoditatea, vocația aproximativă ca alți confrați, și a pornit, fără să camufleze tactic lucrurile, de la un model **de istorie literară** : cel lovinescian. Criticul se eliberează de o seamă de obligații, rămîne doar pe teritoriul pe care i-l oferă profesiunea sa, adică pe acela al comentariului literaturii contemporane. Și dacă este să judecăm această atitudine, ni se pare nu numai corectă, ci și cu urmări imediate în planul acțiunii critice propriu-zise : în volumul **Al doilea rond** Mircea Iorgulescu oferă comentarii foarte dense, făcute nu să epateze, ci menite să ordoneze un foarte vast material literar. Cîteva cărți, nu doar în stadiu de intenție, se află în acest volum, criticul intitulîndu-le prudent, fără a angaja și a se angaja față de posibila istorie literară. Prima secțiune e consacrată criticii, și, prin trei titluri **(Orientări critice postbelice, Fețele istoriei literare** și **Critici de azi)** sîntem foarte aproape de o istorie a criticii actuale. Punctul de plecare al cercetării il constituie desigur recenzia, cronica literară, foiletonul, textul scos din gazetă fiind ușor ajustat pentru a se supune ordinii cărții. Nu e nici un rău în asta, ba dimpotrivă, cartea e foarte vie așa, lipsită de pedanterie și promisiuni inutile, de zgomote sterile și de angrenaje electorale. Scriam mai sus că autorul nu vreo să fie istoric literar, adică nu ne face avansuri în această direcție ; nu înseamnă însă că instrumentele istoricului nu sînt folosite cu încredere, nu odată criticul zăbovind prin biblioteci pentru a recapitula datele vreunei cariere literare insuficient cunoscute. Orientările critice postbelice încep cu **Aspecte ale diferențierii,** care analizează telegrafic situația criticii literare românești în deceniul cinci și la începutul deceniului șase. Bun cunoscător al operei lui Dobrogeanu-Gherea (de care s-a ocupat în studii inteligente, cu descoperiri utile : exercițiile de istoric literar ale lui Mircea Iorgulescu mi se par elocvente) criticul face cîteva observații fundamentale pentru momentul literar respectiv, moment ce și-l asuma, zgomotos, ca spirit tutelar, pe Dobrogeanu-Gherea :

„Este de aceea paradoxal să constatăm că de fapt Gherea a fost »înțeles« în felul... adversarilor lui, al celor care-i reproșau introducerea partizanatului politic în aprecierea valorii și împotriva cărora, cel dintîi, a protestat el însuși, observînd cu tristețe că o asemenea părere este în brutal dezacord cu evidența (...). În contrast cu frecvența citării și a invocării numelui lui C. Dobrogeanu-Gherea »în anii 50« stă însă faptul incontestabil al retipăririi unei culegeri din studiile lui critice, prima de după Eliberare, abia în anul 1957, adică după ce așa-zișii continuatori își încetaseră acțiunea".

De obicei textul e rece, aparținînd unui spirit ce se încălzește greu, meseria de critic sau arta criticului trebuind să renunțe la artificiile sau la mijloacele proprii literaturii. Epitete sînt puține în discursul critic al lui Mircea Iorgulescu, și acesta mi se pare a fi uno dintre cele mai înalte dovezi de probitate ale acestuia. Descriind opera (articolul, de obicei, „descrie") pagina concentrată a criticului oferă suficiente subsoluri, deci suficiente adîncimi și suficiente lecturi inedite (unul dintre atuurile criticii lui Mircea Iorgulescu il constituie întinderea lecturilor) pentru a da spectacolul siguranței și al fermității de opinie. Foarte rar se mai întîmplă ca vocația de istoric să arate că există și ea, și sîntem martorii unui spectacol de excelentă ținută.

Se afirmă îndeobște că vocația de excepție a lui Mircea Iorgulescu s-ar manifesta în negație ; se mai afirmă (comentariile ce au fost consacrate celor două volume afirmă) că Mircea Iorgulescu s-ar manifesta plenar doar în critica prozei. Ambele afirmații mi se par foarte îndoielnice, dar nu e mai puțin adevărat că sînt romane ce au în Mircea Iorgulescu cel mai atent exeget al lor ; și dacă spațiul ne-ar permite, am cita aici pe larg fragmente din aceste comentarii. Și dacă tăietura frazei e mai ales lovinesciană, există în carte cîteva portrete de mare frumusețe mărturisind un talent ce știe unde și cînd e cazul să se cenzureze.

P. S. Aceste rînduri (intîrziate : le-am fi păstrat în sertar, de nu, în virtutea unor, de altfel, previzibile evenimente, s-ar fi constituit ca o sursă de observații cu caracter general) ar inaugura un text despre criticii la a doua carte : ultimele apariții semnate de Dan Culcer, Dan Cristea, Petre Poantă, Alexandru Călinescu confirmă gravitatea și noblețea unor afirmări.

C. UNGUREANU

Cronica literară

Dan Verona

DAȚI ORDIN SĂ ÎNFLOREASCĂ MAGNOLIA

Editura Cartea românească, 1977

Ultimul volum de versuri al lui Dan Verona, unul din cei mai înzestrați poeți ai generației tinere, mi-a amintit că au trecut mai bine de treizeci de ani de cînd Radu Stanca teoretiza **Resurecția baladei** în numărul 5, din mai 1945, al **Revistei Cercului literar.** Ar fi interesant de urmărit insinuarea **baladescului** – onorat în acea vreme nu numai de către poetul sibian, ci de către mulți alții – în poezia noastră contemporană, cu reușitele și eșecurile, nu puține, mai ales că aproximativa antologie, **Zburătorul, balade culte românești,** 1973, nu ne dă decît o imagine incompletă, vitregind tocmai epoca ce ne interesează. Ceea ce trebuie însă să reținem din teoretizarea poetului este **contaminarea** liricului cu dramaticul, baladescul fiind, de fapt, **„o stare lirică-dramatică",** preluînd chiar expresia folosită în exegeză. Poetul distinge, așa cum se știe, trei modalități, balada primind în această perspectivă un nou statut de care unii poeți au ținut seama. O astfel de **stare** vom găsi și-n acest volum cu titlu imperativ **Dați ordin** (deși nu e timpul) **să înflorească magnolia,** ca să citez versul întreg, ultimul, din poema, ultima și ea, de unde titlul a fost împrumutat.

Dan Verona a debutat în 1972 cu **Nopțile migratoare, imnuri,** volum urmat de încă două, **Zodia măslinului,** 1974 și **Cartea runelor,** 1976. I s-au observat și subliniat de îndată, disponibilitatea lirică de o factură personală și încrederea în discursul mînuit cu dezinvoltură. Mijloacele poetice moderne au dat o nouă viață vechiului cîntec orfic, într-o bogată desfășurare, cu fraze largi, echilibrînd retoricul și liricul în acele de neuitat **Nopți migratoare,** incantatorii, cu discursul poetic furîndu-te treptat, pînă la o pierdere deplină.

Toate aceste caracteristici ale poeziei lui Dan Verona sînt prezente și-n acest volum, așa cum vom vedea, în care doar substanța este diferită. Există o deplasare de la imnurile dintîi, cu tot ceea ce presupune cîntecul de biruință sau bucurie, de mărire sau admirație, la balada, cu întreaga ei zestre, aceleași cuceriri ale poeziei moderne fiind prezente și aici. Chiar titlul unor poeme ne poate arăta schimbarea intervenită. Primul volum se subintitulează **imnuri,** al doilea este un continuu, deși segmentat, imn adus poetului și creației sale ; în ultimul, poemele „Bătrînul **povestește**", „**Romanul** unui argonaut", „**Poveste** deasupra orașului", sînt grăitoare. Iată povestea, întîmplarea ce mijlocește comunicarea lirică, fie într-o lamentație în care prezentarea afectivă se distinge prea puțin de liric (evenimentul, **pretext** al spovedaniei), fie într-o formă mai epică, starea lirică filtrîndu-se prin arta povestirii unei întîmplări, cum crede dealtfel Radu Stanca. Cîteva versuri de început : „Iată, ne-a spus : / am plecat din satul acesta copil / Și m-am întors bătrîn" **(Romanul unui argonaut)** ; „Astfel începu ciudata mea aventură" **(Bătrînul povestește)** „Priviți, zise magistrul" **(Lecția de anatomie)** ; „L-am cunoscut pe o colină la țară" **(Un Robinson cu ochi albaștri).**

Există în volumul lui Dan Verona numeroase poeme în care baladescul atinge treptele cele mai de sus. Starea lirică-dramatică cunoaște chiar **dialogul,** conflictul dramtic declanșînd acele spovedanii lirice ca în toate poemele în care Magistrul și Studenții săi povestesc sau se lamentează, discută sau visează **(Lecția de anatomie, Un bătrîn student cercetător de astre către Magistrul său, Una din întrebările Magistrului).** Efectele contaminării genurilor, precumpănitor rămînînd liricul, sînt remarcabile : „(Într-o noapte de vară am vorbit c-un Bătrîn Student despre Ordinul Frunzei de piersic. Și el bîntuit de vechi amintiri povestea și din cînd în cînd murmura : / «Am cunoscut fericirea printr-o femeie cu piersici.») / / Treceo pe-o stradă într-o zi o femeie cu piersici / Vremea era frumoasă strada curată / Noaptea fusese probabil măturată de îngeri" **(Femeia cu piersici).** Fraza este amplă, desfășurarea pe măsura unei respirații largi, așa cum sînt toate poemele celor dintîi volume : „Odată cu seara a început vîntul să sufle ușcr / Amintind de vrăjitorii cu flaute / Și vîntul a ridicat din hrube o ceață grozavă / Care s-a întins și-a dezbrăcat orașul de ziduri" **(Dați ordin să înflorească magnolia).**

Cît privește substanța, întregul volum pare a fi îndreptat împotriva înstrăinării omului, a acelui om ce a pierdut candorile dintîi, copilăria, mirările, devenind rob al unei civilizații de consum ce dezumanizează. Iată explicația, purtînd locul și data : **Paris 1970 :** „Ne-am dezvățat să mai privim cerul, să mai visăm partea care iese din apă a sirenelor, să mai așteptăm înfrigurați înflorirea magnoliei Astăzi nu mai numărăm zilele noastre după mișcarea astrelor, ci după viteza automobilului" **(Viața pe roți).** O viață grăbită dar exterioară, trepidantă dar fără inițiativă, ce nu lasă nici timp, nici loc interiorizării, reculegerii, meditației sau visării. Deosebite mi se par în această ordine de idei, în afară de cele amintite, poemele **Vară în parantează, Fișa 83, Fișa 22 (Trei fete singure), Fișa 13, Recviem pentru fumători și nefumători,** dar mai ales acel ciclu intitulat **Un om în fața morții,** cu cinci poeme, din care, ultima, **Epilog,** este antologică : „Nu cer desigur bilet de intrare în paradis. / Sufletul mi l-am despuiat așa cum o pasăre / Ar izbucni dintr-o dată în cîntec. / N-am trăit ca un om dar îngăduit fie-mi / Să mor ca un om".

S-ar putea obiecta exterioritatea unor poeme, după cum ne-am putea întreba dacă retorica, mai apăsată aici, nu diluează lirismul. Dar peste toate acestea, și peste inclinația noastră pentru imnurile dintîi, experiența baladescă trebuie subliniată ca un bun cîștigat. Rămîne ca în viitor poetul să strunească tendințele centrifuge, atingînd acel echilibru necesar, visat de orice poet ce crede că **„Avertismentele sale vor fi auzite".**

Credință ce se cuvine a fi convertită în certitudine.

ION MAXIM

Instantanee

POEZIA NORILOR

Solar prin excelență, Ion Barbu nu este poetul norilor, cu toate că-i evocă, nu o dată, la modul pitoresc ori alegoric (în **Ixion,** în **Ultimul centaur...**), ba chiar, în chip de întangibile **„Islande** caste" (s.n.), de **țări-de-gheață,** am putea spune că-i și... iartă ! Și asta, nu numai fiindcă poetul nostru nu e unul al reveriei calme, vagi, pasive ori al sugestiei (să-i zicem :) „nubigene"..., un Hamlet, un Baudelaire, un Geo Bogza (într-un celebru paragraf din **Cartea Oltului),** pe care „trîmba de vedenii" ce-o nasc, pe cer, ei, norii, să-l facă a visa indefinit..., dar pentru că aceștia : informi, molii și, mai cu seamă, proprii acestei „pete de înfern" (urziți, cum sînt, din aerul și apa ei...), n-au a intra, în poezia-i fără... nori, decît ca elemente **negative,** de parte „femeiască" : **pars hostilis** — căreia, în **Joc secund,** Ion Barbu are să-i spuie NU, pe ultima :

Resfirați cetatea norilor în caier...,
ca și pe-ntîia filă :
Tăind pe înecarea cirezilor agreste... ;
„cirezile" acestea — buclucașe — nefiind decît tocmai o altă"... turmă / De nori haotici și obscuri".

Cu toate astea, nu ne prea intrigă că Leonid Dimov va să închine însuși „memoriei lui Ion Barbu" unul din cele **7 poeme (E L, 1968)** ale lui, anume : **Vedeniile regelui Pepin...** Căci ipochimenu-i carolingian, carele pare-a fi chiar un „poet al norilor", aduce cu copilul (ce-a fost cîndva Ion Barbu ?...) din **Selim :**

Cu țîțe tăvălite-în funinginea din slavă,
Tot mai aproape norii — ei mă-înțărcau întîi ;
În somn plîngeam să-mi știergă priveliștea hîrlavă
Și piroteam pe prispă cu pragul căpătîi.

Dar fețe mai lățoase, mai cornorate — turmă
Năsteau sub țarc de gene și se prindeau în șir
La hora desmățată a spaimei, ce se curmă
Tîrziu, cînd mîini de lună presară tibișir.

Numai că ceea ce, la un Ion Barbu, va fi fost doar o suvenire și o icoană de eosmar copilăresc..., pentru un Leonid Dimov (mai euforic, el, și mai „ferice"), e **poezia** însăși ! Adică : **propria-i poezie — himerică, aleatorie...,** cu tot efectul ei hipnotic, cu întregu-i „nor de combinații", cu accentul pus pe **paradigmă** * și cu acel **glissando** infinit — ca o priveliște de nouri în mișcare :

Și-n cerul împărțit au prins să joace
Din darabane, știrbe dobitoace
Ce lacrime vărsau de duioșie
Pe-o tavă cu bureți, trandafirie.
Iar Filibert, străinul șarlatan,
Zicea că le cunoaște din Liban
Și dănțuia pe uliți de plăcere
Imagini risipind la cine cere.

Erau în ele fildeșii infante
Cu silfi de purpură jucînd în poante
Și la poruncă, moile mantale
Căzeau la poale de infante goale.
Iar demoni cîntători cu fețe moapse
Pofteau în mugete la calde coapse
Vîslind din palpi, din limbă, din flagele
Să sulă din adînc, pînă la ele...

...Cu craiul frînc, sedus de nebuloase, și Leonid Dimov e un „poet al norilor"..., iar poezia-i (prea puțin barbistă), o matcină „trîmbă de vedenii" !

P. S.

Vedeniile regelui Pepin nu e, desigur, un poem istoric..., nici, însă, cum atîția pot să creadă (Leonid Dimov fiind un visătorist), unul fără nici-o „documentație"... Dimpotrivă ! Căci, precum citim în Éliphas Lévi **(Histoire de la Magie,** Paris, 1922, p. 250) : „Sous la règne de Pépin le Bref, des phénomènes fort singuliers se montrèrent publiquement en France. L'air était plein de figures humaines, le ciel reflétait des mirages de palais, de jardins, de flots agités, de vaisseaux les voiles au vent et d'armées rangées en bataille. L'atmosphère ressemblait à un grand rêve...".

...Cum, oare, nu l-ar fi visat „chiar el. Pepin" ?.

---

* „L'imagination formelle (ou paradigmatique) implique une attention aiguë à la **variation** de quelques éléments recurrents ; on rattachera donc à ce type d'imagination le rêve et les récits oniriques, les oeuvres fortement thématiques et celles dont l'esthétique implique le jeu de certaines commutations". (Cf. Roland Barthes, **Essais critiques,** Éditions du Seuil, 1964, p. 211).

ȘERBAN FOARȚĂ

EXPOZIȚIA „CULORILE LIBERTĂȚII"

Expoziția județeană de desene „CULORILE LIBERTĂȚII", deschisă la Teatrul de păpuși din Timișoara, demonstrează, odată în plus, forța expresivă a copiilor, care conving prin candoare, printr-un limbaj plastic specific, făcînd dovada înțelegerii prezentului, aureolat de mesajele unui trecut glorios. În manifestarea lor plastică, copiii au simțul spațiului, pun petele de culoare cu siguranță și curaj, organizează suprafețele potrivit temperamentului, dînd expresie dinamismului lor interior prin explozii de bucurie. Contactul cu lumea se face nemediat și, ca atare, într-un același spațiu compozițional apar elemente ale arhitecturii moderne alături de instrumente muzicale ; elemente zoomorfe, vegetale, alături de mașinării de război.

În expoziția deschisă la Timișoara sînt de remarcat o seamă de lucrări, dintre care vom încerca să amintim doar cîteva într-o „interpretare" de cronică plastică. Un motiv de exuberanță cromatică l-a oferit **CORNELIEI BELINTAN** (Grădinița nr. 2 Lugoj) lucrarea **„Serbarea școlară". LAURA SCHLEICH** (cl. I. Liceul LENAU) soluționează, în pete ample, juxtapuse, o lucrare cu armonii cromatice surprinzătoare, în care apar macarale, semafoare, case, blocuri, copaci și... copii. **RITT CRISTIAN** (Grădinița 22, Timișoara) prin desenul **„Cosmos"** realizează suprapuneri grafice pe un fond de verticale colorate. **CRISTIAN CEIA** (liceul Pedagogic), convinge privitorul prin culori rafinate, alburi colorate și un ritm dramatic, în lucrarea **„Așa a fost, la noi, în 1907".** Cu o aceeași tematică, lucrarea elevei **TOMODY MELINDA** ajunge, prin subtilitate, pînă la simbol. Alte adevărate talente : **MICHELS UWE, UZON REINI, DANIEL GALFI, FLORIN SÎRBU** sau **AUGUSTIN BERCEANU** care aduc, în lucrările lor momente din istoria poporului nostru. O ultimă mențiune **WEGEL KARIN** (Liceul Lenau) cucerită de momentul final al victoriei asupra oastei otomane, bucurie la care participă întreaga natură. La aceeași expoziție, Grădinița 22 din Timișoara a prezentat o frumoasă lucrare de grup. Cele aproape o sută de lucrări selecționate și prezentate în expoziție ne dau revelație unui cor de copii care înalță un imn vitejiei eroilor și muncii oamenilor de pe întreg cuprinsul țării.

Prof. FELICIA ISTODOR

La Clubul muncitoresc din Oțelul Roșu a avut loc o consfătuire a cercurilor literare din județul Caraș-Severin, cu tema „COORDONATE IDEOLOGICE ȘI ESTETICE ALE LITERATURII CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI", la care au participat, din partea Asociației scriitorilor din Timișoara, **Anghel Dumbrăveanu, Mircea Șerbănescu, George Suru.** Au luat parte la discuții și au citit din lucrările lor următorii : **Gh. Jurma,** secretar al cenaclului „Semenicul" din Reșița, **Maria Drăguț,** secretara cenaclului „Nicolae Labiș" din Oțelul Roșu, **Gh. Nănău, Ion Raichici, Doru Andreescu, Carmen Daniel, Petru Băloni, Lucia Cojocariu, Ioan Lucici, Adrian Nichita, Petru Cimpoean, Iancu Bugariu, Victor Nafiru, Tiberiu Dănilă, Petra Cernăuțeanu, George Rusu,** membri ai cercurilor literare din Reșița, Caransebeș, Oțelul Roșu, Bocșa, Anina, Topleț Băile Herculane.

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

Un produs de maximă utilitate: centura de siguranţă auto

Ceea ce ştim cu toţii este că, viaţa înseamnă mişcare, o continuă şi perpetuă mişcare. Zilnic, în orice sezon, zeci de mii de autovehicule brăzdează şoselele ţării, fiind cel mai răspîndit şi indispensabil mijloc de comunicaţie, o expresie elocventă a civilizaţiei secolului XX.

Explozia rutieră declanşată la noi în ţară în ultimul pătrar de veac, sugerează nu numai ideea de mişcare şi bunăstare ci, în egală măsură şi ideea că relaţia OM-MAŞINĂ de multe ori conflictuală, are la limita extremă accidentul de circulaţie şi urmările sale.

Riscurile care stau în faţa omului de la volan sînt pe cît de numeroase pe atît de cunoscute şi este firesc ca epoca modernă — în care accidentul de circulaţie constituie un mare flagel — să creeze şi mijloace specifice de mare eficienţă pentru contracararea şi limitarea urmărilor acestor riscuri.

Lăsînd la o parte elementele de îmbunătăţire constructivă a autovehiculelor, reglementările de circulaţie rutieră şi modul exigent de pregătire al conducătorilor auto, unul din aceste mijloace, cu valoarea practică, care totdeauna trebuie să se situeze în timp în faţa neprevăzutului, este centura de siguranţă, ustensil de maximă eficienţă din dotarea automobiliştilor.

Produsul, fabricat pentru prima dată de industria românească la cunoscuta întreprindere braşoveană Metalochim, răspunde în mare măsură rolului său de utilitate în circulaţia rutieră, fiind din punct de vedere al calităţii, dacă nu superior, egal articolelor similare produse în străinătate.

Omologată şi standardizată sub numărul 9842/1—74, centura de siguranţă auto marca Super, se află în producţia de serie a întreprinderii braşovene în două variante constructive şi anume :

— centură cu trei puncte de fixare, formată dintr-o centură subabdominală şi una diagonală.

— centură cu două puncte de fixare, formată dintr-o centură diagonală, care trece peste torace, de la şold la umărul opus.

Terminologie, funcţionalitate, caracteristici tehnice

Prin centură de siguranţă auto se înţelege un ansamblu de chingi textile, cu una sau mai multe catarame şi piese pentru fixare în structura automobilului, ansamblu destinat să împiedice sau să atenueze, în caz de accident, rănile celui care îl utilizează.

Centura este proiectată şi fabricată în aşa fel, încît atunci cînd este corect montată şi corect purtată de ocupant, buna sa funcţionare să fie asigurată, reducînd la minimum riscul rănilor corporale în caz de coliziune sau de accelerație bruscă a autovehicolului.

Ca structură şi funcţionalitate (utilizare), o centură de siguranţă auto se compune din următoarele subansamble :

— Bretelele = partea centurii care reţine în poziţie iniţială jumătatea de sus a corpului automobiliştilor.

— Chinga = bandă flexibilă, de obicei din ţesătură textilă, destinată menţinerii în poziţie iniţială a întregului corp al automobiliştilor.

— Dispozitiv de reglare = mecanismul care permite ajustarea centurii în funcţie de nevoile fiecărui utilizator.

— Cataramă de siguranţă = mecanism cu deschidere rapidă care se utilizează numai prin manipulare.

Caracteristicile tehnice ale unei centuri de siguranţă complete, trebuie să fie compatibile cu utilizarea acesteia în interiorul autovehiculului, micşorînd pericolul de rănire gravă a ocupanţilor prin dispersarea energiei produsă de coliziune.

Reţinînd corpurile călătorilor pe banchete, centura are proprietatea să dirijeze în jos şi către spate, în timpul decelerației, forţa exercitată asupra părţilor abdominale ale ocupanţilor. În acelaşi timp, datorită elasticităţii, distribuie forţa la care este supus un segment din diagonala care trece peste umerii ocupanţilor, evitînd deplasarea în sus a centurii subabdominale.

Din punct de vedere al construcţiei, centura de siguranţă trebuie să fie alcătuită, în mod obligatoriu, din şapte elemente şi anume :

1. elemente de reţinere a corpului.
2. elemente de rezistenţă la sarcină, care pot face parte din elementele de reţinere a corpului.
3. piese de fixare, care permit ataşarea la structura autovehiculului a elementelor de reţinere a corpului şi a celor de rezistenţă la sarcină.
4. elemente care înlocuiesc ajustarea (în funcţie de necesităţile ocupanţilor) reperelor de reţinere a corpului.
5. elemente care asigură şi fixează pasagerul în sistemul de reţinere.
6. elemente care înlesnesc o deschidere rapidă.
7. piese suplimentare care servesc la fixare, cînd acestea nu fac parte din structura autovehiculului.

Prin faptul că automobiliştii români se găsesc pentru prima dată confruntaţi cu montarea şi folosirea centurii de siguranţă, vom nominaliza în cele ce urmează piesele din componenţa elementelor de ansamblu, prezentînd totodată schiţa de montaj a celor două tipuri de centuri :

1) închizător
2) chingă
3) ureche inferioară
4) ureche superioară
5) apărătoare
6) capac
7) spangă
8) limba închizătorului
9) bucşe cu guler mare
10) şaibă elastică
11) şaibă
12) şurub
13) bucşe cu guler mic
14) bucşă
15) şaibă grower
16) piuliţă
17 bridă în formă de L
18) bridă în formă de U
19) bucşă lungă
20) şurub luna

SCHIŢE DE MONTAJ

CENTURA DE SIGURANŢĂ cu 3 puncte de fixare

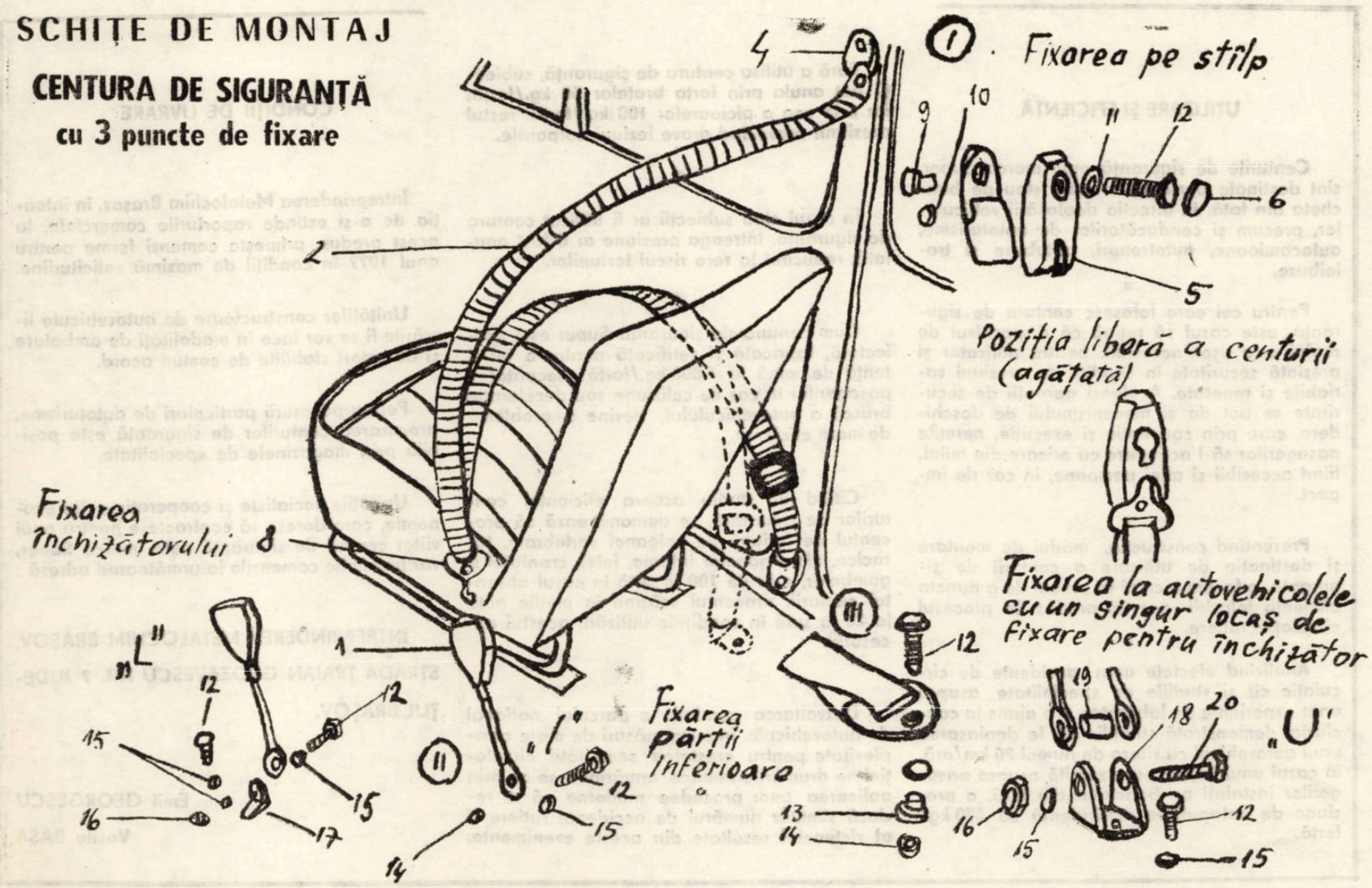

INTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV

CENTURA DE SIGURANȚĂ
cu 2 puncte de fixare

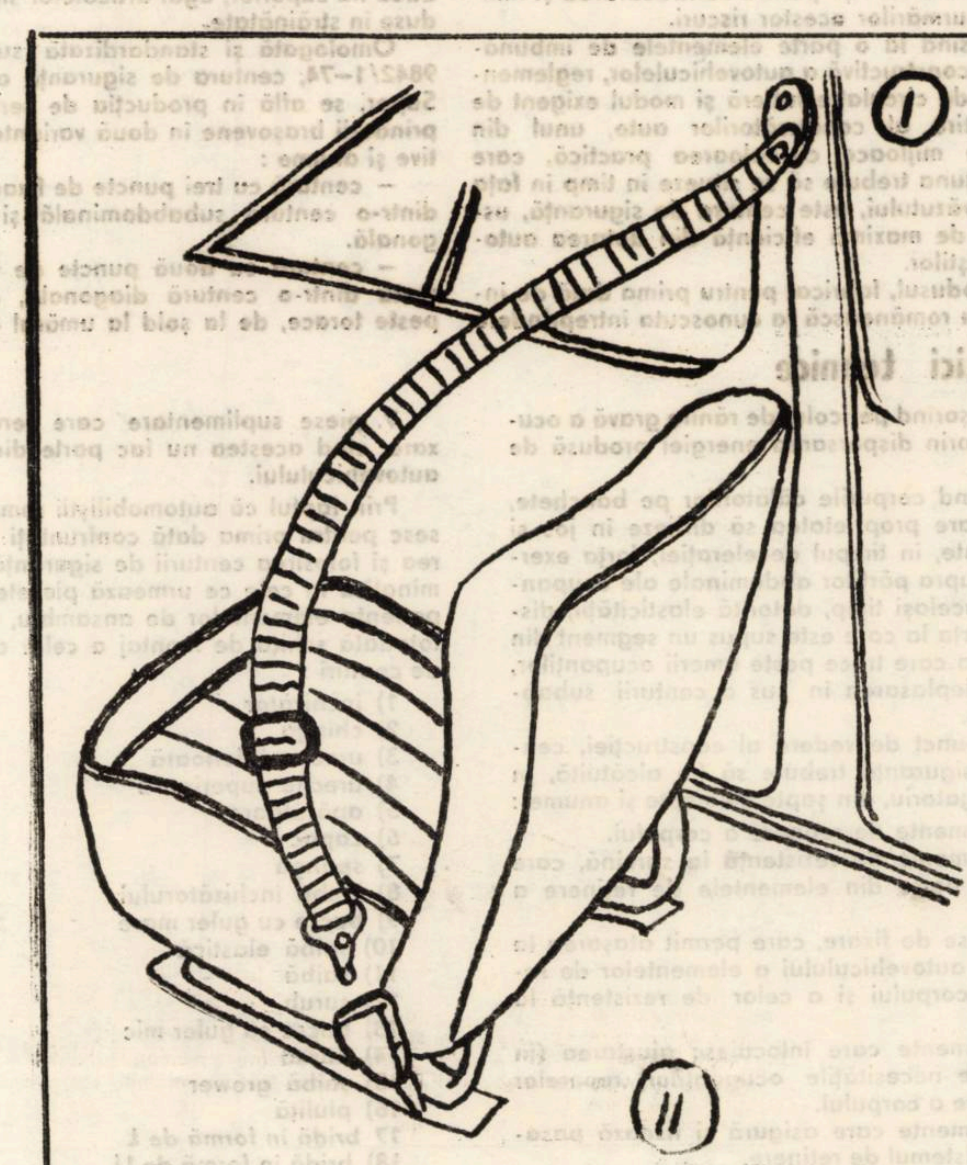

ÎNCHIZĂTORUL SE FIXEAZĂ ÎN TREI VARIANTE I ; L ȘI U ÎN FUNCȚIE DE TIPUL AUTOVEHICULULUI.

CENTURA SE LIVREAZĂ CU VARIANTA DE FIXARE I și L.

VARIANTA U SE LIVREAZĂ SEPARAT LA MAGAZINELE DE SPECIALITATE.

VARIANTA I SE FOLOSEȘTE LA URMĂTOARELE TIPURI DE AUTOVEHICULE :

- **DACIA 1300**
- **SKODA 100 S**
- **FIAT 850**

VARIANTA L SE FOLOSEȘTE LA :

- **DACIA 1100**
- **RENAULT 10**

UTILIZARE ȘI EFICIENȚĂ

Centurile de siguranță auto marca Super, sînt destinate persoanelor care stau pe bancheta din față, în direcția deplasării vehiculelor, precum și conducătorilor de autoturisme, autocamioane, autotrenuri, autobuze și troleibuze.

*

Pentru cei care folosesc centura de siguranță, este cazul să rețină că dispozitivul de reglaj este ușor accesibil pentru utilizator și prezintă securitate în condiții de presiuni variabile și repetate. Aceleași garanții de securitate se pot da și mecanismului de deschidere, care prin concepție și execuție, permite pasagerilor să-l acționeze cu oricare din mîini, fiind accesibil și altei persoane, în caz de impact.

*

Prezentînd construcția, modul de montare și destinația de utilizare a centurii de siguranță, o facem tocmai în scopul de a puncta eficiența folosirii acestui produs în procesul circulației rutiere.

*

Analizînd efectele unor accidente de circulație cît și studiile de specialitate asupra unor experiențe de laborator, s-a ajuns la concluzia, demonstrată științific că, la deplasarea unui autovehicul cu viteza de numai 20 km/oră, în cazul unui impact, se exercită asupra pasagerilor instalați pe bancheta din față, o presiune de catapultare echivalentă cu 490 kg/forță.

Fără a utiliza centura de siguranță, subiecții pot anula prin forța brațelor 50 kg./forță, iar prin cea a picioarelor 100 kg./forță, restul presiunii provocînd grave leziuni corporale.

*

În cazul cînd subiecții ar fi utilizat centura de siguranță, întreaga presiune ar fi fost anulată, reducînd la zero riscul leziunilor.

*

Cum centura de siguranță Super este proiectată, fabricată și verificată pentru o rezistență de pînă la 1 800 kg./forță, securitatea pasagerilor în caz de coliziune sau decelerație bruscă a autovehiculului, devine o problemă de mare eficiență.

*

Citind un studiu asupra eficienței centurilor de siguranță, se demonstrează că procentul de leziuni ale coloanei vertebrale, toracice, ale organelor interne, feței, craniului și gambelor, este de 100 la sută în cazul absenței centurii, procentul scăzînd în medie pînă la 20 la sută în condițiile utilizării acestui accesoriu.

*

Dezvoltarea continuă a parcului național de autovehicule, impune măsuri de mare complexitate pentru creșterea securității circulației pe drumurile publice, urmărindu-se ca prin aplicarea unor procedee moderne să se reducă simțitor numărul de accidente rutiere și al victimelor rezultate din aceste evenimente.

CONDIȚII DE LIVRARE

Întreprinderea Metalochim Brașov, în intenția de a-și extinde raporturile comerciale, la acest produs, primește comenzi ferme pentru anul 1977 în condiții de maximă solicitudine.

Unităților constructoare de autovehicule livrările li se vor face în modalități de ambalare și transport stabilite de comun acord.

Pentru posesorii particulari de autoturisme, procurarea centurilor de siguranță este posibilă prin magazinele de specialitate.

Unitățile socialiste și cooperatiste din economie, care doresc să contracteze pentru anul viitor centuri de siguranță auto, marca Super, vor transmite comenzile la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA METALOCHIM BRAȘOV, STRADA TRAIAN GROZĂVESCU NR. 7 JUDEȚUL BRAȘOV.

Emil GEORGESCU

Vasile BAȘA

Constantin C. Giurescu

AMINTIRI, Vol. I.

Editura Sport-Turism, 1976

Amintirile profesorului C. C. Giurescu reflectă cu obiectivitate aproape impersonală și limpezime cuceritoare formarea și cariera unui intelectual proeminent, în speță un istoric, din perioada interbelică. Dincolo de un „curriculum vitae" minuțios, care compune substanța cărții – părinții, copilăria, studiile, colegii, profesorii, studiile din Franța, căsătoria, copiii, relațiile cu istoricii români și străini – amintirile lui C. C. Giurescu reînvie o întreagă epocă, oameni și evenimente istorice la care a luat parte, asupra cărora exprimă judecăți obiective, de a căror justețe este greu să te îndoiești. Girul acestor amintiri îl constituie vocația lui C. C. Giurescu pentru scrierea istoriei : memorie fidelă, simț înnăscut pentru detaliu și puterea de sinteză care esențializează trecutul.

Se cuvine subliniată concepția istoriografică a lui C. C. Giurescu, care a constituit originalitatea metodei sale. Studiul istoriei românilor a însemnat, pentru el, pe lîngă expunerea evenimentelor inerente disciplinei, mai ales analiza instituțiilor politice, economice, juridice, culturale și administrative din fiecare epocă. Această perspectivă multilaterală a proiectat-o în toate studiile sale, inclusiv în prestigioasa **Istoria românilor** (4 vol. 1936–1940, ed. II, 1973), operă care a inaugurat la noi tirajele de masă pentru lucrările de istorie și îndreptățește să se vorbească de o „perioadă Giurescu" în istoriografia noastră, ea urmînd „perioadei Iorga" de inspirație romantică genială, axată mai ales pe ideea unității naționale.

Atrăgătoare în aceste **Amintiri** sînt însă nu numai ideile mari, ci mulțimea detaliilor instructive, despre cărți, oameni, expoziții, teatre, excursii, muzee, congrese și alte aspecte ale vieții intelectuale de epocă pe care autorul le-a cunoscut nemijlocit. Vrednice de reținut sînt apoi portretele intelectuale și profesionale – singurele care l-au interesat – ale istoricilor din epocă : V. Pârvan, D. Onciul, D. Russo, I. Minea ș.a., pe care i-a fixat reprezentativ în memoria posterității.

Octavian Goga îndemna pe toți oamenii care au ceva de spus să-și scrie memoriile. Într-adevăr, fără aceste amintiri am fi cunoscut mai puțin epoca interbelică și pe C. C. Giurescu însuși, a cărui personalitate științifică și profesională a fost fixată măgulitor în raportul, inclus în volum, al lui V. Pârvan din 1925, cînd a fost promovat profesor. Sînt numeroase motivele care-i fac pe cititori să aștepte cu viu interes al doilea volum al acestor instructive actualizări ale trecutului apropiat.

BUCUR ȚINCU

Calistrat Costin

AUGUSTA LUMINĂ

Ed. Eminescu, 1977

Poetul și criticul literar **Calistrat Costin** a publicat la Editura Eminescu un nou volum de versuri – **Augusta lumină**, ce are menirea de a accentua unele linii ale profilului său literar, din ce în ce mai distinct, mai complex. Foarte unitar, volumul Augusta lumină are semnificația unui imn patetic, de ample dimensiuni, dedicat pămîntului românesc și oamenilor săi, un imn ale cărui cadențe relevă obsesiva preocupare a poetului de a reconstitui prin intuiții de reală finețe inscrisurile tainice ale unei cărți fabuloase a neamului, „o **carte care – a fost și n-a fost scrisă însă, / o carte-ngropată și mereu dezgropată / de ieri pînă azi, pînă mîine oricînd / o carte a dăinuirii, a supraviețuirii noastre**"... Augusta lumină, metaforă a viguroasei noastre spiritualități, iradiază într-un spațiu mitic românesc, configurat din elemente de o acurateță etică aparte : **„Aici adevărul a fost înaintea ființei / și n-au trebuit pentru nașterea sa nici bărbat, nici femeie, / era înlăuntrul a toatentocmirile legii / și mult înafara ecoului celor ce sunt pretutindeni !"**.

Viziunea poetului asupra țării și destinul ei istoric este vizibil marcată de sistemul de referințe al liricii populare. Elementele asociative ale imagisticii sale sînt cu predilecție selectate din universul edenic al peisajului românesc, conferindu-li-se cu știință a sugestiei poetice rang de simboluri ale „dăinuirii", „supraviețuirii", „permanenței" noastre.

Imaginea patriei este sensibilizată prin accentele de mai intimă rezonanță ale lirismului autentic încorporat unor crochiuri peisagiste, ce respiră teluric aburul unui seducător primitivism : **„Vreau aer de cetină deasă / din codrii prin care mai trec tăinuiți uneori / pui de cerbi, pui de lupi, pui de viață. / Sînt ore de sfinte transfuzii pe culmi elizee / în care doar sîngele plin de miresme / îmbie natura la farmec"**.

Chiar și tribulațiile erotice ale eroului liric din Augusta lumină sînt subsumate ideii de permanență a destinului nostru istoric.

Uneori, discursul poetic alunecă în diluție verbală și declarativism. După cum și frecventele note conceptuale diminuează sensibil vibrația emisiunii lirice. În schimb, Calistrat Costin izbutește, aproape întotdeauna, în poezia de notație (**„Natură statică", „Maturizare", „Vară fierbinte"**). Remarcabile, de asemenea, prin rafinamentul simbolisticii lor, falsele balade **„Arlechin"** și **„Legendă perfectă"**.

VICTOR RUSU

Vlaicu Bârna

GRĂUNȚELE TIMPULUI

Ed. Cartea Românească, 1976

Dacă opera de artă (poezia) este realitate (și, cum știm, este), atunci ea trebuie să respecte caracteristicile fundamentale ale realității însăși : să fie un acord dinamic între cele trei entități (categorii) : materie, acțiune, calitate ; să aibă, drept cadre ale existenței sale, timpul și spațiul. Prima cerință este îndeplinită de **structurile metaforice complexe** (cum am avut prilejul să subliniem altădată) ; cealaltă, de sinteza dialectică dintre **confesiune** și **descriere** – altfel spus, de **simbol**. Acesta este enunțul prescurtat al operei, al valorii : **Poezia (P)=Metaforă complexă (M)+Simbol (S)**. Metafora complexă reprezintă planul formal, simbolul – planul semantic. O critică cu adevărat științifică – așa cum i se cere criticii să fie –, o critică animată de o viziune realistă și de o metodă dialectică, o asemenea critică pretinde temeiuri estetice și filozofice sigure.

Tipologia artistică a unei lucrări va fi – în aceste împrejurări – numaidecît fixată. I se adaugă o tipologie stilistică – apartenența la una sau alta din cele două mari direcții ale liricii noastre naționale.

Adesea, încadrarea operei (spre simbol) vizează doar una din treptele amintite. Iată dar, în **„Încă nu vei ști"**, nuvela de greutate din volum, – prin concentrare stilistică, prin construcție, prin anunțarea principalelor teme pe care e structurată întreaga carte dealtfel, căci, mai mult sau mai puțin le vom regăsi și în celelalte proze – dezvoltată artistic, posibilitatea, ca principiu vital, a artei de a echilibra, în primul rînd, pe artistul însuși, de a-l esențializa etc. În cazul prozei în discuție eroul, muzician, își va „scrie" partitura propriei sale vieți. Fina țesătură a prozei, alternarea de planuri, schimbarea persoanei verbului, monologul interior, confesiunea, extensia în planul mai larg social etc. – iată virtuțile de prozator cu care ne-a obișnuit Nicolae Jianu și a căror enumerare ne îngăduie să ne facem o idee ceva mai clară despre esența artei prozatorului : concizie, economie maximă a mijloacelor artistice deci, un stil bine articulat.

Fin observator al modificărilor sufletești, scriitorul complică – poate, uneori, exagerat – dramele eroilor săi, dar fermentul – **iubirea,** exasperarea din iubire, agasarea prin iubire, căderea și înălțarea prin și cu ajutorul iubirii în planul creației și, deci, în cazul eroilor în discuție, și în planul propriei persoane – fermentul spun, iubirea, ca sentiment, deși subiectiv, e puternic colorat social, are darul proiecției eroului artist în planul imediatului social al fixării sale într-un mediu.

Fără a intra în chestiuni de amănunt, ultima carte publicată de Nicolae Jianu ne oferă posibilitatea de a ne reîntîlni cu unul din prozatorii importanți ai momentului.

I. D. TEODORESCU

George Schinteie

OCHI DE MESTEACĂN

Ed. Litera, 1976

George Schinteie debutează, promițător, cu o culegere de poeme erotice, intonate suav, după o cadență firavă și într-o imagistică nu lipsită, ici și colo, de adîncimi. Vom reține, mai întîi, între cele mai îmbucurătoare semne ale înzestrării sale, tendința spre dezvăluirea lirică a principiului iubirii și – concomitent – refuzul clamărilor amoroase și al galanteriei ieftine. Ca urmare, atît sentimentalismul enervant al celor mai multe producții de acest fel, cît și grosolănia altora sînt evitate – textele atingînd, nu o dată, elevația unor corecte acorduri, guvernate de Eros (nu de amor). Iar dacă se va găsi și oarecare galanterie (cu inevitabile răsuciri și frivolități), ea rămîne la nivelul frazei, al comportamentului verbal (cam încîlcit, e drept, dar rezonabil totuși, 23).

Avem a face – passim – cu o căutare înfrigurată a iubitei (prezență neîntreruptă însă difuză) într-un teritoriu nocturn, feeric, întrucîtva misterios sub razele și umbrele lunii. Totul e șoaptă, impresie multiplă și adiere. Din loc în loc, **fîntîni** străvechi punctează peisajul, **ochii** (termen dominant) aflîndu-se într-o continuă contemplare și vrajă. Vietățile care populează spațiul sînt fie serafice **(fluturele)**, fie ermetice **(șopîrla)**, fie domoale și lascive **(melcul)**. Păsările sînt mai puțin distincte.

Mai poticnit sau mai sigur, printre reminiscențe și platitudini, un oarecare aer cosmic improspătează, cînd și cînd enunțurile : **„Seara după ploaie / Curcubeul închide în melc / Culoarea / / Așteptarea zadarnică a pașilor tăi / Mai stăruie / În urechi / Și piatra adoarme și umbrele / Desenate cîndva în inima / Cremenei / Pentru perenitate / Apun / / În tîmple îmi zvicnește miros / De sînge / Și ochii a-leargă ca un fluture / Spre tine / Dar îngenunchez în șoaptele / Apusului după datină / Cînd luna se face cumpănă / De lumină peste chipul tău absent / / Și cobor ca o ciutură de setea / Depărtatei iubiri / / Cobor ..."**.

Debutul lui George Schinteie merită o consemnare favorabilă.

EUGEN DORCESCU

VIAȚA CĂRȚILOR

Bazil Gruia

PATIMA ALBĂ

Ed. Dacia, 1976

Bazil Gruia (ultimul volum, **Patima albă**, 1976) produce poezie constant (intervine aici și disciplina virstei), scrie metodic și, în lipsa unei imaginații febrile, elementul important rămîne punerea în scenă, regia. Versurile sale au strălucirea și durata decorului, mișcarea se produce în culise, dramele sînt dozate cu grijă, calculul scenei trădînd totuși lucrătura fină și atenția acordată spectacolului.

Cititorul înregistrează din această creație voința autorului de a fi lucid-ironic și mai puțin riscul de a nu se repeta ; universul poeziei e o aglutinare de peisaje (argheziene) și mai puțin drama transfigurării lor. Poetul are aerul unei superioare înțelegeri, interioritatea lui nu e bîntuită de mari neliniști, dimpotrivă certitudinea (și a ceea ce face) creează un sentiment de vagă neparticipare la aglomerarea succesivă de stări paradoxale. Omul e mereu egal cu sine, grav-confesiv în limitele cotidianului, poetul relatează istorii afective cu un oarecare grad de generalitate.

Ezitările, teama, neliniștile, ispita sînt descoperiri tîrzii (într-un fel sînt teme confecționate), expresia nedepășind în astfel de cazuri valorile exclamativ-livrești ale notației culturale. Întreaga recuzită (inclusiv grandilocvența) este romantică, poezia e numai exordiu la o biografie problematică rămasă neexprimată, cuvintele recuperează ceva dintr-o blagiană tăcere (minus capacitatea de a se uimi a contemporanului) și prețiozitatea elegiac-fantezistă a limbajului ascunde o filozofie a contemplativului timid : **Dorm într-o rădăcină și mă trezesc / cu privirea în cîntecul păsărilor. / Luceafărul s-apleacă și-mi întinde o rază / refăcînd semnul unui străbun. / Deschid izvoare pe care nu le-am știut / vin prea de departe, albia-i profundă. / Înfrînt de mine nu le tulbur, / în chinuri de Tantal smulse din mit / peste dureri gust o undă / / Sub număratele zile cu soare / sentimentul se cumpără și răscumpără-n sînge, / gloria pe atrăgătorul afiș, schimbat mîine. / Pasărea m-a trezit și sculptează în tril / bucuria luminii cînd plînge. (Uitatele ciocîrlii).**

Remediul întrebării e regresiunea în timp, privirea în noapte (supravegherea tainei) și secreta tentație a izolării în metaforă. Un vag ecou de mișcare a sferelor, de astre rătăcite în fantezia poetului dau uneori impresia de cosmogonie onirică, de „muzică mută" și de peregrinări sărbătorești. Întoarcerea spre copilărie e și ea blagiană, deși lui Bazil Gruia îi lipsește ideea de permanență a vîrstei. Oglinzile provizorii ale memoriei sînt un mod de-a spune că zîmbetul de azi e un decor al umbrelor sau de-a ne convinge de posibila perfecție a infinitului. O austeră reverie și o controlabilă emoție sînt (deocamdată) cele mai importante cîștiguri ale acestei poezii. Dincolo de ele începe secretul vechilor iluzii ale poetului.

AUREL SASU

Este ceea ce avem – în esență – de zis despre acest foarte frumos volum semnat de **Vlaicu Bârna.**

Cercetîndu-l, vom remarca, mai întîi, o oarecare comuniune cu simbolurile blagiene : **somnul, focul, cenușa, zodia, fîntîna, trecerea.** Prin Blaga, Vlaicu Bârna se unește cu direcția Eminescu. Pe de altă parte, metafora **oglinzii,** balcanismul (ciclul **Umbre de la Curtea Veche**), parnasianismul moderat din **Instantanee romane,** gustul „clasic", în general, ne amintesc de Barbu și – prin el –de Macedonski (și acesta are o **Fîntînă**). Nu e vorba, firește, de epigonism, de imitație, ci de o inevitabilă și fericită consonanță cu unul sau altul din acordurile majore ale liricii românești – în afara cărora oricărui poet îi e imposibil să existe.

Temperamental, Vlaicu Bârna e un descriptiv plin de sensibilitate și finețe. Tablourile sale au un orizont profund, în care reflecția, contemplarea gravă se fixează temeinic (aproape tiranic). În vecinătatea mării, într-adevăr, poetul găsește răgazul unei meditații adînci și al unei coboriri în istoria străveche sau mai recentă a țării : **„și deslușii în revărsarea-i lentă / pălmași livizi înfășurați în zdrențe, / înlănțuiți, cu mîinile la spate, / purtînd poveri de gloanțe-n mădulare / și schijele acelor canonade / ce-au măturat la nouă sute șapte / cenușa vetrelor din mii de sate"** (60). Iar **moara** este – ca și la Blaga – semnul confruntării cu timpul : **„Morile mele, măsele de piatră, / rontăind fărîncetare / grăunțele timpului ..."** (64). Muzical (cu discreție), vizual (atras de splendorile și sclipirile nocturne), Vlaicu Bârna știe să surprindă și să comunice mișcarea și misterul decorativ ale peisajului : **„... Și m-am trezit. Aproape, sub fereastră, / întinsul apei își ținea suflarea / ca o tipsie-adîncă de fîntînă / în care luna-și implintase farul / și toate stelele gonind spre zori / își răcoreau obrazul în oglindă"**. Aceeași noblețe a gîndului și a slovei dă preț fiecărui stih și fiecărei poeme.

E. D.

Nicolae Jianu

ECHINOX

Ed. Albatros

Un comentariu, artistic vorbind, despre drama creației (citește : devenirea creației) și a creatorului ne propune cunoscutul prozator NICOLAE JIANU prin noua sa carte, numită frumos, ECHINOX, carte de proză scurtă, apărută anul acesta la Editura „Albatros".

Este, spuneam de la început, o întreprindere temerară aceasta, de a relua o temă atît de bătută, aceea a echilibrării și re-echilibrării artistitului prin propria sa operă.

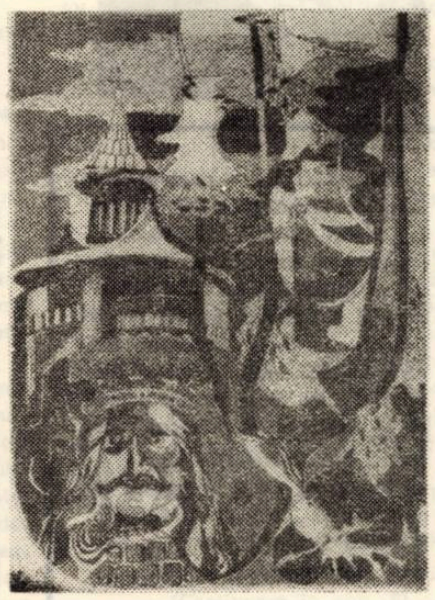

Ilie Măduța la 50 de ani

POEZIA ÎNTRE REALITATE ȘI DEVENIRE

Debutul editorial al lui ILIE MĂDUȚĂ, CORABIA AUTOHTONĂ, 1969, propunea un poet preocupat de cultivarea, fără ostentație, a unui lirism debordant care îi impunea poeziei o anumită sinceritate în spatele căreia eul liric se dezvăluia în întregime, cu atît mai vulnerabil cu cit, refuzînd convenția literară, poetul risca o confuzie între lirism și trăirea empirică a universului poetic. Întregul volum se structurează în jurul unei „exclamații" confundabile, aici, atît cu arta poetică a lui Ilie Măduța cît și cu atitudinea sa în fața obiectului poeziei : poezia se exteriorizează în tonalități diferite, nu lipsite de o anumită gesticulație, trăiri puternice a marilor teme : timpul, trecerea, ceasul final etc. Volumul CORABIA AUTOHTONĂ este „istoria" unui eu liric terorizat, neliniștit, care caută în lucruri semne ale timpului și ale devenirii.

Încă de la volumul de debut, poetul contura un spațiu poetic (pe care cineva, geografic, l-a descris corect) dacă nu atît original, în mod obligatoriu concret, poetul subliniindu-i materialitatea într-o poezie ușor confundabilă cu pastelul. Spațiul devine un interesant motiv literar, cu profunde semnificații la nivel estetic ; poezia nu-l ia ca punct final — pentru a oferi un pastel — ci ca punct de plecare integrîndu-l în sistemul poetic al întregii sale creații. În cadrul acestui spațiu, eul liric trăia marile evenimente existențiale într-o confuzie cu elementele, într-o comunicare rezultată din punerea în „situație" în fața timpului, eul liric devenind, asemeni vegetalului, o componentă a spațiului poetic : „Mai stăruie-n grădini, pe arse straturi / cu foi pleznite, varza nălucind / o, suflete, grăbește să te saturi / de chiotul din struguri ce s-aprind".

Cu volumele următoare, MĂȘTI DE ZĂPADĂ, VACANȚĂ PERPETUĂ, și TĂRÎMUL DE FLACĂRĂ, poezia lui Ilie Măduța evoluează de la neliniștea, tradusă într-un lirism nereținut, vibrant, spre o calmitate apolinică, fără a renunța la mai vechile motive. Dintre alte aspecte, ale creației sale vom reține deocamdată ideea de spațiu, din primul volum. Poetul — cum am mai arătat — îi subliniază în primul rînd acestui spațiu dimensiunile reale, le evidențiază fără echivoc : „Am nostalgia de a nu fi / poetul plasmei și al transmisiunilor / la mare distanță / fără pierdere de electricitate / poate undeva o sensibilitate de a fi / numai poetul brîndușilor / pe care le înțeleg / și al văii cu pește / prin ferigi înalte / al vîntului prin stînci / al cîmpurilor cu rod / al unui sat îndepărtat / ce dispare în ceață albastră".

Nou față de volumul de debut este faptul, mai ales, că poetul se distanțează evident de elementele acestui spațiu, dar nu afectiv ; eul liric devine solitar, solitudine cauzată de o anumită conștiință a primarului, a începuturilor, dar și de înțelegerea (și nu trăirea la nivel senzorial, ca în volumul de debut) trecerii. Ilie Măduță scrie o poezie a privirii, cu o tentă ușor naturistă și de aici posibila apropiere de pastel. Dacă în primul volum spațiul era trăit prin pierderea conștiinței de sine a eului liric, acum este văzut, ceea ce implică distanțarea. Poetul contemplă acțiunea timpului asupra vegetalului, dintr-o ipostază exterioară, privirea caută semne ale trecerii, văzută ca ceva inerent doar elementelor, și constată devenirea într-o tonalitate neutră : „Bujorii își despoaie lumina ostenită / culoarea sîngerie în reci fișii decade / în vechi amurg pătrunde solemn de-acum alaiul / cu aer de sepulcru prin vaste colonade / " sau cinică, ajutat de elementul livresc.

Poezia, ca rostire, devine o iluzie a opririi trecerii. Prin poezia sa vizuală, poetul contemplă, privește spațiul real dar nu reține tablouri ci elemente ; poetul propune cu alte cuvinte un model negativ al actului demiurgic : realul este des-făcut, des-compus prin actul poeziei în elemnetele primordiale. Demersul liric al lui Ilie Măduța tinde spre păstrarea realului în această stare, singura în care nu e posibilă trecerea, devenirea. Dar lecția poetică a lui Lucian Blaga fiind însușită („știu că unde nu e trecere nu e nici viață"), Ilie Măduța va încerca, dacă nu e posibilă negarea trecerii — care ar însemna o negare a realului — o umanizare a acesteia prin logos, într-o poezie de incantație pură. I se subliniază și de data aceasta poeziei caracterul de iluzie, de amînare : „Mă frămînt și strig / timp, tu, fiară albastră / să te știu și piatra / mi-o făcui fereastră / Timp ce vii și treci / spumă vineție / foc cu aripi reci / veghe și beție" sau : „Foaie verde fag rotat / codre, fire-ai blestemat / înghețat, înviforat / că mereu întinerești / și cu frunze te-nverzești / dar-ă mîine, cine știe / codru-i fi, îi fi urgie / cu fața la pămînt / putrezind de ploi și vînt".

Ilie Măduța scrie o poezie a cărei valoare trebuie dedusă dintr-un sistem poetic. Arta sa literară implică realul devenind în același timp o reflectare a acestuia, pe parcursul unei experiențe de poetică de care nu sînt străine nume ca Lucian Blaga și chiar Ion Barbu. Dincolo de lirismul vibrant, de influențe (din poeți remarcabili, totuși), vedem în Ilie Măduța un poet al „severei frumuseți", al gîndirii poetice.

MIRCEA MOȚ

Ilie Măduța

TUNETE

soției mele

De cinci ori a bubuit
destinul
în bulbii florilor
și în temeliile casei.
S-a cutremurat acoperișul,
dar nu s-a prăbușit.
Raza ochiului
a sprijinit cornișa,
mîna curată
a șters varul arzător de pe pereți.
Proaspăt lucește frontispiciul.
Cresc lujeri imenși
cu flori galbene, maiestoase,
în milul vînăt.
Nu cedează poezia
și ochiul se dilată
de frumusețea lucrurilor.

MERELE

Aștept mere-n pachet de la Dezna,
cu sclipătul roșu și gust acrișor,
adînc îl hrănîră pămîntul în vremuri
moșii mei lungiți sub mohor.
Aștept mere rumenite de vîntul
și soarele lunecind pe Cetate,
în vîntul acesta aprinsu-s-au coase
și guri fremătară curate.
Mere de pe văile cu clopoței,
mere de pe coaste de dor și de piatră,
mușcîndu-le, mă-ntorc la ai mei,
la gaia ce țipă, la vulpea ce latră.
Și astfel mă las în amintire, voios,
pașnicei resorbții a pămîntului.
Știu, merii țîșni-vor din os.
În poală mă ține floarea albă a vîntului.

PARCUL, IARNA

Cind gerul distruge verdeața,
rămîne structura grădinii
și-acolo-n țărîna visată
rămîne palpitul luminii.

Falanga de bulbi, rădăcinile,
arzînd în posacă structură,
nimic nu se pierde din strigătul
concis de iubire și ură.

Eu trec printre pilcuri de pomi,
prin negre boschete-n ruină,
dar ochiul zeesc nu cedează
sălbateca, blînda-i lumină.

Hans Mokka la 65 de ani

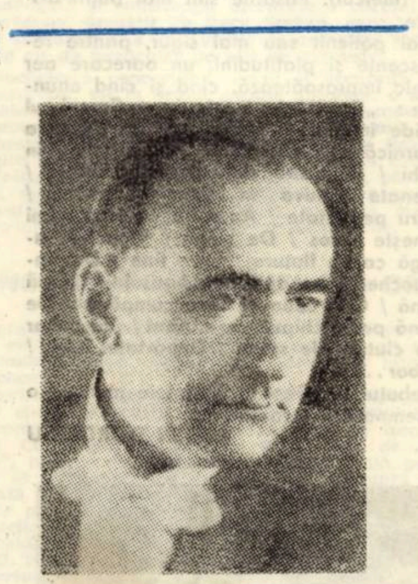

HANS MOKKA — poet și prozator de limbă germană, născut la 16 mai 1912 în Timișoara ; a fost prezent în viața literar-artistică a orașului natal și a Banatului și a publicat poezii, proză și teatru în presa literară din țară. În 1952 obține premiul ziarului „Neuer Weg" pentru o piesă în trei acte. A publicat volumele : DIE HANNENFEDER" (Pană de cocoș), 1967, în Editura Tineretului și „DAS TRAUMBOOT" (Luntrea visului"), 1971, în Editura „Kriterion".

Pro patria

(Patru reportaje lirice)

I. Bilanț

E timpul, Ion Feneșan.
Ieri ai împlinit cinci decenii.
Ce ai realizat ?
La tocul, hîrtia
și fă-ți socotelile.
La Timișoara, în armată,
ai învățat cititul și scrisul.
Mai tîrziu ai urmat școala,
ai peregrinat prin atelierele
de mașini agricole.
De la cantina cooperativei
ți-ai luat o nevastă.
O dată cu casa
s-au născut și copiii :
Luminița, educatoarea,
Ștefan, constructorul,
și Mircea, dornic
să ajungă veterinar. —
Dar... ce scriu eu !
Așa s-a întîmplat
cu cei mai mulți.

II. Bătrînul din Călimănești

În această casă,
din piața Călimăneștiului,
trăiesc de la nașterea mea.
Casa am moștenit-o de la tatăl meu.
Aici mi-au crescut copiii,
aici mi-a murit soția.
Am rămas singur.
Copiii trăiesc în Vîlcea,
în Buzău, lîngă Craiova,
un nepot, la București.
Nu pot pleca :
oamenii mă cunosc
și eu, la rîndul meu,
îi cunosc pe oamenii
din piața Călimăneștiului.
Ei mă salută, mă-ntreabă.
Eu le răspund așa și așa.
La o sută de pași, dincolo
de pod, curge Oltul.

Murmurul lui îmi însoțește somnul.
Privindu-l, mă gîndesc la toate :
la copilărie, la soție, la copii...
Vara se strecoară prin prundișuri.
În zilele clare Cozia strălucește,
urcușurile îmi erau cîndva cunoscute.
Am împlinit optzeci de ani
și toate mă trag la fund.
Casa mea din piață,
copiii mei, nepoții,
amintirile și mulțumirile
sînt patria mea.

III. Băiatului cu fluierul

Prima dată ne-am întîlnit la munte.
Era o vară în argint și albastru.
Și-un băiat cu oi, cu dulăi,
cu cojoc și cu fluier.
El cînta și cînta,
transformînd vara și însingurarea
în armonie și nemărginire.
— Tu nu vrei să înveți
la școală ; să fii fără oi și fără cîini ?
— La școală ? Apărură nori pe fruntea
băiatului.
— Și oile și cîinii ?
Dar părinții, și satul,
și micii mei tovarăși de joacă ?...
Prima dată ne-am întîlnit la munte
iar astăzi, la o repetiție muzicală,
prin aria mea se țesea
dulce o cantilenă de clarinet.
În pauză, apoi, o strîngere de mînă.
— Cum, nu mă mai știi ?
Mi-ai vorbit prima dată de școală !
Sînt băiatul acela cu fluierul.
— Ei da, așa se întîmplă,
băieții devin bărbați
și uneori chiar artiști.

IV. Orașul meu natal

Carpații,
Marea Neagră,
Pădurile, ogoarele — acestea
sînt patria mea.
Dar Patria mea sînt mai ales oamenii !
oamenii pe care-i întîlnesc
și care mă întreabă :
— Cum îți merge ?

— Ce faci ? —
În alte țări, nu te întreabă nimeni
dacă ești sănătos sau bolnav.

Aici m-am născut,
aici am fredonat primul cîntec,
aici mi-am învățat meseria,
aici am trăit bucurii și dureri,
aici se odihnesc cei dragi,
aici sînt acasă,
aici sînt mulțumit —
căci unde aș mai putea fi ?!

Dedicații

NEODIHNĂ DE PASĂRE

Pentru ILEANA MĂLĂNCIOIU

Cucule, pasăre rozǎ,
Sînt bolnav de daminoză,
Sînt bolnav de mine, iată,
Starea mea nevindecată ;
Mi-au ars pana și piciorul
Numai cîntecul și zborul ;
Cucule, viață puțină,
Neodihnă de lumină,
Spargi azururi și topaze
În corola ta de raze ;
Cucule, cucule, cui
Neodihna ți-o mai spui,
Cucule, spune-mi-o mie,
Hăituit de insomnie,
De-o iubire, de-o minune,
Spune-ți-aș și nu ți-aș spune,
Tăinuit de lună plină,
Cucule, viață puțină !

DAMIAN URECHE

Televiziune

DUMINICĂ, 22 mai

8,00 Festivalul cîntecelor pentru pionieri și școlari. 8,50 Toate pînzele sus ! 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 ...e strajă patriei. Album duminical. Din sumar : 13,05 Ora veselă. Noi aventuri în epoca de piatră. Muzică ușoară. Fotbal : A.S.A. Tg. Mureș — Jiul Petroșani. În pauză : rezumatul înregistrat al meciului de polo România — Iugoslavia. 17,10 Din tainele mărilor. 18,00 Steaua fără nume. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,10 Film artistic : Lord Jim. 22,10 Vedete internaționale. 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 23 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Vatră folclorică. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,25 Roman foileton : Sub stele. 21,15 Cîntarea României. 21,45 Oameni în labirint. 22,25 Telejurnal.

MARȚI, 24 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Shirley Temple. 11,15 Gălățeni în Drumul Taberei. 11,40 Melodii bihorene. 11,50 Telex. 16.00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,15 Vîrstele peliculei. 17,55 Buenos Aires. 18,20 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,50 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Cîntarea României. 20,20 Seară de teatru. Zodia Taurului. 21,50 Mai aveți o întrebare ? 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 25 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru tv (rel.). 11,30 Întrebări și răspunsuri. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Itinerar sudanez. 17,30 Cabinet de perfecționare profesională. 18,00 Telecronica pentru pionieri. 18,15 Forum cetățenesc. 18,45 Muzică ușoară românească. 19,00 Reflector. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Revista literar artistică tv. 20,20 Telecinemateca. Duel în Pacific. 21,45 Finala „Cupei campionilor europenii" la fotbal : „Borussia Monchengladbach — Liverpool. Transmisiune de la Roma. În pauză Telejurnal.

JOI, 26 mai

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 Reportaj pe glob. U.R.S.S. 17,40 Consultații medicale. 18,00 Tudor Arghezi. 18,50 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru. Pîine amară de Claude Spaak. 22,30 Telejurnal.

VINERI, 27 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,25 Corespondenții județeni transmit... 16,00 Telex 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Reportaj de scriitor. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Anchetă socială. 20,25 Cîntarea României. 20,55 Film artistic Recompensa. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ 28 mai

12,00 Telex. 12,05 Muzică populară. 12,15 Roman-foileton : Sub stele. 13,05 Anchetă socială (rel.). 13,40 Concert de concerte. 14,10 România pitorească. 14,35 O serenadă, o canțonetă, sau... un cîntec de dragoste. 15,00 Magazin sportiv. 16,20 Clubul tineretului... 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret. Serenada din Valea Soarelui. 18,30 „De dragoste cînt". Versuri. 18,50 Mai 1977 — cronica evenimentelor interne și internaționale. 19,05 Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,30 Un șerif la New York. 21,40 Întîlnire cu satira și umorul. 22,20 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romanțe.

Televiziune

Convorbiri

Cu pictorul AUREL CIUPE

— Din întîlnirile noastre am reținut că Dvs. stimate maestre, ați trăit mulți ani în Banat, numai la Lugoj 18 ani. V-am solicita cîteva amintiri legate de această perioadă ?

— Pe măsură ce trece vremea, amintirea Lugojului copilăriei mele mă urmărește tot mai mult, întrucît aceste mărturii sînt cele mai puternice, cele mai trainice și ultimele care ne părăsesc memoria, după cum înaintăm în vîrstă. În afară de anii copilăriei, optsprezece la număr, pe care i-am petrecut la Lugoj (încheiați odată cu primul război mondial) și atunci cînd familia mea s-a mutat la Tg. Mureș, eu continuam să revin în fiecare vară, să petrec cîteva săptămîni la, și cu bunica mea, cît timp a fost în viață. Cu ea mă înțelegeam foarte bine, relațiile noastre fiind nu numai de rudenie, ci și de prietenie. „Maminca", cum îi ziceam noi, era o ființă excepțională, înțeleaptă, bună, interesîndu-o tot ceea ce fac, tot ceea ce se întîmplă cu mine.

Apar pe ecranul amintirilor părinții, frații, bunicii, prietenii, cunoscuții, școala, maistorii harnici, cu șetrele lor din piață, figurile proeminente ale vieții politice și culturale, conducătorii obștei, demnitarii și, nu în ultimul rînd, fetele pe care le curtam. Impozanta biserică cu două turnuri, Timișul cu apa lui lină, cu maluri abrupte pe alocuri, cu mici insule nisipoase și schimbătoare de la un an la altul. Cînd primăvara înfloreau salcimii, Timișul aducea miresme îmbătătoare dinspre răsărit. Tot mai mult îmi amintesc de Dealul Viilor, unde, la via bunicului, am petrecut toate vacanțele, umblînd desculți prin rouă, respirînd mireasma îmbătătoare a otavei pînă după apusul soarelui. De bunicul meu cu barba de patriarh, mereu preocupat și îngrijorat de capriciile anotimpului, în izmene, legate la glezne, în sandale, în cămașă, încins la brîu cu un smoc de fuior, cu o pălărie de paie ponosită și cu o secure mică în mînă, gata să bată la loc parii căzuți de lîngă butucii de vie.

— Ce ce întîmplă după primul război mondial ?

— După primul război mondial un loc aparte în biografia mea de atunci au ocupat excursiile făcute la Tapia, cu prietenii mei, Cornel Muhos, Emil Lenchardt, Desideriu Glück și Emeric Hajos, în duminici și sărbători. Soția lui Muhos și o prietenă a familiei ne însoțeau. Noi, bărbații, porneam care încotro, în căutarea temei, a motivului pentru pictură. Din timp în timp, părăsindu-ne șevaletele, plecam în vizită, curioși să vedem cine ce temă și-a ales și cum și-a pornit lucrarea. O astfel de ședință dura între o oră și două, după care, apropiindu-se ora prînzului, ne întoarcem să luăm masa. Pînă se servea masa discutam lucrările făcute. După prînz urma apoi siestă, retrăgîndu-ne în vastele „saloane" ale pădurii de stejari, trăgînd un somn pe cinste. Pe la orele 16–17 coboram în sat, unde ne așteptau birjele comandate, care ne duceau în oraș. Obosiți de muncă, de urcuș și coborîș, mîncam cu poftă, căci eram tineri și flămînzi.

— Ce figuri populau Lugojul de altădată ?

— Am cunoscut în Lugojul patriarhal, de odinioară, figuri proeminente ale culturii autohtone. Să încep cu Ion Vidu, prieten bun al familiei mele, care mi-a fost și primul profesor de vioară, apoi pe Putnoky Miklos, fost director al liceului în primul meu an de studii liceale, care a redactat primul dicționar româno-maghiar și maghiar-român, pe pictorița Laura Vlad, sora poetului Victor Vlad Delamarina, care locuia la Chizătău, dar venea des la Lugoj. Pe Zeno Vancea, coleg de bancă la liceu, bucurîndu-se azi de o reputație internațională, pe mereu agitatul și activul Filaret Barbu și încă pe mulți foarte mulți alții. Cu Traian Grozăvescu am fost prieten, cunoscîndu-l și pe tatăl său, Costi Grozăvescu, despre care tata afirma că avea o voce tot atît de puternică ca și fiul său.

— Ce rețineți din „psihologiile" acestor prieteni de atunci ?

— Pare-se că îl văd și acum pe Traian, cum, demobilizat după primul război mondial, (avea gradul de locotenent în rezervă) umbla îmbrăcat în uniformă militară, despuiată de insigne, fiindcă nu avea haine civile. În această perioadă, cu Zeno Vancea, și alți tineri iubitori de muzică, ascultam la gramofon la familia Nikolits (care avea o discotecă bogată) pe marii cîntăreți ai timpului, pe care Ciutca — cum era poreclit — îi admira. O figură distinsă era compozitorul Tiberiu Brediceanu, care, deși locuia la Brașov, venea vara la Lugoj, ca să-și vadă mama și frații. El mi-a acordat o bursă pentru Paris, cînd era ministru al Ocrotirilor Sociale și al Artelor în cadrul Consiliului Dirigent de la Sibiu, de numele său fiind legate și întemeierea Operei, a Teatrului Național și a Conservatorului de muzică de la Cluj. Nu pot să nu-mi amintesc cu recunoștință de fratele lui, de Caius Brediceanu, om de societate, distins, intrat în diplomație, care pe vremea cînd făcea parte din delegația ardeleană de pace de la Paris, prin 1919, mi-a fost mentor, ajutîndu-mă să-mi pot face studiile în capitala Franței. Se cuvine evocat aici și Traian Vuia, care mi-a fost, de asemenea, mentor în perioada studiilor pariziene. L-am vizitat în repetate rînduri la Garch unde locuia (o localitate aproape de Paris) la o familie de șvabi, din Banat, cu numele de Weigand, soțul fiind croitor de dame. Acest Weigand își amintea de mama mea, căreia îi făcuse cîteva rochii, pe cînd lucra încă la Lugoj. Traian Vuia mă invita la masă, duminica sau în zile de sărbătoare. Cîteodată, după masă, mă lua cu el la plimbare pe jos, pînă la „St. Cucufa" sau mă ducea la Juvizi, unde lucra la un elicopter, acolo fiindu-i garajul. Cu aceste ocaziuni îmi povestea multe lucruri interesante din viața sa. Tot el mă împrumuta cu bani, cînd nu-mi sosea bursa la timp. În străinătate, unde nu ai pe nimeni și unde autohtonii sînt bănuitori față de străini, e mare lucru ca să ai pe cineva care să te ajute la nevoie.

— Cum arăta Lugojul în acele vremi ?

— Lugojul era un orășel curățel și cochet, cu multe cafenele, cu orchestre de țigani și prăvălii bine asortate, simțindu-se pulsul unei vieți animate. Castani înfloriți și tei parfumați, sădiți pe marginea trotuarului, împodobeau străzile, proiectînd umbre în zilele de vară, atenuînd arșița soarelui. Impresionante erau și tîrgurile săptămînale din zilele de marți și vineri, cu șetrele maistorilor săpunari, pielari, vîrștelari, cismari, olari etc., care împrejmuiau piața cu țărani și țărance în costume naționale originale, cu cepți brodate și salbe de argint și galbeni la gît, veniți la oraș din satele din jur, ca să facă cumpărături. Pe atunci sătenii nu purtau cisme de cauciuc și țărăncile nu-și făceau „permanent" la coaforii din oraș !

— Încercați nostalgii pentru anume locuri ale vechiului oraș ?

— Amintiri nostalgice ale leagănului copilăriei mele mă poartă cu gîndul la cimitir. De la Poarta cea mare, o splendidă alee, străjuită de pini înalți, care din păcate astăzi nu mai există și care nu știu de ce îmi amintește de Via Appia de la Roma, duce la mica capelă în jurul căreia zac rămășițele pămîntești ale atitor bărbați de seamă ca : Eftimie Murgu, Aurel Popovici, Coriolan Brediceanu, Valer Braniște, Traian Grozăvescu, Tiberiu Brediceanu și încă mulți alții. Tot în acest cimitir se odihnesc și trupurile trudite ale părinților și bunicilor mei.

— Maestre, dumnevoastră ocupați un loc aparte în plastica contemporană românească, reprezentînd, în continuarea celei mai bune tradiții de pictură autohtonă, spiritul, să spun așa, de tip „rousseauist" — o permanentă reîntoarcere la natură, ca măsură a tuturor lucrurilor. Oare peisajul, natura statică, portretul, sînt preocupări permanente ale pictorului ? Relația lor cu contemporaneitatea ?

— Toți artiștii care trăiesc astăzi (cel puțin așa cred eu) sînt contemporani. Ei nu pictează ca și pictorii de ieri. Nu pictează ca Rafael, Dürer, Rembrandt sau Rubens, ci mai degrabă ca Pallady, Petrașcu sau Paul Klee, Picasso, Salvador Dalli. Iar ca tematică nu pictează scene din mitologia greacă sau romană, nici cele din Noul sau Vechiu Testament, ci peisaje, naturi statice, scene din viața de toate zilele, muncitori, oameni de rînd și nu portrete de împărați, regi, papi sau cardinali, duci și ducese, conți și contese, cum se întîmpla cu cîteva secole înainte, indiferent în stilul în care se exprimă. Își pune oare astăzi cineva întrebarea dacă, la timpul lor, Leonardo, Michelangelo ori Rembrandt au fost sau nu contemporani ? Interesează dacă ei pe vremea lor au fost contemporani ? Nimic nu contează decît valoarea artei pe care ne-au lăsat-o moștenire, indiferent de stilul în care s-au exprimat. Păcat că și arta este supusă modei. Cînd apare un nou curent sau o modă nouă în artă, arta anterioară este aruncată peste bord. Cei care, cu cîțiva ani înainte, au fost preamăriți, copleșiți de onoruri, de distincții, de premii, de medalii sînt repede dați uitării, iar critica snobă are cîteodată chiar cuvinte de ocară la adresa creației lor. Prețul operelor acestora scade vertiginos, de azi pe mîine, iar lucrările lor din muzee sînt scoase de pe pereți și înlocuite cu cele care aparțin modei. Lucrările acestora trec la depozit, în cele mai multe cazuri pe vecie. Dar să nu creadă nimeni că așa zișii „contemporani" de azi peste cîțiva ani nu vor avea aceeași soartă, ca frații lor de ieri, dacă nu vor dovedi că au fost „artiști autentici". Mă gîndesc, de exemplu, la G. D. Mirea, care, pe vremea studenției mele, era considerat cel mai mare pictor român și căruia i se spunea „Marele Mirea". Numele lui este foarte rar pomenit astăzi, deși avea o frumoasă pregătire academică. Sau la școala müncheneză, pe care criticii la modă și chiar unii pictori le minimalizează meritele, uitînd că aproape toți pictorii români au frecventat-o, pînă la primul război mondial, înainte de a o schimba cu Parisul.

— Vă atrage în aceeași măsură și azi, ca și ieri, peisajul ?

— Categoric, peisajul, natura statică, figura umană, portretul, rămîn preocupări permanente ale mele. O permanentă reîntoarcere la natură, sursă inepuizabilă de inspirație și înnoire, s-a manifestat în toate timpurile, din partea artiștilor creatori. Și, de reținut, cu mijloacele tradiționale ! Pentru mine, pictura de șevalet rămîne tot aceea făcută cu mîna omului, indirect, pe pînză, lemn sau carton, cu culori de ulei, întinse pe pînză cu pensula sau șpaclul (cuțitul) și nu aceea cu așa-zise „materii noi", ca sticla, sîrma, tabla, hîrtia de ziar, păr, smoală sau altele. Că se poate face artă și cu acestea, e posibil, dar nu pictură ! Pentru că pictura se pictează !

— În ce măsură mediul, „condițiile geografice" influențează un artist ? Dacă primatul artelor plastice și vizualității bănățene, în speță lugojene, v-a influențat în profesia d-voastră ?

— Este știut că mediul geografic are o influență asupra organismului uman, nu numai în ceea ce privește forma exterioară, ci și asupra spiritului. La Lugoj, pe malul drept al Timișului, la umbra salcîmilor înfloriți, unde mirosul florilor de salcîm se îmbina cu acela al pieilor întinse la uscat de către tăbăcari, în locul numit „La pielari", am pictat una dintre cele mai reușite pînze ale mele : **„Pe malul Timișului"**, cu care am avut succes. Dacă ar fi să-l caracterizez din punct de vedere coloristic, aș spune că el corespunde paletei luminoase, calde, specifică impresioniștilor și postimpresioniștilor, încurajată de climatul de la Lugoj și din Banat, spre deosebire de acela al Ardealului, care se apropie de paleta mai aspră a expresioniștilor germani.

— Ce părere aveți despre revitalizarea și amplificarea învățămîntului artistic în Banat ?

— Mă refer iarăși numai la Lugoj. Neavînd o legătură mai strînsă cu orașul natal, în ultimii 30–40 de ani, nu cunosc activitatea artiștilor de acolo decît din auzite, așa că nu mi-a fost îngăduit să-mi formez o părere asupra nivelului creației lor. Condiții, însă, pentru o mișcare artistică sănătoasă există. Pe lîngă Școala populară de artă, a Cenaclului de creație al amatorilor, înființarea unui magazin al Fondului plastic ar contribui la animarea vieții artistice a orașului, la formarea gustului, cu expoziții permanente, cu obiecte de artizanat, făcute de membrii cenaclului U.A.P., fiind și o sursă de venituri pentru artiștii stabiliți acolo. La fel ar trebui depuse stăruințe pentru dezvoltarea muzeului, prin înființarea unei secții de artă plastică, prin mărirea localului și ridicarea acestei secții la nivelul celei de istorie și etnografie.

Lugojul ar putea deveni cu timpul un centru important de peisagistică, luînd locul Balcicului. Lugojul nu este străin de artă. Acolo s-a născut Constantin Daniel, poate cel mai talentat pictor pe care l-a avut Banatul, acolo a viețuit în tinerețe și Ion Zaicu, locuind, după cum mi s-a spus, chiar la sora bunicii mele, pe fosta stradă Maria Valeria. Acolo a trăit și activat Virgil Simonescu, acolo a stat un timp Emil Lenchardt, decedat acum cîțiva ani la Timișoara, artiști care ar merita a fi puși în valoare (cu studii serioase făcute la Budapesta, Viena și München). Lugojul este un oraș liniștit, predispus spre meditație, atît de necesară creatorului, avînd un climat sudic, o lumină turneriană, o tradiție culturală foarte personală, o populație animată de ideea frumosului. Pictorii lugojeni ar putea să mediteze asupra acestei idei, practicînd o artă care să fie originală, sinceră, convingătoare, care să nu se inspire din reviste, să nu fie sclavul modei sau a unor manifestări străine, ci să se sprijine pe propriile trăiri, născute din realitățile noastre geografice și sociale, din tradițiile noastre strămoșești.

— Ne este cunoscută laborioasa d-voastră activitate de-a lungul anilor. Aceasta vă situează la loc de frunte în creația plastică românească. Marea expoziție pe care ați avut-o la sala „Dalles", cu prilejul împlinirii vîrstei de 75 de ani, expoziție itinerată în mai multe orașe ale țării, între care și la Timișoara. Spuneți-ne cîteva gînduri în legătură cu acest eveniment ?

— La vîrsta de 75 de ani, după o muncă de aproape șase decenii, am crezut că a sosit momentul să mă confrunt cu publicul. M-am prezentat cu lucrările mele, mai întîi în capitala țării, apoi, cu excepția Brașovului, în orașele în care am trăit. Așa am ajuns și la Timișoara. Vroiam ca să trec și prin Lugoj, dar acolo nu aveam condiții de expunere. Acesta este și motivul pentru care expoziția de la Lugoj, pe care o deschid la jumătatea lunii mai, anul acesta, a suferit amînare. Pot să vă spun că retrospectiva mea a fost pretutindeni bine primită, atît de public cît și de presă.

— Cunoaștem activitatea d-voastră didactică, care s-a situat, am putea spune, fără să greșim, la înălțimea activității artistice, fiind ani de-a rîndul decan, rector și profesor al Institutului de arte plastice „Ion Andreescu" din Cluj. Sub îndrumarea dvs. s-au format atîtea generații de artiști. Am dori să ne împărtășiți cîteva gînduri în acest sens ?

— E un alt capitol al activității mele. Dar despre o activitate didactică de peste 40 de ani nu se poate vorbi în cîteva rînduri. Aș menționa doar atît că, de la începutul carierei mele, de cînd m-am întors de la studii din străinătate, în 1924, m-a preocupat ideea înființării unui învățămînt artistic în Transilvania, angajîndu-mă cu trup și suflet, alături de alți colegi și susținători ai ideii, ca poetul Emil Isac, savantul Emil Racoviță și alții, ca să realizăm acest deziderat justificat al Ardealului și al Banatului. Nu se putea ca o provincie ca Transilvania, să nu aibă un învățămînt propriu, de toate gradele și pentru toate genurile de arte plastice, decorative și aplicate. Absolvenții institului „Ion Andreescu" au împînzit azi toată țara, întărind sau înființînd chiar filiale și cenacluri de creație la Cluj, Timișoara, Ploiești, Baia Mare, Oradea, Deva, Petroșani, Iași, Miercurea Ciuc, Odorhei, Sf. Gheorghe etc. Unii dintre acești absolvenți au atins o reputație națională, ba chiar și internațională, (fiind cunoscuți și în străinătate). Mulți dintre aceștia mi-au fost studenți.

— Societatea umană este o succesiune a generațiilor. Care este părerea dvs. despre generația care vine, despre tineretul creator de astăzi ?

— Generația tînără își face arta timpului său și asta este cel mai important lucru. Fiecare generație artistică își împlinește existența ei. Ea reprezintă aspirația, speranța, siguranța în viitorul strălucit al artei noastre. Există din totdeauna și o mentalitate a generațiilor tinere, ideea că ea revoluționează totul, că înnoiește totul. Ceea ce nu e rău, dar nu e pe deplin adevărat. Și asta nu pentru că eu am o vîrstă înaintată, ci pentru că adevărata înnoire trebuie să se bazeze pe zăcămîntul artistic al unei întregi națiuni, zăcămînt pe care fiecare dintre noi încercăm să-l sporim ; și firul de iarbă și stejarul ! O generație nu se definește doar prin tinerețea ei. Tinerețea nu-i un avantaj, ci o obligație. O generație se definește prin faptele pe care le-a săvîrșit căci numai astfel o clasează timpul și istoria. Trebuie

GH. LUCHESCU

(Continuare în pag. 8)

Festivalul național „Cîntarea României"

TELEX — FAZA INTERJUDEȚEANĂ — TIMIȘOARA

1. Două zile, pe scena Naționalului timișorean, a Teatrului maghiar, a Teatrului de păpuși și în sala „Modex", mii de interpreți veniți din județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Un program încărcat, dar și plin de satisfacții. Mai întîi, aceea de a fi constatat că ampla desfășurare de forțe a stimulat creativitatea, a realizat o comuniune în plan artistic și ideologic între profesioniști și amatori. Faza interjudețeană desfășurată la Timișoara (ca și cele din alte centre ale țării) a fost, în acest context, încă un moment al decantării valorilor. Revista noastră, participantă prin redactorii săi și materialele publicate la Festivalul „Cîntarea României" de la faza de masă și pînă acum, aduce cuvîntul său de omagiu hărniciei și talentului, angajării tuturor celor ce, profesioniști sau amatori, au înțeles să se dedice acestei idei și acestui festival: „Cîntarea României".

2. Am solicitat unor membri ai juriului secțiunii Teatru, recitatori, montaje, **personalități ale vieții cultural-artistice românești contemporane să-și exprime opiniile. Transcriem pentru dumnevoastră:**

DINA COCEA — artistă emerită: „Formația de teatru de la Lugoj **ne-a prezentat un spectacol în care tradiția unui centru cultural trăiește prin entuziasmul și dăruirea unui colectiv care a păstrat toate elanurile sufletești ale predecesorilor, dragostea pentru trecutul țării, potențîndu-le cu tot ceea ce viața de astăzi le poate oferi. Subiectivă fiind, m-a impresionat faptul că acești amatori au știut să reamintească, pentru cei care au uitat, ce rol covîrșitor și important au avut actorii ca animatori ai vieții culturale a patriei noastre".**

ION TOBOȘARU — estetician: „Festivalul „Cîntarea României" a însemnat un moment de reflecție pentru o posibilă regîndire a esteticii teatrale. **Am în vedere ideea diversificării spectacolului teatral și, în general, restituirea riguroasă a unor concepte de estetică teatrală: public, participare, teatru amator (sens elevat al termenului). Ca participant în juriul fazei interjudețene, am asistat la spectacole de calitate care, în frecvente cazuri, tinde să steargă granița dintre teatrul profesionist și cel amator („Burebista"). În general, Festivalul a capacitat interesul unui public larg, cultivînd artele spectacolului în proporție de masă. Consider că întîia experiență a acestui festival republican pune bazele unui fenomen ce, instituționalizat, va reflecta, în continuare, spiritualitatea artistică a poporului nostru"**

ILEANA LUCACIU — critic de teatru: „Am admirat în mod deosebit seriozitatea unor formații și, în mod special, a celor din Căminele culturale. **În cazul majorității acestora am sesizat originalitatea, dorința de a nu imita binecunoscuta manieră profesionistă. Nu cred că doar luminile frumos colorate, costumele de catifea și decorurile supraîncărcate pot da măreție și fior dramatic unei reprezentații de amatori. Este preferabilă stîngăcia însoțită de sinceritate și adevărată sensibilitate, angajarea deschisă".**

ION COJAR — regizor: „Acolo unde s-a înțeles sensul profund al acestei manifestări, Festivalul și-a atins scopul: **participarea amplă. Fiindcă este impresionant să vezi un sat întreg pe scenă, găsind, pe lîngă activitatea intensă de producere a bunurilor materiale, timp să învețe versuri, cîntece în care să-și manifeste dragostea profundă pentru țară, pentru partid, pentru ideea de cultură socialistă".**

LEONIDA TEODORESCU — dramaturg: „Aș releva, dintre echipele de teatru văzute, în țară, pe cea din satul Iacobeni, județul Botoșani **(extraordinară, lucrînd fără instructori, cu două vedete de mare clasă)**, apoi aceea a Casei armatei din Brașov și a Teatrului popular din Lugoj. **Ca observație generală: echipele se prezintă de o extremă inegalitate. Cred că juriile județene au fost foarte inegale ca nivel de exigență. Asta și explică de ce unele centre nu intră în faza finală cu toate genurile. Ca o propunere de viitor: ar fi bine ca la fazele județene să fie invitați oameni din afara județului respectiv și de meseric. Ca observație organizatorică: unele județe au avut spectacole exagerat de lungi, mai ales datorită unor nesincronizări de program între momentul tehnic și artistic. Și cred că aceștia ar trebui să se gîndească mult mai puțin la niște ambiții totalitare și mult mai mult la niște ambiții acoperite: să prezinte acele numere din program care sînt competitive, nu să se ambiționeze în programe megalomanice. Ca o problemă specială: s-au descoperit destule talente de certă valoare. Ar fi bine dacă cei mai buni ar intra într-o sferă de larg interes public".**

LUCIA ZAMFIR — vicepreședinte C.J.C.E.S. Timiș: „**În calitate de reprezentant al județului Timiș, în juriul acestei importante etape a Festivalului național „Cîntarea României", îmi exprim bucuria de a fi urmărit, în ansamblul formațiilor de teatru, recitatori și montaje, o bună evoluție a echipelor noastre.** „Un om, o scenă, un steag" de D. R. IONESCU — spectacol de înaltă vibrație patriotică, **în interpretarea colectivului Teatrului popular din Lugoj** — ne-a dat satisfacția celei mai valoroase prezențe. **Cu spectacole de bună calitate a conținutului și interpretării au intrat, de asemenea, în competiție artistică de la Timișoara, formația de teatru, în limba germană, a Căminului cultural din Peciul Nou și formația de teatru de păpuși, în limba maghiară, a Căminului cultural din Dumbrava".**

3. JUDEȚUL TIMIȘ POATE AVEA, într-adevăr, **satisfacția de a fi reușit să impună interesului public formații și interpreți de valoare. Ne asumăm responsabilitatea acestei afirmații pentru secțiunea la care am participat. În numărul viitor al revistei vom da publicității palmaresul fazei interjudețene.**

A. C. IORDACHE

UN GRANDIOS SPECTACOL AL CÎNTULUI ȘI DANSULUI

Sala Operei Române din Timișoara a cunoscut emulația marilor evenimente artistice devenite atît de dragi timișorenilor. Aici s-a desfășurat concursul muzical-coregrafic din cadrul etapei interjudețene a Festivalului național „Cîntarea României". Întrecerea formațiilor din cele 4 județe — Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș — a prilejuit, dincolo de disputa prietenească pentru cîștigarea dreptului de a participa la etapa finală, o strălucită demonstrație a ceea ce a însemnat pentru mișcarea artistică de amatori acest festival. Dominanta întrecerii a constituit-o tematica majoră, pe deplin angajată, legată atît de munca entuziastă a constructorilor României socialiste, cît și cea inspirată din trecutul de luptă al poporului român, abordată de cele 14 formații corale, de numeroșii soliști vocali, de dansurile cu temă. În acest context, o prezență remarcabilă a fost cea a formațiilor din județul Timiș, care au deschis, simbătă după amiază, competiția. Este greu de cuprins în acest spațiu toate formațiile care au participat. Vom aminti doar excelenta evoluție a corului „Ion Vidu" al Casei de cultură al municipiului Lugoj, a corului bărbătesc „Sabin C. Drăgoi" al municipiului Timișoara, a corului ostășesc „Lotru" sau a corului de cameră al sindicatului învățămînt Timișoara. Folclorul timișan a avut excelenți reprezentanți în orchestra de muzică populară a I.T.C.V.T. Timișoara, în ansamblul folcloric „Timișul" al Casei de cultură a municipiului Timișoara, în formațiile de dans popular ale căminelor culturale din Seceani (românești), Pietroasa Mare, (germane), Dudeștii Vechi (bulgărești), sau în cea a Ansamblului „Zora" cu dansuri sîrbești. Dansurile tematice ale Fabricii de sticlă din Tomești și Casei Armatei din Timișoara, formația de balet a Școlii populare de artă din Lugoj s-au prezentat la un bun nivel artistic, încadrîndu-se cu succes în competiția foarte puternică la acest gen, îndeosebi cu formațiile din județele Caraș-Severin și Hunedoara. Dintre formațiile instrumentale s-au remarcat fanfara „Straja" și ce a Căminului cultural din Giarmata, ca și formația camerală a Casei de cultură din Lugoj.

Semnificativă pentru întrecerile din această etapă este și opinia muzicologului și compozitorului VASILE DONOSE, membru al juriului: **„Părerea mea** — ne spunea interlocutorul — **este că spectacolele etapei interjudețene a concursului zonal Timișoara au fost de un excelent nivel artistic, politic și ideologic, la această realitate îmbucurătoare înscriindu-și aportul toate cele patru județe. M-a impresionat în mod plăcut calitatea bună a repertoriului, în care au predominat lucrările cu profund mesaj artistic, m-a impresionat diversitatea de genuri și forme artistice abordate, modul strălucit în care, într-o deplină unitate de aspirații și scopuri artistice, au fost împletite contribuțiile formațiilor artistice românești cu cele ale naționalităților conlocuitoare. Ni se pare că aici își află explicația și îndeplinirea principalului obiectiv al Festivalului „Cîntarea României" ca festival al creației, hărniciei și frăției tuturor oamenilor care alcătuiesc marea familie a poporului român. De asemenea cred că orientările în ceea ce privește valorificarea complexă și multilaterală a fondului de creație existent în arta populară au permis ca aceasta să ni se înfățișeze sub cele mai bune auspicii. Sînt și eu încîntat, la fel ca și toți colegii mei, membri ai juriului și comisiei centrale, de interesul mare pe care gazdele l-au depus pentru buna desfășurare a concursului și sper că această neprețuită contribuție să fie de bun augur pentru dezvoltarea în continuare a colaborării artistice dintre cele patru județe, care au fost prezente în aceste zile la Timișoara".**

NICOLAE MUNTEANU

LA „MODEX"

Se poate spune cu certitudine că s-au prezentat la Timișoara formații și soliști care au corespuns exigențelor instituite de faza interjudețeană. Am simțit, dincolo de luminile scenei, o mișcare înfiorată și disciplinată de concurs, o trăire multiplicată în gest, în zîmbet și în cuvînt. Au existat și aici, firește, buni și foarte buni. Voi spune cîteva cuvinte despre cei foarte buni. Am notat, pentru început, spectacolele prezentate de artiștii amatori de la brigăzile artistice ELECTROMOTOR Timișoara și Căminul cultural din Șimand (județul Arad); ansamblul de estradă al Direcției comerciale a județului Arad („Fără lipsă la gramaj"); al Casei de cultura a sindicatelor Lugoj („Pe cuvînt de onoare"); formația de muzică ușoară a Sindicatului Combinatului siderurgic Reșița și cea a Căminului cultural din Giarmata; soliștii vocali Gheorghe Olar (Hunedoara), Gheorghiță Moica (Oțelul Roșu), Emilia Dobindă (Arad) și Sieglinde Orner (Darova — Timiș); formația de satiră și umor a Filaturii de mătase Lugoj etc.

Au existat, firește, și note rele: confuzia dintre brigadă și estradă, etalată de „Timișul" din Caransebeș (la un nivel mult inferior partenerelor de întrecere), unele vulgarități sau expresii de gust îndoielnic în unele texte de estradă, ținuta necorespunzătoare a unor formații de muzică ușoară (vezi Sider-club Hunedoara).

Așa cum remarca și președintele juriului, etnologul Bogdan Căuș, și de această dată s-au afirmat acele formații care au de-acum o tradiție artistică și un palmares competițional (Brigada ELECTROMOTOR Timișoara are 21 de ani de activitate, iar cea a Căminului cultural din Șimand, 20 de ani). Spectacolul prezentat de brigada timișoreană a constituit o izbîndă. La această formație, mesajul politic și valențele scenice se îmbină armonios, atingînd înalte cote artistice. Dar atmosfera sărbătorească nu s-a încheiat. Drumul spre lauri al celor mai buni continuă.

ION VELICAN

CONCERTUL FILARMONICII DIN ARAD

Orchestra și-a deschis programul prin Rapsodia a II-a de **Mircea Chiriac**, o lucrare ce se înscrie pe linia tradiției noastre, în cadrul genului. Pornind de la conținutul programatic al acestei partituri, dirijorul VICTOR GOLESCU i-a asigurat o interpretare expresivă, comunicativă. Am audiat apoi piesa concertantă pentru vioară și orchestră de **Tiberiu Fatyol**, în execuția solistică a concertmaestrului orchestrei arădene, **Ștefan Câmpan-Fatyol**, care a reușit să asigure lucrării o ținută adecvată explorîndu-i din plin resursele expresive. Momentul de vîrf al concertului arădenilor l-a constituit, după opinia noastră, execuția **„Simfoniei a II-a"** dedicată Independenței semnată de **Mircea Hoinic**, (prezentată în primă audiție absolută), care este dorită de autor „ofrandă adusă celor căzuți în amurgul singeriu pentru lumina din zori". La execuția ei trebuie adăugată și contribuția meritorie a corului Filarmonicii arădene, pregătit de **Doru Șerban**, care în partea a III-a a simfoniei și-a unit vocile cu orchestra rezultînd un aliaj pe cît de particular pe atît de expresiv.

În încheierea concertului, corul și orchestra arădeană au interpretat, tot în primă audiție absolută, o altă lucrare închinată aniversării Centenarului Independenței, cantata pentru bas, (interpret **Pompei Hărășteanu**), cor mixt și orchestră **„Eroii de la Plevna"** de **Nicolae Brânduș**. Sonoritățile dure din prima secțiune a acestei cantate, au fost realizate cu o remarcabilă sugestivitate, păcat însă că finalul, mult mai transparent, tradițional aș spune, nu a avut suficientă strălucire. Oricum, evoluția muzicienilor din orașul de pe Mureș a întrecut așteptările.

CONCERTUL FILARMONICII DIN ORADEA

Programul formației a fost judicios conceput devedindu-se, edificator atît sub aspectul tematicii cît și sub cel al posibilităților de valorificare a resurselor interpretative ale orchestrei.

Apreciem în mod deosebit faptul că dirijorul MIRON RAȚIU și-a ales pentru deschiderea programului lucrarea unui compozitor care de curînd a păsit pe treptele afirmării: **Constantin Simionescu**. Este vorba de **„Uvertura festivă"**, lucrare ce ar putea fi asemuită, din punctul de vedere al ambianței, cu un poem cu structură tripartită încadrată în forma de sonată. De loc ușoară, atît în ce privește problemele de ordin tehnic cît și sub aspectul construcției dinamice, uvertura a cunoscut o tălmăcire remarcabilă prin orchestra orădeană.

DANIEL PODLOVSCHI ne-a oferit apoi prilejul de a asculta **„Concertul pentru vioară și orchestră"** al lui C. C. Notarra unul din opusurile concertante românești ce ar merita o atenție mai mare din partea soliștilor noștri în general. Lucrarea, al cărei material tematic inspirat din bogatul tezaur al muzicii populare se constituie într-o transfigurare poetică, pe deplin originală a unui univers de gîndire și simțire, iar pe de altă parte, în cadrul unui tipar consacrat, găsește un echivalent raportat la esența acestei muzici. DANIEL PODLOVSCHI ne-a convins pe strunele viorii sale iar orchestra l-a însoțit în parametrii celei mai bune colaborări.

În partea a doua ni s-a oferit audiția unei lucrări de Dumitru Bughici, **„Simfonia 1907"**. Partitura, folosind o paletă foarte variată de mijloace, a cunoscut o interpretare remarcabilă din partea orchestrei, clădită pe alternanțe de proporții și evoluții de energie cu adevărat răscolitoare.

IOAN TOMI

CONCERTUL FILARMONICII DIN SIBIU

Orchestră cu o personalitate conturată, sonoritate omogenă, emisie clară, expresivă, formația sibiană a adus și ea creații autohtone: piesa **„Lespezi"** de **Dan Buciu**, dedicată Centenarului Independenței, în audiție absolută, **„Concertul pentru violoncel și orchestră"** de **Adrian Pop** și monumentala **„Simfonia a II-a — Epica"** de **Wilhelm Berger**. Interpreții, cu îngrijire și îndelung pregătiți, au reușit să transforme simfonicul de marți într-un **eveniment** de muzică românească, parte din instrumentiști trebuind să surmonteze partituri ce reclamă virtuozitate. Tînărul compozitor al primei piese oferă o modernă paletă sonoră ce valorifică unele valențe mai puțin uzitate ale unor instrumente. Ecourile folclorice sînt rafinat transfigurate. Remarcabil în interpretare a fost tonusul vibrant al percuției, cum o emisie mai puțin omogenă au avut uneori alămurile. Momentele de culminație fonică au preferat expresivitatea și nu violența. Tînărul violoncelist EMERIC KOSTYÁK,a reușit performanța de a investiga resursele instrumentului din unghiuri ieșite din comun, fără a folosi procedee extramuzicale.

La pupitru, PETRE SBÂRCEA, stăpînind cu siguranță aparatul orchestral, a fost o apariție echilibrată, dotată cu o gestică nespectaculoasă însă funcțională și elegantă totodată. Așadar, ni s-a oferit un spectacol sonor și vizual.

LUCIAN BURERIU

CREȘTEREA MUZICII ROMÂNEȘTI

Prima parte a Festivalului timișorean se înscrie într-un cadru inedit, acela conferit de atmosfera de emulație generală a „CÎNTĂRII ROMÂNIEI". A avut loc o perindare frumoasă a unor filarmonici transilvănene, care poartă firesc tradiția unor importante orașe muzicale precum Arad, Sibiu, Oradea, Satu Mare. În final, orchestra filarmonicii bănățene.

Programul a fost în așa fel structurat încît să cuprindă în totalitate muzică românească. Numeroase au fost primele audiții, urmărite cu emoție și interes. S-au cîntat și creații aparținînd unor tineri compozitori, pe podium luînd loc și tineri interpreți care au avut prilejul să se facă remarcați cu acest prilej. S-au cîntat numeroase lucrări inspirate de evenimentele importante care se sărbătoresc în acest an la noi, inspirate din creația populară și din istoria țării. Am ascultat lucrări care utilizează o gamă largă de modalități de compoziție, de la cele considerate tradiționale pînă la cele ce folosesc un limbaj foarte nou. Unele execuții au însemnat reale explorări în lumea infinitelor posibilități ale instrumentelor, căutarea unui univers sonor, inedit și în același timp sugerînd ambianța spirituală a specificului românesc.

A fost pentru orchestrele invitate și un schimb de experiență prețios, prilej pentru o mai bună cunoaștere reciprocă. Juriul, format din personalități de frunte ale artei precum W. BERGER, T. OLAH, E. ELENESCU, P. CODREANU și alții, va delibera. Pînă atunci, însă, rămînem cu impresia existenței în această zonă a țării a unei intense culturi muzicale.

L. B.

CONCERTUL FILARMONICII DIN SATU MARE

Grație unui dirijor cu o carte de vizită excelent cotată de criticii de specialitate, CORNELIU DUMBRĂVEANU, archestra a înscris una din serile deosebite, în care arta a convițuit adesea cu actul interpretativ al acestei formații.

Afirmația rezistă probabil mai puțin în cazul **„Simfoniei"** lui A. Rațiu, unde inserția **„Simfonia Independenței"** nu a devenit relevabilă, lipsa unor sublinieri, accente și creșteri evidente scăzînd uneori nota generală a concertului. Cel mai cîntat compozitor al concursului rămîne fără îndoială **Wilhelm Berger**, prezent prin **Concertul pentru vioară"**. Muzica sa atinge cu delicatețe cele mai adînci cute ale sufletului omenesc, instrumentul solist spunînd ceva dureros pînă la tragic. Tonul și calitățile violonistului VARUJAN COSIGHIAN au recompus intensul patetism ce guvernează confesiunile acestui ales muzician-creator, uzînd de un vibrato cald, expresiv, cu bogate fluctuații dinamice.

Suita a II-a de Enescu a fost pentru dirijor partitura față de care a manifestat cele mai clare afinități. Îl iubește pe Enescu, îl înțelege, restituindu-l drept o valoare perenă, absolut necesară în circuitul vieții noastre de concert. Comunicarea dirijorului cu orchestra este deplină, gestul său larg catalizînd energiile în replici de amplă respirație. Ne-a părut mai puțin obișnuit stilul dirijorului de a se mișca pe podium.

CONCERTUL FILARMONICII „BANATUL"

În deschidere, **„Rapsodia bănățeană"** a lui **Nicolae Boboc** a reușit să ofere un crochiu sugestiv al fizionomiei spirituale bănățene, uzitînd vechi cîntece ale vetrei folclorice, spre a aduce în final acel motto „Ana Lugojeana". O muzică mergînd pînă la citarea tiparelor ritmico-melodice locale.

Multipla laureată a concursurilor internaționale de violoncel, ALEXANDRA GUȚU și-a susținut cu personalitate propria versiune a **„Concertului"** de **Anatol Vieru** (premiul I la concursul de creație de la Geneva). Sonoritățile acestuia au o patină foarte originală, o tensiune interioară virulentă, disimulată în armonii vagi, conturînd dispersarea, aridul; deasupra figurațiilor orchestrei, violoncelul aduce cristalizat, elementul cantabil, frumusețea, generozitatea umană. Solista a preferat în locul bravurii tehnice o replică inteligentă, rostită cu acuratețe și strălucire.

Punctul de greutate al programului l-a constituit creația recentă a lui **Remus Georgescu, „Cîntarea strămbunilor"**. Un oratoriu cu soliști și recitatori, cor și orchestră, gîndit ca o vibrantă ofrandă la Centenarul Independenței. Structurat pe trei secțiuni: **„Obîrșii", „Exorcism", „Cîntare strămbunilor"**, oratoriul se constituie drept o frescă amplă, clădită pe un piedestal ideatic ce poartă semnătura istoricului V. Pârvan, al unor poeți ca Ovidiu, Goga, Maniu, H. Țugui, G. Macovescu, N. Cassian etc.

Muzica primei secțiuni este de mare incisivitate, sugerînd, după admirabila introducere, aburii istoriei risipindu-se, spre a ne restitui sufletului dornic de libertate al luptătorilor prin zone de culminație sonoră. Corul clamează pînă la granița „acutului", orchestra acordă spații largi percuției, alămurilor.

Un univers sonor total diferit aduce **„Exorcismul"** prin melopeea flautului solo, moment emoționant de invocație adusă pămîntului dac. Sinceră admirație pentru artista care se numește **IOANA MOGOȘ**, pentru arta devenită vrajă, cu care-și stăpînește instrumentul.

O contribuție masivă și-a adus-o corul, instruit de **Diodor Nicoară**: un veritabil examen de probitate, și măiestrie, dăruindu-ne momente de elevație. Remarcabile ca ținută, intervențiile sopranei Virginia Manu, replicile sensibile ale actorilor Larisa Stase Mureșan, acordată diapazonului afectiv impus, Victor Odillo Cîmbru.

O veritabilă reușită a dirijorului **REMUS GEORGESCU** care, prin acest oratoriu impune atenției țării o lucrare de excepție.

DORU MURGU

Documentar

„CANCERUL" VIOLENȚEI

„Am ajuns la o societate care ucide".
(BALTIMORE SUN")

Traversînd o acută **criză de sistem,** capitalismul (ca societate întemeiată pe injustiție și mijloc de dominare și reprimare a omului) **viciază mediul înconjurător vital acestuia nu numai în sens ecologic ci cu adevărat existențial,** înhibîndu-se cu violență — așa cum nota LE NOUVEL OBSERVATEUR — ca un burete ; fardul eleganței și opulenței nu poate escamota faza agonică a civilizației occidentale, subminată de vicii fundamentale, accentuîndu-și criza socială și morală — fenomen generat, evident, de propriile-i structuri.

În acest context, ascendența criminalității și escalada violenței (adevărat cancer moral, penetrînd toate „țesuturile" vieții sociale) conduce — pe terenul „crizei valorilor" ordinii burgheze (resimțită endemic) — la **creșterea neîncrederii publice și permanentizării incertitudinii ;** dimensiunile actuale ale proliferării crimei „eclipsează" chiar perioada „de aur" a gangsterismului (epoca lui Al. Capone sau Dillinger), din moment ce existența cotidiană se desfășoară sub spectrul violenței, spaima s-a instalat pe străzi (vorbindu-se de „normalitatea crimei"), iar practica răpirilor (devenită o adevărată „industrie") se vădește a fi o „acțiune rentabilă". Potrivit estimărilor oficiale, în S.U.A. sînt aproximativ o jumătate de milion de „infractori profesioniști", iar ritmul și proporțiile fenomenului ating cote alarmante : în fiecare minut se comit 16 crime și la fiecare 34 secunde se fură un automobil, la 65 secunde are loc — după datele F.B.I.-ului un atac armat și la 68 secunde un jaf, **criminalitatea devenind un business.**

Dar există și o violență „mai subtilă", întreținută de multiplele discriminări, blocaje și frustrări din viața socială, de absența echilibrului moral sau securității sociale într-o „lume" cu idealuri „în derivă" ; dincolo de fațada aurită a societății de consum, șomajul, inflația, nesiguranța „alimentează" fenomenul delincvenței sau conduita infracțională, alcoolismul, promiscuitatea și consumul de droguri, suscitînd sau agravînd comportamentul deviant al multor indivizi, cu deosebire tineri.

Creșterea „valului" de sinucideri (în Franța, anual, sînt 15.000 victime) nu se poate explica, desigur, doar prin caracterul „presant", insuportabil, al problemelor strict personale, intime ; „radiografia" situației celor ajunși în „pragul" disperării evidențiază pregnant prezența și acțiunea cauzelor sociale, punînd, neîndurător, sub acuzație **„societatea modernă** (cea capitalistă — n.n.), **sociologia și moralitatea ei"** — scria revista italiană L'EUROPEO — **destinul acestor „vieți zdrobite" fiind inseparabil de cel al condițiilor lor socioeconomice, de „optica" societății „fundate pe profit" asupra condiției umane.**

În proliferarea **„industriei viciului și a crimei",** a drogării psihice și distrugerii personalității individului, o nefastă „contribuție" și-o aduce **„bombardamentul prin mass-media" ;** devenite instrumente malefice de influențare, activitățile mass-media „dezorientează marele public" (L'EXPRESS), acordînd (surprinzător oare ?) prin emisiunile programate pe micul ecran, producțiile cinematografice, cărți, comicsuri, jocuri etc. o pondere în continuă ascensiune propagării violenței („incitînd la crimă" — J. J. Servan-Schreiber) decît acțiunilor sociale preventive. Astfel, un copil american de 15 ani a putut urmări în cadrul emisiunilor T.V. cca. 13.000 crime, acest „consum de televiolență" (stimulînd instincte primare și intenții de concretizare a „ficțiunilor" vizionate) fiind, așa cum scria William Tennessee o **„experiență brutalizantă" ;** nu mai poate fi surprinzătoare deci concluzia Scotland Yard-ului după care peste jumătate dintre cei arestați pentru diferite acte criminale sînt tineri sub 21 de ani, după cum (într-un atare context) apare „explicabilă" constatarea că jumătate dintre pacienții spitalelor americane de psihiatrie n-au împlinit două decenii.

Aceeași „psihoză a distrugerii" și apologie a violenței (inoculată spectatorilor) o „oferă" nocivele „producții" cinematografice (convergînd poluării spirituale „generalizate") ; și desigur nici literatura (parțial) nu se putea sustrage legilor „junglei sociale", **literatura violenței fiind** — după aprecierile lui J. Morgenstern — **„consecința inevitabilă a unei vieți violente"** în care — deseori — **realitatea întrece ficțiunea.** De altfel, **„într-o societate în care totul se vinde și se cumpără, chiar și cele mai mari edituri se orientează spre cantitate și profit"** — scrie cotidianul vest-german DIE WELT, violența fiind în prezent (datorită saturației pieței revistelor pornografice) **„domeniul de cel mai mare viitor"** (VIOLENT WORLD).

Și, într-adevăr, în acest cadru morbid, invazia cărților de teroare (așa-numitul gen „trash", urmînd „romanului negru" din epoca prohibiției) „inventează", dincolo de limitele abominabilului, astfel de apariții „populate" cu eroi-psihopați și comportamente abnorme conjugînd erotismul dezlănțuit și deșănțat cu sadismul impregnat de „molohul distrugerii" ; în perniciosul climat al toleranței, într-o lume anomică, erodată moral și obosită de deziluzii, fără suport ideatic colectiv și aflată în disoluție, **acționînd distructiv în interiorul condiției umane,** au proliferat în ultimii ani (în număr deconcertant chiar) lucrări de „thanatologie", moartea devenind subiect „la modă". Luce Giard nota că **„de cîteva luni moartea se vinde bine",** observînd cu profunzime că interesul teoretic și obsesia morții sînt expresia **sfîrșitului unei culturi „zdrobită de multiplicarea fără precedent a obiectelor, incapabilă de a-și regla viitorul, supusă — atunci cînd ea se credea stăpînă, sărăcită — atunci cînd ea se credea opulentă".**

„Virajul periculos" al societății de consum, „încărcătura de violență" pe care o disemnează, angoasele celor care — vegetînd somnolent în marginea epocii — s-au înrolat pe „șoseaua drogului" (sub tutela fragilă a visului utopic, „devorînd", producțiile erotico-pornografice) sînt expresia **carențelor sistemului educativ, afectiv și de comunicare ale acestei societăți „reci", întreținînd „frica de viitor".**

Desigur, nu lipsesc „revoltații nihiliști", cei care manifestînd periculoasa psihoză a „infantilismului generalizat" propun „terorismul nihilist" (Louis Pauwels) ; în pofida prefacerilor înnoitoare de pe arena mondială sîntem martorii recrudescenței neofascismului, a activizării elementelor profasciste enunțînd — sub „flamura" neonazismului — platforme de extremă dreaptă din recuzita și panoplia propagandistică a nazismului „tradițional".

Firesc și necesar, resuscitarea ideologiei și practicilor neofasciste (subminînd democratizarea vieții și relațiilor internaționale, respectarea și apărarea dreptului omului) primește replica promptă de majoră responsabilitate politică a popoarelor lumii (care nu puteau uita atrocitățile comise asupra civilizației umane de „aventura hitleristă", dorind „a îneca globul în sînge") ; în flagrant dezacord cu prevederile Actului final de la Helsinki, cu noul umanism (de dorit a fi instaurat în viața Planetei), **recidiva cultului fascist al crimei** trezește o justificată neliniște în rîndurile opiniei publice internaționale, atitudinea de toleranță sau pasivitate față de aceste dejecții ale istoriei considerate „pericol iluzoriu" (în 1922, ziarul NEW YORK TIMES eticheta nazismul o „sectă de operetă, lipsită de importanță") compromițînd în realitate fragilul proces al destinderii, interesele supreme ale cauzei păcii și colaborării internaționale, primejduind însuși viitorul umanității.

În așa-zisa lume „a tuturor libertăților și posibilităților", **criminalitatea atinge proporțiile unui adevărat „război civil",** insecuritatea cotidiană devenind fenomen de masă ; acționînd ca formă a „tiraniei publice", violența nu este expresia unor răbufniri sau „porniri" izolate de agresivitate („explicabile" prin teza „agresivității înnăscute" sau teoria neolombrosiană a „programării native") ci **în relație structurală cu un sistem social incapabil de a o stăvili sau îngrădi eficient.** Grava amenințare a violenței și psihoza panicii constituie un veritabil atentat asupra condiției umane, alarmînd cercurile oficiale și opinia publică, declanșînd investigații pentru depistarea și combaterea factorilor criminogeni, severe măsuri legislative și acțiuni energice ; dar — așa cum s-a constatat — în ciuda unor refluxuri temporare **infracționalitatea proliferează și se perfecționează mai rapid decît metodele de a-i face față.**

„Alimentată" de cauze profunde (vizînd însăși **natura societății care le-a generat)** VIOLENȚA nu poate fi eradicată prin paleative, escamotînd mecanismele ei sociale ; LE MONDE DIPLOMATIQUE aprecia că **„există o relație structurală între această violență și societatea în care ea se manifestă",** soluția fiind aceea de **a respinge în ansamblu o societate a violenței,** ale cărei dezechilibre transced sfera economicului afectînd întregul edificiu social, amplificînd dezordinea socială, provocînd — așa cum scria B. Crowther — **„o atonie civică și anemiind fibra morală".**

S-a încercat acreditarea tezei că manifestările antisociale ar reprezenta efectele secundare (dar inevitabile) ale progresului economic, violența fiind răspunsul (necesar) la unele situații de conflict ; desigur, pe terenul societății „bunăstării generale", în contextul „poluării conștiințelor", nedreptatea socială, șomajul, mizeria economică (ca forme de violență disimulată) incită la agresivitate generînd noi violențe sau cultivînd — datorită „inegalității în fața vieții" — deznădejdea ori resemnarea generală, întreținînd „un cerc vicios" într-o societate în „putrefacție morală". Dacă **nevroza deceniului trecut a fost nesiguranța zilei de mîine** — menționa revista italiană L'EUROPEO — angoasa actuală este **siguranța lipsei de viitor (certitudinea unui viitor incert) ;** dar eforturile de „apărare a calității vieții" nu pot eluda — de pe pozițiile unui examen lucid și critic — această relație structurală (diluată în unele „analize") cu o societate care, promovînd **atotputernicia profitului,** desconsideră omul, ridicînd obstacole pentru realizarea sa plenitudinară și al cărei final — cerință legică a progresului social — nu poate fi decît dispariția sa de pe „scena istoriei".

ADRIAN DINU RACHIERU

Interviu

DRUMUL REALIZĂRII UNUI FILM NU ESTE... „PRESĂRAT CU ROZE"

● **5 MINUTE CU REGIZORII LUCIAN BRATU ȘI ANDREI BLAIER**

— Care trebuie să fie, după opinia d-voastră, cea mai importantă calitate a unui regizor de film ?

LUCIAN BRATU : Să fie fidel cu sine însuși (dacă are ceva de spus), iar atunci cînd comunică ceva — oricît de important — să aibă capacitatea de-a nu uita niciodată că și-a asumat răspunderea să se adreseze semenilor săi cu mijloacele FILMULUI.

ANDREI BLAIER : Posibilitatea de a dezvălui adevărul cu sinceritate și cu imaginație. Adică talentul.

— Credeți că există un simț cinematografic înnăscut ? Dacă da, prin ce se definește el ? Ce este de fapt un autentic homo-cinematograficus ?

LUCIAN BRATU : Nu prea cred în cei care susțin că odată cu laptele mamei s-au pătruns și de pasiunea organizării cadrelor cinematografice și a ritmării lor la montaj. Mai curînd cred că simțul cinematografic la care vă referiți apare la acei oameni care încep să simtă că — adresîndu-se celorlalți oameni — cel mai bine o pot face exprimîndu-se prin intermediul imaginii cinematografice, ce implică fenomenul reflectat din viață. Prin urmare, „homo-cinematograficus" este acela care, deși știe să grăiască cu vorba, deși are la îndemînă scrisul, deși uneori știe să cînte sau să deseneze, cel mai bine își materializează gîndurile prin limbajul filmului.

ANDREI BLAIER : Dacă admitem că cinematograful este o artă cu deplină autonomie, care și-a descoperit mai tîrziu doar mijloacele, se poate afirma că există un simț cinematografic înnăscut, de fapt o disponibilitate artistică pentru „graiul" vizual, în mișcare. La marii scriitori sau artiști plastici dinaintea apariției filmului, acest simț este lesne detectabil. În fond, artele n-au fost inventate, ci descoperite, ele neîntregind simțirea umană, ci răspunzînd unor înclinații firești ale omului.

— Există părerea că filmul, în ciuda unor aparențe și a unor clasificări, este o artă la fel de individuală ca oricare alta.

LUCIAN BRATU : Evidența acestor aparențe constă, după mine, în faptul că filmul ca realizare este o operă colectivă, în timp ce conceptual și ca act de creație este o **operă personală.**

ANDREI BLAIER : Trebuie făcută o precizare, de altfel axiomatică : nu orice film este o operă de artă. Pentru că o operă de artă presupune structură omogenă, stil, personalitate. În situația în care avem de-a face cu o lucrare colectivă, ea se constituie cu adevărat în opera de artă numai atunci cînd talentul și personalitatea regizorului impun o viziune unitară asupra ansamblului acestei lucrări, canalizînd eforturile creatoare spre o singură viziune de elevată ținută artistică și, firește, cu un bogat conținut de idei.

— În meseria aceasta, extrem de solicitantă, unde găsiți d-voastră momentele de frumusețe și de satisfacție ?

LUCIAN BRATU : Drumul realizării unui film nu este — iertați-mi metafora învechită — „presărat cu roze...". Și poate, tocmai dificultățile de toate felurile și lupta continuă pe care cineastul o poartă pentru ca materialul să i se supună, conferă actului cinematografic de creație destule momente de satisfacție, cu condiția, bineînțeles, a izbutinței. Deoarece pornirea unui film este plecarea plină de tensiune în aventura necunoscutului (practic, orice film este un nou debut), la ce altă satisfacție mai mare poate aspira un cineast decît, la masa de montaj, să i se confirme, ca într-o clipă a adevărului, gîndul și concepția de la care a plecat ? Și ce altă bucurie mai mare îl poate aștepta decît atunci cînd, în sala de vizionare, semenii lui spectatori vibrează la film, confirmîndu-i astfel valabilitatea mesajului comunicat ?

ANDREI BLAIER : Am scris nu de mult un scenariu pe care sper să-l transpun într-un film în curînd. Vorbesc în el despre starea de bucurie care însoțește efortul tuturor celor din țara mea în grandioasa operă de construcție în care ne-am încumetat și ne-am angajat. Între muncă și satisfacțiile ei nu cred că există granițe, ele se întrepătrund, coexistă, nu se delimitează. Satisfacțiile și bucuriile mele sînt însăși munca mea.

— Dacă, prin absurd, cinematograful ar dispare, de ce credeți că ar trebui reinventat ?

LUCIAN BRATU : Într-adevăr ar fi absurd.

ANDREI BLAIER : El ar fi cu siguranță redescoperit (și nu „reinventat") deoarece simțul pentru film și „graiul" acestuia este un har al omului dintotdeauna, iar arta a 7-a un cîștig al umanității.

Microinterviu realizat de
IOSIF COSTINAȘ

Agricultura azi — S.U.A.

DESCHISĂ, RECENT, LA TIMIȘOARA, expoziția, extrem de simplă ca formă (panouri, machete, o micro-sală de film, un monitor pentru legătura cu sateliții meteorologici) este, prin cantitatea de informație pe care o aduce, o importantă manifestare ce se înscrie în cadrul schimburilor științifice și culturale dintre ROMÂNIA și S.U.A. Pe lîngă lecția de design, esențială în comunicarea cu minimum de mijloace a unui maxim de informație, expoziția aduce în fața vizitatorului specialist și nespecialist imaginea complexă pe care o reprezintă, azi, una dintre ramurile de bază ale economiei — agricultura, devenită, pentru întreaga omenire, o problemă de esență.

GRUPATĂ PE CÎTEVA COMPARTIMENTE : recolte, șeptel, conducerea științifică a fermelor și producția alimentară, expoziția conturează, în primul rînd, ideea de agricultură în epoca zborurilor cosmice, ca pe o chintesență a cuceririlor științei și tehnicii puse în serviciul omului, spre binele lui. O agricultură văzută ca știință a pămîntului, în interiorul căreia își află un loc important realizările din genetică, tehnologie, chimie, electronică și astronautică. Toate îndreptate spre un singur scop : sporirea cantitativă și calitativă a produselor agricole. Am reținut o cifră : 4,4 milioane de fermieri asigură existența a 215 milioane de oameni, precum și unul dintre gîndurile care deschid expoziția : „împărtășind altora aceste cunoștințe noi, în spiritul prieteniei și cooperării internaționale, noi sperăm ca toți să poată participa la împărtirea roadelor generate de aplicarea acestor metode avansate" (JIMMY CARTER, președintele S.U.A.).

FIRESC, CIFRELE ȘI METODELE ȘTIINȚIFICE, aplicate într-una sau alta dintre ramurile agriculturii, intră în apanajul direct al specialistului. Ca nespecialist, am fost atras spre a medita în marginea celor mai noi cuceriri ale științei puse în slujba agriculturii : cercetarea spațială. Am revăzut, într-un monitor, imaginea pămîntului luată de sus, de la 900 de kilometri, dintr-unul din zecile de sateliți meteorologici care acoperă cu ochii lor întreaga suprafață a globului. Îmi era cunoscută acea mare de nori fugind peste o mare de apă, între care, la mijlocul sandvișului ud, pămîntul continentelor, ca niște insule, și, firesc, am fost tentat, ca orice om, să spun : acolo, undeva, jos... (fiecare om se gîndește la sine cînd stă în fața globului terestru, dar pentru gestul lui plătește cu o undă de teamă)... am continuat să-mi amintesc, din lecturi, filme, despre „drumul spre vest", despre „romanticele, solitarele, severele ranchuri", despre turmele de vite, purtate spre necropolele lor de la Chicago, despre lupta cu și pentru pămînt, despre Steinbeck, Faulkner, Sinclair și am simțit cum imaginile se leagă într-un tot unitar. Apoi, o certitudine : întoarcerea tuturor ochilor științei spre ancestrala și vitala agricultură reprezintă un pas sigur în întîmpinarea secolului XXI, pentru că, la urma urmelor, toată povestea omenirii se petrece în, pe și pentru insulele acelea de la mijlocul sandvișului cu apă, a cărui imagine, de la numai 900 de kilometri este asemănătoare unui tablou pointilist — parcelele agricole.

PRIN ÎNTREGUL SĂU și, poate, prin aceste cîteva elemente, expoziția „AGRICULTURA AZI — S.U.A." devine un subiect de meditație pentru fiecare vizitator.

PAUL EUGEN BANCIU

Din literatura lumii

WALTER HAESAERT (BELGIA)

Născut la Merendree, în legendara Flandră orientală, la 13 ianuarie 1935, Walter Haesaert, de meserie dascăl de franceză (în orășelul Tielt), ne-a vizitat de curînd țara fiind și oaspetele revistei „ORIZONT". El a publicat romane, culegeri de nuvele și vre-o cinci-șase cărți de poezie (**Sărbătoare tristă, Micul prinț, Pămînturi calde și mai reci, Cu sînge rece, Lin, către nisip . . .**), fiind laureat al unor premii literare (ca, între altele, acela — trienal — al Academiei de litere neerlandeze) și tălmăcit în limbi europene (între acestea, și româna).

Paradoxale, de un gust amar, discrete, „simple", îmbinînd notația directă cu un „cifru" imagistic propriu, nu atît obscur cît discontinuu, poemele lui Walter Haesaert fac, uneori, impresia unui soi de ciudate fabule fără morală — în care se încearcă o ieșire din impasul unei vii angoase, printr-un fel de bărbătească resemnare . . .

. . . „Încă o dată, nu-i nimic pierdut !", scria el cu prilejul morții unui poet prieten.

i. c.

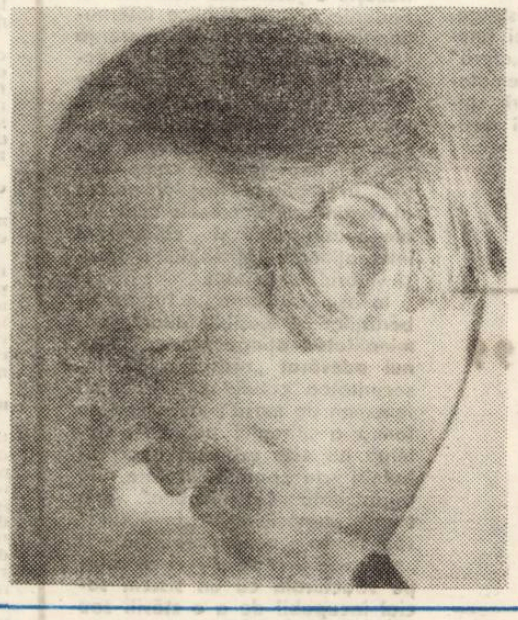

ÎNTRE PRIETENI SĂ RĂMÎNEM

Între prieteni să rămînem, într-o sumbră
mănăstire-n care vorbele adesea
trec sub tăcere. Masa lungă
de încercat stejar ne ospătează
cu cel mai nobil rumeguș de viermi de lemn.
Apoi lași vidul să gliseze-n farfurii.

Fragezi păstrăvi se zgiiesc pe totdeauna
la liniște. Și-n vinul alb și sec
abia distingi
una din propriile-ți lacrimi
în buchet.

Nu-și toarce nimeni vorba
iar furculițele vestesc că nu
ne este foame. Setea însă predomnește
și-mi înec buzele fragile
'n vin. Garoafele ce-i poartă numele
sînt condamnate la o moarte apropiată.

Pe urmele cuțitului ororii
furnicile rampează. E efilată carnea
iar sosul prea picant.

Zgîlțîie ușile un vînt nocturn, atît de tare
că neliniștea ia chipul unui
desert : multicolore fructe,
gheață natur și zgomotul de-afară.

Glasul comesenilor e dulce
dar plin de spaimă : la ce bun
și cît timp încă vor mai tremura
cei care stau de veghe ?

CU SÎNGE RECE

I

Draga mea, teama-și pregătește fuga
pe-acoperișele de mîine dimineață :
îmi duc mai întîi prietenii, pe toți, la hanul
neliniștii, să bem acolo
coniac, să jucăm cărți cu mîini subțiri,
cumpănind sticlele goale. Împreună
articulăm cuprinsul cuvîntului tandrețe. Proprietarul,
cel dintotdeauna, acceptă provocarea
și cade mort pe loc,
făcîndu-se pămînt și apă.

Apoi țîșnește focul
iluminat de murmure și șușoteli,
dar fără nici-o noimă ;
focul e gheață la origine
ce în răstimpul doar al unei nopți
devine maleabilă.
Și-apoi ?

O, dragă doamne, ceasul ăsta, clipa asta
e ca o schimă ce-a căzut din mîna
ta care pierde nordul ca omul de zăpadă
împodobit cu-o pălărie-n floare.

II

Spun asta, draga mea, pentru că văd
că toate certitudinile mele
se duc deodată, părăsindu-mi cortul
cel călduros. O, dar puțin îmi pasă :
căci ani de zile n-au făcut decît
să-mi iscodească unghiurile gurii,
după ce noaptea-ncrucișaseră enigma
vocabulelor mele.
Și toată, vai, progenitura asta
pe care am lăsat-o la voia întîmplării,
și toate piesele minore
pe care, fără public, le-am jucat.

Jucînd adesea-n umbra
zidului alb al unei case mari
mi-am fost, ore în șir, singurul martor.
Pe umărul meu soarele
rîdea.
Nimic, pe-atunci, nu îmi dădea de veste
că mă va arde ca pe-o viță verde.
O, dragă doamne, jalnica ginganie
zisă pămînt și zumzăind la tine-n palmă,
vrînd, între cei doi poli, să
cumpănească bunătatea,
neliniștea și mingiierile-ndărătnice,
se-nclină doar în fața furtunii celei vii ;
cînd cade însă, îmi las aripile-n jos.

III

Draga mea, iată-mi previziunea :
din cîteva înnourate lande, eu nu fac o furtună.
Aștept culesul certitudinilor, fundătura
neașteptată, greul solitudinii.
Apoi o furie oarbă-mi trezește mădularele :
răpciunele-l înund ; de la zîntii de martie
pînă spre finele lui august
îmi întind vinele,
albastre, roșii,
pînă la explozie.

E doar un început, acesta ; lansez cinci-șase stropi
de ploaie, aștept cu sufletul la gură fructul
acțiunii mele : zi și noapte
pîndesc, în cele patru vînturi, cîmpul
pînă ce toate strigătele tale
ca niște rebegiți țînțari
îmi cad în palmă, după care : string,
făcîndu-mi unghiile să pocnească.

Eu, dragă doamne, patima ți-o imitai
fără schimbare : vorbele adesea
îmi tremură, o știu. După potop
m-am rătăcit ;
altminteri, azi puteam să fiu smintit de singur
punînd în soare doliul ce potolește setea

în cea grădină-n care, ca odinioară, tai
trandafiri tineri fără nici-o milă.

AM AUZIT

O noapte cu lopețile întinse
e mai degrabă tristă (nu-i așa ?) :
cînd oamenii ca niște veștede urzici
își vîră trupul cu, pe vremuri, calde mădulare
în inima unui culcuș prea familiar
și cînd suspinul e o lină adiere
tîrîndu-se-n cearceafuri.

O, dar din rana unui vis de groază
țîșnește cel mai înalt tei : vîntoasele
sînt viorii goelanzi iar norii
sînt comesenii la ospățul
la care tu ridici în soare
cele dintîi corturi ale verii.

Zilnic voi sta să număr fiarele
dezvăluind ceea ce știu : pămîntul
bea apa,
apa bea speranța a doi fluturi
ce-și petrec nopțile-n cămările
unui gard-viu umil și înverzit.

Am auzit că azi ori mîine
focul și apa-și vor afla în calmul
agitat
un domiciliu strict obligatoriu.

În românește de
DAN CORNAVIN

CU PICTORUL AUREL CIUPE

(Urmare din pag. 5)

să recunosc însă că generațiile tinere și-au înscris aportul lor prin creația avîntată, prin munca pasionată și devotată depusă întru împlinirea măreților idealuri și realizări ale statului nostru socialist.

– O viață de om ați stat alături de alt creator, artista decoratoare Maria Ciupe, soția dvs. În ce măsură ideile, într-un asemenea mariaj, sînt convergente sau divergente ?

– Nu avem probleme care ar putea creo neînțelegeri sau rivalități. Fiecare dintre noi își urmează calea proprie. Maria îmi reproșează că îmi distrug lucrările care nu mă satisfac și care după părerea ei nu sînt rele. De fapt, ar trebui să-i dau ascultare, citeodată regretînd unele tablouri pe care le-am sacrificat. Încolo, fiecare cu preocupările sale. Eu pictez, iar soția mea își pregătește proiectele, cartoanele pentru tapiserie. Așa că totul este în regulă. O.K.

– Ginduri de viitor ale artistului Aurel Ciupe ?

– Ca și pînă acum, lucrez pînă mă țin puterile. Pregătesc o nouă expoziție pentru anul 1980, dacă voi ajunge să trăiesc pînă atunci. De astă dată, cu lucrări noi, în capitală și în alte cîteva orașe ale țării. Pentru moment, deschid o expoziție, pe o durată mai îndelungată, pentru lugojenii mei, care mi-au acordat atîta încredere, fără a-mi cunoaște nemijlocit activitatea, deoarece, de la prima expoziție, din 1924, nu am mai expus la Lugoj. Apoi, fără a mă considera grafician, organizez o expoziție la toamnă în Cluj, cu o selecție de vreo 50 de crochiuri, schițe de idei, acuarele sau linoleuri, făcute pe parcurs și care oglindesc, poate mai bine decît picturile mele, gîndurile și sentimentele, încă nematerializate.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

TAINE ALE CIVILIZAȚIILOR DISPĂRUTE (XXXVI)

de Dan Nemesnic

Înainte cu vreo două sute de ani, europenii credeau că pămîntul nostru și toate viețuitoarele care-l populează au apărut de-abia cu cîteva mii de ani în urmă, iar unul din capetele cele mai luminate ale științei acelor vremi, Georges Cuvier, s-a întîmplat să spună : „Oamenii preistorici, cu o altă înfățișare decît cei de astăzi, n-au existat niciodată". Nu după mult timp, această eroare a lui Cuvier a fost infirmată, dar despre evoluția omului se mai poartă discuții aprige în unele părți ale lumii chiar și acum, în era zborurilor cosmice, bătrînul Darwin e excomunicat din unele școli din S.U.A.

Dar dacă europenii gîndeau astfel despre evoluție cu două sute de ani în urmă, este cu atît mai interesant să vedem cum gîndeau cei foarte vechi, adică oamenii luminați de-acum două mii și mai bine de ani.

Astfel, în scrierea sanscrită Cartea Manu (sec. II i.e.n.) se spune că germenii de viață s-au ivit mai întîi în mare, sub influența căldurii. Apoi viața s-a manifestat sub formă de plante, insecte, pești, reptile, mamifere și, în sfîrșit, s-a ajuns la om. Parcă am citi într-un veritabil manual de biologie modernă ! Unele scrieri birmane explică încarnarea lui Vișnu în următoarea succesiune : pește, țestoasă, mistreț, omul-leu, pitic, omul cu toporul (!), Rama și Krișna. Chiar și-n această alegorie putem recunoaște o oarecare concepție predarwinistă despre evoluție: peștele devine reptilă, apoi mamifer și pînă la urmă se ajunge la om. Aici se fac distincțiile necesare : gigantopitecul se pare că avea cinci metri înălțime, în timp ce pitecantropul era scund. „Omul cu toporul", adică Cro-Magnonul, era strămoșul cel adevărat al omului ; Rama e simbolul omului civilizat. Krișna îl preceda pe omul viitorului, omul cosmic. Iată cum înțelepții indieni se descurcau mult mai bine în această problemă decît bunicii noștri mai apropiați.

„Părintele omului e peștele – ființele vii au provenit din apă" zicea Anaximandru în sec. VI i.e.n. Lucrețiu, pe care l-am mai amintit, în scrierea sa „De rerum naturae" dă o imagine a „supraviețuirii celor adaptați" Oamenii îndepărtatelor epoci credeau în vechimea uriașă a lumii și a semenilor lor, apreciind această vechime la sute de mii și chiar milioane de ani, pe cînd europenii din vremea lui Napoleon se încăpățînau să creadă că lumea și ființele au fost create de Dumnezeu, cu vreo 2-3 mii de ani în urmă.

Brahmanii au calculat însă existența Universului, sau Ziua lui Brahma, la apreciabila cifră de 4,32 milioane de ani. Druzii din Liban considerau că lumea datează de acum 3,42 miliarde de ani, cifre ce se apropie de calculele noastre moderne, care ne dau cifra de 4,6 miliarde de ani a vîrstei pămîntului și 3,3 miliarde pentru scoarța terestră. Aici ne sare în ochi nu numai potrivirea matematică a celor două cifre, dar mai ales faptul că o asemenea cronologie cosmică era necunoscută pînă în secolul nostru !

După Simplicius (sec. XI e.n.) vechii egipteni păstrau documente despre observațiile ce se întindeau pe o perioadă de 630.000 de ani. Arhivele Babilonului se pare că aveau vîrsta apreciabilă de 470.000 de ani, dacă putem crede în spusele lui Cicero, care ne atrage atenția că el însuși nu prea credea în această afirmație.

Hiparch (190-125 i.e.n.) scrie undeva că „memoria" asirienilor merge în urmă cu 26.000 de ani.

Istoricul grec Diogene Laertius (sec. III e.n.) susține că notele astronomice ale egiptenilor și-au avut începutul în anul 49219 i.e.n. El amintește și de registrele în care era vorba de cele 373 și 832 eclipse solare, respectiv lunare.

George Sichellos, istoricul bizantin afirma că cronicile faraonilor aveau înregistrate toate întîmplările pe o perioadă de 36.325 ani. După Codex Vaticanus A – 3738, populațiile Maya și-au păstrat sistemul lor calendaristic din anul 18612 i.e.n.

După spusele lui Platon, preoții egipteni susțineau să Atlantida s-a scufundat în anul 9850 i.e.n., în timp ce cărțile lui Zarathustra (Zoroastru) evocă anul 9600 i.e.n. drept anul „începuturi timpului".

Desigur, toate aceste date amețitoare exagerează, dar nici nu putem spune că ele sînt prea departe de adevăr. Nu trebuie uitat că atît cronicile vechilor Maya, cît și cele ale egiptenilor merg mult mai în urmă în timp decît istoria noastră.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 26 mai 1977 ● nr. 21 (483) 8 pag. 1 leu

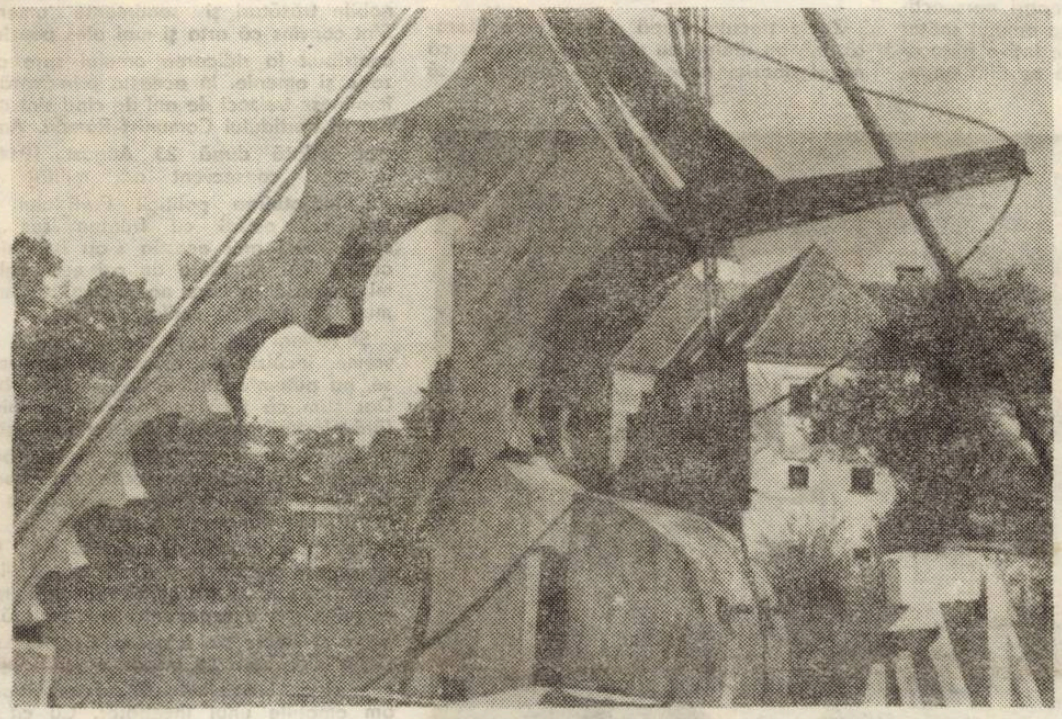

Ilustrăm acest număr cu lucrările sculptorului BATA MARIANOV

Conferința Națională a scriitorilor

Eveniment de importanță deosebită în viața noastră literară, **Conferința Națională a scriitorilor** are loc într-un moment în care întreaga națiune, strînsă unită în jurul partidului, participă cu entuziasm la îndeplinirea mobilizatoarelor hotăriri ale Congresului al XI-lea al P.C.R., la ridicarea patriei pe noi culmi ale civilizației și culturii socialiste.

Ca parte componentă a conștiinței sociale, literatura constituie o expresie a procesului dezvoltării generale a societății. **„În noile condiții ale dezvoltării patriei noastre socialiste, arta și literatura sînt chemate să dea expresie activității tumultuoase desfășurate de poporul român în toate domeniile de activitate, să înfățișeze marile realizări, entuziasmul, optimismul și hotărirea de a merge neabătut înainte. Fără îndoială** – arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în **Raportul la cel de al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român – că scriitorii, pictorii, compozitorii, toți slujitorii artei și literaturii nu-și vor precupeți munca și talentul pentru a crea noi opere valoroase, pătrunse de umanism revoluționar, de un robust optimism social, care că redea, în forme cît mai variate, preocupările și frămîntările, dorințele și aspirațiile poporului nostru, increderea sa nestrămutată în ziua de mîine, în viitorul de libertate și independență al națiunii noastre, în viitorul comunist"**.

Cele mai valoroase opere ale literaturii noastre contemporane sînt expresia umanismului socialist revoluționar ce caracterizează societatea românească de astăzi, poporul nostru angajat în înfăptuirea celei mai drepte dintre lumi – comunismul. În centrul preocupărilor poporului și partidului nostru stă omul, afirmarea deplină a personalității sale, satisfacerea nevoilor sale materiale și spirituale.

Este, de aceea, firesc ca literatura română să se deaice cunoașterii profunde și exprimării, cu mijloacele specifice artei cuvîntului, în forme și stiluri variate, a acestui conținut nou al muncii și luptei poporului nostru.

Așa cum se arată în Tezele dării de seamă pentru Conferința Națională a scriitorilor din R. S. România, mîndria legitimă a scriitorilor și a oricărui creator de artă din România socialistă, este să-și aducă fără precupețire contribuția, alături de toți oamenii muncii, la edificarea noii orînduiri, iar suprema satisfacție și răsplată, asimilarea organică a operei sale în noua civilizație socialistă ce se clădește pe pămîntul patriei.

Oglindind, la un înalt nivel ideologic și artistic, adevărurile esențiale ale epocii noastre, literatura de azi, cu rădăcinile adînc înfipte în solul tradițiilor, iluminînd în pagini expresive lupta de veacuri a poporului nostru pentru dreptate socială și națională, are menirea să înfățișeze artistic dinamismul societății socialiste românești, activitatea pătrunsă de un minunat patriotism a oamenilor muncii, munca lor dăruită patriei, înfloririi necontenite a pămîntului din arcul Carpaților, a țării care este însăși inima noastră.

ORIZONT

SCUTURI

În tulpinile codrilor noștri,
cercurile virstelor sînt veșnicul semn
al unui răsad de pașnice scuturi
cu inimi în miezul de lemn.
Dacă se aruncă, din afară,
doar cu o piatră-n apele noastre,
involburarea rotundă a undelor este
aprig răsad de scuturi albastre.
Dacă se azvîrle, din afară,
doar cu un bulgăre-n obrazul țărinii natale,
strămoșii tresar în întinsele veacuri,
mormintele-s răsad de scuturi triumfale.
Deasupra patriei, vetrele astrelor
rodnicesc bolta în eternele oaze
ale unui răsad de pașnice scuturi
cu inimile noastre aprinse în raze.

AUREL TURCUȘ

Figura comunistului în literatura română

Pînă la un punct, eroul comunist se confundă, în literatura română a primelor decenii de după Eliberare, cu eroul muncitor ; mai tirziu figura muncitorului, erou-literar, se diferențiază, devenind din ce în ce mai mult un erou modern și complex. Odată cu această diferențiere caracterologică se desprinde ca o figură aparte eroul comunist. De la început trebuie să spunem că frecvența muncitorului în literatura noastră nu are o tradiție prea îndelungată. Cei mai mari scriitori români interbelici, ca și cei clasici, mai ales prozatori, au scris despre țărani ; marile noastre romane sînt cele țărănești : Ion și Răscoala **de Liviu Rebreanu. Amintim faptul că și un romancier reprezentativ al epocii noastre scrie despre țărani : Marin Preda în** Moromeții.

Muncitorul ca erou literar (în poezie, în teatru, în proză) apare, fără îndoială, înainte de Eliberare, dar devine un personaj complex și o temă centrală, numai după Eliberare. Un mare poet ca Lucian Blaga a scris un extraordinar poem expresionist intitulat Lucrătorul, **în care eroul nu este un comunist, ca-n versurile lui Theodor Neculuță, de exemplu dar care reprezintă simbolic o forță politică și socială a viitorului :** „Lucrătorule cu șorțul de piele albastră, / pentru tine mașinile cîntă / mai frumos decît privighetorile. / Din fîntîni sfredelite-n osia planetei / îți scoți gălețile de foc. / Nu te cunosc, nu mă cunoști / dar o lumină alunecă / de pe fața ta pe fața mea. / Fără să vreau m-alătur bunei tale vestiri / și-o strig în sfintele vînturi".

Muncitorul lui Blaga, acel titan care „strivește între degete sinii materiei" va deveni la poeții de după Eliberare eroi comuniști, constructori nu ai unei lumi general-umanizată, ci constructorii unei lumi socialiste, revoluționare. Comuniștii din proza de azi sînt eroii moderni ai epocii, pe ei nu i-au creat prozatorii ci istoria, iar scriitorii nu fac nimic altceva decît să-i vadă, să-i simtă, să-i înțeleagă.

O frescă socială dinamică ne-a oferit Ion Pas în romanele sale ciclice, Lanțuri **și** Zilele vieții tale ; **în amintirile sale scriitorul, el însuși un luptător socialist, prezintă chipuri de comuniști luptători în ilegalitate, fără să-l intereseze atît psihologia personajelor cît ținuta lor etică ; caracterologic, eroii lui Ion Pas sînt exemplari, fără să fie personaje complexe.**

O altă frescă, dar afectată unui alt timp, și anume perioadei primilor ani de după Eliberare, a realizat Zaharia Stancu în romanul fluviu, publicat în suite, Rădăcinile sînt amare. **Eroii comuniști prezentați de Zaharia Stancu sînt în realitate un mozaic social bine sudat, nu sînt monumente individualizate. Un romancier care creează în proza noastră un prim erou comunist individualizat e Titus Popovici ; prin Mitru Moț, scriitorul realizează un personaj revoluționar, gîndit cu un profil particular dar nu și cu o personalitate multilaterală și profundă.**

Prozatorul care a ilustrat cu cea mai mare forță tema eroului comunist este Eugen Barbu. De la prima sa nuvelă inspirată de mediul muncitoresc, Munca de jos **(1955) pînă la** Facerea Lumii **și** Incognito, **scriitorul s-a străduit și a reușit să ne prezinte figuri de comuniști complecși, frămîntați, profunzi, „ca vechii intelectuali, dar fără anxietățile lor", după cum însuși mărturisește. Eroii nuvelelor sale, în special cei din** Oaie și ai săi, **sînt** numai muncitori ce participă la viață cu încrederea că o fac mai frumoasă. Acțiunile lor nu sînt privite din exterior ; autorul venind dintr-un mediu muncitoresc îi prezintă din interiorul condiției lor umane.

Mult mai complexă e figura eroului comunist din romanul Șoseaua Nordului. **Astfel, personajul central al cărții, mecanicul Mareș, figură autentică de comunist, nu este prezentat numai în momentele sale de luptă (închis, condamnat la moarte, evadat, luptător cu arma în mînă în insurecție etc.) ci și în momentele sale intime (îndrăgostit, părinte, prieten etc.). Nici Mareș și nici ceilalți eroi ai cărții (Dumitrana, Tereza, Niculescu, Tomulete etc.) nu sînt niște personaje romantice, înzestrați cu puteri și calități miraculoase, predestinați să devină martiri, ci numai oameni simpli, autentici, care devin eroi numai printr-o ridicare a conștiinței.**

Cu Facerea lumii, **Eugen Barbu trece la descrierea genezei noii noastre societăți ;** Șoseaua Nordului **era un roman al Eliberării,** Facerea lumii, **unul al reconstrucției. Comunistul Filipache nu se mai conformă schemei cu care ne obișnuiseră romanele ce aveau drept eroi muncitori ; autorii de serie împărțeau pe oamenii din cărți (și deci din realitate) în constructori entuziaști ai socialismului și în dușmani. Filipache iese din schemă, demonstrîndu-ne că există, în judecarea oamenilor, o mare doză de imprevizibil, că fiecare erou comunist este o individualitate unică, nesablonată, că definirea unei personalități, unui erou, solicită nuanțarea, de la caz la caz.**

O altă atitudine în fixarea figurii eroului comunist adoptă prozatorul D. R. Popescu ; sub forma unui roman anchetă, după o metodă fals polițistă, în suita sa de romane ce încep cu F.

Figuri interesante de comuniști sînt prinse în romanele lui Ion Lăncrănjan, Cordovanii **și** Caloianul ; **în** Galeria cu viță sălbatică **(1976) de Constantin Țoiu, totul e meditație, rememorare, făcută cu spirit de răspundere, sub impulsul necesității.**

În romanul Clipa **(1976) de Dinu Săraru este tratată în prim plan figura activistului de partid ; acest gen de erou nu mai apare cu toate soluțiile în buzunar sau cu rezolvările primite de la centru. Dumitru Dumitru, comunistul din acest roman, gîndește cu propriul său cap și-și dă seama că trebuie făcut altceva pentru a-i înțelege pe oameni. Acel** altceva **trebuie mereu descoperit. El vrea să facă viața oamenilor tot atît de frumoasă ca și tribunele. În** Clipa, **activistul e gîndit ca un revoluționar de tip modern, el e un om mereu disponibil și mereu răspunzător pentru tot ce se întîmplă în sectorul lui de activitate. Cartea lui Dinu Săraru încearcă să definească munca politică a activiștilor, prin care ideile unei revoluții devin fapte.**

După cum ușor se poate observa din această succintă expunere, chipul comunistului, evadînd din scheme a devenit în literatura română contemporană (mai ales în proză), o temă centrală, a devenit cel mai modern dintre subiectele literaturii de idei și probleme.

EMIL MANU

SCRIITORI TIMIŞORENI ÎN ÎNTÎMPINAREA

Franz Liebhard

ARHITECTURA FERICIRII

Mai mult ca oricînd, omul stă în centrul atenţiei scriitorului, a artistului. El reprezintă subiectul principal în mărturiile sale despre aspectele şi fenomenele vieţii, pornind de la cele mai simple pînă la cele mai complexe. Legea de aur de altă dată care, prin formula sa cea mai exigentă : „Cunoaşte-te pe tine însuţi !" şi-a impus valabilitatea unui şir istoric de generaţii, sub condiţii mereu schimbate, a fost ridicată printr-o puternică lărgire a sensului său, prin includerea lumii înconjurătoare pe o treaptă mult mai înaltă. Ca urmare, se consemnează mutări şi consecinţe care în geneza şi în decursul lor se cer numite revoluţionare, impunînd analizarea lor ca atare.

În faţa noastră se deschid domenii cu totul noi în ceea ce priveşte relaţiile între om şi lumea înconjurătoare, aşteptînd să fie explorate, dezlegate în tainele lor şi asimilate de conştiinţa umană ca pietrele de construcţie ale unei armonii, spre care putem aspira cu toată efervescenţa încrederii. Existenţa armonioasă a individului, ca scop al năzuinţelor, astăzi, este deja depăşită. În prezent, omul tinde spre o altă armonie, către armonia legată între el şi lumea din jur, armonie căreia va fi în stare – ca o premiză pentru adeverirea spiritului uman creator – să-i asigure liber făgaş. Cunoaşte lumea în jurul tău, cunoaşte-o ca natură, dar mai presus de orice va trebui s-o cunoşti în configuraţia ei cea mai de seamă – ca societate.

Realizarea istorică cea mai de seamă a acestui constructor socialist trebuie să se înfăptuiască pe plan patriotic. Acesta e scopul pentru care să ne angajăm cu toţii cu trup şi suflet, indiferent cărui sector de activitate socială îi aparţinem. Ca oameni care cugetă şi acţionează, indiferent de deosebirile de limbă şi tradiţii, să luptăm, să ne străduim şi să muncim într-o mobilizare generală a forţelor pentru înfăptuirea ţelului măreţ : desăvîrşirea acestei opere istorice, în cel mai profund sens al cuvîntului, care este patria noastră, ca ea să devină noţiune colectivă, obîrşia fericirii în modul cel larg social posibil. Această identitate – patrie-fericire –, acest acord magnific între continua căutare şi găsire a fericirii, înseamnă cea mai înaltă împlinire umană în sînul patriei, în acest mediu înconjurător realizat prin truda neobosită a oamenilor săi, din colaborarea lor colectivă în ritmul unei minunate strădanii comune.

Sîntem convocaţi cu toţii să luăm parte la construirea marelui edificiu social, să aşezăm fiecare, unind forţa noastră solidară cu forţa comună a tuturor, piatră peste piatră, fără ezitare, pas cu pas, faptă cu faptă, astfel, încît fiecare răsuflare să freamăte în răsuflarea obştei. Aceasta este sursa unei armonii pe deplin sociale, care-l cuprinde pe fiecare în sînul ei, nu pentru a-l nimici în anonimat, ci pentru a-l face să participe la o viaţă care, în continuă dezbatere cu ea însăşi, sporeşte necontenit în măreţie şi profunzime.

Nu e deloc greu să compari perspectivele care se deschid în faţa omului solitar şi în faţa celui care trăieşte într-o frăţească unitate. În faţa noastră se află un uriaş proiect de muncă, pentru a dura o societate a fericirii, a unei coexistenţe umane care poate fi numai şi numai de factură socialistă, fiindcă obîrşia ei, funcţiunile sale fundamentale sînt ancorate în reflectarea socialistă a tuturor problemelor, în înfăptuirea socialistă a sarcinilor ce se cer îndeplinite. Este marea cotitură în aurora a unei noi ere umane, învingerea succesivă a tuturor obstacolelor care îi barează drumul, este ceasul ce se apropie neîntîrziat, ceasul aducător de pace şi armonie pentru om, atît în existenţa sa individuală cît şi în marea sa coexistenţă cu ceilalţi.

Al. Jebeleanu

POEZIA E ALEASA MEA

Zilele trecute, după o şezătoare literară, într-un dialog cu tinerii, le-am spus că rostul poeziei mele este să comunice, să fie înţeleasă de cei cărora li se adresează. Ideile şi vibraţiile din versurile mele sînt destinate tuturor iubitorilor de poezie. Aceasta nu înseamnă că toţi cititorii o interpretează la fel. Citeodată, tocmai cei care ar trebui să fie cei mai avizaţi o înţeleg strîmb.

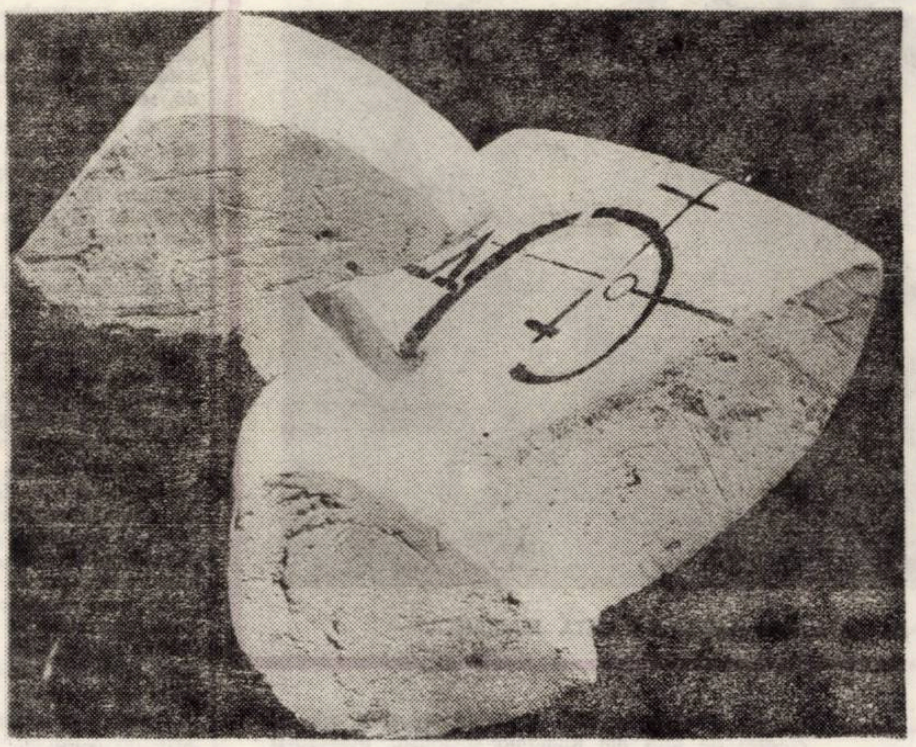

Scriu poezie de la vîrsta de cincisprezece ani ; poezia e aleasa, e mireasma, mereu înfloritoare, a sufletului meu. Fiecare tînăr poet e bine să aibă un ideal poetic, dar să nu-şi facă din aceasta o dogmă. Sînt un neostenit cititor de poezie şi încerc să mă împac cu diversele modalităţi de expresie. Eu şi prietenii mei ne aflăm pe poziţiile unei arte umaniste, cu o gamă întinsă şi variată ; avem dreptul, pe care nu ni-l v-a lua nimeni, de a milita cu stihul nostru pentru patria socialistă, pe care o iubim, pentru omul socialismului, cu nobile trăsături şi sentimente omeneşti. Sînt convins că arta şi mai ales poezia au contribuit la ridicarea omului spre civilizaţie şi omenie. În această primăvară se împlinesc treizeci de ani de cînd sînt membru al Partidului Comunist Român. Am intrat îndată după 23 August 1944, şi în mod consecvent am militat pentru înfăptuirea politicii Partidului. Putem privi astăzi cu fruntea sus spre soare, căci anii aceştia s-au împlinit cu atîta folos. România de azi este oglinda miraculoasă în care ne vedem rezultatele muncii şi roadele verilor.

Şi tocmai noi, care am început-o din vreme, încălziţi de atîtea idealuri nestinse, nu putem să nu desluşim şi umbrele. Dar ştim că fără optimismul comunist şi fără eforturile noastre, ale tuturora, aceste umbre nu se vor şterge, fie că e vorba de urmele seismului, trecătoare dar groaznice, fie că e vorba de idei şi tendinţe fără corespondenţă cu viaţa noastră.

Poezia, cum ziceam, e aleasa mea. Caut să slujesc poezia autentică, esenţa ei, învăţînd şi trudind mereu pentru desăvîrşirea versului. Am o experienţă îndelungată de-acum şi încerc s-o folosesc. Consider poezia o artă care se însuşeşte cu nopţi de chin şi de îndoieli. În faţa fiecărei poezii am emoţiile unui începător. Cu cît trec anii parcă mai mult şterg sau corectez decît scriu. Sînt prezent în rafturile bibliotecilor cu vreo şapte cărţi, dar îmi închipui că viitorul volum va fi mai bun, cu un mesaj mai uman, cu o forţă de comunicare mai sensibilă.

Simion Dima

OM ŞI CONŞTIINŢĂ REVOLUŢIONARĂ

Nu cred în vacanţa scriitorului, după cum nu cred nici în utilitatea, azi, a metodei lui Zola care, pentru a scrie despre „Pîntecele Parisului", a stat nu ştiu cîte luni, cu carnetul în mînă, în urlaşul furnicar omenesc al halelor, ca să prindă „pe viu", cvasireportericeşte, tot ce se întîmpla acolo. Procedeul mi se pare mai adecvat unui sociolog decît unui scriitor. Fiindcă scriitorul nu se documentează, el **trăieşte** ; o experienţă care nu e trecută prin filiera propriei conştiinţe rămîne condamnată să adaste veşnic la poarta literaturii. Şi tot un francez spunea că un mare artist e un mare „vivant". Nu ştiu dacă **trăitor** e echivalentul cel mai potrivit. Dar ceea ce înţeleg e că scriitorul se documentează trăindu-se pe sine şi trăindu-şi epoca. Pentru el, viaţa înseamnă cunoaştere, participare. Fiindcă scriitorul nu e numai un martor al vremii sale, ci şi un susţinător al tendinţelor ei celor mai avansate. Aşa a fost dintotdeauna. Cei de la 1848 îi ziceau, acestei forţe propulsoare a vieţii sociale, cu un cuvînt frumos, **propăşire**, pe care cenzura găsindu-l subversiv l-a tăiat fără ezitare din fruntea unei „foi" literare rămasă, totuşi, chiar fără titlu, reprezentantă fidelă a tendinţelor epocii. Noi îi mai spunem azi gîndului care ne însufleţeşte **umanism revoluţionar** : un umanism al acţiunii constructive, căutînd depăşirea, visînd-o şi sprijinind-o, cu o veşnică putere şi nemulţumire de sine, cu gîndul la tot ce e mai înalt în om. Şi, într-o cuvîntare memorabilă, secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, spunea că sprijinind năzuinţa omului spre desăvîrşire umană, spre perfecţiune morală, comuniştii ajută de fapt însăşi natura.

Sîntem nu numai o plantă, cea mai gingaşă şi mai rezistentă de pe pămînt – prin puterea raţiunii – ci şi o speţă în stare să mute munţii şi să înfrîngă cele mai grele încercări. Umanizînd relaţiile sociale, omul se umanizează pe sine, spunea Marx.

Sub impulsul unei grele încercări, am meditat cu toţii recent la tăria omului nostru, pe care numai un reflex gerontomizantropic îl credea superficial şi needucat. Dar, după trei decenii de acţiune formativă a conştiinţei socialiste, pe tulpina sănătoasă a firii românului s-au altoit ori întărit noi virtuţi, între care impulsul eroic, dăruirea generoasă, solidaritatea ni se par printre primele ce se impun ca trăsături ale unei noi etici colective. Şi aceste calităţi care nu apar în abstracte fiinţe ideale, ci în semeni ai noştri, adeseori complicaţi ori contradictorii – tocmai fiindcă sînt oameni vii şi în formare – trebuie să le prindem mai bine pulsul, ascendenţa, uneori trudnica afirmare, eşecul chiar.

Şi recunoscînd existenţa unor contradicţii şi în socialism, partidul nostru spune cu temei că ele nu trebuie ignorate, ci cercetate, fiindcă, dezlegîndu-le, se accelerează însuşi mersul nostru înainte. Contrariile sînt esenţa progresului, inclusiv a progresului uman, pe care îl urmărim în noi înşine şi în semenii noştri. Nu de abstracţii ideale e nevoie, spre a convinge în literatură, ci de caractere convingătoare contemporane. Le putem crea ? Putem surprinde conflictele epocii, înfruntarea pe ascendenţa istoriei ? Cred că, acum, mai bine ca niciodată.

Este încrederea ce mă stăpîneşte că trăim o epocă de efervescenţă literară, care va contura curînd o perioadă nouă şi fertilă, în literatura română, de care aş îndrăzni să leg fără sfială şi ieşirea Timişoarei din dulcele climat molcom-regionalist de-acum trei-patru decenii. Înfăptuirea nu a fost spontană, ci inspirată de marxismul creator, ce ghidează întreaga activitate a Partidului nostru Comunist, care, conducînd destinele României socialiste, edifică o adevărată cultură naţională.

C. Ungureanu

DESPRE TINERI

Revăd, cu emoţie, revistele literare – puţine – ale anului 1960. Şiruri de articole erau consacrate lui Nichita Stănescu, Nicolae Velea, D. R. Popescu, Fănuş Neagu, Cezar Baltag. O poezie, o schiţă, o povestire stimulau dezbateri cu o participare largă ; **În treacăt,** de Nicolae Velea, publicată în Luceafărul (1962), a oferit prilejul unei largi confruntări între scriitori, critici şi public. Dintre vocile care, atunci, aparţineau publicului studenţesc, au apărut azi prozatori sau eseişti.

Recitesc, deci, cu emoţie acele articole, nu întotdeauna articole impecabile : nici fluenţa ideilor, nici curgerea cuvintelor nu mărturiseau extraordinară măiestrie. Erau însă articole bătăioase, condamnînd ce li se părea că trebuie condamnat şi, mai important, apărînd ceea ce se cuvenea a fi apărat. Erau articole vii, desigur, provizorii, menite să arate cum în această literatură a tinerilor . . .

Erau, lîngă acei nemaipomeniţi poeţi şi prozatori tineri, critici tineri, încă nu eruditi, dar deja energici şi consecvenţi, cenzurîndu-şi colegii, scriind împotriva unor texte semnate de ei, dar scriind mereu despre ei cu bucurie şi entuziasm.

Unul dintre fenomenele interesante ale acestui moment literar este afirmarea unei promoţii de critici tineri. Am scris în mai multe rînduri despre acest nou val al criticii tinere : marile ambiţii ale „noului val", mi se par demne de toată stima. Tinerii vor să ocupe, prin sinteze, petele albe ale istoriei literare. Cărţile unora dintre ei, întrutotul remarcabile, demonstrează erudiţie, capacitate de sinteză, demnitate stilistică. Am scris despre aceste cărţi (sau vom scrie despre ele). Noul val al criticii tinere vizează monumentalul, definitivul.

Viaţa literară a unei epoci a fost însă făcută întotdeauna şi din suma momentelor provizorii ce au consemnat o lansare, o „susţinere", din aceste articole efemere ce, afirmînd, negînd, atrag atenţia asupra unor formule literare, asupra unor cărţi, asupra unor nume. Despre Dan Laurenţiu, Cezar Ivănescu, Mihai Ursachi, Duşan Petrovici (ca să mă limitez doar la cîteva nume) s-au scris puţin sau foarte puţine articole ample, cercetarea lipsind, ca şi consecvenţa preocupării pentru aceste nume.

Mă gîndesc, în altă ordine a ideilor, că interesul marilor scriitori (pe atunci, e drept, nu chiar atît de mari) era altul. Redactorul şef (din 1960) al **Gazetei literare** scria, parcă într-o euforică încercare de răscumpărare a unor mai vechi păcate, elogioase cronici literare consacrate numiţilor ; aparatul redacţional îi urma pilda. Mai marii criticii nu ignorau bunul obicei al lansării. Vijelioasa ofensivă a lui Eugen Barbu a urmat îndeaproape această epocă, şi roadele ei pot fi citate azi cu bucurie.

Fac mai puţin marii scriitori de azi pentru tineri ? Sau criticii ? Sau revistele ?

Cineva ar putea găsi cu uşurinţă argumente împotriva acestei păreri. Ar putea să ne atragă atenţia că Ştefan Aug. Doinaş sau Eugen Barbu scriu şi azi cu plăcere despre tineri. Că Marin Preda a sprijinit lansarea lui Al. Papilian sau Cezar Ivănescu sau Dragomir Horomnea, că D. R. Popescu a „prefaţat" o seamă de prozatori, că Anghel Dumbrăveanu a alcătuit o culegere de poezie tînără. Că Laurenţiu Ulici scrie sistematic, nu numai despre debutanţi, ci şi despre tineri . . . Că Gh. Grigurcu susţine, în **Vatra,** o rubrică consacrată tinerilor. Că lui Mircea Iorgulescu îi va apare o carte consacrată doar literaturii tinere. Că revista **Luceafărul** cultivă, cu tinerească energie, tineri, protejîndu-le drumul.

Acestea sînt, desigur, o seamă de argumente vii, evidente pentru oricine.

Şi, totuşi . . . totuşi privim prima parte a articolului, ce, în balanţa judecaţilor, trage mai greu.

CONFERINȚEI NAȚIONALE A SCRIITORILOR

Mircea Șerbănescu

VOCAȚIA TEMATICII CONTEMPORANE

Ne aflăm la puțină vreme după adunarea generală a Asociației scriitorilor din Timișoara, avînd în față evenimentul Conferinței naționale a scriitorilor, moment potrivit să ne scrutăm activitatea și îndeosebi scrierile, să ne întrebăm ce am făcut și cît, și să vedem ce sarcini de viitor ne așteaptă. Din toate cîte s-ar putea spune, în aceste cîteva rînduri ce-mi sînt rezervate, relevant îmi apare în acest ceas de luciditate drumul străbătut în ultimii ani de **romanul** autorilor timișoreni. Am anexat mai jos o notă bibliografică în acest sens, nu pentru că ea s-ar vrea demonstrativă în ceea ce privește cantitatea scrierilor de acest fel, și nici în ceea ce privește stabilirea unor eventuale borne care să marcheze distanțele parcurse (misiune care aparține altui sector literar) ; ea consemnă o producție romanescă variată, interesantă, bun domeniu de investigație critică, producție realizată, în perioada de la ultima Adunare generală a Asociației noastre de către autori de diferite generații și expresii literare, de limbi diferite și chiar de autori preocupați în principal de alte genuri literare (poezie, critică literară).

Romanele * la care ne referim și-au exprimat în prima linie vocația — trebuie să accentuăm : profundă, puternică — pentru temele contemporaneității ; într-o formă sau alta, majoritatea romanelor respective se transformă într-o pasionantă dezbatere pe teme actuale, pe interesante aspecte sociale și psihologice. Cu mai multă strălucire, sau uneori numai prin intenții mai mult sau mai puțin realizate, zestrea epică a prozatorilor timișoreni încearcă să fixeze un moment caracteristic în evoluția socială și spirituală a societății românești contemporane. Fără să afirmăm că în ansamblul acesta nu avem decît reușite, considerăm că în acești ani s-a strîns un bogat material de meditație și analiză pentru critica literară.

* ION ARIEȘANU : **„Prietenul pe care-l caut pretutindeni"** ; SOFIA ARCAN : **„Neștiutele noastre iubiri"** ; FLORIN BĂNESCU : **„Anotimp al ninsorilor albastre", „Semințele dimineții"** ; RADU CIOBANU : **„Treptele Diotimei", „Dreptul de a începe", „Nemuritorul albastru"** ; ALEXANDRU DEAL : **„Anotimpul făgăduinței"** ; SIMION DIMA : **„Mielul negru"** ; ANGHEL DUMBRĂVEANU : **„Piatra de încercare"** ; ROMUL FABIAN : **„Eu și ai mei", „Cei care au plecat"** ; ALEXANDRA INDRIEȘ : **„Saltul în gol"** ; IZSAK LÁSZLO : **„Sub clar de lună** (în l. maghiară) ; ION JURCA ROVINA : **„Fericiți cînd renaștem"** ; IOSIF LUPULESCU : **„Pariu pe alb", „Șansa"** ; ION MARIN ALMĂJAN : **„Neîmpăcații în minie", „Sentimentul puterii"** ; ANIȘOARA ODEANU : **„Legile jocului"** ; OCTAVIAN POPA : **„Etajul zece"** ; PONGRACZ MARIA : **„Adio, insule"** (în l. maghiară) ; SVETOMIR RAICOV : **„Nu curge rîul pe unde a curs"** (în l. sîrbă) ; GHEORGHE SCHWARTZ : **„Martorul"** ; MIRCEA ȘERBĂNESCU : **„Cerc și dragoste", „Descoperirea de sine"** ; ION DUMITRU TEODORESCU : **„Șase căluți în galop"**.

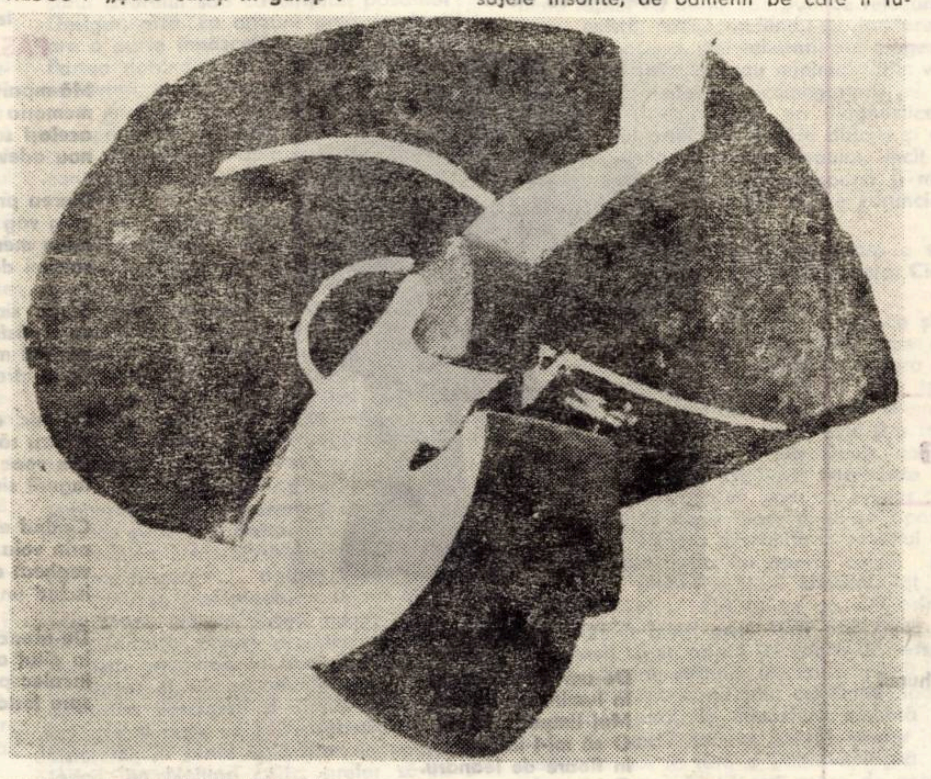

Ion Arieșanu

CUNOAȘTERE ȘI SIMȚIRE

Îmi pare mie că, a încerca să-i cunoști pe oameni din cărți, e un lucru mai prost decît a-i observa tu însuți. N-a existat și nu va exista niciodată carte pe lume care să izbutească să transpună omul din viață întocmai „așa cum este el". Sigur, există studioși, care stau nopți întregi de veghe asupra miilor de pagini, pe care le buchisesc cu migală și, în final, își revendică o răsplată, sau o mică glorie, că au ajuns să le parcurgă. Cu siguranță este o glorie și acest fapt, al lecturii, dar a privi, ca scriitor, lumea cu ochii proprii, mi se pare a fi tot un fel de studiu glorios, pentru care trebuie, de asemenea, să ai o înclinare și o pasiune statornică. Căci a accepta lecția vieții cu recunoștință și a nu disprețui nimic din ea, totul fiind bun și necesar pentru marele scop final, egalează, cred, cu studiul și observațiile de deasupra cărților.

Am socotit, întotdeauna, că mica mea experiență de viață mi-a fost de cel puțin același egal folos ca studiul asupra unor pagini străine. Mi-am spus, de asemenea, mereu, că a mă studia mai întîi pe mine, a învăța să-mi dezvolt simțirea, trăind adînc clipa cînd ea a răsărit în suflet și urmărind-o, pînă la dispariția ei, este, mai cu folos decît să judec după simțirea și chipul altora. Nu mi s-a părut studiu mai bun, cînd am avut prilejul, decît a lua de la oameni cunoașterea, de la viață încercările ei și a le adînci, adîncindu-mi simțirea proprie cu ajutorul lor.

De la începuturile mele literare, cînd pășeam, tînăr poet și reporter, pe aceste meleaguri, am încercat să stabilesc un echilibru între cunoaștere și simțire. Am încercat să fiu eu însumi în gîndirea și scrisul meu. Facem, ca oamenii de litere, o mulțime de lucruri, despre care ne închipuim că le-am făcut cu bună știință, dar pe care, poate, că, în timp, le-am făcut, adesea, fără să ne dăm seama, sau le-am făcut la modul superficial, neautentic, inventînd viață și inventînd simțire. Există, în firea noastră omenească, asemenea razelor de soare și căldură, care nu atîrnă numai de noi, de „judecata" sau „luciditatea" noastră, există idei generoase, devenind apoi cele mai bune lucruri scrise, care ne vin „cine știe de unde". Dar, cu siguranță, ele se pregătesc să vină de mult. Ele se prepară din vreme, în retorta sufletească a fiecăruia. Ele nu vin din nimic, „cine știe de unde", ci sînt cîștigate, prin generoasa cunoaștere anterioară și prin ardenta simțire ce ne alcătuiește ființa.

Meditez, în aceste momente, la aceste gînduri transcrise aici, deoarece mă gîndesc la faptul că momentul Conferinței scriitorilor va putea însemna, între atîtea altele, și regenerarea și rediscutarea ideii cunoașterii vieții și alcătuirii unei simțiri artistice proprii fiecărui scriitor.

Literatura acestei părți de țară, în ceea ce are ea mai bun, cred că se socoate a fi originală prin lumea autentică adusă în discuție și prin forța învingătoare a unei simțiri artistice proprii sau, să-i spunem, sensibilități artistice proprii prin lumina puternică aruncată de ea. Între cunoaștere și amplitudinea acestei sensibilități nu există hotar, dar există punți de legătură nenumărate. Scriitorii de aici, sînt sigur, durează de mult aceste punți și pe ele vor putea păși, în inefabile călătorii ale fanteziei artistice, cei care vor mereu să păsească : cititorii și iubitorii cărților noastre. Este lucrul cel mai de seamă pe care ni-l putem dori, pentru a putea spune că ne-am făcut într-o bună măsură datoria.

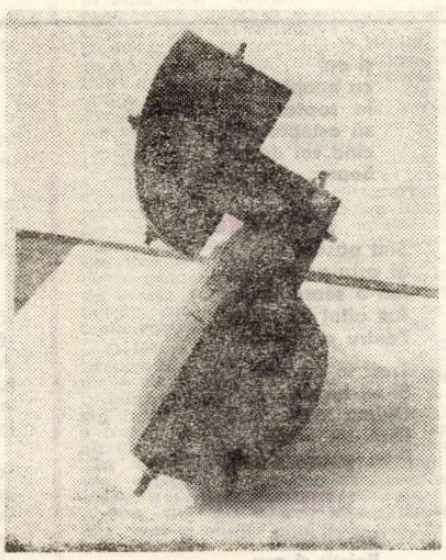

Vladimir Ciocov

UN VIS ÎMPLINIT

Nu știu nici acum, după ce am scris atîta și am publicat mai mult de zece cărți, dacă m-am născut să fiu scriitor, să port acest nume ales, dar știu că, din copilărie, încă de pe băncile școlii, am îndrăgit frumosul, literatura. Copil fiind, mi-a plăcut natura, cîmpia întinsă, mai ales în primăverile tîrzii, prin iunie, cînd grînele dau în spic, crescute, și se unduiesc lin în bătaia vîntului de primăvară, cînd ciocîrlia se ridică treptat, treptat, în zbor ușor, mereu mai sus spre cer, deasupra întinderilor ce te privesc cu ochi cu o mie de flori multicolore. Și cerul acesta și stelele m-au cucerit dintr-un început și parcă mi-au chemat sufletul cu glas de liniște către ele. Și, fermecat de natură, de peisajele însorite, de oamenii pe care îi iubeam mai presus de toate, începînd cu mama și tata, cu bunica, după ce m-am familiarizat cît de cît și cu cartea, timid, prea timid, am început să-mi încerc pana.

Am mers greu la început, mă simțeam copleșit de cei mari, de idolii mei, pe care-i adoram și numai în vis doream să ajung măcar puțin să seamăn cu ei, mai bine zis, să fiu măcar umbra lor. Adeseori, în clasă, în timpul orelor care mi se păreau nespus de lungi cîteodată, îmi întorceam capul spre pereți, de pe care în rame frumoase priveau scriitorii, clasicii pe care îi învățam noi la școală. Ce departe și ce mic mă vedeam în fața lor, cei care stăteau atît de sus, precum munții albăstri, în depărtări de neatins.

Cu gîndul la ei, în muzica liniștii ce mă împresura în orele de singurătate căutată, am continuat să înșir versuri pe hîrtia albă. M-am izbit de una, de alta. Scriam cu destulă greutate, căutam cu trudă cuvîntul, rima. Mă zbăteam să găsesc ritmul adecvat ore întregi, ce se scurgeau ca clipele, și, după multe strădanii, isprăveam cîte-o poezie. Și ce bucurie mai simțeam atunci, bucurie pe care o simte numai acela ce lucrează cu suflet, ce creează. Nu cunosc o bucurie mai mare ca aceasta ! Și poate că dragostea față de frumos și această bucurie de nedescris a creației finite, m-a și determinat să scriu, să mă leg pentru totdeauna de poezie. Dacă n-ar fi fost ea, nu știu dacă aș fi văzut vreun rost în lumea asta. Am spus acest lucru și într-o poezie scrisă mult mai tîrziu.

Am avut, după prima perioadă și ezitări, și clipe de șovăială, de îndoială cu privire la puterile mele de-a-mi exprima toate gîndurile și simțămintele în versuri. Dar ele au trecut ca niște nouri care apar și dispar pe cer. Norii au trecut, s-au spulberat, iar eu am înaintat mai departe.

Cele scrise pe parcursul timpului, mi-au solicitat toată ființa, toate puterile. M-am dăruit fără menajamente, fără reținere, am scris despre oameni, pentru oameni, printre care mă aflam și mă aflu și azi mereu. Dacă unele poezii au plăcut și cititori necunoscuți m-au oprit pe stradă și m-au felicitat pentru o poezie sau alta, pentru o carte bună, m-am simțit măgulit și am încercat un sentiment de supremă satisfacție. Nu m-au bucurat mai puțin nici cuvintele calde ale criticii, dar nu în așa măsură precum cele ale oamenilor simpli. Cît despre gîndul la glorie, la rămînerea în memoria celor care vor veni aceasta, socotesc, poate fi opera timpului. Ce va rămîne exact nu se poate ști bine de-acuma. Dar poate că din ceea ce am scris nu va pieri totul. E destul să luminezi sau să strălucești măcar cît un licurici în noapte, dacă nu poți străluci ca o stea sau ca soarele însuși.

Faptul că semenii mei văd în mine un poet printre ei, mi se pare mai presus de toate. Visul meu cel mare din tinerețe, a fost împlinit !

Anghel Dumbrăveanu

O LIMPEDE UNITATE DE IDEALURI

Conferința națională a scriitorilor polarizează, cum este și firesc, interesul unanim al obștei literare. Ce putem aștepta de la un asemenea important eveniment din viața scriitorilor ? Mai întîi, fără îndoială, avem prilejul să observăm, cu mijloacele sintezei și cu instrumentele atît de necesare ale criticii, însăși dezvoltarea literaturii române, de la trecuta Conferință pînă acum, fără a uita să subliniem, de la început, că literatura noastră contemporană este un fenomen de un puternic dinamism și de o remarcabilă diversitate de stiluri, modalități și personalități artistice, un fenomen de o limpede unitate de idealuri politice, ideologice și estetice.

Punînd în discuție problemele acute ale literaturii române de azi, spiritul și tendințele ei, este de așteptat ca lucrările Conferinței să promoveze dezideratele unei literaturi de nivel cît mai ridicat, demnă de marile tradiții și marile exemple ale culturii românești, să afirme un spirit inovator și necesitatea unei arte a cuvîntului care să fie expresia elevată a umanismului nostru revoluționar, expresia acestui timp de adînci prefaceri în structura societății și în conștiința oamenilor.

Așa după cum a relevat recenta **Adunare generală a Asociației scriitorilor din Timișoara,** literatura scrisă în Banat a cunoscut, în ultimii ani, o înflorire ce nu poate fi comparată cu nici o altă perioadă literară anterioară din aceste locuri. O puternică afirmare a talentelor tinere s-a adăugat la tendința, putem spune generală, a literelor bănățene de a amenda permanent inerția, automulțumirea și de a promova căutarea novatoare, stăruința în cunoașterea tot mai profundă a vieții, a oamenilor ce înfăptuiesc istoria de azi a patriei, dorința de perfecționare continuă a profilului intelectual și moral al scriitorului, acea sfîntă nemulțumire de sine, ce stă atît de bine artistului angajat, cu mijloace artistice superioare, în slujirea înaltelor idealuri ale partidului și națiunii noastre socialiste.

După cum este bine cunoscut, la Timișoara lucrează, uniți frățește, într-o atmosferă de respect, într-ajutorare și de fertile confruntări literare, scriitori români, împreună cu cei de limbă germană, maghiară și sîrbă. Prin cele patru cenacluri ale Asociației, prin dezbateri comune, prin traduceri și manifestări publice plurilingve, scriitori timișoreni exprimă minunat, prin viața și munca lor însăși, unitatea de nezdruncinat a poporului nostru, a luptei și năzuințelor noastre.

Am sentimentul că succesele importante ale scriitorilor timișoreni nu sînt decît garanția unei și mai mari dezvoltări viitoare a literaturii acestor plaiuri minunate, de cîntec și frumusețe fără seamăn.

TINERI POEȚI

Lucian Bureriu

MEMORIA TREAZĂ A ȚĂRII

Concentric anii in stejar se-adună –
Ecouri impietrind unul spre-un alt ;
Mai generoase, de e vremea bună,
Tradiției a creșterii-n inalt.

Tot astfel țara, de oricind, de-acum,
Istorie crescind prin vremuri, vie,
Iți cere să-i cunoști fiece drum,
Fiece dor, inscris in veșnicie.

E-un document cu experiență scris,
Donat celor ce vin să intrupeze
Mereu speranța, să-mplinească-un vis
Cu spiritul lucid, pe metereze.

In noi sinteți, osteni ce-ați singerat
Stingind incendiul inrobirii – noapte ;
Curajul românesc neintinat
Fu dorobanț in șaptezeci și șapte.

Ely Radovan

PATRIEI

Să te ridic pină cind inima mea
coboară adinc in pămint ;
să te ridic pină cind singele meu,
sugrumat de rădăcini, se oprește
și rămine deasupra numai mireasma dorului,
dezlănțuită intre cer și pămint.
Mai presus de bolta ochiului meu să te ridic,
cum te-au ridicat pe oasele lor străbunii.

Ioan George Șeitan

POETUL ȘI PATRIA

O parte din tine, deasupra lumii,
Purtind in ochi o grea melancolie,
Cei de mult trecuți in istorie ne trimit solie
Cu grinele verii și florile duios așezate in inima humii

Munții și pădurile trec, ape se petrec,
O parte din tine deasupra lumii,
Pe oamenii răi lingă casă adu-mi-i,
Vintule-pămintule, cu cintecul poetului să-i vindec.

Vapoare descarcă la țărmul de mare docherii
De mine văzuți, de mine știuți, in vaierul spumii,
O parte din tine deasupra lumii,
Cu pescărușii veghează marginea tăcerii.

Legea patriei este și legea poetului, pașii du-mi-i,
Mamă, către legănarea suavă de maci,
Singur găsi-voi drumul către oțelari și minerii ortaci
Numai o parte din tine-i, poete, deasupra lumii !

PREȘEDINTELE

Președintele – făclie de pace
Președintele – pornit dintre noi
Cei dăinuiți in hotarele dace,
Cum pe cimpie pala de trifoi.

Președintele – nu laudă minciuna
Președintele – intiiul al țării
Vecuiește pe totdeauna,
Intre Carpați și marginea mării.

Președintele – om ca mine, ca tine,
Nu uită că are in spate poporul,
Președintele ne duce la bine,
Președintele – Ceaușescu – viitorul.

Eugenia Miulescu

PEISAJ

Cuvintele se rostesc
După cintatul cocoșilor ;
Ziua se infrățește cu noaptea
Pe un drum fără intoarcere.
Trupurile alunecă-n liniște.
Gindurile,
La ceas de răspintie,
Aleargă
După singura lege
A iubirii de clar.
Dragostea mea,
Plecată
Dintr-un izvor incolor,
Aleargă
Peste cimp
Ca o lună de mai
Imbătată cu maci.

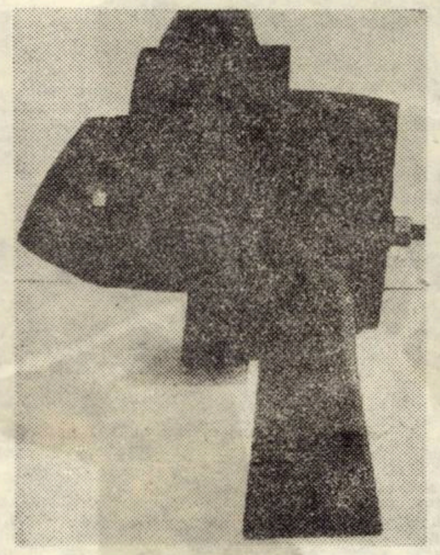

COLIND

De-am să mă scald
In lumini de oglinzi,
Mai limpede trupul
O să mi-l infășor
In floare de leandru.
Ochii mei,
Poftă de-mplinire,
Cată drum fără intoarcere.
Glasul,
Colind de noapte,
Cere răsplata
Pină la
Cintatul de ziuă.

POVESTE

Intunericul
Se izbea
De colțul luminii,
Cind
M-am logodit ca fiică
A nopții.
Mai marele meu –
Solul dintre munții pleșuvi –
Mă chema in adinc.
Stea de noiembrie,
Pune cununa
Privirea
Peste fruntea senină
Și rupe logodna.
Fiul meu se va naște
In zi,
Și-i vei spune
Lumină.

Nicolae Jinga

SCOICA DE FOC, TU, POEZIE !

De-o flacără atirnă totul,
ard faguri luminoși de ceară ;
pe mări de raze trec de-a-notul
nebunii tineri inspre seară

e vară și roiește prundul ;
pe drumuri litera e ștearsă –
e noapte, fumegă străfundul,
cad stropi de luminare arsă,

trag aerul și strig departe :
din ce supremă energie
dai suflet perlei peste moarte
scoică de foc, tu, poezie ?

O, nu concep să mi se-nchege
mireasma printre flori livide –
indrăgostit de altă lege,
cintecul m-ar putea ucide.

Iată : din muchii ancestrale
pămintu-și seamănă penumbra,
la flacăra iubirii tale
de-atita vrajă-mi crește umbra

PASĂREA NUMITĂ GIND

Mă-mpart la tot atitea nopți pe cit
memoria mai poate imparți ;
același soare răsărind cu-atit
nou adevăr in fiecare zi.

Mereu prin colbul cărților nomad,
cu-n vag soroc de numere in zar,
adun mereu și numerele scad
salcimi de-acasă cu frunzișul rar.

Sărac sint – mi se trage din cuvint –,
va fi răsfringerea-n destin s-amin ;
părinții mei, prietene Pămint,
două-ntrebări in cumpănă rămin.

De mic, am lira ingropată-n trup,
pentru răgazul unui mare drum.
Din veac dă mierea-n clocot și erup
fagurii singelui abia acum.

Cintind eram ca-n somnul apei dus
prin voia zodiei sub curcubeu ;
vegheat de raza astrului de sus
iscind un murmur tulbure și greu.

De-atunci și toamnei clopotul gemind
la gitul arborilor, cind aud,
incalec pasărea numită gind
spre fericite insule, spre sud.

Manolita Filimonescu-Dragomir

INIMA

Inima are multă rabdare cu mine,
Incă nu m-a părăsit niciodată,
Ca și cum ar fi promis
O tainică incredere
Cine știe căror planete necunoscute.

SPUNE-MI . . .

Spune-mi, iubite, unde-am greșit acum o viață ?
Te regăsesc vorbind
acolo unde te-am lăsat.
N-au crescut decit cuvinte
și, totuși, recunosc locul.
Tu nu mai semeni cu nimic
și te-ai inconjurat de umbra mea,
in timp ce eu, de-o viață,
mă-ntreb unde te-am mai auzit.

Mihaela Maftei

CAUTARE

Intr-o zi,
cind vei deschide ochii,
mă vei găsi lingă tine . . .

Intr-o zi,
mă vei găsi lingă tine
și, dacă vei dori,
voi rămine totdeauna
umbra ta,
furată de sălcii
și ascunsă-n păduri
uluitor de frumoase.

Intr-o zi,
mă vei găsi lingă tine
și te rog
iartă-mi mirarea
și neastimpărul din privire,
iartă-mi anii
alungați de neguri
și nu-mi spune niciodată
să plec spre apus.

ZBOR

Zboară in mine
păsări mari,
rătăcind pe poteci,
intortocheate și reci,
cerindu-mi ajutor
să mai poată,
măcar odată,
cinta . . .
In zborul lor
e toamnă și intuneric,
și eu,
cu noaptea de mină,
le șoptesc
să aștepte clipa
cind voi deveni
Soare . . .

AMINTIRE

Sint pasăre
Și asta pentru că,
Intr-o seară tirzie,
Am uitat să pling
Pentru primăvară.

Trecuse un vint
Și-mi furase
Ultima rază,
Dintr-un soare
Prea aprins pentru mine.

IUBEȘTE-MA

Iubește-mă
liniștit și pur,
fără cuvinte,
fără chemări ;
iubește-mă
așa cum te iubești
pe tine.

iubește-mă
tainic și sfios,
fără gesturi
fără așteptări ;
iubește-mă
așa cum se pot iubi
numai florile.

Iubește-mă
statornic și adevărat,
fără indoieli,
fără apusuri ;
iubește-mă
așa cum trebuie
iubite ciutele
speriate de ierni.

Televiziune

DUMINICĂ, 29 mai

8,00 Tot înainte ! 8,50 „Toate pînzele sus", ultimul episod. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical, din cuprins : Ora veselă... 14,00 Serialul emisiunii : „Noi av[entu]ri în epoca de piatră". ...30 Ciclul : „Drumuri europene", ...lescu în memoria ...„Genevei". 15,00 Fotbal : Sport Club Bacău — Dinamo București. 17,20 Film serial „Din tainele mări[l]or" episodul „Rechinii". 18,10 Cîntec tînăr — muzică ușoară românească. 18,30 Inteligențele artificiale și limitele lor. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie : „Uniți în cuget și-n simțire", participarea transilvănenilor la Războiul de Independență. 20,10 Film artistic : „Ce înseamnă să fii onest". 21,45 Melodii ... zimbe... flori ... 22,35 Telejurnal

LUNI, 30 mai

16,00 Telex. 16,05 Telecoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Am fost, sintem, vom fi. Noi creații muzicale. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Cîntarea României — faza interjudețeană. 21,00 Roman-foileton : „Sub stele". 21,55 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 31 mai

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (rel.). 11,20 File de istorie „Uniți în cuget și-n simțire". 16,00 Telex. 16,05 Campionatele europene de box, transmisiune directă de la Halle. 18,20 La volan. 18,35 Rezultatele tragerii de amortizare ADAS. 18,40 Întrebări și răspunsuri — emisiune în ajutorul lectorilor, propagandiștilor și cursanților din învățămîntul politic-ideologic de partid. 19,05 „Prin ochii lor privește cutezătoare ...ra ..." — versuri clasice și contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Teatru tv : „Costandina", de Zaharia Stancu. 21,50 Autostrada cu un singur sens — Reportaj realizat în S.U.A. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 1 iunie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Matineu teatrul pentru copii. „Dreptul la aripi" de Ștefan T... 10,40 Întrebări și răspunsuri (rel.). 11,05 Vetre de lumină. 11,... Emisiune de știință : „Focul". ...00 Telex. 16,05 Campionatele europene de box. 18,10 Tragerea pronoexpres. 18,20 Itinerar tunisian. 18,40 Eficiența economică și creșterea nivelului de trai. 18,50 Telecronică pentru pionieri. 19,00 Copilărie, ani de aur. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Copiii, primăvara țării mele. 20,10 Telecinematecа „Șoimul". 22,00 Revista literar-artistică tv. 22,30 Telejurnal.

JOI, 2 iunie

16,00 Telex. 16,05 Campionatele europene de box. 18,15 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,40 Imagini din Italia. 19,00 Consultații juridice. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru „Vlad Țepeș". 22,30 Telejurnal.

VINERI, 3 iunie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,50 Corespondenții județeni transmit. 16,00 Telex. 16,05 Campionatele europene de box. 17,20 Tragerea loto. 17,30 Emisiune în limba germană. 19,05 Înfăptuim hotărîrile Congresului tărănimii. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Congresul înfloririi personalității umane — Un an de la Congresul educației politice și al culturii socialiste. 20,10 Cîntarea României — faza interjudețeană. 20,35 Anchetă socială. 21,05 Film : „Unde primăvara ...ne tîrziu". 22,30 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 4 iunie

12,00 Telex. 12,0... Concert naiv. Film muzical pentru copii. 12,35 Roman-foileton : „Sub stele" (rel.). 13,25 Anchetă socială (rel.). 14,00 România pitorească. 14,25 Clubul tineretului ... 15,2... Rugbi : Franța — România. Transmisiune de la Paris. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret : „Sonja Henie". 18,30 Muzică ușoară. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 „He...". 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 „Un șerif la New York". 21,45 Întîlnire cu satira și umorul. 22,30 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romanțe.

Televiziune

Convorbiri

Cu NINA CASSIAN

— Notorietatea Dumneavoastră din ultimii ani este stabilă, armonioasă și limpede. Acest lucru il reflectă și critica și cronica nescrisă a lumii literare și opinia publică – pentru care sinteți o scriitoare cu popularitate. Vă caracterizează acest succes ?

– Nu prea ințeleg intrebarea. „Notorietate" și „succes" nu sint sinonime. Afară de asta, dacă notorietatea e o noțiune oarecum cantitativă, putind fi demonstrată statistic, succesul e o noțiune care suportă interpretare, intre aparențele și esența lui existind deseori contradicții. Oricum, ca să incerc să răspund intrebării, nu cred că am avut parte de o deschidere constantă spre cărțile mele și, cu atit mai puțin, de una limpede și armonioasă. In ce privește cronicile – fără a mai pomeni de aceea, feroce, care mi-a intimpinat debutul –, ele au fost, in majoritatea lor, rezervate, unele (rare), total dezamăgitoare, altele (și mai rare), foarte elogioase. „Cronica nescrisă a lumii literare ?" Uneori, scoțian alternativă ; alteori, in cazuri prețioase, cu adevărat prietenoasă. Interesul activ și cald din partea cititorilor din medii diferite și de diferite virste este, fără indoială, un capitol reconfortant al existenței mele publice. Adevărul e că, fără să mă lase rece intervențiile criticii mă interesează in cel mai inalt grad părerea publicului larg, totdeauna simptomatică și care, chiar cind comite erori, le corectează cu timpul. Vreau să precizez, insă, că aproape intotdeauna, părerea autorului despre ecoul operei lui se deosebește de a celor din afară, dovadă și tonul de certitudine implicită al intrebării Dumneavoastră.

— Voiam să spun că succesul Dumneavoastră este echilibrat. După distincția pe care ați făcut-o intre noțiuni (succes și notorietate), vreau să vă intreb : notorietatea Dvs., incontestabilă, provine dintr-o atentă „punere in pagină", se datorește ea abilității Dvs. ? . . .

– „ABILITATE", alt termen ambiguu. Intr-o accepție curentă, pejorativă, el ar viza capacitatea de a te „descurca" (eventual, cu mijloace dubioase) in variate imprejurări, de a-ți „regisa" cariera și relațiile. Din răspunsul pe care l-am dat la prima intrebare, se deduce lesne că nu sint un bun „manager" al propriei mele biografii. Exemple mai recente ? In 1975, mi-a apărut o antologie (sper, reprezentativă), de poezie, intitulată **100 de poeme**, care nu s-a bucurat nici măcar de o singură recenzie. Acum citeva luni, mi-a apărut volumul de proze **Confidențe fictive ;** cu excepția intervenției din revista **Orizont** (acută și pătrunzătoare, ca tot ce scrie Șerban Foarță), presa nu l-a luat in considerație. (Desigur, dacă m-ar bintui un orgoliu sau un optimism delirant, aș pune această tăcere pe seama faptului că, in opinia curentă, e **de la sine ințeles** că aceste cărți sint bune). Publicul, da, cartea epuizindu-se repede.

— De-a lungul anilor, vi s-au adresat numeroși tineri care scriau, ați deținut poșta redacției in paginile celei mai insemnate reviste literare . . .

– BINEINȚELES că a deține o „Poștă a redacției" presupune un tip de ințelegere generoasă, nestinjenită de criterii rigide, de subiectivism sau de acreală. Sper că și in raporturile mele directe cu poeți din toate generațiile, am putut dovedi elan și solidaritate valorică. Dar aș adăuga **audiatur et altera pars . . .**

— E cea mai concludentă soluție . . .

– DACĂ POT AMINTI că am fost alături, la prima lor carte, de Constantin Abăluță, Miron Scorobete sau Mariana Bulat, mult mai mulți sint cei cu care am crescut impreună, indiferent de decalajele de virstă, alianțele estetice socotindu-se, cel mult, in ani lumină.

— V-am auzit adesea, in materie de literatură, vorbind despre travaliul indelung, incrincenat și consecvent pe care-l presupune și-l necesită manuscrisul și am reținut că socotiți scrisul un act de disciplină și puternică rigoare. Este aceasta părerea Dvs. ?

– NU AM CREZUT niciodată in arta inconștientă, spontanee, „naturală" ca susurul izvorului sau ca ciripitul păsărilor . . . Desigur, arta, ca oricare profesie dealtfel, are o parte **innăscută** și o alta **dobindită**. Partea dobindită se referă la tot ceea ce **se invață,** și nu numai la nivelul perfecționării uneltelor, ci, mai ales, la inalta cotă a experienței de viață, a dezvoltării psihice și ideatice. De abia această acumulare cantitativă indrituiește folosirea termenului „talent", in sensul său adecvat și nu in acela care desemnează o minoră, intermitentă inclinație. De asemeni, rigoarea inseamnă pentru artist rigoare față de categoria adevărului și a frumosului și nu doar (ea nefiind exclusă) exactă stăpinire a mijloacelor. Și, totuși, două prejudecăți sint incă infloritoare : aceea că rigoarea, ca și orice alt act de luciditate, ar altera emoția și ar exclude revelația – și aceea că, spre deosebire de alte calificări, care cer studiu greu și indelungat, arta ar fi la indemina . . . indeminării.

— Aș voi să vă referiți la doi poeți contemporani foarte insemnați : la Șt. Aug. Doinaș și la Emil Botta.

– NU-MI DAU SEAMA dacă această intrebare decurge . . . riguros din precedenta ; oricum, s-ar putea ca unora apropierea dintre cei doi poeți numiți să li se pară fortuită. Printre predilecțiile mele, ei coexistă armonios, in acolada stimei și a dragostei, și, cu un anumit efort răsplătit, aș putea descoperi și indica ceea ce ii apropie și ceea ce ii deosebește in aura viziunilor, in sonul baladelor, in ținuta retoricii lor. Nefiind critic, prefer să-mi amintesc de ceasurile in care „Intunecatul april" a suflat peste inima mea, cu vrăjită zarvă de cuvinte, de ceasurile in care mă simt aparținind seminției lui Laokoon, statuarelor patimi. Și oare e un omagiu minor dacă spun că, in zborul lor, acești doi poeți sint in măsură să anexeze suflete de poeți ?

— In ultimii doi ani au apărut două cărți de sinteză asupra poeziei românești contemporane. Prima aparține lui Eugen Barbu, cealaltă – profesorului Alexandru Piru. Cum vi s-au părut aceste două cărți ?

– E VINA MEA că nu am făcut decit să răsfoiesc aceste cărți. Nu atit din spaima de a afla lucruri dezagreabile in paginile care mă privesc (spaimă care ne amenință mereu certitudinile, așa cum superstiția amenință credința), ci din motivul mult mai simplu că, din pricina acaparării aproape totale la care mă supune obsesia muzicală, nu prea mai am timp și energie pentru lecturi. Un volum la care am vibrat cu o intensitate neobișnuită – **Ardere de tot,** al incomparabilei Ileana Mălăncioiu, și impresia copleșitoare pe care mi-a făcut-o **Lumea in două zile** a lui George Bălăiță – iată care a mai fost hrana mea de toate zilele, dar, oricum, de sărbătoare.

— Remarc și recunosc predilecția de a spune numai lucruri bune.

– RECUNOSC că mă deosebesc de unii confrați care consideră drept un semn de forță faptul că sint temuți sau chiar detestați pentru opiniile critice extrem de drastice pe care le formulează la adresa unor colegi. Dacă e un semn al slăbiciunii mele faptul că nu-mi fac publice refuzurile (care există, totuși, nefiindu-mi indiferente nici impostura, nici veleitarismul arogant, nici superficialitatea sau minimalizările vădit subiective ale unor comentatori), el se datorează și convingerii că diagnosticele in domeniul artei sint atit de dificile și de supuse amendamentelor timpului, incit o afirmație, cu cit e mai categorică și mai rigidă, cu atit are șansa să se zdruncine mai curind.

— Știam că trebuie să vă apară o selecție de versuri la editura Gallimard. Cind va apărea ?

– DA ? EU NU ȘTIAM. Ceea ce știu este că, de vreo trei ani, deci, cam de multișor, aștept să-mi apară la editura **Eminescu** o antologie bilingvă, a cărei traducere in limba franceză poartă semnătura ilustră a lui Eugène Guillevic și a traducătoarei de prestigiu Lily Denis, consilieră la **Gallimard.** Guillevic implinește 70 de ani in 1977, așa că, sper ca, măcar din stima față de acest mare poet, să apară, pe lingă antologia pomenită și volumul de traduceri din vasta lui operă, volum pe care l-am predat editurii **Univers,** tot acum trei ani . . . Mă bucur că am primit asigurări in acest sens. Mai mult decit atit : decit să-mi apară un volum de versuri intr-o editură străină (deobicei plătit de autor), pierdut in noianul celorlalte apariții și inconjurat de atmosfera jenantă a lipsei de apetit pentru poezie, prefer să public la noi in țară o ediție bilingvă și să pun un număr cit mai mare de exemplare la dispoziția celor cu adevărat interesați de poezia și de limba română.

— Dvs. făceați un fel de gazetărie : fină, necontondentă și florală ; gustată de public. Ați renunțat la acest gen de publicistică ?

– DEȚIN INCĂ o rubrică permanentă la revista **Cinema,** mai public articole, dar, ce e drept, mai puțin. Noua disciplină pe care mi-am impus-o – muzica (de fapt, reluarea, după o pauză de 15 ani a unei pasiuni care mi-a adus puține satisfacții ; intre altele, apariția unui scherzo pentru pian, acum citiva ani, in R.F.G., și tipărirea unei Toccate pentru pian, in 1975, la Moscova) nu-mi permite decit foarte mici derogări. Revenirea aceasta tirzie (poate tardivă) imi absoarbe aproape tot timpul și energia, dar o necesitate interioară, mai presus decit logica, mă obligă să mă consacru unei chemări, teribil de complicatei ei „tehnologii", asumindu-mi riscul unui eventual eșec.

— Tonul acesta e nepotrivit pentru incheierea unei convorbiri atit de stenice cum a fost aceasta a noastră. Și, apoi, sfint e numai inceputul ; vorba unui poet . . .

– POATE CĂ volumul de poezii SUAVE, predat editurii Cartea Românească, scris după o grea incercare biologică, intr-o incredibilă convalescență, să insemne un nou debut . . .

Intrevedere realizată de
DAN CIACHIR

Dedicații

CULORILE VISULUI

LUI MIRCEA MICU

Ochii-ntii, sprincenele și gura,
Desenind pe-un geam cu-nalte ploi.
Riuri colorau claviatura
Visului ce se năștea-ntre noi.

Focul ce-și abandonează spuza
Cind un ger simfonic a-nceput.
Afine, – pupilele, și bluza
Tremurind de-un tinăr viscol mut.

Cum s-o prinzi, și ciută, și haiducă,
Chiar acolo la surisul pur . . .
Vom trimite fluturi să aducă
Tainice vopsele de azur.

Pictor, și culorile intacte,
Abur de legendă să cuprinzi,
Cind modelul pleacă-n zări abstracte
Și-ți rămine trupul din oglinzi !

DAMIAN URECHE

Evocări

Două intilniri

Familia Brediceanu din Lugoj a dat poporului român iluștri fii, care, de-a lungul unui secol, au contribuit la inălțarea pe cele mai inalte trepte a virtuților noastre etice și spirituale. Contactul săpunarului Vasile Brediceanu cu Țara Românească, încă din perioada pașoptistă – biblioteca sa conținind numeroase cărți de căpătii ale filologiei, literaturii și științei politice românești — activitatea sa ca diletant în teatrul de amatori constituie un început remarcabil, continuat cu strălucire de fiul său Coriolan Brediceanu, tribun al luptei pentru emanciparea națională și socială a românilor de pe aceste strămoșești meleaguri. Legăturile acestuia cu viața politică din România atestă sentimentele sale patriotice. Dar Corialon Brediceanu a fost și un mare animator cultural. Intr-o atare calitate, în anul 1878, însoțind corul Reuniunii române de cîntări și muzică din Lugoj la Orșova, spre a-l întîmpina pe Mihail Kogălniceanu, care trecea spre Berlin, unde se discuta problema păcii în urma războiului cu armatele otomane, războiul cuceririi independenței noastre, Coriolan Brediceanu împreună cu George Dobrin s-a întîlnit la Băile Herculane cu generalul Sorescu, **„distins comandant în războiul de independență"**, cum menționa presa vremii. Această întîlnire a precedat emoționanta întîlnire a cărturarilor bănățeni – între care și Coriolan Brediceanu – cu Vasile Alecsandri, în 1884, tot la Băile Herculane. Desigur, întîlnirea lui Coriolan Brediceanu cu generalul Sorescu a prilejuit interesante discuții legate de soarta românilor din imperiul habsburgic, dar și de luptele purtate de armata română pe cîmpiile Bulgariei.

O interesantă mărturie a lui Caius Brediceanu – fiul lui Coriolan Brediceanu – cuprinsă în volumul său intitulat „Amintiri din viața mea", apărut la Lugoj în 1936, descrie întîlnirea acestuia și a fratelui său, Tiberiu Brediceanu, cu un alt erou al Războiului de independență : **„În una din vacanțe am făcut întîia călătorie la Budapesta, conduși de mama noastră. Am stat în casa unchiului nostru, Gh. Rădulescu. Ne-au impresionat mult minunile unui oraș așa de mare, însă mulți ani ne-am adus aminte de o întîmplare, în drumul spre Budapesta, petrecută în vagonul restaurant. Un distins domn bătrîn cetea un mare ziar românesc la masa vecină. Era mic, îndesat și cu barbișon. Auzind că vorbim românește, a venit la masa noastră, intrînd în conversație, am putut descoperi că aveam în fața noastră nici mai mult, nici mai puțin, decît un general român care a luptat la Plevna. Fratele meu și cu mine, care răsfoiam nesățioși toate cărțile despre războiul independenței și cunoșteam toate episoadele acestei epopei, am pus generalului fel de fel de întrebări în legătură cu România liberă și armata ei, pe care noi nu le văzusem încă. Era generalul Manu, care, la despărțire, ne-a îmbrățișat și ne-a zis : „Voi o să purtați odată steagul României"**. Mărturia lui Caius Brediceanu confirmă interesul pe care tatăl său, Coriolan Brediceanu, îl acordase acelui eveniment crucial din istoria românilor, iar activitatea de diplomat a lui Caius Brediceanu a însemnat o limpede previziune a marelui ostaș care a fost generalul Manu, erou al independenței.

Monografia comunei Gătaia *) consemnează, între alte mărturii despre istoricul acestor meleaguri, și faptul că „unii locuitori români din satul Sculia, acum 150 de ani, de frica autorităților austriece, au plecat în comuna Șipet, dar și de aici au trebuit să pribegească, trecînd munții Carpați, în comuna Mărginenii de Sus – Prahova, și s-au înrolat în războiul de independență, din 1877, luptînd la Grivița și Plevna". **Peste șase decenii, în anul 1937, doi dintre aceștia, veterani ai Războiului de independență, originari din Sculia, Tudor Vasile, pe atunci de 101 ani și Dumitru Păun de 87 ani, cu piepturile acoperite de decorații, au plecat la București să ceară guvernului liberal respectarea drepturilor lor de veterani. Pe pieptul lor luceau decorațiile, îmbrăcămintea fiindu-le ,foarte modestă aceea a unor țărani care îndură exploatarea și privațiunile vieții proprii rîndurilor burghezo-moșierești, purtau în picioare opinca străveche, românească. Mîndria însă de a-și fi slujit cu credință patria nu le-a fost cu nimic umbrită. Cei doi bănățeni, purtați de valurile istoriei pe alte meleaguri decît cele ale locului natal, au dovedit un exemplar spirit de sacrificiu, acoperindu-se de nepieritoare glorie.**

ION CRIȘAN

*) Monografia comunei Gătaia, Timișoara, 1972, p. 165.

Marginalii

INTERJUDEȚEANA – PĂPUȘI

Confruntare, în cadrul Festivalului „Cîntarea României" a județelor : BIHOR, ARAD, DOLJ, TIMIȘ. Teatrul de păpuși din ORADEA (secțiile română și maghiară) s-a prezentat cu „Ce-o să fie Bondocel ?" de Francisca Simionescu (un spectacol pentru școlarii mici), „Cel mai frumos cîntec" de Kovacs Gyorgy (un recital dinamic, muzical, a doi interpreți) și „Legenda secerii de aur" de Radu Stanca . CRAIOVA a oferit un recital și un spectacol-baladă „Iancu Jianu" (se recunosc păpușile lui Eustațiu Gregorian). ARADUL a montat „Micul dorobanț" după Toma Biolan (un text care nici în varianta arădeană nu scapă de naivități) relevind o bună mînuitoare — Julieta Corbu și un colectiv, în majoritate, foarte tînăr. Teatrul de păpuși din TIMIȘOARA a selectat din repertoriul său pentru această competiție „Cosițe aurii" în regia Corneliei Jurașoc-Gheorghiu și scenografia Sofiei Krzyzanowsky. Artista emerită Dorina Tănăsescu, președinta juriului a remarcat faptul că „fiecare formație s-a prezentat cu o altă formulă de spectacol" iar tovarășa Ana Predescu ne-a declarat : „Interjudețeana de la Timișoara a reunit un număr de teatre cu spectacole importante sub aspect tematic. Este vorba despre lucrări pe teme ale istoriei patriei, ale momentului independenței naționale, luptei ilegaliștilor, ale actualității, educației comuniste. Intîlnirea a relevat reușitele dar și dificultățile pe care le întîmpină teatrele în determinarea posibilităților, a căilor și mijloacelor, de a pune în lumină realitatea convingător și emoționant. Faptul că juriul a găsit răgazul să stea de vorbă cu realizatorii, îl considerăm un fapt pozitiv — de altfel salutat cu interesul cuvenit. Interjudețeana de la Timișoara s-a sprijinit pe talentul și entuziasmul acestor creatori a căror artă se cuvine iubită și încurajată pentru forța ei de modelare a conștiințelor tinere, în slujba celor mai nobile idealuri ale partidului nostru. Poate fi teatrul de păpuși teatru politico-militant ? Păpușarii ce au evoluat aici au reușit să răspundă într-o măsură importantă — rămîne să se gîndească, în continuare, cu toții, păpușari, autori, chiar critici, organe și organizații de masă a căror activitate este legată de teatrul de păpuși. Spectacolele au fost bine primite de public, acțiunea s-a bucurat de o excelentă organizare, de un cald sprijin al C.J.C.E.S. Timiș, de un juriu care a examinat cu competență și obiectivitate producțiile prezentate. Festivalul „Cîntarea României" a prilejuit o confruntare profesională un schimb de experiență, cu învățăminte dintre cele mai importante".

A.I.C.

O EXEMPLARĂ ÎNTRUCHIPARE A VOINȚEI

Primul dintre oaspeții de peste notare ai Filarmonicii „Banatul“ care au onorat prin prezența lor Festivalul a fost violonistul bulgar **Gheorghi Badev**. În interpretarea sa am audiat o versiune remarcabilă a **Concertului în re major pentru vioară și orchestră** de Beethoven. Ne-au impresionat deopotrivă acuratețea intonației, delicatețea sunetului, căldura frazării, echilibrul contrastelor, siguranța cu care a rezolvat dificultățile indiscutabile ale acestei atît de cunoscute partituri. Gheorghi Badev este un nume de **rezonanță europeană**, laureat la numeroase concursuri internaționale de interpretare, care și-a confirmat pe deplin reputația și cu prilejul evoluției sale de la Timișoara. Dintr-un anume punct de vedere se constituie într-un exemplu unic în felul său, este expresia, aș zice, fără să exagerez, a voinței, a izbînzii ei. Mulți dintre cei care l-au ascultat la **„Capitol“** vor afla abia acum că violonistul a fost victima unui accident în care și-a pierdut falangele extreme de la trei degete ale mîinii stîngi. El a reînceput studiul și cu mari eforturi a redobîndit capacitatea de a comunica prin muzică. Concertul de la Timișoara va rămîne nu numai amintirea unei seri muzicale elevate, ci și un moment de referință pentru ceea ce înseamnă putere de a depăși mari dificultăți, încredere în propria-ți ființă.

FORMAȚIILE CAMERALE ALE FILARMONICII

Filarmonica „Banatul“ se bucură de un potențial, pe linia interpretării, ce își argumentează succesul prin muncă, talent și deopotrivă, prin ceea ce trebuie de-acum să se sublinieze : **continuitate**. Contribuția celor două formații la afirmarea artei interpretative timișorene în domeniul muzicii camerale este deci și rodul unui efort care însumează 5 ani de activitate neîntreruptă. Cvartetul de coarde **„Timișoara“**, condus de concertmaestrul **Dragoș Cocora**, s-a dovedit o formație de un remarcabil profesionalism, cu un înalt nivel de tehnicitate și o evidentă maturitate în ce privește tălmăcirea partiturilor. Faptul că de-a lungul anilor în repertoriul cvartetului au figurat alături de opusuri românești semnate de Rogalski, M. Popa, Bughici și mari creații ale clasicilor (Haydn, Mozart, Beethoven), ale romanticilor (Borodin, Dvořak, Franck) ale muzicii moderne sau contemporane (Debussy, Ravel, Bartók) a asigurat formației o bază deasupra căreia pot fi abordate cu mari șanse de reușită și alte opere ale genului. Ansamblul **„Contemporanii“**, condus de clarinetistul **Dumitru Săpcu**, este cunoscut publicului în structuri din cele mai diverse, fiind unic în țară din acest punct de vedere. **„Contemporanii“** evoluează adesea în formula unui cvintet de suflători (flaut, oboi, clarinet, fagot, corn) sau grupuri din cele mai felurite, în funcție de necesitățile unor partituri abordate ; începînd de la evoluții ale unui singur instrumentist, sînt constituite tri-ouri, cvartete, cvintele, sextete... în care apar soliști vocali, instrumente cu coarde sau claviatură, instrumente de suflat și percuție. Cum reiese din însăși denumirea ansamblului, promovarea cu precădere a muzicii contemporane (chiar de avangardă) care într-un procent covîrșitor este prezentată de creația românească, devine scopul formației.

IOAN TOMI

...ȘI CONCERTUL LOR

Cvartetul **„Timișoara“** și-a ales o lucrare de întindere mai veche, **„Pe Argeș în sus“** de Th. Grigoriu, o frescă baladescă, evocatoare, cu patină discret folclorică și porțiuni duios-șăgalnice, cu o parte III amintind, poate, de **„Adagio“**-ul lui S. Barber. O creație cu multe sonorități interesante. Iată-i pe Dragoș Cocora, C. Hațeg-Turcuș, Ioan Fernbach și N. Podariu-Țapu părăsind pentru o seară orchestra mare pentru a ieși în relief fiecare cu personalitatea sa, într-o convorbire muzicală în care adesea instrumentele își lasă unul altuia, alternativ, postura de solist. Finețea, acuratețea emisiei, grija pentru individualizarea fiecărui instrument, dar și pentru sudura ansamblului, a creat impresia omogenității studiate, conștiente. Apariție sobră, strunită sever, cvartetul nostru mi se pare competent să lărgească aria repertorială a Filarmonicii. **„Contemporanii“** s-au prezentat cu „Echinocțiile“ lui Tiberiu Olah, individualizată prin simbolismul fonetic realizat de soprană, sonorităților evocind parcă elementarul, antedeluvianul, geneza. Apoi, **„Croquis“** de Dan Buciu, pointilistă și cu multă percuție și la sfîrșit creația lui Dumitru Săpcu, de atmosferă și adesea de un penetrant burlesc, **„Poeme pentru soprană, flaut, clarinet, pian și percuție“**. Lucrări moderne, mizînd pe utilizarea instrumentelor într-un mod mai puțin obișnuit. Membrii formației au vădit maturitate, cunoaștere aprofundată a universului sonor în care investighează contemporanii noștri : am ascultat glissando-uri perfecte, dialoguri flaut-clarinet de

acuratețe ; corzile pianului percutate cu bagheta, au creat o culoare aparte ; interpretările, bine tensionate, au conferit sens pînă și pauzelor, trecerilor. O muzică necesară, care nu mai e joc și experiment, o muzică în căutarea adevăratelor fațete ale spiritualității moderne. Interpreți : Teodora Ciucur, Ingrid Szirovatka, Ioana Mogoș, Dumitru Săpcu, Petre Florea, Eugen Bodea, Gheorghe Hromadka.

ANNIE FISCHER

La 63 de ani artista emerită și laureată a premiului „Kossuth“ se menține uluitor de tînără ; asta se referă la tonusul și energia sa spirituală. De fapt interpretarea sonatelor lui Beethoven mi s-a părut cu osebire autentică și veche, aproape contemporană epocii în care s-a „beethovenizat“ intens. De atunci viziunile interpretative s-au modificat continuu, au apărut „accelerări“, „încetiniri“ de tempo, unghiuri inedite, originali de tot felul. Annie Fischer dă interpretări europene, **credincioase unei vechi tradiții ; sonata a VIII-a op. 13 („Patetica“) ne-a fost restituită cu tensiunea intelectuală specifică și cu deosebita știință a pauzelor, a tăcerilor expresive (în adagio) sau cu furtunatecul pasional din rondo. Apoi, o lucrare mai puțin cîntată, ciudata sonată op. 109 în mi minor, creație a senectuții și însingurării reci, formaliste chiar, care anticipează muzica altor vremi. Interpretarea aici a fost alta, redînd detașarea, seninătatea glacială, în special în acele șase variațiuni, (ce constituie aproape o parte de sine stătătoare), aici arta adresîndu-se sieși printr-un joc — demonstrație, orgolios. Nobila scleroză beethoveniană a răsunat tradusă fidel, fără să contrarieze, închizînd ermetic o concepție fără mulți adepți, ca într-o emisferă de Magdeburg, dar silabisind răspicat ceea ce geniul virtuoz înțelege să facă din variațiuni : creația însăși. A urmat o sonată op. 27 nr. 2 „a lunii“ fără obișnuitele tușeuri romantice, fără clarul de lună (care de fapt nici nu există în această lucrare). O meditație nuanțată. Iar după ea, op. 53 în do major „Aurora“ (Waldstein) aducînd, ca și în „Patetica“, proba unei înalte virtuozități, dublată de inteligență și sensibilitate. Clopote profunde în adagio, apoi un demaraj aproape insesizabil al rondo-ului, după care fermecătoarea melodie alergă tînără și nestăvilită Interpreta a păstrat totuși în echilibru mijloacele expresive ale pianului, nu i-a supralicitat potențialul sonor, nu a făcut din Beethoven altceva decît este, dînd astfel dovada unei exacte înțelegeri a acestor partituri.**

CONCERT A CAPPELLA

Corul filarmonicii noastre și dirijorul său, Diodor Nicoară, au fost interpreții unui program cu îngrijire alcătuit în exclusivitate din piese românești. Trebuia demonstrată disponibilitatea formației de a aborda cu succes muzică tradițională și modernă. Musicescu, Flechtenmacher, D. Popovici, V. Donose și timișorenii R. Georgescu, I. Tomi, D. Nicoară, iată cîțiva din autorii lucrărilor cîntate. Prin tematica acestor compoziții întreg concertul a însemnat un act profund patriotic ; vocile, stăpînite de un dirijor energic, temperamental și riguros totodată, au acoperit cu dezinvoltură cerințele monumentalului sau ale intimului ; au surmontat partituri dificile ; au realizat momente de emoție și frumusețe. Atacurile precise, frazările omogene, am spune „mate“, dovedesc grija prioritară a corului pentru aspectul de ansamblu. Interpretările lucide, echilibrate, fără efecte spectaculoase au spus de la sine că prin modestie, muncă susținută și seriozitate se poate dobîndi prestanța.

LUCIAN BUREREU

DIMITRI BAȘKIROV

Una din valorile actualei ediții a Festivalului a fost seara de pian oferită de D. Bașkirov. Artist de elită, oaspetele sovietic și-a permis să facă incursiuni într-un repertoriu puțin obișnuit recitalelor programate într-un asemenea cadru. A abordat Sonata în fa diez de Schumann, **evitată pentru lungimile sale, un Prokofiev pe care-l avem în minte în special prin paginile sale orchestrale. Dar cu argumentele artistice de care dispune, solistul a transformat un act de temeritate într-un recital de elevație. Anii scurși au operat, se pare, evidente mutații în structura și exteriorizările interpretului. Expozivul versiunilor sale s-a mai domolit, efervescența temperamentală corelîndu-se unor severe principii de logică muzicală ce-i guvernează azi interpretarea. Varietatea tușeului, curbura expresivă a frazelor, evidențierile dinamice ori dimensionarea arhitectonică, totul este elaborat în cele mai mici amănunte. Uneori tenta aceasta de cerebralitate se impune ostentativ în detrimentul transmiterii unei autentice vibrații. Este vorba de prima parte a recitalului.**

Sonata în si bemol de Mozart **a devenit o replică modernă, ca viziune interpretativă, a lumii mozartiene, în sensul sporirii considerabile a tempo-ului, unde perlajul specific a devenit torent, iar nobila nostalgie a părții lente, un exercițiu de acurateță în conducerea frazelor și atît ! Sonata de Schumann a fost la rîndu-i gîndită sobru, abundent, rămas exterior. Net superior s-a dovedit Bașkirov pe parcursul secțiunii secunde. Scena despărțirii din „Romeo și Julieta“ de Prokofiev a recompus spiritul acestei muzici originale, unde tandrețea este exprimată lapidar, între două ironii, sonoritatea fiind învolburată de accente asimetrice care conferă prospețime, personalitate și farmec acestei muzici. Punctul culminant al programului, condus într-un lucid crescendo, a fost** Sonata în si bemol de Glazunov, **frescă romantică de mari dimensiuni, cu care pianistul s-a contopit admirabil.**

NICHITA DOLGUȘIN

Pe scena Operei române a evoluat în „Lacul lebedelor“ Nikita Dolgușin, artist al poporului din R.S.F.S.R., balerin cu o mare experiență, care ne-a oferit una din cele mai fidele versiuni ale marilor tradiții ruse în arta coregrafică. Siguranța gestului, înălțimea zborului în salturi, calitățile de porteur îl recomandă ca pe unul din cei mai eleganți Siegfriezi vizionați. Dar pe lîngă zestrea tehnică, dansatorul sovietic a impresionat prin nuanțele interpretative, prin felul de a face să vorbească fiecare gest, de a-i da un sens perfect inteligibil.

ÎNCHEIEREA FESTIVALULUI

Programul ales pentru secvența finală a unui maraton concertistic a avut în deschidere **„Momente“** pentru orchestră de coarde. Dacă lucrarea Irinei Odăgescu s-a intitulat astfel, nu presupune însă de fel vreo aluzie la momentele istorice glorificate în acest an. Piesa rămîne subțire în expresivitate, de un liniarism care nu recunoaște valoarea acumulărilor și a izbucnirilor... Un opus inferior ștachetei valorice cu care ne-a obișnuit compozitoarea pe afișul timișorean și a cărui programare într-un asemenea cadru a părut mai puțin oportună. Violoncelistul maghiar Miklos Perényi, nume fără o personalitate conturată în viața concertistică internațională, a putut însă să respecte lucrarea anunțată, **„Concertul“** de Dvořak. Interpretarea a fost îngrijită, sunetul cald, cu disponibilități mari pentru relieful cantilenei și mai puțin nerv solistic în pasaglile briante. Tonul nu prea amplu, instrumentul lipsit de o calitate deosebită, în dialogurile cu orchestra, acaparată de melodismul original și intens al partiturii, l-au condus spre secțiuni în care mai mult l-am „văzut“ cîntînd decît l-am auzit ! O mențiune deosebită pentru secțiunea lentă a concertului. M. Perényi dovedindu-se un sensibil tălmăcitor al mesajelor lirice condensate în minunatele arcuiri tematice. **„Domestica“** lui Strauss a adus pe scena Filarmonicii peste 80 de instrumentiști, din cei peste 100 solicitați de compozitor. O adevărată armată de muzicieni, chemată să destăinuiască ceea ce, parafrazîndu-l pe Romain Rolland, se petrece chiar în intimitatea unui cămin conjugal.

R. Georgescu a conferit individualitate celor trei teme (tata, mama, copilul), o bună coordonare a ansamblului, proporții dinamice armonioase. De relevat aportul cornilor și în general toate alămurile. „Lemnele“, completate de Facultatea de muzică au sunat omogen, impunînd o variată coloristică. Remarcabilă, pentru frumusețea cu care a realizat momentele solistice de mare dificultate, contribuția viorii concert-maestrului Dragoș Cocora.

DORU MURGU

NOTA REDACȚIEI : Trebuie să menționăm că despre spectacolele Operei timișorene, prezentate la actuala ediție a Festivalului („Nabucco“, „Interogatoriul din zori“, „Mariana Pineda“, „Lacul lebedelor“), **revista noastră a scris la momentul potrivit, la premiere, cronici cuprinzătoare. Reluările din aceste săptămîni de muzică au constituit și de data aceasta întîlniri cu un colectiv artistic valoros, care și-a perfecționat mult interpretările, de la premieră pînă acum**

Aniversări

IOACHIM MILOIA

(● 80 de ani de la naștere)

După săvîrșirea prematură din viață a pictorului Nicolae Popescu (1835—1877), a scriitorilor Iulian Grozescu (1839—1872), Victor Vlad Delamarina (1870—1895), Ioan Popovici Bănățeanul (1869—1893), Cassian R. Munteanu (1892—1921), a tenorului de reputație europeană, Traian Grozăvescu (1895—1927) și a altora, mai puțini celebri, se părea că Banatul și-a plătit cu prisosință nemilosul tribut, cerut de un destin nefast al vieții cultural-artistice de odinioară, din această provincie. Și totuși, la sfîrșitul perioadei interbelice, viața culturală a acestui ținut a fost din nou năpăstuită, prin survenirea morții pretimpurii a eruditului cercetător Ioachim Miloia (3 mai 1897, Ferendia, jud. Timiș — 25 martie 1940, Timișoara).

Ioachim Miloia și-a împlinit personalitatea intelectuală în numeroși ani de studii, fiind mereu preocupat de a-și însuși o informație culturală temeinică, multilaterală. După absolvirea școlarizării liceale, (1916), apoi a celei pedagogice (1919) de la Caransebeș, I. Miloia își face studiile universitare la București (în 1919/1920 este înscris la Facultatea de litere și, totodată, frecventează și cursurile Academiei de Arte Frumoase) și, începînd din anul 1920 își continuă studiile în Italia, urmînd cursurile Academiei de Belle-Arte din Roma, pe care le absolvă în anul 1922, iar apoi este student la Școala de istoria Artelor de la Facultatea de Litere din Roma (în anul de învățămînt 1922/1923). Aceasta este perioada acelor **„studii serioase de istoria artelor, făcute cu celebrul profesor Adolfo Venturi de la Roma“** (G. Călinescu — **Un glas din Banat**, în **Viața Literară**, din 2—19, februarie, 1929), care a avut o influență atît de fericită asupra formației culturale a lui Ioachim Miloia. În anul 1924 obține titlul de doctor în istoria artelor, prin susținerea unei teze de mare valoare științifică, avînd titlul **„Curentul goticului internațional și Frații Lorenzo și Jacopo Salimbent din Sansérezino“** ; după trei ani de intensă muncă de cercetare își susține teza de doctorat cu subiectul **„Legenda crucii în literatura și arta medievală“** și obține titlul de doctor în litere. În acest timp pregătește articole de artă plastică, în vederea publicării lor în unele reviste italiene de specialitate (de pildă, în revista : **Architettura e Arti decorative**, anul VI, fasc. XII, a publicat un material referitor la arhitectura românească). Un rezultat al perioadei de studii la Roma, poate fi considerată și tălmăcirea în limba italiană a unui volum de povestiri ale lui Cezar Petrescu. E vorba de prozele **Drumul cu plopi, Scrisorile unui răzeș** și **Omul din vis**, care au fost înmănunchiate de Miloia în cartea **L'uomo del sogno**, editată de Instituta per l'Europa Orientale din Roma, în anul 1928. Dar, la data tipăririi acestei cărți de traduceri, Miloia era deja în țară, fiind stabilit la Timișoara, din anul 1927. Aici a fost încadrat în funcția de profesor suplinitor de desen la Școala Normală.

Avîndu-se în vedere formația intelectuală a lui Ioachim Miloia și pasiunea sa pentru cercetarea valorilor cultural-artistice ale Banatului, el este numit în funcția de director al muzeului din Timișoara, începînd cu data de 28 ianuarie 1928. În numărul pe ianuarie al acelui an, în revista **„Banatul“** a fost consemnat astfel evenimentul respectiv : „În sfîrșit un om la locul lui“ (p. 29). Miloia efectuează cercetări complexe de teren, îmbogățește patrimoniul muzeal cu piese de mare valoare științifică și artistică, elaborează studii în diverse domenii cultural-artistice. Se constată cu ușurință că, încă de la începutul activității de cercetare a realităților istoriei culturale specifice Banatului, Miloia avea clarviziunea necesară, pentru a putea să releve cele mai importante valori cultural-artistice ale acestei provincii. Articolul **Pentru istoria și arta Banatului** (apărut în **Societatea de Mîine**, 1928, nr. 22—24) are, în acest sens, un caracter de program, mai cu seamă pentru propria-i activitate. În istoria artelor plastice din Banat, Miloia are contribuții indispensabile, care vor fi folosite de cercetători precum Aurel Cosma, Ion Frunzzeti, — autori ale unor lucrări de sinteză privitoare la pictura din Banat — sau de cei care s-au ocupat în ultimii ani de monumentele de arhitectură, cum sînt : Longin I. Oprișa, Viorel Țigu, Mircea Teleguț, I. Cristache Panait, Florica Dimitriu, Nicolae Săcară, Adriana Buzilă și C. Fenesan. De asemenea, Miloia este un îndrumător și un critic elevat al fenomenului artistic timișorean din vremea sa.

Cercetările sale istorice constau atît în descoperirea și punerea în circuitul științific al unor documente referitoare la trecutul Banatului (de exemplu : **„Un denunț austriac în contra lui Efimie Murgu și Gheorghe Poșta“** și **„ Timișoara văzută de Francisc Griselini la 1774“** (materiale publicate în **Analele Banatului**, nr. 1, 1928), cît și în relevarea contribuțiilor unor mari personalități în cîmpul istoriei noastre, precum sînt cele

ale lui N. Iorga sau bănățeanul E. Ungureanu. Interesul său pentru arheologie se manifestă în efectuarea unor periegheze (unele în colaborare cu C. Daicoviciu) și chiar prin realizarea unor săpături, cum ar fi cele de la Parța și de la Periam.

Pe tărîmul cercetării culturii populare, Miloia debutează cu un articol de etnologie comparată — întreprindere atît de rară pe vremea aceea, în țara noastră — relevînd „cîteva relații între arta populară la români și lituani“ (**Analele Banatului**, 1928), apoi evidențiază importanța documentelor iconografice de etnografie (acuarela pictorului Rittmeister Pacsics **„Români bănățeni din 1820“**) și a manuscriselor de folclor, din secolul trecut (**„Un caiet de cîntări din 1866“** în **Revista Banatul**, nov.-dec. 1928). Iar după nouă ani de la publicarea acestor materiale are o intervenție științifică, de mare răsunet, privitoare la „alterarea portului național din Banat“ (**Portul național în Luceafărul** — Revista Regionalei Bănățene a Astrei — sept.-oct. 1937).

În anul 1937 se înființează **Direcțiunea Arhivelor Regionale Bănățene**, iar Miloia este numit director al acestei instituții. În continuare va deține și funcția de director al Muzeului Banatului. Fiind director al Arhivelor Regionale Bănățene, duce o activitate neobosită, în scopul concentrării fondurilor de documente din întreaga provincie și a creării unor condiții adecvate, pentru a putea fi valorificate. O imagine de ansamblu asupra acestor fonduri de documente e prezentată de I. Miloia în extinsul studiu **Arhivele Banatului** (în **Revista Arhivelor**, din 1937, vol. 1, nr. 6—7). Activitatea arhivistică a lui I. Miloia a fost analizată, în ultimii ani, de Tiberiu Moț într-un studiu elocvent întemeiat pe o largă documentație în acest domeniu, (cf. **Ioachim Miloia** — în volumul **Figuri de arhiviști**, București, 1971).

Un rol deosebit în viața culturală a Timișoarei dintre cele două războaie l-a avut publicația **Analele Banatului**, editată de muzeu, sub îngrijirea lui Ioachim Miloia. Au apărut nouă fascicole, pe anii 1928—1931. Publicația respectivă a fost elogiată de G. Călinescu, Em. Bucuța, N. Iorga, C. Daicoviciu ș.a., recunoscîndu-i-se meritul în dezvoltarea interesului pentru multiplele aspecte ale trecutului Banatului, și pentru stimularea evoluției vieții cultural-artistice din acest ținut, în perioada apariției sale.

Studiul lui Tiberiu Moț, precum și studiile și articolele subsemnatului (**Ioachim Miloia, cercetător al culturii populare**, în **Tibiscus** — etnografie, 1974 ; **Aspecte din activitatea muzeologică a lui Ioachim Miloia**, în **Tibiscus**, istorie-arheologie, 1974 ; **Ioachim Miloia — un erudit muzeograf**, în **Orizont** din 2 nov. 1972 ; **Din trecutul publicisticii bănățene — Analele Banatului** — idem, 5 iulie, 1973 ; **C. Daicoviciu colaborînd cu I. Miloia**, idem, 31 octombrie 1975 ; **Cezar Petrescu și Ioachim Miloia**, idem, 22 iunie 1976 ; **Ioachim Miloia și R. Ladea**, idem, 9 dec. 1976) constituie începutul reconsiderării critice a activității lui Ioachim Miloia, care, credem că merită să fie completată cu analize exaustive privind contribuțiile sale științifice și cultural-artistice în toate domeniile în care și-a manifestat pregnant personalitatea. Se va înfăptui, astfel, dezideratul de a fi restituită, într-o imagine integrală, monografică, însemnata moștenire lăsată de acest vrednic scrutător al orizonturilor culturii bănățene, adesea atît de plină de surprizele unor fecunde rezonanțe, în înălțimea spiritualității neamului nostru.

AUREL TURCUȘ

Plastica

SCULPTORUL BATA MARIANOV

A treia expoziție personală semnată de BATA MARIANOV este laconică și austeră, epură a celor precedente. Sculptura sa descinde din experiențele unei seculare civilizații a lemnului. Opera se revendică însă, paradoxal, nu sculpturii, ci arhitecturii ; arhitectura înțeleasă ca loc de manifestare chintesențială a spiritului constructiv, arhitectura ca stare distinctivă, permanentă, a umanității... În sens strict, opera sa își apropie principiile și spiritul acestui produs major, depășind stadiul citatului morfologic și cu amprenta unei transfigurări (problematizări) moderne. Legea maximei funcționalități pe care geniul colectivităților noastre montane o fixase în rezolvările tectonice, spațiale e meditată de Marianov ca lege a maximei expresii. Din economia și rezistența îmbinărilor de colț ale sistemului „Bauwerk" (bîrne orizontale) supraviețuiește în sculptura sa frumusețea articulațiilor logice, ferme.

Ot dintr-acolo, dinspre cultura acestei materii, pare să vină cultul pentru identitatea materialului, o hierofană abordare a lemnului, tratat prin tăietură directă, neezitantă, (lăsînd să transpară prin suprafețele ecarisate sau carbonizate ductul pur al vistei).

Acestei superioare înțelegeri a tradiției Marianov îi asociază într-o subtilă sinteză însemne — emanații ale universului tehnologic urban. Buloane și cabluri metalice — rapeluri ale mitului mașinist — asamblează subliniind tensiunile unor structuri cu aer primar. Violind acum integritatea fibrei, aceste glaciale inserturi de proveniență contemporană se dispun ca accente ale unei evidențe : evidența frumuseții lăuntrice a lucrului construit, frumusețea șarpantei. După cum, de astă dată, cu un aer ludic — maliții — marcajele grafice trasate pe suprafețele volumelor comunică ideea calculului ca dat indisolubil al construitului...

Din această intersecție a mijloacelor — lemn, metal, grafie — Marianov rezumă euritmia STRUCTURII UNEI VIRTUALE FORME.

În istoria situațiilor morfologice ale sculpturii moderne, geniul lui Brâncuși a creat frumusețea formei „afirmative" (Häulică), Arp sau Moore au investigat expresia golului activ încorporat volumului. Gabo, Pevsner sau Chilida au enunțat frumusețea lăuntricului, a „negativului", a structivului și structurilor nude, a conturelor. Pe această ultimă — amplă traiectorie de cercetare morfo-semantică se plasează opera lui Marianov, cu aportul unui incontestabil duh al sculpturii românești.

Sculpturile sale sînt FORMA, **descifrată pe dinlăuntrul ei,** sau în miezul alcătuirii ei nucleice. Ele afirmă nu FORMA ci pîrghiile și tensiunile-i interioare, determinismul ei ; un mesaj al resorturilor monumentalizate ; o frumusețe a CAUZALITĂȚII FORMALE ; gest autentic de revelare a ȘARPANTELOR realului.

CORIOLAN BABEȚI

ARTĂ POPULARĂ — Interjudețeana

Organizarea expoziției interjudețene de artă populară, la Secția de etnografie a Muzeului Banatului, este un bun prilej pentru timișoreni de a cunoaște caracteristicile acestui gen al culturii românești, de pe vetre etnologice vestite prin bogăția tezaurului artistic tradițional : județele Arad, Caraș-Severin, Hunedoara și Timiș. Trebuie să subliniem, înainte de toate, că organizatorii acestei manifestări au reușit să creeze o remarcabilă sinteză expozițională, care este, într-adevăr, în măsură să releve specificul zonelor etnografice reprezentate aici, aceasta conducînd firesc la reliefarea „unității în diversitate" a artei populare românești de pe teritoriul celor patru județe (fapt, de altfel, valabil pentru arta populară românească, în ansamblu, pe întreg cuprinsul țării). Această caracteristică fundamentală a artei populare românești este un rezultat al unui neîntrerupt proces istoric, acela al continuității poporului nostru pe vatra obîrșiei sale. În perspectiva aceasta se înțelege de la sine că notele originale ale formelor artistice etnologice primesc o semnificație aparte, avînd în vedere importanța deosebită a teritoriului celor patru județe, în procesul de etnogeneză a poporului nostru (Idee subliniată de prof. dr. PAUL PETRESCU, membru al juriului, în convorbirea despre expoziția respectivă). Despre reușita acestei expoziții s-a pronunțat și președintele juriului acesteia, prof. dr. TANCRED BĂNĂȚEANU, directorul Muzeului de Artă Populară al R.S.R. care arăta, printre altele, că aceste piese de artă populară — majoritatea create în zilele noastre — au o valoare artistică remarcabilă și dovedesc o mare vitalitate, în privința perpetuării autenticului etnologic în arta populară contemporană. Cei doi prestigioși etnologi — prof. dr. Tancred Bănățeanu și prof. dr. Paul Petrescu au afirmat că interjudețeana de artă populară de la Timișoara constituie o adevărată revelație, situîndu-se în fruntea expozițiilor de acest gen, pe care le văzuseră pînă în prezent, în această fază a Festivalului „Cîntarea României".

A. I.

Teatru

La Teatrul Național în premieră

„IARNA LUPULUI CENUȘIU" de I. D. Sîrbu

Am citit trei variante ale textului lui I. D. Sîrbu. Scriam în urma acestor lecturi : **Printre piesele dedicate marilor evenimente „Iarna lupului cenușiu" deschide o poartă. O altă tentație, pentru orice dramaturg. Să te afli, prin natura lucrurilor (oricum, să tinzi a fi), în teritoriul dramei, dar să hotărăști a ademeni drama (cu tot ce ea implică) într-un alt spațiu — fizic și de substanță. Fiindcă autorul ambiționează să aprindă memoria acelui 1877 oarecum departe de locul fierbinte al întîmplărilor și prin perspectiva unor personaje care au fost sau vor fi în contact direct cu evenimentul. Unele duc cu ele (cum o sugativă îmbibată de culoare) imaginea unui ideal. Dar nu sînt, nici acestea, luptătorii din prima linie și nici nu vin să ne spună ce și cum a fost. Se adună, scenă de scenă, mai aspru ori mai învăluit, condiția unui suport de drept pentru acel mare moment al desprinderii din dependență. Iată, un mod de-a explica :** „... noi am fost obligați de istorie, de cruzimea veacurilor trecute, să facem o foarte clară diferență între „viteaz" și „erou" ; viteaz, dragul meu, este oricine care se bate ca un ienicer ; pentru un steag, pentru o semilună, pentru un rai promis de imami și ulemale... Dar a fi „erou" e mult mai mult decît o sabie, un act de curaj în fața dușmanului, decît un „ura" și o moarte în bătălie. A fi erou înseamnă să faci orice, dar absolut orice, ca să-ți salvezi pămîntul, neamul, timpul și spațiul sufletesc al ființei tale... toate astea numai și numai ca onoarea veche a limbii și poporului tău să rămîie trează și nestinsă, vezi acesta e eroismul total — poate tragic, poate sublim — al acelor popoare pentru care istoria nu înseamnă cuceriri, expansiuni, insule, mări, cetăți și babilonuri înfrînte : ci pace, leagăn, ogor, cîntec și casă...". **Se pune întrebarea (cum perpetuu există un drum între tentație și operă) dacă I. D. Sîrbu a izbutit să topească gîndul în tiparul dramei autentice ? Un răspuns (ori o nouă întrebare) încearcă să introducă în discuție lectura regizorală a lui Emil Reus (și a tuturor celor prin care acest spectacol se naște).**

Varianta timișoreană a piesei lui I. D. Sîrbu (a patra lectură ce ni se oferă, deci) relevă cu claritate calitățile demersului dramaturgic. Emil Reus, regizorul, izbutește să ocolească inteligent posibila tentație a pitorescului : „Spectacolul se vrea împotriva unei viziuni cofetărești pompieristice și mai ales grandilocvente". Într-adevăr nu poate fi vorba de retorism. Un ton estompat fixează spectacolul între cele despre care se poate afirma că nu cultivă declarativismul ca manieră de a convinge. Ion Cocieru (Andrei), Miron Șuvăgău (Iusuf), Traian Buzoianu (Abdul), Lucia Doroftei-Moll (Elena) creează, în această piesă a lui I. D. Sîrbu, poate cele mai interesante personaje din ceea ce dramaturgia contemporană le-a solicitat, în ultima vreme. Este un joc al sensurilor și al gîndului. Fără spectaculozitate căutată. Meditativi și gravi, cei patru actori au, în acest spectacol al lui Emil Reus, o tenace discreție. În jurul lor textul semnifică, emoționează, convinge. Ion Haiduc (Tudor Luncanu) colorează, dar nu strident, atmosfera creată, și nu numai atît. Actorul are umor dar știe să impună, cu același „efect" și replica gravă. Mircea Belu (Lisieux) atrage atenția asupra personajului său, nu atît prin replică (nu are decît două „intrări" în scenă, dar știe să le diferențieze) cît prin felul în care îl „îmbracă" : un desen al gesturilor în penită. Eugenia Crețoiu (Esmé), Gheorghe Stana (Ali) și Gheorghe Pătru (Ismail Hamdi) contrapunctează cu pastă mai groasă spectacolul. Să notăm și un debut destul de degajat — Grete Avram (Fathime). Scenografia Doinei Almășan Popa împlinește intenția regizorală : „Totul în scenă va sta pe o punte, care vrea să sugereze marele naufragiu al acestui mare Imperiu. Iar interioarele nu urmăresc exactitatea mobilierului, respectiv stilul, ci ele vor să sugereze opulența, puterea, rapacitatea acestui Imperiu. Regizorul chiar violentează tabloul, dorind ca să arate totul ca pe front, pe ideea unei lupte continue și de veacuri a poporului nostru pentru libertate". Ni s-a părut că, din păcate, ultima treime a spectacolului (în funcție de pauzele stabilite) scade simțitor. Ni s-a părut că textul în sine se repetă poate pentru că sarcinile actoricești nu se dezvăluiau a fi indicate în favoarea unei schimbări de abordare, ori a unui crescendo de idee și fapt scenic. Dar, o reprezentație este și nu este un spectacol. Dar un spectacol nu e, poate, niciodată, terminat. Și, avem argumentele să credem că Emil Reus și distribuția sa pot depăși acest hiatus al reprezentației de premieră.

ANTOANETA C. IORDACHE

Memento

Poeme pentru columna patriei

Culegerea POEME PENTRU COLUMNA PATRIEI — apărută în cinstea aniversării marilor evenimente istorice : centenarul independenței de stat a României și împlinirea a 70 de ani de la răscoalele țărănești din 1907 — îmbogățește cu încă o realizare meritoasă florilegiul editorial al **Cenaclului literar „VICTOR EFTIMIU"**, de pe lîngă Consiliul județean al sindicatelor Timiș. (Volumele precedente sînt : **Omagiu Republicii**, 1972 — poezie și proză ; **Sirena luminii**, 1973 — versuri și grafică ; **Anotimpul împlinirilor**, 1974 — poezie și fragmente din texte de brigadă ; **Generații**, 1976 — poezie, proză, satiră și umor, fragmente de texte de brigadă).

Poeziile din recenta culegere poartă semnătura lui **Gheorghe Drinovan, Corina Victoria Sein, Dumitru Alexandrescu, Petru Butoi, Mariana Flueraș, Feliciana Ghindar, Rudolf G. Ionescu, Ignea Loga, Marin Lăuneanu, Constantin Milițescu, George Nicolovici, Marius C. Nica, Florica Nubert, Ion Scorobete, Doru Stoia, Cristea Sandu Timoc, Ioan Vasiu, Ionel Vinchici, George Voștinaru și Wilhelm Weiss.**

Culegerea este constituită, cu preponderență, din poezii axate pe o tematică istorică și din lucrări inspirate din prezentul socialist. De asemenea, în amplele grupaje ale lui Gh. Drinovan, Corina Victoria Sein, Dumitru Alexandrescu și Marin Lăuneanu, alături de poezii avînd tematica amintită, există și poeme în care este cîntat eroismul poporului nostru, manifestat în strădania depusă pentru înălțurarea urmărilor cutremurului din 4 martie.

Așa după cum recunoaște și MIRCEA ANDREI președintele Consiliului județean al sindicatelor Timiș, în CUVÎNT ÎNAINTE, apariția acestei a cincea culegeri e vrednică de a constitui atît pentru forul tutelar al cenaclului „Victor Eftimiu", cît și pentru membrii acestuia un **„prilej de satisfacții și împliniri, dar și de angajare fermă de a realiza lucrări care să răspundă înaltelor exigențe ale publicului contemporan"** (...). Credem că este posibilă finalizarea acestei angajări, contînd-se pe sprijinul care i se acordă cenaclului „Victor Eftimiu" și avîndu-se în vedere climatul de emulație, instalat în cadrul acestuia, precum și harul multora dintre membrii acestui cenaclu.

DUMITRU SARDEȘ

Echo

Festivalul de jazz — SIBIU '77

Integrată Festivalului național „Cîntarea României", cea de-a VII-a ediție a FESTIVALULUI ROMÂNESC DE JAZZ s-a distins prin înalta ținută artistică a interpretărilor și marea varietate stilistică a pieselor prezentate. De-a lungul a trei gale pe scena festivalului au evoluat 14 formații. Trebuiesc evidențiate, în primul rînd, formațiile care au prezentat un repertoriu în întregime original, noi piese în jazzul românesc.

MODAL QUINTET — CLUJ-NAPOCA, a interpretat o muzică situată între jazz-rock și progresiv, abil concepută și executată.

Formația **TITEL POPOVICI** — IAȘI, bine potențată sonor, o muzică elaborată pînă la amănunt cu solouri echilibrate.

Formația **TRIO ADRIAN ENESCU** — **BUCUREȘTI**, asociere interesantă de pian, sitar, fluiere și percuție, într-o sonoritate mai mult orientală.

O muzică de ultimă oră a prezentat formația timișoreană **GRAMAFON** condusă de PAUL WEINER (în foto). Lucrare de întindere, **Muzica sferelor** a adus noi sonorități în care moog synthesizerul și percuția variată s-au îmbinat armonios cu instrumente precum clopote, triangluri, tamburine, fără a frustra cu ceva melodicitatea pieselor. Momente emoționante în festival au constituit, de asemenea, prelucrările folclorice, redate expresiv prin modalități jazzistice cu improvizații de finețe. S-au evidențiat în acest sens **SEPTETUL RADU GHIZĂȘAN** („Batuta"), **VOCAL JAZZ SIBIU** („Izvorul", „Ursitoarele"), **BIG BANDUL CASEI DE CULTURĂ „GRIGORE PREOTEASA"** — BUCUREȘTI („De-ar fi dorul").

În progres față de anul trecut tinerii bucureșteni DRAGOȘ NEDELCU (pian) și BOGDAN CRISTEA (contrabas) au fost viu aplaudați de public pentru piesele „Bocet" și „Crin".

O evoluție jazz-rock, cu momente de virtuozitate, la grupul condus de MARIN PECHEA — BUCUREȘTI, doar că „show-ul" acestora se potrivește unui spectacol obișnuit, nicidecum unui festival de jazz a cărui exigență și ținută sînt, de-acum, bine cunoscute. Inedită, prezența în festival a naistului SIMION STANCIU.

Interpretări bune, de precizie, cît și instrumentiști de valoare au întrunit BIG BANDUL RADIO TV condus de SILE DINICU și **FORMAȚIA DE JAZZ A CASEI ARMATEI CLUJ-NAPOCA**, condusă de RADU ODEȘTEANU. Cu o rezervă : acestea au prezentat doar reluări ale unor piese din repertoriul clasic. Aceași observație și pentru **CONSERVATORIUM DIXIELAND BAND** — CLUJ-NAPOCA.

Un punct de rezonanță al festivalului l-a constituit evoluția formației **MARIUS POPP.** Jazz-rock interpretat cu mare tehnicitate. Nume ca **Eugen Gondi, Marius Popp, Peter Wertheimer, Alin Constanțiu** au intrat deja în istoria jazzului românesc.

Și poate momentul cel mai solemn al celor trei gale a fost apariția lui JOHNNY RĂDUCANU (contrabas) și RADU GOLDIȘ (chitară), „așii" ai instrumentelor respective, rafinați în execuție, prezența lor în festival fiind apreciată drept excepțională.

De bună seamă, **ARIA, RADIO TV, ELECTRECORDUL** nu ne vor lăsa să așteptăm prea mult pentru a face cunoscută, într-un mod fericit, această sărbătoare a jazzului.

IOAN BĂCĂLETE

CINEMA

10 SPECTATORI DESPRE 10 FILME

20—29 mai. Timișoara. Cinematograful VICTORIA. **„DECADA FILMULUI ROMÂNESC".** Inițiator și organizator — Întreprinderea cinematografică a județului Timiș.

Declarația directorului întreprinderii cinematografice, VASILE TUDOSE: „Această decadă se integrează în sfera mai largă a acțiunilor din cadrul festivalului național, **„Cîntarea României".** Cele 10 filme selectate se numără printre creațiile reprezentative ale cinematografiei noastre din ultima vreme. Proiecția fiecărui film este însoțită de prezentări și dezbateri pe care le susțin membrii **Cine-Forum**-ului, cenaclul întreprinderii noastre. Numărul spectatorilor, opiniile lor și cele ale presei vor desemna cele mai bune filme ale cinematografiei noastre din anul care a trecut".

DECLARAȚIILE SPECTATORILOR.

1. IOSIF COSTINAȘ (conducătorul Cineclubului '70) : „Opțiunea mea se îndreaptă clar spre filmele lui Pița și Veroiu, **Tănase Scatiu** și, respectiv, **Dincolo de pod** (cu precizarea că, din păcate, nu am văzut încă **Prin cenușa imperiului,** al lui Blaier). Fiind două creații cinematografice, subliniez **creații,** filmele amintite fac în același timp și o bună propagandă sursei literare care le-a servit drept scenariu. Aș mai acorda gir și filmului **Pintea,** datorită unor calități ale imaginii și apoi datorită faptului că poate fi ușor receptat de un public numeros și divers".

2. ALEXANDRU DEAL (scriitor) : „Cu excepția lui **Tănase Scatiu,** pe care regret foarte mult că l-am pierdut, am văzut aproape toate filmele decadei. Aș opta pentru **Prin cenușa imperiului** și **Dincolo de pod,** ambele cu un scenariu și o imagine foarte bune. Și totuși, am avut senzația că nu se leagă în întregime, că se dispersează. **Osinda** — un film pe muchie de cuțit. Cînd foarte bun ca imagine, cînd ratat din cauza goanei după spectaculos, după o simbolică artificioasă și banală".

3. MIOARA BLAIER (pedagog) : „Fără nici o ezitare, le aleg pe **Tănase Scatiu** și **Dincolo de pod.** Primul, spre care se îndreaptă preferința mea netă, mi se pare unul din cele mai bune filme ale cinematografiei noastre. Poate că ar fi fost bine să regizeze tot Pița și **Dincolo de pod,** căruia îi lipsește o anume vigoare".

4. VASILE ANTON STOICHESCU (economist) : „Cele mai bune filme au fost, de departe, **Tănase Scatiu, Dincolo de pod, Prin cenușa imperiului** și **Osinda.** Deci filme retro, în care (vezi primele două) operatori excepționali au complinit regizori în afirmare. Deci opere clasice, care au creat structuri filmice de o mare originalitate. Cele mai puțin realizate sînt legate de scenarii stupide (**Instanța...**). În **Pintea** s-a ratat, prin folclorizare, prin neînțelegerea dramaturgiei filmice, un mare film. Suplu, viol, ușor de vizionat este **Mere roșii,** tot ecranizare".

5. ALEXANDRU VAJDA (ziarist) : „Cred că s-au bucurat de audiență la public filmele care au recurs la literatura noastră clasică. **Tănase Scatiu, Dincolo de pod** și **Osinda** au constituit, prin cîteva secvențe, momente antologice ale cinematografiei noastre. Spun cîteva secvențe, pentru că **Osinda,** de pildă, este un film inegal în ansamblu".

6. MIHAELA GAITA (elevă) : „În primul rînd, **Tănase Scatiu.** Pentru atmosfera epocii, surprinsă magistral. Imaginea, plastica, lumina, costumele, decorurile, dovedesc și aici că Pița și Veroiu încearcă să facă o școală. Filmului istoric i-aș reproșa în primul rînd grandilocvența".

7. ȘTEFAN SASU (actor la Teatrul Național) : „Ar trebui să vă spun că obișnuiesc să merg, din oficiu, la toate filmele semnate de Pița și Veroiu. Am mare încredere în ei. Nu m-am înșelat nici în ce privește **Tănase Scatiu** și **Dincolo de pod.** Primul mi se pare, dealtfel, cel mai bun din decadă. Are o atmosferă fantastică, o plastică,un ritm, o interpretare de mare clasă.

8. EMILIA JIANU (profesoară de limba română). „Am recomandat elevilor mei în primul rînd **Osinda, Tănase Scatiu** și **Dincolo de pod.** Poate pentru că sînt ecranizări și reușesc astfel să le explic mai bine ce înseamnă literatura și ce înseamnă filmul".

9. VALENTIN ZDRAHAL (student, Arhitectură) : „Din filmele văzute, m-aș opri la **Dincolo de pod,** bine făcut, bine înțeles specificul filmului în raport cu ideea literară. În **Osinda** m-a deranjat simbolica excesivă, banală. Îmi pare rău că nu am reușit să văd **Tănase Scatiu.** S-ar putea să fie, după cum am auzit, cel mai bun.

10. ADRIAN CHELEMEN (grafician, Întreprinderea poligrafică Banatul). Cred că ar trebui să ne oprim mai întîi, la filmele lui Pița și Veroiu. Mie personal mi-a plăcut mai mult **Dincolo de pod,** care a surprins cu mare intuiție atmosfera unei lumi ce apune. **Tănase Scatiu** trădează, prin cîteva secvențe, o influență destul de puternică a unor alte școli de film. Nu cred că ar trebui omis dintr-un clasament nici **Mere roșii** al lui Tatos. O demonstrație de autenticitate, de virtuozitate actoricească. Cuvinte frumoase s-ar putea spune, în mare, și despre **Prin cenușa...**

I. PANTEA

Documentar

NORMAN MAILER ŞI „UN VIS AMERICAN"

Norman Mailer, acest viitor mare clasic american, este un scriitor incomod. Sensibil la climatul politic al ţării sale, el s-a aplecat mereu asupra unor probleme de actualitate. Acum aproape 30 de ani, primul său roman, **The Naked and the Dead**, înfăţişa America angajată într-un război în care „cei goi şi cei morţi" reprezentau o cantitate neglijabilă în faţa organizaţiei care era armata. Mai tîrziu, în plină perioadă maccarthystă, autorul lui **Barbary Shore** (Ţărmul Barbariei, 1951), lua poziţie împotriva tehnicilor de lavaj al creierului practicate de F.B.I., ai cărui agenţi ştiau să obţină confesiuni pe măsură. Într-un alt roman, **The Deer Park** (Parcul cerbilor, 1955) din care autorul va face zece ani mai tîrziu o piesă de teatru de un puternic dramatism, cu o forţă de şoc considerabilă. Eroul său, Charles Francis Eitel, e un cineast de talent persecutat de comisiile de anchetă ale Congresului. Refuzînd să răspundă întrebărilor puse de inchizitori, acesta îşi pierde slujba şi e nevoit să-şi vîndă scrierile unui producător care le va da drept scrise de alţi autori. **The Deer Park** are ca decor o staţiune de vilegiatură situată în deşertul californian, destul de asemănătoare cu Palm Springs, dar care e de asemenea un fel de reproducere a Infernului. Acest „Parc al cerbilor" e populat cu personaje desfrînate sau corupte. Unii sînt comanditari sau fabricanţi de filme, ca Teppis, **producer**-ul, care nu visează decît la bani şi la glorie. Alţii sînt amploaiaţi, sclavii sau prostituatele primilor : ziarişti vînduţi, samsari de tot felul, femei avide sau nevrozate, actori infatuaţi de propria lor imagine. Iubirea nu există, e înlocuită de sexualitate, viciu şi depravare. Efectele lor sînt distrugerea totală a oamenilor, a căror fibră morală e deja puternic alterată de climatul şi moravurile locului. Dar subiectul profund al cărţii este Răul, viciul ascuns de care suferă America. Ceea ce îl interesează pe Norman Mailer sînt miturile civilizaţiei americane pe care el încearcă să le demistifice.

În **An American Dream** (Un vis american, 1964) este vorba de mitul inocenţei americane. America lui Mailer nu e însă deloc inocentă. Ea perverteşte sufletele impunîndu-le false valori. Stephen Rojack, întors de pe frontul din Pacific al celui de-al doilea război mondial, a fost traumatizat de experienţa sa militară. Revenit în viaţa civilă încearcă de toate : politică, devenind **Congressman,** învăţămînt, literatură, televiziune. Se căsătoreşte între timp cu Deborah Kelly, o tînără bogată şi vicioasă. Într-o ceartă cu soţia sa, Rojack o strînge de gît şi o aruncă pe fereastră. Graţie unui concurs de circumstanţe curioase, această crimă nu va fi pedepsită. Făptaşul scapă de răzbunarea atotputernicului său socru (un milionar legat de Mafie), de represaliile gangsterilor pe care-i bravase, ca şi de muzicantul negru căruia îi luase metresa. Poliţia, F.B.I.-ul, Mafia şi C.I.A. hotărăsc să-l lase să fugă în Mexic pentru că teza sinuciderii le convine mai mult decît cea a crimei. „Eroul de război", crescut într-o atmosferă de tensiune şi violenţă, Rojack nu se poate elibera de complexele sale decît prin crimă (eroul lui William Styron din **Set this House on Fire,** cunoaşte o experienţă identică). Crescută într-un mediu corupt, Deborah Rojack se cufundă în viciu şi duplicitate, practicînd în plus, pentru a se amuza, spionajul în beneficiul F.B.I.-ului şi al C.I.A.-ei. Barney Kelly, tatăl Deborei, e corupt de bogăţie şi putere, o putere specific americană, brutală, intolerantă, inumană. Mailer e fascinat de cabala puternicilor, de corupţia inerentă puterii, de corupţia corupătorilor ca şi de cea a victimelor lor.

Cel mai exploziv dintre romanele sale rămîne însă ultimul, **Why Are We in Vietnam ?** scris în 1967. Nici cea mai mică aluzie la război în **„De ce sîntem în Vietnam"**, decît, incidental, la sfîrşitul romanului, cînd aflăm că cei doi protagonişti mobilizaţi pleacă a doua zi pe front. În aparenţă (şi, de asemenea, în realitate) este vorba aici de relatarea unei partide de vînătoare în Alaska. De ce tocmai Alaska ? Fiindcă acest ţinut este locul magic unde se încearcă **reconstruirea unei noi inocenţe,** într-o lume care şi-a pierdut inocenţa. În Alaska se vînează urşi, trăieşti ca un primitiv, regăseşti starea de natură ; pe scurt, unul din visele Americii. Personajele sînt tot atît de puţin politizate ca şi istoria lor. Un adolescent, Ronald Jethroe, zis D. J. (abreviaţie de la **Disc-Jockey,** speaker improvizator la radio ; Ranald lucrează ca D. J. într-o staţie de radio din Dalles). E ultimul model al eternului adolescent american. Se exprimă într-un limbaj electronic, împrumutat în parte din William Burroughs şi din Marshall Mc. Luhan. E nedespărţit de Tex, prietenul său, un metis indian. Ambii au trăit în Texas-ul natal, pe care nu-l părăsesc decît pentru a întreprinde această expediţie de vînătoare purificatoare. Dintre adulţi sînt tot două personaje : Big Luke, ghidul expediţiei, şi David Rutherford (Rusty) Jetjroe, tatăl lui D. J., prototipul omului de afaceri texan, juisor, vulgar şi plin de prejudecăţi (femeile sînt prea libere, negrii, de asemenea, raporturile dintre albe şi negri prea facile ; alte elemente ale monologului său interior : pericolul galben, eliberarea ţărilor africane, ura pe care Europa o nutreşte faţă de America, certitudinea că, dacă nu va fi sugrumat în faşă comunismul, va triumfa, că biserica pierde teren şi că L.S.D.-ul cîştigă . . .).

Destul de curios, această carte care se situează în marginea politicii, permite să se înţeleagă cel mai bine aventura americană în Asia. Fără să vorbească de război, fără să abordeze problema lui, Mailer îi livrează totuşi, misterul. De ce sîntem în Vietnam ? se întreabă scriitorul. Pentru că există Texas-ul şi texanii, cu prejudecăţile, cu visele şi violenţele lor încă nepotolite. E o maladie, un fel de ciumă. Primul ei sindrom se traduce prin electrificarea nervilor, deteriorarea dorinţelor, apatie faţă de viitor, refuzul prezentului şi uitarea trecutului. Al doilea, e o reacţie de auto-apărare. În faţa presiunilor din exterior, omul american încearcă – după Mailer – o nevoie morbidă de securitate. Caută cu disperare tot ceea ce îi poate reduce angoasa, care e un mobil mai puternic decît dumnezeu, iubire, familie sau patrie. Totul este pus în joc pentru a se asigura această securitate. „Safari"-ul organizat se angajează să dea clienţilor o satisfacţie deplină : asigurarea de a nu fi răniţi, certitudinea de a aduce ca trofeu cel puţin un cap de urs . . .

Ultimul termen al acestei boli este obsesia puterii, americanul secolului XX fiind „literalmente obnubilat de putere". Prins între dorinţa de putere şi nevoia de siguranţă, personajul nu are decît două soluţii : ori acceptă alienarea, nebunia (cum face Herzog, eroul lui Saul Bellow, care e fericit de a fi nebun cu blîndeţe şi inocenţă) ori se lansează – ca personajele lui Mailer – în aventuri violente care-i permit pentru moment să depăşească situaţiile limită. Aventura trebuie să fie iraţională şi iraţionalitatea face să crească frustrarea. Furia lui Rusty devine delirantă cînd vede că primul urs a fost doborît de inferiorul lui ierarhic. Ce va zice lumea de asta ? Ceea ce ar fi putut fi un gest generos, devine un act de ură.

Escalada dintre tată şi fiu aminteşte pe cea din Vietnam, aventura din Alaska o evocă pe cea din Asia. Nu eziţi în faţa nimănui atunci cînd este vorba să te afirmi sau să te asiguri. **„Motivul pentru care sîntem în Vietnam** (explică Mailer într-un articol din volumul **Cannibals and Christians, 1966,** culegere de interviuri reale şi imaginare asupra războiului din Vietnam şi a preşedintelui Johnson) **este asemănător celui care-l împinge pe un burghez să-şi ascundă un viciu hidos şi privat. E ceva care „nu merge" în el, un dezechilibru în funcţionarea personalităţii sale care cere un act iraţional pentru a-şi regăsi echilibrul. Astfel că Vietnamul este viciul nostru secret".** Mai departe, Mailer declară că marea spaimă care bîntuie America provine mai puţin din nebunia personală a preşedintelui Johnson, cît din faptul că acesta încarnează demenţa latentă a oricărui american : **„Nevoia sa de a acţiona** (în Vietnam) **e cea pe care o încearcă întreaga Americă ; nu nevoia unei acţiuni curajoase, ci cea a acţiunii sub nu importă ce formă, tot ce poate pune maşina în mişcare. Moartea spiritului ameninţă America, e un vid cancerigen care sapă un imens crater".**

În tot ce a scris pînă acum, Mailer n-a încetat să protesteze împotriva totalitarismului militar, poliţienesc, intelectual şi artistic, împotriva unei gîndiri înregimentate, împotriva acceptării pasive a pretinselor realităţi americane. A denunţat cu vehemenţă laşitatea, ipocriziile, isteriile Americii, expunîndu-i complexele şi obsesiile (alcoolismul, drogul, sexualitatea, rasismul, vilenţa, frica). Protestatar permanent, acest boem al literelor care este Norman Mailer rămîne un scriitor incomod, dar un om curajos care, ca şi Don Quijote, continuă să lupte – poate contra morilor de vînt – dar o face cu tot atîta sinceritate cît şi cu un mare talent.

PETRE PINTILIE

GÎNDITORI AI ANTICHITĂŢII

II

„Voi nu puteţi trăi cu mine de teama neplăcerilor" le spunea Diogene unor semeni. Neplăcerile pe care le provoca el însă erau, ca să spunem aşa, de ordin logic. Sesiza ceea ce nu era raţional în viaţa şi comportarea unor oameni şi nu cruţa pe nimeni. Acesta îi era destinul, dar e vorba de un destin în sensul unui determinism intern, caracterologic, pentru că însăşi structura minţii şi a sufletului lui îl „obligau" să se comporte aşa. Plătea cu suferinţă acest mod de a fi, căci nu o dată a fost umilit pentru spiritul lui critic, ba chiar lovit.

În oamenii cu spirit critic lucrează întotdeauna un mare ideal şi numai de la înălţimea acelui ideal slăbiciunile şi scăderile omeneşti devin perfect vizibile. Gestul lui Diogene, de a fi aprins luminarea în plină zi şi a fi umblat prin cetate cu ea aprinsă, în căutarea unui om, este un gest absolut. Acest gest se plasează în zona de contact a idealului cu realul. Acest gest nu-l putea face decît acela care-i judecă pe oamenii concreţi din perspectiva ideii de om. Pe indivizii prea îndepărtaţi de omul ideal Diogene i-a certat, i-a ironizat sau — mai rău — i-a dispreţuit, lăsîndu-i să-şi ducă viaţa pe marginea noţiunii de om, la periferia etică a vieţii, unde razele idealităţii şi ale aspiraţiei spre un mod de viaţă cu adevărat uman nu mai ajung. Gestul lui de a fi umblat cu luminarea aprinsă în plină zi în căutarea unui om este ciudat şi tulburător peste măsură. **„Caut omul ideal !"** — vroia să spună Diogene. Şi dacă acest gest se producea pe scenă, într-un teatru atunci semenii l-ar fi suportat mai uşor. El ar fi fost astfel plasat în ficţiune. Cei care l-ar fi văzut ar fi putut spune : **„Nu pe noi ne vizează Diogene . . ."**. Sau, măcar, puteau spera că Diogene nu se gîndea la ei. Însă Diogene n-a acceptat convenţia scenei. A făcut gestul în plină stradă. Poate că acei regizori de azi, care îi trimit pe actori printre spectatori, vor să obţină un efect **tip Diogene,** ca să spunem aşa, spre a trezi în spectatori ideea că scena nu e teritoriul unui basm, ci chiar teritoriul vieţii reale, adică teritoriul vieţii celor care vin la teatru. De multe ori cei care văd o scenă „tare" şi rîd, rîd fiindcă speră. Speră că nu despre ei este vorba. Diogene, acest mare Caragiale antic, nu le-a lăsat această speranţă concetăţenilor. **„Era, totuşi, iubit de atenienii —** spune Laertios —. **Ceea ce-i sigur e că, atunci cînd un tînăr i-a sfărîmat butoiul, atenienii i-au dat acestuia o bătaie, iar lui Diogene i-au dăruit al butoi".** Nu-i acesta semnul că o cetate simte **necesitatea firească de a-şi proteja propriul spirit critic şi minţile strălucite care-l emană ?**

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

TAINE ALE CIVILIZAŢIILOR DISPĂRUTE (XXXVII)

de Dan Nemesnic

În urmă cu cîţiva ani a apărut la Moscova cartea prof. Alexandr Gorbovski, Enigmele lumii străvechi, **o carte care a stîrnit un interes deosebit şi pe care însuşi autorul o denumise „cartea ipotezelor". Cartea prezintă într-o manieră originală o serie de probleme ale preistoriei. Dar, spre deosebire de Erich von Däniken, care pledează pentru teza venirii unor extratereştri, „supracivilizaţi şi filantropi", Gorbovski presupune că mult în urma apariţiei primelor civilizaţii necunoscute de istorie, existase o civilizaţie extrem de evoluată, dar care dispăruse în urma unor catastrofe cosmice.**

E adevărat că datele şi întîmplările evocate în carte nu pot fi luate drept certitudini. pentru că ele îşi adună materialul din nenumărate legende, mituri, artefacte şi cărţi sacre, dar, după cum spune Fr. Engels, aceste legende şi alte moşteniri spirituale reprezintă una din acele abstracţii care pot sluji pentru „uşurarea comparării materialului istoric şi schiţarea procedeelor de dezvoltare a unor straturi ale ei".

Tocmai de aceea vom lua în seamă cele cîteva citate care urmează ;

„Cerul se apropia de pămînt, şi într-o singură zi pieri totul. Rîuri şi munţi erau acoperiţi de apă, lava fierbea şi ardea cu o lumină purpurie" **(Codexul mexican „Chimalpoca").**

„Ne-a cuprins un mare potop. Faţa pămîntului s-a întunecat, pentru că peste ea cădea ploaia Continua descărcare de nori dură zile şi nopţi . . . Oamenii fugeau disperaţi în toate părţile . . . Încercară să se salveze pe acoperişurile caselor, dar acestea se prăbuşeau îngropîndu-i sub dărîmături. Încercară să se urce în copaci, dar apa ajunge şi acolo . . Mai încercară să-şi găsească salvarea în peşteri. dar şi acolo-i ajungea moartea . . . Aşa se sfîrşi neamul omenesc. condamnat la pieire". **(Codex. Popol-Vuh. al tribului chvişilor, descendenţii populaţiei maya).**

Aceste două citate ne vorbesc clar despre o catastrofă naturală, despre „potopul" care l-a surprins pe locuitorii acelor meleaguri. Prof. Gorbovski se referă de mai multe ori la codexul Popol-Vuh. al chvişilor şi nu numai cînd vorbeşte despre mult discutatul potop.

Se pare că epicentrul catastrofei se afla undeva între America şi Africa, căci legende asemănătoare circulă şi la populaţiile africane. Numai că, cu cît ne îndepărtăm de Atlantic, caracterul miturilor se schimbă. Tradiţia vorbeşte numai despre mari inundaţii. Trecînd prin Mediterană înspre Orientul Apropiat şi pînă în China, conţinutul acestor istorisiri se schimbă din ce în ce mai mult.

Legendele greceşti ne spun că pe vremea potopului se cutremura tot pămîntul.

„Unii fugeau spre înălţimi alţii căutau să scape în bărci, vîslind pe teritoriile unde adeseori păşteau turmele, iar mulţi pescuiau în coroana ulmilor" . . .

În cartea sacră a vechilor perşi, Zen Aveste se spune că apa ajunsese la înălţimea unui stat de om . .

Legendele despre marele potop şi mişcările tectonice care l-au însoţit au fost mai tîrziu completate şi cu catastrofe locale. Aşa, de pildă în jurul anului 1450 î.e.n. Oceanul Atlantic pătrunde în Mediterana, a cărui nivel, la acea dată, era mult mai mic decît astăzi. Bineînţeles, nenumărate teritorii fură inundate iar populaţia surprinsă nu s-a mai putut salva. Stihia apelor a înghiţit pentru totdeauna şi porţiunile de pămînt care, după Pliniu, lega insula Cipru de continentul asiatic.

Oare de ce se numeşte strîmtoarea Bab-El-Mandeb („Poarta lacrimilor") aşa ? Tradiţia spune că numele i-a fost dat în urma unui mare cutremur care a provocat ruptura dintre Asia şi Africa precum şi formarea Mării Roşii

Cataclismele naturale aveau o amploare extraordinară. În anul 1775 Libanul este zguduit de un cutremur care. în numai şase minute, înghite 60.000 de oameni. Zguduirile subterane s-au resimţit pînă în Europa şi America. În aceeaşi zi. pe teritoriul Marocului. pămîntul crapă şi în abisul format piere un oraş întreg cu populaţia sa.

O serie de catastrofe locale s-au perindat de-a lungul secolelor şi ele continuă şi în zilele noastre.

În anul 1962 deasupra insulei Martinica, însoţit de tunete îngrozitoare, s-a prăbuşit un nor imens de lavă vulcanică. În iadul creat au pierit toţi cei 30.000 de locuitori, aproape în aceeaşi clipă.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACŢIE :

ION ARIEŞANU (redactor şef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor şef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor şef adjunct), CORIOLAN DRAGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 2 iunie 1977 ● nr. 22 (484) 8 pag. 1 leu

DACĂ MĂ ÎNTREBAȚI...

Dacă mă întrebați ce mai păstrez din zestrea copilului de odinioară, vă spun deschis că nu prea numeroase lucruri... Felul de-a iubi, oglindindu-mă cu nevinovăție în ochii mamei, nu-l mai am de mult ; descult și nebunatic, prin iarba înrourată, n-am mai zburdat de-o veșnicie ; păsările, în zori, ascunse în tufișuri, nu le-am mai ascultat de nu mai țin minte cînd, nici după fluturi și bondari n-am mai alergat de-o mulțime de ani.

Lacrimile, chiar dacă mai țîșnesc, nu mai au claritatea celor copilărești, nici de fulgere și de tunete nu mă mai tem, ascunzindu-mă în dulap, iar focul, în sobă, nu-l mai privesc cu uimire și spaimă, nici nu mă mai bucur, primăvara, cînd iasă din găoace primii pui de găină... Cu alte cuvinte, multe ale mele, cele de ieri, care mă caracterizau, le-am uitat, încetul cu încetul, pe parcursul anilor, încît, dacă e să-mi fac o radiografie cinstită, fără să vreau simt că m-am maturizat excesiv de mult.

Citeodată, numai, cînd trec pe-acasă pe la părinți, și urc în podul casei de lemn, cotrobăind prin colțuri, dau de unele urme, în care copilăria abia de mai respiră. Atunci îmi dau seama că, dacă mai sînt bun la cite ceva, asta se datorează acelor urme, un fel de izvor subțire, ce se prelinge în arterele mele, susurul lui venind dintr-o depărtare astronomică, pînă la urechea domniei mele mature de azi.

Și-atunci, în ziua cu pricina, merg printre oameni cu mare grijă, ca și cum aș duce cu mine o floare fragilă și nevinovată, căutată multă vreme pentru a o răsădi din nou undeva în regiunea inimii.

ION ARIEȘANU

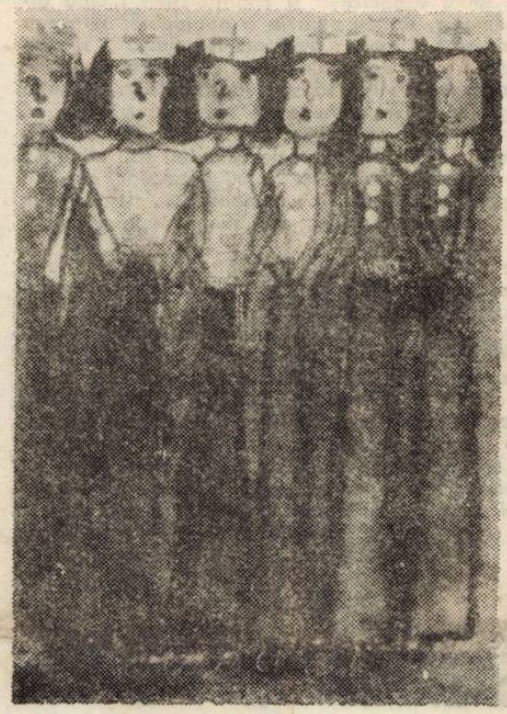

Mariana Juponescu (Șc. gen. nr. 6, Timișoara – premiul I) **„Surori voluntare"**

Conferința națională a scriitorilor

Lumea literelor românești, aleasă forță a spiritului acestui popor, a trăit, de curînd, efervescența unui important eveniment din viața sa – CONFERINȚA NAȚIONALĂ A SCRIITORILOR. Prilej de ample analize și dezbateri, înaltul forum al scriitorilor a beneficiat, la deschiderea lucrărilor sale, de prezența secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. În cuvîntarea ținută cu acest prilej, secretarul general al partidului, trecînd în revistă marile transformări pe care le-a trăit și le trăiește țara, hotărîrea fermă a întregului popor de a da viață obiectivelor istorice înscrise în Hotărîrile Congresului al XI-lea și în Programul partidului, a reliefat locul important pe care îl ocupă literatura și arta în ansamblul societății socialiste multilateral dezvoltate, rolul său determinant în cadrul programului de educare și formare a omului nou, în conturarea amplă a umanismului socialist. Analiza asupra activității scriitoricești, felicitările adresate tuturor participanților pentru prodigioasa muncă desfășurată, eșalonarea principalelor probleme ce constituie cadrul istoric contemporan au constituit tot atîtea imbolduri date de secretarul general al partidului, scriitorilor, spre ridicarea literaturii și artei noastre pe noi trepte de progres, spre o mai activă participare a culturii românești la îmbogățirea patrimoniului universal.

A fost subliniat, din nou, că împlinirea datoriei scriitorului față de popor, de năzuințele sale, constituie principalul filon al unei creații autentice, registrul problematicii sale desfășurîndu-se, de la evocarea marilor momente istorice ale trecutului, la surprinderea realității plină de semnificații, a transformărilor din viața contemporană – cu contradicțiile specifice dintre vechi și nou, cu izbînda ideilor înaintate – pînă la o atentă și sensibilă înțelegere și cuprindere a mutațiilor care se petrec, în planul mai larg, al vieții internaționale. Toate aceste deschideri bazîndu-se pe o concepție fermă, despre lume și viață –, filozofia materialist dialectică.

În încheierea cuvîntării sale, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus : „... doresc să exprim încă o dată, în numele conducerii partidului și statului, al meu personal, deplina încredere că lucrările Conferinței naționale a scriitorilor, desfășurate într-un înalt spirit de responsabilitate și exigență, vor stimula puternic eforturile tuturor scriitorilor pentru îmbogățirea patrimoniului național cu noi opere literare valoroase, înscriindu-se ca un moment important în întreaga viață cultural-artistică a patriei noastre socialiste".

Puternicul imbold dat de cuvîntarea secretarului general al partidului tuturor acelora ce veghează, cu sensibilă luciditate, la timpla timpului și umanului, increderea deplină în realizarea marilor deziderate propuse au fost semnele sub care s-au desfășurat, în continuare, lucrările forumului literelor românești, esența telegramei-angajament, adresată de participanții la Conferință, conducerii partidului și statului nostru, tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Importanța evenimentului petrecut în viața scriitorimii române depășește cadrul imediat al vieții literare și culturale – prin hotărîrile adoptate, prin asumarea responsabilă, și pe viitor, a problematicii vaste, deschise tuturor fenomenelor vieții sociale, unui schimb mai larg cu toate popoarele lumii pentru edificarea unui nou umanism, într-un climat de pace și destindere – și se răsfrînge, în timp, spre o emulație profund umanistă a întregului popor, ca mediu social propice formării omului nou.

Păstrînd nestinsă flacăra înaintașilor noștri, scriitorul român de astăzi trăiește momentul cuprinderii, prin sine, a unei lumi în plin dinamism, aceea a României socialiste, pe filonul pur al tradițiilor populare, esențiale în definirea sensibilității fiecărui creator, spre a restitui, printr-un gest de totală dăruire, imaginea a ceea ce sîntem și vrem să fim ca oameni și ca popor.

ORIZONT

Convorbiri

Cu scriitorul Mircea Sîntimbreanu

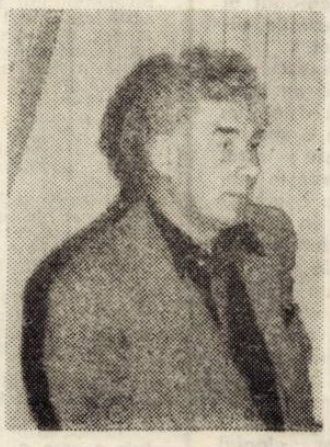

– Scriitorul și editorul MIRCEA SINTIMBREANU a fost cadru didactic ? Acest lucru a făcut să vă apropie mai mult de sufletul copiilor despre care și pentru care scrieți ?

– Am predat la catedră – și m-am predat ei – timp de 21 de ani, în nemijlocită prelungire a filierei propriei școlarități. Așez cifrele unele sub altele și reiese că, într-un fel sau altul, am petrecut între copii și tineri 38 de ani. Este un stagiu apreciabil, un stagiu care a determinat multe în „cariera" mea literară. Dar nu **totul** și mai cu seamă nu începuturile sale. Cînd ai fost dascăl, cunoști desigur mai bine lumea copiilor. Este vorba probabil de sentimentul pe care l-am avut totdeauna și anume că, fiindu-le profesor, le sînt tuturor – și mai ales celor mai neajutorați – **frate,** un frate mai mare. Nu încetez nici astăzi să fac această observație : copiii au părinți, dascăli, bunici, tutori și îndrumători, au prieteni de aceeași vîrstă... **Fratele mai mare,** în sensul pe care îl dau acestei noțiuni, rămîne rar și tocmai de aceea, de neînlocuit. Căci pe **Marea Copilăriei** sînt și vor fi totdeauna drame – dramele emancipării, ale cristalizării și recunoașterii identității, de pildă –, naufragii chiar, un S.O.S. continuu bate în fiecare inimă de copil, măcar în căutarea farului, și ar fi greșit să credem că ne aflăm tot timpul doar pe pămîntul tare al certitudinilor și sub arcurile de triumf ale surîsului. Personal, n-am putut izgoni cu totul supoziția copilăriei ca o convalescență, de pe urma căreia copiii abia urmează să se „pună pe picioare", să ducă abia pe urmă o viață pe deplin sănătoasă, pe deplin matură. Am găsit în școală tocmai terenul acestei investiții. Socot că era profesia care răspundea cel mai bine zestrei mele temperamentale. Pe de altă parte, tocmai acest „unghi de atac", activ-camaraderesc, de continuă experimentare și provocare chiar a inimii copiilor, mi-a îngăduit să-i cunosc mai bine ca individualități și nu doar ca materia primă a profesiei mele.

– Deosebirea între a scrie pentru copii și a scrie pentru adulți e mare sau mică ?

– Nu cred în apartheiduri literare. Există literatură mică, gîngav-împleticită, și pentru adulți. Este posibil însă ca textele kitsch pentru copii, textele de plagiatură a naivității, în genul atîtor cărți poștale copertate să se fabrice mai ușor. Dar încolo... Piinea pentru copii se face mai ușor ? Dar grîul acestei piini ? E cu putință ca devizul literaturii pentru copii să fie diferit dar nu mai puțin încărcat : fascinantul, humorul, grațiosul, patetismul sau măcar tandrețea, parabola, paradoxul, vitalismul, epica densă, tot ceea ce contribuie la realizarea deontologiei sale formative, dar nu lipsită de hedonistică, iată atîtea „materiale" nu la îndemîna oricui. **Gellu Naum, Nina Cassian, Ion Caraion, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Constanța Buzea, Tiberiu Utan** au scris și pentru copii. Ce-i drept, mai rar. N-aș conchide de aci că le-ar fi fost mai... greu. Aici, ca în orice alt domeniu de creație, a inventa este a înțelege.

– Cînd și cum s-a produs prima tentativă de ieșire în public cu o scriere literară ?

– În cadrul societății literare a liceului „Avram Iancu" din Brad, sub îndrumarea profesorului Pompiliu Nișca. Tot pe atunci împînzeam copacii din spatele casei domnișoarei Olimpia B. cu triste suspine versificate. Dar mult mai tîrziu, prin 1933, prima tentativă era cît pe aci să fie și ultima. Stabilisem cu **Octav Pancu-Iași** o întîlnire la Radio, unde el era directorul emisiuni-

DUMITRU UDREA

(Continuare în pag. 5)

Minunea vieții

Mi-a fost dat ca, înainte de a împlini trei ani, să-mi fi pierdut părinții și singur, doar cu viața, să cunosc dureros de timpuriu bunăvoințele ocrotirii întîmplătoare. De aceea, poate, toți oamenii mi-au devenit frați și surori. Voi, frați și surori, v-amintiți ? **„Lună, lună nouă / Taie piinea-n două / Și ne dă și nouă : / Ție / Jumătate, / Mie / Sănătate !".** V-amintiți ? : **„Are mama-un dor pribeag / Ș-un odor în leagăn drag / Are mama-un puișor / Și îi cîntă-ncetișor : / Nani, nani, nani, / Puiul mamii, / să nu crești cum vor dușmanii !".** Sau : **„Bua, bua, bua, / Puișor și-al meu drăguț. / Fecior, fă-te mărișor, / Ca să-mi fii de ajutor !".** Ori din apropiata noastră Răcăjdie : **„O găină, moțata. / Să sui pe policeă, / Și ouăle-și numără : / Unu mini / Doi mini / Trei mini / Strugu rugu / Piciurugu, / Una mega / Toboșega / Trandafira / Cicoșa...".**

Da, la 1 iunie, lumea-ntreagă se cheamă pe sine, pentru a-și sărbători cea mai dragă dintre „ulițele" existenței sale : COPILĂRIA.

Pentru că, sărbătorind ziua copilului, se sărbătorește puritatea ființei umane, nevinovăția – atît cît a fost sau cît a mai rămas – precum și **toată** speranța lumii, atît cît sîntem capabili s-o proiectăm și s-o respectăm, transformînd-o, treptat, în fapt și sprijin al vieții și al omului. Ce poate fi mai trist în lume decît tristețea copilului ? ! 1 Iunie e promisiunea internaționalistă de-a micșora, prin toate mijloacele, tristețea puiului de om, Măria Sa Copilul, și de a apăra zîmbetul cîștigat, acei minunați ochi senini, nevinovați, zburdalnici întotdeauna, cinstiți și buni. Amintiți-vă de Shirley Temple, priviți-o pe Nadia ; cînd n-aveți odihnă sau vreți să vă luminați odihna, oglindiți-vă în ochi de copil : veți fi în acele clipe fericiți, de frumusețea posibilă ce-o veți descoperi în dumnevoastră înșivă. Visez să se tipărească în toate limbile lumii acea carte mare, biblie a nevoii de neîntreruptă puritate, care să cuprindă tot ce s-a spus mai frumos și mai adevărat de către fiecare popor, despre copil și copilărie. Dragostea, tandrețea, solidaritatea și responsabilitatea umană, regăsindu-și mereu **leagănul,** își va prefigura mai exact și mai solid **destinul.** Căci atunci și acolo unde copilul suferă, întreaga umanitate este rănită. Atunci și acolo unde copilul este cea mai înălțătoare Instituție a societății, omenirea e încă sănătoasă, creativă și creatoare, demnă și îndrituită la fericire. A fost Lidice, a fost Hiroshima, a fost... cîte n-au fost pe acest pămînt, care au ucis orbește, alteori calculat chiar, această eternă primăvară a omenirii care este copilul ? ! Și, totuși, în lumea atîtor inegalități sociale, cu miliarde de copii flămînzi, bolnavi, analfabeți și atîtea alte suferințe, există astăzi atîta omenire sănătoasă și însănătoșită care ocrotește copilul cu forța uneia dintre cele mai profunde îndatoriri ale sale !

GH. LEAHU

(Continuare în pag. 8)

Şerban Cioculescu

VIAŢA LUI I. L. CARAGIALE – CARAGIALIANA

Editura Eminescu, 1977

Într-un volum ce aminteşte, prin formatul său, vechile noastre cazanii, Şerban Cioculescu şi-a adunat toate scrierile – şi nu sînt puţine – privindu-l pe Caragiale-tatăl, la care a adăugat şase capitole în legătură cu cei doi fii : Mateiu şi Luca. Partea întîia, **Viaţa lui I. L. Caragiale,** este de fapt ediţia patra a cărţii publicată în 1940 la Editura Fundaţiilor, în bune condiţii grafice şi cu 13 planşe, şi pe care am citit-o la puţin timp după apariţie ; a doua, din 1969, la care s-au adăugat trei capitole noi, îmbogăţindu-se cronologia, aducîndu-i-se unele rectificări de date şi retuşe stilistice, trimiterile ridicîndu-se de la 423 la 470 ; a treia la B.p.t. în 1972, reproducînd, fără modificări, ediţia precedentă. Noua ediţie, deşi nu poartă nici o notă, a rămas neschimbată, după cum rezultă din confruntarea făcută, fiind lipsită, din păcate, de planşele menite să întregească textul. Partea a doua, **Caragialiana,** este retipărirea cărţii din 1974, cu patru capitole noi : **Caragiale „între două poveţe", „De ce nene Anghelache ?", Portretul lui Caragiale** (deşi apărut în revistă în 1971 nu a fost inclus în ediţia din 1974) şi **Caragiale în „Amintiri literare despre vechea mişcare socialistă" (1870–1900)".**

Ştim cum a fost primită **Viaţa** ... la prima ei apariţie : criticată aspru de către Octav Şuluţiu în **Familia** lui Samarineanu, mai blînd de Vladimir Streinu, foarte bine de Nicolae Iorga şi la justa ei valoare de G. Călinescu. Dacă Iorga scria că e **„una din cele mai bune biografii pe care le cunosc"** (cuvinte reproduse pe coperta ediţiei a treia), G. Călinescu preciza în **Compendiu** că volumul **„dovedeşte chiar talent, de o anume speţă"**, cartea organizîndu-se **„topografic"**, deşi în **Istoria** ... era mai puţin reţinut : subliniind **„valoarea substanţială"** a anchetei literare întreprinsă de critic şi **„talentul biografic"**, deşi acesta nu şi-l revendica, cartea organizîndu-se **„pe marginea documentelor, topografic"** (p. 830).

Vladimir Streinu stăruie asupra **„probităţii"** de cercetare şi a **„restituirii"** adevărului, arătînd că, în limitele fixate, criticul aduce o contribuţie esenţială. Face totuşi rezerve asupra stilului, unele discutabile. După opinia lui „pîrdalnic" înseamnă „biet", „nenorocit" ceea ce nu-i adevărat, cuvîntul fiind folosit conform înţelesului pe care-l are. Dealtfel Şerban Cioculescu nu a ţinut seama decît de una din observaţiile făcute, corectînd **„distih cu desinenţe greceşti"** în **„rimind cu desinenţe greceşti".** Nici măcar de cele juste (spiritul critic de la nouă ani, misiunea mîntuitoare a takismului, pledoaria în favoare lui Caragiale şi în defavoarea lui Maiorescu şi „metafizicianul ignorat"). Sentiment al suficienţei sau doar o interpretare proprie a textelor ?

Critica lui Şuluţiu este necruţătoare : cartea e de trei ori un **„eşec"**, istoria literară fiind greşit înţeleasă de urmaşul lui Duică, cel **„neînstare de sinteză"**, care a adunat doar materialul, fără să ridice edificiul ; **„bazar de amănunte"**, carte neînchegată datorită unui defect de construcţie, **„lipsită de osatură"**, lipsită de **„unitate interioară"** şi exterioară, autorului lipsindu-i **„darul scrisului artistic"** şi **„puterea de evocare"**, Caragiale neexistînd în cartea aceasta plină doar de **„fişe şi documente, inteligent comentate"** pentru un viitor, şi mai norocos, biograf.

Şerban Cioculescu nu s-a sinchisit nici de aceste critici. A lăsat cartea cu structura ei de la început, adăugîndu-i doar cîteva capitole noi, iar în **Caragialiana,** o adunat alte date, unele din ele, fiind la publicare, inedite. Sigur, în perspectiva sintezei, Suluţiu are dreptate, dar criticul a adoptat **altă** perspectivă, înţeleasă şi aprobată de Călinescu, perspectiva topografică. E discutabil dacă a ales metoda cea mai bună, dar că este cea mai potrivită temperamentului său nu ne putem îndoi şi nu are rost să-i cerem unui autor ceea ce n-a intenţionat să scrie. Să nu uităm apoi că oprindu-se asupra părţilor, criticul a avut întotdeauna în vedere întregul, adică viaţa lui Caragiale, desfăşurată panoramic. O sinteză este de dorit totuşi, iar dacă lui Şerban Cioculescu îi lipseşte vocaţia sintezei, aşteptăm un Munteanu oarecare să intre în competiţie cu el. Deocamdată, cu toate exagerările şi contradicţiile **(„crud pînă la neomenie, slobod pînă la ingratitudine, nerusinat pînă la cinism"** şi totuşi **„bunătate temeinică")**, rămîne singura viaţă a lui Caragiale pe care o avem. Dar cine se va încumeta în viitor să scrie despre viaţa şi opera lui Caragiale, nu va putea trece peste contribuţia, cu adevărat esenţială a exegezei lui Şerban Cioculescu, chiar dacă i se pot aduce unele corecturi sau atinge o altă interpretare. Dealtfel şi Şuluţiu concede că, sub acest aspect, cartea este o **„comoară"** ... pentru alţii. Pe acei „alţii" îi aşteptăm, aşa cum aşteptăm şi sinteza ce nu mai vine.

Unele amănunte istorico-literare sînt departe de a avea importanţa ce li se acordă. Criticul, face impresia că nu selectează datele după un ferm criteriu axiologic. Pentru că ce importanţă are pentru omul şi scriitorul Caragiale schimbul interminabil de telegrame cu Em. Gîrleanu din capitolul **„Drepturi de autor"** sau micile comentarii din **Caragiale „între două poveţe", Caragiale personaj într-o revistă teatrală** şi altele. Iar dacă ţinem atîta la amănunte nesemnificative, rugăm criticul să completeze romanele în care Caragiale apare ca personaj şi cu cartea lui Victor Ion Popa, **Maistoraşul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu,** pe care o aminteşte în **Viaţa** ... omiţînd-o în **Caragiale – personaj de roman.**

ION MAXIM

Cronica literară

CĂLĂTORII (II)

Dacă Jurnal de călătorie **de Constantin C. Giurescu (ediţia a doua adăugită, Ed. Sport-Turism, 1977) este un memoriu academic făcut de savantul ce, pe de o parte, informează asupra operei sale de conferenţiar, (lămurind, în luări de atitudine polemice, probleme încă încurcate, în unele părţi ale lumii, de unii sau de alţii), iar pe de alta, ţine să prelungească, prin consemnări la faţa locului** Istoria românilor **(savantul observînd, pe teren, situaţia, profesiunile, transformările românilor stabiliţi, cu decenii în urmă, pe alte meleaguri) carte întemeiată gospodăreşte, accentuînd amănuntele, observînd detaliile aparent anodine (care, unindu-se, alcătuiesc totuşi o** istorie**), dacă** Jurnalul **academicianului Constantin C. Giurescu este o carte enorm orgolioasă prin cortegiul de amănunte care alcătuiesc suita unei existenţe de excepţie, cartea** lui Al. Căprariu, În timp ce pămîntul se învîrte **(Ed. Dacia, 1976) lasă mai degrabă impresia de indiferenţă faţă de persoana I, naratorul retrăgîndu-se, cît poate mai discret, în spatele tabieturilor sale, spre a-şi anunţa cititorul că acolo, în drumul său, apăruse un loc propice meditaţiei. În cartea academicianului erou era** Istoria, **la Al. Căprariu personaj e clipa: puţine amănunte, puţine informaţii despre locuri şi oameni. Pagina se împuţinează parcă sub ochii cititorului, litera se dilată descriind o conversaţie despre, de pildă, anumite filme văzute. În puţine pagini Al. Căprariu scrie despre U.S.A., Belgia, Mexic, Cuba, Italia, Canada, Grecia, Franţa ; aflăm cu greutate rostul scriitorului în acele locuri (în** Jurnalul ... **academicianului C. C. Giurescu i se acorda acestuia un spaţiu larg) încît putem bănui că Al. Căprariu doreşte să ne lase a înţelege că acolo, în Veneţia sau în Bruxelles este un turist anonim, rătăcind, după plac, prin locurile pe care memoria i le pune la dispoziţie. Programul academicianului Giurescu era împărţit cu necruţare (academicianul consemnează, cu neascunsă mîndrie, tot) între curse de avion, conferinţe, şedinţe, vizite oficiale, vizite protocolare, vizite omagiale, întîlniri de lucru, programul poetului rămîne neştiut cititorului, îndemnat să creadă că birocratica potrivire de minutare nu va fi existat. Cineva nu apare la o întîlnire, nu e nici un păcat, totul se amînă pe ziua următoare. Timp există. Profesorul scrie de la înălţimea unei vîrste aureolate – de ce nu – de glorie, poetul scrie conştient că timpul i-e prielnic şi că locurile – unice – pot fi regăsite, altădată, fie şi prin nepreţuitele servicii ale fanteziei. Nu melancoliile, ci bărbăteasca împlinire caracterizează textele : plecările înseamnă locuri noi,** locuri ale oamenilor **(„Iar mîine vor pleca şi de aici. Ce clipă de disperată înţelepciune omenească a putut scorni gîndul că „a pleca înseamnă a muri puţin ?" Eu cred, dimpotrivă ! Nu-i aşa că peste tot sînt oameni ?"). Dealtfel, majoritatea paginilor cărţii lui Al. Căprariu sînt consacrate întîlnirilor : unele întîmplătoare, cu anonimi ce, desigur, emit opinii inteligente asupra acestui** pămînt al oamenilor. **Călătorul nu impune o opinie, nu tranşează o dispută : în jurnalul profesorului totul era legat (în numele programului) de conversaţii cu eficienţă imediată.**

Desigur că Al. Căprariu, criticul de artă, îşi pune în valoare, în paginile cărţii, profesiunea sa. Fără ostentaţie însă. Observaţiile despre Hemingway, subtile, sînt puse în pagină nu ca o orgolioasă efigie a rarisimei călătorii, ci ca un privilegiu al omului de artă de a imagina o posibilă istorie :

„Din 1939, cînd se stabileşte definitiv la Havana, definitiv în stilul său, plecase de multe ori, spre a reveni mereu din locurile cele mai îndepărtate ale lumii, aici, la casa lui, totul rămînea neschimbat, într-o aşteptare încordată. Se ştia întotdeauna că va reveni. Nimic nu putea împiedica revenirile sale. Şi acum totul îl aşteaptă să se reîntoarcă. În vreme ce scriu aceste rînduri – privind, din cînd în cînd, spre apele, în balans etern, ale oceanului – poate că el urcă treptele, printre arbori, spre casa încremenită în aşteptare. Spre cărţile, armele, băuturile, amintirile sale. Prea mult îl aşteaptă toate. E dreptul lor aceasta reîntoarcere. Dacă aş deschide radioul, acum, nu mă îndoiesc că aş auzi anunţată, la toate posturile din lume, reîntoarcerea lui Hemingway. Dar nu voi redeschide radioul acum. Mă voi preface că nu ştiu nimic, pînă în clipa cînd însumi mă voi reînapoia la casa lui. Atunci, va fi acolo, în fotoliul său preferat şi am să-i murmur acea pagină din Adio arme **acea pagină – rugăciune pe care mi-o şoptesc cînd sînt nefericit sau cînd – de bucurie prea adîncă – fericirea începe să doară ...".**

Rînduri admirabile, ca multe altele, în această carte ce aparţine unui epicurean în sensul nedegradat al cuvîntului, pregătit să trăiască pe deplin bucuriile zilnice : o ştiinţă a degustării lor e pusă la punct.

Desigur, Jurnalul **academicianului C. C. Giurescu e o carte ce, folosind un stil academic, reprezintă un fragment al unei opere ştiinţifice : Al. Căprariu este un poet ; pentru el,** călătoria **reprezintă o stare a spiritului, garanţie a ieşirii din rutină, din banalitate ; textul e întrerupt de poeme, între ele, cel care vorbeşte mai elocvent despre stilul de a înţelege călătoria e aceasta : „A devenit aproape ritual : / un whisky, un fotoliu / o ţigară, / şi -ntoarcerea în Place Pigalle, / bine-nţeles cu gîndul, şi spre seară. / / Dinţi sclipitori de negri şi neon, / femei trecînd în tipătoare rochii, / un bătrînel cu pipă şi baston, / la care-i strălucesc fantastic ochii, / / iuţi pactizări, făcute din priviri, / perechi, apoi destine cîte două / şi trupuri care trec în unduiri, / acum în Place Pigalle e ora nouă, / / ţigara mi se stinge fumegînd, / paharu-i gol, tristeţea e deplină / şi amintirile, sever, pe rînd / se duc spre-o nevăzută ghilotină".**

Trebuie să mai adăugăm, ca dat unificator : elogiul patriei, sobru al istoricului, cu elegante momente-poem, al cărturarului poet. Să amintim şi calitatea tipăriturii : dacă volumul profesorului Giurescu, de o frumuseţe calmă, este ireproşabil prin sobrietate şi corectitudine, cartea directorului editurii Dacia reprezintă o remarcabilă performanţă tipografică : un volum pentru bibliofili, cum nu ne amintim a fi apărut multe în literatura călătoriilor.

C. UNGUREANU

EXPOZIŢIA COPIILOR

Semnificaţiile EXPOZIŢIEI REPUBLICANE DE ARTE PLASTICE A PIONIERILOR ŞI ELEVILOR găzduită de Galeria „Bastion" din Timişoara, **depăşesc sfera esteticului, pe care o explorează, dealtfel, plenar, cu ingenuitatea inerentă vîrstei, intrînd în vastul domeniu social-cultural. Dacă vremurile anterioare au înregistrat cazuri excepţionale de precocitate artistică ale unor copii-minune, societatea noastră cunoaşte – rod al condiţiilor excepţionale create – fenomenul pe cale de a intra în obişnuit al copilului-artist. Departe de a frîna dezvoltarea liberă a talentului, organizarea riguroasă a instrucţiei de specialitate, în licee şi şcoli generale de profil sau în cercuri ale unităţilor şcolare de toate gradele şi ale caselor pionierilor, oferă, pe întreg cuprinsul ţării, cadrul propice desfăşurării unei intense şi variate activităţi creatoare. În atelierele bine utilate din oraşele mari sau în încăperile modeste din satele cîmpiilor şi munţilor patriei, adesea în acordul şi în prelungirea unor tradiţii locale, micii meşteri mînuiesc culorile, modelează lutul, cioplesc lemnul, iscodesc cu neastîmpăr toate resursele tehnicilor şi materialelor, asaltează curajos toate genurile meşterilor mari pe care, sub un ghidaj atent, învaţă să-i cunoască, să-i preţuiască, dar nu să-i imite. Rezultatele, cînd îndrumarea se face cu înţelegere şi tact, sînt prodigioase. Puritatea şi candoarea viziunii nu se sufocă prin stăpînirea cît mai aproape de perfecţiune a meşteşugului ; dimpotrivă, copilul ajunge să-şi dea seama din fragedă vîrstă că orice lucru, pentru a-ţi produce ţie şi altora bucurie, trebuie să fie bine făcut.**

Există la intrarea în sala de expoziţie o imagine pe care o socotim emblematică : eleva Adriana Moisin, fotografiată împreună cu profesoara ei, Iolanda Bartl de la şcoala generală nr. 19 din Timişoara, precum şi reproducerea girată de UNESCO a lucrării sale cu care a cucerit în 1976 laurii concursului „Culorile Veneţiei". Prospeţimea cromatică, spontaneitatea liniei, organizarea compoziţională, ritmul şi atmosfera, sînt specifice modului în care copilul vede şi concepe lumea, dar acurateţea execuţiei – care se învaţă – constituie suportul izbînzii.

Inspiraţi de genericul propus – CENTENAR GLORIOS – micii pictori povestesc fapte de arme, cu dorobanţi care cuceresc redute, cu turci care se predau, sau înfăţişează ţărani răsculaţi, portrete de voievozi şi haiduci, aproape fără excepţie chipuri de copii cărora li s-au pus bărbi şi mustăţi, dar proporţiile trădate şi perspectiva ignorată sau întoarsă nu anulează emoţia. Alţii plăsmuiesc copii care cîntă şi se joacă, locuri familiare şi imagini îndrăzneţe ale viitorului. Cei mai mari scriu poeme în culori, execută proiecte urbanistice sau se dedică genurilor aplicate, – afiş, ilustraţie şi copertă de carte. Posesori ai mai multor premii, elevii din oraşul şi judeţul nostru reprezintă îndeosebi orientarea cu punctul de plecare în estetica industrială şi ambientală, în virtutea căreia se năzuieşte spre incununarea vieţii cotidiene şi a spaţiului în care trăim, cu valorile nepieritoare ale frumosului.

Dacă este ştiut, de cînd e lumea, că artele plastice nu vorbesc, în expoziţia copiilor de la Bastion ele îşi iau libertatea de a cînta – cîntecul vieţii şi al bucuriei.

DELIU PETROIU

Acad. CORIOLAN DRĂGULESCU

În ziua de 1 iunie 1977 a încetat din viaţă, după o lungă şi grea suferinţă, Academician prof. dr. doc. **CORIOLAN DRĂGULESCU,** directorul Bazei de cercetări ştiinţifice din Timişoara a Academiei Republicii Socialiste România, reputat savant, cadru didactic de mare prestigiu, neobosit activist pe tărîm politic şi social.

Acad. Coriolan Drăgulescu s-a născut la Vărădia, (judeţul Caraş-Severin), la 4 aprilie 1907. Eminent elev al Liceului „C. Diaconovici Loga" din Timişoara, iar apoi al secţiei de chimie a Facultăţii de Ştiinţe a Universităţii din Cluj, CORIOLAN DRĂGULESCU se dedică, încă din tinereţe, cu pasiune şi dăruire, muncii de cercetare ştiinţifică, desfăşurînd, în acelaşi timp, o prodigioasă activitate didactică, mai întîi la Cluj, iar apoi la Institutul politehnic din Timişoara. Ca şef de catedră, decan al Facultăţii de inginerie chimică, cît şi ca rector al Institutului politehnic — a adus o contribuţie de seamă la dezvoltarea învăţămîntului tehnic superior din Timişoara. De numele academicianului Coriolan Drăgulescu este legată, de asemenea, dezvoltarea puternică pe care a cunoscut-o în Banat cercetarea ştiinţifică din domeniul chimiei, reuşind totodată să îndrume cu măiestrie preocupările colaboratorilor, să insufle studenţilor dragoste şi pasiune pentru această muncă.

Ca o recunoaştere a meritelor sale ştiinţifice, în anul 1955 a fost ales membru corespondent, iar în 1963, membru titular al **ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA,** conducînd din 1970 secţia de ştiinţe chimice a acesteia.

Animat, încă din timpul studiilor universitare, de generoasele idealuri ale socialismului, în anul 1941 a devenit membru al Partidului Comunist Român, desfăşurînd o intensă activitate revoluţionară, antifascistă. După eliberarea patriei, a îndeplinit cu spirit de răspundere funcţiile încredinţate de partid, printre care cea de primar al Timişoarei, în anii 1944-1945 şi ministru adjunct al Învăţămîntului, în 1956. A fost ales în repetate rînduri deputat în organele locale ale puterii de stat, precum şi membru al Comitetului regional Banat şi al Comitetului judeţean Timiş ale P.C.R.

Pentru meritele sale a fost distins cu ordine şi medalii ale Republicii Socialiste România şi cu titlul de „Om de ştiinţă emerit".

Încetarea din viaţă a Acad. Coriolan Drăgulescu constituie o grea pierdere pentru învăţămîntul tehnic superior şi cercetarea ştiinţifică din ţara noastră. Totodată Organizaţia judeţeană de partid Timiş pierde un militant neobosit, care şi-a dăruit întreaga energie înfăptuirii măreţelor obiective înscrise în programul Partidului Comunist Român.

COMITETUL JUDEŢEAN TIMIŞ AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN
BAZA DE CERCETĂRI ŞTIINŢIFICE TIMŞOARA A ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL POLITEHNIC „TRAIAN VUIA" — TIMIŞOARA

Înhumarea va avea loc vineri, 3 iunie a.c., la Cimitirul Belu din Capitală.

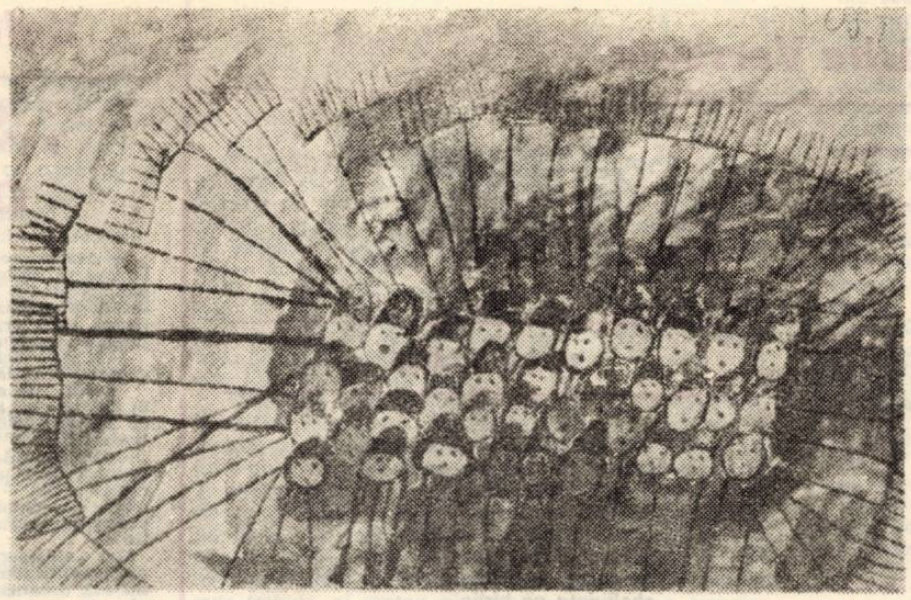

Costică Macovei (Casa pionierilor Gura Humorului, Suceava – premiul II)
„Răsculați"

Despre literatura pentru copii

Tentativa abordării critice a literaturii pentru copii întîmpină o primă dificultate în necesitatea situării, pe rînd sau simultan, pe două poziții. Această necesitate a dublei perspective vine din existența a două moduri fundamentale de lectură și, în consecință, a două viziuni critice : aceea a lectorului adult și aceea a lectorului firesc – copilul.

Judecățile cititorului și criticului matur elaborate cu explicabilă detașare profesională, au în acest caz o valabilitate limitată și, implicit, o funcție secundară. Intervenția lor devine un soi de „critică nelegitimă", un critic autentic al literaturii pentru copii neputînd să-l reprezinte decît lectorul ei autentic. Avînd însă în vedere accesibilitatea redusă (sau nulă) a acestei categorii de cititori în spațiul publicisticii (căreia i se asociază și insuficiența instrumentelor de comunicare), deziderатul confruntării între cele două moduri de lectură se lovește de o imposibilitate practică.

Premergătoare acestei situații dificile, în care se găsește critica, este problema autorului de literatură pentru copii. Cazul lui este aparte deoarece, pe lîngă exigențele valorice impuse oricărei creații, pentru el se ivesc legi speciale ce decurg din specificul publicului căruia i se adresează, public care, așa cum e firesc, caută la rîndul lui în literatură un spațiu de cunoaștere și de recunoaștere. Cu alte cuvinte, creatorul trebuie să știe ce dorește, ce poate și ce trebuie să primească cititorul său. E drept, aceasta presupune o instrăinare a propriei condiții și raportarea la o alta, dar presupune în același timp asigurarea unui factor de autenticitate. Ceea ce, cu o nuanță în plus, înseamnă asumare autentică a unei vîrste și nu o mimare artificială a ei. Pentru a limpezi mai mult lucrurile, e necesară o referire la condiția celui ce n-a devenit încă cititor. Încadrat în două realități : una socială (stabilă) și una a jocului, copilul i se integrează perfect celei din urmă, pentru că o face fără efort, în deplină stăpînire a legilor ei. (În mod paradoxal, prin integrarea totală în joc, el se arată, de fapt, singurul capabil să pună restul lumii, în paranteze). După necesități, el antrenează în joc asociații bizare și secrete de cuvinte care dezarmează orice încercare de pătrundere logică, orice tentativă de surprindere a unei semnificații sau a unei ordini. Acest „gust" special al limbii este, în fapt, expresia intuiției.

Devenind cititor, copilul trebuie să regăsească, la primele lui contacte, cu cuvîntul scris, aceste modalități „ludice" de mînuire a limbii. Literatura trebuie deci să le preia dar, în același timp, ea are de înlesnit stabilirea unui raport, de data aceasta conștient, între limbă și copil.

Aflîndu-ne, la această vîrstă, într-un moment esențial al formării, cînd totul se întipărește adînc și pentru totdeauna, nu este exagerată atribuirea unor responsabilități majore literaturii destinate acestei etape. Prin responsabilități se înțelege și acea de îmbogățire și nuanțare a limbii micului cititor, la care se adaugă formarea sensibilității față de frumusețea de limbă veche a românei. Din această perspectivă, basmul rămîne, pentru multă vreme încă, un tărîm al izvoarelor. Structura lui oferă nenumărate posibilități literaturii pentru copii (și nu numai ei). Nu întîmplător tradiția a constituit basmul ca primă vîrstă literară a omului.

Într-un alt plan al discuției, literatura pentru copii apare ca o treaptă de inițiere într-un alt mod de cunoaștere : este vorba de modul de cunoaștere al literaturii. Creația pentru copii trebuie să realizeze o trecere, o acomodare cu această posibilitate de reprezentare estetică a realității, pentru a forma receptivitatea viitorului cititor de literatură. Aceasta este rațiunea majoră pentru care orice scriere destinată copiilor trebuie să aibă un anumit nivel estetic, compromisurile fiind de neiertat.

Avînd, deci, oarecum limpezite cîteva chestiuni de principiu, să vedem ce se întîmplă concret cu literatura pentru copii. Îndreptîndu-ne atenția spre acest fenomen, regăsim cu plăcere pe copertele cărților colorate nume binecunoscute ale poeziei actuale. Întîlnim de pildă în ipostază de autori de literatură pentru copii poeți consacrați ca **Ion Caraion, Nina Cassian, Ștefan Augustin Doinaș.**

Ultima apariție a lui Ion Caraion, **O ureche de dulceață și o ureche de pelin** ilustrează o bună cunoaștere a ceea ce trebuie să rețină literatura pentru copii de la cititorii ei. Cu alte cuvinte, autorul dă cuvîntului posibilitatea de convertire în joc păstrîndu-i în același timp virtuțile poetice. Abuzînd însă de această manieră, ajunge la incifrare, la ermetism, alegoria transformîndu-se în șaradă puțin accesibilă micilor cititori.

Cu o poezie de altă factură (**Nică fără frică** într-o frumoasă reeditare) Nina Cassian urmează structura basmului permițînd însă versurilor o desfășurare de baladă. Limba cărții ei se remarcă prin naturalețea cu care mînuiește cuvintele cu arome vechi ale poveștilor noastre. În sfîrșit, **Povestea celor zece frați,** volumul lui Ștefan Augustin Doinaș, oferă imaginea ideală a modului în care literatura pentru copii poate și trebuie să se realizeze ca literatură autentică. Fără facilități, fără a face concesii unui presupus gust infantil, Ștefan Augustin Doinaș refuză „să se joace de-a copiii", într-un spectacol pasionant al echilibrului dintre elementele tradiționale și un nou mod de structurare a lor.

Povestea celor zece frați reține din basm modalitatea alegorică a reprezentării, modalitate familiară de altfel vîrstei celor cărora li se adresează. Viziunea alegorică codifică atît mesajul cărții cît și semnificația personajelor. În ceea ce le privește pe acestea din urmă, Ștefan Augustin Doinaș invederează o capacitate prețioasă de a alege cu discernămînt punctele de intervenție în structura tradițională. Mutația produsă nu reprezintă o inițiativă dar ea se dovedește a fi o soluție fertilă în cîmpul narațiunii lui Doinaș.

Răsturnarea la care ne referim este consecința transformării unor eroi cu funcții auxiliare în basm, în protagoniști ai acțiunii. Cei zece frați sînt înzestrați de la bun început cu fizionomii groteși, fizionomii de care însă protagoniștii se detașează treptat, pe măsura înaintării în alegorie. Funcționalitatea lor se arată a fi alta decît una transparent estetică, deși sînt încadrate de o anumită dimensiune a pitorescului. Unele dintre personaje sînt apariții de o frumusețe lirică inedită (**Vorbărețul cu miere în cuvînt, Ochiosul cu iezere în priviri** sau **Fratele** care, cu singurul cuvînt pe care-l poate rosti – „Mamă", dezlănțuie mutații geologice).

Portretele protagoniștilor sînt continuu nuanțate, grație permanentei invenții onomastice. Modalitatea este specifică basmului popular unde, ca și aici, marchează o apropiere, o raportare afectivă a naratorului la personaj.

*

Personalitatea poetică a lui Doinaș este antrenată complex în structura poveștii. Nivelul la care ea acționează în voie și cu intensitate maximă este acela de imagini. Nuanțările neobosite, un dinamism care fură, duc la o proliferare a imaginii. Consecințele ritmului viguros se invederează limpede în rime interioare, care sparg versul îmbogățindu-i mereu poeticitatea : **„În vadurile largi cu prund verzui / coroana fluviilor dintr-o dată, / umflată, se porni în țara toată ; / Oltul și Baraoltul mîndrul Mureș, / nostalgicul Siret și Cerna-n iureș, / și Argeșul cu mersul său încet, / și Ialomița, viperă-n turbare, / se revărsară toate către mare, / luînd pe sus olate și bucate. / Iar Dunărea cu spumele la gură / gata să-și prăvălească-n viitură / nechezul alb de apă, ca o iapă / pe care țărmii nu mai pot s-o-ncapă / bătea cu valuri dealuri și-aștepta".**

Voluptatea și simțul cuvîntului arhaic, colorat, aluziile mitologice (Mumele), măresc pe rînd încărcătura de poeticitate a textului în care nu rareori surpriza umorului vine să deconecteze la timp. Proporția, în care imaginile cu asemenea structură întovărășesc firul narativ, justifică situarea cărții lui Doinaș la granița, dintre basm și poezie, într-o trecere caldă și dezinvoltă de la o vîrstă a sensibilității umane, la alta. În virtutea acestei calități, **Povestea celor zece frați** are o dublă valabilitate : ea se recomandă atît cititorilor ei legitimi, cît și celor ce nu se sfiesc să se strecoare printre ei.

CARMEN ODANGIU

Emil Brumaru

Trei fantezii

BALADA PIRATULUI NEGRU

Îmi era la haină gaica
De argint și beam vîrtos
Numai romuri de Jamaica
Din sticle cu gîtul gros.

Căci eram Piratul Negru,
Fără-un ochi și fără-o mînă,
Dar cu sufletul integru,
Necotrobăit de rîmă.

Cel vestit de orologii
Prin bătăi adînci de pleoape,
De cădeau din bărci toți dogii
La Veneția, pe ape.

Precum Kidd, setos de sînge
Și comori, pe mări în spume,
C-o ghiulea puteam înfringe
Orișice-ambarcațiune.

Și ne-nvins decît de sînii
Marei Vampe de pe-un bric,
Rozbombați deasupra cîrmii,
În Oceanul Pacific !

NUMĂRĂTOARE PENTRU COPII ȘI ADULȚI

Elefantul
Dă
Din
Trompă
Strada
Gării
Dă
Din
Pompă
Avionul
Dă
Din
Bombă
Însă
Nimeni
Nu
Sucombă.

VIAȚA, MĂRIREA ȘI DECADEREA BUL-BUCULUI DANTELAT

În roua unui blond havuz
Trăia un pește mult ursuz
Și păduchios și slab de-auz
Ce-și număra mia de scuzi
Din pungă pînă la refuz
În roua blondului havuz.
Dar într-o zi, la crepuscul,
Sosi o morsă ca un sul,
La cărți doar chintă și doar ful ;
Ea inventase-un mare Bul-
Buc Dantelat pe care nu-l
Ceda decît la crepuscul.
Dar, precum scrie și-n Balzac :
„Vai de picioare cînd nu-i mac".
Căci peștișorul cel posac
Bul-Bucul Dantelat cu-n ac
Îl mîngîie și-acesta : „Pac !"
(După cum scris e și-n Balzac").
De-atunci, prin lume, morsa tristă,
Cu lungi mănuși, plînge-n batistă
Trecuta-i viață de artistă
Ștergînd cu ojă de pe listă
Bul-Bucul ce nu mai există,
Îndantelat, prin lumea tristă . . .

Maria V. Pop (Șc. gen. nr. 1 Bîrsan, Maramureș — premiul I)
„Tineri în poartă"

Ludoteca

Un reporter pus pe investigații sociologice cu ocazia lui 1 Iunie, descoperă foarte repede că din 10 timișoreni adulți, cel puțin 8 habar nu au de existența cuvîntului „ludotecă" în lexicul limbii române, ca să nu mai vorbim de existența ludotecii ca atare, în Timișoara (în paranteză fie spus, unul din foarte puținele orașe din țară înzestrate cu o atare „instituție"). Exemplu (absolut la întîmplare) : „Ca să fiu sincer, nu prea știu exact ce e cu ludoteca asta. Poate e un fel de discotecă sau de bibliotecă". (Marian Panait, inginer, 42 de ani). În schimb, reporterul are plăcuta surpriză să constate că din 10 timișoreni preșcolari, cel puțin 5 sînt pe deplin edificați asupra aceleiași probleme. Dovadă (tot la întîmplare) : „Ludoteca e un fel de cameră mare la bibliotecă, unde cînd intră, copiii sînt puși imediat să se joace. (Cosmin Stoian, 6 ani).

Luînd problema ludotecii foarte în serios, reporterul descinde, într-o dimineață, la fața locului. Adică la secția de copii a bibliotecii județene. Se vede o cameră cu mese mici și scaune mici, rafturi, jocuri, cărți, jucării, panouri, afișe. Ar fi minunat ca la toamnă, echipa, deja celebră, a copiilor pictori de la Liceul de arte plastice, să vină aici, să înveselească mesele, rafturile, pereții, panourile. Apoi, reporterul află de existența unui colectiv inimos, care a pus pe picioare acest spațiu de joacă și educație și, în consecință, transcrie următoarele nume : Nadejda Bodeanu, Eugenia Bojin, Angela Iliescu, Florica Lazu, Ana Ungureanu. Mai află apoi că ludoteca are un program de activități cum scrie la carte, cu acțiuni permanente, cum ar fi „Primii pași în lumea cărților", concursuri „Cel mai bun recitator și povestitor", colaborări lunare cu Teatrul de păpuși, toate menite să-i apropie pe copii de litera scrisă. În plus, în cinstea lui 1 Iunie, ludoteca le-a pregătit abonaților cîteva surprize : un concurs de desene pe asfalt, o expoziție de carte, prezentări ale unor personaje preferate, cu aportul Teatrului de păpuși, un recital de poezii susținut de actori ai Naționalului, ba chiar o întîlnire cu scriitorii Damian Ureche, Vasile Versavia, Mircea Șerbănescu și Valentina Dima.

Acestea fiind auzite și scrise, reporterul pleacă. Iese deci afară (afară e Piața Vasile Roaită) și, fără vreun motiv anume, se întoarce și privește, ca în alte dăți, clădirea în care acum e ludoteca, pe urmă o vede brusc în amintire, la pagina 104 a unei cărți vechi despre Timișoara veche, unde apare chiar fotografia acelei clădiri, la 1900. LUDOTECA RETRO. Timișoara, copiii, într-o dimineață, pe la 1900. „Eu aveam în 1900 trei ani. Dimineața, cînd era senin, îmi plăcea să stau la geam. Casa părintească era la colțul străzii Giurgiu de azi, în jur pustiu, se vedeau numai grădinile, cîmpiile și, în depărtare, dealurile Virșeților. Jucăria mea preferată era jocul de construcții după modele, Richter. Puteai să faci cu el, și palate. Începuse moda fotbalului, mă înnebuneam după fotbal, ca toți băieții de vîrsta mea. Ne plăcea și gimnastica. Mergeam pe la Clubul atletic timișorean, care era cam pe unde e acum Politehnica. În jos, pe bulevardul Mihai Viteazul, numai grădini de zarzavat. (Un minut dintr-o convorbire de două ore cu Edmund Stanzel, cel mai vîrstnic arhitect al orașului Timișoara). „Un cerc de carton, colorat în gri-albastru, mare cît gura unui pahar, deasupra lui e prins cu o ramă de metal un cerc de sticlă. Pe cercul de carton e desenat un urs galben, cu limba scoasă, ținînd pe genunchi o farfurie albă cu un crenvurști. Ursul nu are deocamdată nimic în labe, dar dacă vrei să cîștigi un punct, trebuie să-i vîri în buzunărașele tăiate în mîneci un cuțit și o furculiță din aluminiu, care alunecă între cercul de carton și cercul de sticlă. Totul trebuie așezat așa cum cer bunele maniere, adică furculița în stînga, cuțitul în dreapta. Altfel, ai pierdut".

(Descriere după o jucărie fără titlu din colecția de jucării vechi a familiei Vlad).

IOSANA PANTEA

Vasile Versavia

COPILUL

Există în Univers
ceva mai miraculos decît nașterea
copilului ?
Copilul e rezumatul biologic
al evoluției întregului Univers,
el e rezumatul drumului de necuprins
al materiei spre Gînd.
La naștere e doar un boț de humă – trupșorul,
și un bulgăre de crin – creierul,
cuprins în roca, fragedă și ea, a craniului ...
Și acest bulgăre de crin,
întemeiat pe trupșor,
ajunge, după numai cîteva luni, la logos,
la vorbire și gînd !
O mamă naște un copil, sporind spiritul
în Univers.

COPIII DE POM

Cum creșteți voi, copii de om,
pe dealuri cresc copii de pom,
copii de nuc, copii de meri,
unii sînt frați, alții sînt veri,
la fel de fragezi și cuminți
și ei ascultă de părinți ;
Dar ce-am aflat ? Un pui de om
a frînt chiar azi un pui de pom !
Ce-ar fi s-alerg eu fără preget
să-i rup urechea ori un deget ?

DESPRE COZI

Coada are-o veveriță
care-o duce în spinare,
toată ziua veverița
se spetește să o care.
Veverița – trup puțin,
e făcută pentru chin ;
coada mare și fălоasă
se crede împărătească !

Altă coadă e stăpînă
pe o mătură bătrînă ;
toată ziua coada rea
o trîntește de podea !
Rîde capra din ogradă :
fericiți cei fără coadă !

LA BUCĂTĂRIE

Toți fac treabă : gîsca spală
carnea și o bagă-n oală,
o găină taie ceapă,
iepurele cară apă,
uite, s-a întors și rața,
a făcut deja piața ;
un cocoș cu peana scrie
cheltuiala pe hîrtie
și, ca-n toate casele,
mița spală vasele ...
Doar motanul, scurt și gros,
mîrîie cam somnoros
de pe patul lui îngust ;
gata-i ciorba să o gust ?

Nicolița Somănescu (Șc. gen. Tg. Jiu, Gorj – mențiune) „1907"

Dorel Sibii

POȘTAȘUL

Copii, voi ați văzut vreodată un poștaș ? Exact : un nenea cu șapcă și geantă, ce aleargă, toată ziua prin oraș. Că îl cunoașteți, m-am lămurit, după cum ați gîngurit. Însă despre el vreau să vă spun, lucruri pe care le auziți doar acum. Acest nenea nu-și pierde vremea, cînd trebuie să ducă lui bunicul, ziarul sau plicul. Să știți că nu face ca unii dintre voi, să aducă ziarul de marți tocmai joi. În geanta aceea mare, poartă știri pentru fiecare. Așa că, dacă nu ar fi poștașul, ar suferi foarte mult orașul. Înainte de a pleca pe sector, memorează foarte ușor ... nu ca unii la școală, bunăoară, tabla înmulțirii sau o poezioară. Deci ziceam că ține minte, cui și în ce loc, vestea se trimite. În geanta aceea teribil de mare, le introduce într-o ordine pe fiecare. Apoi încalecă bicicleta cu două roți, pentru a putea ajunge la toți. Dragii mei, pentru a profesa această meserie, trebuie să se știe, că poștașul are calități ce nu le găsești la toți. În primul rînd este punctual, nu ca Nelutu cînd știe că va da extemporal. Apoi memorează bine, din moment ce știe cui, și ce i se cuvine. Este un sportiv desăvîrșit, pentru că nu se teme de vînt și ploaie și nici de gerul cumplit.

Orice copil dacă învață bine, și nu se face de rușine, poate ajunge poștaș, chiar la el în oraș. Este însă exclus, dacă nu are calitățile pe care vi le-am spus. Să știți că meseria este foarte frumoasă, mai ales pentru că sînteți așteptați cu nerăbdare, în fiecare casă.

Simona Nuțiu (Lic. de arte Timișoara – mențiune) „Copiii cîntă"

ȘEFUL DE GARĂ

La o anumită oră din noapte, în orice caz 'nainte de șapte, un nenea cu paletă, sau poate chiar cu rachetă, face să apară tot ce vedem noi în gară. El susține că poate oricine, dacă învață o școală. Sută la mie, că mai e ceva ce numai el știe. Altfel cum poți să explici pornirea trenului la opt fără cinci ? Parcă nu l-am văzut făcînd semn cu paleta atunci cînd a plecat tanti Saveta ? Așa că, să lase modestia, că eu știu care-i scamatoria. Cred că este un mare vrăjitor, cu paleta pe lîngă picior. Cînd o ridică, ea devine fermecată, iar noi vedem că locomotiva-i plecată. Și mai cred că și liniile de fier, tot datorită lui apar și pier. Dar pentru asta nu pot să mai garantez, pentru că o face noaptea, cînd eu dorm și visez.

SCAMATORIE

Copii, astăzi vă învăț o scamatorie, pe bază de păpădie. Dacă veți urma indicațiile mele, timp de un ceas, veți fi prefăcuți în păsărele. Așa că, atenție la indicații, pentru a nu se ivi complicații : **(Odată, un copil, în loc să ajungă pasăre, s-a prefăcut într-un bob de mazăre. Și astfel ajunse, măi frate, într-o păstaie, lîngă boabele adevărate. Putea foarte ușor să se trezească în cratița de pe cuptor. Pe semne că avu mare noroc, scăpînd de cratiță și foc).**

Toți copiii vor introduce în sîn puf de păpădie și puțin fin. Apoi, cu brațele întinse ca aripile de cocori, vă veți învîrti pe loc, de șapte ori. După asta, culcați pe iarba moale, veți aștepta să vă încolțească aripioare. Închizînd ochii, vă rog să vă imaginați că ați ajuns în văzduh și planați. **(Cine va spune că sînt vorbe goale, n-are decît să rămînă în iarba moale !).**

Copiii care vor face tot ce le-am spus, vor vedea casele și copaci tocmai de sus. Să știți că este foarte plăcut să zbori, însă numai sub nori. Oricine de ei va trece, foarte ușor poate să se înece. **(De altfel, norii sînt apa din cer, adică vaporii).**

După un ceas de zbor, veți coborî în iarbă, foarte ușor. Datorită scamatoriei mele, veți simți tot ce simt niște păsărele. Ajunși din nou la locurile voastre, privind la cer, vă veți vedea urmele albastre. Așadar, puf de păpădie și puțin fin, toți copii își vor pune în sîn ...

Valeria Tomoiagă

„Stîlpișori de aur"

– Mamă, ce îmi cumperi de Ziua copilului ? sună întrebarea fiului-meu, pusă în timp ce străbatem în pas sprinten o expoziție cu jucării, alta de confecții și încălțăminte, ba și una, de tot îmbietoare, de artă culinară, toate organizate cu același scop : Ziua internațională a copilului.

– Copil, zici, la 14 ani, cu buletin de identitate și carnet U.T.C. la piept ?

– Știi bine că nu le-am dobîndit încă – se alintă el în continuare. Sînt vinovat dacă aniversarea zilei mele de naștere coincide cu aniversarea copiilor de pretutindeni ?

– Dimpotrivă, ești un mare norocos, să poți alătura bucuria zilei tale bucuriei generale, sărbătoarea speranțelor tale – sărbătorii speranțelor copiilor lumii întregi, întruchipînd astfel unul din milioanele de „stîlpișori de aur" ai patriei tale, ai prezentului și viitorului ei.

Dar „stîlpișorul meu", încîntat de proaspătul nume și de semnificația lui, după ce mă asigură că speră să nu mă dezamăgească și să-l merite cu prisosință, revine la dorința inițială, dar formulată în ton cu noul titlu – acordat și însușit între noi : „Vreau niște zale – pot fi și blugi – cu totul și cu totul de aur și mai vreau încălțări – pot fi și pantofi de asemenea de aur" – „– Să-i chem pe Traian și pe Anuța să ți le aleagă ?". „Aceștia cine-or mai fi ? se minunează exagerînd ghidușul meu interlocutor. Traian și Anuța mi-au venit în minte cine știe cum, legați poate de tot ce-am discutat pînă acum între noi. Ei sînt doi din miile de „stîlpișori de aur" ai dăscăliei mele ...

II

... Elevi și profesori, adunați în jurul fîntînii din curtea școlii, la un jghiab, cu cine știe ce alte rosturi în trecut, ne spălăm încălțămintea în mare larmă și grabă, căci badea Eman a apucat să treacă cu clopoțelul prin fața tuturor claselor, semn că orele de curs pot începe.

Ne întîlnim din nou în sala cu multe trepte și o ușă mare prin care năvălește lumina cînd o deschizi și se lasă întunericul, odată ce-i închisă. Un salut sfielnic și privirile-n pămînt vin să mă întîmpine dinspre masa țărănușilor, înfășurați în veșminte ciudate de tot : a fost o ploaie strașnică, deci fiecare a apucat să-și pună pe el ce ține mai bine la apă din lada familiei.

Traian din banca întîi își întinde mădularele cîte puțin, astfel că-i ies la iveală picioarele, mai bine-zis vălmășagul de obiele, cioareci și opinci, toate îmbibate de tină, care, poate, or să se usuce în orele următoare. „Traian ne-o trecut Valea în spate !" se laudă un șir de fete care străbat dimineață de dimineață mai mult de doi sau trei kilometri de cîmp cu pojghițe de gheață, sub care poți nimeri ușor în gropi pîn' la brîu și mai au de urcat un deal și de coborît o vale.

Robust și veșnic rîzător, figură de uriaș pus pe șotii, băiatul ar putea crea impresia, la prima vedere, că-ți pufnește în nas la explicațiile tale. Dai să-l întrebi, te repetă întocmai, cu aceeași voie bună abia stăpînită. Predai o poezie în limba lui Pușkin, să zicem, ți-o redă cu încetinitorul, corect și complet, ca și cum ar fi compus-o el însuși, iar acum o supune doar aprecierii generale. La matematică e nelipsit de lîngă tablă, predă parcă simultan cu profesorul. La română la fel : la istorie așișderea. Traian le știe pe toate, din clipa în care le aude rostite sau le vede scrise. Și le știe bine. „Hașdeu" îl poreclesc, pentru că îl consider o minte de geniu în miniatură. În cancelarie s-a discutat cu aprindere de nenumărate ori asupra excepționalelor aptitudini ale puiului de țăran, pentru realizarea lui, într-o direcție sau alta, cu scopul de a nu face risipă din uriașul lui rezervor intelectual înnăscut.

La Traian, acasă, am ajuns sărind sau ocolind sute de șănțulețe, bălți și garduri din nuiele împletite, după ce restul drumului l-am fost străbătut cu șareta unui coleg. În fine, găsesc casa locuită de familia But. Ograda pustie. O bunică, ce-și frige pe plită cartofi tăiați rotocoale, cu coajă cu tot, mă poftește întîi să gust din ei așa rumeniți, alunecînd spre mine, împinși cu o lingură de lemn. Bătrîna îmi dă lămuririle cerute : „Cum o venit acasă, o rupt un colț de mălai și, cu brînza și ceapa ce se găsau învălite în ștergar, s-o dus să-l ajute pe tată-său la plug. Cu învățatu' stă așa, că mai mult dimineața ; sara-i mort de somn. Iară cum că unde o mere mai departe, apăi tractorist vre pruncu. Tractorist zice și ficioru-miu, tată-său, adică. Îl așteaptă acolo tăte cele, numa' să învețe. Ș-apoi mai avem unu trimăs la liceu ; doară n-om vre ieși tăți domni. Nu-i bugăt unu la casă ?".

„Micul meu Hașdeu", copilul meu minune, deocamdată și atît îi bine, primul pas să fie făcut, primul, „curaj", gîndesc, gîtuită de emoție, la cele auzite. „Azi, tractorist, mîine mecanic, poimîine inginer și, cine știe, poate, la catedră, poate cercetător, om de știință, descoperitor, toate porțile îți sînt deschise. Strînge doar bine curelele opincuțelor tale în jurul picioarelor, să țină la drum lung și la orice vreme ...".

III

Anuța doarme în aceeași odaie cu mine. Are 9 ani și niște cizme de gumă încăpătoare într-atît încît, la primul sclipăt de lumină, care o trezește în zori, poate nimeri dintr-o alunecare direct din pat în ele. Părinții săi mai dorm, căci au înnoptat cu treburile hăt tîrziu, eu mă întorc pe partea cealaltă, dar Anuța, cu pas larg, băiețesc ajunge în bucătărie, aprinde focul, pune la fiert două oale uriașe, una pentru porci și alta plină ochi pentru prînzitul din zi.

Odată o văd că plînge, cu obrazul înfundat printre caietele și cărțile de pe masă. Aflu că n-o mai ajută penița, i-ar trebui una nouă, asta-i tocită, scrie îngroșat și lasă pete, dar tatăl să nu audă : cît nu-i ruptă, penița, n-are nimic, mîna-i nepricepută ... „O peniță ar costa 25 de bani, judec, de ce atîta neîngăduință ?".

Cîte un „mărț" primesc cei ai casei, slobozit prin gura podului de către unul din părinți, unul pentru fiecare, ca într-un ritual. Bomboane să nu le aduc copiilor, îmi interzic părinții Anuței, că le strică dinții și nu ajută la nimic. Nu-s mai dulci și parfumate – prunele uscate ? Și să nu o tot țin morțiș cu spălatul pînă la brîu, dimineață de dimineață, că doar n-or să scoată domnișoară din ea. Iar în ce privește spălatul mîinilor, înainte de masă, umblă o vorbă în popor că nu-i țăran acela care nu înghite măcar un kilogram de pămînt pe an.

La festivitatea de la sfîrșitul anului școlar, printre copiii merituoși este strigat cu glas mare și numele Anuței Pavel, la premiul întîi. Nici o mișcare, nici un răspuns. Răspund eu, roșind încurcată, pentru absența ei, și alerg spre casă, cu uluitoarea veste.

Pe parcursul unui an întreg, să nu-mi pună mie, chiriașei lor, o singură întrebare, la vreun obiect oarecare, la cutare sau cutare temă de casă, să nu-și sîciie părinții, să tacă, să tacă ... O singură dată doar, acel plîns potolit pentru penița ce trebuia, tocită cum era, s-o mai slujească o bucată de vreme. Și acum, în timp ce alții sînt felicitați călduros și-și strîng darurile meritate la piept, Anuța mea nu-i nicăieri, ba da, uite-o alergînd, departe, sus, pe creasta de hotar, unde, pe vremuri, boierul trăgea, cu pușca încărcată cu sare, în copiii care îndrăzneau să o ia spre școală pe poteca dumisale mai ferită de glod, uite-o sus, zic, alergînd ca un băietan, cu o bîtă în mînă, după bivolița care a luat-o razna.

Premiul tău, Anuțo, care spune atîtea, parcă de la sine, premiul tău, unde să-l afișez, ca să-ți dau de veste ? Diseară, după ce vei adormi, voi strecura cărticelele primite sub perna ta, sau, mai sigur, într-una din marile tale cizme de fată vitează.

IV

„Aurul se măsoară nu numai în ocale", este concluzia fiului meu, amînînd cumpărăturile proiectate pe altă dată.

Televiziune

DUMINICĂ, 5 IUNIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,15 Film serial pentru copii. Prinț și cerșetor. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 12,00 Telex. 13,05 Album duminical. 15,20 Film serial : Exploratorii. 16,25 Un suflet, o flacără, o patrie. 17,00 Finalele Campionatelor europene la box. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reportaj Tv. 20,10 Film artistic. Don Juan. 21,40 Marele premiu al euroviziunii. 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 6 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Secvențe suedeze. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Cintarea României. 20,55 Roman-foileton : Sub stele. 21,45 Cadran mondial. 22,05 Un cîntec de demult. 22,2[0] Telejurnal.

MARȚI, 7 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret. Sonja Henie. 11,15 Lacurile orașului. Documentar Tv. 11,40 Pagini orchestrale cu formația „Capriccio". 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 ViStele peliculei. 17,45 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,05 Întrebări și răspunsuri. 18,20 Din țările socialiste. 18,35 Cîntarea României. 19,05 Înfăptuim hotărîrile Congresului țărănimii. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru. Premieră Tv. Marie-Octobre. 21,40 Încotro ? 22,05 Orizont tehnico-științific. 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 8 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. : Marie-Octobre. 11,30 Întrebări și răspunsuri (reluare). 11,45 Telex. 16,00 Teleșcoală. 16,40 Cabinet de perfecționare profesională. 17,00 Forum cetățenesc. 17,30 Fotbal : Universitatea Craiova — Dinamo București. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Creșterea rolului unităților socialiste, al organizațiilor obștești, al maselor populare în respectarea legalității. 20,00 Cîntarea României. 20,20 Telecinemateca. Ciclul „Mari regizori" : Luis Bunuel. Fecioara. Premieră Tv. 21,55 Revista literar-artistică Tv. 22,25 Telejurnal.

JOI, 9 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dumneavoastră liber ... vă recomandăm. 17,15 Consultații medicale. 17,35 Studioul muzical. 18,05 La volan — emisiune pentru conducătorii auto. 18,2[5] Atenție la ... neatenție ! 18,50 România pitorească. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,05 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru. Reduta de Mircea Radu Iacoban. 22,10 Cîntarea României. 22,30 Telejurnal.

VINERI, 10 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca. 11,30 Corespondenții județeni transmit ... 11,45 Emisiune de știință : Planeta cură. 12,10 Telex. 14,00 Tenis de cîmp : România — Anglia în „Cupa Davis". 17,30 Emisiune în limba germană. 19,00 Nou și tradițional în Marea Britanie. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ancheta socială. 20,30 Rezultatele tragerii loto. 20,35 Film artistic. Misiunea specială a lui David March. 22,05 Pe teme internaționale. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 11 IUNIE

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton. Sub stele. 12,55 Ancheta socială. 13,25 Muzică populară. 14,00 Clubul tineretului. 15,00 Tenis de cîmp : România — Anglia în „Cupa Davis". 17,30 Antologia filmului pentru copii și tineret. Sonja Henie. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,0[0] Eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Industrializarea și calitatea vieții. 20,05 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial. Un șerif la New York. 21,50 Întîlnire cu satira și umorul. 22,20 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romanțe.

Despre iepurașul care visează

A fost odată un iepuraș care-a adormit la marginea pădurii. Nu dormise de multă vreme și sforăia încetișor, n-auzea pe nimeni și nimic, așa că, să fi vrut și tot nu l-ai fi putut trezi. Și visa că mușcă dintr-un morcov mare (nici nu putea să-l vadă de la un capăt la altul) și morcovul creștea pe măsură ce mușca din el. Și cum visa el așa se nimeri pe-acolo un paznic :

– Ia te uită, un iepuraș spuse el. Se aplecă asupra lui, îl ridică ușurel în brațe și-l vîrî într-un sac. Numai ce închise sacul, că iepurașul începu să viseze că e vîrît într-un sac. Și paznicul, cu sacul în spate, habar n-avea ce visează iepurașul. Se gîndea : „Înainte, sacul meu a fost gol și-acum în el este un iepuraș !" Mai mult nu se gîndea. Trecea mulțumit cu sacul prin pădure și după o bucată de drum se-ntîlni c-un scamator. Cine știe cum se nimerise scamatorul pe-acolo. Pe cap avea o pălărie uriașă și-o ținea tot într-un zîmbet.

– Ce-ai în sac ? întrebă după ce-și scoase pălăria.

– Uite, un iepuraș care doarme, dar habar n-am ce visează.

– Ce drăguț, spuse scamatorul, n-ai vrea să mi-l împrumuți puțin ?

Și uite-așa trecu iepurașul din sacul paznicului în pălăria scamatorului. Fu apucat ușurel de urechi și se pierdu în pălărie. Scamatorul își așeză pălăria pe cap și nici n-ai fi zis că în ea doarme un iepuraș, iar iepurașul dormea în pălărie la fel de bine ca-n sac. Atît numai că visa că doarme într-o pălărie.

Scamatorul merse cît merse și se-ntîlni c-un băiețaș. Băiețașul pornise să prindă fluturi și-avea în plasă fluturi. Fluiera vesel și cînd îl văzu, scamatorul își scoase pălăria plin de respect. Într-o clipă, privirile băiețașului căzură pe iepuraș :

– Ce iepuraș drăguț, spuse privind spre fundul pălăriei. Și ce frumos doarme. Păcat că nu știu ce visează. Mi-l împrumuți puțin ?

Și uite-așa trecu iepurașul din pălăria scamatorului în plasa de prins fluturi. Se legăna încolo și-ncoace și visa că-i un fluture mare, albastru. Era un vis frumos, atît că el era un iepuraș mic și alb.

Cînd se trezi, se frecă la ochi și sări afară din plasa de fluturi. Adormit și somnoros nici nu știa de unde-a sărit afară. Se dezmetici în iarbă, căscă, își strînse picioarele și spuse :

– Cred c-am dormit cam mult, dar nu-mi pare rău. Am visat tot felul de lucruri.

Apoi, țopăi prin iarbă, în sus și-n jos, la stînga și la dreapta.

Ion Ciolănescu

Puiul de cuc se născuse în ceasul din perete și acolo locuia de-o bună bucată de vreme singur-cuc. N-avea pe nimeni și toată ziua nu vedea nimic decît pereții camerei și tot ce era în cameră, dar mai mult nu vedea. Nu vedea copacii verzi și florile albastre, nu vedea iarba și cerul.

Și simțea că-i lipsea ceva, la început puțin, apoi tot mai mult simțea că-i lipsea ceva. Și cum trecea vremea, puiul de cuc creștea și ajunse un cuc în toată firea și-acum toată lumea spunea că acel ceas e un ceas cu cuc în toată firea.

Dar cucul în toată firea își spunea că-i lipsește ceva. Niciodată nu trecuse cu privirea de pereții camerei și niciodată n-apucase să doarmă în voie. Cu toate că nu prea avea de lucru, nici atît nu apucase. Ațipea puțin pe întuneric și cînd să-l cuprindă somnul se deschidea o portiță și el trebuia să-și scoată capul și să strige cu-cu. O dată, de două ori sau de nouă ori, de cîte ori se deschidea o portiță. Striga cu-cu și era tot mai nemulțumit, deși ceasul în care locuia mergea exact cum trebuie, el simțea că ceva nu merge cum trebuie. Ațipea puțin și cînd se deschidea portița își scotea capul și striga cu-cu simțind că ceva nu merge cum trebuie.

Toată lumea era mulțumită ce frumos strigă el cu-cu, numai el nu era mulțumit. Dar nu știa de ce nu era mulțumit.

„Oare ce-mi lipsește ?" se întreba mereu înainte de-a ațipi și de-abia începea să viseze ce-i lipsește că iar se deschidea portița. Și, într-o dimineață, cînd soarele strălucea mai frumos ca oricînd și toată camera era scăldată în lumină și fereastra camerei era deschisă, cucul nu reuși să ațipească de fel. Portița ceasului era închisă, dar el nu ațipea. Și ceasul era și el scăldat în lumină, portița se deschise și el păși afară buimăcit, atît de buimăcit că uită să mai pășească-napoi. Păși spre fereastră și cum fereastra era deschisă zbură într-un copac. Și se miră cum zboară, căci nu mai zburase pînă atunci.

Se rostogolea prin aer și cobora în cîte-un copac, din ce în ce mai sprinten și din copac în copac ajunse-n pădure. Se obișnuise să trăiască-n ceas și n-auzise niciodată de pădure, dar ajunse-n pădure mai sprinten ca niciodată. Și era plăcut în pădure ! Te-așezai pe-un copac și te uitai în jur cît pofteai și nici o portiță nu ți se-nchidea în nas. Îi plăcea. Cînd veni seara era plăcut că vine seara. Dormi în voie și nimic nu-l trezi și dimineața era plăcut că-i dimineață. Țopăia din ramură-n ramură și cînta cu-cu. Ori de cîte ori simțea nevoia să cînte cu-cu, cînta cu-cu.

Unii spun că de-atunci nu s-a mai întors niciodată în ceasul în care locuise. Că nici prin gînd nu i-a trecut să se mai întoarcă. Așa a rămas un ceas cu cuc un ceas fără cuc. Alții spun că, din cînd în cînd, din obișnuință, se mai întoarce în ceasul în care locuise și cînd bate ora locală scoate capul și cîntă cu-cu. Dar nu rămîne prea mult. Cîntă și pleacă.

Cercul de artă decorativă (Focșani, Vrancea – premiul I) „Traista cu povești"

Cum a rămas un ceas cu cuc fără cuc

Nici mi-e foame, nici mi-e sete,
Ci mi-e dor de codrul verde.

Pe vremea cînd se-ntîmplau tot felul de lucruri care se-ntîmplă și astăzi, numai atît că se-ntîmplau atunci, într-o cameră, nici prea mare, nici prea mică, stătea atîrnat de perete, nu prea departe de fereastră, un ceas. Și pentru că-n ceas locuia un pui de cuc, toată lumea spunea că acela este un ceas cu pui de cuc.

Elefantul, furnica și crocodilul

Odată un elefant s-a împrietenit cu o furnică. Se întîlneau în fiecare zi pe malul rîului și stăteau de vorbă. În prima zi elefantul povestea ce-a făcut ieri și-a doua zi furnica povestea ce-o să facă mîine. Așa le treceau zilele. Stăteau de vorbă dar nu le venea ușor să stea de vorbă. Cînd povestea furnica putea să urce pînă la urechea elefantului, dar cînd povestea elefantul nu putea să urce pînă la urechea furnicii. Din cauza asta era cam trist. Dar într-o zi un elefant mai bătrîn l-a luat cu el pînă într-un loc și i-a spus :

– Uite, mănîncă frunze de-acolo și-ai să te faci mic cît o furnică. Pe urmă mănînci frunze de dincolo și te faci mare cît un elefant.

Elefantul și-a umplut buzunarele cu frunze de-acolo și frunze de dincolo și-a doua zi s-a întîlnit iarăși cu furnica lîngă rîu. A mîncat o frunză de-acolo și s-a făcut un elefant mai mic, după două frunze și mai mic și după nouă frunze era exact cît o furnică. Atît că era un elefant. Acum vorbeau în voie pe malul rîului și prietenia lor ar fi fost și mai frumoasă dacă n-ar fi venit crocodilul flămînd. A ieșit din rîu și cînd i-a văzut a spus, fără să stea pe gînduri :

– Ha, ha, sînteți mici, n-am să mă satur, dar am să vă mănînc totuși.

Furnica a început să tremure.

– Ce ne facem ? spunea.

Elefantul liniștit a scos absolut toate frunzele de dincolo cu care-și brurdușise buzunarele și le-a mîncat pe rînd. Era cît zece elefanți la un loc.

– Ce-ai să faci ? l-a întrebat pe crocodil.

Crocodilul a luat-o la fugă spre rîu cu coada-ntre picioare. Furnica se tăvălea de rîs. Spunea :

– Ha, ha, niciodată n-am văzut un crocodil flămînd care să fugă atît de repede.

Cu scriitorul Mircea Sîntimbreanu

(Urmare din pag. 1)

lor pentru copii. Mă aflam cam de un sfert de ceas în anticamera sa, cînd mi-a fost dat să aud pe secretara, ce tocmai preda „problemele" schimbului său : **„Vezi că vine un profesoraș, unu' Sîntimbreanu ... Fă-i vînt !"** Mi-am ridicat din fotoliu cei 204 centimetri și 118 kilograme, bine șlefuite de antrenorul Jim Călinescu în sălile de box ale Facultății de Drept. „Eu sînt profesorașul". Atît am spus. Peste cîteva zile s-a transmis povestirea „Poștașul", inclusă peste trei ani în primul meu volum de schițe umoristice „Cu și fără ghiozdan", apărut la Editura Tineretului. Datorez mult – și nu sînt singurul – lui Octav Pancu-Iași, acest extraordinar animator, și nu am nici o îndoială că în literatura mondială pentru copii una din cele mai fascinante trecători spre sufletul copiilor va purta numele lui.

– În ce fel și în ce împrejurări ați descoperit pe scriitor în pedagog ?

– Eram într-o tabără de iarnă cu copiii. O iarnă neagră, udă, zidindu-ne între pereții acelui internat ca într-un cavou. Era acolo și un pom de iarnă, sărac și stingher, parcă rușinat el însuși de bancruta vacanței. Atunci, ridicîndu-mi capul de sub apa înghețată a acelui ocean de plictiseală, am anunțat :

„După-amiază foc de tabără. În sala de mese" ...

Au fost cîntece, ghicitori, pantomimă, concursuri de istețime și ... o ștafetă a fanteziei. Începeam o poveste, iar copiii o continuau ... Atunci mi-am dat seama că zăpada nu e neapărat un fenomen meteorologic. Că o purtăm în noi, ca și soarele. Ca și norii, atît de adesea. Pe derdelușul neașteptat al acelei după-amiezi am descoperit forța solară a fanteziei, a humorului, bucuria ficțiunii ... Am început de atunci să caut, să agonisesc, să evaluez observații, întîmplări, expresii, incidente, idei, ca **scriitor,** în termenii viitoarelor construcții.

– La orele de școală, ce vă credeați mai mult, profesor sau scriitor ?

– N-am confundat niciodată planurile. Eram profesor gradul I, predam lecții, ascultam, dădeam lucrări scrise etc. Poate ceva mai maieutic, fără răfuiala sumară a notei proaste. Audiența terorismului pedagogic este nu numai nulă. Ea este sterilizantă. Recunosc, creșterea interesului meu pentru dialogul cu copiii, cu cei mai dificili dintre ei, s-a realizat și prin prizma curiozității scriitoricești : scoteam, experimentam, provocam ...

– Cum împărțeați timpul între catedră și masa de scris ?

– Am scris totdeauna numai proză scurtă. Dacă o povestire nu-mi „iese" în trei-patru ore, nu mai insist. O reiau tot pentru trei-patru ore ... cîndva. Lucrez așadar în asalturi intense, dar scurte. Sînt un alergător pe 110 garduri nu un maratonist. E o formulă care m-a ajutat să nu încurc „orarele". Scriu în fiecare dimineață. Dar „dimineața" o închei și acum, ca și atunci, la orele șapte. La opt puteam să intru la clasă ...

– V-ați desprins greu de profesiunea de om al școlii ?

– E o profesiune de care nu m-am despărțit. Consider pe scriitor un profesor cu catedră republicană.

– În această vreme, cum dispuneți de timp, între biroul editorului și atelierul de scris al artistului ?

– Timpul este elastic, poate fi supus. Mai ales prin intensitatea folosirii lui. E important să știi ce vrei și apoi să **vrei** ce știi. Să nu-ți acreditezi somnolența, abandonul. Să depășești acel fatal „punct mort" cu care ne ispitește și oboseala dar și comoditatea. La preluarea editurii, am citit într-o singură lună, peste 6.000 de pagini. Lectură integrală dusă pînă la „cronica de editor" : conspectare, analiză, argumente, soluții. Consider că munca întreruptă e la fel de neproductivă și de chinuitoare ca și somnul întrerupt. A citi – a descifra – a decide – a comunica sînt etape ușor de înțeles pentru orice editor. Ceea ce e mai greu de realizat este cursivitatea lor, căci trebuie găsite în fiecare moment resursele de energie și curaj tocmai în acea flacără interioară a **convingerii** tale ... Și cîte furtuni și vifore nu se iscă uneori pentru a ți-o stinge sau micșora ? Am ajuns la concluzia că cea mai mare economie de energie o facem prin adevăr. Nu este nici un risc. Nici măcar pentru prietenia care ne leagă de scriitori. Căci, dacă un om se poate supăra în orice moment, și după ani de colaborare, pentru cea mai mică reținere a ta, oricît de obiectiv justificată, nu cred că e o pierdere. Pur și simplu, omul în cauză nu ți-a fost niciodată prieten. El te tratează senioral, ca pe un valet. Nu mai amintesc că – deși esențială – relația cu scriitorul nu epuizează munca editorului ... Cartea nu e numai un produs spiritual. Ea necesită hîrtie, tipar, difuzare, plan etc., etc. Sînt telefoane, scrisori, ședințe ... Și dacă îți mai rămîne timp de scris, se pune problema energiei, a condiției fizice de a o face. Personal, am găsit demult formula de a avea și timp și energie pentru scris : o fac de la trei dimineața ... La orele șapte nu mai sînt la școală. Sînt la editură.

Elena Godri (Șc. gen. Săcele, Brașov – premiul I) „Nadia"

– Editura „Albatros" își mai păstrează menirea de a fi pentru tineret ?

– Categoric. Prin întreaga sa producție serializată, însumînd în colecții peste 80% din titlurile sale : **„Cutezătorii", „Aventura", „Humor", „Fantastic-club", „Cele mai frumoase poezii", „Lyceum", „Texte comentate", „Monografii", „Colocviile adolescenței", „Atitudini", „Cogito", „Memoria pămîntului românesc", Dicționarele „Albatros", „Atlas", „Cristal", „Micul ghid" ...** În rest, mi-e greu să garantez și parcă nici apele vîrstelor nu sînt chiar atît de ... deschilinite, cum se spune în Munții Apuseni. La 18–20 de ani nu ești un handicapat al lecturii. Dimpotrivă. Tinerii zilelor noastre acceptă cu frenezie îmbarcarea pe navele ficțiunii, dar în acest act e mult mai puțină gratuitate decît ne închipuim. El caută în cărți calea spre sine, luarea în posesie a propriei identități, îmbogățirea și limpezirea cu noi date și chei ale viitorului său în contextul lumii din care face parte. De aceea, literatura pentru tineret, supusă unui impact mult mai pragmatic și deci mai dramatic cu cititorul său, nu are de ales șansele viabilității sale. Și dirijarea literaturii sale spre zone tematice atît de esențiale, politice și educative, impune mai mult ca oricînd o maximă exigență și receptivitate estetică.

– Ultimele cuvinte, v-aș ruga să fie despre dumneavoastră și planurile dumneavoastră de moment și viitoare.

– Nu cunosc o emancipare totală de copilărie, și, dacă aceasta ar exista, ea n-ar fi decît suprema însingurare. Dealtfel, nu solicită nimeni (și nici nu obține) viza despărțirii de copilărie. Cerul copilăriei ne așteaptă ca un cîine credincios, ne cunoaște și, după îndelungata odisee a vîrstelor, uitînd că l-am părăsit, ne mîngîie osteneala și rănile peregrinării. Purtăm cu noi, întocmai ca pe o amuletă, țărîna acestui teritoriu vrăjit, de care nu ne lăsăm deposedați pînă la ultima suflare. Tocmai de aceea călătoriile noastre spre locul natal al biografiei noastre sînt mai numeroase decît presupunem. Și nu folosim exclusiv vehicolul nostalgiei. Ne reîntoarcem acolo și, pentru a ne identifica, pentru a limpezi mai bine și **cine** sîntem și **cînd** am devenit ceea ce sîntem. Sau, mai exact, pentru a putea răspunde la o inevitabilă și tulburătoare întrebare, înscrisă în inima fiecăruia, exact cu cuvintele din titlul cărții la care lucrez în prezent : **„Viitorule, cînd te-ai născut ?".** La forjarea acestui timp se înscriu și planurile mele. Ca părinte, scriitor, editor.

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

micro-ştiri

● **CENTENARULUI INDEPENDENŢEI** i s-a consacrat o expoziţie de documente organizată de Filiala Arhivelor Statului din Timişoara în colaborare cu Muzeul Banatului. Documentele oglindesc momente semnificative din perioada premergătoare cuceririi Independenţei. ● La Institutul Politehnic „Traian Vuia" a avut loc o sesiune de comunicări ştiinţifice a cadrelor didactice şi studenţilor, în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României". ● La galeria de artă a muzeului s-a deschis expoziţia acuarelistilor şi desenatorilor englezi. ● **Şezători literare :** la căminele culturale din Tomnatic şi Vizejdia au prezentat lucrări scriitorii Nikolaus Berwanger, Dorian Grozdan Hans Mokka, Horst Samson, Mircea Şerbănescu, Nicolae Ţiriol. La Tomnatic a recitat actorul Victor Odillo Cîmbru de la Teatrul Naţional din Timişoara. Liceul nr. 2 din Timişoara l-a invitat pe Lucian Bureriu. Membrii cenaclului literar şi redactorii revistei şcolare „Juventus" au dezbătut împreună cu poetul probleme de creaţie. ● **Salonul cărţii româneşti de la Reşiţa** a prilejuit întîlnirea publicului cu I. M. Ştefan, Ştefan Vasilescu, Valentina Dima, Ion Velican, Doina Vintilescu şi col. Gh. Bejancu. Timp de o săptămînă, în cadrul zilelor unor edituri („Facla", „Militară", „Scrisul românesc"), au fost lansate cărţi apărute cu prilejul sărbătoririi Centenarului Independenţei, aici aflîndu-se Simion Dima şi Al. Jebeleanu de la editura „Facla", col. Gheorghe Romanescu de la „Editura Militară". Întîlniri cu publicul au avut loc la Atenclul tineretului, la liceele 1, 2 şi 3, la Casa de cultură a sindicatelor, precum şi la Caransebeş. **(L. B.)**

plastică

ATELIER I. „Atelier" se vrea, în ideea fertilă a revistei, flash-ul declanşat printre evenimentele plastice cotidiene, de dincolo şi de dincoace de momentul festiv al expoziţiei. „Atelier" se vrea portretul instantaneului semnificativ, capabil să compună mîine o diagramă a colectivităţii artistice timişorene, din suma celor individuale.

8 mai 1977. Galeria „Palette" Roderhaus-Wuppertal. Sculptorului **PETRU JECZA i se decernează premiul „Ludwig Lindner" pe 1975**, premiu unic acordat anual de grupul R.B.K. (Der Ringbildender der Künstler) celui mai reprezentativ artist al reuniunii internaţionale de pictură, grafică şi sculptură, găzduită de oraşul vest-german. Laurii celei de-a 25-a ediţii i-au revenit artistului timişorean **„pentru consecventa ordine geometrică"... „pentru exactitatea ritmică, estetica proporţiei şi armonia constantă..."** a lucrărilor prezentate (fragmente din textul diplomei acordate). Dialog :

— Cum crezi că se conciliază arta cu ideea competiţiei ?

— În artă nu există un start „zero". Competiţia o cultivi cu tine însuţi, dar mai adevărată mi se pare metafora alergătorului de cursă lungă. Pentru mine adversarul (dar şi ţinta) este valoarea operei, aspiraţia şi idealul conţinut în ea.

— Ce ţi-a adus totuşi acest premiu I într-un domeniu care se refuză ierarhiilor ?

— Printre materialele şi soluţiile „reci", printre tendinţele raţionaliste, tehnicizante, formele propuse de mine în lemn, piatră sau bronz au atras atenţia publicului şi a specialiştilor prin valorile lor afective, prin amprenta travaliului „manufacturier".

— În ce termeni de comparaţie a fost apreciată opera ta ?

— S-a amintit adeseori puterea de seducţie a lui Brâncuşi asupra sculpturii mele, dar, mai ales, am fost apropiat de Wotruba.

— Wotruba ? În ce fel ?

— E un compliment şi nu neapărat o analogie. Te rog, însă, să notezi că resimt aprecierea mai întîi de toate ca pe o recunoaştere a nivelului sculpturii noastre de aici, de acasă. **(CORIOLAN BABEŢI).**

top

LA CEREREA UNOR CITITORI vom revitaliza topul nostru. Pînă ne veţi trimite scrisorile cu preferinţele muzicale, să ne amintim de „Mississippi Delta Blues", formaţie americană de culoare. N-au venit cu amplificare proprie, ci doar cu blues-ul şi rock-ul propriu. În parte vechi de mai bine de un deceniu. Amatorii de muzică nouă şi progresivă au mai şi plecat de la spectacol. Fără să strălucească în mod deosebit, formaţia a adus totuşi, autenticul unei muzici care se mai cîntă acolo, care se mai bucură, se pare, de atenţie şi azi. Instrumentiştii erau de vîrste foarte diferite, părînd că tonul, amprenta de bază o dau cei vîrstnici. Spre deosebire de „Sassafras". Execuţiile au fost corecte creînd o atmosferă specifică, parţial folclorică. Monotonia pieselor trebuie acceptată ca atare, ea făcînd parte dintr-un tipar sau tic al unui anume stil, de bonton. Americanii nu au mizat pe spectaculos, pe falsă profunzime. S-au reprezentat cu exactitate pe ei înşişi. La ieşirea de la spectacol cineva s-a exprimat cam aşa : băieţii au fost un soi de **muzeu sonor.** Ei, dar şi muzeele trebuie vizitate, pentru o raportare la trecut. Punct. Aşteptăm propuneri pentru top. **(L. BURERIU).**

ştiinţă

O CONCEPŢIE ORIGINALĂ despre intuiţie. Reconsiderînd principalele momente ale constituirii conceptului de intuiţie în filozofia europeană, lectorul univ. **Cornel Hărăngus** de la catedra de filozofie a Universităţii din Timişoara, în teza sa de doctorat intitulată **Intuiţia şi cunoaşterea ştiinţifică,** susţinută recent, formulează o teză **„cu totul originală şi foarte îndrăzneaţă cu privire la intuiţie",** cum afirma prof. dr. I. Cornea conducătorul ştiinţific al acestei lucrări.

Rezumînd propriile strădanii şi concluzii, autorul precizează că, după îndelungi cercetări, **„... am ajuns să ne punem întrebarea frontală : Ce este intuiţia ? Răspunsul nostru este următorul : Din punct de vedere gnoseologic ea nu este nimic, pentru că nu există acte de cunoaştere nemijlocită. Din punct de vedere psihologic intuiţia este un termen pentru o iluzie. Este vorba în cazul a ceea ce numim intuiţie de o iluzie a cunoştinţei de sine, provenită din funcţionarea în procesele de gîndire a unor structuri de care noi nu sîntem conştienţi, drept pentru care rezultatul activităţii subconştiente ni se pare spontan, imediat, nemijlocit, nedeterminat, senzaţional etc.**

Intuiţia este deci o iluzie a autopercepţiei şi nicidecum un mecanism de cunoaştere în plus, sau o facultate a omului. Mecanismul intuiţiei este, prin urmare, mecanismul unei iluzii psihologice, nicidecum mecanismul unui mod special de producere a cunoştinţelor"..

Am semnalat această lucrare obligaţi de radicalismul şi originalitatea ideilor pe care le dezvoltă autorul, cu sentimentul că acest concept obsedant pentru filozofi şi savanţi şi-a îmbogăţit istoria — dacă nu cumva şi-a corectat-o. **(VASILE VERSAVIA)**

teatru

1. ÎN FESTIVALUL „CÎNTAREA ROMÂNIEI", faza republicată a instituţiilor profesioniste teatral-muzicale, Timişoara este reprezentată de **Teatrul Naţional, Teatrul maghiar de stat, Opera Română, Filarmonica „Banatul"** şi **Ansamblul folcloric-coregrafic „Banatul".** Uniunea Artiştilor Plastici trimite, în confruntarea pe ţară a Festivalului, lucrări ale celor mai reprezentativi plasticieni din Timişoara şi Lugoj : 15 picturi, 4 sculpturi, 12 lucrări de grafică, lucrări de artă decorativă şi design. Şi prin aceasta, Timişoara demonstrează a fi un centru cultural de referinţă.

2. TEATRUL NAŢIONAL a prezentat, în perioada 1976-1977 **trei premiere pe ţară şi o premieră absolută.** Din activitatea „extrascenică" :

Actorii **Ecaterina Herberescu, Monica Mihăescu, Miron Neţea** şi **Ion Haiduc** au susţinut a doua parte a unui simpozion abordînd probleme ale Programului P.C.R., vineri, 27 mai, la Clubul C.F.R. în prezenţa a 500 de oameni ai muncii din transporturile feroviare. (Alături de conferenţiarii universitari doctori **Gheorghe Oancea** şi **Aurel Ţintă** şi-a adus contribuţia la buna reuşită a manifestării şi directorul teatrului, conf. univ. dr. **Traian Bunescu).**

3. Repetiţiile la ultima premieră a stagiunii acesteia se apropie de sfîrşit. Vom vedea „Tineri căsătoriţi caută cameră" de Roşcin, în regia lui D. R. Ionescu, scenografia **Emiliei Jivanov,** cu **Monica Mihăescu** şi **Traian Buzoianu,** într-o şedinţă de C.O.M. s-a fixat distribuţia pentru prima premieră a viitoarei stagiuni : „Jocul ielelor" de Camil Petrescu în regia lui **Ioan Ieremia** şi scenografia **Emiliei Jivanov.**

4 Pînă la sfîrşitul lui mai, deplasări la Lugoj cu „Un tînăr mult prea furios", la Sînnicolaul Mare cu „Evantaiul unei lady" şi la Făget cu „Nu sîntem îngeri). **(A. C. IORDACHE)**

carte

LIMBAJ POETIC ŞI VERSIFICAŢIE IN SECOLUL AL XIX-LEA (1800-1870). Un volum de studii masiv (470 pagini), consacrat limbii poetice româneşti din secolul trecut, elaborat de subcolectivul de limbă poetică din cadrul Facultăţii de filologie-istorie a Universităţii din Timişoara. Trebuie subliniat, că lucrarea are meritul de a ne prezenta cea dintîi cercetare de acest gen din istoria lingvisticii româneşti. În **Cuvînt înainte,** Eugeniu Berca şi Crişu Dascălu, menţionează că : **„Lucrarea se constituie, pe de o parte, dintr-o suită de monografii ale autorilor reprezentativi din epocă şi, pe de altă parte, poate fi privită ca o monografie a epocii însăşi. În felul acesta s-a asigurat atît evidenţierea unor constante ale limbajului poetic dintre 1800 şi 1870, cît şi posibilitatea de a surprinde specificul utilizării lui individuale".** În acest sens, lucrarea este structurată în două secţiuni : **I versificaţia** (ritmul, măsura, rima şi strofa, precum şi consecinţele lingvistice ale prozodiei) şi **II imaginea** (epitetul, comparaţia şi metafora). Sînt prezentate, într-o viziune unitară a metodologiei de cercetare, aspectele respective ale limbajului poetic, în creaţiile scriitorilor: **poeţii Văcăreşti** (Olimpia Berca) **Dimitrie Bolintineanu** (Eugeniu Berca), **Grigore Alecsandrescu** (Livius Petru Bercea), **Ion Heliade Rădulescu** (Doina Dascălu), **Costache Conachi** (Crişu Dascălu) **Anton Pan** (Maria Foarţă), **Vasile Alecsandri** (Ionel Funeriu), **Barbu Mumuleanu** şi **Vasile Cîrlova** (Dumitru Vlăduţ). **(AUREL TURCUŞ).**

obiectiv

ÎNTOTDEAUNA DESPRE TINEREŢE, se vor spune lucruri „ciudate". **Afirmarea** unui debut stîrneşte interes : unii nu vor înţelege de ce, alţii vor fi împotrivă... Dar acei **scriitori, acei oameni de cultură** care vor crede că o parte din existenţa lor se cuvine dedicată celor care vin, vor face un pas peste timp. Neîncrederea în tinereţe, o spun cu toată responsabilitatea, persistă : în teritoriul literelor sînt deopotrivă edituri şi reviste deschise autorilor tineri, cum sînt edituri şi, mai puţine, poate, reviste la care poeţi tineri ori prozatori tineri, ori critici tineri, nu sînt primiţi cu bucurie, ori nu sînt primiţi deloc. O „discuţie" editorială care se limitează la „trimiteţi la concurs" nu încurajează, nu serveşte nici menirii unei edituri. O „discuţie" redacţională care se rezumă la „mai aduceţi, dacă vreţi"... Aceste „insule" fondează un climat literar care nu are drept suport testarea valorii ci a „tinereţii" unui autor şi menţin în lentoare posibila devenire. Poate nu aş fi scris toate acestea dacă nu aş fi citit articolul semnat de **ION CARAION** în România literară, nr. 20 / 19 mai. Poate dacă nu aş fi avut prilejul să constat că A.T.M.-ul prin **DINA COCEA,** secţia lui de critică, şi mai ales **VALENTIN SILVESTRU,** fac eforturi pentru a descoperi şi sprijini tînăra generaţie de critici regizori, autori, actori. n-aş fi putut realiza deosebirea între : a face în mod real şi „a te face" că faci. Uneori, după demersuri infructuoase, tinerii sfîrşesc prin a crede că „barierele" editurilor, revistelor, vieţii literare sînt de netrecut şi abdică într-un soi de indiferenţă. Într-o „linişte" nefertilă. Şi se creează o stare de neîncredere, se extinde, ca impresie, imposibilitatea abordării unui anume „spaţiu literar" asupra întregului. Ceea ce, din fericire, este fals.

De aceea, sau cu atît mai mult, cuvinte ca acelea scrise de Ion Caraion, fapte, cuvinte spuse şi scrise de Dina Cocea ori Valentin Silvestru (de toţi ceilalţi pe care nu-mi pot permite luxul de a-i enumera) ne sînt necesare. Nu numai nouă, tinerilor. Aici e punctul fierbinte. Nu „gloria unei persoane" (cum auzeam că i s-a spus unui tînăr prozator la o editură) se apără în momentul impunerii unui nume nou, ci şansa unei culturi de a-şi proba continuitatea. **Documentele politice ale timpului nostru acordă tinereţii un „statut de drept".** Mentalitatea semnalată se află în incompatibilitate şi cu acestea. Dacă un tînăr spune : „e nevoie de tineri" va fi suspicionat. „E subiectiv" ! Dar o spun şi cei care şi-au cîştigat dreptul de a fi „suspicionaţi" doar de obiectivitate : **cei tineri în substanţa fiinţei lor,** dintre care, fără politeţurile de rigoare, am îndrăznit a-i aminti, acum pe **Ion Caraion, Dina Cocea, Valentin Silvestru...**

Ei fac, cu noi, un pas peste timp. **(A. C. IORDACHE).**

muzică

● **VALORI TIMIŞORENE.** Filarmonica şi-a continuat ciclul Beethoven prezentînd penultima simfonie a integralei propuse pentru acest an jubiliar. De semnalat prezenţa la pupitru a dirijorului **STEPHANE CARDON,** cît şi a unor solişti — pentru triplul concert — recrutaţi fericit, chiar dintre filarmoniştii: **Alex. Guţu, Alla Popa, Dragoş Cocora.**

● **ÎN SALA LICEULUI „VIDU",** ca o avanpremieră a turneului în Iugoslavia, cel mai tînăr cor al municipiului, **„IUVENTUS",** ne-a făcut dovada exemplarei sale măiestrii interpretative, pe parcursul unui repertoriu ambiţios. Diversitatea stilistică, problematicile de intonaţie rezolvate perfect, sudura omogenă a celor trei voci, atingînd adesea transparenţa cristalului, vorbesc elocvent despre calităţile unui dirijor de perspectivă — **Marius Tănăsescu.** Aceeaşi instituţie şi-a înscris similare echivalenţe în solistica instrumentală, prin recitalul clasei de pian **Maria Bodo.** Seriozitatea celor două protagoniste, **Clara Huber** şi **Ortensia Mandan,** ţinuta profesională, minuţia cu care au fost iluminate detaliile, într-un repertoriu de mare dificultate, materializează excelentele calităţi pedagogice ale tinerei profesoare Maria Bodo.

● **LA PUPITRUL ULTIMULUI SIMFONIC, S. CARDON** a optat pentru un program exclusiv din muzica compatrioţilor săi. O face în virtutea bunelor tradiţii, unde luxuriantul sonor al **„După amiezii unui faun"** a reconstituit senzaţia brizei între vis şi realitate. În Simfonia lui **C. Franck,** dirijorul ştie să clădească, în spatele unei gestici elegante, acel minunat edificiu sonor. Solista **Concertului în re de Bach** a fost lector **Lucia Petroman** care a reeditat, la dimensiuni superioare, succesul obţinut pe scena Studioului. Impresionantă, soliditatea tehnicii ilustrate într-un cadru sacrosant, specific, tuşeul viguros, teluric. La toate acestea se cuvine adăugată muzicalitatea care excede din cîntul său. Un debut de bun augur pe scena Filarmonicii, pe care-l aşteptăm continuat. **(DORU MURGU).**

arhivă

PUBLICĂM, în cadrul acestei rubrici, două documente care consemnează un fapt petrecut exact cu 100 ani în urmă. Documentele provin din fondul familial Ormos Sigismund, care a fost deputat de Timiş în parlamentul revoluţionar din 1848, apoi între 1871 – 1889 comite de Timiş, dar mai ales om de cultură, fondator al Societăţii muzeului de istorie şi arheologie din Timişoara, şi, între altele, a corespondat cu numeroase personalităţi române ca George Cantacuzino, Ioan Olteanu, Ioan Meţianu, Atanasie Marienescu, Dimitrie Sturdza, Ioan Dobran ş.a.

I

Bucureşti, la 17 noiembrie 1877

Înalt preaonorate Domnule Baron,

Vă sînt deosebit de îndatorat pentru stimata dumneavoastră scrisoare şi darul dumneavoastră atît de amabil. Rămîn doar cu dorinţa, pe care intenţionez s-o îndeplinesc la cea mai apropiată ocazie, de a vă vizita la Timişoara şi de a cunoaşte personal un atît de mare prieten al arheologiei şi în special al numismaticii.

M-ar bucura foarte mult să realizez achiziţia celor 10 bucăţi Mircea, întrucît o colecţie trebuie să se completeze mereu. Recunoştinţa pentru aceasta, ca şi pentru alte următoare achiziţii va fi, în acest caz special, nu numai din partea mea ci şi a Academiei de aci, căreia i-am donat colecţia mea de peste 500 bucăţi monede româneşti. Preşedinte Academiei mă însărcinează să vă rog să binevoiţi a achiziţiona pentru ea amintitele monede cu 200 franci. Cred că acesta este un preţ acceptabil deoarece fiecare monedă va fi plătită cu 20 franci. De îndată ce stimata dumneavoastră scrisoare îmi va da de ştire că se acceptă preţul, Academia vă va trimite suma. Sper că mulţumită străduinţelor dumneavoastră, colecţia Academiei se va îmbogăţi cu aceste noi bucăţi «monede ale lui» Mircea.

Îmi rămîne doar să vă rog, Domnule Baron, să primiţi asigurarea celei mai deosebite şi adevărate consideraţiuni.

Al dumneavoastră devotat
ss D. Sturdza

Arhivele Statului Timişoara, fondul Ormoş Sigismund, inventar nr. 181, dos. 238/25, fila 1 + v, orig. mss., lb. germană.

(Traducerea şi prezentarea documentului : **TIBERIU MOŢ).**

fapt divers

EXPOZIŢIA INTERNAŢIONALĂ CANINA de la campingul Pădurea Verde e dotată cu premii: citîm de pe afiş: „C.A.C., Campion România, **Ciinele şi copilul;** Premii speciale: Nadia Comăneci şi Teodora Ungureanu". Nu implicaţiile gimnasticii în expoziţia canină sau incisivă mi-au stîrnit unele amintiri, ci tocmai titlul „Ciinele şi copilul". Amintiri cu dinţi fioroşi din Parcul Clinicilor-Noi unde cîteva patrupede splendide, fără zgardă ori botniţă vin să se joace nestingherite. Se creează aici un compartiment „Ciinele şi copilul". Ne speriem straşnic şi noi, nu numai copiii, cînd cîte un dog costisitor şi bine dotat trupeşte dă semne de prietenie în direcţia noastră. Probabil că pînă la urmă ne vom împrieteni. Ei, dar în aceste zile, festive pentru însoţitorii din parc şi frumoasele lor patrupede, în care, probabil, acestea din urmă au fost expuse la camping, ne-am luat copiii repede şi i-am dus să se joace nestingheriţi pe aleile verzi, acest compartiment „Copilul şi mama". **(L. BURERIU).**

arta amatoare

PARTICIPAREA AMPLĂ A MASELOR în cadrul festivalului naţional „Cîntarea României a făcut ca acest festival să intre în conştiinţa poporului ca un festival al muncii şi al creaţiei. În numerele de pînă acum ale revistei am relatat despre desfăşurarea fazelor concursului şi despre cei promovaţi în etapele superioare. Paralel, însă, formaţiile artistice care nu s-au calificat îşi continuă activitatea susţinînd spectacole la cluburi, săli culturale sau direct la locul de muncă, aşa cum este cazul formaţiilor de la Întreprinderea de confecţii **„Bega", „C.I.L.T.", „I.L.C.H.I.M.", „Ghiocelul", „Industria liniei", „Bumbacul", „Banatul", „C.F.R.", „Electrotimiş", „Electromotor".**

Formaţiile artistice din cadrul unităţilor comerciale : **„I.C.S.M.I. „I.C.S. Mărfuri alimentare", „I.C.R.T.I.", „Magazinul BEGA", „O.J.T.", „I.R.U.C."** au prezentat în faţa colegilor de muncă spectacole dedicate fruntaşilor în întrecerea socialistă. Şi în oraşele judeţului **(Jimbolia, Lugoj, Deta, Sînnicolaul Mare),** aportul artiştilor amatori cunoaşte un flux continuu. Permanentizarea activităţii artistice de amatori îşi găseşte concretizarea în organizarea unui mare număr de spectacole în cluburi şi săli culturale, devenind un dialog între artiştii amatori şi colegii lor de muncă, cu marele public însetat de frumos. Deci, un **accent :** mişcarea artistică a amatorilor, dincolo de vîrfurile promovate în faza finală a marelui festival naţional „Cîntarea României, rămîne o realitate cotidiană. **(EMIL ŞAIN).**

film

„CÎND VA MAI CÎNTA GLORIA ?", s-ar putea întreba patetic spectatorul, ieşind de la proiecţia **celui mai bun film muzical românesc, „Gloria nu cîntă"** (primul şi ultimul lung metraj al lui **Alexandru Bocăneţ).** „O speranţă a cinematografiei noastre...", ar fi scris poate în cîteva clişee cronicarul onest. Dar viaţa unui viitor mare regizor şi a unui mare actor **(Toma Caragiu)** nu se poate înlocui cu altele într-o zi, într-o lună şi nici măcar într-o viaţă obişnuită. De aceea, filmul acesta este pentru noi o mare bucurie şi o mare tristeţe.

O mare bucurie pentru că, după atîtea filme muzicale româneşti de duzină, de gust îndoielnic, încropite de mici meseriaşi ai genului, a apărut în sfîrşit, pe acest teritoriu, un film de excepţie, de mult bun simţ şi de mult bun gust, creat de o echipă de profesionişti, condusă de un profesionist. INTELIGENŢA, este semnul sub care stă filmul acesta, în unitatea şi în fiecare compartiment al său. S-ar putea deci scrie multe lucruri bune despre o inimitabilă inteligenţă şi fantezie a regiei, costumelor, decorurilor, actorilor, muzicii, imaginii, montajului, umorului.

Şi o mare tristeţe, pentru că, asemeni spectatorului patetic, ne-am putea pune, la urma urmelor, întrebarea de la început : „Cînd oare ?".

P. S. : Într-o cu totul altă ordine de idei, de actori şi cinematografii vă mai recomandăm, dacă simţiţi, evident, nevoia, o reîntîlnire cu John Wayne (într-un medalion „John Wayne" programat la cinematograful „Arta"). **(I. PANTEA).**

sport

ÎN DIVIZIA A de fotbal asistăm la **un** duel pasionant între **Steaua** şi **Dinamo,** secondate, nu fără aplomb, de **Universitatea Craiova.** Fotbalul nostru a început să se joace într-adevăr pe goluri. Dacă în anii trecuţi un 6-1 sau 7-1 era un eveniment, acum asemenea scoruri au devenit o banalitate. Se pare că a crescut decalajul dintre echipe. Se constată, de asemenea, şansa echipelor aflate în deplasare, ca urmare a folosirii cu succes a contraatacului.

Politehnica Timişoara trece printr-o reală criză de formă. Ştiam acest lucru încă din săptămînile trecute, dar ne aşteptam ca, cel puţin întîlnind o codaşă a clasamentului (Progresul Bucureşti) să mai şteargă un pic din gustul amar ce ni l-a lăsat în cerul gurii înfrîngerea aceea cu 3-2 pe teren propriu în faţa reşiţenilor. N-a fost aşa, cu toate că a cîştigat cu 1-0 meciul pe care în speţă îl comentăm aici. Am văzut din nou un joc încîlcit, cu un atac haotic (doar în repriza a doua, odată cu introducerea lui **Dembrovschi** atacul a primit un plus de luciditate), cu o apărare în care numai **Catona** a convins, ratări peste ratări (dintre care vreo trei clare ale oaspeţilor) — victorie neconcludentă (la care se adaugă o înfrîngere — scontată în restanţa de ieri cu Dinamo), griji pentru viitor, motiv de insatisfacţie pentru publicul timişorean, care şi-a demonstrat de atîtea ori fidelitatea şi entuziasmul de care este capabil. Lui Floareş, care duminică a atras atenţia publicului nu prin jocul său (sub orice critică), ci prin faptul că a renunţat total la podoaba sa capilară, îi dedicăm o glumă versificată, care sperăm să-l ambiţioneze la un mai mare randament sportiv : **Spun nou adevăr / Deşi mă cam doare : / „Unde nu e... păr / E vai de picioare !"** (CASSIUS).

evrika !

● Venitul iliciţ se constituie din ceea ce mai rămîne după efectuarea cheltuielilor mărunte.

● La scara planetei mătura a rămas un simbol al curăţeniei.

● Într-o societate de canibali omul se mănîncă, în supercivilizaţie omul... se consumă !

● Taci cît timp mulţimea strigă, şi nu-ţi vei aduce nici un fel de contribuţie la restabilirea liniştei.

● Aţa ajunge la urechile acului fără să spună nici un cuvînt.

● Unii automobilişti sînt puşi să sufle în fiolă, ca să se constate dacă mai au vreun pic de suflet pentru viaţa lor.

● Juriul de apel (la gimnastică) este un juriu în care oricine poate să sară peste... cal.

● Cînd mai ai puţin pînă să ieşi din încurcătură, afirmi că eşti pe drumul cel bun.

● Cît aur e-n soare ! Şi totuşi, nu dau pe toată bogăţia soarelui sărăcia vie a unui om.

● Într-un oraş poluat de fum nu e greu să construieşti zgîrîie... nori ! **(ION VELICAN)**

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

Prietenii revistei Orizont

COPII — POEȚI

POEZIE...

SÎNT e un cuvînt
care se scrie
cu litere nu cu cifre
în prima mea poezie

... de ALICE IORDACHE
Clasa I, Liceul de Muzică
Timișoara

TRICOLORUL

Trei culori împodobesc
Mîndru steagul românesc
Sîngele strămoșilor ;
Galbenul, scăldat în aur,
Spicul patriei — tezaur —
Iar albastru — pacea blîndă,
Zarea plină de izbîndă,
Cu mîndrie-ai fluturat,
Oștile-ai îmbărbătat
Să se lupte cu avînt
Pentru țară și pămînt.
De la Dunăre-n Rarău
Tu cuprinzi sub faldul tău
Munțele, dealul, cîmpia
Glorioasă — România !

FLORICA POPA
Clasa a III-a, Șc. gen.
Grabați

EU

Un strop din întinsul de azur al mării
O floare pură, smălțuită-n curcubeu
O picătură din seninul zării
Priviți-mi sufletul : acesta-s eu.

O cravată ce flutur' purpuriu
Un pionier ce duce steagul cu mîndrie
O frunză-n zbor cu foșnet auriu
Un act de pace și prietenie.

Cutezător urc culmi în drumeții
Căci pas cu pas pe unde trec, e țara
Și simț fiorul mut al tinereții
Pe plaiul unde-i veșnic primăvară.

MANUELA PASCU
Clasa a VI-a, Șc. gen. nr. 21
Timișoara

VIAȚA

Viața e o ecuație bizară,
Neobișnuită...
Și-aproape imposibilă.
Cu nenumărate necunoscute
Cu capcane și-aventuri.
E ceva fantastic...
Și totuși... real.
Viața e-un calcul matematic,
Nedeterminat,
E o bătaie de inimă,
La puterea patru miliarde.
Viața e copilărie.
Ideal, vis și pricepere.
Viața a e ecuație bizară
Neobișnuită...

LUCIA TUȘ
Clasa a VIII-a, Șc. gen. nr. 1
Timișoara

MESAJ

Am fost, mamă, la Plevna.
Și-am lăsat acolo sîngele meu,
Am lăsat chezășie
Pămîntului tău.

Am fost, mamă, la Rahova
Și-am lăsat acolo, departe,
Trup din trupul meu,
Litera din a istoriei carte.

Și-am fost, mamă, și la Vidin.
Și-am lăsat și acolo, în fum,
Suflet din sufletul meu,
Să stea cale dreaptă și drum.

Am fost, mamă-fost pretutindeni,
Sub steagul de foc și credință.
Am fost pentru piine și soare
Și-am dovedit a patriei biruință.

Am fost, mamă, am fost și-am dat
Și sînge, și timp, și cuget.
Și pentru Independență n-am stat
În fața furtunii să preget !

LUCIAN RISTA
Clasa a VHI-a, Șc. gen. nr. 19
Timișoara

Sadoveniana

Dumbrava minunată

Derivatele de acest gen se grupează în obiective și afective. Măsuța este, în realitate, o „masă mică", dar măicuța nu este o „mamă mică", ci una dragă. Tot așa, mama — bătrînă — poate să-și alinte feciorul — matur — cu o expresie ca „băiețelul mamei". „Micșorimea" — în ambele ipostaze, amintite mai sus — are nevoie de tandrețe.

Cunoscînd — ca foarte puțini alții — toate tainele și disponibilitățile limbii românești, **Mihail Sadoveanu** recurge pe larg la diminutive în, poate, cea mai frumoasă carte a copilăriei : Dumbrava minunată. Numai Creangă — dar, dintr-o altă perspectivă — îi poate sta în preajmă. Marea recoltă a diminutivelor în această capodoperă sadoveniană sugerează însuși orizontul copilăriei, cu „mărunțișurile" ei, cu farmecul ei de zare intimă, joasă și aleasă. Iată un text : „Dar deodată, la o cotitură, răsări ca din pămînt o babă mărunțică și mohorîtă, cu ochii mititei și cu nasul coroiat. Venea încet spre cei doi tovarăși, sprijinindu-se într-un toiegel alb. Patrocle ciuli o clipă urechile, mirii ușor, apoi rămase cuminte lîngă Lizuca. La doi pași de copii, bătrînica se opri și deschise o gură fără dinți, cu buzele uscate și supte. Întreabă clătinînd din cap : — Așa-i că te duci la bunicuța ? Lizuca o privi uimită. De unde știa bătrîna că ea și cu Patrocle se duc la bunicuța ? Apoi înțelese și zimbi : — Așa-i că mata ești sfînta Miercuri ? vorbi ea fericită. Pînă acuma nu te-am văzut niciodată, dar acuma te cunosc. Unde ți-i cățelușa cea cu dinții de fier și cu măselele de oțel" ?

Basmul copilăriei continuă : „Duduia Lizuca deschise ochii. Acum vedea soborul de lîngă scorbură mai depărtat, ca printr-o sticlă fumurie. Domnița făcu semn cu vărguța-i subțirică. Unul din prichindeii cărunți se ridică și trase de la briu un clopoțel cu ciocănel de argint. Apoi alese cu grabă un clopoțel cu pai înalt și așezînd în cupa florii un licurici, porni repede cu făclioara aceea spre ripa piriului. Luminița luci în negura văii, apoi sui coasta dimpotrivă. Dumbrava parcă înghețase în tăcere, ca într-un cristal".

Sau : „Domnița făcu alt semn și lumina lunii începu a curge pe poieni ca o ploiță".

Și încă : „Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strîmbă... pe trupșorul ei. Botinuțele îi erau pline de colb și cu șireturile desfăcute. Colțunii căzuseră și arătau niște picioruțe pîrlite de soare, genunchii nu tocmai curați... Năsușoru-i mititel ar fi avut nevoie de batistă, lucru pe care-l dovedeau și minicile rochițe"...

În sfîrșit, iată și „alaiul" **Dumbrăvii** : „În frunte pășeau un bătrînel ș-o bătrînică, cu piele aloe și cu obrăzurile rumene, îmbrăcați în straie de mușchi. După ei, patru prichindei cu bărbi carunte, purtau un pătuț de miaja împodobit cu cicori și sulfine. Și pe pătuțul acela, pe un tronișor de piatră, sta o domniță mai mititică decît toți și bălaie ca grîul".

La **Eminescu**, în descrierea colibei în care fata de împărat își așteaptă zburătorul (Cătin), interiorul este, dacă pot spune așa, redimensionat din perspectiva copilăriei. Există, acolo, o policioară, un „copilaș isteț", cîțiva „Purceluși cu coada sfredel", o ferăstruie și o lumină cît un simbure de mac. În ultimul exemplu, ca și în altele, am luat în considerare ideea de diminutiv, și nu realizarea ei strict lingvistică.

Alternarea diminutivelor propriu-zise cu diferite procedee stilistice de realizare a conceptului corespunzător poate fi apreciată în următorul fragment din Nicoară Potcoavă, în care Sadoveanu se dovedește, încă o dată, un poet al focului : „Mai întîi s-a întîmplat minunea care bucură pe călătorii singuratici de mii și mii de ani. Dintr-o bucată de criță cît degetul cel mic și dintr-o zburătură de cremene neagră, Caraiman a prins o scînteuță într-un firișor de iască, și acea scînteiuță, mult mai mică decît semincioara de mac, c-un meșteșug pe care puțini muritori îl cunosc, a aprins focușor slăbuț din cîteva vreascuri mărunte și mușchi uscat, după care au izbucnit limbile de aur ale pojarului, cel dintîi dumnezeu al oamenilor".

Focul adună pe oameni. Avem nevoie de căldură...

G. I. TOHĂNEANU

EXPOZIȚIA DESENATORI ȘI ACUARELIȘTI ENGLEZI

Sălile secției de artă a Muzeului Banatului găzduiesc o expoziție cu lucrări selecționate din colecția **BRITICH COUNCIL** și prezentate prin grija Oficiului de expoziții al **Consiliului Culturii și Educației Socialiste**. Se întîlnesc în cîmpul fertil al desenului și acuarelei nume de pictori, graficieni, precum și de sculptori, din cele mai reprezentative pentru arta modernă din Anglia.

Dacă „arta engleză și-a reclamat întotdeauna meritul (după cum spune Michael Middleton) de a avea mai multe individualități decît grupuri și mișcări", afirmația este cu deosebire semnificativă pentru prima jumătate a secolului nostru. Astfel, ne apar, de la bun început, modificările impresionismului în concepția și practica artistică a lui **Philip W. Steer** și a elevilor săi **Augustus** și **Gwen John**, promotori ai unui grafism de sinteză, uneori deviat spre academism, dar reînnodînd totodată, în mod creator, anumite fire din tradiția engleză **(Gainsborough, Turner)** sau, pornind din același curent de tranziție între veacuri, stilul sobru și reținut al lui **W. R. Sickert**, accentele specifice neorealiste ale lui **Gilman** ori interpretările în spirit post-impresionist ale lui **Ginner** (a cărui lucrare **„În fundul grădinii"** este reprodusă pe coperta cuprinzătorului catalog) ș.a.

Caracteristic este de asemenea faptul că vorticismul, fenomen artistic englez, derivat din împletirea cubismului cu futurismul, a trăit mai degrabă prin personalitatea („cea mai fascinantă a epocii noastre", după **T. S. Eliot**) a creatorului său **Wyndhlam Lewis**, și a emulilor **Etchells, Roberts, Wadsworth, Bomberg** sau **Nevinson**, — decît prin forța curentului. Situația nu se schimbă în esență nici cînd este vorba de grupări ca **„Seven and Five"** sau **„Unit One"**, care, în perioada dintre cele două războaie, s-au impus în mișcarea de avangardă a artei britanice. Aderînd la ele, în proporții și perioade diferite ca pondere, artiștii de faimă internațională, ca **Paul Nash, Stanley Spencer, Ben Nicholson** și îndeosebi **Henry Moore** sau **Barbara Hepworth**, și-au păstrat libertatea deplină de a-și făuri o viziune desprinsă de rigorile grupului, unificînd sub o pecete proprie sugestii uneori contrare — abstracționism, suprarealism, constructivism, neoclasicism, neoromantism sau expresionism.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că, dincolo de curente și orientări, acești creatori, — ca și alții ca **Jones, Collins** și mai ales **Graham Sutherland** — n-au încetat să manifeste năzuința spre îmbinarea organică dintre tradiție și modern, păstrînd vigoarea spiritualității poporului lor sincronizată cu forța de expresie a limbajului plastic al epocii.

DELIU PETROIU

MUZICĂ DE CAMERĂ

după ALEXANDRU JEBELEANU

Îmi crapă bolta frunții de durere,
Nu curge sînge, draga mea, să nu te sperii,
E vechea mea durere de măsele
De la-nceputul primăverii.

Se pare că un demon mă condamnă
La suferință — așa secantă și vulgară,
Mai bine dreapta care scrie, doamnă,
La toate publicațiile din țară.

Să nu visăm, iubito, orchestra e țicnită,
Aud acorduri false în re și mi bemol,
Mă doare gura toată, de parcă-i gingivită.
— „Vezi dacă nu te-astimperi și scrii cu capul gol ?"

CONFESIUNE ÎN FAȚA STRĂINĂ A OGLINZII

după ANGHEL DUMBRĂVEANU

Ceva nelămurit și straniu emană-n viața mea.
În tren spre Dobroteasa, cu mine te-aș lua
Și ca pe-o liră caldă pe umăr să te-anin,
Amurgul de Oltenia, să-l preacinstim cu vin.

Deși se-ndoaie totul și cade inutil,
Cum pasărea polară alunecă-n vernil,
Mai lasă-mă odată, pe coapsa-ți de atlas,
Cu buze ametite să pling ce-a mai rămas.

Apoi profilu-mi bizantin și mov
În scoica subsoarei să-l culc ca-ntr-un alcov,
Că vezi, sublimă doamnă, semnale de amurg
Spre polul nord al vîrstei prin sînge mi se scurg !

LITANIE DE APRIL

după DAMIAN URECHE

Te caut, te caut, frumoasa mea de-o lună
Și te găsesc la margine de cer ;
Mă-mprăștie iubirea și m-adună
Verona, Veronica, Venover !

Marius Munteanu

parodii

Ba da, ba nu te clătina în mine,
Ca spaimele-n trifoiul furajer,
Tu cea mai de parfum dintre albine,
Verona, Veronica, Venover !

O, pentru pașii tăi în nordul serii,
În rai m-aș face braconier ;
Îmi prind iubitele hingherii
Verona, Veronica, Venover !

Că, vezi, penița plînge-n călimară,
Iar eu mă-ntorc la Vilcea pivnicer ;
Te las lui Dumbrăveanu, domnișoară,
Verona, Veronica, Venover !

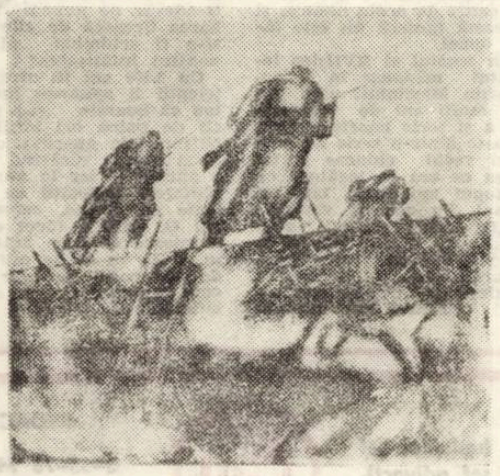

Vladimir Hălălău (Lic. Tonitza, București — premiul III) „La atac"

LOTRII DĂ NOAPCE

în grai bănățean după N. D. PÎRVU

Simbătă, în dricu' nopții,
Poca, poca, la fereastră,
Spăriat îi dau o boaldă
Pră sub dună la nevastă.

Pîn să ies d-a curișcapu'
Din gropanu' la dricală,
Aia or sărit cu caii
Prăstă poartă, în imală

Și s-or dus. Din cinda cășii
Or furat, băgai dă sama,
Mie iancălu' dă șubă,
La muierea mea, mărama.

După aia, tătă noapcea
Rînchezat ș-un fel dă zvoane.
Auzam cum bat părețîi
Și cățaua m-o gorgoane ;

Șchipi-n sin și trag foraibu ;
Țin clențaica cu pucerea,
Că d-o fi să-m' spargă ușa
Ce pomeni că-m' iau muierea !

HEXAMETRII ȘOPTIȚI

după VALENTIN TUDOR

Iubito, îmi pare că-n iarbă e noapte
S-au copt licuricii și prunele-s coapte.

Prin morcovi, spanac și alte verdețuri,
Pătrunde spre mine parfum de nutrețuri.

Las caii în voie umbra să-mi calce.
Sînt vîntul ce bate, iar tu ești o „salce" ;

Mi-e gura uscată de-atîta chemare,
Sămînță ești, poate, ce nu mai răsare.

Aminte-mi aduc : eram pescărușul,
Tu, caldă și bună, cuibul, culcușul.

Visare erai, din flori, moliciunea.
Eu (ce să mă laud ?) eram acțiunea.

Mă iartă. Vorbind, intraseră caii
În grîne la om și fac pe niznaii !

DIN LIRICA UNIVERSALĂ PENTRU COPII

BERTOLT BRECHT :

Trei cintece copilărești (1934—1950)

CROITORUL DIN ULM *

Eu, sfinția-ta, zbura-voi
I-a spus popii croitorul.
Ai să vezi, i-a spus.
După care, cu un fel
De lungi aripi, urcă el
In clopotniță. Sus.

Popa, -nsă, că nu-i
Cu putință asta.
Nu-i pasăre omu',
Ai să cazi, și basta,
I-a spus popa lui.

Croitorul a murit
I-au spus ceilalți popii.
A fost jale mare.
Aripile i s-au dus.
El s-a prăbușit. De sus.
Pe pămintul tare.

Trageți voi de zor
Clopotele, deci ;
Omu' v-am mai spus-o,
N-o să-mi zboare-n veci
Popa le-a spus lor.

* Legendă din vremea Războaielor țărănești. n. a.

PRUNUL

Un prun avem. E-atit de mic
Că parcă n-am avea nimic.
Un gard in juru-i are
(Spre-a nu-l călca-n picioare).

Să crească mare, -ar vrea. Dar nu
E chip să crească, fi'ndcă nu
Prea are (asta-i :) n-are
Micutul nostru soare.

E ăsta prun ? Au nu e prun ?
N-a făcut prune ; insă
Că este, totuși, eu v-o spun.
Se vede după frunză.

PĂSĂRI LA FEREASTRĂ, IARNA

1

Eu sint vrabia, dragii mei.
Vrabia cea umilă.
Eu v-am dat de știre, -n varză,
Că intra cumătra barză.
Fie-vă, dar, milă.
Că ne-aduci la cunoștință,
Uite-aici un pumn de mei.
Și recunoștință !

2

Eu — cioc-cioc — ciocănitoare
Sint, copii. Vai mie !
N-a rămas in pomi lighioană
Să n-o fi pus eu pe goană.
Ce-aveți să-mi dați, oare ?
Fă-te-ncoa, cicălitoareo.
Na-ți un vierme, silitoareo.
Aferim și ție !

3

Eu sint mierla, dragii mei.
Mierla cea sărmană.
Am cintat o vară-ntreagă
La vecin, in zori, pe-o creacă.
Dați-mi de pomană.
Mierlă dragă, -avem știință.
Na și tu un pumn de mei.
Și recunoștință !

PAUL FORT : IEPURELE

'Nainte de-a intra-n oraș, am intilnit un iepuraș.

Stătea-n zăpadă și visa, in albă-dalbă haina sa,

incit părea că-mi vine el de la Saint-Jacques-de-Compostelle ;

și fremăta, și fremăta ca laptele-n ulcica ta.

L-am pus in glugă, intr-un fald. El mi-a șoptit că-i e prea cald.

Il bag la mine sub gheroc. El : „Aer, domnul meu ! Te rog !"

Il scot, atunci, și-l vir in sac. Rămas-am fără păstirnac.

CHARLES CROS : ORGĂ

Sub un crai tudesc, cindva,
Gottlieb, căpelmaistru, a
Răposat — pe care-l cint.
U-huu-huuu !
Crengile se-ndoaie-n vint.

A murit — prea dragă, vai,
Fi'ndu-i Roza cea de Mai.
Fetele nu-și țin cuvintul.
U-huu-huuu !
Crengile le-ndoaie vintul.

MAX JACOB : CÎNTECUL MARIANEI

(Arie cunoscută)

Avea Mariana mea un cal
Avea Mariana mea un cal
Alb, roșu-nchis și negru-pal
Alb, roșu-nchis și negru-pal

Carele o crinieră
Avea, ca o cremalieră
Stea in frunte-avea și șa,
Șa ca de Tablă-Șașă

Copitele-i erau in dungi
Copitele-i erau in dungi
Ca și ciorapii tăi cei lungi
Ca și ciorapii tăi cei lungi

Spune-mi unde, domnișoară,
Ai pornit-o, -așa-ntr-o doară
Din ocol, cu roibul, o
Ai pornit, Marianne Duclos ?

La ipodromul din Quimper
La ipodromul din Quimper
Să văd : s-a mai zvintat de ieri
Să văd : s-a mai zvintat de ieri

Dacă nu-s pe jos băltoace
Mă mai plimb incolo-ncoace
Dacă sint, atunci cobor
Și-o iau oblu-nspre obor.

Da ce-are ipodromul, zău,
Da ce-are ipodromul, zău,
De-a face cu oborul tău
De-a face cu oborul tău ?

Orice drum, domnule Toma,
Duce, precum știi, la Roma.
Ține-ne, mai zise ea,
De dirlogi, pină-n șosea.

Dar calul o luă-n galop,
Dar calul o luă-n galop
Mariana dă să-l ție-n loc
Mariana dă să-l ție-n loc

Domnilor din birjă, rogu-vă opriți-mi pintenogu' !
Domnilor din birjă, vai,
M-a cuprins teama de cai !

Acestea bine nu sfirșea
Acestea bine nu sfirșea
Că-mi și căzuse de pe șa
Că-mi și căzuse de pe șa

Astfel, dar, s-a zis cu bruna !
Haidem repede-n tribuna,
In tribuna cea de lemn
A prefectului solemn !

Avea Mariana și-un iubit
Avea Mariana și-un iubit
Ce-a plins decesul ei subit
Ce-a plins decesul ei subit

Nimeni nu iese pe poartă !
Marianne Duclos e moartă !
Eu, de miine intr-un an,
Mă fac, domnilor, pifan !

In românește de :
MARIA și ȘERBAN FOARTĂ

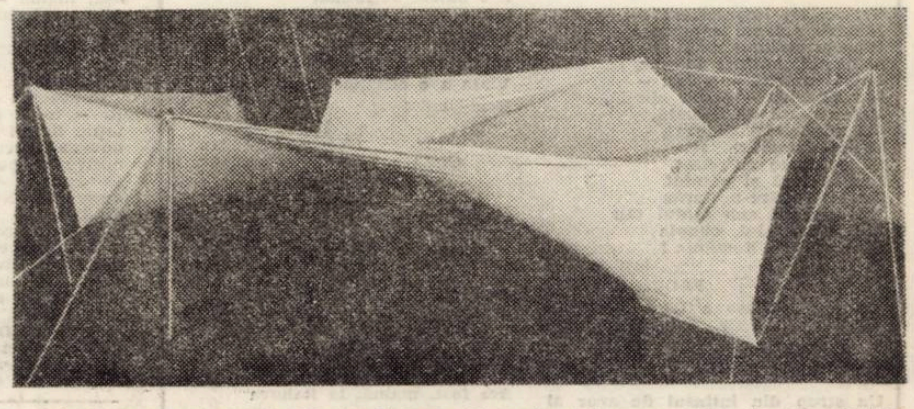

Sorin Vreme, Ioan Opruț, Marius Sintean, Alexandru Zărnescu (Lic. de arte plastice Timișoara — Premiul I) „Patinoarul"

Minunea vieții

(Urmare din pag. 1)

Saint-Exupery, vorbind despre Micul său Prinț, mărturisea : **„Ceea ce mă înduioșează atit de mult, la acest mic prinț adormit, e credința lui față de o floare, icoana unei flori ce strălucește inlăuntru-i, ca flacăra intr-o lampă, chiar și atunci cind doarme ... Trebuie să ocrotim cu grijă lămpile : orice boare e in stare să le stingă".**

In Republica noastră aceste „lămpi" nu numai că nu sint lăsate să se stingă, dar numărul și calitatea flăcării lor, crește necontenit ... V-amintiți versurile lui Blaga ? : ... **Să fii straja copilăriei mele. A copilăriei / ce-o duc incă in mine. / Ea e singurul bun, izvorul a toate, — prin tot anotimpul, / prin toți anii, sub toate punctele cardinale. / Tu păzește, păzește tu izvorul să nu se usuce / La sfirșitul ăstui timp / Lăsat in urmă intre floare și pomană. / (...) / Copilăria mea e aici și astăzi. / Și dac-aș sări și peste poarta toamnei / La care-am ajuns, copilăria aș sălta-o cu mine / Strinsă in vine și-n pumnii arși. / Nu trebui decit puțin să-mi ajuți / c-un suris sau c-un val de frumusețe / năvălit in obraji".**

In această zi a sfințirii in inimile lumii a lumii copilului, de aici, din **„codrii noștri plini de brazi și cimpuri de mătasă"**, imbrățișăm surisul cald al copiilor noștri și ai tuturor, dăruind minunii vieții viața de muncă, de cinste și omenie a noastră, a fiecăruia !

FOILETONUL SAPTAMINII

TAINE ALE CIVILIZAȚIILOR DISPĂRUTE (XXXVIII)

de Dan Nemesnic

Datele despre asemenea cataclisme locale se leagă adesea cu amintirea acelei catastrofe distrugătoare care a rămas aproape in amintirea tuturor popoarelor planetei noastre. De aceea nici nu se poate aprecia exact cam in ce perioadă a avut loc „potopul" tăblițele de lut din Sumer, care vorbesc de un asemenea potop ca despre o intimplare foarte indepărtată, aparțin mileniului al patrulea inaintea erei noastre.

Desigur cercetătorii au incercat să sistematizeze toate datele de care dispuneau, din domeniul climatologiei, hidrografiei și arheologiei, pentru a ajunge la un rezultat cit mai aproape de adevăr Intr-o revistă suedeză, cercetătorul P. B. Kolbe publică un articol in care își prezintă rezultatul cercetărilor pe care le-a efectuat in Oceanul Atlantic, la o adincime de 3.600 m. Aici, el a găsit resturi de alge care nu puteau să existe decit in apele dulci, de unde trage concluzia că pe acel loc, cindva, se afla uscatul. Și dacă lucrul acesta este adevărat, atunci acest uscat reprezenta o barieră ce despărțea curentul Golfului de Europa. Existența acestei bariere datează cu 10.000 ani inaintea erei noastre. Prăbușirea ei a permis Golfstroemului să se indrepte spre nord, grație cărui fapt era glaciară a Europei și Groenlandei lua sfirșit.

Comentind această descoperire, Times-ul londonez, atrage atenția că această descoperire este confirmată și de cercetările pe care le-au efectuat oamenii de știință sovietici și spărgătorul de gheață „Sadko".

Părerea multor cercetători este că in perioada potopului a mai avut loc un fenomen de ordin climatic, cind umiditatea planetei noastre a crescut sensibil, apoi o serie de mișcări seismice care au determinat apariția unor cascade (Niagara) și modificări in reliefu Americii de Sud.

Cercetările mai arată că in aproximativ 10.400 de ani inaintea erei noastre, adică tocmai in perioada de care vorbim, dispar urme ale oamenilor ... acest fenomen este greu de explicat dacă se ia in considerare că o bună parte a continentului american n-a fost acoperit de gheață pină in ultima perioadă glaciară. Cele mai vechi urme umane din peninsula scandinavă și Anglia au de asemenea o vechime de aproximativ 10.400 de ani. Se poate presupune deci că potopul a avut loc in urmă cu 10-14 mii de ani.

Dar, totuși, ce-ar fi putut să provoace asemenea zguduiri terestre, mișcări acvatice și revărsări de lavă vulcanică ? Mulți ar fi inclinați să creadă după rezultatele unor prospecțiuni arheo-hidro geo-logice in cauze de ordin cosmic, și această ipoteză nu este fără temei.

In secolul al XVII-lea iezuitul misionar in China, Martin Martinius, care după mulți ani de cercetare a și scris Istoria Chinei, scoate dintr-o serie de cronici vechi chineze și tot ceea ce era in legătură cu potopul mondial. Iată un pasaj din această carte :

„Baierele cerului s-au desfăcut. Cerul incepu să se prăbușească inspre nord. Soarele, luna și stelele își schimbară direcția mișcării lor obișnuite și intregul sistem cosmic intră intr-un haos total. Soarele se intunecă iar planetele o luară razna".

Despre atare fenomene a scris și istoricul roman Terentiu Varon, care se baza, de asemenea, pe vechi izvoare: „Steaua Venera și-a schimbat culoarea, dimensiunile forma și direcția de mișcare, lucru care nu s-a mai intimplat pină atunci. și nici n-avea să se mai intimple".

Versiuni asemănătoare existau și in Iudeea, iar faptul că ,direcția de mișcare a planetelor s-a schimbat, poate fi explicat numai datorită schimbării unghiului de observație, adică Pămintul, in urma catastrofei nu mai era ceea ce fusese inainte. Și, intr-adevăr ne punem intrebarea firească de cite ori și-o fi schimbat planeta noastră infățișarea" ?

Cu 2.460 ani in urmă ințelepții ii spuneau lui Solon că Soarele „și-a părăsit de patru ori locul său obișnuit de apariție, că de două ori fu răsăritul unde e apusul". Iar la una din ședințele societății de geologie americane, cercetătorul G. Bain a făcut o comunicare in care arăta că in urmă cu 60 de milioane de ani polul nord se afla cam in partea de sud a Pacificului.

Depunerile de cărbune și petrol in Antarctica, la Spitzbergen, dincolo de cercul polar, sint o dovadă că polii se aflau cindva in cu totul altă parte a globului.

Totuși, știința n-a putut constata nici pină astăzi care a fost adevărata cauză a catastrofei. Ea insă a avut loc cu adevărat și a distrus tot ceea ce realizase omenirea pină atunci. Au urmat multe secole și mi'enii pină ce omul a reușit să refacă din nou paradisul pierdut ; și să-și refacă insăși specia care a fost grav atinsă de acea stihie naturală. „Ani de zile — scrie Sextus Iulius Africanul — oameni puțini care au mai supraviețuit își căutară un loc potrivit unde puteau să-și inceapă viață de la capăt".

Este interesant să notăm cum s-au străduit oamenii să salveze de la pieire prețioasele lor realizări. Există citeva indicii in acest sens. Astfel, cunoscutul invățat arab Abu Balkhi (sec. IX-X) scria că in preajma potopului ințelepții care au prevăzut catastrofa „construiseră in Egipt., mai multe piramide pentru a-și salva viața și propriile lor realizări". Două dintre piramide erau incomparabil mai mari și mai bine dotate. Erau construite din mari blocuri de piatră. Atit de bine puse unul lingă altul incit imbinările abia se putea distinge. In interiorul piramidelor — scria Abu Balkhi — erau tot felul de inscripții : despre ceea ce înțelepții puseseră să se păstreze.

Un alt istoric arab, Masudis, bazindu-se pe izvoare tainice scria că „Surid, unul din împărații ce a domnit inainte de potop, construise două mari piramide și dăduse porunca preoților să ascundă in ele scrierile despre toate cunoștințele de pină atunci, ca să se păstreze pentru cei care le-ar tălmăci mai tirziu.. El a insemnat și poziția stelelor și ciclurilor lor" ...

Istoricul antichității, Iosif Flaviu, scria despre ințelepții care au „descoperit știința despre corpurile cerești și structura lor, și care fură inștiințați de unii oameni despre iminența catastrofei și pieirii „in foc și apă". Pentru ca realizările lor să nu piară, au construit doi stilpi, unul din cărămidă, iar altul din piatră, pe care au scris toate datele descoperirilor lor. După mărturia lui Flaviu, stilpul de piatră se mai păstra in timpul vieții sale.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), CORIOLAN DRĂGULESCU, GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 9 iunie 1977 ● nr. 23 (485) 8 pag. 1 leu

SCULPTORUL CONSTANTIN LUCACI

În cubul, devenit impropriu, al Galeriei timișorene, sculpturile lui **CONSTANTIN LUCACI** ne solicită intens imaginația. Expoziția nu este nici loc, nici situație propice comunicării. Cele zece embleme cu profil de fulger par prizoniere într-un spațiu ilogic, ostil. Expresia globală a operei radiază un excedent de autoritate și, în numele ei, formele reclamă dialogul cu situri exterioare sub lumină celestă, își cer situarea printre acalmiile și dezlănuțirea naturii în vecinătatea „firului de iarbă". Expoziția este, de aceea, mai mult decît în mod obișnuit, o convenție, căreia trebuie să ne sustragem pentru a putea discerne enunțurile operei, intenționalitățile ei.

Oțelul inoxidabil a însemnat pentru Constantin Lucaci o opțiune pentru dificultate. Artistul i-a simțit, cunoscut și înfrînt limitele. Produs de interogația și conflictele inteligenței, inoxul provoacă atitudinea însăși, tipul său de raport cu omul. Ghicim o deosebire esențială, între materii și materialele sculpturii. Materiilor — lut, piatră, lemn — formele le-au fost eliberate dintr-un raport de umilă subordonare, de comprehensiune și intimă complicitate a artistului cu disponibilitățile lor. Materialelor — inox, nichel, dur-aluminiu — forma le este impusă de voința creatorului. Constantin Lucaci a preferat inoxul ca unicul material în care vocația, temperamentul și aspirația se puteau regăsi cu franchețe. Indărătul lejerității, al firescului cu care evoluează suprafețele, descrînd voluptos volumele, nu mai întrezărim efortul și lupta cu indiferența sau rezistența materialului. Abordat cu superioritate, el se supune docil, se arcuiește sau se pliază cu aparentă ușurință. Materialul a fost adus la condiția coregrafiei. Planează peste opere o bucurie a victoriei, o trufie a mîinii, sentimente de care forma însăși nu este străină.

Artă a „richochet"-ului, sculptura lui Constantin Lucaci se percepe ca totalitate în sintaxa formei și o-

CORIOLAN BABEȚI

(Continuare în pag. 8)

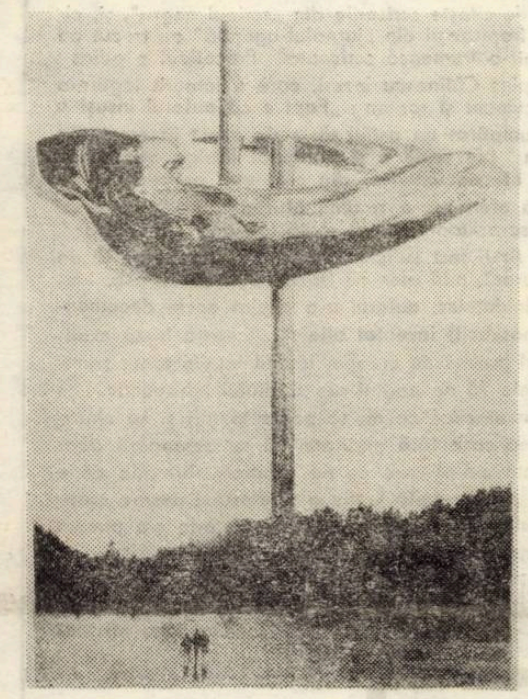

Ilustrăm acest număr cu lucrări ale sculptorului CONSTANTIN LUCACI

O nouă expresie a grijii față de om

Revelatoare dovadă a consecvenței cu care conducerea partidului nostru acționează pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XI-lea și ale Congresului educației politice și culturii socialiste recenta hotărîre a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. cu privire la creșterea rolului unităților socialiste, al organizațiilor obștești, al maselor populare în respectarea legalității, sancționarea și reeducarea prin muncă a persoanelor care comit abateri și încălcări ale normelor de conviețuire socială și ale legilor țării, se înscrie organic în ansamblul de măsuri întreprinse de partid pentru îmbunătățirea continuă a activității educative de formare a omului nou.

Faptul că noua hotărîre inserează răspunderi mărite și precis conturate pentru unitățile socialiste, organizațiile obștești și masele populare, denotă transformări profunde pe planul conștiinței și un grad de evoluție a democrației noastre socialiste în care sînt create premisele politice, juridice, educaționale etc. pentru ca una din problemele sociale de maximă importanță, aceea a respectării legislației și reeducarea celor ce comit acte antisociale, să se realizeze preponderent prin acțiunea organismelor obștești.

De altfel, așa cum se știe, înaintarea spre comunism presupune asemenea mutații în structura funcțiilor statului, mai ales a celei educative, care să se concretizeze în preluarea treptată de către obște a atributelor esențiale ale educației, a formării multilaterale a omului. În mod firesc, școala cu cea mai puternică înrîurire asupra conștiinței este munca, adevăr fundamentat teoretic de clasicii învățăturii marxiste și demonstrat cu prisosință în anii construcției socialismului. Iată de ce, accentul principal în munca de reeducare se pune tocmai pe educarea prin muncă.

Esența profund-umanistă a hotărîrii constă în aceea că procesul de reeducare se realizează nu prin privarea de libertate, ci prin muncă, în cadrul unor unități socialiste, cu ajutorul și sub îndrumarea colectivelor de muncă. În felul acesta, i se asigură omului care a săvîrșit o greșeală față de societate posibilitatea de a se reabilita, iar societatea are, prin noua hotărîre, amplificate, posibilități de a acționa în vederea recuperării fiecărui individ care, într-o formă sau alta, a încălcat legalitatea.

Fără îndoială, implicarea în mai mare măsură a unităților socialiste, a organizațiilor obștești, a maselor, în activitatea de respectare a legalității, sancționarea și reeducarea celor care comit acte antisociale ridică în fața tuturor acestora problema de maximă importanță a responsabilității, a însușirii și aplicării întocmai a prevederilor noii hotărîri, a creării, în fiecare unitate, la fiecare loc de muncă, a cadrului corespunzător pentru desfășurarea unei activități educative de combatere și mai ales de prevenire a abaterilor de la etica socialistă, bogată în conținut și eficientă.

De mare importanță în înfăptuirea recentei hotărîri este puterea de înrîurire a opiniei publice care presupune pentru fiecare membru al societății situarea pe o poziție civică, înaintată, exigentă, combativă față de orice încercare de încălcare a legalității, față de cei care au o comportare reprobabilă în locurile publice, pe stradă, în parcuri, în sălile de spectacole, în mijloacele de transport în comun etc.

Hotărîrea vizează îndeosebi tineretul și este firesc să fie așa, deoarece tinerețea este vîrsta formării convingerilor, a deprinderilor, a sentimentelor, este vîrsta la care omul are de rezolvat o multitudine de probleme legate de integrarea socială și profesională, întemeierea familiei, etc. Tocmai de modul în care se acționează, cu mijloacele educative, asupra cetățeanului, la această vîrstă, depinde în mare măsură realizarea a ceea ce se înțelege prin complexa noțiune de om nou.

De aici izvorăsc, firește, mari răspunderi pentru familie, școală, organizațiile de tineret și copii, dar mai ales necesitatea realizării printr-o bună colaborare a obiectivelor educative în nemijlocită legătură cu programul ideologic al partidului, cu imperativele educării politice, patriotice și cetățenești, a educării prin muncă și pentru muncă, a unei educații etice și estetice.

Așezată pe aceste coordonate, stabilite de către partidul nostru, activitatea educativă din unitățile socialiste va reprezenta mediul cel mai prielnic pentru înfăptuirea întocmai a prevederilor recentei hotărîri, va da posibilitatea tuturor cetățenilor patriei să participe nemijlocit la continua propășire a patriei noastre socialiste.

ALEXANDRU GANEA

Modernitatea clasicilor

În ultimul timp, exegeza marilor clasici, ca și aceea a scriitorilor moderni, a luat o amploare fără precedent, unele „lecturi" modificînd chiar fundamental imaginea curentă despre un autor sau altul. Faptul acesta nu mai surprinde pe nimeni, cîtă vreme polisemia operei literare a devenit un loc comun al criticii, iar discursul critic, bazat pe o completă cunoaștere a textului, își are logica și coerența deplină.

Unul din cei mai mari scriitori ai neamului, din păcate neintrat încă îndeajuns în conștiința noastră literară, este **Ion Budai-Deleanu.** Prin **Țiganiada,** acea unică, fascinantă și monumentală construcție barocă, Budai-Deleanu a înzestrat literatura română cu o operă care abia de acum, se pare, începe să-și cîștige interesul și prețuirea pe care le merită. Grație efortului celor doi cercetători clujeni, Ioana Em. Petrescu **(Ion Budai-Deleanu și eposul comic,** Dacia, 1974) și Mircea Vaida **(Ion Budai-Deleanu,** Albatros, 1977), opera lui Budai-Deleanu prinde să-și contureze adevăratele dimensiuni, nu numai din raportarea la modele străine, care-i subliniază întodeauna universalitatea, dar și dintr-o mai largă perspectivă, ce-i vizează atît fondul filosofic adînc, cît și modernitatea unora din reflecțiile despre poezie etc. Lectura **Țiganiadei** îi creează cititorului avizat sentimentul contactului cu o capodoperă, în care situațiile burlești sau grotescul personajelor sînt tot atîtea savuroase capcane în drumul către straturile de adîncime ale textului, unde, prin contrast, se descoperă timbrul grav, pe alocuri tragic chiar, al meditației poetului. Căci opera se prezintă ca un impunător edificiu, cu mai multe niveluri de semnificație, care se sprijină toate pe fondul unei tulburătoare reflecții despre condiția omului în lume. La urma urmelor, ce altceva vrea să sugereze obsesia **drumului,** care bîntuie atît individzii, cît și întreaga colectivitate, dacă nu — așa cum arată Ioana Petrescu — vocația fericirii, a unui ideal de umanitate fatal inaccesibil?

O operă nu mai puțin dificilă, în „facilitatea" ei aparentă, este aceea a lui **Ion Creangă.** Ignorată de cei incapabili să-i recepteze mesajul adînc, precum și timid „tulburată" de sfiala unora din cei conștienți de marea ei valoare, literatura humulești-eanului a determinat o exegeză cu relativ puține momente majore, dar cu atît mai semnificative. Reperul de bază al acestei exegeze rămîne indiscutabil monografia lui **G. Călinescu,** în care Creangă apare pentru prima dată în toată complexitatea și măreția personalității lui artistice. Totuși, unele afirmații ale marelui critic, chiar dacă nu total dezmințite de cercetarea ulterioară, îngăduie rectificări sau sugerează noi demersuri, așa cum rezultă din recenta lucrare a lui **George Munteanu** (**Introducerea în opera lui Ion Creangă,** Minerva, 1976). Noul exeget deplasează accentele analizei pe un teren puțin explorat, acela al modernității scriitorului, evidențiind capacitatea acestuia de a anticipa structuri ale prozei de mai tîrziu. Pe de altă parte, în viziunea lui G. Munteanu, imaginea jovialului Creangă apare dublată de aceea a filosofului **sui generis,** care, dincolo de pînza faptelor și evenimentelor hazlii, scrutează cu luciditate o lume a cărei mască veselă, ca și în **Țiganiada,** ascunde tulburătoare tristeți subiacente.

Dacă opera lui Creangă, deși obiectul unui număr restrîns de studii fundamentale, a cunoscut cîteva mari avatarii de-a lungul timpului, poezia lui George Coșbuc ne apare ca o victimă a inerției spiritului critic, ceea ce nu înseamnă că tentativele de a o reevalua lipsesc, dimpotrivă. Imaginea de „poet al țărănimii", impusă de **Gherea,** și parțial valabilă, desigur, continuă, din păcate, să limiteze încă perspectiva interpretării, orientînd-o într-un sens care este departe de-a istovi latențele acestei poezii atît de originale. Iată pentru ce apariția unui studiu ca acela semnat de **Petre Poantă (Poezia lui George Coșbuc,** Dacia, 1976), meritată subliniată tocmai pentru că ne propune o „lectură" nouă și proaspătă a operei coșbuciene, încercînd totdată să scoată și exegeza din impasul de care vorbeam. Fără să conteste legătura adîncă a poeziei lui Coșbuc cu realitatea satului transilvănean, Petre Poantă vede în această poezie un soi de alexandrinism, o tentativă de a asimila folclorul prin filtrul **culturii,** stilizîndu-l grațios, după canoanele unui „cavalerism" natural. Poezia lui Coșbuc este astfel apropiată cînd de literatura Arcadiei, cu bucolica ei pastorală, cînd de spiritul epigramatic oriental, în orice caz, încadrată într-un sistem de referințe menit

I. CHEIE-PANTEA

(Continuare în pag. 5)

Măiastra

Ne vizitează statornic, pe întinderea unui timp milenar, surprinsă și exprimată, mai întîi, în mit, apoi, regăsită, în basm, în iluzia zborului nocturn și tainic, dezvăluit doar ochiului deschis spre înălțimi — și înceremenește în mister ori în faptele măreție ale marilor români și, iată, se întrupează în bronz din mîna și gîndul lui Brâncuși și lumea se vestește de miraculoasa ei naștere: Măiastra. Pasărea care niciodată nu se face scrum, ci ne vizitează, în orele renașterii din vis și speranță, Măiastra — miracol al ființei care pulsează spre lucire, ivită din solul Carpaților.

Ne vizitează, perpetuă chemare spre înălțime, spre neliniște și căutare, ca o recondiționare a ființei, ca o explozie de fericire, transpunere în materie, ori plăsmuire stelară — Măiastra, simbol niciodată al căderii, ci doar al culmii și înălțării.

Iată a pătruns pînă și în arena Olimpiadei, spre evlavia ochiului întregii lumi — Măiastra, întrupare genuină, logodită în salt cu săgeata arcului carpatic, sfidînd echilibrul precar cu rotirea și aripa ei din fibre de diamant, trezind, în zbor diafan, sufletul obiectelor și proiectînd în privirea omenirii imaginea măreției și lăsînd în inimi bucuria de a fi fost cucerită perfecțiunea umană.

Pasărea noastră măiastră este o neasemuită victorie. Orele de trudă recompun clipe neprețuite de zbor, pare a ne spune iarăși performanța europeană a superbei noastre gimnaste Nadia Comăneci. Onorată cu titlurile lumii, după Olimpiadă, Nadia s-a întors acasă și a trudit la aparate pentru a le însufleți cu zborul ei, pentru a fascina iarăși și iarăși arena și pentru a fermeca pînă și presupușii ochi de gheață...

Nadiei, copilul nostru minune, al nostru și al lumii, nu-i pot fi smulși laurii, căci, iată, cei care încearcă s-o frustreze de o medalie este nevoit să privească la replica „Ramurei de măslin". Căci zborul Măiastrei este mereu o neasemuită victorie.

ION JURCA ROVINA

DOSARUL SCRINULUI NEGRU

Spre surprinderea noastră, editura ce poartă numele lui Mihai Eminescu a publicat de curînd al patrulea volum al unor ciudate **„Caiete"** Eminescu, conținînd diverse studii despre a căror valoare nu ne putem pronunța acum, și **„dosarul"** controversatului roman al lui G. Călinescu, **Scrinul negru.** S-ar fi cuvenit, poate, să-și cinstească patronul publicînd **„caietele"** poetului, acele caiete-manuscris (și acestea sînt **adevăratele „Caiete Eminescu"),** despre necesitatea editării cărora s-a tipărit și un volum, **Eminescu sau gînduri despre omul deplin al culturii românești,** 1975, o caldă pledoarie a lui C. Noica, în favoarea acestei comori ce continuă să stea sub obroc. **„Nu e vorba,** spune exegetul, **de operele lui Eminescu, de cultura lui, de proiectele lui, de variantele lui, de comorile plutonice reținute sau sistemele filosofice posibile** – e vorba de tot ; **de spectacolul acesta extraordinar pe care ți-l dă o conștiință de cultură deschisă către tot".**

Editura ne oferă însă un alt spectacol, e adevărat, nu cel așteptat, și la mare distanță de acela, așa cum ar fi un mărunt spectacol de revistă, față de unul de mare operă : **Documentația materială cu personaje imaginare** la **Scrinul negru,** roman ce a stîrnit atîtea discuții, unora din ele autorul răspunzîndu-le, iritat, în **„Inadvertențe", exigențe formulate după o psihologie apriori.** Ediția, îngrijită de Cornelia Ștefănescu, are două volume mari (24×16, 704+552 p. și 24 planșe), legate în pînză de in și cu elegante supracoperți în culori. Cornelia Ștefănescu are de ce fi mulțumită că editura **„dovedind înțelegere și solicitudine",** a făcut posibilă tipărirea unei asemenea ediții pe care nici autorul n-a sperat-o vreodată. Credem, nici n-a dorit-o, fiind cu totul inutilă.

Primul volum (704 p.) conține textul romanului **Scrinul negru,** așa cum îl cunoaștem, la care Cornelia Ștefănescu a operat numeroase trimiteri la **„documentația" din „dosar".** Noua retipărire are litera plină, rînduri aerisite ce încîntă ochiul ; e o adevărată plăcere să pipăi hîrtia velină sau să-ți odihnești privirea pe spațiile albe, așa cum ar trebui să arate orice carte, pentru că există o **„artă grafică",** deși, din păcate, întîlnită destul de rar. Volumul al doilea (552 p.), în aceleași excelente condiții grafice, cuprinde **„dosarul de creație"** al romanului după cum ne încredințează editoarea, ceea ce dacă ar fi adevărat, ar fi fără îndoială un lucru senzațional. Dar să examinăm relația dintre cele două texte, în lumina iluziilor Corneliei Ștefănescu care crede că astfel, poate elabora **„complicatul proces de transformare a documentului de viață în opera de artă".**

Asemenea operații, sfîrșind într-un lamentabil eșec s-au mai întreprins. Criticul Bogdan-Duică a făcut pentru **Ion** al lui Rebreanu, ani la rînd minuțioase anchete printre țăranii Prislopului. Alții au descoperit procesele ce sînt punctul de plecare al unor romane engleze sau chiar a **Pădurii spînzuraților.** Toate acestea dovedind doar documentarea pe care orice scriitor o face și nicidecum lămurirea complicatului proces de trecere amintit.

Iată metoda folosită acum. La începutul romanului **Scrinul negru** aflăm o primă trimitere la fraza : **„Pe drumul de care vorbim veneau într-o după amiază de decembrie a anului 1950"** (vezi 2 XVIII, 45, p. 539, ceea ce înseamnă vol. 2, cap. XVIII, fișa 45, p. 539). Căutăm trimiterea și aflăm într-o fișă întocmită de Călinescu, un lucru cu adevărat extraordinar : **„decembrie 1950 (înmormîntarea Catei").** Vedeți, legătura s-a făcut, autorul notînd în foile sale secrete, o lună, un an și un nume, date ce au trecut aidoma și în roman. Ceea ce trebuia demonstrat.

A doua trimitere la fraza : **„Cu greu un spectator neinformat și-ar fi putut da seama cine sînt acești oameni** (vezi 2, XVII, 28, 33, p. 528). În adevăr, în fișa 28, cu 21 de puncte, Călinescu notă la pct. 1 : **„Înmormîntarea Catei, prezentarea tuturor aristocraților",** iar în fișa 33 sînt notate 16 nume, începînd cu Hangerlioica. Dar între acest inventar de nume și textul romanului calea e prea lungă ca s-o putem măsura.

Să vedem o trimitere la un document, nu la fișele autorului, care, după cum am văzut spun atît de puțin despre complicata trecere. De fapt nu trece nimic sau trece cu totul altceva, cum este și firesc, între cele două texte nefiind o legătură de la cauză la efect, ci o simplă succesiune. Întîia trimitere la un document se face atunci cînd Ioanide citește scrisorile din „scrinul negru", și, citeva note franțuzești din „jurnalul-agendă" au trecut ad litteram într-o frumoasă scrisoare. Procedeul e odios ; l-ar fi respins Călinescu însuși, care a lămurit legătura dintre document și roman : **„Fapt e că autorul însuși a (găsit) cumpărat un astfel de scrin exact în condițiile din roman (de unde a și imaginat intriga generală), găsind în el documente din cele mai paradoxale pe care le va oferi într-o zi unui Muzeu literar",** cuvinte ce-i servesc editoarei drept moto, omițînd ultima frază, esențială. Ar fi fost suficientă această „depunere la un Muzeu literar", mai ales că fraza ce urmează este limpede : **„Bineînțeles, autorul n-a copiat acele documente, ci a (născocit) inventat altele".** Această frază explică întregul proces de creație, făcînd inutile toate trimiterile și cele 73 de pagini ale studiului introductiv, ce vrea să lămurească ce nu se poate lămuri și să cîntărească ceea ce e fără greutate. Ni se descoperă doar niște puncte de plecare ce nu justifică afirmația că e vorba „de o **neprețuită lecție a scriitorului despre creație și rigorile ei",** nici alta. **„Este o datorie s-o punem la îndemîna cititorilor".** Dacă e vorba de datorii, avem altele, mai vechi și mai mari.

ION MAXIM

Cronica literară

Marin Preda :

VIAȚA CA O PRADĂ

(Editura Albatros, 1977)

1. **Într-o epocă** în care unii își permit să considere că **scrisul este o meserie ca oricare alta,** scriitorul fiind un **slujbaș oarecare, înzestrat** cu o seamă de ustensile, precum stilouri, creioane, pixuri, peniță, ca și cu o seamă de relații pe la reviste, edituri, într-o vreme în care în fiecare orășel de provincie există un număr respectabil de poeți, prozatori, autori de cărți, iar la șezătorile literare din cutare sat vin să-și dea aportul, dintr-o dată, nu unul, doi, ci un grup de scriitori, multiplicarea, improvizația și amatorismul banalizînd (proces firesc, dar nu inevitabil) un titlu de noblețe, în acest timp în care scrisul suportă o nemiloasă concurență, Marin Preda arată, cu forța de care doar un mare creator era capabil, ce uluitoare întîlnire a șanselor poate duce la apariția Scriitorului : drum unic, cu momente unice, pe care autorul „Vieții ca o pradă" le contemplă de la înălțimea operei sale de acum. Din acest punct de vedere, **Viața ca o pradă** ni se pare un eseu consacrat genezei operei. Faptele propuse cititorului ilustrează, fiecare, **momente ale șansei :** răscruci ale biografiei, iluminări, revelații. Comentatorii romanului au încercat să sugereze (și nu numai atît) că **Viața ca o pradă** „rescrie **Delirul" :** putem afirma, la fel de îndreptățit că **Viața ca o pradă** reia („rescrie") **Imposibila întoarcere** sau dialogurile cu Florin Mugur. Debutul confesiunii pune accentul asupra „aventurii conștiinței": **„Aventura conștiinței mele a început într-o zi de iarnă cînd o anumită întîmplare m-a făcut să înțeleg deodată că exist".** Textele au o remarcabilă transparență : **Fapta** rememorată poate avea sens simbolic : **„Pusesem mîna pe pîinea de pe masă care era a tuturor și nu mai vroiam să dau la nimeni din ea. Iar acel om,** de care ascultau toți, **în loc să mi-o ia cu forța, cum furioșii se pare că vroiau ceilalți, făcîndu-mă să scot răcnete, îmi mai dăduse una : „la-o mă, și p-asta !" Parcă m-am trezit dintr-un somn".**

Descrierea „trezirii din somn" consemnează începutul „aventurii conștiinței" dar abia acum intrăm într-o lume a **pre-simțirilor :** revelația conștiinței nu anulează lumea instinctuală : **„Conștiința măsura proporțiilor dezastrului care ar fi urmat, iar instinctele tremurau : nu se știe ce-aș fi ajuns în viață dacă jocul întîmplării, al cărei erou eram, s-ar fi destrămat și eu aș fi apărut în ochii învățătorului așa cum eram și nu cum,** prin nu știu ce **mister, credea el că sînt".**

Există un halou de poezie ce înconjoară **faptele** iluminate de memorie : un șir de interogații ale scriitorului refuză să tranșeze întrebarea-supratemă a cărții : există, în existența scriitorului (ce se mărturisește) predestinare ? Desigur că nu cel ce scrie aceste rînduri, și cu atît mai puțin Marin Preda se numără printre cei ce cred în **predestinare.** Dar poezia **predestinării** (ca temă literară) este cea care dă mare intensitate poetică unor momente ale narațiunii. Nicolae, cel ce voia să inventeze „o nouă religie", nu este departe de „religioasa" reculegere a celui ce își propune să descopere resorturile intime ale mecanismelor creației. Opoziția personajului cu lumea satului **(despărțirea de sat)** poate fi prima dintr-un sistem al opozițiilor.

Putem constata, în acest context, că niciodată viziunea despre sat a lui Marin Preda nu a fost mai idilică: că **universul rural** nu e un loc al reveriilor, ci, dimpotrivă. Această despărțire, nu lipsită de brutalitate, reia atît o veche polemică (cea cu Blaga, din **Imposibila întoarcere)** cît și un eseu mai vechi, consacrat **temei povestitorului. Faptele,** consacrate despărțirii, inaugurează însă și o seamă de confesiuni consacrate **lumii văzute,** adevărat **poem interior** al „Vieții ca o pradă".

Cum arată, deci, realitatea **văzută** de scriitor ?

2. **Auzul și văzul : replicile** sînt înregistrate cu mare încredere : lumea e descoperită, **întîi,** prin auz. **Văzul** revelează o altă lume, fascinantă prin bogăția detaliilor : lucrurile primesc contur, oamenii devin **frumoși** sau **urîți,** în numele unor linii precise ce îi mărginesc. Povestea de dragoste cu frumoasa oculistă poate fi o parabolă. Mecanismul **privirii** (ar putea spune posibila parabolă) este pus la punct prin dragoste. Inițierea în dragoste (în toată opera lui Marin Preda **femeia,** conservînd structurile tradiției, **inițiază)** este oficiată de cea care îi oferă **imaginea** lumii. Unul din subiectele principale ale cărții (și ale operei lui Marin Preda) e **pierderea inocenței.** Într-una dintre **conversațiile** maturizării scriitorul exclamă : **„Inocența, odată pierdută, mai poate descrie și el moravurile, adică suprafața care e plată înălțimile și abisurile îi vor scăpa. Shakespeare e sublim fiindcă a fost lovit ca și Hamlet** de prostia unei fete, **Ofelia, de căderea reginei. Băgate la moravuri, aceste fapte sînt vulgare, dacă n-ar exista o conștiință pură, care să se cutremure"** De ce „viața ca o pradă ?" Scriitorul a văzut, spune parabola, niște cățel care nu puteau să mănînce un cal mort fiindcă nu știau cum „să muște" ; mai tîrziu în alt context, imaginea, revine. Autorul e deja scriitor, este la Sinaia, într-o vilă a Uniunii: momentul urmează întîlnirii cu un înalt demnitar.

3. **Un moment aparte** al comentariului ar trebui consacrat **prieteniilor :** relații complexe, în care mărturia marelui scriitor recunoaște importanța spațiului protector, a șansei de a avea alături bărbați ca Miron Radu Paraschivescu sau Geo Dumitrescu. Aflată la intersecția genurilor, cartea este, nu în ultimă instanță, un document literar. Într-o epocă în care memoriile devin **altceva,** cartea lui Marin Preda ilustrează, în literatura europeană, modificările genului.

C. UNGUREANU

Instantanee

În acea seară...

În acea seară umedă de martie, cînd, de la meridianul locului, seismul părea — încă — să fie o oarecare toană **tectonică locală, și după ce ușorul balans a** conținut, **mi-am adus numaidecît aminte cuvintele pe care Settembrini i le spunea, odată, lui Hans Castorp, vorbindu-i despre „gestul" lui Voltaire față de dezastrul Lisabonei, în anul cel de grație 1755... Ei bine, spune umanistul, Voltaire se ridicase împotrivă-i ; se răzvrătise, pur și simplu... El unul „... n-a admis această fatalitate brutală și nu s-a plecat nici chiar în fața faptului în sine. A protestat în numele Spiritului și al Rațiunii, împtriva acestui abuz scandalos al Naturii, căruia i-au căzut pradă trei sferturi ale unui oraș înfloritor și mii de victime omenești (...). Atitudinea lui Voltaire a fost atitudinea unui adevărat urmaș al acelor gali autentici care trăgeau cu arcurile țintind în cer (1)".**

Că, fie spus în treacăt, nu numai „galii autentici", dar și, să zicem, „acești traci, cînd tună și fulgeră, trag cu săgeți în sus, spre cer, amenințînd pe zeu...", o știm din Herodot.

Ceea ce, totuși, miră, din partea unui umanist ca Settembrini, e, într-un fel, aprehensiunea și disprețu-i față de „trup" și de Natură... Numai că, pentru acest „homo humanus", Natura, ea, nu va să zică — între atîtea altele — „coaja" Pămîntului, subțirea-i superficie, acea „erupție verde, continuă și vagă" (2), ce e decorul însuși și, uneori, chiar scena vieții noastre, și pe care cei de odinioară o populau cu sumedenii de Driade, cu „Nimfe, Fauni și Silvani" : aceste zeități de-a treia mînă, benigne și amabile, în fond, și pătimind — pesemne —, ca și noi, pe secetă, de sete ; iarna, de frig, de ploi și de vîntoase..., moartea cărora o deplîngea Ion Barbu, într-un faimos Cuvînt către poeți :

„Mort, așadar, Peisagiul ; închise ochiurile de păduri ; sleite gîlejurile de ape ; isprăvit jocul piclelor, ca un suflet jertfit pe zări ; spart sîrynxul trestiilor ; corul de oceanide al frunzelor pe veci întristat !".

Că Settembrini, el, potrivnicul Naturii, nu ar fi, totuși, de acord, în calitatea-i însăși de umanist și de admirator al clasicei păgînătăți, cu această moarte a Naturii, a marelui Pan — adică —, vestită „odinioară, în pustietatea unei seri pe valuri (3)", de Thamus, e lucru sigur... Altele sînt „trupul" și Natura la care se referă el, în convorbirea-i cu Hans Castorp...

... Anume : la o Natură mult mai joasă și — așa-zicînd — mai josnică ; una de tot obscură și ostilă..., imprevizibilă, stupidă, „subconștientă", ca și, desigur, foarte subversivă..., pe care anticii o evocau prin Tifon ori prin Titanii prăvăliți în Hades, în mărunțaiele Pămîntului — adică —, și amintind — aceia — spasmele tectonice dintîi și aberantele geologii informe... Căci, vai, departe de-a fi niște simple — poeticești — fantasme, „mitemele" acestea, ele înseși, sînt reductibile la fenomene naturale, și — cu cuvintele lui Mallarmé — „...e o plăcere să vezi, surprins, mituri prea-bine cunoscute evaporîndu-se treptat, prin magia însăși ce-o implică analiza vocabulului antic, în apă, în lumină și vînt elementar !".

Or, de acest deliciu filologic, tocmai un Settmebrini nu poate fi străin... Este, desigur, și acesta un mod — savant — de-a-ți aprop(r)ia Natura, anume : „analiza vocabulului antic", a numelor, dar, de zeități ce-o reprezintă ; numai că e un mod ineficace și, uneori, zadarnic și pustiu..., un Settmbrini nefiind poet ! Și dacă defetismul, non-acțiunea ori lînceala lăsare în voia Providenței pot fi, să zicem, un paliativ, singurul remediu — împotriva spaimelor pe care le inspiră „principiul rău" ce, după Settembrini, și în accepție nespiritualistă, sînt „trupul" și Natura — e, cum o spune Goethe, numai fapta. A omului, desigur... Căci, cu inspiratele cuvinte ale lui Valéry :

„Ciclonul poate șterge un oraș de pe fața pămîntului, dar nu poate desface plicul unei scrisori, nu poate dezlega un nod de ață"

(1) Cf. Thomas Mann, **Muntele vrăjit,** traducere de Petru Manoliu, E.L.U., 1967, p. 279.

(2) „Acest cuvînt (natura, n.n.), ce pare general și, aparent conține orice posibilitate de experiență, este cu totul particular. Evocă imagini personale, determinînd memoria sau istoria unui ins. De cele mai multe ori, declanșează viziunea unei erupții verzi, continue și vagi, a unui mare travaliu elementar împotrivindu-i-se celui omenesc, a unei monotone cantități care-o să ne acopere, a unui lucru mai puternic decît noi, încîlcindu-se, desîrîndu-se, dormind, iarăși brodind, și pe seama căruia, personificîndu-l, poeții puseră cruzime, bunătate și alte intenții". (Paul Valéry. **Introducere în metoda lui Leonardo da Vinci,** traducere de Șerban Foarță, Meridiane, 1969, p. 25).

(3) Citat din „spovedania" lui Pantazi („Crai de Curtea-Veche").

ȘERBAN FOARȚA

Memento

Drăgulescu

Ne-a părăsit încă un Om. Mult prea timpuriu. De cîte ori l-am văzut — și nu de multe, pentru că nu-mi place să fur timpul altora — am citit pe luminosu-i chip expresia armoniei și a sensibilității. Zîmbetul — de obicei nu deplin, ci abia înfiripat, uneori în preajma melancoliei — nu lipsea niciodată de pe acest nobil chip. Găsea — pentru oricine — un cuvînt bun. Și cîtă nevoie ai, la răstimpuri și la răspîntii, de un cuvînt bun.

Director al Bazei de cercetări științifice a Academiei Republicii Socialiste România — Filiala Timișoara — Coriolan Drăgulescu a condus și Sectorul de lingvistică, ofiliat ei. Există, acolo, un mănunchi de filologi străluciți, pe care Profesorul i-a ascultat, i-a îndemnat, i-a sprijinit. Asta dovedește pregnant că, într-o zodie a tehnicii — cum este a noastră, la sfîrșitul acestui zbuciumat veac — mai există cărturari, chiar printre cei care, o viață întreagă, s-au dăruit științelor „exacte" — dorind o „punte" între tehnică și cultură. De fapt, întreaga evoluție a omenirii — de la începuturi timide pînă la izbînzi spectaculoase — a năzuit către același țel. Viața nu trebuie să ne fie numai comodă, ci, mai cu seamă, frumoasă, **și** CORIOLAN DRĂGULESCU **a înțeles ca, poate, nimeni altul — că „exactul" și „frumosul" pot duce, împreună, casă bună. Știa bine latinește și înțelegea că îi lăudăm pe daci cu silabe latine. Colaborînd, odinioară, cu Domnia-Sa, am avut, nu o dată, aceleași păreri, și, alteori, păreri diferite. A schimba gînduri și idei mi se pare a fi o condiție a epocii noastre. El o pricepea.**

CORIOLAN DRĂGULESCU **i-a iubit pe cei din jur. Mi se pare că, acum, pot să închei. Mai cu seamă că numele lui — al lui Coriolan Drăgulescu — vine de la** drag.

G. I. TOHĂNEANU

Prezențe literare

Adrian Păunescu sau sinceritatea riscului poetic

„Poezia este un risc pe cont propriu" afirmă aforistic Adrian Păunescu într-o poezie ce deschide **Istoria unei secunde** (1971). Afirmația ar marca o dată, subiectivitatea oricărei creații poetice, dar, mai ales, fiind **un risc,** posibilitatea de a zdrobi limitele aparente, trecerea impetuoasă peste obstacole. Asumîndu-și riscul, poetul izbește marginile, caută febril teritorii noi, nedefrișate, fiind nemulțumitul veșnic de punctul inert, osificat. Iese și el în arenă, poezia adresîndu-se mulțimii și angajînd dezbateri civice. Peste tot o foame imensă de cuvinte, vocabule devorate într-un festin pantagruelic, rostogolite, apoi, în cascade huruitoare, cu troznet lung și ecou prelungit. „Eu care spun cuvinte în neștire" **(Cuvînt cu chip** în **Repetabila povară** (1974) definește o ipostază a poetului, mereu cuprins de febra **spunerii cuvintelor** dezlănțuite în poezie. În recuzită simplă spectacolul e fastuos prin grandoarea și amplitudinea gesturilor, impresionant prin agitația permanentă și ritm alert.

Poezia lui Adrian Păunescu este cuvîntul, prins, strunit, terorizat, eliberat, apoi, pentru a se supune unei frenezii a vorbirii, într-o rostogolire imagistică rar întîlnită. Poetul se rostește torențial, eliberînd ceva mai mult, „ultrasentimente", dacă se poate. **(Ultrasentimente** – 1965), sau observă universul uriețesc **(Mieii primi** – 1966, **Fîntîna somnambulă** – 1968). Poezia exteriorizează „stările incendiare" ale poetului firea desfășurată într-un registru imens, „haosul subteran" izbucnit spre suprafață cu presiuni de gheizere verbale.

Poetul revarsă energia asupra întregului univers, dintr-o enormă dorință de posesiune, acoperind sau asumîndu-și lucrurile, anulînd limitele prin impunerea unor relații oricît de spectaculoase. Furtunos și frenetic, patetic și romantic, lucid și visător, poetul, într-o privire ciclopică peste tot ce-l înconjoară, sensibilizînd sufletul și incitînd rațiunea, își apropie lumea cu orgoliul celui ce-și închipuie cuprinderea sa mai vastă. De un vitalism debordant și energetism dominant, lirica lui Adrian Păunescu impune imaginea unei sforțări colosale de dinamizare și metamorfozare a realului. Simțindu-și mina plină de mișcări, coordonează dinamica planetei, observată într-un „tangaj pe lave" **(Odihnă de pescar).** Totul se așează sub forța vitezei (Pămîntul își consumă orbitele mai iute. / În mări se simte-un vuiet cum nu s-a mai văzut. (...) Copacii taie cerul cu sevele-nfoiate **(Intrare în viitor),** lucrurile „primesc imputerniciri speciale", schimbările sînt halucinante într-o monstruoasă incîlceală a regnurilor **(Halucinație de secetă).** La modul gigantic apare teroarea invaziei nisipului, dezlănțuirea elementarului, asfixiind natura, mișcarea, o adevărată „furtună cosmică", răscumpărare a marilor diluvii **(Nisipurile).** Schimbarea regnurilor este observabilă în timpuri ale genezei, în delirul începutului **(Geneza).**

În momente de descătușare a firii, poetul gustă voluptatea existenței în elementar, „vegheat de lucruri", asistînd la expresii ale vitalității naturiste („De pildă, arborii să urle muguri / Iar dealurile să vîslească sate" **(Energia).** El încearcă să descopere forțele mai adînci care schimbă universul, energiile interne, mișcările de profunzime. Sevele se revarsă gîlgîitor peste **tot,** într-un nimicitor potop. Universala mișcare a sevelor traumatizează echilibrul natural într-o nestinsă căutare a „copacilor" – tipare inițiale : „Nomade seve vor umbla peste noi, / peste foștii copaci, / o, sevele, sevele înnodate își vor căuta copacii / și-n oasele lui Dumnezeu vor sui / ca în copaci ; / potopul, potopul începe de la / tăierea copacilor, frații mei vinovați / de pretutindeni. **(Ce se va întîmpla cu seva).**

Adrian Păunescu este poetul stărilor multiple și contradictorii. De la jubilație sau euforie trece la ipostaze mai grave în relație cu existența, exprimînd drama dorinței de cunoaștere. Sacrificul și suferința sînt încorporate drumului cunoașterii. Tristețea necuprinderii totale se întrevede în **Păsările surde.** Pe o gamă largă se surprind ipostaze oscilante. **Convalescența lui Iov** este o sublimă parabolă a dramatismului existenței. În aceleași versuri gîlgîitoare, bolborosite sau hăulite, poetul

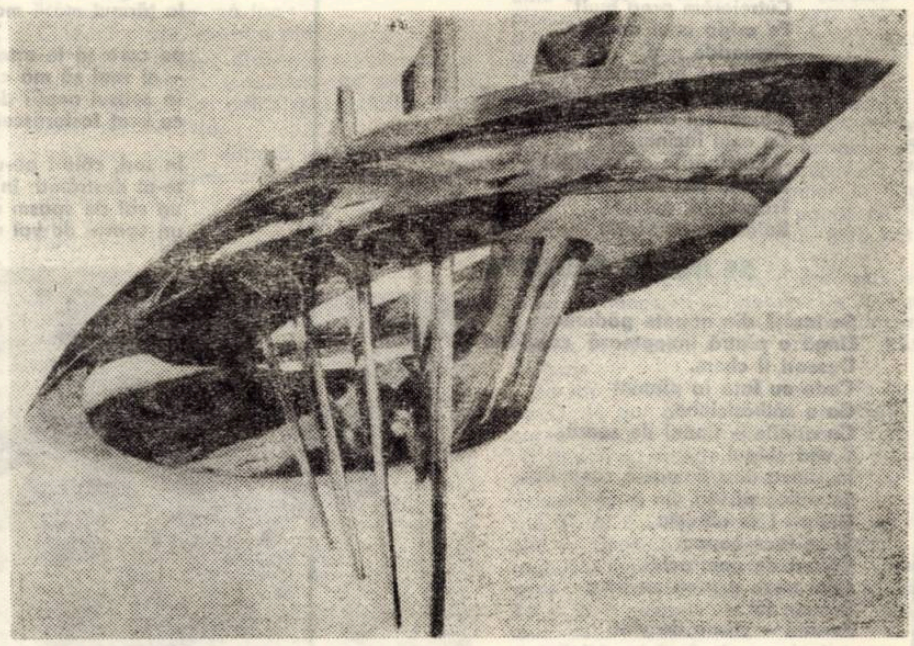

închide simboluri de largă semnificație. De la **suferința de a fi** trece la **înțelepciunea de a fi** sau **conștiința de a fi :** „Nu, nu mai este vorba despre păsări, / ci despre conștiința de a fi / a lumii omenești care aude, / dar pare-adesea a nu auzi".

Condiția poeziei angajate înseamnă implicarea în real și evenimente, sentimentul dramatismului vieții sociale. Scriind poezie politică, Adrian Păunescu o realizează prin sentimentul unei largi participări. Avînd și el asemeni „lumii omenești" „conștiința de a fi" își asumă riscul incitării permanente, lupta pentru depășire. Un mare orgoliu poartă furtunos poezia prin cele mai diverse probleme interesînd omul și umanitatea, dar, mai ales, cetățeanul Țării. Poezia este, pe rînd, pamfletară, adulatoare, deprecatorie, cinică, protestatară, expiatoare, ironică, aprobatoare, demascatoare, punînd aceeași vehemență neegalată în construcție și distrucție, în afirmare și negare. Poezia tatonează circumstanțele și le integrează, sau le respinge, după caz. Poetului îi rămîne nesățioasă „pofta de **da** și **nu",** poezia, hotărît, desfășurîndu-se între limite tranșante, elogiul sau discreditarea. Lucrurile se cer decantate sigur, adevărul delimitat net de minciună.

Poezia lui Adrian Păunescu este o asemenea desfășurare niagarică de cuvinte, cu o nepotolită sete de a se impune. Valoarea poeziei lui Adrian Păunescu nu stă în primul rînd în clamarea francă și directă Această ipostază nu-l plasează, neapărat, într-un sistem axiologic. Ea trebuie întîi descoperită în modalitatea încorporării în artistic și a celorlalte valori, de ordin social, politic, civic, istoric. Devenite obiecte ale meditației poetice, acestea fortifică poezia, îi conferă acea mișcare de altitudine necesară. Din istorie extrage simboluri cu semnificații largi pentru actualitate. Evocă pe Bălcescu **(Nicolae Bălcescu la gurile Dunării, Stafia lui Bălcescu, Mormîntul lui Bălcescu)** și Avram Iancu **(A trecut azinoapte).** Pentru elanul de zidire întru începutul limbii române este amintit Anton Pann **(Cuvîntul, A antonpanna, Gîndul bufon, Într-adins, Proverbe).** Poezia angajării civice își găsește prin Adrian Păunescu un mod individual de realizare și în **Pămîntul deocamdată** (1977).

Adrian Păunescu are un mod inconfundabil de a-și asuma și trata teme. Privirea în prezent și viitor se face și prin reîntoarcerea la cei ce trec sau la cei din „cimitire". Legătura generează un memento ce atenționează **(Dor).** Poetul suferă pentru orice stagnare ori limitare a expansiunii sufletești. El trăiește la modul gigantic, rabelaisian, desfăcîndu-și tentacular simțurile și invadînd cu ele hrăpăreț universul. Poezia pare obsedată mereu de viziunea grandorii, în desfășurări somptuoase și gesticulații largi, încercînd să acopere expansiunea unui suflet debordant.

ALEXANDRU RUJA

Istorie - document

O controversă rezolvată

Printre cărturarii care au avut merite în elaborarea primelor compendii pedagogico-metodice în limba română sînt menționați, în unele lucrări, bănățenii N. Stoica de Hațeg, Mihai Roșul, T. Iancovici de Mirievo, I. Feldvari, alături de ardeleanul I. Budai Deleanu și bucovineanul V. Balș. S-a afirmat că toți aceștia și-ar fi adus contribuția, într-o măsură mai mică sau mai mare, la realizarea „primei metodici românești", intitulată : **„Carte trebuincioasă pentru dascăli"...** și tipărită în 1785, la Viena, în ediție româno-germană. După alte opinii, ar fi circulat încă o versiune a acestei lucrări bilingve, cu titlu diferit : **„De lipsă cărticea pentru învățători"...** (Viena, 1785), citată de D. Țichindeal, Iuliu Vuia ș.a. Dar această din urmă variantă nu a putut fi găsită în nici o bibliotecă publică din țară sau de peste hotare. Pentru a lărgi investigația, am publicat o notă : **„De lipsă cărticea... lipsește din toate bibliotecile ?"** (în „Revista bibliotecilor", nr. 10/1973, p. 605), făcînd un apel la toți bibliofilii din țară să caute varianta dispărută a primului compendiu de pedagogie și metodică în limba română. Absența ei din toate bibliotecile a făcut să fie pusă la îndoială însăși existența lucrării, iar opiniile celor care au citat-o să fie considerate drept eronate. S-a susținut astfel că „un șir înlănțuit de erori s-a țesut în legătură cu această primă metodică românească", sursa acestora părînd a fi „prezentarea din partea lui Țichindeal a vechii activități a dascălului său" Mihail Roșu, **„De lipsă cărticea..."** a fost declarată drept o „pretinsă ediție", consemnată de istoricul școlilor bănățene Iuliu Vuia, care, „fără să indice întîlnirea factică cu exemplarul acestei ediții, o afirmă ca existentă inducînd în eroare întreaga serie de biografi ai lui Mihail Roșu, datorită și faptului că istoria sa a servit peste o jumătate de veac ca principal izvor asupra dezvoltării învățămîntului bănățean". Cu toate că Bianu și Hodoș au consemnat **„De lipsă cărticea..."** în **„Bibliografia românească veche",** s-a apreciat că „faptul vederii reale a acestui exemplar pare îndoielnic" (în **„Buletin informativ – Școala și catedra",** Timișoara, nr. 2, 1973, p. 72-73).

Avînd temeiuri să cred contrariul, am continuat investigațiile în marile biblioteci din țară și de peste hotare, la Viena, Praga, Budapesta, Belgrad și am comunicat rezultatele parțiale ale cercetărilor în lucrările : **„Erste rumänische Methodenlehre"** în „Neue Banater Zeitung", din 2 august 1973 : **L' activité du chroniqueur humaniste de Banat Nicolae Stoica de Hațeg, à l'époque des lumières dans le domaine de l'enseignement et de la pédagogie"** (în „Noesis" – Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences, III, Ed. Academiei R.S.R., 1975, p. 119-205), **Observații filologico-lingvistice asupra unor tipărituri bilingve româno-sîrbe** (la simpozionul româno-iugoslav, Zrenjanin, 6 octombrie 1974), **Contribuții la studiul primelor compendii pedagogico-metodice în limba română** (la sesiunea științifică a Comitetului Român de Istorie și Filozofia Științei al Academiei R.S.R., 15-17 noiembrie 1975). În concluzia acestei din urmă comunicări, am susținut că, la întrebarea : care este primul compendiu de pedagogie și metodică în limba română ? răspund concomitent două ediții – surori gemene, tipărite în același oraș (Viena), în același an (1785), de către același editor, una destinată Banatului, cealaltă Bucovinei.

După patru ani de cercetări, am descoperit recent, într-o colecție particulară volumul al doilea al tipăriturii considerate dispărută sau chiar total negată ca existentă : **„De lipsă cărticea..."** a cărei foaie de titlu o reproducem alăturat. Cercetările ulterioare vor trebui să depisteze și primul volum (dacă a existat) și după un studiu filologico-lingvistic comparativ al celor două versiuni ale tălmăcirii, să se delimiteze mai clar contribuțiile cărturarilor amintiți mai sus la elaborarea celor două lucrări și la formarea terminologiei pedagogice românești.

CEZAR APREOTESEI

Ana Pop Sirbu

PUNE-MI UN ȘAL

Adoarme-mă c-un zbor
Violaceu, dinspre ochi ;
Innoptează lingă fruntea de fum,
Solemn, cu pupila ta de nicăieri,
Respirația – fruct,
Acoperișul unui zbor.
Pune-mi un șal,
Culoarea vieții laolaltă cu izvorul ;
Cit voi aștepta fructul
Acelui septembrie,
Mingiind clorofila din tăietură.

EFEMERIDE MOI

Apune turnul,
Cutreieram prea mult
Pe aripa unei amiezi.
Efemeride moi
Inghețată în lumini.
Nu vorbi de trupul singurătății,
Intunericul din penele lebedei,
Ce ochi incinerați :
– Luminările cărturarilor –
Stoarse din cărți imblinzite.
Translucid, ochiul
Bolnav e de viață.

SE INALȚĂ PĂDUREA

Se inalță din noapte pădurea.
Lingă o piatră innoptează călătorul de fum ;
Deseori il chem.
Cade cu fața la pămint
Ca o sălbăticiune,
Cu aripile – fintini de seară.
Ii văd chipul
In suava destrămare a somnului.
Se ridică păsări din pașii lui,
Umbra i se albește
Și se face copac.
Căderi de ape, ochii,
Cum trece așa ca un joc ;
Brațele lui –
Turnuri – visate de vint

Iulian Negrilă

SCULPTOR DE LUMINĂ

Cind ochiul cerului mă va uri
Și luna clevetitoare mă va alunga,
Iar intunericul va da cu stele după mine
Mă voi ascunde in palmele tale mingiietoare
Și-ți voi fi cel mai credincios ucenic,
Atunci cind va veni timpul
Să modelezi trupul luminii.

PRIN MINE CURGE INSERAREA

Mă dor pleoapele a somn de-aseară
Și-un cor de glasuri din pămint mă strigă
Prin rădăcina ierbii de-astă vară
Și prin nervura frunzei de ferigă,

Iar tu mă-nvălui cu privirea-ți caldă,
Pe cearcănele frunții cu zăpezi,
Unde copilăria se mai scaldă,
Inelele de dor mi le așezi.

Simt că prin mine curge inserarea,
Mă-ncoronezi cu vorbe de lumină,
Icoană ce-și așteaptă sărutarea,
La tine Feți-Frumoși vin și se-nchină.

Dedicații

SE SURPĂ CERU-N MARE

Lui Nicolae Motoc

Albastru greu de vară-n piscul zării,
Ca un tunel cu tunet de smarald,
Se surpă ceru-n cearcănele mării,
Cu smălțuiri de Tomis, cascadele din fald.

Pe bronzuri, lingă alge, s-au invechit cristaluri,
Răsfringeri de solstiții in umedul nisip ;
Un zimbru din adincuri tot increțește valuri,
Și soarele in piatră prinde chip.

Albastru, pentru zugrăvit cetăți,
Din aripi faci peneluri pină pier,
Albastru rupt in două jumătăți,
Se surpă ceru-n mare,
Se surpă marea-n cer !

DAMIAN URECHE

Traian Dorgoșan

ACORD

Purtat arcuș de-o mină nevăzută
ușor mă-atinge-n zbor și mă-nfior :
vibrantă, sint o strună de lăută
și sint crimpei de cint rătăcitor.

– Dar cintecul intreg și nesfirșit ?
– E taina cintărețului vrăjit.
– Ci cintărețul unde se ascunde ?
– Nu știu. E peste tot și e niciunde.

CE TOT SĂ TE VISEZ

Ce tot să te visez atit !
să meșteresc mai bine-o arcă
de-argint, cu parc și zooțarcă,
la țărmul mării mohorit,

pe care să te-aștept de parcă
– ai veni să mă cuprinzi de git
la ceasul nopții de urit,
cu braț fosforescent de Parcă.

In zori, călări pe-un cal de mare,
te-ai destrăma in depărtare ;
un val de spasm mi te-ar aduce,
un spasm de val mi te-ar tot duce...

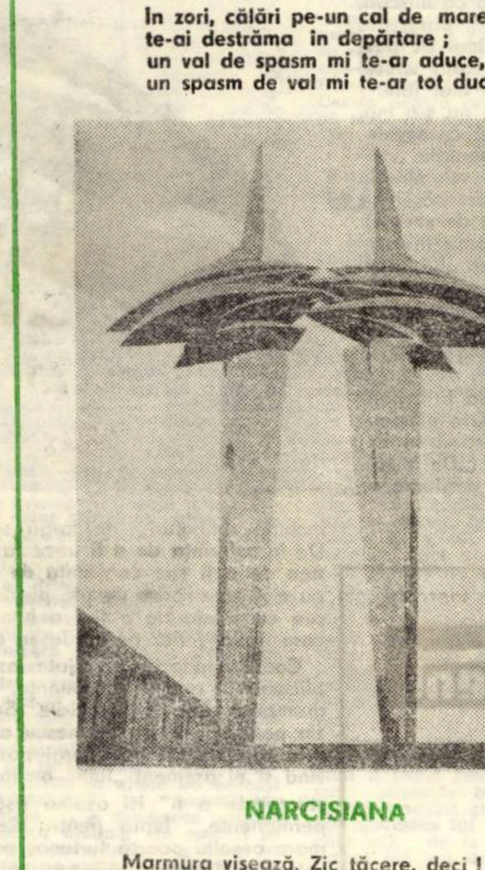

NARCISIANA

Marmura visează. Zic tăcere, deci !
Mlaștina hulpavă mai poftește-o stea
care, nevrozată, sătulă de ea,
cu priviri bolnave sub arcade reci,

cată de la catul nouă nouă zeci
al zgirie-etherului de inimă rea,
geamănă cu dinsa cum sublim te-neci,
baletind pe boltă, lebădă de nea.

... Atunci, cu țipăt laș de disperare,
ea sparge țeasta pietrei ce visează
și petrecută-n altă ipostază
plonjează prin fereastra ideală
spre smircu-n care, lebădă de smoală,
mai face-o piruetă și dispare...

Consemnări

LA IZVORUL NESTINS AL FLORILOR. Poeți ai florilor, știați că în Timișoara există intreprinderi horticole surori ? Ca să ajungem la izvorul florilor, în aceste zile am vizitat una din aceste Uzine a florilor, un grup de oameni ai condeiului.

Uzina de flori de pe Aleea C.F.R.

Ne-au intimpinat șeful secției, inginer AL. MALAI și inginera ALEXANDRINA PINTEAN.

Și florile au o statistică a lor.

La uzina de flori de pe Aleea C.F.R. sint 24 mii metri pătrați de sere, unde își duc munca 130 de angajați. Tocmai în acea zi plecaseră spre florăriile orașului patru mii de garoafe și trei mii de trandafiri.

Unde sinteți poeți ai florilor ?

Poate tocmai de aceea MELANIA DEUCSH ne întreba de ce nu rămînem mai mult în imperiul serelor ? Pentru prima dată în viață am auzit aici despre meseria celor 40 de artiști ai exploziei vegetale. Meseria de peisagist floricultor devine aici o tradiție... infloritoare.

De la NICOLAE COSTACHE care are 30 de ani de activitate la aceste sere, pină la DOMNICA ȘERBAN, proaspătă absolventă a Liceului Agricol, peisagiștii floricultori sint mîndri de această muncă ridicată la rangul de artă. Aici am descoperit o floare rară, Gerbera adusă din Olanda in 1971, care în Timișoara, și-a găsit pentru dezvoltare cel mai bun loc din țară. De la plantele din parcuri și scuaruri, pină la plantele de apartament, te intimpină aceste raiuri de cimpuri floricole. Garoafe, crini, gladiole, lalele, pină la somptuoasele cale sau inegalabilele frezii, pornind spre crizanteme și asparagus, petunii și trandafiri pină la exoticele tradescantia și clorophitenii, ochiul se poate imbogăți cu nuanțe și culori.

Unde sinteți, poeți ai florilor ?

Ar trebui să poposiți mai des aici, lingă artiștii exploziei vegetale, cărora le aducem prinosul acestor rinduri lingă izvoarele de flori ale Timișoarei. (DAMIAN URECHE).

Frontispicii

IN SENSUL RĂSPUNDERII FAȚĂ DE UN TRECUT CULTURAL

In etnografia germană există o subdiviziune, cultivată cu multă dragoste și asiduitate, cunoscută sub eticheta aproape intraductibilă de **Heimatkunde** : știință descriptivă a rosturilor culturale ale locurilor natale. Căci în limba germană se face o netă deosebire intre **Wissenschaft** : știință, la propriu, și **Kunde,** termen inrudit, dar cu o sferă specific nuanțată intrucit în cuprinsu-i accentele cad in egală măsură pe cunoașterea și aprofundarea problematicei etnografice cit și pe descrierea ei cit mai accesibilă maselor largi. Să mai adăugăm că **Heimatkunde** este și acea ramură a etnografiei care e imbrățișată mai cu folos de entuziaști, uneori de poeți și scriitori. Așadar, un **Heimatkundler,** cultivator al ramurei etnografice în cauză, este caracterizat de dragoste față de specificul local ca și față de valorile culturale ale locurilor natale. Propagind în toată activitatea sa neobosit, prin cuvint și scris, rezultatele cercetărilor sale, el le prezintă atent și ingrijit nu ca entități și valori văzute in sine, ci în contextul realităților sociale. Și chiar dacă uneori rezultatele duc la micrologie, fenomenele nu sint prezentate fără căldură și în afară de totalitatea creației culturale a vremii, modalitatea locală permițind de multe ori o chiar mai bună aprofundare a condițiilor care le-au generat.

Poetul Franz Liebhard este un reprezentant prin excelență al istoriei culturale locale bănățene. Volumul **Banater Mosaik** (Mozaic bănățean), apărut recent în frumoase condiții tehnice în editura Kriterion, se subintitulează **Contribuții la istoria culturii.** Se mai specifică că e un prim volum. Precedate de o scurtă prefață, din păcate puțin concludentă, cele șaizeci de studii și articole, acoperind din activitatea autorului perioada dintre 1943 și 1975, ne deschid perspective mereu interesante asupra celor mai variate momente de cultură locală de pe acest pămint hotărnicit la nord de Mureș și la sud de Dunăre. In centrul interesului se află, bineințeles, Timișoara, dată fiind calitatea de timișorean stră-originar a lui Franz Liebhard. Ceea ce regretăm – și o spunem încă de acuma – este lipsa din volum a oricărei iconografii. La nivelul investigațiilor – mai ales că și în această privință autorul a adunat în decursul deceniilor un material bogat și în bună parte inedit – prin ea s-ar fi adus o completare mereu valoroasă și convingătoare la cele expuse în verbu-i ponderat și incisiv.

Capitolele deosebit de interesante ne intimpină în articolele și studiile, unele de dimensiunile unor veritabile mici monografii, despre trecutul mișcărilor țărănești și muncitorești din Banat. Nu vom intra aici în detalii. Oricit de succintă însă ar fi prezentarea noastră, din ea nu poate lipsi cite o subliniere a a materialelor **Die Salpeterer im Banat** (Salpetrierii in Banat) și **Gründung des Allgemeinen Arbeitervereins in Temeswar** (Crearea Asociației Generale a Muncitorilor din Timișoara) care constituie adevărate pietre de hotar în orientarea lui Franz Liebhard spre un studiu cit mai științific, materialist-istoric și dialectic, al trecutului nostru local.

Primul din aceste două studii datează din 1954. El a stirnit la data primei sale apariții discuții vii, mai ales că problematica salpetrierilor intrase de multă vreme în atenția creatorilor germani din Banat. K. v. Möller, un scriitor altfel minor, inspirindu-se din destinul lor crunt, a scris singurul său roman valabil : asemănător, pictorul Franz Ferch s-a simțit multă vreme tentat să dea aceleiași problematici o expresie valabilă în culori. Al doilea studiu pomenit, apărut în 1968, a confirmat mai ales justețea metodei de investigație a autorului. In primul studiu, Franz Liebhard trasează zbuciumata istorie a țăranilor salpetrieri, adincindu-i cauzele sociale și istorice, fără a neglija cele strict umane. Ne aflăm cu el în plin absolutism, în acea fază cind superbia habsburgilor își manifestă tendințele pronunțat antiumane. Impărăteasa Maria-Terezia, intrată în legendă ca o **vir ago** plină de samavolnicie, este ajutată în acțiunile sale de un aparat administrativ nu mai puțin lipsit de scrupule. Cel de-al doilea studiu menționat ne mută în plină frămîntare a imperiului danubian din preajma „compromisului" intre casa domnitoare și oligarhia feudal-burgheză maghiară. Acuma, situația socială este schimbată. Oamenii muncii, inarmați cu ideologia revoluționară a lui Karl Marx și Friedrich Engels, se organizează și în Banat, ne mai acceptind exploatarea de către virfurile societății feudal-burgheze.

Varietatea problemelor locale, cu care autorul ne pune în contact în acest prim volum al **Mozaicului bănățean,** se extinde în timp mult peste cei 700 de ani ai Timișoarei documentare. De la urmele dacice descoperite în 1885 de austriacul Kematmüller la rămășițele primei sistematizări urbanistice de pe vremea angiovinului Carol Robert ; de la memoriile timișoreanului Osman Aga Terciman la marea descripție a Banatului semnată de venețianul Griselini ; în sfirșit, de la apariția primului ziar local în 1771 la prima reprezentație cinematografică în 1897, tot ce în trecutul Banatului inseamnă o dată de referință, a intrat în atenția lui Franz Liebhard, prilejuindu-i pagini mereu atractive și o frază plină de vervă și suculentă.

Ritmul comentariilor social-culturale ale lui Franz Liebhard amintește uneori de tihna contemplativă a după-meselor duminicale. Și în această privință, ele se impun atenției prin atmosferă ca și prin siguranța omului față de marele sfinx al istoriei. Asaltul dat enigmei este întărit de siguranța adevărului verificat. Diversitatea texturii, de la foileton la studiu, dă impresia aventurii spiritului mereu innoite.

Cartea **Mozaic bănățean** de **Franz Liebhard** se citește totdeauna cu folos și plăcere.

ANDREI A. LILLIN

Televiziune

DUMINICĂ, 12 IUNIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot inainte ! 9,15 Film serial pentru copii. Prinț și Cerșetor. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,00 Film serial. Exploratorii. Expedițiile Ra. 18,00 Un suflet, o flacără, o patrie. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Sub semnul prieteniei frățești. Vizita delegației de partid și de stat a Republicii Socialiste România în Republica Democrată Germană. 20,20 Film artistic. Toamna Cheyenilor. Producție a studiourilor americane. 22,00 Festivalul european al prieteniei. 22,50 Telejurnal.

LUNI, 13 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cheia succesului. Reportaj Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman-foileton. Sub stele. 21,20 Cadran mondial. 21,45 Festivalul european al prieteniei. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 14 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret. Sonja Henie. 11,20 Melodii populare cu Ionela Prodan și Ion Dolănescu. 11,30 Lecturi Tv. Filmul Glasul — adaptare după romanul lui Iulian Vesper. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Virstele peliculei. 18,00 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,30 Melodii populare. 18,50 Intrebări și răspunsuri. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru. Ifigenia în Taurida de G. W. Goethe. 21,40 Orizont tehnico-științific. 22,00 Cintarea României. Formații laureate ale Festivalului național. 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 15 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. Constandina, de Zaharia Stancu. 11,40 Intrebări și răspunsuri. 12,10 Dedicații Independenței. Versuri în lectura autorilor. 12,30 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Scrisoarea a III-a. de Mihai Eminescu. 16,35 Muzică ușoară românească contemporană. 17,00 Fotbal — semifinalele „Cupei României". 18,50 Atelier de creație literar-artistică. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca. Incolțit. Producție a studiourilor americane. 21,40 Festivalul european al prieteniei. 22,20 Telejurnal.

JOI, 16 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Reportaj pe glob. Kuweit — La început a fost nisipul... 17,40 Noi, femeile ! 18,10 Univers XX. 18,40 Arii din opere și operete. 19,00 Consultații juridice. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Telerecital. Gina Patrichi. 22,00 Cintarea României. Formații laureate ale Festivalului național. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 17 IUNIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca. 11,35 Corespondenții județeni transmit.. 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Rezultatele tragerii loto. 18,55 Industrializare și bunăstare. 19,05 Pe teme internaționale. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ancheta socială. Nu numai un fapt divers... 20,25 Film artistic. Acest fel de dragoste. 22,05 Festivalul european al prieteniei. 22,30 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 18 IUNIE

12,00 Telex. 12,05 Cintece și jocuri populare din județul Alba. 12,25 Roman-foileton. Sub stele. 13,15 Ancheta socială. Nu numai un fapt divers. 13,50 Mic oncert de prinz. 14,30 Mult e dulc... 15,00 Magazin sportiv. Automobilism. „Marele spectacol de formula unu". Hipism : Derbiul de galop al Irlandei. Box : „Careu magic și magia micului ecran". 16,15 Cintarea României. 16,40 România pitorească. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret. Sonja Henie. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Eroi indrăgiți de copii : Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Creștem odată cu țar. 20,00 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial. Un șerif la New York. 21,4 Intilnire cu satira și umorul. Sub lupă : galerie de personaje satirice. 22,25 Telejurnal. 22,35 Festivalul european al prieteniei.

Memorii

HARALAMBIE ȚUGUI

EUSEBIU CAMILAR ȘI TIMIȘOARA

L-am ascultat pe Eusebiu Camilar în 1959, vorbind despre Gogol, apoi despre Taras Sevcenko, rămînind uimit de vastitatea documentării și incintat de arta originală a expunerii. I-am citit (tot în 1959), în **Scrisul bănățean** nr. 2, 5 și respectiv 6) admirabilele note de drum intitulate „Spre Riazan", eseul despre Gogol, evocarea „Eminescu". Atit acele conferințe, cit și altele de mai tirziu, scoteau în relief, concomitent cu un mare meșteșug oratoric, un spirit critic elevat, dotat cu o mare putere de pătrundere a fenomenului literar. Ne intîlneam de fiecare dată, cu bucuria revederii, însoțindu-l în plimbări și apoi poposind în casa profesorului Pavelescu, unde buna sa soție, Silvia îl primea ca pe un adevărat fiu, pentru întreaga familie fiind zi de sărbătoare. Astfel, de cițe ori îl vizitam pe venerabilul profesor, simțeam, vie, și prezența superbei omenii a lui Camilar.

In acea vreme, scriitorul începuse să se preocupe de procurarea documentelor privitoare la viața și creația lui Ciprian Porumbescu, în care scop apelase și la fostul său profesor de la Suceava. O scrisoare către acesta, nedatată și al cărei plic nu există, trimisă foarte probabil în 1961, conține următoarele : „Ieșirea mea din tăcere coincide cu două foarte mari evenimente :

1. Apariția lui Li-Tai-Pe, aici anexat, și reeditarea **Stejarului din Borzești ;** și,

2. Semnarea, azi, 21 XI a contractului cu cinematografia, pentru filmul artistic **Ciprian Porumbescu.**

După unele ezitări, și din partea mea și din partea lor, s-a ajuns la acest acord, încît, încă în cursul lui 62 vom putea merge la Kino, să vedem **Cintărețul nemuritor...** căci așa se numește filmul.

Vă rog, dacă în afară de ce mi-ați trimis pînă acum, mai aveți documente despre sau în legătură cu viața Marelui Stupcan, vă rog să mi le trimiteți !

Altfel sînt sănătos, un pic obosit de muncă, dar mîine dimineață plec acasă, la somn și lapte acru, și la pregătirea vol IV, **1001 de nopți (...) ;** speram să pot veni la Timișoara, dar mereu mi s-au dezis bunele intenții...

Cu adîncă plecăciune,
Eusebiu Camilar"

Deși proiectul scenariului de film respectiv nu s-a mai realizat, scriitorul nu renunțase la ideea de a scrie o carte despre Ciprian Porumbescu, în care scop continua să-și adune material. Muncește, aproape fără răgaz, și își reproșează cînd nu le poate scrie prietenilor de la Timișoara, față de care se simte tot mai strîns legat sufletește, după cum se vede din următoarea depeșă :

„București, 4. II. 962
Stimată doamnă
și stimate domnule profesor,

Hotărît, purtarea mea față de domniile voastre nu mai poate avea nici calificativ, nici scuze ! Totuși, tot omul, la înghesuială morală, dă vina pe timp, ba pe împrejurări. Eu nu voi chema în ajutor nici timpul, nici împrejurările, ci, voi recunoaște onest că nu mă port frumos, cu **depărtații și poate unicii mei prieteni...** Ași fi avut timp, să scriu și un roman epistolar, vast, și am avut și **împrejurări** favorabile foarte multe, adică de cîte ori am avut necazuri și bucurii, și unele și altele cerîndu-se împărtășite prietenilor și tuturor celor apropiați. Cred, însă, bunii și stimații mei ocrotitori, că alta-i cauza ; socotim prietenii adevărați ca pe banii scumpi ; îi închidem într-un scrin al sufletului nostru, la bună și sigură păstrare, și-i căutăm doar cînd ne arde nevoia prea tare... Îmi dau seama din ce în ce mai mult, de prețul iubirilor și prieteniilor, căci odată cu depănarea firului invizibil și neîndurat, numit Timp, toate și toți se duc ; rămîn stanele de marmoră, și prietenia face parte din aceste stane din care se durează monumentele".

Trăia intens fiecare pagină pe care o scria, identificîndu-se spiritual cu eroii respectivi. Așa se explică marea sa capacitate de a reînvia istoria și de a-l transpune pe cititor în timp, cu o frază unduioasă și caldă, totdeauna cuceritoare. Iar această „trăire a scrisului" său se producea, la fel de puternică, și în cazul traducerilor pe care le realiza, așa după cum mărturisește în aceeași scrisoare, vorbind de **Sàkuntala,** atunci terminată : „Puținii auditori ai acestei tragedii sanscrite, care m-au ascultat, nu și-au putut ține lacrimile, decît pînă la jumătatea actului V, și eu însumi, la unele scene prea dramatice prea umane, m-am trezit că plîng de-a binelea... Drama asta e cu totul altceva decît ni s-a adus pînă acum la cunoștință prin versiunea lui Coșbuc ; traducerea din sanscrită, directă și integrală, pune în alte lumini, geniul lui Kalidasa, ca mare iubitor al omului și, cred, îi arată geniul de prim descriitor al naturii, din istoria omenirii... Altul ca el nu cunosc, cel puțin eu. Abia m-am desprins de această atmosferă de poezie dumnezeiască. Mai visez noaptea, fata din Hymalaia, călătorind către cetatea Astimpur ; cum se roagă la Gangele sfînt, pierde inelul de recunoaștere, și de aici se deslănțuie un dramatism ce ne ține sufletul numai pe culmile durerii...

Cu **Sákuntala** am pus cruce, cred, muncii mele de îmbogățire a literaturii noastre, prin traduceri, repovestiri, etc. din literatura universală. După ce am dus cartea la editură, am rămas singur și pustiu, ca un codru, iarna ; codru în care au cîntat păsări, au foșnit frunze și s-au arcuit ramuri sau, s-au svîrlit spre ceruri. Acum mi-a trecut starea de înspăimîntătoare pustietate și dezolare. Ca bunul pietrar, mi-am adus numaidecît în atelier alt bloc de piatră, și deocamdată îl șlefuiesc superficial ; e vorba de piesa în 4 acte, „Învățătorul", pe care voi preda-o Teatrului Național, în cursul lunii martie.

Am predat demult și vol. IV „1001" ; și am predat și un volumaș **Poezii,** cu 52 bucăți, scrise în ultimii 20 de ani. Singura cu sorți de apariție la timp, e o cărticică numită **Pămîntul zimbrului,** schițe și nuvele.

După cum vedeți : treabă cît lumea ! Ceea ce mă roade, cred, e lipsa unei comisoaie, cu care să împart bucuriile și tristețile. Toate căutările mele pînă acum au fost infructuoase, ca'n cîntec :

„Vai de mine, ce să fie :
Cui îi plac nu-mi place mie !
Vai de mine ce mă fac :
Cine-mi place, eu nu-i plac..."

Cred că timpul, distrugătorul tuturor și alinătorul tuturor vînturilor, din atmosferă și din sinețuri, va odihni și căutările robubului său de față..."

Despre munca depusă la **Sákuntala,** interesantă și revelatorie ni se pare următoarea mărturie a scriitorului, așa cum figurează în prefața intitulată „Fiul marilor fluvii" : „Deseori am avut în fața mea par-

că o materie moartă, și oricît ciocăneam, nici un ecou nu răspundea din adîncimile inerției. Trebuia să închid ochii strîns, să chem în ajutor pomenita lume de dinaintea etimonului. La nici o altă carte n-am lucrat cu atîta pasiune, cu atîta sete, pînă la totala istovire fizică și morală. Cînd am sfîrșit lucru, era iarnă, și pomii de la Udești foșneau, amintindu-mi că se scursese un anotimp... (...) Dificultățile, temerile, ezitările, toate au putut fi biruite, afară de una singură – conștiința că pe același drum trecuse un mare înaintaș. Mereu îi aflam în pulbere urma proaspătă a pașilor, mereu îl zăream pe culmi, în pelerină largă și cu marginile mari ale pălăriei frămîntate de vînt... Parcă mă temeam să nu se uite în urmă, să mă vadă că pătrund într-un domeniu unde el excelase. Kalidasa se afla înainte, departe, departe, ca un Everest inaccesibil, dar pînă la dînsul aveam de urcat culmea înaintașului. Iată deci cum George Coșbuc, repovestitorul **Sákuntalei** în românește, mi-a impus tot timpul o și mai aspră exigență, o și mai totală dăruire..."

La Timișoara a reușit să vină abia prin luna august, cînd a fost în vizită la Virgil Birou, împreună cu Anghel Dumbrăveanu, pentru materiale despre Ciprian Porumbescu. În scrisoarea din 14 septembrie, prin care mulțumește „pentru calda, inegalabila ospitalitate", se explică asupra neînțelegerii privitoare la mîhnirea unui confrate mai tînăr ce dorise să-l aibă ca musafir, dar uitase a-l invita explicit, notează : „Că a suferit apoi, nu-mi pare bine de loc. Mai ales că-l consider mai presus ca pe un frate al meu mai mic doar ca vîrstă, căci încolo, sîntem ca frații, demult. Nu-mi rămîne decît să-mi cer iertare, de la toți, sau... ce să fac ? Voi veni la Timișoara, abia după 1 oct. și voi repara atunci, ceea ce n-am stricat numai eu. Nu putem da vina pe sărmanul băiat, față de nimeni. Iau totul asupră-mi. Atribuindu-mi, în fața persoanelor în cauză, toate defectele care s-ar potrivi cu firea mea. Le am, slavă Domnului, încă pot da și la alții".

Documentul dovedește, o dată mai mult, modul omenos al scriitorului de a-și privi confrații mai tineri, și mai ales francheţea cu care reacționa în anumite situații delicate.

Ne-am revăzut în acel noiembrie cu toți plopii de aur ai Timișoarei proiectați pe zarea joasă a amurgului, ca pe un fundal de decor wagnerian, vorbindu-ne, fiecare, cu aceleași efuziuni de caldă intimitate, despre tot ce ne frămînta inimile și gîndurile. Peste o zi sau două urma să ne intîlnim la Consfătuirea cercurilor literare din regiunile Banat, Hunedoara și Oltenia, care s-a ținut la Băile Lipova în zilele de 24 și 25 noiembrie. El a ajuns înaintea mea cu un autoturism, împreună cu Franyó Zoltán și încă cineva, în timp ce grupul timișorean aveam la dispoziție autobuzul Teatrului. Îl revăd cum, în dimineața următoare primei zile a consfătuirii, trezit mai devreme decît toți, tăia liniștit, cu pas îndesat, prin zăpada căzută peste noapte, cărări între pavilioanele în care erau cazați invitații și sala destinată adunării. Ce fericit era cînd mi-a spus, îmbujorat de frigul dimineții : „Este de datoria noastră să le deschidem drumuri iezilor !", căci așa îi numea el pe tinerii aspiranți la truda cu condeiul. Am văzut atunci în el pe gospodarul casei din toate satele țării, care sculat cu noaptea-n cap, își începe ziua de iarnă deschizînd pîrtii în omătul din jurul casei. Și am înțeles că această metaforă vie, exprimînd cu fidelitate, la un al nivel, spiritualitatea oamenilor din mijlocul cărora s-a ridicat, îl caracteriza atît ca om, cît și ca scriitor.

* Din volumul „Memoria timpului" în curs de apariție la Ed. Facla (Mărturii și evocări literare).

Modernitatea clasicilor

(Urmare din pag. 1)

să-i pună mai acut în lumină rafinamentul „citadin", ca și inepuizabile disponibilități ludice. In acest context, criticul remarcă existența unui cod al eroticii lui Coșbuc, care **„ține de secolul trecut, de al XVIII-lea, cu diferența că alcovului i se substituie pridvorul autohton, iar „curții", palatului i se substituie un mediu natural"** (p. 60). Indiferent dacă la unele afirmații ale lui P. Poață s-ar putea formula și rezerve, ceea ce rămîne indiscutabil semnificativ este noutatea viziunii critice

Dintre toți marii clasici, cu excepția lui Eminescu, cel care, în ultima vreme, a intrat mai adînc în zona de interes a criticii literare, este **Caragiale.** Eforturile exegeților se îndreaptă cu precădere în două direcții : una menită că „consolideze" cîștigurile cercetării anterioare, în general preocupată de **clasicitatea** dramaturgului, iar cealaltă năzuind către dezvoluirea **modernității** acestuia. Pentru prima orientare, reprezentativă este contribuția lui **Șerban Cioculescu,** adunată în masivul tom **Caragialiana,** proaspăt apărut la editura Eminescu. Spirit lucid, caragialian, am spune, avînd cultul ideilor clare, al adevărurilor oricînd demonstrabile rațional, Șerban Cioculescu respinge narcisismul critic, optînd pentru hermeneutica textului, cu convingerea că criticul „nu face și el literatură, ci o comentează numai" **(Aspecte literare contemporane, 1972).** Cu toate acestea, elementul **creației** există în critică și e acceptat și de Ș. Cioculescu, dar numai sub forma pluralității „lecturilor" unui text ; în acest sens el găsește că tocmai „Caragiale este unul dintre acei scriitori, meniți să stîrnească neistovite comentarii..." și că **„posteritatea, față de asemenea scriitor, e o continuă replică, cu jocul de oglinzi întors însă asupră-i, ca un omagiu de reciprocitate" (Caragiliana, p. 299).** Un asemenea omagiu îi va aduce scriitorului noua generație de exegeți, care, așa cum spuneam, se va angaja în descoperirea **modernului** Caragiale, cu rezultate deja mai mult decît notabile.

Reprezentative pentru această tendință sînt studiile celor doi critici ieșeni : **I. Constantinescu (Caragiale și începuturile teatrului european modern,** Minerva, 1974), și **Al. Călinescu (Caragiale sau vîrsta modernă a literaturii,** Albatros, 1976). Cel dintîi, printr-o largă și erudită prezentare a începuturilor teatrului european modern, din perspectiva căruia apreciază contribuția lui Caragiale, revendică în multe privințe pentru scriitorul român un rol de pionierat. Aflăm astfel că, cu aproape două decenii înaintea lui Gordon Craig, I.L. Caragiale afirmase principiul convenției în artă, că, înainte de Artaud, cu cîteva decenii, scriitorul nostru descoperise valoarea „concretă" și „spațială" a cuvîntului etc., etc. Caragiale n-a fost doar un scriitor genial, care a intuit atîtea structuri ale dramaturgiei de mai tîrziu, ci și – fapt cu totul remarcabil ! – un lucid și îndrăzneț teoretician. Precedîndu-i pe mulți din marii reformatori ai teatrului modern, Caragiale pledează pentru recunoașterea acestuia ca artă de sine stătătoare, în afara literaturii, față de care tradiția îl subordonase pe nedrept. Problema **textului,** care a dat atîta vreme literaturii drept de tutelă asupra teatrului, este și ea interpretată de Caragiale într-un spirit de acută modernitate, dramaturgul stabilind că valoarea textului în teatru este dată nu de **literaritatea** sa, ci de **funcționalitatea** în complexul celorlalte elemente care, împreună, alcătuiesc teatrul ca artă mai degrabă **constructivă,** apropiată de arhitectură, decît literară (vezi, în acest sens, articolul lui Caragiale **Oare teatrul este literatură ?, Opere** IV, p. 315).

Cartea lui I. Constantinescu, prețioasă mină de sugestii fecunde pentru o reconsiderare a personalității lui Caragiale – dramaturgul și omul de teatru, va fi în mod fericit completată prin eseul lui **Al. Călinescu,** ce se ocupă de proza scriitorului. Al. Călinescu identifică cu pricepere și inteligență critică o serie de elemente moderne în schițele caragialene. Astfel, apropo de opera lui Caragiale, exista ideea posibilității de-a alcătui un **Dicționar de idei primite,** în felul celui redactat de Flaubert, dar meritul de a-l fi și realizat, printr-o inspirată selecție a definițiilor, îi aparține lui Al. Călinescu. Tot lui îi datorăm descoperirea unor „tehnici" foarte moderne în schițele lui Caragiale, cum ar fi „canonizarea" genurilor literare „joase", adică „asimilarea formelor literaturii „minore" și a elementelor din viața cotidiană" (p. 27), precum și – mai ales ! – crearea unui discurs metatextual menit să denunțe clișeul și să îngăduie distanțarea ironică a autorului față de text. Cercetările lui I. Constantinescu și Al. Călinescu, deschid perspectiva unei exegeze caragialiene foarte ademenitoare, care ne pune parcă în fața unui alt Caragiale, așa cum „deshumarea" postumelor eminesciene ne-a revelat un nou Eminescu.

Despre exegeza operei marelui poet ne-am ocupat cu alte ocazii, de aceea vom încheia aceste rînduri doar cu cîteva lucruri privitoare la recenta carte a profesoarei Zoe Dumitrescu-Bușulenga, **(Eminescu – Cultură și creație,** editura Eminescu, 1976). O primă remarcă, pe care ne-o sugerează lectura acestei cărți, atît de admirabil scrise, este aceea că opera lui Eminescu reprezintă un cosmos indestructibil, care se regăsește integral în oricare din fragmentele lui, așa cum – parafrazîndu-l pe poetul însuși – în sîmburele de ghindă se cuprinde imaginea stejarului întreg. Este vorba deci de-o ubicuitate a geniului, verificabilă însă nu numai în sfera propriei creații, ci și în istoria și întreaga spiritualitate a neamului, căci, **poet național** fiind, **„el se cuvine să devină o conștiință difuză în toate etapele istoriei și în orice parte, în orice fragment din teritorul neamului la a cărui viață participă și al cărui destin și-l asumă"** (p. 14). Actualitatea lui Eminescu – ne sugerează exegeta – este un derivat al contemporaneității geniului cu toate epocile ; clasică și modernă deopotrivă, opera sa apare ca o stea fixă ce **„luminează acum întregul cer al nației, dîndu-i glorioasele ei raze, arătînd participarea ei la algoritmurile geniilor universale"** (p. 300).

timişoara culturală • din 7 în 7 zile

teatru

TRAIECTORIA UNUI DESTIN. În dosarul cu manuscrise am găsit un mai vechi interviu, nepublicat, cu **IOMA CARAGIU.** El spunea : **„Am apărut undeva pe parcurs, şi nu numai pentru cei din jur, dar şi pentru mine. IMI ADUC, adică AMINTE de o imensă timiditate, de o stare într-o continuă alarmă, dublată de o NEÎNTELEGERE EXACTĂ A VIITOAREI MELE PROIECŢII PE SCENĂ. Eram ferm convins că voi fi un bun actor de tragedie. Şi, întrebat de unul din dascălii mei (STORIN), după ce am dat examen la institut, cam ce aş vrea să lucrez, am răspuns : LEAR ! A urmat un hohot de ris pe care atunci nu l-am înţeles. Mai apoi profesorul meu, VICTOR ION POPA, mi-a dat în studiu monologul „1 APRILIE", al lui I. L. CARAGIALE : „Eu vă mărturisesc drept, cum am spus şi la juraţi, eu, domnule preşedinte, i-am spus, io, lui Mitică. Laşli n-are curaj". După ce l-am rostit, profesorul a spus : „asta e calea, sigur !" Şi aşa am debutat ca actor tragic, făcînd lumea să rîdă... / De cantitate nu mă pot plînge. MI-AM VALORIFICAT aria comică. / A FI ACTOR înseamnă, după părerea mea, capacitatea individului înzestrat cu un talent autentic de a şi-l perfecţiona. Ca interpret — în primul rînd — ÎN TOATE ZILELE SALE. Iar în al doilea rînd se impune, imperios şi obligatoriu, ca o dată cu desăvîrşirea talentului să existe şi capacitatea de a sintetiza tot ce e esenţial în jurul său, pe toate planurile. / Nimeni nu se poate considera un mare actor dacă joacă în faţa unui public care nu-şi va manifesta un interes deosebit. Teoreticienii teatrului pot face foarte multe speculaţii pe care eu nu le resping, rezervîndu-mi doar plăcerea de a le citi. Pentru că realitatea confirmă că PUBLICUL E CEL CARE DECIDE. PÎNĂ LA URMĂ ŞI NU PĂRERILE AXIOMATICE ALE CRONICARILOR.** Personal cred în calităţile spectatorilor noştri de teatru, în puterea lor de recepţie şi competenţa de a înţelege fenomenul teatral cu ochi critici / **NOROCUL TI-L CONSTRUIEŞTI SINGUR, cu faptele tale. Deci cei ce nu vor să fie ghinionişti să aibe grijă. Norocul înseamnă muncă şi efort permanent, o continuă luptă pentru autodepăşire".** (A. C. IORDACHE).

ecouri

TIMIŞOARA — AMPLASATĂ PE VATRA UNEI AŞEZĂRI ROMANE. În **Revista de istorie** nr. 7, din 1976, cercetătorul **I. D. Suciu** a publicat un documentar **„Contribuţii la problema continuităţii Castrului Timiş",** în care prezintă numeroase surse bibliografice care conduc la ideea **„că actualul oraş Timişoara e amplasat pe vatra unei aşezări romane".** Reproducem concluziile istoricului I. D. Suciu : „... constatăm că în Tabula Peutingeriană apar două localităţi cu acelaşi nume : Tibiscum = Jupa, de lîngă Caransebeş, şi Tibisco, pe primul drum de la Viminacium spre Dacia, pe care geografii antichităţii, D' Anville, Fried. Aug. Ukert şi Konrad Miller îl amplasează pe locul actualului oraş Timişoara. Şi geografii germani M. Pinder şi G. Parthey semnalează în secolul VII, în Cosmografia geografului anonim din Ravena, două „Tivisco" : „Tivisco iuxta Mascilanis" şi „Tivisco iuxta Caput Bubali" Primul, Tibisco = Jupa, era considerat ca dispărut din Cosmografia geografului anonim, dar al doilea Tibiscum = Timişoara era considerat ca existent în sec. al VII-lea. Istoricul maghiar Gyoni M. a demonstrat că Dibiscos din diploma împăratului bizantin Vasile al II-lea, din 1019, corespunde castrului Tibiscum din Banat. Ori, cum în secolul XI Tibiscum = Jupa nu mai există de mult, amplasarea castrului Dibiscos din 1019, nu se poate face decît pe locul actualului oraş Timişoara, care, peste puţin timp, la 1212, apare ca un castru puternic şi bogat sub denumirea de „Castrul Timiş", menţinîndu-şi acest nume în tot decursul secolului al XIII-lea, pînă la 1315, cînd i se adaugă sufixul : „var" (= cetate). Castrul respectiv şi-a tras numele de la rîul Timiş, numit în antichitate Tibiscus, acesta fiind un hidronim de origine traco-dac, care înseamnă loc mlăştinos nămolos. (cf. I. I. Russu „Limba traco-dacilor, Buc. 1967, p. 141). Vom vedea în numărul viitor de ce „oraşul de pe Bega" şi-a luat numele de la rîul Timiş şi nu de la denumirea apei, în care îşi oglindeşte frumuseţile** (AUREL TURCUŞ).

retro

O RETROVIZIUNE. O retrospecţiune. Bachiar o retroversiune, căci privirea întoarsă spre trecutul acestui oraş va citi, descifra şi rescrie tot ce s-a văzut, rostit şi făcut aici la Timişoara de la întemeiere.

Apa, apaduct **(primul — 1732)**, agresori, agrimensori, arheologie, automobile, bastioane, bătrîni, biblioteci, baluri, case **(cea mai veche, 1716, strada Păltiniş 2)**, cazarme, cetate, copaci, cuvinte cetăţeni, canaluri **(primele — 1726)**, castele, copii, clovni, călăi, **(o vreme, călăul oraşului a locuit pe strada V. Alecsandri numărul 7)**, eroi, electricitate **(premieră mondială : 1884, iluminat public la Timişoara)**, forturi, fîntîni, facultate, filme **(prima proiecţie — 1897)** fabrici, Fabric, gimnazii **(primul — 1726)**, horticultură, industrie, jocuri, librării, magazine, mahalale, mlaştini, muzeu, operă, parcuri, porţi **(la Bega : exemplu senzaţional! Portul de sare al oraşului era pe vremuri cam unde e azi Facultatea de inginerie chimică !)**, Pădurea Verde, politehnica, reviste, reuniuni, război, restaurante, societăţi, spitale, saloane străzi, statui, ştiri de ultimă oră **(de acum 100 de ani)**, şcoli primare **(prima — 1758)**, telegraf **(1854)**, telefon **(1881)**, turbină, tramvai cu cai **(1868)**, tramvai fără cai **(1884)**, tren **(1857)**, teatru **(prima ştire despre prima trupă — 1753)**, uzine, vitrine velocipede, ziare **(primul — 1771)**, şi încă atîtea altele. Totul (iar am exagerat), istoria faptelor mici şi mari, se va putea citi aici (RETROVIZOR).

kitsch

ANTIKITSCH, pentru a începe mai mobilizator, pentru a fi, cel puţin la început de serial, optimişti în ce priveşte stîrpirea kitsch-ului, a prostului gust, aici, la Timişoara. Argumente sînt :

UNU. Studioul de design a.b., despre care am mai scris pe vremea cînd tinerii care-l alcătuiau porneau la drum cu mult zel şi cu proiecte ambiţioase. Acum, le aşteptăm de mult anunţata expoziţie, în care vom putea contempla o serie de obiecte pe care membrii grupului (Dan Chinda, Paula Köttinger şi Camelia Ungureanu) le-au realizat la G.I.L.L. În plus, expoziţia va conţine şi cîteva propuneri de design urban, ceramică, sticlărie, mobilier, jucării etc. O aşteptăm.

DOI. Cenaclul tineretului, un cenaclu al tinerilor artişti plastici din Timişoara. Ultima lor expoziţie se intitula programatic **„Arta şi oraşul".** Timişorenii au putut vedea atunci cîteva proiecte inteligente, pline de fantezie, care ne-ar putea înfrumuseţa foarte simplu străzile, parcurile, pieţele, casele. Dar proiectele au rămas proiecte. O şansă însă pentru cîţiva tineri din Cenaclu (i-am numit pe Elisabeta şi Valeriu Sepi, Iosif Stroia şi Elisabeta Uncruţiu). **Şansa de a putea face concret ceva.** E drept, într-un domeniu cam restrîns, dar de primă importanţă : vitrinele şi decoraţia interioară a cîtorva magazine.

TREI. Liceul de arte plastice, care a avut odinioară un profil experimental, axat pe design, păstrat în parte şi azi. Liceu care mai are pe lîngă acest profil, profesori şi elevi plini de imaginaţie şi bun gust. Atît doar că şi proiectele lor au rămas proiecte.

PATRU. Experimentul = intervenţie (în natură) realizat în aceste zile în Parcul Central al oraşului de către studenţii facultăţii de arhitectură, conduşi de Ştefan Bertalan. Un eveniment artistic unic, asupra căruia vom reveni, pe larg.

Oricum, lesne de văzut, argumente pentru a începe campania împotriva kitsch-ului cu un oarecare optimism, există. **(XANTIPA).**

oaspeţii

DR. DOC. N. I. BARBU, unul dintre prestigioşii profesori ai Universităţii din Bucureşti — slujitor al catedrei, de 40 de ani ; clasicist de excepţie, avînd contribuţii esenţiale la îmbogăţirea culturii româneşti, prin tălmăcirile făcute din limba greacă : **Fizica,** de Aristotel, **Vieţi paralele** de Plutarh, **Războiul peloponeziac** de Tucidide ; autor al unor cărţi unanim apreciate : **Sintaxa limbii latine, după metoda istorico-stilistică, Sintaxa limbii române, după metoda istorico-stilistică, Aspecte ale vieţii romane în scrisorile lui Cicero, Ierarhii umane în literatura greacă** etc., precum şi a numeroase articole de lingvistică greacă şi latină.

Reproducem „succint" convorbirea avută cu distinsul clasicist, invitat, recent, de Facultate de filologie-istorie din Timişoara, spre a susţine o conferinţă privind importanţa cunoaşterii limbii şi culturii latine. • **Ideile fundamentale, pe care le-aţi comunicat auditoriului timişorean** • Limba latină este un izvor din care foarte multe limbi de pe glob îşi iau termeni în domeniul diferitelor ştiinţe tehnice. În contextul limbilor romanice, limba română ocupă un loc particular, surprinzînd prin latinitatea specifică a unor termeni. Contribuţia formativ-educativă a limbii latine, în sensul că aceasta, influenţează poziţiile de înţelegere a unui text umanist. **Care ar fi rolul limbii şi culturii clasice în formarea tînărului scriitor ?** • E destul dacă avem în vedere că lipsa contactului cu limba şi cultura clasică duce la dezordine în stil (ceea ce denotă dezordine în idei) şi la sărăcie de vocabular sau chiar la folosirea improprie a termenilor. • **Măsuri iniţiate de D-voastră, în scopul stimulării interesului pentru cultura clasică ?** • Una dintre acestea este aceea a organizării întrunirilor culturale de mare anvergură. Bunăoară, între 28 august — 3 septembrie va avea loc, la Bucureşti, **„De condicionibus progressus nostris temporibus",** care se înscrie pe linia celorlalte manifestări, de acest gen — Conventus-ul de la Bucureşti (1970), Congresul Ovidianum (1972) şi altele de aceeaşi importanţă. • **Ideea axă a cercetărilor D-voastră de o viaţă ...** • Studierea unităţii în variate a valorilor umane, în special în literatura şi cultura greco-latină. • **Cărţi în curs de apariţie sau pe masa de lucru ?** • La Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică o să-mi apară **O istorie cronologică a literaturii latine,** prima carte de acest gen în literatura universală. Voi publica şi traduceri, îndeplinindu-mi, astfel, o mare dorinţă — aceea de a reda în româneşte unele tratate fundamentale de retorică. **(AUREL TURCUŞ).**

top

Top (sau tot) în aşteptarea scrisorilor pentru clasament, am mai ascultat o formaţie americană. La reuşita sonoră a orchestrei **Teresei Brewer** au contribuit şi jazz-manii de-ai noştri. A fost un corect spectacol jazz-pop, nu în manieră „Blood-Sweat an Tears", desigur ; nu muzică tînără, nici muzicieni tineri, ci dixieland şi şlagăre vechi, memento remember din perioada de tinereţe a solistei — o fermecătoare mamă a unor copii care-i duc dorul în perioada turneelor. O voce perfectă, de Las Vegas, o orchestră de virtuozitate, un saxofonist de excepţie. Un rodaj enorm a sudat formaţia în aşa fel încît tabloul sonor să fie omogen, minus unele (rare) intrări aleatorii. Am petrecut o seară calmă, în compania unor oameni maturi şi conştienţi de perenitatea genului pe care-l practică. Sigur, uneori genului îi lipseşte geniul, meşteşugul suplinind uneori mesajul tulburător al epocii. Mulţumim însă acestor ambasadori ai prieteniei pentru arta lor de înalt nivel interpretativ. Cît şi dumneavoastră, pentru scrisorile încă neprimite, dar, precis, deja expediate. **(L. BURERIU).**

arta amatoare

CARMEN COSMA, această tînără ceramistă, ce şi-a alcătuit expoziţia în **Sala de marmoră a Casei Prieteniei,** aduce, în lucrările sale, aerul frust al unei creaţii autentice.

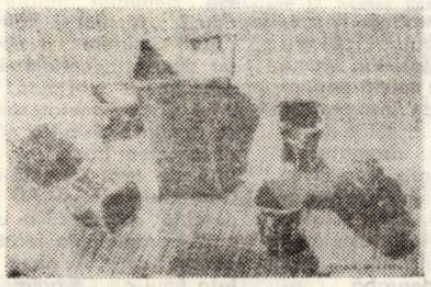

Măştile ei, încremenite în asimetrii, trimit cu gîndul la măştile populare, sau la arta neagră, dar şi la arta modernă. Vasele de flori, sau micile ei compoziţii, îmbină, mai întotdeauna, supleţea unui decorativism pur cu o strictă funcţionalitate. Prin liniile voit discontinue, sau unghiurile diformate, prin glazura picturată în culori calde, uneori rarefiată, alteori densă, păstoasă, peste care lumina lunecă dulce, prin elementul, adeseori, de stranietate sau grotesc, formele vaselor sale surprind privitorul şi-i încălzesc privirea, stîrnind o emoţie sinceră. O tînără ceramistă timişoreană, ale cărei obiecte trecute prin foc ar putea împodobi orice casă, o tînără artistă ce se afirmă cu o certă siguranţă în peisajul, nu prea întins, al ceramicii timişorene. **(ION ARIEŞANU).**

obiectiv

PRĂJITURI PENTRU COPIII MINUNE. În rafturile librăriilor, sectorul cărţi pentru copii, lîngă volumele semnate de Tudor Arghezi, Şt. Aug. Doinaş, Ion Creangă, Nina Cassian, Constanţa Buzea, se află cărţi ce jignesc limba română prin alcătuire agramată. Autori fără duh, lipsiţi de orice urmă de talent literar, **produc** în serie maculatură vioaie, protejată de diverse case editoriale. La Editura Sport-Turism, Ion Rus publică, în 150.000 de exemplare, volumul **Un, doi, trei, hai şi noi în pas cu ei.** Ce-l îndeamnă autorul Ion Rus pe copii ? Ascultaţi : **„la priviţi alergătorii / Parcă scot sub tălpi scîntei / Fug de să mănînce norii / Hai şi noi în pas cu ei".** Tot la Editura Sport-Turism apare (tiraj mai modest : 121.020 exemplare) **Neastimpărata** de Ana Ioniţă şi A. Andronic : **„Ina a-nvăţat şi ştie / Cum că priza este-n joc / Cel mai important mijloc / Sigur punctul a-l înscrie".** Cele mai jalnice mostre de folosire a limbii române pot fi extrase însă din volumul **Ne mutăm, copii** (Michaela Marmont semnează versiunea românească) : **„Lola ce se mai sperie / Căţeluşul unde e ? / Şi-apoi ce l-au mai căutat / În comodă şi sub pat / ... / Sub camion se uită-ndată / Marga şi veselă constată : / Uite acolo stă pitit / Căţeluşul. L-am găsit".** Cartea pentru copii se vinde. Se caută. Lîngă scriitorii adevăraţi se adaugă profitori fără scrupule. **(VALERIU GANEA).**

film

„FARA POVEŞTI NU CREŞTE NIMENI MARE". Păcat că, la acest film, plin de ingăşie şi veridicitate, al lui **REINER BÄR** (R.D. Germană) în sală am putut număra spectatorii pe degetele celor două mîini. Nu ştim populariza încă aşa cum se cuvine nici marile filme, nici măcar cele bune, deoarece acele mediocre îşi face ele adeseori singure drum.

Filmul acesta simplu, direct, plin de o poezie, discretă, merge drept la inima spectatorului — copii sau a celui matur. De fapt, este un film pentru televiziunea din R.D. Germană şi cerinţele micului ecran au impus, se pare, un conflict mai „strîns" mai „real", mai „rupt din viaţă". **„Fără poveşti nu creşte nimeni mare"** este ... povestea posibilă a ruinării unui cuplu de tineri căsătoriţi prin lipsa fanteziei. Intraţi în mecanismul metronomic al vieţii, aşa cum au intrat şi în cuburile unei noi locuinţe, îndelung aşteptate, alături de alte mii de perechi, într-un mare cartier, introduşi deci în angrenajul cotidian al acestui mecanism, echilibrul şi seninătatea celor doi eroi se pot repede frînge dacă nu sînt alimentate de puterea visului de o fragilă poezie a fiecărei clipe trăite. Şi cuplul lui **Günther** şi **Renate** simte asta. Ei trec prin criza unui asemenea moment decisiv pentru dragostea lor.

Singurul punct luminos, de echilibru, „fluturele" acestei vieţi este micul lor Frank, copilul a cărui fantezie lucrează continuu. El ştie poveştile bunicului şi ştie manevra zborul zmeului şi al fluturelui de hîrtie. El ştie povestea lui Ali Baba şi, în casa bunicilor săi, de la malul mării, unde a trăit primii săi ani de viaţă, această existenţă, mai de grabă a fanteziei decît a vieţii reale, i-a colorat decisiv copilăria.

Filmul lui **Reiner Bär** îndeamnă, într-un secol nervos, tehnicizat, în care cuplurile se pot rupe prin obişnuinţă, prin banalitatea unui trai fără orizont, îndeamnă, zic, la înariparea cu o doză de visare, cu o cantitate de fantezie, luată, zilnic, ca o doză pentru suflet, aşa cum o ia micul Frank şi cei asemenea lui.

Iubitorii de film, care vor să vadă o peliculă autentică, prin povestea sa, prin firul ei poetic, prin cei trei interpreţi fideli actului artistic, să caute acest film, în orice dimineaţă, sau după-amiază (numai de la ora 14), la cinema **ARTA.** Ei nu vor pleca de acolo, după vizionare, blazaţi, ci ducînd cu sine lumina firavă, dar reală, a necesităţii visului implantat în cotidianul vieţii noastre. **(RADU VOINEA).**

micro-ştiri

• **ÎNTRECEREA INSTITUŢIILOR** profesioniste de artă. La faza finală timişorenii vor fi reprezentaţi prin Teatrul Naţional, Opera, Filarmonica, Teatrul Maghiar, Ansamblul „Banatul". • Amatorii : brigada artistică de la Electromotor, ansamblurile „Timişul" şi „Zora", orchestra I.T.C.V.T.T., formaţia din Pietroasa-Mare, pe scena spectacolului de gală din capitală. • În cadrul „Extensiunii ştiinţifice şi culturale" a Universităţii din Timişoara, prof. dr. **ILIE LUCA,** prorector al acestei instituţii a prezentat expunerea „Realism şi creativitate în politica P.C.R.", conturînd cu claritate cîteva trăsături esenţiale ale politicii partidului nostru şi în primul rînd, **caracterul realist,** opus voluntarismului al acestei politici, ca şi **caracterul ei creator** manifestat prin contribuţii **originale** aduse la dezvoltarea teoriei politice a marxismului. • Prof. dr. Hadrian Daicoviciu a prezentat expoziţia „Civilizaţia Daco-Geţilor" deschisă pe strada 1 Mai nr. 3 Îşi aduc contribuţia şi muzee din Bucureşti, Cluj-Napoca, Bacău. • Teatrul popular din Lugoj este laureat în competiţia Festivalului naţional „Cîntarea României" cu o piesă semnată de Dan Radu Ionescu, regizor al Naţionalului timişorean • În cadrul Festivalului „Cîntarea României", la Liceul din oraşul Sebiş, judeţul Arad, s-a organizat o sesiune ştiinţifică. Din comunicări : Florian Dudaşiu, „Mioriţa, o variantă din Munţii Zărandului", „Un portret necunoscut al lui I. Budai-Deleanu în Arhivele din Haţeg" (prof. Dumitru Stan Perea), „Realismul în proza lui Ion Arieşanu şi Ion Dumitru Teodorescu" (prof. Eremia Udiţeanu), „Poetul Ilie Măduţa — un fiu al Sebişului" (prof. Romina Drăgan Mîndrilă).

muzică

DIALOGUL MUZICII CU PICTURA, în ambianţa fertilă a Muzeului de artă. Protagonişti, **Stela Radu,** mentor iscusit în a sugera imaginea valorică, nuanţată contribuţie a picturii franceze în clasicism, replica muzicală aparţinînd violoncelistei **Alexandra Guţu,** într-un perimetru exclusiv beethovenian.

Frecvenţa apariţiei acestui nume pe afişele timişorene, naţionale sau internaţionale, varietatea programelor alese concretizează aspiraţia artistului de a-şi formula, cu personalitate şi fervoare, distincte crezuri estetice. Şi prezenţa sa pe podiumul solistic impune, aducînd viziuni interpretative captivante, la nivelul unei măiestrii suverane sub raport tehnic, şi, mai important, al concepţiei ! **Variaţiunile pe o temă de Mozart, Sonata a IV-a ori Duetul,** susţinut în compania ambiţiosului violonist **Dorel Bîc,** au fost abordate din unghiul unui romantism sensibil la tainele cantilenei cît şi la abruptul dramatic din paginile „Titanului". Finalistă a fazei zonale, în concursul „Cîntarea României", Filarmonica „Banatul" a fost invitată să intre în competiţie duminică pe scena de concurs a Capitalei. Le dorim succes deplin.

În absenţa gazdelor, prietenii filarmonişti arădeni — aflaţi sub bagheta dirijorului **Victor Golescu** — au suplinit absenţa printr-un simfonic de bun nivel, grefat în principal pe aportul solistic a lui **Ştefan Ruha.** De o muzicalitate excelentă, violonistul clujean ne-a dimensionat lirismul **Poemului de Chausson** — atît de iubit de Enescu, pentru răscolitoarele sale migraţii afective — alături de una din preferinţele sale — **Concertul de Mendelssohn-Bartholdy.** (DORU MURGU).

★

Oportunitatea distribuirii pianistei **LUCIA PETROMAN** într-un concert al Filarmonicii „Banatul" nu a riscat nimic avîndu-l la pupitrul său pe dirijorul francez, **STEPHANE CARDON.** Arta baghetei sale se recomandă plină de experienţă, într-o împletire de luciditate şi supunere, relevînd o conştiinţă artistică epurată de orgoliu şi de reţineri. În program, Concertul în re minor pentru pian de J. S. Bach, a completat opţiunile franceze ale dirijorului : Debussy—Franck. Evoluţia **LUCIEI PETROMAN** pe podiumul Filarmonicii a însemnat cu certitudine redimensionarea unui talent verificat anterior în recitaluri şi concerte susţinute la un alt nivel. Linia pianului, încă de la început, deosebită, s-a impus prin stabilitatea ritmică şi de tempo. Ca un ecou al interiorizării, pianul a completat cu tact celelalte „voci" ale polifoniei. Din primele două mişcări ale Concertului, zone de corelare perfectă cu orchestra, Adagio detaşează pianul prin egale conturi de frază, frumos arcuite. Acurateţea, tuşeul şi sensibilitatea pianistei, relevată, în mod permanent, s-au adăugat interpretării concertului de o rară încîntare. Veghind la discreţia orchestrei de coarde, **Stephane Cardon** a asigurat conturul stilistic al muzicii şi un sprijin atent al evoluţiei solistice. În punctele extreme, Stephane Cardon a demonstrat că dispersarea de partitură nu e o „poză" exterioară, ci înseamnă deferenţă pentru muzică şi actul interpretativ care cîştigă în felul acesta valenţe însemnate. **(OVIDIU GIULVEZAN).**

sport

EVENIMENTE sportive de ultimă oră :

• **S-a dat startul în ampla acţiune sportivă de masă, sugestiv intitulată „Daciada".** La Timişoara deschiderea festivă a consemnat prezenţa a 15.000 tineri. Rezultatele acestei competiţii naţionale se vor vedea curînd. Tinereţea ne va aduce în prim plan un nou eşalon de campioni, noi vedete, noi stele olimpice. • La campionatele europene de box : bilanţ modest, raportat la valoarea şi palmaresul sportivilor noştri : şase medalii — cinci de bronz, una de argint **(Dinu Teodor).** Din nou subiectivitatea arbitrilor a întrecut măsura. Ca să nu ne referim la judecarea boxerilor noştri, vom aminti meciul din sferturi dintre Ribacov (U.R.S.S.) şi Nowakowski (R.D.G.) cîştigat clar de Ribakov — eram convinşi că se va da o decizie de 5-0 în favoarea lui — dar, stupoare : e declarat învingător Nowakowsky. Concluzia : în box numai K.O. îi învinge şi pe arbitri. • În **divizia B** de fotbal **U.M.T.** şi **C.F.R.** se menţin deasupra liniei de plutire. • În **divizia C** după 30 de etape s-au marcat 1.761 de goluri (la Topolovăţ, la Periam, la Ciacova, la Parţa, la Carani etc. — fericiţii spectatori !), capi de serie fiind Dinamo ... Timişoara şi Deta (probabil Furnirul). • S-a încheiat turneul internaţional de şah de la Timişoara cu participarea unor mari maeştri internaţionali **(Holmov, Jansa, Pădevski).** Cîştigătorul turneului : Holmov (U.R.S.S.). Revelaţia turneului : timişoreanul **Emil Ungureanu,** care a obţinut a doua notă de maestru internaţional. Îl felicităm. • Cît despre fotbal divizia A, să mai vedem. Deocamdată, nu ! **(CASSIUS)**

evrika !

EXPRESII CU HAZ ŞI FĂRĂ HAZ, auzite pe ici pe colo :

• **Tot mai rar aud de soacre cu trei nurori ; tot mai des aud de nurori cu trei soacre.**

• **Între vinat şi peşcuit am ales peşcuitul ; e mai uşor să cumperi un kilogram de peşte decît un mistreţ.**

• **M-am dus la nunta ei, că şi ea a venit la divorţul meu.**

• **Au vrut să mă ridice şi pe mine în funcţie, dar întreprinderea noastră nu are macara.**

• **Au auzit unii că la noi se munceşte într-un singur schimb, de aceea preferă schimbul doi.**

• **O reclamaţie stilizată şi adăugită se numeşte memoriu.**

• **Iubita negustorului de cai, cînd vede un automobil bate şeaua.**

• **Pisica mea ştie englezeşte ; de cîte ori îi spun „miss", mă priveşte cu înţelegere.**

• **Lui Venus din Milo nimeni nu i-ar spune „Sărut mîinile".**

• **Mă mir că au un copil genial. Băiatul seamănă leit cu tată-su.**

(ION VELICAN)

Documentar

Despre studenții Romei și „ciuma albă"

ITALIA ANUL 1 (977)). Ciudate evenimente. Ciudată uimire pentru cel care citește, de la prima la ultima literă, articolul publicat de „Le nouvel observateur" la începutul lui mai 1977. În plină primăvară, atunci cînd, se zice, toate sînt început și speranță, timpul (și cuvintele odată cu el) se poate opri. A fost ucis un polițist. În plină primăvară, un polițist a fost ucis pentru a se răzbuna uciderea, în altă primăvară, crudă, de aprilie, a unui student. Numeni nu aprobă crima. Nici una dintre ele.

ÎN CELE CE SE ÎNTÎMPLĂ NU EXISTĂ LOGICĂ. Nu o unică logică. Un asistent de logică la Universitatea din Roma declară : „Există... studenți care se tem și nu mai vin la cursuri ; ... și alții care cumpără un revolver". **Unii studenți îndeamnă cetățenii să nu achite taxele, să nu achite decît pe jumătate, după propria lor apreciere, mărfurile cumpărate din magazine. E o formă de protest împotriva costului ridicat al vieții. Alții organizează demonstrații. Alții...**

DAR ÎN CELE CE LE GENEREAZĂ EXISTĂ O LOGICĂ. La Roma studenții trăiesc în clădiri vechi, murdare, incomode. Universitatea italiană — cu mai mult de un milion de studenți — a încetat să garanteze accesul la un statut social. Și... se poate foarte bine astăzi să ai o diplomă și să nu găsești de lucru, să fii obligat să te mulțumești cu o muncă necalificată. Astfel Universitatea a devenit „locul unde se exprimă cel mai ascuțit contradicția între nivelul de instrucție și calificare și posibilitatea de a găsi un loc de muncă corespunzător pregătirii. Ea a devenit locul muncii precare. Universitatea — un fel de bursă de muncă ieftină..."

DESPRE DROGURI. Ciuma albă se extinde. **Ori s-a extins. Ea se îndepărtează acum de America. Lovește Europa. Ciuma albă — drogul — o prezență ca aceea a unei ființe.** „Europenii au crezut că țările lor vor rămîne locuri de tranzit și că heroina ar fi rezervată tineretului american. Acum o găsesc pe străzile orașelor lor, la ieșirea din școli, de la Viena la Londra, și de la Roma la Stockholm".

La Bangkok se ține o conferință asupra narcoticelor. Dar marile rafinării produc **în continuare drogul pe scară industrială — sute de tone.** Iar recolta pentru drogurile lui 1977 are cele mai bune condiții. **Dar opiumul e dificil de ascuns. E nevoie de adevărate „instalații" pentru a-l aduce în starea „de consum" și pentru a fi consumat. Și asemenea „bagaje" atrag atenția. Heroina îi ia locul.**

Poliția europeană e de părere că „hașișurile duc la heroină". O studentă americană : „europenii confundă drogurile, sînt în stare să ia orice". **Dar cu sau fără „rafinamente" teritoriul drogului se extinde.** Un trafic care nu mai respectă legile cunoscute. **Nu mai sînt marii traficanți ci mici voiajori, comercianți care cumpără pentru a se aproviziona, pentru prietenii casei și, prin aceștia, pentru ceilalți.** „Ei fumează ori se injectează împreună. Ei au în comun un vocabular, aproape o cultură. Acesta e, pentru poliție, un mediu impenetrabil".

Fantezia lucrează continuu pentru a găsi cele mai ciudate metode de transport. COȘMARUL DUANIERILOR : „nu poți dezbrăca un întreg (avion) 747". „Cifrele sînt halucinante — **spune un comisar.** Au fost arestați, anul trecut, 1200 de „curieri" la frontiera vest-germano-olandeză. De la 1 ianuarie 1977, am arestat mai mult de 2 000. Se estimează, de asemenea, la 2 000 persoanele care, de la începutul aceluiași an, fac voiajul Paris — Bangkok dus-întors. Să presupunem că fiecare n-a „achiziționat" decît 300 gr. de heroină : au intrat în Franța, pe puțin 600 kg de drog. La prețul de 500 franci gramul, francezii au cumpărat heroină de 300 milioane de franci. Fiecare dintre acești 2 000 este o mică bancă de drog. Fiecare are 10 „ajutoare" cu cîte 10 clienți permanenți. Ajungem la cifra minimală de 200 000 heroinomani în Franța".

Există centre de dezintoxicare, metode și produse. Un toxicoman declară : „Nu mi-ar fi greu să mă dezintoxic. Nu asta e problema. Dar nu găsesc nici o altă plăcere".

SOLUȚIA PRIMARULUI ORAȘULUI AMSTERDAM : „Deschideți barierele, eliberați heroina ca să-i scadă prețul la valoarea ei reală, aproape de zero, și nimeni nu va mai fabrica. Suprimați beneficiile și veți suprima heroina".

SPECIALIȘTII LUPTEI ANTIDROG, RĂSPUND : „Se rezolvă astfel problema traficanților, nu cea a drogaților". **Iar medicii se ocupă doar de aspectele dependenței fiziologice, mai lesne de abordat, nu de cele psihologice. Așa se face că un toxicoman reîncepe să se drogheze de îndată ce iese din spital, ceva mai mult, unii se internează pentru a relua legătura. Centrele de dezintoxicare sînt chiar ele teritorii ale drogului, cu rețele și traficanți, „reeducarea" nu se produce în măsura necesară pentru ca viața normală să poată fi posibilă. CIUMA ALBĂ CONTINUĂ SĂ SE EXTINDĂ.**

Colaj realizat de ANA ALDAN

Medalion

BĂDIA GANGAN TEATRALISTUL LUGOJULUI

Cum nu-ți poți imagina Iașul fără învăluitoarele sunete ale Horei Unirii, simbol și dragoste dăruite de peste un veac tuturor românilor, așa nu poți gîndi Lugojul fără cîntece și teatru, această horă-unire-lugojană, emblemă de aur și simțire, în ciclu neîntrerupt de strămoși și urmași.

C-au fost aici Eminescu, Pascaly, Millo și cîți alții ; c-au trăit și creat aici Brediceanu, Vidu, Grozăvescu, Petculescu și atîția, atîția alții, e istorie, cu adevărurile ei măreție, emoționante și de respectat ; dar că, aici, în Lugoj, tot timpul, este și continuă să fie, oameni care ard cu o rară combustie sufletească, într-un fel de neînlăturat de simplu, ca tot ce este uluitor și nu poate fi altfel, iată ce-mi apare a fi virtutea acestor carate spirituale din vatra străvechilor făgașuri ale culturii locurilor acestora.

Printre „stupii" acestor „albine" ale vieții teatrale lugojene, unul poartă numele de GANGAN (tată, fiu și fiică, de decenii împreună la teatru și cor, în atelierele artistice ale Lugojului fără de moarte). Dacă ar trebui numai să înșir rolurile și piesele interpretate de Vasile Gangan, tatăl și Eugen fiul, v-aș înfățișa de fapt întreaga istorie contemporană a teatrului popular, a teatrului sindical, al cefereului cu osebire și a tuturor formațiilor amatoare de teatru din Lugoj și împrejurimi. Autori de texte, animatori, regizori, actori, modești, inimoși, talentați și iubiți, Vasile și Eugen Gangan, tatăl și fiul, decorați și premiați în atîtea rînduri, au totuși cea mai deplină fericire ori de cîte ori reîncep, cu forța primăverii, ceea ce întotdeauna au făcut-o atît de firesc : se dăruiesc.

Zilele trecute, găsindu-l interpret al lui Matei Millo, în piesa „G. Petculescu" de D. R. Ionescu, întrebam ceea ce n-ar trebui întrebat în artă : „— Cîți ani să aibă badea Gangan" ? „Aproape 60, dar habar n-are". **„— Cum vine asta" ? „— Ca actor, ar trebui să știți că vă este mereu întinerită viața voastră, pe cît reușiți să cuprindeți în sufletele voastre, atîtea alte vieți ale personajelor ce le jucați". „— Și nu dă semne de oboseală" ? „— Doar cînd nu are spectacole sau repetiții". „— Aud că Ganganii sînt ceferiști" ? „— Așa-i, dar la Lugoj se întreabă dintîi altminteri : Cîntă ? E teatralist ? Mai tîrziu afli și cealaltă meserie". Da. Întîi arta. Pe lugojan îl întîlnești mai întîi și-ntîi pe aleea bătrînă din fața teatrului acolo unde ni-s voevozii noștri : Brediceanu, Vidu, Grozăvescu și loc e pentru Petculescu, Dimitrie Stan și încă, încă alții. Jos, Timișul molcom dar neînduplecat trece cu briu de dragoste prin fața casei teatraliștilor și parcă ne-ndeamnă mereu : continuați !"**

Ganganii — și nu numai ei — asta și fac !

GH. LEAHU

Echo

Muguri

Copiii vin spre noi din viitor să-și descopere locul, viața, istoria. Între timp cresc și, pentru a nu lăsa nici un spațiu alb între generații, încep să se folosească de aceleași unelte spre a ne povesti ce văd și simt **despre** și **pentru** lumea pe care o descoperă. Versul, culoarea, cîntecul și dansul sînt pragurile de început peste care, inevitabil, cei tineri trec cu dezinvoltură spre înțelegerea și asumarea lumii în care au venit. O acomodare a sensibilității lor cu adevărurile lumii, mediată de bucuria privirii, a primelor gînduri ce adună imaginea vieții într-un vers.

La apariția unui „Caiet de creație literară", ce grupează cele mai izbutite lucrări ale copiilor și tinerilor, cititorul se confundă cu imaginea propriului său chip de odinioară. Este un privilegiu, să te știi tînăr și să simți că, alături de gîndurile și visele tale, veghează cei maturi. Este un privilegiu să te simți îndemnat spre creație și îndrumat, un privilegiu de care ei, copiii nu-și dau seama pentru că a intrat deja în obișnuință să-ți vezi numele pe o coală tipărită. Spun toate acestea avînd în față un „Caiet de creații literare" aparținînd unor elevi timișoreni, (semnează : Mariana Costin, Cornel Crișan, Jekeli Helga, Doru Jurchescu, Corina Marcu, Dorin Murariu, Codruța Obrad, Camelia Papuc, Manuela Pascu, Daniel Romilă, Mieta Cereguțiu, Liviu Chevereșan, Mihaela Pîrvan, Rodica Iova și Sorin Trocan), grupați în cenaclurile școlare din oraș și, implicit, mă gîndesc cu stimă la profesorii de limba română, iubitori de literatură, care s-au dăruit pe de-a-ntregul înaltei lor misiuni. Este de reținut, pentru început, crezul, rostit în chiar titlul caietului : **PATRIEI, CÎNTECELE NOASTRE,** apoi cuvintele îndemn adresate tinerelor talente de poeții **Anghel Dumbrăveanu** și **George Drumur.** Este de reținut patosul, încrederea în sine a acestei generații ce ne urmează, exprimată clar : **„Cuvintele văpaie", „Țara înflorind", „Pe un fundal de drapel"** (titlurile sub care sînt grupate lucrările), precum și semnul sub care au fost editate : festivalul național **„Cîntarea României".** Alături de toate acestea, parcurg gînd cu gînd, vibrație cu vibrație filele aceluiași sentiment pur pe care știam că-l voi găsi oricînd sub pana, uneori nesigură, a scrisului tînăr. (Dar cui îi este în putință să judece un sentiment deschis ?)

P. E. BANCIU

MUGURI. **Patrici, cîntecele noastre. (Editat de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Timiș și Biblioteca județeană. Timișoara 1977).**

Corespondența

G. C. Tonca : Vă răspundem cu mare întîrziere, din pricini (obiective) care au determinat absența noastră, cu această rubrică, din revistă. Vom face efortul de a recupera (acum ne adresăm tuturor corespondenților noștri) terenul pierdut și de a intra în ritmul normal al dialogului nostru. Dar pe Dvs. v-am așteptat la redacție, cum ați anunțat în scrisoare, cu atît mai mult cu cît sînteți la doi pași de sediul nostru. Cu privire la cele două întrebări, la care cereți „un răspuns serios" : sîntem de părere să discutăm prin viu grai, problemele fiind prea personale și prea dificile pentru a putea risca aici un punct de vedere. Așadar vă așteptăm la redacție. Poeziile trimise dovedesc același talent remarcabil, fără a atinge nivelul celor pe care le-am publicat, dar noi ne explicăm asta prin condițiile (într-adevăr nu tocmai optime scrisului literar) în care lucrați.

Ana Iancu : Vom publica poezia **Cumpănă.** Vă așteptăm cu noi lucrări.

Mihaela Pârvan : Atît versurile cît și proza relevă sensibilitate literară și, mai ales în **Contur,** posibilități expresive notabile.

Dan Emilian Roșca : Cînd aveți răgaz, treceți pe la redacție. Versurile Dvs. ar îndreptăți, prin calitățile lor, o discuție mai aplicată.

Aurel Dumitrașcu : Idei poetice nobile în **Întrebînd, Blestem.** Păcat că nu duceți lucrul literar pînă la capăt. Unele poezii sînt de o locvacitate ce trebuie reprimată, punînd în dreaptă lumină darurile ce nu vă lipsesc.

Petre Vlad : Vom publica **Poemul crinilor.**

Sanda Carmen : Poemele Dvs. ne-au surprins din nou prin originalitatea și frăgezimea culorilor, prin acel inefabil al unor sunete curate, parcă din alt timp, al unei adolescențe care deschide ochii mirați în fața miracolelor firii. Este cu totul remarcabil simțul cuvîntului, puterea de a folosi numai atîta „material" verbal cît este necesar realizării sugestiilor poetice. Reținem : **În aprilie, Tablou suprarealist, Cireși, Alt tablou suprarealist, Lui Petre Stoica** și **Unui piersic,** așadar toate poemele din ultimul plic. Cele din „transportul" anterior, „Poezii fără liant", ni se par, de asemenea, foarte interesante. Punînd probleme mai specioase s-ar cere discutate cînd (și dacă) veți considera necesar.

Gheorghe Porumbeanu : Versurile trimise nu sînt lipsite de unele calități ce vă pot îndreptăți în continuarea demersului dvs. liric. E bine că frecventați un cenaclu literar mai cu seamă dacă el vă ocazionează confruntări fertile.

George Papp : Reținem **Prolog la 1907.**

Freddy Lăpușanschi : Sînteți pe același teren.

Traian Abruda : Scrisoarea Dvs. e plină de idei îndrăznețe, care ne plac, chiar dacă uneori nu subscriem la opiniile formulate. Dar ceea ce ne interesează este faptul că vă dovediți familiarizat cu multe probleme ale poeziei, că aveți opțiuni și, mai ales, lecturi de calitate. Ceea ce ne-ați trimis se înscrie în așa-numita poezie de notație. Poemele relevă un ochi proaspăt, o conciziune remarcabilă, dorința de a vă detașa de obișnuit, propunînd cadre și formulări proprii, adesea originale. În sprijinul celor spuse aici, reținem două poezii : **Amiază (I)** și **Angelicăi.**

Bobescu Vasile, Oreste, Poppy, Ion Amar — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Prietenii revistei Orizont

SCRISOAREA PRIETENULUI

Ne-a fost dat să ne bucurăm de lumina
Rîului Lung și-a muntelui Țarcu,
De unde
Zăpezile ne amintesc pînă-aproape gloria verdelui,
Adevărul alb, adevărul albastru,
Adevărul păsării vultur și adevărul
Muntelui. Noi sîntem dintre cei
Ce-l cunoaștem, noi sîntem
Asemenea muntelui, asemenea frunzei,
Nu tăgăduim culoarea tristeții
Ci umilința, iată o luptă
În care am învins.

IOSIF CARAIMAN

IERI

Ieri am mutat fereastra din zid
mai către noapte,
tu-ți sprijiniseși rîsul albastru
de zăvor ;
privind cum plec aiurea
de-andoaselea prin ore
și dintr-un unghi cu ochiul încere
să te-nfășor.

Mi-am agățat cămașa de-o limbă
de ceasornic
și timpul din lăuatru-i m-a picurat
pe trup
cu amintiri, în care tu n-aveai loc
să plîngi
rămasă între ochii prea blînzi ai
unui lup.

MARIN TUDOR DECATANE

STARE ALBĂ

Toamna se mișcă încet
printre flori.

Astăzi,
poetul care a cîntat
melancolia mării
s-a ascuns într-o oglindă
de frica ploilor
sau a stelelor
care au invadat amurgul.

EUGEN GOIA

ZADARNIC TIMPUL ÎMI ADULMECĂ URMELE

Arborele ploii
devine tot mai rămuros ;
la rădăcina lui,
zadarnic timpul îmi adulmecă urmele...
Spre a rămîne mereu lucid,
las necontenit
în mine spațiile să se reverse,
încît gîndul
cu privighetori reușesc să mi-l inveselesc
... O clipă să ascultăm
cum, din fructe,
curg anotimpuri...
O, cîtă împlinire
crește dinspre tine, iubito,
cînd reușim
tot mai multe lucruri
să adăpostim în tăceri...

ION TEODORESCU

SCRISORI DE LA CITITORI

STIMATE TOVARĂȘE REDACTOR ȘEF,

Am reținut cu plăcere faptul că, revista pe care o conduceți, răspunde scrisorilor cititorilor, încercînd, în limita posibilităților, să le satisfacă gustul pentru diversele forme de exprimare artistică. Misiunea revistei nu este ușoară, mai ales dacă se are în vedere faptul că trebuie să se situeze pe o poziție de avangardă în lumea artei, dar, totodată, să fie pe înțelesul tuturor, adică și al cititorului de rînd, pentru că, înclin să cred, revista „Orizont" se pune la dispoziția marelui public și nu a unui cerc restrîns de profesioniști în ale artei.

Dacă este așa, atunci nu înțeleg de ce acea mult căutată rubrică de **Satiră și umor** a dispărut cu desăvîrșire din paginile revistei. Fără teamă că mă înșel, susțin că, rubrica de care amintesc, are mare căutare în rîndul cititorilor, cel puțin a celor de categoria mea. și, vă asigur, ei nu sînt puțini la număr.

Fără să pretind vreo recompensă sau să fac caz, vă informez că, personal, am dus o muncă susținută de atragere de noi cititori, recomandînd revista „Orizont", nu pentru programul de televiziune, cum obișnuiesc vînzătoarele de la chioșcuri, ci, tocmai, pentru rubrica de Satiră și umor, căreia nu-i lipsesc subiectele ci se pare, bunăvoința persoanelor competente să dozeze, cu materialele cele mai interesante și educative, paginile revistei.

Încercați, așadar, să dați importanță și un spațiu mai mare, ca în trecut, acestei rubrici și veți vedea că crește numărul cititorilor, ceea ce vă va bucura, nu pentru că vor crește și încasările — deși nu e de neglijat nici acest aspect — ci pentru faptul că revista își atinge scopul suprem — contactul cu cititorul. Nu v-am scris decît o parte din ceea ce mă frămîntă în legătură cu revista „Orizont". Deschideți larg paginile revistei pentru ca cititorul să poată privi în ele cu încredere și nu să se schimonosească încercînd să descifreze tot felul de fraze întortocheate, scrise nu din dorința de a exprima frumusețea unei idei, ci de a-l concura pe vreun coleg de „breaslă". Faceți din revista „Orizont" o revistă pentru care cititorii să facă rînd la chioșcuri. Stă în putința Dvs. acest lucru !

Cu stimă
HEGEDÜS FRANCISC
TIMIȘOARA

NOTA REDACȚIEI : Am fost printre puținele reviste de cultură care a menținut, constant o rubrică de **SATIRICE.** Numai necesitățile de spațiu ne-au determinat uneori s-o... amînăm, dar **pe viitor vom căuta să venim în** întîmpinarea cititorilor, din nou, cu ea.

DIN POEZIA MODERNĂ JAPONEZĂ

FUKAO SUMAKO

Biciul lui Dante
(La mormîntul lui)

La mormîntul lui Dante, unde soarele își închină prea-arzătoarele raze, m-am rugat să fiu într-adevăr umană. Dacă ruga mea ar fi auzită, n-aș cere să fiu poetă...

Dante mi-a dat un bici de argint, faimosul bici, supremă definiție a unei înalte indignări, biciul de care ei le slujea... atît de cumplit că-l durea brațul. Îl roteam făgăduind din toată inima să nu-l folosesc niciodată pe spinarea unui catîr de rînd. Și deodată m-am ridicat...

Sfinte frunze îmbelșugau grădina lui Dante și, la ghimpii lor, mă pomenii mai simțitoare. Așișderea unei femei abia născute, semnai în cartea vizitatorilor : „A Ta smerită servitoare. Sumako Fukao".

KANEKO MITSUHARU

Baloane de săpun

Unde s-au dus
Baloanele de săpun ?...

Ce s-a întîmplat
Cu visele voastre, cu șăgalnice scene,
Atît de străvezii și evanescente,
Abia atinse și căzînd în bucăți ?

Unde-s acum
Plăcutele dansuri și cîntece
Pe care le-ați luat cu voi ?

Baloane de săpun
Vopsite în roz.
Transpirație roză, pe o piele roză,
Voi, care creșteți spre văzduh
luindu-vă bun-rămas.
Abia îmbobocite :
O, această duioșie efemeră !
Curcubeu depărtîndu-se.

Baloane de săpun
Urmărite de ființe omenești
Printre ruine.

Baloane mari, baloane mici,
Unde v-ați dus ?...

A voastră-i oare fericirea
Despre care spuneați că pururi va fi în mine ?

Mai sclipitoare decît paharul irizat,
Nimfe celeste, plutind în ceruri.

SENKE MOTOMARO

Secretul

În clipa culcării,
copilul, foarte fericit de goliciunea sa,
zburdă încolo și-ncoace prin casă,
așijderi unei păsări ce a scăpat din colivie,
sau unui mic prinț, ieșit din cutia magică,
voios că simte pe piele prospețimea aerului.

De ușa glisantă, de zid, într-un cuvînt de toate,
își izbește capul, mîinile, fesele.
Mama îl urmărește în mînă cu un mic chimono.
Despuiat, copilul pare mărunțel ca un spiriduș.
Iată cum într-un cotlon se sprijină de zid, face pe mortul,
își arată fundul. O, cît e de mic !
Dar mama îl apucă și-l înfășoară grabnic
ca nu cumva să-și dea în vileag... secretul.

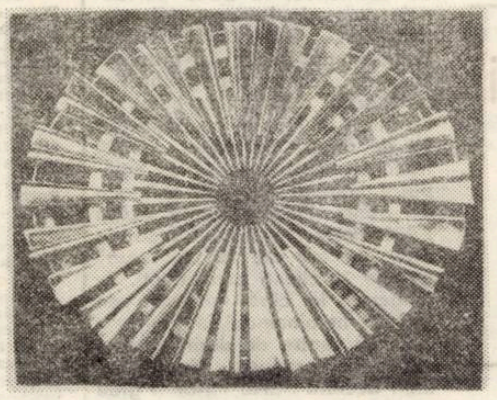

KITAGAWA FUYUHIKO

Zăpadă de primăvară

A căzut pe un ținut, unde-o vezi atît de rar, zăpada.
Grea, îndesată,
zăpada acoperă totul.
Și tot ce ascunde e frumos.
Mă întreb : sîntem pregătiți pentru uriciunea
dezghețului ?

MIKI ROFU

După sărut

– Dormi ?...
– Nu ! spuse ea.

În mai,
o amiază
înflorită.

Sub soare,
pe iarba de la țărmul lacului :
– Aș putea să mor așa, cu ochii închiși,
spuse ea.

NAKANO SHIGEHARU

Cîntec

Nu cînta,
nu cînta florile stacojii sau aprilie de libelulă,
nu cînta briza murmurînd sau mirozna părului de femeie.
Toate lucrurile firave, gingașe,
toate lucrurile false, mîncinoase,
toate lucrurile atinse de lingoare, uită-le !
Înlătură orice eleganță
și cîntă ceea ce-i deplin adevărat
și umple inima,
inundînd pieptul în timpul deznădejdii,
cîntece care saltă în ritmuri,
cîntece care trezesc curajul dincolo de hăul rușinii.
Aceste cîntece
cîntă-le puternic, în gura mare !
Aceste cîntece
bate-le apăsat în inima celor ce trec prin preajma ta !

În românește de PETRE STOICA

Carte străină

GASTON BOISSIER

„CICERO ȘI PRIETENII SAI"

„Cicero e însăși viața – ne spune Jean Bayet. Cantitatea de muncă pe care a depus-o ca avocat, ca om politic și scriitor e aproape de neînchipuit... Chiar și italienilor le apare ca un temperament „meridional", vibrant și artistic, gata să se entuziasmeze dar și să se descurajeze... Are și o inteligență curioasă și mobilă, avidă să cucerească tot elenismul, dar și pentru a-i da o formă latină și personală...". Este meritul cărții lui **GASTON BOISSIER** (1823-1908) de a fi re-creat omul și epoca, avînd deopotrivă în lucrul său ardoarea cercetătorului ca și via sensibilitate a artistului pentru care cuvîntul capătă vibrație și clara adîncime a adevărului absolut. Utilizate din plin în textura cărții (**Corespondența**), **Scrisorile** lui Cicero (căci, ne spune G. B. : „... cine le citește nu va mai fi ispitit să caute altundeva istoria acelei epoci, și o aflăm, într-adevăr mult mai vie și adevărată decît în operele metodice...") vor marca, fără îndoială, înțelegerea asupra personajului în sine și a epocii, cu toate frămîntările și pasiunile ei politice.

În **Introducere**, G. B. explică și se explică, afirmă o metodă de lucru ca și motivația acestei metode. Caută adevărul acolo unde acesta se află, adică în **Scrisorile** lui Cicero, căci : „Oamenii politici ai vremii resimțeau mult mai mult nevoia de a-și scrie unul altuia decît cei de azi. Proconsulul care pleca din Roma... își dădea bine seama că părăsește întrutotul viața politică", așa încît „omul recurgea la corespondenți plătiți care întocmeau ziare scrise de mînă..." Iată dar cum o necesitate (nevoia de ceea ce Saint-Simon numește „acel ușor iz al treburilor obștești de care oamenii de stat nu se pot lipsi"), aceea de a fi informat și de a informa, naște nevoia comentariului scriitorilor și pasional, așa cum îl întîlnim la Cicero.

Gaston Boissier și-a publicat lucrarea în 1865 ; în 1869 – ne atrage atenția Antoaneta Tănăsescu în Prefață, – apare la Timișoara, **Viața lui Marcu Tuliu Cicero. Cu deosebită privire la Corespondența sa epistolară** de **ION VALERIU BARCIANU**, care afirmă, în consens cu G. B., că lectura corespondenței nu e numai plăcută ci și folositoare.

Și dacă personajele înfățișate în lucrarea de față „ne par ca niște contemporani", este meritul lui Gaston Boissier care a știut să vadă, dincolo de epocă, „omul, în toată agitația pasiunilor sale, măreț și tragic, totodată".

Traducerea, aparținînd lui N. Steinhardt, este întrutotul fidelă textului franțuzesc.

ION DUMITRU TEODORESCU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

TAINE ALE CIVILIZAȚIILOR DISPĂRUTE (XXXIX)

de Dan Nemesnic

Din totdeauna omul a vrut să se înalțe și să atingă luna și stelele. N-avea aripi, dar visul său era înaripat, iar visul de ieri, se întîmplă astăzi aevea.

Dar, spre a se înălța, mai întîi, omul a pus cărămidă pe cărămidă, a construit, înalt și temeinic, încît astăzi ne mîndrim cu aceste minunate vestigii ale trecutului.

Deci, mai întîi au fost... turnurile. Minuni ale lumii. Iar printre ele măreț și inegalabil deși am rămas doar cu amintirea lui, stă turnul Babel Herodot nu i-a acordat prea mare cinste căci, după legenda biblică, turnul lui Badel a fost construit de urmașii lui Noe care voiau să ajungă la cer. Iehova, supărîndu-se a dărîmat uriașul edificiu și a dat poruncă să se încurce limbile celor ce-l înălțau. Sigur, pe vremea aceea n-avei de unde să iei atîția translatori de cîți era nevoie în haosul provocat de miniosul Iehova... așa că lucrurile s-au oprit, iar marele turn Babel a intrat în legendă. Noi nu vom rămîne însă la această poveste, pentru că, știm turnul a existat cu adevărat, și de aceea vom urmări pe cei care l-au văzut sau pe cei care sînt pasionați și acum de redescoperirea lui. Marele istoric grec Herodot care a scris despre cele șapte minuni ale lumii a văzut Babilonul după patru veacuri de la construcția extraordinarului turn. Nu l-a trecut printre minunile pe care le-a descris, dar ne-a lăsat despre el o mărturie cît se poate de binevenită. Astfel, la data aceea, turnul avea opt etaje, fiecare etaj de deasupra fiind mai mic decît cel de dedesupt. Așa l-au și reprezentat mult mai tîrziu pictorii în operele lor, cu osebire Breughel, a cărui tablou l-am văzut cu toții. Avem toată încrederea în seriozitatea lui Herodot care spune că turnul era întreg, în deplinătatea măreției și structurii sale, așa cum îl lăsaseră iscusiții meșteri babilonieni. Dar, după cîțiva zeci de ani de la vizita lui Herodot, în Babilon intră Alexandru Macedon și găsește turnul în paragină, drept pentru care poruncește să fie refăcut. Lucrurile se încurcă mai mult, căci nu se găsește suficient material pentru o asemenea întreprindere, iar în anul 323 împăratul se stinge... După aceea nu se știe precis ce s-a întîmplat cu celebra construcție.

Ea a fost însă cercetată de arheologi și, nu de puține ori, de tot soiul de aventurieri care au venit să caute comori printre colinele Babilonului. În ultimii două sute de ani în Babilon se tot sapă și aproape toți caută turnul. Lucrările însă înaintează greoi. Primul arheolog care a găsit locul pe care s-a aflat cîndva turnul, a fost Coldeway, membru al unei expediții germane din anul 1899. În prima săptămînă în care lucrătorii scormoneau prin mormanul de pietre, țiglă și praf, Coldeway descoperă uriașul zid de care vorbea și Herodot în descrierea sa.

Acest zid era „atît de lung încît pe el putea să treacă un car cu patru cai". Dar lucrările deveniră de-abia acum dificile. Straturi de 12-20 metri grosime, depuse de milenii, acopereau ca într-un mormînt geologic, gloria de altădată. Dar zidul pe care l-a descoperit Coldeway s-a dovedit a fi unul din cele mai mari edificii de apărare din cîte s-au văzut. Bineînțeles, e vorba de apărarea unui oraș înfloritor, precum vechiul Babilon.

(VA URMA)

SCULPTORUL CONSTANTIN LUCACI

(Urmare din pag. 1)

giinzii, în dialectica valorilor tactile și vizuale. Forma, imuabilă în materialitatea ei, se instituie în enunț definitiv și fix. Negîndu-i statismul fizic și masa, jocul oglinzilor o deschide spre lume, cu mobilitatea ei virtuală, o transcende prin dinamica metamorfozelor, o eliberează de pondere, o îmbogățește cu mesaje sublacente. Formele – ca forme în sine – sînt elanuri și creșteri, detente și expansiuni sau fragile „balance"-uri ; semnele unor posibile situații și comportamente umane...

Opulente elipse, spirale ori fleșe, ele se insinuează hiperbolic în spațiu sau țîșnesc maiestoase pe verticale ; traiectorie predilectă, rezumînd poetica ultimă a sculptorului vis-à-vis de formă. O verticalitate ipostaziată în ținuta tropismului ; corole metalice se deschid magnetizate de seducția luminii.

Dar forma nu ar fi decît stadiul recesiv al unei viziuni care se împlinește prin contrariul ei. Receptacol – reflectant, oglinda oțelului încorporează în unitatea operei mișcarea și durata, absoarbe și reflectă spectacolul vivant al lumii, antrenează spațiul în anamorfotice restituiri. Reflexe lancelante dematerializează forma sau, dimpotrivă, un halo locvace și alert erodează rotund conturele. Forma se dizolvă cameleonic în ambianță, în favoarea sculpturii-spectacol. Mesajele „simultane" ale formei, oglindirea le dislocă sau le acoperă de magica succesiune a imaginilor generatoare de speculative lecturi „catoptromante".

„Abstractă" sau „nonfiguralâ" – giîceava pare inutilă – opera lui Lucaci se recunoaște prin starea de grație cu realul. Un real surprins în emblemele de un eroism extrovertit, aureolate de o pozitivă grandiloc-venţă.

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 16 iunie 1977 ● nr. 24 (486) 8 pag. 1 leu

CONSTANTIN GRANGURE

Constantin Grangure, membru al Cenaclului tineretului, a debutat acum patru ani cu o suită de sculpturi în lemn — cioplite energic și frust, în modul arhaic, îmbinate însă cu rafinament modern într-un soi de agregate fără funcționalitate. A intrat, apoi, prin lucrări de mici dimensiuni, în explorarea teritoriului marmurei, pentru ca, în actuala expoziție personală de la Studio-Arte, dezvoltînd și aprofundînd preocupările sale anterioare să abordeze un nou material, metalul. O asemenea disponibilitate generoasă și multilaterală ar putea deruta dacă, din fericire, nu ar fi dublată de o fermă continuitate a acelorași probleme plastice, cu stăruință puse și mereu mai convingător, rezolvate printr-o febrilă activitate creatoare.

Astfel, Dinamică 1 reia prima formă de sculptură în lemn, acum, însă, prin renunțarea la o axă rigidă de simetrie, înscriindu-se mai amplu în spațiu și exprimîndu-și mai limpede aspirația spre monumental. Axialele, în același material, accentuează expresivitatea mișcării latente a dozajelor volumetrice. Îmbinările și Compozițiile în marmură, prin diversificarea relațiilor convex-concav, adîncesc cîmpul de meditație și valorifică ideea unei monumentalități implicate (apropiate de Henry Moore).

Piesa de rezistență a expoziției rămîne Omagiu 1907, un ansamblu de elemente în lemn și metal — fîntînă, coasă, avînd o mare forță de evocare a universului țărănesc, cu însușirile sale specifice, materiale și spirituale. Selecția lui Constantin Grangure de la Studio-Arte înseamnă un nou pas spre afirmare a unui tînăr sculptor.

DELIU PETROIU

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția sculptorului CONSTANTIN GRANGURE

Convorbiri

Cu poetul Anghel Dumbrăveanu

— Stimate poet Anghel Dumbrăveanu, sînt aproape zece ani de cînd vă cunosc „pe viu" : v-am văzut la șezători literare, la ședințele de lucru ale Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara, în redacția revistei „Orizont", în librării... De cîți ani locuiți, visați, scrieți și iar visați în Țara de Doină a Banatului ?

— Nu mai e mult pînă să se împlinească trei decenii de cînd am intrat pentru totdeauna în Timișoara.

— De ce Banatul ? De ce Timișoara ? Ce v-a atras (conștient sau inconștient) spre această parte de țară ?

— Aveam 15 ani cînd am venit aici. M-a adus fratele meu cel mare, George, care era student la Agronomie și bibliotecar la Școala pedagogică de băieți din Timișoara. În vara aceea, a lui '49, s-a întors acasă, în vacanță, s-a sfătuit cu tatăl meu, care era înglodat în greutăți și datorii, pentru că eram șapte frați și nu-i venea ușor să ne hrănească și să ne îmbrace, dar să mă mai țină pe mine la liceul din Slatina, unde luasem examenul de admitere. M-au întrebat dacă vreau să fac școala aceea de învățători, arătîndu-mi că voi putea să merg „mai departe", cum se zicea pe-atunci, adică la o facultate. Am acceptat, bineînțeles, mai ales că Slatina, unde făcusem doi ani de gimnaziu, nu mă atrăgea — acei ani de după război îmi lăsaseră amintiri amare. După aceea, Timișoara era orașul în care învăța acest frate al meu, care frate exercita asupra mea o anumită fascinație : era frumos, foarte sigur în gesturi și în idei, avea concepții noi (el ne-a adus, în vacanța de iarnă a lui '47, într-o dimineață, venind nu știu de unde, vestea proclamării Republicii Populare Române ; îmi amintesc că a pronunțat numele acesta nou al țării cu o mare mîndrie), tot ce spunea el despre Timișoara era de domeniul legendei. Așadar Timișoara mă fascinase înainte de a o cunoaște.

— Cum au fost primii ani de „bănățean" ? Detaliați vă rog despre spiritul epocii. Cum ați fost acceptat de noul mediu literar ?

— Primii mei ani de bănățean s-au petrecut în internatul școlii. Începusem să scriu versuri, la Slatina și la Dobroteasa. În toamna lui '49, ziarul **Luptătorul bănățean** a organizat un concurs literar. La îndemnul fratelui meu, am trimis și eu o poezie. A apărut în numărul din 31 decembrie, în timp ce eu eram la Dobroteasa, dar am aflat vestea de la colegii mei, care m-au sărbătorit cu mult entuziasm, cînd ne-am întors din vacanță. Nu mult după aceea, tot fratele meu m-a dus la cenaclul filialei Uniunii Scriitorilor și m-a prezentat poetului Al. Jebeleanu, pe care-l cunoșteam. Am fost pus să citesc o poezie despre care s-a discutat ca de obicei, adică mai mult critic. Am fost reabilitat oarecum (în propriii mei ochi) de poetul George Drumur care, remarcînd o anumită metaforă, a spus că ea dovedește talent. Eram criticat orideciteori citeam versuri în cenacluri. Mi se recunoșteau și unele calități, dar n-am avut niciodată psihologia nedreptățitului, a frustratului. Poate din pricină că n-am avut niciodată pretenția că am scris lucrări cu care să uluiesc lumea. Eu citeam și scriam, iar cînd comunicam vreo poezie eram atît de paralizat de emoții și spaime încît, oricît de mult aș fi fost criticat, la sfîrșit respiram ușurat și plecam la internat, fericit că nu mi s-a întîmplat ceva ireparabil. Poate că e adevărat ceea ce a spus o dată Nichita Stănescu despre mine, într-un dialog pe care-l întreținea cu Ion Drăgănoiu la Radio București. Cînd e vorba de poezia sa, zicea Nichita Stănescu, poetul pare a se scuza că are talent.

— Ați fost singurul poet oltean printre bănățeni ?

Întrevedere realizată de
I. G. ȘEITAN

(Continuare în pag. 5)

ȘTIINȚĂ ȘI UMANISM

Sub incidența mutațiilor Revoluției tehnico-științifice (R.T.S.) — indiscutabil, fenomen planetar, prezentînd trăsături comune și aspecte specifice în privința ariei și ritmului de penetrare, a profunzimii și diversității transformărilor declanșate — ȘTIINȚA a devenit forță nemijlocită de producție și factor primordial al progresului, producția nefiind altceva decît întruchiparea ei tehnologică. Dezvoltarea accelerată și interdependentă a științei și tehnicii, trecerea de la curiozitatea „pură" la raționalizarea cercetării și de la contemplarea adevărului la valorificarea lui impun o adaptare suplă a sistemului social la cerințele obiective ale R.T.S., exigențele sporite care o prezidează în socialism creîndu-i cadrul de manifestare pe întregul front al vieții economico-sociale.

Ca proces planetar R.T.S. nu constituie o problemă specifică socialismului, definindu-se însă ca o componentă organic necesară în edificarea noii societăți ; socialismul (acceptînd observația că nu ființează în general, ci într-un cadru național anume și — deci —într-un spațiu politic și cultural determinat) este vital interesat în introducerea intensă și consecventă a cuceririlor R.T.S. și în utilizarea lor la scara și în folosul întregii societăți.

Este însă bine cunoscut că în epoca noastră întinse zone ale planetei se găsesc în stare de subdezvoltare cronică, **private de „apa vie" a științei și tehnici, nebeneficiind de accesul neîngrădit la cuceririle R.T.S. ; perpetuînd decalajele tehnico-științifice, actuala ordine internațională invederează necesitatea stringentă a revizuirii ei(obiectiv dezirabil, inevitabil și realizabil), imperativul eradicării subdezvoltării** — necesitate nu doar etică ci și obiectivă — **presupunînd intensificarea eforturilor proprii ale fiecărei națiuni și, în egală măsură, promovarea — pe baze echitabile — a unei ample cooperări internaționale. Deoarece „transferul tehnologic „are (sau poate avea) nu doar o funcție emancipatoare ci și — în condițiile „rabatului" de suveranitate — una de dependență, însemnătatea și oportunitatea CONFERINȚEI NAȚIUNILOR UNITE PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI TEHNOLOGIE ÎN SLUJBA DEZVOLTĂRII (convocată pentru 1979 prin adoptarea unei rezoluții inițiate și prezentate de delegația română, bucurîndu-se de un larg sprijin) este de ordinul evidenței, convergînd instaurării echității în viața Planetei.**

În același timp vom reaminti că există temeri privind „viitorul științei" (opinii potrivit cărora cercetarea științifică va muri **deoarece „aproape nimic nu a mai rămas neexplicat") ; atari idei sceptice — reflex al crizei generale care confruntă Occidentul — pornind de a constatare reală (volumul cunoștințelor științifice se dublează la fiecare 10 ani) și considerînd că volumul total al cunoștințelor este finit, preconizează pentru viitorul apropiat stadiul „științei stagnante", cînd, „lipsită de seva vitală a unor noi descoperiri posibile" — cum scrie dr. Allan Mussett în „New Scientist" — știința „va deceda".**

Dar cunoașterea umană are un cîmp infinit de activitate, **știința integrînd toate micile eforturi pozitive (Ortega y Gasset) și fiind în continuă dezvoltare (adevărat organism viu care evoluează odată cu societatea umană și ale cărei progrese trebuie utilizate în exclusivitate în slujba umanității).** „Ca produs superior al geniului uman, știința — **sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu** — este chemată să slujească omul, cauza bunăstării și fericirii sale". **Devenind conștientă de sine, dobîndind conștiința răspunderii sociale, înscriindu-și militantismul umanist ca dimensiune interioară, știința — ca ferment al progresului social-uman — poate și trebuie să evite** „cursa spre inexistență", **eliminînd total ipoteza punerii ei în slujba distrugerii .**

Deținînd o poziție de avangardă în dezbaterea acestei „problematici mondiale", România militează — pe frontul construcției interne — pentru continua modernizare a economiei și societății noastre (proces implicînd etapizări în înfăptuirea sa, identificate corespunzător în conținutul Programului P.C.R.), asigurînd — prin modernizarea bazei tehnico-materiale, promovarea cuceririlor științei și tehnologiei, desfășurarea largă a efortului de muncă creatoare a întregii națiuni — înscrierea României pe orbita civilizației și continua ei ascensiune. „Se poate afirma — **arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.** — că cincinalul 1976-1980 va marca ridicarea României pe o treaptă superioară de dezvoltare, parcurgîndu-se astfel o parte însemnată a drumului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România".

Configurînd profilul actualului cincinal, ritmurile înalte preconizate și rezultatele durabile obținute reliefează maturizarea premiselor desfășurării R.T.S., orînduirea noastră — prezidată de un umanism concret și eficient — conjugînd progresul societății cu cel al personalității umane, impunînd o atitudine tonică, convinsă și conștientă de puterea și rosturile științei într-o societate închinată omului.

ADRIAN DINU RACHIERU

Festivalul european al prieteniei

A existat un Shakespeare al Angliei din vremea Elisabetei I, și-un altul al tuturor popoarelor lumii. Există un Beethoven, Ceaikovski, Rembrandt, Cervantes, Michelangelo și-atîția care, născuți pe limbile de piatră ale unui continent contorsionat, au îndrăznit să compună, prin ei, etapele unei spiritualități comune din civilizația Europei. De-un veac încoace, mai mult ca oricînd, prin gesturile instantanee ale cărților, radioului, filmului, și-n urmă, a televiziunii, marginile geografice ale culturii s-au spart, arta și știința devenind un spațiu uman comun, un patrimoniu al tuturor, față de care, azi, se raportează o întreagă lume. Există printre noi, un continent al marilor oameni, savanți sau artiști, care, de dincolo de propria lor nemurire ne îndeamnă la o înțelegere (ei au făcut-o primii) universală a lumii, și ne întreabă permanent, acut : „Dar tu, prin ce ai devenit al tuturor ?", intuind, prin aceasta una din căile sigure de apropiere între popoare : cunoașterea reciprocă a spiritualității. Și cînd a avut, oare, omenirea, în întregul ei, mai multă nevoie de înțelegere și apropiere ca astăzi ?

Zilele acestea (între 12-19 iunie), Bucureștiul găzduiește FESTIVALUL EUROPEAN AL PRIETENIEI O inițiativă românească, în spiritul politicii sale de pace, în litera Actului final al Conferinței de la Helsinki, care se bucură de răspunsul deschis al popoarelor din toate colțurile Europei, precum și din S.U.A. și Canada. Mii de artiști, de la personalități de largă notorietate la formații artistice populare și-au anunțat participarea la Festivalul prieteniei, ce are loc în chiar zilele reuniunii de la Belgrad, pregătitoare a conferinței europene. Mii de artiști descinzînd din continentul spiritualității se-nlănțuie într-o Horă, spre a fi simbolul de bun augur al viitorului Europei și-al lumii.

Există un Eminescu, Brâncuși, Enescu ai românilor și deopotrivă ai lumii, există ● „Ciocîrlie" și un „Călușar"...

P. E. BANCIU

Lucian Emandi

LUMINA INIMII

Editura Facla, 1977

De la placheta **Pescarii de năluci,** Arad, 1942, Lucian Emandi n-a mai publicat versuri decît sporadic în reviste. E unul din acei poeți ce nu se grăbesc să încredințeze prea curînd tiparului poemele sale. Atitudinea aceasta e urmarea unui stil de viață, dar mai ales a unei conștiințe artistice pentru care poezia e o comoară trudnic adunată, sau o cuprindere de lumină cum spune într-un vers din actualul volum, **Lumina inimii,** apărut de curînd la Editura Facla : „să-nchid smerit în muguri lumina care piere" **(O, primăvară, dulce...).**

Despre această atitudine și despre opțiunile poetice ale lui Lucian Emandi sînt de spus cîteva cuvinte, nu numai pentru a le înțelege, dar mai ales pentru a le accepta. Poetul a crescut la școala poeziei clasice ce și-a permis prea puține libertăți prozodice. De aceea majoritatea poemelor sale sînt sonete, ceea ce presupune o disciplină a versului, un meșteșug pe care-l stăpînește perfect, avînd însă și anumite neajunsuri, cunoscute, în ceea ce privește desfășurarea și libertatea ideilor. Este ca o haină de sărbătoare pe care n-o mai poți dezbrăca și lucrul este vizibil în cele două poeme, stîngace **(La început a fost cuvîntul** și **Cupa)** în care poetul încearcă versul liber. Haina, se vede de departe, este de împrumut și nu-i stă bine. Nici nu este obișnuit s-o poarte.

Poezia de formă fixă nu presupune neapărat și opțiunea pentru modalitățile poetice clasice, nici pentru categoriile estetice tradiționale. Se pot scrie sonete sau rondeluri, așa cum s-a și făcut dealtfel, în perspectiva celor moderne. Dar Lucian Emandi a optat pentru modalitățile lirice cunoscute și categoriile estetice pe care le-am deprins cu toții, cîndva. De aceea, intențiile lui poetice, așa cum se desprind din cîteva poeme, poate chiar din întregul volum, sînt limpezi, pe cît de limpede-i este limbajul, străin de unele sofisticate versuri, ceea ce poate fi și un cîștig, dar și o pierdere.

Poezia e un mod de cunoaștere și unul de existență, iar Lucian Emandi, convins de acest lucru, i se conformează, fără ezitare. Poezia e „lumea" ce „rămîne" din „oglinzile fecunde", adunînd într-un fel specific „necuprinsul între maluri", surprinzînd în cuvînt ceea ce e necuprins în această răsfringere. Cuvîntul este „rădăcină de mister", „cheie" pentru lăcătele mitului, totul fiind în fond poveste, ca în finalul sonetului să sublinieze : „Cu pași striviți prin colb de dimineți / Se surpă taine și se fring peceți" **(Poezia).** Vom aminti și alte poeme ce nu fac decît să întărească această „poetică" de la care Lucian Emandi nu s-a abătut : **Cheia, Poetul, Visul, Scormonitorul, Prețul cuvintelor** și altele. Pentru că volumul **Lumina inimii** cu cele patru cicluri, **Cheia, Durată, Lumina inimii, Umbra anotimpurilor** (lăsînd la o parte **Terra blachorum,** cu caracterul lui special) este în realitate o meditație asupra poeziei, în general și asupra propriilor mijloace, în special.

O asemenea concepție despre poezie, socotită o zidire lăuntrică, cum rezultă încă din poema **Meșterul Manole** din placheta **Pescarii de năluci,** era firesc să implice respectul pentru valori, o disciplină a cuvîntului și un limbaj simplu, discursiv, fără abateri de la rînduiala cu care logica și gramatica ne-au obișnuit. Idei clare surprinse într-o frază nu mai puțin clară. Fără îndoială acest control permanent arată o conștiință artistică la nivelul acestei atitudini ce nu lasă loc ambiguității și neprevăzutului și mulți cititori, mai ales cei ce nu ies din canoanele consacrate, vor primi cu satisfacție asemenea poeme. Satisfacția produsă de un limbaj perfect inteligibil, lectură fără dificultăți, gînduri despre poezie și creația artistică care să stîrnească un ecou plăcut, nefiind nimic lăsat la voia întîmplării, ideile ordonate geometric, fără acele numeroase deschideri ale poeziei moderne, ce face gîndul nostru activ, punîndu-i numeroase probleme.

Sînt totuși cîteva observații de făcut, peste reușitele volumului de poeme, conforme întru totul perspectivei adoptate de poet. Estetica tradițională a suferit numeroase mutații de care trebuie să ținem seama. Categorii estetice noi s-au adăugat celor cunoscute și a nu lua cunoștință de ele înseamnă a nu ține pasul cu vremea. Mijloacele poetice moderne s-au îmbogățit, îndepărtîndu-se de cele clasice. Chiar dacă sînt utilizate în poeme de formă fixă. Viziunea lirică modernă a depășit canoanele consacrate, cum era și firesc : nu poate bate pasul pe loc, ceea ce nu-i nici de dorit, dar nici posibil. Conștiințele, receptoare de valori, au suferit și ele modificări sesizabile. Cititorul de astăzi, chiar dacă nu este încă deplin format pentru noile categorii estetice și mijloacele lirice moderne, este și mai aproape de ele. Am avut prilejul să citesc anumite poeme scrise de viitorii noștri confrați (unii, elevi de liceu) și care privesc înainte, numai înainte, cu toate că adesea sînt îndemnați să stăruie mai mult asupra reușitelor clasice. Limbajul poetic a devenit aproape autonom și de aici urmări nebănuite pentru viitorul poeziei. Iar un critic conștient de răspunsurile sale nu poate fi decît alături de această cale, chiar dacă-i vede exagerările sau nu trece cu vederea marile realizări artistice ale altor timpuri. Lucruri cunoscute ce e bine să ni le reamintim din cînd în cînd.

Ceea ce vrem să spunem este că volumul lui Lucian Emandi, **Lumina inimii,** cu toate că este o meditație asupra creației artistice, lasă la o parte tocmai această **perspectivă nouă** din care este privită azi poezia și de către creatori și de o parte din cititori, în special de cei ce sînt la curent cu mutațiile survenite. Dacă ar fi făcut-o ar fi fost un cîștig și pentru el și pentru poezia sa ce rămîne, așa cum spune prefațatorul, Ștefan Aug. Doinaș, o lectură **reconfortantă,** mai ales după năzuința unora de a debita doar cuvinte.

ION MAXIM

Cronica literară

Eugen Uricaru :

„RUG ȘI FLACĂRĂ"

(Editura Dacia, 1976)

1. Puține cărți de debut s-au bucurat de o primire la fel de entuziastă ca **Despre purpură** (1974) de Eugen Uricaru. Cel mai constant critic al debuturilor, Laurențiu Ulici încheia comentariul de întîmpinare al cărții cu această frază neobișnuită : „... un lucru mi se pare indubital : **Despre purpură** este **debutul** în proză cel mai matur și mai convingător din cîte am citit de la **Întîlnirea din pămînturi** încoace".

Atîtea cuvinte bune rar ne-a fost dat să întîlnim în recenziile de cărți consacrate, în ultimul deceniu, tinerilor autori. Ele fac parte dintre acelea ce, zmulgîndu-l pe autor anonimatului, îl aruncă direct în brațele istoriei literare. Impactul cu critica se dovedește a fi, în realitate, sărbătoare, întîlnirea cu **scriitorii** – plăcută festivitate de familie.

Dacă prima carte se izolează în interiorul unui moment literar prin zestrea de credință față de un grup (eseul implicat în demersul românesc, țara imaginară – vezi **Umbria** lui Adrian Popescu – aparțin e f e r v e s c e n ț e i echinoxiste), prin **Rug și flacără** scriitorul intră în competiție nu atît cu colegii săi de generație, ci cu cărțile de mare succes ale momentului literar. **Rug și flacără** este un roman sprijinit pe documente, în felul său un roman-cercetare : un pariu al scriitorului cu destinul său de romancier. Întrebări pe care marii prozatorii de azi și le-au pus în cărțile lor de incandescentă maturitate (raportul individului cu istoria, destinul națiunii române cum se naște mișcarea revoluționară, care este rațiunea existenței omenești și multe altele) Eugen Uricaru le pune în a doua carte a sa : carte încă aparținînd tinereții sale de scriitor, carte foarte ambițioasă, năzuind desigur, **sinteza** dar și polemizînd cu ideile curente despre romanul-document, despre raportul eroului cu evenimentul. O **Explicație** a autorului ne previne că „Textul... este o interpretare liberă a biografiei revoluționarului român, din Transilvania, Alexandru Bujor, participant la revoluția din 1848 la campaniile garibaldine, luptător pentru independența României... (...). Evenimentele istorice au fost respectate, fiind urmărite cronologic și faptic. Desigur, autorul și-a luat libertatea de a fantaza **în marginea** lor".

2. **Despre purpură** construia textul (evenimentele) unui teritoriu imaginar, **Rug și flacără** fantazează în marginea evenimentelor. Eroul real, puțin cunoscut, îl eliberează pe autor de o seamă de servituți ; nici numele eroului nu e păstrat. Personajul lui Eugen Uricaru se cheamă Alexandru Bota : în capitolul de început al romanului e supraviețuitor al debarcării de lîngă Lazzaro ; îl însoțesc trei piemontezi și spaniolul Barrido, socialist. Sînt adăpostiți de Gerolamo Puddu, liberal mărturisit și regalist mai înainte. Există în permanență ceva ce rămîne necunoscut, revoluționarul descoperind, mereu surprins, substratul unei acțiuni : o zonă a **misterului,** a imprevizibilului subminează datele realului. La Napoli revoluționarul garibaldian e admis în masonerie, inițiat adică. O signorina Fabia, aristocrată, îl inițiase pe republican și în alchimie. În castelul straniei domnișoare există chiar și un laborator pe care Alexandru Bota îl va părăsi cu greutate. Nu sîntem, deocamdată, departe de **Ghepardul** lui Lampedusa. Inițiatul e trimis în Principate, la Galați, pentru a asigura trecerea unui transport de arme : se pregătește o uriașă mișcare revoluționară (totul în secret, prin societăți secrete) iar Principatele și Cuza ar reprezenta cheia succesului. De n-ar fi biografia revoluționarului Bujor, am spune că atîta subtilitate, pentru un tînăr romancier e de-a dreptul uluitoare. Nimic atacat frontal : stabilit la Galați, ardeleanul garibaldin va putea studia structurile balcanice ale locului ; în Galați sîntem în Vladia, așa cum la San-Giorgio sau lîngă Napoli, romancierul nu făcea decît să ofere „replici" locurilor primului său roman. Invitat „la moșie" de o conspiratoare localnică, Alexandru Bota va avea prilejul **să vadă** Bărăganul : încă un moment al competiției literare trecut cu succes de tînărul scriitor.

Retras într-un sat din Transilvania, Alexandru Bota va fi din nou conspirator, într-o conspirație aproape fantastică. Cum moare o revoluție ? Cum se degradează o mișcare revoluționară ? **Rug și flacără** e cartea unor **amînări** : o continuă îndepărtare de centru, o deplasare de pe teritoriul ferm al documentelor (și al faptelor reale) către teritoriul incertitudinii (și al ficțiunii) caracterizează romanul. Practic, fiecare capitol analizează căderea în **inutil** a existenței eroului ; de la primul naufragiu (la **San Giorgio)** și pînă la ultimul, cînd e executat, cînd nu mai există, deci, salvarea, Alexandru Bota **așteaptă** : de obicei oaspete, el ia cunoștință de locuri străine ; ospețiile amenință să se prelungească întegrînd eroul într-o lume inutilă. Dacă în **Vladia timpul nu contează,** în **Rug și flacără** el poate fi prelungit, **întins** : „insule" de timp asigură liniștea personajului. Pe moșia Cirligele sau la Podeni, dar și la San-Giorgio, conspiratorul va traversa, oarecum inert, lungi etape ale singurătății

Rug și flacără este un roman retro cu evenimente ce își găsesc, azi, numeroase corespondențe ; mărturisind, în paginile **reconstituirilor,** erudiție și capacitate de sinteză, putere de a domina documente, el este, în același timp, o remarcabilă operă de ficțiune. Și dacă nu toate întrebările își găsesc, în această carte de enorme ambiții, acoperire, o seamă de calități ale cărții confirmă faptul că extraordinara întîmpinare făcută prozatorului nu era gratuită. Dacă Eugen Uricaru va ști, pe viitor, să-și amîne ieșirile în arenă (problemă, cred, esențială, o viitorului său literar), textele citate în începutul acestei cronici nu vor reprezenta decît niște firești repere de istorie literară.

C. UNGUREANU

Instantanee

Gastronomia „Țiganiadei"

Una din marile obsesii ale ipochimenilor Țiganiadei este foamea ; o foame, pare-se atavică, nativă și, citeodată, „pură" — fără, adică, vre-un temei real : o foame-pentru-foame tot astfel cum există o... artă-pentru-artă ! Căci burdihanele acestor „eroi-comici" nu sînt, de fapt, prea goale, fie și dacă „jură", ei toți pe... mămăliga și dacă, în deridere, Budai-Deleanu îi pune să mărșăluiască „de la Flămînda (...) către Inimoasa". Or, cum, pre limba veche, „Inimoasa" nu va să zică decît tocmai „Curajoasa", este un fel — acesta — de a spune că pentru niște sitomani impenitenți, curaj făr' „dă mîncare" nu se poate. Ceea ce e, în fond, adevărat. Comèdia începe de acolo de unde manutanța și popota, printr-o iscusită stratagemă : „Socotind bătrînii înțălepțește / Cumcă gloata silită de foame / Va căuta să meargă bărbățește, / Ca flămînd pîntece să-ș întrame...", ajung să fie, ele, avangarda acestei armii de poltroni și pusillanimi ! De cîteva ori, de altfel, se face, nu fără aplomb, chiar teoria lui primum vivere..., căci : „... cînd e lipsă de bucate, / Nu știu cum și mintea să tîmpește / Și n' are sfaturi așa curate, / Iară limba tace ca ș' un pește. / Deci în pîntece pline stă toată / Filosofia cea lămurată". Ceea ce, iarăși, e adevărat (de foamea ca rău sfetnic : „malesuada fames", vorbind, în Eneida, chiar Vergilius...), adică : evident și cu rezon, de un bun-simț cu totul... voltairian — acest bun-simț, de altfel, fiind, în Țiganiada, contrariul ca atare a tot ce-i abnegație, bravură, eroism...

... Or, corolarul unei stări — să-i zicem : patologice — de foame, ca și al unei cîndide filosofii gurmando-hedoniste, este, desigur, idealul : „osîrdia" și visul gastronomic. În materie de artă culinară anti-eroii noștri, însă, nu cultivă decît nesațul, multul și prisosul... Excese de acestea vor fi făcut, desigur, între alții —, în epoca lor de decadență, și romanii, cultivîndu-și foamea — și ei — ca pe un viciu și excitîndu-și-o pînă la bulimie..., fie și dacă, de la frugalitatea virtuos-elementară a lui Cato la extravaganțele baroce ale cutăror Luculluși tîrzii, se prea poate ca — într-astfel — Roma să fi încercat să concilieze cantitățile cu calitatea însăși — văzută, însă, ca extrem rafinament, ca ultimă bizarerie... În Țiganiada noastră, primează cantitatea. Altminteri, „dragile bucate" sînt cele rustice și pastorale, alimentele — așa-zicînd — „catonice" : pita, mămăliga, brînza, laptele acru, ceapa, clisa, afumătura („fălci de porc"), în cantități însă — pe cît se poate — maxime ; mai rar, mîncărurile propriu-zise, presupunînd — acestea — combinația a două elemente (cel puțin) : „curechiu cu clisă rîncedă și cu ceapă mănuntă", „mămăliga cu moare", „cricală" (tocănița), „ciuci" (tăiței) și celelalte... „Delicatesele" (urezul, peștele, zăhărul) sînt capturi ; ele provin din tabăra păgînă.

Se înțelege că și „haia lume" fi-va văzută, de acești mîncăi (cu o mentalitate anarho-puerilă), tot dintr-o perspectivă culinară — nu alta fiind, de altfel, „metoda" lui Arghezi în o seamă de Copilărești... Iadul devine, astfel, — fiindcă implică elementul piric — o rotiserie propriuzisă, în care carnea celor păcătoși sfîrîie, pe jăratic, și se frige, ori, ca la măcelar, se fac, dintr-însă „cîrnați și sîngerei". Cît despre rai, e un Pays — acesta — de Cocagne, Luilekkerland-ul însuși al lui Bruegel : „Rîuri dă lapte dulce pă vale / Curge acolo și dă unt păraie, / Tărmurile-s dă mămăligă moale, / Dă pogăci, dă pîte și mălaie ! / O, ce sîntă și bună tocmeală ! / Mînci cît vrei și bei făr' osteneală / / Dealurile și coastele toate / Sînt dă cas, dă brînză, dă slănină, / Iar' munții și stînce gurguiate, / Tot dă zăhăr, stafide, smochine !... / De pe ramurile dă copaci, / Spînzură covrigi, turte, colaci. / / Gardurile-acolo-s împletite / Tot cu fripți cîrnăciori lungi, aioși, / Cu plăcinte calde streșinite, / Iar' în loc dă pari tot cîrtaboși ; / Dară spetele, dragile mele, / Sînt la garduri în loc dă proptele..." Și, de fapt, — cu toată „păcăleala", cu tot, dă nastratinismul unei atari descrieri — nu s-ar prea spune, totuși, că autorului — el însuși —, furat de apetituri infantile, nu-i lasă gura apă !

Căci, ca și Creangă, el, Budai-Deleanu, pare că fu un brav epicureu, degustător de cărți alese și, deopotrivă, de bucate suculente..., după cum e, în stil liturgic, un vrednic poet bachic, un cîntăreț al vinului și al euforiei potatorice — „cum dignitate", însă : „Vinule dulciu, tu roadă de raiu / De la Dumnezieu dată pe pămînt, /A toate roduri de pe lume craiu !... Laude ți-oi cînta, cum pururе cînt, / Numa de beut cîndu-mi vine dor, / Tu să mi te-mbii cu plinul urcior. / ... / Veniți, fraților, la cerescul must / Să ne bucurăm bîndu-l și-nchinînd : / De sete-un păhar, altul pentru gust, / A tria de chief, a patra cîntînd, / A cincea de sat, că-a șasa-i prisos, / De-a șepte-încolo n' aduce folos".

SERBAN FOARȚA

Consemnări

AICI, PE PLAIURI MIORITICE

Există momente în viața fiecărui creator cînd își face, ca să zic așa, un mic bilanț al său, intim, rămas adesea ascuns în sinea lui, dar în urma căruia apar, de regulă, accente mai mult sau mai puțin noi, vizibile doar în scrierile sale, perceptibile doar în operele pe care le realizează. Și asemenea momente sînt nu numai binevenite, ci chiar necesare. Ele aducînd, dacă nu neapărat o împrospătare a creației propriu-zise, dar neapărat o revitalizare a imaginii artistice.

Gîndurile de mai sus mi-au fost prilejuite de apariția în anul trecut a unei noi cărți, pe a cărei copertă era imprimat numele meu, carte care reprezenta o fărîmă din sinea mea, din mine, din visele și idealurile mele, carte ce, consider și astăzi, este, fără doar și poate, o piatră de hotar în creația mea. De ce ? În primul rînd pentru că este o carte trăită aparte, o carte izvorîtă din viața cotidiană, mai puțin presărată cu niște imagini ținînd de resorturile intime ale eului meu și relevînd mai pregnant imperativele societății, ale oamenilor în numele cărora vorbim în cărțile noastre și despre care cuvîntăm noi, creatorii de literatură. Mai bine zis : o carte angajată, dacă pot spune așa cu trup și suflet, legată cu toate fibrele sale de realitatea noastră, aici și acum.

Dar ce este poezia, creația în general, dacă nu spiritul epocii creatorului, dacă nu spiritul poporului în sînul căruia s-a născut creatorul, în mijlocul căruia trăiește el ? Și ce este creația, dacă nu un dialog permanent între autor și viață, un monolog peren al omului cu sine însuși ? Vorbind, deci, despre acest om în numele lui, este firesc să aducem în paginile noastre viața lui, năzuințele sale spre mai bine,spre prosperitate, spre progres. Pentru că numai în acest fel omul se află pe sine în paginile cărților noastre, aflîndu-se, le și îndrăgește. Astfel devin ele, cărțile noastre, o parte componentă a vieții, a existenței diurne. Există, oare, o satisfacție mai mare, mai nobilă pentru orice creator, decît conștiința că mesajul operelor sale și-a găsit țelul ? Există ? Personal, nu cred că poate fi vorba de existența unei alte satisfacții în afara celei menționate mai sus

Poezia a încetat de mult să fie un joc, atît pentru creator cît și pentru consumator, a devenit, mai cu seamă aici, pe plaiuri carpatine, o parte integrantă a realității obiective, s-a transformat dintr-o fugă în hazard, dintr-o rupere de realitate în reîntîlnire cu realitatea, dar pe un plan superior, prefigurată artistic, aducînd sensuri majore, iradiind cu semnificații majore general valabile, sublinînd perenitatea actului nostru de muncă, de edificare a celei mai umane și mai democratice societăți care a existat vreodată pe pămîntul României, a societății socialiste multilateral dezvoltate. Iată uriașa responsabilitate a creatorului zilelor noastre, iată de unde decurge hotărîrea întregii bresle scriitoricești, indiferent în ce limbă scrie, fiecare, de a vorbi limba comună a omeniei, a creației, a frăției, a duratei aici, pe plaiuri mioritice, numite minunat, România.

IVO MUNCIAN

Prezențe literare

MIHAI GAFIȚA

Cum aș putea începe evocarea acestui om atît de vital, încît părea indicat să alunge nu numai ideea morții dar și acele ezitări, stări de decepție ori numai de torpoare ce împiedică Viața a-și atinge zilnic și ceas de ceas țelurile ? Cu douăzeci și trei de ani în urmă **mi-a fost profesor** la Institutul de literatură **Mihai Eminescu.** Era un bărbat înalt, cu o față foarte expresivă, oarecum actoricească, luminată de scînteierea unor ochi albaștri mobili, în care puteai descifra totuși o vagă aprehensiune. Părul bogat ca o torță întoarsă sub vînt (în ultimul timp argintat, fără a atenua impresia de tinerețe) te făcea să te gîndești la Delavrancea. Echilibrul acestei făpturi părea perfect, închegat o dată pentru totdeauna sub o zodie primăvăratecă. Vocea îi era melodioasă, caldă, astfel, precum s-ar fi rostit un arbore înflorescent. În aceste împrejurări pasiunea sa literară nu avea nimic crispat, maladiv, nu se exercita, așa cum se întîmplă, pe seama macerării unor țesuturi existențiale, fiind o laboriozitate naturală, calmă, o clasică împlinire. Mihai Gafița se înscria în rîndul acelor indivizi de alcătuire armonioasă, **completă** în sensul că dispun de o claviatură interioară capabilă a stîrni fără efort orice melodie a umanului. Îi resimțeam cu încîntare privilegiul, acea fluiditate a gesturilor, acea luminiscentă dispoziție de apă lin curgătoare într-o dimineață pascală.

L-am reîntîlnit în viața editorială în cadrul căreia se afirmase ca un factor de excepțional relief. La **Cartea Românească** mai cu seamă mi-l va fixa amintirea, plin de solicitudine, afabil, fără morga mai mult ori mai puțin inabil mascată a altora, împărțind cuvinte de încurajare ce nu se dovedeau gratuite. Energia sa era desăvîrșit organizată, căptușită cu catifea și mătase. Tactul său consta în posibilitatea de a găsi o trăsătură de unire între ideal și real, de o finețe adesea, precum a firului de paing. În locul în care aminările, ajustările, metamorfozele de tot felul alcătuiesc însuși mediul respirabil, Mihai Gafița era stăpîn pe situație, fără a „duce cu vorba", fără a umili, fără a impune sacrificii, împrăștiind asupra ginții iritabile un duh auriu de voie bună. Editor de rasă, vedea în manuscris însăși ființa autorului frisonată de liniile dactilogramei, spațializată în coli editoriale, botezată de titluri, căreia îi acorda, prin intermediul acestuia, încrederea necesară. Consiliul său se vădea totdeauna drept, țintind o ameliorare reală ori notificarea unei necesități, emis cu o larghețe intelectuală ce mergea pînă la a pune în paranteză propriile partipriuri. Sînt în măsură a proba această apreciere prin experiență personală. Îngrijind apariția a două dintre cărțile mele de critică, Mihai Gafița n-a obiectat asupra capitolelor marcate de rezerve dintre cele mai apăsate consacrate unora dintre scriitorii cu care era prieten. Adevărul era pentru conștiința sa nu pluriform, ci unificat de lealitatea punctelor de vedere ce concură spre a-l formula. Respectul pentru om și operă era o calitate izbitoare a regretatului, reflex al unei discipline constante, pe o linie pe care o văd dominată de numele lui Al. Rosetti.

Dar să răsfoim contribuția critică a lui Mihai Gafița, încercînd a-i descifra umbra elegantă pe acest plan al definitivului. Ultimul său volum antum : **Fața ascunsă a lunii",** Editura Cartea Românească, 1974. O dedicație, în grafie nervoasă, e întru „amintirea unei discuții, de-a lungul căreia poate că au ieșit în lumină unele din lucrurile pe care le-am ascuns ori le-am pus, simplu, în această carte". Iată prelungindu-și ecoul volubilitatea faimoasă a autorului, oralitatea sa primordială căreia a încercat să-i facă loc în scrisul său, prin trepidația ideilor țîșnind una din alta, îmbulzindu-se către porțile unei concluzii ce se amînă mereu din voluptatea demonstrației. Avizat de faptul că natura sa de **causeur** îl împiedică de la **„ordinea"** strictă a istoricului literar-tip, autorul își caracterizează singur modalitatea generoasă, întemeiată pe sugestia interferențelor și, în perspectiva acestora, inepuizabilă : „O cercetare istoric-literară metodică ar presupune apoi o anumită ordine chiar în ce privește argumentele, cronologia evenimentelor menționate, a faptelor biografice, succesiunea operelor etc. În expunerile noastre, am evitat astfel de sistematizări, întrucît ne-a preocupat nu atît evoluția unui autor, ci constantele lui caracterologice, sau estetice, laturile dominante ale evenimentelor sociale și politice ale fenomenelor literare (direcții de idei, curente și opere), și ca atare ne-am referit la ele nu după regulile cronologiei, ci după necesitățile demonstrației. Cartea a fost intenționată să fie un întreg și de aceea nici nu-și propune să epuizeze, într-un punct al ei, o anume dis-

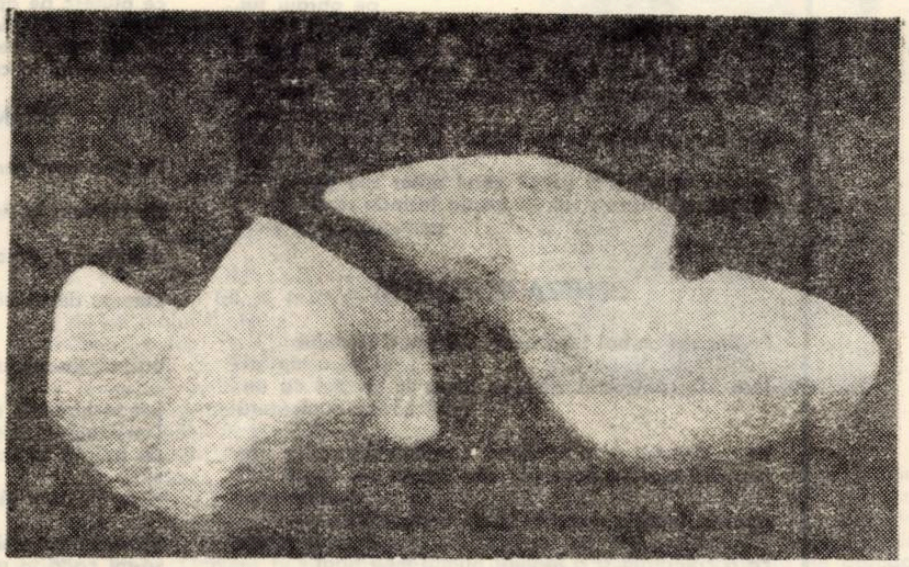

cuție, ci o reia din unghiuri variate, în cele mai diverse momente ale discuției". Mentalitatea dialectic-amabilă, acele meandre ale curtoaziei ce nu exclud o atitudine pozitivă, creatoare, acea savantă îmbinare de aprobare și reproș pe care le cultiva Mihai Gafița în viața de toate zilele editorială, iată că le găsim inculcate în pagina sa critică, confratern descifrate în opera unuia din clasicii noștri : „...acceptînd ideea să facă «o precuvîntare» Cornescului, Odobescu s-a aflat în fața situației de a trebui s-o critice, s-o dezavueze și anume în probleme esențiale. Să-i scrie prefața, nu mai avea rațiune ; să-l anunțe pe autor că n-o mai scrie — nu se putea, căci îi era bun prieten. A găsit, totuși, calea să nu dea prefața, avînd aerul că și-a depășit misiunea — a scris o carte autonomă, în care tot ce voia să obiecteze **Manualului** este spus, și în același timp nu constituidu-se în critic, ci în admirator, nerenunțînd totodată la reproșuri. Epoca era sensibilă cît se poate la asemenea finețuri și le practica intens". În editor, istoricul literar își **actualizează** ilustrele personaje, încearcă cu o fermecătoare dezinvoltură a le reface mecanismele interioare și a-și imagina cum se putea ... trata cu ele. „Ideea că Eminescu a devenit gazetar politic fiindcă soarta, întîmplarea, l-au purtat la **Curierul de Iași** și apoi la **Timpul,** e tot ce poate fi mai eronat și trebuie înlocuită cu o alta, anume cu aceea că el a ajuns la aceste ziare fiindcă avea **o concepție politică,** știa să fie gazetar și anume **gazetar de principii,** se afirmase ca atare în adunările Junimii, la Iași, deci trebuia să se trateze cu el în acest sens". Omenia caldă care era emblema rafinată a lui Mihai Gafița (nu ajung oare periodic, din fericire, elementele fruste a nutri subtilitatea ?) se străvede și în chipul în care înțelege a discuta biografia scriitorilor altui veac, de parcă ar fi încă în curs de desfășurare, asumîndu-și grijile lor cu freamăt tulburător de ins care poate întoarce crugul timpului : „Față de Slavici, care înțelegea mai economic, material, problema, Eminescu invocă așadar moleșeala, blazarea și mai ales lipsa banilor, în adevăr lesne de explicat și de acceptat ca motiv de întîrziere. Însă lui Maiorescu, care putea înțelege toate problemele, și cu care avusese desigur conciliabule politice de rigoare — cu el și cu Carp — îi aducea mai larg la cunoștință motivele ezitării : cel bănesc e menționat întîi, deși e clar că nu e principalul". Rareori este atinsă coarda vibrației adînci, a confesiunii poetice, ce, indubitabil, zăcea în acest om de acțiune politicoasă, de neobosită slujire a unor cauze obiective. Următoarele rînduri, referitoare la titlul simbolic al cărții sale din urmă care, părîndu-i-se poate prea îndrăznețe, îi creează nevoia unei ample justificări, dobîndesc un emoționant sens testamentar : „Dacă nu vom descoperi-o, cel puțin ne vom închipui-o, din povestirile altora, din datele științei ; vom crede că o putem afla, și chiar atunci nu vom renunța pînă în ultima clipă la aventura de-a explora, vom crea pentru alții pîrtii, pe care ei vor merge înainte. Cu ochii la cea văzută, o vom rîvni mereu pe cea ascunsă chiar dacă, după cuvîntul **Luceafărului** eminescian, «în veci o vom iubi și-n veci va rămîne departe»". Răpindu-l la 4 martie, moartea năprasnică l-a solidarizat, ca o obscurisimă maree, pe Mihai Gafița, incredibil, revoltător de repede, cu „fața nevăzută a lunii".

GHEORGHE GRIGURCU

Istorie literară

Fratele viteaz

Eminescu era mîndru, în vremea războiului Independenței, de bravura fratelui său mezin pe cîmpul de luptă. Fiu al căminarului Gheorghe Eminovici și al Ralucăi, „dulcea mamă", Matei Eminescu s-a născut la 20 noiembrie 1852 în Botoșani, ca și poetul. A urmat clasele primare și gimnaziale în orașul natal, a studiat la Iași Școala militară între 1872-1876 (la 16 iulie 1876 punîndu-i-se tresa de sublocotenent) și a fost înscris ca student la Institutul politehnic din Praga. **Memoriul** de ofițer al lui Matei Eminescu, pe care, cu biografia de amănunt, l-am publicat în **Contribuții documentare la biografia lui Mihai Eminescu,** Buc., 1962, p. 226-235, îl caracterizează : **„cinstit, pașnic, serios", „modest, se manifestă bine în societate",** preocupat de **„citiri folositoare"** și de instruirea soldaților, țărani analfabeți, tratați de el **„cu blîndețe"**

Lt. colonelul Teleman, din fruntea regimentului său, îl nota la 1 iulie 1878 : **„Inteligent, și-i place mult a se instrui. În campanie s-a condus destul de bine în toate ocaziile, foarte harnic, de o capacitate reală și foarte cinstit",** calități ce încununa pe toți ai lui din familia de atunci și pe urmași.

Colonelul Gramont, altul dintre comandanții lui, scrie în **Memoriul** citat despre mutațiile și eroismul lui Matei pe front : **„a făcut campanie ca sublocotenent cu Regimentul 4. A luat parte la lupta de la Smîrdan și a fost decorat cu Steaua României cl. V-a. Asemine a luat parte la înconjurarea Plevnei și a fost decorat cu Virtutea Militară. A servit în Regimentele 8, 4 și 5 Linie. N-a avut concediu în tot timpul de un an, trei luni și șapte zile. A luat parte la intrarea în Plevna și la bătălia de la Smîrdan".**

Eroul a fost distins pentru vitejia sa cu șase ordine, decorații și medalii românești și rusești : **„Virtutea Militară", „Crucea trecerii Dunării", „Steaua României cl. V-a de război, „Crucea de aur cu spada a Sfîntului Stanislav", „Comemorativa Rusă", „Apărătorii Independenței".**

Poetul, ca și pe surorile mai mici Aglaea și Marieta și pe Ilie, și-a iubit fratele viteaz și-a apreciat fermitatea și caracterul demn al lui Matei. Matei Eminescu, pe care generalul Racoviță îl nota apreciativ în decembrie 1890 : **„Prin capacitate și calități, ofițer trebuitor armatei",** iar pentru 1891-1892: **„De o capacitate și calități rari, fără nici un viciu. Foarte cinstit și foarte inteligent, se prezintă bine, cunoaște foarte bine regulamentele pe care le desvoltă cu multă pricepere. Incapabil de a tăgădui un adevăr, chiar de i-ar fi nevaforabil",** a demisionat din armată în 1892.

Călit de război și de asprimile vieții, exigent cu el însuși, intolerant cu alții, Matei Eminescu, călăuzit de pilde consacrate de etică și de trăiri naționale, se impunea drept un caracter rigorist, de cele mai multe dăți neînțeles între contemporani. Cultivat fără ostentație, citea din toate și mult, de preferință studii de istorie — înainte de toate, ca și căminarul de la Ipotești, **Letopisețele Țării Moldovei,** editate întîi de M. Kogălniceanu — tratate de inginerie, compendii de științe naturale și administrație. Parte din biblioteca lui, amestecată cu cărți de-ale lui Mihai Eminescu, s-a păstrat în familie și a voit să le doneze statului.

Trăia plăcerea drumețiilor și-a fost ani cînd veteranul a călătorit la Paris ca să se închine înaintea criptei lui Napoleon I de la „Invalizi", Împăratul căruia Eminescu i-a dedicat o odă, iar fiul lui Matei, colonelul în rezervă George Eminescu, o strălucită monografie istorico-militară. Singurul dintre Eminovicenii de la Ipotești cu longevitate și cu urmași pînă-n zilele noastre, el închidea ochii la 13 decembrie 1929, la Bistrița-Năsăud, unde, pînă astăzi, la mormîntul îngrijit de familie și de recunoștința națiunii noastre, localnicii bistrițeni fac pelerinaje de devoțiune eroismului său de-acum o sută de ani.

Valorificînd poezia fratelui genial, din care recita cu mîndrie și nostalgie, cu cadențele proprii muzicii interioare eminesciene, Matei Eminescu a avut decența, deși manifesta aptitudini pentru literatură, să nu publice beletristică, ci foarte puține materiale de istorie, printre care și o adaptare asupra strălucitului comandant macedonean din secolul al IV i.e.n., Alexandru cel Mare, rămas în memoria veșnică a omenirii.

AUGUSTIN Z. N. POP

Curier literar

Dan Ionescu : N-ați vrea să vă ocupați de pictorii timișoreni ? Lăsați altora „Întoarcerea fiului risipitor", de pildă, celor care mai au, în adevăr, ceva de adăugat — după atîtea biblioteci de comentarii cîte s-au scris — și, vă sfătuim, întoarceți-vă la uneltele personale.

M. Dor : Zău, nu merita să vă rușinați de trecutul Dvs., literar, se înțelege, dar, dacă tot ați făcut-o, e bine. În legătură cu „Pescărușul crucificat" vreau să remarc că nu aveți nici un motiv de a scrie — frumos, grafic vorbind — pe atîtea pagini, despre o simplă, dar chinuitoare, e adevărat, în ordine lumească, poveste de dragoste. Trebuie să vă spun deci că nici de această dată nu e vorba de literatură. Ce-aș mai putea adăuga decît că trebuie, neapărat, să citiți mult și cu folos ! Începeți cu clasicii !

Adellaida Beck : Nu ne dăm seama, din ce ne-ați trimis, dacă aveți sau nu talent. O elevă care ambiționează să devină scriitoare nu are de făcut decît două lucruri : să învețe foarte bine și să citească, în orele libere, multă, foarte multă literatură. Dacă aveți și ceea ce se cheamă talent, cu siguranță că veți reuși.

Ioana Nicolau : Dincolo de bunele intenții nu am descoperit nimic care să ne îndreptățească la publicarea textelor Dvs.

Ioan Fonoș : Fragmentul trimis nouă nu întrunește calitățile artistice ale unei proze de acest tip. O prea strictă evocare duce, în cazul Dvs., la anularea emoției artistice.

★

REVISTA MANUSCRIPTUM (nr. 1/1977), număr omagial Mihai Eminescu. Vom menționa, astfel, articolul lui **Al. Oprea** despre **„Perpessicius și mirajul ediției integrale a operei lui M. Eminescu",** noi contribuții la descifrarea unor texte de proză eminesciană; proza științifică a lui M. Eminescu (de Vatamaniuc și Magdalena Vatamaniuc-Lungu) ; contribuțiile exegetice la opera eminesciană, datorate lui Pompiliu Constantinescu și G. Călinescu ; sînt publicate de asemenea **„Scrisori de pe frontul războiului din '77"** de Vintilă C. A. Rosetti, pagini din laboratorul de creație a lui Anton Holban, ca și din **Jurnalul** lui Camil Petrescu, alte documente eminesciene, noi acte de familie Titu Maiorescu etc. Un număr dens, echilibrat, în buna tradiție a acestei prestigioase reviste.

Ca un pios omagiu adus **Independenței de stat a României** ni se prezintă Suplimentul istoric-cultural, cu același nume (aprilie 1977) al ziarului **„FLAMURA PRAHOVEI",** supliment realizat cu sprijinul Arhivelor Statului, Filiala Prahova, și al Muzeului Județean de istorie și arheologie (creațiile folclorice fac parte din colecția prof. C. Manolache). Mai mult decît un supliment, **Centenarul Independenței** reușește să afirme, pe lîngă o riguroasă documentare, și reale talente în redarea cu pasiune și, nu de puține ori, cu patos, a principalelor momente în lupta pentru apărarea ființei naționale. Sub genericul „Noi la '77" sînt grupate documente, mărturii, pagini de jurnal, privitoare la contribuția de sînge și jertfă de la 1877. Poeții locali publică versuri închinate Independenței, iar Valeriu Sîrbu, un fragment dintr-o piesă într-un act intitulată **Portretul.** Un „supliment" care-și onorează intențiile pentru care a fost conceput : dragoste și mîndrie pentru trecutul glorios, pentru prezentul dinamic și constructiv al patriei noastre.

A. BALTHAZAR

Aurel Turcuş

CĂRĂRILE

Bătătorită cărare se naşte
spre pomul roditor din livadă ;
gindurile mele lasă către tine,
iubito,
o urmă nesfirşită, ca brazda
intoarsă de plugul cometei.
Să coborim in adincul fintinii,
ingemănindu-ne cu părelnicele
noastre chipuri de apă ;
de-acolo, şi-n timpul zilei vedem
seminţe de stele in miezul ceresc.
Ne bate pulsul in vinele apei captive,
cărările noastre – una spre alta –
se unesc in greabănul cumpenei,
legănind peste lume
povara fintinii şi cerul.

VINT ŞI SUFLET

Cind bate vintul,
glasul unei frunze
inverzind
e un foşnet ;
glasul frunzelor unui copac
inverzind
e un freamăt ;
glasul frunzelor unei păduri
inverzind
e un vuiet.

Pădure – inima mea –
oprească-se vintul !
O frunză imi cintă pe buze
sub bătaia verde a sufletului.

OSTROV

Somn le este ochilor,
somn,
şi nu pot să-i mai adorm.
Le-am făcut leagăn de flori,
să se-aline pe culori.
Trăgind puntea pleoapelor,
s-a stins jocul apelor...
Prin petale incolore
văd cum curge vremea-n ore.
În fluviu de timp privind,
ochii vor liman de grind.

MIREASA DIN VITRALII

O floare, – adăpostită in fereastră,
are petale tari, ca de mărgean ;
nu mai vrea ţărină şi apă din glastră
şi, magnetic, atrage cerul in geam.

Pe retina de sticlă alunecă stelele-n casă,
aprinzind clipele in petale ;
la lumina de floare văd o mireasă,
cu glastra in miinile sale.

O-ntimpin, dăruindu-i piine şi sare ;
in umăr mi se-naltă, ca intr-o rădăcină
ţărină grea şi apă – răsad pentru o floare –
şi-n irişi de vitralii mi-e văzul o grădină.

DIORAMĂ CU ZAGAN

Privesc in ochii de sticlă ai acvilei ;
cit două lacuri de munte
cresc irişii mei
in lentilele păsării.
Cypaetus barbatus aureus
invie pentru o clipă
şi mă ridică-n văzduhul dioramei,
unde, peste intinsul
unei guri de plai,
mi se-albăstreşte singele
in sărbătoarea neamului.

Duşan Petrovici

DE DRAGOSTE

Privesc in urmă şi ascult corul atitor zile ţipind
cu glasuri
firave, vai, şi trestia lovindu-se de genunchii unui
mort,
cum aş putea să-ntorc reptila sufletului tău ?
Vierme de mătase – astrul galben – in fire dese
ne-mpresoară,
in glabra noapte, volim te Serena – şi bat la
poarta fluviului
Sangue, bat la poarta de la Nord.
Şi dacă nu fumegă savana tristeţilor, ia un ochean şi
mişcă zenitul florilor senzuale pe obrajii mei,
pe obrajii tăi.
Cresc graminee-n mare şi marea e un clopot in
care aş vrea să inec trupul tău lacom, să te imping
cu piciorul de la malul lepros, ca pe o barcă străină.
Nu e ce crezi, nu e himeră ceasul pe care l-am
prins in năvod,
cad blonde columbe pe singele tău de reptilă şi arzi
vrăjitoare pe rug.
Privesc in urmă şi ascult corul atitor zile ţipind
cu glasuri firave ; vai, şi trestia lovindu-se de
genunchii unui mort.

GENEZA POEMULUI

Fortificată umbră ! pe unde s-a scurs alcoolul
atitor aşteptări?
(era frig, potcoava zilei ne lovea in creştet ca un
crin) cădea o picătură

de rouă-n istorie şi se făcea noapte ; sub roţile
timpului scincea luna (de cite ori nu s-a spus)
şi imbătrinea
apoi in braţele noastre. Unde eram cind s-a
deschis marea
ca o catedrală şi a inghiţit primul meu ţipăt ?

(a scris despre lucruri ca despre fiinţe adevărate)
un perete alb şi pustiu pe care alunecă privirea
semne imaginare ; un trup arzind (ca un spirit ?)
pretutindeni egal şi îndatorat pămintului cu forme
ce aduc frumosul in lume, cum ar fi pomii sau
numai tulpina trestiei. Da numai tulpina de trestie
(aici nu pot compara)

Vin alte zăpezi şi animale care fac noaptea să-şi
dobindească adevărata culoare (e negru ?)
se poate : piramidă adincă şi tristă in care de-abia
visul incape in haina-i prea strimtă
lăsăm să ne ispitească apoi seducem rostirea
intunecatei prăzi.

Valuri scumpe doar pentru visători (un fluture
de sare a spart chilia hibernării lungi şi s-a izbit
de noapte ca de pămintul său) acum tremură
pe un strop de lumină
printre sfioase căderi de umbră –
firea slobodă respiră pacea marilor lucrări

... şi vine gura ta de noapte
adinc Logos să ne spună numele acelor
ce plutesc pe ape încă neaflate tulburi
cum e singele de cmet intru răscoală ;
ei sint cei ce ne aşteaptă să le spargem
coaja oului in care fierbe necunoscuta apă-Univers!

NONFIGURATIVE IMERSII

Pe cind nonfigurative imersii erau chiar fiinţa
de care mă
dezbrăcam in fiecare seară şi mă uitam la ea
un timp in tăcere,
dar fără să o contemplu – şi de la o vreme vedeam

cum se destramă incet şi pluteşte ca un nour printre
mobile desperecheate,

invingindu-mi puţină spaimă, puţină scirbă la vederea
acestei ritualice descărnări,
imi inchipuiam că in inima mea sălăşluieşte un zeu.
Dar eram de prisos in această melancolie dezhumată,
de îndată ce nu ridicam nici un obiect din singele
gravitaţiei lui,
şi nu puteam să iubesc, ah, nu puteam să iubesc

semnele trupului tău : ci numai să-aştept aş fi putut
să-mi cadă in palmă o mică oglindă, ca un scuipat
de arhanghel,
să-mi văd chipul culcat intr-o mască,
pe cind nonfigurative imersii erau chiar fiinţa mea
la care mă uitam in tăcere, fără să o contemplu.

I. D. Teodorescu

CA O INIMĂ-I PATRIA

Ca o inimă-i patria, călătorind in lumină,
intregită cu jertfă e lumea de jos,
tăcut teritoriu vedeam, distrugere lină,
din care intoarcere nu-i, a măduvii-n os.

Şi un soare vedeam in polenul de gală
şi dezbrăcate statui de carne-n livadă
şi valuri de sare-n armuri cum le spală
de glorii in golful singelui spadă.

Ca o insulă e patria printre ierburi in spic,
cind bobul şi-l umflă şi-n inviere păşeşte
iar vestitorul cu aripi, cuvintul, statornic
il joacă-n lumină cum solzul la peşte,

cum steaua polară... Corăbierul e-n noi,
alunecăm pe o apă sfinţită de-eroi.

CI NU RIVNIND LA SLAVA...

Ci nu rivnind la slava eroilor tinjesc
doar foşnetele morţii peşti zburători adună ;
o dragoste mai surpă sub vulturul ceresc,
cind ochiul işi desface armurile şi sună.

Fără să ştiu cum bine, pe dira mea de drum,
impotmoliţi in soare stau bivolii uitării ;
imi e de-o pace albă a mugetului cum
de-un voevod smuls ţintei arcaşilor salvării.

Dacă incerc o vorbă iubirii mele-adaos
e că in spulberarea nisipului adast
fugara bucurie cu firele de haos
tăcerea o-nfăşoară in melosul ei cast.

Precum am spus – nu slavă păscută pe morminte
ci de viteji, prin versu-mi, să vă aduc aminte.

FRUMOS IN CHINUL ASPRU...

Frumos in chinul aspru pe care il îndur
mi-au spus atunci : te-ndură – dar nu de
carne-mi pare,
mă mistui şi las urmă ca diamantul, dur,
tinjind la slava ţării de tot mistuitoare.

Rămin grăunte-n perla de rotunjimi deplină
stau despărţit de mine cind tu mă modelezi,
imi eşti oglindă pururi – aş vrea să-ţi fiu ţărină,
schimbindu-mi forma-n cintec, o flacără să vezi...

Pe cerul tău de iarbă, pasc caprele in soare
şi-o dragoste in mine ridică muşuroaie ;
chiar istovită umbră, de-aş fi, inşelătoare,
tu, patrie, te-ndură şi-adinc in mine taie,

dezghiocindu-mi carnea de inveliş sonor
ca, despuiat, cu tine, in oase să cobor.

Sadoveniana

TABĂRĂ

Am avut, de citeva ori, prilejul să înregistrez şi să subliniez „capriciile" derivării in limba română. In perspectivă orizontală, vorbitorii de astăzi nu mai raportează, de pildă, verbul **a hotărî** la subtantivul **hotar**, pentru simplul motiv că, din punct de vedere semantic, derivatul s-a distanţat sensibil de „obirşia" sa. Dovadă inseşi definiţiile pe care le aflăm in lucrările lexicografice. Astfel, in DEX (**Dicţionarul explicativ al limbii române**, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975) substantivul **hotar** este definit după cum urmează : „Liniile de demarcaţie care desparte o ţară de alta ; frontieră, graniţă". M-am mărginit, de bună seamă, la sensul de bază. Iată, acum, şi definiţia „dicţionărească" a verbului corespunzător : „a lua... o hotărire ; a (se) decide". Simpla confruntare a definiţiilor evidenţiază faptul că derivatul s-a desprins de sub „tutela" semantică a substantivului de la care, lingvistica, purcede. In limba veche – dar şi mai încoace, către noi, pină in secolul al XVIII-lea relaţia dintre cele două cuvinte in discuţie era încă transparentă pentru vorbitori. Iată un exemplu din dicţionarul lui Sextil Puşcariu, pe care il cred doveditor : „Hotarele lor de la mare, marea cea mare **va hotări**". Tot in limba veche, verbul avea şi sensul, astăzi pierdut, de „a se invecina, a se mărgini cu". De data aceasta am să citez din **Hronicul** lui Dimitrie Cantemir : „Numai cu malurile Dunării spre miazăzi **se hotăriia**". Un alt crimpei dintr-un text de odinioară : „La Dorna, unde se hotărăşte Cimpulungenii cu Ardealul". Înţelesul acesta exista, încă, in primele decenii ale secolului al XIX-lea. Căci Sardariul Vasile Drăghici, in tălmăcirea sa din **Robinson Cruzoe, seau Intimplările cele minunate ale unui tinăr**, publicată la „Eşi" in 1835, scrie aşa : „Brazilia spre apus **se hotărăşte** cu Amazone".

O situaţie asemănătoare prezintă relaţia dintre verbul **a scuti** şi substantivul **scut**, de unde cel dintîi provine. Iată definiţiile din **DEX** ale celor doi termeni : „Armă defensivă... cu care luptătorii din antichitate şi din evul mediu işi apărau pieptul de lovituri" ; „a dispensa pe cineva de anumite îndatoriri, sarcini..." Se vede clar că, in româna contemporană, „puntea" dintre cele două cuvinte s-a năruit. Dar ea nu se clătinase încă pe timpul lui I. Budai-Deleanu, căci „eroii" lui inaintează „sub a întunericului **scutinţă**", adică „sub **scutul (protecţia, ocrotirea)** nopţii". A scuti a însemnat, la un moment istoric dat, „a pune **scutul** intre un vrăjmaş şi un prieten, pentru a-l apăra pe acesta din urmă"..

Mai obscură, încă, este conexiunea istorică dintre atit de folositul a **lămuri** şi străvechiul **lamură** : „Partea cea mai bună, mai curată şi mai aleasă dintr-un lucru ; floarea, fruntea, crema unui lucru". Cunoscător şi preţuitor al frumseţilor limbii române de totdeauna, Sadoveanu scrie undeva : „Umblau albinele la cules şi stringeau la ştiubeie **lamura florilor**". Figurat, cuvintul revine, cu o nouă putere de seducţie, la Eminescu, intr-una din multele variante ale poemului **Călin**. Pribeagul „zburător" grăieşte astfel către iubita-i : „**Lamura vieţii** noastre ca un fulger, ca o clipă-i..." Un cuvint, crezut „banal" şi tocit, cum este verbul a **lămuri**, se luminează şi intinereşte sub ochii noştri, dacă il reaşezăm in albia lui firească, de unde il răzleţiseră veacurile.

Vreau să discut, in continuare, – in lumina pe care sper că am obţinut-o prin cele trei exemple de pină acum – situaţia verbului a **tăbări** faţă de substantivul **tabără**, de la care, etimologic, provine. Sensul actual al verbului este definit, dicţionăreşte, după cum urmează : „A se repezi la cineva (cu violenţă, duşmănos,) a da năvală asupra cuiva, a se năpusti". Insă in limba veche, a **tăbărî** nu avea nici o nuanţă peiorativă, ci însemna pur şi simplu, „a lega tabără", cum se poate constata din următoarele citate, toate din Sadoveanu : „Hoarda şi ienicerii rămăseseră **tăbăriţi** in afara tirgului, cu straşnice porunci de linişte" (**Opere**, V 577) ; „... veniră mai aproape de Iaşi, la Cucuteni. **Tăbăriră** acolo, deasupra Bahluiului, şi trimeseră un răspuns lui Ştefan Vodă" (**Opere**, V 652) ; „... Ca intr-o infrigurare de bucurie, căci işi simţise scaunul clătinindu-se Tomşa işi întoarse calul şi trecind pe la Curte chemă slujitorii, îi luă cu el şi porni spre călărimea **tăbărită** la Răpedea" (**Opere**, V 656) ; „Călărimile erau **tăbărîte** pe văi, in jurul unor iazuri. Popasul domnesc se afla intr-o dumbravă rară de stejari" (**Opere**, XIII 248).

Există o bucurie, aleasă, a redescoperirii cuvintelor.

G. I. TOHĂNEANU

Televiziune

DUMINICA, 19 IUNIE

8,00 Sportul pentru toţi. 8,15 Tot inainte ! 9,15 Film serial pentru copii : Prinţ şi cerşetor. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viaţa satului. 11,40 Bucuriile muzicii. Festivalul european al prieteniei. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Ora veselă. 14,00 Serialul emisiunii : „Noi aventuri in epoca de piatră". Festivalul european al prieteniei. 14,45 Reportaj dedicat Zilei Aviaţiei.. Itinerar de vacanţă. Parada şlagărelor. 15,55 Film serial. Exploratorii. 16,45 Un suflet, o flacără, o patrie. 17,30 Fotbal : Dinamo – Progresul. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Nici un moment de plictiseală. o producţie a studiourilor americane. 21,50 Varietăţi... varietăţi. 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 20 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,05 Ce colţ de lume-i mai frumos. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman foileton. Sub stele. Ultimul episod. 21,20 Cadran mondial. 21,40 10 de minute despre... acupunctură. 22,20 Telejurnal.

MARŢI, 21 IUNIE

9,00 Teleşcoală 10,00 Antologia filmului pentru copii şi tineret. 11,15 Cărţi şi fapte. 11,40 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan – emisiune pentru conducătorii auto. 17,20 Pagini de mare popularitate ale muzicii de cameră şi operă. 17.40 Lecţii Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Şapte arte. 18.50 Intrebări şi răspunsuri. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru. Moartea unui comis voiajor de Arthur Miller. Premieră Tv. 22,00 Cintarea României. Laureaţi ai Festivalului naţional. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 22 IUNIE

9,00 – 12,25 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16.35 Curs de limbă germană. 17,05 Moştenire pentru viitor. Mihai Eminescu. 17,50 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 18,00 Din ţările socialiste. 18,10 Tragerea pronoexpres. 18,20 Telecronica pentru pionieri. 18,40 Forum cetăţenesc. 19,10 Democraţia economică in acţiune – dezbatere. 19,20 1.001 de seri. 10,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca. Ciclul „Mari actori": Katherin Hepburn şi Peter O' Toole. Leul in iarnă. Premieră pe ţară. Producţie a studiourilor engleze. 22,00 Meridiane culturale. 22,30 Telejurnal.

JOI, 23 IUNIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Melodii populare. 17,30 Reportaj pe glob. Republica Benin. 17,50 Consultaţii medicale. 18,10 Cintarea României. Laureaţi ai Festivalului naţional. 18,30 România pitorească. 19,00 Rolul maistrului in producţie. Anchetă-dezbatere. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Festivalul european al prieteniei. Selecţiuni din baletul „Giselle" de A. Adam. 21,25 Teatru scurt. Despre efectul dăunător al tutunului de A. P. Cehov. Premieră. Tv. 22,00 Sicilia Mia – documentar. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 24 IUNIE

9,00 – 12,30 program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune in limba germană. 19,00 Prim plan. Vasile Boldan maistru la intreprinderea „Vagonul" Arad. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă socială. Şcoala muncii – şcoala vieţii. 20,30 Film artistic. Mafia albă. Premieră Tv. Producţie a studiourilor italiene. 22,05 Pe teme internaţionale. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 25 IUNIE

12,00 Telex. 12,05 Scene din opere de Mozart, Verdi, Gheorghe Dumitrescu, Mansi Barberis. 12,30 Roman-foileton. Sub stele. 13,20 Anchetă socială (reluare). 13,50 Aripi de zbor tineresc. Cintece patriotice. 14,10 Bucureştiul necunoscut. 14,35 Clubul tineretului... vă invită in Studioul 2. 15,35 Eroi indrăgiţi de copii : Heidi. 16,00 Antologia filmului pentru copii şi tineret. Stan şi Bran. 17,15 Săptămina politică internă şi internaţională. 17,30 Fotbal : Rapid Bucureşti – Corvinul Hunedoara. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial: Kojak. 21,25 Intilnire cu satira şi umorul. 22,10 Telejurnal. Săptămina sportivă. 22,35 Festivalul european al prieteniei.

Televiziune

Nepoţii celor de la '77
(reportaj)

Vinjuleţ, Mehedinţi, 1977. Ştefan Hinoveanu, om de 85 de ani, se bucură, in prispa casei, pe un scăunel cu trei picioare, cioplit din carne curată de plută, de rudari, că „a mai apucat o dată primăvara". „Dăduse, acum o lună, o gripă in mine, de credeam că nu mai apuc iarbă verde... Acum, mă pripeam la soare, să-mi mai dezmort ale oase bătrine... Ce să-i faci ? Am fost şi eu tinăr, tinăr, de ziceam că nu se mai termină tinereţea...

...Mă intrebi, dumneatale, de ăi de la '77. Mi-i aduc aminte, cum să nu mi-i aduc aminte... Eram băietan, cind mai trăiau citiva dintre ei. Da' mai bine şi mai bine mi-l amintesc pe unchiu Ion Hinoveanu. Era oacheş şi spătos. Şi avea o mustaţă neagră, răsucită...

Fusese om de ispravă pe unde umblase... S-a intors acasă, fără un deget la mina dreaptă şi impuşcat in picior. Ameninţa rău cu piciorul ăla şi-l durea mereu cind se innoura. (Ride). Ne spunea cu o zi-două inainte, cind venea ploaia... I-au dat pe-acolo trei decoraţii... Nu ştiu să vă spun acum cu precizie pe unde a fost, adică, vreau să zic, numele locurilor, că le-am uitat... Da' imi aduc aminte, că ii plăcea să ne povestească seara despre cum a fost şi ce-a făcut pe acolo, că a ajuns pină la un defileu... Sint nişte munţi care se văd cind e senin (?!) şi de la noi ; albi, de piatră. Pină acolo a ajuns, in munţi n-a intrat. S-a luptat, cu compania lui, numai pe cimp limpede. A adus cu el de-acolo, să vezi minune mare, şi o ghiulea de tuci, cu fitil. A stat prin curte, aruncată, pină mai anii trecuţi... Cine ştie pe unde-o mai fi...".

– Iţi mai aminteşti cite ceva şi despre alţi oameni din Vinjuleţ care au luptat la '77 ?

– Mai in deal de noi trăia, a trăit el pină prin 1928, unu' Constantin Hornoiu, zis Curcubeu. Ăsta era tare deschis la minte... Era sergent major. Şi nu era dorobanţ. Se lăuda că el e de la „linie"... Ăsta insămnează cum ar veni acum trupele regulate, nu rezerva... El ne tot spunea nouă, adică nu mie, că eram mai tinăr, nu mă băga el pe mine in samă, oamenilor mai de virsta lui din sat le spunea... Ei, da ce spunea ? Spunea că el l-a avut in plutonul lui, la instrucţie, pe generalul Averescu. Şi că el, Curcubeu, a făcut om din Averescu, de-a ajuns mai tirziu general. Lumea ridea, zice că băzneşte. Da' intr-o zi i s-au adeverit vorbele. Boierul Teodor Costescu, care avea boală să aducă boierii mari de la Bucureşti in comună, să vadă şi să ştie ţara ce minuni face el in Vinjuleţ, l-a chemat şi pe generalul Averescu. A venit boier Costescu in sat, a pus pe foc lumea să-şi văruiască oboarele, să mături drumurile, ce mai ? să facă totul lună. Ei, vezi, de treaba asta imi aduc aminte, de parcă ar fi fost ieri ! In ziua juruită s-a adunat tot satul in faţa primăriei. I-a scos mai la vezeală pe veteranii de la '77. Stăteau pe două rinduri, in haine de dimie albă şi cu decoraţiile pe piept. In capul şirului, stătea, ţanţoş, Curcubeu. Era şi al mai mare in grad, da' şi al mai inalt dintre toţi... Cind s-a dat jos din maşina cu care venise de la Severin, generalul s-a uitat o dată peste toată lumea, şi a ţinut-o de-a dreptul la Curcubeu... L-a băgat de samă repede, că spusăi, era al mai falnic, inalt cit o plută albă de pe malul Blahniţei... Şi, ce crezi dumneata, l-a luat pe Curcubeu al nostru in braţe, ca pe un frate şi l-a pupat, in văzul lumii, pe amindoi obrajii. Şi a zis tare, ţin minte ca acum vorbele lui : „Uite, mă, Hornoiule, ziceam că nu ne mai vedem". Şi, ca să-i verse de tot laptele in păsat lui Curcubeu, să-l facă să-şi iese de tot din piele, ce crezi, dumneatale, că mai a făcut ? S-a intors către ha lume – luminată, cită era adunată in faţa primăriei şi a zis : „Oameni buni, omul ăsta, Constantin Hornoiu (că el nu avea de unde să ştie că noi ii ziceam numai Curcubeu), m-a instruit pe mine, cind am fost recute. Şi s-a purtat aşa de bine cu mine, că el, nu altul, m-a făcut să-mi placă milităria, de mă ţin de ea şi in ziua de azi...". Şi l-a mai pupat o dată, şi l-a mai strins o dată in braţă. Ce mai, a fost frumos tare... Ne era şi nouă drag, de parcă ne-ar fi îmbrăţişat pe noi. Seara l-a chemat boierul şi pe Constantin la conac şi a stat la masă cu ei.

– Nu-ţi aminteşti şi despre vreo faptă vitejească de-a lui Curcubeu ? Poate vă povestea...

– De povestit, povestea el, da' nu mai ţin minte ce... Eu ţin minte ce am văzut eu, cu ochii mei. Da de ce nu vă duceţi, mă Nicolae, (se adresează profesorului Nicolae Hinoveanu, care mă insoţeşte) la Alexandru Hornoiu ? Stă ceva mai in deal... Ştii tu unde, că doar nu ai picat aici de la Paris... Ăla este nepotul lui Curcubeu, copilul lui Zaharia Curcubeu, care era băiatul lui Curcubeu al bătrin. Alălalt copil al lui Curcubeu, Biţă Hornoiu a murit, săracu, in războiul din 1916".

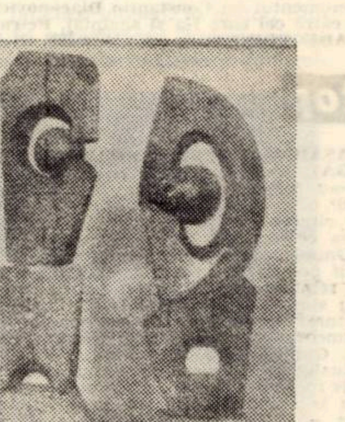

In curtea in care a trăit sergentul major „de linie" Constantin Hornoiu, zis Curcubeu, se ridică azi casa nouă, gospodăreşte rostuită a nepotului său, Alexandru Hornoiu, ajuns şi el la virsta de aproape 60 de ani. Soţia sa, Ioana Hornoiu, ne cheamă in „odaia a bună" şi ne spune că „Lisandru a plecat de dimineaţă, cu nişte treburi la Turn". Ii spunem care este scopul vizitei noastre şi se miră că numele lui Curcubeu al bătrin l-am aflat noi scris la Arhivele Statului din Drobeta-Turnu Severin.

„... Eu l-am apucat in viaţă puţin. Abia mă luasem cu omul meu şi a murit... Să fi trăit impreună 5–6 luni. Eu, ca noră nouă, ii purtam de grijă. N-a zăcut rău... S-a stins aşa, din picioare. Mi-era drag să-l ingrijesc, că era om curat şi cuminte. Vorbea frumos şi adinc... In săptămina din urmă, cind a căzut la pat, l-am ingrijit ca pe un copil. Avea aproape 90 de ani, da ii părea rău că moare... Vedeam eu... Că ofta mereu, din rărunchi, şi cind il intrebam dacă il doare ceva, spunea că nu-i oftat de durere... Fusese şi el la viaţa lui om, trecuse prin multe... Om cu vază in sat. Avea scris bun şi l-au ales oamenii şi primar. Era cuminte om ! Rămineam numai cu el acasă, cind plecau ai noştri la muncile cimpului, şi imi povestea despre războiul de la '77. Spunea de multe lupte, nu le mai ţin minte pe toate, da' ştiu că spunea că toţi şefii lui ţineau la el şi il lăudau, că el se repezea, întotdeauna, primul, in fruntea oamenilor lui, la atac. Spunea că, o dată, pe un ofiţer il incolţiseră, in Valea Plingerii, la Griviţa II (aşa zicea el, că eu n-am de unde să ştiu din altă parte), vreo 5–6 turci şi il cam minau spre şanţurile lor. S-a repezit atunci numai el şi cu un soldat, tot de prin părţile noastre, de pe la Rogova, şi praf i-a făcut cu baionetele pe turci. Atunci i-au dat lui medalia de argint („Virtutea militară" de argint n.n.). Cit a trăit el, le-am păstrat pe toate, că avea mai multe. După ce a murit, mai incoa, s-au pierdut una cite una. Cum arătau medaliile ? Staţi că le am pozate. Atit a mai rămas : o jumătate din livretul lui militar şi o poză, cam ştearsă, in care se văd decoraţiile... Le păstrez eu, la un loc cu alte acte...".

Intre timp, in cameră a mai intrat şi un vecin, Constantin Lungoci, om voinic, trecut de 75, care spune, cu un fel de mindrie, că l-a cunoscut şi el pe „Curcubeu ăl bătrin". „... Era vinos om... A jucat in horă, pină la bătrineţe. Cind ii venea damblaua jocului, rupea hora şi jucau, ca nebunii, numai el şi cu copiii lui Zaharia şi Biţă, ăl de-a murit in războiul, in '916. Jucau, domnule, de parcă erau luaţi de rusalii, cum joacă acum căluşarii, cu boatele pe sus... De răi ce erau la joc, de cind se ştie neamul lor, alor lui Hornoiu, le-a zis lumea şi „Curcubeu"... Adică, aşa de repede vijiiau boatele pe deasupra capului, de nu se mai vedeau şi păreau ca un curcubeu peste ei...".

VICTOR RUSU

(Urmare din pag. 1)

– Conetabile, eu nu am venit la Timişoara ca poet oltean, eu am devenit poet aici.

– Cum era „clima" literară a Timişoarei in acel timp ? Din cine era compusă ?

– Climatul literar timişorean era tonic, revoluţionar şi patetic, uneori naiv, dar generos. In vremea inceputurilor mele literare, Al. Jebeleanu era o figură proeminentă a poeziei din Banat, ceea ce este şi astăzi. Un prozator proeminent era Mircea Şerbănescu, ceea ce a rămas, de asemenea. O personalitate fermecătoare era Vichentie Ardeleanu, un foarte bun pedagog al literelor bănăţene. Apoi : Virgil Birou, Franyo Zoltan, George Drumur, Franz Liebhard.

– Firea nu vă arată a fi un sihastru. Din contră, sinteţi un om deschis, volubil, sociabil, cu un optimism debordant (mă înşel oare ?). Cu cine aţi legat prima prietenie literară ?

– M-am simţit intotdeauna legat de Al. Jebeleanu, care s-a ocupat de mine permanent, cu minunată dăruire, înţelegere, răbdare şi încredere. Insă prietenii erau de virsta mea, adică : Nicolae Busuioc, Gavril Mălai, Constantin Severineanu, Traian Dorgoşan, Aurel Berinde. Prin ei m-am legat de acest ţinut, unde nu m-am simţit niciodată singur, nici in anii de şcoală, necum după aceea, cind participam la viaţa literară timişoreană. Literatura devenise viaţa mea, iar această viaţă se petrecea in marea metropolă bănăţeană.

– Numiţi citiva din prietenii de atunci şi de azi... Aţi pierdut vreunul ?

– Prietenii de-atunci sint şi astăzi prietenii mei. Numărul lor a crescut, adăugindu-li-se : Ion Arieşanu, George Suru, Cornel Ungureanu, Ion Dumitru Teodorescu, Radu Ciobanu, Damian Ureche, Duşan Petrovici, Şerban Foarţă şi mulţi alţii. N-am pierdut nici un prieten. Cred că e meritul lor, nu al meu.

– Ce v-a atras către aceştia ; ce fel de oameni erau ?

– Un prieten te atrage cu întreaga lui fiinţă. Eusebiu Camilar, de pildă, respira o mare gravitate. Vorbele şi gesturile lui erau mitice. Port cu mine o mare „filmotecă" de intimplări minunate din tărimul miraculos în care locuiesc prietenii mei.

– Puteţi da o definiţie „à la manière" de Anghel Dumbrăveanu prieteniei ?

– Nu mi-au plăcut niciodată definiţiile şi nu-mi plac nici acum. Cred că prietenia (ca şi dragostea) nu poate fi constrinsă intr-o definiţie. Intre altele, pentru că e de fiecare dată altfel, tot ca şi dragostea. Adică neasemuită de fiecare dată.

– Regretaţi ceva din viaţa „zidită" pe malul Begăi in vise, cărţi de poezie şi alte multe cărţi netipărite niciodată ?

– Nu regret nimic.

– Unde aţi copilărit ? Cum au fost anii de copilărie ? Cu alte cuvinte cer nişte amintiri din copilăria unui poet ! Aţi intuit de copil pe ce „drumuri" o să apucaţi ?

– Am copilărit in satul natal, Dobroteasa. Copilăria este ţara miracolelor. Amintiri ? E cam devreme, totuşi ! Ar fi de vorbit despre cele legate de război, dar să lăsăm pentru altădată. Cit priveşte intuirea drumurilor pe care aveam să apuc – n-aveam cum să intuiesc aşa ceva : am alergat cu cercul printr-o lume de soare, cu Riul, cu Dealul, cu Zăvoiul, cu Duhurile Pădurii.

– Cind aţi inceput să scrieţi ? Ce anume şi de ce ?

– Primele versuri le-am scris la Slatina. Mi-era dor de casă, de sat.

– Ce fel de profesori aţi avut ? Părinţii v-au ajutat ?

– Prin lungul şir de şcoli prin care am trecut, am avut tot felul de profesori. Portretele citorva rămin pentru totdeauna in memoria mea, zugrăvite cu lumină : George Botez, de la liceul „Radu Greceanu" din Slatina, Arion Apostolescu, de la şcoala elementară din comuna Dienci-Olt, Ştefan Pavelescu şi C. N. Mihalache, de la Şcoala pedagogică de băieţi din Timişoara – toţi minunaţi profesori de limba şi literatura română. Dar inaintea lor trebuie aşezat invăţătorul Florea Bacsiş, unchiul meu. El mi-a pus prima dată in mină o carte de literatură. Era o carte de basme. Dacă m-au ajutat părinţii ? Părinţii mei şi-au dăruit toată viaţa – pot zice că şi-au sacrificat-o celor 7 copii, fraţilor mei şi mie. Ei n-au iubit nimic mai mult şi n-au avut mindrie mai mare decit copiii.

– Dacă facem o retrospectivă editorială, cum il vedeţi azi pe Anghel Dumbrăveanu autor al primei cărţi tipărite ? Mai ştiţi ce aţi simţit ? Cum v-a primit critica literară ? Cine a scris despre debutul de atunci ? Cum?

Cu poetul Anghel Dumbrăveanu

– Cind mi-a apărut prima carte, eram internat in spital. Semnalul mi-a fost adus de Al. Jebeleanu, care mi-a făcut o vizită, însoţit de poetul Gr. Popiţi. Am fost emoţionat, dar emoţiile cele mari premerseseră momentul. Critica m-a intimpinat cu generozitate. Primul care a scris despre **Fluviile visează oceanul** a fost Paul Georgescu, in **Gazeta literară**, al cărei redactor şef şi cronicar era. Au mai scris : Mihu Dragomir, N. Manolescu, Mircea Tomuş, Ion Oarcăsu, D. Cesereanu, Dimitrie Costea, Liviu Călin, Leonard Gavriliu, Cornelia Ştefănescu, Marin Sorescu, Dim. Rachici, Damian Ureche şi alţii – ii ţin minte pe toţi, cu recunoştinţă.

– Sinteţi autorul a 6 cărţi de poezie, fără a socoti selecţiile tematice sau antologice. Aţi scris un roman, o carte de călătorii. Aţi fost premiat, tradus in alte limbi (14, mi se pare), **sinteţi secretarul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, vă intreb, vă consideraţi un om fericit ? Dacă da, ne puteţi dezvălui şi nouă „reţeta" ? Iar dacă nu, vă cerem şi atunci o reţetă, dar puţin altfel.**

– Nu puneţi prea bine problema. Viaţa omului nu poate fi simplificată, aşa, pusă in clasoare, sau etichetată. Omul e şi fericit şi nefericit, are bucurii şi dureri, infringeri şi biruinţe. Chestiunea reţetelor mi se pare artificială, mai ales cind este vorba de viaţa omului. Dacă reţetele ar fi operante aici, vă daţi seama ce comerţ infloritor de reţete s-ar porni. Tot ce aţi spus despre mine – cărţi, premii etc. reprezintă etapele unei munci literare, departe de a fi exemplară, departe de a fi dat rezultatele la care mai visăm încă.

– Ce amintiri vă leagă de scriitorii bănăţeni ? V-aţi integrat spiritualităţii bănăţene, sau faceţi corp aparte ?

– De scriitorii din Banat mă leagă însăşi viaţa mea şi existenţa mea literară. Nu cred că se pune problema integrării mele in spiritualitatea bănăţeană, pentru că m-am născut, ca scriitor, in această spiritualitate şi fac parte din ea.

– Aţi cunoscut, de-a lungul anilor, mulţi scriitori români şi străini. Pină la virsta memoriilor mai trece multă apă pe Bega, de aceea vă cer nişte „memorii la... minut" : pe cine aţi cunoscut mai indeaproape ? Cum erau ca oameni ; cum erau ca scriitori etc. ?

– Am cunoscut mulţi scriitori români : Zaharia Stancu, Otilia Cazimir, Felix Aderca, Virgil Birou, Sanda Movilă, A. E. Baconsky, Mihai Gafiţa, Anişoara Odeanu, Veronica Porumbacu, Mihail Petroveanu, Ion Istrati, Marcel Breslaşu, Nicolae Tăutu, George Dan, Mihai Sabin, Florin Mihai Petrescu. Erau oameni de multă omenie, scriitori generoşi, chipuri luminate in ampla şi bogata frescă a literaturii române.

– Cum vă simţiţi ca prozator ? Ştiţi că romanul Dvs. de debut „Piatra de incercare" s-a epuizat din librării încă din primele zile de cind a fost difuzat ? Ştiţi că e citit „pe nerăsuflate" de liceeni şi oameni maturi ? In curind va apare un nou tiraj al acestui roman. Ce sentiment vă incearcă azi, cind sinteţi pentru a doua oară debutant ?

– Imi face plăcere ipostaza de prozator. Aş mai scrie şi n-aş mai scrie proză. Nu ştiu ce va fi.

– Ce pregătiţi in viitor, mă refer la creaţii originale ?

– O carte de poezii, ce se cheamă, deocamdată, „Intrarea in cetate".

– ... dar in domeniul traducerilor (fiindcă este ştiut că sinteţi un rafinat traducător).

– O traducere din prozatorul german Kurt Kusenberg (in colaborare cu Horst Fassel). Mai sint şi alte proiecte.

– Cum contribuie revista „Orizont" la promovarea tinerilor scriitori din Banat, ştiut fiind că in ultimii ani revista a cunoscut diferite metamorfoze de fond şi de formă ? Consideraţi că „Orizontul" a cuprins intreg Banatul literar de azi ?

– Revista „Orizont" acordă multă atenţie tinerilor scriitori. Nu cunosc talente reale din această zonă a ţării care să fi fost respinse de revista timişoreană şi să se fi afirmat aiurea.

– Ce ştiţi despre debutanţii de ultimă oră ? Cum contribuie poetul şi redactorul Anghel Dumbrăveanu la propulsarea lor in rindul scriitorilor profesionişti ? Aţi riscat să „mizaţi" pe un debutant vreodată ? Numiţi-l ?

– Ii citesc şi incerc să-i incurajez, fie prin laude, fie prin observaţii critice. Mi se reproşează că sint prea blind in răspunsurile de la **Poşta redacţiei.** Poate să fie aşa. In cazurile de impostură şi ignoranţă agresivă, mă văd pus in situaţia de a reacţiona in consecinţă. Sint mulţi tineri poeţi talentaţi, dar nu reuşesc toţi, uneori reuşesc unii ce par, la inceput, mai firav dotaţi. Chestiunea este foarte complicată şi cere multă gingăşie şi răbdare din partea celor ce se angajează intr-o asemenea intreprindere. Am facilitat debutul multor tineri, am mizat pe multe talente. Unele dintre acestea sint astăzi in plină glorie. Dintre cei veniţi nu de mult, Gheorghe Azap, Olga Neagu, Sabin Opreanu, Octavian Doclin, Ion Cădăreanu, Monica Rohan, Stela Cora, Cristian Dică, Radu Călin Cristea, Teodor Purice mi se par foarte talentaţi.

timişoara culturală • din 7 în 7 zile

FAZA REPUBLICANĂ A FESTIVALULUI „CÎNTAREA ROMÂNIEI, care a luat sfîrşit zilele trecute, impresionantă manifestare a spiritualităţii româneşti dedicată marilor aniversări : Centenarul cuceririi Independenţei de stat şi împlinirea a şapte decenii de la Răscoala din 1907, a angajat în desfăşurarea sa ample resurse ale creaţiei şi mişcării artistice de amatori şi profesioniste de pe întreg teritoriul ţării. Dovedind înalte calităţi artistice sau interpretative, urmărind o tematică profund angajată dezideratelor majore ale artei româneşti, formaţiile artistice de amatori, instituţiile profesioniste, precum şi creatorii profesionişti şi amatori din Timişoara şi judeţul Timiş şi-au văzut încununate strădaniile prin cucerirea, în faza finală a festivalului, a următoarelor premii :

INTERPREŢI ŞI CREATORI AMATORI

PREMIUL I : Teatrul popular din Lugoj ; ansamblul „Timişul". Timişoara ; corul „Ion Vidu" Lugoj ; Orchestra de muzică populară a I.T.C.V.T. Timişoara ; fanfara, Giarmata ; solistul instrumentist (taragot) Ionel Acea ; cineclubul Casei de cultură din Timişoara ; cineclubul Casei de cultură Sînnicolaul Mare şi Clubul C.F.R. Timişoara ; Viorel Cîrstea (artă plastică) ; Gheorghe Babeţi (artă plastică).

PREMIUL II : corul oştăşesc „Lotru" ; cvintetul de muzică populară germană din Sînnicolaul Mare ; solista vocală, muzică populară Vetuţa Merticariu, Timişoara ; surorile Lalici (duet vocal de muzică populară sîrbească de la Casa de cultură din Timişoara) ; solista de balet Roxana Toma, clubul C.F.R. Timişoara ; brigada artistică a întreprinderii Electromotor, Timişoara ; formaţia de balet de la Şcoala populară de artă Lugoj ; Schneider Helmuth, foto : Maria Jebeleanu, (artă populară).

PREMIUL III : Formaţia de dans cu temă a Casei armatei din Timişoara ; solista de muzică cultă Georgeta Cîrdu, de la Şcoala populară de artă din Lugoj ; orchestra de muzică uşoară din Giarmata ; formaţia de teatru de păpuşi în limba maghiară din Dumbrava ; Alexandrina Mihoc (artă populară) ; Gheorghe Petruţ (sculptură) ; Ildico Ladislau Baranyi (literatură) ; Alexandru Vajda (publicistică) ; Wilhelm Weiss (literatură) ; Samson Horst, (literatură) ; Sandor Pataki (literatură).

PREMIUL IV : Echipa de teatru din Peciu Nou ; formaţia de dansuri populare din Pietroasa Mare.

INSTITUŢII PROFESIONISTE ŞI UNIUNI DE CREAŢIE

PREMIUL I : Lidia Ciolac, graficiană ; Nikolaus Berwanger — scriitor.

PREMIUL II : Opera Română ; Ansamblul „Banatul" ; Ion Cocieru, actor la Teatrul Naţional ; Remus Georgescu, Filarmonica „Banatul" (premiu pentru creaţie).

PREMIUL III : Filarmonica „Banatul" ; Alexandra Guţu — instrumentistă la Filarmonica „Banatul" ; Ion Şulea Gorj (pictură).

DRAMATURGIE

PREMIUL II : „Un om, o scenă, un steag" de Dan Radu Ionescu ; „Hansi al nostru", de Michael Holzinger.

În numărul următor al revistei noastre vom prezenta în pagina „Timişoara culturală" cîteva dintre formaţiile şi artiştii laureaţi la faza republicană a festivalului „Cîntarea României".

NOTĂ : Asupra premiilor acordate formaţiilor şcolare şi studenţeşti, în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României", am relatat în numerele aterioare ale revistei.

didactică

LICEUL DE MUZICĂ „Ion Vidu" din Timişoara, o clădire modernă, un director tînăr, inimos, talentat — **Marius Tănăsescu** — afişe, multe, mereu altele, anunţînd audiţii, concerte, recitaluri. Elevii acestui liceu, poate mai mult decît alţii, poate mai devreme decît alţii, află că munca şi iarăşi munca este singurul suport al unei existenţe obişnuite. **„Instrumentul nu se lasă îmblînzit decît după ce simte că eşti mai puternic decît el"** îmi spune o fată de vreo 13 ani, altminteri cu codiţe şi cordeluţă, altminteri un copil mai degrabă slăbuţ şi timid. Intimidat se descoperă şi reporterul, de modestia cu care vorbesc aceşti copii despre reuşite.

Acest an, 1977, a adus Liceului de muzică din Timişoara confirmarea valorii sale. La faza finală a Festivalului **„CÎNTAREA ROMÂNIEI" corul pionierilor şi Elena Bejinar** (anul III, flaut) au obţinut **premiul I,** şi, cu puţin timp în urmă, la **Concursul pe meserii şi specialităţi** (desfăşurat la Cluj-Napoca) din cei 9 concurenţi, 8 s-au întors cu premii. **„Se putea mai mult, se putea mai bine"** ne spune tov. Marius Tănăsescu. Dintre cei care puteau mai mult şi mai bine la Cluj-Napoca, am stat de vorbă într-o dimineaţă, vreun sfert de oră, cu **Avrămuţ Lucia** (anul I, pian), **Manole Rodica** (an I, violă) şi **Faji Desideriu** (anul II, flaut). Indiferent de premii, ei sînt convinşi că greul de-abia începe. **Nu s-au aşteptat să fie cîştigători. Au vrut doar să se prezinte bine la toate probele :** instrument, teorie, susţinerea lucrării interpretate. **S-au simţit obligaţi pentru profesorii care-i însoţeau. Se bucură că Timişoara a ieşit bine, au căpătat încredere în forţele lor şi au înţeles că trebuie să muncească mai mult. Şi mai mult. Concursul i-a stimulat.** Premiile nu i-au făcut mai puţin modeşti, mai puţin timizi. Le urezi să devină mari instrumentişti şi ei mulţumesc cu jumătate de glas, apoi se întorc cuminţi, la orele de studiu. **(A. C. IORDACHE).**

instantanee

NE-A VIZITAT LA REDACŢIE PROFESORUL GHEORGHE ANDRAŞIU, de 81 de ani, pentru a ne spune că, la 11 iunie, liceul timişorean **„C. Diaconovici Loga"** va găzdui, cu prilejul aniversării a 50 de ani de la absolvire, întîlnirea **„Primei promoţii de limbă românească a foştilor elevi ai liceului".**

Fiind numit, în 1919, ca profesor de istorie la susnumitul liceu, avîndu-l în trecerea anilor, coleg pe **George Călinescu,** şi alţi profesori celebri, formînd, în cariera sa profesorală, zeci de cadre, de personalităţi ale ţării şi ale acestui oraş, onorînd o vreme şi conducerea Muzeului Banatului între 1919-1920, conlucrînd cu personalităţi marcante ale Banatului, ca **Emanoil Ungurianu, Constantin Daicoviciu, Ioachim Miloia** şi alţii, unicul profesor în viaţă al acestei strălucite promoţii timişorene. **Gheorghe Andraşiu** aduce, alături de foştii săi elevi, la acest moment aniversar, lumina spirituală a unei vieţi dedicate spiritualităţii bănăţene.

Trebuie să mai amintim că, la această aniversare semicentenară, vor mai lua cuvîntul **Brutus Imbroane,** fost elev al liceului, profesorul **Ioan Viriş,** directorul liceului **C. D. Loga,** şi vor recita poezii, dintre foştii elevi de-acum 50 de ani, **Dr. I. Bosica** şi **ing. Zeno Coste.** Tot cu această ocazie, se va dezveli monumentul lui **Constantin Diaconovici Loga,** de către cel care l-a şi sculptat, **Petru Sîrbu. (RADU VOINEA).**

top

AŞADAR, RUBRICA NOASTRĂ ŞI-A CÎŞTIGAT, deja, prieteni... Scrisorile primite mi-au confirmat bănuiala că alcătuirea unui TOP nu-i chiar o floare la ureche şi că destui cititori sînt prea puţin lămuriţi asupra a ceea ce vrea să însemne un TOP .

Unui observator atent al fenomenului muzicii pop, nu i-a scăpat — cred —, tendinţa de reîntoarcere la o linie melodică simplă (nu simplistă !) în care împletirea vocilor e alăturată unui inspirat acompaniament instrumental menit să sublinieze atmosfera piesei. Gîndiţi-vă la „Mannhattan Transfer" cu actualul lor succes „Chanson d' amour", la relativ recentul disc LP al grupului Pink Floyd sau la creaţiile formaţiei Eagles dintre care una — „Hotel California" — a şi fost propusă de către un cititor spre a figura în TOP-ul nostru.

Vom recunoaşte, din capul locului că cel puţin pentru moment, pieselor zgomotoase stil Funky, le-au luat locul compoziţiile de factură lirică. Moda „RETRO" pătrunde şi ea în clasamentele de specialitate readucîndu-ne nostalgia marilor succese de altădată, se confirmă, astfel că „genul uşor" nu e atît de efemer pe cît îl cred unii... Scrieţi-mi despre preferinţele voastre, pentru a păşi cu dreptul în acest tînăr TOP ORIZONT. **(PETRU UMANSCHI).**

retro

O IDEE NEMAIPOMENITĂ, nemaiauzită şi cu totul neobişnuită le-a trecut prin cap cîtorva femei din Timişoara pe la 1750*. Nu ştiu de ce, dar cred că lucrurile s-au întîmplat după cum urmează. Era deci exact acum 222 de ani, neapărat iarna şi neapărat după-amiaza. Femeile erau îmbrăcate în rochii lungi, înfoiate, cenuşii, cafenii şi negre, în salon era cald (de aceea mă gîndesc că nu purtau pălării şi poate nici peruci), aveau nasurile ascuţite şi părul strîns în vîrful capului, sorbeau rar ceai din ceşti transparente din porţelan de Saxa, după ce terminau de sorbit îşi strîngeau cu înverşunare buzele subţiri, şi începeau să cîrîie ca nişte gaiţe. Deci în acea după-amiază de iarnă de acum 222 de ani, femeile hotărăsc să înceapă CAMPANIA ÎMPOTRIVA BĂRBAŢILOR BEŢIVI. Orice învăţ are şi-un dezvăţ. Aşa că femeile pun mînă de la mînă, îşi vînd poate şi ceva bijuterii şi cu o pungă doldora de bani cumpără teren, arhitect, cărămizi, dulgheri, zidari şi toate cele trebuincioase unei case serioase (subsol, parter, două etaje, curte interioară, coridoare, terase). Puzderie de odăi. Puzderie de chiriaşi şi chirii. Puzderie de parale. Membrele **CLUBULUI TEMPERANŢEI** hotărăsc solemn : bani sînt, dîrzenie aşijderea : războiul împotriva şnapsului poate începe. Nu s-a aflat însă nici pînă azi ce au făcut femeile temperate şi temperante cu galbenii şi nici cum au reuşit să-şi dezveţe bărbaţii de ştiutul năravuri. În schimb, toate istoriile oraşului consemnează : în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea e zidit şi inaugurat restaurantul „Trompeta", se reamenajează „Cerbul de aur" şi „Mînzul de aur", se mai deschid „Cei 7 electori", „Mînzul alb", „Trei ciocîrlii", „Trei broaşte", „Păunul de aur", „Corabia", „Ciarda turcească" încă multe altele. E drept, după 1920 în „Casa femeilor cu bărbaţi beţivi" se refugiază la etaj cei cîţiva membri ai „Clubului antialcoolişti lor timişoreni". **(RETROVIZOR)**

* Mai exact, la 1755, susţine ing. principal **Radu Fodor** de la Serviciul de sistematizare arhitectură şi monumente istorice al judeţului. Lui îi datorăm informaţia despre „Casa femeilor din Clubul temperanţei", aflată în Piaţa Doicești la numărul 1 (vis-à-vis de Tribunal), clădire decretată monument istoric.

obiectiv

1. ABECEDARE FĂCĂTORILOR DE BINE. În **Îndrumătorul cultural** nr. 5/1977 cetăţenii sînt invitaţi să citească volumele de poezii : **Cîmpul de maci** de N. Calomfirescu, **Cîntece de vitejie,** de G. Coşbuc, **Culoarea din curte** de N. Dumbravă, **Lunea cea mare** de Dan Mutaşcu, **Încrustaţii pe patul armei** de Pascale Enache, **Rugul şi flacăra** de Eugen Uricaru. Bibliograful de serviciu al revistei nu a trecut prin necesarele „alfabetizării", daţi-i diurnă, concediu şi sfaturi de buzunar. Explicaţi-i că literatura română actuală nu-i prilej de exerciţii pentru inşi deturnaţi din activitatea lor firească. Cărţile semnate de Eugen Uricaru, Dan Mutaşcu, Nicolae Calomfirescu sînt **romane,** primii doi fiind **autori** de care corectorul publicaţiei trebuia să aibă ştire. La **Poezii** mai figurează şi **Balada vitejilor** de Damian Ureche ! Lui Damian Ureche i-a apărut într-adevăr, o carte, dar numită **Balada neatîrnării ! (V. GANEA)**

plastică

„INTERVENŢIA" ANULUI II ARHITECTURĂ ÎN AMBIANŢA NATURALĂ A PARCULUI CENTRAL al oraşului — joi, 2 iunie 1977, orele 8-20.

Autorii „intervenţiei" şi subsemnatul înregistrăm opiniile unor trecători ; pe rînd, perplecşi, indiferenţi, contrariaţi, vehemenţi sau entuziasmaţi. Reţinem „telegrafic" cîteva din cele peste 50 de păreri emise (în ordine cronologică şi păstrînd intactă proporţia reacţiilor).

„Aici e Parcul copiilor, da ? Nu ştie mama. — Îmi place pentru că n-am mai văzut în aer liber o aşa expoziţie. — Fiind fără flori (parcul) structurile se armonizează frumos. — Parcă te aştepţi ca formele să cînte. — Mi-ar place să le am în curte. — Natura pare alta, spaţiul vibrează, vibrăm şi noi. — Mi-a adus aminte de geometrie. Totul intră în rezonanţă la acţiunea vîntului, se integrează organic. — Nu ştiu ce să spun, n-am mai văzut d-astea, nu sînt în clar. — Nu-mi dau seama dacă mă obosesţe sau mă recreează ; îmi trebuie mai mult timp să pot pricepe. — Parcă ar fi o grădiniţă care zboară ! — Nostalgii la adresa planorismului ? — Scaunele (suspendate) nu-mi plac. Prea ostentative, vor să şocheze, caută prea mult efectul. S-a mai făcut. — Ce-i măgăria asta ? — E o modalitate de odihnă activă. Îţi creează, pur şi simplu, o bună dispoziţie. — Duceţi-vă, maică şi învăţaţi o meserie decît să mizgăliţi frumuseţe de natură. — Sînt absolut imun la asta. — N-am mai văzut, nu cade în meseria mea. E o experienţă interesantă, o premieră timişoreană ; păcat că nu i s-a făcut publicitate. — Unele lucruri s-ar putea folosi. Dacă ar fi şi mai colorat... — M-aş juca, aş sări peste ele (peste lucrări). — Faceţi bine şi nu mai completaţi natura ! Ce-i asta? Expo-mode de panglici ? Ocrotiţi natura, ocroiţi natura !" (CORIOLAN BABEŢI).

P.S. : Într-un număr viitor al revistei ne vom permite un punct de vedere privind „arta ca acţiune", în dialog cu natura.

ecouri

ORIGINILE TOPONIMICULUI TIMIŞOARA ŞI ALE HIDRONIMICULUI BEGA de O. Răuţ (din **Studii de limbă, literatură şi folclor,** vol. III, Reşiţa, 1976) este o lucrare de lingvistică elaborată într-o largă viziune ştiinţifică în consens cu ideea că **„toponimicile nu sînt numai limbă, ci sînt, în acelaşi timp, şi istorie, geografie, etnologie — de toate acestea, concomitent, sau numai de unele din ele"** — (cf. I. Conea). În baza unei largi documentări (121 de trimiteri bibliografice), autorul arată că **„se constată că în scris, secole de-a rîndul, două riuri bănăţene sînt pomenite cu acelaşi nume Timiş, că uneori membrii acestei perechi hidronimice primesc un determinativ sub forma de Timişul Mare şi Timişul Mic şi că deseori parţial, sau în întregime, cursul Timişului Mic apare sub forma Beguei, Begh sau Bege".** Această împrejurare se explică prin aceea că **Bega, „nume dat de pecenego-cumani a putut avea o circulaţie mai intensă şi de durată, doar în părţile dinspre Tisa ale şesului bănăţean, acolo unde ei au fost mai numeroşi şi unde, datorită condiţiilor geografice şi împrejurărilor istorice, ei şi-au păstrat individualitatea etnică timp mai îndelungat".** Numele Bega s-a impus pe cursul superior al riului, începînd de la sfîrşitul secolului al XVII-lea. Un rol de seamă în acest proces l-au avut, pe de o parte, armatele imperiale austriece (hidronimicul Bega apare la Timişoara pe planurile şi hărţile acestora) şi, pe de altă parte, **„deplasările de populaţie, prilejuite de lucrările de canalizare şi hidroameliorative, întreprinse în Banat, după încetarea luptelor cu turcii".** O. Răuţ, concluzionează că **„numele oraşului Timişoara, format în jurul «Cetăţii Timiş» îşi are originea în vechiul hidronim Timişul Mic, aflat în circulaţie pînă în secolul al XVIII-lea"** şi din cauza acestuia, acum nu mai există nici o legătură între numele oraşului şi cel al riului care îl străbate. **(A. T.).**

muzeale

Fără îndoială că expoziţia „Civilizaţia daco-geţilor în perioada clasică" organizată de muzeele din Cluj-Napoca, Bucureşti şi Bacău, prezentată de Muzeul Banatului constituie nu numai o premieră expoziţională absolută pentru Timişoara, ci şi o manifestare ştiinţifică şi culturală de prestigiu. Pledează în acest sens nu numai bogăţia şi varietatea materialelor arheologice expuse începînd cu uneltele fierarului şi agricultorului, continuînd cu ale dulgherului sau bijutierului, sfîrşind cu produsele olarilor, ale artiştilor, precum şi cu armele şi monedele vremii ei şi caracterul ei sintetic reunindu-se în spaţiul aceloraşi vitrine, descoperiri arheologice din Moldova cum ar fi cele de la Răcătău şi Bîtca Doamnei, Muntenia cu piese valoroase din marile aşezări de la Popeşti-Novaci, Cîţelul Nou şi din Transilvania de unde strălucesc mai cu seamă vestigiile cetăţilor dace din Munţii Orăştiei, leagănul puterii daco-geţilor de la Burebista la Decebal.

De fapt aceste secole ce cumpănesc trecerea din era veche în cea nouă sînt socotite azi perioada clasică în evoluţia şi dezvoltarea civilizaţiei daco-geţilor ajunsă la apogeu. Începînd cu acţiunile militare ale lui Burebista, menite să închege triburile daco-gete într-o unitate de stat, acţiuni desfăşurate pe tărmurile Pontului dar şi la fruntariile vestice ale Daciei de unde Boii şi Taurisccii alungaţi după o îndelungată bejenie vor ajunge în estul Galiei fiind consemnaţi în comentariile lui Cezar la războaiele galice, rememorîndu-ne printre urmaşii marelui rege pe acel Cotyso din Banat ce ataca imperiul peste Dunăre şi sfîrşind cu epopeea războaielor daco-romane de la începutul veacului al 2-lea al erei noastre, purtate în bună parte de armatele regelui Decebal şi ale împăratului Traian pe pămîntul Banatului, aceste fapte istorice generate de o realitate social-economică se încorporează sintezei complexe din al cărui creuzet a luat naştere daco-romanitatea nord-dunăreană, matricea fundamentală a formării poporului şi limbii române. Dovezile arheologice cuprinse în expoziţia realizată prin străduania unui colectiv de muzeografi sub conducerea prof. univ. Hadrian Daicoviciu, pot fi socotite pe bună dreptate una din pietrele de temelie ale edificiului marii istorii naţionale a României. **(FLORIN MEDELEŢ)**

film

CÎRTIŢA SAU PAIANJENUL. Filmul lui Francesco Rossi, **Cadavre de lux*** (distins cu premiul Donatello pentru regie în 1976) ar fi putut avea ca motto înscris pe generic o frază : „Trebuie să faci ca şi animalele, care-şi şterg orice urmă la intrarea în vizuină". Fraza îi aparţine lui Montaigne şi poate fi citită pe prima filă a romanului-parodie **Contextul,** al sicilianului Leonardo Sciascia. Observaţie : romanul i-a servit filmului lui Rossi drept scenariu, uneori à la lettre. Dar Rossi, face întîi de toate FILM, şi de aceea motto-ul (de fapt leit-motivul) **Cadavrelor de lux** e o imagine cheie : GALERIA. La început, galeria capucinilor mumificaţi de la Palermo, prin care trece, meditînd la viaţă (ori la moarte?), procurorul Varga. Primul cadavru de lux. La sfîrşit, galeria eroilor istorici, mumificaţi în marmora unui mare muzeu, prin care trece meditînd la moarte (ori la viaţă ?) comisarul Rogas. Ultimul cadavru de lux. Între Varga şi Rogas se ţese pînza, ţesătura, textura, CONTEXTUL puterii. Sau labirintul galeriilor prin care forţele trainice ale puterii îşi croiesc drum la suprafaţă. Aşadar, încă un film despre forţa politică (şi de orice fel, dealtfel). Mai mult, un film care pătrunde în labirint şi vrea să afle sensul galeriilor şi ieşirea. Care vrea să desfăşoare pînză. Atunci, filmul lui Rossi intră în competiţie cu alte filme care vor să pătrundă în labirint şi să afle (de pildă **Z** al lui Gavras sau chiar propriul său film, **Afacerea Mattei**). Din această competiţie, **Cadavre de lux** iese însă handicapat. În primul rînd pentru că îi lipseşte nu stilul, ci un stil. De o mare austeritate, **Cadavre de lux** oscilează între parabolă şi un simulacru de cine-verite, între un fel de film poliţist cuminte şi alt fel de film, cu totul straniu, ce pătrunde uneori în fantastic. **Contextul** lui Sciascia se subintitula „parodie", provocînd într-adevăr la dialog (polemic) o întreagă literatură a genului. Filmul lui Rossi nu reuşeşte (dacă şi-a propus cumva), în numele eterogenităţii stilurilor, să provoace acest dialog (cu alte filme, desigur).

Atît de elegant şi sobru, cu o distribuţie atît de distinsă (Lino Ventura cap de afiş), cu un decor atît de rafinat (Guttuso însuşi), **Cadavre de lux** e un film de lux. **(ANEMONE POPESCU).**

* Cinematograful Arta (27 iunie — 3 iulie)

muzică

LA FILARMONICĂ, Nicolae Boboc a revenit pe podiumul dirijoral cu un program deosebit de atrăgător. Plăcută reîntîlnirea cu universul sonor pastelat cu nobleţe şi harul melodic propriu lui **Mircea Hoinic,** cît şi construcţia vigurosului edificiu polifonic al Simfoniei **„Reforma".** Atracţia concertului — prezenţa pianistei franceze **BRIGITTE ENGERER** cu un opus rezervat elitei pianului ; **Brahms, Nr. 1.** Vigoarea superbă cu care pianul a fost opus orchestrei a avut incisivitate, măreţie. Solista, modelată în severitatea şcolii sovieticului **Neuhaus,** reuşeşte performanţa, chiar dacă uneori o face ostentativ şi dacă fluidul emoţional al Adagio-ului n-a trecut rampa continuu. Tehnica exemplară, pregnanţa sigură a atacurilor, şirul acordurilor bătăioase ori eleganţa frazărilor definesc un solist înzestrat cu mult farmec şi disponibilităţi de certe perspective.

După succesul repurtat în fruntea mezinului coral timişorean, entuziastul director al Liceului „Ion Vidu", **Marius Tănăsescu** şi-a pus în gînd să adauge zestrei artistice a oraşului încă o orchestră. A alcătuit-o exclusiv din cadrele didactice ale şcolii, materializînd astfel o excelentă idee : **suprapunerea preocupărilor de pedagogie muzicală cu practica artistică propriu-zisă.** Orchestra, deocamdată cameral şi-a propus şi a reuşit să valorifice convingător un repertoriu baroc, impunînd prin cîteva atribute cu care dirijorul ne-a familiarizat din precedentele apariţii : siguranţa ataculul, omogenitatea sunetului, cadru stilistic exact. Oportună invitarea vîrfurilor interpretative, şi să recunoaştem că ţinuta cîtorva dintre ei — **Aurel Manciu, Mihai Duminică, Ion Beldeanu, Ion Tomescu, Matei Loris** — face cu succes concurenţă profesională colegilor filarmonişti. O emulare din care doar **valoarea** va avea de cîştigat ! **(DORU MURGU).**

sport

ÎN FAŢA CLASAMENTULUI : Dinamo se îndreaptă (cu mari şanse) spre titlul de campioană. Un golaveraj care grăieşte de la sine : 73-31. Bătălia cea mare se desfăşoară (ca şi altădată) la subsolul clasamentului, unde a rămas o victimă sigură : **F.C.M. Galaţi...** Gălăţenilor li se alătură, indiscutabil, Progresul Bucureşti. Asistăm, deci, la un fel de baraj pentru evitarea locului 16 — număr cu soţ, dar de data asta fatidic, la care, s-au angajat nolens-volens **F.C. Constanţa, Rapid** şi **Corvinul Hunedoara.** Constănţenii se deplasează la Galaţi. Pot cîştiga, şi în acest caz şansele lor de a rămîne în divizie vor creşte considerabil. Rapidul probabil nu va veni cu gustul înfrîngerii din „deplasarea" pe care o va face la Sportul Studenţesc. Rămîne ca **U.T.A.** să-şi spună şi ea cuvîntul pe teren propriu în faţa hunedorenilor, care au mari „şanse" după părerea noastră de a juca anul viitor în B. Dar să nu uităm de golaveraj ! Se pare că vom asista la o depărtajare prin golaveraj. Din nou, aşadar, final pasionant în coada clasamentului. Iată, deci, prin ce atletismul rămîne superior : la cursa de 10.000 publicul ovaţionează numai lupta pentru primele locuri. **(CASSIUS)**

evrika!

- **Preferăm un loc pe pămînt, dar mai cu seamă un loc în lume.**
- **Există şi o parte nevăzută a Coloanei infinitului. La ea nu te duci ca turist.**
- **Cine şi-a imaginat pentru prima dată o pasăre de oţel, va fi şi văzut-o reînviind din propria-i rugină ?**
- **Cailor li se pun ochelari ca să-i vadă mai bine pe stăpîni.**
- **Singurătatea alungă voia bună ; gaşca o ucide.**
- **Dacă peştii ar purta botniţă, pescarii s-ar face vînători.**
- **„De ce ţi-e frică nu scapi !" ; mă tem de propriul meu curaj.**
- **Stewardessa îţi dă garanţia că niciodată nu te vei prăbuşi singur.**
- **Între maşină şi nevastă a ales maşina, pentru că numai ea s-a lăsat condusă.**
- **Înăuntru: inventar; afară: caz de boală!**

(ION VELICAN)

Banatica

Dacă, în Moldova, în 1816, se reprezenta prima piesă cultă în limba română, într-un alt colț al țării – la Oravița – și la numai un an de la acest început de mare importanță culturală, se inaugura un edificiu pentru teatru. Acest lăcaș cultural a fost construit, în anul 1817 din inițiativa unui grup de tineri entuziaști membri ai „Clubului diletanților", români și germani, care în 1816 au lansat o listă de subscripție pentru a obține contribuția cetățenilor dornici de cultură. Președintele clubului, Ion Niuni, alcătuiește planul construcției și conduce lucrările de ridicare a edificiului teatrului. Pentru planul acesta au mai fost consultați arhitecți și pictori din Viena. La 1 iulie 1817, edificiul este complet terminat și la 8 octombrie 1817 are loc reprezentația solemnă, inaugurală, cu un program în limba română și germană.

În anul 1838, cu sprijinul populației române și germane, se construiește un etaj, iar în 1893 clădirea teatrului este complet modernizată. Se introduc fotolii tapisate cu catifea roșie, iar decorurile sălii sînt întocmite în stil baroc.

Zidurile teatrului sînt groase, iar fațada, cu arcuri simple, are un fronton triunghiular larg, susținut de patru stilpi masivi de formă dreptunghiulară. La dreapta și la stînga scenei se găsesc situate cîte două loji, iar în fața scenei, fosa pentru orchestră, mult adîncită sub scenă. Privit din afară, teatrul pare o clădire modestă. În interior, însă, ne primește o sală de spectacole frumoasă, cu balcoane impodobite cu ghirlande și alte elemente decorative florale, toate aurite, în maniera barocului vienez.

Pe scena teatrului din Oravița s-au dat numeroase reprezentații, mai întîi de „diletanți", pentru care s-a construit teatrul, apoi de către un număr mare de trupe de operă și operetă, venite din diferite părți ale Europei. Formații românești, italiene, franceze, austriece, germane, rusești și maghiare s-au oprit o clipă pe scena acestui teatru. Ani în șir s-au perindat pe aici sute de turnee cu artiști renumiți ca : Antonio Ronchetti, Egizio Marssini, Irina de Vladia, Sultana Ciucurorile Roder din Viena, Nadina Slavianschi, Mihail Pascaly, Matei Millo, Iancu Brezeanu, Zaharia Bârsan, C. I. Nottara, Gheorghe Dima, Ciprian Porumbescu, George Enescu, Constantin Tănase etc. Fără îndoială, însă, că unul din evenimentele cele mai de seamă din activitatea culturală a teatrului orăvițean l-a constituit, în secolul trecut, spectacolele trupei lui Mihail Pascaly, care întreprinde în vara și toamna anului 1868 un lung turneu în Ardeal și Banat. Era prima trupă de teatru românesc venită „din Țară" și care, prin repertoriu și prin valoarea interpreților rivaliza cu cele mai renumite ansambluri de acest gen de peste hotare.

Trupa artiștilor dramatici din București sosește la Oravița într-o zi de duminică, la 30 august 1868, spre seară. Este așteptată în gară de o mulțime de locuitori și primită cu un entuziasm extraordinar : 12 trăsuri (una pentru fiecare actor) se înșiruie de-a lungul șoselei ce duce spre clădirea teatrului, din centru, iar în urma lor un adevărat cortegiu triumfal, care poartă buchete de flori, legate cu panglici tricolore.

Reprezentațiile trupei lui Pascaly cunosc o afluență de public nemaiîntîlnită pînă atunci. La spectacol au venit și țărani din comunele învecinate : Comoriște, Ticvaniul Mare, Sasca și Grădinari. La ridicarea cortinei, răsunetul limbii române de pe scenă a trezit în sufletele ascultătorilor (care erau, acum, cu preponderență, români) cel mai puternic și mai curat sentiment național.

Semnificația unei aniversări- Teatrul de la Oravița (1817—1977)

Nu putem trece, vorbind despre turneul lui Pascaly în Banat, peste faptul că, din trupa care a dat spectacole la Oravița, făcea parte și tînărul, pe atunci, Mihai Eminescu. Acesta a fost unul din prilejurile în care Eminescu a cunoscut sufletul robust și înflăcărat al bănățenilor. Un răsunet și mai mare decît acela, stîrnit de turneul lui Pascaly, l-au avut, peste doi ani, în 1870, reprezentațiile date de o altă trupă românească de teatru, aceea a lui Matei Millo. Faptul este explicabil, deoarece întregul repertoriu al acestuia era format din piese originale românești, scrise de Vasile Alecsandri și de însuși Matei Millo.

Între anii 1874 și 1888, trupa lui I. D. Ionescu de la teatrul Union din București întreprinde mai multe turnee prin Banat și Ardeal. În aceeași perioadă, pe scena teatrului din Oravița se va manifesta și trupa lui George Augustin Petculescu, care prezintă un repertoriu bazat exclusiv pe dramaturgia națională.

La 12 aprilie 1888, „amatorii" din localitate au prezentat pe scena teatrului opereta „Nașa Trina", scrisă de Gheorghe Vuia din Oravița, fiind inspirată din viața românilor din Banat, precum și vodevilul „Candidatul Linte" sau „Rigorosul teologilor" de Ciprian Porumbescu. Succesul acestei reprezentații i-a determinat pe artiștii amatori orăvițeni să pună în scenă, la 7 ianuarie 1889, opereta „Crai nou" de Ciprian Porumbescu. Spectacolul s-a bucurat de un frumos succes, după cum rezultă dintr-o relatare apărută în revista Familia. În urma acestei relatări, Vasile Alecsandri recomandă opereta Crai nou pentru scena Teatrului mare din București.

După 1900, numărul spectacolelor date de către artiștii amatori locali sau de către trupe profesioniste în turneu pe scena teatrului din Oravița scade simțitor. În această perioadă mai consemnăm o reprezentație dată de Nicolae Corfescu, de la opera din București și turneul actorului Zaharia Bârsan, care prezintă în 1906 drama lui I. L. Caragiale „Năpasta". Această piesă lasă o impresie adîncă în sufletul spectatorilor orăviteni, care, de la turneul lui Matei Millo, nu mai văzuseră un spectacol de teatru românesc, de mare valoare artistică. Năpasta a fost ascultată cu „dragoste și price-pere" ; la reprezentațiile date cu piesa lui Caragiale au asistat și numeroși țărani, care se înghesuiau în sala teatrului, devenită neîncăpătoare, ceea ce demonstra marea receptivitate a poporului nostru față de manifestările culturale, în genere.

După primul război mondial, activitatea culturală a teatrului din Oravița se reduce la cîteva reprezentații susținute de către diferite teatre din București, Cluj, Craiova. Aveau loc cele dintîi turnee în Ardeal și Banat, după desăvîrșirea unificării politice a statului național unitar român. Reprezentațiile date în cadrul acestora constînd, în exclusivitate, din piese românești, s-au bucurat de un deosebit succes. Mai apare pe scena orăviteană, în 1920, tenorul Operelor din Cluj, Viena și Berlin, Iugojeanul Traian Grozăvescu, iar în 1931 primul bas al operei de stat din București, Folescu și marele dirijor și compozitor George Enescu. Popasul lui Enescu din 1931, în mijlocul locuitorilor din Oravița, îl fascinează pe dirijorul „Reuniunii de muzică și cîntări", Karl Kantz, care declară, după concertul dat de marele violonist următoarele : „Uriaș, stă înaintea noastră unul dintre cei mai mari artiști ai vremii (...) La primele trăsături pătimașe de arcuș, te simți departe de frămîntările zilnice... Furtună de aplauze a răsplătit după fiecare număr al acestui program de înalt nivel artistic această artă, care de mult nu a mai fost auzită aici..." Marele Enescu spunea undeva : „...Chiar dacă într-un colț îndepărtat al țării găsesc un singur ascultător care să guste o partitură de Bach, atunci țelul pe care mi l-am propus este atins". La Oravița au fost sute de ascultători care, o dată cu partitura de Bach, au savurat cu ardoare minunata artă enesciană.

Tradițiilor artistice ale acestui lăcaș de cultură le-au revenit un rol important în dezvoltarea conștiinței naționale și a realizării dezideratelor majore ale poporului român – cucerirea independenței de stat din 1877-1878 și unirea cea mare din 1918 –, precum și în dezvoltarea artei dramatice din țara noastră.

În epoca noastră socialistă, cînd tradițiile progresiste ale poporului nostru sînt larg prețuite și încurajate, s-a dat o deosebită atenție și edificiului teatrului orăvițean. În anul 1957 comisia științifică a muzeelor și monumentelor istorice a propus guvernului român declararea Teatrului din Oravița – monument de arhitectură al istoriei noastre culturale. În luna decembrie 1963, s-au terminat și lucrările de restaurare ale vechiului edificiu, păstrîndu-se neștirbite toate caracteristicile artistice inițiale.

prof. dr. GHEORGHE ȘORA

Prietenii revistei Orizont

CENACLUL „LUCIAN BLAGA"

de la Institutul de sudură și încercări de materiale Timișoara

ȚARA

Toate bucuriile mele, cîte le am,
și-n vis, cîte vin,
strada, orașul cu Bega-nflorită,
de fiecare gînd luminat în granit,
entuziasmul fierbinte
fiorul-nserării
sub parfumul lunii de mai,
toate-mi sînt țara din care mă trag,
pașii pe pămîntul acesta rodit
cu atîtea sînge de strămoși
de părinți de frați și prietenii
cei mai buni,
toate suișurile spre avanpostul
numit INAINTE și
coborîșul și lacrima,
zîmbetul începutului curat,
toate-mi sînt haina
înlăuntrului meu,
eu care nu pot fi decît român.

IOAN SCOROBETE

PĂMÎNTUL ACESTEI ȚĂRI

Pămîntul acestei țări
Se modelează-n ulcioare
Care poartă-n lumină
Chipul olarului –
O vie rază din sufletu-i curat.
Pe chipul lui vezi soare, flori și hore,
Privindu-le îți umpli inima de fericire
Și mîinile-ți nerăbdătoare
Caută spre pămînt,
Lutul cel galben, să-l frămînte.
Prin mîini, prin roata de olar
Își zugrăvește însuși chipul.

LUMINIȚA ROȘU

9 SECUNDE

Hiroșima, 1945

9 secunde. Doar atît !
Dar a fost de-ajuns
Urlete de agonie se ridică valuri, valuri,
Către norii de cenușă
Care coboară, ca un giulgiu al distrugerii,
Pe orașul, ce se zbate-n ghearele de fier
Ale monstrului ciupercă...
9 secunde și infernul s-a dezlănțuit...
În jur totul a încremenit
Doar plapuma de foc și fum
Coboară fără zgomot
Peste ochii îngroziți ai vieții...
În 9 secunde, în jur, s-a răspîndit
Grețos și apăsător miros de carne arsă
Carne de om, carnea celor care,
Ca tine, ca mine și ca fiecare
Trăiau liniștiți sub soare.
Au fost îndeajuns 9 secunde
Ca, în următorii ani,
Mamele din acel loc să nască monștri,
Și, totuși, în orașul reclădit peste ruine,
Cu toate că au existat cîndva 9 secunde,
Viața n-a putut fi extirpată
Și unde odată totul atîrna de cîteva clipe
Mai poate înflori din nou o floare delicată.

LUCIAN ILIESCU

CLIPE

M-alintai și îmi șopteai
Numai vorbe de iubire,
Ele au zburat ca vîntul
Și-au rămas în amintire.

S-au risipit clipele
Fugind atît de departe...
Am rămas doar cu-amintirea
Acelui senin din marte.

GEORGINA LUCIA DALEA

OAMENI DE ZĂPADĂ

Gîndurile uitate în noapte
Nasc oameni de zăpadă –
Cad mereu din abis în abis,
Încercînd să te sărut
Măcar o dată.

MARCELA OLARIU

OBSESIE

Alungă și adună
Zilele rimelate.
Înțelege fiecare
Culoarea din mine.
În fiecare dimineață
Mi-e sete de tine.
Mă urc pe toate locomotivele și în drumul
Prea circular,
Tu rămîi
în punctul
din mijloc,
Iubito,
Stindard al inimii mele.

ION OLARIU

cenaclu

PATRIA DE LÎNGĂ INIMĂ

Rodul editorial al cenaclului „Semenicul" din Reșița s-a augmentat recent cu o culegere de poezie patriotică Patria de lîngă inimă, consacrată marilor evenimete istorice : CENTENARUL INDEPENDENȚEI DE STAT O ROMÂNIEI și ANIVERSAREA A ȘAPTE DECENII DE LA RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI DIN 1907. La fel ca și celelalte două tipărituri ale cenaclului, apărute în ultima vreme, (caietul de literatură și cultură „Semenicul" și caietul concursului de poezie patriotică „Partidului și țării închinăm cîntare") noua culegere de poezie este o mărturie concludentă, privind stimularea creației literare a cenacliștilor reșițeni, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Poeziile din placheta aceasta sînt semnate de Nicolae Irimia, Cucu M. Murgu, Cornel Oțelaru, Nicolae Sîrbu, Ioan George, Șeitan și Gheorghe Zincescu. Acestia sînt de altfel, numai cîțiva (poate prea puțini) dintre numeroșii membri ai bunei formații cenacliere reșițene. Culegerea este îngrijită de Gh. Jurma, conducătorul cenaclului „Semenicul".

CORESPONDENȚA CENACLURILOR

Am reținut, spre publicare, poezii ale membrilor cenaclurilor literare din Slatina („Ion Minulescu"), Lugoj („Ioan Popovici Bănățeanu"), Hunedoara („Izvoarele"), Florești-Prahova („Cezar Petrescu") și Sînnicolaul Mare. Rugăm pe conducătorii cenaclurilor să ne trimită grupaje de poezii, constituite din cele mai valoroase creații, care au fost prezentate în ședințele de lucru ale cenacliștilor. Am dori, de asemenea, să fim informați, pe scurt, asupra istoricului activității cenaclului și să ni se dea cîteva date (vîrsta, ocupația, prezența în presă și în culegeri literare) referitoare la autorii poeziilor, încredințate revistei noastre.

AUREL TURCUȘ

„AD MEDIAM"

Un peisaj montan, străjuit de steiuri de piatră, împădurit pe alocuri, ocrotește străvechea așezare românească a Mehadiei, sau, cum îi ziceau latinii Romei : „Ad Mediam". Pentru vilegiaturiști, această vatră umană oferă și trezește multiple interese, fiind o oază de frumusețî naturale. Tocmită în albia riuletului Belareca, ruinele cetății Ad Mediam se văd și astăzi ! Istoricul Griselini susține că a fost zidită de însuși împăratul Traian, la începutul anului 106. Într-un început a fost o colonie romană, eterogenă, constituind orășelul Ad Mediam, înzestrat cu pecete de tîrg și schimburi comerciale între locuitorii de la Sud și Nord de Dunăre. După retragerea administrației din vremea împăratului Aurelianus, procesul de romanizare a continuat cu părțile romanice, grație și tradițiilor fixate în timp, știindu-se de către fiecare că la Ad Mediam era zi de mare tîrg în fiecare sîmbătă...

Pe un deal, zărești ruinele castelului Myhald, ce datează de pe vremea arpadienilor, care încercaseră să se întindă și să acapareze aceste locuri românești, ce ofereau o poziție strategică în calea vrășmașilor. În districtul Mehadia a existat în permanență un corp de oaste, care, animat de idealul libertății, a purtat lupte eroice pentru apărarea ființei naționale ; dovadă grăitoare fiind luptele purtate în anii 1737 și 1739. Ca o reflectare a tradiției seculare, de apărători ai gliei străbune, aci au văzut lumina zilei generalii de mai tîrziu. Laslau și Nicolae Cena, Ion Enache precum și mareșalul Mihai Trapșa. Despre cele de mai sus și altele, glăsuiesc și relicvele istorice așezate cu pietate în muzeul satului, înjghebat cu veneratie, prin grija înmosului director de școală Mihai Belchite, a elevilor din localitate și a cadrelor didactice...

Peisajul montan, ancestral, își păstrează nealterat farmecul, împletit fiind cu monografia citadină a reliefului contemporan. Belareca are ca afluent apa Sfîrdinului, ce își adună susurul de prin văile pline de zmeuriș ale pădurii. În aceste ape colcăie mreana, cleanul și păstrăvul cu puncte colore, desprinse parcă din culorile curcubeului. În tovărășia unei bune călăuze și încercat pescar, așa cum este Nicolae Pinea, poți cunoaște sforurile ce ademenesc jocul zglobiu al păstrăvului ori tăurile, unde mreana și cleanul argintiu își caută loc de odihnă. Săltînd de pe o piatră pe alta, urcînd pe firul apei, ajungi la cascada Bobotului, despre care legendele, izvorîte din gurile bătrîne, răstălmăcesc în taină că ar fi vegheat de un cap de căprioară.

Căprioarele sînt întîlnite adesea arcuindu-se de pe o stîncă pe alta, în jocul lor nebunatic, familiarizate cu vorbele trecătorilor, ale muncitorilor forestieri sau ale culegătoarelor de zmeură și mure. Alăturea de ciute își este dat să tresari văzînd iepurii țîșnind din culcușurile lor improvizate sub un capăt de piatră teșită și acoperită de mușchiul verde. Un vînător mai puțin iscusit nu se poate întoarce cu tolba goală din aceste locuri, de un colorit aparte. Cam așa voia să spună un cunoscător al pădurii, un vînător încercat, cum a fost bătrînul și volubilul Nicolae Feneșan.

După vînătoare sau pescuit, după cura de aer ozonat a rășinoaselor, călătorul pogoară în centrul comunei, descinde la localul „Ad Mediam", recent inaugurat, unde te întîmpină cu multă amabilitate responsabilul, care nu pregetă să te îmbie cu alese mîncăruri aburinde, zămislite de mîna harnică a unui personal calificat în arta gastronomică. Poți lua loc în una din cele trei încăperi, frumos ornamentate și atmosfera îți spune că te afli acasă la tine. Frescele de pe pereți sînt încîntătoare, revelația trecutului și prezentului, executate de un penel iscusit ce se cheamă Bebe Cojocaru, un maestru în înțelesul major al cuvîntului, demn de invidiat de confrații săi consacrați. Poposim în una din cele trei încăperi. Autorul, un veritabil talent, a așternut pe pereți mitologia locurilor. Un Iovan Iorgovan modern, alăturea de un Hercules, ce pare să vegheze porțile Cernei. Pictorul a zămislit sub penelul său obiceiurile, tradițiile și preocupările arhaice ale baștinașilor, într-o suită de tablouri grăitoare. În final, a deschis, o fereastră spre viitorul de mîine al satului, ce tinde să devină o urbe, așa cum îi stă bine. De reținut imaginea plastică a minerului ce răscolește adîncurile, alăturea de țăranca ce te întîmpină cu pîinea și sarea pămîntului. Cu sufletul împăcat poți porni la drum zicîndu-ți : „Am petrecut într-adevăr o zi frumoasă de odihnă pe meleagurile Mehadiei" și gîndurile te poartă la cronicarul de ieri, Stoica de Hațeg, om al locului...

NICOLAE PETNICEANU

SECURITATEA EUROPEANĂ

Helsinki, 1975 – Belgrad, 1977

S-au scurs aproape doi ani de la încheierea cu succes a primei Conferințe pentru securitate și cooperare în Europa. Semnarea, la nivelul cel mai înalt, a Actului final, a marcat o etapă importantă în istoria Europei, cu implicații pozitive pentru întreaga planetă. Acest document corespunde intereselor poporului nostru, cît și a celorlalte popoare, atît din Europa cît și din întreaga lume.

În ședința comună din 9 august 1975, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliul de stat și Consiliul de Miniștri au apreciat Conferința de la Helsinki, drept **„un moment de însemnătate istorică în viața politică pe continentul european, care marchează un spirit nou în relațiile internaționale, punînd bazele unui amplu și profund proces de edificare a securității pe continentul nostru, cu implicații deosebit de pozitive pentru întreaga lume".**

Dînd o înaltă apreciere rezultatelor Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, trebuie avut în vedere faptul că aceasta nu constituie un punct terminus, ci numai un început, un eveniment istoric remarcabil, deschizător de noi perspective în sensul realizării unei păci și securități reale cît și a unei cooperări rodnice pe multiple planuri între statele continentului.

Cu toate acestea, în perioada care s-a scurs de la Conferința de la Helsinki, deși au fost realizate unele progrese, s-a făcut mult prea puțin pentru transpunerea în viață a angajamentelor asumate. De aceea, România acordă o importanță deosebită reuniunii general-europene de la Belgrad, care trebuie să impulsioneze procesul de edificare a securității în Europa, să contribuie la concretizarea angajamentelor luate în unanimitate la Helsinki. Țara noastră este hotărîtă să-și sporească eforturile, alături de toate statele iubitoare de pace și securitate, de toate forțele progresiste, pentru buna pregătire și desfășurare, în spiritul constructiv și pe baza consensului, a noii reuniuni general-europene.

Este cunoscut faptul că aspectele securității și cooperării sînt multiple. În vederea aplicării stricte a tuturor principiilor și prevederilor Actului final, conceput, ca un tot unitar, este necesară dezvoltarea, în multiple forme, a colaborării în toate domeniile între toate statele continentului, pe baza deplinei egalități și avantajului reciproc. De asemenea, asigurarea unei reale securități este strîns legată de problema dezarmării și a încetării cursei înarmărilor.

Contribuția României, larg apreciată, se referă atît la conținutul procesului de edificare a securității și dezvoltare a cooperării în Europa, cît și la regulile și modalitățile participării statelor europene la acest proces. Astfel, România a elaborat o concepție nouă și cuprinzătoare despre securitate, enunțată pentru prima dată de secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, în mesajul adresat participanților la colocviul științific, organizat la București, în 4-6 iunie 1970, de A.D.I.R.I., și cu care prilej, a subliniat că securitatea europeană reclamă : **„un sistem de angajamente ferme din partea tuturor statelor, precum și de măsuri concrete de natură să ducă la excluderea forței și a amenințării cu folosirea forței în relațiile interstatale, să ofere tuturor țărilor garanții depline că se află la adăpost de orice act de agresiune"**. Această concepție s-a reflectat într-o serie de documente internaționale, fiind promovată și în cadrul Conferinței de la Helsinki. Poziția țării noastre în legătură cu modalitățile participării statelor la realizarea acestor obiective și-a găsit, de asemenea, o strălucită afirmare. Este vorba de impunerea necesității creării condițiilor pentru ca toate statele europene să participe direct și fără nici o piedică, indiferent de regimul lor social-politic, de mărimea sau potențialul lor, pe baza deplinei egalități în drepturi, la rezolvarea multiplelor probleme care stau în fața Europei. În acest fel, au fost create condițiile ca hotărîrile Conferinței să reflecte interesele tuturor statelor participante, creindu-se o puternică bază pentru securitatea europeană.

De aceea, drumul deschis, trebuie continuat cu perseverență, pentru punerea în aplicare a hotărîrilor Conferinței, care a creat cadrul necesar negocierii și rezolvării tuturor problemelor cu care este confruntată Europa.

Dacă s-au realizat unele progrese pe planul cooperării **bi** și **multilaterale** în domeniile economic, științific, cultural și umanitar, acestea reprezintă numai o parte din ceea ce aspiră popoarele lumii. Posibilitățile și imperativele în aceste direcții sînt, încă, insuficient valorificate. Se impune, o conlucrare activă a tuturor statelor europene, pentru promovarea unui umanism nou, care să fie în deplină concordanță cu aspirațiile popoarelor, care să asigure tuturor accesul la cuceririle progresului și civilizației.

Este necesară combaterea unor fenomene nocive, cum ar fi propagarea urii între popoare, a ideilor fasciste, a rasismului etc.

Asigurarea unei securități reale și a unei păci trainice, este organic legată de încetarea cursei înarmărilor, retragerea trupelor străine de pe teritoriul altor state, de realizarea unui proces consecvent de dezangajare militară și dezarmare.

Prin **Actul final al Conferinței de la Helsinki,** statele participante au subliniat necesitatea conjugării eforturilor în vederea reducerii confruntării militare și promovării dezarmării. Sînt cunoscute dimensiunile cursei înarmărilor, povara pe care aceasta o reprezintă pentru popoarele europene, pentru întreaga lume. Cursa înarmărilor, frînează progresul economic și social, dezvoltarea cooperării între state, menține decalajele social-economice cu care lumea contemporană este confruntată.

Accelerarea acestei curse, este în flagrantă contradicție cu noul curs spre destindere și cooperare, cu promovarea unor noi relații între state, bazate pe încredere și egalitate în drepturi.

Măsurile adoptate de comun acord în capitala Finlandei, menite să ducă la sporirea încrederii, să deschidă noi posibilități pentru soluționarea problemelor dezarmării și a securității pe continent, trebuie să-și găsească aplicarea. Așa numitele măsuri de creștere a încrederii pe continent, adoptate pe baza prevederilor Actului final, deși își au importanța lor, efectele asupra sporirii încrederii și întăririi stabilității în Europa, sînt minime.

De aceea, România socialistă militează pentru depășirea stadiului declarațiilor de bune intenții și de a se trece la asumarea unor angajamente ferme privind lichidarea bazelor militare, retragerea trupelor străine de pe teritoriul altor state, reducerea efectivelor trupelor naționale și adoptarea unor noi măsuri care să ducă la creșterea încrederii și destinderii pe continent.

Pentru înfăptuirea securității în Europa, o importanță deosebită ar avea încheierea unui pact general-european, la care să adere toate statele participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, și care să conțină angajamentul de renunțare la folosirea forței și la amenințarea cu forța, precum și angajamentul statelor posesoare de arme nucleare de a nu le folosi sub nici o formă împotriva altor state sau grupări de state.

Este larg apreciată poziția României cît și eforturile ei , a celorlalte state socialiste europene pentru materializarea prevederilor Actului final de la Helsinki. De asemenea, alte state, partidele comuniste și muncitorești din Europa, diverse alte partide și organizații pledează pentru sporirea eforturilor constructive, în vederea înfăptuirii securității și dezvoltării cooperării pe vechiul continent, pentru ca reuniunea de la Belgrad să reprezinte un remarcabil pas înainte. În același timp, nu pot fi trecute cu vederea, unele cercuri care continuă să se situeze pe pozițiile depășite ale politicii imperialiste de forță și dictat, de amestec în treburile interne ale altor state, de interpretări unilaterale și de deformare a conținutului Actului final de la Helsinki.

Aceste poziții, trebuie să primească riposta cuvenită din partea forțelor progresiste europene, pentru ca procesul destinderii să devină ireversibil, pentru ca transpunerea integrală în viață a principiilor și prevederilor Actului final de la Helsinki, să devină o realitate.

În acest sens, reuninea pregătitoare de la Belgrad, ale cărei lucrări au început la 15 iunie, este chemată să acționeze constructiv, pentru dinamizarea și aprofundarea aplicării Actului final de la Helsinki și să adopte noi hotăriri și măsuri, menite să contribuie la realizarea securității și dezvoltării în Europa.

Țara noastră este hotărîtă să-și aducă întreaga contribuție la buna pregătire și desfășurare a reuniunii de la Belgrad, pentru ca aceasta să se soldeze cu rezultate pozitive, conforme cu interesele vitale ale popoarelor.

CORNELIU POPEȚI

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

Xenocrate

Nu despre Xenocrate urma să scriu ; dar, de cînd cu Ziua copilului, tot la copilărie mă gîndesc și tot urcă trecutul în mine cu toată copilăria. Aș vrea să mai fiu copil, dar nu se poate. Chiar nu se mai poate ? Păi ce-i atunci cu categoria filozofică de **posibil ?** De ce e filozofică, adică foarte generală, dacă stă cu obrazul numai spre viitor, ca Floarea-soarelui ? Cum e ea atît de generală și de cuprinzătoare dacă asupra trecutului **nu mai e posibil** să revenim ? Pentru că în lume nu-i mai mult viitor decît trecut ! Da, dar cum să întorci înapoi **procesele** petrecute în corp ori în univers ? Cum să mai atingi starea fragedă a copilăriei ? În gînd ! În amintire ! Uiți de corpul tău bătrîn și-ți gîndești trupul de copil, care nu e imaginar, doar l-ai avut. Și, gîndind copilăria, anii de școală, poți ajunge la cei mai îndepărtați copii, cei de acum cîteva mii de ani. Și dai de Xenocrate, de Aristotel... Și ei au fost copii, de vreme ce au existat. Și ei au fost elevi, elevii lui Platon. Deși erau de vîrste destul de diferite Platon i-a avut elevi și i-a caracterizat ca un diriginte : **„Unul are nevoie de pinteni, altul de frîu".** Xenocrate era cel care avea nevoie de pinteni. Era mai mare decît Aristotel și din fire mai **îndepărtat.** Era mai **mutat** în gînd, mai contemplativ. Timp îndelungat rămînea în Academie. Poate că expresia „cu capul în nori" i se potrivea de minune. Numai că, în acest caz, ar trebui să admitem, măcar metaforic, că norii ar fi o emanație a cugetării, ba chiar cugetarea, gîndul. Cine e „cu capul în nori" e mai aproape de gînd decît de corp. E dus în gînd mai mult de jumătate... (Ce vers frumos !). Și toată viața Xenocrate a fost astfel, mai la-ndemîna gîndurilor, mai îndepărtat. Ni se spune că **„Era cu totul lipsit de trufie ; adesea se consacra meditației despre sine însuși** (toți grecii aveau baiul ăsta !) **și se spune că, o oră pe zi, cel puțin, o consacra tăcerii".** Sînt convins că în sine nu tăcea. Gîndea zădărnicia ! Și cui s-o mai explice ? ! Dar cînd ieșea în oraș ? Nu se izbea de oameni ? Avem o mărturie surprinzătoare : **„... ori de cîte ori se ducea în oraș, mulțimea gălăgioasă și hamalii se dădeau în lături cînd trecea el" ! ?** Mulțimea greacă făcea loc Gîndului ! Cum altfel să interpretăm acest fapt ?

Trei lucruri trebuie amintite neapărat despre Xenocrate. **Două întîmplări și lista scrierilor lui.** Prima întîmplare e cu o vrabie, a doua, cu un împărat. Întîmplarea cu vrabia e așa : o vrăbiuță, urmărită de o pasăre de pradă i-a intrat în sîn. Xenocrate a mîngîiat-o. Apoi a lăsat-o liberă și a zis : **„Nu trebuie să trădezi pe cel care îți imploră ajutorul".** Aici, nu întîmplarea cu vrabia trebuie reținută, ci ideea unui principiu fundamental al justiției, al dreptului...

Întîmplarea cu împăratul e așa : Xenocrate a fost trimis, împreună cu alții, într-o solie la Filip (tatăl lui Alexandru cel Mare, elevul lui Aristotel !). Toți însoțitorii săi au fost ademeniți prin daruri și au fost invitați la un ospăț de însuși Filip. La întoarcere, Xenocrate putea să fie condamnat pentru că **„nu a fost de nici un folos"...** Nu știm cum va fi scăpat, dar, mai tîrziu, chiar Filip a recunoscut că filozoful a fost singurul care n-a putut fi cumpărat cu daruri la curtea lui. În această împrejurare le-a spus concetățenilor săi : **„acum, mai mult ca oricînd, trimișii ar trebui să țină seama de interesele statului".** Ciudat destin. Finalul a fost că i s-au adus „onoruri îndoite" de către concetățeni.

Lista tratatelor lui Xenocrate se ridică la aproape 80. **„Despre natură", „Despre nedeterminare", „Despre copil", „Despre libertate", „Despre moarte", „Despre echitate", „Economicul", „Despre puterea legii", „Despre unitate"; „Despre rațiunea discursivă", „Despre suflet", „Despre stil"** ș.a.m.d. „În total — precizează biograful — **224.239 de rînduri".** Cîtă cugetare s-a pierdut ! Oricum, oferindu-ne a trebuit să regîndească tot ceea ce a însemnat filozofia lui Xenocrate.

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

TAINE ALE CIVILIZAȚIILOR DISPĂRUTE (XL)

de Dan Nemesnic

Pe zid se aflau 360 de turnuri la o distanță de 50 m. unul de altul. Lungimea zidului era deci de 18 km. Cum s-a întîmplat însă ca din această uriașă construcție să nu rămînă nimic ? Căci, se știe, capitala lui Nabucodonosor n-a fost distrusă de nimeni, iar acesta și-a construit orașul din cărămizi arse, care s-au păstrat deosebit de bine în condițiile unei clime uscate. Există totuși o explicație. Veacuri întregi, în peisajul arid din jur oamenii din partea locului n-au găsit alt material de construcție mai bun decît aceste rămășițe din edificiul de odinioară. Ei au tot luat, cărămidă cu cărămidă spre a-și dura casele lor sărăcăcioase. Azi se mai găsesc, din cînd în cînd, pe zidurile unor asemenea căsuțe, cărămizi cu semnele cuneiforme ale lui Nabucodonosor.

Coldeway descoperă apoi resturile celebrelor grădini suspendate ale Semiramidei, și demonstrează că aceste construcții erau în formă de cupolă și terasă. Și, în final, descoperă turnul, adică, mai precis, temeliile **ziguratului** babilonian. Ca să ajungă la aceste descoperiri, după ce descoperise Zidul pomenit mai sus, lui Coldeway i-au trebuit 12 ani ! Marile descoperiri, de obicei, nu se petrec toate deodată. Întotdeauna, după ce unul a dat de ceva măreț, în urma lui vine altul și-și spune cuvîntul. Așa s-a întîmplat și în cazul turnului Babel. După Coldeway, arheologul englez Leonard Woolley a descoperit un ziguratul în orașul Ur, la sud de imperiul babilonian. Spre deosebire de turn, acest zigurat era mult mai bine conservat, și s-a putut constata că este mai vechi decît însuși turnul. Woolley, făcînd o reconstrucție exactă a ziguratului, reconstrucție care se potrivea de minune cu cea făcută de Coldeway turnului său – pune punct, cum s-ar zice, imaginației tuturor celor care-și închipuiau turnul Babel în fel și chip.

Adevărul este că, indiferent dacă e vorba de turnul Babel sau nu, ziguratul reprezintă cea mai mare construcție de acest gen din imperiul babilonian. El se prezintă sub formă de piramidă în șapte trepte, pe a cărui vîrf se află un mic templu. Prima terasă avea formă pătrată cu marginile de cîte 90 metri. Terasa avea o înălțime de 33 metri, iar următoarea 18. Urmau celelalte etaje, de cîte 6 metri fiecare, și în fine templul zeului Ulenduk din vîrf de 18 metri înălțime. Acest templu era acoperit cu aur și plăci albastre emailate. Înălțimea totală a turnului era de 90 de metri, exact cît lungimea bazei. Templul era strălucitor și impozant. Putea fi văzut în măreția lui la zeci de kilometri, încît evreii nomazi înrobiți vedeau în el întruchiparea puterii omenești, a bogăției și atotstăpînirii. Ei au și creat legenda despre care am amintit și care a intrat în Biblie.

Apoi imaginația dezlănțuită a martirilor penelului a făcut restul. Printre ei, Pieter Bruegel cel Bătrîn ne-a lăsat o amintire originală. El a mărit de fapt colosseumul pe care-l știa bine, l-a înălțat și a pictat nu numai exteriorul „turnului" ci și o secțiune prin interior. După el, mulți au încercat să-și imagineze cum arăta turnul, iar secolele 17 și 18 ne dau „proiecte" atît de frumoase, încît, dacă ar fi avut posibilitatea, autorii acestor proiecte ar fi purces la treabă. Dar, (deși se spune că istoria se repetă) nimeni și niciodată n-ar fi putut realiza ceea ce, cu mii de ani în urmă realizaseră meșterii babilonieni. Tocmai în aceasta constă măreția lucrurilor omenești.

SFÎRȘIT

COLEGIUL DE REDACȚIE :

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP. G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 iunie 1977 ● nr. 25 (487) 8 pag. 1 leu

OLIVIA MOGA

Pictorița **OLIVIA MOGA**, absolventă a Facultății de arte plastice timișorene, expune, la **SECȚIA DE ARTA a MUZEULUI BANATULUI**, un mănunchi de lucrări din care temperamentul și personalitatea artistei se disting de pe-acum. Ceea ce impresionează la Olivia Moga este, pe lîngă farmecul culorii, și a distincției clare a unei linii picturale discrete, o „lume" a picturii sale, care se oprește, mai ales, în cele mai bune lucrări, la un loc geografic și sufletesc, la un peisaj iubit, ca și la eterna temă a florilor. Peisajele pictoriței sînt acelea ale unei zone semimontane, cu alunecări și suișuri line, cu satele îngrămădite, umile, pierdute într-o istorie milenară, aducînd poezia unei naturi statornice în tipare arhaice, ca în picturile Arieșeni – iarna, Case și schele, Ape la hotar, Toamna la Arieșeni ș.a. Florile Oliviei Moga au fermitatea unor linii învățate la marii moderni, Luchian, Andreescu, lumina, adunată în ele, irumpînd nestăpînită, flori pline de sevă, evocînd, cu un lirism stăpînit, o fervoare interioară a artistei.

Se pare că această expoziție, a unei tinere și talentate pictorițe, rod, cum am zis, al Școlii picturale timișorene, lasă să se întrevadă ideea că, acolo unde există vocație și muncă asiduă, se ivesc și acumulări de calitate, izbucniri, neștiute pînă atunci, ale unui talent în căutarea unui loc propriu în marea agitată a picturii de azi. Minus unele compoziții prea rigide, în care, dacă linia e stăpînită, culoarea e prea rece sau organizarea pe pînză pare fără vibrație, minus acestea, deci, lucrările Oliviei Moga sînt calde punți ale unui suflet ales, punți întinse spre om, exprimate prin peisajele sale de vis sau prin florile sale calde și expresive.

ION ARIEȘANU

Ilustrăm acest număr cu reproduceri ale artistei plastice OLIVIA MOGA

Independență și colaborare

Coerența dintre punctul de vedere românesc și dezideratul noii ordini mondiale, în acest an aniversar al Centenarului Independenței de Stat a României, relevă dimensiunile economice, politice și juridice ale principiului independenței și suveranității naționale susținut cu fructuoasă consecvență de către Partidul Comunist Român.

Raportînd procesul obiectiv de întărire și consolidare a independenței la necesitatea colaborării pe diverse planuri între națiuni, vom încerca să degajăm cîteva semnificații ce decurg din valențele umaniste ale acestui raport așa cum apare în viziunea partidului nostru, al cărui Program lasă să se întrevadă faptul că numai reflexia filosofică poate face clară ideea că cooperarea, bazată pe respectarea strictă a independenței și suveranității, corespunde cu sensul evoluției generale al civilizației. În acest sens, epoca contemporană, ca epocă a realizării unei lumi a dreptății și egalității pe plan național și internațional, este epoca conștientizării procesului de universalizare a istoriei umanității.

Referindu-se la acest aspect, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** la ședința comună a Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale, Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a activului de partid și de stat din 28 martie 1977 afirma : **„Analiza materialist-dialectică a marilor transformări ce se produc în lumea de azi demonstrează că întreaga dezvoltare contemporană creează condiții favorabile pentru realizarea unor relații internaționale noi, a unei politici de deplină egalitate, respect și colaborare între națiuni".**

Necesitatea noii ordini internaționale postulează relații echitabile între țări independente, egale în drepturi și libere în utilizarea propriilor lor pîrghii de dezvoltare.

În plan social, postulînd multilateralitatea ca indice de umanizare, ca relație umană fundamentală, Partidul Comunist Român leagă principiul, necesar, al diversificării subiectivității umane în sfera producției, de policalificare, realizarea efectivă a acestei corelații ducînd la o schimbare calitativă a diviziunii muncii, la dezvoltarea liberă a personalității umane și la satisfacerea, în condiții superioare, a intereselor și cerințelor generale ale societății. În sensul identificării intereselor individuale cu cele generale. Structura socială a țării noastre cunoaște procesul de omogenizare socială care va duce, în final, la formarea poporului muncitor unic, confirmînd, încă o dată, unitatea indestructibilă care a călăuzit existența multimilenară a românilor.

În fața problemelor fundamentale care particularizează lumea contemporană, România promovează și se pronunță pentru o diversificare a raporturilor cu toate țările lumii, privite ca națiuni independente, de sine stătătoare, libere pe propriile lor destine. Interdependențele, care influențează din ce în ce mai direct asupra dezvoltării fiecărei țări (pentru a nu duce la dependență, în plan economic și la subordonare, în plan politic) cer, cu necesitate, consolidarea suveranității naționale a tuturor statelor lumii, acum, mai mult ca niciodată, chemate să gîndească, în comun, viitorul umanității. Această necesitate istorică face, deci, convergente eforturile tuturor națiunilor la crearea și universalizarea, la scară planetară, a civilizației științifice pe care o reclamă evoluția umanității. Manifestarea personalității distincte a fiecărei țări în soluționarea problemelor majore ale contemporaneității impune, de aceea, cooperarea ca pe un indice de participare.

Contextualizînd țara noastră istoriei contemporane, din perspectiva coordonatelor practicii social-istorice a poporului român – din care am amintit aici doar cîteva – Partidul Comunist Român, acționînd în sensul obiectiv al evoluției generale a civilizației, pune în centrul activității sale întărirea independenței de stat a României și consolidarea suveranității în relațiile de cooperare cu toate națiunile lumii : **„Trebuie să se pornească, în toate împrejurările, de la adevărul că principiul suveranității este universal valabil și același pentru toate statele, indiferent de mărimea sau de orînduirea lor socială, că el nu poate fi conceput decît într-un singur sens și în nici un caz nu poate fi aplicat sau interpretat în mod diferit de o țară sau alta".** Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința din 28 martie 1977).

Respingînd ca reacționară antiteza dintre independență și colaborare, Partidul Comunist Român, în întreaga sa activitate, a făcut dovada unei exemplare corelații a acestora, independența de stat fiind un moment necesar al unei reale și legitime colaborări care animă acest an aniversar al Independenței de stat a României.

ȘTEFAN BUZĂRNESCU

Convorbiri

Cu Elisabeta Polihroniade

VIAȚA — CA UN JOC DE ȘAH

Mă întrebați cum împac profesiunea de gazetar cu aceea de șahist. Știu eu ? Cum să le împac ? Iubindu-le foarte mult și pe una și pe cealaltă. Vedeți, eu îmi doresc să joc șah și să scriu. Ori tocmai și asta fac : scriu și joc șah. Hotărîtor în alegerea profesiei a fost, desigur, șahul. Singura profesiune care, cred, nu ar avea de suferit de pe urma șahului, m-am gîndit, ar fi ziaristica. Și am devenit ziarist, Turneele, altfel, ar fi fost o întrerupere a muncii obișnuite ; așa, ele o îmbogățesc : fiindcă într-un turneu nu joci numai șah, ci cunoști oameni, locuri, faci excursii, stringi impresii, călătorești, reflectezi. Un turneu mă îmbogățește nu numai ca șahist — viața mea de șahist e făcută dintr-un lung șir de turnee — ci și ca ziarist, îmi oferă subiecte, prilej de acțiune. De muncă, în definitiv.

De că mă străduiesc : fiindcă iubesc șahul, fiindcă mă bucură să văd atîția iubitori de șah. Și dacă vreau ca șahul să devină un joc mai popular, mă întristează să văd oameni care pun semnul egal între șah și țintar. Șahul nu e țintar, nu e table : e o știință fiindcă e bazat pe anumite legi, e o artă, fiindcă elementul inspirație are un cuvînt hotărîtor, și e un sport, fiindcă e o luptă cu învingător, învins, etc. Citiți o carte despre șah, veți vedea acolo, pe larg, eu însămi am căutat să explic în cărțile mele de ce șahul e o știință, o artă, un sport. Ce există, dincolo de reguli, în șah ? În șah nu există dincolo de reguli. Spuneți că învățarea deschiderilor e plicticoasă, rutinieră. Nu. Eu joc șah, eu mă conformez regulelor, disciplinei jocului, **disciplinei șahului. Prin intermediul acestor reguli ale jocului eu îmi exprim** personalitatea. Un stil de joc exprimă o personalitate : o partidă afirmă și exprimă lupta dintre două personalități. Pentru mine, ca jucător, e foarte important să mă cunosc pe mine ; și mă pot cunoaște mai bine jucînd șah. Șahul înseamnă o exprimare imediată a ideilor ; a unor idei. Se înfruntă două minți, două feluri de a gîndi. Fischer a făcut foarte mult pentru șah, pentru ca jucătorii de șah să nu mai fie comparați cu jucătorii de țintar. Scriu o carte despre cele mai frumoase partide din istoria șahului. Insist asupra campionilor, ca ființe omenești, ca ființe complexe, vreau să mă lupt cu falsa idee că marii șahiști ar fi niște computere. Sînt oameni. Mi-ați spus că v-a plăcut cartea mea despre Fischer pentru formula ei agreabilă. Vedeți, cărțile de șah sînt **în general aride. Litere. Cifre.** Ori nespecialistului nu-i poți oferi doar litere și cifre, iar numai pentru specialiști nu cred că are rost să scriem. Eu vreau să scriu despre șah ca expresie a omenescului. Am în pregătire, împreună cu Sever Noran, o carte de șah destinată copiilor : **Cele o mie și una de nopți ale șahului.** Fiecare mutare e o poveste : dama cea neagră e lacomă și mănîncă pionii neascultători, regele cel rău e pedepsit cu șah-mat, turnul cel bun apără calul cel mititel. Scopul e declarat : a educa pe cei mici prin șah. Știți, șahul rezumă viața, șahul e viața în miniatură. Poți citi o partidă ca un roman, poți învăța pentru viață dintr-o partidă. Nu, nu cred că un șahist poate fi o brută. Șahul e piatra de încercare a inteligenței, spunea cineva, șahul civilizează.

Ce e trist în viața unui jucător de performanță ? Chinuitor e efortul, neplăcute sînt înfrîngerile; pe urmă, există teama că nu vei reuși, oboseala : ca în orice muncă de creație, științifică sau artistică. O partidă e o creație. Nu, nu cred că am talent literar. Scriu cărți fiindcă îmi place să **comunic.** Sigur, am scris și eu poezii în tinerețe, ca orice om. Încerc, din cărțile mele de șah, să fac reportaje. Să sensibilizez, pe cît se poate, ariditatea formulelor. Dacă aș scrie o carte despre un șahist. Aș scrie despre o șahistă, Nona Gaprindașvili. E o femeie minunată. Cred că aș scrie o carte despre Alehin. O, ce viață a avut Alehin. ... Sau despre Philidor. Philidor, știți, a fost compozitor. A compus opere. A fost o personalitate interesantă. Îl cunosc pe profesorul Pius Brînzeu de mulți ani. Mișcarea de șah din Timi-

VALERIU GANEA

(Continuare în pag. 7)

Despre atracție...

Orașele, ca și oamenii, atrag sau resping. Timișoara, și nu pentru că e de gen feminin, atrage. Are frumusețea ei permanentă, pe care o respectă, dar și grijă pentru un spor mereu de frumusețe. Timișoara, oraș calm, într-o lume destul de nervoasă, cochet toată săptămîna și „duminica", liniștit, deși are atîtea treburi, ospitalier, fără spume de dragoste la gură, serios fără a fi naiv, gospodar știindu-se „fruncea", cu atîtea parcuri și flori încît pe-alocuri abia se zărește orașul, în centrul său cu o inimă teatral-muzicală vorbind în toate limbile locului, înțelegerea fiind UNA, cu fabrici multe, încît dacă cineva s-ar rătăci fără acte, în pustiu, dezbrăcat de la încălțări și pînă la pălărie, s-ar afla numai din etichete că-i de pe la noi ; așadar, de ești elev, student, muncitor în fabrici cu prestigios renume, tu, locuitor al orașului, timișorean de pe malul Begăi, cu marama înflorată de poduri, faleze și schifuri, (tinerețea fiind stăpîna ei, cea veche, domoală și prietenă) știai că atracția miraculoasă spre tine, creator al orașului, ți se datorește înainte de toate TIE ? ! Da, ție cel ce creezi toate frumusețile acestea ale orașului și știi a le păstra pe acelea pe care le-ai găsit. Știi, timișorene drag, care făurești minunată viață pe aceste plaiuri, știi că această atracție spre tine, spre noi, e o dovadă de prețuire din partea celorlalți ? Te caută cel care te prețuiește ! Știai dragă timișorene, că orașul tău, orașul nostru, după capitala țării, este cel mai mare, cu cel mai numeros colectiv de suflete, cu 268.785 de oameni ? Asta, de fapt, vroiam să-ți spun în aceste cîteva rînduri : să ne merităm în continuare iubirea celorlalți prin atracția faptelor noastre.

GHEORGHE LEAHU

PREMII PENTRU JUDEȚUL TIMIȘ
(în pag. a 6-a)

Vasile Nicolescu

„LUMEA DIAFANĂ"

(Editura Eminescu, 1977)

Şi în **„Lumea diafană"** (Ed. Eminescu, 1977), disputată, – prin adeziuni de cultură –de intelect, sublimată muzical, infinit polisată astfel încît semnele prelucrării devin inaparente, poezia lui Vasile Nicolescu recuperează prin imaginaţie ceea ce spiritul artizanal şi raţiocinant îi poate răpi sau acorda numai modificat, transfigurat. Închis afectului, spaţiul poeziei se deschide în schimb iniţiativei imaginaţiei. O iniţiativă, desigur, limitată, obiectul asupra căruia se exercită fiind convenit, selectat aprioric : lumea diafană, fragilă, transparenţa lucrurilor străbătute de lumină, purificate, „rotunjite", ţintind către forma perfectă, idealitatea (cercul, sfera, ca să rămînem între reprezentările cele mai frecvente ale poeziei) : „El vede puiul ciutei cînd tresare / şi scoica rotunjindu-şi perla, / firida cîrtiţei în zid de mare / şi frunza-n care cîntă mierla. / / El vede merele cînd stau să cadă, / mîna pictînd catapetesme, / şi arlechini cu trupul de zăpadă / şi plutitoarele miresme" **(Soarele).**

Activă, în **Lumea diafană,** este o poetică a reflectării, **a recunoaşterii :** respingînd conceptualizarea, poezia se deschide oglindirii în proximitatea lumii ; act plin de semnificaţie căci, revelîndu-se pe sine, dă un sens lucrurilor în care se răsfrînge, numindu-le : „El vede licuriciul care plînge, / scafandrul de sub stînci marine / şi-n scorburi, exilate-n sînge, / păsări ucise de jivine. / / El vede curcubeie şi petunii / şi-al serii transparent perete / şi-ngenînchind spre hăurile lunii / deşerturi delirînd de sete. / / El vede cîrdul de cocori cînd pleacă / şi veşnicia dintre clipe, / seminţele fierbînd în piatră seacă / viaţă vrînd să înfiripe. / / Visînd el doar în adevăr priveşte / şi-n adevăr mereu se scaldă. / Minunea firii blînd o rotunjeşte / cu o privire nesfîrşit de caldă".

Excluzînd exerciţiul narcisiac, anihilant şi steril : „Dar cînd se-ntoarce-n sine şi scrutează / cumplita, aprига-i lumină / el nu mai vede-atunci nici cît o rază / şi orb se prăbuşeşte-n tină", poetul nu propune totuşi în această artă poetică aproape integral citată aici o atitudine obiectivată, la modul parnasian, racordarea impersonală a intelectului la obiect. **Vederea, privirea,** panoramică, penetrantă, sesizînd incorporalul („veşnicia dintre clipe"), e, de fapt, pentru Vasile Nicolescu **visare, reverie,** calmă proiecţie în afara eului. Este terenul pe care ,neîncetînd a se informa şi modela prin cultură, lirismul rămîne în starea de „natură", deschis, într-un fel specific, cîntecului, celebrărilor. Condiţiile pe care, dacă facem abstracţie de cîteva piese în care verbul devine inflamabil la modul pamfletar, poezia din **Lumea diafană** o îndeplineşte întocmai.

În **Lumea diafană,** conturarea viziunii apolinice pe care am constatat-o în epura de lirism clasic-romantic din volumul anterior este un fapt împlinit. Focului, ca metaforă esenţială în jurul căreia s-a constituit pînă nu de mult poezia lui Vasile Nicolescu îi ia locul în culegerea lirică de faţă un alt element cu semnificaţie simbolică : lumina. E peste tot în această poezie o cheltuire fabuloasă a imaginaţiei, contactul cu lucrurile primeşte dimensiunile unei ecloziuni luminoase a universului în evanescenţe muzicale, în reflexe de oglinzi şi fragranţe florale – se aud „ţitere de greieri", „flaute de argint", lotuşii deschid pleoapele spre cer, pămîntul e un „monej de fluturi". În două cuvinte, **Lumea diafană :** „E diafană nenăscută floare / sub cerul aburind de funigei, / cînd libelula-nchină eleşteul / şi beţi, arinii scuturî cercei. / / E diafană linia tăiată / în gura crinului ce vrea să spună / tot ce-i şoptise cerul într-o noapte / şi ursele-nainte să apună / / ... / / E diafan arcuşul care lasă / privighetori de aer în auz / şi cornul dulce ameţind pădurea / şi cîntecul sălbateculuі sturz. / /E diafană cernerea zăpezii / şi curcubeul răsărind în vis, / şi nesfîrşită curgerea cîmpiei / către albastre guri de paradis / / E diafan pămîntul ce dospeşte / şi arlechinul care-a ris plîngînd. / E diafan poemul care scurmă / şi-nginâ ritmul lumii gînd cu gînd".

În acest pastelism suav, transparent, de culori şi sunete fragile, poezia se pune de fapt sub semnul unei magnifieri a simţurilor şi imaginaţiei. Poet de excepţionale intuiţii plastice şi capacitate asociativă, Vasile Nicolaescu rafinează lirismul barbian în secvenţe de un fantastic genuin, ridicînd ornamentul barochist nu o dată în rang de metaforă a existenţei. Remarcabilă, în orice caz, este capacitatea sintetic-plăsmuitoare a poeziei sale, atestată programatic: „Pune oglinzi, mai pune, ca florile în casă / unde profunde cercuri se simt la ele-acasă, / pune oglinzi în care paharele şi crinii / să joace ca în valuri meduzele, delfinii / / Pune oglinzi, ca ochii de iazuri, mai subţiri, / în care să tresară făclii de trandafiri. / Rizînd, cu mii de braţe să vrei să mă cuprinzi, / pune oglinzi în praguri, ferestre, pînă-n grinzi" **(Pune oglinzi).**

LUCIAN ALEXIU

Cronica literară

MATURITATEA DEBUTULUI

1. Nu eram singurii care semnalam prezenţa unei generaţii de critici tineri, deplin formaţi la a doua carte a lor, critici deplini înainte încă de această a doua apariţie editorială. Trebuie insistat însă în continuare asupra stilului de afirmare al „noii critici" şi nu numai atît : asupra încercării de a demonstra că profesionalismul noilor veniţi, înainte de a se verifica în critica literaturii de azi, se verifică în estetică, istorie şi teorie literară. Cîteva debuturi de ultimă oră, semnate de dota aceasta de nume ce au apărut relativ rar în presa literară, ilustrează un drum oarecum invers : întoarcerea criticului (profesiunea de bază : comparatist, istoric literar) la comentariul literaturii actuale. Cărţile lui **Marin Papahagi, Exerciţii de lectură** sau ale lui **Petru Mihai Gorcea, Nesomnul capodoperelor,** cu întinse analize consacrate clasicilor literaturii române, arată forţa de convingere a unor **noi puncte de vedere** în analiza operei Necomentat a rămas volumul de început al **Marinei Ionescu, Artă şi aspiraţie,** în care noile puncte de vedere vizează în studii ample, operele lui Tudor Arghezi, G. Călinescu, Zaharia Stancu, Laurenţiu Fulga. Dacă „noile puncte de vedere" faţă de operele unor Arghezi sau G. Călinescu apăreau drept o tentaţie firească a unui tînăr critic ce nu practică foiletonul, studiile consacrate lui Zaharia Stancu – **Ziua şi noaptea** – sau lui Laurenţiu Fulga – **Privilegiul permanenţei** – ni se par tentative mai puţin obişnuite. Iar rezultatele acestor două studii – dintre cele îmbucurătoare.

2. Ne aflăm deci în faţa unor noi puncte de vedere, în faţa unor noi unghiuri de abordare a operei : nu neapărat spectaculoase, cît eficiente. Desigur că noile puncte de vedere consideră opera drept finită, **clasică.** Orice cuvînt al marelui creator devine lege. Totul se încarcă de semnificaţii, fiecare parte solicitată trebuie să lumineze **TOTUL.** Opere privite cu îndoială de unii trebuie să răspundă solicitărilor (în unele cazuri ele fiind chiar mai elocvente decît operele definitive, decît capodoperele consacrate, acestea mascînd intenţia creatorului. Opera arghezianâ va fi studiată aşadar prin intermediul romanelor **Ochii Maicii Domnului** şi a **Cimitirului Buna-Vestire ;** cea călinesciană (personalitatea călinesciană) prin **Cartea nunţii.** Lectura atentă – mai degrabă enorm încetinită – a autoarei descoperă mituri ce ar supradimensiona relaţiile personajelor. În naraţiunile interioare ale cărţii sînt indicate parabole printre care şi unele definind condiţia umană. Mariana Ionescu forţează nota cu eleganţă, nu fără a indica căile aproximării : **„Amprenta arghezianâ se relevă în modificarea, deci prelucrarea, ingenioasă a unor motive literare frecvente şi prin intruziuna, în cadrul lor, a unor obsesii particulare, recunoscute în toată opera scriitorului".** Despre **Cartea nunţii** Mariana Ionescu crede că „e construită pe o mare antiteză ai cărei termeni esenţiali se reduc în ultimă instanţă la opoziţia viaţă-moarte ; prin contrast apare reliefat epitalamul, pe fundalul unui recviem". E momentul să adăugăm că există în cartea Marianei Ionescu un fanatism al lecturii, o nestrămutată credinţă în valoarea de excepţie a textelor supuse dezbaterii : fanatism preţios, credem noi, în acest gen de întreprinderi, mai ales cînd demersul critic este slujit (şi în cazul de faţă este) de o cultură bine pusă la punct, de o orientare clară, în problemele literaturii. Forţînd mereu interpretările, Mariana Ionescu iluminează posibile direcţii de cercetare, în unele cazuri surprinzătoare chiar pentru cititorul avizat în problemele literaturii contemporane. În cel mai semnificativ, din acest punct de vedere, studiu al cărţii, şi în cel mai temeinic, după părerea noastră, l-an numit pe cel consacrat lui Zaharia Stancu – autoarea pune în lumină o seamă de aspecte, unele în mod ciudat ignorate de numeroşi comentatori ai operei scriitorului.

Vedem aici că obsesiile eseistei **(cosmos, condiţie umană, etc)** devin căi de cercetare utile. Studiul debutează tuturor, cu multe cuvinte mari care nu lasă nici o iluzie, aici, cu privire la posibile retrageri : fraza e tema eseului, a studiului : **„În romanele lui Zaharia Stancu un motiv care implică deopotrivă o cosmologie poetică şi tema condiţiei umane este motivul pămîntului, de foarte mare frecvenţă, mai ales dacă avem în vedere şi variantele. Supunerea întregului univers imaginar contribuie la unitatea şi originalitatea operei. Stihia cea mai puternică a universului se dezlănţuie într-o dublă agresiune : faţă de corpurile cereşti şi faţă de om".** Din dosarele muncite atent, vreme îndelungată, desigur, sînt extrase fişele trebuitoare celor ce ilustrează, în amănunt, frazele de mai sus. Dacă uneori „mitul lui Oedip" lăsa impresia unei anumite metode de cercetare, dacă altundeva cercetarea **temelor** lasă impresia altei opţiuni, trebuie s-o recunoaştem pe autoare în afara snobismului metodei : metoda este aplicată în funcţie de necesităţile interne ale operei. Cu mare credinţă sînt însă căutate **structurile interne** ale operei, criticul numărînd, cu acelaşi minunat fanatism, **tot : pagini,** cuvinte, dar mai ales capitole : şi încăpăţînata numărătoare a Marianei Ionescu ne demonstrează, printre altele, şi un fapt nebănuit : că, de pildă, Zaharia Stancu şi-o **construit** cu mare atenţie, **Pădurea nebună.** Chiar magia numerelor, argument al parabolelor, este pusă la contribuţie. Involuntar ? Cu bună ştiinţă ? Mariana Ionescu optează pentru al doilea răspuns, propunîndu-ne fascinanta ipoteză a unui Zaharia Stancu foarte grijuliu cu arhitectura cărţilor sale : a unui scriitor elaborat, **poeta artifex** mascat în haină de memorialist.

Artă şi aspiraţie, carte cu titlu nepotrivit, aproximînd un conţinut viu, pune în valoare resursele interioare a unui eseist ce ştie să iubească literatura, opera literară, scriitorul. Ori, fără această iubire, fără acest fanatism, şansa de a crea noi puncte de vedere în cercetarea operei (căci al doilea val al receptării trebuie să-l formeze cercetătorii) rămîne vorbă goală. Şi ne face plăcere să cităm aici cîteva fraze (în care ne regăsim opinii mai vechi) dintr-un volum aparţinînd unuia dintre cei mai dotaţi critici ai noului val, Eugen Negrici : **„Schimbînd caleidoscopic unghiurile, înaintînd prin complicare (nu simplificînd prin verdicte), captînd şi asimilînd semnificaţii posibile, însemnînd fără încetare momente şi aspecte, saturîndu-se de experienţe, critica nu ar asigura numai vitalitatea artei, ci ar declanşa un extraordinar proces de dinamizare a structurilor inteligenţei şi imaginaţiei".**

C. UNGUREANU

Instantanee

„A cunoaşte. A iubi"

Există versuri care, cristalizînd – să zicem – aforistic, sînt ipso facto, discutabile ca orişice „articol" filosofic. Între acestea, unul e cunoscutul – blagian – distih :

A cunoaşte-nseamnă iarnă,
a iubi e primăvară ...

... Că e, într-însul, vorba de un ecou din Faust :

Grau, teurer Freund, ist alle Theorie,
Und grün des Lebens goldner Baum ...,

cum pare-mi-se că s-a spus odată, se prea poate. Numai că „a cunoaşte" nu este, pur şi simplu, „(a face) teorie" ; şi, de altminteri, cele două versuri (îndrituindu-i, zicem-s-ar, pe biolatri ca şi, desigur, orice „trăirism") sînt îngînate – în doi peri, fireşte – de chiar ironicul Mephistopheles, în convorbirea-i cu un mult prea lenes, dar plin de ifose, învăţăcel ... Că „teoria" însăşi a dobîndit, cu timpul, o faimă rea, un sens pejorativ – în gura lumii –, de moft şi „vorbă goală", o ştim şi din Bacovia :

Dar iar rămîne totul o lungă teorie ... ;
Eminescu însuşi, printr-un celebru topos, făcînd o netedă discriminare între cenuşiul „colb" al şcolii şi „iarba" vieţii – verde – de afară.

Cunoaşterea e, însă, altceva ... Şi, fără să mai spunem că, în cutare limbă (ca şi, desigur, în o seamă de doctrine), nici baremi în sens fizic, „a cunoaşte" nu e disociabil, de fapt, de „a iubi" ..., iubirea însăşi poate fi o ... „iarnă", tot astfel cum şi primăvara ca atare, străină de dulceaţa, de farmecul şi noima ce i se acordă în principiu, e, citeodată, o penibilă nevroză, o „tristă" astenie, o suferinţă şi un rău potrivnic, după – să zicem – Mallarmé, oricărei arte :

Le printemps maladif a chassé tristement
L 'hiver, saison de l' art serein, l' hiver lucide ...

... Şi, fie, vai, şi dacă – cu vorbele aceluiaşi :

L' hiver est à la prose.
Avec l' éclat automnal cesse le vers ...,

nu versul artei, ci ... al vieţii conţinută, odată cu venirea toamnei şi a zadarnicului fast („éclat") al ei ; şi poate că e tocmai dizgraţia aceasta, a toamnei (şi a iernii, pe care o premerge), un soi de „garanţie", ba chiar condiţia însăşi a versului (frumos) : replica noastră – în eternitate – la „proza" şi uritul de dincolo de geam, la moartea anuală, prefigurînd – aceasta – extincţii şi mai mari.

Or, cunoaşterea (desigur, a esenţei) este, şi ea, o replică – a noastră – dată precarităţii înseşi a fenomenelor ce sîntem ..., răspunsul – nostru – la :

Multipla aparenţă şi veşnica schimbare ...

... Că ea, cunoaşterea aceasta, presupune o disciplină strictă, o lungă – laborioasă – aşteptare, o rară abnegaţie, ca şi tot soiul de – să zicem – renunţări, pe care singură iubirea – amor intellectualis – le face suportabile şi lesne ..., se înţelege, credem, de la sine : dar ţelu-i ultim e, desigur, fericirea* :

Felix qui potuit rerum cognoscere causas ...
... O fericire dificilă, nu mai puţin, însă, aievea decît aceea, simplă şi spontană – şi, uneori, atît de trecătoare –, a „primăverii" care e iubirea ... O fericire, o beatitudo, **ce nu este „răsplata", nu-i** praemium-ul **virtuţii (al scoposului însuşi după Socrate, al filosofiei), ci e virtutea însăşi :** ipsa virtus **– cum ne asigură Spinoza, la finele sublimei sale „Etici", şi cum, de altfel, e de fapt.**

Fireşte, „a cunoaşte" este „iarnă", dar numai în măsura în care iernii îi urmează primăvara !

Ei bine, faptul că poetul Lucian Blaga, în aforisticu-i distih, face o amabilă concesie unui anume commonsense **– şi, poate, sieşi –, nu e, desigur, cine ştie ce ...**

Ciudat e că, pe cît se pare, o face filosoful însuşi !

*) Că, la urma-urmei, toate acestea sînt nişte .... truisme, ne-o dovedeşte, între altele, o carte, apărută de curînd la noi, semnată Ion Maxim şi – semnificativ – intitulată „Orfeu, bucuria cunoaşterii" (s.n.).

ŞERBAN FOARŢA

Carte străină

André Chedid

CELĂLALT

Ed. Univers – 1977

O poveste aproape liniară ne propune André Chedid, **(născut la Cairo în 1909, stabilit la Paris în 1946)** în romanul său **„Celălalt" :** un singur om sub dărîmături şi o mulţime de alţi oameni care luptă, zile şi nopţi, să-l salveze. Şi, încă, alteeva, un bătrîn, Sim, care **„nu suporta rîncedul, supa reîncălzită. Oamenii cu capul prea aşezat îl înnebuneau. Trebuiau primăveri, începuturi ... mereu alte începuturi !"** Roman al salvatorului în care fiecare lucru, fiecare eveniment, amplifică febra întoarcerii „celuilalt", lanţ continuu, tensionat de credinţa, de fanatismul credinţei, în viaţa care nu are cum să dispară.

Nu există izbîndă şi nici înfrîngere, doar solidaritatea umană atentă cu ea însăşi care naşte speranţa, persistenţa în speranţă. tenacitatea în sensurile ei cele mai concrete, tenacitatea bătrînului Sim, temerile sale, orele sale de îndoială, de desnădejde şi, din nou, de speranţă — mereu speranţa care electrizează, obsedanta speranţă care pare, ea însăşi, că mişcă întregul. greoiul. ostilul sistem tehnic-uman de salvare.

Bătrîn ciudat, Sim îşi construieşte propria sa legendă. Nimeni nu mai crede în existenţa supravieţuitorilor, cu toate că el crede ; un oraş de dărîmături şi un singur om, Sim, care mai crede în triumful vieţii. Contaglos, are nevoie de o singură dovadă pentru a declanşa mişcarea salvării. Dar, nu numai atît : Jais, soţia, care nu-l înţelege pe acest sucit ; băiatul (studentul) cu motocicleta care vrea să-l scoată, să-l smulgă din oraşul mort ; cîinele care-l părăseşte (dispare) ; şi ceilalţi toţi care nu-l pricep decît, poate, prin **interpret,** personaj fără rost la o primă descifrare, dar care traduce, în termenii umanismului aplicat, (ca să spunem aşa) intenţiile bătrînului.

Intruziune în viaţa intimă a bătrînului, cartea, partitura dedicată lui. supraprune voci lirice şi introspective, obiectiv-narative ca şi proiective. într-o viaţă posibilă la care vîrsta şi, deci, potenţialul biologic nu-l mai ajuta. Înţelegem deci salvarea „celuilalt" ca pe o salvare de sine, bruscă şi definitivă, în condiţii excepţionale ; un eşec ar însemna moartea.

Carte a unui scriitor care, în peisajul romanului occidental, mai crede în virtuţile solidarităţii umane, **„Celălalt"** afirmă, în acelaşi timp, şi un autor de o formulă epică originală.

I. D. TEODORESCU

COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI

Produse complexe de mare interes economic

În geografia economică a capitalei, bine conturată cu mari unități industriale, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ se bucură de un real prestigiu devenind, în anii care au trecut de la înființare, o marcă binecunoscută și apreciată pretutindeni.

Produsele complexe, de mare interes economic, ale unității, au cunoscut o continuă și rapidă diversificare, o ascensiune remarcabilă pe diagrama calității, fiind extrem de solicitate pentru înaltele lor performanțe tehnice.

Creșterea, dezvoltarea și modernizarea producției, avînd ca obiectiv economic prioritar diversificarea și competitivitatea, se înscriu în spiritul de pricepere și hărnicie al colectivului cooperativei care, prin autentice acte de creație tehnică originală, a sporit zestrea tehnică, asigurînd completarea mijloacelor de producție prin autoutilare cu mașini, utilaje, instalații și dispozitive de mare randament.

În aceste condiții, gama produselor care se fabrică, cu un mare indice de productivitate, se prezintă într-o concepție originală și la parametrii tehnico-funcționali superiori, conferind o ridicată eficiență economică unităților beneficiare.

Devenind o firmă de prestigiu în care atributele de calitate și potență tehnică a produselor îi asigură un constant nivel competitiv pe piețele interne și externe, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI își propune o continuă dezvoltare și diversificare a producției, în scopul satisfacerii cît mai depline a tuturor ramurilor economico-industriale.

Intenționînd o testare a potențialilor beneficiari și în același timp o intensificare a raporturilor comerciale ale unității, vă prezentăm, în cele ce urmează NOMENCLATURA PRODUSELOR pe care le execută cooperativa în anii 1977-1978, cît și principalele ELEMENTE TEHNICE ȘI FINANCIARE ale acestora :

LISTA CU PRODUSELE PE CARE LE EXECUTĂ COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ ÎN 1977-1978

Nr. crt.	Denumireo produsului	Caracteristici tehnico-funcționali	Preț produs	Temei preț
0	1	2	3	4
1.	Ap. el. de uscat apa de pe mîini cu rezist. încălz.	Gab. 220×205 ×177 debit aer. 0,25 mc/ min. 1 200 W, 220 V 4,500 kg	560	Dec. UCECOM nr. 72/31.XII. 1975.
2.	Autotrafo de reglaj cu nr. serie variabil în mod continuu 8A (variac).	∅ 210×275,0— —250 V 8 A, 13 kg.	890	Lista 59/ pag. 29
3.	Aerotermă tramvai V3A NI UCMMB 262/75	750 V, 4, 13 A, 38 W 15 kg.	2,770	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
4.	Buton c-dă dist. STAS 7207-65	50×40×40, 500 V. 6 A 0,150 kg.	54,50	
5.	Baterie rezist. demaror frînare tramvai V3A NI. UCMB.			
6.	Bob. inducție motoferăstrău Rezist. NII UCMB 2-71	6 V 1—13 Ac. c.o. 100 kg	75,50	"
7.	Bobină joasă tens. ptr. tramvai VSA CS 5-74	V3A—E13— —10—23,2 , 300 kg.	580,00	
8.	Bob. înaltă tens. ptr. tramvai V3A CS-5-74	V3A 13—10— —14. 19, 400 kg.	3 910,00	"
9.	Bob. asambl. (frînă cu patină la șină) CS 5-74	V3A 13—01 —01—10 22. 100 kg.	3 990,00	"
10.	Bob. solenoid frînă vagon articulat CS 5-74	V3A E 13—04 —15 28,100 kg.		
11.	Claxon motoretă 6 V Stas 5486-72 c.c.	gab. 72×48× ×85	46,10	"
12.	Claxon Mobra Super 6 V NID UCECOM 3883-63	gab. 87×39, 0,170 kg.	37,50	"
13.	Corp ilum. ptr. interior cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL. vopsită, fără stator și tub fluorescent CGA-CM 1×20 W	tens. 220 V, putere 1×20 W frecv. 6 Hz, dimens. 627×92×110 2,500 kg.	131,00	Lista 36 MICM pag. 123
14.	Corp ilum. ptr. int. cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL. vopsită. fără stator și tub fluorescent tip CGA-CM 2×20 W NI 1019-61	tens. 220 V, putere 1×20 W, frecv. 6 Hz dimens. 627— —126×110 2,600 kg.	146.00	"
15.	Idem CGA-CM 1×40 W	idem 1237×92 ×110 3,300 kg.	154,00	"
16.	Idem CGA-CM 2×40 W NI 1019/61	tens. 220 V, put. 2×40 W, 6 Hz, dim. 1237× ×128×110, 4,400 kg.	248,00	"
17.	Idem tip FIA-01 1×20 W NI 2881-71	gab. 627×92× ×110, tens. 220 V, 5 Hz, 1×20 W, 2,500 kg.	131,00	"
18.	Idem FIA 01 2×20 W NI 2881-71	idem gab. 627× 128×110, 2,600 kg.	146,00	Lista nr. 36 MICM pag. 123
19.	Idem tip FIA-01 1×40 W NI 2881-71	gab. 1 237×92 ×110 3, 300kg.	151,00	MICM pag. 124
20.	Idem FIA-01 2×40 W	1237×128×110 4, 400 kg.	249,00	"
21.	Idem FIA-01 30×40 W	1237×216×110 5, 500 jg.	294,00	" pag. 125
22.	Idem FIA-01 4×40 W NI 2381-71	220 V, 5 Hz 1237×216× ×110, 6, 900kg	399,00	Dec. UCECOM 72/ 31 12.1975
23.	Idem tip FIA-01 1×65 W NI 28811-71	idem 1 537×92 ×110	196,00	"
24.	Idem tip FIA-01 2×65 W NI 2881-71	idem 1 537×127 ×110	332,00	Lista 36 pag. 125
25.	Idem tip FIA-01 3×65 W NI 2881-71	1 537×216× ×110, 8 kg.	441,00	pag. 126
26.	Corp ilum. ptr. inter. etanș cu armătură metalică reflect. tbl. OL. vopsită cu condens. și starter tip CPB 1×40 W NI 1307-65	idem 139×155× ×270 7, 00kg.	245,00	pag. 152
27.	Idem, starter CPA 1×40 W NI 1307-65	idem 1390×170 ×150, 5,00 kg.	221,00	idem
28.	Idem tip CPA 2—40 W NI 1307-65	idem 1 390×270 ×155	251,00	idem
29.	Corp ilum. etanș cu armăt. met. reflect. din tbl. OL. vopsit cu cond. și starter tip CPB 2×40 W NI 1307-65	idem 1 390×155 ×270, 7,00 kg.	395,00	idem pag. 151
30.	Corp ilum. fluores. cu aprindere rapidă fără starter tip CEN 3×40 W (banană) NI 1052-63	220 V, 50 Hz.	1 660,00	
31.	Corp ilum. tip Cramă ptr. lămpi fluoresc. etanș suspend. NID UCECOM 6841-73	1 465×230×200 3×40 W, 14, 500 kg.	580,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
32.	Corp ilum. vap. mercur format tronconic tip PVT 250 W. fără sticlă lampă, cu vap. Hg. pentru iluminat exterior	∅740×885, 1×250 W 23,00 kg.	454,00	Lista 36 MICM pag. 164.
33.	Corp ilum. fluoresc. ptr. inter. cu reflect. OL vopsit, cu balast. condens. fără starter și tub tip FIRA 1×40 W NID 2881-71	gb. 1 255×250 ×155, 1×40W 4, 200 kg.	167,00	pag. 136.
34.	Corp ilum. fluoresc. format tronconid 6×20 W	∅74×88×5,6× 20 W 220 V, 50 Hz, 23,00 kg.	560,00	idem pag. 151.
35.	Corp ilum. fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL vopsit cu balast, condens. fără ștarte și tub. tip FIRA-01 2×40 W	220 V, 50 Hz. 2×40 W 5,500 kg.	255,0	Lista 26 MICM pag. 136
36.	Corp ilum fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL. vopsit cu balast. condens. fără șarter și tub. tip FIA-01 3×40 W	1 253×430×65 3×40 W, 7, 600 kg.	331,00	idem pag. 136
37.	Idem. FIRA-01, 4×40 W	4×40 W	433,00	idem
38.	Idem FIRA-01. 1×65 W	1 556×250×115 1×56 W, 6,00 kg.	215,00	pag. 137
39.	Idem FIRA-01 2×65 W	2×65 W, 7,900 kg.	348,00	idem
40.	Idem FIRA-01 3×65 W	3×65 W, 1554 ×430×165 9,900 kg.	446,00	idem
41.	Claxon el. de inter. (hupe) NIUCMB 456-75	135×76×215, 220 V 6 A.c.s. 0,980 kg.	69,00	idem
42.	Dulie lampă fluorescentă ptr. montaj lateral P. 30900 (tub)	33×44×17, 250 V. 2 A 0,024 kg.	pag. 181 3,45	
43.	Dulie etanș cu conexiuni sudată ptr. lămpi fluorescente SLC T. HAP. 21020 NI 976-65	50×76×77,5, 250 V. 2 A, 0,1368 kg.	22,50	pag. 180
44.	Dulie cu borne ptr. ștarter tip DSP 31 379	28,5×49×22, 250 V 2 A, 0, 0,264 kg.	2,70	pag. 181
45.	Declanș fin. bascul NID UCECOM 6125-69	170×73×59, 500 V 0,950kg.	146,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.975

Virgil Dumitrescu

SĂ NU VORBIM DE RĂZBOI, SĂ VORBIM DESPRE GRIU

Iubito, mă chemi ? Îmi ard ochii de lacrimi,
cînd piinea se coace-n cuptorul de țară,
copii ai satului, ne ținem de mînă :
mai joacă roua în iarbă, amară.

Mă chemi ? Sub noi sînt, iată, morminte,
prima lecție se citește pe chip –
tu ești frumoasă ca marea
ivită pe rînd în oglinzi de nisip

Ce poate să-nsemne o vîrstă de om ?
alergăm de-o viață cu fețele-n soare ;
păsări cîntau pe o creangă de aur
pădurea – căzu aici din picioare.

Se coace, deci, piinea-n cuptorul de-acasă
murgul cîmpiei nechează în frîu,
sufletu-mi îmbracă o cămașă aleasă :
să nu vorbim de război, să vorbim despre griu . . .

Plevna, iunie 1976

CÎNTEC DE INIMĂ

În proslăvita vremii carte
vorbește clar un dor de țară,
pe care-n veacuri ni-l păstrară,
precum un răsărit de soare,
acei ce vin mai de departe.

Dar unde-i cîmpul plin de spice
și macii roșii unde sînt
cînd codrii-nalți dau să ridice
pe-armura sfîntului pămînt
acești eroi din vremi voinice ?

Aici e casa ta, copile,
cu piatra-i de hotar cea veche,
planetă-cîntec de sibile,
strălucitoare peste zile
o, țară, suflet-nepereche !

Valeriu Bârgău

MARILE LUCRĂRI

Marile lucrări încep întotdeauna sub ochii muncitorilor
primăvara, printre prundurile spuzite de focuri,
– dezbrăcați de haine – loviți de zgomote,
vin muncitorii în locomotiva cu abur a patriei,
trag după ei nisipul – molozul –
ieșind din fierbințeala pămîntului la lumină.

Locul poetului – la temelie –
unde oamenii așezați pe vene
răscolesc fără sfîrșit marile lucrări ale patriei.

Arieșeni

CEL TÎNĂR

Prin semne se face zidirea griului sub pămînt,
Mări de dogoare saltă țărîna pe umerii omului
– adînc, în matca sa, poetul frămîntă aluaturi,
zidește cu mîinile amîndouă viața în lanul
de griu.

Cel tînăr vestește coptura pîinii la soare,
arșița pietrelor intră sub unghii odată cu ploaia
și nu mai iese niciodată la iveală

Din viitor se împlinesc toate îndrăznelile patriei,
trasă de muncitorii-poeți peste cîmpuri ;
peste genunchii materiei, bătătoriți de apă,
înflorește esența veacului de griu.

Mărturii

CORIOLAN DRĂGULESCU AL AMINTIRII

Rareori mi-a fost dat să văd o participare atît de largă și atît de sinceră la dispariția unui om ca cea ivită cu prilejul morții lui Coriolan Drăgulescu. Deși fusese prin definiție un om de atitudine, l-au regretat toți care l-au cunoscut, inclusiv aceia care nu erau de-o părere cu el. S-a scris chiar în această revistă, că odată cu moartea lui, prea curînd venită, s-a dus un OM. El însuși luptase toată viața lui pentru **omenie,** pentru cinste **(șinste,** cum o rostea el, cu accentul său ușor bănățean). Era un vechi intelectual de stînga, și, cînd, din păcate parte din studențimea vremii adoptase atitudini huliganice, el a avut curajul să se ridice împotriva acelora, în numele **omeniei românești.** Căutările din epoca aceea, a tinereții sale, cu adevărat studioase, l-au purtat pe cărările marxismului. Imboldul însă nu venea pe atît din partea cercetărilor științifice, el n-a fost un rezultat al speculațiilor teoretice, ci o expresie aproape spontană a omeniei pe care o căuta, întotdeauna, și pe care n-o găsea în rînduiala de exploatare și huzur a societății de-atunci. Pentru el, principiul muncii se impusese ca o problemă elementară de etică individuală și socială. Pentru ca să te afirmi ca om, trebuie să muncești, iar la temelia societății, a axiologiei ei, trebuie să stea în permanență realitatea muncii.

El însă nu concepea principialitatea aceasta ca ceva **deasupra** sau **dincolo** de căldura prieteniei. Nu o dată mi-a mărturisit că, principialitatea lipsită de focul dragostei, este un lucru sec și steril. Tot ce a construit în viața lui, în materie de conviețuire cu oamenii sau de organizare și promovare a societății, s-a întemeiat, după însăși mărturisirea lui, pe realitatea prieteniei, și n-a regretat-o aceasta niciodată. Desigur, prietenia nu-l împiedica să dojenească pe cîte cineva chiar dintre apropiații săi, dacă i se părea că comportarea celui vizat o cere aceasta, după cum niciodată n-a considerat că nu poate spune și lucruri neplăcute prietenilor săi apropiați.

După 23 August 1944, a ocupat funcții de conducere, atît în administrația publică, cît și în învățămîntul superior, care reprezenta adevăratul lui cîmp de activitate. A fost primar al municipiului Timișoara, decan al Facultății de chimie de la Institutul Politehnic din Timișoara, rector al acestui institut și ministru adjunct în Ministerul Învățămîntului, însărcinat cu conducerea învățămîntului superior. Pretutindeni a căutat să fie drept, cinstit și de omenie.

L-am cunoscut acum 40 de ani și ceva. Îi făcusem cunoștința în cercul unor intelectuali de stînga din Cluj, pe care-l frecventa pe atunci profesorul Tudor Bugnariu, Alexandru Roșca, poetul Mihai Beniuc, încă student în medicină, Eduard Mezincescu, Bucur Șchiopu, Mircea Biji și alții, pe care împrejurările vieții i-au împrăștiat în diferite părți. Adevăratul fondator al **Țării noi** din Cluj, care a apărut sub conducerea redacțională a mea, a fost de fapt Coriolan Drăgulescu, și, în parte, Vasile Munteanu. În orice caz, oricîtă stimă i-aș purta profesorului Victor Jinga, care a fost fondatorul **de jure** al săptămînalului amintit, pe mine, Coriolan Drăgulescu m-a convins că fac un lucru bun, în interesul democrației, primejduită în țara noastră și de către regimul Frontului Renașterii Naționale, dacă accept conducerea redacțională a acestei reviste, sub anumite condiții. Acolo, în acele zile, s-a statornicit prietenia noastră, deși, ca orice colaborare, au intervenit pe parcurs și aici unele disensiuni.

Dar cu toate că ideile sale, adesea, aveau rădăcini pragmatice, ceea ce l-a ridicat pe Drăgulescu deasupra atîtor oameni de știință pozitivă a fost preocuparea lui intelectuală multilaterală, interesul lui permanent pentru filosofie, pentru artă și literatură. Cititor asiduu de beletristică și jurnalistică în sensul bun și nobil al cuvîntului, Coriolan Drăgulescu a fost un om cu largi orizonturi, un om de cultură în înțelesul cel mai autentic al cuvîntului.

Patriot cu adevărat înflăcărat el și-a iubit „provincia", Banatul său, al cărui fiu devotat a fost, cu clocotitoare pasiune, dorind, la tot pasul, ridicarea lui. Acesta a fost, în cîteva cuvinte, OMUL. Despre omul de știință vor scrie, desigur, alții.

VICTOR IANCU

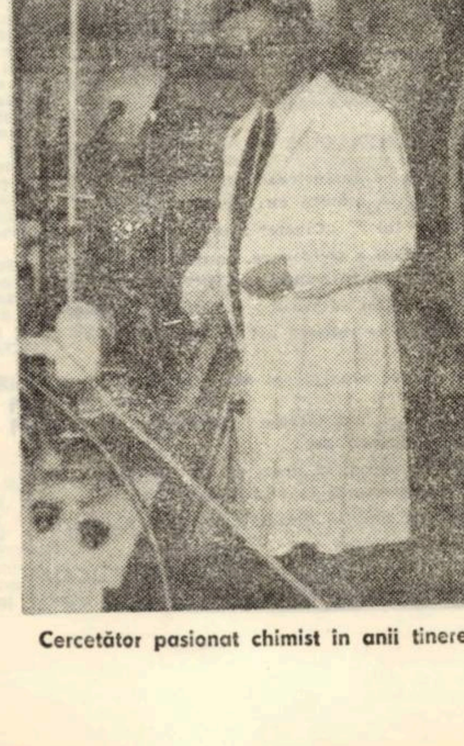

Cercetător pasionat chimist în anii tinereții

În familie, cu soția și unul din fiii săi

Sadoveniana

CÎNTAREA DE BUCIUM

La noi în Viișoara – cu subtitlul Scrisori către un prietin – se cheamă una dintre cele mai ispititoare cărți din prima perioadă a creației sadoveniene. Ajunge în mîna cititorilor în 1907, deci la trei ani, numai, după rodnicul 1904, cînd povestitorul, adunînd în sine rîvnele tinereții, dăruise românilor de atunci, de asemenea și din toată zarea istoriei nu mai puțin de patru volume : **Povestiri** (ce titlu modest și cald, față de atîtea năstrușnice inscripții pe care le așezăm noi pe coperțile cărților noastre !), **Șoimii** (variantă timpurie a capodoperei **Nicoară Potcoavă**), **Dureri înăbușite** (discreția de sine mi se pare a fi una din cele mai prețioase calități ale ființei umane), **Crîșma lui moș Precu și alte cîteva povestiri.**

Revenind, acum, **La noi în Viișoara,** așez sub privirea cititorilor un text nepereche : „Și cum sara creștea în juru-mi, cu umbrele-i calde și nelămurite, ... cum stam lîngă bunic și priveam în sus cum se aprindeau în fundul negurilor de sus scîntei de aur, care tresăreau dintrodată, născute din taina adîncurilor, cum stam toropit, cu sufletul ușor, ușor, un abur, deodată, pentru întîia oară pătrunse pînă la mine, pînă în toate simțurile mele, acel fior fără nume, acel fior melodios, abia auzit, mai mult priceput, al cîntării de **bucium.** Nu știam dacă vine din timpuri trecute ori din întinderile care mă împresurau, nu înțelegeam dacă răsună în mine, în ușoara mea somnie fericită, ori e un închipuit glas al zării pe care încă rumeneau ca o părere lucirile de aur ale asfințitului. Nu înțelegeam încă această cîntare a lacrimilor și a durerilor trecutului, dar o ascultam înlemnit cum îmi adia prin suflet din adînca-i depărtare" **(Opere, III 15).**

Este ciudat, – dar și semnificativ – că Sadoveanu aude și ascultă **cîntarea de bucium** mai cu seamă seara. Citim, în **Amintirile căprarului Gheorghiță** : „Glasul lui suna ca o adiere tristă, avea înmlădieri jalnice ca răsunetele depărtate ale unui **bucium într-un amurg de toamnă.** Lăzăroi se grămădise sub pătură și asculta înfiorat, cu ochii mari" **(Opere, II 363).** Dar și în preceasul nopții : „Veni amurgul cu împrăștierile-i de umbre fumurii ; veni înserarea limpede, fără nici un nour, tristă pe cîmpii singuratice ; și **noaptea deplină** se întinse ; ș-acuma depărtările neclintite nu mai păreau închise în zidurile tăcerii. Deși zgomote nu veneau din depărtarea munților, dar se ghicea într-acolo larma durerii și sîngerarea faclelor prin noapte. Și cum întunericul creștea parcă, înaintea răsăritului lunii, cum apele păreau neclintite, și dealurile de veacuri uriași ai pustiurilor, porni deodată un **bucium de departe, de departe tare,** să strige prelung. Domol și greu, trecînd prin amărăciuni și lacrimi, curgea sunetul ; ca un fior din depărtări de ani și din nemăsurate depărtări ale zărilor" ... **(Opere, III 135).**

Pentru Sadoveanu, **buciumul** nu putea să cînte decît din Moldova, fie ea țară sau rîu : „Cum se opreau la marginea pădurii, în desișuri de sălcii, în fața prundurilor **Moldovei,** începu și-n munți să adie **buciumul,** vestind plaiurilor depărtate durerea cîmpiilor. Tînguitoare și tristă venea prin liniștea nopții melodia trăgănată . . . **Moldova** scînteia în tremurul umbrelor crețe, argintată de luna care mergea acum spre asfințit" **(Opere, IIII 207).**

În gîndirea – profund și puternic românească a lui Sadoveanu – **buciumul** răspunde **brazilor** : „Veni o înfiorare peste păduri și **cetinile** din jurul lor fîșîiră prelung . . . Iar pentru ca rînduiala tainelor să fie deplină, cînd sta șuietul **brazilor** în răstimpuri, năștea, stins, din depărtarea de la miezăzi, glas de bucium" **(Opere, IX 15).** Tainele – își răspund . . .

Și prin recurența acestui termen în opera sa, Sadoveanu se întîmpină, încă o dată, cu Eminescu. Pentru amîndoi, **buciumul** trimite, către prezent și către viitor, ecourile străvechimii : „Sara pe deal **buciumul** sună cu jale". Spațiul geografic și psihic, de unde coboară acest sunet, este acela al Țării-de-Sus, unde poetul își petrecuse copilăria : „Fiind băiet, păduri cutreieram . . .". În preclipa uneia dintre cele mai strălucitoare izbînzi ale neamului – mă refer la bătălia de la Rovine, evocată în **Scrisoarea III** – „Codrul clocoti de arme și de zgomot și de **bucium**". Glasul lui vine încă mai din adînc, căci îl deslușim în cel mai prețios, pentru noi, episod din **Memento mori,** acela al Daciei : „Sara sună glas de **bucium** și cerboaice albe-n turme / Prin cărările de codru, pe de frunze-uscate urme, / Vin rupînd verzile crenge cu talangele de gît".

În anii săi foarte tineri, Eminescu rîvnea ca, la moarte, să aibă **lira** „de căpătîi". Ultimul său dor este, însă, acela de a auzi **buciumul,** și după ce se va fi curmat „Al inimii zbucium".

Așadar : pentru Eminescu și Sadoveanu, **buciumul** se rînduiește printre simbolurile obîrșiei și ale gliei românești, sugerînd, într-un plan adînc legătura cu țara și cu unii din cei mai de seamă reprezentanți ai ei în istorie : Decebal, Ștefan cel Mare, Nicoară Potcoavă . . . și : atîția alții.

G. I. TOHANEANU

Televiziune

DUMINICĂ, 26 IUNIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,15 Film serial pentru copii : „Prinț și cerșetor". 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,35 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical ; 13,05 Ora veselă. 14,00 Noi aventuri în epoca de piatră ; Intîlnire cu opereta și dansul ; „Între a... pe și cer" – poem cinematografic ; O viziune stilistică originală a dansului popular în momentul coregrafic intitulat „Limbaj" cu ansamblul „Gymnasion" ; Itinerare turistice ; Vedete internaționale ; Șah mat în ... 15 minute ; Muzică ușoară. 16,10 Film serial : Exploratorii. 17,05 Micul ecran pentru cei mici. 17,30 Fotbal : Rapid – București – Corvinul Hunedoara. 19,... 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie „Un mare istoric – Vasile Pîrvan". 20,10 Film artistic „Ambițiosul". Premieră pe țară, producție a studiourilor engleze. 21,50 O melodie pentru fiecare. 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 27 IUNIE

16,00 Telex 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Gala maeștrilor. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman-foileton „Ce verde era valea mea". Producție a studiourilor engleze. Ecranizare a romanului omonim al lui Richard Llewellyn. 21,25 Cîntarea României – laureați ai festivalului național. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 28 IUNIE

9,00 – 12,05 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan – emisiune pentru conducătorii auto. 17,20 Mult e dulce ... 17,40 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Șapte arte. 18,50 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru : „Despot Vodă" de Vasile Alecsandri. Premieră Tv. 21,45 Mai aveți o întrebare ? 22,25 Telejurnal.

MIERCURI, 29 IUNIE :

9,00 – 12,05 Program de dimineață. 15,00 Turneul internațional de tenis de la Wimbledon. 18,50 Noi, femeile ! 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca : Ciclul „Mari cineaști" – Martin Ritt „Marea speranță albă" – premieră Tv., producție a studiourilor americane. 21,45 Revista literar-artistică Tv. 22,20 Telejurnal.

JOI, 30 IUNIE

15,00 Turneul internațional de tenis de la Wimbledon. 17,30 Fotbal : F.C. Constanța – Rapid București. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ziua învățătorului. 20,10 Ora tineretului. 21,10 Teatru Tv. „Un pumn de caise" de Eugen Barbu. 22,10 Cîntarea României – laureați ai Festivalului național. 22,25 Telejurnal.

VINERI, 1 IULIE :

9,00 – 12,20 Program de dimineață. 15,00 Turneul internațional de tenis de la Wimbledon. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Secvențe canadiene. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă socială. 20,3 Film artistic : „Trandafirul alb". Premieră Tv., producție a studiourilor mexicane. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 2 IULIE

12,00 Telex. 12,05 Album coral. 12,30 Roman-foileton „Sub stele". 13,20 Anchetă socială. 14,00 Scenă turnantă. 15,00 Turneul internațional de tenis de la Wimbledon. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret. „Stan și Bran". 18,25 Inscripții pe o poartă de lemn. 18,50 Iunie 1977. Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii – Heidi. 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial. Sergent Pepper Anderson. Producție a studiourilor americane. 21,25 Întîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. 22,25 Săptămîna sportivă. 22,40 Seară de romanțe cu Daniela Voicu, Elvira Cîrj și Florin Diaconescu. Acompaniază formația condusă de Dan Lalean.

Televiziune

RADU CIOBANU

ÎN NUMELE ACESTUI TRECUT*

Copaci – iarna

Vas cu flori

Patricia gustă din cafea, pe urmă se rezemă din nou de spătarul fotoliului. Spuse cu liniște, ca și cum ar fi fost vorba de niște chestiuni care i-ar fi privit pe alții :

– Întîi aș vrea să știu de ce ai părăsit-o pe mama.

Emil își aprinse țigara, se rezemă și el își suflă fumul în tavan. Îi urmări tăcut destrămarea, apoi întrebă cu un început de resemnare :

– Ții neapărat să scormonim prin trecutul ăsta ?

– N-aș fi ținut cituși de puțin, dar voi m-ați obligat cînd, în numele acestui trecut, îmi pretindeți să renunț la dragostea mea. După cîte știu, și vouă vi s-a pretins să renunțați la dragostea voastră și totuși n-ați renunțat.

– La noi a fost cu totul altceva . . .

– Și mama mi-a spus așa. Tocmai asta urmăresc eu acum : să văd dacă într-adevăr a fost cu totul altceva.

– Și crezi că întrebarea aceea – de ce m-am despărțit de Paula – te va ajuta să înțelegi ?

– Da.

Emil înălță din umeri sceptic și nu mai spuse nimic vreme îndelungată încît Patricia începu să se întrebe dacă avusese vreun rost să se complice cu atîtea scrupule și cercetări cînd mult mai simplu ar fi fost să aștepte în tăcere ziua repartizărilor și apoi să plece cu Sergiu în primul loc în care ar fi existat două posturi sau măcar două posturi apropiate. Căci lucrurile îi deveniseră limpezi încă de pe acum și se temea de ceea ce ar mai putea afla dacă se încăpățîna să insiste. Că Rovinaru era o canalie, nu mai avea nici o îndoială, dar ce devenise Emil, imaginea cea roz a tăticului de duminică, asociată cu atmosfera cofetăriilor de lux și a marilor stadioane, a sălilor de spectacole și de concerte, a magazinelor specializate în cadouri, a tăticului elegant, vesel și degajat pe care toată lumea îl saluta cu deferință iar fetița îl adora ? totul se dezlănțuise trepidant în jurul acestei imagini, deformînd-o întristător și ea, care declanșase acest cataclism, nu mai avea nici știința, nici puterea de a-l opri.

Stau aici ca un tembel, își zise el, și mă uit la femeia asta frumoasă care mă ia la rost și nu-mi vine să cred că e copilul meu. Vai cum trece vremea, exclamă lumea și o face de obicei cînd are revelația neașteptată că odraslele au crescut, au preocupări, griji, chiar drame proprii și atunci nu găsește ce să spună decît vai cum trece vremea, cea mai banală constatare care s-a făcut și se va face mereu și pe care o fac și eu acum și de ce n-aș face-o de vreme ce sînt la fel de muritor ca șacalul de Rovinaru ori ca lingăul de Partenie și poate cu nimic mai bun decît ei, doar ceva mai subtil, mai inteligent, avînd totuși în rezervă niște scrupule și niște principii. De multe ori cînd ieșeam cu ea mă întrebam cînd se va interesa de motivele despărțirii mele de Paula și eram într-un fel nerăbdător să-i cunosc reacția, aproape că-mi venea să-i provoc eu curiozitatea, îmi închipuiam că va fi o discuție amuzantă și, iată, acum a venit și ziua asta, dar nu mi se mai pare deloc amuzantă. E un subiect care n-a fost abordat niciodată între noi, înclinam să cred pînă la urmă că n-o interesează, că ne consideră și pe mine și pe Babs niște rude firești și de cînd lumea. Am făcut și eu eroarea frecventă a părinților care-și consideră copiii purtătorii unui cap vid sau, în cel mai bun caz, ai unui cap care gîndește ce gîndesc ei înșiși. Trebuie să-i dau acum explicația pe care mă tot așteptam s-o ceară și am obligația să fiu sincer dacă nu de alta măcar din respect pentru mine și din dragoste pentru ea. Chiar cu riscul de a o îndepărta, ceea ce ar fi destul de greu de suportat. Dar poate tocmai prin sinceritate am șansa s-o rețin ; e inteligentă și va înțelege că esențialul în despărțirea mea de Paula e că nu sînt vinovat. Cel puțin în istoria asta n-am nici o vină . . .

Mai bău ultima înghițitură de cafea după care rămase îngîndurat, rotind ceașca încet ca și cînd ar fi pregătit-o pentru ghicit.

– M-am despărțit de Paula, spuse el, pentru că am întîlnit-o pe Babs. Asta s-a întîmplat cu prilejul debutului ei în „Lacul lebedelor". A fost un debut strălucitor și după spectacol m-am dus în culise să-i iau un interviu. A fost o întîlnire fatală și Paula a simțit-o imediat. Ea n-a vrut să vină la spectacol, atunci începuse să-l traducă pe Saint-Exupéry și era fascinată, venea de la institut și se așeza la masa ei de lucru, n-o mai putea scoate nicăieri, nu mai vedea, nu mai auzea . . .

– Vrei să spui că te neglija ?

El sesiză ironia și-i zîmbi îngăduitor :

– E bună . . . Nu, n-am vrut să spun asta și n-aș vrea să-ți închipui că voi încerca să mă justific. Am vrut doar să te fac să înțelegi cum de n-a venit cu mine la premieră. Cum a fost ? m-a întrebat cînd am venit acasă, dar fără să-și ridice ochii din manuscrisul ei. A fost așa și așa, i-am spus eu în timp ce mă dezbrăcam și bineînțeles că i-am vorbit și despre Babs. Abia atunci l-a lăsat pe Saint-Exupéry și m-a privit. Sper că n-ai să-ți pierzi capul pentru lebăda asta, mi-a spus. M-am enervat pentru că ea era cam geloasă și mi-a făcut de vreo cîteva ori scene gratuite iar eu de data asta eram încă un admirator nevinovat al lui Babs. Capul mi l-am pierdut peste vreo săptămînă, cînd m-a invitat să asist la o repetiție. Am scris pe chestia asta unul dintre cele mai bune reportaje ale mele pentru că realmente mă impresionase regimul de viață al fetelor acelora care muncesc de dau în brînci, dar nu numai ele, ci toți oamenii aceia, tot spectacolul să-l vezi cum crește pînă se angrenează în cele din urmă cu dirijorul, cu orchestra, cu mașiniștii, cu maeștrii de lumini, e ceva grandios, cu nimic mai puțin decît măreția eforturilor solidare ale celor ce înalță bunăoară un bloc sau un viaduct. Au trecut vreo trei luni de cînd ne cunoscusem și într-un amurg de septembrie am ieșit la plimbare și tot plimbîndu-ne am ajuns în preajma aeroportului. Ne-a văzut Mircea și a crezut că e de datoria lui s-o informeze pe Paula. Mircea ăsta întotdeauna mi s-a părut că poartă sub alura lui de ofițer de operetă un suflet de predicator baptist. Ceilalți, gaița de Nada și Timotei, Sorin și Anca, pînă și Anghel, toți s-au solidarizat cu Paula. De atunci nu ne mai întîlnim. Doar cu Anghel m-am împăcat în ultimul timp. Ciudat e că între mine și Paula s-au păstrat relațiile de civilitate pe care le cunoști, pe cînd cu ei am rupt orice relații. Atitudinea lor mi s-a părut cam exagerată ca dealtfel proporțiile pe care le-a luat toată povestea. Fiindcă trebuie să știi că n-am avut de gînd nici o clipă să mă despart de Paula. De fapt dacă Mircea și-ar fi ținut gura, Paula nici n-ar fi aflat și nu se întîmpla nimic.

– Cum probabil n-a aflat în alte dăți.

– Mergi cam departe, nu uita că în definitiv tot tată-ți sînt. Pentru ce discutăm noi acum n-are nici o importanță ce a fost sau ce n-a fost înainte.

– Să zicem că n-are. Spune-mi atunci de ce, dacă n-ai vrut să te desparți, v-ați despărțit totuși.

– Pentru că în această problemă avem puncte de vedere diferite. Ți-am spus că totul putea rămîne un episod fără urmări deosebite fiindcă eram conștient că nu făcusem decît o pasiune trecătoare. În privința aceasta eu am o concepție oarecum balzaciană : cred că pasiunea nu este același lucru cu dragostea, ceea ce nu înseamnă că pasiunea ar fi compromițătoare sau că dragostea ar avea un ascendent etic. În viața unui om pot exista mai multe pasiuni, pentru că pasiunea e efemeră, pe cînd dragostea nu poate exista decît una, ea e unică. Pentru mine, dragostea aceasta unică a fost și încă este Paula. Babs e o femeiușcă tentantă lîngă care n-aveam de gînd să rămîn, dar am rămas în cele din urmă din orgoliu, deși știu că mai curînd sau mai tîrziu mă va planta. Îți amintești de Ronsard ? „Ne trece timpul, Doamnă, și trecînd . . ." Brutalitatea sincerității mele sper că-ți spulberă orice îndoială. I le-am explicat atunci toate astea și Paulei, dar zadarnic. Pentru ea pasiune și dragoste înseamnă același lucru și pretinde ca acest lucru să fie unic, indivizibil și etern. Ea e o radicală, o închinătoare la altarul absolutului, ca și tine. Consideră că a rămîne împreună ar fi însemnat un compromis și ea nu acceptă compromisurile. Mai ales în dragoste.

Emil tăcu și își aprinse o nouă țigară. Suflă fumul cu voluptate și adăugă scurt :

– Asta e tot. Te simți acum mai înțeleaptă ?

– Da, deși n-ai făcut decît să-mi confirmi unele presupuneri mai vechi.

– Ce presupuneri ?

– Că vina despărțirii îți aparține, cu toate că și tu și Paula susțineți că în acest caz nu trebuie căutat nici un vinovat.

– A spus Paula asta ?

– Da.

– E frumos din partea ei. Îi recunosc aversiunea pentru rolul de victimă care într-adevăr n-o prinde. Poate că voi fi avînd și eu o vină în cele din urmă, dar a greși e omenesc și oameni imaculați nu există.

– Ba există. De pildă Sergiu. Înclin să cred că și eu. Important e să veghem ca să nu ne pătăm nici de acum încolo.

– În ceea ce-l privește, m-aș bucura să știu că veghează singur, zîmbi Emil.

Patricia își rezemă coatele de genunchi și își ascunse fața în palme. Părul ei se revărsă într-o cascadă mătăsoasă, cu reflexe calde.

– Să nu plîngi, se alarmă Emil, nu suport plînsul femeilor. E o armă neloială.

– Nu plîng, spuse ea cu glas înăbușit, fără să-și ivească fața dintre palme. Mă chinui doar să înțeleg de ce țineți să ne transmiteți și nouă ștafeta asta absurdă a urii voastre.

Emil începu să se plimbe prin încăperea largă cît o grădină. Covoarele adînci îi înăbușeau pașii. Cînd ajunse în celălalt capăt spuse brusc, cu o exasperare reținută :

– Nu e absurdă ! E un conflict dialectic și ireconciliabil între două epoci, între două mentalități. El e omul reculului, profitorul abject al revoluției, mai rău chiar decît dușmanul revoluției pentru că ăla măcar credea în ceva, pe cînd ăsta nu crede în nimic și spurcă tot ce atinge. Noi sîntem revoluționarii, eu port și materializez un ideal pentru care alții înaintea mea au suferit și și-au dat viața. Eu l-am abandonat pe Dumnezeu, dar am așezat în locul lui acest ideal. El l-a abandonat, dar n-a așezat în locul lui nimic, e un porc care trăiește doar cu ideea fixă de a-și spori osînza, indiferent de mijloace, clefăind orice îi cade sub rîtul pestilent ! Și tu numești conflictul ăsta absurd și-mi pretinzi să-i mîngîi patern odrasla pe creștet !

Patricia își înălță fruntea urmărindu-l uimită. Era el, se dezlănțuise polemistul din el, frumos în mînia lui, cu părul aproape alb, răvășit, care-i dădea prestanță și-i înnobila furia și ea îl iubea și-l admira cu respirația tăiată și doamne, ce demagog e, țipă deodată gîndul ei deznădăjduit, cît e de adevărat ce spune și ce demagog e, ce demagog e, doamne !

– Înțelegi acum ? întrebă el epuizat și triumfător.

– Nu, spuse Patricia în șoaptă ca și cum s-ar fi aflat la capătul puterilor. Ceea ce spui e foarte frumos și adevărat, dar nu înțeleg de ce consideri că noi și voi am fi același lucru. Noi n-am cunoscut reculul despre care tot vorbiți și faceți atîta caz, noi am crescut în plină revoluție biruitoare, am fost hrăniți cu credințele ei care au devenit și credințele noastre și sîntem convinși că sînt singurele adevărate, noi trăim azi și vrem să lăsăm un semn al trecerii noastre, n-avem aproape nimic în urmă și privim înainte, pe cînd voi aveți aproape totul în urmă . . .

– Și nu ne-a rămas mai nimic înainte, zîmbi Emil.

– N-am spus asta.

– N-ai spus-o din delicatețe, dar ai gîndit-o și așa e. Continuă.

– Ce să mai continui ? Vrem să avem viața noastră, iubirile noastre și la nevoie urile noastre, asta e. Dar să fie ale noastre. Să existăm prin noi înșine. Iar tu îmi ceri să duc mai departe ura ta, dar asta nu mai are acum nici un rost. A vrut să-ți facă un rău, a reușit, ați suferit din cauza lui cîțiva ani tu și mama și atîția alții, pe urmă te-ai redresat, l-ai pîndit și cînd ți-a venit bine l-ai ars. Bine i-ai făcut, dar nu văd de ce vrei să continui prin mine și Sergiu.

– Așadar din tot ce ți-am spus și Paula și eu, tu ai reținut că e vorba de o răzbunare, ca în filmele alea stupide cu sicilieni care se omoară în neștire.

– Tocmai aici nu sînt încă lămurită. L-ai anihilat animat de un principiu sau numai de dorul unei revanșe ?

– Firește că în numele unui principiu care decurge din însăși profesiunea mea, din datoria de a scoate adevărul la lumină, la nevoie chiar cu forcepsul. De data asta a fost vorba de a neutraliza un pericol social. Am avut succese profesionale mai mari și mai răsunătoare, dar acestuia îi păstrez amintirea cea mai plăcută pentru că s-a întîmplat să coincidă cu interesul meu personal.

– Ai întîlnit în cursul anilor și alte asemenea pericole sociale ?

– Ba bine că nu.

– Și le-ai urmărit cu tot atîta tenacitate?

– Am impresia că întreprinzi un fel de anchetă și mă întreb unde vrei să ajungi. Ți-am spus că dreptatea e relativă iar eu nu sînt Dumnezeu tatăl ca să le pot rezolva toate. Am făcut ce am putut. Pe unii i-am urmărit și am reușit să-i fac inofensivi. Unii au scăpat, alții au fost scăpați fiindcă se poate întîmpla și asta. Și atunci ? Ce vină aș avea ?

Patricia păru încurcată.

– Nici o vină, nu e vorba de vină. Întrebam doar . . .

* Fragment din romanul **ULTIMA VACANȚĂ** – în curs de apariție la Editura **„ALBATROS".**

Dedicații

ARIPI LÎNGĂ DORINȚĂ

lui **FLORIN MUGUR**

Nu avea nici un nume,
N-a primit de la zei.
Nu avea nici un nume,
Decît farmecul ei.

Soarele, țărm și casă,
Strălucind, o păzea,
Era foarte frumoasă ;
Era foarte a mea.
M-am rugat toată vara,
Am cercat fel și chip,
Să-mi mai vîndă Sahara
Un castel de nisip.

Bună seara, pierduto,
Drum de vis îți întind,
Oameni buni, n-ați văzut-o
N-ați văzut-o venind ?

CASCADA SOLARĂ

Lui **VASILE NICOLESCU**

Timp-tezaur așteptînd
Prin grădinile de aur,
Clipa tot mai dă în muguri,
Timp-tezaur, timp-tezaur !

Ape dogorind de viață,
Muzici, dînd un prag nuanței,
Ploi de vis călătorind
Peste ierbile speranței.

Cerbii marelui amurg
Săgetind pe viaducte,
Vara, vara mea fierbinte,
S-a îmbolnăvit de fructe.

Timp-tezaur peste care
Soarele a pus peceți,
O cascadă-n care cîntă
Voci solare de poeți !

DAMIAN URECHE

0	1	2	3	4
46.	El. motor trif. asincr. NID UCECOM 5411-66	gab. 250×168× ×171, 250 W, 220/380 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	418,00	idem
46.	El. mot monof. asincr. cu fază auxil. şi declanş centrifugal (ptr. MSR) NID UCECOM 5411-66	260 ×168×179 120 W 220 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	426,00	idem.
47.	El. mot. asincr. (ptr. aerotermă) CS. El bobinaj nr. 3-74	∅134×344 70, W, 12 W 2800t /min. 3,800 kg.	473,00	idem
48.	El. motor asincr. trif. ptr. ascensoare (servomot.)	267×198×217, 30 W, 220/380V 60 rot/min. 24,00 kg.	1 120,00	idem
49.	Far proiector 1 kW tip ×300 P.R0040 44-74	1 000 W 220 V, 625×541×415 7,700 kg.	905,00	Lista 36 MIGM pag. 137.
50.	Injector ptr. combust. lichid cu mot. electr. 120—220 V NID UCECOM 4138-72	gab./420×380 3—9 1/h 0.300 kW. 20 kg.	1 050.00	Dec. UCECOM nr. 72/31. 12.75
51.	Încălz. prin recup. tramvai V3A NI UCMB 260-75	320×120×100, 1 000 V 200 A. 3 800 kg.	1 070,00	idem.
52.	Încălz. de parbriz ptr. tramvai V3A. NI UCMB 81-74	750 V, 2, 52 A, 298 21.00 kg.	2 700,00	idem.
53.	Încălz. post incasator ptr. tramvai V3A NID UCMB 261-75	750 V, 066 A. 4, 200 kg.	1 080,00	idem.
54.	Întrerup. general auto NID UCECOM 5265-71	gab. 120×94× 75,12 V I. 80 A. 0, 350 kg.	50,50	idem.
55.	Lampă ind. ptr. bec. vap. mercur neprotej. suspend. NID. UCECOM 5157-67	∅383×540 1× 250 W 1.500kg.	423,0(	idem.
56.	Maşină tăiat carton tip Papscher acţion. manual cu batiu 1800×800 mm cuţit infer. suport cuţit cu contragreutate acţ. cu piciorul NID UCECOM 5998-68	gab. 2040×80× ×890 gros tă- iere 6 mm 203,00 kg.	9 750.00	idem.
57.	Maş. tăiat colţ carton. cu 4 cuţite cu tăiere unghi drept NID. UCECOM 5993-68	gab. 860×500× ×1 37098.500 kg.	8 200,00	idem.
58.	Poliz. el. monof. PE I NID UCECOM 5056-72	gab. 457×385× ×180 P=350/ 600 W U=220 V N=2 800 rot/min. gr. 22,00 kg.	1 220,00	idem.
59.	Poliz, el, monof. PE I NID UCECOM 5056-72	438×305×160 P=200/350 W U=220 V N=2 800 rot/min gr. 14,00 kg.	980,00	Dec. UCECOM 72/31.12. 1975.
60.	Poliz. el, trif, PE III NID UCECOM 5056-72	gab. 438×160× ×30 P=300×450W U=220/380 V N=2 800 t/min. 14,500 kg.	905,00	idem.
61.	Poliz, el, trif. PE III NID UCECOM 5056-72	457×180×385 P=500×850 W U=220/380 V N=2 800 rot/min gr. 22.600 kg.	1 270,00	idem.
62.	Priză tripl. tip g.w. 7792 cu fişe tip gJ Stas 4641-69	323×122×100 500 V 25 A e.a. 1.500 kg.	125,0(	idem.
63.	Reflect. normal PZ S 45 asicol concentr. etanş NID UCECOM 5157-67	500×600 dulie E 27,500 W 19 500 kg.	880.00	idem.
64.	Sonerie polariz. PGI NID UCECOM 5278-65	350×325×100 200 V. 6 A a.c. 4.400 kg.	452,00	idem.
65.	Trafo alim. trif. cu răcire ulei STAS 3532-72	676×650×450 20 KVA 380/ 220 V 156.00 kg.	6 700.00	idem.
66.	Trafo alim. trif. cu răcire în ulei STAS 3532-72	680×380×350 10 KVA 380/200 V. 140.00 kg.	5 250.0(	idem.
67.	Trafo alim. trif. cu răcire aer Stas 3532-72	460×334×360. 2. 5 KVA 380/220 V 54,00 kg.	1 690,00	Dec. UCECOM 72/3 1.12.75.
68.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	460×334×360 3KVA 380/ 220 V. 62.00 kg.	2 180.0(	idem.
69.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	462×334×360. 5 KVA 380/ 220 V. 64,00 kg	2 570,00	idem.
70.	Trafo protecţie Stas 7615-73	320×320×240. 2, 5KVA 380/36 V. 4, 500 kg.	1 650.00	idem.
71.	Idem.	330×320×240, 5KVA. 380/12 V. 85. 00 kg.	2 900,00	idem.
72.	Trafo sud. 300 A Stas 2689-71	476×467×340 14 KVA 220/ 380 V. 80. 00kg	3 475,00	idem.
73.	Trafo sud. 300A Stas 2689-71	484×568×646. 22, 5KVA 220/380 V. 120,00 kg.	5 050.00	idem
74.	Trafo sud. 500 A Stas 2689-71	520×590×643× ×37, 37 m 5KVA 220/380V 190. 00 kg.	9 200.00	idem.
75.	Transf. sud. prin pete. 8 KVA Stas 2689-71	1 000×1 100× ×460. 220/ 380 V. 8kva, 6 000 A. tbl. 6 mm. 160.00 kg.	6 275,00	idem.
76.	Transf. sud. prin pete 12,5 KVA Stas 2674-71	1 050×1 200× ×460. 220/ 380 V. 12,5KVA 8 000 A tbl. 7 mm. 210.00 kg.	8 325,00	idem.
77.	Trafo prot. 100 VA Stas 7615-73	125×196×140. 120/12—24 V 220/12—14 V. 5. 700 kg	236.00	idem.
78.	Idem 250 VA Stas 7615-73	154×205×180. 220/12—24 V. 9.500 kg.	362,00	idem.
79.	Idem 250 VS Stas 7615-73	154×205×180. 380/12—24 V 9. 250 kg.	391,00	idem.
80.	Trafo prot. 400 VA Stas 7615-73	163×200×180. 220/12—14 V. 11.50 kg.	463,00	dem
81.	Idem 400 VA Stas 7615-73	den	473.00	idem.
82.	Trafo prot. 630 VA Stas 6515-73	180×210×180. 630 VA 220/12 —24 V 11.00 kg.	645.0(	dem.
83.	Idem 630 VA Stas 7615-73	180×10×180. 630 VA 380/12 —24 V	679,00	dem.
84.	Idem 1000 VA Stas 7615-73	274×230×190. 220/12—24 V, 380/12—24 V. 22. 800 kg.	740,00	idem.
85.	Umeraşe sîrmă ptr. mbr. CS 6-74 El. bobinaj	gab. 108×230× ×6 OL. 37∅3 mm. 0. 080 kg.	2,2.	dem.
86.	Ventil. plafon NI UCMB 454-75	gab. ∅1320× ×500 P=110W U=110—220V N=150 rot/min. 14. 300 kg.	1 240.00	idem.
87.	Ventil. de atel. NID UCECOM 5057-72	gab. ∅380×140 P=115 W U=110—220V N=1 400 rot/min. 7,500 kg.	447.00	dem.
88.	El. pompă monobloc 1.2 kW 220 V 220 mp. 13 m	1,1/2". 2 900 /tm. 220 V 200 mp.	1 7550.00	Ord. MGI. 2579/75
89.	El. pompă uz casnic de 3/4	13 m. 6 400 rot/ min. 21/min.	947,00	Ord. MGI 3840/974.
90.	El. magnet avans rapid.	15 kgf. 25 mm.	686,00	Dec. UCECOM 42/75.

IMPORTANT!

Din varietatea de produse industriale şi bunuri de larg consum, prezentate mai sus, unităţile interesate pot contracta orice reper sau cantitate pentru exerciţiile de plan 1977 şi 1978.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :

– COOP. ELECTROBOBINAJ – str. Ghiocei nr. 4, sector 2, Bucureşti.

Pentru parteneri comerciali din străinătate, recomandăm să corespondeze cu ICECOOP Bucureşti, organ prin care cooperativa îşi exercită atribuţiile de comerţ exterior.

Tuturor, COOP. ELECTROBOBINAJ le promite excelente servicii, garantînd calitatea produselor.

Marginalii

În obiectiv, un colos de la marginea oceanului, NEW YORK

Fotografia și-a cîștigat definitiv un loc al ei între mesagerii spiritului, ea reușind chiar să se insinueze între arte sau în colaborarea cu unele dintre ele (cu filmul, de exemplu, și, nu fără succes, cu pictura) ; așadar, oricum am lua lucrurile, trebuie să recunoaștem că pe drept se vorbește de arta fotografică. Imaginile foto devin unul din canalele prin care omul acestui secol face cunoștință cu lumea, își completează „lectura" despre civilizație, privește chiar și în Univers își dezvăluie taine ale existenței. Ca atare, fotografia ne poate aduce în multiple ipostaze și una dintre ele este cea a meditației, pe care ne-o impune și albumul lui SANDU MENDREA prin cele 186 imagini din New York, album prefațat de DAN GRIGORESCU, scos în editura SPORT-TURISM.

Una dintre primele vederi, asemenea unui tablou, între realitate și imaginar, „New York – un colos la marginea apei", aruncă o simbolică perspectivă asupra întîlnirii oceanului cu marea cetadelă. Valurile nu mai întîlnesc aici malul, pămîntul, ci o lume, imensitatea apei este țărmurită de un colos pe verticală, de orgolioasa forță a vieții – creația umană. Echilibrul dintre aceste dimensiuni, iluminat în imaginea fotografică, este parcă vegheat de Statuia libertății, acea „Miss Liberty", simbol, deopotrivă, al naturii și spiritului. Apoi operatorul sau mai bine zis ochiul intră în spațiul, de domeniul imaginarului, al uluitoarei metropole. Structurile de beton și metal se înalță, însoțind cea mai îndrăzneață imaginație, fotografiile surprind detalii dintr-un unghi impresionant sau, din cadre mai îndepărtate, aduc panorame sugestive, adevărate proiecții între real și fantastic. În această primă parte a albumului, artistul fotograf clădește un elogiu arhitecturii, dimensiune a creației umane, ca realitate copleșitoare a celui mai mare oraș al secolului și, nu, în ultimă instanță, ca performanță provocatoare a minții omenești. „În fostul chei din Brooklyn", lemnul are grai de relicvă, și apa însăși, în armonie cu blocurile din fundal, pare stingherită de prezența lui. Noul face pași colosali peste valuri cu Podul Verrazano sau cucerește înălțimile cu cel mai recent zgîrie-nori : World Trade Center. Orașul atît de tînăr are totuși o viață de cîteva secole, așa încît, cu toate izbînzile prezentului, contrastele zidirilo r în timp sînt vizibile, aparatul le găsește și ni le impune ca semn al unei pașnice comuniuni a vîrstelor. Poate că cel mai mult au dreptate americanii cînd spun că „New York-ul nu-i America" dacă ne referim la muzeele lui. Căci acestea adăpostesc marile creații ale europenilor. Între ei, pe măsura celui care-i găzduiește, doi neîntrecuți artiști ai secolului, novatori prin excelență : Brâncuși, cel obsedat a ridica turnul cel mai înalt din lume, prin Coloana Infinită și Picasso.

După dialogul cu formele materiei verticale, aparatul coboară în stradă, în viața trepidantă a oamenilor, în tumultuosul cotidian al ilustrei citadele. Vădit, artistul fotograf continuă un comentariu despre civilizație. Oamenii, marcați de o existență „a betonului și asfaltului", sînt regăsiți în ipostazele lor pline de naturalețe și firesc, fotografia avînd darul de a recupera, în acest caz, condiția umană, dincolo de unele imagini terifiante. Orașul nu este într-adevăr doar american, o dovedesc cartierele în care se vorbesc limbi europene. În sfîrșit, albumul răsfoit din curiozitate și plăcere devine o lectură și, implicit o invitație la reflecție, pe care cîteva vederi cu valoare artistică expresă – între care „Cimitirul Calvary" trebuie neapărat numită – o ridică în plan filosofic. Periplul fotografic se încheie cu un prim-plan al impresionantei Statui a Libertății – ghidul spiritual al artistului cu aparatul în călătorie prin universul captivant, nu de puține ori, labirintic, în aspirația lui spre măreție, al unui oraș unic, colos orgolios la marginea oceanului.

ION JURCĂ ROVINA

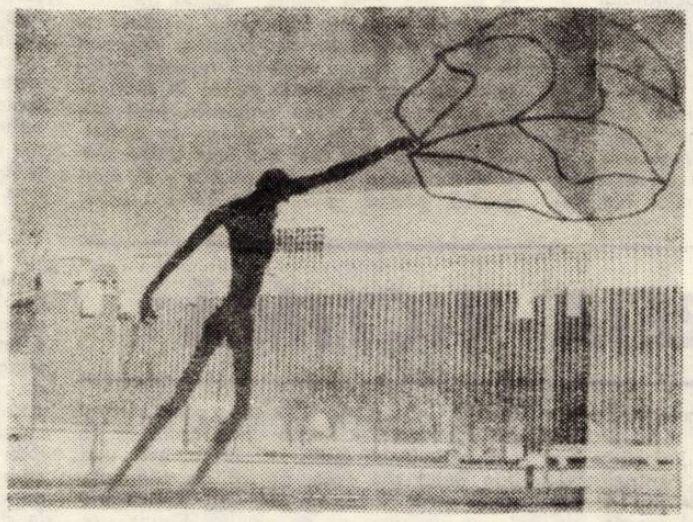

Lincoln Center

(Urmare din pag. 1)

Cu Elisabeta Polihroniade

șoara îi datorează, știți, enorm. El e sufletul și inima șahului în Timișoara.

I-am luat un interviu (Elisabeta Polihroniade – gazetar !) profesorului și l-am întrebat de ce iubește atît de mult șahul : l-am întrebat dacă nu-i ia prea multă vreme. Mi-a răspuns că șahul e un mijloc educativ foarte important, un factor de civilizație : m-a invitat să văd afluența copiilor la clubul **Medicina.** De fapt, înainte de a-l cunoaște pe Profesor, am cunoscut-o pe fiica dînsului, bună șahistă. Păcat că a abondonat șahul de performanță.

Mă întrebați ce e un **om bun.** Nu cred că pot să dau o definiție filosofică termenului. Nu sînt în măsură. Cred eu, însă, că un om bun e un om care are mulți prieteni. Da, am mulți prieteni. Și printre scriitori. Cu Vintilă Corbu sîntem buni prieteni, cred că îl cunoașteți. (Nu-l cunosc, spun), cu Leon Sărățeanu. (Dați-mi exemplu de o necelebritate, spun. Spuneți-mi un nume necelebru și povestiți-mi de ce sînteți prietenă cu purtătoarea acelui nume). Cu Miți sînt prietenă. Am fost colegă de facultate. Pe Miți o cunoașteți ? (Miți : femeie bună, veselă, atentă, săritoare, grijulie, inimoasă, harnică, suflet mare, energie asișderea. I-am dat un telefon lui Miți – timișoreancă veche – să o întreb de ce e prietenă cu Elisabeta Polihroniade. Iată ce mi-a răspuns Miți : Da, dragă, sîntem bune prietene. Ea o femeie minunată. Cum, despre ce vorbim ? A, nu, nu vorbim despre rochii. Am discutat despre amintirile din facultate, despre foștii noștri colegi, ne-am amintit de întîmplări cu colegi și profesori. Ea este o femeie minunată. Nu, nu ne scriem. Nu, nu sîntem prietene așa, nu ne trimitem felicitări de sărbători. Am discutat, de pildă, despre teatru, despre muzică. Ei îi place muzica. E o femeie minunată).

Părerea mea e că șahiștii alcătuiesc o lume aparte. Poate că toți avem cîte ceva din cetățenii. Cetățeniile și singurătatea noastră, Sigur, și eu am cetățeniile mele. Cine îmi place dintre șahiști ? Îmi place Tal. E o inteligență sclipitoare, un coleg minunat. Îmi place tăria de caracter a lui Fischer. Îmi place personalitatea Nonei Gaprindașvili. Dacă îl poate învinge cineva pe Fischer, dacă între el și ceilalți mari șahiști din lume există o diferență copleșitoare. Nu știu dacă există. Fischer a creat o epocă, a luat titlul din mîinile unei școli șahiste extraordinare. La ora aceasta el nu mai joacă. Poate de teamă. El a spus foarte mult în șah, poate că a spus totul. Tot ceea ce a avut el de spus. Fischer a făcut enorm de mult pentru șah, el e obsedat de perfecțiune. E obsedat de teama de a nu putea atinge fiecare partidă, perfecțiunea. Poate că nu va mai juca, poate că a dat totul. Nu, greșiți, Karpov e un foarte mare șahist. La nivelul acesta nu se poate ajunge fără să dai totul. Și Karpov a demonstrat în repetate rînduri că acum el este cel mai bun din lume. Nu cred că Petrosian sau Spaski sau Smislov își vor recîștiga titlul mondial.

Pretendenții sînt acum printre tineri : Mecking, Liuboievici, Browne. E rîndul lor. Nu, performanța, marea performanță, nu e legată neapărat de o anumită vîrstă. Botvinik, Keres, Najdorf au obținut mari succese cînd nu mai erau tineri. Îmi place să particip la concursuri omogene. Nu mă pot concentra cînd joc cu adversare slabe. Nu, nu cred că voi deveni vreodată campioană mondială. Nu am calitățile necesare. Și apoi ar fi necesar, cel puțin în perioada de pregătire, să renunț la foarte multe lucruri : și eu nu vreau să renunț. Pot fi lejer între primele zece jucătoare din lume, asta îmi ajunge. Campioană mondială poate, cred, doar cu echipa. Asta se poate...

TIMIȘOARA, ORAȘ AL ȘAHULUI. Niciodată nu s-a jucat atît de mult șah în Timișoara, niciodată nu s-a vorbit atît de mult despre șah în Timișoara cîțiva oameni, cîteva personalități din acest oraș, au provocat această animație și această animație a adăugat o nouă determinare vieții orașului. În Timișoara se organizează turnee șahiste internaționale, vin jucători străluciți, se nasc jucători și jucătoare strălucite. Unul dintre acești vizitatori, este o jucătoare : se numește **Elisabeta Polihroniade,** și a vizitat orașul cu ocazia lansării volumului ei **Olimpiadele în alb și negru.** Șahista ziaristă a fost prezentată de profesorul dr. doc. Pius Brînzeu, membru corespondent al Academiei. Profesorul, savant de prestigiu, a găsit din nou timp spre a întîmpina, încă o dată, un mare jucător de șah.

Ne despărțim de **Elisabeta Polihroniade,** trecem întîmplător sau neîntîmplător prin acest templu al șahului, care este Clubul Medicinei. Într-o ambianță în care nu lipsește sculptura, pictura, deci în săli amenajate cu mult gust, tineri, vîrstnici, joacă șah. Joacă zi de zi, consfințind existența unei mișcări ample, a unei mișcări de masă. Șahul este o lume aparte, șahiștii sînt o lume aparte, o lume care aparține, prin frumusețea ei, lumii noastre. Ca muzica, pictura, sculptura, literatura, matematica. Șahiștii, tovarăși ai scriitorilor, sculptorilor, pictorilor, matematicienilor : un subiect de meditație.

Am vrut să scriem despre o nouă determinare a orașului și am vrut să scrie indirect, prin cuvintele unui vizitator al Timișorii.

Corespondența

Liana Letcă : Poeziile Dvs. relevă o combustie neobișnuită care, uneori, ni se transmite și anume atunci cînd expresia poetică nu rămîne la nivelul imediat al nevoii de a comunica emoția sau ideea. Vă recomandăm o mai mare grijă (exigență) în elaborarea tropilor („buzunarele sufletului", „inimaginabil cadru-film", de pildă, sînt stihuri de mică pretenție, ori hilare) sau a rimei (atunci cînd o folosiți), evitînd asonanțele, stîngăciile, neglijențele. Avem o încredere reală în șansele Dvs. de a vă realiza în poezie. O dovadă a acestor șanse o constituie și poeziile **Mama** și **Prag,** pe care le reținem pentru tipar.

Alexandru Priboieni : Vă mulțumim pentru interesul pe care-l manifestați față de revista noastră și pentru cuvintele bune pe care ni le adresați. Reținem poeziile : **Interior, Ci eu în matca iubirii, Răspunsul pietrei.**

Sorina Ionescu : Reflecțiile Dvs. despre poezie sînt reconfortante. Sfatul pe care ni-l cereți este, deocamdată, acela de a citi și de a scrie cu pasiunea pe care o anunțați.

I. Patridor : De ce faceți atît de mari pauze în legăturile Dvs. cu redacțiile revistelor ? Sînteți, după opinia noastră, un talent remarcabil. Poeziile de față sînt excesiv discursive și, uneori, prolixe. Să fie reflexul lungului anotimp de tăcere ?

Ion Visu : Sînt indicii bune, mai ales în **În pupila zării.**

Doina Stoița : Ne place **Ciudățenia statuii.**

Wilhelm St. : Cuvinte bune pentru **Vis.**

Dogaru Alex. : Am descifrat cu greu unele fragmente din lucrările Dvs. Trimiteți manuscrise lizibile.

Bircea Gheorghe : Mai reușită ni se pare **Contemplare.**

Dana Ploaie : Mai aproape de treapta pe care ați ajuns, poezia **Dar...**

Codin Caraiman : După lectura unei singure poezii, e greu să formulăm o părere. Mai trimiteți.

Nicolae Ciocan : Sînt semne de talent.

Ada Mureșan : Ireversibil, dar și celelalte poezii cuprind suficiente semne de înzestrare, ce s-ar cere cultivate, prin muncă și pasiune.

Doru Dume : Lucrurile merg tot mai bine, se pare. Continuați cu aceeași dăruire.

Eugenia Marcu : Continuați, ferindu-vă de convenționalisme și locuri comune.

Sabina Roman : Nu vă lipsește o anumită sensibilitate poetică. Păcat că n-aveți răbdare să treceți de faza însăilărilor lirice.

Ion Alexandru Roncea : Versuri corecte. Se detașează oarecum poezia **Pastel.**

D. Borcea : Sînteți, se pare, în căutarea unui sunet care să vă definească. **Ceas de taină** pare a spune ceva în acest sens.

Valentin Argeșanu : Poate altceva.

Zoia Lucian, Arion Viorel, Vladimir Cornel Negoianu, Cornel Lobonea, Mulțumesc Anticipat, G. B. Zimbru, Mircea Onița, Ion Tătuc, Nicolae Rogobete, Gheorghe Țepeneu — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRAVEANU

teatru

La Teatrul german de stat

O STAGIUNE ÎN CARE A „DOMINAT" ACTORUL...

Anul teatral al scenei timișorene de limbă germană, a fost dominat de căutări ; texte cît mai expresive, nimerite pretexte de bun spectacol, regizori-colaboratori cu renume (și de buni pedagogi), și, nu în ultimă instanță, încercarea de a-i rula pe oamenii colectivului pe partituri noi. Așa se face că stagiunea a adus cîștigul de calitate, de multă vreme așteptat, și acesta este ilustrat, convingător, de spectacole ca : **Frumoasa Elena, Comedia dulapului, Interviul, Viața începe la 60.** Autorii „morali" poartă numele de Gerhard Neubauer, Ioan Ieremia și Rudolf Penka — directori de scenă de recunoscut prestigiu artistic care au lucrat respectîndu-și prestigiul, străduindu-se să pună în lumină, uneori și în altă lumină, talente. Marele beneficiar al colaborării cu acești regizori de marcă a fost însă actorul, cel care ne aduce mesajul autorului, gîndul regizorului, grefate pe sensibilitatea, inteligența și harul său. Lui deci i se cuvin cele mai bune cuvinte, pe drept meritate, **LUI,** adică lor : **Peter Schuch, Irmgard Schati, Horst Strasser, Ildico Zamfirescu, Ingeborg Mayer-Voiculescu,** o remarcabilă tînără speranță a acestei scene.

Ca penultimă premieră a stagiunii, Teatrul german de stat a prezentat comedia muzicală **Viața începe la 60** de Klaus Eidam, un consacrat al genului, autor de spirit, cu un bun simț al măsurii și dozajului. Pe această generoasă canava, regizorul Ioan Ieremia a compus o frescă dinamică, realizată cu măiestrie mai ales în partea întîi, în maniera primelor pelicule ale copilăriei filmului, cu accentul logic al desfășurării acțiunii pus pe mișcare, într-un halucinant dute-vino. Din cîteva trăsături de penel s-au definit personaje, au fost schițate situații și relații, exploatîndu-se subtil textul, cu aleasă profesionalitate venind atît din partea regizorului, cît și a majorității actorilor. Spectacolul se identifică cu recitalul actriței **Irmgard Schati** care împrumută unei bunicuțe, refuzînd să viețuiască după automatisme care golesc viața de sevă și anulează relațiile inter-umane, însușiri ca înțelepciunea (dar nu una sfătoasă și suficientă !), prospețimea reacțiilor și a punctelor de vedere, o mare și sănătoasă dorință de a nu abandona tinerețea spiritului. O secondează **Horst Strasser** care-și cenzurează cu severitate compoziția de pericolul alunecării în caricatură ieftină, debutanta **Doris Bogdan,** dispunînd de nerv și certe calități scenice, **Helga Sandhof,** pe alocuri, mai monotonă decît o cerea litera textului.

Amuzîndu-se și nu prea, autorul lasă loc meditației, implicîndu-ne în rezolvarea „conflictului" și prelungește astfel, dincolo de scenă și sala de spectacole, actul teatral, în mare parte rostul și rolul acestei inegalabile arte.

Premiera sfîrșitului de stagiune este **Mathias Thill** de Ludwig Schwartz, piesă scrisă special pentru acest colectiv, inspirată din realități locale consemnate de istorie, asemenea unui alt succes de prestigiu care a fost **„Piinea nebunilor"** (Hans Kehrer) ; iată alte căutări calitative dovedind, laolaltă cu alte elemente, seriozitatea și profesionalismul pe care a reușit să le atingă această scenă timișoreană, după ani de muncă rodnică, prea puțin cunoscută de spectator.

ILDICO ACHIMESCU

WILHELM WEISS

Cenaclul literar „Victor Eftimiu" Timișoara. **Premiul III pentru literatură la Festivalul „Cîntarea României".**

Foc nesfîrșit...

Neostenită flacără mă arde,
îi simt dogoarea în obraji ;
în privirile mele de vultur,
prin ochelarii de cobalt iradiind
jerbe de stele – oțelul..
Un simbure aprins, ca o inimă,
arde, clocotește, fără popas arde,
parcă-i un joc de efluvii solare ;
din schimb în schimb, fără sfîrșit,
e numai veghere și ardere...
Cînd obosesc, îmi culc gîndurile,
pe-o mină bătătorită de ciocane,
și de unealta de probă a șarjei ;
numai flacăra inimei aici o las
veghetoare, să-mi topească oțelul..

Lut

Pămînt străbun, din care inceput
Te-ai preschimbat în amforă
de lut ?
Cu sete arsă vinul auriu
A gîlgîit în toamne mai tîrziu ?...
Care sculptor roman plebeu va fi
mingiiat
Trup de femeie frumoasă, în
marmură sculptat ?...
Curgere de iubire și viață,
statuie de vis
pe care eu o închid în mine...
Întîia slovă desprinsă dintr-un
albastru iris
pe-o cărămidă de lut, cîntec de
dragoste-nscris...
De un poet nemaiștiut și-ndepărtat
Pămîntule, de bine te-a cîntat
pe-un țărm de mare : Eu numai
ecoul său sînt !...

Ziua calmă...

Jerbă de flori de mac, soarele,
arde, arde
acolo, unde pămîntul se unește
cu cerul ;
și se naște ziua calmă din
apele nopții,
iar vîntul dimineții duce mireasma
sulfinii...
Doar secera lunii mai stăruie
peste lanuri.
Se presimte, în aer, căldura nouă
a pîinii...
Jerbă de flori de mac, soarele,
arde, arde,
Ca atunci, cînd, acolo, cerul se
unea cu fluviul
și pămîntul cu sîngele
dorobanților
născîndu-se ziua calmă, din
întunericul asupririlor...
Iar vîntul dimineții aducea
mireasma victoriilor,
în timp ce secera lunii,
dispărea peste lanuri...

Din literatura lumii

LEONARDO SCIASCIA — CONTEXTUL

La apariția romanului IL CONTESTO (Contextul, 1971), criticii se întrebau dacă se află în fața unei opere de circumstanță, de actualitate. Căci tocmai în zilele în care cartea era lansată în librării, la Palermo era asasinat procurorul Scaglione. Sciascia însuși atrăgea atenția, în nota de la sfîrșitul romanului, că prima parte a Contextului apăruse deja într-o revistă, la începutul lui 1971. Dar să nu uităm : în anii elaborării parodiei Contextul, **la Agrigento fusese ucis comisarul Tandoi și întreaga Italie era răscolită de celebra afacere Montesi, care se terminase cu tragicele întîmplări ale profesorului Sotgiù, președintele comunist al Consiliului general al provinciei Roma. Așadar un context real, care se prelungește pînă în zilele noastre, numărînd zeci de magistrați și polițiști uciși, sute și mii de complicități. Un context mult prea larg pentru a putea fi cuprins într-o singură carte. Întreaga operă a lui Sciascia, toate romanele și nuvelele sale (între care amintim** Fiecăruia ce i se cuvine, Consiliul din Egipt, Unchii din Sicilia, Enoriașii din Regalpettra, Contextul, Cuțitarii), **depun mărturie despre acest** context **sicilian, italian, al lumii întregi, de fapt**

Acțiunea romanului din care prezentăm cîteva fragmente îi este poate cunoscută cititorului român, care a avut prilejul să vizioneze filmul lui Francesco Rossi, Cadavre de lux **(Premiul Donatello pe 1976), film căruia romanul de față i-a servit drept scenariu.**

A TREIA VICTIMĂ

Procurorul Varga se ocupa de procesul Reis, care dura de mai bine de o lună și care avea să se tărăgăneze cel puțin încă două luni, cînd, într-o blîndă seară de mai, cam după ora zece, dar în niciun caz mai tîrziu de miezul nopții, după spusele martorilor și după rezultatele necroscopiei, fu asasinat. La drept vorbind, mărturiile nu prea coincideau cu probele necroscopiei : medicul legist era de părere că momentul propriu-zis al morții era mai aproape de miezul nopții decît de ora zece, în timp ce prietenii cu care procurorul – om cu deprinderi fixe – se întîlnea în fiecare seară, și cu care se întîlnise dealtfel chiar în seara aceea, afirmau că se despărțiseră în jurul orei zece. Dar cum pînă acasă procurorul nu putea să facă, pe jos, mai mult de zece minute, rămînea un gol de cel puțin o oră, în care trebuia descoperit ce făcuse el. S-ar fi putut ca obiceiurile lui să fie în realitate mai puțin fixe, mai ales în zilele libere, cînd se plimba aiurea, de unul singur. S-ar mai fi putut ca Varga să aibă și niște obiceiuri despre care familia și prietenii să nu știe nimic. Tot felul de ipoteze și zvonuri răutăcioase începuseră să circule pe șoptite, ba printre polițiști, ba printre amicii procurorului. Pentru a împiedica un scandal public, în urma unei ședințe, autoritățile supreme ale regiunii luară o decizie care condamna orice bănuială de acest fel și care interzicea orice anchetă asupra morții lui Varga, considerîndu-le drept un atentat la memoria unei vieți pline, pînă atunci, de virtuți. Mai mult chiar, procurorul fiind descoperit lîngă un zid peste care se aplecau ramuri de iasomie, ținînd strînsă în pumn o floare, episcopul susținu că, în clipa fatală, destinul se întrupase în forma acestei flori proaspăt culese, simbol al unei vieți fără prihană, al unui suflet ales, a cărui amintire mai plutea încă prin tribunal, în sînul familiei, pretutindeni unde procurorul obișnuia să meargă, inclusiv la curtea episcopală. Imaginea își găsi repede două explicații : una în procesul verbal al poliției, unde se putea citi că oprirea procurorului pentru a culege iasomie îi servise uciașului drept țintă fixă (un glonte tras drept în inimă de la o distanță de doi-trei metri) și alta, în discursul funebru, unde se spunea că acel ultim gest al procurorului trăda o mare delicatețe și poezie a sufletului, niciodată dezmințite de viața, de comportamentul lui Varga...

Procesul Reis fu suspendat. Pentru că, la sediul ministerului public, Varga susținuse acuzația cu implacabila sa luciditate, poliția crezu că mobilul care-l împinsese pe criminal să tragă trebuia căutat în acest proces. În toată istoria crimelor din Regiune, în toată experiența anchetatorilor, nu exista un asemenea caz : niciodată un un acuzator public sau un judecător nu fuseseră amenințați sau uciși pentru atitudinea din timpul proceselor sau pentru vreo condamnare. Dar, ținînd seama de faptul că procesul Reis se baza numai pe presupuneri și că faptele, cauzele psihologice erau neclare, poliția susținu ipoteza că asasinul trebuia căutat printre cei care aveau interes să-l facă să tacă pe neîndurătorul acuzator sau numai să tulbure apele, și așa tulburi, ale afacerii. Rudele și prietenii (care se dovediră acum foarte puțini) fură scoși în afara oricărei bănuieli. Atunci se trecu la dușmani ; poliția le atribui un plan diabolic, vrînd nu numai să scoată un acuzat vinovat de ceva anume, ci să implice în această poveste și alte persoane pe care judecătorul de instrucție le scosese în afara procesului. Dar și aici anchetatorii făcură o nimica toată.

Cercetările ajunseseră într-un punct mort (mai exact, era vorba de ora aceea pe care procurorul și-o petrecuse, dumnezeu știe unde și cum, ora de care se izbea neputincios zelul polițiștilor). Atunci, ministerul Siguranței Naționale pentru o tocmai inspectorul Magris, comandantul poliției locale – Rogas dădu ordin să fie eliberați. După care, instalat în cel mai bun hotel din oraș, așezat pe minunata plajă unde-și găsise moartea judecătorul Sanza, în timp ce se plimba, Rogas se puse ostentativ pe o leneveală care amenința să se lase cu scandal : înota, ieșea cu barca în larg împreună cu pescarii, mînca pește proaspăt, dormea mult. Inspectorul Magris se fîțîia agitat în jurul lui : umilit că se afla la ordinele unui coleg cu același grad ca și el, (care se bucura însă de un prestigiu mai mare), ranchiunos, dar savurînd dinainte eșecul care-l aștepta pe coleg (chemarea brutală înapoi în capitală, zeflemeaua din ziare).

Dar, în acest timp, Rogas își muncea creierii. Doi magistrați uciși într-o săptămînă, în două orașe, relativ aproape unul de altul. Doi magistrați uciși în același fel, cu gloanțe de același calibru, trase poate cu aceeași armă (deși nu obișnuia să ia de bune și drept sigure toate oracolele poliției științifice) (...) În orice caz, avînd parcă superstiția cifrei trei, pe care o lega de propria nevroză, ca și de cea a altora, Rogas avea o presimțire puternică : urma o a treia victimă, cea căutată cu adevărat de ucigaș, victimă care avea să declanșeze resortul rezolvării problemei. Pentru că așa cum se prezenta în momentul de față, problema părea de nerezolvat. Deci Rogas aștepta... ... Nu trebui să aștepte prea mult timp. Patru zile mai tîrziu, la Chiro, judecătorul Azar fu împușcat.

★

NOTA :

Acum exact zece ani, publicînd o notă drept concluzie la nuvela mea, **Ziua cucuvelei,** îmi puneam, cum se zice, cenușă în cap. Nota aceea* era un fel de morală a fabulei. Scriind împotriva mafiei, mă prefăceam că mi-e frică de lege, în timp ce mafioților nici nu le păsa de ea. Dar cei mai mulți dintre cititorii mei au luat acele rînduri à la lettre și de aceea, încă și astăzi, anumiți indivizi mă înjură. În ce privește această notă, sper că ea va fi citită așa cum nu trebuia să fie cealaltă : à la lettre.

Iată nota : am scris această parodie (travestire burlescă a unei opere serioase la care visam – dar pe care n-o începusem – întrebuințare paradoxală a unor clișee date), pornind de la un fapt divers. Un bărbat fusese acuzat de tentativă de omucidere asupra soției. Acuzația se întemeia pe un lanț de indicii care mi se păreau extraordinar de fabricate, combinate și înfățișate de însăși soția lui. Pornind de la acest caz, mi-am imaginat povestea unui om care începea să ucidă tot felul de magistrați și a unui polițist care, la un moment dat, devine alter-ego-ul său. Un divertisment. Dar lucrurile aveau să ia o cu totul altă întorsătură. De fapt, povestea se desfășoară într-o țară imaginară ; o țară în care ideile și principiile (încă proclamate și ridicate în slăvi) erau, zi de zi, luate în derîdere, în care ideologiile erau reduse la o singură politică, la niște simple denumiri date rolurilor pe care puterea și le atribuia singură. O țară în care domnea puterea. Repet : o țară imaginară. Dar, fără îndoială, ne putem gîndi la Italia, ne putem gîndi la Sicilia (însă în sensul cuvintelor prietenului meu, Guttuso : „Chiar și cînd pictez un măr, Sicilia e acolo"). Lumina. Culoarea. Oare și viermele care-l roade pe dinăuntru ?... Da, tocmai asta. În parodia mea, viermele e imaginar. Lumina, culoarea (dar există ele, aici, cu adevărat ?), situațiile, întîmplările, detaliile, pot fi siciliene și italiene, însă substanța, dacă există, vrea să fie cea a unei apologii a puterii în lume, a puterii care ia treptat forma obscură a unui lanț de complicități. În mare, forma mafiei. Și în sfîrșit, aș dori ca acei care încep să citească în cartea mea despre asasinarea procurorului, să spună : „Iată-ne !", gîndindu-se la uciderea procurorului Scaglione la Palermo (ținînd seama de faptul că prima parte a parodiei mele fusese deja publicată atunci, în numărul 1 (ian.-febr.) 1971, al revistei siciliene „Questioni di letteratura"). Ceea ce mă face să spun că, practic, am ținut această parodie ascunsă în sertar, timp de doi ani de zile. De ce ? N-aș putea să spun exact. Aș putea da, cel mult, această explicație : am început să-mi scriu parodia distrîndu-mă, iar cînd am terminat-o, nu mai aveam nici chef și nici motiv să rîd.

Prezentarea și traducerea
ADRIANA BABEȚI

*** Nu mă simțeam destul de erou pentru a înfrunta o învinovățire defăimătoare... Atunci cînd mi-am dat seama că imaginația mea nu ținuse cont, așa cum ar fi trebuit, de limitele impuse de lege și mai ales de susceptibilitatea celor care ne fac să respectăm legea, am început să tai și să spînzur.**

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII

DROG

Mafia drogurilor este, poate, cel mai sinistru produs al „civilizației" occidentale. Niciunde mizeria umană nu este pusă mai bine în evidență. Trista realitate a unui „paradis artificial", steril și degradant, în care tinerii sînt victime sigure ale unei mașinării infernale.

Cazul pe care-l prezentăm, sub forma unui „thriller", este unul dintre miile de cazuri, rezolvate sau nu, în care nu e greu să ghicim cine poartă vina marasmului în care se bălăcesc odraslele familiilor „onorabile" din lumea capitalului. El este prelucrat după romanul lui DON SMITH.

Era o vară păcătoasă, cum nu mai văzuse Europa pînă atunci, iar hippișii plouați, prin cotloanele Amsterdamului, regretau amarnic că n-au rămas în Tanger sau Toremolinos. Și, colac peste pupăză, inflația galopantă umflase prețul „ierbii", iar mulți din ei trebuiau să se „zgîrie"

Ben Snyder avusese însă mai mult noroc decît ceilalți. El nu-și vînduse deocamdată biletul retur pentru Boston, iar cei cîțiva guldeni rătăciți prin buzunare îi înlesniră un scurt popas în „bomba" lui Cloters. Patronului nu-i păsa cît de mult aveau să-i stea în birt jegoșii lui clienți, important era ca fiecare să ia cîte ceva, fie chiar și o poșircă de ananas, veche și răsuflată. Ben comandă o amărîtă de cafeluță neagră, cu puțin zahăr.

La aceeași masă cu Ben ședea un olandez slăbănog, de vîrstă incertă, căruia tinerii din local îi ziceau Charlie. Nimeni nu-i cunoștea numele adevărat, iar numai cîțiva știau unde locuiește. Dar, ceea ce știau cu toții, era că la el puteau găsi oricînd cel mai bun canabis din oraș, neamestecat cu frunze de tei, și că niciodată n-a înșelat pe nimeni la cîntar. Încă două lucruri îl avantajau pe Charlie : era invalid de război, de unde se întorsese fără o mînă, așa că poliția nu-l prea hăituia, și, al doilea, știa să asculte pe fiecare, răbdător și cu multă înțelegere, încît tinerii lui clienți îl simpatizau de-a binelea pe acest ciung care juca „fair".

Cu două săptămîni în urmă, Ben Snyder, student american în vîrstă de 22 ani, îi devenise client permanent, deși dintre cei mărunți. Întrucît nu bea și nu consuma droguri prea tari, Ben îl căzuse cu tronc. Pentru Charlie, bețivii, bătăușii și narcomanii „grei" erau întruchiparea mizeriei umane.

– Eu mă car, Charlie, zise Ben.

– Bine faci, îi zise olandezul, dînd din cap. Ție-ți funcționează mai bine rotitele decît la ceilalți.

– Bătrînul meu nu-i de aceeași părere, zise Ben.

– Cît e de cînd ai plecat de-acasă ?

– Trei luni și zece zile. Trebuia să mă reîntorc după trei luni. Ai primit vreodată un C.E.C. american ?

Lui Charlie îi era clar unde bate Ben, dar avea nevoie de puțin timp pentru a-i răspunde cît se poate de „diplomatic".

Ben puse mîna pe geanta galbenă, din piele, a lui Charlie, care zăcea pe masă, între ei doi, și zise :

– Mi-ar plăcea să duc baremi un chil din ce ai aici.

– Nu te temi de vamă ?

– Păi, să știi de la mine, cînd fiul lui Jhon Snyder ajunge la vama Boston, toți vameșii îl salută, zise, puțin ironic, Ben.

– Puștiule, mi-ar plăcea să te ajut – zise Charlie, puțin întristat. Eu n-am cont la bancă și n-aș putea să valorific cecul.

– Înțeleg.

– De ce nu soliciți banca ta să-ți trimită lovelele aici ?

Ben rise cu poftă.

– Cecul mi-e alb, Charlie. Dar l-aș acoperi pe-al tău de-ndată ce-ajung acasă.

Olandezul dădu din mînă și chemă chelnerul. După ce-i plăti ginul și cafeaua lui Ben, el se ridică și zise :

– Trebuie să mă reîntorc la lucru.

Ben îl salută și, întrucît cafeaua nu-l costase nimic, mai comandă una. Nu se bazа prea mult pe larghețea olandezului, așa că nu era dezamăgit. Își roti ochii prin local. Bine-ar fi dacă și-ar începe semestrul cu chilul de cea mai bună marihuană a ciungului. Socotea în gînd ce lucruri i-au mai rămas. Ceasul îi rămăsese la Paris. Dar aparatul de fotografiat ? Da, pe el l-a „pasat" la Roma. Ben zîmbi acru, gîndindu-se ce l-a mai rămas din haine. Nici măcar o curățătorie chimică n-ar primi asemenea țoale. Se făcuse ora șapte. Charlie se afla din nou în fața cafenelei și nu știa ce să facă : să intre sau să se ducă acasă pe ploaie. Un „Mercedes" negru se ivi pe neașteptate după colț, întrerupîndu-i gîndurile. Șoferul, pe numele-i Mulders, scoase capul pe geam și i se adresă :

– Te caut prin tot orașul. Hai, intră, nu sta în ploaie.

Charlie se așeză pe bancheta din față, împingînd geanta sub picioare.

– Cum îți merg afacerile ? – întrebă Mulders.

– Clienții cu bani au plecat în sud, după soare.

– Bine au făcut. M-aș duce și eu dacă aș avea bani.

– VA URMA –

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 7 iulie 1977 ● nr. 27 (489) 8 pag. 1 leu

„MELCUL ESTE O SPIRALĂ..."

I-ați întîlnit, deseori, prin parcurile orașului, cu blocurile de desen pe genunchi. Au putut fi văzuți într-un film de scurt metraj al studioului „Alexandru Sahia", cu titlul „Lungul drum al muncii către artă" (regia I. Ilieșu). Ciudat poate, era vorba despre elevi care făceau studii asupra frunzelor, insectelor... urmărind arhitectura intimă a pietrei melcului, fibra elastică a tulpinei de trestie... și, în fine, ceea ce rezulta nu era o lucrare de artă, în accepția clasică restrînsă a cuvîntului, deși acei elevi poartă ecusonul cu emblema Liceului de arte plastice din Timișoara. Dar să o luăm, din nou, de la capăt. Un elev de clasa a cincea este „pus" să vadă forma lumii mici, atît de apropiată jocurilor dar pe care, în mod normal, nu o reprezintă în desenele sale. (Desenul, pentru copii, fiind una dintre importantele căi de asumare a lumii înconjurătoare)... Același elev, peste un an, doi va trece dincolo de forma „buzduganului" castanei, a bulbului încoronat de mac, a elitrei chitinoase de cărăbuș spre a le studia, la modul cel mai direct, arhitectura intimă... Iată-l, deci, în fața primelor construcții verificate în miliarde de exemplare de natură. În paralel, învață calculul matematic, acțiunea forțelor fizice, legea terestră a gravitației și, puțin mai tîrziu, incidența dintre formă și psihologia omului. Poimîine, adolescent, deja, cunoscînd în mare, lecția lucrurilor din natură după principiile logicii, va încerca să-i aducă un plus de uman spre facilitarea unui contact cît mai profund între om și natură, om și obiectele create de el. Iată-ne pătrunzînd într-o zonă de interferență a rațiunii cu sensi-

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. 6)

LAVINIA MIRȘU (Liceul de arte plastice Timișoara – premiul I) „România pitorească"

„Răspunderea și autorăspunderea fiecăruia față de partid, față de popor"

„Am deplina convingere că măsurile luate astăzi, în mod deosebit cele legate de domeniul relațiilor sociale, al activității de creație și a mijloacelor de informare, vor exercita o puternică influență socială, vor dinamiza întreaga noastră activitate de partid și de stat".

NICOLAE CEAUȘESCU

Prin tematica lor, profundă, prin perspectivele pe care le deschid, prin noile direcții trasate, în vederea înfăptuirii cu deplin succes a Programului partidului nostru, hotărîrile Plenarei C.C. al P.C.R. și cuvîntarea secretarului general, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, vor asigura creației din toate domeniile, deci și celei literar-artistice, dimensiuni calitative superioare și o nouă efervescență creatoare.

Impresionează, din capul locului, aria vastă de probleme puse în discuție în cadrul Plenarei, de la probleme vizînd economia națională, creșterea nivelului de trai al oamenilor muncii, la cele privind transformarea revoluționară a învățămîntului românesc, educarea și formarea tinerei generații în cultul muncii, al normelor de etică și echitate socialistă, creșterea rolului factorilor de educare și informare a maselor – rezultat firesc al creșterii continue a rolului conducător al partidului în întreaga noastră viață economică și socială. Impresionează, de asemenea, realismul, viziunea justă a acestor hotărîri adoptate, cutezanța cu care ele deschid perspective luminoase acțiunii noastre conștiente, în vederea continuării mersului ascendent pe ruta largă a socialismului și comunismului.

Pentru arta și literatura de aici, pentru presa noastră culturală din această parte de țară, ca și pentru toți creatorii timișoreni, documentul deosebit privind reglementările asupra răspunderilor ce ne revin nouă, celor din presă, nouă, creatorilor de artă și literatură, în informarea și educarea oamenilor muncii, acest document ni se pare deosebit de important și revelator în etapa istorică ce o parcurgem. Cu multă ascuțime și pregnanță iasă în relief caracterul adînc novator al acestei hotăriri, care decurge în mod firesc din întărirea răspunderii tuturor celor care, prin scrisul și arta lor, au nobila chemare de a forma și modela personalitatea și înflorirea spirituală a omului nou de azi și de mîine. În mod deosebit, pentru noi, lucrătorii din aria presei literare și cultural-artistice, aceste măsuri fac să crească simțămîntul de demnitate civică și politică, înalță conștiința noastră gazetărească și dă rezonanță nobilei munci pe care o ducem, deoarece, așa cum se exprima tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU: „Nu se poate concepe să fii membru al unui partid revoluționar și să nu acționezi acolo unde lucrezi pentru a aplica linia sa politică generală". **Niciodată mai mult decît acum nu sună mai pline de rezonanță magnetică acele vechi cuvinte ale cronicarului:** „eu despre ale mele toate cîte voi scrie voi da samă", **cuvinte care aduc după ele, azi, datoria înaltă morală de a ne dedica cu cinste condeiul nostru supremului ideal al formării omului contemporan, de care noi sîntem, prin scrisul nostru, răspunzători, așa cum răspunzători sîntem și în fața propriei noastre conștiințe de adevărul celor scrise.**

Implicîndu-l pe creator, pe scriitor, în însăși răspunderea civică asupra scrisului său, ridicînd deci răspunderea comunistă, a fiecăruia îndreptînd creația spre discutarea sa publică, cerînd criticii, mai ales, să fie cinstită și profund revoluționară, nefăcînd concesii unor grupări sau gusturi sau filozofii străine concepției noastre despre lume și viață, documentele plenarei, cuvîntarea secretarului general al partidului nostru, măsurile adoptate constituie, de fapt, o expresie elocventă a perfecționării neîntrerupte a democrației noastre, a libertății de opinie și exprimare, a manifestării pregnante și plenare a artistului în sfera creației.

Militînd pentru creșterea rolului politic conducător al partidului nostru în toate domeniile, deci și în cel al creației artistice, pentru creșterea răspunderii fiecărui comunist în parte, pentru simțul critic deschis, ca și pentru cel autocritic, pentru spiritul de abnegație, de dăruire în aria complexă a creației, veghind ca noile măsuri, revoluționare, să nu devină, prin necunoaștere sau prin indiferență într-o formă birocratică, frînînd înaintarea, ci să rămînă „o îndrumare politică, o dezbatere vie, care să contribuie la procesul de ridicare generală a nivelului presei, radioteleviziunii, literaturii, artei, să stimuleze întreaga activitate de creație literar-artistică", **recenta Plenară, prin hotărîrile și ideile sale de amplă rezonanță, a marcat de fapt o nouă și importantă etapă în perfecționarea muncii și conducerii colective în toate domeniile de activitate, a însemnat un aer proaspăt, ce va da un nou avînt marilor corăbii ale scrisului nostru și visului nostru creator pe marea întinsă a spiritualității românești.**

ORIZONT

convorbiri

Cu arhitectul CEZAR LĂZĂRESCU

rectorul Institutului de arhitectură „Ion Mincu" din București

– Dacă aș fi venit la dumneavoastră cu niște ani – se pare, buni – în urmă, aș fi stat de vorbă cu studentul Cezar Lăzărescu. Astăzi, însă, îl am în față pe tovarășul rector Cezar Lăzărescu. Vă invit la o confesiune: aduceți-vă aminte de cel ce-a fost tînărul, studentul Cezar Lăzărescu.

– Cînd ai spus dumneata „niște ani buni", probabil că te-ai gîndit la numărul lor și e adevărat că „buni" înseamnă „mulți" în acest caz; sigur că sînt mulți, dar au fost în adevăr și buni, în adevăratul sens al cuvîntului, înțelegînd prin asta că am fost mulțumit de viața pe care am dus-o, mă refer, în principal la viața profesională.

– Care v-a fost și vă este, implicit, pasiune.

– Da, nici nu se poate altfel

– Dacă ați mai avea astăzi 18–19 ani!?...

– Înțeleg, înțeleg... da, aș porni pe același drum, cu și mai multă convingere decît am pornit atunci. Și este explicabil: Sînt dintre arhitecții norocoși ...ai țării. Norocoși datorită faptului c-au avut posibilitatea să-și aducă o contribuție însemnată la îmbogățirea, la înnoirea profilului arhitectonic al țării, să-și exercite profesiunea din plin. Da, am avut norocul să lucrez foarte mult, în condiții grele, mult mai grele decît astăzi, dar, atunci, tînăr fiind, priveam totul cu elan, cu curaj, cu voluptate; viața mea, era munca mea!

– Să știți că atunci cînd am spus „ani mulți", am pus necesarele ghilimele, pentru că, privindu-vă oricine, și fiind martorul vivacității dumneavoastră își dă seama că, mulți cum sînt, anii aceștia v-au obosit pasiunea și elanul. Scoateți pentru noi, din vreo casetă a aduceri-lor-aminte, o amintire plăcută din viața dumneavoastră de adolescent, de student.

– O, am foarte multe!... E foarte greu de triat. Am foarte multe începînd chiar cu unele fapte de dinainte de admitere. De fapt – sincer să fiu! – eu nu pot zice c-am fost foarte convins că arhitectura este cea mai frumoasă, cea mai bună meserie. Mama mea era pictoriță – de-aici mi se trage! – iar eu, copil fiind, am lucrat foarte mult desen și pictură. În clasa a VIII-a de liceu, am „semnat" o expoziție de pictură, în sălile Ateneului. Pentru mine a fost un prilej de afirmare și o mare mulțumire. Întotdeauna mi-a plăcut pictura. Chiar și astăzi, cum prind puțin timp liber, la pictură apelez; este, pentru mine, cel mai plăcut mijloc de destindere, mă duc undeva, în natură să pictez, să desenez.

– Deci, iată unul dintre hobby-urile dumnevoastră, sigur, tangent cu profesia.

– Eu zic că nu-i numai hobby și nu-i numai tangent; pentru noi, a desena frumos, este exact ca dicțiunea pentru un actor. Sigur că nu asta ne este meseria, dar fără desen, arhitectura nu se poate exprima. Citeodată... Desenul foarte frumos te păcălește... ...pentru că desenezi mai frumos decît gîndești. Repet, desenul ne este de mare ajutor pentru a ne putea exprima gîndurile și, mai ales, pentru a ne putea face înțeleși de ceilalți; și de ce să nu recunoaștem adevărul: o lucrare de arhitectură, supusă discuției prealabile, frumos prezentată, are toate șansele să cîștige, în dauna uneia, egală ca valoare a ideii, dar prezentată mai puțin îngrijit.

– Spuneți-mi, astăzi, fostul student Cezar Lăzărescu, fiind de zeci de ani în mijlocul studenților, cum se simte printre ei: ce le dă, ce primește de la ei?

– A, e interesant acest lucru; eu am impresia că nu m-am schimbat de loc, dar reacțiile celor din jur vizavi de mine

DANIEL TEI

(Continuare în pag. 7)

DESPRE PATRIE

Despre patrie
se poate vorbi numai sincer îndrăgostit
ca un lan de grîu de soarele dimineții,
cînd aurul spicelor dă în pîrg și-n jertfă
și pașărea plugului culege haine de maci
pentru culcușul seminței.

Despre patrie
se poate vorbi numai sincer îndrăgostit
ca sufletul izvoarelor de stînci,
crestate stele pe umerii albastrului,
ca rodnica mîndrie a schelei ce se bifurcă
cu inima noastră de pace și vis.

Despre patrie
se poate vorbi numai sincer îndrăgostit
de memoria și numele ei tricolor,
în care locuim cu moartea
și viața, viață-împreună.

ION MARGINEANU

Gheorghe Pituț

STELELE FIXE

Ed. Eminescu, 1977

Faptul că Gheorghe Pituț își va transforma poezia în instanță profetică se putea anticipa, în volumele anterioare făcînd grave referințe la existență, la timp și istorie, la strămoși și la lumea contemporană ; mai greu era de prevăzut felul în care se va produce această convertire la sonurile poeziei sociale și filozofice.

Jertfind expresivității discursiv-beletriste energia și patosul expresionist de cuvinte și imagini din **Ochiul neantului** și **Fum**, Gheorghe Pituț nu își schimbă radical identitatea lirică în **Stelele fixe** (Ed. Eminescu, 1977) ; deschide numai o largă acoladă în care întotdeauna viguroasele reprezentări – în alb sau în negru – ale poeziei sale sînt cuprinse și amănunțite, nuanțate, traduse alegoric sau noțional, în orice caz sentențios. În noul volum poetul este de regulă un imaginativ suavizat, ostenit-voluptuos al unei naturi muzicalizate, transparent mitice și foarte rar un tribun cu voce imperativă (**Revers, Vină, Dedicație**), ceea ce, ținînd seama de speța de lirism vaticinar pe care preponderent o ilustrează, ar putea să pară o nepotrivire. Cu toate acestea, Gheorghe Pituț nu lucrează în registru dublu, conjuncția pe care o stabilește între elanul vizionar și social și feericul întrupărilor imagiste fiind numai consecința articulării poemului în raza lirismului gnomic și naturist eminescian, cu unele solemnități melancolice venite și din cosmosul rural al poeziei lui Goga. Experiența a mai încercat-o, nu fără folos, Ioan Alexandru în **Imne**, dar pentru Gheorghe Pituț ea primește îndreptări nu dintr-un anume fel de tentație a spiritualizării, ci din sensibilitatea folclorică. Se adaugă la aceasta imprejurarea că, mai mult decît Ioan Alexandru în ultimele volume, Gheorghe Pituț rămîne în această etapă de reevaluare interioară a lirismului său în sfera de influență a filozofiei istoriei și practice a poeziei lui Eminescu (Blaga fiind premisa mereu adîncită și, pentru Pituț, succesiv modernizată vizionar).

În **Stelele fixe**, efigia poeziei se țese dintr-un grav sentiment al locului, al patriei : **„La noi un om e ca o casă, / pe deal o casă-i ca o țară / și steaua seamănă c-o masă / / a cerului înalt de vară / unde luceafărul coboară / să-și ia lucirea ne-nțeleasă"** (**La noi**), din permanente întoarceri la spațiul originar : **„Numai muzica mai poate / pînă-n capul meu străbate / peste țări – din verde rai / să-mi răsune sfîntul grai / al aceluia prea blînd / neam etern și neam de rînd"** (**Blînd**), dintr-un șir de gesturi paterne și filiale : **„Acum îmi dau mai bine decît oricine seama / ce arhetip e tata și ce durere mama, / ce-adînc izvor un frate, ce rău de lacrimi sora, / voi da eu poate seamă de viața tuturora ; / decît oricine-mi pare că-s cel mai vechi părinte"** (**Grijă**), majoritatea poemelor volumului înregistrînd și ecoul experiențelor culturale ale poetului și al unor vagante confruntări spirituale prin cîteva țări occidentale, nu fără similitudini cu poezia pe care o scoate Blaga în **La curțile dorului** din nostalgia după meleagurile natale : **„Oriunde-ai fi adus te lasă / de-un sunet ancestral acasă, / de fier sunt marile sisteme / cînd le-ai știut, adînc în vreme / coboară-te lîngă părinți / la sfinții limbii celei sfinți"** etc. (**Oriunde-ai fi**).

Versurile, solemne, elocvente, povestitoare, înlocuiesc intemperanța imagistă de altădată, rostogolirea de simboluri, zbuciumul plastic al cuvintelor. Meditativ și sentimental, invocativ și melancolizat, poetul își trăiește condiția originară, netrădîndu-și prin urmare orizonturile interioare ci numai filtrînd impresii produse de avatarurile vieții moderne. Betonul, fuzeele, laserii, roboții (în **Un rău de timp** imaginea de feroce bucolică într-o lume hipertehnicizată unde „roboții-nfulecau verdeață"), sînt imagini prin care poetul numește proliferarea necontrolată a lucrurilor, un „ontic, straniu rit". Apar și inscenări parabolice, precum într-o baladă de gust romantic (**Cîntec**), fantastă, procedînd la reprezentări autoscopice și la notația mesajelor existenței subliminale ; transfigurările alegorice, viziunile unei lumi reificate, într-o poemă „împotriva alienării" (**Vocea roboților**) sau în **Beton : „lăsînd în urmă sorii ne-am amînti pămîntul / fără păduri și iarbă cum ar fi fost să fie / copil de fum și zgură, ciment-melancolie / de case peste case, de zid peste alt zid / și un poet să urle : betonul e candid ; / dar piardă-se pădurea și mieii și eresul / nu-s eu atît de fiară ca să refuz progresul, / ci m-am gîndit la graba popoarelor spre mare / mișcarea să le-atragă sau golurile clare"** etc.

Cu aceste din urmă versuri, însă, poetul se găsește nu doar în sistemul de armonii sonore eminesciene, dar și în interiorul stratului vizionar, de romanticizată reprezentare a exodurilor istorice (**Grijă**, în egală măsură), la care se adaugă imaginile cosmosului și senzația levitației spațiale (în **Tăcere : „tăcerea ca o sacră armă / a golurilor prea suave / în care aștrii fug să doarmă / / la țărmul unei muzici grave"**), bucolica (**Dimineață**), lirismul sprijinit pe precepte (**„căci gîndurile doar nu mor / din curgerea popoarelor"** (**Îndemn**); sau, în **Cînd voi vorbiți : „Deasupra eu îmi pun părinții"** etc.), sentimentul permanenței naturii (**Citat**), setea de extincție (**Ca prima oară**) dar și nevoia resimțită de a se proiecta în ceea ce este inalterabil, peren (**Stelele fixe**).

LUCIAN ALEXIU

cronica literară

Un critic :

MARCEL POP-CORNIȘ

În mod firesc, Marcel Pop-Corniș trebuia să aibă tipărite, în această vară fierbinte, cel puțin două cărți, ca și Dan Culcer, Dan Cristea, Petre Poantă ș.a., firești săi colegi de generație. Încurcat de birocrații editoriale, criticul a devenit teoretician și traducător, refugiindu-se în blîndul climat al liniștilor teoretice. Teoreticianul nu a înlăturat pasiunea pentru critică, după cum nici cronicarul de altădată nu abandonase demersul teoretic. Riguros, pedant, insistent în analize, despicînd de fiecare dată firul în patru cu o morocănoasă consecvență, cronicarul își crease un stil personal și o siguranță de mișcare în literatura de azi întru totul remarcabilă ; puțini puteau bănui în spatele foiletoanelor profesorul, specialistul în literatura engleză. Și totuși și atunci, ca și acum, specialitatea principală aceasta era. O traducere din Salinger (**Nouă povestiri**) nu trecuse neobservată, dar Salinger nu e un scriitor prin care un traducător să-și înalțe statuie. Mai observată a fost traducerea în engleză a poeziilor lui Ion Brad. Premiul Uniunii Scriitorilor nu a încununat zadarnic munca traducătorului ; textul englez reprezintă într-adevăr o performanță literară. Am afirma, în urma altora, că versiunea poeziilor lui Ion Brad în limba engleză reprezintă una dintre puținele traduceri în limba engleză ce nu minimalizează un scriitor contemporan. Dincolo de aceste observații, privind spiritul traducerii, încorporînd texte românești limbii engleze, ar trebui să consemnăm o surpriză : aceea a aderenței criticului, prin excelență în textele de pînă acum „nepoetic", ocolind ostentativ fraza spectaculoasă, la poezie. Cel ce traduce este un poet, ascuns pînă acum în dosul catedrei sale profesorale. Așadar, Marcel Pop-Corniș a activat în domenii distincte, ilustrîndu-se în fiecare dintre ele prin calitatea muncii sale. Exegetul de literatură engleză, poeticianul, traducătorul și interpretul, foiletonistul creau, se părea, în deplină independență, cu deplină mobilitate în fiecare dintre aceste domenii. Cînd Marcel Pop-Corniș își va aduna în volum studiile consacrate literaturii engleze, precum și acelea consacrate literaturii române, cititorul va putea avea imaginea unei personalități literare de factură cu totul deosebită ; o imagine își poate face citind versiunea românească a romanului pe care criticul o oferă romanului **Privește inger către casă** de Thomas Wolfe. De fapt, textul reprezintă, prin studiul introductiv, traducere, o operă personală, un demers autorial autonom ; el ne prilejuiește, de altfel, această cronică.

2. Cred că trăim încă o seamă de superstiții ale așanumitei opere personale ; un eveniment al traducerii mi se pare tot atît de important ca apariția unui excepțional roman, a unui volum deosebit de poezie sau a unui volum de critică literară de excepție. El deschide, în interiorul literaturii, o nouă cale de înțelegere a realului. Aproape cu egal interes aș comenta traducerile lui Doinaș și Nemoianu din Hölderlin ca și un volum de poezie originală semnat de Ștefan Aug. Doinaș. O mare traducere reprezintă întotdeauna o încercare a tiparelor limbii, precum și a ideilor noastre despre literatură. Autor controversat, fără îndoială însă mare scriitor, Thomas Wolfe este un artist care pune în evidență o seamă de virtuți ale interpretului-traducător. Modernitatea prozatorului este legată de o experiență literară unică, definitorie pentru literatura americană a secolului XX. Cuvintele lui Faulkner reprezintă, prin acceptare, refuz, ocolișuri, o caracterizare suficient de expresivă pentru cel ce vrea să-și imagineze locul lui Thomas Wolfe în conștiința momentului literar : „Îl consider pe Wolfe primul dintre noi, pentru că noi toți am eșuat, dar Wolfe a trăit eșecul cel mai grandios căci s-a străduit cel mai mult să spună totul". Se subînțelege că în jurul romancierului exegezele s-au adunat fără cruțare, nu numai criticii, istoricii literari de limbă engleză producînd comentarii, texte apologetice. Ca și alți scriitori mari, deveniți obiect al controverselor, Thomas Wolfe a devenit un **caz**, incitînd diverse tipuri de dezbatere. Meritul cel mai important al lui Marcel Pop-Corniș este că, într-o abundentă vegetație de comentariu, a reușit un studiu personal, sigur în afirmații, descoperind, dintr-un unghi propriu, poziția romancierului în cadrul romanului modern. Studiul ce deschide romanul nu reprezintă doar o banală operațiune de prezentare a romancierului (nici ea atît de banală dacă observăm că **Privește inger către casă** reprezintă primul contact al cititorului român cu opera scriitorului american ; dintre puținele prezentări de care s-a bucurat opera lui Wolfe trebuie s-o amintim aici pe cea datorată lui **Virgil Stanciu** din **Orientări în literatura sudului american**, pag. 91-131, contribuție utilă, onestă, lipsită de inițiative deosebite, corectă operă de familiarizare) ci o cercetare originală, în rînd cu cele mai importante studii consacrate lui Wolfe ; un text, am spune, ce pune probleme noi. Dacă exegeții de pînă acum priveau cu o anumită condescendență o seamă de pagini ale stufoasei opere, Marcel Pop-Corniș descoperă aici sensuri clare, texte cu intenție exactă. Comedia, parodia, satira nu sînt, cred, sesizate pentru întîia oară de exegetul în cauză ; Marcel Pop-Corniș le acordă însă o atenție deosebită în cadrul romanului. Insistînd asupra culturii scriitorului, asupra extraordinarei colecții de stiluri parodiate, mimate, autorul îl descoperă pe Wolfe în vecinătatea lui Joyce ; descoperire cu consecințe imediate pentru traducător. Căci această fără îndoială remarcabilă cale de cercetare ridică, o seamă de obstacole versiunii românești ; acceptînd diversitatea stilurilor, a parodiei, bogăția referințelor simbolice, insistînd asupra textelor aluzive, asupra relațiilor, de o deosebită subtilitate, cu opera unor Milton, Wordsworth, Coleridge, Chauser, Melville, asupra unor invocații pe care doar ochiul unui remarcabil cunoscător de literatură engleză le poate descoperi, autorul traducerii oferă cititorului versiuni multiple, adevărate exegeze (prin interpretare) asupra momentelor importante ale literaturii engleze și americane. Ridicîndu-și dificultăți, ostenind o fi pe fiecare pagină nu doar traducător, ci interpret, exeget, comentator, Marcel Pop-Corniș oferă cititorului nu doar opera lui Thomas Wolfe **Privește inger către casă**, ci și o inteligentă interpretare a ei : interpretare ce îl așează printre cei mai interesanți critici ai generației sale.

C. UNGUREANU

philologica

DEX

Experimentatul colectiv al Sectorului de lexicologie și lexicografie din cadrul Institutului de lingvistică din București a publicat, în Editura Academiei, o remarcabilă contribuție lexicografică românească : **Dicționarul explicativ al limbii române**, (București), 1975. Lucrarea, se spune în **Prefață**, este destinată „tuturor celor care, folosind în mod curent limba română, au nevoie de informații și lămuriri noi în legătură cu vocabularul românesc actual". Cuprinzînd 56.568 de cuvinte (inclusiv diferitele variante), **DEX este cel mai bogat dicționar explicativ român într-un singur volum** din istoria lexicografiei noastre.

Publicarea unui dicționar de acest tip se impunea tot mai stringent în ultimul timp. După cum se știe, **Dicționarul limbii române moderne**, asemănător prin structură cu **DEX**, a apărut cu aproape două decenii în urmă și înregistrează 49.649 de cuvinte. Motivele care au impus publicarea **unui dicționar nou** (în loc de un nou tiraj, sau o ediție nouă din **DLRM**) au fost numeroase și de natură diferită. Pe de o parte, cum era și firesc, se impunea aducerea „la zi" a registrului lexical atît prin includerea miilor de cuvinte noi, formate pe teren lingvistic românesc, sau împrumutate în ultimii douăzeci de ani, cît și prin scoaterea numeroaselor cuvinte care încărcau nemotivat inventarul vechi. Pe de altă parte, un dicționar nou se impunea și datorită dezvoltării deosebite, în răstimpul la care ne-am referit, a teoriei și practicii lexicografice românești, față de care **DLRM**, apreciat la vremea sa, reprezintă azi o etapă depășită.

S-ar părea, la prima vedere, că între **DEX** și **DLRM** nu există decît o diferență de aproximativ 7.000 de cuvinte. În realitate, deosebirea dintre cele două liste de cuvinte este mai mare nu numai cantitativ, ci și în ceea ce privește raportul dintre **vechi și nou !** În primul rînd, celor 7.000 de cuvinte li se adaugă alte cîteva mii de elemente noi care înlocuiesc numeroasele forme vechi nepreluate din **DLRM**. Așadar, înnoirea listei de cuvinte se face atît prin adaos, cît și prin eliminare și înlocuire. În al doilea rînd, în opoziție cu **DLRM**, noul dicționar renunță „să rupă cuvinte unice în articole independente, pe baza apartenenței lor la două sau mai multe părți de vorbire diferite". Dacă în **DLRM** cuvîntul **sinonim**, de pildă, se înregistrează în două articole (ca substantiv și separat ca adjectiv), în **DEX** se trece o singură dată (și doar în cadrul articolului se menționează valorile diferite). Procedînd în acest fel în sute și sute de cazuri, **DEX** apare ca o lucrare incomparabil mai bogată decît **DLRM**. Comparația celor două cifre (**DLRM** 49.649 — **DEX** 56.568) poate lăsa falsa impresie că dicționarele în discuție nu se deosebesc prea mult. În realitate, cele două statistici se referă la două lucrări cu **structuri diferite**, ceea ce face ca o astfel de comparație să fie falsă, iar concluzia, evident, neîntemeiată. **DEX** și **DLRM** sînt două lucrări asemănătoare formal, dar mult deosebite în esență. Arătînd modul în care se organizează articolele în **DEX**, am dorit să subliniem și unul din principiile lexicografice de mare importanță impus de autorii noului dicționar. Astfel de înnoiri apar și în alte domenii : în definirea și explicarea termenilor, în indicarea originii cuvintelor etc.

DEX este, cum arată și numele, în primul rînd un dicționar **explicativ**, dar nu numai atît. Pe lîngă definirea cuvintelor, explicarea sensurilor, într-o formă accesibilă, dar riguros exactă, **DEX** este, în același timp, și un dicționar **normativ**. Prin alegerea cuvintelor-titlu, prin indicarea accentului, a variantelor etc., **DEX** impune formele literare, aducînd și în acest fel o contribuție prețioasă la cultivarea limbii. **DEX**, conform tradiției lexicografice românești, indică și **etimologia**, mai exact : etimoanele cuvintelor românești.

Sublinînd încă o dată meritele cu totul remarcabile ale **DEX**, trebuie să semnalăm și unele scăderi, care, la o nouă ediție, pot fi ușor înlăturate. Ne oprim, aici, doar la cîteva dintre acestea : 1) **indicații derutante** : la **paruc** se trimite la **porucic**, iar aici : înapoi la **paruc** ; la **pavă** se trimite la **palhă** care nici nu apare în **DEX** ; 2) absența unor cuvinte : **convocator, educațional, formativ, logic, megatonă, minicar** etc. ; 3) unele cuvinte apar doar la explicarea altora : **clintire** la **clint, cotire** la **viraj, trenare** la **tergiversare** etc. ; 4) se glosează unele cuvinte cu altele neînregistrate și puțin cunoscute : **bit** la **bunie, a bosconi** la **a vrăji, mazut** la **păcură** etc. ; 5) sensuri incomplete : la **gherilă, trofeu, trop** etc. ; 6) indicații inconsecvente : **a pastișa** e considerat **depreciativ**, dar **a plagia**, nu ; **țărănoi** e **depreciativ** și **peiorativ**, **mirlan** doar **depreciativ**, iar **bădăran, mitocan, mojic** apar fără o astfel de indicație ; 7) precizări etimologice inexacte : **nărtilă** confer **nărtos**, iar la **nărtos** confer **nărtilă** ; **ademeni** și **feșteli** sînt formații românești (de la **adămană** și **feșteală**) și nu trebuie raportate la etimoane străine ; **balmoș** și **tocană** nu sînt din maghiară, ci în maghiară sînt împrumuturi din română etc. ; 8) se înregistrează cuvinte străine neadaptate la limba noastră : **lock-out, porridge, shodly** etc. ; 9) inconsecvență în acceptarea adjectivelor : **interzis** este, **admis**, nu ; **volatilizat** este, **evaporat**, nu etc. ; 10) deși se recomandă formele **eremit, întunicime** (!), **sfirtica**, la glosarea altor cuvinte se folosesc variantele **ermit** (la **pustnic**) **întunecime** (la **noapte**), **sfirteca** (la **hăcui**) etc.

DEX, departe de a fi numai o lucrare „de asamblare și întregire a unui material preexistent", este o realizare originală, fundamentală, de un interes capital pentru dezvoltarea culturii românești în epoca actuală.

FR. KIRALY

debut

Dan Damaschin

INTERMUNDII

Ed. Albatros, 1976

Debutînd cu o poezie rece, **sobră**, în care stările sufletești, trăirile empirice sînt cenzurate cu precauție și convertite printr-o distanțare lucidă în expresie, DAN DAMASCHIN propune un sistem poetic de sorginte romantică. Poet al realului, Dan Damaschin nu creează o poezie a ipostazelor fenomenale ale acestuia, o poezie obiectuală, gestul său trimite la o familie de spirite amintind mai degrabă pe un Hölderlin, de care îl leagă aceeași încredere în capacitatea limbajului de a întemeia o lume cît și o anumită viziune a lumii ca unitate și înțelegerea acesteia dintr-o perspectivă demiurgică. Prin prisma unui eu poetic lucid, Damaschin, neîncrezător în aparențele temporale ale cosmicului, modifică raporturile accidentale cu realitatea căutînd, dincolo de simțuri, formele primare, eterne.

În universul propus, realul manifestă o vădită tendință spre a deveni idee, simbol și teama poetului în fața acestei diafanizări devine sursa unei veritabile „tristeți metafizice" : **„Mă tem pentru animalul de jertfă lăsat / În viață ce paște pășunea nimănui / Și pentru tine, iubito, cum pentru Galateea / Pigmalion să nu se întoarcă între statui"**. Propunîndu-și salvarea realului, Damaschin reface pînă la un punct experiența lui Ion Barbu : actului estetic i se conferă rolul de a opri înstrăinarea realului. Nu devenirea este negată prin poezie (și la Barbu nunțile sînt necesare) ci căderea realului în idee. Dan Damaschin caută, dincolo de aparențe, modelele eterne, „intermundiile", spațiile nedeterminabile dintre limitele lucrurilor sau propune o re-înțelegere (și în felul acesta o re-creare) a realului, prin metaforă, oferind un interesant model de cunoaștere poetică : **„Metafora îmi apare prevestire / După care nu urmezi nicicînd"** sau : **„Metafora îndemnînd prin intermundii / pasageră în lumină / metafora scrutează o zariște / după care te-aș putea bănui"**.

Deși s-a afirmat influența hotărîtoare a lui Barbu și Dan Botta asupra poeziei lui Damaschin (N. Manolescu) autorul **Intermundiilor** se întîlnește cu ei doar în „gramatica" poeziei, în profunzime fiind, cum am mai spus, mult mai aproape de modalitățile liricii romantice, fapt evident la analiza structurii gîndirii poetice. Riscurile poeziei pe care o scrie Damaschin, neutră, lipsită de ceremonial, trebuie căutate acolo unde jocul metaforic tinde să devină manieră și să îndepărteze demersul liric de la gîndirea poetică pe care lirica sa se bazează integral.

MIRCEA MOȚ

COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI

Produse complexe de mare interes economic

In geografia economică a capitalei, bine conturată cu mari unități industriale, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ se bucură de un real prestigiu devenind, în anii care au trecut de la înființare, o marcă binecunoscută și apreciată pretutindeni.

Produsele complexe, de mare interes economic, ale unității, au cunoscut o continuă și rapidă diversificare, o ascensiune remarcabilă pe diagrama calității, fiind extrem de solicitate pentru înaltele lor performanțe tehnice.

Creșterea, dezvoltarea și modernizarea producției, avînd ca obiectiv economic prioritar diversificarea și competitivitatea, se înscriu în spiritul de pricepere și hărnicie al colectivului cooperativei care, prin autentice acte de creație tehnică originală, a sporit zestrea tehnică, asigurînd completarea mijloacelor de producție prin autoutilare cu mașini, utilaje, instalații și dispozitive de mare randament.

În aceste condiții, gama produselor care se fabrică, cu un mare indice de productivitate, se prezintă într-o concepție originală și la parametrii tehnico-funcționali superiori, conferind o ridicată eficiență economică unităților beneficiare.

Devenind o firmă de prestigiu în care atributele de calitate și potență tehnică a produselor îi asigură un constant nivel competitiv pe piețele interne și externe, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI își propune o continuă dezvoltare și diversificare a producției, în scopul satisfacerii cît mai depline a tuturor ramurilor economico-industriale.

Intenționînd o testare a potențialilor beneficiari și în același timp o intensificare a raporturilor comerciale ale unității, vă prezentăm, în cele ce urmează NOMENCLATURA PRODUSELOR pe care le execută cooperativa în anii 1977-1978, cît și principalele ELEMENTE TEHNICE ȘI FINANCIARE ale acestora:

LISTA CU PRODUSELE PE CARE LE EXECUTĂ COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ ÎN 1977-1978

Nr. crt.	Denumirea produsului	Caracteristici tehnico-funcționali	Preț produs	Temei preț
0	1	2	3	4
1.	Ap. el. de uscat apa de pe mîini cu rezist. încălz.	Gab. 220×205 ×177 debit aer. 0,25 mc/ min. 1 200 W, 220 V 4,500 kg	560	Dec. UCECOM nr. 72/31.XII. 1975.
2.	Autotrafo de reglaj cu nr. serie variabil în mod continuu 8A (variac).	Ø 210×275,0— —250 V 8 A, 13 kg.	890	Lista 59/ pag. 29
3.	Aerotermă tramvai V3A NI UCMMB 262/75	750 V, 4, 13 A, 38 W 15 kg.	2.770	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
4.	Buton c-dă dist. STAS 7207-65	50×40×40, 500 V. 6 A 0,150 kg.	54,50	
5.	Baterie rezist. demaror frînare tramvai V3A NI. UCMB.			
6.	Bob. inducție motoferăstrău Rezist. NII UCMB 2-71	6 V 1—13 Ac. c.c. 100 kg	75,50	"
7.	Bobină joasă tens. ptr. tramvai VSA CS 5-74	V3A—E13— —10—23,2 , 300 kg.	580,00	
8.	Bob. înaltă tens. ptr. tramvai V3A CS-5-74	V3A 13—10— —14. 19. 400 kg.	3 910,00	"
9.	Bob. asambl. (frînă cu patină la șină) CS 5-74	V3A 13—01 —01—10 22, 100 kg.	3 990,00	"
10.	Bob. solenoid frînă vagon articulat CS 5-74	V3A E 13—04 —15 28,100 kg.		
11.	Claxon motoretă 6 V Stas 5486-72 c.c.	gab. 72×48× ×85	46,10	"
12.	Claxon Mobra Super 6 V NID UCECOM 3883-63	gab. 87×39, 0,170 kg.	37,50	"
13.	Corp ilum. ptr. interior cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL vopsită, fără stator și tub fluorescent CGA-CM 1×20 W	tens. 220 V, putere 1×20 W frecv. 6 Hz, dimens. 627×92×110 2,500 kg.	131,00	Lista 36 MICM pag. 123
14.	Corp ilum. ptr. int. cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL. vopsită. fără stator și tub fluorescent tip CGA-CM 2×20 W NI 1019-61	tens. 220 V, putere 1×20 W, frecv. 6 Hz dimens. 627— —126×110 2,600 kg.	146,00	"
15.	Idem CGA-CM 1×40 W	idem 1237×92 ×110 3,300 kg.	154,00	"
16.	Idem CGA-CM 2×40 W NI 1019/61	tens. 220 V, put. 2×40 W, 6 Hz, dim. 1237× ×128×110, 4,400 kg.	248,00	"
17.	Idem tip FIA-01 1×20 W NI 2881-71	gab. 627×92× ×110, tens. 220 V, 5 Hz, 1×20 W, 2,500 kg.	131,00	"
18.	Idem FIA 01 2×20 W NI 2881-71	idem gab. 627× 128×110, 2,600 kg.	146,00	Lista nr. 36 MICM pag. 123
19.	Idem tip FIA-01 1×40 W NI 2881-71	gab. 1 237×92 ×110 3, 300kg.	151,00	MICM pag. 124
20.	Idem FIA-01 2×40 W	1237×128×110 4, 400 kg.	249,00	"
21.	Idem FIA-01 30×40 W	1237×216×110 5, 500 jg.	294,00	" pag. 125
22.	Idem FIA-01 4×40 W NI 2381-71	220 V, 5 Hz 1237×216× ×110, 6, 900kg	399,00	Dec. UCECOM 72/ 31 12.1975
23.	Idem tip FIA-01 1×65 W NI 28811-71	idem 1 537×92 ×110	196,00	"
24.	Idem tip FIA-01 2×65 W NI 2881-71	idem 1 537×127 ×110	332,00	Lista 36 pag. 125
25.	Idem tip FIA-01 3×65 W NI 2881-71	1 537×216× ×110, 8 kg.	441,00	pag. 126
26.	Corp ilum. ptr. inter. etans cu armătură metalică reflect. tbl. OL. vopsită cu condens. și starter tip CPB 1×40 W NI 1307-65	idem 139×155× ×270 7, 00kg.	245,00	pag. 152
27.	Idem, starter CPA 1×40 W NI 1307-65	idem 1390×170 ×150, 5,00 kg.	221.00	idem
28.	Idem tip CPA 2—40 W NI 1307-65	idem 1 390×270 ×155	251,00	idem
29.	Corp ilum. etanș cu armăt. met. reflect. din tbl. OL. vopsit cu cond. și starter tip CPB 2×40 W NI 1307-65	idem 1 390×155 ×270, 7,00 kg.	395,00	idem pag. 151
30.	Corp ilum. fluores. cu aprindere rapidă fără starter tip CEN 3×40 W (banană) NI 1052-63	220 V, 50 Hz.	1 660,00	
31.	Corp ilum. tip Cramă ptr. lămpi fluoresc. etanș suspend. NID UCECOM 6841-73	1 465×230×200 3×40 W, 14, 500 kg.	580,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
32.	Corp ilum. vap. mercur format tronconic tip PVT 250 W. fără sticlă lampă, cu vap. Hg. pentru iluminat exterior	Ø740×885, 1×250 W 23,00 kg.	454,00	Lista 36 MICM pag. 164.
33.	Corp ilum. fluoresc. ptr. inter. cu reflect. OL vopsit, cu balast. condens. fără starter și tub tip FIRA 1×40 W NID 2881-71	gb. 1 255×250 ×155, 1×40W 4, 200 kg.	167,00	pag. 136.
34.	Corp ilum. fluoresc. format tronconid 6×20 W	Ø74×88×5,6× 20 W 220 V, 50 Hz, 23,00 kg.	560,00	idem pag. 151.
35.	Corp ilum. fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL vopsit cu balast. condens. fără ștarte și tub. tip FIRA-01 2×40 W	220 V, 50 Hz. 2×40 W 5,500 kg.	255,0	Lista 26 MICM pag. 136
36.	Corp ilum fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL. vopsit cu balast. condens. fără șarter și tub. tip FIA-01 3×40 W	1 253×430×65 3×40 W, 7, 600 kg.	331,00	idem pag. 136
37.	Idem. FIRA-01, 4×40 W	4×40 W	433,00	idem
38.	Idem FIRA-01. 1×65 W	1 556×250×115 1×56 W, 6,00 kg.	215,00	pag. 137
39.	Idem FIRA-01 2×65 W	2×65 W, 7,900 kg.	348,00	idem
40.	Idem FIRA-01 3×65 W	3×65 W, 1554 ×430×165 9,900 kg.	446,00	idem
41.	Claxon el. de inter. (hupe) NIUCMB 456-75	135×76×215, 220 V 6 A.c.s. 0,980 kg.	69.00	idem
42.	Dulie lampă fluorescentă ptr. montaj lateral P. 30900 (tub)	33×44×17, 250 V. 2 A 0,024 kg.	3,45	pag. 181
43.	Dulie etanș cu conexiuni sudată ptr. lămpi fluorescente SLC T. HAP. 21020 NI 976-65	50×76×77,5, 250 V. 2 A, 0,1368 kg.	22,50	pag. 180
44.	Dulie cu borne ptr. ștarter tip DSP 31 379	28,5×49×22, 250 V 2 A, 0, 0,264 kg.	2,70	pag. 181
45.	Declanș fin. bascul NID UCECOM 6125-69	170×73×59, 500 V 0,950kg.	146,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.975

0	1	2	3	4
46.	El. motor trif. asincr. NID UCECOM 5411-66	gab. 250×168× ×171, 250 W, 220/380 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	418,00	idem
46.	El. mot monof. asincr. cu fază auxil. şi declanş centrifugal (ptr. MSR) NID UCECOM 5411-66	260 × 168× 179 120 W 220 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	426,00	idem.
47.	El. mot. asincr. (ptr. aerotermă) CS. El bobinaj nr. 3-74	Ø134×344 70, W. 12 W 2800t /min. 3,800 kg.	473,00	idem
48.	El. motor asincr. trif. ptr. ascensoare (servomot.)	267×198×217, 30 W, 220/380V 60 rot/min. 24,00 kg.	1 120,00	idem
49.	Far proiector 1 kW tip ×300 P.R0040 44-74	1 000 W 220 V, 625×541×415 7.700 kg.	905,00	Lista 36 MICM pag. 137.
50.	Injector ptr. combust. lichid cu mot. electr. 120—220 V NID UCECOM 4138-72	gab./420×380 3—9 l/h 0.300 kW 20 kg.	1 050.00	Dec. UCECOM nr. 72/31. 12.75
51.	Încălz. prin recup. tramvai V3A NI UCMB 260-75	320×120×100, 1 000 V 200 A. 3 800 kg.	1 070,00	idem.
52.	Încălz. de parbriz ptr. tramvai V3A. NI UCMB 81-74	750 V, 2, 52 A, 298 21.00 kg.	2 700,00	idem.
53.	Încălz. post incasator ptr. tramvai V3A NID UCMB 261-75	750 V, 066 A. 4, 200 kg.	1 080,00	Idem.
54.	Întrerup. general auto NID UCECOM 5265-71	gab. 120×94× 75,12 V I. 80 A. 0, 350 kg.	50,50	idem.
55.	Lampă ind. ptr. bec. vap. mercur neprotej. suspend. NID. UCECOM 5157-67	Ø383×540 1× 250 W 1.500kg.	423,0(	idem.
56.	Maşină tăiat carton tip Papscher acţion. manual cu batiu 1800×800 mm cuţit infer. suport cuţit cu contragreutate acţ. cu picioru! NID UCECOM 5998-68	gab. 2040×80× ×890 gros tă- iere 6 mm 203,00 kg.	9 750.00	idem.
57.	Maş. tăiat colţ carton. cu 4 cuţite cu tăiere unghi drept NID. UCECOM 5993-68	gab. 860×500× ×1 37098.500 kg.	8 200,00	idem.
58.	Poliz. el. monof. PE I NID UCECOM 5056-72	gab. 457×385× ×180 P=350/ 600 W U=220 V N=2 800 rot/min. gr. 22,00 kg.	1 220,00	idem.
59.	Poliz. el, monof. PE I NID UCECOM 5056-72	438×305×160 P=200/350 W U=220 V N=2 800 rot/min gr. 14,00 kg.	980,00	Dec. UCECOM 72/31.12. 1975.
60.	Poliz. el. trif. PE III NID UCECOM 5056-72	gab. 438×160× ×30! P=300×450W U=220/380 V N=2 800 t/min. 14,500 kg.	905,00	idem.
61.	Poliz. el, trif. PE III NID UCECOM 5056-72	457×180×385 P=500×850 W U=220/380 V N=2 800 rot/min gr. 22.600 kg.	1 270,00	idem.
62.	Priză tripl. tip g.w. 7792 cu fişe tip gI Stas 4641-69	323×122×100 500 V 25 A. c.a. 1.500 kg.	125,0(	idem.
63.	Reflect. normal PZ S 45 fascicol concentr. etanş NID UCECOM 5157-67	500×600 dulie E 27,500 W 19. 500 kg.	880.00	idem.
64.	Sonerie polariz. PGI NID UCECOM 5278-65	350×325×100 200 V. 6 A a.c. 4,400 kg.	452,00	idem.
65.	Trafo alim. trif. cu răcire ulei STAS 3532-72	676×650×450 20 KVA 380/ 220 V 156.00 kg.	6 700.00	idem.
66.	Trafo alim. trif. cu răcire în ulei STAS 3532-72	680×380×350 10 KVA 380/200 V. 140.00 kg.	5 250,00	idem.
67.	Trafo alim. trif. cu răcire aer Stas 3532-72	460×334×360. 2. 5 KVA 380/220 V. 54.00 kg.	1 690,00	Dec. UCECOM 72/3 1.12.75.
68.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	460×334×360 3KVA 380/ 220 V. 62.00 kg.	2 180.00	idem.
69.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	462×334×360. 5 KVA 380/ 220 V. 64,00 kg	2 570,00	dem.
70.	Trafo protecţie Stas 7615-73	320×320×240. 2, 5KVA 380/36 V. 4, 500 kg.	1 650,00	idem.
71.	Idem.	330×320×240, 5KVA, 380/12 V. 85, 00 kg.	2 900.00	idem.
72.	Trafo sud. 300 A Stas 2689-71	476×467×340 14 KVA 220/ 380 V. 80. 00kg	3 475,00	idem.
73.	Trafo sud. 300A Stas 2689-71	484×568×646. 22, 5KVA 220/380 V. 120,00 kg.	5 050,00	idem
74.	Trafo sud. 500 A Stas 2689-71	520×590×643× ×37. 37 m 5KVA 220/380V 190. 00 kg.	9 200,00	idem.
75.	Transf. sud. prin pcte. 8 KVA Stas 2689-71	1 000×1 100× ×460. 220/ 380 V. 8kva, 6 000 A. tbl. 6 mm. 160.00 kg.	6 275,00	idem.
76.	Transf. sud. prin pcte 12,5 KVA Stas 2674-71	1 050×1 200× ×460. 220/ 380 V. 12.5KVA 8 000 A tbl. 7 mm. 210.00 kg.	8 325,00	idem.
77.	Trafo prot. 100 VA Stas 7615-73	125×196×140. 120/12—24 V 220/12—14 V 5. 700 kg.	236.00	idem.
78.	Idem 250 VA Stas 7615-73	154×205×180. 220/12—24 V. 9.500 kg.	362,00	idem.
79.	Idem 250 VS Stas 7615-73	154×205×180. 380/12—24 V. 9, 250 kg.	391.00	idem.
80.	Trafo prot. 400 VA Stas 7615-73	163×200×180, 220/12—14 V. 11.50 kg.	463,00	idem
81.	Idem 400 VA Stas 7615-73	idem	473,00	idem.
82.	Trafo prot. 630 VA Stas 6515-73	180×210×180. 630 VA 220/12 —24 V. 14.00 kg.	645.00	idem.
83.	Idem 630 VA Stas 7615-73	180×10×180. 630 VA 380/12 —24 V	679,00	dem.
84.	Idem 1000 VA Stas 7615-73	274×230×190, 220/12—24 V, 380/12—24 V. 22, 800 kg.	740,00	idem.
85.	Umeraşe sîrmă ptr. imbr. CS 6-74 El. bobinaj	gab. 408×230× ×6 OL 37Ø3 mm. 0. 080 kg.	2,2.	idem.
86.	Ventil. plafon NI UCMB 454-75	gab. Ø1320× ×500 P=110W U=110—220V N=150 rot/min. 14. 300 kg.	1 240.00	idem.
87.	Ventil. de atel. NID UCECOM 5057-72	gab. Ø380×140 P=115 W. U=110—220V N=1 400 rot/min. 7,500 kg.	447.00	idem.
88.	El. pompă monobloc 1.2 kW 220 V 220 mp. 13 m	1,1/2". 2 900 /tm. 220 V 200 mp.	1 7550,00	Ord. MGI. 2579/75
89.	El. pompă uz casnic de 3/4	13 m. 6 400 rot/ min. 21/min.	947.00	Ord. MGI 3840/974.
90.	El. magnet avans rapid.	15 kgf. 25 mm.	686,00	Dec. UCECOM 42/75.

IMPORTANT!

Din varietatea de produse industriale şi bunuri de larg consum, prezentate mai sus, unităţile interesate pot contracta orice reper sau cantitate pentru exerciţiile de plan 1977 şi 1978.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :

— COOP. ELECTROBOBINAJ — str. Ghiocei nr. 4, sector 2, Bucureşti.

Pentru parteneri comerciali din străinătate, recomandăm să corespondeze cu ICECOOP Bucureşti, organ prin care cooperativa îşi exercită atribuţiile de comerţ exterior.

Tuturor, COOP. ELECTROBOBINAJ le promite excelente servicii, garantind calitatea produselor.

TUDOR ARGHEZI
10 ani de la moarte

Ochii și mîinile

Ați observat că mulți dintre poeții lumii asociază motivul **ochilor** cu acela al **mîinii**. Și **ochii** și **mîinile** reprezintă drumuri ale **cunoașterii,** prin care veștile despre realitate ni se îmbogățesc în fiecare zi, în fiecare ceas al existenței noastre. La Eminescu, de pildă, asocierea celor două „căi" ale „vestirii" este nu numai frecventă, ci chiar obsedantă. Pentru că alături de **ochi, mîinile** constituie un element deopotrivă expresiv în alcătuirea ființei umane, poeții le-au închinat prinosul laudei lor : „Sunt ani la mijloc și-ncă mulți vor trece / Din ceasul sfînt în care ne-ntîlnirăm, / Dar tot mereu gîndesc cum ne iubirăm, / **Minune cu ochi mari și mînă rece**" ; Cu degetele-i vîntul lovește în ferești, / Se toarce-n gîndu-mi firul duioaselor povești, / Ș-atuncea dinainte-mi prin ceață parcă treci / **Cu ochii** mari în lacrimi, cu **mîini** subțiri și reci" (Eminescu).

Prin gingășia urzelii sale, **ochiul** constituie una din cele mai strălucite izbînzi ale Naturii. Același poet vorbește acum despre **ochi** ca despre o **minune,** încununînd cele mai scumpe **daruri ale** existenței omenești : „Puterea tinereții, a minții vioiciune, / A inimii bătaie și **gingașa minune / Din ochi . . .**".

Lîngă Eminescu, un alt mare cîntăreț al **ochilor** este Tudor Arghezi. În poemul **Dar ochii tăi,** din acel unic ciclu care se cheamă **Cîntare omului,** el produce un lanț întreg de metafore. Iată-le, în ordinea închegării lor în text : **asemenea scumpete, smarald, safir, două peruzele, smaltul cu ape** (al privirii), **bijuteria cu pleoape calde, două diamante** etc. Se înfiripă, în același poem, și metafora **ochilor-minune,** care – potrivit cuvintelor lui Tudor Vianu – învederează „minunarea poetului în fața miracolului simțurilor omenești, a facultăților organelor materiale de a produce valori sufletești, senzații, emoții, sentimentele cele mai înalte : „Ce gînd, în ce cuvinte, s-a-nvrednicit a spune / Cum s-a ivit din sînge **uimita lor minune ?**"

Alăturînd-o, în fel și chip, **ochilor,** Eminescu privește **mîna** mai cu seamă dintr-o perspectivă estetică, așa cum ne putem convinge din lectura terținelor finale ale acestui splendid sonet : „Și eu astfel mă uit din jeț pe gînduri, / Visez la basmul vechi al zinei Dochii ; / În juru-mi ceața crește rînduri-rînduri : / Deodat-aud foșnirea unei rochii, / Un moale pas abia atins de scînduri . . . / Iar **mîni subțiri și reci mi-acopăr ochii**". Nu este, aci – așa cum s-ar putea crede – numai șăgălnicie.

Pentru Arghezi, metaforele **mîinii** nu „ajung". În numai trei versuri ea este, pe rînd, **minune, floare, stea :** „Ți-o-ntorc pe dos și față și nu mă pot supune / Să cred că **floarea** asta, ce-o țiu, nu-i o **minune.** / O-asemănam cu-o **floare,** dar seamănă cu-o **stea**". Echivalența **mînă=floare** trimite foarte departe, către obîrșii. Imaginea vorbește cu o mare putere de seducție despre îndepărtata epocă a dezangajării membrelor superioare din procesul mersului : numai atunci mîna a putut **înflori,** brațul a devenit lujer, căușul palmei – potir, iar degetele s-au răsfirat libere, în spațiul vast, ca niște petale.

Textul pune în lumină, însă, și sentimentul de insatisfacție față de cuvînt, atît de caracteristic marilor poeți. Abia constituită imaginea, ea este abandonată, în favoarea alteia, obținute prin schimbarea poziției față de obiect, prin modificarea traseului asociativ, prin reținerea altei trăsături specifice. Sentimentul amintit culminează în versul „O-asemănam cu-o **floare,** dar seamănă cu-o **stea".** Degetele devin, acum, prelungiri de „raze", căci, în perspectivă poetică, mîna poate fi „sursă de lumină".

Cu totul alte asocieri stîrnește **mîna** în fantezia altui mare poet, mă refer la V. Voiculescu : „E mîna ta în aer ? Ori prima **rîndunică ? / E tremur lung de pleoape ?** Ori **gingaș flutur viu ?**"

„Gîndirea **mîinii**" este – pentru cel care a scris **Cîntarea omului** – o făptuire a muncii : „Dă-mi fiecare deget, din cinci, să ți-l sărut, / Și ție, fată zveltă, care-nvîrtești în aer, / Ca o sfîrleză, fusul pe firul tors din caer, / Și ție, străduitul cu palma grea și tare . . . / Gîndește mintea, zicu-mi, dar ce-ar putea să facă / Fără **gîndirea mîinii,** închisă și săracă ?".

Mîna ține condeiul : „O scrie slova **mîna** și e nemuritoare, / Pe cît vor fi mai multe și veacuri viitoare".

Culcînd vioara pe umăr, **mîna** îi mîngîie strunele : „Și **ochii** plîng, dar plînge și mai adînc vioara, / Că plînge **mîna**-n coarda oftată, surioara !".

Mîna este însă – mai cu seamă – zidoare : „Și meșterul Manole visa o mînăstire, / Dar cine-a scos-o vie din moarta-nchipuire ? / Cinci degete-ale dreptei cu cinci din **mîna** stîngă / Putuseră s-o-nalțe și-ursitele să-nfrîngă".

Metafora **„ochii-mîini** fără trup" se întemeiază, la Eminescu, nu numai pe o funcționalitate asemănătoare – a **ochilor** și a **mîinilor** – în cunoașterea lumii, ci și pe criterii de ordin estetic, valorificînd expresivitatea lor, oarecum comună. Ca și **ochii, mîna** tălmăcește, prin gest, vorbele rămase nerostite. Ea devine, astfel, solia fără de prihană a dragostei, a prieteniei : „O dulce strîngere de mîni, / Un tremurat de gene" (Eminescu).

Într-o pagină manuscrisă – pusă, nouă, la îndemînă de osîrdia lui Perpessicius – **Ochii** sînt **iscoditorii firii,** adică „cele două **mîini fără trup,** cu care sufletul apucă pe cele ce le iubește, și de departe și pre acelea ce nu le poate apuca cu mînele".

Căci : **„vederea** este pipăire mai subțire decît **pipăirea minilor,** dar mai grea decît pipăire a nălucirei . . .".

G. I. TOHĂNEANU

O voce singulară

Semnificativ pentru personalitatea artistică argheziană este faptul că opera poetului se sustrage de la orice încercare de încadrare într-un curent literar sau, măcar, într-o direcție literară net delimitată. Într-adevăr, Arghezi nu e nici romantic, nici simbolist, nici parnasian și nici sămănătorist, nici tradiționalist și nici modernist, larga deschidere tematică și varietatea stilistică a limbajului său făcînd inoperantă orice tentativă de „clasare" strictă. Mai mult, chiar stabilirea unor filiații literare este pîndită de riscuri, iar constatarea că poezia lui Arghezi n-a prea creat epigoni, în ciuda valorii ei incontestabile, subliniază, încă o dată, caracterul aparte și inimitabil al operei sale.

Asemeni oricărei originalități puternice și profunde – dublate de o personalitate artistică incomodă și, adesea, rebelă față de ceea ce o constiință literară – nu lipsită de prejudecăți și dogmatică înțelegea prin conceptul de poet – creația argheziană a început prin a scandaliza gustul comun . . . Chiar dacă, încă de la debut, Arghezi s-a bucurat de prețuirea unor cercuri constante de admiratori (majoritatea formate din poeți cu gusturi dintre cele mai rafinate) care nu s-au sfiit să-l proclame „cel mai mare de la Eminescu încoace", climatul literar al epocii a asimilat, greu și cu numeroase rezerve, glasul singular al unei poezii noi, rupte de eminescianismul epigonard, desprinse de tot ceea ce se cheamă imitație. Și nu putea fi altfel atîta vreme cît, într-o atmosferă dominată de „calofilism", poetul însuși avansează o profesiune de credință – prea bine cunoscută și pretutindeni citată – ca aceasta : „Din bube, mucegaiuri și noroi / Iscat-am frumusești și prețuri noi" (Testament). **Nu mai puțin vor fi șocat multe imagini plămădite în spiritul versurilor mai sus citate, ca, de pildă, chipul lui** Ion Ion, **mort în închisoare : „În beciul cu morți ion e frumos / Întins gol pe piatră, c-un fraged surîs / Trei nopți șobolanii l-au ros / Și gura-i băloasă-i, ca de sacis, (. . .) Pe trupu-i cu pete și peri / În cîrduri sînt morți și păduchii".** (Ion Ion).

Tematic vorbind, Arghezi propune o poezie a universurilor umile, încă neexplorate, din lumea celor împinși la periferia societății, a hoților și a vagabonzilor, a deținuților din lagăre și închisori : „În frig și noroi / Trec hoții-n convoi, cîte doi, / Cu lanțuri tiriș la picioare, / Muncindu-se parcă-n mocirli de sudoare" (Cina) **și : „În potecvăria cu clăbuci de lumină / Lăcătușii le-au bătut călare / O verigă-ntre picioare / Și la gleznа mîinii / Ca să poată hodini stăpînii, / Cît, munciți pe caldarîm, / Hoții trec dinîr-un țărîm pe alt țărîm".** (Galere) **Viața claustrațiilor în mănăstiri, precum aceea a diaconului Iakint, care – rivnitor la fruct oprit – s-a răzvrătit cu pravila, prilejuiește o imagine sui generis a călugărului ros de remușcări : „Trupu-i bălan de osîndii, / Cu pravila s-a răzvrătit / Și, făcînd cruci, bătînd mătănii / Se simte stîrv între jigînii. / (. .) Căci pe cînd schivnicii cu toții / Se pedepsesc amar, ca hoții. / Cu post uscat și ascultare, / Jertfind în Săptămîna Mare, / / La el, azi-noapte, în chilie / A-ntîrziat o fată vie. . .** (Mînînări).

Același glas inconfundabil poate fi recunoscut și în poeziile pentru copii : „Într-o zi, pe înserat, / Ce să vezi ? Ne-am apucat, / Doi părinți și doi copii, / Din Cartea cu jucării, / **Să mințim, să povestim / Ce-am șiut și ce nu știm"** (Țara piticilor) **sau în versurile dedicate făpturilor minuscule, precum furnica : „O furnică mică, mică, / Dar înfiptă, va să zică, / Ieri, la prînz, mi s-a urcat / De pe vișinul uscat / Pe picioare, pentru căci, / Mi le-a luat drept niște crăci"** (O furnică).

Nu mai puțin personal – ca idee și stil – se arată a fi poetul atunci cînd atinge problematica îndelung cultivată de poezia tuturor epocilor, începînd cu așa-numitele arte poetice și sfîrșind cu poezia de revoltă socială sau filozofică. Arghezi se consideră un modest truditor ca oricare muncitor onest – nu un trubadur de nobilă stirpe sau un răsfățat al muzelor – care schimbă „sapa-n condei și brazda-n călimară", organic pătruns de realitatea autohtonă „a lutului românesc", veșnic nesatisfăcut de propria-i creație : „Femeie scumpă și ispită moale / / Povară-acum cînd vie te-am pierdut, / De ce te zămislii din lut / Și nu-ți lăsai pămîntul pentru oale ?" (Jignire).

Originalitatea stilistică izvorăște, la Arghezi, din autenticitatea limbajului, așa încît oricît de șocantă va fi fost noutatea lexicului, nu i s-a putut reproșa vreo inadecvare la conținut. Poetul se plasează în interiorul universului său imagistic, vocea sa răsună din adînc, așa cum însuși aspiră în mai toate artele poetice care preced volumele de versuri. Flori(le) de mucegai sînt scrise **„cu unghia pe tencuială / Pe un perete de firidă goală, / Pe întuneric, în singurătate, / Cu puterile neajutate (. . .) Era întuneric. Ploaia bătea departe afară. / Și mă durea mîna ca o ghiară / neputincioasă să se strîngă. / Și m-am silit să scriu cu unghiile de la mîna stîngă".**

Aceeași semnificație – confundarea cu lumea propriei creații – poartă invocația din poezia Creion, **care deschide volumul de versuri intitulat** Copilărești : **„Fă-te, suflete, copil / Și strecoară-te tipil / Prin porumb cu moț și ciucuri, / Ca să poți să te mai bucuri. / / Stringe slove, cărți și pană. / Dă-le toate de pomană / Unui nou învățăcel. / Să se chinuie și el. / / Gîndul n-o să te mai fure / Prin zăvoaie și pădure, / Cu ecoul de cuvinte / Care-nghină și te minte. / / Cînd tristețile te dor, / Uită tot și tîlcul lor".**

Formulele de adresare din ciclul 1907 constituie o marcă stilistică a solidarizării cu țăranii răzvrătiți, Arghezi devenind el însuși un participant subiectiv la răscoală : „Nu căuta dreptatea domnească frățioare. / Ia pe ciocoi ca hreanul și dă-l pe răzătoare" (Pe răzătoare), **sau în** Arenda : **„Vezi, dacă ceri tot mila tuturor ? / Dumitre, pune mîna pe topor !".**

Astfel, cufundîndu-se în poezie, Poetul se confundă cu ea.

I. FUNERIU

Opinii estetice

De la tonul didactic al unor tablete pînă la ironia și sarcasmul altor asemenea proze, de la expresia directă **din Testament** pînă la cea fin disimulată din **Nu v-am sădit,** prin pagina ziarului, în interviuri, la radio, Poetul a fost mereu pregătit să-și expună și să-și susțină ideile despre limbă, despre actul de creație, despre poezie. Este, poate, dintre poeții noștri, cel care, în șapte decenii de trudă literară, și-a spus de cele mai multe ori cuvîntul despre lupta cu cuvintele.

Opiniile estetice ale lui Arghezi au fost comentate de aproape toți exegeții operei sale, nu însă exhaustiv, ci cu referiri mai mult la tabletele și poeziile mai cunoscute. Contribuții esențiale la această problemă sînt cele semnate de Șerban Cioculescu, G. Călinescu, Eugen Lovinescu, Emil Manu, Al. George, N. Balotă.

Ca să vorbești de o artă poetică în cazul lui Arghezi ar părea un gest temerar și o încercare fără finalitate, din moment ce materialul pe care s-ar sprijini argumentele cititorului n-a fost niciodată „conceput și elaborat sub semnul vreunei rigori sistematice și teoretice" (v. **Prefața** de I. Guțan la T. Arghezi, **Ars poetica,** Ed. Dacia, Cluj, 1974, p. 5). Spiritul poetului, mereu neliniștit, necantonat definitiv într-o formulă sau schemă se pare că nu era cel mai avizat pentru a ivi o „artă poetică". Și totuși, din multitudinea de articole și poeme-ars poetica se pot desprinde cîteva idei cărora Arghezi le-a rămas credincios de-a lungul întregii activități de scriitor.

Reține, în primul rînd, atenția insistența cu care poetul a pus în evidență ascendența artei sale și legătura dintre generații (**Testament, Arheologie, Rugă de vecernie**). Legătura dintre generații e intelectualmente necesară, ea trecînd asupra descendenților poetului, pentru care moștenirea, „cartea" din **Testament** e o treaptă în urcușul vieții. Această legătură e asigurată de opera de artă durabilă, perpetuată peste generații, ca o punte. O tulburătoare continuitate a artei majore e simbolizată de „șubredul vas de lut" din **Dacica,** ce poartă în „solul" lui „veci de vecii". Creatorul a rămas undeva în urmă și în umbră, cel ce dăinuiește prin timpuri e rezultatul creației : „Nici oasele nu i s-au pomenit / Ale aceluia ce-n smalț te-a-ncremenit . . . / / **Tu ești aici.** El parcă nici n-a fost". Se observă ușor filonul popular al concepției despre arta care nu-și mai revendică creatorul, ea trăind ca o permanență aparținînd tuturor.

Poetul și-a spus, implicit sau explicit, de multe ori, cuvîntul despre sursele artei sale, ale vocabularului, în speță. Pe drumul deschis de **Testament** se înscrie și o altă poezie, aparținînd ciclului **Buruieni,** nesemnalată pînă acum de exegeza argheziană. Simulînd îndignarea în fața infiltrării buruienilor în viața gingașelor plante din grădină, poetul va binecuvînta apoi puterea de răzbatere a buruienilor. Citez ultimele strofe : „Împotrivite, aspre, solitare, / Ați biruit cu blestem și năpastă / Și vă crezusem strepezi și amare / O blestemată buruiană proastă. / / Dar ați răzbit în piatră : Pace vouă ! / Și binecuvîntare cui v-a dat / Sînt bucuros de mulțumirea nouă / Că s-a stîrpit gustosu zarzavat. / / Și de n-am luat nici poame, nici legume, /Am scos cu degetele Cosînzenii / Din brazdă rădăcina fără nume / Și neștiuta miere-a buruienii". (**Nu v-am sădit**).

Comentariul e de prisos și, deși analogia pare facilă, ea trebuie semnalată între **buruiană** și cuvîntul lepădat pînă acum în marginea vocabularului poetic. Elementele artei poetice amintesc (parțial) pe acelea din **Testament** : puterea pămîntului (**brazda**) ivește o neștiută (pînă acum) **miere** a **buruienii** (normal **amară,** ca și **veninul** — preschimbat, altădată, în **miere**).

Universul poeziei (și al inspirației) argheziene e nebănuit de întins, dar e știut cu exactitate de cel care-l stăpînește și care, vrînd să-i facă cititorului dar „o carte pentru buzunar", a pus în ea o lume eterogenă de lucruri minuscule : **crimpeie, o țandără de curcubeie, nițică scamă de zare, nițică nevinovăție** etc. Altădată cosmosul e cel din **Testament** : „Pămîntul, țărîna, bucatele, / Puse-n spinarea mea cu toatele, / Oameni și turme și vite, / Brazdele zguduite, / Potecile, mirîștea, / Durerile, neliniștea, / Ploaia, negura, vîntul, / Hohotul, spaima, frămîntul. / / Cum a-ncăput în mine țara noastră ? . . ." **(Cuprinsul).**

Aș mai aminti aici, nu în ultimul rînd, că Arghezi a văzut în actul literar **o luptă** permanentă cu cuvîntul, **de unde opiniile sale** despre meșteșugul literelor și mai ales despre condiția de veșnic debutant. E, poate, un caz unic în literatura noastră situația — mărturisită de atîtea ori — de a nu reuși să-și depășească pruncia artistică. Îndoiala permanentă și frica de cuvînt nu sînt nicidecum o „poză", ci expresia condiției însăși de creator a lui Arghezi : „Te temi și-acum de ce te-ai mai temut, / De pagina curată și de rînd / Și de cuvîntul de la început. / Te sperie și litera și gîndul." **(Frunze pierdute).**

Cel care a căutat (și a reușit) să fie zilnic **altul** și totuși **același** a lăsat un îndemn căruia i-a fost el însuși credincios toată viața : „Poezia are în simburele ei o divină naivitate, care se întîlnește în floare, în pasăre, în bucurie, în entuziasm. Poezia e copilul care rămîne în sufletul adolescentului, al omului matur și al bătrînilor, peste durere, dezamăgire și suferință.

Păstrați pe copilul vostru, din sufletul vostru ; păstrați-l ager și curat. Duceți-vă în fiecare zi la perdeaua leagănului în care copilul din sufletul vostru surîde . . . Și jucați-vă cu el în fiecare zi . . .".

LIVIU PETRU BERCEA

TINERI POEȚI

Lucia Cojocariu

DE DOUĂ MII DE ANI

De două mii de ani,
„Noi, urmași ai celor mai drepți
și mai viteji dintre traci...
precum și ai mîndrilor romani",
arăm cu brazdă subțire
și semănăm cu sămînță de aur
acest pămînt din care încolțește hrană vie.

De două mii de ani,
se înalță, pîn'la munții cei înalți
și ferecați în nori și ceață,
surîs de sudoare și sînge
amestecat cu aroma pîinii
rumenită-n cuptoarele străbunilor noștri.
De două mii de ani,
ape limpezi și curate
ca inima acestui popor blînd,
viteaz și iubitor de țară,
saldă vechea Dachie
și n-au părăsit-o niciodată,
așa cum acest popor nu și-a părăsit vreodată
vatra strămoșească ori graiul
„care nicăierea nu e mai dulce".

PE PĂMÎNTUL ACESTA

Pe pămîntul acesta a crescut
griul mare, cu spicul cît vrabia,
de-l dădeau năvălitorii
cu lancea la o parte
să-și croiască drum spre aurul dac.
Și-a fost pîine și aur pentru toți.
Pe pămîntul acesta a rodit vița
și vinul din ape curgea
pe barba căruntă a strămoșilor.
Roșu și alb. Alb și roșu.
Pace și sete de libertate.
A fost destul, din toate, pentru toți.
A fost destul din toate.
Ți-au supt mădularele,
Te-au schinguit toată
și nu le-a fost milă
de geamătul și lacrima durerii tale, țară.
Din acest pămînt,
saturat de sînge și sudoare,
de lupte și morminte,
de văduve și orfani,
din geamătul durerii tale, țară,
s-a născut o stea nemuritoare :
Partidul Comunist Român.

Mihai Moraru

DEFINIRE

Țara
Începe de lîngă ochiul soldatului.
Astfel,
Privighetoarea cîntă pentru fiecare împlinire
(de lîngă aripa ei începe țara).
Țara
Începe de lîngă cartea de geografie,
De lîngă copiii cu genele mici,
De lîngă oasele strămoșilor.
Țara începe
De lîngă case, de lîngă inima mea.

Radu Călin Cristea

LEBĂDA

plutind această apă grea
nu cîntă lebăda ci țipă
plesnind ceva o biciuia
ceva venind dinspre aripă

ea își întoarse gîtul lin
dar steaua strălucea departe
ceva o biciuia senin
ceva ce nu se cheamă moarte

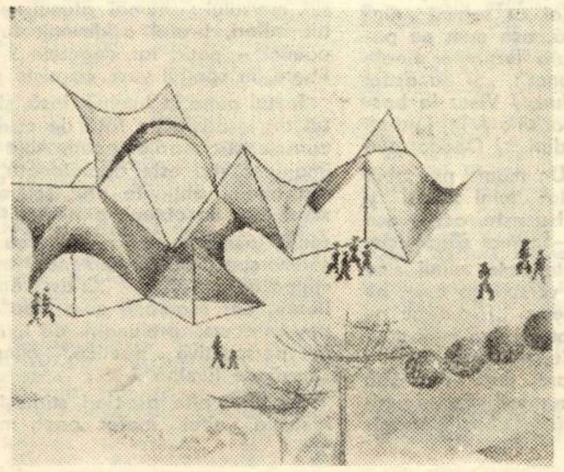

ION GAIȚA (Liceul de arte plastice Timișoara – premiul II) „Centru civic"

privi lumina era ceață
privi pămîntul nu era
țipa și parcă altă viață
se cufunda tăcut în ea

sticlindu-și trupul doar o clipă
ea prinse gîtul să frămînte
în liniștea dinspre aripă
atunci a început să cînte

PARABOLĂ CU UMERI NINȘI

dă-mi mîna ta să trecem peste punte
un umăr nins așteaptă dedesupt
carnea în lemn lumina să-și asculte
căci doar fîntînii îi e dat
un trup de moarte însetat

prin lemnul umed umărului rupt
îi desvelim mirată sîngerarea
sărutul cel fără de gură
căci doar fîntînii i-a fost dat
un trup de moarte însetat

singur sub noi se clatină mereu
imensul val ce nu găsește marea
ne desvelim mirați precum o bură
fîntînii doar că-i va fi dat
un trup de moarte însetat

sub talpa noastră trandafirii greu
plesnesc în horbote de țipăt ud
dă-mi mîna ta ascultă cum înfloare
petala ce ne soarbe în culoare
dă-mi mîna ta prin cîntecul tăcut

fîntînii doar îi este dat
un trup de moarte însetat

Traian Filimon

NU-I NIMIC...

Nu-i nimic,
Dacă toamna e o trecere tristă,
Ca un plop lîngă sufletul tău mă ridic
drept dovadă că lacrimi și-n stele există.

Nu-i nimic, nu-i nimic,
Nimeni nu poate opri lacrima zilei să cadă,
Numai îndrăgostitul se simte atît de voinic
Încît își preschimbă cuvîntul în scut și durerea în spadă.

Nu-i nimic, nu-i nimic, nu-i nimic,
Totul va fi pîn-la urmă-mpăcat și cuminte,
Eu, un viscol mai mare ; tu, un freamăt mai mic,
Pe urmele sărutărilor noastre lumina va merge-nainte.

IUBIRILE MARI

Desigur, lumina e blîndă și încă mai stăruie
În zări desenate cu arbori de cîntece goi,
Dar de ce într-o singură seară noiembrie năruie
Atîta văzduh și frunziș risipit între noi ?

Desigur, cuvintele noastre încep o migrație
Spre alte dorințe, mai blînde, cu alte priviri,
Dar de ce nostalgia și visul să cadă-n dizgrație,
Iubirile mari se numesc uneori amintiri.

Petru Romoșan

MICĂ BALADĂ

Chip al meu,
această umbră nu-i a mea, nici a ta.

În ce pădure imemorială,
în ce frunziș verde întunecat,
în ce apă cu nămoluri,
te-ai oglindit ?

Chip al meu,
soarele vede și judecă.

FLOAREA DE MĂCEȘ

Cum să vorbesc despre tine, Frumusețe,
cînd mai am atîtea datorii lumești ?
Poate oamenii aceștia au atins
în treacăt, necunoscuta ție,
Floare de Măceș.

Vasile Dan

LAUDE

Doar la lumina neonului grațioșii poeți
(străvezii și cu sufletul distilat ca un porumbel)
se roagă în fraze subtil articulate, declamă
o creangă de aur și suflă în păpădie ca-n ochiul unui orb.

La încheietura mîinii îngroapă clopote,
de sub unghii le curge ceară fierbinte, au
umeri interiori ca plopii și-i patronează luna

*

Din potir în potir, ca albina, polenul varsă
miasme în cîntec. Sub albe cutremure
de lună, în meditații pe mal – ființa în vad.
(Bogate-n ninsori sînt poemele acestea
ca un ochi adormit !)

*

Primăvara-n univers : cortegii nupțiale în procesiune ascultă...

Nici pietre, nici paseri în cuib, doar zborul jos,
cu rouă, peste acoperișuri, al dimineții. Veselă Grădină,

pătrunde otrăvitoare prin ziduri !
Poeții adorm devorați de magnolii.

dedicații

VOCALE PENTRU STEAUA POETULUI

Lui Dușan Petrovici

Nisip mișcător, unde e bobul de aur,
Alicea de-mpușcat privighetori,
Să rămînă cîntecul despovărat de tină,
Izvorul ce aduce pacea-n zori !

Penumbră istovită cum e viața,
Din jarul altui zimbru sacru, dispărut,
Să izgonim un nufăr din milul indecent,
Și să rămînem puri ca un sărut.

Un teatru de actori, ce știu că roua
Doar pe vocala rară se depune,
Să facem din lumină haină umbrei,
Și din surîs, înțelepciune.

Ce liberă e marmura în munte,
Dar mult mai liberă sub daltă,
Vocale pentru steaua poetului,
Și nevinovăția ei înaltă !

DAMIAN URECHE

carte străină

SIMONE DE BEAUVOIR :

„Toți oamenii sînt muritori"

(Editura Univers, 1977)

„M-am întrebat de multe ori – îi spune Ivan Karamazov lui Alioșa – există, oare, pe lume o desnădejde atît de covîrșitoare încît să înăbușe cu desăvîrșire în mine pofta asta turbată de viață, de care poate ar trebui chiar să-mi fie rușine. Și-am hotărît în sinea mea că nu există, cel puțin pînă la 30 de ani, fiindcă după aceea mi se pare că nici eu n-o să mai am chef să trăiesc", atitudine esențială pentru tipul de „om absurd", a cărui conștiință, torturată de absurdul mecanismului gestului care se repetă, a reacțiilor, obișnuințelor, se separă de individ, se detașează, omul ajungînd să aibă conștiința propriei sale conștiințe. „Totul începe prin conștiință și nimic nu are valoare decît prin ea", spune Camus. Aspirația omului ar fi către integrare și echilibru, un echilibru al conștiinței cu sine însăși, al omului cu lumea. Astfel solidaritatea umană devine uneori posibilă, bucuriile simple, chiar fulgurant, posibile.

Complicată și ușor răsturnată, dar esențial aceeași idee o regăsim și în romanul lui Simone de Beauvoir : salvarea ar veni, în cazul lui Fosca, eroul romanului, prin legătura cu ceilalți, conștiință oglindită în altă conștiință, și întoarsă asupra sursei de iradiere, amplificînd-o. Dar, pentru eroul nostru, toate acestea rămîn simple tatonări, experiențe care-l îmbogățesc, dar care, în același timp, îi adîncesc singurătatea, sentimentul zădărniciei. Experiențele sînt multiple, ca aceea a puterii, de pildă, care-l împinge tot mai mult, ca pe un bulgăre de zăpadă, către aspirația mărturisită de a stăpîni universul, simplă iluzie, un drum care nu duce nicăieri, căci „Universul nu există". Apoi, experiențele iubirii, femeile iubite, fiecare altfel, dar toate supuse morții (eroul, Fosca băuse elixirul vieții veșnice, viață-povară de care nu mai poate scăpa, un mort în viață, un „străin" pentru el însuși și pentru ceilalți). Femeile iubite, deci : Catarina, Beatrice, Marianne ... și, în sfîrșit, la peste 650 de ani de viață, întîlnirea cu Régine... Experiența paternității nu-i aduce nici ea, decît pentru o clipă, mirajul că ar putea fi necesar, ca și în prietenie de altfel. Ceea ce rămîne e doar schimbarea. „Într-o zi – gîndește eroul, – **aceste forme, aceste culori uzate care mă întemnițau aveau să facă explozie, într-o zi voi sparge cerul imuabil în care se reflectau imuabil anotimpurile ; într-o zi voi contempla reversul acestui decor iluzoriu care amăgea ochiul oamenilor. Nici nu-mi puteam imagina ce voi vedea atunci : mi-era de-ajuns să știu că va fi altceva... Poate că, în sfîrșit, voi deveni pentru mine însumi un altul"**, speranță ce animă un erou de o tulburătoare frumusețe : prin tulburătoarele întrebări pe care și le pune asupra propriei sale existențe și a celorlalți.

I. D. TEODORESCU

televiziune

DUMINICA, 10 IULIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15. Tot înainte ! 9,20 Film serial pentru copii. Prinț și cerșetor. Ultimul episod. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : Schițe satirice, scenete, monoloage, momente vesele, fabule. 14,00 Noi aventuri în epoca de piatră. 15,00 Tenis : Finala de dublu a turneului internațional de la Wimbledon. 17,00 Film serial. Exploratorii : Jedediah Smith. 17,55 Cel mai bun continuă ! 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie : Columna – geneza unui popor. 20,10 Film artistic. Monte Carlo. Premieră Tv. Coproducție anglo-franco-americano-italiană. 22,00 Portativul vesel. Emisiune muzical-distractivă. 22,35 Telejurnal

LUNI, 11 IULIE

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Imagini din R.P. Mongolă. Film documentar. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman foileton. Ce verde era valea mea. Episodul 3. 21,30 Cîntarea României. Laureați ai Festivalului național. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 12 IULIE

9,00 – 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. Emisiune pentru conducătorii auto. 17,20 Mai e dulce... 17,40 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Festivalul european al prieteniei. Selecțiuni din spectacolele prezentate. 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru. Nu sîntem îngeri de Paul Ioachim. Premieră Tv. 21,50 Mai aveți o întrebare ? 22,20 Telejurnal

MIERCURI, 13 IULIE

9,00 – 12,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Atenție la... neatenție ! 17,25 Secvențe irakiene – documentar. 17,45 Tragerea pronoexpres. 17,55 Moștenire pentru viitor. Boaba, fărîma și piscul de piatră... Tudor Arghezi. 18,35 Telecronică pentru pionieri. 18,50 Noi, femeile ! 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca. Luptători din umbră. Premieră pe țară. Producție a studiourilor franceze. 21,25 Revista literar-artistică Tv. 22,00 Un cîntec de demult.

JOI, 14 IULIE

1... 0 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,00 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,10 Iubim această țară. 17,30 Polo : România – Olanda. Transmisiune directă de la Budapesta. 18,15 Imagini din Franța. 18,... Consultații juridice. 18,55 România pitorească. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zi... 20,00 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru. Militarul fanfaron, ... Plaut. Premieră Tv. 21,55 Baladă contemporan în Festivalul național „Cîntarea României". 22,... Telejurnal.

VINERI, 15 IULIE

9,00 – 12,20 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,... Telescoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Rezultatele tragerii loto. 18,55 Idei contemporane. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 1...0 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă socială. 20,30 Cîntarea României Laureați ai Festivalului național... 20,50 Film artistic. Prizonierul din Caucaz. Premieră pe țară. Producție a studiourilor sovietice. 22,05 Pe teme internaționale. 22,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 16 IULIE

12,00 Telex. 12,05 Muzică populară. 12,30 Roman foileton : Sub stele. 13,20 Ancheta socială (reluare). 13,50 Înalță-te, frumoasă țară ! 14,25 Reportaj Tv. Premiera. 14,50 Festivalul european al prieteniei. 15,15 Magazin sportiv. 16,20 Clubul tineretului... la D...a. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 18,20 Sentimentul de țară. Versuri în lectura autorilor. 18,35 Cîntarea României. Laureați ai Festivalului național. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 ...eroi îndrăgiți de copii : Heidi. 19,... Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial : Sergent Pepper Anderson. 21,25 Teleantologie satirico-umoristică. 22,10 Telejurnal. Sport. 22,35 Seară de romanțe.

televiziune

MIRCEA CONSTANTINESCU

Pentru ziua de mîine*)

...După mobilizare, Nicolae Dobroescu se alese la călărașii care continuă să poarte vestea războiului prin cotloanele unde telegraful și gazetele nu ajung, rețeaua fiind neîndestulătoare și zarva încurcînd și mai mult lucrurile. Și-apoi, oamenilor trebuie să le explici. Deocamdată, nici el nu cunoaște decît țelul suprem ; iar în particular, cu destulă bîjbîială, cam care sînt diferențele de bătaie dintre renumitele puști rusești cu tragere lungă, krnka, mult mai moderne decît peabody și dreyse, cu care au fost înzestrate primele contingente române. Cum nu se cunosc urmările exacte ale întîielor confruntări, diviziile române fac evantai fiind concentrate la Craiova, București, Galați și Focșani cu intenția expresă de a face față tuturor direcțiilor de atac posibil. Garniturile de tren sînt puține, materialul rulant asemenea, încît, imediat ce termină cu predarea înscrisurilor de mobilizare dimpreună cu unele indicații de primă necesitate, Dobroescu intră la manutanță, sector vitreg aflat abia în stadiu experimental pentru armatele instruite întîi de colonelul prusac Krenski – favoritul domnitorului însă nesuferit ofițerimii autohtone, – și-apoi de către misiunea militară franceză. Chiar din aceste prime săptămîni, el se convinse – drept e că mai mult prin deducții – că moralul trupelor e dintre cele mai bune. Încurajările și optimismul din vorbe, cîntările și jocurile ostașilor, nerăbdători să traverseze Dunărea, își găsesc explicația și în mulțumirea urmînd împroprietăririi de la '64, unită cu speranța unei alte împroprietăriri, mai complete, avantajată de obținerea independenței. În timp, Dobroescu leagă în ipoteze dialogurile, dezlegînd tăcerile, atunci cînd se instaurau enigmatic în jurul său și interpretînd gesturile, chiar, formîndu-și în cele din urmă ceea ce, ulterior, ziariștii s-au grăbit să numească a fi mentalitatea ostășească ; conform noii sale înțelegeri a situațiilor și oamenilor, s-a decis că mare rol în devenirea firii de luptă a ostașilor l-a jucat prestanța deosebită a unor ofițeri, în special a generalului Florescu, alături de abila propagandă naționalistă a guvernării Brătianu. Totuși, Nicolae Dobroescu n-a fost și nu va fi un fervent cititor de gazete, nici măcar un comentator lăturalnic.

...La 8, 9 și 10 mai, cînd turcii bombardează Calafatul, Giurgiu și Oltenița, el încă se instruiește, ca bun gospodar cum îi e felul, în treburile imediate ale manutanței. Singurul zvon politic care-i mătură urechile în aceste febrile zile e legat de comentariul unui căpitan de dorobanți care, în trecere, stătu la masa lor : „Acum, cînd se văzu clar că guvernul de rezbel trebuie să facă liste de subscripție publică, cred că-mi veți da dreptate că banii mulți cheltuiți cu Brialmont pentru fortificațiile din jurul Bucureștilor au fost ca și aruncați în vînt ! O să vedeți că am dreptate !".

Deocamdată el organizează bucătăria de campanie a maiorului Dimitrie Giurescu (mai tîrziu și a locotenentului Hiotul Constantin) care conduce batalionul al doilea de Muscel ; nu întîmplător, deoarece maiorul e cîmpulungean, batalionul incluzînd și o companie de Cîmpulung. Dobroescu se luptă să-i procure un fel de gheridon, statornic și ușor manevrabil, iar în locul holercii și al vinului alb, descîntat, să-l obișnuiască pe maior cu pipermentul preparat de el însuși, după rețeta familiei, pe care i-l porționează umblînd numai el la vrana butoiașului aflat în cabalicul ofițerului muscelean, golit repede de rachiul inițial. Și-i mai pregătește ghebe și stacoji, făcînd adevărate exhibiții spre a obține prețioșii raci de mare, gurile Dunării fiind mai neslobode ca oricînd. Iar în august, cînd o căldură albă, uscată și rea ondulează privirea locotenentului Hiotul, încît acestuia îi apare țeava tunului, un moment, curbată, incredibil de contorsionată și aeriană, că se și freacă la ochi, repetat, doar n-o să tragă în turci cu... o tulpină de sycomor bătrîn !, și cînd celălalt, maiorul, scrise soției : „Respir fum, nu aer !", – Dobroescu le îmbujoră viața cu harbuji. Și, în vreme ce are loc desfătarea, printre puținele de altminteri, luptele începuseră, iar de la ciocniri nu se mai întorc toți cei plecați – Nae Dobroescu le vorbi și despre supă de pepene, sperînd să le-o facă pentru la iarnă, dacă s-o răzleți războiul pînă atunci... „Mai gustos decît sînul mamei !" garantează Dobroescu, bucurîndu-se ca un copil dinaintea superiorilor, destul de sceptici amîndoi, aflînd de o asemenea combinație gastronomică, mai puțin obișnuită pe la ei. Aprecierea locotenentului a fost limpede : „Priviți, sub arșița verii ăsteia, pietrele ard ca niște tufișuri". Citind dezamăgirea pe chipul servantului bucătar, completă : „Ideea dumitale cu pepenii n-a fost rea, poate dacă și mîine o s-avem...". „S'trăiți dom'tenent !" bate el călcîiele, „mîine va fi și mai bună masa". Iar maiorul : „Ascultă, mă Dobroescule, n-ai inventat tu nimica și contra muștelor ?!". Și mai către Hiotul : „Ne scot din sărite obraznicele dracului, îți intră-n ochi și-n nări fără să priceapă diferența dintre un mort și-unul viu... Fir-ar să fie !".

...Dobroescu se ținu de cuvînt în privința îmbunătățirii meniului. La Orășani, lîngă Ostroveni, dinaintea Vidinului, unde au fost duși între timp, maiorul trimite carte soției să țină în bună pază pe cei trei copii, parcă aflat sub presiunea unei presimțiri : „Cată să-i faci oameni serioși și să învețe cîte o meserie oarecare, să nu atîrne viața lor de la bugetul statului". De la Orășani, unitatea lor se deplasează la Grojdibod iar la 17 octombrie trece Dunărea pe două șalupe... Mai povesti, apoi, Dobroescu dintre ultimele clipe ale comandantului său, Dimitrie Giurescu : „Era într-o după-amiază, cerul căzuse pe noi, era din cauza fumului mult care se bulucea într-o ceață udă, scîrboasă, și maiorul mi-a zis : Măi băiete, de ce nu-ți dăduși tu diferența, erai acuși sublocotenent și-altfel lucram eu cu tine !... Vorbe cu care împingi omul în ispita remușcării, sîmbure de revoltă !" Doar că Nicolae Dobroescu replicase prompt, copiind din frazeologia lui Rosetti, la trecerea Dunării : „Nu de unde veniți să conteze de-acuma onoarea voastră, ci încotro mergeți !... Să trăiți, domn'maior, da'eu lucrez după zisa domnului ministru !" „Și-apoi altă dată", mai povestește Dobroescu, „într-o dimineață de noiembrie dinaintea celor vreo opt sute de muscelени, maiorul a ridicat sabia strigînd : Înainte, copii, să imităm pe străbunii noștri !... Atunci, spre redută, un glonț îi găsi fruntea bărbată, pînă și pe dulăul care-l însoțise pretutindeni, credincioasa lui umbră-mblănită, îl nimeri alt glonț. Comanda o ia locotenentul Bordeianu, după cinșpe pași cade și el, atunci urmează sublocotenentul Spiroiu, cade și el rănit. Între timp, fusese doborît și maiorul Ene, care-l înlocuise pe Giurescu. Dar numai după două zile reduta e a noastră... Rareori ne găsea soarele, dar în ziua asta se ridică și-atunci ni se usucă noroiul și sîngele de pe scoarța mîinilor. Și-atunci mîinile noastre au fost totuna cu pămîntul atoate zămislitor..." povestește el maică-si, Aglae, cînd ea își află răgaz să-l privească, să-l tot privească neavînd acum răstimpuri să-și încurce degetele prin șirul dublu de mătănii semănînd cu mlădițele arbustului de cafea, înciorchinate ; tatăl e dus în cărăușie, încît Aglae ținu să-și exprime, ca și pentru bărbatul plecat, în cuvinte îngrijite, bucuria ei de mamă și soață care a apucat și asemenea vremuri : „Cînd s-a anunțat că i-ați răzbit, moșul meu puse de înhămă repede și fugirăm tot într-un trap la București, să vedem și s-auzim cumu-i. Apoi și-ți zic că n-am mai văzut atîția oameni la un loc de la '74, cînd cu nemetia de balon al lui Vilemont ăla !...".

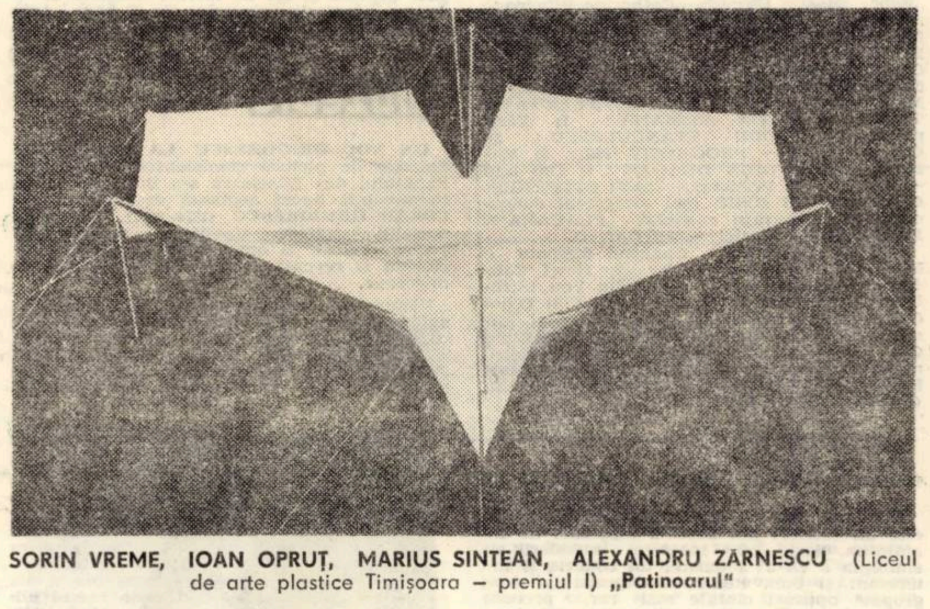

SORIN VREME, IOAN OPRUȚ, MARIUS SINTEAN, ALEXANDRU ZĂRNESCU (Liceul de arte plastice Timișoara – premiul I) „Patinoarul"

De fapt, despre convenția româno-rusă, asupra trecerii trupelor țariste pe teritoriul danubian, Dobroeștii știau deja de la un curier trimis de Nicolae Dobroescu, ocupat de la o vreme cu răspîndirea înscrisurilor de mobilizare. Curierul aduce știri rareori, însă Nicolae s-a priceput să-l conducă pe omul său de legătură. Acesta mai veni de două ori, vorbindu-le atît Dobroeștilor cît și Bilciureștilor despre starea de spirit incredibil de încrezătoare a armatelor de la Dunăre. Apoi nu mai apăru, fiind foarte probabil scurtat de cap de vreo caraulă turcească pe la mijlocul lunii august. În schimb, în preajma zilei de 30 august, cînd armiile aliate sărbătoresc onomastica împăratului rus, se decide prin consens un asalt de amploare al grosului trupelor prin înconjurarea Plevnei – în ajun, deci, se dădu prins pe neașteptate un grec : Evgheni Panaite. Rămas în avanposturile române, lucru ivitor de mirare și suspiciuni, el povestește pe nerăsuflate, evident neinteresat de urmările spuselor sale, febril dar nu speriat, că Osman-pașa se așteaptă să fie atacat a doua zi chiar, și s-a pregătit în consecință. Amănuntele furnizate de Panaite sînt credibile, însă nu tuturor. Și, oricum, nu ajung pentru a fi decomandat atacul plănuit – a cărui aprobare, și așa, nu fusese majoritară decît spre a nu fi turburată, dintru început, colaborarea aliaților. Grecul prins e iscodit din nou de însuși generalul Cernat cu concursul tălmacilor Antipa, maior, și Alecu Gheorghiade, căpitan și, lucru important al clipei, tot moldovean de-al lui Cernat, cunoscut încă din societatea Iașilor antebelici. Informația oricît de detaliată nu i-a fost de ajuns generalului, încît îl alege și-l trimite pe Nicu Dobroescu să verifice afirmațiile prizonierului grec...

În mai puțin de o oră, ușor echipat ca orice patrulă de recunoaștere, Dobroescu se apropie de pozițiile turcești în chip temerar, nebunesc chiar, nu cum a fost consemnul și nici cum îi stă lui în obicei. Asta unde ținu să vadă cu ochii lui și să audă cu urechile lui ceea ce va transmite dar și întrucît noaptea păcuroasă îl oprește prea tîrziu să mai înainteze. Cînd, în sfîrșit, a dedus cît de aproape se află de tabăra turcă, retragerea ar echivala cu o prostie și mai mare, mișcările de acest fel fiind cele mai surprinse de dușman... Pînda prelungită îl proiectează într-o noapte ireală, goală, fără conținut și fără formă și nume... nu mai se simte ostașul cutare, bărbatul cutare, omul cutare... stă dinaintea unui hotar, parcă hotarul destinului său... Sînt golite așteptarea lui, pînda lui, hazardul lui. Un singur strigăt i-a scăpat : „Măiculițuleeee !" Sub cuțitul luminos și tunător al unui fulger, tabăra osmanliilor i s-a arătat ca un furnicar, o colonie cu mii de umbre mișcătoare, lacome, robotind necontenit și organizat. Incredibil cît de-aproape de el mișună nizamii – e iluzia optică a clipei, surpriza care comprimă distanțele ; este deodată ivita viață, ivita realitate. „Și-atîția dintre-ai mei care cred că acum turcimea doarme..." Ajunse în mare grabă în tabără, înapoi, relată ce era de relatat. Și căzu bolnav, ca de friguri, tremurînd continuu sub trei pături suprapuse.

* Din romanul cu același titlu.

prezențe literare

Poezia lui Petre Stoica

Poezia lui Petre Stoica (**Poeme, Pietre kilometrice, Miracole, Alte poeme, Arheologie blîndă, Melancolii inocente, Orologiul, O casetă cu șerpi, Trecătorul de demult** și, de curînd, **Iepuri și anotimpuri** – volum din care vom cita mai jos) aparține, ca tipologie stilistică, liniei blagiene. Autorul e un chtonic rafinat, vag amuzat, vag melancolic, confesiv (ori descriptiv) cu discreție, cu delicatețe și cu umor : în locul pădurilor afunde, al șesurilor – grădina ; în locul pajurilor și al cerbilor – iepurii (se menține șarpele); în locul fîntînii – „cercul de aur al pîinii" (**Cînd nu voi mai fi / seara privindu-mă / în cercul de aur al pîinii**, 57).

Erodate, simbolurile au ajuns simplu material de construcție. Zarea s-a restrîns, verticalitatea lumii artistice, de asemenea. În schimb, alcătuirea formală, arhitectura textului sînt foarte complicate și foarte personale. Fondul poeziei lui Petre Stoica – uman, cald, aproape domestic – beneficiază de o microstructură stilistică cu totul originală.

Pornim de la constatarea că poemele se realizează **în afara imaginii** (și, totodată, în afara prozodiei tradiționale). Într-adevăr, **metafora** (expresia lingvistică a unei identificări ontologice) și **comparația** (expresia lingvistică a unui paralelism ontologic) sînt, dacă nu absente, în orice caz rare și strict comunicative (nicidecum constructive, poetice – în sens etimologic). **Simbolul** (expresia lingvistică a unei realități antropocosmice) nu este atins. Morfologia poemelor are, ca temei, altă **lege** decît aceea a contaminării și grefării metaforice. Legea poeziei lui Petre Stoica este **acumularea** sintactică.

Potrivit cerințelor **acumulării**, enunțurile se adaugă, în serii prelungite, rotindu-se împrejurul aceluiași punct. Focarul poate fi un **substantiv, un verb, un pronume, un adverb, o propoziție**. Iată un exemplu : **Știu că voi avea statuie cu aripi / știu că bicicleta e acționată cu gaz aerian / știu că îngerii împăiați au o mare căutare / știu că noaptea baubau înghite copiii mincinoși / știu că poemele mele ascund un sîmbure de adevăr / știu că șoarecii beau uneori alcool rafinat...** etc. (34).

Cît privește pivotul însuși – elementul care se repetă, elementul care unește toate enunțurile – vom constata că, în general, acesta precede fiecare șir. Uneori, totuși, el deschide doar paragrafele (45), iar alteori se plasează la mijloc, imprimînd textului balans și simetrie (18, 41) : **O prună care seamănă cu o grenadă / o libelulă care seamănă cu un bombardier / un plop care seamănă cu rachetă / un corb care seamănă cu un mareșal / / un trandafir care seamănă cu o pată de sînge.**

Legea numită de noi **acumulare sintactică** are drept rezultat tocmai aceste **structuri radiale**, aceste **constelații**. Lor le corespund fenomene semantice caracteristice lirismului modern : independența logică a enunțurilor (între ele și față de întreg), inaderența schemei logice (și a celei gramaticale) la cea semantică, arbitrarul asocierilor etc. Unitatea mozaicului de impresii (și expresii) e dată de apartenența lor la același focar – aidoma apartenenței unor raze la sursă, a unor spițe la butuc, a unor lăstari la rădăcină.

Se pot fixa, apoi – potrivit naturii gramaticale a pivotului – mai multe tipuri de constelații : **atributive** (8, 29), **predicative** (26) etc., etc. Pe de altă parte, propozițiunile care succed lexemului-pivot sînt atît afirmative, cît și afirmativ-negative. Și așa mai departe. Sintetizînd, putem afirma că „legea" poeziei lui Petru Stoica este **acumularea** și că morfologia ei are – ca manifestare fundamentală – **constelația.**

Alături de piesele în acest chip construite, numărăm, firește, și altele, de factură diferită (mai puțin izbutite, în general, sau – măcar – mai puțin personale). Vom remarca, însă, că procedeul amintit se insinuează mai pretutindeni, conducînd, adesea, la structuri mixte (50, 53). Se ajunge la **construcții corelative** (35), la **antiteze** (22), dintre care unele de mare rezonanță : **Atîtea cioburi de sticlă în nisip / atîtea cutii de conserve pe țărm / atîta spray și atîtea cărți pe cearceaf / / și nici o corabie venind dinspre Atica.**

Opinia noastră este că stilistica și critica literară au mult de cîștigat din cercetarea unei asemenea opere. Creația lui Petre Stoica – și aceea a altor poeți contemporani – merită (și reclamă) comentarii care să depășească amatorismul impresionist ce li se rezervă îndeobște.

EUGEN DORCESCU

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

LA SFÎRŞIT DE STAGIUNE, primul cuvînt este al bucuriei întemeiate : **Teatrul Maghiar de Stat din Timişoara** încheie din nou un an — cel de al 24-lea de la întemeierea sa — bogat în evenimente artistice.

Prin „MORARUL DE LA SANSSOUCI", umorul nuanţat, ironia şi sarcasmul lui **Peter Hacks** au găsit ecouri etico-estetice adînci în conştiinţa publicului nostru. Graţie regiei lui **Gáll Ernő,** precum şi jocului unor actori ca **Jánó János, Péterffy Lajos** şi alţii, spectacolul a fost mai mult decît o „excursie literară" în opera cunoscutului dramaturg **din R.D.G. Tot la** început de stagiune, piesa lui **Szabó Lajos („FIDELITATE")** ni s-a părut mai puţin izbutită ca moment literar-dramatic ; spectacolul a avut totuşi darul **de a lua cu succes în** discuţie o serie de probleme social-umane de mare actualitate, legate de fenomenul înstrăinării individului aflat sub imperiul iluziilor deşarte.

Spectacolul cu **„MATCA"** de **Marin Sorescu,** cu totul ramarcabil, a prilejuit o apariţie strălucită actriţei **Bányai Irén.** Căutările lăudabile ale conducerii artistice ale instituţiei, de a descoperi noi talente pentru dramaturgia noastră contemporană, ni l-au făcut cunoscut pe scriitorul **Radu F. Alexandru.** Din păcate însă lucrarea sa intitulată **„DINU"** nu a depăşit nici în forma sa scenică faza bunelor intenţii.

Prin comedia **„A DOUĂSPREZECEA NOAPTE"** de **W. Shakespeare,** teatrul timişorean a adăugat încă o reuşită memorabilă la seria de reprezentaţii din opera marelui dramaturg englez, oferindu-ne poate cel mai complex spectacol al stagiunii. Mai reţinem, în legătură cu această punere în scenă, creaţia de excepţie a lui **Fábián Ferenc** în rolul **Malvolio.**

Cele două mari aniversări — împlinirea a 100 de ani de la Războiul pentru Independenţă şi 70 de ani de la Răscoalele ţărăneşti din 1907 au ocazionat tot atîtea spectacole originale şi bine apreciate atît de public cît şi de specialişti. Montajul literar-muzical **„FLĂCĂRI"** a reunit versuri ale lui Coşbuc, Arghezi şi ale poetului timişorean Anavi Ádám. Cel de al doilea, intitulat **„MĂRIA SA, POPORUL"** (de Tömöry Péter) s-a distins prin lectura adecvată a unui text de cronică dramatică. Amîndouă spectacolele s-au remarcat prin capacitatea deosebită a actorului **Mátray László** şi a scenografului **Winterfeld Sándor** de a recrea fidel atmosfera unor momente de seamă din istoria zbuciumată a poporului şi patriei noastre. **(ALEXANDRU VAJDA).**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI. Carol Robert de Anjou, rege al Ungariei, în anul 1316 a mutat capitala de la Buda la Timişoara (pînă în 1325), din cauza duşmăniei arătată de nobilimea ungară. Aici a construit un frumos castel. Dar Carol Robert se înscrie în istoria noastră prin bătălia de la **Posada,** pregătită la Timişoara şi desfăşurată în 1330, în munţi. In urma acestei bătălii, Ţara Românească şi-a dobîndit **independenţa.** Prăpădul de la Posada a durat patru zile. **„Ostaşii regelui erau cu desăvîrşire prinşi, ca nişte peşti în vîrşă sau mreajă. Au căzut tineri şi bătrîni, principi şi nobili, fără nici o deosebire",** s-a scris în contemporana **Cronică pictată de la Viena.** S-a pierdut sigiliul regelui, iar regele însuşi, ca să scape din vălmăşag, a schimbat hainele cu unul dintre credincioşii săi. Cît a trăit, pînă în anul 1342, trufaşul rege nu a mai îndrăznit să îl atace pe Basarab sau să îi ceară tribut.

Iancu de Hunedoara (?-1456), fiul cneazului Voicu de Hunedoara, a avut o ascensiune impetuoasă, numit în 1438 Ban al Banatului de Severin, în 1441, voievod al Transilvaniei, comite de Timiş şi în 1446, guvernator (regent) al Ungariei. A dat o mare însemnătate organizării apărării pămîntului strămoşesc împotriva expansiunii otomane şi de întărire a oştirii, bazîndu-se pe oastea districtelor româneşti, a scaunelor autonome din Banat, Transilvania şi de aiurea. Victoriile sale împotriva presiunii armatelor turceşti au fost strălucite, putindu-se spune, pe bună dreptate, că a întîrziat cu aproximativ o jumătate de secol pătrunderea turcilor în centrul Europei. Vitejia sa a fost apreciată în toată Europa, fiind numit „erou al creştinătăţii". A restaurat palatul regal din Timişoara (cel construit de Robert de Anjou) şi a fortificat cetatea din jur, ea fiindu-i punctul de bază al oştirii sale. Petrecînd la Timişoara mai mult timp şi-a mutat aici şi familia de la Cluj. De cuvîntul său au ascultat toţi românii din Banat, din Transilvania, din Ţara Românească, din Moldova. El a încercat să alcătuiască din aceste ţări române un sistem politic unitar, bazat pe ţeluri comune. **(GR. POPIŢI, MIRCEA ŞERBĂNESCU).**

(Va urma)

obiectiv

PLAIEŞII LUI VODĂ. Se poartă în presa literară stilul netuns, după reţeta cunoscută, cu daci, romani plus cîteva evenimente, plus poza autorului netuns şi dînsul. Cum versului agramat, vesel lenevind în coloane prea generos deschise, nu poate să-i corespundă decît figura netunsului, netunşii au invadat cu expresivele lor figuri presa literară. De i-au adus de la Buftea, unde osteneau întruchipînd figuri de acum cinci secole, ne cerem scuze ; de nu, să-i ferchezuiască, puţină igienă nu strică. Iată-l de pildă, în **Luceafărul** nr. 24/1977 pe Aurelian Chivu : **„Am de la strămoşii mei daci / cumînţenia celor crescuţi în rituri şi ceremonii / răbdarea şi stingăcia / celor ce nu se ridicau să ucidă, / nu rîvneau la bunul altora, / nu migrau, nu cotropeau alte seminţii. / Am de la ei cultul pentru Şarpele Fantastic / statui de zei păminteni / ori stindarde în luptă / cu piei de animale şi lighioane-mpodobind. / De la ei am moştenit patima şi adoraţia femeii, / erezia, graba în toate, / care mă fac adesea să cad în erori, / furia care m-aduce-n faţa puterilor, / răpirea, patima pentru cal şi cîine / prin care mi-am trecut adesea soarta, / adoraţia pietrei şi-a porţilor deschise la cina neamului — / / Credinţa geţilor în nemurire / întrecea cu mult stările, erorile şi poftele, / patima pentru aur şi prăzi, / adesea lepădînd în foc avuţiile. / Cinstitul lor trup / doar prin cina lăncilor / ştia atingerea zeului — / de aici lăcomia de cer / puterile încercîndu-i cu aprinse săgeţi, / de aici idolatria lighioanei / şi-a himerei, de păzire a ereziei la porţi. / Între lumi ei şedeau eretici / la cina neamului / ca-n împietrirea Şarpelui Fantastic — / unde pe două limbi / zeul le dă legi şi porunci".** Vorbărie goală sau pastişă în limbile modei, după cum se poate constata. Vecin de pagină, Constantin Stan, tot netunc, copiind cîte ceva din Breban, dar cu talent. Tot netuns, în **Convorbirile literare** nr. 6 a.c., debutează poetul Mitroi, tot netuns.. Ce ne facem cu plăieşii, cu fetiţele literare strîngînd vitejeşte din fălci lîngă texte ce ruşinează noţiuni sacre ? **(VALERIU GANEA).**

top

CORESPONDENŢĂ : RADU A. MARIN : Prin termenul SURFING SOUND se definea acum un deceniu muzica promovată de cîteva formaţii de pe Coasta Californiei. Asocierea vine de la SURF, (schi nautic fără ancoraj), sport cu mare răspîndire prin partea locului. Promotorii căutau să transpună în sunet acea stare de beatitudine generată de plutirea pe valuri, prin elevate aranjamente polifonice, într-un cadru melodic bine conturat. Exponenţi de seamă : BEACH BOYS (mai activează !). Piese reprezentative : „I Get Around", „In My Room", „Barbara Ann" : RODICA AGAFIŢEI : Apreciezi folk-ul autohton şi pe bună dreptate. Avem cîteva „vîrfuri" redutabile pe care le aminteşti, de altfel ; MARCHIS IONEL : Nutresc speranţa că nu vei fi dezamăgit. Succes la examene : CURĂ EUGEN : Frumoasă scrisoare ! In funcţie de spaţiu, voi răspunde cu plăcere întrebărilor tale. Scrie-mi, că timp liber ai suficient... Eşti doar în vacanţă ; SCHIMPL HAROLD, DAVID VOICO, MANEA MIRCEA, JINGA D., JINGA V. : puţintică răbdare ; DUDU MARE : Mai puţin cunoscut şi răspîndit datorită unei aprige concurenţe, Pop-ul francez nu se află însă într-un „con de umbră", cum afirmi. In Franţa activează grupuri ca „Triangle", „Zoo", „Martin Circus", „Catherine Ribeiro + Alpes"... Despre acestea voi mai scrie ; BURCĂ ROMULUS, CODREANU ANNA, BOANTĂ RODICA, PEPICI MARIANA, MILCHER INGEBOURG, FLORIN M., BISTRIAN N., PRODAN ALEXANDRU : Top-uri bune. Mai scrieţi ; Iată cum se prezintă Top-ul : SECŢIA ROMÂNĂ : 1) Fără petale — DORU STĂNCULESCU ; 2) Omul e valul — PROGRESIV TM ; 3) Meleaguri vii — DIDA DRĂGAN ; 4) Om bun — SFINX ; 5) Prietene — TAVI ŞTEFĂNESCU şi EUGEN IOSIF (doi timişoreni cunoscuţi mai ales prin cenaclul „FLACĂRA"). PROPUNERI : Pastel — MODAL Q.

SECŢIA STRĂINĂ : Chanson d'amour — MANHATTAN TRANSFER ; 2) Hotel California — EAGLES ; 3) Shine On You (Străluciere asupra ta) — PINK FLOYD ; 4) D'ont Go Breaking My Heart (Nu-mi zdrobi inima) — ELTON JOHN şi KIKI DEE ; 5) D'ont Cry for me, Argentina (Nu plînge pentru mine, Argentina) — JULLIE CAVINGTON. Propuneri : Sir Duke — STEVIE WONDER. **(PETRU UMANSCHI).**

muzică

AU MAI OMIS MUZICOLOGII NOŞTRI cîte un concert din această stagiune. Să ne amintim, deci, că înaintea închiderii cu simfonia a IX-a a existat un concert şi interesant şi bun. Remus Georgescu „a dezgropat" opusuri cîntate mai rar, precum **Dansurile** şi **Contradansurile** pentru orchestră (ce impresionant de scurt este acel contradans din care se întrupează finalul **Eroicii !**), simfonia **Jena,** uvertura **Ziua numelui.** Apoi, după această atmosferă de Haydn-Mozart, **Fantezia pentru pian, cor şi orchestră,** minunat hibrid al jocului inteligent şi romantic cu pasiunea, pagină încîntătoare şi umoristic-benignă, frumoasă şi depăşind multe opusuri pretenţioase şi lungi prin geniul sprintenelii tinereşti. Aţi aflat din cronica ultimului concert despre prezenţa excepţională a corului şi a vocilor feminine, în special, am adăuga noi, cor care „salvează" adesea. Şi de data aceasta **Diodor Nicoară** şi-a instruit formaţia exemplar ; ea a sunat monolitic, jucăuş ori solemn, cu intrări perfecte, catifelate. Solista **Alla Popa,** cu toată încordata preocupare de a reda fidel, urmărind cu atenţie partitura, a smuls pianului acorduri romantice, delicate ; instrumentul a emis sunete estompate, însă vii ; uneori dizolvate în masele sonore ale ansamblului ; intenţionat sau nu, efectul de contrast a sporit nota romantică. Ciclul **Beethoven** se închide, prin încă o dovadă a probităţii profesionale a dirijorului ; ea a constat într-o sacră restituire, într-un veritabil act de cultură **(LUCIAN BUREREIU).**

arhivă

La 1 noiembrie, 1877, D. Sturdza îi confirmă lui Ormoş S. primirea a 12 monede româneşti şi mulţumeşte pentru amabilitatea cu care a contribuit la îmbogăţirea colecţiei Academiei Române.

II

Bucureşti la 1 noiembrie 1877

Înalt preaonorate Domnule Baron,

Am onoarea de a vă informa că odată cu stimata dumneavoastră scrisoare am primit şi cele douăsprezece monede româneşti. Prinţul Ion Ghica, preşedintele Academiei Române, îmi dă însărcinarea de a vă mulţumi în mod deosebit pentru amabila dumneavoastră serviabilitate, şi eu vă sînt de asemenea foarte îndatorat pentru îmbogăţirea colecţiei noastre, care a fost realizată prin amabila dumneavoastră mijlocire. Cu poşta de azi sînt expediaţi două sute de franci în aur pe înalt stimata dumneavoastră adresă.

Înnoind asigurarea deosebitei mele consideraţiuni, rămîn Domnule Baron,
al dumneavoastră cu totul devotat
ss D. STURDZA

Arhivele Statului Timişoara, fondul Ormoş Sigismund, inventar nr. 181, dos. 238/25, fila 2. Orig. mss., lb. germ. (Traducerea şi prezentarea documentului de **TIBERIU MOŢ).**

micro-ştiri

● **„CÎNTEC DE SLAVĂ ŢĂRII",** o nouă emisiune de versuri din creaţia poeţilor români, germani şi sîrbi din Banat, difuzată de studioul teritorial de radioteleviziune. ● **A APĂRUT „INTERSECŢII",** foaie volantă editată de Inspectoratul judeţean Timiş al Ministerului de Interne. „Cazul FULGER", „Lecţiile circulaţiei", „Agentul voluntar în acţiune", umor etc. ● **AUSTRIA CA ŢARA A MUZICII** este prezentă într-o expoziţie foto în cadrul Muzeului timişorean. ● **„MĂSURATUL OILOR LA BORLOVA"** a obţinut premiul I. E o peliculă semnată de „Cineclub 70" al Casei municipale de cultură şi „Gaudeamus" al Casei de cultură a studenţilor din Timişoara. Realizatorii, **Iosif Costinaş** şi **Dumitru Emilian** au prezentat-o în cadrul festivalului de la Herculane. ● **EMILIA ROMANIŢAN** expune pictură la Muzeul Banatului. La vernisaj Coriolan Babeţi a făcut o generoasă prezentare artistei. ● **GHEORGHE LUCHESCU** ne informează despre un **„SCHIMB DE EXPERIENŢĂ dintre Casa de cultură a municipiului Craiova şi Filiala Asociaţiei artiştilor plastic amatori „Romul Ladea" de pe lîngă Casa de cultură a municipiului Lugoj".** ● **CICLUL DE EXPUNERI** (de la secţia de artă a Muzeului Banatului) pe temele clasicismului s-a suprapus fericit în acest an cu comemorarea Beethoven. **Rodica Medeleţ** a vorbit recent despre sculptura clasică în Europa, urmînd un program de lieduri din creaţia titanului. ● **„... Am primit premiul Editurii Cartea Românească pentru debut în volum la poezie"** ne scrie de la Hunedoara **Valeriu Bărgău.** ● **DIN SERBĂRILE SFÎRŞITULUI DE AN ŞCOLAR :** la Casa de cultură a municipiului Lugoj cercurile de instrumente muzicale şi limbi străine au prezentat un veritabil program artistic la care au contribuit zeci de elevi. ● **IN ZILELE DE 6-12 IUNIE** — ne informează prof. **Gheorghe Antoce** — în oraşul **Vulcan,** judeţul Hunedoara, s-a desfăşurat **NEDEEA VULCANEASCĂ.** Cu acest prilej, printre alte manifestări artistice, a avut loc vernisajul unei ample expoziţii de grafică **EX LIBRIS,** prin grija artistului amator **Dafinel Duinea,** în dubla sa calitate de autor şi colecţionar. In afara celor 40 de lucrări semnate de **D. DUINEA,** au putut fi admirate 150 de lucrări ale artiştilor din ţară, precum şi 200 de lucrări semnate de 70 de graficieni de prestigiu din Europa, Asia şi America..." **(L. BUREREIU).**

muzeale

UN NOU GRIGORESCU LA TIMIŞOARA. Colecţia de pictură românească a Muzeului Banatului din Timişoara s-a îmbogăţit cu o remarcabilă operă semnată de pictorul **NICOLAE GRIGORESCU** (1838-1907). Atracţia marelui pictor pentru portretistică s-a concretizat în numeroase capodopere incluzînd şi recenta achiziţie a pinacotecii timişorene.

Pictura „Portret de bărbat", ulei pe lemn, avînd dimensiunile 0,340×0,210 semnată în stînga jos : **„Grigorescu",** aparţine creaţiei sale de maturitate, anilor de după 1847. Portretul, văzut în profil, înfăţişează un bărbat cu trăsături viguroase, nasul acvilin

barbia ascuţită, cu barbă. Tuşa liberă, violentă, a luat locul desenului. Imaginea se încheagă din pete de culoare, construind cu o mare forţă de sugestie.

Mîna sigură, cu gesturi largi, modelează fizionomia într-o succesiune ritmică, cu o pastă suculentă şi într-o virtuoasă armonie cromatică. Această operă de certă valoare artistică, intrată în patrimoniul muzeal, va fi în curînd expusă tuturor iubitorilor de artă din oraşul nostru. **(STELA RADU).**

plastică

„MELCUL ESTE O SPIRALĂ..."

(Urmare din pag. 1)

bilitatea, zonă ce dă o altă deschidere spre lume decît aceea ştiută între marginile genurilor clasice ale artei. (Clasici fiind şi Vasarely şi Kandinsky şi Klee).

Vorbeam doar despre copii, despre aceia care sînt convinşi că melcul e spirală şi frunza o structură... Cîteva dintre rezultatele lor de ultimă oră : **Iulian Văcărescu** (locul I la faza interjudeţeană a concursului liceelor de arte plastice) ; la expoziţia republicană de artă plastică a elevilor, din cadrul festivalului naţional „Cîntarea României" elevii liceului obţin cinci din cele opt premii întîi, nouă din cele zece premii doi şi mai mult de jumătate dintre premiile trei şi menţiuni. Cîţiva elevi premiaţi (după cum ne-am adus aminte) : **Lavinia Mirşu, Sorin Vreme, Ioan Opruţ, Marius Sintean, Alexandru Zărnescu, Marcel Breilean, Ion Gaiţă...** Despre profesorii ce le îndrumă gîndurile, cei ce săptămînal se întîlnesc în colocvii de specialitate, beneficiind de prezenţa unor personalităţi din diferite domenii... pe unii i-am cunoscut deja, prin intermediul expoziţiilor, ori ale paginilor de revistă, ca personalităţi, pe alţii de acum mai departe... De fapt, prin cele cîteva rînduri am semnalat, şi merita cu prisosinţă aceasta, luînd ca argument şi numai rezultatele obţinute la faza republicană a festivalului „Cîntarea României", prezenţa prestigioasă, în Timişoara, a unui lăcaş de învăţămînt — LICEUL DE ARTE PLASTICE.

film

FLUVIUL, ISTORIA ŞI FILMUL. Din nou, istoria-fluviu sau fluviul istoriei inundînd, copleşind imaginea, **din nou o ecranizare-fluviu (Potopul lui J. Hoffman, patru serii)*** după un roman-fluviu **(Potopul lui H. Sienkiewicz).** Din nou deci, după **Faraonul** sau **Cenuşa** (de pildă) — dar departe de ele — cinematografia poloneză ne prezintă un film istoric.

Ca şi în **Pan Walodyjowski** al aceluiaşi Hoffman, o Polonie a polcovnicilor şi hatmanilor, o Polonie feudală, înfeudată încă de toate demnităţii de a-şi păstra cu orice preţ fiinţa naţională. În numele acestei credinţe sînt săvîrşite toate faptele de arme ale bravilor pani, în numele ei îşi jertfeşte conştiinţa (şi de cîte ori viaţa ?) tînărul Andrzej, jurînd şi sperjurînd, iubind şi urînd, murind şi înviind din morţi. Filmul lui Hoffman, urmînd nu numai litera, ci şi spiritul cărţii lui Sienkiewicz, s-a lăsat copleşit de istorie, adică de naraţiune, de fapte. De aceea, **Potopul** e, într-un fel, un film de capă şi spadă, prin fapte, deci **prin ceea ce se vede** (războaie, lupte, încăierări, dueluri, răpiri, cavalcade, răzbunări sîngeroase, măceluri etc.). **Prin ceea ce se spune,** filmul devine grav, mult mai grav şi mai serios decît toate producţiile genului. Rostitul conferă sens şi demnitate faptei, căci cuvîntul cheie, căruia i se supun toate vorbele şi gesturile e Polonia-patria.

Notă (o notă — menţiune aparte) pentru acel actor unic, pentru acea patimă unică de a (se) juca în faţa ochilor noştri, pe o bucată de pînză albă. DANIEL OLBRYCHSKI.

* Cinematograful Capitol. 27 iunie—9 iulie.

Altă notă. Au apărut afişe ce ne amintesc de atmosfera anilor '20—'30, cu invazia sonorului. Senzaţie, mare senzaţie ! Pentru prima dată pe ecranele oraşului, la cinema Victoria, film în relief (începînd de luni, 3 iulie). Bineînţeles că vom reveni cu ţelurite impresii (sperăm senzaţionale). **(ANEMONE POPESCU).**

sport

ACT FINAL IN DIVIZIA A DE FOTBAL. Sfîrşitul cu surprize prinde bine şi în sport, nu numai în teatru, iar surpriza cea mare a fost că au retrogradat două echipe bucureştene : **Progresul** şi **Rapid. A** supravieţuit în schimb **Corvinul Hunedoara,** care la începutul campionatului figura — în pronosticurile microbiştilor — printre faliţi. Surpriză a fost şi scorul astronomic cu care a pierdut **Steaua** la Arad : 5-0. N-a mai fost însă o surpriză victoria lui **A.S.A. Tg. Mureş** la Galaţi, nici cîştigarea pentru a doua oară a **„Ghetei de aur"** de către **Dudu Georgescu.** El se clasează la ora actuală printre primii trei golgheteri europeni din ultimele decenii. Eusebio, Dudu Georgescu şi Gerd Müller !

Poli Timişoara terminâ campionatul pe locul 6. Mulţumitor, dar nu la înălţimea condiţiilor create de club, nu la înălţimea încrederii şi dragostei manifestate de publicul timişorean pe tot parcursul campionatului.

În ultima etapă am văzut pe micul ecran un meci bun : **F.C. Constanţa — Rapid Bucureşti.** 2-1 pentru echipa de pe litoral, care s-a salvat astfel de la retrogradare. Un meci dinamic, cu faze electrizante, un arbitraj corect (Nicolae Rainea) un cîştigător pe merit (F.C. Constanţa) dar şi un înfrînt demn de stima noastră (Rapid). Ne întrebăm dacă toate noile promovate vor fi la nivelul giuleştenilor. Dar regulamentul e regulament şi trebuie respectat. Am remarcat un jucător care trebuie să stea în atenţia selecţionerilor naţionalei : Turcu (F.C. Constanţa).

Şi acum, cînd peste stadioane s-a aşternut tăcerea, să le urăm celor ce ne-au prilejuit timp de un campionat, şi bucurii, şi necazuri vacanţă plăcută şi... nici un gol în petrecerea vacanţei de vară ! **(CASSIUS).**

evrika !

● **Cînd un popor are buni păstori, din ce în ce mai rar e folosită bita.**

● **Ecoul faptei bune nici pe surzi nu-i păcăleşte.**

● **Ierarhia îşi are meritele ei, pentru că şeful de la subaltern învaţă să fie supus.**

● **În secolul vitezei, a chibzui în grabă este incompatibil cu a te grăbi încet.**

● **Etica tăcerii constă în calitatea cuvintelor neexprimate.**

● **„Dragostea ignoră legile !" — asta se constată mai ales la tribunal.**

● **Aurul a învins pînă şi rugina timpului.**

● **Nopţile pierdute nu le vei mai găsi nici la lumina zilei.**

● **A ceda un drept şi a cere două, e operă de cămătar.**

● **Urcuşul este o opţiune ; coborîşul — o obligativitate.**

● **În fuga condeiului poţi mîzgăli cuvinte ; vorbind fără măsură poţi reedita aceeaşi performanţă.**

(ION VELICAN)

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

consemnări

TRADIȚII OVIDIENE ÎN CULTURA ROMÂNEASCĂ VECHE

Încă din a doua jumătate a sec. al XVI-lea, la **Schola latina** de la Cotnari, înființată de către Despot vodă Heraclid (1561–1563), școală căreia profesorul Ștefan Birsănescu i-a consacrat o valoroasă carte, Ovidiu a avut parte de o sensibilă receptare. Conducătorul acestei școli, umanistul Ioan Sommer, în elegia a XI-a, din scrierea **Elegiae XV. De clade Moldavica,** face o frumoasă evocare a poetului latin, în care se vădește nu numai un bun cunoscător al acestuia, ci și un bun minuitor al limbii latine. Virtuțile literare ale celor șaisprezece versuri, pe care le cuprinde această evocare, sînt demne de reținut. Dar nu numai în amintita școală de la Cotnari, ci și în alte vechi școli existente în Țara Românească și în Moldova, credem că poetul de mai sus trebuie să fi beneficiat de o atenție apreciabilă. Ne gîndim, în acest sens, la Școala de la Tîrgoviște, (întemeiată în a doua decadă a domniei lui Matei Basarab, și cunoscută în documentele vremii sub numele de **Schola greca e latina)** și la Colegiul de la Trei Ierarhi, înființat de Vasile Lupu în 1640, cu sprijinul lui Petru Movilă. La începutul existenței sale, acest colegiu avea la baza învățămîntului său limba și cultura latină.

În cercetările sale istorice, **Miron Costin,** la aproape un secol după evocarea de mai sus, se vădește un bun cunoscător al lui Ovidiu. Este vorba de traducerea versurilor din elegia a IX-a a cărții a IV-a a **Ponticelor,** versuri care l-ar fi făcut pe Enea Silvio Piccolomini să vadă în Flaccus, întîlnit în cuprinsul acestora, originea cuvîntului Vlah. Nu este mai puțin adevărat, cunoștințele umanistului român despre Ovidiu nu se limitează la această traducere, ele sînt cu mult mai întinse. Motive de certă origine ovidiană, ca, de exemplu, acela al nestatorniciei norocului sau acela al fragilității vieții, pot fi identificate ușor în poemul **Viața lumii.** După cum remarca profesorul N. Lascu, Miron Costin, în virtutea întinselor sale cunoștințe despre poetul latin, face unele observații judicioase cu privire la cauzele exilului acestuia, oferindune, de asemenea, cîteva date interesante cu privire la activitatea desfășurată de către acesta la Tomis, pe țărmul sting al Pontului Euxin.

Avînd în vedere unitatea permanentă a culturii noastre, dincolo de granițele istorice ale statelor românești medievale, în Transilvania, tradițiile ovidiene din vechea cultură românească sînt nu mai puțin pregnante. De vechile centre umaniste de la Oradea și Alba Iulia, cu o perioadă de înflorire pe vremea lui Ioan Vitéz și Francisc Várdai, se leagă și numele unor umaniști români, dintre care **Nicolaus Olahus** (1493–1568) este figura cea mai luminoasă. Dintre poeții latini, cel care a exercitat cea mai pronunțată influență asupra creației sale poetice, scrisă într-o aleasă limbă latină, a fost Ovidiu. De-o influență ovidiană poate fi vorba, în acest sens, după cum arăta Ștefan Bezdechi și în poezia închinată lui Imre Kalnai, unul dintre cei mai buni prieteni ai săi. De sfîrșitul elegiei a XIV-a din această carte, mai amintește finalul unei poezii adresate unui alt prieten al său, lui Franciscus Uylaki. Ne-am oprit numai la două exemple, menite să releve ecouri ovidiene în poeziile acestuia, inspirate din sentimentele alese, din devotamentul nutrit pentru prietenii săi. O explicație a influențelor ovidiene — nu singura și, este adevărat, nu cea mai plauzibilă — a fost găsită în afinitatea de factură sufletească, posibilă a fi existat între acesta și autorul **Tristelor** și **Ponticelor,** după cum și în aceea a unui destin comun, pe care amîndoi l-au împărtășit pînă la un oarecare punct, amîndoi fiind victimele exilului.

Firește, între umaniștii români din Transilvania și Banat, din secolul al XVII-lea, **Mihail Halici** (născut în Caransebeș, la 1643) ocupă un loc de frunte. Cultura latină a acestuia, datorată liceului din Sibiu, bogatei sale biblioteci, în care autorii antici sînt reprezentați într-o manieră pregnantă, constituie un element de bază în formația sa umanistă. În această cultură își găsesc punctul de plecare multe dintre ideile avansate ale acestuia, tot în ea trebuind să-și aibă sorgintea și unul dintre factorii care i-au netezit orientarea spre cartezianism, curent de gîndire afirmat tot mai puternic în viața culturală a Transilvaniei din acea vreme. Între influențele clasicismului antic (ușor de identificat în creația sa poetică, gîndindu-ne la cele 85 de poezii cu teme fixate în școală, cu titlul **Materia carminum...,** la cele care au fost scrise mai tîrziu, după terminarea școlii), credem că, la o cercetare atentă, pot fi întîlnite și unele ecouri ovidiene. Important de reținut : prietenul acestuia, poetul umanist **Valentin Franck von Franckenstein** (1643–1697), un admirator și, totodată, frecvent sprijinitor al artelor la Sibiu, a fost un bun cunoscător al lui Ovidiu, publicînd, în 1679, o culegere de sentințe ovidiene, de aforisme pe care poetul din Sulmona obișnuia să le strecoare printre versurile sale. Majoritatea sentințelor strînse între copertele culegerii au fost traduse în limba germană, șapte dintre acestea, însă, au fost traduse și în limba română, fapt care a rămas nu fără o importantă semnificație pentru istoria culturii clasice din țara noastră.

AL. BELU

prietenii revistei „orizont"

Eugenia Costea : Nu numai că are sens să încercați să scrieți, cum întrebați, dar, după opinia noastră, ați și realizat primele poezii. Ele sînt următoarele : **Mărturisire, Sete, Așteptare.** Spre deosebire de foarte mulți tineri poeți (sau numai tineri), Dvs. aveți ceva de spus, ceva chinuitor de cele mai multe ori. Aveți toată adeziunea și sprijinul nostru.

Caius : Versuri pure, luminoase, uneori rostite cu o anumită autoîncîntare, alteori discursive, lipsite de pretenții artistice. Dar sînt și poezii de calitate, ori numai fragmente de poezie bună, ceea ce justifică preocupările Dvs. care v-ar putea aduce într-un port prielnic, ca să vă împrumutăm arsenalul lingvistic.

Ștefan Vineți : Se pare că vă aflați pe un teren teoretic eronat. În poezie, faptul de a exprima „un adevăr ce izvorăște din suflet" (cum spuneți) nu e suficient ; metaforele nu pot rămîne „pe planul al doilea". Cele două planuri sînt, de fapt, fețele aceleiași medalii, inseparabile, fiecare din ele revelîndu-se prin cealaltă.

Tudor Cristian : Dvs. practicați o formulă foarte dificilă, care v-ar putea aduce, cînd o veți stăpîni cu autoritate, un remarcabil succes. Ironia, asocierile riscate, umorul, poanta cu efect neașteptat se cer bine cîntărite, spre a nu vă scăpa de sub control și, deci, de consecințe nedorite.

Filip : În privința sprijinului pe care-l dăm tinerilor colegi : facem și noi ce putem și ne bucurăm că uneori ne recunoașteți unele merite (pe care, în clipe de nemulțumire, le ignorați). Apucați-vă de muncă, de studiu, cu răbdare și speranță. Numai în acest fel puteți reuși !

Victor Nafiru : Intențiile sînt bune — o poezie ușor ironică, nonșalantă, cu surprize imagistice. Citeodată, ca în **Drum,** vă ies versuri remarcabile. În general însă, nu stăpîniți încă tehnica unei asemenea modalități lirice. Să mai vedem ce veți scrie în continuare.

C. D. : Pentru început, nu e rău. Citiți, scrieți, frecventați un cenaclu și mai trimiteți.

Ioan Vasile Marcu : Aveți o anumită îndeminare într-ale versificației, dar lucrările sînt lipsite de personalitate, uneori discursive, alteori evoluînd pe căi îndelung bătătorite.

S. O. Grigore : Ne bucurăm de succesele obținute în proză și sîntem de acord cu Dvs. că e mai bine în domeniul acela — cu poezia, vedeți și Dvs...

Ana Maria Brateș : Ceva mai bine în **Muguri.**

Laura : Nu e o revenire, ci numai o încercare de a reveni, pentru că o singură poezie e greu să poată fi convingătoare după o atît de lungă absență. Sînt, totuși, stihuri sau hemistihuri remarcabile : „Turnuri reclădesc visarea unor clipe de-mpărat", „țara de cuvinte", „stelele ți-au nins pe aripi zbor etc. Poate n-ar fi rău să frecventați, din toamnă, un cenaclu sau să întreprindeți ceva care să vă scoată din această „zidire în tăcere" — oricum infructuoasă.

Ion Chinganu : Sînt unele versuri sau metafore frumoase.

Ștefan Petruți : Puteți trece oricînd pe la redacție, pentru discuția dorită. Anunțați-vă cu o zi înainte, prin telefon.

Daniel Bozga : Considerăm poeziile Dvs. ca una din frumoasele surprize în munca pe care o prestăm aici, cu dragoste pentru poezie și înțelegere pentru tinerii ei slujitori. Ne-au plăcut : **Personajul din poem, Amîndoi, Taina, Treceam adeseori.** Vă urăm succes la examenul care vă așteaptă. Țineți legătura cu noi.

Doru Macriș : Răspunsul acela voia să însemne că lucrarea nu ne-a convins, ceea ce nu presupune abandonul. Dacă simțiți că aveți ceva de spus, nu renunțați, orice v-ar spune preopinenții.

Ditta Dumitru : Am sesizat progresul despre care vorbiți. Continuați.

Cloșcă Gh. Ion : Scrisoarea Dvs. ne-a impresionat prin frumusețea gîndurilor exprimate. Dintre poezii, se disting următoarele două : **Timpul** și **Dincolo de așteptări.** Pe-aceasta din urmă o transcriem aici : **„Pasăre,** cînd vei ajunge / La-nceputul brazilor, / Spune-le zînelor / Că le căutăm / Pînă la capăt de vis, / Pînă dincolo de așteptări".

Alex. Dăogaru : Remarcăm poezia **Crezul meu** și vă rugăm ca în viitor să ne trimiteți manuscrise dactilografiate sau lizibile.

Ada Nimănescu : S-ar putea ca aceste poeme să anunțe o foarte bună poetă, după cum e posibil (dar nu va fi posibil) să rămîneți aici. Sîntem impresionați de sinceritatea și frămîntarea de bună calitate pe care a comunică poeziile — uneori țipăt, uneori căutare, chemare. Ceea ce vrem să spunem este un îndemn și o încredere.

Gheorghe Cosoveanu, George Secoșan, M. Samoilă, Pulbere A. Petrică, Alizeu, Zambo Ecaterina, Boariu Dan — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

POEMUL CRINILOR

Singur, prelung contemplîndu-vă,
la ore tîrzii înfruntînd
perfida seducție-a somnului,
am fost hărăzit să dezleg
în taină miracolul vostru.

Întotdeauna veți fi
suspecți de invazia nopții
pentru rugul corolelor albe,
pentru firească noblețe,
pentru distinsa mireasmă
generos dăruindu-se.

Sub boltile grele de iederă
lujerii voștri fragili
luminează-n tăcere grădina,
antenele voastre captează
vibrația stelelor, freamătul
veșnic din sînul pămîntului
și inimii mele-i destramă
lianele singurătății.

Prieteni și sfetnici iubirii,
voi moartea nicicînd n-o
cunoașteți,
doar mîinile crimei ascunse
de negura nopții vă frîng.

PETRE VLAD

PROLOG LA 1907

... fînînile nu-și mai înghit
ciuturile umflate
de ploi... nimic
între flori
nici măcar mîini,
așa, noduroase
crăpate de lut ;
nu, nu mai e timp !
.. nicovala se-odihnește
o clipă-n pămînt
și-i geamăt în jur,
tremurînd,
o mînecă roasă
șterge
obrazul proaspăt bicluit
de stăpîn...
încă puțină tăcere, apoi
fierul nebun
zvicnește scîntei împrejur ;
iar coasa..
se-nvîrte
pe-o parte, pe alta ;
nu-i seceriș
toamna e-aproape trecută...

focul de-alături mocnește tăcut,
ochi lăcrimează în fum ;
și tot mai multe mîini
se-adună,
tot mai multe mîini
ce „bat coasa să fie bătută" !

GEORGE PAPP

TABLOU SUPRAREALIST

Nori bătuți în cuie
de aur și gheață,
herghelie de fluturi
lipiți într-un singur
zbor,
din crisalidă în ceață,
o ceață albă,
un coș răsturnat
cu iepuri spumoși
din care vîntul scurge
petale verzi
și pene albe.

SANDA CARMEN

OBSESIE

Sărutînd pămîntul rece
Gura-mi arde.
Și de dor,
Ochii mi te văd în cer.
Sclipiri diamantine
de amintiri se unesc alene în
timp,
Își așteaptă nemurirea
Pe o foaie de hîrtie sau
Bucată de pămînt.

FOTACHE MIHAI STAMIN

TIMIȘOARA

Ici-colo cîte un licurici
Și-mi zic că, desigur, e orașul,
E orașul care iubește lumina
Mai presus
Purtînd caligrafia
Iscată în ardezie
Pecetea mea și a unor vestiți
meșteri
Gata de drum.
Mai departe
Nervura și ochiul ce o privește.

CONSTANTIN COSTEA

satirice

PETRE STOICA — Nostalgica duminică

E duminică, iepurii se odihnesc,
e duminică și știm că ieri a fost
sîmbătă.
Vecina mea prăjește cafea,
consortul ei se prăjește la soare.
Ce se poate face într-o duminică
dacă n-ai bicicletă și dacă plouă
dacă ești ateu și ai fiert bulionul,
și, mai ales, dacă n-ai nici aparat
Morse ?
Poți să te uiți în oglindă (dacă
merită)
poți să te bărbierești (dacă merită)
poți să scrii poeme (dacă merită).
poți să păzești iepuri (dacă nu
merită).
Cei mai bun lucru e să-ți tunzi
oile
cu delicatețe și cu foarfeca de oi.
He, he, he, ce pulovăre vom tricota
stînd lîngă sobă și vorbind cu
bunicii.
Mie, căruia nu-mi place duminica,
fiindcă e scrisă prea evident în
calendar,
fac totul de sîmbătă și aștept
să treacă odată tramvaiul 14,
tras de șapte poeți sur-realiști.

Cuvinte rare : bănățean, iepuri, bărboși, poștalioane, jupoane, linder, bicicletă, Udriște servus.

Selecție metaforică : „Dacă treci pe strada profetului îți iese în cale / un cîine de rasă îl hrănim cu andive".

MIRCEA MICU

Cu arhitectul CEZAR LĂZĂRESCU

(Urmare din pag. 1)

marchează etapele pe care le parcurg, marchează vîrsta.

— Cei din jur, deci, într-un fel, sînt niște oglinzi...

— ...Sînt niște oglinzi, da ! Și-apoi, e un lucru pe care l-au mai spus și alții : cînd, undeva, se ridică prima oară un tînăr să-ți ofere locul, e deja semn c-ai îmbătrînit. Și mi s-a întîmplat și mie acest lucru... Dar să revin la școală ! Eu am impresia unei continuități : din '42, cînd am intrat în facultate, și pînă acum, am lipsit doar cîțiva ani, cînd erau lucrări foarte intense pe litorarul Mării Negre. Am făcut parte din echipa de arhitecți, care a început și a coordonat aceste lucrări pînă în 1960.

— Pe parcursul acestor ani — nu puțini pe șantiere, un sfert de secol la catedră — ce crez v-a condus în pasiunea dumneavoastră, în viața dumneavoastră?

— Uite, răspunsul meu n-aș vrea să fie interpretat ca o expresie care se poartă în discuții ; este absolut o credință : munca. Munca nu în sensul abstract al cuvîntului, ci munca efectivă, în meserie, și convingerea că, muncind, în primul rînd tu dobîndești un bagaj absolut necesar de cunoștințe tehnice, practice, teoretice, fără de care nu poți să faci față în meseria pe care o iubești. Meseria noastră ceea de arhitecți, este o meserie de constructori ; NU-I O POEZIE, nu-i o izolare într-o creație abstractă ; orice creație, oricît de frumoasă ar fi, dacă nu este realizabilă, utilă oamenilor, societății, rămîne o simplă fantezie. Spuneam că mă număr printre arhitecții norocoși, pentru că, încă din facultate, am avut posibilitatea să lucrez în condiții grele și mai ales în condiții de șantier. Cele mai multe lucrări le-am gîndit împreună cu cei ce urmau să le realizeze, sau, mai bine zis, gîndirea mea inițială s-a mulat, s-a precizat în funcție de niște realități aduse în discuție de cei ce materializau ideile așternute pe planșe. Noi nu putem face abstracție de colegii noștri cu care realizăm o lucrare. Ba, pot afirma că elemente de construcție, de principii, de detalii constructive le-am învățat pe șantier. Sigur, școala ne oferă niște noțiuni generale, dar pînă cînd nu vezi pe alții făcînd, pînă nu faci tu, pînă cînd nu pui tu mîna, nu poți spune c-ai învățat, nu poți spune că știi meserie.

— Îmi dau seama acum de ce spuneați că vă numărați printre fericiții în profesie : ați realizat tot ceea ce spuneți, ceea ce v-ați propus și v-ați urmat acest crez : munca. Și pentru a încheia, ce-i sfătuiți pe studenții dumneavoastră de astăzi, pe cei de mîine ?

— Sigur că mă adresez în primul rînd studenților arhitecți, care sînt niște studenți foarte buni, și asta nu pentru că... ȘI EU AM FOST STUDENT... ...la Arhitectură și fiindcă sînt încă în această școală, ci pentru că sînt niște entuziaști. Nu există în școala aceasta vreun student, care să fi nimerit, fiindcă n-a avut loc în altă facultate ; sînt numai studenți care au venit aici pentru că asta a fost pasiunea lor, și dacă n-au reușit prima dată, au încercat și a doua și a treia oară și pînă la urmă au reușit. Aș putea să-i sfătuiesc, să facă ce-am făcut eu : să fie convinși că această meserie este o creație a lor, în contextul unei societăți pe care trebuie s-o iubească, s-o cunoască, s-o înțeleagă și să conlucreze cu ea. Nu există reușită arhitecturală ruptă de viață, de realitățile societății noastre.

— Vă mulțumesc și vă urez ca spusele dumneavoastră — spusele magistrului Cezar Lăzărescu — să nască și-n continuare foarte mulți discipoli ai acestui crez : munca trebuie s-o însoțești cu elan, cu pasiune.

din literatura lumii

RAYMOND QUENEAU

CISTERNELE

în mijlocul terenurilor abandonate
în funinginea mătăsurilor arse
aproape de bursa valorilor
nu departe de stilpii amurgului
sub cadranul echinocțiilor
pe-acolo înghețurile albe ale timpului
în fundul ochiului celor patru unghiuri
în centrul metropolitan
se află cisternele

DORINȚA

Un accent de îngheț
un accent de foc
un accent de sare
un accent de joc
culori ale funiei
depozit al acestei imagini
cristale ale timpului
urmă a spațiului
punctele nopții și ale zilei
amestecul pudrelor
zborul luminii

ALT ADĂPOST AL TIMPULUI

Adăpost al timpului e memoria mea
care vrea să bombardeze viitorul
secundele fac istoria
înainte de a ne face să zacem
în această mare scobitură care se presupune
adăpost al timpului fără amintiri

SĂRMANUL INDIVID

Toto are un nas de capră și-un picior de porc
El poartă șosete
în pădurea de chibrite
și-și piaptănă părul
cu un cuțitaș de hîrtie care face un foc alungit.
Dacă el se îmbracă zidurile devin gri
Dacă el se scoală patul explodează
Dacă el se spală apa se evaporă
în buzunarul său totdeauna e vid
Sărmanul individ

OROLOGIUL

Orologiu subțire ca timpul
orologiu de culoarea narcisei
cadranul tău plutește pe zid
incertă derivă
mica roată se izolează și nu încetează să cînte
ea separă doi oameni așezați care plîng
acoperiți de-o balanță
condamnați la această bătaie de joc
(sînt eu însumi și eu însumi încă)
spirală a vieții distins al cerului
jaguar gata să sară
balansierul se-ncolăcește pe sferele orelor
juste trepidații severe comenzi

IDEI

Păsările albastre în aer sînt verzi în preerie
cine le-aude le vede cine le vede le-aude
aripile lor desfășurate le lărgesc patria
dar de-a-lungul penajului lor întotdeauna se-aude un foc

Cameleoni ai cerului agili ai căror ochi străpung cerul
norii însufleții iau asupra lor rînd pe rînd
forma unei idei și apoi ideea adversă
nestatornicia al cărei azur nu limitează nici un rînd
ele zboară traversînd sublima excelență
principii divine pecetluite pe orizont
stelele citeodată își fac simțită prezența
și jocurile lunii în cursul unui sezon

Traducere de
VIOLETA DUMBRĂVEANU

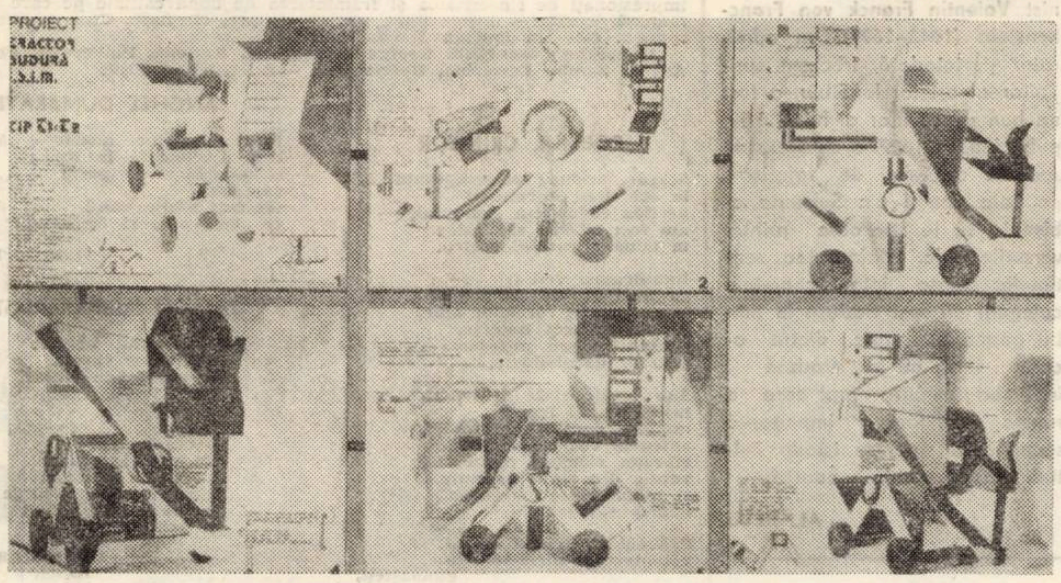

MARCEL BREILEANU (Liceul de arte plastice Timișoara – premiul II)
„Aparat sudură"

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

Antistene

În vremurile zbuciumate – **din** ele, de fapt – se naște pe nesimțite un dor de înțelepciune ; de echilibru ; de pace. Și în om, și în lume. Fenomenul e firesc, e, adică, în firea lucrurilor – în firea lor dialectică. Un pom dezvoltă zbucium și într-o singură noapte e covîrșit de floare. Urmează apoi o vreme a drumului spre perfecțiunea rodului. Calmă, decisă. Mai îndelungă. Dar atîtea din florile abundente se scutură. Florile fără destin se scutură. Din zbuciumul alb și peste măsură, numai jumătate ia calea rodului.

Din viața unui om, de atîtea ori zbuciumată, se întîmplă să rămînă un rest sub formă de rod, de înțelepciune cristalizată în gînduri mai dulci decît toate fructele pămîntului. Și de atîtea ori înțelepciunea e mai dulce decît însăși plăcerea. „Aș prefera să fiu mai curînd nebun decît supus plăcerilor", zicea Antistene. Și parcă se adresa hedoniștilor. Plăcerea însă nu e alungată din această vorbă a lui Antistene. Ideea s-ar putea formula și altfel : Îmi place să fiu **stăpînul** plăcerilor, nu supusul lor" . . .

Întrebat ce **folos** îi aducea filozofia (și poate că întrebarea era pusă în derîdere) a răspuns : „Putința de a mă frecventa pe mine însumi".

Zicea că înțeleptul, în actele lui publice, se călăuzește după legile virtuții, fără a duce însă o viață uscată, iar „dragostea nu o va disprețui, căci numai el știe **ce este demn** de iubit". „Ar trebui să ne unim cu acea femeie care ne este recunoscătoare", mai zicea.

Îl admira pe Socrate și își sfătuia discipolii proprii să meargă să-l asculte pe acesta. El însuși străbătea drumul dintre Pireu și Atena (vreo 7–8 km) zilnic pentru a-l audia pe Socrate.

I se atribuie multe vorbe înțelepte. Obișnuia să spună de cîte ori avea prilejul că e mai bine să dai peste corbi decît peste lingușitori. Cît de lucid trebuie să fie un om **ca să poată** ajunge la un asemenea gînd !

Mai spunea că oamenii trebuie să îndure bîrfeala cu mai mult curaj decît dacă ar fi loviți cu pietre. Considera că virtutea se poate dobîndi și că aceasta este suficientă pentru ca o viață de om să ajungă la fericire. E de reținut faptul că fericirea însului e dependentă de el însuși într-o măsură mai mare decît de împrejurări. Așa o fi ? Oricum, împrejurări exterioare excepționale pot roi în jurul unei vieți fără ca omul să fie fericit. Să fie fericirea într-o măsură atît de mare produs al înțelepciunii ?

Dar Antistene n-a fost numai un om al cugetării, ci și unul al faptei în planul social. S-a manifestat **ca o cauză** a binelui și a dreptății și ni se spune că el a fost acela care a provocat exilul lui Anytos și executarea lui Meletos ! Aceștia îl dăduseră în judecată pe Socrate provocînd condamnarea lui. Și trebuie înțeles că Antistene s-a comportat astfel nu din patimă, ci în virtutea înțelepciunii. Poate că putem trage concluzia că virtutea e și justițiară și se împlinește prin acțiune, prin faptă. Dar atunci de ce o fi zis Blaga „fiu al faptei nu sunt" ? Abținerea de la faptă în ce împrejurare poate fi considerată o manifestare a virtuții și înțelepciunii ? Poate că numai atunci cînd fapta ar fi neagră, ori consecințele ei tulburi.

VASILE VERSAVIA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (III)

DROG

– În ce oraș te duci – întrebă Mulders, măsurîndu-l cu ochii lui albaștri și reci.

– Ai bilet ?

Ben se bătu cu mîna peste buzunar.

– Ești din Boston ?

– Da.

– Mă interesează unul care zboară la New York. Dar să văd ce se poate face.

– Mai bine spune-mi cum aș putea să transport marfa, zise Ben.

Mulders întinse mîna sub masă și scoase de acolo o sacoșe mare pe care o puse pe masă, deschizînd-o. Se păstra încă bine, dar se vedea că a fost des folosită.

– Asta-i o sacoșe veche, olandeză, militară, – explică el. Am cumpărat-o la o consignație. Taică-tău o fi avut una la fel, aici, în timpul războiului

– Taică-meu era în anii aceia prin Texas, unde construia un aerodrom, zise Ben.

– Ei, ce crezi, întrebă Mulders, te prinzi să duci marfa ?

–Spune-mi adresa, zise Ben hotărît.

– Deci, nu dai înapoi ?

– Nu.

– Nicicînd n-ai cîștigat atît de ușor. Să-ți văd pașaportul. Ben îi dete pașaportul. Mulders îl răsfoi, apoi înscrise numele lui Ben, adresa și numărul pașaportului.

– La ce vă trebuie toate astea ? – întrebă Ben.

– Puștiule, ce duci tu în sacoșe valorează bani grei, așa că vreau să știu cu cine am de-a face.

Ben luă pașaportul.

– Deci, unde duc marfa ?

– Nu știu încă. La ce hotel stai.

– La „Beer Haas" !

– Bine. Dacă treaba o să meargă strună, la ora două va veni un taxi după tine să te ducă la aeroport. Șoferul o să-ți dea sacoșa și-ți va spune cui trebuie s-o predai. Lucrurile tale le vîri în sacoșe. Cum te îmbraci ?

Ben se uită la „giaca" lui în carouri.

– Pot să iau asta.

– Bine, să nu iei altceva pe tine. Bani ai ?

– Suficient ca să pot ieși din oraș.

Mulders aruncă două sute de guldeni pe masă.

– După ce pui lucrurile tale în sacoșe, ea va fi, bineînțeles, mai grea. Ia banii ăștia ca să poți plăti diferența

Ben îi mulțumi și după cîteva clipe plecă. Întrucît avea acum bani, folosi prilejul de-a se „cinsti" cu o englezoaică în barul lui Cluters. Fata nu era o frumusețe, dar Ben simți nevoia să-i facă cîteva complimente.

Mulders se întoarse în apartamentul său și-și chemă la telefon legătura din New York. După ce-i explică situația, primi un număr de telefon și un nume din Boston. Omul din Boston îi spuse să aștepte, iar după un sfert de oră îl chemă dintr-o cabină publică. Mulders îi dete numele și adresa lui Ben și-i propuse să le verifice. Omul îi răspunse că nu e necesar, numele lui John Snyder e unul din cele mai cunoscute în Boston. Atunci Mulders îi zise că fiul lui Snyder îi va aduce „cadoul". Îl descrise pe Ben, îi spuse cum va fi îmbrăcat și ce fel de sacoșe o să aibă. Îi mai dădu numele companiei aeriene și numărul zborului. Omul îi spuse că o să-l aștepte pe Ben la aeroport, dar dacă nu se găsesc, să se ducă acasă și să aștepte un telefon.

Inspectorul vamal Patrick O' Brian puse pe masă comunicatul pe care-l citise și-și aruncă o privire pe ceasul de perete. Era ora șapte și cincisprezece. Mai avea timp să treacă pe la bar și să și ajungă la timp la cină. Își dezbrăcă uniforma și-și îmbrăcă sacoul din „tweed". Tocmai își încuia sertarul biroului cînd sună telefonul. O voce cu un evident accent străin, pe care nu putea momentan să-l identifice, zise :

– Vreau să vorbesc cu inspectorul.

– La telefon inspectorul O' Brian.

– Un tînăr sosește cu avionul companiei K.L.M., numărul zborului 226. Are o sacoșe mare din pînză, de culoare maro. Cercetați-o cu atenție.

Legătura se întrerupse. Brian strigă „halo, halo", înfuriindu-se tot mai tare. Nu-i plăceau telefoanele anonime. Asta însemna muncă-n plus, și nici unul nu-l dusese vreodată acolo unde trebuia. Cercetă planul zborurilor. K.L.M. 226 trebuia să aterizeze la șapte patruzeci și cinci de minute. Chemă turnul de control și, după ce se prezentă, întrebă, despre ultimul comunicat de pe 226.

– Aterizează peste treizeci și cinci de minute – răspunse șeful turnului. Vrei să te chem la aterizare ?

– Nu. Doar dacă se ivesc unele schimbări.

O' Brian întrerupse legătura, apoi își informase soția că nu mai are rost să-l aștepte la cină. Își îmbrăcă din nou uniforma și ieși în hol. Era un moment de acalmie iar doi vameși de serviciu stăteau la ieșire și se tachinau cu două stewardese. La ivirea lui O' Brian, fetele plecară. Inspectorul își informa oamenii despre telefonul anonim și îi rugă să caute bine printre bagajele pasagerilor sacoșa cu pricina. Ben Snyder lăsă sacoșa din pînză pe podea și zîmbi în fața vameșului Ron Tolbott, zicînd :

– Ce bine e acasă.

– Se pare că acolo nu ți-a prea plăcut – zise Tolbott, care era cu cîțiva ani mai în vîrstă decît Ben.

– Ce-ai adus ?

– Ben puse sacoșa pe masă, iar Tolbott, văzînd-o își aduse aminte de cele spuse de O' Brian. Se rezemă cu cotul de masă și apăsă pe ascuns butonul de alarmă de sub scaun.

– În sacoșe n-am decît niște rufe – zise Ben.

– Cum, n-ai adus nici un cadou pentru iubita ta ?

– N-am avut bani.

Tolbott, stătu puțin la îndoială, neștiind dacă e bine să deschidă imediat sacoșa sau să-l aștepte pe O' Brian. Privi peste umăr. O' Brian nu se zărea nicăieri. Ben apucă sacoșa, dar Tolbott zise rapid :

– O mică formalitate numai. Vrei, te rog, să deschizi sacoșa.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIESANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHĂNEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 14 iulie 1977 ● nr. 28 (490) 8 pag. 1 leu

DESPRE VIOREL CRISTEA

În ce inimă ar putea să se adune atîta curățenie sufletească și atîta neajutorare, în același timp, în fața vieții, ca în acest flăcău din Ghiladul Banatului? Vedeți dumneavoastră, natura bună și mîndră alege uneori cîte-o asemenea ființă, în care își toarnă fericită harurile. Fără să știe ce-s studiile de pictură, fără să cunoască arta penelului decît așa, copilărește, fără să știe ce-i orașul, cu mirajele și capcanele lui, cu dărnicia și egoismele lui, stînd acolo, izolat, într-un sat oarecare românesc, din Banat, făcîndu-și drumul zilnic între casa lui bătrînă, părintească, și natura din jur, Viorel Cristea ne-a dat, chiar și numai pînă la această dată, una dintre cele mai impresionante monografii plastice, de-o neasemuită poezie, a satului bănățean de ieri și de azi.

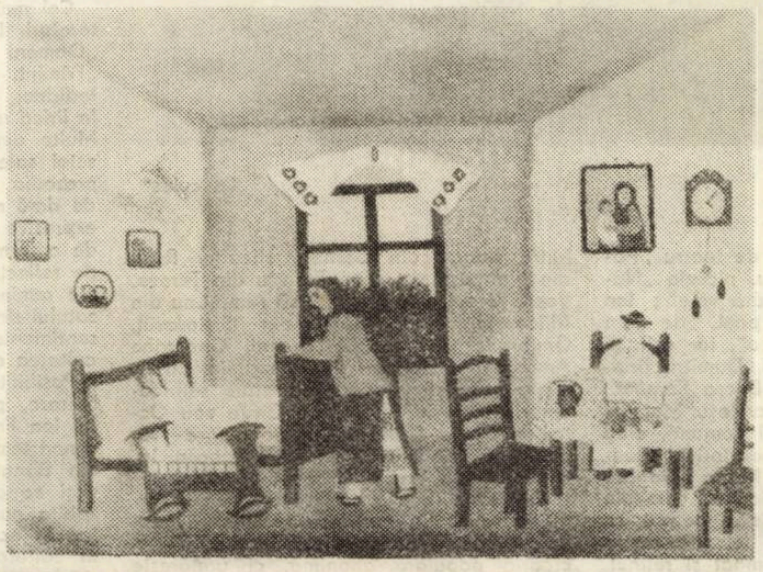

VIOREL CRISTEA „Interior țărănesc"

El pictează cu încîntarea copilului sau cu spontaneitatea cu care pasărea își scoate trilul. Suflet tandru, interiorizat, dornic de afecțiune, el se mișcă printre noi cu grația libelulei, ca și cum s-ar teme să nu ne atingă și cu o floare. Însetat, el, singuraticul, de prietenia și iubirea noastră, rabdă cu tenacitate tăcerile satului din anotimpurile reci și caută corespondența cu noi prin pictura pe care o scrie pe pînză, în toate zilele, de dimineața pînă seara, ca și cum aceasta ar fi tot secretul puterii lui. Și poate că așa și este. Fiindcă pentru altceva, spune el, ades, nici n-ar avea de ce să trăiască. Superbă sinceritate și superbă tărie totodată, să știi că de arta pe care o procreezi ține ființa ta în lume și că fără ea ai fi un slab și un învins.

Înregistrînd anotimpurile, pămîntul sub rod, țarina în așteptare, înregistrînd imaginea satului, cu frumusețile sărbătorilor sale, ca și cu obiceiurile intrate în istoria sa de veacuri pictînd mai ales ceruri violete sau ceruri senine, păduri lovite de mina toamnei sau cîmpul explodînd de bogăția roadelor, efortul muncii și noblețea ei însuflețită prin om, Viorel Cristea a devenit un adevărat cronicar duios sau sever, ironic sau dramatic, patetic sau liric, al comunității sătești în care își duce munca și viața.

E splendidă această uitare de sine cu care el se dedă picturii. E splendidă chiar și inconștiența sa în propria-i reală valoare și în puterea-i de a-și scrie destinul în lume prin truda zilnică asupra unei pînze. Să-i primim, azi, printre noi, așa cum este el făcut de natură, naiv și temător, poet și țăran autentic, așa cum erau primiți pe timpuri rapsozii și menestrelii. Să-l primim cu aceeași gingășie cu care el a venit, neașteptat, cu picturile sale, aci, între noi, pentru a ne întinde o floare de cîmp din cîmpurile satului său, o floare cu miresme reavene de pămînt crud și de iarbă țîșnită la lumină.

ION ARIEȘANU

SCRIITORI ȚĂRANI

Nu cu mulți ani în urmă, cînd redactam almanahul ziarului **Satul socialist,** încercînd să merg pe urmele bunei tradiții a calendarelor românești din Ardeal și Banat, la concursul literar pe teme monografice, pe care îl lansasem pentru lumea de la țară (învățători, agronomi, medici, țărani) am primit o lucrare cu titlul **Antologia prozatorilor, poeților, dramaturgilor, ziariștilor și compozitorilor țărani din Banat.** Era o lucrare impresionantă prin masivitatea ei, prin numărul surprinzător de mare de autori antologați, ca și prin datele documentare importante ce le cuprindea. Autorul ei, țăranul **Petru Petrica,** făcuse ceea ce era îndatorat a realiza un istoric literar cu temeinice studii filologice și critice. Începută la sfîrșitul veacului trecut, mișcarea condeierilor țărani din Banat s-a bucurat pînă în zilele noastre de un neîncetat ecou favorabil și care n-a păcătuit în fața acestui original fenomen cultural decît de un aer nițel cam festiv. Nu de exclamațiile unui cor admirativ avea nevoie această mișcare literară unică în lume, ci de atenția gravă și serioasă a edituri-lor și a istoriei literare.

Încercările înflăcărate ale unui animator literar ca **Aurel Cosma** (în revista **Luceafărul** din anii 1935–37) și ale lui **Gabriel Țepelea** (autorul unei bune lucrări despre **Țăranii condeieri din Banat**) s-au pierdut acoperite de corul celor care lăudau fenomenul numai la mari și rari date calendaristice, pentru a-l uita a doua zi, ca pe o floare ofilită. Abia în zilele noastre, prin înființarea editurii **Facla,** care a și tipărit lucrările a doi scriitori țărani (**Ion Frumosu** și **Petru Petrica**), a început să fie pus în lumină, printr-o acțiune editorială de frumos răsunet, ceea ce mult prea îndelungatele declarații de iubire platonică nu puteau să realizeze, în ciudo entuziasmului lor atît de înflăcărat. Se pare că și Universitatea timișoreană are un merit în mutarea acestei teme de istorie literară pe un teren solid, prin înscrierea ei în lista lucrărilor de diplomă. O astfel de lucrare, scrisă de o studentă bănățeancă la Facultatea de filologie din Cluj, primită cu elogii în cercurile universitare de pe malul Someșului, ar putea să arate că tema începe să intereseze nu numai regiunea în care ea s-o născut și ilustrat, ci și țara întreagă.

Editura **Facla** ar merita să publice antologia lui Petru Petrica, o carte de excepție, contenciosul literaturii condeierilor plugari s-ar micșora cu o piesă de dosar, iar rafturile bibliotecilor noastre s-ar îmbogăți cu o carte de frumuseți nebănuite.

De-abia de aci încolo, un istoric literar de prestigiu, fie Ion Maxim, fie C. Ungureanu, ar putea explora filoanele de aur ale literaturii țăranilor condeieri din Banat, redînd culturii noastre un tezaur pe care numai elogiile simple, oricît de ardente ar fi, nu-l pot înfățișa niciodată în dimensiunile sale adevărate.

Rîndurile de față, pline de regrete și reproșuri, nu vor să adauge un sunet de trîmbiță în corul de elogii, altminteri în totul meritate de scriitorii țărani, ci să atragă atenția tuturor factorilor de răspundere asupra acutei însemnătăți a chestiunii. Cele mai bune și reprezentative lucrări ale lor trebuie tipărite de **Facla** (poate chiar într-o colecție special gîndită în acest scop), iar istoricii literari să-și spună cuvîntul în studii monografice serioase și competente. Abia de atunci înainte elogiile unui cor, oricît de sărbătoresc ar fi, n-ar mai supăra cu tămîia și cădelnițele sale pe nimeni. Abia de atunci înainte focoasele noastre declarații de iubire ar înceta să mai fie platonice.

PETRU VINTILĂ

DEDICĂM ACEST NUMĂR CONDEIERILOR ȚĂRANI DIN BANAT ȘI LITERATURII ACESTORA

Dezvoltarea democrației socialiste

● Primul Congres al consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi.

Înfăptuirea sarcinilor dezvoltării multilaterale a societății noastre socialiste este legată nemijlocit de politica științifică, marxist-leninistă a Partidului Comunist Român. Acest spirit creator se reflectă cu pregnanță și în preocuparea de a perfecționa continuu căile și mijloacele adîncirii democrației socialiste. După cum se știe, socialismul restabilește în practică sensul autentic al democrației, ca formă a puterii de stat care înfăptuiește domnia poporului în viața social-politică, participarea tot mai largă și efectivă a tuturor oamenilor muncii la conducerea vieții sociale.

Democrația socialistă are un caracter atotcuprinzător, principiile ei realizîndu-se în toate sferele vieții sociale. Sistemul democrației noastre reunește organele și instituțiile statale cu organizațiile de masă și obștești în vederea asigurării participării efective, multilaterale, mai active și mai competente a maselor la conducere.

În perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, democrația socialistă a căpătat o largă extindere și perfecționare, intensificîndu-se preocuparea P.C.R. pentru crearea cadrului organizatoric și instituțional de participare a maselor la conducerea întregii vieți economice, politice și sociale. În acești ani, s-a instituit principiul conducerii colective la toate nivelurile structurii sociale, creîndu-se consiliile oamenilor muncii din întreprinderi și alte unități. S-au instituționalizat adunările generale ale oamenilor muncii, ca forme superioare de conducere colectivă. În același timp, s-a perfecționat activitatea M.A.N. și a consiliilor populare, cît și întregul cadru de participare a maselor la conducerea treburilor publice.

În perioada la care ne referim, s-au creat largi foruri sociale, în care sînt analizate și dezbătute problemele esențiale ale sectorului respectiv, stabilindu-se măsurile necesare, în vederea înfăptuirii Programului partidului. Este vorba de Congresul Consiliilor populare județene, Congresul educației politice și al culturii socialiste. Congresul consiliilor de conducere din unitățile agricole socialiste, al întregii țărănimi, și alte foruri instituționalizate, care oferă largi posibilități de afirmare și dezvoltare a democratismului orînduirii noastre.

Recenta Plenară a Comitetului Central al P.C.R., abordînd o problematică amplă, a reprezentat un moment remarcabil și în direcția perfecționării organizării și conducerii societății, a adîncirii democrației socialiste. Și cu acest prilej, s-a evidențiat rolul de prim ordin al tovarășului **Nicolae Ceaușescu,** în inițierea și elaborarea unor măsuri de interes vital pentru evoluția pozitivă a societății noastre, pe toate planurile.

În ampla sa Expunere la Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi, **„cel mai reprezentativ forum democratic al clasei muncitoare",** desfășurat în această săptămînă, secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU spunea : **„Perfecționarea, în continuare, a activității consiliilor oamenilor muncii și adunărilor generale se înscrie în preocuparea generală, permanentă, a partidului nostru de dezvoltare a democrației socialiste, de lărgire a cadrului de participare a întregului popor la făurirea conștientă a propriului destin, la conducerea societății. Am realizat numeroase organisme și la nivel central care asigură și pe plan național participarea organizată a tuturor categoriilor sociale ale poporului nostru la conducerea societății. În acest fel, partidul nostru înfăptuiește neabătut prevederile Programului – cerință de bază, de altfel, a socialismului și comunismului însuși – creînd o organizare socială de democrație directă, largă, în care poporul își poate spune deschis părerea asupra oricăror probleme și poate participa nemijlocit la înfăptuirea în viață a întregii noastre politici interne și internaționale".**

Desigur, dezvoltarea democrației socialiste are un caracter procesual. Programul partidului nostru prevede ca perfecționarea democrației socialiste, să fie una din direcțiile strategice de acțiune ale partidului și poporului nostru în întreaga etapă în care ne aflăm.

Perfecționarea relațiilor sociale, adîncirea democrației, creșterea continuă a rolului maselor, în frunte cu clasa muncitoare, în conducerea statului, a întregii vieți sociale, exprimă constanta politicii P.C.R. de înaintare neabătută a țării noastre pe calea socialismului și comunismului.

Pe această linie se înscrie și organizarea, din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, a primului Congres al consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi. Congres care marchează o etapă nouă în perfecționarea activității organismelor democrației muncitorești, a democrației socialiste în ansamblu.

Producători și beneficiari, oamenii muncii sînt aceia care pot și trebuie să decidă asupra organizării și conducerii activității în toate unitățile economice și sociale. Avînd în vedere rolul de conducător al clasei muncitoare în societatea noastră, cît și faptul că sfera producției materiale își pune hotărîtor amprenta pe ansamblul evoluției sociale, democrația muncitorească reprezintă și o condiție pentru afirmarea și adîncirea democrației în toate sferele vieții sociale și de stat.

Participarea nemijlocită a maselor largi la conducerea activității social-economice, politice și culturale, se va adînci și pe măsura dezvoltării conștiinței socialiste a maselor muncitoare, a lărgirii orizontului de cunoaștere științifică și politică a oamenilor muncii.

Activitatea ideologico-educativă în rîndul oamenilor muncii, eforturile pentru ridicarea calificării lor, apar ca trăsături inseparabile ale adîncirii democrației socialiste.

Încă o dată, se conturează adevărul, că stăpînirea și dirijarea deplin conștientă a proceselor sociale, folosirea și aplicarea în cunoștință de cauză a legităților sociale este opera socialismului.

CORNELIU POPEȚI

Despre literatura țărănească din Banat

Tradiția culturală, intensificată la sfîrșitul veacului trecut și la începutul celui de al XX-lea, în lupta pentru unitatea noastră statală, reflectată în presa și publicistica românească din fosta monarhie habsburgică, a creat în satele bănățene un mare interes pentru literatură și un climat spiritual cu totul neobișnuit care stîrnise admirația tuturor scriitorilor în trecere pe aceste meleaguri. Nu întîmplător Camil Petrescu semnala **„un lucru neîndoios că dintre toți țăranii români de pretutindeni, bănățenii sînt cei mai citiți și mai cunoscători de carte"**, fiindcă **„aici, în Banat, se desfăceau cu sutele și miile revistele românești și broșurile diferitelor biblioteci"**. Același Camil Petrescu ținea, cel dintîi, să informeze despre **„marele număr de scriitori țărani pe care îl dau satele bănățene"** [1].

Din numărul acestora, care colaborează frecvent în coloanele foilor dinaintea primului război mondial, sînt de menționat: Ioan Murgu-Cucu din Berliște, Aurel Novac din Vasiova, Petru Crina Damaschin din Cilnic, Dumitru Brînzei din Ciclova Română, Ilie Crăciunel din Răcăștia, Teodor Moga din Secășeni, Ioan Banu din Iertof, Nicolae Vucu-Secășeanu, care publicaseră versuri și articole în „Foaia ilustrată", „Poporul Român", „Cucu" din Budapesta sau „Țăranul" din Oravița [2]. Se mai cuvine să fie menționat și Florinel din Cîrnecea, cel care, în 1895, publicase la „Poporul Român" trei schițe umoristice în grai bănățean [3].

Unii dintre ei aveau să-și afirme îndeletnicirea de condeier și după Unire, însă abia după ce, în 1923, un grup de plugari publiciști pun bazele **Poporului Român**, în Șoșdea, iar peste trei ani ei înființează gazeta „Cuvîntul satelor", care mulți ani a evitat influența partidelor politice și o știut să susțină adevăratele interese ale țărănimii, se poate vorbi de o mișcare, considerată după douăzeci de ani, cînd Gabriel Țepelea avea să editeze antologia „Plugarii condeieri din Banat" (1943), cu drept cuvînt un fenomen cultural unic, de literatură scrisă de țărani de la coarnele plugului și care nu aveau altă școală decît aceea a claselor primare. Din grupul gazetei făceau parte Ion Ciucurel, Pavel Blidariu, N. Vucu-Secășeanu, N. Humă-Bogdan Paul Tîrbățiu, Gh. Meilă și alții. În Comoriște, Șoșdea, Vasiova și Comloș vor apare după aceea și alte foi și reviste scrise de țărani ca **Zorile Banatului, Vasiova** și **Suflet nou.**

Înainte de a fi cuprinși în această antologie, Paul Tîrbățiu avea publicate volumele de versuri intitulate „Cîntece și flori" (1927), „Vîntului" și „Sclavii Pămîntului"; Ion Ciucurel, romanul „Transformarea"; Petru Petrica, piesa de teatru „Păcate"; N. Vucu-Secășeanu, piesele „Nărodu-n cale" și „Nunta fără voie"; Ion Frumosu fusese lansat ca poet, „de mari resurse" în revista „Fruncea", iar ceilalți, Miron Ghiță din Giurgiova, Dumitru Brînzei, N. Humă-Bogdan din Bocșa Română, Ghiță Bălan-Șerban din Comloșu Mare și Maria Dogaru, din aceeași comună, erau cunoscuți și apreciați colaboratori ai gazetelor de atunci. Țăranca Maria Dogaru (1906–1942) pleda în articolele sale din **Cuvîntul satelor** și **Suflet nou** pentru un nivel de trai mai ridicat al femeilor de la sate, fapt ce merită consemnat și reținut. Pe lîngă aceștia mai sînt de menționat Octavian Marga din Ramna, cu piesele sale tipărite, „Vama păcatului" (1931) și „Lupta pentru piine" (1933); Ilie Juca („Sfaturi și povețe"), Iacob Isăilă din Cornești, Nicolae Țucu din Zorlencior, Pavel Vucan din Capăt, Trăilă Roșu din Berini, Mitru Brînda din Cornea, Theodor Roșu din Slatina-Nera, Ioan Franțiu din Țerova, Vasile Grecu din Jabăr, Gică Almăjanu din Milcoveni, Ioan Floare din Șiștarovăț, Gheorghe Ciurcea din Greoni, Gheorghe Armega din Lipova, fără a mai insista asupra celor stimulați de literatura satirico-umoristică a lui Gheorghe Gîrda sau Octavian David (Tănase Călpac) care vor cultiva scrisul în grai, ca Tata Oancea, Iosif E. Goian, Vasile Odrobot și alții.

VIOREL CRISTEA — „La cules"

Dacă am face o analiză critică a acestei literaturi țărănești, se impune să subliniem că ea nu continuă în mod direct creația populară anonimă, ci urmărește să afirme nume. Cei care scriu iau exemplul unor scriitori conștienți de mesajul lor, exprimat adeseori cu patetism revoluționar, ca de pildă, poetul Paul Tîrbățiu, care se adresa **Plugarului** cu invocația dură: **„Tu sclav al gliei, supus, umilit, / De cămătari, venetici și ciocoi, / Cari ți-au sfărmat idealul și apoi / Un jug cu mult mai greu ți-au pregătit".** Tributari tradiției moralizatoare a literaturii transilvănene, ei nu exprimă atitudini transfigurate de emoții sau experiențe de viață originale, ci li se presimte mereu o anumită crispare cerebrală, chiar și atunci cînd nu scriu articole militante sau cînd evocă amintiri (Petru Petrica). În proză, ca și în teatru, de altfel, imaginația creatoare redusă la modele didactice, efortul întreg se lasă irosit în preocupări de compoziție modestă, îngrijită, fără inovații stilistice și fără îndrăzneli lexicale. De cele mai multe ori țăranii-condeieri se feresc de provincialisme, iar personajele sînt mai mult mesageri ai unor idei nu întotdeauna deplin asimilate. Un roman ca **Transformarea** de Ion Ciucurel, în ale cărui prime capitole se oglindește surprinzător de veridic atmosfera satelor românești din fosta monarhie habsburgică, înaintea declanșării primului război mondial, se înăbușă în tot felul de naive considerente antroposofice! Oricum, literatura țărănească din Banat, depășind, fără îndoială, încercările de aiurea, nu este o literatură naivă, în sensul picturii naive care s-a revelat tot în Banat, ci reprezintă un salt, deocamdată stîngaci, dar lucid înspre cultura majoră.

Cel mai talentat exponent al acestei literaturi, Ion Frumosu, autorul volumului „Oameni dintre apele doinelor" (1972) și „Pămînt, oameni și flori" (1974) deși autodidact, este un poet cultivat și format la lirica română dintre cele două războaie. Multe din izbînzile lui literare sînt rodul setei sale de cultură poetică. Pînă și în prozodia versurilor, preocuparea vădită de rimă rară sau de cuvinte deosebit de expresive ilustrează grija lui de a surprinde o formă pentru o emoție nestingherită de reflecția cerebrală. Imaginile simbolice ale reminiscențelor scumpe din universul satului sînt păstrate, cu toată vibrația lor sentimentală, chiar dacă persistă și dificultatea expresiei.

Posibilitățile de primenire a inspirației literare, pe care le mărturisesc versurile lui Ion Frumosu, sînt un motiv în plus să cunoaștem mai bine literatura țărănească din Banat, neîndestul de stimulată încă, deși ea demonstrează variata și inepuizabila putere creatoare a poporului nostru. În acest sens, tipărirea unei antologii în editura **Facla** ar întări și confirma, cred, această convingere.

NICOLAE ȚIRIOI

[1] „Literatura țărănească", „Tara" 1921, în **„Trei primăveri"** ed. Facla, 1975, p. 186–187.
[2] Aurel Cosma, Condeierii țărani din Banat, **Orizont**, dec. 1971.
[3] Gabriel Țepelea. **Structuri de istorie și limbă literară**, p. 239.

Gazetele țăranilor bănățeni

De fapt, fenomenul scriitorilor și publiciștilor țărani este o mișcare culturală complexă. O mișcare cu rădăcini în lupta națională de la începutul secolului, cînd, de altfel, încep să scrie la gazete cei dintîi țărani bănățeni. Printre primii se numără Ilie Crăciunel, din Răcăștia, al cărui nume apărea sub articole de fond ale ziarului **Poporul român** din Budapesta – foaia lui Dimitrie Birăuțiu. **„Era pe atunci mare lucru să scrie un plugar de la sat un articol în fruntea unui ziar din Budapesta. Ilie Crăciunel l-a scris și noi l-am admirat"** – își amintesc plugarii redactori de la **Cuvîntul satelor** (1/1941). În 1919, Ilie Crăciunel a editat, împreună cu Nicolae Vucu-Secășanu, la Oravița, gazeta **Țăranul**. „Pentru prima dată apare un țăran la noi cu titlul de „redactor", **(ibidem)**. Din păcate, gazeta este suprimată de cenzură după numai cinci numere, din cauza violenței cu care se pleda cauza țărănimii. Peste trei ani – la 24 decembrie 1922 – apare în satul Șoșdea (o vreme la Lugoj) **Poporul românesc** – „gînduri și îndemnuri de la sat" (director P. Bohariu, redactor responsabil Ioan Ciucurel). Pe lîngă literatură populară și cronici la cărțile populare, pe lîngă pagini din creația marilor scriitori români, se tipăresc aici poezii și monologe ale unor scriitori țărani ca Paul Tîrbățiu, Ioan Ciucurel, A. Novac, D. Brînzei ș. a., primii doi solicitînd o atenție specială atît pentru semnificativele lor realizări literare, cît și pentru gazetele ce le editează. Întrerupt după un an de muncă, ziarul amintit are meritul adunării laolaltă a condeielor țărănești și al prefigurării acelei solidarități ce va caracteriza gazeta de lungă durată **Cuvîntul satelor**. Faptul avea să fie recunoscut peste 14 ani chiar, într-o „privire înapoi" în care este evocat timpul scurs de la acel 26 octombrie 1926, cînd la Șoșdea s-a pus temelia **Cuvîntului satelor**. Legătura e realizată prin Ioan Ciucurel, redactor responsabil, unul din notorii scriitori și ziariști țărani.

Cuvîntul satelor a fost – și rămîne în perspectiva timpului – cea mai însemnată publicație țărănească din Banat, locul de întîlnire a tuturor condeielor plugărești și promotorul unei mișcări specifice. **„În istoria presei bănățene** – anticipează cu îndreptățire redactorii ei –, **în istoria presei române de pretutindeni, ca mîine se va încresta un fenomen unic în felul său: Apariția gazetei „Cuvîntul satelor", fondată, susținută și scrisă numai de țărani..."** (C. S., 36/1928). **„Un ziar – credem – unic pe toată suprafața României întregite"** scria ziarul **Curentul** din București. **„Și au fost în stare să facă aceasta 14 plugari** (e vorba de fondatori – n. n.) **adunînd împreună 140 mii lei, capitalul cu care au început. Această foaie are un tiraj de 3.000 de foi și are în fruntea redacției un sătean Ioan Ciucurel"**. (apud. **Cuvîntul satelor**, 6/1928).

Pentru o caracterizare a gazetei putem face apel la cîteva precizări ale redactorilor înșiși. Astfel, în cel de-al treilea număr al gazetei, în articolul **În pragul anului**, Ioan Ciucurel pornește de la exemplul muncitorimii spre a convinge că îmbunătățirea soartei celor obijduiți cere luptă organizată, în deplină cunoștință de cauză, conchizînd: „Alături de munca pe care o facem zi de zi, mai avem nevoie de încă două lucruri mari: **lumina din carte** și **întovărășirea pe teren profesional"**. Idei poate și mai bine conturate într-o însemnare „după trei ani de zile". Întîlnirea întemeietorilor (cei mai mulți cunoscuți între ei „doar după nume ca colaboratori la gazeta „Poporul român" din Budapesta și Arad") avea **„un singur obiect: să ne sfătuim asupra crizei, a greutăților care a început să apese tot mai mult plugăria"**. Aici au fost definitivate punctele esențiale ale mișcării: **organizarea** țărănimii și editarea unei **gazete,** care să țină legătura între țărani, făcînd propagandă pentru organizare, pentru „sindicat plugăresc" etc. (**C. S.**, 38/1929). Precizările au darul de a pune în evidență obiectivele și rădăcinile sociale ale fenomenului. Aspecte esențiale susținute ani în șir de gazetă și de altfel permanent etalate prin chiar moto-ul ce-o însoțește: **Cultură, muncă, organizare.**

Publicistica practicată la **Cuvîntul satelor** rămîne partea cea mai valoroasă a contribuției condeierilor plugari bănățeni, document de epocă din cele mai relevante și în aceeași măsură expresia unui potențial artistic remarcabil. În limitele simplității, tot ce scriu acești țărani, după ce-și exercitau îndatoririle zilnice la muncile cîmpului, e pătruns de vibrație, de participare, de conștiința slujirii clasei. Semnificative sînt, în acest spirit, articole ca **Dări noui** sau **Reșița** (C. S., 11/1928), exprimînd solidaritatea „cu cei pe cari i-am trimis în fabrică" și (în același ton pamfletar) condiția celor ce muncesc. Cîteodată viziunea publiciștilor poate fi suspectată de donquijotism (cum o aprecia o gazetă a vremii), chiar în acțiunea practică: În 1929 ei au înființat un serviciu special de propagandă și au cumpărat un automobil Ford, pentru a se deplasa pe sate. Însă totul are coerență de sistem. Nu-i părăsește nicicînd simțul realității, puternic sprijinit de conștiința apartenenței la o clasă care a avut întotdeauna în istorie un rol important și care trebuia să scape de exploatare și să-și croiască o altă soartă. Inflexiunile specifice ale mișcării s-ar situa mai degrabă în apropierea unui „țărănism cultural" (de care scria încă în 1921 Camil Petrescu). Cu aceeași îndreptățire pot fi revendicate reflexele neosămănătorismului sau neopoporanismului, dar toate acestea nu trebuie să prevaleze asupra poziției originale a țăranilor bănățeni. **Cuvîntul satelor** s-a bucurat de aprecierea întregii prese a vremii (din Banat și din țară) și a avut un rol important în solidarizarea tuturor condeierilor țărani din Banat și a țărănimii în general, solidaritate și coeziune pe care le evocă și azi colaboratorii publicației. În afara celor mai cunoscuți scriitori și publiciști țărani – Ioan Ciucurel, Paul Tîrbățiu, N. Humă-Bogdan, Petru Petrica, Pavel Blidariu etc. – aici colaborează consecvent sau sporadic mulți alții – Miron Ghita, Gh. Luca, Gh. Ciurcea, I. Chichere, P. Oprescu, Ion Frumosu etc. În 1928–1929 Paul Tîrbățiu din Comoriște încearcă să susțină o revistă literară: **Zorile Banatului.** Același militantism pentru cultură pe care-l recomandă și Vasile Goldiș într-o scrisoare către Paul Tîrbățiu: „... **„numai cultura ne poate scoate la liman"**. (5–6/1929). În paginile revistei pot fi întîlnite semnăturile lui P. Tîrbățiu, Iuliu Birou, N. Humă-Bogdan, L. Costin, D. Izverniceanu ș. a. Iată, dar, un peisaj publicistic inedit în Banatul interbelic, un fenomen care se cere revăzut azi și valorificat la reala sa dimensiune.

VIOREL CRISTEA — „Cu colinda"

GHEORGHE JURMA

COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI

Produse complexe de mare interes economic

În geografia economică a capitalei, bine conturată cu mari unități industriale, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ se bucură de un real prestigiu devenind, în anii care au trecut de la înființare, o marcă binecunoscută și apreciată pretutindeni.

Produsele complexe, de mare interes economic, ale unității, au cunoscut o continuă și rapidă diversificare, o ascensiune remarcabilă pe diagrama calității, fiind extrem de solicitate pentru înaltele lor performanțe tehnice.

Creșterea, dezvoltarea și modernizarea producției, avînd ca obiectiv economic prioritar diversificarea și competitivitatea, se înscriu în spiritul de pricepere și hărnicie al colectivului cooperativei care, prin autentice acte de creație tehnică originală, a sporit zestrea tehnică, asigurînd completarea mijloacelor de producție prin autoutilare cu mașini, utilaje, instalații și dispozitive de mare randament.

În aceste condiții, gama produselor care se fabrică, cu un mare indice de productivitate, se prezintă într-o concepție originală și la parametrii tehnico-funcționali superiori, conferind o ridicată eficiență economică unităților beneficiare.

Devenind o firmă de prestigiu în care atributele de calitate și potență tehnică a produselor îi asigură un constant nivel competitiv pe pieţele interne și externe, COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ BUCUREȘTI își propune o continuă dezvoltare și diversificare a producției, în scopul satisfacerii cît mai depline a tuturor ramurilor economico-industriale.

Intenționînd o testare a potențialilor beneficiari și în același timp o intensificare a raporturilor comerciale ale unității, vă prezentăm, în cele ce urmează NOMENCLATURA PRODUSELOR pe care le execută cooperativa în anii 1977-1978, cît și principalele ELEMENTE TEHNICE ȘI FINANCIARE ale acestora:

LISTA CU PRODUSELE PE CARE LE EXECUTĂ COOPERATIVA ELECTROBOBINAJ ÎN 1977-1978

Nr. crt.	Denumirea produsului	Caracteristici tehnico-funcționali	Preț produs	Temei preț
0	1	2	3	4
1.	Ap. el. de uscat apa de pe mîini cu rezist. încălz.	Gab. 220×205×177 debit aer. 0,25 mc/min. 1 200 W, 220 V 4,500 kg	560	Dec. UCECOM nr. 72/31.XII. 1975.
2.	Autotrafo de reglaj cu nr. serie variabil în mod continuu 8A (variac).	Ø 210×275,0—250 V 8 A, 13 kg.	890	Lista 59/ pag. 29
3.	Aerotermă tramvai V3A NI UCMMB 262/75	750 V, 4, 13 A, 38 W 15 kg.	2,770	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
4.	Buton c-dă dist. STAS 7207-65	50×40×40, 500 V. 6 A 0,150 kg.	54,50	
5.	Baterie rezist. demaror frînare tramvai V3A NI. UCMB.			
6.	Bob. inducție motoferăstrău Rezist. NII UCMB 2-71	6 V 1—13 Ac. c.c. 100 kg	75,50	"
7.	Bobină joasă tens. ptr. tramvai VSA CS 5-74	V3A—E13—10—23,2 300 kg.	580,00	
8.	Bob. înaltă tens. ptr. tramvai V3A CS-5-74	V3A 13—10—14. 19. 400 kg.	3 910,00	"
9.	Bob. asambl. (frînă cu patină la șină) CS 5-74	V3A 13—01—01—10 22. 100 kg.	3 990,00	"
10.	Bob. solenoid frînă vagon articulat CS 5-74	V3A E 13—04—15 28,100 kg.		
11.	Claxon motoretă 6 V Stas 5486-72 c.c.	gab. 72×48××85	46,10	"
12.	Claxon Mobra Super 6 V NID UCECOM 3883-63	gab. 87×39, 0.170 kg.	37,50	"
13.	Corp ilum. ptr. interior cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL vopsită, fără stator și tub fluorescent CGA-CM 1×20 W	tens. 220 V, putere 1×20 W frecv. 6 Hz, dimens. 627×92×110 2,500 kg.	131,00	Lista 36 MICM pag. 123
14.	Corp ilum. ptr. int. cu balast și condens. cu armătură și șină din tbl. OL. vopsită, fără stator și tub fluorescent tip CGA-CM 2×20 W NI 1019-61	tens. 220 V, putere 1×20 W, frecv. 6 Hz dimens. 627—126×110 2.600 kg.	146,00	"
15.	Idem CGA-CM 1×40 W	idem 1237×92×110 3,300 kg.	154,00	"
16.	Idem CGA-CM 2×40 W NI 1019/61	tens. 220 V, put. 2×40 W, 6 Hz, dim. 1237××128×110, 4,400 kg.	248,00	"
17.	Idem tip FIA-01 1×20 W NI 2881-71	gab. 627×92××110, tens. 220 V, 5 Hz, 1×20 W, 2,500 kg.	131,00	"
18.	Idem FIA 01 2×20 W NI 2881-71	idem gab. 627×128×110, 2,600 kg.	146,00	Lista nr. 36 MICM pag. 123
19.	Idem tip FIA-01 1×40 W NI 2881-71	gab. 1 237×92×110 3, 300kg.	151,00	MICM pag. 124
20.	Idem FIA-01 2×40 W	1237×128×110 4, 400 kg.	249,00	"
21.	Idem FIA-01 30×40 W	1237×216×110 5, 500 jg.	294,00	" pag. 125
22.	Idem FIA-01 4×40 W NI 2381-71	220 V, 5 Hz 1237×216×××110, 6, 900kg	399,00	Dec. UCECOM 72/ 31 12.1975
23.	Idem tip FIA-01 1×65 W NI 28811-71	idem 1 537×92×110	196,00	"
24.	Idem tip FIA-01 2×65 W NI 2881-71	idem 1 537×127×110	332,00	Lista 36 pag. 125
25.	Idem tip FIA-01 3×65 W NI 2881-71	1 537×216×××110, 8 kg.	441,00	pag. 126
26.	Corp ilum. ptr. inter. etans cu armătură metalică reflect. tbl. OL. vopsită cu condens. și starter tip CPB 1×40 W NI 1307-65	idem 139×155×××270 7, 00kg.	245,00	pag. 152
27.	Idem, starter CPA 1×40 W NI 1307-65	idem 1390×170×150, 5,00 kg.	221,00	idem
28.	Idem tip CPA 2—40 W NI 1307-65	idem 1 390×270×155	251,00	idem
29.	Corp ilum. etanș cu armăt. met. reflect. din tbl. OL. vopsit cu cond. și starter tip CPB 2×40 W NI 1307-65	idem 1 390×155×270. 7,00 kg.	395,00	idem pag. 151
30.	Corp ilum. fluores. cu aprindere rapidă fără starter tip CEN 3×40 W (banană) NI 1052-63	220 V, 50 Hz.	1 660,00	
31.	Corp ilum. tip Cramă ptr. lămpi fluoresc. etanș suspend. NID UCECOM 6841-73	1 465×230×200 3×40 W. 14, 500 kg.	580,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.1975
32.	Corp ilum. vap. mercur format tronconic tip PVT 250 W, fără sticlă lampă, cu vap. Hg. pentru iluminat exterior	Ø740×885, 1×250 W 23.00 kg.	454,00	Lista 36 MICM pag. 164.
33.	Corp ilum. fluoresc. ptr. inter. cu reflect. OL vopsit, cu balast. condens. fără starter și tub tip FIRA 1×40 W NID 2881-71	gb. 1 255×250×155, 1×40W 4, 200 kg.	167,00	pag. 136.
34.	Corp ilum. fluoresc. format tronconid 6×20 W	Ø74×88×5,6×20 W 220 V, 50 Hz, 23,00 kg.	560,00	idem pag. 151.
35.	Corp ilum. fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL vopsit cu balast, condens. fără ștarte și tub. tip FIRA-01 2×40 W	220 V, 50 Hz. 2×40 W 5,500 kg.	255,0	Lista 26 MICM pag. 136
36.	Corp ilum fluoresc. ptr. interior cu reflect. OL. vopsit cu balast. condens. fără șarter și tub. tip FIA-01 3×40 W	1 253×430×65 3×40 W. 7, 600 kg.	331,00	idem pag. 136
37.	Idem. FIRA-01, 4×40 W	4×40 W	433,00	idem
38.	Idem FIRA-01. 1×65 W	1 556×250×115 1×56 W. 6,00 kg.	215,00	pag. 137
39.	Idem FIRA-01 2×65 W	2×65 W. 7,900 kg.	348,00	idem
40.	Idem FIRA-01 3×65 W	3×65 W. 1554×430×165 9,900 kg.	446,00	idem
41.	Claxon el. de inter. (hupe) NIUCMB 456-75	135×76×215, 220 V 6 A.c.s. 0.980 kg.	69.00	idem
42.	Dulie lampă fluorescentă ptr. montaj lateral P. 30900 (tub)	33×44×17, 250 V. 2 A 0.024 kg.	3,45	pag. 181
43.	Dulie etanș cu conexiuni sudată ptr. lămpi fluorescente SLC T. HAP. 21020 NI 976-65	50×76×77,5, 250 V. 2 A, 0.1368 kg.	22,50	pag. 180
44.	Dulie cu borne ptr. șarter tip DSP 31 379	28,5×49×22, 250 V 2 A, 0, 0,264 kg.	2,70	pag. 181
45.	Declanș fin. bascul NID UCECOM 6125-69	170×73×59, 500 V 0,950kg.	146,00	Dec. UCECOM 72/ 31.12.975

0	1	2	3	4
46.	El. motor trif. asincr. NID UCECOM 5411-66	gab. 250×168× ×171, 250 W, 220/380 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	418,00	idem
46.	El. mot monof. asincr. cu fază auxil. şi declanş centrifugal (ptr. MSR) NID UCECOM 5411-66	260 × 168× 179 120 W 220 V, 1 400 rot/min. 8,300 kg.	426,00	idem.
47.	El. mot. asincr. (ptr. aerotermă) CS. El bobinaj nr. 3-74	Ø134×344 70, W. 12 W 2800t /min. 3,800 kg.	473,00	idem
48.	El. motor asincr. trif. ptr. ascensoare (servomot.)	267×198×217, 30 W. 220/380V 60 rot/min. 24,00 kg.	1 120,00	idem
49.	Far proiector 1 kW tip ×300 P.R0040 44-74	1 000 W 220 V, 625×541×415 7,700 kg.	905,00	Lista 36 MICM pag. 137.
50.	Injector ptr. combust. lichid cu mot. electr. 120—220 V NID UCECOM 4138-72	gab./420×380 3—9 l/h 0.300 kW 20 kg.	1 050.00	Dec. UCECOM nr. 72/31. 12.75
51.	Încălz. prin recup. tramvai V3A NI UCMB 260-75	320×120×100. 1 000 V 200 A. 3 800 kg.	1 070,00	idem.
52.	Încălz. de parbriz ptr. tramvai V3A. NI UCMB 81-74	750 V, 2, 52 A, 298 21.00 kg.	2 700,00	idem.
53.	Încălz. post încasator ptr. tramvai V3A NID UCMB 261-75	750 V, 066 A. 4, 200 kg.	1 080,00	idem.
54.	Întrerup. general auto NID UCECOM 5265-71	gab. 120×94× 75,12 V I. 80 A. 0, 350 kg.	50,50	idem.
55.	Lampă ind. ptr. bec. vap. mercur neprotej. suspend. NID. UCECOM 5157-67	Ø383×540 1× 250 W 1.500kg.	423,0(	idem.
56.	Maşină tăiat carton tip Papscher acţion. manual cu batiu 1800×800 mm cuţit infer. suport cuţit cu contragreutate acţ. cu picioru NID UCECOM 5998-68	gab. 2040×80× ×890 gros tă- iere 6 mm 203,00 kg.	9 750.00	idem.
57.	Maş. tăiat colţ carton. cu 4 cuţite cu tăiere unghi drept NID. UCECOM 5993-68	gab. 860×500× ×1 37098.500 kg.	8 200,00	idem.
58.	Poliz. el. monof. PE I NID UCECOM 5056-72	gab. 457×385× ×180 P=350/ 600 W U=220 V N=2 800 rot/min. gr. 22,00 kg.	1 220,00	idem.
59.	Poliz. el. monof. PE I NID UCECOM 5056-72	438×305×160 P=200/350 W U=220 V N=2 800 rot/min gr. 14,00 kg.	980.00	Dec. UCECOM 72/31.12. 1975.
60.	Poliz. el. trif. PE III NID UCECOM 5056-72	gab. 438×160× ×30 P=300×450W U=220/380 V N=2 800 t/min. 14.500 kg.	905,00	idem.
61.	Poliz. el. trif. PE III NID UCECOM 5056-72	457×180×385 P=500×850 W U=220/380 V N=2 800 rot/min gr. 22.600 kg.	1 270,00	idem.
62.	Priză trip!. tip g.w. 7792 cu fişe tip gJ Stas 4641-69	323×122×100 500 V 25 A c.a. 1,500 kg.	125,0(	idem.
63.	Reflect. normal PZ S 45 ascicol concentr. etanş NID UCECOM 5157-67	500×600 dulie E 27.500 W 19. 500 kg.	880.00	idem.
64.	Sonerie polariz. PGI NID UCECOM 5278-65	350×325×100 200 V. 6 A a.c. 4,400 kg.	452,00	idem.
65.	Trafo alim. trif. cu răcire ulei STAS 3532-72	676×650×450 20 KVA 380/ 220 V 156.00 kg.	6 700.00	idem.
66.	Trafo alim. trif. cu răcire în ulei STAS 3532-72	680×380×350 10 KVA 380/200 V 140.00 kg.	5 250,00	idem.
67.	Trafo alim. trif. cu răcire aer Stas 3532-72	460×334×360. 2. 5 KVA 380/220 V. 54.00 kg.	1690,00	Dec. UCECOM 72/3 1.12.75.
68.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	460×334×360 3KVA 380/ 220 V. 62.00 kg.	2 180.00	idem.
69.	Trafo alim. trif. cu răcire în aer Stas 3532-72	462×334×360. 5 KVA 380/ 220 V. 64,00 kg	2 570,00	idem.
70.	Trafo protecţie Stas 7615-73	320×320×240. 2, 5KVA 380/36 V. 4. 500 kg.	1 650.00	idem.
71.	Idem.	330×320×240, 5KVA, 380/12 V. 85. 00 kg.	2 900.00	idem.
72.	Trafo sud. 300 A Stas 2689-71	476×467×340 14 KVA 220/ 380 V, 80. 00kg	3 475.00	idem.
73.	Trafo sud. 300A Stas 2689-71	484×568×646. 22, 5KVA 220/380 V. 120,00 kg.	5 050.00	idem
74.	Trafo sud. 500 A Stas 2689-71	520×590×643× ×37, 37 m 5KVA 220/380V 190. 00 kg.	9 200,00	idem.
75.	Transf. sud. prin pcte. 8 KVA Stas 2689-71	1 000×1 100× ×460. 220/ 380 V. 8kva, 6 000 A. tbl. 6 mm. 160.00 kg.	6 275.00	idem.
76.	Transf. sud. prin pcte 12,5 KVA Stas 2674-71	1 050×1 200× ×460. 220/ 380 V 12.5KVA 8 000 A tbl. 7 mm. 210.00 kg.	8 325.00	idem.
77.	Trafo prot. 100 VA Stas 7615-73	125×196×140. 120/12—24 V 220/12—14 V. 5. 700 kg.	236,00	idem.
78.	Idem 250 VA Stas 7615-73	154×205×180. 220/12—24 V. 9.500 kg.	362,00	idem.
79.	Idem 250 VS Stas 7615-73	154×205×180. 380/12—24 V. 9. 250 kg.	391.00	dem.
80.	Trafo prot. 400 VA Stas 7615-73	163×200×180. 220/12—14 V. 11.50 kg.	463,00	dem
81.	Idem 400 VA Stas 7615-73	dem	473.00	idem.
82.	Trafo prot. 630 VA Stas 6515-73	180×210×180. 630 VA 220/12 —24 V. 14.00 kg.	645.0(	idem.
83.	Idem 630 VA Stas 7615-73	180×10×180. 630 VA 380/12 —24 V.	679,00	dem.
84.	Idem 1000 VA Stas 7615-73	274×230×190, 220/12—24 V, 380/12—24 V. 22. 800 kg.	740,00	idem.
85.	Umeraşe sîrmă ptr. mbr. CS 6-74 El. bobinaj	gab. 408×230× ×6 Ol. 37Ø3 mm. 0. 080 kg.	2,2(	dem.
86.	Ventil. plafon NI UCMB 454-75	gab. Ø1320× ×500 P=110W U=110—220V N=150 rot/min. 14. 300 kg.	1 240.00	idem.
87.	Ventil. de atel. NID UCECOM 5057-72	gab. Ø380×140 P=115 W. U=110—220V N=1 400 rot/min. 7,500 kg.	447.00	idem.
88.	El. pompă monobloc 1.2 kW 220 V 220 mp. 13 m	1,1/2". 2 900 /tm. 220 V 200 mp.	1 7550,00	Ord. MGI. 2579/75
89.	El. pompă uz casnic de 3/4	13 m. 6 400 rot/ min. 21/min.	947.00	Ord. MGI 3840/974.
90.	El. magnet avans rapid.	15 kgf. 25 mm.	686,00	Dec. UCECOM 42/75.

IMPORTANT!

Din varietatea de produse industriale şi bunuri de larg consum, prezentate mai sus, unităţile interesate pot contracta orice reper sau cantitate pentru exerciţiile de plan 1977 şi 1978.

Comenzile se vor transmite la următoarea adresă :

— COOP. ELECTROBOBINAJ — str. Ghiocei nr. 4, sector 2, Bucureşti.

Pentru parteneri comerciali din străinătate, recomandăm să corespondeze cu ICECOOP Bucureşti, organ prin care cooperativa îşi exercită atribuţiile de comerţ exterior.

Tuturor, COOP. ELECTROBOBINAJ le promite excelente servicii, garantind calitatea produselor.

Scriitorii țărani și folclorul

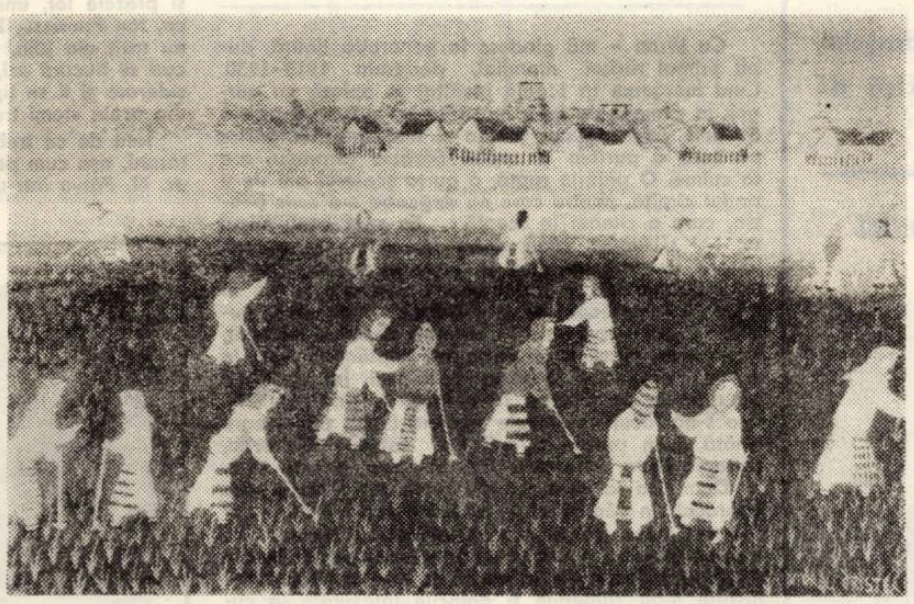

VIOREL CRISTEA „Munci de primăvară"

Relația folclor-literatură țărănească nu este doar un vast „spațiu de tangență", ci, mult mai mult, o implicare directă în problemă a celor care, abordînd „genul" cult, au pornit de la izvoarele limpezi ale unei estetici fără rigori sistematice, respectiv teoretice, dar nu mai puțin importante axiologic pentru spiritualitatea unui neam. De la „versul" unor „economi" (țărani, n. n.) bănățeni trimis diferitelor „foi poporale" (în care cîntecul liric ocupa un loc de frunte) pînă la baladele haiducești sau „cîntecele de înstrăinare" ale celor trecuți „peste mări și țări" în căutarea unei himerice chivernisiri, o zestre de frumos fără egal a hrănit tematica și prozodia poeziilor „în stil popular" ale scriitorilor țărani. Aproape toți au pornit în temerarul lor drum literar de la culegerea și valorificarea folclorului prin intermediul tiparului. Observația poetului Ion Potopin (într-un articol publicat în „Contemporanul" imediat după război, intitulat „Banatul – leagăn al talentelor"), care a cunoscut fenomenul, că scriitorii țărani „sunt curați, nu poartă din armura artistică decît platoșa fină a baladei populare" este întrutotul întemeiată.

Într-o primă etapă – sfîrșitul secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului XX – în publicațiile românești bănățene, transilvănene, ori apărute la Budapesta, se puteau întîlni numele unor țărani cu preocupări gazetărești. Dar și în arii geografice mai restrînse, în presa unor centre culturale mai modeste, existau asemenea indeletniciri. Țăranul Ioan Franțiu din Țerova de lîngă Reșița era un colaborator activ la „Opinca" și la „Gazeta poporului", publicînd versuri populare. Petru Crina Damaschin **din Cilnic, tot din aceeași zonă, a publicat în 1905 în editura „Kraft" din Sibiu volumul „Balade poporale". În volumul „cîntece din război", tipărit de Dimitrie Cioloca la Caransebeș figurează și piese folclorice sau de factură populară trimise de pe front de viitorul fondator al ziarului țărănesc „Cuvîntul satelor"** Ioan Ciucurel **din Șoșdea. Semnificative sînt în acest sens „Jelania recrutului" și „Dorul ciobanului dus în război". Și tot aceluiași profesor caransebeșean i se adresa, în 15 iunie 1917, un alt condeier țăran,** Pavel Blidariu **din Chereșul Mare, exprimîndu-și dorința de** „a contribui la îmbogățirea literaturei noastre poporale", **oferind spre publicare** „mai mult de o sută de poezii, de mai multe feluri : balade poporale, actuale, și multe alte întîmplări din luptele petrecute".

O etapă superioară în valorificarea folclorului a constituit-o cea interbelică, în care au apărut primele ziare și reviste conduse și redactate de țărani : „Țăranul" la Oravița (1919) editată de Ilie Crăciunel și Nicolae Vucu-Secășanu ; „Poporul românesc" la Șoșdea (1923–1924), redactori : Petru Bohariu și Ioan Ciucurel ; „Cuvîntul satelor" la Lugoj, Timișoara (1927–1946) de a cărui editare s-a ocupat un colectiv redacțional în frunte cu priceputul și inimosul Ioan Ciucurel ; apoi „Zorile Banatului" (1928–1929) la Oravița, redactor și editor fiind Paul Tîrbățiu din Comorîște. În aceste adevărate tribune de promovare a scrisului țărănesc, folclorul s-a bucurat de o atenție și prețuire cu totul deosebite. În editorialul „Programul foii noastre", redactorii „Poporului românesc" menționau ca obiectiv și „colecționarea folcloristică (adunarea și publicarea poesiilor populare, povești și colinde etc."), **ziarul șoșdean publicînd poezii populare, povești, obiceiuri și tradiții.**

Debutul publicistic al multor scriitori țărani este marcat de prezența folclorului în preocupările lor. Este cazul lui Ghiță Bălan-Șerban, din Comloșul Mare, care în 1923 a publicat în „Foaia interesantă" de la Orăștie o povestire „culeasă din folclorul satului". **Cărășenii Paul Tîrbățiu și Petru Petrica au acordat o grijă aparte valorificării liricii populare. În 1927,** Paul Tîrbățiu **a publicat la Oravița, „în editura autorului", un volumaș „Cîntece și flori", subintitulat „originale și culegeri", despre acestea din urmă însuși mărturisind că e păcat** „a lăsa să se piardă astfel de mărgăritare scumpe ale poporului, care tind din ce în ce a se pierde, luîndu-le locul cîntecele de oraș, care deși sunt frumoase, dar sunt atît de departe de sufletul poporului". **Impresionanta „producție" poetică a lui Tata Oancea din Vasiova – pitorească așezare pe Valea Birzavei – publicată în revista ce-a împrumutat ca titlu numele comunei, a mustit de spiritul satiric popular, specific țăranului român, care face haz de necaz, biciuind moravurile ce contravin moralei sale sănătoase. Prima nuvelă publicată de** Tata Oancea **s-a și intitulat simbolic : „Caii lui Sintoader", reflectînd obiceiul folcloric cu același nume. Țaranul** Gheorghe Ciurcea **din Greoni – după ce a publicat mai întîi „poezii poporale" de factură satirică în revista „Banatul" – a abordat o temă legată de „obiceiurile la nuntă pe Valea Carașului". Apreciind ca principală cauză a dispariției poeziilor și obiceiurilor „lupta pentru existență a plugarului român", el justifica întreprinderea sa :** „De aceea, ar fi de dorit ca obiceiurile strămoșești să se aștearnă pe hîrtie spre a se menține, cel puțin sub această formă, fiindcă, poate se va naște cîndva „generația" care trăind mai fără griji le va reedita". **Interesîndu-l folclorul bănățean, prozatorul timișorean** Gh. Atanasiu **i s-a adresat lui Petru Petrica din Cîrnecea. El i-a cerut (în 1943) să-l informeze asupra unor obiceiuri și descîntece.**

Etapa contemporană a fenomenului condeierilor țărani din Banat relevă că, în cărțile de proză ale lui Ion Frumosu și Petru Petrica (cei reeditați de editura FACLA), filonul folcloric este bine reprezentat, colorînd epicul prin multe elemente de viziune, psihologie și limbaj, specifice lumii satului bănățean în particular și satului românesc în general.

Pentru scriitorii țărani, creația orală și anonimă a mulțimii, minunatele obiceiuri și tradiții, venind din străvechime, au fost un nesecat izvor de inspirație, o matcă stilistică la îndemînă, ajutîndu-i pe toți să ajungă – cu mai mult sau mai puțin succes – la pragul literaturii adevărate, adresată în primul rînd lumii în care își are aspra, dar nobila geneză.

ION CRIȘAN

Cu Sofia Tîrbăț*)

– De fapt, cum vă numiți dumneavoastră ?
– Păi, noi, Tîrbăț. De cînd se știe în sat, toți au fost Tîrbăț.
– Soțul Dumneavoastră semna Tîrbățiu. De ce ?
– Nu știu. Așa i-a plăcut lui.
– Aș dori să ne povestiți ceva despre Paul Tîrbățiu. De pildă, ce scria ?
– Apoi, io nu baș știu. Cînd moșu' lucra, io nu mă băgam.
– L-a îndemnat cineva să scrie ?
– El de la sine, singur. Nici școală n-o prea avut, numai clase primare, Tata lui o murit în războiu' primu.
– Scria mult ?
– Apăi el o scris tare mult, da' n-a baș avut timp, c-am fost singuri ș-a trebuit să mergem la lucru. Tare i-o plăcut lui să scrie. Și noaptea scria, cînd i-a venit lui.
– I-ați citit poeziile ?
– Nu N-am fost curioasă. Că nu să ținea dă femeie.
– Dar revistele și volumele ?
– Aia, da. Le-am văzut. Și Călindar o făcut. Multe și iară multe, laca s-o prăpădit că altfel nu se lăsa dă meserie.
– Cu cine era el prieten ? L-a ajutat cineva ?
– Cu văru' Tunea. O avut tipografie la Oravița. Era avocat de meserie.
– Ne-ați spus că scria „multe și iară multe". Despre ce scria ?
– Păi, mă-ntrebi pe mine că io crezi că le-am citit ? Păi scria cum era timpu', vremurile.
– Nu vă supăra faptul că scria ?
– Nu. Io atuncea m-am dus la lucru singură și el o stat acasă ș-o scris. Nu i-am conturbat cu nimica. Am văzut că aia-i patima, să scrie, să citească, și gata ! Numa' ca să-i pîscăiesc degeaba, nu !
– Au mai fost în sat oameni cu „patima" asta ?
– Nu, n-au fost în sat, care să scrie n-au fost. El singur, de la sine, și-a croit soarta asta
– Ați spus că-i plăcea să citească. Ce citea?
– Cărți.
– Poezii ?
– Păi cred că d-alea, dac-a știut el să le facă, nu mai avea rost să le citească.
– Publica întotdeauna ceea ce scria ?
– A dat multe și la colegi, la prieteni, ca să-l țină minte.
– Era cunoscut în sat ca scriitor ?
– Cum să nu ? C-o scos și un ziar, primu, „Cuvîntu' satelor", cu alții, după ce s-o-nsurat. L-or tipărit la Lugoj.
– Cu cine l-a scos ?
– Cu doi inși, și alții, nu mai știu cum îi cheamă. Oare cum i-o fi chemat ? Că nu știu icoana aia mare unde e. Acolo-s toți ăi de la „Cuvîntu' satelor".
– În sat avea prieteni ?
– În sat ? Nu. O avut pe unu', Ciucurel, tot scriitor, nu știu dacă mai trăiește. Și Petru Petrică, din Cîrnecea.
– Și cum se întîlneau ? Veneau ei la el, mergea el la ei ?
– Nu. Numai prin scrisori. Ei tot cu scrisorile o vorbit. Și ăștia tot țărani au fost.
– Dar poeziile, pe care le scria el, le citea cuiva ?
– Nu le citea la nimeni. Le-a publicat numa'.
– Ce ziceau oamenii din sat despre el ?
– Știți cum era la sat : dacă te vedeau că știi, că vrei . . . îs oameni neserioși . . .

(Maria Tîrbăț, nora scriitorului, adaugă : „Femeile rideau. Ziceau, așa în glumă, că scrie și pe oale și pe pereți, unde apucă").

– De ce credeți că a început să scrie ?
– Pînă nu s-a căsătorit, el a fost beteag și-atuncea el nu s-a mai putut duce la lucru și-atuncea el s-o apucat de scris, de meseria asta. Asta i-o plăcut și asta o ținut-o.
– Altceva nu a mai lucrat ?
– Numa' la cîmp. Am fost țărani.

(M. T. precizează : „A lucrat o vreme și la sfat, referent. Dar el scria mereu și pe calendare, pe caiete vechi scria").

– Știu că aveți un fiu, Liviu Tîrbăț. Ați mai avut și alți copii ?
– Da. Am mai avut doi, morți.
– Locuiați în Comorîște. Cînd ați venit la Timișoara ?
– Păi, să fie vreo 23-24 de ani ?
– De ce v-ați mutat ?
– După băiat, că n-am avut pră altu'. Și el o spus : „Hai, tăticule, că n-are rost să mai stați acolo".
– Și v-a părut bine că ați venit ?
– Ba să știi, dragă, că num-o plăcut să viu la oraș. Odată dacă îmbătrînești unde te naști și ai bătrînit, acolo îi mai bine.
– Ați avut familie mare acolo ?
– N-am fost atîția. Am fost eu și el. Soacra o murit.
– Dumneavoastră cum îi spuneați ? Dar oamenii din sat ?
– Paul, că n-avea poreclă. Cînd o murit la spital, spun omului acolo că îl cheamă Tîrbăț. „Ce nume îi ăsta ?", zice . . . Ce nume ? ! Așa, Tîrbăț. Că nu-i știa . .

(M. T. încearcă un poricet al omului Paul Tîrbățiu : „Era un om foarte glumeț. Și vesel. Ținea la consătenii și satul lui. Cîți întîlnea în oraș îi aducea acasă. Îi plăcea mai puțin orașul și mai mult satului. Dar era prietenos cu toți").

– Aveți vreo fotografie la îndemînă ?
– Nu l-am avut mai deloc „mălărit". Și-am aflat una în abonamentu' de la tramvai și-am făcut mai multe după ea, pentru fată, pentru nepoată, să aibă și ea.

Întrevedere realizată de

CARMEN ODANGIU

* Tramvaiul ne-a dus departe la un capăt de linie. O casă roșie, în care lumina pare să intre ușor. Numărul 6 pe strada Ion Barac. Sunăm îndelung. Nu răspunde nimeni. Firesc : poarta e deschisă, ca la oameni buni. Intrăm pe o ușă ce aduce a fereastră, cu geamurile ei mari și înflorate. Abia după ce intrăm, apare Sofia Tîrbăț, soția scriitorului, o bătrînă în negru, mică, ochi albaștri. Odată așezați pe scaune, discuția începe firesc, fără introduceri.

Cu Liviu Tîrbăț*)

– După cîte am înțeles din convorbirea telefonică ce a precedat întîlnirea noastră, stimate Liviu Tîrbăț, v-ați asumat cu generozitate misiunea de a aduna tot ceea ce tatăl Dvs., poetul plugar Paul Tîrbățiu, a creat.
– În orice caz, am păstrat și voi păstra tot ceea ce a scris. Am strîns ziar cu ziar, manuscris cu manuscris, pentru că m-am gîndit că poate se va găsi cineva să le valorifice. Și apoi nu numai lucrările lui, ci și ce a scris Dumitru Brînzei, Ion Frumosu, Nicolae Vucu Secășanu, Pavel Vucan, Miron Ghiță, Maria Dogaru, adică plugari condeieri, în diferite ziare și reviste, după cum vedeți.
– Cu alte cuvinte, sînteți în posesia unei adevărate „archive" a culturii bănățene.
– Eu am căutat să păstrez absolut tot ceea ce el și alții au creat, ca această păstrare să fie dată celor care vor veni pentru că ar fi păcat să se piardă munca unui om.
– Ideea de a aduna acest imens material s-a născut în timp ce trăia tatăl Dvs. ?
– Nu. Eu eram atunci elev. Ne ocupam cu agricultura : el făcea alte treburi, avea partea lui, eu partea mea. Acum, cînd am ajuns la bătrînețe, poate că mă interesează mai mult.
– Printre manuscrisele poetului plugar Paul Tîrbățiu apare și cel intitulat **„Răscolind aduceri aminte. Un fenomen cărturăresc : țăranii condeieri".**
– Așadar, într-un fel, continuați o tradiție începută de părintele Dvs.
– Și el avea toate ziarele și revistele începînd de la „Junimea" (de la Oravița, n.n.) A fost printre fondatorii „Cuvîntului satelor" și „Zorilor Banatului" păstrînd treburile publicate de el și de confrați.
– Prin urmare, i-ați cunoscut pe cei din jurul tatălui Dvs.
– Nu pe toți, bineînțeles, dar pe unii îi cunoșteam. Pe atunci se făceau întîlniri ca acum.
– Și, totuși, se pare că legăturile dintre ei erau foarte strînse. Cum era cu putință ?
– Prin poștă. Totul mergea prin corespondență.
– Printre numeroasele scrisori, care au aparținut lui Paul Tîrbățiu, apar și nume cunoscute ca : Vasile Goldiș, Gh. Cătană, Ion Mioc, Gabriel Țepelea ș.a. . . .
– Sînt oameni care l-au încurajat și l-au ajutat. Vasile Goldiș i-a dăruit și un volum cu **Discursurile** sale însoțite de o dedicație (Citesc : **„Plugarului român luminat, cu minte și muncitor Paul Tîrbățiu din Comorîște, prietenească amintire de la Vasile Goldiș, Arad, Ianuarie, '929").**
– Personalitățile despre care vorbeam mai sus formau partea aleasă a intelectualității bănățene din prima jumătate a secolului nostru ; scrisorile atestă adeziunea lor fără rezerve la activitatea tatălui Dvs. Care era părerea celorlalți, adică a acelor împărtășind condiția de plugar ? . . . A fost iubit de țărani Paul Tîrbățiu ?
– Nu prea, „nărodul" adică „nebunul", îi zicea satul. Scurt și cuprinzător, că era nebun. Este menționat și în ziare acest adevăr.
– De ce ?
– În vreme ce sătenii cumpărau lanțe de pămînt, el cumpăra cărți.
– Am citit printre notațiile dvs. despre poetul și cărturarul Paul Tîrbățiu următoarele cuvinte : **„Și-a construit o casă a sufletului. Singur. Fără prieteni. Totul dintr-o chemare lăuntrică. Și s-au întors".** Ce semnificație au aceste rînduri ?
– Că pînă la urmă toate lucrurile au fost aplanate : cînd aveau nevoie de ceva, țăranii veneau la el să le facă o „rugare", fiindcă la ei, nu tu hîrtie, nu tu cerneală, nu tu peniță, cu toc. Alte vremuri . . .
– De fapt, despre ce scria Paul Tîrbățiu ?
– Trebuia să arate tot ce se putea arăta. Totdeauna a fost necăjit că nu a putut exprima ceea ce s-ar fi putut exprima și valorifica.
– Vă gîndiți la comorile din . . . Comorîște, vreau să spun la încercările monografice ale tatălui Dvs. ?
– Da, la manuscrisele **Țăranii din Banat. Date și note fugare asupra evoluției gospodăriei și alte rosturi țărănești și Cîteva încercări monografice asupra satului Comorîște,** ambele avînd cîteva sute de pagini. La cle adăugați un **Glosar de cuvinte bănățene,** un fel de **dicționar.**
– Acesta din urmă am văzut că este însoțit de o notă a profesorului Gabriel Țepelea.
– Au fost prieteni : profesorul avea un cumnat în Comorîște și acolo s-au cunoscut. Cînd ne-am mutat la Timișoara au stat mult de vorbă. Pe urmă profesorul a plecat la București și ei au continuat să corespondeze.
– În încheierea Notei sale la **Glosar . . .,** Gabriel Țepelea scria : **„Sper că se va găsi un dialectolog bănățean care să ajute la definitivarea acestei lucrări. Îi doresc succes și îi mulțumesc în amintirea lui Paul Tîrbățiu".**
– Pe acest dialectolog nu l-am găsit. Sînt în **Glosar . . .** anumite scăpări și explicații care trebuiesc date, pentru că el nu i-a putut termina, deși la acestea m-a întrebat și pe mine, că mai știam și eu graiul bănățean. Fiind cărășeni get-beget ne cunoaștem limba.
– În ce constă contribuția Dvs. la Glosar...?
– În cuvinte pe care puteam să le explic și eu, adică **așa cum sînt.**
– Deslușesc aici dorința de a respecta autenticitatea lucrurilor despre care tatăl Dvs. scria.
– Cum spuneți. Le culegea din popor : **„De la lume adunate și-napoi la lume date"** este o vorbă care trebuie păstrată. Tatăl meu nu le-a încheiat. Eu n-am mai găsit începutul, dar am încercat să le string.

Și, totuși, – credem noi – poate fără să-și dea seama, Liviu Tîrbăț a găsit INCEPUTUL.

Întrevedere realizată de

MARIAN ODANGIU

LIVIU TÎRBAȚ, laborant la Facultatea de zootehnie – Laboratorul de microbiologie, născut în 1927 la Comorîște, jud. Caraș-Severin. Ne-a invitat acasă la el, pentru că discuția „între patru ochi e altfel" (pe str. Ion Barac, nr. 6), o casă nouă, cu etaj, încă „în roșu", semn al unei firi de gospodar înțelept. Interviul s-a desfășurat în „camera de sus", unde eram „mai aproape de documentație" (la sfîrșit, după trei ore de discuții camera s-a umplut de dosare, plicuri conținînd bogata corespondență a lui Paul Tîrbățiu, manuscrise bine legate și caiete „cu și despre" poeții plugari din Banat. „Îmi place să scriu, îmi mărturisea. Și scriu așa cum știu".

Ion Frumosu

„... țăran condeier de pe Valea Carașului, de pe cea mai a cintecului părticică de Bănat ...“

CU SUFLETUL LIPIT DE TOT CE-MI ESTE DRAG ...

Fii prea slăvit, o soare-al vremii mele,
Cald sărutind -nălțimi de Românie !
Spre tine-mi urcă nădejdi cu viață-n ele,
Să-ți guste din lumini ... Cintare ție !

Fii prea slăvit, o cerul meu senin
Crescut din purpuri românești de zare !
Vreau, ochii-mi ... să mă simt de tine plin,
Și plin de tine să-ți inchin cintare.

Atit de-ai mei vă știu, o, dragi Carpați
Pe cum străbunii-mi daci de-odinioară –
De-ai voștri brazi cu zei cu tot legați ...
Cintare vouă, falnici-piepți de țară !

O, dealuri cu arome ostoite
Sorbite românește din ulcioare,
Vă cint și verzi, vă cint și brumăite,
Cind ride mustul, pină frunza moare.

O, șes cu pilcuri de Vlăsie-n poale
Ce-ți uiți de-acum hirciogii și boierii,
Cintări de laudă netezimii tale,
Și Dunării de spic din matca verii !

. . . .

Cind visul, lin desprins de slăvi albastre
Plinirii-i cere pe genunchi să-l cheme,
Cintare-a toate cite-s ale noastre,
Și ne zimbesc din frumuseți de steme !

Sătul de brazdă-adincă-mi ride-ogorul,
Ajuns din blestem – binecuvintare ...
Cintare-a tot ce-mi bucură poporul,
Și pașilor spre comunism – cintare !

COBOR DIN VERS, SPRE CEI DIN CARI MĂ TRAG ...

Oricind mi-e dat s-ascult sunet de bucium,
Mă simt printre strămoșii din veac de zbucium.
Și-atuncea cind ecoul infioară,
Mă-ndreaptă ginduri spre vechime de țară.

O, Dacie scrișnește-ingenunchiată,
Pe-o inimă în sabie uitată ...
Un vultur-călăuză cearcă munții,
Și-un zimbru cearcă moartea-n steaua frunții ...;

Grăbesc oșteni spre zări cu vilvătaie,
Sinan își perde dinții prin noroaie,
De impărați, lui Horia nu-i mai pasă,
Și crunți mi-s lotrii bănățeni de-acasă ...

Ivind prin mineci rupte-osoase coate,
Iobagii-mi povestesc cite de toate,
Și-n șoapta dezlipită de cuvinte,
Pămintu-o ia vieții inainte !

... De mină cind, istoria mă poartă,
Frățește-aș vrea – cu vremea-mi să mă-mpartă,
Ca să-mi pot cere-n cruguri de Cintare,
Un steag de purpuri, de la fiecare !

...ȘI ZĂBOVESC FĂRĂ SĂ VREAU, ... DE-UN FLUIER DIND

Mi-s dragi privighetori și-al mierlei șuier
Dar mult mai drag mi-e strămoșescul fluier,
Duios părinte-al cintecelor mele
De soare miluit și plins de stele

Cind, pe urgii cinta floarea-n cosițe
... Prin munți ocrotitori de miorițe,
Cind, după pluguri, prin arsuri de grine
Oftau plugari pe scrumul cald de piine ...

Atitea rinduri de rumâni crescură,
Cu fluierul pătat de lut – la gură.
Și-atitea doine-au inflorit prin veacuri,
Durerilor trebuitoare leacuri ...

Dar alte rinduri de rumâni vor crește
Trăindu-și viața mindru-omenește,
Cu fluierul pe-a buzelor – povețe,
Ce-or izbuti de jale să-l desvețe ...

... Și uite-i ! Au crescut ca-n basm – din rouă,
Prin limpezi dimineți de vreme nouă !
Iar fluierul a ințeles, și știe :
Se vrea de-acum, doar tril de ciocirlie !

„Oameni din Valea Cărașului“

Ca țăran – mă gindesc la generația tinără, după primul război mondial, perioada 1918–1930. Cind mergeam la școală incălțat in opinci, cu gurgui, in cămașă de fuior inpistrită la guler. Cu traistă de lină, unde aveam tăblița și nedespărțitul grif – pe care o purtam in spate. Sărăcia țăranului era la culme. O pălărie ruptă, o purta școlarul ani de-a rîndul cîrpită, pentru care nu degeaba s-a scris poezia, care o citeam in școală : „Eu sunt acul, micul ac – / și iubesc omul sărac“. În sărbători, purtam iangăr (suman) de lină – țesut in război, pentru care trebuia să se pregătească motchele ținute in urină și amestecate cu o substanță – chimică, numită – șivit – pe care le ingropa baba in bălegar, intr-o oală mare și le ținea trei săptămini, apoi le scotea, le usca și le țesea in război, iar după ce erau țesute le duceau la văiagă in satul Girliște. Așa s-au făcut renumitele sumane (șubi) de culoare vinătă, cum purtau țăranii din satele : Cirnecea, Ticvaniu-Mare, Ticvaniu-Mic, Secășeni și alte sate.

Duminica la horă, in zile mari, toți țăranii erau imbrăcați in cămăși albe cu briuri sau brăciri – iar cei mai tineri aveau cămăși impistrite frumos. La munca cimpului, toată țărănimea lucra numai in cămăși albe. Țărăncile cu poale cu chei și ciucuri, inpistrite erau ciupegile și opincile infășurate in curele, pe ciorapi de lină, iar cele mai durdulii in pantofi de lină, lucrați cu – andreaua – și vopsiți in roșu. Așa veneau țărăncile bănățene, dimineața cu cotărița de mincare la bărbații care erau plecați la coasă, – de cum răsărea luceafărul dimineții. La țăranii mai instăriți din pusta Banatului, veneau țărani din Valea Almăjului, la cositul griului. infrățindu-și munca unii cu alții.

Imi amintesc, cum plecam de seara, cu carul tras de boi, și in car era plugul, grapa și sămința de cucuruz. Mă indemna nevasta.

– Hai Ioane, să dormim in țarină, la holde, in bodavița – unde aveam de insămințat un jugăr de pămint, ca să incepem aratul de dimineață. Ajunși la loc, am desprins boii cari păsteau in jurul carului iar noi priveam la cerul instelat, adormind in cintecul brotăceilor și a unui cristei, ce cinta in finețele cu flori de cicoare, trezindu-ne dimineața de cintecul ciocirliilor. Era atit de plăcut, atit de pitoresc și cu bucurie am injugat boii și am inceput să arăm cu plugul in pămintul care il puneam in dijmă, la preotul satului. „O, munca asta e atit de sfintă, / Atiți o spun, dar mulți, de dinsa fug“. Așa scria condierul țăran Târbățiu. Au trecut mulți ani de atunci și azi, cind nu mai ar cu boi slabi și cu plug de lemn, pe pămint in dijmă – lacrimi de bucurie se preling pe obrazul meu, că-mi văd feciorul cum

mărturii

ară cu tractorul, cu pluguri de fier, in pămintul comasat in tarlale mari, unde țăranul coperator lucrează in condiții bune bucurindu-se de munca sa.

S-a șters tot trecutul, ce l-au trăit țăranii, in perioada interbelică așa cum il descriu azi, in poeziile și prozele lor, unii condeieri țărani, ca Petru Petrica, Ion Frumosu, Ion Boțoc, Ion Bălicea și alții, cari au trăit din plin, mizeria țărănimii din acel timp și cari se bucură azi, la bătrinețe, că sunt luați in considerare și li se tipăresc – cărți in cari, scriu cronici din acele vremi trecute.

Iată de ce trebuie să fie prețuiți, acești condieri țărani, așa cum pe bun drept i-a apreciat prof. univ. dr. N. Pârvu intr-un număr al revistei Orizont din

VIOREL CRISTEA — „Recoltă bogată“

29 noiembrie 1973, citez : „Scriitorii țărani să colaboreze la reviste, să fie tipăriți de către edituri in raport cu operele lor“. Camil Petrescu, scriitorul, de asemenea a spus că țăranii bănățeni sint talentați.

Poposind odată, acest mare scriitor, in comuna Greoni, din județul Caraș-Severin, drept candidat independent in alegeri, după primul război mondial, a adunat toți țăranii din Greoni și a inceput să cinte, apoi din fluier și să joace in horă, cu acești țărani minunați, dintre apele doinelor.

Țăranii l-au purtat pe brațe iar el striga : „Trăiască țăranul român“ ! „Trăiască țărănimea din Greoni ! Atit am avut de spus și am să mai vin la voi“. Iată cit de mult a fost iubit țăranul din „Valea Cărașului“ și din toate colțurile Banatului nostru, din intreagă România.

Ticvaniul Mic, la 1 Mărțișor, 1977

MIU EPURE BUNA

țăran C.A.P. Ticvaniul Mic

Gh. Bălan-Șerban

Impresionant este gradul de pregătire culturală la care a ajuns Gh. Bălan-Șerban, țăran condeier din Comloș, județul Timiș. Mărturie, în acest sens, este, mai cu seamă, activitatea sa publicistică din coloanele ziarului Suflet Nou, care a apărut în această localitate, în deceniul care precede al II-lea război mondial. De pe o înaltă platformă culturală autodidactică, el se adresează adeseori semenilor săi, îndemnîndu-i să-și folosească timpul neocupat cu muncile agricole, instruindu-se, prin lectură. În acest sens, Gh. Bălan-Șerban polemizează cu unii publiciști contemporani, care deplingeau, chipurile, dispariția vieții patriarhale din lumea satelor : „Nu trebuie mai ales să regretăm că țăranul a părăsit sau e pe cale de-a părăsi fluerul și snoavele spuse la gura sobei, ci să se caute, dimpotrivă, a se înlesni țăranului un proces de adaptare, cît mai grabnic la nivelul spre care-l atrage legea nestrămutată a progresului social, dîndu-i în acest scop educatori buni. pentru minte și suflet, dar și pentru viața practică. profesională, de care este completamente lipsit astăzi“ (S. N. dec.—ian., 1938). El consideră că „satul din vremurile moderne“ trebuie să fie „o continuare a orașelor de care să nu se deosebească decît printr-un alt rost economic“. Întru realizarea acestei evoluții social-economice, condeierul comloșan spune că este nevoie ca țărănimea să-și „formeze o conștiință de clasă pentru că, astfel, devenind o masivă forță organizată, să-și poată impune (...) revendicările ei juste și interesele ei de viață complet neglijate pînă azi“ (S. N. — august 1936).

Publicăm mai jos două scrisori ale lui Gh. Bălan-Șerban, adresate lui Aurel Bugariu.

A. T.

DRAGĂ AUREL

Comloșul Mare, 18 mai 1973

Îmi ceri să-ți înșir numele unor haiduci din Comloș, dar i-am cam uitat și eu, că ii mult de cînd eram copil și-i știam pe toți din gura lui Moș Săvulică, care era un neîntrecut povestitor, cu o mimică, gesticulație și modulație a vocii care ar întrece pe toți acei povestitori pe care îi auzim la radio. Nicolae Dascălu spunea că a fost unul vestit Joji pe la 1848. Mai știu și eu despre Osam și despre Pépea (tatăl lui Andrei Pépea),ăla a fost împușcat în Klek (Torontal).

(...) — Unul din cei mai vestiți lotri din aceia, despre care vorbește și tradiția orală (deși dr. Grofșorean susținea că la Comloș nu s-a păstrat această tradiție orală) este cel numit Muza, din familia lui Vintu, rudă fiind cu doda Dobra Bălan (bunica lui Andrei). Despre Muza amintește și scriitoarea Cora Irineu în ale sale „Scrisori bănățene“. (numai că dînsa îi spune acolo Mirza fiindcă așa l-a „prins“ fonetic urechea ei). Despre acest Muza se spune că în urma multor tîlhării făcute, se afla închis în făimoasa închisoare „Csillag börtö“ din Vaț, cînd nu mai puțin făimosul ministru de interne Rádai a pus în vigoare draconica lege de stîrpire radicală a tuturor lotrilor din monarhie. (În baza acelei legi a fost împușcat Panti a lui Predoi (Pungulescu) a cărui cruce o știm cu toți, în drumul Decușinului. Acel Rádai hotărîse și lichidarea legendarului lotru ungur Rozsa Sándor, care se știe că avea o mare arie de „operații“ ce se întindea pînă în trestiișurile Mocrinului și ale Comloșului. Cum pe Rozsa Sándor nu putea să-l prindă decît prin trădare, ce spune că a vizitat acest Rádai temnița Vațului și acolo, luînd contact cu cei întemnițați a propus libertatea aceluia care s-ar oferi să-i ușureze prinderea haiducului ungur. Acolo era atunci și Muza și se spune că stătea cam cu spatele către ministrul ungur, legat fiind cu un inel de fier trecut prin nas și prins de perete printr-un lanț cu cîrlig. Cînd a auzit Muza propunerea lui Rádai s-a întors calm cu fața spre ministru și a rostit scurt :

— Domnule, numa așa să fie !

— Da, da — a răspuns Rádai, — dacă te angajezi să mi-l dai pe mînă pe Rozsa Sándor, te lăsăm mintunaș frai !

De dorul libertății Muza a făcut pactul și a fost pus în libertate condiționată. Sosit acasă la Comloș a spus că a fost iertat. dar a dispărut apoi luînd calea trestiișurilor și pădurilor de pe lîngă Mureș s-a dus și a luat legătură cu banda lui Rozsa spunînd că este evadat. În felul acesta reușește Muza să-l descopere pe Rozsa și să-l dea pe mîna „presecutorilor“ care l-au întemnițat la Gherla, unde a și murit.

Muza a fost de fapt răsplătit cu iertarea de pedeapsă și a trăit în Comloș pînă la moarte, văzut fiind adeseori cu veriga în nas, că, cică, o purta ca suvenir al vremilor de temniță. Ziceau c-a lăsat cu limbă de moarte să fie și îngropat cu acea verigă în nas.

inedite

Toate astea le știu de la Ștefan Buleandră, auzite de el de la un bătrîn zis Moș Lunganu, un fel de cărturar, l-am văzut și eu adeseori, cînd treceam cu carul de grîu, că stătea moșu pe uliță cu cîte-o carte sub braț, unii spuneau că era păscălie cartea aia. (...).

GHIȚĂ BALAN ȘERBAN

DRAGĂ AUREL

Comloșul Mare, 5 febr. 1975

Aflǎ că am primit plicul tău, bine garnisit și de astă dată, cu anexe ce m-au bucurat intens. Cel mai interesant mi s-a părut a fi fila dactilografiată cu extrase din cele cinci volumașe „ADATÁR“ de Baroți Lajos (traduse de tine), care sînt atît de interesante pe linie documentară, încît eu cred că ele sunt indispensabile oricărui scriitor de istorie, care își va propune să alcătuiască o monografie istorică a Comloșului. Toate aceste extrase se referă, cu cîte ceva la trecutul istoric al Comloșului și încă la perioada cea mai importantă pentru cercetători(...).

Tot pe această linie de preocupări, ași dori să-ți mai amintesc aci, frate Aurel, că zilele acestea, citind într-o revistă a Institutului Social Banat-Crișana, unde o vreme ai fost și redactor și colaborator cu „Grofu“ (Grf.), am găsit scris despre o carte de medicină ce a apărut la Buda prin 1932. scrisă de eruditul medic bănățean Pavel Vasici-Ungureanu. Cum era obiceiul, pe atunci, cei ce cumpărau cartea erau prenotați că au plătit înainte de a fi fost editată cartea, dați cu numele. Ei bine, în cartea asta sunt enumerați toți, din toate satele și orașele Banatului, inclusiv capitala și inclusiv Comloșul, iar lista este bunicică, cu vreo 12 nume : Iancu Belovici negutătoriu, Russu, Lazzarini, Biserica ort. cu 6 exemplare și printre ei văd un nume bombastic Ioan Muntyan de Felsö-Lapugy. După nume cred că e vorba de un nobil, dar cine să fie ? Unde a trăit și de ce nu știe nimeni nimic despre el ? Dacă-i afla, în viitor ceva, să-mi scrii. Închei cu promisiunea de a-ți mai scria în curînd. Nu ți-am făcut toate reflecțiile la cele ce mi-ai scris. Pensia dela F. Literar pe decembrie nici acuma — nimic ! Pe ianuarie am primit-o. Măcar atît ! — Cu sănătate, GHIȚĂ BALAN-ȘERBAN

(Ultima sa scrisoare, din ziua morții sale adresată lui Aurel Bugariu).

televiziune

DUMINICĂ, 7 IULIE

8,00 Sportul pentu toți. 8,15 Tot inainte ! 9,20 Film serial pentru copii : Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dumneavostră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bcurile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album dumineal. Din cuprins : Scenete, scițe umoristice, cuplete muzicale, mor de pretutindeni, miniaturi, fabule, rondeluri satirice, melod in primă audiție. 14,00 Noi avaturi in epoca de piatră. Autograe folclorice cu Irina Loghin și Beone Sinulescu. 16,15 Film serial Eploratorii. 17,10 Atletism : Semifinaa „Cupei Europei“ cu particiarea echipelor feminine ale Elvției, Finlandei, Franței, Italiei, Iugoslaviei, U.R.S.S. și Românii. Transmisiune directă de la Stadinul Republicii. 19,10 Micul ecran pntru cei mici. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie Oastea la români. 20,10 Film atistic : Mindru in șa. Premieră pețară. Producție a studiourilor americane. 21,30 Varietăți in aer liber. 2,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 18 IULIE

16,00 Telex. 16,5 Emisiune in limba maghiară. 1,00 Muzică ușoară contemporan. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnl. 19,50 Panoramic. 20,30 Roma-foileton. Ce verde era valea me. 21,25 Cintarea României. Laureații ai Festivalului național. 21,55 Cdran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 19 IULIE

9,00 – 12,00 Progrm de dimineață. 16,00 Telex. 1,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limb engleză. 17,05 La volan – emisiue pentru conducătorii auto. 17,2 Comorile patriei mele. 17,40 Leții Tv. pentru lucrătorii din agicultură. 18,10 Șapte arte. 19,20 1.01 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru : Pemieră pe țară. Orice naș își ae nașul de A. N. Ostrovski. Prodcție a Televiziunii sovietice. 21,0 Orizont tehnico-științific. 22,25 Telejurnal.

MIERCURI, 5 IULIE

9,00 – 12,25 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,5 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Din țrile socialiste. 17,35 Melodii populare. 17,55 Tragerea pronoexpres. 18,05 Telecronica pentru pionieri. 18,5 Din muzica și dansurile popoarelor. 18,50 Forum cetățenesc. 19,5 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca : Marele război. Producție a studiourilor italiene. 21,50 Meridiane culturale. 22,20 Telejurnal.

JOI, 21 IULIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Melodii populae. 17,40 Reportaj pe glob : Belgia in septembrie. 18,00 Consultații medicale. 18,20 România pitorească 18,50 Arii din opere interpretate de soliști ai Operei Române din Cluj-Napoca. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Teatru scurt : Premieră pe țară : Omul cu umbrela de Mircea Ovidiu Savu. 22,05 Pe teme internaționale 22,20 Telejurnal.

VINERI, 22 IULIE

9,00 – 12,05 Program de dimineață. 14,00 Tenis de cmp : Franța – România (Finala gripei A din zona europeană a „Cupei Davis“). 18,00 Emisiune in lmba germană. 18,50 Seara televiziunii poloneze. 19,20 1.001 de se... 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Seara televiziunii poloneze. 20,45 Film artistic : Proba focului. Premieră pe țară. Producție a studiourilor de televiziune poloneze. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 23 IULIE

12,00 Telex. 12,05 Muzică de fanfară. 12,30 Roman-foileton. Ce verde era valea mea. 13,25 Tribuna Tv. 13,55 Cintece și dansuri populare din diferite zone ale țării. 14,10 Clubul tineretului. 15,00 Tenis de cimp : Franța – România (Finala grupei A din zona europeană a „Cupei Davis“). Partida de dublu. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 18,10 Itinerar egiptean. 18,30 Efigii lirice. 18,50 Săptămina politică internă și internațională. 19,05 Eroi indrăgiți de copii : Heidi (ultimul episod). 19,30 Telejurnal. 19,50 Teleenciclopedia. 20,35 Film serial : Sergent Pepper Anderson. 21,25 Intilnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. 22,20 Săptămina sportivă. 22,45 Romanțe și cintece lirice.

televiziune

PETRU PETRICA

Acum cincizeci și opt de ani

● **Primirea, armatei românești in Oravița la 3 august 1919.**

Vara anului 1919 ... Noaptea de 2 spre 3 august, o noapte de vară fără lună, in ajun de Duminică, cu răcoare plăcută, după o căldură inăbușitoare de peste zi, cu un cer senin și limpede ca lacrima ochiului și cu milioane de stele scinteietoare, intocmai ca o mare de lumini ... În satul Cirnecea, din județul Caraș-Severin, totul doarme, cuprins de o liniște adincă care plutește peste intreg cuprinsul. Nu se mai aude nici lătratul vreunui ciine, chiar și ei au adormit, abia de mai intrerupe liniștea susurul undelor șopotitoare, ale părăușului ce străbate șerpuitor satul, răspunzindu-i doar foșnetul frunzelor, ale salciilor pletoase de pe marginea sa, la adierea unui vintișor rătăcitor.

Totul e pustiu în această tărie a nopții, totul e adincit în intuneric, în liniște și în nemișcare ... Prin sat, pe uliți, nici țipenie de om, iar luminile de pe la case s-au stins demult. Oamenii, obosiți de munca cimpului, în dric de vară, își odihnesc corpurile trudite care pe unde pot : prin tinda caselor, prin grădini, prin curți și prin podurile grajdurilor pline cu fin uscat, de curind cosit.

Trum, trum ! Trum, trum, dum-bum ! ... deodată frămintă tot văzduhul in pustiul nopții – bate doba – Cit ai clipi din ochi, satul intreg se trezește din somn, oameni, femei și copii, ingroziți din cauza unor evenimente dramatice, intimplate din toamna trecută și pină mai ieri in sat – evenimente care nu e locul a le descria aci – pe furiș își scot capetele pe la ferestre și porți, unde, tăcuți, speriați și iscoditori, așteaptă cu infrigurare poruncile. Dobașul cind ajunge in crucea ulițelor se oprește, bate doba încă mai vreo citeva minute, apoi incetează și incepe a cuvinta rar, cu glas tare, poruncitor, din fundul plăminilor :

– Măi oameni ! Vi se dă de știre la tot natu : Tot omul care voește miine des de dimineață să meargă la Oravița, căci e sărbătoare și paradă mare acolo, se face miine primirea armatei românești aci !

Trum, trum ! Trum, trum, bum și grăbit pleacă mai departe spre a duce în intreg satul această mare veste. (...) Oamenii se retrag din nou înlăuntru in case, apoi satul, nu peste mult timp, intră iarăși in aceeași liniște de mai înainte.

Cuprins de emoție și entuziasm, mă culc și eu din nou și incerc să adorm iarăși, fără însă ca să reușesc. După un timp, nerăbdător, mă scol din pat, aprind lampa, mă uit la ceas, unde văd că-i ora 1 din noapte, mă îmbrac la repezeală și după ce am anunțat pe ai mei din casă, ies încetișor – pe ușa de la obor și, de aci, apuc, singur cuc, în puterea nopții, pe drumul care duce spre Oravița, care-i la o depărtare de vre-o 20 kilometri de satul meu, dorind ca miine-zi să iau parte și eu la acest mare și mult așteptat praznic al Neamului.

Ajung în comuna vecină, Ticvaniu-Mare, încă pină a nu se ivi zorile ; aci, aproape la toată casa, ferestrele luminate feeric, iar oamenii alergau grăbiți în sus și-n jos pe uliți, pregătindu-se să meargă la Oravița, unii cu trăsurile, iar cei mai mulți, apostolește, pe jos, chiuind, cintind și strigind intruna, unii aproape răgușiți : „Trăiască România Mare !“

Cum eram tinerel, avind atunci abia 17 ani, crescut de către învățătorii și părinții mei în marea dragoste și iubire de neam, de aci, grăbit, plec, din nou, mai departe, încit mergind singur pe drum mi-se părea că zbor. Ajung la Oravița, tocmai pe cind de după vîrful „Semenicului“, falnicul munte bănățean, apare majestos intr-un noian de roșeață trandafirie – împărătescul soare, vesel și roșu, ca un glob mare de foc, trimițîndu-și razele piezișe, intocmai ca niște suliți lungi și ascuțite asupra pămintului, aurind vîrfurile dealurilor și ale arborilor.

Aci pe cîmpia din fața gării, în drumul mare care vine dinspre Greoni, lume multă adunată : intelectuali și țărani, bărbați, femei și copii, și tot mereu încă mai sosesc grupuri-grupuri, unii cu trăsurile iar alții pe jos, atit din oraș, cît și din toate părțile de pe satele din Valea Cărașului, cu steaguri tricolore în frunte, cu muzici și cu coruri, tot mereu adunîndu-se și îngrămădindu-se de nu-i mai chip să poți mișca în vreo parte, de atita lume ; cind, după un timp oarecare, cineva din mulțime exclamă : „Iată-i că vin“.

Departe în zare, pe drumul de țară, ce vine de la Greoni spre Oravița, se vede înaintind spre noi un convoi militar în marș, înconjurat de un nor de praf. Ce clipe neuitate de nerăbdare, de entuziasm și de bucurie erau atunci în toate inimile din mulțime ...

După un timp oarecare, iată ajunsă în fața noastră o coloană militară, ca de vreo două plutoane, cu ofițerul comandant în frunte, plini de praf și sudori. Cineva dintre intelectuali încearcă să rostească o cuvintare de bun venit, însă nu poate din cauza că mulțimea ovaționează neintrerupt și se repede la soldați, ii îmbrățișează și-i sărută pe față, cu ochii plini de lacrimile bucuriei, iar pe ofițerul comandant mulțimea il ridică și-l poartă sus pe brațe și așa pornește inainte spre centrul orașului, fanfarele și corurile cîntind, iar mulțimea strigînd întruna „Trăiască România Mare !“

Cînd convoiul mulțimei se apropie de cazarmă, ferestrele acesteia erau ticsite de soldați francezi, care neintrerupt își fluturau batistele și strigau „ura !“ pe limba lor. Fanfara din Vărădia începe să cînte Marsileza. Un clocot nou de entuziasm și un imens strigăt de „Să trăiască Franța !“ răspunde la salutul ostașilor francezi, apoi valurile mulțimei, intocmai ca o apă mare, nestăvilită, înaintează spre piața orașului din fața primăriei și a bisericii romano-catolice. Ajunsă aci, inundă întreaga piață pină la refuz. O fanfară începe și cîntă „Hora unirii“, iar domnișoara Alexandrina Țaranu, fiica cunoscutului librar Ion I. Țăranu din Oravița, de dinaintea primului război mondial 1914–1918, un mare român, – apucînd de mîna dreaptă pe ofițerul român, comandant de detașament, începe cu dînsul să danseze marea horă. Intelectuali, țărani, soldați, doamne, domnișoara și țărance își dau „mînă cu mînă“ și învîrtesc hora frăției, a unirii neamului nostru românesc.

Deodată, în toiul acestui iureș, izbucnește iarăși din nou mulțimea în vulcanice strigăte de „ura !“ și de „să trăiască“ ! De la Anina a mai sosit aci încă un nou detașament militar, format din voluntari ardeleni și bănățeni, toți purtînd la chipiu, la git și pe brațul sting panglici ale mindrului nostru tricolor. Cu noii veniți, „Hora unirii“ și mai mult se exaltează, se intețește și înghesuiește, încit abia se mai poate desfășura în mica piață ...

Ah ! Ce fiori de mîndrie, de bucurie, zguduia atunci inimile tuturora, a acelora care au fost de față la această mare sărbătoare a „Unirii Neamului“, care eveniment, cu oricît de mare meșteșug al condeiului, nu se poate descrie și așterne pe hîrtie așa după cum a fost în realitate ...

Mult timp după aceea, noi, generația de pe atunci, îmbătați de bucurie și de fericire, cind ne întîlnim în cale unul cu altul, în loc de „bună ziua“ ne salutam cu „Trăiască România Mare !“

Am scris aceste rînduri cu gîndul de a arăta **numai** o părticică despre „adevărul“ cum s-a înfăptuit „Unirea Neamului“, acum cincizeci și opt de ani în urmă, aici în părțile noastre din acest colț de țară. Cîtă bucurie, cit suflet și cîtă dragoste de Neam s-a depus atunci de către înaintași spre ai fi tineretului nostru de astăzi pildă vrednică de urmat.

VIOREL CRISTEA — „Casa pictorului“

Petru Petrica

Preocupări dramaturgice

Scriindu-i la 3 februarie 1941, din Lipova, Gabriel Țepelea îi spunea condeierului țăran din Cirnecea : **„Multe din schițele dumitale sint vrednice de a fi cunoscute în lumea literară. Piesa („Păcate“, n.n.) în special m-a entuziasmat“.** De fapt, primul autor al unei lucrări cu caracter antologic dedicată scrisului țărănesc anticipa o apreciere făcută apoi în **„Universul“** din 7 iunie 1943, cînd afirma : **„Petru Petrica are un deosebit simț al scenei, un dialog colorat, o intuiție precisă a personagiilor. Păcat că intențiile moralizatoare ale autorului l-au făcut să-i dea piesei un sfirșit didactic și nu unul literar“** și – generalizînd – conchidea că, pentru țăranii autori de teatru, scena era **„un mijloc de luptă, de îndreptare“.** De fapt, însuși Petru Petrica în prefața la piesa „Păcate“ (pentru a cărei tipărire a fost nevoit să-și vindă vaca) își exprima punctul de vedere asupra primatului educativ : **„Poate că mulți vor spune că această piesă e prea provincială și că nu i-am dat un final literar, ci unul didactic? Precizez că este scrisă anume pentru bănățeni și numai în acest fel sper că va servi scopului urmărit de mine“.** Reluarea punctului de vedere al lui Gabriel Țepelea este evidentă, dar țăranul cîrnecean căuta să exprime specificul local prin satirizarea, în „Păcate“, a goanei după lux, ridicîndu-se împotriva unui snobism sui generis, de factură rurală a unui orgoliu propriu chiaburimii interbelice. În același timp, autorul se ridică hotărît împotriva țăranului sărac care încearcă să imite orășanul, în ceea ce este fațadă și ipocrizie, înveșmîntarea cu haine și podoabe care în cele mai multe cazuri exprimau o imensă sărăcie și uscăciune sufletească. O pledoarie împotriva dezumanizării se desprinde clar din această piesă, care s-a bucurat și de alte aprecieri favorabile. Între altele, „Păcate“ a fost premiată de **ASTRA,** însuși Ion Agîrbiceanu scriindu-i în termeni elogioși lui Petru Petrica. Într-o scrisoare din februarie 1942, Nicolae Humă-Bogdan, din Bocșa, îi mărturisea lui Petru Petrica : **„Îți admir puterea de muncă intelectuală pe care o dezvolți – în aceste stări de lucruri pe cari le trăim – ca să poți produce o piesă atit de bună ca „Păcatele“.** Învățătorul folclorist George Cătană, autor și el al cîtorva piese de teatru scurt destinate satului, îi scria lui Petrica într-o carte poștală la 10 decembrie 1941, apreciindu-i piesa : **„Am primit prețuita D-Tale carte „Păcate“ ce conține piesa teatrală cu același nume. Am cetit-o cu drag și m-am convins că poate fi jucată cu succes pe scena teatrelor noastre sătești“,** încheind : **„Ar trebui jucată piesa aceasta în tot satul, și cine are ochi să vadă și cine are urechi să audă și cine are minte să înțeleagă“.** Într-adevăr, piesa a avut și un destin spectacologic, ea fiind jucată la Cîrnecea, Șipet, Vermeș, Comloșul Mare și în alte cîteva localități, avînd un ecou favorabil.

Preocupările dramaturgice ale lui Petru Petrica nu s-au rezumat însă numai la această piesă. El a mai scris încă cinci piese într-un act : „Căsătorie flușturată“, „În lume“ (după nuvela „În lume“ a lui Ioan Popovici-Bănățeanu), „Slugă la dîrloagă“, „Gura muierii“ și „Spovadă“, tematica lor – după cum limpede se observă din titluri – fiind tot una de natură etică. Dincolo de scăderile de ordin estetic (ca structură dramatică, inconsistența unor personaje, neglijențe stilistice etc.) mesajul educativ este clar. Truda pe manuscris, finisarea acestor texte, dar și experimentarea pe scena unor cămine culturale în contextul unei acțiuni necesare și binevenite la care să contribuie și actori și regizori profesioniști, ar duce, credem, la valorificarea unui fond etic de mare prospețime.

PETRU MILOȘ

O poetă țărancă— Dorina Fiat

Dorina Fiat s-a născut la poalele munților Poiana Ruscă, într-un ținut de aleasă geneză folclorică. De timpuriu cunoaște și îndrăgește poezia marilor clasici, fapt ce o îndeamnă să adune și ea, primele gînduri în strofe meșteșugite. Apoi lucrarea cîmpului mare împreună cu ceilalți consăteni, și pe care îl mai lucrează și azi, deși de o vreme deprinde și o altă profesie, la Caransebeș. În cîteva rînduri, sub îndrumarea inimosului ei învățător Iancu Petrescu, a jucat și teatru, interpretînd roluri de ... țărancă. A cules aplauze pe scena căminului cultural din comuna „Constantin Daicoviciu“, doinind frumos. Cei doi fii ai săi – elevi încă – au dobîndit și ei interes pentru poezie. Descinzînd ca tipar din creația populară, versul Dorinei – cum limpede se observă – se inspiră exclusiv din realitatea contemporană. Poezia ei se vrea un omagiu, simplu și direct, animat de sentimentul eflorescenței sociale pe care o trăiește satul. Stîngăcia începutului își mai pune pecetea asupra prozodiei, fără să șteargă ceva din emoție, fără să spulbere lumina gîndului transmis, care ține de robustețea etică a țăranului român. **„Mult mi-i drag și-mi place mie / Cînd văd numai bucurie, / Cînd văd satul meu frumos, / Omul liber și voios“,** spune undeva poeta, sursa folclorică fiind evidentă. Debutul ei în ziarul reșițean „Flamura“, a stimulat-o găsindu-și răgazul de a înșăila versuri în care tonul sincer și tendința spre acuratețea expresiei sînt vizibile.

I. C.

PRIMĂVARĂ

Primăvară-i și mi-e dor
de codru și de izvor.
S-aud cucul iar în fag,
primăvară-i și mi-i drag !

De cîntec și voie bună,
Ogoarele-n zori răsună.
Prin păduri cîntă lăstuni
doine vechi de prin străbuni.

Țara-mi este ca o floare,
de la Timiș pîn-la mare.
Are multă bogăție
și pe deal și pe cîmpie.

Munți înalți, cu fruntea-n soare,
unde pasc oi și mioare.
Vîntul adie ușor,
Primăvară-i și mi-e dor !

TIMIȘULE, APA MEA

Cum să nu te bucuri azi
de pădurile de brazi,
de Timiș, cu apa lui,
ce-i comoara satului !

Timișule, apa mea,
de te-o-ntreba cineva
cum trăiesc oamenii-n sat,
tu să spui : „Ca niciodată !“

Iar tu, mîndră ciocîrlie,
zbori deasupra de cîmpie,
peste munți cu creste-nalte
și du-mi cîntecul departe.

Din înalt tu să privești
cum rîd florile-n ferești !
Florile dalbe de crin
ce cresc sub cerul senin !

PĂMÎNT CU FLORI

Căvăran, pămînt cu flori,
răsărit în prag de zori,
cu case și cu grădini,
cu înaltele lumini
ce partidul le-a aprins
pe al patriei cuprins,
din hotare în hotare,
pentru belșug în hambare

și în suflet omenie,
cum e-n scumpa Românie !
Căvăran, pămînt frumos,
Te vom face mai mănos !

SATUL MEU

Cît pe lume-am să trăiesc,
Am să cînt și-am să doinesc,
Satul meu de sub măgură
De care dorul mă fură !

Și mă poartă pe cîmpie,
prin dulcea-mi copilărie,
prin luncile înverzite
și livezile-nflorite.

Satul meu astăzi bogat,
Cu belșugul cununat,
Care curge în potire
Iscînd marea fericire !

● timişoara culturală ● din 7 in 7 zile ●

film

PARADA ILUZIILOR. Precum am mai anunţat, senzaţie, mare senzaţie ! **Parada surprizelor,** primul film în relief văzut de timişoreni în cei exact 80 de ani de cînd există cinematograf în Timişoara. Impresii, tot precum am mai anunţat senzaţionale şi ele. Dar nu cele despre filmul cu surprizele defilînd prin faţa ochilor noştri (care nu contează de fapt ca film) şi nici chiar cele despre parada iluziilor (această minune a tehnicii care e stereoscopia). Senzaţională, nemaivăzută adică a fost SALA, spectacolul sălii. Ciudat, foarte ciudat, în plină vară a lui 1977, sala cinematografului „Victoria" m-a (sau poate s-a) proiectat nu într-un viitor fantastic al cinematografului, ci în trecutul lui. Cînd bătrînul iluzionist a scos de sub o năframă, la începutul filmului, un vas plin cu peşti şi l-a întins spectatorilor, în sală s-a petrecut ceva nemaipomenit (de fapt pomenit acum 80 de ani). Atunci, trenul intra în gară locomotiva se năpustea într-o goană nebună, nebună spre primele rînduri, gata să ţîşnească prin pînza albă, primele rînduri se năpusteau într-o goană nebună, nebună spre ieşire ţipînd sau îngrozindu-se în felurite feluri de nemaivăzuta minune a tehnicii. În iulie 1977, la cinema „Victoria", cînd iluzionistul ne-a iluzionat (de două ori : o dată scoţînd de sub eşarfă peştii şi apoi întinzîndu-ni-i), pe urmă cînd ne-au iluzionat peştii şi papagalii, pleznindu-ne cu cozile şi aripile peste ochi şi chiar la urmă de tot, cînd ne-au iluzionat toţi jonglerii, aruncînd în noi cu popice şi cerculeţe, repet, în sala de la cinema „Victoria" s-a petrecut ceva văzut doar acum 80 de ani. Primele rînduri nu s-au năpustit, e drept, spre ieşire, dar au ţipat (împreună cu ultimele rînduri şi cu cele din mijloc), nu îngrozindu-se de iluzie, ci bucurîndu-se de ea în felurite feluri. Un vecin din dreapta a întins mîna după papagalii înşiraţi pe sîrma care trecea prin sală, un vecin din stînga i-a strigat jonglerului „nu da mă, în mine" şi tot aşa, printre ţipete şi rîsete de uimire, nedumerire, neîncredere. Mă iau după ce e zis vecinul din spate şi închei : „ce-o să ne facem domnule la **Război şi pace** în relief ?" **(ANEMONE POPESCU).**

top

Chiar azi, cînd nu-i mai putem ignora şi-i recunoaştem locul în sfera artei sunetelor, fenomenul POP îşi găseşte prea puţini muzicologi care să-i investigheze universul. Nu-i mai puţin adevărat că asemenea contribuţii au existat. Mă refer în primul rînd la materialele găzduite cu ani în urmă în paginile revistei „Down Beat" sub semnăturile autorizate ale lui Leonard Feather sau ale Valeriei Wilmer. Contribuţii la o posibilă istorie a Pop-ului le găsim şi în cărţile lui DONALD MYRUS, care tratează fenomenul în general („Ballads, Blues And Big Beat") sau în lucrarea „La Pop Music de A à Z" apărută în editura pariziană Albin Michel, scrisă de muzicologul Jean Marie Leduc. Remarcabil şi volumul „POP SPECIAL", datorat autoarei JOCELYNE DE NUBLET, care, fără pretenţia unei lucrări exhaustive, reuşeşte să cuprindă, în aproape 300 pagini, universul muzicii pop, creionîndu-l, cu competenţă, un scurt istoric de la origini şi pînă în momentul apariţiei cărţii. **„Muzica pop – spune autoarea – este inventată şi practicată de tineri. Preponderenţa ritmului nu constituie aici decît efectul unei nevoi expresive, manifestarea, în ordinul ritmului, a unui spirit dinamic, tinerese".** Subliniind aportul acestei muzici la revoluţionarea tehnicii amplificării şi utilizării efectelor sonore, autoarea mai menţionează că „pop-ul va aduce cu sine avantajul noului autentic în formă şi conţinut, al prospeţimii ..." Contribuţia la o istorie a muzicii pop, continuă ... Această muzică îşi trăieşte ACUM istoria ..." Iată de ce aşteptăm cu justificată nerăbdare lucrarea „Muzica Pop" (Florian Lungu, Daniela Caraman Fotea) propusă de Editura Muzicală şi programată să apară încă în acest an. **(PETRU UMANSCHI)**

oaspeţii

AUSTRIA – ŢARA A MUZICII. Muzeul Banatului găzduieşte o interesantă expoziţie, menită a puncta cele mai semnificative momente ale dialogului muzicii vieneze cu spaţiul cultural european şi universal. Expoziţia esenţializează, cu maximă concizie, evoluţia unor genuri bine delimitate, operînd o sinteză severă. Şi totuşi selecţia nu a neglijat nici una din posibilele direcţii în cunoaşterea fenomenului muzical austriac, de la muzica Renaşterii şi Barocului, pînă la marcanţii reprezentanţi ai celor două şcoli de compoziţie vieneză. Fiecare panou cu exponate este astfel conceput încît devine mai mult o invitaţie la retrospectivă decît o înşiruire ordonată cronologic. Impresia cea mai puternică o furnizează manuscrisele lui Beethoven : portative pe care notele sînt azvîrlite nervos, dezordonat, sugerîndu-ţi acele „ceasuri şi clipe astrale" despre care vorbeşte Ştefan Zweig, cînd demiurgul crea într-o avalanşă pe care peniţa încerca din răsputeri să o ordoneze. Motive din Simfonia a IX-a, din Fantezia care o precede, ori pagina din Concertul pentru vioară, rămîn mostre tulburătoare. Manuscrisele lui Mozart, Haydn, Brahms originalul unor variate crochiuri dau un farmec aparte expoziţiei.

Prezenţa la Timişoara a expoziţiei ne apare ca un gest firesc pentru oraşul la a cărui operă şi-a făcut ucenicia un dirijor care va da strălucire operei vieneze, Bruno Walter, care i-a montat lui Mozart operele cu mult înaintea altor centre europene şi care, în anii trecuţi, a tînut să prezinte la Viena, în premieră mondială, o operă necunoscută semnată de Mozart. **(DORU MURGU).**

retro

CA UN FEL DE RIMA sau ecou la Parada iluziilor, s-ar cuveni să aducem tot acum şi tot pe această cale la cunoştinţa timişorenilor iubitori de film, cîteva lucruri foarte importante, privind istoria cinematografului la Timişoara.

În 1897 (poate chiar în plină vară) a avut loc prima reprezentaţie cinematografică la Timişoara. La numai doi ani de cînd Lumière îşi proiectase filmele în subsolul de la Grand Café din Paris, timişorenii au putut vedea **Partida de cărţi, Dejunul copilului, Grădinarul stropit** şi poate chiar **Sosirea unui tren ...** Pe urmă, cum se poate citi în presa vremii, „începe foarte puternic construcţia sălilor de iarnă şi vară pentru fotografii mişcătoare". Sălile se numeau Capitol, Forum, Thalia, Tivoli, Apollo, Corso, Scala, Atlantic. Capitolul, de pildă, e cumpărat în 1913 de către primărie de la doi particulari pe 7.500 coroane. Exact acum 50 de ani, inginerul oraşului declară într-o şedinţă că sala se poate prăbuşi dintr-o clipă în alta. Tot exact acum 50 de ani, primăria ia o hotărîre şi îl invită pe arhitectul Duiliu Marcu (Politehnica, Teatrul Naţional) să facă un proiect pentru noul cinematograf Capitol, care se inaugurează în 1930. Cam pe atunci, apar primele filme sonore la Timişoara. Fabrica de telefoane a oraşului (telefon 1903) anunţă amatorii că a început să livreze fotocelula Adapter. „Acustică perfectă ! Perfectă iluzie teatrală !" **„Ciuleandra,** primul film românesc vorbit, la Timişoara. În afară de muzica populară, fac senzaţie tangoul şi fox-trott-ul". Zece ani mai tîrziu, cînd sonorul şi tehnicolorul învinseseră tot ce era de învins, cinefilii timişorenii sînt invitaţi să alcătuiască un top al actorilor de film preferaţi (după ce în prealabil trebuiau să-i recunoască în poze). Sînt recunoscute şi alese numai divele : 1. Greta Garbo, 2. Marlene Dietrich, 3. Martha Eggerth. Nu sînt recunoscuţi şi nici preferaţi Maurice Chevalier, Max Linder, Sonya Henie. Cîştigătorii primesc drept premiu un roman de Maugham şi un bilet la cinema Tivoli **(RETROVIZOR)**

obiectiv

ÎN DULCELE STIL POLIŢIST. Un loc de refugiu al păguboşilor literaturii este uneori şi romanul poliţist, cel citit, dupa cum bine se ştie, de noi de toţi, prietenii literaturii poliţiste (de aventuri, de spionaj), mai ales acum, cînd plecăm la munte, la mare sau unde ne vor mai duce minunatele noastre vacanţe. Ce scriu minunaţii noştri făuritori de vacanţă plăcută ? Ascultaţi-o pe Rodica Padina invitîndu-ne să-i citim opul : „Înţelege-ne ! Vino cu noi în vis să te joci cu imposibilul şi fii lîngă noi cînd iubim ... Cînd suferim ... Cînd trecem prin greşeală ... Dăruieşte-ni-te ! ... Cu tot ce ai mai bun ... Cu tot ce ai cules mai de preţ ... Adu-ni-te, risipit în dragoste, căldură şi înţelegere ... Şi încearcă să arzi ! Nu în volţi. Ci în amperi. Ca noi ! ...

Ia-ne apoi sufletul în palma ta şi cîntăreşte-i sămînţa ! / Va fi spic bun / Dacă ai vegheat netemător de vînt / Şi i-ai urmat drumul spre rod ... / Risipitor cu tot ce ai cules, / Cu tot ce ştii, / Cu tot ce simţi / Şi tot ce eşti ... / Pentru ca noi, / Pornind, / Să trecem mai departe / Celorlalţi / De după noi, / Tot ce avem de la tine. / Culegem. / Simţim, / Şi sîntem"

Am citat din **Venus Cocteil,** carte semnată de Rodica Padina, şi tipărită în 32.000 de exemplare. În numitul volum mai sînt astfel de mostre (cele de la pagina 168 sînt unicate) unele suportate cu eroism de hîrtia ce, oricum, le suportă pe toate. Dacă autoarea Rodica Padina bate toate recordurile în materie de siropuri lacrimogene, în altele putem găsi :

„– Secundo tempo ! Masculul şi zîna vor cobori în strada Sergent Dimitrescu, nr. 118, cartierul Tei. Teatrul de operaţiuni – apartamentul gagiului, la parter. Dormitorul dă într-un scuar. Un oblon de la fereastră e stricat". (Vezi Rodica Ojog-Braşoveanu, **Panică la căsuţa cu zorele,** tiraj 61.000 de exemplare).

Zglobia vară a autorilor de roman poliţist abia a început : lîngă junile Rodici, lirice sau nelirice, pitoreşti sau zîmbitoare, un vechi umorist (poliţist) intră viril în competiţie cu o carte (o sută de mii de exemplare) pe coperta căreia se poate citi : **DE-A BIZA. (VALERIU GANEA)**

teatru

● **STAGIUNEA S-A ÎNCHEIAT.** Nu înainte de a ni se oferi în avanpremieră **„Tineri căsătoriţi caută cameră"** de Roşcin, (la Teatrul Naţional, în regia lui D. R. Ionescu şi scenografia Emiliei Jivanov). Spectacolul pe care publicul îl va putea vedea în toamnă, atras de lirismul şi umorul textului, beneficiază şi de farmecul unor interpreţi ca **Monica Mihăescu** şi **Traian Buzoianu.** La urmele lor, viaţa e plină de poezie, dramele nu durează veşnicii, micile întîmplări neplăcute intră în uitare : D. R. Ionescu şi distribuţia sa ne vor convinge că Roşcin ştie să cîştige spectatorii de partea zîmbetului. Dar, mai întîi, Ioan Ieremia va monta **„Jocul îngerilor"** al lui Camil Petrescu, pentru a marca deschiderea unei noi stagiuni, sperăm, plină de plăcute surprize. ● La Teatrul de păpuşi, ultima premieră (în regia Corneliei Jurăşoc-Gheorghiu şi scenografia Sofiei Kryzanowsky) propune un text al Emiliei Căldăraru **„O felie şi jumătate în ţara lucrurilor neterminate". (A. T. C.).**

micro-ştiri

● **VACANŢA** a pătruns şi în ştirile noastre. Douăzeci de artişti plastici amatori din judeţul Timiş si-o vor petrece în mod activ în cadrul unei tabere de creaţie la Nădrag. Aici vor face cunoştinţă cu multiplele realizări ale sidrurgiştilor, cu peisajul montan. În final, roadele muncii plasticienilor vor fi vizibile într-o expoziţie. (Ne informează Centrul judeţean de îndrumare a creaţiei populare şi mişcării artistice de masă). ● Pînă la 16 iulie va rămîne deschisă expoziţia gazetelor satirice şi a vitrinelor de calitate la Galeriile Bastion. Fază municipală în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României". ● Turneu al Filarmonicii „Banatul" : orchestra şi corul au susţinut un concert simfonic în rîndul muncitorilor din Deta ; corul s-a deplasat cu concert „a cappella" la Jimbolia şi Gătaia. Dirijori Nicolae Boboc şi Diodor Nicoară. ● S-au deschis la Bogda lucrările celui de-al VI-lea Forum judeţean al pionierilor timişeni sub genericul „Spre comunism păşim cutezători". ● În pitorescul peisaj al pădurii Chevereş, lîngă Timiş, s-a redeschis tabăra de pionieri. ● „Concepţie şi atitudine în critica de azi" este titlul anchetei radio difuzate de Studioul teritorial de radioteleviziune. Invitaţii sînt, de data aceasta conf. dr. Ion Neaţă, criticii Cornel Ungureanu şi Lucian Alexiu. ● În amfiteatrul Spitalului judeţean, medici şi pacienţi au trăit clipe de umor în compania unor membri ai cenaclului „Ridendo" : Marius Munteanu, Victor Gorşcevăz, Nicolae Andronescu, Dimitrie Jega. Un panoramic de caricaturi şi epigrame inspirate din viaţa ... spitalului au creat cadrul plăcutei acţiuni. Rîsetele înseamnă sănătate. ● O descoperire, a propos de erorile de tipar : într-o ediţie F. G. Lorca – Teatru, erata cuprinde următoarea rectificare : „La pagina 164, rîndul trei de jos se va citi : „nu sînt îndrăgostit de nevastă-mea", în loc de „sînt îndrăgostit de nevastă-mea". **(L. BURERIU).**

plastică

PATRU PLASTICIENI TIMIŞORENI, Constantin Flondor Străinu, Adalbert Luca, Ion Sulea-Gorj şi Vladimir Streletz se confruntă într-un concurs de proiecte pentru realizarea celei mai mari lucrări de artă parietală din municipiul Timişoara.

Pentru suprafaţa amplă (315 m²) a sediului administrativ central din incinta întreprinderii **ELECTROMOTOR,** artiştii plastici au meditat pe tema **„Eroismul clasei muncitoare în opera de industrializare a ţării".** Rezolvate divers, în ipostazele reprezentării evocării sau simbolizării conceptului de eroism, schiţele anunţă o dispută din care va ieşi învingătoare, cu siguranţă, originalitatea, valoarea social-estetică.

CONSTANTIN FLONDOR STRAINU etalează pe înălţimea calcanului o succesiune de forme, de la motivul portretului colectiv, ca plan remember al istoriei întreprinderii **ELECTROMOTOR,** la motivul cartografic citadin, înţeles ca eflorescenţă a dezvoltării moderne a oraşului şi a industriei.

ADALBERT LUCA concretizează noţiunea de eroism într-o viziune ascensională. Structuri puternice se aglomerează în registrul inferior. În cel superior, aceste structuri se aerează într-un cîmp inundat de lumină.

ION SULEA-GORJ propune o imagine decorativă, asamblaj de simboluri industriale uşor descifrabile.

VLADIMIR STRELETZ compune schiţa pe ideea ctitoriei, edificiul industriei moderne înălţîndu-se deasupra unei frize antropomorfe.

Concursul s-a deschis sîmbătă, 2 iulie, urmînd ca peste o săptămînă juriul să se pronunţe. Vom reveni. **(C. BABEŢI).**

muzică

A MAI EXISTAT ÎN ACEASTA STAGIUNE şi un concert-medalion, „Richard Wagner" (şi el rămas „necronicat"), cu prilejul celor ... 101 de ani de la reprezentarea **Tetralogiei** la Bayreuth. Aşadar, pe podimul timişorean un program splendid, alcătuit din piese aparţinînd celor patru opere plus **Siegfried-Idyll** de sine stătătoare, compusă cu prilejul aniversării fiului lui R. W. Se pare că interpreţilor (în general) li se cere o specială vocaţie pentru a wagneriza şi una din calităţile acesteia constă în a nu simfoniza la modul clasic şi a nu face operă la modul italian. Reuşita acestei seri a fost ponderată, n-aş spune relativă. Accelerările de tempo din **Idilă ori Murmurul pădurii** ne-au privat de emoţie dăruindu-ne simetrii reci şi stereotipe. Măreţia sonoră s-a sărbătorit pe sine în **Intrarea zeilor în Walhalla** şi parţial în **Marşul funebru** sau **Cavaleada Walkyriilor** din **Amurgul zeilor.** După pauză, Mariana Stoica şi Pompei Hărăşteanu au fost apariţii corecte (cu partitură şi cu text tradus) în fragmentul (impropriu zis „aria") pentru Brünnhilde din actul II, duet şi marele final incluzînd **Vraja focului** din **Walkyria,** unul dintre momentele sublime ale muzicii wagneriene, înţeles bine de către dirijorul Remus Georgescu. Orchestra a frazat cu îngrijire, parcă plăcut impresionată de propria-i interpretare, alămurile au fost la ele acasă, corzile s-au sudat monolit. Însă cel ce a tradus **Walkyria** n-a fost prea muzical ; Wotan spune : „... mai liber decît mine, **„zeul",** muzica însoţind firească, somptuos ultimul cuvînt, luminîndu-l cu aură mitică. În traducere, lumina cade pe ...„va fi", diminuat. Sau în loc de „stîncă" apar „munţii". Dar este mai puţin grav decît jocul de confuzii din **Oda Bucuriei** unde „Freude", cuvîntul „Bucurie" la care „ancorează" Beethoven (după expresia lui R. W.), e înlocuit cu „Prieteni !" („Freunde"). În programul de sală : numele operelor şi personajelor wagneriene sînt scrise eronat. **(LUCIAN BURERIU).**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). Pavel Chinezu, român de origine, de statură şi forţă herculeană, zice-se, rudă cu familia lui Ioan de Hunedoara. În anul 1478, regele Matei Corvinul l-a numit comite timişean, funcţie păstrată pînă la moarte (1494). S-a ocupat de reorganizarea treburilor interioare ale provinciei. A fost căpitan suprem al oştilor maghiare, a repurtat asupra turcilor mai multe victorii, dintre care cea mai recunoscută este repurtată la **Cîmpul pîinii,** de lîngă Orăştie, eternizată şi de Mihail Sadoveanu în pasaje emoţionante. Aici a salvat viaţa voievodului transilvănean Ştefan Báthori. Se spune că lupta cu cîte o sabie în fiecare mînă.

Iacob Girlişteanu, nobil român, originar din Valea Almăjului, numit de regele Matei Corvinul vice-ban al Bosniei. În anul 1495 îl vedem Ban al Banatului de Severin. Urmaşii săi au ocupat funcţii importante în Banatul de Severin pînă în anul 1635. Caransebeşul secolelor XVI şi XVII a contribuit simţitor la propăşirea culturii şi literaturii naţionale. Reţinem cîteva nume de nobili români : Basarabă, Bobic, Bona, Căstruţ, Duma, Găman, Giurma, Girlişteanu, Fiat, Floca, Ivul, Lupu, Iojica, Măcicaş, Peica, Tornea etc. Aceste nume de familie există şi azi pe teritoriul fostului Banat de Severin. Din secolul al XVII-lea ni s-au păstrat, pînă în zilele noastre, în localităţile din Banat, zeci de cărţi tipărite în limba română la Govora, Iaşi, Alba-Iulia, Tîrgovişte, Bucureşti, Sebeş, Snagov, Buzău, dovadă a unor strînse relaţii spirituale. **(GR. POPIŢI, MIRCEA ŞERBĂNESCU).**

turism

„TÎRGUL DE FETE" de pe muntele Găina. Această renumită serbare folclorică tradiţională se desfăşoară în fiecare an în duminica cea mai apropiată zilei de 20 iulie, în anul acesta la 17 iulie. Locul, ales pentru această manifestare este culmea domoală a muntelui Găina (1.486 m), făcînd parte integrantă din cununa falnică şi maiestuoasă a Munţilor Bihorului, vîrf situat în hotarul comunei Avram Iancu – jud. Alba.

Acest tîrg, vestigiu al unor datini şi obiceiuri ancestrale, asemenea nedeilor şi „ieşirilor între hotare", care s-au desfăşurat din vremuri imemorabile în spaţiul carpato-danubian, sînt o dovadă de netăgăduit a continuităţii şi permanenţei elementului etnic autohton pe aceste pitoreşti meleaguri strămoşeşti.

Originea „Tîrgului de fete", învăluită şi astăzi într-o fascinantă aureolă de mituri şi legende, a suscitat interesul a numeroşi cercetători români şi străini, cum ar fi : Florea (Bobu) Florescu, Abraham Barcsay, Robert Ficheux, Adolf Schmidt, Rubin Patiţia, Iosif Vulcan, Ion Slavici, Rudolf Bergner, George Candrea, Teofil Frîncu, Imre Szabo, Gabor Teglas, Georg Buschan şi alţii, iar mai recent Romulus Vulcănescu şi Ion Bogdan. Varianta mitologică susţine că acest munte ar fi fost, în vechime, al zeiţei Dochia, Gaia sau Găina, mamă a zeilor, în cinstea căreia s-a instituit aici un cult, originea cultului munţilor la români.

Astăzi acest fenomen complex, constituie un prilej de întîlnire a moţilor crişeni cu cei arieşeni şi tinde a se transforma într-un festival cultural-artistic al judeţelor limitrofe : Alba, Arad, Bihor, Cluj şi Hunedoara. Aici feericul răsărit de soare este acompaniat de sunetul prelung al buciumelor tulnicăreselor din comuna Avram Iancu, care vestesc deschiderea tîrgului. **(NORBERT FISCH).**

arhivă

GENERALUL TRAIAN DODA – militant pentru apărarea limbii naţionale. Fondul documentar păstrat de Filiala arhivelor statului Timişoara cuprinde numeroase documente care oglindesc fapte şi momente din lupta populaţiei române autohtone pentru apărarea limbii şi fiinţei sale naţionale.

Într-o scrisoare, din 12 decembrie 1873, a lui Iacob Bogdan (comite de Severin) către Ormos Sigismund, în legătură cu programul electoral al generalului Traian Doda, se menţionează între altele, că în expunerea acestuia era prevăzut următorul deziderat : **„Referitor la naţionalităţi doreşte ca, în baza egalităţii în drepturi, fiecărei naţiuni să i se dea posibilitatea ca să-şi educe copiii în limba maternă şi în şcolile superioare şi să-şi poată folosi limba maternă atît în comune şi comitat cît şi în justiţie".**

Autorul scrisorii arată că programul respectiv îl consideră ca fiind acceptabil şi subliniază **„că numele lui Doda este atît de popular",** încît acesta va fi ales deputat de majoritatea alegătorior. **(TIBERIU MOŢ).**

fapt divers

OCHELARI PENTRU FAZANI ! De ce nu ? Aflăm de la Ocolul Silvic din Timişoara că aceasta este denumirea aproximativă a „dispozitivului" din plastic (culoare roz !) aplicat în partea superioară a ciocului frumoasei păsări. Scopul ? Foarte firesc : fazanii, în captivitate, fiind prea mulţi într-un spaţiu redus, ajung să se ciupească şi să-şi strice penajul. Ochelarii împiedică vederea înainte şi ca atare, se înlătură pericolul ... autodegradării. Pînă în prezent, la Timişoara, se bucură de această „cucerire a ştiinţei" aproximativ 4.000 de fazani. Alţi 6.000 îşi aşteaptă rîndul. Să fim în clar : fazanii nu trebuie să vadă înainte ! **(CASSIUS).**

evrika !

● **Toate stelele de pe cer nu fac cît scînteia din tine.**

● **Nuntă ca-n poveşti : felicitările le-a strîns nasul într-o pălărie.**

● **La perfecţiune se poate ajunge, dar unii cred că trebuie să facă şi calea întoarsă.**

● **Cultura este un copac cu crengile în tine şi cu rădăcinile în afară.**

● **Pentru merite – lupă ; pentru lipsuri – ochelari de soare.**

● **Cînd stîrşeşte romanul, autorul prolific începe o nouă viaţă.**

● **Deschide-ţi toate ferestrele sufletului şi vei vedea că prietenii nu-ţi mai trec pragul ; au pe unde să intre.**

● **Cei ce „se aşteaptă la orice" nu vor cunoaşte niciodată senzaţionalul.**

● **Pentru o liniştе uită de multe ori reunim la o luptă frumoasă.**

(ION VELICAN)

REZULTATELE CONCURSULUI DE POEZIE AL EDITURII „FACLA"

La concursul de poezie al Editurii FACLA s-au prezentat peste 50 de concurenţi din judeţele Timiş, Caraş-Severin, Arad, Bihor şi Hunedoara. Pe baza hotărîrii juriului (preşedinte, AL. JEBELEANU) în temeiul regulamentului de concurs, au fost omologate şi reţinute pentru publicare manuscrisele următorilor concurenţi : VASILE DAN, SABIN OPREANU, ANA SELENA şi VALENTIN TUDOR.

Lucrările selectate vor apărea pînă la 31 decembrie 1978 în ordinea stabilită de editură şi vor fi retribuite conform legislaţiei în vigoare. Va fi publicat, de asemenea, şi un volum colectiv din alte manuscrise recomandate de juriu.

Manuscrisele prezentate la concurs nu vor fi restituite.

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

opinii

Despre condiția autorului țăran

VIOREL CRISTEA

În 1969, țăranul bucovinean Toader Hrib încredința poetei Florența Albu jurnalul său pe care, altfel, după voia lui, ar fi urmat să-l citim abia în anul 2000. În 1971, **fragmente** din acest jurnal, **selectate** de editoare, sînt adunate în cartea **Cronica de la Arbore.**

Alături de înzestrați rapsozi populari, Toader Hrib devenea vedetă națională, solicitat, spre marea lui mîndrie, de presă, Radio, TV etc. Acest jurnal, renăscut" în aromitoare atmosferă publicitară, ne interesează atît în sine cît și datorită faptului că a relansat elanul scriitoricesc în proză al unor țărani creatori. Acum reapare în circulație, vag definită, sintagma **scriitor-țăran;** ne oprim asupra **Cronicii de la Arbore,** în credința că ea este în măsură să răspundă la unele întrebări de interes mai larg în legătură cu fenomenul amintit.

1. **Ce este Toader Hrib ?** Toader Hrib este autorul și personajul central al **Cronicii ;** el a fost țăran și, de prin 1962, este țăran pensionar. Fondul gîndirii sale aparține culturii tradiționale rurale. Astfel, satul său este un fel de centru al Universului, în drumul mare al istoriei, cită vreme satele vecine sînt undeva la marginea lumii, sortite „să rămîie în urmă" (178). Orizontul lumii se identifică, pentru el, într-o mai veche perioadă, cu orizontul satului : acordindu-i-se în primul război mondial un concediu condiționat în Ardeal, nu poate numi o **singură** localitate din această țară pe care o străbătuse, totuși, în drum spre război (66–77). Din Viena reține caruselul din Prater „un huț uriaș, o roată mare care se vedea peste toate casele" (67). În zarea ultimă a gîndirii sale există un justițiar suprem care pedepsește pe cei răi (v. p. 61, episodul cazematei) invocat în zilele noastre să deo bun gînd conducătorilor statelor, pentru a se ajunge la dezarmare. Timpul cronicii se situează în funcție de marile sărbători și de anotimpuri. Vremea, element fundamental pentru țăran, se bucură de atenție maximă : fiecare zi este consemnată, mai întîi, meteorologic.

2. **Cine este Toader Hrib ?** Un țăran care a trăit nu numai în timp, ci și în istorie. Un om care **a făcut** un război ce nu era al lui (în armata austro-ungară) război iscat de, „în fine, ambiția, mîndria celor mari" (53). Acel imperiu, închisoare a popoarelor, i se dezvăluie dinăuntru lui Toader Hrib printr-un fapt ce il afectează direct și îi prilejuiește constatarea „în țara lor eu însemnam nemică" (61). După 1944 Toader Hrib se află, zice el, „chemat la diferite funcții publice" (174) cea mai importantă fiind cea de primar din 1947–48 ; din păcate, jurnalul acestei perioade i s-a pierdut.

3. **Cum este înfățișată istoria văzută și trăită de Toader Hrib ?**

Mai întîi, războiul. **Redactarea** însemnărilor despre război este făcută prin 1967, 1968, beneficiind, deci, de avantajul „perspectivei". Și totuși... Din perspectiva individului, sfătuit de tatăl său să nu tragă direct în om „cine au scăpat de moarte astăzi, au căzut mîine, cine a scăpat mîine, au căzut poimîine" (53–54). Peisaje : peisaj 1 : „sade pustii și de civili lăsate" (65); peisaj 2 : rachetele, cu culorile lor, „toate acestea în timpul nopții prezintă ochilor ceva frumos, dar în adîncul lor este ceva îngrozitor" (55).

În ochii țăranului orice alcătuire de fier este invincibilă : în două avioane „noi, întreg batalionul (...) am tras fiecare multe cartușe fără să le cauzăm ceva" (48) și : „grenadele cădeau mereu în jurul vapoarelor care înaintau fălos spre mal" (48).

Dacă istoria contemporană internă are întreaga adeziune a lui Toader Hrib, în materie de politică internațională el este un sceptic : „peste tot e o repezeală de consfătuiri și iar consfătuiri, pare că s-ar pregăti o nuntă mai mare să spun că au fost vorbă multă dar treabă aproape nemică" (97).

Hotărît, jur-împrejurul lumii și al istoriei, de la înălțimea statului de om a lui Toader Hrib, a **martorului** unei realități fatal fragmentare, e modest și nu major semnificativ, dar **este.** Și e tulburătoare convingerea acestui om că cele mai modeste mărturii ale istoriei trebuie **să rămînă.** În fabulosul său muzeu, ca și în **Cronică** se învecinează cele mai neașteptate lucruri, egal prețuite de colecționar, care cred că va veni odată, cineva, care, cine știe, le va descoperi incalculabila valoare.

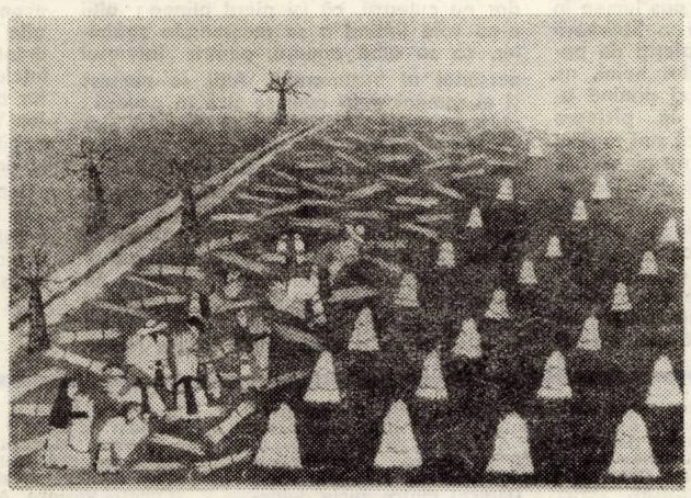

„La cules"

4. **Toader Hrib se consideră autor :** „Dar **eu mă ocup** cînd am timp liber și **cu scrisul"** (176) ; el își scrie nu numai jurnalul ci și „articole" pe care le citește vizitatorilor muzeului său. Ce sînt aceste compoziții ne putem vag reprezenta din titlul pomenit al unuia : **Zbuciumul și durerea lor m-au pătruns și pe mine** în care ar fi vorba despre... micii orfani (186).

Autorul, împotriva unor declarații, nu este deloc puțin ambițios : el are ambiții tanatologice, vrea adică să știe cum **se moare (!),** așa că își notează evoluția bolilor : „cineva a vrut să știe cum se moare și a făcut o experiență (!). Așa și eu" (102).

5. **Ce face Toader Hrib ?** Toader Hrib **scrie,** el **nu povestește,** la el verva povestitorului popular are la picioare plumbul vorbei scrise. Tonul e cînd biblic, cînd gazetăresc, cînd al literaturii frecventate de autodidact. Această literatură își trimite în scrisul lui poncifurile. Iată cîteva : „alt tip, alt model" (151) și „factorul om, factorul vreme" (105) ne trimit la limbajul gazetăresc ; „a scrie chiar și lucruri de mică însemnătate"... (20) adică **amănuntul semnificativ !;** „vom îndeplini rolurile ce ne sînt stabilite și apoi vom elibera locul altora" (101) e clar : motivul **lumii ca teatru** sau, în sfîrșit, Antim Ivireanu : „Acum să vedeți tînăra din România : rochie scurtă, cu 15 cm mai sus de genunchi mai avea pe picioare niște ciorapi subțiri (...) în acest jurnal al meu întreb pe toate femeile care în timpul iernii imblă cu picioarele goale ca cocostîrcii, oare ce vor ele ? (...). Dar în timpul iernii îmbracă-te, că e păcat să mori chiar la tinerețe, că nu știi cît face sănătatea, vei ști abia cînd vei pierde-o" (202–203).

Atunci cînd autorul rămîne între elementele culturii tradiționale descripțiile au relief, textul are savoare : undeva e „întuneric ca în cramă" (50) gloanțele **bîziie** ca albinele (60), păduchii umblă ca furnicile în mușuroi (52) rachetele cosmice sînt vătăjei (chemători la nuntă) (144) sau, iată, o notație exemplară : „lar vuietul era așa de mare că îți părea că ești în mijlocul unui clopot iar limba pălește cu putere în doagă, iar tu ai fi cu urechea lipită de doagă (69).

Dincolo **însă** de **voința artistică** a autorului în cronică se creionează **personajul** Toader Hrib în imediata vecinătate literară a colonelului Lăcusteanu. Acest personaj este un om-spectacol, om-centru, om-excepție. El nu este lovit de gloanțe, se contemplă, vorbind despre sine la a treia singulară : „Aceste grele misiuni trebuiau să se execute de fruntașul Hrib, **băiatul cu noroc** (59). Eroul vorbește nemțește cu împăratul (66), își notează zilele în care a cheltuit mult fără profit, așteaptă ca primăria să-i schimbe becul ars din fața casei, contabilizează numărul vizitatorilor muzeului său, 5571, „pe care i-am servit **în mod gratuit** cu explicații" (146), este chemat, cum s-a arătat, la funcții publice iar dintre cei care vin la muzeu îl mulțumesc numai 5% căci „alții vor să vadă muzeul, dar pe om nu vor să-i vadă fățura", (205).

6. Toader Hrib, și nu numai el, se află la granița a două culturi : **cultura tradițională rurală** de care, din exces de zel, încearcă să se delimiteze, considerînd-o în mod greșit integral anacronică și **cultura urbană** căreia, în mod explicabil, nu i s-a integrat. El adoptă față de Univers **perspectiva cercetătorului** fără a avea întotdeauna instrumentele adecvate necesare.

Scria de mulți ani un jurnal care, cu siguranță, era altceva decît această **Cronică :** aici autorul știe că se adresează, în primul rînd, **orășenilor** și numai cine a cercetat povestitul în mediul rural are dimensiunea exactă a modificărilor operate de narator („autor") în funcție de componența grupului ascultătorilor. Nimeni nu va cunoaște însă, nici chiar Toader Hrib, efectele intrusiunii editoarei asupra scrierii acestei cronici care, peste falsele modestii ale autorului, demonstrează gustul pentru scrisul frumos și nu rareori exact. Prea puțin însă pentru a-l înscrie pe Toader Hrib într-o breaslă cu un statut mai complex, cea a scriitorilor.

Deoarece însuși se consideră autor, să convenim a-i numi pe acești entuziaști ai condeiului, de condiția lui Toader Hrib, **autori-țărani.** Într-o fostă țară, campioană a analfabetismului, să notăm prezența autorilor-țărani ca un fenomen **social-cultural,** capabil să dea una dintre dimensiunile marilor transformări ale acestor vremi. Să fie editați, deci, acești autori, cu respect pentru ei și pentru vorba scrisă.

Și să-i citim !

IOAN IULIU POPA

profiluri

IOAN LUMINOSU

Complet izolat de lumea literară — absolut necunoscut pînă în urmă cu cîteva luni, cînd directorul căminului cultural din Coștei, județul Timiș, i-a trimis caietele de poezii la Centrul de îndrumare..., pentru ca acestea să-l reprezinte pe autor în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" — Ioan Luminosu (născut în anul 1911) întregește, într-un mod aparte, fenomenul literar specific condeierilor țărani. Caracteristica fundamentală a autorului constă în circumscrierea acestuia în perimetrul liricii populare de dragoste, avînd, totodată, tendința de a fărîma tiparele stilistice tradiționale. În felul acesta, poeziile sale prezintă evidente asemănări cu cîntecele de lume. Ioan Luminosu își narează trăirile erotice, cu mijloacele unei retorici orale, nespecifică, totuși, liricii populare în care sentimentele sînt exprimate într-o rafinată încărcătură figurativă. La fel ca în vechile cîntece de lume din mediul urban, și la I. Luminosu ne întîmpină stridențe de vocabular neologistic (amorezat, sedus, adoram, amoroasă etc.). Uneori însă ambiția de a se exprima după gîndul său **(cum îmi mărturisea deunăzi) ne oferă surprize de inventivitate imagistică, precum : „inima e ceas cu nume", „tu-mi ești rana fericirii", „stăvilerul suferinții tale", „șuieră șerpii-n zîmbiri", „lacrimi pe băț de alun, tata mi-a aprins" etc.). Am citat din volumul de versuri** Cîntece de dor ale inimei fierbinți. Poezii populare de Ioan Luminosu,**apărut la Lugoj în anul 1937.**

Cele trei caiete de versuri, pe care le-am parcurs recent, învederează că Ioan Luminosu a scris zeci și zeci de poezii, urmîndu-și, pe de o parte, cu stăruință, făgașul poetic erotic, din unica sa carte, iar pe de altă parte încercînd abordarea unor specii noi literare : lirica socială și „poezia de haz", cum e numită de el poezia umoristică.

AUREL TURCUȘ

PARTID, RAZĂ DE LUMINĂ

Partid, rază de lumină,
Lumii-ntregi te oglindești,
Tu ești farul omenirii
Și oglinda lumii ești.

Tu ne creezi fericirea
Ca un gospodar pe-ogor,
Sămănînd nădejdi curate
Și speranța-n viitor.

Cu speranța înainte,
Viața nouă să clădim,
Iar cînd ne va cere țara,
Fii apărători să-i fim.

Cu dragoste fără margini,
Noi ne facem datoria,
Împletind cunuri de aur,
Pentru scumpă România !

AM UN BADE BĂNĂȚEAN

Frunză verde tulipan
Am un bade bănățean,
Făcut dintr-un spic de grîu,
Lîng-o margină de rîu.

Și eu din spic de secară,
Fericită-n a mea țară.
Măi bădiță spic de grîu,
Aș vrea dorul tău să fiu,
Grîul să ni-l săcerăm
Și iubirea să ne-o dăm.
Mîndruță spic de săcară,
Cu dor mare dintr-o vară,
Săcara s-o punem jos
Să ne iubim drăgăstos
C-așa-s grîul și săcara
Aurite-n toată țara.

medalion

IMPORTANȚA UNEI EXPERIENȚE DRAMATURGICE

Teatrul lui Aurel Gheorghe Ardeleanu apelează îndeobște la situații limită. Personajele sale se mișcă într-o lume a cărei istoricitate nu este restrînsă. „Appasionata", „Coroană pentru Doja" ori „Tunul de cireș", piesele jucate pînă acum, par să ne contrazică. Dar contradicția e doar aparentă. Fiindcă ceea ce rezistă prin înlăturarea succesivă a straturilor textului, ca istorie, în toate aceste drame, este o „atmosferă".

„Appassionata" vorbește despre momentul războiului, al grupării forțelor în jurul Partidului Comunist, dar textul se organizează din scene simbol, eroii cumulează date ale grupărilor în conflict. Timpul suferă o extensie. **„Coroană pentru Doja"** este, în cele din urmă, drama unei enorme latențe, purificată prin sacrificiu și eliberată prin el de teamă : victoria este a învinșilor, războiul cu ei înșiși a fost cîștigat. Timpul se divide în martiri, cei rămași trăiesc astfel într-un moment viitor în care **Timpul** își va împlini puterea prin acele clipe ale jertfei ; un colos împotriva căruia brațul unei puteri provizorii nu va putea ridica decît o spadă de apă. **„Tunul de cireș"** este pe de-a-ntregul o piesă-metaforă. Despre climatul ce a generat adeziunea populației din Ardeal și Banat la ideea de independență, la războiul lui 1877. Cu cîteva personaje, dramaturgul izbutește să construiască un tablou grav, în care replica, dincolo de valențele sale poetice, este impregnată de sens. S-ar putea vorbi despre un poetic cerebral. Dramatismul rezidă aici, pe de-o parte, în forța opozanților, pe de altă parte, în starea de tensiune extremă a situației propuse. „Teritoriul" pe care se derulează drama este potrivnic supunerii : **ANA** (o țărancă Ana, desigur), se aseamănă pămîntului, răbdarea ei e o crustă sub care răzbunarea se coace încet. Irevocabilul așteaptă. În situația limită, el se joacă de-a soarta. **ION** (țăranul, desigur) care împinge spre front un tun de cireș, ca esență a existenței sale oferită unei idei, se dăruie conștient unui sacrificiu repetat. **JANDARMUL,** „vanitate bolnavă" a puterii de a constrînge, se opune perpetuu, dar irevocabilul planează asupra fiecărei **noi** mișcări. Personajele sînt sub incidența irevocabilului, în egală măsură. Timpul, în această piesă e oprit. El reîncepe să bată abia după ultima cortină. Sîntem determinați să credem că teatrul lui A. Gh. Ardeleanu este mereu o încercare de imersie în Timp. Adresa directă a replicii îl salvează pe autor, în cele mai multe cazuri, de cantonare în abscons. Fiindcă există, în teatrul lui A. Gh. Ardeleanu, tentația metaforizării excesive, **dar** franchețea relației, între sensul replicii și virtualul spectator, restabilește echilibrul. Un motiv pentru care o primă lectură a unora dintre piesele sale poate conduce la concluzii extreme : aceea a declarativismului practicat de autor (la „Appassionata" sau „Coroană pentru Doja", spre pildă), ori a arborescenței (în cazul „Tunului de cireș"). La o lectură mai atentă, aceste posibile reproșuri, dispar. Interesat să constituie o **„stare",** autorul își extinde atenția dinspre personaj în multiple direcții, ori se concentrează de la o anumită distanță de personaj (și din unghiuri diverse) asupra sensului pe care acesta îl figurează. **La Teatrul de Nord — Satu Mare,** în regia Ecaterinei Mureșan, este exploatat filonul poetic al piesei „Tunul de cireș". Spectacolul izbutește să demonstreze că drama nu se pulverizează la acest nivel al textului. Din acest punct de vedere, spectacolul este chiar un răspuns important posibilelor incertitudini privitoare la teatrul lui A. Gh. Ardeleanu. Piesa rămîne însă deschisă unor alte lecturi : critice, scenice. S-a spus, și pe bună dreptate, că teatrul lui Ardeleanu, ca scenariu-document, amintește de acei autori care au impus genul : Weiss, Hochhut, Kipphard. Nu ne îndepărtăm de aceste opinii decît în măsura în care autorul însuși o face, mai ales prin ultima sa creație. Prin a accentua apelul la document ca la cea mai elocventă sursă pentru surprinderea, dincolo de litera istoriei, a unei stări, a unei atmosfere. Avem impresia că „Tunul de cireș" îl apropie pe autor de sine, că oferă criticului posibilitatea de a-l înțelege mai bine. În ce ne privește, după lectura acestui text, sîntem înclinați să credem că felul său de a scrie teatru se va resimți de pe urma „experienței dramaturgice" a „Tunului de cireș".

ANTOANETA C. IORDACHE

umor

PARODII

Carolina Ilica

RUGĂMINTE NAIVĂ

MOTTO :
„Foaie verde da dai n-ai
tată, nu mai bate cai"
(proverb)

Nu mai bate caii, tată, nu mai da în ei cu bita,
nu te consuma degeaba într-un inutil efort.
Lasă-i să se hodinească după ce au tras atîta.
ca pe două mici corăbii ancorate lîngă port.

Chiar de-i bați, îi bați degeaba, căci ei seamănă cu mine :
nărăvași, cu mușchii tineri și cu vîntul în auz.
Dacă vrei să-ți fie prieteni, dăruiește-le mai bine.
seara cînd se-ntorc acasă, cîte-un sac de cucuruz

Nu mai bate caii, tată, și de-a lungul și de-a latul
spatelui curbat ca dealul, lustruit de rouă-n zori.
Fii mai potolit cu dînșii că și-așa vorbește satul
și din pricina aceasta mi-au fugit trei pețitori.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : moață, platinată, corso, șicane, Vasile, Brusturi, melancolie, provincie, capitala, departe, vacanța.

Selecție metaforică : „Cînd uiți de mine eu mor / Dar, teme-te, nu pot muri și învia la nesfîrșit".

consemnări

ION VĂSĂI

Un militant pentru emancipare socială și națională

În anii frămîntați de la cumpăna secolelor XIX și XX, într-un sat din apropierea Lugojului trăia și își desfășura activitatea un țăran înaintat, care s-a impus atenției contemporanilor printr-o vastă activitate politică – Ion Văsăi (1863–1914).

Fiul unui țăran sărac din Satul Mic (azi Victor Vlad Delamarina), rămas orfan din fragedă tinerețe, Ion Văsăi trăiește o copilărie tristă și grea, trebuind să muncească de timpuriu.

Dominat de o permanentă sete de cunoaștere, el învinge toate greutățile și reușește să urmeze cîteva clase primare, iar din puținul pe care-l cîștiga își cumpăra ziare, reviste și cărți din care și-a completat cunoștințele de cultură generală și s-a informat asupra evenimentelor politice. Fire sensibilă, el este receptiv la tot ceea ce se petrece în jurul său, în sat, în comitat, în țară și peste fruntariile ei. Cunoscînd bine situația grea a maselor largi muncitoare, îndeosebi a țărănimii sărace din ale cărei rînduri făcea parte, precum și oprimarea națională la care era supus poporul român din teritoriile stăpînite de imperiul austro-ungar, Ion Văsăi se alătură cu trup și suflet luptei pentru emancipare socială și națională, devenind un înflăcărat propagandist și mobilizator al maselor. Astfel, îl găsim adesea în mijlocul țăranilor, în satele din jurul Lugojului sau ale Oraviței, vorbind sutelor de țărani în adunări populare, în care se dezbăteau probleme economico-sociale ori politice, colaborînd la presa vremii, întreținînd legături și avînd corespondență cu personalități politice.

Din relatările presei, ca și din numeroase manuscrise ale unor cuvîntări sau articole, scrise cu cerneală sau cu creionul, pe file de caiete școlare ori pe verso-urile unor afișe (documente consultate prin bunăvoința familiei, care le păstrează, prin intermediul și cu sprijinul prof. Emilian Iclozan), se desprind numeroase idei ale concepției sale înaintate și concluzia unei activități vaste, neobosite, pusă în slujba cauzei drepte a poporului.

Impresionează, înainte de toate, în mod deosebit preocuparea pentru cunoașterea profundă a trecutului istoric al poporului nostru și încercarea de educare patriotică a maselor prin intermediul istoriei. Într-o cuvîntare rostită cu ocazia aniversării ziarului **Tribuna poporului** din Arad, Ion Văsăi spunea, printre altele : **...„mă gîndesc la cursul veacurilor, cum se schimbă soarta popoarelor, cum ne povestea moșul meu, despre soarta noastră, a românilor. Au trecut 18 sute de ani de cînd împăratul Traian a adus pe strămoșii noștri romani și i-a așezat pe plaiurile acestei țări și de atunci și pînă astăzi multe hoarte barbare au venit peste capul bietului popor român, voind a-l răpune. Și poporul românesc a stat ca un stîlp de piatră în mijlocul valurilor furtunoase și mereu-mereu dînd din sînul său viteji de nume mare, care s-au jertfit pentru neam, lege și moșie, și care adeseori au pus lumea în uimire, prin faptele lor eroice... Strămoșii noștri cînd erau vreodată copleșiți de puterea covîrșitoare a dușmanilor haini, nu au descurajat, nu au fugit, ci punînd umăr la umăr... s-au ridicat în picioare ca un voinic, dovedind lumii că sînt români în putere, și românul în veci nu piere...".**

Lupta neobosită pentru dreptate socială și libertate națională este firul călăuzitor al întregii vieți și activități a acestui țăran patriot. Referindu-se la un proiect de moțiune supus aprobării unei adunări populare, Ion Văsăi, vorbește cu o mare putere de convingere : **„Uitați fraților, să vă arăt eu dumneavoastră, că mai este o scrisoare, poate mai vrednică și mai sfîntă decît scrisoarea ce-o așternem noi pe hîrtie. Este scrisoarea pe care o trage fierul plugului în brazdele lungi pe întinderea întreagă a țării, purtat cu mîna neagră a țăranului, care cîștigă pîinea albă ce o mănîncă domnii. Mai e apoi scrisoarea pe care o scriu copiii aceștia ai pămîntului cu sîngele lor în războaie... În virtutea acestor scrisori cerem drept de vot pentru toți țăranii români".** Participant activ la marea bătălie pentru obținerea de drepturi electorale, Ion Văsăi va relua în alte forme aceste idei, completîndu-le cu date noi : **„Ne-am adunat astăzi fraților** – spunea el la o altă adunare populară – **ca să arătăm înaltului Guvern, că noi, poporul de jos cerem drepturi pentru popor. Noi cerem cu toții introducerea votului universal, egal, secret și după comune, pentru că noi plătim dare la țară și noi dăm feciorii noștri cătane pentru apărarea țării și la vreme de bătaie își varsă și sîngele lor pentru țară".** El atacă vehement guvernul care ciuntește dreptul de vot, acordîndu-l **„numai la cei bogați și la cei ce știu scrie și ceti"**, arătînd că țăranii în majoritatea lor **„nu știu a ceti și a scrie, căci n-au avut prilejul de a umbla la școală din cauza sărăciei și în multe locuri n-au școală...".**

Curajul și puternicul său spirit revoluționar, combativ se manifestă în cuvintele adresate celor care nu apără interesele poporului muncitor, chiar dacă sînt români. **„Sînt mulți din aceia cari îi bate vîntul aplecați în servituți lumești ; sînt mulți care ar putea face ceva pentru noi, dar nu cutează, că își pierd pîinea ; alții n-au voie țintind a se recomanda străinilor, ca să aibă onoare, pentru interesul personal al buzunarului. Alții se numesc și ei români dară cum se zice în povești : abia le ajunge timpul ca să doarmă gîndind și să vorbească nefăcînd".** Deosebit de semnificativă în această privință este și polemica la adresa lui Octavian Goga, care prezenta satul în mod idilic și adoptase o politică antipopulară : **„Domnule Goga, te rugăm noi plugarii, coboară-te din înălțimea măreției poetice și fă-te ca un apostol ; lasă-ți barbă și să-ți crească părul și vei afla adevărul... Ia-ți bățul în mînă și cu o haină proastă, ca lumea să nu te cunoască și umblă din sat în sat. Cînd ești gata vezi ce-ai învățat : cercetează și întreabă pe popor din fir în păr cum trăiește, cît plătește pe an la toți slujbașii cu poporenii, cum îi luminează în școală învățătorii și cum se poartă cu ei preoții".**

Manifestîndu-și credința în forța de neînvins a poporului, el exclama : **„Noi sîntem mai mulți și mai destoinici pentru a aduce pe aceste plaiuri dominația dreptății și cu cît dovezile de tărie ce dăm vor fi mai luminoase, cu atît ziua izbînzii va fi mai aproape".** El avea o încredere nestrămutată în victoria cauzei celor mulți. **„...neamul nostru nu și-a pierdut credința în puterile sale neînvinse... să arătăm cîtă putere este în unirea celor deopotrivă năcăjiți și că de puterea acestei uniri se vor sfărîma cătușele nedreptății".** În același timp, Ion Văsăi avea o poziție corectă în problema națională, cerînd libertate și egalitate pentru toate popoarele subjugate de imperiul habsburgic, înțelegere și armonie între toți cei ce muncesc, indiferent de naționalitate. **„Să arătăm apoi** – spunea el – **tuturor celorlalte popoare obidite, ce trag aceleași dureri de pe urma cîrmuirii de azi, că neamul românesc e un neam plin de vigoare și tărie, e un neam care și-a înțeles rostul mare... să le arătăm fraților că nu mai voim să rămînem în urma nici unui neam din această țară, ci, dimpotrivă, dătători de pilde de curaj și tărie, vrem să le fim tuturor celor de o soartă cu noi... Fiecare popor cu conștiință națională are dreptul de a-și croi soarta sa culturală, economică și politică. În convețuire cu alte popoare, să trăim ca frați egal îndreptățiți. Noi românii vrem pace, bună înțelegere și îndestulire tuturor popoarelor din această țară".** Este interesant că Ion Văsăi a fost ales deputat în adunarea comitensă a fostului comitat Caraș-Severin în circumscripția electorală Pietroasa Mare.

Ion Văsăi n-a apucat să-și vadă împlinite idealurile pentru care a luptat, dar activitatea sa se înscrie în marea și îndelungata bătălie a poporului care, a triumfat în cele din urmă, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român.

NICU DUMITRESCU

FIȘĂ DE DICȚIONAR

Scriitori țărani bănățeni

ALMAJANU, GICA. S-a născut în anul 1900 la Milcoveni (jud. Caraș-Severin). A redactat ziarele **Salvarea țărănimii** (Oravița, 1934) și **Lumea nouă** (Timișoara, 1949).

BĂLAN, GHIȚĂ-ȘERBAN. S-a născut în 1907 la Comloșul Mare (jud. Timiș). Membru în comitetul de redacție al revistei **Suflet Nou** (Comloș, 1934-1939). Colaborări la **Orizont, Almanahul ziarului Satul socialist**, și la ziarul **Satul socialist**. A decedat în 1975.

BANU, IOAN. S-a născut în 1886 la Iertof (jud. Caraș-Severin). A publicat poezii la gazetele **Țăranul** și **Progresul** (Oravița) și la **Poporul român** (Șoșdea). A decedat în 1958.

BLIDARIU, PAVEL. S-a născut în 1896 la Chevereșul Mare (jud. Timiș). Colaborări la ziarul **Cuvîntul satelor**, unde a scris sub pseudonimul **Pulbere** și a susținut rubrica **Notițul meu**. A decedat în 1953 la Tornești, lîngă Iași.

BRÎNZEI, DUMITRU. S-a născut în 1884 la Ciclova Română (jud. Caraș-Severin). Colaborări, încă din anul 1903, la revistele **Cucu** și **Poporul român** (Budapesta), apoi la periodicele orăvițene : **Progresul, Foaia Orăviții, Junimea, Vatra Banatului** și **Zorile Banatului**. Un volum în manuscris : Icoane de la sate. A decedat în anul 1970.

CIUCUREL, ION. S-a născut în 1897 la Șoșdea (jud. Timiș). Colaborări la : **Românul** (Arad), **Foaia Poporului Român** (Budapesta), **Drapelul** (Lugoj), **Calea vieții** (Comloșul Mare), **Drum Nou** (Bocșa Montană), **Țara** (Lugoj), **Gazeta Țăranului** (Timișoara), **Lumina satelor** (Sibiu). În 1923 a fondat gazeta **Poporul românesc** a cărei redacție era la Șoșdea. În 1927 fondează gazeta **Cuvîntul satelor**. Scrieri: **Transformare** (roman., 1931). A decedat în 1955.

CIURCEA, GHEORGHE. S-a născut în 1916 la Greoni (jud. Caraș-Severin). Scrieri : **Obiceiurile noastre la nuntă pe Valea Cărașului** (Timișoara, 1943).

CRĂCIUNEL, ILIE. S-a născut în 1883 la Răcășdia (jud. Caraș-Severin). A fondat cu N. Vucu-Secășeanu, în 1919, gazeta **Țăranul** (Oravița). Colaborări la ziarul **Înainte** Timișoara). A decedat în 1940.

DOGARU, MARIA. S-a născut în 1906 la Comloșul Mare (jud. Timiș). A decedat în 1942 la Timișoara.

FRANȚIU, ION. S-a născut la Tărova (jud. Caraș-Severin). Colaborări la **Foaia Poporului Român** și la **Calendarul Poporului Român** (Budapesta). A decedat în 1943.

FRUMOSU, ION. S-a născut la Ciuchici (jud. Caraș Severin) în 1920. Colaborări la : **Fruncea, Drapelul roșu, Orizont** (Timișoara). Scrieri : **Oameni dintre apele doinelor** (Timișoara, 1973).

GHIȚĂ, MIRON. S-a născut în 1906 la Giurgiova (jud. Caraș-Severin). Colaborări la : **Opinia noastră** (Oravița), **Cuvîntul satelor** și **Poporul român** (Timișoara). A decedat în 1965.

GRECU, VASILE. S-a născut la Jabăr (jud. Timiș). Colaborări la **Cuvîntul satelor**. A decedat în 1962.

HUMA, NICOLAE, BOGDAN. S-a născut în 1886 la Bocșa-Română (jud. Caraș-Severin). Colaborări la : **Cuvîntul satelor**. Scrieri : **Țăranul elvețian și agricultura în Elveția** (București, 1930). A decedat în 1954.

LUCA, GHEORGHE. S-a născut în 1916 la Creoni (jud. Caraș-Severin). Colaborări la **Cuvîntul satelor, Voința Banatului, Poporul Român, Dacia.**

MARGA, OCTAVIAN. S-a născut în 1912 la Ramna (jud. Caraș-Severin). Scrieri : **Vama păcatului**, dramă în 3 acte, (1931), și **Lupta pentru pîine**, piesă în două acte și un tablou (1933). A decedat în 1941.

MOGA, TEODOR. S-a născut la Secășeni (jud. Caraș-Severin). Colaborări cu poezii la gazeta **Țăranul** (Oravița).

MURGU, IOAN-CUCU. S-a născut în 1889 la Girliște (jud. Caraș-Severin). Colaborări cu versuri la **Foaia ilustrată**, la revista **Cucu** și **Foaia Poporului Român** (Budapesta). A decedat în 1967.

NOVAC, AURELIU. S-a născut în 1885 la Vasiova (jud. Caraș-Severin) Colaborări la : **Cucu** (Budapesta), **Solia satelor** (Orăștie), **Valea Birzavei** (Reșița), **Cuvîntul satelor** (Lugoj), **Vasiova, Almanahul Banatului** (Lugoj), **Almanahul ziarului Satul socialist** (București), a decedat în 1973.

PELA, IOAN. S-a născut în 1893 la Izvin (jud. Timiș). Colaborări la : **Țara** (Lugoj), **Poporul român** (Șoșdea). Scrieri : **Poezii și declamațiuni pentru grădinițele de copii** (Timișoara, 1939). **Poezii și declamațiuni pentru grădinițele de copii**, partea 3-a (Timișoara 1940) **Poezii pentru copii** (Timișoara, 1943).

PETRICA, PETRU. S-a născut în 1902 la Cîrneceа (jud. Caraș-Severin). Colaborări la : **Cuvîntul satelor** (Lugoj și Șoșdea), **Lumea și Țara** (Cluj), **România nouă** (Cluj), **Vestul, Luceafărul, Orizont** (Timișoara). **Zorile Banatului** (Oravița), **Suflet nou** (Comloșul Mare). Scrieri : **Păcate** (teatru, Oravița, 1941) și **Chipuri din Bănat**, nuvele și schițe, lucrarea în manuscris **Antologia plugarilor condeieri, compozitori și ziariști din Banat** a fost premiată de Almanahul ziarului Satul socialist.

ROȘU, TEODOR. S-a născut la Slatina Nera (jud. Caraș-Severin). Colaborări la : **Progresul** (Oravița). A decedat în 1908.

TARBAȚIU, PAUL. S-a născut în 1902 la Comorîște (jud. Caraș-Severin). Colaborări la : **Poporul românesc** (Șoșdea), **Junimea, Curierul Banatului, Opinia noastră** (Oravița), **Cuvîntul satelor** (Lugoj), **Vestul, Luceafărul** (Timișoara), **Societatea de mîine** (Cluj). A fondat în 1927, la Oravița, gazeta **Zorile Banatului**. Scrieri : **Cîntece și flori**, poezii (Oravița, 1927), și **Vîntului** (Craiova, 1928). **Sclavii pămîntului** poezii (Timișoara, 1938).

TUCU, NICOLAE. S-a născut la Zoriencior (jud. Caraș-Severin). Colaborări la **Cuvîntul satelor** și **Calendarul Românului**. A decedat în 1949

P. V.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (IV)

DROG

Ben puse sacoșa pe masă și o deschise. Cînd își ridică privirea și-l zări pe inspectorul vamal care stătea în spatele lui Talbott, simți o crampă în stomac.

Talbott își făcea treaba calm, cercetînd pe-ndelete conținutul sacoșei, iar doi dintre călătorii care erau în spatele lui Ben trecură în rîndul al doilea. După ce Talbott termină, puse lucrurile la loc și Ben închise sacoșa. Talbott îi aruncă o privire lui O' Brian iar acesta lui Ben.

– Tinere – zise inspectorul – vrei să treci puțin în biroul meu ?

– E ceva în neregulă ?

– Un control de rutină – zise O' Brian zîmbind. Astăseară ai avut tu „norocul" să fii ales.

Ben luă sacoșa și-l urmă pe inspector, observînd că ceilalți călători deja plecaseră.

Inspectorul îl rugă să pună sacoșa pe masă și se așeză. Ben se așeză pe mușchia unui scaun, iar O' Brian se rezemă cu coatele pe birou. Îi ceru lui Ben pașaportul, iar acesta i-l întinse. O' Brian îl deschise și citi numele, gîndind în sinea lui : „Fir-ar-să-fie, păi ăsta-i fiul lui John Snyder !". Își ridică privirea și, dacă Ben n-ar fi fost atît de palid, inspectorul ar fi anulat telefonul anonim și i-ar fi dat drumul. Și nu numai că i-ar fi dat drumul, dar l-ar fi condus și în oraș. Îi întinse pașaportul și-l întrebă pe Ben dacă e așteptat de cineva la aeroport.

–Nu. Ai mei nu știu că vin.

O' Brian deveni acum bănuitor. Ben nu și-a înștiințat părinții, pentru că se temea să nu-l aștepte cumva la aeroport.

– Ai o sacoșe ciudată – zise inspectorul. De mult n-am mai văzut una la fel.

– Am cumpărat-o la o consignație din Amsterdam.

– Eh, acum să vedem ce ai în ea.

Inspectorul deschise sacoșa și cercetă căptușeala și marginea întărită. Trecu cu degetele de-a lungul întăriturii și, după douăzeci de ani de meserie, nu-i fu prea greu să constate că marginea aceea cusută atît de perfect este mai lată și mai groasă decît ar fi normal. Scoase un cuțitaș și găuri pînza în dreptul cusăturii ; apoi cercetă lama de oțel inoxidabil. Alese un alt loc și înfipse lama pînă la capăt. Duse cuțitașul pe vîrful limbii, stătu o clipă în cumpănă, apoi îl șterse și-l băgă în buzunar. Stomacul lui Ben se crispă de frică. O' Brian simți o mică greață în stomac. Fiul său avea aproximativ aceeași vîrstă cu Ben.

– Tu ești fiul lui John Snyder – zise inspectorul, doar pentru a spune ceva.

Ben încercă să răspundă, dar i se puse un nod în gît, așa că dădu doar din cap.

– Cum ți-a trecut prin cap că vei putea să „strecori" marfa asta ?

– Ce să strecor ? – întrebă Ben. Nu vă înțeleg, domnule inspector. Nu știu despre ce vorbiți.

O' Brian îl privi o clipă fără să spună un cuvînt, apoi se sculă și-l chemă pe Talbott, rugîndu-l să taie în lung marginea cusută a sacoșei. Asta dură cîteva momente, răstimp în care nu se auzi decît zgomotul produs de un avion cu reacție care părăsea pista. Ben ar fi vrut să fie în el.

În fine, Talbott reuși să taie marginea groasă și bine cusută a sacoșei, de unde scoase un pachețel negru, de nylon, pe care-l depuse pe masă. Inspectorul nu se atinse de el.

– Poți să-mi spui cum a ajuns asta aici, tinere ? întrebă el calm.

Ben continua să-și privească unghiile. Își dădea seama că a încurcat-o, dar nu-și blestemă în gînd ghinionul. Își bătea capul cîți ani o să primească pentru asta. În ultimul timp, atitudinea opiniei publice față de marihuana se îmblînzise. Unii chiar vorbeau despre o legalizare. Deci, doi ani va lua, gîndi Ben în sinea lui, poate numai unul cu influența pe care o avea taică-su. Așa că, cel mai bine ar fi dacă ar spune adevărul. Îl privi pe O' Brian, iar crampele din stomac încetară.

– Există vreo modalitate să nu-l amestec pe tata în afacerea asta ?

– Despre asta trebuia să te gîndești înainte – răspunse rece inspectorul. De unde ai procurat marfa ?

– Din Amsterdam. Iarba-i acolo aproape legalizată, așa că m-am gîndit să aduc puțin pentru prietenii mei...

– Cînd spui „iarbă" te gîndești la canabis ?

– Exact.

– Cît ai adus ?

– Unșpe kilograme – zise Ben.

– Ai mulți prieteni – se amestecă Talbott zîmbind, dar privirea lui O' Brian îl reduse la tăcere

– În fond – urmă Ben – numai un kilogram îmi aparține. Am cunoscut acolo pe un individ care mi-a promis un kilogram dacă reușesc să duc peste ocean zece kilograme

– Povestea pare verosimilă – zise O' Brian și, numai pentru taică-tău, aș vrea să fie adevărată.

El luă cuțitașul și, tăind marginea pungii de nylon, scutură puțin din conținut pe o foaie de hîrtie.

– Tinere, zise el aspru, asta zici tu că se cheamă „iarbă" ?

Ben se prăbuși pe scaun ca o marionetă căreia i s-au rupt sforile. Inspectorul nu mai trebuia să-i spună că ceea ce a cărat peste ocean se cheamă heroină.

(VA URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRAVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHANEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 21 iulie 1977 ● nr. 29 (491) 8 pag. 1 leu

EXPOZIȚIE „UNIVERSALĂ"...

Noi, deci, intrînd în „salonul" expoziției Naturii. (Vară, vacanțe, vise...). Vernisajul are loc oarecum invers decît la Galerie : închiși într-o odaie pe patru roți, ne plimbăm prin interiorul unui peisaj continuu, cînd pastelat, cînd violent în culoare, cînd diletant (manierist, să zicem), cînd adumbrit de grîuri ude. Peisaj de zi, crepuscul pe crestele Carpaților, Soare peste valurile mării, Orașe în alb — mirese de duminică... Toate în goană, imagini peste imagini, kilometri expoziționali de care ne separă o peliculă transparentă, fereastra odăii noastre pe roți. Putem opri spre a contempla scurgerea luminii, verdele întunecat al brădului, purpura solară. Putem sta sub calm de noapte cu un întreg univers de luciri abstracte deasupra, (un peisaj în negru și galben argintiu imposibil de recompus pe pînză). Putem adăsta în malul dulcelui ocean de grîu pricepînd, nepricepînd rostul cicoarei și macului.

Cutreierăm peisajul pămîntului (vară, vacanțe, vise...) purtînd în noi imaginile furiei lanurilor lui Van Gogh, calmul dealurilor lui Cézanne, jocul întrerupt al ploii pointiliste, ceața marină a „Impresion"-ului lui Monet, violența fauvă a cerului de după ploaie... Apoi un Poussin, David... Iată o bătrînă din alt secol strecurîndu-se pe străzi în clarobscurul lui Rembrandt ...Toate (deci la un loc), o istorie universală a artei e prîmprejur, foarte aproape, în chiar interiorul odăii pe roți. Putem opri... Adăstăm pînă mîine sub joaca impresiilor... De ce în noaptea aceasta stelele au culoarea cărămizii din tabloul lui Van Gogh ?... O să plouă sau nu, n-are importanță, pentru că mîine, oricum, sub un cer de Vlaminck vom pleca mai departe... Ieri, anacronic poate, am văzut la Rucăr un „car cu boi" ; era mult alb în jur (un Grigorescu din ultima perioadă)... Păduri de „Barbizon" în coama Cindrelului... Ce făcea Andreescu acum un veac ?...

Sînt imaginile spre care păsim, în fiecare vară, pe drumurile vacanțelor noastre la munte sau mare, recunoscînd în dulcele peisaj românesc o lume a artei universale... am adăuga poate „tablourilor" aerul pur și bucuria reîntîlnirii oamenilor din celelalte colțuri de țară...

PAUL EUGEN BANCIU

În acest număr : imagini din Munții Apuseni.

Foto : NORBERT FISCH

convorbiri

Cu compozitorul Mihai Brediceanu

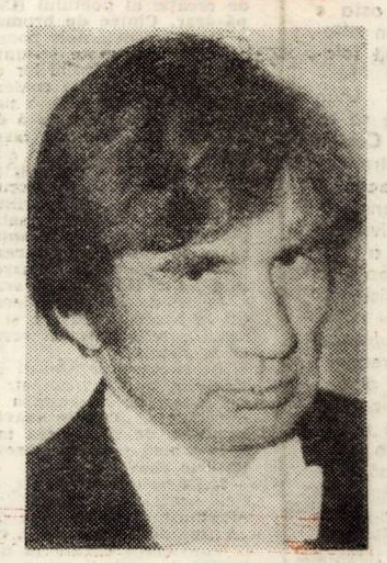

Foto : ION MICLEA

(În acea seară de concert, Mihai Brediceanu a însemnat pentru publicul timișorean dirijorul prin excelență. Suplețe elegantă și expresivitate în gestică, strunirea orchestrei cu blîndețe și cu energie totodată, apoi un Bruckner dificil și majestuos, cu momente în care orchestra, lăsîndu-se în voia autorității „conductorului", s-a întrecut pe sine...).

– Pe aceste meleaguri mi-am petrecut copilăria, ele reprezintă o legătură intimă cu solul bănățean, chiar dacă sînt născut la Brașov iar studiile mi le-am făcut în capitală. Bunicul meu, Coriolan Brediceanu era foarte proaspăt în amintirea lugojenilor ; tatăl meu, Tiberiu, începuse de asemeni să fie iubit, deci trăiam la Lugoj într-o atmosferă „Brediceanu", împreună cu frații și verii mei, cu care copilăream acolo. Îmi amintesc de primele contacte cu dirijatul. Lecții în acest sens mi-a dat tatăl meu la 7-8 ani, cînd mi-a pus o baghetă în mînă și m-a pus să tactez în timp ce el îmi cînta la pian. Sigur, am rămas legat de melosul Banatului, chiar în lucrările pe care le-am scris mai tîrziu, în perioada în care m-am preocupat de aspectele matematice ale limbajului muzical. Mi-amintesc de vremea în care venea la Lugoj Blaga, de Traian Grozăvescu...

– Se pare că veți colabora cu Muzeul Banatului.

– Într-adevăr, se vor deschide niște camere omagiale dedicate lui Tiberiu Brediceanu. S-au făcut și sute de fotografii. Intenționez să continui colaborarea în așa fel încît muzeul să aibă dubluri, alături de unicatele pe care le voi dona. Expoziția se va deschide în toamnă, cu prilejul concertului omagial iar eu voi veni aici ca spectator, deci nu direct implicat, desigur.

(Din 1946 Mihai Brediceanu e dirijor, apoi director al Operei Române, din 1958 e dirijor permanent al Filarmonicii „Enescu", apoi dirijor și profesor la New York).

– Sînteți inventatorul POLIMETRONOMULUI...

– Acest aparat este un mijloc de a pune în valoare politempia, de a avea în muzică, în coregrafie, grupuri de muzicieni și dansatori care evoluează cu tempi simultani diferiți, cu unități de timp diferite. În muzică ori în vorbirea curentă există, desigur, o infinitate de posibilități expresive de a transmite (emite) o frază (vorbită ori muzicală), prin modificarea vitezei de desfășurare a cuvintelor, prin condensări sau extinderi ale frazelor sau ale unor porțiuni din ele, cu pauze mai mari sau mai mici. Muzici de diferiți tempi generează stări de spirit diferite. (Politempie există, de-altfel, în anumite muzici populare, unde percuția, spre exemplu, încearcă aici să aibă un anumit tempo al ei). Ideea de a asocia mai mulți tempi a fost încercată și de Mahler ori Stockhausen, ei recurgeau însă la trei dirijori. Ori trei dirijori fac tempi diferiți, dar ei nu pot să organizeze între ei acești tempi deoarece fiecare bate o măsură a lui (și apoi e greu să pornească simultan : e greu să fii, biologic vorbind, absolut constant pe un parcurs de timp oarecare). Ori mașina permite să se genereze unități de timp diferite, ea le controlează, astfel încît să dea semnale în momentul în care unitățile de timp de diferite tipuri au un moment comun, adică se întîlnesc (interferează) din nou. Căci există o anumită „bătaie" care este comună. Mașina mea controlează și dă imediat tempoul în care

LUCIAN BURERIU

(Continuare în pag. 7)

Idei ale Conferinței naționale a scriitorilor

DETERMINAREA POETICĂ A PATRIEI (II)

Cum Poezia este o structură în care eul poetic integrează imagini și stări lirice fundamentale, nu „patria" ca element semantic ornat aparține poeticului. „Patria", ca factor coagulant al poeziei, se cuprinde determinării poetice **ca stare.** „Starea de patrie" se convertește în poezie despre mirificul sentiment al integrării sau despre lamento-ul ieșirii din situarea centrică.

Pe fondul pregătit de gîndirea romantică europeană despre spiritul organic al culturilor, despre „duhul", „vocea", „geniul" limbilor și culturilor naționale, „țara" devine „suflare". Ea este „suflet", generează asocierea „fire", „natură", „iubire". În secolul al XIX-lea, deci, paralel cu dezvoltările retoricii patriotice, apare imaginea „țării" ca spațiu – eden sau, ca spațiu – cetate, simbol al duratei și împlinirii armonice a colectivității. Pe temeiul refacerii contactului liricii culte cu cea folclorică, conform poeticii romantice, imaginea „țării" devine simbolică. Simbol al ordinilor și al duratei, „țara" devine „grădina", „tărîmul miraculos", „țară-mamă", „țară-orfană", reflectînd implicarea istoriei în ordini atemporale. „Soi", „sămînță", „rudă", „viță" din textele folclorice și din retorica Școlii Ardelene, se convertesc în „țara" – generică, tărîm simbolic al unei istorii glorioase. „Țara" – simbol al unei configurații spirituale solide topește în spațiul ei metaforic din poezia eminesciană înțelesurile pe care pașoptiștii le acordau unor paradigme ale întregului, precum „cerc", „horă", „inel", „trup", „mînă cu mînă".

Eminescu a însumat într-o nouă reprezentare poetică ceea ce de fapt se definea în creația folclorică a fi **„locul"**, „tărîmul". Straturile de adîncime ale poeziei lui trimit la „tărîmul" Dochiei din fragmentul dacic al poemului **Memento mori.** „Patria" devine tărîmul străvechi al zeilor dacici, unde timpul istoric se anulează, rîurile își pierd numele iar Dochia conviețuiește cu elementele cosmosului : soarele, luna, munții : „Asta-i raiul Daciei veche, – a zeilor Împărăție / : Într-un loc e zi eternă – sara-n altu-i vecinicie, / Iar în altul zori eterne cu-aer răcoros de mai ; / Sufletele mari viteze ale-eroilor Daciei / După moarte vin în șiruri luminoase ce învie – / Vin prin poarta răsăririi, care-i poarta de la rai". „Țara" poate fi „cordul" sau „cetatea", cum în variantele poetului apare : „Și să știi iubite frate / Că nu-s codru ci cetate / Mîndră-mi este rochia / Și mă cheamă Dochia".

În conul de lumină a unei atare viziuni, Eminescu a determinat poetic „patria" ca tărîm simbolic al duratei, al afinității componentelor „spațiului" cu un anumit sens al istoriei : „Tot ce mișcă – țara asta, rîul, ramul. / Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este".

Adîncirile pe care poezia eminesciană le-a impus marchează lirica patriotică a lui Octavian Goga. Pe un atare canal, se stabilesc punți pregătitoare între Eminescu și Lucian Blaga. Goga, care a redimensionat lirica eminesciană pe temeiul tradiției literare ardelene, identifică „patria" cu „tărîmul", „Oltul", „satul", lumea ordinii, a buneicuviințe și a hieraticei închinări : „Bătrîne Olt !" – cu buza arsă / Îți sărutăm unda căruntă". **(Oltul).**

Dacă la Eminescu determinarea poetică a patriei s-a făcut prin re-facerea lumii străvechi a Daciei, la Octavian Goga „tărîmul" aspirației se poate identifica cu „cîntecul". Fără „cîntec", „tărîmul" este pus sub semnul zodiei rele. Grădinile se pustiesc, unde „cîntărețul" a ieșit din spațiul potrivit cîntării : „Trei pruni frățîni ce stau să moară / Își tremur creasta lor bolnavă / Un vînt le-a spînzurat pe vîrfuri / Un pumn de fire de otavă /..." **(Casa noastră).** Imaginea simbolică însumatoare în determinările poetice ale lui Goga este „noi". Poetul evocă un tărîm mirific („La noi sînt codri verzi de brad / Și cîmpuri de mătasă / La noi atîția fluturi sînt..."). Răul care bîntuie tărîmul poate fi anulat „Avem un **vis** neîmplinit / Copil al suferinții"... „Vis" nu mai simbolizează, ca la Eminescu spațiul poeticului, structura care se cuprinde în satira socială pentru a marca micimea prezentului pe care poetul o blasfemia în **„Scrisori"**, ci, la Goga înseamnă „vis neîmplinit" dar compensat de puterea „cîntecului". „Patrie" în cele mai profunde delimitări poetice ale lui Goga se identifică cu „strălucire" în „sat" care este „locul" „dascălului" prezicător în istorie „Și-atîta **strălucire**-ncape / În bietul bordeiaș de paie" spune poetul cu referire la puterea compensatoare a „cîntecului". Cînd acesta lipsește, compasiunea **poetului** („Voi n-aveți flori, nici cîntece, nici fluturi") sugerează identificarea „cîntecului" cu „starea de patrie".

La Lucian Blaga „cîntecul" dobîndește profunzimi metaforice proprii poeziei în care imaginea are funcție revelatoare. „Lumea e o cîntare" exprimă situarea poetului în „corola de minuni a lumii". Octavian Goga nu ajunge la deschiderea de sensuri prin care „cîntec" să însemne „ivire în lumină" care „mărește și mai tare taina nopții" dar precede într-o anumită zonă a sa înțelesul metaforei blagiene. „Patria" devine „spațiu mioritic", tot un „tărîm" cu începuturi străvechi ca și în reprezentările folclorice. Deci ea devine o realitate poetică atotcuprinzătoare. Atunci ea poate fi și o realitate în care timpul să dobîndească un sens istoric în raport cu „marea trecere". Citîm o litanie a poetului în care „patria" nu se poate împlini pentru că „tărîmul" nu se conturează **în timp :** „Timp fără patrie : rîu fără ape / Secetă-n albie și sub pleoape / Timp fără patrie : inimi învinse / Vîrste nerodnice, cugete stinse, / Timp fără patrie, sură poveste / Vuiet de cetină neagră pe creste...".

Întruparea în poezie a conceptului de patrie a urmat căile constituirii poeziei, ca structură literară a poeticului. Ethos-ul realitate constituită în vîrstele culturii populare, sentimentul situării centrice, au devenit structuri poetice în care imaginarul reveria, incantația, starea de for, litania, lărgesc înțelesurile imaginilor care „denumesc" „patria" ca **loc** și **timp** al împlinirii omului.

Rămîne poeților veacului al XX-lea să cuprindă „patria" fețelor poeticului modern.

STELA MIREL

N. Crevedia

VINUL SĂLBATIC

Editura Eminescu, 1977

Scriu cu oarecare reținere despre poetul N. Crevedia, intrat de mult în istoria literaturii și a cărui activitate poetică o credeam încheiată. Lirica lui bogată, de dinainte de ultimul război, cînd sonurile aspre, bărbătești, adesea anecdotice (cu accente antonpannești, cum credea Pompiliu Constantinescu) ale poeziei sale erau recunoscute de critică, a fost repusă în circulație de către Editura pentru literatură prin volumul **Versuri,** 1968 (370 p.). Originalitatea poeziei lui N. Crevedia ține de duritatea expresiei și culoarea cuvintelor, de vigoare și plasticitate, de un anumit vitalism țărănesc sănătos și fără complicații, dar și de o oarecare melancolie izvorînd din dezrădăcinare. Iar dacă apropierea de Arghezi s-a făcut cîndva, o cercetare mai atentă a întregii sale poezii arată că poetul **Florilor de mucigai** poate fi socotit doar un punct de plecare, N. Crevedia, cîștigîndu-și o voce proprie de neconfundat. La cei 75 de ani pe care-i împlinește, N. Crevedia este prezent în librării cu volumul **Vinul sălbatic,** în care o bună parte din caracteristicile liricii sale, de la **Bulgări și stele** pînă la **Jocul liniilor,** sînt prezente. Notații directe, limpezi, îmbucurînd ființa, în conformitate cu o **Ars poetica,** din ultimul ciclu, amintit mai sus. Titlul chiar ne poartă gîndul la aceeași Arcadie cu ogoare și cîmpii, cu holde și turme. Poema **Țară nouă** este, în acest sens, semnificativă și o singură strofă ar fi suficientă ca să ne arate stadiul actual al poeziei sale : **„Prin lanul moale, vîntul, șugubețul, / Întunecații nori de lut și plumb. / Citu-i de nalt, se pierde călărețul, / Prin negre, adînci, înecuri de porumb".**

Două sînt, după părerea noastră, caracteristicile acestui volum, ce ar putea servi drept subiect de meditație pentru direcția poeziei în general, ca și pentru mijloacele utilizate, în special. Recunoaștem, în primul rînd, o poezie bucolică pe care doar Ion Horea o mai îndrăgește, cu alte rezultate și altă tonalitate însă. Eclogele lui N. Crevedia sînt mai pline de vigoare, mai plastice, de la binecuvîntarea Soarelui **(Închinămu-ne)** la primăvara ce trezește duhurile ierbii **(Mișcări de primăvară),** începutul verii cu prăpădul de privighetori **(Iunie),** anotimpul în care soarele se pierde **(Prin toamnă, prin viață),** dar mai ales **La copt de porumb,** titlul unei poeme cuprinzînd toate semnele poeziei idilico-bucolice : peisajul de poveste, holdele în pîrgă și dragostea simplă ca o apă ce curge fără să fie de nimic zăgăzuită.

Recunoaștem, în al doilea rînd, un lirism ce se durează pe metaforă. Ar fi inutil să stăruim asupra problemelor pe care acest element al limbajului poetic, care ar atinge după unii comentatori starea poetică prin excelență sau ar fi o modalitate de asimilare poetică a lumii ori chiar un mod existențial specific omului, le pune. Ele sînt cunoscute. Constatăm, în acest volum, o situație, fără să facem o judecată de valoare. Pruncii sînt ca vrăbiile prin cireși : duminicile sclipesc frumos în fluturi ; primăvara a fost cunoscută în vîntul din ianuarie și tremură de ea întregul văzduh ; poetul e plin de obraji, în undele cîntecului se limpezește ca un copil, obrajii se dezbară, iubirea poate fi însuflețitul ram al prefacerilor lăuntrice. Imaginile se îngrămădesc ca în poema **Iunie : „Iată-i spinarea : e cît un bou / De aramă. Cît un coșar. / Cît o clădire de jar, Soarele veșnic rumen și nou. / / Abia se ridică, abia, Florile clipesc, dă colțul ierbii. / Se trezesc gospodinele, gîngăniile, șerpii, / Roua ride și ea".**

Fără îndoială, poezia bucolică pretinde asemenea modalități. Peisajul se află pe primul plan și de aici pînă la pastel nu e decît un pas. Sentimentul naturii e însă mult mai complex depășind asemenea compartimentări, după cum se poate vedea în excepționalul, poem, **Apă.** Dar poezia care sintetizează toate aceste dimensiuni este **La copt porumbul.** Deși lungă, nu e obositoare datorită modalităților prozodice alternante, atmosferei de poveste, interferenței liricului cu epicul poate și regăsirii unor practici din satul copilăriei.

Acest fel de a privi poezia aduce după sine două consecințe : o anumită lipsă de idei, ce nu poate fi suplinită de descriere și o aglomerare de imagini, nu neapărat cu efecte contrarii celor așteptate, dar ca o haină sărbătorească neîmbrăcată. Poezia lui N. Crevedia își are tonalitatea ei și dacă expresia este mai calmă, mai discretă, decît altă dată, plasticitatea a rămas, ca și coloritul mai stins al cuvintelor. Privirea nu e obosită, dar alege cu mai multă atenție, — urmarea cunoașterii și experienței — elementele ce alcătuiesc acest univers al cîmpiei în care te pierzi și te regăsești. Poemele pot fi un popas pentru căutătorii unei lirici calme în care problemele existențiale se reduc la desfășurarea nestingherită a ciclurilor, în care toate se prefac, cum ne prefacem și noi și sentimentele noastre. E și o doză de înțelepciune în acest mod de a vedea lucrurile. Frămîntările au fost cîndva, arderile s-au consumat, căutările au atins un liman de unde se poate privi cu mai multă detașare tot ceea ce se petrece în jur. A rămas așteptarea și această privire lirică blîndă și senină.

Este oare o astfel de poezie pe măsura conștiințelor contemporane ? Iată o întrebare la care nu s-ar putea răspunde după o simplă și primă lectură. Structurile lirice ale volumului **Vinul sălbatic** de N. Crevedia sînt o invitație la adîncirea condiției poeziei, dar și a modalităților ei. Poate răspunsul se va putea da după acest proces pe care poetul îl deschide cu talent și pricepere.

ION MAXIM

cronica literară

Mircea Ciobanu

ISTORII

Ed. Cartea Românească, 1977

Cu primul volum al **Istoriilor,** Mircea Ciobanu inaugurează o cronică de familie, lăsînd impresia că etapa eseistică a prozei sale s-a încheiat. **Istoriile** sînt, la prima lectură, o carte clasică, navigînd pe teritoriile întîmplărilor obișnuite ale prozei de observație ; neobișnuitul nu face altceva decît să sublinieze zona de afirmare a personajelor. **Istoriile** sînt, totuși, la a doua lectură, un roman ce folosește din plin un context romanesc. El stabilește, așadar, un dialog cu alte romane de familie, comentînd un drum al prozei. Dacă **Istoria** e unică, **Istorii**-le reprezintă timpul profan al narațiunii. Numele personajelor, ale unora dintre personaje, par a fi naufragiate între aceste texte ale ocupațiilor burgheze ; locul lor în timpul sacru al narațiunii — în **Istorie** — era în cronici, între înșiruiri de fapte glorioase, unice. **Romanul** — așa cum îl știm, a pierdut privilegiul unicatului ; el este o specie literară „burgheză", fără noblețe. În **Istorii** cititorul poate găsi și un eseu asupra romanului, un exemplu despre felul în care trebuie făcut un roman. **Istoriile** sînt, prin aceasta, o carte exemplară.

Supunîndu-se legilor speciei, supunîndu-se ostentativ **romanului** — roman, deci romanului din perioada sa de glorie, în care acesta ființa ca specie pură, scriitorul începe în stil canonic : „În cea dintîi dimineață a anului o mie nouă sute cinci zeci și nouă, după risipirea oaspeților, singură Maria Palada rămăsese trează. Gheorghe Palada, soțul ei se grăbise primul spre dormitor". Primul subiect al acestui roman în care scriitorul trece la proza comportamentistă este timpul profan : poate, mai clar, ieșire din timpul sărbătorii pentru timpul profan. Cartea întîi a **Istoriilor** este dedicată ciudatului obicei al lui Gheorghe Palada de a invita la masa de Anul nou nefamiliari, personaje întîlnite întîmplător cu ani în urmă. Întîlnirea are rolul de a-i ilustra puternicul lui amfitrion, la modul cel mai concret cu putință, scurgerea anilor prezenți ar fi jalonele vremii, avertismentele căderii. Dacă prima carte ne introduce în timpul romanului, cartea a doua ne introduce în spațiul romanesc. Familia Mariei, femeia anunțată în prima frază a cărții, ar asigura densitate acestui spațiu romanesc canonic. Pentru cunoscătorul cărților mai vechi ale lui Mircea Ciobanu este evident că numele nu este întîmplător : el ilustrează un tip al degradării românești. Ca atare, Maria va fi condamnată, conform unei ironii biologice, să fie în afara fecioriei. Fiica femeii va muri din lipsă de vitalitate, din istovirea resurselor vitale. Dacă prima carte putea să reprezinte **cavalerii mesei rotunde,** moment incipient al existenței romanului (în prima secvență românească Sisa, geniul rău, distruge roza marelui Palada) cu cea de a doua ne aflăm într-o epocă balzaciană și apoi zolistă. Familiile se încuscresc pentru a propăși, se află în plină ascensiune, acumulează bani, imobile. Prima parte a cărții a doua ar fi consacrată ascensiunilor, acumulărilor de capital, dar și tranzacțiilor maritale ; partea a doua — viciilor, defectelor anatomice, dereglărilor. O fiică e epileptică, alta (ar fi zis Matei Caragiale) „are un defect de croială din născare". Profesiunile, accentuat burgheze, asigură propășirea ; dar lîngă acestea, se află **intermediarii,** cei ce operează tranzacțiile. În acest roman în care totul pare a fi croit după modelul „literaturii obiective", al cronicii de familie **obiective,** se strecoară profesiuni ce subminează relatarea indiferentă, prin personaje ce se atașează grupului **auctorial ;** unul dintre mesagerii autorului între aceste istorii ar fi Logofeteasa, înțeleapta clanului, **moașa.** Femeia e înzestrată cu o seamă de daruri, acestea contrariind tranzacția în numele altui tip de existență. Intermediarul Sache, legat de Logofeteasă prin simpatie instantanee, ar fi al doilea personaj „etern" ; el este codoșul, cel ce îndeplinește obligațiile cele mai rușinoase față de stăpînul său.

Nașterea, căsătoria, moartea ar reprezenta spațiul față de care se definește proaspăt îmburghezita familie Dudescu, familia Mariei.

Cartea a treia reia momentul „sărbătorii" ; a momentului în care sărbătoarea se sfîrșește. Dacă partea a doua era romanul burghez al familiei, romanul naturalist al căsătoriei, cartea a doua e romanul lui Gheorghe Palada : romanul Puterii. Se acordă un spațiu „sentimentelor" ; capătă loc de manifestare Leon Pascal, profesor de literatură :

„— Doamnă Palada, cine sînt eu ? începu, tot **ca** pentru sine, Leon Pascal. Pentru dumnevoastră un nume și pentru mine o povară. Dar nu despre asta e vorba ! a adăugat el repede, temîndu-se că din aflarea acestei noi formule nu va trage, iarăși, decît folosul unei liniști înșelătoare".

Fără îndoială că și dascălul de literatură Leon Pascal are în cadrul romanului o importanță ce se va revela complet abia în volumele următoare : în **Cartea a treia,** el pare pus mai degrabă pentru o ilustra capacitatea umilinței, frica. Romanul este, în această parte a sa, al puternicului Palada. Omul este constructor, și romanul este aici al efortului constructiv ; se polemizează cu literatura idilică a construcțiilor, a șantierelor. Momentul rememorărilor ar trebui să scoată la iveală dovezile existenței sale. Spectacolul existenței ascunsese esența existenței.

Din nou subiect al cărții e, ca în **Martorii,** Lupta cu lucrurile. Însul meditează asupra semnelor trecerii : „A nu lăsa urme devenise de mult un imperativ pentru el. Nu și-l mai repeta, tocmai pentru că i se supusese întotdeauna orbește. În tinerețe luase aminte de neputința oamenilor de a se despărți de lucruri ; utile cîndva și de prisos cu vremea, numărul lor ajungea să precumpănească asupra celor de folosință imediată. Agonisita bătrînilor mai cu seamă îi oferise cîteva bune prilejuri să se întrebe despre înclinarea celor mai mulți spre această formă de avariție, căci la început despre avariție crezuse că este vorba".

Solilocviul final, poem în proză, e cenzurat de fraza ultimă a cărții, comentariu al șanselor ficțiunii : „Priveliștea pierea fără pricină, cum tot fără pricină se alcătuise".

C. UNGUREANU

prezențe literare

STRUCTURI STILISTICE ÎN PROZA LUI ION ARIEȘANU

Prozator complex și fecund (a publicat mai multe **romane,** volume de povestiri și cărți de reportaj), Ion **Arieșanu** arată un interes constant interferenței dintre re-producerea artistică propriu-zisă și aura etică ce-o stăpînește. Ideea de frumos, ideea de adevăr și ideea **de bine** îi guvernează deopotrivă creația.

Atît doar că înțelesul moral, mesajul, nu este adăugat ci — cum vom vedea — simbolic. El constituie fundalul necesar, spațiul ideal în care materia epică își desfășoară cursul. Opera lui Ion Arieșanu pledează concret, cu argumente specifice, pentru desăvîrșirea unei mentalități și a unui mod de viață încadrate în noțiunea **de umanism.** Totodată, străin de idilizări, de facilitate (**dar** și de brutalități puerile), scrisul său rămîne un îndemn la analiză realistă, constructivă.

Pornind de la aceste constatări, cercetarea scrierilor descoperă, cu satisfacție, o arhitectură stilistică extrem de incitantă și de profundă. Vom încerca s-o schițăm în cele ce urmează.

Actul creației pleacă de la **două entități :** una abstract — afectivă : **ideea de cuplu nerealizat ;** alta, metaforică : **punctea** (care derivă din cea dintîi deși, imagistic, o precede și o explică pe aceea). Din solul lor, crește **macrostructura stilistică** a lucrărilor (ne referim, îndeosebi, la romanele **O complicată stare de fericire, Vrajă** și **Prietenul pe care-l caut pretutindeni).** Investigînd-o, deslușim, numaidecît, două metafore **paralele** (detectabile în cele trei perechi de eroi : **Dan — Alexandra ; Ștefan — Lilai ; Radu — Aurelia)** care generează o **sumedenie de grefe** (personaje secundare) și dezvoltă serii repetate (în **Vrajă,** alternative) de **inducții,** de impulsuri (gesturi, acțiuni, introspecții, mărturisiri, regrete monologate), menite să-i mențină aproape (în plan ideal) pe protagoniști. Dorința lor de comuniune (nu neapărat erotică) s-a născut atunci cînd hazardul i-a adus alături (reflectîndu-i simultan, ca într-o oglindă). Diverse motive, însă, îi separă. Cele două metafore rămîn — cum spuneam — **paralele.**

Cuplul matrimonial, pe de altă parte, ocupă în **O complicată stare de fericire** întregul prim-plan. El este, însă, falimentar, nesemnificativ. În **Vrajă,** de altfel, se va retrage departe, în umbră, iar în **Prietenul pe care-l caut pretutindeni** dispare cu totul. Invers, cuplul platonic, cuplul separat, neliniștit și rătăcitor, este, cu fiecare roman, tot mai precis conturat. (Și, odată cu el, senzația și voluptatea **Increatului).**

Recunoaștem, deci, în aceste straturi adînci ale textului, o veritabilă **structură metaforică complexă,** adecvată, firește, nevoilor expresive ale prozei. Dar, deși atît chiar ar fi de ajuns, densitatea operei nu se oprește aici. Într-adevăr, **ceea ce la nivel strict compozițional, absolut metaforic, este despărțit, se contopește la nivel etic.** Cele două personaje — însoțite de realitatea ce le înconjoară — aparțin **aceluiași** teritoriu moral, **aceleiași** tensiuni etice : aidoma unor **maluri** (mereu învecinate și **paralele),** eroii năzuiesc necontenit (pînă la deplina surpare spre înfăptuirea **punții** care să-i unească. Distanțați de flux („Totul trăiește, la un moment dat, undeva în profunzimea unor ape adînci, care curg lin și sigur spre vărsare...", **O complicată stare de fericire,** 313), ei sînt **impreună** tocmai în această superpoziție a năzuinței.

Ideea etică devine principiu al unității, al armoniei estetice. Dovadă că nu este reținut ca valoros decît ceea ce arată o nouă și adevărată experiență a spiritului. Valoare estetică în sine nu există.

Iată, așadar, **cel mai îndepărtat orizont** ai acestei lumi ; el ne dezvăluie **cît de complicat** și de subtil este raportul dintre artă și realitate. În străfundurile viziunii, întrezărim, ca matrice, ca tipar al emoției și meditației, ca **principium** al întregii construcții — sensibile și spirituale — **imaginea** rîului (admirabil zugrăvit în **Vrajă),** imagine atît de apropiată gîndirii artistice românești (folclorice sau culte). **Rîu — țărmuri — punte,** pe de o parte ; **timp — cuplu — aspirație,** pe de alta. Cosmoidul absoarbe, în rotunjimea lui, ecouri de străveche cultură, frăgezimea peisajului autohton, idee morală și emoție estetică.

Microstructura stilistică a scrierilor (**lexicul, tropii, fraza)** servește, cu promptitudine și decență, intențiile de fond. Reținem vocabularul universului moral **(emoție, măreție, minie, sentiment, virtute etc.),** elemente ale exprimării epistolare **(adresări, interogații),** sintaxa plină de relief **(repetiții, elipse, simetrii)** mai ales în **Prietenul pe care-l caut pretutindeni .** Ceea ce ni se pare cu totul original este, însă, amintitul **sistem** metaforic care a vegheat geneza și durarea operei, precum și perfectul acord al eticului și esteticului într-un întreg viabil

EUGEN DORCESCU

lecturi

Mihai Stănescu :

„HORE DE SMALȚ"

Prin cea de-a cincea culegere a sa de versuri, **Mihai** Stănescu își lărgește, cu încă un pas, aria lirică în ansamblul creațiilor de acest gen din ultimul timp, modelînd, cu aceeași tenacitate și pasiune, cuvîntul și culorile lui. În majoritatea poeziilor din **„Hore de smalț",** poetul cultivă sentimentul patriotic, în diferitele sale ipostaze, **reunindu-și** versurile în forme clasice care sună frumos ca **distihurile** unui madrigal florentin. Fluxul liricii sale se **echilibrează** adesea prin elemente de stil din creațiile populare, care au o oarecare pondere în sensibilizarea actului de creație al poetului **(Cîntec pentru urmaș, Umblă dorul păsărar, Cîntec de brumar, Dor cu dor** etc.).

Dintre constantele poeziilor lui Mihai Stănescu, se **desprinde** cu acuitate sentimentul patriei, al naturii, al locurilor natale, al valorilor durabile din trecutul nostru istoric etc., pe care le comentează în variate ipostaze și dimensiuni lirice, cu un patos romantic reținut : **„Pămînt clădit pe ape, tu, matcă de minuni, / cînd ieși rotund, din flăcări, mai limpede răsuni. (...) „Și-aud cum rizi cu șopot de iezer și izvor, / făcîndu-și loc luminii să picure-n ulcior"** (**Hore de smalț,** pg. 22-23). În perimetrul sensibilității sale poetice, autorul reanimă tablouri ale unui trecut devenit legendă, printr-o mișcare de translație înspre prezent, metodă ce se substituie rodirii continue a faptului închis în imagine : **„Nopți și nopți, pe praguri arse de visare / freamătă vîlvoarea steagului străbun / și zvîcnesc plăieșii — gata la chemare — / dăruind chemării tot ce au mai bun"** (**Cetatea de scaun,** pg. 40).

Meditativ în cuprinderea unor fenomene naturale, poetul le asociază nuanțe și culori, înțelesuri multiple de pe urma cărora peisajul respectiv este învăluit într-o aură esențializată.

În căutare de sonuri noi, cu rezonanțe multiple, izvorînd din inima verbului, Mihai Stănescu atribuie cîntecului puteri de a schimba în profunzime, lucruri, oameni, sentimente, **„O arie suavă își plimbă clopoței / de visuri inspirate de răsuflarea ta : / cu pleoapele deschise, gorganele aleii / se îmblînzesc prin tine, iar șerpii vor cînta"** (**O arie suavă,** pg. 55).

Neîntrerupta călătorie a timpului prin structura materiei, urmele ce le lasă sorbind esențele dinlăuntrul ei, constituie teme de care poetul se apropie cu predilecție : **„A fost destul o noapte, ca nori flămînzi și beți / să-nghită constelații căzute în nămeți. / S-au stins fremătătoare fîntîni de-azur și miere ; / ne invadează albul în zale de tăcere"** (**Anotimp alb,** pg. 59). Aceeași atmosferă se desprinde și din poeziile : **„Smalțuri pentru vers", „Rondelul așteptării", „Rondelul timpului"** etc.

O mai pregnantă limpezire a tematicii abordate, a limbajului poetic, încărcat, uneori, cu ambiguități, vor netezi poetului — sîntem convinși — drumul spre o mai personală afirmare a posibilităților sale creatoare.

GEORGE DRUMUR

consemnări

Moment Perpessicius*

Inițiativa **Editurii Dacia,** din Cluj-Napoca, de a reedita cunoscuta antologie de critică literară franceză din secolul al XIX-lea, intitulată **De la Chateaubriand la Mallarmé** și publicată, în primă ediție, la 1938, de cel care a fost, pentru istoria literară românească Perpessicius, este mai mult decît un pios și lăudabil act de cultură. Și aceasta mai cu seamă într-o perioadă în care, sub raport metodologic, istoria și critica literară par să se fi eliberat definitiv de sub tutela unor viziuni mai vechi cum au fost cele ale unor Thibaudet, Taine, Lanson, Paul van Tieghem și alții, găsindu-și, în ultimele decenii, un **drum propriu,** asimilînd – fenomenul este vizibil și în istoria și critica literară marxistă – procedee și tehnici particulare, împrumutate fie din sociologie (ivindu-se chiar o **sociologie a literaturii**), fie din structuralism și semiotică.

Clarificarea teoretică și procesul de reconsiderare a unor texte de estetică și critică, aparținînd diverselor literaturi și diferitor epoci și curente, nu s-a încheiat însă. De aceea, mai ales pentru o istoriografie literară, pentru care criteriul dezvoltării diacronice și dialectice a fenomenelor prezintă un interes deosebit, antologia lui Perpessicius, reeditată și postfațată prin grija filială a lui Dumitru D. Panaitescu, constituie o prețioasă panoramă a evoluției **conștiinței estetice** și **critice** în literatura franceză de la început și pînă la sfîrșit de veac XIX, respectiv de la declanșarea romantismului în Franța, prin publicarea lucrării lui Chateaubriand **Génie du Christianisme** (1802), pînă la perioada de apogeu a simbolismului, prezentă în antologie prin Paul Verlaine și Mallarmé. De asemenea, dacă luăm în considerare și faptul că cele mai multe dintre textele cuprinse în volumul **De la Chateaubriand la Mallarmé** stau sub semnătura unor personalități, ale căror opinii despre literatură au jucat un rol deosebit în dezvoltarea întregii literaturi europene, nu numai a celei franceze – amintim în acest sens pe Chateaubriand, Lamartine, Victor Hugo, Stendhal, Balzac, Flaubert, Leconte de Lisle, Baudelaire, frații Goncourt, Émile Zola. Paul Verlaine și Mallarmé – este evidentă

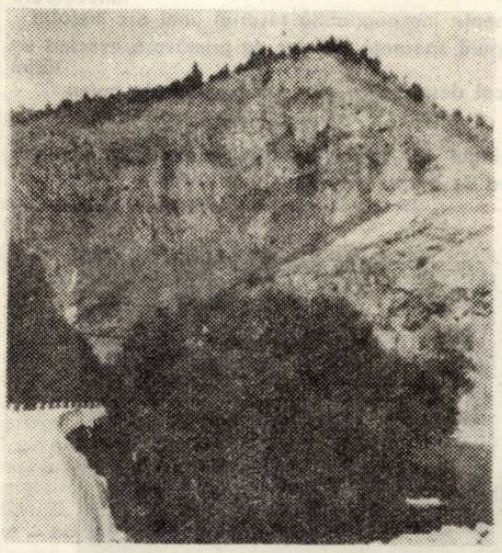

Cheia Albacului

și însemnătatea mai generală a antologiei.

Chiar dacă Perpessicius a încălcat, în ordonarea autorilor, obișnuita succesiune cronologico-didactică a curentelor literare europene, faptul nu-l supără pe un cititor avizat și interesat mai ales de aspectele particulare ale **actului critic,** implicit mai puțin interesat în reconstituirea unei posibile „istorii literare în texte", deoarece, ca ordine și semnificație, antologia lui Perpessicius e departe de finalitatea exclusiv didactică a seriei franceze „Lagard et Michard", spre pildă. Volumul **De la Chateaubriand la Mallarmé** tinde, în primul rînd, să fie o panoramă a conștiinței critice și estetice a unui veac extrem de dinamic din cultura și literatura franceză (și nu numai a celei franceze !). Evident, antologia are un caracter inegal în ce privește importanța **estetică** a textelor selectate. Spre pildă, capitolul **Despre vagul pasiunilor,** din lucrarea amintită a lui Chateaubriand, ca și **Prefața** și **Poemele antice** ale lui Leconte de Lisle, sau cele două articole ale lui Zola, **Critica contemporană** și **Despre moralitatea în literatură,** se numără între textele ce au o semnificație teoretică deosebită în manifestarea unor curente literare de largă circulație în Europa veacului trecut, în timp ce paginile lui Balzac, despre Stendhal, cele ale lui Mérimée despre Gogol, ale lui Mallarmé despre Verlaine reține atenția în primul rînd ca **acte de critică literară,** semnificația lor teoretică fiind doar complementară. Actul critic ni se dezvăluie însă și ca un element confesiv, încă din veacul trecut dezvăluindu-ni-se strîns legat de o conștiință literară, de apartenența clară a **criticului** la una sau alta dintre multiplele manifestări și orientări literare ale timpului.

Astfel, reeditarea antologiei lui Perpessicius, **De la Chateaubriand la Mallarmé,** refaciliteză tuturor contactul direct, pe text, cu o fațetă, în general, mai puțin cunoscută a activității marilor creatori de literatură: aceea de critic literar, amplificată uneori la semnificația principiului estetic. Este ca o a doua pasiune și preocupare, avînd aceeași noblețe și utilitate ca actul creației propriu-zise.

CORNELIU NISTOR

*) Perpessicius, **De la Chateaubriand la Mallarmé (Antologie de critică franceză literară),** ediție îngrijită și postfațată de Dumitru D. Panaitescu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976.

Funcția formativă a artei*)

Alcătuindu-și specificitatea printr-o zbatere îndelungă din mixtura și deopotrivă din decantarea altor genuri sau specii literare, într-un continuu proces de căutare a „totalității", romanul a devenit, în timp, cea mai complexă și împlinită, deci, formă, prin care se poate realiza medierea în dialogul autor-lector, o modalitate concretă prin care viziunea asupra lumii, concepția asupra artei devin o realitate capabilă să se comunice, **un fapt estetic și social cu multiple puteri de autoexprimare. Romanul este un act de cunoaștere, înțelegere și meditație, aceste elemente constante adecvîndu-se spiritului vremii, prin preponderența unuia și estomparea celorlalte, adesea pînă la aparenta lor dispariție, care continuă, însă, a fi prezente în subsidiarul dimensiunii ce primează.**

Oferind realitatea ca un ansamblu definibil, realizat prin corelații determinate de logica sistemului, într-o manieră liniară, expusă vederii, romanul clasic, cel al luminilor, sau romanul realist își îndeplinește cu conștiinciozitate funcția sa de metaforă epistemologică, relatînd, evocînd și sugerînd spațiul palpabil al realului „pour voir ce que voir ce pourrait" ; dialogul se realizează, astfel, în direcția cunoașterii, **a cuprinderii integrale, încît fiecare fapt să devină o fereastră cu deschidere directă spre spațiul sensurilor descoperite. Marele ciclu balzacian, această impresionantă sumă socială, este o „enchaînement de cohésion et fermeté", o imensă mișcare în care nimic nu rămîne indeterminat sau relativ, elementele constitutive convergînd spre realizarea unui ansamblu dominat de relații logice, un ansamblu oferit succesiv lectorului ca o adevărată istorie socială, convertită în act de cunoaștere.**

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, romanul își crease o istorie, dialogul lărgindu-și dimensiunea, astfel încît Dostoievski, Gide, Proust, Th. Mann, Joyce, Malraux s-au putut îndepărta treptat de realitatea vizibilă pentru a pătrunde în interiorul ei, căutînd resorturile intime ale universului, cercetînd cauze și mai puțin efecte, esențe și mai puțin fenomene, fapt ce conduce lectorul de la cunoașterea realității la înțelegerea **ei. Romanul dostoievskian este o structură realizată din opoziții, parcurgînd existența nu în ordinea ei liniară, ci pe dimensiunea subteranei, acolo unde coexistă simultan ipostaze ireconciliabile, alternanțe nuanțate de umbre și lumini, care afirmă sau neagă succesiv realitatea vizibilă. Întreaga operă dostoievskiană este un efort spre înțelegerea structurii polivalente a spiritului uman.**

Categoria romanelor, despre care lansa programatic Robbe-Grillet că au ambiția de „a nu comunica nimic" sau, poate, de-a comunica „nimicul", căci după cum afirma Beckett „nimic nu este mai real decît nimicul", nu poate conduce spre cunoaștere sau înțelegere în sensul în care romanele anterioare o făcuseră, căci, spre resorturile acestei imense abstracțiuni care este „nimicul", opera nu mai poate media înțelegerea. Surprinzînd „existența pur și simplu", Robbe-Grillet limitează realitatea la forma ei nesemnificativă, la magma anonimă ce conduce în mod fatal la un univers absurd, depersonalizat, unde nemișcarea neagă existența și lipsa de semnificație ucide individul. Imaginea deșertului și a tăcerii, a universului golit de sensuri este o realitate unde cunoașterea și înțelegerea sînt reduse, dar prin care sîntem supuși unui îndelung proces de meditație. **Wayne C. Booth, unul dintre prestigioșii reprezentanți ai noii direcții aristotelice de la Chicago (orientare ce a evoluat într-un climat de fructuoasă polemică cu direcția platonician-kantiană), în cartea sa „The Rhetoric of Fiction", devenită în versiunea românească, prin restringere, dar adecvare la obiect, „RE-**

Detunata

TORICA ROMANULUI", încearcă un răspuns la întrebările : cum se exprimă pe sine, în sistemul intern al operei, „vocea" scriitorului **și** pe ce canal este ea transmisă spre lector, **în vederea transpunerii dialogului din virtualitate în concret. Chiar dacă lucrarea debutează cu considerații ce au în vedere „Cartea lui Iov" sau poemele homerice, analiza lui Booth se orientează în continuare preferențial spre autori precum Chaucer, Cervantes, Defoe, Swift, Fielding, Jane Austin, Balzac, Thackeray, Dickens, Flaubert, Melville, Dostoievski, Hardy, Proust, Joyce, Gide, Faulkner, Hemingway, Virginia Woolf, Mauriac, Salinger etc. romanul fiind, deci, structura asupra căreia se oprește cerctătorul în năzuința sa de a surprinde „dialogul", de a dezvălui căile prin care opera realizează „transferul de idei, mobiluri, intenții, de la o minte la alta".**

Ca reprezentant al „noii retorici", situate în prelungirea tradiției aristotelice, Booth operează cu mijloacele Stagiritului, preocupat fiind de cercetarea inductivă a realității operei de artă, înțeleasă ca o unitate diversă și complexă, un întreg cu disponibilități multiple și o suită de sensuri ordonate într-o viziune totalizatoare. Retorica, văzută ca „teorie a structurilor argumentative" (în definirea pe care o face neoreto-ricianul belgian Perelman), presupune o situare a creatorului la nivelul spațiului lăuntric al operei, de unde, prin conexiuni corespunzătoare celor mai variate tehnici ale expresiei artistice, se stabilește relația cu cititorul pînă la implicarea acestuia în contextul axiologic al creației sale. În lumea fictivă a romanului, autorul e prezent într-o ipostază unică și nerepetabilă, de „conștiința diriguitoare", care se adresează prin diverse strategii narative cititorului, adică acelei unice și nerepetabile **ipostaze a lectorului, prin care el se implică în imepartivele universului fictiv. Această punte invizibilă pe care are loc întîlnirea „autorului implicat" cu cititorul, implicat și el din momentul acceptării convențiilor, asigură funcția formativă a artei, rolul său de modelator de conștiințe.**

Într-o acțiune de urmărire obstinată a vocii auctoriale, Wayne, C. Booth refuză ideea creației obiective, a operei impersonale și imparțiale, situate pe dimensiuni neutre, în afara implicării și a responsabilităților morale. Conștiința diriguitoare a creatorului înseamnă implicarea autorului, adică întregul proces de atragere a cititorului, în scopul împlinirii acelui contact care deschide perspectiva dialogului autor-lector, dialog ce legitimează arta ca mijloc superior de formare a personalității umane.

RAMONA BOCA BORDEI

* Wayne C. Booth, **Retorica romanului,** Editura Univers, București, 1976.

Gînditori ai antichității

Aristotel-omul și...poetul

(I)

Frecvent, în cazul geniilor, se produce acest fapt : numele se desprinde de om, de ființa concretă și se așează ca un titlu definitiv **pe operă. Numele – acest simplu grup de sunete, de litere – își părăsește „purtătorul material", cum ar spune Marx și se** identifică cu creația, **devenind astfel, el însuși, spiritualitate și valoare. În cazul anticilor, a căror biografie e inevitabil vagă, acest fapt este și mai evident. Dar există, în schimb, o pasiune un dor ! al spiritului omenesc de a cunoaște nu numai creația, ci și pe creatorul ei. Atîtea biografii cîte se scriu în lume sînt o dovadă, iar faptul pare să indice că mintea omenească este înclinată în genere spre un mod de gîndire materialist, de vreme ce caută dincolo de creație, oricît de uimitoare ar fi ea, pe omul concret și istoric.**

Născut la Stagira (Macedonia), Aristotel devine discipolul lui Platon (la Atena) pe la vîrsta de șaptesprezece – optesprezece ani și rămîne în cadrul Academiei aproape douăzeci de ani ! Atena era și un oraș al ispitelor (existau cîteva mii de curtezane !), dar tînărul acesta, provenind dintr-o familie înstărită de medici, contemplă de pe colinele orașului grădinile lui Academos și își îndreaptă pașii spre ele. Un destin lucra în tînăr : pasiunea pentru cunoaștere. (De atîtea ori se dovedește că destinul se află în omul însuși !). Timp de douăzeci de ani, cel mai mare materialist al antichității a fost elevul celui mai mare filozof idealist. Lucrul acesta pare ciudat, iar despărțirea lui Aristotel de Academie a fost interpretată în multe feluri. Aristotel a fost acuzat chiar de lipsă de recunoștință. Cei care au privit lucrurile superficial i-au atribuit lui Platon aceste vorbe ; „Aristotel mi-a dat cu piciorul, întocmai ca mînjii care dau cu piciorul în mama care i-a născut". Nu e chiar așa ! Faptul are o semnificație mult mai adîncă : se despărțea de fapt materialismul de idealism. Se născuse, din premisele idealiste, ale operei lui Platon, care ridicase atîtea probleme, gîndirea materialistă a lui Aristotel, care a dat atîtea soluții. Ceea ce părea o ceartă banală, se dovedește a fi o expresie a unei necesități adînci, o expresie a legii negării negației în dezvoltarea gîndirii umane. De altfel, caracterizîndu-și contemporanii, ni se relatează că despre Diogene a spus : „Mare-i Diogene" ; despre Theofrast zicea că-i „o înșelăciune mută"; Theocritos – „o pedeapsă de fildeș ; iar despre Platon că e „o superioritate de la natură". Mai mult, admirația față de omul Platon și-a exprimat-o și într-un elogios poem.

Că despărțirea lui Aristotel de Platon nu este o consecință a unor întîmplări mărunte, așa cum am încercat s-o interpretăm, ne-o dovedește poate și o altă împrejurare în istoria filozofiei : raporturile dintre Hegel și Marx. Se știe că în tinerețe Marx fusese hegelian (de stînga). Cel mai mare materialist al timpurilor moderne este în bună măsură un produs și în același timp o negație a celui mai impunător spirit idealist. Și poate că această analogie pe care am făcut-o ne îndeamnă să gîndim încă o dată asupra naturii dialectice și contradictorii a cugetării omenești.

Revenind însă la Aristotel, îl vom reînvia o clipă ca poet. El a consacrat un imn lui Hermias, socru și prieten iubit, care a murit tragic. Și, dacă acest imn s-a păstrat, e o dovadă că anticii l-au prețuit, fată imnul

Mult rîvnită virtute de toate-ale lumii noroade !
Țel prea măreț ce viața ne-o faci măreață de-a pururi !
Pentru slăvita-ți făptură, o mîndră fecioară,
Soarta-n Elada a ajuns acum de oricine dorită
Pentru zeiescul tău chip, vlăstarul din Atarneus.
Vai, lui, rămas-a orfan de dulcea lumină din soare,
Astfel că fapta-i în veac cîntată va fi, iar de muze,
Fiicele-aducerii aminte, fără de moarte făcut e.
Slava-aducînd măreția lui Zeus, ocrotitorul.
Celor pribegi și prieteniei statornice veșnic". (trad. prof. C. I. Balmuș).

În poemul despre Platon vorbește de un altar înălțat prieteniei prea sfinte", despre „omul cel bun" și „totodată cel mai ferice"... (Elegie către Eudemos). Patru autori îl menționează pe Aristotel ca poet. Este desigur admis să ne gîndim că în esența sa spiritul uman nu este despicat așa cum ne apare el în formele obiectivate de manifestare – filozofie, artă, știință etc.

Și dacă C. Noica observa că în Eminescu trăia și un mare filozof, nu-i de înțeles că într-un mare filozof trăia și poetul ? Dar fiindcă poetul trăia în filozof și nu invers, în locul unei cărți de poeme, Aristotel ne-a dat Poetica.

VASILE VERSAVIA

Eugen Evu

POEME PENTRU AVRAM IANCU

CÎND MĂ APROPII DE ȚEBEA . : :

Cind mă apropii de Țebea, se intimplă ceva :
O inimă ascunsă bate in inima mea,
Sufletul meu nu-i al meu, ochii mei
sint deodată mai tulburi și grei,
singele meu parcă țipă și-ar vrea
să atingă lumina de-acolo. Mi-e grea
mina și mersul ; timpla se zbate
ca o pasăre, pe fulgerate,
genunchii mei caută piatra și iarba,
gorunul se mișcă și-și scutură barba
din care cad, peste mine, de singe,
frunzele, parcă cineva plinge . . .
Oare mi-e cineva-n trup care nu-i
ori eu sint lăcașul neființei Lui ?

INIMA SA, CA O PATRIE . : :

Culcat cu fața spre satele țării,
Măria Sa visează și, iată,
cit vezi cu ochii, răsar macii roșii
prin grinele blonde cu umeri de fată.
Nu prea departe, Mureșul, Domnul,
leagănă-n veac veșnicii luminind.
Marele riu nu e riu. E, din somnul
Iancului, strigăt și gind.
Munții sărută cu umbre domoale,
pină departe, la fruntea sa,
văzduhul de aur al nemorții sale,
unde coboară, noaptea, o stea . . .
A fost el al morților sale dușman
și-a fost insetat de dreptate
de-aceea, sub văl de zori, diafan,
inima sa, ca o patrie, bate . . .

ȚEBEA CRAIULUI

Adinc in știubeie destramă lumina
duhul țăriilor dintru izvoare ;
cosmic năluce turma pe zare,
scapără-n plaiuri osuare.
Aici, căpătiiul Craiului Domn
și-n griu curcubeiele sfinte
lunecind de pe frunțile celor
ce-n somn
freamătă maci pe morminte.
Tribunii lui Iancu cel mare și mire
fără iertare al doinelor ; frații
celor vecind prin lumini o nuntire
cu patria, pururi neingenunchiații.
Luna, la Țebea, ce clară-i și dalbă !
Au plăsmuit-o din munții de sus
moții, cindva, in a veacului salbă,
— frunte de dac, nesupusă să stea !
Șuieră mierla și coasa in pace,
prin sinuri de rai, subțioara veciilor ;
Iancu-n legendă-i lumină, nu zace.
cintă prin singele fiilor . . .

CRAIUL MUNȚILOR

Iancule, Măria Ta,
Domn de plins din țara mea,
Domn de doruri fără leac,
Prin Ardeal, din veac in veac,
Colo-n Țebea, la mormint,
doarme sub gorunul sfint.
Dar el, doinei Mire Domn,
nu imi doarme somn de om,
doarme visul zorului,
pe gura poporului.
Colo-n munți, pe lingă cer,
unde doinele nu pier,
Iancule, fecior din dor,
craiule nemuritor . . .

Arthur Porumboiu

NOAPTE, ÎN ȚARA VĂRSĂTORULUI

Plutesc atunci in țara Vărsătorului —
văzduhul se iluminează sub mine ;
vămile lui se deschid și bucuria
își pune surisul nemuritor
pe buzele-mi palide.
Gheața incremenirii nu mai sosește ;
și-n văile acelea izvoarele m-adulmecă :
sint izvor și lumină mereu curgătoare
spre mine insumi —
nu mai aud chemările de sub țărînă ;
frigul din cimitirele-ngropate —
nici un vaier nu-mi lovește
pacea din văile cerului
iluminindu-mă, iluminindu-mă !

MUNTELE LUMINILOR

Privelişti de aer și zboruri tirzii
și sub zăpezi, ierbile cu degete de soare
Pe Muntele Luminilor noi :
profeții luminii in calmă ninsoare
veghind ; in palme : stele și muguri
și sufletul — blondă iluminare ;
pașii — limpezi pluguri
invățind numai lumina să are.
Tirziu aiurea crengile, și-n stele
vocea, ca un burghiu pătrundea.
Noi sub colindul ninsorii :
lumină oprită și grea.
Acolo, fertili de ninsoare,
auzeam
cum ne-mbracă existența-n azur
și nu mai murim, și nu mai murim !

Sabin Opreanu

. . . am descoperit nu o vagă stare poetică, nici niște silabe gargarisite in tonul celor citeva regimente de poeți care se ingină unii pe alții, ci o poezie de o frumoasă și puternică originalitate, o poezie a cestor locuri, inimitabilă prin ozonul care este pompat in plămînii ei. Herculane, Riul, Muntele, Bradul, Lipanul, Păstrăvul . . . iată citeva majuscule care fixează această lirică in Valea Cernei, ca intr-o adevărată Vale a metaforelor, iată citeva noțiuni care portretizează și dau un mare certificat de naștere poemelor și poetului care le-a caligrafiat cu un ac de brad, cu o cerneală de rășină . . .

PETRU VINTILĂ

CINCLUS-CINCLUS

mierla de piriu are locuința
intr-unul din cuvintele acestui poem
elaborat in preajma stăncuței
cinclus-cinclus locuiește un cuvint
asemeni clopotului de luscinia luscinia
(filomela lucrează la gramatica soarelui) —

BRADUL

asemeni unui vis verde
strălimpezind vederea
emoționind pinzele de aur
amurgul cu păsări
poteca amețită de fluturi

privighetori alcătuind
poeme de iarbă
și martorii cu flori
in miinile albe.

LUCIDITATEA STATUILOR

lăsați-mă acum la marginea Riului
cu vederea asupra pietrelor statornice
spunindu-mi oh da asemeni apei
totul curge la vale intr-una
și inima mea acum se ridică deasupra valurilor
și sufletul e tocmai in Bradul acela albastru

lăsați-mă acum la marginea Riului
cu trup inghețat de luciditatea statuilor lunecătoare
oh da mi-e frică de ochiul intors asupra ochiului
de cerul care stă deasupra cerului
de pămintul care stă deasupra apei
de soarele care stă deasupra soarelui

cu miinile voastre oh da luați-mi inima
e singura lumină pe care o las in urmă.

POEMUL DE LA MIEZUL NOPȚII

poemul pe care-l incep la miezul nopții
sub privirea amenințătoare a Muntelui
ocrotit de inaintarea umbroasă a Riului
peste cețurile incremenind sămința de lalea
sălbatică

poemul lingă pruncii mei imaginind noi cavalcade
scrișnind din dinți și-ncălecind bizare păsări
poemul acesta (nu altul) provincial
nu poate totuși evita vipera cu corn
(acum doar intocmește noptatice răpiri de greieri
și lăcuste

și furișări eroice cind dihorul ariciul
se-adăpostesc in preajmă-i
și păstrăvul lipanul bizarul pin banatic
culoarul de răcoare ce se numește Cerna
splendoarea dintre maluri ce macină lumina
cetate vegetală abecedar solar
și Bradul cel albastru cu Nucul singuratic
ozon turnind pe pista melancoliei noastre

iată poemul acesta căzut de pe suflet
asemeni pufului de păpădie.

DIMINEAȚA INEXPUGNABILĂ

steaua il purta mereu de-a lungul Riului melancolic
vuind
născocind miresme de plante lichide
dintr-un ținut păduros vegheat de un flaut venise
frații
purta pe umeri poverile de rouă și vise de lună
sub copacul cel tinăr se concepeau noi trepte scări
și unelte
sint ființe care pentru noi își extrag misterul dintr-o
plantă
stelară rotită discontinuu

dreapta cădere a luminii inconjurată de umbre sălaș
portocaliu templu fragil invadat de iarbă
cu ochiul glonte un animal izbește teama din nor
de-a lungul Riului aștept apariția unei statui
lunecătoare
dimineața inexpugnabilă resortul unui arc inefabil
mai pură speranță stelelor de primăvară evocind un
tărim
muzical despicătură albastră ocrotită de polen

in cringul cel verde rămurișul melancolic ascunde
umbra de purpură a mierlei

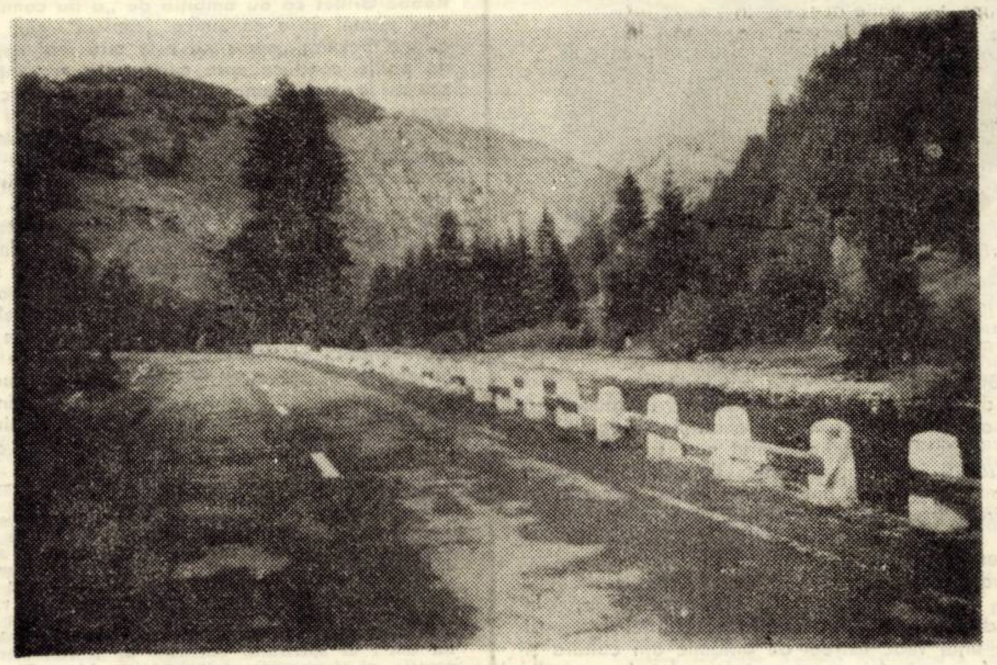

Privire spre Cheile Albacului

sadoveniana

Armonie

Poate nicăieri, ca la Sadoveanu, valorile acustice și valențele eufonice ale limbii române nu se intruchipează mai desăvîrșit. Mărturisire : „Toate minunile nouă ale vieții care se infățișau ochilor se inscriau in mine ca niște hieroglife durabile ; de asemenea auzul meu inregistra acordurile delicate ori grave ale naturii, asociindu-le imaginilor. Citeam deci viața din juru-mi ca un primitiv. Modulațiile austrului evocau inchipuirii mele tablourile dezghețului și zimbetele dintăi ale primăverii" (Anii de ucenicie, in Opere, XVI 398-399).

Comuniunea cu natura, integrarea ființei sale in peisaj, total și definitiv, transfuzia in text a imaginii vizuale și auditive — sint măiestru evocate in capitolul al III-lea din aceiași Ani de ucenicie : „Mă incorporez lucrurilor și vieții, am simțirea că totul trăiește in felul său particular : brazdă, stincă, ferigă, tufiș de smeură, arbore și tot ce pare nemișcător ; faptul de a avea asemenea cunoaștere mă face să iau parte la viața tainică a stincii arborelui, smeurei și ferigii. Cu atit mai virtos alianța aceasta a vieții nenumărate se manifestă intre mine și sălbăticiuni — zburătoare, gize și fiare ; intre mine și apele care curg, palpită ori intind luciuri neclintite in soare și primesc in afundul lor rumeneala lunii pline . . . Mă voi stinge curind ; dar icoanele acestea, ca și lucirile unui astru mort, vor continua să fie, fără sfirșit" (Opere, XVI 402-403).

Cind Sadoveanu a implinit 75 de ani, intr-un cuvint sărbătoresc, și mai cu seamă, memorabil, Tudor Vianu — cu intuiția și puterea de pătrundere a operei, care face din Arta prozatorilor români o carte fundamentală „a scripturelor române" — zice așa : „Ochiul privitorului se imbiba de forme, culori și lumini, urechea lui de sunete. Ființa lui se plămădea din substanța impresiilor emanate de la pămintul, de la apele, de la cerul tărimurilor natale. Moldova intra in sufletul lui ca o putere care subjugă".

Tot Tudor Vianu — ce bine e că sint nume de oameni care n-au nevoie de „epitete" — mi-a spus odată o vorbă care, iarăși, merită a fi reținută. Nu pun ghilimele, fiindcă acest nobil gind nu a fost, după știința mea, așternut pe hirtie : Nicoară Potcoavă este o operă a armoniei. Adică : din ea, oricit de iscusit meșter ai fi, nu poți schimba nimic. Același lucru — căci, totuși, spiritele mari se intilnesc — l-am auzit de la profesorul Iorgu Iordan, care păzește, cu inverșunare, Limba Română, impotriva stricătorilor ei.

Există „serii stilistice", — cum ii plăcea să spună, intemeindu-se pe indelungul său contact cu cartea, pe indelunga sa dragoste de carte și cultură, aceluiași profesor — există, deci, „serii stilistice" ? Fără indoială. Dovadă faptul că scriitorii, indiferent de „datele" vieții lor, își trimit cugetul intr-al celuilalt și, astfel, se pot intilni. O asemenea intilnire este — de fiecare dată cind ea se săvirșește — rodnică. Așa s-a intimpinat poetul-prunc, din Țara-de-sus, — il numesc, altfel, pe neastimpăratul și uluitorul Nicolae Labiș — cu Mihail Sadoveanu.

Una din „intimplările" lor se cheamă Bătrinul pădurar și cuprinde, in alcătuirea ei severă, versuri ca acestea : „Natura, ascultați-o, ii murmură / Cintecul ei de ger și de căldură, / Vibrarea fină de omăt asprit, / Foșnirea moale-a frunzelor căzute / Ori șopotul de umbre nălucit / Cind vin de la izvor un pilc de ciute".

Armonia prozei sadoveniene — in care se ivește și se instăpinește lamura sufletului și a sunetelor românești — se intemeiază nu numai pe „confuzia" cu natura țării, ci și cu istoria ei. Opera lui se rinduiește printre cele veghete, deci, nu numai de frumusețe. Ci — și de Istorie. Rămine și dăinuie.

G. I. TOHANEANU

televiziune

DUMINICĂ, 24 IULIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot inainte. 9,15 Film serial pentru copii. Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,05 Film serial. Exploratorii. 17,55 Floarea din grădină. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,10 Film artistic. Școala tinerilor căsătoriți. 21,55 Caruselul cintecului și dansului. 22,30 Telejurnal. Sport.

LUNI, 25 IULIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 La izvoarele cintecului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman-foileton. Ce verde era valea mea. Episodul 5. 21,30 Cadran mondial. 21,50 Cintarea României. Laureați ai Festivalului național. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 26 IULIE

9,00 — 11,45 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 16,35 Curs de limba engleză. 17,00 Seara televiziunii cubaneze. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Seară de teatru. Fata cinstită de Carlo Goldoni. 21,20 Cintarea României. Formații laureate ale Festivalului național. 21,40 Mai aveți o intrebare ? 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 27 IULIE

9,00 — 11,55 Program de dimineață 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 La volan — emisiune pentru conducătorii auto. 17,15 Atenție la . . . neatenție ! 17,35 Din țările socialiste. 17,45 Tragerea pronoexpres. 17,55 Mult e dulce . . . 18,15 Cintece și jocuri populare. 18,35 Telecronica pentru pionieri. 18,50 Noi, femeile. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Telecinemateca. Punct final — Alexandria. 21,30 Revista literar-artistică TV. 22,05 Pagini celebre din opere. 22,35 Telejurnal.

JOI, 28 IULIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 Melodii populare. 17,45 Reportaj pe glob — Peru. 18,10 Consultații juridice. 18,30 Un cintec de demult. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ora tineretului. 20,50 Telerecital — Leopoldina Bălănuță. 22,00 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 29 IULIE

9,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune in limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Portret in grup la Săpința. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Film artistic. Schimbare de sezon. 22,00 Pe teme internaționale. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 30 IULIE

12,00 Telex. 12,05 Matineu coregrafic. 12,35 Roman foileton. Ce verde era valea mea. Reluarea episodului 2. 13,30 Anchetă socială (reluare). 14,05 Pe urmele științei. 14,50 Mic concert de muzică populară. 15,10 Magazin sportiv. 16,00 Clubul tineretului 17,00 Tragerea de amortizare A.D.A.S. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 18,10 Cintați cu noi. 18,30 Enesciana. 18,50 Iulie 1977 — Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,05 Film serial pentru copii. Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Amurgul unei prejudecăți. 20,10 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial. Regan. O producție a studiourilor engleze. 21,45 Intilnire cu satira și umorul. 22,25 Telejurnal. Săptămina sportivă. 22,40 Romanțe și canțonete.

televiziune

ION ARIEȘANU

Brazii cu frunze de argint

La Ocoale

I

MUNȚI ȘI OAMENI

Intotdeauna am căutat, instinctiv, munții. Strămoșii mei, din Apuseni, morți inainte de-a mă naște eu, și-au petrecut existența acolo, ca niște montagniarzi convinși, in solitudinea munților milenari. Părinții mei, insă s-au născut pe podiș, intre coline impădurite și ape line, cum este cea a Mureșului. Insă și in singele lor, o simt, circulă himera munților vechi.

De locurile muntoase ale Banatului m-am apropiat, de fiecare dată, cred, din instinct. Spre Oravița sau Anina, spre munții Mehadiei, m-am dus adeseori ca atras de un nestăvilit magnet. Cind am descoperit pădurile și colinele Aninei și Steierdorfului, nu m-am mai dezlipit de lingă ele, ani in șir. Era ca și cum mă găseam din nou „acasă", deși la sute de kilometri de locurile natale. Acolo regăseam dealurile mele cu anini, cu pini, singele unui peisaj ce curgea cu frenezie in mine. Locurile noi, descoperite, aveau atita rezonanță in tinărul de 24–25 de ani, incit ele se inscriau in el ca o nouă religie a iubirii acelor locuri ce, deși străine, il imbrățișau la pieptul lor, identificindu-se cu plaiurile copilăriei. Cunoscind locuri, am cunoscut și oameni și astfel am conceput primul meu roman, o reflecție dramatică a vieții minerești, reflectată, cu ani in urmă, magistral, de Virgil Birou, și continuată acum de mine, viață care se asemăna, pină și in munca aspră și primejdioasă, cu aceea depusă de bunii mei, mineri in mine de fier și de aur, și, mai tirziu, in ocnele de sare ale orășelului meu de pe Mureș, din străvechiul județ al Albei.

Spre Nădrag am străbătut, pină azi, drumul doar de două ori. Iar acum, la inceputul verii, a treia oară. Pină azi, insă, ciudat, parcă o pieliță mi s-ar fi pus pe ochi. Nu a avut rezonanță aproape nimic, din ce mă inconjura in acea zonă montană, asupra sufletului copilului de odinioară, ce eram, de fiecare dată, in preajma munților. Și, acum, a treia oară, deodată, după acea nepăsare sau orbire pasageră, iată că **vedeam** totul așa cum era cu adevărat. Descopeream locuri nedescoperite, aflam frumuseți neaflate. Drumul alerga, ca și mai inainte, prin păduri de un verde tineresc, dar acum culoarea și răveneala copacilor izbucneau parcă din cel mai pur smarald vegetal. Am mai privit aceste păduri, știu bine, dar nu le-am văzut, ca acum, suind pe costișe, ca și cum ar fi tins spre cer in urcușul lor abrupt. Sau văile acestea, in blinda lor cădere, care mă indemnau acum să le caut, să-mi culc obrazul in iarba lor dulce și curată, văile acestea au fost oare și inainte tot astfel ? Dar piriiașul acesta neostenit, galopind frenetic peste lespezi și pietrișuri albe, și aceste nevinovate animale ale pădurii, traversind in salturi repezi șoseaua, or fi fost dintotdeauna aici și eu nu le-oi fi observat ? Și așezarea aceasta, intr-o miniaturală organizare a unui orășel de munte, deși incă e doar o comună, numită a Nădragului, inchisă intre o coroană de munți, și intre o apă indiguită intr-un pat civilizat de piatră, așezarea aceasta nu o fi fost astfel și inainte ?

Desigur, le-am văzut toate acestea și **inainte**, dar acum le vedeam **altfel**. Și aceasta era cel mai important lucru pentru mine. Prin ochii mei de azi, uzina din munții aceștia ai Poianei Rusca, intreprinderea „Ciocanul" din Nădrag, primea și ea o semnificație aparte, iar oamenii săi, intilniți acolo, o aură deosebită, deoarece eu mergeam acum in intimpinarea lor luat de emoția unei descoperiri, luat de dragostea unor locuri ce primeau, undeva in sufletul meu, asemănări și rezonanțe cu locuri ale primei mele virste.

Nădrag ! Inainte vreme, acest nume nu-mi spunea aproape nimic. Știam doar că oamenii locului, ca intr-o mică legendă, numiseră astfel așezarea după cele două brațe ale riului ce-o traversa, de fapt doi craci de pantalon, de nădragi țărănești, de unde și denumirea sa frustă și rustică. Implintat in masivul muntos Poiana Ruscă, sub virful Padeșul, de unde poți zări, in depărtări infinite, acea cascadă verde a pădurilor, ce cade parcă din virf in virf, pierzindu-se undeva la orizont, pus acolo, deci, Nădragul, prin uzina sa metalurgică, a fost el insuși, dintru inceputuri, o sfidare a naturii aspre, de către ființa și inteligența umană, creindu-și o colectivitate muncitorească unică in aceste locuri solitare, neprimitoare și păduroase. Istoria nu lasă nici un dubiu cind ne arată că, pe aceste văi, se găseau intinderi mlăștinoase, dătătoare de malarie, in urmă cu secole, iar, in jur, terenuri complet sălbăticite, vaste teritorii de vînătoare. Zeci de mii de hectare de păduri, surse utile pentru mangal ale comunității din Zsidovar sau proprietatea lui Sebastian Neslingen și Francisc Pepl. Minereu de fier pe dealurile Domanului și Delineștiului. Populația băștinaș românească și coloniști din Silezia, Austria, Ungaria, Serbia. Două cuptoare mici de topit, o turnătorie de fontă și laminoarele. Cu zgura să umplem mașinile, iar din fier să dăm omului fiare de călcat, foarfeci, cazmale, lopeți, ciocane, plite, grătare, găleți. Iată ce visau și ce realizau primii stăpini ai uzinei din munți. Apoi revoluția din 1848, apoi 1871 și crearea societății „Industria de fier din Nădrag". Apoi calea ferată ingustă, decovilul Nădrag-Gavojdia, 1896. Patronatul Reciței – 1916, Max Auschnitt – 1924 și desființarea turnătoriei din Nădrag, care devenise „o secție de renume" și periclita, vezi doamne, existența altora. Apoi războiul. Apoi mizeria. Apoi renașterea uzinei. Care nu s-a făcut insă peste noapte, ca in documentarele cinematografice prea roze. Fiindcă, aici la Nădrag, ca și in marile uzine ale Reșiței, condițiile de muncă erau aproape subumane pină după naționalizare. Se descărcau mii de kilograme de metal cu mina. La polisaj, tabla se lua tot cu mina. Ceva monstruos. La ajustarea tablelor, idem. La turnătorie, o hală cu acoperișul curbat, din lemn, bun pentru incendiu, joasă, intuneric beznă, inotind prin fum, nu exista o macara, măcar. Totul, cu mina. Laminorul lucra pe bază de fringhii. O mașină de aburi, volantă, cu fringhii de manilă, impletite de oameni, care luau adeseori foc, sau caja degresoare, unde se găsea tot o roată intoarsă de mină de om, in căldura mistuitoare, in gaze și, deasupra acestui intreg arsenal al trecutului, ce iasă, compact, inainte, ca o inspăimintătoare mască a unor vremi de aspră trudă omenească, azi, iată, aparaturi moderne, macarale noi, motoare electrice, mașini de inalt nivel tehnic, freze, raboteze, strunguri delicate, pupitre, manete, o uzină in care noul a pătruns ca la el acasă, deoarece a pătruns, și in conștiințe umane, sigur, neputind să spunem acum că totul e cum nu se poate mai bine, că totul e perfect, O. K. dar că, pentru o uzină, pierdută ieri in anonimatul tristei provincii uitate, aceste cuceriri in tehnică și in umanitate sint, totuși, rezonabile. Pe urmă, aici, mai mult decit aiurea, există, s-a creat adhoc, in această comunitate muncitorească, sentimentul unei bune tradiții muncitorești, care s-a sedimentat, s-a perfectat prin ani. Sint perpetuați aci muncitori din generație in generație și ei invață oarecum meseria, mai intii „oral", de la cei mai mari, de la prietenii lor, de la tații și frații lor și vin la uzină, adeseori, „gata invățați". Satele din jur, Crivina, Fîrdea, Jdioara, Surduc, Gladna română devin, ca intr-un fel de magnetism colectiv, pepinierele uzinei, devin afluenții umani, anuali, ai acestei (așa doresc eu s-o văd) romantice uzini din munții Banatului.

II

CEL CARE PUTEA FACE DARURI

Aș fi dorit, nu știu incă de ce, să-l văd măcar in inchipuire pe adolescentul de 15 ani, din Vrancea, pe Șerban Petrică, orfanul de tată la 2 ani, intr-o familie sărmană, cu incă alți doi frați, pornind, să ia viața in piept, cum se spune. A izbutit să facă 7 clase primare și două de gimnaziu dar, pentru acel inceput, i-au fost indeajuns și acelea tinărului vrincean, pentru a-i deschide un plăpind orizont și pentru a-l hotări să inainteze pe pirtia grea, dar atrăgătoare, a invățăturii, al cărei gust il simțise. Asta l-a și hotărit, ca, in 1949, să ia două lăzi de struguri cu sine și să-i vindă la oraș pentru a se putea inscrie și intreține la Centrul școlar din Ițcani, pe care l-a și absolvit. Cind să plece la repartiție, de la inceputurile sale dovedind un caracter dirz și orgolios, și-a zis „Nu mă duc eu la Iacobeni, unde mă indeamnă nu știu cine, ci mă duc . . . Mă duc la Nădrag, la școala de meserii". Știa el ce este și pe unde vine Nădragul acela ? Da de unde ! Era insă pe-acolo un bătrinel molcom la vorbă, ce avea buzunarele pline cu bomboane, care i-a spus, blind : „Du-te, tu, măi, flăcăule, și fă-ți o meserie bună la Nădrag !" Și el l-a ascultat și a călătorit vreo șapte zile, in acei ani grei, pină in munții Ruscăi, la Nădrag. A intrat de indată la școală și a primit haine, casă, masă, condiții de trai și de invățătură și, după trei ani, prin 1953, iată că s-a văzut gata electrician, terminind școala cu o diplomă de merit și incadrat fiind in categoria a VII-a. Măi, măi, iată că visul lui de copil, de-a intra cu toată inima in invățătura aia, se implinea, dovadă că s-a inscris de indată și la liceul din localitate. „Destinul m-a ajutat", zicea acum, gindind la acele vremi, Șerban Petrică, directorul de azi al „Ciocanului" din Nădrag. Da, gindesc eu, destinul și incă ceva. In 1954, inscris la seral, el il citea pe „Emil" al blindului Rousseau și se hotăra la o căsătorie, la nici cei 20 de ani ai săi. Citise mai inainte, la Panciu, la un prieten, intreaga bibliotecă a unui inginer, dar citise alandala, fără ordonare, insă sensibilitatea sa nativă tot tresărise asupra literei scrise, sufletul său curat de țăran tot se implinise, de-a lungul anilor, prin carte, regăsindu-și in ea un aliat integru, formindu-și viața, adeseori, după lecția pe care ea i-o da, zilnic, in mișcarea muncii, dar și după preceptele marilor visători din cărți.

Așa se face că nestăvilită i-a fost dragostea pentru studiu, pentru o cunoaștere continuă, deschisă prin acele cărți ale tinereții sale. Iată că la liceu nu te jucai. Matematici grele. Fenomene necunoscute. Insă pe el, il pasionau toate aceste semne de intrebare, care, in domeniul electricității, al electrotehnicii, i se păreau cu atit mai spectaculoase, cu cit vroia să le pătrundă secretul. El nu se putea opri la granița acestor mari intrebări, dacă vreți, filozofice. Mindria lui, ca a unui veritabil descoperitor, mergea mai departe, dorind să ințeleagă acele fenomene. Dar asta insemna o facultate. Ultima treaptă a invățăturii. Ultima, oare ?

In acei ani, paralel cu absolvirea liceului seral, pe care l-a sfirșit in 1959, el lucra din greu, ca electrician la echipa de șoc a electricienilor uzinei. Uzină veche și, tehnica ei, in acei ani, era o nenorocire. Oțelul roșu le da unica sursă de energie. Linia trecea peste creste, buze de prăpăstii. Și ei, tinerii electricieni din echipa de șoc, urcați pe acei stilpi fragili, sub geruri de minus 15 grade, sub vinturi reci, reparau linia și prăpăstiile se căscau sub ei, dar ei nu le zăreau, curajul acelor clipe era un curaj minunat, al virstei și al anilor de reconstrucție, ei nu zăreau acele hăuri ce-i puteau inghiți, curajul lor care era ca și linia lor electrică, ce urca veselă, neștiutoare, versanții și cobora in abisuri, legată doar de niște stilpi fragili și degradați, un curaj de care, azi, unii mai tineri s-ar teme. Dar electricianul Șerban Petrică era cutreierat de un asemenea curaj. El incepea să se simtă generos. El putea da din acumulările sale. Putea da din sine și celorlalți. Și, astfel, el se simțea, dăruind in jur, un fel de om ce putea face daruri.

In 1959, Șerban Petrică a intrat intr-o adevărată aventură. A vroit să inceapă o facultate la „f. f.". Avea acum fabrica, familia și invățătura, care se prelungea pină la 1 noaptea. Ceva insă nu mergea. Nu numai fizic. Avea prima dată in față o școală serioasă. Fenomene care nu pot fi pătrunse și, brusc, pe cum a dat examen la „Poli", s-a și retras și și-a spus, cu cunoscutu-i orgoliu : „Am să mă inscriu, la toamnă, la zi !". Zis și făcut. In ziua examenului era cald. După 5 ore de scris, s-a retras in parc și a adormit, toropit de oboseală și căldură. Pe la șapte seara, s-a trezit, a văzut imbulzeală la intrarea facultății. Erau listele cu cei reușiți la scris. La inceput i s-au impăienjenit ochii. Unii, din față, plecau cu capetele in pămint. Intr-un tirziu și-a văzut numele pe listă. Reușise ! Reușise dar in primul an de student i-au trebuit cite 14 ore pe zi ca să recupereze golurile, să „intre in ritm" cu ceilalți. Ușor nu i-a fost. El, acolo, in străini, cu bursă. Iar acasă, soția și copila și bunica ei, cu grijile și greul vieții. Se mai ivise și o problemă, copila, Mirela, dovedea, la 2 ani, că avea ceva meteahnă la picioare. Era o luxație congenitală bilaterală. Cădea după ce alerga puțin. Patru ani, copila n-a pus piciorul pe pămint. Patru ani, bunica ei și mama soției au stat, zile, luni, lingă fetiță. Patru ani de griji, de pericole, in care el s-a gindit mereu să renunțe la studii, ani in care, insă, cu aceeași tenacitate, bătrina aceea, cu suflet răbdător de mamă adevărată, l-a silit să nu renunțe la visul lui. Și el și-a putut continua școala. Și copila s-a putut vindeca, prin jertfa unei femei simple de la țară, căreia inginerul Șerban Petrică ii poartă, in inimă, și azi, cind ea e dusă dintre cei vii, un loc de onoare, ca pentru mama adevărată. „Nu va fi cel mai bun inginer cel cu notele mai mari ci cel cu curajul mai mare".

Și-a spus proaspătul absolvent, luindu-și examenul de stat cu brio și alegind, din atitea centre mari industriale care i se ofereau, tot mica sa uzină din munți, de unde el plecase in urmă cu 5 ani. „Cum, ești nebun", i-a spus-o pe șleau un bun profesor de-al său. „Nu sînt ceea ce spuneți, dar de-acolo, din Nădragul meu, am plecat și acolo am să mă intorc" a răspuns el, ferm, in tonul caracteristicei sale mindrii bărbătești. Și s-a reintors „tot acolo", in 1965, energetician, devenind apoi mecanic șef in 1967, inginer șef in 1969 și din . . . Dar, aici, autorul crede că se sfirșește virsta tinără a celui care putea face daruri și, de aceea, ivindu-se o altă virstă, ii dă eroului său cuvintul . . .

III

CLIPA VITEAZĂ CE TREBUIE TRĂITĂ

„. . . Cind am revenit la uzină, ca inginer, am luat-o de la zero. Fabrica era veche de cind lumea și tot ce era cablu aerian in ea am dat jos. Directorul Andrei, convins că am dreptate, că totul e corect și bine, mi-a acceptat „revoluția". In 1967, sprijinit tot de Andrei, am condus o dificilă lucrare. A trebuit să ne tăiem drum peste munte, stinci, păduri, pină la 1.000 de metri. Și să cărăm cu noi un echipament de 40 de metri, in greutate de 10 tone. Condițiile grele, in care s-a văzut eroismul atitor oameni. Dar același eroism ne-a caracterizat și in incercarea de-a moderniza fabrica. Aici, la Nădrag, pină atunci, nu existase convingerea că putem face ceva nou. In 1968, iată că am primit insă mașini complexe. Lucrind cu ele, ca inginer șef, numit in 1969, am crescut și specialiști. Eram convins că reorganizarea economiei, concentrarea producției, vor pune noi probleme și la Nădrag. In octombrie 1971, am plecat la CEPECA. Am stat 2 ani acolo. Și azi spun că nu aș fi fost un conducător complet fără acei doi ani. In 1973, cind m-am reintors, postul meu de inginer șef s-a desființat. Nădragul aparținea Reșiței. Am dus o acțiune fermă de convingere a forurilor că nu trebuie să se renunțe la personalitatea proprie a Nădragului, trecind-o sub egida altei uzini. S-ar fi pierdut totul prin această trecere : personalitatea noastră, tradiția noastră, oamenii locului, ce găseau acolo o școală temeinică a devenirii lor. Reușind să convingem că sintem necesari, să rămînem pe loc, așa cum eram, curajul și increderea au revenit in inimile tuturor și in inima mea. Erau două mii de suflete care credeau in uzina lor și eu, numit acum directorul lor, care credeam in ei. Din 1974, am inceput

(Continuare în pag. 7)

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

micro-ştiri

● În cadrul întrecerii patriotice pentru înfrumuseţarea şi buna gospodărire a municipiilor, oraşelor şi comunelor, pe anul 1976, municipiul Timişoara a luat locul I – „Ordinul Muncii" clasa I ; comuna Variaş a obţinut locul II – „Ordinul Muncii" clasa a II-a. ● La Muzeul Banatului, deschiderea expoziţiei „1907 în arta plastică". ● „Ecourile Războiului de Independenţă în literatură şi artă" este titlul unui simpozion susţinut în faţa pionierilor aflaţi în tabăra de la Bogda. Au vorbit Anghel Dumbrăveanu, William Marin şi Coriolan Babeţi. ● Aflăm că Biroul Prezidiului Academiei R.S. România a aprobat constituirea subcomisiei de etnologie din cadrul Bazei de cercetări ştiinţifice din Timişoara. ● Emisiune literară pe lungimea de undă a studioului teritorial de radioteleviziune : la IPROTIM, Vasile Versavia, Ion Dumitru Teodorescu, Lucian Alexiu, Claudiu Iordache au citit din creaţia lor, au comentat. Emisiune cu public, o formă interesantă, vie de difuzare a ideilor literare. Redactor, Florina Gildău. ● În librării a apărut continuarea de tiraj a romanului „Piaţa de încercare" de Anghel Dumbrăveanu. ● „Juventus" nr. 12 a apărut ! Este un nou număr al revistei Liceului nr. 2 din Timişoara, tipărită în limbile română şi maghiară. În sumar, aspecte din viaţa elevilor, versuri, traduceri, medalioane (Ady Endre, Kubán Endre), umor. Redactor-şef este eleva Jozsa Enikö. ● În cei cinci ani de activitate, editura „Facla" a încredinţat tiparului aproape 250 de titluri. Multe înainte ! ● Dacă tot sîntem la cifre, supermagazinul „Bega" a avut, în prima jumătate a anului, şapte milioane de cumpărători. ● Se anunţă peste tot un eveniment cultural, la „Continental" : „Minunata seară bănăţeană" (neagră la sprînceană, n.n.), cu specialităţi culinare specific bănăţene precum „crumpi în tipsie", „pită de casă", „icre . . . de peşte" etc. Cu adevărat bănăţenesc este programul artistic oferit de redutabile formaţii folclorice cu solişti de virtuozitate. **(L. BURERIU)**.

teatru

CORESPONDENŢA : Ioan S. : E adevărat, publicăm mai multă proză (şi **poezie**) şi mai puţin teatru, dintr-un motiv lesne de înţeles : primim mai multă proză şi poezie şi mai puţin teatru. Vă mulţumim pentru aprecieri. Aşteptăm să ne trimiteţi textele despre care ne scrieţi. Nu avem „o preferinţă pentru dramă ori comedie", teatru să fie . . . **Denisa :** (De ce doar „**Denisa**" ?) La revista noastră se pot face abonamente prin orice Oficiu poştal. Înţelegem că sînteţi elevă şi că vă place să mergeţi la teatru. Nu înţelegem de ce părinţilor dvs. li se pare că aceasta „n-ar fi o ocupaţie onorabilă". Teatrul Naţional a avut într-adevăr o stagiune „foarte bună", cum spuneţi. Dacă în şcoala la care învăţaţi nu există un cerc dramatic, vă sfătuim să vă adresaţi Casei tineretului unde, sub conducerea actorului Mircea Belu, funcţionează un astfel de cerc („Mihai Eminescu") şi, se pare, „cu bune rezultate", cum v-ar place. **Lănescu Georgina :** Am transmis prin „intermediara" dvs. rugămintea de a ne face o vizită la redacţie. „Dacă e cazul să continuaţi această preocupare atît de îndrăgită ?" Dacă vă spunem „nu" şi ne urmaţi de îndată sfatul înseamnă că nu e „atît de îndrăgită". Cum aţi izbutit să duceţi la bun sfîrşit sceneta „Pasăre călătoare", bănuim că, a serie teatru vă preocupă într-adevăr. Treceţi, deci, pe la redacţie pentru o discuţie şi, mai trimiteţi. **Popa I. :** Vă vom îndeplini dorinţa. De altfel ea a fost exprimată şi de un alt iubitor de teatru. Actorul Radu Avram ne-a acordat un interviu pe care îl veţi putea citi într-unul din numerele viitoare. Vă mulţumim, în numele dînsului, pentru bunele cuvinte. Antonio Buero Vallejo nu este prima oară jucat în România. Înainte ca „Fundaţia" să fie montată de Naţionalul timişorean, la teatrul din Baia Mare (1972) a fost reprezentată piesa **„Somnul raţiunii"** – de acelaşi autor. **(ANTOANETA C. IORDACHE)**

obiectiv

Amintindu-mi de înţelepciunea populară **(Cui pe cui se scoate)** am început să consum, în doze progresiv crescătoare, întrebări în stare să-mi provoace neliniştii existenţiale, gramaticale, logice pînă cînd am ajuns la deplină imunitate. Dorind ca planeta noastră să devină mai senină, măcar în emisfera românească indicăm punctul final al tratamentului : ARISTITA NEGREANU, **Pour l'intelligence du francais**, Editura didactică şi pedagogică Bucureşti, 1977.

Pentru ca doza să nu fie fatală, recomandăm să se înceapă cu afirmaţii ca acestea : **„N-au ajuns încă la o înţelegere pentru că nu sînt de acord** (p. 102) ; **Nu mi-au plăcut niciodată şacalii** (22) ; **Sculptorul cioplеşte marmora cu ciocanul** (83) ; **Examenele vor avea loc în decembrie cu condiţia să se prezinte candidaţii** (133). Cu următoarea afirmaţie, bărbaţii fac un serios pas spre angoasă : **Băieţii nu vor şti ce e emulsia de migdale dar fetele ştiu sigur ce e** (34). Afirmaţia **„A aflat vestea morţii sale din ziar"** (97) este punctul **de** trecere spre întrebări. Acum se impune o precizare : nu încercaţi să puneţi întrebări afirmaţiilor sau să răspundeţi întrebărilor. Exemple ca : el a aflat vestea morţii sale (a lui însuşi) ? sau, el a aflat că a murit în ziar, nu acasă, nu pe stradă ? sau : cum, ei nu ştia că a murit ? vă arată cum nu trebuie să procedaţi. Şi acum întrebările. **ETAPA ÎNTÎI : Vrei să-ţi vorbesc pe şleau ?** (92) : **De ce se leagă de mine ?** (83) ; **Şefa ta e drăguţă ?** (16) ; **Sculptorul întreabă foarfece ?** (82) **Posesoarea acestui carnet de conducere este căsătorită ?** (16) : **Cum e un alcov ?** (16) ; **Găinile au păduchi ?** (22) : **Cu ce se hrănesc bufniţele ?** (22).

ETAPA A DOUA : Există posturi vacante la minister ? (22) ; **În serviciul cui este acest individ ?** (98). Întrebarea : **Ai dat de băut la animale ?** (161) se coroborează cu afirmaţia **Ai venit de pomană, amice, nimeni nu-ţi va plăti** (49) pentru a arăta că alcoolismul la om e pe buzunar propriu, în vreme ce la animale . . .

ÎN ETAPA FINALĂ recomandăm întrebări de tipul : 1) **Accidentul a avut loc din întîmplare ?** (49) 2) **La ce serveşte cultura ?** (82) : Note : 1) Tratamentul poate fi urmat şi de snobi, cele de mai sus fiind traduse în franceză sau viceversa. 2) Această culegere de exerciţii este destinată elevilor din ultimele clase. Argumente (în lipsa unei **Prefeţe** care ar fi explicat dar nu ar fi scuzat multe) : a) **E un bărbat bine** (135) ; b) **Îmi închipui ce vrei de la mine** (132) ; c) **Mi-am dat deodată seama că e bătrîn pe lîngă (par rapport à) mine** (132). Note finale : **Eu nu citesc niciodată aceleaşi cărţi** (62) ; **Unii cred că orice le e permis** (135). Posibil, dar chiar într-un tiraj de 47.000+80 ? **(I. I. POPA)**.

top

CORESPONDENŢA. Codreanu Anna : Formaţia „Roşu şi negru" a luat fiinţă la Iaşi (1967) ; prima apariţie la Tv. în 1968, cînd cîştigă trofeul „Căprioara de aur". De-a lungul anilor, componenţa a suferit modificări. **Gabriel Schultz :** Jimi Hendrix (n. 1947 în Seattle, S.U.A.) ; la începutul carierei e instrumentist de studio în Nashville. Participă la înregistrări acompaniindu-i pe Little Richard, Chuck Berry, Ike şi Tina Turner, Solomon Burke. Descoperit de Chas Chandler, membru al renumitului grup „The Animals", este invitat în Anglia unde în 1966 întemeiază formaţia „Experience" cu Mitch Mitchell şi Noel Redding. În 1969 pune bazele grupului „Band Of Gypsies", alăturîndu-i-se Buddy Miles şi Billy Cox. În acelaşi an participă la festivalul de la Woodstock. Multe din concertele sale au fost date în beneficiul populaţiei de culoare din S.U.A. Compozitor fecund, inventiv (semnează, printre altele, coloana sonoră a filmului „Rainbow Bridge"), cu merite recunoscute în revoluţionarea dispozitivelor electroacustice. **Harald Schrimpt :** deoarece un TOP oglindeşte preferinţele voastre muzicale, nu văd de ce te deranjează prezenţa în cadrul acestuia a unor piese mai puţin noi. Nu tot ce e de ultimă oră e şi valoros. Trimite şi propuneri pentru secţia română. Îmi place David Bowie, dar nu m-aş hazarda să-i acord calificativul de „cel mai complet interpret". Ce ai cu „Abba" ? **Ilia Angela şi Radu – Turda :** aţi dori un serial despre muzica POP. Sper să vă îndeplinesc dorinţa. **Bandy –** Lugoj : „citesc cu interes revista . . . m-a bucurat apariţia rubricii . . . mi-am propus să devin un corespondent permanent". Ne bucură şi aşteptăm să ne scrii. **Radu A. Marin şi Mariana :** Îmi trimiteţi TOP-ul din deplasare" aflîndu-vă în luna de miere. Să fie într-un ceas bun !

SECŢIA ROMÂNĂ : 1. Fără petale – DORU STĂNCULESCU : 2. Omul e valul – PROGRESIV TM : 3. Prietene – TAVI ŞTEFANESCU şi EUGEN IOSIF : 4. Meleaguri vii – DIDA DRĂGAN ; 5. Pastel — MODAL Q. Propuneri : Jurămînt – NICU ALIFANTIS.

SECŢIA STRĂINĂ : 1. Hotel „California" – EAGLES : 2. Chanson d'amour – MANHATANN TRANSFER : 3. Sir Duke – STEVIE WONDER : 4. D'ont Go Breaking My Heart — ELTON JON &KIKI DEE : 5. Dogs – PINK FLOYD. Propunere : Sound And Vision – DAVID BOWIE. **(PETRE UMANSCHI)**.

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). Bătălia de la Mohács (1526) a apropiat transformarea Timişoarei în paşalîc turcesc. Banatul de Severin a fost în altă situaţie, fiind numai periodic (pe decenii) sub ocupaţia Imperiului Otoman sau alăturat voievodului Transilvaniei.

Timişoara sub stăpînirea otomană (1552-1716) a fost reşedinţă de paşalîc. Majoritatea populaţiei era formată din români. Dovada o constituie faptul că otomanii au folosit limba română în scrisoarea aruncată în vîrful unei săgeţi, în timpul asediului din 1551, pentru a invita pe locuitori să predea cetatea. Asupra numărului populaţiei nu ne-au rămas date. Călătorul turc, Evliya Celebi arată că erau două mii de edificii.

În timpul stăpînirii otomane la Timişoara au funcţionat 7 şcoli generale şi o şcoală superioară. Nu ştim cîte şcoli au funcţionat în limba băştinaşilor, dar din moment ce aceştia aveau episcop şi chiar mitropolit (Iosif), presupunem că au existat şi şcoli pe lîngă biserici, după cum se obişnuia.

Băştinaşii nu puteau ocupa funcţii politice sau administrative, dar puteau practica diferite meşteşuguri (fierărie, lemnărie, tăbăcărie, cojocărie etc.). Locuitorii, indiferent de naţionalitate şi religie, erau supuşi legii Coranului şi regulamentelor edictate de către stăpînire. În această perioadă Timişoara era un important centru comercial.

Efrem Zăcan (secolul XVI), **dascăl de dăscălie** la Caransebeş, unul dintre tălmăcitorii **Paliei de la Orăştie** (1582), prima traducere în limba română a vechilor cărţi biblice „Geneza" şi „Expodul". La traducere au colaborat şi Ştefan Herce din Caransebeş, precum şi Moise Peştişel din Lugoj. **(GR. POPITI, MIRCEA SERBĂNESCU)**.

muzică

BEETHOVEN : COMEMORARE 150 (I) Se spune că una din iubitele titanului s-ar fi aflat în Timişoara. Există însă relaţii mai ferme între timişoreni şi el ; în această stagiune a existat un ciclu mai apropiat de „integrală" decît altă dată. Noile formaţiuni ale Filarmonicii au deschis drum şi înspre cvartete ori sonate, asta în afara simfoniilor ; concertele au alternat cu seri de clasicism, la Muzeu. Aproape o întreagă stagiune în universul beethovenian !

În receptarea contemporană a lui Beethoven interesează tocmai acele aspecte care pot deschide discuţii şi pot stîrni opinii, în vederea progresului în artă. Interesantă e o părere a lui Thomas Mann vizavi de „a noua" : primele trei părţi îi vor impresiona întotdeauna, variaţiunile însă îi vor suna convenţional. (Aici apărea **cuvîntul**). Admiraţia scriitorului pentru Wagner nu îl împiedica să aibă rezerve faţă de beethovenianul izvor din care, o mărturiseşte însuşi compozitorul romantic, se va naşte drama muzicală (ca o continuare firească) şi implicit recunoaşterea ponderii cuvîntului, ca parte integrantă. Sînt ciudăţenii aparente, care fac o componentă a felului modern de a simţi. Debussy îi face lui Beethoven o demitizare drăgăstoasă, considerînd că numai ei putea „să se înşele" astfel, adică realizînd o Pastorală . . . convenţională, de o naivitate – eşec. Stravinschi va considera că geniului compozitor a luptat o viaţă întreagă cu melodia, pentru care nu era înzestrat; îi lipsea acest dar. Shaw exclamă : „Jazul este vechea muzică de dans beethovenizată". Eckermann ne spune că la Goethe se interpretau totuşi „diferite bucăţi de Beethoven", însă poetul rămîne la ale lui : **„Mozart rămîne un miracol ce nu poate fi explicat"**. Ironia soartei face ca Hegel să spună că poeziile lui Schiller „se dovedesc a fi foarte greoaie şi neapte pentru compoziţii muzicale", ele sînt prea încărcate cu idei, au un patos şi o amploare grandioasă ce depăşeşte cu mult expresia muzicală . . . (Vezi „ODA BUCURIEI"). **LUCIAN BURERIU)**.

arhivă

Într-o circulară a Preturii plăşii Deta către antistiile comunale subordonate se arată că un grup de 16 studenţi români, între care Octavian Goga, şi Ioan Lupaş, au hotărît organizarea de acţiuni cultural-literare în Banat.

De la primpretorul plăşii Deta. Exclusiv la propia mină (strict secret – n. tr.). **Antistia** (primăria n. tr.)

Am luat cunoştiinţă că studenţii români, şi anume Stancu Sebastian, Barbucean Ştefan, Domide Leon, Linţia Isaia, Goga Octavian, Monţiu Augustin, Jarca T. Titus, Nistor Petru, Iorgu Alexandru, Vasa Dumitru, Nedelcu Constantin, Sepeţian Ioan, Mintean Ioan, Vopia Vasile, Lupaş Ioan şi Tulbure Gheorghe, îndemnaţi fiind de un membru al corpului episcopal gr. oriental din ţara noastră, s-au înţeles ca, sub emblema răspîndirii culturii române, să organizeze spectacole de amatori, seri de recitare şi alte manifestări, în regiunile ţării locuite de români.

Întrucît nu este exclusă posibilitatea ca aceste excursii ale tinerilor să fie de natură politică şi motivul invocat de ei să servească doar ca pretext pentru a-şi putea desfăşura nestingheriţi eventualele agitaţii naţionale, dispun să supravegheaţi cu deosebită atenţie această mişcare, să efectuaţi întîi măsurile preventive, în vederea împiedicării eventualelor demonstraţii şi agitaţii politice, şi să raportaţi fără întîrziere observaţiile, precum şi constatările dv. în această direcţie, precum şi de la caz la caz

Deta, 18 iunie 1904
primpretorul Farkas Imre

Arhivele Statului Timişoara, fond Primăria comunei Deta, dos. 25/1904, f. 1. Mss, şapirografiat. (Tradus : **MOT TIBERIU)**.

kitsch

MAŞINA NOASTRĂ — CASA NOASTRĂ. Nou ! Nou ! Nou ! Ultima deviză chicistă (termen creat de susţinătorii înverşunaţi ai rubricii **Kitsch :** „maşina noastră — casa noastră". Kitschul pretutindeni ! După chipul şi asemănarea casei-mume, din sufragerie, bucătărie, dulapuri, dormitoare, sertare, vitrină, grădină — direct în maşină ! Dar unde mai poate fi loc pentru el (pentru kitsch) într-o Dacie 1300, de pildă (care îi vine cumpărătorului fericit gata aranjată) ? s-ar putea întreba neîncrezător neîncrezătorii. **Pretutindeni,** le vom răspunde noi prompt şi vom începe demonstraţia chiar cu ce trebuie început : cheia de contact. Care cheie se poate agăţa, nu de un şnur de piele sau de un lănţişor suplu şi simplu, ci de un breloc reprezentînd de preferinţă un castel cu două turnuri ţuguiate sau felurite frumuseţi ale naturii, toate turnate într-o prismă de plexig. Apoi, schimbătorul de viteze. De ce să rămînă măciulia lui aşa simplă, cum a venit de la U.A.P., cînd poate foarte bine să fie înlocuită cu o mică şi delicată măciulie în formă de mănuşă de box, de cap de bărbat (ras în cap) sculptat migălos în os (chestiune văzută cu martori la o Dacie vişinie cu număr de TM, acum două duminici la parkingul ştrandului de la Giarmata) sau, în fine, cu o măciulie tot de plexig, în care pot fi admirate castele, buline viu colorate, flori etc. Mai sus, la oglinda retrovizoare trebuie să atîrne în mod obligatoriu ceva. De pildă, unu, doi, sau chiar trei ciucuri de mătase, un trandafir de plastic încolăcit savant, diverse animale sălbatice maimuţe, urşi, crocodili etc.), şi mai nou, culmea rafinamentului, un schelet drăguţ din plastic, zdrăngănind încurajator din toate oscioarele. Dar exemplele s-ar putea înmulţi (prin butaşi, natural, tot din plastic). **(XANTIPA)**

plastică

EMILIA ROMANIŢAN — Pictură * Trăiesc uneori în umbra atelierelor artişti ce-şi construiesc opera timorаţi ; pe un neîntrerupt sentiment al dubiului, o îndoială faţă de sine, încertitudine răsărind din fondul unei modestii naturale. Fără a calcula efectele unei spectaculoase „retrageri" — riscantă alteori — fără a-şi pune cel puţin problema, E. Romaniţan s-a dedicat **acelei fapte fără scop** — intima confesiune artistică, aspirînd la apropierea şi identificarea expresiei plastice cu Eul.

Au trecut 20 de ani de la ultima ei „ieşire" în public. Eleva lui Catul Bogdan a preferat o prelungă tăcere şi în acest hiatus şi-a pregătit, se pare, opera de azi — violent ruptă de toate demersurile precedente . . .

O pictură de mirobolante armonii, cu gestul abandonat aparent hazardului figurează stări ale materiei, structuri ale elementelor sinteze ale regnurilor pulsînd, deci, în percepţia noastră asociaţii cu o morfologie a universurilor mici şi mari. Plonjon în infinitezimal, în frumuseţile biologicului celular sau, dimpotrivă, alteori, panorame ale metamorfozelor geologice, „vedute" aeriene ale teluricului şi fenomenelor meteo . . . Configuraţii galactice, elegante onctuozităţi de floră subacvatică, forme surprinse în declicul unui ochi sensibil ce stopează, o clipă, formele din curgerea lor. O pictură-acţiune, de proporţii şi dimensiuni miniaturale, din specia unei delicate broderii alcătuind o colecţie halucinantă de imagini mineralogice. O pictură deschisă unei foarte bogate lecturi. **(C. BABEŢI)**

*) Pe marginea expoziţiei personale de la „Studio arte" — Muzeul Banatului.

dedicaţii

STARE DE CÎNTEC

lui Dan Mutaşcu

Motiv de semănat pe albul cerului,
Iarna e stinsă, ceaţa s-a şters.
La naşterea acestui mugure
Participă întregul univers.

Cîntecul ia forma semînţelor,
Clipa de flaut freamătă încă,
În albia soarelui curge pacea
Ca o melancolie adîncă.

Pe scări de azur iedera suie,
Aburi din mările ce le gîndim.
Toată corabia sună a cîntec,
Timpla amurgului intră-n sublim !

DAMIAN URECHE

film

ETERNUL JOHNNY. „Marion Michel Morrison. Actor american (. . . n. 26. V. 1907). Debutează în 1930, devenind celebru în special prin rolurile interpretate sub îndrumarea lui John Ford şi Henry Hathaway în westernuri. Una din marile vedete hollywoodiene, creează o galerie de personaje tipic americane, virile, cu anumită doză de romantism. Premiul „Oscar", 1969 („pentru întreaga activitate artistică, desfăşurată timp de 40 de ani", C. Cristian şi Bujor T. Rîpeanu, **Dicţionar cinematografic** p. 462). Introducere, deci, la un articol cam scurt (un medalion, cum foarte inspirat se zice) despre John Wayne cu ocazia apariţiei sale în două filme văzute recent 1. **Mîndru în şa,** televiziunea română, duminică, 17 iulie, seara, cu John Wayne, într-adevăr mîndru în şa, pe la vreo 30 de ani (ba 40, după unii), lucru greu de ghicit, căci Johnny se ţine bine şi în şa şi în general, plus că anul turnării filmului rămîne un mister, filmul neiind (pe bune) nici măcar pomenit în vreun dicţionar. În tot cazul, suplu, agil ca o panteră, fără urmă de rid pe obraz la necaz, bucurie ori mirare (cînd o are, bineînţeles), cu eterna pălărie de cowboy trasă pe ochii săi de binefăcător, cu eternii pumni traşi între ochii răufăcătorilor, cu eterna bărbăţie (vorba dicţionarului) făcînd să leşine eternele cowboyţe, agresive sau nu. Atît de mîndru în şa, şi fără un dram de sare.

2. **Locotenentul „Mc Q" în acţiune,** cinematograful **Capitol,** săli şi grădini arhi-pline, începînd din 18 iulie, cu John Wayne la exact 67 de ani, lucru uşor de ghicit, căci anul turnării se vede clar nu pe generic, e drept, ci în **Filme noi.** În tot cazul, foarte departe de ceea ce se poate numi un bărbat suplu, greoi ca un urs („nu-mi place de tine, eşti greoi ca un urs", chiar aşa îi zice la momentul oportun o informatoare preţioasă), ciudat, aproape fără urmă de rid, ca după o operaţie estetică reuşită, cu eternele pistoale (ce trag dintr-un foc 32 de gloanţe) de poliţist isteţ, dar pe care şeful . . . etc., cu eternii ochi de binefăcător, cu eterna bărbăţie, făcînd să leşine văduvele colegilor defuncţi. Atît de locotenent în acţiune . . . **(ANEMONE POPESCU)**

sport

ANGELO NICULESCU — noul antrenor al echipei Poli ! Un eveniment sportiv. Timişoara aştepta un nume. Iată-l, a sosit : antrenorul naţionalei, care, la Guadalajara, a marcat o afirmare prestigioasă pe plan mondial a fotbalului românesc — profesorul **Angelo Niculescu.** A venit cu gînduri bune, a venit cu gînduri mari. „Am ales oraşul Timişoara, am ales Poli ! Poli e un nume în fotbalul românesc. Jocul ei îmi e cunoscut" . . . „Trebuie îmbunătăţit jocul la mijlocul terenului. Mai ales acţiunile pe contraatac" . . . „Voi imprima lotului o tactică nouă" . . . „Jocul echipei va fi mai dinamic !" . . . „Dembrovschi va fi nu numai coordonatorul în joc al echipei, ci şi un ajutor de nădejde al antrenorilor" . . . „După momentul Mexic — 1968, mi-au fost aduse critici aspre din partea reporterilor. N-au fost decît în parte justificate" . . . „Fotbal am învăţat de la Emeric Vogl, Koloman Braun, Gică Popescu" . . . „Voi fi timişorean. Fiul meu este aici în anul IV la Agronomie". Sînt gînduri sincere cu care Angelo Niculescu a venit la Timişoara şi pe care le-am găsit consemnate în presa timişoreană. Îi urăm succes lui şi echipei noastre favorite — **POLI !** Bun venit la Timişoara, Angelo Niculescu ! **(CASSIUS)**

evrika !

● Ne mîndrim cu cheia oraşului, dar ne interesează tot mai mult „cheia" satului.

● Ochiul viclean se închide numai atunci cînd celălalt ochi trebuie să-şi facă datoria.

● Eram în ciştig dacă proiectanţii unor cartiere moderne s-ar fi chinuit, în prealabil, prin nişte labirinturi.

● Într-un cadru academic orice cuvînt e piatră de hotar.

● Planeta e-n pericol cînd omul dă-n mintea atomilor.

● Se presupune că delfinul ştie să înoate de pe cînd umbla în două picioare.

● Pentru unii risul nu e bun : îngraşă !

● Pentru a pune în mişcare aparatul birocratic nu e suficient să ai priză la . . . hîrtie.

● Cînd ţi se pare că ai dreptate eşti convins că nu ţi se pare.

(ION VELICAN)

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

(Urmare din pag. 1)

fiecare evoluează şi aceste unităţi de timp sînt transmise video, prin pulsaţii electrice sau acustic, prin căşti fixate la ureche (legate prin cablu în cazul instrumentiştilor ori independente, adică receptoare radio, în cazul balerinilor) ; maşina primeşte şi timpul comun, „bătaia" comună, care devine o nouă dimensiune în balet, devine tempoul — tempilor. Polimetronomul s-a construit în S.U.A., la Universitatea din Syracuse — New York de către dr. Wilbur Le Page şi profesorii P. E. Stabler şi P. Kornoreich. Tot aici a avut loc şi premiera aparatului, pe o piesă de-a mea „Etude For Ballet In Polytempi". Specialiştii americani vor veni şi la noi cu aparatul, colaborînd cu balerinii români.

— Sînt necesare piese scrise special pentru acest dispozitiv ? Asta ar aduce o mare noutate în muzică.

Da, sînt necesare muzici cu tempi diferiţi, în care fiecare tempo să aibe o logică a lui, exprimată clar, aşa cum în polifonie fiecare melodie îşi are sensul, dar în ansamblu toată polifonia are un sens comun. Aici e de fapt polifonia tempilor, egal politempie. Mulţi confundă ritmul cu tempoul, o fac şi muzicienii. Ritmul e structură de silabe, de sunete şi pauze, durate, care pot fi executate în diferiţi tempi. Ritmul e un dat, rămînînd constant, schimbîndu-se doar tempoul. Revenind asupra întrebării : s-au scris piese în politempi semnate de mine şi Howard Boatwrigt. Aş vrea să menţionez că tehnica nu dezumanizează. Un pian, de pildă, instrument extrem de complicat, nu e inuman. Vioara s-a perfecţionat enorm în decursul veacurilor, în paralel cu tehnica execuţiei. Un instrument, (un dispozitiv) poate transmite emoţie ; depinde cine îl mînuieşte. O carte de armonie în mîna unui netalentat...

— Aşa că, probabil, succesul modalităţii va depinde şi de calitatea pieselor create. Mă gîndesc tocmai acum la interferenţele ce pot apare între ştiinţă şi artă, în aceeaşi personalitate creatoare...

— Cred că nu există o deosebire fundamentală între omul de ştiinţă şi cel de artă. Creatorul valorii ştiinţifice sau artistice lucrează, oricum, cu un ansamblu de cunoştinţe care se numeşte ştiinţa acestui domeniu, cu elemente însuşite cu scopul de a stăpîni cu măiestrie un număr de procedee şi mai lu-

Cu Mihai Brediceanu

crează cu acel plus care este factorul inspiraţie, care determină pe cineva să aleagă modalităţile de a asambla, de a trage foloase noi din aceste procedee într-un mod neaşteptat, şi pentru a produce un lucru nou. Acumularea de cunoştinţe, măiestria, iată ceva ce ţine de ambele domenii. Oamenii se deosebesc doar prin particularităţi de limbaj. Sigur, e drept că limbajul muzical a căpătat o oarecare autonomie, despărţindu-se de matematică. El e alt limbaj, dar tot cu fundament matematic. În evul-mediu muzica era învăţată la discplinele ştiinţei şi nu la acelea umaniste . Muzicienii foloseau coordonatele cu două sute de ani înaintea oamenilor de ştiinţă. E vorba de portativ, care e un sistem de spaţiu bidimensional, al timpului şi-al judecătilor, utilizat încă prin secolul al treisprezecelea. Avea, ce-i drept, alt nume şi alt scop. Teoria mulţimilor a fost utilizată de muzicieni cu mult înainte de iniţiatorul ei.

— Există chiar muzicologi contemporani nouă care acuză muzica de azi de tehnicism, răceală...

— O acuză pe drept, dacă aceasta porneşte de la structuri algebrice pe care şi le implantează în domeniul sonor. Dar atunci cînd procedeele vin din însuşi faptul muzical şi sînt analizate în mod matematic dînd perspective de dezvoltare tocmai pe baza acestor analize, atunci procedeul raţional este perfect. De altfel, acest lucru stă la baza întregii armonii, sistem pur raţional, iar Bach dovedeşte că (în fugile sale) procedează nouăzeci la sută strict formal, ceea ce nu privează de emoţie. Inspiraţia nu trebuie dezlipită de factorul logic.

— E regretabil că muzica timpului nostru se aude atît de rar în sălile de concert, că uneori totul arată ca acum două-trei secole.

— Există încă o lipsă de contact între creatorul şi publicul contemporan. Cineva neiniţiat poate cu greu să-şi închipuie unele principii ştiinţifice moderne. Se pare că azi decalajul între specialist şi public se micşorează, încît după o perioadă de explozie a gîndirii omeneşti, asistăm deja la o recesiune, în multe domenii. Descoperirile încep să devină bunuri ale tuturor. Se întîmplă cazuri în care, de pildă, un Xenakis, să fie necunoscut, dar contestat.

PARODII NOI

ALEXANDRU ANDRIŢOIU

BALADĂ ÎNCLINATĂ

Eu ştiu o urbe undeva departe
cu străzi străvechi şi fete foarte şic.
Am fost trimis acolo să-nvăţ carte
(la drept vorbind n-am învăţat nimic)

Imi amintesc cum peste albul colii
cînd defilau pe corso pompierii
cum compuneam în internatul şcolii
sonete ca şi Dante Alighieri.

Iubeam o domnişoară cultivată
care care cînta corect la clavecin,
e drept că nu i-am spus-o niciodată
fiindcă-mi era ruşine de vecini.

Se pare c-o chema duduia Mona
şi m-ameţea cu şarmu-i ca un drog —
talia ei, vioară de Cremona,
o desenam în somn, precum Van Gogh.

Am vrut s-o cer de trei ori de nevastă
şi să unesc viaţa ei cu-a mea,
dar ea mi-a ripostat cu voce castă
că inima i-e dată altcuiva.

Suprema clipă n-am s-o uit vreodată,
dar m-am gîndit că asta mi-a fost scrisa
şi de atunci mi-e viaţa înclinată
cum înclinat e turnul de la Pisa.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : Bihor, Casiopcea, Oradea-Mare, navetă, vinars, familiuţă, gardat, nostalgie, Vaşcău, tiribomba.

Selecţie metaforică : „Spuneţi-mi vă rog ce meşter faur / îndrăgind nespus culoarea-albastră / a tăiat cu foarfece de aur / de pe cer, eşarfa dumneavoastră".

corespondenţa

Icar Aman : Reflexiile Dvs. nu sînt lipsite de un anumit temei. E cazul,, într-adevăr, să depăşiţi această „fază" a răspunsurilor mai mult sau mai puţin măgulitoare, la rubricile de tineri ale revistelor. Ideea de a vă alcătui un volum nu ni se pare prematură. Cred că aţi putea alege, cu exigenţa de rigoare, un număr de poezii care să constituie o carte, înţelegînd prin aceasta că, odată alese, poeziile vor fi examinate din nou, reluate, îmbunătăţite etc. Ar fi un moment care să vă scoată din „apatia" care se străvede în scrisorile Dvs. Din plicul de faţă, nu v-am recomanda pentru volum decît **Golful** şi **Liman,** într-o formă mai expresivă după cum ziceam.

Zoe Dumitrescu-Truşcă : Am citit şpalturile trimise şi ne-a plăcut. **Planeta de tinăr** a poetului Virgil Carianopol — probabil prefaţa acelei cărţi, ce trebuie să fi apărut pînă acum. Versurile sînt cum spune prefaţatorul, aşa că nu ne rămîne altceva decît să vă urăm succes.

Vlad Theodor : Ne bucurăm că „Orizont" este revista Dvs. preferată. Trimiteţi lucrări dactilografiate sau scrise citeţ.

I. T. Ristu : De vreme ce mărturisiţi că veţi continua să scrieţi, indiferent de ceea ce vă spunem noi, de ce pretindeţi că aveţi nevoie de răspunsul nostru „ca un condamnat de rostirea sentinţei ?". Comparaţia ni se pare nepotrivită : nici dvs. condamnat, nici noi capabili de ceva ce ar suna ca o sentinţă. Răspundem : da, merită să vă faceţi iluzii.

Marian Florinescu : Nu trebuie să fiţi îngrijorat, ci numai temeinic pornit la muncă. Versurile sînt cam vetuste, uneori hilare („stringînd în braţe sînii planetelor cu pace" etc.). Nu vă lipseşte sensibilitatea poetică, dar trebuie cultivată prin lecturi de foarte bună calitate.

Sorin Roianu : Scrisoarea e frumoasă. Şi unele versuri sînt, ca în **Stare de vis, Acum mă numără ploaia** şi **Spaţiu de dans.** Infructuoasă e propunerea lucrărilor **Ca şi cînd pasul** (al cărei vers liminar ne place) sau Elegie. Ar fi foarte bine pentru Dvs. dacă v-aţi lua mult mai în serios aptitudinile literare.

F. Lucian Roman : Promiţătoare : **Sens de experienţă** şi **Luminiş în codru.** Veniţi, la toamnă, la cenaclul nostru, marţea, la ora 18.

Leonard Lazăr : Noul nume cu care vă semnaţi lucrările nu schimbă lucrurile. Unele versuri sînt frumoase : „o vorbă în forma unui fluture de mătase", „o lebădă neagră duce noaptea spre alte locuri".

Otiliu Mladin : Vă ştim foarte bine, ne place scrisoarea, ne bucurăm de pasiunea Dvs. pentru poezie. Nu sîntem prea încîntaţi de limbuţia şi discursivitatea versurilor trimise. Fiţi mai zgîrcit cu cuvintele, mai presupuelnic, dacă vreţi, oricum mai înceţ la risipă ; cumpăniţi-le bine, înainte de a le fixa în marea libertate a poemului. Reţinem **Sfatul bătrînilor,** ca să batem un ţăruş în cîmpia în care vreţi să construiţi.

Miron Ţic : Reţinem **Floarea de cireş.**

Sergiu Someşan : Sîntem măguliţi de aprecierile pe care le faceţi la adresa rubricii noastre ; ne pare bine că aţi observat că sîntem „obsedaţi de gîndul să nu descurajăm pe nimeni, bazîndu-ne pe un vers care sună frumos, pe o imagine nouă" etc. Acum ne gîndim la cei ce sînt, totuşi, nemulţumiţi că nu-i publicăm. Cît priveşte ideea : „nimeni nu exploatează un zăcămînt dacă nu e rentabil, dacă minereul nu are o concentraţie suficient de ridicată", trebuie să vă spunem că în **poezie** lucrurile se deosebesc de cele din **minerit,** uneori fundamental. Aici unde **minerim noi,** zăcămîntul rămîne între parametrii geologici daţi. În ceea ce priveşte filonul Dvs., da, merită să fie exploatat. Mai mult — publicat, cum e cazul cu **Poetul.**

Simon Vasile, Ortis, I. Vancea Bănăţeanu, Mirza Ilie — încercări modeste.

Petru Bălu : Poeziile Dvs. fac parte dintre acele lucrări care mă întorc din hotărîrea, mereu amînată, de a lăsa această rubrică vreunui confrate, date fiind multele noastre obligaţii, redacţionale sau de altă natură. Treceţi (fiindcă sînteţi timişorean) pe la redacţie, să recitim împreună **Alb** sau **Spre ziuă,** eventual şi ceea ce mai aduceţi în traistă.

Dan Emilian Roşca : Vă dorim succes la examenul important ce vă aşteaptă. Vă publicăm poezia **Vado mori.**

Ion Deatcu : Se pare că a fost rodnică discuţia noastră. Reţinem : **Ea este, Patria, Dovedim, Copilăria, Mai pură ca lebăda, Fără vîrstă peniru L.**

ANGHEL DUMBRĂVEANU

prietenii revistei „orizont"

AMÎNDOI

Să stăm aşa unul lîngă altul
cuibăriţi în zarea de vise,
a nopţii ce-şi lasă geana mare
peste pustiul oraşului
şi să nu spunem nimic
nici un cuvînt
ce ar putea strica liniştea lunii
şi nici un zgomot care ar speria
stelele căzute în mare.

Nimeni nu va şti de noi
unde sîntem
pe care colţ de stea ne-am aşezat
sau în care pată de umbră
ne-am ascuns.
Aşa în taină mînă în mînă
vom stringe belşugul norilor
în cupe mari de-argint
apoi vom bea din licoarea nopţii
pentru a trăi printre stele !

DANIEL BOZGA

SETE

Trupul mi-e ars
De jarul singurătăţii mele
Sufletul meu,
Mocneşte stins, fumegînd.
Ochii mei aprinşi
Curg negăsindu-şi matca.
Mi-e gura arsă
Mi-e sete .

EUGENIA COSTEA

(Urmare din pag. 5)

Brazii cu frunze de argint

să concep planuri curajoase pentru uzină. Am creat un nou serviciu, de investiţii. Am reorganizat pe cele vechi. Am creat un atelier de proiectare, al nostru. Am pus citeva teme noi de cercetare pe termen lung laboratorului de psihotehnie, teme legate de activitatea umană şi de creşterea potenţialului ei. Planuri curajoase. Cuvînt în plenare. Gîndul nostru ultim — să ridicăm uzina ! Cineva mi-a spus, prin 1974 : „Tu ştii, măi, directore, că tot judeţul nu are aşa dotări ca tine !". „Da, i-am răspuns, dar ele sînt o necesitate, sînt documentate ; toate acele maşini multe, noi, moderne şi productive, toate acele mijloace de transport pe bază de locomotive Diesele, care, cu o cheltuială pe jumătate, fac muncă de trei ori mai mare toate ne sînt necesare !". În planurile mele de viitor visez însă mai departe, tot mai departe, ca în copilărie, cînd visam, dornic, la treptele cunoaşterii prin învăţătură, visez la modernizarea depozitării materialelor, la modernizarea turnătoriei, încă vetustă, la crearea unei noi modelării, şi a refacerii atelierului mecanic... Sigur, ele sînt în stadiu de vis. Dar ce nu porneşte, în viaţa unui om şi a unei fabrici, de la acest stadiu incipient ? În paralel, mă frămîntă însă cea mai fantastică problemă : aceea a devenirii umane, a conştiinţei umane, aici în uzină. Creşterile sînt spectaculoase la noi, în producţie, oamenii muncesc în meserii cunoscute de ei şi de părinţii lor, nu aş putea zice că ei nu sînt muncitori buni, dar eu tot mă frămînt pentru ei şi devenirea lor. Ei au trăit aşa cum se ştie din moşi-strămoşi. O izolare autohtonă. Uneori ei s-au închis prea mult într-o tradiţie arhaică, vetustă, care le-a estompat viziunea nouă asupra lumii. Au venit însă şi aici la

noi, peste închistarea asta ţărănească, o forţă nouă, un elan nou, şi ei au văzut, deodată, că o lumină le cădea în faţă. Ei au învăţat să fie altfel, să gîndească altfel, nu înţepenit, ca înainte. Fiul unuia trebuia să-şi continue tatăl. La asta aspirau ei pînă acum. Însă, deodată, ei au văzut că se pot petrece şi miracole în lanţul aspru al muncii. Chiar şi eu, directorul lor, eram pentru ei un miracol. Modul cum devenisem, cum mă ridicasem sub ochii lor. Cine a făcut asta ? Cum s-a putut asta într-o ţară unde, din străMoşi, ţăranul rămînea ţăran, la coarnele plugului şi fochistul fochist ? Dar eu am ajuns aci, unde sînt, ca să am datoria să-i ridic, prin conştiinţă, şi pe ei lîngă mine. Sigur, sînt o fire mai interiorizată, nu atît una expansivă. Ţin mult la problemele mele sufleteşti, la ideile mele, dar ţin şi la ale lor. Chiar dacă ar fi unul să zică despre mine că sînt uneori prea aspru, sînt aşa, fiindcă, prin asprimea mea, vreau să-i duc înainte. Aşa mi se pare că se creşte o generaţie, ajutîndu-se unul pe altul, învăţînd eu de la ei şi ei de la mine. Şi la institut, şi la postuniversitar, la „Ştefan Gheorghiu", am deprins ideea că ceea ce arde în tine nu trebuie stins. Or în mine arde dorinţa de-a face un lucru nou, dorinţa creaţiei, care mi se pare acută în acest veac şi în acest timp, la noi, în România. Conducătorul ce nu simte acut acest imperativ, descreşte cu 50%, mai cu seamă acum, cînd există o creativitate de masă, cînd oamenii fac nişte lucruri în care nici ei înşişi nu bănuiesc că sînt creatori. Şi nu e vorba aici de rezultate neapărat extraordinare, ci de umplerea locului, unde eşti şi trăieşti, cu o idee, cu un lucru bun, cu o acţiune, cu o valoare, născindu-se, astfel, în tine, marele simţămînt că trăieşti cu adevărat fiecare clipă vitează ce îţi este dăruită...".

IV

BRAZII CU FRUNZELE DE ARGINT

La marginea Nădragului, a apşoarei ce străbate Nădragul, pe bănci de lemn de mesteacăn, am stat la taclale cu primarul comunei, Victor Negrea, şi cu Ioan Spilca, secretarul. Ridicat, dintre fiii de ţărani, printr-o ucenicie aspră de muncitor, din care cei 13 kilometri, făcuţi pe jos, pînă la Firdea (pe-atunci nu erau curse) nu sînt uitaţi nici azi de primarul Nădragului, mi se recompune, din vorbirea sa colorată, imaginea aşezării sale ce, în imaginaţia mea, seamănă de pe-acum cu un viitor centru urban industrial înfloritor. Cu cei 5.000 metri pătraţi de trotuare, cu cele 5 poduri de beton (în locul unor punţi tremurătoare de lemn) cu splendidul parculeţ central de 3,8 ha, cu noul stadion şi noul ştrand modern, cu noua şcoală generală în construcţie, cu noul internat, sala de gimnastică şi creşă de 100 locuri, cu cele 460 de apartamente moderne şi cele vreo 157 cite se vor mai construi, cu cei vreo 40 de profesori, 3 medici, 20 de ingineri, intelectuali inimoşi şi dăruinţa idealului de spiritualizare a aşezării, cu perspectiva unor noi construcţii social-culturale, cu toate acestea, ce îi va mai fi necesar, oare, Nădragului pentru a deveni oraşul înfloritor care, vedeţi bine, se pregăteşte să ia startul încă de pe-acum ?

*

În incinta curată şi plăcut ornamentată a întreprinderii „Ciocanul", în timp ce îl aşteptam pe companionul meu, inginerul şi directorul fabricii, Şerban Petrică, privirile mi-au fost atrase de doi brazi de o frumuseţe stranie. Erau, de fapt, doi brazi argintii. Nu mai văzusem niciodată asemenea exemplare nici în munţii ce îi colindasem, în Apuseni, nici aiurea. Viguroşi şi rămuroşi, cu trunchiurile pline şi tari, cu crengile bine strînse una în alta, ei mi se ridicau în faţă cu o mîndrie şi o semeţie de neînvins. Dar, în acelaşi timp, argintul frunzişului lor dădea acelei semeţii aerul de ceva curat şi plăpînd, ceva festiv, ca la o nuntă sau la o sărbătoare de iarnă, cînd brazii, împodobiţi, aşteaptă ca cei din jur să le ia darurile de pe crengi. Fără a dori să fac o alegorie gratuită, sau o comparaţie forţată, acum, zic, că oamenii întîlniţi de mine, oamenii iubiţi de mine la Nădrag, în scurta mea întrevedere, sînt acei brazi cu frunze de argint. Puternici, viguroşi, luminoşi, trunchiuri solide de oameni adevăraţi, dar ale căror suflete, ca lumina argintului de pe crengi, tremură, fragile şi dornice de frumos, de afecţiune şi înţelegere. Imi place să cred că acest lucru este aşa, chiar dacă cineva ar zice că asta e pură literatură. Însă poate că pe acel cineva viaţa însăşi l-ar contrazice.

din lirica universală

POEȚI GRECI CONTEMPORANI

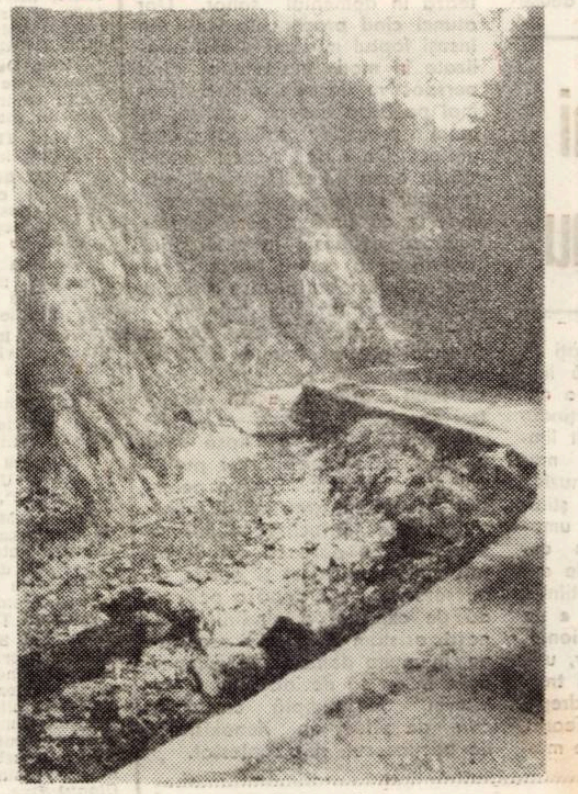

Cheia Ordincușii

Kostas Thrakiotis

VOCE PROFUNDĂ

Ai venit și toate s-au luminat, deasupra tăcerii noastre
Și deasupra nenorocirii anunțul blond al grîului
Dragoste visată pentru pămînt și soare
Trandafir al curajului, porumbel al focului
Te-ai întors dăruindu-ne inima-ți roșie
Lună lirică îndepărtată și mult rîvnită.

Ceea ce nu ești Tu mă rănește și gloria lumii
este pierdută
Floare fără de sex și fără de cer, singurătate fără
speranță
Te-am cunoscut sărutîndu-te și visul
tinereții trezite
Cînd moartea pîndea cu o coajă uscată de pîine în
mocirlă
Orașului devenea ori stea în scorbura
vîntului
Ori lama cu două tăișuri în galopul nocturn.
Dragoste a celor fără dragoste nu ai fost pămîntul
păcii
Pe drumurile străbătute de apele tulburi ale urgiei
Semănînd cu ghețarii giganți și cu giulgiul cenușii.

Nu ai fost tu cea ducînd gîndurile noastre la abatoare
Cu măștile rușinoase ale oratorilor și preoților forței
Într-o epocă stranie și în fierbere

Libertate, cît de aproape de tine mențin singurătatea
dură a singelui meu
Izvor al ploii pe mare nor migrînd în furtuna nopții
Lumina sufletului lumii, cer înstelat, viitoare beție a
înălțimii
În aceste vremuri mihnite și zadarnice în care pustiul
aprinde spiritul
Pe tine te cîntă înginînd primele cuvinte copiii
Surîsurile din zori ce înfloresc pe flaute pure.

Libertate, Libertate ce îmblînzești aglomerările plăcute
ale orelor
Și îmblînzești spațiul cu antenele tale electrizate

Libertate ce împreunezi plugurile cîntate de ciocîrlii
îndrăgostite
Libertate, în orice se naște și moare pe pămînt în vînt
și-n lumină
Ritmul tău devine prima speranță eternă a lumii

În românește de :
IOANID ROMANESCU și ANDREAS RADOS

Ghiorghis Kotsiras

IN ADINCUL OGLINZII

Acum cînd somnul nostru a devenit oglindă
Nu ne mai acoperă
Cu aripile unor berze albe.
Altădată prin părul nostru treceau adieri
Nevinovate vînturi din copilărie
prin pomii care totdeauna au dreptate.
Acum în adîncul oglinzii a crăpat umbra
O detunătură a spart cristalul
Cine-i vinovatul, cine-i vinovatul
Nimeni nu-l cunoaște
Nedumeriți ridicăm din umeri
Ne spălăm pe mîini în fiecare dimineață
Ne pieptănăm părul și plecăm.
Dar oglinda rămîne crăpată.

În fiecare noapte colindă pe aici o fantomă
Aprinde o lumină și dispare.
Toți vorbesc atunci despre o crimă
Însă nimeni nu cunoaște făptuitorul
Niciunul nu caută să pătrundă adîncul oglinzii
Se tem cumva să nu se recunoască.

Rita Boumi-Pappa

BUCUREȘTIUL LUI EMINESCU

Am pășit cu poeți și eroi prin orașul
care în casele lui a ascuns eteriștii,
cînd conspirau, pentru ca eu să mă pot naște liberă,
care l-au văzut pe Rigas și i-au auzit chemarea-i
năvalnică
din fluier tesalic. Salut
pe orice trecător cu o floare-n privire,
mă plec în fața bărbatului cu pieptul de răni însemnat,
îl simt frate pe fiecare răzvrătit înfrînt,
pe oricine aspiră să înfrîngă uitarea.

Da, n-am putut veni prea curînd. Așteptîndu-mă,
ați văzut toate păsările Prutului
și pe toți călătorii. Însă
dacă am înnoptat pe drum,
strălucește steaua de foc a Scînteii,
călăuză spre înainte mi-e Lenin.

Nu, nu a fost în zadar cîntecul tău dureros
princepe poet proletar,
lebădă ucisă pe lacurile din apropiere.
Nu mai avem secrete amîndoi.
Acolo unde te-au lovit cu piatra
în dumnezeiasca-ți frunte,
s-a înălțat o statuie
nepieritoare în toate timpurile.

Nu, nu a fost în zadar cîntecul tău,
ecoul plînsului tău nu a pierit –
o țară își durează acum temeliile
pe un soclu de neclintit și ca în vis
zidește un ev cutezător
în peisaje splendide și noi.

Pe calea mustind de viață pe care ai umblat
necontenit urmărit chiar și de umbra ta,
aruncai semințe înginînd sfînta-ți cîntare
dar gonind ca un atlet spre a prinde timpul
am căutat să te-ntîlnesc Mihai,
în codrii deși,

în miile de schele și în fabrici,
în orașele cele mai tinere,
într-un copil cu ploaie veșmîntat
și într-un cîntec popular de-al vostru.

Și ca într-o visare colind și caut
pe aceleași maluri de smarald
ale poeticei capitale
care ți-a nutrit durerea atît de mult,
degetele adîncite în falduri și aburii de ape
în coama neagră a părului tău
sorbind din izvoarele ce ți-au potolit setea
cu gura arsă de aceeași febră
spre a mă pierde în vis
ca să pornesc în fiecare noapte
mereu spre aceeași țintă – București.

Nu a pierit, Mihai, cîntecul tău,
caier proaspăt pe buzele mele glasul tău a înviat,
în ochii mei toate cărările amare,

în auzul meu toate suspinele tale,
vuietul soartei naștere
Aici, pe aceleași meleaguri, în aceleași grădini
lîngă tine,
cu luna cea nouă și teiul în floare drept martori,
scăldată în umbra gloriei tale,
mi-am simțit și eu rădăcinile ;
reverse seve argintii,
îmbogățească-se mereu frunzișul tău
și susure încrezător
ca un stindard de verdeață.

I. P. Coutsocheras

SEMICERCUL TĂCERII

M-ai învățat
tăcere a mării
Să văd
să caut
și să ascult
Să mă rog necunoscutului
să veghez așteptînd
aurora
prinzul
vecernia firavă
amurgul –
Și să mă bucur
și să sufăr
și să tac.
Tăcere de geneză
a mării –
Îți mulțumesc ...

SEMICERCUL ȚIPĂTULUI

M-ai învățat
strigăt al mării
să veghez
să văd
și să ascult
să țin ochii deschiși
cît pot de deschiși
flăminzi –
să cercetez
să mă întreb
și să întreb –
și să-mi asum
răspunderea și gravitatea vinovăției
pentru marele păcat al îngăduinței
M-ai învățat
strigăt al mării,
să lupt

În românește de :
ANDREAS RADOS și LEONIDA MANIU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (V)

DROG

Cele unsprezece kilograme de heroină pe care le adusese Ben erau destinate bandei lui Garafaldi, care avea sub control o parte din Harlem. Cu trei săptămîni în urmă, agenții pentru narcotice lichidaseră un transport mai mare, care venea din Argentina. Ceea ce adusese Ben trebuia să înlocuiască lipsa de pe piață, dar acum, în urma confiscării, prețul drogului crescuse la șapte dolari.

Dan Parnell se trezi ușor și mulțumit. După soarele care răzbea prin perdelele trase presupuse că e în jur de zece. Nu-i păru rău că e tîrziu, mai avea ceva bani la bancă, așa că în ziua aceea nu trebuia să lucreze. Se sculă și trase perdelele. O vreme stătu privind șlepurile plutind alene pe canalele Amsterdamului. Parnell era american de origine, acum cetățean olandez și detectiv particular. Se apropia de patruzeci de ani, dar avea încă un trup de atlet, părul negru și des și fața plină de cicatrici. Era optimist din fire ; nu regreta nimic din trecut și privea cu toată încrederea spre viitor.

Se lăsă pe covor și începu să-și facă obișnuitul program de gimnastică matinală. Putea să mai reziste pînă la patruzeci de genoflexiuni, fără să oboosească. Acum, însă, sună telefonul. Secretara sa, pe care o împărțea cu omul care-i închiriase spațiul pentru birou, zise veselă :

– Bună dimineața, d-le Parnell. Am o veste bună pentru dumneavoastră.

– Și anume.

– E vorba de John Snyder, care vă așteaptă la hotelul „Hilton", la ora 12 fix.

– Și asta ziei că-i vestea cea bună ?

– D-le Parnell, ultimul caz la care ați lucrat s-a încheiat în urmă cu două săptămîni.

– Bineînțeles. Dar știi cît am cîștigat pe el ?

– Dacă cifra pe care mi-ați dat-o s-o înregistrez pentru impozit e exactă, atunci v-aș sfătui să fiți la „Hilton" chiar cu un sfert de oră mai devreme.

Parnell se așeză în unul din fotoliile comode dintr-un apartament de lux al hotelului „Hilton" și-l urmări din priviri pe omul din fața lui, care pregătea niște băutură. John Snyder se îmbogățise exclusiv din „sudoarea propriei sale frunți" dacă se poate spune așa. Tatăl său începuse ca ajutor de zidar, iar după război înființase o companie de construcții, iar buldozerele firmei Snyder lucrau în mai mult de douăzeci de state americane.

– Am auzit că sînteți un american căruia îi place mai mult să lucreze în Europa – zise el, întinzîndu-i lui Parnell băutura. Și, de asemenea, că sînteți un bun detectiv particular.

– Eh, asta cine a mai spus-o ?

– Un polițist olandez.

– Nu cumva îl cheamă Raykers.

– Așa ceva. E cumva prietenul dumneavoastră ?

– Nu. Eu plătesc școlarizarea fiului său.

– Se pare că sînteți un om bun.

– Nu. Doar un prost jucător de poker. Ce pot să fac pentru dumneavoastră ? Snyder se lăsă în fotoliu. Era un om robust ; nu atît de înalt ca Parnell, dar corpolent. Era tuns scurt, avea sprîncene dese și albe, ca niște cozi de iepure.

– Cu două săptămîni în urmă – zise Snyder – fiul meu, Benjamin, a fost prins cu zece kilograme de heroină, pe care încerca să le plaseze în S.U.A. Aș vrea să-l găsiți pe omul care i-a dat cele zece kilograme.

– Întrucît l-ați amintit pe inspectorul Raykers, înseamnă că ați fost deja la poliția olandeză.

– Da, am fost. Și n-am rezolvat nimic, cum, de fapt, nici agentul american pentru narcotice, care a fost înaintea mea acolo. El, desigur, spun că cercetarea e în curs.

– În Olanda, drogurile nu-s o problemă atît de serioasă ca în America.

– Dacă n-o să întreprindă ceva, va deveni și acolo o problemă.

– Păi, zice Parnell – dați-mi cîteva amănunte, și-o să vă pot spune dacă sînt în stare să prelau cazul.

Snyder deschise o servietă din piele de crocodil și scoase din ea trei pagini de text dactilografiate, pe care i le întinse lui Parnell.

– Acestea sînt fotocopiile declarațiilor pe care le-a făcut fiul meu la poliție. Citiți-le și veți ști exact cît știu și eu.

– Întrucît v-au dat asta, înseamnă că cei de la poliția din Boston vor să colaboreze.

– Da. Șeful poliției mi-e prieten și n-aș dori să-l bage pe fiul meu la pușcărie pe zece ani, indiferent dacă Ben a fost un naiv sau nu. El vrea să-l prindă pe acei care i-au dat lui Ben drogurile.

(Va URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIE :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), NICOLAUS BERWANGER, IGNAT BOCIORT (redactor șef adjunct), GHEORGHE LEAHU, ILIE LUCA, MARIA PONGRATZ-POP, G. I. TOHANEANU.

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● An XXVII ● 28 iulie 1977 ● nr. 30 (492) 8 pag. 1 leu

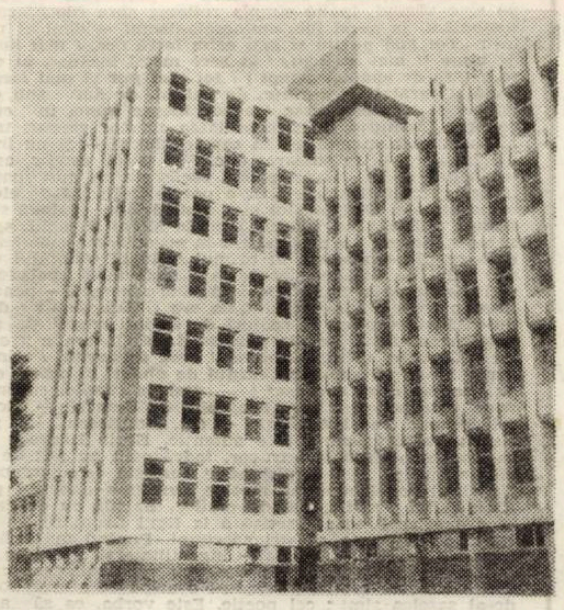

Noul corp al Facultății de Electrotehnică (Institutul Politehnic „Traian Vuia" — Timișoara)

Cu mîndrie legitimă am primit știrea decernării locului I — „Ordinul Muncii" cl. I municipiului Timișoara în cadrul întrecerii patriotice pentru înfrumusețarea și buna gospodărire a municipiilor, orașelor și comunelor pe anul 1976.

Noii locuitori și edili ai Timișoarei și-au aprofundat exemplar propria condiție, aceasta însemnînd păstrarea spiritului unei arhitecturi specifice, (oscilînd între monumental și intim, geometric-riguros și familiar), știința conviețuirii într-o comuniune de frumusețe sufletească, omogenă cu toată diversitatea de obiceiuri sau limbi materne. Am învățat să nu mai demolăm ziduri vechi, ci să le reîncadrăm în mod firesc și pitoresc în ansamblul liniilor cetății, așa cum deschidem artere largi, platforme industriale și cartiere noi, unindu-le treptat și fratern cu vechile străzi, oaze de liniște. Poate nicăieri atîtea spații verzi ori atîta rigoare în reglementarea cursului unui rîu navigabil, cu navele sale umoristic de mici. Iar reglementarea circulației nu a împietat asupra decorului urban, ci se conformează, de fapt, ideii de spațialitate pe care o impune o așezare de cîmpie. Sînt convins că a fost greu să se ajungă aici : așezărilor favorizate de decor, de relief, le vine ușor să devină pitorești. Pe aceste locuri însă mlăștinoase inițial, strămoșii au durat o cetate, timpurile moderne optimizînd-o și dîndu-i aspect de metropolă. Vocația actuală a orașului, într-o minunată conformitate cu tradiția, a venit să așeze, să amplifice rezultante utilitare și estetice totodată. Este vorba, am spune, de un oraș în care sensibilitatea și rațiunea se împletesc fără disensiuni. Oraș al industriei, al științelor și artei, al tinereții permanente.

LUCIAN BURERIU

STAREA AUTOCRITICĂ A CRITICII

Convergînd imperativului perfecționării — înscris ca preocupare constantă la scara ansamblului social — și democratizării climatului literar într-un veritabil cincinal al „revoluției umaniste", recentele reglementări și hotăriri ale Plenarei C.C. al P.C.R. — operînd un **„transfer revoluționar de responsabilitate"** — conferă un rol amplu și aplicat organelor colective de conducere din sfera activităților cultural-educative, subliniind și implicînd îndatorirea — de acută necesitate — a creșterii răspunderii lor partinice și a controlului revoluționar ; acceptat și înțeles ca o condiție intrinsecă demersului critic, **spiritul critic** este în fapt o coordonată definitorie a vieții noastre social-politice și ansamblului creației literare, specifică criticii fiind tocmai raportarea directă la realitatea estetică a creației. Dar revendicîndu-se (sub raportul fundamentării filosofice) de la materialismul dialectic și istoric, beneficiind de această armătură științifică, critica noastră își înscrie **obiectivitatea** ca dimensiune structurală, deși — în timp — n-au lipsit devierile (mai degrabă sub aspect etic decît teoretic). Ov. S. Crohmălniceanu observa pertinent că elementara obiectivitate — izvorul autorității criticilor și CRITICII — a fost transformată uneori în sofistică prin „argumentul" subiectivității inevitabile sau partizanatul subiectivismului programatic. Caracterul științific, profund rațional al filosofiei marxist-leniniste, însuși efortul spre raționalizare — propriu mișcării dialectic-progresive a gîndirii umane — impune ca o condiție sine qua non pe terenul filosofiei marxiste sincronizarea demersului critic cu astfel de tendințe de obiectivare, neputîndu-se omite că ficțiunile artei se nutresc din „substanța obiectivă a realității însăși" (cum ar spune G. Lukács) sau că **lectura „creatoare"** — invocată repetat — nu înseamnă exhibiționism intelectual (inventivitatea interpretului neputînd „salva" producții condamnate la deces prin debilitatea ideilor sau iraționalismul impregnat și propagat) ci va fi necesarmente **supusă obiectivității.** Fapt bine cunoscut, **critica literară nu există în afara originalității ideilor** și detectînd bogăția de sensuri sau deschizînd noi perspective interpretative, astfel de lecturi „proaspete" întreține însăși viața cărților (M. Ralea). Departe de a fi incompatibilă cu manifestarea personalității criticului sau suspendînd inventivitatea acestuia, obiectivitatea criticii de concepție marxistă asupra fenomenului literar în devenire anulează — prin consecvență axiologică — tentativele de **confundare a criteriilor** (conducînd la dezorientare și „tulburare" a gustului public) fiind investită (înțelegînd **demersul critic ca act social)** cu o înaltă magistratură socială și morală.

Nu mai puțin importantă și necesară, **aplecarea — în manieră critică — a criticii asupra propriei condiții** poate răspunde prompt și eficient acestui deziderat, **respectul public fiind condiționat de respectul pe care critica și-l impune sieși.** Dar, fatal, riscul lipsei de credit sau „criza de autoritate" ca și (posibila) în-

ADRIAN DINU RACHIERU

(Continuare în pag. 7)

O viață de om închinată poeziei

De la întîia antologie a poeților români în limba germană, Rumänische Dichter (1932), și pînă la mai recentele culegeri din lirica românească și universală apărute în țară și peste hotare, traducerile lui Franyó Zoltán au solicitat din partea celor care i-au cunoscut laborioasa activitate cuvinte elogioase, aprecieri admirative, adunate în cărți și articole ale unor personalități literare remarcabile, opinii confirmate de premii literare între care Premiul Herder în 1970. Astăzi, după mai bine de șaptezeci de ani de activitate scriitoricească și la impresionanta vîrstă de 90 de ani, cît va împlini la 30 iulie, Franyó Zoltán e același spirit activ, pasionat de actualitate, de viață și literatură, așa cum a fost decenii de-a rîndul, cu o netulburată egalitate în manifestările spiritului și în cele ale vieții cetățeanului, ale celui angajat în viața cetății ca ziarist progresist, conducător și animator de periodice literare și de publicații cotidiene, cum au fost „Ziarul de la ora 6" (1930—1940) și revista de literatură universală „Genius" (1924).

Cînd nu participă la conferințe ale scriitorilor ori la manifestări culturale, în țară și peste hotare, scriitorul Franyó Zoltán poate fi găsit zilnic, între cărți, reviste, ziare, în vila sa așezată discret nu departe de centrul orașului. Cei care-l vizitează pentru a-i solicita un interviu, pentru a împrumuta o carte rară ori pentru a-i cere confirmarea unei informații de istorie literară, asistă, nu o dată, la spectacolul unui intelect plin de viață, a unui causeur inepuizabil, oprit, o clipă din vorbire numai pentru a scoate, cu precizie, din rafturile care acoperă pereții camerei sale de lucru un volum cu dedicația lui Blaga, Arghezi, Voronca, Emil Isac, Zaharia Stancu, Paul Valéry sau Lukács, pentru a găsi o scrisoare a lui Persessicius, o fotografie puțin cunoscută a lui Rilke sau Rebreanu. Cînd l-am revăzut recent, pentru a-i solicita acest interviu, scriitorul Franyó Zoltán era la masa de lucru, trudind la definitivarea unei cuprinzătoare antologii din lirica românească actuală, avînd în față cîteva cărți semnate de tineri poeți. Discuția s-a închegat, ca întotdeauna, firesc

— Stimate Franyó Zoltán, fiindcă v-am găsit traducînd din lirica tinerilor, v-aș ruga să vă împărtășiți impresiile asupra creației ultimelor generații de poeți.

— Trebuie să spun că în urmă cu mai mulți ani a existat un curent în poezia tinerilor, dar nu numai a tinerilor, la care nu am putut să ader.Erau prea multe influențe, prea multe modele nesemnificative sau rău asimilate. Nu am recunoscut în acele poezii apărute în reviste și chiar în cărți sursa originală românească. Remarc însă în ultimul timp o nouă atașare la surse, un curent nou la tinerii poeți care caută nu doar o formă inedită ci un sens absolut original pe care să-l facă cunoscut. E o poezie de largă accesibilitate. Aceasta nu înseamnă că se poate scrie poezie oricum. Nu îmi place și nu au putut să-mi placă niciodată poezia

LUCIAN ALBU

(Continuare în pag. 7)

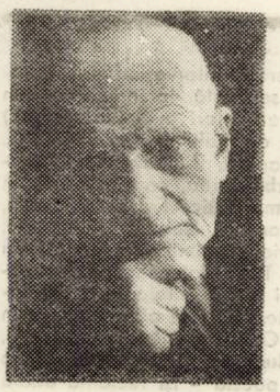

FRANYÓ ZOLTÁN la 90 de ani

TELEGRAMA

Stimate maestre FRANYÓ ZOLTÁN

Ne este foarte plăcut să sărbătorim aniversarea zilei dumneavoastră de naștere, împlinirea impresionantei vîrste de 90 de ani de viață și a șapte decenii de prodigioasă activitate literară, deopotrivă străbătute de spiritul unui strălucit umanism. Încă de la debutul dumneavoastră în literatură, numele vi s-a impus cu autoritate într-o lume care-și căuta punctele de sprijin ferme în ideea de progres și democrație. Conștiința dumneavoastră de scriitor și de cetățean a făcut față cu neclintire atitor evenimente istorice, durînd din preajma primului război mondial pînă în zilele noastre, cu exemplară dăruire pentru cauza celor mulți, pentru adevărurile care se anunțau odată cu eliberarea României de sub fascism. Afirmarea atitudinii dumneavoastră antifasciste, atît în presa cotidiană cît și în lucrările personale de publicistică, a ajutat din plin procesul de clarificare a problemei naționalităților conlocuitoare din România, problemă care, abia în anii socialismului, avea să-și găsească rezolvarea cea mai dreaptă cu putință. În același sens, datorită înzestrării dumneavoastră de tălmăcitor în limbile maghiară și germană, mari valori ale literaturii române clasice și contemporane și-au găsit o largă audiență peste hotare. Iată de ce mai ales azi, cunoscînd faptul că harul vă este la fel de viu și programul de lucru la fel de metodic, vă urăm din inimă, în numele tuturor confraților dumneavoastră, să ne trăiți întru mulți ani și să rămîneți mereu tînăr și neobosit în rîndurile dintîi ale muncii literare.

GEORGE MACOVESCU
Președintele Uniunii Scriitorilor

De necrezut : la 30 iulie, Franyó Zoltán, nestorul scriitorilor din Banat, împlinește vîrsta venerabilă de 90 de ani. E de necrezut aceasta pentru cine-l cunoaște — și cine nu-l cunoaște la Timișoara ca și în atîtea alte părți ale țării ? — îl întîlnește foarte adesea, fiind prezent la toate manifestările culturale ale orașului și mai ales la publicațiile editoriale recente, în limba maghiară ca și în limba germană, traducînd din limba română ca și din alte numeroase limbi europene și extraeuropene, în limba maghiară, ca și în cea germană, a căror măiestrie o stăpînește deopotrivă. Toți aceștia, care îl văd, îl citesc și-l aud, mereu cu aceeași vigoare, nici nu-și dau seama că Franyó Zoltán pe lîngă un fenomen spiritual reprezintă și un fenomen fizic : omul care nu îmbătrînește, nu obosește și, în consecință, nu-și îngăduie nici o odihnă, intelectualul care întreprinde și astăzi călătorii lungi și dese, în țară și în străinătate, purtînd pururi o înfățișare plină de frăgezime și de vigoare. Tuturor acestora le vine greu să creadă că maestrul împlinește nouă decenii de viață, din care peste șapte închinate muncii literare, una din trudele cele mai nobile dar și cele mai anevoioase ale vieții.

Începe să scrie și să publice în 1906, la vîrsta de 19 ani, în periodicele budapestane, poezii originale, precum și primele tălmăciri spre care sector de artă se va orienta tot mai mult. Este elev al celebrei Academii militare „Ludovica", al cărei elev a fost și Liviu Rebreanu în aceiași ani. Iată o ciudățenie a destinului : Franyó cadet și ofițer, el care a fost întotdeauna animat de un spirit antimilitarist, pacifist, și care mai tîrziu va lupta cu condeiul pentru ideile acestea, ducînd, din pricina aceasta, o viață agitată, în numele liniștei și a păcii !

În scrisul ca și în atitudinea lui Franyó s-au reliefat mai cu seamă două trăsături predominante ; preocuparea permanentă pentru realizarea estetică a creației poetice și caracterul angajat al spiritului său, cu deosebire al muncii sale de traducător. Din tinerețe a militat pentru frăția popoarelor în general, dar mai ales, pe acest pămînt, unde de veacuri diferite naționalități au trebuit să trăiască laolaltă. Ca atare, a fost din tinerețe un adept al înfrățirii româno-maghiare pe care a servit-o, în primul rînd, cu desăvîrșita artă de tălmăcitor literar, sector în care s-a făcut repede un nume. După primul război mondial, refugiat la Viena, în urma prăbușirii dictaturii proletariatului din Ungaria, din aparatul căreia a făcut parte, în 1922 celebra Societate academică **„România Jună"** din Viena, ctitorie a lui Eminescu și Slavici, îl proclamă printre membrii săi de onoare **„pentru deosebite merite românești".** În 1923 optează pentru cetățenia română și se stabilește, în noiembrie, la Arad, unde în anul următor scoate excelenta revistă „Géniusz", una din cele mai bune și frumoa-

VICTOR IANCU

(Continuare în pag. 3)

PROZATORI TINERI

(I)

Cuvintele de recomandare ale lui Marin Preda reprezintă steaua norocoasă sub care intră în literatură Dragomir Horomnea. Romanul său de debut **Cer cuvîntul** este cartea unui bun jurnalist, comentator alert al faptului de viață, preocupat a cuprinde prin intermediul personajelor lui probleme ale vieții imediate. **Cer cuvîntul** descrie o ședință de partid în care unul dintre inginerii unui șantier de construcții își recapitulează, cu ajutorul celorlalți, viața. Este bineînțeles o ședință-model în care un personaj-model este pus să mediteze asupra erorilor mai vechi sau mai noi săvîrșite din neștiință, comoditate, dezinteresare, generozitate prost înțeleasă. Subiect al romanului-reportaj ar mai fi conștiința muncitorească în acțiune. Bineînțeles că recapitulările solicitate de alții, operate cu o sinceritate deplină de inginerul Păun Nicolae, autorul cererii de primire în partid, ne aduc în fața datele unei biografii tipice pentru timpul nostru. Traversînd o seamă de evenimente esențiale pentru anii României socialiste, Păun Nicolae pune în fața celorlalți, în fața organizației de partid, momente ale istoriei. Unul dintre ele ar fi acela al cooperativizării agriculturii ; director al căminului cultural din satul său, viitorul inginer va participa la campania pentru cooperativizarea agriculturii, nu fără a nu abuza de funcția lui. În epoca respectivă e foarte tînăr, așa încît respectivele abuzuri pot fi trecute pe seama vîrstei precum și a dispozițiunilor primite de la cei cu care lucra. Conform principiului bulgărului de zăpadă, participanții înmulțesc întrebările ; fapte ținute sub tăcere, în aparență uitate, sînt scoase la lumină. Inginerul, cu ani în urmă, construise clădiri proaste, pentru a depăși planul. Justificarea (i s-a cerut) nu apare mulțumitoare. Șoferul Băoiță fură materiale de construcție și inginerul plin de bune intenții tăinuiește furtul. Fapta însă nu trebuie ascunsă, chiar dacă gestul inginerului avea justificări. Alte momente ale derutei sînt justificate de viața familială dificilă, altele de o firească imaturitate. Printre cei ce iau cuvîntul se află și **negativi, personaje** imorale ce țintesc discreditarea, prin calomnie, a inginerului, dar și muncitori a căror experiență ține dreaptă cumpăna judecăților. Carte autentică, surprinzînd fapte reale, **Cer cuvîntul** recomandă un autor care posedă știința crochiului rapid, a construcției acțiunii. Extras dintr-un reportaj, el însuși un reportaj, volumul de debut al autorului atrage atenția asupra unei formule literare ce prezintă, desigur, suficiente riscuri. Dragomir Horomnea nu le ocolește pe toate (multe pagini sînt firave, multe lacrimogene, destule simpliste) ; în cadrul romanului document, gen cultivat insistent în ultima vreme, autorul aspiră însă cu succes la autonomie.

Stilul e, ca și în alte cărți, ale genului, de proces verbal, retrospectivele nereușind întotdeauna să adîncească analizele, să devină literatură ; mai degrabă ele ilustrează teze. Sînt transcrise și numeroase discursuri, între care și unul în latinește (aparținînd rectorului institutului de construcții).

2. Mult mai multe ambiții literare există în **Crisalide** de Marius Tupan, prozator la a doua carte a sa, pînă acum povestitor în linia lui Fănuș Neagu. **Crisalide** este tot un roman de șantier, cu personaje pozitive și negative, dar și cu o seamă de momente deosebit de ambițioase ; parabole, alegorii încearcă să depășească romanul-cronică, să obțină un Bildungsroman. Personajul central e Laurențiu Roiban, ajuns pe șantierul de la Porțile de Sus în urma eșecului de la examenele de admitere ; nu muncitor, ci bibliotecar, responsabil în sectorul cultural al șantierului. În acest sector apar o seamă de ființe penibile, cum ar fi regizorul de televiziune Străescu, mic demagog în aria artei sale, idilic, prin deformarea adevărurilor vieții. Ca în **Reconstituirea** lui Horea Pătrașcu ochiul reporterului-regizor falsifică adevărul, solicitările, explicațiile și îndrumările regizorului fiind ridicole : „– Simplu, îi răspunde regizorul. Cu cît veți fi mai deosebiți de ceilalți, cu cît veți găsi forme noi de interpretare, cu atît drumul către locurile din față va fi mai sigur.

Un nou val de entuziasm se abătu peste constructori. Mîndria lor firească, nutrită zilnic de succese, fu pusă în mișcare. „Mutăm munții din loc, stăvilim apele, și nu sîntem în stare să dansăm ? Nu se poate".

Sub pecetea dansului, șantierul capătă altă înfățișare. Oamenii dansau la razele lunii, tîrziu, în curtea taberei, se adunau lîngă misterioasa albitură a apei. Se refugiau în locurile cele mai ferite, de-a dreptul în întuneric, în dormitoare. Ferestrele se deschideau în tangou, ușile barăcilor crăpau a tangou, pereții trosneau în ritm de tangou. O muzică discretă le ilumina cărările".

De aici înainte romanul oscilează între documentar și eveniment simbolic, între prezentarea faptului de viață brut și descoperirea unor fapte cu semnificație exponențială. Desigur că asistăm și aici la o seamă de ședințe, că există și aici șefi cu care tînărul trebuie să se confrunte : unul dintre aceștia e pe de-a-ntregul negativ, mizerabil în tot ceea ce face. Există chiar și o seamă de gazetari, simpatică fiind Sofia Dragu, șefa ziarului din Turnu. Tînărul însuși scrie reportaje și își spune problema relației dintre adevărul vieții și adevărul faptelor înfățișate de el. Dincolo de o seamă de fapte ce aparțin romanului „de șantier", roman destul de viu, există în **Crisalide** eforturi de a literaturiza, de a transcede materialul de viață brut ; unele dintre acestea sînt încununate de succes, în cazul altora se simte **efortul** de a face literatură. Extraordinar personaj ar fi putut fi, în altă carte, Pia Păscălia, episod excepțional ar fi putut deveni înmormîntarea concubinului ei. Alte personaje sînt șarjate, simplificate din pasiunea șarjei (Crinel Buturugă, Spironie Gîtan). Mai apare și o femeie fatală numită Lavinia, cu care eroul se iubește și apoi refuză să se iubească, un șofer hoț etc. Dacă nu a reușit să dea romanul **Porțile de Fier,** Marius Tupan a dat una dintre cărțile acestui șantier : viciul e că nu a știut să opteze pînă la capăt între reportaj și Bildungsroman.

O seamă de parabole ale cristalidelor, ale drumului prin mlaștină, numeroasele spectacole cu sens parodic arată că autorul e în curs de finisare a instrumentelor ; **Crisalide** ne păstrează, în continuare, neclintite speranțele în evoluția ascendentă a lui Marius Tupan.

C. UNGUREANU

cronica literară

ADRIAN POPESCU

CÎMPIILE MAGNETICE

(Ed. Eminescu)

Coerența propozițiilor lirice la Adrian Popescu vine dintr-un spațiu consacrat utopiei, culturii și, deopotrivă, unei reverii pornită a se întocmi în linii eterice dinspre cărți către Carte, într-o unică, prezumată, Carte, fără ca pentru aceasta să existe vreun proiect anume, ci numai un mod identic de a supune studiului obsesiile și temele poeziei. În rest, în ultimul volum apărut, ca și în primul, același este fastul verbal-metaforic, aceeași eleganță cu care sînt stilizate afectele ori sintaxa – modernizată cu destulă moderație, neschimbate adeziunile poeziei în convergența lor formală spre un aticism de nuanță alexandrină. În **Umbria,** în **Focul și sărbătoarea** ca și în mai recentul volum **Cimpiile magnetice,** Adrian Popescu este un avid înregistrator de impresii delicate. Versul trăiește din intenția captării freamătului proaspăt al simțurilor, din dorința de a converti lucrurile la o ordine diafană, cu multe imponderabile. Poemul se edifică în planul unei reverii regresive spre teritoriile faste ale copilăriei, într-un peisaj deschis perspectivelor unei feerii a naturii, evocind lacul, iezerul, vegetațiile alpine, dar și suvenirurile poeticii simboliste (în **Umbria),** o „mireasmă aurie", „miresme străvezii / stins colorate", monedele, oglinzile, vestmintele strălucitoare. Se suprapun, peste toate acestea, o surdină nostalgică, tînjirea după o realitate genuină, căutarea unui climat de tandrețI și înfiorări inocente ; din numirea rigorilor impuse de aproximarea spațiului în care își edifică poezia Adrian Popescu poate face un adevărat ritual : „Cită răcoare, / locul unde s-a fost aprins un copac / în umbra care lipsește / îți împreună mîinile / a rugăciune și frig. / Iscodești / cumplitul, ușorul, zadarnicul, / speri să înalți fulgerul / să-l trimiți înapoi. / Dar el e mai greu de zărit decît / sclipătul unui riu pe sub trunchii pădurii / Frunzișul ei, coroana lui, fremătînd deasupra ta, înfioratul" **(Răcoare).**

Lîngă componenta unei sensibilități ce vine dinspre rafinamentele senzoriale ale poeziei lui Macedonski spre Blaga și Barbu, bucolica ori poemul de relative somptuozități estete ale lui Adrian Popescu relevă o educație a ochiului pregătit să vadă în ceea ce în mod obișnuit este doar opulență decorativă – posibile hieroglife, simboluri cu răsunet în înțelesurile fundamentale ale existenței. Împrejurarea nu este totuși de natură să-l îndepărteze pe cititorul „neinițiat". Cu același gest cu care își propulsează poemele în arborescențele unei virtuale criptografii cosmice, Adrian Popescu indică și o formulă „comună", accesibilă, pentru aliajul lirismului său, aducîndu-l prin elementaritatea simbolurilor la transparență. Se ajunge, astfel, la o viziune picturală a lumii, contrasă în iterația citorva imagini reproiectate cu o dispoziție ușor senzuală, la indicarea prin majuscule grafice a unor ierarhii (ori numai preferințe) ce sînt ale simțurilor tot atît de mult cît ale spiritului. Vara, Lunca, Întunericul, Noaptea, Riul, Dealul, Grădina, Văzduhul în **Focul și sărbătoarea,** ca și Umbria în primul volum ori în **Cimpiile magnetice** Fresca, Pădurea, Soarele, Crîngul, Zmeura, Moneda, Negura, Albastrul, Verdele-palid, Valea Copilăriei, Luminișul, stînd alături Eonului, Întregului, de Ou și Timp sînt concepte spațializate ori abstrase efemerului într-o mitologie sui-generis a poeziei, locuri consacrate sau ținte ale reveriei prin care Universul se înscrie în Carte, în „Poiana Stampei, în Luncile Tiparului etern". **Iluminări** și **înluminări,** după titlul unui poem, versurile – poezia – își reclamă dubla descendență, romantică și modernă, aparținînd vizionarului și unui fabro reflexiv asupra actului poetic : „Verzimea pajiștei o răscolești desculț, / în Vînt ciulești urechea și asculți, / întrezărești printre coroane-un Roi / de mari albine care vin spre noi, / o Zugrăveală ce n-o strică ploi / o Frescă minunată în Noroi ? // ... // O, lacrima de brad cum arde, / atîtea fețe, file dintr-o Carte, / îmi plec genunchii să vă leg în Snop / în fragedă rășină de Uncrop, / sub mîna mea lega-veți iarăși Rod, / împrăștiate foi în vînt și glod ?" **(Iluminări, înluminări).**

În **Cimpiile magnetice,** mai mult decît în celelalte volume, fastul decorativ, pictural și aspirația vizionar-abstractă realizează sisteme reciproc convertibile. Nu doar viziunile au tendința de a incrementi în imagine, imaginea deopotrivă se oferă lecturilor vizionarului. Debutînd, pedant, ca o descripție parnasiană, **Moneda** (ne rezumăm la acest exemplu) devine poem al **inițierii ;** metafore fundamentale (aci) sînt Eonul, monada, opuse simulacrului, monedei – ideii de „copie" –, alte cupluri indestructibile sînt Lebăda și Leda din mitul elin, purul și impurul, ceea ce este cast și ceea ce este prihănit. Adrian Popescu sistematizează conceptul de nuntă din poezia lui Barbu în asociații și polarități abstract-filosofice ori eufonice, le traduce în viziuni larg informate cultural : „Himeră dintr-un sacru tezaur / Aur albastru dincolo de aur / Cum stă la păun în coadă / Ochiul ce ar voi să vadă. // În penajul său stelar și umbros / Plimbindu-se sub chiparos. / În mantia Păunului, Paonului, / Afonului tragic, Faraonului, / Țipăt de moarte și vis. Semn e / Stins și lucind al Eonului. // Moneda, monada. moneda / Casta, prihănita, Lebăda, Leda. / Himeră-a Tezaurului sacru / Schimbat pe sicli și nacru. / Pierdut. Inviind. Simulacru. / Pur și impur. monada, moneda / Lebăda, Leda".

În **Cimpiile magnetice** Adrian Popescu este primul poet din generația sa care reface poetica barbiană într-un mod personal.

LUCIAN ALEXIU

profiluri

HORIA BĂDESCU

Între ultimii reprezentanți **autentici** ai blazonului **neo**romantic, Horia Bădescu — autor la a treia carte : **Marile eleusii,** Dacia 1971, **Nevăzutele Urse,** Dacia 1975, **Cintece de viscol,** Eminescu 1976 —, pare a fi îmbrăcat definitiv haina unui „visător incurabil". Credincios poeziei ca **ritual,** gesticulației solemne, adesea ceremonioase, Horia Bădescu este autorul unui lirism de înaltă spiritualizare a emoției, în care recenta reintoarcere — **Cintece de viscol** — la poemul trubaduresc din ciclul Baladelor, reprezintă pentru poetul clujean un act estetic conștient, nu lipsit de o anume nuanță polemică, o opțiune împotriva convenționalizării și — de ce nu ? — mistificării katharsisului poetic. Acest nucleu programatic al poeziei lui Bădescu se materializează la nivelul construcției poematice prin căutări în două direcții. Există mai întîi o întoarcere, mai exact **reintoarcere,** spre zonele interioare, mai apropiate de zbuciumul lăuntric al ființei individuale, asemeni tuturor romanticilor, și mai apoi, o redimensionare tematică, explorînd un traiect poetic complex, ce include, alături de temele consacrate ale poeziei dintotdeauna — iubirea, moartea, durerea, etc. — și o originală abordare a poemului istoric prin evocarea unor figuri reprezentative în „matricea și timpul" istoriei naționale. Avem, astfel, în **fața** o poezie în care regăsim alături temperanța clasică, pasiunea rațională dar și emoția, spontaneitatea rebelă, amestecul însolit al culorii de letopiseț cu frăgezimea misterioasă a senzațiilor, un inteligent **echilibru** al notației concrete cu sugestia abstractă. Prin cuvinte, poetul coboară spre profunzimea propriului chip ascuns. „Căutarea în căutare" este mai mult decît un act poetic pur ; este aventura prin cuvînt a conștiinței poetului, mărturisind aspirația la sensul existențial suprem : **creația.** „Spovedania" pare **ușor** detașată, distanțată, ochiul care — paradoxal — se vede pe sine văzînd, înaltă simpla reflexie spre filosofare. Să semnalăm, în acest loc, eminescianismul evident al poetului : **„Tot mai pustiu și mai calm între ore, / mai aproape de mine și mai înțelept, / în rece metal înzăuat, în cuvinte, / fără de spaimă aștept ; / tot mai pur și mai fără prihană, / curățat de dorințe, de patimi, de dor / sub ochiul holbat al tăcutelor urse / cobor înspre mine, în cuvinte cobor / (Armură).** Intelectualitatea acestor versuri trădează luciditatea meditației, în care deslușim — și nu în ultimă instanță — un substrat etic. Sub unghi estetic, am putea spune că în balade, poetul regăsește un nou spațiu de imaginație, de libertate, într-o poezie infiltrată de elemente narative și cîștigată tot mai mult de joc. **(Baladă scitică, Balada anilor).** Este vorba, cum la Mihai Ursachi, spre exemplu, despre un poet-savant în organizarea emoției. Căci ceea ce ni se propune în primul ciclu al ultimului volum sub titlul de **Balade,** sînt de fapt niște false balade — și aici trimiterea la Radu Stanca devine necesară — pendulînd între o zonă a seraficului **(„Ea era tînără și-atît / de unduioasă și mirată / și șolduri de argint avea / și glezna neîncercănată . . . Balada menestrelului)** și cea a grotescului **(„Greoaie, urîtă, bărboasă / arsă de arșiță, / stinsă de ger, / își mișcă sub cer / turnul de noduri și oase / cămila cu una sau două cocoașe" / . . . Balada cămilei cu una sau două cocoașe).** Dar spre deosebire de Ursachi, — „tot un fel de vraci ca și Arghezi" — (Al. Andriescu), la poetul clujan, medievalismul este autentic. Horia Bădescu apare ca un „menestrel", un truver, îndrăgostit nu atît de idee cît de muzică, deși o disjuncție absolută este imposibilă. De altfel construcția pe motive livrești a citorva poeme **(Balada lui Sancho, Balada crailor, Baladă cu delicateturi** — o excelentă poemă scrisă á la Emil Brumaru —) probează în favoarea acestei aserțiuni. Punînd în vechile tipare ale speciei — balada — ingenuitate și o, mereu, nouă putere de figurație, Horia Bădescu spiritualizează cu discreție cîntecul erotic, punîndu-i o aripă ce atinge doar cel de-al șaselea simț : cel poetic. Este vorba, ca să apelăm la o metodă în spiritul acestei poezii, de un mod de a **„închipui ființe fără chip".** Pentru rafinamentul extrem și excelenta dispoziție muzicală a poetului să reținem, în încheiere, o memorabilă evocare a anotimpului autumnal al cetății : **„Ascultă cum cîntă întîile brume, / dezmăț de culori e-n copacii ursuji. / Acum te poți pierde pe străzi fără nume, / e toamnă nebun de frumoasă la Cluj. // Acum bate-n turnuri o oră regală, / din vechi manuscrise vocabule ies, / e-un ceas cînd orașul în haine de gală / începe să cînte „sumus dum iuvenes" // O stea poți purta noaptea asta pe umăr, / poți iubi, poți vorbi cu prietenii duși, / poți uita anii care se-adună la număr / e toamnă nebun de frumoasă la Cluj // (De iuventute).**

RADU SAPLACAN

lecturi

UN POET SOLAR

O poezie limpede scrie Valeriu Bucuroiu. Volumul O ființă (Ed. Cartea Românească, 1977), ilustrat neconvingător de Sorin Dumitrescu, cu gravuri care trimit la studiile lui Leonardo da Vinci, dezvăluie o lirică solară, căutînd cu febrilitate ascunsă semnificațiile abstracte ale lucrurilor. Modalitatea acestei poezii este o transcendere a metaforelor, simbolurilor textuale, realizată de obicei prin sugestiile, de bună factură melodică, ale refrenului. Pistele metaforice pe care le oferă textele lui Valeriu Bucuroiu conduc în ultimă instanță la abstractizarea rostirii afective : „Ochii umeziți ai stelelor îi știu / de-atîta timp, sînt bunii mei sfătuitori, / Peregrini fără-ntoarcere, faguri de zbor / ascunși în cuvinte, Gesturi de mult învățate să meargă / prin cringuri de nori / Prin mereu nefericate aduceri-aminte". (Prin crînguri de nori). **Procedeul utilizat ține de starea de uimire a poetului modern în fața lumii, dublată de o superioară autoironie atribuită cunoașterii pe cale livrescă a tainelor care-i asaltează sensibilitatea. Susținerea prin ironia de subtext** (sugerată de autor în finalul unor poeme, v. Baladă, Obiecte, Am vrut, Nemuritorul cascador, Teza de doctorat, Rămînem datori etc.) **se transformă într-un regret discret dar și ușor desuet : „Argumentele noastre sînt / citeodată fictive — / Începem asaltul spre /nori. / Chiar de-am ajuns la / cai definitive /Într-un fel tot / rămînem datori. / / Argumentele noastre / sînt clare / Iubim adevărul / cel drept. / Amurgul știe încet / să coboare / Cînd eu n-am timp / să adorm, / să aștept". În alte cazuri, efortul poetului de a-și defini gestul prin filtrul aceluiași „motiv al argumentului" („Nu cred că repaosul / este o stare. / Nu cred că sfîrșitul / este un moment. / Talazuri vii se-aprind / în colburi de mare. / Pămîntul rămîne neclintit argument" — versuri antologice), capătă totuși deschiderea unei viziuni : „Într-adevăr imi place începutul — / Galop greu încolțit de îndoieli. / Sînt dimineți ce schimbă răsăritul. / Răbdarea se măsoară-n decibeli. / / Într-adevăr mă leagănă cuvîntul — / Acest imperiu anonim . . .** (Vitralii) **sau, definitoriu ca o artă poetică, o exclamație ca : „Negresit ! Poetul este o instituție serioasă"** (Poetul).

Solaritatea liricii lui Valeriu Bucuroiu este mai ales derivația metaforică a unei energii naturale, surprinsă în desfășurarea ei cosmică și consubstanțială cu obsesia anonimizării prin cuvînt, ca pierdere a identității de sine a poetului — iarăși motiv de circulație în poezia modernă : „Aruncă-se marea în valuri / Și cerul cu stele-n pridvor / Cînd ape țîșni-vor din maluri. / Iar eu să mă vindec de dor. / / Să ardă magnolii pe stinci / Sub cearcănul vîntului greu / Cînd norii sînt plini de poruncI / Iar eu am uitat să fiu eu". (Magnolii pe stînci. un titlu superb). **Dar, o întreagă tematică „solară" se sintetizează într-o sintagmă-titlu a autorului, paradox poetic emblematic pentru întregul volum :** este tulbure pămîntul de soare ; **iar starea-limită creată de această valență metaforică se află într-o permanentă oscilație cu o alta, atitudine romantic-eroică a poetului : „vulturi aleargă acum printre stele". Limpezimea cristalină a acestei ultime imagini este reluată apoi, prin inversare, ca o copie în negativ, tot sub semnul heraldic citat : „Curg vulturi din cer. Timp / rostogolit peste mare." Cu inconsecvente, metafora lui Valeriu Bucuroiu prinde astfel contur. Un poem de largă respirație, reușită sigură a cărții, este** Moartea zeului. **Valeriu Bucuroiu este un poet a cărui maturitate artistică rămîne oricînd o invitație la meditație.**

COSTIN TUCHILĂ

Gînduri despre Franyó Zoltán

de Méliusz József

Lirica intr-adevăr bogată a secolului nostru este caracterizată prin larga ei deschidere spre lume. Tentația de a inspira aerul proaspăt al unui univers poetic atotcuprinzător — cel al întregii omeniri — tentație ce a devenit, în timp, o operă vastă, care a atins culmile cele mai înalte ale artei poetice, fac ca maestrul Franyó Zoltán să fie și să rămînă, în continuare, în primele rînduri : de șapte decenii ! **Poate unii dintre tineri consideră că opera lui Franyó inspiră un aer de demult, cel caracteristic perioadei revistei „Nyugat" și poate că au dreptate. Totuși, trebuie să adăugăm un adevăr : epocile, perioadele de dezvoltare ale literaturii se întrepătrund în mod inevitabil și trăiesc într-o simbioză organică.**

Nu putem să fim de acord nici cu clasificarea lui Franyó ca „tălmăcitor", deoarece nu putem să-l considerăm simplu traducător pe cel care a reușit să pătrundă în adîncurile cele mai ascunse ale literaturii universale, pe cel care a reușit să ne releve bogăția și dimensiunile acestei literaturi. Un asemenea om, un asemenea artist trebuie să fie cinstit ca un mare poet al nostru. Mai mult ca atît, întreaga noastră literatură scrisă în limba maghiară — printr-o analiză și o clasificare justă a valorilor literare, a inter-relațiilor dintre diferite forme și curente artistice în perspectiva istoriei literare — va trebui să țină cont mereu de rolul lui Franyó Zoltán, de arta sa de adoptare a unor noi valori artistice, de îmbogățire a limbajului poetic maghiar. Nu putem să nu-l cinstim ca pe un mare poet pe cel care a reușit să transpună în limba maghiară într-o egalitate valorică surprinzătoare versurile lui Goethe, Poe, ale simboliștilor francezi, ale lui Rilke, Trakl, Eminescu, Blaga și Arghezi ? Nu putem să nu luăm în considerare contribuția formativă a acestor traduceri artistice asupra liricii maghiare, căci prin tălmăcirea lui Franyó Zoltán aceste valori universale au devenit familiare limbii maghiare. Între arta traducerii și arta de a scrie poezii originale este o mare asemănare. Am putea privi această relație, nu ca o simplă simbioză ci, precum cele două fețe ale unei medalii : inscripțiile diferă, dar materia primă rămîne aceeași, un aliat nobil, valoros. Factura lirică a lui Franyó Zoltán este de așa natură încît se poate afirma că el este unul dintre reprezentanții de seamă ai liricii noastre, că a stat și va sta în primele rînduri ale poeziei.

Franyó Zoltán, cu spiritul său poetic universal și european, a înțeles dimensiunile liricii românești, căutînd cele mai nepieritoare valori, punctele de legătură, apropieri, care ne-au ajutat să ridicăm pe o treaptă superioară nivelul artistic al literaturii noastre. Printr-o operă vastă, complexă și completă, Franyó Zoltán a realizat o performanță unică, dobîndind puterea de a sta mereu pe vîrfurile înalte ale artei literare. Franyó nu a cucerit numai un pisc, ci, printr-o muncă imensă, a reușit să cucerească un întreg lanț de munți, străpuns de strălucirea limbii în care răsună, ca o orchestrație minunată, lirica lumii

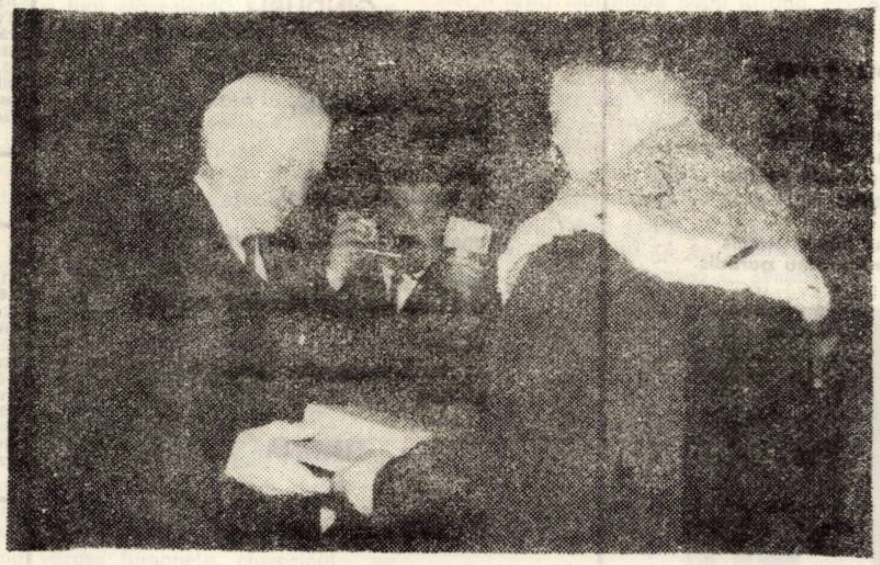

Franyó Zoltán primind, în 1970, premiul Herder

Monumentum aere perennius

— monument mai trainic decît bronzul — numește, cu formula horațiană, marele grecist vienez Albin Lesky seria de cinci volume din **Lirica greacă timpurie** traduse de Zoltán Franyó. Acum, cînd patru din ele au apărut în prestigioasa bibliotecă bilingvă, greco-germană, de **Scrieri și izvoare ale lumii antice,** editată de Academia de științe din Berlin, (R. D. G.), al cincilea volum fiind sub presă, maestrul nonagenar poate să privească încă o dată cu justificată mîndrie reușita străduințelor sale de un șir lung de ani.

Din chiar momentul înființării, colaborarea între prof. univ. Bruno Snell (Hamburg) și Zoltán Franyó s-a dovedit bogată în surprize. Ceea ce ne interesează aci este rodul ei : cele patru volume : **Die frühen Elegiker** (1971, 110 pagini), **Die Jambographen** (1972, 134 pagini), **Sappho, Alkaios, Anakreon** (1976, 152 pagini), **Die Chorlyriker** (1976, 108 pagini). Ideea de a aduna, revizui critic, sistematiza și traduce fidel și poetic tot ce din poezia timpurie a grecilor ne-a revenit, înfruntînd vicisitudinile istoriei, este în sine o idee generoasă, egalînd în multe cazuri un act de redresare a degradării fizice în care tînjesc aceste fragmente. Dealtfel, fie-ne permisă și o mică observație critică : Prin planul general al lucrării, compartimentată după criterii formale și nu după cele istorico-filologice, un poet ca efesanul Kallinos este pentru cel neinițiat în problematologia lingvistică a istoriei literare grecești, izolat de contemporanul său Archilochos din Paros, laolaltă cu ale cărui distihuri, caracterul expresivității limbii sale este indeobște studiat. Or, Kallinos și Archilochos deschid cortegiul elegicilor ionieni. Față de a lor, contribuția lui Tyrtaios din Milet la constituirea limbajului elegic tradițional grecesc — Tyrtaios care în **Die frühen Elegiker** urmează nemijlocit lui Kallinos — este mult mai puțin semnificativă (dativul în **-ais** și acuzativul în **-as**). În schimb, Tyrtaios prezintă desigur un interes mărit pe baza textelor mult mai bine păstrate.

N-am fi stăruit asupra unor asemenea amănunte, dacă cele patru volume din **Frühgriechische Lyrik,** apărute pînă acum, nu ne-ar pune mereu din nou în fața imperativului major de a completa lectura lor cu o seamă de probleme de amănunt, esențiale pentru modularea spațiului eufonic în care s-a definit lirica greacă de la Kallinos și Archilochos, Tyrtaios și Solon, Sappho și Alkaios la Alkman, Simonides și Anakreon. Este un univers pentru sine, dar un univers eminamente dinamic și ca atare într-un larg transfer al mijloacelor de expresie. Traducerile mereu frumoase și poetice ale lui Zoltán Franyó țin seama tocmai de continua „provocare" spre un limbaj euforic și ritmic diferențiat. Din cîmpul întrucîtva simultanizat al paginilor cu numere cu soț, pentru traducător se desprinde astfel, alături de imperativul fidelității, și acela al sensibilității și întraripării expresiei. Admirabil repoetizate în limba germană sînt îndeosebi tălmăcirile iambilor trimetrici din Solon (vol. I, pp. 51 și u.), a elegiilor lui Mimnermos din Kolophon (vol. I, pp. 57 și u.) ; a iambilor trimetrici ca și a epodelor lui Archilochos (vol. II, pp. 21 și u.), a iambilor lui Semonides din Amorgos (id. pp. 71 și u.), mai departe, poezia monodică a lui Sappho, atît textele integrale cît și fragmentele (vol. III, pp. 17 și u.), în sfîrșit, poezia corală și poezia populară.

Tălmăcirile din Sappho, îndeosebi, sînt o permanentă izbîndă a tălmăcitorului nostru, fiind desigur rezultatul unui proces psihologic complex de empatie în lumea poetei de pe insula Lesbos, textele căreia sînt în general bine păstrate în forma lor originară.

Volumul al patrulea, dedicat liricii corale, legată la începuturi de cultul unui zeu (în creația lui Terpander, Arion, Alkman), mai apoi de cultul unui erou (în liricha lui Stesichoros), ne păstrează numeroase surprize și prin paginile consacrate poeziei bachice sau de simpozioane, în sfîrșit, primele mărturii ale poeziei populare. Aceasta din urmă este în bună parte dialogată ca, de pildă, sugestivul cîntecel coral attic : „Unde îmi sînt trandafirii ? Unde viorelele mele ?" etc., în care ludicul și șăgalnicul se îmbină într-o unitate de naivă gingășie. Faptul că aceste texte apar aci sub titlul **Paidiai :** Cîntece de copii, surprinde întrucîtva. Dar să nu ne mirăm, Daphnis și Chloe ne sînt și ei cunoscuți în naivitatea lor rafinat exploatată de Longos ca un inocent cuplu infantil.

Rămîne de semnalat, din nou, nivelul artistic al traducerilor. Care să fie taina acestei strălucîri reușite ? În primul rînd, poate, caracterul eminamente modern al acestei poezii, în care atît specificul liricii grecești, cît dispoziția momentului răzbat din **melos.** Și ar fi greșit să diminuăm efectul aproximării melodiei originale în o bună traducere ! Bineînțeles, limbajul melicilor din insula Lesbos are o omogenitate a sa și numai a sa, greu de imitat, la fel ca și critica ușor rațională a spartanului Alkman sau tonul ponderat din encomiile sincreticului Simonides din Kios. Și totuși, un tălmăcitor atît de iscusit și de experimentat ca Zoltán Franyó le-a putut găsi, după lungi căutări, echivalențe care, de la țipătul sapphic : „Weder Honig noch Biene für mich . . ." (52) la cantilena largă : „Wenn ein Mädchen so jung wie du . . ." (98, A.B.) își găsesc o autentică tălmăcire poetică.

Privim cele patru volume de tălmăciri de pînă acum din seria **Frühgriechische Lyrik,** realizate de Zoltán Franyó nu cu puțină trudă, dar cu atît mai mare reușită, ca un monument trainic de autentică poezie și de mare frumusețe artistică.

ANDREI A. LILLIN

(Urmare din pag. 1)

se publicații periodice de limbă maghiară care au apărut pe teritoriul țării noastre. „Géniusz" se afirmă prin nivelul ridicat al materialului publicat, dar și prin prezentarea grafică, însă se impune mai ales printr-un lucru nou și demn de luare aminte : aduce un larg orizont literar și ideologic, unde se scriu pagini pline de simpatie față de poporul român și noul stat unitar român. Redacția, condusă de Franyó Zoltán, înființează o rubrică permanentă de **reviste,** aceea, unde nu lipsea comentariul asupra literaturii române. De altfel lucrul acesta a fost înregistrat cu satisfacție și elogii de către publicistica românească a vremii, nu numai în Transilvania, dar și în Capitală. Nu peste mult timp Franyó se strămută la Timișoara, unde se stabilește definitiv. Aici din 1930, scoate cotidianul **6 órai ujság (Ziarul de la ora 6)** singurul cotidian de stînga în limba maghiară, suspendat peste un deceniu, sub dictatura fascistă. Ziarul ne aduce pe lîngă orientarea lui generală și un alt aspect al scriitorului : pe publicistul politic, aprig minuitor al pamfletului. Frontul deschis de Franyó este dublu : literar și politic propriu-zis. Multe din articolele sale publicate aici, pe care mai tîrziu, în anii puterii populare, le va strînge într-un volum, reprezintă strălucite eseuri, adevărate bucăți de antologie.

Își continuă însă cu perseverență activitatea literară, mai ales pe aceea de traducător. Bun cunoscător al literaturii universale, în adevăratul ei înțeles, nu numai în acela al scrisului european (la Universitatea din Viena Franyó a studiat limbile orientale, în special chineza), traducerile lui Franyó au străbătut aproape toate sectoarele geografice și istorice ale literaturii universale, din care a oferit literaturii maghiare și germane adevărate nestemate. Bun cunoscător, deopotrivă, al limbii maghiare și germane, traducătorul Franyó dispune de o neobișnuită bogăție a acestor limbi. Afară de aceasta, are darul rar întîlnit al unei mari posibilități de transpunere, asemenea unui actor care jonglează cu toate genurile dramatice. Totuși, aici trebuie să ne corectăm sau, mai bine zis, să precizăm că genul lui preferat, în care a lucrat cu atîta succes, este lirica. De la vechii greci pînă la poezia zilelor noastre toate epocile și popoarele reprezentative au fost frecventate de măiestria lui. Chiar la această vîrstă înaintată își tipărește, în continuare, tălmăcirile din vechii clasici eleni, volumele apărînd în editura Academiei Germane din Berlin.

Datorită lui aproape întreg Eminescu este tradus în limba maghiară, în orice caz, toate antumele lui, dar și o bună parte din postume. Nu vrem să diminuăm meritele altora, însă ale lui Franyó, în privința aceasta, sînt excepționale. El n-a rămas la **Eminescu,** care reprezintă o operă capitală a lui, ci a căutat să facă cunoscută publicului maghiar și german creația lirică a unui număr mare de poeți români. Iată cum se pronunță despre el, Hegedűs Gyula, în ziarul **Népszabadság,** din Budapesta, la 31 octombrie 1973 : **„. . . Franyó se străduiește să-și îmbogățească propria operă de traducător al lui Eminescu. Rezultatul îl măsor prin mine — spune criticul — : știam și pînă acum că Eminescu este un mare poet, am și citit un mare număr din poeziile sale în traduceri de diversă valoare, dar cu toate acestea n-am avut decît o superficială imagine asupra lui. După ce am primit această culegere cu dedicația (înduioșătoare) a cunoscutului și remarcabilului traducător, și l-am recitit pe Eminescu cu emoție crescîndă, mi-am dat seama că o lipsă a culturii mele literare de pînă acum este faptul de a nu fi cunoscut îndeajuns geniul poetic al poporului vecin. În asemenea clipe omul care prin firea lui este cititor, este cuprins din nou de jenă, fiindcă în timp ce socotim ca o cerință normală cunoașterea principalilor artiști — scriitori ai națiunilor depărtate din apus și răsărit, nu ne străduim, în egală măsură, să asimilăm valorile spirituale ale vecinilor noștri, cu care ne înrudim prin destine și a căror istorie culturală ne aduce și nouă învățăminte".** Iată cum își încheie același critic articolul intitulat **Eminescu în limba maghiară de Franyó Zoltán : „El este marele vîrstnic al literaturii maghiare din România. Numai că adjectivul „bătrîn" nu i se potrivește deloc. Are 86 de ani** (în 1973, cînd e scris articolul ! — n. ns.), **ceea ce e de necrezut celor care îl cunosc : prospețimea sa spirituală poate fi invidiată de orice quintagenar. Prin structură nu e bătrîn, fiindcă e veșnic plin de planuri noi, deși în spatele lui stă Opera. Pe raftul bibliotecii mele stă un șir lung : volumele sale de traduceri artistice, și încă nu sînt toate. Cu vreo zece ani în urmă s-a scris că a tradus în limba maghiară peste 4.000 de poezii (și tot atît în limba germană), de-atunci, cu siguranță, această cifră este cu mult mai mare. Așa cred că el este cel mai prestigios tălmăcitor de pe tot globul pămîntesc : traduce cu migală miraculoasă, cu fidelitate de conținut corespunzătoare cerințelor moderne ale traducerii artistice, reprezentînd forma. Dar aceasta e numai conștiinciozitate profesională. Ceea ce a făcut el e mai mult decît atît : Franyó este un adevărat artist : traducerile sale redau cu mirajul poeticii operele originale. Nu e nevoie de un exemplu mai bun decît chiar acest volum Eminescu, pe care-l comentez și prin care oricine poate trăi farmecul marelui poet român. Tot așa cum l-am trăit eu . . .".**

FRANYÓ ZOLTÁN la 90 de ani

În finalul acestor scurte însemnări, ținem să subliniem, încă o dată, că de aceeași valoare sînt și tălmăcirile sale în limba germană, — astfel și meritele sale în direcția aceasta, dar cu adausul că aici strădaniile lui Franyó sînt aproape singulare , în orice caz, nu întîmpină concurență de nici un fel.

A-ți sărbători cu un asemenea bilanț de activitate vîrsta de 90 de ani, oferă o satisfacție pe care nici un cuvînt de laudă sau de admirație n-o poate concura. Stima pe care o inspiră am vrea s-o exprimăm prin aceste cuvinte simple. Nestrămutată ne e dorința ca destinul să ni-l păstreze, în asemenea condiții, încă mulți ani !

Crișu Dascălu

SUPT ȘES

de lavă-aproape
supt un galactic pod
rulant
supt rodnic
rotunjite
mari ferestre
spre știuci de intuneric
imobile-n arbori
supt riul
noctambul
desprinzător suind
de geamuri
supt vii oglinzi
dintr-un alt far
rădăcini
plecate-n marea
supterană
ne legănam
ne legănam
supt orologii
supt o
precară lună de nisip
devoratoare-ncet a albei
albii

VADIRE

Apoi, o lovire in unde
A drumului nins,
Nepăsare de amănunte
Supt astrul prelins.

Cum zornetul calcă pe zare,
Al peștilor celor de ieri,
Ridică din fărimițare
Havuzul sticlos și dexter.

Privirea șovăitoare
Cu peșteri mari s-a deschis.
O neagră frunză de ceară
Ne-aspiră, tăcută, din vis.

INTURNARE

Și suntem, ca intr-o limbă
De balanță lung vibrind
Jumătății de oglindă,
Celeilalte de pămint.

Și suntem, ca intr-o limbă
De ceasornic indreptat
de rostogolirea strimptă
Prin urcușul impăcat.

POPAS INSPRE NOI

inspre lacul de ceară
nocturn
cu năvoadele
prinse
de sălcii
și-aprinse
inspre inalte clădiri
ieșind dintre schele
ca melcii
inspre statuia
de calcar
a orașului
imprejmuind fintina cu inscripții
ne poartă indemnul
imaginat
inspre nimfele luncii
ele chiar ei
ființă
gindu-i
prin arta
tapiseriei

ROZA DIN TREPTE

dintre ninsori
de brazi imaginari
producătoare
dintre hambare
neinduplecat
visătoare
dintre spre margini obloane
migrind incă
cețosul trup și-al pasărei
noastre
dintre zarea aceasta
muntoasă și celălalt
munte
din zare
dintre foi
insorite forfotind
dintre rafturi
il vedem inchegindu-se
dintre albastre
ample motoare

Irina Grigorescu

IMPRESIE

In școala de peste drum
Se aprinse lumina
E o clădire in formă de crin
Inzestrată cu o privire țintă
Care mă face să sufăr

FLOARE

Inconjurăm rondul de flori
Farmecul imprecis al plantei inclinate
Cind plec ne spunem rămas bun ca oamenii
Cu gesturi simple fețe ușor triste insă
Ca și cum ar urma să ne revedem

CINE GHICEȘTE VIITORUL

Frigul intunecă apa la mal
In casă apare trefla pescărușului
Peste care plutește nepăsător un foșnet egal
Aleg stele cuminți care nu se tem
Să cadă la amiază incercuind
In jurul mesei oaspeții dragi din paradis
In timpul acesta pe lujerul ușor (timpul)
Peștii curentului urcă in sus riul promis

CINTEC

Caii sint albi dacă nu le pasă
Cine se naște in grădina lor
Unde zilele se joacă
Și varsă peste pajiște lapte și miere

Spune Ipolito mon amour
Spune o vorbă sau spune
Că sufletul său e promis
Pentru caii albi
Ai plutitorului meu paradis (refren)

Caii sint albi dacă nu le pasă
Că e timpul să fugim peste pămint
Și nu strică ziua ta frumoasă
Și nu te trădează printr-o lividă veselie
Nici prin viteza strălucitoare
Și perfidă
Spune o vorbă că sufletul tău e promis
Pentru dragostea plutitorului meu paradis

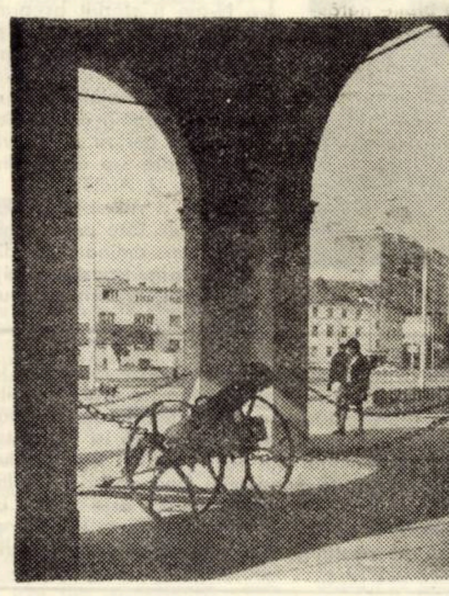

Arcade ale vechii cetăți

Irene Mokka

DIMINEAȚĂ DE TOAMNĂ

Albe flori de septembrie
intre arbuști de toamnă
in părul de aur al dimineții :

pădurea deasă de foioase
gindurile
luminișurile tăcerii
inafara timpului

aici contează zborul rindunelelor
strălucirea oglinzii
și partea de lumină a sălciilor
in bătaia vintului

FLUTURE

Să deschizi
cartea aripilor,
albastră și cafenie,
literele dansează
cind se inchide,
cind se deschide ;

cel ce vrea s-o dezlege
trebuie să aibe ochi ageri,

să citească neintrerupt
cind paginile joacă-n lumină
denaturind scrisul.

GINDURI

tăcut
in dosul pleoapelor
inchise,

uneori ca un desiș
in respirația vintului,

uneori vară, cifră, pulbere,

uneori scinteiere
și se-aprind bătrinii codri seculari,

tăcut
in dosul pleoapelor inchise :
ginduri.

FINTINA

Oglindă spre soare,

mereu cade in ea
o frintură de cer

ori strălucirea lunii
legănătoare

aici graba nu are sens
iar in adincuri nu poți să-ntirzii ;

in ciuturi, scoți băutura
care e de nădejde
și pentru sete

In românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU

sadoveniana

FRAȚII JDERI

Cred că, într-un anume sens, și bătrînul Manole Păr-Negru era frate. Cu feciorii săi. Căci — laolaltă — toți erau „Oamenii Măriei Sale". Măria Sa fiind „zimbrul sombru și regal", adică, așa cum spune, într-o postumă, Eminescu, domnul Moldovei „cu stejari și cetini". Dintre toți bărbații acestei fără de păreche cărți, mie, cel mai apropiat îmi este Ionuț, Jderuțul. Cu toate isprăvile lui de pomină ; cu toate „nebuniile" lui. De aceea, poate, el se afla, mai aproape, de inima Ilisaftei, cea mult înflorită la vorbă. Dealtfel, părintele Jderilor — mă refer la Sadoveanu, izvoditorul lor, — zice : „Fiind lipsită de podoaba bărbii, muierea a dobîndit de la Domnul Dumnezeu **spor limbii sale**".

Dacă am transcris înțelepciunea asta — încă și, probabil, mereu actuală — sînt nevoit să adaug un alt citat, referitor la acel erou al cărții, pe care îl numeam Jderuțul. Este o observație de o acuitate cutremurătoare. O las să urmeze : „Însă Jder cel mititel nu întreba ce are de făcut în lucrarea de arme care se pregătea, ci se chinuia să înțeleagă ce are să urmeze după aceea. Nu-și închipuia că n-are să mai fie în viață, căci douăzeci de ani nu e vîrstă, ci nemurire". Sentimentul vremelniciei te podidește mult mai tîrziu, decît la cei douăzeci de ani ai Jderuțului. Dar — dacă făptuirea ta este frumoasă și durabilă, — el, acest sentiment, poate să nu te atingă nicicînd. Din punctul acesta de vedere, Jderul meu — cel mic — trăiește încă. Lîngă inima mea.

Revin la maica „fraților", — cea, cum îi ziceam, înflorită la vorbă. Părintele Amfilohie grăiește o asemenea înțeleaptă voroavă : „La ospătăriile Ieșești nu-l atît vinul bun, cît îs muierile frumoase. Și să știi de la mine, cinstite medelnicer, că muiere fără limbă, care să grăiască, — se poate ; numai una cu limbă care să tacă, nu se pomenește".

Cu nemaipomenitul său simț lingvistic, Sadoveanu, cînd își trimite pe, acum, „comisul" Jder la turci — tot la Ionuț vorba este — îl lasă numit de aceștia, potrivit unor trăsături caracteristice ale limbii lor. **Ijder.** Iată dialogul în care se ivește modificarea — artistic justificată — a numelui propriu : „— Ș-acum ce vreți voi, bre ? — D-apoi ce să vrem, cinstite cadi ? Omul acesta e bucuros ... — Cum îl cheamă ? — Jder. — Am înțeles. De ce-i bucuros acest ghiaur pe care-l cheamă **Ijder** ? C-a scăpat cu viață ?" **(Opere, XIII 871-872).** Menționez, în treacăt, că, în turcește, de unde am împrumutat cuvîntul, **ghiaur** înseamnă „necredincios" : „Brîncovene Constantin, / Boier vechiu, **ghiaur** hain". „Necredincios" lor, dar credincios țării și, prin aceasta, sieși.

Și acum — pentru cititorii acestei rubrici — un amănunt, izvorît din frumusețe și tristețe. Ele — aste două substantive feminine — nu sînt obligate să se contrazică. Acum cîțiva ani, rătăcind prin cetatea Sibiului — unde, de cîte ori mă duc, învăț istorie românească — am ajuns, pînă la urmă, la grădina zoologică. Am zăbovit atunci, împreună cu marele cărturar, om de teatru și, mai cuseamă, poet — Radu Stanca — ceasuri întregi lîngă — frații jderi. De data aceasta, era vorba de jderi autentici. Erau opt. Într-o cușcă. Dintre ei, șapte erau jderuțe. Și — un singur jder — sau, mai bine zis, jderoi, că era zdravăn — tatăl familiei. Jderuțele ședeau — tăcute și nemișcate — într-un fel de „vizuini", alcătuite de oameni care, probabil, citiseră **Cartea junglei**. Jderul cel bătrîn, însă, umbla. Nu se uita la nimeni. Nici la mulții lui privitori. El umbla. De la un capăt la celălalt al cuștii. Se izbea cu fruntea de zaplaz, se întorcea, se izbea iar, și tot așa. Îl muncea dorul pădurii.

G. I. TOHANEANU

televiziune

DUMINICĂ, 31 iulie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot inainte ! 9,15 Film serial pentru copii — Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical — ora veselă, noi aventuri în epoca de piatră, magazin sportiv, secvențe din filme românești, desene animate, șah-mat în ... 15 minute. 17,05 Film serial exploratorii — Cristofor Columb. 17,55 Cel mai bun ... continuă 18,55 Micul ecran pentru cei mici 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,10 Film artistic — Profesorul distrat. 21,50 Emisiune de divertisment. 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 1 august

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Imagini helvetice. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman-foileton — Ce verde era valea mea — ultimul episod. 21,30 Cadran mondial. 21,55 Cîntarea României. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 2 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret — Stan și Bran. 11,00 Cum se desfășoară stagiunea estivală. 11,20 Itinerare folclorice. 11,40 File de istorie. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Cîntece patriotice și ostășești. 17,40 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Județul Timiș vă oferă ... 18,50 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Seară de teatru — Capul. 21,45 Orizont tehnico-științific. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 3 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru (rel.). 11,40 Emisiune de știință (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Tragerea pronoexpres. 17,45 Muzică din operele lui Verdi. 18,25 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,10 Telecinemateca : Martori reduși la tăcere. 21,50 Revista literar-artistică Tv. 22, Telejurnal.

JOI, 4 august

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm ... 17,20 Reportaj pe glob — Contraste londoneze. 17,40 Consultații medicale. 18,00 Din cartea cîntecelor românești. 18,35 România pitorească. 19,05 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Ora tineretului. 21,05 Seară de teatru — Adam și Eva. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 5 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,40 Corespondenții județeni transmit ... 11,55 Moment folcloric. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,05 Betta '77. Film documentar. 19,15 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Anchetă socială. 20,2 Film artistic — „Dezrădăcinații". Producție a studiourilor mexicane. 22,00 Scurtul drum al nopții către ziua. 22,20 Cîntece patriotice și revoluționare. 22,35 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 6 august

12,00 Telex. 12,05 Melodii populare. 12,30 Roman-foileton (rel.). 13,25 Ancheta socială (rel.). 14,00 Festivalul european al prieteniei. 14,40 Bucureștiul necunoscut. 15,00 Clubul tineretului. 16,00 Eroii și dramele jocurilor olimpice de la Montreal. 17,20 Antologia filmului pentru copii și tineret — Stan și Bran. 18,30 Recital de poezie populară. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Film serial pentru copii — Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,5 Marele pavoaz. 20,15 Teleenciclopedia. 20,55 Film serial. Regan. 21,45 Intîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal — sport. 22,35 Romanțe și tangouri.

televiziune

DAN MUTAȘCU

DISPARIȚIA UNUI PROFESOR

Colț din arhaica Piață a Unirii

Cu vreo douăzeci, dacă nu douăzeci și cinci de zile înainte de blestematul ăla de cutremur din 4 martie 1977 pe care o să-l uităm foarte greu, dacă nu cumva nici n-o să-l uităm vreodată, Mihail Bucur, „Profesorul", „Cascadorul", dacă așa vreți voi, tocmai își cumpărase un clavecin.

Uite-așa, un clavecin !

Vasăzică, la 33 de ani, după ce-și luase (numai cu 10 !) două licențe : una-n drept și alta-n Filosofie, și-a cumpărat un clavecin.

E limpede ; vă dați seama ! Dacă și-ar fi luat un clarinet, o trompetă, o vioară, un corn englez chiar ; da' un clavecin ? !

Clavecinul îl cumpărase de la o doamnă, Panca Vladomireanu-Nir, în vîrstă de 94 de ani, vegetariană convinsă, care nu trăia decît cu legume și bragă pe care și-o făcea singură, în casă ; dreaptă, cu o față întinsă ca mătasea unui batic, recitind solemn versurile unui poet pe care-l admirase mereu și tot încercase — zicea ea — să-l ajute, ale lui Bacovia, cu glas cîntat, de veselă ciocnită într-o sufragerie pustie, lălăind, lungind finalurile : „Mai bine singuratec și uitat / Pierdut să te retragi nepăsător / În țara asta plină de umor / Mai bine singuratec și uitat ...".

Nu-l costase decît 4.000 de lei, preț de nimica dacă ne gîndim că vechiul clavecin — în stare de funcționare încă — fusese făcut pe la 1625 la Mantova și ajunsese să aparțină familiei Vladomireanu-Nir, după ce aparținuse, rînd pe rînd, unora, duși de mult, ca : Albotă, Cozub, Giurgiuveanu, Keșcu, Luzan, Nosievici și că pînă și sub degetele lui Mihail Bucur (care cîntase el ceva între opt și zece ani, la acordeon și pian, dar numai atunci) clavecinul suna așa, nu ca de pe altă lume, însă, oricum, straniu, ca o ploaie de cioburi pe o marmură, ori ca și cum a femeie foarte bătrînă ar fi început să spună ceva și s-ar fi bîlbîit, în neștire, nemaiajungînd să termine, sau ceva de felul ăsta.

Cînd a luat clavecinul, Mihail Bucur, „Profesorul", „Cascadorul" a venit cu o furgonetă veche, scundă, scîrțîind din toate încheieturile, albastră, al cărei șofer, mare, gras, cu nasul turtit, roșu la față, repeta într-una : „Ce faci, șefule ? Vine anu' două mii și dumneata îți iei clavecin ? ! Pe dracu ? ! De clavecin îți arde ? !" și treaba a fost mai simplă decît se așteptaseră — au urcat clavecinul, pe al cărui capac maroniu, în stînga, era o stemă (adevărată ?, falsă ?) de un auriu șters adunînd aiurea : o săgeată, două stele și un pătrar de lună — în furgonetă și l-au dus, șase străzi mai încolo, acasă la Mihail Bucur, în timp ce se întuneca și începuse ploaia, iar picăturile de ploaie cădeau drepte și albastre, fără întrerupere.

Deși împlinise, în februarie, pe unsprezece, șaizeci și cinci de ani, mama lui Mihail Bucur părea mult mai tînără și se-nroșea repede, cum era luată prin surprindere.

Cînd văzuse furgoneta, clavecinul, pe Mihail și pe șofer cărîndu-l în casă (era o casă frumoasă, stil „Colonial", adică bătrînesc, încăpătoare, fără etaj, avînd curtea pavată și, aproape de gard, în vase de lemn, mari, pline cu pămînt, înflorea, la vremea lui, pe căldură, caprifoiul) roșise, clătinase din cap, ieșind din marchiza casei și încercase un zîmbet :

„Chiar la așa ceva, zău, nu mă puteam aștepta ..."

Apoi, încercase din răsputeri, toată vremea, în seara aia și mai tîrziu, să se poarte ca și cum nu s-ar fi mirat prea tare de o asemenea achiziție și el i-a fost recunoscător, chiar el mi-a spus-o, pentru asta.

Din camera ei, cea mai din fund, mama lui Mihail Bucur l-a auzit, apoi (noroc că eram singuri în curte, altfel cine știe ce-ar mai fi ieșit) mai multe nopți la rînd, exersînd, dibuind, încercînd să facă să-l asculte instrumentul, scoțînd de sub ciocănelele vechi și din cutia cu însemne heraldice de o superbă inutilitate, sunete cînd greșite, cînd ciudate, ca frînturi dintr-un zbor inevitabil, acorduri adesea false, devenind uneori de o puritate și-o transparență greu de suportat, schimbîndu-se, pe neașteptate, înspre zori, într-o pastă muzicală, întunecîndu-se pe măsură ce se lumina afară treptat, pînă cînd ajungea să semene cu un geamăt surd și negru ca o biblie nerăsfoită vreodată.

Chiar în seara cutremurului mă dusesem, cu aparat cu tot și blitz, la el (am uitat să vă spun că sînt fotoreporter la revista „Evenimentul"), fiindcă urma să mă duc la aeroportul „Otopeni" să fotografiez niște actori francezi ce veneau să turneze o „coproducție" la noi, pe undeva, prin bălțile Dunării, „Neranțula", ceva după Panait Istrati dacă nu mă-nșel.

„Profesorul" era în halat, cu-o cămașă vișinie pe dedesubtul lui, zîmbea și cum m-a văzut m-a și luat în primire, vesel, întelegîndu-mă fără urmă de răutate, turnîndu-mi un pahar de „căpșunică", chicotind pînă cînd ochii i se îngustaseră cît două crăpături cafenii, pe urmă, fără să mă întrebe dacă sînt dispus să ascult sau nu, se apropiase, cu precauție parcă, de clavecin și începu să improvizeze.

După vreun sfert de oră de zdrăngăneală neîntreruptă, Mihail Bucur începuse, nici nu-mi venea să-mi cred urechilor, să atace o temă melodică, de-a binelea.

Ascultam și mă gîndeam că „Profesorul" rămînea o veșnică surpriză pentru mine și pentru oricine.

Notele pe care ajunsese să le cînte el erau simple ca o cădere de rouă.

„Ei ? !" zisese după aia.

Pe loc nu știusem ce să-i răspund. Nu c-aș fi un tip care se zăpăcește prea ușor, da' nu știusem ce să-i răspund ; poate că i-am părut deodată sever ori prea gînditor, că mi-a spus :

„E numai începutul ... Îți dai seama de asta, nu-i așa ... O să-mi iau și un profesor. L-am descoperit !".

Pe urmă îmi explicase că nu-i deloc ușor să dai de un profesor de clavecin în zilele noastre.

Am fost de acord cu el și l-am văzut cum se bucură. Tocmai cînd să plec, mi-a zis :

„Îmi place instrumentul ăsta pentru că nu se simte obligat să fie intim cu mine ...".

★

Încă-nainte de-a ajunge eu la aeroport începuse și se terminase cutremurul, cu vaietul lui, cu mugetul, cu tropăitul lui îngrozitor, de parcă sub pămînt un miliard de ostași de fier ar fi luat, deodată, „pe loc repaus" și după aia năpădise un praf gros, înecăcios și alb, atît de alb încît părea albastru.

N-am mai ajuns la aeroport, m-am repezit c-un camion ce transporta saci cu pămînt de flori către o fermă experimentală și-al cărui șofer repeta într-una : „Cred c-ai mei n-au să pățească nimic !" la redacție, de-acolo în centru și nu mi-a trebuit mult ca după trei ceasuri, trei cu toate, să-l văd pe „Profesor", pe „Cascador", pe Mihail Bucur adică, într-o canadiană prăzulie, albită de moloz, în „blugi", c-o țigară „Carpați" fără filtru, lipită de buza de sus și-o lanternă-n mînă cățărîndu-se pe maldărul de ruine de la „Scala" și strigînd cu răbdare, c-o înfiorătoare liniște, aplecîndu-se, pipăind, alunecînd, scormonind, pîndind : „E cineva acolo ? Mai e cineva viu ?".

★

Nu știu cine-a spus asta, dar a avut dreptate : cînd moare un bărbat se naște o legendă. Așa s-a-ntîmplat și-n cazul prietenului meu.

Încă din noaptea cutremurului și pînă-n a treispea zi după el, cînd a murit atît de brusc și stupid încît i-a făcut pe toți să plîngă, „Profesorul" a intrat în subsoluri, s-a cocoțat pe platforme ciuruite, a escaladat ziduri ce abia așteptau să se năruie, s-a vîrît în nișe pe trei sferturi sufocate de moloz, grinzi căzute și fiare, a intrat prin ferestre turtite, s-a strecurat în poduri bițîindu-se ca barcazele în derivă și-a salvat oameni.

Ultima dată cînd l-am văzut (eram tot cu „blitz"-ul de gît) „Profesorul" mînca pîine cu salam vînătoresc și bea cafea dintr-un termos pe care i-l întindea o fetiță de unsprezece-doisprezece ani, neverosimil de frumoasă, cu fața îngustă, zîmbind obosit și admirativ, aproape ca o femeie căsătorită de mulți ani.

Din dragoste desigur, m-am trezit că-ncerc să-l iau peste picior, i-am zis : „Zîmbește, asta face impresie bună !".

A zîmbit, tăcînd și uitîndu-se la mine întocmai ca la cineva de care te desparți. S-a ridicat ; era plin de praf, nebărbierit, frumos și asudat. Mi-a întins paharul de plastic în care mai era cafea îndeajuns de multă. Am băut din ea și m-am ținut, de îndată, de burtă ; avea gust de supă. Sau n-avea nici un gust. „Profesorul" rîdea.

„Îmi pare rău ... N-am vrut să dau sub centură !".

M-am uitat la el cum rîde și mi-am spus că fața lui are ceva îngrozitor de trist și că n-am să-l mai văd niciodată ; și chiar așa a fost.

★

Prima dată n-am vrut să cred nimic, pe urmă, alții și alții, mi-au povestit de la-nceput, totul și-am crezut.

De fapt n-aveam încotro ! Căzuse de la etajul doisprezece în plin soare, sărbătorește aproape, fără să țipe, din înalt, cerut de gravitație, într-o plutire părînd, tuturor, nesfîrșită, tîrît de curenții de aer asemeni unui aerostat orb, fără noimă, parcă într-o prelungită dar zadarnică negociere cu absurdul morții.

Am fost dintre cei chemați să-l „recunoască".

Mi-au trebuie o sută șaptezeci de minute și opt cești de cafea pînă să mă hotărăsc să mă duc să-l recunosc. Și totuși m-am dus, deși n-ar fi trebuit să fac asta Niciodată.

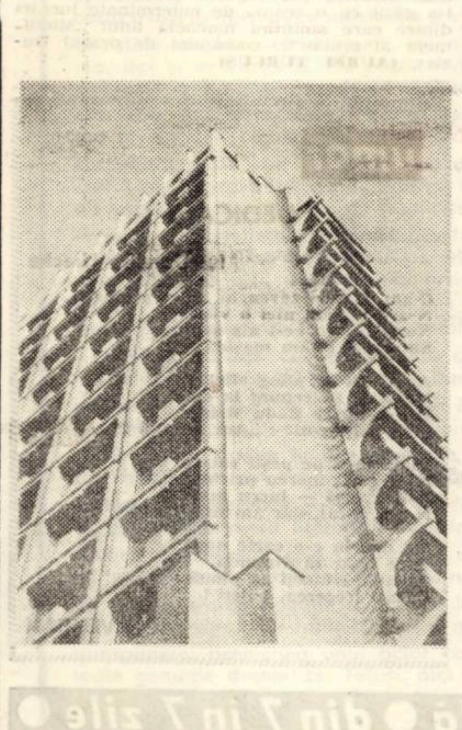

Hotelul „Continental" din Timișoara, dintr-un unghi original

carte străină

EMMANUEL ROBLÉS: „CROAZIERA"

Scriitor de mari resurse narative, unanim recunoscut în peisajul prozei franceze contemporane, ca și în țările unde au pătruns cărțile sale, jucat pe scenele teatrelor (la noi : **Monserrat** și **Pledoarie pentru un răzvrătit**), Emmanuel Roblès s-a născut la Oran, în Algeria, în 1914. La izbucnirea războiului își pregătea licența în spaniolă, la Facultatea din Alger. Luptă pe fronturile din Africa de Nord, este corespondent de război în Armata Aerului, scapă ca prin minune din cîteva accidente de aviație (romanul său **Ceasul limpezirilor** este inspirat tocmai de accidentul suferit în Sardinia). Cuvîntul său denunță, îndeamnă, îmbărbătează ; militant convins, după demobilizare, participă activ, în cadrul Mișcării culturii populare din Algeria. Și scrie, scrie romane, povestiri, nuvele, piese de teatru, după scenariile sale se fac filme. (Unul din ele,, **Ceasul limpezirilor,** îl are ca regizor pe Luis Buñuel) este tradus, admirat, imitat. Ca și prietenul său Camus, ca și Malraux, așează la baza scrierilor sale dominanta acțiune : omul se salvează din egotismul său, din obsesiile sale, se realizează prin acțiune, prin activitate, puterile spiritului fiind stimulate, perfecționate printr-un continuu efort de apropiere de ceilalți ; însăși fraternitatea, constanța în dragoste și prietenie, camaraderia masculină, atributele demnității și ale onoarei sînt stimulate și nu pot exista altfel decît prin mișcare, prin acțiunea integratoare, iar fericirea nu reprezintă altceva decît rezultanta acestui continuu efort de apropiere-depărtare, de acceptie și respingere.

De tot frumos, în romanul la care ne referim — **Croaziera** — în traducerea Doinei Florea-Ciornei — este, ca și la Saint — Exupèry, acel sentiment al fraternității oamenilor de pretutindeni care, departe de a nivela temperamentele, năzuințele, le dă un sens comun : al căldurii umane, al înțelegerii în realizarea unui imperativ comun : **„Georges cunoștea acest fel de exaltare. Războiul îi cultivase gustul camaraderiei, iar aprobarea celorlalți îl făcea să simtă o bucurie curată, deplină, proaspătă și nouă ca și acea undă de tandrețe care, în prima seară cu Madeleine, îi toropise sufletul".**

O poveste aproape lineară (Georges Maurer, angajat ca translator pe un vas, cunoaște și re-cunoaște iubirea semenilor, prietenia, camaraderia, fraternitatea,) într-un mediu închis (vasul de croazieră), mediu în care potențiale energii declanșate produc modificări de structuri sufletești, tensiunea romanului fiind dată tocmai de această implozie a spiritului care-și caută corespondent în afară, o nevoie adîncă omenească pusă în mișcare de impactul cu lumea banului.

Fără a fi tezistă, în sensul adevărului psihologic, cartea are, totuși, un final previzibil : prin datele problemei, dar mai ales, prin construcția riguros rotundă a ei.

ION DUMITRU TEODORESCU

dedicații

INTRARE LA MARELE GIND

Lui N. Prelipceanu

E o stare a topirii diamantelor,
Un crater de crini fumegind,
Acolo, printre cariatide de fildeș,
Intrarea la marele gind.

Tulpină de aer e inima,
Cu frunza aștrilor comunicind,
Cind viscole nepotolite adulmecă
Intrarea la marele gind.

Incă zăpada cocorilor mai arde,
Prin geruri de tei delirind,
Secunda cu mină de taină arată
Intrarea la marele gind.

DAMIAN URECHE

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

panoramic

● Oraşul nostru a găzduit faza finală a „Olimpiadei strungarilor şi frezorilor" sub egida **C.C. al U.T.C., UNIUNII SINDICATELOR DIN METALURGIE ŞI CONSTRUCŢII DE MAŞINI şi a MINISTERULUI INDUSTRIEI CONSTRUCŢIILOR DE MAŞINI.** La acest concurs Laurenţiu Clopoţel, de la Electrotimiş a ocupat locul I, obţinînd „Strungul de aur", iar Teodor Cupaş, de la aceeaşi întreprindere a obţinut locul II la „Freza de aur". ● Nu ne interesează doar filmele, ci şi completările. Pe ecranele timişorene, „Caietele de front ale lui N. Grigorescu". ● „Săptămîna filmului românesc" la Lugoj şi Făget. ● Completăm o ştire din numărul trecut : la expoziţia de pictură de la Muzeu („1907 în arta plastică contemporană") participă artişti din Timişoara şi din ţară. Citîm pe M. Bănică, T. Roată, V. Sachelarie, V. Baz, Baroiu, F. Pamfil, R. Nuţiu, T. Goga, I. Grigorie. ● O colaborare originală între Muzeul Banatului şi Căminul cultural Giarmata. În decorul pitoresc al rezervaţiei de arhitectură populară de la Pădurea Verde, fanfara care a repurtat un frumos succes în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României" a fost o prezenţă de excepţie. ● Despre profesorii timişoreni : L. A. Almăjan expune pictură (proprie) în holul Liceului de alimentaţie publică. Gh. Şora a susţinut, în cadrul unui simpozion, o comunicare privind „Începuturile civilizaţiei româneşti". ● A apărut un calendar al studenţilor timişoreni cuprinzînd activităţile politice, educative şi culturale pentru perioada vacanţei de vară. Spicuim : seria serilor dedicate celor 70 de ani ai Comemorării pictorului N. Grigorescu, o audiţie de lieduri romantice, întîlnirea cu cenacliştii de la „Ridendo". ● U.A.P. filiala Timişoara organizează la Galeria de artă expoziţia personală a plasticienei iugoslave F. Orăvîţan. **(L. BURERIU)**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). Mihai Haliciu-tatăl (1615-1671), cărturar cu o frumoasă cultură, rector al şcolii româneşti din Caransebeş, pentru care a întocmit o lucrare gramaticală, un regulament de etică şi cîteva notiţe de metodică. De la el ne-au rămas şi cîteva fragmente dintr-o psaltire românească versificată. A adunat şi cîntece populare româneşti. Se crede că el este **Anonymus Caransebesiensis,** autorul primului dicţionar bilingv, cu româna ca limbă de bază, **Dictionarium valahico-latinum,** cu peste 5.000 de cuvinte, rămas, însă, neterminat. În biblia din 1570 şi-a semnat numele **„Mikhael Haliesu Caransebesiensis",** folosind ortografia maghiară cu **cs-ci** şi **u,** care se pronunţă.

Cronicarul moldovean Grigore Ureche (1590-1647) a afirmat prima oară ideea originii romane a românilor. **„De la Râm ne tragem" ;** autorul dicţionarului bănăţean, întocmit aproape în acelaşi timp, arată prin fapte de limbă latinitatea poporului nostru. Transcriem cîteva cuvinte de la litera A : acopăr = cooperio, acru = acer, adorm = abdormio, aduc = aduco, afum = fumo, afund = profonde, altar = altare, amar = amarus, anţărţ = tertio anno, apă = aqua, aproape = prope, arătură = aratura, arc = arcus, ard = ardeo, armă = arma, ascult = asculto, ascund = abscondo, aspru = asper, asud = sudo, aud = audo, ş.a.

Mihail Haliciu-fiul (1643–1711 sau 1712), S-a născut la Caransebeş şi cultura de bază şi-a făcut-o în şcoala tatălui său, pînă la 18 ani, cînd a trecut la liceul reformat din Sibiu, apoi la liceul academic reformat din Alud. La vîrsta de 24 de ani a fost numit rector al şcolii reformate din Orăştie. În 1674 a plecat în străinătate şi, în cele din urmă, s-a stabilit la Londra. Om cu o cultură vastă, el a fost preocupat de ştiinţe (medicină, ştiinţele naturii). Are marele merit de a fi contribuit la laicizarea culturii şi la apariţia primelor versuri laice româneşti. A făcut culegeri de folclor (bocete). Din creaţia sa poetică în limba română ni s-a transmis **Oda.** Aşa de mult şi-a iubit limba, încît l-a influenţat şi pe poetul sas **Valentin Franck von Franckenstein,** colegul său de liceu de la Sibiu, să scrie versuri în românește. **(GR. POPITI. MIRCEA SERBĂNESCU).**

muzică

COMEMORARE : BEETHOVEN 150 (II)

Acasă la pictori, titanul nu se bucură întotdeauna de gazde primitoare ; Delacroix observă lungimi excesive, „Leonora 3" este „proastă", neunitară, „aiureală eroică". Schopenhauer va fi adeptul înfrăţirii dintre muzică şi cuvînt. Va spune că aparenta confuzie din opusurile lui Beethoven e de fapt ordine perfectă, cea mai frumoasă armonie, „imagine fidelă, perfectă a simburelui lumii... distrugîndu-se permanent, dar păstrîndu-şi pînă la urmă fiinţa". Tînărul principe Galiţin din Petersburg (precum pe Ludwig II al Bavariei îl stimula Wagner) iubeşte cvartetele beethoveniene întreţinînd în compozitor dorinţa de a le scrie. Omenirea nu a avut decît de profitat. Leverkühn al lui Thomas Mann va admira „Leonora 3", oprindu-se exclusiv la soluţiile tehnice, anticipînd astfel spiritul unei anume lumi moderne. Pentru George Călinescu la Beethoven filozofic nu e „programul", adaosul de idei, ci „limbajul răscolitor", (altă viziune asupra formei). „vibraţia maximă care face pe ascultător să audă glasurile naturii şi ale umanităţii". Rînduri stranii scrie Huxley despre crochiurile unui Beethoven bătrîn şi singur : „de la un arhaism îndepărtat deveni modern", „arta unui om ce şi-a pierdut trupul", „şi-a făcut un ideal din ignorarea trupului". (Patru unguri au realizat pe disc varianta sonoră a acelor crochiuri). „... de ce nu s-a mulţumit să fie un om şi nu un suflet abstract ?" Între un generos început şi finalul formalist există o curbă tragică. Oare cunoaştem mai bine această a doua emisferă a creaţiei lui Beethoven decît faţa nevăzută a lunii ? **(LUCIAN BURERIU).**

satirice

● Cînd ne adresăm şefului, e mai prudent să-i spunem : rămîne la altitudinea dumneavoastră.

● Sportul este un exerciţiu de care avem mai multă nevoie atunci cînd nu-l mai putem practica.

● La unii, statornicia se numeşte lene.

● Omul, ca şi oţelul, îşi pierde calităţile cînd se înfierbîntă prea tare.

● Cîţi oameni mari n-au înălţat statui pentru oameni mărunţi !

● Unii îşi bat captul tocmai cînd ar trebui să-l felicite.

● Prostia este o virtute atunci cînd nu ne-o manifestăm.

● Calul de dat nu se caută de dinţi. De cele mai multe ori nici nu-i are.

● Norocul vine cînd nu te aştepţi. De aceea, de cele mai multe ori îţi scapă.

(Francisc Heghedus)

ecouri

FESTIVALUL MUZICII DE CAMERĂ DE LA BRAŞOV. La fiecare sfîrşit de iunie şi început de iulie din anul 1970 încoace, Braşovul găzduieşte un interesant şi atractiv festival al muzicii de cameră, unicul de la noi din ţară dedicat în exclusivitate genului. Ediţia din acest an, a opta, care s-a încheiat cu puţin timp în urmă, ar putea fi cotată drept una dintre cele mai reuşite de pînă acum, atît prin densitatea producţiilor, varietatea repertoriului, cît şi prin ţinuta interpretativă a soliştilor şi formaţiilor invitate. Au fost formaţii cîteva de o valoare cu totul excepţională, pe care le voi releva cu precădere, nu încercînd o ierarhizare, ci comentîndu-le în ordinea evoluţiei lor. **Orchestra de cameră a Filarmonicii** din Cluj-Napoca, dirijată de Mircea Cristescu, nu şi-a dezmînţit nici cu acest prilej bunul nume de care se bucură în viaţa muzicală românească. Ne-a impresionat înaltul ei profesionalism în pagini de Bakfark — Toduţă, Bach şi mai cu seamă în surpriza serii, „Noapte transfigurată" de Schönberg. Ansamblul braşovean **„Cantus serenus",** cu instrumentele lui vechi (Blockflöte, viola da gamba, clavecin şi orgă — portativ) a adus o notă de inedit, tălmăcind lucrări contemporane româneşti sau din literatura universală barocă. Propunîndu-şi popularizarea repertoriului necunoscut, formaţia **„Consort"** a Universităţii „Babeş — Bolyai" din Cluj-Napoca a executat, printre altele, stîrnindu-ne admiraţia, fragmente din „Codex Victoria" şi două piese de Dimitrie Cantemir. Excelente au fost şi evoluţiile cvartetului bucureştean **„Academica",** ale **orchestrei de cameră a Filarmonicii** din Braşov dirijată de Ilarion Ionescu — Galaţi, ale corului **„Camerata infantes"** al copiilor din Braşov, recitalul sopranei Emilia Petrescu. De un interes aparte în cadrul Festivalului s-au bucurat şi cele două seri omagiale **„Tiberiu Brediceanu"** (cu prilejul celor 100 de ani de la naştere) în care şi-au dat concursul sopranele Ana Nigrim şi Nelly Miricioiu şi seara **„Beethoven"** (dedicată comemorării acestuia), în care s-au impus cu strălucire timişorencele Alexandra Guţu (violoncel) şi Alla Popa (pian) interpretînd Sonata a IV-a op. 102. Dintre oaspeţii de peste hotare (invitaţi de data aceasta) o deosebită impresie au lăsat **„Cvartetul sîrb"** (R.S.F. Iugoslavia) şi **duo-ul cehoslovac :** Milos Jurkovici şi Josef Zsapka (flaut şi chitară), care, în salonul de muzică al castelului Bran, au susţinut un program extrem de interesant Haendel, Moyzes, Castelnuovo — Tedesco etc. **(IOAN TOMI)**

plastică

IN TOAMNA, ORAŞUL GRAZ îşi va aniversa 850 de ani de la întemeiere. Timişoara (oraş prieten) va participa la marea sărbătoare a municipiului austriac cu o expoziţie de grup, semnată de nouă din cei patruzeci de artişti plastici profesionişti. O expoziţie în sensul cel mai elastic, deoarece ea nu rezumă, ci punctează prin „eşantioane" de atelier preocupările curente sau mai laterale, declarate sau mai intime ale acestor artişti : o expoziţie care — circumscriind formula **„ARTA OBIECTUALĂ"** — a urmărit să se compună într-o ambianţă ; o expoziţie accesibilă în perspectiva problemelor pe care le-a deschis sau le formulează fiecare lucrare în parte sau în dialogul lor morfologic şi spiritual ; o mostră care să poarte mesajul unui oraş. Obiectul nu a cunoscut, în practica artistică a studiourilor timişorene, nici una din modalităţile „consacrate", de descendenţă Dada, Marcel Duchamp sau Kurt Schwitters, după cum nu a îmbrăţişat (după marea resurecţie obiectualistă din anii '55 — '60) nici formulele pop-artului. Dintr-un organic refuz al exceselor, al soluţiilor extreme, obiectul nu s-a cultivat aşadar nici prin decizia autorului asupra obiectului găsit (deşeul cotidian), nici prin deturnarea acestuia de la utilitate, nici în formulele foarte diverse, dealtfel, ale paginaţiilor de reportaj rauschenbergian în mai ampla sa accepţiune. Categoria obiectului a fost abordată la Timişoara în perioada 1969-1977 ca o tentativă de mixaj-interferenţă sau sinteză a genurilor clasice : pictură, sculptură, grafică, scenografie, nelipsind însă inserturi de ready-made — produse ale tehnologiei contemporane. Preferinţei pentru producţia artistică de şevalet îi urmează o cercetare artistică de ambientare a spaţiilor urbane, în cele mai diverse tehnici, stiluri şi genuri artistice. O situaţie pe care o reclamă în mod firesc siturile unui oraş în plină ascensiune.

GABRIEL POPA proiectează un rafinat ansamblu filosofic compus pe ideea kharmică (a ciclului vieţii). Mobilierul scenografic marchează simbolic, prin fragilitatea lui, stadiile „marii treceri" : naşterea, căsătoria, dispariţia... Scriitura gestuală, relaxată, indiferentă, imaginată în culori alegre şi pure dă strălucire solară primelor etape ale ciclului. Artistul lasă imaculat, nenumit, acel ultim moment-teritoriu al indicibilului, peste care tronează un triptic cu voleturi închise, memento al sacrificiului, memoric a faptelor perene.

VICTOR GAGA opune acestui ansamblu, construit pe sentimentul unei detaşări înţelepte, un altul, cu aceeaşi trimitere, dar mai frontal implicat şi eroic. Descendent modern al tradiţiei lemnului, Victor Gaga, semnează o viziune frustă, virilă, într-un ciclu ale cărui elemente (oglindă, ladă de zestre etc.) citează piese din atmosfera interiorului ţărănesc. Solide, ponderale, obiectele sale radiază un sentiment tonic al traiectoriei existenţiale în spaţiul rustic. Ele insinuează însă şi aluzii la o morfologie contemporană. Oglinda este succesiv icoană, motiv de pasăre, dar şi profil de fuzee, materializare a ancestralelor aspiraţii şi mituri ascensionale. **(C. BABEŢI).**

retro

HEI TRAMVAI ! Fotografia trebuie să fie de pe la 1880, vara într-o amiază. Caii sînt cam obosiţi, au capetele lăsate, probabil e cald, vagonul de lemn are cîteva perdele albe de in trase la geamuri, se pare că bate totuşi o boare, una din perdele flutură, tramvaiul tocmai trece prin Piaţa Sf. Gheorghe *, pe lîngă un seminar, pe stînga e o cafenea, scrie clar CAFE, KAVA, CAFA şi numele proprietarului, Klakner F. sau Flaxner F., bate soarele drept pe firmă şi nu se vede prea clar, în spatele tramvaiului e un stîlp cu felinar, o căruţă, şi chiar în piaţă, un alt tramvai, aşteaptă să se urce pasagerii. Pasagerii stau deocamdată şi vorbesc, sînt trei bărbaţi, cu mîinile la spate, ţinînd poate un fluier ascuns în palmă. Căci de la 8 iulie 1869, cînd din faţa ospătăriei „Regina Angliei" a pornit, într-o uimire generală, primul tramvai cu cai şi s-a oprit drept în piaţa din fotografie, de atunci, deci, pe lîngă clopotul care-i avertiza pe cetăţenii urbei să ferească liniile, se mai auzeau şi fluierele pe care pasagerii şi le luau grijulii de acasă, spre a putea anunţa vizitiul cînd aveau chef să se dea jos. Lucru făcut, dealtfel, mai mult de amorul artei, căci istoriile oraşului ne informează cu precizie, că în acea vreme, cînd s-au prelungit liniile, unui tramvai cu cai îi trebuia să ajungă din Fabric (de la „Împăratul Turcesc") în Iozefin (la „Omul sălbatic") o oră şi jumătate. În inventarul „Întreprinderii de tramvaie cu cai din Timişoara" figurau — pe atunci cinci vagoane (clasa I şi II), douăsprezece perechi de cai (plus trei de rezervă), un controlor, şase încasatori, şapte vizitii şi trei păzitori de linie (mai exact, ai celor şase kilometri de linie). E bine de ştiut că primul tramvai cu cai din lume a început să circule pe străzile New-York-ului în 1852, iar în Europa, în 1854 la Paris. La fel de bine de ştiut e şi faptul că Timişoara a avut tramvai cu cai, înaintea multor mari oraşe europene (Frankfurt şi München). În 1892 însă, cetăţenii cartierului Elisabeta (prin care nu trecea nici o linie) semnează actul de deces al tramvaiului cu cai. Vor şi ei tramvai, dar nu cu cai, ci modern, cu motor, petrol, aburi sau chiar electric. Aşa că, după multe şedinţe, la 27 iulie 1899, pe străzile Timişoarei, apare primul tramvai electric. Caii încep să fie vînduţi militarilor din cazarma cetăţii, birjarilor şi ţăranilor din împrejurimi. **(RETROVIZOR).**

* Acum, Piaţa Vasile Roaită.

obiectiv

CARŢILE DECENIULUI OPT. În numeroasele bilanţuri ale publicaţiilor de cultură putem descoperi foarte des anchete care au drept ţel stabilirea celor mai bune cărţi, a celor mai importante cărţi ale unui an, ale unui deceniu, ale unei etape istorice... Anchete sprijinite, desigur, pe un număr mai mare sau mai mic de argumente. Care sînt, însă, cele mai proaste cărţi ? Iată o întrebare evitată cu tact şi tactică ; de ce să ne supărăm confraţii, cînd se poate trăi în pace şi linişte ignorînd producţia de maculatură care, din păcate, mai există ? Rubrica **obiectiv,** dezicîndu-se de obişnuita comoditate a evitării afirmaţiilor tranşante îşi propune să răspundă, la această spinoasă întrebare ; care sînt cele mai proaste cărţi ale deceniului opt ? Solicităm răspunsuri ; cele mai argumentate vor apare în cadrul rubricii noastre. Deci, pentru început :

— Stimate **Cornel Ungureanu,** care vi se par cele mai proaste cărţi ale deceniului opt ? Nu vă eschivaţi, nu evitaţi răspunsul.

— Întrebarea e cam de pronosport, nu ştiu dacă o să vă răspundă multă lume. Nu ştiu dacă o să găsiţi pe cineva care să declare cu mîna pe inimă că a citit toată producţia editorială, tot ce a apărut...

— Nu vă eschivaţi, nu e nevoie de un răspuns exact, e vorba de o anchetă...

— Printre cărţile care mi se par demne de a concura la acest titlu aş aşeza **VÎRSTELE DORULUI** de **George Ciudan,** apărută recent la editura Facla...

— Argumentaţi...

— Să citim : „O li o la, o li o la, / Muri la Cluj iubirea mea / Cînd toamna se sinucidea / Şi Someşul mă tot ruga : / Tu nu mă da ; tu nu mă da. / Citise noaptea tata-n stea : / — Iubirea ta va învia, / Iubirea ta va învia, / O li o la, o li o la". Sau : „Azi e lapoviţă şi e frig, / dar poate mîine ai să înfloreşti. / Ştiu, orice s-ar întîmpla, / oricine ar dori să nu / înflorească rochiile tale, / superbe candelabre liliachii, / se înşeală amarnic". Sau : „Scî fiindu-ţi şi amant / Te-am legat de mine toată. / Nimenea să nu mai poată /Tăia fir de diamant".

— Cartea e prefaţată totuşi de Mihai Beniuc...

— Şi e recomandată, pe ultima copertă, de Doinaş... Şi poeţii celebri au ciudăţeniile lor... Dar dacă mai doriţi explicaţii, ascultaţi şi aceste versificări epigonice : „Brume şi arginturi peste păr ţi-au nins, / Toamnele de rochii văd că ţi s-au prins. // Sub cămaşă sînul nu mai e ca mărul, / Anii sînt cincizeci — ăsta-i adevărul. // Fruntea ta senină fără pic de creţuri / Se apleacă-ntr-una grea de înţelesuri, // Ochii, luminoşii, cu pupile mari, / Cînd citesc vreo carte poartă ochelari".

— Citez din prefaţa lui Mihai Beniuc : „Cartea se recomandă singură de la întîia la ultima pagină, iar vibraţia ei se prelungeşte după lectură ca răsunetul unui clopot dintr-un turn înalt. Cîtă vreme versurile erau risipite prin publicaţii această vibraţie era fărîmiţată. Adunate în carte, ele fac să se audă din plin glasul poetului George Ciudan, cu intonaţiile lui, ce amintesc cîntecul apelor Mureşului, de pe unde s-a născut".

— Eu am citat din volum, după cum aţi putut constata, la întîmplare... Dacă mai vreţi... Deschideţi dvs.... Curaj...

— Rămîneţi deci la părerea că...

— Între cele mai proaste cărţi ale deceniului, cartea lui George Ciudan poate aspira la un loc... Epigonism, simplism (nu simplitate), versificări uneori vulgare, alteori ridicole. **(V. GANEA).**

top

CORESPONDENŢA. ELENA HAŞU, VALENTIN JINGA : Top-uri excelente, piese selectate după criterii valorice. **BANDY —** Lugoj : FUNKY — folosit în jazz. În muzica pop, semnificînd producţiile spontane, necomplicate, interpretate pe un fond ritmic cu contratimpi puternic accentuaţi. Piesele se remarcă prin expresivitate melodică, fraze, intonaţii şi măsuri ritmice de mare efect. Stilul Funky (termen ce semnifică în pop interpretări „pestriţe", „stufoase") e practicat în special de grupurile de culoare dar şi de unele formaţii care s-au „aliniat" modei din considerente de ordin comercial. Exponenţi : COMMODORES, JIMMY JAMES, WILD CHERRY, FAT BACK BAND, DETROIT SPINNERS ş.a. **DUDU MARE :** Da, pentru top poţi propune piese indiferent de anul cînd au fost ele „en vogue". **GOTSCLICH NICKY :** Mulţumesc ! **RĂCHIŢAN MONICA —** Buziaş : Urmăreşte rubrica în continuare. Răspunsul, într-un număr viitor. **GÜNTHER WAHL :** Blues-ul, specie a folclorului muzical negru american a constituit, mai ales în ultimul deceniu, terenul unor interesante încercări de înnoire a modalităţilor sale de expresie, prin fuziunea sa cu Rock-ul. Aşanumitul „PROGRESSIVE BLUES EXPERIMENT" şi-a găsit valoroşi reprezentanţi ca MUDDY WATTERS, B. B. KING, BO DIDLEY, SONNY BOY WILLYAMSON, JOHN MAYALL etc. **EUGEN LAZĂR :** Îmi soliciţi componenţa „noului grup KREIS" din R.D.G. Îţi satisfac dorinţa, informîndu-te totodată că „grupul" nu e „nou", debutul său (cu „Pipeline", „Telefon Ballade") avînd loc în 1973. Componenţa : Arnold Fritzsch (pian, trp., voce), Eva Fritzsch (flaut, voce), Mathias Neumann (bas), Gerhard Witte (chit.), Uwe Peschce (percuţie) şi Peter Rosenhahn (sax.). Dar iată şi Top-ul săptămînii acesteia : **SECŢIA ROMÂNĂ :** 1. Omul e valul — PROGRESIV TM. 2. Fără petale — DORU STĂNCULESCU. 3. Prietene — TAVI ŞTEFĂNESCU şi EUGEN IOSIF. 4. Meleaguri vii — DIDA DRĂGAN. 5. Jurămînt — NICU ALIFANTIS. Propuneri : Nimeni nu e singur — PROGRESIV TM. **SECŢIA STRĂINĂ :** 1. Hotel California — EAGLES. 2. Sir Duke STEVIE WONDER. 3. D'ont Go Breaking My Heart — ELTON JOHN, KIKI DEE. 4. Chanson D'amour — MANHATTAN TRANSFER. 5. Sound And Vision (Sunet şi viziune) — DAVID BOWIE. Propuneri : Free (Liber) — DENIECE WILLIAMS. **(PETRU UMANSCHI)**

patrimoniu

MONUMENTUL LUI EMANUIL UNGURIANU ŞI SCULPTORUL GH. GROZA. În faţa clădirii **Grupului şcolar Electromotor** din Timişoara îşi continuă „existenţa în bronz" statuia lui E. Ungurianu, unul dintre cei mai importanţi militanţi pentru drepturile naţionale ale românilor din Banat şi pentru propăşirea vieţii social-culturale din această provincie, în ultima parte a veacului trecut şi la începutul veacului acestuia. Numeroase date despre el sînt consemnate într-un grupaj de articole publicate în **Analele Bananatului (aprilie — decembrie, 1931),** „număr închinat memoriei lui E. Ungurianu" (1845–1929). Realizarea monumentului a fost încredinţată sculptorului Gheorghe Groza. Pe cînd trebuia ca bustul să fie turnat în bronz, la Bucureşti, sculptorul se stinge din viaţă, la Braşov (5 februarie, 1930). Finalizarea lucrării a rămas în seama unei „comisii tehnice" (formată din ing. Victor Vlad şi Ioachim Miloia), din cadrul **Comitetului de iniţiativă şi patronaj, pentru ridicarea unui monument la Timişoara, marelui român Emanuil Ungurianu.** La 28 iunie 1931 a fost organizată „măreaţa festivitate" a dezvelirii monumentului „în grădina publică din faţa Castelului Huniade de lîngă Teatrul comunal".

Viaţa şi activitatea lui Gh. Groza au fost ferite de uitare, prin grija lui I. Miloia, care îi consacră un articol în **Analele Banatului** nr. 1 din anul 1930. Sculptorul s-a născut în anul 1899 în Moneasa, din părinţi pietrari. După primul război mondial absolvă liceul din Beiuş. În anii 1921–1922 frecventează cursurile Şcolii de pictură din Baia Mare, după care îşi continuă studiile în străinătate, la Roma (unde se împrieteneşte cu I. Miloia), la Florenţa şi la Paris. Între anii 1922–1929 a avut opt expoziţii, la Oradea, Braşov, Arad, Timişoara şi Beiuş. În timpul studiilor, la Paris, a expus cu succes o sculptură în „Salonul oficial al artiştilor francezi" (1927). Din expoziţia de la Beiuş, Academia Română i-a achiziţionat pictura „Casa din Paiermo în care a murit N. Bălcescu". Pentru Palatul Cultural din Arad a executat bustul lui A. D. Xenopol şi pe cel al lui Gh. Coşbuc. Moartea pretimpurie (avea 31 de ani) l-a găsit cu o seamă de neterminate lucrări dintre care amintim macheta unui „Monument al eroilor", comandat de oraşul Buziaş. **(AUREL TURCUŞ).**

umor

DEDICAŢII

lui Damian Ureche

C-am fost pezevenchi de-o şchioapă,
N-are nimeni nici o vină.
Nu mai ştiu ce-i aia sapă,
Sînt poet şi am maşină !

Am ştiut să plîng sfielnic,
Mai ştiu să renunţ la cină,
Iar de-apare Radu Melnic
Strig năpraznic : „Am maşină !"

Viaţa mea pe peşti călare
Mi-a găsit mereu pricină,
Astăzi însă — lucru mare !
N-am garaj, dar am maşină !

Iar de vin c-o carte nouă
Spre tipar în dimineţi,
Să nu vă faceţi că plouă :
Cedaţi trecerea, băieţi !

ION VELICAN

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

Vom încerca să ne concentrăm atenția asupra cîtorva **fapte** ce ni se par pregnante. Opțiunile secretariatului literar, ale direcției, au fost, de data aceasta, în avantajul regiei și actorilor. Cele șase premiere (plus o avanpremieră) ne permit discutarea unui repertoriu echilibrat : au fost reprezentați autori clasici și contemporani, români și străini. Alături de **Paul Ioachim** („Nu sîntem îngeri"), **Shakespeare** („Henric al VI-lea" – partea a treia), **Tudor Mușatescu** („...Escu"), **Antonio Buero Vallejo** („Fundația"), **Nelu Ionescu** („Fără cartușe, Max !") – Paul Everac („Cafea ness cu aproximații") – Ion Băieșu („Vinovatul") – trei piese scurte, deci, reunite în spectacol sub genericul „Interferențe", **I. D. Sîrbu** („Iarna lupului cenușiu"), **Roscin** („Tineri căsătoriți caută cameră"). Programele de sală, la majoritatea acestor spectacole, sînt alcătuite și scrise îngrijit.

Critica a apreciat, pe bună dreptate, calitatea scenografiei ce se realizează aici. **Emilia Jivanov, Doina Almășan-Popa** și **Virgil Miloia** depășesc „funcționalul". Se poate vorbi despre **o viziune scenografică**. Plasticitatea spațiului scenic, în armonie cu ideea de spectacol, relevă (în cele mai bune producții) **valențele ideatice** ale demersului scenografic. O scenă în metal, dezbrăcată de „accesorii", întinsă carelor celor două partide din **„Henric VI"**, un loc (joc) minuțios echilibrat între iluzie și constrîngere pentru **„Fundația"**, un pod-tabără în **„Iarna lupului cenușiu"** – iată cîteva spații care se reține ca incitante pentru regie și care oferă „lecturii" spectatorului repere ale meditației și înțelegerii.

Actorii „uitați" au revenit în „prim-plan". **Elena Ioan** (Margareta), **Radu Avram** (Richard Plantagenet sau Asel), **Ștefan Mării** (Henric) ne-au dat satisfacția de a confirma ideea că

TEATRUL NAȚIONAL – STAGIUNEA 1976–1977

un actor „nejucat" nu înseamnă nimic mai mult. Acești actori au susținut concepții regizorale a căror dificultate rezidă în profunzime. Actorii „jucați", ca **Traian Buzoianu, Miron Șuvăgău, Eugenia Crețoiu, Lucia Doroftei-Moll** și-au reafirmat profesionalitatea. **Vladimir Jurăscu** (în Warwick sau Iorgu Langada) s-a depășit. **Ion Cocieru,** prin interpretarea unor roluri atît de diferite ca Richard Gloucester (în „Henric VI"), Tulio (în „Fundația"), ori Andrei (în „Iarna lupului cenușiu"), prin premiul ce i s-a acordat, s-a impus drept „cap de afiș". După ani (stagiuni) de „căutări", anul teatral '76–'77 le-a creat (multora) platforma confruntării cu personaje importante. (Monica Mihăescu, Mircea Belu, Dan Antoci, Ioan Haiduc sînt așteptați, pe temeiul talentului, în mai substanțiale „încercări"). Iată argumente pentru a pune în discuție împlinirile (ori neîmplinirile) **trupei timișorene.**

Regizorilor **Ioan Ieremia, Emil Reus, D. R. Ionescu** (transferat la Național, spre sfîrșitul stagiunii) le-a revenit meritul de a înscrie (pe acele texte, cu acei scenografi și acea trupă), prin spectacolele cele mai interesante, teatrul – ca Național – în momentul teatral românesc. „Motivele" acestei reale ascendențe trebuie căutate în buna conlucrare a tuturor compartimentelor de care depinde „viața" unui spectacol. Tentația de a atribui merite numai regiei, ori numai actorilor, ori ... se cuvine înlăturată.

Teatrul a făcut pentru pentru **Regizor** cel mai important lucru ce i se putea pretinde : a creat climatul în care personalitatea acestuia să se poată afirma prin spectacol.

„Învățămintele" acestei stagiuni – dintre care esențială se conturează a fi aceea a conlucrării – nu ar trebui abandonate. **Ideea creșterii responsabilității** tuturor factorilor de care depinde destinul teatral al unei trupe vine, în acest context, și în sprijinul Teatrului Național din Timișoara. Vedem întreaga activitate ce premerge stagiunii '78, datoare, în mod firesc, acestei idei. Începînd cu alcătuirea repertoriului. În ce ne privește (am mai spus-o), nu ne facem un merit din a fi semnalat, cu fiecare cronică, „creșterea Teatrului Național din Timișoara" – ne exprimăm astfel doar mulțumirea de a fi avut șansa unui astfel de comentariu, la obiect.

ANTOANETA C. IORDACHE

STAREA AUTOCRITICĂ

(Urmare din pag. 1)

străinare de publicul cititor vor urmări pe acei critici preocupați obsesiv de calitatea scrîiturii lor evitînd sau refuzînd un diagnostic estetic, opinii tranșante, refugiindu-se în comentarii digresive sau discursuri afirmativ-superlative, apologeți sau detractori deopotrivă în demonstrații stufoase dar neconcludente. În ipostaza sa de **cititor profesionist,** criticul – promovînd inflexibil spiritul obiectiv în judecarea literaturii – va trebui să comenteze obiectiv, preocupat de realitatea operei și nu de autorul ei, evitînd „limbajul mitic" – aplicat extensiv și celor „clasicizați în viață" (Romul Munteanu) – și oferind judecăți de valoare nepliate „jocului intereselor".

Dar autoritatea criticii este uneori minată de subiectivism, opacități și presiuni lăturalnice prin „pîrghii administrative" (spiritul justițiar fiind înlocuit cu cel „de grup") iar în funcționarea spiritului critic intervin factori de eroziune, criticul (cu un anume bagaj intelectual și pregătire „tehnică", cu talent, gust și fermă orientare ideologică) „mișcîndu-se" nu numai pe terenul literaturii („liber" de materia literară) sau în cel al faptului de artă în genere ci implicat fiind în viața literară ; or, climatul acesteia este rezultanta psiho-socială a conlucrării unor numeroși factori (scriitori, critică, opinia publică ș.a.), „eliberarea de context" fiind iluzorie iar puterea de abstragere nu totdeauna prezentă. Mai mult, protecții sou amiciții înalte, rivalități mărunte, autori „industrioși" și irascibili, generează învolburări polemice și dezlănțuiri umorale deviante de la etica profesională și neconforme exigențelor societății noastre ; „literatura incertă" poate supraviețui astfel sub aripa indiferenței critice, așa-zisa **critică de omisiune** evitînd „producțiile", ezitînd să numească eșecurile literare (dacă acestea aparțin unor „nume"), consumîndu-și forța ofensiv-demolatoare asupra debuturilor neconcludente, plonjînd sub specia efemeridei și cultivînd un verbiaj specios.

Imperativul întronării unei **critici literar-artistice de pe poziția revoluționare ale materialismului dialectic și istoric** (prin asumarea și eficienta transpunere a dialecticii libertății și necesității) exclude concesiile sau pierderea subită a probității, **forța morală întreținînd însăși vocația critică a exponenților ei ;** aptă a discerne liniile de forță în cîmpul literaturii, oferind întocmiri teoretice cu un solid fundament estetico-filosofic, repugnînd monotematismul, estetismul steril și descurajînd non-valorile prin fermitatea judecăților, critica noastră poate răspunde înaltelor comandamente reclamate de efervescența culturii socialiste, angajată demn în dialogul universal și deschisă înnoirilor.

O viață de om închinată poeziei

(Urmare din pag. 1)

schematică, poeții care lucrează cu fraze ziaristice, publicistice. Poezia e altceva decît un articol de ziar. Cere cultură, gust, sensibilitate, educație și autoeducație. Sînt atîtea teme pentru o poezie patriotică, atîtea motive, idei care pot fi folosite original în formă, în expresie. Dreptul și datoria tinerilor e să facă încercări ...

– ... să experimenteze ...

– ... așa, să experimenteze, dar să nu uite că nu numai forma face poezia, nu singură impresia noului îl cucerește pe cititor. Spun asta pentru că eu sînt abonat la toate revistele noastre și primesc foarte multe reviste din străinătate și pot compara ce se scrie la noi și în poezia europeană de astăzi. Am constatat că în România sînt foarte mulți scriitori buni, prozatori, dramaturgi, dar în primul rînd lirici. Sînt foarte mulți tineri foarte talentați, am citit cărțile pe care le-au scris Dinu Flămînd, Mihai Ursachi, Dușan Petrovici, Dan Verona, Dorin Tudoran, Mara Nicoară, Ion Cocora, Adrian Popescu, Doina Uricariu, Ion Mircea, Mircea Dinescu, Marcel Turcu, Horia Bădescu, Mircea Florin Șandru. Pe unii i-am tradus deja, pe alții urmează să-i traduc.

– Se știe că ați tradus în primul rînd din poezia clasică românească ; în urmă cu aproape jumătate de secol ați strîns în volumul Rumänische Dichter versurile unor poeți reprezentativi pînă la acea dată, începînd cu Eminescu și continuînd cu Blaga, Arghezi, Barbu, Bacovia, Adrian Maniu, Voronca. În 1969 ați publicat la Viena un alt volum selectiv din lirica românească. Să înțelegem din cele afirmate de Dvs. înainte că pregătiți o nouă antologie ?

– Într-adevăr sînt într-un stadiu destul de avansat cu o nouă selecție din lirica românească. Poeziile, traduse în limba germană urmează să apară la Viena în anul viitor, sper, la Bergland Verlag. E o culegere cuprinzătoare de poeți începînd cu Zaharia Stancu și ajungînd pînă la Mircea Dinescu. Mai sper să apară și în acest an la Editura Facla un volum predat de foarte mult timp și conținînd traduceri din poezia română contemporană în limba maghiară.

– Ne puteți da cîteva nume ale poeților pe care îi traduceți, exprimîndu-vă și cîteva preferințe ?

– M-am oprit la Philippide, care e un poet foarte valoros, la Paraschivescu, Magda Isanos, Eugen Jebeleanu, la Cicerone Theodorescu, din creația căruia prefer primele poeme, la Emil Botta și Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Nina Cassian, la Ștefan Augustin Doinaș, poet de mare cultură și traducător ; tot poet și traducător este, cum știți, Caraion, și vreau să vă spun că îi prețuiesc mult traducerile din lirica franceză apărute, multe excepțional realizate după părerea pe care mi-am făcut-o în urma confruntării cu originalul. Mai sînt și alți poeți traduși de mine : Vasile Nicolescu, Aurel Rău, Ion Horea, Vulpescu care e foarte interesant, sînt și Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Anghel Dumbrăveanu, Sorescu, este și A. E. Baconsky ...

– Aveți vreo amintire despre A. E. Baconsky ?

– Baconsky e un poet pe care l-am prețuit și-l prețuiesc mult, pentru că a fost un intelectual adevărat, un poet foarte cultivat. L-am întîlnit în urmă cu patru ani, amîndoi fiind într-o călătorie la Viena. A făcut tuturor o impresie foarte bună, atît ca om cît și ca scriitor.

– Stimate Franyó Zoltán, sînteți un reputat traducător, în urmă cu cîțiva ani activitatea Dvs. a fost încununată cu Premiul Herder ; am vrea să ne spuneți dacă dedicîndu-vă traducerii poeziei clasice și moderne de pe toate meridianele nu ați renunțat totuși la o carieră lirică, la creația originală.

– Vezi, eu am început cu poezie lirică în 1906. Am publicat atunci în reviste. Am făcut apoi traduceri, întîi din Baudelaire, Heredia, Mallarmée, Samain, Rimbaud, Verlaine, Villon. Am tradus apoi din literatura germană și din alte literaturi. Poezii, în ultimii ani, n-am mai scris. Păstrez totuși în dulap cîteva sute de poezii din care, sper, la anul va apărea o selecție de 50 de poeme. Pentru că trebuie să fiu și cu ceea ce am scris eu tot atît de exigent ca și cu poeții pe care i-am tradus. Aceasta e în primul rînd mîndria mea : am putut traduce din lirica românească 18.000 de versuri în maghiară, și între acestea 6.500 de versuri din Eminescu, antumele și o parte din postume. Cele mai reprezentative. Tot din poezia românească am tradus în germană 14.000 de versuri, dintre acestea 5.000 cuprind creația lui Eminescu. Atît am putut traduce și dacă mîine va trebui să plec, tot va rămîne ceva după mine.

– Ne puteți spune în ce împrejurări ați făcut cunoștință cu poezia lui Eminescu ? Cine v-a inițiat în universul liricii eminesciene ?

– Primul care mi-a vorbit despre Eminescu a fost un profesor de română din Arad, prin 1910. Îl chema Ioan Costa. Tot el mi-a vorbit prima dată despre **Neoiobăgia** lui Gherea, despre Coșbuc și Iosif. Dar cel care m-a determinat să-l iubesc pe Eminescu a fost Blaga. Eram după primul război, la Viena, la studii. Lucian Blaga mi-a dat un volum cu poezia lui Eminescu și, tot el, îmi amintesc, a citit în cîteva ședințe la Societatea „România Jună", poemele lui Eminescu și apoi le-a comentat. Numai poeziile filozofice. A editat în țară un volum numai cu poeziile filozofice ale lui Eminescu.

– L-ați întîlnit și în alte împrejurări pe Blaga ?

– Cu Blaga am fost timp de doi ani la Universitate, la Viena. El era la filozofie, eu studiam filologia elină, literatura orientală, poezia chineză clasică, sanscrita, egipteana veche. Nu ca să devin profesor, ci doar ca să traduc direct din original. Pe Blaga l-am mai văzut la cursurile lui Gomperz, care era profesor de filozofie greacă. De altfel, secțiile de filologie și filozofie la Universitate erau una lîngă alta. Îl vedeam și la bibliotecă ; acolo, cred că am cunoscut-o, o dată, și pe cea care a devenit soția poetului, pe Cornelia Brediceanu.

– Ce alte amintiri vă mai leagă de activitatea Societății „România Jună ?"

– La ședințe veneau nu numai scriitori dar și studenți, pe atunci, în medicină, în drept, la Conservator. Îmi amintesc de Dinu Riegler, muzicolog, cred, mort pretimpuriu într-un accident, de doctorul Vuia din Arad. La una din manifestările Societății „România Jună", în anul jubiliar, a participat și Nicolae Iorga cu soția, venind din țară. La Viena am început și eu activitatea de traducere a lui Eminescu. La prima tălmăcire pe care am realizat-o, a sonetului „Trecut-au anii" ..., am primit consiliile lui Blaga, care mi-a făcut accesibile cele mai pretențoase aspecte stilistice ale poeziei. Dragostea mea pentru poezia lui Eminescu a continuat, aceeași, în răstimp de mai mult de jumătate de secol și după ce m-am stabilit în Timișoara, în 1926 ...

– Vă leagă de acest oraș, fără îndoială, multe amintiri.

– La Timișoara locuiesc de mai mult de cincizeci de ani. Aici am făcut să apară din 1930, cotidianul de stînga „Ziarul de la ora 6" în limba maghiară, pînă ce a fost suspendat în 1940, de cenzură ; în el am publicat sute de articole împotriva fascismului german. Din ele, numai o mică parte le-am strîns în volumul **Bătălia condeiului** care a apărut în 1972 în limba română. Am spus că sînt în Timișoara de jumătate de secol dar trebuie să vă spun că eu trăiesc cu sufletul în România, și mă simt legat de orice loc unde în lume există literatură, unde e literatură de bună calitate. După cum vezi, în cameră nu mai am unde pune ziarele, revistele, cărțile pe care le-am strîns. Cărți în șase-șapte limbi. Mi-a plăcut întotdeauna să lucrez, să citesc. Înainte lucram cîte 10–12 ore pe zi, altfel nici n-aș fi putut să scriu atît, să traduc atît.

– Sînteți în cotinuare un scriitor activ în viața literară, participați la manifestările culturale ...

– Sigur. Acum trăiesc mai mult reținut între cărți. Dar n-am neglijat niciodată viața scriitoricească, cenaclurile. Și acum mă interesează tinerii scriitori ; la cenaclul maghiar mă ocup și eu de îndrumarea celor tineri. Merg și la întîlnirile cu cititorii, oriunde sînt invitat. Aceasta intră în datoria mea de scriitor, o datorie pe care o respect.

– Și acum, stimate Franyó Zoltán, o ultimă solicitare, pentru a încheia această convorbire. Aș dori să consemnez, pentru cititorii care vă prețuiesc scrisul, gîndurile unui scriitor despre activitatea pe care el a desfășurat-o cu neștirbită demnitate pînă la vîrsta de 90 de ani, prilej cu care vă exprimăm și noi un firesc omagiu din partea revistei ORIZONT și a cititorilor ei.

– Fiecare intelectual, scriitor, gînditor își face o dată o socoteală cu trecutul lui ; ce a făcut și ce nu a făcut, ce n-a terminat. O fac și eu la vîrsta mea. Și socotesc că natura a fost generoasă, că nu a făcut din mine un stupid senil. Sînt fericit că la vîrsta de 90 de ani încă pot, zilnic, să lucrez. Mă gîndesc uneori că am neglijat multe lucruri. Dar un lucru pot spune : sînt mulțumit de cele ce am făcut în viața mea, începînd cu perioada școlii elementare de la Ineu. Acolo, cît am stat, timp de patru ani, am învățat românește. Tatăl meu era inginer la Ineu, se ocupa de regularizarea cursului Crișului Alb. Atunci am văzut că țăranii români, moții trăiau în mare sărăcie și, copil fiind, mă întrebam cum se poate ca ei să trudească pentru grofi, pentru moșieri. După cum ți-am mai spus și altădată, am terminat Academia Militară în 1907, și după patru ani de serviciu ca ofițer activ, am demisionat, mi-am schimbat ocupația. Am locuit la Arad, la Oradea, la Budapesta și Viena, mai tîrziu la Timișoara, unde am rămas. Oriunde am stat, însă, în viața mea, și sînt mîndru de aceasta, m-am autoeducat ca ziarist, ca redactor, ca scriitor. I-am citit pe Marx și Engels. Viața m-a format pentru un socialism dinamic. Nu doar în timpul revoluției, am fost în primul rînd al luptătorilor, alături de Ady Endre, contra regimului aristocrației maghiare. N-am făcut decît să lupt permanent în această lungă viață, nu am făcut niciodată compromisuri. Asta a fost direcția mea pînă azi. Scrie așa sînt bucuros că trăiesc acum cînd luptăm pentru un viitor mai fericit, în sens socialist și comunist.

GÉRARD GENETTE

MIMOLOGICE

Istoria erorii are vreun sens ? Un eminent lingvist și critic literar francez contemporan, Gerard Genette, a publicat nu demult o carte remarcabilă ((**Mimologiques,** collection „Poétique", Edition du Seuil, 1976), în care abordează această problemă prin prisma raportului dintre om și limbajul său. Este o lucrare surprinzătoare, în care omul de știință nu consideră nedemn să se aplece asupra reveriilor și delirului gîndirii preștiințifice, pentru a încerca, în cele din urmă, să precizeze miza umană a rupturii epistemologice în științele limbajului.

Că știința neagă metafizica, refuzînd să-i preia problemele, e un fapt cert în vulgata contemporană. Este totuși necesar ca știința (sau filozofia) să nu neglijeze de a inventaria scrupulos în fața publicului problemele care, aparținînd defunctei metafizici, nu se mai pun astăzi ; apare altfel marele risc, pentru oameni, ca știința să fie trudă zadarnică. Să ne fie iertat dacă revenim asupra denunțării a ceea ce am numit deja, în coloanele acestei reviste, mania simbolică, rușine a gîndirii umane în plină eră științifică, dar mai sînt încă multe de spus în această privință. Toată lumea îl cunoaște pe Saussure, toată lumea se mîndrește cu o brumă de lingvistică ; și totuși, ce surpriză atunci cînd Genette ne arată că multe din problemele limbajului, pe care constituirea sa ca obiect științific ar fi trebuit să le scoată din uz, n-au fost niciodată mai **mult** ca acum în centrul atenției : există **dorința** de a vedea peste tot simboluri, **analogii** și asemănări. Un fel de vulgată **post** mallarméeană despre compensarea „defectului limbilor" (cînd semnificantul și semnificatul unui cuvînt par puțin făcuți unul pentru celălalt), perpetuează ideea că limba cea bună trebuie să se asemene cu realitatea asupra căreia acționează.

Or, nu e cel mai mic merit al lui Genette, în **Mimologiques,** de a ne face să reflectăm asupra problemei originii („naturale" sau „prin convenție") a limbajului, dar cu umorul și detașarea savantului care ne avertizează, de la început, că acestea nu sînt, pentru el, decît reverii. Să visăm deci, cu Genette, și să-l lăsăm să ne conducă în dedalul deconcertant al „gînditorilor" care au vrut, cu armele lor zadarnice, să demonstreze originea „naturală" a limbajului.

Bineînțeles, că punctul de plecare este Platon ; celebrul său dialog dintre Hermogene (exponent al tezei convenționaliste, **nomô kai éthei**) și Cratylos (exponent al tezei naturaliste sau „mimologice", **phusei**), pare nu să propună o dispută, ci să o făurească în întregime. Nu e lipsit de importanță faptul că Genette și-a subintitulat lucrarea „Călătorie în Cratylia" („Voyage en Cratylie"). Numai că personajul care se numește Hermogene („Leriche" în greceste) e sărac ca Job. Socrate, care e partizan al originii naturale a limbajului, e supărat să constate aceasta. E supărat și dintr-un alt motiv : el crede — contrar concepției noastre rigoriste — că un cuvînt își poate multiplica etimologiile, demonstrîndu-se astfel că respectivul cuvînt e **just,** adică e un bun instrument pentru a numi ideea numelui. Un alt motiv de supărare are Socrate atunci cînd acordă o valoare expresivă sunetelor și se lovește, din nefericire, de cuvîntul care semnifică „duritate", cuvînt care, la începutul său, are dulceața fonică a unei acadele.

Iată, deci, o poveste care începe printr-o decepție, ca și cum Socrate, lăsîndu-ne în impasul viselor sale dezamăgite, ne-ar invita ironic să-i continuăm cercetările. Amatorii — lucrarea lui Genette o dovedește — nu au lipsit, iar obiectul lor s-a diversificat, însoțit de localizarea și extinderea, la fiecare dintre ei, a „simptomului" mimologic.

Concepția „naturalistă" asupra limbajului s-a nuanțat, după autori. Să ne gîndim la poziția extremistă a unui Court de Gébelin, teoretician din secolul al XVIII-lea, după care sunetele mimează natura, ceea ce fac de asemenea literele și raporturile semantice între cuvinte.

Unii, ca Wachter și Jones, își specializează voința mimologică și fundamentează mai degrabă un mimografism, explicînd că sensul unui cuvînt este întotdeauna reflexul sumei sensurilor de bază acordate fiecărui desen al literelor care îl compun. De Brosses vede chiar în acest mimografism o consolare pentru faptul că sunetele limbii pot imita cu dificultate realități vizuale : ceea ce nu se va imita prin sunet se va picta prin literă. Aceasta îi dă ocazia să inventeze un alfabet fascinant prin jocțiunea pe care o operează între sunet și grafism, fiecare literă reprezentînd simbolic ansamblul trăsăturilor sale fonetice, ceea ce permite să se citească fără dificultate asemănările între vocabule diferențiate prin evoluția fonetică.

Dar aceste poziții extreme au fost frînate, în majoritate, de cercetarea lingvistică însăși și de observarea realității, iar mai tîrziu de știința lingvistică. Așa se întîmplase în cazul lui Socrate, care, după cum am văzut, nu și-a putut apăra teza ideală.

Mimofonism. Mimografism. În cazul celor care au fost și mai mult marcați, în raționamentele lor, de presiunea crescîndă a realității, aș vorbi de un mimotaxism.

Dar să continuăm să ne dezmeticim. Un remediu eficace împotriva beției mimologice ar fi putut fi descoperirea gramaticii comparate. Ea a fost însă, la începuturile ei, asemenea prohibiției în S.U.A., doar o invitație de a bea alte forme de alcool. Desigur că ea a condamnat pentru totdeauna o ideologie romantică à la Nodier, arătînd că limbile vechi (în cazul de față sanscrita) nu erau mai imitative, mai onomatopeice decît celelalte, nici mai metaforice, și că nu se găsea la origini un „stadiu" lexical al limbajului, în care Cratylos putea ușor să găsească argumente. Dar, imediat după aceea, s-a afirmat ((Renan) că dacă limba sau limbile de origine nu erau reflectarea poetică și naivă a peisajelor și climatelor, așa cum s-a crezut, fiecare limbă era în schimb reflectarea unei națiuni sau a unei „rase". Demersul nu s-a schimbat.

Gramatica comparată și lingvistica istorică au făcut totuși un zgomot prea mare care a sfîrșit prin a compromite mai profund ideologiile mimologice. Poeții, de exemplu, au admis, în cele din urmă, că dacă o vocală sau o consoană pot să varieze după legile foneticii istorice, se recomandă prudență în interpretarea cratyliană a „semnificației sale de bază !" E deci stabilit, de la Mallarmé, Valéry și Claudel încoace, că nu există un mimologism originar al limbilor. Totuși, istoria nu se termină aici și Mallarmé emite ideea unui limbaj poetic, creat artificial, care ar putea fi mimetic și ar „răsplăti" (compensa) astfel „defectul limbilor". E vorba de un mimologism secundar, creat de om, dar, privită întotdeauna, ideea însăși de „limbaj poetic" — astăzi cam prea general admisă — ca limbaj ce se recunoaște după transparența sa, nu e ultimul avatar al visului unui limbaj „natural" în care Asemănarea s-a manifestat pe deplin ? Se vede prea des apărînd fantoma lui Cratylos atunci cînd știința ar fi trebuit s-o exorcizeze, fără a ucide reveria, ci dîndu-i, dimpotrivă, adevăratul sens : dacă urechii noastre poetice îi place să se joace cu surprizele trecătoare pe care ni le oferă limba, să fim conștienți că e un joc ; vom țese astfel, insistînd asupra laturii abstracte a demersului său, în întregime gratuit (și „de plăcere"), cea mai bună definiție a poeziei. Cît despre limbaj, să recunoaștem că utilizează sunete care au „sensuri" destul de universale, dar că nu investește aceste sensuri în funcționarea sa. Fonologia a condamnat elucubrațiile fonetice ; legile creației lexicale și ale topicii proprii structurii fiecărei limbi ar sfîrși prin a distruge vechiul eșafodaj unde se adăpostea Cratylos. Nu că Hermogene ar fi avut dreptate : în locul descoperirii mult așteptate, arbitrarul semnului a devenit axioma fondatoare a lingvisticii și întreaga noastră dezbatere a ieșit din cîmpul științei. Nu trebuie să mai acordăm credit în acest domeniu — ca și în cel al oricărui alt limbaj — vechilor reverii despre „naturalitatea" simbolurilor. Numai astfel perceperea de către noi a limbilor, precum și audierea poeziei vor avea de profitat din filozofica lor căsătorie (filozofică și nu mimetică, deoarece ambele cuvinte sînt feminine !).

ROGER FRANÇOIS GAUTHIER
Lectorul de limbă și literatură franceză al Universității din Timișoara

I.

„Cuvîntul **ciine** nu mușcă", ne asigură cîțiva experți și înțelepciunea națiunilor. Nici nu latră, nici măcar nu mîriie, și aceasta penru că nu utilizează acea **literă canină** care i-ar permite s-o facă. Dar nimic nu împiedecă pe cineva să creadă contrariul, să ciulească urechea sau să-și păzească picioarele. Sau să caute, într-o altă limbă, sau în aceeași, o denumire mai expresivă **(pero** sau **clébard).** Sau să convoace, la modul poetic, vreun epitet corectiv : **ciini devoratori.** Sau să caute consolare în altă parte, la blîndețea **pisicii,** majestatea **elefantului** sau grația **libelulei.** „Am fost cu toții victimele, într-o zi sau alta, a acelor dezbateri în care o doamnă jură, cu interjecții și anacoluturi din abundență, că **luna** este (sau nu este) un cuvînt mai expresiv decît cuvîntul **moon** [1]". Cuvinte expresive ? Vorbeam despre ele într-o zi față de o persoană care părea entuziasmată de exemplele pe care le semnalam și de comentariul care le însoțea ; deodată, ea ne spuse : Dar cuvîntul **table ! (masă)** ? Ce bine dă impresia de suprafață plană așezată pe patru picioare" [2] ; și, pentru a părăsi saloanele : „O țărancă elvețiană de limbă germană întreba de ce compatrioții ei de limbă franceză spun **fromage** — Käse ist doch viel natürlicher ! [3]". Există între aceste trei persoane o trăsătură comună, care nu este sexul, ci acest mod de a gîndi sau de a imagina, care presupune, pe drept sau pe nedrept, între „cuvînt" și „lucru", o relație de analogie în reflectare **(de imitație),** relație ce motivează, adică justifică, existența și alegerea cuvîntului. Conform, sau aproape, tradiției retorice, și fără exces de etanșeitate în nomenclatură, vom numi **mimologie** acest tip de relație, **mimologică** reveria pe care o formecă, **mimologism** faptul de limbaj în care ea se exercită sau se presupune că se exercită și, prin alunecare metonimică, discursul care o asumă și doctrina care o investește.

Acesta este obiectul nostru. Dar nu te întîlnești în fiecare zi cu interlocutori atît de amabili și, deja, cei trei mimologi de mai sus nu mai sînt pentru noi decît niște eroi de poveste, nici mai mult, nici mai puțin „reali" decît un oarecare personaj din cutare dialog de Platon, de exemplu. De fapt, discursul mimologist se reduce aproape în întregime, pentru noi, la un ansamblu de texte — un corpus — ar trebui poate spus un gen, al căruit text fondator, matrice și program al unei întregi tradiții (inclusiv variante, lacune și interpolări) este, după cum se știe, **Cratylos** al lui Platon ; de unde, omagiu meritat, termenul, curent folosit astăzi, de cratylism.

Acest sinonim pentru mimologism va desemna deci, și el — cu conotație de origine sau cel puțin de arhetip — orice manifestare a doctrinei și orice enunț care o manifestă ; un cratylism este, între altele, o imitație, în alt sens : un „în maniera lui Cratylos", chiar la cel ce ignoră existența textului inițial, dar începînd cu acest text însuși, care nu e, desigur, deloc inițial ; primul discurs al lui Socrate, vorbind pentru Cratylos, e deja o pastișă, dacă nu chiar o parodie. Acest „formidabil dosar" va fi, prin urmare, cercetat aici, fără nici o pretenție de exhaustivitate și, în ciuda unei dispuneri aproximativ diacronice, într-un spirit mai mult tipologic decît istoric, fiecare stație a traseului reprezentînd mai puțin o etapă decît o stare — o variantă, un fel de gen. Această metodă preconcepută nu va putea împiedica, fără îndoială, ca anumite momente să-și impună greutatea de ireversibilitate care este semnul istoriei. **(Introducere,** p. 9–10)

II.

„Există concomitent, în **Căutarea timpului pierdut** o mărturie foarte fidelă despre reveria mimologică și o critică, cînd explicită, cînd implicită, dar mereu severă, a acelei forme de imaginație dublu denunțată ca iluzie realistă : în credința într-o identitate a semnificantului („imaginea") și a referentului (ținutul) : e ceea ce s-ar numi astăzi **iluzia referențială ;** în credința într-o relație naturală între semnificat și semnificant ; e ceea ce s-ar numi cu precizie **iluzia semantică.** Această critică, chiar dacă i se întîmplă să întîlnească sau să anticipeze anumite teme ale gîndirii lingvistice, nu e mai puțin legată de Proust, de mișcarea și de perspectiva unei experiențe personale, care este formarea eroului-narator în ucenicia adevărului (proustian) : înțelegere avînd ca obiect, între altele, valoarea și funcția limbajului, și a cărei lecție critică se întîlnește cu cea din **Cratylos** : „nu de la nume trebuie pornit pentru a cunoaște lucrurile, ci chiar de la lucruri" [4]. Parcursul proustian îl repetă fidel pe cel al lui Socrate : de la mimologismul inițial la respingerea sa finală ; și, ca Socrate, Marcel își asumă succesiv cele două roluri [5] : eroul cratylist devine naratorul hermogenist, care va avea în mod necesar ultimul cuvînt, deoarece el „ține pana" (p. 328).

Traduceri
MARGARETA GYURCSIK

[1] Borges, **Enquêtes,** Gallimard, p. 141
[2] Grammont, **Le Vers français,** Delagrave, p. 3
[3] Jakobson, în **Problèmes du langage,** Gallimard, p. 26
[4] Această atitudine critică finală nu anulează orice cercetare asupra onomasticii proustiene, mai ales aplicată la locuri și ființe fictive. Imprumutate (ca **Guermantes)** sau create (ca **Verdurin),** numele, la Proust, sînt alese conform unei structuri de expresivitate care aparține cratylismului secundar. Și totuși e necesar ca acest caracter secundar să fie recunoscut și luat în considerare, împreună cu critica pe care o presupune și o conține : a făuri sau a împrumuta (adică a deplasa) nume „juste" înseamnă a corecta, și deci a mărturisi „defectul" majorității numelor reale. Nu trebuie confundată munca (de motivare factice) a lui Proust, cu „iluziile" lui Marcel asupra unei motivări naturale al cărei contrariu este, într-un anumit sens.
[5] De unde, poate, dublul contrasens, dublul mit al „cratylismului" lui Platon, și al „cratylismului" lui Proust.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (VII)

DROG

În declarația sa Ben Snyder a recunoscut că a acceptat să transporte unsprezece kilograme de canabis în Statele Unite, pentru care trebuia să primească un kilogram pe gratis. Făcu o descriere detaliată a individului care i-a predat ceea ce avea să se constate că e heroină și nu canabis. Descrisese barul în care îl cunoscuse pe Charlie și pe Mulders, pe ei doi, și cam atît.

— Nu e prea mult pentru început — zise Parnell, punînd declarația pe masă. În cartierul acela există cîteva baruri. Iar după descrierea celor doi, nu ne putem lua, căci, cel puțin douăzeci de mii de olandezi au o asemenea înfățișare.

— Unul vorbea bine engleza.

— Asta ușurează întrucîtva situația. Numai că fiul dumneavoastră, din nu știu ce motiv, nu l-a descris prea bine pe mijlocitor.

— Și eu am observat acest lucru și l-am îndemnat să mi-l descrie cît mai detaliat. Dar, el zice că nu l-a întîlnit decît de cîteva ori, și asta noaptea, pe o stradă prost luminată.

— Credeți că fiul dumneavoastră încearcă să-l protejeze ?

— Ben e conștient că, întrucît nu vom găsi pe nimeni care să confirme declarația sa, el va fi scutit de pedeapsa maximală.

— Se vede că și fiul dumneavoastră e foate puțin amestecat în asta. El vrea să plaseze canabis și nu heroină. Vrea să ajute poliției să-l prindă pe omul care i-a dat acest drog, dar nu și pe omul care i-a făcut cunoștință cu el.

— Și ce-nseamnă asta ?

— Că mijlocitorul e un om cumsecade, după părerea lui Ben. Sau un nenorocit, de care-i pare rău. Asta înseamnă că fiul dumneavoastră e sigur că nu omul acesta l-a băgat în încurcătură.

— Poate că aveți dreptate. Ben nu prea știa să-și aleagă niciodată prietenii.

— E unicul fiu al dumneavoastră ?

— Unicul. Vă închipuiți cum a fost afectată maicăsa ?

— Frecventa cursurile ?

— Anul acesta trebuia să se înscrie în anul III la Harvard. Snyner se sculă brusc, luă paharele și porni să mai aducă de băut. În momentul acela Parnell se gîndi că uneori e bine să nu fii însurat.

— Sînteți căsătorit ? — îl întrebă Snyder, privindu-l peste umăr.

— De ce mă întrebați ? zise Parnell zîmbind. Chiar mă gîndeam ce bine-i că nu sînt.

— Eh, aici greșești tinere — zise Snyder, aducînd băutura și așezîndu-se. Cît ceri să mi-l găsești pe excrocul care l-a vîrît pe Ben în afacerea asta ?

— Păi, voi încerca să-l găsesc cu o sută de dolari pe zi, cu unele cheltuieli suplimentare.

Snyder scoase un teanc de cecuri din servietă și, semnînd cîteva, i le întinse lui Parnell.

— Aici aveți cinci mii de dolari. Asta pentru început. Dacă-l găsiți înainte de-a cheltui această sumă, n-o să vă cer restul.

După ce luară masa împreună, Snyder se pregăti să plece la Boston. Parnell îl conduse la aerodrom și se reîntoarse apoi la Amsterdam. Își parcă mașina în fața poliției centrale și intră la inspectorul Raykers.

— Îți mulțumesc pentru că mi-ai trimis clientul — zise Parnell în loc de salut. Asta înseamnă oare că băieții tăi nu sînt în stare să rezolve cazul, ori poate nu sînt interesați ?

— Asta înseamnă — zise Raykers nervos — că în ultimele douăzeci și patru de ore s-au întîmplat opt furturi, trei bătăi cu cuțitele, trei violuri, două crime, și în toate e vorba de cetățeni olandezi.

— Deci, dacă vine un american care vă cere ajutorul . . .

— De ce te plîngi ? zîmbi Raykers. Am auzit că tipul e plin de bani.

— Ai luat vreo măsură în legătură cu acest caz ? Raykers deschise o fișă.

— Numele lui Mulders nu mi-e cunoscut. Am răspîndit descrierea lui, și poate că vom dibui ceva. Cunosc cîțiva „bișnițari" mărunți care corespund cu descrierea lui Snyder. Barul de care zice el se cheamă „Rod Tavern". Știm că patronul e proxenet, dar nu se ocupă de narcotice. Ei bine, n-ai decît să te îmbraci ca un hippy și să faci un raid prin baruri. Vei avea ce să vezi . . .

În primul bar în care intra, Parnell nu găsi decît localnici și oameni între două vîrste.

În cel de-al doilea bar era înghesuială. Tonomatul urla la maxim. Parnell abia ajunse la bar și luă o halbă de bere. Dar, întrucît și aici nu se vorbea decît olandeză, el își goli halba și plecă.

(Va URMA)

COLEGIUL DE REDACȚIEI :
ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct), PAUL EUGEN BANCIU (secretar de redacție).

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XVII ● 4 august 1977 ● nr. 31 (493) 8 pag. 1 leu

EXPOZIȚIA 1907, ÎN ARTA PLASTICĂ CONTEMPORANĂ, organizată de secția de artă a Muzeului Banatului, în colaborare cu Oficiul de expoziții din București, se înscrie în seria de manifestări dedicate Aniversării a șaptezeci de ani de la marile răscoale țărănești din România. Exponatele relevă continuitatea preocupărilor artiștilor plastici contemporani pentru adîncirea temelor inspirate de evenimentele din primăvara anului 1907 și evidențiază, totodată, marea diversitate a mijloacelor de expresie a limbajului plastic contemporan.

Alături de artiștii tineri afirmați de curînd (Toma Roată, Ion Grigore) expun Traian Goga sau Maria Bănica, a căror debuturi datează din perioada interbelică. R. Costinescu și G. Antonescu imprimă personajelor monumentalitatea gravă a gestului simplu, prin ritmul larg al liniilor și printr-o gradare sobră a cromaticii, într-o manieră tradițional-realistă. Elena Chelaru și Romul Nuțiu au prezentat în expoziție compoziții vaste, în care există tendința artiștilor de a reconstitui anumite aspecte ale evenimentelor istorice. O seamă de lucrări sînt inspirate din literatura beletristică, precum sînt retrăirile patetice din picturile lui François Pamfil și ale Iuliei Hălăucescu. Vibrația aproape imperceptibilă a liniei, transparența culorii, simplitatea compoziției din lucrările lui Eugen Crăciun generează un lirism evocator, baladesc. Reducînd la maximum adîncimea spațială, ordonînd planuri largi, într-o compoziție viguroasă, Ion Grigore reușește să redea forța tulburătoare a izbucnirii revoltei, emanată de un grup de țărani răsculați. La Viorel Grimalschi, atmosfera de coșmar, după reprimarea sîngeroasă a răscoalei, cîștigă autenticitate prin asimilarea unor elemente surrealiste. Formele largi, de o consistență sculpturală din creațiile Adinei Marcu sugerează amplitudinea valorilor morale eterne, păstrate de omul simplu din popor. În totul, o expoziție necesară și originală ce a pus în lumină, cu mijloacele artei autentice, marea răscoală de la 1907.

HORST HELFRICH

RADU COSTINESCU — „Familie de țărani"
(Foto : Mariana Anichitoaei)

convorbiri

Cu criticul literar Laurențiu Ulici

— Pentru că sînteți un critic recunoscut în perimetrul literaturii noastre actuale, v-aș ruga, stimate Laurențiu Ulici, să-mi vorbiți despre începuturile dumneavoastră în ale scrisului.

— Începuturile mele în ale scrisului datează din anul 1948. Aveam cinci ani, locuiam în Sighetul Marmației, în casa care fusese a piticului (îți amintești, desigur, **Apa** lui Ivasiuc) și, lucru curios, primele semne puse pe hîrtie, cu un creion probabil chimic, n-au fost litere ci totuși (un „totuși" care e așezat aici ca să evit o cacofonie) cifre. Promiteam deci o carieră frumoasă în... matematici. Și n-a lipsit mult să-mi țin promisiunea, fiindcă, iată, prin anii 59 și 60, urmînd secția reală a liceului „Caragiale" din Ploiești (nu mă întreba cum am ajuns din Maramureș în Ploiești, îți voi spune : cu trenul, domnule, cu trenul, și gluma asta proastă nu e decît adevărul gol-goluț, căci tatăl meu, fecior de țăran maramureșean, trecut prin ceva școli, ajunsese în acei ani un fel de comis-voiajor al C.F.R.-ului și schimba două-trei gări pe an, e drept, ca șef, dar tot drept e că dintr-atîtea „schimbări de decor" ne-am trezit la un moment dat la Buzău, de unde era mama, într-o situație imobiliară delicată, nu tu casă, nu tu lucruri de pus în casă, se stricaseră de atîta mutat de colo-colo, și, de la Buzău la Ploiești fiind doar cîțiva pași, buni desigur, iar timpul trecînd și peste ai mei, dorința de fixare într-un loc existînd de mult, Ploieștiul deveni loc de întoarcere. Cum vezi, despre asta îți vorbesc numai în **și**-uri, semn că totul a fost o continuare. Dar să revin... urmînd, așadar, liceul real din Ploiești, m-am văzut, cum-necum, participant la olimpiadele de matematică și fizică, e drept că fără succes, oricum îmi era clar că aveam să continui cu o facultate tehnică. Totuși (din nou anticacofonic) ceva nu era în ordine de vreme ce nutream un sentiment de inferioritate în fața unor colegi (îți dau cîteva nume cunoscute astăzi în cercurile științifice : Basarab Nicolescu, Ion Tomescu, Dan Burghelea, Radu Popescu, Dan Timuș etc., etc.) care își făcuseră prostul obicei de a ocupa în mod regulat în toți anii liceului podiumul olimpiadelor respective. De ezitarea mea, mai mult sau mai puțin „metodică", a „profitat" profesorul de română Gheorghe Milica, un moldovean din școala lui Ibrăileanu, posesor al unei vocații universitare de excepție, din păcate, datorită mai multor împrejurări, nerealizată ca atare. Felul său de a preda literatura română, mai cu seamă cea modernă, curajul (pe atunci) de a scoate cu de la sine putere din manual pe A. Toma & Co, pentru a-i înlocui cu Arghezi, Barbu, Blaga & Co, în fine, calitatea cursurilor sale (adevărul e că lecțiile lui erau veritabile cursuri de universitate) m-au impresionat pînă la o rotire a destinului cu 180 de grade. Între altele, de la el am aflat despre existența lui Nichita Stănescu (care îi fusese elev cu vreo zece ani mai devreme), înainte ca debutul editorial al poetului să se fi produs. Am început să-mi caut argumente pentru noua pasiune și cum aveam oarecari antecedente literare — debutasem cu poezii în 1959, în Luceafărul — mi-am zis că de ce nu. Și astfel am ajuns, în 1961, student la filologie. Matematica rămăsese tot mai puțin o veleitate și tot mai mult, pînă astăzi, o nostalgie... Și încă o precizare, de fapt mai multe : n-am scos nici o revistă în vremea liceului, n-am produs, în afara poeziei, nici un fel de literatură, nu m-a chinuit nici o clipă gîndul de a deveni scriitor.

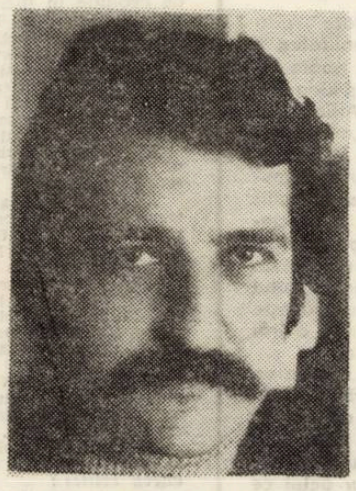

— De ce împrejurări vă legați descoperirea vocației dumneavoastră de critic literar, ce revistă v-a sprijinit și cum ați debutat editorial ?

— Împrejurările au îndeobște nume de oameni. De data aceasta a fost George Ivașcu (un mare prieten al tinerilor, generos și dovedind în atîtea cazuri o fericită intuiție), pe atunci, anii 63—65, șeful catedrei de literatură română al filologiei bucureștene și director al **Contemporanului.** Și a mai fost o asistentă, tînără de tot pe atunci, Elena Zaharia (autoare

Interviu consemnat de
DUMITRU UDREA

(Continuare în pag. 7)

NAȚIUNEA ȘI INDEPENDENȚA

Este o mîndrie patriotică pentru noi faptul că, în ultimul deceniu — cel mai fructuos din istoria României — activitatea teoretică a P.C.R., fundamentată pe știința marxist-leninistă și pe realitățile vieții contemporane, cu precădere ale României socialiste, și-a lărgit aria problematicii de investigare și, dînd răspunsuri, lămurind numeroase probleme, și-a adus și își aduce o importantă contribuție la îmbogățirea tezaurului ideologic al mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Una din problemele fundamentale ale epocii noastre contemporane, care a stat în atenția partidului nostru, se referă la relația dintre națiune și independență. La prima vedere, națiunea și independența sînt două categorii distincte. Însă, analizate în funcționalitatea, în procesualitatea lor, aceste două categorii sînt operante, au valoare numai în intercondiționarea lor. Adică, independența — atribut esențial, fundamental al statului de totdeauna, al celui modern și, mai ales, al celui contemporan, înseamnă libertate în deciziile politice, economice și sociale pe plan intern, înseamnă personalitate juridică egală cu toate statele lumii în relațiile internaționale. Conceptul de independență are un caracter abstract în măsura în care nu îl coroborăm cu conceptul de suveranitate, de stat și de națiune. Este meritul de importanță istorică al partidului nostru faptul că a surprins relația dialectică de intercondiționare a acestor categorii politico-sociale, că pledează atît teoretic cît și practic pentru ca principiul independenței să opereze plenar în relațiile dintre state, națiuni și popoare.

Constelația politică a lumii contemporane este polivalentă. În rezolvarea marilor probleme cu care este confruntată omenirea, un rol de primă mînă îl au nu numai statele, ci și națiunile, popoarele, opinia, voința și hotărîrea acestora, în rezolvarea problemelor lor proprii și a celor internaționale. Nu întîmplător Fr. Engels arăta cu aproape un secol în urmă : **„O sinceră colaborare internațională a națiunilor este cu putință numai cu condiția ca fiecare din aceste națiuni să fie pe deplin autonomă acasă la ea".** La rîndul său, V. I. Lenin, ocupîndu-se de necesitatea independenței și egalității între națiuni, a formulat teza după care : **„Recunoașterea egalității în drepturi a națiunilor și a limbilor le este scumpă marxiștilor nu numai pentru că ei sînt cei mai consecvenți democrați. Interesele solidarității proletare, ale unității tovărășești în lupta de clasă pe care o duc muncitorii, cer să se asigure o deplină egalitate în drepturi a națiunilor, pentru a înlătura chiar și cea mai mică neîncredere, înstrăinare, suspiciune și vrajbă între națiuni".** Pe plan mai larg, respectiv în strînsă legătură cu sarcinile internaționaliste ale muncitorilor, ale partidelor acestora, V. I. Lenin sublinia faptul că : **„Partidele socialiste care nu vor dovedi prin toată activitatea lor... că vor elibera națiunile subjugate și vor așeza pe temelia unei uniuni libere relațiile cu aceste națiuni... asemenea partide vor săvîrși o trădare față de socialism".**

Documentele P.C.R., cuvîntările secretarului general al partidului nostru, tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** surprind relația, intercondiționarea dialectică dintre independență, suveranitate, stat și națiune. Fără a intra în detalii și fără pretenția de a duce pînă la capăt ideea de mai sus, putem afirma că independența are corespondență, are drept suport material națiunea, ca realitate obiectivă a zilelor noastre. Or, se știe că rolul popoarelor, al națiunilor a crescut imens în epoca contemporană, că acestea sînt prezente mai mult ca oricînd în rezolvarea problemelor cu care este confruntată omenirea. Această prezență, însă, inclusiv îndeplinirea menirii lor istorice, sînt condiționate de măsura în care națiunile sînt independente, libere să-și hotărască drumul, calea și destinelor lor. Din acest punct de vedere, istoria poporului și națiunii noastre este edificatoare. Pentru că, după cum spunea Kogălniceanu : **„Întrebați dar istoria și veți ști ce sîntem, de unde venim și unde mergem. De unde venim și unde mergem, trecutul și viitorul, iată toată ființa noastră, iată mijlocul de a ne cunoaște".**

Derulînd un fir din țesătura de aur a istoriei națiunii noastre, vom vedea că ea a optat pentru războiul din 1877 numai și numai pentru a-și dobîndi independența, că epopeea de la Mărăști și Mărășești a reprezentat, între altele, opțiunea maselor populare, hotărîrea lor de a-și apăra cu arma în mînă independența și pămîntul sfînt al patriei, iar anul 1918 a constituit un adevărat corolar al dorinței, voinței și hotărîrii de autodeterminare. 1 decembrie 1918 a creat condiții de progres, iar data de 23 August 1944 a marcat începutul unei ere noi în istoria contemporană a României, era dobîndirii independenței depline a națiunii și patriei noastre. Acest proces a fost puternic influențat, dinamizat de politica și activitatea P.C.R. — continuatorul celor mai bune tradiții de luptă pentru independența României. De acum, națiunea română a optat pentru profundele transformări economice, politice și sociale, pentru independența sa deplină. Așa explicăm faptul că România și-a cîștigat locul binemeritat în constelația politică a lumii contemporane.

Independența deci, face parte din ființa națională și spirituală a națiunii noastre, a prezentului și viitorului poporului nostru. **„Numai odată cu răsturnarea dictaturii fasciste și trecerea la construirea socialismului** — arată tovarășul **Nicolae Ceaușescu — poporul român și-a asigurat pe deplin independența. De aceea, pentru noi, socialismul, independența națională, dreptul poporului de a-și hotărî singur destinul, așa cum îl dorește, constituie un tot unitar, inseparabil".**

TRAIAN BUNESCU

VARĂ

Privirea-mi este-un lan de floarea soarelui...
Ce-adînc răsare zarea fertilă a țărînii !
În depărtarea galbenă-a semințelor
îmi văd satul etern, ca nemurirea pîinii.

Rotește floarea soarelui — pavăza luminii ;
Ochiu-mi este un cîmp de paveze, solar...
Și-atîta biruință se-adună în privire,
că aș putea reține vara în calendar.

AUREL TURCUȘ

ROMANUL POETIC *

I. Nu rareori repudiat din cauza impactului său violent cu un mod de lectură tradițional, osificat de romanul „esențialist" al secolului al XIX-lea, **romanul nou** francez, și se înțelege prin aceasta tipul de roman inițiat de Proust și continuat de Noii Romancieri, tinde din ce în ce mai mult să-și cucerească dreptul de cetate în cimpul literaturii.

II. Acreditată în volumul din 1972 (cf. **Spațiul continuu,** București, Editura Univers, p. 148–155) ideea că **romanul nou** este un **roman poetic,** în sensul consubstanțialității lui cu poezia modernă, prilejuiește Irinei Mavrodin, în recentul său eseu despre romanul francez modern, o pertinentă trecere în revistă a principalelor probleme legate de înțelegerea unei structuri literare care, în ciuda tonului polemic al apologeților ei, risca să fie relegată la periferia artei cuvîntului. Nesupunerea manifestată față de efortul de încadrare în compartimentele tranșante, instaurate de vechile clasificări pe genuri și specii ale producțiilor literare, a atras după sine, paradoxal, nu reconsiderarea acestora, ci calificarea drept neavenită a prezenței **romanului nou,** în virtutea afirmării caracterului său excesiv programatic incompatibil cu postulatul „trăirii autentice" în artă.

III. Prin substituirea viziunii „esențialiste" cu o viziune existențială, **romanul nou** „obligă la analogii cu descoperirile fizicii moderne (teoria cuantelor, teoria relativității etc.)" (p. 31). În ciuda aparențelor – maxima relativizare a adevărurilor – funcția gnoseologică a **romanului nou** se accentuează pînă la identificarea cunoașterii cu creația, el putînd fi definit ca **roman gnoseologic : „ca și oamenii de știință, dar ajungînd la această nouă cunoaștere independent de ei, cu mijloace specifice lor, romancierii nu mai cred într-un sistem de referință absolut, în determinismul mecanic, univoc, care stă la baza concepției romanului din secolul al XIX-lea, ci într-un determinism concret, statistic, care subsumînd contingentul, include probabilitatea, transformarea posibilității în realitate realizîndu-se prin intermediul probabilității"** (p. 32, s.n.). În fapt, **romanul nou** reproduce o experiență existențială, unde imaginea obiectivă a realității rezultă prin sistematizarea datelor furnizate de „impresiile" produse de aceasta în momente diferite ori simultane. Ca urmare, accentul nu mai cade pe realitatea obiectivă și nici pe cea subiectivă, ci pe raportul care se stabilește între ele. Într-un atare context, are loc o modificare substanțială a funcției referențiale a textului, în sensul dispariției treptate a unui referent exterior, ceea ce determină întoarcerea discursului către sine, ca autoreflectare : ambiguitatea discursului între referențial și nonreferențial este una dintre caracteristicile **romanului nou** care dintr-o **„imitație a realității ... devine un simulacru al acesteia, statutul ei devenind egal cu cel al realului"** (p. 99 s.n.). Aprehensiunea cititorului în fața **romanului nou** își găsește în acest loc explicația : nepovestind nimic, asemeni poeziei moderne, **romanul nou** violează un mod de lectură confortabil, cel uniliniar, antrenînd receptorul în **„căutarea structurii" operei, a realului cu care ea este în raport de omologie, oferind o viziune fenomenologică a Obiectului„ în sensul că ea nu mai este univocă, ci plurală"** (p. 109).

Este de înțeles aici nu o preluare **tale-quale** a metodei fenomenologice în cunoaștere, (conținutul și finalitatea actului fiind diferite) deși Noii Romancieri și, în același timp, și teoreticieni ai propriei creații, sînt autorii unor destul de frecvente studii în domeniul fenomenologiei, ci o analogie de ordin epistemologic : **„această scriitură (romanul poetic,** n.n.**) este fenomenologică pentru că, neexplicînd nimic, „neanalizînd" nimic, găsește mijlocul de a suscita în conștiința cititorului un proces analog cu cel pe care este în curs de a-l descrie situîndu-l pe acesta în perspectiva fenomenologică a așa-numitului Ego-Hic-Nunc, adoptată de scriitura care vrea să aproximeze, ca și fenomenologia, spațiul, timpul, lumea concret trăite, făcîndu-l și pe cititor să le trăiască"** (p. 121).

IV. Dacă admitem, odată cu Roman Jakobson, că poeticitatea se manifestă în aceea că **„cuvîntul este resimțit în calitatea lui de cuvînt și nu ca simplu substituit al obiectului numit și nici ca explozie emoțională"** și că **„cuvintele și sintaxa, semnificația lor, forma lor internă și externă nu sînt indicii indiferente ale realității, dar posedă propria lor greutate și propria lor valoare"** (s.n.) se cuvine să se observe că **romanul nou** se apropie prin atribute identice de poezia modernă. **„Ca și poezia modernă** – spune Irina Mavrodin – **romanul poetic are ... drept punct de plecare un principiu intuitiv ... subiectiv"** (p. 88). Scriitura lui se dezvoltă în virtutea unor legi, a unei logici, care îi aparțin în exclusivitate.

Așadar, pătrunderea în **„universul labirintic" al romanului poetic presupune asimilarea principiilor fundamentale ce îi guvernează modul specific de structurare, ceea ce reclamă abandonarea comodităților și habitudinilor de lectură constituite în formarea experienței culturale a fiecărui cititor, altfel spus, descătușarea disponibilităților de comprehensiune poetică a textului.**

Cartea Irinei Mavrodin ni se pare a fi, din acest punct de vedere, un pas desicsiv în medierea înțelegerii noilor forme românești de către publicul larg. Autoarea realizează integrarea într-un tot unitar a unor poziții teoretice contemporane, rareori divergente, (selectarea acestor poziții se face cu o extremă subtilitate, fapt ce îngăduie subsumarea lor unei demonstrații **more geometrico**), oferind generoase sugestii de largă aplicabilitate în cercetarea specifică a fenomenului literar. Demersul Irinei Mavrodin, de o exemplară pertinență, se înscrie în efortul de constituire a unei **ontologii a romanului modern,** lucru care nu contrazice, ci, dimpotrivă, completează în mod fericit teza materialității lumii – centrală în ontologia marxistă. Cele două forme ale „științei generale despre existență" dobîndesc în acest context atributul **complementarității necesare,** ca ipostaze ale aceleiași aspirații, profund umane, către cunoaștere.

MARIAN ODANGIU

* IRINA MAVRODIN, **Romanul poetic, Eseu despre romnul francez modern,** București Editura Univers, 1977.

cronica literară

Rodica Iulian

SCRISORI DE TOATĂ ZIUA

Editura Eminescu, 1977

Despre proza poeților se scrie aproape întotdeauna pornind de la ideea că trebuie să fie mai lirică decît a altora. Decît a acelora care, dintr-o inerție didactică, sînt numiți prozatori, după o comodă împărțire între creatorii de versuri (și cîte oare nu sînt lipsite de poezie !) și ceilalți ce scriu fără să aibă în vedere regulile prozodice (și cîte asemenea pagini nu sînt pline de poezie !). Virgil Ardeleanu a aruncat mănușa în **Cuvîntul înainte** al volumului său, **Proza poeților** (1969), vorbind despre **„indiferența constantă a tuturor categoriilor de cititori la proza scrisă de poeți".** Poate lucrurile nu sînt chiar atît de absolute, mai există și cititori care să guste proza poeților, recunoscîndu-i valorile, așa cum intenționăm și noi să ne oprim în cronica noastră la un asemenea volum, **Scrisori de toată ziua** al poetei Rodica Iulian.

Am în față cinci volume de versuri semnate de Rodica Iulian, începînd cu **Intersecții** (1967) și sfîrșind cu **Aproape omul** (1975). Trebuie să mărturisesc, n-am reușit să mă apropii, cel puțin deocamdată, de structurile sale lirice, nici să pătrund alcătuirile ei abstracte, deși exercițiul abstractizării nu-mi lipsește. Promit să mai încerc în viitor, poate înțelesurile nu mi se vor refuza. Pînă atunci, rămîn în situația amintită într-o strofă din primul volum : „I se vor stinge sub timp strălucirile toate, / Dacă din unghiul fringerii tale, / Cuvîntul meu să te-nalțe, nu poate". E un risc pe care mi l-am asumat, în afara sublimului și a unei trepte prea înaltă ca să pot urca pînă la ea.

Nu același lucru l-aș spune despre volumul de proză publicat în acest an. Nu este o proză poematică, în sensul strict al cuvîntului. Mai degrabă una analitică, o meditație asupra unor probleme complicate pe care le pune obiectivarea stărilor de conștiință. Scrisorile sînt adresate propriului suflet. E vorba deci de un dialog cu sine, o încercare de a lămuri, dacă lucrul este cu putință, în cercul existenței sufletești unele permanențe ale vieții lăuntrice. Un expresiv jurnal al stărilor de conștiință, scrisori destinate celui ce le scrie, dar și nouă celor ce ne sînt comunicate, nu numai pentru a lua la cunoștință zbaterile unui spirit, ci pentru a le dezbate la rîndul nostru. Valoarea lor provine în primul rînd din conștiința artistică a poetului Ciudat cum, mai puțin lirice decît ne-am aștepta, păstrînd totuși o undă poetică, scrisorile Rodicăi Iulian cuceresc prin confesiunea caldă, prin notația mai puțin crudă disimulată adesea, urmărind confruntarea dintre stările profunde ale conștiinței și posibilitatea existenței lor în afară și într-o independență relativă. Dezbat, în ultimă instanță, dacă le-am înțeles intențiile, problema creației, a modalităților moderne privind proza. Lucru nu cu totul neașteptat dacă ne gîndim că eseul despre romanul francez contemporan al Irinei Mavrodin se intitulează **Romanul poetic.**

Este știut că astăzi anevoie s-ar mai putea susține autonomia genurilor și a speciilor literare. Cine vorbește de roman, ca să dăm un exemplu, trebuie să spună de la început la ce model se gîndește, conceptul suferind, după cum știm, mutații însemnate. Încît dacă acceptăm perspectiva deschisă de noul roman, accentul nu se poate pune decît pe stil, toate celelalte condiții ale romanului, după modelul realist al secolului al XIX-lea fiind înlăturate. Rodica Iulian nu este departe de această poziție : **„În așteptarea anotimpului celui mai solar, socotește că tot ce ți-am scris despre noapte e o tentație a stilului"** (p. 14). Încît dispariția lui Ghe din Scrisoarea a VI-a interesează nu în măsura în care e motivată, ci datorită valorii stilistice : **„Calul alerga la trap, cu gîtul întins, la trap și abia în clipa în care mi-am dat seama că gîtul lui întins și nările tremurinde erau ale unui galop, și calul a plecat totuși lin, la trap, cu Ghe împreună, și a pătruns adînc în perete, ieșind din odaie și lăsînd în urma lui o denivelare spoită cu var".**

Una din scrisori dezbate conceptul „realitate", pornind de la părerea gravă a unui copil : **„realitatea e ceea ce mi s-a întîmplat mie".** Bietul Vlad nu poate înțelege că sărind ca într-un film i s-au frînt picioarele, în timp ce eroului nu i s-a întîmplat nimic. Aflînd de antrenamente, cascadori, trucuri, le califică „minciuni", nu „realitate". Ironia e nimicitoare.

Scrisoarea imediat următoare pune problema comunicării. Fiecare categorie, poate fiece om se află închis într-un alt sistem de semnalizare. De unde consecințele cele mai neașteptate. Strigătul de ajutor al unui ciobon e luat drept strigăt de luptă, pentru că acesto își credea limba universală, iar apărarea ar fi putut sfîrși într-o crimă. Chiar dacă imaginația își găsește rădăcinile în realitate, a nu recunoaște graiul e a trăi într-o altă realitate sau a te pune în afara ei.

Problema personajului e dezbătută în scrisoarea XXII-a. Existența îi este contestată, se cer probe, acte, martori. Dar **„pornind de la presupunerea că tu ai exista, fiind, așa cum spuneam cu alt prilej, doar un produs al imaginației mele, un personaj făurit în retortele alchimiei românești, de unde să procur actul ce mi se cere ?".** Și totuși actul se poate procura cu destulă ușurință, dacă personajul dovedește prin fapte că este „viu", desprinzîndu-se, singur, de pe hîrtie, intrînd în viață cu semnele particulare ale inimii sale.

Scrisorile de toată ziua ale Rodicăi Iulian arată o atitudine superior detașată, reușind să se despartă de sine, deși totul se petrece înăuntrul sinelui, în opoziție cu alții, ceilalți, pe punctul de a fi obiectivați, dezbătînd cu ironie, într-o tonalitate proprie, atitea din problemele pe care modalitățile prozei le ridică.

ION MAXIM

opinii

UN TOPOS AL LITERATURII ROMÂNE : „PATRIA CEA DULCE"

Dialogul medieval între „înțelept și lume" cuprinde și învățătura lui M. Costin : „fapta bună" te face nemuritor, în timp ce „fapta nesocotită aduce perire". Iar pentru cronicar „fapta bună" nu se putea săvîrși decît aici, în „pămîntul acesta [...] frămîntat cu sîngele moșilor și a strămoșilor noștri", unde el se întoarce din Polonia anului 1685, cînd domnul C. Cantemir îl chemă. Revine, cu toate că știa a fi „covîrșit vacul nostru acesta de acum cu mari greotăți", cu toate că „primejdiile lumii" îl amenințau, încît, peremptoriu, își anunța propriul destin în poemul **Viața lumii.** „Streinat de Moldova, dincolo de Țara Căzăcească, în slobodzie, aproape de Azac". Neculce nu avea „liniștea duhului" pe care o va căuta mereu și Kogălniceanu. Cu gîndul la țară și la soarta copiilor săi, „singur cu capul lui", se întoarce, părăsind pe D. Cantemir, domnul al cărui sfetnic fusese. Anii de pribegie, la care este încă supus de vrăjmași, sînt vremi cu „împiedecături" și „turburări", „cu multe valuri și supărări". Abia revenirea acasă, cînd „vravul de cărți" restabilește adevărul, aduce pentru Neculce sentimentul stenic al integrării într-o lume care este a sa.

Peste ani, Gh. Lazăr își formează la Viena o cultură enciclopedică pe care vrea să o pună în slujba poporului român, „ca adevărat fiu al Patriei" (scrisoarea din 28.X. 1808) ; gîndurile adresate părinților sînt semnificative : „eu am venit aici tocmai ca să lucrez spre ușurarea sorții noastre triste", iar cererile sale pentru a obține un post în țară, „ca să poată pune în aplicare rodnică științele sale", certifică autenticitatea gestului. Și tot spre Ardeal, din aceeași „Vindobonă", dar a lunii „decembrie 1838" se îndrepta gîndul „peregrinului" Ion Codru Drăgușanu : „... natura nice o aflai undeva mai frumoasă, ca în **acel corn al Transilvaniei,** la noi, în **leagănul României** [...] e un petec — **o fărîmă den patria mult dorită,** care și aici o visez și pare că o văz !" În deceniul al treilea al veacului trecut, E. Poteca, filozoful „ateu" și „eretic", după studiile de la Pisa, închele strălucit pe cele de la Paris și nu acceptă postul oferit acolo, ca profesor de limba greacă, motivînd astfel refuzul : „I-aș fi primit de n-aș iubi pe frumoasa Valahia", anticipînd astfel actul săvîrșit de Alice Voinescu (va refuza postul de asistentă la Filozofie, în Paris, pentru cel de profesoară la un liceu din București). „... Al Valahiei slugă", cum iscălea o scrisoare din 1824, optează astfel pentru lupta de împlinire a „legii dreptății", ca să nu rămînem „apururea înapoi" față de „toate noroadele Europei care merg înainte spre săvîrșirea politisirii și a fericirii", crezînd în virtuțile poporului român de a fi „deopotrivă la lumină cu celelalte neamuri". Replica poetică este meditația **Patria** a lui B. P. Mumuleanu, scrisă cu gîndul la „datoria sfîntă" a omului față de țara natală, despre care scria și D. Golescu : „Dator e oricare omul / Patriei unde-a născut, / Subt orizontul în care, / Soarele-ntîiu a văzut. / Subt deluțul și părîul, / Unde-ntîi a răsuflat, / Acolo unde păstorul / Dulce-n fluier i-a cîntat, / Unde-a apei murmuire / Mai întîi a auzit [...] / Acolo e dator omul, / Acolo e-npironit [...] Al ei amar e mai dulce, / Decît dulcele strein / Ș-o urzic-o prețuiește, / Mai mult ca streinul crin". Ideea finală revine în **Pildele ...** lui I. Golescu : „Fie pînea cît de proastă tot se cheamă țara noastră (arată dragostea cea mare ce trebuie să avem către țara noastră)" și în cunoscutele versuri ale lui G. Crețeanu. „Dișțarații" din timpul revoluției de la 1821 tînjesc după țară. C. Conachi, în nostalgicele versuri **Dintr-a dulcii patriei sînuri,** în care imaginea Moldaviei iubite — „Din inimă neuitată / Totdeauna așteptată" prevestește lirica exilului de la 1848, se simte pătruns, plenar, de imaginea țării („Din a florilor mireazmă cîmpurile să umplusă"), definindu-și condiția pribeagului : „Trist, mîhnit și obosit [...]. Petrec zile amărîte și nopți pline de durere. / Doresc să mai văd o dată **singura mea mingiiere".** Nu alta era dorința lui I. Tăutu, la Cenghel-Chioi, a lui M. Kogălniceanu la Berlin, în ianuarie 1838 („... sînt sătul pînă piste urechi de străinătate și [...] ceasul cel mai norocit a vieței mele va fi cînd mă voi întoarce în Moldova ..."). De multe ori drum al suferinței, întoarcerea **acasă** a cărturarilor români, în „cumplite vremi", este, de fapt, drumul propriei regăsiri, căci „noi numai între români și între ai noștri putem fi fericiți" (I. Droc, **Expoziționea de la Paris,** p. 184), chiar dacă uneori „patria i se pare strîmtă și prea puțin senină" (id., p. 28–29). „Plină de vifore, de prigoniri și de decepții" (M. Kogălniceanu) viața lor s-a realizat, prin multe opreliști, în „fapta bună". în răspunderea pe care o simțeau față de soarta țării. „ca un semn de adevărată recunoștință ce am către patria mea, ceea ce m-a născut, m-a crescut. m-a învățat" (E. Poteca). Pilda lor devine „misia noastră" : „de a stărui, iar nu de a ne văicăra" (M. Kogălniceanu). într-un timp al certitudinii împlinirii.

LUCIAN JUCU-ATANASIU

obiectiv

PLĂCERILE VACANȚEI. Cum își petrec studenții fericitele lor vacanțe ? După Amfiteatru 7/1977, discutînd despre critică. Energie e destulă, muntele sau marea i-a întremat pe tineri. Mircea Scarlat (student ? cadru didactic ? angajat al revistei ? absolvent de liceu ?) de pildă, scrie :

... „Se cuvine în acest context să mai facem precizarea că o sumă de medalioane literare, puse între coperțile aceleiași cărți, după anii de naștere ai creatorilor respectivi, nu constituie nici pe departe o operă de istorie literară. Fără a fi dovedit vreodată capacitatea găsirii unei linii de evoluție în literatura română, sau măcar un punct de vedere coagulant, **Nicolae Balotă** publică unul după altul volume de articole, dintre care unul poartă chiar un titlu ce sugerează o devenire istorică : **De la Ion la Ioanide.** Nu există gen mai comod decît medalionul literar. Să nu acuzăm însă critica de greșelile celor care o practică ... Nu critica literară este vinovată de faptul că **Laurențiu Ulici** se aventurează în domeniul originilor poeziei românești, ci criticul în cauză".

Cu mare cheltuială e adus din concediul legal de odihnă profesorul Marian Popa, care justifică cheltuiala în felul următor :

„... Este mai ales de observat că mulți critici importanți nu mai fac critică pentru că nu mai vor sau nu mai au unde : de la **Ov. S. Crohmălniceanu** la **Marian Popa.** Cu excepția unor **Nicolae Manolescu** (și el superficial, intrat în manierism prin uzaj curent și prin inaderență la tehnicile și problemele, ca și la informarea beletristică universală), sau a lui **Cornel Regman,** critica curentă e susținută de critici limitați sau delimitați : de la **M. Ungheanu** și **Dana Dumitru,** la **Emil Manu** și **Nicolae Ciobanu** sau **Dumitru Micu.** Fenomenul e prelungit editorial : un exemplu pot fi colecțiile de platitudini transformate în cărți și semnate **Nicolae Ciobanu.** O parte din critici s-au refugiat în literaturile străine sau în literatura română clasică : ar fi bine ca ei să revină. exploatînd tocmai aceste experiențe".

În stilul lui Marian Popa glăsuiesc și ceilalți participanți la dezbatere. Iată, de pildă, ce crede Dinu Flămînd despre critiva critici :

„... Șerban Cioculescu și-a oprit privirile asupra poeziei tinere. Dorind să pună lucrurile la punct, i-a comparat pe tinerii poeți cu viermii, și-i era frică — așa cum a scris negru pe alb în **România literară** — să nu-i jignească pe cei din urmă prin această comparație. Cum să nu-i înțelegem în acest caz și rîvna de a polemiza periodic cu **toți** tinerii care, după știința domniei-sale, se fac vinovați de snobism pronunțînd acel **U** final din numele lui Mateiu Caragiale ! Și dacă nici **Șerban Cioculescu** nu are autoritatea necesară, ce să mai vorbim de activitatea lui **Nicolae Ciobanu,** de exemplu, care de ani de zile plimbă cu silnicie atributele și complementele în căutarea predicatului salvator ce închide propoziția".

După cum se vede, printre cei ce i-au supărat rău pe studenți și ex-studenți, se află Nicolae Ciobanu, CRONICAR AL DEBUTANȚILOR LA REVISTA TINERILOR (V. GANEA).

M.I.C.M. — C.I.U.T.C.P.M.

Întreprinderea mecanică de mașini și utilaj minier BAIA MARE

ROTAȚIA MIJLOACELOR CIRCULANTE, OBIECTIV PRINCIPAL

În activitatea financiar-economică a I.M.M.U.M. Baia Mare, accelerarea vitezei de rotație, a mijloacelor circulante este un obiectiv prioritar, căruia i se acordă o deosebită importanță.

Intenționîndu-se utilizarea eficientă oportună și completă a fondurilor bănești, se are în vedere, în primul rînd, perfecționarea aparatului informațional din unitate pe linia proiectare – aprovizionare – producție, situație care urmărește armonizarea procesului economic

Faptul că activitatea de aprovizionare devine în acest fel o latură complementară și inseparabilă a procesului de producție, permite o dimensionare optimă a bazei materiale, în strînsă corelație cu obiectivele de plan, direcționîndu-se mijloacele circulante spre scopuri prioritare.

Cunoscîndu-se sarcinile de producție imediate, se supraveghează dinamica stocurilor, se fundamentează consumurile și se elaborează balanțe judicioase în gospodărirea normativului financiar.

Această orientare economică care stă la baza procesului de aprovizionare facilitează înlăturarea consumurilor exagerate, depistarea materialelor disponibile sau fără mișcare, conducînd la o eficiență sporită în utilizarea fondului de rulment.

În asemenea condiții, apariția unor stocuri de materiale temporar excedentare reprezintă o cauză obiectivă, fiind efectul măsurilor de echilibrare a normativului. Pentru eliminarea efectelor imobilizării și în scopul repunerii în circuitul economic, într-un termen cît mai scurt, a stocurilor de produse disponibile, redăm mai jos principalele repere oferite de unitatea băimăreană :

Unitățile socialiste din întreaga țară care doresc să-și completeze baza materială de producție a anului 1977 cu materialele oferite de I.M.M.U.M. Baia Mare, pot transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA MECANICA DE MAȘINI ȘI UTILAJ MINIER, STR. BAIA SPRIE, NR. 170 BAIA MARE – JUD. MARAMUREȘ.

În ordinea sosirii comenzilor și în funcție de cererea beneficiarilor I.M.M.U.M. poate expedia mărfurile comandate în condiții de ambalare și transport corespunzător.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 12.412 – Baia Mare – solicitînd serviciul de aprovizionare.

EMIL GEORGESCU
VASILE BAȘA

Denumirea materialului. caracteristicile	U/M	Disponibil	Preț unitar
1	2	3	4
Oțel INP			
OL 38	50	" 518	2,84
OL 37—1N	100	" 1 710	3,570
OL 37—1N	140	" 3 859	2,74
Oțel UNP			
OL 37—2K	65	" 3 842	3,00
OL 37—1N	80	" 4 024	3,47
OL 27—1N	100	" 3 847	2,635
OL 37—2N	100	" 4 467	2,805
OL 37—1N	140	" 2 700	2,85
Oțel rotund			
ST 50—2	85	kg. 14 284	2,74
OL 70—1K	85	" 90 075	2,66
OLC 45	85	" 5 350	2,69
18 MOCN 13	85	" 4 227	3,42
OLC 15	90	" 9 845	2,685
OLC 25	90	" 3 378	2,68
OLC 45	90	" 32 790	2,82
ST 50—2	90	" 13 829	3,455
41 MOC 11	90	" 11 424	4,01
13 CN 30	90	" 3 000	5,595
41 CN 12	90	" 2 398	4,10
31 C 10	90	" 193	3,56
28 TNC 12	90	" 3 650	3,50
36 MS 12	90	" 4 995	3,65
M 85 T 3 699	90	" 152	15,20
OL 42—1N	100	" 1 018	2,40
ST 50—2	100	" 10 170	2,645
OL 50—1K	100	" 612	2,63
OL 70—2K	100	" 3 696	3,50
OLC 25	100	" 1 691	2,68
OLC 45	100	" 10 247	2,825
OLC 60	100	" 4 572	2,70
38 MOCA 09	100	" 542	5,46
30 MOCN 20	100	" 2 900	5,43
21 MONC 12	100	" 12 794	3,73
21 MONC 12	100	" 47 633	3,73
21 MONC 12	100	" 3 333	5,79
41 MOC 11	100	" 6 000	3,695
40 H	100	" 8 368	3,565
18 MC 10	100	" 2 400	3,48
OL 37—2N	110	" 3 754	2,39
OL 37—1K	110	" 3 123	2,60
OL 37—5K	110	" 1 061	2,73
OL 42—1K	110	" 761	2,60
OL 50—1K	110	" 4 411	2,72
OLC 60	110	" 4 604	2,68
C 45	110	" 6 329	2,68
30 MOCA 09	110	" 1 750	4,08
21 TMC 12	110	" 250	3,47
41 MOC 11	110	" 7 031	3,95
13 CM 30	110	" 6 946	5,52
OL 37—2K	120	" 9 683	2,65
OL 37—1N	120	" 1 067	2,38
ST 3	120	" 6 867	2,79
OLC 20	120	" 4 301	2,66
21 MONC 12	120	" 1 364	3,90
13 CM 30	120	" 1 833	5,40
18 MC 10	120	" 3 189	5,46
18 MC 10	120	" 6 726	3,435
41 MOC 11	120	" 2 031	3,60
18 MOCN 13	120	" 989	4,52
40 C 10	120	" 7 320	3,395
OL 37—1N	130	" 4 484	2,38
OL 37—2K	130	" 2 820	2,65
OL 42—1N	130	" 7 529	2,38
OL 50—1K	130	kg. 5 323	2,60
OL 60—1K	130	" 2 437	2,62
OLC 45	130	" 12 781	2,72
41 CN 12	130	" 519	4,13
13 CN 35	130	" 750	7,11
30 MOCN 20	130	" 1 590	5,24
18 MC 10	130	" 5 325	4,50
15 MONC 12	130	" 1 168	5,84
40 CM	130	" 7 139	3,395
41 MOC 11	130	" 6 300	3,60
OL 37—1N	140	" 551	2,44
OL 42—1K	140	" 1 910	2,60
OL 50—1K	140	" 5 886	2,60
OLC 45	140	" 6 355	2,68
13 CM 30	140	" 5 797	5,83
13 CN 30	140	" 6 211	5,40
40 BC 10	140	" 4 808	3,31
41 MOC 11	140	" 2 787	3,59
OL 60—1K	150	" 6 816	2,62
OLC 25	150	" 2 840	2,66
OLC 45	150	" 16 070	2,94
OLC 45	150	" 1 168	2,68
OL 52—2K	150	" 357	2,84
30 MOCN 20	150	" 1 636	6,14
13 CN 20	150	" 15 533	5,355
41 CN 12	150	" 2 198	4,06
OLC 60	155	" 850	2,65
OL 37	160	" 8 629	2,35
OL 37—1N	160	" 6 069	2,66
OL 37—1N	160	" 1 546	1,76
OL 50	160	" 676	2,77
OL 50—1K	160	" 1 245	2,69
OL 60—1K	160	" 1 598	2,74
OLC 10	160	" 1 330	2,67
OLC 15	160	" 40 260	2,64
OLC 25	160	" 1 619	2,63
OLC 35	160	" 3 578	2,80
13 CN 35	160	" 270	5,81
18 MC 10	160	" 1 972	3,36
28 TMC 12	160	" 2 305	1,79
21 MOMC	160	" 1 226	3,74
18 MOCM 06	160	" 2 250	4,00
41 MOC 11	160	" 3 292	3,575
OL 37—2K	160	" 2 510	3,01
OLC 45	170	" 3 940	2,925
OLC 15	170	" 401	2,62
OLC 55	170	" 1 730	2,925
OLC 35	170	" 2 119	2,73
13 CN 30	170	" 626	5,30
41 CM 12	170	" 1 504	4,45
Rul. 2	175	" 2 895	4,64
OL 37—2K	180	" 12 791	2,72
OL 42—1N	180	" 3 378	2,36
OLC 45	180	" 27 261	2,75
OLC 35	180	" 14 510	2,665
33 MOC 11	180	" 1 800	3,38
18 MC 10	180	" 1 635	3,53
18 MC 10	180	" 17 187	3,36
Rul. 2	180	" 3 442	3,75
41 MOC 11	180	" 5 000	3,165
OL 37—2K	200	" 5 632	2,77
OL 37—2K	220	kg. 2 685	2,73
OLC 45	220	" 10 785	2,69
41 CN 12	250	" 363	4,146
OLC 45	250	" 3 426	2,78
OLC 15	272	" 15 005	7,52
Oțel patrat			
OLC 25	90×90	" 1 150	2,42
OLC 45	90×90	" 3 689	3,13
OL 37—1N	100×100	" 6 376	2,86
OL 37—1N	100×100	" 11 893	2,20
OLC 60	100×100	" 4 495	2,49
41 MOC 11	100×100	" 2 607	3,48
13 CN 30	100×100	" 6 400	5,12
21 TMC 12	100×100	" 52	3,73
M 85 T 3 715	100×100	" 1 119	14,90
OL 57—1N	110×110	" 59	2,20
41 CN 10	110×110	" 25	4,54
18 MC 10	110×110	" 1 424	3,27
OL 37—1N	120×120	" 104	2,20
OL 37—2K	120×120	" 7 977	2,44
OLC 35	120×120	" 19 394	2,49
OLC 10	120×120	" 317	2,50
OL 60	120×120	" 5 294	2,42
Rul. 2	120×120	" 440	4,01
W 85 T 3 593	120×120	" 336	14,90
21 TMC 12	120×120	" 1 072	3,34
21 MONC	120×120	" 1 220	4,16
35 MS 12	120×120	" 684	2,77
OL 37	120×120	" 1 059	3,12
09 52	140×140	" 5 999	2,85
OL 50—1K	140×140	" 1 330	2,40
18 MC 10	140×140	" 2 156	3,15
18 MOCN	140×140	" 2 817	3,28
15 MOMC 12	140×140	" 2 817	4,39
OL 37	150×150	" 900	2,42
OL 42—1N	150×150	" 457	2,19
OL 50—1K	150×150	" 82	2,49
OL 60—1K	150×150	" 481	2,45
OLC 45	150×150	" 1 667	2,53
W 4 021	150×150	" 657	10,66
41 MOC 11	150×150	" 3 707	3,46
41 CN 12	150×150	" 3 156	3,19
33 MOC 11	160×160	" 626	3,47
OL 37—1N	180×180	" 3 612	2,17
OL 42—1K	180×180	" 1 564	2,39
OLC 35	180×180	" 1 280	2,36
Rul. 2	180×180	" 2 280	3,88
41 MOC 11	180×180	" 501	3,44
OL 42—3K	200×200	" 1 320	3,17
OL 50—1K	200×200	" 135	2,49
OL 60	200×200	" 1 231	2,49
OL 60—1K	200×200	" 1 520	3,11
OLC 10	200×200	" 1 813	2,45
OLC 10	200×200	" 1 300	1,82
OLC 15	200×200	" 10 511	2,42
OLC 20	200×200	" 4 342	2,49
OLC 25	200×200	" 1 350	3,50
18 MC 10	200×200	" 1 794	2,58
18 MC 10	200×200	" 3 000	3,23
41 MOC 11	200×200	kg. 1 224	3,44
33 MOC 11	200×200	" 484	2,96
W 7 735	200×200	" 291	5,29

1		2	3	4
Rul. 2	200 × 200	"	2 280	3,88
41 CN 12	200 × 200	"	3 401	4,02
40 C 10	200 × 200	"	3 432	4,16
OL 37—1N	220 × 220	"	2 156	2,80
OLC 15	220 × 220	"	2 530	2,42
OLC 45	220 × 220	"	6 531	2,44
13 CN 35	220 × 220	"	3 719	5,65
13 CN 35	220 × 220	"	545	2,44
OLC 15	240 × 240	"	7 290	2,38
OL 42—1N	250 × 250	"	318	2,44
OL 37—2N	250 × 250	"	6 254	2,24
OL 42	250 × 250	"	6 477	2,44
OL 37—1N	250 × 250	"	2 231	1,86
OL 50—1K	250 × 250	"	2 532	3,05
OL 50—1K	250 × 250	"	5 370	2,24
OLC 15	250 × 250	"	3 770	2,41
OLC 35	250 × 250	"	6 870	2,45
OLC 45	250 × 250	"	12 659	3,205
OLC 60	250 × 250	"	12 333	2,325
OLC 60	250 × 250	"	19 935	2,325
41 CN 12	250 × 250	"	3 414	3,89
W 7 753	250 × 250	"	1 023	5,47
W 2 713	250 × 250	"	8 978	8,21
18 MC 10	280 × 280	"	2 544	3,21
OL 37	300 × 300	"	1 624	2,14
OL 50—1K	300 × 300	"	5 135	2,35
OL 70—1K	300 × 300	"	17 820	2,31
OLC 20	300 × 300	"	2 414	2,34
OLC 45	300 × 300	"	12 717	2,35
35 M 16	300 × 300	"	5 985	2,58
13 CN 30	300 × 300	"	4 195	6,72
W 2 713	300 × 300	"	3 780	6,27
18 MOCN 12	300 × 300	"	2 920	3,04
30 MOCN	300 × 300	"	697	5,02
10 Cr MO 10	300 × 300	"	20 400	4,40
OLC 15	350 × 350	"	4 599	2,42
OLC 45	350 × 350	"	41 794	2,36
40 C 10	350 × 350	"	3 936	3,31
33 MOC 11	350 × 350	"	3 320	3,40
21 MOMC 12	350 × 350	"	2 531	3,04
V MOMC 17	350 × 350 × 2 600	"	4 155	5,54
OL 37—2K	400 × 400	"	12 457	2,44
10 CN 10	400 × 400	"	6 763	4,53
30 MOCN 20	400 × 400	"	2 888	5,02
VMOCN 17	400 × 400	"	9 611	5,54
38 MOCA 09	400 × 400	"	10 800	3,915
Oţel cornier				
OL 37—1N	130 × 130 × 12	"	2 371	3,795
RST 52—3	130 × 130 × 14	"	2 843	3,425
OL 52—3K	140 × 140 × 12	"	12 832	3,40
OL 52—3K	140 × 140 × 14	"	21 240	3,40
OL 38—2N	140 × 140 × 15	"	3 300	2,81
ST 52—3	140 × 140 × 15	"	5 713	4,949
OL 37—2K	150 × 150 × 14	"	34 367	3,06
1		2	3	4
OL 38	150 × 150 × 14	"	3 929	2,69
OL 37—3K	150 × 150 × 14	"	4 53	3,13
ST 52—3	150 × 150 × 14	"	10 090	3,345
OL 37	150 × 150 × 16	"	3 336	3,06
RR 5 215	150 × 150 × 14	"	15 000	3,35
OL 37	200 × 200 × 20	"	2 616	2,55
RST 37—2	150 × 100 × 12	"	2 621	3,42
Oţel INP				
OL 37—2N	240	"	1 515	2,19
OL 37—2N	240	"	739	2,68
ST 37—2	260	"	2 306	3,11
OL 37	280	"	4 105	2,90
OL 38—2N	300	"	489	2,71
OL 37—1N	300	"	6 210	2,70
OL 37—2N	300	"	3 438	2,32
OL 37—1K	300	"	2 200	2,695
RST 37—2	300	"	5 100	2,745
RST 37—2	320	"	3 659	2,30
ST 37	320	"	6 324	3,10
RST 37	360	"	5 300	3,55
OL 37—1N	360	"	22 385	2,49
ST 38	360	"	6 260	2,885
OL 37	400	"	8 343	2,49
OL 37—2K	400	"	3 450	3,00
OL 37—3K	400	"	8 871	3,08
Oţel UNP				
ST 37—2	180	"	5 312	2,68
ui 180 × 80 × 5		"	479	3,08
ui 180 × 100 × 5		"	1 600	3,08
ST 37—2K	200	"	2 953	2,91
ui 200 × 60 × 5		"	4 557	2,61
ui 260 × 80 × 5		"	12 483	4,10
OL 37—1N	220	"	1 859	2,62
OL 37—2K	220	"	4 352	2,91
OL 37—2K	240	"	3 727	2,91
OL 37—3	260	"	761	3,06
ST 37	260	"	2 980	3,11
ST 37—2	300	"	407	3,99
ST 38	300	"	14 000	2,70
Ţevi construcţii				
	45 × 45 × 4	ml.	10	42,96
	45 × 45 × 5	"	3,60	42,96
OLT 35	50 × 50 × 5	kg.	2500	6,40
	55 × 55 × 4	al.	124	40,66
	60 × 60 × 6	kg.	217	4,74
	70 × 40 × 20	"	198	8,50
OLT 45	80 × 80 × 6	"	1 142	4,25
	80 × 80 × 8	ml.	113	77,56
	106 × 60 × 6	kg.	2060	3,41
OLT 35	106 × 60 × 9	ml.	94	71,54
	3,5 × 8	kg.	570	6,02
1 55	41/4é × 6,35	"	1 500	5,62
OLT 35	10 × 2	"	213	24,96
	10 × 2,5	"	279	23,00
	13.5 × 2	"	528	13,34
	22 × 3	"	2957	5,27
	25 × 2,5	"	495	9,13
OL 32	25 × 3	"	1 152	5,54
OL 34—1K	25 × 3	"	2 500	6,45
	25 × 3	"	1 150	0,88
14 CMO 4	28 × 5	"	179	26,00
	30 × 2,9	"	1 283	7,55
OLT 45	28 × 3	"	185	10,00
OLT 55	30 × 3	"	1 629	6,29
	30 × 4	"	2 403	7,15
OLT 45	30 × 6	"	277	6,00
OLT 35	31,8 × 4	"	2 000	7,11
	32 × 2	"	770	6,50
32	32 × 3	"	3 700	6,25
	35 × 4	"	3 800	5,08
	36 × 5	"	1 200	5,08
	40 × 8	"	610	5,38
	38 × 5	"	777	7,91
	38 × 7	"	97	6,40
	38 × 7,1	"	1 001	5,08
	38 × 8	"	680	5,02
40	40 × 3	"	645	8,28
	40 × 3.5	"	6	6,96
	40 × 4	"	1 369	7,30
	42 × 3,5	"	13 437	4,52
	42,4 × 5,2	"	1 783	5,50
	42 × 5	"	506	5,50
	45 × 5	"	821	5,69
	42 × 8	"	2 000	5,23
	42 × 10	"	2 371	6,95
OLT 45	45 × 3,5	"	372	21,39
OLT 65	45 × 5	"	455	5,27
OLT 35	45 × 5	"	905	6,02
	48 × 8	"	1 330	4,19
	48 × 9	bu	445	4,19
OLT 45	50 × 5	"	3 412	5,40
OLT 45	50 × 6	kg.	926	5,12
OLT 45	50 × 6	"	1 000	6.00
OLT 35	54 × 4	"	260	4,62
	54 × 10	"	1 010	5,50
	60 × 4	"	8 508	3.80
	70 × 9	"	269	3,46
	63 × 10	"	2 616	3,92
OLT 63	60 × 10	"	1 459	4,22
OLT 35	63,5 × 3,5	"	708	4,44
	63,5 × 4	"	1 541	4,50
OLT 45	63,5 × 6	"	3 000	4,14
	65,5 × 7	"	1 557	3,95
	65,5 × 10	"	1 015	5,46
OLT 35	65 × 5	"	1 063	5,87
	70 × 10	"	1 255	4,07
OLT 65	75 × 5	"	1 057	5,95
OLT 35	73 × 6	"	537	4,94
	73 × 10	"	1 000	4,22
	76 × 5	"	1 392	4,40
	76 × 7	"	2 373	4,52
	76 × 12	"	8 500	3,86
	85 × 4	"	2 000	4,22
OLT 65	83 × 5	"	508	5,21
OLT 55	83 × 7	"	1 000	3,46
	83 × 8	"	1 800	3,71
	83 × 10	"	694	3,64
10 CMO 10	83 × 12	"	619	14,58
OLT 35	88,9 × 4	"	1 363	4,59
	89 × 5	"	6 300	3.80
	89 × 6	"	238	3,46
	89 × 10	"	2 205	3,87
	89 × 12	"	3 500	3.69
OLT 62	89 × 12	"	5 300	3,48
OLT 35	89 × 14	"	1 082	3,99
	89 × 14	"	164	3,55
OLT 65	89 × 14	"	1 553	3,56
OLT 35	89 × 16	"	2 168	2,45
OLT 45	95 × 5	"	2 590	4,25
OLT 35	95 × 14	"	4 356	4,52
	108 × 4	"	703	3,77
	108 × 8	"	5 126	4,10
OLT 45	108 × 10	"	1 947	3,77
OLT 35	114 × 12	"	3 344	3,56
OLT 45	114 × 12	"	2 923	3,44
OLT 35	121 × 8	"	469	3,49
	135 × 6	"	245	3,77
	135 × 12	"	1 780	3,64
	133 × 16	"	829	2,48
	133 × 18	"	1 000	2,86
	139 7 × 7.1	"	380	3,46
	140 × 5	"	1 856	3,61
OLT 45	140 × 7	"	997	3,51
OLT 35	140 × 10	"	3 000	3,46
	140 × 14	"	1 188	3,40
	140 × 32	"	496	3,46
	142 × 10	"	597	3,39
	146 × 10	"	1 897	3,46
	146 × 12	"	2 000	2,67
OLT 45	146 × 12	"	2 865	3,64
	146 × 16	"	2 944	3,24
	146 × 18	"	1 000	3,39
OLT 35	146 × 18	kg.	4 888	3,39
	152 × 4,5	"	460	3,92
	152 × 6	"	5 135	3,61
	152 × 6	"	3 311	3,65
	152 × 16	"	3 400	3,42
	159 × 6	"	1 184	3,77
	159 × 14	"	544	3,40
	162 × 16	"	2 096	3,92
	178 × 8	"	500	4,22
	178 × 9	"	1 315	4.14
	178 × 10	"	861	4,14
	194 × 8	"	731	4,52
	194 × 10	"	1 000	4,52
	194 × 12	"	2 450	4,35
	194 × 14	"	764	3,94
	194 × 20	"	2 847	3,88
OLT 45	194 × 16	"	4 522	4,06
OLT 35	194 × 18	"	373	3,84
OLT 45	194 × 18	"	658	3,28
OLT 35	194 × 20	"	6 200	3,88
	219 × 8	"	2 231	4,30
	219 × 8	"	264	3,00
	219 × 18	"	1 878	3,86
	219 × 19	"	4 126	3,86
	219 × 19	"	1 456	3,86
	245 × 7	"	744	3,70
	245 × 9	"	624	4,00
	325 × 9	"	3 000	4.65
	325 × 10	"	5 400	4,15
OLT 45	377 × 24	"	5 230	3,95
	356 × 10	"	2 337	4,07
OLT 35	356 × 11	"	5 854	4.17
	356 × 12	"	6 988	4,12
	356 × 12	"	3 352	4,03
St. 45.4	426 × 25	"	1 585	5,93
OLT 35	558,8 × 32	"	10 000	7,00
OL 52	620 × 7	"	700	4.37

marginalii

Teatrul simbolic al lui Marin Sorescu

O anumită latură a dramaturgiei lui Marin Sorescu reactualizează și reabilitează formula teatrului-parabolă cu inflexiuni chiar, din tehnica misterului medieval. De altfel, autorul „Poemelor" ironizează într-una din poeziile sale „Actorii", așa-zisul teatru „veridic" ce fotografiază realitatea și în care replicile vin actorilor „sub picioare ca presurile".

Pentru Sorescu, realitatea nu este nici o înregistrare plană de forme, obiecte și replici și nici un pretext pentru dileme psihologizante. Într-una din însemnările sale, Hofmannsthal nota : „Alegoria este un mare mijloc de exprimare ce nu trebuie disprețuit. Ceea ce înseamnă unul pentru altul doi prieteni, dăruirea unui inel magic, un flaut fermecat, pot să exprime și să te facă să înțelegi mult mai multe lucruri decît psihologia". Și Marin Sorescu știe să folosească acest „mare mijloc de exprimare", minus într-o oarecare măsură conotațiile magico-poetice (aproape absente în **Iona** și **Matca,** mai accentuate în **Paracliserul**).

Autorul român trece alegoria prin sferele cu vid ale absurdului, uscînd uneori florile misterului dar fiind mai aproape de sensibilitatea contemporană. **Iona, Paracliserul** și **Matca** alcătuiesc un triptic unde fiecare moment în parte reprezintă o unitate de sens, integrîndu-se totodată, asemeni șirului de alegorii medievale, unei ordini superioare, unei structuri suprasemnificative.

Prima piesă este construită pe motivul biblic al pescarului, înghițit de un pește monstru. Încercînd să iasă, Iona taie burta chitului, pentru a nimeri în interiorul unui pește mai mare. Și de fiecare dată se întîmplă același lucru, lumea întreagă apărînd ca o sumă de spații închise, concentrice. Iar iluzia de libertate a lui Iona se izbește de fiecare dată de limita altui cerc, a altor burți, pe care trebuie să le străbați, la infinit. Interesant că Iona nu se miră de situația sa, nu se lamentează și, fără a fi fericit ca Sisif lui Camus, își acceptă și el povara, într-un univers dat. Eroarea este legea care îl guvernează, iar ieșirea din „labirint" (pentru că „Iona" poate fi interpretată și ca o variațiune pe tema labirintului), fără un fir al Ariadnei, rămîne imposibilă. Și în căutarea acestui fir, de astă dată în sine, în lumea interioară, după experiența eșuată a exteriorului, pare a porni Iona, în final : „Și acum, dacă stau să mă gîndesc, tot eu am avut dreptate. Am pornit-o bine. Dar nu mă las. Plec din nou. De data asta, te iau cu mine. Ce contează dacă ai sau nu noroc ? E greu să fii singur (Scoate cuțitul). Gata Iona ? (își spintecă burta). Răzbim noi cumva la lumină".

Al doilea moment al tripticului l-am putea numi „Paracliserul" sau „Moartea sacrului". Atmosfera piesei este mai aproape de funcția magică-poetică inițială a alegoriei. Într-o catedrală imensă, părăsită, unde nu vine nimeni, un paracliser, asemeni psalmistului arghezian, mai crede încă în existența sacrului, în posibilitatea comunicării cu divinitatea. Și pentru a se putea apropia de astral, recurge la gesturi ritualico-simbolice, la afumarea fiecărei pietre a catedralei cu fum de lumînare... Este un mod de a sacraliza locul, încă păgîn, supus misterului și forțelor obscure : „– Pietrele nu au fost încă suoate cu fum de rugăciune. Crăpăturile sînt vii. Și misterul se strecoară și el pe unde poate. În gura fiecărui mort se află o pilnie prin care se toarnă mister în univers". Sînt desigur aici și inflexiuni ale concepției magice folclorice a locului rău ce trebuie îmblînzit prin jertfă sau exorcism. Paracliserul începe să afume catedrala dar pretutindeni tot dă peste semne ale absenței sacrului (întuneric, filfîiri de aripi, rame de icoane goale etc.). Cutremurarea paracliserului, înspăimîntat și devenit șovăitor în credința sa, este de mare efect poetic : „Tic-tacul lucrurilor mă sperie îngrozitor, degeaba le mut tot mai încolo, tresar, parcă mă trezesc mereu din mine. Am auzit că mîine inima îmi va bate mai tare, de-aia acum stau treaz și mă fac că vorbesc sau tac, mă fac că aștept pe cineva și că nu mă sperie deloc zgomotul". Limbajul este sugestiv, nu discursiv, analitic ca în Iona, iar scenele și situațiile păstrează ambiguitatea de sensuri, dar și puterea de semnificație ascensională, caracteristică simbolului. Formal, sfîrșitul piesei prezintă similitudini cu cel al mitului lui Manole dar sensurile sînt desigur altele. Schelele pe care se urcase pentru a lumina cupole sînt dărîmate de un paznic-surd, iar paracliserul se înalță în flăcări spre cer. O interpretare posibilă este aceea a demiurgului care nu a uitat numai lumea, proprie creație, dar și pe sine, redescoperindu-se prin propriul sacrificiu. Sau aceea a revelației sacrului, în chiar momentul dispariției sale. Simbolul rămîne deschis, interpretabil, păstrîndu-i încărcătura de mister poetic.

Matca, a treia treaptă a arcului, pornește de la tema „potopului" pentru a ajunge la veșnica enigmă a creației.

Prin potopul care înecă lumea, moartea pare a se instaura pretutindeni, în schimb, un copil va supraviețui, plutind pe copacul unui coșciug. Moartea și viața se condiționează reciproc și, deși aflate într-o opoziție absolută, una este izvorul celeilalte, într-un veșnic paradox : „Bietele mîini / Se încleștaseră pe mititel și nu-l lăsau să moară... să-l ia valurile... (Luminată de fericire) Mă, și copilul respira... (Încalecă pe coșciug, ia pruncul și-l ridică deasupra capului. (Inundată de o lumină a unei imense bucurii, cu o clipă înainte ca apa să-i treacă de creștet). Respiră... Hai, respiră, mă, respiră...". Existența se închide asupra ei, în absența unei certitudini lăuntrice sau metafizice, **Iona, Paracliserul** și **Matca** desemnează un proiect existențial, cuprinzînd, fără a le soluționa în vreun fel, trei experiențe fundamentale : a imanenței, a transcendentului și, ca termen mediu, viața, perpetuă creație, suficientă sieși.

PAUL DUGNEANU

consemnări

Poetul și cetățile sale

Definitoriu pentru noul volum de versuri semnat de **Ion Brad** este un anume mod original de asimilare a temelor poeziei patriotice prin proiectarea lor într-un spațiu larg de spiritualitate balcanică. Poziția adoptată de autor aparține deci Poetului desăvîrșit prin tot ceea ce premerge actului său creator, Cultură și Istorie totodată. De aici situarea lui în universul poetic : pe de-o parte, artistul, „copilul", „un orb" care „se scaldă-n val ca-n propriul sînge", pornit în căutarea obîrșiilor („Dă-i, mare, lui caicul lunii pline, / Copil, să se întoarcă la izvoare", **Cronică veche și nouă la Muntele Athos)** și, pe de altă parte, cronicarul subtil, atras de fețele ascunse ale Istoriei căreia îi descoperă o firească ordine, a continuității, paralelă cu cea cronologică, funciarmente discontinuă. Temeiul celei dintîi este, în viziunea lui Ion Brad, „icoana Neatîrnării" sub care „...cetăți fără somn eroii ne sînt, / Zilei ce vine aprigul scut, / Caldă, fără cocleala din bronzuri, / Vecia..." **(Transilvane cetăți fără somn).**

În acest fel, artistul dublat de cronicar reface, cu sublimată inocență, nu numai cursul sinuos al Istoriei prin momentele ei definitorii, dezvăluite mai ales în ceea ce „scapă", de obicei, cunoașterii comune (ciclurile **Recviem la Mihai Viteazul** și **Gorun la Țebea** fiind ilustrative în acest sens), ci, paralel, pătrunde semnificația profundă a Culturii înțeleasă ca expresie consecventă a aspirației neamului către desăvîrșire (ciclul **Osuar**). Deslușim aici o restituire dar și o identificare firească a autorului cu crezul artistic al înaintașilor săi sub zodia căruia se împlinește ca poet.

Relația dintre veghe și somn, metafore ale unor stări „istorice", se convertește, în poemele lui Ion Brad, într-o mișcare neliniștită (și neliniștitoare) a motivelor poetice, în cea mai mare parte de sorginte romantică. Ele aparțin acelui romantism profund românesc ce a coincis, nu întîmplător, cu nașterea conștiinței de sine a ființei istorice. Opțiunea poetului este semnificativă : degrevate de „impuritățile" ce le-au consacrat în propriile lor limite, vechile elemente poetice devin susporturile unor înțelesuri inedite, ale unei modalități originale de transpunere a materialului epic. Autorul recurge la ceea ce am numi descentrarea motivelor tradiționale în sensul că, deși menținute într-o poziție privilegiată, figurile de relief trec pe un plan secund, pentru a face loc personajelor „din umbră". Spre pildă, din motivul Meșterului Manole este reținută imaginea Anei, simbol al eternei dăinuiri : „Mărire doar ție, mărire, / Ană cu trupul subțire, / Ce dai veșniciilor scutul / Cu pruncul din el, nenăscutul !" **(Pe Argeș în jos).** În același sens, meditația în fața ruinelor" (motivul preromantic) constituie doar un pretext ce înlesnește poetului integrarea în universul singular în care „sălășuiesc" ctitorii neamului. Este punctul de convergență a celor două ipostaze ale Poetului, artistul și cronicarul (vezi amplul poem **Cronică veche și nouă la Muntele Athos**).

Poemele lui Ion Brad comportă treptat o diferențiere subtilă față de scrierile înaintașilor adoptate ca puncte de pornire într-o experiență poetică prin care autorul consumă nu numai tentativa situării în timp, ci și pe aceea a circumscrierii într-un spațiu mai vast de cultură și civilizație. La capătul acestei experiențe, poetul trăiește el însuși sentimentul continuității și al desăvîrșirii prin intermediul ei : „Privind zeița-n ochi, smulgîndu-i cheia, / Mă simt mereu printre artiștii-aceia...".

M. O.

* Ion Brad, **Transilvane cetăți fără somn,** București, Editura Cartea românească, 1977.

CORNEL ANTONESCU — „Vai de noi"

EUGEN CRĂCIUN — „In memoriam"

Gînditori ai antichității

ARISTOTEL

II.

După patruzeci de ani, tînărul care pășea printre ispitele Atenei spre grădina lui Academos — spre înțelepciune deci, se pregătea acum de moarte... „Noi am dat și peste testamentul lui" — ne spune Laertios — și reproduce acest testament : **...„Meargă totul bine ; dar de-ar fi să se întîmple ceva..."** zice Aristotel, și își formulează apoi dorințele și hotărîrile care urmau să imprime voința lui, înțeleaptă și delicată, asupra viitorului. Acest testament este unul dintre documentele cele mai umane pe care ni le-a lăsat antichitatea. Ține un lucru : despre opera sa și despre sine, Aristotel nu zice nimic. În preajma morții se gîndește la cei din jur, la ființele apropiate **...Meargă totul bine, dar de-ar fi...** zice el. (E, parcă, o asemănare de atitudine sufletească în preajma morții între acest început al testamentului lui Aristotel și celebrul vers arghezian ; **De ce-aș fi trist ? Și totuși...,** (Putem chiar să amestecăm vorbele : De ce-aș fi trist, de-ar fi să meargă totul bine... Și totuși, dacă, ar fi... Nici unul din ei nu pomenește de moarte, dar despre ea e vorba, numai despre ea !). Aristotel se gîndește la fiica și la fiul lui. Nicanor, în care are încredere ca în sine însuși, ar urma să se căsătorească cu fiica lui, el **„va avea depline puteri... el va avea grijă de fiica mea și de fiul meu Nicomach, așa cum va crede nimerit, în tot ce-i privește, ca și cum le-ar fi tată și frate".** Se gîndește imediat la cea de-a doua posibilitate tristă... Și totuși, de-ar fi să i se întîmple ceva lui Nicanor... Și Aristotel se gîndește imediat la un al doilea om de caracter, la Theofrast. (E acesta același, pe care, tot după Laertios, Aristotel l-a numit **înșelăciune mută ?** Dacă e același, atunci, prin intermediul testamentului, descifrăm sensul unei metafore ; e de o înșelăciune **mută** cel incapabil de înșelăciune !).

Uimește iarăși în testament faptul că, față de sclavii săi, Aristotel ia hotăriri cît se poate de umane. **„vor fi eliberați Tychon, Philon, Olimpios și cu copilul lui, cînd se va căsători fiica mea".** La nunta fiicei, sclavii se vor „căsători" cu libertatea... **...„Nu va fi vîndut nici unul din sclavii care m-au slujit, ci vor fi ținuți mai departe, iar cînd se vor face mari, li se va da libertatea...".** Același om care, gîndind condițiile materiale ale societății sclavagiste, zicea că **atunci sclavul va fi liber cînd suveica va lucra singură** (ce intuiție a automatizării !), dispune eliberarea sclavilor care depindeau de el, nu de condițiile istorice, care pe atunci nu permiteau acest lucru. Hotărăște să se ridice și să se consacre statuii... Însă nici una lui ! Nu impunea posibilului (viitorului, adică), în nici un fel, ființa lui... **„Oricare ar fi locul meu de înmormîntare** (atît zice despre sine !) **acolo să fie depuse și osemintele scumpei mele Pythias, așa cum a lăsat ea cuvînt".** Între alte statui, vorbește despre cea a lui Arimnestos, comandată și executată deja, **„ca să rămînă amintirea lui, dat fiind c-a murit fără copii...".** Statuia deci, am putea interpreta, e **o supliinire.** Cine n-are urmași de carne, să-i aibe din piatră ! Cît de adînc e dorul vieții de viață ! Să trălască prin piatră, sub formă de statuie... și ca **aducere aminte,** în locul vieții biologice !

Aristotel, cel pe care Marx l-a considerat drept cea mai profundă minte a antichității, ne este contemporan. Ideea de libertate a lucrat în conștiința sa atît de puternic, încît, la moartea sa, **dincolo de necesitatea epocii,** a dispus **eliberarea sclavilor.** Gestul lui, sau hotărîrea lui din testament, aparține epocii moderne.

Vom menționa, după Laertios, cîteva din cugetările lui nu neapărat ca filozof, căci pe noi omul ne interesează în primul rînd, nu filozoful... La întrebarea **„Ce folos au mincinoșii ?"** a răspuns ; **„Cînd vor spune adevărul, nu vor mai fi crezuți".** Cînd i s-a reproșat că a făcut bine unui om rău, s-a justificat ; **„Mi-a fost milă de om, nu de caracterul lui".** Ca un poet modern, găsea legături între lucruri foarte diferite ; de pildă, între grîu și legi, între rădăcini și dulceață, între vedere și suflet, între efemer și recunoștință etc. Zicea că atenienii erau descoperitorii grîului (de unde l-or fi adus ?) și ai legilor, dar că, deși știu să se folosească de grîu, nu știu să se folosească de legi. Dacă grîul l-or fi **adus,** legile, fără îndoială le-au creat ; și totuși... Mai zicea că **„Rădăcinile educației sînt amare, dar fructele ei sînt dulci". Ce se trece mai repede ?** ar fi fost întrebat. **Recunoștința, a răspuns.** (El, însă, a creat îmnuri ale recunoștinței în memoria lui Platon) A definit **speranța** — foarte modern — drept **„un vis cu ochii deschiși".** Spunea că **educația** este o podoabă cînd omul e fericit, și o soluție cînd e nenorocit. Considera că acel care educă și crește copii e în mai mare măsură părinte decît cel care face copii. Cît de modern ne apare iarăși Aristotel prin această idee, dacă ne gîndim la rolul social al școlii în epoca noastră ! **Prietenul** e definit drept **„Un suflet care locuiește în două corpuri".** La întrebarea **ce folos a tras din filozofie,** a răspuns : **„Acela de a face de bună voie ceea ce alții fac constrînși".** Nu intuim oare aici **ideea necesității înțelese,** idee fundamentală a materialismului istoric ? Dacă ne gîndim că a trăit numai 62 de ani, ne putem întreba cum de a avut timp pentru atîta cugetare ? A dormit mai puțin decît alți greci. Și Laertios ne spune că dormea cu o bilă în mînă și ținea mîna deasupra unei cratițe. Să se trezească la zgomotul bilei ! **„Se spune** — mai zice biografu după ce reproduce testamentul — că **s-au găsit multe cratițe de-ale lui...".**

VASILE VERSAVIA

Traian Dorgoșan

MARELE LAPSUS

— fragmente —

Rătăceați prin labirintul astrelor pietrificate. Apa
vă ajungea, pe rînd, la glezne, la coapse,
la mijloc la umeri. Pășeați înlănțuiți,
murmurînd cuvinte de taină.

Cînd cerul vă ajunse în creștetul apelor,
îngînarăți o ultimă taină, sfîrșiți. Apoi,
te-ai surpat în abis, spre o stea din
constelația Marelui Lapsus...

...în vreme ce el, nedeslușindu-ți chemarea,
se pierde către steaua din cerul advers.
Centaurul mării nechează în adînc,

scuturîndu-și pe cer coada în chip de cometă.
Cînd vă născurăți, erați împreună, din nou,
numai că singuri, pe o stea și pe alta,
căutindu-vă...

* *

Aici, totul e altfel. Și nu e piatră să nu te știe
și nu e suflare să te cunoască. Acesta e
ostrovul tău de uitare, necunoscut, și blana
de linx ce te ascunde, ți-e de prisos.

Te lepezi de ea, cum de o amintire cețoasă,
Gol rătăcești prin pădurea-mpietrită, pîndind
cu praștia, zadarnic, pasărea-minunată.
Istovit, te întorci la țărmul stelei, aici,

așternindu-ți culcuș din alge putride. Și
cazi în somn, așteptînd să răsară din valuri
coada cometei. Atunci, din nou îl chemi

din creștetul cerului tău.
Dar, ecou, chemarea,
te izbește în piept — bumerang.

* *

...în timp ce noaptea îți cercănase ochiul
și numai rana pieptului tău
scăpăra în constelație. Dar ochiul celălalt
veghează de dincolo, și iată-l deschis,

cum te caută prin negura densă, cerîndu-ți
lumina. Tu te cutremuri de taină și
inima-n pieptu-ți rănit se mai zbate și
sîngele cald se prelinge pe piatră

în formă de pasăre și pasărea, iat-o pe loc
se trezește din somnul de piatră, și iat-o-și întinde
—o aripă și alta și capu-și îndreaptă, și iat-o,

bătînd din aripe, ușor cum se-nalță spre creștetul
cerului tău, și iat-o cum zboară, să-ți
poarte lumina spre steaua de dincolo...

dedicații

LA HANUL DESNEI

Lui Ilie Măduță

La Hanul Desnei luna locuind
Își taie cuib în lanurile beznei.
E vinul o lumină cu furtuni
Și suie din vechimi la Hanul Desnei.

Cu amfore pecetluite mut
Sună văzduhul, purpură e drumul,
Și crapii de pe jar pocnesc rotund,
Și focul jertfei parfumează fumul.

Se-mbracă roua să se facă zi
Și spală cu azur tăcerea gleznei.
E vinul de cerneală, poți să-l scrii,
Și suie din vechimi la Hanul Desnei.

DAMIAN URECHE

Dan Ciachir

ZORI

Albă, rotundă este gura
De efeb măsurător
Roșii emulsii împing
Albastre cifre în fagurii lor.
Parcă s-a mai sfîrșit un război
Trec unde
Sînge care preschimbă ;
Convoaie cu lumile lor.
Căzut în panoramă, visător,
Cu fruntea spre mare
Orașul
Privește oamenii
Cum intră și ies
Din casele lor.

DIMINEAȚA, PE CÎND S-AUDE PLOAIA

Dimineața, pe cînd s-aude ploaia,
Femeia pășește cu grijă, cu ceaiul
Umblă încet.

În difuzor
Cineva rumenește flori de porumb,
O iederă e fumul de țigară.

Năclăiește orașul
Ploaia
Incoloră luminare...

...Automobile, desprinzîndu-se
ca din îmbrățișare
Și femeia care umblă prin casă
Încet, într-o dimineață de luni.

DIMINEAȚĂ

Dimineață !
Măr proaspăt pe talgerul lumii.
Ugere de lumină atîrnă deasupra
Orașelor.
Privesc nava albă a zilei,
Timpul se-mbracă-ntr-o rufă curată.

Dimineață !
Albastră pasăre peste Țară.

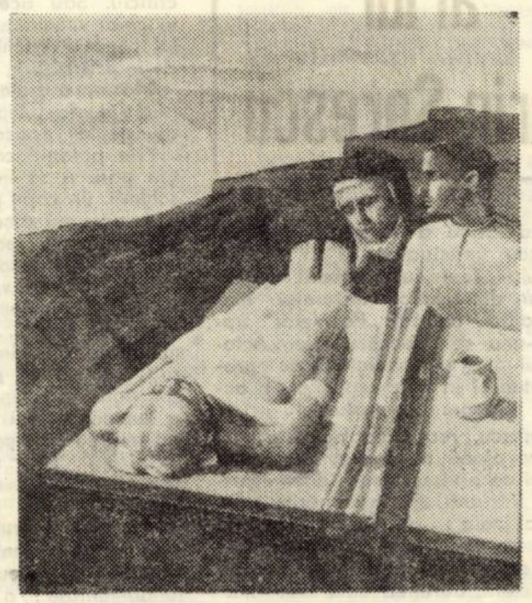

VIOREL GRIMALSCHI — „Epilog"

Nicolae Popa

VOUĂ

Vouă vi se pare că veți uita
Și culegeți magnolii nevătămate de pace
Într-o fugă imensă de trupuri și pietre
Fără ca eu să vă pot mîngîia sau striga

Vouă vi se pare că inima de o clipă
Se va întoarce să nască un alt copil
Și veți scăpa de tinerețe și îndestulare
Duși de o sinceritate fără folos

O dar în veșminte fumurii vi se pare
Că la capătul apelor scrie
Cum nisipul îmi spune
Doar lucruri frumoase

IATĂ

Iată o casă care nu locuiește în oameni
Iată un ulcior care nu bea apă din oameni
Iată un avion care nu zboară prin oameni

O casă în care ziua și noaptea
Poți avea idei colosale
Un ulcior de pămînt
În care apa trăiește sute de ani
Un avion
Din care nu te prăbușești niciodată

TOTUL...

Totul depinde de aburul
Ce planează peste proaspăta mamă
Și de pasărea care cîntă deasupra casei

Totul depinde de sîngele nostru rotund
Și de chipul gigant
Al surisului.

Petre Dinu Marcel

RÎUL VIEȚII

Cînd rîul vieții vine către noi,
Ne fură umerii și-i duce, goi ;
Din tîmpla noastră face salbe
Și pleoapele le face valuri albe,
Iar rîul vieții prin genunchi se urcă,
Mutîndu-și valurile lîngă piept ;
Cu humă, cu pietriș suind
Să nu ne vadă stîncile iubind.
Avem atîtea vise-n marginile ceții,
Dar n-o să-ncapă-n rîul vieții,
Aici unde ne naștem fiecare,
Cu setea bîntuind după izvoare.
Și unui soare care spală gheața
Îi sărutăm și razele și fața,
Dar iarna ne cuprinde, lîngă vînt,
Sîntem copiii care iartă totul
Și-atunci cînd frunzele lovesc în noi
Și într-un somn nu ne ajung pereții,
În inimă se mută rîul vieții
Cu apele pierdute din ulcioare.

PRIN SUFLET

Prin suflet trece vară după vară
Tot ce mă-nalță, noaptea mă coboară
Căci fruntea mea, mereu, e frunză-n vînt
Tristețea mi-o doboară la pămînt...

Dar anotimpuri cu căldură mică
Apar din nou și fruntea mi-o ridică.
O, frunte de iubire, gînditoare,
Ce viscol mi te-nalță înspre soare ?

LILIAC

Lili, liliac albastru,
Drumul nostru s-a tăiat în două
De plecare și de rouă.

Lili, liliac despletit,
Pașii tăi înspre mine nu au mai venit,
Pașii tăi i-au dus troienele...

Liliac, liliac albăstriu,
Nu mai veni, nu mai plînge,
Și nu mă mai certa cu genele ;

Pașii tăi se duc pin'-se vor frînge
Și-o să intri-n peșteri cu tăcerile.

Ioan Popa

CORĂBII

Corăbiile pleacă în zori
Spre larguri nelămurite și sori —
Noi sîntem vatra de stînci,
Zidindu-ne cerul pe brînci.

Și cîte-o corabie mai rămîne
Priveghiată pe țărmul de mîine.
Strigăm mutește și punți
Ne leagă durerea prin frunți.

Iar alții dau buzna în noi
Cu buze de păcură, moi,
Lăsîndu-ne în paragini,
Cu sufletul de nemargini.

Și ce mai rămînem noi oare
Alcătuiri de stîncă și mare ?
Lovite corăbii din ceteră
Tăișurile vieții ne seceră.

Pe vămile trecerii ne-or cădea
Doar pulberi din așchii de stea
Și-n vînturi ni s-or bate
Ramurile inimii... Poate...

ANOTIMPURI

O smoală se prelinge-n tîmplă,
În nenimic nimic se-ntîmplă —
Și cercurile tot se strîng,
Eram copil, era un crîng...

Parcă și roadele-s grăbite
Spre sîngeriile cuțite,
Cum împlinirilor li-e dat
Să moară-n propriul lor răsad.

Ne-ncrîncenăm de Azi cu sete,
Din dorul ancestral pecete,
Cînd, suspendat de Ieri și Mîine,
Doar implacabilul rămîne.

Mai trec îndrăgostiți pe-alei
Prea cosmici și prea strînși în ei,
Dar febra buzelor i-nvață
Izvorul vieții de viață.

Așa înghețul se mai sparge
Pe umerii rămași catarge —
Și-aleargă iar întîi de-april
Cu-a ta minune, Ghiocel — Copil.

televiziune

DUMINICĂ, 7 august

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! Deschiderea c[...]elui de-al VI-lea Forum Național al pionierilor. 9,20 Film serial pentru copii. Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. Ziua Marinei Republicii Socialiste România. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Ora veselă. 14,00 Noi aventuri în epoca de piatră. 14,30 Reportajul emisiunii : „Se-ntorc corăbiile". 14,55 Campionatul european de călărie. 15,35 „Știința și sportul". 15,45 Dobroge, mîndră grădină — muzică și dansuri populare. Șah mat în ... 15 minute ! 16,45 Film serial : Exploratorii. 17,35 Floarea din grădină. 18,35 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 File de istorie „Oituz". 19,20 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui August biruitor. 20,10 Film artistic „Joe Kidd". 21,40 Studioul varietăților. 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 8 august

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală „Grădina casei". 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea marii sărbători. 19,50 România sub semnul lui august biruitor. 20,20 „Odiseea", ecranizare după poemul epic cu același titlul al poetului grec Homer. 21,20 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. Selecțiuni inregistrate din spectacolul inaugural de la Opera Română. 21,55 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 9 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (rel.) Stan și Bran. 11,10 Emisiune de știință. 11,35 File de istorie „Oituz". 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 17,50 Duete celebre din opere. 18,20 Carnet de scriitor. 18,40 Tinerii din România — Cîntece patriotice și revoluționare. 18,55 Publicitate. 19,00 Reflector — Sugestii la ... caietul de sugestii. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui August biruitor. 20,05 Spectacol tv „Meșterul Manole". 21,25 Mai aveți o întrebare ? 22,00 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. Selecțiuni. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 10 august

9,00 Teleșcoală. 9,30 Muzee și expoziții. 10,00 Spectacol tv (rel.) 11,10 Tribuna tv — Clasă eroică. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Atenție la ... neatenție ! 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Sub steagul libertății. 18,00 Telecronică pentru pionieri. 18,30 Noi, femeile ! 19,00 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. Selecțiuni înregistrate. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Hotărîrile Congresului — Program de acțiune ! 20,00 România sub semnul lui August biruitor. 20,30 Telecinemateca. Moș Goriot. 22,20 Telejurnal.

JOI, 11 august

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv liber, vă recomandăm ... 17,20 Reportaj pe glob : Iordania. 17,40 Consultații juridice. 18,00 Moștenire pentru viitor — pentru salvarea unei idei supreme. 18,40 România pitorească. 19,10 Partid biruitor — emisiune de cîntece patriotice și revoluționare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui August biruitor. 20,05 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. Selecțiuni înregistrate. 20,25 Ora tineretului. 20,55 Seară de teatru „Tatăl nostru un[...]eori". 22,20 Telejurnal.

VINERI, 12 august

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,50 Corespondenții județeni transmit ... 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,00 Idei contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Sub semnul lui August biruitor. 20,35 Film artistic „Automobilul". 22,00 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 13 august

12,00 Telex. 12,05 Mîndra zi a libertății. 12,20 Reportaj tv. 12,40 Cîntece și jocuri populare. 13,00 Roman-foileton (rel.). 13,55 Mai aveți o întrebare ? (rel.). 14,30 Matineu muzical. 15,15 Finala „Cupei Europei" la atletism. 17,35 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 18,55 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Film serial : „Cuore". 19,30 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui August biruitor. 20,10 Teleenciclopedia. 20,50 Film : „Regan". 21,40 Întîlnire cu satira și umorul. 22,20 Telejurnal. Sport. 22,40 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice.

televiziune

3 CRITICI LITERARI DESPRE ROMANUL „6 CĂLUȚI ÎN GALOP" de I. D. TEODORESCU

GHEORGHE SPIRIDON — „Treptele istoriei"

REMEMORĂRI, RECAPITULĂRI, REDEFINIRI

Întotdeauna, cînd am scris despre cărțile lui Ion Dumitru Teodorescu, am simțit nevoia să revin asupra activității sale literare mai vechi, asupra cărților sale anterioare, fiecare primită, în mod paradoxal, aș putea spune, bine de critică. „Vocile" criticii i-au fost, deci, favorabile și, pe bună dreptate, dar sintezele i-au uitat numele. Risipit între ceilalți Teodorești, numeroși și fertili, prozatorul trebuie prezentat cu fiecare carte a sa. Este, nu odată, acesta, destinul prozatorului din provincie, acela de a reîncepe, de fiecare dată, cu începutul. Început ce aparține literaturii dar și unei vîrste literare. O să încep și de data aceasta cu cîteva recapitulări, amintind că Ion Dumitru Teodorescu a debutat în 1968 cu volumul de nuvele **Fierbintele vînt cu nisip.** Revista Orizont îl prezintă prin Șerban Foarță alături de cărți semnate de Sorin Titel (**Dejunul pe iarbă**), Laurențiu Cerneț (**Arșița**), precum și de alți debutanți : Crișu Dascălu (**Mînie și marmură**), Alexandru Deal (**Nisip**) și Lucian Bureriu cu **Afectivități conștiente.** Revista Orizont își sărbătorea în acel număr 10 al anului 1968 una din recoltele sale așteptate de multă vreme. Alături de o seamă de autori mai vîrstnici, cîteva debuturi amînate, lîngă altele firești, alcătuiau o promoție literară ce a stîrnit, desigur, atenția criticii. Pentru revistă, **1968** este un an al prozei ; anchete la care participă scriitori cunoscuți, demonstrează că momentul fast al prozei este cel care prevalează în fața celorlalte. În cîteva reviste se pronunță chiar cuvintele **magice,** atunci ca și acum : **școală literară.** Este un moment literar bogat în viața spirituală a orașului. Aceste nume își cîștigă autonomia prin structuri stilistice comune : refuzul literaturii discursive, accentul acordat inocenței, personajului tînăr, capabil de mari candori și de inepuizabile generozități. În 1968, alături de aceste cărți apar în librării Traian Filip, **Dansul focului,** Al. Ivasiuc — **Interval,** A. E. Baconsky — **Remember,** Nicolae Velea — **Zbor jos,** Mihai Giugaru — **Fata și bătrînul,** Dumitru Dinulescu — **Robert calul,** Grigore Hagiu — **Poezii,** M. Ivănescu — **Versuri,** Cezar Ivănescu — **Rod,** V. Mazilescu — **Versuri,** etc., etc.

Se experimentează mult, se discută foarte mult despre literatura experimentală, despre noile promoții de tineri scriitori care aduc un suflu nou atît în poezie, cît și în proză. Observăm că așa-numita școală timișoreană nu se raliază clar vreunei direcții literare, propunînd o proză realistă, nu lipsită de inflexiuni poetice. Uneori, poemele în proză întretaie textul.

Desigur, recapitulări necesare. Generația literară, căreia îi aparține Ion Dumitru Teodorescu, este mai degrabă una a provinciei, a școlii literare ce, în 1968 putea să se nască la Timișoara. Există, în tot ceea ce scrie autorul, această presiune a debutului continuu, a lucrului ce trebuie luat de la capăt. Dacă, în 1967, Ion Arieșanu publica în aceeași revistă o serie de prezentări ale unor autori tineri, de la V. Duda la G. Bălăiță, și de la Cornel Omescu la Horia Pătrașcu, autori și nume ce s-au impus firesc și sigur în proza unei epoci, în proza unei generații literare și în proza unui moment literar, nu același lucru îl putem afirma despre I. D. Teodorescu și Alexandru Deal. Este I. D. Teodorescu un prozator tînăr, azi, la această carte a sa ? Aparține el vîrstei literare ce a adus în scenă pe Eugen Uricaru, V. Sălăjan, Radu Mareș, Mihai Sin, Marius Tupan, Vasile Andru, Octavian Simu etc., etc. ? — Desigur, nu. El aparține anului literar 1968, fiind, azi, la această carte a sa, un prozator perfect definit, așa cum era și înainte de această carte. **„Șase căluți în galop"** nu este cartea afirmării lui Dumitru Teodorescu, ci este una dintre cărțile maturității sale. Ea nu trebuie comentată ca o surpriză, ca o redefinire a unui autor, ci ca o împlinire firească, ca o înaintare firească pe un drum literar ce se anunțase bine trasat, încă din acel volum de debut din 1968.

C. UNGUREANU

ROMANUL RECUPERĂRILOR SOCIALE

Măcar acum, după publicarea celui mai bun roman al său, Ion Dumitru Teodorescu ar trebui să intre mai ferm în atenția criticii. Căci **„Șase căluți în galop"** este cartea de maturitate și virtuozitate tehnică a unui prozator de la început foarte stăpîn pe mijloacele sale, dar care a cîștigat între timp și vocația prospectărilor sociale mai profunde, a dezbaterii etice, ce pot susține demonstrația (în trecut nu o dată deconcertantă) formală și stilistică. Rămînînd deci unul din cele mai ambițios construite romane (impresionant măcar prin varietatea procedeelor), cartea de față beneficiază și de o temă generoasă, cu multe ramificații sociale. **„Șase căluți în galop"** este în primul rînd romanul educației (reeducării !) și al inițierii, înscriindu-se printre foarte puținele narațiuni convingătoare scrise la noi despre vîrsta adolescenței. În al doilea rînd, sub titlul oarecum vag-romanțios, se ascunde biografia dramatică a șase „inși dificili", în pragul maturizării, oscilînd între alienare (prin delincvență sau non-conformism) și reintegrare în societate ; metafora tinerilor cai în galop atrage atenția asupra unor trăsături comune ale celor șase adolescenți ai cărții : foamea (fizică și spirituală) de viață, nostalgia galopului liber, neîncorsetat de convenientele sociale, patima cu care doresc să recupereze timpul pierdut la marginea societății, ca delincvenți minori, cu sau fără voie.

Destinul lor social însă debutează dramatic, cele șase personaje își petrec cea mai mare parte a copilăriei între orfelinat și case de reeducare. Cum reiese din procesele verbale, rapoartele medico-legiste, caracterizările citate în epigraful fiecăreia din cele șase narațiuni separate, eroii romanului sînt, cel puțin în egală măsură, victime ale unor împrejurări care îi dezavantajează : ei aparțin unor familii dezorganizate, cu tați care și-au părăsit familia ori mame ajunse în pragul prostituției ; dintre toți doar Chilezan și Copil se apropie mai primejdios de delincvența minoră, ceilalți patru se limitează la fragile gesturi de protest față de lumea adultă (repetate evadări din familie, ca Aftenie, acte de revoltă adolescentină ca în cazul lui Băruță sau Hipp). Momentul cheie al romanului este revolta comună a celor șase personaje, aflate în pragul maturizării, reintegrați în socitate prin muncă.

Toate cele șase personaje suferă acut pierderea pretimpurie a candorii și a inocenței. Eșecurile lor dramatice (de la început) trebuie puse pe seama aceleiași inocențe care-i fac să acorde credit excesiv lumii adulte, ori, dimpotrivă, să respingă cu violență ori ce fel de compromisuri, de ordine prestabilită, satisfăcuți cu postura de nemulțumiți, de victime, de excluși. Cel puțin la început ei oscilează între un soi de semi-fatalism (**„Nu avem nici o vină pentru viața care o ia razna fără să ne întrebe... neînsemnați cum sîntem, ce-am putea face ?"**) și un idealism adolescentin (**„Să nu disperăm... Salvarea sălășluiește în noi"**) gata să-și ajute directorul de la institutul de reeducare în a obține **„victoria aia a spiritului contra plăcerilor materiei, a luminii împotriva întunericului, a ordinii contra haosului"**, etc. Reabilitarea lor începe prin integrarea în muncă ; toți tratează munca ca **„pe un sport de performanță, pînă la istovire"**, din dorința de a recupera timpul pierdut, dar și pentru că **„munca înseamnă libertate, condiția de a munci și de a te bucura de roadele ei — libertate"** (p. 57). Ion Dumitru Teodorescu este un senzual necenzurat (pe lîngă aceste izbucniri retorice, jubilații ale simțurilor, el transcrie convingător poezia mirosurilor, să zicem, ori a peisajului atins de moleșeala orientală) un stilist și un calofil. Descrierile lui (mai cu seamă portrete și prezențe feminine) sînt baroce, pitorescsenzuale, numele înseși își au poezia lor de excepție : Chilezan, Băruță, Aftenie, Hipp, Copil, Tatar, Elpida, Iulia, Rodia, Artemiza, Alberta. Experiențele erotice ale celor șase personaje sînt aproape întotdeauna senzaționale, poetizate, dar oarecum previzibile prin repetarea unor clișee specifice melodramei ori prozei lui Ion Dumitru Teodorescu. Dar întotdeauna ele înseamnă și o inițiere în suferință, în compromisuri, tensiunea unor porniri contrarii, deopotrivă de atracție și de dezgust adolescentin față de femeie. Și în legăturile lor erotice personajele rămîn nonconformiste, acceptînd anevoie, după multe zbateri, domesticirea relației lor, rutina existenței familiale. Totuși nici unul din eroi nu se poate împlini decît prin descoperirea „Femeii... cu F mare", prin maturizarea conștiinței erotice și astfel și a celei sociale. Demonstrația se face destul de convingător cu narațiunea lui Copil, cel mai „înstrăinat" dintre cei șase, cu impasul cel mai dramatic, care refuză soluțiile parțiale, pline de compromisuri ale celorlalți : **„muncind pînă la istovire", „acumulînd ceva din bogățiile acestei lumi precum Chilezan... împăind animale în dorul, ori în iluzia vieții veșnice ; ca Băruță, poate, infulecînd bucatele-n disperare... poate ca Tatar cel rătăcitor."** (p. 387). Finalul romanului îl integrează, cam moralist, și pe Copil în societate, prin pruncul pe care-l așteaptă, de la tovarășa sa de viață, ieșind astfel de sub zodia **„stelelor reci și îndepărtate și neprimitoare ale egoismului și solitudinii sale".** (p. 456). Soluția este autentică, dar ea vine oarecum pe neașteptate, transformarea personajului săvîrșindu-se după canoanele unui „happy-end". De fapt, toate personajele sînt oarecum idealizate : hipersensibili, dotați în mod excepțional, dezbătîndu-și propria condiție în discursuri elevate, de fină introspecție psihologică, ce contrastează evident cu exprimarea lor vulgară, argotică, de la început. Totuși, după cum s-a văzut, revenirea lor la echilibrul existenței implicate se face pe calea unor mai mici sau mai mari compromisuri, ceea ce conferă un mai mare grad de autenticitate biografiilor lor.

Formal vorbind, acest roman pare să recapituleze aproape toate mijloacele clasice ale experimentului romanesc : de la monologul interior, cu dese schimbări de persoană, tranziții temporale, amestecul planurilor narative, pînă la montajul de fragmente, intercalarea unor alte narațiuni ș.a. Această virtuozitate tehnică este susținută de credința eroilor în complexitatea deosebită a adevărului pe care încearcă să-l reconstituie cît mai exact, deși ei știu că omiterea unui singur detaliu poate da „mozaicului" un cu totul alt sens. Dincolo de mimarea oarecum artificială a imprecíziei, confundarea planurilor și sensurilor prin practicarea unui stil eliptic ori a unei retorici a incertitudinii, romanul reprezintă un efort autentic de retrăire a trecutului, pentru a fi asimilat existenței „normale" de mai tîrziu, a fi **domesticit.** Căci fără înțelegerea exactă a propriei lor vinovății, precum și a împrejurărilor care i-au condus la înstrăinare, personajele nu pot aspira la recuperarea legăturilor cu semenii. Semnificativă în construcția romanului este introducerea celor șase narațiuni separate, șase romane virtuale, ce reiau biografia fiecărui personaj de dinainte și de după delictul comis ; căci, în ultimă instanță, reabilitarea fiecăruia se face individual, cele șase narațiuni se intersectează, de puține ori, personajele depărtîndu-se la maturitate unul de altul, pentru a-și urma cursul firesc al vieții.

MARCEL POP-CORNIȘ

ÎN MARGINEA TEZEI EDUCATIVE DIN „ȘASE CĂLUȚI ÎN GALOP"

În proza lui I. D. Teodorescu, în anii din urmă, s-a putut remarca o lărgire a interesului față de realitatea noastră socială și problemele ei. Intuiția problemelor importante care frămîntă societatea și abordarea lor cu îndrăzneală și spirit de răspundere nu constituie un impediment pentru realizarea unui roman totodată dens în epic și bogat în idei pedagogice. Dimpotrivă. Meritul autorului — din punct de vedere al intuiției actualității — este evident mai mare cînd atacă o problemă stringentă, căreia se legiferează ulterior. Romanul **„Șase căluți în galop"** abordează problematica reintegrării în societate prin muncă a unor tineri delincvenți. În lumina recentelor hotărîri, autorul vădește o intuiție care ulterior s-a confirmat și în practica vieții noastre sociale. Deci a fi actual înseamnă uneori și a anticipa. Faptul desigur implică și riscul erorii sau al unei viziuni parțiale. Dar și erorile pot fi semnificative. Astfel, dacă în romanul acesta, puterii transformatoare a Erosului i se acordă, poate, o importanță supradimensionată, aceasta se întîmplă și pentru că în etapa descrisă societatea nu găsise încă formele cele mai adecvate de reeducare.

Conflictul tinerilor abia ieșiți din casele de reeducare pentru minori, cu un maistru brutal și carierist, Prahab, apoi cu niște colegi de muncă lipsiți de tact, care le interzic nemotivat să ia parte la un bal muncitoresc, îi duce la o nouă manifestare de huliganism și, în consecință, la o nouă pedeapsă cu închisoarea. Aceasta e substanța epică a prologului. Urmează șase cărți dedicate evoluției cîte unuia din cei șase „căluți în galop" — în galop spre un echilibru cu sine și cu lumea.

Cea mai interesantă din cele șase traiectorii, din punct de vedere pedagogic și literar, ni se pare cea a lui Chilezan. El prezintă o evoluție subtilă și plină de neprevăzut. Neprevăzut nu în sensul unor peripeții epice spectaculoase, ci al dezvăluirii unor motivații psihologice neașteptate, care aruncă o lumină nouă asupra unor situații în aparență de serie. Ne referim în primul rînd la conflictul său cu tatăl vitreg. Situația se prezintă, din perspectiva lui Chilezan, modelată pe arhetipul copilului frustrat, nedreptățit și persecutat în cadrul unei noi căsătorii. După acest model, în cele din urmă, copilul triumfă. Iată însă cum se prezintă în romanul lui I. D. Teodorescu cele două momente-cheie : 1) **persecuția** și 2) **triumful celui inițial vitregit.**

1) Adolescentul Aurel Chilezan obișnuiește la un moment dat să fure din buzunarul tatălui vitreg cheile instituției la care acesta lucrează. Își însușește sume tot mai mari din casa de bani. Sume pe care tatăl vitreg, precum constată curînd cu stupoare, le înlocuiește tacit. Este convins că tatăl vitreg îl împinge cu perversitate pe drumul pierzaniei și cititorul însuși, căruia i se prezintă întîi punctul de vedere al lui Chilezan, îl crede o victimă a unei diabolice mașinațiuni. Realitatea este însă alta. Ea se dezvăluie prin vocea prietenului său Hipp, unul din cei șase căluți în galop : tatăl vitreg suferă probabil de o tumoare la creier și, constatînd lipsurile din casa de bani, crede că ele sînt rezultatul amneziilor de care începuse să-și dea seama. Nu are nici cea mai vagă bănuială față de fiul său vitreg. Această neînțelegere tragică răstoarnă situația, inocentîndu-l pe tatăl vitreg și dînd în vileag substratul egoist al complexului în care se complace Chilezan. El nici după moartea tatălui vitreg și după ce a aflat adevărul nu trăiește o autentică criză de conștiință. Astfel, pînă la urmă, tatăl se vădește a fi cel vitregit, cel nedreptățit de copil.

În toate cele șase istorii, dificultățile tinerilor se datorează dealtfel defecțiunii mamei, demisiei ei, în grade diferite și forme variate de manifestare, de la funcția ei de grijă și tandrețe. Altruismul se învață la școala mamei. Cînd, în locul ei, mama servește copilului lecții de egoism, criza este iminentă. În viața adultului, locul mamei este luat de o altă femeie care, ca iubită, îi împacă cu propriile neliniști și cu lumea. Este, desigur, tipul femeii materne, ocrotitoare, devotate : după dragostea mistuitoare, egoistă, din adolescență, a lui Chilezan cu Paula, dragostea și căsătoria cu Ana înseamnă liniștirea printr-un substitut matern. Același rol ocrotitor îl joacă și alte femei, mai ales Elpida, pentru Copil, în ultima carte. Dar, evident, ca orice substitut, Ana nu poate reface complet rădăcinile, și trauma din copilărie a lui Chilezan nu se va vindeca niciodată pe deplin : o cicatrice va rămîne mereu.

2) Tot atît de complex este rezolvat și deznodămîntul situației arhetipale arătate. Chilezan într-adevăr a triumfat. Este cel mai realizat dintre cei șase prieteni. Prin practicarea boxului se vindecă de violență. La îndemnul Anei, se înscrie la seral. Îl regăsim ca inginer cu merite profesionale, inovator și inventator, cu o situație socială și materială din cele mai bune. S-ar părea că avem de-a face cu triumful edificator al binelui. Iată însă că situația este din nou problematizată. Cînd i se cere să angajeze în uzină niște tineri, foști delincvenți, Chilezan refuză cu brutalitate : refuză în ultimă instanță să întoarcă societății binele pe care ea i l-a oferit (cf. p. 171 și u.). Reeducarea sa se vădește astfel a fi fost incompletă, iar triumful său aparent. El și-a putut însuși disciplina socială — ceea ce, evident, e mult, e foarte mult în raport cu tendințele sale anarhice și violente — dar nu și-a putut cîștiga acea bunătate a sufletului, acea generozitate, acel umanism nicidecum desuet cum îl taxează el (p. 173), care trebuie să se îmbine cu disciplina și competența profesională pentru a semnifica cu adevărat triumful binelui și al noului. Chilezan apare astfel, în finalul cărții dedicate lui, un conformist. Și în ultimul capitol (p. 198 și u.), în cuvîntul său răsună nemulțumirea de sine ; un fel de autoironie promițătoare de o nouă transformare, pe care autorul însă o lasă deschisă.

Cel care cu adevărat triumfă în acest roman este, după noi, Copil. Lui îi acordă autorul ultimele cuvinte ale romanului : **„Se crezuse singur și nu mai era, durerea sa aparținea lumii căreia el însuși — știa acum — îi aparținea definitiv".**

ANDREI A. LILLIN

● timişoara culturală ● din 7 in 7 zile ●

figuri bănăţene

ALMA CORNEA-IONESCU

Şi-a încheiat rosturile şi ne-a părăsit apreciata profesoară universitară, virtuoasa pianistă şi talentata compozitoare **ALMA CORNEA-IONESCU.**

Încă din 1922, cînd a funcţionat ca profesoară la Timişoara, Camil Petrescu scria în **Banatul Românesc** cît de **„profund muzical simte Alma Cornea-Ionescu".** La rîndul său, compozitorul Augustin Bena, rectorul Conservatorului din Cluj, preciza în 1926 că fosta studentă, căreia i s-au încredinţat sarcini didactice la Institutul său, s-a dovedit **„de o inteligenţă muzicală deosebită şi de o hărnicie lăudabilă".** Rezultatele elevelor sale au fost „uimitoare", iar profesoara s-a remarcat ca o excelentă pedagogă la pian. Alma a renunţat totuşi la surîzătoarele posturi de la Cluj-Napoca, s-a întors la Timişoara, pentru a deveni profesor titular la Conservatorul de aici, unde a participat cu entuziasm la desăvîrşirea vieţii artistice din Banat. Compozitoarea are meritul de a fi creat un gen nou, muzica instructivă sau didactică, ce se caracterizează prin savoarea stilului naţional, dar şi prin armonia apropiată liniei lui Drăgoi şi Bartók. Avem în vedere suitele **Din lumea copiilor,** sonatinele, liedurile şi miniaturile, precum şi suita de cîntece **Banatul,** tablourile impresioniste **Balcicul,** creaţii delicate şi de coloratură feministă care au reprezentat o contribuţie originală în „programul muzicii româneşti". J. Bobescu, profesor la Academia de Muzică din Cluj-Napoca scria cu convingere : **„Sînt încredinţat de rezultatele pe care de mult le prevedeam dar care prin compoziţia dumitale DIN LUMEA COPIILOR vă asigură un viitor strălucit".** A. Cornea-Ionescu a atras atenţia cercurilor muzicale, cum remarca Tiberiu Brediceanu, nu numai prin valorificarea cultă a creaţiilor populare pe care le-a prelucrat cu multă artă, ci şi prin temele independente de folclor, pe texte ale celor mai elevate poezii româneşti. (Eminescu, Goga). Cu ani în urmă T. Brediceanu scria că Alma Cornea-Ionescu este una dintre **„figurile cele mai reprezentative ale vieţii muzicale din Banat"** şi remarca terenurile multiple de manifestare, devoţiunea şi abnegaţia pentru activităţile artistice pe care le-a iniţiat şi susţinut. Pentru creaţia sa prin care a îmbogăţit, cum observa Sabin Drăgoi, tezaurul cultural al artei româneşti, în 1950, ea este primită ca membră a Uniunii Compozitorilor, unde a desfăşurat, la Timişoara, o activitate însufleţită. Alma Cornea-Ionescu a adus reale servicii culturii

româneşti prin conferinţele sale de la Viena, prin piesele cîntate la posturile de radio din Italia etc. La Budapesta, renumita dansatoare Eggy Cysso a avut, cu piesele Almei, cîteva spectacole triumfale. Aprecieri elogioase găsim apoi şi în corespondenţa cu M. Windelmann din Berlin cu muzicologi din Suedia etc. În legătură cu cartea DIN LUMEA COPIILOR au formulat judecăţi de valoare A. Bena, J. Bobescu, Maya Botez, Ovidiu Drimba, Fl. Muzicescu, G. Simonis, G. Ciolac, Aurelia Cionca, Ana Voileanu-Nicoară, Titi Fotino, precum şi colegii bănăţeni Zeno Vancea, V. Ijac, E. Cuteanu ş.a. Muzicologul **Alma Cornea-Ionescu** s-a aplecat cu atenţie şi reală atitudine ştiinţifică şi asupra trecutului şi vieţii muzicale contemporane, scriind primele studii mai ample consacrate lui T. Brediceanu, S. Drăgoi, G. Dima, apoi despre **Muzica românească din Banat şi Terminologia muzicală.** Cartea care a impus-o în acest compartiment definitoriu pentru activitatea sa a fost **Pianul, arta şi maeştrii lui,** bine primită de specialişti şi presă, ca prima lucrare consacrată acestei probleme la noi.

Cadru de elită la Conservatorul din Timişoara ca şi la Facultatea de Muzică a Universităţii, Alma Cornea-Ionescu s-a dovedit a fi un remarcabil talent pianistic, avînd merite incontestabile pe tărîmul învăţămîntului nostru pianistic. Admirăm faptele şi ideile sale şi rînduim între lucrările valoroase cărţile consacrate iniţierii tineretului în secretele acestui instrument, cartea sa, **Metoda de pian** ajungînd la a patra ediţie. Aprecierile elogioase formulate la adresa activităţii sale care s-a extins pe aproape cincizeci de ani de muncă au confirmat valoarea creaţiei care a aşezat-o definitiv în panteonul muzicii. **(ION ILIESCU)**

echo

FOTOTECA — O ACŢIUNE CARE MERITĂ A FI SPRIJINITĂ. Între preocupările curente ale colectivului BIBLIOTECII JUDEŢENE TIMIŞ, care vizează o continuă perfecţionare şi extindere a serviciilor destinate publicului, merită a fi semnalate pregătirile ce se fac pentru înfiinţarea, în cartierul Freidorf, a unei filiale, care, pentru început, va poseda circa 4.000 volume în limbile română, germană, maghiară şi sîrbă, cărţi din toate domeniile şi pentru toate vîrstele, înfiinţarea unei secţii de artă (artă plastică şi muzicală) cuprinzînd studii, monografii, albume, partituri, discuri, diapozitive, diafilme, aparatură care va permite organizarea de audiţii colective sau individuale, precum şi o **Fototecă.**

Pentru constituirea **Fototecii,** care va conţine fotografii şi ilustrate cu aspecte din judeţul nostru, din ţară şi din întreaga lume, pe lîngă achiziţiile ce se fac, intenţionăm ca, odată cu începerea noului an şcolar, să lansăm un concurs în rîndurile elevilor, cu tema : **„Pentru cea mai valoroasă contribuţie la înfiinţarea fototecii Bibliotecii judeţene".**

Între serviciile, pe care le va aduce **Fototeca** Bibliotecii judeţene, amintim, fie şi numai împrumutarea fotografiilor, a ilustratelor cadrelor didactice, care le vor putea folosi ca material documentar în susţinerea unor lecţii, a unor ore de dirigenţie, a unor activităţi în cercurile de elevi. Fototeca va putea fi de mare folos şi celor care îşi propun să realizeze monografii ale unor comune, sate, întreprinderi, instituţii, nemaivorbind de faptul că ilustratele şi fotografiile vor putea fi împrumutate şi folosite de către conferenţiari pentru ilustrarea unor expuneri pe teme din cele mai diverse.

Relevînd cîteva din serviciile ce le-ar putea avea oricine de pe urma **Fototecii,** acestea justifică, credem, invitaţia ce o adresăm tuturor deţinătorilor de ilustrate şi fotografii, indiferent de vechimea şi conţinutul imaginii, de locul de apariţie sau de condiţia tehnică în care a fost executată, să doneze pe cele de care se pot dispensa, convinşi fiind că gestul lor este înnobilat de sentimentul participării conştiente la înfiinţarea unei **Fototeci** publice, cu implicaţii importante în viaţa cultural-ştiinţifică a Timişoarei. **(MIHAI IANCULESCU, directorul Bibliotecii judeţene Timiş).**

arhivă

SOFIA VLAD-RĂDULESCU, distinsă intelectuală din Banat, mama poetului **Victor Vlad Delamarina,** a scris în anul 1891 o notă în care îşi prezenta arborele genealogic, începînd de pe la 1750. Consemnarea respectivă (dactilografiată ulterior, probabil, de Laura Vlad — fiica Sofiei V. Rădulescu — care a trăit mulţi ani în Chizătău) se găseşte în Arhiva Bredicenilor. Nota pe care o publicăm mai jos contribuie la o mai bună cunoaştere a „strămoşilor de la Chizătău", ai celui mai mare poet în grai bănăţean, **Victor Vlad Delamarina. (ELENA BORUGĂ)**

STRĂMOŞII DIN CHIZĂTĂU

Pe la anul 1750 a venit în Belinţ, de la Lipova, un anume Iancu, care fiind de la Lipova îi ziceau oamenii şi „Lipovanu" (de la el datează şi rubedenii cu învăţătorul Lipovan „Varga"), dar pentru că era şi mult timp bireu în sat, mai avu şi numele de „Iancu Bireu" — născut — probabil pe la 1730. Acest Iancu Bireu — altfel şi foarte iubitor de carte — învîrtindu-se prin Belinţ mult pe la curtea protopopească — protopopul Şuboni — prinse dragoste de unul din copiii lui Iancu Bireu : Andraş, născut pe la 1754 — îl făcu popă în Chizătău — (după ce însă îşi sîrbizase întîiu numele în Iancovici, cum se cerea pe atunci — ca un tînăr să poată fi popit) şi acest popa Andraş a murit, ca preot, în Chizătău, pe la anul 1821. Sub dînsul s-a şi întemeiat parochia în Chizătău, la anul 1775. Cine a fost soţia legitimă a lui popa Andraş — nu mai ştim — („maica bătrînă" cînd i-a venit noră în casă, dînsul deja era văduv). Fiul lui popa Andraş a fost Simeon — născut la 1784 — căsătorit cu Safta Cartarescu din Belinţ („maica bătrînă") la 1806 — a fost şi el preot în Chizătău de la 1819 pînă la 1847.

Pe timpul zidirei acestei biserici, pe la 1821—1822, a murit şi popa Andraş. Popa Simeon cu Safta „maica bătrînă" au avut pe Paraschiva, pe care au măritat-o după unul din fiii vecinului lor din Chizătău, Trăilă Rădulescu : Nicolae — „Tata Lae" — la anul 1820.

Popa Nicolae (care a avut mulţi fraţi, între care : Iconie, Scumpina, Mîrga, Ana, Sandu, Simeon, Dimitri) şi el a fost popă în Chizătău — pînă la anul 1870. Paraschiva „maica bătrînă" a murit la anul 1857. Copiii lor au fost una Elena Rădulescu, măritată după Trifon Sepeţan din Secusigiu — şi el popă în Chizătău (care a avut pe Ioniţă — întemeietorul corului din Chizătău, pe Veti, profesoară de limba germană, în Ploieşti, în România, şi pe Lucian, actual şi el popă în Chizătău) alt copil Costa — inginer şi advocat, născut la 1824, care e tatăl meu.

Paştele 1891 — ss. SOFIA VLAD născ. RADULESCU.

teatru

INTERVIU CU SPECTATORUL : Timişoara, vara, 1977. **Petru Leca,** pensionar, e chiar bucuros să se exprime despre ultima stagiune a Naţionalului. A văzut toate spectacolele, **„Henric"** chiar de două ori, fiindcă „l-a derutat" un articol-scrisoare din „Săptămîna", cu care nu e de acord. **„Eu zic că au făcut un lucru bun, la vîrsta mea eu nu port ochelari, înţelegeţi ce vreau să spun,** dar tinerii, nu înţeleg, cum să vină la teatru gata convinşi că Shakespeare (care ştiţi că nu-i fitecine să-ţi dai cu părerea aşa cum îţi vine) să se joace de către actori cum vrea un singur spectator. Şi la televizor am văzut atîtea filme cu piesele lui şi fiecare era altceva". Totuşi, cel mai mult i-au interesat **„Fundaţia"** şi **„Iarna lupului cenuşiu".** Fiindcă erau texte contemporane. E curios să vadă cum se scrie acum Şi e de părere că autorii celor două piese sînt foarte buni. A citit şi cronicile din **ORIZONT** şi i-au plăcut fiindcă apreciau spectacolele (şi textele). Despre celelalte premiere ar putea spune şi lucruri bune şi mai puţin bune. De pildă, că s-a mai şi plictisit, nu vrea să spună la care spectacole, că nu ştie a cui e vina. Dacă ar şti, ar spune. După părerea dînsului, „plictisul spectatorului e moartea teatrului..." „Acuma dumneavoastră dacă scrieţi tot ce spun eu, n-o să mă legitimeze la poartă... dar, dacă nu le-o plăcea deloc, ce vă faceţi ? Pe vremea mea (mai zice) era de mai mare dragul să citeşti ce se mai întîmplă pe la cîte un scriitor pe-acasă, dacă făcea vreo critică mai serioasă". După ce-l asigur că n-are a-şi face reproşuri, îmi destăinuie că-i place „tare mult" cum interpretează Radu Avram, „îl cunoaşteţi, un actor mai de seama mea, dar tare serios om mi se pare. Despre tineri, am văzut eu, se scrie mai mult". **E şi în** firea lucrurilor, i se pare, dar să nu-i uităm nici pe ceilalţi. Ne declarăm de acord şi ne despărţim „în cele mai bune relaţii", unul promiţînd că va respecta dorinţa celuilalt, **Petru Leca** spunînd : „Aşa încep să se împrietenească oamenii, că nu vîrsta contează, şi e foarte frumos pentru dumneavoastră că v-aţi gîndit să mai întrebaţi şi pe unul mai bătrîn. Cum şi noi dacă mergem la teatru, putem să învăţăm şi dintr-o piesă despre tineri, că tinereţea nu se citeşte numai pe faţa omului, şi sînt gînduri care nu se ostoiesc cu vîrsta". **(A. C. IORDACHE)**

panoramic

● **SCRIITORII** l-au aniversat pe maestrul **FRANYÓ ZOLTÁN** care a împlinit frumoasa vîrstă de 90 de ani. Cu acest prilej au vorbit Constantin Chiriţă, vicepreşedinte al Uniunii scriitorilor, secretarul Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti, Vladimir Ciocov, redactor-şef al revistei „Knijevni Jivot", Dómokos Geza, secretar al Uniunii scriitorilor, directorul editurii „Kriterion", Anghel Dumbrăveanu, secretar al Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, redactor-şef adjunct al revistei „Orizont", Endre Károly, poet, Franz Liebhard, poet, Dumitru Preda, membru al Biroului Comitetului judeţean de partid, Preşedinte al Comitetului judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă. A luat cuvîntul sărbătoritul. În încheiere, un recital de poezie română în traducerea lui Franyó Zoltán, oferit de actori ai teatrelor timişorene. ● După cîte v-am mai informat, fanfara din Giarmata, laureată a Festivalului naţional „Cîntarea României" a fost învitata Rezervaţiei de arhitectură populară bănăţeană, din iniţiativa Muzeului Banatului. Amănunte despre formaţie : actualmente dirijor este Matei Loris ; strănepotul ne-a vorbit despre alţi trei Loris care au condus fanfara timp de 69 de ani. Media de vîrstă 20 de ani ; componenţa, 65 de instrumentişti. Repertoriul : folclor românesc şi al naţionalităţilor conlocuitoare, marşuri, aranjamente proprii. Tînărul profesor putea rămîne în orchestra Filarmonicii din Cluj-Napoca, a preferat însă această formaţie care a devenit ceea ce este „doar prin muncă perseverentă". ● Emisiune satirică la radio Bucureşti semnată de timişorenii E. Şain, Şt. Suciu, G. Drinovan, S. Siharu. ● În cadrul revistei literare, la acelaşi post de radio, o antologie lirică Anghel Dumbrăveanu. ● De „Ziua constructorului" la sala „Lyra" artiştii amatori de la întreprinderile „Bega", „Constructorul" şi „I.A.M." au oferit un complex program artistic. ● Fotoclubul „Retina" din Timişoara ne anunţă că la un recent concurs pentru fotografii artistice au obţinut premii R. Sandor, F. Blenert, T. Buzilă. ● Cultura nu intră în vacanţă ; în interesul dumneavoastră, consultaţi programul manifestărilor cultural-artistice „Timişoara vă invită...". **(L. BURERIU)**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR) CLAUDIU FLORIMOND MERCY (1666—1734), general austriac, care a luptat, alături de Eugen de Savoya, la recucerirea Banatului de la turci. După pacea de la Pojarevaţ (1718), Banatul a fost declarat provincie ereditară a Casei de Habsburg, Mercy fiind numit guvernator (1718—1733). El a fost preocupat de organizarea administrativă a provinciei şi de dezvoltarea economică complexă a acesteia, dar din exploatarea neomenoasă a băştinaşilor au rezultat diferite forme de răzvrătire. Bănăţenii răsculaţi operau în cete de cîte 50. În anul 1731 aceştia erau pentru autoritatea habsburgică **„mai periculoşi decît ciuma"**

IANAŞ GABOR fiul lui Iancu, hirotonisit în 1730, preot pentru Ticvaniul Mare. Din 1724 a funcţionat ca învăţător, după cum a lăsat înscris pe o carte rituală. Acesta nu este un caz unic, în primele decenii ale secolului al XVIII-lea, poporul întreţinîndu-şi şcoli româneşti şi în alte localităţi bănăţene (Caransebeş, Mehadia, Iaz, Greoni, Ticvaniul Mic, Maidan, Răcăjdia, Vărădia, Lugoj, Timişoara, Cornereşti, Sîrbova ş.a.).

MARCU TORNA din Ticvaniul Mare, a fost purtătorul de cuvînt al minerilor bănăţeni, care în 1733 au făcut grevă din cauza „cîştigului puţin". Purtătorul de cuvînt şi agitatorii din jurul lui au fost condamnaţi la muncă în lanţuri, la fortificaţii.

VASILE LOGA, diacon, venit în Banat în 1736 de la mînăstirea Tismana din Oltenia ţinea în locuinţa sa şcoală şi era zugrav, învăţînd şi pe alţii această artă şi meserie. Este bunicul lui **Constantin Diaconovici Loga.** (De la funcţia iniţială, de diacon, le-a rămas urmaşilor şi numele de Diaconovici, impus de ierarhia bisericească sîrbească din vremea aceea).

IANAŞ-BUMBĂCILA din Teregova, a fost conducătorul cetelor ce operau în sud-estul Banatului, în răscoala bănăţeană din 1737—1739. În acţiunea de la Cheia-Slatina lui Florei, din apropierea Teregovei, au tăiat drumul de retragere al marelui duce Francisc de Lorena, comandantul oştilor austriece. Războinicii lui Ianăş-Bumbăcilă, ca să-i inducă în eroare pe austrieci, purtau turbane turceşti şi lui Ianăş îi ziceau **„uica paşa".** Trăgeau în oastea imperială şi cu tunuri de cireş. După cum puteau, îi izbeau şi pe austrieci şi pe turci. De la ei ne-a rămas vorba **„Ţine, doamne, tot aşa, nici cu turcu, nici cu neamţu".** Răscoala din 1737—39 a cuprins Banatul întreg, dar n-a avut conducere unică. Dintre căpetenii ne-a rămas numele lui Ianăş-Bumbăcilă, Iacob Niculiţă şi Adam Mohora. **(GR. POPIŢI-MIRCEA ŞERBĂNESCU)**

plastică

GRAZ (II) : Din seria picto-obiectelor, cele trei lucrări ale lui **Romul Nuţiu** stabilesc un pasaj dinspre gestualismul lui Gabriel Popa spre obiectele de „matriţă" ale lui Gabriel Kazinczy şi spre „acumulările" lui Petru Jecza. Aleatorismul baroc al cromaticii, metafora alertei ritmurilor existenţiale reprezintă o soluţie artistică deschisă unor lecturi foarte libere : sintaxă a regnurilor, geneze geologice amintind descifrarea pietrelor florentine din cabinetele de curiozităţi, dar şi decor în ritualuri arhaice, ornamentica ceramicii sau expresivitatea măştii româneşti. Reliefurile, volumele şi gamele limitează însă interpretările la analogii cu procese siderurgice. Un artist, **Gabriel Kazinczy,** al cărui stil este diversitatea, prezintă acum o parte din obiectele sale „albe" Formelor „reci", produse de „şanţă", plasticianul le împlineşte semantica prin organizarea semnelor în macrosemne, prin contextualizarea lor. În două din cele trei lucrări modelele concretizează, nu fără o necesară ambiguitate, o estetică a celulei, o poetică a „genezei". Mai departe, un totem modern figurează în trei ipostaze o viziune a ideii de spaţiu şi forţă absorbante. Cele trei piese semnate de **Petre Jecza** afirmă un demers major din istoria obiectului : „acumularea". Artistul — amintind o operă celebră prin ironia ei „uscătorul de sticle" — provoacă prin organizarea ritmică a ideii de creştere o meditaţie asupra înnobilării datului banal (aici, calapodul). Artifexul, pare să spună artistul, conţine tot atîtea potenţialităţi, cît şi natura. Necesară este doar intervenţia ideii, articularea formei în configuraţie (structuri) purtătoare de semnificaţie. **(CORIOLAN BĂDEŢI)**

muzeale

SECTORUL ETNOGRAFIC, în aer liber, de la Pădurea Verde — Timişoara, numit mai nou **Rezervaţia de arhitectură populară bănăţeană,** merită, fără îndoială, un mai mare interes din partea publicului, după cei şase ani, împliniţi în vara aceasta, de la inaugurare. Aceasta, pentru că patrimoniul etnografic expus aici constituie o mărturie elocventă, alături de izvoarele arheologice, istorice şi de limbă, privind originea dacoromană a poporului nostru, continuitatea sa neîntreruptă pe aceste meleaguri şi specificul culturii sale materiale şi spirituale din trecut, în sud-estul Europei. Informaţii despre exponantele de la Pădurea Verde se găsesc în cele două volume, **Tibiscus-etnografie,** pe anii 1974 şi 1975, publicate de Muzeul Banatului, dar, care, din păcate, fiind difuzate doar de muzeu, nu sînt suficient de bine cunoscute de public. Deocamdată, aducem la cunoştinţa cititorilor noştri că sectorul etnografic în aer liber al Muzeului Banatului are un profil mixt, fiind constituit din case şi gospodării ţărăneşti, instalaţii de tehnică populară şi ateliere meşteşugăreşti. În ultima vreme au intrat în circuitul de vizitare o gospodărie de olar din Jupineşti, judeţul Timiş, şi alta de agricultor din localitatea Căvăran (Constantin Daicoviciu), judeţul Caraş-Severin. **(AUREL TURCUŞ)**

film

PURPURA ŞI CEAŢA *. Lodz. Sfîrşit de secol. Început de secol. În zori, cei trei crai intră în oraş, vestind naşterea unei noi lumi. Ceaţa învăluie zidurile cenuşii ale fabricilor, chipurile cenuşii ale ţesătorilor proletari, cadenţele cenuşii ale războaielor. Undeva, un incendiu mistuie o fabrică cenuşie, ard chipurile cenuşii ale ţesătorilor, ce oraş minunat, ce oraş minunat ne aşteaptă, spun într-un glas **Carol, Moritz şi Max,** cei trei tineri prieteni veniţi să întemeieze o fabrică, o lume. Dar ştim deja că totul va fi altfel, că totul se va sfîrşi astfel, ca acum, la început, în flăcări şi ceaţă. Pămîntul făgăduit nu va fi atins cu adevărat niciodată, căci la capătul istovitorului drum se află aurul, mult rîvnita bogăţie dar tărîmul e sterp, căci nu-l însufleţeşte nimic : iubirea omului de către om a murit. Drumul începe în flăcări şi ceaţă, însemnat fiind, asemeni eroului Carol, craiul, de stigmatul purpurei. Purpura-sînge, semn al morţii (accidentele, sinuciderile, toate scenele de violenţă), împroşcînd pînza albă, dar şi semn al vieţii dezlănţuite, al patimii devoratoare pînă la secătuire, (plusul purpuriu care îmbracă trupurile iubitelor, lojele operei, canapelele şi pereţii trenului desfrînat). Toate vestind purpura-flacără şi flamura din final. Ca şi la început, arde o fabrică cenuşie, dar e fabrica **lor,** ard chipurile cenuşii ale ţesătorilor, dar sînt ţesătorii **lor,** s-a născut deci un nou ev, pe numele său capitalism, pe numele său, proletariat. Flamura purpurie pe care o strînge, căzînd împuşcat unul din ţesători, e semnul acestei naşteri. Învăluind purpura, apare pretutindeni lumina aceea irizată, ceaţa, pulberea de lumină, ce vine din toate filmele lui Wajda, din **Cenuşă şi diamant** mai ales, atunci cînd, după o noapte de dezmăţ, în zori, se cîntă **Poloneza,** semn al unei mari tristeţi şi al unei eterne speranţe. **(AEMONE POPESCU)**

* Rînduri prilejuite de un eveniment cinematografic al acestei veri, la Timişoara : filmul lui **A. Wajda, PĂMÎNTUL FĂGĂDUINŢEI,** vizionat în cadrul **„Zilelor filmului polonez"** la Casa de cultură a studenţilor şi remarcabil tradus de **Emilia Grigorescu.**

muzică

COMEMORARE : BEETHOVEN 150 (III). Timişorenii au mai vizionat un **„Beethoven",** în varianta oferită recent de o peliculă din R. D. Germană. Cei ce s-au dus **să se iniţieze** în muzică sau în materie de biografii celebre ori vieţi romanţate s-au simţit realmente stînjeniţi ; nu mulţi au crezut în existenţa unui Beethoven orgolios pînă la ridicol, misogin şi avar, consumînd din belşug halbe cu bere, fiecărind şi jignindu-şi prietenii. La un moment dat, chiar şi cei ce ştim că un artist nu înseamnă numai un splendid portret surîzător şi misterios, am ridicat din umeri : merita să se meargă atît de departe cu demitizarea ? Poate că da. Deoarece s-au mai spus şi adevăruri zguduitoare despre condiţia materială a artistului din Imperiu, despre felul în care trebuia să facă ei unele concesii comenzilor care veneau din partea celor cu bani. Compozitorul este în parte vinovat de situaţia în care a ajuns : mare îi este însă şi inocenţa şi mai ales, mare nepăsarea unei lumi saturate de alte preocupări decît cele artistice. Talentatul actor, căruia nu-i reţin numele, ne-a restituit, pînă la urmă, dreptul de a-l iubi pe titan, cu toate ale lui. Cum a fost posibil să irumpă atîta bucurie din mizerie, pare a spune acea secvenţă în care un zid scorojit, cenuşiu era secondat de fundalul sonor al „Odei" ! Şi iată-l pe artist în căutarea unei noi gazde, păşind cu notele în mînă, în urma căruţei deasupra căreia se clatină pianul. El merge pe străzi dosnice, merge apoi printre maşinile secolului nostru, pe autostradă şi se văd în zare clădiri moderne ; păşeşte în urma căruţei, parcă uitat de moarte, trece dintr-un secol în altul, ducîndu-şi cu înversunare destinul. **(LUCIAN BURERIU)**

memorii

6 AUGUST 1917. AMINTIRI DIN BĂTĂLIA OITUZULUI

A fost, cu drept cuvînt, „ziua cea mai lungă" și cea mai grea a Diviziei 1 cavalerie din „Bătălia Oituzului". Loviturile primite la 29 și 31 Iulie au pus dușmanul pe gînduri și i-au cam tăiat elanul. Totuși nemții din 1917, ca de altfel și urmașii lor din 1944, nu erau oameni care să se dea bătuți cu una, cu două. Și astfel, între 1–5 august, ei și-au pregătit, în mare taină „riposta" regrupîndu-și forțele din pasul Oituzului, înlocuind unitățile greu încercate și introducînd forțe proaspete, cu multă artilerie, în **zona de efort,** care rămînea, bineînțeles, tot sectorul Diviziei 1 de cavalerie, cu care aveau o veche răfuială fiindcă le bara cu dîrzenie drumul spre valea Trotușului și Siret. Deodată, în dimineața aceea de 6 august, către ora 7, dușmanul dezlănțuí un bombardament năpraznic, prevestitor de mari evenimente. Timp de 3 ore s-a tras cu toate calibrele și cu o violență și intensitate neobișnuită, pe tot frontul, vizînd în special Coșna și cotele 703 și 697 (Virful Pietrei). Îmi reamintesc și acum vacarmul acela îngrozitor ce zguduia văzduhul, de credeai că se năruie crestele munților și nu se mai auzea vorba de la om la om. Tot frontul Diviziei era un iad de flăcări și fum ; observatorii noștri au fost uciși la posturi și mulți ostași răniți de explozii. Către ora 11, dușmanul pornește la atac, în valuri succesive, precedate și antrenate de un tir masiv de artilerie. **Efortul** se desenează în zona Măgurei Coșna **(789),** pe care o apărau cu îndîrjire escadroanele Regimentului I cavalerie, în legătură la stînga cu Escadronul 4 din Regimentul 5 Roșiori al căpitanului Rîmniceanu. Văzînd că nu poate cuceri Coșna, inamicul hotărăște să izoleze mai întîi Regimentul și în acest scop vînătorii de munte würtemberg-ezi atacă puternic, pătrunzînd ca o pană la legătura cu escadronul căpitanului Rîmniceanu. Apoi dușmanul atacă spre nord și printr-o luptă înverșunată, la baionetă, cucerește cota 789, pe care viteazul locotenent-colonel Corneliu Popeea, antrenînd personal cele 2 escadroane din rezervă, o contraatacă fulgerător și o reocupă. Dar dușmanul, hotărît să pună definitiv stăpînire pe „cheia" poziției, reia atacul pe două direcții amenințînd cu încercuirea pe bravii apărători ai Coșnei. Cercul se strînge tot mai mult în jurul roșiorilor care străpung totuși brîul dușman și se retrag. Un alt focar de luptă crîncenă l-a constituit vestita creastă „Cireșonia", care a intrat, cu drept cuvînt, în patrimoniul de glorie nepieritoare al Vînătorilor de munte. Menționez faptul că primul nostru batalion de munte a luat ființă, în iarna cumplită 1916–1917, la Tîrgul Neamț, sub comanda lui Virgil Bădulescu, fost comandant al batalionului elevilor liceului militar model, de la Mănăstirea Dealu. Așa se explică faptul că în „ordinea de bătaie" a batalionului de munte au figurat mai toți ofițerii Liceului, (chiar unii din elevii primei promoții), care, verificați în fața unui dușman puternic s-au dovedit la înălțime trecînd cu strălucire „examenul" greu al frontului. Citez doar cîteva nume : căpitanii Emil Pălăngeanu și Alecu Manolescu (comandantul moto-mitralierelor) cu sublocotenentul Paraschiv Naum Emil (elev al primei promoții de la Dealu), rănit greu pe „Cireșonia", care în ziua aceea fierbinte de 6 august a trecut de multe ori de la noi la dușman, cu pierderi sîngeroase de ambele părți. Nu pot să încheí aceste evocări din Bătălia Oituzului, fără să reamintesc că trei din cei patru căpitani, comandanți de companii ai Batalionului de munte au fost cavaleriști (voluntari) iar al patrulea a fost căpitanul Ionescu Sinaia, din infanterie. Toți s-au remarcat prin bravură și spirit de sacrificiu, răniți și decorați. Și, astfel, întocmai ca și în marile bătălii din trecutul nostru zbuciumat, luptînd umăr la umăr, roșiorii și vînătorii, călărașii, grănicerii, infanteriștii și tunarii au zdrobit pe cotropitori și au schimbat soarta războiului.

General locotenent în rezervă

MARCEL OLTEANU,
veteran de la Oituz, 1917

evocări

LA MOARTEA POETULUI

Am fost alături de EMIL BOTTA, prin anii 1950—51, aproape zi de zi. Această perioadă, ca și întîlnirile ulterioare, le-am privit ca pe-o înaltă favoare. Din cîteva frînturi de frază, aluzii enigmatice și scînteietoare, am înțeles de la el valoarea poeziei populare și marea dragoste ce i-o purta. În convorbiri nocturne, îmbogățite de mari tăceri, l-am auzit, cum numai el știa s-o facă, șoptind dansul frenetic al Domnișoarei Hus. De la el am înțeles frumusețea lui Eminescu.

O nostalgie pe care o purta cu el era faptul de a nu fi putut juca, era în plenitudinea forțelor sale, pe Hamlet. Juca, e drept, Othello, dar și aci, deși juca magistral (îl observam din culise), ar fi preferat rolul lui Iago, mai nuanțat, mai subtil din punctul său de vedere. L-am văzut mai tîrziu în Ion Nebunul, la Arad, rol despre care presa vremii se rostea la superlativ și pe bună dreptate.

Gîndul meu însă se îndreaptă spre marele poet.

Îi puteam recita, la cunoașterea noastră, din poeziile sale. Aceasta l-a surprins, deși nu o arăta prea mult, din pudoare. Volumul „Pe-o gură de rai" avea o circulație restrînsă, dar cîțiva îl citeau cu sfințenie. Atunci i-am vorbit de cîțiva prieteni care-l iubeau, printre care Ștefan Aug. Doinaș, de a cărui prezență poetică s-a bucurat. (Marile Balade ale lui Doinaș erau scrise).

Cu regularitate îl căutam prin București în ultima vreme, mai mult telefonic, și vocea lui, cu pauze mari și accente stinse, îmi vădea că este bucuros să mă recunoască.

Regretul meu imens este că Emil Botta se stinge în clipa cînd izvorul poeziei sale începuse să curgă impetuos, puternic. În ultimii ani eram fericit să-l văd cu volume și prezent în reviste. Să-l aud recitind, la modul său unic, marile poeme ale patriei.

Aștern aci o nădejde și o certitudine : așa cum se întîmplă cu marile spirite, astrul său își va intensifica strălucirea în eternitate. Dar este și datoria criticii, prin efort iubitor, să sporească această singulară lumină a poeziei românești.

ILIE MĂDUȚA

corespondența

Marin Rada : Nu numai că nu ne este necunoscut numele Dvs., dar am urmărit cu interes (uneori cu regretul pauzelor prea mari) ceea ce ne-ați trimis. Sîntem de părere că ați obținut o seamă de acumulări, între care o anumită limpiditate a versului, și că vă aflați în punctul de unde, în mod firesc, ar trebui să urmeze desprinderea de sol. Acest lucru (saltul calitativ) nu se produce de la sine. Este nevoie, probabil, de o încordare, de o concentrare deosebită.

Naveta : Regretăm cele ce vi s-au întîmplat și sperăm că versurile Dvs. ne vor da prilejul să vă sprijinim, după cum vă e și dorința.

Teodor Capota : Sîntem interesați de traducerile pe care ni le propuneți. Versurile nu ne-au convins.

Adrian Carpen : Primul gînd de încurajare : continuați să scrieți și să citiți mult.

Ștefan Vinești : Cele exprimate în scrisoare sînt convingătoare ; cele în versuri, mai puțin.

Constantin Deheleanu : Ce-ați făcut în cei cinci ani ce au trecut de la debutul Dvs. în revista noastră ? Pentru că versurile acestea sînt slabe de tot.

Anda Sorin : O zare sensibilă se întrezărește în **Am intrat în lacrimă.**

George B. Romescu : Intenții bune.

Florentina Preda : Transcriem **Poate ești o zi de primăvară : „Șoaptele tale / au rezonanță de nufăr / poate ești o apă limpede / și dărui atîta liniște / poate ești o zi de primăvară / de porți pe gene / aroma dimineții / și dărui atîta lumină / șoaptele tale / au nuanță de albastru / poate este o zi de primăvară".** Credem că aveți talent.

C. I. Ghica : Preocupări frumoase, de vîrstă senină.

Bogdan Vasile : Continuați, cu multe lecturi.

Doru Macriș : Versuri pletorice, nu lipsite de o anumită sensibilitate, dar cine vi le-a transcris cu atîtea erori de ortografie ? Schimbați-vă secretara sau caligrafiați-vă singur lucrările — spre binele limbii române.

Miu Epure-Buna : Trimiteți lucrările anunțate.

Ioan M. Vieru : Se pare că nu vă lipsește înzestrarea, dar lucrările trimise nu ne conving.

Ioan Nistor : Gînduri pure este pe-aproape. Mai trimiteți.

Bonțea Vasile : Sînt versuri care dovedesc sensibilitate lirică.

Lungu Nicu : În **Formula iubirii,** și-n alte cîteva, am găsit versuri frumoase. Continuați.

Lev. E. Chirodea : Ne place optimismul Dvs., care nici nu e fără temei, pentru că lucrările trimise ar fi un fel de prezență a culegătorului într-un cîmp de maci înfloriți. El încă nu culege ; deocamdată, adună.

Elena I. P. : Un anumit patetism sensibilizat în **Podoabe pentru pom.** Continuați.

Cristina Anghelescu : Odiseea acelor versuri n-o cunoaștem. Poemul în proză, alăturat scrisorii, ne-a impresionat — poate și prin umbra ce stăruie încă în noi, după acel eveniment. Vă înțelegem febrilitatea și așteptăm poeziile.

Anghela Nache Dorinca : Poate altceva.

Onis Lear, Arion Viorel, Tătuc Ioan, Mohaupt Koloman, Ditta Dumitru, Dumitru Stoian, Buga Florin Anton, Mirza Ilie, Nicolae Roșianu, Iluc Dan, Belon din Elensis, Lișeu Teodor (?), Avram Gh. Gheorghe, Petru Abrudan, Mihai C. Constantin, George Secoșan, Gh. Al. Rusu, Dan Bătrînescu — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

prietenii revistei „orizont"

ZBOR

Zborul e un plîns ușor
de-aceea aerul mă doare,
zborul e o mare de lumini
în care valu-i o ninsoare.

În zboruri sîngele-i văzduh
somnul uitare e și moarte
pasărea-i vis
și timpu-i zvon
cu margini răsărind departe.

GINEL SARA

POEM

E toamnă cu tîmplele albastre
și cu castane coapte,
iar caii,
cu zăpadă pe coame,
tăceri de piatră seacă,
din potcoavele cărora
drumul
a uitat să mai curgă,
urcă spre cer, cu copacii.

V. PATRAȘCANU

STINSĂ CÎMPIE

Încă mi-e caldă plecarea din floare
Și încă se aseamănă nopțile
Cu noaptea din lujer. Ziua
Umbra muntelui nu mă mai
ajunge...
La hotar de grîu am ajuns și
mă mir
Cu grîu,
La hotar de ape,
La hotar de păsări...
Stinsă cîmpia ochilor tăi.

IOSIF CARAIMAN

UNUI PIERSIC

Cuib de răcoare,
s-a făcut zîmbet
pentru cămara de lemne
Miroase bine
a pămînt ud
Seva care-i picură
Zîmbetul pînă-n cer
i-a spart gîndurile
la margini,
Și au început să curgă
dantele și aripi
și o primăvară roz...

SANDA CARMEN

(Urmare din pag. 1)

mai de curînd a unei interesante monografii Ion Vinea) care, la un seminar, m-a întrebat dacă n-aș vrea să scriu o recenzie pentru **Contemporanul.** Am scris-o și astfel se întîmplă că la 20 de ani debutam în... critică. Astăzi, îți spun drept, nu știu, nu mai știu dacă trebuie să le fiu recunoscător sau ba. Am continuat în „viciu" și, la terminarea facultății, în 1966, am depus pe masa unui redactor de editură o carte de 200 de pagini despre poezia română, mai exact despre vreo zece poeți dintre cei mari. Erau, de fapt, niște eseuri cam temperamentale, cam teribiliste, cam ironice, cam donquijotești. Aveau să apară, în parte, cîțiva ani mai tîrziu, sub titlul **Recurs.** Culmea e că pretindeam, într-o prefață, a le fi scris cu metodă. Acum mă îndoiesc. Pe atunci eram însă cu mult mai puțin relativist ; „îndoiala metodică" aveam s-o practic mai tîrziu, ca un contrapunct la metoda îndoielii, consangvină structurilor sceptice. În afara lui George Ivașcu și a **Contemporanului,** o funcțiune activă în alegerea drumului a avut, pentru mine ca și pentru colegii mei de promoție universitară, atmosfera extraordinară ce exista atunci în facultatea de filologie. Gîndește-te că dintre colegii mei de an vreo 30 (treizeci) sînt astăzi autori de cărți de poezie, de proză, de critică. Printre ei, într-o ordine alfabetică, dar departe de a fi completă : Gheorghe Anca, Mariana Bulat, Mariana Costescu, Maria-Luiza Cristescu, Dana Dumitriu, Mircea Iorgulescu, Gheorghe Lupașcu, Dan Horia Mazilu, Tudor Olteanu, Marian Popa, Alexandru Sincu, Mihai Vornicu...

– Aveți o predilecție pentru tinerii scriitori. Spuneți-mi ce motive v-au atras ?

– Cred că la început, adică în 1973, cînd m-am hotărît să comentez sistematic literatura celor mai tineri dintre tineri, o debutanților, am avut în vedere o situație nefericită : critica își făcuse obiceiul, nu zic că fără efort, de a-i ocoli perseverent pe debutanți dar, cum aceeași critică se arătase cu numai un deceniu mai înainte extrem de atentă la debutanții anilor 60, îmbrățișîndu-i și susținîndu-i uneori fără argumente serioase, schimbarea de atitudine de la interes la indiferență mi s-a părut oarecum suspectă, oarecum neloială, oarecum păgubitoare. O, nu-mi făceam iluzii că voi schimba eu lucrurile, speram însă că voi atrage atenția asupra lor cel puțin prin ritmicitatea rubricii din **România literară.** Speranță împlinită de vreme ce azi **Luceafărul** prin Al. Piru și Nicolae Ciobanu, **Convorbiri literare** prin Dan Mihnea Gheorghiu, **Orizont** prin Eugen Dorcescu, **Amfiteatru** prin Constanța Buzea acordă număr de număr spații critice debutanților. Critica literaturii tinerilor se cade să fie în primul rînd o critică de susținere și abia pe urmă una de „alb și negru". Mă interesează în principal semnele bune dintr-o carte de început și mă întristez polemic numai atunci cînd nu le găsesc deloc. Nemaivorbind că, un autor nou ascunzînd mereu surprize, potențiale sau actuale, analiza lui critică se întemeiază mai puțin pe sistemul de informații al criticului și mai mult pe intuiția lui. De unde și o tehnică aparte de acoperire cu argumente a intuițiilor. Critica debuturilor și, mai în genere, a literaturii tinerilor, e și un prilej extraordinar de exercițiu în vederea unor

Cu criticul literar Laurențiu Ulici

construcții mai ambițioase. Mărturisesc că nu mi-a fost străin acest motiv egoist, sau de orgoliu, cum vrei să-i zici, în perseverența cu care îi citesc și îi comentez pe tinerii scriitori.

– După mine, rubrica „Prima verba" din revista România literară, pe care o susțineți săptămînal cu multă competență, este o oglindă a literaturii ce o să vină ; dumneavoastră ce credeți?

– Chiar așa ? De care : convexă, concavă ? Dacă e cumva o oglindă, cum crezi dumneata, atunci e mai curînd o oglindă a posibilităților, mai precis a disponibilităților unor scriitori de mîine decît a literaturii pe care ei o vor scrie. Rubrica aceasta este, în termeni medicali, una de diagnostic și, eventual, de profilaxie ; ea nu vrea și nu poate să răspundă de tratamentul, de medicația la care acești „suavi lungani" cum zice poetul, „bolnavi" de literatură, se vor supune de-a lungul existenței lor literare. Sigur că aș fi bucuros ca pronosticurile, care apar inevitabil în comentarea debuturilor, să se confirme, din păcate asta nu ține nici de mine, nici de cititor și, uneori, nici chiar de scriitorul însuși.

– Care e părerea dumneavoastră despre numărul debuturilor editoriale : e prea mare sau prea mic ?

– Cifric vorbind, în ultimii ani au debutat în medie 60 de autori pe an. E mult ? E puțin ? Nu știu. Ce știu e că teoria logică a numerelor mari îmi spune că șansa de a avea un număr mai mare de debuturi valoroase și noi asta vrem, e mai mare în cazul unui număr sporit de debuturi. Pe de altă parte, tot logica îmi spune că, de pildă, la zece volume mediocre apar două onorabile, asta ca să fiu optimist. Ca să apară zece debuturi de valoare e nevoie, iarăși aritmetic vorbind, de multă mediocritate. Personal sînt pentru cea dîntîi variantă și pentru că am convingerea că, în ciuda raportului logic și matematic dintre valoros și mediocru, editurile pot controla mediocritatea.

– Ce credeți că s-ar putea face pentru o selecție cît mai bună a tinerilor autori ? Concursurile pentru debut instituite de edituri vi se pare forma cea mai adecvată de depistare a talentelor autentice ?

– Am fost unul dintre partizanii acestor concursuri, nu numai pentru că aveau, la noi, oarecare tradiție (prin concurs a debutat, cu decenii în urmă, Emil Botta, ca să dau un singur exemplu) ci și pentru motivul că sub autoritatea unui juriu critic accesul mediocrității devenea, se înțelege, mult mai dificil. Din păcate, după un început bun, rezultatele s-au arătat a fi dezamăgitoare. Poate și din pricină că, în juriile acestea, cu foarte puține excepții, prezența criticilor este, eufemistic vorbind, decorativă. În plus, bag de seamă că s-a ivit o anume tendință de „completare" a criteriului estetic cu criterii mai... umane de apreciere a valorii, totuși literare, a manuscriselor debutanților. Deh, oameni sîntem...

– În încheiere, vă rog să-mi spuneți ce gînduri vă frămîntă în această perioadă ?

– În sfîrșit o întrebare care mă scoate puțin din corsetul, de la o vreme enervant, de „critic al debutanților". Prefer să-ți sugerez răspunsul și nu să ți-l dau în chip direct. Iată, sînt pe cale de a rata o carte la care țin foarte mult, ceva despre poezia românească, din pricină că nu îmi „iese", cum ar zice un prieten jucător de bridge, Asul de atù, deși am făcut trei încercări spre a mi-l apropia. Așa că, de cîtva timp, mă gîndesc frămîntîndu-mă sau mă frămînt gîndindu-mă la Eminescu...

POEȚI TURCI CONTEMPORANI

Cemal Süreya

AM VĂZUT FEMEI DE-A LUNGUL FLUVIILOR

Cel puțin de o sută de ori am văzut
Femeile trecînd fluviul Porsuk
Învăluite cu dorul fără de întoarcere
E ca și cum ai respira rar în stepă
Ele o singură dată dau omului tot ce au mai de preț
Am văzut eu lucrul lor tainic
Pe cînd treceau fluviul Porsuk

Să se frîngă în mii de bucăți Kizilirmak-ul
O bucată-pîine neagră de zece kuruși mîna roșie
Printre stînci, pămînt și cîntec înginat
O parte a trupului în beznă
O, ochii mari și atît de triști
Oare cine a aprins focul anxietății în aceste femei.

Cînd trenul răsuflă pe malul fluviului Dicle,
Allahul meu, te privește un cer imens.
Întîi se zărește o sprînceană
Apoi nesomnul între geană și ochi
Femei ce poartă pe obraz cicatrice
Și ofilirea de trandafir.

Poate într-o bună zi veți trece și voi pe acolo,
Poate o să aveți ochi și pentru aceste femei,
Voi ce sînteți mereu învinși de datorii
Între os și cuțit.
Între os și cuțit,
Între lacrimă și tăcere,
Ele – învinsele.

A MURIT VREODATĂ TATĂL VOSTRU

A murit vreodată tatăl vostru
Al meu a murit o dată și am devenit chior
L-au spălat l-au dus
Nu mă așteptam la una ca asta de la tata am orbit
La hamam ați fost vreodată
Atunci cînd am fost și eu s-a stins o lampă
Am chiorît mi s-a stins și mie un ochi
Un cer rotund și deasupra-mi era
Un albastru orbitor
Iar pietrele din hamam
Luceau ca oglinzile dure
Și mi-am văzut rănile feței în pietre
Erau ca niște ochi în groază
Am orbit nu mă așteptam la una ca asta de la fața mea
Voi ați plîns vreodată cu săpun pe față

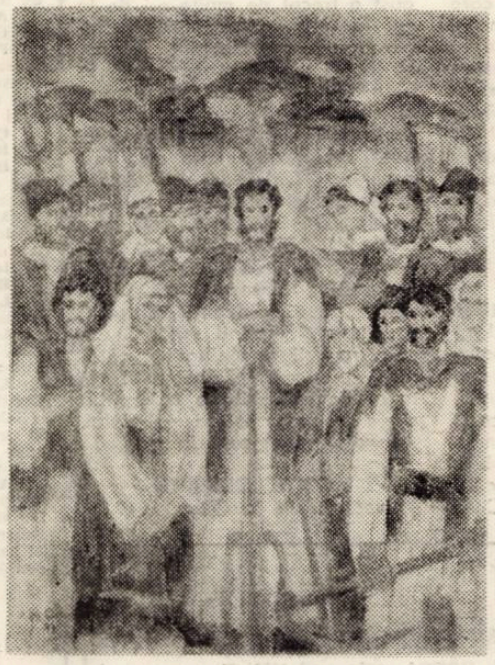

ELENA CHELARU – „Evocare"

Cengiz Bektaş

VOCEA-MI VA RĂMÎNE SINGURĂ

Fratele meu Memet s-a așezat lîngă flăcăii din
Sat și degeră
Precum un măslin bătrîn
Și-a trecut prin ciur făina
Strigă Egeii
Sînt slobod
Așa cum sînt învechit.

Și de-aș striga odată
În special spre soare,
Vocea-mi va rămîne singură.
Ai să mă vezi odată plecînd,
Atunci îmi vor întemnița vocea
De cînd mă știu la noi vocea-i singulară.

Și ce ușor
Din nou voi striga, din nou
Zic.

Ömer Dedrettin Usakli

DORUL DE MARE

O picătură de apă din ochii-mi ca marea se revarsă
Hoarde dorm precum au rămas în stepe
Dorința tuturor marinarilor trăiește în mine-ca-ntr-o casă
Ceasurile deasupra-mi capului cred că-s valuri sterpe.

Ey, tu mare cum poți tiri departe oasele-mi biete
Pînă se aprind și se sting în ochii mei albastre-coame
Dorm în porturi legănîndu-se corăbiile-ți bete
Legate cu aurite odgoane ?

Nu-mi place vîntul care se scaldă în apele-ți line
Valurile iți fumegă albastru, verde în răcoare,
Razele lunii nu mă înveselesc fără tine
Soarele înălțat din orizont nu e soare.

Într-o zi foșnind ca fluviile într-o stea
Oare am să curg din munți și păduri în tine
Ey, tu mare, oare într-o zi te va vedea
Din liniștita livadă de mere și de alune ?

Janya Kemal

NOAPTEA

Atunci cînd felinarul era aproape
Am tirit luna în ape,

Era un drum ce strălucea în argint
Am plecat ca să ajungem pe pămînt

Pomi de gînduri, piscuri imaginam
În ape limpezi se odihnesc avan.

Sfîrșit de vreme e un altfel de schimb
Parcă-i o muzică de anotimp.

A plecat și s-a pierdut în depărtări
Visul neatins de luminări.

Ülkü Tamer

INELUL

Păsările mării tale se leagănă
cenușa lor îmi acoperă umbra
ochii lor subțiri îmi inundă noaptea
ochii lor subțiri se revarsă fluviu
ochii lor subțiri înfloresc din nesfîrșit.

Cohorta de gînduri a iubirii tale
somn ce plutește pe dragostea mea
clocotul sîngelui crește
în ghimpii grădinii
infinita grădină de lîngă oraș.

Oasele tale cresc din părul meu
cu fiecare ardere-ntre noi
cenușa ta pasăre nouă învie
cenușa ta multiple aripi crește
penele la rîndul lor cresc pene.

În românește de
NICOLAE IOANA

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (VIII)

DROG

Cînd intră în acel local băgă de seamă că a nimerit în plin. Era o adevărată „groapă", o pivniță lungă și îngustă. Înăuntru era liniște, dar o fumăraie de nedescris, în aer plutind un miros dulceag de „iarbă". Vreo douăzeci de persoane stăteau la mesele făcute din butoaie vechi de bere.

Parnell se apropie de micul bar la care nu se afla nimeni, comandă o bere și se întrebă ce-i de făcut.

Cîțiva clienți tocmai ieșeau, iar alții intrau salutîndu-se și era evident că aici aproape toți se cunoșteau. Un tînăr pletos începu să cînte la ghitară. În momentul acela o tînără, în blue jeans și o bluză de culoarea nisipului, veni la bar. Se opri în fața lui Parnell și se uită în așa fel la el încît Parnell avu pentru moment impresia că vrea să-i vorbească Dar ea se întoarse și ceru chibrituri de la barman. Acesta se îndreptă spre casă, iar Parnell îi întinse fetei cutia lui de chibrituri. Ea îi zîmbi, mulțumindu-i. Atunci el o întrebă dacă n-ar dori să bea ceva împreună. Ea-i aruncă o privire de jos în sus, cercetîndu-i parcă îmbrăcămintea și zise :

— Păi, ce să-ți spun, asta-i foarte frumos din partea ta, străine. Comandă-mi ceva băutură, pînă le duc prietenilor mei chibriturile. Era o americană. Dar Parnell era sigur că accentul ei vestic era fortat. Se duse la un grup compus din trei băieți și o fată. le dădu chibriturile și începu să șușotească ceva. Parnell comandă două beri. Nu l-ar fi mirat să fi fost nevoit să le bea pe amîndouă. Totuși, fata se întoarse.

— Prietenii ți-au dat voie să bei cu un străin ?

— N-am nevoie de aprobarea lor — răspunse ea, și accentul îi deveni mult mai aproape de cel estamerican. Apoi ridică halba de bere cu amîndouă mîinile și sorbi foarte puțin din ea. Părul blond îi cădea în valuri naturale peste umeri, punîndu-i în evidență fața delicată, presărată cu pistrui, și inteligentă. Buzele îi erau roșii iar ochii verzi, nefardați.

— Vorbești de parc-ai fi american, zise ea

— Asta și sînt.

— Ce cauți într-o groapă ca asta ? Văd că te holbezi în jur, sau poate cauți o americancă fainâ cu care să te distrezi pe gratis ?

El zîmbi, gîndindu-se că n-o să fie în stare niciodată să priceapă timpurile astea moderne.

— Nu m-am gîndit la așa ceva venind încoace, dar . . .

— Eu sînt o americancă fainâ, gagiule, dar nu sînt pe gratis.

El privi peste umăr la gașca ei. Nu se sinchiseau de ei doi.

— Faci aluzii — zise el. Deci, vrei sau nu ?

— Pentru unul ca tine — douăzeci de dolari.

Ea mai sorbi puțină bere. Din nou se sluji de ambele mîini pentru treaba asta. Tremura toată și Parnell nu putea să-și dea seama dacă e narcomană sau nu, sau pur și simplu îi era frică de ceva. El puse bancnota de o sută de guldeni pe bar. Ea o luă repede ca și cînd i-ar fi fost frică să nu se răzgîndească și se grăbi să i-o dea unui băiat din gașca ei. De data aceasta nu vorbi nimic cu el.

— Dacă ortacii tăi n-au bani de hotel — îi zise Parnell — eu pot să-ți măresc onorariul.

— Ei nu sînt ortacii mei și n-au de plătit nici un fel de chirie.

— Încă o bere ?

Ea îl privi, dar de data asta nu i se uită în ochi, și zise :

— Ascultă, gagiule, cei o sută de guldeni sînt valabili numai un anumit timp.

El o prinse de braț și o scoase în stradă Cînd îl întrebă la ce hotel a tras, vocea ei era atît de slabă încît el a fost nevoit să se aplece ca s-o audă.

— Eu trăiesc în orașul acesta, sufletelule, dar nu mergem la „ogeacul" meu, înainte de a nu mînca ceva.

— Mie nu mi-e foame.

— Ei bine, mie mi-e — zise hotărît el, și o duse pînă în locul de parcare a mașinii sale. În timp ce căutau un restaurant, ea tăcea privind în fața mașinii.

Cînd se așezară la masă, el o întrebă ce-ar dori să mănînce. Ea ridică din umeri zicînd că nu știe. După ce comandă două porții de tocătură învelite în șnițele de vițel, cu pireu de cartofi și mere, ea zîmbi și-i întrebă :

— Oare par atît de înfometată ?

— Pari ca și cînd n-ai fi mîncat de două zile. Cum te cheamă ?

— Suzana Cartright, sînt din New York. Dar tu ?

— Dan Parnell.

— De ce trăiești în Amsterdam ?

El evită răspunsul și o servi cu o țigare.

— Iartă-mă — zise el — asta e numai tutun.

— Dacă vrei să constați dacă pot fără iarbă, află că îmi place s-o fumez, dar tot așa de bine pot și fără ea.

— Pentru „iarbă" aveau nevoie ortacii tăi de bani?

— Bineînțeles.

— Nu-mi plac băieții care-și îndeamnă prietenele să se „zgîrie" pentru bani, ca ei să cumpere „iarbă".

Ea îl aruncă o privire cinică.

— Credeam că nu ești atît de zaharisit.

El rise zgomotos, în timp ce ea era atentă la chelner, care tocmai sosise cu mîncarea. După felul în care mînca se vedea că făcuse puțină foame. El comandă și cafele și, servind-o cu încă o țigară, o întrebă ce planuri are.

— Te referi la ce-o să fac acum ? — întrebă ea aproape în șoaptă.

— Nu. Mîine, săptămîna viitoare. luna viitoare.

— Îndată ce Harry ia cecul, plecăm în sud. acolo iarna-i cald.

— Harry ăsta vă finanțează ?

— El e singurul care primește regulat banii. Zice că bătrînul îi plătește numai ca să rămînă aici.

— Ce te-a făcut să vii în Europa ?

— Îmi intrase în cap ideea de libertate. Poate am moștenit asta de la maică-mea.

— Și ți-ai întins aripile și ai zburat ca Johnatan Livingston ?

— Păi, nu chiar așa. Părinții mei sînt divorțați, iar maică-mea s-a înhăitat cu un individ pe care nu-l suport.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (redactor șef), ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct),

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XVII ● 11 august 1977 ● nr. 32 (494) 8 pag. 1 leu

HORIA CHIOARIU

Îi este proprie tinereții artistice căutarea înfrigurată a propriului drum. O confirmă și pasionatul travaliu pe care îl oficiază profesorul Horia Chioariu din Oțelul Roșu, absolvent al Facultății de arte plastice din Timișoara.

Drămuindu-și timpul între căminul cultural din Zăvoi și arta picturii, însăilînd uneori și versuri, Horia Chioariu s-a dedicat portretului și compoziției. Reprezentarea omului, erou sau anonim, oricum măsură eternă a tuturor lucrurilor, reprezintă pentru tînărul plastician de pe Valea Bistrei un ideal la care aspiră ardent prin uneltele specifice ale artei. Temele, vitale prin idei, își caută permanent expresia adecvată, realizîndu-se în lucrări ce poartă încă pecetea începutului de drum. Adaptarea formei, tematicii alese este evidentă în compozițiile de gen. Astfel, trăsăturile de legendă ale Anei și ale lui Manole se desprind dintr-o magmă cenușie, păstrînd patina frescei murale. Compoziția **Metamorfoze** respiră o vibrantă atmosferă de muncă, ciclul afectiv fiind subliniat prin tonalități de contrast profund. La un alt pol tematic : cataclismul atomic din Japonia îi sugerează lui Horia Chioariu lucrări de responsabilă atitudine umanistă. Ideea centrală a lucrării **Să nu se repete Hiroshima !**, aceea a degradării speciei umane, devine un prilej de gravă și perpetuă meditație asupra destinului omenirii. Marea atracție pentru Horia Chioariu o reprezintă însă, și subliniem aceasta, portretul vădind multiple ipostaze ale chipului uman. Într-un alt plan, acela al uneltelor artistice, este de notat, tendința de relevantă simbioză între grafică și pictură și chiar dacă succesele nu sînt spectaculoase integral activitatea artistică a lui Horia Chioariu poartă semnele unei deveniri.

ION CRIȘAN

HORIA CHIOARIU : „A. T."

LUMINILE ORAȘULUI

În toamna anului 1976 îi solicitasem o serie de întrevederi academicianului Coriolan Drăgulescu, cerere acceptată fără vreo ezitare, deși Domnia-sa era enorm (altădată voi detalia acest cuvînt) de ocupat. După prima dintre conversații, lungă și prelungită (mai multe ședințe amînate, alte întîlniri aruncate în aer etc.), mi-am dat seama că acest mare fiu al Banatului trebuie înțeles, poate fi înțeles abia după o prealabilă recapitulare a culturii și istoriei Banatului. Cînd eram pregătit pentru noua întîlnire, timpul își suspenda încuviințările ; academicianul era bolnav, grav bolnav. Cartea despre el, interviurile viitoare, rămîneau un teritoriu al imposibilului. Din ceea ce a rămas, selectez, acum, aceste pagini.

convorbiri

Cu acad. Coriolan Drăgulescu

– Unde vă aflați la 23 August 1944 ?

– La Timișoara.

– Știați că la 23 August va avea loc...

– Nu știam. Eram însă informat de Petru Groza de demersurile care se fac pentru ieșirea României din război. După război am fost și primar. Prin '44... Puțin, de prin septembrie? Sau noiembrie ? Pînă prin martie. Am fost numit odată cu mișcarea de preluare a conducerii prefecturilor... Prefect a fost pus cineva tot din Vărădia...

Din nou trebuie să apelăm la document. În **Luptătorul bănățean,** organ al Comitetului regional Banat al P.C.R. (ziar la care vom apela insistent în această parte a reportajului nostru), din primul an al apariției sale, deci an I, nr. 68, vineri, 1 decembrie 1944, se putea citi, pe prima pagină, acest titlu cu corp 48, pe 3 coloane :

„Poporul Timișorii își impune voința, 25 de mii de cetățeni manifestează, la chemarea F.N.D., pentru înfierarea, îndepărtarea și arestarea celor ce sunt responsabili de asasinarea muncitorilor".

„În ziua de 29 noiembrie, poporul Timișorii a pus capăt vorbăriei goale despre democrație și a trecut la fapte. Chemarea Comitetului bănățean al Frontului Național Democrat, lansată abia cu cîteva ore înainte de începerea demonstrației, a găsit un ecou de nedescris în rîndurile mulțimilor din fabrici, uzine și birouri, în rîndurile tuturor cetățenilor (adunați) cu hotărîrea de a nu mai tolera nici o clipă provocările și crimele repetate, puse la cale de cei ce stau în posturi de răspundere, masele timișorene, smulse de justa lor indignare din mijlocul trudei lor zilnice pentru mărirea producției de război, și-au părăsit locurile de muncă și s-au adunat în Piața Unirii, spre a-și rosti cuvîntul hotărît, spre a-și săvîrși fapta cerută de moment.

Piața Unirii, cea mai mare din piețile Timișorii, încă înainte de ora 3 p.m. o mare de capete, de steaguri naționale și aliate, o mare de pancarte. 25.000 de cetățeni repetă în cor lozincile poporului : „Jos asasinii poporului"...

„VREM PREFECTUL F.N.D. !".

„VREM PRIMARI ALEȘI DE POPOR"!.

„VREM PE CIORMAN CA PREFECT ! DRĂGULESCU CA PRIMAR !".

. . . . . .

În fața primăriei, mulțimea cere demisia primarului și îl aclamă pe profesorul dr. Drăgulescu Coriolan ca primar. Peste puțin timp se deschide geamul și apare în fața mulțimii entuziasmate noul primar, primarul voit

VALERIU GANEA

(Continuare în pag. 7)

Teatrul amator — acțiune politică de importanță majoră

Etapa de masă a primului Festival național „Cîntarea României" a aliniat la start 6.467 de formații de teatru ale amatorilor (cu 1.762 mai multe decît cele existente în aprilie 1976) dovedind caracterul stimulativ al acestei manifestări și pe tărîmul mișcării teatrale de amatori.

Pe parcursul festivalului, am fost spectatorul multor veritabile acte de teatru izbutite, de amatori, trăind surpriza întîlnirii cu formații nou născute, remarcabile ca mod de a gîndi teatrul și bogate în talente actoricești, precum și unele momente de autodepășire și performanță ale unor colective de amatori cu faimă pe plan național, unele dintre ele cunoscute și dincolo de hotarele țării. În plus, am avut fericirea de a fi prezent în locuri unde se plămădea festivalul, colaborînd cu talentații actori ai Teatrului Popular din Lugoj la punerea în scenă a unui spectacol care își propunea să demonstreze că acest „vechi" teatru are prilejul de a-și păstra „prospețimea" artistică fără a rămîne, cu nimic, dator comandamentelor majore ale contemporaneității.

Ne aflăm înaintea declanșării fazei de masă a noului festival, care se va încheia în 1979, an marcat de aniversarea a 120 de ani de la Unirea Principatelor. Firesc, se nasc o seamă de întrebări. Mai întîi : viitorul festival va putea depăși această reușită primă ediție, atît în ce privește conținutul ideatic, cît și calitatea actului de creație ? Considerăm că da, raportîndu-ne la faza finală, la faza republicană. Apoi : va apare un spor de calitate la toate formațiile care se vor întrece în faza de masă ?

Încercînd o analiză a prezenței în festival a formațiilor de teatru de amatori din județul nostru, socotesc că e mai edificator să fac unele referiri la CLIMATUL care a favorizat succesul Teatrului Popular din Lugoj și cel al formației, în limba germană, a Căminului Cultural din Peciu Nou, decît să enumăr, și să încerc să descurc cauzele care au barat drumul unor alte formații din județ spre fazele superioare. Poate și acest lucru ar fi cu folos, dar s-ar restrînge doar la darea în vileag a unor „mici practici neinspirate" și „mici aranjamente de ordin tehnic", cu unică finalitate, didacticista recomandare : „Pe viitor, propuneți-vă țeluri majore !".

CLIMATUL apare acolo unde s-a ajuns la înțelegerea că arta teatrală practicată de amatori, astăzi la noi, precum și cea făcută de profesioniști, nu e un act de divertisment care să umple plăcut orele libere, ci o muncă de profundă responsabilitate politică. **Că, în esență, teatrul este un amplu dialog cu societatea în mijlocul căreia trăiești. Aparent, personajele vorbesc între ele, dar e permanentă conștiința, și la actor și la spectator, că, de fapt, se dialoghează comentîndu-se simultan toate momentele dramatice și toate acțiunile personajelor. Astfel de gînduri, prezente la membrii unei formații teatrale, îi stimulează în a găsi căile și „soluțiile" scenice prin care să intensifice la maximum dialogul cu contemporanii din sala de spectacol, trezind în ei dorința de a se angaja, din ce în ce mai mult și mai des, într-o astfel de „convorbire". Din păcate, un astfel de climat nu se instalează de la sine. E necesar să existe omul sau grupul, care să iubească și să se dăruiască acestui gînd. E necesară răbdarea, tenacitatea și tactul de a convinge pe cei din jur că ideea de teatru la, ora de față, nu poate fi desprinsă de scopul final, educațional, al artei în general : că, primordial, este să iubești arta — cu ceea ce înțelegi prin ea — nu să te iubești pe tine, în artă. De aceea cred că atunci cînd instructorii de formații teatrale și cei care au sarcina să răspundă de bunul lor mers sînt antrenați în scopul dinamizării vieții teatrale, n-ar trebui să li se citească doar regulamentul de desfășurare a festivalului și să li se distribuie textele noilor piese într-un act, apărute, ci să fie introduși în seminarii de strictă și curentă politică culturală. A li se da doar rețete asupra felului cum e „recomandabil" să procedeze, e ineficace, prin înscrierea preocupărilor lor numai într-o sferă pur tehnicistă. Este nevoie de ceva mai mult. Calitatea de animator a celui care cordonează și conduce viața colectivelor de artiști amatori, nu înseamnă nimic prin ea însăși. A te mulțumi numai cu sonora titulatură e mult prea puțin. Și birocratic. E bine știut că arta, într-un climat birocratic, nu se poate face. Arta își cere climatul ei, climatul care să poată permite actul de creație, și acest climat nu poate fi instaurat în afara conștiinței că și** teatrul, în fond, e o acțiune politică de majoră importanță.

DAN RADU IONESCU

Cînd zic Anina, zic „Acasă"!

Anina va rămîne în cronicile timpului înscrisă ca o efigie, ca o pecete adîncă, găsită cu uimire de urmași, precum, azi, după milenii, găsim în gresii, în calcar, înscrise semnele unor civilizații revolute.

Anina va însemna pentru urmași civilizația cărbunelui iscată în dinamica eră socialistă. Dar, pentru mine, ce înseamnă, ce a însemnat ea întotdeauna pentru mine, ca om, ca prieten al ei, care i-am călcat reliefurile, care i-am străbătut adîncurile și i-am admirat oamenii ? Cînd îmi pun această intimă întrebare, în mine se iscă un fel de învolburare și mulțime de imagini disparate apar și dispar : case, păduri, galerii, cărbuni lucind sub lumini, grinzile șiroind de apă, oamenii cu lampașele așteptînd la gura puțului, colivia coborînd halucinant, într-un mare zgomot de fier sub pămînt și, multe, foarte multe fulgerătoare imagini, care-mi reapar și-mi dispar de pe retină. Dar, mai cu seamă, cînd închid ochii și las imaginația să-mi umble hoinară știu că, pentru mine, cînd zic Anina zic „Acasă", cînd zic Anina, zic o vale verde, înconjurată de coline blînde, împădurite cu anini și carpeni, coline pe care se cațără, ca niște căprițe, căsuțele-pitice, iar, cînd zic Anina mai zic turla puțului, cu vesnicele volante învîrtindu-se vertiginos și cu sterilul în movile negre și fumegînde, iar, sub ele, în adîncuri, cu acel furnicar omenesc, săpînd galerii, extrăgînd cărbunele lucitor, ducînd, de fapt, acolo, o a doua sa viață, subpămînteană, adevărată viață de muncă tenace, viață minerească, din îndrăgiții munți sudici ai Banatului.

Adeseori, cînd ești prea plin de o lume pe care ai străbătut-o, de o lume în care ai trăit, aștepți să se decanteze în tine firesc totul, să se limpezească totul, pentru a putea distinge net contururile unui lucru, ale unui om.

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag 5)

Ștefan Bănulescu

CARTEA MILIONARULUI (I)

Ed. Eminescu, 1977

1. **Cartea Milionarului** proclamă independența unui teritoriu imaginar, corespunzînd vag unuia real, aproximabil între Dunăre și Mare, iar temporal între începutul de secol 20 și perioada dintre cele două războaie mondiale. În acest teritoriu, **numele** acționează tiranic predestinînd sau hrănind fanatice veleități : **orașul numit** Mavrocordat și cel **numit** Metopolis, situate într-o provincie mărginașă a Istoriei, se vor reclama de la o istorie care nu le-a aparținut și, printr-un rapid mimetism, se vor transforma, asumîndu-și și destinul crepuscular al presupușilor strămoși bizantini.

Naratorul central, Milionarul, este în acest mod fabulos de **bogat** căci el deține cuvintele, **numele** lucrurilor : **„avere durabilă și plăcută".** Știind că stăpînii cuvintelor pot fi, mai ales, învingători postumi, durînd numai prin cuvintele trimise vremilor viitoare, Milionarul se asociază cu sora sa, care firește, îi este soră doar complementar, ea fiind stăpîna **faptei**, neistovita femeie lapa Roșie, pentru a crea, din nimic, un destin, destinul lui Glad. Căci Glad este un fost pușcăriaș ce sosește dintr-un ținut îndepărtat la Metopolis dînd de-o dura o roată de căruță. Precum în vechi rituri de inițiere, el va fi ținut ascuns lumii și obligat de Milionar să „îmbrace obiceiurile" locului, îmbrăcînd, la propriu, un costum ponosit de general, în funcție de care metopolisienii, așa cum calculase Milionarul, îi conferă porecla de Generalul Glad, iar destinul său de excepție va sta sub steaua norocoasă a acestui nume.

2. Locurile mai au un **cod** al lor, necunoscut străinilor, care asigură ritmul existenței localnicilor, nesupunerea la cod aruncînd individul sau comunitatea în aritmie. Astfel, cînd Femeia paraclisier se închide în turnul bisericii, pentru a-și ispăși păcatele dragostelor sale intempestive și refuză să mai tragă clopotele, Metopolisul se vede efectiv pus în afara timpilor marcați, Milionarul traducînd tăcerea Femeii – paraclisier prin **„stingerea fecundității, vremea bătrîneții decrepite și a pieirii"** ; o fată desculță nu este împlinită pentru căsătorie, a-ți dărui pălăria înseamnă a te simți departe de moarte, de vreme ce codul cere ca bărbatul să fie îngropat cu pălăria cu care a umblat prin soare, pe piept etc. Caii din **Insula Cailor** înșiși au un cod strict al lor, impus oamenilor, și a cărui nerespectare atrage fie agresiunea organizată, fie umilirea grotească a atentatorului de către cai.

3. Dacă „obiceiurile de început de lume", existența în limitele unui cod secular, asigură **durarea** în Timp, supunerea la **„hazardurile istoriei și răsturnărilor de situații"**, cînd se învață **„mai mult din împrejurări și conjuncturi decît din esența evenimentelor trăite"**, cu alte cuvinte, trăirea în **durată,** (teme fundamentale în scrisul lui Șt. Bănulescu) duce, invariabil, la degradare și prăbușire. Este soarta Metopolisului, măcinat de „vechime surpată", ruda bătrînă și săracă a cîmpiei și fluviului, cuprins demențial de sete de înavuțire și care se va surpa literalmente datorită și aportului masiv al Generalului Glad. Acesta venise în oraș cu o roată (vechi simbol al unui mare pas al civilizației !) transformată în instrument central de îmbogățire, „mașinărie" într-o fabrică prosperă de lumînări, de pe urma căreia acumulează suficienți bani pentru a săpa enorme catacombe sub vatra orașului, în căutarea marmurei roșii. Degradarea simbolurilor continuă : seculara biserică pe roate a dicomesienilor este căutată tilhărește pentru a fi vîndută ; un toponimic (Piciorul neamțului nu conservă nimic eroic, fiind legat de o întîmplare macabră : oficialele societăți efemere de arheologie sau prospecțiuni îl au asociat pe Bazacopol (onomastic ce invocă pseudoalianța lingvistică cu **bazaconie**) etc.

Orașul se pregătește să moară, bătrînele își vînd zilele negustorilor, tinerii fug spre locuri unde vînzările de tot felul prosperă, se vorbește convingător și despre un exod al pomilor și copacilor.

4. O aparent paradoxală revenire spre amorf se înregistrează în cazul lui Constantin Pierdutul I-ul, obsedant personaj în scrisul lui Bănulescu. „Aburul vorbelor" din jurul lui este rarefiat în carte, prin precizia unor determinări. Geniul său matematic îl împinge în nebunie, căci o viață sub semnele cifrelor, cînd lucrurilor li se atașează cifre în loc de **nume,** devine deșertăciune. Simbolul este consecvent urmărit : rapidele înmulțiri ale numerelor cu zeci de cifre, care nu înseamnă nimic, sînt făcute de nebun în gări-răscruci, deci, ale unor drumuri goale de semnificație. Încercarea de regresiune în vegetal a lui Constantin, devenit rege temporar al grînelor, sfîrșește rău, căci vegetalul nu are nevoie și nu cunoaște valoarea, așa încît Constantin Pierdutul va reveni în Metopolis ca pensionar al lepei Roșii, stăpîna Bodegii Armeanului.

Un sens subteran al cărții, încărcat de nostalgic regret, pot închide cuvintele rostite la „încoronarea" lui Constantin : **„Mă închin în fața minții tale luminate care a făcut cifra mai înțeleaptă decît cuvîntul".** În încercarea de conciliere a Timpului cu Istoria, soluția programatică a metopolisienilor a fost dovedită falimentară ; se pot aștepta soluția științei (orașul Mavrocordat) și cea a datinei (diacomesienii).

5. Deocamdată, trebuie spus că, de multă vreme, în proza românească, cuvintele nu au mai cunoscut starea de grație în care trăiesc în această carte. Dincolo de ceremonia povestitului, stă mulțimea conotațiilor : oamenii **coboară** din legendă în realitate ; naratorul **coboară** (fizic) spre întîmplările istoriei și **urcă** spre **pavilionul** generalului Marosin ca pe un nou Ararat, apoi **fluviul** și **insula.** Așa încît această carte se citește ca **Amintiri din copilărie, Călătoriile lui Gulliver** și, nu în ultimul rînd, ca **Un veac de singurătate.**

IOAN IULIU POPA

cronica literară

Mircea Ivănescu

ALTE POESII

Ed. Dacia, 1977

Mircea Ivănescu și-a făcut un stil din deturnarea către poezie a situațiilor epice, derulate filmic și analizate fotogramă cu fotogramă, scoțînd astfel o lecție sui generis de regie continuată în eseu despre nu are importanță ce : amintirea unui răsărit de soare, o călătorie, bilciul, copilăria, absențele spiritului, interiorul domestic, locurile comune ale literaturii, în general, adunate fără greș cu un instinct prozastic, de romancier. De la **Versuri, Poeme, Poesii** și pînă la **Alte versuri, Alte poeme,** și mai recentele **Alte poesii** versurile sale par o succesiune de fișe construite metodic, fără febrilitate, comentate rece, neutru, distant. Autor al unei **saga** ironice a literaturii (nu altceva este toată poezia sa) numită în două din primele volume **Mopeteiana,** Mircea Ivănescu și-a făcut un program – cel mai evident – din a institui în miezul fantasticului o ordine a evenimentului banal și derizoriu. Descendenți de ginte mateină (dar, deopotrivă, urmuziană) spectralele personaje Mopete, El Midoff, V. Innopteanu, I. Negoescu ori Gogo Zagora la care se mai adaugă, din rațiuni strict epice, bruna Rowena, tînăra Nefa și Malvida, cultivă obiceiul lecturii, au opinii asupra lui Sartre, Baumgarten, Ruskin, Lichtenberg, Thomas Mann, îl evocă într-o manieră familiară pe „pictorul Vasile" (Vassili Kandinsky), participă la voiajuri inițiatice („cite o plimbare heraldică") ori se simt asediate de „mari păduri de triste țuri". Moduri, acestea, de a semnala o dată în plus deriziunea livrescului. Curiozitatea este că, intemeietor, în **Mopeteiana,** de falanster confidențial de melancolici și meditativi dedați cu umanioarele, închipuind un bestiar fantastic după sugestii care pornesc foarte probabil din Christian Morgenstern (pisiciinele Benone, broscoporcul, rinocalul, crocomurul precum și alte animale „heraldice"), temător de erudiție ca și de literatura de sentiment, Mircea Ivănescu a continuat să scrie totuși pînă în prezent eseu liric (cu mijloace urmuziene) ori să convertească în scene de imaginație pretexte livrești. Dar, desigur, fără a uita să arboreze sub o mină infatigabil ironică neîncrederea în inițiativele „literaturii". „Literatură" pe care bineînțeles nu ostenește să o slujească asiduu, făcîndu-și cu detașare și finețe un tabiet din retractări, precauții, perplexități aluzii, disocieri și „exegeze" asupra temelor consacrate.

Regimul normal al poeziei lui Mircea Ivănescu este cel al notației și evocării, aduse pînă la un descriptivism epopeic uzitat, iarăși o curiozitate a acestui poet nu în mari panorame epico-lirice, ci în modeste tablouri conturate aproape obiectiv, în secvențe autonome, egale în monotonie ca și în priza asupra realului astfel că aspectul cel mai firesc al oricăruia dintre volumele apărute este repertoriul de teme, de scene anclizate minuțios, iar în succesiune editorială „revăzute" și „adăugite". Versurile nu sînt mai mult decît o masă de cuvinte strict funcționale, adaptate comunicării curente, introspecției și rememorării. Limbajul este redus la funcția lui referențială, metaforele sînt rare, dispersate în poezie din necesități decorative, cel mult pentru a defini un sentiment, o „stare de spirit" : „Sau, dimpotrivă, mișcare unei stări de spirit, – cînd stai / într-un cub de noroioasă tăcere, și trec / prin fața ta umbrele cu picioarele lungi, într-un cerc / spart undeva în spate, căutînd să te împresure, și mai / vrei să le urmărești cu privirea, și te întorci / după mersul lor, și ele, altele, indiferente, își văd de trecerea lor înainte, și lente / inscriu într-o mișcare în care uiți tot, și / nu mai urmează nimic. (Din cînd în cînd, / mai trece elefantul alb al unei dorințe.) / (Te gîndești că ai putea să-ți dorești, acestei ființe / alunecînd lîngă tine, să-i crești trecerea, și urcînd / cercul acesta să se facă un clopot de liniște străvezie, / să te închidă). Doar că toată asta-i o închipuire pustie" (**Ploaie în piață și carusel**).

În această manieră analitică, avansînd sau negînd supoziții (în **Alte poesii** optativul și conjunctivul sînt, fără nici o schimbare, modurile verbale predilecte ale narațiunilor lirice), poezia evocă un univers eteroclit, în care conexiunea temporală a evenimentelor este rînd pe rînd bulversată și recompusă. Ni se propune, astfel, o speță de lirism cerebral, descinzînd dintr-o tehnică proustiană, însă totul adus la convenție („Orice povestire e o convenție, desigur, și orice / înțelepciune luată din povestiri este tot o convenție", se spune în **O povestire de la sfîrșit**), la jocurile lui „ca și cum", la iluziile și decorurile literaturii. Surpriza este că, supunînd întîmplările simple ale existenței cotidiene ca și „literatura" unui examen tenace, unei cazuistici mai mult monotone decît complicate, care cere cititorului un efort de adaptare (și acceptare). Mircea Ivănescu este un autor de o sensibilitate gravă, de un patetism latent, ieșind la suprafață în prezența citorva teme mari – timpul, extincția – care transmit în poezie un fior cutentic. Ceea ce înseamnă că travestiurile epice și partiturile ironice ale lirismului lui Mircea Ivănescu sînt mai mult consecințe ale polemicii unui sentimental cu manufactura desuetă a sentimentalismului minor „Liniștea decolorată de dimineața în zori, cînd ai ieșit / și iarba e caldă – și pisica încă adormită clipește / cînd o lași pe cărare, și în grădină frunzarele cu verdele / spălăcit, ude, – e un fel de a înțelege lumina. / Cum, în stradă, cînd ai deschide poarta să cauți / motanul care a lipsit de acasă, și s-ar schimba / indiferența de acum într-o amintire despre răsăritul de soare demult / pe străzile cu case în dărîmare, cînd fugeai / cu o spaimă pe care nici nu o credeai reală, după nopțile albe, / și culorile dimineții erau cu putință, și îți erau / greoaie pe față. Acum însă aici amintirile nu mai au / preț – este doar drumul orb al pisicii printre flori, / și o clipă cu ochii deschiși ai tăi, și ei orbi înăuntru, într-u somnul / de peste noapte, și cel care urmează cu ochii strînși, / pînă cînd e afară începutul dimineții tîrzii – și începi iar o zi" (**Mattinata**).

LUCIAN ALEXIU

instantanee

FERICIT POETUL ...

Fericite întîmplări, clipe alese, oameni generoși cu ochii luminați de jertfe interioare, cu mîinile ca floarea de lămîiță, mi-au pus sub priviri, încă din adolescență, cărți rare, legate în piei de sacre sălbăticiuni, strînse între coperți de lemn amețitor, uscat la rugul soarelui. Oamenii aceia nu știau prea multă carte, nu cunoșteau cu toții taina slovelor aplecate și tremurate, dar dezlegau cu ușurință cîntecul păsărilor, șuierul vîntului, creneleie norilor, șoapta rădăcinilor, zvonul miraculos al izvorului și, mai cu seamă, clipa solemnă, cînd sămînța așezată cu pietate în pămîntul străbun începe să slăvească lumina. Tata a coborît, copil orfan fiind, înspre tumultul orașului, purtînd în desagă, lîngă aurul mălaiului uscat, o asemenea carte, dată de rudele sale sărmane ca un talisman. Pe una din filele ei sînt trecute ziua, luna și anul, cînd pleca dintre colinele de legendă care închid, ca într-un ulcior verde, satul său natal... Nici eu nu am ajuns să deslușesc toate slovele acelea, nu am pătruns în lumea aparte a cărților străbune, dar pot să spun că, atunci cînd am avut în mîini făptura lor înțeleaptă, am citit, tulburat și fermecat, însemnările de pe marginea filelor, scrise de iluștri anonimi, și am descoperit Istoria .

Scria pe marginea filelor ziua în care au înflorit pomii, în leatul..., scria cînd s-a născut fiul lui... și al... în leatul, scria pe marginea filelor cînd învățătorul... s-a dus cu pruncii după sălcuțe în leatul..., scria pe marginea filelor cînd turcii au lovit năprasnic satul, pustiind casele și omorînd copiii..., în leatul..., scria cu litere tremurate cînd arătare de sînge s-a văzut pe cer în leatul... și cînd livezile nu au dat rod, scria de nașteri, nunți și botezuri, de morți și căzuți în războaie, de flăcăi uciși mișelește, de fecioare care s-au făcut mireselе apelor și ale pădurilor, ca să nu fie vîndute, scria de flori și de ierburi tămăduitoare, de potopuri și de clipe îngrozitoare, cînd se trezeau zimbrii care țineau pămîntul pe umeri, toate în leatul... O lume întreagă era acolo, cu bucuriile, cu tristețile, cu soarta bună sau potrivnică, o lume întreagă reînvia și se așeza în suflet, firesc și înălțător, așa cum într-un cuib, firesc și înălțător, se reașează păsările, sau urmașele păsărilor, plecate pe alte meleaguri, atunci cînd sînt chemate de semnale nestiute... Toate în leatul... și numai prin acest leat se legau ele de cele învățate în școală, sau, mai departe, prin esența lor ele erau purtătoare de cea mai aleasă și mai luminată limbă pe care mi-a fost dat să o citesc, erau purtătoare de sclipitoare metafore, de imagini surprinzătoare, nestemate, comparații de rară virtuozitate. Și toate acestea înmănunchiau suflete alese, deschise înspre lume și rotitoare înspre lume, ca floarea-soarelui înspre soare, ca floarea-de-colț înspre veșnicele creste !... Ele erau Poezie, ele erau expresia înălțătoare a inimilor, care opresc viața în loc prin cuvînt, o imortalizează, ele erau acele însemnări asemenea strămoșeștilor arcuri care vibrau aprinse de dor ca să trimită săgeata înspre locul sfînt al unei noi și eterne ctitorii. Ele erau Poezia, dorința tulburătoare de a trimite mai departe făcliile visătoare ale sîngelui pieritor, dorința de a rămîne, pentru cei care vor veni, de a rămîne cu luminile și umbrele vieții, de a cînta solemn, duios și tragic, drept și pur clipa trecătoare.

Așa am început să cred, și credința a fost și a devenit certitudine, că harul rar al talentului se naște în acei oameni care simt mai profund prezentul, clipa de azi care va deveni istorie, prezentul care va deveni trecut, și că acei oameni sînt asemenea albinelor care nu și-ar împlini menirea dacă nu ar lua viața din viața florilor de salcîm, din viața florilor de tei, din viața florilor de cîmp, din viața florilor de munte...

Așa am început să cred, și credința a devenit certitudine, că acești minunați oameni care scriu nu ar fi atît de bogați, în cetatea sacră a pieptului lor, dacă nu ar fi urmașii unor minunați oameni care au pus și au păstrat vie în palmele lor rădăcina salcîmului și a teiului, care au menținut cu prețul vieții puritatea și lumina florilor de cîmp, a florilor de munte...

De la Cel Sfînt Dosoftei, la chipul și graiul mesianic al lui Eminescu, la Blaga, cel născut în satul de lacrimă, poezia românească este un drum al unei istorii cum nu multe popoare au, este o nestrămutată osmoză cu pămîntul străbun în care, alături de armele ce nu rugînesc, se odihnește fluierul de fag, fluierul de os, fluierul de soc.. Iar poetul este legat de pămînt prin părinții săi, prin bunii săi, prin străbunii săi, prin acel de dinaintea străbunilor, pierduți în negurile vremii și în luminile purtătoare ale baladelor ; el, poetul este acela care le readuce chipul în lume îi face din nou să respire lîngă oameni.

Fericit Poetul, fericiți poeții născuți în Țara noastră de legendă, purtători pe mai departe ai legendelor, făuritor de noi legende, fericit poporul cîntat și slăvit de poeți !...

GEORGE SURU

lecturi

Ovidiu

ARTA IUBIRII

Ed. Minerva (Biblioteca pentru toți), 1977

Traducerile din literatura clasică latină la noi s-au îmbogățit cu celebra operă a lui Ovidiu, **Arta iubirii,** în tălmăcirea Mariei Valeria Petrescu, clasicistă consacrată în materie. Despre importanța literară a acestei opere a lui Ovidiu ne orientează într-un dens studiu introductiv pasionatul clasicist Gr. Tănăsescu, a cărui contribuție e cu atît mai valoroasă cu cît ne relatează asupra stadiului contemporan pe plan mondial, al comentariilor ovidiene relativ la „Arta iubirii". Tot Gr. Tănăsescu a elaborat un binevenit tabel cronologic ovidian în care consemnează mai ales momentele de seamă ale consacrării contemporane a lui Ovidiu. Se impun însă două completări indispensabile la acest tablou : traducerea **Tristelor** lui Ovidiu întreprinsă de Eusebiu Camilar, asupra căreia vom reveni, și menționarea monografiei lui N. Lascu, **Ovidiu. Omul și poetul.** (Ed. Dacia, 1971) cea mai vastă exegeză ovidiană apărută la noi pînă acum

În ceea ce privește traducerea, ea ridică unele probleme principiale. Maria Valeria Petrescu, care a tradus în trecut **Metamorfozele** lui **Ovidiu** (cărțile I și II, cu o prefață de St. Bezdechi, 1937) și o selecție din cele mai frumoase poezii ale lui **Ovidiu** (1969), folosește în prezenta traducere metrul antic, destul de greoi cititorului contemporan Traducerea este exactă și utilă pentru studioși, pentru elevi și studenți, dar nu ne produce încantația specifică poeziei. De această realitate și-au dat seama alți traducători care au renunțat la metrul antic pentru unul specific limbii române. De aici au rezultat excelentele traduceri ale **Tristelor,** realizate de Eusebiu Camilar (1957 și 1966) și mai ales ale lui **Th.** Naum din 1959 și 1972, care unesc erudiția cu inspirația.

Alți traducători voind să evite dificultățile legate de metrul antic au recurs direct la proză. Așa a procedat primul traducător al **Artei iubirii** N. Manolescu-Silva în 1889, realizată în proză „prin limba franceză", iar în epoca noastră David Popescu, traducătorul **Metamorfozelor** (1972) după ce traducerea aceleiași opere în versuri fusese realizată de către Ion Florescu și Petre Creția (1959)

Diferitele modalități de traducere își au argumentele lor temeinice Opțiunea este dictată de rațiuni literare sau practice. De aceea, considerăm traducerea Mariei Valeria Petrescu drept o contribuție pozitivă la cunoașterea operei lui Ovidiu, chiar dacă suflul poetic nu o însoțește totdeauna. Ea va ajuta munca viitorilor traducători ovidieni în spiritul promovat de Th. Naum și Eusebiu Camilar.

BUCUR ȚINCU

M.I.C.M. — C.I.U.T.C.P.M.

Întreprinderea mecanică de mașini și utilaj minier BAIA MARE

ROTAȚIA MIJLOACELOR CIRCULANTE, OBIECTIV PRINCIPAL

În activitatea financiar-economică a I.M.M.U.M. Baia Mare, accelerarea vitezei de rotație, a mijloacelor circulante este un obiectiv prioritar, căruia i se acordă o deosebită importanță.

Intenționîndu-se utilizarea eficientă oportună și completă a fondurilor bănești, se are în vedere, în primul rînd, perfecționarea aparatului informațional din unitate pe linia proiectare – aprovizionare – producție, situație care urmărește armonizarea procesului economic

Faptul că activitatea de aprovizionare devine în acest fel o latură complementară și inseparabilă a procesului de producție, permite o dimensionare optimă a bazei materiale, în strînsă corelație cu obiectivele de plan, direcționîndu-se mijloacele circulante spre scopuri prioritare.

Cunoscîndu-se sarcinile de producție imediate, se supraveghează dinamica stocurilor, se fundamentează consumurile și se elaborează balanțe judicioase în gospodărirea normativului financiar.

Această orientare economică care stă la baza procesului de aprovizionare facilitează înlăturarea consumurilor exagerate, depistarea materialelor disponibile sau fără mișcare. conducînd la o eficiență sporită în utilizarea fondului de rulment.

În asemenea condiții, apariția unor stocuri de materiale temporar excedentare reprezintă o cauză obiectivă, fiind efectul măsurilor de echilibrare a normativului. Pentru eliminarea efectelor imobilizării și în scopul repunerii în circuitul economic, într-un termen cît mai scurt, a stocurilor de produse disponibile, redăm mai jos principalele repere oferite de unitatea băimăreană :

Unitățile socialiste din întreaga țară care doresc să-și completeze baza materială de producție a anului 1977 cu materialele oferite de I.M.M.U.M. Baia Mare, pot transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

ÎNTREPRINDEREA MECANICĂ DE MAȘINI ȘI UTILAJ MINIER, STR. BAIA SPRIE, NR. 170. BAIA MARE – JUD MARAMUREȘ

În ordinea sosirii comenzilor și în funcție de cererea beneficiarilor I.M.M.U.M. poate expedia mărfurile comandate în condiții de ambalare și transport corespunzător.

Relații suplimentare se pot obține la telefon 12.412 – Baia Mare – solicitînd serviciul de aprovizionare.

EMIL GEORGESCU
VASILE BAȘA

Denumirea materialului caracteristicile	U/M		Disponibil	Preț unitar
1	2		3	4
Oțel IEP				
OL 38	[illegible]		918	1,84
OL 37—1N	100	kg.	1 710	3,570
OL 37—1N	140	"	3 859	2,74
Oțel UNP				
OL 37—2K	65	"	3 842	3,00
OL 37—1N	80	"	4 024	3,47
OL 37—1N	100	"	3 847	2,635
OL 37—2N	100	"	4 467	2,805
OL 37—1N	140	"	2 700	2.85
Oțe rotun				
ST 50—2	85	kg.	14 284	2,74
OL 70—1K	85	"	90 075	2,66
OLC 45	85	"	5 350	2,69
18 MOCN 12	85	"	4 237	3,42
OLC 15	90	"	9 845	2,685
OLC 25	90	"	3 378	2,68
OLC 45	90	"	32 790	2,82
ST 50—2	90	"	13 829	3,455
41 MOC 11	90	"	11 424	4,01
13 CN 30	90	"	3 000	5,595
41 CN 12	90	"	2 398	4,10
31 C 10	90	"	193	3,56
28 FNC 12	90	"	3 650	3,50
38 MS 12	90	"	4 995	3,65
M 85 T 3 69[illegible]	90	"	152	15,20
OL 42—1N	100	"	1 018	2,40
ST 50—2	100	"	10 170	2,645
OL 50—1K	100	"	612	2,63
OL 70—2K	100	"	3 696	3,50
OLC 25	100	"	1 691	2,68
OLC 45	100	"	10 247	2,825
OLC 60	100	"	4 572	2,70
38 MOCA 09	100	"	542	5,46
30 MOCN 20	100	"	2 900	5,43
21 MONC 12	100	"	12 794	3,73
21 MONC 12	100	"	47 633	3,73
21 MONC 12	100	"	3 333	5,79
41 MOC 11	100	"	8 000	3,695
40 [illegible]	100	"	8 368	3,565
18 MC 10	100	"	2 400	3,48
OL 37—2N	110	"	3 754	2,39
OL 37—1K	110	"	3 123	2,60
OL 37—5K	110	"	1 061	2,73
OL 42—1K	110	"	761	2,60
OL 50—1K	110	"	4 411	2,72
OLC [illegible]	110	"	4 604	2,68
C 45	110	"	6 329	2,68
30 MOCA 09	110	"	1 750	4,08
21 TMC 12	110	"	250	3,47
41 MOC 11	110	"	7 031	3,95
13 CM 30	110	"	6 946	5,52
OL 37—2K	120	"	9 683	2,65
OL 37—1N	120	"	1 067	2,38
ST 3	120	"	6 867	2,79
OLC 20	120	"	4 301	2,66
21 MONC 12	120	"	1 364	3,90
13 CM 30	120	"	1 833	5,40
18 MC 10	120	"	3 189	5,46
18 MC 10	120	"	6 726	3,43
41 MOC 11	120	"	2 031	3,60
18 MOCN 12	120	"	989	4,52
40 C 10	120	"	7 320	3,39
OL 37—1N	130	"	4 484	2,38
OL 37—2K	130	"	2 820	2,65
OL 42—1N	130	"	7 529	2,38
OL 50—1K	130	kg.	5 323	2,60
OL 60—1K	130	"	2 437	2,62
OLC 45	130	"	12 781	2,72
41 CN 12	130	"	519	4,12
13 CN 35	130	"	750	7,11
30 MOCN 20	130	"	1 590	5,24
18 MC 10	130	"	5 325	4,50
15 MONC 12	130	"	1 168	5,84
40 CM	130	"	7 139	3,395
41 MOC 11	130	"	6 300	3,60
OL 37—1N	140	"	551	2,44
OL 42—1K	140	"	1 910	2,60
OL 50—1K	140	"	5 886	2,60
OLC 45	140	"	6 355	2,68
13 CM 30	140	"	5 797	5,83
13 CN 30	140	"	6 211	5,40
40 BC 10	140	"	4 808	3,31
41 MOC 11	140	"	2 787	3,59
OL 60—1K	150	"	6 816	2,62
OLC 25	150	"	2 840	2,66
OLC 45	150	"	16 070	2,94
OLC 45	150	"	1 168	2,68
OL 52—2K	150	"	357	2,84
30 MOCN 20	150	"	1 636	6,14
13 CN 20	150	"	15 533	5,355
41 CN 12	150	"	2 198	4,06
OLC 60	155	"	850	2,65
OL 37	160	"	8 629	2,35
OL 37—1N	160	"	6 069	2,66
OL 37—1N	160	"	1 546	1,76
OL 50	160	"	676	2,77
OL 50—1K	160	"	1 245	2,69
OL 60—1K	160	"	1 598	2,74
OLC 10	160	"	1 330	2,67
OLC 15	160	"	40 260	2,64
OLC 25	160	"	1 619	2,63
OLC 35	160	"	3 578	2,80
13 CN 35	160	"	270	5,81
18 MC 10	160	"	1 972	3,36
28 TMC 12	160	"	2 305	1,79
21 MOMC	160	"	1 226	3,74
18 MOCM 06	160	"	2 250	4,00
41 MOC 11	160	"	3 292	3,575
OL 37—2K	160	"	2 510	3,01
OLC 45	170	"	3 940	2,925
OLC 15	170	"	401	2,62
OLC 55	170	"	1 730	2,925
OLC 35	170	"	2 119	2,73
13 CN 30	170	"	626	5,30
41 CM 12	170	"	1 504	4,45
Rul. 2	175	"	2 895	4,64
OL 37—2K	180	"	12 791	2,72
OL 42—1N	180	"	3 378	2,36
OLC 45	180	"	27 261	2,75
OLC 35	180	"	14 510	2,665
33 MOC 11	180	"	1 800	3,38
18 MC 10	180	"	1 635	3,53
18 MC 10	180	"	17 187	3,36
Rul. 2	180	"	3 442	3,75
41 MOC 11	180	"	5 000	3,165
OL 37—2K	200	"	5 632	2,77
OL 37—2K	220	kg.	2 685	2,73
OLC 45	220	"	10 785	2,69
41 CN 12	250	"	363	4,146
OLC 45	250	"	3 426	2,78
OLC 15	272	"	15 005	7,52
Oțel patrat				
OLC 25	90×90	"	1 150	2,42
OLC 45	90×90	"	3 689	3,13
OL 37—1N	100×100	"	6 376	2,86
OL 37—1N	100×100	"	11 893	2,20
OLC 60	100×100	"	4 495	2,49
41 MOC 11	100×100	"	2 607	3,48
13 CN 30	100×100	"	6 400	5,12
21 TMC 12	100×100	"	52	3,72
M 85 T 3 715	100×100	"	1 119	14,90
OL 57—1N	110×110	"	59	2,20
41 CN 10	110×110	"	25	4,54
18 MC 10	110×110	"	1 424	3,27
OL 37—1N	120×120	"	104	2,20
OL 37—2K	120×120	"	7 977	2,44
OLC 35	120×120	"	19 394	2,49
OLC 10	120×120	"	317	2,50
OL 60	120×120	"	5 294	2,42
Rul. 2	120×120	"	440	4,01
W 85 T 3 593	120×120	"	336	14,90
21 TMC 12	120×120	"	1 072	3,34
21 MONC	120×120	"	1 220	4,16
35 MS 12	120×120	"	684	2,77
OL 37	120×120	"	1 059	3,12
09 52	140×140	"	5 999	2,85
OL 50—1K	140×140	"	1 330	2,40
18 MC 10	140×140	"	3 156	3,15
18 MOCN	140×140	"	2 817	3,28
15 MOMC 12	140×140	"	2 817	4,39
OL 37	150×150	"	900	2,42
OL 42—1N	150×150	"	457	2,19
OL 50—1K	150×150	"	82	2,49
OL 60—1K	150×150	"	481	2,45
OLC 45	150×150	"	1 667	2,53
W 4 021	150×150	"	657	10,66
41 MOC 11	150×150	"	3 707	3,46
41 CN 12	150×150	"	3 156	3,19
33 MOC 11	160×160	"	626	3,47
OL 37—1N	180×180	"	3 612	2,17
OL 42—1K	180×180	"	1 564	2,39
OLC 35	180×180	"	1 280	2,36
Rul. 2	180×180	"	2 280	3,88
41 MOC 11	180×180	"	501	3,44
OL 42—3K	200×200	"	1 320	3,17
OL 50—1K	200×200	"	135	2,49
OL 60	200×200	"	1 231	2,49
OL 60—1K	200×200	"	1 520	3,1[illegible]
OLC 10	200×200	"	1 813	2,45
OLC 10	200×200	"	1 300	1,82
OLC 15	200×200	"	10 511	2,42
OLC 20	200×200	"	4 342	2,49
OLC 25	200×200	"	1 350	3,50
18 MC 10	200×200	"	1 794	2,58
18 MC 10	200×200	"	3 000	3,23
41 MOC 11	200×200	kg.	1 224	3,44
33 MOC 11	200×200	"	484	2,96
W 7 735	200×200	"	291	5,29

1		2	3	4
Rul. 2	200×200	"	2 280	3,88
41 CN 12	200×200	"	3 401	4,02
40 C 10	200×200	"	3 432	4,16
OL 37—1N	220×220	"	2 156	2,80
OLC 15	220×220	"	2 530	2,42
OLC 45	220×220	"	6 531	2,44
13 CN 35	220×220	"	3 719	5,65
13 CN 35	220×220	"	545	2,44
OLC 15	240×240	"	7 290	2,38
OL 42—1N	250×250	"	318	2,44
OL 37—2N	250×250	"	6 254	2,24
OL 42	250×250	"	6 477	2,44
OL 37—1N	250×250	"	2 231	1,86
OL 50—1K	250×250	"	2 532	3,05
OL 50—1K	250×250	"	5 370	2,24
OLC 15	250×250	"	3 770	2,41
OLC 35	250×250	"	6 870	2,45
OLC 45	250×250	"	12 659	3,205
OLC 60	250×250	"	12 333	2,325
OLC 60	250×250	"	19 935	2,325
41 CN 12	250×250	"	3 414	3,89
W 7 753	250×250	"	1 023	5,47
W 2 713	250×250	"	8 978	8,21
18 MC 10	280×280	"	2 544	3,21
OL 37	300×300	"	1 624	2,14
OL 50—1K	300×300	"	5 135	2,35
OL 70—1K	300×300	"	17 820	2,31
OLC 20	300×300	"	2 414	2,34
OLC 45	300×300	"	12 717	2,35
35 M 16	300×300	"	5 985	2,58
13 CN 30	300×300	"	4 195	6,72
W 2 713	300×300	"	3 780	6,27
18 MOCN 12	300×300	"	2 920	3,04
30 MOCN	300×300	"	697	5,02
10 Cr MO 10	300×300	"	20 400	4,40
OLC 15	350×350	"	4 599	2,42
OLC 45	350×350	"	41 794	2,36
40 C 10	350×350	"	3 936	3,31
33 MOC 11	350×350	"	3 321	3,40
21 MOMC 12	350×350	"	2 531	3,04
V MOMC 17	350×350×2 600	"	4 155	5,54
OL 37—2K	400×400	"	12 457	2,44
10 CN 10	400×400	"	6 763	4,53
30 MOCN 20	400×400	"	2 888	5,02
VMOCN 17	400×400	"	9 611	5,54
38 MOCA 09	400×400	"	10 800	3,915
Oţel cornier				
OL 37—1N	130×130×12	"	2 371	3,795
RST 52—3	130×130×14	"	2 843	3,425
OL 52—3K	140×140×12	"	12 832	3,40
OL 52—3K	140×140×14	"	21 240	3,40
OL 38—2N	140×140×15	"	3 300	2,81
ST 52—3	140×140×15	"	5 713	4,949
OL 37—2K	150×150×14	"	34 367	3,06
1		2	3	4
OL 38	150×150×14	"	3 929	2,69
OL 37—3K	150×150×14	"	4 53	3,13
ST 52—3	150×150×14	"	10 090	3,345
OL 37	150×150×16	"	3 336	3,06
RR 5 215	150×150×14	"	15 000	3,35
OL 37	200×200×20	"	2 616	2,55
RST 37—2	150×100×12	"	2 621	3,425
Oţel INP				
OL 37—2N	240	"	1 515	2,19
OL 37—2N	240	"	739	2,68
ST 37—2	260	"	2 306	3,11
OL 37	280	"	4 105	2,90
OL 38—2N	300	"	489	2,71
OL 37—1N	300	"	6 210	2,70
OL 37—2N	300	"	3 438	2,32
OL 37—1K	300	"	2 200	2,695
RST 37—2	300	"	5 100	2,745
RST 37—2	320	"	3 659	2,30
ST 37	320	"	6 324	3,10
RST 37	360	"	5 300	3,55
OL 37—1N	360	"	22 385	2,49
ST 38	360	"	6 260	2,885
OL 37	400	"	8 843	2,49
OL 37—2K	400	"	3 450	3,00
OL 37—3K	400	"	8 871	3,08
Oţel UNP				
ST 37—2	180	"	5 312	2,68
ui 180×80×5		"	479	3,08
ui 180×100×5		"	1 600	3,08
ST 37—2K	200	"	2 953	2,91
ui 200×60×5		"	4 557	2,61
ui 260×80×5		"	12 483	4,10
OL 37—1N	220	"	1 859	2,62
OL 37—2K	220	"	4 352	2,91
OL 37—2K	240	"	3 727	2,91
OL 37—3	260	"	761	3,06
ST 37	260	"	2 980	3,11
ST 37—2	300	"	407	3,99
ST 38	300	"	14 000	2,70
Ţevi consteţ**ii**				
	45×45×4	ml.	10	42,96
	45×45×5	"	3,60	42,96
OLT 35	50×50×5	kg.	2 500	6,40
	55×55×4	al.	124	40,66
	60×60×6	kg.	217	4,74
	70×40×20	"	198	8,50
OLT 45	80×80×6	"	1 142	4,25
	80×80×8	ml.	113	77,56
	106×60×6	kg.	2 060	3,41
OLT 35	106×60×9	ml.	94	71,54
	3,5×8	kg.	570	6,02
I 55	41/44×6,35	"	1 500	5,62
OLT 35	10×2	"	213	24,96
	10×2,5	"	279	23,00
	13.5×2	"	528	13,34
	22×3	"	2 957	5,27
	25×2,5	"	495	9,13
OL 32	25×3	"	1 152	5,54
OL 34—1K	25×3	"	2 500	6,45
	25×3	"	1 150	0,88
14 CMO 4	28×5	"	179	26,00
	30×2,9	"	1 283	7,55
OLT 45	28×3	"	185	10,00
OLT 55	30×3	"	1 629	6,29
	30×4	"	2 403	7,15
OLT 45	30×6	"	277	6,00
OLT 35	31.8×4	"	2 000	7,11
	32×2	"	770	6,50
32	32×3	"	3 700	6,25
	35×4	"	3 800	5,08
	36×5	"	1 200	5,08
	40×8	"	610	5,38
	38×5	"	777	7.91
	38×7	"	97	6,40
	38×7,1	"	1 001	5,08
	38×8	"	680	5,02
40	40×3	"	645	8,28
	40×3.5	"	6	6,96
	40×4	"	1 369	7,30
	42×3,5	"	13 437	4,52
	42,4×5,2	"	1 788	5,50
	42×5	"	506	5,50
	45×5	"	821	5,69
	42×8	"	2 000	5,23
	42×10	"	2 371	6,95
OLT 45	45×3,5	"	372	21,39
OLT 65	45×5	"	455	5,27
OLT 35	45×5	"	905	6,02
	48×8	"	1 330	4,19
	48×9	h"	445	4.19
OLT 45	56×5	"	3 412	5,40
OLT 45	50×6	kg.	926	5,12
OLT 45	50×6	"	1 000	6.00
OLT 35	54×4	"	260	4,62
	54×10	"	1 010	5,50
	60×4	"	8 508	3,80
	70×9	"	269	3,46
	63×10	"	2 616	3,92
OLT 63	60×10	"	1 459	4,22
OLT 35	63,5×3,5	"	708	4,44
	63,5×4	"	1 541	4,50
OLT 45	63.5×6	"	3 000	4,14
	65,5×7	"	1 557	3,95
	65.5×10	"	1 015	5,46
OLT 35	65×5	"	1 062	5,87
	70×10	"	1 255	4,07
OLT 65	75×5	"	1 057	5,95
OLT 35	73×6	"	537	4,94
	73×10	"	1 000	4,22
	76×5	"	1 392	4,40
	76×7	"	2 373	4,52
	76×12	"	8 500	3,86
	85×4	"	2 000	4,22
OLT 65	83×5	"	508	5,21
OLT 55	83×7	"	1 000	3.46
	83×8	"	1 800	3,71
	83×10	"	694	3.64
10 CMO 10	83×12	"	619	14,58
OLT 35	88,9×4	"	1 363	4,59
	89×5	"	6 300	3,80
	89×6	"	238	3,46
	89×10	"	2 205	3,87
	89×12	"	3 500	3,69
OLT 62	89×12	"	5 300	3,48
OLT 35	89×14	"	1 082	3,99
	89×14	"	164	3,55
OLT 65	89×14	"	1 553	3,56
OLT 35	89×16	"	2 168	2,45
OLT 45	95×5	"	2 590	4,25
OLT 35	95×14	"	4 356	4,52
	108×4	"	703	3,77
	108×8	"	5 126	4,10
OLT 45	108×10	"	1 947	3,77
OLT 35	114×12	"	3 344	3,56
OLT 45	114×12	"	2 923	3,44
OLT 35	121×8	"	469	5,49
	135×6	"	245	3,77
	135×12	"	1 780	3,64
	133×16	"	829	2,48
	133×18	"	1 000	2,86
	139.7×7,1	"	380	3,46
	140×5	"	1 856	3,61
OLT 45	140×7	"	997	3,51
OLT 35	140×10	"	3 000	3,46
	140×14	"	1 188	3,40
	140×32	"	496	3,46
	142×10	"	597	3,39
	146×10	"	1 897	3,46
	146×12	"	2 000	2,67
OLT 45	146×12	"	2 865	3,64
	146×16	"	2 944	3,24
	146×18	"	1 000	3,39
OLT 35	146×18	kg.	4 888	3,39
	152×4,5	"	460	3,92
	152×6	"	5 135	3,61
	152×6	"	3 311	3,65
	152×16	"	3 400	3,42
	159×6	"	1 184	3,77
	159×14	"	544	3,40
	162×16	"	2 096	3,92
	178×8	"	500	4,22
	178×9	"	1 315	4,14
	178×10	"	861	4,14
	194×8	"	731	4,52
	194×10	"	1 000	4,52
	194×12	"	3 450	4,35
	194×14	"	764	3,94
	194×20	"	2 847	3,88
OLT 45	194×16	"	4 522	4,06
OLT 35	194×18	"	373	3,84
OLT 45	194×18	"	658	3,28
OLT 35	194×20	"	6 300	3,88
	219×8	"	2 231	4,30
	219×8	"	264	3,00
	219×18	"	1 878	3,86
	219×19	"	4 126	3,86
	219×19	"	1 456	3,86
	245×7	"	744	3,70
	245×9	"	624	4,00
	325×9	"	3 000	4,65
	325×10	"	5 400	4,15
OLT 45	377×24	"	5 230	3,95
	356×10	"	2 337	4,07
OLT 35	356×11	"	5 854	4,17
	356×12	"	6 988	4,12
	356×12	"	3 352	4,03
St. 45.4	426×25	"	1 585	5,93
OLT 35	558,8×32	"	10 000	7,00
OL 52	620×7	"	700	4,37

marginalii

UN PERSONAJ EMINESCIAN SUB SEMNUL PATRIEI

După episodul geto-dac al mitului românesc, și după cel al strămoșilor și întemeietorilor de țară, în „epopeea" națională a lui Eminescu se deschide acela al eliberării naționale și dreptății sociale, ca episod al revoluției din 1848. Modelul mitic al „vizionarului" ia înfățișarea poetului național, ca poet romantic, a cărui liră nu răsună de mișcarea „armoniei universale", ca a străbunului Orpheu, ci de ecoul „profețiilor amare". Andrei Mureșan este poetul care prin **Răsunetul** său a preluat întreaga semnificație mitopoetică a „vizionarului", în concurența **demonului** cu **titanul**, ca profil interior al „răzvrătitului".

Meditația poetului include sensul unei dialectici a contrariilor, în care „răul" face **istoria**, ca urmare a înfrățirii omului cu forțele negației, pentru răsturnarea imobilității unui timp liniar, ce numai dă impresia schimbării :

Cîntați-o dar popoară ! În glasu-adînc al stranei
Voi mesteca legenda cea veche a Satanei.
Mărire ție Satan, de trei ori ai învins !
Atuncea mă primește prin îngerii peirei,
Mă-nvață și pe mine cuvîntul nimicirei
Adînc, demonic, rece.

În căderea tragică există o dialectică a valorilor ce se promovează prin contrariul lor, și singura formă de a le afirma este răzvrătirea împotriva unei valori „în sine absolute", dată o dată pentru totdeauna, și nu în permanentă năzuință a omului de a și-o apropia : „Tot ce e în lume e vrednic ca să piară", spune poetul, în meditația lui Mureșan asupra dialecticii valorilor umane, într-o viziune a timpului ca „eternă trecere". Ea nu diferă de posibila concluzie a dialecticii hegeliene, cum Engels o deducea din raportul dialectic între raționalitatea unui lucru cu existența lui : Teza despre caracterul rațional al oricărei realități, după metoda hegeliană, se reduce la teze : „Tot ce există merită să piară".

Așadar Eminescu, ca poet modern, dă negației semnificația luptei pentru înlăturarea răului din lume, a asocierii cu puterea „răului" din lumea „creată pentru bine", pentru că răul acționează în istorie ca o lege pentru convertirea lui în bine. În această direcție G. Călinescu remarcă : „Patrioții lui Eminescu sînt toți faustieni și byronieni, munciți de gînduri mari și de indoieli. Cînd eroul nu poate fi nebun, Eminescu îl alege poet, ca să poată astfel medita prin el asupra destinelor omenești. De aceea a fost ales Mureșan, într-un poem ce ar fi trebuit să fie patriotic și a devenit, de prea multe întrebări, metafizic". Și se poate adăuga : meditația lui Eminescu este totdeauna îndreptată spre răul din lume și spre răzvrătirea omului împotriva puterii prin care acesta se împlinește. Cu precizarea că în „orphismul" poetului, eroul apare ca un vizionar care reprezintă nu numai poezia necunoscutului, a dorinței de a vedea mereu mai departe, într-o dinamică a „imaginarului" în sensul romanticei „nostalgii a infinitului", ci și poezia romantismului social, a acțiunii și a progresului, într-o viziune a realului istoric. **Demonul** se întîlnește astfel cu **titanul** într-o dublă semnificație, filozofică și socială, a căutării **absolutului** și a **idealului,** prin cele două modalități ale poetului vizionar : contemplativă și activă, alternante în dialectica istoriei, așa cum Eminescu înțelegec în meditația asupra confruntării trecutului cu eternul : „Ce rîu necunoscut ascunde undele de timp ce viitorul le aduce spre a le mîna în trecut" ?

În tabloul dramatic într-un act, **Andrei Mureșan,** o feerie națională, cît și în variantele ulterioare ale dramatizării acțiunii istorice a personajului, poetul revoluției este un titan ce cugetă la vechea orînduire socială, sprijinită de ideea feudală a divinității, pentru a prevesti poporului său un măreț viitor. Poetul își frînge inima, citind în marmura barbară a trecutului ursita amară a poporului său. Oare viitorul va fi tot așa ? Dar, dacă în „în sămînța dulce a răului s-a pus puterea de viață", cum se spune în prima variantă, și dacă în glasul poetului se amestecă legenda cea veche a Satanei, geniu mîndru în căderea lui, nu cumva tocmai acceptarea tragică a acestui **rău,** care împinge înainte istoria, deschide perspective unui alt viitor ? Mureșan își fixează gîndurile de viitorul care va fi mereu viitor, asemeni lui Faust, care dorește clipa ce nu se oprește niciodată, privește deci trecerea pe o dimensiune deschisă, infinită, a istoriei, și acolo strămută el tot ceea ce dorește poporului nostru. Timpul, ca moment, îl blestemă pe Mureșan să piară în umbră, dar din ruina de marmoră a unui monument roman apare Lumina, albă și surîzîndă, cu stele în păr și în mînă cu o coroană de lauri de argint. Ea vine din centrul lumii încoronată de sori, precedînd pe înaltul și frumosul Viitor pe raza Speranței care atinge mai întîi pe genii, munți încărunțiți de gînduri, prefăcîndu-i profeți. Mureșan se deșteaptă din Somnul morții, strunindu-și lira într-un cîntec pe care timpul trecător nu l-a putut duce cu sine, el fiind **Răsunetul.**

HORIA CHIOARIU : „Triptic (c)"

Așa îl evoca Eminescu pe poetul revoluției și în imaginea generației înaintașilor ce „convorbeau cu idealuri" :

Mureșan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorțită,
Chiamă piatra să învie ca și miticul poet
Smulge munților durerea, brazilor destinul spune
Și bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deșteptării noastre, semnelor vremii profet.

Pe marginea textului feeriei, Eminescu nota : „Am scris-o într-un timp cînd sufletul meu era pătruns de curățenia idealelor, cînd nu eram rănit de îndoială. Lumea mi se prezenta armonioasă cum îi se prezintă oricărui ochi vizionar, netrezit încă, oricărei subiectivități fericite în grădina închipuită a închipuirilor sale".

Asupra „trezirii" poetului la realitatea confruntată cu idealul, va medita Eminescu printr-un alt **demon,** Toma Nour, tribun al românilor din Transilvania în revoluția din 1848, care cugetă asupra mersului istoriei : „Cînd națiunea e în întunerec, ea doarme în adîncurile geniului și ale puterilor sale neștiute și tace — iar cînd libertatea, civilizațiunea plutesc asupra-i, demonii superiori se ridică spre a le reflecta în frunțile lor și a le arunca apoi în raze lungi, adîncimile poporului". De aceea, în concepția lui Eminescu, demonul care crează istoria, dînd expresie mai adîncă idealurilor poporului care iese la lumină, dacă nu e poet adevărat, în sensul antic de profet, în răzvrătirea lui împotriva rînduielilor lumii, este asemenea unui „poet ateu", cum este „tribunul" din revoluția românilor. Se înțelege astfel de ce sub chipul lui Toma Nour se ascunde acela al lui A. Mureșan, „semnelor vremii profet".

Andrei Mureșan, ca poet al revoluției, este, așadar, pentru Eminescu **poetul, profetul, eroul,** trei ipostaze ale „văzătorului" un „dublu" al lui Eminescu însuși, în istoria poporului român. Gestul Luminei, apărută din ruina de marmoră a monumentului roman, este un **simbol** al istoriei, a cărei conștiință — poetul — este însuflețit de idealul Viitorului :

Profete al luminei ! În noaptea-ți te salut
Și vărs geniu de aur în corpul tău de lut,
În bucle-ți eu strecor dulci lauri de argint,
Cu raza zilei albe, eu geniul ți-l aprind.

EUGEN TODORAN

frontispicii

LUMEA LUI PAVEL DAN

Ca toți ardelenii, prozatorul este obsedat de monumental, dar în mai mare măsură decît Rebreanu, Slavici sau Agârbiceanu are pasiunea amănuntului semnificativ și a înregistrării evenimentului comun. Programul său este ambițios, însă nu întratît încît din fragmentele rămase să nu se observe înzestrarea excepțională și capacitatea rară de invenție a scriitorului. Proiectatul roman, **Ospățul dracului,** urma să fie marele cîntec al satului din cîmpia Transilvaniei și numai sfîrșitul „absurd de timpuriu" al prozatorului a împiedicat realizarea uneia dintre cele mai adînci, mai tragice și mai mature lucrări în proza românească a deceniului patru. Rebreanu își ordonează discursul narativ în funcție de elemente oarecum din afara artei : lupta pentru pămînt, războiul etc., Slavici descoperă în spatele dramelor impasul conștiinței, Agârbiceanu e interesat de reconstituirea afectivă a mediului și de calitatea documentului uman ; Pavel Dan descoperă în „realitatea cea mai intimă" marea poezie a faptelor mărunte și a obiectelor umile, înlocuind adeseori exemplele de viață cu perspectiva unică a proiecției imaginare. Urmarea imediată e depășirea realismului celor dintîi prin ceeo ce, cu un termen general, se va numi „viziune ambiguă", o foarte inteligentă dozare a lirismului și a fantasticului. Primul termen ține de o conștiință a relativului, dezolantă uneori, celălalt de funcțiuneo primordială a universului operei, satul înțeles ca „expresie umană a forțelor cosmice".

Interesant este totuși de arătat că supranaturalul e aici un efect direct al **experienței** și **observației,** așa încît poate fi interpretat și ca un element de echilibrare a realului. **„Se îmbină adică în povestirile lui,** scrie Ion Chinezu, **într-o dozare absolut personală, cel mai acerb realism cu un fantastic îndrăzneț care coboară de-a dreptul din basm, din baladă și din descintec".** De aici poate și impresia că Pavel Dan nu este interesat atît de evenimente localizabile istoric, cît de „un substratum uman, o zonă a gesturilor intemporale" (Nicolae Balotă) sau, mai mult, de simplul ceremonial și spectacol ritual. Narațiunea însăși n-ar fi posibilă fără această împingere a acțiunii către largile viziuni ale umanului. Iată, **Ursita,** de exemplu. Începutul este simplu, chiar banal am spune, dacă s-ar consemna numai întîlnirea dintre Vasile și Ana. Însă la întrebarea : „cum o mai duce ?" (bărbatul bolnav), o substituire se produce imediat, o iluminare lăuntrică, cenzurată de gesturi întîmplătoare și încuviințări interogative, care depășesc semnificația cuvîntului scris. Imaginea își desemnează un sens alegoric și un „spațiu al fabulei" înainte de a fi descoperire „brutal-naturalistă" (ca în **Priveghiul**) sau magie (ca în **Copil schimbat**). Miraculosul este, în felul acesta, un mecanism al textului, „o înscriere structurală", un radical, cum ar spune Nicolae Balotă, „incognito al experienței umane".

Din această literatură, lipsită de orice preocupare măruntă a reconstituirii etnografice, face parte și ciclul Urcăneștilor, exercițiu literar unic în cultura noastră prin „sensul de tragică seriozitate a vieții" și triumful scriitorului asupra „domeniului agresiv" al efemerului. Nu este deloc întîmplător, dealtfel, în toate nuvelele, ceremonialul înmormîntării și datinele legate de moarte ; cea dintîi preocupare a autorului nu e „redescoperirea" satului. Iacob își visează sfîrșitul ; tot în vis își cunoscuse mireasa **(Ursita)** ; Simion va spune : „Mai am două ceasuri, apoi mă duc și vă las" și totul se întîmplă întocmai **(Zborul de la cuib)** ; Urcan bătrînul se întoarce acasă și moare după trei zile **(Înmormîntarea lui Urcan bătrînul)** ș.a.m.d. Este posibil, așadar, să ne întrebăm dacă în acest atașament față de viață și în această obișnuință de a muri, în comportamentul atît de familiar față de tragic și în evidența acestei „elementarități" a existenței, nu se află cumva o înaltă filozofie despre „oamenii dispuși să se pună de acord cu ei înșiși" indiferent de împrejurări ? Lăsăm la o parte primele povestiri, unele simple experiențe consemnate în vederea altor exerciții literare.

Marile nuvele ale lui Pavel Dan dezvăluie acest chip al scriitorului : obsedat de priveliștele sufletului omenesc, de „lumea de visuri, de fericire și suferință" și totuși incapabil să se închidă în limitele cunoașterii verificabile. Metoda realistă l-ar fi obligat să surprindă **„toată lumea, tot aerul, toate firele de iarbă de pe țintirim într-o operă care să miroasă a primăvară, a flori, a fum, a vis și a fericire",** toate semne ale **identificării,** prin urmare. Conștiința impune scriitorului, pe de altă parte, credința în noblețea lumii sale : **„... ca un biet om ce sînt, mi-e dor de casă, de copil, de voi toți, de pămîntul și de cerul Cîmpiei".** Dacă moartea este una din temele semnificative ale prozei lui Pavel Dan, explicația nu poate fi decît teama (dezorientarea) devenite pasiune pentru singurul exil lipsit de amintiri ; scrisorile mai ales sînt revelatoare în acest sens. Dar a accepta sfîrșitul, asemenea personajelor din nuvelele sale, este un fel de-a spune că șansa supraviețuirii este aceea de a nu ne umili existența în fața absurdului.

Ce face de fapt autorul și cum se explică „pierderea" treptată a realului în ficțiune, atunci cînd toate datele ne-ar îndreptăți să vorbim de o fidelitate desăvîrșită față de întîmplările relative ? De cele mai multe ori, începutul prozelor este simplu („— Bună seara, zise Vasile, intrînd grăbit" sau : „Ieri a fost la coasă la finațe, azi noapte la moară", ori : „Într-o marți spre seara, Urcan bătrînul se întoarse acasă mai degrabă ca alte dăți"), primele impresii sînt de monotonie și observație comună, însă ceea ce urmează este o „deposedare" a textului de stilul pe care-l credeam definitiv, o trădare a patosului descriptiv și nu în ultimul rînd o ezitare în fixarea accentului remarcabilelor povestiri. Este ceea ce s-ar putea numi ambiguitatea structurală a discursului narativ, tăcerea primind aproape întotdeauna valoare de eveniment inițial. Monotonia (obsesii, reluarea acelorași teme etc.) e considerată dealtfel un semn al modernității, Nathalie Sarraute o descoperă în romanele lui Dostoievski, Fr. Mauriac o teoretizează în **Jurnal.**

Lumea prozatorului este un „univers agonizant" nu fiindcă este lipsită de orice perspectivă, ci fiindcă se constituie dintr-o aglomerare de situații limită. Scriitorul și-a cucerit relativ ușor un spațiu al său, pe care l-a apărat cu patimă, l-a cultivat și a pledat pentru el. Numai că nuvelele, chiar și cele rămase în stare de proiect, ne spun că este vorba în această pasiune și de puțină indiferență, exact atît cît era necesară pentru ca literatura să existe. Sau atît cît era necesară pentru ca entuziasmul să nu se transforme într-o limită a realului. Așa încît „un Bacovia al epicului" este Pavel Dan, mai ales prin efortul său întrerupt de a disimula compătimirea prin ironie și sarcasm.

AUREL SASU

carte străină

Vincent Sikula

ACALMIE

Editura Univers, 1977

Dublă este satisfacția la lectură a prozelor slovacului VINCENT SIKULA **(în traducerea fluidă a lui** Corneliu Barborică) : **pe de o parte provocată de fondul realist țărănesc, în bună tradiție, iar pe de altă parte, de stilul oarecum încărcat, ceremonios, mulat de o neștiută nostalgie, de o vagă durere, viguros pe-alocuri, dar mereu suplu și adecvat fondului.**

Scriitor de tip clasic, Vincent Sikula **se mișcă într-un univers al valorilor umaniste, eroii săi evoluează în funcție de aceste valori, sînt determinați și determină moral propria lor evoluție, trăiesc și se mișcă între aceste delimitări.**

Iată, de pildă, din selecția operată de editură, nuvela Munca în pădure, **în care vom întîlni tocmai acele elemente definitorii pentru arta prozatorului slovac : fondul uman, farmecul povestirii, parfumul ei particular ; și stilul, atît de adecvat, încît pare a se retrage discret — dacă putem spune așa — în ritmul lent, cumulativ, ca o pastă care curge antrenînd și formînd un halou, parcă îndepărtat, o canava pe care sînt țesute sentimente, stări, vagi, tendințe contradictorii, o apropiere și depărtare continuă, un puls viu, ca viața însăși. Autorul este, în același timp, și un foarte atent observator al naturii, ochiul său înregistrează pictural, peisajul :**

„După o cotitură, poteca îl duse pe Andrej până la un gard viu de aluni în spatele căruia se întindea pădurea, o pădure de stejari înalți. Trebui să se aplece deoarece ramurile alunilor erau foarte joase. Înaintă o clipă, ca printr-un tunel, pe urmă, după ce intră în stejăriș, începu să meargă mai ușor, ploaia i se părea mai slabă, parcă și vîntul bătea mai încet ; vuia doar în coroanele copacilor".

Vincent Sikula **rămîne un autor de mari resurse, bogat în sugestii, deplin.**

I. D. TEODORESCU

Cristea Sandu Timoc

FEREASTRA CU PATRU FEȚE

Am o fereastră spre răsărit ;
o deschid zările.
Am o altă fereastră spre apus :
mi-o închid nopțile.
Am o a treia fereastră spre cer :
mi-o desenează pasărea măiastră.
Mai am o fereastră-n pămînt,
ultima fereastră,
ultima zi,
ultimul soare !
Spuneți-mi : cînd mă voi dezlega
de-această fereastră
cu patru fețe ?...

TÎNĂRĂ PRIVELIȘTE DE STEA

Femeia mea,
de ziua ta iți culeg trandafiri,
să ard în petale de stea,
femeia mea, femeia mea !
Să nu-ți treacă fericirea
cum treci, cum trece
și se-ngroapă iubirea.
Cînd vine seara și luna coboară,
întunecată, pe tristețea grea,
femeia mea, femeia mea.
De pe genunchiul gîndului tău
vine-o melodie din pămînt,
respiră nufărul din lacul sfînt,
prin veac să te caut,
tînără priveliște de stea,
femeia mea, femeia mea !...

IARBA VÎNTULUI

Sînt unul dintre cei mai singuri,
trei poteci nebănuite
s-aștern dinaintea mea.
Caut trei fire de iarbă,
trei raze albe de lumină
ce se ascund în părul tău.
Îmi moare cîntecul pe patul de lebădă,
prin labirint îmi trec potecile,
căci toate trec prin somnul ierbii vîntului,
toate trec prin sunetul cuvîntului.
Nu mai e mult pînă în zori,
și, iată, dispare o stea,
curînd și a mea va cădea.
Dar eu sînt alesul destinului orb
și dăinui aici, în ramul de sorb.
Tu, omule, ce treci ușor
spre sorbul verde,
gustă lumina care mă pierde !

FAGURI DE MIERE

Bătrîne plaiuri sfinte, curgeți în gînd curate
Iar din lumina pîinii, pe însetata față,
Cu turle de văzduhuri spre stele neuitate
Purtați cununi de cîntec, la nunți de dimineață.

Știți bine, frații mei din care loc plecară,
Vegherile mamei, frînte în destin,
Amfora albă, ce-o mai rechem în seară :
Solstițiile de humă, în ploile de vin.

Viperele pîndeau pacea, ctitorită-n plai,
Tăriile vetrei, crescute între semne,
Cu platoșe adînci, în rădăcini de grai,
Ce se renasc în zborul păsărilor demne.

O ! Munte de piatră cu genunchi de lut !
Ce-ți întinzi zenitul sub pleoape de jar,
Adună-ți veșniciile clipei din sărut
Sorbind miezul zilei, cu-al griului pahar.

În faguri de pămînt durerea ni se-ngroapă,
Cînd sîngele uitării mai dăinuie în fum,
Părinții mei, din tulnic, Dunărea-o-adapă,
Bătrîne, plaiuri sfinte, curgeți în mine-acum !..;

dedicații

SÎNTEM OAMENI

Lui Adrian Păunescu

Cît mai sîntem cuminți, cît mai sîntem eroi,
Cît mai sîntem soldați dispăruți în război,
Cît mai știm să strigăm adevărul din noi,
Cît mai dăm la necaz cîte-un pas înapoi,
Sîntem oameni !

Minunați cînd tăcem, gălăgioși cînd vorbim,
Înșelați și mîhniți, alergînd spre sublim,
Părăsiți chiar în timp ce și noi părăsim,
Lîngă trepte de bronz să vedem și să știm,
Sîntem oameni !

Cînd nu-i nimeni acolo, noi mai batem la uși,
Jumătate-nvingînd, jumătate răpuși,
Din eșecuri mai știm să ne facem urcuș,
Infinitul la noi se numește Brâncuși,
Sîntem oameni !

Dînd luminii comori, din al vieții fiord,
Lăcrimînd pe ascuns cînd nu sîntem de-acord,
Surîzînd pe vapor cu tristețea la bord,
Sîngerînd și iubind de la Sud pîn-la Nord,
Sîntem oameni !

DAMIAN URECHE

Valentina Dima

Orele casei

Salonul de primire este la ora asta pustiu. Vizitatorii vin mult mai tîrziu, la sfîrșitul după-amiezii. Așa că se poate sta de vorbă în liniște, cu toate că mi-e ușor să înțeleg că interlocutoarea mea a avut o zi grea, fiindcă, dacă Natalia e președinta, Grete, sau Tanti Grete, cum i se spune, e administratoarea. Și ea știe tot. Ce condiții au fetele în cămin, cîte sînt în apartament, cînd se schimbă lenjeria și unde se servește masa. Cantina e aproape, iar căminul are radiouri (ale fetelor) și televizor în dotare. Locatarele plătesc o sută unu lei („în care sînt incluse lumina, apa caldă, tot confortul"). Mîncarea la cantină e destul de bună, localul ei se găsește puțin mai în susul apei. Unele fete se gospodăresc foarte bine, au și bani la CEC. De curînd, una s-a măritat, a primit locuință în oraș, și-a făcut lenjerie brodată, cîteva rînduri, a dat o mică petrecere de despărțire și s-a dus. Alte fete își ajută părinții și frații. Sînt și ele și băieții foarte solidari și, dacă vine unul, îi aduce și pe ceilalți în fabrică. Avem și altfel de fete, nu zic, cărora trebuie să le tot repeți mereu niște lucruri ; căminul înseamnă pentru ele continuarea educației pe care au primit-o la școală. Ori pe care n-au primit-o... Locuri acum sînt puține, vreo șapte numai, și le ținem pentru că la sfîrșitul lui iunie se încheie cursurile școlii profesionale și vin absolventele. Mai apar locuri libere numai atunci cînd se mărită fetele... Grete, administratoarea, nu mai e așa de tînără și fetele o privesc ca pe o soră mai mare, deși unora le-ar putea fi chiar mamă. A fost și ea filatoare în această fabrică, cunoaște meseria, cunoaște și oamenii.. Zice : cu unele fete poți discuta frumos, că te-ascultă. Cu altele, nu. Dacă le spui cu vorba bună, nu înțeleg și-atunci trebuie să le

HORIA CHIOARIU : „Omagiu"

interzici și să faci apel la regulament. Sînt unele lucruri admise și altele nu. Ce-i drept, sînt și părinți care se interesează de copiii lor : tatăl unei fete de la „31" vine periodic să-și vadă fiica ; ne întreabă dacă este cuminte, respectuoasă și alții cărora nu le convine să le spui adevărul. Uneori adevărul acesta nu e tocmai plăcut. Zilnic urc pînă la „zece", să văd cum au lăsat fetele camerele ; unele nici măcar nu deschid geamul. De multe ori începem viața la cămin cu lucrurile cele mai mici, adică de la amănunte. Cîteva fete, care au venit în iunie, au deschis apa la duș, dar au uitat s-o mai și închidă. Cineva trebuie să nu uite și să le-o spună, de la amănunte din astea pînă la cele mai importante. Unele sînt bucuroase dacă le spui. Altele, din contră, îți fac în ciudă. Eu caut să le deprind cu ordinea și curățenia. Fierbeți-vă lenjeria de corp, puteți să o faceți pe aragaz. Le arăt și cum, că eu de-acasă am boala albiturilor și a cratițelor. Mereu le fierb.

Grete administratoarea, să nu ne înșelăm, este, totuși o femeie încă tînără. Da, are doi copii : o fată de șaisprezece ani, elevă la liceul de muzică, și un băiat de optsprezece, la construcții. „Dar, spune ea, tare n-aș vrea să îmbătrînesc. Însă mă uit la copiii ăștia ai mei cum cresc... Totuși, pe măsură ce omul înaintează în vîrstă, se schimbă. Văd cum sînt eu. Sînt și nu mai sînt cum am fost. Mă miram cînd mama îmi spunea altădată unele lucruri despre vîrsta ei. Acum o înțeleg, am ajuns și eu ca ea. Și mai e ceva care mă face să cred că am intrat în altă vîrstă. Tot trăind printre tineri observ că eu am gusturile mele, tineretul are altfel de criterii și preferințe ; e adevărat că ei, cei de astăzi, nu au trecut prin greutățile prin care am trecut noi. Lor ce le rămîne ? să învețe. Acasă și fetele îmi zic : mamă, colega mea are cutare obiect și eu n-am. Și atunci, cumpără-i-le. Le iau, fiindcă fata mea învață bine și sînt mamă și eu n-am prea avut. Să aibe copiii mei. Am un soț bun, care trăiește numai pentru copiii noștri. Am împlinit douăzeci și unu de ani de căsătorie. Se uită la copii în fiecare seară, de parcă atunci îi vede întiia oară. Are patruzeci și patru de ani". Și Grete ? „Eu am patruzeci și unu. Noi ne-am chinuit destul, măcar ei să nu simtă încă de pe acum greutățile vieții. Dacă sînt supărată, copiii observă, fata mă și întreabă : „Te-a necăjit cumva tati ? De ce vă jigniți ?" Soțul meu lucrează tot în fabrica noastră și locuim în Mehala. Acasă ne întoarcem întotdeauna pe jos. Și pe drum avem timp să discutăm problemele pe care copiii nu trebuie să le audă. Se întîmplă, totuși, să mă trădeze fața. Cîteodată, după discuțiile acestea, sînt veselă, altă dată încerc să mă abțin. Ne mai ciorovăim noi, dar soțul meu o palmă nu mi-a dat niciodată. Și o creștem și pe fata surorii mele. Ea are trei copii. La noi e cea mai mare. Soțul ei, un neisprăvit. De cînd era mică, nepoată-mea venea amărîtă la noi. De fapt, eu am crescut-o pînă la cinci ani, pe urmă, alți cinci a stat cu părinții și iar s-a întors la mine : „mătușă, mi-a spus, m-ai îngrijit cît eram mică, acuma nu mai vrei să știi de mine ?", „Bine, dar tu ai părinți !" A revenit și a rămas la noi. Soțul meu are un suflet de aur. I-ar crește pe toți copiii necăjiți. „Nu fi scîrboasă, mi-a zis, ține-o, nu-ți pare rău de fata surorii tale ?"

Ce să fac ? O țin. Unde-s doi, mai crește și-al treilea. Și-acum nici nu mai fac deosebire : ce-i iau fiicei mele, îi iau și nepoatei. De curînd, le-am cumpărat cizme de piele la amîndouă.

E o fată fină, simțită și foarte frumoasă. Elevă într-a zecea, îndemînatică. Învață bine, dar își alege o meserie. Aș lăsa-o mai departe, însă nu vrea. De ce nu s-a despărțit soră-mea de bărbatul ei ? A vrut, că el e și gelos, dar pînă la urmă n-a făcut-o. Cînd a înaintat actele, s-a rugat de ea în genunchi să retragă acțiunea de divorț, că se face om. A mers așa două luni, dar după aceea iar s-a apucat de băutură. Greu să-l mai faci om, acum ! Și soră-mi nu i-i ușor. El nu știe nici măcar dacă copiii au trecut sau nu clasa. La noi în familie soțul mei îi spune băiatului : „Eu nu beau, nu fumez. Pe tine nu te pot urmări, că sînt la lucru. Faci cum gîndești că e mai bine, dar acasă atunci să vii băut cînd mă vei vedea pe mine și-atunci să fumezi cînd mă vei vedea pe mine". Nici eu, nici el, n-am bătut vreodată copiii, nu i-am speriat. Ei trebuie luați cu vorba bună. Am o prietenă care are un băiețaș ; de-abia s-a ridicat și-l tot sperie. Cum face ceva, îngroașe vocea și-i zice : „vine bau-bau și te mănîncă" ; dar nu e bine să sperii copilul, intră frica în el. Lasă-l să meargă singur, îi spun, doar e băiat. Pune-l să se descurce. Eu, cînd le fac morală alor mei, îi doare mai mult decît dacă le-aș fi tras o mamă de bătaie, pe care ar uita-o, după ce le-ar trece durerea... Avem o viață frumoasă, o casă a noastră, cu grădină și curte, vara e plăcut să stai la umbră sub nucul cel mare. Asta e liniștea și bucuria noastră. De paisprezece ani, de cînd am terminat profesionala, de-atunci lucrez. Lucrez așa, cinstit, cum trebuie să fie și să muncească un om..." spune Grete.

(Din volumul **„În căutarea Penelopei"**, în lucru la Editura „Albatros").

George Schinteie

SPRE ȚARINA DE GRIU

Soarele se frînge pe o aripă de fluture
Înspre punctul cardinal Sud
Ca un tors de femeie norii se ascund
Dinspre ploi roditoare poetul versul dă să-l scuture

Zăpada ochilor se topește pe zîmbet de miei
Zămislind din sămînța-ncolțită iubire
Mireasa-i lumina, anotimpul – mire
Iar nunta nescrisă se-ascunde-n idei

Din lacrima norilor adormiți în chindii
Furăm din cînd în cînd cu ochiul odihna
Și creionăm pentru suflet și gustul și tihna
Aburindelor abia înnăscute lipii

Precum seara îngenunchează pescărușii la mare
În apa sărată uitîndu-și sărutul
Poetul își apleacă în taină cuvîntul
Spre țarina ninsă de griu și de sare.

AH, COPILĂRIA

De-atîtea anotimpuri doare
Sîmburele
Sîngele inundă mersul cînd
Se-apleacă spre izvor rugăciunea
Sub genunchi de tăcere a mamei
Botez de pasăre peste ochii triști
Am primit la-nceput
Îndreptîndu-mă spre un punct cardinal
Ochii au păstrat culoarea
Lumina lor e busola neînfrîntă
Ci alerg de-atunci
După copilăria uitată
Ca plînsul unei pietre
Aruncate în rîu.

televiziune

DUMINICĂ, 14 AUGUST :

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,15 Film serial pentru copii. Robin Hood. Episodul 5. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : chițe umoristice, cuplete muzicale, miniaturi satirice, fabule, rondouri, umor clasic românesc, muzică ușoară în primă audiție, desene animate. 14,00 Noi aventuri în epoca de piatră. 14,20 Duminica la Iași. 15,00 Finala Cupei Europei la atletism. Transmisiune directă de la Helsinki. 17,40 Film serial. Exploratorii. 18,30 Micul ecran pentru cei mici. 18,55 Publicitate. 19,00 File de istorie. Mărăști. „Pe-aici nu se trece !" 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România sub semnul lui august biruitor. 20,20 Film artistic. Aventurile clubului Pickwick. 22,00 De la o melodie la alta. 22,20 Telejurnal. Sport.

LUNI, 15 AUGUST :

16,00 Telex. 16,05 Itinerar indian Madhya Pradesh. 16,15 Teleșcoală. Atelier de vacanță. 18,30 Emisiune în limba maghiară. 19,10 Moment muzical. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 România sub semnul lui august biruitor. 20,25 Odiseea. Episodul 2. 21,20 Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice. 21,50 Orizonturi noi ale științei românești. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 16 AUGUST :

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (reluare). Stan și Bran. 11,10 Emisiune de știință. 11,50 File de istorie. Mărăști. „Pe aici nu se trece!" 12,10 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan – emisiune pentru conducătorii auto. 17,20 Lecții TV pentru lucrătorii din agricultură. 17,55 Publicitate. 18,00 Pe plaiuri bănățene. 18,20 Telecronica pentru pionieri. 18,45 Zilele muzicii românești. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui august biruitor. 20,20 Teatru TV. „Surorile Boga" de Horia Lovinescu. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 17 AUGUST :

9,00 Teleșcoală. 10,00 Documentar. Un oraș pe verticală Slobozia. 10,20 Teatru Tv (reluare) „Surorile Boga" de Horia Lovinescu. 12,20 Telex. 16,00 Telex. 16,05 August — o lună în istorie. 16,.. Curs de limbă germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Publicitate. 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Dedicații. ..20 Forum cetățenesc. 18,50 Zilele muzicii românești. 19,10 Tragerea pronoexpres. 19,20 1.001 de seri 19,30 Telejurnal. 20,00 România sub semnul lui august biruitor. 20,.. Film artistic. Prin cenușa imperiului. Premieră Tv. 22,20 Telejurnal.

JOI, 18 AUGUST :

16,00 Telex. 16,05 Dicționar școlar. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,20 Reportaj pe glob. Zambia. 17,40 Consultații medicale. 18,00 Portretul unui regizor. Jean Rinzescu. 18,40 Publicitate. 18,45 România pitorească. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 România sub semnul lui august biruitor. 20,30 Seară de teatru. Un tînăr mult prea ...arios, de Virgil Stoenescu. Premieră Tv. 22,05 Biografii contemporane. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 19 AUGUST :

9,00 Teleșcoală. 10,.. Film artistic. (reluare). 11,45 Documentar Tv : August 1877 : ...oii de la Grivița. 12,00 Corespondenții județeni transmit... 12,15 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 1.. Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Agenda festivalului Zilele muzicii românești. 19,15 Publicitate. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 România sub semnul lui august biruitor. 20,15 Pămînt de lupte și biruințe. Emisiune literar-muzical-coregrafică. 20,40 Film artistic. Trei zile și trei nopți. Premieră Tv. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 20 AUGUST :

12,00 Telex. 12,05 Zilele muzicii românești. 12,45 Odiseea. Reluarea episodului 2. 13,45 Prestigiul muncii — reportaj. 14,00 Școala românească de matematică. 14,25 Publicitate. 14,30 Magazin sportiv. 16,00 Bucureștiul necunoscut. Cișmigiul. 16,25 Club T. 17,15 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 18,25 Muzică ușoară. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Eroi îndrăgiți de copii. Cuore. 19,30 Telejurnal. 20,00 România sub semnul lui august biruitor. 20,30 Teleenciclopedia. 21,00 Film serial. Regan. 21,50 Întîlnire cu satira și umorul. 22,25 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romante și melodii lirice.

televiziune

75 de ani de la fondarea revistei „Luceafărul"

H. CHIOARIU : „Meșterul Mânăstirii Argeș"

Tinerimea universitară română din Budapesta a pus bazele excelentei reviste literare „Luceafărul" în vara anului 1902. Sînt de atunci trei sferturi de veac. Cu o apariție regulată de două ori pe lună, timp de zece ani, această publicație periodică a devenit în scurtă vreme o prestigioasă afirmare literară. Ea a fost nu numai revista studențimii române de la diferitele universități și școli superioare sau academice de pe întregul cuprins al monarhiei dualiste de pe atunci, dar, în același timp, un loc de înfrățire culturală și intelectuală între toți scriitorii, poeții și artiștii români de pretutindeni, în special cu spiritualitatea poporului nostru din România. La începutul apariției, „Luceafărul" a fost imprimat în excelente condiții grafice, pe hîrtie fină cretată și cu numeroase ilustrații artistice sau fotografii, cu cîte o copertă pictată, în renumita tipografie din Budapesta a lui Dimitrie Birăuțiu, care scotea propriile sale publicații periodice, printre care și gazeta de largă răspîndire „Poporul Român". Membrii comitetului de redacție erau inițial : Octavian Goga, Ioan Lupaș, Ion Montani, Dimitrie Stoica, Ion Lapedatu, Vasile E. Moldovan, Sebastian Stoica, George Zărie, iar șef redactor era Alexandru Ciura. Sediul redacțional și administrativ a fost instalat în incinta tipografiei lui Birăuțiu, în Budapesta, strada Vörösmarty 60/a. În loc de program era menționat că revista e un „campo santo" al tinerimii academice, unde se va sintetiza tot ce avem mai bun și mai frumos. Iar Alexandru Mocioni din Banat și-a publicat adeziunea, arătînd că „Luceafărul" **„să fie pentru tinerimea noastră stema aurorei, a muncii rodnice pe teren literar, și fructele ei cu seceriș bogat"**.

Cu începerea anului 1903 devine un permanent animator și susținător al revistei Octavian Tăslăuanu, care și-a dăruit contribuția scrisului său în mod necontenit pînă în anul 1911, cînd „Luceafărul" și-a sistat apariția. Octavian Goga era așa zicînd sufletul poetic al revistei. În paginile ei și-a publicat minunatele sale versuri. Fiecare număr al „Luceafărului" începea, în loc de editorial, cu o poezie de-a lui Octavian Goga. El mai semna versurile sau proza și cu numele de „Octavian" sau „Agog", precum și cu „Nic. Octava".

După cîteva luni de apariție, văzînd greutățile întîmpinate de inițiatori, inimosul proprietar al tipografiei, Dimitrie Birăuțiu, a luat asupra sa răspunderea editării „Luceafărului". Îmi povestea fiica lui Birăuțiu, Silvia Gruzin, care mai trăiește în comuna Găgeni, de lîngă Ploiești, bogate și interesante amintiri din vremea aceea despre redactorii și colaboratorii „Luceafărului", care se întruneau la tipografia tatălui ei, unde lucra și ea la publicarea periodicilor proprii, că aceste ședințe, cu aprige dispute literare, aveau de obicei caracterul unor conveniri de cenaclu, la care participau scriitori de la noi și numeroși literați de renume din România, în special din București, cînd veneau la Budapesta să facă un popas de reculegere intelectuală printre frații ardeleni. „Luceafărul" avea colaboratori ilustri, alături de scriitorii transilvăneni. Așadar revista a devenit un loc de înfrățire spirituală între intelectualii și oamenii de condei din diversele regiuni locuite de români, de pe ambele versante ale Carpaților. Răsfoind colecția revistei, am întîlnit în paginile ei îndeosebi nume ca : Nicolae Iorga, Alexandru Vlahuță, Mihai Sadoveanu, Vasile Pârvan, Ștefan O. Iosif, Dimitrie Anghel, Liviu Rebreanu, Duiliu Zamfirescu, Ion Slavici, Cincinat Pavelescu, Petru Dulfu, Al. Brătescu-Voinești, Al. Cazaban, Victor Eftimiu, I. Graur, I. A. Basarabescu, Octavian Goga, Alexandru Ciura, Ion Agîrbiceanu, Zaharia Bârsan, E. Hodoș, Vasile Goldiș, Emil Isac, Elena Farago (Fatma), Ion Gorun, Ion Lupaș, Maria Cunțan, Ecaterina Pitiș, I. Borcea, Horia Petra-Petrescu, Vasile Loichiță etc. Pe lîngă creațiile originale ale scriitorilor noștri, „Luceafărul" a mai publicat numeroase traduceri din literatura străină, ca de pildă din Tolstoi sau Turgheniev, dar în special poezii traduse de Octavian Goga din Alexandru Petőfi. Revista a luat un avînt impresionant în domeniul „propovăduirii culturii noastre". „Luceafărul" a avut, pe lîngă apariția revistei, și o acțiune de editare ale unor opere scrise de autori de la noi, fie originale, fie în traduceri. Astfel, au fost scoase de sub tipar poeziile lui Octavian Goga, precum și poemul „Tragedia omului" tradusă în versuri tot de el, după originalul maghiar a lui Madách Imre. Au mai fost editate nuvelele lui Ion Agârbiceanu sub titlul „De la țară", apoi versurile Elenei Farago (Fatma), „Ramuri", poezii de Zaharia Bârsan, nuvelele lui Maxim Gorki, romanul „Mara" de Ion Slavici, și multe altele, printre care voi aminti volumul de poezii al lui George Coșbuc, publicat în limba maghiară cu titlul „Költemények" traduse de Révay Karol.

În viața revistei „Luceafărul" se pot marca două perioade. Prima, de la Budapesta, cînd a fost publicată în capitala Ungariei, iar în continuare a doua perioadă, de la Sibiu, începînd din luna octombrie 1906, pînă la finele existenței sale. La Sibiu a fost imprimată în tipografia W. Krafft, specializată în publicații românești. În această perioadă a intrat în redacție tînărul poet Victor Eftimiu, venit de la București, atras de poeziile lui Octavian Goga.

La 20 de ani de la moartea lui Mihai Eminescu, revista a închinat un număr jubiliar marelui poet al poporului român, cu multe fotografii familiale și personale, evocînd într-o serie de articole și amintiri viața și activitatea acestui „luceafăr" al poeziei noastre. Editorialul l-a scris Titu Maiorescu, iar Ion Luca Caragiale și-a publicat amintirile sub titlul „Nirvana". Ion Slavici l-a prezentat emotiv în rîndurile „Eminescu și omul". Alexandru Vlahuță ne-a dezvăluit duioase amintiri.

Un număr special al „Luceafărului" a fost închinat poetului Vasile Alecsandri, cuprinzînd ample evocări despre familia și viața marelui bard al românismului, cu numeroase fotografii, epistole și versuri. (nr. 11 din 1 iulie 1905). În cîteva serii de numere consecutive, „Luceafărul" a publicat textul integral al unor comedii și drame, printre care : „Tragedia omului" a lui Madách Imre, tradusă în versuri de Octavian Goga, apoi „Ifigenia în Taurida" de Goethe tradusă de I. Borcea, și în sfîrșit drama istorică „Pintea Viteazul", în 3 acte și un tablou, scrisă de V. E. Moldovanu. Revista a fost foarte răspîndită și în părțile bănățene, în diversele centre ale acestei zone de vest a pămîntului românesc. A publicat necontenit evenimentele culturale și manifestările artistice ale românilor din Banat. A comemorat pe cei din trecut și i-a prezentat în special pe scriitorii sau artiștii vremii de atunci.

Un număr jubiliar a fost închinat comemorării lui Victor Vlad Delamarina, decedat la 3 mai 1896, publicînd de altfel în mai multe rînduri o seamă de versuri în grai bănățean. În numărul jubiliar din anul 1908 (nr. 11–12), cînd s-au împlinit 12 ani de la moartea sa, revista a reprodus o mulțime de acuarele ale poetului, chipuri de oameni și peisaje, care ilustrau schițele sale de călătorie, publicate în întregime, privind Odesa, Sevastopol, Sinope, Constantinopol, Taranto, Veneția, Tieste și Pola, pe unde tînărul ofițer de marină a navigat cu școala militară din România pe vasul „Mircea".

„Luceafărul" a publicat în mai multe numere opera sculptorului bănățean Alexandru Liuba, din comuna Maidan, de lîngă Oravița, fiul dascălului scriitor și cărturar Sofronie Liuba. Portretul acestui artist a fost publicat în cadrul unui articol biografic la moartea sa prematură. (nr. 9–10 din 15 mai 1906).

Un colaborator al revistei era și profesorul filolog și istoric Dr. Iosif Popovici, din Lugoj, care a publicat, pe lîngă alte studii și cercetări de ordin cultural sau științific, și o serie de informații, cu multe fotografii făcute de autor la fața locului, despre românii din Istria. (nr. 7 din 1 aprilie 1906). Revista a mai publicat o serie de evocări biografice, cu portretele marilor bănățeni decedați, ca de pildă la moartea lui Coriolan Brediceanu și a lui Alexandru Mocioni. Amintindu-mi de „Luceafărul" de altădată, închei această sumară prezentare cu mențiunea că am adoptat titlul acestei reviste, cu încuviințarea lui Octavian Goga, cînd am fondat, la începutul anului 1935, publicația lunară pentru literatură, cultură și artă. („Luceafărul" Timișoara 1935–1940).

AUREL COSMA

Al. Deniforescu

AUGUST

Atîta zgomot se face în casă
cînd sufletul ne cade pe un gînd :
semn că în trupul acesta putem să
trăim și să murim din cînd în cînd.
Dar cîtă vară senină se face în noi,
cînd iarba crapă sticla vîntului subțire
și cînd, la fiecare August 23,
din muncile noastre păstrate
de-a lungul Țării, în imense stive,
ies aburii grei de lumină de care
se umplu cetățile ca niște corăbii
pornite de la țărmul
acestei sărbători definitive !

APE PRIMORDIALE

Cînd, verde, sufletul pădurii
s-apleacă peste case
cu păsări și răcoare,
intrăm atît de mult în noi
și coborîm dintr-un bărbat
într-alt bărbat
pînă la apele primordiale
cu nume
de Decebal, de Ștefan și Mihai –
ape
de-a lungul cărora
ne-am așezat
cetățile
anume.

ARHEOLOGIE

„Săpați aici, lîngă această apă,
și veți afla, spuneau bătrîne cărți,
ascunse sub iarba tăcerii
două popoare în două cetăți".

Și am săpat cu trudă și migală,
dar n-am găsit decît
sub rădăcinile unor castani
un țipăt românesc
și vechi
de două mii de ani.

Cînd zic Anina, zic „Acasă"!

(Urmare din pag. 1)

E ca într-o apă care-și depune, după intervaluri agitate, mîlul pe fund, lăsînd deasupra limpezimea de cristal. Anina trăiește în mine cu toată lumea ei de frămîntări omenești, de seisme și locuri calme, de blînde figuri omenești, cu toată mișcarea muncii lor. Am scris un roman, povestiri, sute de pagini despre această așezare minerească, dar ea tot mai persistă în mine cu ceva agitat și mereu nespus. De aceea, repet, cînd zic Anina, zic „Acasă", deoarece numai despre lumea ta, despre casa ta știi și cunoști atîtea evenimente și încerci atîtea sentimente încă nespuse.

Iată, figuri anonime, răsar acum și prind contur în mine. Mă văd pe galeriile aerisite la orizontul șapte, pe micul terasament al căii ferate, pe care circulau locomotivele-miniatură. Apoi mă văd coborînd spre abataje. O construcție de bîrne albe și scînduri mirosind a ceară de brad care coboară lunecînd în adîncime. Aud răpăitul sec, înfundat, al ciocanelor în gîtlejul întunecat al pămîntului. Cobor și eu transpirînd din greu. Casca de pe cap, care mă incomodează, o simt de asemenea udă. Și lampa de la gît și masca, spînzurînd pe umăr, le simt greoaie. Ajung la stratul de cărbune. Doi oameni. Nu e spațiu mai mult pentru mineri în această breșă tăiată în cărbune. Un miner. Un brigadier. Un bărbat cu trupul mai de grabă scund și fața uscată, ridată, cu trăsăturile adîncite, bine reliefate, asprite, ca la majoritatea ortacilor săi. Sub noi se deschide rostogolul din scînduri galbene, pe unde curge cărbunele spre orizontul de jos, de la 760 metri. Stam și priveam în jur, la acel mic „cer" negru, tăiat în cărbune, peste care apăsa un munte întreg. Mă miram. Mă înspăimîntam cum puteau munci ei acolo, cum puteau trăi, gîndi, visa, lucra. Și, totuși, pe chipul lui, nimic din ce se cheamă spaimă, neîncredere sau lenevie. Nimic. Doar lucrul acela metodic, într-un ritm formidabil, chipurile atente, mîna sigură și micile pauze pentru a respira mai în voie, pentru a-și culege transpirația de pe frunte, ce-i luneca mereu în ochi, cu dosul antebrațului. Vorbeam cu acel miner. A fost primul meu dialog în adînc. Poate de aceea l-am însemnat în inimă, nu numai în carnetele mele : „Rostul meu aici ? Rostul meu e să dau cărbuni... Apoi, să fie un cărbune de calitate... Dă-mi și mie o gură de apă, ortace... Așa... Bună apă... Ai aer destul, ortace ? No, așa, dă-i bătaie ! Te ajung ! Și, cum zic, să nu plece piatra cu steriiul pe rostogol în jos. Că nu-i bine. Să lucrăm curat și fain. Că oameni buni avem. Noi nu ne jucăm. Ori lucrăm, ori ne lăsăm. Ori iasă miner din om, ori nu. Încolo, ce să vă mai spun ? Ortace, stai să te ajut să spargem bucata aia..."

Întotdeauna am disprețuit, mai tîrziu, pe cei care, scriind despre mineri, ignorau tenacitatea muncii lor sublime, plantîndu-i într-un peisaj idilic. Munca de miner este totuși o muncă grea, generatoare în orice moment a unui eroism cotidian. A ignora aceasta înseamnă a ignora latura de omenesc și sacrificiu a acestor oameni. Eroismul acestei munci, abia azi o știu, nu constă în faptul că minerul își face conștiincios orele de lucru, ci că acele ore sînt făcute în profunzimile pămîntului, la lumina săracă a unei lămpi, în încleștarea cu muntele, cu natura lui complexă, cu amenințarea ei, cu rocile (unele perverse) care pot luneca pe sub armături și bandaje covîrșind omul. Dar, poate mai mult decît orice, această muncă înseamnă eroism tocmai deoarece minerii înșiși nu o numesc niciodată astfel, ci, din obișnuință, ei spun : „Asta ni-i munca și ea e frumoasă și iubită de noi, tocmai fiindcă e grea".

În adîncul minelor Aninei, au apătruns exhaustoarele, prefabricatele de beton, armăturile metalice, perforarea cu jeturi de apă, a pătruns, cu un cuvînt, înalta tehnică modernă minieră. Există, în această vale verde, care ascunde în adîncuri galeriile muncii minerești, există multă omenie cedată pentru om, multă grijă dată acestor oameni ai subteranului. Dar, știu bine, toate aceste accesorii ale civilizației, ale tehnicii, ale timpului și societății noastre ar pluti în gol dacă ar lipsi un lucru esențial : iubirea minerilor pentru activitatea lor dură, dar atît de magnific omenească. Ea dă noblețe acestei trude în adîncuri. Ea aurolează mișcarea aspră a acestei munci. Numai astfel cred că meseria aceasta dificilă poate fi îmbrățișată, an de an, de noi generații tinere și robuste. Așa se face că, în primăvara acestui an, cînd vînturile iernii abia se potoliseră, călător din nou pe la Anina, vedeam, pe estacada metalică, la intrarea în puț, o mulțime de tineri gălăgioși, cu lămpașele în mîini, veseli și plini de farmecul vîrstei visării. Priveam la ei cu o simpatie nespusă și mă gîndeam că, atîta timp cît va exista dragostea pentru această meserie dură, însă adînc omenească, atîta timp minele românești vor răsuna de vocile mereu libere, mereu impetuoase ale acestor ortaci tineri, dornici de lupta cu muntele și cu întunericul lui.

● timişoara culturală ● din 7 in 7 zile ●

micro-ştiri

● **ÎNCEPE LA VALEA LUI LIMAN,** sub egida Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Timiş, seria de manifestări ale unor formaţii de artişti amatori. Între 14 august şi 18 septembrie vor avea loc în fiecare duminică la ora 10,30 spectacole folclorice în aer liber ; evident, totul va fi în funcţie şi de timpul favorabil. ● Am mai primit o informaţie despre tabăra artiştilor plastici amatori, care s-au inspirat din decorul natural şi industrial de la Nădrag : cu două zile înainte de plecare, plasticienii au deschis o expoziţie cu lucrări elaborate la faţa locului. ● La radio Timişoara, în emisiunea **„Izvoare fermecate“**, „Frumuseţi ale cîntecului şi versului popular din Cîmpia Timişului“. ● Casa corpului didactic din Timişoara (coordonator prof. D. Onciulescu) a întocmit (şi difuzat) un chestionar privind completarea şi îmbogăţirea diverselor date ale istoriei învăţămîntului şi culturii locale bănăţene. Este necesar ca şcolile care au primit acest chestionar să răspundă cu promptitudine ! ● Tabără republicană a elevilor la Timişoara. De fapt, are loc o sesiune de comunicări ştiinţifice din domeniul fizicii şi biologiei, la care participă peste două sute de copii. ● „Cineforumul“ timişorean a dezbătut filmul „Aşteptarea“, producţie a studiourilor din R.P. Ungară. ● La vernisajul pictorului Nicolae Popa a prezentat criticul de artă **D. Petroiu.** Printre participanţi, prof. univ. dr **E. Pamfil,** conf. dr. **S. Stössel,** scriitorii **I. Maxim, D. Ureche,** lector dr. **M. Lăzărescu,** psihiatrul **C. Mircea.** ● Expoziţia de fotografii artistice de la sala Lyra are în obiectiv arta arhitectonică franceză. ● Ne-a vizitat Casa de cultură a tineretului din Sibiu, cu o formaţie de muzică populară germană. ● **DE ULTIMĂ ORĂ :** la supermagazinul „Bega“ o expoziţie cu marochinărie... de anticipaţie. Se fac testări ale gusturilor. Poate că totuşi modelele anului 1978 vor cobori puţin şi prin anul acesta, înainte de a se demoda. **(L. BURERIU)**

muzeale

REZERVAŢIA DE ARHITECTURĂ POPULARĂ a Muzeului Banatului, de la Pădurea Verde, creată în ideea de a păstra pentru posteritate cei mai preţioşi martori ai tradiţiilor constructive de pe aceste meleaguri, prezintă selectiv principalele tipuri ale locuinţei rurale bănăţene. Emanaţii ale geniului colectiv, elaborate şi perfecţionate de-a lungul a multor secole de către numeroase generaţii umane, locuinţele ţărăneşti, ce intră în componenţa celor şapte gospodării reconstruite deja la Timişoara, poartă în ele simburele unor valori documentar-istorice şi estetice de maximă importanţă pentru cunoaşterea culturii populare, de veche tradiţie din Banat.

Selecţionate cu grijă şi discernămînt, în baza unor principii şi criterii metodologice riguros ştiinţifice, casele-monument transferate prezintă rodul unor asidue cercetări, desfăşurate pe mai bine de un deceniu în satele bănăţene. Aparţinînd unor tipuri şi variante planimetrice, pe care le întîlnim în toate zonele patriei noastre, acestea nu fac decît să întărească ideea privind **unitatea culturii populare româneşti.** Organizarea lor internă, obţinută prin combinarea diferitelor elemente spaţiale, oglindeşte nemijlocit modul de viaţă a celor care le-au locuit. Bogatele inventare de interior, soluţiile adaptate pentru încălzit, gătit şi iluminat demonstrează înaltul nivel atins de cultura populară din Banat.

Gospodărie din Cîvăran de la Muzeul Banatului

Casele prezente în rezervaţie, chiar dacă aparţin unui mod de trai dispărut, neconform cu pretenţiile actuale de funcţionalitate, fiind păstrătoare ale unor soluţii constructive valoroase, pot oferi nelimitate surse de inspiraţie pentru cei ce răspund direct de sistematizarea rurală, problemă atît de actuală. Arhitecţii, constructorii, artiştii plastici şi decoratorii vor găsi aici întotdeauna modele autentice de îmbinare a utilului cu frumosul, proporţii armonioase, echilibru între volume, desfăşurări limpezi de faţadă, decor aplicat cu bun simţ şi măsură, încadrare perfectă în peisaj.

Numai preluînd creator din realizările arhitectonice ale trecutului vom avea garanţia păstrării autenticului în satul bănăţean de mîine **(NICOLAE SĂCARĂ)**

teatru

ACTORUL ŞI PUBLICUL : RADU AVRAM, desemnat de cîţiva dintre spectatorii cu care am stat de vorbă, a fi intervievat de revista noastră, este cel mai vechi component al trupei **Teatrului Naţional din Timişoara.** Ar fi avut, de-a lungul anilor, posibilitatea să plece şi n-a făcut-o. **„De ce ? Am contribuit la crearea acestui teatru.** M-a „legat“ şi familia. Şi greutăţile începutului. Am îndrăgit publicul timişorean : mi se pare foarte receptiv şi l-am simţit alături. Cred că avem un colectiv foarte omogen a cărui tendinţă, indiferent de reuşite şi eşecuri, a fost de a merge înainte. Se munceşte cu seriozitate. Voi rămîne cît timp va fi nevoie şi de munca mea... **Un prieten m-a întrebat odată cîte roluri am jucat.** Nici atunci nu le numărasem. Acum vreo zece ani erau peste 200, zicea el. Ţin minte că am debutat cu **Platon** din „Platon Krecet“ n-aş vrea să mai înşirăm. N-am solicitat vreodată un rol, am încercat să pun ceva din mine în cele ce mi s-au dat. **Dacă dorinţa publicului este** să numesc un autor, ori un rol „preferat“, voi încerca să răspund, deşi îmi vine greu. Iubesc acei autori şi acele piese care-mi creează posibilitatea să realizez, pe scenă, oameni adevăraţi, care pot fi modele pentru spectator. Deci personaje „pline de sevă“, nu scheme. Nu le-aş putea enumera. Dar am avut parte să le joc, ele există, altfel n-ar exista **TEATRUL. Profesiunea mea de credinţă ?** Doresc ca prin ceea ce fac să fiu de folos înnobilării omului, îmbogăţirii lui spirituale. Pe scenă şi în afara ei. Acesta ar fi rostul meu în viaţă : să joc cu credinţă şi cu dăruire... **Teatrul îmi răpeşte mult timp.** Mi-a plăcut să muncesc şi cu amatorii. În acest an, al Festivalului, am lucrat mult. M-am ocupat de brigada artistică şi de montajul prezentate de comuna Ghiroda. Chiar dacă n-au fost „primii“ eu sînt mulţumit de felul în care am colaborat. A fost o activitate susţinută şi acesta este lucrul important. În rest, îmi plac sportul şi activităţile practice ce îmi conferă o destindere. **Cea mai gravă întrebare pe care mi-aş putea-o adresa ?** Întotdeauna m-a neliniştit ideea dacă mi-am făcut sau nu datoria. Cred dar nu sînt sigur, că mi-am atins ţelul. M-am socotit, mereu, în slujba spectatorului. Şi răspunderea faţă de spectator nu încetează după o reprezentaţie sau alta, după un rol sau altul“.

Modestia cu care Radu Avram înţelege să vorbească despre sine ne-a impus să ne abţinem de la vreun comentariu. Acest micro-interviu nu doreşte decît să-i pună încă o dată, faţă în faţă : **Actorul şi Publicul. (A. C. IORDACHE)**

plastică

EXPOZIŢIA PERSONALA NICOLAE POPA. La doi ani după expoziţia personală de la Studio Arte, **NICOLAE POPA,** artist cu studii libere de pictură, revine în Timişoara maturizat, în plin proces de individualizare a formulei sale de creaţie. Actuala selecţie de la **CASA PRIETENIEI** atestă, pe de o parte, rafinarea mijloacelor de expresie, iar pe de alta, îmbogăţirea cîmpului ideatic.

Strălucirea culorilor lui Nicolae Popa, organizate în game unitare, riguros observate, fără a exclude însă irumperea accentului imprevizibil şi decisiv, cuprinde deopotrivă farmecul frust al materiei şi fiorul abstract al vibraţiei spirituale. De la confesiunea lirică, artistul se îndreaptă în prezent spre contactul tonic cu reperele umane fundamentale ale actualităţii. Titlurile unor lucrări ca : **„Pierderea singurătăţilor“, „Militînd pentru cerul albastru“, „Dezarmare“, „Cîntare României“** precum şi preocuparea insistentă pentru compoziţia figurativă sînt de la sine grăitoare.

Amator prin statut, **NICOLAE POPA** este, prin pictura sa, un artist de cert şi matur profesionism. **(DELIU PETROIU).**

★

GRAZ III : Asociindu-se morfologic cu semnele lui Kazinczy şi Jecza, lucrarea aparţinînd lui **Viorel Toma** se depărtajează prin substanţa poetică pe care o emană. Sub arcada trilobă de foişor medieval se deschide o fereastră spre un univers pulsatoriu, hipnotic, imaginînd în cheie decorativă ritmurile organicului şi anorganicului, poezia delicată a stucaturii, antrelacurile şi broderia în piatră a arhitecturii medievale româneşti. Nu întîmplător, într-un oraş al muzicii muzicalismul plastic are adepţii săi. Complementar acestei poetici, lucrările lui **Molnár Zoltán** dezvoltă în esenţă un mesaj similar. Simetrii de „carte de joc“, simetrii în oglindă organizează elementele unor geometrii fantaste, orchestrate şi de un anume mister al luminilor reci, oerlate, fascinante. Acelaşi energetism, de astă dată într-o accepţiune mai romantică, îl dezvoltă în opera sa **Leon Vreme.** Pictor al luminilor line, al luminilor de peste ape, el face elogiul solarităţii temperate, luminile vin din străfunduri cernute de site atmosferice umede ; doar gestul mai trădează o forţă reţinută cu care artistul smulge materiei picturale, printr-un obstinat travaliu, acorduri dintre cele mai surprinzătoare. Problema culorii ca valoraţie (ca spaţiu al luminilor) îl preocupă şi pe **Adalbert Luca,** dar muralistul de vocaţie se trădează prin vigoarea reliefului, prin desfăşurarea amplă şi tranşantă a traiectelor care se articulează într-un cîmp de forţe monumental. Obiectele-modul sînt imaginate de artist doar ca fragmente ale unor uriaşe suprafeţe parietale, în care succesiv sau simultan lumina şi reliefurile vor fi protagoniste. **(CORIOLAN BABEŢI)**

retro

MODA RETRO sau ce se purta la Timişoara acum aproape 50 de ani. În primul rînd, doamnele. Presa vremii le consiliază pe distinsele cititoare să se îmbrace exact ca la Paris. Să ţină adică seama că „silueta se caută în jurul formulei **linie aerodinamică :** foarte strîns înainte şi toată amploarea înapoi. Silueta de cazac sau silueta „1800“ sunt tendinţe secundare, cu mai puţine posibilităţi“. Dar lovitura mare o dau pălăriile. Ele se prezintă în cele mai felurite chipuri. Citim (şi citäm) : „Pălării mărunte ca tamburinele, cu pene înainte, înapoi, deasupra, pe de lături, dirijate spre nas sau spre cer ; pălării cu etaje, pălării mari acoperite cu pene. Mai toate pălăriile sunt obligatoriu însoţite de voalete“. E foarte curios de observat, serie cronicarul monden, ce anume influenţează linia modei : „Cîte o piesă de teatru, un film, ba chiar şi Salonul de Automobile sau de Aviaţie îşi imprimă de multe ori pecetea lor asupra noutăţilor“.

În ce priveşte moda bărbătească, la Timişoara, tot pe-atunci, iată ce declară revistei **Frunzea** domnul Guţu preşedintele sindicatului croitorilor timişoreni : „Paltoanele se fac anul acesta fără guler de blană, după moda franceză, cu guler de catifea sau din stofa paltonului. Costumele se fac pe un rînd sau două, vesta fiind pe două rînduri numai cînd haina e pe un singur rînd. Croiul pe corp, umerii înalţi, pantalonii lungi şi largi. Manşeta (care, după cum se ştie, se face mult în România, fiindcă plouă mult... în Anglia) se face la costumele de stradă. Stofele de haine sunt adesea vărgate. Culorile de bază care se preferă sunt negrul sau bleu-marine-ul cu dungi albe sau variate. Pentru seară se fac mai mult smockinguri, rar cîte un frac, deşi preţul acestei haine de o eleganţă suverană nu este deloc prohibitiv... Totuşi, timpurile în general, sunt grele“. **(RETROVIZOR)**

echo

Nu se poate pronunţa numele oraşului ORĂŞTIE, fără ca gîndul să nu alerge pe cursul văii Mureşului, împletind trecutul de luptă secular cu frumoasele tradiţii culturale, cu portul popular autentic, bine cunoscut în toată Transilvania şi în întreaga ţară. Acest trecut este legat de istoria neamului, de viaţa şi lupta acestui popor, de locurile unde odinioară erau înălţate cetăţile regilor daci, de locurile unde a început să se scrie istoria poporului român. Acolo, la 1582, Şerban Coressi, meşter tipograf, fiul diaconului Coressi, a tipărit celebra Palie

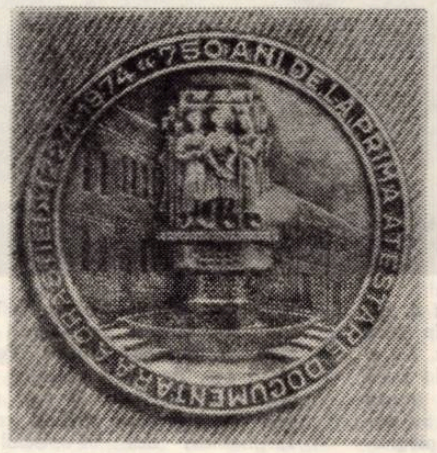

de la Orăştie. Acolo s-au făcut cunoscuţi, prin fapte memorabile, ilustrul umanist de talie europeană, Nicolae Olahus, sau Ion Budai Deleanu, strălucitul reprezentant al Şcolii ardelene iar, în timpurile moderne, vestitul şoim al Carpaţilor, Aurel Vlaicu, ca şi cunoscutul om politic şi de stat Dr. Petru Groza.

În cei 750 de ani de la prima sa atestare documentară, Orăştie se află antrenată în marea familie de creatori ai construcţiei socialiste. Consiliul Popular al oraşului, la această aniversare, a bătut o frumoasă medalie care poate fi descrisă în felul următor :

În prim plan se află monumentul Paliei de la Orăştie iar, circular, legenda 750 de ani de la prima atestare documentară a Orăştiei 1224—1974. Pe reversul medaliei, aceeaşi legendă, iar în centru, motive populare des întîlnite în sculptura în lemn, în piatră, sau marmură din zona respectivă. (IOAN BUTUM)

obiectiv

CLASICII ŞI EVENIMENTELE. Niciodată, poate, nu am simţit mai necesară datarea textelor ca în cazul culegerii de articole **Armonia contrariilor,** aparţinînd iubitului şi respectatului Virgil Teodorescu. Legat mereu de o actualitate în marş, poetul, clasic al suprarealismului, s-a manifestat, într-o seamă de momente ale istoriei literare, prin atitudini **clare.** Dacă, de pildă, datarea unui articol dedicat lui Bolintineanu nu era neapărat necesară (după cum nici articolul nu era neapărat necesar) în alte cazuri, lipsa datei poate provoca o seamă de nedumeriri cititorului. Astfel, scrie autorul : „...Protestez împotriva imixtiunii cronicarului unei anumite rubrici a ziarului **Informaţia Bucureştiului** care, atît cu ocazia interviului amintit, cît şi a poeziei publicate în numărul de Anul nou, prin intervenţiile sale de prost-gust, împrumută textelor mele o poltronerie inexistentă". Cine l-a supărat pe venerabilul poet ? Cînd ? Cu ce ocazie ? Cine merită să fie acoperit de ruşine ? Iată, cîteva întrebări s-ar fi rezolvat printr-o simplă **datare. (V. GANEA).**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). PAVEL PAPILLA (1731—1802) s-a născut la Arad. La vîrsta de 18 ani a intrat în rîndul „grănicerilor“ slavoni austrieci. În războiul contra Prusiei, (avînd gradul de maior), a fost detaşat pe lîngă mareşalul rus **Apraxin.** Pentru faptele sale de arme împotriva Prusiei a fost decorat cu Ordinul militar **„Maria Terezia“.** A fost primul român distins cu această decoraţie, conferindu-i-se titlul de baron (fără proprietate funciară). **Consiliul aulic de război din Viena** l-a însărcinat în anul 1768 cu organizarea **Graniţei militare române bănăţene,** care cuprindea satele din sud-estul Banatului. A fost ocrotitor al românilor, oprind mutarea satelor aşa-zise **„cuiburi de bandiţi“ ;** a împiedecat colonizarea de străini în regiunea de sub comanda sa. În 1785, cînd era general, a primit 346 familii de români transilvăneni şi le-a distribuit în Banat 7.895 jugăre de pămînt de la stat. A sprijinit cultura, propunînd, în 1774, în timpul cînd s-a înfiinţat şi şcoala normală din Blaj, ctitorie culturală a lui Ioan Inochentie-Clain, înfiinţarea şcolilor normale pentru „grăniceri“, de la Mehadia şi de la Bozovici ca să se formeze gradaţi ştiutori de carte şi învăţători. Cronicarul Nicolae Stoica de Haţeg i-a fost un apropiat preţuit. Împăratul Iosif II i-a zis **„Papilla, micul român“,** ne spune Nicolae Stoica de Haţeg în cunoscuta sa cronică. Papilla se stabileşte la pensionare în Timişoara. **(GR. POPIŢI, MIRCEA ŞERBĂNESCU)**

top

CORESPONDENŢA : S. Prodan : Vei găsi în curînd la Timişoara noul disc LP al lui MIRCEA FLORIAN, intitulat „Harap Alb“. Printre piesele cuprinse aici figurează şi cea care te interesează. SUZANA GEORGESCU cîntă la „ROŞU ŞI NEGRU“ alături de „veteranii“ LIVIU TUDAN şi NIKY DOROBANŢU. Francezul DAVE — cu „Vanina“ — nu are decît meritul de a fi preluat un vechi succes al lui DEL SHANNON. Titlul original : „Runaway“ (Fugarul) ; **Nelu Bistrian :** Nu publicăm texte de cîntece. LINDA RONSTADT (n. 1946 în Arizona) este interpretă de Folk-Rock. Se face remarcată cu o reluare după BUDDY HOLLY („That' ll Be The Day“). Discul „Hasten Down The Wind“, l-a apărut în iarna trecută. FRANK ZAPPA, ghitarist (n. 1941 în Baltimore), adevăratul nume, FRANCIS VINCENT. Căutător neobosit al unor mijloace de expresie noi în Rock (promotor al curentului UNDERGROUND) pune în 1961 bazele grupului de avangardă MOTHERS OF INVENTION. Este şi producător de discuri (ultimul LP al formaţiei GRAND FUNK RAILROAD). Componenţa actuală a formaţiei sale : F. ZAPPA — ghitară-solo şi voce ; GEORG DUKE — keyboards, moog-synthesizer, voce ; TOM FOWLER — bas ; RUTH UNDERWOOD — efecte şi percuţie ; NAPOLEON MURPHY — sax., flaut, voce ; CHESTER THOMPSON — baterie ; **Puticin Radu — Arad :** Scuze pentru întîrzierea cu care-ţi răspund... Ce să zic ! Împărtăşesc punctul tău de vedere în privinţa „valului de muzică pop comercială“. Dar, aşa cum remarci, alături de acesta apar în permanenţă şi se impun producţiile cu adevărat remarcabile ale unor grupuri ca GENESIS. În aria pop-ului coexistă, paradoxal, valoarea şi gratuitatea, fapt ce-i conferă cestuia caracterul eterogen. **(P. UMANSCHI)**

muzică

COMEMORARE : BEETHOVEN 150 (IV) Bucuria de a crea variaţiuni este una specifică muzicii ; să realizezi un edificiu sonor utilizînd mereu aceeaşi substanţă, schimbînd mereu unghiul de interpretare, amplificînd fără a deroga de la unitate, de la o impusă, personală tradiţie ! Variaţiunea înseamnă crearea şi re-crearea unei realităţi, a unei mitologii proprii, a unei mitologii **a eului,** pe care o propui şi o realizezi, devenindu-ţi reper şi criteriu. Ea rămîne o altă lume, aceea a visului, independentă de sentiment mai mult decît altceva şi poate, într-o măsură oarecare şi de raţiune, căci odată bine stăpînite, sunetele se aşează singure, ca dintr-un nou instinct, pe axele legiferate ale caleidoscopului. „Joc al mărgelelor de sticlă“. Bucurie naivă de a crea, detaşat şi în continuu joc cu luciditatea şi instinctul. Dar aici transpare prin bucuria vieţii, copilărească, evident, fantoma ei. Ceea ce se zămisleşte nu viaţă este, ci o fata morgana care-l cheamă pe artist ademenindu-l cu un verde care nu e acela al ierbii, al vieţii. Şi tot mai departe, spre asceză, desăvîrşire, singurătate. Minunată strunire în forme pure, anticipînd Brahms, poate chiar Webern, a unor energii care, lăsate în voie, ar putea genera simfonii, poeme, oratorii. Fiecare variaţiune e o grenadă defensivă, o forţă latentă. Se poate spune că adevărata matematică o fac doar muzicienii, pentru că ei vehiculează singurele cifre care **au suflet.** Dacă Beethoven ar fi avut timp să utilizeze procedeul din Eroica, al folosirii pînă la paroxism a unei variaţiuni-grenadă, care evoluează de la candoarea iniţială pînă la iniţierea totală în vastul domeniu al vieţii, am fi avut numeroase Bildungsromane sonore. (Mitologie a eului = „Sfînt trup şi hrană sieşi, hagi rupea din el“). **(LUCIAN BURERIU).**

film

ROCKY SAU TENTATIVA DE A NU RĂMINE O „MURĂTURĂ“. Despre **Sylvester Stallone,** scenaristul şi interpretul principal al filmului „ROCKY“, s-a spus : **Iată un om căruia i-a fost dat la 30 de ani să guste din plin din cupa trandafirie a succesului ! Al marelui succes, venit aproape instantaneu.** Pentru că „Rocky“ a avut un răsunător succes în America, şi nu numai în America.

Iată un cineast, vom spune noi, născut şi nu făcut, care a scris un scenariu de foarte bună factură — în manieră absolut anticomercială — şi care a reuşit să se ridice la nivelul posibilităţilor interpretative al celor mai de seamă actori de film din lume.

„Rocky“ (Distins cu trei Oscaruri) se înscrie perfect în noua tendinţă a cinematografiei americane, promovată mai cu seamă de tînăra generaţie de regizori, prin care se abordează, cu condescendenţă, subiecte inspirate din viaţa unor oameni de o anumită condiţie, fiinţe debusolate, în derivă, prinse de necruţătorul tăvălug al societăţii de consum. Ei reuşesc de obicei să se salveze, datorită faptului că mai au încă disponibilităţi sufleteşti pentru ceilalţi. Aşa se întîmplă şi cu Rocky, devenirea lui se face nu rămînînd o „murătură“ — un neisprăvit adică, trăind de pe-o zi pe alta din expediente — ci, mai ales, prin iubire. Şi în asta constă, cred, partea cea mai frumoasă şi mai luminoasă a filmului. În plus, femeia pe care ajunge s-o iubească, el, haidamacul capabil să zdrobească feţe şi să rupă oase pentru cîţiva dolari, e foarte departe de prototipul sau de arhetipul femeii americane, omniprezentă în filmele de duzină. Este chiar de mirare cum, într-un asemenea context de relaţii interumane, ea poate subzista ca fiinţă atît de bogată moral. O avuţie ce poate deconcerta la început, dar care pînă la urmă fascinează.

Mai presus de box şi de dorinţa mistuitoare de a învinge în ring, ni se vorbeşte în „Rocky“ despre un om. Şi atunci cînd cineva ştie să vorbească interesant, cu pasiune despre un om, îl ascultăm cu atenţie. Aşa a cîştigat, îmi place să cred, **Sylvester Stallone** prima sa partidă cinematografică. **(IOSIF COSTINAS)**

fapt divers

PE LITORAL, un moment plastic inedit : profesoara timişoreană LUMINIŢA ARDELEAN-ALMĂJAN a deschis, în ultima zi de concediu, o expoziţie de **„Portrete din vacanţă“,** în holul vilei Şincai din Eforie Nord. Ineditul vernisajului a constat şi în faptul că prezentarea artistei a fost făcută de însăşi mama ei, profesoara de desen GABRIELA ALMĂJAN (susţinută în tăcere de nepoţii ei, Adrian şi Steluţa).

Părinţii şi copiii, veniţi la odihnă, s-au recunoscut în cele peste 20 de portrete-color expuse. Aşadar, un concediu de odihnă transformat în concediu de... creaţie. La întrebarea **„Ce expoziţie pregătiţi pentru Timişoara ?“,** Luminiţa Ardelean-Almăjan a răspuns : **„Iubesc copiii. Probabil, viitoarea mea expoziţie se va intitula „Copii din Timişoara“. (ION VELICAN).**

urmări

și ales de popor : „Prietenul Dr. Drăgulescu Coriolan".

– Cum au fost lunile în care ați fost primar ?

– Grele. Erau mari lipsuri. Continua războiul, multe clădiri trebuiau evacuate foarte rapid pentru spitale. Într-o vreme, numai în Timișoara erau 26 de spitale. Erau mari lipsuri. Era mare criză de combustibil, erau bande de hoți care terorizau orașul. Se jefuiau prăvălii, se fura. Grea perioadă.

Ziarele dau o imagine clară a felului în care energicul primar încerca să lupte cu foamea, cu mizeria, cu indolența, cu criminalitatea. În ziarul local al partidului se puteau citi dese intervenții în sprijinul acțiunilor primarului, primar ce, la rîndul lui, materializa sarcini concrete :

Cum înțeleg unii directori să-și respecte promisiunile.

Sabotarea acțiunii primarului Dr. Drăgulescu pentru ajutorarea lumii I.O.V.R. Văduvele de război și soțiile celor concentrați se zbat într-o mizerie neagră. N-au nici alimente, nici lemne, nici îmbrăcăminte și nici bani. (...) Primarul municipiului, prietenul dr. Drăgulescu, a procedat la îndreptarea urgentă a acestei situații, moștenire a fostului regim Antonescu. Resursele primăriei fiind actualmente absolut insuficiente, a făcut apel la marile întreprinderi și bănci din Timișoara. (Luptătorul bănățean, 16 dec. 1944). **Aceste recapitulări necesare.** Mari adunări, mari demonstrații. Demonstrații la care participă 25.000 de oameni. Demonstrații la care participă 35.000 de oameni. Vigilență muncitorească. În noaptea de 24 spre 25 dec. criminali au minat turnul de apă de lîngă atelierele C.F.R. Ministerul educației naționale studiază proiectul de a înființa o facultate de medicină la Timișoara. Principalele mijloace de luptă contra sabotajului economic. Prima întîlnire a sindicatelor din Jimbolia. Terorism la „Serviciul drumurilor". A răsunat cuvîntul liber antifascist în „Casa italiană din Timișoara" : conferința profesorului Silviu Guarnieri ...".

Cum va fi arătat, deci, în acele zile, orașul ? Din aceste ziare îngălbenite de ani, să mai decupăm :

Repertoriul Teatrului Național din Cluj la Timișoara. Joi, 30 dec. ora 3 : „Bichonel" comedie în 3 acte de Jean Letraz. **Sîmbătă, 2 dec. ora 3 :** „Trandafirii roșii", poem dramatic în 3 acte de Zaharia Bârsan. Deschiderea festivă a stagiunii. Duminecă, 3 dec. ora 10,30 : „Omul care a văzut moartea", comedie în trei acte de Victor Eftimiu.

Cinema Apollo răspunzînd cererii generale, nemuritoarea poveste de aventuri tinerești : „CUORE – Inima de copil" după celebrul roman de Edmondo de Amicis cu **Cesare Barbetti, Leda Gloria, Nino Pavese.** Subiect grandios, joc magistral.

Reprezentația grupului teatral „Racheta" de la fabrica „Hammer și Ney". Impresiile unui spectator.

„N-a fost cortină care să separe muncitorul de pe scenă de muncitorul din sală. Figuranții au intrat pe scenă fără grandomanie, în cămăși albastre. (...). Ne-am dat seama că sînt reprezentanții muncitorimii luptătoare".

Și să decupăm în continuare : **Luptătorul bănățean,** an. I, nr. 38, 18 dec. 44, p. I.

De vorbă cu tovarășul Ceaușescu, secretarul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din România, despre sarcinile, problemele și năzuințele tineretului român :

„Sarcina principală a U.T.C.-ului, în momentul de față, este mobilizarea întregului tineret în lupta pentru zdrobirea fascismului. Aceasta înseamnă că tinerii comuniști trebuie să fie cei mai buni muncitori pentru mărirea producției de război. Ei trebuie să supravegheze ca elementele fasciste să nu poată sabota producția ; ei trebuie să ajute la îndepărtarea lor din întreprinderi și darea lor pe mîna autorităților.

Tinerii comuniști trebuie să mobilizeze întregul tineret pentru refacerea țării !" (...)

*

Imperativele momentului, lozincile momentului : TOTUL pentru front, totul pentru victorie. Comuniștii să fie cei mai buni muncitori. (Titluri de articole). Luptați împotriva sabotajului, speculei, teroarei antimuncitorești. Luptați împotriva elementelor fasciste. Luptați pentru refacerea țării.

Tinerii în bluze albastre, cu fețe supte, abia ieșiți din închisori, cu ochii iluminați de speranțe, idealuri, sete de acțiune, de bucuria victoriei și de încredere în victorie, străbat țara, vorbesc la mitinguri, în fabrici, în piețe, în uzine. Unii dintre ei vor deveni, mîine, conducători : alții, nu vor rezista valurilor revoluției. Deocamdată, din paginile ziarelor, ne privesc acești revoluționari în bluze albastre, marii purtători și, poate, înfăptuitori ai speranței.

Orașul. Nu, Timișoara nu a suferit de pe urma luptelor, bombardamentele nu i-au incendiat

LUMINILE ORAȘULUI

clădirile, nu i-au masacrat locuitorii. Istoria a protejat orașul.

Din **Luptătorul bănățean,** duminică, 4 martie 1945, p. 2. **Săptămîna curățeniei la Timișoara.**

„Primarul poporului sesizează doleanțele cetățenilor. Am arătat în ziarul nostru starea deplorabilă în care se află salubritatea orașului ; gunoiul rămînînd pe stradă și periclitînd sănătatea populației ... Primăria a cerut și participarea armatei ...

De aceea, în cadrul unei săptămîni a curățeniei, primarul face apel".

*

Primarul avea 37 de ani.

Era tînăr : aș vrea să-i văd pozele de atunci. Mă jenez să-i cer academicianului de azi poze de atunci. Aș ilustra acest interviu cu pozele primarului de atunci : ale primarului, care era, în același timp, om politic (firește !) savant, administrator, economist, profesor.

Din cînd în cînd, ține conferințe, organizează întîlniri, întruniri. Lupta pentru instituții democratice și pentru democratizarea instituțiilor îl număra printre corifeii ei. Nu odată îi vom întîlni numele alături de acela al lui **I. G. Murgulescu,** luminoasă personalitate a științei și învățămîntului din România.

An I, nr. 34, Joi, 26 oct. 1944 : **Luptătorul bănățean,** p. 4 **„Colegii chimiști din învățămînt, laboratoare de stat și industrii sînt invitați pentru miercuri, 25 oct. a.c. ora 16, în amfiteatrul „Traian Lalescu" de la Politehnică, la ședința în care se vor pune bazele secției Timișoara a Asociației generale a chimiștilor din România".**

Din încredințarea Comitetului central

Dr. I. G. Murgulescu
Dr. C. Drăgulescu

(Reporterul a eliminat din majuscule : erau foarte multe).

– Cine v-a ajutat în perioada aceea ?

– Mulți.

– Ați înființat, la Timișoara Facultatea de chimie ...

– Mai întîi, în '45, a fost cea de agronomie. Nu eu singur am înființat-o. Demersurile au fost făcute pe vremea în care era Ștefan Voitec la învățămînt. M-a ajutat Traian Novac, social-democrat și prieten al lui Voitec. Foarte activă contribuție a avut Murgulescu. Cu el am înființat facultatea de agronomie, în 1945. În 1948, cînd Murgulescu era rector al Politehnicii, ne-a cerut să mergem la Partid, la Minister, pentru Facultatea de chimie industrială. La Petru Groza aveam un sprijin hotărît. În 1948, Petru Groza a venit cu decretul de înființare. L-a citit în fața tuturor profesorilor de la Politehnică. Facultatea de chimie s-a înființat în august 1948, înainte de reforma învățămîntului : corpul didactic a fost recrutat prin concurs, conform vechilor legi.

– Vorbiți-mi despre dr. Petru Groza.

– Îl cunoșteam din '34–'35–'36 : am fost în relații foarte bune. Îl întîlneam des. Impresiona la el deschiderea minții, înțelegerea desăvîrșită a situației ; era un consemn excelent, plin de încredere în evoluția evenimentelor politice.

– Pe Romulus Ladea l-ați cunoscut ?

– Foarte bine. Satul lui e lîngă satul meu.

– L-ați cunoscut deci de mic ...

– Nu. N-am crescut apropiați. Eu stăteam prin laboratoare ... Ne-am cunoscut în cadrul unei – să zicem – lupte politice comune. Pe vremea aceea, politica se făcea, de cei ce n-aveau localuri anume, ca liberalii, sau ca național-țărăniștii, în cafenele, la Spieluhr, pe stradă. ... Cînd am avut **Țară nouă,** localul revistei ne servea pentru întîlniri politice. Romul Ladea era un om foarte corect : anii parizieni, succesele nu-l transformaseră. Vorbea bănățenește : graiul nostru e destul de pitoresc. Ținea să se știe că e bănățean.

– Dumneavoastră țineți să se știe că sînteți bănățean ?

– Cînd eram student, eram președintele Societății studenților bănățeni din Cluj. Eram președintele studenților de la chimie și în același timp eram și președintele societății studenților bănățeni.

– Ce făceau studenții bănățeni din Cluj ?

– Multe. Ședințe, baluri, participări la manifestările culturale din Banat, excursii ... Cu ce ne ocupam noi ... atunci ... hm ... Un lucru știu sigur – anual organizam balul bănățenilor. Balul bănățenilor avea un bun renume : era foarte frecventat.

– Ce studenți bănățeni erau atunci în Cluj ?

– Să mă gîndesc. Uite că nu-mi aduc aminte. Ce idee la dumneavoastră. Pe vremea cînd am fost eu președinte am făcut balul împreună cu oltenii. Nu știu de ce. De ce nu l-am făcut cu oșenii sau hunedorenii, de care eram mai apropiați ? Nu-știu. Nu-mi amintesc cum am motivat alegerea asta. Poate se țineau cont de alte criterii. Ce idee la dumneavoastră. Interesant.

– Cum arătau vacanțele Dvs. de student ?

– Stăteam acasă. Nu eram un om care se mișca. Mai mult citeam. Sînt om neumblat. Stăteam și citeam.

– Ce citeați în vacanțele de student ? Ce cărți ?

– Știu eu ce cărți ? Citeam mai multă literatură. Proză și nu poezie. Îmi plăceau romanele sociale. Am făcut mare pasiune pentru Rebreanu. Am citit tot ce-a scris Rebreanu. Ca elev m-am dus la Rebreanu să-i iau un interviu, pentru revista liceului „Diaconovici Loga". Tocmai cînd apărea **Adam și Eva.** Cu toate că nici pe departe nu egala stilul lui Sadoveanu, îmi plăcea mai mult decît Sadoveanu. Știu eu de ce ?

– Din cauza stilului.

– Nu, nu cred. Am avut perioade în care mă pasiona vorbirea cronicărească. De ce ? N-aș putea să spun.

– **Lume fără cer** de Virgil Birou v-a plăcut ?

– Cum să nu. Minerii de la Anina erau de pe la noi, din părțile noastre ; era o lume pe care, n-o cunoșteam din experiență directă. Eu cunosc mai mult mediul țărănesc, cu mediul muncitoresc am venit în contact abia mai tîrziu. Am avut o tinerețe destul de banală. Asta știam eu : așa am cunoscut eu, atunci lumea. Acesta era orizontul meu. Și așa cum era, depășea orizontul mediu. Singurul meu plan, atunci era să fiu profesor de liceu. Nu l-am realizat. N-am fost niciodată profesor de liceu.

prietenii revistei „orizont"

BÁRÁNYI-LÁSZLÓ ILDIKÓ
CENACLUL LITERAR „ADY ENDRE" DIN TIMIȘOARA

CREDO *

Cred în atotputernicul OM, purtător al binelui și al răului. Cred în Cuget, progenitura lui, Domnul nostru, care fu zămislit în orice minte integră, fu născut în chinurile facerii și torturat de-a lungul mileniilor. Răstignit pe crucea vieții, moare în prejudecată și e îngropat în mintea bolnavă. Coboară în infernul prostiei și e absolvit în purgatoriul sufe-inței. Dar reînvie în creierul fiecărui sugar de trei luni și își revendică dreptul de a pronunța sentințe peste vii și peste morți.

Cred în Omenie. În neiertarea păcatelor comise împotriva Sufletului Omenesc, în universalitatea dreptului la viață, în necesitatea morții naturale și în veșnicia schimbului de generații.

Traducere : IULIA SCHIFF

* Lucrare apreciată cu premiul III la Festivalul național „Cîntarea României".

debut

CUMBRIA NERGANA

Fidelă unei poezii de notație, CUMBRIA NERGANA își rostește „molcom" (un cuvînt privilegiat în versurile autoarei) episoade lirice din „povestea" stărilor sufletești. Trăirile sale sînt transpuse într-o simbolistică familiară — fapt curios oarecum, dacă ne gîndim că în creațiile celor care bat astăzi la porțile poeziei predomină adeseori prețiozitățile imagistice. La CUMBRIA NERGANA se pare că autenticitatea sentimentului își găsește de la sine forma adecvată de manifestare în lumea graiului. În felul acesta, sinceritatea lirismului refuză contrafacerile prozodice. Există, în versurile tinerei poete, o privelițe a unei fragilități sufletești, deschisă în aspirația unei zări tonifiante, cu un freamăt interior discret, dornic să intre în rezonanță cu **„un sîmbure de vis / și adevăr".**

AUREL TURCUȘ

1

Doresc
un lucru fără nume :
aproape fericire
ar putea fi,
așa, cum primăvara izvorăște
din matca zării-n fiecare an,
în stoluri grele,
dense de visare.

2

Plutesc mereu
pe-aceleași căi
de vise, doar știute ;
călătoresc, alunec,
pe văi de mult uitate.
Plutesc mereu
și caut, pe căi
alunecoase, grele,
un sîmbure de adevăr etern.

3

Mă doare
o șoaptă,
un zbor ...
Piatra
aruncată-n mine,
albă și grea,
mîngîie părul,
asemeni cu ea.

4

E-o dulce zi, molcomă,
de iarnă albă, cristalină,
un susur ieftin, de calorifer,
prefiră-ncet mătănii transparente.
Un abur de cafea și turtă dulce,
de portocale înflorite-n umbră ...
În colțul dinspre geam,
o ramură de brad, orfană ...
Se stinge-ncet, cu fosnet moale,
o biată luminare
a pomului de iarnă.

5

Fosnet sec, molcom,
și pămîntul care doarme,
legănat cu val de frunze,
troienit va fi în zori.
Toamnă,
dulce, aurie,
cerul răsturnat.
Soarele fosnind sub tălpi,
culcuș molatic, odihnă
gîndurilor mele.

6

Vag miros de caprifoi
ne învăluie, alene,
într-o taină fără nume —
vis al viorilor mele,
dor de ducă și uitare,
legănare

PARODII NOI

GELLU NAUM

PHOEME CINEGETICE

Trebuia să mergem la vînătoare dar
nu prea aveam cele necesare

Unii n-aveau nici măcar ciini ca să
nu mai vorbim de vocație cinegetică

Pornirăm în dimineața ca un evantai
loviți în creștet de cristalul soarelui

Cu noi erau și două Doamne din motive
de complezență care întrebau unde mergem

Un ciine ca un bibelou de porțelan
își arăta limba roză schelălăind frenetic

Nimeni nu știa de ce făcea chestia asta
și avea un aer foarte misterios

Deodată un iepure trecu ca o iluzie
mișcînd din urechile în formă de morișcă

Uite un pîsoi zise prima dintre Doamne
și dădu să-i mîngîie înmănușată

Unul dintre dulăi strănută năpraznic
și se scărpină cu ajutorul cozii

N-avea nici un chef să latre nici să fugă
fiind preocupat de propriii săi purici

Iepurele se opri hipnotizat de parfumul
ce venea din direcția cucoanei înmănușate

Poc ! Poc ! făcu unul dintre noi
ca să zică ceva în fața situației

Și paznicul ne confiscă la toți pălăriile
cu care urma să salutăm urechiatul.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : trepied, perfecționat, Chaterina, Abend Abenda, Comana, pipă, meditație, pinguini.

Selecție metaforică : „La plecarea invitaților îmi flutura pălăria dar ei se aflau departe, în salonul cu picturi pompiene"

NELSON ALGREN ● CHICAGO

Scriitorul american Nelson Algren (n 1909, Chicago) debutează în timpul celui de-al doilea război mondial cu volumul Never come Morning (Dimineața nu mai vine, 1942), **carte care stîrnește admirația lui Richard Wright, ce îi scrie o entuziastă prefață — dar se afirmă plenar în perioada de după război, cînd volumul său de povestiri** The Neon Wilderness (Deșertul de neon, 1948) **atrage definitiv atenția criticii asupra acestui autor înzestrat, maestru al stilului direct, brutal, despuiat (departe totuși de proza documentară) și totodată plin de valențe poetice.**

Povestirile sale, din volumul amintit, ca și cele din A Walk on the Wild Side (1956), Who lost an American (1963) **sau** Notes from a Sea Diary (1965) **sînt de o intensitate tragică, aproape apocaliptică. Romanul** The Man with the Golden Arm (1949) **stabilește definitiv importanța lui Nelson Algren în literele americane. Este povestirea lui Frankie Machine, o victimă a războiului, reîntors în Chicago acoperit de decorații dar traumatizat de răni și de amintiri violente.**

Nelson Algren a mai scris și eseul Chicago, City on the Make **(Chicago, oraș croit pe măsură, 1951), portret incisiv al orașului său natal, pe care autorul îl iubește și îl urăște în același timp, eseu din care reproducem cîteva extrase.**

HORIA CHIOARIU : „Să nu se repete Hiroshima"

... Fără răgaz, apele își schimbă culoarea, se reînnoiesc. Briza mătură și spală în preerii culorile uzate, preeria curge în lumină, reflex spălăcit al mării. Dar, într-o zi, în locul acesta bătut de vînturi și mîncat de ape vine pegra, cu pecetea dolarului tatuată-n priviri. În căutarea unei așezări unde nu s-a construit încă o pușcărie. La marginea unei bătrîne mări spălăcite. Hanul : o cabană ; străzile : băltoace. Pe malurile rîului, Pottawattom-ii își tîrăsc doliul de-a lungul lungilor nopți de vară. Afară e noapte neagră, dar toate nopțile sînt albe pentru hoții de cai și traficanții de whisky chinovariu. În noaptea indiană, indienii ascultă. Altădată, ei erau cei ce trăiau noaptea. Acum ascultă în vacarmul hotelului primele rumori ale orașului viitor.

Yankei și pribegi de tot felul, islandezi și olandezi, furnizori și comis-voiajori, cei pur-sînge și cei cu sînge amestecat (de fapt, toți aveau același sînge : de pirat) umplură bătrînul Sauganash de vacarm și tilhării. Tilhăreau preeria, tilhăreau indienii, tilhăreau ziua și tilhăreau noaptea. Traficanți de arme, de blănuri, de piei și de whisky roș-sîngeriu. Pentru a tilhări toate mijloacele sînt bune : zarurile, cărțile, pistolul. Și decretau, acești bravi tilhari, că indienii îi fac să-și piardă timpul. Dormeau pînă la amiază și se trezeau strigînd după acești indieni leneși. În răcoarea serii își puneau la punct tocmelile cu Pottawattom-ii ; pînă în zori, le luaseră tot ce aveau.

Ar fi acceptat să facă nu importa ce sub soare în afară de a munci, așa că noi onorăm azi memoria lui Katz și altora, numindu-i „Părinții-Fondatori", „Pionierii-Fără-Teamă-Și-Făr'de-Prihană", „Cuceritorii-Cu-Privire-De-Vultur". Ceea ce înseamnă pur și simplu că se înțelegeau să răzuiască buzunarele tuturor celor care le treceau prin preajmă. Cucerirea nu era totuși specialitatea lor, se înțelegeau mai bine să șterpelească. Jumuleau pieile-roșii pînă la ultima pană, pădurea pînă la ultima frunză moartă, pe fermieri pînă la ultimul bob de porumb viermănos, iar în sezonul ploilor își petreceau vesel timpul, jumulindu-se între ei.

Unul dintre acești veseli cheflii avu ideea delicată să-și înscrie profesia în primul anuar al orașului, sub numele de „Nobilul Sport" ! Cei care revindeau alcool în munți și cei care jucau pocker în saloanele plutitoare, șacalii frontierelor, trișorii și șarlatanii, brutele cu căciuli de castor, Cuțitele-Lungi din Kentucky și ucigașii din New-York, răuplatnicii, speculanții de tot felul și specialiștii în agiotaj, din prima zi, toată această lume, fervenții „Nobilului Sport" făcură un oraș ; un oraș unde totul se petrece în culise și unde și azi oamenii culiselor fac legea.

... Cînd oamenii de bine au încercat să impună respectarea legilor n-au reușit : veniseră prea tîrziu. În 1835 ei decretară „un timp de rugăciune", pentru a smulge doi nelegiuiți din ghiarele diavolului. Cum această dublă pierdere nu părea să-l afecteze peste măsură pe diavol, oamenii de bine au continuat. Diavolului tot nu-i păsa. Atunci au aplicat o amendă de 25 dolari unui patron de bordel și bătălia dintre Puri și Banditi a început. A început războiul civil care avea să cuprindă întreg orașul și care a continuat timp de mai bine de un secol între Fă-Ce-Ți-Spun și Las-o-ncolo. Din primul moment gangsterii au străpuns frontul păstrîndu-și avantajul.

Erau totuși legiune oamenii de bine, bărbați și femei, care împărtășeau speranțele Jane-i Addams, dar cînd ei marcau un punct, banditii marcau două. Cînd Big Bill Thomson, primarul venal al Chicagoului, l-a lăsat pe Al. Capone să-și facă mendrele, de fapt a consfințit mariajul orașului cu pleava șantajiștilor și a ciubucarilor. Iar cînd primarul reformist, succesorul său, a încercat să întărească legea prohibiției, reacția șnapanilor a fost atît de puternică, încît înșiși oamenii de bine l-au readus la cîrmă pe Thomson. Înțeleseseră că numai cineva aflat în afara legii putea face să domnească o aparență de lege pe căile publice. Pe bună dreptate, deci, Big Bill mulțumi concetățenilor săi printr-un grațios : „Prieteni, gangsteri !" De atunci, primarii se mențin doar cîteva săptămîni ; cel mai bun lucru ce-l au de făcut e să lupte împotriva revărsărilor fluviului.

... Chicago e încă — se zice — un oraș de frontieră. Un oraș de frontieră, într-adevăr, animat de spiritul frontierei, tenace ca o plosniță, cu trișorii săi, cu intrigile și violența sa fără de margini.

Chiar și Jane Addams știa că sîngele orașului e un sînge de pirat. Știa că Chicago, ca și John Botezătorul, Billy Duminică și Marele Bill au mereu două chipuri, unul pentru cîștigători, altul pentru păguboși, unul pentru gangsteri, altul pentru oamenii cumsecade. Unul pentru ochii mari deschiși, care pîndesc din miile de ferestre ale imobilelor comerciale. Altul, pentru vremea obloanelor trase. Unul pentru tumultul însorit al amiezii. Altul pentru rondul de noapte al metroului, cînd stațiile se rotesc precum vagonetele unei mari roți de lumină, stropind în trecere geamurile de ploaie sau de lacrimi. Unul pentru lucrătorii în salopetă, pentru muzeele noastre, aceste catedrale ale artei, și pentru catedrale, aceste muzee ale credinței, pentru kilometri de vînt de-a lungul plajelor noastre albe și albastre, pentru excursiile la Michigan City, sub clarul de lună al simbetelor, pentru după amiezele din Grădina zoologică, și altul pentru acest năcălit bar de noapte, unde, pe o arie de Sherry Our Shivering Sheba, interminabila noapte exală dîndu-și ultimul trist suspin, în fața a douăzeci de mese goale și un bărbos elegant care-l imploră pe inexorabilul barman să-l dea afară. Unul pentru cei ce se scoală în zori și altul pentru cei care abia atunci se culcă...

... Locuitorii sînt separați unii de alții prin fluviu, prin rasă, prin limbă. Cartierul Nord, grupat în jurul vechiului Rezervoriu, supraviețuitor comic al Marelui Incendiu, diferă tot atît de Cartierul Nord-Vest, aflat de partea cealaltă a podului, cum diferă Bronzeville de Rogers Park : prin maniere și moravuri, profesii și fel de a vorbi.

Deci, dacă aveți un suflet nobil, nu vă rătăciți prin mahalaua Loop, prin jungla de camere mobilate, rămîneți în Drive, traversați Lincoln Park, urmăriți cu grijă malul lacului pe dreapta și veți ajunge în frumoasele noastre cartiere. Aici veți găsi peluze largi, un cer mereu pur, grădini bine întreținute. Copacii au frunze veșnice și bisericile sînt în ordine pentru eternitate. Străzile sînt totdeauna măturate, interioarele sînt copiate după fotografiile din „Town and Country", iar locuitorii sînt impăiați. Căci poate să bată cît o vrea enorma inimă a orașului, ce se forjează în propria-i junglă din spatele turnurilor : nu există ureche să o asculte în această sahară spirituală. În interioarele lor, atît de luxoase, în bisericile atît de confortabile te sufoci. Un praf invizibil s-a răspîndit pe sofalele lor imaculate și pe bibliotecile atît de pline de ele însele...

... Orașul tolerează toate convingerile și toate culorile : chipuri negre și ochi albaștri, slavi palizi și italieni măslinii. Prejudecățile nu îndrăznesc să-și ridice capul aici. Rasismul și discriminarea nu există. Adică, nu se manifestă direct, avem grijă să-i impunem ocolul cel mai lung. Negrul nu e obiectul unei uri fățișe și tenace ; e mai rău. De fapt, avem o certitudine discretă despre superioritatea albilor, dar o manifestăm în mod politicos, nici nu ne trece prin minte să fim discriminatori. Atunci, se măresc chiriile. Puțin. Foarte puțin, o nimica toată, de pildă 25%. Ce contează 25% pentru un negru ? Dacă ai fi negru, ar fi mai bine pentru tine să nu conteze. Și tu nu vei găsi pe nimeni care să-ți dea lista restaurantelor și barurilor ce-ți sînt închise, nici străzile unde n-ai voie să locuiești, nici hotelurile unde n-ai dreptul să descinzi, nici locurile de muncă ce-ți sînt interzise, nici sindicatele unde nu te poți înscrie. Găsește-le singur, băiete, fă-ți tu însuți lista ; bate-o la mașină în trei exemplare. Trimite unul senatorului Douglas și altul lui King Levinsky. Asta e treaba lor...

... Între șinele curbe ale metroului aerian și dughenele de amanetat din Clark Street, între Kermesses și standurile de tir, între rafinăriile și tonomatele din Bronzeville, preeria a rămas definitiv captivă. Abia ieri mirosul acru de cîine plutea peste mlaștini, azi însă panourile luminoase se oglindesc în apa profundă, iar milioanele lor de becuri brodează pe cer, în reflexe bete, gloria unor mărci de whisky. Abia ieri corbul de seară zbura deasupra focurilor solitare ale corturilor indiene ; azi se văd arzînd zvelte reverbere ce revelează casele noastre stelelor imposibile... Bieții Pottawattomies ! N-au lăsat în urmă decît rîul lor milos... Noi, ăștialalți, lăsăm ca amintire o inimă de fier ruginit. Inima de fier ruginit a unui oraș care reține și pe tîlhar și pe cinstit. Îi agață pe amîndoi și îi păstrează. Acum și în vecii vecilor.

Prezentare și traducere
PETRE PINTILIE

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (IX) ● DROG

Locuința lui Parnell se afla într-o clădire veche, cu patru etaje, care pentru un străin putea să pară monument istoric, dar care în Amsterdam nu era decît una din nenumăratele clădiri din secolul al XVII-lea. Bineînțeles, canalizarea și încălzirea centrală au fost adăugate ulterior, și Parnell nu se putea plînge de confortul celor două camere pe care le ocupa.

O duse pe Suzana în baie, îi dădu tot ce-i trebuie și, obosit, se trînti în fotoliul vechi, a cărui piele începuse să se roadă încă în secolul trecut. Picotea de somn cînd Suzana intră în cameră, învelită într-un prosop albastru de baie.

— Ți-am folosit peria de dinți.

— Să fii sănătoasă. Vrei să bei ceva ?

— Nu, mulțumesc. Vreo muzică se poate asculta aici ?

— Vezi, ridică ziarele alea, cred că magnetofonul e sub ele. E adaptat și pentru casete, zise el, gîndindu-se că același magnetofon mai era adaptat și pentru „înregistrare".

— Hei, tipule, păi tu ai aici o muzică grozavă !

Luă o casetă și o băgă în aparat. Se auzi vocea unui cîntăreț la modă. Parnell îi făcu semn să-l dea mai încet și ea îl ascultă.

— E tare plăcut aici, bombăni ea. Mă dai afară acum, sau mă lași să dorm la tine ?

— Cum dorești ?

— Unde ții albiturile ?

El îi arătă un dulap zidit în peretele din spatele ei și o întrebă ce preferință are pentru micul dejun.

— Cafea — mormăi ea somnoroasă — Mă scol eu s-o fac.

Dimineața se trezi unul lîngă celălalt, iar în timp ce dejunau ea se bîlbîi :

— Știi, aseară...

— Cafeaua e servită — o întrerupse el.

— Am vrut să zic că aseară mi s-a întîmplat pentru prima oară să agăț un necunoscut.

— Știu — zise el și sorbi puțin din cafea. Erai atît de speriată că te-ai servit de ambele mîini ca să ridici halba de bere.

— Care va să zică ție ți-a fost milă de mine ?

— Nu sînt sigur că-mi place.

— Pînă-ți dai seama de asta spune-mi de ce a ajuns Amsterdam-ul Mecca hippișilor ?

El ridică din umeri.

— Poate pentru că „panduriii" ne lasă aici în pace. La Roma te bagă la pușcărie și te uită acolo. La Paris te bat, mai ales dacă porți plete.

— Care-i situația cu drogurile aici ?

— Nu știu nimic despre drogurile puternice, dar „iarba" e cea mai bună și se procură ușor.

În timp ce întindea untul pe pîine Parnell se gîndea s-o întrebe dacă-l cunoaște pe Ben Snyder. Dar se răzgîndi imediat ; dacă-l cunoaște, probabil că știe ce s-a întîmplat cu el, și ar putea să se întrebe de ce-l interesează chestiunea asta.

— Deci, vii în oraș și vrei puțină „iarbă". De unde știi că tipul care ți-o oferă nu-i copoi ?

— Chiar că ești naiv — zîmbi ea. Dacă mă aflu la Roma și zic că plec la Amsterdam, acolo mă va aștepta un olandez care mă va îndruma.

— Iar dacă te afli la Amsterdam și pleci la Roma, va fi un italian.

— Te-ai prins.

— Închipuie-ți că aș vrea acum să stau liniștită în fața căminului și am chef să „fumez" și să ascult muzică. Nu pot să găsesc „iarbă" ?

— Te gîndești serios la asta ?

— Trebuie să întreprind ceva ca să te reții.

— Atunci du-te în barul în care m-ai întîlnit aseară și întreabă-l pe barman unde-l poți găsi pe Charlie. Charlie n-o să te excrocheze, iar „iarba" lui e cea mai bună. El nu e copoi și n-are o mină.

Un invalid... Dacă el e omul de la care a procurat Ben drogu' — gîndi Parnell asta ar explica de ce-l trecuse sub tăcere. Probabil din milă. Deci, mai întîi trebuia găsit Charlie, și pornit de aici.

— Vrei să spui — zise el — că ciungul o să-mi vîndă „iarba" numai așa, pe ochii mei frumoși ?

— Păi — zîmbi Suzana — poate că nu. Tu pari într-adevăr puțin...

— Demodat.

— Eu aș spune altfel, dar e bine și așa. Mai bine aș cumpăra eu.

— Bine. Eu mă duc după ziare — și-ți iau și ceva să te îmbraci. Nu vrei o rochie ?

— Uuu, ar fi grozav !

Parnell se descurcase foarte bine cu cumpărăturile în mai puțin de jumătate de oră. În drum mai luă ceva de mîncare și o sticlă de vin. Luă pachetele și o luă în fugă pe scară, fără să știe de ce se grăbește.

De îndată ce descuie, ușa, simți un miros de hîrtie arsă. Aruncă pachetele pe un scaun și intră în dormitor. Căminul era plin de cenușă, iar cînd văzu că i-au dispărut gravurile de pe pereți rămase încremenit. Furios, el strigă :

— Suzana !

Parnell intră în dormitor și constată că aici totul era în regulă. Deschise ușa de la baie să vadă dacă nu cumva hainele ei se mai aflau acolo. Rămase uimit cînd văzu scris, de trei ori, pe oglindă, cu ruj de buze : „PORC". Așa va să zică ! Se repezi la sertarul biroului și constată că revolverul era la locul lui. Dacă Suzana ar fi descoperit că are de-a face cu un detectiv particular, nu l-ar fi numit „porc", rezonă Parnell. Deci, probabil că ea credea că a dat de un polițist. Oare a descoperit ceva în timp ce făcea ordine în cameră ? Era puțin probabil și aceasta. Parnell ridică receptorul și-și sună secretara. Aceasta îl înștiință că a fost căutat de inspectorul Raykers și că ea l-a chemat cu o jumătate de oră în urmă.

— Ți-a răspuns cineva la telefon ? — întrebă el.

— Bineînțeles. Domnișoara nu v-a spus nimic ?

— A ieșit. Ce i-ai spus ?

— Am spus că sînteți căutat de inspectorul Raykers.

— Și ea ce-a răspuns ?

— Se pare că lucrul acesta a neliniștit-o și m-a întrebat dacă nu aveți cumva încurcături cu poliția. Am convins-o că puteți avea orice probleme, numai cu poliția, nu.

Parnell dădu ochii peste cap.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 18 august 1977 ● nr. 33 (495) 8 pag. 1 leu

AYLOSTERA ALBIFLORA

Cînd înfloresc cactușii

Undeva, în Timișoara, pe o stradă modestă, numită a Timocului, într-o casă modestă, un om modest, VALERIU GRIGORAȘ, crește niște plante modeste, cactușii. Pasiunea lui pentru CACTEE durează de vreo două decenii. El, Valeriu Grigoraș, cu prof. Grigore Stere și cu o mînă de entuziaști au pus bazele, în 1971, a Asociației horticole de amatori din Timișoara, prima de acest gen din țară, cu scopul expres de a crește plante exotice, pomi, cactuși, spre înnobilarea patrimoniului agricol. Ei și-au făcut colecții, au făcut schimburi semincere, au creat specii, au înfrumusețat și au decorat locul unde ei și-au dus activitatea, umplîndu-și timpul liber cu această splendidă activitate de pomicultori, viticultori, decoratori, întîlnindu-se în fiecare a 3-a duminică, a fiecărei luni, pentru a schimba impresii, pentru a-și face

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

convorbiri

CU SCRIITORUL RADU THEODORU

Legat de Banat, în care și-o petrecut o parte din anii adolescenței și ai tinereții, ani de rodnică activitate pe tărîm scriitoricesc, prozatorul Radu Theodoru și-a manifestat bucuria de a reveni pe meleagurile natale, prin intermediul coloanelor revistei „Orizont", publicație ce-i evocă nostalgic momente din redacția „Scrisului bănățean", în care a lucrat alături de o serie de confrați, de care cu plăcere își aduce aminte.

„În Banat m-am simțit totdeauna ca acasă", spune domnia sa, rememorînd anii în care a scris romanul „Muntele" ce fixează atmosfera locului, în anii următori lui 23 August, ca și perioada 1959–1965, petrecută în pitorescul oraș de pe Bega. Omul și artistul se întîlnesc într-o perfectă simbioză, relevînd profilul **unei personalități scriitoricești** în plină evoluție creatoare.

– Pentru început, vă rugăm să ne destăinuiți cîteva amănunte despre originea Dv. bănățeană . . .

– Și, tot pentru început, trebuie să vă dezamăgesc : n-am origine bănățeană. Am copilărit în Banat, pe Birzava, la Berzovia. Liceul l-am făcut la „C. D. Loga" din Timișoara. Părinții mei au fost bucureșteni, dar sînt așternuți la rădăcina ierbii în Banat. Iată un motiv care, împreună cu adolescența, poate fixa.

– Ce au însemnat pentru Dv. anii petrecuți în Timișoara copilăriei, adolescenței și maturității Dv. publicistice ?

– Un orizont primordial. O lume specifică. Cele dintîi prietenii cu ecouri pe întreaga viață. Cele dintîi experiențe fundamentale, care marchează optica, sensibilitatea, determină direcții de dezvoltare interioară, configurează un teritoriu interior unic. Un peisaj social în care dinamica istorică este evidentă, în ciuda complexității ei.

– N-ați riscat, alegîndu-vă ca eroul al cărții Dv. de debut o personalitate istorică atît de complexă ca aceea a lui Mihai Viteazul ?

– De fapt, eroul debutului meu nu este Mihai Viteazul, ci oamenii care l-au făcut pe Mihai Viteazul. Am simțit, poate, că nu sînt copt pentru dimensiunile eroului și am ales fresca eroică, tocmai pentru a-mi perfecționa mijloacele de exprimare. Cartea se numea **„Brazdă și paloș"** și titlul cred că exprimă clar mesajul ei. Motivul scrierii acestei cărți a fost comandamentul interior, implacabil, de a comunica. Ce ? Faptul că sîntem un popor străvechi, care avem legiuiri și datini exprimînd o viață complexă, marcați pe veci de mirajul libertății și demnității naționale. În anul 1954 simțeam nevoia imperioasă să spun aceste adevăruri.

– Cum a reacționat critica la debutul Dv. și după aceea ?

– Excelent la debut, mortal la al doilea volum, împărțit pe parcurs.

– Ce a însemnat în cariera Dv., cea de a doua carte, roma-

MARIUS POPESCU

(Continuare în pag. 7)

INOVAȚIA ȘI DEZVOLTAREA SOCIALĂ

Niciodată nu a fost atît de generalizată convingerea că există o legătură directă între progresul cunoașterii, al creației spirituale și bunăstarea și dezvoltarea societății. În prezent, mai mult ca oricînd, societățile fac eforturi de a-și transforma în așa fel structurile încît să încurajeze manifestarea deplină a puterii de creație a popoarelor. Folosirea deplină a capacităților și aptitudinilor membrilor societății, cointeresarea eforturilor lor pe calea impunerii noului, circulația optimă a informației, sînt numai cîteva dintre condițiile pe care trebuie să le îndeplinească orice context social favorabil propriei sale dezvoltări.

În zilele noastre, inovația a devenit o instituție de bază a societății. Ea nu mai poate constitui doar o idee accidentală, preluată uneori și generalizată, cu șansele ce le indică legile probabilistice ale circulației ideilor. Asistăm la constituirea spectaculoasă a unei adevărate industrii a inovării, menită să „prelucreze" această materie primă, prea prețioasă ca să fie risipită.

Așa cum se constituie pe baza unui mod de producție specific, orice societate cuprinde și un „mod de inovare", specific format din relații, surse, structuri, procese și instituții cu funcții de inovare, fără de care ea nu-și poate asigura echilibrul dinamic în timp, adică nu se poate dezvolta. Actul inovării – al introducerii unor combinații productive avînd caracterul absolut de noutate – este subordonat conducerii societății, care asigură fixarea obiectivelor pe termen lung și întreține legăturile dintre structurile de inovare și celelalte paliere ale vieții sociale.

Iată de ce societatea în ansamblul ei nu poate fi despărțită de modul său specific de a inova și societățile de diferite tipuri, pe diferitele trepte sau nivele ale dezvoltării, se caracterizează prin specificitatea modului lor de inovare. Iar, la rîndul ei, inovarea nu poate fi concepută decît în și pentru societate. În societate există și funcționează structuri și instituții de inovare, se realizează conducerea socială a procesului de inovare. De asemeni orice invenție presupune un răspuns din partea societății, care poate fi de încurajare și incitație la inovare sau de reprimare a ei prin inerție socială, ușurînd sau îngreunînd în acest fel transferul de idei noi.

Angrenat pe calea eliminării tuturor zăgazurilor din fața forțelor creatoare ale societăților, socialismul este singura orînduire care a putut demonstra practic și definitiv posibilitatea dezvoltării societății cu ritmuri mari și stabile. Antrenînd pe toți creatorii de nou în cel mai larg și mai liber proces de inovare socială cunoscut vreodată în istorie, socialismul se dovedește societatea cu cea mai rapidă dezvoltare economică și culturală. Numai pe această cale, dintr-o țară cu un pronunțat caracter agrar, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, România a putut deveni în mai puțin de 25 ani o țară industrial-agrară cu o industrie puternică, în plină dezvoltare, organizată pe baza cuceririlor științei și tehnicii moderne și cu o agricultură socialistă în plin proces de modernizare.

În societatea noastră este încurajat acel gen de inovare care nu se reduce la simpla idee sau fantezie a autorului, care nu se oprește la stadiul de prototip, ci care merge pînă la aplicarea și difuzarea pe scară largă dovedindu-și din plin valoarea și eficiența socială. Concepția este valabilă, cu particularizările de rigoare pentru toate domeniile creației spirituale, de la cercetarea științifică și tehnologică pînă la creațiile artistice și literare, de la raționalizările de organizare pînă la descoperirile medicale și cele arheologice.

Concepția revoluționară, promovată de partidul nostru și în privința creației spirituale în societatea noastră, s-a exprimat în indemnurile adresate de către secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cercetătorilor noștri de a nu se mulțumi numai cu calculele de pe hîrtie ci de a considera cercetarea încheiată numai atunci cînd rezultatele activității lor se valorifică în producție. Cercetarea nu poate fi „produsul unor oameni situați într-un turn de fildeș, de unde inventează concepții, legi naturale, ignorînd problemele concrete ale vieții, rezervîndu-le muritorilor de rînd. . . . Nimic nu este rezultatul fanteziei pure. Atunci cînd o teză, o concluzie teoretică este rezultatul fanteziei, nu are nici o valoare".

Încurajarea emulației creatoare în toate domeniile vieții constituie principala modalitate prin care partidul nostru acționează în continuare în mod principal și consecvent pentru unirea eforturilor întregului popor în vederea făuririi viitorului său de bunăstare și fericire.

Societatea noastră se va dezvolta în continuare, în toate domeniile sale, pe baza creației, a descoperirii și promovării noului de către tot mai mulți dintre membrii săi, oameni cu adevărat liberi și stăpîni pe destinul lor, apți de a crea și munci pentru sine și pentru societatea în care trăiesc.

SORIN MITULESCU

Cuvîntul care răzbește pînă la inimă

Există o zi a presei din România. O zi închinată celor care, la gazetele din țara noastră, mînuiesc flacăra cuvîntului scris. Există o zi închinată omului și meseriașului care alcătuiește, din complexul aliaj omenesc, o țesătură fragilă de gînd și imagini, de idei și cuvinte scrise. Există deci o zi închinată ziaristului din România.

Cronicari ai vremii lor, înregistratori și comentatori frenetici ai clipei fugare, dar și ai marilor evenimente, ai întîmplărilor cotidiene dar și ai cursului uriașelor prefaceri sociale și umane, ziariștii din patria noastră, într-o liberă și puternică expansiune a cuvîntului lor scris, s-au dedicat, de-acum, cu totul, rosturilor supreme ale acestui popor și marilor sale țeluri. Eliberați de senzaționalul ieftin sau poluant al spiritelor, de la gazetele uriașilor monștri ai lumii occidentale, în fuga lor cotidiană după o informatică șocantă, de la crima de pe prima pagină la drogații de pe ultima, gazetarii români de azi, urmași demni ai presei românești progresiste, într-un impresionant front al cuvîntului scris, impun în publicistica românească prin forța ideologiei partidului lor, prin dragostea pentru valorile și ade-

ORIZONT

(Continuare în pag. 7)

Romulus Rusan

AMERICA OGARULUI CENUȘIU

Ed. Cartea Românească, 1977

Volumul cu acest ciudat titlu este o nouă și foarte interesantă carte de călătorii, în care Romulus Rusan notează, fără poetizare, impresiile celor nouăzeci și patru de zile petrecute în interiorul Americii (Partea I-a) și a altor cincizeci în care i-a făcut ocolul (Partea II-a), avînd avantajul, subliniat de un ghid, de a vedea cincizeci de țări într-o singură țară. Călătoria a efectuat-o împreună cu Ana Blandiana, din decembrie 1973, pînă în mai 1974, ca invitați ai **Programului internațional scriitoricesc** de la Universitatea din Yowa City. **Ogarul cenușiu** nu-i un important personaj indian, cum s-ar putea crede la prima vedere, ci numele companiei de autobuze cu care Romulus Rusan a întreprins călătoria. Pentru că impresiile lui nu sînt urmarea unei experiențe spirituale, cum ne-am fi așteptat (aflăm foarte puține date despre acest **Program** și nimic, mai ales, despre reacțiile lăuntrice ale scriitorului față de el) și cum ne-a obișnuit Adrian Marino, ca să dăm un exemplu, ci încercarea de a cunoaște direct, pe viu, stilul de viață al acestui controversat continent și cele mai neașteptate realități ale unui popor tînăr, plin de viață, dornic de bună stare și comoditate.

Fără îndoială, America lui Romulus Rusan nu este numai a lui, ci a multor europeni privind „fenomenul american" în perspectiva bătrînului continent din care s-au desprins primii coloniști, persecutați religioși și politici, oameni în căutare de viață mai ușoară și mai îmbelșugată sau simplii aventurieri. Dar, indiferent cum am privi America și pe americani, există acolo un stil de viață șocant pentru noi, o anume mentalitate, poate chiar și viziune despre lume și viață, încît nu-i de mirare că America i s-a părut lui Romulus Rusan un imens spectacol, cartea lui fiind la rîndul ei o punere în scenă, cu mijloace proprii (de cele mai adesea ori practice), a acestui joc invariabil, în care turismul a devenit o industrie, artă călcîndu-i pe urme, iar afacerile religioase o problemă negociabilă (**„În America religia se ocupă mai mult de soarta oamenilor pe pămînt, decît de viitorul lor în cer"** p. 41).

Ceea ce l-a șocat pe călătorul român, deschizîndu-i de la început înțelegerea, întărită apoi mereu cu fiecare nouă experiență, este stereotipia americană, standardizarea, spectacolul montat în cele mai diverse planuri, reclama, confortul, cultivarea kitschului și a prostului gust pe scară națională, sărăcia vieții lăuntrice (consecință directă a transferului dintre preocupările spirituale și bunăstare). La Yowa City, Paul Engle, directorul **Programului scriitoricesc**, i s-a părut **„o imagine a acelui american generic care, luat pe bucăți poate părea primitiv și lipsit de rafinament, dar din iopstazele căruia se alcătuiește o personalitate complexă, nemaisemănînd cu nici una din ele..."** (p. 38). Romulus Rusan urmărește tocmai complexitatea fenomenului american, încercînd să-i sublinieze caracteristicile, recunoscîndu-i, în același timp, unitatea în diversitate, ca și dinamismul, perseverența și hărnicia. Ochiul vizitatorului înregistrează totul, dorind să cunoască dar să și înțeleagă „ciudățeniile" întîlnite la tot pasul, de la lipsa gardurilor, la portierele mașinilor lăsate deschise, de la folosirea hainelor petecite, la aruncarea lor pe dușumea la întîlniri sau în localuri. Reflecțiile sînt scurte, nu e timp, în goana mașinii, de ele, peisajuul este uluitor de variat și retina statornic solicitată. Uneori ironia le însoțește, americanul avînd parte de același confort și după moarte ca acela pentru care s-a zbătut în viață.

Standardizarea este de proporții naționale: aceleași fabricate, aceleași case, pînă la grosimea nodului de cravată neagră a șoferilor de pe Greyhound, autobuzul sărmanilor și al negrilor, cu care a călătorit Romulus Rusan prin America. Programele numeroaselor canale de televiziune stereotipe. Dealtfel gusturile și idealurile clasei mijlocii majoritare **„sînt uimitor de egale și asemănătoare. Un imens popor acceptînd confortul ca pe o supremă standardizare"** (p. 61). Pentru un european, cu un mileniu de istorie în față, stereotipia americană este o povară. Stereotipia este însă născută din imitație, din pornire de la zero, lipsă de istorie. **„Ea este o trăsătură puternică, dar fără suflu; este perfectă, dar plictisește; are substanță, dar suferă de lipsa esenței proprii"** (p. 139), observă cu îndreptățire scriitorul. În această țară totul e negociat, importat, imitat. Neavînd trecut, sau avîndu-l undeva în țările pe care primii emigranți le-au părăsit, îl aduc, acum, contra cost, de acolo.

Întreaga viață americană se duce între aceste bunuri de import, între spectacolul estetic standardizat și programatica diurnă. Din păcate, peste valorile autentice, s-a suprapus foarte mult prost gust industrializat prin cinematografia pusă în serviciul comodității, producînd **„o conservă de bună dispoziție"**, distracție ușoară, **„respingînd din apropierea ei pe toți cei ce întîrziau într-un gest artistic"** (p. 221). Diferențele dintre stil și stil, obiceiuri și obiceiuri, nu pot șterge **stilul de viață american**, același pretutindeni, nici micșora impresia neplăcută a unui european, mai ales a unuia din răsărit, a indiferenței omului față de om, a neîncrederii și suspiciunii. Singurătatea și frica sînt relele cele mai de seamă ale acestui mod de viață. De unde nevoia spovedaniei, ce se face pe scară întinsă, la psihiatru.

Mijloccele lui Romulus Rusan, de punere în scenă a acestui complex și contradictoriu spectacol american, sînt potrivite, numeroase și variate. De la explicațiile istorice la înțelegere, de la ironia ușoară la gravitate, de la descriere la reflecție. Imaginea acestui imens proces în mișcare este mereu vie și obsedantă. Într-o carte tot atît de vie și dinamică, asemenea realităților surprinse direct și cu exactitate.

ION MAXIM

cronica literară

Leonid Dimov

DIALECTICA VÎRSTELOR

Ed. Cartea Românească, 1977

Mergînd pereche cu spiritul facețios, himeric-teatral, facultatea de a imagina este pentru Leonid Dimov determinantă. În rondeluri, sonete (altădată), în balade ca și în lungile poeme căzute în toropeală epică și descriptivă (mai recent), inventivitatea sa rămîne notabilă la dimensiunile jocului, ale fabulei desprinse de constrîngerile logicii curente spre a fi prefăcută în pretext pentru spectacole bufe. Începînd convențional, neutru, banal, cu declarații de bune raporturi cu materia esteticii (în toate compartimentele ei), un poem de Leonid Dimov ajunge aproape invariabil un caleidoscop de imagini și cuvinte contrastante, angajînd o mare afecțiune pentru elementul spectacular, disonant, imprevizibil, pentru risipa de culori și vorbirea bogat înflorită (parodic ori nu). Fiu risipitor dintr-o familie de poeți ilustră (Anton Pann, Barbu, Arghezi), Dimov duce celebrarea aparențelor sensibile în exces plastic și gestual. Pe o arie a realității foarte largă, de la peisajul patriarhal la varietatea lui balcanică și exotică, el își face o ocupație predilectă din a selecta faptul insolit, decorativ, pitoresc, din a da, pornind de aici, reprezentații de virtuozitate cu replici și recuzită pestriță. Putînd sfîrși, arătam, prin exces, în delir imagistic și retorică, poezia sa e totuși mai mult decît o dexteritate intelectuală ce implică artificiul, dandismul grațios practicat la nivelul poeticii. Aceasta pentru că, dacă este adevărat, cum s-a spus adeseori, că Leonid Dimov parcurge întreaga aventură a cuvîntului și a fanteziei între axele teoretice ale barocului, urmînd prescripțiile trompe l'oeil-ului, ale metamorfozelor și deformărilor ce țin de ordinea visului, ori că poartă poezia printre oglinzi paralele, lăsînd-o a **„se interpreta pe sine"**, precum personajul unui poem al său, o evidență care ni se impune este că, la capătul unor dantelării imagiste confecționate după procedeul digresiunii și notației, putem sesiza aproape întotdeauna un accent vizionar, o intenție parabolică. După draperiile multicolore, după butaforia teatrală și disimularea jocului arlechinesc mai rămîne o ipostaziere tăinuită, o obsesie existențială căreia convenția livrească și teatrală îi dă un nume – **comediante, tragediante** – dar nu o separă de ideea de joc și spectacol. Altfel spus, cercurile existenței ascunse, „secrete", nu se despart de cele ale reprezentației, ale înscenării policrome și polimorfe. Dimpotrivă, raporturile lor sînt de condiționare și, respectiv, de înglobare. **„Personajele baroce** – afirmă Adrian Marino în capitolul dedicat barocului în primul volum din Dicționar de idei literare – **capabile de autoreflectare, de introspecție, ilustrează duplicitatea, disocierea morală. Ele știu că poartă o „mască", ele sînt conștiente de propria lor iluzionare".** Este ceea ce pare să spună, pînă la un punct, și Leonid Dimov în volumul recent apărut, **Dialectica vîrstelor**, într-un poem cum este **Memoria acrobatului**, care poate fi interpretat ca o parabolă a psihologiei scindate, ilustrînd tipologia barocă. Fabula propusă este îndestul de transparentă. Arlechinul, saltimbancul **(„Aveam un costum negru, aveam și coadă / Ba chiar o pafta aurie, pe noadă / Ca să semăn cît mai bine c-un baset / Deși sufletul meu era suflet de poet")** care execută un număr de echilibristică suprapunînd cuburi și bile, pînă la cupola circului, continuă într-o zi ascensiunea pe cont propriu, adăugînd la nesfîrșit piesă peste piesă („Bile și cuburi numeroase"), în afara spectacolului, regizînd în acest ultim exercițiu de abilitate spectacolul propriei sale existențe. Atinge, urmînd ascensiunea, cifra accelerației gravitaționale **(„Numărul cumplit și neînvins / Care spulberă orice ins / Chiar înainte de a ajunge la pămînt")**, pentru a se pierde în cosmos la fel cum un erou urmuzian în infinitul mic. Înțelesul acestui final epigramatic este clar. Artistul, părăsind convenția, aspirînd a transcende spectacolul, iluzia, rămîne de fapt la rolul pe care l-a mai interpretat. Masca, pentru el, „reprezentația", se impun existenței, ajung pînă la urmă să se confunde cu aceasta. Jocul (arta) ia prin urmare o turnură gravă, comicul ca și tragicul, din unghiul existenței ca și din cel al reprezentării spectaculare nu mai pot fi în nici un fel despărțite.

Fabulos, viu, coroziv în partituri parodice, caricaturole, adoptînd convenția perspectivei carnavalești, teatrul de imagini al poeziei lui Leonid Dimov ascunde, poate, o doză de facilitate în linia ingeniozității manieriste, prin rapida sistematizare a mijloacelor formale (cum s-a întîmplat și cu poezia soresciană), dar rămîne una dintre experiențele fertile ale poeziei contemporane. Aceasta, în primul rînd, prin o rară înlesnire lingvistică, prin siguranța cu care sînt acceptate și modulate cuvintele din toate zonele vocabularului. Împrejurarea, desigur, nu e de excepție (în afara înzestrării lingvistice excepționale a poetului) pentru un închinător al „fantasiei" cum este Leonid Dimov, deprins să execute în serie tablouri policrome, ca pentru o expoziție fovă: **„Privește, turlele-au sunat / Ca la poruncă – bang! – lovite / De-un aer verde, furișat / Dinspre ostroave fericite. / / O, iată, ciucur colorat / De glanțuri și acoperișe, / Înveselit și cocoțat / Așa, deodată, pe costișe: / / Cupole se iteau, perechi / Și mici donjoane priponite / În vîrfuri de castele vechi / Din limonit și malahite, / / Părea, de jos, un orășel / Sorbit din noapte, de-o lumină, / Cu Faust și Mefistofel / Stînd la taifas, într-o grădină, / / Dar n-apucai să treci de porți / Că se dădeau de-o parte toate, / Creșteau, ca dinadins, cohorți / De catedrale și palate..." (Poemul nopții)**.

În mod cu totul previzibil, spectacolul de imagini al poeziei lui Leonid Dimov conține un spectacol de cuvinte; surpriza a fost și rămîne că, de la întîiul volum, Leonid Dimov a reușit într-o încercare estetică (și existențială) în zone în care aventura neofitului pretinde de obicei îndelungi exerciții de inițiere.

LUCIAN ALEXIU

evocări

CĂLĂTORIND CU GALA GALACTION

August, 1953. Plecat în zori din București, picoteam într-un ungher al vagonului de clasa a II-a al accceleratului de Pașcani cînd, la o smucitură violentă a trenului, întredeschid ochii și zăresc, cu tresărire, în extremitatea opusă a aceluiași vagon, cîteva anterie și bărbi negre, întreținîndu-se reverențios, cu o alta, venerabil albă, lungă pînă la briu. Recunoscui fulgerător, pe Gala Galaction și, tot fulgerător, se deșteptă în mine dorința de a sta de vorbă cu dînsul. „Dacă n-o fac acum, fără să cumpănesc prea mult, îmi spusei, dacă las să-mi scape acest prilej, poate unic în viață, înaintat în vîrstă cum e, s-ar putea să nu-l mai întîlnesc niciodată. Aș regreta de-a pururi șovăiala din aceste clipe".

La Roman, fețele bisericești își iau, ceremonios, rămas bun și coboară, în vreme ce scriitorul, înalt ca un haiduc în sutana de șiac încinsă, călugărește, peste briu, cu fringhie, iar cu șprincenele stufoase, adumbrite de borurile largi, la modul calabrez, ale pălăriei negre, pășește în compartimentul de clasa I. Îi urmez decis, mă opersc în fața sa, mă prezînt ca unul care îi cunosc și îi iubesc literatura, îi cer, în fine, îngăduința de a-i vorbi.

„Cu plăcere, tinere, dar hai să trecem în compartimentul de alături, că prea te privește scrutător cerberul ăsta". Cerberul era conductorul. Și iată-ne așezați alături și tăinuind, despre scriitori și cărți, ca și cînd ne-am cunoaște de cînd lumea. Îmi dispăruse, brusc și inexplicabil, orice urmă de sfială. Întrebat cum îl recunoscusem, îi răspund: „Simplu. Din fotografii. Și, în afară de aceasta, v-am văzut și ascultat la Lugoj, unde ați poposit, cu ocazia unei șezători literare, la cîțiva ani după război, împreună cu Horia Furtuna și Ion Marin Sadoveanu". „A, mi-amintesc, îmi spune înviorat. Lugojul mi-a lăsat amintirea unui oraș curat și pitoresc, iar lugojenii, a unor oameni ospitalieri". Mă întrebă de cîțiva intelectuali fruntași ai urbei de pe Timiș, ale căror nume le-a reținut cu surprinzătoare exactitate și se bucură că sînt în viață. Își ațintește ochii vii și negri asupră-mi, mă cercetează asupra obîrșiei, studiilor și preocupărilor mele, după care, asaltat la rîndu-i de întrebări (eram nerăbdător, nevoie mare, să-i cunosc părerile des-

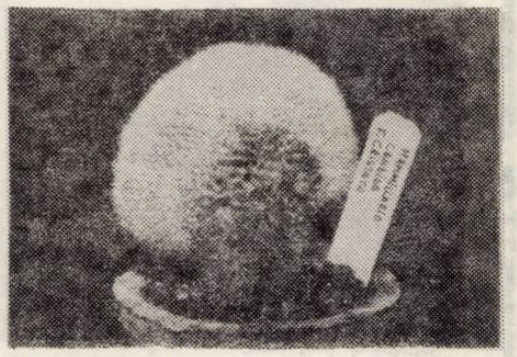

MAMMILLARIA CANDIDA — FORMA CRISTATA

pre confrații de breaslă, vechi și noi), îmi răspunde cu vioiciune. În legătură cu Tudor Arghezi, prietenul din tinerețe, îmi relatează faimoasa întîmplare cu poezia („extraordinară") scrisă pe o foiță de țigară, făcută sul, vîrîtă în panglica pălăriei și pierdută pe vecie, într-o ambuscadă, la mahala, odată cu pălăria. Referitor la poet, mă încumet a opina:

„Tudor Arghezi e un nemaipomenit artist al cuvîntului, dar, am impresia — poate mă înșel — că nu e în aceeași măsură un om de idei...

„Nu!... încuviințează, categoric, Gala Galaction. Că nu are decît cel mult idei... sănătoase... Cînd le are!" subliniază cu energie și nițel ironie, același. Îmi evocă, apoi, cu admirație, pe Hysmans, ca pe un romancier și gînditor de prestigiu, recomandîndu-mi să-l aprofundez; îl categorisește pe Ionel Teodoreanu „un Gringoire al literaturii române", ceea ce mă cam surprinde; și îmi destăinuie cu cîtă încîntare l-a descoperit pe Li Tai-Pe, „nemuritorul coborît din cer", un poet profund, a cărui lectură îi prilejuiește necurmat, „alese desfătări".

La o observație a mea, cu privire la posibilitatea existenței unor talente ce stau, pentru moment, în umbră, îmi răspunde (gîndindu-se, pe semne, și la propriul său „Jurnal", care avea să fie publicat abia după vreo două decenii):

„Sînt și eu încredințat că, undeva, pe funduri de sipete, zac manuscrise prețioase, care-și așteaptă momentul prielnic să iasă la lumină".

Timpul trece pe nesimțite, îmi cobor ruesacul din plasa portbagajului și dau să-mi iau rămas bun. Cînd află că ținta mea e Mînăstirea Neamț, mă roagă să-i transmit starețului, din parte-i, „salutări duhovnicești". În făgăduiesc să mă execut. Mă mai reține o clipă: „Ia stai. Care e adresa d-tale? Uite, a mea e asta" — și-mi notează pe un crîmpei de hîrtie: Gala Galaction, din Academia R.P.R. str. Mihail Cornea, 51, raion Grivița Roșie, București. **„Să-mi scrii cum ți-a plăcut la Mînăstire, în ce fel te-a primit starețul. Să-mi scrii și în continuare".**

Perspectiva, cu totul neașteptată, a unei corespondențe susținute cu un maestru al literelor românești mă ului. Îi mărturisesc tulburat: „Mi-ar plăcea foarte mult să vă scriu". „Te rog s-o faci!"

Și am făcut-o. I-am scris despre clopotele Mînăstirii Neamț, auzite, de departe, peste păduri; despre tihna înserării care se lăsa pe măgurile împrejmuitoare; despre aleea mărginită de busuioc, gherghine, petunii și căldărușe, care ducea spre cerdacul stăreției; despre fluturele ochi de păun care mi s-a așezat, cu prietenie, pe umăr, parcă urîndu-mi bineț; despre plăcerea cu care a primit starețul solia „salutărilor duhovnicești". I-am scris, cu înflăcărare, despre întreaga acea zi, a întîlnirii și cunoștinței cu dînsul, a sosirii și popasului la Mînăstire, ca despre una din cele mai încîntătoare și neuitate din viața mea.

La o săptămînă abia, după ce-i adresasem exaltatul răvaș, îmi sosește, din parte-i, o carte poștală cu următorul cuprins: „24 sept. 1953. Amice D-le Iancovici, am primit și citit cu plăcere scrisoarea d-tale. Îți voi răspunde mai pe larg, într-o zi apropiată. Îți scriu azi, numai aceste cîteva rînduri, ca să ai speranța că scrisoarea d-tale a sosit. Este, azi, tocmai o lună de zile, de cînd ne-am întîlnit în trenul București — Pașcani. Mîine, 25 sept., sînt, din nou, călător, de data asta, spre Iași. M-a impresionat scrisoarea d-tale și mi-a adus aminte de mine, cel de acum, peste o jumătate de veac... Tinerețea d-tale are dreptate! Așa ne apar frații mai mari, cum ți-am apărut eu d-tale... Așa îmi apăreau și mie: Delavrancea, Dobrogeanu-Gherea, Coșbuc... Îți doresc o tinerețe cît mai lungă și continuitatea acestor impresii proaspete și fericite!

La revedere! GALA GALACTION"

Din păcate, acesta a fost singurul schimb de scrisori dintre noi. Din felurite motive, nu i-am mai scris.

GHEORGHE IANCOVICI

frontispicii

NICOLAE IORGA

G. Călinescu și-a dovedit, ca în atîtea alte cazuri, puterea intuiției și înțelegerea lui N. Iorga, atunci cînd, în **Istoria literaturii române...**, în locul unui întins capitol despre operă, a preferat să-l imortalizeze pe profesorul și oratorul Iorga într-un portret ce va rămîne o pagină antologică de literatură frumoasă. Rațiunea acestei opțiuni, cam ciudată la prima vedere, se explică prin convingerea criticului că, în imaginea **oratorului** Iorga, se poate identifica o trăsătură definitorie pentru întreaga personalitate a savantului, anume nevoia sa permanent și intens resimțită de „a sta de vorbă", a se găsi într-un dialog viu cu oamenii. Istoricul repudiază știința de cabinet, erudiția seacă, fiind preocupat în primul rînd de eficacitatea socială a rezultatului științific, de aici, apostolatul său la Catedră, conferințele și toate celelalte mijloace care îngăduie comunicarea directă cu cei pentru care scrie.

Așa stînd lucrurile, nu ne surprinde deloc faptul că, după inaugurarea, în 1928, a postului național de radio, N. Iorga se va număra imediat printre colaboratorii cei mai activi.

Conferințele radiofonice ale lui Iorga reține atenția atît pentru arta oratorică inimitabilă a autorului, analizată cu pertinență de Valeriu Răpeanu în **Studiul introductiv** la recenta antologie, cît și pentru ideile interesante și variate pe care le abordează, idei care, toate, se dezvoltă sub semnul patriotismului adînc ce caracterizează lucrarea de o viață a marelui învățat. Acest patriotism își are temeiul în primul rînd într-o încredere absolută în capacitățile creatoare ale poporului, N. Iorga exprimîndu-și convingerea că pierderea acestei încrederi – deloc justificată de realitate ! – este cauza fundamentală o situației sociale din România acelei vremi, căci **„oricine a avut contact cu țara știe că, dacă am fi făcut un adevărat apel la forțele ei, dacă forțele acestea nu le-am fi slăbit prin această neîncredere de care suferim în rîndul întîi, noi am fi astăzi cu totul altă societate"** (p. 8). Dobîndirea acestei încrederi este posibilă însă doar printr-o profundă cunoaștere a vieții poporului și a istoriei acestuia, căci prezentul unei societăți nu poate fi înțeles fără o raportare la trecutul în care își are, de fapt, adevăratele premise. Trecutul unei țări, notează cu dreptate Iorga, este **„parte integrantă din prezent, căci noi trăim prin „oameni care au fost, în așezămintele lor, în bogăția adunată de dînșii prin munca lor, înconjurați de frumusețea pe care au realizat-o în monumente și alte opere de artă..."** (p. 40).

Dată fiind această valoare a trecutului, Iorga stăruie în repetate rînduri asupra necesității unui amplu efort de deshumare și valorificare a documentelor vechi, avertizînd că ignorarea acestora s-ar putea solda cu grave urmări pentru istoria națională. După ce dă pildă pe străinii care „conservă în familiile lor nobile nesfîrșite octe privitoare la trecut", Iorga îndeamnă la păstrarea cu grijă a unor asemenea vestigii și în familiile românești pentru ca urmașii să-și întărească simțul patriotic **„văzînd în cămara amintirilor urmele vieții seculare, cu bucurii, cu năcazuri, cu lupte și îndurări, a neamului lor"** (p. 58).

Preocupat să facă educație patriotică ascultătorilor săi, prin stimularea sentimentului de mîndrie națională, Iorga încearcă, într-o suită de conferințe, să definească profilul moral și spiritual al românilor, evidențiind numeroasele înțelesuri prin care limba română a îmbogățit zestrea semantică a unor concepte fundamentale ca **frumos, bine, drept, dreptate** etc. La capătul acestor investigații, Iorga ajunge la concluzia nobleței și înțelepciunii acestui popor, ale cărui mari virtuți i-au asigurat supraviețuirea într-o istorie atît de vitregă.

Ca și Eminescu, N. Iorga recunoaște în istoria națională acțiunea unui spirit românesc unitar și permanent prin care nu numai că am reușit să supraviețuim, dar am izbutit să și realizăm o serie de lucruri demne de stima națiunilor civilizate ale Europei. Astfel, Statul național român, departe de a fi rodul unor combinații exterioare, **„a ieșit** – spune Iorga – **din gîndirea românească, întrupată în noi forme literare și din scormonirea tuturor elementelor unui trecut care niciodată n-a fost pierdut din vedere..."** (p. 180). Și tot ca marele poet, savantul Iorga este convins că o literatură și o istorie națională autentică nu sînt posibile decît printr-un contact nemijlocit cu țara, prin cunoașterea românilor din toate ținuturile și sub toate aspectele existenței lor. Această idee, la care Iorga nu va renunța toată viața, s-a materializat, între altele, și în lungile drumeții prin țară, evocate apoi în pasionante însemnări de călătorie din care Lucian Cursaru a republicat ample fragmente, mai întîi în 1972, două volume, cu titlul **România cum era pînă la 1918,** Ed. Minerva, „Biblioteca pentru toți" și, recent, în 1977, în completare, alte două volume de **Pagini alese de călătorie prin Ardeal și Banat,** apărute la aceeași editură și în aceeași colecție.

Inițiativa, salutară, a editurii Minerva de a republica aceste pagini într-o colecție de largă circulație depășește valoarea unui simplu act omagial, căci, în ciuda celor șapte decenii care s-au petrecut de la prima lor apariție, aceste note de călătorie respiră încă prospețimea contactului cu o realitate care, chiar dacă s-a schimbat atît de mult, continuă să păstreze însă anumite date esențiale. Cititorul de azi are astfel prilejul să cunoască mutațiile care au intervenit în acest răstimp, dar și bucuria de a gusta savoarea unui text de o discretă și, poate, ușor îmbătrînită poezie.

Ideea unității spirituale a românilor, ca temei al viitoarei lor unități politice, îl preocupă intens pe Iorga, savantul încercînd să-i identifice peste tot elementele, cu deosebire acolo unde ea se însoțește și cu o conștiință indiscutabilă. Așa se întîmplă într-un sat din Făgăraș, unde țăranii insistă ca la slujbă să fie folosită **Cazania** lui Varlaam, deși cantorilor le stăteau la îndemînă cărți mai noi. Interpretînd gestul ca pe un cult față de trecut, dublat de conștiința unității noastre culturale, Iorga constată emoționat că **„...e înduioșător gîndul că după aproape trei sute de ani scrisul unui mitropolit din depărtata mea Moldovă, scrisul unui fiu de țăran din părțile Putnei mai poate mișca așa de adînc țărănimea românească de pe acest picior de plai stăpînit de străini"** (I, 58). Unitatea de spirit a tuturor românilor este urmărită de Iorga și în timp, savantul nefăcînd economie de erudiție atunci cînd a fost vorba să evidențieze această idee și să-i sublinieze dimensiunile. Din această perspectivă vom înțelege ușor amărăciunea lui Iorga în fața apariției unor dezbinări, pe motive confesionale, între români. Proclamînd adevărul că „dezbinarea se păstrează cu scumpătate în orice împrejurare a vieții", savantul avertizează că cel ce caută s-o provoace „e vrednic de blăstămul tuturor românilor ce-și iubesc neamul".

Convins că în trezirea conștiinței naționale și-a unității de neam cărțile trebuie să aibă un rol deosebit, Iorga se interesează pretutindeni pe unde trece de înzestrarea bibliotecilor cu reviste și cărți românești, iar atunci cînd constată absența acestora în casa vreunui intelectual, nu-și poate ascunde adînca sa amărăciune. Așa se întîmplă într-un sat unde, poftit în casa preotului, călătorul rămîne impresionat de gospodăria bine pusă la punct a gazdei, din care însă **„nu lipsesc decît acele cărți și reviste românești care nu trebuie să fie lipsă din casa nici unui îndreptător și fruntaș al poporului. De altmintrelea, pînă acuma nu le-am văzut nici aiurea, și inima mi se strînge de durere de cîte ori mai constat odată cît de în deșert sînt silințele noastre, făcute totuși cu toată dragostea jertfei celei mai curate"** (I. 45).

Aceste momente de întristare se pierd însă repede sub impresia puternică a unor sate românești din Ardeal sau mai ales din Banat a căror prosperitate vădește energia și vitalitatea unui popor neabătut în hotărîrea sa de a-și cuceri drepturile ce i se cuvin.

Drumețind prin satele și orașele țării, Iorga cedează uneori tentației de a visa ; parcă obosit de rigorile științei sau de preocupările zilnice, el se abandonează cu voluptate plăcerilor fanteziei, capriciilor acesteia și atunci granița realului se topește în imaginar, istoria se învăluie în aura mitului, iar pagina erudită se convertește pe nesimțite într-un text de-o poezie cînd suavă, cînd aspră. Sătenii din preajma Sarmisegetuzei îi apar atunci scriitorului ca niște **„daci adevărați, daci noi, de peste două mii de ani, daci purtînd ca trofeu graiul Romei spulberate..."**. Pentru Iorga, la fel ca și pentru Eminescu, dacii sugerează ceva din măreția sălbatică a munților acestora, ca și statornicia lor veșnică. **„Față de Roma, a cărei eternitate a pierit în pulbere** – notează Iorga –, **ciobanul dac s-a ridicat din țărnă, și-a durat iarăși bordeiul de lemn, s-a așezat în el cu datinile sale neatinse și stăpînește pînă astăzi în umbra uriașă a Retezatului"** (I. 170).

Asemenea momente de elevată trăire a istoriei naționale ne revelează în N. Iorga un mare poet, poetul acestor locuri și oameni cu care s-a identificat pînă într-atîta, încît se poate spune despre el ceea ce însuși afirmase despre marele Ștefan : **„Simțul neamului l-a avut în suflet și mai ales ființa lui întreagă a trăit în el".**

I. CHEIE-PANTEA

opinii

DESPRE ABORDAREA STILISTICĂ A PROZEI ARDELENE

Afirmată, dar mai puțin cercetată, ca diferență specifică a prozei românești, **proza ardeleană** se subsumează **literaturii din Transilvania,** circumscrisă, la rîndul ei, în sfera mai largă a **culturii,** care s-a dezvoltat aici în condițiile istorice diferite de cele ale provinciilor de peste munți. Căutarea specificului culturii transilvănene nu este o manifestare subiectivă a spiritului regionalist, cercetarea lui fiind, în mod obiectiv necesară, de vreme ce, așa cum spune Nicolae Balotă, în **„cuprinsul mai larg al unei culturi naționale există regiuni, zone culturale care-și au specificul lor. Aceasta se vădește printr-o tradiție, într-un stil, în opere de artă, în ansamblul moravurilor caracteristice acestei regiuni"**, iar evidențierea acestora **„poate să lumineze diverse aspecte ale întregului din care fac parte".**

Fără să contrazică unitatea culturii noastre, conceptul de **proză ardeleană** este un atribut al literaturii române, rezultat din reflectarea artistică a unor realități istorico-geografice și socio-etnografice, de la care pornea Eugen Lovinescu atunci cînd spunea că **„în orice literatură găsim, în genere, un caracter specific ; înainte de a fi universală, are o patrie ; înainte de a avea o patrie, reflectează condițiuni locale. Împrejurările istorice ne-au împrăștiat în mai multe trupuri ; alte împrejurări ne-au unit la un loc ; ieșiți**

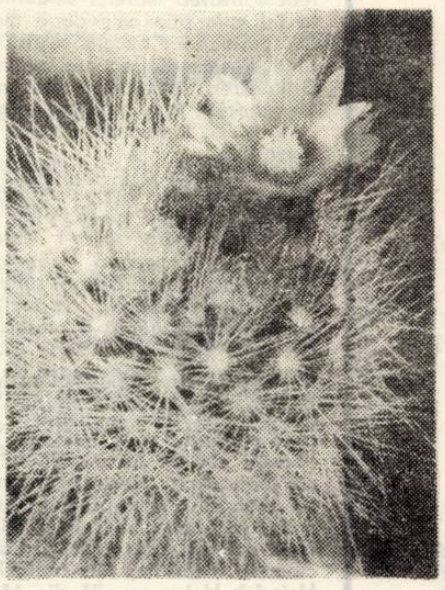

PARODIA PENICILATA

din aceeași tulpină, am stat totuși veacuri dezbinați sub influențe felurite ce nu ne-au diferențiat fundamentul moral, dar ne-au adăugat și elemente pe care nu trebuie să le înlăturăm ; identitatea idealului nu ne obligă la distrugerea individualității".

Discutînd despre trăsăturile naționale ale literaturii, Alexandru Philippide găsește și trăsături regionale, **„perceptibile într-un anumit accent al stilului precum și în preferința arătată pentru unele teme. Scrisul ardelenilor prezintă dovezi în sprijinul acestor afirmații".**

Privite din perspectiva stilului unei școli literare, trăsăturile prozei ardelene nu constau doar în tematica rurală și în caracterul regional al limbii, așa cum se crede adeseori. Ele au devenit, mai ales după 1920, atribute stilistice ale unei școli literare la care s-au format scriitori cu o structură temperamentală înrudită sau care au dapotat o anume modalitate artistică, indiferent de originea lor geografică. Istoria literară citează pe neardeleanul Victor Papilian, ale cărui opere sînt scrise în spiritul tradiției prozei din Transilvania, și pe Emanoil Bucuța, cu romanul „ardelean" **Capra neagră.** Aparținînd acestei școli, chiar prozatorii care au trăit și creat în afara fruntariilor geografice și spirituale ale Transilvaniei au rămas ardeleni și prin scrisul lor. La o asemenea abordare a prozei din Transilvania ne îndreptățesc și constatările lingviștilor. Vinogradov consideră că obligațiile stilisticii lingvistice față de literatură constau atît în cercetarea exprimării artistice dintr-o operă literară dată, cît și în a stabili stilul individual al scriitorului, „stilul unui gen, **stilul unei școli literare** (s. n.), stilul unei epoci etc.".

Pentru acest, și pentru alte motive, o modalitate eficientă de caracterizare a prozei ardelene rămîne cercetarea limbajului artistic. Urmărind elementele lingvistice și stilistice, operele literare trebuie investigate și din perspectiva încadrării lor în stilul prozei ardelene. Realismul limbajului, prezența și rolul termenilor dominanți, sinonimia realizată la diferite nivele ale vocabularului, asemănările morfologice și sintactice, preferința pentru tropi cu aceeași valoare stilistică și cu structură sintactică simliară sînt elementele care, urmărite cu consecvență, ar putea scoate judecățile de valoare asupra prozei ardelene de sub imperiul afirmațiilor fără susținere faptică, de tipul : **„paginile epice ale lui Rebreanu, mai exact perioadele în care ele se adună, au un ritm special și un ton aparte"** (Ioan Oarcăsu, și nu numai).

Deși răzlețe, încercări de a fixa specificul prozei ardelene în limba și stilul ei au fost făcute pornind încă de la cărțile bisericești din Transilvania secolelor al XVI-lea și al XVII, în legătură cu care Nicolae Iorga spunea : **„stilul Noului Testament din Bălgrad nu e acela al Cazaniei muntene : scurt și cuprinzător, energic și bine rostit, el seamănă cu al Paliei din 1582. Mlădierea moldovenească lipsește, dar așa cum este, aceasta era cea mai bună formă românească pe care pînă atunci o primise vreo parte din Scriptură".** Mai tîrziu, Petru Maior „scrie mult mai sobru" decît Heliade Rădulescu (Ion Coteanu), continuitatea stilistică fiind afirmată, dar încă nedemonstrată, **„de la istoricii Școlii ardelene pînă la unii scriitori moderni"** (Nicolae Balotă). Pornind de la problematica și structura personajelor, de la tipul de construcție literară și de la un anumit specific verbal, sînt considerați prozatori ardeleni Ioana Postelnicu, Titus Popovici, Francisc Munteanu, Ion Lăncrănjan, Ion Brad, Vasile Rebreanu (doar cu **Casa**) etc. După părerea lui Cornel Ungureanu, Mircea Micu și-a cîștigat merite prin întoarcerea la romanul ardelenesc obiectiv, de tip social, iar Virgil Ardeleanu spunea că romanele și povestirile lui Ion Arieșanu **„sînt ale unui prozator ardelean, care știe foarte bine că risipa de generozitate, de afect nu se găsește în raport direct cu zorzoanele frazei".** În ultima vreme, sînt raportați la această noțiune și prozatori a căror operă demonstrează o atitudine evident polemică la adresa unei atari categorisiri : Nicolae Ciobanu îl consideră pe Nicolae Breban **„un prozator de o spiță ardelenească foarte semnificativă",** iar în ultimul roman al lui Sorin Titel presimte **„subtile ecouri din Pavel Dan".** Afirmații similare s-au făcut și despre **Corn de vînătoare,** al lui Alexandru Ivasiuc, despre volumul de debut al lui Augustin Buzura, despre primul roman al lui Mihai Sin, culminînd cu intenția lui D. R. Popescu de a realiza o sinteză între proza ardelenească și proza de tip muntean.

Toate acestea susțin necesitatea abordării conceptului de proză ardeleană din perspectivă stilistică, metodă care ar sluji și definirii profilului stilistic al fiecărui scriitor, pentru că, pe lîngă particularitățile obiectiv specifice literaturii din Transilvania, în operele prozatorilor ardeleni este loc și pentru trăsături comune cu scriitori din alte provincii, ca o manifestare a fondului spiritual comun tuturor românilor și a dispariției, după primul război mondial, a obiectivelor culturale în lupta pentru drepturi naționale. Aceasta și pentru că **proza ardeleană,** concept cu care operează mai ales critica și istoria literară, nu s-a impus programatic, ci s-a constituit din aderarea scriitorilor la o anumită modalitate stilistică. Liviu Rebreanu spunea că nu se poate vorbi **„de o literatură ardeleană într-un sens limitativ. Asemenea literatură n-a existat și nu va putea exista vreodată".**

Pentru caracterizarea stilistică a prozei ardelene se impune o investigare statistică a acesteia, cu depistarea aspectelor stilistice relevante, care-și au suportul în trăsăturile spirituale și în particularitățile vorbirii românilor din spațiul intracarpatic, constituite în condiții istorice, sociale și etnografice specifice. Dar cercetarea, după metoda statisticii lingvistice, a unor segmente cît mai întinse de text nu se poate face în afara aparaturii automate de calcul, fără de care, după unele păreri, chiar definirea obiectului stilisticii rămîne „sub semnul întrebării și al provizoratului". Pînă la apariția posibilităților practice de această natură, sînt încă utile procedeele de cercetare ale stilisticii tradiționale.

MARCU MIHAIL DELEANU

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

„Personalitate înseamnă dăruire de sine". Cu actorul MIRCEA BELU : După opt ani de teatru (dacă memoria nu-mi joacă feste) ți-ar conveni să-mi vorbești, pentru început, despre rolurile jucate, ori despre cele ce te așteaptă ? — **Tu ce crezi că ar trebui să-ți răspund ?** — Eu zic să facem un pas înainte. — **De acord. Gelu Ruscanu** (din „jocul ielelor") **va fi un început de examen pentru mine și pentru cartea mea de vizită, în fața publicului de aici : sînt bănățean și m-am întors precum Străinul din poezia lui Goga. Mă neliniștește acest rol și fiindcă, în viziunea regizorală, contravine părerilor mele privind actoria.** — Cît de îndărătnic ar avea voie să fie un actor în a-și susține opiniile împotriva celor ale regizorului ? — **Cît îl lasă talentul și mintea.** — Cît „talent" și cîtă „minte" într-un bun actor ? — **Mai mult talent. În procente, aș zice. 65% talent. Dacă ar exista o balanță. Ei bine, Gelu Ruscanu are nevoie de 65% minte.** — Diderot credea că un actor nu trebuie să fie decît „un imitator atent", fără „nici un pic de sensibilitate". — **Nu, nu sînt de acord. Un actor adevărat, în accepțiunea mea, e cel care are două filtre : al inimii și al minții. În momentul în care lipsește unul din ele, actorul devine un executant. Și convine, astfel, majorității regizorilor (să nu se supere).** — În 1974 ți-a fost acordat un Premiu al Criticii, pentru un recital de poezie... (Nu mai așteaptă întrebarea) — **Un ACTOR care nu citește și nu iubește poezia, e un infirm. Pentru că poezia este prietenul și refugiul sufletesc. Poezia nu te trădează niciodată, doar dacă n-o trădezi tu. Și nu poate trăda decît cel care nu cunoaște.** — Sună ca un vers. Scrii poezie ? — **Da. Îți spun patru versuri de-ale mele : „Pe dorul nostru tare, ca de stîncă, / Azi voi așterne piatra încercării / Lăsînd sub apăsarea ei să plîngă / Romanța tristă a înstrăinării". Aș vrea să reeditez, la a cincea ediție a Galei recitalurilor, succesul. Voi încerca să redobîndesc „premiul zmeilor" cu versuri de Anghel Dumbrăveanu și Claudiu Iordache.** — Ce ți-ar place să se spună despre tine cînd vei fi un actor cu multe roluri mari „la activ" și, de ce nu, cu și mai multe premii ? — **Ce mi-ar place să spună fiica mea, cînd va crește mare : „Tata este un actor — cu litere de tipar". Și mi-ar mai place ca Bogdana, așa o cheamă, să aibă talent pentru teatru, să jucăm, cîndva, împreună în „Regele Lear". Și, pînă atunci, visez să joc Protasov din „Cadavrul viu".** — Cum ar suna profesiunea de credință a lui Mircea Belu, actorul ? — **Un actor nu-și aparține, el este al publicului. Un actor bun nu trebuie să aibă eșecuri : aici intervin cele 35 procente „de minte". Să nu accepte orice fel de rol, chiar dacă e principal. Dar asta nu-și poate permite decît cînd e o personalitate. Personalitate înseamnă dăruire de sine, deci o doză minimă de egoism. A selecta nu înseamnă a fi egoist.** — După atitea afirmații, te invit să-ți adresezi o întrebare : cea mai gravă, acum. — **De ce ești neliniștit ?** — De ce, Mircea Belu ? — **Poate aș încerca să-ți (și să-mi) răspund. Dar n-ar încăpea în opt pagini de revistă. Aici e o viață...**

(A. C. IORDACHE)

plastică

O pace poetică a peisajului, surprins în lumina domestică a culorii, o tăcută mișcare a lirismului, degajat muzical, aceasta este impresia ce o lasă **expoziția** de pictură a Floricăi Orăvițan — Jianu de la Galeriile de Artă. Același ton pe care i-l cunoaștem din mai vechile sale lucrări plastice, aceeași substanță a pastei cromatice, aceeași punere în pagină, într-o blîndă căldură intimă, expoziția, zic, se află în nivelul cunoscut al artistei.

Florica Orăvițan repetă explozii de flori aduse la dimensiuni proprii, aproape naturale, naturi statice, să amintim doar un șir de lucrări precum **„Căni albe", „Cupe de marmură", „Ștergarul alb", „Cale", „Magnolii", „Floarea-soarelui"**, fără să ne anunțe ceva deosebit nici tehnica artistei și nici ideea compozițională, poate doar **„Copacii roși"**, sugerîndu-ne ceva mai mult. Și în peisajele în care Florica Orăvițan cunoaște și se cunoaște **„Valea Nerei", „Peisaj din Ciclova", „Oraș nou"** sau **„Navală"** poate aduce un ton și o frămîntare ceva mai încărcate de sens.

Am aștepta de la pictorița lugojană, pe lîngă prospețimea ce o obține uneori, și un pas al curajului novator în limbajul plastic, depășind prin aceasta aburul static clasicist care-i apasă din belșug pînzele. **(DAN UDREA)**

muzică

COMEMORARE BEETHOVEN 150 (V). Au existat atitudini dubioase față de imaculata revoltă, de puritatea care afirmă, îndrăznind să fie ea însăși, în sinceritate demiurgică, indiferentă consecințelor „estetice", Beethoven a însemnat zdruncinarea liniștii interioare a unui Haydn, „dulău de curte", a unui Goethe sau chiar Mozart : și poate că ar fi fost bine ca el să rămînă în întregime **o atitudine** ; a fost încă mult prea dăruit profesiunii, făcînd în virtutea acestui fapt concesii, acele perfecte „confecții" precum uverturile ocazionale, politicoase lucrări răspunzînd unor editori. Nu este imaculat destinul unui artist. Și totuși, ca **exemplu moral** trebuie să rămînă Beethoven pentru artiști ; căci receptarea modernă, în vremea în care socialul e o problemă care sensibilizează, e preocupată ca niciodată de aspectul etic oferit de un creator, opera fiind interpretată ca de nedesprins de filonul existenței umane. De aceea secolul nostru e mai profund, cu tot eclectismul său estetic, decît oricînd, mai aproape de uman, de crearea unui nou umanism. Beethoven poate fi azi considerat artistul-simbol pentru setea de omenesc, de alb-negrul realului, pentru acceptarea vieții dincolo de convenințe strict estetice. Înclin să cred că el nu tindea spre marea liniștire interioară : G. Bălan are numai parțial dreptate, cum că acel „omenesc, prea omenesc" i-ar fi întîrziat evoluția spre celest, perfecțiune, sublim. Ori tocmai pogorîrea în Maelström-ul omenescului îi dă măreția ; nici în apropierea finalului nu acceptase izolarea deplină. El e răspunzător de brеșa cea mare făcută în estetism și liniște interioară. A însemnat sentiment aruncat pe plaja lucidității. Fericit de a nu fi preafericitul Goethe, de a fi mereu opoziția, (dar fără grosolane ostentații de limbaj, de antimuzică), a avut un fel insuportabil de a fi, de care se face răspunzător gustul burghez al vremii. Numai un puternic „berbec" putea străbate zidul de conformism și indolență. Și el este unul dintre puținii care au trecut prin zid. (Finiș) **(LUCIAN BURERIU).**

muzeale

MUZEUL BANATULUI deține în momentul de față cîteva din cele mai caracteristice instalații și ateliere de tehnică țărănească, prezentate publicului în **Rezervația de arhitectură populară** de la **Pădurea Verde** din Timișoara : mori cu ciutură și vălegi (pive), pentru prelucrarea straielor, o colnă viticolă, un atelier de rotărie-dulgherie, precum și o întreagă suită de instalații și unelte pentru obținerea uleiului vegetal (expuse în ordine evolutivă). Toate acestea, rod al străduinei colectivului de etnografi timișoreni, constituie veritabile mărturii ale tehnologiei tradiționale, demonstrînd convingător grija permanentă a omului de a-și soluționa principalele probleme puse de viață : obținerea hranei și confecționarea îmbrăcămintei. Soluțiile tehnice adoptate, aceleași pe care le știm în majoritatea zonelor etnografice românești, învederează o remarcabilă dibăcie a țăranului bănățean în folosirea resurselor naturale, în speță lemnul ca material și energia hidraulică ca sursă. Monumentele de tehnică populară aduse în rezervația de la Timișoara, cumulînd caracteristici funcționale străvechi, mereu îmbunătățite și aduse la zi, au transmis tehnologiei moderne unele principii tehnice ce lesne pot fi recunoscute. De aici decurge și importanța lor ca martori prețioși ai trecutului, dovedind deopotrivă precizie și măiestrie în execuție, ingeniozitate și creativitate, ca realizare tehnică. **(NICOLAE SĂCARĂ).**

arta amatoare

AȘADAR, A DEBUTAT DUMINICĂ seria spectacolelor de la VALEA LUI LIMAN. Primii artiști amatori care au fost înscriși pe afiș au fost lugojenii (vezi „Panoramic") și cred că se poate spune cu fermitate că am asistat la un matineu cu caracter educativ și de divertisment totodată, într-un frumos cadru natural, excelent pentru un week-end activ, sportiv. Ansamblul de cîntece și dansuri **„Lugojeana"**, al **Casei de cultură a municipiului**, s-a prezentat cu binecunoscuta-i vervă și vădind dorința de a păstra și perpetua un foclor și mai autentic, specific locului. Taraful lui **Socol Ianculovici** a fost interpretul unor aranjamente și suite ingenios gradate emoțional, un acompaniator corect. Dansurile, mereu în căutarea unor mișcări inedite, dar și conforme unor mai vechi tradiții bănățene, au fost instruite de unul din cei mai vechi și activi metodiști ai Casei de cultură a municipiului, **Ion Cojocaru**, principal organizator al manifestării. (Credem că ar trebui revăzute cu mai mare exigență unele texte de folclor nou, compuse, probabil, de interpreți și cuprinzînd supărătoare stîngăcii). Prezență de excepție, taraful **Școlii populare de artă**, cu ai săi foarte tineri instrumentiști, cîntînd „curat", corect, sub bagheta lui **Alexandru Tașcău.** În program au mai figurat grupuri de dansatori de la unele licee, mai puțin antrenate, apoi un grup vocal condus de **Petre Goja**, deținînd un potențial sonor încă insuficient valorificat, fanfara **Industriei textile**, (o formație de renume), apoi cîteva brigăzi artistice de la cooperativa **„Munca" ori Întreprinderea de calapoade**, dar mai ales una din laureatele Festivalului național „Cîntarea României", aceea aparținînd **Întreprinderii de mătase naturală**, membrii ei fiind recrutați în parte dintre aceia ai Teatrului popular și mînuind sceneta cu o rară vervă. Nu a convins, în schimb, grupul de muzică ușoară al **Clubului ITL**, datorită interpretărilor aproximative. Cert este însă faptul că ne aflăm în fața unei inițiative originale și utile. **(L. BURERIU).**

istorie-document

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicționar). FRANCISC GRISELINI, abate italian, în anii 1774—1778 a călcat Banatul în lung și în lat, pentru a realiza harta Banatului și a scrie lucrarea **„Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temeser Banat" (Încercarea unei istorii politice și naturale a Banatului timișean**, Viena 1780), publicată la Timișoara în 1926 sub titlul **Istoria Banatului timișan**, în traducerea lui **Nicolae Bolocan**. Informarea istorică se reduce la cunoștințele sale de om cult al vremii, iar arătarea situației sociale este făcută prin prisma celor ce îl trimiseseră aici. Rămîn prețioase părerile lui despre românii din Banat, ca de exemplu : **„valahii sînt urmașii unei colonii latine..." ; „Sînt unica națiune care, fără nici o deosebire se pricepe la orice fel de muncă..." ; „Curajoși pînă la semeție"** etc. Cît privește străinii, dacă au gînduri bune față de ei **„ceea ce au ei mai bun oferă oaspelui și chiar dacă nu au altă nimica decît o singură pîine, ei o împart din toată inima" ; „se află mulți dintre ei, care se îndeletnicesc cu artele frumoase" ; „Eu cunosc valahi care prin educație și contactul cu lumea și cu studiile au devenit cei mai plăcuți și folositori oameni".**

DIMITRIE OBRADOVICI (1739—1811), s-a născut la Ciacova. Rămînînd orfan, unchiul său l-a dat să învețe meserie la Timișoara. El, avînd alte înclinații, fuge din Timișoara la vîrsta de 14 ani, oprindu-se la o mînăstire din Slovenia (pe atunci încorporată imperiului ca și Banatul), unde a început să își formeze cultura. Dorind să își îmbogățească cunoștințele, ani de-a rîndul călătorește apoi prin mai multe țări europene. A trecut și prin Moldova. La Universitatea din Halle a studiat filozofia și estetica. În 1807 s-a stabilit la Belgrad. A fost neobosit luptător pentru unitatea națională a Serbiei, participant la răscoala din 1804, la eforturile pentru luminarea poporului prin învățătură și carte. În lucrările sale a introdus în locul slavei vechi limba vorbită de popor. În literatura română dăinuiește prin fabulele traduse și adaptate cu măiestrie de Dimitrie Țichindeal.

IOSEF BARON V. BRIGIDO, președinte al Administrației provinciale a Banatului în anii 1774—1777. Și-a înscris numele în istoria Banatului prin măsurile ce le-a luat împotriva muncitorilor agricoli și de la construcții, care s-au asociat și au refuzat să mai lucreze în condiții de exploatare inumană. Prin patenta semnată de el în 1774 s-au fixat tarife derizorii pentru diferite munci în agricultură și în construcții. Mișcarea de răzvrătire a luat proporții așa de mari, încît nu s-a putut face față cu trupele existente în Banat (circa 7.000 ostași), împărăția habsburgică aprobînd în 1775 ajutor de trupe din alte regiuni. Răzvrătiții au fost înfrînți, dar nu pentru totdeauna. **(GR. POPIȚI, MIRCEA ȘERBĂNESCU)**

panoramic

● **SIMPOZIONUL „23 AUGUST — MOMENT DE RĂSCRUCE ÎN ISTORIA ROMÂNIEI"**, la Biblioteca județeană Timiș. Au susținut comunicări muzeografii V. Dudaș și Gh. Ruja. ● **IATĂ ȘI SERIA DE SPECTACOLE** ale formațiilor artistice de amatori la „Valea lui Liman" : în prima duminică, 14 august), Ansamblul de cîntece și dansuri **„Lugojeana"**, al Casei de cultură a municipiului Lugoj ; în celelalte duminici, formațiile artistice ale Cluburilor C.F.R. și **„Banatul"** Timișoara, brigăzile artistice ale unor întreprinderi timișorene, orchestra de muzică populară a I.T.C.V.T.T., ansamblul **„Ghiocelul"**, formații ale Caselor tineretului din Lugoj și Timișoara, de la Căminul cultural Făget, ansamblul **„Timișul"** și altele. Amănunte, pe parcurs. ● **LA MUZEUL DIN LUGOJ**, expoziția lui **Aurel Ciupe** cuprinde și unele creații inspirate de peisajul lugojean. Omagiu adus de un penel sensibil și talentat orașului natal. ● **PIONIERII** timișoreni au cîștigat trofeul nr. 1 al **„Serbărilor mării"**. ● **AU TRECUT PRIN TIMIȘOARA** artiștii ansamblului folcloric **„Doina"** din orașul canadian **Hamilton**, care au prezentat un program de dansuri populare românești și canadiene. ● **LA SESIUNEA NAȚIONALĂ** de comunicări și referate de etnografie și folclor a elevilor (la Constanța) au fost cinci participanți din județul nostru. ● **IN CINSTEA FRUNTAȘEI** întreprinderi de panificație din Timișoara, (decorată cu Ordinul Muncii cl. I), formații de la ILCHIM și IAEM au susținut un program artistic. ● **EXISTĂ** chiar și un Festival național al epigramei ! Actuala ediție a avut loc la Brăila și s-a bucurat de participarea unor timișoreni ca : **I. D. Teodorescu, Ion Velican, Dimitrie Jega, S. Siharu, I. Martin.** Vom reveni cu amănunte. **(L. BURERIU).**

retro

MARE BAL MARE (ACUM APROAPE 50 DE ANI, LA TIMIȘOARA). „Sezonul balurilor continuă strălucit", scriu cronicarii mondeni în presa vremii. Au făcut mare senzație mare Balul Reuniunii Femeilor Române de la Casinou, ceaiul dansant „împreunat cu patinaj" de la localul **Ciocîrlia** — Gara Fabric — (început la ora 5 p.m., intrarea 20 lei), Balul tradițional al **Politehnicii** („ținuta de serată sau costumul național, de rigoare"), dar mai ales Balul Societății studenților în Arte Frumoase („un bal costumat și necostumat care va fi atracția sezonului. Sala va fi decorată de elevii Școalei cu un gust artistic deosebit. Crușonul și cocktailurile vor fi un alt element de succes"). Să revenim la primul bal. Ce s-a remarcat, întîi și-ntîi, a fost numărul mare al fracurilor, cum prescriau reclamele („La bal elegant veți fi îmbrăcat în frac făcut de croitorul Gheorghe Crista din Timișoara-Cetate"). S-a mai remarcat o rochie de mătase neagră, cu mînecile bufante, spatele decoltat și cu mii de paiete, apoi tombola, („foarte bogat dotată, ce a adus multă animație"), muzica militară, jazzul Politehnicii, ambele „la înălțimea chemării lor". S-a dansat mult, atît în sala mare, cît și într-una mică. Dar, cum am mai spus, senzația sezonului a fost balul de la Arte Frumoase, ținut în sala Auto-clubului. Decorația unică, făcută de elevi pe tema „Egiptul și artele" reprezenta pictura și sculptura (pe panoul principal), muzica vocală, instrumentală, dansul și navigația (pe celelalte panouri). Pînă și lampioanele erau pictate pe tema „Egiptul și artele". Alt element de succes, crușonul, „se debita cu generozitate într-o anexă a sălii de dans". Ca să nu mai vorbim de tombolă : „obiecte de artă, cu o valoare însutit mai mare ca cea a biletului, scoteau exclamații de bucurie din piepturile cîștigătorilor norocoși". Senzația sînt însă costumele. Mai cu seamă cele purtate de domnișoarele Pipiți Pintea (baiaderă), Anuța Coșarcă (grenadir). Pupi Dârlea (în rochie de stil roz și volănașe de muselină albe). „Un bal mare cum numai le Bal de la Horde sau le Bal de l'internat, de la Paris, au mai fost". Sezonul balurilor s-a încheiat cu un carnaval și cu o paradă a măștilor pe străzile orașului. **(RETROVIZOR).**

evrika!

● **Sfîrșitul numai atunci îți dă mari satisfacții, cînd un nou început te așteaptă.**

● **Cu gîndul la calitatea vieții, nimeni nu se-ngrijește de-o moarte mai bună.**

● **Clasicului răspuns „Nu dau socoteală nimănui" i se potrivește întrebarea : „Tu însuți ești nimeni ?"**

● **Muntele îngenunchiat încă te privește de sus.**

● **Hoții de marcă au studii la... yale.**

● **Se zice că Pămîntul e un butoi cu pulbere : pînă nu-i lipsește o doagă e încă bine.**

● **Nu loviți obrazul palid ; s-ar putea să se îmbujoreze.**

● **Singura povară de pe umerii unora este capul.**

● **Ca să înțelegi cu adevărat universul trebuie să fii un mare neînțeles.**

(ION VELICAN)

medalion

Cînd înfloresc cactușii

(Urmare din pag. 1)

un plan de muncă, pentru a-și mări patrimoniul lor horticol.

Valeriu Grigoraș a început să crească, **acum două decenii, doar plante exotice, palmieri, plante citrice, smochini, arbori de cafea,** roșcovi și toate acele plante au dat **rod sub îngrijirea atentă a miinilor sale. De prin 1960,** el a preferat însă doar cacteele, **făcîndu-și legături în întreaga lume cu colecționari de cactuși, cu oameni de știință străini, ca prof. Iacobsen (Anglia), Kurt Bakenberg (R.D. Germană), Walter Haage (R.D. Germană) cu cultivatori din Mexic, Argentina, Australia, Paraguay, Uruguay, Peru, Chile, Arizona, Noua Californie, Australia.**

Ceea ce pare aproape incredibil, pentru miile de cactuși ce ornamentează azi serele sale, este faptul că Valeriu Grigoraș nu și-a **început cariera de cultivator cu plante mature, ci cu cele obținute prin cultura pe bază de semințe. Asta înseamnă o trudă migăloasă, ca, din semințele minuscule, puse în răsadnițe, la o temperatură și un mediu stabilit, într-o micro-seră construită de el, luminată, încălzită, din semințele acelea anonime să învie, în pulberea albă, primele plante, de unde el, cu penseta, să le sădească într-un alt strat de pămînt, apoi, mai mărișoare, să le depună în ghivece speciale ale serei sale. Această cultivare prin semințe înseamnă uneori o așteptare de ani și ani. o răbdătoare și continuă atenție ațintită asupra plantelor delicate, pentru a-și păstra ele forma naturală, pentru a nu se încrucișa între specii, pentru a fi bine polenizate artificial, în sera unde soarele te orbește.**

Făcîndu-și și din soția sa un adept pasionat al muncii sale, Valeriu Grigoraș **este și autorul unor lucrări legate de** Climograma

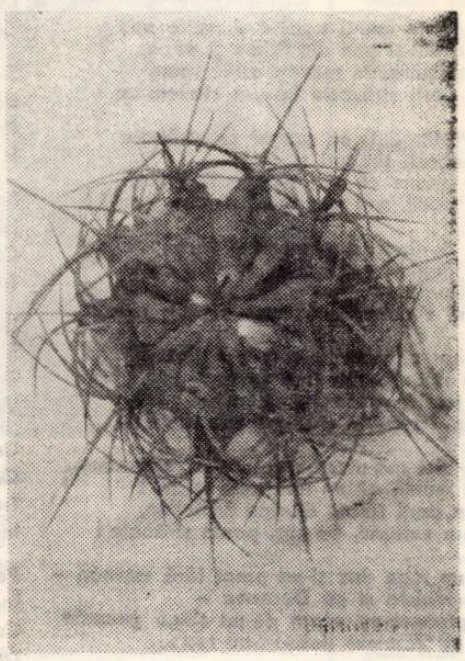

DEMNOZA ERYTHROCEPHALA

regiunii Banat, comparativ cu clima ținutului de baștină a cacteelor sau a unor Metode noi de înmulțire a cactușilor.

Dedicînd, zi de zi, de aproape două decenii, 5—6 ore acestor plante de-o varietate incomensurabilă, acestor plante cu o vechime proverbială pe Terra noastră, mergînd, în timp, pînă la primele specii ale pămîntului, făcîndu-și din acest hobby o adevărată meserie, Valeriu Grigoraș **știe să privească această muncă, de fiecare dată, cu o seriozitate dezarmantă. El asistă la nașterea, maturizarea și înflorirea cactușilor săi, ca și cum ele nu ar fi niște plante, ci niște veritabile ființe.** „Floarea nu strigă ca animalul dacă are ceva" **exclamă soția dînsului. Uneori, el cu soția, cu aparatul de fotografiat, stau ceasuri întregi ca să vadă o plantă care se deschide. O floare care țîșnește la viață. E ceva extraordinar, ceva de nedescris să vezi asta, deschiderea florii și tu să o surprinzi cu aparatul**

Fie că este vorba de Mammillaria, **din Mexico, acești cactuși cu flori albe, galbene, roșii, de** Gymnocalycium, **din Brazilia, Uruguay, Paraguay, Argentina, cu marile lor flori în culori violente, de nuanțe diferite, fie că e vorba de elegantele flori ale** Parodiilor, **sau de** Lobivii **rezistenți la peste 4.000 de metri altitudine, în Peru sau Bolivia, cu înaltele lor flori roșii, sau de** Ferocactușii **ca niște stîlpi sau globule, din Arizona, sau de** Frailea, **din Anzi, sau de** Oreocereus, **eleganții cactuși cu fire de lînă și păr alb, dragostea continuă, atenția obsesivă ale lui Valeriu Grigoraș pentru cactușii săi au devenit proverbiale.**

În seara în care descindeam în casa lui, de pe str. Timocului, 13, în seara cînd intram în sera construită de mîinile lui, cînd asistam, apoi, extaziat, la zecile de diapozitive colorate, derulate de aparatul său de proiecție, în seara aceea de august, unul din cactușii săi, un Echinopsis, **înflorea. Florile sale albe, emanînd un delicat parfum, păreau de un alb imaculat și fraged. Floarea aceea, care avea să moară pînă în zori, se deschidea sub ochii mei uimiți, și ea albea în întunericul curții părînd o lumină victorioasă izvorîtă din trupul plin de țepi amenințători. Ea, floarea, de fapt, era, știu bine, ofranda pe care natura o aducea iubirii acestui om, pentru aceste neînchipuit de modeste plante, pe care el, probabil, le visează tot timpul, chiar și în somnul său.**

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

Aurel Turcuș

VIRSTE

Nuiaua-ndătinată de alun
am azvîrlit-o cit am putut – departe –
și în fața mea a crescut o pădure,
pe care am străbătut-o, umblind
pe drumul de mușchiu, inverzit,
în cintecul mierlei.

Oglinda-ndătinată a lumii
am azvirlit-o cit am putut – departe –
și în fața mea s-a intins o Mare,
pe care am străbătut-o, plutind
pe un schelet de Dulf,
cu unul dintre sutele de catarge.

Un bulgăre de țărină îndătinată
l-am aruncat cit am putut – departe –
și în fața mea s-a desfășurat pămîntul străbun,
pe care îl străbat, coborindu-mă,
puțin cite puțin,
în matca veacurilor.

PAJURA LUI FĂT-FRUMOS

Ne naștem
cu o acvilă în stern ;
noi o purtăm
sau ea ne poartă
intr-o alunecare pe Etern,
către-un tărim
albit pe hartă ?
Pe firul zborului –
sus – josul,
simți ? foamea pajurei
se umple
din trupul nostru,
albind osul,
ce-abură rece,
peste timple.

DOJA

Dorește flacăra
o clipă de răgaz
între hotarul
dintre os și carne.

Prin cearcănul coroanei,
un far revarsă foc
în linia vieții,
luminind Stixul.

LAC METEORIC

Se străvăd astrele
în sufletul apei,
ca lacrimile în oglinda
unui mormint părintesc.

Cărbune al dorului cosmic
imi este limba-ancoră
pentru corabia
închipuitelor stele.

IPOSTAZE

1

La morile de apă
făceam cindva risipă.
N-am pus nicicind in coș
atita cit încape.
In riu semănam boabe,
să le privim o clipă,
cum se ascund, ca aurul,
sub ape.

2

Cum încăpeam
noi doi intr-o petală,
navigind
pe făgașe de viitori,
în arca seminției
verde-pală,
fiind pe-același val,
infrinți și-nvingători.

3

Te căutam, iubito,
prin străvezimea serii –
mărgean visat adinc
intr-un acvariu.
De la un trunchiu la altul,
o harfă-ntindeau merii,
să ne-nfășoare-n cintec
de greiere și cariu.

NICOLAUS LENAU ÎN EPOCA SA

aniversări

Creația majoră a lui Nicolaus Lenau – poemele *Faust* (1836), *Savonarola* (1837), *Poezii mai noi* (1838), *Albigensii* (1842) și *Don Juan* (1844) – se maturizează intr-o perioadă de timp în care, în literatura germană, pe pragul perioadei, Bettina von Arnim tocmai iși publică *Corespondența lui Goethe cu un copil*, Georg Büchner compune, inainte de a fi răpit prematur din viață, drama *Moartea lui Danton*, Jacob Grimm dă în vileag *Mitologia germană* și Anastasius Grün, conte de Auersperg, volumul de poeme *Moloz*. Titlurile acestea prefigurează un climat spiritual nou. Cu indrăzneț afabulatoria *Corespondență* a Bettinei, Goethe, mort de-abia de doi ani, incepe să devină un titanic mit secular ; drama lui Büchner se inspiră din rivna tinerei generații care scormonește în Marea Revoluție Franceză după rădăcinile democrației uitate în deceniul luptelor antinapoleoniene ; epocala lucrare a lui Jacob Grimm tratează pentru intiiași dată, după Euhemeros, miturile în mod critic, iar în poemele lui A. Grün încolțesc, în lupta contra Sfintei Alianțe a lui Metternich, dictatorul destinului continentului european, germenii liberalismului burgez premergător revoluției din 1848.

Concomitent cu opera majoră a lui Nicolaus Lenau, apar în literatura germană studiile mitologice ale lui Ludwig Uhland, romanul *Spinoza* de B. Auerbach, nuvela realistă *Istoria despre bravul Kasperl și frumoasa Hannerl* de Clemens Bretano, comedia *Vai, celui mincinos !* de Franz Grillparzer, drama *Judith* de Friedrich Hebbel, romanul *Anii lui Schiller în țara natală* de Hermann Kurz, poemul *Germania, o poveste de iarnă* de Heinrich Heine și drama muzicală *Olandezul rătăcitor* de Richard Wagner. Menționăm că debutanții Friedrich Hebbel și Richard Wagner, ambii născuți în 1813, sînt cu unsprezece ani mai tineri decit Lenau. Prin creația lor se va contura în bună parte profilul axiologic al culturii germane din a doua jumătate a veacului. Romanul lui Auerbach contribuie la aceasta prin reactualizarea marelui singuratic de la Amsterdam, la fel cum prin cele două mari creații beletristice ale perioadei : nuvela realistă a lui Clemens Bretano și comedia, nu mai puțin realistă a lui Franz Grillparzer, se produce trecerea din romantism și biedermeier spre realismul predominant din creația lui Gotfried Keller, Eduard von Bauernfeld și Conrad Meyer.

Ca o variantă a tendinței spre realism se citește și romanul lui Hermann Kurz, imagine densă și precisă în detalii a condițiilor materiale și spirituale din Württemberg, care-l determină pe Friedrich Schiller să conceapă tragedia sa de debut *Hoții* ca un act de eliberare sufletească ; romanul rămîne, prin reactualizarea mottoului *In tyrannos* de pe pagina de gardă a piesei lui Schiller, și un act de curaj civic. Revolta pe alocuri mocnită, în genere deschisă, generatoare de ironii ucigătoare din poemul lui H. Heine, la fel ca dorul de mintuire din prima dramă muzicală a lui R. Wagner întregesc imaginea unei perioade, în care în statul polițienesc, străjuit de marele intrigant Klemens, prinț de Metternich, creatorii se simțeau în lanțuri, fapt ce avea și alte consecințe grăitoare. Astfel, după „căderea" comediei sale din 1838, Franz Grillparzer încetează să mai publice, deși mai trăiește și mai creează încă timp de treizeci și patru de ani ; Heinrich Heine se află din 1831 la Paris în exil și, plecind în Pennsylvania (U.S.A.), de unde însă se întoarce nu peste mult la fel de dezamăgit.

Pînă mai recent, unii istorici literari s-au străduit să explice această nemulțumire a spiritelor creatoare dintr-un sentiment de deznădejde, chipurile, specific epocii, denumindu-l pentru Germania *Weltschmerz*, pentru Franța, unde el la fel este detectabil, *mal du siècle*. *Nopțile* lui A. de Musset sînt contemporane cu poemul *Faust* de Lenau ; *Istoria mînăstirii Port-Royal* de Ch. A. de Sainte-Beuve, cu poemul *Savonarola*. Dealtfel, ambelor lucrări li se acordă în curind onoarea de a fi incluse de curia romană în *Index librorum prohibitorum* ca periculoase pentru menținerea mai departe în dulce somnolență a credinței creștine. Și tot în *Index* va fi inclus, după apariția sa, și poemul *Albigensii* de Lenau. Iar *Don Juan*, lucrare neterminată ? Ea gestează și se desăvîrșește în cîțiva puțini ani, concomitent și scurt timp după *Mînăstirea din Parma* de H. Stendhal, *Un erou al timpului nostru* de M.I. Lermontov, *Constituția pierdută* de Arany János și *Carmen* de Prosper Mérimée. Așadar, ceea ce în tradiția istoricilor literari se numește un sentiment de epocă, a fost și este în realitatea sa reflexul unei situații generale, împotriva căreia s-au răzvrătit cele mai înzestrate spirite. R.W. Emerson își scrie pe chiar pragul acestei vremi eseul *Natura* (1836), pe care-l precedează un motto : *„Totul apare clar din răsărit pînă-n apus : Spiritul, care e ascuns în orice formă, face semn spiritului de aceeași factură cu el. Aprinzîndu-se automat, orice atom ne indică viitorul său"*. Pe scurt, creația majoră a lui Nicolaus Lenau se inscrie într-o perioadă în care poeții, naratorii și eseiștii de pe plan național se întîlnesc pe plan universal în aceeași rîvnă sacră revoluționară de a reda oamenilor libertatea.

Dacă acum ne întoarcem la titlurile operei majore a lui Nicolaus Lenau : *Faust, Savonarola, Albigensii* și *Don Juan*, ni se impune întrebarea : Dată fiind orientarea generală literară a perioadei, între tendința poetică, urmărită de Nicolaus Lenau, și natura tematicii sale istorice de împrumut, nu s-au ivit anumite incongruențe de pe urma istoricității acestei tematici ? Aici este bine să înțelegem însăși structura intimă a personalității poetice a lui Nicolaus Lenau, pe care o circumscrie cu destulă precizie poezia *Foaie veștedă*, aleasă din totalitatea operei sale și tradusă nu întîmplător de Eminescu. Deci cum ni se înfățișează Nicolaus Lenau în intimitatea sa creatoare ? Ca o uriașă putere centripetală, cu inegalabile virtualități de asimilare : *„Vintu-o foaie veștejită / Mi-au adus mișcînd fereastra – / . . . / Voiu păstra-o, voiu întinde-o / Între foile acele, / Ce le am din alte timpuri / . . . / Voiu păstra întreg amarul / Și norocul ăstor foi, / În durerea vechii pierderi / Recitindu-mă-napoi"*.

Ca o „recitire înapoi" trebuie înțeleasă și alegerea tematicii istorice din marile sale poeme. Ca o „recitire înapoi" care, în realitate, este totdeauna și o recitire către viitor, precum o indică acel sugestiv „etc", cu care se termină *Albigensii*, poemul pătimirilor și înălțării sufletești prin luptă pentru un ideal, pe care poetul le înțelege ca acte dialectice de acumulare și transformare incluse într-o perspectivă ascendentă de înnoire a societății

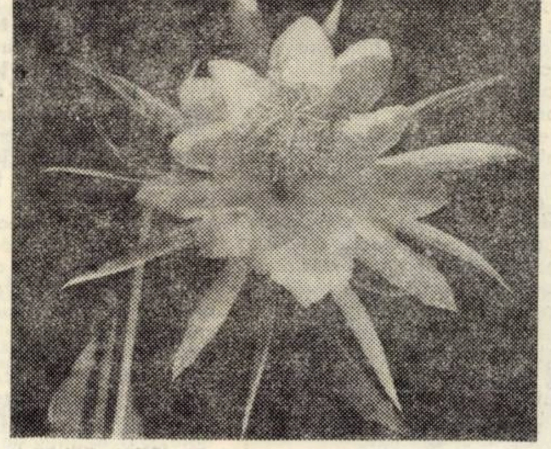

FLOARE DE PHYLLOCACTUS VICTORIA REGINA

umane. Inexplicabil legat de încheierea tragică a războiului sudului maniheic, acest „etc" rămîne expresia nepăsării sigure de sine a poetului în fața unor eșecuri firești în condițiile unei societăți care, structural și istoric, era depășită, impunînd celebrarea noului.

Există totuși și o eteronomie eclatantă în tematica epocii, la fel de semnificativă ca și *unisono-ul* ei libertar. În mod obiectiv, ea ni se prezintă în abordarea inițial slabă apoi tot mai accentuată a tematicii legate de straturile de jos ale societății. Clemens Brentano, în nuvela sa deschizătoare de zariști, apare în această privință ca cel mai timpuriu emancipat. Dacă în marea sa culegere de folclor *Cornul magic al băietanului*, publicată în colaborare cu Achim von Arnim, poporul apăruse încă sub o formă idealizată, dimpotrivă în nuvela sa el „coboară" fără șovăire în popor. Pasul a stîrnit, bineînțeles, uimirea publicului, dar el a fost imitat în curind de Merimée în *Carmen*, ca act de cucerire a vieții adevărate, dominată faptic de conflicte între niște oameni aparent mediocri și banali care, însă, la o atentă zugrăvire, se dovedesc capabili de mari pasiuni și de un destin tragic exemplar. Ulterior, cu înflorirea naturalismului, această tematică a devenit tot mai mult un topos comod. La originile sale, însă, ea se înscrie pe linia posibilităților tematice extreme, în marea dramă a societății timpului, angrenată, în totalitatea ei, în lupta pentru libertate. Semnificativă în acest sens, și nicidecum ca topos, apare prin urmare și în creația lui Nicolaus Lenau interesul pentru „flăcăii sărmani" din pusta maghiară și de pe Mureș, pe care îi cîntă în versuri înflăcărate, așa că răzvrătirea lor haiducească ni se relevă totdeauna într-un nimb de insuflețire protestatară și justificată a celor pretinși umili. Căci așa ar vrea suprasocietatea feudală metternichiană poporul : o cantitate mare și neglijabilă prin umilință, concepție la fel de odioasă pentru Nicolaus Lenau ca încercarea de asuprire a tinerilor cu vederi înaintate, în plutonul căreia se înrolase în clipa în care își crease, din titlul său nobilitar, „von Strehlenau" cu o mișcare de condei numele de poet.

Pentru lămurirea raporturilor reciproce dintre existență și conștiință, legea scrisă a epocii și năzuințele revoluționare ale celor mai înaintați fii ai ei, nimic nu este mai semnificativ decit acest gen al micului nobil răzvrătit de a-și creea un nume din popor, în conformitate cu aspirațiile sale civice, libertare. Anulind inrobirea demonică de către suprasocietatea neroadă feudală prin adoptarea unui nume eminamente popular, Nicolaus Lenau a dovedit și pe această cale cît de organice au fost legăturile sale sufletești cu clasa de jos, pe care a descoperit-o și a înglobat-o fără preget în opera sa.

ANDREI A. LILLIN

Nicolaus Lenau

CÎNTECELE PĂDURII

(Fragment)

Moleșite-n soarele văratic atirnă
Frunzele-n codru. Numai o albină
Zumzăie cu rîvnă domoală peste o
Floare. Tăcută-i lumea. Părăsind a
Verii zgomote, poate și ea va cobori
In potir ca intr-o matcă a visării.

Primăvăratic susură doar izvorul.

Flecăreala-i vie, licărirea
Apei mărunțită-n aer de se sting,
Sterp va fi locul și trist al fintinii silvane . . .

Murmur de ape, piriu indrăgit, neuitat,
Voi imi lipsiți asemeni amabilei vești
Din departe. Mereu o aștept. E zadarnic.
Totu-i calm și tăcut iar mușchiul gros o
Pernă cu dulci imbieri de odihnă.

Vină deci somnul grav ce-mi dă tircoale.
Cheia vistieriei de-o vrea, cu drag ii
Las și armele mult aprinsei minii ca-n
Suflet, desprins de-a lumii largă rotire,
Ce e mai adinc in adincu-i renască.

Traducere de,
ANDREI A. LILLIN

televiziune

DUMINICĂ, 21 august

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Teatru pentru pionieri și școlari. „Misterul cifrului". 9,35 Film serial pentru copii. Robin Hood. 10,00 Oameni și recolte. 10,30 Melodii și dansuri populare de pe întreg cuprinsul țării. 11,20 Moisei — satul Erou. 11,45 Muzică românească contemporană, expresie a umanismului revoluționar. 12,30 Pe strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. Din cuprins : 13,05 Ora veselă. 14.00 Triptic la Lotu. 14,25 Fotbal. F.C. Argeș — Politehnica Iași. 16,30 Desene animate românești. Itinerar turistic. Șah mat în . . . 15 minute ! 18,10 Film serial. Linia maritimă Onedin. 19,00 File de istorie. Mărășești Oituz. „Pe aici nu se trece". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea marii sărbători. 19,50 România sub semnul lui August biruitor. 20,20 Film artistic : Patima. 21,45 Varietăți. 22,20 Telejurnal.

LUNI, 22 august

10,00 Telex. 10,05 Teleșcoală 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Publicitate. 19,05 Poporul și-a luat de mult pregătite, armele Spectacol de balet pe tema insurecției din august 1944. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Țara în ajun de sărbătoare. 20,00 România sub semnul lui August biruitor. 20,25 Țara mea cu nume de baladă. 20,35 Catarge pentru viitor. 21,00 Dreptul la dragoste. 22,00 Telejurnal.

MARȚI, 23 august

7,45 Un timp înalt. Prezentul. Emisiune de versuri. 8,00 Transmisiunne de la demonstrația oamenilor muncii cu prilejul celei de a XXXIII-a aniversări a eliberării României de sub dominația fascistă. 10,30 Țara-ntreagă în sărbătoare. Cîntece și jocuri populare românești și ale naționalităților conlocuitoare. 11,00 Apă și lumină. Producție a Studioului cinematografic „Alexandru Sahia". 11,10 Concert popular. 12,10 Brigadierii. Reportaj consacrat activității tineretului pe șantiere. 12,30 Sfîntă zi de libertate. 13,00 Album de August. 16,30 Magazin sportiv. 17,30 Pentru oamenii din țara mea. 18,10 33 de ani într-o citadelă a muncii. 18,30 Tineri ni-s anii, tînăr ni-e cintul ! „Stele" cu și fără nume. 19,00 Dăruire. În dans, cîntec și vers, pionierii mulțumesc partidului și patriei pentru condițiile ce le sînt create. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,10 Sub steag de glorii. 21,20 România sub semnul lui August Biruitor. Oameni și fapte. 21,50 Un cîntec din inimă. 22,25 Telejurnal. 22,35 Romanțe și cîntece de voie bună.

MIERCURI, 24 august

10,00 Țara mea cu chip de soare. 10,35 Film de desene animate. 11,00 Cîntecele noi ale pămîntului strămoșesc. 11,35 Florile lui August. 11,55 Muzică de fanfară. 12,20 Marșul spre iscusință. 13,00 Telex. Album de vară, din cuprins : 13,05 Oră veselă. 14.00 Noi aventuri în epoca de piatră. 15,00 Povestea filmului muzical. 17,00 Fotbal : Politehnica Timișoara — Universitatea Craiova. 19,05 Condu-ne drag partid, înainte ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,15 Telecinemateca. Marile speranțe. 22,15 Telejurnal.

JOI, 25 august

16,00 Telex. 16,05 Dicționar școlar. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Zilele muzicii românești. 17,20 Jocurile mondiale universitare. 18,20 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,30 Seară de teatru. Tatăl nostru uneori. 21,55 Din cîntecele și dansurile popoarelor. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 26 august

9,00—12 Program de dimineață. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,40 Film. Copiii căpitanului Grant. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 27 august

12,00 Telex. 12,05 Anchetă socială. 12,40 Film : Moș Goriot (rel.). 14,25 Publicitate. 14,30 Jocurile mondiale universitare. 16,20 Clubul tineretului. 17,10 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran 18,05 Melodii de succes. 18,25 Mereu de veghe devenirii noastre. 18,45 August 1977 — Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,05 Film serial pentru copii. Cuore 19,30 Telejurnal. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Publicitate. 20,45 Film : Regan. 21,35 Întîlnire cu satira și umorul. Umor în sens giratoriu. 22,10 Telejurnal. Sport. 22,35 Seară de romanțe.

televiziune

Dumitru Savu

RAPSODIA VALAHĂ

Poem

OAMENII PĂMÎNTULUI

Popoare vechi, cu arc, săgeți în tolbă,
Păstori, plugari, pe-aici au înnălbit
Și buhul dus fiind, din vorbă-n vorbă,
De sciți și geto-daci, a tot vorbit.

Și peste munți trecind și peste ape
Făcîndu-și pod din faimă și popas
Între noroade numele să-și sape,
La porți străvechi bătu-n Halicarnas.

Iar Herodot, ca magul ce străbate
Neobosit ținuturi și cetăți,
Ne spune că-ntre neamurile toate,
Ei, dacii, sint mai bravi și mai semeți !

Pe Bărăgan e griu-nalt și incă
Pe dealuri nu se văd decit araci ;
Belșugul se-ntindea din șes spre stîncă,
Cînd Machedon răzbise printre traci.

Vuiau atuncea spicele sub scuturi,
Cu sulițele-ntinse de falăngi
Și fremătau vlăsiile de vulturi,
Cum freamătă o turmă sub talăngi . . .

De-aici mă-ntorc spre plaiuri carpatine,
Cu munții, ziduri nalte de cetate !
Prin porți tăiate de-ape cristaline,
Doar vulturul, pe sus, poate străbate !

Și-un rege dac și-un preot fără seamăn –
Buerebista și cu Deceneu –
Împreunat-au neam de-un singe geamăn
Și pe Zamolxe datu-i-l-au zeu . . .

Pe urme cu unelte agatirse,
Prin galerii de trudă scot comori,
Pe șesuri, pluguri cu brazdare-n birse
Așteaptă tihna-n zboruri de cocori.

Stirpind beția ce mustea în struguri –
O gravă adormire de virtuți –
S-aprinseră pe înălțimi iar ruguri
Și-alt dor de viață-n cei ce-au fost
pierduți . . .

PECEȚILE ROMEI

Din Roma – și creștină și păgînă –
Din sfinte catacombe și din for,
Republican se zbate să rămînă
Adevăratul spirit de efor.

Și imperatori, unul după altul,
În fastul curții lor zeificați,
Ornamentează cu statui senatul
Și Roma cu creștini crucificați.

Cu piine și cu circ hrănind plebeul,
Domnesc cezarii în bogat vestmînt.
Încing de teamă zeii curcubeul
Să nu se prăbușească pe pămînt . . .

Un vast imperiu cum nici cînd în lume
N-a fost văzut Romanii-l stăpînesc
Și, sub Traian, pontifical renume,
Hotarele împărățiii cresc . . .

Cu veacuri, după veacuri de victorii,
Cezariana, Roma-i de temut –
Doar Decebal și-învață luptătorii
Să-nvingă ori să moară toți pe scut !

Odată s-au cutremurat Balcanii
Cind l-au simțit furtună-n codrul des . . .
Și Decebal în minte-avut-a anii
Cind Roma-i arse-orice cetate-n șes ! . . .

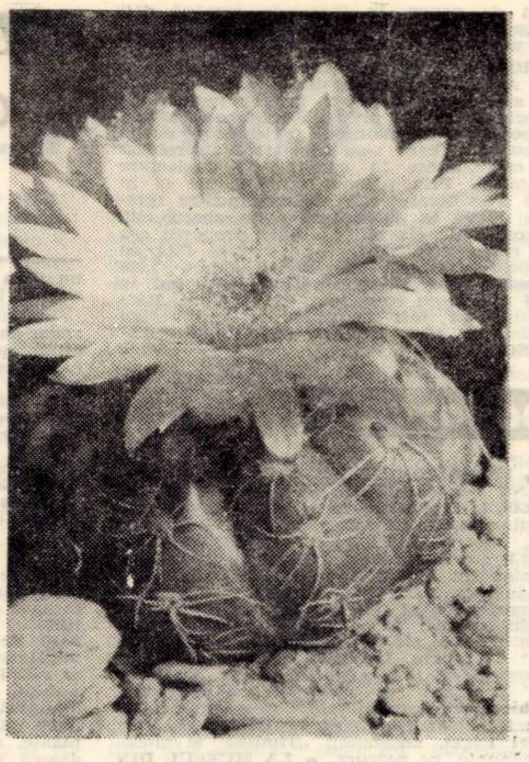

NOTOCACTUS BALDIANUM

Deci pacea lui Domițian e ruptă :
Bărboșii daci sint sus pe meterez ;
Dar și Romanii-s gata-acum de luptă,
Au caii în buestru și-n nechez . . .

Traian, să-și poată împlini proiectul –
Din Dacia să-și facă-un scump odor ! –
La Dunăre-și trimise arhitectul,
Cu meșteri din Damasc, pe-Apolodor.

Și mal de mal la Drobeta își leagă
Bătrînul fluviu cu un pod întins . . .
Porni din Roma o armată-ntreagă,
În frunte cu Cezarul neinvins . . .

Spre Dunăre, trei legiuni dușmane
Își taie drum prin colbul dalmatin :
Cohortele și-acvilele romane
Trec pod de piatră-n Turnu-Severin ! . . .

E-o sută cinci din eră-abia creștină
Și Decebal le-așteaptă în cetăți.
Viteazul rege poartă-n rădăcină
Virtutea unei noi eternități !

Un an întreg aprigă-ii apărarea !
Cetățile-i sint geamăt de măcel . . .
Traian întruchipează-mbărbătarea
Însingerind sub acvilă și țel ! . . .

Pe Cerna-n sus, pe Jii, pe Olt, Romanii
Încet, adinc, în Dacia pătrund.
Cad luptătorii-nsingerîndu-și anii,
Doar la chemarea morții mai răspund . . .

Din Tapae pînă-n Sarmisegetuza,
Semețul dac se zbate în zadar !
E-nfrint ! Pe scut, otrava-i arde buza
Și sinucis ia chipu-i legendar ! . . .

O țară-ntreagă poate fi doar roabă –
Și-oricare poate-ajunge-n jug roman ! –
Dar Decebal nu poate fi podoabă
La carul de triumf al lui Traian ! . . .

Sfîrșită-i lupta . . . Hăuie Carpatul ! . . .
Victoria-i serbată-n Palatin.
În togă și cu lauri, Împăratul
A dat virtuții dace-un alt destin !

Un șir întreg de veacuri fără număr,
Ce curg înlănțuite-n infinit,
Îl poartă parcă azi Cezaru-n umăr
Ca pe-un colos pilastru de granit.

– „Aicea, pe meleagurile dace,
Voi zămisli din singe-amestecat
Un nou popor să-și facă scut din pace,
Iar din război un drept revendicat !"

Apolodor își asculta Cezarul
Gindind edificarea Daciei noi.
Măreț, Traian își aruncase zarul
Să-nnalțe o columnă pentru noi !

PAX ROMANA

Pe lespedea de proaspătă-amintire
O fată dacă-și plinge un iubit . . .
Dar, lingă ea, romanu-nalt, subțire,
De dragă ce-i, se simte-nlănțuit ! . . .

Și Fericită Dacia-i numită,
În prunci curgea sangvinul dac-latin,
Iar obîrșia noastră-i zămislită
În tinerețe de altar creștin . . .

Cormanele răstoarnă-n bărăgane
Și pe muncèle brazde de pămînt ;
Se seamănă belșug peste gorgane,
Iar munca face pe tot omul sfînt.

Comorile adîncului sînt scoase
Cu brațele-ncordate pe lopeți
Și aurul și holdele mănoase
În talgerul nevoi-s precupeți.

Cînd Dobrogea înalță-n Adam-Klissi
Un monument al gloriei traiane,
Din Nistru, pînă-n malurile Tisii,
Se-ascund în valuri castrele romane.

Iar Pax Romana mîndră se intinde
Puternică în Pontul Euxin !
Pe Nistru-o togă-n falduri se desprinde :
E-un cavaler de strajă, un Quirin ! . . .

NĂVĂLITORII

Și hoarde-n valuri năvălind barbare
Întunecă-n mileniu cu urgii,
În munții noștri doinele, amare,
De jale pling pirjolul din cimpii.

Și trec pe rînd, cu spaime și năpaste,
În val-virtej de singe-n prădăciuni ! . . .
Noi le izbeam, din cind în cind, în coaste,
Securea recălind-o la tăciuni . . .

Încet, încet, întunecimea oarbă
Se risipește-n hoardă spre hotar . . .
Românii-ncep din limpezimi să soarbă
Neostoită viață de plugar . . .

Iar noi duram, împurpurind în vreme,
Sumanul și cojocul de păstor
Și-am triumfat, călcind peste blesteme,
Cu Ioniță, Rex Imperator ! . . .

Dar ura plămădită-n măruntaie,
Dospind, dezbină frați de legămînt . . .
Cu jaful și cu focu-n pilălaie,
Aduc tătarii iadul pe pămînt !

Toți cnejii cad răpuși sub cornul lunii,
În vălmășag stîrnit de luptători,
Noi bem veninul crud al mătrăgunii
Și-ii răzbunăm pîndind la trecători . . .

Și-n miez de noapte mai mocnesc cărbunii,
Din foc aprind primejdia pe deal,
Rănit dă Gelu mîna cu străbunii,
Murind ca ei, luptînd pentru Ardeal . . .

Și-n pofida altaicei năvale
Și-a silnicei Panonii, noi trăim
Pe-aceiași munți, pe-același deal și vale,
Pe-același șes, cu arma-n mîini murim !

Cu cite-n vreme ne-a izbit tot veacul,
N-am stat, plingind, cu braț cruciș pe
piept,
Căci sub suman ni se trezise dacul,
Sub toga de roman, un înțelept . . .

SFÎRȘIT DE BASM

Și în legendă, scări, fuștei de aur,
Urcăm înviforați prin guri de rai . . .
Pe vetre smei cu aripi de balaur
Și-aruncă buzduganele de crai . . .

Și-n basmul frînt de somn, adorm bătrînii,
Sub pleoape pling răpite cosinzene,
Copiii treji, cu nerăbdatul miinii,
Sfirșit de basm le scormone-ntre gene.

Și se trezesc bunicii trași de barbă . . .
Cu-n zîmbet cald sînt înveliți nepoții,
Ce-adorm apoi, căci feți-frumoși
se-nchearbă
Tăind pe smei, pe spini și barbă-coții ! . . .

ESPOSTOA LANATA — FORMA CRISTATA

dedicații

SÎNGELE ZORILOR

lui Ion Petrache

Trec nostalgii prin unghiul cocorilor,
Toamna-i cu miresme de cimbru,
Singele zorilor, singele zorilor
Pe care stă plecarea unui zimbru.

Vară sfîrșind în brațele viilor,
Parcă s-a stins în struguri soarele !
Dați, poeți, viață melancoliilor
Care dezleagă din piept izvoarele.

Strigă culorile, colindătorilor !
Pictorii lumii in vis le clatină.
Singele zorilor, singele zorilor,
Frunze de aur, frunze de platină !

DAMIAN URECHE

sadoveniana

Sinonimia frazeologică

Sinonimia frazeologică se întemeiază pe coincidența semantică dintre o sintagmă și un cuvînt simplu. Sinonimele de acest gen — reprezentate în special prin locuțiuni verbale — îi sînt familiare lui Sadoveanu, care le întrebuințează mai ales în romanele istorice, ca un procedeu discret-arhaizant Substituirea unui singur termen printr-o perifrază echivalentă ca sens conferă expresiei sadoveniene acea aură ușor vetustă, acel ritm domol, uneori tărăgănat, foarte potrivit cu atmosfera vremilor evocate. **A răspunde**, de pildă, este adesea înlocuit cu expresia **a întoarce răspuns (cuvînt)**, al cărei timbru specific sadovenian nu scapă nimănui : „Primiseră scrisori și **întorseseră răspuns**" ; „— Of, mult îți trebuie dumitale pînă ce te urnești de-acasă ! îi **întoarce cuvînt** jupîneasa Candachia". Citatele sînt din **Frații Jderi**, unde cele două locuțiuni revin de nenumărate ori, ca și în celelalte romane istorice.

Alte locuțiuni verbale rezultă din asocierea unei copule cu „nomen agentis" al verbului pe care sintagma îl înlocuiește : **a fi mulțămitor** („a mulțămi"), **a fi următor** („a urma"), **a fi rugător** („a ruga"), a se afla **trăitor** („a trăi"). Două, numai, citate, tot din **Frații Jderi** : „— Numaidecît **avem să fim următori** poruncii măriei tale, se închină staroștele" ; „— În cetatea Brăilei **se află** în ziua de astăzi **trăitori** doi neprieteni ai măriei sale". Senzația de „andante" în curgerea frazei sporește. În primul citat, prin opțiunea pentru forma neliterară de viitor (avem să fim . . .), iar în al doilea, prin izolarea elementelor alcătuitoare ale locuțiunii (**se află . . . trăitori**).

Potrivit aceluiași procedeu, „a sudui" este înlocuit cu **a lepăda sudalmă**, „a făgădui", cu **a slobozi făgăduință**, „a porunci", cu **a slobozi poruncă** : „au **lepădat** din gură **blăstăm** asupra dușmanului" ; Soliman-Beg hadîmbul **a slobozit poruncă** navrapilor **să spargă hotarul** înspre Crăciuna".

În romanele istorice ale lui Sadoveanu sinonimele frazeologice au, totdeauna, un randament stilistic superior față de cuvintele simple pe care le substituie. Comparați, de pildă, „a tăcea" cu **a închide (a lega, a fereca) clonțul ! . . .** Sporul de expresivitate este, nu o dată, covîrșitor, însoțindu-se de sclipirea unor surprinzătoare imagini, cum se vede din simpla confruntare a locuțiunilor **a sfărma între gene lacrimi, a da geană-n geană, a se pune poduri de gheață pe ape** cu verbele simple „a plînge", „a adormi", „a îngheța" : „Cînd **să deie geană-n geană**, Jder a auzit glasul lui Onufrei" ; „Spun acești răzeși că, la Vaslui, faurii bat potcoave. Atuncea măria sa așteaptă să iasă cu oștile după ce **s-or pune poduri de ghiață pe ape**". Cît de departe merge, și în această privință, originalitatea lui Sadoveanu se desprinde clar din textul următor, unde perifrazele subliniate exprimă, nuanțat, ivirea și instăpînirea treptată a zorilor : „Cînd **se descopăr** în răsărit **genele zilei** întăi **se scrijelează zarea cu sînge**, și după aceea **se arată soarele** în senin". Triumful zilei reprezintă, așadar, izbînda, prin luptă, a luminii asupra întunericului. Cu toate implicațiile posibile. De aceea zarea **se scrijelează cu sînge . . .** Suita unor consoane și grupuri consonantice „stridente" (z . . . scr . . . j . . . z) devine, într-o asemenea viziune, sugestivă.

O mare varietate de perifraze — unele eufemistice — exprimă, cu seninătate, ideea de „moarte". Iată un schimb triziu de replici între Manole Păr-Negru și Ilisafta : „— . . . Eu mă îngrijesc de pruncul sufletului meu și doresc să-l văd așezat la casa lui, cu soție ; pe urmă **pun mîinile pe piept** și **închid ochii. Tac de-a pururi** și **scapi de mine. — Vin** și eu **după tine**, Ilisaftă, n-ai grijă, căci **și zilele mele sînt numărate**. Ba încă se poate **să mă înfățișez eu întîi** și **întîi în acel loc de liniște și de tăcere** după care rîvnesc".

Perifraza arhaizantă constituie un mediu prielnic pentru înfiriparea imaginilor, dă culoare textului, creează atmosferă de epocă, sporește vigoarea expresivă a cuvintelor. Ea reprezintă o trăsătură frapantă a frazei sadoveniene, corespunzînd temperamentului artistic al marelui prozator. Fraza cîștigă astfel un spațiu de rezonanță mai cuprinzător, desfășurîndu-se în cadențe largi, într-un molcom „andante", care trimite gîndul către calmul marilor fluvii, ajunse în lenea cîmpiei . . .

G. I. TOHĂNEANU

lecturi

Vîrstnicul poet bucureștean, de obîrșie arădan, ne propune o poezie tînără, consemnată într-o cărticică ce se parcurge, dealtfel, lesne. Întocmirea ei e rezultatul unui travaliu corect și al unei pulsații afective deschise. Titlul cărții, **„SPADA ȘI COROLA"**, este împrumutat prin translație, fără greutate, de la o poezie din volum, în care poetul încearcă o antologie de emblemă între Ștefan : „Mare Voievod de Putna" și Blaga : „Mare Voievod de Lancrăm". Desigur, poezia în cauză, prinsă în două strofe, are numai un caracter elogios și declarativ : **„El cu spada și cu tunul, / Are peste veacuri-seamăn : / El, cu gîndul și cu slova, / Mare Voievod de Lancrăm".**

De reținut că în poezia lui Petre Pascu nu e nimic contrafăcut. Sentimentul cert al zilei prezente, cu tendința spre truda creatoare, se traduce în tipare adecvate. Actul poetic, ca fenomen de limbaj, se vrea realizat, dar e înserat pe un portativ liniar și monocord. Combinațiile verbale cu vocabule rînduite cu meșteșug transportă ușor o încărcătură optimistă : **„Uită-te ! din nou pe boltă, / Berze vin în lung, în lung șirag. / Saltă soare nou la toți în prag. / Vom avea, cum n-a mai fost, recoltă".** (Primăvara roditoare).

În paginile cărții mai întîlnim cîteva dedicații, trimiteri și mențiuni de nume, poezii cu un iz romantic. Numele lor : pictorul

Petre Pascu
SPADĂ ȘI COROLĂ
Ed. Cartea Românească, 1977

Constantin Dipșe, Pallady, Perpessicius, Egdar Poe, Iosif Constantin Drăgan, Maria Tănase, Gh. Anghel, Eminescu.

În general, materialul lingvistic vehiculat cu îndeminare pare acurat și la locul lui, dar fără să comporte investigații de subtilitate. Totuși, semnalăm și o serie de stridențe de lexic care nu se înregimentează frazării literare, ele vitregind euritmia texturii poetice. Citățm,spre pildă : buiac, priznel, oarzăn, planturos, nabab, crug, orăcăiri, silhui, vînzoleală, postată, încalte, durde și altele. Scrierea e decentă și personală, dar aria axiologică în care se compartimentează nu depășește convenționalul. Se menține cu propria-i combustie la linia de plutire.

Incursiunea în materia vie a poeziei nu e penetrantă, ea, poezia, rămînînd la diafanul ușor pudrat al epidermei ei : **„Luna e albă ca varul, / Soarele-i roșu ca jarul ; / Luna e rece ca ghiața, / Soarele-i cald ca viața".** (Soarele, mire în casă). Figura de stil, de obicei, e cuminte și mai ales pauperă, atunci cînd e supusă contextului. În mare, poetul respiră adînc și sănătos, însă, un aer de șes, nicidecum tăria ozonată a marilor piscuri. Tușa artizanului nu-și găsește, de obicei, o efloroscență elevată. Ea, nefiind, nici măcar, solicitată.

Poeziile nu vizează transcotidianul și nu au trimiteri care să implice adîncimi de efect. Sublimarea nu se produce. Metafora nu e regentă.

Cu toate acestea, poezia lui Petre Pascu se poate citi cu bună voie, mai ales pentru tonul ei liric, curat și franc și pentru opțiunea spre mai bine : **„Presar timid, cu stîngăcie, / Pe foi un vis visat cîndva. / De-o viață tot aștept să vie / Rivnitul ceas de-a fi ceva".** (Rondelul fărîmii dintr-o veșnicie).

AUREL CHERLEA

Pentru întîiia oară critica noastră își găsește o oglindire unitară și în toată durata ei în cele două lucrări ale lui Florin Mihăilescu, **Conceptul de critică literară în România** și **Semnificațiile criticii contemporane. Studiu și antologie,** ambele apărute la sfîrșitul anului 1976.

Florin Mihăilescu nu întreprinde o istorie propriu zisă a criticii noastre literare, cercetare de proporții care ar putea angaja forțele unui colectiv, ci numai, așa cum indică titlul, o istorie a conceptului de critică, așa cum a fost el formulat la noi în cursul timpului, adică „o critică a criticii" după expresia lui Albert Thibaudet. Începuturile criticii noastre sînt conturate la începuturile secolului trecut, cînd disciplina nu avea deplină conștiință de sine, dar a fost ilustrată de la Eliade la Hașdeu de numeroase nume impunătoare, care se regăsesc și în antologia lui Gh. Ivașcu. Conștiința critică a fost fundamentată de Maiorescu și Gherea și de urmașii acestora, a căror concepție este analizată cu discernămînt și competență în numeroasele capitole ale lucrării. Pe lîngă exponenții notorii ai disciplinei, sînt aduse la lumină nume și concepții mai

Florin Mihăilescu
CONCEPTUL DE CRITICĂ LITERARĂ ÎN ROMÂNIA
Ed. Minerva, 1976

puțin cunoscute ca cele ale lui Radu Ionescu, N. Petrașcu, A.C. Cuza, Aurel C. Popovici, Anton Bacalbașa, C. Mille, Șt. Petică, Al. Macedonski, O. Densușianu.

Critica dialectică, predominantă după 1944, expusă teoretic în primul volum, este ilustrată prin texte în cel de al doilea, **Semnificațiile criticii contemporane** care constituie cea dintîi orientare sistematică în variatul și fecundul demers critic al epocii noastre. Mărginindu-ne în această scurtă notă la semnalarea sumară a deosebitei contribuții a lui Florin Mihăilescu, înzestrat gînditor și talentat scriitor, remarcăm unele lipsuri evidente, mai ales în ultima lucrare. Nu i s-a acordat locul cuvenit lui Al. Dima a cărui lucrare **Principii de literatură comparată** a fost recent tradusă în limba rusă din inițiativă sovietică, apoi lui Ion Chinezu, Ovidiu Papadima, Edgar Papu, C. Ciopraga, M. Zaciu, M. Ungheanu, M Nițescu, Ion Maxim, G. Grigurcu, C. Ungureanu care au contribuit efectiv la definirea conceptului criticii dialectice marxiste. Lipsa lor echivalează cu o nedreptate. Cu toate aceste lacune reparabile, cele două lucrări ale lui Florin Mihăilescu sînt fundamentale în cunoașterea demersului critic, nu numai în literatură ci în orientarea întregului ethos creator național.

BUCUR ȚINCU

Un tînăr poet — muncitorul IGNEA LOGA

IGNEA LOGA este operator chimist la COMBINATUL PETROCHIMIC „SOLVENTUL" din TIMIȘOARA. A debutat în anul 1959 în ziarul **„Flamura"** din Reșița, pe cînd era elev în acest oraș. Apoi a avut colaborări sporadice la publicațiile **„Orizont", „Argeș", „Viața Militară", „Clubul"** și la **„Drapelul roșu".** De mai mulți ani este membru al Cenaclului literar **„Victor Eftimiu",** de pe lîngă **Consiliul județean al Sindicatelor.** I s-au publicat poezii în toate plachetele editate de cenaclul respectiv **(Omagiu Republicii, Sirena luminii, Anotimpul împlinirilor, Generații, Poeme pentru columna patriei),** precum și în culegerea de versuri și proză **Arc peste timp,** apărută recent, sub îngrijirea Consiliului Central al Uniunii generale a sindicatelor din România. Tînărul muncitor Ignea Loga își folosește harul poetic și în cadrul întreprinderii în care lucrează, fiind aici textier și instructor al formației brigăzii artistice.

Surprinde plăcut în poeziile lui Ignea Loga în primul rînd mesajul umanist al iubirii de țară și de semeni, exprimat, adesea, cu o reală putere de transfigurare artistică, susținută de resursele unui lirism de factură romantică. Versurile sale au diafanitate, prospețimea undei elevate a liricii populare, primind densitatea unei bune poezii de notație.

Poem

În Carpați, robit de cîntec,
Ca un codru de zăpezi,
Unge veacul cu lumină
Neamul tînăr de aezi...

În Carpați respiră grîul,
Ca fîntînile cu dor,
Încît sufletul se face
Luminos ca un cocor...

În Carpați pătrunde hora,
Ca un rug, în sărbători,
Fiindcă noi visăm în umbra
Unor dinastii de flori !.

Minerii

Arde luna peste grui
Ca un steag al primăverii,
Pe cînd trec prin carnea lui,
Spre adîncuri noi, minerii...

Din obroc de galerii,
Se revarsă-n ora plină,
Ca un cer de flăcări vii,
Printre case, pe colină...

Romantică

De mult nu m-au strigat cocoare
Peste păduri adînci, cu ape,
Pe care tot visează-o floare,
Cum mă îngroapă vara-n pleoape...

De mult n-a mai trecut o fată
Prin munții gîndurilor mele,
Ca o zăpadă așteptată,
Și ca un revărsat de stele...

Ci, totuși, mă-nfrățesc cu vîntul
Ca în poemele grădinii,
Cînd ametesc întreg pămîntul,
Ca niște verbe albe, crinii...

Mărturisire

Numai în patrie,
De șarje de spice și flori,
Mi-e inima
Cascadă de privighetori...

Cîntec mic
fetiței mele

Numai tu aduni în gene,
Roua de pe sînziene,
Cînd vecii de sori și stele
Trec prin cîntecele mele.

Ca un cor de maci în grîne
Doar surisul tău rămîne.
Și-anii mei, ca mrenele,
Își desfiră trenele.

Semn

Mi-am lăsat inima lîngă
Capul Bunei Speranțe...
Treceți prin constelația ei,
Ca printr-o mireasmă
De grîu și de tei...

Rebus

SCRIITORI TIMIȘORENI

ORIZONTAL : 1) Reprezentant al tinerei generații, autor al romanelor „Nisip", „Lașii" și „Anotimpul făgăduinței" – Prozator și dramaturg, autor, între altele al romanelor „Experiențele lui Ionete", „Arșița" și al comediei „Cireșică și visele". 2) Critic literar ce a debutat cu volumul „La umbra cărților în floare". 3) Riu în Irlanda – Mic lac în Austria – Debutul lui Ciobanu (Radu ?) 4) Animator al mișcării culturale din Banat, remarcabil „pictor" al meleagurilor bănățene prin volumele de reportaje „Oameni și locuri din Caraș" și „Drumuri și popasuri bănățene" – Nicolae Mărgeanu-Valentina Dima. 5) Încă o dată – Horia Vasilescu. 6) Anghel Dumbrăveanu – Grilă – În zmeuriș ! 7) Figură acrobatică pe aerodrom – „Brazde în luncă" (Petru Vintilă, sing). 8) Individul, în sens filozofic – Reprezentantă a scrisului feminin, semnatara romanului „Salt în gol". 9) „Dragoste" (Grigore Popiți) – „Strămoșii" (Radu Theodoru, sing. neart) 10) Început de nuvelă – Prozator autorul romanelor „O complicată stare de fericire", „Amintiri de pe planeta Pămînt" etc. 11) Liric contemporan, autorul volumelor „Temperamentul primăverii", „Elegie cu Francesca da Rimini", „Viori fără amurg" – „O fată din cele multe" (Mircea Șerbănescu) ... din Banat !

VERTICAL : 1) Poet, prozator și publicist, autorul volumelor „Fluviile visează oceanul", „Poeme de dragoste", „Delte", „Piatra de încercare" etc. 2) Orășel în India – Poet contemporan, autorul volumului „Insemnele anilor" apărut la editura Facla în 1973. 3) Isteți – În siloz ! 4) Debutul lui Lupulescu Iosif – „... de corăbii", volum de versuri semnat de Anghel Dumbrăveanu – Se folosește doar cu manivela 5) „... nu mai curge pe unde a curs" (Svetomir Raicov ; neart. pl.) – „Enigma Orhideei" (Anghel Dumbrăveanu) pag. 89 ! 6) – „Lume fără ..." unul din cele mai importante romane ale colectivității proletare semnat de Virgil Birou – „Darul" (Karoly Sandor în traducerea lui Aurel Buteanu, neart.) 7) Riu în Marea Britanie – Pe primele locuri la drept ! 8) Carene ! – Mihai Halici – Suma mare (fig.) 9) „Copacul" (Sorin Titel : neart.) – Prozator contemporan, autorul romanului „Rătăciri de duminică" și al volumelor „Soarele se uită înapoi" și „Vitrina cu ironii" – 10) Precedentul în monogramă – Șoricar (reg.) – Nicolae Avrigeni 11) Prozator, autorul romanelor „Țipătul de nuntă al păunului", „Șase căluți în galop" și al volumelor „Aproapele", „Fierbințele vînt cu nisip" etc.

DICȚIONAR : MAE – IRR – ENAI – EARN – UIE.

VIOREL ABRUDAN

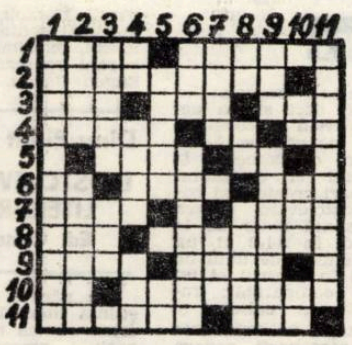

Cuvîntul care răzbește

(Urmare din pag. 1)

vărurile timpului acestuia istoric, prin suplețea surprinderii evenimentelor sociale și umane, și prin tonul unitar, dar atît de divers, totuși, al scrisului lor.

Servind idealul suprem al clasei noastre muncitoare, ducînd cuvîntul înțelept al partidului în toate teritoriile vieții, fiind propagatorul celor mai înalte idei și țeluri, gazetarul României socialiste știe că de puterea scrisului său și a convingerilor sale marxiste depinde și forța umanistă de înrîurire a cuvîntului său scris.

Eliminînd uniformitatea, schematismul, cenușiul și adoptînd adevărul complex, curajul viu al noului, drept emblemă, nefiind niciodată superficial sau lipsit de răspundere, ci întotdeauna plin de abnegație și de sacrificiu față de frumoasa menire de a sluji prin scris poporul și partidul său, disciplinat și tenace în urmărirea adevărului vieții, gazetarul din patria noastră și de aici, de pe meleagurile Banatului, știe că, pentru a răzbi pînă la inima cititorilor, cuvîntul său trebuie să-i crească din propria-i inimă, să pornească, adică, din marile adevăruri ale timpului său, dar să fie încălzit prin inima sa, și, apoi, să intre direct în inima și conștiința celor care îl așteaptă.

De ziua presei române, de ziua gazetarilor din România, revista noastră aduce elogiul acestei meserii atît de profund omenești și dorește tuturor ziariștilor putere de scris, dăruire, sacrificiu, spre gloria literelor române.

(Urmare din pag. 1)

nul „Muntele", la care ați lucrat aproape paralel cu romanul „Strămoșii" ?

– „Muntele" este una din marile mele experiențe contemporane și locul de unde se va naște tetralogia la care lucrez : „Viața". În planul receptării de către critică, consacrarea. În viața mea profesională, un loc tulburător, nedus încă pînă la ultimele lui consecințe.

– De fapt, unde Vă simțiți „mai acasă", în romanul istoric, sau în romanul „de actualitate" ?

– Mă simt acasă în ambele ipostaze ale acestui proces unic care este istoria, pentru că am reușit să-mi făuresc mijloacele prin care să mă integrez lor, să le înțeleg și să le exprim. Nu vorbesc de aparatura științifică, de optica prin care investighez fenomenul social, fie că aparține unor vremuri revolute, fie că aparține contemporaneității. Vorbesc de elementul viu al istoriei : limba. Aici este o problemă puțintel mai largă, puțintel mai specială, pe care criticii o ignoră, care ține fundamental de profesie, pe care o gîndesc și sub raportul dinamicii ei istorice, și sub raportul forței expresive, dar nu la aceasta se referă întrebarea dv.

– Ce dificultăți de elaborare și de compoziție V-a impus romanul „Strămoșii" ?

– Cele mai mari. Este vorba de a opera o sinteză literară, cu personaje, fapte, structuri social-politice aparținînd citorva veacuri. Este vorba de a găsi liantul, lait-motivul, ideea transcendentală care a trecut prin veacuri, determinîndu-le cursul, impregnîndu-le cu valorile perene și în același timp cu adiacențele lor specifice, acea ideecheie pentru spațiul carpato-dunărean, fără de care nu putem deschide nici mitologia, nici istoria.

– Sînteți de acord că un roman istoric bun poate fi la fel de actual ca și o carte inspirată din actualitatea imediată ?

– Cu sublinierea că un roman istoric bun vizează rezistența în timp și că o carte, inspirată din actualitatea imediată, dacă nu este literatură de bună calitate, s-a născut moartă. Diferențierea aceasta, oarecum școlărească : roman istoric – roman actual, nu intră în concepția mea despre epică. Oricîte bărbi, mustăți, spade și arhaisme am vehicula într-un op, dacă aceste bărbi, mustăți și spade nu reprezintă clase sociale în conflict, ori națiuni în momente de răscruce, ori linii de ruptură, cum sînt revoluțiile, ori marile bătălii de idei, nu mai putem numi lucrarea „roman istoric". Dialectica nu poate rămîne un punct dintr-o programă indigestă. Ea este esența. Și fără esență totul nu rămîne decît un decor de mucava !

– Ce rol joacă documentarea în literatura de evocare istorică ?

– Enorm !

– Care este supremul Dv. orgoliu ?

– Adevărul !

– Ce scriitori contemporani iubiți mai mult ?

CU SCRIITORUL
RADU THEODORU

– Cei care nu lustruiesc, nu poleiesc și nu transformă viața în operetă.

– Ce trebuie să știe un scriitor care face literatură istorică ?

– Totul. Dar, înainte de asta, pînă la cea mai îndepărtată origină, limba poporului său.

– Cum Vă explicați faptul că, în general, critica acordă foarte puțină atenție literaturii de evocare istorică ?

– Un lapsus de cultură, comoditate, oportunism, sau, la cei cinstiți, probitate profesională. Este greu să scrii despre ceva ce-ți este necunoscut ; ori cunoscut doar de la lecțiile din adolescență.

– Care socotiți că este îndatorirea cea mai de seamă a scriitorului român contemporan ?

– A-și pătrunde epoca în mod critic, luptînd din interiorul ei pentru perfecționarea adevărurilor ei esențiale.

– Cum scrieți ?

– În liniștea casei mele de la Argeș, între țărani, supunîndu-mă rigorilor celor patru anotimpuri, înconjurat de ai mei și prieteni, făcînd din profesie sacerdoțiu cotidian.

– Care credeți că este secretul reușitei în literatură ?

– Dacă trompetele și corurile reunite în osanale sînt considerate succes, atunci trompetele și cădelnițele. Dacă succesul ține de pătrunderea în conștiința cititorului și, prin el, a timpului, atunci accept mijloacele străvechi ale literaturii, începînd cu cele folosite de confratele nostru mai vîrstnic, Homer. Cărora, desigur, vremea le cere și puțintel talent și puțintică înțelegere a ritmurilor contemporane.

– Ce credeți ca n-ați realizat pînă acum ?

– Acordul cu mine însumi.

– Ce credeți că n-a reușit să realizeze pînă în prezent literatura noastră nouă ?

– Acordul dintre adevărurile epocii, contradicțiile ei și devenirea legică. De asemenea, acoperirea marilor pete albe de pe continentul devenirii noastre în timp, dinainte de Burebista și, să zicem, pînă-n zilele construirii societății socialiste multilateral dezvoltate.

– Ce proiecte aveți pe masa de lucru ?

– O carte de călătorie, puțintel mai romantică **„Noi – MIRCEA și Atlanticul",** adică drumul făcut cu nava-școală „Mircea" de la Constanța la New-York, cu escale în Insulele Canare, Venezuela, Columbia, Mexic, Cuba, cu furtuni și emoții în „Triunghiul Bermudelor" etc.

– Ce rezonanțe au trezit în sufletul Dv. aniversarea Centenarului Independenței Naționale de Stat a României ?

– Mi-am epuizat rezonanțele în romanul-document **„Cronică eroică 1877–1878",** o carte la care am lucrat cîțiva ani (vedeți, am obiceiul să nu-mi exprim gînduri sonore și festive în momentele cheie, lucru cu totul dăunător „succesului" meu literar și în alt roman-document, intitulat „Asaltul", scris în colaborare (cel dintîi cu generalul-maior Marin Dragu. Prima carte a apărut la „Albatros", a doua la „Eminescu" și ambele epuizează, din punctul meu de vedere, marele adevăr al anilor acelora hotăritori.

– Ce gînduri transmiteți cititorilor Dv. din Banat ?

– Promisiunea că va veni și acea carte, pe care, cei care-mi sînt fideli, o așteaptă. Și dorința de a-i avea parteneri la o discuție sinceră despre literatură.

EVGHENI EVTUȘENCO

(U. R. S. S.)

ESTRADA

Blestemul meu,
risipa mea de suflet, –
Estrada...
Tînăr eram...
Mă vream pe piedestal,
Aplauze voiam eu și buchete
Cînd m-am ivit
și m-am oprit stingher
Pe talcul alb rămas de la balet.
Și încă nu aveam nimic de spus,
Erau numai gitlejul și sunetele-ascunse
Și nu știu ce parcă așa-mi spunea
Că scena nu-i putință s-o-ncălzesc.
Prin vocea mea, ce poate se va frînge,
Vremea cea frîntă a strigat
Și vreamea am fost eu, și eu am fost chiar ea,
Dar ce contează cine cu cine-a fost întîi?!
Pe al estradei țărm învăpăiat
Pătrunse-n mine-a sălilor mutenie
Ce seamănă cu cea a zărilor
Cînd tăinuiesc atît pe întuneric...
Genul estradei tot creștea-n chemare
Și ne-nsemnată gloria ajunse
Ca-n biblie –
la început – cuvîntul
Și-apoi explozia mocnită în cuvînt!
Cum seamăn eu cu Severianin, proștilor ?!
Oasele mele, sigur, au fost slabe,
Dar pe obrazul meu, prin ganglioni
Îmi răzbătea năpraznic Maiakovski
Și aur, de atîta cutezanță,
Tot necuprinsul stepei respirîndu-l,
Al lui Esenin cap rătăcitor
Se răsucea deasupra frunții mele.
Dascălii mei, nu v-am făcut de ris,
Și-n taină eu v-am dat orice buchet.
Ne-aplaudă pe toți întreaga lume :
Parisul și Hamburgul
Și Melbournul.
Și Londra...

CHINURILE CONȘTIINȚEI

Lui D. Șostacovici

Noi trăim, nu ni-e gîndul la moarte,
De aceea uităm de rușine ;
Nevăzută madonă – conștiința
La răspîntii doar ni se ține.

din lirica universală

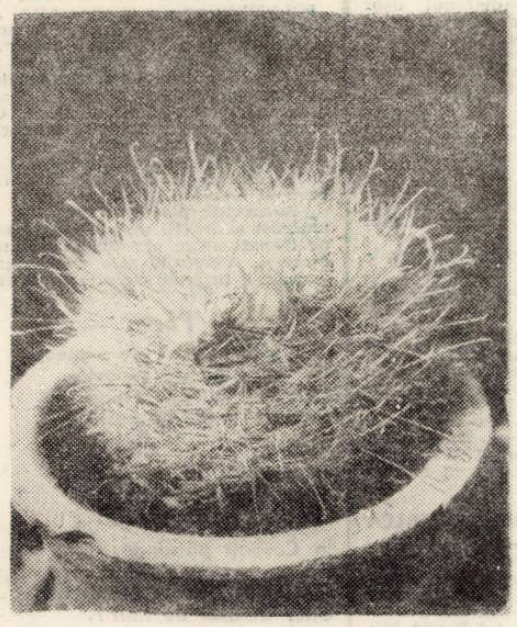

PARODIA PENICILATA

Și-i pășesc și nepoții și fiii
Cu toiag și desagi de cerșit,
O, ciudatele zbateri de cuget,
Cînd atîți de conștiință-au fugit !

. . . . . .

Foarte bine știau toți călăii :
„Cin' se zbate e un răzvrătit,
Un pericol e chinul conștiinței,
Să-i găsim deci conștiinței sfîrșit !"

Dar la fel ca semnalul de-alarmă
Casa lor nopți de-a rîndul izbind,
Frămîntarea conștiinței teribilă
Răzbătea la călăi hohotind.
Chiar la cei ce minciunii-i stau pază
Și-a lor cinste-au pierdut-o, de cînd,
Din conștiință de nu e nici urmă,
Mustrări de conștiință tot sînt !

Și atunci, cînd în lumea întreagă,
Unde nimeni nu-i fără păcat,
„Ce-am făcut ?" de se-aude-n oricare,
Veți vedea tot pămîntul schimbat.

Eu nu cred în cuvîntul proteților
Și-n nici una din Rome de-apoi,
Cred în blîndul : „Voi ce mai creați ?"
Cred în amarul : „Dar noi ?"

Vă sărut mîna întunecată,
Lîngă-o margine de necredință,
Și-mi rămîn pentru crezul din urmă
Luminoase mustrări de conștiință !

. . .

Zăpezi vor năvăli, vor năvăli
Și-oi deslușì-n urzeala lor subțire
Că tinerețea mea iar va veni
Să-mi mai arunce-n treacăt o privire.

Spre urmele și pașii nu știu cui
De mînă mă va duce undeva
Și cu copaci, cu flăcări și viforniți
În conspirații vechi m-o aduna.

Și o să-mi pară iar, o să imi pară,
Plimbîndu-mă pe străzi din Moscova,
Că nu am fost eu tînăr niciodată,
Ci tînăr de acum voi fi abia.

Și noaptea sus s-o răsuci, s-o răsuci,
Și spre păcat ca-ntr-o pîlnie va chema
Și tinerețea mea s-o-nvălui,
Piezișe tuturor, cu mine-n nea...

Dar, devenind pe loc sulemenită-n
Lumina zilei nepărtinitoare,
De joc cu mine, grabnic plictisită,
Ca o țigancă m-o lăsa-n ninsoare.

Și voi începe viața să mi-o schimb
Și-oi face de ocară naivitatea mea
Și, ca pe-un ciine vagabond, pe mine însumi
Posac în lanț mă voi lega.

...Zăpezi vor năvăli, vor năvăli,
Și totul ca pe fus vor răsuci
Și iar, ca o țigancă sub fereastră,
Trecuta tinerețe va veni.

. . .

(fragment)

Eu nu te mai iubesc... Banal
deznodămînt...
Banal cum este viața, banal cum
moartea e,
Romanței crunte coarda în două o voi
rupe
Să măscărim comedii-acuma, pentru ce ?

Lătoasă stîrpitură, cățelul n-o-nțelege
De ce faci pe grozava, de ce fac pe
deșteptul...:
Dacă-l închid la mine – zgîriie ușa ta,
Dacă-l închizi la tine – o zgîriie pe-a
mea...:

De-atîta frămîntare chiar poate-nnebuni.
Cățel sentimental, ești june, negreșit,
Dar eu nu-mi voi permite să fiu
sentimental,
Ca să lungesc tortura, trăgînd de un
sfîrșit.

Nu slăbiciune – crimă-i să fii sentimental,
Să te mai moi din nou, să mai promiți
o dată
Și să încerci să mai montezi o piesă
Cu titlul ei obtuz de : „Dragoste salvată!"

. . . . . .

Pîn'la dambla scincește bietul ciine
La ușa ta, la ușa mea, cu-al labei
zgîriit...:
Că nu te mai iubesc, eu nu îmi cer iertare,
Iertare-mi cer pentru că te-am iubit.

În românește de
VICTOR RUSU

PARODIA MAIRANANA

consemnări

Apărută sub semnătura regretatului Dinu Pillat, constituind deci și un act editorial postum, **Dostoievski în conștiința literară românească** concretizează rezultatul a numeroși ani de cercetări și meditație asupra operei și destinului unuia dintre cei mai mari creatori ai romanului modern — Dostoievski. Cartea lui Dinu Pillat se prezintă chiar de la primele pagini ca fiind, în felul ei, un act de istorie literară, dublat de unul de critică a criticii, avînd în centrul ei un obiectiv de literatură comparată : receptarea lui Dostoievski în cultura și literatura noastră. In fapt, volumul este **o istorie a viziunii românești** asupra creației și personalității marelui scriitor rus, începînd de la prima menționare a acestuia, la noi, la 20 februarie 1881, în ziarul **Telegraful** din București, și ajungînd cu periplul exegetic și documentar pînă în zilele noastre, la cunoscuta contribuție a lui Ion Ianoși, **Dostoievski, „tragedia subteranei"** din 1968, la pertinente studii semnate, printre alții, de Petre Stoica, T.L. Bîrăescu, S. Damian, Virgil Nemoianu, precum și la unele mărturii semnificative asupra lui Dostoievski, exprimate de romancieri contemporani reprezentativi ca Marin Preda și Eugen Barbu.

Dinu Pillat

DOSTOIEVSKI ÎN CONȘTIINȚA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ

Ed. Cartea Românească, 1976

Din păcate, însă, **Dostoievski în conștiința literară românească** este un eseu critic rămas neîncheiat, din pricina dispariției premature a lui Dinu Pillat, lipsindu-i tocmai partea care ar fi fost probabil rezervată receptării romancierului rus în critica și istoria literară a deceniului nostru, perioadă în care au apărut, pe lîngă zeci de studii și articole substanțiale (anul 1971 a fost și în România, nu numai în celelalte țări ale Europei, bogat în apariții și manifestări despre Dostoievski !), trei cercetări de amploare asupra creației scriitorului rus, semnate de Alfred Heinrich, Liviu Petrescu și Valeriu Cristea. De asemenea, sînt absente, respectiv nescrise, și tradiționalele **concluzii**, ce ar fi încheiat armonios capitolul intitulat **Reconsiderarea lui Dostoievski (1944—1974)**. De fapt, capitolul acesta mare și deosebit de important în urmărirea avatarurilor conștiinței literare românești de la 1944 încoace, în pas cu procesul asimilării unui creator atît de complex și contradictoriu ca Dostoievski, dezvoltă o arie de investigație ce se impune continuată, deoarece, la aproape o sută de ani de la moartea fondatorului romanului modern de analiză psihologică, fiecare literatură a continentului nostru se străduiește să-și „reconsidere" relațiile față de Dostoievski.

Astfel, eseul lui Dinu Pillat, scris în stilul sobru, clar și concis ce l-a cultivat întotdeauna, constituie la noi un început prețios, un început conceput cu multă pasiune și exigent spirit exegetic față de fenomenul cercetat, aproape fiecare pagină oferind valoroase sugestii în vederea unor posibile studii de amploare, avînd ca subiect tocmai influența lui Dostoievski asupra **structurilor literare românești.**

CORNELIU NISTOR

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (X)

DROG

— Și ce i-ai mai spus, domnișoară ? — întrebă el răbdător.

— Prietena dumneavoastră m-a întrebat dacă nu cumva sînteți polițist și m-am gîndit că ea nu știe cine sînteți, așa că i-am spus să vă întrebe pe dumneavoastră

— Îți mulțumesc. Te chem mai tîrziu, să văd dacă o mai fi ceva pentru mine.

— Nu uitați să-i telefonați inspectorului.

Parnell își bău cafeaua și-l sună pe Raykers. Inspectorul îl informă că în oraș sosiseră două „oițe" noi din Rotterdam, care abia așteaptă să fie „tunse" la pocher, și că ar fi bine ca și el să asiste la „tuns". Parnell îi răspunse că se mai gîndește ce să facă, și-l întrebă dacă-l cunoaște cumva pe un oarecare Charlie, plasator mărunt de droguri. Raykers îi spuse să rămînă pe fir. După cîteva minute îi comunică că există un asemenea individ, fără o mină, dar că acesta nu distribuie decît canabis.

— Vrei să-l interogăm ? întrebă Raykers.

— Nu, lăsați-l deocamdată în pace.

★

Un diplomat ieși dintr-un apartament din centrul Parisului, avînd asupra lui o sacoșe grea, închisă cu sigiliu diplomatic. Opri un taxi și se duse la aeroportul Orly. Trecu fără probleme prin Franța, apoi cu aceeași ușurință trecu și vama mexicană, pe aeroportul din Mexico City

Se duse la hotel și de îndată ce hamalul ieși din cameră, el chemă pe cineva la telefon. Lăsase ușa descuiată și după cinci-sprezece minute un individ intră în cameră Își strînseră mîinile și diplomatul desfăcu sigiliul de pe sacoșă, nu înainte de a scoate de acolo cîteva documente oficiale. Din sacoșă scoase apoi douăzeci de pungi mici de nylon în fiecare din ele se aflau cincisute de grame de heroină pură. Vizitatorul le puse în sacoșa sa, după care îi înmînă diplomatului zece mii de dolari și, păzindu-se să nu-l observe cineva ieși pe coridor.

Omul care luase heroina de la diplomat se îndreptă cu avionul spre Tihuan. Petrecu o noapte în hotelul orașului de pe granița cu **S.U.A.**, iar a doua zi un tînăr veni după el, într-o mașină cu tăbliță de înregistrare californiană. Ieșiră în afara orașului și după ce găsiră un loc izolat și ascuns bine, puseră pungile cu heroină în compartimente speciale construite în portbagajul mașinii. Apoi se întoarseră în Caliente, unde erau așteptați de două fete, cu care se duseră să vadă cursele de cai. După ce și ultima cursă luă sfîrșit, urcară cu toții în mașină și se alăturară coloanei lungi de automobile care se tîra spre granița americană.

În urma telefonului anonim pe care-l primise în dimineața aceea, inspectorul vamal american, Bill Thompson, era mult mai atent ca de obicei la coloana nesfîrșită de mașini care se strecoară spre granită. Îi sări în ochi un „Chevrolet" albastru-nchis și-i făcu semn omului de la volan să tragă mașina de o parte. Numărul mașinii corespundea cu cel pe care-l indicase anonimul de la telefon.

A fost nevoie de mai bine de o oră pentru ca Tompson și încă doi specialiști pentru automobile să descopere heroina ascunsă Transportul acesta de zece kilograme de drog era destinat bandei lui Madollini din New-York. Pierderea lui urcase prețul heroinei la opt dolari.

Parnell pierdu două zile și două nopți căutîndu-l pe ciung. În prima seară intră în barul în care o cunoscuse pe Suzana. Acolo nu se mai afla gașca ei, ceea ce nu-i surprinse. Întrucît știa că e american, probabil bănuia că e agent pentru narcotice, și plecase din oraș. Cînd îl întrebă pe barman unde poate să-l găsească pe Charlie, acesta îl privi cu suspiciune, spunîndu-i că n-a auzit niciodată de el

Peste zi nu se întîmplă nimic deosebit. Pe hippies pe care-i întîlnea prin parcuri și piețe nu se putuse baza Ei discutau cu el despre orice dorea, numai despre narcotice, nu. „Într-adevăr", își zise el, amintindu-și de ce i-a spus Suzana, „nu arăt deloc ca unul care cumpără „iarbă".

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)

ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Trăiască cea de-a XXXIII-a aniversare a eliberării României de sub dominația fascistă!

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptăminal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 23 august 1977 ● nr. 34 (496) 8 pag. 1 leu

„LA MAREA SĂRBĂTOARE"

Gheorghe Văleanu

GHEORGHE VĂLEANU pare a fi un grafician și un desenator înnăscut, nu făcut. Foamea lui pentru acuratețea desenului, pentru precizia rece, austeră, a desenatorilor Renașterii, un Bosch, Dürer, Bruegel, Holbein, sub care bate un puls viu, contrastul dintre puritatea hîrtiei și convulsia expresivă a liniei, aerul ușor fantast și baroc, înaintînd spre grotesc, care trimite spre Chirico sau Salvador Dali, fac din el, și din creația sa de pînă acum, un punct original de referință în grafica timișoreană și românească.

Urnindu-se greoi, dintr-un sat ardelenesc ca Gurahonț, spre peisajul cîmpiei, trăind, copil, sub farmecul unei străbunici care slujise decenii în șir poetului Goga, la Ciucea, dar trăind și sub drama părintească, a unui tată întors din război ca „mare mutilat", adolescentul trece rapid și continuu la umplerea clipelor sale libere de viață cu farmecul desenului. Student al Facultății de desen timișorene, elev al graficienei Lidia Ciolac, a cărei gîndire severă, elaborată, l-a influențat în propria-i căutare artistică, și elev al pictorului Leon Vreme, care l-a familiarizat, prin anii 1962—64, cu întreaga pictură modernă, înregistrînd puternicul farmec al culorii, tînărul Gheorghe Văleanu, încă de student, și-a deschis prima sa expoziție personală, în care obsesia sa o reprezenta figura umană prezentă în dinamica compozițiilor sale tematice specifice anilor de studiu.

Temperament elaborat, bine structurat, dar permanent gata spre înnoirea desenu-

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

LA MAREA SĂRBĂTOARE

Arcuri de triumf ale istoriei, marile sărbători marchează drumul victoriilor unui popor spre definirea și împlinirea voinței și puterii sale punîndu-și eroii pe sacrul altar al memoriei continue. Fiecare an, pas făcut în teritoriul viitorului, păstrează integre datele marilor sărbători ale națiunii ca pe niște porți deschise, prin dreptul cărora săvîrșim ritualul amintirii pioase, îngemănat cu bucuria treptelor de ascensiune scrise, prin noi, în istoria patriei.

An aniversar al Centenarului cuceririi Independenței de stat, 1977 prilejuiește rememorarea unei impresionante sume de evenimente care au premers și pregătit prezentul, evenimente ce au format însăși istoria acestui popor, demonstrîndu-i vigoarea ființei sale în lupta pentru unitate, suveranitate și libertate națională, repere ale istoriei ce au culminat cu Insurecția națională antifascistă armată, de la 23 August 1944, dată ce înscrie în sufletul poporului nostru Marea Sărbătoare Națională.

Descoperind semnificațiile adînci, pe care le-a avut această poartă de istorie pentru evoluția socialistă a țării, pentru edificarea prezentului luminos pe care îl trăim, la fiecare întîlnire a noastră cu Marea sărbătoare națională ne măsurăm creșterea în istorie, victoriile luptei pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Cu satisfacția participantului la istorie, privim, astăzi, de la înălțimea celor treizeci și trei de ani, parcurși de la 23 August 1944 încoace, spre etapele succesive ale împlinirii deziderateloг de progres și prosperitate datorate consistenței idealului comunist și conducerii Partidului Comunist Român, dăruirii întregului popor, în frunte cu clasa muncitoare, în opera de construcție și perfecționare a socialismului în patria noastră, de adîncire a caracteristicilor definitorii ale celei mai noi și mai drepte societăți umane în România.

Este semnificativ, înainte de toate, cum idealurile fundamentale ale poporului nostru, adevărate filoane pe care s-a edificat o istorie milenară, s-au amplificat în timp spre a-și găsi împlinirea în acest prezent tumultuos și dens al socialismului multilateral dezvoltat în România, etapă a perfecționărilor multiple și responsabile prin care istoria țării devine conștiința fiecărui om, spre asumarea plenară a viitorului. Realizarea unei puternice baze industriale, a unei agricuturi moderne, chezășii fundamentale ale dezvoltării unei țări, adîncirea procesului de democratizare a societății, edificarea unei spiritualități noi, bazate pe concepția materialist-dialectică asupra lumii, ridicarea continuă a nivelului de trai al oamenilor muncii, încununat, în acest an, prin măsurile preconizate de conducerea partidului și statului nostru pentru creșterea, în continuare, a bunăstării tuturor oamenilor muncii din țară, constituie doar cîteva dintre principalele laturi ale definirii timpului nostru socialist, pe care, cu aleasă mîndrie, le numim acum ofrande aduse Marii noastre Sărbători Naționale.

Anul XXXIII, din noua istorie a țării, este anul primului Festival național „Cîntarea României", amplă desfășurare a spiritualității românești, anul Congreselor consiliilor oamenilor muncii din industrie și agricultură, care au marcat o nouă etapă în procesul de dezvoltare a democrației socialiste în România, este anul eforturilor întregii națiuni, strîns unite în jurul Partidului Comunist Român, hotărîtă de a realiza și depăși prevederile Congresului al XI-lea al partidului, chiar și în urma marelui seism de la 4 martie.

Anul XXXIII al istoriei noastre noi aduce întregii lumi imaginea, cunoscută de-acum, a unei Românii angajată ferm în propășirea păcii și progresului pe planetă, în lupta pentru dezarmare și apropiere între popoare, pentru întărirea unității forțelor socialiste și progresiste din lume.

În zi de sărbătoare, rostim toate aceste împliniri despre noi trecînd pe sub bolta arcului de triumf al istoriei, încrezători în puterea și voința noastră unită de a înainta, neabătut, sub conducerea Partidului Comunist Român, spre viitor.

ORIZONT

Poem pentru ziua eliberării

Stă patria cu visele spre soare,
Lumină izvorînd ca un catarg
Care scrutează vremea viitoare
Pornind cu toate pînzele în larg.

Pentru eroii ne-nfricați ai țării,
Pentru destinul patriei, fecund,
Am înălțat statui eliberării,
Ecouri de viteji aici răspund.

Aici, nepieritoarele cascade
Numai cu pașii inimii le treci ;
Aici, accentul cade pe balade
Și pe cîntarea patriei în veci.

Pe fructele din fiecare vară,
Se-așează roua din luceferi treji ;
Ce-i România dacă nu o țară
Cu cea mai înaltă doină de viteji ! ?

Să sune bronzul către veșnicie,
Din august către august tot mai sus ;
Carpați ți-am pus pe frunte, Românie,
Și toți strămoșii-n temelii i-am pus.

În orice holdă pulsul verii bate,
Și veșnic nasc românii pui de lei ;
Definitiva țării libertate
A dat-o August douăzeci și trei.

Lucească, deci, pe file de istorii
Această stea peste pămîntul dac ;
Cu șirul invincibil de victorii,
Ce le păstrează țara peste veac.

Au înflorit ghirlandele în praguri,
La sărbătoarea patriei de-acum ;
Pe unde mîna noastră umple faguri,
Coloane infinite-și taie drum.

Să nască aripi din cărarea noastră,
Din muncă, din iubire și din dor,
Din versul înălțat spre zarea albastră,
El, din popor născut pentru popor.

În orice holde pulsul verii bate
Și veșnic nasc românii pui de lei ;
Definitiva țării libertate
Ne-a dat-o August douăzeci și trei.

ROMULUS MUSTEȚIU

POEȚII ȘI ISTORIA

1. Teodor Balș — Satul din pămînt

Ed. Eminescu, 1977

2. Romulus Cojocaru — Flori de mac

Ed. Scrisul românesc, 1977

1. Lucrînd partitiv asupra literaturii, căreia s-a obișnuit să îi extragă un caleidoscop de imagini și notații lirice, **Teodor Balș** s-a afirmat în ultimele volume cu exerciții de virtuozitate în miniaturi de atmosferă, nutrite din umanități, din poezia veacului, puse în corespondență cu peisaje și locuri, trasînd astfel liricii sale un itinerar cultural, ipostaziat precis, liricizat de regulă cu discreție și sensibilitate. Recent apărut, **Satul din pămînt,** subintitulat **secvențe din marea răscoală,** nu mai e întocmai poemul anilor de debut. Prezentat ca bruion al unei cărți dedicate răscoalei și satului românesc, în general, noul volum reia, numai, cîteva dintre „motivele" mai vechiului poem. În rest, concepția lirică, viziunea, după cum afirmă poetul într-o succintă notă lămuritoare la volum, diferă : **„Satul de la începutul secolului — eroul său colectiv — nu însemna numai țărani măcinați de foamete și mizerie, colibele de chirpici și munca istovitoare ci și lumea morților, acel panteon subteran care adună, sub ceruri de pămînt și rădăcini, nenumărate generații puternic prezente în obiceiuri și legende, în ritualuri și întîmplări repetabile, satul din pămînt guvernînd lumea celor vii, insinuat în memoria timpului și a oamenilor. Cele două lumi, cele două planuri se interferează continuu, satul viu mărindu-și puterea de rezistență și spiritul de revoltă din acest contact regenerator, pentru a putea supraviețui...".**

În noul volum nu numai proiectul poemului a devenit altul, o notabilă schimbare s-a produs și în registrul expresiv. În recenta „prelucrare", interesant, desigur, este și ceea ce se poate bănui a fi structura de ansamblu a unei cărți, succesiunea de secvențe care își propun să evoce **„amintirea acelei lumi chinuite, care a avut tăria să-și strige, de pe propriul său rug, adevărul pentru care a luptat, conștientă că va deveni, cu o viață mai devreme, satul de pămînt".** Relevabil, însă, înainte de toate, este, arătam, registrul expresiv. Dialogul cu istoria cuprinde reproiectări ale temelor în fabulos, nu o dată, poezia sa se subordonează unui imagism de extracție modernă, ce ne poate reaminti în Teodor Balș pe traducătorul lui Lorca : **„Pămînt. / Cît vezi cu ochii, / doar pămînt... / Sparg / lanurile / orizontul strîmt / și depărtări se fac, / se fac lumini / de fluvii ancorate-n rădăcini. / / Silozurile — / mari vapoare / ale cîmpiei — / lingă semafoare / așteaptă, într-o margine a verii, / intrarea morilor de vînt / în prerii."** ... „Realismul" notației interferează frecvent cu proiecția într-o lume folclorică, tabloul de gen, grigorescian, alunecă, pe nesimțite, în fantastic : **„Și, / totuși, / umbra morților / subțire / din cînd în cînd / mai urcă pîn-la noi / cu cîte-o vorbă, / trași de-o amintire / din timpul / care s-a făcut strigoi. / / În lumea-aceasta / de-ntuneric / rece / vom lua cu noi / la fel / cîte ceva / de-aici, / cum umbra lor / cînd trece / ecouri lungi / trezește-n / urma sa".** Picturalitatea : **„De la iaz și pînă la hambare / curtea morii s-a umplut de care ; dejugați / și osteniți de drum / boii / s-au întins pe coldarîm — / chinuiți de foame și vedenii / rumegă încet / visînd cocenii...",** nu doar cursivitatea versurilor, oproape folclorică pe alocuri, rămîne una dintre caracteristicile poeziei lui Teodor Balș, poezie din care nu lipsește forța lirică, dar pentru care caligrafierea atentă, imaginile lucrate minuțios constituie elemente de referință importante.

2. Elocvente fără a fi retorice, patetice în substanța lor, deși lucid construite, versurile prin care **Romulus Cojocaru** evocă războiul de independență în volumul **Flori de mac** pot provoca surpriza unei „formule" dacă nu inedite, în orice caz mai puțin uzitate în asemenea împrejurări. Pe scurt, Romulus Cojocaru nu poetizează istoria, poemele sale, cele mai multe, nu sînt ode, imnuri, panegirice. Nu funcționează în versurile sale prejudecata stilului înalt, convenția majusculei edificatoare și a solemnității. Poemele — „secvențele", de la I la XXXVIII — comunică epic și epigramatic, continuînd și prelucrînd faptul documentar, citatul de jurnal sau textul extras din arhive în notații epice, scurte fabule care înregistrează „vocile" unor combatanți ori reține întîmplări și figuri caracteristice, cele mai multe aparținînd lumii rurale : **„Ion Capmare, Ion Cinteză / Și alți Ion, / Răspund prezent... / Dumitru, Gheorghe, Lisandru / Și iar / Dumitru, Gheorghe, Lisandru / Răspund prezent. / / Sîntem toți, putem începe, zise / Unul mustăcios, că / De asta venirăm. / Aha, să-ncepem adăugă / Ion Colnic, gornistul...".**

Evidente, în **Flori de mac,** sînt lipsa de prețiozitate în expresie, tonul direct și simplu, oralitatea frazei. Totul, în fabulele aproape soresciene ale lui Romulus Cojocaru, este dialogul, susținut într-un limbaj popular sau simili-popular, în orice caz viu, temperamental. Poetul caută replica de efect, o inserează într-un dialog truculent, cu totul depoetizat. Poemele — „secvențele" — lui Romulus Cojocaru se pot încheia cu o vorbă de duh, cu o poantă epigramatică. Un soldat, de pildă, citește în gazetă că-n urma victoriilor de pe cîmpul de luptă la Paris „renta română s-a urcat mult". Știrea este interpretată savuros : **„Auziși Ioane, auziși noutatea / La Paris, unde o fi, că nu știu, / Renta noastră a urcat și / Frîncălăi își dau coate după ea. / Aha, auzii și nu striga așa / Că nu sînt surd, ce, dete strechea în tine ? / Ce e aia rentă, frate Ioane, zise / Un moș morfolind parcă vorba. / Ce să fie, nea Vasile, rentă / Cred că e vitejie pe franțuză".** Un telegrafist care înregistrează un mesaj de solidaritate al lui Garibaldi presupune că semnatarul lui : **„O fi un român de-al nostru plecat de mic / Prin lume, care și-a cam uitat graiul / Că uite cum pocește vorba...".** Iar într-o altă „secvență", un funcționar trimis peste Dunăre în delegație cu un dar pentru ostași : **„Pînă la urmă tot a zis : / Ce-ar fi să lupt și eu o țîră".**

LUCIAN ALEXIU

cronica literară

Virgil Teodorescu

ARMONIA CONTRARIILOR

Ed. Cartea Românească, 1977

Mărturiile poeților despre artă în general și despre propria lor artă, în special, stîrnesc întotdeauna interesul, permițînd dacă nu o privire, altfel interzisă, în laboratorul poetic, măcar o mai limpede înțelegere a intențiilor și mijloacelor utilizate. Este și cazul volumului **Armonia contrariilor,** al lui **Virgil Teodorescu,** apărut de curînd la **Editura Cartea Românească,** subîntitulat, **eseuri — mărturii — parafraze — repetiții,** cu atît mai interesant cu cît e vorba de experiența lirică a unui poet suprarealist, întinsă pe o durată de aproape cinci decenii. Cartea se împarte în șase capitole mari, primul, **În pădurea de semne** și ultimul, **Crochiuri literare** fiind, din perspectiva literară, de o reală importanță. **Ritmul epocii, Rigoare și umanism, Imperativele cuvîntului scris și Corn de vînătoare,** arată prezența poetului în activitatea lui obștească și social-politică. Există și multe articole conjuncturale în cartea de notații teoretice a poetului, altele polemice, puține, dar suficiente, din care să se desprindă drumul parcurs de propria poezie, toate încercînd să contureze o activitate lirică luminată de idealuri umaniste, dar în același timp potențată de mijloace poetice de avangardă. Pentru că, subliniază poetul, grupul suprarealist, din care făcea parte încă din tinerețe, era unul revoluționar : **„dacă am aparținut grupului literar de avangardă am făcut-o pentru că era un grup revoluționar, pentru că această aparență nu slăbea ci dinamiza efortul liric pe care-l făceam de a descoperi noi procedee, noi mijloace de expresie. Avangardismul oferea atunci o infinitate de tehnici, care se exercită și azi, care sînt reluate în toată lumea, în toate artele, sub diferite forme"** (p. 55).

Pentru lămurirea acestei direcții poetice, poetul a scris seria de notații cu titlul **Parafa visului,** încercînd să teoretizeze lirismul practicat și de grupul din care făcea parte și de el însuși. În altă serie de notații, **Fragmentarium : întrebări și răspunsuri,** dezbate aceleași probleme ce țin de condiția însăși a poeziei, de modalitățile și perspectivele ei. Există în ele o veritabilă profesiune de credință lirică, din care putem desprinde cîteva gînduri :

poezia trebuie să conțină o perspectivă cosmologică ; poetul trebuie să dețină instrumentul filozofic care să facă operativ sistemul imagistic personal, cu scopul de a exprima înainte de toate „adevărul practic", în același timp „revoluționînd gîndirea și eliberînd expresia". Avangarda era în acest sens o necesitate a gîndirii artistice, exercitîndu-se pe planul invenției prin libertate și spontaneitate. În același timp, un factor de progres, istoria ei fiind identică aproape cu lupta neîntreruptă dusă pentru eliminarea barierelor ce stau în calea progresului umanității.

Atitudinea estetică reclamă și o atitudine etică.

Respingerea compromisului ce siluește gîndirea și expresia : **„admițînd că marii scriitori sînt sau au fost avangardiști — vom cădea de acord că modalitățile și tehnicile unui curent, care și-a fixat jaloane în perioada interbelică, și-au păstrat pînă astăzi eficiența tocmai pentru că acest curent a avut forța de a se înscrie în marea luptă pentru progresul uman"** (p. 72).

Mijloacele de expresie sînt noi și variate, iar poetul le enumeră într-un text polemic, **Considerații asupra fenomenului literar românesc în ultimul sfert de veac.** Ele sînt aceleași pe care le vom găsi, și-n general critica le-a subliniat, în exercițiul său liric bogat și cuprinzător : montajul, dialogul interior, caracterul polifonic al narațiunii, inserția și colajul, condensarea, accelerarea, contracția, metafora aglutinară. Despre fiecare s-ar putea vorbi cu exemplificările cuvenite.

De fapt, întreaga poezie a lui Virgil Teodorescu se revendică de la această **atitudine** și de la aceste **mijloace** care contribuie la eliberarea expresiei de atitea forme învechite. Atitudine în permanentă frămîntare. cunoaștere și înnoire. Mijloace în dezacord cu practicile rigide și stereotipe. Prezență continuă, nu numai pe plan liric, existență plenară dar în același timp și **Locus Solus,** pentru că locul poetului în lume este întotdeauna **înainte.**

Ultima parte a cărții întregește această viziune asupra poeziei. Reflecțiile scriitorului asupra altor poeți, din aceeași familie de spirite, Whitman, Paul Eluard, René Char, Vladimir Holan, nu fac decît să întărească idealurile lirice limpede formulate.

Armonia contrariilor a lui Virgil Teodorescu oferă un bogat material de meditație asupra artei, extras dintr-o nu mai puțin bogată experiență poetică și cetățenească. Rosturile cetățenești ale poetului sînt subliniate mereu. Nu am putea încheia aceste scurte note despre modul în care atitea contrarii se armonizează într-o viață închinată în întregime poeziei înțeleasă ca fragment de „viață și eternitate", decît citînd cîteva gînduri cu privire la poezia de circumstanță, așa cum a înțeles-o Goethe : **„Privitor la poziția poeziei de circumstanță, înțeleasă ca un omagiu adus libertății — poeții au respins dominația unei arte statice, incapabilă să sondeze și să exprime giganticul tumult al epocii noastre, au respins o artă redusă, în ultimă instanță, la un enorm panou fotografic și sarbede răspunsuri stereotipe, deschizînd poeziei infinite perspective care continuă să se interfereze la marginile orizontului, continuă să apară pe marile platouri ale gîndirii vizionare, profilînd o mitologie a viitorului"** (p. 203).

Este adevărat, azi, în țara noastră, poezia, adevărata poezie, e tot mai mult o mitologie, o trăire exemplară a propriilor valori, o viziune asupra destinului uman și național, un timbru nou ce se înscrie, alături de altele, în marea poezie a lumii.

ION MAXIM

consemnări

O POETICĂ A PROZEI — „TERITORII"

de Mircea Zaciu

„TERITORII" va traversa aventura receptării confortabile, în cadrele pe care specia jurnalului de călătorie (în fond, tot un jurnal) o impune ; a și fost citită așa. Dar va intra în cele din urmă între acele cărți ale deceniului, care sparg tiparele cutărui sau cutărui gen pentru a ilustra marea aventură pe care epicul contemporan o parcurge : de a-și regăsi componentele lăuntrice (timp, viziune și mișcare, eventual erou) într-o nouă formă combinatorie.

Noua formă a și fost prevestită de romanele noului, vechi azi, val, de proza „vocilor" acelei Virginia Woolf, veche și ea azi, dar și de Matheiu, nu călătorul, nu romancierul, nu poetul, nu prozatorul pur și simplu, ci toate la un loc fiind, nu vechiul ci neîntrecutul în circuitul botezător de prestigiu al limbilor Europei.

Noua formă, una din fețele epicului viitor, este în același timp o poetică a sfărîmării tiparului de specie, (jurnal, anti-jurnal, roman, anti-roman, „colaj", literatură de confesie, roman-eseu, reportaj) cum și o aventură, o dezvoltare de „evenimente", o „mișcare" într-un timp subiectiv și un spațiu subiectivizat, cu locuri, oameni, tablouri, seisme sociale, istorie.

Aventura „Teritorii"-lor este întîi a eroului plecat din persoana întîia — opusă condiției brechtiene de trăire „la fel de bine și la persoana a treia". Extras de unde memoria este cea care creează relații continue cu eul persoanei întîi, unde există un timp cu pulsații perpetue, unde masca nu acoperă vidul interior, „eroul" trăiește și a două aventură : a căutării punctului interior care să stabilească relația prin cuvînt.

Călătoria omului — născătoare de epic — s-a transformat în aventură a febrilei — lente, subterane, neștiute poate ? — voit refuzate, tot formă a căutării, — încercări de stabilire a relației unui om cu o lume. Începutul a însemnat ieșirea din sine („Deodată apoi, ca sub narcoză, trebuie să plec. Pe pista gri, sub un cer indiferent, (—) avionul fuge, fuge de tot trecutul meu") și, implicit, din ambianța firească („deveniți amintire, cei ce m-au condus"). Urmează drumul alb, cu fluxul continuu al me-

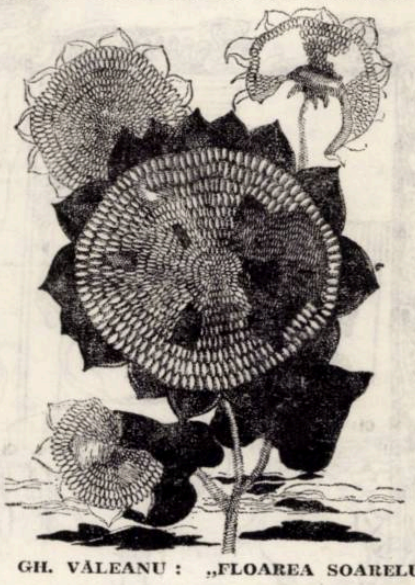

GH. VĂLEANU : „FLOAREA SOARELUI"

moriei, rupt, cu acuta rupere dintre ego și personaj, „prin niște locuri rele" (Philippide) : „străzile abandonate au aer steril"..., „un fel de eden confecționat...", „într-o cameră străină, cea mai străină din cîte am locuit...", ..."Cine telegrafia ? Nu eu, firește, simțeam că acest travesti lingvistic mă preface în altul",... „tristețe a altuia"..., „Fellini, ca să-mi iau doza de tristețe... a altcuiva...", „Oare de ce au unii nevoie, să vină cineva dinafară, să le „redea" și să le „dezvolte" personalitatea ?"

Traiectul călătoriei este dublat de efortul regăsirii. Posibilitatea ? Călătorii români n-au putut : „în fond marile pagini de călătorie rămîn la noi cele smulse peisajului românesc și e aici o problemă de structură...", chiar și I. L. Caragiale („omul s-a regăsit") „dar scriitorul n-a rezistat". Numai Matheiu... a pus pe pagină „vibrația particulară a orizonturilor străine". De aceea, în „Teritorii" marea aventură este aceea de a afla punctul, momentul unic, dincolo de care se poate ieși din starea de „travesti"... „Dincolo de... să întărești misterul". De aceea : „Univers vegetal în descompunere. Prin geamul deschis adierea.. ce prevestește ploaia de mîine. Ca să mă spăl.. citesc o pagină din Matheiu Caragiale". „Teritorii" — este poetica unei proze anunțată cîndva de Matheiu. Memoria și senzația devin centru de relație cu lumea : evocarea în linii clare a lui Agîrbiceanu se face prin derulare inversă. Între eu, cel al scriitorului dotat cu simțul parfumat al miracolului și misterului și masca lui fizic călătoare, ruperile se notează prin tehnica relației, uneori aproape stranii : „Căpitanul Lehman... Invitația la vals de Rosamond Lehman" ; „Alexandru". O frîntură de secundă văd figura a celuilalt „Alexandru"...

Proza „Teritorii"-lor este încărcată de senzații, uneori abia mărturisite, scăpate din chinga stilistică a frazei reci, a notației încifrate, din jurnalul despre întîmplările oarecare ale unui erou oarecare, „dintr-o carte oarecare, ajuns într-o mînăstire tibetană". Căderea din timpul străin, din planul memoriei reci, este mai intensă decît se pare : „senzația de irealitate crește... Revăd cu extraordinară precizie cheiurile..." ; „mă simt, cu ochii închiși ca acasă. Totul seamănă cu o... toamnă bucureșteană" ; „Subit, revăd biserica din Surdești...", „turlă neverosimil avîntată spre infinit" ; „templul dacic, al cărui mister nu l-au putut descifra" „Un fior ce coboară în mine" ; „Privelștea năucitoare de frumusețe...". Și, atunci, cuvîntul dincolo de care reintrarea rîului în propria-i albie :

„Cuvînt, zăvoritele sensuri mă dor ca o pensulă trecută prin culori nedecise, albastru-roșu-aur-mocnit, -verde, miniaturi, incunabule, vechi statui de portale gotice învie în vis monahal de renunțări în strigăt, pajiști pe marginea apei cheamă pagine amintiri nibelunge, apoi ne aruncăm în valul nopții fierbinți, în adîncul de ape vulcanul uitat tresare...".

Aventura a luat sfîrșit cînd cuvîntul era. Plecarea spre timpul și spațiul propriu poate veni „fără regrete". „Locurilor rele" și lumilor „ce nu fuzionează" li se pot deszăvori lacătele cum Matheiu o făcuse posedînd stilistic teritoriile olfactive, senzitive, imaginare, ale memoriei altora, fixate pe pînze și în universuri poetice, stabilind relații profunde între el și lume.

Cuvîntul a venit după ce călătoria a avut rostul suprapunerii, spre convingere prin comparare, al lumii simțite și văzute în doi ani de detenție printre măștile celor bîntuiți sau eliberați de memoria războiului. Suprapunere prin comparare cu însemnările tuturor călătorilor în spațiul germanic.

În fond, un bun roman al aventurii stilistice, cînd, timp, viziune, mișcare și erou și-au găsit o nouă formă combinatorie

* * *

„Remember ?" „Remember ?" — da, firește, că n-am să uit, dar cum anii tulbură unele din amintirile vechi, făcîndu-le să plutească aburite la hotarul dintre realitate și închipuire, dacă soarta mă va hărăzi cu viață lungă, într-un tîrziu are să-mi pară poate că toată această întîmplare trăită a fost un vis numai sau vreo istorie citită ori auzită undeva cîndva de mult".

STELA MIREL

Artă-civilizaţie-progres

Evoluția, istoricitatea, progresul sînt concepte structural incluse în mentalitatea omului modern. Omul modern se descoperă existență de sine, pentru sine, cu potențiale virtuți de a se manifesta creator. Spiritul Renașterii de tip burghez, pe parcurs, va cîștiga în importanță și se va impune drept stil propriu de evoluție al societății moderne. Este epoca unui umanism de natură să promoveze nu atît omul cît îndeosebi capacitatea lui tehnică, produsul inventivității lui tehnico-științifice. În ipostaza de autor conștient de acest rol, dar mai ales avid de a se afirma în această direcție, ni-l înfățișează Balzac. Setea de spațiu, perceput ca vid, și voința de a-l cuprinde este ceea ce caracterizează prin definiție personajele marelui romancier francez. Acest om va revoluționa societatea. Istoria devine cale spre progres, însuși progresul. De la Shakespeare încoace, europeanul tinde să-și materializeze afecțiunea, să pătrundă în istorie cu conștiința că Fapta îi sporește Puterea, și-i deschide cale spre Absolut. Astfel, istoria se transformă în metafizică, cum, dealtfel, o și concepe Hegel, de care mod de gîndire nu s-au îndepărtat vizibil prea mulți cugetători europeni.

De aceea și arta, potrivit atmosferei de creație, și-a schimbat rosturile și profilul în cele trei etape ale evoluției sociale. Cearta dintre „antici" și „moderni" din secolul al XVII-lea marchează momentul cînd, în confruntarea cu valorile, dar mai ales cu spiritul cultural antic, omul modern își revendică independența, conștient de structura psihică ce-l deosebește de semenul din antichitate. Într-o altă formă, disputa se va reedita în cultura germană de la finele secolului XVIII. Aici se înfruntă Schiller și Goethe. Fiu al lui „Sturm und Drang", îndeosebi după călătoria în Italia, Goethe se declară fățiș și categoric împotriva romantismului dominant, ca și împotriva idealismului reprezentat de confratele în genialitate și prieten, Schiller. Adept al idealismului Kantian – dar mai ales prin teoria explicativă a artei ca joc –, Schiller dovedește a fi sesizat exact pulsul vremii. El se recomandă astfel precursor ale estetismului de mai tîrziu. Tot lui îi revine rolul de a defini deosebirile dintre arta modernă, „sentimentală", de cea „naivă", antică. Bineînțeles, oprindu-se la această caracterizare, trecea cu vederea spiritul esențial al tragediei antice. „Sentimentalitatea" este proprie modului uman modern de a fi, individului rupt din angrenajul axiologic comun. În relațiile lui cu lumea, totul se va raporta concentric și direct numai la eul său, ultimă instanță și for suprem. De aici, mobilitatea lui deosebită, permanenta agitație, sentimentul nesiguranței, în evoluția prin societate.

Începutul veacului prezent marchează o nouă etapă în istoria societății, atît în plan social-economic, cît, mai ales, în modalitatea omului de a se raporta la mediul cosmic. Știința pierde atributul de instrument, cu pricepere minuit, de un subiect înzestrat cu virtuți metafizice, spre a obține adevăruri (pe măsura celor transmise, altădată, pe cale de revelație), ca să intre în albia timpului. Viziunea istoricizantă are repercusiuni multiple, și cu consecințe decisive. În sfera epistemică, nu adevărul stabil va fi obiect de cercetare, ci relația dintre fenomene. De aici, importanța rolului jucat, în activitatea științifică, dar și cea filozofică, a conceptului de grup. De asemenea, din aceleași considerente, datele științifice anterioare nu vor fi anulate de noile descoperiri, ci adaptate condițiilor conjuncturale noi. În plan istoric, istoricitatea se traduce într-o relativitate dialectică, un joc permanent între forțele în acțiune, care dinamizează și animă viața societății, dincolo de pragul unei preferințe calitative ce ar justifica validarea în absolut, de orice gen. Istoricitatea înlătură absolutul de pretutindeni în lumea existențelor fenomenale. Dealtfel, odată cu pierderea oricărei baze teoretice, el nu-și mai găsește alt punct de sprijin. Cursul istoric apare un proces de continuă refacere, dar și reluare a vieții de la capăt. Nu în sensul respingerii etapelor de progres social, ci de readucere în planul conștiinței a sentimentului de a te găsi în fața necunoscutului.

Evident, o atare modificare de concepție includea premisele și a unei revizuiri a ideii de progres. Mai ales că datele înseși ale diferitelor științe contraveneau dezvoltării progresive pe cont propriu a sectorului uman, într-un cosmos alcătuit din sisteme, prin natura lor, interrelaționate, și funcțional dependente unul de altul.

Formă specifică de manifestare a spiritului creator, arta nu poate fi totuși privită separat. Istoria diferitelor ramuri ale artei o probează ; se constată diferențe de stil, după momentul istoric de apariție și ambianța în care a fost creată. Nu mai puțin evidente rămîn, apoi, trăsăturile ce caracterizează o cultură, precum nu se pot neglija nici particularitățile ce definesc stilul personal al creatorului. Problema mare – și tot pe atît de dificilă – este dacă pe terenul artei se poate constata o evoluție cu caracter de progres analog celui din activitatea științifică și tehnică. Dacă, în baza experienței acumulate a stocului informațional îmbogățit, se înregistrează o concomitentă progresie calitativă a operelor artistice, de la epocă la epocă, de la autor la autor.

Scientizarea (prin matematizare) a esteticii este un demers, pentru mulți cercetători, cu cele mai ispititoare perspective. Așa se explică în parte celebritatea unor autori de mai mare îndrăzneală în această direcție (M. Bense, s. ex.). N-au întîrziat nici experimente și în creația propriu-zisă, nelipsind nici interpreți care să demonstreze calitatea artistică a unor atare produse. De notat însă un fapt de extremă importanță : dezintegrarea personalității umane. Rațiunea, pînă acum una din facultățile specifice omului, se desprinde din contextul psihic, spre a deveni instrument neutru, pe seama unui anonim resort al dinamicii sociale. În faza de început a procesului, fenomenul purta denumirea de pozitivism, în forma evoluată de azi, ea se ascunde sub numele de structuralism. Asistăm la un fapt curios : în opera de producere a realităților sociale nu participă subiectul uman, știința, tehnica fiind cele ce acționează ; precum, de cealaltă parte, a dispărut natura, nemaidăinuind decît materia, indiferent sub ce formă ar fi percepută și receptată. Încît antiumanismul (adoptat și de unii doctrinari marxiști) își are fundamentul teoretic, aparent, consolidat.

De o importanță egală, dacă nu prin țelurile vizate și efectele în evoluția de viitor a societății, nesemănat superioare sînt demersurile de sens totalizant, de aducere în același plan a creației artistice cu activitatea științific-tehnică. Spre a se ajunge aici, se impune definirea specificului artei. În sprijinul acestei întreprinderi ne vine orientarea copleșitoarei majorități a experimentelor artistice contemporane. Ca niciodată în trecut, arta e supusă unui examen de mare rigoare. Nici negarea ei în forma trecută, ca și a funcționalității în societatea epocilor anterioare, nu se sustrage acestui demers general. E poate una din cele mai rod-

GH. VĂLEANU : „INTERIOR"

nice metode de a demonstra valoarea perenă a operei artistice. Dealtfel, examinînd mai atent principalele curente de artă, două se remarcă distinct prin importanța lor : cele cu întoarcere spre fondul arhetipal al spiritualității umane, în căutarea structurilor configurative de început, și futurismul, orientat în direcția progresivei ascensiuni a societății utilate cu mijloace tehnice în continuă perfecționare. Aparent, ele s-ar situa la antipozi, stimulînd comportări de neconciliat ; în fond, ele marchează nu căile de dezvoltare în evoluția artistică de viitor, cît principiile care trebuie să călăuzească creația în genere. Opera de artă viabilă va trebui să răspundă funcției primordiale, totodată extrăgîndu-și substanța din materialul oferit de actualitatea vieții sociale. Atunci e posibilă eludarea contradicției știință-artă ? Nu numai că e posibilă, dar e chiar nefirească, și numai mentalitatea burgheză a generat incongruența între două facultăți corelativ congenere.

Separația produselor celor două facultăți, cu directiva de a se adopta uniformizator doar modalitatea științific-tehnică, n-ar avea ca rezultat decît trunchierea personalității umane, această activitate fiind privată de fondul comun oricărui act creator. Fiindcă, atît arta cît și știința (tehnica), au un moment de indistinctă ființare, ca impuls și gestică formativă. Abia prin finalitatea socială se îndepărtează. Spre deosebire de știință și tehnică, ambele răspunzînd solicitărilor practice, arta raportează pe om la parametri ce-i determină invariabil structura de făptură făcînd parte dintr-un complex universal de energii. Activînd științific și tehnic, omul se adaptează condițiilor mereu noi în care îl situează fenomenele stihinice și evenimentele social-istorice. Arta, pe măsura progresului material, îi amintește de faptul că, om fiind, pentru a supraviețui ca specă, creația în totalitatea ei trebuie să fie modalitate de încadrare în armonia întregului multiplu. Arta este oglinda miraculoasă care ne arată că a fi nu este existență cu statut metafizic, ci doar simplă relație.

Există progres în artă ? Categoric ! Literatura antică (tragedia cu deosebire) aduce omul, ca individ în genere, în fața destinului. Creația literar-artistică modernă particularizează ființa umană, o situează în mediul specific de epocă, îmbogățindu-i astfel incomparabil figura, atît sub raportul condițiilor în care trăiește, preocupările și relațiile cu colectivitatea, cît și ca psihologie, univers spiritual. Un fapt cu totul nou este apariția în scenă a maselor, precum și, tipologic, reprezentanți ai diferitelor categorii și clase sociale.

În momentul de față, și cu deosebire în societățile socialiste, se deschide artei o perspectivă cu totul de alt sens, punerea în ecuație relațională nu doar a ființei umane, ci a omului împreună cu produsul global al civilizației. Prin aceasta se execută un salt hotărîtor în evoluția activității umane. Se creează premisele unei culturi în care arta nu va constitui teren de refugiu al unor spirite neîncadrabile în efortul colectiv de activitate, precum nici aceasta din urmă nu se va recomanda – pentru unii – mijloc de a ieși de sub controlul determinismului universal.

Producția economică și arta se vor orienta în același sens, ideologic adică, fiindcă pe traiectul destinal, colectiv și individual, ele se vor suprapune. De aici și caracterul muncii, de act creator, angajînd integral personalitatea, așa cum o preconizează ideologia marxistă, pentru atingerea acestui ideal străduindu-se, cu eforturi, mari și sistemul nostru socialist.

MIHAI CAZACU

lecturi

Cecilia Dincetate

LARII ZILELOR

Ed. Cartea Românească, 1976

Cel de al doilea volum al Ceciliei Dincetate (după **Oameni și cer**, 1974) refuză — cu delicatețe, dar hotărît — orice analiză comodă, orice lectură superficială. Impresia este — firește — favorabilă din primul moment. Însă — unei critici științifice — adeziunea spontană (prin firea lucrurilor, capricioasă) nu i se pare de ajuns. Care sînt, atunci, temeiurile aprecierii ? Cum le vom găsi în țesătura unui text cu o semantică și o sintaxă discontinue, ba chiar — în aparență — pulverizate ?

Răspunsul, pe care l-am formulat și altădată, este acesta : unui text liric modern, contemporan în fond și expresie, i se cuvine o cercetare de asemenea modernă, condusă de o metodologie necondiționat dialectică. Numai așa lumea operei (care — știm — secondează logica lumii reale) își va dezvălui tensiunile, dinamica, echilibrul și ideea. Numai așa sensul moral, umanist, implîntat în creație, poate fi transferat în limbaj discursiv. Între materialitatea compactă a operei de artă și posibilele sale înțelesuri morale, se află etapa intermediară a enunțului științific, încadrarea estetică a lucrării. Este confruntarea „individului" cu cerințele „speciei", descifrarea structurilor. formula poeziei : **poezia=metaforă complexă+simbol+prozodie.**

În ce privește **prozodia**, vom observa că Cecilia Dincetate — deliberat sau nu — încearcă să abandoneze nu doar rima (care apare, totuși, sporadic) sau strofa, ci și ritmul (măsura nu poate fi, în ciuda oricăror străduanii, abandonată, atîta vreme cît discursul mai este secționat în versuri). Stihul pornește, de pildă, iambic dar renunță numaidecît, lăsînd impresia (falsă) de amestec și disarmonie. În realitate, însă, structurile iambice distruse coagulează în unități ritmice mai mari (peon, mesomacru) — dovadă a apartenenței ritmului la esența însăși a lirismului (și, evident, a apartenenței **Larilor** . . . la ceea ce numim poezie) (vezi pag. 14).

La nivelul imaginii, consemnăm libertatea determinărilor, coalescențele difuze, scăderea rolului comunicativ al sintaxei. Locurile goale dintre imagini (sînt frecvente metaforele implicate cu termenul **figurat** eliptic) nu mai sînt ocupate de enunțuri neutre. Textul e — metaforic — compact. Fondul neglijează complet sintaxa, care funcționează în gol (vezi, între altele, la pag. 11, o falsă modală).

În aceste condiții, discursul fiind — gramatical — încoerent, e de dorit o coerență a imaginii, o structură-matrice, generatoare de viziune. La ea nu mai ajungem conduși de autorul însuși, dispus să ne explice. Va trebui s-o descifrăm singuri. Dacă, dincolo de avalanșa transferurilor, rezistă „izvorul" metaforei bazale, pulsînd — aidoma realității — în timp și spațiu, ca un acord dialectic între materie, acțiune și calitate, atunci diversitatea fenomenală a operei se justifică pe deplin. Ea convinge — estetic și educă — moral, prin înseși puterea și greutatea realului.

Vom afirma că poezia Ceciliei Dincetate răspunde convenabil acestei necesități. Imaginile aderă, ordonat, organic, la cîteva nuclee, între care reținem perechea heraclitteană **foc — apă și cuvîntul.** În vecinătatea lor, evoluează (vag antonimic) orizontul semantic al **cercului (sfera, roata).** Perfectibilă prin însuși temperamentul său filozofic, lumea poemelor Ceciliei Dincetate are ca obiect al aspirației **lumina**, claritatea raporturilor interumane și elevația spirituală.

Larii zilelor este un volum complex, care poate provoca și susține întinse comentarii.

EUGEN DORCESCU

Ilie Măduța

PALOȘUL STRĂMOȘESC

Ed. Ion Creangă, 1977

Un foarte frumos basm, în care e îngropată o înțelepciune. La suprafața poemului e frumusețea vizibilă, cum ar fi codrii pe munții care închid în adînc aurării. La suprafață, frumuseți sensibile, imagini minunate, ritmuri și rime, versuri strălucitoare, ordonate de o structură, mai bine zis de o tensiune care își are obîrșia în simboluri. Acțiunea însăși decurge din simboluri care se concretizează, ca în basm, în trei feciori, porniți în căutarea unui paloș — simbol al puterii care trebuie să atîrne de brațul unui tînăr domnitor. La nivelul cel mai abstract, simbolurile sînt apa, piatra, focul. Piatra e însă Negoiul, apa e Mureșul, focul e văpaia de pe runcuri, ori cea de pe cîmpul de luptă **„A fost, într-o țară, odată, / un mîndru și palid cocon ; / murind negurosul său tată, / la stemă-i urmă și la tron".** Tînărul domn moștenește însă o țară sleită, fără putere interioară, săracă. **„Bătrînii mureau lînga vetre / și boii tînjeau în mohor /și-așa se sfîrșea în obidă / și-n spaimă întregul popor".** Mama tînărului domn îi vestește că **„pe-un pisc scînteind de furtună"**, e ascuns un paloș străvechi. **„E-un semn al puterii-acel paloș / sub piatră demult îngropat ; / în pumn de-l vei ține, pe țară / va curge belșug ne-ncetat".** Cît timp, îi spune apoi un bătrîn, paloșul va dormi, țara va fi în suferință. În continuare, cele trei simboluri, de fapt cei trei feciori de care am vorbit, se adună în preajma tînărului domn și pornesc în căutarea paloșului prin care țara se va înzdrăveni. De-acum, începe acțiunea care se desfășoară ca într-un basm, și chiar dacă n-ar fi decît această poveste a drumului și peripețiilor spre piscurile unde e îngropat palosul, totul ar fi încă frumos. E o dulce simplitate a versurilor, e o bogăție a imaginilor — totuși clare, e ritmul ca un tropot trecînd din strofă în strofă, firesc, tare plăcut. Din loc în loc, urmărindu-i pe frumoșii feciori, trebuie să te oprești totuși și să mai citești o dată un catren ca acesta : **„Regina-n palat pregătește / o masă de flori și odoare, / mireasa suride-n mătăsuri / ce curg ca belșug de ninsoare".** Multe pietre scumpe în această carte pentru copii, dar așa se și cuvine într-un basm cu adevărat minunat. Rime rare, **dropie-apropie**, și mereu scapără cîte un vers al adevăratei poezii : **„. . . . fluturi luceau ca domoale rubine . . .".** Dacă poetul, cu modestie, consideră această creație o „încercare", cititorul o consideră, cu siguranță, o reușită.

VASILE VERSAVIA

Ana Selena

DOINĂ ÎN AUGUST

Pentru ziua aceasta tatăl meu și-a dat viața.
Ceilalți nouă frați ai lui s-au întors victorioși.
Nici unii din ei n-au spus că viața-i ca ața,
Mi-au pus fiecare palma pe creștet surizători și sfătoși.

N-au stat să le cadă trimbițe din cer în auz,
Au frămintat lutul, au adunat griul, trifoiul,
Au curățat pădurile de grenade și-au dat foc la obuz,
Să crească și rod să facă, în grădină, altoiul.

Și, seara, pe marginea șanțului, sub lună plină,
Din frunze doineau ca sufletul să-și primească odihnă.
Numai că eu așteptam dintr-o doină tata să vină
Și alergam prin noapte să înțeleg care-i pricina.

Vezi, spuneau frații, copilul acesta are năluci !
Și eu tot alergam să pot desluși fețele lunii,
Mă urmăreau țipete și strigăte de zine prin lunci
Și din cimitir incepeau să-mi grăiască toți prunii.

Apoi, intr-o zi, nucul sădit în grădină la nașterea tatei
M-a chemat spre el, prin cele două lacrimi prelinse pe trunchi
Și-am inteles atunci unde-i tăcerea faptei
Și-am priceput și doina sfătoșilor mei unchi.

Al. Jebeleanu

VĂ VEȚI ÎNTOARCE CÎND PE CÎMPURI . : :

Plecarăți de sub streașini, rindunele !
Vă veți intoarce cind pe cimpuri floarea
Pe lujer își va reinălța candoarea,
Spirale-n stol pe-azurul țării mele.

Vă vor primi iar turnuri și păduri
Și grinele din șesul meu natal,
Veți poposi pe-al riurilor mal,
Veți risipi mirajul imprejur.

Îmi sună primul tril din amintiri,
Mi l-ați cintat pe-o creangă, in pridvor,
În aer aprilin, aromitor.

Veniți mereu de prin nemărginiri
Și regăsiți, planind din zări în zări,
Cea mai frumoasă țară între țări.

CONDUITA

Molatică, mi te-ai desprins din coastă
Sau poate ireală te-am chemat,
Pios iți mingăi visul așteptat ;
Oh, mi te-nchipui fildeșie, castă.

Noaptea dureri se-ntorc în coasta-mi ruptă,
Ecoul cind nu-ți crește-n singe cert,
Imaginar mă simt sau doar pe sfert,
Amară brumă golul ți-l ocupă.

Ce-i paradisul fără pas sorin ?
Șerpescul pas al fetei sub lămii,
Stirnind elogii, febre sau venin !

I-aș tot striga : Stăpina mea rămii !
Grav, păru-i și-o răsfringe chihlimbarul
Pe coasta-mi ce-i păstrează-n roci tiparul.

ȘI-ACUM : : :

Îmi ajunseși străină din ce-ai fost.
Cum aș putea din drum să mi te-ntorc ?
Plecat înspre orgoliul tău frumos
Îmi măsurai părelnicul noroc.

Uitările cu vidul lor ne sorb,
Pe prispa ta regretul n-are rost.
În van mai cat trecutul ca un orb
Între extaz și frigul tău anost.

Străină chiar inmărmurişi in vers,
Esențele s-au stins, s-au vinturat,
Pe povirnișuri : griul neiertat.

Cetățile de ceară se topesc,
Nisipul surd își picură nimicul,
Îngălbenind cupolele și plicul.

TRECEREA VERII

Iubirea ta fugară mă-nspăimintă,
Dar tot spre tine-alerg precum o rază.
Ți-e flacăra din singe semn și vrajă,
Dogoare din adinc sau roză sfintă.

Voi arde și-oi renaște ca o frunză,
Primind inevitabile concluzii,
Prin versuri risipesc, zelos, iluzii,
De piatră, îngeri sumbri mă acuză.

Să te-ocolesc ? Dar flacăra m-a prins.
Ce zori pindesc ? Ce vuiet fără seamă ?
Aș vrea să-mi fii beția unui vis.

Reală-mi ești ! Cu dor mărturisit.
Euforia verii se destramă
Și eu te pierd cind încă n-ai sclipit.

Pe marginea hotăririlor Plenarei C.C. al P.C.R. din 28–29 iunie a.c.

Sarcini noi în fața criticii și a esteticii literare

Partidul clasei muncitoare din țara noastră a privit totdeauna problemele literaturii și artei ca parte integrantă a ideologiei revoluționare a proletariatului și a apreciat fenomenul literar-artistic din perspectiva intereselor noii societăți in ascensiune. Nu este vorba, prin urmare, doar de promovarea în cercetarea literară a concepției istoric-genetice, menită să explice materialist creația artistică, geneza și evoluția acesteia. Odată cu dezvăluirea legilor obiective, ce guvernează intreaga viață socială, filozofia materialist-dialectică fundamentează atitudinea **activă** în orientarea artei, potențind rolul factorilor conștienți în dinamica fenomenului artistic, ceea ce face, însă, totodată, ca sarcinile literaturii și ale artei, ale intregului front estetic, teoretic și critic, și, implicit, responsabilitățile tuturor celor ce lucrează în acest important sector ideologic, să primească noi dimensiuni.

Evoluția, destinul istoric al culturii nu se realizează așadar automat, decurgind in mod cvasimecanic din datele structurii materiale ale societății, aceste date oferind doar fundamentul general al determinării, ci se realizează în forme concrete, prin acțiunea deliberată a omului, rezultatele fiind determinate de o cauzalitate multiplă și graduală. Această idee a filozofiei marxist-leniniste ne avertizează că, in cadrul acelorași condiții social-economice obiective, sînt posibile rezultate diferite ca valoare, ca orientare, ca funcționalitate. Condiția eficienței optime a activității practic-spirituale rămine capacitatea omului de a conștientiza componentele și procesele acesteia, de a-și mobiliza forțele și de a-și raționaliza metodele prin care intervine în dinamica spontană, obiectivă, a fenomenului. De aci, nevoia imperioasă, pe care a adus-o cu sine gîndirea științifică modernă, de a orienta cercetările diferitelor domenii de activitate către problemele metodologice ale obiectului ; de aci, ca un corolar, necesitatea pentru critica și teoria literară, pentru esteticile particulare și pentru estetica generală de a-și extinde viziunea interpretativă către punctele indicate de gîndirea interdisciplinară actuală. Indiferent de exagerările care pot apare in acest stadiu al metodologiei cercetării estetico-literare, nu odată pîndită de riscurile asimilării doar aproximative a sugestiilor altor discipline (etapă oarecum „obligatorie" in orice transfer de metode), este ușor de observat de pe acum că aparatura critico-teoretică tradițională a devenit nesatisfăcătoare. Faptul este ușor de demonstrat gindindu-ne chiar și numai la transformările aduse de pătrunderea în cercetarea literar-estetică a filozofiei materialist-dialectice. De aceea, credem noi, greșesc acei critici care consideră că a fi azi un Maiorescu **redivivus** constituie un obiectiv suficient de inalt. Maiorescu insuși, dacă ar trăi azi, n-ar fi cel de altădată, sub multe aspecte. Același lucru se poate spune și despre viziunea critică dintre cele două războaie. Am ținut să amintim aceste fapte cunoscute, deoarece adeseori sînt invocate personalități culturale din unghiuri de vedere care s-ar cere mai degrabă combătute, sint preluate fără suficient discernămint anumite poziții și concepte. Nu credem a săvîrși vreo impietate față de memoria profesorului nostru de odinioară, atit de stimat, George Călinescu, afirmînd că sistemul său exegetic rămine deficitar în ceea ce privește valorificarea unor componente ale operei literare (limba, stilul, versificația) și că intuițiile sale geniale trebuie altfel argumentate de istoricul literar al momentului de față. Tot așa, ca să dăm un exemplu de alt gen, un concept ca acela de „avangardă" ni se pare insuficient reanalizat în lucrările de istorie literară a primei jumătăți a secolului nostru. Termenul ni se pare impropriu pentru o orientare, se știe, mult prea neomogenă pentru a putea fi intr-adevăr avangarda cuiva. Cu atit mai puțin această orientare, în genere de ariergardă (excepțiile sint lăudabile), iar uneori de retrogardă, poate fi numită, cu proprietate și exigență terminologică, **avangardă,** intr-o perioadă in care exista în țara noastră un partid al clasei muncitoare și o cultură pătrunsă de spiritul revoluționar, profund innoitor, al gîndirii marxiste. O „avangardă" care n-are în spate masele populare rămine o metaforă goală, conferind un prestigiu fără acoperire.

Ideea unei responsabilități sporite ce revine criticii și esteticii literare conduce azi și spre o altă concluzie – aceea a necesității de a le privi nu numai în relativa lor independență față de fenomenul literar-artistic concret, nu numai ca domenii autonome, care ar putea să infloreaască după legi proprii ci și în dependența lor deplină în raport cu sistemul **literaturii contemporane.** N-ar fi la menirea ei o critică literară ale cărei performanțe trebuie apreciate independent de cele ale poeziei, ale prozei, ale dramaturgiei pe care este chemată să le promoveze. Se vorbește mult în Occident despre faptul că reflecția critico-teoretică tinde să depășească în volum și intensitate literatura beletristică propriu-zisă ; totodată se poate constata însă o ruptură între această reflecție și direcțiile, adesea arbitrare, pe care evoluează literatura. Nu negăm faptul că științele literare pot elabora poziții de principiu, se pot intemeia pe cuceriri ale literaturii anterioare etc. și, ca atare, în cadrul independenței relative de care aminteam, pot cunoaște o dezvoltare neparalelă și nesincronă cu dezvoltarea prozei, a liricii etc. Dar fenomenul însuși vorbește despre neangajarea cercetării estetice și critice în promovarea unei anumite literaturi, despre indiferența cu privire la destinele literaturii contemporane. O cunoscută teză sistemică afirmă că eficiența maximă a oricărui sistem orientat spre scopuri se realizează nu doar prin funcționalitatea optimă a diferitelor componente ale sistemului, privite în sine, ci, în primul rînd, prin caracterul adecvat al relațiilor reciproce dintre aceste componente în cadrul întregului. Pentru critica militantă, principiul de mai sus face lipsită de sens separarea momentului **creație** de cel de **apreciere,** creația nouă fiind ea insăși un rezultat al lanțului de aprecieri anterioare în istoria fenomenului, iar aprecierea neputind exista decît ca raport între o creație și finalitatea ce-i este inerentă. **Homo aestimans** nu este un fel de accesoriu

GH. VĂLEANU : „BACOVIANĂ"

al acțiunii demiurgice a omului, ci este o componentă a conștiinței lui **homo creator,** avind rolul de a-l ține pe acesta la funcțiile lui, la chemarea și la datoria lui, păzindu-l de jocuri sterile, de stagnare, ca și de aventuri riscante, furnizindu-i strategii verificate prin practica anterioară, stimulînd și adecvînd forțele sale creatoare. Altfel spus, problemele reale ale criticii există doar ca probleme ale creației literar-artistice, respectiv ale teoriei și metodei unei critici eficiente ; încercările de a considera critica drept „artă", „paraliteratură", „gen liric" etc. absolutizează laturi sau funcții neesențiale și nespecifice ale acesteia și introduc derută la nivelul principiilor esteticii literare.

Puncte de vedere asemănătoare celui formulat mai sus au putut fi intîlnite adeseori, intr-o formă sau alta, în critica literară din țara noastră, o critică angajată în promovarea literaturii de care are trebuință societatea socialistă. Una este însă a formula un principiu și altceva a-l face să devină o realitate vie, un mod de existență. Considerăm că nimănui dintre cei ce înțeleg importanța dezbaterii de idei pentru orientarea **creatoare** a literaturii nu i-a scăpat importanța măsurilor adoptate de **Plenara** C.C. al P.C.R. din 28–29 iunie a.c. Spiritul hotărîrilor **Plenarei** reclamă din partea științei literare un grad mai înalt de înarmare teoretico-filozofică, mai multă fermitate și clarviziune, mai multă promptitudine în apărarea pozițiilor literaturii majore, o grijă sporită pentru hrana spirituală pe care scriitorii o oferă, prin creațiile lor, maselor de oameni ai muncii. Măsurile adoptate de **Plenară** ridică la o nouă treaptă îndatoririle științei literare de a se afirma ca un factor activ în opera de creare a bogăției artistice a poporului nostru, de educare și formare estetică a maselor.

IGNAT FLORIAN BOCIORT

dedicații

PE APELE DIN CÎNTEC

lui Adrian Popescu

E luna răbdătoare ca iarba sub sandale ;
De stelele învinse mă mai dezleagă norii ;
Din nou, rătăcitorul prin gîndurile tale,
Cu gura aminată de razele candorii.

Deci aerul să sune, deci ochii să mă doară,
De-atita așteptare pe care o divulgi.
Dar o să vină iarna pe focul din comoară,
Cu viscolire oarbă de vise și de fulgi.

Cu cine-mparți o pernă, cu cine bei fîntina,
La care se adapă doar zeii din Olimp ?
O, de-am atinge glasul infringerii cu mîna,
Și ceasul indoielii de s-ar opri un timp.

Acum e clar de viață, acum e clar de lună,
Doar ceața din cuvinte te strigă și te vrea.
Pe apele din cîntec corabia nebună
Golindu-se de tine, mai e sau nu a mea ?

DAMIAN URECHE

televiziune

DUMINICĂ, 28 august

8,00 Sportul pentru toți. Daciada. 8,15 Tot înainte ! 9,15 Film serial pentru copii. Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Ora veselă. 14,00 Aventuri în epoca de piatră. 14,25 Fotbal : Petrolul — Steaua. 17,05 Film serial. Linia maritimă Onedin. 18,00 ...el mai bun continuă. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Fil... de istorie. 20,10 Film artistic. Sp... ...ijiniți-l pe șerif ! 21,40 Varietăți ... Friedrichstadtpalast. 22,20 Tele...rnal. Sport.

LUNI, 29 august

16,00 Telex. 16,05 Te...școală. 16,30 Emisiune în limba m...ghiară. 19,00 Partid, noi te cîntăm ...n cîntece de slavă. 19,20 1001 de se... 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoram... 20,30 Odiseea. Episodul 3. ...20 Cadran mondial. 21,50 Artiști ...ai scenei lirice românești. 22,20 ...elejurnal.

MARȚI, 30 august

9,00 Teleșcoală. 10,0... Antologia filmului pentru copi... și tineret : Stan și Bran (reluar... 10,50 Răspunderea cetățeneasc... Reportaj TV. 11,10 Mîndră floa... e Banatul. 11,30 File de istorie (rel.). 11,50 Telex. 16,00 Telex. 16,... Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă ...ngleză. 17,05 La volan. 17,20 Mult... dulce . . . 17,45 Lecții Tv pentr... lucrătorii din agricultură. 18,50 Tribuna TV. 19,20 100 de seri. 19,... Telejurnal. 19,50 Reflector. 20,1... Seară de teatru. Insula. 22,00 ...lecțiuni din Festivalul internațion... al cîntecului de la Sopot. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 31 august

9,00 Teleșcoală. At...s geografic. Delta Dunării. 9,30 Mu...zee și expoziții. Case-cetăți. 10,00 ...eatru (rel.). Tatăl nostru uneori. 1...25 Emisiune de știință. Despre s...mn și vise. 12,10 Telex. 16,00 Tele... 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de l...mbă germană. 17,05 Cabinet de ...erfecționare profesională. 17,25 Din ...țările socialiste. (R.D.G.). 17,35 T...agerea pronoexpres. 17,45 Lect...ri TV. 19,30 Telecronică pentru p...nieri. 18,50 Forum cetățenesc. 1...20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Te...cinemateca. Ciclul „Dosarele ecra...nului". Emigranții. 22,00 Atelier ... creație literar-artistică. 22,30 T...lejurnal.

JOI, 1 septembrie

16,00 Telex. 16,05 T...feul Tomis la volei masculin : România — U.R.S.S. 18,00 Repo...rtaj pe glob. 18,25 Consultații medic...le. 18,50 România pitorească. 19,2... 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,...0 Republica XXX. 20,10 Ora tiner...etului. 21,00 Seară de teatru. Ch...ița în provincie. 22,20 Telejurn...

VINERI, 2 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,...0 Telecinemateca. (rel.). 12,00 C...respondenții județeni transmit . . . 12,15 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Tro...ul Tomis la volei masculin : Ron...ânia — Bulgaria. 17,30 Emisiune ... în limba germană. 19,20 1001 de s...eri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordi...nea zilei. 20,00 Ancheta socială. Dint... sute de . . . tentații. 20,35 Film ...artistic. Iarba de mare. 22,00 Un cint...ec de demult. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 3 septembrie

12,00 Telex. 12,05 C...adu-ne drag partid, înainte ! 12,20 Emisiune de știință. Noi surse de ...energie. 12,45 Odiseea. (rel.). 13,35 A...nchetă socială. (rel.). 14,10 Conc...ert de prinz. 14,40 Făuritorii de ef...ii. 14,55 San Marino. 15,05 Clubu... tineretului. 16,00 Troferul Tomis ... volei masculin : România — C...ba. 17,40 Antologia filmului pent... copii și tineret : Stan și Bran 18,50 Săptămînă politică internă ...i internațională. 19,05 Film seria... pentru copii : Cuore. 19,30 Te...lejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,0... Teleenciclopedia. 20,40 Film seria... Regan. 21,30 Intilnire cu satira și ...umorul. 22,10 Telejurnal. Sport. 22,... Romanțe.

televiziune

Mircea Șerbănescu

Cît se vede cu ochii, e luni !

După grafic, sîmbătă la miezul nopții, laminorul cel vechi fu oprit. Bărbatul care aștepta dincolo de zidul împrejmuitor al atelierelor știa aceasta, veghind intr-un loc de unde putea simți întreaga vibrație, neîncetată, impresionantă a mașinilor în funcțiune. Pe urmă se desfăcu din pata de întuneric cu care se făcuse una, ieși în lumina de lună, luînd-o cu pas încet în josul străzii. Încerca să-și imagineze totala încremenire a laminoarelor pe care niciodată nu le văzuse decit în zbucium continuu, răbufnind aburi și țipete scurte, pătrunzătoare. Ce-or fi făcut atunci oamenii ? Și el de ce nu fusese acolo, între ei ? De ce nu fusese ?

Ciudată mai era lumina lunii ! Îl făcea să se simtă străveziu și singur pe lume, rătăcitor pe un tărîm necunoscut. „N-o să te rabde inima, doar ești și tu tot laminorist !" Umbla fără umbră și se întreba dacă fusese destul de convingător atunci cînd le vorbise celorlalți despre noul laminor, despre munca lor viitoare. Poate că il crezuseră, poate că ii dăduseră dreptate numai de formă ; fapt este că laminoriștii aveau mîndria muncii lor, plăcîndu-le chiar greutățile ei, lăudindu-se cu ele. Cine mai putea fi ca ei, cînd apucau tablele fierbinți cu cleștele, înfruntînd aburul năpraznic și cînd asupra lor se abăteau stoluri, stoluri scînteile mute ? !

Știa ce înseamnă asta. Fusese și el mîndru de meseria lui ! Conștient de propria lui demnitate, de propria valoare. Îi înțelesese pe oameni cînd persiflaseră munca la noul laminor, atunci cînd fuseseră într-un schimb de experiență. „Stă pe scaun! Apasă pe buton !"

– Muncă e asta, Aroane, păi la noi se muncește cum trebuie, nu ca la ăștia !

Ar fi vrut să mai fie o dată cu laminoriștii, să se laude ca și ei că laminor ca al lor, cu temelia „direct pe stîncă", nu se mai găsește. În lumina crudă, revărsată din căldarea nouă a lunii, se strecura zgribulit, cu capul tras între umeri, chinuit de singurătate. Participase la hotărîrea de înnoire a laminorului, militase pentru transpunerea planului în realitate. Se confruntase cu tradiția copleșitoare a meseriei lui ! Adeseori avusese aceeași senzație de singurătate rece, cînd i se făcea frig ca în miezul iernii.

Se prelingea pe lîngă ziduri spre casă, dornic să se vadă în culcușul lui, să se încălzească. Dar, odată ajuns unde își dorise, constată că somnul nu se grăbea să vină. Zăcea pe spate și se mira de tăcerea imensă care-l înconjura. Își incordă pleoapele și le strînse, și cînd deschise apoi ochii observă că era lumină de zi. Rămase nebărbierit, cu pungi sub ochi. Nu-i plăcea soarele cu dinți de afară. Nu-i plăcea nici cum ciocănea de zgomotos vasele în bucătărie nevasta. Și nici cum puneau de tare pick-up-ul copiii.

Nu-și găsea locul în propria casă, înstrăinat și de ai lui și de lucrurile familiare. În duminica aceea nu veni nici un prieten să-l vadă. Altedăți, mai venea unul, altul. Se întindeau la vorbă, jucau țintar sau șeptică, beau un păhărel. Îl trimise pe copilul cel mic la bufet după țigări. Pe urmă constată că avea pachetul aproape neînceput în buzunar.

– Ce e pe acolo ? întrebă cu nesaț cind cel mic se întoarse.
– Ce să fie ? Nimic.
– E lume ?
– Nu prea.
– Dintr-ai noștri n-ai văzut pe nimeni ?

Se alese cu o ridicătură din umeri drept răspuns. Și iar își văzu fiecare de ale lui, numai el nu avea de ce să vadă. Îi ardea buza după un rachiu, luat la bufet cu tot dichisul, între ai lui, convorbind în gura mare, după voie. De dus, însă, nu s-ar fi dus pentru nimic în lume. Astăzi i-ar fi fost lehamite să audă aceeași poveste. Ei s-o țină pe-a lor, iar el să-i lămurească de ce e nevoie să se innoiască un laminor, vechi de aproape o sută de ani. „Dar tu cu cine ții, frate Aroane ?" I-ar fi întrebat iar careva. Sau i s-ar fi spus cu vocea joasă, ca un reproș blînd, îngăduitor : „S-o fi făcut și voi altădată, după ce ieșeam eu la pensie".

I se păru că aude cîntec pe drum. Ciuli urechile. Ce bine i-ar fi părut să fie laminoriști ! Ar fi ieșit în stradă și i-ar fi chemat înăuntru. Avea o sticluță pusă la rezervă. Ar fi scos-o și pe aceea. Ce bucurie ar fi avut ! Dar nu erau laminoriști. Nu erau de-ai lui. Trecură de poartă, niște străini cu altă destinație. Laminoriștii tăceau. Degeaba stătu el pînă seara tîrziu pe scara casei, afară, ascultînd zgomotele nopții. Nu auzea ce dorea, în schimb își amintea scene trăite în atmosfera zgomotoasă dintre laminoarele în funcțiune. Era ceva mai presus de sine, întipărit în mușchi, împlîntat adînc în nervi, în suprafața pielii. Apuca tabla împinsă afară dintre coje, stringea minerele cleștelui, făcea rotația prin aer și arunca metalul încă arzător între fălcile peste care curgea apa aburind. Suna toaca și el se retrăgea împreună cu echipa sa, la odihnă.

Vedea cu ochii, vie, banca lustruită de salopetele celor dinaintea lor și ale lor ; lemnul simplu avea un luciu ca de sticlă. Respira ușor, împăcat, gata să stea de vorbă cu ceilalți. Fusese tînăr, și atunci despre preocupările vîrstei vorbeau ; apoi, ca matur, despre problemele casei, ale copiilor, despre frămîntările lumii . . . Niciodată singur ca acum, niciodată îngrijorat și neliniștit, chinuit de frigul acesta de care nu mai scăpa. Să fii trup și suflet laminorist și să te încumeți să schimbi totul din temelie ! Era prea mult pentru el !

Luni dimineață se trezi mohorit ca și vremea de afară. Ploicica fină, întinsă peste tot, îl pătrunse pînă la os. Oamenii intrară în schimburile lor ca niște siluete fantomatice. Laminoriștii fuseseră împărțiți să lucreze în diferite secții cît timp în secția lor vor lucra constructorii și montorii. Îl intîlni pe director.

– Care e situația, Aroane ?
– Pare o zi de luni obișnuită.
– Plutește ceva în aer ? Te văd cam încruntat.
– Burnița asta păcătoasă.

Glumea cu năduf.

– Azi nu-i o zi prea frumoasă, rosti înțelegător directorul. Ai mai stat de vorbă cu oamenii ?

Să recunoască adevărul ? Sau să constate că avea credința că nimeni nu avea nevoie de cuvinte. Poate de sentimente. Dar cum să le aduni și să le pui în palmă la fiecare în așa fel ca să vadă despre ce e vorba ?

– Va fi un laminor frumos, adăugă directorul și făcu o mișcare cu mîna spre buzunarul unde avea țigările.

În aceeași clipă, Aron făcea exact aceeași mișcare.

Pachetele apărură aproape în același timp. Bineînțeles că au ris, încercînd să se amuze de chestia asta, dar Aron se gîndea că așa trebuia să procedeze : să se aprovizioneze cu țigări și să-i caute pe rînd pe laminoriști, să stea de vorbă cu ei, să îi facă să înțeleagă ce simte și el ; iar directorul își propunea să aibă grijă de fiecare om mai mult decît ar fi făcut-o în condiții normale.

Luă fiecare cite o țigară din pachetul celuilalt, și-o aprinseră reciproc și se despărțiră. Aron ieși în burnița de afară. Privi cerul cu nori joși, ca niște burți de animale greoaie. Apoi se uită de jur împrejur, la siluetele halelor văzute ca prin ceață. Avea sentimentul că nu mai era singur. Începea o săptămînă de muncă. Începea ceva cu mult mai important. Păcat că ziua asta era așa cum era.

„Uite, cît se vede cu ochii, e luni !".

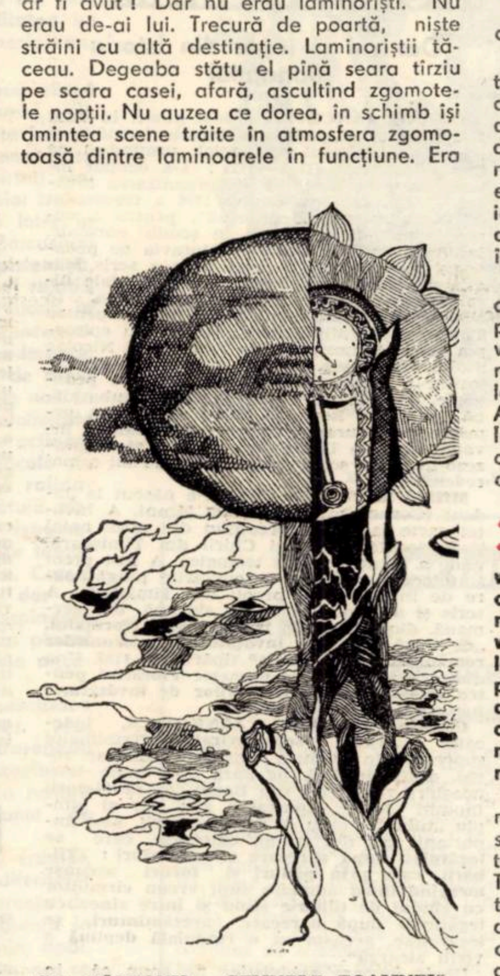

GH. VĂLEANU : „SEMNELE TOAMNEI"

Ion Jurca-Rovina

Oamenii-tulburătoarea memorie a uzinei

● Însemnări de la „ELECTROMOTOR" – Timișoara

De cîte ori merg într-o întreprindere, am impresia că ea, in afară de profil, se particularizează într-un fel anume, sesizabil abia după ce reușești să pătrunzi dincolo de semnele ei imediate, dincolo de date și cifre și ajungi să-i percepi ritmul ascultindu-i oamenii. Ce s-ar intîmpla oare dacă dintr-o uzină am schimba oamenii, care pînă acum i-au asigurat pulsul și viața, cu alții ? Probabil că uzina și-ar pierde pe loc memoria și pînă și neinsuflețitele cifre ar avea de suferit, pînă și ele ar înregistra o mare absență umană. Căci oamenii sint memoria, sensibilă, existența, durata însăși a unei întreprinderi și ea numai prin oameni se particularizează.

Cu un asemenea sentiment aveam să ies intr-una din zilele acestei veri pe poarta uneia dintre cele mai mari și puternice întreprinderi timișorene, Electromotor, și aveam să mă despart, cu persistența unui ecou, ciudat ecou, care mă făcea să mă cred vinovat și să simt nevoia să mă intorc degrabă înapoi. Și să continui să-ascult oamenii, alții și alții, care inmagazinaseră fapte, intimplări, momente din existența și devenirea uzinei lor, uzină ce, fără ei, arată de nerecunoscut și de neconceput. Căci, asemenea altor nenumărate intreprinderi ale timpului nostru, **Electromotorul** a crescut și s-a prefigurat competitivă intr-un concert de anvergură continentală. Ea a făcut, așadar, acest salt inalt datorită oamenilor și odată cu ei, cu cei care in special i-au fost nedespărțiți, ani, decenii de-a rindul. Și la această neintreruptă legătură afectivă toți cei de la Electromotor țin cu străşnicie ; se poate deduce asta din felul în care ei se pomenesc, regăsindu-se prin timp, mereu alături. Astfel, memoria uzinei devine permanentă și ea funcționează perfect.

Nu știu de ce simt nevoia să încep cu inginerul **Constantin Cosma.** Asta in nici un caz pentru că el este, intre ingineri, cu cel mai indelungată activitate aici, (dar poate că, implicit, și pentru asta), ci poate că în primul rînd deoarece acest bărbat – care, in '49, la nici un an după naționalizarea intreprinderii, a organizat primul stand de probă – este și astăzi deschizător de drumuri, în noua sa calitate de șef al Oficiului de calcul. **„Informatica nu este poezie"**, îmi spune Constantin Cosma și eu i-aș replica imediat că adevărata poezie, cea care produce emoții, idei și conștiințe, ar rezista oricînd la o testare informatică, prefer însă să-l ascult pe inginerul **Cosma,** devenit pentru mine, atit de repede, un simbol. **„De ce este nevoie imperios să introducem calculul ? continuă el. Pe plan național și, firește, mondial, este tendința ca o serie de activități ale intreprinderilor să se execute folosind tehnica de calcul, atit in domeniul prelucrărilor datelor, cît și in cel al produselor, al motoarelor, in cazul nostru. Cu calculatorul se pot obține optimizări mult mai repede, se poate găsi operativ, varianta optimă".**

Lucru firesc, limbajul interlocutorului meu se tehnicizează, mă străduiesc acum să rețin doar elementele esențiale. Un tablou impresionant purtînd înscrisul SISTEM INFORMATIC COMPLEX, mă orientează în stadiul actual al folosirii tehnicii de calcul la Electromotor și, astfel, aflu că la această oră există aplicații în toate cele șase subsisteme între care : **conducerea operativă a producției, planificarea tehnico-economică, pregătirea tehnică . . .** În viitorul apropiat, întreprinderea va fi dotată cu un calculator propriu, ceea ce va permite ca în cincinalul revoluției tehnico-științifice întregul **sistem** de care amintim, să fie aplicat, el devenind un adevărat creier operațional al intreprinderii și un ajutor neprețuit al oamenilor în atingerea noilor ritmuri, înalte, ale producției de motoare. Este concluzia pe care o trag pe baza argumentărilor inginerului **Constantin Cosma,** referitoare la eficiența introducerii celor mai noi cuceririi ale tehnicii, ale minții omenești.

Dealtfel, este un adevăr cunoscut că ELECTROMOTOR-ul a realizat salturi spectaculare prin ingeniozitatea oamenilor de aici, schimbările incepind imediat după preluarea întreprinderii de către muncitori. **„Era greu la inceput, imi spune maistrul IOAN VACSI, omul care încă în 1930, la 13 ani, a ucenicit în acea minusculă și insignifiantă fabrică unde se făceau reparații pentru cazanele mașinilor de treierat sau pentru pompe, adică, după 11 iunie 1948, nu erau mașini, se lucra manual, existau doar citeva automate de executat tole, n-aveam scule, dispozitive".** Nu erau multe, dar de aici a pornit pe drumul său **ELECTROMOTOR**-ul, datorită muncitorilor intreprinderii, intre care și a celor pome-

(Continuare in pag. 7)

Ilie Măduța

ELEGIE

lui Emil Botta

Mai stai puțin !
scrie pe varul
crucii umile.
Mai stai puțin,
trecătorule
și-mi răcorește
cu sufletul tău auriu
singurătatea !
Mai stai puțin
și risipește
singurătatea ploilor.
Mai stai puțin
și încălzește
căderea geroasă
a frunzelor.
Eu sunt aci pentru vecie.
Afară-ți aud pașii.
Răgazul tău
imi aduce uitatele lacrimi
pe tiparul de fum
al pleoapelor.
și-al florilor.

ARJUNA

„Pierită-i tulburarea minții . . .
Sunt în picioare"

BHAGAVAD-GITA

Am ințeles legea mea,
dusă-i îndoiala.
Sunt în picioare !
Spulberată e moleșeala suferinței,
ochiul apos e plin de fulgere,
mina revărsată –
șarpe putred –
se-nfierbintă de tresăririle
marmorei.
Voi îndeplini legea firii mele,
voi fi toba ritmurilor universale.
Arcul părăsit în carul de luptă
îl voi încorda din nou.
Din nou voi struni
caii vijelioși spre
hotarele primejdiei.
Legat de fapte născute din firea mea
voi înfăptui.
Voi înfăptui nesilit de natură,
ci doar de focul hotăririi mele.
Sunt în picioare !

LA INSCRIPȚIA LUI CYRUS

Mare fu puterea ta,
intemeietorule de împărăție
și legendă.
Plină de fulgere barba ta,
plin de fiarele pustiului
ochiul tău.
Vocea ta cutremura noroadele,
ca spice blinde
le răsturna-n cenușă,
le culca-n pămînt.
Nu te dojenesc pentru aceasta.
Azi zaci sub lespedea de piatră
pentru că te-am căutat.
Pentru că te-am căutat
îți plîng puterea și nimicnicia.
Cu suflu dureros
nu-ți voi șterge măreția
și cruzimea.
Îți voi lăsa, biet om ce sunt,
deasupra-ți,
pumnul de țărînă.

SPERANȚA

„ . . . și-n oricare zi la sfirșit
mai există o zi aurie".

HÖLDERLIN

De negură-s clipele ce răpăie
pe cristalul sufletului,
dar, în poiana cu nuci,
măreț infloresc
brindușile.
Vintul subțire fluieră-n
buza dealului și
anunță
bocetul și singurătatea zăpezilor.
Soarele, însă,
peste pădurea temută,
increzător
mai trimite
mănunchiu-i de raze.
Sufletul se pregătește de seară,
așteptînd cîntecul stelei în tăcere.
La capătul munților și-al întunericului,
mai există o zi aurie.

timişoara culturală • din 7 în 7 zile

panoramic

• 22 AUGUST : programuri festive, la locul de muncă, în întreprinderile „Kandia", I.M.A.I.A., „Ambalajul metalic", „I.L.S.A.", „Bega" ; 23 AUGUST : la Pădurea Verde, vor urca pe podium formațiile reunite ale întreprinderilor menționate, precum și cele de la ILCHIM, „Bumbacul", Clubul „Banatul", grupuri folclorice precum „Ghiocelul", „Banatul". Unele formații vor fi de asemeni găzduite și de Rezervația de arhitectură populară bănățeană. În Parcul Rozelor, veți viziona un spectacol oferit de artiști profesioniști și amatori : Opera, Teatrul Național, Filarmonica „Banatul", ansamblurile „Timișul" și cel al I.T.C.V.T.T. • Un frumos afiș (pe care l-am reprodus cu anticipație și în paginile revistei noastre), semnat V. Mladin, anunță expoziția de fotografii artistice organizată de O.J.T. în holul „Continentalului : „România turistică". • La Badalona (Spania) a avut loc Festivalul internațional al filmelor de amatori (scurt metraj) la care „Cineclub 70" al Casei de cultură a municipiului Timișoara obține „Diploma de onoare". Pelicula „Tăcere" a fost realizată de **ȘTEFAN SASU** și **IOSIF COSTINAȘ**. • Simfonia nr. 1 de Anton Bruckner (varianta Linz) se află pe discuri, în librării și în magazinele de specialitate. O excelentă realizare a orchestrei Filarmonicii „Banatul" sub conducerea lui Nicolae Boboc. • La Festivalul internațional de folclor al țărilor balcanice a participat redutabilul ansamblu „Timișul".
(L. BURERIU)

teatru

PENTRU CEL CARE TRĂIEȘTE DIN LECTURI. Micro-interviu cu secretarul literar al Teatrului de păpuși din Timișoara, IOAN DRAPEL.

— Nu v-am întrebat (deși ne cunoaștem de cîțiva ani, zic bun) de cînd sînteți secretar literar ? — **Din 1959. E mult, nu ?** — Dumneavoastră cum vi se pare ? — **Uneori, după 18 ani, stînd... între păpuși, ar trebui să știi mai multe. Ți se poate întîmpla să vezi un spectacol, ca acelea ale Teatrului din Hradec Kralove, la care am fost împreună, acum un an, la București, și, să afli că știi încă puțin. Sau noțiunea de „teatru de păpuși" e prea îngustă, sau...** — Tocmai, asemenea spectacole demonstrează că păpușeria e un lucru foarte serios, asta doreați să spuneți. — **Da. Și că au existat niște asemenea momente. Mă gîndesc la primul festival internațional de la București, în 1958, la cel din 1962, de la Varșovia, la al treilea festival internațional de la București, în 1965. La acesta din urmă, Teatrul nostru s-a prezentat cu „Antropomorfism", o adaptare a Vioricăi Filipoiu după Eminescu. Ori arta aceasta se primenește, ori imaginația creatorilor reușește să ne surprindă... Mai puneți o întrebare.** — Prin ce poate fi TEATRU — teatrul de păpuși ? — **Prin măsura în care creatorii de spectacole reușesc : 1) ineditul mijloacelor de expresie (felul în care materializează metafora și 2) dacă ar fi prea elevată, totuși, izbutesc s-o comunice. Marile spectacole sînt acestea. Și nu întotdeauna cele care pleacă de la marea dramaturgie. O „poveste" cunoscută poate fi restituită într-un mod aparte, nou. Textul la care lucrează acum Teatrul nostru, „Punguța cu doi bani" de Viorica Filipoiu, după I. Creangă (textul cîntecelor de Veronica Porumbacu) permite o astfel de tratare.** — Cîte texte citește un secretar literar, ca dumneavoastră, pînă să propună unul ? — **Dacă vă spun UN NUMĂR, să nu înțelegeți altceva decît ar trebui. Un text, destinat scenei celor mici, trebuie RECITIT. O replică, un tip de personaj poate declanșa lectorului o propunere de nouă viziune : scenografică, regizorală.** — Ce-ați mai propus, de exemplu, pentru viitoarea stagiune ? — **„Rățoiul albastru" de Maria Kahn, Polonia, în traducerea Svetlanei Utto și „Caramela-entuziasm" de Al. Popescu. Teatrul de păpuși reclamă crearea personajului din cuvînt. Specificul acestei arte reclamă un sistem de imagini literare care să conțină posibilitatea de a le vizualiza. De aceea, în mod special, cei ce vor să scrie pentru teatrul de păpuși trebuie să-l cunoască bine. Este o invitație pe care o adresez, și acum, scriitorilor din această parte de țară, pentru a putea conlucra.** — Care ar fi profesiunea dumneavoastră de credință ? — **Pentru creator, o nouă premieră, poate fi rutină. Pentru cel care trăiește din lecturi — speranța că va veni un moment al marelui spectacol. Trebuie să-ți păstrezi intactă, încrederea. Și trebuie să încerci să-l pregătești, să-i convingi pe ceilalți că „marile viziuni" sînt în imediată apropiere. Undeva printre aceste cuvinte se află răspunsul.** — Care ar fi cea mai gravă întrebare ce v-ar putea fi adresată ? — **Dacă Drapel ține pasul cu tot ce s-ar numi înnoire profesională. Se pune accentul acum, ca și în alte domenii, pe aspectul psihologic al preocupării educative, pe cunoașterea de dinăuntru a universului copilului, pentru a-i putea apropia spectacolul. Psihologia, dezvoltarea aptitudinilor, șocul estetic — iată probleme importante de care nu ai voie să rămîi străin.** — Și care ar fi răspunsul ? — **Aici începe totul. (A. C. IORDACHE).**

medalion

Expoziția Aurel Ciupe la Lugoj

Operă de interes major în procesul amplu și complex de afirmare a spiritualității românești, pictura maestrului **AUREL CIUPE** a fost integrată, cu decenii în urmă, în patrimoniul a numeroase și prestigioase muzee ale țării. Lucrări ca **Armonie** sau **Apus de soare la Stana**, din colecția Muzeului de artă al R. S. România, **Uzină la Zlatna** sau **Nuci bătrîni** din colecția Muzeului de artă clujean ori **Maci** sau **Euritmie** din cea a Muzeului Banatului și multe altele, au devenit piese de referință în ambianța mișcării noastre plastice. Cu toate acestea au rămas în colecția artistului un număr important de lucrări, de certă valoare. Unele dintre ele au ajuns la cunoștința publicului prin diversele expoziții colective, organizate în țară sau străinătate, ori a retrospectivelor itinerate de artist în marile orașe ale țării. Cele mai multe însă erau inedite, fiind rodul unei munci laborioase, desfășurate de reputatul pictor la vîrsta senectuții, cu un elan pilduitor.

Împlinind un gînd mai vechi, care venea de fapt în întîmpinarea repetatelor invitații ale lugojenilor, maestrul **AUREL CIUPE** a deschis pentru un timp mai îndelungat o expoziție în sălile Muzeului de istorie și etnografie din Lugoj. Expoziția, însoțită de un elegant catalog (tipărit sub îngrijirea artistului), s-a realizat în urma unei fructuoase colaborări dintre Muzeul lugojean și cel de artă din Cluj-Napoca.

Deși reductivă, cuprinzînd numai 45 de lucrări, sinteza expozițională de la Lugoj are meritul de a prezenta cu piese convin-

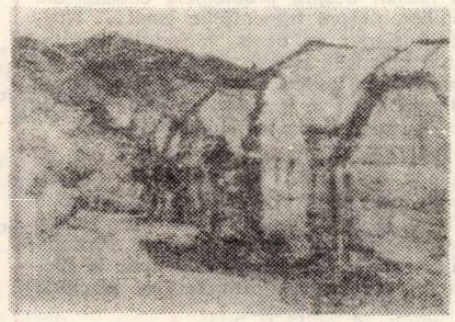

gătoare toate etapele de creație ale pictorului. Nu lipsesc nici lucrări din perioada studiilor parisiene și italiene, mărturie grăitoare a unei serioase culturi de specialitate. Urmează apoi cronologic cîteva peisaje lugojene. **Portretul soției, Proiect pentru un panou decorativ** și **Natură statică cu draperie în dungi**, care, prin strălucirea și prețiozitatea armoniilor cromatice, aderă la cea mai autentică tradiție picturală autohtonă.

Ponderea în cadrul ansamblului expozițional o au lucrările din ultimul deceniu de activitate, cînd viziunea pictorului, urmînd un subtil proces de decantare stilistică, a atins înaltele culmi ale măiestriei. Peisajul în devenirea sa perpetuă, se constituie într-o fascinantă pledoarie pentru frumusețea existenței, suprafețele pictate degajînd un sentiment stenic, vital. Pornind de la sugestiile regnului vegetal imaginile devin, prin transfigurare, ipostaze poetice ale firii, evocînd cele mai diverse stări afective, de la euforie pînă la pragul tensiunilor dramatice. Această capacitate rară și inefabilă de poetizare prin culoare a spațiului, care primește ritmuri și intensități specifice climatului transilvan, recomandă virtuțile deosebite ale unui remarcabil colorist, care a sporit simțitor zestrea de culoare și rafinament a picturii românești. **(NEGOIȚĂ LAPTOIU).**

echo

MONUMENTUL EROILOR DE LA PĂULIȘ

Amplasat în Cîmpia Mureșului, acolo unde, într-un punct strategic de mare însemnătate pentru desfășurarea războiului, în vara tîrzie a anului 1944 elevii școlii militare din Radna și-au cucerit gloria prin lupte și jertfe biruitoare, MONUMENTUL EROILOR DE LA PĂULIȘ constituie o operă reprezentativă a artei noastre monumentale actuale.

Ceea ce se impune ca valoare artistică specifică a acestei realizări este echilibrul, întregirea reciprocă a sensurilor, dintre elementul plastic și cel expresiv — statuia ostașului, din bronz, și fundalul grandios din beton, care o susține. În timp ce sculptura

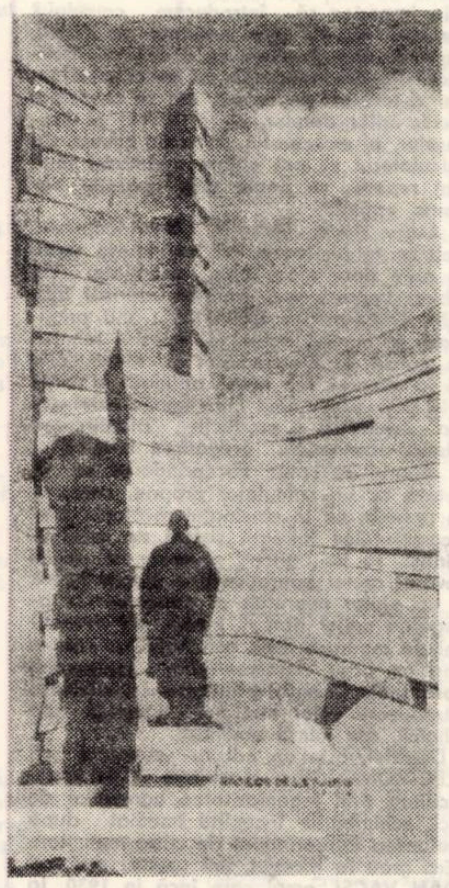

MONUMENTUL EROILOR DE LA PĂULIȘ (detaliu)

(autori EMIL VITROEL și IONEL MUNTEAN) degajă un sentiment de forță, calm și încredere, fondul arhitectural, cu o înălțime de 20 de metri, exprimă viltoarea și încleștarea luptei, precum și bucuria victoriei.

Pornind de la simbolul tradițional al aripilor — simplificat și esențializat într-o viziune modernă — arhitectul CRISTEA MILOȘ a creat un ansamblu viguros, energic, dar totodată suplu și armonios ritmat. Astfel, sînt puse pregnant în lumina semnificațiile de înaltă ținută estetică și de adîncă valoare social-educativă ale acestui monument.

DELIU PETROIU

curier literar

O. Mara : Ciudat acest suflu care animă textele Dvs. Fără îndoială că sînteți o frămîntată, numai că, artistic, ceea ce comunicați se găsește sub zgura unei exprimări cu totul inadecvate. Încercați să simplificați, să curățați fraza și mai trimiteți. Dacă tot sînteți în Timișoara, cînd va fi reluată activitatea cenaclului Asociației scriitorilor și al revistei Orizont, vă invităm să participați la ședințe.

Marius A. Sărbu : Pe lîngă prețiozitatea stilului, banalitatea conținutului nu face decît să ne aducă o rază de lumină ! Fără viitor (în literatură, se înțelege) dar mai știi ?

Edres Sedreanu (?) : O proză poematică, înecată de sentimentalism. Texte care comunică propria Dvs. stare nu și vreun fior artistic. Mai încercați. Vă invităm și pe Dvs. la cenaclul Asociației și al revistei ORIZONT.

Savu Voichiță : Text curat stilistic, — din păcate, ne-a parvenit prea tîrziu pentru a mai putea fi discutat pentru publicare.

Romulus Papeș : Deși, corecte, rîndurile Dvs. rămîn strict expozitive. Cînd vom avea nevoie de informații din unitatea unde funcționați, vă vom solicita.

Ștefan Vinești : Nu, încă nu publicăm genul literar pe care-l propuneți. S-ar putea întîmpla ca vreo editură să arate interes pentru lucrarea Dvs. Noi am remarcat umorul, ritmul alert, acțiunea condusă cu destulă îndemînare, nu și naivitatea subiectului.

T. P. Șteianu : Chiar așa să se fi întîmplat cum scrieți Dvs. ? Dincolo de anecdotică, însă, aveți limpezime în stil, conduceți bine acțiunea, calități de care trebuie să țineți seama pe viitor.

G. Rămbu : Și spuneți Dvs. : **„Secvențe de neuitat... călătoria unchiului meu spre veșnicie rămîne unică în viața mea".** Păi, cum altfel ? Și mai departe : **„În barcă... urna cu cenușa unchiului meu se legăna. Doar era hulă" etc. etc.** Ei, așa se trece Styxul, dar nu și pragul literaturii.

Ana Iancu : Puteți veni pe la redacție. Aduceți și alte texte, dar bătute la mașină.

Petre Purgela : Încercări modeste ! **(A. BALTHAZAR).**

istorie-document

Oameni și fapte din istoria Banatului

TEODOR IANCOVICI a fost numit în anul 1773 director al școlilor naționale (române și sîrbe) din Banatul provincial, urmîndu-l pe Daniel Lazarini (1770—1772) ; s-a ocupat intens, cu bune rezultate, de organizarea învățămîntului. În vara anului 1776 a frecventat la Viena cursul de „normă", pentru a cunoaște metoda introdusă în școlile normale, înființate întîi în Cehia și Moravia de pedagogul v. Felbiger. În acel timp a scris **Manualul pentru învățătorii școlilor triviale ilire neunite** în limbile germană și sîrbă. În același an, manuscrisul a fost tradus pentru Timișoara de Mihai Roșu, iar pentru episcopia Virșeț-Caransebeș, de Feldvari și Nicolae Stoica de Hațeg. Pentru pregătirea învățătorilor a organizat la Timișoara curs pedagogic, unde el ținea prelegerile în limba sîrbă, iar Mihai Roșu, în limba română. A urmărit și asigurarea situației materiale a învățătorilor. În 1782 a fost chemat să organizeze în Rusia școlile mici. De acolo nu a mai revenit.

MIHAI ROȘU (1750—1822) s-a născut la Jadani (Cornești), fiind fiu de țărani. A învățat carte la școala preotului din satul natal și la școala preotului Chiril din Timișoara, unde a făcut și studii teologice. A fost preot și totodată profesor la cursurile pregătitoare de învățători și preoți din Timișoara. A scris și a tradus mult din slavonă, din germană, din greacă. În 1776 a tradus **Normalul, „de lipsă cărticică învățătorilor neunitilor români mai mici școale"** tipărită în 1785. Una dintre cărțile sale se numește **Florariul pentru folosul tuturor iubitorilor de învățătură**, lucrare publicată în 1831.

Contele ANTONIU JANKOVICS, judecător la **Tabla septemvirală** (Tribunalul suprem) din capitala Ungariei, comisar regal, arăta, în 1785, pe baza unei bune cunoașteri a situației din Banat, că **răufăctorii** (numiți **„lotri", „pustalii"** sau pur și simplu **„tilhari"**) erau de trei categorii. Sînt importanți cei din prima categorie, care **se legătuiau după oarecare așezăminturi : „Tilharii, care prin păduri și locuri ascunse mergînd întru adunare supt vreun cîrmuitor cu gîndul de tîlhărie stînd și între sine cu legăturile după oarecare așezăminturi se legătuiesc, aceasta ca o rînduială deplină a vieții aleargă".**

Unele izvoare arhivistice ne spun că în 1785 **„răufăcătorii" se vorbeau de o nouă adunare de lotri în Ardeal**, că luptau împotriva împărăției, că se agitau în comitatul Arad și în Banat, pentru împărțirea pămînturilor. **(GR. POPITI, MIRCEA ȘERBĂNESCU)**

evrika !

• Ar trebui să se știe că și între blocuri-le-turn sîntem în „mijlocul naturii" !

• Concepția revoluționară presupune și o revoluție a concepțiilor.

• Noul antrenor de fotbal e o promisiune. Cînd se vor ține, toți cei 11 jucători de ea ?

• Părinții îți dau nume. Talentul și munca — renume.

• E bine să-ți deschidă cît mai mulți semeni ușa, dar nu cu șperaclul.

• Cronică anonimă : furtuna din sufletul tău !

• Ieri două inimi îndrăgostite : azi, patru inimi fără dragoste.

• Cîrpa de borangic — cel mai frumos poem al viermilor de mătase.

(ION VELICAN)

plastică

(Urmare din pag. 1)

lui, spre îmbogățirea lui pe parcursul lucrării, tînărul absolvent, pînă la 31 de ani, se poate spune că a stagnat în căutările sale. Desena, picta în dreapta, în stînga, fabrica, leger, kitschuri, își da talentul ușor pe lucrări ușoare, adeseori pe mari suprafețe umplute, prin nepăsarea vîrstei, cu desenele sale. Dar, atunci, la 31 de ani, poate punctul nodal al existenței sale, el s-a smuls din acea inerție. Totul a venit din interior, pe neașteptate, și smulgerea a fost totală. El trebuia să se regăsească, în arta sa, ca artist adevărat, sau să renunțe la acest ideal. „Nu mai eram om, spune el azi, cu severitate, dacă nu puteam să fac ceva bun din arta mea". **Și, la salonul de artă, din toamna aceea, acum 7 ani, a intrat cu 2 lucrări bine apreciate, iar, la 34 de ani, a deschis prima sa personală. Pasiunea sa se îndrepta atunci spre structurile goticului, spre măreția lui, și spre anatomiile vegetalului, într-un realism fantastic de bun gust. Domina, în acele lucrări, bineînțeles, descripția.**

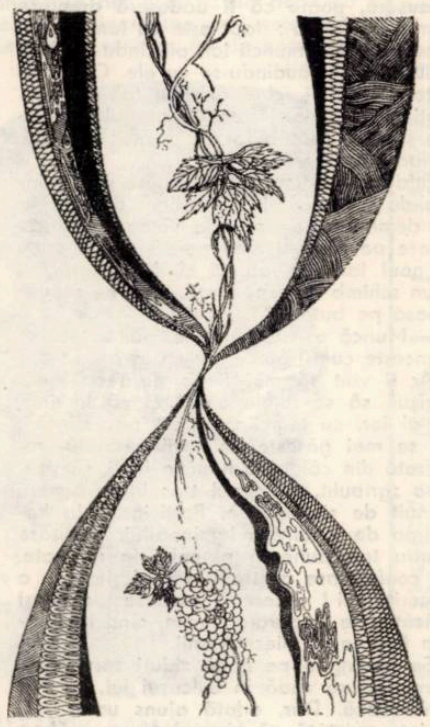

GH. VĂLEANU : „BELȘUGUL TOAMNEI"

A doua expoziție a lui Gheorghe Văleanu, **deschisă în anul trecut, trecea deja spre impunerea figurativului în obsesiile și alegoriile sale. El a integrat stilului său figura umană, căutînd, în aceste alegorii ale lumii moderne, un spațiu poetic, o diafanitate. Elementul vegetal sau anatomia lui puteau fi** umanizate, **prin implantarea în cadrul lor a detaliilor și simbolurilor umanității, ridicînd compozițiile sale dintr-o zonă grotescă, fără o ideatică limpede, într-o zonă a gesturilor umane de tandrețe și compasiune, într-o alegorie modernă, într-o „poveste" a acestei epoci.**

Muncind cu seninătate, cu pasiune, dar și cu doza firească de continuă căutare dramatică, pe care elaborarea artistică i-o aduce, Gheorghe Văleanu **stă, azi, în fața celei de-a III-a personale, pe care și-o alcătuiește cu minuțiozitate pentru anul 1978. Ce vrea să fie ea, expoziția ?** „Ea vrea să fie, meditează el cu gravitate, o expoziție-program, o suită din care să extrag cîștigurile mele mai vechi, dar și o suită cu o tematică unitară. Bineînțeles, unitatea artei adevărate, ca și cum ar fi vorba de o carte sau de o simfonie. Ceva care să reprezinte esența căutărilor mele, o lecție, dacă se poate, pentru mine ca om și artist".

top

CÎTE CEVA DESPRE „RHYTHM AND BLUES" (R & B) : Cea mai răspîndită formă muzicală în rîndul populației de culoare din S.U.A., mixtură a Blues-ului tradițional și a formelor primare ale Jazz-ului. Prima înregistrare pe disc a unei piese R & B se realizează în anul 1923 (după **LERCI JONES — „BLACK MUSIC"** — edit. Buchet (Castel 1971). Limbajul R & B e în ansamblu o simplă transpoziție a celui folosit în interpretarea Blues-ului : utilizarea sincopelor, a inflexiunilor vocii, a structurilor ritmice și armonice specifice **SPIRITUALS**-urilor. Aranjamentele pieselor R & B includ așa-numitul **RIFFS** — repetarea obsedantă a unor fraze muzicale de 1, 2 sau 4 măsuri, realizîndu-se un „Background" de regulă foarte ritmat ce are menirea de a pune în valoare intervențiile solistice (vocale sau instrumentale). Secția ritmică a unui ansamblu R & B include de regulă ghitara, bass-ul electric (sau cel obișnuit) care sînt alăturate bateriei, generatoarea pulsațiilor ritmice indispensabile acestei muzici, deși nu toate producțiile genului sînt neapărat ritmate. Casele de discuri **TAMLA MOTOWN** (Detroit), **KING** (Cincinatti) sau cele din **MEMPHIS** au un aport recunoscut la promovarea și lansarea unor valoroși exponenți-interpreți, compozitori, aranjori ca : **Booker T. Jones, Donald Dunn, Junior Walker, Aretha Franklin, Ray Charles, James Brown.**

TOP-UL : SECȚIA ROMÂNĂ. 1. Omul e valul — **PROGRESIV TM.** 2. Prietene — **TAVI ȚEFĂNESCU** și **EUGEN IOSIF.** 3. Jurămînt — **NICU ALIFANTIS.** 4. Fără petale — **DORU STĂNCULESCU.** 5. Amintire cu haiduci — **VALERIU STERIAN. SECȚIA STRĂINĂ :** 1. Hotel California — **EAGLES.** 2. Sound And Vision — **DAVID BOWIE.** 3. Free — **DENIECE WILLIAMS.** 4. Sir Duke — **STEVIE WONDER.** 5. Sunny — **BONEY M. (PETRU UMANSCHI).**

sadoveniana

Zîmbetul filologului

„Dreptul de cetate" al sinonimelor regionale în limba operelor literare constituie o problemă de mare însemnătate, teoretică şi practică, atît din perspectiva lingvisticii cît şi din aceea a literaturii. Deocamdată m-aş mărgini la observaţia că mulţi termeni regionali, datorită pitorescului şi „exotismului" lor, stîrnesc nu numai interesul, ci, uneori, chiar hazul celor care, trăind în alte ţinuturi ale ţării, îi aud pentru întîia oară. Dealtfel, fiecare crede că graiul cel mai frumos este acela de acasă, adică din satul, de pe meleagurile, din regiunea de baştină şi, în consecinţă, este dispus să ironizeze pe cei care vorbesc „altfel". N-am să mă refer la Marius Chicoş Rostogan sau la **Telegramele lui Caragiale** (pentru că lama satirei crestează mai ales **personajele,** nu colectivităţile lingvistice respective), ci am să remarc că un povestitor de talia lui Sadoveanu — care, din scrupule estetice, n-a abuzat niciodată de regionalisme — nu poate să nu se amuze cînd, poposind în Ardealul de sud, prin părţile Devei, are prilejul să asculte graiul colorat, plin de savoare, al localnicilor. Pagina de mai jos, din volumul **Depărtări** (1930), este o adevărată parodie lingvistică, rostită cu un zîmbet subţire, din care lipseşte însă orice urmă de maliţie : „Folosind vorbe de-ale ţinutului, pot spune că am găsit cu uşurinţă destul de bun **cortel.** Două chilii ne sînt îndestulătoare ; de **culină n-avem lipsă.** Linişte **ca-ntr-o** mănăstioară ; nici curiozitate, nici murdărie, nici **chiţorani.** Aproape de uliţă : n-are nevoie omul să se **guie** tocma la al doilea rînd. **Vint** am găsit la ospătărie fără să **spesăm** prea mult. Ne-am deprins cu **paradaisele** umplute şi cu clătitele cu **zămăchişă.** Numai borşul nu-mi prea place, pentru că-i zice **chisăliţă.** Dimineaţa ne punem uneori la cale cu cîte-un **dărăb de pită** cu **clisă,** şi trebuie să se ştie că slănina-i minunată prin partea locului. Multe **plese** nu mîncăm, fiind nelacomi şi eu şi Anastasie ; nici destupăm **glaje** de bere, nici deşertăm **cante** de vin. Mai bine ieşim în plimbare afară din tîrg şi bem în pumni apă rece dintr-un pîrău care izvorăşte de sub munte. La întoarcere facem popas în **avlia** unei biserici vechi, unde cresc mure şi prune brumarii, şi privim la un **ariete** cu coarnele răsucite care paşte iarbă grasă în umbra pomilor". Cîteva observaţii în marginea textului.**Cortel,** din maghiară, înseamnă „Gazdă, loc de rămas peste noapte". N-are nici o legătură — decît cea de omonimie — cu **cortel** „umbrelă", diminutiv de la **cort ! Culină** — latinism învechit — apare şi la Agîrbiceanu, ca sinonim regional pentru „bucătărie". Expresia regională **a nu avea lipsă** echivalează cu „a nu avea trebuinţă". **Chiţoran** este destul de cunoscut şi în alte părţi ale ţării. **A (se) gui (guri)** este folosit într-o zonă restrînsă cu înţelesul „a (se) sui, a (se) urca". **Vipt** — moştenit din latinescul **victus** — este definit de dicţionare ca „Rod al pămîntului, bucate recoltă". În textul nostru, sensul — păstrat, regional, pînă astăzi — este acela, general, de „mîncare". **A spesa** („a cheltui") pare a fi fost format pe teren românesc, de la **spează** („cheltuială"), împrumutat mai curînd din germană **(Spesen)** decît din italiană, cum susţin ultimele dicţionare. Din germană provine şi **paradaisă** „pătlăgea (roşie)". **Zămăchişă (sămăchişă)** — cunoscut şi în alte părţi ale Transilvaniei — înseamnă „Lapte prins şi smîntînit ; chişleag". Alt sens : „Brînză obţinută din lapte de vacă prins". **Chisăliţă** este tălmăcit, în context, de Sadoveanu însuşi („Numai **borşul** nu-mi place, pentru că-i zice **chisăliţă**"). Atestări în folclor : „Foaie verde cruciuliţă, / Dragostea de copiliţă / Ca **zeama de chisăliţă** : / Cine-nghite tot sughiţă" ; „Vecină, dragă vecină, / Ce faci la bărbat de cină ? / — **Chisăliţă** pîrgălită ; / La drăguţ, găină friptă". Transferată în limba literară, expresia **dărăb de pită cu clisă** ar deveni „bucată de pîine cu slănină". Şi de astă dată, scriitorul „tălmăceşte" : „trebuie să se ştie că **slănina-i** minunată prin partea locului". **Glajă** se rînduieşte printre multele sinonime ale „sticlei", iar **cantă,** din maghiară, apare în folclorul ardelean ca sinonim pentru „oală", „ulcică". Identitate semantică între : **avlie** şi „curte", între **ariete** (arete, moştenit din latină) şi **berbec.**

Cert este că, intuind exact tendinţele românei în condiţiile specifice ale epocii noastre, — epocă de unificare, de integrare lingvistică, Sadoveanu pare să nu agreeze regionalismele, în sensul strict al cuvîntului. El preferă termenii populari, cunoscuţi de întreaga obşte românească.

G. I. TOHĂNEANU

philologica

O judecată de valoare

Sprijinit pe o informaţie largă, studiul lui Al. Andriescu, intitulat sugestiv : **Titu Maiorescu, teoretician al limbii,** apărut în **Stil şi Limbaj, Editura Junimea, 1977,** repune în lumina necesară prodigioasa activitate lingvistică desfăşurată de Titu Maiorescu, receptivitatea criticului la toate ideile mari, împărtăşite de curentele lingvistice ale secolului trecut, anihilînd o anume tendinţă minimalizatoare manifestată, în acest sens, în literatura de specialitate (Vezi, „Limba română", nr. 5, 1964).

Preocupat de evoluţia limbii, în general şi de evoluţia limbajului poetic, în special, Maiorescu defineşte entitatea lingvistică generală, **semnul lingvistic.** Astfel, în timp ce în „limbă" **cuvîntul** apare ca „un complex de înţelesuri şi de simţiri" (cf. Cr. II, 184), în limbajul poetic, „frumosul" trebuie să cuprindă „idei manifestate în materie sensibilă" (Cr. I, 14). Cu alte cuvinte, pentru a spori pe căi multiple această capacitate de reprezentare a faptelor, de a le actualiza în chip pregnant în conştiinţa noastră şi de a adînci deci cunoaşterea, în limbajul poetic, **forma sonoră,** „materia sensibilă" în accepţia maioresciană, colaborează cu **sensul** sau cu „ideea" în termenii folosiţi de autor. Mai mult decît atît, în realitatea artistică, în concretul operei de artă, cele două laturi nu se înfăţişează numai unitar : „Frumosul nu este o idee teoretică, ci o idee învăluită şi încorporată în forma sensibilă", (Cr. I, 15) pentru ca ulterior raportul să fie reglementat : „şi de aceea cuvîntul poetic trebuie să-mi reproducă această formă" (Cr. I, 15). Rolul **formei,** „a materiei sensibile", este numai de a modela **substanţa,** respectiv de a o „învălui", încorpora. Maiorescu invocă însă **necesitatea cuvîntului poetic** „care să reproducă forma", ceea ce înseamnă că **substanţa expresiei** (adică **sunetele** care-şi valorifică valenţele articulatorii, creînd efecte muzicale) nu este numai luată în considerare, ci se afirmă şi rolul ei esenţial în raport cu **forma.**

Rezolvarea relaţiei din interiorul semnului lingvistic, raportat la limbajul poetic de către Maiorescu, la nivelul celor mai recente teorii asupra limbajului poetic, poate să susţină, fără să i se pună la îndoială, autoritatea de mare lingvist. Stabilind acest acord necesar între cele două laturi, cea **materială** şi cea **ideală,** ale semnului, Maiorescu exprimă, în speţă, o judecată de valoare : pierderea caracterului **arbitrar** al semnului lingvistic, învestit, în limbajul poetic, cu **expresivitate.** Aşadar, forţa realizată în actul armonios al potrivirii celor două laturi ale cuvîntului face posibilă reprezentarea profundă şi revelatorie a **ideii** ca imagine, în formele gîndite de autori, „cuvintele poeziei", fiind, de regulă, „numai un mijloc de comunicare între poet şi auditoriu" (Cr. I, 14).

DORINA DINCĂ

corespondenţa

Raica V. Rosim : Ne-au reţinut atenţia două din poeziile trimise : **Îndepărtat golf de zăpadă** („Azi-toamnă am cosit un cring / Liniştit am fost pînă s-a desprimăvărat / Cînd am trecut spre liniştea cîmpiei / Cu sufletul de greieri încărcat") şi **Acuarelă** („Urcă bărbaţii în nord / unde promise fîntîni / îşi aşteaptă rostirea / coboară din porţi somnul cîmpiei / iar la umbra zăpezilor / aprind femeile lumina în crengi" — suficiente motive să vă încurajăm.

Mihai Scinteianu : Ne impresionează pasiunea Dvs. (mărturisită în scrisoare) pentru poezie şi sperăm că veţi avea de cules roadele unei munci cu mult sporite. Ne plac : **Bucurie, Patria** şi fragmentul ce urmează din **Chemarea zăpezii :** „Aici sînt. / Trupul meu e miez dulce / de linişte / dar în clipa aceasta trebuie să strig / fiindcă flacăra vorbei mă arde / fiindcă rănile mele se termină / într-un strop de tăcere / Strig / şi mi-e dor de voi / fiindcă semănaţi cu mine / speranţelor". Evitaţi discursivismul, locvacitatea, formula expozitivă. Şi mai trimiteţi.

Puiu Nedea : Apreciem conciziunea versurilor, unele imagini poetice care dovedesc o sensibilitate notabilă.

Valentin Argeşanu : Sînt unele lucruri frumoase în **Rodul răsăritului de soare.** Nu scrieţi prea mult ? Sau : trimiteţi revistelor tot ce scrieţi ?

Liana Letcă : Multă sensibilitate, versuri ori tropi remarcabili, arătînd posibilităţi cu mult superioare acestor lucrări necristalizate.

Nicu Albu : Unele poezii sînt evident influenţate de Bacovia, altele nu ies din sfera unui interes personal. Se detaşează **Ploaie de duminică.**

Rina Ardeleanu : Inevitabilă amintire ni se pare mai promiţătoare. Evitaţi diluţia.

Ortis : Nu vă lipseşte o anumită vehemenţă (în versuri) care ar putea ilumina ideile ce vă frămîntă — în condiţiile unei munci literare. Organizaţi un cerc literar, invitaţi acolo scriitorii, organizaţi discuţii, şedinţe de lucru. Fiţi Dvs. iniţiatorul unor asemenea preocupări, dacă mai sînt, bineînţeles, şi alţi amatori de asemenea manifestări.

Hedwig Helga : Început bun. Reproducem **Autoportret :** „Răsăritul de soare / mi se aşează, curat, / pe obraji / Marea se lipeşte în şuviţe verzi / de-a lungul / urechilor ; / Crîmpeie de flori / în locul ochilor . . . / / În faţă / o stea / mă umple cu umbre / şi lumini din / cuvintele ei".

Doru Dume : Ne bucură interesul Dvs. pentru revista noastră cum şi pasiunea pe care o mărturisiţi pentru poezie. Sînt unele versuri frumoase, mai ales în poezia **În zi** („Ochiul meu / priveşte spre colinele verzi ale serilor" etc.).

Florin Anton Buga : Lucrările Dvs. dovedesc un anumit stagiu în exerciţiul poetic. V-ar trebui un combustibil care să propulseze în spaţiu aceste visuri. E greu de spus cum îl veţi descoperi. Probabil tot prin muncă şi lectură intensă. Să ţinem legătura.

„Diana" : Mai trimiteţi — atît versuri proprii cît şi traduceri.

T. E. : Demersuri demne de toată atenţia. Mai trimiteţi.

Marin Şt. Mihai : Unele semne bune în **S-au copt cireşii** şi **Cu dor.**

Ştefan Maliţa : Înţelegem frămîntările Dvs. Din toamnă, puteţi frecventa unul din cenaclurile literare timişorene, unde vi se oferă prilejul unor confruntări necesare.

Ştefan Junea : Indicii bune în **Adeladiana** şi **Planton.**

Alexandru Udrea, Gheorghe Morar, Corneliu Marlin, Müler Ştefan, Ionel Drăgănescu, Rus Florin, Lişcu Teodor, Dan Tora, Grecu Sorin, Alexandru Udrea, Se Te., Mitică Alexandru, Nicolae Ciocan, Flores Buganti — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

prietenii revistei „orizont"

LOCUL ÎNĂLŢIMILOR

Un cîntec alb se prelinge din
căuşul palmei
cînd o aşez între frunte şi nouri
şi sub streaşina gestului
se sting de umeri fluide ecouri.

Rochia-mi şiroieşte de nouri pe
coapse,
mirosind a răşină şi-a pajură
tristă.
Cu ţipăt se continuă înălţimile-n
noi.
Altfel înălţimile nici nu există.

ELENA SUCIU OANCEA

VADO MORI

vino cu mine-n neliniştitele linişti
îmbracă-ţi somnul în curcubeu şi
vino
strigă-mă prefă-te într-un fluture
de sticlă
îmbracă-te-n mine rănească-mă ca
un clavecin
acolo jos ne aşteaptă sărutarea
pămîntului.

DAN EMILIAN ROŞCA

NELINIŞTE

O, cîtă ploaie de vară !

Frunza are suflet de vînt
greu de suportat clorofila.

N-am dormit niciodată sub ea
primăvara ;
Cît de greu cresc copacii
în anotimpul naşterii mele !
şi păsările acelea veşnice
le văd mereu într-o rotire sublimă
peste oamenii uitaţi, murmurînd
în adîncuri
pe unde neliniştea mării
urcă năvalnic în creste
cu numele tău . . .

V. SEVASTRE GHICAN

SFATUL BĂTRÎNILOR

Nu vă temeţi
cînd se supune noaptea
la picioarele voastre ;
lăsaţi primăvara
ca o plantă
să crească pe voi,
citiţi ştiinţele fericirii,
legendele scrise pe căprioare,
mergeţi acasă,
pe cîmpia neodihnită de grîu,
dintre flori, şi
mai mult şi mai mult
admiraţi cîntecele,
duceţi munţilor,
de ziua lor, o cîmpie . . . ,
Lăsaţi păsărilor
răgazul de-a-şi croi haine
pentru nunţile româneşti.

OTILIU MLADIN

EA ESTE PATRIA

Doar logosul pur
aici înfloreşte sub azurul patriei.
Istovire altfel numită decît
somnul ce-mpresoară plaiurile
suverane.

Numai supunîndu-ţi aurul dintre
hotare,
silaba ciocîrliei şi podoaba
vîndecării,
poţi spune : iată vremea
cum se-nchină-n mine.

Numai înlăcrimînd văzduhul
cu înfioratele tulpini de grai,
poţi spune : iată, veşnicia e
aproape,
ea este patria cu chip rotund de
rai.

DOVEDIM

Nu se mai scutură salcîmii . . .
O, divină taină,
floarea ta cum ne chinuie,
spirite umbrite cu obraz de
sărbătoare
peste care marile,
dulcile roţi ale clipei
au uitat să mai treacă.
Şi acum, dacă nu
se mai scutură salcîmii,
o blîndă poruncă ne înfăşoară :
în miezul veacului înflăcărat
să ştim să rămînem, căci iată
am fost aleşi să dovedim
viaţa noastră cea adevărată . . .

ION DEATCU

POETUL

Eu săvîrşesc un tainic sacrilegiu
De fiecare dată cînd încep să scriu,
Şi îmi destram fiinţa-n mii de
versuri
Ca să v-o dărui vouă ; şi să fiu
Un Prometeu al gîndurilor bune,
Prea multe-n inimi şi prea puţine-n
lume.

Eu îmi destram fiinţa-n alte
înţelesuri
Ca să v-o dărui vouă-n mii de
versuri,
Căci mi-a fost dat, de cînd mă
ştiu,
Să schimb lumina-n versuri
Şi lacrima-n cuvînt
Iar cînd mă doare,
Mi-este dat să cînt.

SERGIU SOMEŞAN

Parodii

NICHITA STĂNESCU

Elegia a douăsprăzecea

Locuiesc într-un ou rece ca un
frigider
şi, din cînd în cînd, meditez la
viaţa
cea veşnică a ploieştenilor,
la oraşul rotund ca o sferă
şi, totuşi, uneori alungită
primăvara, mai ales cînd vin
iepurii.
Oul mă aruncă din sinele lui
ca pe un gălbenuş clătinător,
fulg de aur, fiind singur şi
călătorind
prin eterul albastru de sunete.
Atunci nu mă doare nimic,
numai faptul că n-am plătit chiria
şi faptul că nu pot vedea ochii tăi
ca două monede inestimabile.
Şi oul mă leagănă cum leagănă
tramvaiul 26,
sau caprele propriul clopot la gît
şi eu mă înşurubez înlăuntrul lui,
ca un pui frăgezit de melancolie,
în timp ce mă gîndesc cum să-mi
procur
o nouă locuinţă mai confortabilă
şi cu o intrare subterană,
pe o stradă fără nume,
în oraşul numit Rio-Monetaria.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : sferă, elgie, sesterţ, zărnacupii, funduci, perper, drahmă, monede, pasiune, muzeu, numismat, Ploieşti, amintire.

Selecţie metaforică : „Totul ar fi trebuit să fie sfere, / dar n-a fost, n-a fost aşa. / Totul ar fi trebuit să fie linii, / dar n-a fost, n-a fost aşa".

Oamenii-tulburătoarea memorie a uzinei

(Urmare din pag. 5)

niţi de Ioan Vacsi : **Milea Romulus, Dumitru Seghedi, Alexandru Poloacz, Marina Lazăr, Iosif Pojan.** Aceşti oameni şi alături de ei, alţii, au reuşit, în acei ani, un record nebătut pînă azi : construirea primei mari hale în timp de o sută de zile, hală ce avea să stea la baza profilării şi creşterii întreprinderii. Aşa ceva nu mai este o noutate pentru nimeni, trebuie însă amintit că pe fundalul acestei eroice cuceriri s-a grefat mereu noul.

Dar nu totul a fost atît de simplu pe cît s-ar părea, căci, de multe ori, după cum îşi aminteşte ing. dr. **Gheorghe Constantin,** vechiul a opus rezistenţă : **„De pildă, pentru introducerea prelucrării carcaselor cu sisteme moderne am lucrat pe maşină, eu, împreună cu alţi colegi, pînă am reuşit să dovedim că schimbarea pe care am adus-o este optimă şi deci, necesară".** De la existenţa, prin anii '50, a unui simplu **birou de pregătire a lucrului,** s-a ajuns astăzi la trei ateliere de proiectare, cum este şi cel condus de **Gheorghe Constantin,** ateliere născute **„din necesitatea de a avea proiectanţi şi specialişti proprii, pentru a ne putea înscrie în rîndul fabricanţilor cu renume republican, reuşind să asimilăm tehnologii moderne. Iar dacă amintim că în prezent nu avem nici o licenţă străină în întreprindere, nici de construcţie şi nici de tehnologie, cred că raţiunea existenţei atelierelor de proiectare este cît se poate de clară",** accentuează **Gheorghe Constantin.**

Tînărul inginer **CORNEL SUCIU,** reprezentantul ultimelor generaţii la **ELECTROMOTOR,** conduce atelierul de proiectare motoare-mici şi este convins că promovarea concepţiilor proprii, îndrăzneţe, poate aduce rezultate spectaculoase, cum sînt, de exemplu, motoarele cu număr mare de reversel, sau motoarele atestate U.L., destinate calculatoarelor electronice. Alături de **CORNEL SUCIU,** alte nume : **Ion Petre, Nicolae Bartl, Mihai Costi, Iosif Heinz, Duşan Malimarcov, Ştefan Ordoşi.**

N-am mai fost la **ELECTROMOTOR** de cînd s-a construit pavilionul cu opt etaje care adăposteşte întreaga muncă de concepţie a întreprinderii, pe ateliere şi laboratoare, de cînd a apărut noua hală ce o lărgit mult spaţiile productive, considerabile investiţii stînd la baza acestor redimensionări impresionante. În timp ce descopăr mereu faţete noi ale întreprinderii şi regăsesc secţiile ei, 10 şi 20, întregite şi reintegrate într-un sistem unitar, continuă să mă obsedeze oamenii. Comunistul **Eugen Domilescu** îmi vorbeşte de cîţiva din cei peste 900 de comunişti ai uzinei, de lăcătuşii **Laurian Pătraşcu, Mihai Buraniuc,** maistrul **Ilie Bălan,** inginerul **Mihai Bach.** Ne îndreptăm spre secţia de bobinaj să le întîlnim pe **Rodica Ardeleanu, Silvia Bobic, Maria Bălan,** şi aflu, drept s-o spun, cu regret, că sînt plecate într-o excursie organizată de întreprindere.

Aici, în secţii, oamenii de ieri, oamenii de azi fabrică noi tipuri de motoare, competitive — relaţii de export cu 35 de ţări — produse reproiectate, înnoite în proporţie de peste 90%. Directorul tehnic al întreprinderii, ing. **GHEORGHE TATU,** de peste douăzeci de ani la Electromotor, îmi rememorează date comparative : **„Prin anii '50 se fabricau cîteva sute de motoare, iar acum producţia din 1950 este realizată într-un singur schimb".**

Oamenii acestei uzini prospere s-au dovedit chemaţi să depăşească momentele grele şi să ţină pasul cu timpul, s-au dovedit adevăraţi novatori. Oamenii de aici, cei pe care i-am ascultat şi cei pe care ar fi trebuit să-i ascult. Căci ei sînt memoria întreprinderii şi ei deţin imaginea de mîine a **ELECTROMOTOR**-ului, acei oameni spre care simt nevoia să mă întorc, pentru a surprinde cu adevărat viaţa şi trepidaţia specifică a acestei mari uzine româneşti, uzina, unde s-a format şi trăieşte un adevărat savant, inginerul **DAN TEODORESCU,** cunoscut şi apreciat în patria noastră şi dincolo de hotarele ţării, prin scrierile sale, un om — reper pentru o tulburătoare memorie a **ELECTROMOTOR**-ului, unde bărbaţii poartă o anumită severitate pe chipuri, iar femeile îşi adaugă fineţei mîinilor concentrarea limpede a minţii, uzina aceasta timişoreană ce ne oferă, prin complexitatea procesului ei productiv, cu înalte atribute creative, deschideri pentru împlinirea personalităţii umane, pentru călirea şi definirea caracterelor.

FRANK CASSENTI
şi filmul său „AFIŞUL ROŞU"

Cum să vorbeşti despre istorie ? Cum să te apropii de ea pentru a ţi-o apropia ? Cum să-ţi activezi memoria pentru a-i înţelege sensul, cum să participi la elaborarea istoriei prezente ? Sînt întrebări cărora încearcă să le răspundă AFIŞUL ROŞU, filmul lui FRANK CASSENTI, distins cu premiul „JEAN VIGO" pe 1976 şi apreciat de critică drept cel mai bun film al selecţiei franceze pentru Festivalul de la Cannes **din 1976. Apelînd la cele mai diverse modalităţi (ciné-vérité, commedia dell arte, anchetă sociologică, „film în film", „teatru în teatru", document filmat etc.), Cassenti realizează un film de o remarcabilă modernitate. Numeroşi critici au apreciat maniera sa regizorală ca fiind o premieră mondială în filmul politic :** „prima realizare brechtiană perfect reuşită în film", scria de pildă cronicarul de la Revue du Cinéma. **Meditaţie şi investigare a istoriei. Afişul roşu este, în acelaşi timp, o restituire şi o reconstituire poetică a unui episod din istorie, mai exact, din istoria luptei împotriva fascismului din timpul Rezistenţei franceze : procesul „grupului Manouchian". Alternînd prezentul şi trecutul, realitatea şi ficţiunea, punînd în scenă (la propriu) actori, decoruri, costume, regizorul întreţine, voit, o anume ambiguitate, cu unicul scop de a însufleţi trecutul, de a-l scoate pe spectator din inerţie, spre a-l face părtaş la istorie.**

•

Frank Cassenti s-a născut la Rabat (Maroc) în 1945. A realizat numeroase scurt-metraje, între care Istoria viitorului anterior, Agresiune, Scrisorile celor împuşcaţi **(film care evocă ultimul mesaj politic şi poetic al „grupului Manouchian"). Primul său lung metraj,** Salut. hoţilor ! **e urmat de** Afişul roşu **(premiat la Karlovy-Vary cu premiul** Trandafirul de la Lidice**). În prezent, Cassenti lucrează la filmul** Cîntecul lui Roland. **Prezentăm, în cele ce urmează, cîteva fragmente din decupajul integral al filmului, publicat în revista CINEMA — l'Avant Scène.**

„AFIŞUL ROŞU"

Ecranul rămîne negru. Se aud doar vocile actorilor.

MARIO/ALFONSO[1] : Atenţie ! Nu uitaţi că toate acestea s-au petrecut acum treizeci şi ceva de ani ; cei mai mulţi dintre noi nici nu se născuseră.

LÁSZLÓ/BOCZOV : Treizeci de ani nici nu e atît de departe. N-am avut timp să uităm pentru ce s-au născut şi pentru ce au murit.

ROGELIO/MANOUCHIAN : Nu asta contează. Ce mă frămîntă e cum o să vorbim **noi** despre ei, cum o să-i reprezentăm; nu ştim aproape nimic despre oamenii aceia.

LÁSZLÓ/BOCZOV : În definitiv, e simplu. Erau bărbaţi şi femei ca noi.

ROGELIO/MANOUCHIAN : Nu, tocmai asta e : nu ca noi.

LÁSZLÓ/BOCZOV : O să plecăm de la faptele istorice, şi atunci istoria lor va fi istoria noastră.

ROGELIO/MANOUCHIAN : Să reluăm începutul. Undeva la ţară, în plin soare, un grup de oameni într-un luminiş. Un ofiţer german, soldaţii şi prizonierii înaintează încet. Ghitara tace, încep viorile. Se aude cîntecul păsărilor.

ROGELIO/MANOUCHIAN : La 21 februarie 1944, 22 de oameni, partizani emigranţi au fost împuşcaţi la Mont Valérien de către nemţi. Singura femeie din grup a fost executată prin decapitare, cîteva luni mai tîrziu, într-o închisoare din Stuttgart. Fresnes, februarie, 1944. Draga mea Méliné, mica mea orfană. Peste cîteva ore voi pleca din această lume. E ca şi cum mi s-ar fi întîmplat un accident. Nu vreau să cred, şi totuşi ştiu că n-o să te mai văd niciodată... Ce-aş putea să-ţi scriu ? Totul mi se încîlceşte în minte, deşi, în acelaşi timp, mi-e totul limpede. M-am înrolat ca soldat voluntar în Armata Eliberării şi mor la doi paşi de victorie. Fericire tuturor celor care ne vor supravieţui şi vor gusta libertatea şi pacea de mîine. În aceste clipe cînd mor, declar că nu urăsc poporul german. Împreună cu celelalte popoare, el va trăi, după război, în pace şi frăţie. Fericire tuturor. Azi e soare. Draga mea soţie, dragii mei prieteni, vă spun tuturor rămas bun, privind soarele şi tot ce mă înconjoară acum, natura pe care am iubit-o atît de mult. Vă îmbrăţişez pe toţi, pe tine, pe sora ta şi pe toţi prietenii mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi. V-am strîns pe toţi în inima mea. Adio. Prietenul, tovarăşul şi soţul tău Michel Manouchian.

În faţa celor 22 de condamnaţi, cinci soldaţi germani îşi pregătesc armele.

UN PRIZONIER (Cîntă La Marseillaise) : Le jour de gloire est arrivé. / Contre nous de la tyranie / L'étendart sanglant est levé".

Manouchian ridică pumnul sting.

CARTUŞERA de la VINCENNES[2], ziua. Méliné, o femeie în jur de 50 de ani, păr roşcat. Zîmbeşte. În spatele ei se observă o orchestră şi împrejurimile Cartuşeriei.

MÉLINÉ : Deci vreţi să faceţi o piesă de teatru despre **Afişul roşu ?**

MARIO/ALFONSO : Da, un spectacol.

LÁSZLÓ/BOCZOV : Am dori să ne povestiţi istoria acelor oameni.

MÉLINÉ : Bine, dar istoria cu i mic sau cu I mare. Pentru că, ştiţi, în istoria cu I mare nu e prea mult loc pentru emigranţi. Totuşi, faptele există... au rămas. Un grup de partizani, străini, 20 de bărbaţi şi o femeie, sublimi, împuşcaţi de nemţi într-o zi de februarie în 1944. Dar spune-mi, cine va juca rolul lui Manouchian ?

MARIO/ALFONSO : Rogelio Ibanez. E sus pe scară. Un actor basc.

MÉLINÉ : Dar de ce s-a făcut atunci atîta publicitate la radio, prin ziare ? Vedeţi, şi despre asta ar trebui să vorbiţi în piesa voastră. Nemţii voiau să demonstreze că Rezistenţa era făcută din străini, din venetici : „Iată. armata crimei, comunişti plătiţi de Londra şi Moscova", spuneau. Era la sfîrşitul lui '43. Hitleriştii pierdeau peste tot, mai ales pe frontul rusesc şi chiar în Franţa, unde Rezistenţa dădea lovituri extraordinare : atentate, deraieri. Noi n-aveam nimic de pierdut. Luptam...

Interiorul unui hangar, ziua. O încăpere mare care ar putea fi o închisoare germană. Lumina zilei pătrunde prin ferestrele înalte, tăiate într-un zid, de-a lungul căruia sînt aliniaţi mai mulţi prizonieri, păziţi de soldaţi. În fundul sălii se vede un grup compact luminat de reflectoare. Acolo e ofiţerul german. Alături de el, un operator care filmează pe rînd prizonierii şi un ziarist francez, îmbrăcat cu un impermeabil lung, care scrie în timp ce ofiţerul dictează.

OFIŢERUL GERMAN : Wasjbrot - Wolf. Polonez. 18 ani. Notează : un atentat, trei deraieri.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Thomas Elek. Staţi puţin. Puneţi-i o cheie engleză în mînă. (Lui Elek) Uită-te înspre aparat. Treceţi-l cu 8 deraieri.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Fontano. Comunist italian. 12 atentate.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Roger Rouxel. 18 ani. Francez. Nu-l treceţi pe afiş.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Asta-i Alfonso. Treceţi-l. Spaniol. Comunist. 7 atentate.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Rino Della Negra. Alt italian. 19 ani. Nu-l treceţi pe afiş.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Marcel Rayman. 21 de ani. Evreu polonez. E unul din cei mai periculoşi ucigaşi.

ZIARISTUL (adresîndu-se operatorului) : Nu-l filma. Zîmbeşte, şi nu-i bine să zîmbească. (Un soldat îl izbeşte brutal pe tînăr de perete, dar acesta continuă să zîmbească ţinîndu-şi mîinile în buzunarele vestonului său gri cu dungi albe).

OFIŢERUL : Puneţi-i un pistol în mînă. (Un soldat îi întinde ofiţerului un pistol pe care acesta îl pune în mîna lui Rayman, la vedere). 13 atentate.

OPERATORUL : S-a făcut.

Alături de un soldat care-l împinge spre aparatul de filmat apare Manouchian. Are faţa obosită, barba crescută, părul castaniu răvăşit, gulerul cămăşii desfăcut. Privirea îi e gravă.

OFIŢERUL : Manouchian. Armean. Treceţi-l cu litere mari în partea de jos a afişului. ŞEFUL BANDEI. 56 de atentate, 50 de morţi, 600 de răniţi.

ZIARISTUL (repetă şi notează) : 50 morţi... 600 răniţi.

OPERATORUL : S-a făcut.

OFIŢERUL : Şi-acum romînca.

Apare Olga, foarte demnă. Poartă o rochie gri. Părul brun e aranjat cu grijă.

ZIARISTUL : Olga Bancic.

OFIŢERUL : Da. Bineînţeles, n-o treceţi pe afiş. Nu e bine să apară o femeie.

OPERATORUL : Stop !

OFIŢERUL (ziaristului) : Daţi ordin ca afişul să fie roşu. Acest afiş trebuie să sperie lumea. Roşul sperie.

CARTUŞERIA, ZIUA. Instrumentele cvartetului Cedron se acordează. Actriţa Maia Wodeska, gînditoare, stă pe marginea unei scări şi fumează. Se aude o conversaţie în spaniolă, între Rogelio şi Cedron, despre Chile. Maia se îndreaptă spre ei, ezitînd. Se vede că e încurcată.

MAIA/OLGA : Rogelio. Ajută-mă, te rog.

ROGELIO/MANOUCHIAN (Aşezîndu-se lîngă ea) : Despre ce e vorba ?

MAIA/OLGA : Nu ştiu cum să joc scena morţii Olgăi. Nu ştiu. N-am trăit războiul, n-am văzut niciodată cum se moare... Nu ştiu cum s-o fac. Am încercat cumva... Nu ştiu. O eroină ! E stupid, e ridicol, nu-i adevărat. Dacă aş fi fost în situaţia ei, mi-ar fi fost frică. Aş fi ţipat, nu ştiu... aş fi făcut ceva. N-aş fi putut muri ca un erou, nu cred... nu-i adevărat.

ROGELIO/MANOUCHIAN (a ascultat-o cu mare atenţie şi-i vorbeşte calm) : Vezi, chiar acum discutam cu cei din cvartet despre un prieten pe care l-am cunoscut la Santiago de Chile. Era chilian. Poet, cîntăreţ şi ghitarist. Înainte de a muri i-au tăiat o mînă şi totuşi a avut forţa şi curajul să cînte Internaţionala ! Sau alt exemplu, mai recent. Poate aşa am să-ţi explic mai bine. E trist, dar aşa e. Un prieten basc. Se chema Txiki. În bască Txiki înseamnă „mic", căci el era mic. Nu de mult, la Barcelona, fasciştii spanioli l-au împuşcat. Şi cu trei ore înainte de a muri... stai puţin, să-ţi arat o fotografie... uite-l, ăsta-i Txiki... Şi cu trei ore înainte de a muri i-a dat fotografia asta fratelui său şi i-a spus : „Mañana, cuando muera, no vengas a llorarme, no estaré bajo la tierra, Soy viento de libertad".

MAIA/OLGA : Ce înseamnă asta ?

ROGELIO/MANOUCHIAN : Mîine, cînd o să mor, nu veniţi să mă plîngeţi căci nu voi mai fi pe pămînt. Voi fi vînt de libertate.

Prezentarea şi traducerea

I. PANTEA

[1] Cînd un actor vorbeşte sau acţionează în prezent (în 1976), autorii decupajului îl desemnează prin prenumele său, urmat de numele personajului pe care îl încarnează în trecut (1943—1944).

[2] Este vorba de teatrul condus de Ariane Mnouchkine, le **Théâtre du Soleil,** instalat în Cartuşeria din pădurea Vincennet.

Un ansamblu artistic de excepţie

LA „ZILELE MUZICII ROMÂNEŞTI", pe litoral, au fost invitaţi artiştii amatori ai ansamblului Întreprinderii de transporturi şi construcţii vagoane de tramvai din Timişoara. (Acţiunea este dedicată amatorilor şi profesioniştilor care s-au clasat pe primele trei locuri în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României"). O întreprindere care se dedică şi artei, cu consecvenţă şi simţ de răspundere. Cu un director, Petru Zamfir, care asistă la repetiţii, nu numai la spectacole de gală, care îi încurajează pe artişti şi îi trage la răspundere dacă absentează de la repetiţii. O întreprindere în care este ocrotită şi arta, aşa cum în altele există o deosebită grijă pentru o echipă de fotbal. Ansamblul folcloric de aici, datînd de peste un deceniu, şi-a propus să fie purtător al unui specific local, al unei autenticităţi căutate ; vreau să spun că în afara unor (cerute) piese de folclor bihorean, moldovean etc., formaţia s-a profilat pe frumoasele cîntece din zona de şes a Banatului, nelipsită de interferenţe cu alte culturi, de influenţe diverse, deci, dar păstrîndu-şi un specific care ne vine din timpurile de demult. Mi-i imaginez pe oamenii de la I.T.C.V.T.T. discutînd problemele de producţie laolaltă cu acelea ale muzicii ; aşa fac, probabil entuziaştii susţinători ai ansamblului, Dumitru Fugaru, preşedintele sindicatului ori Constantin Gheţa, directorul clubului „1 Mai". Însă tot atît de adevărat este faptul că poate nu ar fi fost posibile toate aceste succese fără personalitatea distinctă a dirijorului Ion Odrobot de la catedra de folclor a Universităţii, care a însoţit formaţia încă de la înfiinţare. De şase ori artiştii au obţinut titlul de laureat al unor competiţii importante şi acest succes se datorează şi dirijorului, care, urmărind filonul valoros al folclorului muzical, a reuşit şi prelucrări, aranjamente (în cadrul unor suite instrumentale) de mare sugestivitate, originale, capabile să contureze o atmosferă specifică. Virtuozitatea unor orchestranţi le permite să investigheze într-un mod adesea inedit posibilităţile instrumentelor, îmbogăţind paleta sonoră a ansamblului. Am urmărit în cadrul Festivalului naţional „Cîntarea României" (ansamblul a obţinut locul I şi titlul de laureat) evoluţia de excepţie, entuziasmat de nivelul (profesionist) la care poate ajunge printr-o muncă asiduă într-un climat propice spiritului artistic. Şi trebuie să-i menţionăm aici pe instrumentiştii Ionel Bogdan, Nicolae Stoia. Gheorghe Prochim, Ionel Acea, Gheorghe Pieptănaru şi pe soliştii vocali Vetuţa Merticaru, Elena Moldovan, Vasile Conea, Ileana Chinezoni, care au ajuns la un înalt nivel de măiestrie interpretativă.

LUCIAN BURERIU

ION ARIEŞANU (Redactor şef)

ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 1 septembrie 1977 ● nr. 35 (497) 8 pag. 1 leu

„PE SCENĂ"

Expoziția Margareta Mureșeanu

La Galeriile de artă din Timișoara, str. Alba Iulia, nr. 9, sînt expuse 12 lucrări în metaloplastie ale profesoarei MARGARETA MUREȘEANU.

Depășind domeniul artizanatului, prin ideile plastice, încorporate în compoziții unitare, savant echilibrate, prin ritmuri solemne și atmosferă evocatoare de mit și de baladă populară, reliefurile relevă, pe calea metaforei și a simbolului, sensuri umane permanente : („Pomul vieții", „Sîntem semințe", „Maternitate"), cu trimiteri la reperele istoriei („Chemarea buciumului", „1907—1977") sau la miezul actualității („Delegați la Congres", „Pe scenă"). Apelînd la modalitățile simultaneismului, artista reia în imagini selectate desfășurarea narativă amplă din „Nunta Zamfirei" sau, decupînd parcă din picturile votive medievale, sugerează grația eternă a tinereții („Femei cu farfurii") sau înțelepciunea senectuții („Sfatul bătrînilor").

Cu punctul de pornire în meșteșugul artistic, reliefurile în metal ale Margaretei Mureșeanu au drept deplin de cetățenie în teritoriul decorativului, aspiră, prin concepție, viziune și stil, spre sfera adevăratei arte.

DELIU PETROIU

SOCIALISM ȘI DEMOCRAȚIE

Efervescența epocii pe care o traversăm și magnitudinea transformărilor care o definesc conferă DEMOCRAȚIEI rol de **domeniu prioritar în confruntările ideologice actuale ;** concomitent, impetuoasa afirmare a revoluției tehnico-științifice la scară planetară, mutațiile tehnologice induse și competiția științifică crescîndă alimentează interesul pentru **conducerea științifică a societății,** o reglementare planificată a vieții sociale trebuind — necesarmente — a fi științifică. **Dar politicul și științificul nu sînt în mod necesar convergente ;** astfel, în context capitalist orientarea pragmatică, empiristă a sistemului(avînd ca motivație globală maximizarea profitului) acordă un rol marginal cunoașterii științifice în raport cu funcționarea societății (predominant spontană), sistemul politic capitalist neresimțind nevoia unei „imagini teoretice articulate și sintetice a societății în ansamblul ei și a dinamicii sale de perspectivă" (C. Zamfir) sau vehiculînd teorii predominant justificative și integrative („blocînd" alternative structurale superioare). Exterioritatea teoriei în raport cu politicul transpare și în concepțiile tehnocrate, **tehnocratizarea vieții politice și economice burgheze constituind însă o tendință reală.**

Dacă eronat s-a vorbit de o depolitizare a activităților de conducere, de o dezafecțiune pentru ideologie (și, în consecință, un dezinteres pentru probleme politice), „statul tehnic" (H. Schelsky) propovăduind cultul „raționalității" și „eficienței" în sine sau scoaterea „spațiului viitorului" de sub egida factorului politic, potrivit altor teoreticieni (Harvey Broocks, de pildă) **democrația participării intră în conflict cu nevoia unei raționalități crescînde,** meritocrația (ca alternativă a democrației) fiind capabilă „să rezolve mai eficace problemele civilizației tehnologice".

Eliberată de limitări de clasă, **democrația în socialism** cunoaște o afirmare autentică, Lenin menționînd în acest sens că **„nu este posibil un socialism victorios care nu înfăptuiește democrația deplină" ;** ca societate a celei mai largi democrații și a celui mai profund umanism, socialismul înscrie dezvoltarea democrației ca necesitate obiectivă a edificării noii orînduiri, îndreptățit putîndu-se vorbi de **unitatea organică și indisolubilă dintre socialism și democrație.** Instaurînd o democrație nouă și superioară în toate compartimentele vieții sociale **democrația socialistă se definește ca tip istoric de democrație,** avînd un caracter real și dinamic ; dar afirmarea sa amplă și eficientă nu se desfășoară spontan, **procesualitatea progresului democratic socialist** implicînd pregătirea și formarea factorului subiectiv, creșterea gradului său de pregătire și competență. Astfel, corelația dialectică dintre **procesul democratic în socialism** (avînd ca trăsături semnificative autenticitatea, multilateralitatea și continua perfecționare) și **sfera conștiinței socialiste** evidențiază pregnant esența participativă a democrației socialiste (ca instituție politică cu deosebite valențe educative). Consolidarea unității de interese a poporului (manifestă legic ascendent), cunoașterea și conștientizarea răspunderii sociale, crearea cadrului organizatoric și instituțional de participare a maselor la conducerea întregii vieți economice, politice și sociale asigură — așa cum aprecia tov. Nicolae Ceaușescu — un **„sistem complex de conducere a țării de către poporul însuși",** funcționarea și dezvoltarea unitară și armonioasă a **sistemului social național,** democrația socialistă fiind **în extenso** formă superioară de organizare a relațiilor sociale. Orientată conștient spre dezvoltare (implicînd intervenția factorului subiectiv în dinamica obiectivă a contradicțiilor și asimilarea cerințelor progresului social) noua noastră societate conjugă cunoașterea științifică (elaborînd o politică științifică și realizînd o conducere științifică) cu idealurile umanismului revoluționar, satisfăcînd atît imperativul științific cît și cel etic-politic (idealul democratic). Configurația și funcționalitatea structurilor organizatorice, cristalizarea și difuzarea culturii democratice participative de tip socialist evidențiază preocupările de **creare a condițiilor obiective și activizare a capacităților subiective,** subiectul participării devenind astfel și obiectul ei ; se poate deci afirma că pe plan social-politic democrația socialistă este **expresia sintetică a umanismului socialist,** conducerea avînd o latură politică în orice sferă a societății s-ar exercita și vizînd — pentru accelerarea ritmului devenirii comuniste — **amplificarea participării cît și superioara ei valorificare.**

ADRIAN DINU RACHIERU

convorbiri

Cu Prof. dr. OVIDIU PAPADIMA

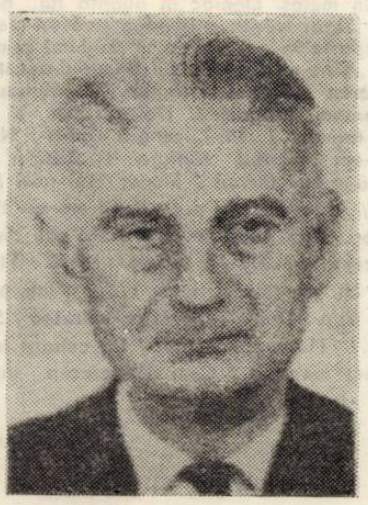

— Ați fost și ați rămas toată viața un om perseverent și studios, veșnic doritor de noi și temeinice cunoștințe, de contribuții originale. Care a fost subiectul tezei Dv. de doctorat, susținută în urmă cu trei decenii, în ce împrejurări a fost ea elaborată și ce consecințe a avut asupra activității ulterioare ?

— Istoria doctoratului meu ar putea interesa ca document de epocă, în ceea ce privește atmosfera în care se elaborau asemenea lucrări, în perioada interbelică. Profesorul **D. Caracostea** — la a cărui catedră de Istoria literaturii române moderne și folclor am lucrat și eu ca asistent — considera doctoratul ca un examen de maturitate științifică. Aceasta mi-a produs scrupule și întîrzieri, cu toate îndemnurile generoase ale profesorului. Eram foarte tînăr — nu trecuseră decît cîțiva ani de cînd îmi luasem licența în filozofie și litere — cînd m-am hotărît să mă înscriu la doctorat, cu o teză despre **Al. Macedonski.** Profesorul **D. Caracostea** a și anunțat-o, ca monografie, în seria de publicații ale Institutului de istorie literară și folclor, de sub conducerea lui. Prezentîndu-mă în casa unde locuise poetul în ultimii săi ani, doamna Macedonski mi-a arătat un cufăr plin, spunea ea, cu documente și manuscrise de la Macedonski. Dar, probabil, văzîndu-mă prea tînăr, nu mi-a acordat acces la fabulosul cufăr, pe care l-am privit doar cîteva clipe, cînd l-a deschis. Din pietate excesivă față de memoria poetului, soția lui considera acest depozit mai presus de ceea ce lăsase Eminescu și-l păzea ca pe o comoară. Am renunțat să mai stărui. Chiar în acel an, doamna Macedonski i-a încredințat totul lui Tudor Vianu, pe care-l știa de la cenaclul poetului. Au urmat căutări ale drumului meu, ani de profesorat la cîteva licee din țară, ani de studii în străinătate, pînă să mă hotărăsc din nou. Mi-am propus de astă dată tema **Pozitivismul în ideologia literară a secolului XIX.** Spre sfîrșitul secolului trecut, pozitivismul — cunoscut la începutul secolului prin opera lui Auguste Comte — atesta o masivă resurecție europeană, sub o altă față, cu reflexe vizibile în gîndirea lui **Ion Ghica, Titu Maiorescu, B. P. Hașdeu** și a altor contemporani ai lor. Dar începuse al doilea război mondial. În aceste împrejurări grele, mi-am pregătit teza, cu dimensiuni mult mai reduse decît cele proiectate, și am susținut-o cu o zi înainte de teribilul bombardament aerian din aprilie 1944. Datorită acelorași împrejurări, am fost scutit de obligația de a o tipări. Din manuscisul tezei, am publicat însă o serie de capitole în „Revista Fundațiilor", „Ramuri" ș.a.

— În calitate de conducător științific ori ca membru în comisie, participați frecvent la susținerea unor teze de doctorat. Care este rolul și importanța acestei cercetări în cadrul vieții noastre literare actuale ?

— Am rămas fidel considerării acestui examen ca o demonstrație a maturității creatoare a istoricului literaturii și artei. Am căutat să lărgesc sfera de investigație a tezelor de care răspundeam direct, promovînd — pe lîngă tipul clasicelor monografii de scriitori — cercetări insistînd asupra unei dominante a operei unui mare scriitor, asupra vieții și rolului unei reviste importante, asupra istoriei periodicelor literare dintr-un anumit centru de cultură sau asupra revistelor cu un specific aparte, bunăoară cele ale școlarilor, ca mediu al debutului și primelor afirmări ale scriitorilor români etc. Nu se cade să insist, dar trebuie să menționez că aceste lucrări de doctorat, alături de altele, au stabilit prestigiul unei colecții ca „Universitas", a Editurii Minerva și au îmbogățit programul altor edituri.

— Vă solicit cîteva amănunte în legătură cu munca Dv. la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu".

— Despre activitatea mea la institutul care poartă astăzi numele lui Călinescu am mai vorbit. Țin să reamintesc că am avut norocul să fiu ales de G. Călinescu — la a cărui catedră din București funcționam ca șef de lucrări — să particip la întemeierea institutului, împreună cu regretatul Valeriu Ciobanu. Ce am realizat în cele aproape trei decenii în acest institut — la a cărui activitate particip și astăzi, îndeosebi în îndrumarea doctoratelor în istoria literaturii române — mi-e greu să spun eu. Mai bine să lăsăm să vorbească alții, dacă vor socoti că merită.

— V-ați impus, în perioada interbelică, printr-o susținută activitate de critic și istoric literar, dedicată epicii, liricii și folclorului nostru, multe din preocupările de atunci prelungindu-se pînă azi. Solicitat de domenii atît de diverse, vă simțiți atașat cu deosebire de unul anume ?

— Mi-e greu să răspund și la această întrebare a Dv. E adevărat că am fost atras de multe și diferite domenii ale vieții culturale românești. Faptul nu e totuși întîmplător. Mai puțin a contribuit dorința de a nu rămîne prizonierul unui succes, ci de a căuta alte căi de realizare a preocupărilor mele. Mai hotărîtor a fost faptul că am considerat întotdeauna literatura ca o componentă a culturii noastre naționale, desigur fără să uit niciodată specificul ei ca artă. E tot atît de adevărat că această diversitate a lucrărilor mele m-a dezavantajat într-un fel. Am obiceiul să spun în glumă că criticii literari afirmă că aș fi istoric al culturii, istoricii mă califi-

Intrevedere realizată de GEORGE C. BOGDAN

(Continuare în pag. 7)

Eugen Negrici

EXPRESIVITATEA INVOLUNTARĂ

Ed. Cartea Românească, 1977

O carte îngrijit scrisă și plină de intenții mari, ca să nu spunem ambiții, este și **Expresivitatea involuntară** a lui Eugen Negrici. Criticul, ne mărturisește, comunică o experiență **nouă,** pornind de la ideea că textele au și alte valori decît cele consacrate de **„autoritatea paralizantă"** a unor critici de sub tutela cărora este greu să ne desprindem. O experiență subiectivă, **„declarat subiectivă",** în care se multiplică asociațiile sugerate de stimulii fiecărui text. Opera este un **cîmp de posibilități,** urmărindu-se în final o interpretare văzută ca **„proces constructiv semantic".** Cu alte cuvinte, interpretarea este **recitirea** unor texte, pentru a le descoperi expresivitatea din zona semnificațiilor **latente.** Pentru că, **spune exegetul,** „E mai interesant pentru noi un text **care devine** literatură și mai impresionantă lupta ei cu inerția nesemnificativului, **interpretarea însăși** ca imaginație semantică **în act,** incorporîndu-și, cu fiecare experiență, o valoare morală inalienabilă" (p. 14). În sprijinul ideilor sale sînt invocați Umberto Eco și Călinescu (mai ales), Husserl, Piaget, Jakobson, Cohen, Hugo Friedrich, Stravinski etc.

Se pun aici mai multe probleme și meritul principal al cărții constă în deschiderea atîtor întrebări și nedumeriri, mai rodnice decît răspunsurile „definitive" ce se dau adesea. Ciudat însă cum, dincolo de invitația ce ni se face, de a renunța la tendința către forma dorită, tradiție, inclinații, modele și soluții primite prin educație, zeul tutelar rămîne totuși Călinescu, citat în atîtea cazuri și mai ales **precursor** al atîtora din ideile susținute în carte. Dealtfel trebuie să spunem că **recitirea** textelor vechi în perspectiva prezentului nu este o întreprindere chiar nouă. Nu numai Călinescu **(„a fost, fără îndoială primul care, răsturnînd perspectiva, a infuzat literaturii vechi sentimentul actualității",** p. 67), dar și alții au fost prezenți în acest complicat proces de revalorizare. Ba chiar un poet, Nichita Stănescu (nu N. Stănescu și nici A.(drian) Păunescu, cum greșit figurează în carte), a publicat mai anii trecuți o **Carte de recitire** (Cartea românească, f. a.) în care arată, printre altele, virtuțile poetice tocmai ale **Istoriei ieroglifice,** căreia Eugen Negrici îi închină un întreg capitol.

Mai complicată pare convertirea literară a unor texte extraliterare. Se poate citi, **strict literar,** un text ale cărui intenții sînt altele, cu un autor care nu are conștiința literară adecvată ? Fără îndoială, psalmii sînt și literatură, după cum filozofia lui Blaga este și poezie, dar finalitatea poetică este una și cea filozofică alta și a nu ține seama de acest lucru contravine intenționalității. Pentru că, în afara intențiilor formative din cadrul procesului receptiv există, se pare, și o intenționalitate a operei, de care, poate, ar trebui să se țină seama.

Revalorificarea se face într-un sistem de referințe propus **astăzi** (valorile sînt istorice, exegetul invocînd „viziunea marxistă a istoricității fenomenelor") pentru a-l înlocui pe cel de ieri, sistem care, mîine, va fi la rîndul său înlocuit, fiind nevoie de o nouă lectură. Și așa la infinit, încît opera literară sau **textul** literar nu reprezintă o valoare ci este doar **pretextul** unei mereu noi lecturi în virtutea unui mereu nou sistem de referințe. Să nu existe ceva permanent în aceste texte ? Nici măcar **expresivitatea,** indiferent că e voluntară sau involuntară, să nu o putem considera drept o valoare constantă, dincolo de gust, plăcere, educație, tradiție ori poziție critică ?

Dar ce este, după Eugen Negrici, **expresivitatea** ? Ea **„depinde de numărul și varietatea elementelor provenite din experiențele noastre trecute, cu ajutorul cărora vom fi capabili, în percepția avută acum, să constituim contexte semnificative, pentru a-i reforma și a-i preface acestuia (textului, n. n.) structura, printr-un adaos de efecte neintenționate"** (p. 22). Și mai departe : „Tot ceea ce se naște în afara acestor intenții și **semnifică** intră în conceptul, de care vom mai vorbi, al **expresivității involuntare".**

Întreagă demonstrația cărții (îndeajuns de schematică, voluntar schematică, de astă dată) se bazează pe texte „subestimate ca literatură" și pe texte „ieșite din zona esteticului". Poate, primele nu au fost chiar atît de subestimate pe cît le estimează Eugen Negrici. Și Iorga și (uneori) Cartojan și Piru, dar mai ales Călinescu, aplicînd metodele clasice ale criticii, au atins rezultate asemănătoare. Poate, apoi, că recitind **Alixăndria,** nu ne vine „în minte întreaga genealogie a **fantaziștilor,** reprezentată strălucit, mai aproape de noi, de N. Davidescu, Adrian Maniu, I. Vinea" (p. 73). După cum readucerea **Alixăndriei** și a altor texte vechi în sfera sensibilității contemporane este o operație mai dificilă decît i se pare exegetului. O potrivire între ceea ce există în conștiința unui cititor modern și banalitățile lui Theodor Șerbănescu sau Matilda Cugler nu se poate face, cu toate eforturile criticului, de a ne demonstra contrariul. Nu cumva nu este la mijloc un „boicot" al vechii critici, ci o absență a valorii poetice ? Și nu cumva exegetul înlocuiește **vechea autoritate paralizantă** cu una **nouă** tot atît de **paralizantă** ?

Există în cartea lui Eugen Negrici unele idei ce pot fi reluate (prejudecata verdictului definitiv, posibilitatea reconvertirii semnficative a textelor), cu condiția să nu ajungem la scheme noi care să le înlocuiască doar pe cele vechi. Și multe erori, cum ar fi mai ales opoziția dintre modalitățile critice. Pentru că e greu de presupus că Lovinescu și Călinescu aparțin „altor tipare de gîndire" (p. 117), unor tipare **deosebite** de ale noastre. Cu atît mai greu cu cît umbra lui Călinescu, cu sau fără voia lui Eugen Negrici, plutește deasupra întregii cărți. Ceea ce demonstrează că modalitatea nouă a lui Eugen Negrici este în realitate tot cea veche a lui Călinescu.

ION MAXIM

cronica literară

Cezar Ivănescu

ROD IV

Ed. Cartea Românească, 1977

Cu un spor de titluri (dar și cu omisiunea unor texte ce ar fi putut să rețină atenția cititorului) și în parte cu o altă dispunere a poemelor în cicluri, **Rod IV** este o reeditare a anteriorului volum al lui Cezar Ivănescu, **Rod III,** volum care, s-a observat, a cuprins o serie de poeme doar fragmentar, la fel două dintre cicluri **(Agamemnon, Zile).** Propunîndu-și să refacă integritatea unui traiect liric ce se releva și altfel convingător, recent apărută culegere lirică nu înregistrează, totuși, un număr considerabil de poeme inedite, iar cele două cicluri citate mai sus, întregite, nu solicită nici ele o judecată substanțial revizuită. Poet remarcabil în anteriorul volum, prin **Baladele lui Kitinam,** Cezar Ivănescu se impune atenției, încă o dată, prin poemele – excepționale cîteva – regrupate sub titlul de sugestie villonească **Baladele de odinioară.** Cu, desigur, unele accente altfel puse, cu o regie a ideii lirice mai exact valorificată în poemele (una dintre acestea este **Procesiunea soarelui),** care primesc un adaus de versuri.

Poet distinct în generația sa, începînd cu al doileo volum, Cezar Ivănescu se distinge printr-o poetică elaborată destul de riguros, nu mai puțin prin un univers liric ce poate fi definit prin cîteva repere fundamentale în ordinea existenței – iubirea, timpul, extincția – rămase, în esență, aceleași în **Rod IV** ca și în volumul de debut. Împrejurarea, desigur, nu este dintre cele care să consacre un poet, dar nici să-l infirme atîta vreme cît o anume impresie de monotonie, pe care o provoacă de regulă fixarea asupra unui registru restrins de teme nu se confundă cu ponciful și lipsa de pregnanță în idei.

Exersare a cîntecului, pe plan al virtuozității formale, poezia lui Cezar Ivănescu relevă, nu în mai mică măsură, o severă disciplină intelectuală. Creînd un univers din cîteva teme și obsesii generale ale poeziei, poetul îl aprofundează continuu, îi extrage structura de profunzime ținînd cumpănă dreaptă între sentiment și idee, între concret și abstract. Referințele livrești se pot detecta la tot pasul, o elegie poate fi o consacrare a unui topos binecunoscut (puer senex) : **„O, simțeam că tinerețe / Carnea mea n-avu nicicînd ! / Numai tu dorinți, regină / Ai avut de trupu-mi sfînt. / / Mai dorește-mă, tu, moarte, / Mai tinzînd prin vis o mînă, / Ca, mihnit, să nu-ți smerească / Ochiul meu față bătrînă !" (Copilul bătrîn).** Pornind ori lăsînd impresia că pornește de la o situație concretă, poezia este susținută permanent de o tensiune către categorial. Antifraza ascunde frecvent concepte, simboluri mitice, aluzii la situații și figuri arhetipale. Relevantă, între alte poeme, este **Amintirea paradisului,** reverie melancolizată a poetului rătăcit pe meandrele unui univers imaculat : **„Cînd eram mai tînăr și la trup curat / Într-o noapte floarea mea eu te-am visat : / Înfloreai fără păcat într-un pom adevărat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat. / / Nu știam că ești femeie – eu bărbat / Lîngă tine cu sfială m-am culcat. / Și dormind eu am visat, tu visînd ai lăcrimat / Cînd eram mai tînăr și la trup curat. / / E pierdută noaptea-aceea de acum / Carnea noastră de-i mai știe-al ei parfum. / Poamele ce-n pomi azi stau, gustul cărnii tale-l au / Și cad toate (mîine) putrede pe drum. / / Fă-l să fie, Doamne sfinte, numai om / Pe acel care ne-a ispitit supt pom, / Și cînd pomul flori va da, fă să-i cadă carnea grea / Cum va cade după cîntec mîna mea".**

Lucru evident, poemele (cele care îl definesc, îndeosebi cele cuprinse în ciclul **Baladele de odinioară),** nu implică pentru Cezar Ivănescu o reconsiderare a limbajului liric. Tribulațiile moderne ale liricii sînt ocolite, noțiția este exactă, sintaxa limpede, articulată precis. Spațiul poemului este încredințat cel mult alegoriei, în rest, imaginile sînt cele tradiționale, versul este lipsit de afectare. Toată frumusețea poeziei vine din stilizarea afectelor, din sugestia incantatorie a cuvintelor, din melos. Elegiac în nuanța lui particulară, lirismul lui Cezar Ivănescu își identifică un mod de manifestare aparte în celebrarea unei lumi primare, diafanizate : **„Cine-mi amintește / Prima dragoste / Dulce cum e mierea / Strînsă-n fagure. ? / / Singur amintește-ți / prima dragoste / Dulce cum e mierea / Strînsă-n fagure / Mi-i amară gura / Nu-mi pot aminti / I-am pierdut făptura / Albă-n zori de zi. / / Ceară prea amară / Singur vei găsi / Luminări de ceară / Arde pîn' la zi. / / Rogu-mă de tine / Fluture mă rog / Aur porți pe aripi / Nu știu din ce loc. / / Dă-mi acum otrava / Nu-mi da aurul / Fluture ca moartea / Nu știu din ce loc. / / . . . / / Fluture de aur / De cenușă trup / Dulce-am fost ca moartea / Și ca mierea-n stup. / / Flutur tot de aur / De cenușă trup / Dulce mi-i doar moartea / Cum e mierea-n stup". (Jeu d'amour).**

LUCIAN ALEXIU

consemnări

Scriitorul în cultura noastră*)

Evoluția literaturii se împlinește în forme diverse și nu rareori contradictorii. Ceea ce rămîne însă ca o constantă, identificabilă în evoluția oricărui fenomen dealtfel, este permanentul dialog cu sine, efortul perpetuu de definire în raport cu propriile momente sau etape.

Istoricului literar această evoluție i se oferă cel puțin într-o dublă perspectivă. Situat pe coordonatele actualității, așadar pe pozițiile unei anumite înțelegeri a fenomenului literar-artistic, el va determina ceea ce, din punctul nostru de vedere, corespunde începutului devenirii istorice. În acest sens, primele „simptome" ale literaturii române apar în lucrările ce au urmat scrisorii lui Neacșu din Cîmpulung, Dosoftei fiind deja un mare poet, iar Antim Ivireanu, un prozator format. Mai aproape însă de adevăr este cea de-a doua perspectivă : pornind fie de la diferitele mărturisiri ale cărturarilor, fie de la scrierile lor, istoricul literar va repera „începuturile" în momentul în care apare și conștiința semnificațiilor actului de „a scrie", cu alte cuvinte, conștiința celui ce scrie că prin gestul său el „face" literatură. Sub acest aspect, primii noștri scriitori ar fi, după opinia recentă a lui L. Volovici, „cei care compun opere literare reflectînd în același timp asupra actului lor" (p. 5).

Astfel, modernizarea culturii românești, „însemnînd și autonomizarea literaturii", a fost însoțită, de la bun început, și de „delimitarea unei noi categorii intelectuale și artistice — scriitorul".

Pentru stabilirea principalelor momente în definirea noii categorii, autorul și-a concentrat atenția „nu spre analiza globală a creației scriitorilor . . . ci spre depistarea elementelor din opera literară sau din mărturiile lăsate care să dezvăluie o atitudine, o mentalitate, un punct de vedere în legătură cu ideea pe care și-o face scriitorul despre menirea sa" (p. 6).

Fenomenul, aparent lipsit de complicații, se dovedește a fi, dimpotrivă, extrem de complex, plin de sinuozități și contradicții. Deosebit de relevant este însă faptul că afirmarea deplină a noii categorii intelectuale și artistice se produce odată cu înțelegerea plenară a rolului social al scriitorului, ceea ce semnifică integrarea lui efectivă în lupta pentru împlinirea deziderateior progresiste ale epocii : „cîștigul cel mai important pentru evoluția scriitorului este progresul de conștiință, **recîștigarea gravității**

„DELEGAȚI LA CONGRES"

etice cu care este privită activitatea literară" (p. 76). Constatarea lui L. Volovici, întemeiată pe analiza riguroasă a fenomenului, ni se pare deosebit de semnificativă și de actuală. Ea întregește dintr-o perspectivă inedită concluziile unor sinteze mai vechi asupra perioadei în discuție, sinteze datorate unor istorici literari de prestigiu ca Paul Cornea, Al. Dutu, D. Popovici ș.a.

„Instituționalizarea" literaturii se realizează, lucru demonstrat convingător de cartea lui L. Volovici, pe mai multe planuri prin antrenarea unui mare număr de factori, ceea ce duce, în ultimă instanță, la definirea unor particularități distincte ale literaturii noastre în raport cu cea europeană. Astfel, de la ipostazele originale în care apare motivul destinului poetului **în operele unor scriitori ca I. Heliade Rădulescu, Andrei Mureșanu, Gr. Alexandrescu, Gh. Asachi, C. A. Rosetti, V. Alecsandri și Radu Ionescu, de la acțiunea îndreptată către formarea gustului cititorilor și de la apariția criticii, pînă la primele forme de organizare „profesională" a scriitorilor, devenirea literaturii române poartă amprenta puternică a legăturii dintre creatori și „necesitățile generale ale societății" : „nu realizarea personalității în calitate de scriitor era urmărită în primul rînd, ci în calitate de** conducător spiritual, **subsumîndu-se scriitorul și poetul acestui ideal de personalitate" (p. 129). Privit dintr-un atare unghi, pașoptismul reprezintă pentru literatura română momentul unei necesare sinteze „determinat de o nouă înțelegere a literaturii și a funcțiilor ei" (p. 131).**

Examinată sub raportul formării conștiinței de sine a scriitorului, al încercării lui „de a-și delimita locul și rostul său în societate", evoluția literaturii române se păstrează în limitele continuității unei ideologii unitare. Dincolo de bogăția informațiilor inedite, cartea lui L. Volovici constituie un model de înțelegere și interpretare a epocii ce a pregătit, prin definirea specificului național, integrarea în universalitate a literaturii române.

MARIAN ODANGIU

* **L. Volovici, Apariția scriitorului în cultura românească,** Editura Junimea, **1976.**

prezențe literare

Ștefan Augustin Doinaș sau limpiditatea expresiei

Debutul lui Ștefan Augustin-Doinaș (**Cartea mareelor** – 1964) n-a fost o afirmare, ci confirmarea unui poet matur, deplin format, care se va dovedi reprezentant de vîrf al liricii contemporane printr-o contribuție substanțială la modernizarea poeziei. Poezia lui Ștefan Augustin-Doinaș este complexă, în linia unei modernități a tradiției, poetul sondînd liric profunzimi de cultură în spații vaste, receptînd afectiv sunetele lirice fundamentale. Ea exprimă un spirit modern (frecventarea modernilor, pornind din Valéry, este evidentă) mereu frămîntat într-o căutare a formelor perfecte. De aici absolutizarea unei trăsături a poeziei lui Doinaș, cea a rigorii, a travaliului pentru o creație armonios închegată. Dacă aceasta este o caracteristică căreia Ștefan Augustin-Doinaș îi acordă atenție mai mare decît alți poeți, avînd dorința idealului clasic, ea nu poate fi absolutizată, reducînd în acest fel o creație poetică mult mai adîncă în valoare și posibilități de interpretare. În măsura în care este tentat de perfecțiunea clasică, Doinaș tinde și spre modelul ori nostalgia romantică, însă prin optica unui estet. Cu sensibilitate modernă, dar de structură romantică, Ștefan Augustin-Doinaș scrie o poezie a profunzimii creatoare. El este poetul care recuperează cu fiecare volum, poezii mai vechi, completînd și cizelînd creații anterioare (așa se explică și datarea dublă). Remarcînd exemplaritatea unor volume ca **Omul cu compasul** (1966), **Semnția lui Laokoon** (1968), **Anotimpul discret** (1975), se poate observa, totuși, într-o ordonare selectivă a creației poetice (**Versuri** – 1972) că Doinaș optează nu pentru o selecție cronologică, ci pentru „o cronologie a formelor" din convingerea că „singura biografie publică pe care un autor ar putea, cu modestia de rigoare, s-o divulge" se constituie din „datele intime ale vieții spirituale". Într-o atentă urmărire a dispersării cronologiei formelor se poate observa lejer și un circuit al formelor, un obsedant sentiment al revenirii și recuperării.

Poezia lui Ștefan Augustin-Doinaș stă sub semnul viziunii orfice. Realul se subordonează idealului și asemeni mitului, cîntecul poetic primește virtuți demiurgice, transformatoare. Poetul, ca un alt Orfeu (**„Și stau așa, ca-n peșteră, retras / în mine însumi : un Orfeu pe-o treaptă / a unui univers lipsit de glas"**) supune unei metamorfoze obiectele din real prin cîntecul poetic, le modelează după sentimentul liric. Himera, în conținutul ficțiunii, poate fi realitate, imaginația își devoră izvoarele. Balada **Mistrețul cu colți de argint** pare revelatoare pentru o asemenea direcție a poeziei lui Doinaș. Tăcerea însemnînd retragerea în sine, este mediu generator de poezie. Simbolul idealului ordonează existența și impune capacitatea sacrificiului, căderea în măreția contemplării. De altfel, **Baladele,** pline de sensuri grave și simboluri adînci, compun o parte distinctă a poeziei lui Doinaș. El cultivă balada în sensul propus de **Cercul literar** cu sensibilitate poetică modernă, realizînd riguros și elevat modernitatea tradiției. Poezia ce deschide ciclul de **Balade,** din volumul retrospectiv, dezvoltă perspectiva viziunii orfice, metamorfoza fiind asemeni miticului poet, ori a „cîntărețului orb", care pierzînd lumea dinafară și-a cîștigat-o sporit pe cea dinăuntru, – a forței de interiorizare, subsumîndu-și lumea exterioară.

Poate că structura romantică a lui Doinaș nu se verifică mai bine altundeva decît în **Balade,** unde creează un cadru fantastic, romantic – peisaje exotice, mister, codri sumbri, curți luxuriante, curteni cîrtitori și intriganți, miri enigmatici – printr-o expresie riguroasă, aparent rigidă, în esență flexibilă.

Stefan Aug.-Doinaș este un creator de viziuni originale cel mai adesea cu patos romantic, prin meditație în registre largi, vizînd probleme fundamentale. Toate realizate în echilibru și armonie, deopotrivă atras de existența individului, de cosmogonii ori spații de veche cultură – cu predilecție elen ori egiptean – într-o statornică aplecare spre virtuțile logosului ori erosului. În lumina plină de simboluri a legendelor (**„Legende, voi – silabe cu noroc, / slăvite fiți !..."**) se desfășoară și poezia erotică a lui Doinaș. Asemeni cu opera marilor poeți, iubirea devine principiu cosmic, ordonator al haosului de la începuturi, generator al unei

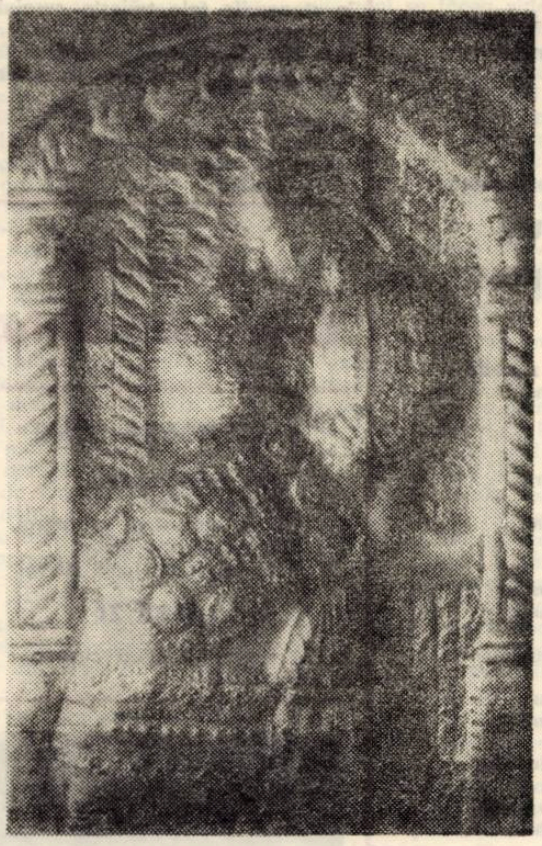

„FEMEIE BRODIND"

noi ordini cosmice. (**Poem**). O adevărată cosmogonie se derulează astfel, sub impulsul principiului generator de noi ordini existențiale al „iubirii". Sintem într-un tărîm și timp al primelor geneze, cînd stăpînirea totală era a **iubirii.** Acest **amor universalis** trece, în viziunea doinașiană, din sentiment în forță ce cristalizează în jurul lui un univers. **Cintecele de dragoste** sînt poezii despre iubire, observată ca obiect poetic și privită cu rezerva rece a detașării și cenzurii. Erosul se întreține într-o interferență cu cosmicul. Poetul trăiește cosmosul, oscilînd între faza de contemplare și dezlănțuirea orgiastică, receptarea brutală pe calea simțurilor. De aici poziția detașată și neutral-ironică, discuția în absență ori atitudinea mereu filtrată prin rațiune (chiar și în cazul poeziilor din tinerețe – **Jucătorul de șah, Lupul singuratic, Astăzi ne despărțim.** Elementele naturii vor fi dominate de eros. Febrilitatea așteptării se transformă într-o desfășurare orgiastică, pîndită de pericolul naturii (jocul măștilor devine un motiv mai statornic în poezia doinașiană. Alteori viziunea este tragică sau caricatural-monstruoasă prin jocul nefiresc al măștilor adunate la **sympozion** ori la un **paradise-coktail.** Dramatică devine și desprinderea de iubita smulsă spre viață prin cîntecul lirei. Poezia, sub semn orfic, cuprinde dezvoltarea în termenii liricii moderne a mitului lui Orfeu. Din nou legătura cosmos (astral) – eros apare constantă. Prin forța orfică a poeziei este posibil să se descopere „fața trăind dedesubt", ceea ce înseamnă descoperirea ideilor prototip, tărîmul mumelor, incluzînd viitoarea devenire. În esențe, se găsește dezvoltarea integrală (din nou motiv eminescian) după modelul „pădurea-ntr-o singură ghindă" iar „noianul de stele-ntr-o singură stea" : **„Aceasta e fața trăind dedesubt / a lumii, obrazul de taină : / integru, statornic, în veci necorupt, / mereu despuiat de-orice haină. / O, veșnic aș vrea să întîrzii aici, / pe treapta supremă la care / ființa nu scade ca umbrele, nici / prezența nu trece-n mișcare. / Mereu să mă-mbete, cuprins la mijloc, / șederea a toate-ntru sine". (Orologiul de gheață).**

Atras de tărîmul boreal, de peisajul celest, stelar (**„Eu caut cu ochii sub cortul ceresc / o tînără cvintă stelară"**), fix în glacialitatea sa, similar cu **ideea** ori rațiunea cenzurată, poetul are puterea să se ridice spre zonele pure ale elevației. În poezia lui Ștefan Aug-Doinaș remarcabilă este sensibilitatea originală, păstrată nealterată cu toate depistările unor filiații (estetica lui Valéry). Factorul **cultură** rămîne definitoriu sau, oricum, mai substanțial decît în cazul altor poeți contemporani, atrași de farmecul spontaneității. Poezia sa apare ca o permanentă „lucrare", dar cu nostalgia spre formele perfecte. Poetul devine „omul cu compasul" definind conturul exact și echilibrat (triunghiul, cercul), el însuși numindu-se „cel mai tînăr dintre ucenicii Triunghiului". „Ținînd în echilibru tenebrele" caută un „loc privilegiat" de unde să pătrundă secretele cosmosului într-o poziție de inițiat. Invocarea timpului drept coordonată, prin care există marele cosmos, se face printr-un simbol al perfecțiunii complicate : **Labirintul „Sărbătorește-mă, o, Labirint, / pe rînd la toate pragurile tale ! / Nici pasăre în zbor, nici fir de-argint / nu mă va-ntoarce iar pe-aceeași cale. / . . . / tu cel ce-mi ești și umblet, și popas, / și zare născătoare de primejdii ; / tu – biruit în mine, biruind / prin mine propria ta nemișcare ; / O, Timp alveolar, o Labirint, / sărbătorește-mă fără-ncetare ! (Două invocații către Timp).**

De la înălțimea poziției singulare în cosmos, poetul contemplă **poemul** ca „somație a lecturii", actul de creație. Despersonalizarea se produce treptat în procesul creator : **„Citiți-l incet. El e însuși încetul. / Primiți-l discret. El e însuși discretul. / El n-are a face nimic cu poetul. / / Priviți-l de sus : e o simplă figură. / rostiți-l mereu : e o lipsă în gură. / El n-are o altă ființă mai dură. / / El nu e prezent. Însă poate să fie. / El nu-i de culeș, ca o tulbure vie / de litere coapte – Siliți-l să fie / /.Poemul ca somație a lecturii /.** Frecvența creațiilor vizînd poetul și poezia indică un poet cu un acut simț al responsabilității în creație. Poezia se observă în același timp ca „o dobîndă care s-adaugă la suma Morții" și ca **ispită a limbii : „Cu lucruri ce trăiesc doar în izvor, / cu stele-arzînd abia pe cerul gurii / hrănim asceza celor care vor / un plai abstras din foșnetul pădurii ; / un rai rostit, o peșteră de vis / în care riul spumegat își schimbă / materia în goană spre abis / cu ritmul unor sunete pe limbă".** Prin poezie se consolidează puntea spre echilibrul cosmic – „Poezia, echivalență-ntre hazard și lume".

Ștefan Aug.-Doinaș este prea conștient de valoarea actului poetic ca să nu-l cenzureze mereu prin estetica rațiunii. El află sentimentul statorniciei poeziei în echilibrul efluviilor romantice, de imagini nebuloase și imperfecte, cu spiritul clasic, geometrizant, în forme perfecte. Își răspund măsurat și egal, într-o înaltă sferă a cosmosului ideal, sonurile limpezi ale clasicității și cele turbulente de fantezie ale unui romantism constrîns în expresia mai exactă și severă a liricii moderne. Lirica lui Ștefan Aug.-Doinaș reprezintă, la modul exemplar, această unitate în poezia contemporană.

ALEXANDRU RUJA

Timotei Cipariu și Banatul

● 90 de ani de la moarte

Opera monumentală a unui autentic renascentist român, ne permite să vedem în Timotei Cipariu nu numai „un om de fapte mari", cum l-a caracterizat poetic G. Coșbuc sau o glorie a filologiei românе, ci și pe revoluționarul democrat și consecvent luptător la 1848, pe gînditorul care a ridicat limba și istoria poporului nostru la demnitatea de adevărate valori naționale, pe filozoful și teoreticianul poeticii, pe omul de acțiune culturală și academicianul, pe publicistul și omul politic care a știut să arate românilor cum să lupte și să se unească sub aceleași idealuri, ce importanță are viața națională și necesitatea de „unire a limbii", de ce libertatea și cultura vor reprezenta țeluri permanente alături de literatura și învățămîntul în limba maternă etc. Ii vom cinsti memoria la această dată cînd se împlinesc 90 de ani de la moartea sa, nu prin analiza amintitelor direcții ale personalității și operelor, ci vom încerca să dăm contur unui singur aspect, acela al relațiilor sale cu Banatul, mai precis al atitudinii bănățenilor față de opera sa și respectul în conștiința posterității pentru savantul și omul Timotei Cipariu.

I se cuvine acest crochiu mai întîi pentru că înseși cărțile sale au acordat un anumit spațiu Banatului. T. Cipariu a scris despre Banat ori de cîte ori a abordat problemele dialectelor. În Compendiu de gramatica limbii române, 1877 **el include în „dialectul dacic" limba care se vorbește în toate provinciile locuite de români inclusiv în Banat. Așa cum depune mărturie în Prefața la** Crestomație sau analecte literare (Blaj, 1838), **T. Cipariu a avut un sprijin pentru elaborarea cărții și de la unii cărturari din Banat, cum a fost cazul lui „St. Moldovanu canonicu în Lugoj" (p. VI), care l-a sprijinit, prin cărți rare și documente-manuscrise. Discutînd unele probleme ale primelor noastre tipărituri, Cipariu nu uita să menționeze că Palia a avut și „conlucrători" din Banat. Este vorba de „St. Herce, paroh în Căvăran-Sebeșu în la mulți cărturari locali, că publicația a avut și unii corespondenți de aici, nu numai abonați, că „Arhivul pentru filologie și istorie" pomenește în multe cazuri și despre unele localități din Banat (pg. 18) etc. Cel mai important aspect al raporturilor lui T. Cipariu cu Banatul l-a constituit legăturile sale variate cu cărturarii bănățeni. Un prim exemplu îl reprezintă relațiile lui Cipariu cu Eftimie Murgu. Cei doi luptători au fost pe aceeași poziție principială în revoluția de la 1848, au corespondat prin mijloacele presei (vezi Organul luminării, 1848, nr. 48, pg. 384). Atunci cînd E. Murgu a părăsit Pesta, T. Cipariu l-a invitat să prezideze Adunarea de la Blaj, din 3/5 mai. De altfel, Cipariu l-a cunoscut pe Murgu încă din 1836, cînd cei doi s-au întîlnit la București. Din aceeași perioadă a anilor 1836, T. Cipariu îl cunoaște și pe Dr Pavel Vasici. Acesta era atunci, „director al carantinei din Timiș". Călătorind în Țările Române, T. Cipariu a trecut prin „vama Timișului", unde l-a întîlnit pe Vasici. De atunci colaborarea și relațiile lor s-au intensificat în cadrul întîlnirilor de la Acadameia Română, la Societatea literară etc. (Vezi T. Cipariu,** Jurnal, **Ed. Dacia, 1972, pg. 165). T. Cipariu a conlucrat cu Pavel Vasici la organizarea învățămîntului românesc din Transilvania și Banat. Ei au corespondat și s-au consultat în multe probleme de interes național. Pavel Vasici îl consultă pe T. Cipariu și propune „o direcțiune mai potrivită" progresului și idealurilor poporului nostru. Cu Ioan Popasu, unchiul lui T. Maiorescu, Cipariu a conlucrat, în cadrul Comisiei filologice transilvănene, pentru stabilirea ortografiei române și a utilizării literelor latine în locul celor cirilice. Pe același teren al problemelor filologice s-a întîlnit T. Cipariu și cu cărturarul bănățean Nicolae Tincu Velea. Acesta de pildă în articolul** Simțămintele unui bănățean **(Foia pentru minte, inimă și literatură, 1847, nr. 43—44) l-a provocat pe T. Cipariu să se pronunțe în problemele fundamentale ale limbii române : gramatica, dicționarul, ortografia. De altfel, N. Tincu Velea a fost în corespondență cu Cipariu pe probleme de cultură. T. Cipariu a polemizat cu At. M. Marienescu în problemele intervenției acestuia asupra poeziilor populare etc. Fără a intra în detalii, subliniem că T. Cipariu s-a cunoscut și cu Damaschin Bojincă, apoi cu cărturarii bănățeni reprezentanți la Academia Română și preocupați de problemele vieții culturale, cum au fost Vicențiu Babeș, Vasile Maniu, Andrei Mocioni etc.**

Înafara relațiilor cu și a relatărilor lui T. Cipariu despre Banat, este important să mai reținem și prețuirea de care s-a bucurat acel distins cărturar ací la noi, felul în care a fost asimilată marea lecție a operei sale viabile. Învățatul filolog a fost cunoscut, consultat, citat atît în studiile de filologie ale lui S. Mangiuca, sau Ilia Trăilă, cît mai ales în manualele de gramatică ale lui M. P. Liuba (1892), Vasile Mîndreanu (1882), în cele de poetică și stil, tipărite în Banat de Iosif Tempea, care au folosit lucrările fundamentale ale lui Cipariu. Convingătoare pentru înțelegerea și prețuirea lui T. Cipariu în Banat sînt lucrările de istorie literară sau manualele de literatură care au fost tipărite aici. Ne referim la lucrările apărute în mai multe ediții ale lui Enea Hodoș de la Caransebeș, care între altele scria că T. Cipariu „a stăruit prin lucrările sale ca românii să aibe o limbă literară purificată de vorbe străine", că el „a contribuit la înlăturarea cirilicelor" etc. Numele eruditului învățat figurează la loc de cinste în lucrările de istorie literară a lui Traian Topliceanu și dr. A. T. Popovici în îndreptarul lui Ioan C. Nițiu, apoi în unele din manualele și studiile lui V. Goldiș, Iuliu Vuia etc.

Un izvor bogat de informații care probează convingător prețuirea lui Cipariu în Banat îl reprezintă presa. Articole documentate s-au publicat în periodicele

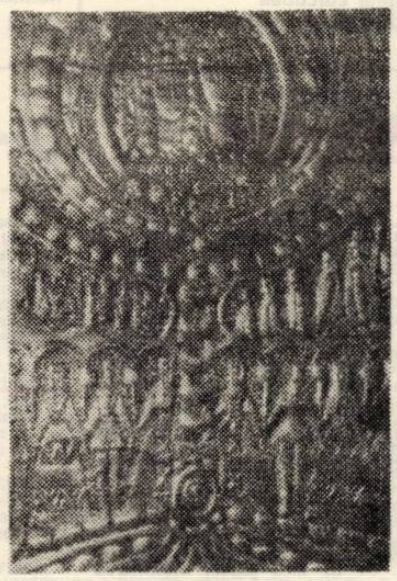

„NUNTA ZAMFIREI"

Luminătorul, Foaia diecezană, Controla, **apoi la** Drapelul **etc. Spațiul nu ne îngăduie să extindem argumentarea, dar facem trimitere la două ample studii : unul tipărit în** Controla, **nr. 59/1898 care este de fapt o reproducere din** Enciclopedia română **al bănățeanului Cornel Diaconovici, al doilea este eseul lui Valeriu Branițte, consacrat lui Cipariu. (**Drapelul **nr. 9 și 14/1901).**

ION ILIESCU

TINERI POEȚI

Monica Rohan

În zarzări și în cireși au venit și-au plecat roiuri de fluturi albi, pămîntul germinează semințe noi de lumină, în spațiul albastru păsări cu glas curat răsucesc sunete dintr-o lume de vis, aerul arde miresme amețitoare. Printre toate acestea, vine între noi, sfioasă și încercată de întrebări, o poetă de mare sensibilitate — MONICA ROHAN. Ezitînd între mișcarea grațioasă a desenului și zborul, neașteptat — și de aceea de un farmec cuceritor — al cuvîntului, Monica Rohan este un talent care ne surprinde prin enigmele și amplitudinile lui.

Ritmurile acestei poete, ce mai locuiește încă în timpul unui liceu din Lugoj, au frăgezimea mugurilor din ziua în care deschid ochii, cu uimire, în cîmpiile soarelui, dar în aceste cîntece se pot desluși de pe acum înțelesurile atît de complicate ale vieții.

I-aș cere tinerei mele colege de vers îngăduința de a-i aminti că o poezie adevărată nu se poate naște decît dintr-o viață adevărată, adică dintr-un pămînt și dintr-o istorie, care-ți sînt consubstanțiale. Cîntecul Monicăi Rohan și-a înțeles bine izvoarele, el are corolele deschise în cerul Carpaților și exultă lucrarea oamenilor în plaiul de lumină nouă al Meșterului Manole și-al lui Eminescu. Îi urăm gînd limpede și putere de muncă, pentru că succes va avea !

ANGHEL DUMBRĂVEANU

CULORI PENTRU OCTOMBRIE

Prin spirale
amețește toamna
în mine
i-a căzut o geană
tăiată de umbrele norilor
și mă vor ghici ploile.

La roata așteptărilor
florile s-au dus să moară
și au sîngerat îndelung
asemeni cîntecelor de plecare

S-a zdrobit soarele
în nisipul tăios
și din durerea mării
s-a rupt o pasăre galbenă
și zarea a țipat
iată inelul tău ruginește
mi-a spus
iar în această plîngere
vor tăia aleile roșului.

NEINVINS, NUMELE TĂU :::

Stoluri prelungi de nori
se izbesc și se schimbă-n cenușă
Luminile și-au pornit vuietul
Acum
trebuie să sosească
numele tău conturat cu fire de singe
Muntele iluminează poteca
plină de sălbăticii
Plantele și-au tăiat venele
și greierii mor înecați în verde
Mi-e frig
Din ochii tăi au început să curgă
sănii limpezi
E și mai frig
Țipătul straniu al vîntului
îngrozește ferestrele
Acum
trebuie să cadă
ostenit numele tău.

PENTRU CE

Îți pîlpiie doar umerii
sau plîngi
Aroma de ploi
îmbată libelule
albastru tremurînd
între genele noastre

O, de n-am ști !
Vor cădea florile
și ne vor frînge.

Doar respirația
răsucită pe firele de ploaie
va mai putea urca
înaltele curcubee
în care ne-am întîlnit

Nu-ți frînge genunchii
dragostea mea

Pentru ce cazi
pentru ce cazi

dragostea mea destrămată.

DIN CICLUL „CELUI FĂRĂ NUME"

Miroase a tren
și era acea stare
în care simțeam zăpada
topindu-se pe mine

Lîngă ziduri
țiuind de liniște
se amărau brusturii

Cum mirosea a fum
și sărutul tău
își lăsase gustul
pe lunecarea pomilor
spre capătul trenului.

Bătălia dintre așteptări
tăia prin clipe
și orele se lipseau
pe marginile cărărilor

Mirosea puternic a tren
și era acea stare
în care simțeam zăpada
topindu-se pe mine.

Griul calcă
peste oase și lacrimi
sub pămînt.

Din foamea străbunilor mei
crește pîinea.

AUGUST

August,
nestins poem,
în steagurile tale trăiește curajul ;
și libertatea noastră
vine din pieptul eroilor zidiți
în măduva pămîntului lîngă semințe.

August,
neistovit ca un izvor,
revarsă-ți peste noi
lumina !

Claudia Lăzărescu-Ghiuță

RESPIRAȚIA LUMII

Sînt cleștar aburit,
Prin care vezi
Doar cu palma, cît ștergi,
Restul rămîne umbrit
De respirația lumii întregi.

ALBĂ ZI

Astăzi sînt albă. Fără cuvinte.
Și cerul e alb
Și aruncă
Peste cadavrul vinețiu al zilei
Albul lințoliu.
Astăzi sînt albă. Fără cuvinte.
Și plec
Să-mi stropesc în liniște crinii
De pe mult prea nemăsuratul meu
Orgoliu.

CLEȘTAR

Lasă zăpada să ne năpădească
Și gerul prin articulații,
Să-ngine melodii.
Nu mai limpezi nimic !
Vino, iubitul meu rar,
Să trecem în somn înghețați...
Mîine, doi copii rătăciți
Ne vor găsi — cleștar.

IRONIE

Dacă munții se subțiază,
Urmînd destinul săgeții,
Demnitatea pietrei din vîrf
Ar putea fi otrăvitoare ;
Dacă-n privirea iubitului
E zgomot și culoare,
Ca-n sărbătorile sălbaticilor,
Treci la civilizația
Pastelului.
Dacă steaua te amețește prea tare,
Coboar-o-n ochii tăi,
Pînă la pupila vecinului,
Și înalță, dacă poți, catedrale
După macheta
Unui apus de soare.

Corina Victoria Sein

RUGUL GÎNDURILOR

Cînd, din neastîmpărul Universului,
te-ai născut,
Luceafăr,
Cîmpul, pădurea, rîul, femeia și cerul
S-au grăbit să respire ceața,
Iar ziua și-a strîns toată lumina dintre stele,
Căci nu mai putea nici noaptea să închidă

Deschisele pleoape.
Lucea deasupra Ipoteștiului beția de floare,
Mistuiau munții vremea de greu,
Ciutele băteau neîntrerupt la porți vindecate.
Pe tine, poetul neamului meu, te inscăunau :
Spirit deasupra durerii.
Pe tine, rază a iubirii, lumină a ochilor mei,
Laolaltă cu spaima săgetată de neodihnă,
Freamătul cugetului te-a înălțat iubitor
De istorie și țară.
În podul palmei mele, întinsă,
Arde rugul gîndurilor tale.

ADĂPOST ÎNTR-O FLOARE

Iată-mă. Am degetele întinse în ora dimineții.
Înțelept ar fi să nu stîrnesc mînia minotaurilor
Cînd răstoarnă munții în ape,
Spălîndu-mi pieptul de întuneric.
Nu strig. Vocea se aude clar.
Sînt pe cărarea dreaptă și tu îmi deschizi ferestre
În floarea soarelui.

ȘLEFUITORUL ADÎNCULUI

Am poposit în pragul casei tale
Și soarele îți presăra pe gene aur.
Prin grădini, piatra rostogolea
Puterea, semeția, văpaia,
Iar strigătul bucuriei tale
Ridica din rădăcina munților
Cupa fierbinte de iubire.
„Noroc bun" — închinai tu și eu beam
Pînă pasul urării îmi dilata ochii
În taina celor ce alintau bulgării intunecați

Smulgîndu-le lumina,
Cărbunelui negru, diamant liniștit.
În casa ta, miner, șlefuitor de-adîncuri,
Am învățat să curg cu timpul în veșnicie,

Cernind pe fila albă
Seninul cerului,
Coborît prin creionul de cărbune.

Ely Radovan

RĂMÎN EROII

Drum și călăuză,
în sîngele și în respirația noastră,
rămîn eroii.
Floare și spadă din oasele uitate de lumină,
zorii libertății.

Pe stema țării să-și urce bucuria
toate poemele.
Din brațele noastre, cel mai frumos viitor
începe !

CREȘTE PÎINEA

Primesc lumina
numai din aceste flamuri
de sînge.

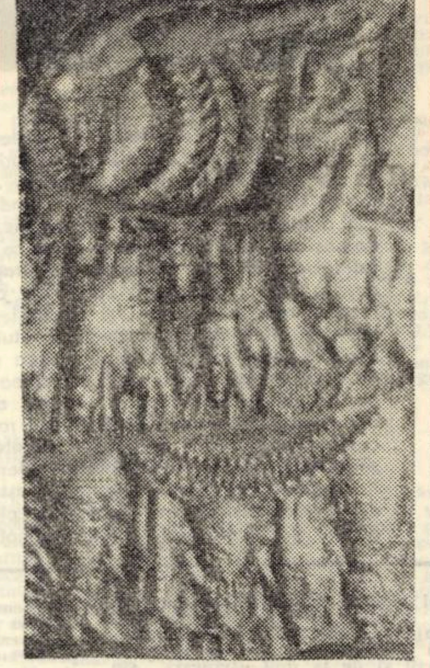
„1907—1977"

sadoveniana

Eufonia (I)

Cuvîntul purcede din greaca veche, fiind alcătuit din eu „bun", „bine" și phoné „voce", „glas", „rostire". Iată, acum, definiția eufoniei, așa cum este ea formulată în Dicționar de terminologie literară, Editura științifică, 1970 : „Îmbinare armonioasă a vocalelor și consoanelor privite în succesiunea lor — într-un vers, propoziție etc. — care realizează o impresie acustică armonioasă, plăcută (ajungînd uneori la o muzicalitate aproape cantabilă)". Potrivit aceluiași dicționar, antonimele eufoniei sînt cacofonia și disonanța. N-aș putea afirma că „definiția" citată este, din punct de vedere stilistic, ireproșabilă. Într-adevăr, repetarea aceluiași epitet („Îmbinare armonioasă", „impresie acustică armonioasă") într-un context redus este dezagreabilă, iar expresia muzicalitate aproape cantabilă se vădește, la rîndul ei... aproape pleonastică. Pe de altă parte, încercarea de a reduce eficiența expresivă a eufoniei la domeniul strict acustic echivalează cu desprinderea formei de conținutul pe care ea este chemată să-l exprime artistic.

Procedeul eufoniei constituie una din trăsăturile fundamentale, constitutive ale artei eminesciene. Dintre nenumăratele exemple posibile, rețin o singură strofă din Povestea teiului : „Sara vine din arinişti, / Cu miroase o îmbată, / Cerul stelele-și arată, / Solii dulci ai lungii liniști". Aci totul se petrece, cum ar spune Sadoveanu, „că într-o somnie"... Cuvintele par a-și pierde fizionomia semantică proprie, contururile lor tremură și se estompează, ele — cuvintele — se întretaie și se întrepătrund, se îngînă unele pe altele într-o melodie scăzută, șoptită abia, dar cu atît mai învăluitoare. Ea se înfiripă din „alinierea" și armonizarea aceleiași vocale în pozițiile accentuate, de pildă, í(n). în primul vers : „víne din arínişti" ; á. în al doilea : „Cu miroáse o îmbátă" ; é, în al treilea : „Cérul stélele..." ; în sfîrșit, ú, în al patrulea : „dúlci... lúngii...". Contribuie în egală măsură, la muzicalitatea insinuantă și toropitoare a acestei strofe, revenirea, de 4 ori (!), a lichidei l în ultimul vers, și anume, de două ori în poziție internă, iar de alte două, la început de cuvînt, constituindu-se, astfel, o discretă aliterație : „Solii dulci ai lungii liniști". Versul lunecă lin, într-un murmur molcom..

Preocuparea lui Sadoveanu de a crea un flux armonios al frazei — fără nici o asperitate, fără nici o stridență — se deduce, între altele, din năzuința și strădania sa consecventă de a evita coliziunea a două vocale aparținînd la silabe diferite, adică ceea ce se numește, cu un termen tehnic, hiatul. (Cuvîntul este, de fapt, o metaforă „moartă", căci, în latină, el număra, printre sensurile sale cele mai vechi, și pe acela de „căscătură, prăpastie, hău" ; primul care l-a folosit cu un înțeles apropiat de cel modern pare să fi fost Quintilian). Năzuința lui Sadoveanu, la care m-am referit mai sus, izvorăște din însăși realitatea lingvistică. Într-adevăr, dialectologii noștri au remarcat și înregistrat încă de mult tendința, foarte pronunțată, a limbii române vorbite de a înlătura hiatul sau, măcar, de a „îndulci" trecerea de la o vocală la alta, atunci cînd ele nu formează diftong. Desființăm astfel hiatul, rostind, de obicei, nempăcat, nenceput, nencetat, nendoios, nentrecut, nențeles etc., deși scriem neîmpăcat, neînceput, neîncetat etc. Poeții însă — nu numai din pricina rigorilor versificației — optează adesea pentru formele specifice limbii vorbite. Eminescu : „Nențeles rămîne gîndul / Ce-ți străbate cînturile, / Zboară vecinic, îngînîndu-l, / Valurile, vînturile". Arghezi : „Spital de întristare, de căință / În care-ți plîngi iubirea nentîmplată / Și-ți amintești cu dor, cu-o suferință, / Făptura nentîlnită niciodată".

Dintr-o perspectivă asemănătoare cată să fie explicate grafiile sfiială, sfiios, practicate cu consecvență de Arghezi : „Calcă lin și cu sfiială, / Ca pe foi de poleială" ; „Și isprăvind, sfiios se-ntoarce-n sat" ; „În stoluri cade frunza sfioasă și se-ascunde". Același poet reduce, grafic, la unul singur, cei doi i în hiat din alcătuirea fonetică a gerunziului fiind și a conjuncției fiindcă : „Dar cînd să se mute tata / Totul find frumos și gata, / Dînd bordeiului ocol / L-am găsit închis și gol" ; „Și findcă răsar în ceață / Stelele de dimineață...". Potrivit aceleiași intenții, ființă pierde o silabă : „Fința mică de otravă / Mi-a făcut carnea bolnavă"

Această „introducere" este, cred, necesară pentru abordarea de pe un teren mai ferm a uneia dintre componentele cele mai de seamă ale eufoniei în proza lui Sadoveanu.

G. I. TOHĂNEANU

televiziune

DUMINICĂ, 4 septembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,20 Robin Hood — episodul 8. 9.45 Pentru căminul dumneavoastră. 10.00 Viața satului. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Ora veselă. 14,00 Fotbal : Dinamo București — Universitatea Craiova. 15,50 Noi aventuri în epoca de piatră. 16,45 Șah mat în... 15 minute ! 17,00 Film serial — Linia maritimă Onedin — episodul 3. 17,50 Floarea din grădină. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie .Capidava. 20,10 Film artistic. 36 de ore — premieră tv. 21,55 7 note... vesele ! Emisiune muzical-distractivă. 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 5 septembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Patrie de cîntece și flori. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Odiseea — episodul 4. 21,30 Cadran mondial. 21,55 Maeștri ai scenei lirice românești. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 6 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Stan și Bran. 11,00 Primii pași — reportaj Tv. 11,20 Patrie de cîntece și flori. 11,40 File de istorie — Capidava. 12,00 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Trofeul Tomis la volei masculin : România — Ungaria. 17,45 La volan. 18,00 Pe urmele Mioriței ... 18,25 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură 18,55 Biografii contemporane. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Republica XXX. Azi, județul Arad. 20,25 Teatru tv. Prețul succesului — după romanul lui Hans Helmut Kirst. 22,10 Un cîntec pentru țara mea. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 7 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. Prețul succesului (rel.). 11,45 Tribuna Tv. (rel.). 12,15 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Trofeul Tomis la volei masculin — România — Polonia. 17,40 Melodii populare. 17,55 Noi, femeile. 18,25 Între Brasilia și Rio. 18,45 Orizont Tehnico-științific. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Telecinemateca : Van Gogh. 22,00 Atelier de creație literar-artistică. 22,30 Telejurnal.

JOI, 8 septembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Moment folcloric. 17,30 Film artistic : Soarta Aurei și Argentinei. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX. Azi, județul Argeș. 20,10 Ora tineretului. 21,10 Teatru scurt : De ziua Domniței — de Ion Margineanu. 22,05 R.P.D. Coreeană — coordonate contemporane. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 9 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 12,00 Corespondenții județeni transmit... 12,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba germană. 18,15 Pagini de mare popularitate. 18,30 Seara televiziunii bulgare : Imaginii din Bulgaria socialistă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Ancheta socială. 20,30 Film artistic :Te salut, iubire ! 21,55 Melodii nemuritoare din operete. 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 10 septembrie

12,00 Telex. 12,05 Muzică ușoară contemporană. 12,30 Odiseea (rel.). 13,20 Ochii orașului. 13,30 Ancheta socială. 14,00 Septembrie la Pontul Euxin. 14,10 Prim plan. 14,30 Concertul orchestrei de cameră București. 15,00 Magazin sportiv. 16,20 Clubul tineretului. 17,10 Stan și Bran. 18,20 Săptămîna crucii roșii. 18,35 „Aci sosi pe vremuri" — versuri. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională 19,05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial : Regan. 21,35 Întîlnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 22,35 Romanțe și cantonete.

televiziune

PAUL EUGEN BANCIU

PĂPĂDIILE*)

„De la înălțimea capului, toate lucrurile mici au o identitate comună", spunea bătrînul Pantelimon într-o zi, în drum spre casă, unei vecine, vecinei de peste drum, una Magdolna Koratz, născută și ea prin '872; fusese, de mult, pe vremea cînd Pantelimon înainta în funcțiile de la primărie. Femeia l-a privit, i-a rîs, apoi, să nu se lase mai prejos, i-a spus : „Și parcă de la înălțimea capului lucrurile mari nu ți se par la fel ?" „Da, continuă Pantelimon, dar vezi dumneata lumea are numai citeva lucruri mari, lumea e făcută din lucruri mici și alea sînt jos, ca păpădiile, miliarde, diletante, cofărițe, anacronice, țigănci, șobolani, muște și nu au nevoie decît de un vînt să se multiplice la infinit". Magdolna îl privi, se gîndi la Firuța Bob și la cei patru copii ai ei, apoi intră la farmacie să-și cumpere un hap pentru colici. Pantelimon intră în curtea lui și zări pe aleile dintre ronduri ivindu-se cîteva păpădii. Își spuse : „Pe malul Galbinei, unde-i umezeala mai mare, cresc numai păpădii". Trecuse într-o zi spre gară și văzuse curțile acelea umede ale lucrătorilor de la căile ferate care, unsprezece luni pe an, erau inundate de păpădii. O femeie, nevasta unui plutonier de la pompieri, le scotea fără rîvnă dezgolindu-și picioarele. Așa o văzuse mereu, în amintirea lui, vreo lună, apoi își spuse că de bună seama la ora aceea plutoniereasa continua să curețe, inutil desigur, curtea de păpădii.

Plutoniereasa se apleca iar și iar, smulgînd cîte o floare înțepenită printre pietrele din curte din dreptul rigolei. Făcea treaba aceea fără să știe că vecinul era plecat. Era sfîrșit, și drumul pînă la ziuă i se părea lung și uscat. Mai avea două vișine amețite într-o farfurie, o sticlă cu spirt verde pentru frecții și un Carmol. Omul se tîrî în cămară să le golească și le goli fără să se scuture, apoi se întinse din nou în pat. Se ridică și deschise geamul, ceva dreptunghiular care dădea afară unde era mai rece și existau două picioare grase. Îi era cald iar femeia, pentru că plutonierul avea picioarele mai păroase, îi producea o oarecare bucurie ca și cum ar fi părăsit orașul ascunzîndu-se într-un cotlon al lui. În rest, păpădii. Abia mai tîrziu, cînd se mutaseră în curte alții și turnaseră ciment peste păpădii, vecinul își aduse aminte că trebuie să fi trecut de mult cei optzeci de ani care îi fuseseră puși la dispoziție și recuperă brusc.

Robinetul verde picura din vina garniturii roase de rugină, apa se prelingea prin șanțul, noul șanț din ciment, și-l înverzea a broaște. Copiii se jucau de-a muștele și băteau mingea de peretele casei care închidea curtea ca pe o cetate. Erau șapte copii, doi părinți și doi bătrîni și se scurseră pe rînd.

Fata cea mare fugea noaptea în pod să se vadă cu unul din vecini. Tatăl fetei se jura, în fiecare noapte, că va urca în pod să omoare șobolanii ce s-ar fi jucat de-a valma în întunericul acela. Dar nu urca pentru că-i era groază de animalele mici. Apoi, la marginea dintre cimentul din curte și zid, apărură, de undeva, păpădiile. Pompa începu să meargă în gol, i se uscaseră țevile și pruncii o scoseseră din pămînt să o facă tun. O pompă-tun. În locul ei, pe pămîntul de un metru patrat, apărură păpădii. Tatăl lor lucra la un maistru zidar care găsise să-l trimită la croit cavouri. Acolo află omul de marmoră și își duse și copiii cu el să-i ajute la șlefuit. Fata ieșise într-o vineri de tîrg în fața casei să curețe șanțul de păpădii și de atunci n-o mai văzuse nimeni. Mama ei făcea plăcinte, că țineau și de pîine și de fiertură, făcea plăcinte și nu mai apuca să le termine pentru că întotdeauna era cineva flămînd. Și nici curtea nu mai apuca s-o curețe, tot din pricina asta.

Noroiul se așeză peste ciment și pînă ce rămăseseră în toată curtea numai ei, părinții și unul dintre copii, cel mai mic, cu nevasta și copiii lui, doi, apăru un strat gros, ca un lan mare de păpădii, galbene. Femeia nu mai făcea plăcinte și se uita din rama geamului cu ochii ei rotunzi și negri, ca două tigăi plînse, la corolele lor galbene și-i era groază că va veni o vreme cînd se vor face puf și puful le va intra în casă, și-n gură, și-n viață, și-n moarte și nu vor mai putea scăpa de păpădii decît dincolo de ele, sub pămînt. Nepoții ei, Maria și Ianira, erau mici și se pierdeau, galbeni, prin pădurea de păpădii iar locul fîntînii se surpase și, pînă la urmă, îl umplu bătrînul cu pietre. Apoi, peste piatră crescură iarăși păpădii. Băiatul lui era tot mai mult vecinul lui și voia toată casa și curtea și păpădiile. Bătrînul îl ruga să mai aștepte încă un an după boala lui din dreapta care-l umflase. Nora uita de timp și de moarte și cerea casa. Fiul o lua iar copiii creșteau printre păpădii cu ochii nedumeriți la cutia galbenă cu capacul țuguiat în care se culcase năstrușnicul lor de bunic și nu voia să zică nimic nici cînd îi băteau, cu o piatră un cui ruginit. Apoi plecă și bătrîna spre malul celălalt al canalului Galbinei, unde se linișteau cu toții, și își pierdu urma.

Copiii creșteau sau rămîneau pe loc, să facă ceva care se chema inițiere, și se amestecau cu țiganii care umblau din curte în curte după zdrențe și se jucau cu ei, se băteau, Ianira le săruta fetele și le îngheșuia sub poartă, unde creșteau păpădii și mirosea greu. Și toate astea pentru că mama lor se încuia mereu într-o cameră, în a doua, care dădea direct sub poartă, se încuia și înăuntru intra un domn, sau mereu altul, pentru că mucurile de țigări pe care le fumau copiii împreună cu fetele alea stufoase de zdrențe și aspre de carne erau mereu altele. Tatăl lor venea uneori și el și se încuia în cealaltă cameră, din fund, și nu întreba de nimeni. Atunci copiii știau că pot fugi în marginea orașului, dincolo de Ghețărie, să se amestece cu fetele și băieții țiganilor și să se culce cu ei peste paiele de sub coviltir pentru cîte un inel de aur al vreunui domn, uitat pe masa lor de acasă. Apoi nu se mai întorceau acasă și rămîneau să înțeleagă lumea Burnei, în centru, unde nu erau păpădii.

Ianira a vrut să-și revadă într-un an casa. Cerul era vînăt, iar puful păpădiilor ningea pervazurile ferestrelor și pragul ușii, apoi se făcea vîrtej în urma lui să-i caute pămîntul de pe față, din palme ori de pe urma pantofilor, să încolțească și să crească peste iarnă alte păpădii... Mereu... Alte păpădii... Avea un cuțit și voia bani, să-și scape libertatea. Tatăl dormea, mut și vînăt, mirosea greu și răsufla greu. Ianira îi răscolea casa să caute bani și n-auzea și nu simțea decît urma grohăită a lor din gîtlejul tatălui. Apoi, casa ardea vînăt, mistuind miliardele de semințe, suindu-le în văzduh și coborîndu-le între zidurile prăvălite. Maria nu știa de ce arde casa lor și de ce nu-i vine să-și mai vadă părinții.

Mai apoi, niște oameni cu căști au intrat în marginea Burnei și s-au aciuat între dărîmăturile casei. Au ridicat o scîndură sub care au dat de teancurile de bani nefolosiți. Au rîs și și-au întors țigări din ei, apoi, în vreme ce unul le ținea aprinsă lumina cu hîrtiile mai scurte, ceilalți jucau cărți pe hîrtiile mai lungi, pe care scria mii, dar ei rîdeau și cînd vreunul pierdea greu, reîmpărțeau banii ăia și, la ziuă, cînd plecau, îi lăsau răsfirați peste tot ca pe niște păsări moarte și din poartă aruncau cu o grenadă între ruinele afumate apoi fugeau. Poarta se închise definitiv peste lemnul putrezit și, către toamnă, peste tot... păpădii.

Vecinii nu mai știau cine locuise acolo, pentru că vecinii erau noi și pictorul care avea galben crom pentru păpădiile de la numărul șapte, sau de la locul dintre numerele cinci și nouă, locuia la mansarda lui, unde n-avea lumină, dar avea perspectivă. El le picta și cineva povestea ceva cu strigoi iar copiii se țineau de fustele mamelor lor, înțepenite de mirare, și nu vedeau că se înserează, iar cînd vedeau, îi apuca groaza și porneau spre cîrciuma din piața gării, să-i implore pe bărbați să vină acasă. Dar bărbații lor nu erau acolo, pentru că nu trecuse războiul și-atunci ele ar fi vrut să-i vadă în cîrciumă, dar vii, beți dar vii, răi dar vii. Și, pînă una alta, bărbații lor nu fuseseră nici răi, nici bețivi și nu fuseseră nimic.

A doua zi, pictorul le picta pe rînd și le dorea acolo sus, în mansarda lui, că pictorul era străin de Burna și venise odată cu războiul, în locul bărbaților lor plecați, să le fie de ajutor. Și le picta pe ușă cîte o păpădie să le ducă sus și le picta pe sîn cîte o păpădie dacă le ducea. Apoi veneau alți oameni cu căști, tot străini de Burna. Întrebau de pictor, și pictorul fugea pe coama acoperișului, cădea și-și rupea picioarele, apoi, moale, implora într-o altă limbă să fie împușcat. Urla de durere și genunchii sfărîmați îi umpleau pantalonii cu roșu, roșu cadmiu și carmin, amestecat. Păpădiile se umpleau cu cadmiu. Oamenii cu căști îl tîrau după ei ca pe-o broboadă de țigancă încălzită. Femeile plîngeau după el și pentru el și-i implorau să-l ierte și să-l lase și nu știau și nu le păsa că fusese spion, spionul cuiva străin de oraș, împotriva altcuiva tot străin de oraș și transmisese informații alor lui. Pentru femeile acelea fusese bărbat și asta era mai important decît orice altceva. Dar nu mai era nici bărbat ci cîteva zeci de kilograme de carne. Și grozăvia asta femeile nu o mai știau. Continuau să plîngă sîngele uscat pe păpădii.

În cealaltă toamnă, cînd puful începea să se împrăștie și fiecare își aștepta cîte o înțelegere pentru intoleranța lumii, venea o femeie cu trei băietani și curățau locul de la numărul șapte, făceau o casă, așezată cu curtea spre stradă, iar în fața casei puneau ronduri cu cîrciumărese și trandafiri. Și rămînea femeia cu băieții ei să aibă grijă de ochiul boului și liliac și trandafiri, pînă ce printre straturi, începură a ieși cîteva păpădii galbene. Copiii le rupeau și făceau lanț din ele și le puneau la gît și ziceau că sînt regi și împărați și voievozi. Atunci luau cîte o tulpină de păpădie și-i despicau un capăt în patru și făceau baloane de săpun, puzderii care umpleau curtea, și geamurile, și casa izbindu-și curcubeiele de ziduri și crengi, uitînd că au existat.

* Fragment din romanul „Reciful", în lucru la EDITURA „FACLA".

„POMUL VIEȚII"

Iulian Negrilă

LEGENDA

Cînd osul tîmplei mele, dilatat,
Sta rezemat de stîncile iubirii,
Tu te-ai născut din vis și am aflat
Că ești legenda tristă a zidirii.

O lucitoare sabie de-argint
Atunci ți-am așezat, sfios, la coapsă,
Ca, lîngă tine, pururea s-o simt
Această inimă din pieptu-mi scoasă.

Și, peste sînii tăi, m-am aplecat
Să sorb izvorul de tămăduire
Ca al fîntînii care-a adăpat
Dorința de-a-nălța o mănăstire.

DOR ALBASTRU

Mi-a fost foame
și-am mîncat o felie de cer albastru...
Mi-a fost sete
și-am băut un pumn de apă din Marea Albastră...
Mi-a fost frig
și m-am învelit cu Albastru de Voroneț...
Mi-a fost dor
și-am așteptat privirea ta albastră...
În zilele următoare, am procedat la fel
și uite-așa am rămas stingher,
fără albastru cer
și, la fereastră,
fără Marea Albastră...

TREC ANII :::

Fiului meu, Radu

Trec anii peste mine, ca apa peste pietre,
Mă spală de iluzii, mi-adaugă și mil ;
Trec anii peste mine și-mi pun mereu în plete,
Argintul viu al vîrstei și dragoste în sin.

Trec anii peste mine ca păsările-n zbor,
Lumina lor așează înțelepciuni și vis
Și-n calendare pline, încet, eu mă cobor,
Ținîndu-mă puternic de trupul lor ucis.

itinerării

POPASURI SILEZIENE

La 5, în zori, pe pămînt polonez (I)

Știu, încă de acasă, că această regiune a Poloniei de Sud se cheamă Silezia, așezată pe cursurile superioare ale celor două mari fluvii poloneze, Odra și Vistula, mai exact, la Poarta Moraviei, care divide Carpații de Sudeți. În prima dimineață, în tren, și în primul meu drum spre Polonia, nu aveam însă de unde să știu că acest încîntător ținut, cu atrăgătoare peisaje și atît de bogat în avuții subterane și în creații omenești, cu oameni atît de harnici, înțelepți, muncitori, ospitalieri ocupă, de fapt, trei voivodate, Katowice, Cracovia, Opole, sub numele generic de Silezia de Sus.

Deocamdată, prima mea zi pe teritoriul polonez, în tren, se deschide cu o lună roșă, perfect sferică, plutind peste păduri de pini care, în zorii încă fumegoși, par negre. Traversăm cîmpii goale, cu rodul strîns. Drumul de fier este însoțit, paralel, de linii de înaltă tensiune, sau de linii pentru trenuri electrice. Întîlnim un rîușor, care ne însoțește un timp, cu albia albind de prundișuri curate. Casele, deocamdată, se ivesc rare, parcă plantate cu zgîrcenie, majoritatea cu mezanin sau etaj, zidite din piatră puternică, în stilul așezărilor noastre de munte, de pe Valea Prahovei.

E ora 5, în zori. Întîlnim un pămînt roșu, halde de steril de cărbune, semnul atît de elocvent, care m-a impresionat pe parcursul a sute de kilometri, în Silezia. Trecem prin gări mici și adormite și alături de expresul nostru, pe o șosea pustie, aleargă un timp curse goale care merg, probabil, să ducă muncitorii la uzine sau la minele din apropiere. Casele rare sînt, majoritatea, închise la culoare, din cărămidă aparentă, de un cafeniu stins, sau din piatră gri. Singura libertate cromatică o întîlnești în cercevelele ferestrelor, albe peste tot, la aceste case cenușii.

Ceața a plutit pînă acum agățată de pădurile străpunse de drumul nostru de fier, însă, treptat, dispare, fiindcă pe dreapta se întrevede, țîșnind de sub buza orizontului, mingea portocalie a soarelui din zori. Ne încrucișăm zgomotos, cu trenuri goale sau traversăm adevărate cetăți industriale, care lasă sub cerul sticlos lungi panașe de fum roșu, atrăgător prin colorit, dacă n-am ști cît vatămă el atmosfera acestui bogat ținut. Vedem focurile gigantice ale halelor cuptoarelor Martin și ne imaginăm un fel de Reșiță pe spații întinse.

Poate că imaginile inițiale din tren aveau să revină ca laitmotive definitive devenind, pentru memoria mea afectivă de azi, simbolurile acestui ținut fertil în creație, din Sudul Poloniei, Silezia. De fapt, în toate drumurile mele, care nu au fost puține, Silezia poloneză m-a întîmpinat pretutindeni cu imaginea sveltă a turnurilor de extracție, a celor aproape o sută de mine de cărbuni, sau cu halele imense ale cuptoarelor Siemens Martin și cu halele furnalelor, aceste focuri fenomenale, unde fonta primește calitatea ei primordială, și cu imaginea zecilor de orășele prin care se ridică monumente scrise de istoria secolelor sau de istoria mai recentă și care fac din Polonia de sud nu numai un ținut al muncii și creației, ci și un ținut al amintirilor veșnic însuflețite prin timp. Îi făcusem destăinuirea, la plecarea mea din Polonia, din Katovice, unui coleg, jurnalist la cotidianul Wieczor, că toată mulțimea de impresii, atît de diverse, cîteodată copleșitoare, despre Silezia, pentru a putea să le dau la iveală, îmi va fi necesar un răgaz, un timp în care ele vor deveni aproape de punctul de a se numi amintiri sau unele de a se preface în nostalgie. A scrie, a căuta reflecții, a retrăi cu imaginația peisaje, oameni, locuri, presupune întotdeauna, pentru mine, cel puțin, o distanțare, și un fel de trecere în amintire a tuturor celor trăite odată. Chiar dacă un călător nu poate numi încă o creație tot acest amalgam de impresii, lăsate pe hîrtie, prin ordonare, prin nervul și calitatea subiectivă a celui care le transcrie, ele pot însemna, totuși, oglinda sufletească a celui care le-a trăit. De aceea pot afirma și eu, deși sînt abia la început de drum, ca o concluzie finală, că itinerariul meu polonez a fost permanent sub semnul creației unor oameni dintr-o țară socialistă, sub semnul splendid al frumuseților acestor creații. Pentru a da o ordonare acestor impresii am să port, deci, după mine, pe drumurile bătute în Polonia și pe cititorul nostru și, astfel, popasurile mele vor deveni și popasurile sale.

ION ARIEȘANU

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

plastică

EXPOZIŢIE FESTIVĂ. Un număr de 33 de artişti (cu prezenţa consistentă numeric şi calitativ a membrilor cenaclului tineretului) au prezentat lucrări reprezentative la Galeria de Artă, într-o expoziţie de amploare închinată zilei de 23 August.

Plasticienii timişoreni, cum este cunoscut, se caracterizează prin peseverente preocupări în direcţia explorării limbajului. An de an, cercetările lor capătă o destinaţie tot mai clară şi mai explicită, cu implicaţii contemporane. Activînd alături de artiştii maturi, personalităţi formate sau în curs de formare, artiştilor tineri le revine meritul de a aduce un suflu nou şi semnificativ în contextul preocupărilor artistice locale. Ei folosesc un limbaj figurativ, lipsit de echivoc, cu zone de interes „direct citibile". Preluînd metodologia afişului şi a altor mijloace ale comunicaţiei vizuale, artişti ca **Iosif Stroia, Valeriu Sepi, Elisabeta Sepi** ş.a. se dovedesc autentici „reporteri" ai cotidianului contemporan, îmbinînd armonios mesajul cu limpezimea proaspătă a limbajului.

Diversitatea viziunilor, cu marcante note personale, caracterizează lucrări cum sînt : gravurile **Lidiei Ciolac,** desenele expuse de **Xenia Vreme** şi **Gheorghe Văleanu,** cît şi alte lucrări de grafică semnate de **Eugenia Dumitraşcu, Virginia Baroiu** (ambele cu serioase preocupări de culoare), **Hildegard Faekner, Traian Bona** ş.a.

Compoziţia evocatoare („1907 — Ploaia") inedită ca formulă, derivată dintr-un desen pictural, prezentată de **Gabriel Popa,** face notă distinctă ca şi lucrarea învecinată pe simeză, „Semne ale anilor noştri", elaborată cu un marcant simţ al elementelor de limbaj de către Constantin Flondor. Lucrări semnificative de pictură expun şi **Ion Sulea, Simion Lucaciu, Molnar Zoltan, Fr. Schreiber, Aurel Breileanu** ş.a., completate de acurateţea spaţiilor romantic construite de **Doru Tulcan** şi **Viorel Toma.** Întregită prin sculpturile lui **Victor Gaga, Petru Iecza, Ion Cinghiţă, Iosif Benedek, Andrei Gál** şi **Ina Popescu,** expoziţia s-a constituit ca o ambianţă de-o densă expresivitate, a cărei destinaţie s-a împlinit prin marea afluenţă de public. **(C. RADOVAN).**

muzeale

REZERVAŢIA DE ARHITECTURĂ POPULARĂ A MUZEULUI BANATULUI cuprinde şi două mori cu „ciutură", instalaţii de tehnică ţărănească pentru măcinatul cerealelor. Ambele mori provin din judeţul Caraş-Severin (una din **Globurău,** cealaltă — prezentă în imagine — din **Topleţ**), zonă în care asemenea monumente tehnice erau pînă nu demult deosebit de frecvente şi unde le mai găsim încă şi astăzi în stare de funcţionare.

Socotită ca fiind o creaţie a spaţiului carpato-danubian, moara cu „ciutură" este atestată documentar în Banat încă din secolele XIII—XIV (**„molendina cum inferius pelens"**). Principiul ei de funcţionare are la bază transformarea energiei hidraulice în energie mecanică. Instalaţia hidraulică, compusă în principal dintr-o roată orizontală cu paletele scobite în formă de lingură („ciutură"), se găseşte dedesubtul construcţiei, iar instalaţia de măcinat, formată din pietre (dintre care una statică, iar cealaltă „alergătoare") se află în interiorul adăpostului.

„MOARA CU CIUTURĂ DIN TOPLEŢ"

Jetul de apă dirijat de la mare înălţime printru-n jgheab monoxil de lemn, loveşte paletele „ciuturii". Mişcarea circulară a acesteia se transmite pietrei „alergătoare", printr-un ax perpendicular de lemn. Instalaţia mai beneficiază şi de un ingenios sistem de reglaj al pietrelor, cuplat la roata hidraulică.

Elementul definitoriu al acestui tip de moară îl constituie „ciutura", caracterizată pe bună dreptate de către unii etnologi drept prefiguratoarea turbinei Pelton. Morile cu „ciutură" erau construite de către mai mulţi săteni şi în consecinţă erau folosite în „ortăcie". La Ilidia, bunăoară, funcţionează încă o moară (zisă **„a Bălanilor"**), folosită de 18 familii, iar de curînd am văzut din Caraşova o moară în proprietatea a nu mai puţin de 22 de „ortaci".

Studierea, dar mai ales conservarea şi păstrarea pentru generaţiile viitoare a acestor documente grăitoare de ingeniozitate creatoare a oamenilor de pe aceste meleaguri le socotim îndatoriri cu profunde semnificaţii patriotice ale muzeografiei bănăţene. **(NICOLAE SĂCARĂ).**

film

GÎNDURI DESPRE COMEDIE. Se întîmplă ceva cu comedia cinematografică. De cîţiva ani încoace. Se întîmplă ceva de-a dreptul neplăcut : vedem filme, care, în intenţia autorilor, se cer comedii, şi nu rîdem (Excepţiile sînt din ce în ce mai rare). Abia dacă schiţăm uneori nişte vagi şi indulgente zîmbete, ca de circumstanţă.

Am devenit mult mai pretenţioşi, s-a spus, decît spectatorii de altădată. Firească că sîntem mai pretenţioşi. Nici nu s-ar putea altfel. Dar poftă de umor există încă destulă. Cert este însă că nu mai putem rîde de orice ni se serveşte cu eticheta „comedie". Un lucru mi se pare limpede ca lumina zilei : comediei de dragul comediei i s-a dus vremea. Şi e ciudat că tocmai asta nu ştiu, sau se face că nu ştiu, cei mai mulţi dintre semnatarii filmelor „de rîs". (Am văzut de curînd cîteva, mai ales, de producţie nord americană). Pe lîngă asta, în peisajul cinematografic actual, comedia se află într-o minoritate demnă de compătimit. Din rege, „a retrogradat" la treapta de cenuşăreasă.

Noile generaţii de cineaşti — generaţia acestui deceniu, de exemplu — nu au lansat încă nici un comic cu şanse de a deveni „vestit" şi de a rămîne ca atare.

S-a spus : spiritului vremii nu-i este proprie nici comedia, nici tragedia, ci tragi-comedia. Chiar aşa stînd lucrurile, mai este încă destul loc, cred, pentru comedie. Dar, în primul rînd, pentru o comedie de calitate, vehiculînd idei, împlinită artistic, cu reverberaţii în social, satirizînd şi incitînd la meditaţie. Numai o asemenea hrană poate să potolească cu adevărat foamea de umor a spectatorului evoluat. Aşa se şi explică de ce, din tot ce a produs marea şi pestriţa familie a „comicilor vestiţi ai ecranului", cinefilul autentic pune mai presus de orice creaţia NEASEMUITULUI CAVALER AL RÎSULUI — Charles Chaplin.

(IOSIF COSTINAŞ)

echo

FESTIVALUL NAŢIONAL AL EPIGRAMEI — BRĂILA, 1977. După cum am mai anunţat, cu puţin timp în urmă a avut loc, sub egida Casei de cultură a municipiului Brăila, **„FESTIVALUL NAŢIONAL AL EPIGRAMEI"**, manifestare anuală, aflată la cea de a doua etapă a ei. Şi-au încrucişat „floretele" epigramiştii din întreaga ţară. Cenaclul „Ridendo" din Timişoara a fost reprezentat **de Dimitrie Jega, Ion Martin, S. Siharu, Ion Dumitru Teodorescu** şi **Ion Velican.**

Manifestarea a debutat prin vernisajul Expoziţiei de caricaturi şi epigrame, realizată de membrii Cenaclului de satiră şi umor „Ridendo" — cu o spirituală prezentare a lui Mircea Trifu — expoziţie itinerantă ce a mai poposit în Lugoj, Drobeta Turnu-Severin, Craiova, Piteşti, Bucureşti ; caricaturile sînt semnate de Dan Radu Ionescu, Felix Neda, Ştefan Popa, Neboişa Rosici, Mihai Zegrea, senior şi junior, iar epigramele, ce le însoţesc, de Victor Gorşcovăz, Dimitrie Jega, Ion Martin, Ion Mioc, Marius Munteanu, Grigore Nedelcu, Sergiu Siharu, Virgil Schiopescu, Mircea Trifu, Damian Ureche, Ion Velican.

A urmat o şedinţă de comunicări (Mircea Trifu) precum şi un spectacol de epigramă cu public. La concursul cu tema **„Iarba rea din holde piară"** au fost decernate următoarele premii : premiul I — **Gheorghe Petrone** (Iaşi) ; premiul II — **Dimitrie Jega** (Timişoara) ; premiul III — **Veron Ene** (Brăila) ; Menţiuni : **Gheorghe Steriade** (Bucureşti) ; **Mircea Ionescu-Quintus** (Ploieşti), **D. C. Mazilu** (Bucureşti) ; **Vasile Tacu** (Ploieşti) ; **Gheorghe Chirilă** (Bucureşti) ; **Ion Grigoroiu** (Brăila). Premiul special al revistei „Urzica", înmînat de **Rohica Toth,** a fost acordat Expoziţiei de caricaturi şi epigrame **„Ridendo"**, Timişoara. **(A. BALTHAZAR).**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). GRIGORE OBRADOVICI. A fost diacon la Lipova. De aici a fost numit în 1795 director al şcolilor naţionale din Regimentul grăniceresc valaho-ilir. Activitatea sa în funcţia de director şcolar naţional este bine cunoscută ; pînă în anul şcolar 1808—1809, el s-a străduit să fie înfiinţată o şcoală naţională aproape în fiecare sat. La nevoie el forma învăţători dintre preparanzi. De la Caransebeş a fost mutat la Timişoara în postul de director şcolar naţional provincial. A publicat lucrări valoroase pentru trebuinţa şcolilor naţionale : **Povăţuirea către învăţătura socoatei sau aritmetica** (Buda, 1805), **Însemnarea către învăţătura tinerimii românească** (1810), **Chemarea cea de faţă şi de chepetenie cercare a tinerimii să înveţe în românească normală şcoala a Lipovii** (Buda, 1811) ş.a. Reproducem cîteva versuri din îndemnarea către învăţătură, făcută şi pe această cale : **„Oh, voi pruncii românesti / Toţi strănepoţi vitejeşti / Acelor lumea odată biruia, / Toate ţările stăpînea, / Sculaţi, zic, din somn adînc / Că strămoşii voştri plîng".**

VIAŢA SANITARĂ a Banatului s-a dezvoltat după ocuparea provinciei de către Habsburgi. În afară de spitalele regimentare, începînd din anul 1737, funcţiona la Timişoara spitalul dat în administrarea ordinului Misericordienilor, construindu-se în anul 1753 spitalul militar, iar în 1757, cel civil. Medicii erau pregătiţi la Facultatea de medicină din Viena. Din materialul arhivistic al vremii se vede că ţăranii români îi căutau pe medici pentru îngrijirea sănătăţii, deşi taxele de consult erau mari şi medicamentele foarte scumpe.

Dintre medici s-a remarcat **Dr. Schlosser,** medicul-şef al Comandamentului general din Banat. În 1800, acesta a înaintat un studiu amplu cuprinzînd măsurile pentru prevenirea şi combaterea unor boli sociale, propunînd între altele : angajarea organelor de ordine în depistarea şi izolarea bolnavilor ; tratarea bolnavilor în spitale speciale, pînă la vindecare ; îndepărtarea vivandierelor din unităţile militare ; introducerea **Certificatului medical prenupţial,** deziderat care avea să se realizeze în aproape toate statele abia după 150 de ani. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU).**

teatru

CERCUL TEATRAL „M. Eminescu" : Casa Tineretului din Timişoara. La ora acelei după amieze de vară, ca şi în alte zile, la alte ore, reporterul poate fi tentat să deschidă uşa unei săli de repetiţii, după ce va fi văzut una dintre expoziţiile mereu deschise în holul de la etajul I. O casă a tineretului cu activitate bogată, diversă, unde un cerc teatral se integrează firesc. Cum firesc i se pare actorului **Mircea Beiu,** profesor acolo, în aşa numitele „ore libere", ca, pe lîngă lecţiile „practice" să ofere elevilor săi cunoştinţe de istoria teatrului. Dintre cei ce vor să înveţe cîte ceva despre teatru i-am văzut, atunci, la o „generală" pe **Adriana Vasiu** (muncitoare), **Dan Chiriac** (genist), **Lazăr Rădulescu** (macaragiu), **Eric Junk** (strungar), **Costea Viorica** (elevă), **Florin Ionescu** (magazioner). Jucau plini de credinţă şi m-am gîndit privindu-i, că puteau, la urma urmelor, să fie obosiţi, că puteau, la urma urmelor să-şi cheltuiască altfel timpul. Dar opţiunea fusese făcută şi reporterul nu mai avea altceva de ales decît să se lase impresionat de gestul lor. A scrie despre „pasiune" ori despre „efort" poate fi, în egală măsură, important ; a scrie despre „talent" ar fi satisfacţia reporterului care promite să revină printre aceşti oameni ce se dedică teatrului fără a aştepta vreo răsplată. Şi, tot la urma urmelor, poate că „suprema răsplată" se afla deja acolo, alături, dar reporterul nu era pregătit s-o întîlnească. **(A. C. IORDACHE).**

medalion

CAMPIOANĂ A ŢĂRII LA ŞAH (junioare) pentru a doua oară şi **Campioană naţională universitară,** maestra **DANA NUŢU,** studentă la Facultatea de Informatică din Timişoara, se destăinuie : **„Tata m-a învăţat să joc şah, mai bine zis să mut piesele". „Din 1973 îl am ca antrenor pe maestrul Şerban Neamţu (Clubul Medicina)". „Cele mai**

mari emoţii le-am avut cînd am jucat cu campioana lumii, Nona Gaprindaşvili".

Din succesele de pînă acum ale tinerei şahiste timişorence : 1971 — în primul ei concurs de amploare **(Campionatul naţional al pionierilor)** cîştigă trofeul **„Calul ţul de aur".** 1974 — **Campioană republicană la junioare.** 1975 — **Cîştigătoare a Turneului de la Novi Sad** (R.S.F. Iugoslavia). Tot în 1975 — **Locul 2 într-un turneu din R.F.G.** (Lehrte). În 1976 obţine titlul **de Maestră.**

DANA NUŢU e o fată comunicativă şi metodică. Timpul şi-l împarte între învăţătură şi sport. La masa de şah etalează, pe lîngă seriozitatea specifică jucătorilor de şah, respect pentru adversar şi o fantezie în joc ieşită din comun. Avem convingerea că succesele **Danei Nuţu,** acum, cînd trece în rîndul senioarelor, se vor continua firesc, în consens cu talentul şi voinţa ei. Deocamdată, o aşteaptă un turneu la Halle (R.D.G.), probabil Balcaniada şi, ne mărturiseşte ea emoţionată, **„Am o invitaţie pentru un turneu la Tbilisi".** Îi urăm succes ! **(CASSIUS).**

top

CORESPORDENŢĂ : Eugen Lazăr : FLAMENCO — simbioză între muzică şi dans, născută din contopirea cîntecelor şi dansurilor aduse de ţiganii din India şi Africa septentrională, cu cîntecele şi dansurile andaluze. În **FLAMENCO** se poate improviza nelimitat, fapt ce-i conferă acestuia un caracter inepuizabil. Amalia Rodriguez este interpretă de **FADO** — specie a muzicii iberice, un fel de romanţă portugheză. **Ştefan Barbu** — Lugoj : am în pregătire un scurt material despre „Sfinx", aşa că într-un număr viitor... : **Traian Negru : CROMATIC GRUP** — înfiinţat în toamna anului 1967 la Cluj. Iniţial cvartet (în anul următor se renunţă la ghitara armonică în favoarea orgii electronice). În 1969 participă la primul Festival al formaţiilor pop, organizat de Clubul „A", al Institutului de arhitectură — Bucureşti, unde cîntă în trio **(Sorin Tudoran, Iuliu Merca, Dan Igneţiu).** Succese : **„Racul, broasca şi o ştiucă"** — după fabula lui Al. Donici şi **„Panorama setei"** — pe versuri de Ion Bănuţă. În prezent, sub această denumire, activează alţii. **Dodu Contsantin :** vom face totul spre a vă satisface dorinţa. **Valentin Maxim** — Bucureşti : spectacolele **PSIHEDELICE** doreau să ofere prin diverse mijloace (nu neapărat muzicale) viziunea în extaz a existenţei umane. Cu ajutorul unor efecte de natură vizuală, generate de Spootlight-uri, stroboscoape, se tindea spre crearea unei atmosfere captivante. Mai presus de inerentele excese, critica de specialitate notează şi adevărate împliniri **(MOVE, PINK FLOYD, STATUS QUO) Romulus Burcă :** Interesul ce se manifestă azi pentru cunoaşterea vechilor valori pop nu cred că e întîmplător. O bună parte a producţiilor „la zi" sînt tributare unor şabloane, făcînd concesii unui gust îndoielnic. Rock-ului pur, nesofisticat, al lui Bill Haley, Elvis Presley i-am putea zice — ca o ploaie binefăcătoare ce udă un pămînt uscat (poetizăm, poetizăm... **TOP : SECŢIA ROMÂNĂ : 1.** Omul e valul — PROGRESIV TM ; 2. Prietene — TAVI ŞTEFĂNESCU, EUGEN IOSIF ; 3. Fără petale — DORU STĂNCULESCU ; 4. Jurămînt — NICU ALIFANTIS ; 5. Meleaguri vii — DIDA DRĂGAN. **SECŢIA STRĂINĂ : 1** Hotel California — EAGLES ; 2. Sir Duke — STEVIE WONDER ; 3. D'ont Go Breaking My Heart — ELTON JOHN & KIKI DEE ; 4. Sound And Vision — DAVID BOWIE ; 5. Free — DENIECE WILLIAMS. **(PETRU UMANSCHI).**

dedicaţii

BALADĂ LÎNGĂ FÎNTÎNĂ

lui Ioanichie Olteanu

E un izvor, e un cristal
Sub tîmpla lutului, primară,
Un ochi de apă fără val,
Ce vrea să vadă în afară.

E doar un clopot al nădejdii,
Topit la gleznele ţărînii ;
Bem clinchete de-azur topit
Din respiraţia fîntînii.

E un izvor încercuit,
Jur împrejur îi facem brîuri,
E un torent încercănat
Ce n-a călătorit pe rîuri !

Ţii-n palmă împietritul iureş,
Şi-l bei, ca la-nceput de lume,
Nu-l poţi numi nici Olt, nici Mureş,
El e o apă fără nume.

El e izvor încercuit,
Îţi ia tristeţile cu mîna,
Poeţi, veniţi şi sărutaţi,
Cu buzele de jar, fîntîna !

DAMIAN URECHE

evrika !

● **Chipurile cioplite în lemn amintesc foştilor copaci cît soare le-a luminat frunzişul.**

● **Gurile păstrează un secret atîta timp cît urechile îşi fac pe deplin datoria.**

● **Nu e vinovat calul pentru că civilizaţia galopează.**

● **Victoria e deplină numai atunci cînd Răul e-n tăbăra celor înfrînţi.**

● **Făclia culturii vîntul n-o poate stinge.**

● **„Să intrăm în conţinut !" spun unii formalişti.**

● **Cînd un lucru se duce de ripă, mulţi apelează la Sisif.**

● **Azi, cînd s-au încheiat marile descoperiri geografice, nimeni nu mai poate pleca „într-o direcţie necunoscută".**

● **Pămîntul se uită în ochii noştri ca-ntr-o oglindă.**

● **Cine apucă pe un drum greşit (în viaţă) zadarnic mai învaţă semnele de circulaţie.**

(ION VELICAN)

fapt divers

MICA ENCICLOPEDIE UNICĂ este lucrarea unei pasiuni originale a profesorului pensionar **NICOLAE MIOC,** unică, în felul ei, în ţară. Făcînd adnotări şi mii de tăieturi din revistele şi ziarele vremii, începînd cu anul 1936 şi pînă în 1976, profesorul timişorean a căutat ca enormul material din presă să fie abordat în „Mica sa enciclopedie unică" pe teme care i s-au părut mai apropiate de viaţa socială şi umană. Astfel, cititorul care va răsfoi lucrarea sa, va întîlni problematici legate de **Sănătate, Probleme juridice (Procese celebre, Testamente, Momente istorice), Originea sărbătorilor, Literatura română, Literatura universală, Oameni de seamă români şi străini, Sfaturi practice, Spionaj, Longevitate** ş.a.

Numărînd aproape 7.000 de pagini de carte, fiind popularizată în diverse gazete sau expoziţii, autorul ei fiind cooptat membru în colectivul de întocmire a **Noii Enciclopedii a R.S.R.** şi în acela al organizării **Muzeului Învăţămîntului bănăţean, MICA ENCICLOPEDIE UNICĂ,** a profesorului **NICOLAE MIOC,** prin donarea şi expunerea ei în cadrul **Bibliotecii Municipiului Timişoara** va deveni o sursă inedită şi interesantă de informaţie şi documentare pentru cititori. **(RADU VOINEA).**

CONCURSUL REVISTEI „CONVORBIRI LITERARE"

În cinstea celei de a V-a ediţii a FESTIVALULUI DE POEZIE „MIHAI EMINESCU" (Iaşi, 7–8 octombrie 1977) revista CONVORBIRI LITERARE anunţă organizarea unui :

CONCURS

pentru cele mai bune versuri închinate Luceafărului poeziei româneşti. Concursul se adresează membrilor cenaclurilor literare din întreaga ţară (muncitori, ţărani cooperatori, studenţi, elevi etc.).

Versurile vor fi trimise pe adresa redacţiei (Iaşi, str. **Vasile Alecsandri,** nr. 8), dactilografiate în două exemplare, pînă la data de 15 septembrie a.c.

Teatral, teatralist, teatralitate și reteatralizare

Dacă teatraliști sînt numiți cei care slujesc direct teatrul (în Banat, Ardeal, multă vreme actorilor li se spunea ca atare), teatrali pot fi – dacă nu chiar și sînt – toți oamenii. De îndată ce omul a luat cunoștință de existența Celorlalți, care îl observă, îl judecă, îl caută sau îl respinge, nașterea teatrală a omului i-a devenit, să zic așa, congenital-istorică. Prin cea de-a doua naștere a omului, cea teatrală, cum îi plăcea lui Jean-Louis Barrault s-o numească, proiectăm în lume o a doua ființă, un alter-ego, exact personajul pe care dorim să-l întruchipăm. Din clipa aceea începe jocul, apare de fapt prima situație dramatică a lumii. Ingenuitatea, puritatea primului personaj, cel născut, o vom păstra-o cu infinite dificultăți de la apariția celui de-al doilea personaj în existența fiecăruia dintre noi. De cîte ori afectăm, subliniem voit, mecanic sau neîndeminatic, trăsăturile teatrale ale acestui personaj secund, care, voluptuos și nesățios, uzurpă drepturile de naștere ale celui dintîi, spunem că omul joacă (face) teatru și asta pentru că... jocul e prea ostentativ, prea cusut cu ață albă. Devine teatral așadar acel om care de fapt joacă un prost teatru, este văzut, depistabil. Realismul artistic a facilitat cumva această apropiere între realitate și arta teatrală (varianta naturalistă a realismului, putem spune, c-a identificat chiar acești doi termeni) și-atunci teatrele au cuătat să depărteze noțiunea secundă de prima, sub cuvîntul că arta în genere (de ce nu și cea teatrală ?) trebuie să evite fotografierea realității. Și, astfel, a apărut TEATRALITATEA. Adică în timp ce realismul dramatic e o modalitate a realității, adevăratul spectacol dramatic nu poate fi decît o modalitate a teatrului. Așa s-au ivit stilizările de tot felul în teatre, atît a artei dramaturgice cît și a acelei interpretative.

Odată cu aceste stilizări – simplificări, teatralitatea sub steagul emancipării imaginației (deseori transformată în virtejul extravaganțelor) a încărcat scena cu aparatură tehnică specifică ; în multe cazuri, măștile au preluat monoton dinamica mimicii caracterelor vii și sensibile de pe fețele actoricești, a început să dispară cortina, convenția celui de al patrulea perete dinspre public ; actorii vin din sală sau se duc într-acolo ; se promovează „estetica sufletului primitiv", cum o numea preventiv Julien Benda încă înainte de 1919 ; se exploatează simplitatea pînă cînd arta pierde conținutul, exacerbîndu-se forma, se mimează profunzimea-fetiș, confuzia este cea mai favorizată. Actorul, obligat să tot „stilizeze", ne prezintă mai mult stilul, efortul, schema rolului. inecînd substanța, creația, omul.

Pentru adepții teatralității pure, acțiunea dramatică încetează de-a mai fi un fragment al vieții reale sau imaginare, ci doar o realitate strict teatrală, histrionică. Nu numai Alexander Bahsky cu al său Teatru Unbound (eliberat) a fost reprezentantul acestui curent modern al teatralității, ci și Reinhardt cu al său : teatrul aparține teatrului, precum și Brecht, Piscator, Tairov, Meyerhold, Vahtangov, E. Kazan și mai ales Jacques Copeau. Desigur, spațiul nu ne permite să subliniem nuanțat deosebirile dintre acești titani ai vieții teatrului mondial din prima jumătate a acestui secol. De pildă, J. Copeau, propune o reteatralizare a teatrului, deci o reîncarnare a teatrului (în toate punctele sale nodale, creatoare) cu teatralitatea lui proprie și necesară, însă nu prin excentricități scenice sau prin demonstrații de virtuozitate regizorală. Un anume grad de stilizare a slujit întotdeauna, și încă foarte valoros, cauzei realismului scenic. Formele teatralizate pot aduce spectatorilor o sporită substanță și mai bogate semnificații.

După cum realismul în teatru nu are decît de cîștigat prin aportul unei imaginații creatoare (n-am spus extravagante) specifice „arsenalului și grădinilor" mijloacelor teatrale, la fel și acestea din urmă, prin sporul de realism de la care n-ar trebui vreodată să abdice, primesc adevăr și perenitate.

În multe din lucrările de avangardă, găsim o teatralitate afectată, așadar o teatralitate teatrală, dacă o putem numi astfel. Și, paradoxal, tocmai în teatre constați existența acelei naivități care se prosternează în fața utilizării unor mijloace teatrale, descoperite acum 25 de secole în teatrul elen, sau altele, mai recent, frecvente în teatrul medieval sau elisabetan și care sînt servite drept mari găselnițe moderne, de-o teatralitate savuroasă, originală și splendidă... Pînă și a călca publicul pe picioare, cînd actorul fuge juvenil printre scaune, a-l ghionti și violenta fie și în forme variate, a muta cușca suflerului din locul cunoscut, a face să dispară mascaturile pentru a se putea observa cum este răzemat decorul de zidurile scenei sau ce face actorul înainte de a intra în scenă, înlăturarea proscenium-ului pentru a facilita apropierea de idei dintre sală și scenă și multe altele asemenea, iertat să fiu, n-am reușit să le găsesc ca fiind descoperite în ultimele 5 secole.

Redescoperirea continuă a batistei pentru oamenii cu nas normal, nu poate duce la suspendarea... guturaiului. Terence Gray prin anii 1926–1933, ca director al Festivalului experimental de la Cambridge, pentru a putea impune abolirea recuzitei în teatru, din dorința de a reteatraliza teatrul, folosea cu preferință actori supuși, în locul celor talentați. Mi-e teamă că și astăzi se mai află regizori care optează pentru supușenia actorilor decît pentru obligația (presupunînd c-ar ști s-o facă) de a-i învăța să interpreteze, să nuanțeze, să analizeze, să sublinieze, să le cultive deci acea sensibilitate actoricească, fără de care Teatrul cel Mare nu poate exista respectat. Istoria confirmă mereu aceste simple adevăruri, dar probabil că, în unele teatre, istoria propriei existențe pare știută...

Nu pot să nu sper că acum, ca și întotdeauna, critica teatrală, ambiționată firesc să-și adauge prestigiului oficial pe acel real, nu s-ar mai putea suporta dacă s-ar gudura în spatele a tot felul de manifestări teatrale care fug de idee ca de moarte, reinventînd forme răsdescoperite pentru ca esența, conținutul, emoțiile și înrîuririle profunde, marele și eternul realism scenic, poetic și artistic, să moară, și asta numai pentru a-i îngropa a doua și a zecea oară, pe Shakespeare, Ibsen, Cehov, Shaw și... opresc „panegiricul" acesta pînă la granițele literaturii noastre dramatice. Cu destui ani în urmă, un cunoscut om de teatru britanic, Gassner, într-o lucrare apărută chiar în limba română, ne atenționa să nu transformăm teatrul într-o grădiniță de copii (și nu făcea aluzie la componența spectatorilor... tineri din sălile noastre). „Nimic – spune Gassner – nu este mai iritant artificial decît a indica publicului că este momentul să intre într-un joc de-a prefăcătoria cu actorul. A te juca de-a teatrul cînd te afli în teatru poate deveni absurd iar acesta e unul din riscurile la care se ajunge cînd ideea teatralizării teatrului e urmărită cu prea multă perseverență". Regizorul și teatrologul britanic refuzînd acuza reprezentanților teatralității, după care realiștii în teatru ar fi neimaginativi, căci dacă ar fi așa, ar înceta să fie artiști, propunea o sinteză între teatralitate și realism, un lucru de mult bun simț, deoarece saltul în gol, prin idealizarea categoriilor absolute spre a atinge universalul, e tot atît de repudiant ca și un realism pitoresc, jurnalistic și fotografic.

Aceste cîteva informații asupra unor termeni apropiați, s-au dorit a fi, în același timp, o invitație pentru acei care iubesc teatrul, slujindu-l sau frecventîndu-l, de-a reflecta o clipită în plus, atunci cînd li se sugerează să se minuneze în fața descoperirilor... descoperite, în loc să se apropie de bătăile fierbinți și cuceritoare ale inimii fără de moarte a TEATRULUI, simbol al demnității și suveranității OMULUI (imaginea lui J. L. Barrault) prin acel REALISM POETIC și SCENIC, care conferă acestei instituții dreptul de-a se socoti „unul dintre cele mai expresive și utile instrumente pentru ridicarea nivelului unei țări, barometrul care-i înregistrează mărirea sau declinul", așa cum, testamentar-vizionar, ne-a spus-o marele poet și om de teatru spaniol, Federico Garcia Lorca, omorît atît de tînăr.

GH. LEAHU

CENACLUL LITERAR „GÎND TINERESC" DIN LIPOVA

Grupajul de poezii, primit la redacție, din partea CENACLULUI LITERAR „GÎND TINERESC" AL CASEI DE CULTURĂ DIN LIPOVA, este convingător în privința unor apreciabile preocupări literare din orășelul de pe Mureș. Există în localitatea aceasta o seamă de condeieri, receptivi la fenomenul cultural-artistic contemporan, în măsură să se dăruiască întru poezie, cu tinerese elan. Îmbucurător este și faptul că pentru conducerea Cenaclului „Gînd tineresc" a fost desemnat tînărul poet VASILE DAN, proaspăt premiant al Concursului de poezie al Editurii „Facla". Vasile Dan e de părere că **„un cenaclu — indiferent de profilul său — trebuie să creeze acel cadru fericit în care aptitudinile creatoare ale membrilor săi să se manifeste plenar ; de asemenea, el trebuie să constituie scena unor nobile și dezinteresate confruntării artistice. Dar, înainte de toate acestea, cenaclul adevărat e „o școală a frumosului", a fundamentării, prin cultură, a unor gusturi estetice solide. După acest ultim criteriu se judecă seriozitatea lui, gradul în care își onorează menirea".** Avem, așadar, în această afirmație, înseși ideile unui program clar al Cenaclului literar **„Gînd tineresc"**, a cărui activitate neîntreruptă se întinde pe o perioadă de peste zece ani. Beneficiind de o asemenea orientare, cenaclul Casei de cultură din Lipova este, într-adevăr, un cadru cultural-artistic adecvat, pentru manifestarea diferitelor categorii de tineri creatori : elevi, muncitori, studenți **„pe care îi unește — după cum arată menționatul conducător al acestui cerc literar — nu numai vîrsta marilor pasiuni, ci și chemarea pentru poezia cultivată prin studiu, prin cunoașterea nemijlocită a realității".**

AUREL TURCUȘ

prietenii revistei „orizont"

FLOAREA DE CIREȘ

Aproape nu ne dăm seama
Cîte lucruri se rostogolesc
În fîntînile ochilor.
Echinocțiul depune în trupul
Patriei
Aer curat
Și iarba, pribegită o vreme
Sub genunchiul iernii,
Vine spre noi
Victorioasă.
Aproape nu ne dăm seama
Cum floarea de cireș
Ni se așează-n ochiul drept
Fermecîndu-ne visele.

MIRON ȚIC

AȘTEPTARE

Am așteptat gîndurile tale
Nerăbdătoare.
Am jertfit sufletul meu
Nemărginirii.
Am căutat adîncul privirii tale,
Înfiorată.
Am sorbit cuvintele tale
Însetată.
Buzele-mi sînt arse
De jarul amar
Al așteptării.

EUGENIA COSTEA

PULSUL TIMPULUI

Viața-și împinge hotarele
spre nemurire,
în scoica ei infinit de albastră ;
eu sînt un mugur
în undă și culoare
iar viitorul meu e un izvor,
la care se adapă
pasărea-speranță
care ciugulește încet
din zidurile timpului.

MELANIA UMBRICH

AMINTIREA (1907)

Plugarii adormiți prin șesuri, prin ierburi înalte,
Mai string în palme pămîntul străbun...
Se revarsă lumina din muguri, din aripi,
Și dacă mă aplec cu urechea spre lut,
Bocet și sînge îmi urcă-n auz.
Dorm stoluri de suflete-n lacrimi zidite,
Prin ierburi înalte : în glasul de humă
Mai trece un cîntec, o neuitare mai trece
În fluier de soc, în flori de pămînt.
De șapte decenii, dorm stoluri de inimi
Prin lanuri întinse de grîu și de flori.
Din ceruri, amurgul, cînd cade-n margini de zare,
Holdele îngînă o poveste cu plugari adormiți
Cu flori de pămînt crescute-n palme trudite,
Cu ierburi înalte, cu sînge urcînd în amurg.

DANIEL VIGHI

LUMINA

Cuprind în palmele mele trecutul ;
sub ochii mei cad filele istoriei...
Ecouri de strigăte
se pierd în eternitatea timpului
și mîini întinse mă caută.
Străbunii mei, sfătuitori,
întind glasurile,
fire de gînd.
În calendarul timpului
sînt opaițe ce luminează trecutul
și mă poartă spre locuri neștiute.

LUCIA CRAI

PARODII

Mircea Dinescu

IMPRECAȚIE SENTIMENTALĂ

Te-ai dus de lîngă mine zburînd ca o nălucă
cu șarpele minciunii încolăcit la gît.
De-atuncea crinii nopții de frică se usucă
și rătăcind pe stradă mi-e frig și mi-e urît.

Nu-ți iert trădarea iute ca o otravă moale
vestală aburită de iezii cei buimaci
că plîng de-atunci de dorul aromei dumitale
cum plînge frunza viței pe galbenii araci.

Fie să n-ai odihnă nici cît acceleratul
cel care-și pierde-n noapte fantasticul contur
tot măsurînd cîmpia de-a lungul și de-a latul
din București la mare și retur.

Să ți se rupă tocul ziua-n amiaza mare
și să-ți dispară glasul cînd ai să mergi la sfat
să nu cîștigi la loto, să n-ai termoficare,
fîndcă te-ai dus cu altul în munți și m-ai lăsat.

Să-ți fie dor de mine ca oii de talangă,
cînd mergi la mare cerul să plîngă insistent,
să fii însingurată precum un măr pe-o creangă
și să te cînte-n versuri un ins fără talent.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : Slobozla, pescuit, **domiciliu, distanță, poantă,** momeală, sonete, știucă, redacție.

Selecție metaforică : „Eu sînt băiatul de treabă / pe care-l zăriți de obicei în tramvaie / cu o pîine sub braț ca un aparat de fotografiat"...

(Urmare din pag. 1)

că folclorist, iar folcloriștii șoptesc uneori că sînt un excelent bibliograf. E o glumă, desigur, dar cred că există în ea un sîmbure cam amar : acela de a constata că unele din opiniile exprimate public asupra activității mele excelează în judecăți limitative. Cineva, elogiindu-mă cu reticențe, mă definea recent ca „un mare exeget al micii literaturi", stopînd inhibat în fața unui mare creator. Dar o lectură cît de cît integrală a scrierilor mele sau măcar a cărții la care se referea autorul acestei spirituale apoftegme nu cred că ar confirma-o.

– Cum gîndiți raportul dintre critica și istoria literară ? Cum apreciați, din perspectiva istoricului literar, orientările recente din critică ?

– Îmi menține convingerea că istoria literaturii este în primul rînd istorie, judecata de valoare fiind obligatorie, dar implicită în înseși dimensiunile și tonul evocării istorice. A face istorie literară nu înseamnă doar a sări din pisc în pisc. Am impresia că în ultimul timp critica literară tinde să invadeze domeniul istoriei literaturii. E adevărat, astăzi ne aflăm în fața unei multitudini de critici literari deosebit de talentați. Lecția lui Călinescu a fost fecundă în ceea ce privește stilul tinerilor critici, al căror scris atestă multă subtilitate, noutate și îndrăzneală în idei, o informație la zi în teoria literaturii. Mă încumet să cred că – față de extraordinara efloreșcență a literaturii noastre de astăzi – critica noastră literară are atît de multe și cinstitoare obligații, încît nu e cazul să rîvnească a se impune majoritar și în domeniul istoriei culturii și literaturii române.

– Cum a fost primită Istoria și teoria comparatismului în România, apărută sub redacția Dv. și a lui Al. Dima ?

– Despre atenția acordată de cronicarii literari unor cărți de istorie literară mai dense, cu o tematică mai puțin obișnuită, cum este **Istoria și teoria comparatismului în România,** despre care mă întrebați – e mai bine să nu vorbim, atenția acestor confrați fiind foarte inegală și prea puțin la obiect.

– Îmi este cunoscut faptul că ați avut și că aveți mulți prieteni bănățeni. Ce ne mai puteți spune despre ei acum, după... patruzeci de primăveri ?

– Încă din anii de studenție am avut colegi bănățeni, de care m-a legat adesea o caldă prietenie. Între cei de atunci se

Cu Prof. dr. OVIDIU PAPADIMA

numără și poetul **Mihai Novac,** căruia îi păstrez aceeași prețuire. Ceea ce i-aș reproșa e faptul că n-a rămas mai hotărît fidel vocației literare afirmate prin volumul cu care a debutat și că s-a sfiit prea mult să se confrunte apoi masiv cu marele public. Uite, un alt prieten, din anii liceului, poetul ardelean **Bazil Gruia,** după decenii de tăcere, a reintrat spectaculos și remarcabil pe tărîmul poeziei, prin recentele sale volume. Un alt coleg, prieten din studenție, bănățeanul **Al. Bistriteanu** – manifestîndu-se strălucit ca student, ca membru al institutului sub direcția lui G. Călinescu, ca erudit conferențiar universitar – s-a nedreptățit însuși prin aceeași **șfială în fața paginii scrise** și mai ales în decizia de a-și aduna scrierile în volum. Sper că apariția în curînd a tezei sale de doctorat – **Teorie și inspirație folclorică la predecesorii lui Alecsandri** – îl va impune la modul meritat criticii noastre literare și mai ales confraților săi bănățeni.

– Cu ani în urmă, Virgil Birou îmi mărturisea că a avut în persoana Dv. un devotat sprijinitor în ceea ce privește colaborarea sa la „Revista Fundațiilor", al cărei secretar de redacție erați, precum și la apariția primei ediții a romanului „Lume fără cer". În ce a constat ajutorul Dv. ?

– Pe **Virgil Birou** l-am cunoscut mai tîrziu, în împrejurările pe care le relatați. Ar fi multe de povestit. Mă limitez să spun că sprijinul pe care i l-am dăruit, iubindu-l ca om și prețuindu-l ca scriitor, a constat mai ales în depășirea dificultăților pe care le întîmpina, în acei ani de război și cenzură, tipărirea scrierilor lui, cu un puternic fond social, a epicii lui protestatare.

– Ați drumețit mult, chiar și „per pedes", prin Banat. Ce amintiri și impresii păstrați despre provincia noastră și despre oamenii de aici ?

– De viața Banatului și a oamenilor lui mă leagă nu numai drumețiile tinereții, participarea la cîteva săptămîni de anchetă dialectală și folclorică a societății „Graiul nostru", a studenților lui **Ovid Densusianu** și **Tache Papahagi,** drumeții la care participau ei înșiși. Am iubit și iubesc Banatul pentru marea vivacitate spirituală a oamenilor săi, pentru talentul lor sclipitor în atîtea domenii ale artei. Iar pe scriitorii bănățeni îi prețuiesc pentru modul cum au depășit orgoliul provincial – întărît de prestigiul criticii lui **Titu Maiorescu,** care îi orienta spre o literatură dialectală – îi respect pentru izbînda lor de a se fi integrat în literatura, în poezia noastră modernă, fără a renunța la specificul spiritului bănățean.

INTREPRINDEREA DE APARATE ELECTRICE DE MĂSURAT — TIMIȘOARA

OFERĂ SPRE VÎNZARE APARATE ELECTRICE DE MĂSURĂ, PE BAZĂ DE COMANDĂ, FĂRĂ REPARTIȚIE, ÎN URMĂTOARELE SORTIMENTE :

MULTIMETRU DE BUZUNAR M B–1

Este un aparat care poate fi folosit in măsurători de tensiuni, de curenți, fabricat și in varianta de ohmmetru. Poate fi folosit de către electricienii de exploatare din intreprinderi și de către alte persoane.

MULTIMETRU MAVO–1

Este un aparat care se recomandă pentru electricienii amatori, electricienii de exploatare și pentru reparații de aparate radio-tv. similare cu cele din import, (T 430. etc.).

MULTIMETRU INDUSTRIAL M F 35

Este un aparat de măsură de laborator cl. F, în curent continuu și cl. I. 5, în curent alternativ, rezistență internă de 20.000 de ohmi pe volt și cu o sensibilitate de 50 mA. Măsoară capacități, rezistențe, curent continuu și curent alternativ.

DISPOZITIV DE CURĂȚAT ȘI ÎNCERCAT BUJII

Curăță bujii sablare (cu nisip) și le încearcă la presiunea de regim din cilindru.

Este un aparat indispensabili oricărui posesor de turism, precum și atelierelor de reparații auto din intreprinderi.

TESTER DACIA PT–1

Măsoară turația motorului cu explozie, in relantiu și în sarcină, unghiul de deschidere al contactului ruptorului, rezistențe și tensiuni la automobile.

OHMMETRU

Are șase domenii de măsură și se folosește în laboratoare de exploatare.

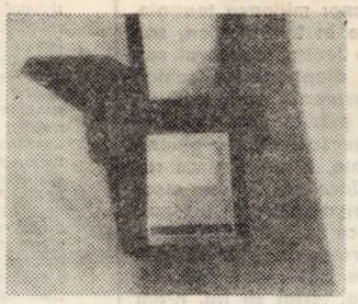

MULTIMETRU DE BUZUNAR MB 1

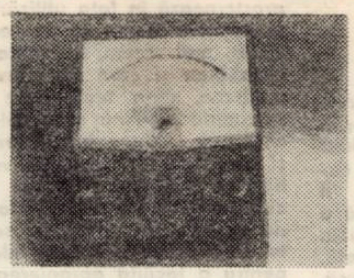

MULTIMETRU INDUSTRIAL MF-35

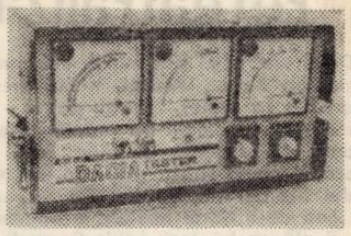

DACIA TESTER PT–1

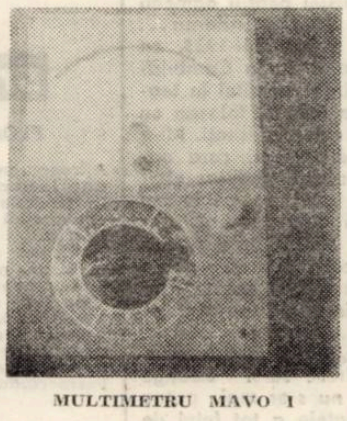

MULTIMETRU MAVO 1

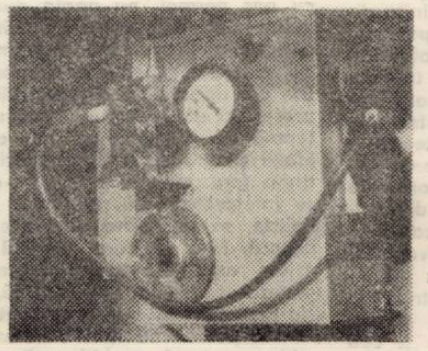

DISPOZITIV DE CURĂȚAT ȘI ÎNCERCAT BUJII

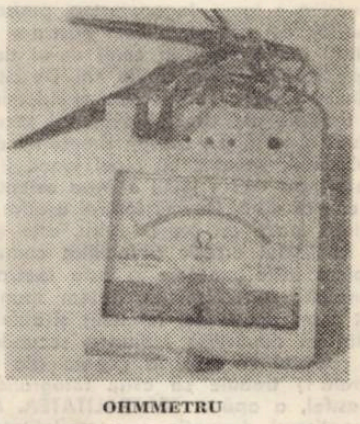

OHMMETRU

L-am găsit pe directorul adjunct **RUSALIM FĂC** discutînd la telefon pentru un nou transport de aparate electrice pentru **VENEZUELA ...**

Așadar, sîntem din nou oaspeții acestui bărbat care n-a dat înapoi de la țelul pe care și l-a propus, ridicînd ștacheta exigenței cu întregul colectiv, pentru a duce faima întreprinderii lor pe toate meridianele globului. **„I.A.E.M — ne spune intervievatul — se înscrie ca una din cele mai importante întreprinderi ale județului, întreprindere care numără peste trei mii de angajați, dintre care două mii sînt numai fete ; media de vîrstă fiind de 22 ani. Aceste tinere muncitoare bijutiere au deprins meseria atît de perfect încît astăzi ne putem mîndri cu acest colectiv tînăr pe care l-am crescut și l-am educat în spiritul muncii, al iubirii de patrie. Cu un asemenea colectiv am reușit ca, față de anul 1973, producția să fie mai mare de patru ori în 1977, iar numărul de sortimente produse să crească de la 26 la 36 de sortimente, asimilînd în fabricație noi tipuri de aparate de măsură electrice și neelectrice, cum ar fi : aparate pentru testarea mașinilor auto, contoare trifazice cu dublu tarif, ohmmetre, — aparate care sînt utilizate în industria electronică și pe care eram nevoiți a le importa.**

Participînd la discuții, în jurul „mesei noastre", tovarășa ing. **TAMARA MESAROS-ANGHEL**, secretara Comitetului de partid al întreprinderii, a ținut să remarce : **„Sub îndrumarea și coordonarea permanentă a organizației de partid, am mobilizat toate forțele pentru înfăptuirea sarcinilor trasate de conducerea superioară de partid și de stat, pentru realizarea obiectivelor ce ne revin în cincinalul revoluției tehnico-științifice, prin lărgirea gamei și asimilarea de noi produse, prin punerea în funcțiune a noii clădiri în care se preconizează, fabricarea de noi aparate electrice de înaltă precizie, precum și prin producerea de safire necesare angrenajelor acestora, mărind astfel de cinci ori mai mult producția în anul 1977 față de anul 1973. Tin să evidențiez cîțiva comuniști cum ar fi : ing. Täuber Șerban, de la proiectare — auto-utilare, ing. Hent Sorin, tehnolog în cadrul serviciului proiectări, precum și pe secretarul organizației U.T.C., din întreprindere, subinginerul Ioan Micu, tineri cu care ne mîndrim, tineri care se dăruiesc măreței opere de edificare a societății noastre socialiste. Cu astfel de oameni, putem raporta încă de pe acum că sarcinile noastre vor fi îndeplinite și depășite".** De la directorul adjunct **RUSALIM FĂC** și inginera **TAMARA MESAROS-ANGHEL** am trecut pe la cele ... 2000 de fete de la **I.A.E.M.**, din care ne-am oprit la :

MARIA GROZA

Maria are ochii verzi, îi place să citească și seamănă cu toate Măriile din Făget. Deși o atrage această meserie de „etalonare", nu s-a sfiit să ne spună :

– Anul acesta dau examen de admitere la Facultatea de filologie, mi-ar părea rău să nu reușesc.

– Ce film ai vizionat în săptămîna care a trecut ?

– „Țară îndepărtată". E drept că a rulat la periferia orașului dar s-a meritat.

Îi urez succes la examen.

VIORICA AVRĂMUȚ

– De unde ești, Viorico, și de cînd lucrezi la această bandă de logometre ?

– Sînt din Variaș. Lucrez din anul 1973, am liceul la bază și un curs de calificare ...

– Unde locuiești ?

– La căminul întreprinderii. Avem condiții mulțumitoare și vă invităm la o „joie" a tineretului. Simbăta și duminica sînt la părinți, la țară, unde am și o soră, și o nepoțică. Îmi este dor de ei.

LIA MURARIU

– Ce operațiune faci în momentul de față ?

– Execut operațiunea de asamblare a mecanismelor.

– De cît timp lucrezi ?

– Nu lucrez, mă aflu încă în curs de calificare. Peste patru luni voi fi muncitoare calificată.

– Citești mult ?

– Da. M-am obișnuit de cînd eram la școală, în Bocșa-Română. Ultima carte pe care o citesc se cheamă „Mirona" de Cella Serghi (și a mai scos vreo patru împrumutate de la biblioteca întreprinderii).

ALEXANDRINA VERDIȘ

– De ce ești tristă ?

– Nu sînt tristă, doar îngîndurată. N-am fost de mult acasă și îmi este dor de frați și de părinți.

Interviu cu două mii de fete la I.A.E.M TIMIȘOARA

– De unde ești și cîți frați ai ?

– Sînt din comuna Rișca, județul Suceava și sîntem unsprezece frați. Cel mai mic, Vasile, este la grădiniță. De el îmi este mai dor ...

Abia am înțeles din gesturile ei timide că Alexandrina lucrează la asamblarea a II-a a mecanismului totalizator al contorului monofazat.

– Îți place literatura ?

– Iubesc pe Eminescu și pe Sadoveanu, dar și creațiile lui Labiș. Citesc „Marile speranțe" ...

STEIN HERTA

– La ce lucrezi ?

– Lucrez la asamblare Palier-inferior, de cîteva zile doar. Am fost la o altă bandă de lucru.

– De unde ești ?

– Sînt din loc din Nițchidorf dar locuiesc în Timișoara. Sînt căsătorită și am un copil, Jürgen. Soțul lucrează la ELECTROTIMIȘ.

– Mi se pare că te-am văzut la o expoziție.

– Da. Cred că pictorul se numea Gheorghe Vălean-nu. A fost cea mai bună expoziție pe care am văzut-o la Timișoara. Expozițiile de sculptură sînt foarte curioase. Deocamdată nu-mi place sculptura. Poate altceva, altă dată ... Îmi place să lucrez aici și mă înțeleg bine cu toate colegele ...

ROȘIOARA SZÖKE

– Cîți ani ai ?

– 22 de ani. Sînt din comuna Dumbrava, de lîngă Făget, ca și Maria Groza, și sînt șefă de formație la banda de etalonare contor monofazat.

– De cîți ani lucrezi la această secție ?

– De patru, ca și colegele mele. La această bandă lucrăm pentru export : Coasta de Fildeș, Turcia, Iugoslavia etc. Fetele de la această formație sînt foarte bine pregătite profesional. Am fost elevă a Grupului Școar Electromotor, unde m-am pregătit în specialitatea electrician de aparate.

HELGA HANN

– Ești singura persoană aici care posezi patru ceasuri ?

– Nu. Toate colegele mele au la fel. Cronometrăm de fapt precizia cu care se încadrează în normele STAS-ului aceste aparate pe care întreprinderea la exportă.

La despărțire, Helga ne ceartă cu ochii ei albaștri pentru aluzia la „ceasul rău". Este căsătorită, ne spune, și are o fetiță, Manuela.

NICOLETA MASCAN

– Pari a arăta ca o fată fericită.

– Mă căsătoresc săptămîna viitoare ... Poate de-aceea ...

Așadar, cînd acest interviu va fi sub tipar, Nicoleta va avea alt nume. Care ?

– Nu vă spun încă, dar vă mărturisesc că sînt fericită.

– Dincolo de asta, ce faci ?

– Mă joc cu viața. E atît de frumos ...

– Ai timp să citești ?

– Mă bucur că mai am timp să citesc ziarele și cîteva reviste literare, printre care și revista ORIZONT. Reportajele îi dau o notă de mare revistă și astfel se poate constata că nu e ruptă din viața citadină. Mai citesc și reviste din capitală, care nu publică poeți din provincie deși, la drept vorbind, poeții care publică în ORIZONT sînt, după părerea mea, mai talentați decît unii pe care îi publică la nesfîrșit unele reviste din capitală.

Și altceva n-am mai întrebat-o, în schimb, ne-a spus tovarășa secretară de partid TAMARA MESAROS-ANGHEL că Nicoleta răspunde de întreaga bandă de asamblare a cadranelor mobile, de la aparatele **MG** și că este fruntașă.

DIDINA SCUTELNICU

– Ne-am mai văzut pe undeva ?

– Cred că tot aici ... Dar nu știu sigur.

– Cine îți este conducător ?

– Tovarășul Ioan Sorincău, dar să știți că multe dintre fetele noastre sînt conducătoare ... Da, sînt căsătorită de un an, citesc destul, ultima carte pe care o citesc, deși am văzut și filmul, este MIZERABILII, de Hugo. Mergem și la teatru, dar mai rar. M-a speriat odată o piesă, cred că **Vijelie în crengile de Sasafras.**

DORINA FLOREA

– Păreți gravă ?

– Nu, dar cînd dai prea mare importanță unor lucruri, ca șefă de formație, se mai întîmplă. Asta a remarcat și soțul.

– Unde lucrează soțul ?

– Aici, este rectificator. Am și o fetiță de doi ani și jumătate. O cheamă CLAUDIA.

– De cînd lucrezi aici ?

– Cartea mea de muncă are aceeași vîrstă cu întreprinderea.

– Dacă ar trebui să-ți alegi o altă meserie, ce ai alege ?

– Tot pe aceasta. Nu cred că mi s-ar potrivi mai mult o altă meserie și nici nu intenționez să fac altceva.

❄

Interviu realizat de PETRU DINU MARCEL

ION ARIEȘANU (Redactor șef)

ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
S T B L.U.

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 8 septembrie 1977 ● nr. 36 (498) 8 pag. 1 leu

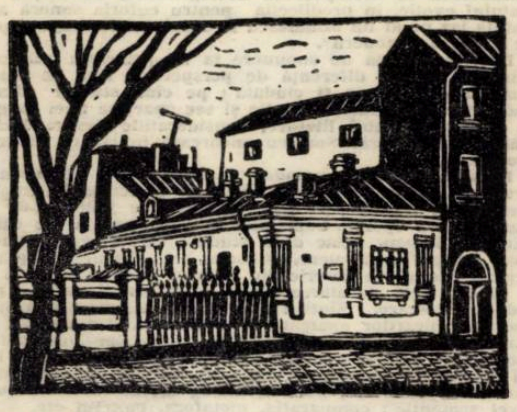

„CASE MEMORIALE" : CASA DIN STR. PARFUMULUI UNDE S-AU ÎNTRUNIT ÎN ILEGALITATE REDACTORII ROMÂNIEI LIBERE ȘI A FOST ADAPOSTIT TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU.

„CASE MEMORIALE" : CASA DIN BUL. N. TITULESCU 35, UNDE A FOST SEDIUL CENTRAL AL P.C. ÎNTRE ANII 1922-1923

Dragoș Morărescu

Pătrunzînd mai temeinic în lumea creației lui Dragoș Morărescu ai plăcuta surpriza de-a vedea că aceasta caută să realizeze, cu o perseverență și o imensă muncă, unul din dezideratele și în același timp una din trăsăturile definitorii ale artistului contemporan ; polivalența.

Arhitect de formație, dar cu studii temeinice de artă și de pictură, el e, pe rînd sau concomitent, pictor, grafician multiplu, artist decorator, sculptor încercînd și eseul estetic sau poezia. Toate acestea dublate de un imens și neostenit travaliu care îl face să stea zilnic la masa de lucru sau la șevalet cu acea fermitate dar și iscoditoare căutare picasiană. Pentru că, departe de a se fixa într-un stil și în niște teme care să-l rețină definitiv și imuabil, el lucrează în bogate cicluri, căutînd, atunci cînd este solicitat puternic, dacă nu să epuizeze o temă, să o aprofundeze pînă la niște posibile limite.

Fecunditatea nu e liniară și de suprafață, ci e orientată spre investigarea, cu cele mai diverse și penetrante mijloace artistice, a universului nostru social și uman. Iată de ce în creația sa vom găsi și un admirabil ciclu de gravuri închinat „Caselor memoriale" legate de existența și istoria P.C.R., și note de călătorie și ilustrații la versurile unui poet ca Vasile Voiculescu și cicluri pe tema dansului sau a grupurilor, a corpului uman. Vom mai găsi și fine, sugestive lucrări de artă decorativă, picturi pe sticlă sau lemn, metal bătut, cu ingenioase stilizări ori căutări de-ale conferi valoare de monumental, ca, de pildă, într-o admirabilă lucrare, de mari proporții, înfățișîndu-l pe Dimitrie Cantemir.

Poate că, în această tumultoasă și valoroasă creație, o mai riguroasă selecție în cadrul unor manifestări publice, o mai susținută frecvență, îi vor impune pe Dragoș Morărescu și mai plenar în cadrul plasticii românești contemporane, așa cum o merită din plin arta sa.

ION TĂTARU

Idei ale Conferinței naționale a scriitorilor

Critica literară și promovarea valorii

„Cultivînd consecvent spiritul obiectiv, științific, în judecarea valorilor literare, manifestînd exigență principială față de lipsurile și fenomenele negative din sfera creației, critica trebuie să încurajeze cu pasiune orientările pozitive, valorile autentice, să constituie un sprijin real în dezvoltarea literaturii noastre noi, revoluționare".

(NICOLAE CEAUȘESCU – Cuvîntare la Conferința națională a scriitorilor).

Faptul că se discută astăzi mult despre critica literară este și un semn al recunoașterii importanței și rolului ei în contextul literaturii. Ca în orice alt domeniu al activității umane și în critica literară se caută modalități de perfecționare, fiind necesar să se lărgească și să se aprofundeze contribuția criticii literare în comentarea fenomenului literar, în informarea judicioasă a publicului cu valorile literare, în sporirea militantismului acțiunii sale, altfel spus, prin exercitarea exactă și în atribuții a actului critic. Misiunea criticii literare este dintre cele mai dificile, dar mereu înnobilată de pasiunea și talentul cu care se realizează, resmițită fiind ca o necesitate pentru viabilitatea literaturii. Existența literaturii fără critica literară este de neimaginat, o dată, deoarece critica literară este parte integrantă a literaturii (ea se integrează organic literaturii formînd, de altfel, partea ei cea mai dinamică), apoi, fiindcă în absența criticii literare, literatura ar fi o simplă înșiruire (eventual cronologică) de opere inerte, fără farmecul mișcării acordat de comentariul critic care plasează opera literară și într-un sistem axiologic.

Un deziderat al criticii literare îl constituie promovarea valorilor. Și, se înțelege, demascarea impostorii, a falselor-valori și a non-valorilor. Dacă acestea din urmă ies mai ușor la iveală, căzînd, adesea, în ridicol prin proprie acțiune, falsele valori își găsesc, uneori, o cale mai abilă de „a se strecura", mimînd literatura și sufocînd prin proliferare drumul ei armonios. Aceste false valori aduc de cele mai multe ori cu ele și spiritul gregar-agresiv, încercînd să protejeze o operă fastidioasă și fără interes pentru literatură, printr-o atitudine rebarbativă. Cu deplin spirit obiectiv, critica literară este chemată să ia atitudine împotriva acestor pseudo-valori, exercitîndu-și și, ceea ce, în genere, se numește rolul curativ, lăsînd cîmp liber de manifestare adevăratelor valori. Acestea trebuiesc comentate, interpretate și aduse înspre public, pentru a-i forma gustul estetic, pentru a-l educa și instrui în spiritul recunoașterii și aprecierii realelor valori literare. Finalitatea actului critic constă și în această capacitate de influențare și de atragere a publicului larg spre literatura de valoare, adăugînd aici și contribuția efectivă la dezvoltarea literaturii noastre. Spre cititor trebuie aduse cărțile de valoare care dezbat problematica omului contemporan, inspirate din specificul epocii actuale, în orice modalitate s-ar realiza – poezie, proză, dramaturgie. Trebuie aduse spre cititor și cărțile de critică valoroase, iar la noi adeziunea publicului pentru cartea de critică este impresionantă. Critica literară se citește la fel de intens ca poezia sau proza (o dovedește epuizarea cărților de critică care ating tiraje mari), indiciu al existenței unui public instruit, mereu avid de cultură, care dorește să se informeze, să cunoască opinii și interpretări autorizate. În acest sens ar fi o flagrantă îndepărtare de specificul activității și de menirea sa, dacă criticul literar n-ar acționa în direcția apropierii valorilor literare de cititori. Faptul se realizează prin cronica literară, recenzie, eseu, dar și prin sistemul „panoramelor" și al sintezelor, atît de imperios necesare pentru literatura contemporană. Oricît de riscantă

ALEXANDRU RUJA

(Continuare în pag. 7)

convorbiri

Cu Nicolae Dogariu

EROU AL MUNCII SOCIALISTE
DIRECTOR LA I.A.S. GIARMATA

– În jurul unor oameni plutește un fel de legendă...

– Stați, stați un pic, nu începeți așa... Cînd m-au întrebat unii dacă mi-am dorit o astfel de legendă, eu le-am spus că în veci n-am căutat asta, ci am țintit doar, în toate momentele, să fiu om. Adevărul este că relațiile mele au fost cu tot felul de oameni și, prin natura muncii, a trebuit să intervin în existența multora. A trebuit să-mi spun părerea. Am fost obligat de viață să contribui cu ceva la destinul celor din jurul meu. Să critic sau să laud. Să învăț o pedagogie specială în jocul diurn al vieții. Să intervin în familii. Să le rezolv dilemele. Așa se face uneori legenda. Să lupt pentru ei și viitorul lor. Un muncitor, în loc să plece din sat, vine la mine și eu trebuie să-i găsesc un post, ca să nu-l las să plece. Doi tineri vor să se căsătorească. Părinții nu-i lasă. Ei vor să fugă. Dar vin să mă întrebe ce să facă. Vă iubiți ? îi întreb eu. Nu e foc de paie toată dragostea voastră ? Nu !, zic ei. Ei, atunci, fugiți, îi îndemn. Răspund eu pentru voi ! Azi, băiatul e cel mai bun ginere... Vedeți, așa cred că se creează legenda...

– De ce fel de copilărie și tinerețe ați avut parte ?

– Orfan de mamă pe la 11 ani. Eram trei frați și eu căutam să-mi termin școala la Sînnicolau Mare. Am făcut și ceva ucenicie la un comerciant, apoi, unchiul meu m-a luat la București, la Școala de horticultură, cum ar fi azi cea de subingineri.

– Ce puteați ieși cu școala aia ?

– Eram pregătiți să administrăm și să lucrăm pe marile moșii boierești. Învățătura și practica erau așa de intense, că nu apucam nici un pic de odihnă și libertate. Munceam de la șase dimineața la unsprezece noaptea. Se pierdeau, din pricina asta, mulți pe drum, căzdeau la examene, la practică. După terminarea școlii de la Dragomirești am studiat la Roman. Din 186, cîți ne-am înscris, am terminat 30. Locul al 11-lea a fost al meu. Nu știu ce lucruri voi fi învățat acolo, dar horticultură am învățat destulă.

– Și după cei patru ani de studii...

– Tatăl meu era fierar. Eu ieșeam cu caii, de mic, la porumb. Mînam caii. Iubeam priveliștile, dimineața, păsările zburînd, natura întreagă, mișcarea ei. Școala mi-a întărit apetitul acesta copilăresc al iubirii de natură. Am venit de la Roman, aici, la Trust, la Timișoara, referent, iar în 1955, la 35 de ani, m-au numit director la Gostatul-Giarmata.

– A existat un moment „anume" cînd v-ați legat de pămînt ?

– Pe cîmp, la Giarmata, se găseau 2.200 hectare de porumb necules. Și eu eram noul director. Și nu aveam nici o forță de muncă. Un general, care a ajuns apoi ministru adjunct, se găsea în Fratelia, cu armata. M-am dus la el și i-am descris situația. E frumos porumbul, dar n-am cu cine-l culege, i-am spus. E adevărat, pot să fac și acte de calamitate, dar nu ar fi păcat ?... Sînteți patriot ? l-am întrebat în concluzie pe general. El a tresărit. Pui la îndoială patriotismul meu ? Nu, i-am spus, dimpotrivă, el chiar vă caracterizează pe dumneavoastră ca militar și de aceea am și venit să vă cer ajutor. Mă veți ajuta ? El m-a privit și mi-a dat 800 de soldați, cu care am pus în coșare cea mai mare producție de porumb din regiunea de-atunci. Acest act m-a obligat însă pentru viitor. Mi-a creat pretenții. Momentul acela, al începutului meu, cînd aș fi putut să-mi pierd încrederea, dar nu mi-am pierdut-o, a fost, cred, și prima mea legătură durabilă cu pămîntul.

– Ce au însemnat pentru dumneavoastră, ca om și agricultor, locurile Giarmatei ?

– Nu există pămînt rău ci gospodar rău. Eu cred că acest pămînt m-a ajutat să mă realizez ca om. Și eu l-am ajutat, la rîndul meu, să producă. Îmi amintesc de un act, socotit, azi, poate, de neconceput. Trebuia să îngraș pămîntul cu 30.000 tone gunoi de taurine, de la fabrica de zahăr. Erau 2 garnituri de trenuri, zilnic. Și eu trebuia să le descarc într-o singură zi. Cu furca. Și le-am descărcat cu oamenii mei, împrăștiind gunoiul pe 7–800 de hectare. Șase luni am tot cărat gunoiul ăla, dar astfel am ajutat pămîntul. De aceea zic eu că Giarmata mi-a dat posibilitatea de realizare a visului meu.

– Ați făcut vreodată paralela săteanului de ieri – muncitorul agricol de azi ? Mentalitatea lor, rostul vieții lor, visele lor ?

– Ieri, coasa, grebla, sapa, hîrletul, cu care un țăran lucra 2–3 hectare. Azi, cu mașinile, el lucrează 200 de hectare. Viața lor ? Aici la Giarmata erau case, dar nu era confortul : baia, electrica, încălzirea, covorul, mobila, frigiderul, aparatele. Mentalitatea ? Poate că, uneori, s-a pierdut ceva din vechea cinste țărănească, din omenia lor veche. Încă nu am făcut cum trebuie educația omului muncii de la sate. Îmi amintesc de o emisiune la TV. Am și vroit să le scriu și să-i critic. Era un reporter care întreba pe un tînăr din uzină, care absolvise o școală electrotehnică : „Spune-mi, cînd ai fost mic, credeai că vei ajunge să muncești aici în Electronică" ? „Nu ! a zis tînărul acela muncitor. Credeam că sînt bun numai pentru agricultură că pricep greu și uit repede". Adică așa, stimate reporter, crezi tu că pentru agricultura românească sînt bune numai

Întrevedere realizată de ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

Gheorghe Azap

BOCCELUȚA CU PLĂPÎNDE

Ed. Albatros, 1977

Primul volum semnat de **Gheorghe Azap, Maria – o caterincă zbuciumată,** a putut trezi pînă la un anumit punct un sentiment stenic. După foarte multă poezie care își revendica favoarea de a fi cerebrală, prea des însă cantonată în practica simplei înșiruiri de abstracțiuni, fără acces la viziune, alături de și mai multe versuri ocazionale, circumstanțiale și fraze conspectate sîrguincios după autori „consacrați" (mai mult sau mai puțin), intrînd de-a valma în plachetele debutanților – poemele cu care se prezenta **Gheorghe Azap** transformau dintr-o dată lectura într-un exercițiu agreabil, aproape reconfortant prin totala lipsă de morgă din manifestările lirice ale acestui autor, printr-o fantazare grațioasă, truculentă și nu o dată parodică, prin vibrația cromatică a lexicului – expresia neologică, dialectală ori arhaizantă.

De o factură cu nimic schimbată sînt versurile lui **Gheorghe Azap** în cel de al doilea volum, **Bocceluța cu plăpînde** (Ed. Albatros, 1977). Poetul nu a evoluat propriu-zis și de o nouă treaptă a evoluției în plan stilistic și tematic va fi greu de vorbit probabil și la apariția cărților următoare. Formula (o formulă posibilă) poeziei sale **Gheorghe Azap** a dat-o în volumul de debut, în continuare avînd libertatea de a o urma cu fidelitate sau de a o înlocui. Caz, de altfel, nu chiar atît de singular, destui dintre autorii activi ai momentului literar fiind într-o situație similară, net avantajați datorită unității de tonalitate lirică și mijloace expresive ale poeziei lor într-o (posibilă) selecție retrospectivă după un număr de cărți publicate.

Ca și în anteriorul volum, deci, poezia lui Gheorghe Azap rămîne aceeași mașinărie de absorbit cuvinte și „literatură", proiectate (cuvintele, „literatura") în versuri construite în majoritatea cazurilor impecabil, muzicale, înfiorate de sonuri madrigalești ori tinzînd destul de frecvent către cîntecul goliardic. Poemele se bazează pe un fantezism ce excelează într-un repertoriu burlesc, însă cu dese scăpărări de ingenuitate. Numindu-se **„suflet rural și prodig", Gheorghe Azap** scrie, în realitate, marcat de obsesia bibliotecii și de complexul Cărții. Exoticele (și mai puțin exoticele) voiajuri ale poeziei sale aparțin bibliotecii și atlasului geografic, refugiile rusticane sînt gîndite în opoziție cu izolarea studioasă, **„între titrați de seamă",** dicționarelor și enciclopediilor de buzunar le sînt extrase teme și referințe de tot felul ; în sfîrșit, poet cu predilecție pentru registrul erotic, Gheorghe Azap poate presupune într-o epistolă adresată **Unei prietene** influențe pernicioase și chiar situații mai grave de insecuritate prin contaminare livrescă : **„Pentru că n-ai în casă bijuterii de pace / Ci numai rapandula tristeții necurmate / Și cărțile lui Kafka, pîndindu-te rapace, / Cu rădăcini nocive să-ți intre-n sănătate . . .".**

În bună vecinătate cu astfel de versuri, cu aceleași elemente construită, se află fabula burlescă, apropiată poeziei lui Constant Tonegaru. Sentimental, însă, în comparație cu poetul **Plantații**-lor, care este prin structură un fantezist mai rece, mecanic, laborios într-o direcție inconformistă a poeziei, **Gheorghe Azap** își depășește condiția lirică – ori, pur și simplu ia act de ea – prin regizarea ironică a confesiunii, ce angajează un examen mai totdeauna malițios, chiar un anume gust pentru autopersiflare : **„Mă-ntorc la tine, draga mea, mă-ntorc, / Ca un brigand cu ochii de siliciu ; / Cu dinții rupți, lîngă cercei să-ți torc / Bătaia mea cea de la Machu-Pichu. / / Tu, adunată cald în malacov, / Să mă săruți cu pielea și cu mila, / În timp ce jena brațului meu mov / Îți va dădu (sic !) o labă de chinchila. / / Și să mă ierți de erezie, cum / Religia iubirii am distrus-o ; / Doar sînt crocnit de vînturi și de drum, / Și însetat de-o placă de Caruso. / / Mă-ntorc la tine, trist și hărtănit, / Plîngînd urît, cu lacrimă cît casa, / Înspăimîntat că nu ți-am mulțumit / Fiindcă-mi citeai, cîndva, din Calidassa".**

Cu interogațiile, exclamațiile și reproșurile de rigoare, ironic uneori, **Gheorghe Azap** duce mai departe în **Bocceluța cu plăpînde** romanțul sentimental început în **Maria – o caterincă zbuciumată,** pus în scenă cu multă recuzită și posturi caracteristice. Se regăsesc în versurile volumului recent apărut și impalidarea romanticului, și gesturile adoratoare, întîmplările exemplare ale literaturii, simțirea excesivă și proiectarea amuzat hiperbolică (filomela resfiră **„grindină de patos",** dorul este **„fenomenal", „el, într-un Atlantic de lacrimi s-a-ncuiet",** iubirea este păstrată **„din Polul Sud în Polul Nord"** etc.). Pentru nestatornicele iubiri și pentru trecerea timpului poetul se întristează însă cu truculență suav : **„Pe cît de mare-i timpul pe-atîta-i de parșiv ; / Din jocul de-altădată nu-mi dăinuie nimica : / Nici una lîngă mine n-ați rîs definitiv" (Eu v-am iubit pe toate)**, și abia cu o umbră de ironie între clasicități de tot felul : **„Te-am mai văzut o dată, după atîta gol ; / – Tu, care-ai fost pe lume piosul meu delir – / Îți strecurai prin ramuri surîsul benevol, / Lăsîndu-mă-ntre semeni absent ca un Nadir, / / Învolburate gînduri ca umbra mă ațin ; / Făr' caldă mîna-ntinsă ne-ntretăiem uscați. / Vreau să rămîi o clipă ; dorești să stau puțin ? / Rememorînd o vatră cu Lari și cu Penați. / / Dar cîte ploi de noapte s-au revărsat în noi, / Spălîndu-ne pojarul din sîngele adult ; / Vai ! Cloe, descompusă, dispare dintre oi, / Și Dafnis, între capre, e putred de demult" (Te-am mai văzut o dată).**

LUCIAN ALEXIU

cronica literară

A. E. Baconsky

REMEMBER

Ed. Cartea Românească, 1977

Fără îndoială un mare poet, spunem azi, cînd poetul nu mai poate adăuga nimic scriselor sale, dar în mod egal putem afirma : un remarcabil prozator, un fin eseist, un admirabil traducător. Aceste superlative precum și altele își revendică firesc dreptul la existență, acum, în fața primei cărți postume a lui A. E. Baconsky: carte ce este, în același timp, a prozatorului, a eseistului, a poetului. Carte ce este, în ultimă instanță, un jurnal, recuperînd, atît cît ni se permite, timpul trăit al unui strălucit om de cultură. I-a fost dat acestei cărți să fie așezată sub semnul fundamental al scrisului baconskian, cel ce le provoacă pe celelalte ; acela al memoriei. **Remember,** amintește-ți, adă-ți aminte, nu veghează întîmplător falsul jurnal ; amintirea lui Baudelaire și a lui Mateiu Caragiale se păstrează în această emblemă seniorială. Înainte de a fi o formulă titulară, **Remember** este o emblemă, un blazon, semnul unei afinități. Ca toate cărțile lui A. E. Baconsky, falsul jurnal nu poate fi decît o meditație asupra timpului, a trecerii, dar și asupra valorilor eterne, cele ce dau demnitate ființei umane în fața trecerii anihilante. Ca toate cărțile lui A. E. Baconsky, și aceasta se construiește în timp. **Jurnal bulgar** (1957), **Călătorii în Europa și Asia** (1960), **Remember,** jurnal de călătorie și **Remember,** fals jurnal de călătorie, 1968, le regăsim recompuse aici, lîngă notații noi ; tinerețea de altădată, ce păstra o seamă de entuziasme, formule magice și nemagice, reprezintă prima etapă de care scriitorul se va despărți cu o anumită nostalgie. Ediția din 1969 păstrează cîteva explicații pe care cititorul neavizat le-ar bănui suferind de cochetărie, ediția din fața noastră accentuează bănuite melancolii. Mai clar decît în versuri sau în eseistica propriu-zisă, se poate observa în „notele de călătorie" formarea unui om de cultură ; drumul de la improvizația oarecum veselă, bogată în superlative de mare circulație la observațiile adînci, memorabile prin plasticitate dar și prin conciziune este în același timp drumul unei experiențe literare ; al unui timp al culturii românești. În paginile din **Remember,** cele definitive, se poate studia nu numai formarea unui scriitor, ci a unei epoci de cultură.

Desigur, mai întîi poetul vorbește despre sine și despre țara sa ; confruntările cu ceilalți sînt confruntări spirituale ; scriitorul vrea mereu să circumscrie zona de spiritualitate căreia îi aparține, zîmbetul lui Narcis stăruie între oglinzi cu mare solemnitate stilizate.

Tot jurnalul este de altfel solemn, bogat în rememorări ce ar trebui să definească spiritul balcanic, cel sud-est european, spațiul românesc. Există în cartea lui Baconsky un **acasă** proteiform și fascinant, obsedant și binefăcător, reverie perpetuă și permanent pămînt al deplinei încrederi ; căci, pe măsură ce jurnalul înaintează în timp, pe măsură ce călătoriile se adună între ele transcriind alte și alte experiențe, lumea văzută apare ca obositoare, nu odată incomodă, departe de a evidenția un spațiu ireproșabil al culturii. Omul de artă – el este pînă la urmă subiectul acestei autobiografii distilate, rarefiate, traversează în lumea falsului jurnal o singurătate suferindă. Structura olimpiană a lui Baconsky este confruntată cu o realitate a culturii, realitate puțin prielnică oricărui fel de divagație idilică. Dimpotrivă, reflecția poate fi amară.

Desigur că eseistul va scrie despre literați, peregrinările fiind șanse unice de a sta atît alături de mai marii literaturii secolului dar și de a trăi literatura modernă între tinerii scriitori ai avangardelor literare ; adeziunea lipsește, poetul pare distant și singuratic, privirea lui nu e atrasă de experimentul sterli ; nu odată relatările au o notă de ironie îndurerată ; aparent amuzat, scriitorul dă la lumină superstițiile creației puse în lumină de o societate în care artistul e dat la o parte de mercantilism, de corupție.

Contururile exacte dispar de fiecare dată, realitatea fiind absorbită, resorbită de mișcătoarele păduri ale imaginației. Poemul în proză întrerupe evocarea. stilizînd datele pînă la porțile fantasticului.

Tentația eliberării prin ficțiune e atotprezentă, dar mi se pare demn a fi izolată această imagine a Veneției, ca una dintre acelea care ar putea oferi, la modul optim, imaginea călătorului ; a experienței sale :

„Trei nopți venețiene, trei capitole de irealitate feerică. Apa neagră a canalelor, casele oarbe, luna fără căpătîi lăsînd urmă de galben tandru pe undele trezite de briză. Prin restaurantele elegante de pe chei sau din ulițe discrete, petrec oamenii țărilor bogate de la miazănoapte, blonzii palizi cărora Ibsen le purtase în veacul trecut nostalgia pe țărmurile italice, nepoți ai eroilor lui Strindberg și descendenți hamletieni înnebuniți de păduri, de pietre, de ceață. Și germanii din Vest și americanii și vienezii. Toate ghidurile multicolore, toate afișele turistice spun că Veneția e un oraș al veseliei și al fastului, unde călătorii cei mai dezabuzați reparcurg alfabetul plăcerilor vieții cu fiorul ingenuu al novicilor. Poate că e adevărat. Dar pe mine mă urmărește, noapte de noapte, trenul pe care-l aștept de pe acum, fantoma de oțel, rece ca o ghilotină ce-mi spune, ca lui Meursault, că am trăit totuși o bună parte din viață și că, din cînd în cînd, am fost fericit fără să știu, într-o țară a mea, convertită de dor de timp, de pămînt și de moarte. Nu am pe nimeni aici, nu sînt vesel, nu sînt melancolic. Aproape că nici nu mai sînt, în aceste nopți ale unui oraș care nici el nu mai este decît povestea ce vor începe iarăși s-o repovestească în zori insulele risipite pe suprafața lagunei".

Rolul e nu odată apăsător, civilizația occidentală e bolnavă, muzeul nu e doar un loc al culturii, popas necesar, ci și refugiu, numeroasele descrieri nu sînt decît refugii, retrageri în fața unor realități, șanse unice pentru zborurile imaginației. Conversația cu umbrele, înlocuiește nu odată, conversația cu lumea, cu contemporanii.

Remember este cartea lui Jack Melancolicul, al personajului lui Shakespeare. Nervalianul prinț al melancoliei se retrage mai adînc în timp pentru a se descoperi într-o istorie a culturii ; a se descoperi cu neliniște, cu o anumită teamă dar și cu certitudinea valorilor patriei.

C. UNGUREANU

consemnări

Stil și limbaj*)

Sub un titlu foarte vag, urmat ce-i drept de o listă destul de lungă a autorilor comentați, începînd cu Gr. Ureche și terminînd cu Ioan Alexandru, Al. Andriescu reunește în recenta carte o suită de studii de factură tradițională scrise la intervale foarte mari de timp, pe parcursul a două decenii. Deși este departe de a avea atributele unei sinteze iar metoda urmează cercetări mai vechi (Bally, Marouzeau, Vossler, Spitzer, Caracostea, Vianu) rezultatele notabile ca și observațiile răspicate și noi în schițarea momentelor mari ale devenirii limbii noastre literare și a limbajului beletristic nu sînt excluse. Locuri comune ale istoriei și criticii noastre literare sînt pentru prima oară puse la îndoială. Place de aceea în studiile sale, tonul polemic dezinvolt față de opinii curente, indiferent că acestea vin din partea lui Ion Bianu, Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Ion Coteanu sau Laurențiu Ulici. Scrie de exemplu Ion Bianu că Dosoftei a avut ca model Psaltirea lui David **în traducerea versificată a polonezului Ion Kochanowski ? Al. Andriescu cercetează îndeaproape lucrurile ,face o incursiune în biografia autorului, stabilește că aceasta e un produs al spațiului moldovenesc, ce n-a fost îndepărtat nicicînd de spiritualitatea românească, compară atent textul mitropolitului moldovean cu acela al poetului polon și cu psaltirile românești anterioare, ajungînd la capătul demonstrației, la fireasca concluzie că Dosoftei a urmat o cale independentă. Citindu-l pe Dosoftei dintr-un unghi estetic, Al. Andriescu ne convinge că acesta este creatorul unui limbaj poetic original. Scrie de asemenea Călinescu că Macedonski nu a avut simțul limbii, că Minulescu este un colportor retoric al tehnicii poetice simboliste ? Criticul va găsi meritul lui Macedonski în încorporarea neologismului euforic, a cuvîntului exotic, în predilecția pentru euforia sonoră a acestuia iar pe al lui Minulescu în făurirea „limbajului poetic românesc modern".**

Deși încercarea de supunere la un principiu unificator există, o anume diferență de perspectivă față de autorii comentați nu poate fi eludată ; pe cînd studiul despre Radu Popescu, foarte metodic și sec aparține unei exegeze de istorie a limbii literare, considerațiile despre Nichita Stănescu ori Marin Sorescu ancorează în critica literară propriu-zisă.

Indiferent dacă metoda urmată e cea tradițională, structuralistă sau poststructuralistă, obiectivul esențial al cercetărilor de stilistică este emiterea de judecăți de valoare asupra operei. Cum bine se desprinde și din cartea criticului ieșean, chiar dacă studiile sale vizează uneori doar aspecte particulare, stilistica este destul de aptă să explice opera, s-o descrie din interior potrivit propriei sale naturi, prin decalarea structurilor verbale sau a procedeelor literare. Sîntem convinși la sfîrșitul lecturii că opera cronicarilor aparține artei literare, dar nu atît din examenul stucturilor verbale în latura lor denotativă, căci acesta este relevant, pentru urmărirea evoluției limbii literare în general, ci din acela al categoriilor operei: narațiune, descriere, portret, dialog ori al schimbăriior la nivel semantic : comparația, metafora, epitetul etc.

S-a discutat mult dacă stilistica, procedînd la o pozitivare a interpretării, nu ar eșua într-un inventar arid al procedeelor verbale, care ar situa-o într-un punct exterior operei. Cînd nu-și propune scopuri pur tehnice, cum este cazul studiului despre Radu Popescu sau prima parte a celui despre cronicari (examenul constituenților fonetici, lexicali, morfologici și sintactici), criticul explică într-adevăr opera ca artă, recurgînd mereu la motivarea opțiunii scriitorului pentru expresia lingvistică. Sub acest unghi metoda seamănă cu a lui Vianu și Spitzer, lipsindu-i față de acesta din urmă, integrarea operei într-un flux istoric. Această funcționalitate este raportată la cerințe estetice profunde. Reușit și convingător ni se pare studiul despre Sobrietatea stilistică și realismul lui Rebreanu. **Depoetizarea, notația seacă este frumos explicitată, plecîndu-se de la lumea operei, dar și invers de la detaliul lingvistic. Judecățile de valoare, existente în multe locuri se întemeiază totuși pe aspecte particulare ale operei. Cea mai convingătoare este aplicată** Scenelor istorice **ale lui Odobescu, unde se apreciază exact : „Reconstituirea istorică și arheologică îl conduce pe scriitor la un fel de reconstituire lingvistică, excesul fiind – și într-un caz și în celălalt – evident într-o operă literară. Cele două compuneri nu se sting, ca opere de artă din această cauză. Ele capătă, așa cum s-a arătat și cum a intenționat autorul, o anumită savoare stilistică cu ajutorul acestor elemente" (p. 152). Foarte bine sesizată „reconstituirea lingvistică" dar considerațiile asupra neajunsurilor operei epice odobesciene ce decurg de aici (narația prea înclinată, lipsa unei psihologii veritabile a personajului) sînt cel mai implicite. Dacă textele grupate sub titlul** Redescoperirea textelor vechi în secolul al XIX-lea **nu aduc lucruri total noi, în afară poate de cel referitor la activitatea de teoretician al limbii, a lui Titu Maiorescu, cele privitoare la** Ctitorii prozei moderne în limbaj tradițional **(Sadoveanu, Rebreanu) sînt într-adevăr relevante pentru posibilitățile metodei de interpretare a operei. Capitolul despre evoluția limbajului poetic modern e just în premise și puncte de originale și pătrunzătoare față de unii poeți comentați (Macedonski, Minulescu. Bacovia, Ion Barbu) insuficient însă exploatate.**

Conștient că totul nu începe odată cu școlile lingvistice moderne, Al. Andriescu propune în final o nouă definiție a stilurilor limbii, mai atentă la nuanțe și la unele idei avansate de Retorica lui **Aristotel.**

Carte aparținînd în egală măsură unui filolog avizat cît și unui critic înarmat cu gust și metodă, Stil și limbaj **este de un real folos atît cercetătorilor de istoria limbii literare cît și celor de critică stilistică**

DUMITRU VLĂDUȚ

*) Al. Andriescu – STIL ȘI LIMBAJ, Ed. Junimea, 1977

Sașa Pană

CULOAREA TIMPULUI

Ed. Cartea Românească, 1977

Mentorul revistei **„Unu", Sașa Pană,** după o prealabilă selecție, își strînge poeziile într-un volum apărut recent la ed. Cartea Rom., **„CULOAREA TIMPULUI".** Promotorul unui program de intensă inovare formală, mentorul „gîndirii vorbite" (vezi A. Breton) în România, Sașa Pană e un nume de rezonanță în istoria noastră literară. Incendiara stare de spirit a avangardiștilor, sfidătoare, iconoclastă,, extravaganta atitudine de negare a tot ce înseamnă convenție în scris și atitudine, avangardiștii de la „Unu" au fost promotorii nu numai a unei implicate fronde literare dar și contestatarii de șoc ai politicii de dreapta. Condeiul celebrului manifest de la „Unu" : **Cetitor, depozitează-ți creierul / strigă în timpan / avion / f.f.f.f — radio — televiziune / 76 h.p. / marinetti / breton / vinea / tzara / ribemont-dessaigner / arghezi / brîncuși / ura / arde maculatura bibliotecilor / scribi / abțibilduri / sterilitate / umanita muscaria / eftinihala — chisme / brontozauri / Huo /** refuza canonia întru metaforă ucigînd cuvintele prin boemia lor, prin încorporarea ideii într-un amalgam de determinanți ce-și desfășoară viața într-o nesupusă alarmă semantică.

Noua frazare poetică din volumul recent **„Culoarea timpului",** e departe de șocul imagistic contestatar din primele volume Se naște ceremonia unei împăcări cu viața, cu „mitosul" polifonic al cuvintelor. Se ritualizează actele fundamentale prin identificări și ipostaze firești : **„Priviți lumina caldă care plutește-n față / Domoală ca ninsoarea din vișini în april / spre-un jgheab de bucurie, întoarsă din exil / Ostași luați aminte / Comanda : pentru viață / Înainte / Ordin de zi".**

Simplitatea, uneori de notație jurnalistică, se petrece într-o spunere directă, mărturisind tristețile într-un ton de suav și deghizat spectacol (o ars mariendi) ce nu se poate încheia, de vreme ce poezia e un semn de ademenire întru viață.

ANA POP SÎRBU

opinii

Din nou despre relația pozitiv-negativ în structurarea artistică a realului

În cadrul dezbaterii **Cine sînt eroii romanelor noastre ?** (Cf. „Contemporanul", 01.04.1977), a fost formulată cu privire la statutul personajului literar o idee care ni se pare demnă de toată atenția, idee întîlnită adeseori, chiar dacă mulți o gîndesc mai difuz și o exprimă mai reticent. După ce pune sub semnul întrebării concepte ca acele de „personaj pozitiv" și de „personaj exemplar", pe care le consideră azi inoperante, unul dintre participanții la discuție spune : „Un personaj impodobit numai cu virtuți va trezi suspiciunea cititorului și în orice caz sentimentul că are a face cu un produs de eprubetă și nu cu o expresie a vieții". Scopul unor atare poziții este acela de a combate literatura facilă, superficialitatea în prezentarea omului și de a vesteji eroarea unor profesori care cer elevilor să eticheteze prin „pozitiv" și „negativ" toate personajele operelor studiate, — scop pe care îl și realizează în măsura în care cititorul limitează semnificația acestor opinii la contextul în care ele apar. Implicațiile teoretice ale poziției de principiu, formulată în mod generalizator, sînt însă numeroase și nu totdeauna slujesc intenția criticilor de a promova o literatură autentică și de a adecva conceptele esteticii la o viziune dialectică în concordanță cu exigențele gîndirii științifice contemporane. Ne-am propus să relevăm cîteva dintre aceste implicații tocmai pentru că poziția amintită apare la mulți cercetători și pentru că o poziție, ca să fie integral valabilă într-un context dat, trebuie să fie valabilă la nivelul principiilor. Totodată, punctul de vedere asupra căruia intenționăm să ne oprim prezintă interes și sub aspectul structurii argumentelor în cercetarea literară, iar acest aspect ne apare foarte important în cadrul dezbaterilor actuale cu privire la noile exigențe cărora are a le face față critica noastră literară și de artă. Cercetările de sociologie literară au arătat, cu rezultate adeseori surprinzătoare, cît de neîndreptățiți sîntem să vorbim, la nivelul cunoașterii intuitive, în numele „cititorului" (concept foarte neomogen) și cît de ispitiți sîntem să atribuim multora, sau tuturora, opiniile noastre despre cărți, concepte și orientări. Se recomandă să vorbim în numele unei anumite categorii de cititori, să ne verificăm permanent opiniile, gusturile etc. prin contactul cu grupul socio-cultural respectiv (fără a ne supune, firește, **oricăror** înclinații ale grupului), iar dincolo de această precauție sociologică să susținem cu îndrăzneală tot ce se poate demonstra riguros pe cale logico-teoretică sau, în chip ideal, matematică, rămînînd ca reflecția teoretică să fie raportată la practica istorică anterioară și oferită spre analiză meditației prospective. O afirmație de tipul : „Cititorii lui Marin Preda au în problema X opinia Y" se poate susține sau infirma cu același succes atîta timp cît nu s-a aplicat o metodă științifică pentru a se cunoaște în realitate opinia în cauză, de aceea propoziția de mai sus este, din punct de vedere informațional, inacceptabilă. În ce ne privește, nu credem că un cititor sau spectator gata să se emoționeze adînc în fața unei întîmplări atît de incredibile cum este deznodămîntul din **Othello** are suspiciuni preconcepute în fața unor personaje pozitive, alături de care a suferit și a învins adesea în cele mai frumoase dintre lecturile sale și pentru care găsește atîtea prototipuri reale în istorie și în realitatea înconjurătoare. Problema în sine nu ține de cititor, ci de autor ! În al doilea rînd, dacă pentru cititorul despre care este vorba, metafora „produse de eprubetă" are în mod necesar un sens depreciativ, dacă el o opune produselor „autentice", „naturale", „firești", atunci dovedește o conștiință nefilozofică, întrucît cele dintîi au funcții gnoseologice sau funcții strategice pe care cestelalte nu le pot realiza ! Atare idee n-o putem pierde din vedere, dacă ne gîndim la coeficientul de aparent, ireal, iluzoriu, imaginar, fantastic, adeseori incredibil și chiar, ontologic, imposibil la care literatura și arta recurg pentru scopurile lor, adică, în ultimă instanță, tocmai pentru a rămîne fidele multiplelor relații prin care conștiința noastră exprimă condiția umană. În cadrul bunurilor create de societate, întregul praxis cuprinde elemente „autentice" și „de eprubetă", „naturale" și „artificiale" etc. la diferitele nivele ale structurii obiectului, și, care dintre aceste elemente sînt mai importante într-un anumit context ne-o poate arăta doar analiza, în raport cu scopul, a funcției inițiale, a celei esențiale, a celei accidentale sau a celei specifice unor momente particulare în istoria fenomenului. Manevrele militare sau luptele amicale sînt confruntări de eprubetă, dar ele dezvoltă anumite dexterități, relevă strategii, stimulează creativitatea, verifică funcționalitatea unor ierarhii de sisteme etc. în situații care, datorită caracterului lor „artificial", de eprubetă, pot fi oricînd și oricît repetate și **studiate,** fără riscurile legate de confruntările reale, „autentice". Eprubeta reprezintă deci un instrument al meditației strategice și este mai specific umană decît trăirea directă, constituind o treaptă epistemologică inaccesibilă altor viețuitoare. Or, este cunoscut azi faptul că universul artei, al literaturii în special, reprezintă tocmai un asemenea cîmp vast al unor experimente umane posibile, un sistem izomorf cu acela al trăirilor noastre reale, cu mențiunea că obligator pentru izomorfismul în cauză este a fi nu unul de structură, ci unul de funcție.

Desigur, teza, atît de răspîndită, prin care se respinge dihotomia „personaj pozitiv", „personaj negativ" are o anume justificare atît din punctul de vedere al amintitului izomorfism artă-realitate (principiu nefix al artei realiste), cît și din acela al eficienței sociale a literaturii destinată unor cititori cu o gîndire dialectică, pentru care realitatea socială nu este alcătuită din oameni ce reprezintă chintesențe de calități ori de mizerii ; omul modern operează cu concepte complexe și elaborează modele complexe și dinamice ale realului. De aceea, nu încape nici o discuție, personajul **complex** și **dinamic** al literaturii contemporane realiste se situează la o treaptă superioară din punct de vedere artistic față de personajele concepute în **alb** și **negru** (este vorba, desigur, de superioritatea sa ca **model** abstract al realului și nu neaparat ca realizare concretă față de un personaj concret conceput omogen). Cu toate acestea, împotriva tezei puse aci în discuție se pot aduce argumente de ordin estetic și de ordin istoric-literar. Întreaga strategie a cunoașterii umane prin artă este orientată spre bipolaritatea **bine-rău, adecvat-inadecvat** etc., reluînd astfel întrebări fundamentale ale omului istoric de totdeauna care a raportat mereu la aceste concepte antinomice gîndurile, faptele, proiectele și idealurile, situațiile și întîmplările, caracterele și oamenii mediului ambiant. Departe de a fi o „formulă simplificatoare", bipolaritatea pozitiv-negativ reprezintă o achiziție ontologică de înaltă semnificație în confruntările noastre cu natura, deoarece, precum a dovedit-o teoria jocurilor.

DRAGOȘ MORARESCU: „DIMITRIE CANTEMIR"

„ocrotitoarea natură" se comportă față de noi ca un adversar neîntrecut ce își ascunde strategiile prin care, conform legii implacabile a entropiei universale, desființează sistemele. Confruntările interumane decurg din celelalte, au o structură similară, singura deosebire fiind prezența, în acestea din urmă, a cel puțin doi adversari în stare a prelucra informații și a adopta conștient decizii. Ar fi suficient să invocăm cîteva argumente extrase din structura și istoria genului dramatic pentru a ilustra faptul că literatura majoră a apelat la aceleași invariante confruntative ale realului, că a instruit și a delectat pe om în chip superior făcîndu-l să retrăiască toate întrebările strategului din noi orientat spre optimarea condiției speciei sale în univers. Iar pentru aceasta, literatura a avut nevoie de personaje foarte divers concepute, mergînd pînă la eroul eponim idealizat, cu aureolă în jurul capului, uneori pînă la zeificare, și de aici pînă la omul pocit, caricaturizat, prostănac **nec plus ultra** sau transformat în magistrul de diabolică al infernului. Numai împreună, într-o literatură deschisă spre toate sursele funcționalului, aceste chipuri dau întreaga dimensiune a comportării noastre creatoare pe planul artei și pe planul realului. Să nu legăm deci valoarea personajului și valabilitatea sa ca fapt artistic de structuri preconcepute, căci, precum a relevat adesea critica literară, există capodopere cu eroi nu prea complecși și scrieri banale cu personaje de o complexitate extremă, ci de funcționalitatea sa poetică în contextul artistic dat, calitățile ce i se atribuie putînd varia de la un satana romantic, eliberator și gata de sacrificiu într-o confruntare inegală, pînă la josnicia zeilor antici, atît de meschini adeseori încît nu e de mirare că oamenii iubeau literatura dar urau Olimpul. Dacă avem în vedere doar funcția mimetică, în sens paraaristotelic, a artei, vom putea reproșa, desigur, unora dintre aceste avataruri ale personajului că sînt produse de eprubetă sau creații pur imaginare ; despre calul lui Făt-frumos s-a spus că are toate calitățile și numai un singur defect, acela că nu există, dar condiția sa plăsmuită nu-l împiedecă pe Galben-de-soare să dea copilăriei noastre atît de pure emoții, să ne cîștige atît de timpuriu angajarea în lupta cu forțele întunericului și să facă pentru noi, într-un mod atît de poetic, elogiul rațiunii umane care, îmbrăcîndu-l cu șapte piei înainte de lupta pe viață și pe moarte cu calul smeului, asigură triumful binelui. A cere literaturii să ne înfățișeze doar personaje complexe înseamnă a-i impune un program de două ori simplificator — întîi pentru că în realitatea socială, în viața de toate zilele **există** „eroi pozitivi", deci literatura nu „fortează" realitatea pentru a-i crea, și în al doilea rînd pentru că arta are dreptul, dacă nu și datoria, de a înfățișa nu numai tot ceea ce există în realitatea obiectivă, ci și tot ceea ce poate exista în conștiință, fie ca aspirații, idealuri, fie ca beciznicie, oroare și grozînicie. Iar fenomenele de conștiință aparțin și ele realului, după cum reală este și acțiunea lor asupra afectelor, a reprezentărilor și a proceselor noastre volitive, prin intermediul cărora influențează diferitele forme de existență umană reală.

Pledăm deci pentru realism nu respingînd culorile deschise, lumina frumoaselor caractere și avîntul eroic, ci avînd grijă ca aceste fenomene, aparținînd realului și posibilului, să nu fie redate fals. Ni s-ar părea ideal că avem eroi literari cît mai populari, cît mai îndrăgiți. Este sub multe aspecte interesant și necesar personajul complex, dar aceasta nu înseamnă să repudiem eroul, omul ales, deosebit, stăpînit de pasiuni nobile, căci ne formăm mai bine, mai armonios, poate chiar mai sănătos, în vecinătatea unor eroi decît în aceea a unor arătări prea complicate, a unor oameni adeseori (nu în mod necesar) sfîșiați de contradicții și incapabili de acțiune.

Considerăm așadar că, în loc să declarăm eroul **ab initio** inoperant, ar fi mai util să-l studiem, căci el există cu sau fără reflecția teoretică în jurul său. În mod cert, eroii literari vor exista mai departe, prin funcțiile lor inalienabile, indiferent de subtilele erori teoretice care le pun sub semnul întrebării necesitatea artistică.

IGNAT FLORIAN BOCIORT

carte de idei

Al. Tănase

CULTURĂ ȘI CIVILIZAȚIE

Editura Politică, 1977

Deși cultura și civilizația sînt noțiuni definitorii ale omului ca individ și colectivitate în toată evoluția sa, de o știință a culturii și a civilizației, cum de altfel remarcă lucrarea, nu se poate vorbi decît din secolul al XVIII-lea, cînd filozofia culturii se instituie ca disciplină de sine stătătoare pe plan mondial.

Partea I a lucrării : Conceptul de cultură **cuprinde un vast material documentar, sistematic organizat, reușind un vast și complet tablou panoramic al celor mai valoroase accepțiuni și definiții ale culturii din decursul istoriei. Interesante sînt, desigur, capitolele :** Cultură și natură, Cultură și Societate, **cu probleme reluate și aprofundate din lucrările anterioare. Ceea ce în mod deosebit prezintă o noutate pentru prezenta lucrare sînt capitolele :** Cultură și cunoaștere, Cultură și creație **prin care autorul propune și chiar impune teza proprie, deplin justificată, prin care cultura este prezentată ca fiind ceva mai mult decît ansamblul de valori materiale și spirituale, corespunzător definițiilor enciclopedice.**

Definirea culturii se completează și se desăvîrșește în mod fericit prin partea a II-a a lucrării : Conceptul de civilizație, **în care, pe lîngă argumentarea adecvată, sînt formulate considerații corelative și de sinteză, edificatoare ambelor concepte : cultură și civilizație, cît timp civilizația unui popor nu este altceva decît „cultura activă" a acestuia (pag. 154).**

Strînsa corelație dintre cultură și civilizație, ca și finalitatea argumentării „oferă — după opinia autorului — o înțelegere teoretică mai unitară și coerentă a acestor concepte, a raporturilor dintre ele și stimulează o atitudine spirituală practică activă, consecvent raționalistă și dialectică, responsabilă și angajată . . . (p. 159).

Partea a III-a a lucrării : Probleme ale culturii și civilizației în gîndirea română **reprezintă o schiță istorică a culturii naționale, realizată prin relevarea a ceea ce este mai semnificativ pentru anumite epoci și în gîndirea unor ilustri cărturari, începînd cu Neagoe Basarab și încheind cu Tudor Vianu. O contribuție valoroasă pentru istoria noastră culturală rămîne argumentarea ce consacră existența unei Renașteri românești și a unui umanism românesc, culminînd cu judecăți istorice de profundă rezonanță. Atari analize istorice, completate cu monografia Blaga în curs de apariție, consacră pe filosoful culturii Al. Tănase și ca istoric al culturii românești.**

Încheierea, intitulată Cultura socialistă și noua calitate a vieții, **cuprinde o deschidere amplă spre problemele acute ale contemporaneității, relevîndu-se rolul decisiv pe care cultura socialistă și sistemul socialist îl au în soluționarea lor. Pornind de la calitatea vieții, analizată și redefinită într-o nouă lumină, filozofui Al. Tănase ilustrează practic forța marxismului creator, în spiritul căruia, factori de cultură ca : învățămîntul, educația, munca creatoare și, drept consecință, omul nou angajat și militant devin postulate de certitudine ale viitorului omenirii. Acest optimism istoric, avînd temei realismul, raționalismul și perspicacitatea de argumentare a volumului, se oglindește și în ingeniosul final :** „Omul se ia în stăpînire pe sine însuși, nu atît și nu în primul rînd prin intermediul unei CONȘTIINȚE TEORETICE, de sine, cît al unei CONȘTIINȚE PRACTICE, adică a stăpînirii și modelării practice a propriei sale naturi, pe care numai comunismul o face posibilă și necesară". **Lucrarea este deplin edificatoare și convingătoare de eficiența culturii socialiste în construirea societății viitoare a omenirii.**

VICTOR ISAC

carte străină

Benno Pludra

LÜTT MATTEN ȘI SCOICA ALBĂ

Ed. Ion Creangă, 1977

Mai întîi a existat legenda, povestea despre scoica albă — a fost adică, o mare foamete, după care John Hagenbrink, eroul, salvatorul, s-a reîntors din lungile sale călătorii aducînd, pentru consătenii săi, norocul, scoica albă.

Dar timpul legendei a trecut, pescarii aproape că au uitat-o — cînd s-a născut Lütt Matten. A crescut Lütt și a început să creadă în scoica albă, avea nevoie de asta, era unica lui speranță și salvare : de a-și dovedi sieși și celorlalți puterea ; bărbăția și curajul ; norocul și bravura — echilibrul său fragil, unica sa rațiune de a învinge fiind scoica cea albă care să-l ajute să prindă peștele mult visat. Dar unde este scoica albă ?

Lütt Matten e un copil — dar ce altceva este Bătrînul lui Hemingway ?, speranța n-are vîrstă. Ciudate similitudini între aceste două povestiri ! Bătrînul e singur și neajutorat, Lütt e și el singur cu himera, cu obsesia sa ; amîndoi visează un pește care nu mai vine, care-și va face apariția în cele din urmă — dezamăgirea-i pîndește pe amîndoi, totul e o iluzie lesne spulberată, dar ce este omul dacă nu crede în speranță ? Contează doar drumul pînă la țelul mult dorit.

Dar Lütt e la începutul vieții, vînătoarea sa e o încercare, un exercițiu pentru vremea bărbăției care va veni ; bătrînul, el însuși e un învins dar nu un înfrînt, calitativ, de aici, cele două povestiri se despart în semnificațiile lor, cu atît mai mult cu cît finalul povestirii de care ne ocupăm este supărător de convențional, retezat și fără vreo perspectivă oarecare. Scrisă însă cu o deosebită știință a ceea ce se cheamă „specificul" literaturii pentru copii Lütt Matten și scoica albă rămîne (în corecta traducere a lui Eugen Frunză, cu toate iritantele diminutive) o foarte frumoasă proză care se poate citi la orice vîrstă.

I. D. TEODORESCU

Ion Rahoveanu

PASUL MEU PRIN CETATE

Pasul meu coboară adinc prin cetate
in țărina svintată de milenii ca de o apă,
iată verigi și copite și vulturi ecou
peste urmele care-au urcat pină la mine sub talpă.

Ave martirilor, ale căror raze
sint oasele, sint coastele frinte sub roată,
iată garoafe și iarbă,
parada e-n pulberi, pirosfera e gata.

Întoarce-ți fața și calul
dinspre cerul de ochi, întoarceți-vă
către zidul cetății fața și caii !
Zdrobitoare i-i soarelui roata.

GENEALOGIE

Un strămoș al meu picta fără teamă
chipuri omenești in culori vegetale
icoane țărănești pe sticlă
lăsindu-le moșteniri de sfințenie.

Iar un străbunic depărtat, dinspre mama,
se inchină lui Zamolxe
și apoi ara și își apăra țara
de celălalt strămoș al meu, un falnic roman.

De migratori a trebuit să ascundem clopotele,
bronzul lor de obuze pierdut să rămină,
dar ploaia avea să spele zidurile stropite cu singe
și chiar pirjolul avea iar și iar să rodească.

Tirziu cind culmile ce ne-au născut eroii
foșneau din zale, la svintarea ploii,
ce liniștit aveam să simt in seară
schimbarea-n stele-a ochilor de fiară.

STUDENȚIE

În care tablou de demult
citim la lumină de lampă,
fără foc, într-o tristă odaie,
in iarnă, prietene, in ce stampă ?

Melancolic încet se stingea
galbenul nordicei innoptări
peste oasele tale de studiu
in lugubrele lor contemplări.

Și Hamlet și Faust de pe ziduri
priveau către-nchisa cetate,
era cimitirul prea viu,
pe nori stăteau stelele coapte.

Dureri și pustiu ne-ncolțeau
ca șerpi veninoși și ca fiare –
orașul martiri aducea
invingind corosiva uitare.

Se-nvolbură tineri pe scări,
lumina bolnavă, ecouri,
amintind locuințe în zări
și-n sumbre cavouri.

SUBLIMĂ ÎNARIPARE

Lui C. Brâncuși

Dacă piscurile sint gata
trebuie doar să le rotunjim,
am spune, cu vinturile și ploile,
la intrarea decisivă-n senin.

Dar tu mai departe sculptezi,
in stele, in ani, in iubiri,
ne ești calendarul de piatră,
sanctuar viu in priviri.

Iți sintem apostoli la cina de artă
fără trădarea-mpietritului tău paradis.
Dar să vorbească in fața ta cine,
in timida lui zi, s-a decis ?

Fără ca noapte să fie,
despre sine ce cuvint ar rosti,
unde străveziu lucește soarele,
cine n-ar singera dacă-ar vorbi ?

dedicații

STEAUA DESCHISĂ

lui Dumitru Popescu

Dacă ți-e dor, cind dor inseamnă dor,
Dacă pămintu-i încărcat de vise,
Taci cind se spală luna la izvor,
Stelei să-i spui cuvintele deschise.

Industria amorului cind pune
Fiorul sterp pe floarea din țărină,
Tu mai păstrează vechea-nțelepciune,
Tu mai iubește stringerea de mină.

Curg riurile ca un salt de ciute,
Și steaua ta se-aprinde-n călimări,
Cum despărțite inimi neștiute
Topesc zăpada dinspre depărtări !

DAMIAN URECHE

Octavian Doclin

MUNTELE ȘI ILUZIA

De ce ne-am putea aminti mai intii
 dacă nu de muntele-n taină ;
in virful lui, la pindă, răsare Iluzia
 ca o floare de stincă ;
acolo e singura mingiiere in care te poți odihni
 fără să știi că nu-ntotdeauna
fruntea ingăduie cununa-n triumf ;
dar să ne mai amintim și de raza luminind Muntele
căci despre ce am putea vorbi mai intii
și despre ce am putea vorbi dacă nu de Iluzie,
de această pleoapă a bucuriei
ce nu se vestește.

MAI TRECE O TOAMNĂ, MAI VINE

Mai trece o toamnă, mai vine
și-un anotimp pe care-l ghicim ;
mai trece și-o stea călătoare
mai vine un dor să iubim.

Mai trece o toamnă, mai vine
și-o pasăre albă din Sud ;
mai trece un riu peste pleoape
mai vine un cintec prea crud.

DINCOLO DE UMBRĂ

Plecat e anotimpul romantic
deși luna mai trece pe cer,
pasul meu in cintec se pierde
pe Muntele-albastru, cind steaua o cer

și crinul mărturisirii rotește
cununa in roiuri de-albine ;
privește-mi mina, dincolo de umbră,
vestește ochiul meu pină la tine.

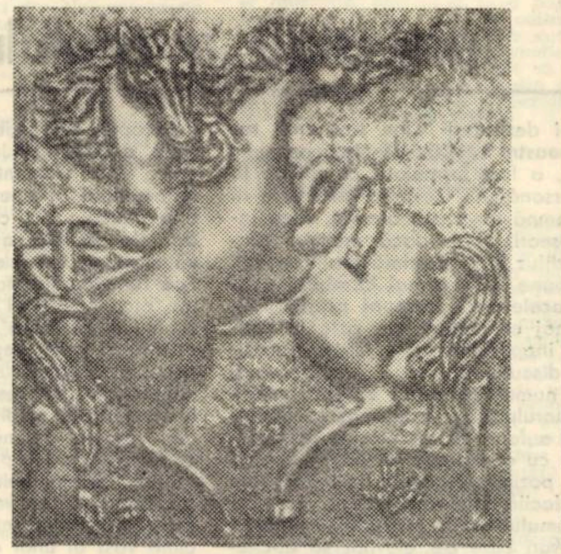

DRAGOȘ MORĂRESCU : „ARMASARI"

sadoveniana

Eufonia (II)

Am exprimat, in ultimul articol de la această rubrică, părerea că eufonia la Sadoveanu rezultă, între altele, din evitarea, aproape sistematică, a hiatului. Vrednic de toată atenția este amănuntul că tendința de a înlătura hiatul — caracteristică, dealtfel, aspectului vorbit al limbii române — nu se manifestă numai în pasajele dialogate, unde identificarea ei ar fi oarecum firească, ci și acolo unde scriitorul vorbește în propriul său nume, adică în stratul narativ al operei. Sint, astfel, sacrificate, prin eliziune, vocalele finale ale unor cuvinte — mai ales prepoziția cu, conjuncția și etc. — înainte de articolele nehotărîte (un, o), de auxiliarul morfologic al perfectului compus (am, ai, a ...), de articolul genitival (al, a ...) etc. : „spunea c-un zîmbet și c-o umbră de părere de rău în ochii intunecoși" (III 7) ; „Dar el le spunea c-o dulceață, c-o dragoste, care răspundea deodată în inima ei" (VII 379) ; „Cu tovarășii săi după el, a scoborît o potecă, ș-a pornit pe drumeagul văii" (XVIII 321). Chiar dacă, formal, vocala finală nu dispare, hiatul se absoarbe într-un diftong, prin sinereză, ca în cazul grupului pe-o din citatul următor, unde regăsim și alte aspecte, discutate și ilustrate mai sus, adăugîndu-li-se, la sfîrșit, căderea lui i din și înaintea articolului, genitival a (formă populară, în textul nostru, în loc de ale) : „subțirica cea balaie, cu căciulița albă pe-o sprinceană, și c-o blăniță ca puful în jurul obrajilor ș-a urechiușelor" (V 415). Și vocala inițială poate cădea — fenomenul se cheamă afereză — tot din motive care țintesc eufonia, realizată, de data aceasta, printr-o anumită cadență a frazei ; „Și-n luciul bulboanei, aproape, răsări umbra lor neagră" ; „Femeile, strînse-n catrințe, cu cămășile ca helgea-nflorite cu acul, aveau un zîmbet leneș de iubire ... Crescute în umbra cetinilor și-n furtunile muntelui, ... ele înțelegeau că trec prin lume numai pentru frumusețea lor și pentru dragoste" (VII 379). Menționez, în treacăt că helge, împrumutat din maghiară, este sinonim cu „nevăstuică", „hermină". Îl aflăm și la Creangă, în Amintiri din copilărie : „Cămeșuice cusute cu bibiluri și albe cum îi helgea".

Probantă în cel mai înalt grad pentru problema care ne preocupă — aceea a eufoniei — este alternanța sub/subt (varianta supt, obținută, în vorbire, prin asimilare, nu e folosită). Astfel, pentru a evita aglomerările consonantice, Sadoveanu recurge la forma obișnuită — sub — de cîte ori cuvîntul imediat următor începe cu o consoană, dar preferă varianta subt înaintea cuvintelor al căror sunet inițial este o vocală. Iată un citat revelator, cuprinzînd ambele forme, în funcție de criteriul înfățișat mai sus : „Lampa ardea pe masă, sub poliță și subt icoane" (XV 29). Prețios, pentru arta lui Sadoveanu, mi se pare detaliul că această „discriminare" grafică reprezintă un scrupul estetic pe care prozatorul și l-a însușit relativ tîrziu. Pun în paralelă cîteva pasaje identice din edițiile 1933 (Cartea românească) și 1958 (ESPLA) ale romanului Creanga de aur : „se tupilă subt crengi", „subt bunget negru", „subt sabia străjilor" (1943) ; „sub crengi", „sub bunget negru", „sub sabia străjilor" (1958). În schimb N. Iorga nu „alege". Respectînd cu consecvență asimilarea săvîrșită în condițiile limbii vorbite, marele istoric scrie întotdeauna supt, dedesupt. Citez din volumul O viață de om așa cum a fost, reeditat recent (1976) la editura Minerva : „supt dascălul ridiculizat am descoperit un om fundamental bun" (p. 101) ; „nu se simțea dedesupt acea vibrație a vieții pe care și un copil, instinctiv, o prinde" (p. 81).

O anumită ordine a cuvintelor, mai puțin obișnuită, poate fi impusă tot de considerente eufonice : „Și oamenii ... intră tot într-o mai mare fierbere !" (III 37). Ordinea normală — „intră intr-o ; intr-o tot — ar fi creat grupuri de sunete stridente, aproape cacofonice, pe care sensibilitatea acustică a artistului le-a repudiat. Din același motiv — și din altele — ordinea tainică liniște (VII 647) este preferată, întrucît, astfel, poate fi iarăși eludată alăturarea stridentă -te ta- („liniște tainică"), înfiripindu-se, totodată, un anumit relief intonațional, prilejuit de așezarea determinantului pe primul loc al sintagmei.

Formele verbale inverse se explică — cel puțin uneori — și prin motive de ordin eufonic : „ — ... Această unealtă, a spus și măria sa Ion-Vodă, fi-va izbăvirea asupriților" (XVIII 134). Se evită astfel, încă o dată, învecinarea, în hiat, a aceleiași vocale : „va fi izbăvirea".

După verbul a prinde cu valoare de „semiauxiliar aspectual" („a începe") Sadoveanu obișnuiește să așeze al doilea verb la infinitiv, ca în limba veche : „moș Hristofor a clămpănit de două ori din fălci goale și a prins a tremura" (XVIII 403). Cînd, însă, primul verb e la imperfect, persoana a III-a, pentru a evita coliziunea, a-a, prozatorul renunță la construcția cu infinitivul, atît de familiară lui, preferind, ca în limba actuală, conjunctivul : „prindea să cînte romanțe" (II 32). Sadoveanu n-ar fi putut tolera cu nici un chip secvența „prindea a cînta". În citatul următor, opțiunea pentru conjunctiv favorizează atît eufonia cît și cadența frazei : „mezinul prindea să scîncească așa de pripit ..." (III 88). Suita amfibrahică este lesne identificabilă.

G. I. TOHĂNEANU

memorii

EROUL, SUBLOCOTENENT DE REZERVĂ NICOLAE HINOVEANU

Nepieritoare sînt faptele de vitejie săvîrșite de ostașii, subofițerii și ofițerii Regimentelor de instrucție din garnizoana Timișoara, 5 Vînători și 1 Artilerie, în „itinerariul eroic" străbătut în Războiul Antifascist, în perioada anului 1944.

În noaptea de 23 august 1944, la anunțarea prin posturile noastre de radio a declanșării Insurecției armate antifasciste și antiimperialiste, Regimentul 5 Vînători (Instrucție), pus în stare de alarmă, imediat din inițiativa și ordinul comandantului său, după scurt timp, în urma ordinului primit de la eșalonul superior, s-a îndreptat din comuna Săcălaz, situată la cca 10 km vest de Timișoara, spre pozițiile de apărare ale orașului și zonei învecinate.

Fiii Patriei, de pe diverse meleaguri, din Banat, Arad, Mehedinți, Dolj, Gorj, Vîlcea, Deva și chiar din locuri mai îndepărtate cu arme în mînă, formînd o unitate de voință și acțiune, erau la datorie pentru a apăra glia străbună.

Între eroii Regimentului 5 Vînători-Instrucție, care în perioada scurtă dintre 23 august 1944 — 25 septembrie 1944, plină de momente dificile, s-au distins, avînd alese virtuți, înaltă conștiință a îndeplinirii datoriei ostășești și spirit de sacrificiu a fost și Slt. rez. Hinovescu Nicolae, născut în comuna Hinova — jud. Mehedinți, la 17 dec. 1922. La numai 22 de ani, comanda un pluton, în cadrul Companiei a 6-a din Batalionul II al Regimentului 5 Vînători.

În ziua de 11 septembrie 1944, cînd o coloană hitleristă forța pătrunderea spre Timișoara, vitejii recruți ai Regimentului 5 Vînători, sprijiniți de gurile de foc ale Regimentului 1 Artilerie, execută la sud de Timișoara un vijelios contraatac, respingînd inamicul și creîndu-i mari pierderi. Concomitent cu alte subunități din Batalionul II / Reg. 5. Vîn. Instr., plutonul, comandat de Slt. rez. Hinovescu N., participă la înfrîngerea rezistențelor inamice din zona localității Șag, iar, seara, la orele 20, misiunea este îndeplinită cu succes.

În după amiaza zilei de 17 septembrie 1944, cînd Batalionul II din Reg. 5 Vînători a făcut zid viu de nepătruns în fața celor 12 tancuri grele și a infanteriei inamice care forța repetat pătrunderea spre orașul Timișoara, pe la N.V. de Timișoara — cartierul Mehala, recruții s-au apărat cu îndîrjire. În sprijinul lor au acționat cu hotărîre și eficiență bateriile Regimentului 1 Artilerie-Instrucție, o companie de grenicieri, o companie auto-moto, artelierie antiaeriană a orașului (care a deschis foc terestru) și artieria antitanc-sovietică.

În fruntea putonului pe care-l comanda, neclintit pe poziție, Slt. rez. Nicolae Hinovescu s-a distins prin curajul, priceperea și îndrăzneala cu care a apărat poziția în cele mai dificile momente, contra unui inamic mult superior atît numeric cît și ca tehnică de luptă.

În continuarea acțiunilor desfășurate de Regimentul 5 Vînători-Istrucție, în itinerariul de luptă străbătut de la Timișoara — spre sectorul din zona Țării Crișurilor, înaltele virtuți ostășești ale Slt. rez. Nicolae Hinovescu se remarcă încă o dată în lupta dificilă dată pentru eliberarea localității Talpoș, din județul Bihor, în ziua de 25 septembrie 1944.

Recruții Regimentului 5 Vînători (Instrucție), împreună cu ostașii Regimentului de Infanterie 458 Sovietic, acționează din dimineața de 25 septembrie 1944 în sectorul situat la sud și sud-est de localitatea Talpoș, avînd în sprijin Regimentul 1 Artilerie-Instrucție. La orele 13, militarii pornesc la atac, pentru eliberarea localității Talpoș, contra unui inamic care apăra o poziție bine organizată și dotată. După 6 ore de lupte grele, în urma atacului desfășurat cu tenacitate de Batalionul II / Reg. V Vîn. Instr. și gurile de foc ale Regimentului 1 Artilerie-Instrucție, localitatea este eliberată, iar vînătorii continuînd înaintarea ajung la obiectivul stabilit pentru ziua respectivă.

Eliberarea localității Talpos din județul Bihor a fost înscrisă în „Cartea nepieritoare a istoriei neamului" cu sîngele eroului Slt. rez. Nicolae Hinovescu, fiul neînfricat al județului Mehedinți, căzut la datorie în îndeplinirea misiunii primite.

În propunerea de decorare „Post mortem", (Ordin de Zi, Nr. 49/5 X 1944 — extras din Arhiva M.A. m., M. St. M., fond Nr. 506/56 — fila 280), se menționează : „Pentru modul deosebit cu care a condus plutonul în luptele pentru cucerirea satului Talpos, dînd dovadă de un înalt spirit de sacrificiu, curaj și vitejie în conducerea unității sale". „Continuu în fruntea ostașilor săi, datorită exemplului său și cu prețul propriei vieți, plutonul său a reușit să întoarcă pe la vest, rezistențele de la liziera vest și sud-vest Talpoș și să cucerească obiectivul ordonat". „Cade grav rănit în fruntea plutonului său în momentul cînd acesta a atins obiectivul". „A murit la postul de prim ajutor în timp ce i se dădeau primele ajutoare".

În amintirea generațiilor care vor urma, trebuie să rămînă neștearsă imaginea tînărului erou de 22 de ani, căzut la datorie pe vatra străbună, ca un simbol al vitejiei tradiționale a militarilor armatei române.

VALERIU A. GIURAN și AUREL MIRESCU

televiziune

DUMINICĂ 11 septembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,15 Film serial pentru copii : Robin Hood. Episodul 9. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,15 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : Ora veselă — schițe satirice, scenete umoristice, muzică ușoară, desene animate. 14,00 Fotbal : FC Constanța — Jiul Petroșani. 15,50 Noi aventuri în epoca de piatră. 1,10 Reportajul emisiunii : „Prima dragoste". Tele-antologia muzical-distractivă. Povestea filmului muzical. Șah-mat în ... 15 minute ! 17,00 Film serial. Linia maritimă Onedin. Episodul 4. 17,55 Cel mai bun continuă. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,10 Film artistic. Luptători cu focul. Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 21,45 Studioul varietăților. 22,30 Telejurnal. Sport.

LUNI, 12 septembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Din cununa țării mele. Melodii și obiceiuri de muncă, de nuntă și de joc din zonele Năsăudului, Bihorului și Sălajului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Odiseea. Episodul 5. 21,20 Cadran mondial. 21,45 Un cîntec din inimă. Concert de muzică ușoară românească, în prima audiție, realizat în stațiunea Eforie Sud. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 13 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran (reluare). 11,05 Bucureștiul necunoscut (reluae). 11,30 Țara mea de dor și vis — emisiune de cîntece. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză 17,05 La volan. 17,30 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 17,50 24 de ore la dispeceratul pompierilor. 18,00 Cabinet de perfecționare profesională. 18,20 Moștenire pentru viitor. I. L. Caragiale. 19,05 Melodii populare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejunal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Republica XXX. Azi județul Bacău. 20,20 Seară de teatru. Meridian de Jan Solovic. Premieră Tv. 21,45 Mai aveți o întrebare ? 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 14 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv (reluare). 11,20 Emisiune le știință (reluare). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Din țările socialiste. 17,15 Atenție la ... natenție ! 17,35 Partidul, chezășia viții. Cîntece patriotice și revoluționare. 17,50 Telecronica pentru pionieri. 18,10 Tragerea pronoexprs. 18,30 Selecțiuni din Festivalul internațional al cîntecului de la Sopot (R. P. Polonă). 19,00 Fotbal : Dinamo București — Atletio Madrid în „Cupa campionilor europeni". Transmisiune directă — în pauză Telejurnal. 20,45 Telecinemateca. Păienjenișul. Premieră pe țară. Producție a studiourilor franceze. 22,25 Telejurnal

JOI, 15 septembri

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm ... 17,20 Consultații medicale. 17,40 Venim cu șara. Emisiune literar-muzical-coregrafică. 18,10 Reportaj pe glob Mexic. 18,35 Muzică ușoară contemporană. 18,50 România pitorească 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejunal. 20,10 Cîntece tinerești. 20,20 Ora tineretului. 21,20 Telerecital. Tamara Buciuceanu-Botez. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 16 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (reluare). 11,40 Corespondenții județeni transmit ... 6,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Profil plastic : Sculptorul Ion Irimescu. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX. Azi, județul Bihor. 20,15 Ancheta socială. Singur într-un oraș mare ? 20.50 Film artistic. Dragoste amară. 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 17 septembrie

12,00 Telex. 12,05 Venim cu țara, emisiune literar-muzical-coregrafică. 12,35 Odiseea (rel.). 1,00 Matineu simfonic. 14,45 Toamna constructorilor. 15,10 Stadion. 16,20 Clubul tineretului. 17,10 Stan și Bran. 18,30 Efigii lirice. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19.05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Regan. 21,30 Intîlnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 22,35 Romanțe și melodii lirice.

televiziune

mărturii

OTILIA CAZIMIR la Timișoara*)

DRAGOȘ MORĂRESCU : „MATERNITATE"

Ajunsă la Timișoara, după exodul de la Cîrpa și revenirea în Jimbolia, Otilia Cazimir locuiește inițial în str. Paris nr. 4, la inspectorul școlar Silvestru Cioflec, împreună cu sora Margareta și Nora, soția nepotului mobilizat, în timp ce sora mai mare (doctorița), cu cei doi copii era găzduită la fratele acestuia, pe bv. Take Ionescu (acum bv. Leontin Sălăjan). Aici, va primi scrisoarea de mai jos, de la prof. Agavriloaiei, document care atestă faptul că totuși vizita la Zlatna a scriitoarei a avut loc, precum și momentul stingerii din viață, la Arad, a soției lui Ibrăileanu :

„Zlatna, 1 Noiembrie 1944

Stimată duduie Otilie,

Dela plecarea matale de aici, am mai continuat lucrul la mașină ; dar zilele petrecute cît timp frontul era la o zvîrlitură de băț, cu fluctuațiile lui așa de variate, cu vizitele chilometrice ale amicilor noștri și cu antagonismul dintre noi și băștinași ne-au îmbătrînit cu cel puțin zece ani. Nu era chip nici să ne deplasăm undeva, decît doar în pădure, care – în adevăr – era foarte ospitalieră. Pe lîngă acestea, în ziua de 27 Octombrie primim o telegramă că soacră-mea a murit la Arad în ziua de 23 Octombrie (luni) și a fost înmormîntată miercuri (25 Octombrie), încît nici la înmormîntarea ei nu ne-am putut duce.

Cred că mata ne înțelegi cît se poate de bine în ce stare sufletească ne găsim noi acum. Dela Iași nu avem decît vești triste și trăim cu nostalgia lui. Aici am rămas numai noi ieșenii care suntem săraci, căci acei cu dare de mînă s-au călătorit spre capitală odată cu inginerii și cu bogătanii din București. Universitatea noastră a primit ordin că orice activitate trebuie s-o înceapă la Iași, iar noul rector (d. Miller) n-a primit această demnitate decît cu condiția de a ne duce la Iași. Dealtfel de aceeași părere sînt și decanii cei noi. Comisia de control a clădirilor universitare, compusă din pro-rectorul Ilie Popa (tot matematician) și asistentul Hurduc, au venit de la Iași cu raportul favorabil pentru plecare. Acolo acum administrează (conduc) reparațiile geamurilor etc. . . . conferențiarul Dr. Mirza și frații Haimovici care au fost reintegrați. Scrie și mata la Iași că acum merg și vin scrisori recomandate. Mașina de scris o păstrez ca ochii din cap. Acum continui cu transcrisul. Am pus-o și pe d-ra Berlescu să vă scrie despre facultatea de medicină. Dealtfel pînă la 10 Noiemvrie nu se începe activitatea la nici o școală superioară. D-l Bădărău ii la București. Ce-i cu d. inspector al artelor Em. Serghie ? Mata nu ai primit niciun fel de corespondență după plecarea de aici. Generalul Carp Corneliu e rănit în spitalul militar Sibiu. Sărutări de mînă matale și duduiei Margareta, iar la toți sănătate și răbdare vă dorește

Gh. Agavriloaiei"

Anul 1945 o găsește pe Otilia Cazimir în str. Paris nr. 4, unde mai primește scrisori de la prietenii dragi din Zlatna, și unde, datorită lipsei de combustibil, are de îndurat atmosfera unui exil ovidian. Dar nici situația familiei prof. Agavriloaiei se vede că nu era mai fericită, chiar dacă aveau lemne, căci aflaseră de starea jalnică a casei de la Iași, iar soția acestuia nici măcar nu reușise să meargă pînă la Arad, spre a vedea mormîntul proaspăt al mamei sale. Atmosfera dezolantă de refugiu prelungit, incertitudinea apăsătoare și dorul după meleagul îndepărtat colorează în sumbru acest mesaj :

„21 Ianuarie 1945

Dragă duduie Otilia,

Scrisoarea matale m-a întristat mult că ești așa necăjită și mai ales că stai în frig. Îmi închipui cît este de deprimant asta. Noi aici măcar atîta avem, lemne. Încolo destul de trist, mai ales că și refugiații între ei au început să se sature unii de alții. Fel de fel de intrigi și mizerie. Nu știu cînd vom merge și pe la ruinele noastre. Ce știi de casa matale ? La noi nu au mai rămas decît zidurile, s-a furat absolut tot.

De cît situația care a ajuns aici, aș prefera ceva mai activ, fie și mai rău. Am vrut să merg la Arad să văd măcar mormîntul mamei dar nu pot. Dacă ași fi mai sănătoasă ași fi mai puțin tristă cu toate împrejurările.

Te sărut și te doresc
Maricica"

Așa după cum relatează Aurel Bugariu (colaborator la **Luceafărul** timișorean editat de dr. Aurel Cosma, precum și la alte reviste din țară, cu proze, recenzii și articole) care a cunoscut-o în toamna anului 1944, se pare că scriitoarea a rămas să activeze (pe postul eliberat de Aurel Bugariu) pentru Teatrul Național din Cluj, această instituție părăsind ceva mai tîrziu Timișoara. Atunci s-a mutat în str. Mitropolitului Varlaam nr. 6 (actualmente str. Fucik), de unde a participat la cenaclul patronat de Aurel Bugariu, fapt consemnat astfel în jurnalul său, cu data „simbătă 3 Martie 1945" : „Am avut, la mine, ședința **Asociației scriitorilor români din Banat,** fiind de față președintele Virgil Birou, Gh. Atanasiu, Mircea Bandu, Nistor Prisca, Petru Sfetca, N. Țirioi, Vichente Ardelean, Liviu Jurchescu și o mare surpriză pentru toți, Otilia Cazimir. După ce au citit unii din cei de sus amintiți, versuri proprii, fiind solicitată Duduia Otilia, aceasta a cerut să citesc eu din ultimul său volum apărut în 1939".

Conform relatării aceluiași (Aurel Bugariu) la o altă ședință au fost ca musafiri ai cenaclului Petru Comarnescu și Geo Dumitrescu.

Acolo, în str. Mitropolitul Varlaam nr. 6 din Timișoara, Otilia Cazimir primește următoarea scrisoare redactată de soția lui Constantin Ramadan și purtînd ștampila poștei din Craiova, document relevant asupra prețuirii pe care marele actor o acorda scriitoarei, precum și asupra modului cum acesta fusese primit la Iași :

„Caransebeș 6/VIII 945

Drăguță duduie Otilie,

Regretăm că programul stabilit nu ne-a permis a vedea, apoi că nu vă simțiți bine. Ne-ar fi făcut mare și deosebită plăcere să stăm împreună o oră, două ! Mai bine (de) 66 zile de mers zi de zi în alt oraș – mai avem 14 zile și terminăm. La Iași mi-a părut rău că n-am întîlnit pe duduia Margareta. Costache a avut un succes colosal. S-au încasat 2.000.000 lei. Publicul nu se ducea deloc, la sfîrșit, pînă nu le-a vorbit Ramadan – promițind că va veni des pe la Iași.

Era emoționat, a vorbit cu lacrimi în ochi !

Poate ne vedem cînd veniți în Buc. stăm în str. Silfidelor Nr. 4 – (în fața Liceului Lazăr). Ne-am bucurat mult. Dorindu-vă multă sănătate și numai bine, zicem la revedere și sărut mîna.

Aneta și Costache Ramadan.

P.S. La Iași am întîlnit nepoțica".

Nu mult după aceste rînduri care îi răscoliseră dorul de casă, scriitoarea se întorsese la Iași, fără însă a rupe definitiv legătura cu Banatul, unde se afla fratele Eugen, prietenii din Jimbolia și din Timișoara, care n-au uitat-o, și pe care nu i-a uitat, păstrîndu-le pentru mult timp o amintire luminoasă. Trăind acel puternic sentiment de comuniune cu cei de care se atașase sufletește pe acele meleaguri bănățene, la 31 decembrie 1945, între altele, îi scrie prietenului timișorean :

„Dragă Domnule Bugariu,

Mă simt din ce în ce mai departe de toți, mai singură și mai întunecată. Ați rămas pe celălalt tărîm. Vestea matale e singura de la Timișoara. Pe duduia Zizi o știu ce leneșă e cînd e vorba de corespondență. Dar mă mir de Kato și Olly. – Mi-e dor de toți – de toți cei 13 care m-ați dus la gară, și care ați plîns așa de frumos lîngă vagon(...) Versurile mele de aici nu vor mai fi „funebre" cum spui, nu vor fi deloc. Nu va mai fi nimic... Sunt umilitor de nenorocită. Să nu te miri dacă n-o să primești multă vreme nimic de la mine. E așa de greu de scris o scrisoare. Totul e îngrozitor de greu. Scriu și celorlalți : o singură scrisoare pentru duduia Zizi, Olly, Kato și Nadia. Mă vor ierta și mă vor înțelege. Ce bine era în odăița mea de sus unde, chiar dacă aveam nemulțumiri și necazuri, știam că totul e un provizorat... Plouă, bate vîntul, e umed și urît. Trebuie să pornim după hrană. Mîine e Anul Nou și noi nu avem nimic în casă (...) Îți string mîna prietenește. Anul care vine să-ți mențe curajul, tinerețea și norocul în toate. Încă odată : Noroc !

„Otilia Cazimir"

Și totuși, cu toată această stare depresivă, a intrat în noul an muncind, așa după cum rezultă din rîndurile scrise aceluiași, la 28 februarie 1946, în care, cu aceeași finețe de suflet atît de specifică ei, își justifică amînarea unui răspuns : „Să nu crezi că întîrzierea răspunsului meu e o replică la întîrzierea matale. Nu ți-am răspuns pentru că înainte de a-ți răspunde trebuia să citesc cele două broșuri. Nu ? Și cum am fost într-o perioadă de muncă sălbatică și de mohorală intensă, n-am putut s-o fac pînă în serile trecute.

Spune, te rog, d-lui Mircea Bandu că-i mulțumesc pentru dedicație. Nu era nevoie să-și ceară scuze pentru un gest drăguț de care mi-aduc aminte cu plăcere. – Broșura îmi place pentru că fixează o figură interesantă și care mi-e simpatică... Nu-mi place portretul de pe copertă. E prea dur. E prea „după fotografie". (...) Ce să-ți mai spun ca să nu fie acru și amar ? Timișoara nu mă uită : Îmi scrie duduia Zizi, nu des, dar mult ; îmi scrie cu o prietenie la care nu mă așteptam duduia Nadia. Fetele mai rar, că nu se-mpacă să scrie pe românește : ele vorbesc. Și mi-e așa dor de larma lor veselă ! Zilele astea mi-a scris Pavlușa o scrisoare așa de caldă și de bună că m-a mișcat. Zi-i moldovan ! De la Jimbolia, gazda noastră, doctorul Gheția ne-a scris afectuos și, ca să-și întărească dovada de afecțiune, ne-a trimis un pachet cu... slănină afumată ! Emoționant, nu ?

Mîine e 1 Martie. Am să-mi cumpăr o ață roșie și să-mi anin de ea un mărțișor, ca-n vremurile bune cînd mărțișorul nu însemna o simplă tinichea, ci primăvară, dragoste, nădejde...

Mi-am pus în minte să plec la București pe la 10–12 Martie. Am absolută nevoie. Vreau, printre altele, să-ncerc s-o mărit pe **Dulcineea.**** Apoi edituri, Minister, permanentul pe C.F.R., casa de credit, și multe alte treburi care nu se rezolvă prin corespondență...

Ți-am scris mult. Dacă mi-ai răspunde imediat aș putea să am vești de la Timișoara înainte de 10 Martie, cînd aș vrea să plec.

Cu prietenie, Otilia Cazimir"

Sînt mărturii vii care arată, o dată mai mult, marea capacitate de atașament pe care omul și scriitorul Otilia Cazimir o avea față de oamenii cu care venea în contact, sensibilă la maximum față de fiecare gest al acestora, sinceră și devotată în prietenie, de o promptitudine și corectitudine mai rar întîlnite. Și în același timp, dovezi ale voinței sale de a învinge greutățile, în ciuda momentelor cînd, prea hărțuită de multele necazuri care o împiedicau să scrie în voie, manifesta o anumită descurajare, de fapt mai mult o stare de amărăciune.

HARALAMBIE ȚUGUI

* Fragment din volumul de mărturii și evocări literare „Memoria timpului" sub tipar la Editura FACLA.

** Piesă de teatru de Gaston Baty, tradusă de scriitoare.

CONCURSUL REVISTEI „CONVORBIRI LITERARE"

În cinstea celei de a V-a ediții a FESTIVALULUI DE POEZIE „MIHAI EMINESCU" (Iași, 7–8 octombrie 1977) revista CONVORBIRI LITERARE anunță organizarea unui :

CONCURS

pentru cele mai bune versuri închinate Luceafărului poeziei românești. Concursul se adresează membrilor cenaclurilor literare din întreaga țară (muncitori, țărani cooperatori, studenți, elevi etc.).

Versurile vor fi trimise pe adresa redacției (Iași, str. **Vasile Alecsandri, nr. 8**), dactilografiate în două exemplare, pînă la data de 15 septembrie a.c.

Alexandru Raicu

A STA DE VEGHE

A te simți alături de țărina
in care-s oase calde de viteji ;
a innopta la scurtele popasuri
unde pandurii pururea-au fost treji,

este a sta cu patria-mpreună
la orice pom, la fiece prisacă,
îndemnul ascultindu-i totdeauna
și la mari nunți și-n clipe grele dacă

vre-un nor se-arată -n zare cu furtună
și-n lan lăcuste se abat odat'.
A sta de veghe vajnic, cu credință,
e veșnic a vibra, a fi bărbat.

ȘI ÎN ARAMĂ...

Un imn de august prinde versul
cioplind cu dalta-n piatră veche,
să afle largul, universul.
de cintecul fără pereche.

Îl voi ciopli și-n lemn de munte
cu litere din cronicari,
să spună cind vor fi cărunte
de clipele de zile mari.

Și in aramă voi purcede
să-nsemn luminile de țară,
cum chipurile pe monede
lingă-o inscripție seculară.

La urmă-l voi grava cu focuri
in inimă ca pe o ie,
să scinteie ca din amnaruri
in orice zi, in veșnicie.

Iar imnul va sui in vreme
cit in cuprinsuri vor fi stele,
iluminind cu lumi de raze
conturul plaiurilor mele.

Desen de LIDIA CIOLAC

FINTINA

Mi-a cerut băiatul iar o carte.
„Una mică, cu povești, imi zice,
să mă duc cu zmeii tăi departe
și să-mi cinte-n zori o pitulice".

Ce să-i dau să fie cum vrea el ?
Robinson pleacă din insulă tiptil ;
Țuguilă nu mai e cățel,
Monte Cristo iar este copil ...

El lingă trotuar însă așteaptă
cu o mină prinsă-n buzunar.
Are o privire înțeleaptă,
fruntea-i bate ca un minutar.

Îl observ și-i văd in ochi cum trece
nu știu din ce lume-o veche stea.
„Știu o carte-i spun, ce mă petrece
pretutindeni cind e vreme rea.

Dar e grea ca fierul și betonul,
trebuie s-o citești aci-n grădină".
Și-l petrec tirind incet bastonul
la fintina cu luceferi plină.

„Uite-te, aici e prima filă
l'ndemnai. Iar cind ai obosit
o să-ți simți și fruntea de argilă
fără să ajungi către sfirșit,

incit miine, iarăși, in adinc,
o să vii ca să privești cu sete ;
chiar de ești numai de-o schioapă, țînc,
o s-o deslușești pe îndelete".

S-a uitat la mine clătinind
palmele și s-a înapoiat in stradă.
„E prea grea, mi-a zis, și sint plăpind
s-o termin. Și va cădea zăpadă ...".

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

INTERVIU CU MARGARETA TATU, DUPĂ 26 DE ANI DE PĂPUŞERIE. — Cum trece o viaţă de păpuşar ? — **Cum să treacă ? Cu muncă, cu perseverenţă ...** — Şi cu satisfacţia căror roluri, de exemplu ? — **Aş vrea să încep cu o piesă montată în ultimii zece ani, „Fetele din măr“ în care am jucat două roluri de genuri diferite, roluri ce mi-au pus şi probleme, de interpretare şi de mînuire, deosebite. Aş mai aminti : „Verde mugurel şi floricică albastră“, „O fetiţă caută un cîntec“ — pentru care am luat un premiu special al juriului la Zagreb, „Rochiţa cu figuri“, „Are tata trei băieţi“, „Cosiţe aurii“ ...** — Cum devenea cineva păpuşar, atunci cînd aţi început Dvs. meseria ? — **Trebuia să ai o voce potrivită** (cred că pentru Teatrul de păpuşi e nevoie de o voce aparte faţă de teatrul dramatic), **o condiţie fizică bună, o mare flexibilitate a miinii — mai ales că la început se lucra numai cu păpuşa pe mînă ... Cu mine a fost o întreagă poveste. Am venit de la Alba Iulia, pe lîngă Teatrul de stat de aici era o secţie de păpuşerie, s-a dat un concurs, m-am prezentat ...** — Ce

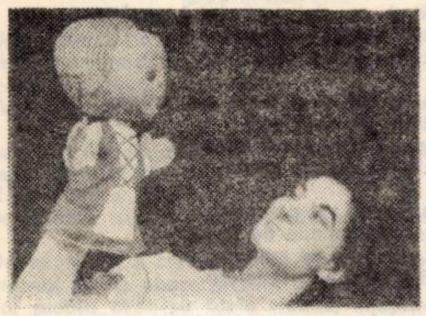

ştiaţi atunci despre păpuşerie ? — **Aproape nimic, adică, ce văzusem prin bîlciuri. Ei, dar s-au făcut nişte paşi imenşi.** — Nu credeţi că prin plecarea Dvs. aşa, pur şi simplu, din Teatrul de păpuşi, se pierde o experienţă? — **Şi eu mă gîndesc că aş mai putea lucra, aş mai putea crea. Mă gîndesc chiar să-mi pregătesc un recital. Oricum, m-am pensionat la 45 de ani şi asta e o vîrstă de plină maturitate.** — Dacă vi s-ar solicita pregătirea unor tinere cadre de care, din cîte ştiu, Teatrul de păpuşi din Timişoara are mare nevoie, ce aţi răspunde ? — **Pe genul meu, Teatrul a rămas descompletat, acesta-i adevărul. Peste cîţiva ani vor ieşi la pensie şi alţi buni şi vechi colegi de-ai mei. Mi-ar pare rău dacă teatrul ar regresa. Aş vrea să meargă înainte. M-aş bucura să pot fi de folos. Dacă e vorba de timp şi ataşament sînt oricînd dispusă să împărtăşesc din experienţa mea. Am văzut în unele echipe de amatori elemente care ar putea fi recrutate. Cred că ar fi indicat ca pe lîngă teatru să se creeze posibilitatea pregătirii unor cadre tinere. S-ar putea apela şi la Florica Teodoru. Dînsa montează la Brăila, la Braşov, în străinătate, de ce nu şi la Timişoara ?** — Ce părere aveţi, există încă în Timişoara mentalitatea că păpuşeria nu e un lucru la fel de serios şi de important ca activitatea pe scena mare ? — **Nu acelaşi lucru se întîmplă la Bucureşti, datorită Teatrului „Ţăndărică“ ?** — De ce ? — **Eu cred că teatrul de aici nu a ştiut să „acapareze“ în suficientă măsură toate categoriile de public. Nu mă refer la preşcolari sau la clasele mici. Dacă ar exista şi spectacole pentru tineret şi chiar pentru publicul matur atunci s-ar schimba această opinie. Mai este foarte mult de făcut. Astăzi un păpuşar trebuie să poată ieşi din trapă, dar, pentru asta, are nevoie de o pregătire completă şi complexă.** — Vă adresez şi Dvs. rugămintea de a formula cea mai dificilă întrebare ce v-ar putea fi adresată, acum. — **Ea s-ar referi tot la munca mea de 26 de ani : ce am simţit în momentul cînd m-am pensionat, cînd m-am rupt, se pare, definitiv, de munca mea ?** — Şi aţi putea să-mi răspundeţi ? — **Vedeţi, toată viaţa am fost un om prea emotiv. Vedeţi, e o întrebare la care aş prefera să nu răspund (A. C. IORDACHE)**

obiectiv

DESPRE UN CENACLU LITERAR (I). Puţine cenacluri din ţară se pot mîndri cu izbînzi ca acelea ale cenaclului **„Semenicul“** din Reşiţa. La recentul festival „Cîntarea României“, cîţiva dintre membrii săi au obţinut succese remarcabile clasîndu-se pe primele locuri la poezie, proză şi montaj literar. Premiile de la o seamă de festivaluri de poezie patriotică se îndreaptă, de obicei, în ultimii ani, către cenaclul reşiţean : premiul întîi al festivalului de poezie patriotică Hercules — 1976 a revenit lui **Gheorghe Zincescu,** precum şi premiul al doilea al Concursului de poezie patriotică „Nicolae Bălcescu“, 1977. Versul amplu al lui Gheorghe Zincescu, cîteodată de o remarcabilă forţă expresivă, recomandă un poet sigur pe mijloacele sale. Exploatînd cu mare siguranţă citatul, colajul, supunîndu-le acestea oricărui editor : **„Fum ! Înşelătoare legănări ale ceţii. Viclean / Duhul verde ori galben ori negru ori alb al aurului iscă năluci / Înşelătoare arome de lapte şi pîine / Vîntul doar şi aducerea aminte / ... / Apa sapă altare, apa, cetăţi. / Arşiţa verii ori trăznetul focuri de veghe / În largile pustietăţi ale fricii. Nimeni. Domn eu ! Apa Neajlovului roşie ...“.** În poezia lui **Nicolae Irimia,** atenţie merită invenţia metaforică, insertul folcloric : poetul încearcă să valorifice, de multe ori cu succes, resursele folclorului din Banat. Un talent de excepţie se anunţă a fi **O. G. Secca,** posesorul premiului special al revistei Orizont, la festivalul de poezie patriotică **Hercules 1977.** Vers de un remarcabil dramatism, valorificat în poeme ample, îl recomandă ca pe un autor de perspectivă. Dacă poeţi ca **Ana Selena** sau **Nicolae Sîrbu,** istorici culturali ca **Ion Crişan** sînt formaţi în alte oraşe, prezenţa lor în cenaclu, certificînd maturitatea acestuia, noile talente apărute aci îşi datorează maturizarea unui climat propice afirmărilor, trebuind să subliniem acţiunea unui remarcabil animator : **Gheorghe Jurma. (VALERIU GANEA)**

ecouri

Muzeul de Istorie al judeţului Caraş-Severin din Reşiţa, instituţie care şi-a cîştigat un binemeritat prestigiu pe plan naţional, prin publicarea valoroaselor volume de studii **„Banatica“** îşi continuă activitatea editorială, avînd în vedere să scoată sub egida sa şi lucrări monografice, pe anumite probleme de importanţă fundamentală pentru „banatologie“, în special, şi pentru istorie şi cultura noastră naţională în general. In acest sens, recent au fost editate lucrările **„STUDII ŞI CERCETARI DE ISTORIE ŞI TOPONIMIE“** de **Octavian Răuţ** şi **Vasile Ioniţă** şi **„EFTIMIE MURGU“** de **Ion Popa.**

Autorii monografiei **Eftimie Murgu** menţionează în cuvîntul introductiv al lucrării că : **„Prezentul volum — modestă contribuţie la cunoaşterea unui crîmpei din trecutul zbuciumat al poporului nostru — se adresează publicului larg cititor şi în primul rînd tinerei generaţii. Deşi este o lucrare de popularizare, autorii acesteia s-au străduit să nu se îndepărteze de adevărul istoric, să prezinte şi să interpreteze faptele cu rigurozitate ştiinţifică“** (p. 11). Lucrarea justifică, într-adevăr, această afirmaţie „pro domo“. Subliniem însă că „modesta contribuţie“ a acestor autori este, pe de o parte, o sinteză de foarte bună calitate a cadrului social-istoric bănăţean din timpul activităţii revoluţionare a lui Eftimie Murgu şi, pe de altă parte, o captivantă „istorie biografică“, prin marcarea momentelor esenţiale ale vieţii marelui paşoptist. Avînd o înţelegere clară asupra mecanismului frămîntărilor epocii, figura lui Eftimie Murgu este conturată, în contextul istoric, în întreaga sa complexitate, reliefîndu-se convingător dramatismul vieţii conducătorului Revoluţiei de la 1848-1849 în Banat. Dimensiunile acestui dramatism sînt reflectate de împrejurarea că : **„Murgu a intuit de timpuriu pericolul învrăjbirii naţionale, dar s-a lovit mereu de neîncrederea fruntaşilor revoluţionari unguri, care vedeau în el un element periculos, un atentator la integritatea şi unitatea statului maghiar. Pe de altă parte, Curtea din Viena nu i-a iertat niciodată poziţia sa profund antirăzboinică, lupta sa dîrză pentru răsturnarea regimului absolutist. Drept pentru care i-a rezervat martirajul închisorilor“** (p. 11).

Numeroasele citate din diverse materiale documentare incluse în monografie (fără trimiterile bibliografice ; — de altfel, doar lipsa notelor îi conferă acestei cărţi caracterul de lucrare „de popularizare“) sînt „miezul viu“, de o deosebită consistenţă, grăitor de sine, în demersul prezentării exegetice. Totodată, citatele respective suscită interesul cititorului de a parcurge cel puţin o parte din lucrările consemnate de autori în lista de bibliografie selectivă. **(AUREL TURCUŞ)**

top

CORESPONDENŢA ; Schrimpf Harald : Numele celui ce interpretează SLOW DOWN este JOHN MILES. Piesa amintită cît şi cea care dă denumirea albumului pe care aceasta apare — STRANGER IN THE CITY — a fost difuzată în programele muzicale ale **posturilor noastre** de radio încă din primăvară ; **Angela Ilia** — Mangalia : BONEY M. apare în Top deocamdată cu SUNNY, o piesă lansată cu ani în urmă de BOBBY HEBB ; **Secară Teodor** — Bihor : Piesa care-l evocă pe ILIE NĂSTASE poartă titlul DEAR NASTY şi e interpretată de SIR SOUL ORCHESTRA. Ulterior, aceasta a fost preluată şi de alte formaţii ; **Jinga Dan, Jinga Valentin :** Apreciez intenţia voastră de a impresiona Top-ul. Mai scrieţi ; **Gheorghe Dinovici** — Arad : Denumirea trio-ului canadian BACHMAN TURNER OVERDRIVE include chiar numele proprii ale componenţilor ; **Nelu Bistrian :** Din păcate, grupurile PUNK nu aduc nimic nou pe plan strict muzical. Ba cred că acestea torpilează Rock-ul contemporan cu producţii stereotipe, tributare unor şabloane uzate (cu excepţia formaţiilor TELEVISION şi DICTATORS). Aşa că, zic, pînă în momentul de faţă, mai mare reclama... SILVER CONVENTION activează în R.F.G. In componenţa grupului intră PENNY Mc LEAN, RAMONA WULF şi LINDA THOMPSON. PENNY Mc LEAN a mai cîntat cu formaţiile LES HUMPHRIES SINGERS şi LOVE GENERATION. Renaşterea Rock — „ROCK REVIVAL“ — a trezit nu numai interesul pentru ceea ce s-a cîntat în trecut, ci şi pentru cei ce au servit exemplar această muzică. CHER (Cherylyn La Piere, n. 20 mai 1946 în EL ENTRO-HOLLYWOOD) debutează în 1965 alături de soţul ei, Sonny Bono (cuplul Sonny & Cher) cu „I Got You Babe“. **TOP-UL SĂPTĂMÎNII : Secţia română :** 1. Jurămînt — NICU ALIFANTIS ; 2. Prietene — TAVI ŞTEFĂNESCU şi EUGEN IOSIF ; 3. Omul e valul — PROGRESIV TM ; 4. Amintire cu haiduci — VALERIU STERIAN ; 5. Cheamă lumina — ROMANTICII : **Secţia străină ;** 1. Hotel California — EAGLES ; 2 Sound And Vision — DAVID BOWIE ; 3. Sunny — BONEY M. ; 4. How Much Love — LEO SAYER ; 5. Sir Duke — STEVIE WONDER. **(PETRE UMANSCHI)**

echo

Am primit la redacţie „RITMURI HUNEDORENE“ — august 1977, supliment politic-social-cultural editat de ziarul „Drumul socialismului“ în colaborare cu Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă — Hunedoara. Un număr (ne permitem să-l considerăm ca pe o adevărată revistă, înainte de toate pentru strădania editorilor săi de a cuprinde, în cele şaisprezece pagini, suflul unei spiritualităţi) dedicat Marii noastre Sărbători Naţionale, evenimentelor la zi din viaţa oamenilor de pe aceste meleaguri. Din amplul sumar reţinem evocările istorice (R. Ciobanu, Gh. Pavel), o seamă de reportaje despre viaţa minerilor şi siderurgiştilor hunedoreni, precum şi multele pagini oferite artei şi literaturii, şi înainte de toate poeziei. O sinteză : „Cîntarea României“ — Competiţia inteligenţei tehnice în festivalul muncii şi creaţiei (I. Cioclei) şi o „masă rotundă“ : „Inalta responsabilitate a artistului“ (C. Drozd), la care iau parte scriitorii şi artiştii N. Chirică, N. Gherghe, Iv Martinovici, L. Oros, şi N. Adam, conturează ideea a ceea ce am numit — specificul unei spiritualităţi. Cronica de film (Lucia Liciu), recenzia de carte, convorbirea cu un autor de carte tehnică, literatura originală, poezie şi proză, precum şi pagina sportivă (N. Stanciu, V. Păţan) completează cadrul „Ritmurilor hunedorene“. Dintre semnatari evidenţiem cîteva nume de prestigiu precum un Radu Ciobanu, Iv. Martinovici, Neculai Chirică, Dumitru Dem. Ionaşcu, Eugen Evu, Valeriu Bârgău. Un număr, pe linia frumoaselor tradiţii culturale ale acestei vetre de ţară. **(MATHEI ITTU)**

film

Filmul **„Orfana“** merită să fie văzut cel puţin din două motive: fascinanta evoluţie, în faţa aparatului de luat vederi, a unui copil şi felul în care **Sandor Sára,** unul dintre cei mai importanţi operatori din cinematografia maghiară, ştie să filmeze pusta.

Pornind de la o nuvelă a lui **Móricz Zsigmond,** apărută în 1940, şi a cărei acţiune se desfăşoară în perioada anilor '30, într-o lume a mizeriei şi a setei de îmbogăţire, regizorul **László Ranódy („Fii bun, pînă la moarte“, „Drama ciocîrliei“),** realizează o ecranizare liberă, dar care păstrează însă caracterul liric şi totodată tragic al premisei literare.

„Orfana“ este, cred, mai întîi de toate, un film despre invulnerabilitatea inocenţei. In ciuda modului în care este tratată — bătaia, umilinţa, munca grea fac parte din viaţa de fiecare zi, — **Csöre,** orfana, rămîne nealterată sufleteşte, bunătatea şi seninătatea ei fiind imense şi de neînvins. De neînvins, într-un mediu în care lipsa de omenie ajungea uneori pînă în pragul sadismului.

Lászlo Ranódy, fericit inspirat, a ştiut să găsească, să aleagă pe această fetiţă numită **Zsuzsa Czinkóczi,** tulburătoare întruchipare a gingăşiei omeneşti şi care reuşeşte, cu dezinvoltura proprie vîrstei, să dea un adevărat recital actoricesc.

Ca om al cîmpiei, nu poţi să nu iubeşti cîmpia. Şi Sandor Sára, remarcabil artist al imaginii, transpune aproape şocant, pe peliculă, cu o dragoste molipsitoare, o pustă aflată în plină explozie vegetală şi în care Csóre apare aidoma unui personaj de poveste

Anul trecut, „Orfana“ a fost distins cu premiul pentru regie la Karlovy-Vary iar Zsuszei Czinkóczi, i s-a decernat „Placheta de aur“ pentru interpretare la Teheran.

Între 15 şi 18 septembrie, „Orfana“ va rula la cinematograful „Arta“. **(IOSIF COSTINAŞ)**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). NICOLAE STOICA DE HAŢEG (1751-1833). S-a născut la Mehadia, ca fiu al preotului transilvănean Athanasie Stoica, venit la Mehadia din Ţara Haţegului. La vîrsta de şase ani, a fost dat la şcoala românească existentă în localitatea natală, apoi pe rînd, la Timişoara, învăţînd carte la şcoala sîrbească, la cea germană şi la cea latină. În 1776, a urmat la Viena, împreună cu Teodor Iancovici, cursul de „normă“.

Organizatorul **Graniţei militare române din Banat,** colonelul Papilla, a dorit să-l facă ofiţer, dar familia s-a opus acestui lucru, dorindu-l învăţător sau preot. Colonelul Papilla, care îl aprecia în mod deosebit, l-a propus pentru numirea de învăţător la **„şcoala nemţească de normă“** din Bozovici, însă Comandamentul militar bănăţean a condiţionat numirea de trecerea la religia romano-catolică, ceea ce Stoica a refuzat. În 1792 a fost numit protopop de Mehadia. În două rînduri îl vedem şi în funcţia de director al şcolilor naţionale din regimentul grăniceresc româno- ilir (1792 şi 1829). A fost şi difuzor de cărţi româneşti. In 1813, de exemplu, avea spre vînzare **Istoria pentru începutul românilor în Dachia,** de Petru Maior, sfătuindu-i pe poporenii din protopopiatul său **„să le luaţi, să le citiţi şi să le ştiţi“.**

A fost şi arheolog şi numismat, poate cel dintîi român cu activitate de acest fel la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. Cu ocazia călătoriilor sale la Mitropolia **Carlovăţ,** l-a cunoscut pe Iovan Raici, primul istoric al popoarelor iugoslave, pe învăţatul transilvănean Dimitrie Eustatevici, pe Dositei Obradovici. Avea bibliotecă bogată, cu lucrări în limbile română, sîrbă, latină şi franceză, majoritatea fiind cărţi de istorie. A scris el însuşi sau a tradus, singur sau în colaborare : **Cartea de mînă a dascălilor, Scurtă istorie a Banatului** (în germană), **Sîrbii din Banat** (în sîrbă), **Faptele lui Hercule, Viaţa lui Alexandru cel Mare, Cronica districtului Mehadia** (în germană), **Cronica Banatului.** Aceasta din urmă este şi opera de căpetenie a lui Stoica de Haţeg şi a apărut în anul 1969 în colecţia **„Cronicile medievale ale României“,** editată de Academia R.S. România. **PAUL IORGOVICI** (1764-1808), născut la Vărădia, judeţul Caraş-Severin Strămoşii lui au emigrat din Transilvania în Ţara Românească în secolul următor. Tatăl său, preot la Vărădia, avea situaţie materială frumoasă. Paul a făcut şcoala primară parte în familie cu un învăţător plătit de tatăl său, parte la Vîrşeţ, unde a învăţat limbile germană şi sîrbă. Gimnaziul l-a făcut la Seghedin studii de filozofie şi drept la Bratislava Pesta şi Viena Şi-a continua studiile la Roma (3 ani), la Paris (2 ani) La Londra a stat 11 luni în serviciu la Curtea regală Inapoiat acasă, a funcţionat doi ani în calitate de concepist la Curtea împărătească apoi, în 1796, s-a stabilit în Banatul său, activînd ca jurisconsult şi — în sfîrşit — ca profesor de latină.

A lucrat la un dicţionar în patru limbi (română, germană, franceză, latină) pe care n-a ajuns să-l termine. După moartea sa supită a continuat acest dicţionar nepotul său de frate Iosif Iorgovici, doctor în filozofie profesor la şcoala pedagogică din Arad, dar dicţionarul tot n-a ajuns să fie terminat. În lucrarea **Observaţii de limbă românească** (Buda, 1799), susţine originea latină a limbii române şi fixează unele principii cu privire la modul cum trebuie constituită terminologia ştiinţifică românească — prin împrumuturi şi prin formarea de cuvinte noi cu mijloace proprii.

A fost un iluminist român de orientare radicală, unul dintre primii lingvişti români puristi. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU)**

arta amatoare

LA VALEA LUI LIMAN, în 21 august, iubitorii cîntecului şi jocului popular românesc au putut aplauda pe artiştii amatori de la Clubul **„Banatul“, Electrotimiş, ILCHIM, Întreprinderea de morărit şi panificaţie, IMCMA, IMAIA, OJT, „Bumbacul“,** care au susţinut un bogat program artistic. Un plus de culoare şi prospeţime au fost aduse de formaţia de dansuri populare a clubului „Banatul“ — instructor **Ion Todica,** precum şi soliştii vocali care au prezentat melodii populare bănăţene şi din alte zone folclorice din ţară : surorile **Tomoş, Vasile Popa, Ioana Trandafir, Ion Iştfan, Gheorghina Marcu.** Fragmentele din programele de brigadă au adus zîmbet şi voie bună, cucerind aplauzele publicului ; **ILCHIM, IMAIA, IAEM, Întreprinderea de panificaţie şi morărit, OJT, ICSMA** — instructori ; **Gheorghe Popescu, S. Tomiţă, I. Buibaş, V. Muscan.** Grupul vocal instrumental, condus de **Anton Matis** şi grupul folk de la Întreprinderea Bumbacul — au reuşit să creeze momente muzicale, antrenînd la o horă sutele de oameni ai muncii aflaţi la odihnă în aceste pitoreşti locuri. Cei peste o sută de artişti amatori ai comitetelor de sindicat din municipiul Timişoara au reuşit să dea un aer sărbătoresc fiecărui număr din spectacol, să aducă pe estrada aflată în aer liber cîntecul şi voia bună. **(EMIL ŞAIN).**

panoramic

● **ZIUA PADEŞULUI** se sărbătorea, cu ani în urmă, la cabana „Căpriorul“ de lîngă Nădrag, din iniţiativa lugojenilor. Era mai mult pretextul unor manifestări sportive (concurs de orientare turistică) şi participau mai ales tinerii. Accepţia acestei ZILE a cîştigat, cu timpul, noi dimensiuni ; în acest an formaţii artistice de amatori din Lugoj au apărut pe scene improvizate, la cabană şi în comuna de la poalele Padeşului, sub egida unui timp excelent. Spectatori de toate vîrstele au sosit cu maşinile ori au preferat ascensiunea, prin pădure. Aşadar, artă şi sport, reuşită fructificare a unei iniţiative mai puţin obişnuite. Spectacolul a fost bogat şi divers de la muzica de fanfară (formaţia I.T.L.) la aceea uşoară (Clubul tineretului şi mai ales „Betta“, o apariţie remarcabilă, cu aparataj bine pus la punct), urmînd numeroase brigăzi artistice (despre care am mai amintit în referirile la şirul de manifestări ce au loc la „Valea lui Liman“), ansamblul de notorietate „Lugojeana“, formaţia de estradă, (această nouă formulă de a face muzică şi umor la Lugoj, genul bucurîndu-se de interes în rîndul locuitorilor acestui municipiu), şi ea avînd o elevată ţinută. In general, o organizare bună, răspunzînd cerinţelor unor oameni deprinşi să trăiască într-o ambianţă a emulaţiei artistice de masă. ● Tot la Nădrag, activează în aceste zile o tabără de creaţie literară — cei mai buni condeieri din cenaclurile timişene — care se bucură de participarea scriitorilor Ion Arieşanu, Aurel Turcuş şi Gheorghe Ardeleanu. Realităţile unui centru siderurgic vor constitui subiecte de discuţie, de inspiraţie. ● La R e z e r v a ţ i a de arhitectură populară bănăţeană a Muzeului Banatului din Timişoara : se lucrează la transferul unor obiective de interes, precum şcoala din Bîrna, au loc demonstraţii de olărit cu vînzare, la casa de olar adusă din Jupîneşti ; mai mulţi etnografi se află acum pe teren pe clisura Dunării. ● „Proză şi reflexivitate“ este titlul celei de-a doua cărţi semnate de criticul Cornel Ungureanu. Apariţie în cadrul editurii „Eminescu“. ● Galeria de artă din centrul Timişoarei găzduieşte expoziţia graficienei Nora Novak şi-a sculptorului Dumitru Palălău ● La Muzeu se pregăteşte o expoziţie memorială Tiberiu Brediceanu, realizată cu sprijinul dirijorului şi compozitorului Mihai Brediceanu, care a făcut importante donaţii în acest sens. In toamna aceasta, cu prilejul vernisajului, va avea loc şi un concert sub bagheta prestigiosului muzician. ● O ştire, nu culturală, dar interesantă, extrasă, din presa timişoreană : vînătorii timişeni, m e m b r i ai A.J.V.P.S., fireşte, au fost prezenţe remarcabile la un Concurs de vară din Franţa (Marsilia) obţinînd opt medalii de aur pe seama mistreţilor şi-a căpriorilor, ca trofee premiate. **(L. BURERIU)**

medalion

LUMINIŢA ARDELEAN ALMAJAN, aflată la a treia sa expoziţie personală se numără deja printre tinerii plasticieni ai Timişoarei Recenta expoziţie de portrete de la Bastion reuneşte o suită de piese remarcabile prin cromatica lor îndrăzneaţă, prin varietatea caracterelor subiecţilor, caractere surprinse în dinamica lor. **Luminiţa Ardelean Almăjan** dovedeşte nu numai o bună

„ADOLESCENŢA“

strunire a penelului şi însuşirea unor indispensabile lecţii ale şcolii de pictură din Timişoara, ci şi o disponibilitate de filtrare a particularităţilor afective şi caracterologice ale individului uman, spre o inedită împlinire plastică.

Tînăra profesoară de desen se află, desigur, la începutul carierei sale plastice (mă gîndesc la unitatea stilistică a lucrărilor, dar cele mai bune dintre ele prefigurează viitoarele ei izbînzi). Cu această expoziţie, **Luminiţa Ardelean Almăjan** a păşit în mod cert spre profesionalizare **(I. V.)**

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

Cu Nicolae Dogariu

EROU AL MUNCII SOCIALISTE

DIRECTOR LA I.A.S. GIARMATA

(Urmare din pag. 1)

ciurucurile ? Crezi tu că n-am văzut destui agronomi buni, de cînd sînt ? Aici, pe vremuri, erau numai 7 intelectuali şi cei din sat erau doar vînzători de legume. Or, azi, ei au o altă optică şi o altă viaţă. Vor să ajungă cineva. Ceva ancestral s-a schimbat şi în viaţa satului. Ceva vechi s-a răsucit în viaţa de aici. Omul caută un loc al său omenesc sub soare.

– Cum vă manifestaţi de obicei în greutăţile vieţii ?

– În tinereţe mă revoltam, mă agitam, sufeream. Acum mi-am cîştigat un calm. Nu ştiu cu ce preţ. Azi dorm o noapte şi a doua zi iau măsura cea mai bună. La nervi, faci greşeli. Deşi sînt un temperament nervos, mă stăpînesc.

– Aţi fost pus, prin natura muncii, să scoateţi pe oameni din unele mari încercări ...

– Aveam un bătrîn, muncitor bun, moş Loris. Lucra la unitatea de la Pişchia. El a trimis un brigadier prin ţară să-i aducă muncitori la fermă. Însă l-a pontat moş Loris ca şi cum brigadierul ar fi fost la lucru. L-a plătit fără să lucreze. Deci, fals în acte publice. Putea face 3 luni închisoare. El vine la mine şi plînge. Era corect, cinstit, muncitor, dar putea face puşcărie pentru greşeala aceea. Vorbesc cu Miliţia, cu cei cu răspundere, le spun că au fost o mie de lei prejudicii, dar am cîştigat 600.000 lei în producţie cu oamenii aduşi. M-au ascultat şi, la tribunal, la recurs, i-au dat pedeapsă cu suspendare, după ce le-am demonstrat calităţile omului care greşise, dar o greşeală tot pentru a-şi face datoria. Bătrînul a plecat la ELECTROMOTOR, dar, într-o bună zi, am mers la el şi i-am spus : „Moş Loris, eu am încredere în dumneata şi am nevoie de dumneata. Nu vii magazionier la mine ?" El a lăsat şi transferul şi tot şi a venit aici la mine.

– După ce „formulă" proprie apreciaţi oamenii, prietenii ?

– După formula numită omenie. Îi tratez pe toţi cu încredere pînă la proba contrarie. Nu doresc să privesc pe nimeni în mod deformat, de la bun început. Asta e periculos. Îmi amintesc din primele mele zile de director. Ni s-au cerut nişte caracterizări. Şeful cadrelor, din acei ani, a venit cu ele la mine. Din toate hîrtiile scrise de el reieşea că toţi oamenii ne sînt duşmani. Eşti dumneata singur cinstit şi ceilalţi toţi sînt duşmani ? I-am întrebat. Era în anul 1955 şi astfel de formule se mai aplicau. L-am trimis pe respectivul la nişte alegeri sindicale la Pişchia. Primesc seara un telefon, prin care mă întreabă el ce face şoferul meu. De ce ? am zis. Sînt aici la Pişchia, zice el am terminat şi n-am cu ce să vin înapoi. Trimit maşina, i-am zis. În noaptea aceea, trebuia să îmi fete o vacă, cea mai bună, la ferma de la Pişchia, şi nu voiam s-o pierd. Aşa că m-am dus şi eu acolo şi am stat lîngă ea pînă pe la două noaptea. Cînd m-am întors, am dat în maşină de o damigeană mare şi de un sac şi l-am privit aspru pe amicul ce fabrica hîrtii, avînd o discuţie cu el, asupra principialităţii. La şedinţa ce a urmat, el ne-a aruncat carnetul de partid. N-ai nevoie de el ? I-am întrebat. Mai bine, că nu merită să stea carnetul lîngă inima unui asemenea om.

– Se pare că aţi avut destule conflicte şi aţi trecut prin multe.

– Cine nu are, nu-i om. Am avut şi eu luptele mele. La început era aici o debandadă de plîns. Stăteau toată ziua la taifas şi, cînd îmi auzeau trăsura venind, fugeau. I-am luat şi i-am întrebat : Ce fugiţi, mă, ca la şii ? Şi am pedepsit cîţiva. La cămin, o brigadă compusă din cîţiva din cei loviţi mi-au şi compus un cîntec, pe un text în care se plîngea mai ales un brigadier că i-am făcut rău. Atunci m-am dus la el. Prima oară l-am prins dormind. A doua oară îşi săpa fasolea proprie. A treia oară era plecat. I-am spus : Nea cutărică. Fii om ! Fii corect ! Nu trişa cu mine, că şi eu vreau să fiu corect cu dumneata ! Eu nu trişez !

– Aţi ţinut vreodată la funcţie ?

– Cred că nu, ci mai de grabă la demnitatea de om.

– Ce agricultură se practică în Banat ? Avem o supremaţie a pămîntului sau o supremaţie a muncii omului ?

– E greşit să credem că am avea noi cine ştie ce pămînt deosebit. Nu avem decît puţin cernoziom. S-a creat însă o tradiţie agricolă aici în Banat, asta e, dar nu faptul că pămîntul ar fi aici mai bun decît prin alte locuri. Sînt pămînturi bune pe la Sînnicolau, Tomnatic, Grabaţi, e adevărat, dar avem şi destul podzol şi fertilitatea nu e cea mai bună şi dacă am scos producţii mari, asta a fost pentru că am făcut şi desecări şi am muncit bine, în general. Să creşti de 7 ori, adică, de la 700 kg. la hectar, să ajungi la 4–5.000 kg. este un salt extraordinar, pe o suprafaţă mare. Sigur, cînd vom avea şi la grîu, ca la porumb, un grîu cu 5 boabe în plus, cum se spune, atunci va fi altceva.

– Ce moştenire vreţi să lăsaţi celor mai tineri ?

– O satisfacţie a vieţii mele a fost să aşez întotdeauna omenia pe primul loc. În acest sens, cred că am încercat să fac o şcoală de ... oameni. Cred că orice inginer tînăr de azi mă va putea mîine înlocui. Şi mulţumirea mea e deplină văzînd că pot lăsa în urmă oameni deosebiţi, cadre tinere exigente, pricepute, omenoase ...

– Aţi greşit mult în viaţă ?

– Atîtea greşeli am făcut, că nu le-aş putea plăti nici cu salariul, dar, printre greşelile mele, am adus şi beneficiile de rigoare, ele putînd fi socotite în valori materiale ; altele, în valori sufleteşti. În orice caz, experienţa vieţii mele am cîştigat-o doar în focul activităţii, din aceşti peste 25 de ani de muncă depusă aici, la naştereo şi maturizarea Giarmatei.

– De la cine aţi deprins ceva învăţătură, pentru propria dumneavoastră existenţă ?

– Din toate am luat ceea ce mi s-a părut bun. De la pămînt am învăţat să-l lucru. El e cea mai fidelă oglindă a noastră. Pămîntul e bun. Ne ţine pe toţi. Chiar dacă nu o merităm toţi. El mi-a acaparat viaţa de zi cu zi în aşa măsură, încît n-au avut decît foarte puţin parte de mine copiii şi familia. N-am plecat cu băieţii mei niciodată nicăieri, deşi ei mă chemau, mă rugau în fiecare vacanţă. Nu aveam însă timp niciodată pentru ei. Cînd unul din ei a terminat liceul, premiant pe liceu, i-am spus, ca o recompensă : Hai, tată, să plecăm noi undeva, amîndoi ... Acum e prea tîrziu, mi-a spus copilul, privindu-mă atît de dojenitor încît mi-au dat lacrimile.

– Cum va fi oare agricultura viitorului ?

– Azi îmi pare rău că pe nici unul din cei doi băieţi nu l-am făcut agronom. Greutăţile începutului, prin care am trecut eu, m-au speriat. Dar azi ştiu cum va fi viitorul. El va aparţine chimizării, mecanizării, ca în marile agriculturi ale lumii. Greutăţile vor fi infime. Cînd am intrat în Gostat, n-aveam nici măcar o şa pentru cal. Puneam pătura şi gata. Acum avem maşini cu radio-recepţie. Din maşină stai de vorbă cu toate fermele. Aceasta este istoria unei agriculturi care, de la plugul de lemn, în treizeci de ani, a ajuns aici unde se vede. Unde va ajunge, prin munca intensivă a viitoarelor decenii ? Departe ! Acesta este şi va fi de altfel şi visul agriculturii româneşti de mîine.

– Îmi puteţi povesti despre o mare satisfacţie împlinită ?

– Tatăl meu, fierarul, îmi spunea, cînd eram copil : Mă, dacă vei putea să vezi şi tu lumea, să umbli vandra, ce bine ar fi ... Ceva s-a adeverit din prezicerea lui. Am văzut ceva din lume. Ba am trecut şi prin faţa Parlamentului din Budapesta, pe unde trecuse tatăl meu, după război, de s-a mirat, pe dinafară, de el. Eu am urcat treptele Parlamentului şi am asistat, cu o delegaţie agrară românească, la o recepţie. Şi, acolo, am avut, poate, întîia oară, o mică mîndrie ce-mi umfla pieptul : Tată, îmi spuneam, unde eşti, să-ţi vezi feciorul ! Da ! Poate că am fost chiar prea bine răsplătit pentru o viaţă de om.

– Ce nevoie are un om să fie numit om adevărat ?

– Să ajungi cineva e mai uşor. Să te menţii, e greu. Să ajungi însă un om adevărat e şi mai greu. Facem mulţi agricultură, dar să faci şi educaţia omului e tare greu. Şi ca s-o faci altora, mai întîi, trebuie s-o ai tu. La începuturile mele, (vedeţi că mereu mă întorc la ele) prima mea întrebare venind aici a fost : unde-i căminul de copii ? Director era un fotbalist. În sala mare erau mingi, pentru antrenamentul fotbalistului. Copiii se tîrau printre scaunele rupte. Femeile, ia-le de unde nu erau. Am văzut asta şi am suferit. Am tencuit pereţii. Am adus mobilă. Am pus femeile de serviciu şi educatoarele la treabă, că altfel le dau afară. Şi am chemat toate mamele cu copii între 3–6 ani. Şi, fiindcă unele se temeau că le dăm copiilor „educaţie comunistă", le-am spus în mod serios că pe cea care nu-şi aduce copilul, o dau afară. Acum avem două cămine de zi şi unul săptămînal. I-am adunat de pe şanţuri, acum 25 de ani, pe copii, ca să înveţe să trăiască într-un cămin. Azi, oamenii vin să mă roage să-i primesc la lumină, la căldură, lo covor persian ...

– Ce v-a învăţat activitatea asta de 25 de ani ? Cum trebuie să fie un conducător ?

– Să impună respect. Un conducător nu e nevoie să stea la coada vacii şi la coada găinii. El poate sta şi la un birou frumos. El trebuie să gîndească, să acţioneze, să dirijeze. E adevărat că, aproape întreaga mea viaţă, s-a scurs în acest birou. De aceea mi-a plăcut întotdeauna să arate omeneşte. Fără a-mi face din el o redută de neatins. Dar am vroit ca oricine a intrat la mine, de la omul de rînd la ministru, să se simtă bine. Uneori, noaptea tîrziu, cînd mă prinde singurătatea aici, şi n-am nici de mîncare, nici de nimic, fug pînă la doctorul Olaru, din vecini. El mi-a dat odată mie hrana lui, carne friptă, o portocală, iar el a mîncat o coaje de piine. El, căruia i-a pus odată o femeie o sută de lei în halat, că i-a salvat copilul, a luat copilul, a doua zi, şi i-a cumpărat pantofi cu 128 de lei. El, un prieten nocturn, doctorul Olaru, numit de oameni „medicul fără arginţi", ca şi mine legat tot cam de atîţea ani de aceste locuri ...

– Ce se uită şi ce nu se uită într-o viaţă de om ?

– Cele urîte se uită. Se reţin cele frumoase. Aşa a fost şi cu viaţa mea. **Se pare ...**

prietenii revistei „orizont"

CENACLUL „PORŢILE ZĂRANDULUI" GURAHONŢ (JUDEŢUL ARAD)

Cenaclul **„PORŢILE ZĂRANDULUI"**, condus de prof. **ION GIURA** şi avînd ca secretar pe **GHEORGHE ŞERB** îşi desfăşoară activitatea pe mai multe secţii : Creaţie literară, Poeţi ţărani, Creaţie plastică, Folclorişti, Etnografie. Dintre membrii de bază ai cenaclului fac parte : **George Pocşoară** (poet-ţăran), **Ioan Mihiţ, Ioan Tăbîrcă** (inginer şef al C.A.P. Gurahonţ, un epigramist cu aplomb şi umor), profesoara **Doris Dan**, precum şi mai tinerii, **Dorel Bacoş, Horia Şerb** şi **Teo A. Tudur** (care a publicat, deja, versuri în mai multe reviste literare din ţară). Am întîlnit în versurile lor dragostea pentru ţară, pentru locul natal, naturaleţea expresiei şi, adeseori, filonul poeziei adevărate. Iată mai jos cîteva litere înflorite cu sîrg şi dăruire, într-un sat contemporan, într-un sat în care umbrele lui Horia şi Iancu au rămas reperele diurne ale unor oameni mîndri şi iubitori de frumos.

ION VELICAN

UMERII MAMEI

Pe umărul dinspre toamnă,
Unde trebuia să-nflorească o aripă,
am strîns o povară. Şi asta înseamnă
că nici-o pasăre aici nu mai ţipă.

Pe umărul dinspre vară,
ce trebuia să-nflorească senin,
am strîns o altă povară,
'nălţată din geamătul pulberii, lin.

În miezul pur şi frenetic
ca-n rană, privirea pierdută-n adînc
mi-a rătăcit umărul drept şi cel stîng.

Pe cînd mîna mamei frînge o azimă,
Eu simt o umbră cum fruntea mi-o reazimă.

DORIS DAN

BLESTEM

Străinul frate
Fugit din cetate,
Blestemul să-l prindă
De grindă, în tindă,
Străină şi depărtată
Şi rău blestemată.
Iar pîinea străină,
Din neagră făină,
Să-i fie sărată,
De lacrimi udată,
Să-i steie în gît
Prefacă-se scrum ;
Leacul să-l doară
Dorul de ţară.

HORIA ŞERB.

IUBESC ACEST PĂMÎNT !

Iubesc acest pămînt,
Sfinţit cu sînge strămoşesc.
Ne este leagăn şi e sfînt,
Pămîntul nostru românesc.

L-am moştenit de la străbuni,
Ce l-au păstrat prin lupte grele ;
L-au apărat de turci, de huni,
Pămînt sfinţit al ţării mele.

Românii fruntea n-au plecat vreodată.
Dreptate sfîntă au cerut ;
Acei care-au gemut sub cnut —
Martirii noştri, ce-au fost traşi pe roată.

Iubesc, mi-e drag acest pămînt,
Ne este leagăn şi e sfînt,
Pămîntul nostru strămoşesc,
Sfinţit cu sînge românesc.

IOAN MIHIŢ

DESCOPERIRE

Am luat tăria norilor,
să zbor în adîncul cerului
şi căldura soarelui,
să topesc gheţarii inimilor.
Am luat misterul nopţilor,
ca să pătrund prin el pînă la stele
şi măreţia munţilor,
ca să cred în mine.
Am luat foşnetul pădurii
şi vuietul cascadei,
ca să ascult tăcerea stîncilor.
Şi am mai luat ecoul peşterilor
şi susurul izvoarelor,
ca să găsesc
CUVÎNTUL.

DOREL BACOŞ

AU RĂMAS PIETRELE

Tremur, ascultîndu-mi străbunii
întorşi în mormînt
din chinurile roţii ...
Urmaşii lui Horia.
cu braţe de fier,
şi sănătatea pămîntului
o scobesc din piatră,
curmînd scurgerea apelor dure
peste obrajii atîtor morţi.

Odihna lor se adăposteşte
în braţele mişcate
prin fluviul istoriei,
pe care atîrnă dorul anilor împliniţi
şi cîntul din tulnic.

TEO A. TUDUR

Critica literară şi promovarea valorii

(Urmare din pag. 1)

(şi de unii respinsă, neglijată, anulată), ideea sintezelor în literatura actuală se impune cu aceeaşi tărie cu care literatura şi-a impus vitalitatea şi valoarea. Sinteza este modalitatea superioară prin care se selectează valoarea, ordonîndu-se şi din perspectiva „istorică". S-a observat că „valorile sînt un rezultat al procesului istoric de evaluare, proces pe care la rîndul lor aceste valori ne ajută să-l înţelegem". (R. Wellek – A. Warren – Teoria literaturii). Sinteza, ca sistem critic de cuprindere a valorilor, poate fi realizată de cei care practică critica foiletonistică, curentă (şi despre care se vorbeşte, uneori, cam prea doct şi distant), sau de alţi critici literari. Este totuşi interesant de consemnat că sintezele pe care le avem despre poezia şi, parţial, critica actuală se datorează unor critici ce profesează foiletonul şi, mai ales, unor critici aparţinînd generaţiei tinere. Astfel stînd lucrurile, ni se pare greu (dacă nu imposibil) de acceptat fixarea valorii criticilor literari după ... vîrstă. Ca şi cînd ar trebui trecut un anumit prag cronologic pentru a se acorda „investitura" de critic literar. Calitatea şi valoarea unui critic literar sînt date de calitatea şi valoarea lucrărilor sale, ca parte din sistemul de valori al literaturii.

Critica literară ar trebui să acorde o mai mare atenţie promovării valorilor din rîndul debutanţilor, dar revistele noastre (cu excepţii) se ocupă sporadic de comentarea cărţilor aparţinînd debutanţilor. Debuturile sînt numeroase în ultima vreme. Trebuie departajat şi aici între valoare şi lipsa valorii. La aceasta se adaugă influenţa ce o poate avea atitudinea criticului pentru viitorul drum al tînărului scriitor. (În ce ne priveşte, am apreciat, de la început, rubrica Prima verba, considerînd că acţiunea lui Laurenţiu Ulici este de importanţă deosebită pentru literatura debuturilor din aceşti ani. Credem că şi alte reviste ar trebui să acorde o mai mare atenţie comentării debuturilor). Unele volume de debut, deşi valoroase, sînt aproape sistematic ocolite în cărţile de critică literară, sau tratate cu excesivă prudenţă ori evidentă timorare. Din nou, se învinge greu o prejudecată, deşi este clar că valoarea nu se condiţionează de numărul volumelor.

Încurajarea şi promovarea valorilor literare autentice rămîne o datorie de onoare a criticii literare. Este, în acelaşi timp, expresia angajării ei în contemporaneitate şi privirea spre un spaţiu mai larg, de integrare a literaturii actuale în perspectiva „istoricizării" ei.

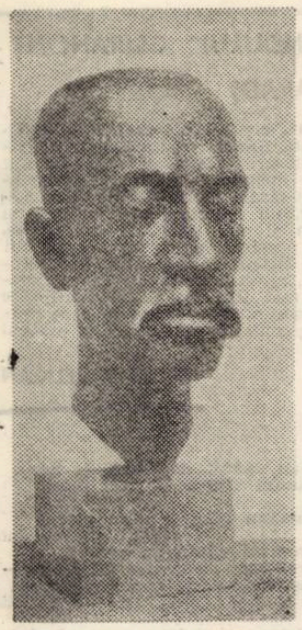

RILKE

SCRISORI DIN MUZOT

Închiriat de un prieten şi pus la dispoziţia lui Rilke (între 1921–1926), castelul Muzot din Elveţia i-a oferit poetului liniştea necesară desăvîrşirii marilor sale opere, **Elegiile din Duino** şi **Sonetele către Orfeu.** Cele două scrisori, pe care le reproducem fragmentar, adresate unei mai vechi protectoare – tot din Elveţia – şi, respectiv, scriitorului Hans Carossa (1878–1956), conţin, pe lîngă date despre geneza acestor poezii, preţioase indicii pentru descifrarea lor lirică.

1

Château de Muzot s/Sierre (Valais),
22 decembrie 1923

Stimată Nanny von Escher [1],

în chip firesc, n-aş mai avea alt acces la d-voastră în afară de sfiosul drum lăturalnic al căinţei, care ar trebui să iasă înaintea indulgenţei d-voastră, – dacă n-aş şti, graţie d-nei Wunderly [1], că ea îndrăzneşte din cînd în cînd să vă amintească de mine, fără să respingeţi numele meu ca pe acela al unui ingrat. Dar dacă, în bunătatea d-voastră, îmi îngăduiţi şi mie să sosesc pe drumul cel mare şi fără oprelişti, în sfîrşit mă rog totuşi de iertarea păcatelor : căci tăcerea mea a întrecut orice măsură. Nu vreau să dezvălui acum pricinile acesteia şi să vă plictisesc cu înşiruirea lor ; faptul că de la începutul verii sufăr adesea de indispoziţii crescinde ar fi poate cea mai mediocră pricină a tuturor multelor mele tărăgănări, care mi-au devenit limpezi pentru prima oară, cînd, în ultimele zile ale lui octombrie, m-am reîntors la Muzot . . ., m-am reîntors de la o cură la Lacul Celor Patru Cantoane, cură care face parte şi ea din influenţele ce împrăştie şi împiedică, prin aceea că m-a ţinut într-un fel de hiatus, fără altă răsplată decît ploaia abundentă care pe malurile acelea pare endemică. Destul despre acestea toate.

Nu pot însă şi nici nu doresc să las să vină Crăciunul fără a pune în mîinile d-voastră amîndouă cărţile care au ieşit la lumină anul acesta. „Elegiile" şi „Sonetele către Orfeu". Ambele lucrări le datorez primei ierni la Muzot, penultimei, la care ar mai fi de adăugat doar că marile elegii au fost începute încă în 1912 (la Duino, un castel la Adriatica, distrus între timp), însă după aceea, datorită lungii întreruperi cauzate de război, au fost lăsate la o parte şi aproape abandonate, pînă cînd minunatul adăpost care a putut să-mi devină încetul cu încetul Elveţia, mulţumită izvorului nesecat de prieteni, a facilitat continuarea şi desăvîrşirea tuturor planurilor lăuntrice, în împlinirea lor cea mai surprinzătoare.

În d-voastră, stimată Nanny von Escher, se întîlnesc trăsături atît de vechi şi de pure ale acestei ţări cu multe chipuri, încît simt un fel de mulţumire arătîndu-vă în aceste cărţi ceea ce mi-a izbutit pe pămîntul ei binecuvîntat şi sub pavăza sa. Multe lucruri, despre asta nu mă înşel, vă vor fi greu accesibile în desfăşurarea şi coerenţa acestor versuri. Nu pentru că aş socoti că reprezint un alt timp, căci d-voastră aparţineţi acelora care nu s-au îndepărtat de cei mai tineri (şi, în treacăt fie spus, eu însumi trebuie să mă număr, din noiembrie, în generaţia bunicilor, aşadar, exprimîndu-mă burghez, printre „bătrîni") . . .

Dar stă în esenţa acestor poezii, în condensarea şi contragerea lor (în ceea ce adesea poartă numele de sume lirice, în loc de a fi sintetizate noutăţile care au fost necesare rezultatului), să pară mai abstracte, prin sugestia lucrurilor redresate, decît să fie în general sesizate de către ceea ce se numeşte „înţelegere". Două trăiri dintre cele mai intime au fost decisive pentru naşterea lor : Hotărîrea, crescută din ce în ce mai mult în suflet, de a fi de partea vieţii, împotriva morţii, şi, apoi, nevoia spirituală de a aşeza în acest tot lărgit devenirile iubirii în alt chip decît ar fi fost posibil în cursul mai strîmt al vieţii (care excludea moartea pur şi simplu ca pe Celălalt lucru). Aici ar fi de căutat aşa-zisa „acţiune" a acestor poezii, şi ea rareori stă, cred, simplă şi evidentă, în prim-plan.

Dar ia te uită : acum realizez că, sub un pretext sau altul, de la începutul scrisorii vorbesc neîntrerupt despre mine ! Nu m-am stăpînit, stimată doamnă, ca, după o pauză atît de lungă, să nu vă spun iarăşi mai întîi ceva desluşit despre mine (. . .).

Adresîndu-vă bune urări de Crăciun,
sînt cu vechiul devotament
al d-voastră

Rilke

2

Château de Muzot s/Sierre (Valais),
7 februarie 1924

Dragul meu Hans Carossa,

nu-mi rămîne decît să vă întăresc în dreptul de proprietate a Sonetelor, obţinut printr-un gest atît de mărinimos şi curat ; dar cu cîtă plăcere o fac ! (. . .).

În schimb, Elegiile le primiţi acum direct de la mine ! După primirea pe care Sonetele către Orfeu s-ar părea că au avut-o la d-voastră, contez pe o reacţie amabilă şi faţă de aceste poezii. Datele însemnate în titlu vă vor spune că este vorba despre acele lucrări începute în 1912 (la castelul Duino, distrus în 1917 şi 1918), în mersul şi închegarea cărora încercarea anilor de război m-a întrerupt atît de des şi adînc, încît credeam că mi-e dat să renunţ la această sarcină, într-un fel cea mai specifică mie. Protecţia, liniştea, îndelunga singurătate, pe care Elveţia mi le-a oferit mai tîrziu, nu puteam să le prevăd în acele timpuri : în orice caz, aceste condiţii extrem de favorabile mi-au permis, în ceea ce priveşte Elegiile, o reluare care s-a dovedit atît de completă, încît nici un fragment n-a trebuit abandonat, iar cicatrizarea în fiecare loc al rupturii a fost de o asemenea fineţe, trăinicie şi naturaleţe, încît faptul că am apucat să le trăiesc mi s-a părut o extremă binecuvîntare.

Cînd mă gîndesc cîte împrejurări cotidiene, vădite aici, au contribuit la o reuşită aproape zădărnicită, nu vă pot dori destul de mult, dragă Carossa, ca viaţa retrasă – a d-voastră –, care în curînd va fi în profitul Jurnalului din România [2], să dea roade de îndată şi să corespundă întru totul nevoilor d-voastră. Acum garantaţi-mi totuşi că esenţialul acestor însemnări există ; în orice caz, de pe-acuma sînt sigur de bucuria cu care voi aşeza acest volum lîngă „O copilărie" [3] (pe care dealtfel tocmai o recitesc !).

D-voastră posedaţi însuşirea, claritatea, de a face ca poticnirile să vi se explice aproape în întregime prin continua prezenţă a unei vocaţii însemnate şi mistuitoare, în timp ce unii ca noi sînt împiedicaţi săptămîni, luni întregi, de un lucru imperceptibil (. . .).

Domnului Capozzi [4] îi scriu în zilele următoare ; nu ştiu cît de mult îi pot făgădui. Căci am o traducătoare daneză, pe d-na Inga Junghanns, pe care probabil o ţineţi minte din epoca ei münchenează. Ea a tradus cu o dăruire rar întîlnită şi cu o pricepere adeseori pătrunzătoare, Stegarul, Rodin-ul şi pe Malte [5] ; manuscrisul acestei cărţi l-am revizuit cu ea acum patru ani, şi am fost emoţionat văzînd acel personaj [6] (născocit de mine) transpus în limba patriei lui imaginare, în care el se mişca de parcă prin asta şi-ar fi dovedit autenticitatea. Acum cred într-adevăr puţin probabil faptul că d-na Junghanns ar vrea să ia asupră-i şi „Povestirile despre bunul Dumnezeu" [7], ar trebui însă, înaintea oricărei alte consimţiri a acestui lucru, să i se dea mai întîi asigurări. Dar are sens – mă întreb – să traduci mai mult, de vreme ce d-na J., în ciuda mai multor recomandări, n-a putut cîştiga nici un editor pentru traducerile sale îngrijite !

În modul cel mai cordial, cu toate bunele urări,

al d-voastră R. M. Rilke

NOTE :

1. **Nanny von Escher :** proprietara castelului Berg (pe Irchel, în Elveţia), care l-a găzduit pe Rilke în 1920 ; prietenă apropiată a unei alte cunoştinţe a poetului, **Nanny Wunderly-Volkart.**

2. **Jurnalul din România,** apărut în 1924, cuprinde meditaţiile lui H. Carossa provocate de primul război mondial.

3. **O copilărie :** lucrare autobiografică a aceluiaşi scriitor apărută în 1922.

4. **Capozzi :** traducătorul danez al lui Carossa.

5. Este vorba despre scrierile lui Rilke : **Povestea iubirii şi morţii stegarului Christoph Rilke (1906), Auguste Rodin** (1903) şi **Însemnările lui Malte Laurids Brigge** (1910).

6. Referinţa e la Malte Laurids Brigge, fantasticul personaj născut de închipuirea lui Rilke şi căruia acesta îi atribuie origine daneză.

7. Apărută în 1904.

Prezentare şi traducere :

SIMION DĂNILĂ

DRAGOŞ MORĂRESCU:

„INTERIOR"

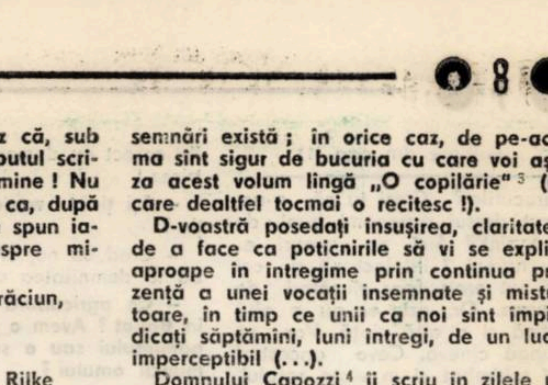

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XI)

DROG

A doua zi, seara, pe cînd ieşea dintr-un bar, un om se desprinse din umbră şi îi bară calea. Era îmbrăcat într-un pardesiu murdar de gabardină. Cu ciotul mîinii sale drepte strîngea la subsuoară o geantă gălbuie, roasă.

— Aud că mă cauţi — îi zise el lui Parnell.

— Dacă te cheamă Charlie, atunci, da.

— Ce doreşti ?

Parnell se uită în jur. Maşina lui era parcată cu cîteva blocuri mai încolo şi întrucît avea numărul de înregistrare olandez, oricine, care era interesat, putea să descopere numele proprietarului.

— Să găsim un loc unde putem discuta în linişte — zise Parnell.

Charlie porni să traverseze strada, iar Parnell îi urmă. Ajunşi într-un parc, se aşezară pe o bancă.

— Ascuit, zise Charlie.

— Nişte prieteni de-ai mei mi-au zis că ai cea mai bună marfă din oraş şi că nu eşti din ăia care umflă preţul.

Charlie îl privea cu atenţie.

— Cît îţi trebuie.

— Cincisute grame de heroină — zise Parnell. Pură.

— Să-ţi văd mîinile.

— Nu-i pentru mine. Dar acolo unde mă duc pot s-o vînd de cinci ori mai scump.

— Eu nu mă ocup cu deastea.

— Mi-au spus prietenii mei. Dar poate ştii pe cineva care vinde heroină.

— O să mă interesez — zise Charlie. Unde pot să te găsesc ?

— Eu, deobicei, nu sînt acasă. Unde pot eu să te găsesc ?

— Dacă voi aranja ceva, mă găseşti aici, mîine seară, la şapte.

Seara următoare Charlie aştepta pe aceeaşi bancă, iar Parnell sosi cu o întîrziere de zece minute. Poate din cauza asta, Charlie i se păru nervos. Sau nerăbdător. Charlie îl întrebă dacă cunoaşte Amsterdamul. Parnell îi spuse că se descurcă destul de bine şi cînd Charlie îi dădu adresa sa, el îi zise că îl va găsi fără probleme.

Charlie îi spuse că locuinţa sa se află la primul etaj, să vină acolo la ora zece şi să fie punctual. Parnell îl întrebă dacă să aducă şi banii pentru marfă. Charlie se gîndi cîteva momente, apoi îi spuse să nu facă aşa ceva, întrucît el nu suportă asemenea tranzacţii în casa lui.

Locuinţa lui Charlie se afla într-o clădire veche, cu cinci etaje, aplecată peste un canal mic şi puturos. De apa canalului clădirea era despărţită doar de o aleie îngustă de macadam.

Parnell încercă uşa de la intrare. Uşa era descuiată. Lumină cu bricheta treptele înguste. La primul palier erau două uşi. De sub una din ele se strecură un firicel de lumină. El ciocăni de cîteva ori şi apoi apăsa pe clanţă.

Întors cu spatele, Charlie şedea într-un fotoliu tras în faţa mesei. Părea că moţăie. Parnell îl salută, închise uşa în urma sa şi în clipa aceea simţi o atingere rece, metalică, pe gît.

— Sus mîinile — zise omul care ţinea revolverul. Apăsarea ţevii reci se accentuă, în timp ce necunoscutul îl percheziţionă.

— Ian te uită, un agent înarmat — chicoti omul din spatele său şi-l împinse cu putere în mijlocul încăperii.

Parnell îşi dobîndi echilibrul şi se întoarse. Omul cu revolverul era de statură mijlocie, bine clădit, cu părul blond, tuns scurt şi cu ochii albaştri pe o faţă pătrată. Avea în jur de 30—35 de ani. Amortizorul revolverului era tot atît de lung ca însăşi arma.

Charlie nu se mişca din loc.

— Ce e cu Charlie ? — întrebă Parnell calm, cercetîndu-l cu atenţie pe individ.

— Vezi şi tu.

Parnell porni spre masă de-a-ndăratelea. Dintr-o gaură, abia vizibilă pe fruntea lui Charlie, curgea un firicel de sînge.

— Cît i-ai plătit să mă toarne ? întrebă scrîşnind din dinţi omul cu revolverul.

— Nimic — zise Parnell — I-am spus doar că vreau să cumpăr heroină şi I-am întrebat dacă ştie pe cineva . . .

Omul rise batjocoritor.

— Pentru cine cumperi ? Pentru Pandal ?

Parnell simţi o crampă în stomac. Nu-l văzuse niciodată pe individul din faţa sa, dar, oricine ar fi fost, îi era suficient. Se uită la ţeava revolverului care cu cîteva clipe în urmă omorîse un om.

Parnell se uită la omul cu revolverul din faţa sa şi se întreba dacă nu cumva de data aceasta trebuie să-şi ia rămas bun de la viaţă.

— Hai yankeule, m-aşteaptă o pisică grozavă.

Omul ridică revolverul la nivelul feţei lui Parnell.

— Aşteaptă puţin — zise Parnell — Eu nu sînt agent pentru narcotice.

— Păcat pentru văduva ta. N-o să aibă pensie. Păcat şi de Charlie. El credea că eşti.

— El ţi-a spus asta ?

— S-a sperlat la ameninţările mele.

Parnell se înfioră dar nu de frica pe care o simţea. Dacă Charlie credea că el e agent pentru narcotice, atunci e clar de ce-a pregătit cu atîta zel întîlnirea aceasta cu Mulders. Vroia să se răzbune pe acesta pentru că l-a „tras în piept" pe Ben. Dar, Mulders, a bănuit ceva şi Charlie a plătit scump. Parnell îşi dădu seama că şi el însuşi trebuia să fie mai prudent şi să fi făcut altfel acest joc.

(VA URMA)

ION ARIEŞANU (Redactor şef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 15 septembrie 1977 ● nr. 37 (499) 8 pag. 1 leu

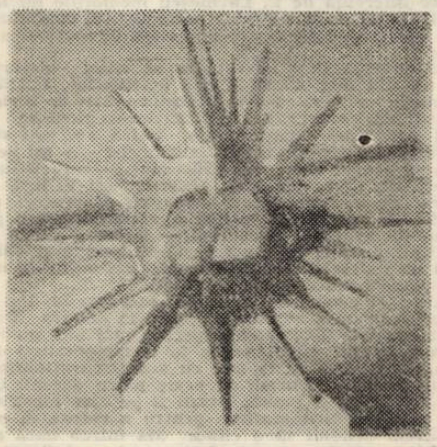

SOARELE

DUMITRU PĂLĂLĂU MOLDOVEANU

Sculptura lui DUMITRU PĂLĂLĂU MOLDOVEANU este de fapt pivotul expoziției de la Galeriile de artă. Artistul, ipostaziind condiția zborului, prinde în metal traiectorii ale visului, salturi în imponderabil. Structurile metalice se alungesc în muzica spațiului,

(Continuare în pag. 6)

GRUP DE TOAMNĂ

NORA NOVAC

La Galeriile de artă, graficiana NORA NOVAC expune, în creion, tuș și gravură metal, o suită de lucrări, niște cicluri obsesive de motive plastice. Ciclurile „Equs" și „Moment fugitiv" subsumează metaforic ritmurile alergării ori ale toamnei, punctări ale

DAN UDREA

(Continuare în pag. 6)

convorbiri

Cu Acad. ȘERBAN CIOCULESCU

- La 75 de ani -

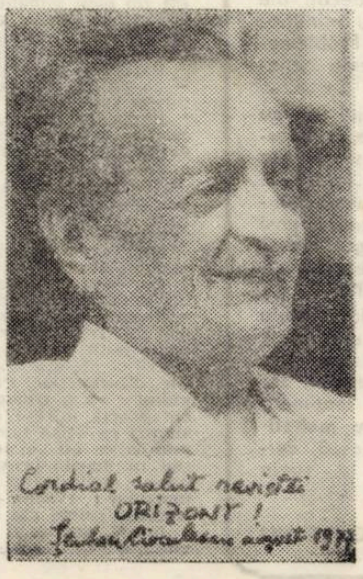

Pentru scriitorii tineri, criticul și istoricul literar ȘERBAN CIOCULESCU este un critic de temut. **Maestrul este omul care demolează și neagă fără ezitare, parcă, un edificiu ridicat de ceilalți confrați critici mai vîrstnici sau mai tineri, cu migală, un edificiu – clasament ce părea că are să țină cît veacul.**

L-am văzut la ședințele de lucru ale cenaclului „G. Călinescu" al Academiei Române, al cărui președinte de onoare este, la diverse întîlniri cu scriitorii. L-am auzit cuvîntînd cu atîta dezinvoltură și patos, încît uneori mi-l imaginam (și-i cer iertare, pentru o astfel de impietate) ca pe-un elev premiant cu lecția învățată „pe de rost", acasă. Totdeauna e intransigent cu sine și cu toți ceilalți. Nu iubește impostura și delirul verbal. Alege cu migală în literatura română contemporană, asemeni țăranului, grîul de neghină ...

Neuitată rămîne această confesiune. Aceste „memorii"... la minut provocate de întrebările mele. Într-un August cu gust de ploaie și pămînt reavăn, mă aflu împreună cu acad. prof. dr. ȘERBAN CIOCULESCU în coridorul din imediata apropiere a direcțiunii Bibliotecii Academiei Române, convorbind despre literatura tinerilor. Aflat sub presiunea timpului (mai avea fixată o întrevedere), maestrul acceptă să răspundă, totuși, la cîteva din întrebări.

– Iubite maestre, ce sentimente vă încearcă, acum, la împlinirea respectabilei vîrste de 75 de ani ?

– Nu mă pot feri de ceea ce se numește povara anilor, pe care o port cu destulă înlesnire ; aș putea spune, chiar, că, degrevat de cea mai mare parte a obligațiilor profesiunii universitare, sînt astăzi, publicistic, mai activ ca în anii tinereții și ai maturității. M-ați întrebat de sentimente, v-am răspuns de situația satisfăcătoare în care mă aflu : cît despre sentimente, pot spune că am fost copleșit de semnele de prietenie, acum 5 ani, cînd am împlinit 70 de ani, așa încît nu pot să mai am nici un fel de pretenții după un interval așa de scurt. Mi-amintesc, însă, că am numit aceeași vîrstă, cînd a împlinit-o și Perpessicius, vîrsta patriarhilor, și mi s-a părut că lucrul acesta l-a vexat. Cred că și eu aș trece prin aceleași reacții sufletești, dacă aș deveni obiect de veneratie, ca celebrul Trahanache. Am căpătat, dimpotrivă, antegustul săpunelilor în recentul număr al revistei „Amfiteatru" (n.n. nr. 7 iulie, 1977). Vă mărturisesc că mai mult m-am amuzat, decît n-am dorit niciodată să fiu „tabu"-izat, și consider orice lovitură, dreaptă sau nedreaptă, ca un corolar firesc al libertății de gîndire și exprimare pe care totdeauna am promovat-o. Mă simt, așadar, dispus, deopotrivă, la omagieri și la săpuneli, privind lucrurile, oarecum, din afară, ca un spectator.

– Pe tinerii scriitori de astăzi cum îi vedeți, în raport cu celelalte generații, care s-au afirmat sub ochii Dumneavoastră ?

– Răspunsul meu cred că nu va mira pe nimeni. Am avut norocul să fac critică literară la zi peste zece ani, între cele două mari războaie, cînd s-a produs al doilea mare clasicism românesc. După cei dintîi : Eminescu, Creangă, Caragiale... Desigur, nu ne lipsesc nici astăzi talentele, dar, mult doritul al treilea clasicism al culturii noastre socialiste încă nu s-a manifestat, așa cum ne puteam aștepta în intervalul de treizeci de ani. Fenomenul, însă, nu e strict local ; nici în Franța, după generația Moliere, Racine, Pascal, La Fontaine, n-a urmat o serie tot atît de strălucită. Asemenea „noroace", ca să întrebuințez un plural oltenesc, nu se înlănțuie unul după altul, ci se nasc poate la un secol odată. Sau, ca în cazurile românești, mai sus amintite, de două ori pe veac. De aceea, repet, avem numai talente în poezie, roman, teatru ; nu văd scriitorul de geniu, de talia unui Arghezi, Rebreanu, Sadoveanu. Sînt însă

ION GEORGE ȘEITAN

(Continuare în pag. 7)

Exigențe noi în fața muncii ideologice

Recenta cuvîntarea a secretarului general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la consfătuirea de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei reprezintă un exemplu de analiză de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric a unor probleme esențiale privind raportul dintre fenomenele conștiinței sociale și existența socială în această etapă de dezvoltare a societății socialiste din România.

Subliniind rezultatele bune obținute în domeniul muncii politico-educative, ideologice și de propagandă, secretarul general al partidului nostru, cu recunoscuta-i clarviziune, sesizează totodată unele inerții care se manifestă în acest domeniu, supunîndu-le unei critici temeinice, dînd indicațiile și sugestiile potrivite pentru ca această activitate să se ridice la nivelul cerințelor etapei actuale. Nu este suficient, se precizează în Cuvîntare, ca în domeniul muncii ideologice și de propagandă activitatea să se rezume la explicarea hotărîrilor și principiilor generale cuprinse în documentele de partid, e necesar să se acționeze în forme și modalități dintre cele mai eficiente și convingătoare pentru ca aceste principii și măsuri generale să se manifeste în viața și munca de fiecare zi a fiecărui comunist, a fiecărui cetățean al patriei. Pentru ca ideile și principiile să devină o forță materială nu este suficientă doar explicarea și studierea lor. „Trebuie să înțelegem bine că hotărîrile, diferitele documente ale partidului – așa cum sînt cele cu privire la echitatea și etica socialistă – nu sînt numai pentru a fi studiate în învățămîntul de partid... ele sînt elaborate pentru a constitui o călăuză în viața practică de zi cu zi, deci pentru a fi traduse în viață" – subliniază tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Din această perspectivă este privită întreaga activitate politico-educativă de formare a omului nou, de educare a maselor largi de oameni ai muncii, îndeosebi a tineretului, în spiritul nobilelor idei ale patriotismului, ale dragostei față de partid și față de patria socialistă, pe care poporul nostru, prin munca stăruitoare a tuturor celor care trăiesc pe acest pămînt – români, maghiari, germani și de alte naționalități – o face tot mai frumoasă, tot mai înfloritoare. „Cultivînd cu stăruință aceste nobile sentimente, propaganda noastră trebuie să-i însuflețească pe oameni în întreaga lor activitate de edificare a noii orînduiri, să-i determine să facă totul, să-și consacre toate forțele, toată capacitatea lor de muncă și creație înfăptuirii politicii partidului, cauzei victoriei socialismului și comunismului în România".

Aceleași cerințe nobile trebuie să supună și activitatea cultural-artistică din patria noastră, îndeplinindu-și astfel sarcinile ei umaniste, de ridicare a vieții materiale și spirituale a ființei umane în concordanță cu cele mai adînci aspirații ale poporului. Totodată, referindu-se din nou la activitatea din domeniul creației literare, ca parte integrantă a fenomenului ideologic, secretarul general al partidului nostru subliniază necesitatea participării efective a scriitorului la viața de partid, necesitatea contactului viu al creatorului de artă cu viața omului concret al zilelor noastre – de fapt cu creatorul bazei materiale a întregii noastre existențe.

Este neîndoielnic că această analiză creatoare pe care a făcut-o tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU asupra aspectelor esențiale ale muncii ideologice și de propagandă, cerințele și indicațiile noi pe care le-a stabilit, marchează o nouă contribuție românească la dezvoltarea teoriei socialismului științific, amplificînd spiritul creator de aplicare a unor adevăruri generale ale marxismului la condițiile istorice concrete din România.

V. RANGA

NOU AN ȘCOLAR

15 septembrie. O dimineață, prin definiție, însorită, îmbrăcată în culori vii, deopotrivă de gravă și veselă, acoperită de o boltă țesută în flori. Noul an școlar. De-o parte, profesorii și discipolii lor, de cealaltă parte, un timp încă neatins. În fiecare toamnă la fel.

Cum prima zi de școală aparține, în primul rînd, elevilor și studenților, gîndurile ne sînt îndreptate spre viitor, spre ziua în care ei vor fi cei care vor duce mai departe aspirațiile noastre sociale și umane. Devenită un corolar al întregii vieți sociale, ea însăși aflată într-o perpetuă perfecționare, școala de astăzi păstrează în germene profilul și structura economico-socială a României de mîine.

Obligativitatea parcurgerii primei trepte de liceu, diversificarea și specializarea pe profile a acestor forme ale învățămîntului, un accent deosebit punîndu-se, conform necesităților reale ale societății, pe liceele industriale și agro-industriale, deschid un larg cîmp realizării, pe de o parte, a dezideratului deprinderii încă de timpuriu cu munca productivă, iar, pe de altă parte, a unei pregătiri continue, gradual diferențiate, în funcție de aspirațiile și înclinațiile individuale ale elevilor. Este de menționat și faptul că repartizarea acestor licee s-a făcut echilibrat, pe întreg teritoriul țării, respectîndu-se specificul fiecărei zone. Într-un același sens, a fost racordat profilului de mîine al României, așa cum este el prevăzut în Hotărîrile Congresului al XI-lea și în Programul partidului, și învățămîntul superior, aflat sub imperativele împletirii sale cu practica și cercetarea, se conturează, astfel, imaginea unitară pe care o îmbracă ansamblul învățămîntului românesc de astăzi. Prin întregul său, procesul de învățămînt devine o punte spre pregătirea multilaterală a tinerilor, spre conștientizarea locului și rolului lor în viața socială, spre o mai rapidă și eficientă angajare a lor în ansamblul economico-social al României de mîine.

Acest dublu proces, pe de o parte al proiectării unui viitor determinat istoric, spre care tindem, iar pe de altă parte, al pregătirii lui prin generațiile care-l vor avea, constituie un specific al societății noastre socialiste, o dovadă a responsabilității față de istorie. Și, cum societate înseamnă, înainte de toate, oameni, conștiințe în mișcare, înseamnă unitate de gîndire și acțiune, învățămîntul românesc de astăzi, pus pe bazele concepției materialist-dialectice despre lume și viață, realizează, prin concertarea tuturor factorilor politico-educativi, formarea unor cetățeni demni, conștienți și liberi, stimulînd permanent spiritul de dreptate și prietenie, de întrajutorare și înalt democratism, de dăruire și fermitate în acțiune.

Este întîia zi de școală și ne privim viitorul prin copiii noștri. Mîine, la prima oră de curs, o să le vorbim despre ceea ce a fost mai înainte, despre locul înțelepciunii și demnitatea unui popor milenar, să înțeleagă cum între IERI și MÎINE se desfășoară perpetuu ziua de AZI, nici mai bătrînă, nici mai tînără ca altădată, dar mai puternică și mai vie.

P. E. BANCIU

Ana Blandiana

CELE PATRU ANOTIMPURI

Editura Albatros, 1977

Volumul cu cele patru nuvele, una pentru fiecare anotimp, pe care Ana Blandiana l-a tipărit de curînd, nu este o apariție chiar neașteptată pentru cei ce urmăresc evoluția lentă și nespectaculoasă a poetului. Poate doar direcția lor să mire, deși, dacă ne amintim întîiul volum de însemnări, **Calitatea de martor** (ed. II-a, 1972), nici aceasta nu ar trebui să surprindă : **„Nu lucrurile întîmplate le vom comenta, ci pe cele care aș vrea să se întîmple"** spune Ana Blandiana în **Antijurnal.**

Însemnările din **Calitatea de martor** ca și cele din **Eu scriu, tu scrii, el, ea scrie** (1976) arată nu numai inteligență și capacitate de invenție dar și o conștiință artistică formată. Sînt totuși niște însemnări ce nu vestesc saltul din **Cele patru anotimpuri.** Respirațiile scurte de acolo s-au prelungit pînă la durata unei nuvele : o dezvoltare largă, întîmplări insolite, descrieri ample. Comentariul se îndreaptă spre cele dorite să se întîmple și nu se vor întîmpla niciodată, povestirile aparținînd genului fantastic, atît de cultivat într-o anumită perioadă la noi, și cu rezultate de excepție. Opțiunile Anei Blandiana arată nu numai curaj dar și încredere în forțele proprii de creație.

Să vedem alcătuirile interioare ale povestirilor și mecanismul de escaladare în lumea fantasticului. Sîntem avertizați că **„fantasticul nu este opus realului, este doar o înfățișare mai plină de semnificații a acestuia și dacă memoria mea logică este într-adevăr lacunară, cea senzorială și cea a visului își păstrează întreaga acuratețe, rămînînd într-o perpetuă și halucinantă stare de veghe"** (pp. 41–42). Teoretizarea aceasta continuă, inclusă într-o creație literară, mi se pare întotdeauna suspectă și o socotesc un neajuns. Farmecul într-o povestire fantastică este tocmai în trecerea pe nesimțite (și bineînțeles fără a fi avertizați) din existența aceasta în alta, posibilă, din planul realității în alt plan unde realitatea continuă altfel, cu alte mijloace, asemănătoare, prin alte mecanisme, desfășurate însă ca și cum ne-am afla între cele în care ne mișcăm și suntem în fiecare zi. Doar ultima povestire, **Amintiri din copilărie** e mai puțin declarativă, în acest sens, deși unele trimiteri există și aici. Iar finalul ei pledează tocmai pentru atitudinea teoretică adoptată : **„Nu mă mira, imi era doar foarte somn și imi era imposibil să aleg care ar fi fost cea mai rea și cea mai bună dintre posibilități"** (p. 143). Ceea ce ar însemna că existența ducîndu-se pe mai multe planuri, atîrnă doar de noi să alegem unul din ele. Ceea ce pînă la un punct poate să fie așa. Sau, mai bine spus, putea fi astfel în acele ciudate „amintiri" din copilărie ce amestecă planurile în așa fel încît povestitorul nici nu știe căruia dintre ele aparține în realitate. Dialectica aceasta între ceea ce este și poate fi (n posibilități), între ceea ce se întîmplă acum și vrem să se întîmple, între ceea ce se desfășoară dincolo de noi și în noi, în gîndul nostru care închide virtual, tot ceea ce poate fi cîndva actual, este urmărită cu grijă. Iar atunci cînd povestitorul afirmă **„la urma urmei, a-ți imagina înseamnă a-ți aminti"**, iarăși gîndul ne duce la aceleași justificări teoretice ce ar putea lipsi, așa cum nu există în numeroase povestiri de acest gen (vezi **La țigănci**). Reminiscențe ce primesc dimensiune în perspectiva locului în care ne plasăm și a mijloacelor lăuntrice de proiectare. Ambiguitatea rămîne **(„Niciodată nu am avut o prea mare simpatie pentru logică, încît absența ei nu era de natură să mă înspăimînte"**, p. 15), ca și discontinuitatea **(„îmi vine să cred că aspectul ei neobișnuit ar putea să vină tocmai din lacunele atenției și memoriei mele, lacune pe care, profitînd de oboseala logicii, fantezia le va fi umplut în grabă cu pete de culoare capabile să schimbe întregul aspect al întîmplărilor"**, p. 41), deși, în felul în care e privită de unii povestitori problema, ambele caracteristici ar putea fi evitate.

Conceptul de literatură fantastică a suferit dealtfel mutații însemnate, de la mijloacele romantice, mai mult exterioare (la noi, V. Papilian, Al. Philippide, V. Beneș, Laurențiu Fulga etc.), la esențialul simbolic, mitic, alegoric (Mircea Eliade, Ștefan Bănulescu, A. E. Baconsky etc.). Proza Anei Blandiana se încadrează în această ultimă direcție, chiar dacă uneori dozarea nu este îndeajuns de cîntărită ca în povestirea **Dragi sperietori** sau ambiguitatea realitate-vis (somn-stare de veghe) dacă nu dăunează bunei desfășurări a întîmplărilor diminuează fantasticul (**Orașul topit**). Dealtfel prima dintre cele citate suferă și din privința unei aglomerări de situații fantastice (explozia primăverii și urmărirea necunoscutului ce dispare în chip misterios ; înmormîntarea nu mai puțin ciudată și inexplicabilă /„înrudirea primăverii cu moartea" / : copiii din cimitir). Un singur episod ajunge pentru a constitui nucleul unei povestiri. Altele nu fac decît să complice inutil lucrurile și să obosească. Fiecare din cele trei situații de mai sus putea forma miezul altei povestiri, legătura dintre ele fiind, în povestire, extrem de fragilă și neconvingătoare.

Există multă poezie în povestirile din **Cele patru anotimpuri,** iar minuirea cu ușurință a mijloacelor genului este evidentă. Spre a ne convinge este suficient să urmărim desfășurarea din **Toamnă (Amintiri din copilărie)** : realitate-amintire ; maturitate-copilărie ; simbolul scării, al ferestrei, al podului, al cărții ; înțelegere-carte-cunoaștere-arderea cărților ; mai ales **din-colo** de cărți ; grădina, **întoarcerea** la carte). Farmecul anotimpurilor Anei Blandiana este paralel cu ineditul întîmplărilor și cu intensitatea stărilor de conștiință pe care ambele realități le aduce. Volumul **Cele patru anotimpuri** constituie, fără îndoială o reușită.

ION MAXIM

consemnări

Memorialistica în diverse ipostaze

Actul memorialistic, mă refer la cel autentic, este unul de restituire. Nu întotdeauna o muncă istovitoare, scrupuloasă, minuțioasă, accede la istoria vie, dar cînd condiția este fericit îndeplinită se poate spune că documentul sau, dacă vreți, fidelitatea documentară se convertesc în atitudine memorialistică. Atunci instrumentul cu care operează scriitorul nu se supune, orb și umil, fluxului evocator, nu „expune" dezordonat amintiri, cît dublează lucid și mai ales onest o suită de fizionomii, de mărturii, de impresii legate de viața literară, de scriitori, de epocă.

Disciplina celorlalte scrieri este una iluzorie. Ca atare, nu-mi propun să-i acord decît un interes secundar și numai în raport cu exigența necesară indignării producțiilor de tip industrios, fals memorialistice, în cel mai bun caz steril biografice, copleșite de un material informativ hibrid. Mai rău : copleșite de reaua înțelegere o obligației elementare care pune în umbră pe memorialist și aduce în lumină opiniile celor care, prin mijlocirea lui, devin izvoare, propun o traiectorie, se transformă în referințe. Practic, deci mobilurile memorialistului pot fi 1. critice, adică susținute de o intenție convertibilă într-un punct de vedere față de experiențele contemporanilor sau înaintașilor. Așa a procedat E. Lovinescu în T. Maiorescu și posteritatea lui critică. El propune o explicație după ce reexaminează pulsația intelectuală a unei întregi generații.

Spre diferență de E. Lovinescu memoriile lui Iacob Negruzzi uzează de 2. mijloace portretistice, configurează mai mult beletristice momente din viața Junimii și a Convorbirilor . . .

Iată-ne însă puși în situația să citim lucrări recente care nu sînt nici critice și nici beletristice. Lucrări în care autorii lor fabulează în marginea datelor reale pînă la denaturarea perspectivei istorico-documentare atestate. Cazul volumului apărut acum cîțiva ani sub semnătura lui Vintilă Russu-Șirianu (Vinurile lor . . .) mi se pare edificator pentru tipul de infidelitate pe care îl incriminez. Atunci, sub diverse motive, tentativa lui V. R. Șirianu s-a bucurat de întîmplări fățiș negative deoarece, uitînd de datoria sa, semnatarul dădea o accepție foarte personală actului de evocare inventînd — nu fără vervă — scene, deplasînd dominante biografice, atribuindu-și chiar intervenții invalidate de factorul timp, precum și de mărturiile altor persoane demne de încredere.

Foarte de curînd am consultat lucrarea lui Ion Th. Ilea, Mărturisirile unui anonim, apărute la editura Cartea Românească 1974. Sînt între coperțile mai sus pomenitei tipărituri, cîteva pagini scrise la o temperatură impresionantă, drept care nu le trec cu vederea consemnarea unei discuții purtate în urmă cu peste patru decenii între Cincinat Pavelescu și Panait Istrati și pe care Ion Th. Ilea nu avea cum s-o stenografieze pentru a cuteza să o relateze cum avem prilejul să o citim. Mă întreb dacă respirația scurtă a altor fragmente (de exemplu cel despre Camil Petrescu) caracterul extrem de firav al notațiilor nu transformă în accesoriu și periferic chiar și lămuririle de oarecare utilitate.

În tot cazul aceasta este chestiunea unde se situează asemenea minore pretexte memorialistice : pe teritoriul criticii în nici un caz, poate pe cel al publicisticii.

Tot în acest spațiu aș înscrie și cartea lui Al. Raicu Luminile oglinzilor (Edit. Minerva 1974) cu avantajul că, față de confrați, trimite evocarea într-o zonă acoperită cu sigure emoții personale. Și aici unele relatări sînt de tot modeste (Liviu Rebreanu, meteorolog și agronom) compensate însă de altele redactate cu o pană vibrînd de veritabil lirism. Aș cita, spre exemplificare : Peltz urzitorul de tristeți sau Cu G. Călinescu la Națiunea.

În sensul celor semnalate la început, cred că se cuvin reținute, prin probitatea și seriozitatea cu care satisfac obiectivele genului, fie lucrarea lui Mihail Ilovici, Tinerețea lui Camil Petrescu (1894—1921), Edit. Minerva, 1971, fie cea din anul următor, difuzată de Cartea Românească sub semnătura lui Al. Cerna-Rădulescu, cu titlul Arbori din țara promisă.

Nu avem de-a face cu spirite mai atente la masca pe care o poartă decît la postura în care se pun. Dimpotrivă, în ambele cazuri, autorii dispun de material, știu să-i valorifice, au intuiția clară a limitelor substanței pe care dorese s-o comunice. Fără atari indispensabile virtuți actul memorialistic lasă senzația de insuficiență. Cînd, în mecanica manifestării lui, intră o cîtime de afect (poate de patetism ar fi corect terminologic) nu este exclusă asimilarea confesiunii în categoria prozei de evocare. Cînd cel care ne întreține are o structură spirituală conturată pe latura filozofică și estetică, regăsim în însemnările acestuia o activă înclinație spre cîntărirea critică a mărturisilor.

Paginile jurnalului maiorescian Însemnări zilnice coroborează cele două tipuri într-o unicitate memorabilă. Redus la simplul ritm al propriei personalități răsfrînte în caietele sale intime, Maiorescu nu iese nici micșorat nici alterat. Să nu spună acest lucru nimic fabricanților de platitudini așa zis memorialistice ?

HENRI ZALIS

cronica literară

Ovidiu Cotruș

OPERA LUI MATEIU I. CARAGIALE

Ed. Minerva, 1977

1. La apariția primei sale cărți, **Ovidiu Cotruș** are în urma sa un număr de studii fundamentale de teorie, istorie și critică literară care îl situează în prima linie a scrisului românesc. Cercetările sale, privind raporturile dintre național și universal, al rolului lui Titu Maiorescu în cultura românească, studiile consacrate lui Blaga sau lui Claudel sau expresionismului, dialogurile cu Malraux sau cu alți mari scriitori ai secoluluiXX, au fost de fiecare dată receptate ca momente distincte ale înaintării exegezei : „interpret cu o profundă și originală percepție filozofică" (Marian Popa), Ovidiu Cotruș este azi un nume de prestigiu al criticii literare românești. Faptul că **Opera lui Mateiu I. Caragiale** este totuși un debut nu trebuie privit altfel decît ca o aminare liniștită a ieșirii în arenă ; publicată, în bună parte, în coloanele revistei **Familia,** ca și celelalte studii (majoritatea) ale scriitorului, ea vine acum în întîmpinarea cititorului în haină de gală, cele definitive.

Opera lui Mateiu I. Caragiale a fost pregătită, deci, de o seamă de cercetări privind cultura română și universală ; ea nu reprezintă momentul autonom al existenței unui istoric literar, ci punctul cel mai de sus al unei valorificări, în care își dau întîlnire drumuri de cercetare, ilustrate și pînă acum cu strălucire. **Opera lui Mateiu I. Caragiale** este, în acest sens, nu numai prima cercetare de mare amploare asupra operei lui Mateiu (una dintre cele mai iubite opere ale literaturii române) ci și una dintre acelea prin care exegeza mateină se „căftănește".

2. Despre Mateiu s-a scris mult, fiecare dintre critici, istorici literari, foarte mulți dintre scriitori „dînd seamă" marelui prozator, neîndoios moment de înnobilare ale prozei românești ; admirații cum rar a cunoscut literatura română au înconjurat un autor și o operă, desigur de răscruce, în jurul cărora s-au format o seamă de judecăți și de prejudecăți, de mituri, de idei fixe. Fanaticii mateini, proclamînd o idolatrie, au anulat, de foarte multe ori, șansele operei de o exista între margini firești, bine explicabile. Cu o consecvență științifică exemplară, Ovidiu Cotruș recitește totul, de la foiletonul critic pînă la operă, împlinind un comentariu de valorificare științifică model al unei opere literare din perioada interbelică. Constatăm, cu surprindere, că în jurul lui Mateiu Caragiale a apărut o vastă vegetație critică eronată, teoriile sacrificînd adevărul operei ; restabilirea adevărului operei este mai puțin simplă decît pare la prima vedere, critici remarcabili fiind descoperiți în situația de gafeuri, de falsificatori fără voie, prin lectură grăbită, lectură aproximativă, lectură snoabă, lectură nepregătită : se poate face, pornind de la carta a lui Ovidiu Cotruș un inventar al stilurilor „improprii" de lectură, cele care, prin grabă sau nepricepere, aduc prejudicii cercetărilor literare. Nu mai puține falsuri, improprietăți de limbaj dar și lacune de cultură sînt descoperite în integrarea operei în universalitate, în comparațiile de care a avut parte scriitorul. Constatăm că întinderea lecturilor ultimului exeget matein e enormă ; cărți, cărora nimeni nu le mai acordă vreo șansă, romane considerate ca aparținînd cimitirelor literare sînt reluate cu mare răbdare pentru a descoperi o seamă de filiații despre care se scrisese, firește, în necunoștință de cauză. Lecturile „hagiografice" ale lui Mateiu, cele care, dincolo de adevăr, au mai vrut să pună un nimb de steluțe unei impozante statui, sînt și ele cu mare plăcere cenzurate, în numele aceluiași respect pentru adevărul operei. Făcînd portretul eroului său, scriitorul lasă la o parte orice privire idolatră ; urmărind cu mare plăcere existența „eului empiric" al lui Mateiu (unul dintre căile de acces către operă). Ovidiu Cotruș dă într-adevăr un spectacol de scriitor cu reale resurse ; o gamă întreagă de ironii se detașează pentru a oferi cititorului o lectură palpitantă, în care umorul nu e de loc disprețuit. Opera lui Mateiu I. Caragiale este o carte care se citește dintr-o suflare, ca un roman polițist, grație energicei operațiuni de recuperare a imaginii operei adevărate. Dincolo de operă, lucrarea este o carte despre căutarea adevărului ; în slujba acestei căutări, autorul pune fraze de acută tensiune a ideilor, în care vigoarea expresiei dă măsura unui stil cituși de puțin auster. Un stil totuși sobru, de sigură demnitate intelectuală, capabil să urmărească nuanțele unui portret.

3. În antologia metodologiilor de cercetare trebuie așezate și „precizările metodologice" care deschid cartea, teren de luptă cu o seamă de prejudecăți ale cercetării mateine, dar și program de lucru minuțios elcătuit, utilizabil dincolo de această carte. Problemele cercetării, în cazul de față, sînt și probleme generale ale cercetării.

La mare cinste se află polemice – războiul – cu critica, deci, creatoare de puncte de vedere, călinescienii nu sînt, așa cum s-a putut constata și cu alte ocazii, în grațiile lui Ovidiu Cotruș. Un refuz la fel de ferm este opus valorificării „estetizante" ; unele afirmații ale lui Ion Negoițescu sînt respinse cu aceeași fermitate. **Cercul ermeneutic** propus de exeget reprezintă, mai mult decît o formulă, o sumă de autoexigențe în drumul către **adevărul** operei de artă .

Constatînd că „imaginea despre lume" a lui Mateiu Caragiale rămîne neschimbată de-a lungul unei vieți, criticul descoperă „mitologia personală" precum și o seamă de constante : **patima nopții, mitul semeței semințiii, imaginea-arhetip a străbunului mitic, sentimentul tainei, al morții și singurătății, desfătarea mohorîtă, narcisismul.** Înaintarea exegezei pare firească, cercetarea crescînd aparent fără efort, precum în toate cărțile de excepție ale cercetării.

C. UNGUREANU

lecturi

Ion V. Strătescu

ULISSE, ALTE ÎNTÎMPLĂRI

Ed. Cartea Românească, 1977

Realitate ea însăși, opera de artă (poezia) are caracteristicele fundamentale ale realității : 1) se înfățișează analizei ca un acord dinamic între materie acțiune și calitate (cum probează **structurile metaforice complexe) ; 2)** are, drept cadre ale dinamicii sale timpul și spațiul (atunci cînd este **simbol,** adică sinteză dialectică între confesiune și deseriere). Iată, așadar, formula poemului cu fond vizionar, satisfăcută, necontenit, de autorii prestigioși : Poezia (P)=Metaforă complexă (M) (în plan formal)+Simbol (S) (în plan semantic). La ea se ajunge (e vorba de critic) atît pe un traseu deductiv (pornind de la o teorie și o ideologie realiste ale artei), cît și pe o cale inductivă (cercetînd diverse opere particulare).

Există, însă, și poeme cu fond discursiv. Ele comunică — cu mijloacele prozodiei. sintaxei sau tropilor — un sentiment sau o idee.

Raportînd lectura plachetei lui Ion V. Strătescu la aceste observații, sîntem fericiți să consemnăm un debut dintre cele **neobișnuite.** Talentul autorului e în afară de orice îndoială ; și meșteșugul său, de asemenea.

Vom reține, mai întîi, vigoarea textelor vizionare. **Ulisse, alte întîmplări,** cu cele 29 de cînturi ale sale, construiește un univers al călătoriei rotit pe cel puțin trei pivoți generatori de grefe și inducții : **Ulisse — insula — hazardul.**

Menționăm, totodată, reușita pieselor discursive. Citeva, memorabile : **Casa părinților, Zidarul Manole.**

Dar ceea ce dorim să subliniem îndeosebi este capacitatea debutantului de a transforma tema — din ceva mai mult sau mai puțin exterior — în chiar miezul și pulsul poemei. Tema devine structură, fondul discursiv se schimbă în fond vizionar. Puterea de a impresiona și forța educativă a scrierii sporesc. Cităm, spre exemplificare. **Riurile (Riurile tale, Patrie, sînt mîinile noastre alergînd serpuind / ca o tremurătoare lumină deasupra pămîntului / ele poartă mirese cu rochii plutitoare / ele poartă pești subțiri ca acele luminii în cring / ele poartă luntri cu amintiri ce nu se pot scufunda / ele poartă cîmpiile spre rod în marile provincii . . .)** și — mai ales — cele două poeme dedicate lui Mihai Viteazul **(Mihai Viteazul, portret imaginar ; Ultima dimineață a lui Mihai Viteazul)** — veritabile izbînzi ale liricii noastre civice.

Ion V. Strătescu este un **poet** în înțelesul deplin al cuvîntului.

EUGEN DORCESCU

frontispicii

La o reeditare a Morometilor

„Omul de astăzi se întreabă cum să cîştige cît mai multă libertate din mediul ambiant care se tehnicizează şi face din el o rotiţă a unui mare mecanism. (...). Maşina e tot mai perfecţionată, dar îl anulează pe individ, aşa cum s-a conceput şi s-a ştiut el că există, cu un univers singular, cu viaţa lui individuală, pe care totdeauna şi-a dorit-o liberă", replica **Marin Preda,** prin 1972, lui **Florin Mugur,** fireşte, cu referire la alte situaţii decît cele din **Morometii,** unde timpul era încă „foarte răbdător cu oamenii". Rămîne, egală cu sine în cuprinsul scrierilor prozatorului optica lui îndreptată asupra omului care şi-a dorit totdeauna libertatea.

Prin urmare, un ax al literaturii lui Marin Preda îl leagă de o temă de seamă a reprezentării literare dintotdeauna. Reeditarea **Morometilor** invită la introspecţii asupra modului în care autorul a convertit o atare problemă într-o structură romanescă contemporană.

Asupra **Morometilor** s-au făcut referiri critice nesfîrşite — unul din semnele valorii romanului, pentru care, autorului i se atribuie, pe bună dreptate, uneori calitatea de „clasic în viaţă". Rămîne, la ideea de scriitor aliniat romancierilor noştri clasici, să i se restituie, tot pe bună-dreptate, lui Marin Preda, şi adaosul de a fi chiar prin **Morometii** un prozator modern.

Condiţia aducerii omului în spaţiul romanului este, pentru ipostazierea unei esenţe umane (însinguratul, fiinţa pură, reificatul, revoltatul) într-o reducţie la o individualitate irepetabilă (există un singur Ilie, Niculae, Ion al lui Miai, Boţoghină sau Ţugurlan în literatura lumii, un singur Iocan sau un singur Nilă şi Paraschiv, cu toate posibilităţile lectorului de a-i alinia unei categorii umane).

Modernitatea romanului constă nu atît în tema sa: căderea eroului din planul contemplaţiei, unde libertatea se manifestă în posibilitatea gîndirii lumii pînă

LITERA

acolo unde gînditorul „se poate juca" la modul grav cu adevărurile ei, cum face Ilie (transformînd, bunăoară, o călătorie pentru vînzarea porumbului la munte, într-o excursie de luare în posesie a unor noi tărîmuri umane); căderea eroului deci din planul contemplaţiei într-o istorie „fără răbdare", ca cea a relaţiilor capitaliste ce agravează „imposibila întoarcere", este o temă comună epocii de glorie a romanului european. Modernitatea **Morometilor** se împlineşte în felul de a fi făcută reducţia esenţelor umane pînă la detaliu (îmbrăcăminte, gestică) dar mai ales, prin comportamentul eroilor, convertit în glas unic, în **voce** — interioară uneori (de unde singulara disimulare a singularului Ilie iar, mai tîrziu, în alte cărţi, singulara disimulare a lui Marin Preda însuşi).

În romanul modern s-a ajuns la medierea de către actori, ca în teatru, a relaţiilor dintre personaje prin intermediul limbajului verbal care serveşte punerii în relief a emitenţilor. Ei **comunică** sau **nu comunică** între ei, în funcţie de criza sau de continuitatea limbajului pe care îl folosesc.

În romanul lui Marin Preda, „vocile" din capitolele referitoare la lectura duminicală a ziarelor, în spaţiul de „agora" din faţa fierăriei lui Iocan, realizează, prin mixtura dintre dialog şi „vocea" ziarului, cuprinderea prin parte a întregului roman: penetrarea istoriei în ordinea satului patriarhal, unde ţăranii „cu cîţiva ani înaintea celui de-al doilea război mondial" (cum sîntem avertizaţi în prima frază a cărţii!), au încă iluzia libertăţii garantată de împroprietărire. „Vocile" vin să-şi reprezinte actorii — feţe ale naratorului sau, ceea ce este determinativ pentru mesajul **Morometilor,** feţe ale unei colectivităţi care are sentimentul ritualului participării la Tafelrunde. Dialogul în „cerc", (împărtăşirea) unei colectivităţi din aceeaşi sumă de credinţe şi idei, participarea la iniţiere, discuţia socratică sînt forme preexistente reprezentării romaneşti. Ele însoţesc dezvoltarea lui ca **mişcare** epică, traiect temporal, funcţionînd de obicei pentru a supune dezbaterii conflictul dintre prononanul lumii, agresiv asupra formelor ei stabile. **Locul,** unde vocile vin să supună dezbaterii sensul traseului temporal, cum l-a numit Michel Butor, este, la Marin Preda, poiana. În poiană, la han, la răscruci, în bătătura unde se ţin horile satului, în sala procesului, autorii îşi adună eroii şi îi pun în relief pentru ca desfăşurarea epică ulterioară să dobîndească un spor de clarificare. Dar, în plus, aceste puncte nodale au valoare arhetipală. Ele sînt spaţii simbolice, puncte de convergenţă ale spaţiului cu timpul, „scena" unde s-ar juca drama. În **Morometii,** „poiana" funcţionează pentru a fixa naratorul în mijlocul unei lumi care nu-l observă şi despre care el, pare a nu vorbi ci, absent din dialog, pare a o asculta neutru şi atent la nuanţele semnificative. „Vocile" vor deveni mai departe, în cărţile Morometilor, personaje. În capitolele XIX şi XX ele rămîn „voci" ale unui recital în care intră, după preparative atente şi îndelungi. Este pregătită minuţios intrarea lui Iocan în scenă prin narareа biografiei lui de ţigan-fierar; urmează traseul lui Moromete cu Ion a lui Miai, despre fiecare aducîndu-se copioase detalii; în continuare, „sympozionul" este întrerupt de intrările pregătite ale lui Marmoroşblanc, („Ce e cu Marmoroşblanc? Nu-l văd! zise Moromete ca şi cînd ar fi fost cu toţii înţeleşi ca Marmoroşblanc să fie acolo"), Cocoşilă („Păzea că vine Cocoşilă!"), Ţugurlan, („În curînd lîngă grupul lor de trei se alătură un al patrulea cu o înfăţişare întunecată"), etc.... Intrarea celei mai interesante „voci" în dialogul din poiană, **textul ziarelor** referitoare la evenimentele politice curente din ţară, este de asemeni pregătită: „Hai, Moromete, lasă-l pe Iocan, dădu cineva glas nerăbdării tuturor. Hai, dă-i drumul!... Începu apoi să citească cu glas schimbat şi necunoscut"...

„Vocile" din proza Morometilor se disting, întîi, la nivel auditiv „Ce mai faci, Boţoghină? îl întrebă cineva cu grijă, **cu glas scăzut.** Ai terminat de sapă? — Am terminat, **şopti** celălalt...", „He he! izbucni pe neaşteptate Dumitru lui Nae şi rîsul său gîlgîi **puternic** şi **leneş...",** Ţugurlan „rupse tăcerea **cu glas răguşit"** etc., etc., Cocoşilă este **vocea** care decodifică relaţiile dintre cei adunaţi: „Eşti prost! reflectă Cocoşilă **îngăduitor",** „Eşti prost! **il avertiză** Cocoşilă...", „Eşti prost! **il preveni în treacăt...",** „Fiindcă eşti prost, **îl lămuri** Cocoşilă...", „Vezi, mă, prostule, adăugă apoi **triumfător"** etc.

Nuanţările prin care personajele ne apar ca **voci** nu sînt făcute de autor din pura plăcere de a colora descrierea adunării de duminecă a ţăranilor unui sat dunărean. Căci dacă poiana este, cum s-a văzut, spaţiul simbolic din care izvorăşte curgerea epică a romanului, atunci şi **dialogul** vocilor este concordat cu această intenţie. Într-adevăr, „dialogul" — lectura ziarelor politice — se face cu dozarea atentă a „rolurilor". „Rolul" lui Ilie Moromete este dublu: de a se prezenta pe sine ca persoană — fiinţă contemplativă, încărcată de umanitate, („Nu e aia! spuse Moromete cu un glas care, deşi nu-l apăra de Ţugurlan, **căuta totuşi să-l înţeleagă",** sau: „Lasă, măi Ţugurlane, să trăiască lumea în pace! **N-ajunge cît moare pe-acolo?!**), şi de a da citire ziarelor, de a fi **altă voce,** nu cea auctorială, despre istoria ţării. Fiind purtătorul celor două voci, Moromete, în capitolul în discuţie, reprezintă, concentrat, tema mare a întregului roman. Participanţii la „cercul" dezbaterilor din poiană **reduc** istoria ţării la realitatea satului lor. Pînă acolo, încît unii dintre ţărani confundă cele două planuri: „de ce ne înjură Moromete?! se miră el. — **Nu pe noi, pe aia din parlament,** îi explică Din Vasilescu". Moromete însuşi trăieşte confuzia, semnificînd astfel, cu mult înainte de finalul romanului, felul în care istoria îl va atinge: „Începu apoi să citească, deodată, cu un glas schimbat şi necunoscut, **parcă ar fi ţinut el un discurs celorlalţi"** sau „Nu se poate, domnule, protestez! sări Moromete în apărarea prietenului său politic. Protestez! strigă el **cu glasul cu care citise dezbaterile, dar cu mult mai tare".** Poiana devine astfel spaţiul în care, peste ordinea cu care satul străvechi îşi lua în posesie lumea, izvorăşte conştiinţa istoriei, aşa cum ea este percepută de sătenii din Siliştea-Gumeşti: „...protestă încă o dată împotriva venirii ţărăniştilor. Cocoşilă îi combătu din principiu, spunînd să nu mai facă atîta gălăgie: ţărăniştii l-au scăpat de datorii. Moromete răspunse că minte, liberalii au votat legea conversiunii. Se amestecă şi Dumitru lui Nae, sărîră aproape toţi şi **din învălmăşeala de glasuri** care se iscă nu se mai înţelese cîteva clipe aproape nimic".

Ca în romanele moderne, poiana din faţa fierăriei lui Iocan este locul de origine şi convergenţă a mai multor suite narative. Dintre acestea, cea mai interesantă concentrează nivelul de profunzime al romanului: reprezentarea arhetipurilor comunităţii săteşti. Către poiană, se vine dumineca, cu conştiinţa că acolo se face altceva decît la cîrciumă: Ţugurlan, care a stricat o adunare înjurînd **cu voce** rea, este amendat de voci pentru că: **„Aici** nu era ca la cîrciumă şi Ţugurlan vorbise urît, întocmai ca acolo". Vocile din poiana fierăriei se unesc pentru a reedita funcţia purificatoare a dialogului. De aceea, Ţugurlan, „nu mai putea sta acolo", unde „Unii erau desculţi, în cămaşă şi pantaloni şi cu pălării vechi, dar periate proaspăt cu apă" şi aveau feţele rase proaspăt.

Dialogul purifică, pentru că participă la structurarea lui numai cei inteligenţi. Lectura ziarelor din care sătenii nu puteau înţelege totul este un pretext. Vocea ziarului emite adevăruri mai ales pentru cititor nu pentru Moromete, Cocoşilă, Iocan sau Ion a lui Miai. Aceştia „fac politică" în sensul că realizează un joc inteligent, purificator: „...ar avea Ţugurlan ceva împotriva unui asemenea primar şi unor asemenea consilieri? S-ar putea să aibă, dar tocmai asta e lupta politi-

FLĂMÂNZI

că, să-ţi combaţi cinstit adversarul. De ce să înjuri!? E, e, e, e! **Păi, asta nu mai e luptă politică! Asta înseamnă să ai ceva cu oamenii...**" sau: „Ce dracu, mă, Ţugurlane, de înjuri p-acilea! **Fă şi tu politică, du-te dracului!".** Poiana este deci locul unde Moromete şi consătenii lui caută spaţiul unificator, purificat, al vocilor legate prin legile dialogului devenit organism, unitate. „A face politică" este pretextul intrării în joc. Şi cel mai ales participant la jocul — dialog este Moromete. Moromete este **omul** ca fiinţă vorbitoare, dar şi un arhetip: este **satul** purtător de esenţe, de ceea ce nu este atins de trecător. Imortalizarea lui în lut, acolo, în timpul jocului de-a interpretarea inteligentă a textelor unei alte lumi, mai mare dar funcţionînd spre a sugera „comedia" luptelor dintre partidele „istorice", are funcţie simbolică: „Era el, (în lut, n.n.) Moromete, aşa de... aşa de serios, şi de... da, el era, dar parcă era... Era aşa cum îl cunoşteau ei, **dar parcă era singur, fără familie, fără Iocan şi Cocoşilă, fără Dumitru lui Nae şi... fără parlament".**

Un alt nivel al cărţii este semnificat, în capitolele lecturii ziarelor, de **vocea-ziar.** Dialogul dintre ţărani (care „sîntem aicea un număr de oameni care, nu aşa, avem pretenţia că e ceva de capul nostru, şi..."), nu este continuu. Ziarul funcţionează ca un anumit tip de enunţ informaţional care afectează integritatea enunţului emis de voci. Mixtura dintre dialog şi vocea-ziar, spargerea continuităţii dialogului oferă cititorului una dintre cele mai interesante feţe ale romanului. Pe de o parte, Moromete renunţă la nuanţele neînţelese din textele citite; le omite, cu alte cuvinte, atrage în spaţiul dialogului şi enunţuri ale unor emitenţi externi. Pe de altă parte, pînă la urmă, este violentat fără putinţă de apărare de emiterea externă: „— M-au scăpat de datorii? dar cine mi le-a pus în spinare? **birui în sfîrşit această întrebare...".**

Convertirea realităţii romaneşti, în jocul dialogului purtat într-un spaţiu sugerînd salvarea de profan, semnifică, cu modalităţi neaşteptat de moderne, problematizarea năzuinţei umane către libertate. Violentarea spaţiului ordonat de putinţa „jocului" liber — problemă dezvoltată în întreaga creaţie a prozatorului în discuţie, este semnificată cu mijloace la fel de moderne.

STELA MIREL

GÎNDITORI AI ANTICHITĂŢII

Epicur (I)

În ceea ce-l priveşte pe omul Epicur, este de mirare cîtă ponegrire a fost posibil să se împrăştie peste numele lui. Numai menţionarea defăimărilor ar umple pagini întregi. S-au găsit oameni care au compus subtile scrisori pe care apoi i le-au atribuit lui pentru a-l compromite. Circulau pe seama lui nesfîrşite poveşti calomnioase şi jignitoare. Şirul acestora este atît de mare încît eşti obligat să-ţi pui această tulburătoare întrebare: chiar este posibil ca anumiţi oameni, înzestraţi cu trăsături omeneşti, să-şi facă un scop al vieţii din defăimarea semenului lor? Este posibil să-ţi zideşti o „operă" defăimînd un om? Istoria înregistrează — cît e de absurd! — şi o asemenea „activitate" umană! Straniu este că numele acestora e pomenit peste veacuri tocmai din această pricină. Ce forţă uriaşă e invidia! Este singurul aspect prin care sufletele mediocre trezesc uimire.

Dar fiindcă în cazul lui Epicur defăimarea a luat proporţii incredibile, biograful lui, Laertios, ajunge la concluzia că „toţi aceşti detractori ai lui Epicur nu sînt în toate minţile". Paradoxul însă este şi mai derutant dacă afli că, de fapt, Epicur, ca om, era blînd şi modest, că ducea o viaţă simplă şi frugală. „Trimite-mi o ulcică cu brînză, ca să trăiesc luxos cînd îmi vine gust" — îi scria unui prieten. Se mulţumea de cele mai multe ori cu pîine goală şi apă. Şi, totuşi, acest om a stabilit că scopul vieţii e plăcerea! Vom vedea însă că în concepţia lui plăcerea este teoretizată şi purificată de raţiune într-o măsură atît de mare încît nici termenul acesta de „epicureic", indicînd o viaţă care şi-ar da sens prin simţuri, nu este decît o defăimare a numelui lui Epicur.

Dar Epicur nu a fost defăimat numai ca om, ci şi ca gînditor. Se spunea despre el că îşi atribuie — că a furat deci — teoria lui Democrit despre atomi. Adevărat este că el a adoptat această teorie pe de-a-ntregul, dar a adăugat ceva esenţial. A adăugat un **puţin genial, anume, a făcut posibilă naşterea lucrurilor** în cadrul acestei teorii. Pînă la el, atomii cădeau **paralel** în vid, ca o ploaie invizibilă formată din „puncte" care nu se atingeau. În căderea lor, atomii lui Democrit şi Leucip descriau imaginare linii paralele care nu se întîlneau niciodată.

Atunci cum să se nască lucrurile compuse din atomi care nici măcar nu se pot atinge? Cum să se nască lucrurile şi lumea?

Ei bine, Epicur a spus că atomii se abat de la linia dreaptă. Trebuie să se abată. Numai aşa se puteau atinge şi împreună, spre a compune lucrurile Pînă la el, în cadrul teoriei atomiste, lucrurile **nu se puteau naşte.** În fapt, raportînd teoria la lumea lucrurilor, evidenţa era izbitoare: lucrurile existau şi erau formate din atomi. Doar **naşterea teoretică** a lor nu era posibilă. Este chiar de mirare că Leucip sau Democrit însuşi nu şi-a pus problema aceasta a genezei lucrurilor în cadrul teoriei atomiste. Pentru că, în mod normal, înainte de a explica structura, trebuia explicată **ivirea** lor. Dacă şi-ar fi pus această chestiune, soluţia era simplă, inevitabilă şi unică: în locul căderii în linie dreaptă, trebuia introdusă ideea abaterii atomilor de la linia dreaptă. Această idee era cea mai firească. Soluţia lui Epicur este de o simplitate extraordinară, încît pare un fleac teoretic. Şi, totuşi, fără această „minoră" intervenţie lumea nu se putea naşte. Consecinţele şi semnificaţia intervenţiei lui Epicur în istoria atomismului sînt însă atît de importante, încît acest moment din istoria filozofiei greceşti a constituit subiectul tezei de doctorat a lui Marx.

VASILE VERSAVIA

Vă prezentăm un poet:

DUȘAN PETROVICI

DUȘAN PETROVICI a debutat în anul 1972, cu volumul „Lebede ale puterii" (Premiul Uniunii Scriitorilor). Au urmat cărțile „Obelisc" (1974) și „Neîncepută mireasmă" (1975). Referințe critice asupra poeziei sale au făcut criticii Victor Felea, N. Manolescu, Dan Cristea, Dana Dumitriu, C. Ungureanu, Șerban Foarță, Lucian Alexiu, E. Dorcescu.

Reproducem un citat din VICTOR FELEA, din cartea ASPECTE ALE POEZIEI DE AZI" (Ed. Dacia, 1977): „... Dușan Petrovici a reușit să ne convingă, prin cîteva din producțiile sale, prin tonul cu adevărat liric, prin tensiunea evidentă a versurilor că e un poet autentic, un poet închis oarecum în „capcanele" propriei expresii, dar avînd totuși ceva de comunicat și încercînd (și reușind) să-și transmită emoția".

TREBUIE SĂ RECUNOȘTI ADEVĂRUL

În ploaia acestui copilăros april,
cînd vine luna să-ți soarbă din palme somnul,
să te batjocorească floarea,
ce-și împinge grăuntele mort în afară
ca pe-o veche pălărie ;
cînd se-aud cocorii torcînd aer,
în micile lor motoare,
iar țăranii-și urcă săniile-n pod,
călărind pe cîte-o roată mirositoare de pămînt ;
cînd soldatul scrie scrisori de dragoste,
și-apoi cade în luptă, cu ochii deschiși —
asemeni unui cal înzăpezit —
tu trebuie să recunoști adevărul,
sau chiar să-l crestezi pe o scoarță de copac,
așa cum ai încrusta acolo numele iubitei.

AȘTEPTARE

Semănături ardente, ogoare ale feminității,
peste voi cade o stranie rouă,
ațîțată de prea multă liniște și alb,
care nu e culoarea cea mai dorită.
Așteptăm să vorbiți,
să vi se încurce limbile,
ca într-un Babilon al feeriei.
Nu ne putem lua rămas bun
înainte de-a ne prăbuși
în cea mai frumoasă dintre lumi.

VEDEȚI

Vedeți cîmpuri electrice și norii venind peste gări,
ca niște trenuri întîrziate ;
vedeți vîntul, ce-și mînă visele, șuierînd din bice,
și ceața sunîndu-și incinerarea ;
păstori delicați ai căldurii, intrînd în oraș vedeți,
cu inima poetului drept cîine,
și seara, ce pare o simplă cădere,
în melancolicul muzical de forme ;
vedeți spații chiuind de doruri,
unde însuși urletul e-o ființă îngerească ;
și, mult fard, mult fard al oaselor ce ne susțin,
zăpezi mai albe decît propria lor culoare —
vedeți Lactescența —
și, adesea, zgomotul de vase
dintr-o mică bucătărie de vară,
spunînd mai mult decît așteptarea înșelătoare
a unui singur cuvînt.

SUBLIMA EROARE

Ei mă lăsau în pace. Seara cădea dintr-o substanță amară
și parcă venea o ultimă uitare să mă umple de pămînt.
Cu paharul de lapte alături, stînd într-o totală enigmă
a materialității — ca geniul și masca sa de moarte —
viriți unul într-altul cu obstinație și spaimă,
sfidînd întotdeauna bunele intenții umane.
În acest spațiu lipsit de grație, ei mă lăsau în pace
și asta era partea lor slabă ;
căci nimic nu te face mai treaz
ca sublima eroare de a uita o parte din lume,
de a te retrage în aceste cutii de rezonanță ale spiritului
și de-a rămîne acolo ca un vechi ceasornic.

ÎNTRE CEEA CE ESTE

Între ceea ce este încape și lacrima ta,
ca un pește fugit din oceane,
ca o frunză căzută din cer.
Măcar o dată lucrurile pleacă din locul lor,
își tîrîie rădăcinile pe pămînt sau prin aer,
lăsînd în urmă un ochi deschis, o gură-nsîngerată,
ce tînjesc o vreme apoi se osifică.
Sfîșie scoarța acestei nebune priveliști,
în care ard gameți de aur,
și ne intră-n piele și în suflet ;
cu o lingură de miere scoatem de acolo răul
și-l facem mingi de joacă pentru îngeri.

IOANA MARIA

Suav, ca un orb de vegetații,
mă-ntîmpină venirea ta de departe,
inel rostogolindu-se în vid.
Au trecut anii și poate n-ai să mă recunoști,
pentru că, asemeni unui melc,
îmi voi lăsa brățara infinită
lîngă prăpastia trupului tău.
Ioana-Maria și Ioana-Maria,
nu uita, se apropie iarna.

ÎNDIRJIRE

Undeva în amintire, în grajdurile lui Augias curățate bine
cu iz de fînuri și animale dormind,
undeva în substanță, în maceratele iluzii,
căzute pradă infometaților idoli ;
în ethernitate, cu miros de mușețel sau de lavandă ;
undeva în labirinturi,
în oglinzi vorbitoare și în piețe tăcute ,
undeva în păduri, în catedrale de mări,
în gropi, peste care mai șuieră glonțul,
undeva în orașul din vest,
în dragostea ta,
zace desăvîrșirea pe care o caut,
precum vicleanul Ulise
pe cîntărețul său orb.

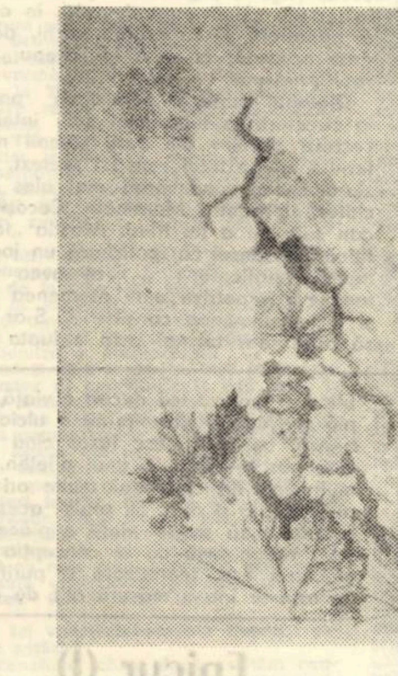

GRUP DE TOAMNĂ

CERCURI FRAGILE

Cercuri ale fragilității,
din care nu se mai poate sorbi vinul lui Pan,
nici laptele viței sălbăticite, acoperind neînțărcate goliciuni ;
ci alte sînt izvoarele, cobuzii lunateci, maternitățile laice.
O noapte a Victoriei urcă prețul odihnei,
în vecinătatea rănii e un clopot,
el însuși o rană a spațiului care se reînnoiește ;
o căutare ce-i însăși căutarea,
actul pur al vinei fără semne,
perfectul balans de sclipiri într-o geneză opacă,
între murmur și blînda disperare,
cu osemintele atît de limpezi
ale eternei pubertăți.

Din volumul în lucru „CLIMA TEMPERATĂ".

---

sadoveniana

Ritmul (I)

Cititorul care, prin lecturi asidue, a reușit să pătrundă tainele scrisului sadovenian are, cu timpul, impresia că slovele prind glas și-l impresoară unduind. Textul „sună". Prelung și stăruitor. Atingînd și infiorînd zonele intime ale sensibilității. Este — aceasta — o însușire a marilor prozatori artiști, care ascultă și aud cum izvorăsc, lunecă și „cad" propriile lor fraze. Temperamental înclinat spre poezie, Sadoveanu își deschide întreaga ființă către cîntarea anonimă din veac, asimilîndu-i și învederîndu-i semnificațiile : „Am găsit în ea elemente de valoare diamantină, care s-au răsfrînt în opera mea proprie. Am avut pentru poezia populară o înțelegere pururi trează ; mi-a plăcut s-o descopăr și am știut a o descoperi" (Anii de ucenicie). Această adeziune este totală și definitivă, iar mărturisirea ei ia forme solemne : „în arta populară voi crede pînă la sfîrșitul meu" (ib.). Miorița, pe de o parte, Eminescu, Creangă și Alecsandri, pe de altă, au constituit pentru Sadoveanu cele mai iubite modele. Din aceste fermecate izvoare purcede unda de poezie care străbate întreaga lui operă. Euritmia ei — incomparabilă — se explică și prin integrarea, firească și armonioasă, a povestitorului în însăși viața naturii românești, al cărei multiplu și puternic puls îl deslușim pretutindeni în scrierile sale. De aceea poetul-copilandru din Țara-de-Sus, Nicolae Labiș, închinîndu-i splendidul ciclu intitulat Sadoveniene, îl numește, în titlul unuia dintre aceste poeme, Bătrînul pădurar : „... Natura, ascultați-o, îi murmură / Cîntecul ei de ger și de căldură, Vibrarea fină de omăt asprit, / Foșnirea moale-a frunzelor căzute / Ori șopotul de unde-năbușit / Cînd vin de la izvor un pîlc de ciute". De aceea tot Labiș, întîlnindu-și „Bătrînul pădurar" departe, pe tărîmurile închipuirii, îl așază în mediul lui firesc. Evocarea este, fără nici o exagerare, grandioasă : „Eram într-o pădure uluitor de vie, / într-o pădure care șoptea înăbușit. / Și iată că pădurea în iarnă, argintie, / Cu șoapta ei mi l-a reamintit. / / Izvoarele, sub pînza de gheață, delicate, / se legănau în vale, pe nevăzutul prund / și în lumina sobră, cu pini și nestemate, / cîntau unite într-un cor profund. / / În zboruri rotunjite tăiau mari păsări slava ; / un farmec de poveste se răsfira sub cer ; / părea zăpada caldă și moale ca otava, / dar zările clipeau la fel, sever. / / Cu vînturile-n coarne, în goană nebunească, / zburau năvalnic cerbii pe fragedul polei. (Era acolo-ntreagă pădurea românească, / și el pășea încet prin iarna ei !". „Pădurea românească" înseamnă, pentru Sadoveanu, Ritm și Istorie. Poezie și dăinuire. Nenumăratele alcătuiri ritmice ale prozei sale sînt străbătute, într-un anume sens, de foșnetele, alternînd cu lungi răstimpuri de tăcere, ale pădurii („Acum codrul aștepta fără un tremur de frunză în toată măreția lui sumbră" — XII 403).

Organizarea ritmică a frazei poate fi identificată, în evoluția prozei noastre artistice, cu mult înainte de Sadoveanu. Într-un valoros studiu, publicat în revista „Limba română", nr. 5/1961, regretatul L. Gáldi — neostenit interpret al versului și al versificației noastre — descoperă începuturile prozei ritmice românești (chiar așa se și intitulează articolul) tocmai în Cazania lui Varlaam din 1643 ! În acea capodoperă a criticii stilistice, care se cheamă Arta prozatorilor români, Tudor Vianu vorbește despre „frumoasa cadență, mai puțin observată, a perioadei crengiste [sic !], în care scriitorul ne oferă unul din exemplele cele mai interesante ale artei sale rafinate. Aceste perioade se pot descompune în unități ritmice mai lungi sau mai scurte, a căror alternanță alcătuiește un tablou plin de o armonie opulentă și variată" (sublinierile îmi aparțin, G. I. T.). Urmează analiza ritmică, prin descompunerea și „etajarea" unităților metrice dintr-un cunoscut fragment al Amintirilor din copilărie, care începe cu următoarele „versuri" : „Dragu-mi era satul nostru / cu Ozana cea frumos curgătoare / și limpede ca cristalul, / în care se oglindește cu mîhnire / Cetatea Neamțului, / de-atîtea veacuri !". Concluziile mi se par deosebit de nuanțate și de prețioase : „Aceste ample structuri sonore se pot, așadar, cu ușurință desface în grupuri de silabe, relativ regulate atît prin numărul lor, cît și prin alternanța accentelor. Unele din unitățile ritmice analizate mai sus sînt versuri fără cusur. Urechea le ascultă cu încîntare, chiar cînd ochiul le citește". Dar maeștrii incontestabili ai prozei ritmice românești sînt Odobescu și Mateiu Caragiale. Astăzi — Geo Bogza. Autorul „Baltagului" — ca să revenim la el — nu pășește, așadar, pe cărări neumblate.

Despre ritmurile sadoveniene — în articolul viitor.

G. I. TOHĂNEANU

---

dedicații

UN BUSUIOC DE-ACASĂ

Lui Gheorghe Pituț

Iarba crește pe rădăcină de om,
Unde țărina-i dreaptă prin labirinturi drepte,
Unde aerul se face trepte,
Și suflă aurul pe frunzele de pom !

De-aceea vine toamna, cu șiruri mari de ploi,
Se naște o iubire și alta se destramă,
Mirosuri tari de vin și de pastramă,
Să mai uităm că toamna adînc se uită-n noi !

Că nu murim, că nu ne blazăm atît de iute,
Din rădăcini mai suie miracol înțelept,
Un pui de voluptate mai dă cu pumnii-n piept
Cîștiguri fabuloase sînt nopțile pierdute.

Un busuioc de-acasă, mirosuri de la țară,
Mai bubuie-n plămînii din marele oraș,
Hai să mințim hîrtia că-i foarte veșnic vara,
Și-i toamna, și e toamnă sub vorbe și sub pași.

DAMIAN URECHE

---

televiziune

DUMINICĂ, 18 septembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,20 Film serial pentru copii : „Robin Hood". Episodul 10. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical : Ora veselă. 14,00 Fotbal : Sport Club Bacău — Corvinul Hunedoara. Noi aventuri în epoca de piatră. Foiletonul de duminică : „Din partea nea" — de Petre Bărbulescu. „Profil pe 625 de linii" — retrospectivă dedicată regizorului Alexandru Bocăneț. 17,00 Film serial „Linia maritimă Onedin" Episodul 5. 17,50 Floarea din grădină. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. 20,15 Film artistic „Orașul fără mască". Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 21,45 Cîntarea României — interpreți de muzică ușoară laureați ai Festivalului național. 22,10 Telejurnal. Sport.

LUNI, 19 septembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Muzică ușoară contemporană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Odiseea — episodul 6. 21,30 Cadran mondial. 21,55 Eu cînt că mi-e dragă — concert de muzică populară. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 20 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Stan și Bran (rel.). 11,15 File de istorie. 11,35 Muzică ușoară românească. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 La volan. 17,20 Mult e dulce... 17,45 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 18,15 Hochei Cehoslovacia — Canada — selecțiuni înregistrate de la Praga. 18,50 Tribuna tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Republica XXX — azi județul Bistrița-Năsăud. 20,20 Cîntarea României — laureați ai Festivalului național. 21,20 Orizont tehnico-științific. 22,00 Din muzica și dansurile popoarelor. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 21 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Vremuri de vitejie — frescă muzical-dramatică. 11,00 Tribuna tv (rel.). 11,30 Profil plastic : sculptorul Ion Irimescu. 15,50 Telex. 15,55 Fotbal : România — Grecia, transmisiune directă de la stadionul „Steaua". 17,50 Teleșcoală. 18,15 Din țările socialiste. 18,25 Telecronica pentru pionieri. 18,45 Noi, femeile ! 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX — azi județul Botoșani. 20,10 Telecinemateca — ciclul „Mari ecranizări" — Rața sălbatecă — premieră pe țară. 21,55 Atelier de creație literar-artistică. 22,25 Telejurnal.

JOI, 22 septembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Consultații juridice. 17,40 Hochei : Cehoslovacia — U.R.S.S. Selecțiuni înregistrate de la Praga. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru : „Lacrimi" de Victor Rozov. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 23 septembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,45 Corespondenții județeni transmit... 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,00 Prim plan. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Ancheta socială. 20,35 Film artistic „Simon Blanco", premieră tv. Producție a studiourilor mexicane. 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 24 septembrie

12,00 Telex. 12,05 „Odiseea" (rel.). 13,00 Anchetă socială (rel.). 13,35 Concert de prînz. 14,05 Oameni și fapte din noua istorie a țării. 14,20 Din creația compozitorului Mișu Iancu. 14,30 Deschizător de drumuri : Emisiune dedicată acad. Ion Simionescu. 15,00 Stadion — în sumar : Campionatul mondial de gimnastică acrobatică (transmisiune de la Katowice). Hochei : Canada — U.R.S.S. Fotbal : R.D.G. — Scoția (rezumat). 16,20 Clubul tineretului. 17,20 Stan și Bran. 18,30 Cîntarea României. 18,50 Săptămîna politică internă și internațională. 19,05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial : „Regan". 21,30 Întîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 22,35 Romanțe și canțonete.

televiziune

Ion Vinea — poetul viziunii unitare (I)

Farmecul discret al lui Ion Vinea stă în configurații ce captează „o stare sufletească", drept care și definește esența poeziei (**Principii pentru timpul nou,** în **Contimporanul,** 1925). Cum s-a remarcat, în ciuda activității sale entuziaste la **Contimporanul** și a marei prietenii cu Tristan Tzara și Marcel Iancu, Ion Vinea nu e un avangardist. El însuși se plînge de dificultatea poeziei de a ține pas cu înnoirile din artele plastice (**Modernism și tradiție,** în **Cuvîntul liber,** 1924). Specificul său se află în altă parte. Îl vom căuta credem mai cu folos în primele sale poezii, atunci cînd se formează rădăcina sa stilistică.

Să ne oprim la poezia **Fior** (1915) : „E gol ca ochiul unui mort / spațiul căzut sub cer / în sînge, ca un luptător. / / Peste crîngurile lămurite / în văzduhul care s-a lărgit / vîntul leagănă soarele / ca pe o floare. / / Ascultă sunetele rupte / din lumea întinsă ca o strună / pe care mersul cel rotund / alunecă. / / Plîng simțurile, / mint vedeniile. / Tu lasă noaptea să te împresoare / ca pe un sîmbure nedescuiat / păstrîndu-și taina lui fricoasă / sub coaja care s-a înfiorat". Peisajul vesperal, odată cu senzația de lărgire a zărilor, iscă în om trăirea nesfîrșitului, față de care reacționează printr-o mișcare sufletească articulată în doi **timpi** : o mișcare centrifugă, de pierdere, de dăruire în infinit, și o mișcare centripetă, de recul, de retragere în sine. Astfel rezumată, ideea poetică ar părea un loc comun și vraja indeniabilă a poeziei o taină în plus

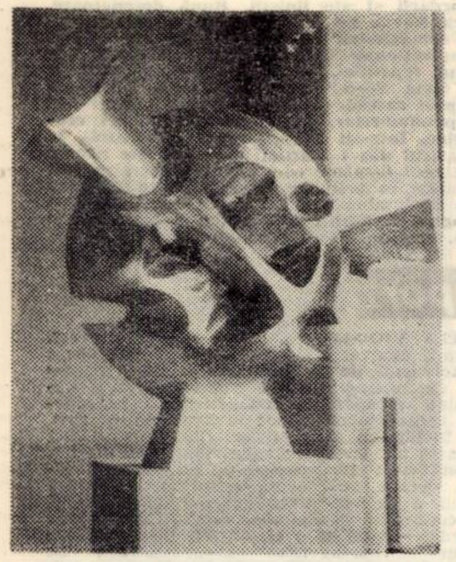

OBIECT COSMIC

a inefabilului. Dar o privire cît de cît atentă ne arată imediat specificul ei. În primul rînd, cele două direcții ale mișcării sînt de fapt unificate într-o singură traiectorie, descriind în spațiul imaginar o volută sau mai bine-zis un arabesc ce leagă identitatea și alteritatea, aproapele și departele, infinitul mare și infinitul mic într-o grafie armonios rotunjită, ce îndulcește neliniștea metafizică a căderii în sorbul încins al infinitului, atenuînd-o în curbura ce înnoadă ca un laț blînd insul de cosmos și cosmosul de ins. Totodată, utilizarea persoanei a II-a generală, care apare din strofa a treia, leagă omul de omenire, pe „eu" de „tu", discursul dobîndind capacitatea de a îmbina empatia cu simpatia.

Unitatea poeziei este dată de trăsătura „rotunjime" ce se regăsește pe toate planurile. Designații „ochi", „soare", „floare", „sîmbure" sugerează deopotrivă ceva globular, deci închis, fapt accentuat în final prin determinantul din sintagma „sîmbure nedescuiat". Imaginea de vizualizare a tensiunii — „lumea întinsă ca o strună" — este așa-zicînd corectată de sintagma „mersul cel rotund". O excepție ar părea să facă „mărăcinișul". Este tocmai momentul de maxim dramatism, cînd privirea a atins propria-i limită care pentru om este și limita senzorială a lumii („Tu vezi acum apusul pînă-n fund"), acolo unde amurgul i se înfățișează ca un hățiș inexorabil. Aici senzația tactilă euforică de netezime oferită de rotunjimi este pentru singura dată în decursul poeziei înlocuită prin senzația disforică a ascuțitului. Dar și aceasta este imediat atenuată prin transformarea mărăcinișului roșu într-o moară a parfumelor, distilerie a miresmelor serii. Bucuria estetică a simțurilor, un suav hedonism îl fac pe om să nu se piardă ci să se dăruiască infinitului.

O singură pată de culoare, deci, roșul, căruia microtextele îi accentuează trăsătura de violență a cîmpului său semantic (vezi și designatul „sînge" în strofa întîi); o pată deci, situată departe, la capătul zării, punct final de la care sufletul înfricoșat se întoarce și se închide în sine, pe cînd întunericul stinge totul. Între sîmburele a cărui coajă-senzoriu „s-a înfiorat" și străfundul în care se consumă moartea violentă dar glorioasă („... ca un luptător") și frumoasă („... macină miresmele") a zilei, se desfășoară un spațiu acromatic, un mare gol, instituit chiar de pragul liric : „E gol ...". Este o schiță fină, dramatizată de o singură pată de culoare în fundal, a cărei volută grafică instituie spațiul neperturbat de accidente între ochiul prezumptiv al privitorului și ochiul orb ce figurează apusul. Pe acest spațiu caracterizat prin dezmărginire („văzduhul s-a lărgit") și limpezire („crîngurile lămurite") se profilează cinetica balansului („vîntul leagănă soarele") și a tensiunii („lumea întinsă ca o strună"), acustica vagă și discontinuă („sunetele rupte ..."), precum și senzațiile olfactice, cromatice, tactile arătate mai sus. Deosebit de caracteristică este curbura mișcării pure, fără actant : „mersul cel rotund / alunecă" ; al cui mers ? al privirii ? al timpului, poate ?

Designatele cinetice (balans, lunecare) și tactile (rotunjimea) atenuează caracterul angoasant al căderii și golului, stabilind o relație armonioasă între om și ambientul său. Dealtfel să nu omitem faptul că între ochiul de mort și mărăciniș se interpune imaginea soarelui-floare, în care sufletul își găsește parcă mîngîierea. Am putea vorbi cu Gilbert Durand despre eufemizarea fantasmelor diairetice prin mișcările „nocturne", ritmice, lunecătoare și, în cele din urmă, de repliere în sine, în sîmburele ființei.

Trăsătura semantică dominantă de rotunjime o regăsim chiar pe plan intonațional-grafic, prin numărul mare de labiale cu grafia lor curbată — litera **o** e un fel de simbol popular al rotundului — și cu senzațiile cinetice de rotunjire a gurii pe care le iscă rostirea. Structura fonologică a acestei poezii merită o atenție deosebită și pentru rafinamentul cu care jocul aliterațiilor și asonanțelor înlocuiește rima. Alături de pomenita dominanță a vocalelor labiale **o** și **u,** notăm aliterația lui **m** în strofa a treia, a lui **s** și **f** în strofa finală, sugerînd murmure și foșnete : acele „sunete rupte / din lumea întinsă ca o strună". Numeroase sintagme își răspund pe verticală prin identitatea unui sunet sau a unei silabe. Iată chiar în prima strofă, pe lîngă asonanța „-ort" „-or" ce leagă primul și al treilea vers, sunetul **s** leagă termenii paraleli „spațiul" și „de sînge" și așa mai departe. Și mai interesant e acest joc în strofa a doua, în care o vocală respectiv o silabă adaugă simetriei mecanice a posibilei rime voluta sonoră a unui desen melodic mai rafinat : lămurite / lărgit, soarele / floare.

Preocuparea pentru „întreg", „unitate", „armonie", **Einfühlung**-ul înlocuind mimesisul, „linia serpentinată" ne apar drept evidente corespondențe în limbajul poetic ale unor caracteristici ale stilului grafic secesionist (vezi **Amelia Pavel** : Idei estetice în Europa și arta românească la răscruce de veac, ed. Dacia, 1972). Dar nu e vorba numai de atît. Configuraționismul vădit al poeziei lui Ion Vinea îl înscrie în primul rînd în stilul cu multe denumiri al secesiunii (Sezession, Jugendstil, Art nouveau, Moderne Style etc.). Să nu uităm că la începutul secolului a avut loc în psihologie marele turnant al înlocuirii asociaționismului prin integralism (gestaltism). Într-adevăr, în poezia lui Vinea antitezele romantice, insolitul avangardist, notația impresionistă, simbolica tradițională sînt toate estompate și absorbite în unitatea unei emoții. Cum am văzut, în peisajul său, vizualul alcătuiește fundalul de pe care se desprind elementele sensibile auditive, tactile, olfactive, cinetice, toate armonizate și subsumate unei viziuni unitare.

O altă caracteristică a limbajului liric secesionist este combinatoria imaginilor explicite cu cele implicite, acestea din urmă mergînd pînă la propoziția nominală. Un exemplu : „Tăcerea crește-n mine bătînd. Nici o ispită ? / E noapte. Stele. Parcă sînt obosit. Și-atît. / Și ninge luna clară, o, lună nelipsită ! — / pe lespede și-n suflet petale de urît" (**Amintirile false,** 1914).

Desigur, ar mai fi multe de spus. Ne limităm în final la a aduce încă o dovadă a structurii sintetizatoare a poeziei lui Ion Vinea. Este vorba de tentativa aproape obsedantă de a capta într-o imagine trăirea duratei în toată complexitatea sa, redusă sau mai bine-zis concentrată într-o emoție sau senzație dominantă. Ne referim la numărul uluitor de mare de sintagme „ora"+un determinant (atribut adjectival sau substantival). În felul acesta, titlul unicului său volum, **Ora fîntînilor,** este deosebit de semnificativ. Iată doar cîteva din aceste sintagme poetice : „ora sălilor albe" (**Pantelimon**), „orele vechi" (**Ascultări**), „clare ore" (**Incantație**), „ora palidă" (**Remember**), „ceasul sur" (**Orizonturi**), „ora miresmelor, / ora ierburilor arse" (**Ton**), culminînd cu poemul **Ora orelor,** adevărată litanie a acestei structuri.

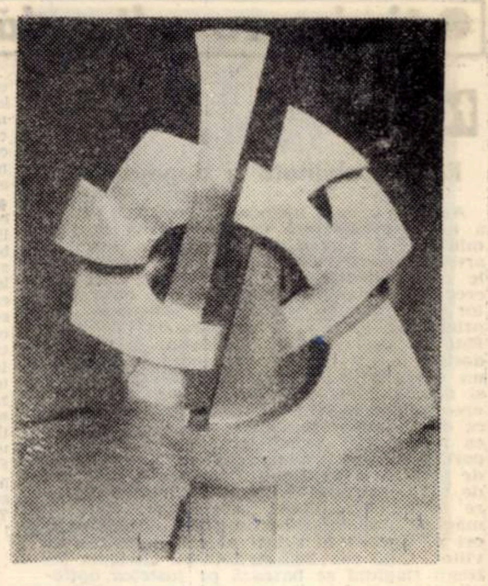

TRASEU SPAȚIAL

Ca trăsătură dominantă rămîne monismul care, comparat de pildă cu structura binară a lui Lucian Blaga și cea ternară a lui George Bacovia, îi conferă lui Ion Vinea o fizionomie poetică inconfundabilă. În cadrul poeziei ca întreg, elementele ornamentale sînt organic legate între ele, formînd arabescuri dominate de un sens, alimentat de o anumită experiență de viață cu caracter estetic. Poezia sa este în acest fel și decorativă și poezie de atmosferă, de expresie a unei emoții. Altfel spus, funcțiile decorativă și expresivă domină asupra celor reprezentative și semnificative.

Unitară este și opera sa ca întreg. Astfel, după o jumătate de veac de la poezia **Fior,** regăsim în poemul **Pe marginea-n pantă-a vieții,** datat iunie 1964, cu dominanța transparenței, a liniei oblice descendente și a rotunjimii, același dulce arabesc ce leagă identitatea și alteritatea, omul și lumea, ființa și neființa în armonia frumosului : „Pe marginea-n pantă-a vieții / aștept să mă pierd în neant, / de stropii de ploaie ai clipei / din șterse vitralii desprins. / / E marea, opaca tăcere / talazu-i etern de cleștar / ce-n golfu-i întins peste aștri / epave atrage pe rînd. / / Vibrează prin spații cadranul / atins de-un vrăjit diapazon. / E ceasul ce-mi bate prin spații / tic-tacul finalei lumini".

ALEXANDRA INDRIEȘ

POPASURI SILEZIENE (II)

Katowice — o inimă pulsatorie (II)

Înainte de-a cunoaște însăși capitala Sileziei, Katowice, mă interesau date sintetice despre acest ținut și voivodat. Trebuie cunoscut, din capul locului, că voivodatul Katowice joacă un rol primordial în viața economică și publică a Poloniei. El furnizează producției industriale poloneze mai mult de o cincime, suind astfel pe o treaptă foarte înaltă de urbanizare a țării, pînă la 86%, și cu densitatea cea mai mare din întreaga Polonie. Dacă rezervele gigantice de cărbune silezian, estimat la aproximativ 7 miliarde tone, constituind o rezervă pentru circa 700 de ani, a impulsionat și a decis specificul primordial al voivodatului, mineritul, nu e mai puțin adevărat că, alături de el, se situează industria grea, metalurgică, dînd din totalul țării 63% oțel, 50% de metale neferoase, 56% energie electrică și 30% din producția totală de mașini.

M-a impresionat tot timpul, pe parcursul drumurilor mele, semnul distinct al acestor două genuri de industrii, extractivă și metalurgică. În apropiere de Rybnik, am văzut noul bazin carbonifer, cu zăcăminte de cărbune din voivodat, havezele, screperele, întregul arsenal al unei industrii prospere fac ca în aceste mine să se deschidă zilnic unele din cele mai bine echipate abataje din lume. Trecînd prin Bytom, Chorzow, Siemianowice, Zabrze, Bielsko-Biala, Tychy, Sosnowiec, Mystowice și încă prin atîtea alte centre citadine poloneze, veritabile cetăți industriale, am putut remarca zecile de mari întreprinderi producătoare de aparaturi electrice, ustensile pentru menaj, piese de precizie, motoare pentru nave, textile, construcții, bere etc. Dacă s-ar grupa numai casele noi, zidite de la război încoace, în acest ținut fertil, s-ar putea înălța cu ele un oraș cît capitala Poloniei.

Dar unei asemenea ascensiuni economice nu putea să nu-i corespundă și o viață științifică, social-culturală pe măsura ei. În acest ținut pot fi întîlniți, în Școlile superioare, în Institutele industriale, în Institutul general minier, peste 5.000 de savanți și cercetători, în timp ce aproape 30.000 de tineri studiază anual în Școala Politehnică, în Academia de medicină, în Școala Pedagogică, în Conservator sau în Filiala Universității cracoviene din Katowice. Teatrele dramatice din Katowice, Sosnowiec, Zabrze, Czestochowa și Bielsko-Biala, opera din Bytom și teatrul de operetă din Gliwice, celebrul ansamblu de cîntece și dansuri „Slask", al cărui 120 de membri, mi se spune, au fost selecționați din mai bine de 12.000 de candidați, cele peste o mie de biblioteci ale voivodatului, cu peste 5 milioane de cărți, ca și cele o sută de case de cultură și peste 1.700 de cluburi vorbesc elocvent despre cum a reușit să penetreze, în acest ținut bogat în creații multiple, forța nebănuită a științei și a culturii.

Chiar ca o uriașă inimă pulsatorie, se ridică, pe suprafața acestei generoase regiuni sileziene, însăși capitala ei, Katowice, cel mai mare oraș al voivodatului, care, dacă nu exista în urmă cu un secol, azi se impune prin forța industriei sale miniere, metalurgice, a școlilor sale superioare și a institutelor științifice, prin populația sa de peste 300.000 locuitori. Dintr-un modest și mărunt orășel, înconjurat de mine, orașul se întinde azi ca un demn și autorizat centru economic, cultural, artistic și științific.

Bătînd cu piciorul întinsul cartier Kozintka, cu înaltele sale blocuri turn, într-o operă arhiecturală demnă de aliura aerată a unui oraș modern, pe spații vaste, oprindu-mă, adesea, în preajma impunătorului monument-simbol al luptelor revoluționare din 1919, 1920, 1921, prefigurînd trei aripi de vultur, uriașe, stînd încremenite de decenii în bronz, meditînd la istoria nu veche, dar tragică, a acestei părți din țara Poloniei, oprimată, de secole, de stăpîniri străine, întorcînd apoi aceleași priviri spre hala sporturilor, o construcție curajoasă, în soluții arhitecturale unice, se spune, în Polonia, ridicînd, din nou, ochii spre cea mai mare clădire din Polonia, cu 3.000 de locuitori, denumită „furnicarul" care, noaptea, semnifică o uriașă navă pornită cu ferestrele luminate în largul cîmpiei sileziene, parcurgînd apoi largul bulevard care mă duce spre teatrul orașului și spre casa presei, cîștig o imagine de ansamblu, de neuitat, a locurilor celor mai atrăgătoare, arhitecturale, ale capitalei voivodatului.

Dar ceea ce impresionează în acest ansamblu de clădiri, bulevarde, instituții, monumente este faptul că aici, în preajma minelor și a furnalelor, s-a putut crea pentru omul muncitor adevărate cîmpuri verzi de recreiere, zone imense în care odihna activă se împletește cu distracția. Parcul de cultură și odihnă, situat pe mai bine de 600 ha, între Katowice și Chorzow, înseamnă pentru oamenii de aici cel mai amplu teren destinat, în Europa, distracțiilor, culturii, legerității, expansivității depline, în care, în zile însorite, se plimbă aici circa un sfert de milion de oameni din regiunea sileziană. Erau terenuri neutre, mi se spune, aici, sau, mai de grabă, maidane întinse, cu resturi de steril de cărbune, cu tăieturi adînci în sol, mici puțuri părăsite și, peste toată această imagine de decrepitudine, hărnicia omului polonez a întins această zonă nemaipomenit de utilă trupului și spiritului. O muncă extraordinară să semeni covoare verzi pe kilometri, nu-i așa, să imaginezi o grădină zoologică, aici în plin cîmp, să ridici cel mai mare Planetarium european, să desfășori potcoava unui stadion cu 100.000 locuri, să întinzi un funicular aerian pe o lungime de 5 kilometri și jumătate, să dedici terenuri pentru expoziții florale sau de altă natură, să deschizi restaurante, terase, bazine de înot. Un parc magnific, creat pe terenuri care aduceau, nu cu mult în urmă, cu peisajul trist selenar, azi un teritoriu vast al sănătății pus la îndemîna omului muncii, pentru deconectare, odihnă, visare.

De altfel, în întreaga regiune sileziană, ceea ce impresionează este acest atașament al omului din subteran, sau din preajma furnalelor, pentru natură. Am văzut, în peregrinările mele, cel puțin trei mări interioare, niște uriașe lacuri artificiale, ca cele de lîngă Goczalkowickie, Swierklaniec, Turawkie. Niște iezere cu apă curată, de unde se extrage și apa de băut, filtrată, bine înțeles, pe oglinda cărora am zărit iachturi ușoare, împinse de vînt, bărci cu pînze, sau pescari solitari, cu lungile lor bețe de bambus. În imediata apropiere a acestor mări artificiale, care acoperă mulți kilometri pătrați, s-au ridicat adevărate orășele estivale, căsuțe colorate și cochete, de-a lungul unor șosele minunat întreținute. Într-o dimineață, în boarea rece a rea" vînt ce bătea insistent de pe „marea"" din nordul voivodatului, lîngă Swierklniele în preajma unui fost mare castel distrus de război, azi devenit un teritoriu de odihnă, am avut certitudinea că omului de aici i se cedează frumusețile naturii pentru ca în zilele sale de odihnă și reverie el să poată cugeta mai adînc la rosturile sale pe lume și pentru a se întoarce, regenerat, la activitatea sa creatoare.

ION ARIEȘANU

● timișoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

Responsabilitate și angajament

Arta nu a fost niciodată o oglindă pasivă a lumii, ci reacțională și participantă la frămîntările ei ; această angajare a artei, a artistului este evidentă chiar din momentele cele mai intime, cele mai personale ale creației, începînd de la fixarea obiectivelor — ce anume și în ce fel dorește să exprime realitățile contemporaneității sale. Este un proces anevoios însoțit de sinceră dorință de a înțelege esențialul și reclamă un dezvoltat simț al responsabilității civice și al angajamentului social. Este în spiritul epocii în care trăim dorința de autodepășire și de autocunoaștere, înțelegerea artei ca o formă a conștiinței sociale, totodată participarea activă a artistului în procesul de formare a unei conștiințe noi, a unui om de tip nou, socialist. Sînt cîteva gînduri care frămîntă întregul colectiv al teatrului maghiar de stat din Timișoara, ori de cîte ori se fixează în titluri precise intențiile de viitor, fiind convinși cu toții că eficiența întregii stagiuni se bazează pe justețea opțiunilor repertoriale, pe competența și priceperea cu care acestea au fost stabilite : opțiuni izvorîte din dorința de a propaga o artă angajată, de o înaltă valoare ideologică și estetică, promovarea cu precădere a creației originale de inspirație contemporană precum și valorificarea tezaurului clasic de certă orientare umanistă și progresistă.

Faptul că în repertoriul stagiunii 1977—1978 figurează patru piese aparținînd dramaturgiei autohtone — toate premiere absolute — nu este nici întîmplător, nici o simplă dată statistică. El este rezultatul unor eforturi de ani de zile privind promovarea pe scena noastră a pieselor inspirate din realitățile României socialiste.

A juca asemenea piese, inspirate din frămîntările și, de ce nu am spune-o, greutățile lumii pe care o construim și pe care o vrem cît mai umană vădește dorința teatrului de a interveni cu mijloacele specifice artei sale în dificilul proces de modelare a conștiințelor. Din rîndul acestor piese se remarcă aceea a lui **Radu F. Alexandru, „Saltimbancii“,** o meditație profundă și pe alocuri dureroasă despre necesitatea concordanței dintre idealurile pe care le afișăm și felul de a fi în realitate și piesa lui **Huszár Sándor „Venit-a o fată pe șantier“,** o reconstituire dramatică a lungului și dificilului drum spre împlinire. Pe lîngă două comedii satirice ale lui **Komzsik István** și **Tömöry Péter,** repertoriul cuprinde **„Furtuna“ lui Ostrovski,** istoria tristă a înstrăinării într-o lume guvernată de arivism : **„Făclia“ de Illyés Gyula,** o piesă avînd ca temă revoluția din 1848 și, probabil, **„Bingo“** de **Edward Bond,** un autor contemporan englez, frămîntat de condiția nefastă a artistului în societatea capitalistă modernă. **(KOCZKA GYÖRGY).**

panoramic

● **O EMISIUNE** despre destinul unor generații de scriitori, despre specificul și împlinirile acestora : pe postul de radio Timișoara, în cadrul unei mese rotunde condusă de Ion Arieșanu. Au participat Ion Dumitru Teodorescu, Paul Eugen Banciu și Lucian Bureriu. ● „Stelele Banatului“, care nu pot fi altele decît artiștii ansamblului „Timișul“, au susținut un program sclipitor în „Parcul Rozelor“, înaintea plecării în Franța. ● Evident că numai succese a putut să aibă cîntărețul maghiar Koos János, o personalitate artistică distinctă, purtînd cu ea muzica specifică generației sale. Teatrul muzical din Brașov l-a acompaniat susținînd totodată spectacolul intitulat „Formidabila revistă“. ● „Tribuna“ a publicat un interviu luat colegului nostru Dușan Petrovici. ● Muzeul și Filarmonica își pregătesc de pe acum stagiunea comună : după preclasicism, clasicism, a venit rîndul și unui an de „romantism“. Fenomenul va fi dezbătut public, prin prisma tuturor artelor. ● La Casa armatei din Timișoara, cu contribuția cenaclului literar „Ion Slavici“ a avut loc un recital de poezie dedicat „Republicii la cea de-a 30-a aniversare. ● Casa de ajutor reciproc a pensionarilor a deschis în clădirea Bastionului o foarte încărcată, bogată expoziție de pictură și obiecte artizanale. ● Trofeele se țin lanț și la studenți ; ansamblul „Doina Timișului“, laureat al Festivalului național „Cîntarea României“, s-a întors dintr-un turneu efectuat în Tunisia și Franța. ● Biblioteca municipală de la Bastion are numai ea 6.326 de cititori în acest an. ● Opera își deschide stagiunea prin (reluări) creațiile lui Doru Popovici „Interogatoriul din zori“ și „Mariana Pineda“, cea de-a doua axîndu-se pe lucrarea lui F.G. Lorca, fapt nemenționat pe afiș. ● În 17 septembrie la Filarmonică, medalionul mult-așteptat, „Tiberiu Brediceanu“, în paralel cu deschiderea expoziției omagiale în cadrul Muzeului Banatului. Evocarea personalității compozitorului o va face Enea Borza de la Conservatorul clujean „Gh. Dima“. Sub bagheta lui Remus Georgescu vom asculta pagini din muzica lui Tiberiu Brediceanu. **(L. BURERIU).**

retro

„O FIRMĂ FĂRĂ PUBLICITATE este o casă fără adresă. Nime nu știe s-o găsească. RECLAMA ESTE SUFLETUL COMERȚULUI !“, stătea scris aproape în fiecare număr al revistelor ce apăreau la Timișoara acum cîteva zeci de ani. ● „22 noui milionari ! Se va face o nouă tragere ! Șanse de cîștiguri nemai văzute. Cîștigul principal, în loc de 5, acum 8 milioane ! Procurați-vă încă azi la noi un loz !“, anunța Banca centrală din Timișoara, strada Alba Iulia nr. 9. ● „Program senzațional de aprilie în Barul Palace ! Orchestra de jazz de primul rang. După program publicul dansează. După miezul nopții ciorbă de varză și fasole la Cafeneaua Palace“. ● „Nou ! Nou ! Nou ! În fața la Palace și Loyd s-au pus bănci în parc. 1 leu așezatul ! 25% din sume sînt pentru ajutorul invalizilor. Nu uitați : numai pentru 1 leu, stați în față la Palace și Loyd“. ● „Cereți numai **Hutchinson** — șoșoni și galoși“. ● „Atît boerul cît și țăranul întrebuințează **Diana Franzbranntwein**“. ● „Instrumente muzicale bune, natural, numai la Braun. Prețuri mai ieftine ca niciodată, natural, numai la Braun. Catalog ilustrat gratis, natural, numai la Braun. Reducere abonaților la „Fruncea“ natural, numai la Braun. Na-tu-ral numai la Braun !, Timișoara I, str. Eugen de Savoya, 14“. ● „Ce e val, ca valul trece, pe „Diana“ nu întrece !“ ● „Schiuri, aparate fotografice, patine, jocuri mecanice și felurite altele, cel mai ieftin la Recta, str. Vasile Alecsandri“. ● „Mobilă de calitate numai la Siebold, fabrică fondată în 1904, str. Telegrafului nr. 19, premiată cu medalie de aur“. ● „Bobbob ideal, un săpun fenomenal / O mînă spală pe-alta, eu vă zic vouă / Dar săpunul ideal, spală pe-amîndouă“. ● „O plăcere care este în același și hrănitoare. Există așa ceva ? Desigur, căci laptele este hrănitor, cafeaua neagră o plăcere. Amestecați Veritabil Frank cu laptele. Amestecul, buna cafea cu lapte, devine astfel o plăcere hrănitoare. Aceasta se știe în toate țările civilizate și de aceea se beau în lumea întreagă nenumărate cești de cafea cu lapte. Gîndiți-vă deci mereu : primul lucru dimineața, ultimul lucru seara, CAFEA CU LAPTE“. Final de rubrică : „Important ! Comitetul pentru ajutorarea șomerilor din Timișoara, anunță : CANTINA SOMERILOR INTELECTUALI VA FI DESCHISĂ NUMAI PÎNĂ LA 1 IUNIE 1934. **(RETROVIZOR).**

top

DICTIONAR POP (I). Cîțiva cititori solicită explicarea unor termeni precum : HIT PARADE (sinonim cu CHART, TOP) — clasament al preferințelor muzicale difuzat în cadrul programelor radio sau TV, tipărit în revistele de specialitate. Clasamentul se alcătuiește fie în funcție de vînzările de discuri, fie după propunerile trimise de ascultători ; HILLBILLY — termenul vizează piese „tabu“, care nu pot garanta reușita altui interpret în afara celui ce a lansat-o, reluarea fiind condiționată de unele calități sau însușiri practic inimitabile ; LARSEN — efect de rezonanță între două surse sonore. Printre pionierii experimentului se numără membrii grupului britanic „WHO“ ; FUZZ BOX — aparat electronic cu ajutorul căruia se obțin efecte de saturație fonică ; PLAY BACK — tehnică de înregistrare ce constă în imprimarea vocii peste un acompaniament (Background) preînregistrat. Termenul e folosit și pentru definirea unui procedeu utilizat în studiourile TV, cînd interpretul mimează cîntatul pe fondul benzii magnetice ; RE RECORDING — tehnică de înregistrare suprapusă a aceleiași voci. Specialiști : Gary Bond și Eric St. Laurent care a lucrat pentru Beatles ; DEE JAY (sinonim cu DISC JOCKEY) — programator de discuri la radio, discoteci ; FOLLOW UP — piesă înregistrată după lansarea cu succes a discului precedent. În general se folosește același tipar melodic spre a facilita un al doilea succes (exemplu : „Morning Sky“ și „Paloma Blanca“ — George Baker Selection) ; DEMO — disc demonstrativ scos în cîteva exemplare, „de lucru“, în scopul de a permite specialiștilor de studio să aprecieze calitățile interpretului sub raport artistic ; GIMMICK — „truc“ ce facilitează succesul piesei imprimate. Poate fi realizat atît tehnic cît și muzical (ex. : partea vorbită din MA BAKER, piesă a grupului Boney M. **(PETRU UMANSCHI).**

oaspeții

COMPOZITORUL LUDOVIC PACEAG, autor a numeroase piese corale și instrumentale, cîntece de masă și prelucrări de folclor din diferite zone ale țării, etnomuzicolog la Institutul de cercetări etnologice și dialectologice.

— Așa cum se obișnuiește — cîteva cuvinte despre debutul d-voastră.

— Debutul meu propriu-zis în componistică a fost pe vremea cînd eram la liceu, înainte de război, la Tulcea. Compuneam tangouri, valsuri, care se cîntău la serbările organizate de liceu, unde aveam posibilitatea să și dirijez. Tot la Tulcea am fost, ca elev, instrumentist în fanfara condusă de tatăl meu și compuneam piese pentru flaut.

— Acum, după experiența d-voastră de cîteva decenii într-ale muzicii, creația cărui compozitor român, o simțiți cel mai aproape ?

— Cea a lui Dimitrie Cuclin, un mare gînditor și compozitor al muzicii românești. Opera sa, de la cele mai simple lucrări corale pînă la simfonii, este străbătută de ideea luptei dintre bine și rău. De alci, caracterul ei profund dramatic și marea forță de impresionare a auditoriului.

— Ce credeți că s-ar putea face încă pentru ca muzica să contribuie și mai mult la înnobilarea sufletului omenesc.

— Nu lipsesc astăzi condițiile pentru promovarea și popularizarea muzicii de calitate. De aceea, așteptăm cel mai mult, în acest sens, de la compozitori și pledez, de cîte ori am prilejul, pentru o muzică accesibilă, fără interclieri inutile, firească din punct de vedere armonic, cu o bogată paletă timbrală și orchestrală. Imi repugnă încercările duse la extrem ale unor compozitori de a fi originali cu orice preț, acordînd prea multă importanță procedeelor în sine, ignorînd melodicitatea, fiorul liric, ideea, imaginea artistică.

— În ce fel vedeți fenomenul muzical românesc de astăzi ?

— În ascensiune, chiar dacă asistăm cantitativ la o oarecare scădere (în componistică mai cu seamă) compensată însă prin creșterea nivelului interpretativ, impus, cred, de stadiul la care a ajuns publicul nostru.

— Ce ne puteți spune despre Timișoara, despre muzicienii ei.

— De fiecare dată am remarcat aici o atmosferă laborioasă. Timișoara mai are încă multe de spus în artă, și, în unele privințe, fie-mi îngăduită părerea, este datoare țării. Am toată considerația pentru eminenții animatori ai vieții muzicale timișene : Ion Românu și Nicolae Boboc. Le admir probitatea profesională, eforturile de cercetare a noi și noi domenii muzicale, strădania de îmbogățire repertorială, (au oferit publicului multe prime-audiții pe plan național), modul original în care au valorificat muzica populară bănățeană. **(IOSIF COSTINAȘ).**

istorie-document

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicționar). **DIMITRIE ȚICHINDEAL** (1775—1818). A învățat la cursurile pregătitoare de învățători și preoți din Timișoara. Învățător, preot, apoi profesor (1812) la școala pedagogică din Arad. Luptător înfocat pentru cultura românească, a militat pentru ridicarea prin știință de carte și cultură la drepturi și la o soartă mai bună. Transpune — **„de pe limba sîrbească în limba daco-română“** cîteva culegeri de fabule scrise de Dositei Obradovici, precum **Sfaturile înțelegerii celei sănătoase** (1808), **Adunare de lucruri moralicești de folos și pre veselie** (1808), **Filozoficești și politicești prin fabule moralnice învățături** (1814). Valoarea acestor scrieri o găsim astăzi în frumusețea limbii și mai cu seamă în tîlcurile virulente, intransigente, supărînd autoritatea de stat a vremii. Astfel, culegerea de fabule din 1814 a fost confiscată ca **„una care cuprinde învățături ce nu cadrează cu constituția imperiului“.**

Ion Eliade Rădulescu îi tipărește la București, în 1838, o ediție de fabule, iar Eminescu l-a numit în poezia sa **Epigonii** (1870), **„gură de aur“ : „Văd poeți ce scriu o limbă ca un fagure de miere : / Țichindeal gură de aur ...“.**

GEORGE CONSTANTIN ROSA (ROJA) (1786—1847). De origine macedo-română ; a făcut gimnaziul la Timișoara și studiile medicale la Universitatea din Viena, luîndu-și aici titlul de doctor în medicină. A funcționat în calitate de phisicus județean la Timișoara și la districtul banato-montan din Oravița.

Prima sa lucrare este de istorie : **Untersuchungen die Romänier oder sogenannten Wlachen jenseits der Donau wohnen** (Pesta, 1806) tradusă de Hagiadi Segiu din limba greacă sub titlul **Cercetări despre românii de dincolo de Dunăre,** Craiova, 1867. În această lucrare, Roja se ocupă de originea romană a macedonenilor și a daco-românilor. A doua lucrare e de filologie **Măestria ghivăsirii românești cu litere latinești, care sînt literele românilor ceale vechi** (Buda, 1809). Roja demonstrează latinitatea graiului macedo-românilor și a limbii române, pledează pentru unirea celor două graiuri și pentru introducerea literelor latine în ortografia românească. **(GR. POPIȚI, M. ȘERBĂNESCU).**

ecouri

ANIVERSAREA CENTENARULUI independenței de stat a României a prilejuit realizarea unei foarte utile restituiri a celor mai importante texte-document referitoare la războiul de independență din 1877—1878. Migăloasa muncă de cercetare, în acest scop, a colecției revistei **Familia** din perioada războiului de independență a fost înfăptuită de **Stelian Vasilescu** (selectarea textelor, notele și comentariile) și **Viorel Faur** (studiul introductiv).

Pentru întocmirea acestei culegeri de texte s-a făcut o selecție riguroasă dintr-un material abundent (peste 1.500 de poziții bibliografice privind evenimentele care au avut loc în Balcani, în perioada 1876-1878. Textele nu sînt reproduse în carte în ordinea apariției lor în revistă, ci, la baza structurării materialului, s-a adoptat criteriul tematic, fiind relevate aspectele : criza din Orient, convenția româno-rusă ; proclamarea independenței României ; începutul războiului, însuflețirea întregii națiuni în lupta pentru neatîrnarea țării ; solidaritatea străinătății cu lupta poporului român ; trecerea Dunării de către armata rusă, Plevna (I-II) ; armata română în război, Plevna (III), Rahova-Smîrdan, Vidin. Victoria ; Tratatele de la San Stefano ; Congresul de la Berlin, Dobrogea. Întinsele anexe de note și comentarii, lista figurilor și a poeziilor publicate în „Familia“ pe anii 1876-1878, bibliografie folosită la note și introducerile la capitole completează în mod fericit cadrul documentar al cărții. În felul acesta — așa după cum se arată în nota asupra ediției **Familia,** „corespondențe de la Plevna se vrea publicistica și document“ (p. 26). Totodată trebuie menționat că această culegere nu prezintă toate aspectele legate de cucerirea independenței pentru că în paginile Familiei din vremea respectivă, nu au fost consemnate, tot și, absolut toate datele despre războiul de independență. Fără să fie așadar, o cronică detaliată a importantului act istoric, informațiile documentare cuprinse în acest volum au marea calitate (specifică materialului arhivistic) de a ne dezvălui starea de spirit a epocii, și de a ne transpune în miezul evenimentelor întîmplate în urmă cu o sută de ani. **(AUREL TURCUȘ)**

* **Familia. Corespondențe de la Plevna. (Ed. Facla, 1977).**

muzică

Corul de cameră „Emil Monția“ al Casei de cultură al municipiului Arad — din nou laureat în confruntări internaționale.

Participînd recent la unul dintre cele mai dificile concursuri internaționale europene pentru formațiuni corale de amatori, cel de la Arezzo (Italia), aflat la a 25-a a sa ediție, corala arădeană a obținut, sub bagheta talentatului său dirijor **Gheorghe Fluerași,** încă două prestigioase premii : **Premiul al III-lea** la categoria polifonie și **Premiul al IV-lea** la categoria folclor. Această ediție, la care s-au înscris 29 de coruri reprezentînd 11 țări, prin greutatea tehnico-interpretativă a repertoriului obligatoriu sau al celui la alegere, prin reputația de care se bucurau deja o seamă de parteneri de întrecere, a impus ștacheta interpretării la înălțimea unor exigențe ce ar fi putut pune în dificultate chiar și ansambluri profesioniste. Pentru corul **„Emil Monția“** aceste premii obținute în compania corului „Monteverdi“ din Hamburg (R.F.G.) sau „Grex vocalis“ din Oslo (Norvegia) și înaintea unor formații din orașe cu remarcabile tradiții corale ca Budapesta, Lübeck, Brescia ca să dăm doar lista finaliștilor, reprezintă o împlinire demnă de toată lauda și totodată, o continuare firească a succeselor pe care le-a cunoscut de-a lungul celor șapte ani de existență, dublați de tot atîtea premii în competiții interne și internaționale. (Locul I la concursul „Cîntare patriei“ și la finala celui de-al IX-lea concurs artistic de amatori — 1974, locul I la Festivalul corurilor de cameră de la Brașov — 1975, locul al II-lea la Festivalul național „Cîntarea României“ — 1977, iar peste hotare, locul al II-lea la Gorizzia — Italia, 1972, și aceste recente premii de la Arezzo). Repertoriul prezentat de corul **„Emil Monția“** la cele două categorii ale concursului de la Arezzo a înscris în creația românească lucrări de Alexandru Pașcanu, Mircea Neagu, Adrian Pop, Nicolae Ursu și Dariu Pop, iar din creația italiană, o piesă a compozitorului contemporan Giorgio Federico Ghetini și madrigalul „I vaghi fiori“ de Palestrina despre interpretarea căruia în ziarul „La Nazione“ din 28 august 1977 se remarca „excelenta execuție realizată de români care a obligat juriul să le dea maximum de puncte“.

Folosim acest prilej pentru a transmite calde felicitări membrilor acestui prestigios cor ca și înimosului său maestru, Gheorghe Fluerași. **(IOAN TOMI).**

plastică

(Urmare din pag. 1)

convulsionate ori suple, iradiind simfonic ideea desprinderii de lut. O pasăre se pierde în razele diafane pentru a deveni simbolul cosmic al planării, al plutirii în inefabil. Dumitru Pălălău-Moldoveanu comunică prin florilegiul de sculpturi în metal, se divulgă și se ramifică, lăsînd liber aerul poetic în care aripa devine motiv al variantelor, al volumelor lăsate să transfigureze expresia și impresia valențelor plastice. Vigoare și suplețe, dans al sferelor, într-o vi-

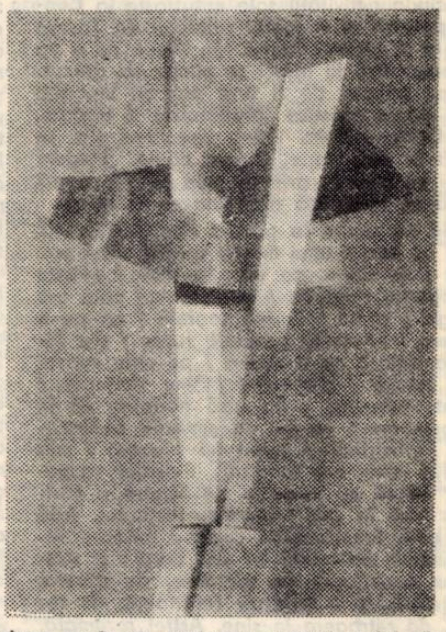

ziune modernă, sculptura acestui artist rămîne ca un poem în metal, cu sunetul pur al stării de contemplație.

❖

încordării și ale liniștii. Bună desenatoare, Nora Novac se desfășoară în tehnici diverse, comprimînd stările de spirit cu aliajuri compoziționale inedite. Rațională pînă la riscul repetiției, ingemănările din „Variație pe tema S_1—S_2“ amplifică într-o formulă proprie cascade de forme și linii, jocul pur al penumbrelor, în subtile degradeuri cromatice. Într-alt ciclu, reacția artistei la dezastrul din 4 martie, poate „Elegie pentru prietenul dispărut“, imagini succesive sînt derulate în pelicule obsedante, eroicul fiind pus în lumină prin mișcarea convulsivă a fotografiei. NORA NOVAC, o prezență plastică, o treaptă spre afirmare.

sport

CÎTĂ VIGOARE ATÎTA ÎNTÎMPLARE. Numit, cîndva, de către un răutăcios, drept **„inteligență de la genunchi în jos“,** fotbalul demonstrează, insistent, contrariul, devenind un sport tot mai sofisticat, cu scheme tactice și strategice învățate pe de rost. Ne închipuim că pe banca de sub copertină se află un „monstru sacru“, un creier isteț, **Gînditorul !** El, apăsînd pe un buton nevăzut, declanșează jocul, cursul mingii, golul. Totul e perfect, totul curge după o logică preconcepută — așa s-ar crede. Cînd echipa pierde — vinovat e el, antrenorul ; cînd învinge — vinovat e tot el, antrenorul ! Se uită că pe banca alăturată se află încă unul, care deține același arsenal al inteligenței și imaginației. Se uită — mai ales — că fotbalul rămîne, în mare măsură, un sport al hazardului, al întîmplării, jucat cu o minge mică, buciucașă și ... rotundă !

Preambulul acesta nu se vrea o pledoarie **pro domo ;** duminică, „Poli“ și-a compromis oarecum antrenorul. Deși a învins, a dovedit că n-a învățat lecția, încercînd să... copieze. Adică să joace ca adversarul, **Olimpia din Satu Mare,** o echipă vrednică, dar „osoasă“, care, după un popas în „B“, privește îndărăt cu multă mînie și disperare. Cu atîția și atîția „docți“, Politehnica a lansat un ilustru anonim, fost și el în „B“, apărut ca o rudă săracă în lotul cu nume sclipitoare. Îl cheamă **Volaru II,** un fotbalist solid ca **Păltinișan,** harnic precum **Lața,** serios ca **Dembrovschi,** talentat ca ... ei însuși. Mulți văd în **Volaru** viitorul golgeter al echipei, alții vor să-l scrie lui Ștefan Covaci că la Timișoara se impune un tînăr de mare valoare ...

Iată, așadar, că și în meciurile slabe, chiar urîte, lipsite de farmecul duminical, cînd elevii își trădează profesorul, deci și în aceste situații încîlcite, se poate deschide un drum spre gloria sportivă : **VOLARU II, FII MEREU ... ÎNTÎIUL !** **(T. BULZA).**

evrika !

Despre zîmbet

● **Zîmbind, poți construi ; încrîncenat, poți doar distruge !**

● **Zîmbetul e o promisiune că n-ai să mori de rîs.**

● **Pînă și unele statui au umor : stau nemișcate în fața aparatului de fotografiat.**

● **Zîmbetul înflorește pe chipul nostru, chiar dacă chipul nostru e uneori un cactus.**

● **La întîlnirea cu zîmbetul, întîrzierea de o secundă ne e fatală.**

● **Zîmbetul omului cinic e o floare otrăvitoare, uitată în colțul gurii.**

● **Peste un zîmbet voios nu poți trage cortina, căci el s-a născut pe scena vieții.**

● **Un zîmbet sincer face cît o mie de cuvinte alese.**

● **Ca să stîrnească un zîmbet, cu rost, scriitorul de talent stă mai tot timpul cu fruntea încruntată. (ION VELICAN).**

● timișoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

TABĂRĂ DE CREAȚIE A CERCURILOR LITERARE

— Nădrag, septembrie 1977 —

În prima decadă a lunii semptembrie a avut loc la Nădrag a doua ediție a **TABEREI DE CREAȚIE,** constituită din membri ai cercurilor literare din județul Timiș. Aceasta ca și ediția precedentă din anul trecut (de la Vîrfurile), învederează interesul manifestat de **CENTRUL DE ÎNDRUMARE A CREAȚIEI POPULARE ȘI A MIȘCĂRII ARTISTICE DE MASĂ AL JUDEȚULUI TIMIȘ,** întru sprijinirea membrilor cercurilor literare, oferindu-le acestora un bun prilej de a cunoaște, pe viu, multiplele aspecte ale vieții unei anumite localități, ale unui anumit mediu social. Pe lîngă aceasta, tabăra de creație literară este, desigur, și un cadru organizat, adecvat pentru dezbateri literare, putînd fi considerată, astfel, un **CENACLU AL CENACLURILOR DIN JUDEȚ,** în care, printr-o confruntare cu confrații de scris, tinerilor condeieri li se relevă atît împlinirile, cît și carențele din lucrările lor. De asemenea, mai trebuie menționat că în zilele de tabără (într-o convietuire caldă, literară) se încheagă prietenii — atît de folositoare pentru emulația creatoare — în baza cărora se pot iniția organizarea unor schimburi de experiență între cercuri (așa cum, la Nădrag, s-a făcut o înțelegere între reprezentanții cercurilor literare din Sînnicolaul Mare și din Variaș).

Dar cel mai important lucru, în privința eficienței taberei de creație literară, este, fără îndoială, acea binevenită împrejurare în care membrii cercurilor literare pot să se implice afectiv într-un mediu de viață. În acest sens, localitatea Nădrag a oferit nenumărate posibilități esențiale, începînd cu realitățile fascinante ale **Întreprinderii „Ciocanul"** și continuînd cu împrejurimile montane, deosebit de pitorești. Aici, participanții la tabăra de creație au acumulat un bogat florilegiu de impresii puternice, de mare prospețime. O parte dintre acestea au fost valorificate în creații literare spontane, încă în zilele de tabără ; altele — cele mai multe — vor fi cu siguranță un bogat izvor de inspirație pentru scrierile viitoare.

AUREL TURCUȘ

Tiberiu Arăzan — Variaș

LIVADA CU MERI

Dacă vocile lor se pierdeau
Undeva în imensitatea acelui cor,
Le-am simțit vigoarea brațelor
Și-n priviri le-am citit demnitatea.
Cuptoarele topeau seva
Ce va curge-n formele
Viitorului nostru.
Liniștea de pe chipul lor
Se răsfrîngea — curcubeu —
În jocul inocent al copiilor
Din livada cu meri.
Zîmbetul cu care ne-au primit
A fost salutul,
Iar pașii noștri, prin ograda lor,
Începutul de cîntec.

PURA SIMȚIRE

Liniștea bate la porți ferecate
Chemînd la lumină uitarea de sine
Rupîndu-și în picuri pura simțire
Pe aripi de fluturi iubirea nu vine.
Mă cheamă un strigăt al celui uitat
Spre 'naltele creste în zboruri de vise ;
Am bătut disperat la poarta chemării
Un zîmbet amar le zăvorîse.
În lungi așteptări se lasă-nserarea,
Un țipăt în zboru-i rotirea o-ntoarnă
Lovind fără milă în antice castre
Ce-a fost îngropat, ieșind la iveală.
Nisipuri și ape-împletite-n sfioase
Luni, nesfîrșite, tondre chemări...
Noaptea, pe creste, nu vru să se lase
Îngropînd în viață ale noastre uitări.

NĂDRAG — 6 septembrie

Ion Deatcu — Sînnicolau Mare

TRECERE

Izvoare și oameni și focuri
aprinse pe vîrf de coline ;
un murmur de zei călători
spre țara cu pajiști senine.

Călciiul se scaldă în miere,
precum într-o rază divină ;
sînt pleoapele fluturi cuminți
zburînd spre a zării grădină.

Aici parcă noi am mai fost,
cunoaștem albastrele locuri ;
în sufletul nostru purtăm
izvoare și oameni și focuri.

PATRIA

Mă-ntorc lîngă vetre și ochiul
pipăie minunile și plînge ;
din cartea de aur sar greieri
și lacrima în cîntec îi strînge,

O, umerii patriei în rouă
murmură dulce și odihnitor,
un clopot de grîu îmi e glasul
și imnul mireasmă de dor...

Ceruri descîntate de vînt
își fac semne de înseninare ;
pleoapele țării își scutură roua
ca un aur strîns între hotare.

Cîntă patria lîngă tîmpla mea
șoapta ei e un basm de mătasă
pentru toate fîntînile lumii,
cu trup credincios de mireasă...

NĂDRAG — 8 septembrie

Camelia L. Lobonț — Timișoara

SURPARE ÎN CONTUR

Pajiștea dormea lîngă noi, străvezie.
Străjuiam dezlegarea din tărîmul de lut,
Culegeam din cîmpii cea mai lungă
cîmpie
Și din ea, paradisul care n-a încăput ;

Lumea se clădea îndărătul surpării
Unui fluture alb mic adînc în cuvînt ;
Pentru tine, urcam pe sub coama
răbdării,
Ca să uit că voiam să mai fiu și mai
sînt.

Cu brîndușe — făclii luminam începutul
Unei alte rotiri în conturul trecut.
Soarele-nvechit de lumină, durutul
Lăcrima într-o apă un drum neștiut.

DESPRINDEREA DE DIMINEAȚĂ

Mă calcă dimineața pe umeri și pe buze
Tăcerea mea tîrzie de arbore și iar
Cu tălpi de frunze ude, bolnave și lăuze,
Mi se strecoară-n sînge un bocet de
stejar ;

Și drămui o cărare rostită iluzoriu,
Departe și aproape, de mult și mai
curînd ;
Voi fi îndoliată în negru de ivoriu
La ceasul răstignirii cascadelor în
gînd...
Pădurea înzbicată de-a-ntregul în ghioc
Vuiește în adîncul din mine mai amar
Și aripi largi de fluturi mă deapănă a
foc—
Îmi ierț o dimineață și sfîrtec un hotar.

NĂDRAG — 3 septembrie

Carmen Sanda — Lugoj

AMURG DE TOAMNĂ

Păsările cad reci în palme.
În aerul dulce,
Soarele, cu pași răniți.
Murind,
frunzele mușcă încet pămîntul
și, sub mesteceni.
albi de liniște,
încep să pîlpîie
doi greieri.

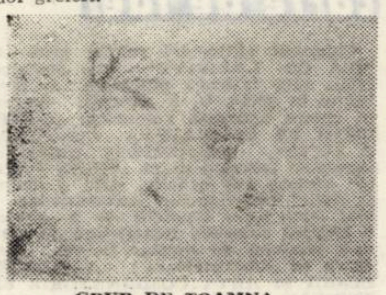

GRUP DE TOAMNA

ÎNTRE MUNȚI

Aici,
între munți,
verdele se aprinde
și casele răsar mai albe.
Femeile croiesc metal
și poartă copii.
Bărbații, cu palmele rășinoase,
citoresc focul,
iar
bătrînii întind
șorțuri cu mere...
Aici, între munți,
te așteaptă
în fiecare suflet
o pîine caldă.

NĂDRAG — 6 septembrie

Monica Rohan — Lugoj

DEDICAȚIE

Iată
acum focul mi-e tată
în această curgere
fără început
și fără sfîrșit
vezi
între aceste zăpezi
lăcrimînd de lumină
mi-am tatuat gîndul
cu numele tău
încît de fiecare dată
cînd răvășesc distanțele
vîntul stîrnit
se sfarmă în mine
Oare
o să-mi spui vreodată
de ce o singură privire
e de-ajuns pentru încredere
sau pentru rătăcire
Știu
acum e tîrziu
toamna apune
lumina depune
mărturii dureroase
Și iată-mă
fulgerînd în aceleași
neiertătoare zăpezi
Oare tu
oare tu
o să crezi ?

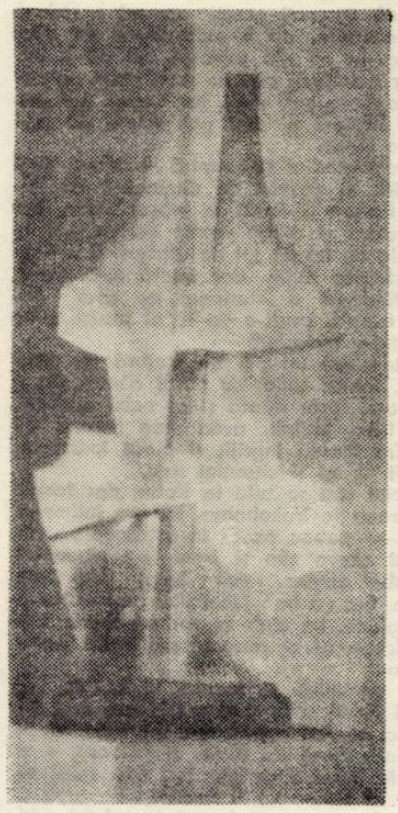

CUPLUL

OBSESIE

Vîntul îmi vibrează prin sînge
se aude rîsul tău
semănînd cu zăpada
și mă biciuie neliniștea.
Oare dincolo se lovesc trestiile
sau lunecă ochii tăi de culoarea
fluviului ?

Cînd te strig
Luntrea ta stăruie un timp prin aer
Liliacul crește albastru
nisipurile se rotesc
ca și cum le-ai vorbit.
Marea își clipește tot mai des valurile.

Și din nou vîntul urcă spirale
prin sîngele meu.
Se aude rîsul acela
în viforul zăpezii.
Ochii tăi umezi
halucinant de aproape
ilumineză tavanul
Mă curentează.
ochii tăi de culoarea fluviului.

NĂDRAG — 9 septembrie

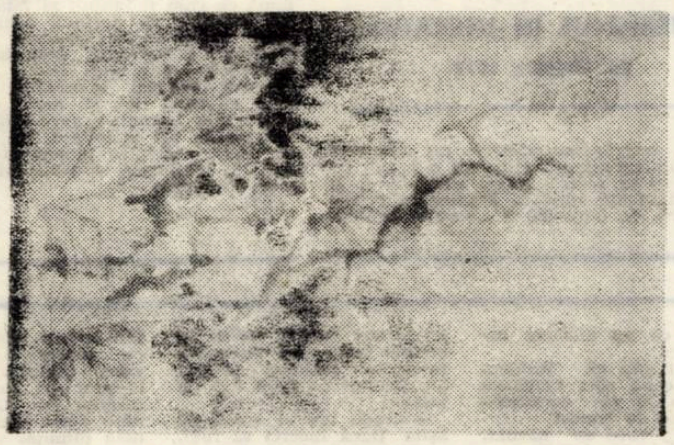

GRUP DE TOAMNA

(Urmare din pag. 1)

optimist, și încredințat că generația Dvs. va vedea aceste zori noi ale scripturilor române, cum spunea Eminescu.

— Și, totuși, de ce sînteți atît de sever cu poeții tineri ?

— La această întrebare, am să-ți spun că faima mă depășește. Am fost, de pildă, unul dintre primii care am relevat talentul lui Nichita Stănescu, cînd poemele lui exprimau încă momente sufletești, comunicabile și descifrabile. Citesc cu plăcere și pe alți poeți din generația lui, și din cea următoare, dar întîlnesc rareori ceea ce pretind poeziei, adică exprimarea unor momente sufletești expresive și perceptibile unui număr cît mai mare de cititori. Cultura noastră socialistă nu mai poate corespunde vechii și perimatei disocieri între **elite** și **mase,** deoarece acestea din urmă au fost ridicate la cultură.

Mi se pare cu totul anacronic mandarinatul poeților, care oficiază sibilinic, învăluiți în fumul propriei tămîi, precum și cei despre care am găsit mai de mult formula : că scriu cu spatele la public. După o recentă vilegiatură la Brașov, pot să spun că am fost neplăcut impresionat, dar nu și surprins, văzînd că, într-o mare librărie, exemplare de literatură lirică din deceniul trecut se vînd cu prețuri reduse. Acesta este un simptom al lipsei de interes public, pentru o literatură căreia nu i se adresează. Severitatea, însă, de care vorbeați, adevărata severitate, este aceea a publicului, care înțelege literatura ca pe un schimb de reciprocități, și cred că are dreptate. De altfel, sînt și astăzi romancieri de mare tiraj și care au pătruns în mase, ca Radu Tudoran, Marin Preda, Eugen Barbu, Nicolae Breban, D. R. Popescu. Așa încît, **fenomenul liric rămîne izolat** față de cel epic, care nu și-a trădat menirea. Și fiindcă am întrebuințat acest cuvînt greu al trădării, aș spune că poezia care nu exprimă aspirațiile unui suflet generalizat ca exponent al unei societăți întregi, nu este poezie. Am **decepționat pe mulți poeți tineri,** afirmîndu-mi simpatia pentru lirica lui Adrian Păunescu, dar o motivez prin caracterul sponton, firesc și chiar clocotitor al talentului său, care este acela al unui poet reprezentativ al vremurilor de azi. Așa au fost în trecut toți marii noștri poeți, și așa ar trebui să fie și astăzi. Nu mă pot împăca cu poezia aritmetică, cu acele versuri care nu se deosebesc de proză decît prin artificiul tipografic. Admițînd orice inovație, îi cer poeziei să-și păstreze ritmicitatea și să seducă, prin armonie și plasticitate, dar, în primul rînd, prin armonie.

Mă aștept, pe de altă parte, ca unii poeți întîrziați în formule sterile să se maturizeze și, totodată, să se clasicizeze. Aș fi cel dintîi să le salute evoluția. Lovinescu îmi recunoștea în 1937, deci acum patru decenii, interesul manifestat față de tînăra lirică și diferențierile între tinerii poeți. Am urmărit cu deosebită simpatie poezia lui Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Ilarie Voronca. Și am apărat pe poeții de mare talent sau de geniu ca Arghezi, Barbu și Vinea, împotriva lui Iorga care îi considera ca total „ilizibili". Nu cred, așadar, că m-am schimbat fundamental, mai ales că și atunci exprimam dezideratul unei poezii ieșite din impasul ermetismului.

— Să înțeleg, oare, că poezia română contemporană e traversată de o criză de fond ?

— Nu trebuie să generalizăm. Avem poeți de toate stilurile, dar periodicele inseși încurajează experiențele nefructuoase, deschizînd larg coloanele unor debuturi adeseori nesemnificative. Modernitatea nu exclude limpezimea, dovadă ultimele versuri ale lui Ion Caraion, de o strălucire a cristalului. La vîrsta pe care ați notat-o, sînt și rămîn un optimist.

Cu Acad. ȘERBAN CIOCULESCU

- La 75 de ani -

din literatura lumii

WILLIAM SOMERSET MAUGHAM
(1874—1965)

Cunoscut scriitor englez, dramaturg, nuvelist și romancier, creator al unei opere de mare întindere. A fost membru al Societății regale de literatură și cavaler al Legiunii de onoare.

Amintim dintre cărțile sale : „Liza of Lambert" (1897), „Robii" (1915), „Luna și doi bani jumate" (1919), „Vălul pictat" (1925), „Hora dragostei" (1930), „Vacanța de Crăciun" (1939), „Înainte de revărsatul zorilor" (1942), „Tăișul briciului" (1944), „Catalina" (1948).

În diferite perioade, s-au publicat în țara noastră traduceri ale cărților sale. Activitatea deopotrivă de laborioasă de dramaturg se concretizează în piese precum : „Lady Frederick" (1912), „Jack Straw" (1912), „Cercul" (1921), „Mai marii noștri" (1923), „Pentru serviciile aduse" (1932), ș.a.

PRIETEN DRAG

De mai bine de treizeci de ani mă îndeletnicesc cu studierea tuturor celor ce mă înconjoară dar știu despre toate atît de puțin, exact așa cum se întîmplă cu o bună parte din noi care apreciem pe oamenii cu care ne întîlnim numai după aspectul exterior, după chip. Tragem adesea concluziile după forma obrajilor, expresia ochilor, trăsăturile gurii. Nu știu, avem ori nu dreptate ?

Cînd oamenii îmi spun că prima impresie despre cineva este întotdeauna adevărată, eu ridic din umeri și mă mir. Mi se pare că oamenii aceștia au ori o redusă perspicacitate, ori o mare doză de infumurare. În ce mă privește, cu cît îi cunosc pe oameni mai de mult timp, cu atît mă frapează mai mult, iar despre cei mai vechi prieteni ai mei pot spune că nu-i cunosc deloc.

Aceste gînduri îmi veniră în minte, cînd am citit în gazeta de dimineață că Edward Burton a murit în orașul Kobe. Era comerciant și multă vreme s-a ocupat în Japonia cu fel de fel de afaceri. Îl cunoșteam foarte puțin, dar odată m-a uimit, povestindu-mi o istorioară pe care eu, dacă n-aș fi auzit-o de la el însuși, n-aș fi crezut-o niciodată.

Burton era un om de statură nu prea înaltă, foarte solid, cu părul cărunt, cu o față roșie, ușor ridată și cu ochii albaștri. Cînd l-am întîlnit, avea vreo șaizeci de ani. Era mereu îngrijit și curat îmbrăcat, potrivit vîrstei și situației sale.

Oficiul său se afla la Kobe, dar foarte des venea la Yokohama. Mi s-a întîmplat odată să petrec acolo în așteptarea vaporului cîteva zile și i-am fost prezentat la clubul englez. Am jucat împreună bridge. Era un bun jucător și juca cu multă larghețe. La club se vorbea foarte frumos despre el, se pare că era acolo foarte popular.

S-a întîmplat să locuim împreună la Grand Hotel și în ziua următoare m-a invitat la el. Am cunoscut-o pe soția sa, — o femeie plină de viață, zîmbitoare, — și pe cele două fiice ale lor. Din totul se vedea că formează o familie puternică și unită. Ceea ce m-a frapat în primul rînd a fost bunătatea. Era ceva foarte plăcut, o anume bunătate în ochii săi blînzi și albaștri, în glasul său dulce ; nici prin gînd nu ți-ar fi putut trece vreodată că l-ar ridica la tonuri înalte, vreodată, la supărare. V-ar fi atras omul acesta, pentru că în el se simțea o nesfîrșită iubire către oropaele său. Se îndeletnicea cu cărțile, cu cocteilurile, iar, în tinerețe, cu sportul. Burton era bogat. Statura sa măruntă trezea în fiecare din noi dorința de a-l apăra pe acest omuleț neajutorat. Se părea că n-ar fi în stare să facă rău nici unei muște.

Într-o zi, după amiaza, stăteam în holul hotelului. Prin ferestre se deschidea vederea largă a cheiului, cu mișcarea lui dezordonată. Aici se opreau marile pachebouturi în drum spre Vancouver și San-Francisco, ori spre Europa prin Sanghai, Hong Kong și Singapore ; aici puteau fi întîlniți, uzați de asprimile mării, vagabonzi din toată lumea ; jonci cu pupa foarte înaltă și cu vele mari, viu colorate, și o mulțime fără număr de bărci. Era un tablou viu, antrenant, dar, în același timp, nu știu de ce, un tablou de natură moartă. Era romantic și părea atît de apropiat încît ar fi fost suficient să întinzi mîna pentru a-l atinge.

În vremea aceasta, în hol a intrat Burton și, văzîndu-mă, se așeză în fotoliul vecin.

— Ei, cine face cinste cu ceva de băut ?

Bătu din palme chemîndu-l pe boy și comandă două ginuri cu sifon. Cînd boyul le aduse, pe lîngă noi trecu un individ și, văzîndu-mă, făcu semn cu mîna.

— Îl cunoașteți pe Turner ? — întrebă Burton.

— L-am cunoscut la club și mi s-a spus că el și în ziua de azi trăiește pe cheltuiala părinților.

— Da, mi se pare că e așa. Pe-aici sînt mulți din ăștia.

— Joacă foarte bine bridge.

— Pe-aici, în general, se joacă bine. Era aici anul trecut un flăcău, printr-o ciudată coincidență îl chema ca pe mine, cel mai bun jucător de bridge pe care l-am întîlnit vreodată. Se numea Lanny Burton. Era un jucător excepțional, nemaipomenit. Avea un fler deosebit la cărți. Cît timp a locuit aici, am jucat de multe ori cu el.

Burton își bău ginul.

— E o poveste tare ciudată — spune Burton, îngîndurat. Era un băiat bun, mereu bine îmbrăcat, în felul lui frumos, cu părul cîrlionțat și cu obrajii rumeni. Le plăcea femeilor. Vedeți dumneavoastră, el nu făcea rău nimănui, era pur și simplu un băiat descurcăreț, desigur, dar bea cam mult. Băieții de teapa asta întotdeauna beau. La fiecare trei luni primea ceva parale și-și mărea suma asta la cărți. Știți, a cîștigat și de la mine.

Burton rise pe săturate. Știam, din proprie experiență, că el cîștiga cu multă ușurință, cu eleganță chiar, bani la bridge. Își netezi bărbuța subțire, tunsă îngrijit, cu mîna-i firavă, pe care se vedeau vinele albăstrii.

— Eu cred că el a venit la mine tocmai din cauză că aflase că ne numim la fel. A intrat într-o zi în biroul meu și mi-a cerut o slujbă. Asta m-a cam mirat. Mi-a povestit că nu mai primește bani de-acasă și că vrea să lucreze. L-am întrebat cîți ani are. „Treizeci și cinci" — mi-a răspuns. „Și cu ce v-ați ocupat pînă acum ?". „În mod practic, cu nimic" — a fost răspunsul lui. Nu mi-am putut reține un zîmbet și i-am zis : „Mă tem că nu pot face nimic pentru dumneavoastră. Să ne întîlnim peste alți treizeci și cinci de ani și atunci vom vedea". Nu s-a urnit din locul lui, a devenit palid, iar după asta mi-a povestit că de cîtva timp nu i-a mai mers la bridge și a-nceput să joace poker, dar s-a ruinat. Nu i-a rămas nici-un ban, a amanetat tot, dar nu-și poate achita nota de plată la hotel și nu se mai bucură de credit. E pe drojdie și, dacă nu-și va putea găsi o oarecare slujbă, va fi nevoit să termine cu toate.

L-am privit cîtva timp și l-am văzut cît este de neputincios. Puteai să-i dai fără nici-o rezervă cincizeci de ani. Dacă l-ar fi văzut acum femeile nu le-ar mai fi plăcut. „Bine, dar dumneavoastră mai știți face și altceva decît să jucați cărți ?" — l-am întrebat. „Știu să înot" — mi-a răspuns. „Să înotați ?". Nu-mi venea să cred ceea ce auzeam. „Da, sînt un foarte bun înotător". „Și eu am fost în tinerețe un înotător destul de bun" — i-am răspuns eu. Deodată mi-a venit o idee...

După cîteva clipe de tăcere, Edward Burton mi se adresă : „Cunoașteți localitatea Kobe ?" — mă întrebă. „Nu. Am trecut odată pe-acolo și am petrecut doar o noapte". — „Este acolo un club, Șhioia. În tinerețe, am înotat în jurul farului". I-am povestit astfel tizului meu despre far și am adăugat că, dacă va înota atîta, îi voi da o slujbă.

L-am văzut că ezită.

„Doar ziceți că sînteți înotător" — am spus eu. „Da, dar acum nu sînt în formă" — mi-a răspuns. N-am spus nimic și am ridicat din umeri. M-a privit o clipă și apoi a aprobat. „Bine, a zis el, cînd doriți să plec să fac asta ?".

Am privit la ceas. Era unsprezece.

„Traseul nu vă va lua mai mult decît o oră și un sfert. La douăsprezece și jumătate vă voi veni cu mașina în întîmpinare și apoi vom lua prînzul împreună". „S-a făcut" — spuse el.

Ne-am strîns mîna unul altuia. I-am urat succes și am plecat.

În acea dimineață am avut multe treburi și abia am reușit să ajung la douăsprezece și jumătate la plaja Tarumi. Dar n-am avut de ce să mă grăbesc. El n-a mai apărut.

— S-a speriat în ultimul moment ? — am întrebat eu.

— Nu, nu s-a speriat. A început să înoate. Dar, desigur, bețiile și viața dezordonată i-au ruinat organismul. Burton n-a putut lupta contra curentului de lîngă far. I-au găsit corpul după trei zile.

O secundă sau două, n-am putut spune nimic. Eram zguduit. După aceea i-am pus întrebarea :

— Cînd i-ați făcut propunerea cu serviciul, știați că se va îneca ?

El a zîmbit, blînd, m-a privit cu ochii lui calzi, strălucitori și albaștri și și-a netezit bărbuța :

— Vedeți, în momentul acela, la oficiul meu, nu era nici-un loc vacant...

Traducere de

ANATOL GHERMANSCHI

carte de idei

Gustav René Hocke

MANIERISMUL ÎN LITERATURĂ

Ed. Univers, 1977

Cunoscut cititorului român prin „LUMEA CA LABIRINT" (ed. Meridiane, 1973), care tratează problema „manierismului în artă", G. R. HOCKE continuă, în recent apărutul volum de „CONTRIBUȚII LA LITERATURA COMPARATĂ A LUMII", radiografierea spiritualității europene folosind drept „prismă spectrală" același mit dedalic, spre a delimita și defini arhetipurile caracteristice și, mai apoi, (sau implicit) de a „proiecta o estetică abisală". Beneficiind de o prefață semnată de Nicolae Balotă, cartea (care se subintitulează : „ALCHIMIE A LIMBII ȘI ARTĂ COMBINATORIE ESOTERICĂ") primește deschiderea necesară pentru a putea fi abordată de o masă mai largă de lectori ; fapt important în descoperirea, de către cititor, a valențelor unor texte binecunoscute din literatura universală, iar, pe de altă parte, în fixarea unor repere posibile de interpretare și înțelegere a unui dat cultural. Aceasta, înainte de toate, pentru că, așa cum arată N. Balotă : „Manierismul, în sensul pe care Hocke îl dă acestui cuvînt, nu este doar un simplu termen tehnic, retoric sau stilistic, nu definește doar un curent, un stil, sau o epocă istorică ci se referă la un continuum, la o permanență umană. Manierismul este o formă de expresie a „omului problematic". Fiind vorba despre „demonstrația" unei teoreme (propuse, de fapt, mai înainte, de Ernst Robert Curtius), cartea lui Hocke, tributară uneori logicii apofantice, se înscrie în „maniera" gînditorilor acestui secol, doritori de a reașeza lumea vestigiilor culturale după „gramatici", „metodici", și, în fine, cum spune chiar Hocke „mecanici" și „inginerii" noi. Dar, în deschiderea cărții sale, autorul atenționează : „... iubirea noastră pentru Europa va deveni mai adîncă după ce vom fi întîlnit și fața ei nocturnă, bîntuită de demoni, acele „phantasiai" vicleile ei de gîndire, metaforele însolite". O invitație, deci, la o lectură pasionantă mai mult decît academică. Imensul material investigat, unele asocieri cu totul noi, și, mai cu seamă, concluziile formulate spre sfîrșitul cărții, prin acuta lor luciditate, au darul de a fixa cartea printre importantele contribuții la definirea specificului spiritualității europene.

P. E. B.

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XII)

DROG

Mulders îl privea, iar în ochi i se citea uimirea și cinismul.

— Dacă nu ești agent, atunci ce ești ?

— Detectiv particular. Snyder m-a angajat să găsesc omul care i-a nenorocit fiul.

— L-a nenorocit ? „Micuțul" a cerut un kilogram, iar su i-am dat posibilitatea să-l obțină.

— El credea că e canabis și nu heroină.

— Așa zice el ?

Lui Parnell îi era clar că trebuie să-l țină de vorbă pe individ întrucît numai ucigașii de profesie apasă pe trăgaci în mijlocul discuției.

— Se pare că ești un maestru în meseria asta — îi zise el lui Mulders.

— Cum ai putut să încredințezi unui student străin unspe kilograme de heroină ? Și mai ales unui bleg ca Ben Snyder, care nu știa că nu mai sînt la modă sacoșele cu fund dublu ?

— Agenții americani ne-au presat într-atîta încît trebuia să recurgem la orice mijloace. Pe lîngă asta, mie mi s-a spus că acest puști are să treacă fluierînd prin vama bostoniană.

Vocea lui Mulders își mai pierdu din asprime ; părea că vrea să se justifice că a putut să facă o asemenea afacere în care pierduse o adevărată avere.

Parnell dădu din cap și se trase puțin înspre masă, aruncînd o privire fulgerătoare pe suprafața tăbliei, căutînd niscaiva obiecte care puteau sluji drept armă. Pe masă se aflau servieta roasă a lui Charlie, un telefon vechi și tot felul de hîrtii. Lampa cu abajur, verde, singura sursă de lumină din cameră, stătea pe partea opusă a mesei. Parnell își bătea capul cum să ajungă acolo și să smulgă șnurul. Îl privi pe Mulders.

— Cum ai aflat că Snyder se află în oraș ?

— Am eu prieteni care mă informează.

— Prieteni care trăiesc în Boston ?

Înainte ca Mulders să poată să-i răspundă, se auzi o ușă trîntită cu putere. Se auziră pași pe trepte. După zgomot, se părea că urcă mai mulți indivizi. Mulders făcu un salt pînă la ușă și trase zăvorul cu numai o clipă înainte ca o mînă să apese clanța. O voce de fată strigă :

— Charlie, hei, Charlie !

Mulders se deplasă mai aproape de Parnell.

— Dacă deschizi gura yancheule, ești mort — șuieră el — privind în toate părțile, ca un șobolan încolțit.

Parnell știa că Mulders nu va ezita să-l lichideze dacă nu se va conforma celor zise de bandit.

O altă voce de bărbat, interveni în locul fetei :

— Hai Charlie, deschide ușa. Cumpărăm și avem „lovele". Necunoscutul începu să bată cu pumnii în ușă. Parnell se hlizi :

— Mai bine dă-le drumul înăuntru, zise el, s-ar putea să apară vecinii, să vadă ce-i cu gălăgia asta.

Cei din fața ușii — după voce părea că sînt cei puțin trei — scandau în cor :

— Deschide Charlie, Charlie, Charlie !

Mulders părea îngrijorat și nehotărît. Se uita mai mult spre ușă decît spre Parnell. Parnell se pregăti să sară pe el, dar acesta întorsese brusc revolverul și mormăi :

— Vîră-l în scrin.

— Care scrin ? întrebă Parnell privind leșul lui Charlie.

Mulders deschise micul scrin în care-și ținea Charlie rufele. Parnell ridică cu atenție leșul și-l introduse în scrin. Mulders se lipi de peretele de lîngă ușa de intrare.

— Crapă ușa și scapă de ăștia. Dacă încerci să fugi, o să trag și omor sigur pe unul din voi.

Parnell trase zăvorul, apăsă pe clanță și ușa îi și izbi în nas. Se trase înapoi și înainte să poată scoate o vorbă, două fete însoțite de doi indivizi dădură buzna în cameră. Primii trei se holbau la Parnell, numai cel de-al patrulea, un negru, îl observase pe Mulders, lipit de perete. Cînd băgă de seamă revolverul în mîna lui, își holbă și el ochii rămînînd în prag.

— Intră, cioroiule, — zise Mulders — și n-o să ai probleme.

Tînărul intră, iar Mulders închise ușa.

Parnell se rezemă de marginea mesei. Invazia aceasta a tinerilor îi aduse aminarea „sentinței" și, în timp ce se gîndea cum să profite de situație îi cercetă din priviri. Pe una din fete, o blondă drăguță și subțire, o mai văzuse undeva. Poate într-unul din barurile unde-l căutase pe Charlie. Cea de-a doua fată era o brunetă plinuță, care nu părea a avea mai mult de șaisprezece ani. Al treilea din grup era un tînăr înalt și costeliv, cu plete care-i ajungeau pînă la umeri. Negrul era cel mai în vîrstă. Poate număra 22 de ani. Avea o față prelungă și inteligentă și din toate mișcările lui se vădea o grație deosebită.

— Ce dracu vreți, puștilor ? — îi întrebă Mulders, prietenos, și-și vîri revolverul în brîu.

— Unde-i Charlie ? întrebă negrul, care își dobîndi primul sîngele rece.

— La lucru. Ne-a pus la dispoziție locuința.

Fata cea plinuță îl apucă pe negru pe după mijloc.

— Jacky, hai s-o ștergem, zise ea. Mi-e frică.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 22 septembrie 1977 ● nr. 38 (500) 8 pag. 1 leu

convorbiri

Cu artistul plastic NICOLAE KRUCH

L-am cunoscut pe Nicolae Kruch cu ani în urmă, într-un luminos crepuscul de toamnă și am rămas buni prieteni. Sculptorul venea de undeva, din ținutul plin de misterios farmec al Transilvaniei și vorba-i era aspră, colțuroasă. Născut la Sînleani, jud. Arad, la 10 decembrie 1932, își începe ucenicia artistică la Cluj, figurînd alături de Mircea Ștefănescu și Mircea Bogdan între cei mai iubiți și apreciați elevi ai lui Romul Ladea. La cei 44 de ani ai săi, Nicolae Kruch este astăzi un nume bine cunoscut în arta plastică românească.

Debutează în 1956, la Timișoara, expune la Arad, Cluj, Alba Iulia, Piatra Neamț, Ploiești, București, Paris, Viena. Ultima sa expoziție deschisă anul acesta în lunile aprilie-mai la București a fost bine primită de marele public și critica de specialitate. Criticul de artă Vladimir Brînduș scrie cu această ocazie în coloanele revistei clujene „Steaua" :

„Cu încredere în tehnicile și modalitățile clasice, stăpînind meșteșugul în mod cert, Nicolae Kruch pune la baza demersului său artistic, ca mobil de maximă însemnătate, conținutul psiho-ideatic pe care îl vor transmite temele și nu cum va fi transmis acesta, în sensul alcătuirii vreunei structuri volumetrice inedite din punct de vedere morfologic. („Steaua" Cluj, nr. 6/1977, p. 61), afirmație întemeiată și pe faptul că, în esență, artistul rămîne un sensibil poet al umanului, imortalizînd în unduirile zvelte ale lemnului ori pietrei, momente semnificative ori chipuri de eroi ai epopeii naționale a poporului român.

DIMITRIE CANTEMIR

– Rememorarea dv. îmi evocă două celebre versuri ale lui Horațiu : „Eheu, Postumus, Postumus, labuntur anni !". Am debutat într-adevăr la Timișoara în 1956. Un debut modest, nelipsit de ambiții, luat în seamă de critica de artă. Am expus la Timișoara, cu această ocazie, două lucrări, un **„Autoportret"** în marmură și **„Portret de bătrîn"** în calcar. Referitor la „Autoportretul" expus, criticul de artă Viorica Marica scria : **„Autoportretul lui Kruch, lucrat în marmură, este de o impresionantă putere de interiorizare, reunind profunzimea interpretării cu finețea meșteșugului. Trecerile de la un plan la altul sînt realizate cu o gradare ușoară, mobilă și cu o deosebită înțelegere pentru specificul materialului"**

– Numeroase din cronicile plastice și consemnările critice în legătură cu opera dv. au relevat influența exercitată asupra dv. de arta anonimă a meșterilor iconari din Transilvania ; s-a vorbit de asemeni și de hieratizarea portretelor prin alungirea expresivă a fețelor și chipurilor umane. Dar mi se pare puțin a vorbi numai de atît...

– În afară de cioplitorii anonimi în lemn și piatră din Transilvania, de la care am avut de învățat mai mult decît din orice studiu și erudit tratat de sculptură, aș vrea să amintesc aici trei mari nume care m-au călăuzit pe drumul anevoios, dar nelipsit de satisfacții al artei : **Rodin, Despiau, Romul Ladea.**

– Evocați în cîteva cuvinte figura ilustrului dv. profesor.

– Era un om sensibil și bun. Ura minciuna și compromisul. L-am fost drag și apropiat pentru că l-am înțeles ca artist, în primul rînd. Vreme de peste doi ani, am lucrat în același atelier, vizitat deseori de Lucian Blaga, Ion Agîrbiceanu. Ori de cîte ori avea oaspeți, maestrul renunța la lucru și discuțiile se prelungeau pînă noaptea tîrziu, în lungi colocvii de creație, din care nu lipseau gluma și buna dispoziție. Maestrul Ladea era un fermecător amfitrion. Știa să primească și să-și înveselească oaspeții, depănînd amintiri din vremea studiilor pariziene, în care l-a cunoscut pe Brâncuși, despre Bourdelle, povestind anecdote ori citind poezie...

– L-ați supărat vreodată pe meșterul dv. ?

– Nu de puține ori. Era un impulsiv, dar nu putea ține multă vreme supărarea. Odată, îmi amintesc că lucram împreună în atelier ; eu, bustul lui Bacovia, meșterul, la statuia dr. Petru Groza. În atelier am întors oglinzile, ca să nu ne vedem și să ne putem concentra asupra lucrului. La sfîrșitul lucrării, maestrul Ladea mi-a reproșat că eu l-am văzut pe Bacovia mai mult om și mai puțin artist. A urmat un conflict violent, pentru ca a doua zi maestrul să vină la atelier și să mă îmbrățișeze, asigurîndu-mă că am dat cea mai reușită întruchipare

Întrevedere realizată de
MARIUS POPESCU

(Continuare în pag. 7)

Conștiința unui timp eroic

Pînă mai ieri (e spus și repetat lucrul acesta) lumea mergea cu fața spre trecut, dibuindu-și ascensiunea din concluziile formulate spre viitor după o statistică a evenimentelor istorice dintr-un „dat" aproape inexorabil al devenirii. Marele salt petrecut în conștiință – întoarcerea spre viitor, el însuși un deziderat al epocii contemporane, poartă în sine germenele unor imense transformări, de pe urma cărora o întreagă structură a înțelegerii fenomenelor lumii și dinamicii vieții se reformulează sub ochii noștri și prin noi, constituind începutul unei noi etape milenare din istorie. Nu este o simplă meditație asupra timpului uman, social și istoric,ci o bază reală spre nașterea conștiinței „universalului uman", ca factor dinamic, angrenat cu luciditate și răspundere în realitatea prezentă.

În cuvîntarea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului, **la Consfătuirea de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei,** se subliniază pregnant ideea responsabilității față de istoria prezentă și viitoare a țării, înseși criticile formulate constituinduse în argumente pentru o conștiință revoluționară, pentru un umanism nou, ridicat pe o structură fundamental superioară. Ideea sacrificiului de sine, amintind de filonul eroic al unor epoci de istorie, aduce în prezent și proiectează în viitor unul dintre elementele definitorii ale „binelui" social dintotdeauna, devenit astăzi deziderat al întregii politici a partidului de dezvoltare a țării. Prin esența lor, epoca pe care o parcurgem, precum și cele spre care tindem, au o puternică încărcătură eroică, diferită de cea cunoscută pînă mai ieri, prin caracterul general al asumării conștiente, al angajării totale, responsabile, față de un ideal concret, înalt, realizabil.

În cuvîntarea sa, secretarul general al partidului spunea : **„Umanismul revoluționar presupune tocmai un om înaintat, un luptător care este gata de orice sacrificiu, un revoluționar în toate privințele. Numai un asemenea umanism este revoluționar ! Acesta-i umanismul pe care trebuie să-l creăm noi în România !"**

Nu trebuie să rememorăm niște date știute deja de fiecare, ci doar să subliniem că însăși angajarea față de viitor presupune, înainte de toate, o atitudine activă, îmbrăcînd uneori haina luptei pașnice cu greutățile, cu oamenii, cu noi înșine, solicitîndu-ne o dăruire totală, singura chezășie a victoriei. În definirea condiției luptătorului stau cîteva caracteristici aparte, precum modestia, curajul, demnitatea, răspunderea, caracteristici care, în condițiile adîncirii procesului de democratizare a țării, devin definitorii pentru o întreagă societate, pentru un popor aflat pe calea construirii celei mai înalte și umane societăți de vreodată. Ori, așa după cum arăta secretarul general al partidului, în cuvîntarea sa, la Consfătuirea de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice al propagandei și ideologiei, în acest complex proces de transformare al celui mai sensibil factor uman – **conștiința** – activității politico-educative și ideologice îi revine rolul primordial.

„Mai mult ca oricînd, arăta tovarășul **Nicolae Ceaușescu, avem nevoie de activiști, de cadre de partid și de stat, de comuniști care să fie pătrunși de spiritul revoluționar, să fie stăpîni pe concepția materialist-dialectică și istorică despre lume și să acționeze în concordanță cu legitățile generale, punînd întotdeauna accentul pe aplicarea acestora la condițiile concrete ale etapei respective, ale țării noastre".**

O chemare la luciditate și eroism, definită prin conceptul de **umanism revoluționar,** pentru ca istoria viitoare să devină realitate, o realitate a generației de mîine față de care oricînd sîntem răspunzători. Această idee care, de fapt, formează doar una dintre cele ce parcurg întreaga cuvîntare a secretarului general al partidului, deschizătoare de drum, cuprinde în adîncul său întreg cîmpul sensibil al trăsăturilor ce definesc eroismul uman. Într-o societate nouă, unde locul automulțumirii, de la un moment dat, este luat de autoperfecționare, unde însăși raportarea la un ideal concret stimulează permanent entuziasmul colectiv ; într-o societate ca aceasta, în care trăim acum, fiecăruia dintre noi îi revine înalta îndatorire de a fi limpede în înțelegerea realităților concrete, ferm în acțiunea pe care societatea i-o solicită, apt pentru a-și conștientiza ideea că eroismul trebuie să facă parte din cotidian, ca latură a ființei sale.

Cu prilejul recentelor vizite de lucru făcute de tovarășul Nicolae Caeușescu în județe din nordul Moldovei, în întîlnirile cu oamenii muncii, a reieșit pregnant hotărîrea întregului popor de a urma neabătut linia trasată de **Partidul Comunist Român,** încrederea în viitorul prefigurat în **Programul partidului** și în **Hotărîrile Congresului al XI-lea,** de a-și asuma, astfel, pe de-a-ntregul, funcția sa de făuritor al istoriei.

P. E. BANCIU

URARE

Revistei ORIZONT pentru numărul 500

Cu sufletul călătorind în ceruri de iubiri, urez revistei ORIZONT drumuri la fel de înflorite ca și cele de pînă acum, care au deschis în inima noastră, a cititorilor, o școală de frumusețe, sănătate morală și dragoste pentru limba românească și dulcea ei patrie, ROMÂNIA.

Am iubit și iubesc această revistă ca pe niște ninsori ce ni le făgăduiesc aripile celor fericiți.

Și mă îndatorez azi la florărese pentru a sărbători numărul ei jubiliar ca pe o zi în care l-aș întîlni pe Eminescu.

În suflet, revista va rămîne mereu ca acel asteroid B 612 de pe care s-a coborît Micul Prinț al lui Exupéry pentru a conversa cu trandafirul.

În suflet, voi închiria mereu un cireș înflorit pentru a-l scutura pe mesele celor ce sfințesc fagurele limbii române, a acelor poeți și cărturari pe care i-am întîlnit totdeauna cu bucurie în paginile revistei...

La mulți ani fericiți !

IOAN IUSTIN PURZA
muncitor operator turbine

Arad, septembrie 1977

cronica literară

Mihai Ursachi

MAREA ÎNFĂȚIȘARE

Ed. Junimea, 1977

La nivelul cel mai elevat pînă acum al lirismului său, **MIHAI URSACHI** explorează în **MAREA ÎNFĂȚIȘARE** (Ed. Junimea, 1977) o viziune arhitecturală a poeziei, punînd în acest act dacă nu o vocație de reformator, cel puțin disciplina pe care o dă evoluția printre reperele de sensibilitate și expresie ale liricii moderne. În versul lent, ceremonial, tăiat într-o prozodie solemnă, cu voluptatea unei dicții impecabile, fac irupție ficțiunile unei imaginații împărțită cordial între spațiile fabulosului cotidian, bucolism, vagi medievalități și un sentiment al metamorfozelor cosmosului. În **Marea înfățișare, Mihai Ursachi** vorbește un limbaj al romanticilor, nostalgiile sale cuprinzînd rituri ezoterice și ceremonialuri exorcizatoare, un univers transparent în reprezentările lui apropiate, umanizate, rămas însă obscur în principiile lui fundamentale. Melancolicul („școlar între melancolie...") aspiră la muzica sferelor, la dizolvarea limitelor temporale, vizează drumuri ascunse în codrii tenebroși, cavalcade ori levitații fantastice, celebrează teritoriile inefabile ale sufletului, „esențele din urmă" și aparițiile enigmatice : **„Hermetică enigmă ! Și cele opt simboluri / sînt cupe opaline pe cele opt altare / ale ofrandei pure. Cu noi este acela / născut din însuși Hermes ! Pe coapsa lui de aur / e scrisă cifra triplă a cheii absolute. Viva / il principe de fiori ! Cununi de orhidee, / de chiparos și laur gătiți pentru Mireasa / ce cirmuie din stele Corabia Nebună ! / / . . . / / A noastre inemi iată sînt cupe opaline / o purpură aprinsă vom bea pentru Enigma / în veci sărbătorită ! Din amfore / de lapislazuli o licoare / ca sîngele iluminat al celei / ce cîrmuie din stele Corabia sublimă. O frați ! / În Universuri / oceanele de floare se năruie pe navă, / cicloane siderale . . ." (Symposion nigrum).**

Una dintre notele cele mai bine reliefate ale lirismului lui Mihai Ursachi pare să aparțină — cum s-a afirmat adeseori — ironicului, spiritului dubitativ. Prospectorul de simboluri ermetice, nostalgicul pierdut în spectacole mirobolante și în spații exotice, freneticul imaginativ de traverstiuri are gustul dezmembrării ironice a himerelor care-i populează poezia, al comentariului detașat, fără ca totuși această pornire să devină pentru poezie dizolvantă. Impecabil regizate, viziunile stilizate ale lirismului său sînt asumate sensibil de pe urma unei dispoziții colofile. Astfel, tenebrosul și grotescul romantic, postûrile himerice, scenografice și jocul histrionic. Este ceea ce face ca relația cu poezia lui Emil Botta, și la apariția acestui volum reînnoită de comentariile critice, să rămînă secundară. Se adaugă împrejurarea că Mihai Ursachi rămînînd dezinvolt, detașat, cu un anume gust pentru maliție și chiar pentru parodie, prin versurile sale trece totuși o sensibilitate franciscană autentică : **„floarea de măr peste creștetul tău / ilumina Universul mă îndoiam / că există că sînt dar se pare / că îndoiala e existență tu aveai / diademă de floare de măr / / toate acestea istoria pietrei și cugetul / orgolios și umil marea viață / ca sarea-n ocean primește acestea / floare de măr somnul dulce / în floarea de măr" (Philon).**

Ceea ce relevă însă ultimul volum al lui Mihai Ursachi este un simț indicibil al realului. Vizionarismul romantic al poeziei sale are în componență și o latură aproape comună, în forma evocatoare a unei lumi, reținute într-o bucolică modernizată. În locul miturilor, al simbolurilor cosmice poezia își poate asuma peisajul contemplat direct, intensitatea emoției înlocuiește alternanța inscenărilor ironice și ale proiecțiilor libere ale imaginației : **„Marea-și azvîrle cu implorare / albastrele-i brațe spre steaua / ireversibilă ; în albe dantele / sînu-i albastru și verde palpită. Păstorul / își mînă caprele sale în umbra / furnalelor de la periferie. Să nu blestemați / singurătatea virilă a celui / adînc văzător. Largul / e slobozenia lui, greu răspreț / în durere. O, fericită puterea scatiului / de a fi mic în tufișul de roze sălbatice" (Priveliște marină cu capre și furnale).**

Aspectul evocator și descriptiv al poeziei nu este însă și cel care domină în **Marea înfățișare**, după cum formula lirismului lui Mihai Ursachi nu se reduce la o înrămă pictural și cu deplină eleganță atitudini circumstanțiale și o informație livrescă. Traiectul poeziei sale cuprinde de regulă un elogiu discret al realelor, Mihai Ursachi vădindu-se un melancolic suav, cantonat într-o stare elegiacă, autentic acolo unde face elogiul materiilor, visînd delicat într-un peisaj marcat de fulgurații simbolice. Iată această **lubire de toamnă,** cu imagini, citeva, care-l pot aminti pe Saint John-Perse : **„Taur injunghiat, sufletul meu varsă pînza aceasta / în care plutești. Înflăcărate / păduri, și Cetatea / fluturînd un veșmînt purpuriu, tu ești / goală în flacăra singelui, nigra / sicut cupressi. Vocea mare / a orgiacei serbări : salamandre / se zvîrcolesc în pojarul omurgului. / / Lance de foc slobozită în / inimă : iată, șuvoaie, / pînza aprinsă în care plutești înecată. / Svelt chiparos în jupoanele focului".**

LUCIAN ALEXIU

Eugen Todoran

MAIORESCU

Ed. Eminescu, 1977

Iată cum sintetizează criticul Eugen Todoran personalitatea lui Maiorescu : **„Dacă ar fi să identificăm unitatea lăuntrică a criticii lui Maiorescu, în spirit maiorescian procedînd ca metodă, am consemna următoarea propoziție limitativă,** ca premisă **a întregii argumentări ulterioare : Criticul a fost un umanist cu formație clasicistă, raționalist prin concepție, universalist prin cultură, educator prin vocație, cu o conștiință clară a principiilor naturale ale vieții umane și a legilor sociale și spirituale, după care** ideea de om **se include în ideea de** cultură, **ca o condiție a progresului ei în toate formele spiritualității poporului în care individul uman trăiește : limbă, literatură, artă, știință, politică, după un ideal al** omului modern" (p. 21).

Se poate vedea din acest citat nu numai cum este scrisă cartea, care se citește cu oarecare efort, datorită problemelor nu chiar ușoare ce se dezbat, dar și direcția exegezei. Pentru că este un act temerar ca după atîtea cărți închinate marelui critic în ultimii ani (Manolescu, **Contradicția lui Maiorescu,** Domnica Filimon, **Tînărul Maiorescu,** Simion Ghiță, **Titu Maiorescu,** lăsînd la o parte articolele lui Ovidiu Cotruș sau considerațiile lui Liviu Rusu, care ar putea face alte două volume), să încerci o **nouă** sinteză, propunînd un **alt** punct de vedere și aducînd o viziune cu totul **inedită** și pe măsura problematicii moderne. Dacă volumul apologetic al lui Manolescu era necesar după reconsiderarea criticului sau dacă evaluările marxiste ale lui Simion Ghiță încercau să umple un gol, nu e mai puțin adevărat că se simțea nevoia unei exegeze temeinice care să ia în considerare, pe de o parte perspectiva marxistă, pe de alta perspectiva critică modernă, adică o lectură a lui Maiorescu cu ochii prezentului, atît de bogat în idei și cu atîtea surprinzătoare deschideri. Această recitire în termeni noi și cu trimiteri precise este rodul unei meditații de mulți ani, în care textele maioresciene se împletesc armonios cu stilistica și critica modernă.

Trei sînt direcțiile demersului întreprins de Eugen Todoran : necesitatea istorică a momentului Maiorescu pentru cultura română, spiritul critic pe care Maiorescu își întemeiază filozofia culturii, în interpretare marxistă **(„înțelesul pozitiv istoric al teoriei criticului, privit într-o dialectică a culturii, determinată de dialectica istoriei",** p. 34) și fundamentarea lingvistică a esteticii și axiologiei sale, pornind de la concepția clasică și atingînd teoretizările moderne ale timpului său. Încît stilistica lui Maiorescu, înțeleasă ca bază a poeticii și criticii literare în totalitatea ei este foarte aproape de studiile contemporane de poetică. Iar dacă obiectul criticii literare este valoarea, aceleași principii stau și la baza axiologiei maioresciene, teorie tot atît de modernă ca prima.

Pentru fundamentarea acestui punct de vedere exegetul face lungi popasuri în filozofia și lingvistica vremii, care l-au influențat pe Maiorescu, ca și în lingvistica și teoriile contemporane pe care le anunță. Toate aceste demersuri sînt necesare pentru a demonstra baza lingvistică a esteticii maioresciene. Nu-i vorba să-l facem pe Maiorescu un precursor al structuralismului, dar ideile lui sînt foarte apropiate de cele discutate astăzi : **„Din studiul despre limbă s-a văzut că criticul, fără a fi un structuralist în accepția strictă a termenului, a explicat sistemul de semne al limbii ca o structură obstractă, construită de rațiune, ca** sistem, **deasupra reprezentărilor concrete, prin ceea ce se numește** sensul **cuvintelor, implicat în funcționalitatea limbajului atît cel comun, referențial, cît și cel poetic, afectiv"** (p. 99). După cum și axiologia lui (fără a fi vorba de una în înțelesul strict al termenului) va explica funcționalitatea limbajului poetic prin semnificația valorii estetice în structura imaginii artistice.

Procesul este refăcut în amănunt și este spectaculos. Ideile hegeliene, de la care Maiorescu plecase, nu și-au pierdut valabilitatea nici pentru stilistica epocii noastre. Este vorba de o „dialectică a limbajului" și trimiterile la dialectica hegeliană nu sînt zadarnice. Nu vom putea urmări în această scurtă cronică argumentarea exegetului care este strînsă, precisă și limpede. Ceea ce este de reținut e că dincolo de noutatea acestei viziuni, comentatorul este mereu prudent și afirmațiile sale bine cumpănite : **„Chiar dacă nu am merge atît de departe încît să interpretăm teoria lui Maiorescu ca un «crez modernist», putem admite totuși că în ideea «restului inexprimabil» al poeziei, criticul a intuit «structura liricii moderne»"** (p. 203). Estetica modernă pune problemele așa cum le punea și Maiorescu, deoarece fundamentările sale filozofice și lingvistice (bunuri comune în epocă) stau și la temelia exegezelor de astăzi.

Critica literară este consecința directă a acestei estetici și axiologii, Maiorescu fiind nu numai întemeietorul criticii estetice românești, în perspectiva modernă a culturii, dar și al unei metodologii ce aparține esteticii trăite, conținînd elementele unui veritabil sistem de critică. Sistem urmărit în alcătuirile lui lăuntrice.

Capitolul privind filozofia, deși conține esențialul, nu se armonizează totuși cu celelalte părți, ample, temeinice, cuprinzătoare. Îi lipsesc trimiterile, dar poate exegetul a urmărit în primul rînd problemele privind estetica și critica literară. Pentru că în logică, Maiorescu are idei surprinzător de moderne, din păcate enunțate doar, fără a fi dezvoltate (Cf. Anton Dumitriu, **Istoria logicii).**

O ultimă observație aș face. Se insistă prea mult asupra influențelor hegeliene sau herbartiene. Pentru că, dacă Maiorescu, plecînd de la Hegel, a mers **dincolo** de el (p. 31), atunci controversa este necesară doar pentru a căuta unele puncte de sprijin.

Cartea lui Eugen Todoran despre întemeietorul criticii românești, prin noutatea interpretării, se situează în primul plan al exegezelor maioresciene.

ION MAXIM

consemnări

Întregirea unui portret literar — GOZSDU ELEK

Romanul epistolar **„SCRISORI CĂTRE ANA"** apărut în limba maghiară în îngrijirea Editurii pentru literatură din București în 1969, aduce o completare substanțială la realizarea portretului literar al autorului său, **GOZSDU ELEK,** unul din pionierii prozei realiste maghiare. Legîndu-și numele de orașul de pe Bega, prin activitatea sa de procuror șef regal, desfășurată în localitate, scriitorul a fost considerat drept unul din **„promotorii vieții de societate și stilpul vieții culturale"** timișorene și s-a bucurat de o considerație publică.

După ce și-a cimentat prestigiul literar cu două romane : **„FEMEIA CU PĂRUL DE AUR"** (1880) și **„CEAȚA"** (1882) și cu un volum de nuvele filozofico-psihologice **„TANTALUS"** (1886), perioada timișoreană a activității sale a fost considerată ca o perioadă de criză sufletească și de declin literar. Fiind dat uitării și de posteritate, surprinzătoarea descoperire, în 1966, a moștenirii sale epistolare, constînd din 543 de scrisori, a trezit din nou interesul pentru înzestratul scriitor, aparent ajuns în impas la mijlocul promițătoarei sale cariere literare, dar care, de fapt, în acest răstimp își împlinea opera epistolară de cîteva mii de pagini.

Abordînd forma clasicizantă a scrisorii literare, Gozsdu Elek își țese romanul ermetic urmînd șirul epistolelor adresate obiectului iubirii sale. Anei, soției sensibile, și ea poetă, a comerciantului timișorean Weiss, femeii idealizate, zilnic văzute, dar niciodată cucerite. Acest oraș eterogen al micii burghezii înfumurate în ascensune, de-acum mai multe decenii, va constitui cadrul necesar al schimbului de scrisori dintre doi oameni a căror dragoste rămîne neîmplinită.

Dacă opera de pînă atunci cunoscută a lui Gozsdu Elek poartă amprenta dualismului epocii sale, fiind tributară simbolismului și naturalismului, scrisorile sale ne îngăduie să-l cunoaștem pe autor și sub o altă fațetă. Evadările repetate în lumea visului, preferința de a povesti, evocîndu-și propriile visuri, predilecția pentru lumea poveștilor, natura — peisajul nocturn apare frecvent — interpretată prin prisma ideilor și sentimentelor spontane, proprii, forma confesivă a scrisorilor — particularități proprii romantismului — ne îngăduie să urmărim în ele prezența unui filon de inspirație romantică. Scrisorile se caracterizează totodată prin ancorarea în cotidian. În realitatea imediată. **„Arta se hrănește din viață și cu cît vede și simte mai mult artistul din viață, opera sa e cu atît mai valoroasă"** — mărturisește el într-una din scrisorile sale. Cosecvent acestui principiu, sutele sale de scrisori de dragoste se încarcă cu imagini realiste și devin purtătoarele impresiilor autorului, dobîndind valoare de document de epocă și de societate.

Conștient de misiunea sa de scriitor, Gozsdu Elek țese în textele scrierilor sale schițe, povești, istorisiri auzite din popor, oferindu-ne un sistem al concepției sale despre lume, viață, oameni, artă și morală. Om de mare sensibilitate artistică, el apreciază folclorul și creația populară manifestată în cîntece, povestiri și cusături populare autentice. Redăm mai jos, în traducere, o frumoasă prezentare a portului popular românesc de la Biserica Albă (Iugoslavia).

IULIA SCHIFF

STIMATĂ DOAMNĂ,

Biserica Albă, 23.VI.1912

Azi e duminică . . . masa la care scriu stă lîngă o fereastră și cu văd o mică porțiune a parcului, gardul de mărăcini și patru tei ; totul dă impresia unui mic peisaj înrămat . . . În fața ferestrei mele se perindă multe românce îmbrăcate în haine multicolore, toate se grăbesc, toate au cîte un pachet subsuoară, iar în mînă cîte o traistă din pînză țărănească, decorată cu dungi roșii, albastre și galbene . . . Azi e zi de tîrg și aceste femei și-au strîns la un loc acasă toate comorile lor mărunte de broderii, cusături și țesături vechi și le-au adus aici, le-au întins de-a lungul aleilor parcului, chiar pe marginea pajiștii și abia așteaptă să se debaraseze de acele lucrări demne de admirație și de mare valoare artistică, pe care

le inspiră instinctul lor artistic. Au țesut aceste podoabe de cap, de mărimea unei palme, cu ajutorul unor unelte de țesut mărunte și înguste, de o lungime de abia douăzeci de centimetri : au brodat cu fire de aur, de argint și de mătase pînzele țesute de ele însele ; și-au înflorat piepturile cămășilor cu reverii de flori animate, roșii, iar pe mîneci au înșirat reverii de buchete de flori . . . Au făcut împunsătură lîngă împunsătură, vara, pe pragul ușii dinspre stradă, iarna, după geamul cît palma și împunsăturile numără mii și mii . . . fiecare împunsătură de ac e corectă și îngrijită ; fiecare desen, fiecare pată de culoare e suplă ca și răsuflarea ; e suplu și materialul de fond și orice fir, care dă viață conceptului decorativ. În aceste lucrări se exprimă setea de frumos. Aceste fete și aceste femei n-au cusut și nici n-au țesut pentru vînzare, cu scopul de a-și cîștiga existența . . . Totul s-a făcut de dragul propriei lor plăceri ; voiau să placă lor însele și e posibil, ba chiar e probabil, că, în timp ce coseau, brodau, se gîndeau la flăcăul care le va fi sorțit, pe care-l vor iubi și care le va iubi . . . apoi au venit curcntele noi, căile ferate și fetele au umblat prin lume, s-a schimbat și croiul . . . agenții fabricilor cutreieră satele, ele sînt orbite de aurul ieftin și fals . . . acum cusutul, brodatul nu mai e rentabil și tot ce e autentic, tot ce e artistic ajunge pe piață . . . Dumnevoastră colecționați cu multă dragoste aceste splendide lucrări . . aveți comori care ar putea umple un muzeu mai mic și între ele zace, se odihnește fantezia uimitoare a femeilor unui neam. Dumneavoastră păstrați cu dragoste acel suflet unificat care vi se odihnește în dulapuri, vă uitați din cînd în cînd la ele și vă desfățați privindu-le, în ochi vă apare un amestec de bucurie și de melancolie — da, ochi de femei se privesc atunci reciproc și asta e frumos !

GOZSDU ELEK

frontispicii

ÎNTOARCERE ÎN TIMP

ÎMPREUNĂ CU EUGEN JEBELEANU, ÎN ANUL 1931

Se împlinesc cinci ani de la moartea Anișoarei Odeanu, important nume al unei generații de scriitori. Dintr-un studiu mai amplu alegem, în fața acestei comemorări, aceste pagini.

Fata lui Codru-Împărat eroina primului volum important de versuri al Anișoarei Odeanu trăiește nepămînteana și unica dragoste, în drumul ei spre **pămintesc.**

Basmul structurează registrul metaforic, trecerea către un anume **Dincolo** e anunțată fără crispare, ca o **poveste.** Zeitatea ultimă a liniștii iubirii e Pădurea, și în alegerea ei trebuie să observăm **tehnica** unei retrageri : poeta își organizează un univers protector, prielnic vocației sale esențiale : cîntecul : „Tristețea mea cîntă cu vîntul prin văi. Nimeni n-o să plîngă. Noi trăim după legea noastră. / După aceea vom ride, căci iată, pe poteci îndepărtate / Coboară din munți negustorii de obiecte colorate / / Iubitul meu e frumos și liber. E prieten cu cerbii și cu luna. / Pe noi nu dragostea ne leagă, ci pădurea, / Și pădurea are legile ei aspre. Niciodată legămînt / Făcut sub bolta ei, nu s-a putut desface. / / Dansul meu nu face nimănui nici un rău, / Dar într-o seară, cînd fi-voi obosită foarte / Potecile vor ști că am plecat spre soare-apune / Să-mi sting culorile, cu fluturii de aur, / În văgăuna Negurilor Moarte".

Paralel, Anișoara Odeanu scrie proze, și o parte din ele (majoritatea inedite) vor alcătui volumul **Ciudata viață a poetului** (1942) în care înclinarea către **basm**, refugiul în **poveste** revine : într-o manieră în care contextul **inocenței** reclamă, și simultan, tragicul și comicul. Cartea a fost recenzată necruțător de unii dintre scriitorii celei mai tinere generații. Ovidiu Constantinescu (**Bis,** nr. 11, 29 nov. 1942, p. 10) închipuiește un adevărat pamflet : „Cîtă insistență pe coarda pseudofilozofică — o filozofie de Anișoara care a citit mai mult decît alte Anișoare. Eroii săi, pentru a fi „neînțeleși", cugetă cu disperare la insolubila problemă a vieții și a morții, apoi se sinucid pe rînd, și lasă cîte o scrisoare misterioasă" sau : „Tînăra scriitoare cultivă cu drag paradoxul. Un paradox comod, strîns în cutia unei bune cuviințe de școlăriță inteligentă. Tonul pare debil și suferind de anemie pernicioasă, în literatura aceasta scrisă parcă pe un colț de masă de restaurant, ori într-un parc cu muzică militară". E prea multă violență în acest refuz ca să nu bănuim în el și motive extraliterare, totuși, epurate de superlativele vitrimalizatoare. observațiile lui Ovidiu Constantinescu par a da de gîndit : „Curioase inegalități și multă umplutură în această „Ciudată viață".

Pornind de la pretextele parabolelor lui Oscar Wilde, trecînd prin povestea cu țîlc a lui Andersen, făcînd popas la schițe gen Cazaban, ajunge la trăznaia urmuziană pentru a se îneca apoi într-o ridicolă poveste fantastică".

Mai atent citește cartea însă Geo Dumitrescu (și constatăm, și cu acest prilej, că în acei ani, autorul **Libertății de a trage cu pușca** a fost un critic subtil, mișcîndu-se cu ușurință în toate sferele literaturii, un cititor calm și ponderat, capabil de observații peste care se trece greu azi) pe care o comentează în **Preocupări literare** (nr. 1—2/1943), revistă patronată de Vladimir Streinu : „Scriitoarea împletește în carte două fire vizibile, oricît de dozate, ascunse sau încărcate uneori, sau oricît de nete, izolate și subțiri alteori. E vorba de o fibră de reporter, de redactor de fapte diverse, cu toată armătura ei de realism și de materialitate, de opacitate și de cinism, și de o fibră — mai puțin substanțială și insistentă — de poetă de vocație sentimentală, extrem de lirică și de liliială, jucînd în existența lucrurilor dulci și luminoase, senine și liniștite (p. 76). Geo Dumitrescu intuiește (și subliniază) latura socială a nuvelelor : „În insistența cu care autoarea introduce motive din viața artei și a literaturii — pe care le mai și nutrește de stupida și obștească neînțelegere a burghezimii române — vorbește parcă cu nu știu ce atitudine de violență, de revanșă și umilire literară (...) într-un **noli me tangere** sfidător și enervant". Tot Geo Dumitrescu intuiește modernitatea nuvelelor : „Căci admirabila serie de jucării cerebrale din **Ciudata viață a poetului** mărturisesc apariția unei arte noi, plină de voluptăți moderne, și deopotrivă prezența unei scriitoare a cărei existență ni se pare stupid a fi pusă în cumpăna replicei hamletiene, de vreme ce ofranda sa probează o altitudine de cîteva ori îndoită față de manufactura miilor de pagini a „feennzilor", altitudine pentru care căutăm, cu toată modestia mefientă, un aparat de evaluare de ordinul sensibilor orlogerii elvețiene".

Fără îndoială că unele dintre nuvele aparțin, prin detașare, ironie, livresc, modernității literaturii. Neînțelegerea lor a putut veni din faptul că autoarea le alătură altora, dacă nu sumediocre, cel puțin aparținînd unei literaturi obosite (**Bătrîna doamnă și cei trei băieți gentili**) : nu gratuite vor fi fost în balanța rezervelor, extravagantele autoarei, boema (fie ea și stilată), aciditatea cu care scrie despre contemporani. Semnificativ e faptul că ireverențiosul și nonconformistul Geo Dumitrescu, agreează romanul, și că viitorul romancier, și nu mai puțin omul de fină și bineorganizată cultură, mereu sobru în manifestările sale literare, o detestă cu patos. (Și poate și mai semnificativă e constatarea lui Radu Tudoran, prozatorul angajat încă de pe atunci pe drumul unei literaturi tradiționalist-exotice : „Este o carte ciudată, fiindcă la sfîrșitul lecturii, după ce speri că ai înțeles totul, rămîi cu bănuială sîciitoare că, din spatele textului, autoarea a vrut să-și bată joc de tine" — **Evenimentul zilei,** miercuri, 11 nov. 1942).

Ciudata viață a poetului este, și azi, lucrul e evident pentru noi, una dintre cele mai interesante cărți de proză ale Anișoarei Odeanu. Nuvela care dă titlul cărții ar fi, pînă la un punct, o „autobiografie" trucată. Ori o biografie **ironică** a omului de litere, așa cum era văzut el din exterior. Nuvela începe ca un basm : „A fost odată un poet. Un poet înalt, slab și palid, cu plete blonde și cu ochi în care cerul se oglindea... (...)". Povestea acestui Făt-Frumos luat din mediul lui, mutat la oraș, sfătuit, lustruit și prefabricat, regizat și sofisticat, răstălmăcit poate reprezenta, desigur, o (nedreaptă) autobiografie. Oamenii din jurul poetului sînt jucării mecanice, literatura **se fabrică** după rețete, ca orice bun de larg consum. Între ingrediente trebuie amestecată și dragostea și atunci poetului i se trimite o foarte frumoasă domnișoară Lou. Așa după cum era de așteptat, poetul se îndrăgostește, suferă și creează mecanismul mișcîndu-se și de data aceasta fără eroare. Contactul poetului cu lumea (după „șlefuire") are loc doar prin intermediul cărților, cea fundamentală fiind un Larousse. Toate sînt întoarse „pe dos" și în această lume „pe dos", creația poetului are efecte umoristice, critica (mai ales cu ea se războiește autoarea) declarîndu-l umorist genial. Poetul se întoarce acasă și, conform aceleiași dereglări totale, se sinucide conform unei „tradiții" deloc neglijabile în, lumea oamenilor de litere. Tot absurdă e istoria lui **Paco și Pedro.** Ca și în **Ciudata moarte a poetului** basmul e obligat să se exprime într-un regim absurd, „mecanizarea" sincronizînd gesturile eroilor : „Paco și Pedro erau frați și nobili. Nobili cu blazon pe frontispiciul casei, pe inelul de pe deget, pe rufărie chiar. (n.n. : enumerările aparent inocente sînt, la Anișoara Odeanu, nu numai mijloace ale ironiei, ci și forme de exprimare a unor relații **absurde**). Fără astea chiar, Paco și Pedro tot nobili ar fi fost. Tot ce făceau ei purta amprenta acestei nobleți. Deși, pe de altă parte, ceea ce făceau nu era prea mare lucru. Paco făcea pictură, iar Pedro îl privea cum pictează. Paco făcea pictură pentru propriu lui plăcere, iar Pedro îl privea pe Paco pictînd tot pentru propria lui plăcere, lucru ce, cu atît mai virtos, nu aducea nici un venit". Autoarea își oprește „jucăriile mecanice" în poziții ce sugerează mișcarea dezacordată a mecanismelor.

Paco și Pedro au („împlineau pe cînd începe povestea") patruzecișiopt și respectiv cincizeci de ani și sînt întreținuți de „o foarte onorabilă și bătrînă doamnă, bunica lor". Tonul ar fi urmuzian, însă procedeele autoarei ni se par mai variate decît a precursorului literaturii absurde (dar și lipsite de radicalismul acestuia). Cert e că fără a cocheta cu avangardismul, cîteva dintre nuvelele Anișoarei Odeanu **pot servi cu prisosință ca reper celui care cercetează modernismul românesc.**

Biografiile se egalizează și se suprapun, personajele egale între ele, se aglomerează în jurul eroului central, și, ca în piesele de mai tîrziu ale lui onescu, aglomerările sînt asfixiante. Sinuciderea unui erou „declanșă o epidemie de sinucideri, încît stabul, ca să-i pună capăt, fu obligat să facă un decret special pentru acea regiune, în care se vestea că toți cei care vor încerca să se sinucidă vor fi pedepsiți cu moartea".

Toată această „lume absurdă" plină de „suferințe absurde" pune în centrul ei **literatura.** Desigur (vezi și **Ce anume poate să îndemne la scris pe o tînără femeie. Cîteva mărturisiri ale unei tinere scriitoare : Anișoara Odeanu,** interviu luat de **V. Gherghel** în **Evenimentul** 4 mai 1942) un rol important îl au și deziluziile literaturii, deziluzii provocate de un mediu ce, nu de puține ori, întreținea, hrănea doar **iluzia.** În momentul în care au apărut, aceste nuvele puteau avea ca punct de plecare personaje ale boemei, iubiri ori resentimente ; azi, detașați de toate acestea, observăm că ele se înscriu, ca piese autonome, în prefacerile literaturii noastre ca unicate.

Obsesia **scrisului** (ca element al alienării), obsesia mediului (burghez) uniform și uniformizant, obsesia poeziei (ca element al posibilei „redobîndiri" a condiției umane), mereu în legătură cu oglinzile deformate ale sus-numitului mediu, obsesie incomunicabilului iubirea văzută ca un joc steril, sînt elementele unei poetici acut originale în anul apariției cărții. Sigur că **datele** ei (cele enumerate mai sus) sînt, pe alocuri abia schițate, și că o înaintare (organizată) pe acest drum i-ar fi adus autoarei, poate, pagini în plus în istoria literaturii române. Se întîmplă însă ceva ciudat cu Anișoara Odeanu, am spune, dacă am ignora condiția scriitorului român, ori, mai precis, a tînărului scriitor, în România interbelică : fiecare demers literar e minat de neîncredere, aproape fiecare carte e urmată de „renegarea" ei. Instabilitatea, lipsa de continuitate, de încredere în forțele proprii sînt elemente ce (alături de unele — puține — declarații trădînd o **mîndrie** de scriitor) determină un drum în zig-zag, întotdeauna foarte promițător, întotdeauna întrerupt prea devreme. Într-un interviu cu **V.** Gheorghel (apărut în momentul în care **Ciudata viață a poetului** era sub tipar — vezi **Evenimentul,** 4 mai 1942) : „...am crezut întotdeauna și o repet că, pentru o femeie vocația artistică înseamnă, din punctul de vedere al vieții, o adevărată pacoste..." sau : „Am început prin proză și, după două romane publicate, mi-am dat seama că tot ceea ce mi se părea esențial în conținutul meu sufletesc, n-a fost întrebuințat acolo. Că toată proza mea nu era decît o adunare de note marginale, fără semnificație".

Declarații amare, asupra cărora autoarea va reveni mai tîrziu. Să nu ignorăm că sînt anii apăsători ai războiului, pe care sensibilitatea scriitoarei i-a receptat din plin.

C. UNGUREANU

Doina Peteanu — Anișoara Odeanu

Biografie și autobiografie

Prozatoarea bănățeană, a cărei vizIune realistă a fost adeseori și pe drept cuvînt pusă în lumină, a apelat, în construcția ultimelor scrieri, la un material autobiografic care a fost însă supus unei prelucrări artistice, adică „deformat" cu scopuri estetice. Ca și în alte împrejurări similare, și aici istoricul literar este chemat să discearnă exact între ficțiune și adevăr istoric, căci o judecată de valoare obiectivă nu poate izvorî din confundarea celor două planuri. Dintre persoanele cărora li s-a conferit destin de personaje, una foarte importantă este fără îndoială mama scriitoarei, evocată succesiv într-un fragment de roman (Acele lucruri mari, **„Orizont", nr. 2/1969), într-un poem** (Portret ardelean, **„Tribuna", nr. 48/1974 :** „Mama era un fel de copilandră sălbatecă, născută în regiunea dunelor de la Deliblata, n-am cunoscut-o prea bine, fiindcă a murit tînără, dar i-am văzut fotografiile...") **și, mai ales, în romanul postum, cu același titlu ca și fragmentul amintit. Rîndurile care urmează își propun să atenueze discrepanța dintre interesul pe care Anișoara Odeanu l-a purtat față de acest personaj și ignorarea prototipului său de către biografii autoarei.**

Mama Doinei Peteanu s-a numit Viorica Bujigan și s-a născut în comuna Șeitin (jud. Arad), în anul 1892. Era fiica cea mai mare a învățătorului Gheorghe Bujigan (născut în anul 1870, în aceeași localitate) și a Mariei Pentia născută în 1871 (fiică a lui Savu Pentia din Petrovasela bănățeană, azi Vladimirovaț, R.S.F. Iugoslavia, tată a încă 7 băieți. (Vezi fotografia revelatoare din „Vasiova", nr. 2—5/1941). După Viorica, s-au mai născut : Aurelia (în anul 1894, în comuna Ofcea), Adelina (decedată la 4 luni) și Minerva (în anul 1902), toate surorile bucurîndu-se de o educație aleasă. Viorica a urmat școala primară la Deliblata, unde familia s-a mutat în anul 1897, iar studiile medii la Biserica Albă. Aurelia își amintește (într-o scrisoare adresată nouă) că era „inteligentă, sensibilă, talentată la muzică (studia pianul), avea o voce de privighetoare și pe deasupra era și de o frumusețe rară, cu ochii albaștri ca marea și cu o ținută care o făcea să fie remarcată oriunde apărea". **Aurel Peteanu a cunoscut-o pe cînd era student în litere și filozofie al Universității din Budapesta, acceptarea cererii sale de căsătorie i-a fost însă condiționată de asigurarea mijloacelor de existență pentru viitoarea familie. Astfel, deși n-avea nici o vocație în acest sens (era însă absolvent al seminarului din Blaj), ajunge preot în comuna Lighed (azi Pădureni), continuîndu-și studiile fără frecvență. Primul născut al familiei Peteanu, Ovidiu, n-a trăit decît șase luni. Doina s-a născut la 29 mai 1912, în Pădureni. Pe versoul unei fotografii se poate citi această însemnare a lui Aurel Peteanu :** „Această fotografie a fost făcută în comuna Lighed din județul Timiș în luna august 1912. Reprezintă pe Viorica Dr. Peteanu, cu fiica sa Doina de trei luni, avînd mama 20 ani și 3 luni". **(Însemnarea este desigur mai tîrzie, întrucît la acea dată cel care a făcut-o n-avea încă titlul de doctor).**

După moartea subită a învățătorului Bujigan (1911), văduva, împreună cu surorile rămase orfane, se mută la Biserica Albă, însă curînd și familia Peteanu este lovită de nenorocire : Viorica se îmbolnăvește grav, băile din Buziaș nu-i ameliorează situația, cum de altfel nici operația (de apendicită) efectuată de dr. Dicki din Jimbolia. Într-o epocă de privațiuni și greutăți, cum a fost aceea a primului război mondial, Viorica pleacă la Biserica Albă unde, cu toată îngrijirea care i s-a dat, se stinge în primăvara anului 1917. Doina Peteanu abia urma să împlinească cinci ani ; dar, mult mai tîrziu, Anișoara Odeanu va imortaliza chipul mamei, alături de acela al tatălui, în romanul Acele lucruri mari, **unde pot fi recunoscuți în personajele Alexandra și Ovidiu Hanția.**

GEORGE C. BOGDAN

Reproducere după original, cu următoarea inscripție.

„Această fotografie a fost făcută în comuna Lighed din județul Timiș în luna August 1912.

Reprezintă pe Viorica Dr. Peteanu, cu fiica-sa Doina de 3 luni, avînd mama 20 ani și 3 luni".

Cu un alt scris cineva a adăugat :

„Scrisul lui Aurel Peteanu".

„Viorica sora mai mare Aurel și Minerva".

LIMBAJ POETIC ROMÂNESC

Oferim cititorilor un nou grupaj de articole semnate de cercetătorii COLECTIVULUI DE LIMBĂ POETICA de la Facultatea de filologie-istorie a Universității din Timișoara. Ca și precedentele lor contribuții – cărora revista noastră le-a deschis întotdeauna cu bucurie porțile – și cercetările de față se înscriu în efortul de elaborare a unei ISTORII A LIMBAJULUI POETIC ROMÂNESC – întreprindere amplă, din care un prim volum a apărut chiar în acest an, sub egida Universității timișorene.

CONCEPTELE ANALIZEI STILISTICE

Stilistica și critica literară – în măsura în care aspiră la precizie și, în consecință, în măsura în care doresc să surprindă și să explice adevărul operei literare – sînt, pe de o parte, datoare să pornească de la o teorie realistă a artei (obținută atît inductiv cît și deductiv), iar, pe de alta, să aibă la îndemînă cîteva concepte operaționale, necesare analizei concrete și generalizărilor temeinice. Cu privire la acestea din urmă intenționăm să ne exprimăm punctul de vedere, prilej cu care și definiția poeziei se va clarifica.

Așa cum o practică relativ îndelungată ne-a dovedit, **comparația** și **metafora** sînt înrudite generic și funcțional (ambele au **grefe** și **inducții**). Totuși, **comparația este expresia lingvistică a unui paralelism ontologic**, pe cînd **metafora este expresia lingvistică a unei identificări ontologice**. Prin **inducție** și **grefare** (fenomene teoretizate de noi în **Metafora poetică**, 1975), **structurile metaforice simple** se dezvoltă în **structuri metaforice complexe**. Acestea sînt **forma** operei literare, de vreme ce aduc în planul artei **logica** lumii reale: acordul dintre materie, mișcare, însușiri.

Semantica metaforei ține, pe de o parte, de referirea la mediu (**metafore personificatoare; transferuri ontologice** – cum numim substituirile în afara persoanei) și, pe de alta, de referirea la individ (**Metafore depersonificatoare**). **Metaforele depersonificatoare** sînt confesive, au ca punct de plecare individualitatea. Confesiunea se desfășoară în **timp**. **Metaforele personificatoare** – mesagerii descrierii, ai mediului – dimpotrivă. Descrierea se desfășoară în **spațiu**.

Știm însă că opera de artă e un **model al realității**; că este, ea însăși, realitate. Am văzut că – formal – ea respectă acordul **materie – acțiune – calitate**. Or, de vreme ce respectă **logica** lumii reale, poezia trebuie să beneficieze – simultan – și de cadrele mișcării, ale existenței acesteia: **timpul** și **spațiul**. De aceea, **opera de artă este sinteza dialectică dintre confesiune și descriere**. Iar **simbolul este sinteza dialectică dintre metafora personificatoare și metafora depersonificatoare**. Altfel spus, **simbolul este expresia lingvistică a unei realități antropocosmice**, a unei realități specific artistice (**Hyperion**, de pildă, „om-astru").

Așadar, **forma** operei poetice o dau **structurile metaforice complexe**. **Sensul** îl găsim în **simbol**. Iar **aparența**, stratul sensibil, sînt oferite de **prozodie**, de **tropii decorativi**, de **narațiune**, de **anecdotică**. Iată cum structura realității se oglindește în structurile operei. Iată legătura profundă dintre artă și realitate. Între **aparență**, **formă** și **sens** se păstrează o strînsă corelație. **Ritmul** și **măsura**, de exemplu, primul confesiv, cealaltă descriptivă, țin și de straturile bazale ale poemei.

Ajungem astfel la o veritabilă formulă sintetică a poeziei: **Poezia (P)=Prozodie (V)+Metaforă complexă (M)+Simbol (S)**. Operațional în cel mai înalt grad, enunțul este încă un argument în sprijinul unei optici științifice și unei metodologii dialectice în cercetarea operei de artă.

EUGEN DORCESCU

DESPRE RIMELE SINTAGMATICE

Asocierea cuvintelor prin rimă presupune prezența unei triple relații: de natură sonoră, semantico-stilistică și gramaticală. Evident, factorul sonor este determinant; el constituie condiția esențială a rimei; în afara afinității fonice dintre cuvintele aflate la finalul versului fenomenul neexistînd ca atare.

Tendința de contiguitate, realizată la nivelul rimei prin paralelisme fonice este adeseori mai adîncă, mai complexă țintind nu numai spre „obținerea unor paralelisme ceva mai sistematice între stratul sonor și stratul semantic" (Mihai Nasta, **Situația unor cuvinte-rimă în poetica lui Tudor Arghezi** în **Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani**, București, 1965), ci și spre organizarea rimei în cupluri alcătuite din cuvinte aflate în raporturi sintactice, adevărate celule autonome ce întrețin cu textul subtile relații semantice. Dependența semantică de text este și dovada caracterului lor neîntîmplător. Perechile de acest tip au statutul unor **sintagme gramaticale**, termenii lor determinîndu-se reciproc. Le numim, deci, **rime sintagmatice**.

Avînd, de cele mai multe ori, funcția de a rezuma fraza poetică, de a o esențializa, rimele sintagmatice, adevărate propoziții **in nuce**, au un rol aparte în structura arhitecturală a poeziei; ele înfăptuiesc, alături de orizontalitatea fundamentală a textului poetic, o axă verticală de înțelesuri, e drept, discontinuă.

Relațiile stabilite de rimele din această categorie pot fi: subiect/predicat (predicat/subiect); predicat/complement; subiect/atribut. Procesul contopirii semantice, prin suprapunere sonoră este, astfel, mai clar, rimele sintagmatice făcînd, adesea, puntea spre ceea ce am numit altădată **rime metaforice**.

Iată un exemplu Mureșan: – **poet/profet**:

Mureșan scutură lanțul cu-a lui voce ruginită,
Rumpe coarde de aramă cu o mînă amorțită,
Chiamă piatra să învie ca și miticul **poet**,
Smulge munților durerea, brazilor destinul spune
Și bogat în sărăcia-i ca un astru el apune,
Preot deșteptării noastre, semnelor vremii **profet**.

Rimele sintagmatice atributive sau cele predicative reflectă aproape toate raporturile gramaticale ilustrate de respectivele clase gramaticale: **dinadins/mi-ai aprins**, C. Conachi; **arunci/în munci**, C. Conachi; **săgetează/cu rază**, C. Conachi; **lumină/deplină**, Bacovia; **domol/ocol**, Bacovia; **siluete/violete**, Bacovia; **aproape/să-ngroape**, Bacovia; **avere/părere**, M. Eminescu; **tablouri/ecouri**, M. Eminescu; **Acheron/monoton**, Macedonski; **aci/rătăci**, Macedonski; **adună/-mpreună**, Iancu Văcărescu etc.

Complexitatea fenomenului rimic se dovedește și prin aceste fapte.

OLIMPIA BERCA

TEXTUALIZAREA CA PROCES ȘI REZULTAT

Afirmînd că limbajului poetic îi este proprie „proiectarea principiului echivalenței de pe axa selecției pe axa combinării", Roman Jakobson formula (potrivit aprecierii lui Solomon Marcus) „una din cele mai frumoase propoziții ale structuralismului". Uneori, această teză este asociată cu o alta, aparținînd lui Roland Barthes, care afirmă, în plus față de lingvistul american, posibilitatea expansiunii întregii paradigme în planul sintagmei. Pe de o parte, concilierea selecției și a combinării în sintagmă, pe de alta, conservarea contradicției dintre paradigmă și sintagmă.

Sintagmatizarea paradigmei se petrece fie prin asigurarea contiguității termenilor ei (**textualizare**), fie prin decalarea lor (**contextualizare**), variante care au în comun o distanță paradigmatică egală cu zero, dar care se deosebesc în ce privește distanța sintagmatică, identică cu zero în primul caz, mai mare decît zero în cel de al doilea.

Textualizarea unei paradigme **semantice** presupune antrenarea termenilor ei într-un îndoit raport de se-

SERGENTUL EROU GRIGORE ION

mioză: al semnificanților (discreți) cu proprii semnificați (de asemenea discreți) și al acelorași semnificați și sensul paradigmatic (continuu), evident fiind că doar ultima relație sprijină existența paradigmei semantice, care se relevă drept **semn global (macrosemn)**. Prin recurență, sensul anulează distanța paradigmatică, adică realizează condiția semantică a textualizării. Aceasta poate fi definită și drept proces la capătul căruia omogenității semantice îi corespunde omogenitatea gramaticală (morfosintactică) a termenilor sau, considerînd paradigmaticul un principiu al omogenității iar sintagmaticul un domeniu al heterogenului, drept o extindere a omogenității asupra heterogenității, drept uzurpare a diferitului prin identic. Textualizarea nu trebuie însă interpretată ca blocare a linearității discursului poetic, ci ca **identificare** a paradigmaticului cu sintagmaticul, fără a se depăși însă limita dincolo de care nu s-ar mai păstra sentimentul **diferențierii** lor. De aceea, este mai îndreptățit să se afirme că, în cazul textualizării, uzurparea diferitului prin identic este o tendință perpetuă dar niciodată împlinită ori că ne găsim dinaintea unui spațiu în care identicul și diferitul coexistă.

Cerința fundamentală a textualizării este aceea a unei corespondențe între paradigmatic și sintagmatic, între **continuitate** și **contiguitate**, astfel încît cea din urmă să o „vizualizeze" pe cea dintîi. Dar, întrucît coocurențele semnificanților nu izbutesc să pună în evidență recurența sensului paradigmatic, se recurge la **indicii** paradigmatici care au rolul de a suplini absența semnificanților recurenți. În vreme ce termenii paradigmatici sînt semne **biplane**, indicii apar în postura unor **semnale** (sau semne **monoplane**) ale continuității semantice. Semnalînd existența unei paradigme semantice, indicele semnalează totodată caracterul nonparadigmatic al contextului în care s-a efectuat textualizarea. Fiind un element **extraparadigmatic**, prezent exclusiv în textualizare, indicele semnalează depășirea stării pur paradigmatice (de vreme ce paradigma este integrată unui spațiu sintagmatic), dar avertizînd în același timp asupra periclitării sintagmaticului (prezența paradigmei fiind o încălcare, ba chiar o încercare de anulare a raportului sintagmatic). Așadar, prin indice, paradigmaticul este abandonat fără ca sintagmaticul să fi fost cu adevărat atins iar sintagmaticul este atins, fără ca paradigmaticul să fi fost într-adevăr depășit.

CRIȘU DASCALU

METAFORA ÎN LIMBAJUL CRITICII LITERARE

În critica literară, metafora este un **procedeu transferat** din limbajul-obiect, în acest chip explicîndu-se **identitatea formală** cu metafora poetică, dar și **non-identitatea** lor **funcțională**. Astfel, termenul metaforic are, concomitent și în ambele limbaje, două funcții: **metalingvistică** (de a defini un alt termen) și **poetică** (de a **se** indica), deosebirea fiind doar aceea că, în limbajul poetic, funcția metalingvistică este subordonată celei poetice, în timp ce în metalimbaj raportul dintre funcții se inversează.

Dacă metafora este un **procedeu transferat** datorită presiunii limbajului-obiect asupra metalimbajului, termenii metaforici provin din limbajul referențial și din metalimbajele artelor nonverbale pe calea **transpoziției**, a cărei capacitate de a produce sensuri figurate a fost remarcată încă de I. A. Richards și C. K. Ogden.

Cel mai adesea, termenii transpuși servesc drept metafore ale **conceptelor fundamentale**, de unde consecința că 90% din metafore sînt **implicații** (vehiculînd sensuri cunoscute, se pot dispensa de termenul propriu), caracterizate prin **transparență** (pe cînd implicațiile poetice sînt, dimpotrivă, opace) și prin **statut supraindividual** (manifestînd chiar tendința de a deveni **clișee metaforice**, deosebindu-se astfel de metaforele poetice, dar apropiindu-se de cele lingvistice). Mai mult, **inovația** însăși are loc **în limitele** clișeului, ceea ce duce la pierderea, în bună măsură a trăsăturii ei esențiale: originalitatea. Un asemenea clișeu este cel rezultat prin identificarea metonimică a **poeziei** cu un **instrument muzical** (inovație autentică față de **poezie=cîntec**) termenul figurat fiind, rînd pe rînd, **liră** („A lui **liră** multicordă a răsunat la orice adiere ce s-a putut deștepta din mișcarea poporului nostru", Titu Maiorescu), **trîmbiță** („Goga a pus iarăși **trîmbița** la gură, spre a intona cîntece de luptă", G. Ibrăileanu), **nai** („Erotica este și ea fluierată pe **naiuri** campestre", G. Călinescu) etc. (inovații evident parțiale).

O altă deosebire, corespunzînd aceleia dintre limbajul poetic și cel critic, este aceea dintre **grefă**, metaforă generată de o altă metaforă și **pseudogrefă**, metaforă grefată pe un termen propriu din limbajul-obiect: „... în **'Cireșul înflorit'**, sub influența poeziei orientale, **înmugurește** o **ramură** mai fragedă" (E. Lovinescu), „**'Crengi'** adună poeme vechi și noi... **așchii**, cu un cuvînt, din atelierul unui mare poet" (Eugen Simion), unde metaforele **înmugurește**, **ramură** și **așchii** sînt grefate pe termenii nefigurați **cireș** și, respectiv, **crengi**. Corelînd o metaforă critică și un termen poetic, pseudogrefele sînt o modalitate stilistică prin care metatextul aderă la text.

Discutînd cîteva din ipostazele metaforei critice, dorim să arătăm că analiza funcțională este singura capabilă să-i releve specificul în raport cu metafora poetică și chiar cu cea lingvistică.

DOINA BOGDAN-DASCALU

METASEMEME BACOVIENE

A devenit o afirmație curentă în poeticile moderne că actul de poetizare ar avea loc mai ales la nivelul semantic prin substituirea elementelor uzuale cu altele anormale, proces în urma căruia sensul este modificat. O scriitură poetică ar fi de neconceput fără metaforă, metasememul privilegiat.

Penuria metasememelor bacoviene este însă un argument că există fericite cazuri de poezie realizată valoric ce se sustrage căilor mult bătătorite.

Față de poeții anteriori metasememele premetaforice sînt la Bacovia într-un evident regres. Metonimia, trop al clasicismului, este o prezență accidentală. Comparațiile, care au la Bacovia verbul ca bază de asociere într-o netă predominare, comparanții ori elementele determinative circumscrise staticului, vagului și fluidicului, s-au simplificat enorm sub raportul construcției. Dacă mai există reminiscențe ale comparațiilor construite pe principiul paralelismului acestea nu mai au ca în clasicism și romantism un rol mai mult de explicitare, ci de sporire a sugestiei muzicale. Tensiunea lirică provine din desființarea barierelor semantice între cei doi poli, motiv pentru care comparațiile ating stadiul metaforic: „Amiezuri de zile se duc / Ca o simptomă fugară"; „Cum frigul tremurînd ca o veste"; „De firele electrice, paralizată / Ca un simbol / O pasăre cade-n oraș ca o tristeță mai mult". Comparat cu alți autori ai epocii, Bacovia este mult mai parcimonios în utilizarea metaforei. Atît cît există însă, surprinzînd prin construcție, metaforele îl singularizează printre poeții români. Rămîn predominante metaforele „in praesentia", iar între acestea apozitivele. Coalescențele apozitive devin un mijloc de anulare a retorismului și discursivității, de obținere a notației quasi – directe prin renunțarea la elementele relaționale. Originalitatea metaforelor bacoviene provine din vehicularea **metaforelor difuze**, cum le numește Eugen Dorcescu (metafore cu direcție incertă a procesului de transfigurare): „Piramide, diadema libertății / Ridă pe vîrfurile voastre – / Zîmbet revărsat peste pustiuri" și a **coalescentelor rezumative**. În cazul rezumativelor, termenul propriu este multiplu, extins pletoric pe spațiul contextului iar termenul figurat final sintetizează și ridică în plan conotativ semnificația dezvoltată de termenii proprii: „Tăcute locuri... / Curent / Pe podul gîrlei... se dezgheață – / Corbi... / Ce înțeles... viață".

Coalescentele predicative sînt cele mai relevante pentru subiectivitatea asimilării lumii de către eul poetic, pentru estomparea contururilor, pentru realizarea vagului simbolist: „Par casele triste castele", „Clavirul catafalc părea și nu clavir".

Termenii figurați – atît ai comparației, cît și aceia ai metaforei – se circumscriu unei zone semantice predilecte, ceea ce nu este o scădere estetică (știut fiind că Bacovia s-a afirmat ca poet al imaginilor obsedante, inimitabile).

D. VLADUȚ

televiziune

DUMINICA, 25 SEPTEMBRIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte. 9,15 Film serial pentru copii: Robin Hood. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. 17,10 Film serial: Linia maritimă Onedin. 18,00 Telecinerecital. 18,35 Micul ecran pentru cei mici. 19,00 File de istorie. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Antena vă aparține. 20,50 Film artistic. Elisabeth și Essex. O producție a studiourilor americane. 22,30 Telejurnal. Sport.

LUNI, 26 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,25 Emisiune în limba maghiară. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30, Odiseea. Episodul 7. 21,20 Cadran mondial. 21,45 Balet pe micul ecran. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 27 SEPTEMBRIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret (reluare). Stan și Bran. 11,10 Emisiune de știință. De la atom la galaxie. 11,35 File de istorie. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan — emisiune pentru conducătorii auto. 17,20 Muzică populară. 17,40 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 Hochei: Cehoslovacia — Canada. 18,50 Idei contemporane. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Republica XXX. 20,20 Seară de teatru. Deșteapta pămîntului de Victor Ion Popa. 21,25 Mai aveți o întrebare? 22,00 Cîntarea României. Laureați ai Festivalului național: basul Ionel Pantea. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 28 SEPTEMBRIE

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv. (reluare). 11,00 Melodii populare. 11,25 Idei contemporane. 11,55 Telex. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Cîntece patriotice. 17,35 Din țările socialiste. 17,45 Tragerea pronoexpres. 17,55 Cîntarea României. 18,30 Telecronica pentru pionieri. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Noi femeile! 20,25 Telecinemateca. Ciclul „Dosarele ecranului". Soarecele din America. 22,00 Meridiane culturale. 22,25 Fotbal: Atletico Madrid — Dinamo București. 23,15 Telejurnal. 23,25 Transmisiunea reprizei a II-a a meciului de fotbal Atletico Madrid — Dinamo București.

JOI, 29 SEPTEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,15 Moștenire pentru viitor. I.L. Caragiale. 18,00 Tragerea de amortizare ADAS. 18,10 România pitorească. 18,40 Melodii populare. 19,00 Autoconducerea muncitorească. 19,20 1.001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX. 20,15 Deschiderea stagiunii de concerte a Radioteleviziunii. 20,40 Ora tineretului. 21,15 Film Tv. Trenul de noapte. 21,55 Studioul varietăților. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 30 SEPTEMBRIE

9,00 — 12,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,35 Handbal: România — Franța (repriza a II-a). 19,00 Tragerea Loto. 19,05 Film pentru copii. Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Film artistic: Elixirul tinereții. 22,05 Oaspeți ai scenelor noastre. 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 1 OCTOMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Hora la Prislop. 12,15 Odiseea (reluare). 13,10 Ancheta socială (reluare). 13,45 Concert de muzică ușoară românească. 14,20 Împliniri. 14,50 Cîntarea României. 15,10 Intermezzo muzical. 15,30 Stadio. 16,50 Imagini din R.P. Chineză. 17,10 Clubul tineretului. 18,05 Antologia filmului pentru copii și tineret: Stan și Bran. 19,10 Septembrie 1977. Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 19,30 Telejurnal. 19,50 Rezultatele muncii, izvorul bunăstării. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Regan. 21,35 Întîlnire cu satira și umorul. 22,20 Telejurnal. Săptămîna sportivă. 22,35 Romanțe și cîntece de voie bună.

televiziune

LECTURĂ DE VACANȚĂ

Ocupîndu-mă, acum cîțiva ani, de un mai ciudat aspect semantic al rimei, anume cel în care omofonia susține un caz limită al metaforei, tautologia, citam, între altele, cunoscutele versuri populare: „Doamne, Doamne, mult zic Doamne / Dumnezeu pare că doarme, / Cu capul pe-o mînăstire / Și de nimeni n-are știre". Demonstrația urma, în acel studiu, să dezvăluie cum concurența sonoră dintre cuvintele rimate: **Doamne/doarme** induce o suprapunere noțională, născînd o metaforă, una din speța „înfășurărilor" tautologice, anume: **Doamne=doarme (dumnezeire=dormire)**.

Mult mai evidentă este reciprocitatea dintre efectul rimic și metaforă în cazurile în care aceasta din urmă se bazează pe vechi simboluri folclorice, precum cel ce identifică, de pildă, **tînărul** cu **bradul** (în genere **pomul**, ca sinecdocă **verdele**) în rima și metafora tautologică **frați/brazi**.

Astfel de tautologii poetice nu numai că sînt rare, ci și în mare parte unice, reprezentînd cazuri aproape irepetabile, asemeni hapaxului, de imagini poetice. Oricum, revenind la primul nostru exemplu (metafora tautologică **Doamne=doarme**), imaginea ce ne-o dă creatorul popular despre o divinitate amnezică și nepăsătoare este, dacă nu ușor ireverențioasă, măcar atunci una necanonică, contrazicînd dogma creatorului omniscient și omniprezent. O asemenea reprezentare paradoxală lasă să se descopere, neașteptat, un sentiment marcat al îndoielii în fața divinității, dacă nu o revoltă mascată. Și este, totodată, expresia adîncii dureri și deznădejdi.

Ar mai rămîne de dovedit în ce măsură această metaforă, evident rară, este și unică; sau, dacă nu, trebuie găsită sorgintea-i simbolică, gestul arhetipal din care să se ivească, măcar încă o dată, aceeași reprezentare...

... Și iată că o lectură de vacanță – acele lecturi în care căutăm mai mult plăceri intime decît zel științific – mi-a adus în față, grație splendidei „Istorii a Angliei" a lui André Maurois, geamănul englez al acestei imagini. Îi aparține unui cronicar anglo-saxon, probabil William de Malmesbury, unul din seria călugărilor-țărani ai Angliei, încă saxone în spiritul ei, din sirgul cărora s-au scris celebrele anale englezești cunoscute sub titlul generic de „Cronicile anglo-saxone".

Era înaintea domniei teribilului Henric al II-lea Plantagenetul (1154–1189) cînd Anglia, pradă unei anarhii puternice, devenise tărîmul dezastrelor și al suferinței. Poporul era într-atît de obidit și de lipsit de apărare încît, cum spune cronicarul: „Anglia avea impresia că Dumnezeu și toți îngerii lui dormeau". Aceeași expresie a deznădejdii în scrisul călugărului saxon ca și în versul țăranului român. Și aceeași îndoială în credință, același antidogmatism, vecin cu revolta, și aceeași înfruntare directă dintre om și un zeu indiferent, care trebuie reumanizat. Protestantismul latent al englezului se întîlnește cu un soi de „fără-de-frică de Dumnezeu" a românului, dezvăluind peste țări și epoci diferite, imaginea viguroasă a unui Ev Mediu profund popular, în care sub haina creștină pulsa încă inima străbunilor păgîni. Se descoperă astfel, în aceste metafore, un mai vechi substrat simbolic, gestul uman arhetipal al înfruntării și somării divinității ca primă formă a conștiinței de sine a omului. E în această somație o infinită încredere în puterea omului de a renaște prin sine, ceea ce răsună, între altele, într-un sublim pasaj din „Requiemul" lui Mozart.

MARIA FOARȚA

PARODIA SAU DESPRE INTUIREA STILULUI

Ceea ce **stilistica** întreprinde **explicit** prin relevarea faptelor de stil individual, **parodia** întreprinde **implicit** prin „imitarea" acestor fapte. Deosebirea de „metodă" între cele două demersuri este reflexul unor naturi diferite: științifică în cazul stilisticii, artistică în cazul parodiei; în timp ce știința explică fenomenele realității obiective, arta – prin procesul de re-creare a acestei realități – le implică. Fără a se exclude unul pe celălalt, adevărul științific se opune adevărului artistic. Mai adăugăm apoi că rostul ultim al parodiei nu se rezumă numai la imitarea modelului, ci presupune – în plus – o anumită exagerare, de tip caricatural, a faptelor de stil individual, exagerare menită să răspundă funcției satirice a parodiei.

O cercetare stilistică, sumară chiar, a poeziei lui T. Arghezi pune în lumină cîteva trăsături certe, precum: întrebuințarea unor fonetisme muntenești (**coaje, vraje, ușe, minușe...**): „Mîna Maicii Scîntila de la **ușe** / Îi moale ca o **minușe**". Iată cum remarcă G. Topîrceanu această particularitate în parodia **Blesteme**: „Stihia, deasupra, să macine-n **gușe** / Ninsori de funingini și ploi de **cenușe**". Procedeul lui Topîrceanu „respectă" spiritul textului arghezian, nu neapărat litera lui; într-adevăr, în textul însuși al poeziei parodiate, Arghezi scrie: **cenușă, cocoașă, cămașă**: „Funingini, **cenușă**, s-acoperă drumul" sau Să-ți iasă **cocoașă** / Și gîlci și cucuie-n **cămașă**". Exagerarea acestei particularități constă în extinderea „regionalizării" textului în toate situațiile analoage din punct de vedere lingvistic; vezi, în continuarea parodiei: „Fă din el **păpușe** / Să-l strivească-n **ușe** / Fată **jucăușe**".

Lexicul specific arghezian este și el surprins: „**Ușure** prin **leșia** dimineții / La ceasul cînd **se iscă** precupeții... Să uiți la **cetanii tipicul** / Și **psalmii** în zi de **Crăciun**". Alteori, acest lexic e pus în evidență cu ajutorul rimei (rimă și ea specific argheziană): „Ajuns acum la pragul tău mă iată. / Cremene dură, mă pututui în **pisc** / Să mă găsesc prin stînci și **să mă isc** / Din pulbere, cu glezna-nsîngerată" (Topîrceanu); iată, aceeași rimă, la Arghezi: „În cîmp, în dîmb, în rîpi și-n **pisc**, / Viu cînd mă urc, și trist cînd iar **mă isc**" sau: „Cînd mă găsesc în **pisc** / Primejdia o caut și o **isc**".

Sintaxa, cu totul personală a lui Arghezi, este copios exploatată; recunoaștem, în versurile de mai jos, tiparul sintactic din poezia **Mihniri**: „Gîndul, rămas în urma mea, / **O a ghicit** zicînd **pre ea**", față de: „Pindind, să iasă, prin perdea, / **O a văzut** din cer **pre** ea". Adăugăm că Topîrceanu menține și fonetismul arhaizant **pre**, iar modelul prozodic (rimă, măsură, ritm) este aproape identic.

Dislocarea adjectivului **slabă**: „Am fost lovit din trecere o babă / Ce se ivise-n calea lumii, **slabă**" și plasarea lui în rimă relevă din nou o construcție specific argheziană: „Copacu-ntreg tresare și se-ndoaie / Cu toate rădăcinile deodată. / O picătură slobodă de ploaie / Pe-o frunză a căzut, **înveninată**". Tot astfel, topica pronumelui personal în acuzativ în construcții ca: **te iată, mă iată** trimite la poetul **Florilor de mucigai**: „Ajuns acum la pragul tău **mă iată**" (Topîrceanu) față de: „**Te iată** iarăși singur, în luntrea cît o scoică", (Arghezi).

Astfel, în procesul mimetic, parodia se dovedește a fi o creație artistică originală, în măsura în care izvorăște dintr-un examen stilistic adevărat și profund, dublat de o atitudine critică necruțătoare.

I. FUNERIU

OBSERVAȚII ASUPRA GRAFIEI ARGHEZIENE

Între trăsăturile care definesc originalitatea scrisului lui Tudor Arghezi, într-o măsură mai mică, dar nu de trecut cu vederea, se așează aspectul grafic al versului său.

Grafia „particulară" a unor cuvinte se datorește mai multor cauze.

1. Este unanim recunoscută obîrșia populară a limbii poeziei lui Arghezi (vezi „declarația" din **Testament**: „Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite / Eu

PURCES-AM ÎN LUME PE PUNȚI DE BALADA

am ivit cuvinte potrivite"). Faptul acesta s-a manifestat atît în acordarea statutului de „termeni poetici" tuturor elementelor lexicale românești, cît și în păstrarea, în grafie, a unor rostiri populare. Mă opresc la cîteva: grafiile **vraje, coaje, cămașe, grije** redau pronunțarea muntenească a cuvintelor respective, unii termeni atrăgînd grafii asemănătoare datorită poziției rimice: **ușe-minușe, păpușe-ușe etc.** Tot cu bază în limba populară sînt: **oț „hoț", săcară, săcure** (formă generală în poezia argheziană), **jăluiesc, împărechiați, deosibești, eștia** „aceștia". Vorbirea allegro a determinat grafii ca: uită-te-**ncoa, nu ș'cum** „nu știu cum". Lipsa articolului hotărît, fapt generalizat în rostirea populară, duce la formele: **cocoșu** (în rimă cu **roșu**), **sfîrșitu, Zmeu', Hoțu'**. În sfîrșit, mai notez că Arghezi scrie întotdeauna: **porumbieii** și **învierșunat**, apropiindu-se de pronunțarea dialectală.

2. O a doua categorie de fapte (grafii) se află în legătură cu păstrarea formelor de limbă veche (în contexte care le justifică prezența). Poetul a generalizat în scrisul său grafia **subt** pentru **sub**, aceasta din urmă apărînd doar o singură dată, în același vers cu **subt**: „Aci **sub** tine, dedesubt, **subt** cer". Aceluiași strat de limbă îi aparține forma **pre**, în texte cu tentă religioasă.

3. Prozodia a impus, apoi, forme care pot deruta pe lingviști, pentru că poetul nu mai respectă normele ortografice. Grafiile acestea redau, totodată, rostirea populară a termenilor. Astfel, **fiindcă** se întîlnește și cu formele: **fîndcă** și chiar **fincă**, iar **ființă** mai prezintă grafia **fință**. Variantele grafice „incorecte" servesc măsura și ritmul, avînd doar două silabe în loc de trei. Aceleiași cerințe i se datorește și **celalt** pentru **celălalt**. Dispariția lui **î** inițial duce, de asemenea, la scurtarea cu o silabă a cuvîntului: **nainte, nalt, năbușit, năuntru**, înlesnind astfel încadrarea vocabulei în corpul versului. Interesant de amintit e faptul că poetul a alternat dubletele grafice în același vers sau în contexte apropiate: „Un murmur nentrerupt de epitafe / **Cari** mai străine, **care** mai sonore" (vezi și: **pretutindeni – pretutindenea, atunci – atuncea** etc.).

4. Multe dintre grafii se pot explica doar (sau în primul rînd) prin manifestarea originalității poetului: **femee**, dar și **femeie**, **sfiială** (și derivatele) întotdeauna cu această formă, **innalt** (dar și **inalt**), **innotind, innecate, innapoi** etc. (prezentînd consoana **n** geminată), **intiiași, sineși**, care nu se pot justifica nici prin necesitățți prozodice, nici prin influența pronunțării populare. Tot aici trebuie încadrate grafiile: **detreabă, decînd, launloc, mainainte, jurîmprejur, treiburicele, dupăprinzele** (considerîndu-le compuse, poetul le ortografiază ca mai sus), dar și **de o dată** care, obișnuit se scrie **deodată**.

5. Ca un ultim fapt, amintesc că Arghezi notează întotdeauna accentul în cazul dubletelor accentuale, dovadă a unui deosebit simț lingvistic și a respectului față de cuvîntul scris.

LIVIUS PETRU BERCEA

sadoveniana

Ritmul (II)

La Sadoveanu, frecvența textelor **ritmate** este atît de mare, încît ritmul, cadența frazei se impun cercetătorului ca unul din constituentele esențiale ale **eufoniei**; în sens mai larg, ale **armoniei**. De cele mai multe ori fraza se închegă ritmic numai pe o anumită porțiune a întinderii ei; există însă și unități sintactice mai ample, organizate ritmic, adevărate poeme în proză. Iată unul, din povestirea **Măria sa puiul pădurii** (1931): „Domnița Genoveva, / în nouru-i de haină albă, / cu părul revărsat pe umeri / ca niște șuvițe de lună, / părea purtată în acele clipe / de înșelarea unui vis" (**Opere, XI 33**). Am hotărnicit prin bare „versurile", în care fragmentul citat se lasă cu înlesnire desfăcut. Dealtfel, dincolo de fluența sa evidentă, textul de mai sus însumează atributele de bază ale oricărei alcătuiri poetice. Portretul Genovevei — pilpîind în lumină difuză — îmbie către lunecosul tărîm al închipuirii. Impresia generală pe care chipul domniței — așa cum îl creionează scriitorul — o suscită este aceea de fragilitate, de inconsistență, de pâreinicie. Calitatea tropilor (**nouru-i de haină albă, ca niște șuvițe de lună**), selecția anumitor elemente lexicale specifice unei viziuni **poetice** a lumii (**părea, înșelare, vis**), poziția finală, înainte de pauza marcată prin „punct", a substantivului monosilab **vis** precum și structura precumpănitor vocalică a unor „versuri" (**în nouru-i de haină albă**: 11 vocale față de numai 8 consoane) — iată tot atîtea procedee convergente, a căror contribuție la înfiriparea și statornicirea unei atari impresii nu poate fi tăgăduită. Orice mișcare, orice gest ar putea să destrame această arătare evanescentă, de aceea verbele active sînt retrase, cedînd locul cuvintelor și sintagmelor nominale. Singura sintagmă verbală existentă (**părea purtată**) exprimă o acțiune incertă, al cărei autor este o abstracție: „**înșelarea** (unui vis)".

Unitatea stilistică a fragmentului este consfințită de „chenarul" pe care îl desenează vocala **i**, care ne întîmpină sub accent atît în primul cît și în ultimul cuvînt: „Domniță... vis". În ciuda distanței care îi separă, cei doi termeni, așezați la extremitățile enunțului, se caută, se cheamă și se găsesc — în parte, datorită și identității vocalei tonice (i) — recunoscîndu-și afinități într-un plan mai adînc.

Preocuparea pentru **euritmie** poate explica ivirea unor fonetisme orale, neliterare. Astfel, pentru a nu prejudicia organizarea ritmică a frazei, Sadoveanu recurge la varianta apocopată **degrab'**, pe care o aflăm de două ori în **Nicoară Potcoavă**, exact în aceeași îmbinare sintactică: „Codrul a lucit de mii și mii de nestemate, ca flori fără număr și **degrab' trecătoare**" (XVIII 159). Opțiunea pentru varianta orală **degrab'** prilejuiește identitatea prosodică a grupurilor **ca flori fără număr, degrab' trecătoare**, dar această ecuație ritmică, atît de agreabilă acustic, s-ar fi irosit dacă prozatorul ar fi preferat forma literară **degrabă**. Aceasta din urmă, atunci cînd nu păgubește euritmia, ci, dimpotrivă, o ajută să se închege ca atare, este, la rîndul ei, preferată: „Și-a găsit **degrabă** un tovarăș" (III 294). Aci, degrab' ar fi împleticit cadența, cursivă și suplă, a enunțului.

Motive asemănătoare explică recurența formelor pronominale conjuncte în dativ, atît de caracteristice limbajului **poetic** românesc: „Sâra creșteá în júru-mi" (III 15). Ritmul — lent și grav — al acestei frînturi de text s-ar fi spulberat, dacă scriitorul ar fi recurs la îmbinarea literară **jurul meu**, care, accentuată pe ultima silabă (**méu**), ar fi stopat, parcă, sentimentul de întețire a înserării, sugerat de imperfectul verbului **a crește**...

Tot pe seama rigorilor ritmice trebuie pusă „asimetria" sintactică a negațiilor în textul următor: „fata... **nici nu** privea, **nici nu** zîmbeá, **nici se** mișcá" (III 95). Negația dublă din primele două propoziții (**nici nu**) ar fi fost disonantă în cea de a treia, împiedicînd constituirea fluxului ritmic al frazei. De aceea Sadoveanu, în ultima propoziție, preferă, ca în limba veche, negația simplă.

Tehnica prozei ritmate atinge gradul cel mai înalt de desăvîrșire și sugestivitate în romanul **Nicoară Potcoavă**. „Catrenul" următor, cu care închei, opune „curgerea" — statorniciei, întruchipată de **codrii merei** ai Țării-de-Sus: „Toate trec ca ceasurile / toate curg ca apa Moldovei. / numai codrii rămîn în putere / pe obcina zării".

G. I. TOHANEANU

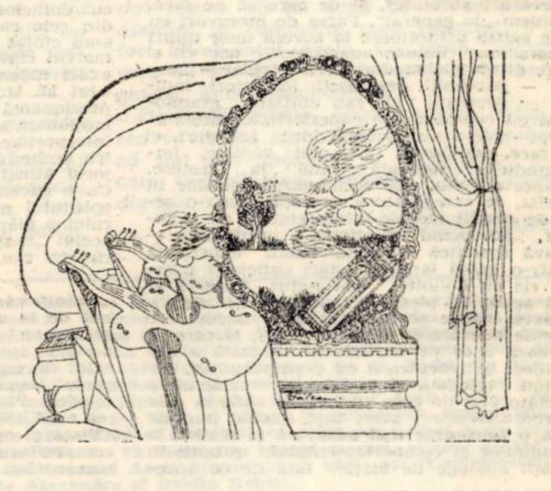

Desen de GH. VALEANU

dedicații

CUVINTELE

Lui Dimitrie Rachici

Aduse dinăuntru, cascadă și lumină,
Rodul ascuns din matca noului,
Pe gheața ce de-atîtea ori despate,
Veșmintele de sărutări ale izvorului.

Clocot și vad, din ceață și azur,
Blînd aliaj pe rana ca e cinită,
Lăsăm această magmă a tăcerii
Cînd frunzele și apele cuvîntă.

Acum un fulg de șoaptă, acum tăișul
fazei,

Și valul de-nțelesuri topindu-se acum.
Cum poate un cuvînt să miște sorii,
Din inimi către inimi fum și drum

Și fum și drum, și licăr de speranță;
De sărutări ni s-au topit veșmintele,
Cum pe cîmpia dureros de albă,
Sună de ziua nașterii cuvintele!

DAMIAN URECHE

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

în premieră la Teatrul maghiar de stat: „Élet az uborkafán" de Komzsik István

● Gong inaugural al stagiunii timişorene. Satira dramaturgului tîrgumureşan îşi îndreaptă ascuţişul împotriva unei mentalităţi retrograde: eroina piesei judecă lumea printr-o lentilă deformantă, valorile primordiale sînt banul şi titlul. De aici „poza nobiliară" şi dorinţa de a-şi vedea copiii căpătuiţi. Clientă permanentă a Consignaţiei, Biri Boros îşi inventează un trecut „înalt", perseverează în a întreţine în jurul ei o atmosferă de „high-life" de provincie. Provincie spirituală care degradează tot ce atinge. Încultă şi ambiţioasă Biri devine, desigur, ţinta unei farse puse la cale de întreaga familie. Suita de qui pro quo-uri imaginată de dramaturg se realizează la nivelul situaţiilor şi limbajului (termeni inventaţi şi alteraţi colorează replica). Personajele trăiesc în trecut cît timp felul lor de gîndire este revolut. Renunţarea la biografia inventată, confortabilă celor care vor să pară altceva decît sînt, marchează un început de vindecare. Dramaturgul investighează un mediu bolnav (jocul de-a nebunia fiind chiar una dintre situaţiile real-ireale în care abundă piesa). Rîsul tinde să fie remediul: motivele comice sînt în întregime decodificate spectatorului, personajele care „regizează" farsa pendulează între a participa la joc şi a se amuza, împreună cu publicul, de consecinţe. Nu ne aflăm în faţa unei comedii extraordinare. Există întrebări la care dramaturgul putea opta pentru un alt „răspuns". Spre plidă, pentru un model dramatic propriu. Apelul la trecut, la acea vreme a grofilor ni se pare exagerat de prezent în replică, ca motiv de justificare, de subminare a tipologiei puse în discuţie. Cu atît mai mult cu cît desfăşurarea „evenimentelor" dramatice ni-i readuce în atenţie. Actorii crecază momente de bună factură comică. Ferenczy Annamária (Biri), Kőfalvy István (Boros Lajos), Ebergényi Tibor (Kovács) şi Vértes József (Kovátsjîncearcă să exploateze substanţa comică a personajelor fără reţinere pe cînd Nemes Kálman (Laci), Kiss Erzsébet (Éva) ori Fali Ilona (Ica) joacă preocupaţi să nu depăşească măsura. Stilurile de interpretare diverse, inconstanţa tensiunii desfac posibila unitate a montării. Spectacolului îi lipseşte „orchestraţia", dacă ne e permis să ne exprimăm astfel. Regizorul, Mátray László, dezvoltă cu imaginaţie (uneori „prea") situaţiile piesei; faptul că momentele sînt disparate face ca spectacolul să nu fie „comedia în avalanşă" pe care textul o permite. Aducînd în premieră „Élet az uborkafán" de Komzsik István, Teatrul maghiar de stat scontează pe succes de public, deschizînd sub bune auspicii, din acest punct de vedere, o stagiune al cărei ton îl vor da premierele absolute. **(A. C. IORDACHE).**

★

● **Ridendo dicere verum.** Expresia atribuită lui Horaţiu ne trimite la comedie în general. O folosim însă aici, cu gîndul la **o anumită** piesă, şi referindu-se la **un anumit** context social-cultural, în care aceasta îşi realizează menirea. E adevărat că lucrarea „Cînd scroafa urcă în copac" nu este o comedie cu pretenţii novatoare. Komzsik István nu şi-a propus nici răsturnarea tiparelor clasice ale genului, dar nici dezvăluirea unor „adevăruri absolute", şi de care să ne facă să rîdem „la general". Farsa de moravuri cu iz de satiră usturătoare la adresa unor tipuri şi caractere umane anacronice, dar vii şi rupte direct din mediul nostru social — imediat — parveniţi, semidocţi, impostori, indivizi cu pretenţii vide sau umflate, grandomani cu complexe de superioritate caricaturale, — piesa nu ascunde însă „sforile", ci le face, deliberat, cît mai vizibile, împingîndu-ie totodată pînă la grotesc. Comportamentul şi vocabularul eroilor în special, se sancţionează prompt printr-o serie de reacţii morale-interpretative ale actorilor, provocînd continuu o participare efectivă specifică a spectatorului, exprimată printr-o gamă largă de stări sufleteşti (zîmbet, rîs cu hohote). Am putut observa şi pînă acum că piesele îndeobşte cu „figuri, vorovane, carîle scornesc rîsul şi închipuiesc istoriile adevărate" (I. Cantemir), şi care se grefează uşor pe experienţa imediată a oamenilor, se receptează cu promptitudine, rezultînd totodată şi o detaşare evidentă a spectatorului de ceea ce vede şi aude în sala de reprezentaţie, acest fapt ducînd implicit şi la o înţelegere mai adecvată şi realistă a atitudinilor şi comportamentului, proprii în situaţii analoge de viaţă. Iată de ce apreciem că această trupă de actori cu bogată experienţă în roluri comico-satirice, a realizat o asemenea reuşită educativă şi morală, ce umbreşte eventualele neajunsuri ale regiei şi interpretării. **(ALEXANDRU VAJDA)**

retro

„LA TREI COROANE" sau viaţa într-o casă de acum 232 de ani. Timişoara. 1739, spre primăvară. Mii de şobolani ieşeau din pivniţe, colcăind prin canaluri şi fîntîni secate. Îi înnebunise ciuma, îi înnebunise cutremurul şi focul. Toate într-un singur an. În oraş mai rămăseseră doar vreo cinci mii locuitori. Sute de orfani, vagabonzi, cerşetori. „Cetăţeni, să uităm ce-a fost, să punem mînă de la mînă şi să rezidim cetatea !", le-a spus atunci burghezilor un bărbat aspru, judele Solderer, dînd el însuşi o pildă măreaţă: „Casa Coroana". Împrumuturi, donaţii, datorii, 24 de mii de florini, pentru „cazarma chiriaşilor". La început, din cauza chiriilor mari, lumea nu s-a prea înghesuit. La parter locuiau doar nişte negustori armeni. Pînă cînd, hangiul Taffner dă lovitura. Cumpără toată casa şi deschide la parter faimosul birt „La trei coroane". La primărie încep să curgă giriă reclamaţiile. „Peste tot în oraş birturile se închid la ora zece seara, dar **La trei coroane** se fac baluri cu bilete de intrare şi se dansează pînă noaptea tîrziu". **(Dintr-o notă a administraţiei comitatului).** Tot atunci în 1745, locuiau la parter doi negustori armeni, doi negustori evrei, cafegiul Stanco Bogdan, tipografui Valentin Hennemann şi grataragiul Mihai Constantin. La etajul I şi II stătea un controlor cezaro-crăiesc, organistul oraşului, un muzicant sărac, rabinul Abraham, groparul comunal Johann, doi cîntăreţi, Samuel şi Tobias, un gunoier şi un tip pe care-l chema Ferdinand Jartieră şi care cam tăia frunze la cîini. Însă cel mai important personaj ocupa în apartamentul 12 trei camere o bucătărie, un şpais, era armean şi se numea Abatele Menas Barun. El a colonizat, scriu istoricii oraşului, armenii în Timişoara. El a pus pe picioare fabrica de mătase şi de piele de Cordoba din Fabric. El a înfiinţat plantaţiile de orez din Banat. Dar evenimentul-bombă din istoria casei este chiar o bombă care cade, în timpul asediului de la 1848, sub poarta de la **Trei coroane,** omorîndu-l pe ajutorul de croitor, Mişa Vasilievici. Locatarii vor să pună o placă comemorativă, primăria nu vrea. Aşa că... **P. S. :** A fost vorba despre casa din str. Vasile Alecsandri, nr. 7. **(RETROVIZOR).**

muzică

MEMORIAL TIBERIU BREDICEANU. Constituită, tradiţia Filarmonicii **„Banatul"** de a-şi cinsti cu solemne momente aniversare personalităţile care au consolidat temeinicia artei bănăţene în contextul naţional, a continuat cu omagierea lui **T. Brediceanu** — cel care a pus piatra de temelie ideii culegerii cînteceior acestui popor, iar în teatrul liric pregătind apariţia operei naţionale, prin originalitatea **„Icoanelor"** sale. Concertul a fost prefaţat de Evocarea conf. univ. **Enea Borza.** Orchestra şi corul filarmonic, instruit de **Diodor Nicoară,** aflate sub bagheta lui **Remus Georgescu** ne-au relevat argumentele artistice prin care **T. Brediceanu** a devenit un adevărat clasic. După itinerariul reconfortant prin lumea Icoanelor sale de la ţară (păcat de intervenţiile rebelei piculine), două din cele mai frumoase voci ale corului ne-au restituit farmecul doinelor şi jocurilor lui T. Brediceanu, din cele care au stîrnit admiraţia oriunde s-au cîntat în Europa sau America. De remarcat cîntul îngrijit al **E. Oarcea** — intuind exact meandrele specifice, emisia impostată a lui M. Moraru, penetrantă şi totuşi de o impresionantă delicateţe. Momentul cel mai emoţionant al serii, mai elevat artistic, a fost interpretarea dată ceior patru dansuri pentru orchestră de către fiul omagiatului, dirijorul Mihai Berdiceanu, învitat la pupitru. Cu o suverană siguranţă, raliindu-se fidel spiritului muzicii interpretate, mîna dirijorului a pîlsmuit elegantele volute sonore ale acelui „spaţiu mioritic" vizat de muzica părintelui său. **(DORU MURGU)**

♦

Manifestările dedicate aniversării a 100 de ani de la naşterea lui Tiberiu Brediceanu, (centenar înscris şi în programul UNESCO), au avut loc la Timişoara sub egida Comitetului de cultură şi educaţie socialistă, Muzeului Banatului şi Societăţii profesorilor de muzică. Vă relatez despre două dintre acestea: VERNISAJUL expoziţiei documentare „Viaţa şi opera" s-a bucurat de prezentarea compozitorului Zeno Vancea, personalitate marcantă a muzicii noastre; de faţă a fost şi Mihai Brediccanu, fiu al lui Tiberiu, dirijor, compozitor şi inventator al polimetronomului, care o donat o mare parte din exponate. Expoziţia, realizată prin efortul muzeografului Elena Borugă şi a secţiei foto a muzeului, cuprinde documente preţioase, eşalonate pe diferitele perioade ale formării unei spiritualităţi de talia celui omagiat, mărturii ale unei vieţi bogate, creative şi stimulatoare pentru întreg mediul înconjurător. Fotografii, partituri, afişe care jalonează în mod ştiinţific o existenţă. Tot sîmbătă, cu o prelungire a doua zi, a avut loc un SIMPOZION pe tema „Contribuţia lui Tiberiu Brediceanu la dezvoltarea muzicii româneşti", la care au participat şi invitaţi din Bucureşti Cluj-Napoca, Lugoj A fost evocată figura compozitorului din mai multe unghiuri: „folclorist şi animator al vieţii culturale", „colaborarea cu Sabin Drăgoi, Lucian Blaga, Béla Bartók, Nicolae Ursu", „preocupările spre teatrul liric", „aportul său la dezvoltarea şcolii muzicale naţionale" etc. Trebuie spus că, deşi toate comunicările s-au menţinut într-o atmosferă ştiinţifică fiind bine documentate şi de cele mai multe ori prezentînd concluzii interesante, inedite, uneori tonului de evocare pe bază de document sau amintire nu i s-a suprapus acela analitic, al privirii în interiorul moştenirii muzicale, în intimitatea creaţiei propriu-zise (excepţie făcînd, cuvintele muzicologului Gheorghe Firca şi acesta atingîndu-şi parţial scopul, doar enunţînd, propunînd un subiect ce ar putea constitui el însuşi ideea unui alt simpozion). Şi evocările îşi au însă rostul lor, mai ales că muzica s-a prezentat singură, la Filarmonică. Au vorbit Viorel Cosma, Ioan Crişan, Ion Iliescu, Gheorghe Luchescu, Zeno Vancea, Doru Murgu, Elena Borugă, Vasile Dudaş, Francisc László.
(LUCIAN BURERIU)

top

ŞTIRI : A sosit toamna şi odată cu ea, se întorc formaţiile noastre de pe litoral. Aşteptăm cu justificată nerăbdare grupul **PROGRESIV TM.** ● Serialul britanic de televiziune „Onedin Line", Linia maritimă Onedin, pe care îl urmărim duminică, este popular şi în alte ţări. O dovadă e şi faptul că s-a editat un disc ce cuprinde banda sonoră a filmului în interpretarea Filarmonicii din Viena, sub bagheta compozitorului Aram Haciaturian. ● La începutul acestei luni, „Suzi Quatro" a susţinut cîteva concerte la Budapesta. Din recital n-a lipsit ultimul succes, piesa „Roxy Roller". ● După un prelungit turneu în Australia şi Noua Zeelandă, Linda G. Thompson (din „Silver Convention") pregăteşte un spectacol cu atractive numere de... balet. ● Jimmy Page e preocupat de evoluţia unui nou grup pe care l-a lansat şi în care îşi pune mari speranţe. Acesta se numeşte „Detective". Punctul forte al formaţiei : Bobby Hackett (ghit. bass) care a cîntat în S.U.A. cu Etta James şi Gregg Allman. Primele înregistrări ale grupului amintit s-au „tras" la Casa de discuri „Swan-Song" patronată de formaţia „Led Zeppelin". ● După „Osibisa", „Black Blood" se afirmă un nou grup Rock african, „Jabula". Majoritatea compoziţiilor interpretate de acest grup, vizează probleme stringente din realităţile politice africane (condamnarea apartheidului). ● Grupurile Punk în dizgraţie ! După avalanşa discurilor lansate de formaţii ca „Jam", „Prefects", „Subway Sect", „Buzz-cocks" criticii uzează de termeni „duri" ca : impostori, diletanţi etc. ● „Acest rol ar fi constituit pentru mine împlinirea celui mai scump vis", a declarat Donna Summer după ce a aflat cu întîrziere de proiectul unui studio cinematografic american de a transpune în film viaţa celebrei artiste Josephine Baker. Rolul a fost atribuit Dianei Ross. ● **TOP-ul săptămînii ; SECŢIA ROMÂNĂ :** 1. Jurămînt — NICU ALIFANTIS ; 2. Prietene — TAVI ŞTEFĂNESCU, EUGEN IOSIF ; 3. Omul e valul — PROGRESIV TM ; 4. Amiatire cu haiduci — VALI STERIAN ; 5. Cheamă lumina ! — ROMANTICII. ● **SECŢIA STRĂINĂ :** 1. Sound And Vision — DAVID BOWIE ; 2. Hotel California — EAGLES ; 3. How Much Love — LEO SAYER ; 4. Ma Baker — BONEY M ; 5. I Feel Love — DONNA SUMMER. **(PETRU UMANSCHI).**

didactică

Volumul de studii — CATEDRA, apărut în luna iunie, sub egida Inspectoratului şcolar al judeţului Arad dovedeşte în mod convingător interesul pentru activitatea de cercetare a cadrelor didactice locale, în domeniul **sociologiei educaţiei (Gh. Gogu** — Participarea şcolii arădene la Festivalul naţional „Cîntarea României" ; **V. Popeangă** — Instituţia şcolară în dinamica epocii contemporane ; **T. Lăzureanu** — Şcoala generală din Beliu — funcţii educative şi socio-culturale ; **M. Fusaru** — Şcoala din Pîncota ca instituţie educativă ; **S. Cureteanu** — Integrarea socială a absolvenţilor liceelor de pe Valea Crişului Alb), în cel al **metodicii (Al. Rara** — Modalităţi de realizare a învăţării prin descoperire în predarea cunoştinţelor la clasa a III-a ; **D. Anoca** — Implicaţiile metodice ale bilingvismului în predarea limbii române la clasa I a şcolilor cu limbile de predare ale naţionalităţilor conlocuitoare; **M. Mada** — Analiza literară a poeziilor cu structură baladică ; **M. Nedelcu** — Funcţiile laboratorului de psihologie, pedagogie în cadrul liceului pedagogic ; **Gh. Schwartz** — Corelaţia dintre motricitate şi pronunţare la copiii dizartrici), precum şi în rodnicul tărîm al realităţilor social-cultural-literare din judeţul Arad **(G. Kovách** — Conscripţii medievale arădene din secolele XVI—XVII, **E. Glück** — Contribuţia maselor populare arădene la luptă pentru libertate şi unitate naţională între 1849—1867, **P. M. Ardelean** — Periodicele arădene la 1877 ; **D. Radu** — O scriitoare a Hălmagiului : Constanţa Hodoş ; **Al. Ruja** — Contribuţii arădene la literatura contemporană ; **L. Betea** — Valori etice în folclorul din ţinutul Hălmagiului). Ultima secvenţă a volumului este constituită din recenzii semnate de profesorii **Mariana Filip, I. Ivaşcu, Mircea Popa, Ligia Dan, Iuliu Lucaciu, Emil Ţigan** şi **Victoria Nedelcovici.** În **Cuvînt înainte,** al redactorilor volumului, este un binevenit îndemn pentru cele mai bune cadre didactice din judeţul Arad, anume **„să împărtăşească preocupările şi concluziile strădaniilor lor pedagogice unui cerc mai larg de colegi, prin intermediul culegerii de studii Catedra".** Continuarea muncii de cercetare didactică şi promovarea acesteia în viitoarele volume de studii **Catedra** se înscriu ca fiind o preocupare deosebit de merituoasă a Inspectoratului şcolar şi a Casei corpului didactic din judeţul Arad în privinţa integrării învăţămîntului cu producţia, a afirmării culturale şi pedagogice a şcolii arădene. **(DUMITRU SARDEŞ).**

film

„BUZDUGANUL CU TREI PECEŢI". Constantin Vaeni — regizorul filmului **Buzduganul cu trei peceţi** — este unul dintre reprezentanţii de frunte ai tinerei pleiade de cineaşti români. El s-a impus ca un creator de o surprinzătoare maturitate artistică, atît prin documentarele sale, cît şi prin primul film artistic de lung metraj — **Zidul („Zidul" şi „Duminică la ora 6" sînt,** după modesta mea opinie, cele mai reuşite evocări cinematografice, inspirate din lupta comuniştilor români în ilegalitate, din cîte s-au făcut la noi).

În **Buzduganul cu trei peceţi** — film de mare responsabilitate civică — Constantin Vaeni vădeşte aceeaşi siguranţă în construcţie şi, totodată, multă pricepere în alegerea şi dirijarea interpreţilor. Pornind de la un scenariu scris de Eugen Mandric, filmul aduce, spre deosebire de toată suita de filme istorice româneşti de pînă acum, şi o altă dimensiune decît cea pur faptică, aceea a unei mari conştiinţe în confruntare cu tot ceea ce împiedica atunci, la sfîrşitul acelui veac, realizarea mirificului vis al tuturor românilor : UNIREA. Primează în **Buzduganul cu trei peceţi** ideea de înţelegere a istoriei, a rostului acestui neam sub soare.

Mihai Viteazul — în interpretarea lui Victor Rebengiuc, un actor în plină „ofensivă" filmică — apare ca un om frămîntat şi legat prin toată fiinţa sa de destinul ţării. Se omagiază nu atît cuceritorul, cît omul politic, inteligenţa capabilă să înţeleagă ce se petrece şi să deosebească interesul personal de binele naţiei, gata să sacrifice totul pentru renaşterea ei. Şi tocmai acest zbucium lăuntric, nedomolitul foc, de care erau mistuite mintea şi inima BINECUVÎNTATULUI VOIEVOD MIHAI, este lucrul cel mai demn de luare aminte din film. **(IOSIF COSTINAŞ)**

arta amatoare

Prima expoziţie personală a lui **Ioan Coclici,** membru al Cercului de pictură „Ştefan Luchian", de pe lîngă **Consiliul judeţean al sindicatelor Timiş,** ne arată posibilitatea acestuia de a înscrie o imagine într-o construcţie expresivă. Ioan Coclici aduce pe pînză nostalgia satului natal din nordul Moldovei, locurile de neuitat ale copilăriei. Îndrăgostit de frumuseţile patriei, de peisajul munţilor el le conferă măreţie, fixîndu-le un loc statornic în spaţiul unei evidente obiectivităţi. Ioan Coclici dovedeşte pricepere în folosirea unei cromatici adecvate. Cele peste 260 de consemnări făcute în caietul de impresii ale vizitatorilor, relevă un real dialog al primei sale expoziţii personale cu publicul vizitator. **(EMIL ŞAIN).**

sport

TOT RIGOAREA... Cum fotbalul este încă un sport al toanelor, iată că vremea asta bulacă are efecte curioase asupra concursurilor pronosport. În ultima duminică fotbalistică, într-un septembrie răcoros şi urît, a plouat cam peste tot, cînd cu stropi, cînd cu nelinişti ; frigul îndeamnă fie la alergare, fie la un pahar de vin... din prune — cum ar scrie un ilustru „afurist". Oricum, alergînd sau nealergînd prin ploaie, s-au întîmplat multe X-uri şi 2-uri, spre bucuria — numai — a celor care nu-şi risipesc răbdarea şi buna dispoziţie, trăgînd cu urechea la aparatele de radio, adică acolo de unde răzbat voci tot mai plictisite, de la care aflăm, pînă la urmă, doar esenţialul (scorul !). Cîteva astfel de veşti : Dobrin — la 30 de ani în picioare — pare fotbalistul nr. 1 al toamnei, scoţînd un egal şi în arena Jiului ; Reşiţa, după 6 etape, se află în vîrful cozii, cu numai 3 puncte şi milioane de griji ; U.T.A. nu se poate încă ridica la valoarea (nu doar teoretică) a antrenorului ei ; F.C. Corvinul, în ciuda achiziţiilor de marcă, se pregăteşte să înfrunte şi în acest campionat un final ceţos ; „Poli" Iaşi, după ce l-a lansat în naţională pe Romilă şi Bucu, a obosit ; Dinamo, Steaua, F.C. Bihor... — altădată.

Totuşi, două 2-uri mari : Sportul studenţesc, la Reşiţa, seamă că Rădulescu a redevenit vioara întîi, iar la F.C.M. se întîmplă oarece baluri ; a doua surpriză — „Poli" a cîştigat în dulce tîrgul leşilor, acolo unde, de obicei, primea goluri şi puţine şi... amare. După două meciuri grele, la Timişoara, studenţii au cîştigat, în deplasare, graţie... rigorii, adică Ginditorului, adică celor „11". Totuşi : joacă în această echipă un fotbalist demn de statuia ce va înfrunta istoria sportului : Dembrovschi ! — sigur, de ei e vorba. Cei care iubesc cu adevărat fotbalul timişorean ar trebui să poarte aproape de inimă nu neapărat un talisman cu chipul (sau : piciorul ? !) lui, ci, măcar, un gînd frumos şi curat, pentru un om onest, firav, ros de reumatisme şi bolnav incurabil de... fotbal ! La cei 82 de ani ai săi, Dembrovschi îi dă o lecţie şi zburdalniciului Giuchici, de la U.M.T. : nu e suficient să ştii fotbal, cît trebuie să convingi ! (TEODOR BULZA)

evrika!

● **Omul a cucerit cerul după ce şi-a dobîndit un acoperiş.**

● **O vorbă mare spusă de un om mic nu are căutare ; vorba mică spusă de un om mare nu e vorbă mică.**

● **Cel mai drag duşman al nostru se află în noi înşine.**

● **Depanator tv este cel ce crede că trebuie să fie plătit cînd se uită la televizor.**

● **Vorba îşi are povestea ei ; cuvîntul îşi are istoria lui.**

● **În alcool mulţi s-au scăldat, dar nimeni n-a reuşit să înoate.**

● **Furaţi de amurg, tot mai puţini văd revărsatul zorilor.**

● **Bătaia cu struguri e sinonimă cu pacea vinului.**

● **Cel ce a inventat scaunul, n-a ştiut că şi-a făcut un loc între fotolii.**

ION VELICAN

Aveţi cuvîntul

În cuvîntarea tovarăşului **NICOLAE CEAUŞESCU,** la consfătuirea de lucru cu activiştii şi cadrele din domeniul educaţiei politice, al propagandei şi ideologiei, se precizează că „... **trebuie să se asigure toate condiţiile ca masele populare să-şi poată spune mai activ cuvîntul asupra întregii activităţi de presă, radiotelevizîune şi creaţia artistică".** Acest citat include atît ideea caracterului democratic al culturii în socialism, cît şi pe aceea de ordin estetic general potrivit căreia valorile spirituale autentice se constituie ca atare **numai în măsura în care, devenind bunuri ale maselor, în ultimă instanţă — ale poporului.** Fără îndoială că cei care au creat **Mioriţa** sau **Meşterul Manole** vor fi capabili să înţeleagă şi creaţiile autentice ale timpului nostru, cu atît mai mult cu cît accesul la cele mai înalte forme de învăţămînt a devenit în anii socialismului o realitate generală.

Pornind de la aceste consideraţii şi avînd în vedere cerinţa expres formulată de secretarul general al partidului nostru, cu privire la sporirea rolului maselor în judecarea activităţii publicistice, a celei din domeniul creaţiei artistice, revista **„ORIZONT"** deschide rubrica **„AVEŢI CUVÎNTUL",** în cadrul căreia cititorii pot să-şi exprime părerile asupra întregii activităţi culturai-artistice care se desfăşoară în judeţul nostru şi în Timişoara, ca şi asupra tuturor faptelor de cultură cu care intră în contact, privind viaţa şi activitatea instituţiilor noastre de cultură, realizările acestora (teatru, operă, filarmonică etc.), cu referiri la calităţile şi carenţele lor, la ideile novatoare menite a fi puse în lumină, precum şi la anacronismele care intră în dezacord cu evoluţia spiritualităţii noastre. Nu ne îndoim că în orice cititor autentic există şi un critic, care poate judeca şi trebuie să judece creaţiile care i se adresează. Acestui critic trebuie să-i dăm cuvîntul. Mai mult, consecvenţi cu ideea validării de către mase a creaţiei spirituale revista noastră, începînd cu nr. 37 din 15 septembrie a.c., publicată cu regularitate creaţiile cele mai noi şi mai reprezentative ale scriitorilor (poeţi, prozatori, reporteri) formaţi în jurul revistei **„ORIZONT"**, urmînd ca cititorii noştri statornici să-şi exprime părerile asupra creaţiei lor pentru ca, după o perioadă potrivită de timp să se poată stabili o imagine a preferinţelor cititorilor faţă de lucrările publicate în paginile revistei. În felul acesta se poate vorbi deci de o „premiere" a creaţiilor autorilor în cauză de către publicul însuşi.

Intervenţiile cititorilor le aşteptăm pe adresa revistei noastre, la rubrica menţionată (redactor **Vasile Versavia**).

Precizăm că vor fi luate în seamă numai intervenţiile cititorilor care îşi fac cunoscute numele şi adresa.

ORIZONT

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

lecturi

„Imnuri pentru pămîntul românesc"

Selecţia şi traducerea

EMIL GHERASIM

Editura „Facla", 1977

De peste un deceniu, cotidianul de limbă maghiară „SZABAD SZÓ" publică, prin paginile sale culturale, spaţii generoase poeziei contemporane, oferind astfel o cuprinzătoare imagine a liricii militante actuale. În acest context s-a format şi s-a impus apoi ca traducator semnatarul culegerii de versuri selective, subintitulate „POEŢII, DESPRE PATRIE ŞI PARTID", EMIL GHERASIM, el însuşi autor cu timbru bine individualizat în poezia timişoreană de expresie maghiară.

Alegerea a fost realizată sub semnul acurateţei, al grijii pentru ilustrarea a tot ceea ce este mai definitoriu, la ora actuală în poezia patriotică, fiind incluşi în volum, deopotrivă, autori consacraţi, dar şi tineri minuitori ai condeiului aflaţi la începuturile creaţiei. Comună le este însă una şi aceeaşi trăsătură, dorinţa de a închina, prin vers, un fierbinte omagiu pămîntului natal, comun tuturor şi drag deopotrivă, partidului comunist, comunităţii de idealuri pe care o împărtăşesc români, maghiari, germani, sîrb

aflăm în ciclu pe marii autori ai contemporaneităţii, ca şi pe cei foarte tineri : cincizeci şi patru de poeţi, într-o varietate de stiluri şi timbru artistic, o unică, majoră şi perenă temă de creaţie şi un tălmăcitor atent şi sensibil la nuanţe, atît ale gîndirii cît şi, în egală măsură, la cele ale limbii. Misiunea traducătorului a fost una dintre cele mai dificile : s-a confruntat cu cincizeci şi patru de orizonturi lirice, cu tot atîtea individualităţi şi a trebuit să afle, în vers, corespondentul acestora re-creînd poezii făurite de un Eugen Jebeleanu, Nichita Stănescu, Ştefan Augustin Doinaş, Geo Dumitrescu, Traian Dorgoşan, în germană, de Nikolaus Berwanger, în sîrbă de Ivo Muncian, Vladimir Ciocov şi atîtea altele.

Mărturia estetică, de mare valoare emoţională, prin care se exprimă crezul iubirii de patrie, îmbracă veşminte variate, în funcţie de personalitatea poetului, de predilecţia pentru o formă sau alta de expresie. Traducătorul dovedeşte o reală dezinvoltură în transpunerea acestora într-un nou vers care păstrează culoarea originalului, ritmul şi vibraţia acestuia respectînd, ori de cîte ori este cazul, rima, cadenţa interioară. Firească, există versuri care îl încîntă mai mult pe traducător, poetul din el se implică şi atunci survin momentele de vîrf ale antologiei, ca în cazul poeziilor lui Vasile Nicolescu, Ana Blandiana, Vladimir Ciocov, Ştefan Augustin Doinaş, Geo Dumitrescu, Victor Eftimiu, Nichita Stănescu.

Notabilă este, înainte de toate, ideea alcătuirii acestei culegeri, străduinţa autorului de a înfăţişa o amplă incursiune în lirica cetăţenească actuală, selectînd momentele cele mai durabile ale acesteia. Măiestria transpunerii versului în limba maghiară, căldura cu care traducătorul-poet s-a apropiat de esenţa fiecăreia dintre poezii sporesc valoarea acestei binevenite culegeri, apărută pe sol timişorean, la editura „Facla".

I. ACHIMESCU

Dragoş Nisioiu

OMUL DE ZĂPADĂ

Ed. Ion Creangă, 1976

Cartea lui Dragoş Nisioiu conţine 11 povestiri, care, spre deosebire de alte cărţi scrise pentru copii, se constituie din întîmplări reale, izvorîte din viaţa imediat înconjurătoare, zugrăvite la nivelul de înţelegere al micilor cititori. Textul literar e limpede şi curgător, fără întortochieri în structura frazelor, ceea ce dezvăluie atenţia şi priceperea autorului privind alegerea subiectelor.

Personajele au destine proprii, conturate clar şi cu o finalitate distinctă. Ocolind în prudenţă unele scheme arhicunoscute, autorul reuşeşte să dea naraţiunilor sale multă autenticitate şi coerenţă, fără a cădea în didacticism. Tonalitatea lirică, ce însoţeşte mai toate povestirile din această carte, dă frazei un colorit aparte şi o rotunjime artistică remarcabilă. De altfel Dragoş Nisioiu nu e la prima sa carte. Cu cîţiva ani în urmă, i-a apărut o nuvelă mai amplă. **Sălbăticiunea,** de o largă respiraţie epică, prin care marca un debut promiţător.

În **Omul de zăpadă,** fiecare dintre cele 11 povestiri se structurează pe elemente de contrast înfăţişate cu discernămînt şi pasiune. Latura pozitivă se desprinde firesc din desfăşurarea naraţiunii. Cînd împrejurările o cer, unele povestiri (ca de pildă : „Cele trei dorinţe", „ Poveste de primăvară", „La moara cea veche", „Fulgerul de argint") apelează şi la elementele fantasticului, dar acestea se încrucişează pe un fundal real, cu elementele naturalului care primează, dînd naraţiunilor respective un colorit liric, decorativ, fără implicaţii de structură.

Noua carte a tînărului scriitor Dragoş Nisioiu se remarcă prin calităţile sale narative şi prin stilul ales.

GEORGE DRUMUR

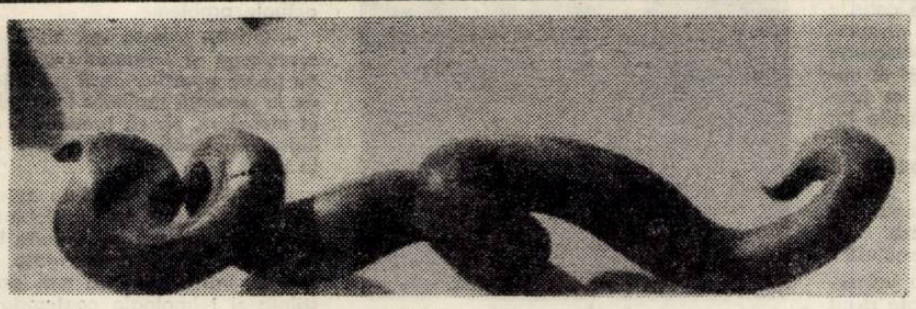

RITM

(Urmare din pag. 1)

plastică poetului „Plumbului". În 1965, cu ocazia vernisării primei mele expoziţii personale la Cluj, maestrul Ladea a participat şi a rostit un emoţionant cuvînt de deschidere. Măgulitoare a fost pentru mine aprecierea maestrului că nu mă tem să gîndesc şi să simt ca toţi oamenii.

— Ştim că numeroase din lucrările dv. sînt inspirate din istoria atît de zbuciumată a poporului român. Chipuri de eroi ai luptelor pentru independenţa naţională şi dreptate socială, ca şi figuri proeminente ale culturii noastre, se regăsesc statornic în arta şi preocupările dv. Cum vă explicaţi această preferinţă pentru istorie şi pentru martirii ei ?

— În legătură cu această întrebare, Blaga scria undeva că : **„Există două realităţi a căror imensă, zdrobitoare greutate nu o simţim, dar fără de care nu putem trăi : aerul şi istoria".** Am avut totdeauna, puternic sentimentul istoriei. Am crezut şi cred astăzi că arta trebuie să reflecte istoria omenirii cu momentele ei de ascensiune şi de declin, că ea trebuie să pună în lumină marile jertfe ale omenirii în lupta pentru progres. Acest imperativ al artei o apropie de viaţă, îi dă trăinicie şi durabilitate în timp. Cultura evului feudal românesc, marile figuri ale unor cărturari, precum Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, ale unor domnitori eroi ca Vlad Ţepeş, Mihai Viteazul, ale unor militanţi ai războiului de independenţă, ca sergentul erou Grigore Ion, maiorul Moise Groza, ori ai mişcării muncitoreşti ca Ştefan Gheorghiu, ca şi unele personalităţi reprezentative ale culturii româneşti moderne : G. Ibrăileanu, G. Bacovia, H. Coandă etc., personalităţi care au creat opere durabile, ce reprezintă adevărate pietre de hotar

Cu artistul plastic Nicolae Kruch

ale spiritualităţii noastre, m-au atras totdeauna.

— Ce credeţi că este esenţial în arta dv. ?

— În sculptură, esenţialul este să cauţi şi să renunţi, atunci cînd te afli în primejdia de a te regăsi în căutările altora. Am lucrat multă vreme sub îndrumarea maestrului Ladea, de la care am învăţat să rămîn simplu în tot ceea ce simt, în tot ceea ce fac. În general, cioplesc cu destulă uşurinţă, mai ales în primele ore ale dimineţii. Mai dificilă mi se pare acea perioadă de concepere a operei în care încet-încet se conturează fizionomia şi sensul ei care apoi îi determină forma.

— Modalitatea plastică cea mai des abordată de dv. este portretul ?

— Am făcut portret şi compoziţie, lucrări de artă monumentală. Mă atrage în mod deosebit portretul, pentru că, virtual vorbind, el oferă cele mai multe posibilităţi de exprimare a marilor încleştări umane cu istoria. Evident că, pentru a ajunge la compoziţie şi sculptură monumentală, artistul trebuie să fie mai întîi de toate un bun portretist, să aibă o concepţie şi un crez estetic propriu şi acestea se formează treptat, pe măsura înaintării în vîrstă şi a acumulării unei oarecari experienţe...

— Ce material de lucru preferaţi ?

— Lemnul, căruia încerc să-i ascult şoaptele, pe care să le transpun în linii şi forme sculpturale, spre a vorbi şi altora...

— Cum vedeţi raportul tradiţie-inovaţie în arta actuală ?

— În general sînt adeptul căutărilor înnoitoare în artă, care aduc un suflu proaspăt, novator. Experimentele sterile, care pornesc de la negarea legilor de bun simţ ale artei, nu pot da opere valoroase din punct de vedere artistic. Cînd logicului i se substituie iraţionalul în opera de artă, ea nu serveşte nimănui, devine un produs hibrid, incapabil să creeze emoţia estetică. De aceea ar fi bine ca unii confraţi mai tineri să aibă în permanenţă în faţă marea lecţie a înaintaşilor...

— Ce lucrări aveţi în pregătire ?

— În momentul de faţă, pregătesc o expoziţie personală de sculptură, în cadrul căreia vor figura şi lucrări dedicate unor personalităţi de seamă ale culturii bănăţene : I. Slavici, Eftimie Murgu, I. Popovici-Bănăţeanul, Anişoara Odeanu...

prietenii revistei „orizont"

MÎINILE LUI LE SĂRUT

Eu cred în ţăranul care sărută sămînţa de grîu ori un ram înflorit
chiar dacă îl doare genunchiul inima lui nu ţipă
pentru că el vrea să fie şi este stăpîn pe propriul lui început
pe propriul lui sfîrşit
iar această boală de a iubi o arată şi păsărea c-o zbatere de aripă

Eternă bucurie îi dă lui treieratul grîului şi al vieţii
aburul semînţelor e un fel de parfum pentru casa lui veche
ţăranul n-a uitat să se scalde în roua şi aerul dimineţii
cîntecul păsării lui îi rămîne şi după ce se pierde în ureche

Eu cred în ţăranul care se apleacă spre sămînţa de grîu adeseori
chiar dacă unii se uită anevoie la pumnul lui bătut
ţăranul nu se teme de privirile lungi şi nici de ochii neînţelegători
şi eu unul la credinţa ţăranului mă închin şi mîinile lui le sărut.

ULTIMA CĂLĂTORIE

N-am să pot uita nicicînd ultima călătorie
Mi-ai arătat mirosul matinal al desfrunzirii
Oare simţurile mele se vor mări după lucruri ?
Oare sîntem mai aproape de vremea amintirii

N-am să pot uita nicicînd ultima călătorie
Sufletul paşilor se destramă în liniştea timpului cu ploi
Pentru o dragoste înaltă oare se cuvine tăcere
Oare ne-am trezit vreodată adolescenţi cu lumina pe noi
N-am să pot uita nicicînd ultima călătorie
Unde ca o stea ce se petrece obosită tu ai venit.

IULIAN TALIANU

DOR PE MALUL MĂRII

Ca într-o nesfîrşită mîngîiere
marea abandonează pe ţărmuri
silabe
şi-n noapte, cînd luna îşi mai
plimbă
paloarea peste nisipuri,
vin tinere femei şi, cu trupurile
înspumate, le sorb
printre smocuri de ierburi
sărate...
Un dor neostoit îşi tînguie
tristeţea,
dar nu-l ascultă nimeni : femeile
intră în mare
şi cu-o voluptuoasă desfătare
pornesc către lună.

IULIU DAN NICOLAU

GÎND PENTRU PATRIE

Sîngele, iarbă şi lut,
scut voinţei de-a fi
rădăcină şi suc
adînc împămîntenite.
Sîngele, iarbă şi lut,
răzbătut-a stînca istoriei
pînă la sorii îngropaţi în senin,
pînă la zorii
crescînd din curate fîntîni.
Acesta e gîndul
pe care noaptea mi-l pune
frumos pe pleoape
ca pe-un vis de aproape.

BRÂNCUŞI

Gîndurile mele s-au oprit
La masa tăcerii
Şi au bătut la poarta sărutului,
Iar ecourile au plutit departe
spre coloana fără început
a infinitului.

VIOLETA SULINCEAN

STATORNICIE

Dintre toate cîntările,
cele scrise cu rouă erau pentru
tine ;
Dintre toate durerile,
cele venite dinspre tine
mă înşelau de adîncă tăcere,
şi, ascultîndu-ţi tînguirile,
rătăceam prin amurguri.
Statornicit între aceste două
imperii,
sînt astăzi zeul
cu visele rămase pază
în turnul dimineţilor fugare.

ION P. VLAD

corespondenţa

D. Emanuel : Matinalii şi pitoreştii Dvs. suporteri nu fac un joc cu totul gratuit. Parcă le-am da dreptate, dacă v-aţi lua în serios, cum ei înşişi nu uită să vă amintească.

Filip : Plicul cu scrisoarea plîngăcioasă ne-a lăsat reci. În schimb, celălalt plic, cel cu poezii, ne-a redat încrederea într-o posibilă maturizare a preocupărilor Dvs. Ne plac poeziile **Eu cred, iubito** şi **Desen suprarealist.** Tonalitatea acestor poezii pare a conveni mai mult sensibilităţii Dvs.

Dana Ploaie : După atîta amar de vreme, în care v-am spus părerile noastre despre poeziile trimise şi v-am publicat, în cîteva rînduri, aşteptam să vă prezentaţi. Dar cea mai cuprinzătoare scrisoare a Dvs. (din cîte ne-aducem aminte) avea următorul cuprins : „Bună ziua, tovarăşe Anghel Dumbrăveanu" — Răspundem : „Bună să vă fie inima", cum se zice la noi în sat. Dar nu sînteţi singura ciudăţenie a dialogului acesta, pentru care sîntem în căutarea unui înlocuitor cel puţin pentru o vreme. Aşadar, reţinem poeziile **Renaştere, În tine** şi **Plecare,** rugîndu-vă să-i găsiţi acesteia din urmă un alt vers final.

Doru Chirodea : O să vă dezamăgim : scrisoarea la care vă referiţi a sosit la redacţie. Mai mult : v-am dat şi un răspuns care v-ar fi putut interesa, dar se vede că citiţi revista cînd se poate. Cît priveşte receptivitatea noastră, ea este aşa cum s-a manifestat în răspunsul la care neam referit. Luerările de faţă nu ne dau nici o şansă de a adăuga ceva nou.

Caius : Versurile trimise confirmă opiniile anterioare. Urmăriţi, în revistă, anunţul privind deschiderea cenacului nostru şi frecventaţi-l.

Adriana Tomescu : Răstimpul dintre cele două plicuri a trecut într-adevăr cu folos. Sînteţi pe un drum bun. Continuaţi.

Elena Tîrziu : Ca mai înainte. Şi mai trimiteţi.

Pompiliu Uidumac : N-am putut desluşi mai nimic din scrisoarea Dvs. Oricum, dacă am înţeles bine, reproşul privind promptitudinea răspunsurilor nu este lipsit de temei. Poeziile ne reamintesc surpriza plăcută pe care am avut-o atunci cînd v-am citit prima dată. N-am putea spune că aceste poezii sînt înafara acelui interes dar limpezirea versului (pe care o aşteptam) nu s-a produs. Salutîndu-vă din nou (cu subliniată apreciere pentru **Patetica I**) credem în acele lucrări care să ne dea posibilitatea de a vă publica.

Mihai Rogobete : Scrisoarea Dvs. este un frumos poem în proză. Poate vorbim curînd în oraşul Dvs.

Iulian Talianu : Scrieţi-ne despre Dvs. Reţinem poeziile : **Mîinile lui le sărut, Ultima călătorie.**

I. P. Vlad : Gînd pentru patrie şi **Statornicie** ni se par a vă exprima ceva mai bine. Încercăm să le dăm la tipar.

Mihaela Pârvan : Cele scrise evocă momente într-adevăr cutremurătoare. Sensibilitatea Dvs. şi mijloacele de exprimare ce vă stau la îndemînă pot da roadele aşteptate, în condiţiile muncii perseverente, pasionate. Aşteptăm lucrări noi.

A. D.

Parodii noi

ROMULUS VULPESCU

GARGARICI ŞI GARGARICEA

(După poezia „Experiment lexical")

Barbosina bar barin
braca, bobirnac, bovin
Borsec bulbuceit în vin
boloboc de serafin.

Ageamiu de geamalic
aga n-a mai zis nici mic
goale goale sic ! sic ! sic !
clămpăni un cocostîrg
cu mult sîrg
din laringele său stîng !
Rune, june, căpcăune,
spune barbosina spune
un tăciune şi-un cărbune
cît e pîn la Uniune
dac-o iei hai-hui pe chei
ignorînd tramvaiul trei
dacă n-ai de un' să-l iei
aleluia, alelei...

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : serisă, seara, madam, Candrea, radebergher, efect, defect, pics, nix, indigo, n-ai, faţă de, masă bai-bai. **Selecţie metaforică :** „Caimacanu-i cam ceacîr ; / Chilipir! —Cala-catîr ! / Chiul ! — Ciubuc ! — Calp ! Cioc-catîr ! Coşcogea chef ! — Chel cirac !".

interviu

DESPRE ŞTIINŢĂ ŞI VIITORUL OMENIRII

Cu Prof. univ. Francesco Barone

Directorul Institutului de Filozofie al Universităţii din Pisa

– Reuniunile internaţionale din ultimele decenii ale oamenilor de ştiinţă au formulat şi unele concluzii mai alarmante pentru viitorul omenirii, ţinînd cont de descoperirile ce pun la îndemîna omului forţa de distrugere a energiei atomice. Cum apreciaţi această situaţie ? Constituie oare progresele ştiinţei un pericol pentru omenire ?

– E întrutotul adevărat că un mare număr de cercetători, în aceste ultime decenii, au denunţat pînă la obsesie „pericolele mortale" ale ştiinţei. Dar astfel de alarme demonstrează că pericolele vehiculate prin cunoştinţele ştiinţifice nu depind de ele ci mai curînd de consecinţele practice posibile, ca şi de aplicările lor eventuale. Temerile cele mai vii privesc mai ales aprofundarea şi amploarea cunoştinţelor noastre în domeniul energiei atomice, în cel al geneticii şi al informaticii ; ne temem chiar pentru supravieţuirea omenirii şi reducerea indivizilor la simple numere într-un „computer al societăţii". Folosirea energiei atomice, a rezultatelor obţinute din studiul biologiei moleculare şi a calculatoarelor electronice pot duce la fel de bine şi la dispariţia omenirii dar şi la ameliorarea bunăstării ei. Astfel, un lucru este sigur : omenirea ar suferi fără îndoială un prejudiciu dacă, din cauza temerilor menţionate mai sus, cercetarea ştiinţifică ar fi suspendată.

– Desigur că orice pericole s-ar profila, este de neconceput ipoteza sistării sau frînării cercetării ştiinţifice. Deci, de pe poziţiile unui optimism metodologic şi cu gîndul tot spre viitor, vă întrebăm : Ce elemente adecvate prezintă cercetarea ştiinţifică, astfel încît dintre „viitorii posibili" (Bertrand de Jouvenal) omenirea să-şi poată alege şi făuri viitorul dorit ?

– A practica cercetarea ştiinţifică înseamnă a ne obişnui să gîndim limpede şi cu rigurozitate, ceea ce este deosebit de folositor în realizarea scopurilor pe care ni le propunem pentru viitor.

Datorită folosirii metodei ştiinţifice, omenirea poate evita un viitor „arbitrar şi fatal", astfel încît din ansamblul aşa-zişilor „viitori posibili", ea va reuşi să creeze – mai mult sau mai puţin – viitorul „cel mai apropiat propriilor noastre aspiraţii". Practica ştiinţifică poate rămîne în strînsă legătură cu asemenea aspiraţii, dar, din păcate, acestea pot să se inspire atît din principiul „homo homini lupus" cît şi din „Homo homini sacra est", principiu al înţelegerii şi respectului pe care oamenii şi popoarele şi-l datorează reciproc.

– Faţă de pericolele ce se atribuie tehnocraţiei : dictat, oprimare, uniformizare, unidimensionalitate, argumentate de H. Marcuse şi alţii, vedeţi posibilă o scientocraţie, prin care oamenilor de ştiinţă să le revină o mai mare responsabilitate în societatea viitorului ?

– De recunoscut că se vorbeşte mult de creşterea rolului oamenilor de ştiinţă în viaţa socială. Cu toate acestea, crearea unui „colegiu al oamenilor de ştiinţă" însărcinat cu un rol deosebit, care şi-ar propune să găsească o soluţie problemelor sociale, nu ar fi de fapt un panaceu miraculos. Ar fi, dimpotrivă, utopic şi periculos să crezi că o „scientocraţie" ar putea să ne garanteze un viitor mai bun decît prezentul. Metoda ştiinţifică şi oamenii de ştiinţă ne pot sugera o mai bună adaptare a mijloacelor la scopuri. Astfel, cînd ştii să evaluezi mijloacele de care dispui, nu-ţi propui scopuri iluzorii sau imposibile. Dar pentru a face acest lucru, noi nu avem nevoie de o „scientocraţie". Va fi suficient ca toţi oamenii – şi în mod deosebit cei responsabili de viaţa comunităţii – să ţină cont mai mult de calcule obiective decît să se lase duşi de prezumţii de ordin teoretic. Cît despre alegerea scopurilor, oamenii de ştiinţă sînt şi ei oameni ca toţi ceilalţi ; activitatea lor profesională nu ne spune dacă opţiunile lor sînt bune sau rele.

– Cu patru secole în urmă, Rabelais a ridicat problema raportului dintre ştiinţă şi conştiinţă. Astăzi, ştiinţa a devenit un bun mondial, universal. Putem vorbi, în aceeaşi măsură, de o conştiinţă mondială ?

– O „conştiinţă mondială" (sau universală) nu va putea deveni o realitate decît atunci cînd toţi oamenii vor avea un ideal comun, în ciuda diversităţii gusturilor şi înclinaţiilor. Acest ideal este foarte bine subliniat în regula de conduită stabilită de Kant : **„Priveşte omenirea prin tine însuţi şi prin alţii ca pe un scop şi niciodată numai ca pe un mijloc".** După părerea mea, deci, „un echilibru bine proporţionat între ştiinţă şi conştiinţă" cere o opţiune în favoarea valorii omului, a tuturor oamenilor, oricare ar fi rasele şi capacităţile lor. Oamenii, de fapt, nu sînt deloc egali, dar trebuie să-i considerăm ca atare dacă vrem să realizăm o conştiinţă mondială. Fiecare om trebuie considerat ca fiind un scop în sine şi ca avînd o valoare (oricare ar fi ea), ceea ce constituie un ideal foarte vechi pe care, pînă în prezent, noi nu l-am realizat întrutotul.

– Explozia de informaţie ştiinţifică este incontestabilă, dar în aceeaşi măsură se conturează un haos informaţional, ceea ce prejudiciază cu precădere integrarea practică a bogăţiei cunoştinţelor teoretice. Ce soluţie întrevedeţi acestei situaţii ?

– Observaţiile Dvs., legate de haosul actual în domeniul informaţiei ştiinţifice, sînt fără orice îndoială foarte bine întemeiate. Un asemenea haos nu permite oamenilor să se ţină la curent cu ceea ce cunosc efectiv ; şi, în acelaşi timp, situaţia împiedică progresul ştiinţei. Cercetarea ştiinţifică de astăzi este tot mai mult rodul cooperării şi colaborării ; acestea nu pot fi favorizate decît de îmbunătăţirea condiţiilor actuale ale informaţiei ştiinţifice, care devine tot mai complicată din cauza numărului foarte ridicat de cercetători şi de publicaţii ştiinţifice. Dacă vrem ca ştiinţa să continue să progreseze în mod şi mai rapid, este necesar ca informaţia ştiinţifică să nu fie oprită la frontierele naţiunilor. Şi pentru ca să fie aşa, trebuie renunţat la rivalităţi, la gelozii între diferitele state. Această problemă, din nou, nu-şi poate găsi soluţia numai pe plan ştiinţific. Ea depinde, de fapt, în mare parte, de o alegere morală : să-ţi asumi punctul de vedere universal al întregii omeniri mai mult decît cel al interesului propriului stat. Admiţîndu-se că s-ar proceda astfel, constituirea unui organism mondial atent la o difuzare mai dreaptă a informaţiei ştiinţifice ar deveni posibilă. Totul depinde de voinţa morală de a realiza acest lucru. Şi aceasta nu-mi pare astăzi suficient de puternică şi astfel destul de eficientă.

ŞTAFETA

– Dacă imensitatea de date informaţionale nu-şi aduce aportul aşteptat în rezolvarea problemelor majore şi multiple cu care omul este confruntat, aceasta se atribuie insuficienţei gîndirii umane de a corela concomitent un număr mare de parametri. Remediul salvator al acestei situaţii se consideră maşina de calcul, cu formele cele mai evoluate de calculatoare şi creieri electronici. Credeţi posibilă transferarea unor sarcini de decizie de la om la maşină în problemele de viitor ale omenirii ?

– Cînd se vorbeşte despre „deplasarea greutăţilor de decizie şi acţiune de la om la aparatele electronice", se poate ajunge la riscul exprimării metaforice. Hotărîrile pe care le ia omul se pot baza, cu multe avantaje, pe elaborarea datelor furnizate de către calculatorul electronic, dar responsabilitatea deciziei revine omului şi nu maşinii. Structura logică proprie permite maşinii doar să tragă concluziile pornind de la datele originale, cu ajutorul regulilor oportune de operare. Dacă, citeodată, maşina pare să ia **hotăriri,** acestea nu depind decît de programul ce i-a fost înserat maşinii. Deci, „hotărîrile" efective sînt luate de către programator, care, în ultimă instanţă, este tot omul. Nu din întîmplare s-a vorbit de calculatoare ca de „grosses bêtes" foarte rapide şi folositoare. Este un fel de a le exprima natura, aceea a unor instrumente pur deductive, cu mult mai puternice decît capacitatea de calcular a omului. De reţinut însă : calculatoarele sînt străine de teleologia omului, de posibilităţile sale de a-şi fixa scopuri şi de a lua hotărîri în funcţie de valori, astfel încît nu putem considera că viitorul omenirii poate fi încredinţat creierului electronic. Rămîne gîndirii umane întreaga responsabilitate asupra acestei mari şi actuale probleme.

– Oricîte rezerve am manifesta faţă de cercetarea şi informaţia ştiinţifică, viitorul nu poate aparţine decît tot ştiinţei. Plecînd de la această realitate ireversibilă, vă rog, în încheiere, să vă pronunţaţi asupra evoluţiei raportului dintre ştiinţă şi societate, în viitor

– Ţin să precizez că nu putem nutri decît o speranţă şi nu să dobîndim o certitudine în legătură cu evoluţia binefăcătoare a unei societăţi dominate de informatică şi, într-o manieră mai generală, de ştiinţa şi tehnologia contemporană. Şi, aceasta, după părerea mea, este foarte clar mai ales în ceea ce priveşte noţiunea de „progres". Este adevărat că omul este „primul produs al evoluţiei, capabil să stăpînească această evoluţie", întrucît ştiinţa permite omului să-şi proiecteze – cu oarecare probabilităţi de succes – viitorul propriu. Dar aşa cum am repetat-o de mai multe ori, **ştiinţa singură nu e în măsură să indice direcţia şi orientarea acestui viitor.**

VICTOR ISAC

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XIII)

DROG

– N-are de ce să-ţi fie frică, sufleţelule, zise Mulders zîmbindu-i. O să-i spun lui Charlie că l-aţi căutat

Cu toţii o luară spre uşă. Se ridică şi Parnell şi îi se alătură. Dar Mulders îşi scoase revolverul

– A tu nu, yankeule. Noi n-am terminat încă.

Parnell se rezemă iarăşi de colţul mesei, iar tînărul căruia îi ziceau Jacky se uită la ei ca şi cînd ar fi vrut să-i spună ceva. Dar nu zise nimic. Îşi coborî privirea spre masă, se întoarse spre uşă şi spuse :

– Hai gaşcă.

– Numai o clipă, zise Mulders, şi veni lîngă blondă. Cum te cheamă pe tine ?

– Ronda Fleming.

– După accent, pari din Londra

Ea dădu numai din cap, iar Mulders o mîngîie cu vîrfu amortizorului pe faţă.

– Ai o faţă frumoasă, Ronda – zise el. Ar fi păcat să ţi-o mutileze careva.

Ea sări înspăimîntată.

– Ce vrei să zici ?

– Să nu-i laşi pe gorobeţii tăi să cheme poliţia.

Ei părăsiră camera, iar Mulders închise uşa şi trase zăvorul. Stătu aşa trăgînd cu urechea, pînă ce paşii nu se mai auziră, apoi zise :

– Iar tu cît p-aci să scapi

Parnell îl privi fără să spună ceva. Unicul din grup care nu părea speriat, era Jacky, gîndi el. După accent, pare să fi fost american. Parnell nu nădăiduia ca el să cheme poliţia. Pe el nu-l privea treaba asta, şi chiar dacă ar fi vrut s-o facă, nu l-ar lăsa ceilalţi.

– Hai, yankeule, zise Mulders, făcînd semn cu revolverul.

– Unde ? La cimitir ?

Mulders rîse zgomotos.

– Nu pot să te las aici, zise el. Mucoşii ăia ar putea să mă ţină minte.

În timp ce Mulders vorbea, lui Parnell i se păru că aude un zgomot slab, niscaiva şuşoteli la uşa care ducea în dormitorul lui Charlie. Se uită pe furiş într-acolo. Era în umbră, în afara luminii pe care o răspîndea lampa. Era sigur că uşa fusese închisă cînd intrase el în cameră. Acum era uşor crăpată, dar tot ce putea să vadă dincolo era o fîşie îngustă de întuneric

– Ascultă, Mulders, zise el – Snyder mi-a dat un cec cu posibilităţi nelimitate. Ce-ar fi să stăm de vorbă despre asta înainte de a pleca de-aici ?

– Mişcă ! rînji Mulders

În aceeaşi clipă un glas strigă :

– Sînt cu revolverul îndreptat spre tine, căposule. Aruncă arma !

Mulders se răsuci brusc şi trase în uşa camerei de alături. Ea se deschise şi Parnell văzu străfulgerarea unei lame de cuţit care zbură prin lumina lămpii. Lama de oţel se înfipse în beregata lui Mulders şi el căzu în genunchi, scăpînd revolverul din mînă, şi apoi se prăbuşi la podea.

Jacky intră în cameră.

– Timpitu, zise el, calm. Trage în umbre.

Şi îl întoarse pe Mulders, împingîndu-l cu piciorul, apoi scoase cuţitul şi şterse lama de sacoul lui Mulders. Dar nu-şi vîri cuţitul în buzunar

– Ce-aţi făcut cu Charlie ?

– El e acolo, înăuntru – zise Parnell, făcînd un semn cu capul spre scrin.

Mergînd de-a-ndăratelea şi uitîndu-se neîncrezător, negrul se apropie de scrin şi îl deschise. Privi înăuntru apoi îl închise calm.

– Cine a făcut asta ? întrebă el, cu voce stinsă.

– Astă-seară trebuia să mă întîlnesc aici cu Charlie. Cînd am ajuns, el era deja mort în fotoliul ăla. Omul pe care l-ai „aranjat" stătea în dosul uşii cu revolverul în mînă

– El cine-i ?

– Nu l-am văzut în viaţa mea.

– Dar tu cine eşti ?

– Detectiv particular.

– Arată-mi legitimaţia !

Parnell duse mîna la buzunarul interior al sacoului pentru a-şi scoate legitimaţia, dar Jacky ridică cuţitul şi strigă :

– Nu mişca !

Parnell încremeni. Jacky îi spuse să-şi deschele sacoul şi să-l deschidă larg. Cînd Parnell se execută, Jacky coborî cuţitul. Parnell îi aruncă portmoneul, iar negrul îl lăsă să cadă la podea. Îl ridică cu mîna stîngă şi-l ţinu în sus, ca să poată vedea legitimaţia şi în acelaşi timp să-l ţină sub observaţie pe Parnell.

– De ce te interesează Charlie ?

– M-a angajat un american să aflu cine i-a plasat fiului său unspe kilograme de heroină.

– Nu cumva e Snyder ?

– Îl ştii ?

Jacky vîri cuţitul în buzunarul blue-jeanşilor săi strîmţi şi zise :

– Am citit despre asta în ziare.

– Ce te-a făcut să te întorci ?

– Asta ne-a spus că Charlie e la „slujbă" – zise Jacky şi arătă servieta de pe masă. Da' cum poate să fie la „slujbă" dacă nu şi-a luat marfa ?

– Eşti ascuţit la minte. Unde ai învăţat să mînuieşti aşa de bine cuţitul ?

– Acolo unde mi-am petrecut ultimii doi ani din viaţă, se putea învăţa orice.

– În Vietnam.

– Aha, gagiule, zise Jacky, în timp ce cotrobăia prin sertarele lui Charlie.

Ultimul sertar al mesei era încuiat, iar el îl deschise cu cuţitul. Scoase de acolo o pungă de nylon şi o deschise imediat. Cercetă conţinutul, o închise şi o puse de o parte.

(VA URMA)

ION ARIEŞANU (Redactor şef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 29 septembrie 1977 ● nr. 39 (501) 8 pag. 1 leu

Un mare meșter olar, Victor Ogrezeanu

Cunoscut în toată țara, VICTOR OGREZEANU este al cincilea meșter olar din familia Ogrezenilor. Crescut acolo, în vestitul sat Olari, din apropiere de Horezu, micul meșter mare a învățat olăritul de la cei mai buni, de la Gheorghe Ogrezeanu, Ioniță Frigură sau vecinul său, Constantin Țambrea. Ucenicie și miracol la roata olarului, dar, înainte de aceasta, pregătirea argilei, căratul ei din Dealul Ulmetului, cu carul cu boi, lut frămîntat pînă devine elastic, modelarea lui în diferite forme de obiecte. Toate acestea executate manual, pregătirea migăloasă a vopselelor, oxizi de fier sau caolinul adus din munți cu spinarea și trecerea lor prin rișniță, uscarea și vopsirea, prima ardere în cuptor și a doua după vopsire, care încheie de fapt procesul de creație. Oale, străchini, vestitele ulcioare de Horezu. Grupuri de olari, printre care o familie de verișori, Stelian și Aurelia Ogrezeanu, au fost martorii creșterii celui mai bun meșter, Victor Ogrezeanu.

De la vechii meșteri pînă la fetița lui, Veronica Ogrezeanu, care pictează în acuarelă si ulei, drumul olăritului a devenit artă în mîinile lui Victor Ogrezeanu. Creațiile lui s-au răspîndit repede în toată țara, au urmat peste 30 de premii la Bienalele de artă populară, de la premiul I, pînă la premiul III, la tîrgul „Cocoșul de Horezu" sau la diverse festivaluri, „Sarmis" și „Cibinium". În 1973, creațiile sale, însoțite de autor, au călătorit și în R.F. Germania, la Săptămîna Tîrgului Românesc. Pînă acum, la Cooperativa meșteșugărească „Ceramica" Horezu, pe care o conduce, Victor Ogrezeanu, a crescut trei serii de ucenici. În 1973, primii meșteri care au trecut de la cuptorul și roata de-acasă la creația colectivă au fost Victor Ogrezeanu, Dumitru Mischiu, Vasile și Victor Vicșoreanu. Numai astfel puteau fi pregătiți ucenici precum Emilia Crăcană, Constantin Vicșoreanu, care s-au specializat în arta olăritului, ducînd mai departe tradiția locală, modelele, decorul vaselor, suflul nealterat al folclorului din jurul Horezului. De la 13 ani, Victor Ogrezeanu modelează lutul, inventează noi modele, se contopește cu dăruire în suflul creației. Cînd spunem ceramică de Horezu, cei care o prețuiesc o leagă neapărat de numele unui mare meșter olar. Victor Ogrezeanu.

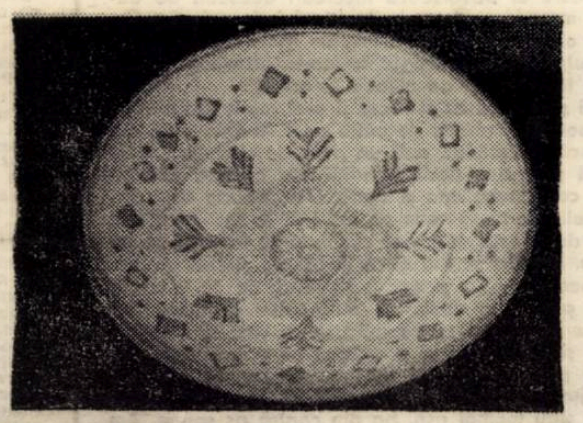

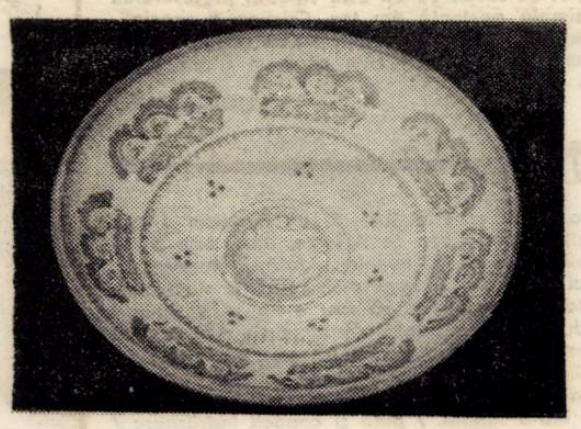

DAMIAN URECHE

„Un act politic solemn"

Permanentul dialog statornicit de conducerea partidului și statului nostru cu oamenii muncii din toate domeniile vieții economice și sociale, prin caracterul său de lucru, deschis, profund democratic, creează imaginea a ceea ce reprezintă astăzi societatea socialistă din România – un tot unitar dinamic, doritor de perfecționare, tînăr în exemplaritatea voinței sale de prosperitate. Vizitele secretarului general al partidului în toate județele țării, Consfătuirile de lucru de la C. C. al P.C.R., instituționalizarea, în ultimii doi ani, a unor organisme noi, la scară națională : Congresul consiliilor populare, Congresul agriculturii, Congresul educației și culturii, Congresul consiliilor oamenilor muncii, sînt formele de desfășurare ale marelui sfat al întregii țări cu conducerea sa, sînt garanțiile înfăptuirii unitare, echilibrate, în toate compartimentele vieții social-economice a Hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului.

Emulația creată de acest cadru de profund democratism implică, pe lîngă caracterul de „adevărată școală comunistă", cum a fost apreciată ultima Consfătuire de lucru de la C. C. al P.C.R., o nouă treaptă în conducerea științifică a muncii și vieții sociale. Atenția acordată continuu, de secretarul general al partidului tuturor aspectelor pe care le îmbracă dezvoltarea pe multiple planuri a țării, dezbaterea deschisă a neajunsurilor, transformarea criticii și autocriticii în pivoți ai luptei pentru autoperfecționare creează fluxul vital al ansamblului social în unitatea sa de acțiune. Răspunderea, acțiunea conștientă, dovezile de eroism cotidian ale oamenilor muncii din întreaga țară formează reflexul adeziunii lor la politica partidului, încrederea în forța sa călăuzitoare.

Desfășurată la capătul primei treimi a cincinalului revoluției tehnico-științifice în țara noastră, la puțină vreme după Consfătuirea de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei, și cu două luni înaintea Conferinței Naționale a partidului, Consfătuirea de lucru de la C. C. al P.C.R., din 21–23 septembrie, organizată din inițiativa tovarășului **Nicolae Ceaușescu**, a constituit un important moment din dialogul conducerii de partid cu țara, punînd în centrul dezbaterilor însuși stilul și metodele muncii de partid în toate domeniile de activitate. Cuvîntarea secretarului general al partidului, document exemplar asupra statutului de comunist într-o societate socialistă aflată în plină dezvoltare multilaterală, aprofundează, direct, sau prin intermediul analizei critice, caracteristicile de bază ale profilului omului nou, reprezentant al umanismului revoluționar, precum și rolul de maximă responsabilitate ce revine organelor și organizațiilor de partid, fiecărui membru de partid, ca mentor al noului, în amplul proces de perfecționare ce cuprinde întreaga societate. Probleme de acută importanță relevate de secretarul general al partidului și cu prilejul Consfătuirii de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei.

„A fi comunist – sublinia tovarășul **Nicolae Ceaușescu** în cuvîntarea sa – **înseamnă a lucra mereu mai bine și mai conștiincios pentru interesele oamenilor muncii, ale întregului popor, a servi cauza partidului, a socialismului, a patriei, în orice împrejurări".** Este una dintre chemările la răspundere față de societatea socialistă în care trăim, față de viitorul său prosper într-o lume a binelui și păcii, adresate, cu acest prilej, în primul rînd celor 2.700.000 de membri ai Partidului Comunist Român, această coloană a noului social.

De la profilul moral integru al activistului și comunistului, caracterizat prin acțiune conștientă și dăruire de sine, spre edificarea reală a unui umanism revoluționar, al întregii societăți, de la exemplaritatea unei atitudini ferme în fața neajunsurilor, spre perfecționarea multilaterală a omului societății de mîine, este unica direcție de cristalizare a spiritului revoluționar. Cadrul de profundă emulație democratică în care se petrec aceste sensibile mutații, continua atenție acordată de partid tuturor aspectelor pe care le implică o atare desfășurare în istorie precum aceea a societății socialiste, reprezintă, prin ea însăși o formă a revoluției spre uman și umanism. O revoluție în care rolul dinamizator revine celei mai înaintate părți a societății – comuniștilor, aflați în toate compartimentele vieții social-economice, răspunzători de asigurarea unei organizări cît mai eficiente, ei înșiși exemple de ordine și disciplină, cu un înalt nivel politic și ideologic de înțelegere.

ORIZONT

convorbiri

Cu ION JOSU

PREȘEDINTE LA C.A.P. TOPOLOVĂȚUL MARE

– Pe la începutul verii, trecînd prin Topolovățul Mare, v-am cunoscut, asistînd la un mic incident în care era implicat un bătrîn paznic. Atunci am rămas surprins de fațetele firii d-voastră. Am văzut că, în spatele unor gesturi nervoase, a vocii aspre, a unui limbaj, adesea, piperat, se ascundea sufletul unui om bun, ocrotitor al oamenilor săi. Spuneți-mi, Ion Josu, azi, cînd omenia ar merita să urce treapta supremă a legilor omenești, unde se deprinde ea, omenia, și cum ați deprins-o d-voastră, pînă la cei 44 de ani ciți aveți ?

– Nu fac nici o taină din faptul că părinții mei au fost niște oameni săraci, care trudeau din zori în noapte, pe sfoara lor de pămînt, ca să putem noi toți trăi. Tata mai lucra și pe la alții, mai bogați din comună, pe la batoză, pe unde apuca, însă si-a făcut lucrul său cu atîta tragere de inimă, încît, de muncă grea, a și pierit, lăsîndu-mă orfan pe la vreo 15 ani. Ei, tata, deși era o fire închisă, cînd eram încă mic, îmi spunea totuși uneori vorbe adînci, poate că erau niște proverbe românești, în care se vorbea despre : **„să nu-ți ții nasul pe sus între oameni, că îți rupi gîtul"** sau **„să nu sapi groapa altuia că..."**. Vedeți, sfaturi simple, omenești, pe care le mai port și azi în minte și, poate, că omenia am învățat-o și sub această formă ?

– Dar de la mamă ce ați deprins ?

– Deși trăiam în sărăcie, deși tata știa numai de muncă și iar de muncă, sculîndu-se pe la trei noaptea, ca să poată birui nevoile, mama mea a fost toată viața o femeie senină, blîndă, deschisă. Și nu a știut niciodată să mintă. Nici cît de puțin, și nici cînd e nevoie. Și azi, cînd mai vreau să rup și eu un ceas de odihnă și sînt căutat ba de unul ba de altul, trebuie ori nu trebuie, mama nu minte și nu spune că nu-s acasă. Zice : „Eu nu mint. Eu le spui că ești aici. Du-te în altă parte să nu te găsească, nu sta acasă, să mă pui pe mine să mint". Și, iată, poate că și felul ăsta al ei a însemnat ceva în deprinderea omeniei, de care vorbeați.

– Ați început, se vede treaba, de timpuriu, „lupta cu viața", cum se zice.

– Păi da, la 15 ani, am intrat la cariera de piatră de granit de la Lucareț și spărgeam toată ziua piatră. Eram vreo opt tineri și munca asta o făceam cu toată puterea vîrstei. Apoi am lucrat la lemne, la gară, umplînd vagoanele, la depozitul de combustibil. Pe urmă, am făcut 6 luni o școală de laboranți. Avînd vreo 18 ani și, fiind laborant și secretar de U.T.M. la Baza de recepție, umblam prin sat să lămurim oamenii să se înscrie în colectivă.

– Dar ce știați să le spuneți, la vîrsta aceea, oamenilor, pentru a-și uni viețile și pămînturile ?

– Nu era ușor, că unii ne închideau porțile. Ei primiseră pămînt după război, ca și tata, și acum nu-și dădeau seama că pe fișia lor, ei erau robii acelui pămînt, că n-aveau cu ce să-l lucreze și cum să scoată din el roade bogate. Ei, despre asemenea lucruri le spuneam noi, cei care umblam prin casele oamenilor.

– Colectiva a luat ființă în 1952, iar d-voastră știu că ați fost numit, în 1959, președintele ei. Ați fost printre cei mai tineri președinți din țară. Nu v-a fost frică de menirea grea ce vă cădea pe umeri ?

– Pînă la 24 de ani, am lucrat la Cooperativa de consum. Nu mă laud, dar ea era fruntașă pe raionul Lugoj. Conducerea colectivei însă era cam slabă. Treburile mergeau prost, deși erau peste 1.000 de familii care erau înscrise. Atunci, la o adunare generală, am fost ales președinte. Și oamenii, deși eu aveam doar 24 de ani, nu au fost împotrivă.

– O fi fost greu începutul ? Ce lecție ați desprins din ei ?

– Tare greu. Dar nu m-am înspăimîntat deloc. Am pus treburile la punct, sigur, cu anii, iar de la 16–17 lei, cît cîștigau oamenii la ziua muncă, azi am ridicat la 86 de lei baremul. De fapt, atunci, cam după doi ani de zile, mi-am dat seama că, la noi, la Topolovăț, se pot obține rezultate excepționale.

– Și le-ați obținut ?

– Păi sigur. Precum se știe.

– Și cum v-ați purtat cu oamenii ? Aspru la vorbe, aspru și la fapte ?

– Oamenii mă priveau ca pe un om sever. Și chiar așa și eram. Că observam absolut totul. Nu trecea nimic ca ochiul meu să nu vadă și să nu atrag atenția celor care greșeau. Însă, în spatele observațiilor mele, a acelui „rău de gură" care eram eu, mă interesa viața fiecărui om, nu puteam trece pe lîngă nici o problemă omenească fără să nu mă opresc, fără să nu fac ceva pentru rezolvarea ei.

– Ce v-a determinat să vă urmați, copil sărac, școlile, ca să ajungeți azi student la Institutul agronomic ? Nu vă puteați descurca în lucrul cîmpului cu cît vă învățase viața ?

Întrevedere consemnată de
ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 7)

Augustin Buzura

ORGOLII

Ed. Dacia, 1977

Orgolii este, ca și **Fețele tăcerii,** un roman preocupat, intîi, de **Istorie.** Relația individului excepțional cu **Istoria** ar constitui problema principală, „rezolvată", aproape științific, de autor. Personaj principal este Ion Cristian, om rarisim, extraordinar în fiecare atitudine, verificat de **istorie** ca om de excepție. Student la Paris, detestă mișcările de dreapta, vrea să lupte împotriva lor, așa cum, în țară, nu va ezita să protesteze împotriva fascismului. Este, cu alte cuvinte, un savant angajat, internat în lagăr pentru **atitudine politică,** pentru demnitate dar și pentru, desigur, **orgoliu.** Doctorul Cristian mai este, încă de tînăr, un chirurg extraordinar, dotat cu o mare generozitate, capacitate de sacrificiu, energie. E, desigur, un luptător. Debutul – romanul ni-l prezintă în postura de șef de clinică, necruțător față de cei ce trădează noblețea unei misiuni sacre, precum și în luptă cu absolutul : Ion Cristian caută remediul, soluția, medicamentul cancerului și, ni se dă să înțelegem, are șanse de succes.

Sîntem puși în fața unui om înzestrat cu geniu și o unui personaj dotat pentru **luptă.** Mulțimea de calități poate schematiza, la un moment dat, o pagină sau alta, dar demnitatea exemplară a eroului recuperează paginile inerte. Extraordinarul medic, în fierbere contestară în anii studenției (ai tinereții), în luptă cu limitele în anii maturității sale, plănuiește o vastă lucrare despre dictatură și dictatori care, spune el, îl fascinează prin structura de excepție a existenței lor, ca și prin nota de comedie : este, și acesta, un fel de a reacționa față de istorie. Lucrarea despre dictatori nu se implinește fiindcă (sîntem în anii în care cultul personalității făcea victime) medicul e arestat. Anchetatorul este o brută desăvîrșită. În stilul său patetico-excesiv, Augustin Buzura divulgă antecedentele insului : anchetatorul fusese măcelar, indeplinindu-și îndatoririle cu un fanatism abject și cu o ambiție apropiată demenței. (În anii în care Cristian, reabilitat, e savant recunoscut, Varlaam vinde lozuri, molestind eventualii cîștigători). Personajul desăvîrșit al comediei este **felcerul delator,** al cărui spectacol lingvistic, de zile mari, asigură romanului nu numai simetriile necesare, ci și reperele necesare definirii celorlalte personaje. Jurnalul delatorului creează, cu mare vervă, capacitate de sugestie, umor, imaginea **concretă** a luptei cu limitele, la nivelul textului. Dacă, pe de o parte, luptele doctorului înseamnă demnitate, orgoliu, creație, jurnalul reprezintă incapacitatea ieșirii din formulă : limbajul se sclerozează, cuvintele se acoperă de o crustă de „incomunicabil". Omul devine un animal absurd, cufundindu-se, precum Varlaam, în abjecție.

Jurnalul pune în evidență o seamă de concepții de viață ; seducția limbajului trădează, în același timp, un anumit soi de oportunism, de carierism, de încăpățînare nefastă. O șiretenie penibilă caracterizează numeroasele acțiuni ale insului urmărit cu necruțare de Ananie, un credicios al savantului, individ dur, ce nu ezită să-l molesteze cînd i se ivește prilejul.

În structura clasică a romanului, interpunerea reprezintă un trouvaille de zile mari, justificînd, în plus, demersul romanesc : lupta pentru puritatea ideilor nu e lipsită de legătura cu lupta pentru demnitatea limbajului : demagogia, frazeologia găunoasă reprezintă nu doar un moment de nefericită existență a cuvintelor, ci și de manifestare slugarnică, nedemnă, antirevoluționară. Există, în romanul lui Buzura, o afirmare nestinjenită (romantică) a datoriei omului de a trăi demn, a dreptului de a trăi liber. Croite „din topor", personajele au o extraordinară vitalitate, uneori (vezi Cristina Fărcasiu) retragerea în natură corespunzînd unei vocații : „primitivi", refuzînd rafinamentele, **pozitivii** lui Augustin Buzura (ne aflăm într-o literatură cu pozitivi și negativi) se afirmă în numele dreptului la existență deplină. Există, în romanul **Orgolii,** o seamă de romane „vechi", plăcute unui anumit public : romanul vechii intelectualități ardelenești (cea care a participat la atitea momente esențiale ale **istoriei**), un roman al medicilor și al competițiilor lor (și el oarecum previzibil și drag unui anumit public), un roman al „matrimoniului" și unul al confruntării dintre generații (corect și „pozitiv", frumos moralizator), altul al prietenului trădător (numit Redman, carierist fin, în „competiție" matrimonială cu Cristian), toate salvate din aurita linie medie de relatarea patetică, dar și de numitul jurnal.

Un moment aparte al comentariului nostru trebuie consacrat **uzurii** personajului. Aceste necurmate lupte, unele justificate, altele mai puțin justificate, ni se dă să înțelegem, **uzează.** La sfîrșitul romanului, înaintea posibilei sale extraordinare descoperiri, medicul este bolnav, uzat, dar nu învins. Acest optimism al orgoliilor este legat, desigur, de noțiunea de demnitate.

Roman plin de scene tari, roman în care există numeroase violențe, numeroase frustrări, **Orgolii,** lasă totuși impresia de carte senină, în afara violenței și a violentării. Pozitivii învîng, putem deduce chiar din paginile în care ei traversează încercări deosebit de dureroase : increderea în valorile binelui, în adevăr. **Orgolii** este o carte despre adevăr, un roman abrupt, lipsit de finețurile care desigur ar caracteriza alt tip de literatură. Iată un fel de a face „morală".

„Astăzi poate că aș fi făcut și mai multe dacă n-aș fi fost sabotat sistematic de către acel Anania care s-a dovedit încă o dată de a fi un porc de ciine mai perfid și mai periculos decît bandiții din vremea colectivizării cu care știam una și bună. Dar înainte de a intra în detalii vreau să spun că am fost la tov. secretară să verific dacă este adevărat cu mutările la țară ca nu cumva tov. Anania să mă ducă în eroare și să-i predau cazarmamentul". „Se petrec schimbări de la o zi la alta, că-i posibil, a declarat ea. Și bine ar face. Găsesc foarte înțeleaptă orice măsură ce vine din partea partidului și guvernului și o aplaud cu entuziasm". Am lăsa-to în plata Domnului deși menționez că ea face doar pe justa și principiala pentru că în realitate lucrurile nu stau tocmai așa, ba din contră aș spune. Am răsfoit cele notate despre ea în jurnalul meu de la domiciliu și pot să susțin că ea este vîndută profesorului. A fost o simplă asistentă dar tov. Cristian a specializat-o în hîrtoage în loc să o lase să se ocupe de sănătatea oamenilor muncii". (Am citat un fragment al **Jurnalului . . .**).

C. UNGUREANU

cronica literară

TINERI POEȚI •

1. Dacă maturitatea stilistică, implicînd o preocupare filologică de bună calitate, a însoțit cu constanță debutul autorilor ultimelor serii lirice (Paul Emanuel, Adrian Popescu, Dușan Petrovici, Dorin Tudoran, Dan Verona, Carolina Ilica, Titus Demetru-Popa etc., etc.) poeții detașabili ai ultimei promoții lirice par să adauge acestei calități un discurs metodic, elaborat cu inteligență, relevînd o sensibilitate cultivată, discretă, însă, în a se valorifica liric. Aceeași discreție funcționează și în relevarea surselor poeziei. Din frecventarea poeziei moderne este reținut un limbaj descriptiv-metaforic, o frază articulată cu oarecare fast, nu excesiv, dar nici de ignorat, și integrarea poemului – cel puțin ca principiu general – unei scheme conceptualizant-mitice. Excepțional, între aceste repere, a fost volumul de debut al Doinei Uricariu, **Vindecările** (1976) ; la un nivel ce depășește norma obișnuită se prezintă și volumul recent apărut al lui Ion V. Strătescu, **Ulisse, alte întîmplări,** poet ce elaborează metaforic cu grijă pentru limpezimea comunicării și acuitatea reprezentărilor, structură livrescă, însă, punînd preț pe caligrafierea senzațiilor, de o remarcabilă unitate în ceea ce privește sistemul de imagini și simboluri ale poeziei în ciclul care împrumută titlul volumului.

Adăugîndu-se numelor ce pot fi reținute într-un an din rîndurile celor mai tineri autori, Ion Davideanu (**Gravuri,** Ed. Facla, 1977) este reprezentat deocamdată de un volum ce marchează o fază în mare măsură depășită în evoluția sa lirică, în plus cu o „regie" a poemelor (îndestul de multe, cele de inspirație istorică mai ales, vădit circumstanțiale) sub posibilități. Sub posibilitățile acestui poet este de altfel și punerea în valoare a ideilor lirice, chiar în cele mai bune texte ale plachetei, dacă ar fi să le comparăm cu mai multe grupaje de poeme apărute în reviste, atît înainte cît și după debut. Cum obiectul analizei rămîne totuși în primul rînd volumul de curînd apărut, vom releva în lirica lui Ion Davideanu o sensibilitate de rezonanță folclorică, pe alocuri însă și un oarecare exces de literaturizare. Sursele poemelor, la Ion Davideanu, spre deosebire de compagnonii săi de generație, sînt relativ ușor de reperat (în afara rememorărilor folclorice, poezia tradiționalistă, ceea ce Călinescu numea „panteismul ardelean", apoi Emil Botta, Radu Stanca și Ștefan Aug. Doinaș, în ipostazele lor baladești). Poet al feeriei folclorice, cu o expresie cizelată în textele de dată mai recentă și autor, promițător, în balade, Ion Davideanu este reprezentat în **Gravuri** indeosebi prin poemele de factură baladescă. Evidentă, în acestea, este capacitatea de a crea atmosferă, un imagism dispus către somptuozitate. Ceea ce lipsește, încă, este o regizare satisfăcătoare a temelor. Iată, fragmentar, **Moartea lui Socrate** : „Domnii mei, corăbiile vin / pentru plănuita întristare, / ca să mor e lipsă de venin / nobil și adus pe mare, / iată o pădure de cuvinte / cu delirul miezului pierdut, / pentru tot ce curge înainte / aurul respiră mut, / mă cobor pe scara rea și caut / apa înțeleasă ce îngînă, / liniștea o făurit un flaut / și l-a azvîrlit într-o fîntînă, / pînă și copacii îndrăznesc / să se întristeze de podoabe, / cum aleșii harului, firesc / adorind bătrînele silabe.

Poet interesant, lui Ion Davideanu îi rămîne să-și domine o juvenilă, însă, febricitare a imaginației (vezi și poemul intitulat **Tîrg**) experiența poeziei sale putindu-se împlini folositor, prin cultură.

2. Delicat confesiv, cu unele elanuri spre reflexivitate, lirismul Marianei Bojan, desprins ori nu de modele (altminteri divulgate cu franchețe : Leonid Dimov, M. R. Paraschivescu, prin intermediul cărora sînt receptați deopotrivă Ion Barbu și Tudor Arghezi) este întreținut dintr-un principiu constructiv, plastic. Poemele volumului său de debut, **Elegie pentru ultimul cîine** (Ed. Dacia, 1977) sînt „compoziții" în care domină reprezentările cromatice, în general lipsite de vitalitate, dar nu și de un palpit epigramatic : „Iscoadă prin miezul de trandafir, / Gîndește cu năduf viermele / Ametit de săgeata aromei . . . / Oare nu sînt rodul / Unei viori vestite ?" **(Prin miezul de trandafir),** manierist, scos din prefacerea prețios-livrescă a cuvintelor și mai ales dintr-o dispoziție pentru joc și feerie. În universul liric al poetei intră cu inlesnire pădurile, iarba, fluturii, mieii, greierii (dar și : bîlciul, diorama, Carnavalul – majuscula aparține Marianei Bojan), se fac auzite „strigăte de miere", visele se petrec în „cînguri purpurii", în parcuri se zăresc „fete / Ca albine pe-o cană cu zmeură"

Mariana Bojan este în **Elegie pentru ultimul cîine** o imagistă lipsită de frenezie (cromatismul lexical, violent uneori, este căutat, de împrumut, fără suport temperamental evident, vocația ei rămîne pentru moment tabloul cu deschidere către fantastic : „Poemele căzute-n prund / Le vor tăvăli în van / Către papagali de lemn / Vinturile de catran / / Noapte vine către mal / Pe picioare aurite / Parcă-s fetele mințite / La cetiri de carnaval" **(Poamele căzute-n prund),** stilizat cu finețe, cu unele fulgurații vizionare comune artei folclorice.

LUCIAN ALEXIU

• 1. Ion Davideanu, **Gravuri,** Ed. Facla, 1977 ; 2. Mariana Bojan, **Elegie pentru ultimul cîine,** Ed. Dacia, 1977.

lecturi

Nicolae Dragoș

CU INIMA CURATĂ

Ed. Eminescu, 1977

Poezia lui **NICOLAE DRAGOȘ** se constituie nu ca succedaneu al realității, ci ca spațiu deschis, în care sînt reluate teme și motive tradiționale, dovadă a unei continuități ce depășește intermitențele Istoriei și, deopotrivă, pledoarie în favoarea ei. Continuitate în spirit și, implicit, în modul specific de abordare a realității : relația pe care Poetul o stabilește cu Lumea susține integrarea lui în dinamica realului. Se lărgește deci considerabil registrul de manifestare a „menirii" sale, aceasta însemnînd, mai întîi de toate, o angajare responsabilă : **„Adună-ți din urechea vremii / Vorbele / Și du-le către / Rădăcina faptelor lor / Acolo unde se contopesc / Cu singele / Din care s-au născut, / Cu sentimentele din care-și / Smulg neîncetat / Acel teribil oxigen al existenței". (Și fii !).** Poetul nu este spectator la Istorie și nici cîntărețul detașat al eroilor ei. Viața planetei îl atrage în viitoarea schimbărilor cu o forță ce depășește ispita „cuvintelor mari". El caută și se caută, explorează cu egală pasiune Trecutul și Prezentul, pentru a le supune „legilor refuzate conjuncturii", legi pe care numai Poetul este menit să le înțeleagă. Să le deslușească trăindu-le : **„Pentru glasul focului trebuie vreme / Tu însuți să porți o flacără-adîncă / Să-i amîi drumul spre ziua-ndelung, / ca-ndelung cînd ajunge la zi, să lumine". (Lîngă flacăra poemului).**

Cu recentul său volum de versuri, Nicolae Dragoș se înscrie printre acei poeți contemporani pentru care creația patriotică reprezintă un prilej de revenire și refacere a unor drumuri deja parcurse ,fără a avea sentimentul reluării inutile. Dimpotrivă, aceasta constituie expresia conștiinței că propria devenire se leagă de tot ceea ce precede actul său creator : **„Așa se naște începutul / Ca pajeră a altei vieți / Plătindu-ți în lungi ani tributul / Spre nori zidind, supus, săgeți / Și căutînd în lut trecutul". (Cu taine, lutul).** Opțiunea îl face pe poet participant la Istorie cu sentimentul unei depline comuniuni : **„Istoria, un drum de nume proprii — / În spațiul lor fără sfîrșit ne naștem". / Și le purtăm drept aripi nevăzute / De cutezanță peste mit și veacuri. (Munți).** Deslușim aici coborîrea (promisă !) la rădăcina faptelor", acolo unde Poezia se apropie cel mai mult de uman, ieșită de sub tirania luxuriei metaforelor : „. . . știm că **o inimă vie de om / Face mai mult ca o mie de cuvinte fără inimă / Ca o metaforă încărcată cu polenul subtilităților" (Din viitor).** Cunoașterea avansează astfel pe un teren în permanență activat de neliniștea căutării trecute, dincolo de poleiala verbului ; poemele se nasc, în opinia lui Nicolae Dragoș, „sub cuvinte". în evenimentele mărunte. aparent anodine, ce compun la un loc Trecutul și Prezentul, Istoria adică, în unitatea lor. Este unitatea Faptei, temeiul „stării de continuitate" prin intermediul căreia Poetul are revelația adevăratei poezii. Sensurile ei sînt sensurile realității înseși trăite și gîndite „altfel" : **„Țara este vremea fără margini / Țara sîntem Noi, Țara cu / Razele-n eternele-i imagini / Țara sîntem Noi, Țara ești tu" ! (Efigie) ; „. . . Ca să îmbrace omul / În tainică văpaie / Bogatul rod, semințel / Pentru vecii vestindu-l / Doi sori există-n țară / Și unul e Partidul". (Eternul soare).**

Tonul poemelor lui Nicolae Dragoș, cînd virulent (ca în ciclul **Manifeste**), cînd plin de candoare, este acela pe care chiar neliniștea sa existențială îl impune. Odată cucerite, semnificațiile realului trec din planul cunoașterii comune în cel al experienței poetice. „Cu inima curată", poetul le impune împărtășindu-le în versuri simple, din care lipsește ostentația originalității căutate. Ele reprezintă rodul unei nedezmințite încrederi în virtuțile poetice ale realității asimilate în deplinătatea efervescenței ei creatoare : **„Taie adînc în carnea moale / Ori aspră a cuvintelor / Cum ai tăia în pepenele verii / Cum ai tăia în cremene un țipăt / Și dacă afli acolo sînge, / Și viață afli, și credință / Atunci învăluie-te-n ele / Ca-n frunzele pădurii plînse / Sub disperarea ramurilor sterpe / Și fii pădure care plînge / Și fii izvorul care cîntă / Neliniștea și adevărul"**

MARIAN ODANGIU

Valeriu Armeanu

ODIHNA LACRIMII

Ed. Scrisul românesc, 1977

Pentru un neavizat, volumul lui VALERIU ARMEANU ar părea un divertisment. Pentru un receptiv, versul autorului este un decent act poetic supus unei efuziuni artistice instinctive. Cartea este un lung poem de intimă respirație, structurat de XXXVI suite lirice. Versul liber se mulează plastic mișcării interioare pe care o exprimă. Poetul se limitează la expresia propriei sale trăiri pe care o decantează și o împinge cursiv spre sublimare, fără ca semnificația să depășească perimetrul personal.

E simbolic în evocare, pictural în descriere și eliptic în expresie : „Trec / prin aer / focuri ce curg / prapurele de miere / al nopții. / Cîntă pe vreascuri / lumina, / o-nviere de pînze / se clatină / peste maluri" **(XX). Imagistica are un spectru delimitat teluric și se vrea regăsită într-o matrice cît mai potrivit pastelată. Asociațiile paradoxale, nepreväzute, transcrise lapidar, din registrul pulsației reflexive, dau inventivitate momentului poetic :** „Atîți spori / ascunde albușul / unei dimineți, /și vîntul / e un îndemn / și-atîta bună-credință. / Ploaie, / sub coaja cireșului / îți fulgerau oasele, / îți adunai ranele ; / atîtea păduri se mișcau într-un tîlc / pe care / copitele bivolilor / le țineau / în asfințit". **(VI). Inflexiuni ușor contemplative, dominate de imagini translucide, se circumscriu voluntar unui spațiu închis, campestru. O tristețe prelungită, cu încercări de depășire a crizei, prin simplă limpezire în elementele naturii :** „Am zidit-o pe Ana / cum ai zidi / în ghioc / o adiere de vînt, / Apoi am ieșit în cîmp / să văd cum / spală ploaia / somn de fulgere / sub cireș". **(XXII). Sau :** „Voi încuviința / ca ranele mele / să se pîrguie / în alai / ori în această / prisacă de var. / unde șopîrla / își biruie somnul". **(XXXIII).**

Sufletul pare defrișat de umbra grea, forestieră, a unei iubiri consumate dar încă persuasivă. Femeia, totuși, rămîne un laitmotiv al subtextului poeziei sale : „Ce țurțuri / au crescut la streașină / după ce vîntul / mi-a umblat prin cămări ? / Cu plînsu' am udat / picioarele tale / și-această iarbă / care ne spală de moarte . . .". **(XXXI). Sau :** „N-am să uit / trupul tău cum se mișca / în lastră, / nici palmele jucînd / pe coama cailor / năduși(i". **(XXI).**

Mai menționăm prezența în volum a șapte poezii din ciclul „Cîntec". Aici, versurile au o altă turnură, atît ca prozodie cît și ca diapazon liric. Se evocă figuri istorice : Ion Vodă cel Viteaz, Gheorghe Doja, Nicolae Bălcescu. Cităm din „Frescă" : „Saua vorbii cade-n simburi / iară peana cade dulce. / Ce-ar fi un popor as zice / Fără slova lui Neculce" ?

Departe de a fi o experiență estetică, poezia lui Valeriu Armeanu (liniară, dealtfel, pe tot parcursul ei) are valențe artistice nu înfuzate de semne exterioare, ci de potența lăuntrică a încantației pe care o celebrează sincer.

AUREL CHERLEA

LAUS POESIAE

—ESEU—

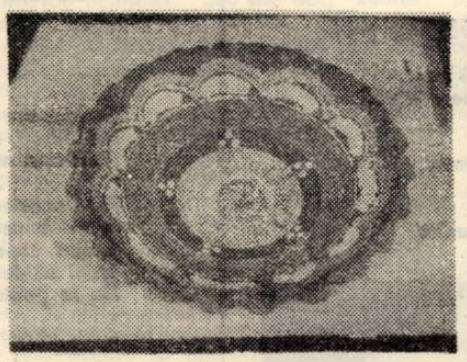

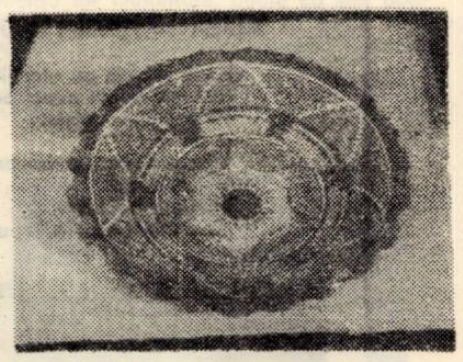

In nobilul efort săvîrşit de-a lungul istoriei, întru cîştigarea unui plasament favorabil, a unui statut ontologic aparte în univers, omul dintotdeauna avea să cunoască deopotrivă satisfacţia şi bucuria afirmării de sine prin muncă, prin creaţie — materială şi spirituală — dar şi confruntarea, de atîtea ori dramatică, cu propriile-i slăbiciuni şi temeri, cu momentele chinuitoare de incertitudine, cu cedările sale. Şi, dintre toate, spaima în faţa faptului extincţiunii, sentimentul ireparabilului provocat de gîndul dispersiunii, scufundării în dezordinea inconceptibilă din care abia ieşise par să fi fost trăite la început cu o violenţă deosebită. Să ne aducem aminte de deznădejdea care-l cuprinde pe Ghilgameş cînd descoperă moartea, de lacrimile fierbinţi pe care le varsă la primirea ştirii dispariţiei prietenului său Enkidu. Pentru ca, apoi, grav marcat de obsesia aceasta terorizantă, să pornească în căutarea nemuririi, a izvorului vieţii veşnice.

Spaima de moarte, frica de a fi înghiţiţi de neant, căreia se cuvine să-i asociem imediat trăirile-efect, trăirile-consecinţă : efortul de-a anihila şi a anula imperialismul morţii, strădania de a se elibera de tenebrele din afară şi dinlăntru, năzuinţa de eliminare a dezordinii din lume, de stabilire a ordinii raţionale în univers, dorinţa de a scăpa de singurătate apoi, iar, cu vremea, sentimente mai evoluate — de la neliniştea în faţa timpului care macină totul, de la primejdia de a fi absorbiţi de uitare şi dorul de nemurire, la aspiraţia statornică spre universalitate, spre desăvîrşire şi pînă la nevoia irepresibilă a insului contemporan de a-şi exercita „simţul cel mai intens" pe care-l posedă, cel al „eternităţii" (Camus, **Caiete**).

Sînt trăiri în faţa cărora omul va fi încercat să găsească o cale de a ieşi din impas, să afle o soluţie, o şansă de a învinge. Perpetuarea speţei a fost, fără îndoială, prima stavilă pe care vulnerabilul om primitiv a ridicat-o în faţa haosului. Cea de a doua : cultura, materială şi spirituală.

Cultura, astfel concepută, lucrează în suflete şi în cugete, rafinează, îngrădeşte pornirile individualiste, integrează în societate, solidarizează întru idee, face omul mai bun şi mai pur, capabil să proclame în mod dezinteresat adevărul, binele şi frumosul, eliberează de spaime, temeri şi indiferenţă, modelează conştiinţele peste veacuri, depune mărturie asupra grandorii omului în univers, impregnează de sentimentul eternităţii, al perpetuării în sfera valorilor veşnice.

Poeziei se cuvine să-i recunoaştem un loc de frunte în această lucrare. Şi aici, perfecţiunea umană realizată-n accidente fericite — geniile poeziei — învinge, abolește spaima de moarte şi uitare. Precum David, cîntînd cu harfa înaintea lui Saul, alungă duhurile rele care, în accesele acestuia de nebunie riscă să-i tulbure minţile, Orfeu, cu lira liniştind fiarele sălbatice întăritate şi domolind valurile ameninţătoare ale mării, aşa şi poetul îmblînzeşte, toarnă ordine în fire, în lume deschide o acoladă spre bucuriile vieţii. Melosul, poezia, cu alte cuvinte, e un mod de menţinere a ordinei în lume, de instaurare a logosului în univers ; prejudicierea muzicii, vicierea ori renunţarea la poezie destupă vranele subconştientului, tenebrele ameninţînd să altereze lumina, să frîngă echilibrul minţii. De aceea, scriind, poetul familiarizează cu esenţele, învaţă puritatea, inoculînd virusul fericirii şi al dăinuirii în timp. Fiecare poem adevărat deschide o pîrtie într-o porţiune a lumii ameninţate de rutină, de inerţie şi indiferenţă, atinge, revigorind, fondul nostru moral şi-l reactivează pe cel meta-fizic, contactul de durată cu poezia deschizînd în ins, cum bine s-a spus, organul poeziei.

O definiţie a acesteia acum e greu de găsit şi s-ar dovedi o încercare vecină cu hazardul. Cu precizie nu ştie nimeni ce-i poezia, ştim ce nu e. Mai ales ce nu e poezia modernă : antiepică, antidigresivă — densă şi eficace, pliată anume crizei de timp a cititorului de azi —, recuzînd retorismul, didacticismul de orice nuanţă... O aproximare asimptotică însă a formulei sale moderne, cît şi a substanţei sale perplexe şi inefabile, e de tentat. Şi asta cu atît mai abitir cu cît în trecerea de la poetica clasică la cea modernă deplasarea gustului estetic — deplasare ce a făcut ca zone întregi din corpul poeziei clasice să nu mai prezinte astăzi interes — avea să provoace nedumerirea, ca să nu zic dezaprobarea multora. Pentru cei mai mulţi, şi în chip profund eronat, poezia modernă ar echivala cu abdicarea de la normele prozodiei clasice. Obsedaţii de prozodie, iubitori şi degustători de versificaţie corectă, văd defecte ori de cîte ori lovirea a două cuvinte în finalurile versurilor nu produce o rimă. Nimic mai fals, bineînţeles, modernitatea fiind aici de substanţă iar nu de formă.

Explicaţia trebuie căutată la rădăcină : **baza pe care stă poezia modernă e alta : altul e modul de viaţă, alta sensibilitatea, gustul estetic — altul.** Deplasarea de accent s-a produs, trecerea e de la „stabilitate" la „mişcare" (Paul Hazard, **Criza conştiinţei europene),** de la seninătatea şi armonia spiritului clasic, ostil, în principiu, oricăror scufundări în zonele sale obscure, la sufletul neliniştit, contorsionat, îmbibat de toate otrăvurile conştiinţei moderne. La o privire mai atentă, constaţi chiar că pînă şi viaţa biologică a clasicilor era mai stabilizată. În planul poeticii, mecanica convenţională a poeziei clasice (sintaxa clasică, prozodia clasică), poezie ce răspundea unor exigenţe, unui regim de viaţă anume, procurînd o emoţie ordonată, strecurată prin filtrele inteligenţei, se dovedeşte perimată, în raport cu sensibilitatea modernă — nestatică prin definiţie, cu ritmul de viaţă tensionat, stresant chiar (eul liric avînd o structură adesea discontinuă şi nu o dată contradictorie) şi, bineînţeles, nu în ultimul rînd, cu spiritul critic, cu luciditatea modernilor.

Sporul este, în mod acuzat, de luciditate, de concepere conştientă a viziunii, a spaţiului poetic, în toate articulaţiile sale, indiferent de regimul prozodic, care poate rămîne clasic. (Şi e dovedită luciditatea cu care un Dante, un Poe, un Baudelaire îşi controlează creaţia). În acest sens, la moderni, conştiinţa poeziei — şi accentuez : conştiinţa poeziei şi nu doar cunoaşterea unor norme prozodice, a unor reţete stilistice în conformitate cu care se exersează talentul — devansează poezia. Poetul îşi cunoaşte universul pe măsură ce şi-l inventă. Şi-l inventă pe măsură ce şi-l premerge. Şi-l premerge în liniile esenţiale...

Noua formulă de poezie e deductibilă şi ea, analitic, pe un număr de cazuri : Baudelaire, Rimbaud, Mallarmé etc. : **poezia e, înainte de toate, viziune, cosmos poetic, între şi spre ale cărui linii de forţă gravitează toată substanţa, stările de spirit, trăirile eului liric, de preferinţă agravate, intrate în criză şi văzute în ordinea infinitului. Liniile de forţă menite să centreze, să lege viziunea, se constituie, desigur, în actu, poezia fiind un fenomen de persistenţă : obsesiile artistului revin permanent, se amplifică, se completează, coagulînd în cele din urmă în citeva teme fundamentale. Teme ce devin determinaţiile interioare ale mythosului imaginat, ale unui concept chiar, cu sensuri estetice, gnoseologice profunde** („Hiperboreea", „Necuvintele", „Ptolemeu" şi „România" la Nichita Stănescu, „Valea Plîngerii", „Cel pierdut" şi „Cîmpia Eternă" la George Alboiu, „Manimazos" la Ion Gheorghe, „Pustia" la Ioan Alexandru, „Ieronim" la Ileana Mălăncioiu, ca să numesc citeva la poeţii tineri). Mithos gîndit, după caz, ca ecran de proiecţie a cazurilor de adevăr — adevăr din om, ca diagramă a bucuriilor şi aspiraţiilor omeneşti, ca organism imens prin care circulă — structurată în motive fundamentale — esenţa umană decantată şi eliberată de notele ei accidentale.

Opţiunea pentru o asemenea formulă de poezie nu e nici ea, firească, fără pricină, cauzele sînt multe ; semnalam altundeva una posibilă dintre ele. Cu scriitorul modern ne aflăm într-o situaţie particulară : experienţa de idei îi depăşeşte experienţa de viaţă. Regăsirea umană e pe plan meta-fizic, în gînd şi-n continuitatea gîndurilor. Pentru el, conceperea unui cosmos poetic coerent — sustras ingerinţelor temporalului, circumstanţialului — în care se petrece avatarul personajului liric, nu e pură evaziune, răspunde nevoii lăuntrice de cunoaştere, de întregire, de completare, unei sete de ordine, de prefacere necontenită a haosului în kosmos, lumea plăsmuirii sale tinzînd să simplifice — esenţializeze — şi desăvîrşească lumea reală, cu multiplicitatea ei atît de bogată. Trăind în imanent, lîngă mine şi lîngă tine, poetul face retroversiune în plan absolut, în planul poeziei.

O percepţie proaspătă, o facultate a mirării nealterată, o sensibilitate acută, un gust estetic format îi fac cu putinţă o receptare particulară a lumii, o nouă „lectură", cum s-a spus (Nicolae Balotă : **Introducere în opera lui Al. Philippide**). Revelînd latura ascunsă a fenomenelor şi anulînd semnificaţia lor obişnuită, surprinzînd cu uimire relaţii inedite, corespondenţe invizibile între acestea şi comunicîndu-le cu înfiorare, descoperind şi preluînd esenţa iar nu întîmplătorul, durabilul din vremelnic, şi traversînd emoţia acestor descoperiri la intensităţi maximale, trezind „predispoziţia ceremonială" şi iniţiind deci în ordinea ezoterică a universului (George Călinescu : **Curs de poezie**), poetul realizează substanţa inefabilă a poeziei — lirismul pur, absolut.

Şi aici e de subliniat avantajul poeziei moderne : integrînd infinitatea de trăiri indicibile ale sufletului omenesc în actul de redescoperire a lumii — trăiri convertite într-o imagine, într-o metaforă, într-o viziune — **în interrelaţiile cosmosului poetic conturat, în cîmpul său gravitaţional. fiecare din ele se încarcă de o misteriozitate intraductibilă, specifică universului poetic respectiv, fiind luminată totodată de analogii, primind noi semnificaţii * şi, prin urmare, un alt certificat de naştere, constituindu-se în elemente, în secvenţe, în ansambluri ale acelei viziuni asupra lumii.**

Unghiul din care poetul citeşte lumea, trebuie adăugat imediat, e specific : artistul se plasează în „punctul de inserţie al temporalului cu atemporalul" (T. S. Eliot) ; **de aici iluzia atemporalului, fără ca ruperea cordonului de legătură cu pămîntul prin care se realizează continuu o împrospătare a poeziei cu singe animal să aibă loc** — ceea ce ar constitui un semn de îngustime, fără doar şi poate —, **şi cea a temporalului, fără o identificare a acestuia cu materia perisabilă a circumstanţialului facil, a faptului cotidian nesemnificativ, în perspectiva secolelor accentele de strictă actualitate pierzînd din viabilitate.**

Pe linie de conţinut, realitatea îl urmăreşte pe poet necontenit, făcîndu-i inutilă orice tendinţă de evaziune, zvonul asurzitor al vieţii însoţindu-l în permanenţă — oricît s-ar afunda în lumea plăsmuită a formelor sale —, inclusiv în momentele de emoţie impersonală. De la bucuriile elementare, de la aroma fructelor din fereastră, în zile de toamnă tîrzie, de la mirosul de pîine caldă, luată direct de pe vatră, ori damful rachiului îngălbenit pe doască şi pînă la stările de spirit (doruri, nostalgii, aşteptări omeneşti, regrete, spaime, întrebări, obsesii) ce-i populează spaţiul poetic, nimic nu absentează din poezie. Simptomele veacului apoi se infiltrează, conştient ori inconştient, în sufletul poetului şi, deci, şi în poezie. Abstractizarea continuă a noţiunilor, bunăoară, logicizarea excesivă a gîndirii, explicaţia devenită exclusiv cauzală — sînt factori ce atentează perpetuu la integritatea limbajului poezesc. Virtualităţile estetice ale limbii au scăzut în comunicarea curentă, elementul melodic e în descreştere, fără tăria unei iscodiri lăuntrice, a unei autoscrutări lucide omul riscă să dispară în spatele diagramelor şi ecuaţiilor. Reintoarcerea simbolică la Ptolemeu, propusă de Nichita Stănescu (**Laus Ptolemaei**), echivalează cu retrocedarea umanului, cu reabilitarea omului viu, concret, apt de compasiune umană, cu „revenirea" la starea de copilărie, la aptitudinea de a şti să te miri, la poezie.

În planul substanţei poeziei e atinsă întreaga claviatură a sufletului nostru contemporan. Sentimentele şi gîndurile inculcate în materia imponderabilă a versurilor — fie că se cheamă obsesia purităţii, sentimentul de dragoste şi nevoia de dragoste, tensiunea gnoseologică permanentă, cultul şi pathosul muncii creatoare, venerarea martirilor şi eroilor neamului, aşezaţi la temelia fiinţei noastre morale, sentimentul de solidaritate, cel de sacrificiu, starea de înfiorare în faţa faptului ireparabil al stingerii etc. —, **trebuie remarcat, sînt preponderent echilibrate, apolinizate, în congruenţă cu spiritul rector al acestui popor, prin excelenţă liric, cel din „Mioriţa", din „Meşterul Manole", din întreaga noastră poezie populară de dor şi de jale, ori din poezia cultă de mai tîrziu. Stridenţele, alunecările în exces, paroxismul necontrolat, vocaţia anarhiei sînt, aşa cum s-a spus** (Al. Philippide : **Despre poezia română dintre 1920 şi 1940,** în **Puncte cardinale europene** ; Nicolae Balotă : **Viitorul literaturii,** în **Umanităţi**), **atît sub raport stilistic, cît şi al fondului, străine spiritului poeziei româneşti dintotdeauna.**

Sentimente, trăiri apolinizate, prin urmare, în poezie, alături de care merită subliniat, în mod deosebit, efortul unui George Alboiu („Cîmpia Eternă"), Ion Gheorghe („Manimazos"), Ioan Alexandru (toposul transilvan), Nichita Stănescu („România") ş.a. de completare a unor pagini albe din filele mitologiei naţionale...

Cît priveşte regimul prozodic al liricii moderne, precizam, poate rămîne cel clasic ; esenţială acum fiind viziunea, spaţiul poetic conturat în detaliu, realizabil mai degrabă la nivelul cărţii (sau chiar al mai multor cărţi) decît la cel al unei singure bucăţi, încorporabile ea însăşi unei imagini de amploare. O deplasare de accent s-a produs totuşi şi aici. Şi lucrurile par să fi fost puse la punct. Sau cel puţin aşa cred. Comentînd citeva teze ale poeticii philippidiene, referitoare la prozodie, Nicolae Balotă notează fără putinţă de replică : **elementul prozodic fundamental este ritmul, acesta căzînd sub incidenţa memoriei, amintirea reţinîndu-l înainte de orice din poem, cum precizase şi Edgar Allan Poe în „Filosofia compoziţiei". Ritmul — spre deosebire de rimă care „dă culoare", e „un element plasticizant" şi „de surpriză" şi a cărei renunţare „nu lezează esenţa poeziei"** (Nicolae Balotă : **Introducere în opera lui Al. Philippide**) — **este „elementul de continuitate", ţine de esenţa liricii înseşi...**

ION ANGHEL

(Continuare în pag 5)

*) **De unde şi polisemia funciară liricii moderne.**

carte străină

Mazo De La Roche

CLANUL WHITEOAK

După romanele **Mary Wakefield** şi **Jalna,** iată că acum, în colecţia Globus, a editurii Univers, apare, în traducerea plină de savoare a Lianei Dobrescu, **Clanul Whiteoak,** roman ce desăvîrşeşte trilogia scriitorului canadian, Mazo De La Roche.

Carte, mai ales a tînărului Finch, urmărindu-i destinul, chinurile desăvîrşirii sale, mereu antagonismul dintre acesta — tînăr cu înclinaţii muzicale, de artist dramatic — şi propriul său clan, carte deci a formării, — bildungsroman — este, în acelaşi timp şi o incursiune romanescă în destinul ciudatei familii căreia îi aparţine, familie ciudată mai ales, prin conservatorismul exacerbat al membrilor ei. Fermentul descompunerii familiei pare a fi — pe lîngă lenta măcinare a timpului, tînărul Finch (al cărui comportament, încă nediferenţiat, încă neconştientizat, alunecă pe liniile de forţă ale unor impulsuri care sînt ale vîrstei ; prietenie aprinsă, iubire oscilatorie, spirit camaraderesc dar şi puritate, nevoie de ataşament, mai ales de înţelegere, într-un cuvînt, eroul nostru are toate calităţile şi defectele propriei sale vîrste adolescentine). Clanul însă şi în aceste condiţii acţionează ca un organism care se apără cu vigoare, ca un magnet, rătăciţii sînt readuşi la Jalna, celebra mitica proprietate, toţi, toată familia, în jurul numai puţin miticei bunici centenare.

Destine trasate ferm, personaje memorabile, arta prozatorului, deplin matură, le decupează ferm, le impune : din nou instabilul, rătăcitorul Finch; Renny, cinstitul, conservatorul, echilibratul fermier prin care proprietatea mai poate fi ţinută pe picioare ; Eden, evadînd şi revenind la Jalna pentru a o porni din nou, poet neimpus, contradictoriu şi superior ironic ; Wake, micuţul fragilul copil, într-un neastîmpăr continuu al curiozităţii ; explozia de vitalitate feminină care este Minny Ware, materie în mişcare, expansiune nestăvilită, ca viaţa însăşi ; şi ceilalţi toţi, unchi, mătuşi, personalul auxiliar — şi peste toţi, pînă în ultima clipă, spirit şi raţiune a existenţei acestei familii, mitica bunică şi străbunică centenară, Whiteoak, figura pitorească, cu manii şi papagal aproape tot atît de bătrîn ca şi ea, autoritară şi tiranică, capricioasă pe banii ei şi, în cel mai clasic stil englezesc, plină de umor. Aşa că nu e de mirare că banii ei îi va moşteni tocmai cel mai disprefuit membru al familiei, Finch, cu alte cuvinte omul care contrazice în cel mai înalt grad spiritul conservator al clanului.

Dar cartea trebuie citită pentru farmecul ei particular, rîndurile de mai sus fiind doar o invitaţie la lectură.

I. D. TEODORESCU

Dinu Ianculescu

GEORGE ENESCU

Cinci frunze pling ! Căci işi pierdură ramul.
Il caută pe corzile viorii
pină tirziu cind vin privighetorii
din pribegii să-şi regăsească neamul.

S-aud atunci cum pipăie uşorii,
Stilpii inalţi ce le ţinură hramul.
Ar vrea pe-un vint să mai atingă geamul
pădurii şi să-i suie căpriorii.

Asupră-le o creangă aplecată
Arcuş se face, fragedă aripă.
In ceruri e privelişte şi-n toată

cuprinderea. Şi aerul in pripă
mai dă cu ele arborilor roată,
in apă le impraştie. Şi ţipă.

DOMN AL MOLDOVEI

Domn al Moldovei intre toţi intiiul,
fiu al acestor plaiuri şi părinte,
te văd la Putna-n aerul fierbinte
cind noaptea ceru-şi scutură lămiiul,

cum treci uşor asupra de morminte
şi Dunărea iţi biruie călciiul
crengi tot mai multe, Crişurile, Jiul
şi marea cu pădurile ei sfinte.

Privesc apoi cum zorile te-alungă
lingă viteji cu trupul cit o ţară.
Bat clopote şi toaca bate-n dungă.

Iar un strămoş care-a rămas pe-afară
se bucură că holda-i grea şi lungă
şi-i linişte pe prispă şi-n cămară.

RONDEL

Sint rege şi deopotrivă sclav,
o flacără şi apa care-o stinge,
acelaşi cuget biruit invinge
intr-altă luptă, cugetul bolnav.

Mă las cuprins de vremea ce mă ninge
şi o cuprind cu tot ce-n mine-i brav.
Sint rege şi deopotrivă sclav,
o flacără şi apa care-o stinge.

Unul şi altul, sunetul concav
şi cel convex al lunii imi atinge
peretele din mijloc de cel grav
şi cel inalt – armurile meninge.

Sint rege şi deopotrivă sclav.

Ana Pop Sîrbu

ZILELE

Zilele lucesc singuratice
din orga vintului se trezeşte tăcerea

timpla cuvintelor e in prigoană
singele arde in firele ierbii

măduva suavă se-apleacă spre fruct
exodul ochiului

printre farurile nopţii
speranţa alunecă...

CĂLĂTOR, CĂLĂTOR...

Cind voi fi călătoare
in nopţile vechi

vor mai fi aripi de ceaţă
flori – pline de amurg

cind voi fi călătoare
lunecind pe o apă uitată

naşterea mea
aripă de pădure

numai ochiul de noapte
călător, călător...

ROZA SĂPATĂ PE UMERII MEI

Roză săpată pe umerii mei
Planind ca un punct pe o stincă
Pe braţele numelui
o firidă
Interiorul unui soare amar
Şi noi tăind
Mareea din fruct
Se clatină cimpia lucrurilor.

Edith Jaksa

MAMA

Două bucăţi de pămint :
Tu şi eu,
Şi pe-amindouă
Ne-mpleteşte o rază.
Prima dată, pămintul tău
A-nflorit ;
Apoi al meu,
De parcă frămintăm piine.
Două bucăţi de pămint
Fără umbră,
Ţinindu-se de mină !

ŢARM

Inchid ochii,
Şi, sub pleoape,
Nu se mai zbate marea.
Flux şi reflux,
Albastru care se sparge de ţărm.
Am rămas singură cu nisipul,
Praf de corali
Inneacă depărtarea.
Inchid ochii
Pentru albastrul care se sparge
De ţărm !

SIMETRIE

Fiecare are nevoie de prieteni,
De ierburi, copaci, flori, copii,
Fără asta nu se poate trăi !
. . . .
Fără acestea greu se poate trăi,
Toată lumea are nevoie de prieteni,
Ierburi, copaci, flori, copii
Altfel să devii sau să rămii om
Nu se poate.

DRAGOSTE

In pahar de cristal
Se toarnă ginduri pure,
Singe de catifea
Curge
E o luptă mută
Pentru a iubi.

Versiunea românească de :

DAMIAN URECHE

---

sadoveniana

„SE STÎNSE VEDERII..."

Atributul substanţial poate fi exprimat, în limba română, nu numai prin acuzativ cu prepoziţie („Drumul cu plopi"), ci şi prin dativ. Citim, la Eminescu, în postuma Horia, închinată Crăişorului din Apuseni, cum l-a numit, cîndva, Rebreanu : „Atunci luna iese norilor regină". Aşezat înaintea determinatului său (regină), atributul în dativ (norilor) se învecinează, acum, cu predicatul iese, părînd, la prima vedere, complement indirect al acestuia, construit, cum de atîtea ori se întîmplă, cu cazul dativ. Intretăierea — fie şi numai pentru o clipă — a celor două valori sintactice, chiar dacă este urmată, o dată cu lectura integrală a versului, de delimitarea lor precisă, constituie — pentru cititorul deprins cu suplele trimiteri asociative ale Poeziei — un prilej de uimire şi desfătare. Descoperind virtuţile stilistice ale acestei specii de atribut, Eminescu reţine construcţia, utilizînd-o în diferite locuri ale operei sale. Astfel, plutind pe undele lacului, lebedele sînt „oaspeţi liniştii" ; „vameş vieţii" determină, ca epitet apoziţional, somnul ; Mureşan — autorul poemului Un răsunet („Deşteaptă-te române...") — este numit, în partea I din Epigonii, „Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet".

Mai interesantă, încă mi se pare posibilitatea de care dispune limbajul poetic românesc de a construi cu dativul verbe însoţite, de obicei, de construcţii prepoziţionale. Expresii specifice limbii populare — stai locului, aşterne-te drumului — au un randament stilistic superior corespondentelor stai pe loc, aşterne-te la drum. Pornind de la asemenea m..dele folclorice, Eminescu creează îmbinări de o neasemuită densitate : „Stelele-n cer / Deasupra mărilor / Ard depărtărilor / Pînă ce pier". Evident, construcţia realizată de poet se suprapune, logic, celei uzuale (Ard în depărtare".) Observînd, din fugă, preferinţa pentru pluralul poetic (depărtărilor), subliniez că, exprimînd raportul spaţial cu ajutorul dativului, Eminescu obţine o formulă sintactică mai concisă şi mai strînsă, capacitată cu resurse expresive inedite. Dativul este, între altele, cazul interesului — sintaxa latină distinge un dativus commodi — aşa încît, în versurile citate, „depărtările" sînt personificate. Arderea — adică : strălucirea — aştrilor încetează de a mai fi un act cosmic, rece şi gratuit, dobîndind, dimpotrivă, direcţie, sens, finalitate. Fenomenul atinge acum afectiv depărtările, ca pe nişte fiinţe vii, căci stelele „ard" în interesul lor, al depărtărilor, pentru ele. Se rînduiesc, deopotrivă, aci : „Apare luna mare cîmpiilor azure" (să se remarce expresia cîmpiile azure, denumind, metaforic, „cerul" şi întrebuinţarea adjectivală — azur, azură — a substantivului neutru azur) : „Lucească cer senin / Eternelor ape".

Iată, acum, la Sadoveanu una din descrierile ciocîrliei : „Cu cît urca mai sus paserea în tremur, cu atît i se mlădia mai dulce cîntecul. Apoi deodată parcă trecu în altă lume ; un tremur du'ce de sunete venea pînă jos ; zborul i se făcu subţire, parcă urca drept în sus, o linie, un punct ; şi deodată se stinse vederii. Ciripitu-i de strună subţirică tot venea însă pe pămînt ca o rouă de sunete fine" (VI 174-175). De data aceasta ne aflăm în faţa unei triple opţiuni sinonimice : la nivelul sintactic, Sadoveanu preferă, din motivele arătate mai sus, construcţia cu dativul (vederii) celei prepoziţionale (din vedere). Acum este vorba, însă, de un dativus incommodi, căci privirea este păgubită de „stingerea", în slăvi, a ciocîrliei. (În schimb, raza stelei eminesciene „Luci vederii noastre" !). A doua opţiune se realizează la nivelul sunetelor, dîndu-se întîietate variantei popular-arhaice, cu î în poziţie nazală, a se stînge, familiară, de asemenea, lui Eminescu, mai ales „la rimă". În sfîrşit, verbului „neutru" a dispărea îi este preferată metafora stingerii, care adaugă conceptului, relativ rece, al „dispariţiei", nuanţa, puternic afectivă, a pierderii ... Alt text : „Jderul cel mititel ... rămase cu privirile aţintite, desluşind, în lumina amiezii, năluca jupîneţei. Repede o cunosc, repede i se stinse vederii" (XVIII 55). Un alt exemplu, ilustrînd aceeaşi alianţă sintactică între un verb şi un complement indirect în cazul dativ : „Tot ce căzuse morţii flori şi frunze, şi vietăţi nenumărate şi neştiute, toată podoaba altor ani, tresărea şi tremura în noapte" (VI 169).

Intr-un fragment din Olanda, Note de călătorie (1928), pregătindu-se cu bucurie să se întoarcă „spre codri, munţi şi ape" (IX 343), Sadoveanu îşi dă în vileag nostalgia plaiului românesc : „Acolo-i tot ce-a murit din mine şi din cei dinaintea mea. Mă voi amesteca şi eu, ca şi ei, frunzelor căzute, căci, fiecare neam avîndu-şi pecetea şi blăstămul, mă simt şi eu, ca şi alţii, înrădăcinat ca un arbore din acele păduri care încă durează" (IX 342). Construcţia sintetică Mă voi amesteca şi eu ... frunzelor căzute substituie, cu un sensibil spor de expresivitate, pe cea prepoziţională (Mă voi amesteca şi eu . cu frunzele căzute).

Citatele pe care le-am folosit în a doua parte a acestui articol învederează funcţia personificatoare a dativului. În comparaţie cu cele realizate prin acuzativ cu prepoziţie, construcţiile cu dativul sînt înzestrate, de fiecare dată, cu o remarcabilă densitate stilistică. Ele trimit gîndul la amănuntul că, etimologic, dativul este cazul „dăruirii". Arderea aştrilor stingerea nălucirii — „ofrande", închinate depărtărilor şi privirii . .

G. I. TOHĂNEANU

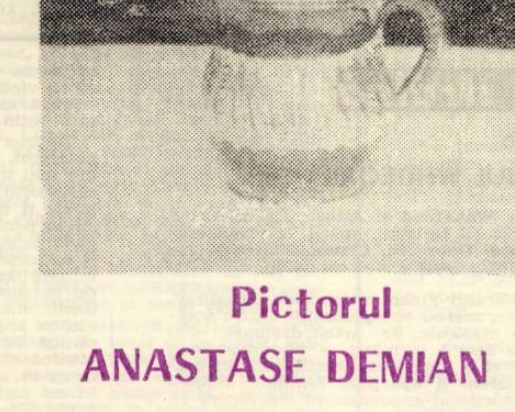

Pictorul ANASTASE DEMIAN

La 5 septembrie 1977 a încetat să mai bată inima pictorului ANASTASE DEMIAN, o inimă cu sentimente umanitariste şi generoase. Artistul a avut o fire şi un suflet în care au vibrat, în tot timpul vieţii sale, iubirea de oameni. Era ataşat mai ales de cei din mulţimea de rînd, de cei necăjiţi şi nevoiaşi. Era îndrăgostit îndeosebi de copii. Ca pictor le studiase, ani de-a rîndul, apucăturile lor infantile şi expresiile nevinovate. A şi realizat sute de portrete cu cei mici, dobîndind un renume pe plan naţional şi în străinătate ca reputat pictor al copiilor. A şi avut cîteva expoziţii personale, în care înfăţişase lumii tablouri şi portrete reprezentînd copii din diversele categorii sociale şi de pretutindeni, chiar şi din alte ţări, unde i s-a dus vestea ca bun şi excelent portretist, în special al celor mici.

Anastase Demian a ajuns să fie, pe parcursul vremii, un remarcabil făuritor de pictură monumentală. A realizat compoziţii şi tablouri de proporţii dimensionale în multe instituţii culturale şi istorice, ca de pildă la Cluj, Sighişoara, Sibiu şi la Timişoara. A fost mare maestru în reprezentarea de imagini şi scene în frescă, iar ornamentaţia pentru încadrarea acestora o făcea cu motive decorative executate în tempera. Tase Demian îşi formulase propria sa doctrină şi metodă artistică în pictarea scenică sau figurativă. El a fost iniţiatorul unei picturi lirice. Şi-a statornicit regulile propriilor sale metode şi maniere de a picta în urma unor lungi studii şi experienţe, cercetînd tot timpul pe unde umbla operele marilor maeştri de altădată şi ale celor din alte ţări. A făcut investigaţii de tehnică picturală şi mai cu seamă de ordin figurativ sau cromatic, reuşind să-şi desluşească liniile cardinale ale desenului şi coloritului său. Pictura sa, îndeosebi cea realizată în compoziţii de mari proporţii şi de panouri, reflectă o luminozitate, chiar mai clară decît a impresioniştilor. A reuşit să combine tonuri într-o simfonie cromatică, de culori armonioase, pe o gamă largă de nuanţe, deşi paleta sa o reducea la puţine culori de bază, dar prin amestec de viziune artistică izbutea să dea un efect uimitor. Figurile în pictura sa îmbrăcau uneori forme şi expresii profilate după sistemul artei bizantine, citeodată în chip oval, dar el s-a debarasat de tehnica rigidă a maeştrilor de altădată. Exemplu în această privinţă ni-l oferă pictura catedralei din metropola Banatului, pe care Demian a realizat-o în întregime, în afară de alte lucrări valoroase din regiunea timişană.

Anastase Demian şi-a făcut studiile primare şi secundare în Timişoara. Părinţii săi locuiau tot aici. După Unire, fiul lor a plecat să urmeze studii de pictură la Roma, apoi la Ravena în Italia şi pe urmă la Paris. În capitala Franţei l-am întîlnit, unde am format, prin anii 1923-1924, un nucleu restrîns şi amical de bănăţeni, împreună cu studentul Emil Petrovici, academicianul de mai tîrziu, şi cu reputatul portretist Adalbert Varga, fostul meu coleg din Timişoara. Pe Anastase Demian l-am întîlnit lucrînd în atelierele de pictură ale lui Georges Desvallières şi ale lui Maurice Denis, de reputaţie mondială. L-am mai văzut pe Demian şi în atelierele de sculptură ale prestigiosului şi talentatului Antoine Bourdelle. Am remarcat de pe atunci predilecţia şi talentul lui Tase Demian pentru realizarea de portrete de copii, avînd numeroase comenzi de la francezi în această privinţă. La începutul anului 1925 s-a întors în ţară fiind chemat să ocupe o catedră de artă decorativă la şcoala de belle-arte din Cluj-Napoca. Aici a devenit unul din cei mai zeloşi colaboratori ai revistelor literare, publicînd în mod regulat schiţe şi desene. Mai tîrziu a făcut călătorii de studii în ţările balcanice pentru a cerceta la faţa locului operele de artă bizantină, iar altădată a petrecut perioade îndelungate în Spania, în special la Toledo, ca să studieze mai cu seamă pictura lui El Greco şi a lui Goya. De nenumărate ori l-am văzut la Timişoara, fiind îndrăgostit de oraşul nostru, pe care întotdeauna îl considera şi al lui. În ultima vreme, s-a evidenţiat cu talentul său de grafician şi de artist decorator, mai ales prin ilustrarea multor cărţi de poveşti. Pe lîngă prezenţa noastră, a prietenilor bănăţeni, Anastase Demian s-a bucurat îndeosebi de stima şi aprecierea conducerii statului nostru socialist, fiind decorat şi distins cu diverse ordine ale Republicii. El a murit la vîrsta de 78 ani, cînd ar mai fi putut să realizeze încă noi opere de creaţie picturală.

AUREL COSMA

---

televiziune

DUMINICA, 2 OCTOMBRIE

8,00 Sportul pentru toţi. 8,15 Tot înainte ! 9,20 Film serial pentru copii : Robin Hood. Ultimul episod. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viaţa satului. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. Din sumar : Ca veselă. 14,00 Fotbal : Politehnic Timişoara — F.C. Argeş (Campionatul naţional — divizia A). Transmisiune directă de la Timişoara 15,50 Noi aventuri în epoca de piatră. Secvenţe comice din filme româneşti. Şah-mat în ... 15 minute. 17,20 Film serial : Linia maritimă Onedin. 18,10 Micul ecran pentru cei mici. 18,35 Campionatul mondial de handbal feminin – tineret : România — U.R.S.S. (repriza a II-a). Transmisiune directă dela Palatul sporturilor şi culturii. 19,00 File de istorie. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Film artistic: Prima pagină. Premieră TV 21,25 Antena vă aparţine. Spectacol prezentat de judeţul Argeş 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 3 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 La izvoarele cîntecului popular dobrogean. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic 20,30 Odiseea. Ultimul episod 21,30 Cadran mondial. 21,50 Mai aveţi o întrebare ? 22,20 Telejurnal.

MARŢI, 4 OCTOMBRIE

9,00 — 11,50 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba engeză. 17,05 La volan. 17,20 Mult ... dulce... 17,40 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,10 De la romanţă ... la operă 18,35 Campionatul mondial de handbal feminin (tineret) : România — Cehoslovacia (repriza a II-a). 19,00 Tribuna TV. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii de dezvoltare economico-socială a ţării. Republica XXX. Azi, judeţul Braşov. 20,20 Viaţa în lumina normelor eticii şi echităţii socialiste. 20,35 Seară de teatru : Moartea unui artist, de Horia Lovinescu. 22,25 Telejurnal.

MIERCURI, 5 OCTOMBRIE

9,00 — 11,55 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba germană. 17,05 Atenţie la ... neatenţie. 17,25 Din ţările socialiste. 17,35 Tragerea pronoexpres. 17,45 Cintarea României. 18,15 Telecronica pentru pionieri. 18,35 Campionatul mondial de handbal feminin (tineret) : România — U.R.S.S. (repriza a II-a). 19,00 Univers XX. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienţei înaintate. 20,00 Noi, femeile ! 20,20 Telecinemateca. Procesul de la Verona. Premieră TV. 22,10 Atelier de creaţie literar-artistică. 22,30 Telejurnal.

JOI, 6 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm ... 17,20 Consultaţii medicale. 17,40 Mi-e ţara frumoasă. Program de cîntece. 18,00 România pitorească. 18,30 Seara televiziunii din Republica Democrată Germană. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ora tineretului. 20,35 Seara televiziunii Republicii Democrate Germane. Filmul artistic : Atunci, încearcă ! Premieră TV. 22,05 Doine şi cîntece din Năsăud. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 7 OCTOMBRIE

9,00 — 12,05 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Finala Campionatului mondial de handbal feminin (tineret) — Repriza a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Anchetă socială. 20,35 Film artistic : Povestea lui Buck. Premieră pe ţară. 21,45 Stelele cîntecului şi dansului. 22,20 Telejurnal.

SÎMBATA, 8 OCTOMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Melodii populare. 12,30 Odiseea. Reluarea ultimului episod. 13,30 Concert de prinz. 14,05 Ancheta socială (reluare). 14,40 Reportaj TV. 15,00 Stadion. 16,20 Intîlnire cu opereta românească şi interpreţii ei. 16,50 Orgi de porumb în Bărăgan. Poem TV. pe versuri de Tudor George. 17,10 Clubul tineretului. 18,05 Săptămîna politică internă şi internaţională. 18,20 Antologia filmului pentru copii şi tineret. Stan şi Bran. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii de dezvoltare economico-socială a ţării. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial : Regan. 21,35 Intîlnire cu satira şi umorul. 22,20 Telejurnal. Sport. 22,35 Seară de romanţe.

televiziune

---

reportaj

VASILE VERSAVIA

Ţăranii vorbesc, firesc, de pe poziţiile viitorului

Am stat aproape trei săptămini acolo şi m-am intors incărcat de viaţă. **„Oricit de mică ar fi o aşezare omenească, ea rezumă toate problemele mari ale vieţii"**, imi spuneam după ce m-am intors. Seara, şi noaptea tirziu... Cu toate că simţurile se intilneau din nou cu obişnuinţele şi confortul orăşenesc, memoria era asaltată de imagini ale faptelor şi oamenilor de la **Năidaş** – o comună din Caraş-Severin, pe graniţa cu Iugoslavia.

Mă aşezam seara la televizor şi mă trezeam cu imaginea cite unui ţăran neras in minte, vedeam un tractor, vedeam o casă, vedeam spinări de femei curbate printre legume şi verdeţuri, imi revenea in minte imaginea aceea cerată a adolescentului zdrobit intr-un accident de maşină... Zburau peste sat gişte străpunse de ţipăt şi vreo două-trei se prăbuşeau dureros din reţeaua de fire electrice pe care n-o puteau ocoli, greoaie cum sint. Priveam la televizor şi nu vedeam nimic din ce se intimpla pe ecran. Vedeam ce se petrecuse in sat, iar acum satul intra in apartamentul meu, işi continua viaţa in gindurile mele. Reportaj ? Literatură ?

Ideea reportajului nu mai era prezentă in mintea mea, a doua zi. Ştiam că am timp destul pentru el şi nu mă mai gindeam la asta. Am ajuns seara in sat, cam tirziu, multe case erau ingropate in somn. Dealurile intunecate foşneau a veşnicie. Părea că am intrat intr-un alt veac şi simţămintul acesta era accentuat de noapte şi de lătratul ciinilor. Parcă aceiaşi ciini, de acum douăzeci de ani, lătrau şi in noaptea aceasta. Se auzea viu foşnetul Nerei şi al plopilor tremurători. Intunericul grădinii era dens, sugera nesiguranţă, dar cerul insămințat cu stele mari dezvolta in suflet măreţie. Nu vedeam aproape nimic, dar dacă priveam in sus, de jur imprejur, desluşeam dealurile domoale, iar in depărtare, sprijinind cerul, se vedeau munţii Locvei, intunecaţi, anunţind infinitul. Mirosea a porumb şi a răchiţi in grădină şi printre cele două mirosuri mai accentuate străbătea din cind in cind izul de busuioc. La un moment dat am tresărit. La doi paşi, intr-un coteţ, se auzea un sforăit ca de om. Fără să mă sperii prea tare, totuşi infricat, am ascultat cu incordare. Sforăit de om, ce mai ! In clipa următoare, scirţii poarta grădinii şi lumina becului electric, de care nu ştiam, mă invălui. **„Ce faci aici ?"**, mă intrebă Moş Nichi, **„Haide să cinăm, e gata mincarea... Credeam că te-i fi dus la Nera"**... I-am spus că ascultam noaptea şi l-am intrebat apoi ce sforăit se aude, ori mi se pare ?... **„Porcul, dă-l incolo, porcul ăl mare sforăie ca omu', n-am mai avut aşa porc"**, lămuri bătrinul treaba. Am mai privit o dată cerul. Stelele pulsau. Creşteau, scădeau... Parcă respirau. **„Haide, că se răceşte mincarea"**, incheie bătrinul.

*

M-am trezit in arama grea a clopotului, pe la patru dimineaţa. Se păstra obiceiul mai vechi, de pe cind oamenii nu prea aveau ceasuri. Se auzea bătaia motoarelor de tractor, apoi sunetul de nucă al căruţelor. Trosni uşa unui autobuz. Se porni motorul. Incetă. Se auzeau voci, cite un om tuşea, scuipa. Se infiripa viaţa celei mai noi zile. Vocile se inmulţeau. Apoi motorul autobuzului se porni din nou şi vui a plecare. Era cursa cu muncitorii din sat care lucrau la Sasca. O vreme fu iar linişte. Apoi, dintr-o dată, izbucni un cintec de neinţeles. **„Eu mă duc, codrul rămine / Plinge frunza după mine..."**. Din cind in cind, se auzeau suspine şi vaiete. Se zbuciuma o femeie, din casa de alături. Lena lu Rampil era ; o femeie cam la 40 de ani. O maşină ii zdrobise feciorul, plecat seara să dea o mină de ajutor ciobanilor de la C.A.P. Ferind oile, maşina – o Dacie 1300 – a ieşit din şosea şi l-a izbit pe acest adolescent, pe nume Ion Roşca, cel mai frumos băiat din sat. In marile aşezări urbane, imi mai spuneam după ce m-am intors, oamenii mor pe furiş. Cu atit mai singuri mor. Intr-un sat in schimb, moartea unui om copleşeşte intreaga comunitate şi citeva zile la rind fiecare işi gindeşte propria viaţă din perspectiva relativităţii... Viaţa lor devine mai autentică, iar valorile ei mai bine judecate.

Cunoaştem viaţa acestui sat incă inainte de cooperativizare. Imi amintesc bine şi vremea cooperativizării. După cooperativizare, n-am mai avut prilejul să vin şi să rămin aici atit cit ar fi trebuit pentru a recepta schimbările. Un lucru insă e impresionant : in această comună totul a progresat incredibil de mult. Oamenii se obişnuiesc repede cu binele şi cu progresul şi ajung uşor să le considere fireşti. Marea greutate constă in generalizarea faptului de progres. Imi amintesc că oameni şi case curate erau şi inainte de cooperativizare, dar tot atit de bine imi amintesc că mulţi dintre consătenii mei se hrăneau prost, erau imbrăcaţi in fuior, dormeau iarna in grajd, in răsuflarea caldă a vitelor. Socialismul i-a obişnuit pe oameni să raporteze realul la ideal şi din această raportare să-şi tragă mulţumirea.

Cea mai puternică impresie a unui om care cunoştea comuna dar nu a fost demult aici e aceea că a greşit drumul. Mai intii, pentru că de ciţiva ani, de la Oraviţa, el va veni pe o şosea asfaltată. In al doilea rind, pentru că, intrind in comună, nu va mai recunoaşte – fără exagerare – nici o casă. N-are cum ! Peste 90 la sută din ele sint in intregime noi, cu fundaţie din beton şi piatră, cu ziduri din cărămidă. Dacă e să vorbim in termeni cantitativi despre această comună, cum se exprima primarul **Gheorghe Pela,** profesor de meserie, atunci trebuie să reţinem că in ultimii 15 ani această aşezare s-a innoit integral. Centrul civic e asfaltat, sint intinse trotuare pe toate străzile, rigole de scurgere a apei, la fel, există un magazin mixt nou, dispensar, poştă şi centrală telefonică, o şcoală cu 8 săli de clasă, plus ateliere şi laborator, staţie PECO, sint 54 de maşini (autoturisme Dacia – 1300) in comună, mai sint inscrişi peste 230 de abonaţi ai radioteleviziunii, peste 160 de difuzoare, aşa incit, practic, aproape in fiecare casă există un mijloc de informaţie. Printre proiectele de viitor, primarul menţionează doar pe cele mai importante – introducerea apei in case, construirea unor blocuri pentru specialiştii stabiliţi in comună, vreo 12 apartamente... Pentru că majoritatea intelectualilor, intervine **Ilie Vincu,** secretarul adjunct al Comitetului comunal de partid, a intelectualilor veniţi aici, s-au fixat prin căsătorii şi nu vor sta in blocuri.

In general, cei care au venit n-au mai plecat... Dar mai trebuie reţinut un alt fapt rar, adaugă tot **Ilie Vincu** : ultimele 10-12 serii de absolvenţi ai şcolii de 8 ani din această comună au ajuns, in final, in imensa lor majoritate, poate că sint doar citeva excepţii pe care nu le ştiu, doar oameni cu pregătire superioară, medici, profesori, ingineri şi oameni cu pregătire tehnică sau medie. Mulţi au revenit aici, mulţi sint impraştiaţi in ţară. Vremurile noi, socialismul, au contribuit decisiv la această extraordinară innoire. Dar oamenii acestei aşezări erau, prin firea lor, apţi de mari realizări. Sint mindri. Orgolioşi chiar. Dar de un orgoliu pozitiv, dacă se poate spune aşa, pentru că in trecutul mai indepărtat această aşezare fusese o comună grănicerească. Spiritul de luptă sporeşte sentimentul onoarei şi al demnităţii, mai ales atunci cind grănicerul ştie că in spatele lui creşte piinea familiei sale şi că, odată cu ogorul şi casa, işi apără şi iubita. Şi o dată cu toate acestea işi apără şi cintecele. Şi azi, cei care pleacă la armată, in ultimele zile inainte de plecare, cintă doine vechi, rememorează un trecut sub formă de melodie. Doinele bătrineşti doar sint lungi, ca nişte stepe, insă prin ele se insinuează mereu o mişcare ondulatorie, ca şi cind, intr-o cimpie a sufletului – netedă temporalitate – perfect interiorizată, cel care cintă, din nevoia umană a diversităţii, ar imagina coama cite unui deal. Un deal poate da sens unei vieţi.

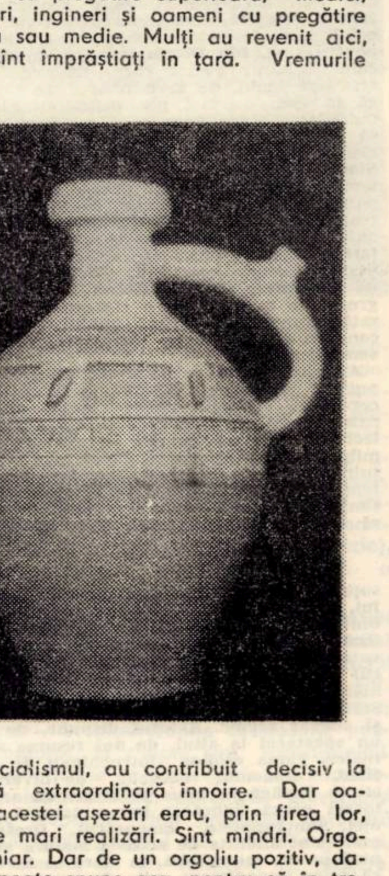

Un deal istoric incepuseră oamenii acestei aşezări să urce prin 1955. Incepuse cooperativizarea... Fiindcă trebuie să rezume, preşedintele C.A.P., **Traian Novac,** rezumă : 14 familii infiinţau in 1955 cooperativa noastră. In 1960, toată comuna era cooperativizată. **„Trecură cinci ani"** zic, glumind. **„Trecură",** zimbeşte preşedintele, apoi inchide ochii. Ii deschide şi continuă : **„pină in 1965, valoarea unei norme convenţionale era de 10-12 lei. Azi e de 33 de lei, iar in baza venitului garantat se ciştigă : in sectorul legumicol peste 60 lei, in sectorul vegetal, cultura mare – 48 lei, in zootehnie 60 lei. Sintem zonă de deal. Dar dacă in 1960-1965 dobindeam 600-800 kg griu la hectar, azi ajungem pină la 2.000 de kilograme. La porumb trecem de 3.000 kg. In ultimii zece ani am dublat numărul bovinelor iar la oi am ajuns de pe la vreo 350 la peste 2.000 de capete. Sintem printre primele cooperative din judeţ in ceea ce priveşte creşterea oilor. La fel a bovinelor".** **Traian Novac** e de 10 ani preşedinte. In aceşti 10 ani, a dormit mai puţin decit altădată in 20. Foloseşte termeni dintre cei mai abstracţi in vorbire şi, inainte de a rosti cuvintul, simţi că il cugetă. Fiindcă nu foloseşte şabloane verbale, cuvintele **se nasc** in gura lui, **se nasc** din judecata lui. Nu-i preocupat deloc să fie politicos in vorbire. Nu-mi dau seama cum s-a impus şi a ajuns preşedinte. Calităţile insă i se remarcă acum. Toate schimbările calitative le explică prin trei cuvinte : organizare, consecvenţă, retribuire. Imi dau seama că altă ordine a acestor cuvinte ar fi nepotrivită. Cind iţi relatează o intimplare „din culise", ca să spun aşa, iţi dai seama imediat că in acest om există calităţi de conducător, că, prin intermediul voinţei personale, se implineşte un principiu general. Ştie, cu alte cuvinte, să adauge voinţa sa funcţiei de preşedinte. Ii pomeneşte cu drag pe „cooperatorii buni" : **Şolea Ilie, Baloşin Ion, Şolea Mihai, Imbrea Ion, Bobic Gheorghe, Refca Moise.** Sint familii care au dus acasă 8-10 tone de cereale. Nici cel mai bogat om din comună nu dobindea inainte de cooperativizare atitea produse...

Ca şi primarul comunei, preşedintele **Traian Novac** priveşte in viitor : „vom construi un complex intercooperatist de creştere şi ingrăşare a berbecuţilor, vom iriga 280 ha de teren, apa o vom pompa din Nera, acest potenţial economic prea puţin folosit". **Preşedintele vorbeşte de noi suprafeţe ce vor fi redate agriculturii, de irigări şi de desecări, termenul de dezvoltare revine mereu. Simplul fapt că oamenii aceştia ai pămintului pot vorbi de pe poziţiile viitorului atit de firesc, indică dimensiunea uriaşă a schimbărilor produse in viaţa şi economia satului, azi.**

LAUS POESIAE

—ESEU—

(Urmare din pag. 3)

Ruptura, aşadar, dintre poezia clasică şi cea modernă e o prejudecată ce aparţine unor spirite cumsecade altminteri, care reduc sfera liricii la cea a prozodiei, unor oameni care nu au avut, in felul lor, nici un conflict cu poezia, cu problemele ei de fond. **Ştiinţa versificării – chestiune de tehnică, de abilitate in ultimă instanţă – se poate invăţa. Poezia insă nu se elaborează, se creează. Această capacitate o ai sau nu o ai. Nu se poate deprinde. Dintr-o şcoală de poeţi iese poet cine a intrat poet.** Şcoala te face doar să te bucuri de toată dezvoltarea poeziei, de istoria ei.

Versificatorii incă, oricit de abili s-ar dovedi, de versificat, pot obosi ; poeţii, in schimb, de poezie, niciodată ! Le lipseşte celor dintii dramul de nebunie necesară, drama din viaţă (şi deci : aptitudinea de-a retopi intr-o alchimie sufletească de adincime datele realităţii inconjurătoare şi de a le formula liric) şi uneori chiar harul cuvintului – deficienţe care-i fac inapţi pentru vizionarism, pentru aerul tare al inălţimilor. Dar nu numai autorii lor, ci şi stihurile uneori pot obosi din aceeaşi meteahnă. Cite versuri, extenuate de severa versificaţie clasică, n-a citit fiecare din noi atunci cind substanţa lor a fost epurată in chip excesiv ? De aceea, dacă marii poeţi modifică, impregnează, işi pun amprenta asupra sensibilităţii estetice a vremii lor, lăsind urme, născind filiaţii, e nimerit să-i imaginăm pe corecţii, impecabilii uneori, dar foarte aşezaţii in spirit versificatori, drept poeţi – efect, poeţi – consecinţă.

Nu trebuie să se creadă totuşi că simpla cunoaştere a structurii liricii moderne s-ar dovedi suficientă, ori că poezia respectivă ar rezista in corpore unui examen lucid. Cele precizate pină aici sint treburi de critic şi nu puţini sint aceia dintre artişti dispuşi să le ignore – unii din necunoaştere şi spre propriul lor dezavantaj. Dar chiar dacă le ştiu, intră in discuţie un „rest", cum ar spune filosoful C. Noica, citimea imponderabilă, harul poetic, singurul in stare să impingă singele oxigenat in vasele comunicante ale poeziei, ale universului liric trasat. Singurul in măsură să-i acorde poetului privilegiul (dar neimpovărat de astă dată) regelui Midas, acela de-a transforma in aur tot ce atinge, ori să-l aşeze in ipostaza acelui bizar Don Quijote, inchipuit de Unamuno, care, păşind şi clamind neabătut in imensitatea pustiului fierbinte, reuşeşte să-şi convertească strigarea mai intii intr-un cedru uriaş, iar după aceea intr-o fremătătoare pădure sonoră.

Harul poetic, spuneam, dublat şi de sentimentul unei vocaţii artistice excepţionale, al unui destin scriitoricesc irevocabil, căci, dacă e să ne referim la modelul absolut al impătimaţilor de poezie la români, o intrebare se face auzită : Ce-ar fi devenit Eminescu dacă n-ar fi ajuns poet ? Ni-l putem imagina făcind altceva ? Dacă pe ceilalţi reuşim – fireşte, nu totdeauna cu uşurinţă – să-i legăm de o ocupaţie, de o funcţie chiar avută in viaţă, la el totul şade sub semnul unui provizorat total, o „orbenie" de aed pare să-l fi atins in această privinţă. Şi răspunsul se incheagă şi loveşte paralizant : dacă n-ar fi ajuns poet, Eminescu n-ar fi ajuns nimic !

Sint toate aceste consideraţii asupra poetului şi poeziei moderne, ginduri, idei reactivate de fiecare dată cind contactul cu litera scrisă se produce. Cind gustul, sensibilitatea, cultura, concepţia asupra poeziei sint puse in mişcare in vederea receptării operei şi a formulării unei judecăţi de valoare. Rostul lor fiind insă aici mai degrabă de a familiariza, in unele cazuri, de a adinci in altele, orientarea şi tensiunea pentru „obsedantul ideal" al poeziei moderne, cum ar zice un N. Balotă, tuturor celor ai căror ochi veghează neabătuţi pe cerul poeziei. „Obsedant ideal" care – in cazul tinerilor creatori – va fi, ori poate nu va fi atins niciodată, dar care va opera, oricum, la lectură, producind, in cel mai rău caz, nişte buni şi avizaţi consumatori de literatură. Ceea ce, fără doar şi poate, nu e puţin. **Altminteri, şansa de a forţa destinul le aparţine. Esenţial e faptul de a păzi talentul, de a nu-l cheltui in intocmiri lăturalnice ori in rafinate exerciţii stilistice, inconsistente sub raportul substanţei, marea artă avind forţa, vigoarea rădăcinii care umblă cit umblă pe sub pămint, pentru ca la un moment dat să umfle, să crape asfaltul, să ţişnească la suprafaţă intr-o impetuoasă gilgiire de viaţă. Şi esenţială mai e, de asemenea, starea de predispoziţie lirică permanentă, cu antenele sufletului in necontenită vibrare, gata să capteze oricind – in zecile şi sutele de zile şi nopţi de frămintări şi nesomn, traversate adesea de incertitudini dureroase – semnele poeziei. Inspiraţia – fenomen mirific, atingind şi mobilizind deopotrivă straturile raţionale ale conştiinţei şi pe cele iraţionale ale sufletului – vine o singură dată, actul scrisului e irepetabil ; ocazia nu trebuie ratată. Căci, substanţă inepuizabilă, omenescul, existind ca infinit potenţial, se oferă poeziei spre actualizare in clipe privilegiate, dificil de surprins intr-o definiţie clară. „Actualizare" prin care poezia modernă, avind o formulă, o structură şi o viziune proprii, cum am arătat, se opune, ca şi poezia clasică, dezordinii şi forţelor ostile de orice fel, ce ar putea afecta statutul ontologic al omului, contribuind la instăpinirea logos-ului in universul in care trăim, la afirmarea grandorii „trestiei cugetătoare" in lupta cu stihiile naturii, ca şi in acţiunea de modelare a conştiinţei semenilor noştri. Fapt pentru care se cuvine să-i aducem cea mai discretă dar neintreruptă laudă cu putinţă.**

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

La Naţionalul timişorean, în premieră

„Jocul ielelor"

de Camil Petrescu

În însprata scenografie a Emiliei Jivanov, spectacolul cu **„Jocul ielelor"** de Camil Petrescu deschide stagiunea 1977/78 a Teatrului Naţional din Timişoara. El se înscrie în seria de spectacole politice pe care Ioan Ieremia le-a realizat de la venirea sa aici. Pentru regizor, acum, importată este posibilitatea de a pune în discuţie, din replica textului, o sumă de idei asupra cărora epoca noastră continuă să mediteze. „Destinul este politică" declară Ioan Ieremia. În dialog cu „adevărurile" enunţate de cîteva dintre personaje, această afirmaţie determină un spectacol-dezbatere, a cărui neliniştitoare actualitate constituie marca sa de valoare. **Praida :** „Este adevărat numai ceea ce slujeşte cauza" ; **Gelu Ruscanu :** „Dacă lupt pentru o cauză aceasta e dreptatea însăşi" ; **Penciulescu :** „Cine a văzut ideile devine neom...". Ideea absolută, acea stea polară în care, zice Praida, nu s-a gîndit să ancoreze nimeni, nu mai e neapărat cap de acuzare. „O lume mai dreaptă şi mai bună" este pentru noi, o aspiraţie dintre cele mai justificate. Spectacolul lui Ioan Ieremia nu limitează dreptul la adevăr. Spectatorul este el însuşi o prezenţă, un personaj care poartă ideile epocii cărela îi aparţine, idei pe care este determinat să le confrunte cu cele emise de pe scenă. Gestul lui Gelu Ruscanu este amendabil. Revoluţia pe care el doar o aştepta este o construcţie ale cărei lecţii nu încetăm să le edificăm. Aspiraţia lui Gelu Ruscanu îşi prelungeşte ecoul dincolo de gest şi de epoca reconstituită de autor. Jocul i d e i l o r în 1914 putea fi un joc al i e l e l o r. Spectacolul ca dezbatere asupra anului 1977 este afirmarea jocului ideilor. Dialogul este continua prezenţă a spectacolului : personajele înseşi sînt concepute ca structuri dialogante, autorul însuşi priveşte (din rama tabloului tatălui lui Gelu Ruscanu) scena şi, de ce n-am spune-o aşa, dincolo de ea. Inserturile „dansante" cu aerul lor de belle époque (mascînd schimbări de decor) contrapunctează, de fiecare dată, replica. Colectivul Naţionalului, în dialog cu propria lui condiţie, dă, prin acest spectacol, un răspuns important : este o trupă. Ne-ar fi greu, de aceea, să detaşăm din context unele momente de exces ale interpretării. Vom spune că, de pildă, **Monica Mihăescu** conferă strălucire personajului (Maria Sinescu), echilibrînd în joc o desăvîrşită puritate cu frivolitatea cvasi-conştientă a femeii pentru care ideea este un motiv de atractie dar nu un mod de existentă. Maria Sinescu a Monicăi Mihăescu intuieşte, admiră, vrea, dar nu înţelege pînă la capăt. Nora (frivolitate în stare pură, în jocul **Getei Iancu**) ar putea fi imaginea Mariei Sinescu peste ani, pe altă treaptă socială şi, desigur, dusă la extrema neputinţei de a discerne mai mult decît nevoia imediată. **Miron Şuvăgău** compune un Saru Sinescu, plin de forţă, în toate acţiunile sale. Omul politic al momentului este, în viziunea acestui talentat actor, o potenţă reală între sublim şi abominabil. Creaţia sa justifică, şi dincolo de litera textului, o lume cu care Ruscanu, impregnat de absolut, nu se poate concilia. Opţiunea pentru un alt scop îl aşează în tabere diferite. Primul procuror (exact şi minuţios decupat de **Viorel Iliescu** — actor care dintr-un **„rol complementar"** — face un personaj indispensabil), Irene Romescu (jucată cu sensibilitate de **Eugenia Creţoiu**), Toma (**Eugen Cristea**, cald, convingător), Vasiliu (**Ion Haiduc** — ritm şi bun umor), Agentul secret (**Ştefan Sasu** — în datele personajului dar, la premieră, prea accentuat căutînd comicul — ca şi **George Lungoci** în Dascu Mitică), Nacianu (**Radu Avram** — reţinut) iată actorii, în dialog cu personaje de mai mică întindere. **Eugen Moţăţeanu** îşi cîştigă cu gravitate un loc în spectacol. Jocul său se concentrează asupra momentelor importante, actorul (şi personajul astfel) ştiind să rămînă în aşteptare fără a scădea din tensiune. Un **joc de aşteptare** care-l descoperă pe Eugen Moţăteanu (de la primul său rol pe scena Naţionalului) ca pe un actor dotat, a cărui venire aici o salutăm. **Daniel Petrescu** (Penciulescu) realizează, fără a exagera, „pămîntescul" condiţiei celui care, în mod conştient, trăieşte pentru sine. **Ion Olariu** impune, cu delicateţe, lumea celor care trudesc. O scurgere lentă, de la o noapte de muncă la alta, o viaţă pe pedes cu plată îndepărtată, dar spre care nu încetează să înainteze. **Alexandru Ternovici** (Kiriac) are umor şi bună măsură. **Gheorghe Stana** (Gelu Ruscanu) îşi urmăreşte matematic personajul, gîndind, analizînd parcă, intenţie de intenţie, idee de idee, reacţie de reacţie. Vizionarismul personajului devine astfel o opţiune. **Luciditatea lui Gelu Ruscanu este o lecţie de titanism** spune regizorul. **Gheorghe Stana dă contur acestei viziuni.** El se integrează în montare cu o rigoare nedeclarată, convingîndu-ne că **„abia opţiunea conştientă de măsura lucrurilor devine semnificativă".**

Aceasta este o variantă de cronică. În puţinul spaţiu de care dispunem am încercat să acordăm cîteva rînduri fiecăruia dintre acei prin care spectacolul, ca lectură personală asupra unui text camilpetrescian, se constituie într-o restituire necesară, oportună. Sperăm să putem reveni. Premiera cu care Naţionalul timişorean şi-a deschis stagiunea ne oferă toate motivele. **(A. C. IORDACHE).**

★

Drama ce consumă eroii camilpetrescian este aceea a contradicţiei dintre real şi ideal, dintre relativ şi absolut, dintre curat şi ne-curat, dintre uman şi suprauman. Dar Gelu Ruscanu poartă în sine şi drama orgoliului nemăsurat, a intransigenţei totale şi fatale. Între adevăr şi neadevăr nu există nici o punte de comunicare, nici o legătură, pentru că adevărul, ca şi ideea pură, absolută, nu poate fi decît u n i c. El nu poate fi convins să a c c e p t e o realitate ideală cu una cîrpită din bucăţi, ale vieţii fireşti. El şi-a pierdut credinţa, el nu mai speră, nici în posibila iubire înşelată, nici în victoria ideii morale pure, deci „trebuie să se ridice de la masa vieţii", deoarece a avut „trufia să judece totul", trăind „în cămaşa de forţă a ideilor sale". Ei trebuie deci să aibă tăria de diamant a unui orgoliu nealterat care îndeamnă „să ne sinucidem la cei dintîi semn al capitulării viitoare".

Regizorul IOAN IEREMIA a încercat şi, pe alocuri a reuşit, să impună spectacolului său tensiunea ideilor camilpetresciene. El a dinamizat scena unei piese de „idei", a scos, cum afirmă în program, tipografia la suprafaţă, dînd mai pregnant iluzia includerii spaţiului industrial modern în drama ideilor ce se desfăşoară pe scenă. Acest fapt poate fi şi bun şi rău, deoarece, toată m i ş c a r e a dialogurilor, a ideilor mari ale dramei lăsate să se deruleze pe acelaşi unic cadru, cenuşiu, static, coboară oarecum puritatea şi tensiunea acelor discuţii, înecîndu-le în zgura cotidiană a actului industrial, ele trebuind să rămînă, poate, totuşi, în zona eterată a unui spaţiu scenic pur. Pe urmă, intermezzo-urile, necesare pentru schimbarea tablourilor, dacă sînt un punct original, la primele tablouri, de a conferi culoarea epocii ,prin muzică, dans, vestimentaţie, repetate, ele devin supărătoare. Tensiune dramatică a creat Ioan Ieremia începînd cu actul doi şi în final, cînd scena a magnetizat auditoriul. Problema cea mai acută, pusă regizorului, era, însă, aceea a actorului ce urma să întruchipeze pe Gelu Ruscanu. **GHEORGHE STANA, în cîteva momente din actul doi, şi mai ales din final, a găsit resurse dramatice reale pentru un personaj de-o dificultate adesea insurmontabilă. El a fost, pe rînd, neclintit pe linia moralei sale, ferm şi inflexibil, dur şi extremist. În toate gamele de trecere a eroului lui Camil,** Gheorghe Stana **a fost corect, dar focul interior al căutării, care trebuia să devină mistuitor, i-a lipsit actorului, cu mici excepţii. El a fost, totuşi, prea rece, prea calculat şi strălucirea sub care trebuia să-şi pună eroul, adesea, s-a redus doar la replici, nu la întreaga statură impunătoare a lui Gelu Ruscanu, ce trebuia să poarte un adevărat nimb de erou tragic. De altfel, nu ştiu cîţi actori români ar atinge, la ora actuală, desăvîrşirea unei asemenea creaţii dramatice.** Maria Sinescu, **întruchipată de tînăra MONICA MIHAESCU, a fost, deşi mai liniară ca personaj, însă pe o linie dramatică mai fermă. Jocul actriţei a fost scînteietor, profund, atingînd un dramatism înalt, mai cu seamă în scena confruntării cu soţul ei, în care ambiguitatea personajului, prefăcătoria unită cu spaima, au fost bine intuite. Un personaj enigmatic, realizat curat, întreţinut într-o tensiune elevată scenică, fiind o replică egală la jocul oferit şi în ambianţa lui** Gheorghe Stana. **MIRON ŞUVĂGĂU a realizat un** Şerban Savu Sinescu **cu forţă dramatică şi adevăr scenic. Actorul dispune, de la un spectacol la altul, de noi resurse artistice, gama eroilor întruchipaţi de el, fiind, de-acum, deosebit de diversă.** Miron Şuvăgău **a adus pe scenă un aristocrat parcă îmbrăcat într-o carcasă de oţel. Simţămintele, omenescul, firescul toate sînt alterate de această statură stăpînă pe ea, intangibilă, în stare să învingă orice impediment, gata de compromis ca şi de crimă. Eroul, în jocul lui** Şuvăgău, **poate fi la fel de dur şi vulgar, pe cum poate fi de patetic. Contrapus lui** Gelu Ruscanu, **el sfărîmă sub picioare si puritatea şi intransigenţa aceluia, el e gata să cumpere tăcerea oricui sau să vîndă pe oricine, să nu stea la îndoială în a lovi sau a scoate din închisoare, contra unei scrisori infamante, un luptător social.** Praida, **jucat de EUGEN MOŢĂŢEANU, surprinde o prezenţă scenică frumoasă. Personajul este rotund şi ferm în idealul clasei sale. Mai interesant a putut fi creionat, însă, de DANIEL PETRESCU,** Penciulescu, **secretarul de redacţie. Actor matur, stăpîn pe mijloacele artei sale,** Daniel Petrescu **a conturat un erou nu numai pitoresc, ci, mai cu seamă, portparol al unor vederi tipice, în epocă, într-un personaj ce îmbină sarcasmul cu iluzia acţiunii, nepăsarea cu ironia. O luciditate a intelectualului român dintre cele două războaie, un rezoneur al autorului, ce dezvăluie şi rezumă tarele unei morale, specificul unor categorii umane, corupţia unor clase şi slăbiciunile acelei proprii. Dintre personajele ce apar în tipografie, s-a detaşat** Vasiliu, **jucat de ION HAIDUC, surprins cu subtilitate, prin entuziasmul şi intransigenţa gazetarului tînăr, gata de sacrificiu, dar şi de erori, neînţelegînd manevrele de culise ale ziarelor vremii. Apariţii pitoreşti, care au dinamizat scena tipografiei, consemnăm prin jocul lui ION OLARIU, GEORGE LUNGOCI, ALEXANDRU TERNOVICI, ŞTEFAN IORDANESCU, EUGEN CRISTEA. O menţiune specială pentru jocul scenic şi intuiţia GETEI IANCU, în rolul** Norei. **Vulgară şi insensibilă (deşi actriţă !) cabotină şi uitucă,** Nora **încurcă amanţii ca şi rolurile, trăindu-şi viaţa, ca şi jargonul abject, cu nepăsare, cu impostură. EUGENIA CREŢOIU, în rol, patetică. ECATERINA HERBERESCU, colorată, în veştmintele şi tonul epocii.**

Dramă a intransigenţei morale desăvîrşite, a purităţii de ideal şi de spirit, subminate de o lume abjectă, pe care eroul o refuză, deoarece nu vroieşte să existe în agonia unui compromis continuu, „JOCUL IELELOR", în interpretarea Naţionalului timişorean, se ridică, prin „teza" iluminată de idealul dramaturgului şi bine surprinsă de Ioan Ieremia, **pe un pisc vizibil şi curat, pe care stau cele cîteva mari creaţii ale acestui mare dramaturg. (ION ARIEŞANU)**

echo

Sub soarele generos al acestei toamne, între 21—23 septembrie, Asociaţiile scriitorilor din Cluj-Napoca şi Timişoara, precum şi revista „Tribuna", „Utunk" şi „Orizont", au participat sub egida Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Hunedoara, la o serie de întîlniri cu oamenii muncii iubitori de literatură din Deva, Mintia, Petroşani, Vulcan, Lupeni, Hunedoara. La dialogul animat care s-a închegat cu ocazia acestor întîlniri, au participat scriitorii : D. R. Popescu, Ion Arieşanu, Petre Bucşa, Radu Ciobanu, Anghel Dumbrăveanu, Miko Erwin, Negoiţă Irimie, Letay Lajos, Ion Lungu, Teohar Mihadaş, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Mircea Şerbănescu, Cornel Ungureanu, Mircea Vaida, precum şi membri ai cenaclurilor literare din judeţul Hunedoara : Valeriu Birgău, Petrişor Ciorobea, Neculai Chirică, Eugen Evu, Ioan Evu, Traian Filimon, Dumitru Dem. Ionaşcu, Ioan Radu Igna, Florina Jianu, Iv Martinovici, Corneliu Rădulescu, Muncitori, studenţi, pionieri, cadre didactice s-au înscris cu interes şi pasiune în dialogul astfel constituit. **(M. ŞERBĂNESCU).**

muzică

PRILEJ RAR, vizionarea unui spectacol menit a înfăţişa, chiar prin intermediul instrumentelor naţionale, spiritualitatea uneia din cele mai vechi civilizaţii terestre. **CONCERTUL ORCHESTREI RADIODIFUZIUNII CHINEZE,** susţinut sîmbătă şi duminică la Timişoara, a devenit un astfel de eveniment, gîndit meticulos, de la selecţia cîntecelor specifice întregului lor teritoriu, la audierea disponibilităţilor unor instrumente străvechi, **cunoscute doar din enciclopedii.** Captivant, de la intrarea în sală, „arsenalul" sonor dispus pe scenă : auriul cinelelor sau roşul percuţiei, devenind un decor sugestiv, menit a prefaţa pătrunderea într-o lume inedită. Dacă adăugăm acestora şi pitorescul cromatic din portul soliştilor, avem imaginea acestei splendide „orgi" coloristice, instituită drept una din coordonatele spectacolului — vizualul.

Calitatea muzicii oferite, măiestria acestui buchet de virtuoşi, chemaţi a reprezenta pe cei 800 milioane de confraţi ai lor, ar merita o detaliere a mijloacelor prin care ne-au pătruns sensibilitatea. Gluvaerul cel mai de preţ al ansamblului oaspete s-a dovedit solista **IN SIU-MEI.** A încîntat prin vocea-i de mare frumuseţe, caldă, unduitoare, cu străluciri fascinante. De adăugat, farmecul prezenţei sale scenice, valurile emoţionale difuzate, alternînd expansiunile temperamentale cu replieri juvenile de cuceritoare gratie. Excelentă, evoluţia tenorului **LO WEI** ori a tinerei **KULI** în cîntece presărate cu melisme şi ornamente la grani'a sferturilor de ton, specifice Asiei de sud. Impresionantă şi arta lui **HA SU-FEN,** velocitatea tulburătoare a acelor degete neliniştite, deschizînd orizonturi spre care sufletul migrează captivat. O chemare vrăjită, înspre îmbietoare şi nebănuite luminî... Orchestra, sub bagheta lui **PEN SIU-UEN,** a oferit tablouri sugestive — cavalcada din „Întrecerea călăreţilor" sau electrizanta piesă din final, adevărată apoteoză a sonorităţilor de percutie.

Salutar gestul curtenitor al oaspeţilor de a include lucrări reprezentative ale repertoriului românesc. As menţiona, aici, cîteva similitudini structurale din muzica oaspeţilor cu folclorul nostru. Mă gîndesc la acel etos al doinei româneşti, regăsit în emanaţiile de o sorginte afectivă, uimitor de apropiată, cît şi la unele formule ritmice prezente şi în dansurile noastre dobrogene.

Arcul de boltă sub care s-a desfăşurat întregul spectacol a fost mesajul ideatic explicat, transant. Crezuri strălucite, vizînd esenţe de noblete umană şi estetică, menite a justifica stima şi preţuirea pe care, din vremea lui Milescu, românii o acordă poporului prieten chinez. **(DORU MURGU).**

top

DICŢIONAR POP (II). BUBBLE GUM MUSIC — cu acest termen se etichetează în derîdere producţiile speciei cu un pronunţat caracter comercial, piese stereotipe, fără pretenţii artistice. Destinate unui auditoriu limitat, aceste „piese de consum" se pretează mai ales discotecilor. Grupurile „Bubble" cunosc o scurtă perioadă de glorie după care sînt date uitării. Aşa s-a întîmplat cu „Ohio Express", „Crazy Elephant", „Monkees" şi „Archies". Un exemplu tipic de „Bubble music" ne oferă azi grupul irlandez „Bay City Rollers"; COUNTRY & WESTERN (C. &W.) — cu un pronunţat caracter folcloric din sudul şi Middle West-ul S.U.A. Interpreţii de C&W uzează de un accent nazal specific cîntecelor de cow-boys. Melodiile sînt expresive, uşor de reţinut. Acompaniamentul se asigură cu instrumente tradiţionale (vioara, banjo, chitara) ; SLIPPER — piesă ce devine „hit" cu întîrziere, deci nu atunci cînd este lansată. Exemplu : Julie Covington înregistrează în 1974 piesa „Don't Cry For Me, Argentina". În acest an compoziţia amintită cunoaşte un mare succes, fiind cuprinsă în majoritatea clasamentelor ; EVERGREEN — piesă de factură tradiţională, bucurîndu-se de un succes constant de-a lungul anilor. Interpreţi consacraţi : Frank Sinatra, Bing Crosby, Andy Williams. Titluri „Evergreen" : „Red Roses For A Blue Lady", „The Shadow Of Your Smile" ş.a. L.P (prescurtarea lui LONG PLAYER) — disc mare, ce poate conţine pînă la 20 piese imprimate pe ambele feţe. Turaţia : 33 r.p.m. E.P. (prescurtarea lui EXTENDED PLAYER) — disc mic ce cuprinde două piese (în Franţa, discul E.P. cuprinde patru piese). Turaţia : 45 r.p.m. A SIDE — faţa principală a discului, conţine piesa de interes. B SIDE — sau FLIP SIDE — faţa secundară a discului de obicei ignorată de disc jockey. DOUBLE A SIDE — disc care conţine cîte un succes pe fiecare faţă (2), fapt datorat unor eforturi publicitare. Exemplu : „Telephone Line" — Electric Light Orchestra. **TOPUL SĂPTĂMÎNII : Secţia română : 1.** Jurămînt — NICU ALIFANTIS ; 2. Prietene — TAVI STEFĂNESCU şi EUGEN IOSIF ; 3. Amintire cu haiduci — VALI STERIAN; 4. Ciepsidra — PROGRESIV TM. : 5. Cîntec neştiut — DIDA DRĂGAN. **SECŢIA STRĂINĂ :** 1. Sound And Vision — DAVID BOWIE ; 2. How Much Love — LEO SAYER ; 3. Hotel California — EAGLES ; 4. Ma Baker — BONEY M. ; 5. I Feel Love — DONNA SUMMER **(PETRU UMANSCHI)**

istorie-document

OAMENII ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicţionar).**CONSTANTIN DIACONOVICI-LOGA** (1770—1850), născut la Caransebeş, tatăl său fiind pictor de biserici. Studiile, începute în oraşul natal, le-a continuat la Lugoj şi apoi urmează cursurile facultăţii de drept la Pesta. A deschis şcoală românească în capitala Ungariei şi, din iniţiativa sa, s-a înfiinţat **Societatea damelor române din Pesta.** În anul 1812, cînd s-a înfiinţat şcoala preparandă (pedagogică) din Arad, a fost numit profesor, iar în 1830 a trecut ca director al şcolilor naţionale de pe teritoriul regimentului grăniceresc româno-ilir şi, în acelaşi timp a ocupat funcţia de director al şcolii pedagogice din Caransebeş, înfiinţată în 1820. În această calitate a rămas pînă în anul morţii.

Opere : **Instrucţie pentru şcoliile româneşti din Banat** (Buda, 1809), **Ortografie, sau dreapta scriere** (Buda, 1818), **Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor** (Buda, 1822), **Epistolariul românesc** (Buda, 1841) şi altele. (Din **Epistolariul românesc** s-au vîndut 1.170 exemplare prin sistemul **„prenumeranţi").** În manuscris avea, printre altele : **Istoria Românilor de la zidirea Romei, sau de la anul 753 înainte de Hs, pînă la înjugarea Ţarigradului de turci, sau pînă la anul 1455 după Hs.** La vîrsta de 73 de ani, adică în anul 1843, a înlăturat din şcolile de sub conducerea sa metoda „slovnirii" (literalizării), cu **vocalizarea** la citirea cu litere chirilice.

Luptător pentru răspîndirea culturii naţionale nu numai în Banat, ci şi **„prin Ardeal, pînă în Ţara Românească şi prin Moldova" (. .) pe unde s-au purtat".** cărţile scrise de el, după cum ne informează în **Epistolariul românesc.** Pedagog, lingvist, cercetător, poet şi prozator — **Istoria literaturii române** îl situează alături de Samuil Micu, Petru Maior, Dinicu Golescu, B. P Mumuleanu.

IOAN TOMICI (1772—1839) fost preot la Dognecea, profesor la cursul teologic din Vîrset preot prezbiter şi director şcolar la Caransebeş. La propunerea şi la stăruinţa sa s-a înfiinţat în 1820 şcoala preparandă (pedagogică) din Caransebeş, pentru pregătirea învăţătorilor naţionali pe teritoriul regimentului grăniceresc româno-ilir. A scris : **Scurte învăţături pentru creşterea şi buna purtare a tinerimii române** (Buda, 1827), precum şi traduceri de cărţi pentru **apicultură** (Buda, 1823) şi **sericicultură** (Buda, 1823). **În Foaia pentru minte şi literatură",** ce apărea la Braşov, a publicat în 1838 mai multe fabule în proză. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU).**

sport

CLASAMENTELE. În toate ramurile sportului, de la fotbal la caiac-canoe, de la şah la hochei pe iarbă, sau de la popice la tîntă, se ţin, se publică, se întocmesc, periodic, clasamente, bilanţuri, care numesc, într-un final, **CÎŞTIGĂTORII şi ÎNVINŞII.** În fotbal, (orice-am face, tot aci poposim cu gîndul), s-a impus pînă şi sintagma **„a lupta pentru cele două puncte puse în joc"** Fiind convenţionale, adică birocratice, punctele cu pricina nu se văd în arenă, ci plutesc în jurul tabelei de marcaj, tabela pe care o mînă nevăzută scrie cifre învăţate încă din leagănul şcolii. Ce s-ar întîmpla — întreb — dacă un întreg campionat s-ar compune numai şi numai din meciuri amicale, fără miză („Aha, **cele două puncte...").** fără clasamente, urmînd ca, în ceasul al 12-lea sau al 24-lea, să se dea cu banul de pămînt şi să sară norocul din iarbă ?! De ce echipele n-ar rămîne în Divizia „A" atîta vreme cît ar avea un anumit număr de spectatori sau de goluri înscrise (tot clasamente ?!) ?!... Revenim : cele două puncte puse în joc... : de ce nu s-ar pune în joc un imens tort de ciocolată sau **cîteva damigene cu cadarcă ?!** Sau o mobilă de bucătărie, un aragaz, un acordeon sau un bilet de odihnă ; ori o motoretă „Mobra", bună pentru deplasări de scurtă... viteză... Ce s-ar întîmpla ?! Am trăi cele mai senine duminici, fără griji, fără emoţii, fără nervi, fără bucurii, fără tristeţi. Numai cele două puncte puse în joc ne obligă să nu părăsim fotbalul, să-l îndrăgim ca pe un prunc mofturos şi să-i închinăm cel puţin 90 de minute din fiecare săptămînă a vieţii. Fotbalul adună oamenii, îi face mai buni şi mai răbdurii... Altfel, ce rost avea să „petrecem" duminica la Hunedoara, acolo unde **Mircea Lucescu** „recită" poemele gazonului... Oricum, sînt împotriva clasamentelor, de vreme ce, după un singur meci, „Poli", de pe locul al II-lea, a ajuns a... saptea, totul datorîndu-se celor două... goluri ? **(TEODOR BULZA).**

evrika !

DE SĂNĂTATE

● **Abuzul de medicamente nu duce la provizii de sănătate.**

● **Lupta pentru un scaun cît mai confortabil duce la sedentarism.**

● **Bînd cinci cafele pe zi, mai curînd te-o prinde somnul de veci...**

● **Are o sănătate de fier, dar cu atîtea „lichide" nu m-aş mira să-l prindă rugina.**

● **Cînd e vorba de microbi să nu te porţi cu mănuşi, ci cu mîinile curate.**

● **Cafea cu rom — boală cu garnitură.**

● **Dacă există expresia „mort de slab", ar trebui să existe şi cealaltă : „mort de gras" !**

● **„Alergarea de dimineaţă" unii o fac pentru a nu întîrzia de la serviciu.**

● **Dacă vrei să-l enervezi pe un medic, cere-i în fiecare clipă cîte un calmant.**

● **Pentru cei cu dietă traiul bun nu e ca sarea-n bucate.**

● **Leacurile băbeşti nu te pot vindeca de superstiţii.**

● **Eu pentru sănătate mi-aş da şi viaţa.**

ION VELICAN

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

carte de idei

Ioan Lupaș

SCRIERI ALESE

Ed. Dacia, 1977

Multe din lucrările importante de valorificare, referitoare la istoria și cultura Transilvaniei, apărute în ultimii ani, se datorează fără îndoială ilustrului profesor și savant **Acad. Ștefan Pascu** de la Universitatea din Cluj-Napoca. În suita acestor importante lucrări de valorificare a moștenirii noastre cultural-istorice se înscrie și recenta antologie **Ioan Lupaș : „Scrieri alese"**, vol. I, Introducere, ediție îngrijită, note și comentarii **de Acad. Ștefan Pascu și Pompiliu Teodor.**

Profesor erudit, istoric reprezentativ din generația sa, creator al școlii istorice din Cluj-Napoca, activist pe tărîm social-politic, colaborator la principalele publicații ale timpului, Ioan Lupaș se înscrie în galeria de luptători înaintați pentru unitatea, independența și integritatea teritorială a României.

Într-o manieră elevată, autorii ediției **Ioan Lupaș — Scrieri alese,** ne introduc în biografia și opera acestuia, care prezintă similitudini cu a marilor fruntași politici și publiciști români din Transilvania, de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea, în a cărui activitate trebuie să vedem contribuția lui Ioan Lupaș pentru apărarea intereselor vitale ale poporului nostru, aspirațiile sale spre libertate națională și dreptate socială.

Tînărul Ioan Lupaș, de obîrșie sălișteană, se instruiește în cele mai prestigioase școli din Transilvania, la care au învățat personalități ca Gheorghe Lazăr, August Treboniu Laurian, Ioan Axente Sever, Ilie Măcelariu, Nicolae Cristea, Virgil Onițiu, Vasile Goldiș, Gavril Munteanu, Iosif Blaga, etc. luîndu-și examenul de maturitate, ca șef de promoție, în anul 1900. Hotărît să se dedice activității cărturărești, Ioan Lupaș își finalizează în mod strălucit studiile superioare la Universitatea din Budapesta. Deși audiază cursuri de istorie și filozofie, străine de interesele neamului său, caracterul său fusese plămădit, încă din pruncie, în ambianța satului și a școlii românești sălștene, **„într-o instituție cu mare vechime, unde slova românească era cultivată de sute de ani".**

Terminîndu-și studiile universitare în mod strălucit, în 1904, Ioan Lupaș își trece în același an doctoratul cu o teză despre **„Biserica ortodoxă română în Transilvania și unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea"**, devenind doctor în istorie și latină, cu distincția **„Magna cum laude"** și este numit profesor la liceul din Brad. La scurtă vreme, se îndreaptă, însă, spre Berlin și Roma, într-o călătorie de studii, ca bursier, al Societății **„Transilvania"**, de unde se întoarce cu o experiență bogată și cunoștințe folositoare pentru viitoarea sa carieră.

Intrînd în învățămînt în 1905, Ioan Lupaș se dedică activității științifice și participă alături de alți fruntași politici români la tumultoasa activitate politică ce descătușa masele, hotărîte să-și vadă împlinite idealurile naționale. Participă la Alba-Iulia, în 1918, impresionat de puternica personalitate a profesorului său de la Brașov, Vasile Goldiș, căruia i-a revenit sarcina de onoare de a rosti cuvîntarea solemnă și propunerea Unirii. Perioada cea mai bogată în fapte a lui Ioan Lupaș o constituie activitatea științifică. Remarcabile sînt studiile apărute în admirabila antologie, mai ales cele care se referă la **„Individualitatea istorică a Transilvaniei", „Sensul și scopul istoriei", „Dezvoltarea istoriografiei române din Transilvania în sec. XV-XIX", „Scrierile istorice ale lui Petru Maior", „Valoarea educativă a istoriei naționale",** etc. și care îl situează în rîndul istoricilor de primă mărime. Toate acestea sînt evidențiate în profunzime de către Acad. Ștefan Pascu și Pompiliu Teodor în prefața care onorează scrierile lui Ioan Lupaș.

Valoarea antologiei sporește, deci, foarte mult prin **introducere** care este cea mai completă și mai documentată exegeză cu privire la viața și activitatea lui Ioan Lupaș din cîte s-au scris pînă acum. Notele explicative, comentariile asupra operei acestuia, indicele de persoane întregesc și mai mult înțelesul unor sensuri, oferă un plus de rigoare științifică și de interpretare corectă a textului.

Privită în ansamblu, antologia scrierilor lui Ioan Lupaș ne apare, încă de la primul volum, ca o realizare de mare prestigiu științific, evidențiind opera unuia dintre gînditorii și oamenii politici înaintați ai Transilvaniei, o sursă prețioasă de idei generoase și de umanism, exemplul unei vieți dăruite integral intereselor vitale ale poporului român.

GHEORGHE ȘORA

(Urmare din pag. 1)

– Am avut eu o mîndrie să-i ajung pe cei care erau înaintea mea cu studiile. Apoi, sigur, nu eram orb să nu văd că, teoretic, eram insuficient pregătit. Așa m-am hotărît pentru F. F. la liceul seral din Lugoj. Am început navetele seară de seară. Aveam vreo 28–29 de ani și eu îmi făceam liceul.

– Dar nu singur...

– Nu, cu mai mulți tineri. Eu mergeam cu Constantin Cădariu, contabilul nostru șef. Mașini nu prea erau și atunci motocicleta era a noastră.

– Și iarna ?

– Și iarna eram pe motocicletă. Îmi amintesc că uneori ajungeam la clasă atît de înghețați, încît nici nu ne mai puteam dezdoi de frig. Eram ca lemnul. Frigul acela mi-o cam mîncat mie, poate, oasele și sănătatea. Dar ce să faci ? Eram elev și pentru absențe puteai fi exmatriculat.

– Cum de v-ați luat de soție chiar un inginer agronom ? Nu v-ați temut că putea să se lege de vreo neștiință de-a d-voastră în truda cîmpului ?

– Nu m-am temut eu că mă „prinde" cineva în probleme tehnice în care eram la mine acasă. Dar, cum zic, nu vroiam nici să fiu eu coada. Soției i-am și spus, la început : „Eu nu sînt inginer, nu am studii superioare, nu te iau pentru funcție ; nici tu, cred, nu mă iei de bărbat că sînt președinte".

– Și, atunci, v-o fi influențat dînsa pentru ideea studiilor superioare ?

– Ea a văzut că eu citesc de zor, zi de zi, dar nici nu a bănuit că voi da examen de admitere. Numai cu o săptămînă înainte, i-am spus : „Uite, așa, așa, mă duc la institut". „Cum te duci ? a zis. Nepregătit ?" „M-am pregătit", am zis. A rămas uimită. Eu m-am înscris însă la Economie agrară și ea m-a determinat să mă fac agronom, că, zicea, „asta e meseria ta, de om al cîmpului".

– Și contraziceri n-ați avut, ca între doi agronomi în familie ?

– Ei, ba da. Ea e o ingineră bună la vegetale, o fire aleasă, a pictat chiar, cîndva, are principii, însă diferite de ale mele, în privința unor teorii asupra temperaturii solului, a timpului de semănat. Eu fac o facultate care, sigur, mă ajută teoretic dar eu mă țin uneori și de sfaturile înțelepte, seculare, ale bătrînilor care au lucrat pămîntul.

– De pildă ?

– De pildă, eu seamăn cînd înfloresc porumbelele. Și în fiecare an am reușit foarte bine. N-am avut, niciodată, vreo bucată pe care s-o reînsămînțez, din pricină că n-a răsărit. Ei și noi ne certam uneori asupra acestei teorii a semănatului, pînă isprăveam cu semănatul și, în acest an, în care am pus în pămînt sămînța, tot cînd au înflorit porumbelele, voi avea, sper, peste 10.000 kg de porumb și peste 3.000 la soia.

– Și, totuși, ce v-au adus nouă anii de studenție ?

– Am cunoscut, teoretic, problemele de care mă izbeam pe viu, în cîmp. La început, mi-am zis : „Mă, ce am eu nevoie de studiul ăsta ? Ce mă învață el ?" Dar, apoi, am aplicat recomandările profesorilor, pe loturile experimentale, și, deși am fost descurajat de studiu, la începuturi, descurajat și pentru un mod de a fi al unor dascăli, care, chiar dacă răspundeam bine, ei nu erau mulțumiți și căutau să mă încolțească, acum mi-s bucuros că am început agronomia și studiul, care m-au înălțat în propriii mei ochi.

– Ce v-a învățat cîmpia asta frumoasă bănățeană, de cînd o străbateți și o scormoniți și-i luați avuțiile ? Care-i învățătura ce o poate da ea unui agricultor ?

– Într-o vorbă simplă din bătrîni, aș spune că **„pămîntul te învață cum să-l lucrezi, că, dacă nu, te lucrează el pe tine".** Pămîntul nu știe multe, dar știe cele necesare lui : semănatul la timp, îngrășămîntul, ce cantități să-i dai, de îngrășămînt, după sol, că fiecare parcelă pretinde altceva și, uite așa, ce culturi să sameni, cît să sameni, ca să ai ce culege.

– Și ați ținut cont de pretențiile pămînturilor Topolovățului ?

– Cum să nu țin ? Pe dealurile astea, din fața noastră, culegeam 5–600 kg de porumb la hectar. Atîta tot. Acum, vedeți ce livezi minunate de meri și piersici avem. Oamenii pe-aici trăiau greu. Nu aveau un strugure, o piersică, un măr și, azi vedeți, aici se întind 200 de hectare de pometuri, 70 de viță de vie. Asta înseamnă să ții cont de lecția pămîntului și să-i ceri ce-ți poate el oferi.

– Dar de lecția deprinsă de la oameni ați ținut cont ?

– Cred că ne-am învățat unii pe alții. Eu, ca să fiu corect, disciplinat, să-mi fac datoria cinstit față de cooperativă și față de ei, iar oamenii, să se poarte cumsecade în toate. Am ajuns să-i cunosc pe fiecare atît de bine, încît de la ușă știu de ce a venit. De la distanță știu dacă unul a băut sau ba. Dacă minte sau e corect. Și, dacă părinții mei au locuit o vreme în cea mai urîtă casă din comună, eu am vrut să-mi fac casa cea mai arătoasă, ca să mă mîndresc cu ea, ca să vadă și oamenii că pot face și ei la fel ca mine, și să se mîndească și ei pentru bunurile lor, făcute din truda lor.

– Am auzit că ați văzut Apusul, S.U.A., Germania Federală și altele. Ce v-a plăcut pe-acolo, ce nu v-a plăcut, ca agricultor, ca vizitator ?

– Mi-au plăcut ordinea, curățenia, modul de deservire a populației, felul cum se lucrează pămîntul. Sigur, și pămîntul lor e mai bun, ca cernoziomul din Illinois, de pildă, pe unde am fost în vizită, dar eu zic că disciplina e totul. Pe fermele lor se muncește enorm, că sînt puțini, dar au mecanizare mare și disciplină. Însă nu mi-a plăcut, în schimb, la ei, diferența aia uriașă socială : unii, cu milioanele, case de vis, averi, iar alții, case pe roți sau și mai rău. Ce mai, lumea contrastelor. Eu nu m-aș teme că aici, acasă, nu i-am putea egala în bogăția pămîntului, dar ne mai trebuie experiență și dăruire.

– Ce fel de om sînteți, dacă v-ați face o autocaracterizare ?

– Cred că sînt un om bun. Unii zic că sînt aspru, rău. Sigur că-i mai pedepsesc pe cîte unii, că îi pun la treabă. Eu judec însă omul și mă judec și pe mine după rodul muncii. Uneori stam și mă gîndeam : „Mă, tu ești un prost că aștepți, într-una, numai să sameni, să culegi, mereu să treacă anotimpurile, să treacă anul și să-ți vezi recoltele și nu știi că anii trec în fond de la tine. Primăvara să vie, să sameni ; vara să vie, să se coacă totul ; toamna să vie, să recoltezi și, iacă, 19 ani au și trecut și fiul tău, Dragoș, crește și anii nu socotesc vîrsta pămîntului ci vîrsta ta"...

– Și, atunci, ce-ați voi să rămînă de pe urma efortului și iubirii dumnevoastră de pămînt și de oamenii aceștia ?

– Eh, cîte n-aș vrea eu să rămînă. Să fie o unitate perfect închegată, oamenii să fie mulțumiți și fericiți, să aibă ce le trebuie. Și multe altele. Iar eu să rămîn pentru toți un nume bun și un om de omenie, care mi-am făcut datoria, într-o așezare de pe cîmpia Timișului ce se cheamă Topolovățul cel Mare.

Cu ION JOSU

PREȘEDINTE LA C.A.P. TOPOLOVĂȚUL MARE

prietenii revistei „orizont"

Cenaclul literar „PAVEL DAN"

al Casei de cultură a studenților din Timișoara

Date despre istoricul și despre importanța CENACLULUI „PAVEL DAN", în viața literară a orașului nostru, vor fi consemnate într-un alt articol, în anul viitor, cînd se împlinesc douăzeci de ani de la înființarea acestuia. Acum menționăm doar că actualul grup de studenți cenacliști cuprinde cîteva nume în plină afirmare — fapt evidențiat mai cu seamă în cadrul amplelor manifestări cultural-artistice prilejuite de prima ediție a **Festivalului național „Cîntarea României" (Șase membri ai cenaclului au fost distinși cu titlul de laureat la faza pe centru universitar).**

În ultima vreme, confirmarea unei remarcabile mișcări literare studențești, timișoreană, a fost grăitoare întrutotul, în împrejurarea numeroaselor confruntări cu publicul și cu ocazia realizării unor schimburi de experiență cu cenaclurile **„Amfiteatru"** (București), **„Echinox"** (Cluj-Napoca) și **„Făurarul"** (Reșița). Cu o concludentă mărturie scrisă, privind efervescența literară din acest cenaclu, ne întîmpină frecvent publicația **„Forum studențesc"** a **Centrului universitar Timișoara,** precum și colaborările membrilor acestuia la revistele **„Amfiteatru", „Orizont", „Luceafărul"** etc.

AUREL TURCUȘ

Mircea Bîrsilă

BĂLCESCU

Vine o vreme cînd a fi departe de patrie
este o moarte la care te aștepți de la o zi la alta să vină
o moarte care te săgetează însă din vreme
și cu putință ori fără putință trebuie să iei o corabie
și să te întorci acasă pentru că acesta este singurul leac
mai ales dacă ești tînăr. Îl văd
pe Nicolae Bălcescu peste tot ca iarba
înaintînd spre Sulina, stingîndu-se la Palermo
Nicolae Bălcescu obsedat de un singur gînd
despre care nu a îndrăznit să le vorbească nici prietenilor
înspăimîntătorul gînd că va trebui să moară de depărtare
că s-ar putea să fie dată crezare dușmanilor
îl văd de la un moment la altul pe Nicolae Bălcescu
înaintînd cu capul în piept spre Palermo
poate pentru că el crede și acum
că înainte de vreme nu se poate muri
că patria nu a putut să spună împotriva lui „nu".

Lucia Moraru

MĂR ROȘU

Măr roșu, rotund, cu raze domnești,
vămi ale pămîntului sînt semințele grele,
sorb din roua palmelor miresmele, ești
purtător de-anotimpuri, de păsări și stele.

Necunoscut, întreg — miezul aprins...
Spre răsărit te ridic încet, mi se pare
că-n sufletul nevăzut al cerului prins
cîntec înflorit vei rămîne pe zare.

Măr roșu, rotund, cu arome tîrzii,
deschid palmele și mă doare o rană...
Uneori din somnul țărînii mai vii
vis al nopților mele și hrană.

Petru Ilieșu

PE-UN PICIOR DE PLAI

Acum
Fertilitatea și semnul
Au prins rădăcini
În brațele mele
Găsind o albie esențel
Alergată asemeni unui animal
Falnic
Pînă la tîmple și-napoi
Aducînd rîuri și pajiști
Pentru un
„tot
din munte-n munte
și din plai în plai"
De secole
În care
Mă aștern
Într-un sens senin de zbor.

Marcel Sămânță

PATRIE

Ard semințele în mine ca stelele.
Lumina mi-e sevă rădăcinii
și pe rînd îmi sorb strămoșii din ea.
Ard semințele în mine.
Au suflet semințele.
Respir prin ele ca prin clipe
Patrie, șoptesc ecoului numele tău,
Spre infinit de coloană îmi urcă inima,
ca un măr cu miez de sînge,
ca un măr dornic de căldura ta.
Patrie, semințele ard în mine
și inima-mi vibrează în colțul lor,
căci stelele acestea sînt ale mele,
căci stele acestea sînt ale tale
și lumina lor e în semințe.

Alexandru Berceanu

INDEMN

Cînd pleci chemat de drumuri
îmbracă-ți bine ochii cu flori
să nu prindă neprevăzuta brumă
din crisalida toamnei
și să cazi
pradă
sfidătorului ris al copacilor carnivori
și-al vîntului.

Virgil Neguț

ISTORIA

Poate că sufletul omului
trebuie să fie
mai frumos
decît
logica matematică...
N-am rîs niciodată
de bărbații care plîng pentru țară
istoria ne justifică pe toți plîngînd
pentru capul lui Decebal
adus la Roma
într-o traistă ilîră.

Vasile Rodian

ÎNLESNIRE

Am încolțit ca un bob
În aceste rotații
Căutîndu-vă
Nu întrebam de noianuri
Cu buretele clipei
Ne-am atins fețele
Și-am strîns împreună
Nu rarcori pentru om
Semințe !
Floare din miezul ivit
Botezînd lumea nouă !

Mariana Opruț

CÎNTEC

Aș vrea
să-ți pot pune în palme
sufletul neatîns
— cea mai limpede dintre ape —
să-ți porți pe ei degete de lumini
ca pe un fruct tînăr
cu înveliș de mătase.

Parodii noi

ION NICOLESCU

A tricota tricotaje

Mai tricotăm noi și tricotaje
trist e acela ce n-a-ncercat
să urce zilnic zece etaje
și fără lifturi pe înserat.

Căci tricotajul de iese bine
îl poartă lumea cu mult dichis.
Nu rideți astăzi numai de mine
este și chestia asta un vis.

Să ai andrele, două andrele
strălucitoare ca de metal
să dai din mînă să faci cu ele
lîna să lunece ca într-un val.

Mai trece unul zîmbind ironic
cu pălărie și vestă frez.
Ce faci acolo atît de tonic ?
— Nu fac nimica, doar tricotez !

Oameni mai vîrstnici, oameni mai tineri
lăsați alcoolul, lăsați tutun
veniți cu mine la trico-tare
căci tricotajul e-un viciu bun !

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : Retorica, prezență, cenaclu, ironie, filosofie, doctor, Iancu, fort, rezistență, rime, silogism, perseverență.

Selecție metaforică : Nu vînăm simboluri singuri / universul e pestriț / și orchestrele de linguri / nu cîntă zilnic la Ritz.

WILLIAM CARLOS WILLIAMS—

VIZIUNEA EPOPEICĂ A LUMII MODERNE

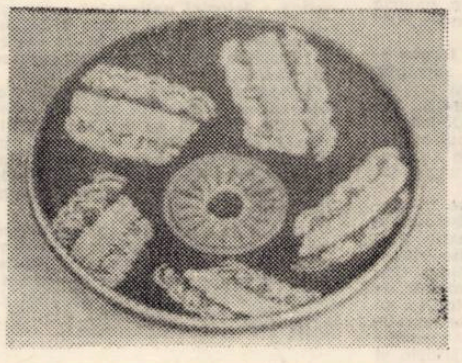

Una din cele mai impresionante construcții poematice ale acestui secol este fără îndoială **PATERSON**, viziune epopeică a culturii americane, opera de maturitate tirzie a poetului W. Carlos Williams (prima „carte" publicată în 1946 la vîrsta de șaizeci și trei de ani). Poemul demonstrează înainte de toate că „provincia poeziei este lumea" aspirînd la cuprinderea amplă a experienței americane (și prin extensie a celei universale), la scrierea unui „mit" al Americii", proiect la care au contribuit înaintea sa Whitman, Carl Sandburg, Robert Frost sau Hart Crane (primul care în **The Bridge – Podul,** 1930, își alegea ca model structural eposul antic). Geneza celei mai de seamă epopei a Americii începe prin căutarea unei **imagini tutelare** ample care să ordoneze toate datele lumii descrise : semnificativ, ea este aceea a **orașului modern** (ca și la Joyce, Dos Passos, Thomas Wolfe), în cazul de față Paterson (statul New Jersey), ridicat însă la valoare de arhetip, de spațiu simbolic.

Prin profesie medic, prin vocație poet, Williams săvîrșește în poemul său o exemplară sinteză între pornirea spre detaliu, spre regionalism și analiza clinică, exactă a fenomenelor umane, și ridicarea la general, la universal și mit. Omul de știință transmite poetului respectul pentru amănuntul semnificativ, fie el și sordid : de aici o adevărată poetică a antipoeticului, o tehnică a juxtapunerii și colajului de materiale aparent eterogene, de obiecte simple, familiare cărora li se descoperă sensuri inedite ; este tehnica poeziilor „vederii", a imagismului, așa cum Williams îl transmite mai departe „obiectiviștilor" anilor 1940, pop-artului modern, poeziei postbelice, atît americane, cît și europene. Astfel **Paterson** își păstrează riguros fundalul local, imagistica și limbajul regionalist, referindu-se la o zonă strict delimitată : riul Passaic și orașul Paterson. Dar dincolo de realismul „fizic și extern", poemul încearcă să conducă spre descoperirea unor relații generale în detaliile locale, prezentate fragmentar, prin colaj, contrapunct, alternanță de proză și poezie. Metoda este prezentată metaforic în **Paterson V** unde Williams descrie o serie de tapiserii ce combină fundalul local și naturist (un decor multifloral, prezentat cu precizie de botanist) cu sugestiile unor motive mitic-simbolice, realismul cu fabulosul unor apariții, cum este aceea a **unicornului,** vînat de alaiul regal :

„aceasta este o tapiserie
franțuzească ori flamandă
primula suav mirositoare
crescînd aproape de pămîntul
pe care poeți englezi l-au preamărit,
nici nu vă pot descrie toate :
flori în conduri
albe și purpurii,
potrivite să se-anine
pe gingașe bractee, potire grațioase pe pedunculi
degețelul roșu, măciesul
ori trandafirul sălbatic,
roziu ca lobul urechii unei domnițe
cînd s-arată printre bucle..."

Dar aceste decoruri grațios-exacte sînt tulburate imediat atît de insinuarea miticului, a fabulosului, cît și de intervenția violenței, a sordidului, a antipoeticului :

„o tapiserie
mătase și lînă presărată cu fire de argint
o dihanie unicornă și albă ca laptele
eu, Paterson, sînele-Rege
văzui atunci pe doamna-mi
prin asprele păduri
dincolo de zidul palatului
înconjurată de duhoarea cailor asudați
și ogari spintecați
schelălăind durerea
haita cu respirația tăiată
văzînd cum dihania cea moartă
era adusă în fine
culcată peste oblîncul șeii
printre stejari".

Prin suprapunerea treptată a mai multor tablouri, a mai multor nivele de semnificație, Williams realizează un inedit montaj poematic în care elementele decorului local sînt proiectate în simboluri și arhetipuri universale. **Unicornul,** animalul sacrificat devine într-o ordine mitică avatarul poetului, rănit, hăituit de existența dramatică (și în aceeași măsură de sine însuși – căci Paterson este și „Regele", hăituitorul), dar intelept, suportînd sacrificiul necesar al creației, așa cum citim într-un superb autoportret spre finalul cărții a V-a :

„Paterson a îmbătrînit
ciinele gîndurilor sale
s-a împuținat
la numai o epistolă „amoroasă"
către-o femeie, o femeie pe care-a
uitat s-o culce în vremea din urmă.
Și-a continuat
să trăiască și să scrie
răspunzînd la
scrisori
și îngrijindu-și florile
grădinii, tăindu-și iarba și-ncercînd
să-i facă pe tineri
să-și mai scurteze din greșeli
greșelile în folosirea cuvintelor pe care
el le-a găsit atît de roditoare..."

Paterson este astfel construit pe principiul **metamorfozei,** al trecerii unei categorii în altă categorie, al multiplicării de sensuri. Principala metamorfoză este aceea a toponimicului din titlu : Paterson este în egală măsură numele unui oraș real și al unui oraș simbolic, al unui personaj care traversează întreg poemul, cu dublă identitate, poet și medic (mască autobiografică, așadar). Ca atare el reunește toate sensurile posibile ale poemului în arhetipul **omului-oraș,** sau cum explică Williams în nota prefațatoare, „Paterson demonstrează că omul în sine este un oraș, începînd, căutînd, realizînd și încheindu-și viața în moduri ce pot fi întruchipate de variatele aspecte ale unui oraș... ale oricărui oraș".

Sensurile simbolice și arhetipale ale poemului sînt anunțate încă de prima carte subintitulată „Contururile giganților". **Giganții** sînt în primul rînd riul Passaic și Paterson – orașul care devin în egală măsură arhetipul feminin și arhetipul masculin. Paterson se identifică cu bărbatul-oraș, americanul, un fel de Everyman (ca și la Joyce) ; riul Passaic, fertilizator devine principiul feminin, America, originea vieții care pulsează în orașul de dincolo de cascadă. Pe parcursul poemului cele două arhetipuri („giganți") trec prin feluritе avataruri, potrivit principiului metamorfozei, ca în :

„Scena este Parcul
pe stînci,
femeie pentru oraș
– pe-al cărei trup Paterson își instruiește
gîndul..."
(Paterson, II)

Astfel, principiul feminin ia forma muntelui Garret ce străjuiește orașul, a parcului de pe stînci, a societății americane, a unei serii de femei americane reale sau imaginare, de la poetesa „C" ori doamna Cummings, la Maria Curie (se observă asemănarea fonetică a acestor nume, toate derivate generic din litera „C").

Între cele două principii trebuie să existe o conlucrare perfectă, pentru a se conferi stabilitate societății. Or poemul dramatizează tocmai tema divorțului în America modernă, cu rezultate catastrofice : alienarea sexelor, alienarea socială a indivizilor, moartea prematură, transformarea energiilor creatoare în energii destructive etc. Bărbatul, de pildă, va exista ca „un mugure, veșnic verde, / încolăcit strîns pe pavaj, perfect / în sevă și substanță, dar divorțat / de-ai săi tovarăși..." Divorțul ia forme multiple – este vorba în primul rînd de separarea catastrofică a americanului de istoria sa, de comunitate dar și de limbă (adică de cunoaștere și expresie) :

„Limba îi ocolește
și ei mor
incommunicado.
Limba, limba
le eșuează
Ei nu știu cuvintele
ori nu au
curajul să le folosească...
– limba-i
divorțată de mințile lor,
limba... limba !"
(Paterson, I)

De aici frecvența pe parcursul celor cinci cărți ale poemului a imaginilor care redau **căderea,** sinuciderea în cascada riului Passaic (precum aceea a doamnei Cummings) adică în torentul existenței diurne și a limbajului neînțeles ; a se vedea următorul pasaj unde se reproduce și grafic căderea anihilantă :

„Mărită-te cu noi ! Cu noi !
Sau fii trasă în jos, trasă
dedesubt, pierdută
Ea era măritată cu vorbe goale.
mai bine
împiedică-te
la margine
să cazi
cazi
și să fii
divorțat
de existența locului –
de cunoaștere,
de-nvățătură...
și au sărit (sau au căzut) fără
vreo limbă, muți
limba deja uzată".
(Paterson, II)

Textul se referă atît la doamna Cummings cît și la Sam Patch, plonjorul de profesie, a cărui moarte prin înec în cascadă rămîne echivocă, sinucidere sau simplu accident, dar în ambele cazuri datorată în primul rînd propriei lor ignoranțe, limbii pe care nu o înțeleg. Astfel, al treilea arhetip principal al poemului devine riul (torentul) și cascada deasupra orașului Paterson, adevărat principiu unificator, structurant al eposului, care și el cunoaște variate metamorfoze semantice : riul Passaic este principiul fertilizator care face posibilă existența orașului, intermediarul între principiul masculin și cel feminin (purtînd „multipla sămînță") ; riul și mai ales cascada este și torentul amorf al existenței diurne, mugetul său nedeslușit, căruia poetul Paterson trebuie să-i caute înțelesurile, să-l structureze într-un limbaj inteligibil.

După Robert Lowell, cascada dramatizează „mitul american – un mit care rareori lipsește din literatura noastră – parte a puterii noastre, parte a diformității și hybrisului nostru... El a fost asumat de Emerson, Whitman și Hart Crane ; de Henry Adams și Henry James. În bine sau în rău, America este imensă, crasă și romană".

Williams este conștient de amenințarea anihilantă a realității americane, haotică, antipoetică, amorfă, dar poemul său evaluează dialectic, de la refugiul din fața prezenței copleșitoare a cascadei, la proclamarea necesității imersiunii în cascadă, adică a asumării plenare a existenței diurne, chiar cu riscul autoanihilării. Risc cu atît mai redus cu cît, prin intermedierea poetului de geniu, realitatea amorfă este ordonată gnoseologic și estetic, prin izolarea în sînul ei a grăuntelui de „radiu" sau „sare" prețioasă (adică a semnificației universale). De aceea nu atît cufundătorii temerari de tipul lui Sam Patch sau a primilor exploratori ai vestului devin eroii poemului, ci descoperitorii de geniu, precum Maria Curie invocată de cartea a IV-a, și care îi inspiră poetului principiul fundamental al poeziei sale : descoperirea prin „disonanță", prin metamorfoză continuă pînă la crearea unor forme superioare de existență ale materiei, pînă la descoperirea „grăuntelui strălucitor de radiu" în realitatea amorfă. Într-un fragment în proză din cartea a III-a, intitulat **Substrat,** citim : „Faptul că rocile cu sare din Anglia și cîteva din celelalte mine de sare din Europa, s-au găsit în roci de aceeași vîrstă, ridică întrebarea dacă sarea nu ar putea fi găsită și aici". Metaforic se definește aici ideea centrală a poemului : realitatea americană, deși amorfă, antipoetică, haotică, poate, printr-o profundă prelucrare poetică să materializeze grăuntele de semnificație universală. **Paterson** devine astfel cea mai matură meditație în marginea existenței americane și a modului în care ea sau orice altă existență trebuie explorată poetic pentru a produce semnificații de mare rezonanță universală.

MARCEL POP-CORNIȘ

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XIV)

DROG

— Lui Charlie nu-i mai trebuie așa ceva.

— Nu cumva te caută armata ?

— Eu nu trăiesc aici de plăcere. Ciao, copoiule !

Jacky ieși, iar Parnell controlă la repezeală buzunarele lui Mulders. Îi luă portmoneul și o legătură de chei și-i ajunse pe Jacky, aproape de ieșire. Îl întrebă dacă are suficienți bani ca să-și ducă gașca în afara orașului. Jacky arătă spre pungă și zîmbi :

— Ce-i aici, înăuntru, frățioare, e mult mai ceva decît lovelele. Vom călători departe și rapid.

— Atunci ascultă-mi sfatul și treci granița înainte de prînz Și-ți mulțumesc pentru ajutor

Negrul dispăru în întunericul umed al canalelor. Parnell o luă în direcția opusă Cînd ajunse în fața unei lămpi electrice de stradă, scoase portmoneul lui Mulders și-i cercetă pe-ndelete. Îi găsi buletinul. Era născut în Rotterdam, cu treizeci de ani în urmă. În portmoneu se mai aflau permisul de circulație și două cecuri În compartimentul pentru bani găsi un teanc gros de guldeni. Parnell băgă buletinul și banii în buzunar, iar celelalte hîrtii le vîri în portmoneu și-l aruncă în canal. Se întoarse la mașina sa și luă planul orașului, căutînd adresa lui Mulders Casa în care locuia Muiders era una din acele case solide pe care le construiesc bogătașii în cartierele mai liniștite ale orașului. O poartă masivă de metal părea proaspăt lustruită. Locuința lui Mulders se afla la ultimul etaj, și o plăcuță de fildeș îi indică numele. Parnell alese cea mai mare dintre cheile lui Mulders și deschise cu ea ușa. Intră într-un hol în care văzu mai multe uși, iar una din ele avea o oglindă. Parnell încercă două chei, iar la a treia, ușa se deschise. În cameră era întuneric și Parnell căută întrerupătorul. Un miros de țigare proaspăt fumată îi pătrunse în nări. Cînd aprinse lumina, văzu încă o ușă care dădea într-o altă cameră. Parnell o porni într-acolo și deodată i se păru că aude un zgomot. Deschise brusc ușa și văzu o fată care stătea pe pat și citea la o veioză. Parnell se rezemă de perete și zise încet :

— Bună seara.

Ea se întoarse brusc, deschise larg ochii și întrebă :

— Cine sînteți ? Nu părea deloc speriată.

— Prietenul lui Charlie, zise el și intră în cameră. Se apropie de pat, și se așeză.

— Sînteți soția lui Mulders ? Soră sau fiică ?

— Ce te privește pe dumneata ?

Accentul ei olandez era atît de clar, încît Parnell nu mai trebuia să se întrebe de ce origine o fi.

— Aș vrea să știu și eu cu cine stau de vorbă.

— Unde e Mulders ? — întrebă ea

— Asta am și venit să vă spun Sînteți fiica lui ?

— Da, eu sînt fiica lui — zise ea rece. Și ce ?

— Păi, v-am adus vești proaste, Mulders a fost ucis în urmă cu două ore.

— Un copoi ?

— De ce să-l omoare un polițist ?

Ea nu-i răspunse

— Mulders a vrut să tragă într-unul din tinerii care se aprovizionau la Charlie cu heroină. dar pușiul a fost mai rapid, îi explică Parnell pe scurt. Care-i legătura lui Mulders cu Bostonul ?

— Eu nu știu despre ce vorbiți.

Parnell scoase o țigare din pachet și și-o aprinse. Nu credea că va descoperi cineva leșurile din camera lui Charlie, așa că avea suficient timp s-o interogheze pe fată și să facă o mică percheziție. Ea ridică privirea și dădu din cap. El nu se miră că în ochii ei nu dădu de lacrimi. Scoase banii pe care-i luase din portmoneul lui Mulders. Erau, aproximativ, două mii de dolari. Împărți suma în două și aruncă o parte pe pat

— Asta e jumătate din cît am găsit în portmoneul lui Mulders. Cred că o să vă prindă bine.

— Da. mulțumesc. Cu cealaltă jumătate ce-o să se întîmple ?

— S-ar putea s-o primiți — zise el zîmbind. Numai că, va trebui s-o meritați.

— Cum ?

— Azi m-am întîlnit cu Mulders pentru a afla cine-i legătura lui din Boston. Dar el a fost omorît înainte de a-mi putea spune acest lucru. Deci, cine-i legătura lui ?

— El nu discuta niciodată cu mine despre afacerile lui.

— Păcat — zise Parnell, și vîri banii în buzunar. Cum vă numiți ?

— Renne... Renne Deletre.

— Unde l-ai cunoscut pe Mulders ?

— Aici, la Amsterdam. Aș vrea să beau ceva

Fără să mai aștepte răspunsul lui, ea sări de pe pat, luă banii și-i puse într-o poșetă, apoi începu să se îmbrace Trecu în sufragerie și deschise barul cu băuturi. Parnell se așeză pe extensibil Ea umplu două pahare și-i întinse unul lui Parnell, întrebîndu-l dacă de-acum va avea de-a face cu poliția

— Pînă mîine dimineață, nu. Sînteți îngrijorată ?

— Eu n-am ce să ascund.

— Poate avea Mulders ?

Ea se așeză lîngă Parnell, sorbi puțin din pahar și întrebă :

— Aveți de gînd să vorbiți toată noaptea despre Mulders ?

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA. strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVII ● 6 octombrie 1977 ● nr. 40 (502) 8 pag. 1 leu

Ion Manda

Să se fi înscris meseria tatălui, latent, și în ființa copilului ? ION MANDA și-a pierdut tată cînd avea 6 ani. Și știe despre el doar că era tîmplar, că folosea uneltele știute, rindeaua, și dălțile, și cleiul. Dar, la o anumită vîrstă, în fiu, iată că și-a făcut loc pasiunea de-a descoperi, în jocul inefabil al naturii, alcătuiri deosebite, o creangă amintind o balerină, o rădăcină aducînd cu un violonist, o ramură întruchipînd un cerb. De la această pasiune, aproape copilărească, a început sculptura sa în lemn. Și el a lucrat, mai bine de un deceniu și jumătate, solitar, în tăcere, încropindu-și un mic atelier modest, pe balconul locuinței sale de pe strada Semenic, sculptînd acolo mai ales în orele sale de noapte, la lumina unui beculeț, inventîndu-și ad-hoc uneltele, dălțile și cuțitele, după uzul propriu al muncii sale. Și lucrările sale s-au adunat, prin ani, mai multe duzini, împodobind pereții casei și biblioteca și interioarele casei sale. Și Ion Manda, pînă azi, n-a avut înfatuarea să creadă că, în mișcarea dălților și în focul fanteziilor sale în lemn, intra adeseori și elementul inefabil ale unei arte autentice. Dar trebuie spus că, dacă soția și prietenii l-au încurajat, dacă lucrările sale intrau, simplu, prietenește, prin gratitudinea autorului lor, și în alte case, simțămîntul că ceea ce el „lucrează" este artă adevărată i-a lipsit pînă azi autorului. Fără îndoială, sculptura lui Ion Manda este aceea a unui artizan, a unui artist înnăscut, ce, prin exercițiu, prin pasiune continuă, prin fantezie a ajuns să-și creeze o lume a lui, să-și înalțe o măiestrie a lui. Descoperirea valențelor expresive ale măștilor populare mi se pare un cîștig al artei sale, ca și aplecarea spre figurile isto-

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. a 8-a)

MATERNITATE

ÎN CIRCUITUL VALORILOR

Jurnalele de călătorie în Europa ale scriitorilor și ziariștilor noștri, de acum cinci decenii, recunoșteau în cvasi unanimitate lipsa de informații culturale despre România. Cîteva albume etnografice, cîteva participări la expoziții internaționale, cîteva cărți românești traduse în tiraje mici, nu puteau da o imagine reală a țării din acest punct de vedere. Străinii defineau România prin vioara lui Enescu, prin statuile lui Brâncuși, prin „efectul Coandă", turiștii o reduceau la vinurile de Cotnari sau Murfatlar, la petrol sau la valsul lui Ivanovici.

În cererile pe care ni le adresau editurile străine era, în trecut, și o mare doză de exotism ; dialogul nostru cultural nu se constituia între două părți cu drepturi egale. Pe alt plan, deși în școală prezentam marile valori, noi importam din străinătate **în mod practic** o literatură de mare consum, o literatură de senzație și un teatru bulevardier. Întotdeauna importul cultural întrecea exportul, fapt care-i făcea pe unii comentatori, printre care și oameni de bună credință, să afirme că sîntem o „colonie" culturală a Occidentului.

Sîntem azi, cum bine se știe, în cu totul altă situație în cadrul raporturilor internaționale. Schimburile de specialiști, de burse de studii, lectoratele românești peste hotare, înmulțirea traducerilor, a lecturilor din și în limba română, dar mai ales așezarea pe criterii noi, de înaltă exigență moral-politică a acestor schimburi, au dus la o sincronizare echitabilă a culturii românești cu orizonturile universale, dar și la o schimbare a raporturilor de drept în dialogul cu străinătatea.

Toate documentele de partid, pornind de la această situație de fapt și de drept pun aceleași probleme în raporturile noastre culturale cu străinătatea. Intensificarea participării României la schimbul mondial de valori cultural-artistice se realizează în acest spirit al relațiilor de pe picior de egalitate și în virtutea avantajului reciproc. Poporul român e beneficiarul tuturor valorilor artistice ale umanității din trecut și de azi, dar cu mențiunea că acest concept de valoare se referă la operele **reprezentative,** la operele care ne îmbogățesc orizontul și ne prezintă tot ce au mai bun alte popoare. La rîndul nostru trebuie să exportăm în străinătate numai acele opere esențiale, care să ne reprezinte și care să ne facă cunoscuți în tot ce avem mai specific și mai etern. Pentru cele mai multe popoare, cu o cultură mult mai veche decît a noastră, a dispărut exotismul românesc, a dispărut statutul de vasalitate culturală pe care regimurile trecute l-au cultivat. Chiar limba română începe să trezească interesul în cercuri din ce în ce mai largi peste hotare.

Inteligența poporului român, talentul acestui popor socotit de unii cercetători străini un „miracol" istoric devin din ce în ce mai mult cunoscute în lume, dispărînd caracterul „miraculos" al existenței noastre și apărînd în loc explicația bazată pe cunoaștere. În materie de artă și cultură nu există popoare mici sau mari, ci numai culturi mici sau mari. Sînt mari culturile care se bazează pe valorile lor naționale și care nu importă decît ce li se potrivește și le e necesar. O cultură bazată numai pe import e o cultură mică. Universal devii prin marile valori naționale. S-a spus despre Eminescu că e un mare poet universal fiind foarte român. Cam același lucru s-a afirmat despre Brâncuși. Și ne mîndrim cu faptul că jurnalele poeților și gazetarilor ce călătoresc azi sau vor călători mîine nu vor mai consemna existența unei țări aproape necunoscută în lume, România, ci existența unei țări multilateral dezvoltate și prezentă în circuitul valorilor mondiale ca o verigă necesară fără de care cultura universală e incompletă.

EMIL MANU

UMANISM REVOLUȚIONAR

O societate socialistă ce evoluează unitar spre edificarea sa multilateral dezvoltată implică, în primul și-n ultimul rînd, omul, făuritorul de istorie, conștiința și credința lui în sine, în societatea din care face parte, în forța conducătoare a partidului, în viitorul pe care îl are în față. Devenit, printr-un amplu și profund proces de transformare socială și economică, producător și proprietar al tuturor bogățiilor materiale și spirituale, omul societății noastre socialiste ajunge să fie ferventul, conștient, al prefacerilor economico-sociale, participantul lucid la o istorie în sens unic, pe care însuși și-o pregătește și față de care este răspunzător.

Politica Partidului Comunist Român de democratizare a țării, de punere a întregii vieți social-economice pe bazele unor relații sociale noi au dus, în timp, la eliberarea omului de tarele moștenite de la o societate a inechității și exploatării, la impunerea și statornicirea unui nou mod de înțelegere a locului și rostului omului față de om, de societate, față de istorie. Preocuparea permanentă a partidului de a edifica, alături de o bază materială nouă, și pe omul care să ducă și să conducă munca, conștient de răspunderile ce îi revin în noile condiții sociale și istorice, a primit noi dimensiuni odată cu elaborarea Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism **și a** Codului eticii și echității socialiste, **documente elaborate de** Congresul al XI-lea **al partidului ca bază a unei democrații noi, a unor forme de conducere de tip nou.**

Există un entuziasm al începutului, o bucurie a pionieratului care, firesc, în etapele următoare ale dezvoltării, prin reconsiderarea resurselor adînc umane, ajunge la a deveni de la un impuls, o conștiință, printr-o înțelegere dinamică a proceselor complexe care se petrec, spre o asumare responsabilă a lor. Într-o atare etapă istorică, cînd omului i se oferă imaginea de perspectivă spre care tinde, ea însăși o chintesență a idealului uman, necesitatea unei perfecționări complexe a omului, a profilului său moral și social devine un imperativ. Șirul evenimentelor politice care au marcat perioada acestui început de cincinal a reprezentat, în fapt, prin forme instituționalizate la nivel național, dezvoltarea democrației socialiste, angrenarea mai amplă a tuturor oamenilor muncii la realizarea și conducerea întregii activități, la înfăptuirea exemplară a obiectivelor Congresului al XI-lea. O dovadă a maturității politice a partidului, a nivelului atins de societatea noastră socialistă. Recentele Consfătuiri de lucru de la C.C. al P.C.R. organizate din inițiativa secretarului general al partidului au accentuat importanța statuării umanismului revoluționar, ca o condiție fundamentală în atingerea marilor deziderate ale societății noastre. Pornind de la necesitatea înțelegerii exacte, de către fiecare om a fenomenelor sociale și economice care au loc, într-un climat de largă respirație democratică, dominat de permanentul dialog statornicit între popor și conducerea de partid și de stat, climat caracterizat prin participarea activă la conducerea societății, prin răspundere colectivă în fața ei, în cadrul consfătuirilor de lucru din acest septembrie a fost subliniat rolul de maximă importanță ce revine comuniștilor, activiștilor de partid, tuturor celor chemați să facă educația maselor și, în primul rînd, a tinerei generații.

A fi participant activ la istorie, devenită o condiție a existenței umane în socialism, înseamnă a fi omul integru, cu o bună pregătire politico-ideologică și de specialitate, înseamnă a fi un om de curaj și răspundere, conștient de locul și rolul său în societate, de limitele și puterea sa, de importanța muncii lui pentru binele țării și al viitoarelor generații ; toate acestea constituind caracteristicile de bază ale unui militant revoluționar activ. Dar, a fi participant la istorie presupune, înainte de toate, a avea o conștiință a istoriei, o înțelegere exactă a proiecției propriei existențe la scara timpului istoric, a prezentului în făurirea viitorului. Avem astfel, imaginea unui om dinamic, călăuzit de rațiune, ferm în acțiunile sale, gata oricînd de sacrificiul suprem.

În cuvîntarea sa la Consfătuirea de lucru cu activiștii din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei, **tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al partidului spunea :** „În fond, umanismul nou al societății noastre, care pune pe primul plan omul, are în vedere tocmai creșterea răspunderii pentru viitorul patriei, pentru socialism, pentru comunism, pentru ca omul să fie într-adevăr participant activ la întreaga operă de făurire a noii societăți, ca el să poată privi întotdeauna cu mîndrie la ceea ce a făcut, să nu-i fie rușine de munca lui, să nu dea înapoi, într-un moment sau altul, sau atunci cînd este greu să nu caute să găsească un locșor mai călduț — cum se spune".

Justețea politicii duse de partid în toate domeniile vieții social-economice e reflectată de marile realizări ale căror martori și beneficiari sîntem. Au devenit realitate relațiile de producție noi și, odată cu ele s-au încetățenit cuvinte cu adînci semnificații pentru noi, pentru societatea de mîine, precum : autogestionare, autocontrol, autoconducere ..., toate înglobîndu-se sub acolada termenului ce caracterizează un ideal : autoperfecționare. **Sînt rezultatele firești ale acțiunii unui popor liber, stăpîn pe destinele sale, care-și înțelege menirea în istorie și răspunderea față de ea.**

Realitățile României socialiste de astăzi sînt cuceririle a peste trei decenii de prefaceri economice și sociale, un timp dens, de un dinamism aparte, datorat efortului tuturor oamenilor muncii uniți sub idealul comun al edificării unei societăți cu totul noi, socialiste. Față de aceste realități avem obligația firească de a ne socoti răspunzători față de amplificarea lor la scara viitorului. Și, dacă imperativul etapei pe care o parcurgem este perfecționarea în toate domeniile vieții economico-sociale, o deosebită atenție se acordă muncii politico-educative, singura capabilă să deschidă tinerei generații un orizont teoretic și ideologic amplu, să formeze oameni apți pentru a rezolva problemele complexe ce le ridică etapele următoare de dezvoltare a țării.

A fi revoluționar într-o societate revoluționată este o condiție a existenței fiecărui om, o caracteristică a definirii sale în fața lumii întregi. Și, după cum înțelegerea adevărului corespunde unei conștiințe mature, aceleiași vîrste îi este caracteristic întregul profil al omului nou : demnitate, modestie, responsabilitate. Un om al tuturor oamenilor, al tuturor zilelor, oricare loc l-ar ocupa în societate, neclintit din acțiunea sa istorică. Aceasta pentru că umanismul revoluționar este, deopotrivă, o caracteristică a omului nou, comunist, a societății pe care o edifică și a unui nou tip de istorie, prin care, apropiindu-ne generațiile viitoare, răspundem, în fapt, dorinței de „bine" și „frumos" social, visată de atîtea generații de înaintași.

PAUL EUGEN BANCIU

Alex. Ștefănescu

PRELUDIU

Ed. Carte Românească, 1977

Oare ce eveniment important precede, ce acțiune deosebită pregătește sau ce inceput anunță cartea lui Alex. Ștefănescu intitulată atît de îmbietor? Răspunsul îl putem primi din lectura ultimelor pagini ale cărții intitulate **Ce e nou în literatură?** și care se vor, nimic altceva decît o sinteză a intregii literaturi române de după Eliberare. în vederea, probabil, a acestei visate **Panorame** sînt analizele ce urmează schema obișnuită, folosită de orice cronicar atunci cînd își adună în volum foiletoanele : o primă secțiune a poeziei (17 poeți), alta a prozei (12 prozatori), a teatrului (2 dramaturgi) și a criticii (11 critici). Și sinteza de la sfîrșit care vrea să-i cuprindă pe toți aceștia (cei mari), dar și pe ceilalți cărora nu li s-a făcut onoarea să fie discutați în prealabil (mijlocii sau chiar mărunți).

Care să fie criteriile de alegere, ne-am putea, cu îndreptățire, întreba. Ele nu ne sînt dezvăluite, dar dacă am înțeles bine textele, nu pot fi decît cele valorice. Alex. Ștefănescu a imaginat o scară axiologică, e adevărat, nu tocmai dreaptă, după care a împărțit scriitorii în aleși (cei ce se bucură de prețuirea sa) și nealeși. Pentru că asemenea tuturor praznicelor și în literatură sînt mulți chemați și puțini aleși. Numai că cei **ne**-aleși sînt prea numeroși ca să nu dea de bănuit. A vorbi despre poezia noastră actuală fără a-i discuta pe Al. Philippide, Emil Botta, Virgil Teodorescu, Ștefan Aug. Doinaș acordînd în același timp atenție poeziei lui Tudor George, D. Stelaru, Nina Cassian, Ion Caraion, Ana Blandiana sau Leonid Dimov, înseamnă a-i prezenta cititorului o imagine deformată. Iar în așa-zisa sinteză nici măcar să nu amintești numele lui V. Voiculescu, N. Crevedia, Camil Baltazar, Radu Boureanu sau să faci o simplă trimitere la Radu Stanca, Doinaș, Emil Botta, Maria Banuș, M. R. Paraschivescu, mi se pare cel puțin ciudat. Doinaș e citat de nenumărate ori (punct de referință) pe parcursul cărții, dar firește nu poate fi comparat cu Tudor George sau Dimitrie Stelaru, cu Dimov sau Marin Sorescu, cu Labiș sau Vasile Nicolescu, cu Ana Blandiana sau Geo Dumitrescu. După autor, Doinaș e un poet mărunt pe care doar Cornel Regman se străduiește să-l scoată din anonimat (fără să reușească). Altfel nu ne-am putea explica afirmația că nu lipsesc, din critica acestuia exagerările, atunci cînd se arată nemulțumit că literatura de la „Cercul Literar" e trecută sub tăcere și „suprasolicitează" anumite opere (p. 263). Dar atîția alți poeți despre care criticul nici nu a auzit : Ion Horea, Anghel Dumbrăveanu, Al. Miran, Sorin Mărculescu, Dinu Flămînd, Dorin Tudoran. în compensație, poate, e amintită Aurora Conțescu. Aflăm în schimb că „traducătoarea" (!?) Lidia Bote scrie versuri. Știam că Lidia Bote e „istoric literar". **Bibliografia 1948–1960** o citează de șase ori cu studii critice, **Dicționarul** lui Marian Popa analizează lucrarea ei **Simbolismul românesc,** amintind că a întocmit și o **Antologie a poeziei simboliste românești,** iar fișierul bibliotecii nu înregistrează nici traduceri, nici măcar un volum din versurile sale.

Nici situația prozei nu e alta. Îl raportează pe Geo Bogza din **Lumea petrolului** la Radu Tudoran cu **Flăcările,** dar despre acesta nu mai știm nimic decît că este autorul cărții **Toate pînzele sus.** Alice Botez, V. Rebreanu, Maia Belciu, Constantin Țoiu nici nu există. în cazul lui Fănuș Neagu analizează și ultimul său roman din 1976. Atunci de ce, în cazul altora, trece cu vederea volume apărute mai demult chiar : **După 1900 pe la amiază** (1973) de Mircea Horia Simionescu, **Iluminări** (1975) de Al. Ivasiuc, **Scrisori provinciale** (1976) de Ștefan Bănulescu.

Analizează doi dramaturgi (Baranga și Horia Lovinescu), iar la pomelnicul din final pe alții. I-aș aminti criticului că Radu Stanca e un dramaturg. Ca și I. D. Sîrbu, Vasile Rebreanu, Valeriu Ananaia, Ion Luca. Chiar și N. D. Cocea, Arghezi și Blaga sînt **și** dramaturgi, asemenea lui G. Călinescu. Dacă sînt amintiți T. Bușecan, Ștefan Berciu sau Victor Bârlădeanu de ce regimul tăcerii pentru ceilalți? Unde e dramaturgul D. R. Popescu, poate cel mai interesant dintre tinerii noștri dramaturgi, pe care criticul nici măcar nu-l citează nominal în tabloul pe care-l face? E amintit doar cu o singură piesă la capitolul **Tehnica dialogului la D. R. Popescu,** unde este discutată proza. Din cele peste zece piese publicate să nu fie de reținut decît una?

Criticii nu sînt nici ei cruțați. Poate cineva imagina o analiză a principalilor critici de azi fără Adrian Marino sau N. Balotă, ca să-i amintim doar pe aceștia? în același timp figurind... Mihai Gafița, despre care aflăm enormitatea că **Fața ascunsă a lunii** „divulgă astfel, din nou, chipul secret de romancier al lui M. G.". Dacă Dan Cristea e amintit în înșiruirea de nume de la sfîrșit, Ion Pop, Petru Poantă, Dan Culcer, Laurențiu Ulici, critici din aceeași generație și tot atît de prezenți astăzi de ce sînt omiși? Sau ce justifică amnezia criticului la numele lui Mircea Zaciu, Ion Vlad, Eugen Todoran, Mircea Tomuș, Dinu Pillat, Mircea Vaida, Ion Biberi, St. Cazimir, C. Ciopraga, Ileana Vrancea, Domnica Filimon, Georgeta Horodincă, Dana Dumitru, Radu Enescu, M. Nițescu, Florin Mihăilescu și atîția alții? Semnificativ e cazul lui Balotă, unul dintre puținii critici de referință (citat la pp. 122 și 174) și de la care „împrumută" termenul „realism magic" pentru proza lui Fănuș Neagu, care nu poate figura alături de Piru, Gafița, Ungheanu. Ciudată optică, necunoscute criterii, penibile răfueli. I-aș mai aminti apoi criticului că „germanista" Mariana Șora a scris o carte întreagă despre **Cunoaștere poetică și mit în opera lui Lucian Blaga.**

Observațiile acestea nu vor să diminueze valoarea analizelor lui Al. Ștefănescu. Vor doar să arate că un critic conștient de răspunderile sale face publice criteriile, orgumentează alegerile sau omisiunile și este deschis către orice modalitate lirică.

ION MAXIM

cronica literară

Cornel Ungureanu

PROZĂ ȘI REFLEXIVITATE

Ed. Eminescu, 1977

Deși abia la a doua sa carte, remarcabilă în multe privințe, Cornel Ungureanu începe să ilustreze pregnant o traiectorie exemplară în critica noastră : am numi-o lovinesciană, în măsura în care ea implică o ridicare de la particular la general, de la foiletonul săptămînal la sinteza critică (hermeneutică sau istorică) printr-o operație de adîncire și lărgire concentrică a unor prime constatări de lectură, pînă la conturarea unei interpretări eseistice. Procesul este în plină desfășurare : criticul își plasează cartea „la mijlocul drumului între lectura imediată și exegeza plurală", promite în postfața volumului mai multe reveniri (de pildă asupra romanului-document) și tot acolo dezvoltă un veritabil program de alcătuire a unei istorii a prozei.

Proză și reflexivitate răspunde deja în parte acestui program, ocupîndu-se în prima secțiune de „Reperele" (modelele) prozei actuale : adică de scriitorii deja clasicizați, creatori de școală, scriitori naționali cu îndreptățirea de a defini spiritualitatea noastră (Marin Preda, Eugen Barbu, V. Voiculescu), ori scriitorii ce inaugurează capitolele semnificative în proza actuală, oferă modele (sau mode), scriitori importanți într-o serie evolutivă. Postfața, „Impactul lecturii", oferă chiar un model de constituire a modelelor literare, avertizînd asupra interesului pentru acest concept în cartea de față. în acest fel, criticul se ocupă cu predilecție de prozatori ce au urmat un drum exemplar pentru (și în) proza deceniului opt, ori modalități des licitate azi (romanul document, eseistic, mitic sau „alegoric", publicistica, literatura non-romanescă). Principiile de organizare sînt în primul rînd critice (profiluri, microstudii sau eseuri) dar viziunea este adesea aceea a unui istoric literar urmărind elementele de continuitate, de structurare progresivă a unor teme, tipuri caracterologice, stiluri, conflicte în opera unui scriitor, descoperind adevărate „sericluri", cicluri românești (ca la M. Preda, E. Barbu, D. R. Popescu, dar și Ivasiuc) sau citind operele în perspectivă inversă, cărțile mai vechi prin „grila" celor recente (o foarte bună demonstrație în acest sens se face în eseul despre Eugen Barbu). Opera unui scriitor este privită astfel în ansamblul ei, poeziile lui Voiculescu sînt citite în sprijinul prozei căreia îi oferă „chei" de înțelegere, opera minoră (rămîne după rețete „populare", simple exerciții ratate, pregătitoare pentru operele mari) privită cu aceeași atenție. Astfel C. Ungureanu este unul din puținii critici actuali care își face un adevărat program de lucru din a citi tot, de la capodopere la opere ratate, simple caiete de proză, sau „maculatura" pentru a descoperi simptomele caracteristice ale unei epoci, modele și modelele urmate. Un atare program nu este justificat doar de un „optimism nețărmurit" asumat de critic (la modul ironic) – optimismul căutătorului de perle în „oceanul de hîrtie", adevărată „provocare a zădărniciei", ci și de interesul istoricului literar care cercetează seriile evolutive, transmiterea unor modele și arhetipuri de la un scriitor la altul, de la o epocă la alta.

Unele eseuri oferă excelente observații de sociologie literară (privitoare, de pildă, la condiția proletară a scriitorului român interbelic, sau foarte exacta circumscriere a scriitorului în Revoluție, în cazul lui Titus Popovici) pe care le bănuim continuate în viitoarele cărți de sinteză ale criticului, foarte dotat pentru o asemenea **istorie a mediului și mentalităților literare.** Din aceeași categorie fac parte și luările în discuție a formelor inferioare de literatură (romanul popular, literatura „Kitsch") analizate cu o ironie fină. Dar volumul este remarcabil înainte de toate prin excelenta hermeneutică aplicată operei unor scriitori de mare adîncime epică și problematică, în eseuri exegetice ce nu mai surprind pe cei care au urmărit cu atenție maturizarea rapidă a criticului analist, seria tot mai remarcată de interpretări răspîndite în presa noastră, gustul său pentru „exegeza plurală", tematologică, tipologică, sau structurală. De aceea, criticul își alege îndeosebi romanele problematizante, romanele „sinteză", așadar cărți ce reunesc și restructurează temele fundamentale ale scriitorului, ori invită la o lectură multiplă, în planuri diferite (cele ale romanului alegoric, romanului magic, istoric ori a „decadenței" în **Princepele**). Sau se oprește asupra literaturii „rafinaților" și despre rafinați (Barbu, Voiculescu, Bănulescu, M. H. Simionescu). Se caută așadar cărțile ce demonstrează „capacitatea scriitorului de a **medita,** prin personajele sale, prin construcția romanului, asupra realului" – definiție ce justifică pregnant și titlul volumului de față. Analizele lui C. Ungureanu vizează astfel în primul rînd aspectele existențiale, tipologice sau caracterologice, sensurile și conotațiile unor motive, imagini-alegorice, ori cuvinte-cheie, în narațiuni cu un grad înalt de reflexivitate. în aceste cazuri criticul dezvoltă intuiții profunde, puncte de vedere noi privind opera unor scriitori mult comentați, interpretînd de pildă sensurile „alegoriei" (simbolismului sau mitologismului), ale elementelor de parabolă și mitopoeză, ale ritualurilor epice, ale suprapunerii de planuri paraiele, ale compoziției ce urmează structuri ritualice de basm etc. uneori se încearcă chiar o interpretare cvasisemiotică a procesului de literaturizare, de constituire a textului, a „cărții", interpretări incitante în sine (de pildă descifrarea sensurilor alegorice ale antroponimelor la G. Bălăiță, ori a numerelor în **Princepele**), dar și bune prilejuri de a reaminti gravitatea cu care scriitorii în cauză privesc responsabilitatea scrisului, a cuvîntului.

MARCEL POP-CORNIȘ

lecturi

G. Gheorghiță

SBURĂTORUL

Ed. Minerva, 1976

Nu am la îndemînă revistele care s-au referit la această lucrare. în minte mi-au rămas însă și unele ecouri nefavorabile, semne de îndoială. Desigur, pentru a evalua just această monografie a revistei **„Sburătorul"** (și a Cenaclului) ar trebui, poate, cercetate comparativ și alte lucrări despre epocă și despre E. Lovinescu și care n-au lipsit în cercetare actuală. Să ne referim la exegeți ca I. Negoițescu, Eugen Simion, Al. George și alții, bineînțeles.

Studiul lui **G. GHEORGHIȚA** rămîne însă impresionant prin cantitatea de muncă investită și prin onestitatea elaborării. Aș îndrăzni să spun chiar mai mult : este o lucrare de referință fundamentală în problemă și obiecțiunile de factologică, pozitivistă etc. sînt neintemeiate, deoarece lucrarea este organizată pe cîteva idei ce reies cu claritate.

în primul rînd, revista și cenaclul au impus cîțiva scriitori de prim rang ai literelor românești: Ion Barbu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. La care putem adăuga, de o importanță secundară, pe Gh. Brăescu, Camil Baltazar, Felix Aderca, Mihail Celearianu. Acest lucru este esențial. Orice revistă, de ieri sau de azi, se justifică prin colaborările ei de excepție.

Un alt aspect de evidențiat de G. Gheorghiță este rolul jucat în epocă de E. Lovinescu și personalitatea acestuia : literară și morală. Este uimitor acest sacerdoțiu al lui Lovinescu care, zeci de ani, zi de zi, a așteptat cu sufletul deschis pe „cei ce vin", pe marele creator. Respectul personalității, al opiniei personale adverse, etica selecționată etc. sînt coordonate ce emoționează și pe care autorul studiului le subliniază pregnant. De altfel, cît de actuală s-ar arăta și azi politica de promovare a spiritului polemic de care orice literatură are nevoe ca de un viabil ferment, cu precizarea că Lovinescu concepea salutară pentru literatură polemica de idei și nu polemica la persoană (polemica de cuvinte).

G. Gheorghiță sintetizează astfel : **„Spiritul cenaclului Sburătorul a fost al sprijinirii creației literare noi și de valoare prin orice mijloace, al respectării individualității, al raționalismului și umanismului".** Comandamente din care se alimentează și literatura noastră actuală, adăugîndu-i spiritul revoluționar.

Deși înțesată de note și citate, cartea lui **G. Gheorghiță** se citește cu o mare plăcere pentru că la alcătuirea ei prezidează spiritul de precizie și ordine.

ILIE MĂDUȚA

Ioana Postelnicu

ROATĂ GÎNDULUI. ROATĂ PĂMÎNTULUI

Ed. Cartea Românească, 1977

După cele două romane mai recente ale ei, **Plecarea Vlașinilor,** o realizare de excepție a epocii epicii românești, și **Toate au pornit de la păpușă,** frescă a epocii contemporane, **IOANA POSTELNICU** ne surprinde cu **ROATA GÎNDULUI, ROATA PĂMÎNTULUI,** pagini de călătorie peste mări și țări. Spun „ne surprinde", fiindcă, după atîtea jurnale de călătorii vechi și recente, ca reușește totuși să ne spună ceva nou și esențial nu numai despre Canada și S.U.A., îndeosebi despre Montreal, New-York, Chicago sau Detroit, dar și despre orașe vechi ca Viena, Paris, Veneția sau Siena, pe unde au poposit pînă acum atîția scriitori încercați. Totul este prezentat viu, plastic și instructiv, printr-o conștiință hipersensibilă care sesizează și notează caracteristicul locurilor și oamenilor ca și al mentalităților cu care a fost confruntată în itinerariile sale. întîlnim mai ales pe românii de pe meleaguri îndepărtate, pe urmașii Vlașinilor, cu trăsăturile lor ancestrale, reconfortante, care au păstrat în suflet imaginea încandescentă și nealterată a patriei, deși trăiesc în locuri atît de îndepărtate și de deosebite. Ioana Postelnicu îi caută pretutindeni cu aviditatea regăsirii unor rude de care este mîndră.

Dar relatările autoarei nu sînt numai despre oameni și locuri ci și despre ea însăși, căci împletește în permanență cele trăite acolo cu amintiri proprii, uimitor de vii, despre părinții ei vrednici pe care îi venerează — despre copilăria și adolescența petrecute la Poiana și Sibiu, atmosfera din jurul primului război mondial, apartenența subliniată la neamul Vlașinilor. Cele două planuri ale relatărilor, cel al lumii pe care o vede acum și cel al trecutului retrăit cu intensitate, se îmbină mereu în această densă creație literară de itinerarii geografice și psihologice alambicate. Proza complexă a Ioanei Postelnicu creează o stare de tensiune emotivă, făcîndu-ne să trăim alături de dînsa, printr-o contaminantă putere de sugestie tot ce a văzut și trăit ea pe meleaguri atît de îndepărtate.

Amalgam de observații și sugestii captivante asupra lumii contemporane și a propriului ei zbucium lăuntric, noul volum al **Ioanei Postelnicu** ne relevă încă o dată marea ei înzestrare artistică prin care, alături de bogata sa operă de pînă acum, se impune ca o reprezentativă prezență în proza noastră feminină contemporană.

BUCUR ȚINCU

aniversări

CONDEIERUL PLUGAR PETRU PETRICA

LA 75 ANI

La 1 octombrie 1977 se împlinesc 75 de ani de la nașterea condeierului plugar PETRU PETRICA din satul Cîrnecea. A rămas printre puținii publiciști țărani din generația sa și din cele anterioare, care mai activează și acum pe teren literar. Este așa zicînd veteranul acestora, remarcîndu-se prin elanul și prospețimea sa spirituală în munca de creație a scrisului plăcut și frumos în pofida vîrstei. Pe lîngă treburile gospodărești și cele de pe ogoare, Petru Petrica și-a închinat toată viața, încă de tînăr, condeiului, publicînd de-a lungul anilor nenumărate articole în presă, precum și remarcabile schițe, povești și nuvele, dovedindu-și talentul și dragostea pentru creația literară. Mi-a fost în anii 1935-1936, un harnic și prețios colaborator al revistei mele literare „Luceafărul" din Timișoara.

Scrisul lui Petru Petrica a exprimat în termeni fermecători și de o realitate impresionantă viața oamenilor de la sate, oglindind în opera sa imaginea atractivă și pitorească a țăranilor din Banat. Stilul său literar era narativ, pe înțelesul tuturor. El a scris pentru popor și în graiul acestuia, în cuvinte simple dar vibrante, fără să pună în povestirile sale un amestec de formule și fraze artificiale, împrumutate din altă parte. Ne-a oferit icoana vie a realităților satului bănățean. Așa se explică faptul de ce a avut un succes apreciabil cartea sa cu schițe și povestiri editată de „FACLA" cu titlul „AMURGURI DE VARA".

Petru Petrica este și un priceput creator de comedii pentru teatrul popular. Are mai multe piese. Una din ele, scrisă mai de mult, cu titlul „Păcatul" și publicată, a fost jucată pe scena satelor. Recent a dramatizat și nuvela „In lume" a lui Ioan Popovici Bănățeanul, redactînd pe tema acestei povestiri o piesă de teatru. Acest condeier plugar a compus cu vădită însuflețire o serie de evocări din lumea scriitorilor și publiciștilor țărani din Banat, înfățișînd în chip de amintiri personale, dar autentice și bine verificate, pe confrații săi de odinioară

AUREL COSMA

M.E.E.—C.I.E.E.T.

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţilor

Aplicînd cu consecvenţă o linie economică optimă, axată pe continua rentabilizare, colectivul unităţilor M.E.E. – C.I.E.E.T. – ELECTROCENTRALE CRAIOVA şi ÎNTREPRINDEREA REGIONALĂ DE ELECTRICITATE BACĂU – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observaţie în privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună între cerere şi consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se încorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, în conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionînd accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, colectivele acestor unităţi au în vedere valorificarea şi reintroducerea în circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

O măsură de o deosebită importanţă pentru redistribuirea stocurilor disponibile între unităţile Ministerului Energiei Electrice o constituie consfătuirile trimestriale patronate de acest for cu participarea factorilor de decizie şi execuţie din activitatea comercială şi financiar-contabilă din întreprinderi.

Recenta consfătuire de la Ploieşti (17–19 august a.c.) a dovedit într-o măsură considerabilă utilitatea acestor acţiuni, redistribuindu-se între întreprinderi un important volum de materiale.

În scopul valorificării integrale a materialelor rămase neintroduse în circuitul economic ca urmare a consfătuirii de la Ploieşti I. E. Craiova şi I. R. E. Bacău pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de repere de uz general, după cum urmează :

INTREPRINDEREA ELECTROCENTRALE CRAIOVA

(Materiale disponibile la 1 sept. 1977)

Nr. crt.	Grupa de materiale	U/M	Cantitatea	Valoarea
0	1	2	3	4
	1) *Din balanţe aprobate de Cons. de Miniştri*			
1.	Ţevi oţel construcţii OL 32 22×3	ml	4 250	36 600
2.	Ţevi oţel construcţii OL 32 36×2	ml	2 700	32 220
3.	Ţevi aluminiu 70×5	kg	1 630	49 226
4.	Bare cupru — Cu 9 1/2 T Ø 14	kg	60	5 130
5.	Bandă cupru Cu 9 1/2 T 40×10	kg	21	1 810
6.	Bară alamă Am 63 Ø 32	kg	83	5 084
7.	Bară alamă Am 63 hexag. 22	kg	85	5 228
8.	Ţevi alamă 20×1,5	kg	400	33 300
	2) *Din balanţe aprobate de Ministere*			
1.	Sîrmă profilată de aluminiu 10×4,5	kg	920	20 240
2.	Sîrmă trafilată de alamă Ø 1 mm	kg	19	1 435
3.	Sîrmă trafilată de alamă Ø 8 mm	kg	74	5 591
4.	Bandă ferodou ţesută 40×5	kg	135	1 512
5.	Bandă ferodou ţesută 60×5	kg	100	1 680
6.	Bandă ferodou ţesută 140×10	kg	45	3 492
7.	Izolatori 45·334	buc	100	410
8.	Izolatori 35 kv 2 600 A	buc	19	990
9	Cablu execuţie grea MCG 2×2,5	ml	250	1 960
10	Cablu execuţie grea McG 2×10	ml	77	1 906
11	Cablu execuţie grea McG 3×50×25	ml	105	19 252
12	Cablu execuţie grea McG 3×2,5	ml	116	1 230
13	Cablu execuţie uşoară MCU 2×1,5	ml	184	926
14	Sîrmă de bobinaj emali 2 mm	kg	36	1 710
15	Sîrmă de bobinaj emali Ø 0,75	kg	42	2 190
16	Sîrmă bobinaj profil 3×8,95	kg	708	19 060
17	Sîrmă bobinaj profil 4,4×9,3	kg	575	23 610
18	Sîrmă bobinaj profil 3,53×9,3	kg	629	20 590
19	Cablu oţel aluminiu Ø 300 mm	kg	1 904	29 920
20	Cablu oţel aluminiu Ø 400 mm	kg	2 560	40 985
21	Robineţi trecere 1 1/2	buc	35	1 610
22	Robineţi trecere 1 1/3	buc	50	1 790
23	Robineţi trecere 1/2	buc	90	1 820
24	Bandă oţel arc 50×1	kg	60	740
25	Curele trapezoidale 8×13×1 320	buc	25	210
26.	Curele trapezoidale 17×25×1 200	buc	10	790
27	Curele trapezoidale 8×13×2 500	buc	40	200
28.	Curele trapezoidale 11×17×1 060	buc	15	2 390
29	Curele trapezoidale 19×32×4 250	buc	27	2 383
	3) *Alte materiale*			
1.	Bobine BRB 4[illegible]	buc	420	61 310
2.	Perii colectoare 38×22×35	buc	315	10 390
3.	Perii colectoare 40×32×25	buc	1 962	32 177
4.	Perii colectoare 16×32×64	buc	159	21 310
5.	Perii colectoare 16×32×50	buc	242	3 095
6.	Perii colectoare 16×32×65	buc	1 158	16 571
7.	Perii colectoare 36×22×35	buc	175	7 500
8.	Rulmenţi 6 00[illegible]	buc	30	510
9.	Rulmenţi 6 010	buc	5	120
10.	Rulmenţi 6 012	buc	20	560
11.	Rulmenţi 6 017	buc	50	2 500
12.	Rulmenţi 6 026	buc	10	1 860
13.	Rulmenţi 6 208	buc	30	685
14.	Rulmenţi 6 209	buc	150	3 920
15.	Rulmenţi 6 210	buc	40	1 120
16.	Rulmenţi 6 211	buc	40	1 320
17.	Rulmenţi 6 212	buc	15	600
18.	Rulmenţi 6 213	buc	5	255
19.	Rulmenţi 6 217	buc	25	1 975
20	Rulmenţi 6 218	buc	40	3 680
21.	Rulmenţi 6 219	buc	10	1 050
22.	Rulment 6 220	buc	10	1 240
23.	Rulmenţi 6 222	buc	5	780
24.	Rulmenţi 6 300	buc	20	320
25.	Rulmenţi 6 301	buc	50	800
26.	Rulmenţi 6 315	buc	30	3 210
27.	Rulmenţi 6 317	buc	5	750
28.	Rulmenţi 6 319	buc	31	7 750
29.	Rulmenţi 6 320	buc	9	2 120
30.	Rulmenţi 6 403	buc	30	870
31.	Rulmenţi 6 408	buc	5	200
32.	Rulmenţi 6 407	buc	15	600
33	Rulmenţi 6 408	buc	10	480
34.	Rulmenţi 6 410	buc	10	750
35.	Rulmenţi 6 416	buc	20	7 600
36.	Rulmenţi 1 200	buc	20	320
37.	Rulmenţi 1 202	buc	5	90
38.	Rulmenţi 1 206	buc	40	760
39.	Rulmenţi 1 208	buc	40	1 040
40.	Rulmenţi 1 212	buc	10	470
41.	Rulmenţi 1 217	buc	5	550
42.	Rulmenţi 1 222	buc	10	2 985
43.	Rulmenţi 1 227	buc	5	794
44.	Rulmenţi 2 306	buc	5	175
45.	Rulmenţi 1 208 K	buc	100	3 500
46.	Rulmenţi 1 210 K	buc	20	720
47.	Rulmenţi 1 218 K	buc	10	1 560
48.	Rulmenţi 1 222 K	buc	5	1 600
49.	Rulmenţi Nu 206	buc	5	200
50.	Rulmenţi Nu 210	buc	10	580
51.	Rulmenţi Nu 215	buc	5	475
52.	Rulmenţi 4 906	buc	48	1 872
53.	Rulmenţi 22 230 K	buc	4	3 260
54.	Rulmenţi 7 311	buc	10	610
55.	Rulmenţi 30 217	buc	5	415
	APARATAJ DE JOASĂ TENSIUNE			
1.	Comutatori scară S.T.	buc	20	112
2.	Întrerupători basculă	buc	300	1 200
3.	Capace D III 63 A	buc	500	1 525
4.	Patroane fuzibile 31,5 A	buc	900	1 395
5.	Patroane fuzibile 35 A	buc	2 000	3 100
6.	Patroane fuzibile 80 A	buc	1 500	5 850
7.	Soclu siguranţă LF 25 A	buc	600	3 270
8.	Soclu siguranţă LF 63 A	buc	140	1 103
9.	Soclu siguranţă LF 60 A	buc	170	1 496
10.	Soclu siguranţă LF [illegible] 25 A	buc	200	930
11.	Soclu siguranţă LF [illegible] 100 A	buc	200	4 100
12.	Furci cu tije	buc	56	1 300
	OBIECTE DE INVENTAR			
1.	Alezor STAS 5713 ≤ 13,5	buc	9	612
2.	Alezor STAS 1265 ≤ 16	buc	13	661
3.	Alezor STAS 1265 Ø 18	buc	23	1 426
4.	Alezor STAS 5713 Ø 18	buc	8	520
5.	Alezor STAS 1263 Ø 18	buc	10	219
6.	Alezor STAS 1263 Ø 20	buc	25	1 950
7.	Burghie STAS 573 Ø 15,4	buc	8	952
8.	Burghie STAS 574 Ø 16	buc	5	476
9.	Burghie STAS 575 Ø 16,5	buc	10	924
10.	Burghie STAS 575 Ø 27,5	buc	20	1 910
11.	Tarozi STAS 2734 14 [illegible] 1/4	buc	36	950
12.	Tarozi STAS 2739 M [illegible]/8	buc	10	215
13.	Tarozi STAS 1822 *M* 1/2	buc	10	755
14.	Tarozi STAS 1112 M 48	buc	10	360

	ECHIPAMENT DE PROTECȚIE			
1.	Capișoane forestiere	buc	230	9 466
2.	Combinezoane doc cauciucat	buc	81	13 932
3.	Galoși joasă tensiune	per	50	2 390
4.	Măști de praf	buc	180	10 680
5.	Pelerină doc cauciucat	buc	35	4 900
6.	Ghete piele	buc	50	2 088
7.	Mînecuțe piele	buc	32	669
8.	Mănuși autopsie	per.	85	1 292
9.	Centuri siguranță	buc	13	3 120
10.	Cordon siguranță 1,70 m	buc	200	14 952

Intreprinderea de rețele electrice

BACĂU

(Materiale disponibile la 1 sept. 1977)

Nr. crt.	Denumirea materialului	UM	Cantit.	Valoare
	1. Materiale dirijate de Consiliul de Miniștri.			
1.	Oțel rotund OL 37 ∅ 140	kg	525	1 885
2.	Oțel lat OL 37 45×10	kg	740	2 871
3.	Oțel lat OL 37 60×10	kg	635	2 826
4.	Oțel lat OL 37 80×6	kg	800	2 840
5.	Oțel lat OL 37 90×8	kg	380	1 322
6.	Oțel lat OL 37 100×10	kg	230	909
7.	Oțel lat OL 37 110×8	kg	410	1 825
8.	Oțel lat OL 37 120×10	kg	930	5 710
9.	Tablă cutată neagră 1×1 500×2 000	kg	1 500	8 640
10.	Tablă zincată 0,3×750×1 000	kg	702	6 599
11.	Tablă neagră 1 mm	kg	235	999
12.	Țeavă neagră 3/4 mm	ml	278	2 697
13.	Oțel îndoit 80×50×40	kg	1 861	8 002
14.	Oțel îndoit 80×100×40	kg	4 160	17 264
15.	Aluminiu profil F 059	kg	1 040	33 384
16.	Aluminiu profil F 300	kg	247	7 781
17.	Bară cupru ∅ 1/2 T ∅ 10	kg	630	56 063
18.	Bară cupru lată 80×10	kg	120	4 890
19.	Bandă cupru M 40×0,1	kg	116	11 194
20.	Țeavă cupru 9 1/2 T 22×3	kg	68	2 856
21.	Țeavă cupru 9 1/2 T 25×5	kg	152	6 308
22.	Bară alamă AM 58 1/2 T ∅ 18	kg	133	8 146
23.	Bară alamă AM 58 1/2 T ∅ 20	kg	119	7 289
24.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 15×3	kg	20	1 624
25.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 19×1,5	kg	35	1 155
26.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 60×2	kg	22	693
27.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 60×6	kg	103	7 854
28.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 63×5	kg	21	662
29.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 50×3	kg	50	1 575
30.	Cablu ACYABY 2×4	ml	2 327	18 732
31.	Cablu ACYABY 2×6	ml	2 027	17 635
32.	Cablu ACYABY 2×10	ml	3 380	35 152
33.	Cablu ACYABY 2×16	ml	1 700	21 590
34.	Cablu ACHPBI 6 kv 3×50	ml	428	23 925
35.	Cablu ASB 6 kv 3×50	ml	500	21 075
36.	Anvelope auto 670—156pb	buc.	19	5 567
37.	Anvelope auto 1 400—24	buc.	19	46 379
38.	Anvelope tractor 750—20 6 pl	buc.	13	6 864
39.	Camere auto 670—15	buc.	15	360
40.	Camere auto 2 400—24	buc.	19	3 629
41.	Camere tractor 750—20	buc.	6	447
	2. Materiale dirijate de ministere.			
1.	Sîrmă neagră 4 mm	kg	171	987
2.	Sîrmă zincată 1 mm	kg	150	855
3.	Becuri 230 V-40	buc	9 000	30 150
4.	Becuri 230 v-60 W	buc	30 000	106 500
5.	Becuri 230 v-75 W	buc	20 000	72 600
6.	Becuri sofite-auto 12 v	buc	413	727
7.	Becuri lanternă Elo-6, 3 v-0,3 A	buc	442	972
8.	Izolatori N 87 SCB	buc	10 000	84 000
9.	Izolatori N 87 Sdb	buc	5 000	49 750
10.	Izolatori T 115	buc	1 500	15 750
11.	Izolatori TD 80	buc	1 500	7 875
12.	Izolatori ancoră A6	buc	349	5 375
13.	Izolatori siguranță AM 15	buc	16 757	8 379
14.	Izolatori role R 25	buc	944	330
15.	Izolatori R 38	buc	29 500	17 700
16.	Conductori AFy 2,5 mm	m.l	100 000	30 000
17.	Conductori AFy 4 mm2	m.l.	10 000	6 600
18.	Conductori AFy 6 mm2	m.l.	15 000	11 250
19.	Conductori AFy 16 mm	m.l.	10 834	16 251
20.	Conductori AFy 95 mm	m.l.	842	7 325
21.	Conductori AFy 120 mm	m.l.	1 989	21 978
22.	Conductori AFy 150 mm	m.l.	2 826	39 423
23.	Conductor Fy 50 mm	m.l.	2 200	42 680
24.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,15	kgr.	7	906
25.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,16	kgr.	16	2 011
26.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,20	kgr.	13	1 498
27.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,30	kgr.	8	824
28.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,45	kgr.	12	1 123
29.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,55	kgr.	9	848
30.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,70	kgr.	8	739
31.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,90	kgr.	17	2 264
32.	Vond. bobinaj Cupru email ET 1,10	kgr.	17	825
33.	Vond. bobinaj Cupru email ET 1,35	kgr.	28	2 510
34.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1.	kgr.	212	21 083
35.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,3	kgr.	100	9 555
36.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,4	kgr.	39	3 709
37.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,65	kgr.	196	17 758
38.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,70	kgr.	300	30 105
39.	Cond. bobinaj izol. B.B. 2,3	kgr.	202	18 655
40.	Cond. bobinaj izol. B.B. 3,5	kgr.	23	2 086
41.	Cablu tract. OLzn 6×7 de 15 mm inimă vegetală	kgr.	274	4 507
42.	Cablu oțel aluminiu 35 mm	kgr.	5 000	102 000
43.	Cablu Cyy 2×4	m.l.	215	2 172
44.	Cablu Cyy 3×4	m.l.	500	2 700
45.	Cablu Cyy 4×1,5	m.l.	325	2 535
46.	Cablu ACyy 2×4	m.l.	1 000	4 400
47.	Cablu ACyy 4×10	m.l.	400	3 400
48.	Cablu MCG 3×4	m.l.	413	6 484
49.	Cablu semnalizare CSyy 2×2,5	m.l.	550	7 040
50.	Cablu semnalizare CSYAXy 4×4	m.l.	652	11 312
51.	Cablu semnalizare CSYAXy 9×2,5	m.l.	940	21 996
52.	Șuruburi de prins în lemn 4×50	buc.	2 000	100
53.	Șuruburi de prins în lemn 5×60	buc.	5 712	800
	3. Materiale dirijate de C.O.M.			
1.	Balasturi ptr. tuburi BIA 40 W	buc.	103	3 863
2.	Balasturi ptr. VM 125 W	buc.	240	24 000
3.	Nituri fier stas 797-25×150	kgr.	1 143	4 743
4.	Șuruburi stas 920 M 16×40	buc.	1 156	1 306
5.	Șuruburi stas 920 M 20×55	kgr.	299	628
6.	Șuruburi stas 920 M20×65	kgr.	388	896
7.	Șuruburi stas 920 M 30×100	kgr.	225	1 305
8.	Șuruburi stas 920 M 30×110	kgr.	458	2 611
9.	Șuruburi stas 920 M 30×150	kgr.	155	837
10.	Șuruburi stas 920 M 30×220	kgr.	315	1 796
11.	Șuruburi stas 920 M 20×200	buc.	2 572	8 025
	ALTE MATERIALE			
1.	Armătură NORIS 30	buc.	1 750	208 250
2.	Armături cu braț cadt 200 W	buc.	127	6 350
3.	Globuri clare E 100	buc.	1 250	3 338
4.	Globuri clare cu filet E 200	buc.	178	1 015
5.	Globuri NORIS 300	buc.	576	13 594
6.	Papuci turnați Aluminiu 35 mm	buc.	76	638
7.	Papuci turnați Aluminiu 240 mm	buc.	98	2 205
8.	Papuci turnați Aluminiu 300 mm	buc.	65	1 463
9.	Papuci turnați Aluminiu 185 mm	buc.	50	650
10.	Papuci stanțați cupru 10×11,2	buc.	2 280	7 752
11.	Papuci stanțați cupru 12×16,5	buc.	2 200	35 840
12.	Papuci stanțați cupru 22×25	buc.	1 164	13 642
13.	Cleme tracțiune TC 95—120	buc.	200	16 630
14.	Cleme LEPC 25—35	buc.	700	14 000
15.	Cleme LEPC 50—70	buc.	1 000	28 000
16.	Cleme LEPC 95—120	buc.	269	10 599
	— APARATAJ INALTĂ TENSIUNE			
1.	Trafo CIRTO 10 kV 100/5/5A	buc.	1	360
2.	Trafo CIRTO 10 kV 1 500/5/5A	buc.	3	5 640
3.	Trafo ASEA 20 kV 100—200 A	buc.	1	3 050
4.	Trafo ASEA 20 kV 200—400 A	buc.	7	21 350
5.	Patroane sig. FIN 6 kV 16 A	buc.	25	2 650
6.	Patroane sig. FIN 10 kV 6,3 A	buc.	9	1 008
7.	Patroane sig. FIN 10 kV 16 A	buc.	71	7 952
8.	Patroane sig. FIN 10 kV 63 A	buc.	105	35 805
9.	Patroane sig. FIN 10 kV 31,5 A	buc.	20	6 100
10.	Patroane sig. FIN 20 kV 25 A	buc.	54	19 440
11.	Patroane sig. FITN 10 kV	buc.	30	3 000
12.	Patroane sig. FITN 20 kV	buc.	21	2 289
13.	Patroane sig. FEN 10 kV 6,3 A	buc.	64	7 552
	— APARATAJ JOASĂ TENSIUNE			
1.	Voltmetru Fb-380 V	buc.	21	2 205
2.	Releu RTpc 1	buc.	4	2 880
3.	Releu RI 220 v cc	buc.	20	2 000
4.	Releu RI 3 220 v cc	buc.	30	5 400
5.	Releu RI 3 44—110v cc	buc.	99	17 820
6.	Indicator IPR 36—240	buc.	20	1 200
7.	Indicator IP	buc	36	2 160
8.	Comutatori C 40	buc.	75	13 200
9.	Comutatori C 63	buc.	63	12 096
10.	Comutatori CSA 4—6 A	buc.	28	1 792
11.	Prize antigrau — etanș	buc.	4 300	40 850
12.	Prize S.T. cu nu	buc.	1 200	8 520
13.	Întrerupător S.T.	buc.	3 753	24 395
14.	Prize monob oc cu contact nu	buc.	2 160	20 412
	OBIECTE DE INVENTAR			
1.	Cricuri hidraulice 2 To	buc.	18	3 312
2.	Cricuri mecanice 5 To	buc.	6	858
3.	Pături ignifuge	buc.	52	4 888
4.	Centuri sig. tip A	buc.	140	78 960
5.	Ghete piele	buc.	290	13 572
6.	Șorțuri piele sudori	buc.	160	19 680
7.	Clești patenți nelzolați 200	buc.	180	3 258
8.	Scripeți cu role	buc	40	4 720
9.	Scripeți cu 2 role	buc.	30	4 750
10.	Scripeți cu 3 role	buc.	18	4 356
11.	Clocani 0,400 kgr.	buc.	18	92
12.	Clocani 0,500 kgr.	buc.	9	51
13.	Clocani 2 kgr.	buc.	23	405
14.	Clocani 5 kgr.	buc.	21	770

IMPORTANT !

Unitățile socialiste interesate în completarea bazei materiale de producție cu reperele disponibilizate de I. E. CRAIOVA și I. R. E. BACĂU pot transmite comenzi ferme la următoarele adrese :

- **ÎNTREP. ELECTROCENTRALE CRAIOVA – CĂSUȚA POȘTALĂ 39, JUD. DOLJ – TELEFON 941/22577.**
- **ÎNTREP. REGIONALĂ DE ELECTRICITATE BACĂU – STR. K. MARX 33, JUD. BACĂU – TELEFON 17070.**

Prezumtivii parteneri comerciali sînt asigurați de toată solicitudinea.

Emil Georgescu și Vasile Bașa

ION VINEA — PROZATOR AL ESTETISMULUI VIEȚII (II)

MIRCEA CEL BĂTRÎN

ȚĂRANCA

Tematica secesionistă și configurațiile motivice în care se întruchipează, regăsindu-se deopotrivă în poezia și în proza lui Ion Vinea, le leagă într-o unitate indestructibilă. Beția de viață și reversul ei, **taedium vitae,** vîrtejul dansului, sentimentul monist al unității omului cu mediul ambiant, vraja înfloririi și melancolia desfrunzirilor, paradisele artificiale, facticele, fascinația spectacolelor minore și chiar a kitschului (circ, cabaret, jucării mecanice), viața diminuată și din nou reversul, preaplinul vital, grotescul, straniul etc. sînt aspecte familiare oricăruia dintre cititorii lui Ion Vinea.

Iubirea apare ca desfătare a tuturor simțurilor, cu o tentă de morbidețe în intensitatea trăirii, desfășurată cel mai adesea într-o ambianță confuză, grea de vapori, sclipiri și miresme prin care alcovul devine o seră supraîncălzită sau un peisaj exotic în care totul șerpuiește într-o dulce lene a prea-plinului vital: „Printre Tanagre false și flori de fir persane / cînd dormi, pe mări de ambru și umbre, în alcov, / spre trupul tău alunec, înot, ca spre-un ostrov / cu golfuri călduroase și leneșe liane. / / Naufragiat, de-a pururi setos de noi secrete, / descopăr alte unghiuri și-un alt parfum cînd plimb / pe formele-ți inerte mișcările-mi încete / și-adulmec ora-n tine, pătrunsă de un nimb, / / iar pipăitul, artă ciudată și subtilă, / pe matele aleie scăzînd șerpuitor, / călăuzește gura spre floarea imobilă / ce scapără-ntre bucle stigmatul de fosfor". (**Voluptas,** 1912). În proză, iubirea este de cele mai multe ori legată de tema unui soi de donjuanism, bărbatul fiind supus, hărțuit, îngenunchiat de solicitările amoroase ale femeilor, într-o atmosferă de harem sui generis. În sensul acesta, povestirea **Victoria sălbatică** (1927) ar fi citabilă în întregime. Vraja și primejdia acestei iubiri acaparante, fascinante constituie una din temele principale ale prozei lui Ion Vinea.

Revelațiile erotice ale lui Darie din nuvela **Eu și cellalt** (în **Paradisul suspinelor,** 1930, dar a cărui publicare a început din 1916) se traduce în motive similare celor din **Voluptas** și alte poezii. Naturalul și artificialul se îmbină într-un exces vital ce metamorfozează alcovul în junglă sub tropicul sensualității, cu sclipiri fosforescente, foșnete tulburătoare, lunecări de fructe prea mustoase. Lia, personaj feminin erotizat la maximum, apare ca o floare vorace: „Tatăl lui Darie și profesorul de franceză, ca doi bondari catifelați în jurul corolei din codri, începură întrecerea, roitul multicolor, descinderile imponderabile pe marginile abisului sperios și sensibil. Plantă la început ermetică, domnișoara Lia își înteți mireasma și culorile, în aceste imprejurări priincioase deșărtăciunii ei de femeie pîndită și disputată cu încrucișări crîncene de voințî tăcute, de către doi bărbați". Obsesia erotică e prezentă, precum se știe, și în romanul nedefinitivat, **Venin de Mai.** Ne vom axa însă expunerea pe romanul **Lunatecii,** întrucît considerăm că personajul său central, Lucu Silion, este în foarte multe privințe un tipic reprezentant al sensibilității de început de veac, prelungită anacronic pînă prin anii '30 — de unde, probabil, aerul său „retro" și, evident, eșecul său.

Tema principală, conflictul epic fundamental al romanului constă în încercarea — și nereușita — lui Silion de a evita, pe planul vieții erotice și sociale, alegerea, cu inerentele renunțări pe care acest act le implică. Între Laura Feraru și Ana Ulmu, între situația de sinecurist și independență totală, sau acceptare a legilor junglei burgheze, el nu tranșează. De ce? Faptul merită atenție și o abordare aparent ocolită credem că ne va duce în aproprierea răspunsului.

Iată ambianța Laurei: „Stăteau cufundați într-o penumbră prielnică fantasmagoriei și schimbau cuvinte arare, ca un început de desfrunzire, și al căror înțeles creștea în reculegerea lor întocmai ca tremurul unor cercuri de tăcere pe ape. Alcătuiau împreună un tablou șters și desuet, ca în ilustrațiile sentimentale și naive care însoțeau romanele tipărite spre sfîrșitul veacului trecut". (**Surorile Feraru**). Iubirea se desfășoară aidoma ca în poezia citată, cu „mișcări încete și leneșe" ce stîrnesc miresme îmbătătoare. Femeia e mereu o confuzie de vegetal și mineral, floare și piatră prețioasă totodată: „Laura se înălță în perne încet, și mîinile ei luminoase înfloriră fantastic spre Lucu (...) Părul i se despleti somptuos pe umeri, pe spate, în jurul ei, cu milioane de scîntei și licăriri prețioase de chihlibar întunecat". În ciuda diferențelor, cele două femei aparțin aceluiași stil. Ana Ulmu e și ea „o floare uriașă, catifelată", iar Lucu Silion „un bondar amețit în abisul de miresme al unei corole... O corolă înfiorată..." (**Sub candelabrul lui Scafa**).

Lunatecii face parte dintre romanele dominate de un personaj-punct de vedere, titlul său fiind întrucîtva abuziv: este vorba de un lunatec, Lucu Silion. Această structură epică este, cum se știe, legată de preocuparea sporită pentru viața interioară a omului — trăsătură esențială a secesionismului. Marcel Proust, de pildă, deși prin mărimea geniului său depășește orice încadrare de școală sau curent, nu a fost deloc străin în dezvoltarea sa de această mișcare culturală. În acest tip de romane, indiferent de persoana verbală a discursului, există un personaj situat pe poziția de identitate, pe poziția de „eu" (că Ion Vinea nu este perfect consecvent în această direcție — spre deosebire de A. Holban, de pildă — este altă problemă). Unitatea monistă a romanului este garantată tocmai de acest unic punct de vedere. Pe de altă parte însă trebuie să distingem între temă și motiv și structură semantică și semică. Și nu mai puțin categoric, între liric și epic. Monismul va avea alte înfățișări în proză și altele în lirică. Structura de adîncime a lui Silion este monistă, dar în variantă „eclectică". Dorește de fapt să posede totalitatea prin adiția contrariilor complementare: și Laura și Ana. Este de fapt problema oricărui donjuanism. Conflictul epic provine din instituirea partenerelor în persoane, în subiecte angajate în dialog autentic, deci în poziția interșanjabilă „eu — tu", pe cînd Lucu ar vrea să le mențină în situația de obiecte ale desfătării, deci de „ea". „Ea" — non-persoana! — poate avea un plural, „ele", nu însă și „eu" sau „tu". Rezultatul pe plan etic al atitudinii lui Silion este, în ultimă instanță, compromisul și reaua-credință. Este diagnosticul de eșec al individualismului, pus din perspectiva noilor realități sociale de după al doilea război mondial.

Atitudinea socială a lui Lucu Silion poartă pecetea aceluiași eșec: dorința de a fi în același timp un privilegiat, un profitor chiar al sistemului burghez și un aristocrat al spiritului care-l disprețuiește. Idealul lui: a se menține la „linia de plutire" exprimă această ambiguitate. Capitolele critice deosebit de dure, cu utilizarea din plin a caricaturalului și grotescului, sînt și o justificare, un mod de a-și liniști conștiința înclinată spre sustragere din conflict datorită nu în ultimul rînd unei irepresibile trîndăvii. Așa cum în dragoste, vrînd să posede și pe Laura și pe Ana, se trezește părăsit de amîndouă, și în viața socială, vrînd să fie și independent și bine plătit, ajunge în final în situația de epavă eșuată la menu fix în localul unde altădată strălucise ca sinecurist, ca parazit de lux.

S-ar părea că cele arătate contrazic aserțiunea cu privire la monismul lui I. Vinea. S-a văzut însă că în ambele cîmpuri motivice — erotic și social — există cîte o imagine unificatoare a diversității: luxuriența atmosferei de seră în domeniul erotic și „linia de plutire" în cel social, ambele dotate cu trăsătura semică de „confuzie" (confuzie între natural și artificial respectiv acceptare și non-acceptare a regulilor jocului). Conflictul epic provine tocmai din contrazicerea acestor dorințe profunde ale personajului principal, datorită instituirii mai mult sau mai puțin agresive a personajelor secundare din obiecte ale satisfacerii sale în subiecte cu voință și exigențe proprii ce nu se mai lasă manevrate docil în confuzia inițială. Nu întîmplător cînd Lucu Silion e întrebat, referitor la situația sa de sinecurist căruia i se cere o prezență de formă la serviciu, pe care o refuză, el răspunde: să fie totul ca înainte. Există deci în epică o situație inițială, un statu quo, care se alterează, care, mai precis, este alterat prin afirmarea de sine a personajelor anterior subordonate sau dorite ca atare. Vindecarea Laurei, cu transformarea sa dintr-o firavă plantă de seră într-o viitoare mamă, este un moment semnificativ în acest sens. Că situațiile au adesea ceva de melodramă sau foileton, este tot o trăsătură a epocii.

Un alt motiv care merită o atenție aparte este cel al casei, al locuinței. Lucu Silion și-a constituit cu grijă un fel de cuib din „vechituri (...) construite din linii curbe și suprafețe reculese parcă în amintiri ermetice" pentru a obține o „senzație de odihnă", „liniște molatecă", „veșnic crepuscul", exprimînd toate dorința sa de a trăi „cu totul desprins de atmosfera veacului". Indeniabilul snobism al lui Silion, vădit și în felul cum își aranjează casa, este tot o trăsătură a omului de la răscruce de veac. Simptomatic este faptul că în ampla descriere a casei lui Silion în capitolul cu titlul de două ori semnificativ **În bazarul trecutului,** apare un singur nume propriu de artist: secesionistul Aubrey Beardsley. Snobismul, dandysmul, estetismul, diletantismul sînt trăsături ce-l înscriu de la început pe Lucu Silion în categoria tipologică a intelectualului secesionist a cărui întruchipare paradigmatică rămîne, credem, inegalabilul Charles Swann a lui Proust. Dar în **Lunatecii** — fenomen mereu neliniștitor — timpurile se amestecă: casa Silion este o insulă pe care supraviețuiește paradisul arabescului, a liniei șerpuite, a colțurilor rotunjite și a asperităților îndulcite, paradis anacronic într-o lume „cubistă" a cărei colțuri și linii tranșante îl amenință și vor sfîrși prin a-l nimici. Drama lui Silion este astfel și — sau poate în primul rînd — drama supraviețuirii anacronice a unui stil.

Decorul în care trăiește Laura Feraru este o ducere la paroxism a tipului de ambianță în care se complace Lucu Silion. Dealtfel, în final, tratamentul ce va duce la vindecarea ei începe cu lupta împotriva acestui decor factice, a acestui „paradis capitonat" ca decor în sens strict teatral pentru rolul de victimă a unei paralizii isteroide ca formă de sustragere de la responsabilitățile vieții.

Amelia Pavel, în lucrarea ei **Idei estetice în Europa și arta românească la răscruce de veac,** dă o excelentă caracterizare a esenței mișcării secesioniste: „Mitul vieții interioare, hrănită, saturată de artă, de cultură estetică se amplifică și pare a fi un răspuns psihologic compensator, o regrupare a forțelor spirituale cu ajutorul artei, pentru apărarea împotriva pozitivismului burghez". Destinul lui Lucu Silion apare tocmai ca destrămarea acestui mit în condițiile din ce în ce mai dure ale lumii burgheze dintre cele două războaie mondiale. Poate nu în ultimul rînd însă eșecul personajului se datorează faptului că el înlocuiește arta ca activitate cu consumul pasiv de frumos, alcătuindu-și din obiecte alese un decor pentru o paralizie a spiritului, pandant al celei trupești a Laurei, dar fără de leac. Să ne amintim că romanul începe cu o frază frumoasă ca un vers pe care o gîndește Lucu Silion: „«Amiaza se răsfață în hamacul de aur al toamnei». În auzul lui Lucu Silion, cuvintele nerostite răsună armonios". Cîntărește fraza, încearcă o variantă, revine, dovedind simț al nuanțelor, conștiință artistică, vocație. Dar — atît! „Prea norocos va fi, desigur, autorul care își va începe istorisirea cu fraza aceasta a lui". Fraza aceasta nescrisă, irosită se răzbună. Aici începe vinovăția lui Silion. Destinul său. Și a lui Ion Vinea, norocosul, care a scris-o...

ALEXANDRA INDRIEȘ

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

Epicur (II)

Am întîlnit oameni pentru care filozofia nu stîrnea decît un sentiment: cel de uimire. Tradus în cuvinte, sentimentul acesta ar însemna: „Lucru mare, dar nu prea prieepuț!". Sînt și oameni care au sentimentul că filozofia e un so. de lespede grea, ca un cer betonat, deasupra capului. Fîrele gîndurilor lor, ca niște coarne sfioase de melc, încearcă să străpungă acest „cer", și nu izbutesc. Opinia lor despre filozofie e falsă. Filozofia nu e cer greu și depărtat, pe care să-l respecți ca pe ceva copleșitor și inaccesibil. Ea e un cer lăuntric. Ea e îngînduratore. Mintea omului poate fi folosită în nesfîrșit de multe moduri. Unul își bate capul cum să înșele, altul cum să creeze o aparență, altul cum să inventeze ceva ș.a.m.d. Și oamenii fac și dreg. Dar iată că unul se întreabă: are rost să fac așa? are rost să acționez așa? În clipa în care omul își pune problema rostului, a sensului unei acțiuni, el filozofează. Numai ființa umană are această calitate și șansă — de a-și pune o întrebare cu privire la sensul lucrurilor. Dar cînd își pune omul o asemenea întrebare? Există vreo vîrstă — cea mai potrivită — de a filosofa? „Nici în tinerețe nu trebuie cineva să ezite de a se ocupa cu filozofia, căci nu-i nici o vîrstă prea timpurie sau prea tîrzie pentru sănătatea sufletului", **zice Epicur.** „Cel ce spune că timpul pentru studierea filozofiei n-a sosit încă sau c-a trecut e asemenea unuia care ar spune că timpul fericirii nu-i încă sosit sau că s-a dus. De aceea amîndoi, și tînărul și bătrînul, trebuie să caute înțelepciunea, cel de-al doilea pentru ca, înaintînd în bătrînețe, să se simtă tînăr grație amintirii celor trecute, iar primul ca să fie tînăr și bătrîn totodată prin lipsa de teamă față de cele ce vor veni", **mai adaugă el. Sufletul omenesc trebuie să ajungă la un echilibru lăuntric, ca urmare a cugetării, astfel încît nici însuși gîndul morții să nu-l sperie. E lipsit de minte, zice Epicur, cel care, obsedat de gîndul morții, nu își vede viață, din această pricină că, în final, va muri.** „Ea (moartea), nu are nici o legătură nici cu cel mort, căci pentru cei viu, nu există încă, iar cel mort nu mai există el", **raționează filozoful nostru. S-ar putea spune că acest raționament e tămăduitor. Dar, ca să fie astfel, e necesar ca el să conțină adevăr. Și conține. Pentru că e adevărat că, încetînd să mai existe, omul nu mai poate avea** conștiința morții. **Într-adevăr, cu omul mort, moartea nu are nici o legătură.** „Și mai rău gîndește — **continuă filozoful** — acela care spune c-ar fi fost mai bine să nu se fi născut și odată născuți să trecem cît mai degrabă prin porțile lui Hades. Dacă într-adevăr el e convins de ceea ce spune **(condiția filosofării — n.n.),** de ce nu părăsește viața? Dacă vorbește numai așa, vorbele lui sînt nesăbuite în lucruri care nu admit glumă".

Sensul vieții nu e evitarea morții, ci obținerea fericirii. Dar fericirea, — acest cuvînt adică — e încă vag, și atunci Epicur precizează; „...scopul tuturor acțiunilor noastre e să fim liberați de suferință și frică și, după ce am atins acest țel, furtuna sufletului e potolită, iar ființa în cauză nu are nevoie să umble după ceea ce îi lipsește, nici să caute altceva prin care să fie împlinită bucuria sufletului și a corpului. Căci atunci avem nevoie de plăcere cînd din absența ei simțim durere". **Am subliniat această ultimă frază din textul filozofului pentru că aici se află punctul de pornire a eticii lui, etică în care teoretizează plăcerea ca scop al vieții, căci, zice el,** „noi numim plăcerea începutul și țelul unei vieți fericite". **Dar, adaugă el imediat** „trebuie să ne mai gîndim că unele dorințî sînt firești, altele lipsite de temei; dintre cele firești, unele sînt necesare, iar altele numai firești". **Teoria aceasta a lui Epicur despre plăcere, cum vom vedea, este de o anumită actualitate și ar fi foarte interesant dacă am aplica aceste idei ale sale la acel fals ideal uman — de fapt unilateral — prin care viața întreagă ar dobîndi** sens prin consum. Ar însemna că fericirea se află în proporție directă cu creșterea consumului. Epicur zice că nu.

VASILE VERSAVIA

FUNAMBU(R)LESCA

„maternidad azul, arlequin rosa..."
(Rafael Alberti, Picasso)

Mai lasă-mă-n epòca roz
să mai dansez puțin pe funie !
Sulemenit cu chinoroz,
așteaptă, de prin luna iunie,
la curtea noastră, un matroz :

uite-l acolo, in tangaj,
pe cea mai deșirată scară,
cu tot : cu arme și bagaj...
...Să nu mi-l faceți de ocară,
căci ne-a dat inima in gaj,

cum stă, de șase luni, așa,
nepăsător că-l plooninge,
ca un tulumbagibașà,
pe scara care stă pe-o minge,
pe mingea care stă pe-o șa...

ACEASTĂ TAFTA

Nici frez, nici oranj,
culoarea nici-nici
e a unui franj
furat de furnici.

Sau mov, sau bordo,
culoarea sau-sau
se teme că o
s-o pape baubau.

Cam gri, cam oliv,
culoarea cam-cam
nu are motiv
să facă tam-tam.

Cind roz, cind pembe,
această tafta
s-ar zice că e,
dar nu e a ta !

DESPRE ETHERNUL PHEMININ

Doamnele au panglici doamnele au
franjuri
doamnele au bucle și umbrèle au
(hexagoane roșii conice oranjuri
de la Viena Lipsca Hamburg și
Breslau)

Doamnele-au vertijuri doamnele-au
orajuri
doamnele invidiosincrasii mai au :
unele văd roșu altele oranjuri
unele văd dublu altele văd blau

Și s-au dus pompierii și s-au dus de
mină
după apă pină pină la La Manche :
– Stingeți rujul ! Puneți la oranjuri
frină !
Ochii-acèlor doamne se inchid etanș.
1966, vara

PERPETUUM MOBILE

Domnișoare cinefile
din Los Angeles New York
cine filele vă-ntoarce ?
– Domnii șoareci ni le-ntorc !

Domnișoare cinegete
din New York Los Angeles
cin' vă dă cu vacs pe ghete ?
– Domnii șoareci mai ales

(Domnișoare ce-a vanilie
mirosiți și-a zahăr roz
domnii șoareci au familie
și a vai și-amar miros !)
Domnișoare cititoare
din Los Angeles New York
in ce carte-ați citit oare
domnii șoareci că vă-ntorc
filele
vă dreg saboții
și vi-i dau cu lac corai ?...
...Domnii șoareci sunt roboții
doar ai doamnelor cobai !

Doamnelor
ci domnii șoareci
nu vă fac nici-un deranj ?
(In Los Angeles sunt șoareci
și habar n-au de losange !)

Domnișoare cine cintă
la Laussane Los Angeles ?
– Domnii șoareci
ei (ne) cintă
'n cor (como los angeles !)

Domnișoare cinquantine
din Lon Angeles New York
domnii șoareci in cantine
cintă ?...
Sau motanii torc ?...

(Domnișorii cei in vogă
băutori de pipermint
domnișoarele-i invocă
domnii șoricei le mint !)

Domnișoare domnișoare
domnișoare cineva
mi-a șoptit că domnii șoareci
vă-nsoțesc la cinema !

Domnișoare cinefile...
etc.
(et caetera)

Vă prezentăm un poet :

Șerban Foarță

Cu toate că e cunoscut mai mult ca critic, Șerban Foarță a publicat, sporadic, o seamă de poeme (unele sub numele de Dan Cornavin), incepind din anul '65, in Orizont. Luceafărul și Echinox. Editorial, a debutat in '76, la Litera, cu o p l a c h e t ă de versuri (coautor Andrei Ujică) primită excelent de critici : „O carte admirabilă...", care „... marchează un debut matur". (Cornel Moraru, Flacăra) ; „O carte de virtuozitate și rafinament, alcătuită, deopotrivă, pentru minte și inimă..." (Ioana Dinulescu, Ramuri) : o carte „... fermecătoare sub toate aspectele" · „Se remarcă îndată finețea cuvintului. răsucit cu vîrful degetelor in jurul unui lujer de sens". (Nicolae Manolescu, România literară) : „Arhitectura ei (...) mărturisește un îndelung exercițiu asupra Cuvîntului". (C. Ungureanu, Orizont) ; „... un dar absolut neobișnuit de a topi (...) vocabule dispunind de un asemenea potențial sonor, incit fericita lor „lovire" produce nu o dată stări de autentică și stranie desfătare" (Nicolae Ciobanu, Luceafărul) ; „... sensul mai adinc al acestor texte e de a se constitui intr-o odă închinată limbii române". Laurențiu Ulici, România literară). ș.a.m.d

La două edituri (Facla și Litera) și în sertare, Șerban Foarță are, actualmente, alte vre-o patru astfel de plachete : Simple roze (adică : Synplerose). Șalul, eșarpele Isadorei. Areal, Copyright. Traduceri cu mina stingă.

(Notă : Poemele de față sînt niște „simple roze").

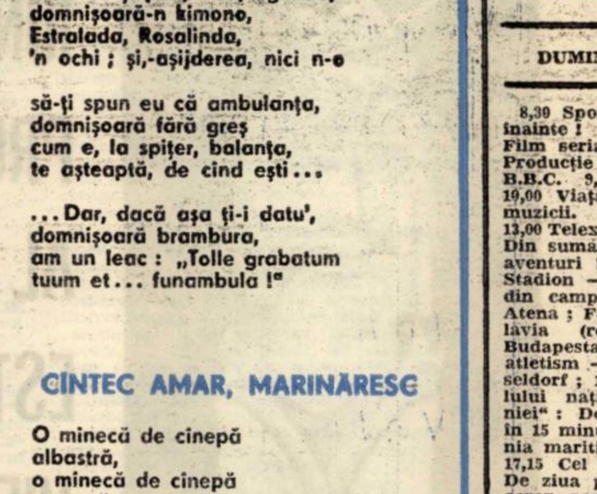

Grafie de DANIEL TURCEA

PE O ACEEAȘI MELODIE

Lui EMIL BRUMARU,
et pour cause !

Domnișoară funambulă
ce miroși a boule-de-neige
și-mi faci pași de lunambulă,
cu un tigru,-n lesă, bej ;

domnișoară ambulantă
ce, -n Boulogne, in Istanbul,
te-arăți, albă și bufantă,
fără nici-un preambùl ;

domnișoară fără cirmă
pre pămint, ci nu-i păcat
că,-ntre noi, e-un fir de sirmă
și e marele spagat ?

Domnișoară nu-știu-care,
intr-o seară, tigrul guard
am să ți-l momesc, se pare,
cu o piele de ghepard ;

n-am să-ți pun, însă, eglinda,
domnișoară-n kimono,
Estralada, Rosalinda,
'n ochi ; și,-așijderea, nici n-o

să-ți spun eu că ambulanța,
domnișoară fără greș
cum e, la spițer, balanța,
te așteaptă, de cind ești...

...Dar, dacă așa ți-i datu',
domnișoară brambura,
am un leac : „Tolle grabatum
tuum et... funambula !"

CINTEC AMAR, MARINĂRESC

O minecă de cinepă
albastră,
o minecă de cinepă
e aspră

ca viața marinarului pe mare...

...Pufos e-un șal de angora
la git ;
dar nu-nflorește ancora
decit

pe-o minecă de cinepă și sare !

BALADA BAIONETEI DIN BAYONNE

Olanda vine din Olanda,
cașmirul vine din Cașmir ;
că ni s-a ofilit ghirlanda,
cu toate astea, nu mă mir...
...Am mai dansat o arleziană,
a mai căzut un batalion :
sclipea-n Artois o arteziană
și-o baionetă, la Bayonne.

De la Berlin venea berlina
și indigoul, de la Ind ;
iubea Marcel pe Albertina
și era foarte suferind...
...Și ne-a cuprins indiferența,
și-a mai pocnit cite-un balon :
sclipesc faianțele-n Faenza
și baionetele,-n Bayonne.

Voltaire dormea intr-o volteră
și, intre timp, filosofa ;
a mai trecut de-atunci o eră,
a mai căzut cite-o sofa...
...De ce se clatină iatacul
și cad ghiulele pe balcon ?
Opriți, opriți, opriți atacul
la baionetă, la Bayonne !

A mai trecut o belepòcă,
a mai pălit un roz bonbon...
...Sclipește-n soare, echivocă,
o baionetă la Bayonne.

sadoveniana

Dinamica vocabularului

Este știut că, dintre toate compartimentele limbii, vocabularul este cel mai deschis, cel mai receptiv față de neistovitele și tumultoasele prefaceri ale vieții. Uluitoarele izvodiri ale minții omenești — slăvite poetic de Tudor Arghezi, în Născocitorul — cer cuvinte care să le denumească, înlesnind astfel înțelegerea între înșiși izvoditorii lor. A aluniza (format pe baza latinescului luna) și a aseleniza (în mitologia greacă Selene este luna, privită ca divinitate a nopții) sînt verbe ale ultimelor decenii, adăugindu-se suratelor mai... „vechi" a ateriza și a ameriza. Pe de altă parte — menținîndu-se echilibrul, ca rod al unui proces dialectic — tot ce devine, la un moment dat, prisoselnic cade, dincolo de hotarele „uzului", atotputernicul arbitrium dicendi (Horatius). De exemplu, perimindu-se „obiectul" numit, au dispărut denumirile înseși, în cazul, să zicem, al dregătorilor curții domnești de odinioară. Aprod, clucer, comis, comișel, jitnicer, medelnicer, paharnic, stolnic se mai păstrează doar în cărțile de istorie, în lucrările beletristice de evocare, în sfîrșit, ca nume proprii de familie (actrița Sonia Cluceru compozitorul Florin Comișel, fotbalistul Ion Pircălab). În poezie asemenea termeni pot pătrunde în structura unor memorabile imagini : „Naintea nopții noastre imblă / Craiasa dulcii dimineți ; / Chiar moartea insăși e-o părere / Și un visternic de vieți" (Eminescu, Cu mine zilele-ți adaogi ..) Ferecătura morții este sugerată și de aliterația consonantică v . v.

Sporurile și impuținările vocabularului — păstrîndu-i, acestuia, așa cum am mai spus, echilibrul (calitativ și cantitativ) și contribuind, astfel, la necurmata perfecționare a limbii ca mijloc superior de comunicare socială — își află echivalente la nivelul semantic. Într-adevăr, vechile cuvinte polisemantice — rulate mereu de vorbitori și angrenate, adesea, în situații contextuale inedite — dezvoltă cu ușurință sensuri noi, nu o dată surprinzătoare, atît în condițiile limbii comune cît, mai cu seamă, în acelea — speciale — ale limbajului poetic. La Eminescu, bunăoară, floare, minune, stea sînt cîteva, numai, din metaforele „iubitei" („Și te-ai dus, dulce minune"...). La Arghezi însă, aceiași termeni denumesc, tot metaforic, mîna : „Ți-o-ntorc pe dos și față și nu mă pot supune / Să cred că floarea asta ce-o știu, nu-i o minune. / O-asemănam cu-o floare, dar seamănă cu-o stea". Alte cuvinte din fondul statornic al vocabularului, păstrîndu-se de-a pururi, leapădă, pe lungul drum al istoriei lor, unul sau unele din înțelesurile altcîndva active. Vorbim, atunci, de sensuri arhaice sau de arhaisme semantice operînd distincția necesară față de arhaismele lexicale propriu-zise. Acest fenomen — de relativă subțiere semantică — trebuie privit tot ca un factor cumpănitor, chezășuind suplețea unora dintre cuvintele cele mai des întrebuințate în procesul comunicării. În cazul elementelor lexicale moștenite din latină, se întîmplă uneori ca tocmai aceste sensuri arhaice să fie cele originare, nuanțate sau chiar pierdute în româna contemporană. Iată cîteva exemple, însoțite de definiția înțelesurilor dispărute și, la nevoie, de atestări literare sau populare : A agonisi „a munci" ; dintr-un verb grecesc care înseamnă „a lupta", nu „a cîștiga" ! Comentariul lui Hasdeu : „Nici o muncă temeinică fără cîștig ; nici un cîștig trainic fără muncă". A arăta „a mustra" (acesta din urmă, din lat. monstrare „a arăta" ; vezi neologismul a demonstra !). Aceste vicisitudini semantice sînt frumos și iscusit tîlcuite de Arghezi în A. E. I. O. U. poem al degetelor, din ciclul Cîntare Omului : „Al doilea din mînă e degetul, ce-arată / Menirea de poruncă și pira-n judecată. / Deosibește-n gloată, amenință și ceartă. / A scos în priveliște greșeala sau o iartă". A chema „a striga" (din lat. clamare !). Chiar,-ă adj., „curat" (Cantemir : „Pururea cu bun gînd și cu chiară inimă cătră dînsul au fost și iaste"). Dulce „bun" ; în Ardeal, văr dulce = „văr primar" ! Județ „judecată" (Sadoveanu : Județ al sărmanilor) Muncă „suferință", caznă, obidă" Plod „rod", „poamă" (sec. al XVI-lea : „pămîntul dede plodul său"). A rămîne (pe cineva) „a întrece, a birui". Sensul — ca și în alte cazuri — este păstrat în limba populară și valorificat, poetic, de Arghezi : „Aveai un fel de noapte în ochi și-un fel de glas, / Că-n lupta de-a șoptitul, pe seară, m-ai rămas". Scaun „tron", „capitală" (Scaunul Moldovei, cetatea de scaun). A sparge „a împrăștia" ca lat. spargo, spargere) : la spartul tîrgului !

Actualizarea sensurilor vechi, pierdute în timp, ale unor cuvinte rămase în circulație constituie un procedeu predilect al „evocării" la Sadoveanu, prin care marele prozator, în romanele sale istorice, reușește — așa cum se va vedea — să reînvie vremile sure.

G. I. TOHĂNEANU

dedicații

ELEGIE

lui Aurel Rău

Trecute vremi alese
Pe gurile de rai,
Cind se furau mirese
Și dispăreau pe cai.

În clocotul acela,
Ecou zvicnit spre azi,
Se clatină pădurea
Cu cearcăne de brazi.

O ciută desenată
Pe vis, atita tot.
Cum ii rămine zborul,
În nervi, unui pilot.

O ciută desenată
Pe muntele stingher,
Ca să o-mpuște raza
Unui poem din cer.

Miroase-a vinătoare
Și-a singe prin păduri ;
Și nu ne crede nimeni
Cit ne simțim de puri !

DAMIAN URECHE

FAMILIA

televiziune

DUMINICA, 9 OCTOMBRIE

8,30 Sportul pent toți. 8,15 Tot inainte ! 9,10 Șoi ii patriei. 9,20 Film serial pentru copii. Ivanhoe. Producție a telev iunii engleze B.B.C. 9,45 Pentru căminul Dvs. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Al um duminical : Din sumar : Ora veselă ; 14,00 Noi aventuri in epoca de piatră 14,30 Stadion — Gimnas că : selecțiuni din campionatele alcanice de la Atena ; Fotbal : Ugaria — Iugoslavia (rezumat i registrat de la Budapesta) ; „Cup mondială" la atletism — inregist are de la Dusseldorf ; 16,00 Laur ați ai Festivalului național „ ntarea României" : Doina Stăn scu ; Șah-mat in 15 minute. 16,55 ilm serial : Linia maritimă Oned n (Episodul 8). 17,15 Cel mai bun continuă. 18,40 De ziua petro tul i. 19,00 Micul ecran pentru cei ici. 19,20 1001 de seri. 19,30 T lejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economi o-socială a țării. Tinerețea unui oraș — Medgidia. 20,05 Film ar istic : Corupție pe autostradă. Pre mieră TV. 21,25 Antena vă aparți ne ! Spectacol prezentat de jud ul Mureș 22,25 Telejurnal. Sport.

LUNI, 10 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Cintarea României. Laureați ai Festivalului națion l. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejur al. 19,50 Panoramic. 20,25 Roma -foileton : Mizerabilii. Producți a Televiziunii franceze. 21,25 C adran mondial. 21,45 Mai aveți o ntrebare ? 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 11 OCTOMBRIE

9,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan. 17,20 Moștenire pentru viitor. Mihail Sadoveanu. 18,05 Pe urmele mi riței. 18,30 Lecții TV. pentru lucr ători din agricultură. 19,00 Intre bări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19.30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Republica XXX. Azi, județul Buzău. 20,20 Teatru TV. Egmont de J. W. Goethe. Premieră TV. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 12 OCTOMBRIE

9,00 — 12,25 Program de dimineață. 15,00 Fotbal : A.S.A. Tg. Mureș — Olimpia Satu Mare (Campionatul național, divizia A). 16,50 Din țările socialiste. 17,00 Telex. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Itinerar spaniol. 17,45 Telecronica pentru pionieri. 18,10 A te sprijini pe propriul tău pămînt. Spectacol literar-muzical-coregrafic realizat la I.A.S. Ograda — Ialomița. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței inaintate. 20,00 Femeia. 20,25 Telecinemateca : Candidatul. Premieră pe țară. 22,20 Telejurnal.

JOI, 13 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm. 17,20 Floare dragă — Program de cintece patriotice. 17,30 Reportaj pe glob : Odesa. 17,50 Consultații juridice. 18,15 Cintarea României. Laureați ai Festivalului național. 18,50 Romania pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Republica XXX. Azi, județul Caraș-Severin. 20,10 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru : Dosarul Andersonville de Saul Levitt. Premieră TV. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 14 OCTOMBRIE

9,00 — 11,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Emisiune in limba germană. 19,05 Film serial pentru copii : Cuore. 19,30 Telejurnal. 20,00 Viața în lumina normelor eticii și echității socialiste. 20,25 Film artistic : Sentința. Premieră TV. 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTA, 15 OCTOMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton : Mizerabilii (reluare). 13,05 Concert de prinz susținut de Filarmonica din Viena. 13,50 Reportaj TV. : Forța colectivului în acțiune. 14,10 Artiști amatori pe micul ecran. 14,35 Un fapt văzut de aproape. 15,00 Stadion 16,20 Liceenii la clubul tineretului. 17,20 Sub fruntea noastră-i lumea. Spectacol inspirat din creația eminesciană 17,50 Săptămina politică internă și internațională. 18,05 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței inaintate. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial. Regan. 21,35 Intilnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. Sport 22,25 Romanțe.

televiziune

Vă prezentăm un prozator :

Ion Velican

ION VELICAN a debutat ca prozator in anul 1966, în revista Amfiteatru, cu prilejul unui concurs literar. Editorial a debutat in anul 1969, cu romanul „Rătăciri de duminică". Au urmat volumele : „Soarele se uită înapoi" (povestiri, Editura Facla, 1973), „Dansul săbiilor" (o panoramă a epigramei românești contemporane, în colaborare cu Ion Arieșanu, Editura Facla, 1975), „Vitrina cu ironii" (Editura Facla, 1976)

Au semnat referințe critice : Alexandra Indrieș, Valentin Tașcu, Eugen Dorcescu, Dana Dumitriu, I. D. Teodorescu, Petru Poantă, Mircea Iorgulescu, Nicolae Țirioi, Doina Babeu, Ion Jurca Rovina și alții.

„In prozele sale scurte, Ion Velican se vădește a fi un observator mai curind al semnificațiilor de adincime a evenimentelor decit un inregistrator de suprafață. Deși, aparent, intimplările sale se petrec in imediata realitate, tema povestirii înlănțuirea detaliilor, atenta lor dispunere în cadru determină crearea unei senzații de spațialitate, cu vibrări de profunzime, creează sentimentul unei realități subtextuale, plină de importanță și tilc". (SERGIU LEVIN)

RISUL *

Blindul Costică Pelin iubea nespus de mult copiii. Le satisfăcea toate mofturile. Copiii altora, căci el n-avea. Glumea mai tot timpul cu ei. Cind cobora din bloc, se stringeau ciorchine in jurul său.

„Spune-ne ceva !" sau „Fă-ne o scamatorie, nea Costică"! ziceau ei. Costică Pelin însă nu zimbea niciodată. Îi trata pe copii ca de la egal la egal.

„Copii, azi noapte m-am trezit cu un cal alb în casă la mine".

„Și ce-ai făcut cu el ?"

„Era prea mare, nu putea să iasă nici pe ușă, nici pe fereastră".

„Și atunci ?..."

„L-am făcut inel. Uite-l aici pe degetul meu".

„Daaa... Iar ne păcălești..."

„Nu vă păcălesc. Uite, arunc inelu peste bloc și acolo se face iar cal alb'.

S-a prefăcut că aruncă inelul și copiii au rupt-o la fugă. Nemaipomenit ! Sub ferestre, în spatele blocului păștea un cal alb.

„Nea Costică face minuni...".

„Fă să apară aici o pasăre colorată".

„Asta nu mai fac. Am chemat odată din văzduh o pasăre colorată și a prins-o un om din blocul vecin. A închis-o intr-o colivie. O vedeți ? Uite-o colo".

„Extraordinar ! Uite-o !"

„Spune-ne o poveste !"

„A fost odată un moș și-o babă. Moșul avea 35 de ani, baba 20...".

„Ha-ha-ha... Ăsta nu era moș, și nici ea babă. Ha-ha-ha...".

„Atunci de ce se uitau toți urît la ei și ziceau : E prea bătrîn pentru ea...".

„Ha-ha-ha..."

„Spune-ne altă poveste".

„A fost odată un ghiozdan. În el se certau toată ziua un pix și un stilou. Eu scriu mai frumos ! Ba, eu scriu mai frumos ! ziceau. Învățătoarea ii potoli : Amindoi scrieți frumos, dar nu e meritul vostru. Să-i mulțumiți lui Dănuț, care vă ține in mînă cind scrie".

„Ha-ha-ha... riseră copiii, noi scriem și mai frumos !"

Uneori copiii se țineau scai după Costică Pelin, pină la autobuz. Îl ciupeau din dragoste, ii desfăceau șireturile, ii trăgeau linii cu creta pe spate. El nu se supăra. Inventa povești sau le spunea tot felul de trăznăi.

Într-o zi, sta pe banca din fața blocului, tot așa, ca de obicei, preocupat, fără să zimbească. Îi murise mama la țară și gindurile lui se intunecaseră. Copiii, care nu știau nimic, il înconjurară cu giumbușlucurile lor, dar el părea absent.

„Fă-ne să ridem", il rugară ei in cor.

Și Costică Pelin se porni pentru prima dată in viață pe ris, un ris forțat, pe care însă copiii il luară de bun și se încinse o veselie cum nu mai fusese alta. Se țineau de burtă, se tăvăleau fericiți. Dar el ii certă ridicind un deget.

„Și-acum, copii, am să vă spun o poveste cu o pasăre neagră".

Copiii nu mai riseră. Presimțeau fiorul poveștii și ochi lor senini și iscoditori desenară, în largul fanteziei, aripi uriașe, amenințătoare, care băteau văzduhul peste risul lor nestăvilit.

*) Din volumul „PE LOCUL INTII ZIMBETUL", in pregătire pentru editura FACLA.

STATUIA

Partenie ieși din cămările ghiftuite cu bunătăți și, cu miinile în șolduri, privi gînditor locul nefolosit din fața casei sale. Pămîntul e bun, își zise, aș putea să-l muncesc, să semăn legume, să se bucure semenii mei de roadele lui. Aș putea să sap aci o fîntînă, să bea apă rece trecătorul, și, mulțumit, să arunce un gînd de recunoștință binefăcătorului său. Aș putea să rînduiesc un părculeț, unde să se joace copiii de pe strada mea. Aș putea să sap rondouri cu flori, să pun niște bănci, pe care să se așeze seara îndrăgostiții. Cîte n-aș putea să fac pe locul nefolosit din fața casei mele. Dar nu. Mai bine ridic aici o statuie. Statuia o să mă reprezinte pe mine. O merit. Pentru tot ce mi-am propus să fac pentru semenii mei.

RECOMANDĂRI

La Întreprinderea „Prosperitatea" s-a făcut un loc vacant de economist. Nicu Delușor, șeful serviciului financiar, a dat o recomandare în acest sens, unei bune prietene de familie, Smaranda Crețu. Aceasta, fericită, a pus foaia scrisă citeț pe masa directorului. În timp ce citea recomandarea, șeful ridica din sprincene, mulțumit. „Tovarășa Smaranda Crețu, se spunea acolo în recomandare, este o tovarășă bine pregătită din punct de vedere profesional, a terminat o facultate, iar din punct de vedere moral n-are nici un cusur. Are familie, doi copii, muncește pe un mare șantier de construcții dintr-o mică localitate învecinată și, după opt ani de dăruire eroică construcției socialiste, încearcă o apropiere de soț și copii. Recomand cu toată responsabilitatea încadrarea prin transfer a tovarășei Smaranda Crețu, în întreprinderea pe care cu onoare o conduceți". Directorul s-a luminat de satisfacție. Smaranda Crețu era omul pe care il căuta. Pentru postul de șef serviciu financiar. S-a consultat deci și cu ceilalți tovarăși din conducere și a decis schimbarea tovarășului Nicu Delușor din funcția de șef serviciu financiar din n motive : lipsă de studii, cîteva abateri de la disciplină, un memoriu denigrator etc. Dar Nicu Delușor, vechi militant pe tărîm economic, nu s-a lăsat înfrînt. A pus mîna pe stilou și a incondeiat-o pe Smaranda Crețu : „Ființa pe care cu nesăbuită credulitate și omenie v-am recomandat-o nu este nici pe departe ceea ce părea a fi. A terminat facultatea cu medii mici, în familie nu e o soție model, lipsește uneori nemotivat de la serviciu, își birfește colegii de muncă, este egoistă. Comite falsuri în acte publice, după cum se aude, mituiește in interes propriu, cum a făcut cu mine, pentru recomandare, în care scop mi-a adus o sticlă de whyski și 5 pachete de Kent. Iată deci adevărata mea recomandare pentru Smaranda Crețu, drept pentru care cer ca cererea ei de transfer să nu fie luată în seamă. Nicu Delușor". Dar, în ciuda acestei reclamații, Smaranda Crețu a primit transferul pentru postul de șef serviciu financiar. Neștiind de această a doua „recomandare" a lui Nicu Delușor, l-a recomandat și ea pe subalternul ei de-acum, pentru postul, devenit vacant, de director. „Pe tovarășul Nicu Delușor, zicea ea, il cunosc de mai mulți ani. E un tovarăș devotat întreprinderii și colectivului din care face parte. Sprijină ferm factorul om și e intransigent cu tot ceea ce ne frinează munca. E un soț model și un tată exemplar. Îl recomand ca pe cel mai capabil dintre salariații noștri, pentru postul de director". După o vreme, Smaranda Crețu a aflat de reclamația lui Nicu Delușor și a revenit cu un memoriu in care se spunea : „Erorile sint în firea lucrurilor. Am greșit iremediabil (oare ?) recomandindu-l pe tovarășul Nicu Delușor pentru postul de director. Nicu Delușor e un element nesincer, neprincipial, pus pe căpătuială. Mi-a oferit o primă dublă pentru recomandarea pe care i-am făcut-o ; mi-a făcut și cîteva propuneri dezonorante. Ca soț e deci sub orice critică, certat cu morala noastră sănătoasă. E neloial. Și justific această acuză prin faptul că a înaintat fostului director două recomandări care se băteau cap in cap. Drept care, etc., etc. Smaranda Crețu". Organele în drept au examinat autenticitatea celor afirmate și au decis trimiterea celor doi pe Șantierul de construcții din micul orășel S, învecinat. Dar o dată uitată ura dintre cei doi, povestea cu recomandările a reînceput.

INTERVIUL

Reporterul s-a îndreptat spre cabinetul omului de știință, cu trac și sobrietate. În anticameră, secretara l-a primit, surizătoare :

– Bună ziua, pe cine să anunț ?
– Aurel Panduru.
– De la ce instituție ?
– Sint reporter. Solicit un interviu.

După cîteva secunde, ușa s-a deschis larg și reporterul Aurel Panduru a intrat cu pași sfioși. În mijlocul încăperii, il aștepta însuși omul de știință : Nicolae Ionescu. S-au privit stupefiați. S-au îmbrățișat cu căldură.

– Aurel !
– Nicule !

Fuseseră colegi în clasele primare.

– Ia loc, băiatule, spuse omul de știință. Nu te-am văzut de 30 de ani. (Cere o cafea, apăsind de două ori pe un buton). Ce mai faci ?
– Ziaristică...
– Minunat ! Ce facultate ai absolvit ?
– Filologia. La București.
– Frumos ! Ai nevastă, copii ?
– Da, am doi copii.
– Să-ți trăiască. Apropò, ce părere ai de creșterea asta vertiginoasă a populației ?
– E un fenomen normal, o reacție firească împotriva morții. Problemele ei, ale populației, însă, devin din ce în ce mai spinoase, mai demne de interesul general.
– Ești adeptul tezei malthusiene ?
– Nu. Pentru Malthus, lumea noastră de azi ar trebui să fie o lume a dinozaurilor. Ori lumea de azi nu e nici a dinozaurilor, nici a furnicilor. Armonia își are încă rațiunea ei.
– Spune-mi, te rog, tu ai copilărit în Ardeal, pare-mi-se...
– Da, am copilărit pe Tîrnave. Pe Mureș și pe Tîrnave... Locul în care ai copilărit rămîne un spațiu de referință nealterat în veci.
– Crezi că bătrînețea se poate uita ?
– Ai umor. Mathusalem ne-ar putea spune.
– În drum spre mine, bănuiai că Nicolae Ionescu, omul de știință de azi, e una și aceeași persoană cu Nicolae Ionescu, colegul tău de ieri ?
– Nu, de ce să mint.
– Voi, ziariștii, spuneți întotdeauna adevărul ?
– Da.

Înseamnă că acum faci o excepție, scuză-mi ironia. Ce înseamnă de fapt a fi reporter ?

– De fapt, intri în intimitatea profesiei mele, dar iți răspund : a fi reporter înseamnă a ști să renunți la propriul tău orgoliu înainte de a apela la el.
– E un răspuns ciudat. Crezi în curajul ziaristului ?
– Da.
– Ești un ziarist curajos ?
– Cred că da. În sensul că nu pun atîtea întrebări cîte răspunsuri pot da.
– Ce proiecte ai în meseria ta ?
– Să public un volum de interviuri cu oameni de știință.
– Frumos. Acesta e primul ?
– Da.
– Crezi că ai suficiente date ?
– Sper.
– Mai treci pe la mine, prietene, să mai discutăm. Mi-ar face plăcere.

Și i-a deschis ușa larg, afișind același zîmbet cordial cu care l-a întîmpinat. Reporterul a ieșit abătut, uluit de întreaga întîlnire. Omul de știință a strigat după el, peste umărul secretarei :

– Cînd apare interviul ?

Petre Anghel

PORTRET

Chipul tău, iubito,
Lacrima norului
Doborit de vint.
Vine cerbu-nsetat
Îngenunche
Și-și numără anii
În oglinda de mil.

Ochiul tău,
Noapte inchisă
Între două păduri
Logodite,
Pleoape obosite
Te mingiie
Înainte de somn.

De departe,
Fluier de vint
Cintă fericit prin părul
Despletit și nebun.
Numai eu
Chip iți citesc
Printr-o lacrimă obosită
De dor.

MASA VISĂRII

Visul
E un tablou de familie
Al bunicului inconjurat
De nepoți,
Al bunicii in alb
Legănindu-și in tihnă urmașii.
Visul ia chipul poveștii
Despre oameni
Cu brațe de rază
Înălțind cetăți.
Feciorii baladei
Dintr-un nesfirșit fir al ființei
Urcă treptele acestui pămînt
Și-și scriu numele
Pe măsura chipului lor
Visul nostru, țară, ești tu,
Este o casă
În care fiii tăi
Își impart in liniște
Bucatele semănate
Și adunate
Sub limpeziri de stea.

ȚARA CA O BRAZDĂ

Din adincuri urcă
Dreptul acestui pămînt
Și cinstirea lui
Este mai fierbinte
Decit ochiul iubirii.
Fiii au umerii rotunzi
De jertfa părinților
Doritori de dreptate.
De o sută de ori cite o sută
Se pot număra strămoșii
Cu numele insemnat simplu
Ca un izvor
Între culmile brazdelor.
Numele lor
Unesc de-o veșnicie
Oltul și Mureșul și Prutul
Și Dunărea și cerul
Într-o iubire
Pentru marea cea mare.

ÎN PRAG DE SECERĂ

Un cer a coborit
În ochi de spice
Și stelele se oglindesc
În ape neclintite.
Corăbii vaste
Plimbă-n vis pămintul
La ceasul intilnirii
Cu ogorul.
Iată, fiecare bob
E un fiu
În marea recoltă
A implinirii.
Pămintul logodit cu luna
Se imbracă in galben
Și cerul mai visează inceputul.

În seară,
La umbra spicelor căzute,
Dorul ia chipul snopului, iubito,
Și nunta cheamă la ospăț
Păsări flămînde de albastru.

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

La Teatrul german de stat din Timişoara stagiunea 1976-1977 a fost în general o stagiune a succeselor. În octombrie, o participare bine apreciată la „Zilele dramaturgiei româneşti" în R.D. Germană : numeroase cronici, 8 spectacole, 5.000 spectatori. Au urmat nouă luni în decursul cărora 179 de reprezentaţii au fost vizionate de 44.800 spectatori, printre montările primite cu entuziasm de presă numărîndu-se **INTERVIUL** Ecaterinei Oproiu, **MATTHIAS THILL** de autorul local Ludwig Schwarz, teatrul participînd cu această piesă la Festivalul Naţional „Cîntarea României", **FRUMOASA HELENA** de Peter Hacks, piesă la care media de spectatori pe spectacol a atins cifra 381, un record. După aceste succese va putea oare depăşi calitativ stagiunea 1977-1978 pe cea precedentă ? ! Avem, credem, toate argumentele în favoarea unui răspuns pozitiv. Întîi de toate, se **sărbătoresc 25 de ani de la înfiinţarea teatrului nostru** — 25 de ani de muncă (6.200 spectacole), greutăţi, dar şi de bucurii şi, precum am văzut, de succese (185.000 spectatori). Întocmirea unui repertoriu pentru un asemenea eveniment este o muncă deosebit de anevoioasă : se recomandă un repertoriu-istorie a teatrului, un repertoriu-muzeu al teatrului, sau un repertoriu-avangardă, simbol al puterii de inovaţie? Teatrul german a optat pentru o structură nouă eclectică. Cu piesele sale pledează pentru o dramaturgie nouă — şi de experiment —, prezentînd totodată ceea ce ar fi trebuit să fie expus în „muzeul" istoriei Teatrului german, ceea ce pînă acum a lipsit. Din prima categorie, a pieselor noi, face parte **VIAŢA PARTICULARĂ**, a lui Ovidiu Genaru, o piesă nouă, nejucată, şi **FIUL CEL MARE** de Alex. Vampilov ce face parte din categoria dramaturgiei moderne care merită să fie promovată, teatrul nostru prezentînd piesa ca premieră pe ţară. Premiere absolute vor fi două : autorul local Hans Kehrer a dramatizat romanul **MEŞTERUL JACOB ŞI COPIII SĂI** al celui mai important autor bănăţean de expresie germană Adam Müller Guttenbrunn, de la naşterea căruia se sărbătoresc 125 de ani, a doua premieră absolută aparţinînd lui Grete Gross şi Johann Szekler, autorii basmului **INIMĂ RECE**, piesă care îmbogăţeşte repertoriul pentru copii al Teatrului german de stat din Timişoara. Şi trei piese uitate, omise, în decursul celor 25 de ani : **EMILIA GALOTTI** de G. E. Lessing, **ALCADELE DIN ZALAMEEA**, de Calderon de la Barca, autor nejucat de teatrul nostru, şi un reprezentant al teatrului expresionist foarte puţin cunoscut, dar de importanţă universală, Carl Sternheim cu **CASETA**. — premieră pe ţară. Este un repertoriu care la prima impresie nu are un profil unitar. Dar toate aceste piese se subordonează imperativului politico-ideologic, cultural-educativ, promovat de P.C.R. şi de politica culturală a statului nostru. Cu toată divergenţa de stiluri şi epoci piesele discută problematica interdependenţei individului cu societatea, fie ea contemporană, şi deci exemplară, sau dintr-o epocă istorică depăşită de realitatea noastră, dar valabilă ca model (în sens structural) pentru analiza fenomenelor contemporane
(FRANZ CSIKY)

echo

EXPOZIŢIE DE CARICATURI. Am deschis dicţionarul de neologisme şi am citit în dreptul cuvîntului **caricatură** : **„s.f., desen care reprezintă o persoană, o situaţie etc. prin exagerarea intenţionată, în scopuri satirice a anumitor trăsături (negative").** Expoziţia organizată de **Cenaclul Ridendo,** ce funcţionează pe lîngă Casa de cultură a municipiului Timişoara, se înscrie perfect în limitele acestei definiţii. Douăsprezece caricaturişti, în peste 200 de piese, se războiesc, prin intermediul tuşului şi al peniţei, cu tot ce mai e negativ în noi şi-n jurul nostru, cu tot ce ne mai umbreşte efortul de construcţie materială şi spirituală

Şi epigramiştii îşi aduc contribuţia la succesul expoziţiei prin virulenţa catrenelor ce însoţesc caricaturile. Semnează epigrame : **Nicolae Andronescu, Victor Gorşcoväz, Dimitrie Jega, George Lungoci, Ioan Martin,**

SERGIU NICOLA : „Afişul expoziţiei"

Ion I. Mioc, Marius Munteanu, Emil Şain, Virgil Şchiopescu, Alexandru Jivan, Grigore Nedelcu, Mircea Trifu şi Vasile Vărădean

Nicolae Schwartz — remarcabil prin ciclul său livresc (vezi „Lanţul slăbiciunilor", „Slugă la doi stăpîni", „Drumul spre înalta societate"). De asemenea, o caricatură mai mult notabilă, este cea intitulată „O temă fumată".

Sergiu Nicola — etalează o linie sigură, care vine în sprijinul unei tematici diverse, multă fineţe şi bun-gust.

Dan Radu Ionescu — ceea ce a expus nu-l reprezintă nici cantitativ, nici calitativ. Cea mai bună lucrare a sa : „Autocritică" (sic !).

Neboişa Rosici — expune o tematică în general inspirată din lumea medicală, cu umor şi mesaj. Notabilă, printre altele caricatura intitulată „Opinie"

Mihai Zegrea (senior) — reuşeşte foarte bine în colaj (vezi „Poluarea planetei").

Mihai Zegrea (junior) — expune un ciclu de „obiecte imposibile" elaborate cu umor şi spirit.

Ştefan Popa — pe care îl cunoaştem şi din expoziţiile personale (ultima deschisă în holul Casei de cultură a studenţilor) nu s-a prezentat cu cele mai bune lucrări ale sale. Totuşi am reţinut „Concediul şefului", „Scaunul". Ştefan Popa posedă o tehnică evoluată a desenului, idei interesante şi teme savuroase.

Nicolae Lengher — cucereşte şi convinge prin simplitatea desenului, prin sugestie şi aplomb (vezi „Fachirul" precum şi cele din ciclul „Parodii la expresii şi citate celebre").

Mihai Ilin — etalează un stil personal, cu multă subtilitate satirică

Felix Neda — şi-a creat şi el un stil original. Se lasă ajutat de culoare în elaborarea lucrărilor şi, în mare, reuşeşte. Se pare că a fost derutat de sugestia epigramelor.

Nicolae Reinholtz — un umorist, un bun ilustrator, care ne aminteşte de profesioniştii genului care ne încîntau cîndva paginile cărţilor şi revistelor.

Margareta Dănciu şi **Al Jivan** — debut promiţător.

Expoziţia, deşi constituie un pas înainte faţă de cele anterioare, mai are şi lipsuri : n-au ajuns încă toţi autorii la un stil personal în abordarea plastică a satirei : uneori sare în ochi lipsa de originalitate a temelor tratate, tentaţia unor teme decolitate : se simte nevoia unei direcţii mai decise a satirei şi mai mult spirit în crochiurile umoristice. Altfel, o reuşită certă a **Cenaclului Ridendo,** care promovează cu consecvenţă, pe lîngă creaţia literară, şi caricatura. **(ION VELICAN)**

retro

PETIŢIA pe care a adresat-o Administraţiei provinciale în 1717 magistratul comunal al Timişoarei, imediat după ce turcii au luat-o la goană. Punctul 1 : Să se redea marea moschee, care în timpul creştinilor a fost biserică parohială orăşenească .. 2 : să se dea jus giadu, lîngă stîlpul infamiei, precum şi pedepsirea tuturor şi fiecărui rău făcător faţă de cetăţeni şi supuşi ... Stîlpului infamiei i se va rezerva un loc potrivit cînd se va clădi oraşul ... 3 : Baia turcească să fie dată pentru primărie, apoi afară de aceasta, o ospătărie comunală .. 4 : numai magistratul oraşului să aibe dreptul de a accepta şi primi cetăţeni noi, cu trecut cinstit în alte părţi ... (...). 9 : Să fie reconstruite împreună cu hotarele lor trei sate deşerte (predii) de lîngă oraş şi încetul cu încetul să fie clădite, apoi să fie trimişi în ele tărani ca supuşi ... 13 : Se cere o pădure pentru cetăţeni, în care să fie cuprins şi lemnul de construcţie şi de foc .... 14 : Să se aprobe o fabrică de bere pentru aprovizionarea circiumilor orăşeneşti ... 15 : Să se aprobe încă o moară ... 16 : Oraşului să i se permită zidirea a două cuptoare de cărămidă ... 21 : Asemenea, rugăm să ni se aprobe un sigil orăşenesc şi emblema acestui sigil .. INSTRUCŢIUNILE pe care adminsitraţia provincială le-a impus la 1 ianuarie 1718 magistratului comunal : Consiliul trebuie să pedepsească pe ateiştii cari se întrunesc clandestin, apoi pe cei pentru fapte criminale, lascive, cămătărie şi altele supărătoare pentru colectivitate, în special pentru monopolurile interzise şi pe toţi autorii de fapte dăunătoare colectivităţii. (...). Să alunge din oraş şi din cetate pe toţi indivizii fără stăpîn şi fără serviciu, iar ca acestia să nu se poată ascunde eventual clandestin, să se facă controlul de mai multe ori, prin oameni special angajaţi pentru acest scop, şi cu bună reputaţie. (...) Consiliul comunal să fie obligat a publica prin o simplă comunicare sau prin anunţare cu toba, că coşurile din lemn sau cele numai cu lut să fie dărîmate, constituind un pericol de incendiu, şi să fie înlocuite prin coşuri de cărămidă. (..) Primarul şi consilierii, cu toţii, trebuie să aibă o purtare şi seriozitate corespunzătoare importanţei situaţiei, de o modestie şi de o înţelepciune faţă de public (cum o cere serviciul şi atribuţiunile lor) ... Primarul trebuie să fie pentru fiecare o pildă bună, să nu aibă pasiunea de a administra dreptatea pro justiţia şi aegnitate şi cu atît mai puţin să nu se lase corupt (mituit) prin daruri, şi să aibe pe cetăţeni în toate chestiunile şi neplăcerile. Să nu procedeze cu ei prea dur ci cu modestie cuviincioasă şi să nu impună nimănuia mai mult decît i se cuvine, executînd, astfel serviciul său de primar, cum se cuvine unui funcţionar sincer al oraşului .. **(RETROVIZOR).**

top

CORESPONDENŢA. Elena Haşu : Noua formaţie a lui Iuliu Merca, se numeşte „Semnal". Componenţa o voi anunţa pe parcurs La radio se difuzează „Împreună sîntem tari". Mulţumesc pentru ilustrata de pe Valea Jiului. **Marius Oltean — Tîrnăveni :** Despre „Amicii" într-un număr viitor. **Angela Ilia — Mangalia :** Iată componenţa grupului american „Eagles" : RANDY MEISSER (bass) ; GLENN FREY (ghit. acustică) ; DON HANLEY (percuţie) ; JOE WALSH (ghit., voce) ; DON FELDER (ghit.). Grupul a înfiinţat în 1971. Pînă în 1975 din formaţie făcea parte şi BERNIE LEADON, în prezent înlocuit de Walsh. Orientată spre Country Rock, formaţia a colaborat cu interpreta LINDA RONSTADT. Notabile concerte în Europa unde au prezentat piese „mamut" (de lungimi considerabile) în maniera „Who", „Rolling Stones", modalitatea permiţînd membrilor grupului să-şi etaleze talentul în inspirate părţi de improvizaţie. Primul Single : „Take It Easy". Primul LP: „Desperado". Din marile succese : „Best Of My Lowe" ; „New Kid In Town" ; „Hotel California" — realizată în timpul marelui turneu prin S.U.A. **Puticiu Radu — Arad:** Chiar dacă o fac cu întîrziere, răspund tuturor corespondenţilor. Despre „Soft Machine", într-un număr viitor. **Dan Emilian Roşca:** De-alungul anilor muzica pop a cunoscut suficiente perioade de înnoire. O serie de artişti remarcabili au conferit acestei muzici strălucire şi prospeţime servind-o cu talentul şi inspiraţia lor. Nu e şi cazul grupurilor Punk — prezenţe comune, apărute peste noapte. Faptul îşi spune cuvîntul în producţia searbădă tansată pe o pîinţă în care setea de „extraordinar", de „nou" le anulează unora capacitatea de a discerne valoarea de gratuitate. Dar, după atîta reclamă, vîlva s-a potolit. Joe Stummer („Clash"), care se vrea un înnoitor, nu face decît să ne ofere compilaţii după un Mick Jagger sau un Robert Plant. Cît despre „excepţii" amintite într-o rubrică anterioară (cu suficiente rezerve), sînt destul de puţine la număr, meritul acestor formaţii limitîndu-se doar la utilizarea unor formule de acompaniament ceva mai inspirate. Dar, cu o floare ... **(PETRU UMANSCHI)**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR). TOMA SCRIBETIE din Globurău, locotenent în Regimentul grăniceresc româno-ilir, erou al unei mişcări naţionale din Banat. Acestei mişcări i s-a dat amploare în anul 1067, acţionîndu-se permanent şi cu grijă, de la Panciova pînă la Moldova-Veche, de la Caransebeş la Lipova. Răbutnirea de la Cruşiţa, din anul 1808, care cuprinde regiunea de la Dunăre pînă la Oraviţa a fost sugrumată în faşă. Organizatorul principal Marian Iovanovici locotenent pensionar, a scăpat cu fuga, în Serbia. Cercetările şi procesul au durat mai mulţi ani. În acest timp, căpeteniile, Dimitrie Georgevici, capelan în Cruşiţa şi „oberharambaşa" Pîrvu Jumanca, locotenent-major, pensionar din Oraviţa, precum şi mulţi alţii au sfîrşit în închisoare. Toma Scribetie a fost condamnat la **moarte prin spînzurătoare** şi unsprezece (români şi sîrbi) răsculaţi fruntaşi au fost condamnaţi la muncă silnică pe viaţă.

REGEP-AGA (? — 1814), comandantul cetăţii Ada-Kaleh, după tradiţie, de naştere din Rudăria (azi, „Eftimie Murgu"). Ajuns, de mic, în prinsoare otomană, a fost crescut în legea şi cultura turcească Izvoare istorice ne arată că a avut legături comerciale cu Tudor Vladimirescu, iar haiducii din Oltenia găseau refugiu la ei, ajutîndu-i mai tîrziu pe revoluţionarii sîrbi, precum şi pe olteni care s-au refugiat în Banat, din cauza războiului ruso-turc etc Se întreţinea îndelung şi prietenos cu generalul Petru Duca (român), comandantul militar general al Banatului. A dat 200 de galbeni pentru ridicarea bisericii din Tufări, lîngă **Vadul Tătarilor,** numire păstrată de localnici din tată în fiu, de pe vremea năvălirii tătarilor (1241).

IOAN MIHUŢ (? — 1835). În 1812, dimpreună cu Dimitrie Ţichindeal, Constantin Diaconovici-Loga şi doctorul în filozofie Iosif Iorgovici, au fost primii profesori ai şcolii preparande (pedagogice) înfiinţată la Arad. În anul 1816 a fost numit director al şcolilor române, din districtul Caransebeşului, cu sediul în Lugoj. Avea sub conducerea sa 235 şcoli. A funcţionat în acest post pînă în anul 1835, cînd a decedat. A luptat pentru orientarea ştiinţifică a învăţămîntului, pentru educaţia patriotică a elevilor pentru emanciparea religioasă şi culturală a românilor de sub tutela ierarhiei sîrbeşti. Lucrări în manuscris : **Cercare publică de pedagogie şi metodică** precum şi **Introducere în pedagogie. (GR. POPIŢI, M. SERBĂNESCU)**

panoramic

LA 1 OCTOMBRIE, a avut loc debutul, din toamna aceasta, al întîlnirilor revistei ORIZONT cu cititorii. Redactorii **Ion Arieşanu, Damian Ureche, I. D. Teodorescu, Aurel Turcuş** au fost invitaţii **Casei de cultură din oraşul Curtici,** judeţul Arad. Cu acest prilej, la această instituţie, s-au deschis cursurile Universităţii cultural-ştiinţifice În faţa unui numeros public, a cursanţilor, a membrilor **Cercului literar „Izvoare în cîmpie",** scriitorii timişoreni, împreună cu poetul localnic, **Francisc Vinganu** au citit din creaţiile lor şi s-au întreţinut cu cititorii despre unele caracteristici ale literaturii româneşti contemporane. La reuşita acestei importante acţiuni culturale şi-au adus contribuţia **Alexandru Ţica** secretar adjunct al Comitetului orăşenesc de partid **Nicolae Faur,** directorul Casei de cultură, profesorii **Mircea Senic, Florica Moraru, Elena Teaşcu** ş.a. În încheierea întîlnirii de sîmbătă după-masă, interpretul de „muzică tînără", **Mircea Mateuţ,** din Curtici, a prezentat o seamă de piese muzicale, mult apreciate de publicul spectator. Un început bun, în această toamnă, privind întîlnirile revistei, care a dat satisfacţii şi cititorilor şi scriitorilor în speţă. **(A. T.)**

muzică

FILARMONICA a demarat în actuala stagiune cu programe interesante, orientîndu-se repertorial spre capodopere ale simfonismului universal — pentru început un micro festival **Brahms,** Simfoniile a II-a şi a IV-a. Selecţia valorică a lucrărilor româneşti a operat prioritar în sfera şcolii bănăţene. **Divertismentul rustic** al lui **Drăgoi,** unde colindul, doina, bocetul străbun sînt investite cu haina şi atributele de liberă circulaţie ale limbajului simfonic cult, a conturat cu expresivitate esenţe ale spaţiului spiritual românesc Dirijorul concertului, **N. Boboc,** l-a „simţit" pe Drăgoi exact, restituindu-i muzica mult dincolo de litera partiturii. În simfonicul următor, **R. Georgescu** ne-a adus în prim-plan pe reprezentantul cel mai valoros, personalitatea cea mai originală a actualei tinere generaţii a şcolii bănăţene — compozitorul **IULIU BRUDAŞCA.** Premiul „D. Lipatti", obţinut încă din Conservator, certifica vigoarea acestui talent, orientat azi nu spre zona de experiment a limbajului simfonic, obsedant pentru majoritatea colegilor săi, ci preferîndu-le forări în profunzime. Căutările lui **I. Brudaşcă** învederează cu egal interes structurile arhaice, din care unele presupuse tracice, în paralel cu investigarea specificităţii limbajului bizantin. Aceste două rădăcini axiologice, care ne definesc rămîn încă „pete albe" pe harta valorificării, actualizării acestui tezaur. Despre arta pianistului de notorietate internaţională. **Francois-Jöel Thiollier,** revenit a treia oară la Timişoara, se pot scrie doar cuvinte de admiraţie pentru vraja măiastră cu rare-şi onorează publicul. Violonista **Mihaela Martin,** aflată abia în primul an de conservator, are premizele unei certe cariere solistice — tonul expresiv, velocitatea tehnică, muzicalitatea frazării. Vizavi de **Ceaikovski,** interpreta „luptă" încă vizibil cu dificultăţile, cu solicitările de tempo. **(DORU MURGU)**

consemnări

CRONICA deobicei se scrie despre un spectacol ; de la bun început, însă, **Mihai Brediceanu** ne-a anunţat că e vorba de **o demonstraţie.** Şi nu a fost mai puţin spectaculoasă. Aşadar, premiera **polimetronomului** a avut loc. Despre acest dispozitiv, menit să creeze politempie, aplicat în muzică şi coregrafie, prima invenţie românească din domeniul muzicii brevetată în S.U.A., vorbea compozitorul însuşi, în interviul publicat în revista noastră (nr. 29 /491/ 21 iulie a.c.).

În sala **Atelier a Teatrului Naţional din Bucureşti,** am participat, aşadar, la acest concert demonstrativ. Erau prezenţi muzicologul francez Antoine Golea, P. E. Stabler, constructorul de facto al aparatului, de la Universitatea Syracuse — New York. Pe „scenă" se aflau grupuri instrumentale şi vocale, balerini, recitatori. Inventatorul, precum un Bernstein cu mult text, prezentă noua teorie, a politempiei, cu scurte exemplificări. Pentru început, orga de lumini sau difuzoarele realizaseră trei tempi diferiţi, suprapuşi. Impulsurile erau transmise de computer pe lungimi de undă diferite unor micro-receptoare ; instrumentiştii şi balerinii purtau pe urechi mici căşti, precum dirijorul însuşi. Apoi veni şi timpul prezentării unor piese integrale, scrise anume pentru politempie. Dirijorul „dădu întrarea" computerului şi-i lăsă acestuia bagheta, retrăgîndu-se. (Se naştea un nou mod de a face artă ? Există şi precursori, ca Mahler, ca Stockhausen, cel care utiliza trei dirijori pentru obţinerea simultană a trei tempouri. În faţa noastră acum se contura perspectiva tulburătoare : de azi înainte muzica va arăta altfel !). Calculatorul programează, de pildă, măsurile 19/4,8/4 etc. şi ar fi imposibil să se interpreteze o piesă muzicală fără căştile care impun aceste măsuri. „Studiul în stil românesc" al lui M. Brediceanu e o lucrare tonală : s-a cîntat şi dansat simultan horă, colind, doină, grupurile de interpreţi avînd momente comune de suprapunere, incidenţă, creînd efecte remarcabile şi înlăturînd senzaţia de aleatorism

— Ideea a pornit de la „Meşterul Manole"; chiar pe scenă era imposibil ca toţi constructorii să aibă acelaşi ritm în munca lor. Trebuia o muzică pe mai multe tempouri. Şi iată că Meşterul Manole stă la baza acestui calculator american, ne spune compozitorul.

Urmă „Dublu joc pentru pian, ansamblu de coarde şi percuţie" de acelaşi compozitor. (Deocamdată căştile şi sîrmele îi stînjenesc pe balerini, făcîndu-i să le ţină cu mîinile. Îi fac pe instrumentişti să nu audă uneori altceva decît impulsurile acustice ale dispozitivului electronic, dar tehnica va trebui să vină în întîmpinarea principiului, cu modalităţi mai practice. „Aici totul este să nu încurci căştile, să nu uiţi să schimbi canalele cînd trebuie, să nu greşeşti ... lungimea de undă", auzeam comentarii prin public). Piesa era bitonală. „Studiul" lui Howard Boatwright, colaborator american al lui M. Brediceanu şi cunoscut compozitor, trimitea la epoca evului mediu, cînd încă nu erau folosite tempourile. Aşadar o stranie întîlnire cu trecutul, cu o variantă plauzibilă a acestuia, dinaintea lui Maelzel — Beethoven. Fără îndoială că punctul culminant al serii-atelier l-a constituit piesa lui M. Brediceanu „A different Drummer". Textul unui poet american spunea cum că fiecare om îşi are, de fapt, viaţa (ritmul) sa, particularităţile (tempoul) sale proprii, clama pentru libertatea individului, dincolo de restricţii. Parcă un program anume pentru polimetronom în orice caz, o alegere ingenioasă. Muzica, modernă, neconstrînsă tonal, a acompaniat riguros baletul, corul vorbit, recitatorul ; au fost create momente de tensiune şi revelaţie, cu toate reluările şi lungirile, care, se pare, sînt menite să sublinieze, să ne facă să aprofundăm. În nici un caz nu am avut senzaţia că tehnica domină arta. (Nici nu ar fi putut, căci tehnica însăşi, în această seară, a avut caracter de improvizaţie). „Vedeţi, ne-a spus, prin translator, P. E. Stabler, nu se ridică probleme tehnice deosebite. Aici se află un computer mic, necostisitor. Pe viitor ne trebuie un polimetronom uşor de folosit, care să devină familiar artiştilor. Electronica şi artele se vor completa reciproc în spectacole sincretice Există de pe acum unele progrese faţă de stadiul iniţial în care ne aflam cu ani în urmă : fiecare grup poate schimba tempoul, în ambianţa aceleiaşi piese ...".

Din modestie excesivă, nimeni nu a spus că, de fapt, în două ore s-a parcurs aici un spaţiu enorm, între un trecut îndepărtat şi un viitor ... Rămîne să apară tot mai mulţi compozitori care să elaboreze o asemenea muzică, a viitorului şi totuşi contemporană cu noi. **(LUCIAN BUREBIU)**

sport

ANGELO NICULESCU. Dacă ar fi să tragă linia şi să facă bilanţul, **Angelo Niculescu** s-ar putea considera un om fericit : a împlinit 56 de ani de viaţă şi 40 de ani de fotbal, dintre care 25 ca antrenor şi abia trei luni de cînd a venit la Timişoara, nu ? !). De numele său este legată, înainte de toate, isprava din Mexic, cînd naţionala de fotbal a României a izbutit să intre între primele 16 echipe ale lumii, îndemnînd specialiştii să ne înscrie între bravii jucători ai — să zicem — ultimului sfert de veac. **Angelo Niculescu a** ştiut să ridice un „11" deasupra valorii particulare a formaţiilor noastre de club, a avut ochiul şi mintea de a alege, într-adevăr, cei mai buni fotbalişti ai anilor aceia, a avut curajul — pe partitura temporizării — să le dea drumul în groapa cu lei de la Guadalajara, între adversari fiindu-le numiţii **Pele, Bobby Moore** sau **Viktor,** la care ar fi trebuit să pălească anonimii noştri, **Dumitru, Dembrovschi** sau **Dumitrache. Angelo Niculescu** a mai avut puterea de a zice **NU !** unui jucător de talie mondială (nu era singurul, totuşi !) — evident, l-am amintit pe **Dobrin,** — atunci cînd acesta a făcut din fotbal un spaţiu de încărcat şi descărcat ambiţii deşarte. ... Iar **Dobrin,** duminica trecută, adversar al fostului său Profesor şi — poate — un mare neîndreptăţit, a avut puterea să ofere flori celui care, ştergîndu-i numele de pe lista celor „11", a provocat legenda şi întrebarea : **Ce se întîmpla, oare, dacă în Mexic juca şi Dobrin ? !** Oricum, de ziua Profesorului, studenţii au învins, greu, cu 1-0, dovedind că fotbalul nu se joacă, numai, pentru flori şi jubilee ... **(TEODOR BULZA)**

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

125 de ani de la naștere

GEORGE AUGUSTIN PETCULESCU — creatorul primei trupe profesioniste românești de teatru din Banat și Ardeal

În toamna acestui an se împlinesc 125 de ani de la nașterea lui G. A. Petculescu. Născut la 11 octombrie la Reșița (după unii autori la Bocșa), dintr-o familie de oameni modești, Toma și Elena Petco, care se mută în 1860 la Lugoj, unde micul Ghiță Petco își face studiile la Școala greco-ortodoxă română. Tatăl său l-a dat „ședgârt", să învețe meseria de cismar, la maistorul Pera, unde muncește cu multă tragere de inimă, ajungînd „calfă". Încă de la o vîrstă fragedă a îndrăgit teatrul, fiind prezent în sala de spectacole, fie ca spectator, uneori în roluri de figurație, sau ajutînd artiștii trupelor ambulante cu mici servicii, dorind să devină, după cum spunea el însuși „actor român". La vîrsta de 18 ani (1870), atras de arta Thaliei, a plecat din Lugoj împreună cu o trupă teatrală ambulantă din România, în cadrul căreia, la început, a avut roluri episodice. După ce își face ucenicia actoricească în societățile conduse de Vlădicescu-Tardini (în trupa căruia a stat doi ani), Lupescu, Gherman Popescu și C-tin Petrescu, trece în trupa lui Lupescu, unde debutează în rolul lui Fritz Ciobotaru, examen care îl așează în rîndul artiștilor.

Se reîntoarce la Lugoj, integrîndu-se în viața culturală a orașului prin organizarea unor ședători, în care predomină creația lui Vasile Alecsandri. După experiența primită în România, se hotărăște să solicite aprobarea de la Budapesta pentru a-și constitui propria trupă, după principii destul de moderne pentru acel timp (în alegerea repertoriului a ținut seama de gustul publicului, ordine, disciplină, popularizarea spectacolelor prin afișe realizate foarte bine, cu mult gust estetic). Obține mult așteptata autorizație (pe termen de șase luni) și trece de urgență la organizarea trupei.

Începutul carierei teatrale are loc în orașul de pe Timiș, în anul 1877, cu comedia „Cimpoiul dracului", ca actor în trupa lui Constantin Petrescu. Cu proprie sa trupă prezintă spectacole la Lugoj pentru prima dată, în 1878, cu piesele : „Doi amploaiați în una pereche de cisme", „Liber și independent" și „Zăpăciții" (care au fost primite cu mult entuziasm de către public). În repertoriul trupei sale, de altfel destul de variat pentru acea vreme, peste 60 de piese (drame, vodeviluri, comedii, cantonete etc.), un loc aparte ocupă cel de factură patriotică (ținînd seama și de momentul istoric — războiul de independență). Cîteva titluri susțin această afirmație : „Iancu Jianu", „Luarea Griviței de către armata română", „Moartea lui Tunsu Haiducu", „Constantin Brîncoveanu", „Soldatul român", „Moartea lui Mihai Bravul" sau „Întoarcerea cu triunf", „Țepeș Vodă" etc., despre care Valeriu Braniște spunea : **„Cu drag îmi aduc aminte de voinicii de la Griviția, pe care îi știa reprezenta trupa lui Petculescu de minune pentru popor !"**

Turneele trupei lui G. A. Petculescu au avut loc pe scene improvizate, în unele localități jucîndu-se în șoproane, berării, grajduri, șuri etc., „pavoazate" cu covoare, fapt ce dădea impresia unei adevărate „expoziții naționale", contribuind astfel la crearea unei atmosfere propice desfășurării acestora. Așa cum menționează și Valeriu Braniște, încercăm să reconstituim un itinerariu al localităților, unde ansamblul lui Petculescu a prezentat spectacole : 1878 — Bocșa Montană, Oravița, Bozovici ; 1879 — Buteni, Pecica, Mehadia ; 1880 — Bocșa Montană, Semlac, Sebeșul Săsesc, Hațeg, Orăștie, Hunedoara, Alba Iulia ; 1881 — Blaj, Sibiu, Brașov, Făgăraș, Abrud, Roșia Montană, Cîmpeni, Hălmagiu, Baia de Criș, Lugoj, Timișoara, Sînmiclăușul Mare, Nădlac, Pecica ; 1882 — Hălmagiu, Orăștie, Alba Iulia, Buteni, Blaj, Săvîrșin ; 1883 — Lipova, Beiuș, Bujorul, Șiria, Silha (instruind aici și actorii plugari care au jucat „Stăpînul slugilor" și „Doi surzi", regia aparținînd lui George Augustin Petculescu) ; 1884 — Abrud, Cîmpeni, Turda, Dej, Șomcuța Mare, Năsăud, Sighetul Marmației, Deva, Gherla, Arad, Ciacova. La Bujorul, în apropierea Făgetului, spectatorii au văzut „pentru prima dată aici jucîndu-se pe scenă piese române în limba proprie". (vezi ziarul „Luminătorul", an IV (1883), nr. 22 (28 III), pag. 3–4). În 1885 trupa lui Petculescu a prezentat în Lugoj spectacolul cu piesa „Orbul și nebuna", dramă în cinci acte, tradusă de M. Pascaly, unde participă toți fruntașii orașului, în frunte cu Coriolan Brediceanu. Tot în același an se prezintă spectacole și la Bocșa Montană. Iar în 1886 la Hațeg, Cîmpeni, Țebea, Alba Iulia, Almaș și Făgăraș. Toamna anului 1887 a găsit trupa la Lugoj cu multe necazuri. Starea sănătății lui Petculescu se înrăutățește mereu. Cu toate acestea, în 1888, prezintă încă spectacole la Oravița și 1889, ultimele la Cenad, după care se retrage, stingîndu-se din viață. Este înmormîntat, alături de alți oameni de seamă ai Lugojului, în cimitirul de sub poalele Dealului Viilor.

George Augustin Petculescu a fost conștient de faptul că, odată cu începerea nobilei activități de luminare a poporului, întreprindere similară cu a lui Matei Millo în Moldova, încep și greutățile cu care s-a confruntat pînă la sfîrșitul vieții sale, așa după cum consemnează, cu multă amărăciune, pe un tablou : **„Fost-am directorul primei societăți de teatru român din Ungaria și Transilvania, petrecînd o viață amară de la 1870 pînă la finele vieții mele 1889".** De la acest Ghiță Petco, calfă de pantofar, fără școli înalte dar cu multă dragoste și înțelegere pentru poporul său, au pornit multe idei novatoare ale teatrului românesc. El face propunerea de întemeiere a „Teatrului națiunii române", care, avînd o trupă ambulantă cu caracter permanent, să îndeplinească o misiune nobilă pentru dezvoltarea limbii și a culturii, pentru emanciparea nației române.

Cunoscător profund al mediului artistic și reformator al organizării trupei ambulante, George Augustin Petculescu a avut o viziune de larg orizont în ce privește condiția actorului, pentru a cărui viață și climat de emancipare spirituală și socială a preconizat unele îmbunătățiri substanțiale : salariul, pensia, înjghebarea unei biblioteci ambulante etc. Prin întreaga sa activitate de răspîndire a teatrului pînă în cele mai îndepărtate localități rurale, oferindu-și de multe ori, cu generozitate, serviciile echipelor de teatru sătesc, G. A. Petculescu a fost promotor de prim rang al artei scenice românești din Transilvania și Banat.

GH. LUCHESCU

„Fost-am directorul primei societăți..."

La sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru — ca expresie a afirmării naționale a românilor supuși asupririi străine — mișcarea teatrală (ca și cea corală) din Banat ia o amploare deosebită, dobîndește largi dimensiuni de masă, așa cum nu se poate proba în alte părți ale țării. În 1913, retrospectiv oarecum, „Drapelul" lugojean constata că **„nici un ținut românesc de dincoaci de Carpați nu a dovedit atîta înclinare, atîta dragoste spre teatru, ca acest Bănat (...). Nicăiri nu s-a jucat atîta teatru românesc ca la noi, în Bănat, la orașe și la sate".** Prin urmare, nu întîmplător, Iosif Vulcan, în 1889, afirma cu admirație că **„plugariul nostru din Banat ne-a creat temelia teatrului național".** Într-un astfel de mediu teatral, cu larg caracter de masă și profund angajat (în sens național), a apărut **George Augustin Petculescu,** creatorul primei trupe profesioniste de teatru a românilor din Banat și Ardeal. Petculescu și trupa sa constituie, așadar, un **salt calitativ** în dezvoltarea mișcării teatrale din această parte a țării : a marcat, adică, un moment evolutiv, necesar și obiectiv, de la teatrul de „diletanți" la cel profesionist.

Afirmarea lui Petculescu și a trupei sale a început într-un moment foarte prielnic inițiativelor entuziaste, avîntate, ca urmare a victoriilor românești din Războiul de independență. În consonanță cu cerințele epocii, Petculescu a inclus în repertoriul trupei sale piese de stringentă actualitate, precum **„Luarea Griviței de către armata română"**, de Vitaly, sau **„Luarea Rusciucului de armata română"**, de I. D. Lacea, inspirate din eroismul ostașilor români în luptele cu turcii. Documentele vremii mărturisesc că astfel de creații au avut o mare putere de influențare asupra publicului, au sensibilizat intens conștiințele spectatorilor. De exemplu, despre succesul unui spectacol de la Hațeg, din septembrie 1880, în „Familia" se notează : **„Mare succes a avut piesa «Luarea Rusciucului de armata română». dramă în 4 acte și 1 tablou, de I. D. Lacea, căci la reprezentațiunea ei nimica n-a fost neglig. (...) Aplausele cari au fost cele mai entusiaste, buchetele și cununile cari cădeau ca ploaia, au resplătit frumoasele silințe ...".**

Fapt este că prima etapă o interesului pentru literatura și arta independenței a fost marcată (nu numai în Banat, ci în întreaga Transilvanie) de G. A Petculescu. Acesta și trupa sa au deschis, dincoace de Carpați, calea unei glorioase și îndelungate afirmări a literaturii și artei, prin care s-au impus în conștiința generațiilor evenimentele eroice de acum un veac. Dar. G. A. Petculescu a slujit Thalia română nu numai cu devoțiune și entuziasm, ci și cu un remarcabil talent actoricesc. Aptitudini speciale avea, mai cu seamă, pentru comedie. Nu de puține ori, în cronicile publicate în presa vremii, erau scoase în relief calitățile sale interpretative. Dintre multiplele exemple, ce-mi stau la îndemînă, transcriu o apreciere făcută în „Familia", în 1880 : **„Dl director G. A. Petculescu fără îndoială a dovedit că în piesele comice e un maestru deplin (...), am avut ocaziune a vedea pe mai mulți artiști în role comice, dar nici unul nu m-a mulțămit în deplin, ca acest artist român".**

Petculescu a fost, deci, atît un bun organizator al trupei, cît și un talent actoricesc de excepție. Gestul său de a crea prima trupă profesionistă de teatru din Banat și Ardeal, dobîndește, peste ani, semnificațiile unui măreț act de cultură. În dezvoltarea mișcării teatrale românești de dincoace de Carpați, rolul lui Petculescu este comparabil cu cel al animatorilor de peste munți : Pascaly, Millo etc. Activitatea lui G. A. Petculescu constituie, așadar, o contribuție importantă a Banatului la progresul spiritualității românești.

PETRU OALLDE

prietenii revistei „orizont"

RUGĂMINTEA LUI PROMETEU

Durere, nu mă am decît pe mine.
Tentaculele nopții cresc în vine
și spaima îmi aduce-ncătușarea ;
aici — sînt eu. Departe este zarea.

Că fug cu sete, pe mine să
m-ajung.
drumul spre sine este-atît de
lung !
noaptea se-ntinde ca să mă
resoarbă ;
senină, privirea cerului e oarbă

Trufaș am fost, și focul l-am
pierdut.
Mă regăsesc în ființa mea de lut
și primăvara o presimt cu chin
cînd nopțile în suflet vin.

Mă dăruiesc pămîntului și lunii,
Să caut veac de veac lumina
lumii.

MEDIEVALA

Ți-aduci aminte, Asiopeia,
larguri marine cînd cutreieram
aiglele unde ne erau veșmîntul
eram pămîntul. Tu erai cheia.

Ți-aduci aminte, Asiopeia,
îți flutura părul ca un blestem
dinții în soare căutau parcă
muguri
cîte ca tine-au fost arse pe ruguri
însă de coapsa-ți mă tem

Trupul jertfit, de-o mare
candoare,
coruri absurde de luminări
vitralii scumpe ți-aruncă pe față
neîntinate lumini de gheață.
O ! n-am știut că există cîntări și
cum pot să cînte în clipele-
acestea
cum de înalță imnuri spre zei
de nu le-ar fi frică de starea-ți
mută
de liniștea care s-ar prăvăli peste
ei.

Mi-aduc aminte un singur cînt
venind din tine printre tăceri
fusese mersul tău pînă ieri
pînă pămîntul te-a văzut pămînt.

CORINA DOBRICA

ACUM

Cînd eram copil, sărutam florile,
Cînd eram adolescentă, sărutam
roua.
Iar acum
Sărut inimi și dezgheț riuri.

CARMEN JUTEA

COPILĂRIA

Acolo am scuns o pasăre cu nimb,
un gest definitiv ca însăși ploaia,
un cer cu care-mpodobeam odaia
și-un vis timid purificat de timp.

Să nu cîntați din rană ziua sacră :
Se va surpa zăpada peste mese
și astrul virstei adormit în lacră
vă lăcrima pe frunți de principese.

Corăbiile tîrzii aduc cîntînd
încărcături de zîmbet și tristețe

și ne mirăm că fluturele blînd
ne-aduce-n zori polen stelar pe
fețe ...

ION DEATCU

TRECEM ADESEORI

Trecem adeseori strîns lipiți
de glorioasele armuri
aie luminii
fără suflet prin grîu
curate stau razele
printre gene pui de lumină
tremură
într-o ardere incandescentă
e timpul să plecăm iubito
s-a făcut tîrziu
și printre șiraguri de flori
la cîntecul lunii
privighetorile au adormit.

DANIEL BOZGA

corespondența

G. Rădăuțeanu : Dorința Dvs. de a ieși într-un alt cadru, depinde numai de ceea ce însivă veți întreprinde. Noi vă vom sprijini, pe cît ne va sta în putință.

Livia Eftimie : Lucrările exprimă un patos ce devine vibrant în unele versuri mai reușite. Ideile foarte generoase pe care le comunicați nu beneficiază însă de mijloace artistice adecvate. Prin lectură intensă și muncă pasionată, veți putea depăși acest stadiu incipient, dar promițător.

Gheorghe Bondiș : Reținem pentru tipar **Echilibru absolut,** poemă ce reconfirmă calități pe care vi le-am apreciat, cîndva. Mai trimiteți.

M. M. : Atît versurile (cam pletorice, totuși) cît și proza vă îndreptățesc demersul literar. Ați putea ieși din anonimatul pe care vi l-ați propus.

D. Borcea : Nu aveți datele care să vă oprească de la lucrul literar, chiar dacă slujiți un alt domeniu de activitate, aparent opus poeziei.

Romulus Guțu : Balada trimisă ar putea fi propusă, cu știme cu tot, corului din satul Dvs.

C. Topoloveanu : S-ar putea să se fi produs o încurcătură.

Păunița Moldovan : Intenții bune, mijloace de artă încă modeste.

Șt. Ionescu : Reținem poezia **Cuvintele, cai frumoși.** Mai trimiteți.

Ecaterina Păunescu : Încercăm publicarea poeziei **Statornicie.**

W. St. : Am reținut omagiul Dvs. pentru tinerii poeți (remarcați aici) ; Laura, Doina Stoița și W. Weiss.

Vasile Constantin Bodea : Aceste lucrări nu sînt convingătoare. Poate altceva.

Sedreanu Edres : Da, aveți înclinații și e bine că vreți să le cultivați.

Florin Anton Buga : Intenții cu totul lăudabile ; mijloacele de exprimare artistică sînt încă sărace și imature.

Mintuță Florentina : Versuri de-o anumită acurateță, respirînd însă un fel de indiferență, sau de superficialitate. Cînd vă veți implica mai decis, în ceea ce scrieți, rezultatele vor fi, nu ne îndoim, de o calitate sporită.

Dumitru Branc : Versul vă „scapă" prea ușor din condei. Nu vă lăsați sedus de lejeritatea exprimării, adesea lipsită de profunzime, și de forță emoțională.

Petru Jurcone, Pulbere A. Petrică, Alexandru Udrea, I. Viviv, Pârvu Marieta, Mihai Nicolae, Mia, Mohaupt Koloman, N. Roșianu, B. Eugenia, Turna Timotei Teiu, Dan Emilian Roșca — încercări modeste.

A. D.

Parodii noi

TRAIAN IANCU

Foaie verde și iar verde

Foaie verde și iar verde
duce-m-aș și m-aș tot pierde
colo-n vale la Făget
unde nu-i nici un poet.
Nici poet nici prozator
numai apă de izvor
și-un cioban peste ponoare
păzind turma de mioare.
Să stau codrul să-l ascult
ca pe un măreț tumult.
Codrul bate și adie
eu mai scriu o poezie.

Foaie verde foi de soc
n-am odihnă chiar de loc
și să dorm dacă aș vrea
nu mă lasă pana mea.
Cînt de dor și bucurie
căci așa îmi place mie
și la Lugoj și la Sebiș :
„ars longa, vita brevis" !

MIRCEA MICU

CUVINTE RARE : zoală, bănățean, administrație, Lupulescu, cereri, consiliu, rapsod, neastîmpăr, legalitate.

SELECȚIE METAFORICĂ : „Așa cum sînt, să fiu n-am vrut, / Fiecare arde cum a fost făcut / Și mă-ntreb adesea în inima mea, / Dacă nu-i mai bine să plec într-o stea ...".

din literatura lumii

DÉRY TIBOR

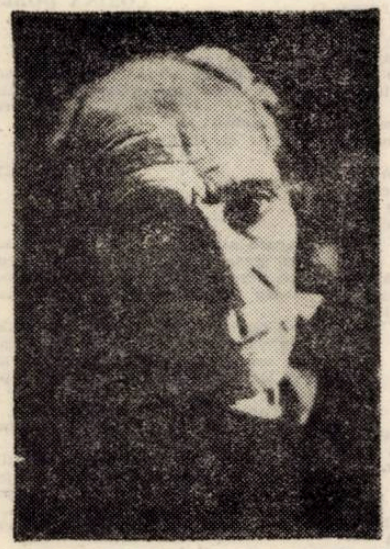

Cu plecarea, la 18 august 1977, din rîndul celor vii a lui DÉRY TIBOR, proza maghiară din R.P. Ungară pierde una din individualităţile sale proeminente, un reprezentant al literaturii socialiste maghiare, cunoscut şi recunoscut în ţara lui şi peste hotare, care şi-a făcut intrarea, încă din viaţă, în literatura universală.

Rod al unei elaborări febrile, exigente, fără compromisuri, opera lui DÉRY TIBOR l-a impus pe autor, în proză, prin romanele „Faţă în faţă". „Propoziţia neterminată". „Domnul G.A. în X"., „Excomunicatorul". „Strigăt pe două voci", „Dragă bópeer...", „Reportaj imaginar despre un festival pop american". Ca dramaturg, el e consacrat de piesa „Oglinda" iar în cinematografie de ecranizările „141 de minute din Propoziţia neterminată" şi „Dragoste".

Ultimul său roman, „Reportaj imaginar despre un festival pop american", din care redăm în cele de mai jos un fragment în traducere, relatează, pe baza informaţiilor detaliate furnizate de publicaţiile americane, concertul în aer liber al faimosului ansamblu „beat" al lui Mick Jagger din decembrie 1969, desfăşurat în California, în prezenţa unui public spectator de 300.000 de oameni. Romanul foloseşte cadrul exterior, participarea la acţiune şi crimele săvîrşite de „Îngerii Iadului" doar ca punct de plecare pentru narareа poveştii imaginare a eroilor principali (printre ei, o pereche maghiară emigrată în America). De fapt, cartea lui Déry Tibor e mult mai mult decît un reportaj imaginar: e ilustrarea agresiunii umane, a barbariei instinctive ce se arcuieşte peste epoci şi societăţi, dar căreia i se împotrivesc în orice epocă şi în orice societate forţe de neînvins: dragostea şi bunătatea.

Reportaj imaginar despre un festival pop american

...– Precum am mai amintit – zise Bill – în aceste trei zile traficanţii de narcotice au pus mai mult în circulaţie decît altădată...

– ...în trei luni – zise József. – Comitetul de organizare a angajat dintre „Îngerii Iadului" trei sute de oameni pentru menţinerea ordinei...

– Despre „Îngerii Iadului" trebuie ştiut – zise Bill – că, ridicîndu-se împotriva societăţii de consum, se bucurau de simpatia unei largi pături de intelectuali, printre care se numără şi consumatorii de muzică rock şi de narcotice. Hollywood-ul a popularizat prin filme forţa lor fizică, spiritul lor colectiv, curajul neînfricat cu care s-au opus adeseori şi organelor de represiune...

– ...presiune, presiune – zise József în această a doua seară şi, aşezîndu-se în iarba călcată în picioare de pe coasta dealului îşi roti privirea peste mulţimea nemărginită aşezată dedesubtul lui. Mult în faţă, printre eşafodajele de oţel, pe estrada orchestrei înălţată spre cer, scăldată de reflectoare într-o tenebroasă lumină sîngerie, unul din „Îngerii Iadului" care purta la gît un batic portocaliu de mătase ridică un cuţit şi-l implîntă în inima tînărului de culoare, Meredith Hunter. Tăişul lung şi ascuţit al cuţitului pătrunse prin ambii pereţi fibroşi ai pericardului, despică arterele coronariene ce învelesc muşchiul cardiac, apoi tăie primul nod sinusal producător de stimuli ce pulsează în atriul drept, situat la deschiderea marilor vene, dar vîrful vătămă şi nodulul Aschoff-Tawara, ale cărui legături duc în ventriculul sting şi drept. Întrucît cuţitul străpunsese şi aorta, băiatul, în vîrstă de 18 ani, se lungi mort pe pămînt. Niciunul din cele cîteva sute de oameni aflaţi în imediata lui apropiere nu cuteză să-i sară în ajutor. Erau cu toţii intimidaţi, zise o fată, pe care un alt „înger" o izbi în cap cu o rachetă grea de baseball. Ori erau atît de ţicniţi, încît asistaseră muţi la scenă şi se trăseseră cu toţii de o parte, cu excepţia lui Patty, prietena lui Hunter, care stătea lîngă trupul sîngerînd, prăbuşit între ei. Racheta grea de baseball crăpase craniul fetei, faţa ameţise şi căzuse morman pe jos, tensiunea arterială îi scăzuse brusc. Ulterior, expertiza medicală a constatat că în substanţa cerebrală s-au ivit în mai multe locuri hemoragii punctiforme. În urma scurgerii lichidului cefalorahidian, venele fundului de ochi s-au dilatat puternic, bulbul s-a comprimat, s-au instalat simptome eclamptice, cu puternice accese spasmodice, care ameninţau cu paralizia muşchilor respiratorii şi cu sufocarea. Dar un rău şi mai mare decît aceste accidente şi consumarea narcoticelor era singurătatea – zicea o altă fată. Te simţeai singur şi părăsit, spunea, chiar în mijlocul mulţimii de sute de mii de oameni. Dacă te contopeai cu muzica, atunci poate nu simţeai singurătatea, dar muzica era auzită bine – rău doar de cei 10–20 de mii de oameni care şedeau în apropierea estradei.

– Nu numai publicul a dat dovadă de o indiferenţă aproape narcotică – zise József – nu numai cele cîteva sute de oameni care au văzut asasinatul şi au asistat de aproape la el. La faţa locului erau, în haine civile, şi cinci oameni ai poliţiei federale, chiar lîngă estradă. Se zice că ar fi încercat chiar să-i despartă pe bătăuşi, adică pe „Îngerii Iadului" ce împărţeau loviturile cu o furie oarbă, dar în faţa puterii covîrşitoare găsiră mai prudent să se retragă în linişte.

– Să se retragă în linişte...., repetă József.

– Nenorocirea a fost că... – zise Bill, sculîndu-se cu greu din iarbă şi plimbîndu-şi privirea extaziată peste vastele împrejurimi, peste bazinul văii în care, cît vedeai cu ochii, sclipeau în noapte mici focuri fumegînde de tabără – nenorocirea a fost că...

Era insuficientă şi aprovizionarea taberei cu alimente şi apă. Conductele de apă instalate fără pricepere se spărgeau mereu. Hrană caldă nu se găsea nicăieri. Oamenii săpau nişte gropi în care-şi încălzeau conservele la focuri din hîrtie de ziar. Asta în cazul că nu ploua. În decursul celor trei zile ale festivalului valea a fost bîntuită de două furtuni puternice. Nopţile erau reci. Cei care nu-şi aduseseră saci de dormit sau pături suficiente, erau uzi pînă la piele, aveau febră, mai mulţi trebuiau transportaţi cu elicopterul la spital avînd congestie pulmonară. Pe şoseaua îngustă, ce ducea la tabără, denumită **Bulevardul fericirii,** maşinile se îngrămădeau pe o lungime de treizeci de kilometri, aşa că pe aici nu se putea răzbi cu un transport de bolnavi. În cele trei zile petrecute în tabără s-au născut patru copii, doi dintre ei prematur, iar unul în marele Citroën roşu. Se dusese vestea că ar fi izbucnit o epidemie de tifos, dar nu era decît un zvon.

– Nenorocirea a fost – zise Bill, în timp ce se ghemui din nou în iarbă şi aruncă o privire încîntată asupra tinerei perechi ce se săruta chiar lîngă ei – nenorocirea a fost că încă înainte de masă au fost împărţite o sută de doze de amphetamină printre „Îngerii Iadului". Cîteva duzine de necunoscuţi cutreierau tabăra spre seară şi dăruiau **LSD** falsificat sau prost dozat tuturor celor ce întindeau mîna...

– Şi care au băut, colac peste pupăză şi vin roşu cu găleata – zise domol József, pregătindu-se să-şi petreacă a treia noapte nedormită.

Cerul imens se înseninã încetul cu încetul deasupra văii. Dintre nori sclipea din cînd în cînd mesajul vreunei stele, inteligibil doar pentru cei ce se odihneau încă în pîntecele mamei lor. Vîntul sufla dinspre apus, aducea cu el adierea sărată a mării şi, împrăştiind-o prin sinuozităţile abrupte ale văii, chema oamenii la purificare. Dar pe cine? Pretutindeni, o mare tăcere...

– Nenorocirea a fost – zise Bill, întins pe burtă în iarbă şi scobind cu arătătorul o adîncitură mică în lut, simbol terestru al aspiraţiilor sale josnice – nenorocirea a fost că printr-o curioasă alianţă a hippies-ilor cu „Îngerii Iadului", o bună parte a acestora din urmă, amăgiţi de posibilitatea unor cîştiguri facile, au început să umble după afaceri. Altă dată furnizau droguri pe gratis prietenilor lor, care renegau societatea...

– ...societatea porcietatea – zise József.

– ...marihuană şi discuri vechi de rock and roll – zise Bill. Apoi au pus mîna pe comerţul de narcotice al Californiei, au concentrat toată reţeaua de agenţi şi au constituit în golful Golden Gate un imens centru comercial bine pus la punct. Amin.

– Cîţiva nebuni – zise mai tîrziu József, cu ocazia interogatoriului judiciar luat după ce părăsise spitalul în care zăcuse timp de două luni – au turnat noaptea o doză mare de **LSD** într-un havuz. Acelor nenorociţi care au băut din apă sau au gătit cu ea li s-a făcut rău, au căzut pe jos, mulţi şi-au pierdut şi conştienţa. Printre ei se aflau şi cei douăzeci de membri ai unei echipe de filmare, care au devenit inapţi pentru muncă în ultima şi cea mai animată zi a festivalului.

Prezentare şi traducere de:
IULIA SCHIFF

plastică

(Urmare din pag 1)

riei, chipuri cioplite dramatic, cu o austeritate facială, dar cu tumult interior. Figuri ale strămoşilor sau luptătorilor, ale trecutului de umbră, unite cu o vibrantă dragoste pentru valenţele prezentului, în expresia unor cupluri de tineri adolescenţi, a figurilor contemporanilor săi. Lucrînd cu migală şi vrednicie în lemn de tei sau de fag, în paltin sau în prun, căutînd, în păduri sau în pelerinajele prin ţară, formele „ciudate" ale lemnului din care, cu fantezie, se pot cizela lucrări de artă, făcîndu-l să „cînte" la urechea sa, Ion Manda reprezintă, pentru mine, pe artistul artizan, statornic într-o mare şi frumoasă pasiune, ce îl va duce, ştiu bine, cînd el îşi va face publică această colecţie a sa, la sucese reale şi la dragostea statornică a iubitorilor de artă faţă de lucrările sale.

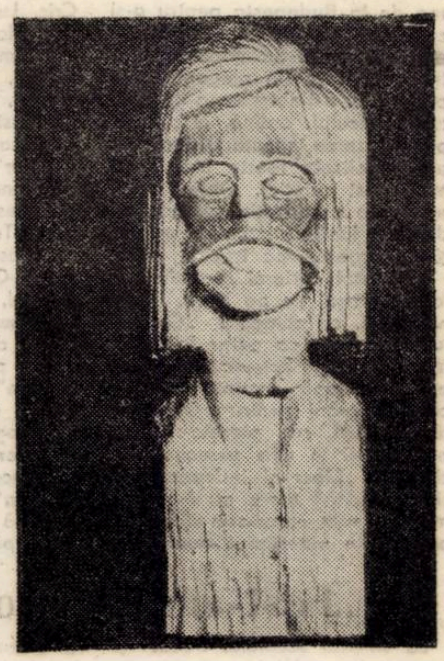

CAP DE ŢĂRAN

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XV)

DROG

El zîmbi.

— Cu această intenţie am venit aici. De cînd sînteţi în Amsterdam?

— De cîteva săptămîni.

— Unde l-aţi cunoscut pentru prima oară pe Mulders?

— Eu lucrez într-un cabaret din Marsilia. Acolo l-am cunoscut.

— Eu am cheltuit o avere la „Tavarin". Patronul, Tony Vezani, mi-era bun amic.

— Am lucrat şi eu acolo. Acum sînt la „Pigale".

— „Pigale? Nu-i cumva barul lui Venturi? — întrebă Parnell, scornind numele.

— Nu. Antoin Serra e patronul.

— Încă un pahar?

Ea-i întinse paharul iar el se sculă şi-i turnă din sticlă.

Cînd puse sticla înapoi în bar, văzu o carte de telefon. Se aşeză din nou pe extensibil şi privi în jur. În cameră nu se afla nimic ce-ar fi putut să semene cu un seif.

— De ce te interesează Mulders? — îl întrebă ea.

— Cînd cineva o păţeşte în exerciţiul funcţiunii, el lasă în urma lui lucruri care ar putea să-i trădeze prietenii şi colaboratorii. Aş vrea să dau de acele lucruri înaintea poliţiei.

— Dar Mulders nu ţine nimic din lucrurile sale aici.

— Înseamnă că are pe undeva un birou?

— Dacă avea vreo taină, atunci desigur că a păstrat-o pe vaporaşul lui „Pescăruşul negru", ancorat la docul din est.

— Ar fi bine să mă duc să-l cercetez. Se află cineva acolo?

— Numai un marinar bătrîn. De obicei e beat, aşa că o să-l treziţi greu de tot.

— Mă-ntorc peste o oră, sau poate mai devreme.

Ea se ridică, privindu-l grav şi zise:

— O să las cheia sub preş.

— Nu e nevoie. Am cheia lui Mulders.

El ieşi şi o luă la fugă pe scări. Nu s-ar fi gîndit vreodată la existenţa acestui vaporaş. Dar în partea aceea a Europei unde frontierele pot fi trecute pe apă, contrabandiştii folosesc vaporul ca şi automobilul.

Era trecut de miezul nopţii cînd Parnell descoperi patru docuri din lemn, unde puteau să tragă nenumărate vaporaşe. Nu era vorba de un port modern, locul nu era luminat, iar pe ici pe colo lemnul începuse să putrezească.

Parnell trecu pe lîngă primul doc la care erau trase nişte bărci. La al doilea, văzu cîteva iahturi, dar „Pescăruşul negru" nu se afla printre ele. Parnell se întoarse către mal şi văzu două umbre mişcîndu-se anevoie. De fapt, unul din indivizi părea beat criţă. Acesta era între două vîrste, dar deosebit de robust. Avea nişte mîini lungi care-i atîrnau de-a lungul trupului, ca la o maimuţă. Ortacul lui avea în jur de treizeci de ani, de asemenea robust, cu umerii puţin aduşi.

Parnell păşi pe mal şi cei doi se opriră în faţa lui:

— Bună seara — le zise el.

— Bună seara — mormăi cel mai în vîrstă şi rîse prosteşte. Cel mai tînăr duse doar mîna la şapcă şi nu zise nimic.

— Caut „Pescăruşul negru" — zise Parnell.

— „Pescăruşul negru"? — repetă beţivanul. Asta o fi vaporul lui Mulders. Uite-l acolo. Al treilea din capăt.

Omul se clătină şi arătă înspre ultimul doc. Parnell privi în direcţia aceea, dar în aceeaşi clipă un pumn îi nimeri în plex. El se frînse-n două, pierzîndu-şi suflul, fără însă să-şi ia privirile de la cuţit. Apoi sentoarse brusc şi sări în apa rece şi întunecată. Înotă sub apă o bucată de vreme, apoi scoase încet capul şi trase aer proaspăt în piept. Înotă încă puţin şi se ascunse între două bărci. Răsufla greu, iar întreg trupul îl durea cumplit.

Cinci minute mai tîrziu se auzi zgomotul unui motor. În clipa aceea nu-l mai interesa dacă e vorba de „Pescăruşul negru" sau nu.

Reuşi să se tîrască pînă la automobilul pe care l-a parcat la vreo două sute de metri mai încolo. Deşi îşi dădea seama că ar trebui să se ducă la spital, el se îndreptă spre locuinţa lui Mulders. Dacă l-a „aranjat" cumva fata aceea, se jură că are să i-o plătească. În camera lui Mulders ardea lumina, iar el se repezi mai întîi la bar, trăgînd pe gît destul whisky ca să-şi revină.

(VA URMA)

ION ARIEŞANU (Redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 13 octombrie 1977 ● nr. 41 (503) 8 pag. 1 leu

EFTIMIE MODÂLCĂ

Expoziția de pictură a lui EFTIMIE MODÂLCĂ, deschisă în sala „CĂMINUL ARTEI" din Capitală, a constituit o manifestare de atracție pentru publicul bucureștean. Eftimie Modâlcă a absolvit Școala medie tehnică de arte plastice din Timișoara (1954), unde a avut ca profesori pe Iuliu Podlipny **și** Francisc Ferch, **apoi Institutul de arte plastice „Nicolae Grigorescu" din București cu** Ghiță Popescu **și** Schweitzer Cumpănă, **care i-au fost profesori.**

Talentul lui Eftimie Modâlcă, se observă încă din timpul studiilor, cînd în 1957 a participat, student fiind, la concursul pentru Festivalul Mondial al Tineretului cînd și primește mențiunea pentru lucrarea „Perinița", apoi, tot în timpul studiilor, participă la Festivalul republican de artă al tinerilor din institutele de artă obținînd diploma de onoare.

Pictor de șevalet și grafician, el s-a afirmat îndeosebi prin culorile calde ale pînzelor sale, distribuite în construcții geometrice, accesibile publicului și însuflețite de fantezie, pline de poezie. Creațiile sale dovedesc o temeinică cunoaștere a meșteșugului, pasiune și inteligență, aducînd mereu noi preocupări în tematica creației sale.

A pictat mai mult compoziții și peisaje, în ulei, cu tematici din actualitate, autor de decorații monumentale (vitralii) ilustrații de cărți. Creația pictorului Eftimie Modâlcă ne arată că autorul dovedește o mare ușurință în stăpînirea compoziției și o capacitate reală de transfigurare poetică a naturii.

GHEORGHE GROSU

EFTIMIE MODÂLCĂ : „AVRAM IANCU" — ulei pe pînză — colecția Consiliului general al Sindicatelor din România

LIBERTATE ȘI SPIRIT REVOLUȚIONAR

Trăim o epocă de mari transformări revoluționare, definită de profundele mutații ce au loc în toate ramurile vieții. Mai mult ca oricînd, în condițiile libertății oferite de noua orînduire pe care o construim, trebuie să fim pătrunși de un profund spirit revoluționar, să fim stăpîni pe concepția materialist-dialectică și istorică despre lume și să activăm în concordanță cu legile generale, punînd totdeauna accentul pe aplicarea acestora la condițiile concrete ale etapei respective, ale țării noastre.

În contextul ocesta, șirul coerent de măsuri de perfecționare a conducerii societății noastre, adoptat cu clarviziune de partid, se impune ca o coordonată majoră a procesului complex de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Consfătuirile de lucru cu activiștii și cadrele din domeniile educației politice, al propagandei și ideologiei, precum și din domeniul organizatoric au demonstrat, aplicînd adevărurile generale ale materialismului dialectic la condițiile din România, necesitatea de a fi pătrunși de spiritul revoluționar, militant, de a fi gata să facem totul pentru îndeplinirea hotărîrilor partidului, pentru victoria socialismului și comunismului, pentru asigurarea independenței și suveranității patriei și poporului nostru.

Este necesar să înțelegem bine cu toții că fiind și proprietari și producători și beneficiari, venitul nostru nu poate fi decît în raport cu ceea ce producem cu cît producem, că nu putem trăi pe seama muncii altuia. De asemenea, parcurgem o asemenea etapă de dezvoltare pe multiple planuri, încît efortul fizic nu mai este suficient pentru a îndeplini sarcinile complexe din toate domeniile de activitate. Se cere un efort mult mai mare, acela al conștiinței și al înțelegerii transformărilor actuale. Este stringent necesar să ne formăm ca oameni noi, ai unei societăți noi, eliminînd din gîndire tarele unor mentalități trecute Socialismul nu se construiește decît conștient și este singura etapă istorică, parte componentă a singurei orînduiri — comunismul — care realizează pe deplin eliberarea omului de sub tutela naturii dar, mai presus de orice, de sub tutela semenului său. Într-o asemenea etapă, libertatea înseamnă răspundere, combativitate, disciplină, spirit de tovărășie, ordine în toate domeniile de activitate.

Libertatea socialistă — radical deosebită de cea burgheză — se bazează pe participarea directă, în mod conștient, a oamenilor muncii la conducerea tuturor domeniilor de activitate, de pe o poziție critică și autocritică fermă. Ea trebuie să ducă la o participare activă, de sus pînă jos, la elaborarea și înfăptuirea politicii partidului, bazîndu-ne pe principiile societății noastre (centralismul democratic, întărirea spiritului de răspundere, a disciplinei, îndeplinirea de către toți și fiecare a sarcinilor încredințate). Astfel, libertatea înseamnă să îmbinăm cît mai bine răspunderea și munca colectivă cu răspunderea personală a fiecăruia la locul său de muncă. Libertatea mai înseamnă conștiința că fiecare dintre noi trebuie să raporteze cu fruntea sus și demn despre felul cum își îndeplinește obligațiile, avînd tăria morală de a da socoteală colectivului în care lucrează de felul cum a acționat și acționează. Libertatea este și atitudinea modestă în viața de zi cu zi, dar și lupta fermă împotriva oricărei atitudini de risipă, de consum anarhic, împotriva spiritului boieresc, mic-burghez, care constituie un pericol deosebit de grav și pe care nu trebuie să-l tolerăm în societatea noastră socialistă.

Dimensiunile, variabilele și indicatorii sociologici ai conceptelor de libertate și spirit revoluționar, capătă noi încărcături morale în socialism, în spiritul nobilelor idei, care au însuflețit dintotdeauna existența poporului nostru, ale patriotismului, ale dragostei față de patria pentru care cu toții luptăm și muncim.

Întreaga noastră viață trebuie să se desfășoare pe baza normelor eticii și echității socialiste, muncind în spiritul principiilor comuniste. Libertatea de a trăi, de a munci și de a te recrea în societatea socialistă multilateral dezvoltată este libertatea de a duce o viață colectivă. Acest gen de libertate este total opus tendințelor de izolare, egoismului, individualismului, concepției după care pe individ îl interesează numai persoana sa, chiar dacă colectivul, societatea suferă. Spiritul revoluționar ce caracterizează omul care se bucură de o astfel de libertate presupune un luptător înaintat, cu o conștiință nouă, gata de orice sacrificiu cînd este vorba de înfăptuirea nobilelor idealuri ale construcției socialismului și comunismului în patria noastră.

EMILIAN DOBRESCU

O nouă ediție a Festivalului „Cîntarea României". Sub semnul exigenței comuniste

convorbiri

Cu tovarășul RADU BĂLAN,

secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., președintele Consiliului județean al educației politice și culturii socialiste

— Cu ocazia Consfătuirii de lucru cu activiștii și cadrele din domeniul educației politice, al propagandei și ideologiei, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU aprecia că „în prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României" am obținut o experiență bună. S-au realizat unele lucruri care merită subliniate, atît în ceea ce privește participarea largă, cît și realizarea unei mai mari varietăți a activității culturale". Aceste gînduri se adresează, fără îndoială, și județului nostru. V-am ruga, tovarășe secretar, să vă referiți în cîteva cuvinte la experiența dobîndită de județul Timiș la prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României" care constituie acum un izvor de mari satisfacții, și totodată, o sarcină de onoare de care va trebui să ne achităm cu cinste în perioada ce vine.

— Prima ediție a „Cîntării României" s-a dovedit a fi, într-adevăr, o emulație cultural-educativă și artistică fără de seamăn în istoria acestor meleaguri. Aș remarca doar cîteva cifre, care sînt edificatoare pentru modul în care locuitorii întregului nostru județ — români, germani, maghiari, sîrbi și de altă naționalitate — au înțeles să răspundă inițiativei și chemării secretarului general al partidului nostru de a-și uni forțele, talentul și priceperea în vederea realizării unei manifestări de anvergură, a unei confruntări cuprinzătoare a forțelor creatoare și interpretative. Numărul formațiilor noastre participante la faza de masă a Festivalului se cifrează la peste 2.430, din care numai la faza republicană a concursului au fost distinse cu diferite premii 106. Comentînd acest fapt, se cuvine să subliniem valoarea deosebită a producțiilor și manifestărilor cultural-artistice realizate atît de artiștii noștri amatori cît și de profesioniști. Comitetul județean de partid a apreciat și apreciază în mod deosebit aceste rezultate, și, îndeosebi, caracterul de masă al Festivalului. S-a dovedit cu prisosință că zeci și sute de mii de oameni ai muncii sînt nu numai apți de adevărate fapte cultural-artistice, dar și doritori să făurească asemenea comori spirituale, care să contribuie efectiv și nemijlocit la ridicarea întregului nostru popor, a întregii țări, pe cele mai înalte culmi ale progresului și civilizației umane. Iată de ce considerăm ca un important cîștig faptul că această manifestare s-a dovedit a fi ea însăși un factor motor de seamă ce acționează strălucit în direcția făuririi unui model uman nou, pe cît de talentat și priceput în ale artei și culturii, pe atît de angajat în realizarea cu succes a celor mai mari năzuințe și idealuri ale noastre. Festivalul a răscolit cu adevărat conștiințele oamenilor, a reînviat tradiții, a născut și a amplificat pasiuni, a făurit forme și modalități noi de expresie artistică, a propulsat spre fapte de creație artistică muncitori, membri cooperatori, intelectuali, studenți, elevi și militari. Meritã, de asemenea, remarcată deosebita contribuție la reușita Festivalului a tuturor factorilor chemați să contribuie la impresionantul proces de formare și dezvoltare a conștiinței înaintate a maselor. S-a dovedit prin fapte că membrii noștri de partid, tovarășii noștri din întregul sistem al activității de educație politică și cultură-socialistă, de propagandă și ideologie au înțeles pe deplin adevărata semnificație politică și educativă a inițiativei tovarășului Nicolae Ceaușescu, ca Festivalul să fie organizat și să se desfășoare, la scara întregii țări, avînd un caracter permanent. Succesele remarcabile obținute de formațiile artistice de amatori — care, așa cum se știe, — ne-au situat pe locuri fruntașe în faza pe țară a Festivalului — au fost determinate, în bună măsură, de ajutorul efectiv acordat de artiștii profesioniști ai instituțiilor de spectacol și ai filialelor uniunilor de creație.

Instituțiile profesioniste de artă timișene — deși au obținut unele rezultate meritorii — nu s-au situat, în faza finală a concursului, la nivelul posibilităților materiale și umane de care dispunem. Este imperios necesar ca aceste instuții să colaboreze mai îndeaproape cu creatorii-dramaturgi sau compozitori de prestigiu — capabili să asigure lucrări literare și muzicale valoroase, ancorate în realitățile sociale ale țării.

Puternic implicate în manifestările Festivalului național „Cîntarea României", filialele uniunilor de creație din Timișoara **și-au adus o contribuție apreciabilă în zestrea de premii, pe** care mișcarea artistică timișeană a repurtat-o, cu acest prilej. Considerăm că este o datorie stringentă a scriitorilor, artiștilor plastici și muzicienilor să se inspire din viața nouă a poporului nostru, spre a putea oferi oamenilor muncii și în viitor lucrări de o înaltă ținută ideologică și estetică, afirmîndu-se mai puternic în creația spirituală a întregii națiuni.

După cum rezultă și de aici, în prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României" am acumulat, într-adevăr, o vastă experiență organizatorică și artistică. Au ieșit, de asemenea, la iveală și rezervele de care dispunem în toate domeniile educației conștiinței maselor și, în special, s-a conturat amploarea forței conștiinței înaintate în acțiune. S-au evidențiat și o serie de lipsuri și neajunsuri ce se mai manifestă în munca noastră.

— Cea de a doua ediție a Festivalului național „Cîntarea României" se va desfășura în perioada octombrie 1977 și august 1979, fiind dedicată celei de a 35-a Aniversări a Eliberării patriei noastre. Acum, deci, la începutul fazei de masă a ediției a doua, se impune să trecem în revistă, pe scurt principalele obiective, ale perioadei ce urmează, pentru a putea a-

Convorbire realizată de VAJDA ALEXANDRU

(Continuare în pag. 7)

Sorin Titel

PASĂREA ŞI UMBRA

Ed. Eminescu, 1977

Pasărea şi umbra continuă, **Ţara indepărtată** ; prelungirea nu e însă evidentă pentru cel care urmăreşte evoluţia personajelor, cursul – creşterea – evenimentelor, împletirea firelor narative. Dacă în **Ţara indepărtată** memoria nu cobora într-o istorie indepărtată, ea reprezentînd o formulă a povestirii, în **Pasărea şi umbra** ea este erou principal. În **Pasărea şi umbra,** Sorin Titel scrie despre artă, moarte, trecere, cu o dezinvoltură pe care nu a avut-o niciodată pînă acum. Ce poate recupera o povestire, ce poate recupera **povestitorul** dintr-o existenţă umană ? În cartea lui Sorin Titel apar o mulţime de naratori, fiecare ieşind în faţa publicului său pentru a-şi verifica (valorifica) vocaţia memoriei. Primul dintre povestitori este bătrîna Maria care povesteşte **o întîmplare :** istoria morţii soţului ei. Romanul începe cu confesiunea femeii, confesiune care pierde şirul evenimentelor ; sîntem introduşi, fără alte preliminarii, în viaţa satului bănăţean, în **lumea** lui ; naratoarea vorbeşte cu seninătate despre naştere şi moarte, evenimente teribile devenind, în haina povestirii, mărturia unei naturi nedrepte ; totul e extras din folclor sau din textul popular, verificabil fiind în balade – doine – legende dar mai ales bocet. Soţul – cel mort tînăr – se numeşte Ion, reprezintă vigoarea virilă ; în contrast cu celebrul personaj al lui Rebreanu, unirea dintre el şi Maria nu este pecetluită de calcul meschin. Totul este curat şi pur în această carte în care relaţiile umane sînt luminoase şi calde ; rele, nedrepte, sînt împrejurările ; oamenii sînt buni. Fiecare narator deviază sau încearcă să devieze povestirea din cîmpul realităţii în cîmpul fantasticului, fantazînd, poetizînd : înfrumuseţînd realitatea. Scriitorul urmăreşte cu un ochi amuzat drumul cuvintelor eliberate de constrîngerea logicii. Prima dintre poveştile amuzante este aceea a dresorului de purici, piticul înşelat de soţia sa. Ion este dus cu căruţa la oraş, şi drumul pînă la oraş este alt moment important al naraţiunii. La Lugoj – oraşul este Lugoj – bolnavul e găzduit de o Iulişka – iubită din vremea armatei ; Iulişka venise de la Seghedin la Lugoj după tînărul Ion şi rămăsese acolo. Din nou, relaţiile dintre personaje sînt de mare decenţă, Iulişka renunţînd la bărbatul care îşi întemeiase familie. De la Lugoj, se întorc acasă – eveniment notabil – cu trenul, prilej pentru prozator de a înmulţi numărul naratorilor ; în compartiment, apare un pictor care povesteşte alte întîmplări şi o ucigaşă din dragoste care, la rîndul ei, povesteşte fapte teribile. Oamenii au o capacitate de a comunica extraordinară, trăind încrederea absolută în semenii lor. Lumea romanului este a oamenilor buni ; iertarea şi înţelegerea, capacitatea de a fi devotat, de a te sacrifica, de a dărui, traduce imaginea unei umanităţi de o neasemuită candoare. Oamenii sînt foarte puri, existînd parcă într-o vîrstă de aur a umanităţii. Istoria morţii lui Ion, prima tragedie a cărţii (tragedia ca o constantă a devenirii umane), e de fapt istoria voiniceasca a unui bărbat din vremuri de altădată ; armata la honvezi, prietenia ostăşească, dar şi „testamentele" – rugăminţile de pe patul de moarte – reprezintă momente canonice în care seninătatea personajului nu poate fi întunecată de umbrele sfîrşitului.

Partea a doua a cărţii este consacrată doctorului Tisu, cel care a fost prietenul lui Ion, martorul excelenţei sale umane. Dacă prima parte este aceea a naratorilor ce se precipită, se înmulţesc, grăbesc ritmul naraţiunii, ca şi cum ar vrea să cuprindă, în timpul lor omenesc limitat, celălalt timp, al agoniei lui Ion, în partea a doua, romanul curge liniştit ; o biografie aproape clasică, în care momentele existenţei doctorului se verifică în acelea ale lui Ion ; doctorul va fi, la început de secol, student la Viena, într-un oraş în care artele prosperă. Partea a doua e un roman în care scriitorul exersează, ironizînd, diverse stiluri ale naraţiunii, de la romanul arheologic la romanul gotic : importantă este curgerea imaginilor, stabilizarea lor în jurul ideii de ficţiune ; Honoriu Dorel Raţiu, prietenul lui Tisu, este (vrea să devină) pictor. Timpul este al expresionismului, texte pilduitoare pun în cauză **mimezisul.** Din nou amuzindu-se, scriitorul le găseşte celor doi studenţi însoţitoare Sieglinda şi Gudruna, duşmane – conform unei tradiţii familiale – ale lui Verdi şi iubitoare ale lui Wagner. Studenţii le vizitează pe tinere la castelul lor de pe Rin, castel proaspăt achiziţionat de domnul Günter, burghez în ascensiune. Amurgul unei lumi e descris cu mare fineţe de scriitor : insensibilii la frumos domină o societate meschină, în care arta trebuie să certifice doar instalarea în rangurile aristocraţiei. Romanul devine didactic : Honoriu Dorel devine într-adevăr pictor în faţa cocoşului uriaş, destinat de domnul Günter sporirii producţiei de carne. Între comedie şi tragedie, lupta pictorului cu modelul naşte cîteva pagini antologice : o alegorie de aceeaşi structură exista în **Oglinda lui Moş Stăvan** a lui Virgil Birou.

Unul dintre personajele mari ale cărţii aparţine tot „momentului vienez" : este Ignasia, fiinţă mai curînd stranie, aparţinînd lumii artiştilor naivi ; între Ignasia şi Matca Bosca, pe care o pictează mereu, se stabilesc relaţii tandre, de o plăcută familiaritate. Între zbaterile dramatice ale căutătorului Honoriu Dorel Raţiu şi siguranţa domestică a Ignasiei – siguranţă privită cu ochi induioşat (am văzut că Sorin Titel e poetul vieţii senine, bine gospodărite) se interpun alegoriile tablourilor : pentru fiecare dintre evenimentele vieţii ei, Ignasia descoperă, cu promptitudine (ghicim ironiile naratorului) echivalentul plastic.

Pasărea şi umbra este o carte a condiţiei umane ; este, aşa cum arată **Epilogul,** un roman despre şansele recuperatoare ale literaturii (memoriei), melancolică pe această direcţie a ei. Există în ea un stil al compasiunii (**săracul ...** revine des) dar şi unul al coborîrii din lumea idealelor, a poveştii, în cea reală. **Numai că ...** e sintagma preferată a naratorului, traducînd restricţiile pe care limitele romanescului le ridică înaintării fanteziei, a bucuriei de a crede în lumea miracolelor, oferită de memoria inocentă.

CORNEL UNGUREANU

cronica literară

Ioanid Romanescu

ENERGIA VISULUI

Ed. Junimea, 1977

Fără a exclude eforturile de găsire a unei formule lirice aparte, poemele lui **Ioanid Romanescu** stăteau încă, în primele volume, sub semnul unei poetici în linii esenţiale coincidente cu cea care domina căutările din poezia generaţiei sale. Şi fantezismul şi ingeniozitatea travaliului metaforic, ermetismul formal (relativ), dezinvoltura şi accentele agresiv-ironice sînt ale unui număr important de poeţi care se afirmă începînd cu cea de a doua jumătate a deceniului trecut. Tonul poemelor este demistificator, de un cinism studiat, simţindu-se în ele ecourile patetismului liricii primei generaţii afirmate după război (Gec Dumitrescu, Ion Caraion etc.) şi intenţia de a reinnoda legăturile cu limbajul poeţilor suprarealişti, studiaţi în bibliotecă şi încă o dată creditaţi pentru luxurianţa expresiei. Pe de o parte, deci, un examen lucid, demitizator şi demistificator, discursul închegat în fabule informate din accidentul cotidian ori referind la ştiutele circumstanţe generale ale istoriei, pe de altă parte, efortul de a închide acest discurs în formulări abstract-retorice. gustul pentru artificiozitate şi fraze de efect. Şi nu mai puţin tehnica portretizărilor şi autoportretizărilor fabuloase. din poezia boemei de altădată : **„Citesc ediţia de dimineaţă / umflat zburlit cu hainele pe dos / intr-un secol în care moartea e artă / şi unora le creşte ruginâ pe os / / citesc – zic poate ung pe piine / un armistiţiu un ceva superior / zic poate viaţa a aflat în sfîrşit periile de sîrmă / să frece podelele-n acest abator" (Ediţia de dimineaţă).** Cu timpul, toate acestea s-au transformat pentru Ioanid Romanescu într-un fel de preocupare narcisistă, substituită lirismului. Prin urmare, fie că se adresează veacului, fie că îşi propune să interogheze condiţia umană în fraze utopice, Ioanid Romanescu se închipuie în mai toate poemele şi volumele sale – cel de al zecelea volum, dacă nu ne înşelăm, **Energia visului,** a apărut de curînd la Editura Junimea – gesticulînd spectacular, conversînd, după împrejurări, polemic, afectat şi prezumţios, colocvial ori patetic, într-o rapidă schimbare de atitudini. Un poem, **Despre mine să nu !,** în care este vorba despre inhibiţie (ori despre lipsa totală a acesteia), aflat în volumul **Poet al uriaşilor,** este în măsură să spună un lucru nu lipsit de semnificaţie asupra condiţiei liricii lui Ioanid Romanescu. Neinhibat în a vorbi în poezie despre orice şi oricum, mişcat de rîvna retorică pentru formularea calofilă şi părăsind pe neaşteptate orice preocupare pentru expresie, Ioanid Romanescu are de suportat tot mai mult servitutea (pe care de altfel şi-a impus-o singur) dispersării pe spaţii extrem de vaste. Astfel că, în timp ce într-un volum sau altul expresia ajunge totuşi în cele din urmă să fie „constrînsă" în formule relativ unitare, indiferent dacă acestea închid tentaţii manieriste, risipiri în mitologii himeric-ironice ori variantele (...variabilele) unui „discurs general", inventarul tematic al culegerilor sale lirice este convertit cu extreme dificultăţi în repertorii unitare. Fapt explicabil, de altfel, dacă luăm în consideraţie imprejurarea că, referind în unul şi acelaşi volum asupra celor mai diferite pretexte, Ioanid Romanescu nu întreţine decît infime relaţii cu o poetică de tip „obiectiv", fiind prea puţin interesat în a construi un univers coerent, preocupat în schimb de a se pune în valoare pe sine, temperamental, în oricare univers, poeticeşte, consacrat.

Acest „egotism" liric (termenul, în sine, nu are nimic peiorativ), rămîne şi în **Energia visului,** nucleul constitutiv al poemelor lui Ioanid Romanescu. Cultivîndu-şi, metodic, efigia, el găseşte în volumul recent apărut aceeaşi voluptate în a fabula cu lejeritate, pornind de la problemele capitale ale veacului ori de la lucruri lipsite de însemnătate, în a vorbi despre ascendenţi, istorie, iubită, despre poezie ori, disputîndu-şi teritorii poetice stăpînite în devălmăşie cu alţi autori, între care în primul rînd Brumaru **(Splendoare pe tema cartofului roz)** şi Mihai Ursachi **(Vînătorul în fortă – Hando, Lapsus** etc.) să exerseze în prestaţii ironice şi comentari cu aparenţă prozaică. În stilul mai vechilor **Aberaţii cromatice** este un **Suprapoem,** ezitant între jocul livresc şi dicteul automatic, practicat în primele volume : **„Parcă aş fi un supraeu / – încă vă spun supracuvinte – / în supranoapte imi infig / privirea ca un supradinte / / mă paşte-un supraideal, / trăiesc în supraaşteptare / şi supraformulez acordul / timpanelor supraformale / / dar încă aţi putea privi, /**

Evident, în asemenea poeme, Ioanid Romanescu nu mizează pe profunzimea reflecţiei, lucru care nu se petrece nici în autoportretele în maniera fantezist-ironică a lui Dimitrie Stelaru ori Constantin Tonegaru, cea mai apropiată se pare structurii temperamentale a autorului volumului **Energia visului,** mai puţin „artist" însă decît modelele sale : **„Al dracului am fost, cu patimă în toate / – viaţa mea a curs întîmplătoare – / atîtea drumuri am avut în faţă / dar am ales mereu cite-o cărare / / n-am ascultat de nimeni niciodată / n-am calculat nimic – şi nu e bine – / ce pacoste de om oi fi fiind ? şi încă / nu-mi vine în pămînt să intru de ruşine / / am buimăcit cuvintele, de-a hoarţa / le văd cum singure îşi taie / o cale – parcă sînt beţivi întîrziaţi / ce-şi vor lua femeia la bătaie / / iubirea am pierdut-o, azi cîte o străină / imi pare mai frumoasă decît un cîmp de flori – / şi nu sînt fericit, însă imi spun în gînd : / trăiască poezia şi marii visători !"** etc. **(Trăiască poezia şi marii visători !).**

LUCIAN ALEXIU

consemnări

O structură lirică: poetul ţăran PAUL TÂRBĂŢIU

Un aspect al vieţii culturale interbelice din Banat este activitatea condeierilor ţărani, remarcată cu uimire şi de Camil Petrescu care nota că **„dintre toţi ţăranii români de pretutindeni, bănăţenii sînt cei mai citiţi şi mai cunoscători de carte".** Literatura, departe de a fi considerată o preocupare oţioasă, avea coordonate realiste cu finalitate etică. Interesul scriitorilor ţărani pentru o arie culturală largă, asiduitatea relaţiilor cu intelectuali de pretutindeni, multilateralitatea preocupărilor, reliefează nu conştiinţa singularităţii ci, dimpotrivă, tendinţa de integrare a ţăranului în ambianţa culturală.

Paul Târbăţiu, poet plugar din Comoriste, fondatorul publicaţiei „Zorile Banatului", sintetizează în primul număr din 1923, sub forma unui program, rostul vrednicei activităţi a scriitorilor ţărani : **„Cred că a sosit vremea să ne trezim din starea de somnolenţă în care zăceam. Acum cred că a sosit vremea, ca şi noi poporul de la sate să ne dezvoltăm pe toate căile culturii de care avem nevoie (...). Revista „Zorile Banatului" va fi pusă în slujba răspîndirii culturii în marea masă a lumii de la sate. şi intru crearea unor curente de idei sănătoase".**

Paul Târbăţiu colaborase, începînd din 1923, alături de alţi plugari ca Petru Petrica, Miron Ghita, Ion Frumosu, Ioan Ciucurel, Ghiţă Bălan-Şerban, la diferite publicaţii din **Oraviţa :** „Junimea", „Ţărănimea", „Opinia Noastră", „Curierul Banatului", „Timişoara", „Vestul", **Lugoj :** „Revista Semenicul", „Cuvîntul satelor" (unde se numără printre fondatori, **Cluj :** „Tribuna democratică", „Societatea de mîine", **Bucureşti :** „Gazeta noastră", „Îndreptarea poporului" etc. Între anii 1934-1941, se află printre membrii **„Asociaţiei scriitorilor români din Banat",** prilej de colaborare directă cu intelectualitatea bănăţeană a timpului, cu care dealtfel Paul Târbăţiu a întreţinut o bogată corespondenţă. Vasile Goldiş, Gh. Atanasiu, George Cătană, Gabriel Ţepelea, aşa cum reiese din scrisorile adresate lui Paul Târbăţiu, încurajau activitatea scriitoricească a ţăranilor înlesnind publicarea şi asigurînd deci continuitatea îndeletnicirilor culturale

Pluralitatea de aspecte a muncii literare, desfăşurate de Paul Târbăţiu, este edificatoare pentru a ilustra sfera generală de preocupări a condeierilor ţărani din Banat. Interesul firesc pentru folclorul local se profilează ca o constantă, concretizîndu-se în culegeri de poezie sau proză populară. În 1927, Paul Târbăţiu alcătuieşte un volum de **Cîntece şi flori** care cuprindea şi versuri originale. În spiritul programului înscris pe prima pagină a revistei „Zorile Banatului", de a contribui la luminarea ţăranilor bănăţeni, se află şi străduinţa poetului plugar de a întocmi calendare pentru săteni, aşa cum era „Calendarul Ţăranilor", editat la Oraviţa în 1931.

Partea remarcabilă a preocupărilor literare ale lui Paul Târbăţiu este cuprinsă în cele două volume de versuri, **Vintului** (1928) şi **Sclavii pămintului** (1933) care concretizează două tendinţe specifice pentru întreaga sa activitate culturală : înclinaţia spre simplitate şi realism şi opţiunea pentru forme pretenţioase sub influenţa lecturilor.

Volumul **Sclavii pămintului** este în întregime dedicat poeziei sociale, tonul fiind adecvat (fără harul marilor poeţi însă) atmosferei sumbre a vieţii plugarului : **„Muncind cu sape, plugul ori cu carul / Aşa ţi-e scris : alăturea cu boii / Robit fiind durerii şi nevoii / Răbdînd să-ţi duci osinda şi amarul".** Peisajul rural, temă predilectă a semănătoriştilor, se profilează în poezia lui Paul Târbăţiu în imagini uneori izbutite, influenţa lui Coşbuc şi a lui Alecsandri vădindu-se cu deosebire în primul volum :

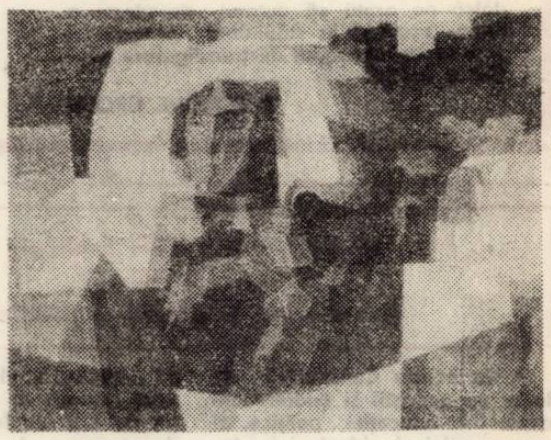

EFTIMIE MODÂLCĂ : „NĂFRAMA PĂDURENCEI"

„În zarea serii ce-nfioară / Farmecul codrului de fag / În unde limpezi se strecoară / Suspinul vîntului pribeag / Şi-abia se-aude-n depărtări / Ca smuls de vraja unui vis ... / Un cînt — ce-ncheagă-n zbuciumări / Povestea dorului neseris".

Conţinutul simplu al poeziilor, axate pe cîteva teme, cedează forma populară unor forme culte ca sonetul sau gazelul. Simplitatea şi preţiozitatea se îmbină ilustrînd condiţia de poet plugar prin expresii alese. cărturăreşti : **„Viaţa ce-i se-ntreabă toţi ? / Fie profan, fie bogaţi : / — E o maşină-nvîrtitoare / Ce mişcă, mişcă ca pe roţi / Răspund la unison savanţii, / Ai vieţii rătăciţi piloţi".** Sau, într-un sonet. **„Era într-un amurg de Primăvară / Ce răscoleşte-n cuget reveria / Şi-n simţuri doar deşteaptă pribegia / Cînd mi-a ieşit în cale-ntîia oară"**

Folosirea cuvintelor „domneşti" în poezie sau în publicistică a declanşat o adevărată polemică pe care o deschide Gheorghe Subu, în „Foaia noastră" (Cluj), 1940, în legătură cu articolele lui Paul Târbăţiu. Faptul nu este lipsit de importanţă în măsura în care dovedeşte posibilităţile poetului plugar prin străduinţă autodidactică. Inedită este în acest sens întocmirea unei monografii a Banatului (aflată în manuscris), pe care Paul Târbăţiu o proiectase cu un surprinzător spirit ştiinţific, pe baza unor informaţii bogate.

Volume de versuri, o muncă publicistică efervescentă, un volum de teatru pentru săteni, **Scîndura de scăpare** (manuscris pierdut), o monografie, aceasta intră în activitatea culturală a scriitorului ţăran Paul Târbăţiu.

BRÎNDUŞA ARMANCA

M.E.E.—C.I.E.E.T.

Utilizarea eficientă a fondurilor materiale, sarcină prioritară a unităţilor

Aplicînd cu consecvenţă o linie economică optimă, axată pe continua rentabilizare, colectivul unităţilor M.E.E. – C.I.E.E.T. – ELECTROCENTRALE CRAIOVA şi ÎNTREPRINDEREA REGIONALĂ DE ELECTRICITATE BACĂU – se preocupă, cu rezultate bune, de utilizarea eficientă a fondurilor materiale.

Lărgindu-se cîmpul de observaţie în privinţa studierii dinamicii de circulaţie a principalelor sortimente şi grupe de materiale, cu pondere determinantă în activitatea de producţie, s-a stabilit o relaţie elastică şi oportună între cerere şi consum, orientînd mijloacele financiare spre nevoile de moment ale procesului productiv.

La reuşita acestei acţiuni, un instrument util l-a constituit înţelegerea şi interpretarea justă a legislaţiei economice şi, pe această cale, redimensionarea periodică a stocurilor de materiale în funcţie de necesarul exerciţiului de plan următor.

Este evident faptul că, urmărindu-se incorporarea la timp a materialelor aprovizionate, s-a îmbunătăţit simţitor gradul de utilizare a mijloacelor circulante, diminuîndu-se considerabil nomenclatura structurii elementelor şi valoarea imobilizărilor financiare.

Actualul volum al materialelor disponibile şi fără mişcare este urmarea firească a perfecţionării activităţii economice de ansamblu, în conţinutul căreia se detaşează reducerea consumurilor specifice, folosirea judicioasă a materialelor, introducerea unor tehnologii noi, evitarea risipei etc.

Intenţionînd accelerarea vitezei de rotaţie a fondurilor băneşti, colectivele acestor unităţi au în vedere valorificarea şi reintroducerea în circuitul economic naţional a materialelor care fac obiectul unui excedent temporar.

O măsură de o deosebită importanţă pentru redistribuirea stocurilor disponibile între unităţile Ministerului Energiei Electrice o constituie consfătuirile trimestriale patronate de acest for cu participarea factorilor de decizie şi execuţie din activitatea comercială şi financiar-contabilă din întreprinderi.

Recenta consfătuire de la Ploieşti (17–19 august a.c.) a dovedit într-o măsură considerabilă utilitatea acestor acţiuni, redistribuindu-se între întreprinderi un important volum de materiale.

În scopul valorificării integrale a materialelor rămase neintroduse în circuitul economic ca urmare a consfătuirii de la Ploieşti I. E. Craiova şi I. R. E. Bacău pune la dispoziţia sectoarelor interesate din economie o gamă variată de repere de uz general, după cum urmează :

INTREPRINDEREA ELECTROCENTRALE CRAIOVA

(Materiale disponibile la 1 sept. 1977)

Nr. crt.	Grupa de materiale	U/M	Cantitatea	Valoarea
0	1	2	3	4
	1) *Din balanţe aprobate de Cons. de Miniştri*			
1.	Ţevi oţel construcţii OL 32 22×3	ml	4 250	36 600
2.	Ţevi oţel construcţii OL 32 36×2	ml	2 700	32 220
3.	Ţevi aluminiu 70×5	kg	1 630	49 226
4.	Bare cupru — Cu 9 1/2 T Ø 14	kg	60	5 130
5.	Bandă cupru Cu 9 1/2 T 40×10	kg	21	1 810
6.	Bară alamă Am 63 Ø 32	kg	83	5 084
7.	Bară alamă Am 63 hexag. 22	kg	85	5 228
8.	Ţevi alamă 20×1,5	kg	400	33 300
	2) *Din balanţe aprobate de Ministere*			
1.	Sîrmă profilată de aluminiu 10×4,5	kg	920	20 240
2.	Sîrmă trafilată de alamă Ø 1 mm	kg	19	1 435
3.	Sîrmă trafilată de alamă Ø 8 mm	kg	74	5 591
4.	Bandă ferodou ţesută 40×5	kg	135	1 512
5.	Bandă ferodou ţesută 60×5	kg	100	1 680
6.	Bandă ferodou ţesută 140×10	kg	45	3 492
7.	Izolatori 45 ·334	buc	100	410
8.	Izolatori 35 kv 2 600 A	buc	19	990
9.	Cablu execuţie grea MCG 2×2,5	ml	250	1 960
10	Cablu execuţie grea McG 2×10	ml	77	1 906
11	Cablu execuţie grea McG 3×50×25	ml	105	19 252
12.	Cablu execuţie grea McG 3×2,5	ml	116	1 230
13	Cablu execuţie uşoară MCU 2×1,5	ml	184	926
14.	Sîrmă de bobinaj email 2 mm	kg	36	1 710
15.	Sîrmă de bobinaj email Ø 0,75	kg	42	2 190
16	Sîrmă bobinaj profil 3×8,95	kg	708	19 060
17.	Sîrmă bobinaj profil 4,4×9,3	kg	575	23 610
18	Sîrmă bobinaj profil 3,53×9.3	kg	629	20 590
19	Cablu oţel aluminiu Ø 300 mm	kg	1 904	29 920
20	Cablu oţel aluminiu Ø 400 mm	kg	2 560	40 985
21	Robineţi trecere 1 1/2	buc	35	1 610
22	Robineţi trecere 1 1/3	buc	50	1 790
23	Robineţi trecere 1/2	buc	90	1 820
24.	Bandă oţel arc 50×1	kg	60	740
25	Curele trapezoidale 8×13×1 320	buc	25	210
26.	Curele trapezoidale 17×25×1 200	buc	10	790
27	Curele trapezoidale 8×13×2 500	buc	40	200
28.	Curele trapezoidale 11×17×1 060	buc	15	2 390
29	Curele trapezoidale 19×32×4 250	buc	27	2 383
	3) *Alte materiale*			
1.	Bobine BRB 4(	buc	420	61 310
2.	Perii colectoare 38×22×35	buc	315	10 390
3.	Perii colectoare 40×32×25	buc	1 962	32 177
4	Perii colectoare 16×32×64	buc	159	21 310
5.	Perii colectoare 16×32×50	buc	242	3 095
6.	Perii colectoare 16×32×65	buc	1 158	16 571
7.	Perii colectoare 2(×22×35	buc	175	7 500
8.	Rulmenţi 6 0(	buc	30	510
9.	Rulmenţi 6 010	buc	5	120
10.	Rulmenţi 6 012	buc	20	560
11.	Rulmenţi 6 017	buc	50	2 500
12.	Rulmenţi 6 026	buc	10	1 860
13.	Rulmenţi 6 208	buc	30	685
14.	Rulmenţi 6 209	buc	150	3 920
15.	Rulmenţi 6 210	buc	40	1 120
16.	Rulmenţi 6 211	buc	40	1 320
17.	Rulmenţi 6 212	buc	15	600
18.	Rulmenţi 6 213	buc	5	255
19.	Rulment 6 217	buc	25	1 975
20	Rulmenţi 6 218	buc	40	3 680
21.	Rulmenţi 6 219	buc	10	1 050
22.	Rulment 6 220	buc	10	1 240
23.	Rulmenţi 6 222	buc	5	780
24.	Rulmenţi 6 300	buc	20	320
25.	Rulmenţi 6 301	buc	50	800
26.	Rulmenţi 6 315	buc	30	3 210
27.	Rulmenţi 6 317	buc	5	750
28.	Rulmenţi 6 319	buc	31	7 750
29.	Rulmenţi 6 320	buc	9	2 120
30.	Rulmenţi 6 403	buc	30	870
31.	Rulmenţi 6 408	buc	5	200
32.	Rulmenţi 6 407	buc	15	600
33.	Rulmenţi 6 408	buc	10	480
34.	Rulmenţi 6 410	buc	10	750
35.	Rulmenţi 6 416	buc	20	7 600
36.	Rulmenţi 1 200	buc	20	320
37.	Rulmenţi 1 202	buc	5	90
38.	Rulmenţi 1 206	buc	40	760
39.	Rulmenţi 1 208	buc	40	1 040
40.	Rulmenţi 1 212	buc	10	470
41.	Rulmenţi 1 217	buc	5	550
42.	Rulmenţi 1 222	buc	10	2 985
43.	Rulmenţi 1 227	buc	5	794
44.	Rulmenţi 2 306	buc	5	175
45.	Rulmenţi 1 208 K	buc	100	3 500
46.	Rulmenţi 1 210 K	buc	20	720
47.	Rulmenţi 1 218 K	buc	10	1 560
48.	Rulmenţi 1 222 K	buc	5	1 600
49.	Rulmenţi Nu 206	buc	5	200
50.	Rulmenţi Nu 210	buc	10	580
51.	Rulmenţi Nu 215	buc	5	475
52.	Rulmenţi 4 906	buc	48	1 872
53.	Rulmenţi 22 230 K	buc	4	3 260
54.	Rulmenţi 7 311	buc	10	610
55.	Rulmenţi 30 217	buc	5	415
	APARATAJ DE JOASĂ TENSIUNE			
1.	Comutatori scară S.T.	buc	20	112
2.	Întrerupători basculi	buc	300	1 200
3.	Capace D III 63 A	buc	500	1 525
4.	Patroane fuzibile 31,5 A	buc	900	1 395
5.	Patroane fuzibile 35 A	buc	2 000	3 100
6.	Patroane fuzibile 80 A	buc	1 500	5 850
7.	Soclu siguranţă LF 25 A	buc	600	3 270
8.	Soclu siguranţă LF 63 A	buc	140	1 103
9.	Soclu siguranţă LF 60 A	buc	170	1 496
10.	Soclu siguranţă LF (25 A	buc	200	930
11.	Soclu siguranţă LF (100 A	buc	200	4 100
12.	Furci cu tije	buc	56	1 300
	OBIECTE DE INVENTAR			
1.	Alezor STAS 5713 ≤ 13,5	buc	9	612
2.	Alezor STAS 1265 ≤ 16	buc	13	661
3.	Alezor STAS 1265 Ø 18	buc	23	1 426
4.	Alezor STAS 5713 Ø 18	buc	8	520
5.	Alezor STAS 1263 Ø 18	buc	10	219
6.	Alezor STAS 1263 Ø 20	buc	25	1 950
7.	Burghie STAS 573 Ø 15,4	buc	8	952
8.	Burghie STAS 574 Ø 16	buc	5	476
9.	Burghie STAS 575 Ø 16,5	buc	10	924
10.	Burghie STAS 575 Ø 27,5	buc	20	1 910
11	Tarozi STAS 2739 14 (1/4	buc	36	950
12.	Tarozi STAS 2739 M 1/8	buc	10	215
13	Tarozi STAS 1822 M 1/2	buc	10	755
14.	Tarozi STAS 1112 M 48	buc	10	360

	ECHIPAMENT DE PROTECȚIE			
1.	Capișoane forestiere	buc	230	9 460
2.	Combinezoane doc cauciucat	buc	81	13 932
3.	Galoși joasă tensiune	per	50	2 390
4.	Măști de praf	buc	180	10 680
5.	Pelerină doc cauciucat	buc	35	4 900
6.	Ghete piele	buc	50	2 088
7.	Mînecuțe piele	buc	32	669
8.	Mănuși autopsie	per.	85	1 292
9.	Centuri siguranță	buc	13	3 120
10.	Cordon siguranță 1,70 m	buc	200	14 952

Intreprinderea de rețele electrice

BACĂU

(Materiale disponibile la 1 sept. 1977)

Nr. crt.	Denumirea materialului	UM	Cantit.	Valoare
	1. Materiale dirijate de Consiliul de Miniștri.			
1.	Oțel rotund OL 37 Ø 140	kg	525	1 885
2.	Oțel lat OL 37 45×10	kg	740	2 871
3.	Oțel lat OL 37 60×10	kg	635	2 826
4.	Oțel lat OL 37 80×6	kg	800	2 840
5.	Oțel lat OL 37 90×8	kg	380	1 322
6.	Oțel lat OL 37 100×10	kg	230	909
7.	Oțel lat OL 37 110×8	kg	410	1 825
8.	Oțel lat OL 37 120×10	kg	930	5 710
9.	Tablă cutată neagră 1×1 500×2 000	kg	1 500	8 640
10.	Tablă zincată 0,3×750×1 000	kg	702	6 599
11.	Tablă neagră 1 mm	kg	235	999
12.	Țeavă neagră 3/4 mm	ml	278	2 697
13.	Oțel îndoit 80×50×40	kg	1 861	8 002
14.	Oțel îndoit 80×100×40	kg	4 160	17 264
15.	Aluminiu profil F 059	kg	1 040	33 384
16.	Aluminiu profil F 300	kg	247	7 781
17.	Bară cupru Ø 1/2 T Ø 10	kg	630	56 063
18.	Bară cupru lată 80×10	kg	120	4 890
19.	Bandă cupru M 40×0,1	kg	116	11 194
20.	Țeavă cupru 9 1/2 T 22×3	kg	68	2 856
21.	Țeavă cupru 9 1/2 T 25×5	kg	152	6 308
22.	Bară alamă AM 58 1/2 T Ø 18	kg	133	8 146
23.	Bară alamă AM 58 1/2 T Ø 20	kg	119	7 289
24.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 15×3	kg	20	1 624
25.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 19×1,5	kg	35	1 155
26.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 60×2	kg	22	693
27.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 60×6	kg	103	7 854
28.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 63×5	kg	21	662
29.	Țeavă alamă AM 63 1/2 T 50×3	kg	50	1 575
30.	Cablu ACYABY 2×4	ml	2 327	18 732
31.	Cablu ACYABY 2×6	ml	2 027	17 635
32.	Cablu ACYABY 2×10	ml	3 380	35 152
33.	Cablu ACYABY 2×16	ml	1 700	21 590
34.	Cablu ACHPBI 6 kv 3×50	ml	428	23 925
35.	Cablu ASB 6 kv 3×50	ml	500	21 075
36.	Anvelope auto 670—156pb	buc.	19	5 567
37.	Anvelope auto 1 400—24	buc.	19	46 379
38.	Anvelope tractor 750—20 6 pl	buc.	13	6 864
39.	Camere auto 670—15	buc.	15	360
40.	Camere auto 2 400—24	buc.	19	3 629
41.	Camere tractor 750—20	buc.	6	447
	2. Materiale dirijate de ministere.			
1.	Srîmă neagră 1 mm	kg	171	987
2.	Sîrmă zincată 1 mm	kg	150	855
3.	Becuri 230 V-40	buc	9 000	30 150
4.	Becuri 230 v-60 W	buc	30 000	106 500
5.	Becuri 230 v-75 W	buc	20 000	72 600
6.	Becuri sofite-auto 12 v	buc	413	727
7.	Becuri lanternă Elo-6, 3 v-0,3 A	buc	442	972
8.	Izolatori N 87 SCB	buc	10 000	84 000
9.	Izolatori N 87 Sdb	buc	5 000	49 750
10.	Izolatori T 115	buc	1 500	15 750
11.	Izolatori TD 80	buc	1 500	7 875
12.	Izolatori ancoră A6	buc	349	5 375
13.	Izolatori siguranță AM 15	buc	16 757	8 379
14.	Izolatori role R 25	buc	944	330
15.	Izolatori R 38	buc	29 500	17 700
16.	Conductori AFy 2,5 mm	m.l	100 000	30 000
17.	Conductori AFy 4 mm2	m.l.	10 000	6 600
18.	Conductori AFy 6 mm2	m.l.	15 000	11 250
19.	Conductori AFy 16 mm	m.l.	10 834	16 251
20.	Conductori AFy 95 mm	m.l.	842	7 325
21.	Conductori AFy 120 mm	m.l.	1 989	21 978
22.	Conductori AFy 150 mm	m.l.	2 826	39 423
23.	Conductor Fy 50 mm	m.l.	2 200	42 680
24.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,15	kgr.	7	906
25.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,16	kgr.	16	2 011
26.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,20	kgr.	13	1 498
27.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,30	kgr.	8	824
28.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,45	kgr.	12	1 123
29.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,55	kgr.	9	848
30.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,70	kgr.	8	739
31.	Vond. bobinaj Cupru email ET 0,90	kgr.	17	2 264
32.	Vond. bobinaj Cupru email ET 1,10	kgr.	17	825
33.	Vond. bobinaj Cupru email ET 1,35	kgr.	28	2 510
34.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1.	kgr.	212	21 083
35.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,3	kgr.	100	9 555
36.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,4	kgr.	39	3 709
37.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,65	kgr.	196	17 758
38.	Cond. bobinaj izol. B.B. 1,70	kgr.	300	30 105
39.	Cond. bobinaj izol. B.B. 2,3	kgr.	202	18 655
40.	Cond. bobinaj izol. B.B. 3,5	kgr.	23	2 086
41.	Cablu tract. OLzn 6×7 de 15 mm inimă vegetală	kgr.	274	4 507
42.	Cablu oțel aluminiu 35 mm	kgr.	5 000	102 000
43.	Cablu Cyy 2×4	m.l.	215	2 172
44.	Cablu Cyy 3×4	m.l.	500	2 700
45.	Cablu Cyy 4×1,5	m.l.	325	2 535
46.	Cablu ACyy 2×4	m.l.	1 000	4 400
47.	Cablu ACyy 4×10	m.l.	400	3 400
48.	Cablu MCG 3×4	m.l	413	6 484
49.	Cablu semnalizare CSyy 2×2,5	m.l.	550	7 040
50.	Cablu semnalizare CSYAXy 4×4	m.l.	652	11 312
51.	Cablu semnalizare CSYAXy 9×2,5	m.l.	940	21 996
52.	Șuruburi de prins în lemn 4×50	buc.	2 000	100
53.	Șuruburi de prins în lemn 5×60	buc.	5 712	800
	3. Materiale dirijate de C.O.M.			
1.	Balasturi ptr. tuburi BIA 40 W	buc.	103	3 863
2.	Balasturi ptr. VM 125 W	buc.	240	24 000
3.	Nituri fier stas 797-25×150	kgr.	1 143	4 743
4.	Șuruburi stas 920 M 16×40	buc.	1 156	1 306
5.	Șuruburi stas 920 M 20×55	kgr.	299	628
6.	Șuruburi stas 920 M20×65	kgr.	388	896
7.	Șuruburi stas 920 M 30×100	kgr.	225	1 305
8.	Șuruburi stas 920 M 30×110	kgr	458	2 611
9.	Șuruburi stas 920 M 30×150	kgr.	155	837
10.	Șuruburi stas 920 M 30×220	kgr.	315	1 796
11.	Șuruburi stas 920 M 20×200	buc.	2 572	8 025
	ALTE MATERIALE			
1.	Armături NORIS 300	buc.	1 750	208 250
2.	Armături cu braț cadt 200 W	buc.	127	6 350
3.	Globuri clare E 100	buc.	1 250	3 338
4.	Globuri clare cu filet E 200	buc.	178	1 015
5.	Globuri NORIS 300	buc.	576	13 594
6.	Papuci turnați Aluminiu 35 mm	buc.	76	638
7.	Papuci turnați Aluminiu 240 mm	buc.	98	2 205
8.	Papuci turnați Aluminiu 300 mm	buc.	65	1 463
9.	Papuci turnați Aluminiu 185 mm	buc.	50	650
10.	Papuci stanțați cupru 10×11,2	buc.	2 280	7 752
11.	Papuci stanțați cupru 12×16,5	buc.	2 200	35 840
12.	Papuci stanțați cupru 22×25	buc.	1 164	13 642
13.	Cleme tracțiune TC 95—120	buc.	200	16 630
14.	Cleme LEPC 25—35	buc.	700	14 000
15.	Cleme LEPC 50—70	buc.	1 000	28 000
16.	Cleme LEPC 95—120	buc.	269	10 599
	APARATAJ INALTĂ TENSIUNE			
1.	Trafo CIRTO 10 kV 400/5/5A	buc.	1	560
2.	Trafo CIRTO 10 kV 1 500/5/5A	buc.	3	5 640
3.	Trafo ASEA 20 kV 100—200 A	buc.	1	3 050
4.	Trafo ASEA 20 kV 200—400 A	buc.	7	21 350
5.	Patroane sig. FIN 6 kV 16 A	buc.	25	2 650
6.	Patroane sig. FIN 10 kV 6,3 A	buc.	9	1 008
7.	Patroane sig. FIN 10 kV 16 A	buc.	71	7 952
8.	Patroane sig. FIN 10 kV 63 A	buc.	105	35 805
9.	Patroane sig. FIN 10 kV 31,5 A	buc.	20	6 100
10.	Patroane sig. FIN 20 kV 25 A	buc.	54	19 440
11.	Patroane sig. FITN 10 kV	buc.	30	3 000
12.	Patroane sig. FITN 20 kV	buc.	21	2 289
13.	Patroane sig. FEN 10 kV 6,3 A	buc.	64	7 552
	APARATAJ JOASĂ TENSIUNE			
1.	Voltmetru Eb-380 V	buc.	21	2 205
2.	Releu RTpc 1	buc.	4	2 880
3.	Releu Ri 220 v cc	buc.	20	2 000
4.	Releu Ri 3 220 v cc	buc.	30	5 400
5.	Releu Ri 3 44—110v cc	buc.	99	17 820
6.	Indicator IPR 36—240	buc.	20	1 200
7.	Indicator 110	buc	36	2 160
8.	Comutatori C 40	buc.	75	13 200
9.	Comutatori C 63	buc.	63	12 096
10.	Comutatori CSA 4—6 A	buc.	28	1 792
11.	Prize antigrau — etanș	buc.	4 300	40 850
12.	Prize S.T. cu nu	buc.	1 200	8 520
13.	Întrerupător S.T.	buc.	3 753	24 395
14.	Prize monob oc cu contact nu	buc.	2 160	20 412
	OBIECTE DE INVENTAR			
1.	Cricuri hidraulice 2 To	buc.	18	3 312
2.	Cricuri mecanice 5 To	buc.	6	858
3.	Pături lînă	buc.	52	4 888
4.	Centuri sig. tip A	buc.	140	78 960
5.	Ghete piele	buc.	290	13 572
6.	Șorțuri piele sudori	buc.	160	19 680
7.	Clești patenți neizolați 200	buc.	180	3 258
8.	Scripeți cu role	buc	40	4 720
9.	Scripeți cu 2 role	buc.	30	6 750
10.	Scripeți cu 3 role	buc.	18	4 356
11.	Ciocani 0,400 kgr.	buc.	18	92
12.	Ciocani 0,500 kgr.	buc.	9	51
13.	Ciocani 2 kgr.	buc.	23	405
14.	Ciocani 5 kgr.	buc.	21	770

IMPORTANT!

Unitățile socialiste interesate in completarea bazei materiale de producție cu reperele disponibilizate de I. E. CRAIOVA și I. R. E. BACĂU pot transmite comenzi ferme la următoarele adrese :

- **ÎNTREP. ELECTROCENTRALE CRAIOVA – CĂSUȚA POȘTALĂ 39, JUD. DOLJ – TELEFON 941/22577.**
- **ÎNTREP. REGIONALĂ DE ELECTRICITATE BACĂU – STR. K. MARX 33, JUD. BACĂU – TELEFON 17070.**

Prezumtivii parteneri comerciali sînt asigurați de toată solicitudinea.

Emil Georgescu și Vasile Bașa

ancheta

VIITORUL OMENIRII ÎN CONȘTIINȚA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ

EFTIMIE MODÂLCĂ : „ARABESCUL COPACILOR"

– Dat fiind că, după opinia comună a prospectologilor, „viitorul omenirii nu există", deci nu este ceva preconceput sau a-priori constituit ci revine capacității de gîndire și potențialului de acțiune umană : care sînt virtuțile și posibilitățile științei în a contribui la evitarea unui viitor arbitrar sau fatal, astfel încît societatea să-și poată făuri Viitorul adecvat legității istorice și apropiat aspirațiilor sale ?

Liviu Sofonea : Afirmația că „viitorul nu există" poate fi completată în sensul că viitorul are o existență potențială care se actualizează efectiv, încît, că el nu se naște din nimic. Viitorul poate fi imaginat, cu destul temei, adică imaginat, proiectat și prefigurat. Adevărata problemă este nu cît de fecundă este imaginația prospectivă, ci cît de adînc și adecvat sînt cunoscute acele regularități, acele raporturi cauzale și funcționale pe care le numim legi obiective, ce guvernează totul – natura, societatea, gîndirea – și care constituie normele devenirii. A cunoaște aceste legi în complexitatea și concretețea acțiunii lor, înseamnă a cerceta sursele viitorului – previzibil.

Este de competența și de datoria statutară a științei, ca activitatea fundamentală a omenescului, să estimeze și să comunice mulțimea „viitorilor – posibili" inferînd autorizat și energic în acest mod asupra factorilor de orientare și decizie, contribuind astfel, specific, la cristalizarea „viitorului – actualizat".

Bogdan Stugren : În baza cunoștințelor științifice și prin intermediul metodelor științifice putem elabora mai multe modele ale viitorului. Se va realiza modelul care nu va fi respins de selecția exercitată de constelația factorilor momentului social-istoric concret. În selecția modelelor intervine însă, în mod conștient sau inconștient, omul care, prin acțiunile sale, orientează evoluția sistemului, civilizației în direcția preconizată de un model sau altul. În acțiunea conștientă a omului, în acțiunea alegerii conștiente a modelului optim sau cel puțin a modelului mediu dintre modelele favorabile vieții, intervine știința ca forță capabilă să estimeze consecințele alegerii neinspirate a modelului viitorului... Dintre viitorii posibili se va realiza modelul care va fi cel mai activ susținut de oameni.

Eli Katz : Nu acceptăm ideea unor „viitori arbitrari". Spectrul „viitorilor posibili" ai omenirii este relativ restrîns. În mod normal, așa cum a creat numeroase artefacturi pentru a-și asigura inițial realizarea și supraviețuirea ca specie, iar ulterior pentru a-și lărgi puterea asupra naturii, **homo sapiens** va reuși să creeze **societatea artefact** și însăși specia **homo sapiens artefact** – societatea și omul rațional și armonios, societatea neîmpărțită în clase și omul cu interesele primare și biologice satisfăcute și totodată transfigurate în interese umanizate... În prezent nu este exclus un viitor catastrofă... Să avem totuși încredere în rațiunea omului și în faptul că spiritul științific va pătrunde în toate sferele acțiunii umane !

– Față de creditul ascendent al „Funcției sociale a Științei", preconizată de John D. Bernal și ținînd cont de „apariția noului colegiu invizibil al cercetării științifice moderne" semnalată de scientologul contemporan Derek J. de Solla Price, ar fi posibilă organizarea unui colegiu vizibil al oamenilor de știință împuternicit și investit cu autoritate deosebită în soluționarea problemelor de viitor ale omenirii ?

Acad. Ștefan Milcu : Acest „colegiu invizibil" există sub o formă tacită a savanților umaniști și a „cluburilor" de specialiști. Factorii și condițiile care le-au generat sînt evident diferite. Colegiul „invizibil" s-a născut din viguroasa și generalizata reacție a folosirii rezultatelor științei în scopuri distructive ale oamenilor, a culturii lor materiale și spirituale. Mișcarea s-a grefat pe poziția milenară umanistă a științei, care s-a consolidat și s-a impus îndeosebi din Renaștere, în perioada iluminismului și enciclopedismului... Cel de-al doilea război mondial, prin distrugerile oribile, culminînd cu folosirea bombelor atomice, a generat o mobilizare a conștiinței savanților care au început să se întrebe dacă nu sînt responsabili și asupra modului cum sînt folosite rezultatele activității lor. Această atitudine s-a manifestat sub cele mai diferite forme, generînd o conștiință universal decelabilă.

V. G. Velculescu : Mă îndoiesc de oportunitatea unui „colegiu invizibil al oamenilor de știință", investit și împuternicit cu o autoritate deosebită în soluționarea „problemelor de viitor ale omenirii". Cred că viitorul trebuie să aparțină, să fie determinat de omenire în general și nu de către o mică submulțime a acesteia, fie ea chiar și a oamenilor de știință.

N. S. Dumitru : Consider că ideea lui Solla Price a „colegiilor invizibile" reflectă un anumit moment din statutul praxeologic al științei, în care mai există bariere serioase în calea unei structuri democratice a funcționării ei și în calea constituirii ei ca organism internațional pe deplin (nu numai formal) realizat.

Un „colegiu vizibil" al savanților nu poate fi „organizat", el poate fi doar o **rezultantă** a funcționării științei ca organism perfect democratic, cu o legătură națională și internațională extrem de sensibilă, permanentă, care să mențină mereu, **în prim plan** autoritățile reale ale științei, pe ramuri și, simultan, globale, numai atît timp cît ele reprezintă în mod real valori „pilot". Deci problema „colegiului vizibil" este de fapt problema realizării unui „ecran" mondial, extrem de dinamic și specializat, în care să fie înregistrate sistematic valorile autentice ale științelor, prin care să se poată comunica direct sau cît mai accesibil cu ele.

Dumitru Milcoveanu : Organizarea unui colegiu al oamenilor de știință ar fi posibilă în cadrul organismelor O.N.U. sau a unei alte organizații similare, în cadrul căreia s-ar putea integra și diferența un astfel de colegiu.

– În ce ar consta acel „alt mod de a gîndi" sugerat de Einstein, prin care supraviețuirea omenirii ar fi asigurată ?

Acad. Cristofor I. Simionescu : Supraviețuirea omului ar putea fi asigurată printr-un proces educativ generalizat, în spiritul unei conștiințe universale, prin îmbinarea afectivității naționale cu cea internațională (apartenența la omenire în ansamblul său), prin investirea individului cu „răspunderea de a se simți uman". De altfel, omenirea revendică, în epoca modernă, o problemă fundamentală, o etică practică a egalității. Știința este în măsură să producă un aport esențial în procesul educării individului în spiritul unei conștiințe universale... Cuceririle științei sînt, în esență, neutre în sensul că li se pot da diferite întrebuințări, în funcție de conștiința oamenilor, dar știința nu este neutră.

I. M. Nestor : Acel „alt mod de a gîndi" ar putea fi conturat din analiza atentă a însăși problemelor rezolvate, sau în curs de rezolvare) ale Științei... Filosofărilor și meditațiilor deseori nerealiste, le vor urma viziunile realiste, bazate tocmai pe datele Științei. Un „alt mod de a gîndi" ar putea să însemne invitația de a reconsidera și reintui adevăruri și realități deja cunoscute (dar neglijate), la care să se adauge acele aspecte care nu sînt încă suficient descifrate. Punctul de plecare îl reprezintă Cunoașterea Complexă a NATURII UMANE. De „gîndit" nu putem gîndi altfel decît ne este sistemul nostru cognitiv. Dar, putem **reformula** adevărurile și viziunile, prin întoarcerea la logică și la bunul simț și, mai ales, prin conjugarea logică și realistă a tuturor punctelor de vedere... Eventual, „noul mod de gîndire" va avea să se ocupe și cu logica strategiilor social-politice utilizate îndeosebi din 1920 încoace : **de ce** n-au fost ele eficiente ? **Cum** ar trebui rearticulate strategiile ?

Virgil Stancovici : „Noul mod de a gîndi" echivalează cu o adevărată obiectivitate științifică pe care grecii o numeau metanoia (schimbarea minții), adică o atitudine echilibrată, receptivă, modestă, sincer închinată adevărului, fără compromisuri, pătrunsă de dreptate, de dragoste pentru oameni și pusă în slujba binelui obștesc și al frumosului moral individual.

Dumitru Milcoveanu : Un „alt mod de a gîndi" nu poate fi altceva decît un mod de a gîndi profund umanist și responsabil.

Oliviu Gherman : Din cele mai vechi timpuri, omul s-a învățat să fie egoist, rapace... Acel „alt mod de a gîndi" sugerat de Einstein este tocmai depășirea primitivismului social individual și de grup, renunțarea la politica de dobîndire prin forță a unor avantaje unilaterale, și angajarea întregii omeniri la o activitate concordantă care să-i poată asigura nu numai supraviețuirea ci și ascensiunea materială și morală. Socotesc că instruirii științifice și educației le revine rolul hotărîtor în formarea noii mentalități. Căci primitivismul izvorît din ignoranță nu poate duce la altceva decît la teamă și implicit la manifestări agresive.

– La avertismentul lui Rabelais : „Știință fără conștiință este ruina sufletului" se adaugă astăzi nenumărate apeluri de corelare și integrare a conștiinței în activitatea științifică, ajungîndu-se la concluzia : „Trebuie realizată o conștiință mondială" (M. Mesarović – Ed. Pestel). **Cum vedeți problema conștiinței prin prisma științei și a obiectivelor de viitor ale omenirii ?**

Victor Săhleanu : O „conștiință mondială" care să salvgardeze omenirea ar trebui să fie totodată partinică și tolerantă. Platforma comună a ei poate fi alimentată de antropologie, **lato sensu.** Să avem conștiința (totodată istorică și etnologică) a multitudinii modalităților de atitudine față de Lume și față de Om. Să ne dăm seama de rădăcinile, totodată sociale și temperamentale, ale ierarhiei de valori. Să legăm mai strîns axiologia de praxiologie. Să ne convingem că aspirația către adevăr și frumos este „axiotropismul" care generează cele mai puține impasuri. Știința poate fi o școală a acestei aspirații, nu numai prin „practicarea" ei, ci și prin orientarea sa antropocentrică și antropofilă. Să nu admitem decît o singură adeziune iraționalâ : aceea la raționalitate.

Doru Ogodescu : Continuarea unui raport echilibrat între Știință și Conștiință reprezintă de multe secole o preocupare majoră a Omului-Om. Dar, astăzi cînd cercetările tehnico-științifice cu caracter militar înghit anual – așa cum ne informează raportul Tinbergen – 20–25 miliarde de dolari, omenirea trebuie să încerce totul pentru mobilizarea integrală a energiilor sale morale. Forța asociată a popoarelor trebuie să contribuie direct la edificarea unui nou sistem de valori în care Binele, Frumosul și Adevărul să se sincronizeze cu ritmurile vieții adevărate. Mediul generativ al unei posibile „conștiințe mondiale" va avea ca punct de plecare valorile în acțiune.

I. M. Nestor : La „o conștiință mondială" se poate ajunge prin studiul intereselor, aspirațiilor și obiectivelor vitale ale Omenirii, nu ale grupurilor de exaltați și ale bolnavilor de vanitate, care indiferent de secol, se autoamăgesc cu formula „Lumea sînt Eu" ! Nu trecem printr-o criză a inteligenței, ci printr-una a logicii : punem la cale, foarte inteligent, acțiuni complet nelogice.

Virgil Stancovici : Un progres în cunoașterea științifică fără o corelație cu un progres moral al conștiinței este de-a dreptul catastrofal. Dar, dacă progresul moral însoțește progresul științific, viitorul omenirii poate fi privit cu optimism.

– Dat fiind că atît revoluția științifică tehnică cît și creșterea numărului și gravității problemelor epocii sporesc necesitatea și autoritatea mașinii de calcul ; cum vedeți evoluția raportului om-mașină?

Acad. Ștefan Milcu : Încă de la apariția calculatoarelor și automatelor s-au formulat cele mai fantastice previziuni referitoare la raportul dintre om și aceste noi dispozitive tehnice... Calculatorul nu poate înlocui și depăși creierul uman în imaginație, spontaneitate și încărcătură afectivă. Prin creier și viață spirituală omul are o personalitate, în timp ce calculatorul nu are decît performanțe.

Dumitru Milcoveanu : Transferul funcției sociale de conducere în competența calculatorului este nelimitat, însă numai ca volum și complexitate, nu ca esență a problemei care rămîne exclusiv în competența omului.

Oliviu Gherman : Ecuația de evoluție a omenirii este atît de complexă încît speranțele de rezolvare a sa cu ajutorul calculatoarelor electronice sînt ridicole. Aceasta nu înseamnă însă că în nenumăratele aspecte particulare sau locale ale vieții sociale, mașinile de calcul nu pot da soluții de o valoare inestimabilă.

V. G. Velculescu : Orice calculator ia deciziile pe care le-ar fi luat omul care l-a promovat, operînd mai repede, mai sigur și cu mai puțin efort... Modul strict algoritmic, lipsit evident de intuiție, pe care funcționează calculatoarele actuale, fac ca probleme de strategie relativ simple să-i fie practic inaccesibile.

Alexandru Surdu : Pe seama calculatorului vor trece multe activități, chiar și dintre acelea legate de conducerea socială, dar niciodată conducerea ca atare. O societate cu calculatoare bune, asemenea armatei lui Hanibal, care utiliza elefanți în lupta contra cailor, poate să o sfîrșească destul de prost, căci mult mai importanți decît calculatoarele bune (care nu trebuie totuși să lipsească) sînt conducătorii buni. Bătălia n-o dau nici caii nici elefanții, ci călăreții. Ei sînt conducătorii.

Paul Popescu-Neveanu : Dispozitivele cu inteligență artificială sînt la infinit perfectibile dar cu totul inapte de umanizare. Acord acestora creiere electronice oricîte în materie de informație și operație intelectuală, dar nu prevăd nimic în ordinea connativă, deci afectiv-voluntară... Constelațiile se dezvoltă matematic, fără nici un fel de matematicieni, dar nici o constelație nu iubește, nu se indignează și nu se entuziasmează. În aceasta constă atît superioritatea cît și inferioritatea umană... Problema esențială constă în optimizarea dialogului dintre om și calculator, iar aceasta presupune încă o dată și pentru totdeauna un optimism om=om, adică comunismul.

Concluzie : Este neîndoielnic faptul că gîndirea științifică românească a zilelor noastre realizează un tezaur de valori prospectologice, contribuție de prestigiu în ansamblul eforturilor științifice mondiale de soluționare a problemelor majore ale viitorului omenirii.

Anchetă realizată de
VICTOR ISAC

Există un viitor previzibil, cel asupra căruia sîntem aplecați, mereu, la timpul prezent. Societatea socialistă, prin profundele mutații pe care le-a determinat în toate compartimentele vieții sociale, prin acțiunea sa continuă asupra istoriei prezente și viitoare, prin planificarea unitară și de perspectivă a tuturor nivelelor social-economice determină o cunoaștere, pregătire și direcționare a efortului întregii societăți spre atingerea înaltelor deziderate ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare spre comunism.

Vorbind despre viitorul omenirii, al planetei, intrăm în cîmpul vast al mileniului ce va începe peste un sfert de secol, un mileniu asupra căruia s-au exprimat o impresionantă sumă de opinii în întreaga lume. Cum problema viitorului interesează și fascinează, chiar, o mare parte a populației globului și cum multitudinea de informații și ipoteze se află permanent sub unghiul de incidență al cercetării științifice, și, implicit, în pragul perisabilului, este firesc ca atenția tuturor să fie îndreptată spre știință ca pivot al saltului omenirii spre conștient.

Ciclul de interviuri consacrate viitorului omenirii, apărute în revista noastră, se continuă astăzi printr-o „anchetă" ce înmănunchează răspunsurile unor oameni de știință români la cîteva întrebări pe această temă. Au avut amabilitatea să răspundă*): **Acad. Ștefan Milcu, Acad. Cristofor I. Simionescu** (rectorul Institutului „Petru Poni" din Iași), prof. dr. **Bogdan Stugren** (Fac. de biologie a Universității Babeș-Bolyai — Cluj-Napoca), prof. dr. **Eli Katz** (Institutul de fizică-atomică, București), prof. dr. **V. G. Velculescu** (Institutul de fizică-atomică, București), prof. dr. **Liviu Sofonea** (șeful catedrei de fizică a Universității din Brașov), prof. dr. **Dumitru Milcoveanu** (Institutul politehnic „Traian Vuia" — Timișoara), prof. dr. doc. **V. Săhleanu** (directorul Laboratorului de Antropologie — București), prof. dr. **Oliviu Gherman** (fizician — Universitatea din Craiova), Conf. dr. **N. S. Dimitriu** (catedra de științe sociale a I. P. București), **Doru Ogodescu** (psihiatru — Timișoara), **Alexandru Surdu** (logician — București), prof. dr. **Virgil Stancovici** (psiholog — București), prof. dr. **Paul Popescu-Neveanu** (psiholog — București), și prof. **I. M. Nestor** (psiholog — București).

ORIZONT

*) **Ancheta face parte din volumul „Viitorul omenirii în conștiința contemporană" aflat în pregătire, sub egida Asociației Române de Științe Politice.**

VĂ PREZENTĂM UN POET :

George Suru

GEORGE SURU a debutat în anul 1967, cu volumul de versuri „Pentru a iubi". Au urmat cărțile : „Așteptarea coralilor (1972 — Premiul Asociației Scriitorilor din Timișoara), „Semnul de taină" (1972), „Cînd dragostea e pasăre cîntătoare" (1976).

Referințe critice asupra poeziei sale au făcut : Cornel Ungureanu, Lucian Alexiu, Ion Oarcăsu, Mircea Iorgulescu, Dan Cristea, Simion Dima, Al. Protopopescu, Alexandra Indrieș, Nicolae Prelipceanu, Constantin Cubleșan, Eugen Dorcescu, Al. Ruja, Miron Blaga, Anghel Dumbrăveanu.

Dintr-o cronică mai veche a lui Cornel Ungureanu cităm : „Poet reprezentativ al unui spațiu geografic, sintetizînd în poezia sa sensuri lirice verificate în basmele, legendele, doinele locurilor, George Suru continuă cu strălucire o direcție culturală ; arhetipurile lirice (. . .) descoperă o sensibilitate aparte în eposul eroic, în poemul de amplitudine. Insertul liric care dă gravitate și solemnitate „baladei" legendei, demonstrează o disponibilitate cu totul excepțională către melodie, către cîntec, către metafora unificatoare. Într-un cuvînt, bine și trainic legat de un loc ce este numai al său, poetul impune imaginea unui demers liric original și autentic în poezia românească de azi".

IEDERA

Era plină casa de iederă,
Verde,
Toate visele erau acolo,

Acolo erau dragostea,
Ceața și nucul,
Rîul și fîntîna,
Setea și cumpăna,
Ranița și drumul,

Tata a plecat cu toate,
Prea mult și le-a dorit pe toate,

Și pe pămînt
Nu mai este o pată albă
Unde să plec
Și să-i aduc și viața . . .

DOARME TATA

Doarme tata și nu mai știe
Cît de verde e vița de vie ;

Doarme tata într-un pămînt albastru
Ca o cămașă purtată de-un sihastru ;

Doarme tata, după cum se spune,
Păstrăvii, în soare, sar după alune ;

Doarme tata și pămîntu-i spornic,
Floarea soarelui s-a făcut ceasornic ;

Doarme tata și nu mai are-un mîine,
Mi-a lăsat în inimă o nemușcată pîine,

Doarme tata, așa cum se știe,
Și cît de mult crește vița de vie ;

Doarme tata, așa a fost să fie,
Și cît de frumoasă e vița de vie . . .

ELEGIE LA PUNTEA DE LEMN

Puntea de lemn cioplită de drumuri,
Se apleacă spre ape . . .
Cum gem
Sălciile bătrîne din juru-i văzîndu-și
Străbunii măcinați de carii, fulgerați
De aripa peștilor neiertători . . .

De cînd tot trec puntea de lemn, parcă
Aș fi frate cu grinzile și cuiele înflorite-n rugină
Și nu mai pot să mîngîi cu lacrima o barcă,
Nufăr de pierzanie, plutitor pe unde moarte . . .

Puntea de lemn, arc în care freamătă
Săgeata subțire a trupului meu,
Se apleacă ușor și nu mai iubesc
Pietrele albe care
Seamănă atît de mult cu frigul și cu
Zăvoarele lungi dintr-o nesfîrșită ninsoare . . .

ÎN O SINGURĂ CĂDERE DE SOARE

Dacă doar o singură dată, în o singură cădere de soare,
În curgerea lor între ierburi amare,
În trecerea lor prin salinele clare,
Rîurile tulburi au fost,
Nu le vom mai putea cere
Să fie limpezi vreodată
Pe pietrele rare
Care ne-au pus
Temelia iubirii,
Cînd trupurile
Cîntau
Întru
Slava
Clipei . . .

Limpede este și rămîne doar
Subțirele rîu al lacrimei . . .

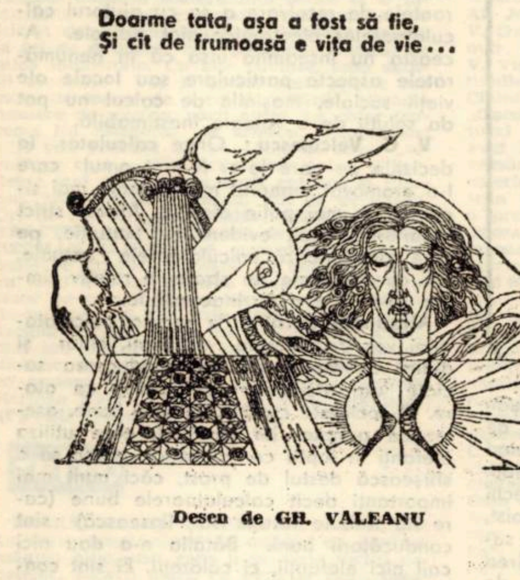

Desen de GH. VALEANU

CÎNTEC

Cîtă ceață am iubit, cîte ploi
Am purtat cu mine, cîtă amețeală de rădăcini,
Cred că sînt cel mai de soi
Poet ce poate să nu moară între crini ;

Cît fără de rost am iubit
Și piatră și cer și rîu și amnar,
Parcă aș fi fost ivit, dezgolit,
Din apusul unui singuratic far ;

În casă e o migrațiune
De vise părăsite, de semințe și lut ;
Sînt cel mai bun purtător de lume
Pe brațe cu fumul alb al unui scut ;

Chemată, să nu mă iubești niciodată,
Nu are rost să crezi în păreri,
Poate trupul meu ascunde o vatră
În care focul arde înspre nicăieri.

Cel mai drag lucru mi-a fost
Spicul de grîu îngropat de olar,
Nu are, se spune, absolut nici un rost
Să iubești lacrima luminii din far.

Cerule, nici o corabie, nici o luntre,
De cînd mă răspîndesc pentru iubire ;
Între mine și stele străbat doar o punte
De libelule, cu aripă subțire . . .

MAMA VISEAZĂ

Mama visează cum trec printre flori
ca un mucenic veșnic tînăr și
învingător, întîmpinat de cele mai frumoase
petale din ochii femeilor,
dar umerii mei curg însingerați printre spini
și o întîmpin pe mama cu veșnica mea cămașă albă spălată . . .

Viața e o bucurie
continuă . . .

AUD CUM PAȘII

Aud cum pașii tăi calcă semințele de grîu și
Cum trec peste arcul de alun care
Trezește fostele ploi ;
Știu că vei trece peste toate frumusețile ca să
Ajungi în pragul casei tale, unde eu
Iubesc ochii unei luminări
La care
Încerc să readuc viața în inima zeilor arși . . .

sadoveniana

Dinamica sensurilor : „limbă"

Arhaizarea cu orice preț — izvorîtă, la alții, din intenția, nemărturisită, de a-și etala „erudiția", mai des pseudoerudiția lingvistică — îi repugnă lui Sadoveanu. Arhaismele propriu-zise sînt relativ rare, iar selecția lor este riguroasă și bine întemeiată. Căci evocind, de pildă, „Vremea lui Ștefan cel Mare, zimbrul sombru și regal", prozatorul nu uită nici o clipă că povestirea nu se îndreaptă către „Oamenii măriei sale", de acum o jumătate de mileniu, ci către înșiși contemporanii săi, ai prozatorului, trăitori în acest al XX-lea veac. De aceea „situarea în epocă" — necesară și firească în orice operă literară inspirată din întîmplări ale trecutului — se realizează la Sadoveanu, de cîte ori este posibil, mai ales cu mijloace, adecvate la obiect, ale limbii moderne. M-am ocupat, în această ordine de idei, de Sinonimia frazeologică („Orizont", Sadoveniana, nr. 33/1977, p. 5). Alt procedeu de „situare în epocă" — vădind aceeași orientare și aceeași viziune artistică — rezidă în stîrnirea la viață a unor sensuri vechi păstrate, uneori, în aspectul popular al limbii sau la nivelul graiurilor), pe care cuvinte polisemantice, de mare circulație încă, le-au pierdut, prin veacuri, din încărcătura lor semantică inițială. Deocamdată voi încerca să ilustrez acest fenomen lingvistic, plin de semnificație pentru relația operă-cititor, cu ajutorul substantivului limbă (moștenit din latinescul lingua).

Din impresionanta constelație de sensuri a termenului în discuție (vezi Dicționarul Academiei, s.v.), Sadoveanu tămăduiește de îmbătrînire și uitare cel puțin două, astăzi ieșite din uz : 1. „Comunitate de oameni care vorbesc aceeași limbă ; popor, neam, seminție". 2. „Prizonier folosit ca informator asupra situației armatei inamice ; iscoadă, spion". Probabil „din pricina" lui Sadoveanu aceste două sensuri „ostenite" sînt înregistrate pînă și de ultimul Dicționar explicativ al limbii române (DEX, apărut în 1975 la Editura Academiei R.S. România), cu mențiunile „învechit și arhaic" (1). „învechit" (2). Cum s-a ajuns, logic și psihologic, la sensul de „comunitate de oameni vorbind aceeași limbă" este ușor de dedus. Se știe, dealtfel, că unitatea de limbă se rînduiește, în gîndirea marxistă, printre factorii constituenți ai națiunii (vezi definiția din Mic dicționar filozofic, Editura politică, București, 1969 : „formă de comunitate umană istoricește necesară, caracterizată prin comunitatea de limbă, de teritoriu, de viață economică și de cultură"). Alternanța celor două valori semantice ale aceluiași cuvînt poate fi identificată într-un prețios text din secolul al XVII-lea : „N-a rămas nici un neam, nici o limbă ca să nu citească în a lor limbă".

Echivalența limbă = „neam", „popor", „seminție" străbate întreaga literatură română, la început fără vreo valoare artistică deosebită, apoi ca procedeu arhaizant, menit să contribuie la înfiriparea „culorii de epocă" Este cunoscut, în Psaltirea în versuri a lui Dosoftei (1673), „Psalomul" care începe așa : „Limbile să să salte / Cu cîntece 'nalte, / Să strige-n tărie / Glas de bucurie". Budai-Deleanu : „veți arăta hărnicie, / Apărînd țara cum să cuvine / De turci sau alte limbe păgîne" ; Bălcescu : „Nu i-au călcat pre dînșii alte limbi străine" ; Eminescu : „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă . . ." (Scrisoarea III).

La Sadoveanu, cele două sensuri arhaice menționate apar numai (sau aproape numai) în romanele și povestirile istorice. Astfel, în Viața lui Ștefan cel Mare (1934), Voichița — Doamna îndreaptă asemenea vorbe către Domnul său : „ — . . . În acel an cînd ai sfărîmat oștile lui Soliman-Hadîmbul, te aștepta lumea la Suceava . . . ca să-ți dea slavă ca unui biruitor de limbi păgîne" (XII 353). Și celălalt sens învechi — „prizonier", „iscoadă", „spion" — este valorificat în aceeași povestire : „palatinul Moldovei, după cît se aflase din limbile prinse, ieșise din cetate, retrăgîndu-se în valea Siretului. Fără întîrziere, Craiul a lepădat poruncă să se înșire tunurile în preajma scaunului Țării" (XII 371). Citatul acesta este vrednic de atenție și pentru motivul că el reunește două procedee subtil-arhaizante, specific sadoveniene : revitalizarea unor sensuri irosite în vreme (limbile prinse = „prizonierii folosiți ca informatori" ; scaun = „capitală") se îmbină cu sinonimia frazeologică (a lepăda poruncă = „a porunci"). Cu sensul arhaic amintit — luminat de ansamblul contextual — limbă revine de cîteva ori în Neamul Șoimăreștilor : „Din limbile pe care le-am putut noi prinde cu șireclic, am aflat că ei vin cu cincisprezece mii oaste" (V 684). În același roman, pentru a atrage atenția asupra întrebuințării semantice neobișnuite a cuvîntului, scriitorul îl cuprinde cu ghilimele : „Cercetașii tatari tocmai aduseseră «limbi» de la dușman, tîrîndu-le în arcane" (V 489). Și de data aceasta contextul (tîrîndu-le în arcane) este luminător.

Trezind la viață chipuri și întîmplări ale vechimii, Sadoveanu povestește într-o limbă discret-arhaizantă, pe care „Oamenii măriei sale" ar înțelege-o la fel de ușor și de exact ca orice vorbitor al limbii române din zilele noastre. Trăire și dăinuire.

G. I. TOHANEANU

dedicații

A RĂMINE

Lui Ioanid Romanescu

Rămîi copil, prin rouă și prin flori,
Tot vis din pomii cerului să scuturi ;
Cînd mor iubiri, sub ochii știutori,
Tot să mai strîngi la piept iubiri și fluturi.

Rămîi poet, și-n risc, și-n vîrf de gînd,
Artist al legii asprelor vocale,
Cînd prietenii te uită tot urcînd
Pe treapta ierarhiei sociale.

Să-ți sune tuberozele : bing, bang,
Prin nervi și prin pupila dilatată ;
Iar celor ce se bat pentru un rang,
Zîmbește-le, și lasă-i să se bată.

Să urci spre limpezimi un cîntec pur,
Să-i știi durerii și nădejdii prețul !
Ciocnind cristalul toamnei de azur
Să-nvie sub cupole Voronețul !

Rămîi printre cei mulți, acolo, jos,
La seve tari de iarbă milenară,
Spre nașterea unui poem frumos,
Rămîi poet, să cînți, și să te doară !

DAMIAN URECHE

televiziune

DUMINICĂ, 16 octombrie

8,00 Sportul pentru toți — gimnastica la domiciliu. ,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Film serial pentru copii. Ivanhoe (II). 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Finalele Campionatelor naționale de box. Transmisiune directă. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Ora veselă : Cupletul zilei, momente satirice, schițe umoristice, fabule, ecranizări după opere literare, vedete internaționale, muzică ușoară. 14,40 Walt Disney Story — desene animate. Reportajul emisiunii : „Cascada Hilt". Romanțe, operete. Muzică ușoară. Secvențe comice din filme românești. Un cuplu celebru : Judy Garland și Mickey Rooney. Pe urmele lui Gauguin în Tahiti. Șah mat în . . . 15 minute ! 16,00 Fotbal : Politehnica Iași — Steaua. Repriza a II-a. 16,50 Floarea din grădină. 17,45 Film serial. Linia maritimă Onedin (9). 18,30 Studioul varietăților. 19,05 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,45 Reportaj de scritor. Muncă și creație. 20,00 Film artistic. Drum spre Marsilia — premieră pe țară. Coproducție Anglia-Franța-S.U.A. 21,35 Antena vă aparține ! Spectacol prezentat de județul Bistrița-Năsăud. 22,35 Telejurnal. Sport.

LUNI, 17 octombrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 La izvoarele cîntecului „Din cununa țării mele". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman foileton Mizerabilii. Episodul 2. 21,30 Mai aveți o întrebare ? Inima este motorul vieții — ce „combustibil" îi oferim ? 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 18 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran (reluare). 11,25 Reportaj Tv : Educația permanentă. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 Dîmbovița, apă iute ! Melodii populare. 17,35 Mult e dulce . . . 18,00 De la canțonetă la . . . operă. 18,30 Lecții Tv. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Tribuna Tv. Partidul — inima și conștiința înflăcărată a poporului. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintașe. 20,00 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Republica XXX. Azi, județul Cluj. 20,25 Teatru Tv. „Întîlniri" de Horia Lovinescu. 21,25 Baroc în Saxonia. De la Weimar la Dresda. 21,40 Stelele cîntecului și dansului. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 19 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Tribuna Tv. (rel.). 10,20 Pe urmele Mioriței. 10,40 Teatru Tv (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Atenție la . . . neatenție ! 17,25 Din țările socialiste. 17,35 Matineu de operă. 18,35 Tragerea pronoexpres. 18,45 Maturitatea gestului civic. 19,00 Un cîntec de demult. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Femeia. Ziua de fiecare zi . . . 20,30 Telecinemateca. Zi grea la Black Rock. Premieră pe țară. Producție a studiourilor americane. 21,55 Cîntarea României. 22,20 Telejurnal.

JOI, 20 octombrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 La volan. 17,20 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,35 Consultații juridice. 17,55 Reportaj pe glob. Islanda. 18,15 Telecronica pentru pionieri. 18,35 Cîntarea României. 18,55 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX Azi județul Constanța. 20,15 Ora tineretului. 21,05 Seară de teatru. Oh, tinerețe ! 22,20 Telejurnal.

VINERI, 21 octombrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,20 Corespondenții județeni transmit . . . 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Anchetă socială. 20,25 Film artistic. Poarta infernului. 21,55 Atelier de creație literar-artistică. 22,25 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 22 octombrie

12,00 Telex. 12,05 Mizerabilii (rel. episod. 2). 13,05 Concert de prînz. 14,20 Film documentar de știință. 14,30 Din muzica și dansurile popoarelor. 15,00 Stadion. 17,00 Clubul tineretului. 18,00 Săptămîna politică internă și internațională. 18,20 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. 20,05 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial. Regan. 21,35 Întîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,35 Romanțe, tangouri și melodii lirice.

televiziune

MAȘINA ALEATORIE

„Mașina a cărei premieră v-o prezint astăzi este într-atît de multivalentă și perfecționată încît își taie singură panglica inaugurală. Ea este rodul activității susținute a colectivului nostru de specialiști care a lucrat, în timpul rămas liber, la această creație. Creație din recreație, cum s-ar spune. Vedeți aici o multitudine de piese avînd forme absolut inedite, un haos ordonat, cu ordonator, coordonator și ordinator. Puterea ei stă în computere ; veți mai observa acea alternanță de roți dințate și știrbe, acționate de curea, cu bună știință. Avantajul mașinii constă (și costă) în capacitatea sa de a înlocui munca a circa șapte persoane. Întreținerea ei „în tonus" este asigurată de colectivul nostru de douăzeci și patru de specialiști. Fiecare își are domeniul astfel încît orice fel de suspiciuni reciproce și invidii individuale sînt excluse, întrucît nici unul nu știe decît aproximativ cu ce se ocupă colegul. Periodic vrem să trimitem oamenii la diverse specializări, adesea în domenii diferite de preocupările respectivului, pentru ca în acest fel să păstrăm nealterată setea de cunoaștere, de nou. Domeniul de activitate al mașinii poate fi deosebit de larg, nelimitat, însă există și momente de limitare intensivă a spațiului de investigație. Există, stimați oaspeți, unele inițiative secundare ale mașinii, rezultante neprevăzute de noi inițial, pentru că aproape ne aflăm în fața unui organism viu, cu multă inițiativă în acțiune. Da, sînt posibile cazurile în care aceste libertăți pe care și le ia mașina să concure la elaborarea unor mecanisme ori metode pe care inițial nu s-a scontat. Nu iese totdeauna ceea ce s-a programat, asta însă înseamnă inteligență proprie, un neprevăzut care îmbogățește, de fapt, lumea sporindu-i diversitatea. Așa că riscul de a ieși altceva nu este, pe plan uman, decît o problemă de moment ; căci, oare, ce trebuie și ce nu trebuie, iată o întrebare bună de pus între bare și la care va răspunde posteritatea. Există și un imperativ al rentabilizării, peste care, sigur, nu se poate plonja. În aces sens, noi așteptăm comenzi ferme din partea unor întreprinderi importante. Evident, mașina încă n-a făcut dovada calităților ei deoarece n-a avut prilejul, căci în virtutea principiului rentabilizării, care ne e prea scump, n-am declanșat încă mecanismul. Vom vedea ce comenzi avem, în ce măsură pot fi ele satisfăcute sau nu și apoi ne putem din nou lansa în supoziții din ce în ce mai ferme în legătură cu mașina și cu noi înșine. Înțeleg că un eseu e uneori mai amplu decît un referat, căci reflecțiile cu diverse conexiuni sînt mai interesante decît informările exacte, „pe plan local" etc. Cert este faptul că deschiderile, imprecise, dar nu neconforme cu ordinea cosmică, pe care și mașina le face, reflectă preocupări ce nu pot fi trecute cu vederea de către un utilitarism terаterist. Mai departe, noi am propune să ni se facă mai des comenzi cît mai incerte, aleatorii, comenzi desprinse de un conținut rigid. În felul acesta probabil că ne vom avînta într-un domeniu mai adecvat fanteziei ; mica serie, unicatele sînt ele înseși o replică dată standardizării. Aș dori să mai menționez că, dată fiind și unicitatea acestei mașini, am crezut de cuviință să inițiem un birou turistic, în colaborare cu Oficiile de turism, eventual, pentru vizitarea în mod organizat și cu beneficii a centrului nostru de cercetări. Mi s-a repartizat ghidajul publicului . . . Cum adică, nu mai e nevoie ? . . . Vorbiți serios ? . . .".

TRECUT ÎN PLANUL DE REZERVĂ

Cineva de la inspectorat îl găsește pe tovarășul Pleșcu, de la o importantă întreprindere, ocupat pînă peste cap cu probleme de creație literară. „Știi, inspectore, zice Pleșcu, numesc această întreprindere un **imperiu al muzelor**, din momentul în care a trecut pe aici maestrul cu pseudonim Pegas Popescu, la o șezătoare. Scriu versuri de atunci, inspectore, toată lumea scrie . . .". „Splendid, face invidios inspectorul. Dar planul . . .". „Facem șezători multe, Pegas vine și le îndrumă. Îi perfecționează pe ingineri, tehnicieni . . . Planul pe șezători e depășit la toate sortimentele : versuri, proză. Secțiile s-au chemat la întrecere în cadrul unor ample concursuri literare organizate de noi, dotate cu premii și indemnizații". „Dar cu fondurile de investiții ?". „Am investit multe cereri pentru Fondul literar, asta e fondul chestiunii. Zilnic de la acest birou se elaborează ore întregi versuri pentru revista la care lucrează maestrul". „Bine, dar cu piesele de schimb . . .". „Splendid. Chiar acum scriu o piesă de teatru în trei schimburi (acte) . Și pentru că ai întrebat de plan, sper să fiu inclus în planul editorial, însă asta e mai greu". „Rezervele energetice, însă . . .". „Da, sper să fiu inclus măcar în planul de rezervă. Lupt cu energie pentru asta. Bunăoară, combat inerția. La concursul pentru gazete literare de perete, dedicate încintei întreprinderii, am primit materiale scrise pe hîrtie . . . milimetrică (deformare profesională !). A trebuit să facem o ședință (de cenaclu), să-i prelucrez . . . Uite aici niște versuri dedicate producției (literare), semnate de inginerul-șef (de cenaclu). Slabe ! Mai e nevoie de schimburi de experiență cu alte cenacluri din țară, de deplasări și unele fonduri. Uite aici o iscălitură drăguță, aparține șefului contabil : Allegro contabile . . .".

. . . În acest timp tocmai intră pe ușă maestrul. Se fac cunoștințele. Pegas este vădit mai sobru decît la micile șuete, „la un pahar", din cenaclu. „Ce atîta sobrietate, maestre ?". „A cam fost prea multă ebrietate, Pleșcule, răspunde maestrul cu pseudonimb Pegas. Am cam rămas pe dinafară. Ai cumva un post de funcționar sau de orice ? Mi-au spus că o redacție e un loc productiv, că nu consolez pe nimeni doar cu producțiile mele lirice, că mă țin doar de șezători". „O, ce neînțelegere, ce răsturnări de valori", exclamă Pleșcu. „Da, inversare mare, interveni inspectorul. Nu știu, stimate poet, cum o vei duce aici, la muncă. În orice caz, dacă tot a mai rămas un post de scriitor pe undeva, o să-l propun pe tovarășul Pleșcu. Da, nu glumesc, Pleșcu va fi lăsat să creeze liniștit, în afara întreprinderii. Asta nu înseamnă că nu poate participa la unele concursuri literare. Chiar așa, trecut în planul nostru de rezervă".

VĂ PREZENTĂM UN PROZATOR :

Lucian Bureriu

Iată un prozator satiric, **LUCIAN BURERIU**, despre care, pînă azi, nu știam mai nimic. El a existat, de fapt, în jurul nostru, s-a jucat mereu cu . . . cuvintele, a împrăștiat calambururi și s-a distrat pe socoteala noastră, ba, uneori, și pe socoteala lui, dar nu s-a luat niciodată în serios. Adunîndu-și însă „gîndurile" între două coperți, devenind „serios", ca prozator, **LUCIAN BURERIU** și-a descoperit a doua vocație.

Într-un stil ce scapără, cizelat atent, intuind cu minuție elementul ridicul, sau grotesc, anomaliile vieții cotidiene, surprinzînd impostura, minciuna și nonsensul, jucîndu-se, aparent, cu toate acestea, fiind mobil printre ființe și lucruri, nemișcate, printre întîmplările existenței, de fapt, Bureriu, descoperă (poate încă fără să o știe) cum nu ar trebui uneori să fim și să trăim. Proza sa nu e niciodată indulgentă, poetică sau conformistă. Dimpotrivă, spiritul său atinge orice zonă afectată de vicii umane sau de mici metehne „omenești". El merge direct, nu pe ocolite, surîsul său e grațios, limpid și percutant, hrănit de nu știu care literatură, dar, în orice caz, bună, temele sale nu sînt niciodată incolore, sau inodore, el spune ceva, mereu ; el stă, în ipostaza, parcă, de-a surprinde ceva, de-a descoperi ceva.

Între cei cîțiva prozatori satirici, între umoriștii timișoreni, **LUCIAN BURERIU** și-a cîștigat, de pe-acum, știm bine, un loc de frunte. Iar acest prim volum al său, numit : „CONCERTUL PENTRU MÎNA STÎNGĂ", în lucru la editura timișoreană, va aduce, în peisajul prozei satirice românești, sînt sigur, cu adevărat un „NUME NOU".

ION ARIEȘANU

DOUĂ STILURI – DE A FI DOMESTIC

Cezar se apropie de aragaz, rupse cu gesturi hotărîte o frunză din cununa-i de laur de pe frunte și o puse în supa de vită. În acest fel ne aducem cu toții aminte că, de fapt, **laurul** devine **dafin** în alimentație. „Dafin și Chloe". Cezar se apucă să desfacă plasele cu proaspetele cumpărături, gata să atace construirea unei salate de beuf. În timp ce gusta murăturile își zise : „Ave, Cezar, murăturii te salatant !" În acest fel consideră el nimerit să aducă un omagiu propriei sale condiții de gospodină masculină.

În fond, cunoaște mai bine prețurile pieții decît oricare altă femeie asemănătoare soției lui. Ce ți-e și cu mișcarea feministă mondială ! Soția îți pleacă la lucru devreme, nu ca tine, cu munca ta nenormată. Nenormat însă nu înseamnă nenormal, totul se compensează printr-o neprevăzută muncă de teren, uneori și duminică, uneori și noaptea, în „transmisie directă". Unii stînd, după opt ore de lucru, liberi, pe cînd Cezar . . . „Cezarurile sînt aruncate", se persiflă singur, în timp ce tăia morcovii. „Da, țelina își are și ea rolul în alimentația bărbatului", medită el profund, legat de condiția omului.

Dimineața își ducea băiețașul la creșă ; un puști admirabil și năbădăios, cu care trebuia să te lupți pentru a-l îmbrăca. Și apoi îți lași copilul, care plînge, în mîna sigură și amenințătoare a îngrijitoarei obeze și te retragi cu tertipuri. După cîteva ore, vii după copil ; „Încă doarme". „Bine, nu-l treziți". Te mai plimbi prin cartier, mai întîlnești o halbă cu bere, zarzavaturi și carne. Duci acasă cumpărături și copil, îi faci celui mic de mîncare ; s-ar pune și problema unei mici plimbări, la aer, în imediata vecinătate a blocului, prin locurile de joacă pentru mașini. După un timp se întoarce și soția ; momente de veselie, de familială destindere. Cel mic intră în pătuț, cei mari mai stau de vorbă, va mai trebui să joci un șah cu nevasta. În fine, au adormit amîndoi. Liniștea s-a lăsat, iar pentru că ești, probabil, și scriitor, inspirația trebuie să-și scoată coarnele. Așezi hîrtia în față. Pregătești tocul. Însă urmează brusc o dulce oboseală, somnul te subminează și trebuie să lași totul baltă. Și asta zilnic. Păi așa, unde ajungi, Cezar ? Așa se întîmplă mai ales atunci cînd ai o **soție** „cooptată" (mai mult „coop-tată" decît „coop-mamă") în tot felul de jurii, sesiuni, schimburi de experiență în alte localități, de unde întoarcerea are loc la ore înaintate. Mama este o pasăre rară, festivă, precum un car alegoric ; de cum sosește își întinde aripile brațelor în lături și zboară livresc în spre copilul care-i face, bineînțeles, o primire triumfală. Mamă „de ocazie", de duminică și de lux. Compartimentul „mama și copilul" începe seara, așa că se joacă amîndoi cu frenezie, în timp ce în bucătărie se aude spălatul vaselor.

„Dacă vrei să mă ai **pentru copil** atunci ține-mă acasă". Cezar știa însă că numai o femeie care „ia aer" poate fi proaspătă cu plodul, fie și pentru puțin timp.

Un coleg de-al lui Cezar, Leone, a fost și în facultate nabab, adică primea de acasă bani mai mulți decît ceilalți studenți. Leone e de zece ani scriitor, a scos o carte format mic, elegant. Nu s-a prezentat la locul de muncă deoarece a considerat pe bună dreptate că atare preocupare intelectuală e „încă mult prea destul". Soția sa face naveta, deci se scoală la cinci, în timp ce, în cuibul său cald, de cearceafuri, vulturul casei continuă un somn rodnic și divin, dădător de avînt și creativitate. Ziua sa începe printr-o cafea tare, gata preparată de soția plecată, la felul doi venind o „țigare" și eventual un coniac miniatural. Leone disprețuiește mîncarea, „potolul grețos", bănățean, eventual cu excepția biftecului „tartar", crud și ieșit cu totul din comun. De aceea, cu tot sedentarismul, căci nu prea iese, nu se îngrășă vădit. Leone este liber să-și împartă precum vrea timpul, de aceea nu are timp niciodată. Sau cel puțin asta e senzația pe care o dă celorlalți. El poate scrie despre orice, de aceea îi este lui însuși greu să spună despre ce scrie. De obicei, dacă ești angrenat într-o formă de activitate socială, pus în priză, cam știi foarte exact ce probleme să exprimi în scrisul tău. Leone are orice, în afară de probleme. Noroc că, în această casă, destul de somptuoasă de altfel, nu s-au născut copii. Micuții ar fi trebuit să se autogestioneze și autosugestioneze, dat fiind caracterul special al muncii soților.

Într-o zi capul familiei a făcut o propunere constructivă, avînd în vedere oboseala excesivă de pe chipul femeii sale : să rămînă și ea acasă. „Nu-i nimic, eu voi scrie, vom duce o viață de student, dezinteresată și plutitoare, ne vom restrînge la pensia mea . . .".

Dînsa nu a fost de acord. De altfel, ea constată cu amărăciune că propunerea fusese făcută exact în ziua în care un morman din pantofii vulturului zăceau nefăcuți, iar în casă nu mai exista nici o cămașă curată, cu care Leone să meargă la cenaclu.

„Scuze, dragă, spuse ea, întru numaidecît la baie și spăl toate astea și-ți trece ideea enunțată mai sus. De altfel, am adus și ceva de-ale gurii ; te rog, servește-te".

Aparent nepăsător vizavi de punga cu alimente, Leone se și scufundase în lectura unei reviste străine, din care, de altfel, nu va traduce niciodată nimic, dar trebuia să-i lase soției senzația că e ocupat permanent. În acest fel turnul de fildeș îi rămînea mereu inexpugnabil.

P. S. Aici autorul își imaginează, fără să aibă, de fapt, nici un drept să se amestece în destine și treburi intestine, ce s-ar întîmpla dacă, printr-o ironie a sorții și o rocadă, s-ar petrece UN SCHIMB de soții. I s-ar da Cezarului ceea ce ar trebui să-i aparțină, iar lui Leone i-ar veni în casă madam Lene, împreună cu care s-ar hrăni în continuare cu cafea și țigări.

„În fond, gîndi Cezar, cartea pe care n-am scris-o, din motivele mai sus amintite, poate fi mai . . . valoroasă decît cea pe care aș fi elaborat-o". În acest timp, salata de beuf se prăjea tot mai veselă în ambianța unui apartament încărcat cu jucării. Cine să mai știe cum ar fi mai bine ?

ZGOMOTECA

1. PLĂCERILE NOPȚII. Băieții de pe șantierul de construcții fluieră minunat, toată noaptea. Locatarii blocurilor din jur le cunosc bine repertoriul și, în funcție de folclorul pe care-l cîntă își pot da seama cu exactitate din ce parte a țării au venit. Macaralelor și compresoarelor în funcțiune li se adaugă glume etc. strigate către etajul zece. „Sooomn ușooor !" clamează uneori înspre cartier cîte un „hitru bun de glume" de pe schele. Înspre dimineață somnul te doboară. Atunci însă începe . . .

. . . **2. MARELE DEMARAJ.** Vecinii pleacă la lucru. Întîi pornesc, după încălzirea prealabilă, motocicletele, cu sunetul lor de mitralieră, urmează excavatorul cu care cineva mereu vine acasă, parcîndu-și-l în fața blocului ; pleacă autoturismele. Copiii sînt duși la creșă ; aproape zilnic o mamă „în întîrziere" aproape că tîrăște doi micuți care strigă pătrunzător, protestînd. Vizavi cineva bate un covor, geamurile zbîrnîie, încep să treacă și căruțele celor ce „Cupărăm stiiicle !", „Avem bibilouri, doamne !", „Haine vechi", „Geamuri", „Uite și aragazu' !", „Sifoaneee ! Soda !" Scoală-te, Pandele și du-te la lucru, de dormit nu mai e chip.

3. ZIUA ÎN AMIAZA MARE. Studioul de înregistrări are pereții atît de capitonați încît îți vîjîie urechile de liniște. Senzația este insuportabilă, așa că uneori Pandele deschide geamurile, să se reverse înăuntru zgomotul tonifiant al șoselei. Azi însă va avea de lucru, nu glumă, la pupitrul cu butoane pentru mixaj, căci o formație vocal-instrumentală îl și așteaptă. Prin difuzoarele de control răsună de ore întregi acordajul instrumentelor. Pandele închide ușa grea lăsîndu-i pe băieți în cutia de conservă a studioului ; domolește cum vrea decibelii, wații, îi face din armăsar țînțar. De-ar avea și acasă un dispozitiv asemănător, ar putea ca la o simplă apăsare pe buton să reducă, ba chiar să stingă fluieratul constructorilor . . . Pandele trage „negativul", după care se apucă de play-back. Un pletos și-a pus casca și-și suprapune vocea pe fondul instrumental. Pandele se amuză din nou la butoane : „uite-l pe ăla cum deschide o gură enormă închipuindu-și că trebuie să strige tare, ca în fața unui cine știe ce microfon ruginit, de cămin cultural. Mai încet, bădie, așa, acum nu te mai auzi deloc. Acum avem doar **video.** Băiatul dă din gură și nu se mai aude. Minunile științei ; amplificarea a fost inventată tocmai pentru a ne arăta cum poate fi dat sunetul la zero".

După înregistrări, din difuzoare iese fum. Urechile încă mai vîjîie, așa că oamenii continuă să se strige între ei pentru a se auzi reciproc. Din imperiul decibelilor Pandele iese în liniștea străzii, cu tramvaie și tractoare.

4. UMBRE ALE SERII. Din fiece fereastră irump melodii nemuritoare, într-o pitorească stereofonie. Acum se udă spațiile verzi ; vecinul și-a făcut un fel de pușcă, un băț de care a legat furtunul montat la robinet, cu care „ochește" de la etajul patru diverse obiective precum pomișorii și rondourile. Cascada trece prin dreptul ferestrei lui Pandele, care uneori întinde cîte o ceașcă pentru a bea apă rece. Peste tot, zgomot de apă ; se spală mașinile. Acum se încearcă funcționarea motoarelor motocicletelor, claxoanele, se joacă meciuri amicale (de fotbal) pe spațiul de parcare. Veselia cartierului e în expansiune. Mingile bubuie pe asfalt.

ADDENDA. Pandele pleacă într-o duminică la munte. În liniștea profundă a piscurilor era amenajată o scenă. Veneau aici formații muzicale pentru a susține o minunată serbare cîmpenească. Erau mașini și corturi. Erau transistoare, casetofoane, acordeoane, ghitare. Din toate unghierele Văii muzica izbucnea în fuioare albăstrii, încolăcea arborii pentru a se uni undeva, sus, într-o pastă omogenă de saturație fonică. Deodată se auzi puternic : „Unu, doi, probă de microfon !" Și nu peste mult timp, spre ușurarea lui Pandele, tunară megafoanele. Muzica unui taraf acoperi modestele sunete ale aparatelor sau instrumentelor individuale neamplificate, șterse cu desăvîrșire diletantele muzici de grup. Cu toții se îndreptară spre podium, lăsîndu-se antrenați în acest unic șuvoi sonor care primea un plus de măreție datorită pîlniei intramontane, acest amplificator natural, în care se afla.

P. S. Am putea spune psst ! Căci Pandele vizitează singurul loc liniștit din oraș, Muzeul, cu ziduri groase, izolate fonic. În sala tehnicii vechi, un dulap ciudat, cu disc metalic, perforat precum o cartelă de calculator ; e strămoșul tonomatului, dulapul cu muzică mecanică, programată. Un grup de vizitatori opiniază :

— Păcat că e așa stricat. Ar trebui să fie pus în funcțiune, pentru demonstrații.

— O, zise Pandele, lăsați măcar aici muzica în pace. Acest dulap este singurul loc în care muzica doarme.

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

„Carambol" de I. D. Sîrbu la Teatrul de Stat Reşiţa

Teatrul de Stat Reşiţa, de altfel ca mai toate teatrele din ţară şi-a început stagiunea cu montarea unei piese româneşti.

Spectacolul cu piesa „Carambol" de I. D. Sîrbu este începutul unei activităţi de pregătire a publicului şi teatrului reşiţean în spiritul unor modalităţi moderne de spectacol. Conducerea teatrului tinde către un repertoriu care să stimuleze creaţia regizorală şi posibilităţile de revelare ale potenţialului actoricesc. Regizorul Emil Reus, colaborator al teatrului reşiţean, a construit un spectacol elegant, de o deosebită fantezie şi inventivitate scenică, un spectacol alert, spumos, depăşind cu mult condiţia medie a textului. Acesta devine un pretext al spectacolului, regia alege drumul teatralizării, al îmbogăţirii texturii dramatice cu situaţii comice noi. Scenografia, elegantă şi funcţională, a lui Ion Bobeică (dintr-un perete de fundal apar ca dintr-o cutie cu minuni obiectele necesare tinerilor căsătoriţi) serveşte spiritului montării, echilibrat între parodie şi detaşare ironică. Concepţia regizorală vivace a solicitat plenar disponibilităţile interpreţilor, prilejuind lui **Valentin Ivanciuc**, absolvent de anul trecut al IATC-ului, un adevărat tur de forţă, un maraton, printr-o diversitate de tonalităţi de joc, de la trăirea sinceră şi naivă, la bufonadă. Cu mai puţină experienţă artistică, dar cu un temperament exploziv, tînăra actriţă **Constanta Stoia** dovedeşte mobilitate plastică şi sinceritate (jocul ei nu este însă destul de nuanţat). Adecvînd propria personalitate la necesităţile spectacolului, **Tanţa Lache**, în rolul mamei şi **Lelia Columb** în rolul prietenei de familie, compensează, prin calm şi penetraţie realistă, ritmul alert al interpretării celor doi protagonişti. **George Urlică** în rolul tatălui dă profunzime umană unui personaj de mici dimensiuni. **Gheorghe Drăgulănescu** în rolul unui comisionar plictisit, dar tenace, dă consistenţă unei partituri aparent minore. **Cristian Drăgulănescu** îmbogăţeşte, prin fină ironie şi înţelepciune, un rol de o anume liniaritate.

Atmosfera de parodie politistă este subliniată şi de muzica lui Walter German. În concluzie, un spectacol inspirat, expresia unui efort regizoral de a depăşi prin inventivitate şi inteligenţă scenică un text de altminteri agreabil. (Teatrul reşiţean va mai monta : „Autobiografie" de Horia Lovinescu, „Viaţa unei femei" de Aurel Baranga, „Tilharul" de Karel Čapek, „Regele luminărilor" de Osvaldo de Andrade, „O familie îndoliată" de Branislav Nušici) **(CĂLIN GRIGORE).**

top

CINE AR FI CREZUT-O ? O ştire menită să vîre spaima în melomani. Ascultaţi : profesorul **HERMAN RAUCH** din R.F. a Germaniei, în urma unor laborioase cercetări, de a căror valoare ştiinţifică nu ne îndoim, ajunge la concluzia că AUDIEREA ABUZIVĂ A MELODIILOR DISTRACTIVE poate duce la anihilarea unor părţi din informaţiile fixate pe creier, acestea devenind inutilizabile, dacă nu chiar şterse în întregime. Observaţia nu vizează fenomenul doar sub raportul riscului audierii materialului sonor la o intensitate tonică excesivă (oricum asta o ştiam) dar, precizează prof. **Herman Rauch**, la fel de dăunător este şi fondul muzical de mică intensitate. Cu alte cuvinte, adio audiţii muzicale ! Vor fi destui aceia dintre noi care, de teama de a nu da uitării niscaiva numere de telefon, cărţi citite, ba chiar teorema lui Pitagora, la aflarea năpraznicei ştiri vor renunţa de bunăvoie la acest „viciu" pe care — fie vorba între noi — îl credeam mai puţin nociv decît cafeaua şi tutunul. Mărturisesc că faptul îmi dă de gîndit. Ori de cîte ori voi asculta **MUZICĂ DISTRACTIVĂ** îmi voi aminti de acest profesor HERMAN RAUCH care prin descoperirea sa, pune pe gînduri milioane de oameni. Ehei, cu totul alta era situaţia dacă distinsul profesor ne-ar fi oferit măcar o şansă indicîndu-ne cam CE FEL DE MUZICĂ am putea asculta totuşi, fără a ne expune la riscurile mai sus amintite (un fel de regim muzical dietetic, de pildă) căci fără muzică . . . Dar ce vroiam să vă mai spun ? ! Da domnule Herman Rauch, se pare că aveţi dreptate ! **(PETRU UMANSCHI)**

retro

BEREA, BALUL ŞI FANFARA. Doamnele au fuste lungi, bluze de mătase cu dantele, mănuşi albe prin care li se vede vîrful degetelor, pălării mari, cu pene şi flori, domnii au mustăţi răsucite, costume negre, veste albe, lanţuri de aur, gulere tari, stau toţi undeva într-o grădină, un fel de parc, adică, pe scaune din pai, pentru o bătrînă s-a adus special un fotoliu mare, în spate se vede un colţ dintr-o masă acoperită cu pînză brodată, pahare de cristal cu picior, halbe smălţuite, căpăcele de argint care se deschid, ciamp, dacă apeşi pe toartă, farfurii de porţelan, piramide de crenvurşti, un fel de palmier într-un ghiveci, bate vîntul, un chioşc acoperit de viţă sălbatică, un bătrîn în uniformă, poate ţesie, fireturi aurii, o tubă încolăcită pe după gît, mustăţi şi favoriţi, fanfara „Societăţii muzicale din Fabrik" tocmai face pauză pentru poză **Photographisch artistische ateliers**, Temeswar. Fabrikshof, terenul fabricii de bere, după-amiaza, într-o duminică, pe la sfîrşitul secolului. Afacerile merg bine. Berea de Timişoara începe să semene cu cea de la Pilsen şi München.

De mai bine de o sută de ani berea era proastă. La 7 februarie 1753, nemaiputînd tolera ce se întîmplă, administraţia Camerei imperiale cere în scris explicaţii : de ce e proastă berea de Timişoara ? De ce era bună pe vremea cînd soldaţii din cetate, adică de fapt, cei din Palanca-nouă fabricau bere şi o vîndeau în circiumile lor speciale, care, aşa cum se cerea într-o Petiţie, trebuiau să-şi pună, drept firmă deasupra uşii, un snop de paie. Cînd a plecat ultimul regiment de artilerie din cetate, oraşul a rămas fără bere şi magistratul comunal a cerut înfiinţarea unei fabrici. Fabrica se înfiinţează în 1718, merge binişor, toată lumea e mulţumită, pînă cînd vine Filip Bauer, o cumpără pe 29.000 de florini, dar habar n-are cum se face berea, fumea începe să nu mai fie mulţumită, reclamaţiile curg giriă, proprietarii îşi iau angajamente, berea e tot proastă, pînă cînd, în 1883, „Deutsch şi fiul" pune mîna pe toată afacerea, cumpără fabrica, aduce la Timişoara ultimele cuceriri ale tehnicii, refăce ce era de refăcut după incendiul din 1890, amenajează Fabrikshof în poză se vede clar parcul, aleile, chioşcurile, masa cu bere şi crenvurşti, bătrînul cu tuba, doamnele în rochii lungi, domnii în costume negre, marele bal de duminică după-amiaza într-o vară, de pe la sfîrşitul secolului. **(RETROVIZOR)**

echo

Miercuri, 5 octombrie, la Casa de cultură din Lugoj, a avut loc deschiderea noii „staţiuni" literare a cenaclului „Ioan Popovici Bănăţeanul". Au participat, ca invitaţi, poetul **Anghel Dumbrăveanu,** secretarul Asociaţiei scriitorilor din Timişoara, **Paul Eugen Banciu,** din partea revistei „Orizont", precum şi reprezentanţi ai cenaclurilor din Reşiţa, Caransebeş, Făget, Variaş, Sînnicolaul Mare şi ai Casei de cultură a studenţilor din Timişoara.

După un cald salut adus tinerilor creatori prin cuvîntul poetului **Anghel Dumbrăveanu,** care se ocupă din partea Asociaţiei scriitorilor din Timişoara de activitatea cenaclului lugojan, a urmat un recital de poezie. Au citit din creaţia lor : **Ion Borangic, Mircea Buiciuc, Carmen Sanda, Mihai Moraru, Monica Rohan, Petronella Sîrbu** şi **Dan Diaconescu** (cenaclul „Ioan Popovici Bănăţeanul" din Lugoj), **Tiberiu Arăzan** (cenaclul „Ana Blandiana" din Variaş), **Adrian Derlea, Marcel Săminţă** şi **Mircea Birsilă** (cenaclul „Pavel Dan" al Casei de cultură a studenţilor din Timişoara), **Ion Deatcu** (cenaclul din Sînnicolaul Mare). O reuşită seară de poezie, o binevenită confruntare a talentelor spre cunoaşterea lor reciprocă.

Au adus salutul lor, precum şi importante propuneri pentru o dinamizare a legăturilor dintre tinerii creatori de literatură din judeţele Timiş şi Caraş-Severin : **Gheorghe Luchescu** (directorul Casei de cultură din Lugoj), **Gheorghe Jurma** (cenaclul din Reşiţa) şi **Alexandru Horvath** (cenaclul din Caransebeş). Prin întregul său, şedinţa de deschidere a cenaclului lugojan a stat sub semnul unei profunde responsabilităţi, a unei mature înţelegeri a menirii scriitorului, constituind, prin angajamentul asumat de toţi cei prezenţi, un bun augur pentru activitatea viitoare. În finalul întîlnirii poetul Anghel Dumbrăveanu a citit din creaţia sa, apoi a acordat autografe. **(MATHEI ITTU).**

panoramic

A DOUA EDIŢIE A FESTIVALULUI NAŢIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" se declanşează sub semnul unei sporite maturităţi artistice, dobîndită în cadrul ediţiei anterioare. Aflăm despre consfătuirile (sub egida Consiliului judeţean al sindicatelor) instructorilor formaţiilor artistice de amatori, care au avut şi vor avea loc la Timişoara, Lugoj, Jimbolia. ● Se anunţă „Zilele culturii" la Oraviţa. Vom reveni. ● „Decada cărţii româneşti" a înscris în agenda ei vernisajul expoziţiei „Facla", al aceleia de bibliofilie a lui D. Smîntînescu, medalioane, dezbateri, expuneri, şezători literare. Din creaţiile lor au lecturat A. Dumbrăveanu, Al. Jebeleanu, M. Şerbănescu, Mandics Gy., V. Dima, D. Ureche, N. Berwanger, G. Drumur, E. Scharf, D. Grozdan, F. Liebhard, V. Versavia, I. Velican, S. Arcan. Locul acţiunilor : Bastionul cetăţii, Casa tineretului, Clubul „Industria liniei", întreprinderile „Garofiţa" şi „Electrobanat", Căminul cultural Freidorf. ● La Timişoara şi Lugoj au avut loc recitaluri de lieduri cu ocazia aniversării a 50 de ani de activitate a artistului emerit Constantin Ursulescu. Baritonul clujean (originar din Lugoj) a oferit din nou o probă a măiestriei sale interpretative. ● Opera timişoreană continuă o staţiune permanentă la Craiova. ● Au debutat serile de muzică ale Filarmonicii în colaborare cu Muzeul Banatului. O staţiune întreagă sub semnul artei romantismului. ● În „Helicon", revistă de literatură universală a Academiei R.P. Ungare a apărut sub semnătura lui Szabo Zóltán din Cluj-Napoca o recenzie a lucrării „Coroia de minuni a lumii" de Alexandra Indrieş. ● S-a tipărit un nou „Forum studenţesc". ● Cărţile „Exchinox de toamnă" de T. G. Maiorescu şi „Memoria timpului" de H. Tugui au fost prezentate de C. Ungureanu şi respectiv S. Dima în librăria „Eminescu". ● **DE ULTIMĂ ORĂ :** Staţiunea Naţionalului timişorean a debutat la Casa de mode : costumele însă au fost confecţionate la Teatru. ● De prea multă stilizare literele care anunţă patiseria „Ciocîrlia", de lîngă gara de est au ieşit „Giogîrlia". Atenţie la alfabet. **(L. B.).**

muzică

RECITALUL BARITONULUI CONSTANTIN URSULESCU a ţintit să readucă în primplan una din vocile ilustre ale scenei lirice româneşti. Desfăşurat şi la Timişoara, recitalul a însemnat un sumum al marilor satisfacţii şi împliniri semnate de artistul emerit. Reţinem din program „Credo", din Othello, aria Toreadorului din Carmen, a lui Wolfram din Tannhäuser, celebra „Baladă a puricelui" de Mussorgski. Secţiunea secundă a programului a fost dedicată în exclusivitate creatorilor de lied bănăţeni, adică lui Monţia, Drăgoi, Brediceanu, Ursu, Tempea. Un program de asemenea ţinută nu poate însemna, la cei 71 de ani ai protagonistului, creator a 80 de roluri în 5.000 de spectacole, decît o veritabilă sfidare biologică, posibilă printr-o excepţională vigoare vocală, chezaş al legendarului dat pentru cîntec propriu lugojeanului. Acompaniamentul la pian, argumentaţia plină de vervă a prezentării programului aparţin unui neobosit propagator al culturii muzicale româneşti, conf. univ. **Enea Borza.** Cea de a doua personalitate sărbătorită în această săptămînă a fost **FILARET BARBU,** cu ocazia lansării volumului de creaţii corale apărut în Editura Muzicală. Prezentarea redactorului **Titus Moisescu,** pătrunsă de importanţa locului cuvenit acestui adevărat clasic în viaţa al operetei româneşti, cît şi concertul coral susţinut sub bagheta prof. **Oct. Varga,** au pledat convergent asupra locului cuvenit moştenirii artistice, dăruite posterităţii de F. Barbu. În absenţa Filarmonicii, invitată la un important festival din Belgrad, am urmărit un recital de pian, dedicat lui Chopin. Pe scenă, poloneza **REGINA SMENDZIANKA.** Ne-a cucerit cu perlajul briant din Valsuri, cu virtuozitatea etalată în cele opt Studii, delicata migraţie a sentimentului chopinian în Sonata în Si bemol. Fără a avea strălucirea unui adevărat festin muzical, recitalul şi-a împlinit menirea de a ne convinge că Chopin rămîne marele, neîntrecutul „Poet al claviaturii". **(DORU MURGU)**

plastică

AVANGRONICA DIODOR DURE. Unul dintre pictorii de frunte ai plasticii contemporane, — **DIODOR DURE,** se află în faţa unei noi expoziţii personale, ce o va deschide, în curînd, la Galeriile de artă. Mai vechile sale motive inspirate de cei ce ne aşează pe masă făclia pîinii, odihnă la cîmp, roadele verii, naturile statice fulgerate de un continuu fior autentic, ampie compoziţii cu ţărani, sînt reluate, şi de această dată, ca variaţiuni pe aceeaşi temă.

Un ciclu de **„Marine"**, în acuarelă, adaugă aburul poetic al depărtării şi al mării în spaţiul pînzelor. Lucrările în tempera **„Ritmuri folclorice"**, **„Adolescenţă"**, **„Confidenţe"**, **„Odihnă la cîmp"** demonstrează vigoarea şi realismul liric al paletei sale. Ulcioarele **„Interior"**, **„Tulcea port"** şi **„Naturile statice"** se menţin la cunoscuta temperatură emotivă. Asadar, în curînd, un nou eveniment plastic, **Diodor Dure. (DAN UDREA).**

arta amatoare

MIHAI HOLZINGER — ţăran scriitor din Comloşu-Mic, distins cu premiul II la faza finală a Festivalului naţional „Cîntarea României". Fenomenul ţăranilor scriitori proliferează, în sensul cel mai bun al cuvîntului, televiziunea, radioul, revistele şi editurile valorifică această nepreţuită moştenire culturală, îi dau noi dimensiuni. Vechilor generaţii de minuitori ai condeiului, fraţi cu glia, li se adaugă altele, noi, „români sau neromâni, dar păminteni". Unul dintre ei este şi **MIHAI HOLZINGER,** ţăran scriitor din Comloşu-Mic, jud. Timiş.

Născut la 29 septembrie 1920, Mihai Holzinger este absolvent a patru clase primare în localitatea natală, după care urmează două clase de gimnaziu la liceul german din Timişoara („Banatia") şi alte două la şcoala de agricultură din Voiteni. Cu munca cîmpului se ocupă încă de la vîrsta de cincisprezece ani. A izbucnit însă cea de-a doua conflagraţie mondială, iar România a fost tîrîtă în războiul antisovietic. Conştient de pericolul la care ne-a fost expusă ţara, cu deosebire în timpul dictaturii militaro-fasciste, în calitatea sa de soldat în armata română, Mihai Holzinger a participat, în august 1944, cu ocazia Insurecţiei, la acţiunea de dezarmare a trupelor germane din zona Rîmnicu-Vîlcea, fapt pentru care a fost împroprietărit cu 5 ha de pămînt. Aceeaşi orientare consecvent democratică l-a îndemnat ulterior, în 1948, să activeze în clubul antifasciştilor („Antifa") din Comloşu-Mic, iar în 1950 să fie printre primii care şi-au unit pămînturile în cooperativa agricolă (vestită în întreaga ţară), al cărei membru fruntaş este şi azi. În activitatea culturală a satului debutează modest, cu parodii originale, compoziţii proprii, poezii ocazionale etc. În schimb, anul 1972 îi aduce „consacrarea" : aceea de entuziast activist cultural, de veritabil animator al vieţii spirituale a localităţii. cînd a organizat, în cadrul Căminului cultural, o impresionantă serbare populară cu ocazia împlinirii a 200 de ani de existenţă a satului.

Anul 1973 adaugă noi valenţe preocupărilor sale, căci acum simte chemarea scenei, fascinaţia teatrului : începe activitatea de creaţie dramatică, activitate ce-i va procura într-un interval de timp relativ scurt satis-

facţii mereu mai elevate. Mihai Holzinger este autorul unor piese de teatru mult gustate de consătenii săi, apreciate elogios de forurile culturale judeţene şi naţionale, jucate de numeroase echipe de amatori din întreg Banatul : **„Schimbare"**, **„Pentru o nimica toată"**, **„Nebunii bătrîni sînt cei mai nebuni"** (publicată în rev. „Volk und Kultur") şi **„Hanz al nostru"** (publicată de asemenea în „Volk und Kultur" şi distinsă cu premiul II la faza finală a Festivalului naţional **„Cîntarea României"**). Unele dintre ele sînt simple comedii, altele, satire acide la adresa unor racile care persistă încă în viaţa satului său, toate însă făcînd cu prisosinţă dovada înzestrării artistice şi a angajării în cotidian a autorului.

La întrebarea : **cu ce se pregăteşte pentru cea de-a doua ediţie a Festivalului ?** a răspuns cu modestia-i caracteristică :

— Printre „ferestrele" campaniei de toamnă, voi încerca să scriu o nouă piesă. Ideea o am . . .

Îi dorim acelaşi succes, spre cinstirea comunei şi propria-i cinstire.

Prof. TRAIAN GALEŢARU,
Şc. gen. Comloşu-Mare, jud. Timiş

oaspeţii

„EMILIA ROMAGNA" este orchestra unei provincii italiene, cea mai tînără dintre cele zece ansambluri concertistice recunoscute şi sprijinite de stat. Constituită acum trei ani, ea îşi impune să difuzeze în rîndul tineretului orice fel de muzică seria. Programul pe care l-au adus italienii la noi a cuprins o piesă impresionistă de Maurice Ravel, un clasic concert pentru vioară şi orchestră de Mozart, „Încontri" a avangardistului Luigi Nono şi „Pulcinella" lui Stravinski. Din discuţia avută cu conducătorii formaţiei am reţinut faptul că, de la bun început orchestra nu doreşte o „specializare" anume, că se vor cînta lucrări de orice compozitor, (orice epocă), nu numai muzică simfonică, (în acest sens va scoate un disc cu muzică de operă), că organizează concerte pentru şcoli, muncitori, studenţi. Cu toată dezvoltarea industriei de aparataj electronic în Italia, domeniul experimental rămîne încă neabordat de EMILIA ROMAGNA", o formaţie care are o viziune echilibrată asupra întregului muzicii : redarea corectă a specificului fiecărei piese, întîi un deziderat preţios al acestor italieni, pe care şi-l ating cu adevărată măiestrie, în toate interpretările. Complicată, această „redare a specificului", cînd îţi propui, în două ore, să abordezi două veacuri de muzică : lucrul e mai simplu în cadrul concertelor-festival, dedicate doar unei personalităţi. EMILIA ROMAGNA, sub bagheta lui Marcello Panni a dovedit în cadrul tuturor pieselor aceeaşi virtuozitate (virtuoz remarcabil fiind şi solistul Cristiano Rossi, de rară sensibilitate şi extraordinară stăpînire de sine) realizînd momente de monumentală omogenitate sonoră, de nuanţări fine. O colaborare bună între compartimente şi totodată o relieiare cu acurateţe a acestora sînt rezultanta faptului că în faţa noastră au cîntat instrumentişti buni şi instrumente de calitate. **(LUCIAN BURERIU).** P. S. Piesele amintite au fost audiate la Arad, în oraşul nostru interpretîndu-se doar Mozart şi un recital de vioară, din pricina întîrzierii maşinii cu preţioasele instrumente.

istorie-document

MOISE BOTA (1789-1873) a fost învăţător la Giroc şi Lipova. În 1820 a publicat **Abecedarul,** primul abecedar românesc tipărit în caractere latine. În 1829 i-a apărut la Buda **Versuri îndrumătoare către deprinderea tinerimii româneşti întru învăţătură,** apoi **Modul de educaţie sau creşterea vechilor egipteni, persani, greci, romani, Graiul românesc** (două volume) în 1858 etc.

MIHAI VELCELEANU (1792-1872) s-a născut la Ramna şi a activat în perioada 1824-1872 ca pictor de biserici, de icoane, abordînd, totdată, în creaţia sa şi teme laice. A studiat pictura la München. Unele dintre lucrările sale sînt păstrate la Muzeul Banatului şi în Colecţia Mitropoliei Banatului.

CONSTANTIN DANIEL (1798-1873), de tînăr a părăsit Lugojul natal, stabilindu-se în Timişoara. În epoca maturităţii a vizitat marile centre artistice din Apus. A făcut pictură laică şi bisericească, executînd mai ales portretistică, imprimînd o viaţă amplă şi puternică personajelor sale. Lucrări ale sale se găsesc la Muzeul Banatului şi în Colecţia Mitropoliei Banatului.

DAMASCHIN BOJINCĂ (1802-1869). Născut la Gîrlişte, a urmat Facultatea de drept la Oradea. A avut funcţii juridice la Budapesta, pînă în 1833, cînd se duce la Iaşi ca jurisconsult al Moldovei, apoi ca profesor la Academia Mihăileană şi în timpul lui Alexandru Ioan Cuza ca ministru al dreptăţii. A publicat **Anticile Romanilor** (Buda, 1832-1833, în două volume), precum şi alte lucrări de istorie şi de ştiinţe juridice. Primul său studiu de istorie l-a publicat în 1830, despre unitatea politică realizată de Mihai Viteazu.

NIKOLAUS LENAU (1802-1850) este pseudonimul lui Franz Niembsch von Stretzlenau. S-a născut la Ciata (azi Lenauheim) în cîmpia bănăţeană, unde are azi o casă memorială. Poet romantic, spirit contradictoriu, animat de idealuri umanitare în 1975 i-a apărut în editura **Facla** antologia bilingvă **Stimme des Windes — Glasul vîntului,** cuprinzînd poezii traduse de Eminescu, St. O. Iosif, Octavian Goga, Ion Marin Sadoveanu, Ion Pillat, Nicolae Labiş, Nicolae Tatomir, Ioan Alexandru, Gheorghe Tomozei, Ion Iorgovan (Ion Stoia-Udrea), Gr. Popiţi şi alţii. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU)**

evrika !

● **Omul, ca şi racheta, trebuie să lase ceva preţios în urmă, ca să poată să se avînte tot mai sus.**

● **Abuzul de putere este apanajul celor nepregătiţi pentru înfrîngeri.**

● **Cînd nasul e primar, finul îşi permite uneori să nu fie fin.**

● **Ca să ajungi la o viaţă morală e recomandabil să nu fie necesar să evoluezi în acest scop.**

● **Omul e soarele casei sale. Fiecare răsărit al său, e cinstit cum se cuvine : la masă.**

● **Multe uşi ţi se vor deschide în timp ce a ta va sta încuiată.**

● **Cînd apelează la blugi, iubirea cea mare îşi dă în petec.**

● **A rămîne la suprafaţă nu e neputinţa de a te ridica, ci şansa de a nu te duce la fund.**

ION VELICAN

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

lecturi

Problema etnogenezei românilor în istoriografia germană

Cînd, unde și în ce împrejurări istorice s-a desfășurat procesul de formare a poporului român sînt probleme care au preocupat nu numai pe specialiștii din țara noastră ci și pe cei de peste hotare. O contribuție științifică remarcabilă la studierea acestei teme a adus și istoriografia germană. În cartea „Germanii despre originea românilor" apărută în limba germană la editura Kriterion, profesorul dr. Ion Hurdubețiu prezintă tot ce s-a scris mai important despre etnogeneza românilor în Germania, Austria și Elveția începînd cu 1750 pînă în 1967.

Autorul care încă în 1943 susținuse o teză de doctorat avînd ca temă preocupările istoriografiei germane privind etnogeneza românilor a continuat studiile sale și în deceniile următoare în bibliotecile din țară precum și la cele din Basel, Berna, Zürich, Münster și München realizînd astfel o documentare deosebit de vastă.

Fixîndu-și că metodă de lucru confruntarea afirmațiilor istoricilor și filologilor de expresie germană cu concluziile istoriografiei române, autorul analizează cu competență și probitate științifică cele mai diferite luări de poziție începînd cu cele ale lui F. A. Büsching și J. Thunmann din secolul al XVIII-lea pînă la cele ale unor autori din zilele noastre, După cum remarcă și acad. Constantin C. Giurescu în prefața cărții, cei mai remarcabili savanți germani, printre care J. Thunmann, J. Burckhardt, Th. Mommsen, L. von Ranke, Fr. Müller, C. Patsch, Fr. Altheim, G. Reichenkron, E. Gamillscheg, H. Siegert și mulți alții s-au pronunțat răspicat în favoarea tezei continuității elementelor daco-romane în spațiul Carpato-Danubian, respingînd teoria neștiințifică a lui Robert Roesler despre așa-zisa imigrare a românilor din Peninsula Balcanică. Dovezile convingătoare aduse de specialiștii germani îmbogățesc argumentația științifică a tezei continuității daco-romanilor și românilor la nordul Dunării și de aceea prezintă interes și pentru istoricii din țara noastră. În acest sens editarea în limba română a lucrării profesorului dr. Ion Hurdubețiu ar fi utilă atît specialiștilor cît și publicului larg cititor dornic să cunoască cît mai îndeaproape problematica etnogenezei poporului român.

WILLIAM MARIN

STELIAN FILIP : „Flori de cactus"

(Editura Albatros, 1977)

S-a mai spus, și această carte confirmă : Stelian Filip nu este doar un umorist, el este un poet, cu o conștiință artistică militantă, un clasicizant ironic, un adept al perfecțiunii prozodice. Volumul **„Flori de cactus"** cuprinde rondeluri, fabule și parodii. Da, Stelian Filip, persevorează în fabulă, excelează în parodie și reabilitează rondelul. „Dă-mi să beau cu sete vin de soi / Și te iert că-i cupa demodată . . . / Nu există formă perimată / Dacă-n ea ideile sînt noi !" spune poetul. Și confirmă crezul în rondeluri ca : **Rondelul omeniei, Rondelul clarității, Rondel senin, Rondelul frumuseții, Rondelul pasivității, Rondelul unui fățarnic** etc. Dintre fabule ne-au cucerit în mod deosebit : **Expertiza, Caracterizare** și **Evadare.** Stelian Filip ne convinge că nici acest gen nu este perimat. Pentru că prin el, scriitorul de azi, încă se poate exprima cu folos. În parodii însă e de-a dreptul delicios. Poetul se dovedește un abil, nu doar imitator ci și fin interpret al stilului atît de variat, savant, ori simplist, pitoresc, ori banal al colegilor săi întru scris. Am reținut parodii după **Nichita Stănescu, Florența Albu, Marin Sorescu, Rusalin Mureșanu, Victor Eftimiu, Tudor Măinescu.** Cu totul și cu totul polemic și angajată parodia după **G. Topîrceanu.** O carte cu succes de librărie, o carte în care întîlnim deopotrivă : conciziune, inteligență, claritate, o tematică contemporană, dar și general umană.

ION VELICAN

O cercetare asupra rolului motivației în învățare

Modernizarea sistemului de învățămînt reprezintă un proces care se desfășoară nu numai la nivel structural-organizațional. Pe un plan tot atît de important, se înscrie și necesitatea abordării acestui sistem sub aspectul metodologiilor educativ-instructive folosite. În sensul acesta este necesară orientarea cercetărilor către practica educativă din școli și laboratoare, cu efectuarea unor experimente psiho-pedagogice de amploare.

Lucrarea Motivația învățării școlare **(Editura Facla, 1977, 206 p.) de** D. Vintilescu **răspunde unor ostfel de cerințe. Ea abordează o dificilă și complexă problemă de psihologie școlară – cea a motivelor învățării de acest gen – care, ani în șir, a constituit obiectul unor** dispute cu caracter **teoretic. Pe baza consultării unui material bibliografic de o mare varietate și cuprindere (235 de titluri în citeva limbi de largă circulație) și a investigării aprofundate a unor date concrete culese pe un eșantion de circa 1.855 subiecți, autoarea ajunge la concluzia că „învățarea școlară este totdeauna o activitate** motivată, **orientată spre anumite** scopuri **fixate de elevii înșiși sau preluate de la alții „intrinsece" învățării sau „exterioare" acesteia), scopuri alimentate de** variate motive **(sub. ns.) ce determină și susțin la un moment dat activitatea respectivă" (p. 177).**

Primele trei capitole (Scurt istoric asupra concepțiilor cu privire la motivație : Natura motivației învățării școlare, Psihogeneza motivației învățării școlare **tratează aspectele teoretice** ale problemei. **Autoarea categorisește teoriile despre** motivație, **clasifică (original) motivele învățării școlare explică geneza și dinamica motivelor învățării școlare. Capitolul următor,** Metode de cercetare a motivelor învățării școlare, **este destinat prezentării metodelor psiho-diagnostice ale motivelor învățării școlare și a propriilor mijloace de cercetare : observația, chestionarul, conversația, testul, analiza psihologică a produselor activității, metodele matematice și statistice. Acest bogat** instrumentar științific este **utilizat pentru colectarea datelor.**

Prezentarea și comentarea datelor, **care se face în capitolul V, ce poartă același titlu, se axează pe trei obiective :** Determinarea structurii motivației învățării școlare la elevii claselor V–VIII din școala generală, Dinamica motivației învățării elevilor claselor V–VIII și Conștientizarea motivelor.

Prin aceasta, autoarea dă răspuns unei probleme școlare de largă și imediată utilitate pentru toți factorii interesați : În ce condiții se formează, la elevi, atitudinea activă față de învățare ? Ce obiective trebuie să urmărească procesul de învățămînt pentru ca însușirea activă și creatoare a cunoștințelor să devină o trăsătură caracteristică permanentă, de durată, a tineretului nostru ? Cum poate interveni profesorul în mod adecvat și oportun, pentru a asigura succesul la învățătură al fiecărui elev ?

Sînt probleme care interesează pe orice părinte și pe fiecare om al școlii, aceștia fiind preocupați de formarea, la elevi, a unei atitudini active și creatoare față de învățătură și de sporirea eficienței (randamentului) muncii școlare.

Iată de ce subliniind complexitatea temei studiate și importanța practică a ideilor și concluziilor de ordin psihologic și pedagogic, la care ajunge autoarea, găsim că lucrarea prezintă un permanent interes, care poate aduce îmbunătățirii metodologiei didactice, în sensul creării de către factorii educativi a unui climat optim pentru însușirea cu succes a cunoștințelor de către elevi.

ROMEO POENARU

Cenaclul literar „ION MINULESCU" din Slatina

În urmă cu patru ani, în municipiul **SLATINA** a fost constituit **CENACLUL LITERAR „ION MINULESCU"**, care este tutelat de Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă. Conducătorul acestui cenaclu este tînărul poet, **VIRGIL DUMITRESCU,** – debutant cu placheta de poezii **„Fiul soarelui,** căreia i se adaugă volumul de versuri **„Pasărea a fi . . .",** în pregătire la **Editura Albatros.** Pentru o mai deplină certitudine a activității literare, cenaclul și-a ales **președinte de onoare pe scriitorul EUGEN BARBU.**

Cenaclul literar județean din Slatina merită, desigur, tot sprijinul forurilor locale de cultură, spre a deveni o prezență literară de prestigiu în viața municipiului și a județului. Aceasta cu atît mai mult cu cît județul respectiv nu deține forțe literare mai pregnante decît acest cenaclu. Alături de creațiile lui **Virgil Dumitrescu,** versurile serise de ceilalți membri ai cenaclului pot constitui, de pe acum, garanția posibilității apariției unei neîntîrziate culegeri literare, care să fie semnificativă pentru harul și osîrdia acestui grup de condeieri. Înmănunchierea acestor poezii, aici, la rubrica **CENACLU,** a revistei **ORIZONT,** poate că înseamnă și prefigurarea acelei culegeri de versuri . . .

AUREL TURCUȘ

prietenii revistei „orizont"

MOMENT

Eu însămi stea
pe catargul corăbiei cu nume
de fată
nevăzutele mări spintecînd
cu prora înaltă a frunții
cutez

iar furtunile lumii
rămîn undeva
ciudate și stranii
înaripate statui

Pe cînd eu însămi stea . . .

MIHAELA DUMITRESCU

NĂZUINȚA

Tot mai curați
ardem pentru cetate,
ca sevele în tînăr anotimp.
Avem un dor,
atît avem — o țară,
crescînd pe frunte
un contur de stea.
În nesfîrșita
lumii primăvară
ne luminăm cărările cu ea.

COSTEL ȘTEFANESCU

CARPAȚII-S VOIEVOZI AI GLIEI

E datoria mea de sînge
să pot citi nescrisa carte,
în care doina nu mai plînge
în care visul n-are moarte.

De dincolo de începuturi,
vifornițele le înfruntă ;
aceeași inimă sub scuturi
și-aceeași inimă la nuntă.

E legea care nu ne minte,
trudind la mult visatul mîine,
cînd, albe, sfinte oseminte
veghează holdele de pîine.

Din vremi de Decebal visate
pe-acest tărîm al veșniciei
cu sarici de păduri în spate
Carpații-a voievozi ai gliei.

DUMITRU NICOLCIOIU

PREZENT

Venim din departe
de pe cărări cu trandafiri
sălbatici.

Cedînd auzului clipa,
ne apropiem de fiecare început
și adunăm timpul în pumni,
ca o strigare de stele.

Învățăm o nouă naștere —
clipă ce-a fost îndelungă visare

crescînd din noi,
crescînd din noi, în fiecare zi,
mai buni.

GICA CRUCERU

MIT CONTINUU

Zidim într-una

mari ziduri, ce nu vor cunoaște
ruina ;

legende se vor țese
în jurul lor ;
va găsui Istoria
peste timpuri

căci, zidind,
ne zidim

și astfel rămînem noi
peste moarte.

CORNEL PAROSANU

PATAKI SÁNDOR

Azimă *

Aici m-am născut. Arcul vocii mele, dacă atinge carnea vie
tata se-nfioară. Sîngele meu duce sîngele său la tîrg,
avînd exact același destin al șansei prezentului.
Viitorul trebuie acceptat. Ca pielea ce se schimbă-i
trecutul. Aici m-au ținuit
și lianele primei dragoste de primăvară puberă.
Aici stătea lîngă mine dorul cu voal,
încercînd să mă derive pe ape fără țărm.
Aici, potcoava murgului, mereu, m-a sărutat,
încercînd să mute stelele,
dar a adîncit brazdele frunții mele.
Aici mi-e casa. Fapt,
jăratec pilpîitor,
ochii mamei.
Rămîn aici —
un
pom.
Pămîntu-i înrădăcinat în trupul meu.

Traducere de DUMITRU SARDEȘ

*) Lucrare care a obținut premiul III. faza republicană a Festivalului național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI.**

Parodii noi

TUDOR GEORGE

Sonet aerian

Credeți cumva că nu mai știu a face
Din iperita visurilor mele
Sonetul învelit în cinci cojoace
Cu care sparg și oale și ulcele ?

Ce sînt eu mă, pigmeilor, răgace
Lovită-n cap de raza unei stele,
Punct între două linii paralele ?
Misionar ? Judecător de pace ?

Aflați că scriu sonete cu duiumul
și vă pocnesc cu ele drept la mir,
căci versul meu e dublu ca dum-dumul !

Să nu-mi barați intenția și drumul
cu unelțiri și șușoteli mișele
că mă apuc acuș și de rondele !

P.S. : Sau zice careva că nu e voie ?
Ia să te-aud ! Poftim ? Vedeți ? Ahoe!

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : boemă, Singapore, Pică, Pucă, improvizație, placaj, bradilalie, discursuri, Otonel. Ahoe !
Selecție metaforică : „Treceam pe malul mării / Cu pasul lipa-lip / Mareîndu-i fiecărui / Coroana pe nisip".

Cu tovarășul RADU BĂLAN

(Urmare din pag. 1)

duce îmbunătățiri reale în acest domeniu.

– Se cere, într-adevăr, o mai susținută și riguroasă organizare a întregii activități ; de atragere a unui număr cît mai mare de participanți – activi și spectatori –, de integrare și mai profundă a manifestărilor pe care le vom desfășura în contextul procesului de educație politică, ideologică și culturală a maselor. Întreaga activitate cultural-artistică trebuie legată nemijlocit de imperativele vieții economice, social-politice, de cultivarea, în special la tineri, a trăsăturilor politice și moral-cetățenești înaintate, a dragostei față de patrie, de partid, a pasiunii și răspunderii față de muncă, a spiritului revoluționar în toate domeniile vieții cotidiene în aplicarea consecventă a normelor eticii și echității socialiste. În ceea ce privește caracterul de manifestare permanentă și cuprinzătoare a Festivalului, trebuie să avem în vedere că întrecerea, ce se desfășoară între formații, colective artistice și creatori, nu este, nicidecum, un scop în sine. Firește, ca la orice concurs, și aici vor trebui să cîștige cei mai buni dintre cei mai buni, dar – să zic așa – „regula jocului" presupune evitarea oricăror forme de superficialitate, de festivism și rutină și în același timp ridicarea continuă a calității și eficienței educative și diversificarea întregii mișcări literar-artistice și distractive de la sate și orașe, întreprinderi și instituții, cooperative agricole și meșteșugărești, unități școlare și militare. Referitor la conținutul și formele manifestărilor se cere, în primul rînd, lărgirea ariei tematice și îmbogățirea repertoriilor cu piese noi, diversificarea genurilor artistice, perfecționarea noilor modalități de exprimare, folosind mijloace artistice adecvate, în redarea frumosului cotidian, de formulare și propagare cît mai convingătoare a ideilor politice, de sensibilizare a fiecăruia dintre noi spre adevăratele valori etice și morale, spre idealurile nobile ale societății în care trăim și pe care o construim. Și se reclamă, nu în ultimul rînd, aplicarea și mai consecventă a principiului latin „Mens sana în corpore sano", realizarea unei legături cît mai strînse între manifestările din cadrul Festivalului „Cîntarea României" și cele ale competiției naționale sportive – „Daciada".

– Tradiția multiseculară a acestor meleaguri, privind conviețuirea frățească a oamenilor de naționalități diferite, s-a încărcat în cursul primului Festival național, cu noi sensuri și semnificații. S-au organizat cu succes mai multe spectacole și manifestări cultural-artistice comune ; în concurs s-au prezentat pe aceleași scene un număr sporit de formații ce au căutat să valorifice competent zestrea spirituală aparținînd oamenilor muncii români, germani, maghiari, sîrbi și de alte naționalități.

– În acest sens va trebui să acționăm și în continuare, astfel încît folosindu-și limba maternă, valorificînd moștenirea culturală progresistă a înaintașilor, fiecare om al muncii, indiferent de naționalitate, să se simtă angajat cu toate forțele și posibilitățile sale în înflorirea patriei comune.

Putem conchide, în final, că în județul nostru există toate condițiile ca nivelul celei de a doua ediții a Festivalului muncii și creației libere să se urce pe noi culmi de calitate artistică și umană, să ducă la un și mai puternic avînt al tuturor artelor, al culturii și sportului puse în slujba edificării multilaterale a societății noi, formării omului de tip nou, constructor al comunismului pe pămîntul nostru.

aniversări

CENTENARUL ADY ENDRE

AȘ VREA SĂ FIU ÎNDRĂGIT

Nici urmaș, nici fericit străbun,
Nici rubedenie, nici cunoscut bun,
Nu îi sînt nimănui,
Nu îi sînt nimănui.

Ca orice om, sînt : majestate,
Miază-noapte, taină, singurătate,
Licărire stranie,
Licărire stranie.

Dar nu mai pot rămîne așa,
Să mă arat odată lumii, aș vrea,
Văzînd, să mă vadă,
Văzînd, să mă vadă.

De-aceea-i tot : zbucium, cîntec chinuit,
Aș vrea să fiu și eu îndrăgit
Și să fiu al cuiva,
Să fiu al cuiva.

DE LA TATĂL MEU, DE LA MAMA

În glasul mamei mele, tristețe ;
În al tatălui, sălbatecă uitare.
Vai, ce mică e viața,
Ce scurtă, ce trecătoare.

Doar ei s-au străduit să trăiesc,
Ca să vreau mult și tare de tot.
Mă ascultă și eu simt îngrozit
Cine sînt și ce pot.

Minune că exist și trăiesc,
Că nu mă dau bătut și din nou îndrăsnesc.
Scriu versuri și, mîine,
Din nou, mîine, la drum pornesc.

FEMEI PE ȚĂRM

Pe țărm erau mii de femei
Cu flori în mîini și cu basmale,
Le fluturau, se tînguiau
Și eu la proră jubilam.

Veni amurgul plin de ceață,
Pe țărm erau mii de femei.
Se mai vedeau încă batiste
Și florile se scuturau.

Venise noaptea, întuneric
Ca răsbunarea, ca trecutul.
Pe țărm erau mii de femei
Și eu plîngeam singur la proră.

Căci nu se mai vedea nimica,
Nici flori, nici albele basmale
Și răsuna ca-ntr-o poveste :
„Pe țărm erau mii de femei".

TOAMNA A UMBLAT PRIN PARIS

S-a furișat ieri toamna în Paris.
Pe Calea Sfîntul Mihail trecu pripit,
Prin greu zăduf, sub liniștit frunziș,
Și-n drum ne-am întîlnit.

R. SCHIFF : „TÎNĂRUL ADY"

Spre Sena tocmai hoinăream domol
Și-n suflet cîntecele — vreascuri-pilpiiau:
Cu fum, ciudate, triste, purpurii,
De moarte îmi vorbeau.

Toamna m-a prins și mi-a șoptit ceva,
Calea Sfîntului Mihai subit s-a-nfiorat,
Zum, zum, șăgalnic, frunzele pe drum
În lung au fluturat.

O clipă doar și vara nici n-a tresărit,
Iar toamna din Paris fugi rîzînd ;
Pe-aici a fost, o știu eu, numai eu,
Sub frunzele oftînd.

DUPĂ VISE

Sînt copil. Prin cimitire fugăresc
Fluturii cu aripile viu pătate,
Salt cu inima ușoară și vioaie
Peste gropile uitării surupate.

Sînt copil și sufletul mi-l îmbăiez
În văpaia soarelui ce strălucește,
Viața numai în lumină vreau s-o văd,
Nu vreau nicicum toamna care ofilește.

Sînt copil, al cărui suflet în arșiță
Se aprinde și lucește, răsfățat,
Rănile, mihnirile de altădată
Datu-le-am uitării, le-am înmormîntat.

Uit cu inima curată de copil,
Că lumina toamnei e înșelătoare
Și într-una pîn-acuma m-au mințit
Visele, speranțele amăgitoare.

Sînt copil și fugăresc prin cimitire
Fluturii, cu aripi ca de floare ;
Pe mormîntul visurilor umblu
După alte vise mai ispititoare.

Tălmăcite în românește de :

CORNELIU SAV

din lirica universală

Un tînăr poet ceh: JIRÍ ZÁCEK

Descendența din cele mai bune tradiții ale poeziei cehe și — în egală măsură — înzestrarea originală fac din **JIRÍ ZÁCEK** (absolvent al Politehnicii din Praga, născut în 1945 la Chomutov) unul din cei mai cititi autori ai generației tinere.

Discursul poetic, uneori vădit sentimental, alteori mai pronunțat conceptual, are amplitudine și gravitate. Tonul fundamental este cel optimist. Întotdeauna ironia echilibrează tristețea, zîmbetul — supărarea, impresia ultimă fiind aceea a încrederii în om și a iubirii de viață. Pe plan stilistic, impune darul deosebit al melodiei și, deopotrivă, cultivarea metaforei (adesea dure, șocante), a expresiei fruste.

Recentul volum — **Muza anonimă**, 1976 — apărut în editura „Scriitorul cehoslovac", colecția „Poezii cehe", volum care urmează altora două — **Dimineți mai albastre ca seara**, 1970, **Strune acordate**, 1973 — este o carte a maturității și punctează un moment semnificativ pe drumul ascendent al creației autorului. Selectăm, spre ilustrare, cîteva poeme din acest volum.

DOINA BABEU

IDENTITATE

E-n tine-adînc un oaspete străin,
Ades, c-un strigăt visul ți-l străpunge
Făptura ta de mult nu-i mai ajunge,
Te-ai rupt de el puțin cîte puțin.

E-n tine-adînc un oaspete străin
Ce rîde uneori cu disperare
— Copil și el, la fel, fără scăpare —
Suflarea lui te umple de venin.

E-n tine-adînc un oaspete străin...
Unit cu tine, încet, ca-ntr-o oglindă.
Nimic. Doar întîmplarea vă perindă :
Vă osebiți mereu tot mai puțin.

IDILĂ

Septembrie, înlăcrimat, a dus
acele clipe pline de fior.
Țărîna lor, pe umedele străzi,
o poartă vîntul — blînd măturător.

Se mistuie măceșii : pe miriști
și pe răzoare-n iarba milostivă.
Stejaru-i copt în cring — pentru sicriu
și pentru caldul leagăn deopotrivă.

CORĂBII DORMIND

Privește bărcile dormind la mal
și marea ce le-atinge, val cu val.

Tinjind către ostroavele albastre,
corăbiile — visurile noastre.

Sandale sînt, dorința ta să-ncalțe
călătorind lichidele distanțe...

Au presimțit suflarea ta aproape
și-acum ridică aripi peste ape.

SEARA, LÎNGĂ APARATUL DE RADIO

Spre seară, cînd în umbră mucegaiul
singurătății crește, el (sau ea)
— însinguratî — ascultă-n întuneric
cum zumzăie văzduhul. Mîna blînd
apasă pe butoane. În auz
răzbate-n grai necunoscut, strigare
de ajutor, bătaia unei inimi
și cîte toate ; cine le mai știe ?

Eterul îl ascultă-nfrigurat :
nocturne...
zvon de șagă...
pronosticuri...
ora exactă...
versuri...
incidente...
cutremur...
revoluții...
Undeva,
se va găsi, oricum, și pentru el
o știre, un apel, o veste bună.
Cu pleoape fermecate, luna plină
clipește magic. Zburătoare cifruri
dezleagă dus pe gînduri. Iar țigara
alături se destramă, fumegînd.

FATA DIN SALA DE LECTURĂ

Cu umbra palmei semn a pus în carte
și-acum — copilă a-ntîmplării-și lasă
privirea-n lături surîzînd.
În jur,
mulțimi de cărți, cohorte fără număr,
cîmp de-nfruntare-al slovelor, tărîmul
măcelului de vorbe. Iată vraful
ideilor în care roade cariul !
E-n ele tot ; ci timp nu e de-ajuns
să le citești pe toate.
Împotriva
năvalei lor ești singură și mică.
Împresurată ești. Dar tu citești
Cu pleoapele sfielnic aplecate.

Ce știu eu despre tine ? sau oricare ?
Despre chemarea inimii ce știu ?
Sau despre trupul care crește tainic
o zarvă fără nume jinduind ?
Tu însăți toate-acestea nu le bănui.
De-aceea zic : desprinde-te de apa
acestui timp sever ce-aici își mină
mucegăitul val. Fără miros
și fără gust. Te-adulmecă, te soarbe.
E cunoscut : cei duși întotdeauna
dreptate au. Dar tu, dar tu ești plină
de viață și de freamăt. Lasă-i, fugi,
salvează-te, căci cineva te-așteaptă
de tine încă știre neavînd...

Dar gîndul nu-mi auzi ; nici nu tresari.
Zîmbind, îți plimbi privirea peste șiruri
cu degetul la buze. Timpul tău
picură lin, ca zgura din clepsidră.

Traducere de DOINA BABEU și EUGEN DORCESCU

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XVII)

DROG

Sertarele de la birou erau trase și goale. La fel de gol era și dulapul. Care va să zică fata își luase tălpășița.

Medicul de serviciu îi spuse că are două coaste rupte, și că s-ar putea să-i fi pățit și capul ceva. Îl invită a doua zi dimineața la raze. Îi dădu un calmant și-i culcă într-o cameră separată.

A doua zi făcu toate analizele și, din fericire, nu avea nimic grav. Dădu un telefon secretarei sale și-o informă că a avut un mic incident și că de-abia mîine va ieși din spital.

O oră mai tîrziu regretă acest telefon, căci inspectorul Raykers îl și vizită la spital. Vrînd-nevrînd, Parnell fu nevoit să-i povestească ce i se întîmplase.

— Cum arată celălalt ? întrebă inspectorul.

— Păi, erau doi.

— Numai doi ? N-au fost în formă. Ce s-a întîmplat ?

— Străzile orașului tău nu sînt păzite. Am fost atacat.

Reykers dădu din cap. Nu-i venea să creadă că au fost numai doi.

— Am noutăți pentru tine — zise Raykers. L-am găsit pe Charlie și pe Mulders. Așteptă să vadă ce mutră o să facă Parnell.

— Unde se află ?

— La morgă. Charlie are o gaură în cap : revolverul cu care a fost lichidat poartă amprentele lui Mulders. Mulders a fost omorît cu un cuțit în gît. N-am găsit cuțitul.

Parnell suspină din greu.

— Deci, au fost lichidați ambii indivizi care puteau să-l salveze pe Snyder.

N-am găsit nici un fel de document urmă Raykers, neținînd cont de remarca lui Parnell Dar amprentele lui Mulders le avem în cartotecă. Făcuse trei ani pentru tîlhărie Pe-atunci se chema Sony Wilkins, îi era doar prieten. Dar, există și negrul Jacky care i-a salvat lui Parnell viața.

— Vrei să ne înțelegem ? — zise Parnell.

Raykers își frecă îngîndurat bărbia.

— Depinde pe cine vrei să protejezi

— Pe omul care l-a ucis pe Mulders.

— E olandez ?

— Nu. Și cred... sper că a ieșit din țară

Se uită la Raykers care continuă să-și frece bărbia.

— Întrucît ai cercetat revolverul lui Mulders — urmă Parnell — știi că a tras trei gloanțe. Primul l-a omorît pe Charlie Celelalte două au fost trase asupra omului care l-a omorît apoi.

— Dacă era în legitimă apărare de ce a șters-o din țară ?

— Pentru că a fost nevoit. L-ar fi condamnat pentru stupefiante și dezertare.

— De unde știi că s-a întîmplat întocmai.

— Eram de față.

Parnell povesti tot ce s-a întîmplase din clipa întîlnirii cu Charlie și pînă la internarea lui în spital. Vorbea concis, fără să divulge că Jacky e negru și nici că plecase cu sacoșa plină cu „iarbă". După ce termină. Raykers îl rugă să repete numele vaporului lui Mulders, și al fetei, pe care le înscrise în carnețelul său, și se ridică.

— Ce-o să faci după ce ieși din spital ? îl întrebă el pe Parnell.

— Doi din cei trei care puteau să-l scoată pe Snyder se află la morgă. Plec la Boston să-l găsesc pe cel de-al treilea.

Raykers ajunse la ușă și ridică mîna în semn de salut, iar Parnell îl întrebă :

(VA URMA)

Leopold Stokowski

A încetat din viață, în vîrstă de 95 de ani, la Hampshire, **Leopold Stokowski**, unul din giganții muzicii clasice contemporane. S-a născut la Londra ; tata era polonez, iar mama, irlandeză. A manifestat precocitate în domeniul muzicii. La vîrsta de șapte ani, cînta la vioară și pian, cu preferințe pentru operele lui Mozart, Beethoven, Chopin și Debussy ; la zece ani executa la orgă lucrări ale lui Bach. Cînta aproape la toate instrumentele, avînd convingerea că numai în acest mod poate dirija eficient o orchestră.

La începutul secolului al XX-lea s-a dus în America. În 1912 devine dirijorul Orchestrei Filarmonice din Filadelfia, funcție pe care o deține timp de 25 de ani. În această perioadă își desfășoară plenar geniul său muzical. Sub conducerea sa, orchestra devine una din cele mai renumite în lume, iar Stokowski, figură proeminentă în lumea muzicală. Este și un dirijor original : renunță la atributul clasic al dirijorului — bagheta, conducînd cu mîinile, așează pe muzicanți în orchestră după o rețetă proprie. Publicului american îi face cunoscute compozițiile moderne ale lui Prokofiev, Stravinski ș.a.

În cursul carierei sale de șase decenii, Stokowski cutreieră lumea întreagă. Apare în filme, scrie cărți, dirijează orchestra care execută muzica din cel mai frumos film de desene animate al lui W. Disney — Fantesia, înregistrează nenumărate discuri.

Deși avea 95 de ani, își păstra vigoarea spirituală, mai ales umorul. Sărbătorit la 12 aprilie, la împlinirea vîrstei amintite a fost întrebat ce preferințe are pentru a împrima la împlinirea centenarului său ? Stokowski a răspuns : **și-ar exprima dorința, dacă ar ști de existența discurilor în cer.**

THEODOR N. TRĂPCEA

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 20 octombrie 1977 ● nr. 42 (504) 8 pag. 1 leu

MIRCEA SENIC

La Curtici (numit pe vremuri Decebal) orașul de frontieră, conviețuiesc o mină de intelectuali artiști, majoritatea lor profesori, care întrețin, prin activitatea lor creatoare, așa ca poetul FRANCISC VINGANU sau pictorul MIRCEA SENIC, o efervescență artistică, implicîndu-se firesc în educația moral-estetică a concetățenilor lor.

Mircea Senic este absolvent al Institutului de artă plastică timișoreană, avîndu-i drept profesori pe Adalbert Luca, Lidia Ciolac, Eugenia Dumitrașcu și Vasile Pintea. Profilat, inițial, pe grafică, pasiunea sa pentru culoare, pentru descoperirea de noi soluții plastice, l-a împins pe drumul greu, dar acaparant, al picturii. Făcînd parte din tînăra generație de pictori arădeni, dar intrînd într-un fel de grupare timișoreană în cadrul plasticii Arădului, alături de Pavel Alasu, pictorul Mircea Senic impune, de pe acum, în plastica tînără din această parte de țară, printr-un limbaj original, prin căutări fructuoase, novatoare, care au primit, adesea, o finalitate fericită în creația sa.

Pornind de la o grafică decorativistă, în care nu a cantonat însă prea mult timp, trecînd apoi printr-o pictură de șevalet, în care albastrul, și griul, și violetul, specifice profesorului său, timișoreanul Luca, puteau fi întîlnite în tablourile sale, Mircea Senic a deprins lecția marii picturi, bine construită, în linii ferme, în compoziții inspirate, care au făcut vogă la vremea lor, în saloanele arădene, din 1973 încoace. Aici putem cita ampla sa compoziție Horia, în care tehnica mixtă este vizibilă, autorul îipind coajă de copac, simbolizînd marele gorun de la Țebea, din tăietura căruia răsare figura legendară a celui care a pătimit pe roată. La fel de originală ne apare și tehnica din tabloul Mircea, în care timpul legendei, statuara apariție a domnitorului, învestmîntat într-o pojghiță de argint, pare a întruchipa

ION ARIEȘANU

(Continuare în pag. 6)

MIRCEA SENIC „PRIMĂVARA"

Scriitorul - un autentic activist politic

Epocile de mari transformări în istorie au determinat întotdeauna și o mare efervescență spirituală. În asemenea epoci, imaginea scriitorului izolat este o excepție. Prin chiar destinul și funcția sa socială, scriitorul adevărat se simte angajat în marile transformări, tendința sa firească fiind aceea de a influența conștiințele și istoria. Sînt mari scriitori care au murit luptînd pentru ideile și idealurile lor. Înrîurind conștiințele, scriitorul înrîurește acțiunile istorice ale contemporanilor săi și, prin acest fapt, ideile lui pot fi foarte active în viața socială. Literatura română cunoaște destule cazuri în care creația literară nu poate fi despărțită de activitatea politică și socială a scriitorului în cauză.

Vorbind de participarea vie a scriitorului la viața cetății, avem în vedere atît opera, **și rolul ei în ansamblul vieții ideologice și spirituale, cît și omul,** cetățeanul, **care trăiește în scriitor. În ce privește creația unui scriitor, – și vorbim aici de adevăratele valori – este limpede că aceasta nu poate fi în nici un caz** neutră **față de cadrul spiritual general în care apare. Fără să producă efect spiritual, opera nu poate dăinui și nu se poate manifesta ca și creație decît formal. De aceea sensul ideatic major al creației literare este de mare însemnătate socială, nu numai estetic, ci și ideologic. Pe de altă parte, istoria literaturii române cunoaște și modelul de scriitor care, dincolo de activitatea sa literară, se manifestă în viața socială ca un cetățean înflăcărat, participant direct, prin formele activității politice nemijlocite la izbînda ideilor noi, revoluționare, la izbînda progresului. Spiritele estetizante sînt înclinate să creadă că, în cazul unui asemenea scriitor, ar avea de suferit opera. Timpul dăruit vieții publice ar reduce timpul consacrat creației propriu-zise. Ar fi de ajuns doar exemplul lui Eminescu – a cărui activitate publicistică este neobișnuit de amplă – pentru a conchide că o asemenea idee este greu de susținut. Dimpotrivă, după cum ușor se poate constata în același caz al lui Eminescu, problemele politice în care s-a implicat ca cetățean și ca ziarist, i-au hrănit opera. Tot așa stau lucrurile – ca să dăm un exemplu din epoca noastră – în cazul lui Labiș. Participarea lui Labiș la problematica social-politică a timpului său, la frămîntările ideatice ale acelei etape revoluționare a reprezentat un aspect esențial al activității lui creatoare. Și nici unul dintre scriitorii generației sale, chiar dacă a avut mult mai mult timp „pentru operă", n-a realizat o mai autentică izbîndă literară. Faptul se explică – și acesta e un lucru cunoscut – prin aceea că valorile artistice autentice se elaborează la mari temperaturi spirituale și morale produse în artist de viața însăși. Dacă teza cu privire la legătura indiscutabilă dintre artist și epoca sa este adevărată – și ea este adevărată, după cum o dovedește istoria oricărei literaturi – atunci este cît se poate de limpede că participarea conștientă și directă a scriitorului la timpul istoric și politic în care își trăiește viața rămîne o condiție hotărîtoare a unei creații valoroase. De aceea documentele partidului nostru pun mereu în fața ochilor noștri imaginea scriitorului cetățean, a acelui scriitor pentru care viața socială și politică din țara noastră este în integralitatea ei o majoră problemă de creație. În fond, creația literară, artistică, în genere, este un moment al uriașului** efort creator **prin care poporul român și edifică ca pe o supremă operă – viața sa viitoare, destinul său liber în ansamblul istoriei și civilizației umane.**

Poziția teoretică și practică a partidului nostru față de scriitor a fost explicată pe larg de către tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cu ocazia unor întîlnirii cu scriitorii, ca și în alte împrejurări. Întotdeauna, secretarul general al partidului nostru pornea de la importanța creației literare în viața societății, în ansamblul vieții spirituale din patria noastră. Acest fapt indică impicit și prețuirea înaltă de care se bucură scriitorul în societatea socialistă pe care o edificăm. Această prețuire a scriitorului român contemporan nu este un fapt întîmplător în nici un fel. Ea se explică prin rostul major al operei literare în formarea unei conștiințe socialiste înaintate, se explică prin caracterul multilateral al transformărilor care au loc în țara noastră. Nefiind vorba de a crea doar o bază materială superioară pe linia progresului social-economic, construcția societății socialiste are și o fundamentală semnificație umanistă : ea are drept scop final formarea unui tip de om și a unui tip de umanitate pe care istoria nu le-a cunoscut. Ideea unui om măreț, eliberat de acele trăsături pe care le-au generat epocile vechi ale istoriei umane și care au alterat însăși esența ființei omenești de-a lungul vremurilor, reprezintă un țel incandescent, la lumina și căldura căruia sufletul scriitorului trebuie să ardă intens și purificator. Geneza unui om nou și măreț nu se poate realiza în mod satisfăcător în afara artei – ca formă a spiritului uman în care se cristalizează afectivitatea omenirii. Arta este chemată să înalțe sufletul omului orientîndu-l spre lumina înaltelor țeluri care ard în zarea viitorului patriei noastre. Cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că „răspunderea în fața societății, a poporului, a viitorului patriei noastre,... impun obligații deosebite, cer alocarea permanentă a unei părți însemnate din venitul național pentru dezvoltarea generală a societății", ne dăm seama că o aceeași răspundere avem față de formarea unui om nou, corespunzător treptei de civilizație spre care năzuim. Iar dacă scriitorul năzuiește la recunoștința viitorului, atunci el trebuie să acționeze în prezent din perspectiva viitorului prefigurat în documentele partidului, trebuie să fie un autentic activist politic.

ORIZONT

convorbiri

Cu scriitoarea și traducătoarea ETA BOERIU

Personalitate marcantă a scrisului românesc contemporan, Eta Boeriu este un nume cunoscut și îndrăgit cititorului de poezie. Prestigioasa ei activitate în domeniul traducerilor din Dante, Petrarca, Leopardi etc. îi aduce laurii consacrării, precum și cîteva premii și distincții românești și internaționale.

– Stimată Eta Boeriu, Dv. faceți parte dintr-o strălucită pleiadă de scriitori români, afirmată în cadrul „Cercului literar" de la Sibiu Ce fapt anume a hotărît adeziunea Dv. la această mișcare de amplă respirație, cu ecouri atît de vii în viața literară a epocii ?

– Este vorba de o adeziune spontană la o mișcare literară deschisă, ale cărei țeluri, azi bine cunoscute, s-au conturat pe măsură ce grupul de tineri, dar și mai virstnici, se consolida și își preciza atitudinea care a dus în cele din urmă la publicarea Manifestului „Cercului literar". Adeziunea mea a fost determinată nu de un singur fapt, ci, după cum se întîplă de obicei, de mai multe : de frecventarea Seminarului de estetică condus de prof. Victor Iancu, de entuziasmul pe care îl stîrneau în mine, abia intrată la Universitate, discuțiile libere la care asistam ușor și plăcut năucită la început, timid participantă mai apoi. Și, în sfîrșit, dar nu în ultimul rînd, de admirația pe care mi-o trezeau corifeii acestui Seminar, Radu Stanca, Ion Negoițescu, Cornel Regman, Radu Enescu, St. Aug. Doinas, Ioanichie Olteanu, Nicolae Balotă, Ovidiu Cotruș, Deliu Petrolu, cu inteligența, cu informația, cu verva lor îndrăcită care mă fascinau și mă intimidau în același timp.

– Orientarea Dv. către studiile de italienistică s-a produs în sălile de curs și amfiteatrele Universității ?

– Desigur. N-am să mă opresc aici decît asupra cursurilor de italiană și dintre ele asupra celui mai scump mie, cursul de **Lectura Dantis,** pildă exemplară și întrupare desăvîrșită a lecției pe care am deprins-o de la maestrul meu întru Dante și italiană, și anume contactul direct cu textul literar, interpretarea lui riguroasă, deci în primul rînd o metodă de lucru și de abia apoi cortegiul implicit al cunoștințelor, al informației. Fervoarea cu care așteptam acest curs, încîntarea cu care ieșeam de la el, freamătul lăuntric în care începusem să deslușesc, nelimpede încă, acea „corrispondenza d'amorosi sensi" care se statornicea între Dante și mine încă de atunci și care avea să mă însemneze pentru totdeauna, explică peste ani temeritatea uriașei încercări la care m-am supus, o supunere nețărmurită, plăcută, ca-n dragoste, atunci cînd am început să traduc **Divina Comedie.**

– Prestigioasele Dv. traduceri din literatura italiană (ne referim la Boccaccio, Dante Alighieri, Buonarotti, Petrarca, dar și la Moravia, Pavese, Vittorini) constituie nu numai niște fidele traduceri ale originalelor, ci și niște expresive potențări în românește ale scrierilor acestor autori. În ce măsură activitatea de traducător V-a servit în cariera scriitoricească ?

– N-aș putea spune cu certitudine dacă faptul de a fi traducătoare, înțeleg traducătoare de poezie, mi-a servit sau nu în cariera scriitoricească, dar știu că mi-a marcat poezia. Am reînvățat – ținînd seama că înveți mai ușor și înainte de toate ceea ce **„ți si addice" „ceea ce-ți merge",** se potrivește propriei tale structuri – la școala

Întrevedere realizată de
MARIUS POPESCU

(Continuare în pag. 7)

ROD

Semințele, rodul, iată rezumă
maternele plante întoarse în lut ;
deplin glorioase, peste moarte și brumă,
semințele pline sună pe scut.

Cînd toamna învinge și vrejuri și naic
și zguduie codrul suflarea ei moartă,
lăuntrice lanuri semințele duc
și viața de-a pururi prin vreme o poartă.

VASILE VERSAVIA

„PUI DE LEI"

Ed. Minerva, 1977

În absența altor practicanți socotită apanaj al documentaristului literar, aceasta în cazurile cele mai fericite, mai adeseori trecută cu generozitate pe seama orgoliilor nu îndeajuns de școlite ale amatorului de literatură tentat a deveni „autor" de volume prin colaj, mixtură de texte și trunchieri ale scrierilor clasice, întocmirea de antologii tematice destinate școlii ori altor scopuri educative rămîne una dintre cenușăresele activității editoriale. Și aceasta, desigur, nu pentru că semnatarul de antologii nu ar fi minat, principial, de cele mai bune intenții (întotdeauna făcute publice în prefețe, postfețe ori măcar pe ultima copertă a volumului), nu pentru că lucrările de referință, modelele pentru atari întocmiri editoriale ar lipsi. Dar, aproape întotdeauna, datorită caracterului circumstanțial și improvizat al unor întreprinderi de acest gen, al neînscrierii lor în normele și tradiția editării de texte. Menite studiului didactic ori facilitării contactului cu opere axate pe o anume tematică, antologiile, cele mai multe, sînt ceea ce s-ar putea numi un compromis între ediția de mare tiraj, a volumului miscelaneu, în măsură a satisface cele mai diferite gusturi și preocupări, și intenția, puțin realizată, a editării științifice a unor opere literare. De unde și împrejurarea că dacă o antologie poate instrui, pînă la urmă, în sens pedagogic, ea ajunge foarte rar să informeze într-un mod satisfăcător și sub raportul istoriei literare. Ce află dintr-o astfel de antologie cititorul neinițiat, nespecialist în științe filologice, în afara anilor existenței unui autor ori de titlul romanului din care a fost extras cutare fragment, edificator în sensul demonstrației propuse de antologie, aproape niciodată și pentru intenția fundamentală a respectivei opere ? Nimic, în nici un caz nimic esențial, dacă ținem seama de absența cuvenitului aparat critic, greu de suplinit printr-o simplă prefață care repetă, destul de aproximativ de altfel, o informație literară de mîna a doua. Constatare aproape generală : din volumele antologice lipsesc întotdeauna un număr minim de date privind activitatea literară a autorilor, precizări privind apartenența la o grupare ori curent literar, lipsesc, în cazul fragmentelor extrase dintr-o operă mai întinsă, o rezumare a subiectului acesteia ori cel puțin prezentarea ei prin mixaj de citate din lucrările exegetice semnificative.

„Pui de lei", antologie din literatura independenței naționale, recent publicată de **Rodica Florea** la Editura Minerva, după o destul de minuțioasă prospectare a literaturii, a paginilor de memorialistică și a publicisticii consacrate războiului de independență, nu se deosebește, în concepția generală (nici în ceea ce are realizat, nici nerealizat), de multe alte întreprinderi similare. Aceasta, însă, dacă exceptăm efortul, notabil, de a alătura pe cît mai mulți dintre scriitorii (și în primul rînd pe cei mai importanți) care s-au preocupat în unele scrieri de numitul moment al istoriei, de a selecta texte intruvabile cititorului obișnuit, texte uneori puțin cunoscute ori chiar inedite. Contribuție meritorie îndeosebi sub acest din urmă aspect, al „restituirii" de texte, **„Pui de lei"** poate fi socotită drept una dintre cele mai cuprinzătoare și bine orientate selecții din literatura războiului de independență, prin extinderea cercetării la toate genurile literare : poezie, proză, dramaturgie, la publicistică, scrisori și amintiri, folclor, în funcție de care, dincolo de criteriul tematic, este structurat volumul. Sistematizare, desigur, prin nimic inedită, de rutină, „clasică" prin comoditatea procedeului și asiduă aplicare, utilă în absența altui concept ordonator pentru materialul explorat.

Urmînd unei prefețe semnate de Rodica Florea și discursului prin care Mihail Kogălniceanu a anunțat proclamarea independenței, o primă secțiune a antologiei înregistrează poezii populare, o scenetă folclorică și mărturii orale asupra războiului, confesiuni, unele de o savoare aparte, conținînd o viziune a evenimentelor istorice cu totul specifică. Cercetătorul poate studia, bunăoară, în aceste din urmă texte felul în care evenimentul receptat și repovestit la o distanță oarecare în timp se încarcă de fabulos, microstructuri ale basmului folcloric, tendința de a încadra faptul istoric, trăit de povestitorul-protagonist, în arhetipuri folclorice.

În economia volumului, secțiunile dedicate poeziei, prozei și teatrului sînt și cele mai extinse. Poemele, povestirile, fragmentul de nuvelă și roman, piesele de teatru care omagiază lupta pentru independență conțin, practic, un tablou al generațiilor, grupărilor și curentelor literare, prezente într-un secol de literatură : prima generația patruzecioptistă și generațiile imediat următoare, scriitori ai perioadei interbelice, poeți și prozatori ai ultimelor trei decenii ; autori reprezentativi ai direcției junimiste, simboliști, sămănătoriști, poporaniști etc. Un studiu, iarăși, posibil aici, poate aborda modalitățile în care scrierile pornite de la date documentare au validat formule lirice și epice deosebite, înțelegerea istorică și reflectarea literară a evenimentului, tenta specifică imprimată transpunerilor lirice și epice ale documentului de scriitorul junimist, simbolist, sămănătorist și poporanist, faptul că literatura războiului de independență a rămas, în forme specifice, desigur, o literatură preocupată în primul rînd de figura țăranului etc.

Un interes aparte prezintă capitolele dedicate publicisticii și memorialisticii. Primul dintre acestea pentru articolele, multe, semnate de clasici ai literaturii române, polemiști și publiciști activi în epocă ; ultimul capitol, cuprinzînd **scrisori și amintiri,** prin texte rămase pînă de curînd inedite : corespondența Iuliei Aricescu, paginile din jurnalul de front al generalului Alexandru Cernat etc.

Volum unitar tematic, **„Pui de lei"** și-ar fi putut spori utilitatea însoțit de un aparat critic adecvat, indispensabil în cazul restituirii textelor semnate de scriitori ori oameni de cultură astăzi relativ puțin cunoscuți cititorului.

LUCIAN ALEXIU

cronica literară

Ion Pop

GRAMATICĂ TÎRZIE

Editura Dacia, 1977

La o poezie programatică, lucidă, deliberat livrescă a ajuns Ion Pop în ultimul său volum de versuri. **Gramatică tîrzie.** Puțin prolific, publicînd la intervale rare, Ion Pop a debutat cu **Propunere pentru o fîntînă (1966)**, continuîndu-și apoi exercițiul liric cu **Biata mea cumințenie (1969)**. Exercițiu liric dublat de unul critic : **Avangardismul poetic românesc, eseuri (1969)**, **Poezia unei generații (1973)** și **Transcrieri, eseuri** (1976). Să vină de aici, de la frecventarea avangardei poetice ori de la demontarea mecanismelor liricii moderne, în perspectiva celor mai noi procedee teoretizate astăzi, înclinarea aceasta către livresc, atitudinea nouă din ultimul său volum de versuri în care poezia este un cîmp semantic, o „gramatică" ce trebuie descifrată : **„se naște din cuvinte-un rar vînat"** (După cuvintele) ?

Primele poezii ale lui Ion Pop sînt pline de viață (în veșnicie **„e totdeauna puțin praf / Puțină moarte. Iar în mine curge sîngele, / Curge sîngele..."**), adesea tumultoase, cu tendințe baladești (**Manole al Anei, Cînd vulturul nu vine, Pașii, Balada vîntului albastru, Podul** etc.), contaminarea epică apropiindu-ne de poveste (**Mă-ntrebi să-ți povestesc ce-am făcut azi / Cum să-ți spun ? Toate au fost la fel ca ieri, atîta doar / Că viața..."**), cîntînd **„cimentul barajului", „florile exploziilor de dinamită"**, o poezie a bucuriilor domestice chiar : **„Toată lumea e de acord în privința fîntînilor. / Ele ne dau apă clară și rece, căci și vaca / Ne dă nouă lapte, brînză și unt, / Iar păsările ouă ; pentru că și calul fuge / Și nechează..."** (Din cartea de citire), ca să nu mai vorbim de excepționalele poeme de dragoste sau de cele cîteva surprinzătoare elegii. Deodată însă poetul nu se mai lasă în voia mării (**În voia mării**), își amintește tot mai rar de pămînt (**Tot mai puțin**), ca să ancoreze în bibliotecă, prizonier al unor modalități experimentale. Cu toată vitalitatea poemelor sale dintîi, totuși noua sa ipostază lirică e pregătită încă de atunci (ca de un întîrziat alchimist al cuvintelor ce se caută în retortele pline de tot ceea ce memoria lirică a reținut), prin mulțimea simbolurilor (Fîntîna, oglinzile, ochii, podul, fereastra, poarta, treptele, cercul), dar mai ales obsesia cuvintelor. Ar fi interesant în această direcție să comparăm poema **Cuvintele,** din primul volum cu **Casa** din ultimul (**„Pînă la urmă casa rămîne o sumă de cuvinte"**). Există acolo o pregătire pentru această nouă modalitate lirică la care Ion Pop s-a oprit. Pentru că e mare distanța de la poema **Fereastra,** în care pentru întîia dată poetul își dă întreaga măsură a talentului său și, credem, în direcția propriei personalități lirice (**„Fîntînă așteptată, tremurătoare umbră / Te moștenesc răscrucile de drumuri / Și ești o dulce amînare / Ferestrelor la care nu stă nimeni, / Ochii mei urmărindu-te mereu, / De la o vreme văd prin tine drumul / Cum șerpuiește lin, fără sfîrșit. / / Tu unde ești ? Poate-ai murit, ori poate / Te-ai așezat în zid, printre ferestre"**), la universul liric actual, redus la esențial, descărnat dintr-un exces de luciditate și abstractizare (**„Trăia, așadar, / Unul încă tînăr, aici, / În acest cub de aer, Prietene / Îi erau fereastra – și o lungă frază. / Arunca / În ea virgule, / Precum semințele / În țărînă. / Aștepta. / Aici și aici. / În blîndul, îngăduitorul secol cutare. / În palidul spațiu / Al lui septembrie"**).

Semnificativă pentru această altă înfățișare lirică mi se pare poemul **Lîngă un foc în cîmpie,** tocmai prin contrastul dintre clipa în care venim și clipa în care ne ducem, viața fiind o continuă ardere. Chiar dacă poetul e făcut să laude acest „răgaz" în care privește în sine, fumul amintește doar focul, de unde și nuanța tragică, pe lîngă ironia subtilă a acestor versuri.

S-ar putea ca noua față lirică a lui Ion Pop să fie doar o treaptă, un popas necesar. După frecventarea atîtor teritorii lirice, cu lecția poeziei moderne știută pe dinafară, dar și cu alunecările acesteia către ceea ce este sau pare doar să fie esențial, în direcția unei abstractizări ce nu servește întotdeauna lirismul, poetul a atins o experiență limită. Dacă, așa cum credem, această experiență limită îl apropie mai mult de Ion Barbu decît de Blaga, atunci ceea ce urmează nu poate fi decît tăcerea. E o gradație ce se poate urmări. de la substanța lirică vie, plină, a primelor poeme, la cea livrescă, artificială, uscată, seacă, a celor din urmă, ce păstrează doar semnele. E adevărat, și-n această trecere de la sensibil la idee, de la lucruri și lauda lor, la concepte și cîntecul inefabil al acestora, poezia e prezentă. Dar e mai puțin deschisă spre noi. Doar cu semnele necunoscute ale unei gramatici specifice. O comparație a poemei **Trebuie** din **Biata mea cumințenie** (**„trebuie să existe undeva un loc / În care se adună marginile tuturor lucrurilor / După ce ele-au murit"**), cu **Elegie pentru degetul arătător** din **Gramatică tîrzie,** ar fi lămuritoare (**„Semne să faci... Oare-ai văzut ceva nevăzut de nimeni ? / Te-a fulgerat de sus o grea lumină ?... Și glasul mi-l aud fără cuvinte"**). Treapta însă nu poate fi decît a unei treceri spre altceva. Oricît e de greu **„să-ți treci printre atîtea cronici / Țeasta istorică"** lucrul este posibil. Mai ales atunci cînd ai conștiința că **„n-am sfîrșit a mă naște".** Atunci poate, zădărnicia lirică de acum va fi convertită într-o bucurie a lirei, chiar într-un univers limitat.

Experiența lirică a lui Ion Pop din **Gramatică tîrzie** merită să fie urmărită pentru virtualitățile ei pe care urmează să le traducem noi în act.

ION MAXIM

consemnări

Registre tematice ale poeziei lui Arghezi

Interesul constant al criticii literare pentru opera lui T. Arghezi izvorăște, în primul rînd, din caracterul exemplar al acesteia în plan valoric, din bogăția nelimitată de sensuri pe care ea o cuprinde, fapt care suscită și activează permanent interpretarea într-un dialog fertil cu o operă ale cărei semnificații se lasă mereu descoperite. Recentul volum al lui Emil Manu *, un eseu în intenția autorului, urmărește marile registre tematice ale poeziei lui Arghezi, ilustrate pe texte poetice propriu-zise aparținînd unor „vîrste" diferite ale creației argheziene. Se cuvine să amintim aici că toate textele sînt selectate cu atenție, slujind întotdeauna ideile din comentariul propriu-zis al capitolului respectiv.

În viziunea lui E. Manu, poezia lui Arghezi trebuie privită ca o structură unitară și raportată permanent la cîteva nuclee poetice fundamentale, ceea ce permite o analiză a celor mai semnificative etape ale creației lui Arghezi ca o continuitate.

Primul capitol al studiului intitulat Arghezi și universul poeziei **este mai degrabă o refamiliarizare a cititorului cu poezia argheziană, prin prezentarea în linii generale a volumelor de versuri apărute în răstimpul dintre 1945 și 1970. Comentariul din acest capitol dovedește însă o reală capacitate de a sintetiza un univers poetic atît de complex și de original în care fiecare moment trebuie raportat la ansamblul din care face parte organic, chiar dacă o atare întreprindere e nu o dată dificilă și, aparent, lipsită de eficacitate imediată în ceea ce privește concluziile generale la care se poate ajunge.**

Mai interesant sub raportul ideilor și argumentării, ni s-a părut capitolul al II-lea, Universul folcloric arghezian, **cu atît mai mult cu cît e vorba de un poet considerat mai ales un citadin, la care legătura cu tematica și simbolurile populare s-au realizat într-un plan, oarecum, mai deosebit, „universul țărănesc" păstrîndu-și la Arghezi o profundă originalitate.**

Ideea de la care pornește și pe care o demonstrează E. Manu în acest capitol (bazîndu-se atît pe texte poetice cunoscute cît și pe o serie de tablete care cuprind opinii ale poetului în legătură cu folclorul), e că „în sensibilitatea lucidă a lui Arghezi s-a depozitat un material specific, o anumită mentalitate, un anumit suflet al pămîntului românesc și implicit, pe plan caracterologic, al omului de la țară. Concepția despre lume și viață a poetului se așază pe această viziune". **De aici, elogiul pe care Arghezi îl aduce țăranului (**Lauda țăranului român **e și titlul celui de al treilea capitol al cărții) și, în general, universului artistic popular care-l influențează, nu atît prin litera cît prin spiritul lui. Arghezi nu creează balade, doine, basme sau descîntece pure dar, ca și Ion Barbu, de pildă, el** „adoptă modul anton-pannesc cu recompunerea unui univers comun în care puterea de invenție este secondată de o limbă intraductibilă". **Tocmai din această cauză, observă E. Manu,** Horele **sau** Blestemele **argheziene plac cu deosebire cititorului rafinat, plăcerea fiind mai mult de ordin stilistic decît tematic.**

În partea finală a acestui capitol, afirmațiile sînt uneori prea condensate, în sensul că lipsește din argumentarea foarte strînsă de pînă aici o mai severă disciplină în înlănțuirea ideilor, ceea ce provoacă unui cititor foarte atent o anume insatisfacție. Astfel, paralela cu L. Blaga (sau cu alți poeți reprezentativi ai epocii) ar fi trebuit lărgită pentru a putea fi surprinse mai exact atît notele comune cît și cele care deosebesc poezia lui Arghezi de cea a lui L. Blaga, construită pe aceeași tematică. De asemenea, nu credem că Arghezi se refugiază ca într-un paradis artificial în universul țărănesc pe care-l caută (p. 80). Mai degrabă, am spune, că el îl găsește neputincioși ... deni, Arghezi fiind, așa cum afirmă E. Manu, un citadin prin cultură, nu prin structură. Din această perspectivă, lauda țăranului român **și** tematica istorică **— ca să folosim titlurile următoarelor două capitole — reprezintă, de fapt, la Arghezi, o modalitate sublimată de exprimare a celui mai adînc sentiment poetic ce alimentează (constant) ființa însăși a poeziei noastre și care-i dă acesteia nota ei particulară, în tabloul general al literaturii universale și anume sentimentul patriotic. Texte precum** Mamă Țară, Balada Unirii, Latium **etc., amintind versuri din Goga dar și cele aparținînd tinerei generații de poeți români contemporani, reprezintă o opțiune civică și patriotică lucidă pe care Arghezi a convertit-o în poezie și frumusețe. Poetul se dovedește și aici — contemporanul nostru.**

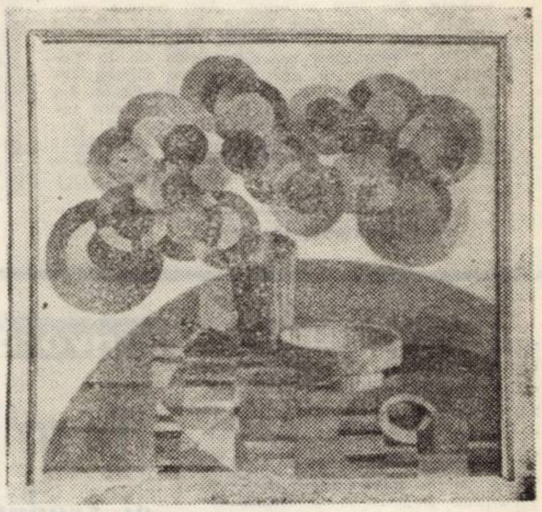

Alături de aceste aspecte, E. Manu are în vedere, în studiul despre care vorbim, tot ceea ve îl poate conduce spre descifrarea unui Arghezi, creator total, **comparabil din acest unghi de vedere cu marii scriitori ai lumii. În această ordine de idei, un comentariu asupra traducerilor lui Arghezi din scriitori ca F. Rabelais, P. Verlaine, Ch. Baudelaire, Krîlov etc. ca și cel asupra opiniilor lui estetice devine nu numai necesar ci și obligatoriu.**

Capitolul Tilmăciri **(pag. 110—117) reia și îmbunătățește cîteva idei din volumul mai vechi** Prolegomene argheziene **(Edit. pt. lit., 1968). Extrem de utile și importante, mai ales pentru specialiști, sînt afirmațiile din capitolul** Opinii estetice **completate cu texte mai mult sau mai puțin programatice, în care Arghezi își enunță un crez estetic, avansînt opinii esențiale despre artă, în general. E. Manu fixează contribuția reală a lui T. Arghezi ca un posibil capitol într-un studiu istoric al poeticii românești.**

Capitolul Arghezi, poetul total **(care, în ordine logică, ar fi putut încheia, credem, comentariul) rămîne important mai ales prin sugestiile către care trimite într-o cuprindere cu adevărat sintetică a creației lui Arghezi pe care, sîntem ispitiți s-o credem, că o va realiza E. Manu însuși într-o viitoare cercetare. Idei precum aceea că Arghezi abordează, ca și creatorii din Renaștere, toate domeniile scrisului, sau că a impus și a creat specii lirice precum** Creionul, „bruionul unei senzații" **(pag. 133) sau** Inscripția **rămîn afirmații extrem de valoroase ce se cer descifrate în continuare. Recentul studiu al lui E. Manu rămîne important și util nu numai pentru specialiști ci și pentru o largă categorie de cititori care doresc să transforme întîlnirea cu poezia lui Arghezi într-o sărbătoare, deopotrivă, pentru cuget și inimă.**

RODICA BĂRBAT

* Emil Manu, **T. Arghezi, „CADENȚE"**, Ed. Albatros, **1977.**

opinii

Poezia lui Dușan Petrovici și altele

1. Noua generație și noua stare de spirit se delimitează de cea precedentă prin cîteva nuanțe esențiale ale conștiinței artistice fiind în același timp continuatoarea tradiției mai vechi și mai recente. Dacă generația anilor șaizeci polemiza cu dogmatismele înaintașilor imediați fiind, din această perspectivă sociologică, într-adevăr executoarea testamentului labișian al „luptei cu inerția" și refăcea tradiția pierdută redescoperindu-i pe clasicii modernității noastre, cei trei B tutelari : Bacovia, Blaga, Barbu, după cum și spiritul avantgardei interbelice, noua generație are de învins nu iresponsabilitatea falsei literaturi, ci responsabilitățile celei autentice, are de asimilat nu tradiția imediată, ci însăși **Tradiția.**

Generația șaizeci avea de învins și unele mituri-clișee ale sociologismului vulgar și euforic și dacă a reușit-o a fost cu prețul propriei sale aureolări mitologice. Poezia lui Nichita Stănescu este o poezie a poeziei, poate cea mai frumoasă din cîte s-au scris pe această temă. Imaginea poetului și metaforele poeziei înseși au intrecut în frecvența, în creația acestei generații, imaginea lunii la romantici. Nu o demitizare ci o remitizare a avut loc. Cazul Marin Sorescu nu este decît un caz particular care nu a dat tonul resurecției lirismului ci căruia i-a fost dat tonul. Demistificările sale nu au valoarea celor din poezia lui Mircea Ivănescu, ci o valoare strict umoristică. Limbajul poetic își conștientizează criza în experiența limită a acestui din urmă poet care se află la extrema necesară a euforiei stănesciene a tuturor posibilităților. După ce poezia lui Mircea Ivănescu a devenit posibilă (asimilînd tradiții moderne de aiurea dar și tradiția lăuntrică bacoviană) o nouă generație nu mai poate apare cu singura grijă de a poematiza corect, publicabil. Conștiința artistică se află în fața unei noi crize fecunde. Se impune o nouă reintemeiere a poeziei. A fost de altminteri sugerată și soluția, veșnica soluție, „întoarcerea la origini". Noua generație pare a fi propus ca soluție „livrescul". Ceea ce nu va mai însemna auto-mitologizarea (un volum al lui D. Micu se cheamă **Auto-mitologice**) generației și mitul poeziei ci conștiința (obsesia) Tradiției. Și ceea ce se traduce în expresie prin ironie sau prin melancolia livrescă. Tonul ironiei vine din vechea generație de la L. Dimov, P. Stoica, O. Genaru sau Emil Brumaru. Nici melancolia livrescă nu este o invenție, a noii generații. Mihai Ursachi, Dan Laurențiu îi sînt precursori.

Noua generație polemizează altfel decît înaintașii. Declarațiile sale publice nu se mai bat cu o conjunctură a decăderii poeziei din demnitatea sa socială și estetică. Ele se bat cu însăși „criza" poeziei aflată mereu în căutarea propriei sale mai autentice demnități, aflată mereu cu un pas înaintea prejudecăților și a cunoașterii. Ele se bat pentru un nou statut ontologic al poeziei. Virgil Mazilescu declară că nu are talent și cititorul de bună-credință va înțelege sinceritatea autodemistificatoare a declarației ca pe o recunoaștere a imposibilității de a revoluționa poezia în limbajul și în obiectul său. Baudelaire a revoluționat spiritul poeziei în spiritul corespondențelor și al idealității unui absolut ce la Mallarmé devine neant. Are dreptate Virgil Mazilescu ! Revoluția poeziei – acesta e idealul ce ține însă poezia sa în viață, refuzînd deșertăciunea deșertăciunilor estetice dar nu și ironia. Și acesta e idealul noii generații, preluat de la Nichita Stănescu și generația sa, și dus mai departe în „ora istorică". Au fost acuzați de „manierism" (N. Manolescu) ceea ce s-a dovedit a nu fi decît aparența stilistică a unei noi „lupte cu inerția" în forma unei lupte lăuntrice dintre natură și cultură (tot N. Manolescu, dar și Petru Poantă). Triumful unei noi naturi poetice s-ar putea să nu fie privilegiul acestei noi generații, dar a nu-i recunoaște existența și lupta ar putea să fie pedeapsa de apoi a criticii de azi.

2. Dușan Petrovici este, între reprezentanții acestei generații sceptice, dominată de luciditatea convențiilor poetice și de neîncrederea în ele, o natură **imnelegiacă.** Resimțindu-și fascinația cîntecului orfic, a imnului ca pe o decădere din condiția vîrstei de aur, el convertește acest „păcat originar" al conștiinței sale artistice în virtute expresivă. Versurile sale vor dobîndi astfel mai degrabă o muzicalitate elegiacă decît o atitudine elegiacă. Tentației de a cînta, poetul îi substituie, din pricina absenței credinței în cîntec (conștientizat ca mecanică retorică înainte de a fi acceptat ca exorcism catarctic), o invocație a cîntecului **(„și te rog / primește pe aripile tale / sarea de bucurie și noapte / / cuvintele unui poet / și plînsul privighetorilor / istoriei tale îndepărtate / / înnobilează-mi vorbele acum / cu tot omenescul tău dor / de a nu greși visul durut" / /).** Sub aparențele temelor consacrate în teritoriile lirice și a unei anume heraldici, el vorbește mereu despre cîntecul său și despre drama nerevelării sale **(„spunem adesea un cuvînt / atunci cînd lucrurile sar din umbră / cînd sîngele – vezuv înfrînt – / revarsă o lumină sumbră" / /)** stăpînindu-și doar tentația de a cădea în clișeele consacrate ale expresiei sau infuzînd clișeelor o nouă vitalitate, una pur poetică, purificîndu-le de contextele vechiului lor simbolism (vezi și titlul atît de frumos **Lebede ale puterii**). Vorbirea poetului devine astfel o neoretorică a vechilor clișee **(„cînd liniștea cade / și obeliscul muncii mele va tremura / voi spune un jurămînt pentru lucrurile țării / în miezul pămîntului / dacă vor învia tatăl meu / și soția tatălui meu / voi arde luminările sîngelui / dacă vor învia și oasele plugului / care a scos dureroasa sămînță . . . /)** unde nouă și dramatică rămîne mereu prezența poetului printre „lucrurile poeziei", în construcția propriilor poeme, subtextuală subminatoare, lucidă, sceptică, nelăsînd imaginilor dreptul la liberă inițiativă. Ceremoniile senzoriului poetic sînt trecute înspre tema poeziei, nu după tipicul obișnuit, în poezie : **„să treci peste un cîmp / în picioarele goale să treci / să-i simți mătasea / de veșnică răscolire / cum ai trece cu mîna / peste fruntea înțeleptului / să fringi piinea zăpezii sub soare / să-i asculți inima / amețit de miresme / în cuvînt tăcerea să-ți fie / un foșnet subțire / nici grabă nici stare / ci doar balanță de ape / curgînd înspre mare / ca înspre o rană frumoasă".**

Condiția poetului, insinuată în fiecare imagine și apoi devenită supratemă a poemelor, supratema livrescă a generației înseși, este vulnerabilitatea, nu înțeleasă metafizic sau altfel, ci pur poetic ca disponibilitate de receptare a lumii ca în această frumoasă definiție **(„Vulnerabil să fie poetul / la orice mișcare / mușcat și orbit de lumine / în el să plîngă mereu / o ființă nocturnă / / cum să aprindem acele lucruri / neinflamabile din noi / poetul să ne învețe / /)** a poeziei ca pedagogie într-un inefabil. Dar imnul decade în elegie, fiindcă pedagogia orfică a poetului rămînea perpetuă promisiune neîmplinită, dorită însă și exprimată ca o criză a dorinței înseși : **„Știi cum trece timpul mîinilor noastre reci / barbar a fost ținutul din lăuntrul tău / descoperă-te de vis ca o femeie frumoasă / și umblă prin lume ca apa" / /...** Scepticismul se lasă învins de o nouă temă, (sub genericul metaforei înțelepte „clima temperată") încrederea în puterea Poeziei, exprimată neîncrezător în puterile propriei poezii dar cu ele : **„Ah, divino – polen neînceput – îmi lipseau cuvintele / încît am spus : să lăsăm poeții cei mari să-și / cînte poema, numai poeții cei mari ! / Noi sîntem flora ce vine tîrziu și moare devreme, / cu dureri în stomac ; cu lene mecanică. / Trebuie să ne iubim în ceasul cald al țării, / să ne iubim în fuga de bani a unui vis. / Negresit se va întoarce în lume floarea rîvnită".**

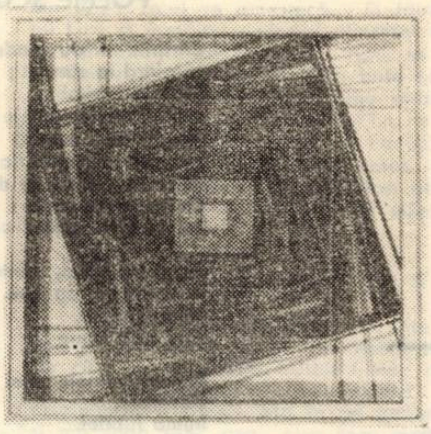

MIRCEA SENIC „DIAFRAGMA"

O generație care scrie mai rar **(„În fața paginii albe să stai / cum nourul pe ploaie" /)** decît precedenta, reluînd firul tradiției de acolo unde îl lăsaseră epuizat clasicii modernității noastre și încercînd să redescopere obiectul poeziei este generația din care face parte Dușan Petrovici, deosebindu-se de cea care rămîne în urmă sub patronajul lui Nichita Stănescu printr-o responsabilitate mai înaltă decît aceea de a reda poeziei dreptul de a fi ceea ce este : **responsabilitatea de a reda poeziei tentația sa vitală, aceea de a căuta să fie mereu mai mult decît este.**

IOAN BUDUCA

profiluri

Poezia lui Romulus Cojocaru

Romulus Cojocaru a debutat în 1969 cu Punct căzut, **volum care – răsfoit astăzi – ni se pare important mai cu seamă prin cîteva acorduri atunci marginale, dar care au devenit, treptat, tot ceea ce are mai original și (pînă în prezent) mai realizat artistic creația autorului. I-au urmat :** Poeme **(1975) și** Flori de mac **(1977). Celor trei plachete de versuri li se adaugă un roman de factură polițistă :** Apărătorul se apără **(1974).**

Punct căzut și Poeme **se află – tematic – într-o evidentă continuitate. Nu descoperim, de la unul, la celălalt, o diferență de substanță, ci doar un plus de clarificare stilistică. Ambele insistă atît pe componenta confesivă, cît și pe cea descriptivă, plasîndu-și eroul într-un peisaj nocturn și întomnat, intens luminat de lună. Majoritatea acestor stampe sînt creionate cu meșteșug și sensibilitate ; termeni dominanți :** noaptea, luna, nourii, stelele, toamna, tăcerea.

Iată acum, în fertilă contradicție cu trăirea nemijlocită a peisajului, („Mă doare și strig. / E noapte, e frig. / Norii se pierd în adînc / Cu luna la oblinc . . ."), o frumoasă problematizare lirică a reflectării înseși : „Mă ridicam să cuprind ardent tot cerul / Cînd, alături, parcă din adînc zvîcnind, / Din pieptul de foc al pămîntului / Pe vîrfuri se înalță tăcerea și drept. / / În unda de ape ca-ntr-o cupă de cristal / Peste umărul stîng, mă proiectam . . . / De acolo, din adînc, în răstimp conturul / Ca la o ființă care-i plac zîmbea" (Punct căzut, **29).**

Dar tot aici se află (cum anticipam, abia conturate) acele note de fond și de expresie care vor defini cel de al treilea volum. Se cuvin menționate, astfel, un Blestem (Punct căzut, **23), o** Baladă cîntată (ibidem, **39), precum și un** Basm (Poeme, **15) – acesta din urmă, mai ales, foarte apropiat de viziunea** Florilor de mac. **E vorba de elemente de grai și mentalitate populară, pe care recenta scriere le valorifică deplin, din perspectiva unei poezii de factură precumpănitor imnică fără nimic strident sau convențional. Evenimentul însuși – războiul din 1877 – este umanizat, este concretizat, răsfrîngîndu-se, rînd pe rînd, în destinele celor care l-au purtat și l-au isprăvit în biruință și glorie : „Ion Capmare, Ion Cinteză / Și alți Ion, / Răspund prezent . . . / Dumitru, Gheorghe, Lisandru / Și iar / Dumitru, Gheorghe, Lisandru / Răspund prezent. / / Sîntem toți, putem începe, zise unul mustăcios, că / De asta venirăm, / Aha, să-ncepem adăugă / Ion Colnic, gornistul. / Sîntem toți aici, toată țara, / Să terminăm odată cu turcii / C-avem treabă pe-acasă, / Nu se lăsă mai prejos / Ilie Sfiru zis Cutcurig" (p. 61).**

Limbajul, extrem de colorat, nu are nimic comun cu pitorescul facil, nu intenționează o reconstituire etno-lingvistică, nu urmărește obținerea unor efecte din confruntarea graiului cu norma literară. Autorul caută adevăratul chip al acelora care s-au confruntat cu războiul, iscodește adevărul ființei lor, notîndu-le reacțiile, transcriindu-le limbajul, valorificînd umorul lor dur, luminîndu-i, pe cît posibil, din toate unghiurile. Întîlnim dialogul, descoperim un număr impresionant de nume proprii, de porecle, de supranume, sînt frecvenți termenii dialectali, apar forme gramaticale specifice acelei zone (perfectul simplu). Adesea, vorbitorul e desemnat (în finalul vreunei piese) prin cineva, unul etc. – indicînd mulțimea anonimă și omogenă în convingeri și fapte. Totul vădește o intenție estetică (aceea de a construi o „lume"), nu una decorativă. Și, în bună măsură, scriitorul a izbutit să confere lucrării sale profunzime și coerență.

Structura, indeosebi, atrage numaidecît atenția : avem a face cu un poem unic, despărțit în 38 de tablouri (secvențe), fiecare din acestea fiind precedat de un text-document (presă, memorii de război, arhivă). Poezia comentează liric documentul.

O asemenea alcătuire dovedește că autorul nu e un spontan. Argumentele se pot înmulți : în plachetele anterioare (dar și în Flori de mac**), ne va atrage atenția preocuparea pentru** tărmul din cuvinte, **pentru jocul aparent întîmplător al literelor, pentru semnificația oglinzii (vezi mai sus) sau a cochiliei (**Punct căzut, **44). Astfel încît, cel mai bun volum de pînă azi al lui Romulus Cojocaru ni se pare a fi crescut atît dintr-o cercetare atentă și iubitoare a istoriei naționale, cît și dintr-o promițătoare meditație asupra artei.**

EUGEN DORCESCU

ION STOIA-UDREA

În noaptea de 13/14 octombrie 1977 a încetat din viață scriitorul **ION STOIA-UDREA,** membru al **Uniunii Scriitorilor din R.S. România** și al **Asociației scriitorilor din Timișoara.**

Născut la 25 decembrie 1901, în satul Greoni, din jud. Caraș-Severin, fiu de țărani, Ion Stoia-Udrea urmează Facultatea de litere și filozofie din București, întrînd după absolvire, în învățămînt. La scurtă vreme, apoi, îl găsim ziarist la Oravița, debutînd în literatură cu o culegere de versuri intitulată „Chemări". Un merit deosebit al activității sale literare îl constituie editarea revistei „Vrerea", publicație progresistă, de frumoasă ținută intelectuală, unde, pe lîngă literatură originală și studii istorice, Ion Stoia-Udrea publică și tălmăciri de poezie progresistă, printre altele „Cartea rîndunelelor" de Ernst Toller, poet și luptător antifascist german, poezie luptătoare a negrilor americani, etc. A publicat volumele de poezii „Cîntecul uzinei", „Veacul de foc" și a editat — sub egida editurii „Vrerea" — o serie de autori, unii debutanți, care azi fac cinste literaturii din acest colț de țară.

O parte a energiei sale a investit-o în cercetări istorice din trecutul Banatului, dar, în ultimii ani, a lucrat mai intens, ca literat, colaborînd la revista „Orizont", la emisiunile studioului teritorial de radio, la presa locală. Moartea sa este adînc regretată de colegii din Asociație, de toți cei care l-au cunoscut și s-au împărtășit din prietenia lui.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA, ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

★

Multe legături de prietenie ne țineau pe toți cei din generația mea, dar trei erau prieteni nedespărțiți — Virgil Birou, Romul Ladea și Ion Stoia-Udrea. **De aceea îi se zicea și își ziceau și ei „Trifoiul".**

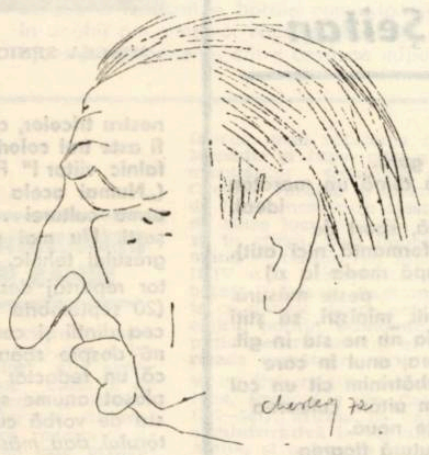

Ion Stoia-Udrea văzut de Aurel Cherlea

Prima frunză a „Trifoiului" (Virgil Birou) a căzut în anul 1968, a doua (Romul Ladea) în 1970, iar vîntul toamnei a scuturat săptămîna trecută și pe cea din urmă foaie a „trifoiului", pe Ion Stoia-Udrea.

Născut la Greoni, din părinți țărani, la 25 decembrie 1901, studiile liceale le-a făcut la Biserica-Albă, Brașov și Lugoj, pe cele superioare la Facultatea de litere și filozofie din București. A funcționat la început în învățămînt la Balcic și la Oravița, apoi a devenit ziarist și publicist. S-a remarcat prin editarea și redactarea revistei Vrerea **(1932-1937 și 1945-1947), la început ziar săptămînal de informare politică, economică și culturală, apoi revistă lunară social-politică și literară.**

A publicat în anul 1926, la München, volumul de poezii Chemări, **continuîndu-și activitatea publicistică în anul 1930 cu monografia** Pictura Renașterii **(aceasta în colaborare cu Ioachim Miloia), urmate în anul 1935 de volumul de versuri** Cîntecul uzinei, **în care apropie țăranul bănățean de viitoarea din uzine, aducînd ritmuri de viață nouă, născute din trepidația acaparatoare a mașinilor. Pe aceeași linie social-politică se înscriu și traducerile sale din Walt Whitman, Ernst Toller și poeții de culoare.**

Pentru cunoașterea istoriei Banatului și a frumuseților sale, a publicat în 1936 Ghidul Banatului **(în colaborare cu Emil Grădinariu), iar în 1941 —** Ghidul Timișoarei. **Tot în scopul cunoașterii realităților bănățene a publicat în 1942 antologia 11 poeți bănățeni. Esența adevărului istoric a ferit-o de formule pe care le-a considerat aride și i-a dat tipare literare atrăgătoare în Răscoala țărănească din Banat de la 1738-39 și în poemul dramatic** Veacul de foc, **ambele publicate în anul 1945, precum și în baladele scrise în timpul din urmă. Romanul istoric** Căpitanii **a rămas neterminat.**

În autobiografia publicată în antologia 11 poeți bănățeni, ei a scris printre altele : „Mi-am risipit viața peste locuri și ani, încercînd, cu mai puțin sau mai mult noroc, de toate". Este adevărat că și-a risipit viața peste locuri și ani, dar, după trecerea anilor, se vede că activitatea sa nu a fost o risipire, ci o contribuție bănățeană de seamă la îmbogățirea patrimoniului spiritual național.

GR. POPIȚI

TINERI SCRIITORI REȘIȚENI

„Cea mai plăcută surpriză a mea de cînd mă întorc la Reșița — declara criticul Mircea Martin în 1972 — este să constat că există aici cîțiva poeți reali, care pur și simplu m-au emoționat și pe care eu aș fi dispus să-i prezint în orice revistă centrală". De atunci alți cîțiva scriitori și critici aveau să-și declare încrederea în mișcarea literară reșițeană a deceniului 8, definită tot mai pregnant prin activitatea cenaclului „Semenicul". Volumele de autor semnate de Olga Neagu (1974), Gh. Azap (1975, 1977), tipărituri colective (în primul rînd caietul de creație și critică „Semenicul"), cîteva premii la concursuri literare organizate în țară au trecut prestigiul local dincolo de granițele județului. Premiile obținute recent la etapa finală a Festivalului național „Cîntarea României" (Gh. Zincescu — premiul I la proză, Gh. Azap — premiul I la montaje literare, N. Irimia — premiul II la publicistică ș.a.) au confirmat deplin această ascensiune.

La cei aproape 30 de ani de la înființare (februarie 1949), cenaclul reșițean e astăzi un colectiv entuziast și exigent, perseverînd pe un drum al calităților și autodepășirii. O judecată critică, țintind evidențierea valorilor și a șanselor lor — foarte necesară într-o asemenea etapă — e în măsură să descopere potențe artistice autentice, alături de, firești, neglijențe, ce se cer epurate, sau neîmpliniri. Ce am putea afla, deci, în momentul actual ? Poezia unor teritorii și muzicalități stranii, interiorizată și lucidă, concentrată pînă la aforism, a lui Nicolae Sîrbu descins din mediul „Echinoxului" clujean, dar de o pasivitate care l-a privat pînă acum de debutul editorial) : versurile elegiace (cînd nu sînt declarativ-prozaice) ale lui Ioan George Șeitan (volum de debut : Amforă de sete, 1971) ; poezia de o sensibilitate discretă și o logică interioară stringentă (derivînd din spații mitologice) a lui Nicolae Irimia (care e și un reporter de suflu liric) ; formule de frontieră, nedecantate însă îndeajuns la Doru Andreescu ; poezie de suflet la I. Chirescu ; ritmuri bine strunite dar și propoziții desuete în poeziile lui C. Oțelaru etc. În ciștig, în ultimii ani, se află proza : Gheorghe Zincescu — a încheiat un volum de povestiri reconstituind întîmplări din timpul și de după cel de-al doilea război mondial ; autorul fiind un poet atît în versurile-i polemice (de valorificare a folclorului sau aliniere la variante moderniste, de largă respirație), cît și în ritmurile și artificialitatea prozei ; Valeria Negovan — talent real de a surprinde lumea satului bănățean sau a tinerilor, dar care nu și-a maturizat încă expresia etc. Mai recent s-au lăsat întrevăzute cîteva tinere condeie critice : Ada Cruceanu, Daniel Lazăr, care completează astfel grupul unor maturi cercetători ai culturii ca P. Oallde, M. M. Deleanu, Al. Bărsescu, I. Crișan ș.a. La toți aceștia se adaugă mai vechi „cenacliști" care au traversat aproape de la începuturi etapele devenirii cenaclului (Marin Dobre — proză ; Petra Cernăuțeanu — fabule ș.a.m.d.) ori liceeni care nu și-au găsit încă vocea, precum și „vizitatori" ocazionali dar notabili (Baltazar Weitz — poezie ; I. Ciolănescu — proză ; G. C. Rusu ș.a.).

Cenaclul „Semenicul" este totodată o prezență activă în viața social-culturală a Cetății de Foc, risipind cu dărnicie muncă și fantezie pentru contactul cu cititorii și scriitorii, pentru asimilarea culturii și popularizarea literaturii autentice, formarea unui climat literar veritabil, stimulînd în același timp mișcarea literară din alte centre muncitorești etc. Iată de ce credem că anii ce vin pot aduce noi prezențe caraș-severinene în cîmpul literelor românești.

GH. J.

Nicolae Sîrbu

REȘIȚA

Cind muncitorul se spală pe miini dimineața,
Voi vă uscați pe furnal cămășile albe ;
Noi știm că Reșița-i albă
Cind muncitorul se spală pe miini dimineața...
E Reșița atunci o coală albă,
Pe care scrie numai viața.

AMINATELE NOASTRE FINTINI

Buldozere-n zori tulburară
Fintina ce-o știm de demult
Cum urcă prin noi și coboară
In foc ca-ntr-un obiect de cult ;

Se clatină-atunci curcubeul,
Înrămat pe-un perete de jar,
Nu știe încă nici zeul
De ce plinge la poartă-un stejar

Ce-și caută cu greu rădăcini,
Intr-un suflet cu altă plămadă,
Iar aminatele noastre fintini
Ies atunci să ne vadă.

INTILNIRE IN PLINS

Plingea inspre centrul pămintului,
cu părul nemișcat și greu,
genunchii ei tăiau nepăsarea pietrei
în cristale limpezi de minereu.

Umbra ei plingea solemnă, alături
pe nemișcarea pămintului greu ;
pină cind soarele o culcase
suav peste umărul meu

Doru Andreescu

POEME SCURTE

Cărările-mi de roade
se pierd in zimbet ;
tăcerile iubitei
minindu-mi poemele nescrise.
Plecați fără adresă
prietenii ciștigați la vinătoare
de urme acoperite de brumă.
Ciștigi sau pierzi
hai in lume cintec al meu.

•

Dacă tot pleci, iubito,
ia și urmele cu tine.
Necunoscuto,
vino fără urme !

•

Precum ruinele unei antice cetăți,
Dezolare,
Inima iubitei.

Cornel Oțelaru

OȚELARII : : :

Ce duh de piine proaspătă in palme
Prin care plugul au trecut și coasa
Copilăria lor iubi mătasea
Porumbului sub zările egale

ȚĂRANII

Voevozi ai mărilor de griu
Ziditori de adevăr și steme
Timpul cerne urmele de riu
Seceriș bogat venit la vreme.

Gindul bun dă veghilor ninsori
Largul holdei seceră nuntașii.
Visul trece-n spice și cocori
Virstele, in care ară pașii.

Nu e joc polenul scuturat
Caișii vieții pierd sub fulger semnul
Viața cere simbure curat
Cum scinteie cere untdelemnul.

Liniștea incearcă duh smerit
Să boteze in vecii lumina
Și deschide zimbet aurit
În ștergarul zilelor azima.

Parcă zarea griului a curs
Miere grea amirosind a trudă
Și in șirul brazdei, mai presus,
Însăși roata soarelui asudă.

Iosif Caraiman

PLECARE

Adio, imi spun,
Nu mai este dragoste,
Cuvintele cad grele
In casa care tace
Ca o prăpastie.
De-ar fi măcar o mingiiere
Acolo sus – Cerul aplecat
Pe-o geană de pămint
De prea departe
Vine tăcind.
Adio, imi spun,
Și mai intoarce-te citeodată,
Noaptea, hoinar,
Spre rădăcina copilăriei,
Singura care nu doare.

Ion Chirescu

CATRENE TANDRE

Trupul meu e la granița pămintului,
de pe acum mă sapă grădinarii ;
sufletul meu, iarbă străină,
unduindu-se lin intre oglinzi de acvarii.

II

Visez că-mi adormi, iluzie tandră,
pe umărul meu obosit ;
visezi că ne visează cineva
trist și iubit.

Ioan George Șeitan

UN TIMP

Alergăm după tren cu sufletul la gură.
Obosim. Transpirăm abundent ca după un maraton ideal.
(De mult nu am făcut gimnastică, sport de performanță nici atit).
Ne stringe cravata (cu nodul după moda la zi) peste măsură.
Suntem timplari, docheri, contabili, miniștri, să știți că poezia nu ne stă in git.
Ci numai timpul ne fură clipa, ora, anul in care imbătrinim cit un cal
De curse, și uităm de poeme cum uităm culoarea
Ochilor celor mai apropiate ființe nouă.
Dau un premiu celui care nu scutură floarea
Zadarnic și doarme pe-un munte de rouă !
Veniți, dau un premiu oricărui dintre contemporani
Care-mi spune cum erau ochii bunicului Petca Alexă.
Eu nu mai știu. Am uitat. Hei, și ciți ani
L-am iubit, m-a iubit ; azi, n-a rămas nici o anexă
În destinul meu din umbra lui stinsă de mult !
Alergăm după tren. Alergăm după afaceri mărunte,
Alergăm după aventuri galante, in veacul preacult.
Alergăm, alergăm pină-s pletele cărunte,
Uităm, uităm că avem un timp rezervat
Și de murit !

„SENTINELA" — O publicație bănățeană la începutul secolului XX

Deși nu a ființat nici măcar doi ani, „revista poporală" **Sentinela**, de la Caransebeș, se situează printre publicațiile importante ce apăreau în Banat, în primul deceniu al acestui secol, datorită poziției sale ferme de apărare a drepturilor românești, de luminare a poporului român. Primul număr (20 iunie 1910, stil vechi) venea după buna întîmpinare a gazetei **Vocea Graniței**. Scopul „edării" foii era : **„ca să luminăm poporul român din graniță, și să luptăm din toate puterile noastre ca să scoatem pe mult incercatul și prea răbduriul opincaș român din orbia intunericului"** – se spune în articolul program **„Către stimații cetitori !"** Respectind orice națiune, dar cerind aceeași cinstire și pentru români, semnatarii articolului precizează : **„Vom lupta insă, cu toate armele ingăduite de legile țării noastre, impotriva tuturor acelora care vor incerca prin ori și ce fel de mijloace, să atace existența noastră de popor român și vom fi fără cruțare și milă, indeosebi față de toți acei fii rătăciți ai neamului nostru, cari pentru mirșave interese personale și pentru burta lor lucră impotriva neamului lor și in oarba lor alergare după mărire și avere incearcă să se dezbine și atacă chiar temelia Bisericei și Școalei noastre naționale românești"**. Consecvența programului **Sentinelei** se vădește atît în articole cu caracter programatic, de atitudine, cît și prin informații, indemnuri, culegeri de folclor, literatură, reproduceri din alte reviste. Articolul **Trei colori**, de exemplu, se încheie astfel : **„Frați români și Sorioare ! Dacă aceste trei colori prețuiesc atit de mult in ochii dușmanilor noștri politici, incit ei varsă singe pentru ele, atunci datorința noastră a românilor este ca să le prețuim de mii de ori mai mult, să le iubim ca pe insăși viata noastră si să murim cu drag pentru mindrul**

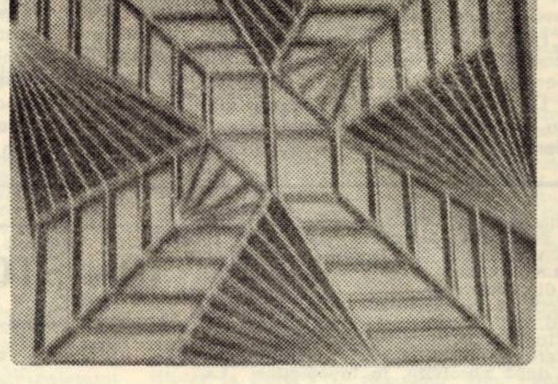

MIRCEA SENIC „FLUTURUL"

nostru tricolor, căci : Pin-pe cer și cit in lume, / Vor fi aste trei colori, / Vom avea un falnic nume / Și un falnic viitor !" Prețioase sint indemnurile la lectură (**„Numai acela e om desăvirșit care e inarmat cu arma culturei..."**), la păstrarea datinilor strămoșești. Nu mai puțin relevantă este prețuirea progresului tehnic. Pe prim plan trecem un convingător reportaj despre **Aurel Vlaicu, regele văzduhului** (20 septembrie 1910, cu o fotografie a acestuia) – cea dintii și cea mai importantă relatare bănățeană despre zborurile lui Vlaicu la București. Faptul că un redactor al gazetei din Caransebeș s-a deplasat anume spre a vedea zborul lui Vlaicu și a sta de vorbă cu el, că s-a publicat portretul aviatorului dau măsura valorii deosebite a suscitatelor relatări.

In fine, pentru a intregi imaginea asupra revistei, notăm o știre despre o adunare socialistă, desfășurată in luna noiembrie a acelui an in Caransebeș. S-a vorbit in limba română, germană și maghiară. Sava Demian, de pildă, **„cu dovezi puternice a dovedit că interesul muncitorimei este a se organiza cit mai bine, pentru că numai atunci să va putea infringe domnia celor cari sunt azi la putere și cari nu pentru binele țării, ci numai pentru punga lor lucră".**

GHEORGHE JURMA

televiziune

DUMINICA, 23 OCTOMBRIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Film serial pentru copii : Ivanhoe. Episodul 3. 9,45 Pentru căminul Dvs. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : schițe satirice, cuplete, dramatizări după clasici ai literaturii universale, vedete internaționale, desene animate. 15,00 Stadion. — Magazin sportiv în imagini. 16,50 Invitați în studioul 3. 17,35 Film serial : Linia maritimă Onedin. Episodul 10. 18,25 La izvoarele cîntecului popular. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Participarea de masă în campania electorală. 19,45 Orașe de țării înaintea alegerilor. 20,00 Film artistic : Riul roșu. Premieră TV. 21,45 Antena vă aparține : spectacol prezentat de județul Dîmbovița. 22,45 Telejurnal.

LUNI, 24 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cîntarea României. Laureați ai Festivalului național. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Panoramic. 20,30 Roman-foileton : Mizerabilii. Episodul 3. 21,25 Mai aveți o întrebare ? 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 25 OCTOMBRIE

9,00 — 12,00 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 Poveste despre casa înstelată. 17,55 La volan. 18,05 Secvențe austriece. 18,30 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Întrebări și răspunsuri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Alexandria. 20,05 Arme cu tărie, suflet românesc... Emisiune consacrată Zilei Armatei Republicii Socialiste România. 20,35 Seară de teatru : Ceasul adevărului, de Radu Theodoru. Premieră pe țară. 21,55 Stelele cîntecului și dansului. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 26 OCTOMBRIE

9,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Iran — Permanențe și înnoiri. 16,50 Cabinet de perfecționare profesională. 17,10 Melodii populare. 17,20 Din țările socialiste. 17,30 Tragerea pronoexpres. 17,40 Telecronică pentru pionieri. 18,00 Moștenire pentru viitor. „Pămînt al țării, carte de citire... 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Noi, femeile ! 20,20 Telecinemateca : Chicago fierbinte. 22,00 Fotbal : Spania — România. În pauză : Telejurnal.

JOI, 27 OCTOMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Arii și scene din opere. 17,50 Baschet masculin : Dinamo București — Mobilgirgi Varese, în Cupa Campionilor Europeni. 19,20 Arii și scene din opere. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Republica XXX Azi, județul Covasna. 20,10 Ora tineretului. 21,10 Telerecital. George Constantin. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 28 OCTOMBRIE

9,00 — 12,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Imagini din Tunisia. 16,50 Cîntece și jocuri populare românești. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,05 Film serial pentru copii : Core. 19,30 Telejurnal. 20,20 Film artistic : O poveste simplă. 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 29 OCTOMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton : Mizerabilii. (Reluarea episodului 3). 13,00 Concert de prinz. 13,50 Viața în lumina normelor eticii și echității socialiste. 14,10 Tineri soliști de muzică populară. 14,30 Desene animate. 15,00 Stadion. 16,50 Tragerea de amortizare ADAS. 17,00 Cîntare omului 17,15 Clubul tineretului. 18,15 Octombrie 1977 — cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 18,35 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Salbele de hidrocentrale de pe Sebeș. 20,00 Teleenciclopedia. 20,45 Film serial : Regan. 21,35 Intîlnire cu satira și umorul 22,10 Telejurnal. Sport. 22,25 Rapsodii de toamnă cu Tudor Gheorghe

televiziune

Gh. Zincescu

Luna grozavă

N-aveam voie și știam că n-avem voie să stăm cocoțați acolo, in nucul din cumpăna dealului, dar bărbații alunecau unul cite unul îmbrăcați în alb, tremurător, fără zgomot, fără alt semn al trecerii lor pe acolo decit însăși prezența lor de o clipă... Dar o să vă spun mai tirziu cum treceau bărbații peste coama dealului, mai încolo de noi, cum dispăreau printre ceilalți nuci din poale ca să reapară acolo, jos. Acum am să vă spun că n-aveam voie să stăm acolo și de aceea dirdiiam mărunt de ni se auzeau din cind în cind dinții lovindu-se unii de alții ca de frig. Și nu era frig. Dormeam pe prispă și numai de țințari și de alte alea ne acoperеam cu cearșafuri albe tivite cu inflorări de ață atirnind greu intr-o parte și-ntr-alta. Bătea luna în varul peretelui făcind să lucească ici colo fire mărunte de nisip și se mișcau perdelele încet, abia simțit. Trebuia să-mi înfund urechile să n-aud vocea mamei trezită din somn... Îmi înfundam urechile trăgind tare aer pe nas dar n-ajungea și-mi viram capul sub perină incercind zadarnic să adorm. Și nu de frig ni se făcuse pielea ca de găină, și nici de vint, că nu adia de doi bani... Dar zicea Buna că pe o lună grozavă ca asta se cațără șerpii in copaci după ouă și pui de păsări. Și nici de asta. Dar zicea mama-bună : „Cind e luna mai și mai grozavă iese de acolo, de la Iordan, Ăla-Mare !" Ăla-Mare de l-a înghițit mai an pe Ilie cu boi cu tot cind a intrat după ei în stufăriș. Și asta știam și noi că e adevărat, că a intrat Ilie. Eram acolo și ne holbam la el cum intră așa fălos că nu e nimenea ca el, și n-a mai ieșit. Nici n-a strigat, nici stuful n-a mișcat, a bătut numai așa, oleacă, vintul, da stuful n-a mișcat. S-au zbătut frunzele plopilor de lingă pod dar frunzele alea se mișcă mereu de parcă ar bate vintul prin ele. Numai el zice că s-au zbătut mai tare, ca de groază. „Cind ii luna mai și mai grozavă" spune bunica și acuma luna-i mai și mai grozavă și de aia tremurăm așa ca plopii aceia doi de lingă pod. „Dar dacă vine ?", am ingînat eu în șoaptă, pe jumătate trează. „Păi e departe, nu vine el pină acolo" ! răspunde el răgușit. Dar nici el nu crede că-i prea departe și de aceea stăm așa atirnați de crengile nucului, dirdiind de ni se aud dinții din cind in cind. Bătea luna de parcă era ziuă și se vedea departe, departe, pină-n Dealul Mare și pină-n marginea satului ăluilalt. Iar bărbații treceau, alunecau, pluteau peste coama dealului pină dispăreau in umbra nucilor mai de din vale și chiar și acolo printre crengi ii mai prindea firul lunii făcind să lucească albul cămășii de pe ei.

Am zis că vă spun de ce n-aveam voie și nu știu. Știu numai că s-a uitat tata la noi cind s-a sculat de la masă ștergindu-și cu colțul miinii gura și, o clipă, mina i-a încremenit ridicată așa, apoi și-a continuat mișcarea și a ieșit pe prispă. Am rămas cu ochii la spatele lui luminat singur și puțin adus în golul negru al ușii. Așa își fuma tata țigarea după cină și fumul licărea în șuvițe albăstrui pină se destrămau și alte șuvițe veneau să le ia locul... „Numa să dea dracu să plecați la noapte de acasă !" a zis el fără să se intoarcă, simțindu-ne parcă privirile. „Ce-ți veni tată ? !" se miră mama cu farfuriile în mină. „Cum să plece noaptea de acasă ?". „Numa să dea dracu !" zise tata tot fără să se intoarcă și fratemiu își cobori ochii. Și văd acuma că n-aveam voie in nici un chip să plecăm noaptea asta de acasă și tot ce știu e că asta n-aveam voie și nu să stăm aici atirnați de crengi. Dar treceau unul cite unul bărbații satului și dispăreau mai intii sub nucii mai de din vale tot rupți de umbră și știam că nici n-aveam voie să stăm, dar de ce nu știu să vă spun. O să vă spun cum treceau bărbații peste coama dealului în cămăși albe, albe și curate de-ți luau ochii, cu inflloritură neagră pe gulere și pe minеci, fără să intoarcă vreunul capul, pină ajungeau la nuci, iar acolo se inclinau ușor cum intri intr-o incăpere cu grinda ușii prea joasă, cum face Anton cind vine seara să bea un pahar de vin cu tata. „Antoane" zicea fratele meu și mama de se afla acolo ii și cirpea una după ceafă „ne faci un cal ?". „Lasă-l doamnă invățătoare, că eu le-am spus să-mi zică așa", spunea blind Anton. „Hai puștime să vă fac un cal !". „Așa-mi stricați voi copiii. Azi așa, miine așa și se fac niște derbedei". Mă băga mama și pe mine în aceeași oală cu fratele meu și se uita urit și la mine cu toate că eu spuneam „nenea Anton" și „te rog", dar vezi ! Apoi mama pleca la treburile ei și se puneau tata și Anton la vorbă pină noaptea tirziu. Cind pleca il lătra Lică de mama focului și ne trezea și pe noi. „Ho, mă, că trezești tot satul", zicea tata iar dacă mai stăteau la poartă il mai repezea de citeva ori. Pe Lică l-aș recunoaște și de aici dacă ar lătra dar nu latră și nu latră nici un ciine în tot satul. Se aud numai greierii, un milion de greieri și miroase a fin și a frunză de nuc și a cămașă curată.

„Tata" ! zic și primesc un ghiont gata-gata să mă zvirle jos. „Taci mă că ne aude și...". Și pe tata l-aș recunoaște, dintr-o mie l-aș recunoaște, mai ales cind merge cu pașii ăștia prea mari și țeapăn de spate de parcă ar fi înghițit o mătură, cum spune mama. Și repede, repede fără să se uite înapoi, pină la nucii din vale și piere sub ei. Iar după el nu mai vine nimeni și de aceea se grăbea și el acolo unde s-au dus și ceilalți. Și așa cum merge parcă luna asta mare ca pe Niculae de pe strada țiganilor... Și acuma, că nu mai trec bărbații, dealul pare mai intunecat. Numai jos, dincolo de nuci, in luncă, cercul se mărește de parcă ar fierbe și iarăși se adună. Am uitat să vă spun ; ieșeau unul cite unul așa singuri din umbră și se așezau in iarbă iar cei care ajunseseră deja se foiau și cercul se mărea, se mărea. Apoi nu s-a mai mărit, nu se mai făcea nimic și numai dinții ni se mai auzeau din cind in cind lovindu-se între ei ca de frig. Apoi el a vrut să facă ceva, o creangă a piriit și de sus a izbucnit o bătaie cumplită. Pină în unghii am simțit-o. Nici nu știu cum am ajuns jos și goneam către casă pe mijlocul drumului. Numai la poartă ne-am oprit și gifiind ne-am uitat in urmă. Drumul era alb și gol și praful ridicat de noi stăruia ca o ceață. Ne-am strecurat pe prispă și ne-am virit în pat. „Ăla a fost ?". „A fost o pasăre și dormi o dată...". „Așa, îmbrăcați ?". „Dezbracă-te și lasă-mă-n pace !", face fratele meu pe grozavul, lasă că știu, și ce dacă face ? Așa a făcut și cind cu Ilie și boii. Cum să vadă plopii ce se făcea acolo în stufăriș, că ei n-au ochi cum au oamenii... Și nucul degeaba stătea sus pe coama dealului dacă nu eram noi acolo să vedem cum se adună cercul acela alb și cum iar se destramă și iar se adună... și visez că cercul e o oală mare în care fierbe ceva gata să dea peste margini, uite, acum o să izbucnească și o să ajungă la nucul nostru. N-o să mai putem cobori și degeaba strigă nenea Anton călare pe calul lui după noi... Smoala asta are să ajungă cu negrul ei pe fața lunii... Degeaba strigă nenea Anton : doamna învățătoare, doamna învățătoare... și Lică latră degeaba...

– Doamna invățătoare !

Sar din somn. Luna bate ca și înainte, albind pereții, luminind curtea. Lică latră intr-un fel curios sărind cu labele lui mari pe pereții porții, cind furios, cind schelălăind. În stradă, sprijinit greu de poartă, nenea Anton o strigă pe mama și mama n-aude. Dar nu, aude și parcă simte ceva de iese din casă în cămașă și fuge la poartă și cade asupra ei ; se prăbușește dincolo. Fratele meu stă lingă mine, nici el nu înțelege nimic, nici el nu pricepe ce duc cei doi, nenea Anton cu spatele înainte trăgind greu și mama în urma lui. Mama plinge și simt cum ceva greu mi se urcă în git și in ochi. Totul se tulbură și prinde să tremure ca-n apă. Și de ce țipă fratele meu „Tată" ! și sare din pat ? Totul se amestecă. Și lătratul lui Lică și fornăitul cailor și plinsetul mamei și hurducăitul căruței... Apoi se face liniște. Deschid ochii. Luna bate ca și înainte. Întind mina ; lingă mine patul e gol. Se aude vocea domoală a lui nenea Anton. Mă dau jos și intru în bucătărie. Stau la masă toți trei, nenea Anton, fratele meu și un străin. N-a mai fost pe la noi și tocmai el stă cu fața la mine și mă vede primul.

– Cine-i fetița ?

Se intoarce și nenea Anton. Vine și mă ia de mină.

– Uite cum am uitat de ea ! E fata lui Andrei. Haide, nu plinge, nu moare tata. De ce ?... Asta către fratele meu care se uită la mine ca la o sperietoare. Se răzgindește și tace. Mă ia pe genunchi și mă saltă ușor, așa cum face cind se joacă cu noi de-a caii. Străinul are un nas mare, mare. Mă uit țintă la nasul lui pină cind și-l acoperă cu palma.

– Și ești sigur că ei sint ? întreabă el pe sub mină.

– Păi și la sfat l-au amenințat. Da' zicea Andrei că nu trebuie să te iei după ce spun niște ăia. Că nimeni nu zicea că nu intră, numai că să vedem, să ne mai gindim...

– Ziceai că l-au amenințat...

– Da, dar numai dacă se hotărăște așa, de unul singur. Hai copii, la culcare! „Pa tata l-au tăiat chiaburii" face iar pe grozavul fratele meu. „De ce să-l taie, ce le-a făcut ?" și apoi „Ce-i aia chiaburi" ?. „Dormi, n-ai auzit ce-a spus nenea Anton" ?. „Și mama unde-i ?". „Iar te-apuci să te smiorcăi" ?. „Unde-i mama ?". „L-au dus la oraș, cu căruța, la doctor, s-a dus și mama, și dormi o dată că...". Luna bate la fel, curtea e plină de lună ca de o apă ciudată. „Nică, da de ce l-au tăiat ?". Nu răspunde. Din bucătărie se aude vocea străinului și luna bate, bate... Și greierii țiriie ca și acolo sus pe deal cind treceau curați bărbații. Și visez că fiecare din ei duce în mină un cuțit mare, mare.

Sentimentul focului

Știu că există cărți la care după indelungi lecturi va trebui neapărat să mă intorc așa cum știu că există oameni pe care trebuie să ii caut in permanență pentru a mă regăsi.

O ciudată sete de echilibru, o armonie necesară se cer mereu împlinite și reimplinite și, fără de care e cu neputință de conceput existența noastră de fiecare zi și de fiecare noapte. Există, intre plecări și intoarceri, evenimente aparent neinsemnate care, fulgerindu-ne memoria și viața, se desfășoară în noi și ne urmăresc esențializate, asemenea unor cercuri de adevăr fugite de mult în ecuații și in dreptul cărora, fără indoială, vom trece.

Îmi aduc aminte că in nu prea depărtata mea copilărie, intimplător – cu o curiozitate pe care numai copil fiind o mai poți avea – m-am furișat printre niște săteni care luptau cu toată puterea lor – sau poate cu mai mult ca puterea lor – să stingă o casă în flăcări. Urmăream fascinat și contrariat jocul acela măreț, incredibil, ce ardea după o lege a sa, greu de inchipuit. Și nu știu de ce, in sinea mea, in acel moment, il comparasem cu un templu uriaș unde numai visele copilăriei se mai pot tăinui. I-am văzut mai apoi, după ce inchipuirea mea frumoasă se topise, pe oamenii aceia puțin spăimintați, iarăși, neințelegind de ce... De atunci, mi-a rămas in suflet un sentiment revelator, văzut in dezlănțuirea lui sălbatică, și pe care, mai tirziu, am indrăznit să-l numesc pur și simplu sentiment al focului. Un sentiment-mit, un sentiment simbol in complexitatea și spațiul căruia mi-a fost dat să trăiesc aici, la Reșița, ca suspendat intr-o metaforă rară, purificatoare. Un sentiment al plăsmuirii conștiinței unde sensurile vieții se materializează și se amplifică paradoxal. Și cred că nici unde, ca in acest oraș cu oameni indrăgostiți – localnici și de pretutindeni – el nu este mai evident, mai desăvirșit.

Oamenii Reșiței păzesc cu sfințenie tulburătoare simburele focului ca pe un cosmos originar către infloriri. Ei il știu instăpini după legi fundamentale, descoperite sau alunecate prin singele gene-

MIRCEA SENIC „EXPERIMENT ROMBIC"

rațiilor ; il incearcă cu tăria vederii, cu simțurile toate, il lucrează și il dezvoltă in tot ce poate insemna astăzi puls al mișcărilor noastre inspre vis, continuitate și frumusețe inaltă.

Munca reșițenilor imprejurul focului, ritmul, bătaia secundei, devin mai presus decit orice o stare de spirit. În orele lor calme sint oameni obișnuiți. Pe mulți i-am cunoscut, i-am ascultat și i-am intrebat. Altora le-am invățat numele pe de rost ca pentru o carte viitoare, ce cu siguranță, va rămine nescrisă. Pentru că faptele lor nu incap in cuvint. Ele sint cuvintul insuși izvorit din arderea ființei la temperatura marilor responsabilități umane.

Oameni pe care in permanență trebuie să-i cauți, să ii ajungi și să te regăsești in faptele lor totdeauna.

NICOLAE IRIMIA

bănatica

DOVEZI ARHEOLOGICE ALE CONTINUITĂȚII DACO-ROMANE ȘI ROMÂNE ÎN BANAT

Părăsirea oficială a provinciei Dacia de către romani, spre sfîrșitul domniei lui Aurelian (270-275 e.n.), nu a însemnat cedarea în fața presiunii „barbarilor", nici abandonarea totală sau definitivă a teritoriilor cucerite de Traian și nici evacuarea completă a provinciei și lăsarea ei, pradă goților, hunilor, gepizilor, avarilor etc. Ba mai mult, și în continuare — după cum spunea regretatul academician Constantin Daicoviciu — **„Roma este prezentă la nordul Dunării, sub două forme, direct și indirect. Direct prin intervenții de ordin politic și militar, pe care le face în chip permanent la nordul Dunării pînă în secolul al VI-lea și prin populația romanizată autohtonă ce a lăsat aci ; iar indirect prin influența civilizatoare pe care ea o răspîndește pe cale de schimb în teritoriile de la nord care depășesc mult vechile frontiere ale provinciei"** (Le problème de la continuité en Dacie, în **Revue de Transylvanie**, VI, p. 14).

Cu privire la Banat, rezultatele cercetărilor arheologice recente și descoperirile numismatice, dovedesc, neîndoielnic, că, și în secolul al IV-lea, teritoriul acestuia continuă efectiv să facă parte din Imperiul roman. Realitatea aceasta este confirmată prin ridicarea de noi fortificații pe malul stîng al Dunării, la Gornea, Svinița și Dierna, prin refacerea castrelor romane de la Pojejena, Mehadia și Jupa, prin avîntul unor așezări aparținînd comunităților sedentare daco-romane, cum se constată la Greoni, Vărădia și Berzovia, prin descoperirile epigrafice de la Gornea, care atestă folosirea curentă a limbii latine de către locuitorii din Valea Dunării în secolul al IV-lea și, în sfîrșit, prin impresionanta cantitate de monedă romană — tezaure cu mii de piese din bronz, din secolele II-IV e.n., descoperite la Răcășdia, Moldova Veche, Dalboșeț, Pojejena, Radimna etc. Considerăm aceste rezultate ca dovezi sigure pentru atestarea faptului că în Banat, cadrul politic, economic, social și cultural a rămas — cel puțin pentru secolul al IV-lea — nemodificat. Pentru perioada următoare, rezultatele arheologice pot fi coroborate cu informațiile transmise de istoricii antici. În acest sens, Procopius din Caezarea, istoriograful lui Iustinian (527—561), afirma că basileul său **„a restabilit autoritatea administrativă în regiunile pustiite de huni, în vremea lui Attila, și a împins stăpînirea bizantină nu numai de-a lungul fluviului Istru, ci și — foarte departe de el — zidind din nou în partea opusă** (în Banat și Oltenia — n.n.) **orășelele și cetățile dărîmate, nu cum fuseseră înainte, ci cu mult mai puternice"** (De aedificiis, anii 553-555 e.n.).

Pentru secolele următoare, corespunzătoare perioadei prefeudale și feudalismului timpuriu, caracterizate prin desăvîrșirea procesului de formare a limbii și poporului român, paralel cu apariția și cristalizarea formelor autohtone ale civilizației medievale românești — cercetarea arheologică sistematică, organizată de Muzeul județean de istorie din Reșița, a reușit să aducă prețioase contribuții la cunoașterea culturii materiale, a tipurilor de așezări și locuințe, a ocupațiilor de bază, cimitirelor și riturilor de înmormîntare specifice dezvoltării istorice a comunităților străromânești din sudul Banatului. Pretutindeni se constată că populația de bază daco-romană și romanică a rămas pe loc, continuînd să ocupe vechile așezări, chiar dacă, arheologic, este dovedit un accentuat proces de ruralizare și o continuă strămutare a vetrelor așezării aceleiași populații, de regulă, gravitînd în jurul unor cursuri de apă, așa cum este cazul așezărilor prefeudale și feudale timpurii de la Gornea — punctele **Căunița de Sus, Cotul Tomii, Zomonițe, Podul Păzăriște, Țărmuri, din nou Zomonițe și Ogașul lui Udrescu ;** Ilidia — punctele **Dealul Armenilor, Săliște, Funii, Valea Mașcășeni** și **Cetatea** sau de la Moldova Veche. Alte descoperiri de la Gornea, Pescari, Moldova Veche și Pojejena, din Valea Dunării, sau de la Ilidia, Caransebeș și Cuptoare-Cornea situate mai înspre miazănoapte relevă menținerea neîntreruptă a legăturilor dintre romanitatea de la nord și cea de la sudul Dunării. Menționăm printre aceste vestigii ceramica smălțuită cu diferite nuanțe de culoare verde și ornamentată cu cercuri concentrice, cerceii de argint, descoperiți în cimitirul de la Cuptoare — **Sfogea**, inelele din necropolele de la Ilidia. — **Oblița și Cetate**, brățările de sticlă colorată și mărgelele descoperite în cimitirul și complexul de locuire din Valea Dunării. Datarea acestor materiale în secolele XI-XIII este asigurată de monede bizantine, din timpul lui Manuil Comnenul (1143-1180).

Informațiile izvoarelor scrise — deși puține la număr și lacunare — completate cu rezultatele cercetării arheologice și numismatice învederează că teritoriul bănățean se include în aria vastă și de străveche civilizație, în care s-a plămădit poporul român, permanența și continuitatea sa necontestată fiind reprezentată de către localnici, în statornicia lor dintotdeauna pe aceleași meleaguri.

ILIE UZUM

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

teatru

Din nou despre „JOCUL IELELOR" de Camil Petrescu

Dublurile lui **Gelu Ruscanu** şi **Maria Sineşti**, în premiera Naţionalului, au fost, în jocul de simbătă seara, **MIRCEA BELU** şi **IRENE FLAMANN-CATALINA.** Trebuie spus, din capul locului, că spectacolul, după vreo două săptămîni de rulaj, şi-a sudat aproape perfect echipa de actori, scenele, cu mici excepţii, nu mai trenează, jocul surprinde prin subtilităţi.

De data aceasta, în **Gelu Ruscanu, MIRCEA BELU,** din generaţia actorilor cu aproape un deceniu de activitate, impune alura unui intelectual distins, mişcarea în scenă, fizionomia, gestica tiind dominate de puterea interioară a unui personaj ce copleşeşte. **MIRCEA BELU** a creat pe scenă un erou camilpetrescian mai deschis, mai puţin crispat, niţel mai expansiv, mai simpatic, pe alocuri, la care lungile tăceri puteau fi, deseori, încărcate de o rară emoţie reţinută. Poate ca momentele cu **Maria Sineşti,** unde **IRENE FLAMANN** a fost mai încandescentă, mai volutivă, scad din tensiunea eroului, într-un joc nu îndeajuns de nuanţat, prea rigid pe scîndura scenei. De asemenea, finalul trebuia pregătit mai îndeung, chiar dacă asta ar fi dat un plus de patetism eroului. „Explicaţiile" lui Ruscanu trebuiau să pornească dintr-o zonă sufletească mai adînc rănită, dintr-o durere ireparabilă, căreia numai moartea îi va putea fi o salvare.

Totuşi cuplul **BELU — FLAMANN** (actriţa a fost convingătoare mai cu seamă în scena cu Sineşti) a cucerit sufragiile publicului în spectacolul Naţionalului, de simbătă seara, secondaţi de ceilalţi colegi care şi-au adus fiecare contribuţia cuvenită la încandescenţa marii arte camilpetresciene. **(ION ARIEŞANU)**

muzică

ACTIVITATEA OPEREI ROMANE în acest an, profilată pe susţinerea de stagiuni permanente într-o serie de centre culturale judeţene ori învecinate, continuă a oferi spectacole Timişoarei, miercuri seara (Sala Teatrului german). Vizionînd ultimul dintre acestea, opereta **Silvia,** am rămas impresionaţi de ţinuta menţinută, în ciuda vîrstei acestui spectacol, vigoarea şi cadenţa pe care o imprimă noua distribuţie. Aş cita aici progresul **Olimpiei Bizera-Marcovici,** ce creionează cu mult farmec linia personajului central, **pe Dorin Văideanu** într-un Edwin foarte prezentabil — construind inteligent şi totodată sensibil traiectoria afectivă a personajului, hazul contagios întreţinut de **Al. Draia** în Bonni, ori prestanţa **Margaretei Zsizsik,** într-un rol în care va fi greu de depăşit. Menţionăm acomodarea evidentă a lui **Cs. Airizer** cu solicitările pretenţiosului „bătrîn potlogar, Mişka (rămas dator doar cu acordul gramatical al citorva replici), cîştigul în profunzime realizat de **V. Teaciuc** în Feri. În Anastasia am văzut-o pentru prima dată pe **Teodora Ciucur,** promovată pe merit din cor, pentru calităţi vocale de nivel solistic, pentru disponibilităţi scenice şi interpretative ce se cer valorificate în continuare. Exemplar mi se pare aportul corului şi orchestrei — dirijor **Cornelia Voina** care, deşi restrînsă, pare a fi cîştigat, prin responsabilitatea crescută impusă fiecărui component.

LA FILARMONICA, Nicolae Boboc ne-a prezentat, într-o frumoasă realizare, o importantă prim-audiţie — **Simfonia a 15-a de Şostacovici.** Partitura este inegală valoric, ultimele două părţi neatingînd zonele de elevaţie ale primelor două : încîntătorul basm, omonim al „Magazinului de păpuşi" ori migraţia melopeei dureroase a violoncelului solo, faţă-n faţă cu duritatea zidului sonor al alămurilor. În deschidere, **„Amintiri din copilărie"** de orădeanul **Teodor Caciora.** Pianista **Sofia Cosma,** în **Imperialul beethovenian** ne-a apărut mai puţin robustă în părţile eroice, ca altădată, distribuind însă un perlaj coloristic de mare fantezie şi rafinament. **(DORU MURGU)**

panoramic

FESTIVALUL NAŢIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" : laureaţi ai ediţiei trecute, artiştii Teatrului popular din Lugoj, pregătesc acum „Ştafeta nevăzută" de P. Everac, în aceeaşi regie, a lui D. R. Ionescu, autor al piesei **„Un om, o scenă, un steag",** cu care lugojenii au obţinut locul I şi pe care o reprezintă în continuare pe numeroase scene : în cadrul „Zilelor culturii la Reşiţa", un memorial dedicat omului de teatru care a fost Petculescu, prezenţi fiind actorii lugojeni cu piesa amintită, care îi evocă personalitatea ; din nou o piesă de Everac, de data asta pe scena Căminului cultural din Comloşul-Mare. „Suplinitorii" fiind pusă acolo în scenă într-un timp record ; simpozion dedicat imixtiunii folclorului în creaţia muzicală autohtonă, la Casa de cultură a municipiului Lugoj ; în aceeaşi localitate, în cadrul cenaclului „I. P. Bănăţeanul", s-a discutat problema înscrierii literaturii române în circuitul artistic mondial, animatorul subiectului fiind I. Ardeleanu ; în cadrul acţiunilor avînd ca generic „Azi teatrul e al dumneavoastră", în 23 octombrie întreprinderea IUPS Lugoj va susţine un program artistic în sala Teatrului popular. ● A apărut un nou F.S. („Forum studenţesc"). ● **Romante de toamnă"** la sala Bastion din Timişoara Nu muzică : picturi de Panait S. Bellu. ● **„Carmen" de Bizet** se poate oferi şi sub forma unui aranjament orchestral de C. Voina, aşa cum s-a prezentat el la Liceul de muzică timişoreană, înaintea turneului în străinătate pe care urmează să-l întreprindă Opera. ● Aşteptăm schimbul de experienţă dintre cenaclul literar lugojean şi „Pavel Dan" din Timişoara. ● **Brigada ştiinţifică „Magazin"** în organizarea Consiliului Naţional FUS, cu concursul timişorenilor a răspuns oamenilor muncii în probleme de ştiinţă. ● **Şi acum despre admirabila** probă de virtuozitate oferită de D. Cocora şi A. Guţu în cadrul dublului concert de Brahms care s-a cîntat la Liceul de muzică. A fost dirijat de R. Georgescu, orchestra însă a oferit un palid şi aproximativ acompaniament, după prea puţine repetiţii. Cuplul solistic a strălucit însă ; vioara efeminată, încandescentă, lansîndu-se în nuanţări sensibile, s-a sincronizat perfect cu violoncelul lucid, precis, afectuos şi monumental totodată. Două temperamente diferite au spus un lucru nou în artă, în acea seară, dîndu-ne senzaţia că diversitatea stilurilor poate converge minunat înspre unitatea — rezultantă a emoţiei. **(L. BURERIU).**

plastică

(Urmare din pag. 1)

Făcîndu-şi un adevărat program artistic legat de acele plaiuri ardelene, de o reală frumuseţe, alături de pasionata sa soţie, profesoară, capabilă să-i statornicească într-o albie fermă pasiunea şi căutarea, Mircea Senic mi s-a părut a fi artistul onest, lucrînd solitar, dar menţinîndu-şi mereu tinere legăturile sale cu marea artă românească şi universală a picturii, şi cu alţi tineri artişti contemporani, prieteni devotaţi ai generaţiei sale.
o pasăre măiastră din vechime, apărîndu-şi cu marile-i aripe teritoriile ţării străbune.
Spirit inventiv, nelinistit, căutător de tehnică şi formule noi, Mircea Senic se preocupă azi de tehnici cinetice sau modulare, de lucrări în care a treia dimensiune dă o valoare în plus creaţiei, creaţii ce ar putea ocupa, în estetica urbană sau în interioarele locuite, un loc distinct, funcţional, înnobilîndu-le cu vibraţia unei arte moderne, de un gust elevat.

echo

BELGRADUL a găzduit recent două manifestări muzicale cu caracter internaţional, înscriind pe lista invitaţilor şi ansamblurile Filarmonicii de stat **„Banatul"** din Timişoara : orchestra simfonică şi corul academic. Cronologic, prima dintre aceste manifestări a fost concursul de interpretare **„Jeunesses Musicales"**, ediţia a şaptea, destinată în acest an claviaturii pianului. Orchestra simfonică timişoreană a fost solicitată pentru etapele finale ale competiţiei, în care concurenţii, la categoriile un pian sau două piane, au obligaţia de a prezenta un concert cu acompaniament de orchestră. Această misiune încredinţată orchestrei simfonice din oraşul nostru, de loc uşoară prin volumul prestaţiei şi varietatea repertoriului, a fost îndeplinită în cele mai bune condiţii atît de ansamblu, cît şi cei doi dirijori ai săi, **Nicolae Boboc** şi **Remus Georgescu** fiind răsplătiţi cu unanime aprecieri din partea organizatorilor, ca şi din partea celor care au evoluat în compania lor, adică finaliştii. Cea de-a doua manifestare muzicală din capitala iugoslavă a fost cunoscutul festival muzical belgrădean, **„BEMUS"** (1977 — ediţia a IX-a). Corul Filarmonicii „Banatul", invitat a doua oară, consecutiv, pentru concertul inaugural al Festivalului, a avut, de această dată, sarcina de a susţine partea corală a monumentalului **„Warr Requiem"** de **Benjamin Britten,** alături de orchestra simfonică a Filarmonicii din Belgrad, corul mixt şi corul de copii al **RTV** din Belgrad şi o echipă de solişti britanici, de reputaţie mondială : soprana **Sheila Armstrong,** tenorul **Kenneth Bowen** şi baritonul **John Shirley-Quirk.** Dirijorul concertului, **Živojin Zdravković.** „Warr Requiem"-ul este o partitură pe cît de amplă, pe atît de dificilă pentru fiecare compartiment solistic, orchestral sau coral. De aceea, însuşirea părţii corale a solicitat corului timişorean, şi dirijorului său, **Diodor Nicoară,** un efort deosebit. Este meritul lor, recunoscut şi apreciat deopotrivă de publicul belgrădean, cît şi de parteneri, de a fi dovedit o dată în plus că sînt în măsură să abordeze pagini de mare complexitate, pe care să le tălmăcească la nivelul exigenţelor impuse de o asemenea manifestare muzicală de rezonanţă, cum e **FESTIVALUL „BEMUS". (IOAN TOMI).**

istorie-document

EFTIMIE MURGU (1800—1870) s-a născut la Rudăria, sat care azi îi poartă numele. Tatăl său, ofiţer grăniceresc, i-a înlesnit studiile către care avea aplecare. A terminat la Universitatea din Pesta Filozofia şi Dreptul. Doctoratul în Drept universal şi l-a luat în anul 1834. În acelaşi an s-a mutat la Iaşi, unde activează ca profesor la Academia Mihăileană, relevîndu-se prin orientarea revoluţionară a cursurilor sale. A fost unul dintre întemeietorii învăţămîntului filozofic din România. În anul 1836 a plecat la Bucureşti, la colegiul Sf. Sava, dar fiind numit acolo, în funcţia de profesor, abia în anul 1837, a dat lecţii particulare de filozofie, avîndu-l elev şi pe Nicolae Bălcescu. Între ei s-a cimentat o prietenie care a durat apoi toată viaţa.

Este unul dintre capii conjuraţiei de la 1840. După proces, Murgu a fost expulzat din Ţara Românească. Din cauza activităţii sale în Banat, a ajuns în închisoarea de la Buda, de unde l-a scăpat apoi Revoluţia din anul 1848. A fost căpetenia revoluţionarilor-democraţi bănăţeni, luptînd pentru înlăturarea feudalismului, pentru frăţia între popoare şi pentru unirea Banatului cu Transilvania, cu Moldova, cu Ţara Românească, în graniţele vechii Dacii. După Unirea din 1918, almăjenii au fost primii care i-au cinstit memoria, ridicîndu-i un monument în parcul din Bozovici. Bustul a fost lucrat în bronz de sculptorul O. Han. La dezvelirea acestuia, şapte coruri reunite sub bagheta maestrului Ion Vidu au cîntat **Imnul lui Murgu,** iar Octavian Goga a întîmpinat întrunirea festivă cu o scrisoare, în care spunea, printre altele : **„glasul de apostol al lui Murgu despică negura vremii crezînd în zorii biruinţei".**

Lucrările lui Murgu au fost retipărite în anul 1969 sub titlul **Scrieri,** de Editura pentru literatură. În anul 1976, I. Popa şi V. Zaberca au publicat monografia **Eftimie Murgu,** editată de Muzeul de istorie al judeţului Caras-Severin.

CARL BROCKY (1807—1855) este fiul vienezului Carl Brocky, care s-a stabilit la Timişoara ca frizer. Micul Brocky a urmat aici 4 clase, la şcoala normală, şi o clasă gimnazială în limba germană şi latină. Constatîndu-i-se talentul plastic, l-a vîrsta de 16 ani a fost înscris la Academia de Arte Frumoase din Viena, unde a urmat studiile aproape zece ani, remarcîndu-se prin lucrări expuse la expoziţiile Academiei. A activat la Viena, pînă în 1837, cînd a plecat în străinătate, stabilindu-se la Londra, unde ajunge un pictor cunoscut. Cele mai multe lucrări ale sale i se păstrează în Anglia, dar cîteva creaţii ale pictorului se găsesc şi în colecţia de artă a Muzeului Banatului, la Timişoara. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU).**

top

ŞTIRI : Aflăm că apreciata formaţie timişoreană **PROGRESIV TM** s-a desfiinţat. Solistul vocal Harry Coradini şi chitaristul Ladislau Herdina s-au alăturat grupului **„Roşu şi negru".** ● Notăm însă cu satisfacţie „naşterea" unui nou grup timişorean, **ECOU.** Componenţii acestui grup (Octavian Iepan — chitară solo, Dorin Holban — bass, Dan Emilian Roşca — orgă şi Ioan Husztik — solist vocal) au debutat deja în cadrul cenaclului **GENERAŢII XX.** Le urăm succes ! ● Devenită un **SOLO STAR,** cîntăreaţa britanică **TINA CHARLES** nu mai colaborează decît ocazional cu formaţia **5000 VOLTS,** în cadrul căreia şi-a început strălucita carieră. Noua solistă a grupului amintit este **Lynda Kelly.** ● Cuplul timişorean **TAVI ŞTEFĂNESCU — EUGEN IOSIF** a imprimat o nouă compoziţie originală, **„Iapa albă",** ce va fi utilizată într-un film de Televiziune. ● **COLIN FRECHTER,** directorul muzical şi impresarul formaţiei **Bay City Rollers,** a lansat un nou grup originar din Manchester, — **TAXI.** ● Notabile experienţe acustice au putut fi audiate într-un program radiofonic. Autor, **ADRIAN ENESCU,** care, folosind moog synthesiser-ul alături de instrumentele clasice, obţine nebănuite efecte sonore. ● Dacă filmul de „science fiction" **STARS WAR** (Războiul stelelor) realizat de **George Lucas** nu i-a „dat gata" pe critici, el are în schimb un mare succes de public, de unde şi numeroasele formaţii care au imprimat discuri cu muzica acestui film. ● La aniversarea a 20 de ani de „eră cosmică", grupul francez **SPACE** lansează o inspirată piesă intitulată simbolic **„MAGIC FLY".** ● Serbăm 50 de ani de la naşterea filmului „vorbitor" ! Să nu uităm că prima peliculă sonoră a purtat titlul **„Cîntăreţul de jazz"** (protagonişti : **Al Jolson** şi **Mae Mac Avoy).** ● Discul LP „Anytime... Anywhere", conţinînd piese semnate de **Kris Krisstofferson** în interpretarea **Ritei Coolidge,** este foarte căutat. Se „trag" noi tiraje... **TOP-UL SĂPTĂMÎNII.** Secţia română : 1. Prietene — **TAVI ŞTEFĂNESCU** şi **EUGEN IOSIF ;** 2. Jurămînt — **NICU ALIFANTIS ;** 3. Cîntec neştiut — **DIDA DRĂGAN ;** 4. Clepsidra — **PROGRESIV TM ;** 5. Sînt fiul ţării mele — **ROŞU ŞI NEGRU.** Secţia străină : 1. I. Feel Love — **DONNA SUMMER ;** 2. Ma Baker — **BONEY M. ;** 3. Miss Broadway — **LA BELLE EPOQUE ;** 4. Magic Fly — **SPACE ;** 5. Oxigene — **JEAN MICHEL JARRE (PETRU UMANSCHI).**

didactică

LA LICEUL INDUSTRIAL NR. 9, de pe lîngă **Întreprinderea Mecanică din Timişoara,** a avut loc, recent, constituirea **Cercului de istorie a României „Vasile Goldiş",** sub conducerea profesorului dr. **Gheorghe Şora.** Fiind axat pe studierea vieţii şi operei marilor personalităţi ale istoriei patriei, cercul de istorie îşi va consacra, la început, şedinţele de lucru proeminentei figuri istorice, **Vasile Goldiş,** îndeosebi contribuţiei acestuia la înfăptuirea desăvîrşirii unităţii noastre statale. În felul acesta, elevii şi cadrele didactice de la liceul respectiv au început, din vreme, să se pregătească temeinic pentru întîmpinarea importantei aniversări din anul viitor : împlinirea a 60 de ani de la consfinţirea actului istoric vital, din 1918.

Deschiderea festivă a cercului, la care au participat numeroşi elevi şi cadre didactice — ing. **Aurel Băloi,** director adjunct, secretar **O. B.,** prof. **Marius Terchilă,** îndrumător U.T.C., ing **Otilia Borneas** şi ing. **Petru Dreuceanu** — a beneficiat de prezenţa profesorului **Gheorghe Adraşiu,** participant la marea adunare de la Alba Iulia, care a evocat, la o înaltă temperatură emoţională, aspecte din viaţa lui **Vasile Goldiş,** căruia i-a fost unul dintre colaboratorii apropiaţi. **(A. T.).**

arta amatoare

FESTIVALUL „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Profiluri (I)

În urmă cu cîţiva ani, am însoţit formaţia de balet a Şcolii populare de artă din Lugoj, instruită de coregrafa **ADELA STRELEŢ,** la un festival interjudeţean de dans tematic. **„Ginditorul",** lucrarea cu care se prezentase atunci, însemna un moment de cotitură în activitatea formaţiei, în modalitatea de abordare a unor subiecte tematice. Copiii, pe care coregrafa îi crescuse de mici, ajunseseră la o oarecare maturitate artistică. Crescuse şi ea alături de ei. Cu toate că numai cu un an în urmă obţinuse premiul întîi pe ţară, cu lucrarea **„Sacrificiu",** pe care o structurase pe bazele canonice ale baletului clasic, deci îşi asigurase o platformă verificată prin acest premiu, **Adela Streleţ** se hotărăşte să-şi primenească viziunea artistică. Apelează de aici înainte la baletul clasic, numai în măsura în care acesta reuşeşte să dea corpului expresivitatea necesară, pentru a comunica prin plastica sa, idei şi sentimente mai complexe, mai specifice omului nou al epocii moderne. Ce drum să aleagă pentru viitor ? Să revină pe calea bătătorită sau să persevereze în căutări ? A ales calea inovaţiei, a promovării noului. Dansul devenise pentru ea poezie. În locul mimetismului, preferă imaginea elevată artistică, sugestia. În locul alfabetului coregrafic, preferă discursul corpului descătuşat de rigorile clasicizante. Caută mereu alte formule de expresie, în măsură să răspundă imperativelor tematice tot mai variate, tot mai complexe. La scurt timp, oferă o nouă lucrare, pe care o intitulează **„Dăruire",** o piesă de o rară sensibilitate, în care preia şi transfigurează perena temă a luptei binelui împotriva răului. **„Jocul întrerupt"** următoarea lucrare, este un protest. Este protestul copiilor lumii îndreptat împotriva întreruperii jocului lor de către ororile războiului. Ambele lucrări vor fi premiate la o confruntare naţională.

Prima ediţie a Festivalului naţional „CÎNTAREA ROMÂNIEI" avea să-i aducă un nou loc fruntaş pe ţară. De data aceasta, subiectul va fi unul istoric, iar montarea se va numi **„Sîntem pe acest pămînt de mii de ani"** în care, cu mijloace coregrafice originale, va realiza, printr-o reală putere de sinteză şi concizione, ideea permanentizării neamului românesc pe aceste meleaguri.

Din această toamnă, **Adela Streleţ** s-a mutat la Şcoala populară de artă din Timişoara. În locul ei, la Lugoj, a rămas o tînără crescută de ea. O va mai ajuta în primii paşi, apoi o va lăsa să-şi contureze singură personalitatea. Pentru **Adela Streleţ** începe un nou şi dificil drum. Acela de a-i modela pe noii săi elevi — în mare parte de vîrsta copilăriei — de a le inocula dragostea de frumos, prin această atît de complexă artă a ideilor exprimate prin gest. **(NICOLAE MUNTEANU).**

retro

ÎNAINTE DE A APĂREA TULUMBELE, minunatele, strălucitoarele tulumbe ale „Corpului de pompieri de meserie", la Timişoara lucrurile se desfăşurau după cum urmează, ori de cîte ori izbucnea vreun incendiu, pe la începutul veacului al 18-lea. Mai întîi a trebuit însă trasă **o învăţătură de minte.** 1716. Turcii o iau deci la goană, înainte de a da foc celor 1.200 de case din Palanca Mare. Toate casele ard pînă-n temelii. Aşa că numai la o lună după asediu, comandantul cetăţii trăzneşte un regulament, care timp de doi ani se tot îmbunătăţeşte, pînă cînd, în iulie, 1718 ajunge la 21 de puncte. În faţa fiecărei companii, comandanţii trebuie să citească de două ori pe săptămînă toate cele 21 de puncte. Rezumat. În turnul cel mai înalt al moscheii * se înalţă, ziua, două steaguri : unul roşu, altul verde. Cînd arde în Palănci — verde. Cînd arde în Cetate — roşu. Noaptea — un felinar aprins. Zi şi noapte, tot în turn, o santinelă de veghe. Cînd santinela vede arzînd ceva undeva şi strigă FOC !, gorniştii se reped la goarne, toboşarii la tobe, maiorul Balthasar August se repede pe un cal maro şi începe să dea ordine. Atunci dulgherii se reped la nişte cîrlige de împrăştiat focul, măcelarii la cele două piei de vită pe care trebuie să le ţină mereu în apă, crişmarii se reped să aducă în căruţe cîte două butoaie cu apă (cine ajunge primul, capătă pentru un butoi doi ducaţi). **INSTRUCŢIUNE :** „Să se publice şi să se ordone tuturor locuitorilor din Timişoara, ca fiecare cetăţean să aibe asupra sa o scară bună, o cociorbă, un butoi sau alte vase apte pentru a aduce apă în ele în caz de incendiu". (1718). Călăul oraşului, dacă nu are prea mult de lucru, trebuie să treacă de două ori pe săptămînă din casă în casă, ca să vadă dacă fiecare cetăţean are două găleţi pline cu apă, gata pregătite. Hornarii trebuie să cerceteze hornurile din oraş, o dată pe lună. Toţi cetăţenii trebuie să se prezinte de îndată ce se dă alarma. Deci la începutul secolului 18, TOŢI CETĂŢENII TIMIŞORII SÎNT POMPIERI. Dacă unuia îi trece prin cap să nu se prezinte la mobilizarea făcută jude, e amendat cu 40 de ducaţi. Primul căruia îi trece prin cap aşa ceva este judele Iosif Maleniţa, care nici nu vine cu butoiul, găleţile şi cîrligele să stingă focul, nici nu vrea să plătească cei 40 de ducati. Scandalul ajunge pînă la Curtea Imperială şi nu se potoleşte pînă cînd, în 1773, la 18 ianuarie, Maria Tereza îl înalţă pe judele Iosif la rangul de cavaler al imperiului. **(RETROVIZOR).**

* Moscheea se afla atunci cam pe unde e azi sediul revistei „Orizont".

sport

EŞECURILE. Ca şi victoriile, înfrîngerile dau fotbalului şi sare şi piper, deci : gust. Sigur, uneori, ele au gustul... leşiei. În ultima vreme, departe de gustul mierii, echipele timişorene au încurcat toate concursurile Pronosport, încît 13 rezultate exacte au nimerit doar cei care au jucat cu ochii închişi. Primul eşec a fost al **U.M.T.**-ului, la Arad, în meciul cu **F.C. BAIA MARE,** o echipă pe care semnatarul acestei rubrici o şi vede în „A"-ul părăsit acum 13 ani. Din nou, **Giuchici** s-a dovedit campionul lenei, driblîndu-se singur, pe metru pătrat de gazon, oftînd şi el, totuşi, după **Manolache,** cel care — total nesportiv — îşi părăsise echipa în plin lucru. **(În sfîrşit, ne vine vestea că şi fără Manolache, U.M.T. a învins în deplasare, semn că mingea rămîne mai rotundă decît pămîntul).**

Dacă ar fi învins pe **U.T.A.,** „Poli" ar fi fost lider pînă în 30 ale lunii, deci în întreaga vacanţă spaniolă. Un sfert din populaţia Timişoarei a oftat văzîndu-şi idolii doboriţi de bacilul lipsei de luciditate, al derutei ; **U.T.A.** a jucat cel mai curat antifotbal din cîte s-au pomenit pînă şi pe terenul Fortunei din Becicherecu Mic ; băieţi sensibili, timişorenii s-au lăsat ademeniţi, jucînd ca de doru-lelii (sau : **Foaie verde cucuruz / Dăm cu mingea cît mai sus !),** dăruindu-le celorlalţi soarta căţeilor dintîi...

„Săptămînii negre" a fotbalului timişorean i-a pus capac duminică **C.F.R.**-ul, „acasă", cu **„U". Cluj-Napoca ;** oaspeţii nu mai seamănă cu „şepcile" de altădată, iar ceferistii din pricina lipsei unui **Bungău** (ajuns, aflu, titular la Parţa ! ?). Spectator, **Dan Păltinişan** îmi spunea că meciul trebuia să se încheie „X", aşa cum ar fi vrut şi arbitrul **Chilibar,** cel care a avut rarul curaj de a acorda, la 0-0, în min. 82, un penalti în favoarea oaspeţilor (după ce, în min. 30, îi lăsase în 10 ! ! !) ; semn că, adesea, în fotbal, partidele sînt conduse de adevăraţi... cavaleri. **(TEODOR BULZA)**

evrika !

● **Cînd ţi se duce vestea-n lume, să nu te iei după ea.**

● **Ca să aibă succes un cor, dirijorul duce în spate o sală întreagă.**

● **Modestia este puterea de a ascunde în tine un merit personal care i-ar face pe alţii să sufere.**

● **Toţi îi dau celui ce are, în speranţa că şi cu ei se va proceda la fel.**

● **Cei roşi de invidie nu se pot depăşi pe sine, căci vor mereu să-i depăşească pe alţii.**

● **Infatuarea e o boală, dar nici prostia n-are leac...**

● **Cei ce se bucură de confort estival, în plină iarnă, pot hiberna, în schimb, în plină vară.**

● **Unii autori scriu atît de multe cărţi, încît nu-i poate învinui nimeni că n-au citit destul la viaţa lor.**

ION VELICAN

● timişoara culturală ● din 7 în 7 zile ●

FIGURI FEMININE ÎN MUZICA BĂNĂȚEANĂ

figuri bănățene

Dacă despre figurile reprezentative ale unor compozitori bănățeni, care au contribuit în mare măsură la dezvoltarea culturii muzicale românești în general și a celei bănățene în special, se cunosc destule date din lucrările monografice în care s-au analizat viața și opera lor, despre unele figuri feminine în muzica bănățeană nu se știe decît foarte puțin. Una dintre aceste muziciene bănățene, precursoare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea a școlii noastre naționale de muzică, a fost Sofia Vlad-Rădulescu, mama poetului Victor Vlad-Delamarina. Despre aceasta am scris cîndva în Drapelul roșu din Timișoara. Alta, căreia i se cuvine o pagină în istoria muzicii bănățene, este Livia Becineagă, născută Pascu, prietena și contemporana Sofiei Vlad-Rădulescu.

Livia Becineagă, născută Pascu, a fost soția avocatului Ion Becineagă, unul dintre cei mai de seamă intelectuali reșițeni, care a participat activ la viața culturală a românilor bănățeni, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, numele lui întilnindu-se adeseori în programele adunărilor generale din Banat ale Societății pentru fond de teatru român, fie în calitate de conferențiar, fie în calitate de actor amator în programele artistice și teatrale, organizate cu prilejul acestor adunări. Alături de numele lui, al lui Coriolan Brediceanu, Victor Tomici, Cornelia Stolojan, Iuliu Panaiot, Iulia Pestian, Augustin Tuculea și alții, toți lugojeni, apare și numele Liviei Becineagă-Pascu, fie în unele roluri din operetele care se cîntau pe atunci — „Javotte" de E. Ionas, „Giroroflé-Girofla" etc. — fie ca pianistă, executînd muzică clasică din Beethoven, Liszt, Chopin, Schumann și alți compozitori, dar și din repertoriul românesc, atît de sărac, al literaturii pentru pian de acum o sută de ani.

Livia Becineagă-Pascu și-a început studiile de pian, la vîrsta copilăriei, cu tatăl său, Filip Pascu, fost protobiscal al comitatului Caraș, continuindu-le apoi cu vestiții pedagogi ai pianului, A. Neumann și Weikert concertînd cu frumoase succese la Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Mehadia și alte orașe. Însuși Franz Liszt, marele compozitor și pianist maghiar, a apreciat talentul pianistic al tinerei românce, lăudînd-o și încurajînd-o cînd a ascultat-o odată la Budapesta, acasă la el, de față fiind și arhiepiscopul Haynald.

Scena s-a petrecut în anul 1869. Tînăra lugojancă a a interpretat dificila piesă pentru pian, „Erlkönig", compusă de Liszt însuși. Entuziasmat, celebrul Liszt a felicitat-o, adresîndu-i-se apoi cu cuvintele : „Jetzt lassen die einen alten ausgedienten Musikanten etwas vorspielen". A cîntat apoi ultimele două părți din sonata lui Beethoven în do diez minor, op. 72, nr. 2.

Livia Becineagă-Pascu și-a continuat apoi studiile muzicale cu maestrul ei, Weikert, însușindu-și temeinice cunoștințe de armonie și compoziție. A scris apoi o serie de compoziții pentru pian și pentru voce, cu acompaniament de pian, printre care multe pe versuri de V. Alecsandri, utilizînd intonațiile cîntecului nostru popular, ceea ce, pentru vremea de atunci, — cînd interesul pentru folclorul nostru muzical a fost aproape inexistent — are o semnificație cu totul deosebită. A scris, de asemenea, un Vals un Impromptu și o Hora fantastica, aceasta din urmă tot pe motive folclorice românești.

Dar, ceea ce constituie un mare merit al Liviei Becineagă-Pascu este faptul despre care vorbește prietena sa, Sofia Vlad-Rădulescu, într-un panegiric închinat Liviei, și anume scrierea unor „cvartete bărbătești", adică coruri bărbătești, care erau, probabil, melodii populare românești, prelucrate și aranjate de ea pentru coruri de bărbați. Astăzi însă nu se mai știe nimic despre opera muzicală a Liviei Becineagă-Pascu. Desigur, ar fi fost interesant să cunoaștem lucrările ei muzicale pentru pian și mai ales „cvartetele bărbătești" despre care amintește Sofia Vlad. Ele ar prezenta un deosebit interes istoric muzical, fiind printre primele coruri bărbătești, scrise într-o perioadă în care repertoriul coral românesc era destul de sărac.

Simplul fapt deci că Livia Becineagă-Pascu a scris cîteva coruri bărbătești, pentru a umple un gol atît de mult simțit în vremea aceea, îi conferă un merit incontestabil. Pe atunci doar nu apăruseră nici corurile lui Ion Vidu, nici ale altor bănățeni, cele mai multe coruri din Banat cîntînd corurile lui Ciprian Porumbescu, Isidor Vorobchievici, Eusebie Mandicevsky, compozitori tocmai din celălalt capăt al pămîntului românesc, precum și compozițiile unor străini, ca de exemplu, Horner, Hrimaly, Bianchi, Zeidner, Adam, Marchetti, Abt, A. Khova, Brixner etc.

Livia Becineagă-Pascu, deci, care-și iubea atît de fierbinte neamul — cum spune Sofia Vlad-Rădulescu — și care își dădea seama de frumusețea melosului nostru popular, înaintea altor compozitori din vremea aceea și chiar de mai tîrziu, scriind aceste coruri, care, din păcate, nu se cunosc, poate fi considerată o precursoare a școlii noastre naționale muzicale, chiar dacă opera ei muzicală nu s-a ridicat la valoarea operei muzicale a altor compozitori bănățeni veniți după ea. În anul 1878, Livia Pascu s-a căsătorit cu avocatul Ion Becineagă, un român bun și un intelectual de aleasă cultură, pe atunci avocat în orașul Vîrșeț.

După doi ani, însă, adică în toamna anului 1880, tînăra, talentata, modesta și virtuoasa lugojancă se stinge din viață. Douăzeci de țărani români — spune Sofia Vlad — au petrecut-o pe ultimul ei drum, purtînd făclii aprinse pe lîngă carul ei mortuar. O cunună de flori naturale, trimisă de corul din Lugoj, a cărui membră a fost ani de zile, îi acopera sicriul.

Ultimele ei cuvinte au fost : „Lieder ohne Worte". Și, într-adevăr, așa cum Sofia Vlad-Rădulescu își încheie patetic-i panegiric, scurta existență a Liviei Becineagă-Pascu s-a trecut ca florile cîmpului, în umilință și modestie ; ca un cîntec fără cuvinte, sensibila și delicata muziciană trăindu-și zilele în anonimat, pentru bucuriile și virtuțile muzicii. În curînd se vor împlini o sută de ani, de cînd peste somnul muzicienei de la Lugoj s-a așezat tăcerea și uitarea. De aceea, această scurtă evocare vrea să fie o floare a aducerii aminte și a recunoștinței pentru pagina modestă pe care Livia Becineagă-Pascu a înscris-o în cartea de aur a muzicii bănățene.

VASILE VĂRĂDEAN

prietenii revistei „orizont"

Tie

Curg izvoare
de viață
și soare
Iar noi sîntem tineri și vom fi.
Strivește curcubee între gene
Și crede în primăvara ce va veni.

ADINA CRIȘAN

Alt tablou

Seară
cu cărăbuși cenușii,
păpădii violete
plutind în colonie...
A murit un fluture
prea multă catifea pe aripi —
și zarzărul
plînge din umeri.
Vîntul umed
se lasă
în fîntîna liliacului.

SANDA CARMEN

Aleile toamnei

La marginea nopții, aleile toamnei,
ca un lung șir de scoici înșirate
pe o ață,
ne readuc tăcerile din cuiburile
privighetorilor ;
alei fosforescente, coborîte
dintr-un vis,
sunetele de orgă sperie cîte un
trecător întîrziat,
sunete pline de căderi ale
stelelor,
sub privirile vîntului ;
alei ascunse de frunze șifonate,
la fiecare pas o notă sobră cîntă,
la fiecare pas, un sunet și o
umbră,
lumea dispare la porțile lor.
Cînd apusul pune stăpînire peste
tot,
sunetul păsării de noapte
deschide singurătăți bătrîne la
umbra cărora
se duc fluturii să moară.

PAUL DORU CHINEZU

Noapte de april

Cîmpia crește
Din marginea stîngă
A pieptului meu.

Cai mușcă din cer
Nechezînd,
În copite stele-aprinzînd.

Zăvoarele cerului se rup
Și raiul cade
În livezi de mătase.
Spiritele,
Înnebunite de noaptea aprinsă,
Colindă, căutînd
Cuiburile tainice,
Unde trupurile
S-au mîntuit
Incendiate-n iubiri.

Prin firele ierbii învie
Chemările moartei iubiri,
Descătușate
De grele zăpezi.

Mormîntul tatei
E numai flori,
Roze flori
Sînt lacrimile cărnii,
Plecată nu știu unde.

Cum m-aș înălța,
Destrămîndu-mă în aripe
Străvezii
De cer !

Dar cîmpia crește
Și respiră
Din marginea stîngă
A pieptului meu.

Și mieii îmi bat
Pînă-n zori
Tobe albe de os,
Hore de boturi fierbinți,
Înfloriri de muguri
Ne-nvinse.

CORNEL OCTAVIAN CUBLEȘAN

Personajul din poem

De cînd faci parte din poemul
meu,
nu mai știu ce semnificație ai ;
rămîi uneori lucidă
dar mai mult un simbol.

Citeodată, mă iei cu vorba
și încerci să mă convingi
că ai dreptate
despre misterul primăverii,
însă eu, cînd sînt cu tine,
mă întreb
de ce ne studiem atît de mult
și atent
silueta buzelor,
ca și cum am fi niște vase vechi
studiindu-ne toartele.

DANIEL BOZGA

memento

LUGOJEANUL AUREL CONSTANTIN POPOVICI, un curajos luptător al drepturilor politice ale românilor din imperiul habsburgic, personalitate marcantă, medic, om politic și istoric, a fost comemorat la Geneva, la 19 iunie 1977, de către **Fundația europeană Drăgan și Asociația helveto-română.** După luările la cuvînt ale unor personalități politice și culturale, în prezența autorităților cantonale ale orașului Geneva, a ambasadorului României la Națiunile Unite, a reprezentanților corpului diplomatic român acreditat la Berna, a avut loc ceremonia dezvelirii monumentului lui **AUREL CONSTANTIN POPOVICI,** o statuie impunătoare, în bronz, creație a sculptoriței timișorene **INA POPESCU,** dăruită orașului Geneva de către Fundația Drăgan.

Cenaclul Asociației scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont"

Marți 25 octombrie a.c., ora 18 va avea loc la sediul din Piața V. Roaită nr. 3, redeschiderea cenaclului literar al ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA și al revistei „ORIZONT".

În prima ședință, criticul literar Cornel Ungureanu va vorbi despre Dezvoltarea literaturii din Banat.

Va urma un festival de poezie susținut de : Lucian Bureriu, Crișu Dascălu, Eugen Dorcescu, George Drumur, Anghel Dumbrăveanu, Șerban Foarță, Dorian Grozdan, Al. Jebeleanu, Dușan Petrovici, George Suru, Ion Dumitru Teodorescu, Marcel Turcu, Damian Ureche.

Parodii noi

GHEORGHE PITUȚ

Sonetul mulțumirii senine

Viața e frumoasă cînd
nu plouă des și ai pe masă
cîte-o carafă pîntecoasă
ceva Fetească conținînd.
Sau dacă plouă tremurînd
cu lungi fuioare de mătasă
pe alții-n special udînd,
să stai meditativ în casă.
Sau e frumoasă cînd visczi
că ai mașină ultra-șic
cu botul lung și faruri verzi.
Că mergi cu ea și prin livezi
și nu consumă mai nimic
decît benzină. Cîte-un pic...

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : **fermă, asociat, turmă, Merinos, Beiuș, șumar, trib, original, prieten, nostalgie, agricultură.**

Selecție metaforică : **„Iar altfel viața nu-i urîtă / deși-s un domn cu traista-n bîtă".**

(Urmare din pag. 1)

marilor clasici ai literaturii italiene, Dante și mai ales Petrarca, faptul că poezia trebuie să depășească imediatul, confesivul pur, impulsurile necontrolate ale afectivității, trebuie să facă astfel încît să se supună de bună voie imperativelor clarității și tuturor rigorilor expresiei. Și dacă accentuez rolul pe care îl joacă elaborarea, o fac pentru că socotesc că numai în acest fel poezia ajunge să devină muncă lucidă și conștientă și nu numai, cum se mai crede încă, stare de grație. Desigur, nu pot nega ceea ce s-a remarcat în poezia mea, adică o rostire aparte care a fost apropiată de spiritul poeziei italiene vechi, o anumită „știință" a versului, o „dexteritate clasicistă" sau o „frazare savantă" etc. Sper însă că toate acestea, ca și endecasilabul italian din măsura căruia abia de pot ieși, nu constituie decît o inflexiune sonoră, un anumit ecou liric și nu o influență strutcural păgubitoare.

Așa cum petrarchismul sau machiavelismul au simplificat mistificînd imaginile lui Petrarca și Machiavelli, la fel **Infernul,** cea mai cunoscută din canticele **Divinei Comedii,** a creat o imagine șablon a lui Dante — pe care de altminteri toate reprezentările plastice o potențează, înfățișîndu-ni-l mereu întunecat, încruntat, cu capul tot mai lăsat în piept, cu bărbia și nasul mereu mai amenințător proeminente — foarte departe de cea adevărată care reprezintă seninătatea supremului echilibru, dobîndit prin împăcarea cu sine, prin răscumpărătoarea traversare, în viață încă, a tărîmului morții. E aceasta o paranteză care, chiar dacă a pornit de la ceea ce poate sau nu poate fi „dantesc" în poezia mea, lucru de altfel lipsit de importanță, nu face decît să deplîngă insuficienta cunoaștere a ceea ce este în esență Divina Comedie, dincolo de etichetele cu care de obicei este expediată în sertarele istoriei literare.

— Ce semnificații are pentru Dv. actul de a traduce ?

— N-aș vrea să repet lucruri pe care le-am mai spus pe larg în altă parte. Rezumînd doar, voi spune că pentru mine traducerea este, în primul rînd, așa cum o denumea Croce, un „act de iubire". Ca atare, îl săvîrșesc cu impătimită bucurie, îl oficiez cu rigoarea și seriozitatea unui rit sacru.

— Ce rol credeți că joacă traducerile în creșterea prestigiului universal al unei culturi ?

— Un rol extrem de important, bineînțeles, de acest lucru sîntem convinși cu toții. Întrebarea este : dacă am găsit sau încă nu căile cele mai potrivite pentru a face astfel încît traducerile din literatura română să asigure creșterea prestigiului nostru în lume. Deși am tradus eu însămi din literatura română în cea italiană, cred, totuși că cele mai izbutite traduceri ale noastre în limbi străine sînt cele pe care le datorăm străinilor înșiși. În literatura italiană, de pildă, cele mai bune traduceri de opere literare românești sînt rodul muncii unor oameni care au trăit printre noi și-au învățat să ne iubească, de multe ori tocmai prin intermediul literaturii noastre sau alteori parcurgînd drumul invers, adică de la oameni la literatura lor, al unor intelectuali de înaltă ținută care ne-au asimilat cultura și limba cu temeinicie. Mă gîndesc cu gratitudine la un șir întreg de profesori cărora literatura noastră le datorează parte din cele mai importante traduceri ale ei, dar nu numai atît, ci și studii extrem de serioase, dedicate unor autori ; și ca să dau un singur nume, din lungul șir care începe cu Ramiro Ortiz și nu sfîrșește cu tinerii, îl voi alege pe acela al profesoarei Rosa Del Conte, desăvîrșită exegetă a lui Eminescu și Blaga, care a făcut ea singură pentru cultura noastră mai mult decît toți înaintașii de seamă pe care i-a avut în acest domeniu.

— Dacă Vi s-ar cere să traduceți cinci poeți români contemporani, în limba italiană, asupra căror nume V-ați opri ?

— Lăsînd de-o parte pe unii dintre cei care au fost traduși, aș traduce pe St. Aug. Doinaș, Emil Botta, Constanța Buzea, Ioan Alexandru, Nichita Stănescu.

— Ce Vă spune astăzi numele lui Lucian Blaga, poetul Lancrămului, al zărilor Cîmpiei Transilvane, al cosmosului românesc, pe care bănui, l-ați cunoscut și despre care, fără îndoială, aveți amintiri ?

— Pe poetul Lucian Blaga l-am cunoscut altminteri decît la catedră, așa cum spuneam, la întîlnirile „Cercului literar". Dar abia mai tîrziu, la Cluj, cu prilejul vizitelor pe care făceam la Biblioteca Universității, unde lucra și unde poetul ne dăruia celor aleși de el lectura de neuitat a unui fragment din traducerea lui Faust sau, alteori, în binecuvintatele clipe de generoasă încredere, chiar lectura propriilor poezii — pe care le puncta cu cîte o boabă negricioasă de cafea pe care ți-o oferea scoțînd-o dintr-un buzunar ascuns — abia mai tîrziu l-am cunoscut mai îndeaproape. Și abia atunci am avut curajul să-i dau să-mi citească poeziile și am avut bucuria de a-i primi botezul întru poezie, de a-l auzi solemn numindu-mă „poetă". Tot din acea epocă datează și primele încercări timide de a traduce Divina Comedie, încercări pe care i le-am supus încă din prima clipă, aceea a tatonărilor indecise și tematoare, pe care el totuși le-a încurajat, îndemnîndu-mă fără rezerve să stărui (îmi amintesc că denumea „liliial" lirismul anumitor pasaje din traducerea mea) și împărtășindu-mi în amănunt propria experiență a traducerii lui Faust. Au fost ceasuri, clipe a căror amintire, astăzi, nu știu dacă e mai mult durere sau bucurie.

— Vă rugăm să ne destăinuiți cîteva din planurile înscrise de Dv. pe agenda de lucru a anului 1977—78...

— Lucrez la o mare antologie a poeziei italiene, de la începuturi pînă în zilele noastre, din care, sper, în anul acesta, să termin primul volum. Și din plăcerea de a mă întoarce încă odată la lumea hîtră a Decameronului, am de gînd să alcătuiesc și o antologie a comediei italiene din Renaștere.

Cu ETA BOERIU

interviuri

Cu Fernando Arrabal

Fernando Arrabal, născut la Melilla în 1932, se stabilește la Madrid unde studiază dreptul. În 1959 obține o bursă de studii a Fundației Ford în Statele Unite. An de an se amplifică aprecierile la adresa operei sale din care putem enumera Los soldados (1952), Los hombres del triciclo (1953), Fando e Liz (1955). Piesele sale sînt jucate în Franța și în alte țări europene, cu excepția Spaniei, unde este arestat în iulie 1967. Va fi însă pus în libertate foarte repede. În 1962 creează „Grupul panic". Primele sale texte „panice" apar în fascicolul 1 al revistei suprarealiste Brêche. Arrabal este și autorul a 3 filme, dintre care ultimul este intitulat Guernica.

– Perioada de neînțelegere de care ați suferit s-a încheiat. Cum vă explicați acum succesul continuu din ultimii ani ?

– Nu am suferit din cauza acestei perioade de neînțelegere. Era recompensa justă a lucrării ce-o-ndeplineam, lucrare neobișnuită. Nu cred să am în prezent „succes". Se poate vorbi de succes vis-à-vis de teatru ? Ceea ce mă interesează mă privește personal și mă surprinde că poate interesa și pe alții. Kafka este microscopic : e un miracol faptul că poate interesa ca un best-seller. Același lucru și cu mine : ceea ce spun în textele mele este personal, subiectiv, și mă surprinde că pot avea „succes". Este excesiv să vorbești despre succes. Un cîntăreț poate să-l aibă sau nu. Aș spune că mai degrabă stîrnesc un anumit interes. Acest interes este aleatoriu, fiindcă am scris ceea ce era vital pentru mine, fără să mă gîndesc la altceva. Și nu-mi voi schimba părerea.

– Scrisul a fost pentru Dvs. o eliberare de ceva anume, o denunțare a ceva sau o exprimare a ceea ce nu se îndrăznește să se exprime ?

– Nu cred că pot denunța, nu sînt unul care să poată da lecții. În prezent există 200 de teze despre teatrul meu și ceea ce mă surprinde sînt diversele interpretări, pe care le respect. Faptul că eu sînt de acord sau nu, nu contează, dat fiind că lumea criticilor trebuie să fie respectată : nimeni nu este mai presus decît regele, spune un proverb spaniol. În teatrul scris înainte de mine, personajele nu aveau dreptul să facă anumite lucruri. Am considerat că este o nedreptate. Asta-i totul.

– Ați rupt-o cu trecutul sau, dimpotrivă, trecutul Dvs. vă stăpînește necontenit ?

– Nu pot s-o rup cu trecutul meu : el mă însoțește. Sorgintea fantasmelor, a visului a fost moartea tatălui meu, care „dispăruse" numai. Sînt legat de satul copilăriei, dar în afara acestei legături cu amintirile, sînt un cosmopolit ideal : mă simt perfect pretutindeni. Important e să găsesc prieteni, oriunde s-ar afla ei, căci naționalitatea nu contează. Am fost tuberculos. Este o boală care nu face rău, dar care dă o senzație specială, este o boală interesantă, despre care există o literatură falsă. Nenorocul pe care l-am avut de a rămîne doi ani într-un sanatoriu a fost un lucru profitabil, rodnic : scriam, dat fiind că totul mă incita să scriu. Am luptat desigur să mă vindec, lucid, lucrul la fel de stimulatoriu.

– L-ați întîlnit pe Breton în 1962. A fost un eveniment remarcabil pentru Dvs. ?

– Întîlnirea cu Breton m-a înrîurit mai puțin decît boala. Era deosebită. Am apreciat, după ce-am ieșit din sanatoriu, reuniunile de la cafeneaua suprarealistă, orarele ce trebuiau respectate, ordinea de zi, situații ce-mi păreau că răspund unei anumite fatalități : în Spania, la un internat ; în Franța, la un sanatoriu, apoi cu grupul suprarealist : disciplină severă. Această disciplină nu m-a dezorientat. Am frecventat adesea grupul suprarealist, am fost un bun elev. Breton considera cafeneaua suprarealistă ca pe un loc de provocare unde se condamnau membrii disidenți. Eu vedeam în ea altceva decît aspectul provocator al suprarealiștilor. Mi-era teamă să nu fiu integrat grupului.

– Credeți că puteți fi comparat cu Ionescu, Gênet, Beckett ?

– Mă flatează comparația cu ei. Dar niciunul dintre „noi" nu se consideră membru al grupului de teatru de avangardă : nimic nu este absurd în teatrul nostru.

– V-ați denumit teatrul un „teatru de ceremonie", „teatru panic". Ce înseamnă el precis ? „Grupul panic" există acum cu adevărat ?

– În legătură cu grupul suprarealist : expulzările din grup mă înspăimîntaseră, și de aceea am creat grupul panic, pentru a lupta în sfîrșit împotriva caracterului dogmatic al unei doctrine. Panic derivă de la Pan. Pan era bufonul ce dezlănțuia risete și teroare. Dar teoria noastră nu era una definitivă...

– Lucrurile s-au schimbat în Spania, unde actualmente toată lumea se interesează de Dvs. Mai sînt încă țări care vă boicotează ?

– Nu. În Spania interesul pentru mine este efectiv ; orice ziar, de la cel mai popular pînă la cel mai intelectual, vorbește de mine. Cu Carillo, Alberti, El Campesino, Lister, La Pasionaria n-aveam voie să vorbesc. Acum am.

– Sînteți poet, dramaturg, cineast, pasionat de șah, pictor, : ce altceva ? De unde provine această diversitate, această bogăție ?

– Șahul este însăși viața : ca și în viață, hazard, tenacitate, memorie. Restul este exercițiu de libertate...

– Sînteți sigur pe Dvs., acum cînd ați devenit un personaj oficial ?

– Sigur ? Un autor nu-și înțelege propria operă și nu-i poate da decît o interpretare săracă. Dar știu că opera mea, ca oricare alta, va fi un document despre epoca noastră. Personaj oficial ? Dar viața mea este secretă și mă îndoiesc de mine.

Cu Alain Robbe-Grillet

Alain Robbe-Grillet, inginer agronom, scriitor, cineast, născut la Brest, în 1922, este considerat în general drept „leader-ul" grupului Noului Roman. Romanele sale, toate publicate la Editions de Minuit (Les gommes, 1953 ; Le Voyeur, 1955 ; La Jalousie, 1957 ; Dans le labyrinthe, 1959 ; La maison de rendez-vous, 1965 ; Projet pour une révolution à New-York, 1970 ; Topologie d'une cité fantôme, 1976 ; La bella Captiva, 1976) ; filmele sale (L'année dernière à Marienbad, 1961; L'immortelle, 1963 ; Trans Europe Express, 1966 ; L'Eden et après, 1970 ; Glissements progressifs du plaisir, 1975 etc.) au suscitat și continuă să suscite interesul cititorilor și polemica criticilor, consacrîndu-l pe Grillet, drept o personalitate de primă mărime a literelor și cinematografului francez din ultimele două decenii.

– Prin romanele și filmele Dvs. vi se pare, azi, că ați realizat, cel puțin în parte, ceea ce căutați ?

– Nu sînt modest, ci realist : știu că am realizat ceva important, că sînt important, dat fiind că, deși literatura e în criză și cărțile se vînd din ce în ce mai puțin, eu reprezint un caz excepțional : 200 de librării în Franța au în permanență toate cărțile mele. Dacă mă gîndesc mai ales la ceea ce mi se prezisese la început pentru cărți, apoi pentru filme, nu pot fi decît satisfăcut. Gallimard îmi refuzase primul manuscris, „fiindcă nu știam să scriu și nu existau cititori pentru scrierile mele". Criticii au fost duri cu prima mea carte și apoi cu primul meu film. Apoi au recunoscut că s-au înșelat. Am fost mai întîi contestat, apoi acceptat.

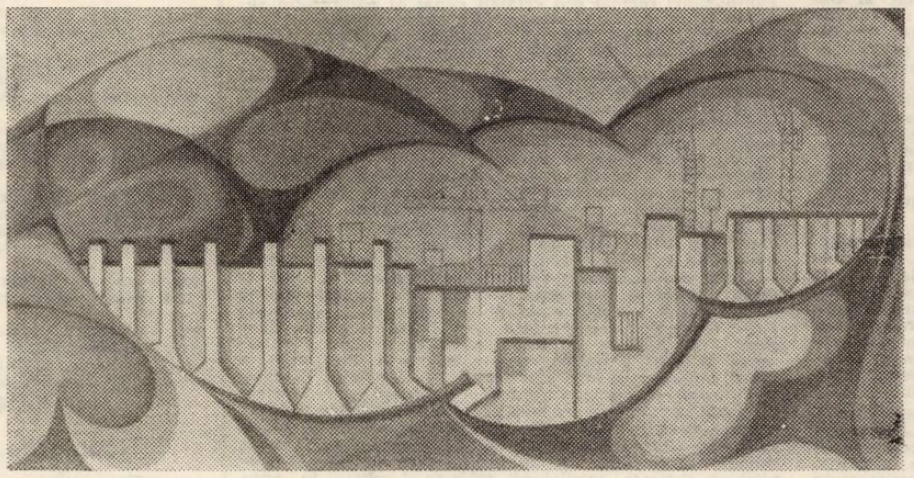

MIRCEA SENIC „BARAJUL"

– După Sarraute, în 1939 și Simon în 1944, Dvs. în 1953, cu grupul „Noului Roman" ați devenit leader-ul unei mișcări, primul „nou roman" al anilor 50 fiind un punct de plecare pentru „Nouveau roman-ul" anilor '60. Azi cărțile Dvs. au cucerit publicul ; cum vă explicați acest lucru ?

– Motivul succesului cărților mele stă și în faptul că eu, deși nu propun o continuitate narativă clasică, fiindcă nu mă interesează, nu revoluționez limbajul ; cărțile mele sînt deci ușor de citit ; în fond, eu scriu ca Flaubert. Distrug doar contextul narativ ; șantierul meu este narația, eu toc mărunt narația, și nu limbajul, spre deosebire de Maurice Roche, Philippe Sollers și de **TEL QUEL.**

– Există pentru Dvs. un aspect teoretic al propriei creații ?

– Deși romanele mele – toate – au pentru mine un aspect teoretic, fiecare dintre ele reprezintă propria sa teorie, adică fiecare este construcția și distrucția teoriei sale. De fiecare dată cînd, în legătură cu un film sau cu un roman, am elaborat un fragment teoretic, am făcut-o ca să pot face altceva în continuare, ca și cum odată decis pe o direcție, munca de creație n-ar fi fost posibil să fie consacrată decît unui „lucru necunoscut", și această direcție devenea pentru mine semnul, îndemnul de a explora o altă direcție, divergentă, paralelă sau antagonistă.

– De unde se naște impulsul de a scrie : dintr-o materie uniformă, din lucruri ce se mișcă, dintr-un cuvînt ?

– Chestiunea originilor unui text m-a chinuit efectiv, dar n-o consider esențială, dat fiind că originea nu contează tot atît de mult ca lucrarea, cartea ca atare. Scrisul îmi ia mult timp : verific în dicționar sensul unui cuvînt ca să pot stabili cu precizie întrebuințarea deviată ce i-o voi da. Mă preocupă muzicalitatea textului, citesc și recitesc cu voce tare ceea ce scriu, cum făcea Flaubert, ca să pot echilibra sonoritățile și evita anumite repetări.

– Cînd scrieți, lucrați pe întreg corpul textului în același timp ?

– Nu, pagină de pagină ; scriu trei sau patru manuscrise pentru un singur roman, adică atunci cînd primul manuscris este la pagina cinci, al doilea este la pagina patru etc., adică recopiez treptat cîte o pagină fără corecturi, astfel încît manuscrisul definitiv este gata după tipărirea definitivă. Pentru filme, în schimb, repun în discuție mereu întreg ansamblul, nu pun punct definitiv primei secvențe, apoi celei de-a doua : filmul se derulează mereu sub ochii mei, fiecare secvență are o legătură, o importanță pentru cea dinaintea ei și pentru următoarea. În **Topologie d'une cité fantome,** am vrut să folosesc un procedeu analog, un element extern regăsit la Delvaux, Rauschenberg, Hamilton, Magritte pe care l-am integrat premeditat în structura textului, deși fără vreun raport cu romanul. În general, în fiecare roman am escavat în adîncime o chestiune sau alta. În clipa în care romanul se termină, nu încerc o satisfacție, ci un fel de gol și o quasi depresiune : am ajuns pînă-n adînc, nu-mi mai rămîne nimic de explorat. Apoi ceva începe să se nască, o nouă direcție, mai mult sau mai puțin divergentă.

– Care sînt acum proiectele Dvs. ?

– Eu caut și proiectez continuu ceva. Eram inginer, la 30 de ani m-am apucat de scris, la 40 de ani, de filme, din '72, pictez. Nu vreau categoric să devin o instituție, în schimb, vreau să fiu mereu un începător, să încep altceva, sînt atîtea zone de explorat ! Nu vreau în nici un caz să refac aceleași lucruri. La retrospectivele filmelor mele sînt întrebat ce impresie-mi fac ele : o bună impresie, deși n-aș reface aceleași filme, pentru că eu, cel de acum, sînt un alt eu ; ceea ce am făcut s-a închis, s-a sfîrșit. Nu mă instalez într-o lucrare ca și cum aș avea de consolidat o fortăreață, ci, mai degrabă, ca să fac o mișcare împotriva propriei mele închideri, precum și împotriva agresiunii din partea „valorilor" la modă.

Interviuri apărute în revista UOMINI E LIBRI no. 62 și 64 – 1977, Milano, Italia și realizate de RAFFAELLA DI AMBRA în românește de GEO VASILE

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XVIII) ● DROG

– Tu ce vrei să faci ?

– Dacă apare „Pescărușul negru", o să-l percheziționez. Dacă fata se mai află aici, o alung din oraș. Iar dacă apare puștiul care l-a lichidat pe Mulders – adăugă el sec – judecînd după cele povestite de tine, va trebui să-i pun „brățara".

Informîndu-se la centrala telefonică a Poștei, Parnell obținu, nu fără greutate, toate convorbirile telefonice ale lui Mulders cu S.U.A., în ultima lună. Două erau cu un anumit număr din Boston, iar trei făcuseră apel la New York.

Acum firul povestirii noastre se întrerupe, aici, la Amsterdam, pentru a continua dincolo de ocean, la New York, în casa lui Don Giuseppe, unde cîtiva membri ai Mafiei „studiau" starea de spirit antimafiotică a procurorului din Broocklyn. De față se aflau Angelo Mantelli, Tony de Luca și Frank Genco.

Prețul drogului urcase atît de mult încît narcomanii recurgeau la tot felul de mijloace pentru a ajunge la „iarba fericirii...". Mafioții însă nu-și băteau capul cu prețurile. Ei, pe piață, erau doar furnizori. Îi îngrijora însă numărul tot mai mare al crimelor. Protestele opiniei publice ajunseră atît de departe încît filierele pe care le avusese Mafia pînă acum, nu mai aveau nici un fel de eficacitate.

Don Giuseppe asculta cu atenție „referatele" celor prezenți. De fapt, erau numai jalbe și îngrijorări. Agenții pentru narcotice plăteau sume enorme pentru informațiile care îi ajutau să pună mîna pe marfă.

După ce terminară cu jalbele. Don Giuseppe întrebă dacă există vreo propunere. Frank Genco, din banda lui Madollini, zise că la Rio îl așteaptă un transport de 50 de kilograme.

Dar, deoarece țările sud-americane începură din nou să extrădeze pe toți cei care se ocupă cu traficul de droguri, toți traficanții de încredere parcă intraseră în gaură de șarpe. Don Giuseppe îi zise că se va interesa ce e de făcut. El îi privi pe toți cei din jurul mesei, iar Angelo Mantelli zise :

– Cu cîteva zile în urmă m-a vizitat Lino Pegazzi. Mi-a zis că poate să-mi dea zece kilograme și mi-a garantat transportul.

– Dar prețul ? întrebă Tony de Luca, omul care ședea lîngă Mantelli.

– Ridicat. Treizeci și patru de mii de dolari pentru un kilogram.

De Luca scoase un fluierat ușor.

– Știi cît o să fie prețul străzii ?

– Dar, mi s-a pus și o condiție – urmă Mantelli, dînd din cap. Primesc marfa numai dacă cumpăr în continuare de la el.

– Garafaldo ce părere are? întrebă Don Giuseppe.

– Despre asta n-am discutat cu Don. Cînd o să se reîntoarcă din Barbados, va trebui să se gîndească la alte probleme mult mai importante.

– Cu toții avem probleme. Dar, fiți fără grijă, se vor rezolva ele pe parcurs, ca și pînă acum. Numai că dacă vei cumpăra marfa de la corsican ai putea să intri într-o încurcătură pe care nici dracu n-are s-o descurce.

– Cum adică, Don Giuseppe ?

– Regazzi abia așteaptă să intre în acțiune. Poate chiar acum profită de situația asta păcătoasă ca să preia el toată afacerea.

Mantelli rise la această remarcă.

– Credeți că pramatia asta corsicană e suficient de puternic să pătrundă pe teritoriul nostru ?

– Pe ei nu-l interesează ce se-ntîmplă în stradă. El vrea să controleze piața, așa că n-o să ai de la cine altul să cumperi. Toți o să cumpărăm de la el. La urmă o să plătim mai mult de 17 mii.

O bună bucată de vreme îndivizii din jurul mesei rămaseră tăcuți, meditînd la cuvintele lui Don Giuseppe. Niciunul din ei nu luase prea în serios temerile sale Lino „corsicanul". Regazzi, se afla demult la New York, dar capii „Cosei nostra" îl depistară deabia cu un an în urmă. El ținea barul „Trocadero", care în curînd devenise loc de întîlnire îndrăgit pentru francezi și corsicani.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 27 octombrie 1977 ● nr. 43 (505) 8 pag. 1 leu

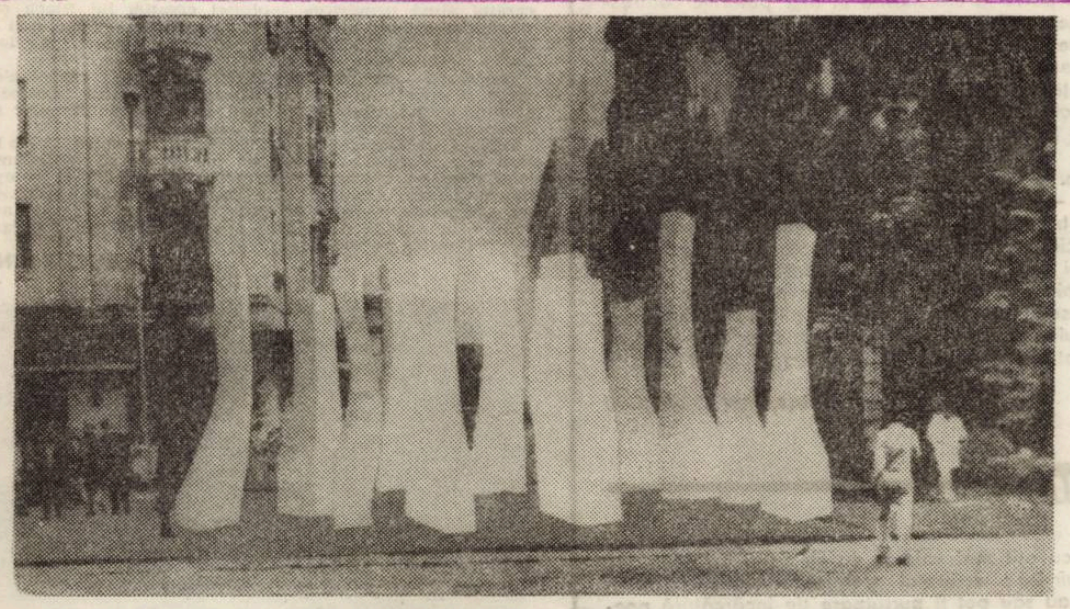

ION CINGHIȚĂ : „GRUP STATUAR PENTRU O POSIBILĂ PIAȚETĂ TIMIȘOREANĂ"

Ion Cinghiță

Un tumultuos dar și un meditativ, un aventuros dar și un domestic echilibrat, tînărul sculptor timișorean ION CINGHIȚĂ se pare că tinde să-și constituie de-acum un stil artistic și să se reculeagă într-o albie proprie.

Duminica în care-i căutam atelierul, despre care știam că se află undeva la capătul străzii Porumbescu, se arăta umedă și rece. O casă pe colț, cu stucaturi uzate, cu lungi coridoare bătute în cărămidă veche, și un atelier ca o hală, proprietatea bătrînului plastician Gajo, dăruit lui Cinghiță. Schițe de lucrări, decupaje din reviste, prinse pe pereți, un mobilier cioplit din lemn simplu, o ancoră de oțelier, uneltele sculptorului, o întreagă „atmosferă" de atelier, iată unde își duce viața și munca acest tînăr artist plastic timișorean.

Temperament romantic, furtunos, aruncîndu-se, în primii ani, după absolvirea institutului de artă plastică timișoreană, în focul unei activități civice totale, ION CINGHIȚĂ a ales la repartiție „un colț de lume", pentru a-și profesa meseria, Delta Dunării, Jurilofca. De fapt, alegerea s-a făcut prin opțiunea sa pentru un peisaj al unei naturi captivante. Un peisaj de durități și frumuseți rar întîlnite, unde pasiunea sa pentru călătorii pe apă, pentru navigație, putea să se împlinească. Construindu-și singur mari bărci cu pînze, el a străbătut apele Deltei, ale Razelmului, înfruntînd furtuni, devenind un bun cunoscător al locurilor, cumulînd impresii, trăind frenetic o existență totală, făcîndu-și, de fapt, „anii săi de ucenicie". Natura Dobrogei, a Deltei, a oamenilor săi aspri, au însemnat, pentru viitorul sculptor, o școală a vieții de o mare complexitate. Paradoxal pentru orizontalitatea acelui peisaj de cîmpie, el a imaginat, acolo, primele sale sculpturi, ca un fel de înălțare a verticalității, ca o sfidare a planeității monotone a cîmpiei și mării. În 1971, revine acasă, în Timișoara. Un accident nefericit îl reține doi ani de la lucrul său, iar din 1974-75, cînd intră în actualul atelier, frenezia muncii devine acaparantă.

Sculptura lui Ion Cinghiță trimite cu siguranță la niște părinți spirituali apropiați artistului, la Brâncuși, Moore și Giacometti. Concentrarea spiritualității în formele unei sinteze supreme, la Brâncuși, stilizarea și elevația lui Giacometti, caligrafia spațială a grupurilor sale sculpturale, gestica lor, sau încadrarea formelor primare ale lui Moore în natură, toate acestea au devenit, pentru tînărul artist, aspirații spre care arta sa a tins continuu. Ca și înaintașii săi, el vede grupurile sale statuare împlinindu-se în spații ample, ca și cum ele ar conviețui cu oamenii, între oameni, așa ca lucrările prefigurînd busturi umane încadrate într-o piațetă a orașului, sau ca altele, înnobilînd spații citadine aride. Lucrînd cu Francisc Molnar la o fîntînă de la Bistrița-Năsăud, proiectînd o alta la Carei, fîntîni încadrate în mediul ambiant, tratate cu o reală seriozitate artistică, tînărul sculptor aspiră spre lucrările mari, pe care le vede în viitor, și spre care temperamentul său artistic îl îndeamnă.

Copilul care cioplea ieri cu briceagul, peregrinînd prin parcuri de-a lungul Begăi, elevul constiincios la desen și modelaj, căruia maestrul Podlipny și sculptorul Mexim i-au dat primele lecții, a avut, de-a lungul carierei sale artistice, pe care el și-o construiește cu migală și seriozitate, ferma convingere de a crea doar „conform cu conștiința mea". Mi se pare aceasta o profesiune de credință demnă de stimă, care îl va duce, cu siguranță, pe Ion Cinghiță, în anii ce vin, la realizările sale viitoare de înalt prestigiu artistic.

ION ARIEȘANU

CONDUCERE - PARTICIPARE - DEMOCRAȚIE

Creșterea complexității acțiunilor umane cît și dinamica proceselor științifico-tehnice, economice și sociale, determină însemnate mutații în raporturile dintre știință și practica social-umană. În cadrul numeroaselor transformări care au loc în lumea contemporană, se remarcă în mod aparte pătrunderea masivă a științei în diversele compartimente ale activității umane.

Partidul Comunist Român, analizînd transformările survenite în societatea contemporană, și în mod deosebit dezvoltarea societății socialiste, a inițiat un amplu proces de perfecționare a sistemului de conducere economico-socială, de adîncire a democratismului activității de conducere, cît și de ridicare a nivelului de pregătire și competență a cadrelor. Cu prilejul colocviului privind problemele științei conducerii societății, de la 6 martie 1972, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, **sublinia că** „ridicarea nivelului politico-ideologic, formarea unei concepții clare marxist-leniniste despre știința conducerii constituie cerințe esențiale pentru orice activist de partid și de stat — și cu atît mai mult pentru cadrele de conducere la toate nivelele — reprezintă o premisă principală a înfăptuirii cu succes a sarcinilor tot mai complexe pe care le ridică procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră".

Documentele Congreselor al IX-lea, al X-lea și al XI-lea, Conferințele Naționale ale partidului din 1967 și 1972, cuvîntările secretarului general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, cuprind o bogăție de idei, reprezentînd un remarcabil aport la dezvoltarea teoriei marxist-leniniste în general, a științei conducerii în mod deosebit.

Conducerea științifică a societății, ca aplicare practică a științei respective, se realizează, în condițiile în care P.C.R. deține rolul de conducător al societății noastre. Partidul Comunist Român este preocupat permanent de sesizarea noilor tendințe de dezvoltare, de limitare a efectelor negative ale spontaneității, abordînd într-un spirit prospectiv problemele fundamentale ale societății noastre, exercitîndu-și rolul conducător în dezvoltarea tuturor laturilor vieții sociale. Partidul nostru este permanent preocupat de adaptarea conducerii la cerințele realității în continuă schimbare, perfecționarea conducerii societății reprezentînd un imperativ impus de accentuarea complexității vieții contemporane. Cu atît mai mult, cu cît în condițiile socialismului, care este un sistem social auto-optimizator, perfecționarea urmărește satisfacerea trebuințelor materiale și spirituale ale omului, în condiții de libertate și afirmare deplină a personalității acestuia.

Exercitîndu-și rolul de forță politică conducătoare a societății noastre, partidul comunist fiind preocupat de perfecționarea conducerii, urmărește participarea tot mai activă a maselor la acest proces. Lărgirea formelor de participare a acestora, în ultimii ani, reprezintă o constantă a preocupărilor partidului și statului nostru. Crearea unui cadru organizatoric care să permită și să stimuleze această participare, ținîndu-se seama de schimbările profunde survenite în structura societății noastre, constituie în același timp și o expresie a adîncirii și perfecționării democrației socialiste la noi în țară. Crearea și perfecționarea cadrului organizatoric, în vederea participării tot mai active a maselor la conducere, reprezintă și o premisă a acțiunii unitare a tuturor organismelor și unităților economico-sociale, a creșterii rolului lor la conducerea treburilor obștești.

O importanță deosebită o are promovarea de către P.C.R. a formelor de conducere colectivă, **trăsătură de seamă a conducerii moderne. Această promovare vizează ridicarea eficienței conducerii. Conducerea modernă presupune o pregătire multilaterală, multidisciplinară, cît și folosirea unui imens volum de informație. În această situație, tocmai conducerea colectivă este aceea care răspunde necesității de multiplicare a capacității de decizie, de valorificare mai deplină a potențialului științific, tehnic și organizatoric.**

Proprietari colectivi asupra mijloacelor de producție, și totodată producători ai bunurilor materiale, oamenii muncii din țara noastră participă în mod efectiv la conducere, ei avînd și calitatea nu numai de cetățeni dar și de subiecți conștienți ai relațiilor sociale. Asistăm la desfășurarea unui proces de creștere a gradului de conștientizare a oamenilor muncii, de activizare a raportării lor la procesele generale și de profunzime din societate.

Conducerea colectivă are un caracter profund democratic, fiind o expresie a adîncirii democrației socialiste. În felul acesta, se extinde democrația și asupra deciziei, care este ridicată la nivelul exigențelor colectivității. De aceea, între conducere, participarea maselor la aceasta și adîncirea democrației socialiste există o relație dialectică, numeroase corelații care se reflectă în documentele partidului nostru, și în mod pregnant în cele ale Congresului al XI-lea.

Corelațiile existente, amintite în acest context, au o importantă deosebită, mai ales în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre. Sistemul democrației socialiste, care reprezintă un sistem unitar și unic al organismului politic al societății, realizează participarea plenară a oamenilor muncii la activitatea de conducere, caracterizată prin spirit creator și revoluționar.

Activitatea teoretică și practică a Partidului Comunist Român demonstrează că democrația este un principiu care acționează în toate domeniile vieții sociale, caracterizînd și activitatea de conducere, confirmînd încă o dată că socialismul nu poate fi conceput fără democrație, fără participarea efectivă și directă a maselor la conducerea întregii vieți sociale.

CORNELIU POPEȚI

convorbiri

Cu folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița

— Timp de peste două decenii, între anii 1919-1941, lunar, a apărut în condiții nu totdeauna prielnice — „IZVORAȘUL", revistă de muzică, artă națională, folclor și teatru sătesc", inițiată și condusă de neobositul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița. Cum priviți din pragul celor 82 de ani, drumul parcurs, stimate Gh. N. Dumitrescu ?

— Aruncînd o privire retrospectivă peste activitatea desfășurată de-a lungul a 65 de ani de trudă artistică, folcloristică și social culturală, din cei 82 de ani de viață, simt o mare bucurie că las în urma mea o dîră de lumină. Ea este atestată de cele 775 recenzii, însemnări, studii, medalioane etc. avînd ca temă **„Izvorașul"** și activitatea din jurul lui, privită din diferite unghiuri. De asemenea, în cele 45.415 scrisori, dintre 1 iunie 1919 — 1 martie 1977, orînduite în cele 7.932 dosare (unele cuprinzînd 2-4 persoane) sînt cuprinse atestări și cuvinte elogioase despre această activitate, la care se adaugă cele 24 caiete a 400 pagini de însemnări zilnice — „Jurnalul" personal. Trebuie să remarc faptul că, în martie 1909, elev în clasa I a liceului „Traian" din Turnu-Severin, la îndemnul profe-

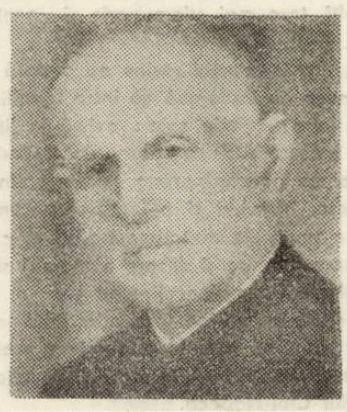

sorului de limba română — Vasile Vîrcol — de a culege folclor liric, texte — de la fetele și băieții din satul natal — Bistrița-Mehedinților, am căpătat pasiunea și dragostea pentru folclor, dezvoltate pe parcursul vremii și nealterate sau epuizate în anii de acum. Biblioteca de peste 4.000 volume, arhiva de folclor „Izvorașul", cu peste 30.000 piese de folclor muzical și literar, muzeul și expozițiile de cărți și reviste cuprinse în unele tipărituri sub denumirea de „Tezaurul de la Bistrița" (Petre Dragu, Florea Firan, M. Bondoc și I. Becheru) scot la lumină o activitate complexă, desfășurată într-un sat cu rezonanță în întreaga țară și peste hotare.

— Ați avut bunăvoința să-mi dăruiți patru numere ale revistei Dvs. Aș dori să faceți părtași la bucuria mea pe cititorii revistei ORIZONT : care erau rubricile permanente ale „Izvorașului" și ce cuprindeau ele ?

— Revista „Izvorașul" avea 40 pagini lunar, o copertă diferită la culoare în fiecare an, avînd pe prima pagină un desen simbolic. În primele pagini, revista avea folclor muzical (doine, cîntece, jocuri naționale), muzică, cîntece școlare și uneori cîntece patriotice și școlare pe 3-4 voci; artă națională (cusături, sculpturi etc.). În revistă mai erau cuprinse : articole despre artă în genere, folclor, cultură etc. Apoi, folclor literar : basme, legende povestiri, balade și legende versificate, chiuituri-strigături, proverbe și zicale, ghicitori și cimilituri, jocuri de copii, grai regional — cuvinte dialectale, medicină populară, des-

Întrevedere consemnată de
SABIN OPREANU

(Continuare în pag. 7)

Radu Theodoru

CRONICĂ EROICĂ 1877–1878

Ed. Albatros, 1977

Ca și multe din scrierile precedente semnate de Radu Theodoru, începînd cu romanul **Brazdă și paloș** (1954–1956), volumul recent apărut* este încercat și el de tentația monumentalului. De astă dată însă, discursul romancierului se constituie în maniera lapidară a rapoartelor și jurnalelor de operațiuni, ori urmînd stilul fulgurant al telegramelor de presă. „Cartea de față – mărturisește autorul – nu și-a propus să analizeze epoca declinului Imperiului Otoman, nici felul în care ea se reflectă în conștiința conducătorilor și maselor. Rămînînd strict în cadrul unei cronici, în care autorul nu și-a îngăduit să inventeze măcar un nume ori o situație, singura lui ambiție" este de a ordona „puzdedia documentelor de epocă, să coreleze datele din registrele istorice ale regimentelor, cu acelea din presa vremii, deci rămînînd în cadrul cronicii Războiului de Independență..." (p. 323).

Ne aflăm, așadar, la acel nivel unde ficțiunea – caracteristică romanului „istoric" – funcționează, cu nesemnificative devieri, la gradul zero, cedînd documentului autentic supremația reconstituirii, supravegheată atent de inteligența și discernămîntul romancierului.

Radu Theodoru propune astfel o viziune „cinematografică" asupra desfășurării ostilităților, viziune în care răzbat adeseori ecourile unei profesiuni demult abandonate, aceea de avitor. Vederea „de sus" („Dintr-un elicopter s-ar fi putut vedea..." p. 307) deschide o perspectivă largă, panoramică, îngăduind naratorului deplasarea continuă dintr-un sector al frontului într-altul, dintr-o tabără în cealaltă, în ritmul alert impus de succesiunea rapidă a evenimentelor, de răsturnările spectacuoase de situații ce au antrenat deopotrivă conștiința participanților direcți, cît și pe aceea a maselor animate de „sentimentul istoriei", „un sentiment al esențialului și fundamentalului" (p. 131). Și, nu mai puțin, conștiința acelora care, „în cabinetele cu uși capitonate", se bucurau de privilegiul rezervat lor de o istorie ingrată, privilegiul de a decide la masa tratativelor soarta Europei, în contradicție flagrantă cu realitatea invederată pe cîmpul de luptă.

Ubicuitatea naratorului determină caracterul de frescă al cronicii, provoacă resuscitarea permanentă a atenției cititorului, implicarea lui nemijlocită în „miezul" evenimentelor. Imaginile de ansamblu alternează cu cele de detaliu, deloc străine de amănuntul naturalist. Limbajul, dintr-unul specializat, „tehnicist", devine atunci frust, menit să ilustreze atrocitățile luptei „la baionetă", ororile comuse de bașbuzucii turci împotriva răniților și muribunzilor, aspectul apocaliptic al încleștărilor decisive.

Există în „cronica" lui Radu Theodoru aceeași abundență de personaje întîlnită și în celelalte romane ale sale cu caracter istoric (**Brazdă și paloș, Muntele, Strămoșii, Vulturii** etc.). Numai că aici totul este autentic, animat de o aproape obsesivă fidelitate față de documentul de epocă. Fără îndoială că în perioada de elaborare a romanului (el poartă, semnificativ, subtitlul „roman document"), dar, mai ales, în cea care o precedat-o, autorul a parcurs cu o răbdare de artizan uriașa „bibliografie" a Războiului de Independență cuprinzînd acte oficiale, scrisori particulare, memoriile și relatările participanților, presa vremii. Ca dovadă, desele incursiuni în biografiile eroilor de la Grivița, Plevna sau Smîrdan, numeroasele citate din rapoartele și ordinele de zi, pasajele excerptate laborios din ziarele epocii („Daily Telegraph", „Daily News", „Der Osten", „Neue freie Presse", „Il Dovere" ș.a.). Dar spre deosebire de scrierile de pînă acum, Radu Theodoru renunță în mare parte la creionarea în tușe puternic contrastante a personajelor lui, adoptînd o poziție realistă. Efectul este dublu : pe de-o parte, caracterele își pierd schematismul ce le amenința altădată, pe de altă parte, judecata istorică, implicînd responsabilitatea autorului, se obiectivizează. Aprecierile subiective fac loc **adevărului** restabilit de un romancier înzestrat cu remarcabile aptitudini de strateg ; fie că este vorba despre marile victorii, fie că sînt discutate cauzele înfrîngerilor – și mai ales atunci (vezi **Cartea a doua** și **Cartea a treia**), naratorul își menține detașarea necesară aprecierii corecte, conforme adevărului istoric.

Nu mai puțin adevărat se învederează însă faptul că în cronica lui Radu Theodoru evenimentele se încarcă adeseori cu o aură poetică plină de candoare. Ea dezvăluie, dincolo de istoricul lucid, pe scriitorul ajuns la maturitate, față în față cu timpul intrat deja în istorie.

MARIAN ODANGIU

cronica literară

Nicolae Prelipceanu :

IERI, AZI ȘI MAI ALES MÎINE

Ed. Dacia, 1977

Publicist de o mare mobilitate, Nicolae Prelipceanu se numără printre acei autori pe care oricare constructor de reviste și i-ar dori în dreapta, ca argument inițial și final într-o acțiune culturală. Poetul Nicolae Prelipceanu poate scrie cu o egală dezinvoltură – nu indiferență – orice. El are harul relației, al comunicării, al ubicuității. Dialogurile sale, desigur cele mai bune, sînt cel puțin șocante prin rapiditatea cu care reporterul elimină oricare complicație neprielnică imediatului, tot ce ar tulbura atmosfera de amicală înțelegere, de candoare ușor nonconformistă. Reportajele sînt astfel consacrate prietenilor, reali sau posibili, de care autorul e legat prin amintiri mai vechi ; nesansa paginii moarte dispare. Aparent, omul e un himeric, în realitate, un poet ce poate fi eficient în oricare sector al acțiunii culturale. Lipsit de orice bovarism, Nicolae Prelipceanu mi se pare a adera mai degrabă la tradiția vechii avangarde românești, cea care și-a înscris printre scopurile sale reabilitarea reportajului, decît la vreo modă cărturărească de ultimă oră. Cu vocația prieteniei, lucru tot mai rar între literați, cultivînd-o cu atenție și prin dări de seamă prompte, ca un suprarealist, poetul poate fi, fără efort, personal, prin angajarea ființei sale. Privit de la distanță, poetul pare mai degrabă ființă aeriană ; înălțarea (de pe scaun) seamănă a decolare, imprudentă, toate părțile ființei tatonînd nesigure aerul neprietenesc în care sînt nevoite să se înalțe ; abia ceva mai tîrziu și din apropiere legănările se potolesc, și întreaga făptură, ostentativ verticală, capătă siguranță și echilibru. Angrenajul ce părea a sfida liniștea înconjurătoare prin tangaj devine caldă și armonioasă prezență. La prima vedere, literatura lui Nicolae Prelipceanu, cea din ultimii ani, pare dezarticulată, cu multe lungimi, cu fraze, versuri, versete mai mult expulzate în pagină decît aduse acolo spre a unifica un univers artistic. Organizarea anchetelor, a interviurilor pare alcătuită după inspirația întîmplării ; tocmai aceste succesive eliberări de constrîngerea protocolului asigură demersului gazetăresc savoare, originalitate, inters. Plasat, în capitolul istoriilor literaturii contemporane în cadrul generației ironist-fantaste, Nicolae Prelipceanu – poetul poate fi în egală măsură constructor de ample alegorii, în numele aceluiași inconformism scos din tiparele avangardei. Muntean, spirit mobil, volubil, el este modelat de tipare de gîndire ardelene : cultura dă greutate unor acte ce se puteau risipi în gesticulație inutilă. Mimînd existența într-o gratuitate poetică, Nicolae Prelipceanu își organizează bune cîmpuri de retragere pentru împlinirea unor gesturi grave.

Exuberant, entuziast, capabil de a trăi sub tensiune, Nicolae Prelipceanu nu ezită să transcrie TOT, ca și cum condiția sa de poet ar justifica jurnalul continuu, darea de seamă neîntreruptă. Este desigur jurnalul unui poet, cu atît mai valoros cu cît lipsa de osentație este desăvîrșită ; scriitorul protejează lucrurile, întîmplările ce au sau pot fi purtătoare de încărcătură poetică. Lucrurile extraordinare care poartă poezia ar fi subiecte ale unor reportaje. Uneori poetul iese ostentativ din teritoriile poeziei, face calcule, numără, adună pentru a scoate în evidență, contabilicește faptele extraordinare din cotidian. Sîntem pe urmele lui Gec Bogza, pe care Nicolae Prelipceanu îl urmează uneori respectuos (Nicolae Prelipceanu știe să respecte faptele culturii) fără a-i deveni discipol, căci înainte de toate el este poet și condiția sa de reporter este auxiliară, născută din exterioarele existenței sale literare. O imagine poate coagula un text, care ar avea șansă altfel să se risipească în inutil, sau poate da sens unei notițe gazetărești oarecare. Disponibilitatea, rară aș spune a lui Nicolae Prelipceanu pentru transcrierea „curiozităților", generozitatea cu care își asumă evenimente, anecdote, cu care inscenează mici explozii interioare, mi se pare demnă de a fi semnalată. Unul dintre textele ce ar trebui transcrise în întregime se cheamă **O ceapă în autobuzul 7,** și poate ilustra felul în care se intersectează, în literatura română, cîteva drumuri de mare succes : „Autobuzul a pornit, nimic care să nu fi fost ca de obicei, era duminică, cei trei erau frumos îmbrăcați, veneau din satul numit în apropiere cu numele cartierului în care ne aflam. În mijlocul autobuzului, pe locul rămas liber se rostogolea o ceapă aurie de toată frumusețea, un produs al acelui an, era toamnă, (...). Ceapa se plimba liberă, la ea acasă, în mijlocul mașinii, dar cînd este o ceapă, produs al unui n sau altul, cu adevărat liberă ? Era în orice caz urmărită de privirea mea nedisimulată, și, de ce să n-o spun, pofticioasă, (...). O ceapă se plimbă prin lume, era să zic, dar îmi pare bine că n-am spus-o. De atîtea ori am văzut în cîte un avion sau tren muște rămase acolo de cine știe unde, pe care tehnica le dezmoștenea și ele nici măcar nu-și dădeau seama, de atîtea ori am călătorit împreună cu ele și de cîte ori nu mi-am dat eu însumi seama. O ceapă foarte frumoasă se perpelea în autobuz, urmînd o traiectorie nici de ea înțeleasă cred, în vreme ce noi, ceilalți,ceilolți, tare mai știam unde și pentru ce ne ducem".

Teribilist, ironic, poetul revine nu o dată la uneltele sale ceea ce nu înseamnă că între teribilisme și ironii nu este între uneltele sale : există în literatura sa o continuă încercare de evadare din teritoriile consacrat poetice, un nonconformism adolescentin făcut din tifle, anecdote, truvaiuri și o înfruntare umilă către poezie, către teritoriile dintotdeauna știute ale poeziei. Vorbind despre sine, ca și despre numeroșii săi prieteni, Nicolae Prelipceanu melancolizează ușor în numele unei arte poetice ce devine inscripția unui teritoriu al reportajului : **Scriind numele altora te numești pe tine însuți.** Așa se numește reportajul pe care autorul îl consacră orașului Cluj-Napoca.

C. UNGUREANU

lecturi

D. Vatamaniuc

LUCIAN BLAGA. 1895–1961. BIBLIOGRAFIE

Ed. științifică și enciclopedică, 1977

După bibliografiile sale masive despre I. Slavici (1973) și I. Agîrbiceanu (1974), eruditul istoric literar V. Vatamaniuc face să apară o nouă lucrare similară de mari proporții — peste 800 de pagini — cu titlul de mai sus.

Cercetarea ne oferă imaginea imensei și variatei creații a lui Blaga — poezii, aforisme, teatru, publicistică, eseuri, studii, memorialistică — realizată într-o jumătate de veac, 1910-1961, cît și ecoul ei răsunător în epocă, de la început pînă în iulie 1977. Dimensiunea uriașă a activității spirituale a lui Blaga, ca și receptarea ei în cultura românească este oglindită în cele 8.778 poziții bibliografice ale lucrării. Este numărul cel mai mare de poziții pe care l-au înregistrat pînă acum cercetările bibliografice privind un singur scriitor.

Variata operă a lui Blaga este inclusă în 2.706 poziții, la care se adaugă 1.328 scrisori (număr incomplet), iar referințele despre operă în 3.909 poziții care oglindesc marele ecou al creației lui Blaga în spiritul contemporanilor săi.

Cu excepția lui Eminescu, Lucian Blaga este autorul căruia i s-au consacrat cele mai multe monografii critice, în ultimele trei decenii. Dacă în perioada 1938-1944 s-au tipărit 6 monografii, între 1963-1975 au apărut 16 monografii, unele inițial teze de doctorat (Ov. S. Crohmălniceanu, D. Micu, E. Todoran, Mariana Șora, Mircea Vaida, G. Gană, Melania Livadă, Pavel Bellu, Alex. Andrieș). Ele au privit diferite aspecte ale creației lui Blaga. Exegezele cele mai numeroase sînt dedicate poeziei. Nu s-a elaborat încă o monografie de tip clasic, viața și opera.

Indicațiile bibliografice cronologice în cadrul fiecărui capitol ajută urmărirea evoluției creației lui Blaga și aprecierile asupra ei, atît cele elogioase — cele mai numeroase — cît și adversitățile semănătoriste și, paradoxal, unele moderniste.

Lucrarea este completată cu un tabel cronologic al vieții și operei lui Blaga, cu schița arborelui genealogic al familiei poetului, cu identificarea pseudonimelor și a iconografiei privind persoana lui Blaga.

Folosul bibliografiei lui D. Vatamaniuc pentru istoria literară este imens și evident. Dar este drept să subliniem în mod deosebit rigoarea cercetării, caracterul ei complet, sistematizarea materialului, indicii de mare precizie și toate detaliile, extrem de utile, care i-au reclamat autorului o muncă de peste zece ani, pentru a ușura exegezele și sintezele viitorilor cercetători.

BUCUR ȚINCU

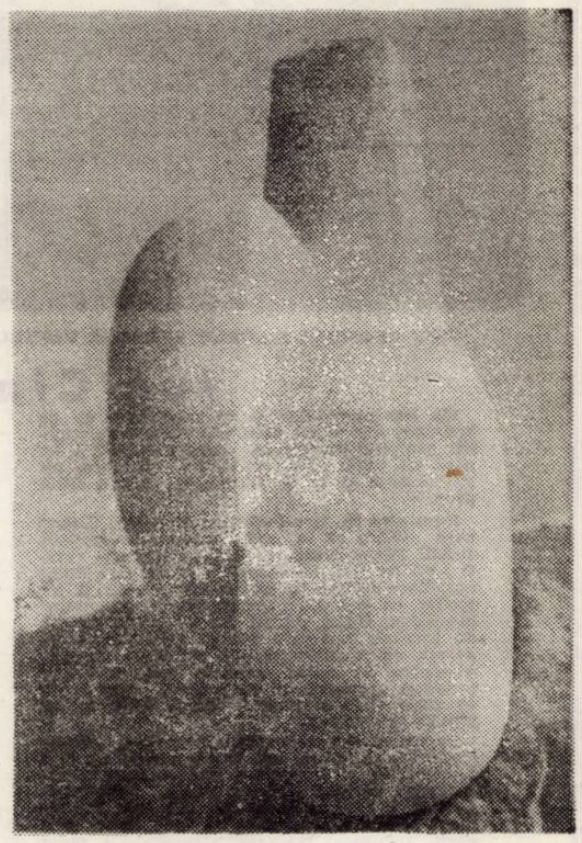

ION CINGHIȚĂ — „TORS"

Valeri M. Sivan

NINSORI ROTUNDE

Ed. Litera, 1977

Poetul **VALERI M. SIVAN** ne propune în volumul de față niște texte destul de sugestive și original elaborate. Poezia sa are irizări lirice dar și rezonanțe ce țin de realitățile gliei autohtone. Modalitatea de exprimare pare a confrunta o amprentă poetică clară. Viziunea proiectează clișee singulare, aparte, impulsionînd, însă, o receptivitate exterioară. Pagina e curată, fără lipituri de împrumut. Versul liber și discret, străin de ostentație, e structurat de o topică cu punctaj sacadat, iluminînd culoare de atmosferă : **„Trec care încărcate cu urne, / galbene urne, / liniștea / crește / sub / bolți, / vînturi suflă în oase reci ... /Trec care, liniștea crește". (Care).**

Meditația transportă eliptic ideea, după un itinerar sinuos și căutat. Ea, meditația, e onestă dar nu are efuziuni de profunzime. În subtext, germinează un mesaj ușor voalat care se etalează, în cele din urmă, deschis și integral.

Lexicul, care încearcă să spună mai mult decît conține, coagulează și adăpostește o gîndire artistică la valoarea ei intrinsecă. Expresia granulată colorează reținut. Imagistica își deschide un evantai bogat numai în incinta unei îngrădiri private. Metafora (cea „lingvistică" și mai puțin cea „estetică") e solicitată rar.

Unele poeme sînt ușor adumbrite de griuri apăsate, inerente tuse reflexive ale sufletului uman : **„S-a înserat de mult în stejari, / o, prieteni, / aștept Fiara / cu colț, / mireasă neagră / la mire" (Poiană).** Dar trecerea Styxului se face cu un cuget ancorat de duhul materiei vii : **„La cap așezați-mi harta țării / cu luminile, / riurile / și presărați cîte o floare / roșie ...". (Ibidem).**

Tema dragostei prevalează în multe poeme și se impune discretă printre multe rînduri : **„Ți-am dat steaua diminetii, / cu podir te-am îmbrăcat, / și cu briu / de aur, Izabela !". (Cîntec).** Sau : **„Am crezut în smîrnă, în ambre / cusute în părul femeii, cu fir de aur, / dar n-am aflat decît mirosul arginților ...". (Alb).**

Cu toate că nu se explorează mai adînc zonele calorice ale afectului și nici nu se realizează armonia decantării, totuși poezia lui **Valeri M. Sivan** își are însemnele ei valorice : ea iradiază în momentul în care se tranșează dialogul dintre starea emotivă și lumea materială. Poezia, ca expresie, ca experimentare verbală, transpare sugestiv și se încarnează în linia scurt-frîntă a frazării. Actul poetic, dealtfel realizat, rămîne, în ultimă instanță, un experiment personal de bun augur.

AUREL CHERLEA

Mitologia apei în poezia lui Lucian Blaga

Unul din cele mai prestigioase nuclee ale imaginarului colectiv, mitic sau individul, poetic îl formează desigur elementul acvatic. Pentru Yung, apa, ca principiu calitativ, intră în categoria arhetipurilor, pentru Mircea Eliade este unul dintre cele mai complexe simboluri (profan și sacru) iar Bachelard scrie **L'eau et les rêves,** urmărindu-i manifestările și semnificațiile în literatură.

În poezia lui Lucian Blaga, el însuși filozof al culturii, elementul acvatic apare sub toate înfățișările — izvor, iezer, lac, riu, lacrimă, mare, fîntînă — fiecare ipostază avînd însă un rol și o funcție simbolică într-un scenariu mitico-metaforic mai larg. Apa reprezintă în primul rînd principiul originar, elementul primordial al creațiunii, „umbra lui Dumnezeu" și, în forma sa cea mai pură, „iezerul", este păstrătoare a amintirilor și însemnelor sacralității. Iezerul este „ochi al luminii" care cuprinde-n el imaginea zborului înalt și a ceasului curat. Puritatea originară a iezerului coincide în plan absolut cu cea a luminii din geneză : **„Visează-n amiezi despre rodul de aur / care se coace senin, în cer".**

Izvorul, fără a avea castitatea polară a apelor iezerului, intră în aceeași sferă semantico-metaforică. În primul rînd este semn al originii „Obîrșiile-izvoare" și al vechimii „arhaice izvoare". În această calitate „izvorul" poartă în el „povestea" sacră a faptelor de mult uitate, a muzicii celeste, paradisiace : **„Vedea acolo între patru riuri leul și mioarele / Nimic nu-l lăudau mai din adînc decît izvoarele / Un gureș și obștesc descînt era pe-aproape și departe".** Investită cu o funcție magică, primonitorie, apa izvoarelor spală oasele strămoșilor sub pietre — altă constantă obsesie a liricii lui Blaga — : **„închis în cercul aceleiași vetre / fac schimb de taine cu strămoșii / năvodul spălat de ape sub pietre".** Situația are evident o finalitate inițiatică. Este un ceremonial de purificare cosmică, spălarea înseamnă eliberarea, curățirea de materialitatea grea, impură, a corpului — esențializarea (— osul curat este la Blaga un simbol al permanenței : **„Și-oi fi sub pămînturi domn / al oaselor ce drepte dorm"**), reintegrarea prin ape în releele sacre, misterioase, ale universului. „Lacrima" intră și ea într-un ceremonial al spiritualizării dar prin suferință și durere. Este apa mai puțin pură care răscumpără greșeala, păcatul ce a dus la pierderea sensurilor prime : **„Stăpîne, ia-mi vederea, / ori dacă-ți stă-n putință împăienjenește-mi ochii / c-un giulgiu, / să nu mai văd / nici flori, nici cer, nici zîmbetele Evei și nici noi / căci, vezi, lumina lor mă doare. Și-atuncea Milostivul într-o clipă de-ndurare / îi dete lacrimile".** Dar tot lacrima poartă în ea glasul unei pietăți cosmice : **„Mai apoi citeodată păstrez în ulcior / și-un lucru mai scump și mai rar : / grămadă de boabe de chihlimbar, / lacrimi pe cari o pădure le-a plîns, / cînd ultimul alb Unicorn s-a stins"** (unicornul — animal emblematic în bastionul sacru blagian). Apa este însă și simbol al fecundității, constituind din acest unghi unul din cele mai prestigioase motive ale mitologiei romantice. La Blaga, apare ipostaza sevelor care explodează în natură, cu o vitalitate extraordinară „extaz de seve vertical", sau ca semne ale miracolului reînvierii : **„În copaci, prin vechi coroane / Seve urcă în artere : / S-ar părea că-n țevi de orgă / Suie slavă de-nviere".** Avem în față parcă o gravură de alchimist, unde natura este reprezentată ca un imens organism, în arterele căruia pulsează fluidul vital în același timp spiritual și material. Riul constituie înfățișarea profană a apei, fiind sau locul visărilor erotice sau ritmul legănător care aduce uitare sau senzația soporifică a morții : **„Plăcut e somnul lîngă o apă ce curge, / lîngă apă ce vede totul, dar amintiri nu are"** — înzestrată cu aceeași coloratură profană, metafora mării deschide perspectiva nostalgiei infinitului, a dorului nemărginirii și „desmărginirii" : **„Ah, pentru cine sînt largile / vremi ? Pentru cine catargele ? / O, aventura, și apele / Inimă, strînge pleoapele".** Din acest punct de vedere, marea intră în același registru semantic cu motivul „drumului", și el atît de frecvent în poetica blagiană, dorul pentru aventura deschisă a periplului, deci a cunoașterii. Dar marea transpare în text și prin alți indici metaforici. Scoica înseamnă trecerea de la acvatic la mineral, fericit moment de echilibru al celor două ipostaze ale materiei : **„Petale par scoicile / cum cad pe aproape / țărm, ca-ntr-un joc, / aduse cu apele. / Unda îngroape-le, / valul dezgroape-le !"** Scoica este asociată de asemenea cu reprezentările erotice. Venus a lui Botticelli plutește pe mare înconjurată de evantaiul mineral al unei imense scoici. Și la Blaga simbolismul soicilor relevă un subtil fior senzual botticellian. Ele sînt diafane și fragile pleoape ale zeițelor marine dispărute : **„Zeițe de mare-au pierit / diafane ca apele / Toate pe-aici și-au lăsat / vestigiile, pleoapele. / Unda îngroape-le / valul dezgroape-le".**

La nivelul imaginarului imediat, prundul este analog scoicii : „trecere" între două substanțe, apa izvorului și „lutul purpuriu". Dar în planul semnificațiilor se diferențiază. Prundul și izvorul sînt „noime" ale frumuseții și înțelepciunii : **„Orice frumusețe aduce în inimă / înțelepciune și exaltare /. Sînt noimele ei : prund și izvor /. Mai suave materii pămîntul nu are".** Prin calitatea materiei, „suavă", intră în sfera esteticului, iar prin contaminare cu sensurile metaforice ale izvorului („izvorul-obîrșie arhaicul-izvor") se încarcă cu o semnificație spirituală, primește demnitate de „noimă".

De un loc privilegiat în această mitologie a apei se bucură simbolul fîntînii, cu dublă incidență semantică ; pe de o parte, imagine fizică, naturală, iar pe de alta, de „ctitorie" a omului : **„sapă, frate, sapă, sapă / pînă cînd vei da de apă. / Ctitor fii fîntînilor, ce / gura, inima ne-adapă".** În această accepție se apropie de fîntîna meșterului Manole, „izvor" al frumuseții și creației prin sacrificiu de sine. Prin extrapolare de sens, imaginea benefică a fîntînii devine cea a țării întregi, „zodiile" adică destinele fiind integrate spațiului românesc : **„Zodii sunt și jos subt țară / fă-le numai să răsară / Sapă numai, sapă, sapă, / pînă dai de stele-n apă".** Acum simbolul poate fi pus în relație cu „Eutopia, mîndră grădină", patria lui „Mirabila sămînță" și atunci devine „fîntînile dorului, horului".

Parafrazînd o frază de Hugo von Hofmannsthal (**„Există o anume mitologie europeană în opera timpului (...). Acest cer mitologic se desfășoară deasupra întregii Europe de altădată"**), se poate spune că pe cerul mitologic blagian, constelația apei este dintre cele mai strălucitoare.

PAUL DUGNEANU

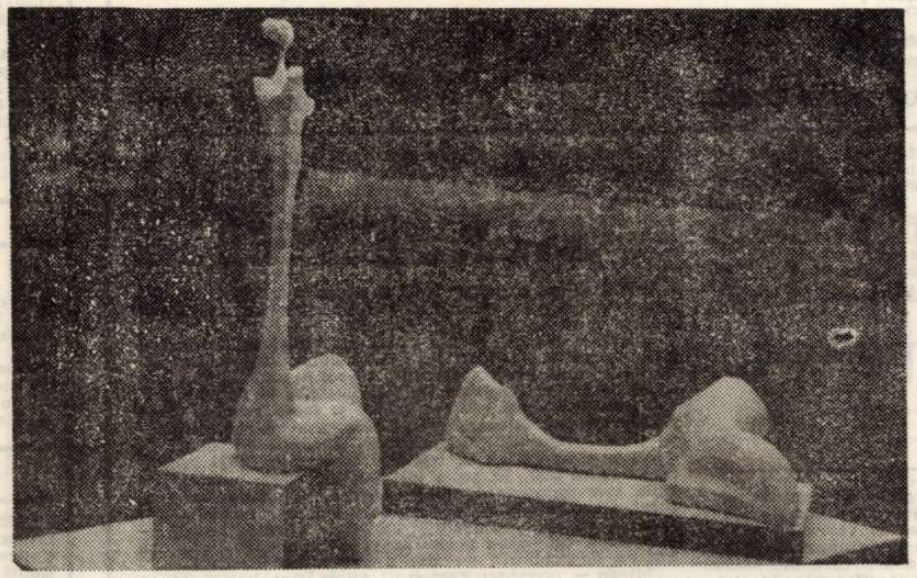

ION CINGHIȚĂ : „DIALOG"

Între Mateiu și Caragiale

Știindu-se „disprețul" lui Mateiu față cu opera și viața lui Ion Luca, poate părea surprinzătoare rîvna cu care el semnează, ca un școlar cuminte ori ca o d-șoară de pension, — făcînd apel la inițiala tatălui — **Mateiu I. Caragiale.** Nu numai, dar, că autorul **Crailor** ... nu a recurs la un pseudonim (el, pentru care jocul măștilor în sine ori tainica identitate a enigmaticului „crai" Pantazi erau pline de-un „fermec" indicibil), dar ne și mai atrage luarea-aminte asupra faptului că **nu e** un Caragiale oarecare, ci fiul însuși al lui nenea Iancu, adică, vai, al unui derizoriu „maestru" fără școală, nici „ideal înalt", expert nu în... heraldică, să zicem, ci în dubioase „dandanale de mahala și de alegeri" !

Că acest „I", în sinea lui Mateiu, adăuga o notă de distincție — sporindu-i „semeția" — unui nume nu îndeajuns de „falnic" (după el), nu pare tocmai plauzibil ; și, de altminteri, acest biet recurs la inițialele paterne e, mai curînd, un tic burghez. De ele au nevoie Popeștii și Ioneștii ... Apoi, a fi un Caragiale e, mai degrabă, profitabil pentru unul ce vrea să intre în literatură ; fiind, deopotrivă, incomod. Căci o mentalitate naivă, dar tenace, numai cu greu îngăduie ca fiul să-și moștenească tatăl și altfel decît numai în privința averilor și titlurilor înseși, talentul ca atare nefiind ereditar. Odrasla unui geniu (care, prin însuși faptul că e geniu, epuizează ultima rezervă de sînge și de duh a unei spițe) cuvine-se a fi un ins normal, dacă nu chiar o stîrpitură ! Un geniu este, astfel, un „hapax" biologic, un unicat irepetabil, presupunînd generațiunea spontanee ; ca și, în altă ordine, un **self-made-man,** ca Bonaparte, care „se face" singur, fiind deținătorul absolut al tainei propriei sale „reușite" (**id est :** unicitate, excelență). Și însuși nenea Iancu, deși „copil de oameni" (nepot al lui Costache și lorgu Caragiali, ba chiar moștenitor al Momuloaiei), dădea de înțeles că e „om din popor, fără nume de naștere, fără avere, fără sprijin ..." [1], semnînd, de multe ori, — simplu ca... regii — **Caragiale.** Modest, dar să se știe !

Cît despre Caragiale-fiul, era, el, clironomul unui ilustru nume — ceea ce, fără îndoială, n-ar fi putut să-i contrarieze, fie și în situația-i de „bastard", veleitățile legitimiste și visul genealogic. Că acest nume nu trecuse nici de a treia generație, nu putea fi temei de întristare — la noi, și pentru unul care știa, desigur, că însuși ducele de Saint-Simon, cu toată „riia" lui, la care se adăugau mari cunoștințe în chestiuni de **préséance,** era nepotul unui cățănît, cu cîteva decenii-n urmă, de către Ludovic al XIII-lea al Franței, pentru că, pare-mi-se, era mare meșter în arta cornului de vînătoare !

Că d-l de Rouvroy va fi fost, totuși, mai mult decît al unui simplu nume, eredul unui titlu de noblețe, este, desigur, altă vorbă. Și, pe urmă, numele de **Caragiale** nu-i spune mare lucru lui Mateiu !

El, însă, nu era numai un snob. Era și un artist ; și, ca atare, fiu — el însuși — al propriilor sale fapte și, dar — și el — un **self-made-man !** În care caz, putea el însuși să se închipuie pe sine (cum, de altminteri, un Ion Barbu o și spune, cu toată gravitatea-i cunoscută) drept un „prim și ultim" Caragiale : Mateiu I. Caragiale, **id est :** Mateiu I-ul ! Ceea ce nu pare o simplă fantasie, în cazul — baremi — al unui expert al rebusurilor heraldice, al unuia care vorbește de un „Enache al doilea" (Văcărescu), carele „însemnase începutul renașterii literelor române", tot astfel cum, alcătuindu-și, în vederea unui roman (istoric ?), liste de ipochimeni, aceștia „poartă nume ca Mihnea IV, Mara II, Georges III, Smaranda II, Mathieu II ...[2] ș.a.m.d.

Ajungem, astfel, la „dilema" lui Mateiu ...

... De ar fi fost, într-adevăr, un Caracciolo (ori, dacă vreți, un Arnoteanu getbeget), este mai mult ca sigur că, într-însul, s-ar fi pierdut un mare scriitor (în cazu-n care n-ar fi scris memorii, ca ducele de Saint-Simon ; și dacă n-ar fi fost al unui secol în care aristocrația cultivă faima literară ca pe o compensație). Dacă, de altă parte, n-ar fi nutrit ambiții scriitoricești, nici n-ar fi fost un posedat al reveriei nobiliare, un „îndărătnic" heraldist, ba chiar un snob, un vanitos, și-ar fi purtat, desigur, fără mofturi numele-i (glorios) de **Caragiale.**

El — într-un fel —, însă, s-a vrut numai Mateiu (cum, de altminteri, — azi — i se și spune [3]). Numai că, nefiind cu totul ... surd la rezonanța și prestigiul (literar) al numelui de care — știm pentru ce — se leapădă, catadicsește, totuși, să semneze **Mateiu I. Caragiale.** „I"-ul acesta, însă, — care, fără a fi un semn, aici, de pietate filială, nu pare, totuși, să trădeze nici vre-un complex oedipian, în ciuda afirmației că : „am moștenit inteligența și caracterul mamei mele [4]" — nu doar că nu apropie odrasla de părinte, dar pare un obstacol mai mult, o „barieră", un soi de **lance** între Mateiu și Caragiale !

(1) Cf. Șerban Cioculescu, **Viața lui I. L. Caragiale,** E. L., 1969, p. 297.
(2) Cf. Ovidiu Cotruș, **Opera lui Mateiu I. Caragiale,** Editura Minerva, 1977, p. 25.
(3) ... nu atît dintr-o „familiaritate", cît pentru a se evita omonimia — ca și în cazul lui Camil (Petrescu).
(4) Cf. Ovidiu Cotruș, **op. cit.,** p. 398.

ȘERBAN FOARȚĂ

GÎNDITORI AI ANTICHITĂȚII

Epicur (III)

Intîlnim uneori situații din acestea : un om (elev) „povestește" o poezie a lui Eminescu sau o proză a lui Sadoveanu fără să le fi citit. Situația este absurdă, sensul lucrurilor — violentat. Tot atît de nefirească poate fi și comentarea unor texte filozofice necitite. Lectura unui text nu poate fi suplinită niciodată de nimic. Iată de ce de data aceasta ne vom îngădui să reproducem cîteva din cele mai frumoase cugetări morale ale lui Epicur — texte nemuritoare.

● „Atunci cînd spunem că plăcerea este scopul vieții, nu înțelegem plăcerile viciosîlor sau plăcerile care constau din desfătări senzuale, cum socotesc unii, sau din neștiință, nepricepere sau din înțelegere greșită, ci prin plăcere înțelegem absența suferinții din corp și a tulburării din suflet".

● „Nu succesiunea neîntreruptă de chefuri și orgii, nu dragostea senzuală ..., nu desfătarea cu un pește sau alte delicatese ale unei mese îmbelșugate fac o viață plăcută, ci judecata sobră, căutarea motivelor fiecărei respingeri și alegeri, ca și alungarea acelor păreri prin care cele mai mari tulburări pun stăpînire asupra sufletului. Dintre toate acestea primul și cel mai mare bun e înțelepciunea. De aceea înțelepciunea este un lucru mai de preț chiar decît filozofia ; din ea izvorăsc toate celelalte virtuți, căci ea ne învață că nu putem duce o viață plăcută, dacă nu-i și o viață înțeleaptă, cumsecade și dreaptă ; și nici nu ducem o viață înțeleaptă, cumsecade și dreaptă, care să nu fie și o viață plăcută, deoarece virtuțile merg mînă în mînă cu viața plăcută, iar viața plăcută nu poate fi despărțită de virtuți".

● „Nici o plăcere nu-i în sine un rău, dar lucrurile care produc anumite plăceri prilejuiesc uneori necazuri mai mari decît plăcerile înseși".

● „Ar fi cu neputință să alungăm teama cu privire la lucrurile de cea mai mare importanță, dacă omul n-ar cunoaște natura întregului univers, ci ar trăi în frica a ceea ce ne spun miturile. De aceea fără studiul naturii nu există o desfătare a plăcerilor curate".

● „N-ar fi de nici un folos să obținem securitatea din partea semenilor noștri atîta timp cît sîntem înfricoșați de întîmplările de deasupra capetelor noastre sau de cele sub pămînt sau, în general, de orice se întîmplă în universul nemărginit".

● „Bogăția naturală are limite și-i ușor de procurat, dar bogăția închipuirilor deșarte se întinde la infinit".

● „Norocul intervine numai arareori în viața înțeleptului ; cele mari și mai înalte hotăriri ale acestuia au fost, sînt și vor fi luate de rațiune, de-a lungul întregii lui vieți".

● „Omul drept se bucură de cea mai deplină pace a spiritului, pe cînd cel nedrept e copleșit de neliniști de tot felul".

● „Timpul nelimitat și cel limitat oferă un total egal de plăcere, dacă măsurăm limitele acelei plăceri prin rațiune".

● „Toate poftele care nu duc la durere dacă nu sînt satisfăcute nu sînt necesare".

● „Dacă respingi în mod absolut orice senzație, fără a face o deosebire între ceea ce așteaptă confirmare și ceea ce este deja prezent și confirmat prin senzație, afecte sau printr-o intuiție reprezentativă a rațiunii, vei arunca în confuzie chiar restul senzațiilor tale prin credința ta neîntemeiată și astfel va fi aruncat, totodată, și criteriul adevărului. Dacă vei declara ca sigur ceea ce așteaptă confirmare în domeniul opiniilor și tot ce are nevoie de mărturia probatoare, nu vei scăpa de eroare. Astfel vei fi ca unul care menține o completă ambiguitate ori de cîte ori este cazul de a judeca între o opinie dreaptă și alta greșită".

Fericirea ca scop suprem al vieții umane este un produs al cunoașterii. Acesta pare să fie gîndul ultim care se desprinde din concepția lui Epicur.

VASILE VERSAVIA

TINERI POEȚI

O VREME

Intr-un adăpost cu apusuri de soare
ar trebui să locuim o vreme,
ca să știm cit mai exact
cum se simt, in sufletele noastre, iarna –
tata, mama și strămoșii . . .
O vreme
ar trebui să fim
piatră sculptată la vreun monument
al ostașului necunoscut,
ca să știm cit mai exact
cit aer se cuprinde in respirația eroilor de neam . . .
O vreme, nu mai mult decit o viață,
ar trebui să știm
răsăritul
și apusul
și greutatea unei petale de garoafă,
cit mai exact.

CAMELIA-LILIANA LOBONȚIU

SPERANȚE ȘI PĂPADIE

Rumenă inserare,
lipindu-și fața de pămint ;
dragoste otrăvitoare,
dragoste ucigătoare,
oare in noaptea asta –
ce păpădie plinge și moare,
ce mireasă, in albe dantele,
fiindcă nu este ea insăși vintul
cu spaima și dorul de stele ?

Inchizindu-și pleoapele coapte
adoarme in ea pămintul,
pină ce vrea
soare și stea
cu raze de lapte
să-mi scuture gindul !

Și, fără să fie frumos,
chipul nu mai e chip,
e numai miros
risipit.

CRISTIAN ȘIȘMAN

TRECERE

Zăpada natală,
obosită de prea mult alb,
se odihnește pe copaci.
Inchid poarta.
Pășesc pe o zăpadă albă,
impușcată cu un strop de cer . . .
Pășesc pe o zăpadă albă,
poate prea albă.

FRANCISC VINGANU

AICI

Poetul, singur,
La masa vremii cintă
Țara, cu oamenii ei.
Aici se naște balada
țăranului intorcindu-se
din lanul de griu.
Poetul, singur,
la masa vremii cintă
țara, cu oamenii ei . . .

MIHAI MORARU

STAGNARE

Imi umbresc sufletul
la adăpostul liniștii tale ;
ți-s brațele ramuri inflorite,
din ele se scurge seva speranței
stropind uscăciunea trupului meu,
in care zvicnește un gind
de indoială . . .
Sub lumini, izvorind dinspre blindul privirii,
in veșnicie se transformă clipa
ce mă ține necintată,
la adăpostul liniștii tale . . .

. . . Și timpul se oprește
la mijloc de poveste adevărată !

CARMEN LĂPUȘTEANU

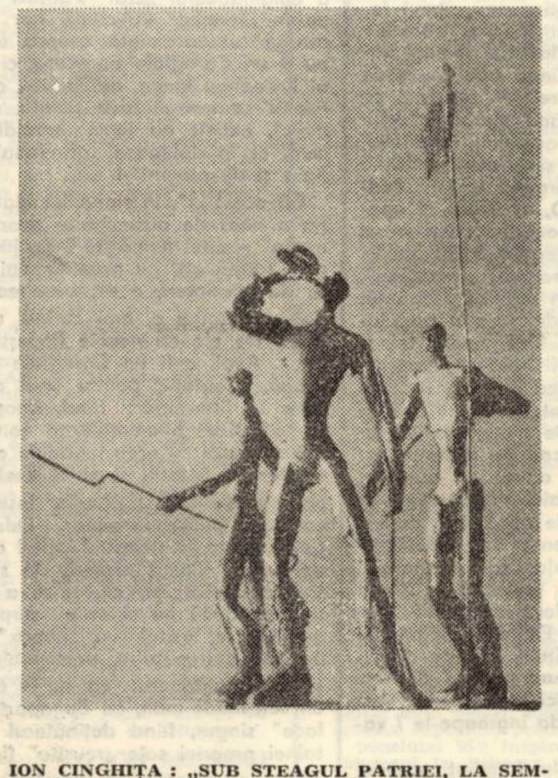

ION CINGHIȚA : „SUB STEAGUL PATRIEI, LA SEMNALUL GOARNEI, CU ARMA ÎN MÎNĂ, S-A CUCERIT INDEPENDENȚA"

CINTEC DE LAUDĂ

Fie lăudată-această clipă in care
Țărina părinților, adormiți demult,
S-a făcut iarăși piine, s-a făcut vin,
intru belșugul caselor noastre !

Fie lăudată-această clipă in care
Cuvinte intineresc in cintec de țară
Și, fluviu fără sfirșit, neamul acesta,
Ca Dunărea își taie vad in timp !

Fie lăudată-această clipă in care
Ochii se bucură de lumina toamnei
Și pămintul generos ne intimpină,
Cu piine nouă, și sare, doine și vin !

GEORGE BERA ARADEANU

BUCIUM PENTRU IANCU

Ochiul ride, ochiul plinge,
Fluierul asmute norii ;
Aurul din scocul morii
Nălucește-se de singe . . .
Urcă moții cu ciubere
Pe poteci de căprioară ;
Craiul Iancu, de-o să moară,
Ei iertare – ii v-or cere ;

Au să bată-n crucea bolții,
Cu securi de tisă, moții !

GEORGE FLORIN COZMA

ZĂPADA ȘI DEPĂRTAREA

Mamei

Tăcută mamă, nesomnul tău
Aduce lebede peste leagănul meu.

Miinile tale – argint mingiierii –
Incălzesc și acum plecările serii.

Suavă mamă, ochiul tău
Veghează in prelungirea visului meu.

Chemarea ta descintă zarea,
Topind zăpada, depărtarea.

MARIUS C. NICA

IMN

La cearcănul pămintului, cu doinele in cinturi,
Clepsidre de istorii se-aud in inceputuri ;
Și-n arcuri de lumină, simțirea românească
Porni, din os de dac, popor să se numească.

Din singe și din suflet, coloane se-nălțară
Pe glasul Mioriței, cu numele de țară . . .
Și curseră in soare Carpații veșniciei
Purtind in libertate cununa României.

ION ȘERBAN DRINCEA

SINTEM ICARI . . .

Sintem Icarii acestui veac solemn
pentru un singur zbor ne ridicăm spre soare ;
cerul, ca o eșarfă, se leagănă peste noi.
Zburăm, zburăm către soarele acestui veac,
presimțind apropiata bucurie a implinirilor,
n-avem timp să ne căutăm in priviri,
ne scuturăm doar penele de cețuri ;
și aripile ne duc, ne duc, ne duc . . .

WILHELM WEISS

GRĂBITA RESPIRAȚIE A APEI

Mereu mai rar mi-e dat să respir
trecerea ta inspre mine.
Poate ar trebui să te readuc prin cuvinte
Dar puțin ademenitor mi-e gustul poemelor.

Cit timp rămii in văzduhul inimii mele, e
cald ca-ntr-o barcă lipită de tropic.
Apoi, cind umbra ți se dilată spre nord,
Pescuiesc luna și mă prefac in carapacea ei.

. . . Trece atunci un rechin tinăr,
Adulmecind grăbita respirație a apei.

ANCA-SMARANDA DIGA

CEALALTĂ PARTE A CUVINTELOR

Cum te chemam
din cealaltă parte a cuvintelor,
cu toate iubirile nerostite,
cu privirile obosite de cețuri,
ca apele ce se umflă primăvara
peste matca lor de tăcere.

Cum te chemam,
din cealaltă parte a cuvintelor,
ca și cum te-aș aștepta
să te-ntorci dintr-o călătorie . . .
Și iată, bijbiie vintul, pe cheiul de var,
la hotarul nebănuit al toamnei.

IOAN RAIN

POEM PENTRU SOARE

In fiecare zi, aștept să se facă primăvară.
Uneori urmăresc jocul valurilor.
De ce să strig după păsările migratoare
Dacă tinjesc numai după o singură rază?

Aș vrea să fiu vint
Să-mprăștii norii.
Aș vrea să fiu un poem pentru tine.

FLORICA NUBERT

sadoveniana

Dinamica sensurilor: „mișel"

Adjectivul mișel – intrebuințat, uneori, cu valoare substantivală – are, in româna modernă, o vădită nuanță depreciativă, insemnind „(Om) de nimic, ticălos, nemernic ; (om) laș, fricos" (DEX). In versurile lui Coșbuc : „Cum pier mișeii, dacă pier / Cei buni așa ?" raportul antinomic dintre mișeii și Cei buni este, in această privință, revelator. Invederează aceeași tentă peiorativă derivatele mișelesc, mișelește, mișelie, mișelnic, – acesta din urmă intrebuințat de Vlahuță, in chiar primul vers al poemului Din prag . . . : „O, dar e mișelnic lucru singur zilele să-ți curmi !" In româna de odinioară exista și substantivul mișelame „sărăcime", format cu vechiul sufix colectiv -ame și atestat in texte din veacul al XVI-lea Numărul derivatelor cu acest sufix, devenit neproductiv, este redus. Se mai citează haiducame, voinicame „oștire" (de la voinic „oștean" !) precum și frumosul cuvînt aromân ausame bătrinet, bătrinime", de la auș „bătrin", moștenit, la rindu- din latinescul avus „bunic", „străbun" (de aci și avunculuș, care a dat in românește unchi).

Cu ințelesul său actual – peiorativ – mișel este rar la Sadoveanu : „– Vă arăt eu vouă, mișeilor și banditilor !" – sună, către sfirșitul romanului Mitrea Cocor, amenințarea – stearpă – a boierului Cristea Trei-Nasuri. Este acum, necesar să amintesc că, in textele secolului al XVI-lea și chiar mai tirziu, mișel păstra incă valoarea semantică a etimonului latin misellus („sărăcuț", „sărmănel"), diminutiv afectiv al lui miser, de unde și neologismul mizer din cunoscutele versuri eminesciene : „Zdrobiți orinduiala cea crudă și nedreaptă / Ce lumea o imparte in mizeri și bogați" (Impărat și proletar). De cele mai multe ori, mai ales in romanele și povestirile sale istorice, Sadoveanu restituie lui mișel vechile lui valori, atit in planul semantic cit și in cel gramatical, ca in fraza aceasta, unde cuvintul, sinonim cu „sărac", sărman", rămine adjectiv : „– . . . aș vrea să trag brazda unde m-am chinuit ca un rob mișel" Mai obișnuită, insă, este intrebuințarea substantivală : Dincolo de iaz, in tirg departe, s-auzea un pristav strigind poruncă pircălăbească negustorilor, meșterilor și mișeilor – să se bucure de sosirea luminăției sale Doamnei Maria" (XIII 510) Textul – din Frații Jderi – se impune atenției și prin fenomenul, specific sadovenian, de convergență a elementelor discret-arhaizante. Arhaismului semantic mișel „sărac", „om de rind" i se alătură unui sintactic, și anume acordul cazual, in genitiv, al apoziției : „sosirea luminăției sale Doamnei Maria". Limpezit, in context, de un sinonim și de intreaga propoziție care incheie fraza mișel redobindește și alt ințeles al vechimii, acela de „cerșetor" : „răspintiile ulițelor și pridvoarele bisericilor erau ințesate de mișei și calici, care intindeau palma cintind cu jale și cerșind milă (Creanga de aur, XII 105-106, cf. 112). Foarte ușor mișel capătă o vădită coloratură socială, sporind seria sinonimică alcătuită din „asuprit, obidit, obijduit, exploatat, oprimat" etc., așa cum dovedește, intre altele trufașa făgăduință către Nicoară Potcoavă a lui Roman Barbă-Roșă : „– . . . Indată ce ne intră banii din vinzările pinii și mascurilor și din dăjdiile mișeilor, eu depun la picioarele hatmanului imprumutul ce binevoiește a-mi face" (XVIII 245, cf 246). Cele mai interesante citate sint acelea – din Creanga de aur, Frații Jderi, Nicoară Potcoavă – in care mișel implică, evident, ideea de „clasă", așezindu-se lingvistic, in relație de antonimie cu termeni denumind conceptul de „asupritor"

Mișel – boier : „– . . Ba stăpinul meu e boier și nu se suie in spinzurătoare ca orice mișel, hotări Drăghici" (XIII 532) ; „ – . . . Numai mișeii pier in ștreang; boierilor li se taie capul" (XIII 563) ; (ironic). „Iar la ospățul de la palatul domnesc ar fi spus rizind o procire, cum că va veni o vreme cind va să schimbe Domnul Dumnezeu oaspeții raiului, și vor fi acolo numai boieri, iar mișeii se vor bucura aicea pe pămint de bunurile acestei vieți" (XIII 14 ; raportul adversativ, marcat prin conjuncția iar, consolidează relația antonimică).

Mișei – cei tari, in titlul capitolului al XIII-lea din romanul Creanga de aur : „Soarta celor tari ai lumii e una cu soarta mișeilor" (XII 141)

Mișei – oameni de soi : „La crișma aceea a lui Antohi, in ulița săidăcarilor, erau două odăi deosebite. In una, către partea tirgului, aveau intrare numai oameni de soi cu slujitorii lor ; in cealaltă se adunau mișeii. Obișnuit, aici era tot cheful și toată veselia. Citeodată era chef și veselie și dincolo, cind cinstitele obraze uitau dregătoriile și măririle. Atuncea și boierii aveau ingăduință să se bucure, intocmai ca și prostimea" (XIII 528). In acest ultim citat, terminologia socială este imbogățită, fiind marcată, lingvistic, cu ajutorul sinonimelor, printr-o dublă relație autonimică : oameni de soi – mișeii : cinstitele obraze, boierii – prostimea (in limba veche prost „simplu" nu comporta nuanța depreciativă pe care a dobindit-o ulterior).

Mișei – obrazuri subțiri : „altele sint hotăririle ce se dau impotriva mișeilor, și altele cele care privesc obrazurile subțiri (XVIII 238).

In aceeași relație, de antonimie, cu mișei „asupriți", aflăm și neologismele magnați (Neamul Șoimăreștilor), patrici (Creanga de aur), nobili (Nicoară Potcoavă) : „– E adevărat că și magnații trebuie să trăiască ..., dar se cade să poată răsufla și niște bieți oameni mișei și proști cum sintem noi" V 589) ; „ – . . . Tu care vii dintr-un sat și ai crescut intre săraci și mișei, află că aicea se află fete de patrici" (XII 94) ; „ – . . . Ah ! am văzut dărimarea castelelor și pe nobili puși intre scinduri și curmați de mișei cu fierăstraiele" (XVIII 258).

Aparținind limbii române de totdeauna, mișel își reface, la Sadoveanu, constelația sensurilor sale, impuținată de vreme.

G. I. TOHANEANU

televiziune

DUMINICĂ, 30 octombrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot inainte ! 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Film serial pentru copii — Ivanhoe — episodul 4. 9,4 Pentru căminul dumneavoastră 10,00 Viața satului. 11,35 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei 13,00 Telex. 13,05 Album duminical : Din sumar : Ora veselă, Walt Disney Story — desene animate, Comici vestiți ai ecranului, Intilnire cu Maia Plisețkaia, Varietăți muzicale. 16,00 Fotbal : Politehnica Iași — Steaua (rep. II-a). 16,50 Steaua fără nume. 17,4 Film serial: Linia maritimă Onedin. 18,35 Parada circului. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Curtea de Argeș — industria e prim-rang. 20,05 Film artistic - Aventurile lui Don Quijote. Premieră pe țară — Producție a studiourilor engleze. 21,50 Antena vă aparține — Spectacol prezentat de județul Ialomița. 22,50 Telejurnal.

LUNI, 31 octombrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Program de cintece. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal — în intimpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Panoramic. 20,25 Roman-foileton : Mizerabilii - ultimul episod. 21,30 Mai aveți întrebare ? 22,00 Cadran mondial 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 1 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,0 Antologia filmului pentru copii și tineret : Stan și Bran. 10,55 Melodii populare din Oaș și Maramureș. 11,15 Cintare omului — Emisiune de versuri. 11,30 Arii și scene din opere. 16,00 Telex. 16,5 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 Tragerea de amortizare Adas. 17,15 La volan. 17,30 Alger — poartă spre Sahara. 18,00 Mult e dulce . . . 18,20 Melodii populare 18,30 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Azi, județul Dîmbovița. 20,15 Seară de teatru — Fata lună din cer. Premieră Tv. 21,35 Stelele cintecului și dansului. 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 2 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Teatru Tv (rel.). 11,20 Tribuna Tv (rel.). 13,25 Fotbal : Universitatea Craiova — Dinamo Moscova meci retur in „Cupa Cupelor". 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 Atenție la . . . neatenție ! 17,30 Consultații juridice. 17,50 Din țările socialiste. 18,00 Tragerea pronoexpres 18,10 Cintarea României. 18,30 Telecronica pentru pionieri. 18,50 Pagini celebre din opere. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Noi, femeile ! 20,30 Telecinemateca : Ziua delfinului — producție a studiourilor americane. 22,10 Oaspeți ai scenelor noastre : Ansamblul de cintece și dansuri „Aleksandrov" al armatei sovietice. 22,25 Telejurnal.

JOI, 3 noiembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Pentru timpul dv liber, că recomandăm... 17,20 Moment folcloric. 17,35 Itinerar siberian. 17,50 Baschet masculin : Dinamo București — Federale Lugano în „Cupa Campionilor Europeni" — Transmisiune directă. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Azi, județul Dolj. 20,15 Ora tineretului. 20,55 Teatru Tv — Nora de Ibsen. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 4 noiembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 11,50 Corespondenții județeni transmit . . . 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba germană. 18,50 Tragerea loto. 19,05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Ancheta socială. 20,30 Film : Teama ucide sufletul (R.F.G.) premieră pe țară. 21,45 Atelier de creație literar-artistică. 22,20 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 5 noiembrie

12,00 Telex. 12,05 „Mizerabilii" — reluarea ultimului episod. 13,10 Concert de prinz. 14,10 Rugby : România — Polonia în „Campionatul european" transmisiune directă. 15,50 Ancheta socială (rel.). 16,20 Cintarea României. 16,35 Un fapt văzut de aproape — reportaj. 17,00 Clubul tineretului. 18,00 Microantologie de poezie populară. 18,15 Săptămina politică internă și internațională. 18,35 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Faptele definesc omul. 20,10 Teleenciclopedia. 20,50 Film serial — Regan. 21,40 Intilnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal. Sport. 22,40 Seară de romanțe.

televiziune

NEBOIȘA POPOVICI

SÎMBĂTĂ – O ZI ÎNTREAGĂ

Deși sosise septembrie, totuși, nopțile erau calde și doar inaintea zorilor se ivea vintul aducind din grădini și șoproane mirosul strugurilor și prunelor răscoapte.

Miloia se ridică din pat, inchise fereastra și privi cerul intunecat, presărat cu stele.

„E prea devreme" își spuse și se intoarse in patul luminat de albeața lunii. Pe perna acoperită văzu marama trasă pe ochi. „Doarme" bolborosi el incet. Acum știa sigur că e de tot prea de vreme. Se ingrijora la gindul că va intimpina treaz dimineața îndepărtată. Noroc că somnul il înșelă din nou și, cind se trezi a doua oară, prin geam strălucea dimineața însorită.

Se sculă, își trase pantalonii groși, cu degetele picioarelor pipăi papucii, și, văzind că baba tot mai doarme, crăpă incet ușa camerei. O clipă se opri lingă bucătăria de vară inspirînd răcoarea dimineții și ascultînd pălăvrăgeala motorașului lui Sava care măcina uruiala. Ii plăcea să audă acest zgomot, ca și bocănitul trenului care răzbătea din grădină și care trecea, in fiecare zi, la aceeași oră, anunțind ziua nouă ce se năștea.

Trecu prin curte, goni cu nuiaua o găină lacomă, aruncă bucata de slănină rămasă de ieri. Luă de pe scaun o oală ciobită și se indreptă spre grădină. Sub pomi, pe pămintul uscat și crăpat, stăteau intinse prunele mari acoperite cu picături albe de rouă.

– 'Neața, vecine – strigă Ilie, un om plinuț, cu o figură jovială.

Lui Miloia ii fu necaz că vecinul se sculase mai devreme decit el. Il salută incet și incepu să scuture pomii dindu-i de știre că nu este dispus de vorbă.

– Sint viermănoase prunele de ăst an, tare viermănoase – continuă Ilie. O iei in mină, frumoasă la privit, dar viermele de mult își face casa in ea. Iți spun, prunele sint stricate.

„Tu ești stricat" se supără moș Miloia privindu-l pe vecin cum se sprijină pe bîtă și se clatină, parcă era o căruță deșirată. Se aplecă și incepu să adune prunele scuturate care, pe crengi, nu mai erau cine știe cite.

– Vecine, – nu se lăsă Ilie – mă uitam aseară, s-au oprit niște automobile lingă colț. Credeam că vine feciorul cu prietenii. Știi doar, că le cam place orășenilor să pice așa, pe-o jumătate de zi, ca la excursie, să zicem. Cind colo, niște necunoscuți.

Bătrinul se opri să judece mai bine ce auzise. I se păru că Ilie ii povestea cu un anume scop. Asta s-ar fi putut tălmăci : „Vezi, mă, Miloie, că Vladimir al tău ii de zece ani in oraș și tot nu are mașină, pe cind al meu are, chiar de-i mai tinăr".

Se aplecă din nou și ridică oala plină.

– Zi frumoasă – spuse, privind lucerna crudă a vecinului, parcă stropită cu praful auriu al soarelui de dimineață.

– Frumoasă, frumoasă – răspunse vecinul dornic de divănit. Dar nu-i chiar așa. Toamna aduce azi soare, iar miine vint și ploaie. S-au cam dus zilele frumoase . . .

– Sănătate bună – spuse incet moș Miloia și se îndreptă spre șopron.

Goli prunele în putina din care se ridică un roi de musculițe. Il lovi mirosul dulceag de țuică nouă. Bolborosi ceva in barbă și, lacom, înghiți in gol, amintindu-și că pină la cazanul plin mai erau de așteptat încă vreo zece zile.

La dejun, în treacăt, ii spuse nevestei :

– Ține minte, azi ii simbătă.

Femeia clipi din ochi și spuse ceea ce el gindise de dimineață.

– Poate pică astăzi, Vlada, cu ai săi.

– Poate – oftă Miloia. Bătrinul socotise că sint exact trei săptămini de cind fiul său nu mai venise pe acasă. Inainte era precis ca ceasul. Simbăta, fie ce-ar fi, el era acasă. Pe urmă a rărit-o, iar de trei săptămini, nu mai vine deloc.

Cind pomeni de fecior, bătrina se nelinişti. Lăsă mîncarea începută pe masă și se grăbi în curte. Aruncă un pumn de grăunțe chemind găinile. Și, pe cind păsările ciuguleau lacome cucuruzul, baba prinse un cocoș mai tinăr.

– Aha, i-a ajuns cuțitul la os – spuse bătrinul mulțumit ținindu-l minte pe cocoșelul neastîmpărat. Luă un toporaș, două-trei bețe și se duse să repare gardul dinspre uliță. Gardul stătea țeapăn și prin micile găuri puii nu mai puteau să treacă.

Bătrina văzu că Miloia era agitat. In acele clipe el trebuia să meșterească ceva.

– Ia, Miloie, mătura și fă curat pe stradă. Vezi ce de frunze au căzut.

– Comandă tu, comandă – mormăia bătrinul și continua să bată cuie ruginite in gard, chiar și acolo unde nu trebuia.

Pe urmă mătură strada și se așeză pe scăunel in fața casei să se odihnească. Nimeni nu trecea pe stradă, iar cind auzi că se deschide ușa vecinului, ca să nu se intilnească cu Ilia, repede o tuli in curte. Iși aminti că inainte de papricaș (soarta asta il aștepta pe cocoș), nu va avea ce să pună pe masă. Acum era tocmai momentul să cumpere un chil de răchie. Cu degetele nestăpînite căută în șifonier banii sub cămășile albe, găsi o hirtie și o băgă in buzunar.

Repede s-a întors de la cooperativă ținînd, asemenea femeilor, sticla sub șorț. Intră tiptil in cameră și împinse sticla in cuptor, printre borcanele cu compot.

Schimbă locul scăunelului sub dud. Se tot gindea bătrinul că o mai fi avind ceva treabă, dar acum n-avea chef de lucru. Era ingîndurat. Se gindea cum să-i spună feciorului să nu plece cu primul autobuz, ci cu cel ultim, sau dacă nu, poate să rămină pînă luni dimineață. Acum sta și tăcea. Se minuna de babă : parcă a întinerit. O vezi cind in cameră, cind in curte, cind in grădină. Se invirte prin casă, curăță, pregătește, se vede de la o poștă că-i fericită de sosirea fiului. De cind ii spusese că el ar fi dorit să îmbuce ceva. Degeaba. Vișinile de mult s-au trecut și plăcintă cu vișine incă n-a făcut.

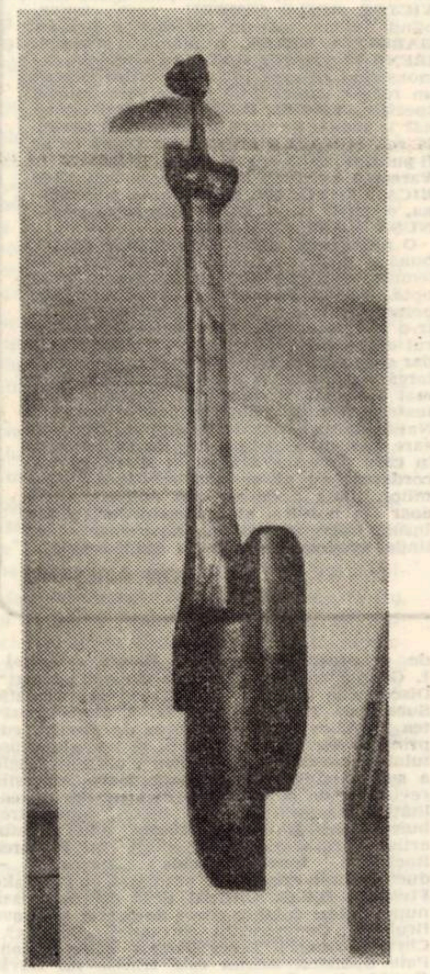

ION CINGHIȚĂ : „FIGURĂ ȘEZIND"

Uită-te acuma la ea cum se mișcă pe lingă masă, intinzind aluatul, n-o doare spatele. Dar bătrinul tace, nu vrea s-o supere. Las' că-i bine. O să mănînce plăcintă cu mere. E bine și așa.

– Cit o fi ceasul ? – întrebă și se uită spre apus.

Soarele se stingea, ii era frig la spate. Iși căută sveterul său negru, il aruncă pe umeri și înțepeni. Dar nu pentru mult timp. Pe stradă se rostogoli ceva, iar Ilia, văzuse el din curte, se grăbi să deschidă poarta.

„Ai lui au sosit" se gîndi Miloia cu amărăciune.

Intr-adevăr în curtea vecinului intră o mașină albastră, prăfuită, dar cu sticla ferestrelor strălucitoare. Pină cind Ilia se îmbrățișă cu goștii, doi copii o și zbughiră din automobil jucîndu-se cu un cățeluș negru.

– Mă dusei, zise Miloia. Merg la autobuz.

– Mai ai vreme – strigă baba din bucătărie.

N-o ascultă, deși auzise bine că ceasul bisericii bătuse de șapte ori. Se duse pînă la cooperativă, rămase puțin în bufet și așa își cheltui timpul. Cind se intoarse, în fața poștei autobuzul deja era oprit.

Călătorii coborau alene. Toți cunoscuții, navetiștii. Ei il salutau și se grăbeau spre casele lor.

Vladimir nu venise.

Bătrinul se intoarse încet spre acasă. Trist.

– Nu-i, zise el supărat și se așeză.

Baba ofta și pentru prima dată în ziua aceea se așeză și ea. Pe fruntea ei încrețită trecu un fel de nor întunecat.

– De ce n-a venit fiul meu ?

Bătrinul se supără pe loc și o privi urît.

– De ce n-a venit, de ce n-a venit ! Tu crezi că asta e așa. Vreau să mă duc și gata. Mă urc în autobuz și haide acasă. Măi, femeie, acolo îs treburi mari. E fabrică, nu glumă. Poate n-are cine să-i țină locul, știi cum ne-a vorbit. Sigur – și simțind că vocea nu-i sună destul de convingător, bătu cu papucul de pămînt.

Era supărat și jignit. Văzu pisoiul cum se plimba prin bucătărie și il lovi puternic cu piciorul, incit bietul animal ajunse pînă în grădina cu flori. – Du-te naibii, diavol negru !

Apoi se liniști așteptind cina, căci baba începuse să zăngăne vasele. Iși aduse aminte de sticla cu răchie, se grăbi și trase o înghițitură bună. Se așeză din nou pe coridor, înghițind în sec, să-i rămînă tot mai mult în gură gustul șliboviței.

Deasupra satului, asemenea ceții se lăsa întunericul și bătrinul, poate din cauza vederii slăbite sau din pricina țuicii băute, căzu în întuneric. In bucătărie cineva se lovi, se auzi cucurigul cocoșului și lovirea aripilor lui mari de podea. Numaidecit, în clipa următoare, ceva zbura pe lingă piciorul lui Miloia. El aproape că se sperie.

– Ce-i, femeie ?

– Am dat drumul cocoșului – răspunse baba.

Pe dud, intre crengi, cocoșul neliniștit între celelalte găini adormite. Mult timp, se auzi cotcodăcitul lor, glasul cocoșului supărat. Desigur, cocoșul scăpat de cuțit își căuta locul său pe creangă.

Moșul se ridică, se apropie de dud și-l amenință pe cocoș.

– Ei, ei, azi ai scăpat, dar a doua simbătă, cind va veni Vladimir al meu, tot nu vei scăpa.

Intră în bucătărie și ceru de mîncare de la babă.

EMILIAN SEPTIMIU POPA

AȘA CUM AM SPUS

Coborind dealul și făcindu-și mina dreaptă streașină la ochi, l-a văzut acolo unde stă de obicei, rezemat de gard, cu țigara în gură (nu vedea țigara, dar știa că e cu ea intre buze) și parcă . . . așa i se părea ei, așa simțea ea, parcă o așteaptă, o așteaptă pe ea . . .

Petrea rezemat de poartă, trage un fum din țigară și se uită în sus, către deal . . . se bucură cind o vede și urmărind-o cum vine, trage din țigară și zice în gînd :

. . . Uite-o, parcă se grăbește . . . Știam că azi trece pe aici, să se ducă in oraș, să vindă zmeură, mure ori . . . ce-o fi cules din pădure, să mai facă un ban . . . că-i harnică și . . . da, gindesc că azi nu merge ea la oraș. Cind va vedea ce am pregătit . . . avem de lucru . . . nu mai putem amîna. Singur e greu și trebuie să mă țin în pas cu lumea . . . Toate femeile văruiesc casele măcar o dată pe an, numai a noastră . . . că nu mai e ea . . . am tot lăsat . . . da, azi trebuie și cu Victoria . . . E lipsă de femeie la casa omului . . . mare lucru o femeie la casă . . . patru mîini la un loc . . . două de bărbat, două de femeie . . . fiecare cu rostul lor . . ea cu ale ei, eu cu ale mele . . . Mi se pare că se grăbește . . . parcă știe că azi . . . că, doar ce mai ? dacă trebuie — trebuie ! De cind s-a . . . dus . . . Iustina, e pustiu peste tot . . . casa, grădina și curtea . . . Cind era ea, grădina era grădină, casa-casă și curtea plină cu orătănii, nu ca acuma . . trei găini și două rațe . . . mi-i și rușine . . . N-am vreme și nici nu-i de mine să pun cloște, să le port grija . . am destul cu purceii, cu vaca, cu munca mea la cooperativă, chiar destul . . ., că nu mai sint nici eu de douăzeci-treizeci de ani, s-o dus vremea aia . . Ohooo ! Să mă ierte Iustina, dacă nu-i cade bine . . . că bine nu-i poate cădea . . . că noi doi . . . așa mai rar . . . da, dacă trebuie — trebuie . . n-am ce face . . . așa-i omul făcut, să aibă soață, să tragă laolaltă la jug . . ., chiar ca un jug e viața asta . . .

Ieri, imi zicea frate-meu, Ștefi, că prea m-am lăsat, prea de tot . . . că mi se rup hainele pe mine . . . cămășile . . E drept, adevărat. Am mai impuns eu cu acul, dar, dacă nu-i pricepere, nu-i și unde coș, parcă-i un făcut, se rupe și se rănțuie alături . . . Să-i dau lui cumnata, cum zice și ea și frate-meu, nu-mi vine . . . Are ea cui să coasă, atîția copii . .

. . . Hai, Victorio, hai numa . . . și dacă rămii aici, la mine, vom face treabă bună . . . tu ale tale, eu ale mele, facem rinduială . . . Va fi cam greu la început, că sint multe de făcut . . . a trecut vreme de cind nu e mînă de femeie în casă . . . da, tu ești voinică și sănătoasă și te ajut și eu cit voi putea . . . Răzbim noi . . . Uite, chiar am pregătit toate. Știu că vrei și tu . . . mai întîi să văruim casa . . . Ii lua pe tine niște haine mai vechi de ale ei, să nu-ți murdărești hainele tale de oraș . . . Ea nu se supără, că mi-a și zis de tine, în timp ce bolea . . . Știa că nu scapă, știa . . Mi-a zis că tu ești harnică, bună și . . . Pină azi am tot amînat... nu mă înduram să aduc alta în locul ei . . . Ea . . . tare am dus-o bine cu ea, doar știi și tu . . . Azi, trebuie . . . trebuie să rămii aici, că . . . Mai îndeseară ne-om duce la soru-ta, să le spunem și lor . . . miine, mergem la primărie, băgăm rinduielile, ca oamenii . . .

Vorbea cu ea in gînd, ca și cînd ar fi fost lîngă el, nu ascunsă de ultima cotitură a drumului, dincolo de deal. Cînd s-a ivit din nou, aproape în fața lui, a zîmbit bucuros.

— Poftim, bună dimineața, Petreo . . .

— Bună să-ți fie inima, Victorie . . .

S-a oprit lîngă el și a pus jos cele două corficioare, pe care le-a adus în miini. Le-a lăsat jos, să poată sta de vorbă fără greutate pe brațe și să nu pară grăbită.

— Ce-i ? Parcă ai stins varul și ai scos mesele și . . .

— Am stins, că e vremea să văruim casa . . . am prea lăsat . . .

— Asta, așa-i . . . Dacă nu faci la vreme . . . cade varu cade maldăru . . .

— Cade, cade . . ., că nimica nu-i făcut pe veci . . . și noi. cînd ne vine sorocul . .

S-au privit mult în ochi, să-și citească gîndurile . . . Apoi, ea, s-a uitat la corficioarele cu zmeură și ciuperci și a ridicat din nou ochii, i-a ridicat, l-a privit și l-a întrebat cam cu jumătate de gură :

— D-apoi, ai pe oarecine să te ajute ? Asta-i mai mult treabă de muiere și . . .

Petrea o privea atent, a auzit bine ce a spus, și-a dat seama că parcă înțelege ceva, dar nu e sigur că înțelege tot ce e în capul lui, că e pe deplin lămurită ce vrea el. O vede coborînd privirile din nou spre corficioare și simte că așteaptă o vorbă. Se gîndește cum să-i spună, să ducă în casă corficioarele, să scoată din laviță o haină mai veche de a Iustinei, să-l ajute la văruit, că soarele nu așteaptă, o dată e amiaza și trebuie . . . S-a uitat la ea și înainte de a apuca să spună vreo vorbă, Victoria s-a aplecat, a ridicat cele două corficioare și a plecat spre casă. El i-a luat una din mînă, s-o ajute . . .

După ce au așezat corficioarele în tindă, la loc mai răcoros, i-a arătat cu mîna spre laviță :

— Așa cum am spus, Victorio . . . să alegi o haină mai veche de a ei din laviță, că doar erați văruici. Vă aveați ca două surori bune. Ea nu se supără de pe unde o fi . . . Apoi, ne pornim pe treabă . . . Am tot vrut să-ți spun, dar nu mă puteam hotărî, că doară știi tu, că dacă am avut ceva în lumea asta, pe ea am avut-o . . . și nu puteam așa ușor . . . Da, acuma că a trecut atîta vreme, dacă trebuie și nu se mai poate altfel . . . trebuie.

Victoria, s-a apropiat de laviță, a ridicat acoperișul, s-a mai uitat o dată la Petrea, care o îndemna cu ochii. apoi și-a băgat mîinile printre haine.

— Eu te aștept afară . . . să te îmbraci. Aș zice, că ciupercile să le pui pe sobă, să faci tocană din ele. În celar găsești slănină și ceapă și ardei . . . Avem și piparcă și piper rămase acolo, în celar, în niște căni. În grădină sînt frunze de pătrunjel și de mărar, crescute ca în sălbăticie. Eu n-am prea plivit, n-am avut vreme. La amiază. mîncăm tocană de ciuperci, or, dacă vrei, taie o găină. or rață, cum vrei tu . . . doar știi rînduielile casei. Pe cînd trăia el, veneați des pe la noi și după aia, tu, cît a trăit Iustina . . .

Cînd să iasă pe ușă, după ce s-a uitat la corficioare a zis :

— Zmeura o pui tu miine la fiert, . . . dimineață, aduc eu zahăr de la cooperativă, să faci sirop, să îndulcești rachiu, pe cînd vine cîte una la tine, la vorbe . . .

In curte a aprins o țigară și a zîmbit.

● timişoara culturală ● din 7 in 7 zile ●

teatru

La Naţionalul timişorean, în premieră

Tineri căsătoriţi caută cameră

de Mihail Roscin

Ceea ce se poate spune că a reuşit regizorul **DAN RADU IONESCU** să imprime spectacolului său, cu piesa lui **MIHAIL ROSCIN,** este ilustrarea prin imagine şi sunet a unei realităţi umane contemporane, dar atmosfera aceea rusească este departe de a fi surprinsă în această piesă a unui rus. Desigur, nici problematica pusă în lumină de scriitor nu este de cine ştie ce elevată concepţie, sau de un inedit pur. Dar Roscin vine, totuşi, cu nişte „amănunte" de viaţă extrem de umane, de fireşti, de toată ziua, în care omul său se complică, se mişcă, se caută şi tinde spre o elucidare a lor. Poate că există în ţesătura lucrării şi un tragicomic al situaţiilor, în care aceşti tineri sînt puşi să caute rezolvarea dilemelor lor din primii ani de viaţă comună. Dar aceste dileme nu ţin atît de căutarea sau găsirea unei camere de locuit, cît de **căutarea şi găsirea** adevăratei iubiri care, ar putea sugera dramaturgul, se poate stinge în caruselul acaparant al vieţii diurne. Există, pe alocuri, şi o undă de poezie a banalului, poate luat din Cehov, mai ales în creionarea unor figuri ca fotograful, tatăl umil al unui Alioşa, sau tatăl şi mama Alionei, figuri pe care Roscin le prezintă cu o blîndă ironie, dar piesa, totuşi, pare dezlînată, trenează, finalul pare abrupt, neanunţat de acumulările dramatice anterioare.

Dan Radu Ionescu a făcut însă un spectacol agreabil din această lucrare, care nu străluceşte sub raportul adîncimii problematicii sale, ideea sa de a ilustra prin mari panouri fotografice atmosfera, sau prin bucăţi muzicale ruseşti culoarea locală contribuie la reuşita spectacolului său. Protagoniştii care duc piesa se achită onest de rolurile lor. Cuplul tinerilor căsătoriţi, **Alioşa** şi **Aliona,** întruchipaţi de **TRAIAN BUZOIANU** şi **MONICA MIHAESCU** pare firesc, reţine atenţia sălii în unele scene. Buzoianu trece personajul său prin gama ironiei, a naivităţii, a blazării şi, în final, a împlinirii şi regăsirii prin dragoste. Monica Mihăescu este cînd copilăroasă, cînd maternă, cînd inconstantă, cînd nefericită, ilustrînd o eroină foarte complexă în intenţia lui Roscin. Cuplul **GETA IANCU** şi **DANIEL PETRESCU** demonstrează cît de mult contează, într-un spectacol, doi actori de mîna întîi, dotaţi cu o experienţă profundă a scenei, cu mult farmec personal, cu o adîncă dăruire faţă de rol. De fapt, ei au fost, ca croi, **cei mai ruşi** din piesă. **VICTOR ODILO CIMBRU** pare uman, blînd, învins, într-un rol care îl prinde. **GAROFIŢA BEJAN,** o mamă modestă. **IRENE FLAMANN CATALINA,** vioaie, demonstrînd resurse intime tinereşti pentru un rol de adolescentă capricioasă. Merite speciale, **VIOREL ILIESCU,** jucînd un tînăr la modă, cu nerv şi aplomb. Îi susţin, în rol, **MIHAELA MURGU,** o **Galea** ce ar fi putut fi iubită, ca şi **ANA IONESCU** în **Varea,** o prietenă înţelegătoare sau **VIORICA CERNUCAN,** în **Tatiana Nicolaevna,** o gazdă bună. În rol au fost şi tinerii **NUŞA MICU** şi **I. MICU.**

O piesă bună pentru o generaţie de azi, bună şi pentru o generaţie de ieri, cu dilemele, căutările lor, cu încercarea de-a opta, într-un fel sau altul, la o fericire personală, la un destin al individului într-o societate dată. Fără îndoială, regizorul a înnobilat un text atît cît s-a putut, dar s-ar găsi şi texte dramatice de o mai largă anvergură şi audienţă umană, de o mai profundă şi complexă problematică, texte mai captivante, pentru o scenă a Naţionalului nostru timişorean, texte în care replica să scînteieze, nu să treneze, în care povestea dramatică să reţină încordarea, nu să se deruleze tern, adormitor. Dar acestea sînt doleanţe, nu doar ale noastre, ale spectatorilor, ci ale însuşi teatrului nostru, spre care el va tinde, credem, în evoluţia sa viitoare.

ION ARIEŞANU

muzică

TRAVIATA străluceşte din nou pe scena Operei Române, graţie unui decor reîmprospătat, nu doar ca paletă cromatică, cît prin substituiri, ce conferă spectacolului un binevenit plus de eleganţă (excesiv poate în ultimul act, unde ne-am obişnuit a vedea însemnele mizeriei materiale din camera generoasei Violeta Valery). Costumele, concepute cu gust, îşi împlinesc misiunea de a restitui aerul aristocratic, vaporosul saloanelor pariziene, dar şi farmecul unui interior împletit din iubire şi o imperioasă nevoie de frumos. Poate că setul de toalete al protagonistei eclipsează uneori discordant cu aspectul celorlalte, ce se cuvin, de asemenea, aduse la zi... În această ambianţă, ce ridică imediat ţinuta spectacolului (deşi adaptarea la condiţiile noii săli mai deruteză verticalitatea plantării decorului din III. de pildă) se derulează o dramă, care captivează pînă la înfiorare, prin calitatea replicii muzicale, conducerii abile a momentelor cheie, de mare tensiune, ale spectacolului.

Dintr-o distribuţie pe care am mai vizionat-o — **D. Văideanu, M. Chirici, V. Tcaciuc, R. Onu,** vom desprinde doar cîteva nume noi : cel al tinerei **El. Săbăduş** în Anina care-şi nuanţează atent şi suficient rolul comparativ cu restrînsele-i dimensiuni ; personalitatea baritonului **Adrian Marcu,** semnalată cu plăcere pentru creaţia din Rigoletto, a devenit în G. Germont un personaj ale cărui argumente morale au convins prin demnitatea rostirii lor, prin frumuseţea vocii, cu care ne-a interpretat celebra arie **„De-al Provenţei cer senin".** În sfîrşit, protagonista spectacolului, soprana **Ana Stanislusar,** face aici cea mai completă dovadă a disponibilităţilor sale artistice. Fiecare din cele patru acte ale operei înseamnă un univers sufletesc diferit, pe care-l parcurge nuanţînd cu fineţe secvenţele componente. Vocea are strălucire, acutele sigure, personajul captivant prin felul în care conturează acea continuă migraţie afectivă, dedesubtul căreia pulsează ostinat sublima şi poate supraomeneasca dragoste care înnobilează trăsăturile frivolei de-odinioară.

Bagheta dirijorului **Cornelia Voina,** fermă şi receptivă la toate chemările expresive ale muzicii.

Din replicile orchestrei, ai cărei cordari sînt în evidentă crestere, am individualiza solo-ul primului violonist **Ioan Kökey,** care în „Adio del pasato" concură cu măiestrie la dimensionarea acelui moment de supremă şi răscolitoare confidenţă tragică. **(DORU MURGU)**

top

CORESPONDENŢA. Radu A. Marin : Într-adevăr, celebrul cîntăreţ american **BING CROSBY** a decedat în cursul acestei luni. Decesul a survenit în urma unui atac de cord. Artistul, care împlinise 73 de ani, şi-a început cariera în anul 1930. A interpretat roluri în peste 70 filme, majoritatea muzicale, a înregistrat nenumărate piese (300 milioane de discuri vîndute !). În 1944 a obţinut Premiul **OSCAR. Marius Oltean — Tîrnăveni:** Excelente sînt piesele cuprinse în Top-ul personal ! Îţi place „Angelo" cu „Brotherhood..." ? Cam dulceagă şi aduce a „Middle Of The Road"... **Paul Bunaciu :** 1. Iată componenţa grupului „Hello" : Keith Marshall (chit.) ; Vic Faulkner (bass) ; Jeffrey Allen (vocal) şi Bob Bradbury (chit. arm.). Titluri reprezentative : New York Groove ; High Sky ; Love Stealer. 2. Cred că te referi la formaţia „Real Thing". 3. Nu-mi amintesc de un asemenea titlu. Să fie vorba de o prezenţă obscură ? **Bandy — Lugoj :** 1. Grupul care îţi place, se cheamă „Heart". Discografia e cam „subţire" deocamdată. Succes de Top : Barracuda. 2. După moartea lui Elvis Presley, cererea de discuri, cuprinzînd înregistrările vechi şi noi ale artistului, a crescut. „Way Down", ultimul Single a suit vertiginos în aproape toate Top-urile revistelor de specialitate. Mai presus de calităţile incontestabile ale piesei, faptul trebuie înţeles şi ca un omagiu adus acestui artist, care a contribuit mult în lansarea Rock-ului. **Ionel Marchiş :** „Baccara" — duet feminin spaniol ce activează ca şi „Take Five" în R.F.G. Ultimul grup îşi datorează numele unei celebre piese de jazz a lui Dave Brubeck. Componenţa formaţiei „Smokie" : Chris Norman ; Terry Utley ; Allan Silson; Pete Spancer. Shaun este fratele lui David Cassidy iar „Doo Doo Ron Ron" (titlu onomatopeic) e o reluare după un succes din anii '60 al grupului feminin american „Crystals". **Mariana Guţu — Bucureşti :** Reconfortantul Background al piesei „I Feel Love" (Donna Summer) este o realizare tehnică a renumiţilor electronişti de studio Giorgio Moroder şi Peter Belotte. Nici o legătură între cîntăreţul Albert Hammond şi orga cu acest nume. Denumirea instrumentului poartă numele celui ce l-a conceput — inventatorul american J. H. Hammond (n. 1888). Piesa „Signed, Sealed, Delivered (Im Yours)" — „Semnat, sigilat, înmînat (sînt al tău)" este compusă de Stevie Wonder şi Lee Garrett, fiind lansată de primul. Peter Frampton a preluat-o. **(PETRU UMANSCHI).**

istorie-document

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR CRONOLOGIC). PAVEL VASICI (1806-1881) s-a născut la Timişoara în anul 1830, fiind al **„Mediţinei auzitoriu",** a tipărit la Buda, sub numele de Pavel Vasici-Ungurian, **Antropologia sau scurtă cunoştinţă despre om şi despre funcţiile sale.** În cuvîntul înainte al cărţii, autorul arată că lucrarea sa, fiind în acest domeniu, cea dintîi scriere în limba română, el nu a avut de unde să ia termenii tehnici autohtoni. Ca atare i-a întrebuinţat pe cei din limba curentă, nesfiindu-se să împrumute chiar şi termeni populari şi, numai în ultimul rînd, a recurs la numiri şi termeni latineşti. Cartea a fost dedicată fratelui său Andrei Vasici, care l-a ajutat să-şi facă studiile. Acesta era avocat şi în anii 1846-48 a funcţionat ca primar al oraşului Vîrşeţ. Era şi colaborator la **Gazeta de Transilvania** şi la **Foaia pentru minte Antropologia** s-a tipărit în peste o mie de exemplare, avînd nu mai puţin de 940 „prenumeranţi" : ţărani, meseriaşi, negustori, învăţători, preoţi etc. Printre abonaţi îi găsim pe : Emanuil Gojdu, Damaschin Bojincă, A. Şaguna, Eftimie Murgu, Constantin Diaconovici-Loga, Alexandru Gavra, Meletie Drehici, Petru Cermena, Ioan Tomici. Pentru **„iubitorii de literatură românească din Principatul Ţării Româneşti şi al Moldovei",** Zaharia Carcalechi, izvoditorul revistei **Biblioteca Românească,** ce apărea la Buda, a abonat 300 de exemplare. Să nu uităm că această dragoste faţă de cartea românească de ştiinţă s-a manifestat în anul 1830 !

Pavel Vasici a avut o vastă activitate literară şi medicală. Nuvela sa **Ruja,** publicată în 1845, s-a relevat ca o lucrare impresionantă prin subiectul luat din viaţa ţăranilor. El a mai scris studii valoroase despre dietetică, darvinism şi a întemeiat şi redactat revista **Higiena şi şcoala,** prima publicaţie românească de medicină din Transilvania şi Banat. A funcţionat ca inspector al şcolilor ortodoxe române din Transilvania ; a fost luptător fruntaş pentru realizarea unităţii naţionale în cadrul Dacoromaniei. A fost **membru al Academiei Române". (GR. POPIŢI, MIRCEA ŞERBĂNESCU)**

didactică

VIOREL ALECU : **„STUDIEREA LITERATURII IN LICEU"** (E.D.P., 1977). Cercetările pedagogice actuale pun un accent tot mai mare pe aspectul formativ al procesului de învăţămînt. Aceasta determină restructurarea tehnologiei didactice în funcţie de obiectivele educaţionale. Perfecţionarea studiului literaturii române în liceu, modificările novatoare necesită un efort de durată din partea specialiştilor, omului de la catedră. **„Lor li se adresează această lucrare, în dorinţa de a-i avea colaboratori permanenţi la dezvoltrea învăţămîntului din patria noastră".**

Autorul aduce o valoroasă contribuţie la analiza textului literar, la perfecţionarea lecţiilor de sinteză, la utilizarea creatoare a mijloacelor moderne, conţine îndrumări cu privire la orele de compuneri. Întemeindu-şi argumentarea pe cercetări personale ample, pe o bogată bibliografie, autorul realizează interesante corelaţii, evidenţiază posibilităţi noi de dobîndire a cunoştinţelor şi deprinderilor. Studierea literaturii române în liceu e considerată sub aspect dinamic, acordîndu-se atenţie particularităţilor elevilor, varietăţii materialului literar. În capitolul privitor la analiza stilistică, autorul accentuează necesitatea de a stabili corelaţii între limbă şi literatură. Exemplele sînt luate din Eminescu, Coşbuc, poezia populară etc. E prezentat experimentul care a avut ca temă comparaţia pastelului înserării şi nopţii din **Zburătorul** lui Ion Heliade Rădulescu cu poezia **Noapte de vară** de G. Coşbuc. Viorel Alecu observă, pe baza experienţei nemijlocite, necesitatea unui învăţămînt formativ care să pună elevul în situaţia de **subiect** al lecţiei, însuşindu-şi instrumentele de lucru, familiarizîndu-se cu categoriile estetice.

Documentată, cartea poartă în sine o concepţie profund modernă, respiră o neclintită încredere în noua tehnologie didactică, aduce o contribuţie substanţială, teoretică şi practică, la perfecţionarea sistemului nostru de învăţămînt. **(Prof. MARIUS TERCHILA)**

plastică

PANAIT STĂNESCU BELLU : „Romanţe de toamnă". Expoziţia de pictură a artistului **Panait Stănescu Bellu,** de la **Bastionul Cetăţii,** intitulată **„Romanţe de toamnă",** aduce în faţa privitorului 55 de lucrări în ulei, pastel şi guaşă. Mai vechea sa obsesie a naturii, copacii în arderea diferitelor anotimpuri, starea de vis a pădurii, pacea sau explozia unui peisaj, toate acestea revin în actuala expoziţie, primind o nouă strălucire a penelului său înspirat de aceste motive. „Mureşul la Şoimoş", „Escavatoare la Mureş", „Stejarul secular de la Bazoş" în două variante, „Herculane, Şapte Izvoare", „Mănăstirea Voroneţ", „Moară la Şugag" sau „Castelul Huniazilor" sînt popasuri ale culorii în drumeţia memoriei, peceţi interioare puse în lumina picturii. Acestea, adică lucrările citate, fac parte, ca ton şi paletă, din inepuizabilul său har de a da viaţă peisajului, printr-o veşnică trimitere **om-natură.** O undă de lirism discret străbate tablourile, unele devenind uşor manieră, fără însă a obosi, pentru că Panait Stănescu Bellu are resurse să-şi schimbe muzica aşezării nuanţelor, printr-o metaforă plastică inedită, precum în tablourile de certă temperatură a expresivităţii, precum „Iarna copilăriei", „Case la Lipova", „Casă în pădure", „Arţari", „Valea Milovei. **„Romanţe de toamnă"** e o expoziţie a unui pictor împlinit, în care culorile poartă un veşnic dialog cu poezia. **(DAN UDREA).**

panoramic

TOT ÎN CADRUL FESTIVALULUI NAŢIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" şi alte cenacluri literare au avut activităţi în aceste zile. La Sînnicolaul-Mare s-a deschis stagiunea în prezenţa unui neobişnuit de mare număr de tineri. Au fost invitate şi alte cenacluri ; cel din Variaş a fost prezent, în schimb e inexplicabilă absenţa celor din Comloş şi Lugoj. Aşadar, în oraşul unde s-a ridicat cel dintîi monument al lui Eminescu din teritoriul de dincolo de Carpaţi, au citit din creaţiile lor cenacliştii M. Oancea, C. Ştef, A. Popa, I. Deatcu, N. Roşianu, M. Buţoi, scriitorii A. Gh. Ardeleanu şi L. Bureriu. Şi-a dat concursul grupul folk al Casei de cultură. Se pare că în acest oraş literatura şi muzica tînără se bucură de o largă audienţă ; nu la fel putem vorbi despre şedinţa recentă a cenaclului lugojean „I. P. Bănăţeanul" în cadrul căreia a citit un tînăr talentat, L. Mihăileanu. Participanţi puţini. În catalogul cenaclului — o absenţă nemotivată, aceea a profesorilor de limba română. ● Casa de cultură a municipiului Timişoara găzduieşte la Sala prieteniei expoziţia de artă plastică semnată E. Amberg. ● Cea de a 10-a expoziţie personală a lui D. Dure s-a deschis la Galeria de artă. ● Muzeul Banatului a oferit la sala Bastion expoziţia mai multor expediţii pioniereşti. Copiii expun aici diverse colecţii, printre care şi vestimentaţie populară, fotografii, roci, plante. Nemaipomenitele lor aventuri sînt un savuros obiectiv pentru vizitatori. ● De la foto-club „Retina" : manifestarea aflată sub genericul „Peisajul bănăţean ocrotit". Şase membri au obţinut premii egale pentru peisajele-obiectiv. Lucrările prezintă interes ştiinţific. Ele au fost expuse la Bastion. Ca proiect : „Etnografie şi folclor bănăţean". ● A. Turcuş a susţinut la Biblioteca judeţeană Timiş o prelegere în cadrul medalionului „Ioachim Miloia" prilejuit de împlinirea a 80 de ani de la naşterea acestei personalităţi **(L. B.).**

retro

LUNA OCTOMBRIE 1935. DIN PRESA VREMII : Şcoala de arte frumoase, institut de învăţămînt superior din Timişoara, anunţă pe cei interesaţi că înscrierile şi reînscrierile se fac pînă la data de 15 octombrie. Cursurile încep la 21 octombrie. ● Învăţătorii timişoreni au participat zilele acestea la Congresul învăţătorilor bănăţeni de la Herculane. ● În campionatul de toamnă şapte echipe la egalitate. Cele mai puţine puncte pierdute — Ripensia şi CAO. ● Un nou salon de modă pentru doamne — Lido — sub conducerea fostului croitor de la Chic Parisien din Bucureşti s-a deschis în str. E. Gojdu. Prompt, ieftin, elegant şi după ultima modă. ● Mare tragere la loterie, pe 15 octombrie, 39.025 cîştiguri, în valoare de 203.845.024 lei. ● Pe malul stîng al Begheiului s-a inaugurat un nou strand comunal, înzestrat cu o plajă superbă, cu un teren de tenis, jocuri de ping-pong şi popice. Un public select şi numeros a ţinut să participe la această solemnitate. ● În 19—26 octombrie, la Cinema Capitol, **Zeii se amuză,** o spumoasă satiră antică ; la Cinema Select — **Îmi cuceresc bărbatul ;** la Tivoli — **Blonda Carmen,** cu divina Marta Eggerth într-o grandioasă ecranizare, într-un excelent film muzical de mare montare. ● În campionatul districtual, derbiul etapei : Fratelia cu Jimboliana. ● E. Lenhardt expune natură moartă şi peisaj în sala clubului Lloyd. ● Turneul teatrului bucureştean la Timişoara cu piesa **Nădejde** de H. Bernstein. Prezenţa doamnei Lucia Sturza Bulandra, care are o admirabilă creaţie, a masivului G. Storin şi a neîntrecutului Toni Bulandra este o chezăşie în plus că direcţia acestui teatru a dat turneului de la Timişoara nota justă de măreţie şi seriozitate. ● Barul Palace vă oferă un program de senzaţie mondială : nouă jazz cu diseusa Palusinsky. ● Doar cîteva zile au mai rămas pînă la premiera lui Sabin Drăgoi la Opera română din Bucureşti : **Constantin Brîncoveanu** va fi difuzat la radio chiar din sală. ● Un ziarist francez la Timişoara. Domnul Leon C. Dufaud, redactor la mai multe mari ziare din provincie, a vizitat cîteva redacţii din oraşul nostru. ● A apărut nu demult a patra ediţie din albumul **Din lumea copiilor,** al doamnei Alma Cornea Ionescu, profesoară la Conservatorul Comunal din Timişoara. ● La Lloyd, renumitele diseuse ale Jazzului Radio, Rada Moldovanu şi Jenny Boerescu vă delectează cu ultimele şlagăre din Bucureşti **(RETROVIZOR).**

ecouri

O frumoasă întîlnire literară a avut loc la **LICEUL PEDAGOGIC „DIMITRIE ŢICHINDEAL"** din **ARAD,** între elevii, profesorii acestui vechi lăcaş de cultură şi învăţămînt şi scriitori, redactori ai revistei **„ORIZONT".** Şcoala pedagogică de îndelungă tradiţie şi înalt prestigiu, care a dat ţării mii de învăţători, având în fruntea ei un cunoscut cărturar, publicist şi pedagog pe **VASILE POPEANGĂ,** a prilejuit această întîlnire în sala festivă a liceului unde s-a derulat şezătoarea literară, ce s-a transformat nu numai în lăcaş de comunicare spirituală, prin lecturile supuse în faţa ascultătorilor, ci şi într-un loc al unui dialog deschis între creatorii de artă şi iubitorii ei. Au citit din lucrările lor **ION ARIEŞANU, DAMIAN URECHE, CAROLINA ILICA** (cunoscută poetă, fostă elevă a liceului, azi, reîntoarsă profesoară, tot acolo), **I. D. TEODORESCU, AUREL TURCUŞ, VASILE VERSAVIA, CORINA VICTORIA SEIN.**

sport

ILIE. Citind, deunăzi, noi veşti despre turneele la care participă **ILIE NĂSTASE,** mi-am amintit o mai veche declaraţie a omului cu racheta : **„Cînd voi părăsi tenisul, voi călători ca să văd lumea prin care am trecut".** Cum nu pot să cred că aceste cuvinte au fost rostite cu zîmbetul pe buze, văd în ele condiţia (aproape) tristă a unui **sacrificat** — de propriul talent ! — să cutreiere doar arenele lumii, nu şi Pămîntul. Cînd, la Bucureşti, cînd la Buenos Aires, cînd la Melbourne, cînd la Paris, etern „navetist", Ilie Năstase nu-şi mai aparţine lui însuşi". Fostul său antrenor, prof. **Ştefan Georgescu,** îmi spunea, după meciul cu Kodeş, la Bucureşti (în Cupa Davis, din primăvară), că Ilie socotise că-şi va învinge adversarul în numai trei seturi ; ca urmare, şi-a cumpărat un bilet de avion, pentru ca, în aceeaşi după-amiază, să plece la un turneu american. Se mai zice că, înaintea meciului, Ilie i-a atras atenţia lui Kodeş să nu tragă de timp, întrucît... se grăbeşte. Furios (jignit), partenerul a făcut tot ceea ce ştia pentru a cîştiga măcar un set, însă Ilie a învins fără replică, luîndu-şi şi un bun avans de timp pentru aeroport... Reală sau nu (noi îi întărim... legenda), întîmplarea aceasta, totuşi, poate fi atribuită numai unui mare sportiv, fiindcă o firească întrebare **Dacă pierdea un set ? !)** ar trebui să capete un răspuns de ceartă... ambiguitate: Ei, şi ? ! Pierdea, ori meciul, ori avionul... Adică : îi era totuna !

Oricum, nu am văzut niciînd un om care să sufere atît de mult la o înfrîngere, la o greşeală de arbitraj, la foşnetul unui colţ de hîrtie sau chiar al unei... rochii ; învins, Ilie plînge, cu lacrimi nevăzute, însă în hohotele unei dureri care îi apleacă umerii, umerii unui copil teribil, ajuns, iată bătrîn. Da, Ilie Năstase — cel care a dat şi dă încă tenisului una din dimensiunile esenţiale şi mult căutate ale poeziei : inefabilul — îmbătrîneşte. Turneele au rămas un **modus vivendi** prin care îşi amînă marea călătorie în jurul lumii... Tenisman sau turist, Năstase rămîne marele, unicul nostru... **ILIE ! (TEODOR BULZA).**

evrika !

● **Cînd cineva mă asigură că a auzit de mine, am cel puţin o convingere : dintre toate simţurile, omul stă cel mai bine cu auzul.**

● **Şi totuşi, omul care vegetează nu are un freamăt lăuntric.**

● **Autorul „frazelor savante", în general, nu este un om de ştiinţă.**

● **Munca dezordonată face mai mult rău decît inactivitatea ordonată.**

● **Pentru un „loc călduţ" se bat cei ce iubesc hibernarea.**

● **Cei ce nu suportă nici o vedetă, suferă ei înşişi de vedetism.**

● **Soarele şi-ar face datoria faţă de noi chiar dacă ne-ar întoarce spatele.**

ION VELICAN

● timişoara culturală ● din 7 in 7 zile ●

Colocviul regizorilor din teatrele dramatice Birlad-Vaslui 26.IX–1.X

REPERE ACTUALE ALE ÎNTÎLNIRILOR TEATROLOGICE

Se poate vorbi despre Secția de critică a A.T.M.-ului ca despre inițiatoarea unei serii de acțiuni a căror oportunitate se susține prin eficacitate imediată dar și de durată. Întîlnirile, care de cîțiva ani încoace, reunesc critici din întreaga țară, au drept scop realizarea unui consens al teoriei cu practica, în spiritul preconizat de documentele noastre de partid. Pentru critica românească de teatru, funcționează ca obiectiv primordial participarea, prin intermediul exercițiului critic, la transformările revoluționare ale societății noastre, atît de intens și expresiv detectabile în toate compartimentele vieții și muncii acestui popor. Implicarea criticii se traduce, în fapt, prin intermediul acestor reuniuni teatrologice, care prilejuiesc pe de o parte o bună cunoaștere a teatrului românesc în ansamblul lui, iar pe de altă parte, o dezbatere asupra programului criticii și posibilităților de aplicare a acestuia la realitatea teatrală românească. Criticul „de birou" încetează astfel să existe. Această profesiune — de critic teatral — se demonstrează a fi înțeleasă doar în strînsă legătură cu — evenimentul teatral. Un program critic bine constituit sub aspect teoretic, bine orientat politic, dar care nu-și găsește suportul (nu se confruntă real pentru a-și verifica fundamentarea) în fenomenul teatral românesc actual, riscă să situeze criticul înafara teatrului. O confruntare reală credem că presupune întîlnirea cu teatrul românesc, cu spectacolele care-l alcătuiesc, de pe toate scenele unde el se face și se trăiește. Cunoașterea „zonală" a teatrului poate oferi criticului, în timp, o imagine deformată — o perspectivă nereală — determinată de starea teatrului din acea zonă. Este o situație comparabilă cu aceea a unui critic literar care, citind doar cîțiva autori, se pronunță asupra fenomenului literar actual prin intermediul reperelor oferite doar de acele cărți. Comparația, prin însuși faptul de a exista aici, poate stîrni ilaritatea, dar cît timp persistă impresia că atenția — deci activitatea — criticului de teatru se cuvine să se îndrepte doar spre spectacolele din zona în care el funcționează — se cuvine la rîndul nostru s-o punem în lumină.

La Cluj-Napoca, la Galați, la Bacău, la Bîrlad și Vaslui, la Piatra Neamț, pentru a enumera doar cîteva centre care, în acești ani, au găzduit astfel de manifestări, teatrul românesc actual s-a oferit dialogului criticii de teatru, dramaturgilor, regizorilor, directorilor de teatre, actorilor, spectatorilor. Publicul a devenit, acolo, participant la fenomenul teatral românesc și prin posibilitatea de a se exprima public asupra colocviului în totalitatea lui, asupra teatrului și criticii.

Problemele actuale ale întîlnirilor teatrologice derivă din problemele actuale ale teatrului românesc. Totdeauna, teoretic, a fost așa, ori ar fi trebuit să fie așa. Cert este faptul că Secția de critică a A.T.M.-ului a avut buna inițiativă de a gîndi și pune în aplicare o formă de confruntare eficace a teatrului și criticii.

Critica tînără, ca și regia tînără, prezentă la aceste întîlniri, nu are decît de cîștigat, imediat — prin participarea la spectacole și discuții, cel puțin ca spectator interesat, în timp — prin orientarea pe care problematica abordată o poate da activității concrete, prin lărgirea „orizontului teatral" datorită spectacolelor văzute. Secția de critică a A.T.M.-ului își împlinește astfel datoria de a guverna — în sensul plenar al termenului — momentul teatral românesc în multiplele sale aspecte. Este, întîlnire de întîlnire, cu mai multele ori mai incompletele reușite, o formă de reciclare necesară și eficace.

Continuînd Colocviul tinerilor regizori de la Bîrlad, de anul trecut, în prima zi a lunii octombrie s-a încheiat, la Bîrlad-Vaslui, COLOCVIUL REGIZORILOR DIN TEATRELE DRAMATICE, manifestare ce a reunit oameni de teatru din întreaga țară. Spectacolele aduse pentru această ocazie au devenit puncte de referință în dezbaterea propusă asupra : „Problemelor actuale ale artei regizorale". S-a remarcat, încă o dată, responsabilitatea cu care generația tînără de regizori se consacră exercițiului teatral, dar și discuției critice, pe care spectacolul o comportă. Regizorii tineri, alături de cei consacrați, prin intervenții și spectacole, au permis referințe la bunele tradiții ale teatrului nostru, au permis reafirmarea perspectivelor propice ridicării activității creatoare a regiei de teatru românești la cotele exigenței epocii acesteia. Teatrul românesc beneficiază de texte actuale importante, care prin problematica abordată și teatralitate pot prilejui spectacole de cel mai stringent interes pentru public ; regia de teatru se demonstrează a fi pregătită să înscrie aceste texte în conștiința publică. Critica de teatru s-a arătat interesată să sprijine creația teatrală autentică, să ia poziție mai accentuat critică față de „înjghebările numai corecte", față de spectacolele veleitare.

O săptămînă colocvială, deci, ca aceea de la Bîrlad-Vaslui nu poate fi rezumată în cîteva fraze. Schimbul de idei — și cantitativ dar și ca importanță a problemelor supuse discuției — a fost extrem de larg. Ele au probat, indiferent de subiect și unghiul de abordare, un interes real de a înscrie TEATRUL în viața contemporaneității românești pe temeiul unei angajări politice autentice.

ANTOANETA C. IORDACHE

— Putem să vă considerăm, acum cînd lucrările colocviului s-au încheiat, un colocviu-stagiune de lucru, stimate tovarășe **VALENTIN SILVESTRU,** drept sufletul acestei ample și deosebit de interesante manifestări.

— Avînd în vedere faptul că în fiecare din aceste zile am avut foarte agreabila, deși de loc ușoara, sarcină de a conduce lucrările colocviului, sînt într-o postură din care pot să-l apreciez și, cu voia dumneavoastră, vă pot spune că el a depășit așteptările organizatorilor prin amploare, prin profunzimea considerațiilor și, ceea ce nu este foarte frecvent, prin spiritul foarte colegial și foarte constructiv al dezbaterilor.

— Cum vă explicați acest deosebit de larg interes și această amplă participare la discuții în cadrul dezbaterilor ?

— Poate prin faptul că este cea dintîi reuniune de acest gen ; noi nu am avut niciodată o consfătuire republicană a tuturor regizorilor din teatrele dramatice, de toate vîrstele, de pe tot cuprinsul țării. (O manifestare similară a avut loc, dar ea a reunit doar pe regizorii tineri). Apoi și prin faptul că nu am considerat această reuniune ca o manifestare strictă de breaslă, ci ne-am gîndit că, dat fiind locul central al regizorului de teatru, el este prin acest loc central legat de dramaturgi, pe care i-am invitat, de critici, de secretari literari și de alți oameni de teatru. Am sentimentul că manifestarea se continuă cu toate celelalte prezente în calendarul Asociației oamenilor de teatru și aflate sub egida Consiliului culturii și educației socialiste în acest an. Continuăm astfel acțiunea de reunire a forțelor active și responsabile din mișcarea teatrală, pentru sporirea, dacă vreți, a conștiinței de sine a mișcării teatrale. În același timp, există toate premizele ca în 1978 să reeditățm colocviul regizorilor, de astă dată nu cu o temă generală, cum a fost cea de acum, ci cu o temă mai centrală și care să se inspire din realitatea stagiunii în care va avea loc.

PROBLEME ACTUALE ALE ARTEI REGIZORALE

— Ne adresăm acum dumneavoastră, stimate **MARIN SORESCU,** în calitate de dramaturg, cum vi s-a părut această colaborare și această participare la colocviu ?

— Sînt bucuros că am participat la acest colocviu, pe care-l consider foarte important ; el răspunde unei probleme vitale, și aici văd eu cheia succesului acestei reuniuni, problema fiind aceea a dezvoltării dramaturgiei românești. Ceea ce am putut vedea în acest colocviu a fost apariția unei noi pleiade de regizori, pe care eu o intuiam, dar pe care nu am văzut-o niciodată reunită și care îmi întărește convingerea că teatrul românesc, ca școală de regizori, este pe un drum foarte bun

— Opinia unuia dintre regizorii participanți la colocviu — **ALEXA VISARION.**

— Noi am cunoscut în aceste spectacole, pe care le-am vizionat, piese importante din dramaturgia românească contemporană și universală, cum sînt : drama lui D. R. Popescu, „Muntele", pusă în scenă de Teatrul Tineretului din Piatra Neamț, piesa lui Slawomir Mrożek, „Emigranții", precum și piese importante, în spectacole importante, piese care definesc un context spiritual larg, vast și valoros, spectacole care au creat opinii diferite și, în același timp, posibilitatea dialogului eficient și real, cu posibilități de manifestare a regiei ca artă independentă. Toate acestea ne-au dat satisfacții pentru că ele reprezentau în primul rînd o atitudine față de o profesie angajată plenar în politica culturală a țării, o profesie ce înseamnă, în primul rînd, atitudine față de noi înșine, față de semenii noștri, atitudine responsabilă față de societatea în care trăim.

— Stimată **NICOLETA TOIA,** ca regizoare, care sînt impresiile dumneavoastră despre această manifestare ? Cu ce gînduri vă întoarceți la . . .scenă ?

— Cred că dintre toate întîlnirile de tip național, organizate de A.T.M. și Consiliul culturii și educației socialiste, aceasta a fost dintre cele mai serioase, sub aspectul utilității și eficienței lor practice. Faptul că ne-am reunit aici și am discutat pe viu niște spectacole, între creatori, sub aspectul eficienței lor politice, ideologice și artistice, obligă a lucra și mai bine și a ne lansa în asemenea confruntări. Eu însămi, în aceste zile, mi-am propus să fac un spectacol foarte propice dezbaterilor și analizelor

Întrevederi realizate de
VICTORIA ANDREI

Cenaclul literar

„CEZAR PETRESCU" din Florești—PRAHOVA

La întreprinderea de anvelope **„VICTORIA"**, din **Florești — Prahova, Cenaclul literar „CEZAR PETRESCU"** are o activitate neîntreruptă de cincisprezece ani și a ajuns să cuprindă, în ultima vreme, aproximativ patruzeci de membri : muncitori, tehnicieni, profesori, elevi, pensionari. Membrii acestui cenaclu sînt o prezență activă în viața culturală a întreprinderii, scriind articole la gazeta de perete, reportaje și însemnări pentru foaia volantă și pentru stația de radio, texte de brigadă, poeme dramatice și scenarii de filme documentare. Bunăoară, tehnicianul **Gheorghe Jigărea** este un apreciat textier de brigadă și instructor al formației artistice, de cincisprezece ani ; președintele cenaclului, **Serghie Bucur,** a scris scenarii de filme (unul din acestea fiind elaborat în colaborare cu **Dumitru Constantinescu),** după care **Studioul de filme „Al. Sahia"** a realizat documentarele **„Victoria"** ; profesorul **Cristian Crăciun** a creat un poem dramatic pentru cor, solist și recitatori, care a fost montat de însiși membrii cenaclului. Bucuria prilejuită de apariția caietului literar **„Poarta cuvintelor"** a fost împărtășită — cum e firesc — în cadrul colectivului de muncă al întreprinderii, unde a avut loc „lansarea" acestei culegeri literare.

O seamă dintre membrii cenaclului s-au afirmat deja în presa locală, cum sînt, de pildă, mecanicul **Zaharia Pleșa,** (deținător al premiului special al ziarului „Flamura Prahovei", acordat la concursul de creație literară pe județ) și **Cristian Crăciun** (premiat de asemenea la acest concurs), cărora li se alătură — sub semne de bun augur — **Silvia Pintenaru, Tudose Vlădoi și Viorica Bontea.**

AUREL TURCUȘ

prietenii revistei „orizont"

Stingere

Vii peste mine, viață,
și mă trezesc copac înverzit ;
copiii țării se joacă în jurul meu
și tu treci peste mine
și te întorci, obosită de roadele mele,
și toamna — zăbranic de foc —
mă arde
pînă la stingerea
ultimei frunze.

SERGHIE BUCUR

Rînduiala

Atîtea toamne trec prin univers
De parcă-s turmele, în sunete oprite,
De la-nceputul lumii tot venind
Dinspre genunea care fost-a munte.
Atîta rod iubirea ocrotește
În țărmurele versurilor strîns,
Că lacrima de bucurie crește
Într-o lumină încropită sus.
Atîta tulburare odihnește
Cuvîntul dinspre pasăre venind ;
O floare veșnicia-adeverește
În plaiul cosmic stăruind.

CHRISTIAN CRĂCIUN

Pămînt și suflet

Străbunii noștri n-au murit nicicînd.
În codri, sufletul
tăcut veghează ;
ulcelele, din care bem
lumina izvoarelor,
sînt adînc
prefigurate-n lutul cîmpiei ;
în timpul etern
ne binecuvintează pîinea cu sarea ;
cînd fericirea noastră
urcă-n istorie fapte,
la marginea orei
este un cerc de generații.
Străbunii noștri n-au murit
nicicînd :
ei sînt în tine,
în mine,
în viitor.

TUDOR VLADOI

Evocare

lui Mihail Sadoveanu

Te chem din ceața timpului trecut,
Te văd prin anii timpului izvor,
Duios și blînd — așa cum te-am știut :
Cu părul alb, etern, evocator.
Tu mi l-ai dat pe Ștefan înc-o dată,
Ai strîns frumos dintre frumos — minuni ;
Grai blînd ca o baladă-i țara toată,
Din cronici către noi vuind genuni.

VIOREL PANA

Chemare

Să fim fiii clipei și-ai anului bun,
Ne cheamă cîmpia și zarea albastră,
Iar munca-nălțată pe cerul străbun
E voia, e soarta în patria noastră.
Cu soarele-n suflet acum strălucim,
Veniți, frații mei, spre luminile aceste
Și, fără de preget, acum să zidim
O preaminunată prin veacuri poveste.

ZAHARIA PLEȘA

Bradul

lui Constantin Gujbă

Creștea un pui de brad în curte,
Înalt și svelt,
Cutezător,
Spre infinit.
Un pui de dor,
Furat din munte,
Rupt din abisu-i de granit.

A fost un falnic brad în curte,
Frumos, cu ramuri arcuite,
Dar mult prea singur să reziste
Furtunilor dezlănțuite.

Iar cînd l-a biciuit furtuna,
Rînjind cu grindină și ploaie,
A vrut mai bine să se frîngă
Decît ca plopul, să se-ndoaie.

GHEORGHE JIGAREA

Ia-mă și du-mă

Ia-mă de mînă și du-mă
În marea grădină,
cu flori de sulfină,
cu mult busuioc,
cu cîntec și joc.

Ia-mă de mînă și du-mă
în lanul de grîu,
cu boabe-pîrîu,
în iarba mijită,
de sălcii păzită.

SILVIA PINTENARU

(Urmare din pag. 1)

cîntece și vrăji, oratii de nuntă, colinde, obiceiuri și tradiții ș.a. toate genurile și speciile folclorului, fiind unica revistă care o cuprins folclorul în toată complexitatea lui). Unele pagini erau închinate istoriei folcloristicii, altele erau incredințate însemnărilor bibliografice, de vorbă cu cititorii. În ultimi 6 ani, revista a adăugat în cuprins pagini de teatru sătesc – mici piese și material liric necesar manifestărilor culturale. Ultima copertă cuprindea lista de cărți din depozitul revistei, din diferite edituri ; în folosul abonaților – contra cost – „cartea prin poștă".

– Cum se reflectau practic toate acestea în activitatea Dvs. multilaterală de folclorist și propagator de cultură în mediul sătesc ?

– În 1919 – primul an cînd am fost titular în învățămînt – am înființat în sat prima cooperativă de consum și de aprovizionare a populației – „Albina" ; la 1 mai 1920, am înființat Casa de citire și sfat, cu bibliotecă, cu secție farmaceutică și muzeu, transformată apoi în cămin cultural, numit „Floarea Bistriței". Ca director al școlii, apoi și cu urmașul meu la direcția școlii, nou venit, C. Ciobotea, am înființat la școală cursuri de alfabetizare, în timpul iernii – cursuri țărănești, similare cursurilor agrozootehnice, cursuri pentru artă națională. Am înființat o cantină școlară pentru elevii săraci, cu sprijin de la săteni.

– Vă preocupă mai mult zona Olteniei sau dădeați aceeași importanță și celorlalte zone folclorice ale țării ?

– Revista „Izvorașul" nu era restîrnsă la o zonă geografică-regionalistă. De la primul număr, ea s-a adresat și a fost trimisă în toate colțurile țării, contribuind, în primii ani de după război, prin cuprinsul său – la unitate națională, otunci cînd nu exista radio-ul și televiziunea și cînd nu existau mijloace tehnice de înregistrat folclorul ca în zilele noastre, cînd veșnicia de la țară se întoarce la întregul popor pe aripile civilizației și ale tehnicii moderne.

– Deoarece dialogul nostru apare într-o revistă bănățeană, iar eu sînt născut pe aceste meleaguri minunate, – v-aș întreba care erau raporturile Dvs. și ale revistei cu folcloriștii bănățeni ?

– Revista a fost onorată cu colaborarea prețioasă a prof. Lucian Costin din Caransebeș, a învățătorului Gh. Catană din Valeadeeni – Timiș, a învățătorului Pompei Hossu-Longhin din Orșova (pe atunci Orșova era în cuprinsul Banatului), a învățătorului E. Precup-Bădii, a învățătorului poet G. Băltean din Topleț, precum și a altor intelectuali din Banat care ne-au trimis lucrări de folclor.

– Care sînt preocupările Dvs. actuale și cum vedeți în viitor modalitățile de păstrare și protejare a folclorului românesc ?

– După sistarea revistei „Izvorașul", la sfîrșitul anului 1940, am căutat să duc mai departe munca de colectare a folclorului, de triere și sistematizare a celui existent în arhivă, precum și difuzare, tipărindu-mi-se la București, Craiova și Tr. Severin, în 5 lucrări, folclor muzical și literar. Începînd cu 1950, am dus muncă de lămurire asupra folclorului – coordonată a geniului românesc, filonul de aur al literaturii noastre, oglindă a sufletului românesc, bază a entității naționale, școală a patrimoniului – participînd, ca invitat, la diferite festivaluri folclorice în țară și susținînd conferințe, comunicări și referate legate de folclor. La 5 decembrie 1976, am fost reales președinte al Asociației folcloriștilor mehedințeni, iar în 1975, la Filiala de filologie – membru în comitet, sectorul folclor. Aceleași sentimente, de altădată, de prețuire a folclorului le am și astăzi, la fel de viguroase.

Cu folcloristul Gh. N. Dumitrescu-Bistrița

Parodii noi

ION HOREA

Întoarcere sentimentală

O să mă întorc acasă în județul meu natal.
Taie, vere Niculaie, doi cocoși și un batal,
scoate cepul din butoaie să gustăm din vinul vechi
pe cînd în cuptor se coace o plăcintă cu curechi.
Ah, cum plîng pe vale plopii, parcă-s fete de mărit,
roata morii, tica-taca, bate rar și liniștit
și în nucul ca un popă în odăjdii îmbrăcat
trei ciocănitori pestrițe un tam-tam de toamnă bat.
Mă trezesc de dimineață odihnit la șase fix,
iau în dreapta o hîrtie și în stînga iau un pics
și pe cînd în codrul galben se-aud iepurii : ronț-ronț,
inspirația mă-mpușcă cu lumină ca un glonț.
Pîn-la cinci scriu trei sonete și un tainic palindrom,
apoi, pînă-i gata supa, beau la birt cincizeci de rom.
Seara fumegă grădina, se aud strigînd cocori,
cîinii stînd în două labe latră nepărtinitori,
luna bate pioneze de aramă în gutui
și pe boltă se arată, calmă, cloșca cea cu pui.
Un dulău, bătrînul Hector, latră flindeă e de slujbă,
se ridică în lăbuțe și eu zic : nu face sluj. bă.
El se gudură mai tare și îmi dă să înțeleg
c-ar fi timpul, sub cotarcă, peste noapte să îl leg.
Plec și eu, mă bag sub dună, somnul vine-acuș-acuș
și visez că-s la gazetă și că nu mi-a scris Fănuș
rubrica de sport în care zice că Rapidul va
promova fără-ndoială în categoria „A".

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : Mureș, ardelean, sobru, improvizație, meșter, bucolice, bonomie, ludaie, pirchiță, dialect.

Selecție metaforică : „Ajungi, vecin vegherii la dafini, ce-ai lăsat-o-n Hotar creștin, în calea măslinului lui Platon".

documentar

PAX MUNDI

Una din marile probleme ale lumii contemporane este înfăptuirea dezarmării generale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare. Cursa înarmărilor care provoacă o imensă risipă de resurse materiale și umane, cheltuieli uriașe, constituie, în același timp, un factor de neliniște și insecuritate, o grea povară pentru cei peste patru miliarde de oameni ai acestui pămînt. Imensul cost al cheltuielilor pentru înarmare este acoperit prin deturnarea resurselor altor sectoare ale economiei țărilor capitaliste. Consecințe importante (inflația și dezechilibrele în balanțele de plăți, accentuarea fiscalității și criza monetară, precum și criza generală a întregii baze și suprastructuri capitaliste) provoacă distorsiuni în dezvoltarea economică a tuturor statelor, creează bariere artificiale în calea transferului de tehnologii și dezvoltării schimburilor multiple dintre națiuni, determină o gestiune nerațională a resurselor umane și de materii prime, contribuie la poluarea planetei, la perturbarea echilibrului ecologic de pe Terra.

Un loc aparte, în acest „ansamblu" al înarmării, îl ocupă marile manevre militare la care participă trupe aflate în afara granițelor naționale și în bazele militare de pe teritorii străine. Numai în 1972, anul premergător Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, pînă la deschiderea lucrărilor, pe continent și în regiunile limitrofe au avut loc 11 manevre militare, 7 dintre ele organizate numai de către NATO, printre care și celebra „Strong Exoress", se pare, cea mai mare manevră militară a Organizației nord-atlantice de la crearea sa. Pactul a înlesnit penetrația masivă a capitalului militar american în Europa, amploarea angajamentului S.U.A. pe continentul „mamă" cifrindu-se azi la aproximativ 11.000 încărcături nucleare strategice, a căror putere explozivă echivalează cu 60 de tone de trinitrotoluen pe cap de locuitor al Europei! Unul dintre efectele ideii, vehiculată în perioada „războiului rece", precum că **„întreaga planetă să fie înarmată pînă în dinți"**. Aidoma societăților „mamă" și „fiică" din economia capitalistă, blocul NATO are și el frați militari, dintre care unul, SEATO, un anacronism al epocii, se autodizolvă în iunie a.c. Semnificativ este și comunicatul agenției UPI, care informa laconic asupra „evenimentului"": **...n-au fost nici aplauze, nici vreo prezență oficială...**".

Istoria, cel mai teribil judecător al tuturor timpurilor, dictase o sentință impusă de voința popoarelor. Dar... Parcurgînd succint datele și cifrele a ceea ce a ajuns astăzi **„cursa înarmărilor"** ne întrebăm, firesc, dacă ideea **„echilibrului de forțe"** de distrugere, ca singură șansă a păcii, emisă de Nobel la sfîrșitul veacului trecut, atunci cînd „inventatorul" dinamitei trebuia să răspundă temerilor ridicate de oamenii de știință din Europa, este într-adevăr unica modalitate de asigurare a păcii în lume. Numai în deceniul trecut primele zece puteri imperialiste au alocat înarmărilor 1821 miliarde dolari, a apărut pericolul „războiului geofizic", ca formă de genocid la scară continentală sau planetară, și, după cum e cunoscut, „bomba cu neutroni", ca „invenție" de ultimă oră, în domeniu.

Acestea toate astăzi, cînd omenirea are deja stocate 60.000 megatone de explozibil, cînd fiecare locuitor al Terrei „calcă" pe 15 tone de dinamită(capabile să ucidă de 150 de ori pe fiecare dintre indivizii umani), al căror echivalent total atinge puterea a 9.000 de războaie de mărimea celei de a doua conflagrații mondiale, cînd, pentru a consuma imensa energie ar fi necesare 5.200 de zile (peste 14 ani), dacă în fiecare zi s-ar detona echivalentul tuturor bombelor folosite în cel de al doilea război mondial. Pare, într-adevăr, un extras dintr-o carte de science-fiction.

Într-o atare situație, conștiente de răspunderea lor pentru viitorul omenirii, popoarele lumii, marile puteri desfășoară o continuă activitate diplomatică. Au fost inițiate convorbirile sovieto-americane SALT (Strategic Arms Limitation Talks) pentru limitarea armamentului strategic (prima rundă, Helsinki –1969, a doua rundă, Viena 1970, a treia rundă Helsinki și Viena, 1970–1971, care relevă „caracterul complex" al problemei, și, în cele din urmă, a patra rundă este dinamizată de hotărîrile luate la nivel guvernamental de cele două mari puteri U.R.S.S. și S.U.A., negocieri finalizate prin : „Tratatul dintre U.R.S.S. și S.U.A privind limitarea sistemelor apărării antirachetă" și „Acordul provizoriu cu privire la unele măsuri în domeniul limitării armamentului strategic ofensiv", reluat la 3 octombrie a.c.). Convorbirile SALT-2 (Geneva – 1972) stabilesc primele măsuri concrete de reducere a armamentului strategic.

Prin întregul lor, cu toate întreruperile înregistrate, convorbirile SALT au deschis o epocă în strategia și procesul activ al negocierlior de dezarmare, epocă ce va fi continuată de actualele dezbateri din cadrul Adunărilor O.N.U. și ale Conferinței general europene. Totodată s-a trecut de la conceptul anacronic, că negocierile ar ține de resortul exclusiv al marilor puteri, la formularea dezarmării ca obiectiv de interes universal, astfel ca dezbaterile O.N.U. să se facă prin participarea cvasitotalității statelor lumii.

Țara noastră, recunoscută și apreciată pe plan internațional pentru politica sa externă de pace și colaborare cu toate popoarele lumii pentru propunerile eficiente privind soluționarea unor grave probleme ale contemporaneității, susține ferm un complex de principii privind : realizarea dezarmării generale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare, lichidarea blocurilor și grupărilor militare de pe teritoriile altor state, retragerea în interiorul frontierelor naționale a tuturor trupelor străine și a armamentului acestora, reducerea treptată a armamentului și bugetelor militare, în mod concret.

Ca membră a O.N.U., România și-a adus contribuția cu clarviziune, în problemele referitoare la dezarmare. În 1969, guvernul român solicita înscrierea pe ordinea de zi a celei de a XXV-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. a punctului intitulat : **„Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor și efectele sale profund dăunătoare asupra păcii și securității în lume"**. Sesiunea Adunării Generale din 1973 a prilejuit efectuarea unui nou pas pe calea examinării cursei înarmărilor și a consecințelor sale, tot la inițiativa țării noastre. În documentul prezentat la 5 noiembrie 1975 celei de a XXX-a sesiuni a O.N.U. este expusă : **„Poziția României în problemele dezarmării, în primul rînd ale dezarmării nucleare și în instaurarea unei păci trainice în lume"**. Document prin care România pornește de la concepția că problemele dezarmării privesc nu un grup de state ci, în mod vital, toate statele lumii și se pronunță pentru reducerea treptată și, în perspectivă, lichidarea armamentului nuclear, sporirea rolului O.N.U. în domeniul dezarmării, mobilizarea tuturor forțelor pentru înfăptuirea dezarmării. Cea de a XXXI-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. a adoptat măsuri concrete pe această linie vizînd creșterea autorității O.N.U. față de alte organisme care se ocupă de problemele dezarmării, crearea unui centru O.N.U. pentru dezarmare ș.a. Actuala sesiune, a XXXII-a are notate, printre cele 125 de puncte vizînd : lichidarea subdezvoltării, edificarea unei noi ordini economice internaționale ș.a. și peste douăzeci de puncte consacrate depășirii imobilismului în tratativele de dezarmare și dezangajare militară. Pentru anul viitor (luna mai) a fost hotărîtă convocarea unei sesiuni speciale O.N.U. consacrată dezarmării, pentru care România a propus deja Comitetului pregătitor adoptarea a trei documente.

În concepția țării noastre privind dezarmarea, un loc special îl ocupă teza creării de zone ale păcii și colaborării, lipsite de arme nucleare precum și luarea unor măsuri de dezarmare și dezangajare militară, parțiale și la nivel regional. „Balcanii" sînt, în acest sens, o zonă a păcii și cooperării regionale. Noul climat regional a permis încheierea a numeroase acorduri bilaterale și desfășurarea activității unor organisme, măsuri ce au dus la instaurarea unei coexistențe pașnice, a unei colaborări dinamice în folosul tuturor țărilor din această parte a lumii.

Un eveniment de importanță istorică în viața continentului a fost marcat de Conferința general-europeană care a luat sfîrșit la 1 august 1975 prin semnarea Actului final (Helsinki) de către înalții reprezentanți ai celor 35 de state participante. Prin cele stipulate în Actul final s-au pus bazele unui nou proces de eliminare a politicii de forță, a tensiunii și încordării dintre statele de pe continent. Actul final, elaborat vreme de aproape doi ani, reprezintă un ansamblu de principii și angajamente, precum și un vast program de cooperare în numeroase domenii menite să dea viață procesului de edificare a securității în Europa.

Republica Socialistă România a jucat un rol de seamă în întreaga perioadă de pregătire, desfășurare și încheiere cu succes a Conferinței. Conducerea partidului nostru, tovarășul **Nicolae Ceaușescu** personal și-au adus o strălucită contribuție la definirea și înfăptuirea obiectivelor Conferinței general-europene. Destinderea pe care a promulgat-o Conferința are drept componentă principală – dezangajarea militară, afirmînd, încă o dată, că țările Europei doresc pacea, o pace durabilă.

Intelegerile convenite la cel mai înalt nivel, în urmă cu doi ani, au marcat începutul unei noi epoci în viața continentului care se va finaliza teoretic în reuniunea din capitala Iugoslaviei. La 15 iunie, la Belgrad, debuta întîlnirea pregătitoare a reuniunii programate pentru acest început de octombrie. La 4 octombrie reprezentanții celor 35 de state participante la Conferința de la Helsinki s-au întrunit la Belgrad spre a continua dezbaterea în plen și pe secțiuni a problemei securității și cooperării europene.

Prin deosebit de bogatul „calendar" al lor, conferințele și reuniunile internaționale ce au drept scop dezarmarea, dezangajarea militară, asigurarea unui climat de pace în întreaga lume, vădesc preocuparea tuturor popoarelor lumii pentru edificarea unei planete a păcii și colaborării, într-un moment în care luciditatea și răspunderea este a tuturora pentru toți.

EMILIAN DOBRESCU

DATE DINTR-UN „DOSAR" DE ISTORIE CONTEMPORANĂ

● **După anul 1945 în lume au avut loc peste 100 de războaie. N-a existat un singur an de pace pe Pămînt. În ultimul sfert de veac s-au derulat zilnic 10 războaie. Ele au atins 62 de țări în care trăiesc mai mult de jumătate din populația globului. Asia a fost teatrul a 47 conflicte, Africa a cunoscut 27 și America 23.**

● **Cifre astronomice împovărează anual bugetele militare ale statelor capitaliste : S.U.A. — aproximativ 100 miliarde dolari, Anglia și Franța cîte 10 miliarde dolari, R.F. Germania — 15 miliarde dolari. Numai în ultimul deceniu omenirea a irosit pentru înarmare aproape 2.000 miliarde dolari și, dacă se va menține același ritm de creștere există riscul ca, la sfîrșitul acestui deceniu, nivelul cheltuielilor militare să ajungă la 300-350 miliarde dolari anual, ceea ce ar însemna privarea omenirii de resurse în valoare aproximativă de 2.600 — 3.000 miliarde dolari.**

● **Cuceririle științei puse în slujba înarmării au dus, printre altele la pericolul „războiului geofizic". Iată cîteva „modalități" experimentate deja : — provocarea de cutremure artificiale sau deplasarea de masive formațiuni geologice ; — producerea unor valuri distrugătoare, maree dirijate ș.a. ; — dirijarea spre pămînt a unor asteroizi din spațiul cosmic ; — declanșarea unor furtuni de foc printr-o suită de explozii termonucleare, globul de foc degajînd o temperatură de 8.000 de grade pe o suprafață de 7 km diametru ; — supraelectrizarea păturilor superioare ale atmosferei și crearea unor „ferestre ale morții"... (după l' Express).**

● **Așa numitul „program al erbicidelor", aplicat între 1966-1971 (în Vietnam) a afectat (după New Scientist) o suprafață de teren echivalentă cu jumătate din Elveția. Pădurile au fost transformate în deșert, solul supus unui proces de eroziune, apele contaminate cu substanțe teratogene. Continuat cu „Rame plaw programme" (redarea vegetației de la suprafața solului folosind buldozere de 33 tone !) zilnic erau dezgolite 400 ha de pădure. Folosirea bombei „daisycutter", cu efect de defrișare pe spațiu redus (cît un teren de fotbal). Se urmărea distrugerea mediului în junglă, fără de care nu se putea supraviețui. Atentatul comis de agresori (este vorba de războiul din Vietnam) a lăsat în urmă, prin acțiunea asupra mediului, 30.000.000 de cratere, ori, în întreaga istorie a lumii nu au fost provocate atît de multe explozii.**

● **În Europa sînt staționate trupe însumînd : 8 milioane de oameni, peste 45 de tancuri, peste 15 mii de avioane.**

● **Extrase din „calendarul conferințelor și seminariilor internaționale" în problema dezarmării (nu sînt incluse negocierile S.A.L.T. și nici convorbirile de la Viena privind reducerea armamentelor și trupelor în Europa) — Comitetul pregătitor pentru conferința de examinare a modului de îndeplinire a tratatului privind interzicerea amplasării armelor nucleare pe fundul mărilor și oceanelor ; — grupul de negocieri pentru interzicerea totală a experimentelor cu arma nucleară ; comitetul de dezarmare ; — grupul experților științifici în problemele detectării și identificării evenimentelor seismice ; — grupul de experți pentru întocmirea raportului asupra consecințelor economice și sociale ale cursei înarmărilor etc., etc. În total nu mai puțin de 12 structuri organizatorice destinate problemelor dezarmării numai în acest an.**

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XIX)

DROG

În 1970, Regazzi își vizită satul natal din Corsica și rămase cîteva săptămîni cu bătrînii săi părinți. La reîntoarcere se opri la Marsilia, unde rămase zece zile. Aici îi întîlni pe vechii săi prieteni „experți", în droguri, iar cînd ajunse la New-York făcu cunoscut cu discreție că are o legătură în Franța, comunicînd lucrul acesta și portoricanilor și negrilor care se ocupau cu traficul de stupefiante.

De-abia atunci afla Mafia de acest Regazzi, de care s-ar fi ocupat mai serios dacă în toamna aceluiași an, trei gloanțe nu l-ar fi nimerit pe Joe Colombo. În el trăsese un negru și imediat după aceea începuse un singeros lanț de vendete, care umpluse coloanele ziarelor și morgile. Șefii Mafiei se retrăseseră un timp în umbră și uitară de Regazzi.

Frank Genco întrerupse tăcerea.

— Mă mir cum poate Regazzi să facă contrabandă și noi nu.

— Poate că-i mituiește pe agenți zise Mantelli.

Toți, în afară de Don Giuseppe, zîmbiră. Mantelli își aprinse o țigară și spuse :

— Vă mutumesc pentru sfat, Don Giuseppe.

— Deci, cumperi de la corsican ?

— Dacă dumneavoastră nu-mi spuneți unde aș putea altfel să cumpăr zece kilograme — zise Mantelli, desfăcînd larg mîinile.

— Cred că ar trebui mai întîi să discuți cu Don Salvatore.

— El o să fie de acord cu mine — zise calm Mantelli, părîndu-i rău că a adus vorba despre toate astea ; ar fi trebuit fără prea mult tapaj să profite de Regazzi, iar după ce-ar fi trecut criza de pe piață să se lepede de el. — Bugetul familial e mic, iar veniturile scad în continuare

Mantelli se ridică, îi salută pe toți și plecă.

— Angelo Mantelli — zise Don Giuseppe mai mult pentru sine — a realizat multe, în scurt timp

— Are dreptate cînd e vorba de scăderea venitului — zise de Luca.

— Dar n-are dreptate cînd susține că Regazzi trebuia atras în afacere

Întrucît nimeni nu avea de adus vreun amendament la cele spuse de Don Giuseppe, acesta se lăsă moale pe spateza fotoliului și-i privi pe cei din jurul mesei. Era cu treizeci de ani mai în vîrstă decît ei, ei care reprezentau o nouă generație de mafioți, toți de înaltă calificare. Hainele lor aveau croi clasic de aceeași nuanță, iar unghiile de la mîini erau lăcuite. Ei au apărut pe scenă de-abia după ce „soldații" cu fețele pline de cicatrici, înregistrați demult în cartoteca poliției, depuseră pe masă grămezi de bancnote murdare și mototolite. Cazul lui Angelo Montelli era tipic pentru „noul val". Pe „bobocii" îi îngrijora scăderea veniturilor, pe cînd faptul că portoricanii și negrii le luaseră 20 la sută din cîștig, parcă nu-i deranja deloc. Tony de Luca întrebă dacă mai are cineva vreo problemă de ridicat. Deși problema pe care o puse Mantelli, nu fu rezolvată Don Giuseppe zise că totul e clar, și întîlnirea luă sfîrșit. Gangsterii începură să plece în intervale de cîte cinci minute, iar cînd ieși și ultimul, bătrînul mafiot coborî în grădina sa din jurul casei și se așeză pe o bancă. În aer se simțea răcoarea care anunța sfîrșitul încă unei veri. Bătrînul știa că nu mai are mult de gîndit. Deși ochii lui aposi erau pironiți asupra crizantemelor proaspăt stropite, gîndul i se întoarse la Mantelli și el se întreba ce-i de făcut cu el. Dacă ar fi putut barem să discute problema asta cu ceilalți capi de „familii". Nu putea să le facă o vizită, ar risca prea mult. Nici de telefonat nu putea, telefoanele erau ascultate. Iar problema era prea delicată ca să poată face uz de un mijlocitor. Recunoscu că are prejudecăți ; nu față de Mantelli, ci față de Regazzi și intențiile sale.

Giuseppe Leggio — cunoscut și sub numele de Marele Joe — și-a început cariera ca unul din oamenii lui Lucky Luciano. După ce Luciano fusese deportat în Italia, Leggio urmărise cu admirație cum fostul lui șef transforma Neapole într-un centru al traficanților de narcotice. Apoi și Luciano muri pe neașteptate, de „moarte naturală", după cum declarară carabinerii.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)

ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 3 noiembrie 1977 ● nr. 44 (506) 8 pag. 1 leu

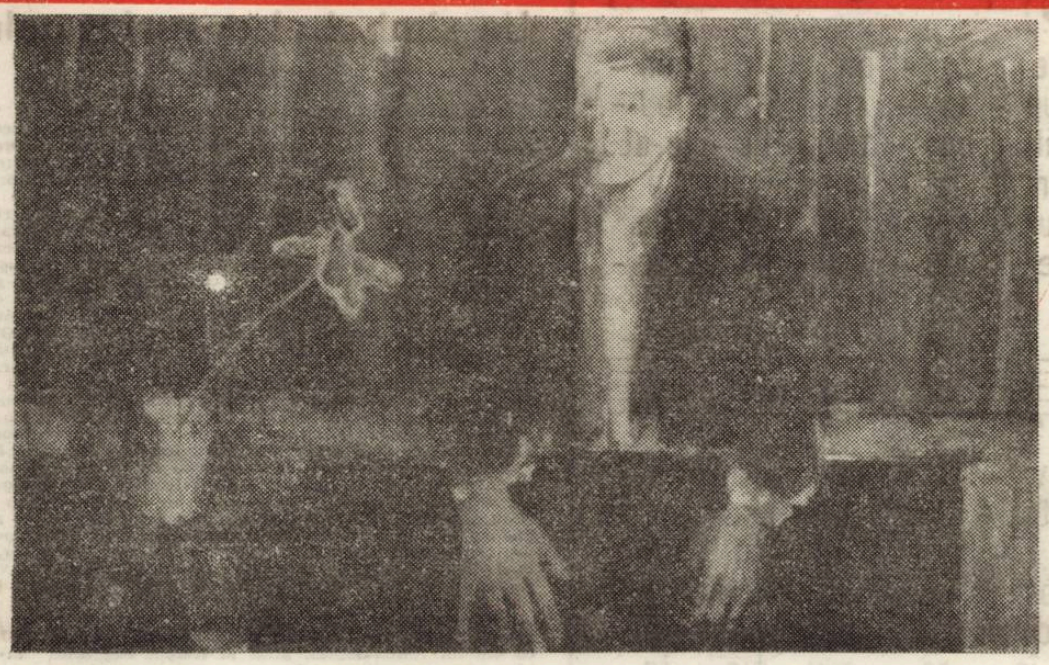

DIODOR DURE „TINĂR CU FLOAREA"

Diodor Dure

Pictorul DIODOR DURE este o personalitate artistică bine conturată în plastica românească contemporană. Arta lui, pe care o celebrează cu pioșenie de sacerdot, nu ne reține prin ceva ostentativ, afectat, formal, contrafăcut, ci prin misterul poetic al unei încărcături emoționale, al unui lirism franc și de largă respirație sufletească și umană.

Marea sinceritate artistică, cu puternice reverberații lirice, împinsă spre adînc intimism, imprimă tablourilor sale aerul curat al unei adevărate confesiuni, al unei deschise profesiuni de credință. Dure se mărturisește în fața cetății cu tot ce are mai bun și omenesc întrinsul. El ni se dăruiește cu o generozitate dezarmantă. În universul plin de magie al paletei sale se corelează acele interferențe subtile ale întregului registru afectiv ce prefigurează inefabilul. Elocvența lui gravitează în perimetrul elevat al sugestiei, iar transcrierea plastică a lumii imediate, în imagini vizuale, e împinsă pînă în straturile volatilizate ale sublimării. Dure adulmecă esențele. Armoniile sale cromatice, ce ating maxime ale unui dar interior, conțin un timbru spiritualizat la modul cel mai poetic.

Creația sa are un caracter bine structurat organic. Compoziția, portretul, peisajul, natura statică nu formează un „mixtum compositum", ci chintesența plurivalentă a măiestriei sale.

AUREL CHERLEA

(Continuare în pag. 6)

Alegerile de deputați — expresie a democrației socialiste

Obiectiv esențial al strategiei Partidului Comunist Român, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, adîncirea democrației socialiste implică lărgirea și perfecționarea continuă a cadrului organizatoric menit să asigure participarea tot mai activă și efectivă a maselor de oameni ai muncii la conducerea societății, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului nostru. Reliefînd caracterul procesual al democrației socialiste, Programul partidului consideră perfecționarea continuă a acesteia ca o necesitate obiectivă a actualei etape de dezvoltare a societății noastre. Determinată de dezvoltarea vieții social-economice, perfecționarea democrației este, în același timp, determinantă pentru ridicarea societății pe noi trepte de dezvoltare și civilizație. În acest sens Programul partidului situează adîncirea democrației socialiste drept o componentă principală și o necesitate a dezvoltării multilaterale a societății noastre.

Caracterul procesual al dezvoltării democrației este determinat de mutațiile de esență survenite în societatea noastră, cît și de necesitatea găsirii a noi forme instituționale menite să asigure integrarea tot mai activă, mai participativă, a maselor în activitatea de făurire a noii societăți. În acest sens, se înscrie preocuparea permanentă a partidului de perfecționare sistemică și instituțională a democrației socialiste.

CORNELIU POPEȚI

(Continuare în pag. 7)

civitas

„Nu doar o simplă schimbare de cuvinte"

„Cine pătimește, își amintește", sună un vechi dicton românesc. Și dacă fac apel acum la acest dicton, este din pricina unei întîmplări petrecute în tinerețea mamei mele. Să fi fost prin 1938, cînd ea împlinea optsprezece ani. În orășelul ardelenesc unde ea se născuse și își ducea traiul, ca fată simplă, fiică a unui miner, s-a ivit prilejul rar al unui spectacol, în marea sală de reprezentații a Salinei din localitate. Mătușa mamei, bucătăreasă la un „domn inginer" al uzinei sodice „Salvay", din aceeași urbe, primise de la stăpîni, simbătă seara, două bilete la acel spectacol teatral. Ei, stăpînii, nu au vrut să mai meargă în ultimul ceas și au cedat biletele bucătăresei lor să se mai distreze și ea. Femeia și-a luat nepoata de 18 ani, pe mamă-mea și s-au dus tot zburînd. Pentru fata aceea, un asemenea spectacol la care, de obicei, prin prețurile ridicate, ea nu putea participa în veci, sala fiind umplută îndeobște de protipendada orașului, evenimentul acesta însemna un moment unic. Înaintea reprezentației s-a petrecut însă un fapt. Cum, în loja respectivă, unde ea și mătușa ei se instalaseră deja, își avea locurile și domnul doctor, să-i spunem X, directorul spitalului, cu consoarta dumisale, s-a petrecut, la apariția acestora în lojă, un mic incident. Aruncînd o privire în jur, soața distinsului medic, doamna aceea, deci, din „lumea bună" a orașului, adresîndu-se brusc fetei și mătușii sale de alături, în termeni cazoni, le-a spus: „Nu se poate să aveți aici biletele. Astea nu sînt locuri pentru femei ca voi. Vă rog să plecați de-aici, că altfel chem omul de ordine!"

Nici după mai bine de patru decenii nu pot uita ofensa aceea adusă mamei mele și, indirect, mie. Doar tîrziu, cînd „mă făcusem băiat mare", cu precauții și, se pare, încă lezată, mi-a spus mama această mică întîmplare, aparent nevinovată, care o afectase atît de profund încît părăsise sala de spectacole plîngînd ca un copil. Însă întîmplarea aceea, atunci pentru ea, și, azi, pentru mine, a simbolizat, mereu și mereu, o palmă dată de o clasă stăpînitoare altei clase, stăpînite. Și, deși într-o viață se uită multe, această umilință care, pe nedrept mi se adresa și mie, n-am putut-o uita niciodată. Nu din orgoliu. Nu din ambiție deșartă, ci din simplul motiv că știam că tocmai acei oameni plini de sine, aroganți, ce se credeau puternicii zilei, și într-un fel și erau așa, tocmai ei, în domeniul spiritului, al simțămintelor înalte omenești, erau adeseori de o joasă speță. Și fiindcă mai știam că, sub rochia simplă, de fată săracă, a mamei mele, se putea ascunde o inimă curată, sensibilă, neîntinată, care, poate, ar fi fost mai aptă să pătrundă farmecul acelei lumi de frumuseți inefabile, artistice, ce se derula pe scena luminată, pe care ea n-a avut atunci parte s-o admire.

RADU VOINEA

(Continuare în pag. 2)

30 DE ANI DE POEZIE

1. Una din marile îndatoriri ale cercetării noastre literare este aceea de a întocmi o **istorie a poeziei românești** (a literaturii române, în genere) concepută și înfăptuită după principii metodologice necondiționat dialectice. Fiindcă — indiferent ce se promite în **Introduceri** și **Prefețe** — majoritatea monografiilor și sintezelor (dedicate unor autori sau unor epoci) sînt **impresioniste** în metodă și **fragmentariste** în tratare. Singura ordine introdusă în amalgamul de texte este, de obicei, cea cronologică. Pe firul timpului sînt înșirate apoi mărgelele operelor, fiecare luminată sau nu de incantația istoricului literar.

Or, poezia românească este o realitate psiho-fizică unitară, dezvoltată în timp conform unor legi și determinări ce țin de profunde și subtile confruntări dialectice. Ele nu sînt, fireste, ignorate; nu li se arată, însă, atenția cuvenită — fapt păgubitor pentru descrierea științifică a fenomenului poetic în ansamblul său și în particularizările sale atît de interesante și de diverse.

Două ni se par a fi tensiunile care susțin creșterea și diversificarea lirismului: **dialogul artă-realitate**, pe de o parte; **dialogul intraartistic**, pe de alta. În funcție de aceste raporturi, poezia dezvăluie, mai întîi, o **tipologie estetică** (individualitate, valoare) și, în al doilea rînd, o **tipologie stilistică** (direcție literară, linie supraindividuală de forță, impuls ce depășește operele, dar le străbate și le adună). Potrivit tipologiei estetice, Poezia își propune paradigmele; conform celei stilistice, își unește paradigmele în sintagme. Fiecare lucrare literară aparține atît unei încadrări estetice, cît și uneia stilistice. Dialectica întreg — parte ni se relevă în acest chip.

2. Funcționalitatea internă a cosmoidului poetic național se sprijină pe interacțiunea a două direcții (interpretabile drept teză și antiteză): cea „clasicizantă", pe de o parte; cea folclorică, romantică, istorică, pe de alta. Cea dintîi a viat — cvasiautonomă (și, ca atare, într-un „organism" dezechilibrat) — pînă la mijlocul secolului al XIX-lea (pînă la **Dacia literară**). Cealaltă capătă strălucire o dată cu Mihai Eminescu. Mai mult, creația acestuia obturează linia primilor noștri clasicizanți, amenințînd (prin contribuția epigonilor) cu excesele balansului invers. Vom observa, însă, că, numaidecît, ajunsă acum la deplină maturitate, cultura română revitalizează antiteza: Al. Macedonski. Eminescu și Macedonski sînt ctitorii — complementari și de aceea în inevitabil și fertil conflict — ai poeziei românești moderne. Abia odată cu ei lirica românească se poate afirma cu adevărat în universalitate. Abia acum are personalitate, fiindcă abia acum este **realitate** — adică opoziție și împăcare de tensiuni dialectice. Marii autori de mai tîrziu — Blaga, Barbu etc. — se vor atașa fie liniei Eminescu, fie liniei Macedonski (stilisticește, cultural vorbind), fără a înceta să fie (esteticește) făuritorii unor universuri poetice distincte.

3. Confruntarea cu structura, logica și semnificația lumii reale pune problema încadrării estetice a fiecărei opere. Este opera respectivă, ea însăși, **realitate**; respectă ea, altfel spus, legile și cerințele unei organizări viabile, sau rămîne o simplă referire la mediu (sau la individ)? Este ea o sinteză dialectică între confesare și descriere, adică o completă implicare a eului creator în mediul social sau natural, ori se mulțumește cu ilustrarea uneia doar din aceste trepte (indiscutabil preestetice)? Iată, așadar, momentul judecății de valoare. Tipologia stilistică și cea estetică se întrepătrund, oferind — simultan — atît configurația întregului flux liric, cît și relieful său valoric.

4. Poezia românească a acestor trei decenii reprezintă un asemenea întreg dinamic, legat de tradiția artistică a deceniilor anterioare și conținînd, la rîndu-i, premisele dezvoltărilor viitoare. Pe de altă parte, poezia celor treizeci de ani la care ne referim acum are o personalitate tematică, ideologică și estetică proprie, inconfundabilă, ea fiind produsul specific al unei noi conștiințe sociale, al unei alte optici filozofice, al unei alte politici culturale.

Vom încerca să schițăm — extrem de sumar, evident — configurația acestui sistem, în procesul devenirii sale istorice.

Constatăm, mai întîi, prezența și echilibrul celor două direcții amintite. Oarecum tulburată în primii ani de după război, armonia se restabilește cu deosebire după 1965, cînd asistăm la o veritabilă efloreșcență de nume noi și lucrări valoroase. Distingem, deci, atît seria celor atenți la întocmirea stihului, a elaboratilor, a conceptualilor, seria culturalilor și clasicizanților, a acelora care trudesc, prin finisarea propriei opere, la desăvîrșirea expresivă și compozițională a Liricii în ansamblu — văzută și înțeleasă ca operă a națiunii înseși (Al. Philippide, Virgil Teodorescu, Nichita Stănescu, Mircea Ciobanu, Anghel Dumbrăveanu, Cezar Baltag, Vasile Nicolescu, Alexandru Miran, Sorin Mărculescu, Al. Jebeleanu, Constanța Buzea, Marin Sorescu, Cezar Ivănescu); cît și seria complementară, cea romantică, heracliteeană, a oratoricilor, spontanilor și sentimentalilor (Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu, Damian Ureche etc., etc.).

Listele, prin firea lucrurilor, sînt restrictive. Unii autori nici nu pot fi incluși, cu oarecare precizie, într-un loc sau în altul. De pildă Tudor Arghezi și A. E. Baconsky. Acesta din urmă, plasat în timp între „maturi" și „tineri", a marcat momentul de revitalizare a liricii pe **ambele** planuri, deși — ca substanță — el e un blagian, un heracliteean (de mare sensibilitate și superioară caligrafie).

Investigarea estetică a lucrărilor, individualizarea lor este mai dificilă și — în orice caz — nu poate fi, în genere, categorică, de vreme ce majoritatea operelor nu s-au încheiat. Se poate, totuși, afirma (și dovedi) că — dincolo de variantele sentimentale, descriptive etc., bine reprezen-

EUGEN DORCESCU

(Continuare în pag. 3)

IMNUL DE STAT

al Republicii Socialiste România

Muzica de Ciprian PORUMBESCU

(TEXT ADAPTAT)

Trei culori cunosc pe lume,
Amintind de-un brav popor,
E viteaz, cu vechi renume,
În luptă triumfător.

Roşu, galben şi albastru
Este-al nostru tricolor,
Se înalţă ca un astru
Gloriosul meu popor.

Azi partidul ne uneşte,
Şi pe plaiul românesc
Socialismul se clădeşte
Prin elan muncitoresc.

Multe secole luptară
Străbunii noştri eroi,
Să trăim stăpîni în ţară,
Ziditori ai lumii noi.

Sîntem un popor în lume
Strîns unit şi muncitor
Liber, cu un nou renume
Şi un ţel cutezător.

Iar tu, Românie mîndră,
Tot mereu să dăinuieşti
Şi în comunista eră
Ca o stea să străluceşti.

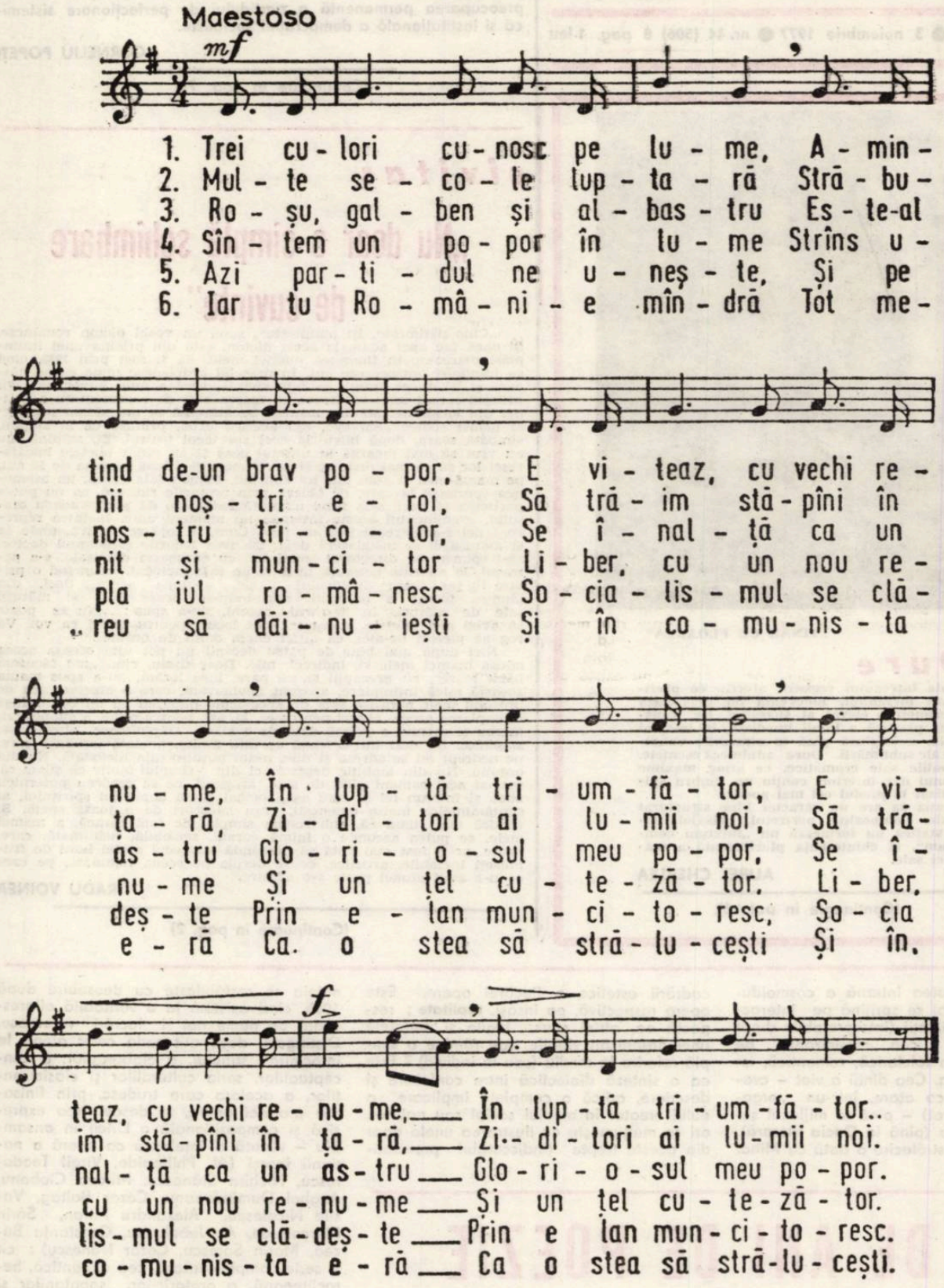

„NU DOAR O SIMPLĂ SCHIMBARE DE CUVINTE"

(Urmare din pag. 1)

Uităm prea repede, adeseori, de vechile umiliri ale unei clase ce a învăţat să umilească. Ea, care şi-a avut un decalog al umilirii. Uităm prea grabnic că au fost domni, stăpîni, boieri şi boiernaşi, vechili şi arendaşi, şi, dacă vremea lor s-a stins, dacă relaţiile lor s-au frînt, dacă stăpînirea lor şi aroganţa lor s-au pierdut, pe totdeauna, aceasta nu a fost aşa de uşor şi cineva a suferit de pe urma aceasta.

De aceea, poate, e bine să se sublinieze şi în viaţa de zi cu zi faptul că ne desprindem de trecut, de semnele şi simbolurile lui, aplicînd în viaţa de azi principiile unei noi etici, egale şi adevărate pentru noi toţi. Şi, aici nu e vorba doar de **„o simplă schimbare de cuvinte"**, ci de ceva mult mai profund, care poate să se reflecte în viaţa noastră contemporană, în relaţiile noastre omeneşti, în raporturile noastre dintre om şi om.

Domni de ţară şi domnitori au fost secole la rînd suveranii Ţării Româneşti şi ai Ţării Moldovei şi iubirea şi stima noastră nu vor scădea în veci spunîndu-le astfel, alintîndu-i cu acest vechi cuvînt dintr-o veche latinească. Dar **domni** îşi spuneau şi latifundiarii care au ucis, în 1907, 11.000 de ţărani şi **domni** şi stăpîni au fost şi Max Auschnit şi Malaxa şi cei care au asasinat, în 1933, pe ceferişti la Griviţa. Şi ei au fost nu numai **domni** dar şi **dominatori.** Ei au stăpînit teritorii agrare sau industriale unde săteanul şi proletarul nu puteau niciodată să se cheme „domn", ci doar frate şi tovarăş, deoarece ei era unit cu confratele nu într-o domnie, ci într-o aspiraţie comună avînd crezul unei cauze : a luptei contra nedreptăţii şi asupririi.

Sigur, există în viaţa noastră a fiecăruia, ca şi în viaţa societăţii, acoperirea cu sens, culoarea sufletească pe care noi trebuie să o dăm cuvintelor ca şi adevărurilor adînci şi revelatoare pe care ele le conţin la un moment dat al istoriei noastre.

Important este, o ştim prea bine, ca noi fiecare, să învăţăm a respecta conţinutul, nu numai învelişul cuvintelor pe care o clasă luptătoare, clasa muncitoare, le-a impus în viaţa şi munca ei tenace. Important este, adică, să fim **tovarăşi** pe întreg parcursul creator al marii epopei constructive a patriei, la bine ca şi la greu, în gînduri, ca şi în simţiri, să nu ne încerce niciodată simţămîntul că am rămas datori în privinţa dăruirii spre colectivitate, a dăruirii spre un ideal măreţ social pe care cei dinainte ni l-au descris, iar noi, azi, îl înfăptuim. Aici e vorba, o ştim cu toţii, de ceva mult mai profund. „nu doar o simplă schimbare de cuvinte", ceva de o importanţă covîrşitoare care porneşte nu numai de la suprafaţa cuvintelor, ci de la un principiu etic, democratic, de la simţămîntul egalităţii, de la simţămîntul de a nu umili şi a nu ne simţi niciodată, umiliţi, ca în trecut, de la dorinţa de-a exista prin principiile eticii şi adevărului, nu prin vorbe mari şi umflate, şi de a face loc relaţiilor pure, prieteneşti, frăţeşti, tovărăşeşti, de echitate şi egalitate socială, prin care societatea va înainta mai statornic, mai calm şi mai curat pe drumul ales.

Cîntecul patriei

Fiind, în anul 1882, la o mare manifestare corală din Lugoj, Ciprian Porumbescu, într-o patetică scrisoare, adresată surorei sale, se exprima astfel despre românii bănăţeni : „Un neam atît de viguros şi atît de însufleţit niciodată nu poate pieri, ba mai vîrtos că al lui e viitorul". Era vorba de acel „falnic viitor", spre care autorul melodici „Tricolorul" nădăjduia cu toate fibrele fiinţei sale. Năzuinţa patriotului compozitor a devenit o fascinantă realitate în dimensiunile prezentului nostru socialist. Astfel că, dacă vreme de zeci de ani, melodia „Tricolorul" a fost o expresie emoţionantă, mobilizatoare, a unei permanente aspiraţii naţionale, acum, această neasemuită revărsare sufletească, prin graiul muzicii, este expresia unei realităţi grandioase, trăită plenar de întregul nostru popor. Şi, prin urmare, melodia aceasta a căpătat o deplină legitimitate să i se consacre dreptul de a fi învelişul sonor al drapelului tricolor naţional, în mîezul căruia e chipul înfloritor al stemei R.S. România. De aceea, atunci cînd am ascultat cuvîntarea tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU, în care ni se aducea la cunoştinţă Proiectul Imnului de Stat al Republicii Socialiste România — **text adaptat pe atît de îndrăgita melodie a „Tricolorului" — am fost cuprins de o înaltă emoţie, generată de acea trăire unică a clipei fierbinţi a unui moment fundamental, de importanţă istorică. Atunci, în acel moment nemuritor, ţara întreagă s-a primenit sărbătoreşte, în sufletul meu, gîndu-se cu scumpele sale trei culori. Atunci, în acel moment, am văzut cu ochii sufletului neamul meu purtînd costumul său tradiţional festiv, ornamentat cu străvechiul motiv decorativ tricolorul, casele semenilor mei împodobite cu chilimuri şi ştergare tricolore, bolta ţării, sprijinită pe un curcubeu tricolor — o prelungire a baghetei tricolore a lui Ciprian Porumbescu, îmbogăţind muzica sferelor cu cîntecul patriei mele.**

AUREL TURCUŞ

Un simbol al entuziasmului eroic

Ştim omul după cîntecele care-i stau pe buze la vremea muncii, a bucuriilor şi-a gîndului continuu despre viaţă şi rosturile ei. Ştim sufletul lumii, culorile lui bogate, după felul cum oamenii de aici sau din altă parte îşi cîntă eroismul şi încrederea în viaţă pe limbile lor de pămînt.

Pentru noi, pentru omul născut să fie frate Dunării şi Carpaţilor, viteaz şi mîndru, grav şi, deopotrivă, treaz la tot ceea ce reprezintă o chintesenţă a vieţii sale ; pentru părinţele, deci, al unei „Ciocîrlii" şi-al unui „Căluşar", aceste două laturi exemplare ce mărginesc registrul grav al sensibilităţii sale a existat întotdeauna un unic cînt, adus peste milenii din gură în gură, spre a se numi, în veacul de independenţă naţională a ţării : „TREI CULORI". Pînă la Ciprian Porumbescu, acest cîntec va fi purtat o altă înfăţişare, prin Ciprian Porumbescu se va fi îmbrăcat în haina crezului de atunci al oamenilor de pe acest pămînt, după cum astăzi, cuvintele cîntecului ne exprimă pe cei de acum, aşezarea noastră în timp, peste cei trecuţi, ai eroilor cu care ne mîndrim, prin cei prezenţi, ai eroilor ce ridică istoria nouă a ţării, spre timpul ce îl avem în faţă.

Ridicarea acestei melodii — iubite de întregul popor şi purtat e în adîncul sufletului în cele mai grele momente ale sale ca îmbărbătare şi imbold spre eroism — prin îmbogăţirea ei cu sensurile noi ale cuvintelor noastre, la rangul cel mai înalt, în rîndul simbolurilor sacre ale poporului, reprezintă pentru noi toţi un moment înălţător, cu excepţionale semnificaţii pentru definirea noastră, a vieţii şi societăţii socialiste româneşti de acum, ca deschidere spre generaţiile ce ne vor urma.

„Noul Imn al Ţării, sub semnul căruia spunem „bun sosit" fiecărei zile noi, face parte din însăşi fiinţa noastră, ca simbol fundamental, aflat la tîmpla cugetului despre bine, despre unitate, despre umanism revoluţionar, despre demnitate naţională, dreptate şi pace.

Purtăm în noi, prin noul Imn al Ţării, sentimentul profund al unui entuziasm eroic, al unei însufleţitoare bucurii, ea însăşi o chintesenţă a istoriei prezente, pe care întregul popor şi-o făureşte liber, stăpîn pe soarta sa, conştient de menirea sa. Purtăm în noi semnificaţia majoră pe care, acum, în anul aniversării Centenarului cuceririi Independenţei de stat a României, o are pentru toţi Imnul nostru, cîntecul simbol prin care vom fi cunoscuţi, de acum înainte, pe toate meridianele pămîntului. Este un prilej de aleasă mîndrie să ne ştim recunoscuţi pretutindeni în lume, prin cîntecul cel mai iubit al acestui popor.

Şi, cum pentru noi, înainte de toate au fost, sînt şi vor fi iubirea de popor şi de acest pămînt al ţării, rosturile noastre fundamentale pornesc din dreptul sentimentului faţă de patrie şi partid, în numele lui spre ridicarea României socialiste de azi pe culmile civilizaţiei comuniste ; aceasta este vrerea noastră a cărei simbol, Imnul Ţării, o reprezintă pe de-a-ntregul.

PAUL EUGEN BANCIU

CENACLU

Marţi, 1 noiembrie. A doua şedinţă a **Cenaclului Asociaţiei scriitorilor din Timişoara şi al revistei „Orizont"** a fost dedicată dramaturgiei, în speţă teatrului de lectură, gen primit cu căldură de auditoriu încă de la precedenta stagiune cenaclieră. **Iosif Costinaş,** cunoscut publicului şi cititorilor ca regizor şi scenarist de film, ca prozator şi autor dramatic, a adus, în lectura unui grup de actori amatori, piesa **„Greierele".** Şi-au dat concursul actorii amatori : **Adrian Homeag, Valeriu T. Bihoi, Petre Hurban, Onuţ Liubomir Danciu, Ionel Tocmeag.** Pe scurt : Într-un apartament de bloc (haus) s-a cuibărit un greier. Oră tîrzie. „Legea de aur a blocului" este tulburată. În apartament îşi fac apariţia cinci personaje spre a restabili „liniştea" şi, firesc, o fac cu multă risipă de energie, motiv, pentru autor, să desfăşoare cinci posibile scheme caractereologice. Final deschis : personajele ies din scenă (coboară), în vreme ce „insecta nu tace". Am „povestit" telegrafic scenariul ale cărui secvenţe, text, limbă, mesaj, structură, simbolică... au constituit subiectul unei vii dispute în jurul a ceea ce se cere şi ce vrem noi să credem că este un text dramatic. De bună seamă că unul dintre motivele principale ale interpretărilor diverse date textului, unele supralicitînd, chiar, anume aspecte (simbolică, mesaj . . .) au fost oferite de autor prin alegerea unei idei (teme) generoase prin deschiderile ce le făcea, pe de o parte, şi de modul, nu am risca să spunem : nou, în care şi-a structurat întregul scenariu (piesă într-un act, text dramatic, sau fragmentat de proză, cum i se părea unui comentator). O a doua parte a discuţiilor care au urmat, a cuprins realizarea propriu-zisă a piesei, a conflictului dramatic şi a celor cinci personaje.

Referent, criticul **Eugen Dorcescu** a descris structura unei posibile analize a textului. I-au urmat, la cuvînt, completînd sau exprimînd puncte de vedere deosebite : **Cornel Ungureanu, Mircea Şerbănescu, Marcel Turcu, Marcel Pop Corniş, Vasile Versavia, Traian Dorgoşan, Sergiu Levin, Antoaneta C. Iordache, Ion Arieşanu, Gheorghe Schwartz**

O şedinţă deosebit de antrenantă cu luări de cuvînt, în mare parte la obiect, venite în întîmpinarea talentului autorului, a limpezirii unelteloi meseriei scrisului, ipostază prin care **Iosif Costinaş,** regizorul şi scenaristul de film, s-a impus deja, cu vigoare, în mişcarea literară timişoreană.

După mulţumirile aduse, în final, tuturor celor ce şi-au expus opiniile asupra textului lucrării. Iosif Costinaş a ţinut să-şi sublinieze idealul său programatic : **„Încerc să fac un teatru neteatral . . . să merg pe aspectul de comun, banal, spre un al doilea strat al înţelegerii . . ."** (Ne întrebăm : dacă enunţul acestui crez ar fi premers prezentării piesei, atunci (!), ce turnură ar fi luat discuţiile critice ?).

Şedinţa a fost condusă de scriitoarea **Sofia Arcan,** răspunzătoare de dramaturgie în cadrul secţiilor Cenaclului. A urmat, firesc, momentul umoristic datorat lui **Ion Velican.**

În şedinţa de marţi, 8 noiembrie. **Marcel Turcu** va citi din creaţia ca poetică. Referent, **Rodica Bărbat.**

MATHEI ITTU

Byron și byronismul în literatura română*)

Apariția, la prestigioasa editură „Univers" a amplului și minuțiosului studiu **Byron și byronismul în literatura română** al Ilenei Verzea, semnifică îmbogățirea gamei argumentelor ce demonstrează, pe căile riguroase ale științei literaturii compacte, marea forță asimilativă a culturii noastre în raport cu unele orientări străine de literatură sau cu mari scriitori străini ce au marcat momente majore în evoluția literaturii universale. Este și cazul celui care a fost lordul Byron, a cărui faimă de figură singulară vizavi de lumea lui aristocratică și, mai ales, de simbol al luptei pentru eliberarea națională a unor popoare asuprite a precedat cu mult, în întreaga Europă, cunoașterea adecvată și integrală a creațiilor sale literare. În acest sens, Robert Escarpit constata, în urmă cu cîțiva ani, că „de Byron mai mult s-a vorbit decît a fost citit".

Pe această situație, generatoare de echivoc, își axează Ileana Verzea exegeza sa, urmărind, în spiritul tradițional al cercetărilor comparatiste, să revalorifice, să reanalizeze și, uneori, chiar să „reabiliteze", într-o riguroasă diacronie, aspectele literare și de critică ale receptării **figurii** și **operei** lui Byron în România. Cu atît mai mult cu cît, în capitolul introductiv **Neromanticul Byron,** autoarea ne propune o viziune neobișnuită asupra scriitorului englez : aceea a unui om și creator legat, ca structură și concepție despre arta literară, mai mult de raționalismul și spiritul satiric al clasicismului decît de romantism, acesta din urmă rămînîndu-i întotdeauna „străin prin lipsă de afinitate, nu prin inaccesibilitate". Argumentele Ilenei Verzea sînt concludente mai cu seamă atunci cînd se sprijină pe proprii confesiuni sau declarații ale poetului care, pare paradoxal, considera formula romantismului ca neavenită pentru literatura engleză.

În largul excurs critic, pe care-l efectuează în cele două capitole de bază ale cărții, **„Succesul" lui Byron în cîmpul literelor românești** și **„Influența" lui Byron. Byronismul românesc,** Ileana Verzea nu eludează însă, pe bună dreptate, faptul că viziunea europeană a „damnatului romantic" și a „pozei sumbre" a înstrăinatului de propria sa lume se datorește în mare măsură receptării similare atît a omului Byron, cît și a eroilor săi (Childe Harold, Manfred, Don Juan, Lara, Corsarul) cu care a fost adesea identificat, viziune ce și-a pus amprenta și asupra **modului** cum a fost asimilat la noi. Pe lîngă popularitatea continentală a numelui lui Byron, contactul cu scrierile sale reprezenta, în țările române, și „asimilarea unei opere care corespundea unor năzuințe proprii. Byron reprezenta în primul rînd mitul eroului prometeic în slujba umanității înrobite", fapt ce explică și marele număr de traduceri și de comentarii românești, începînd încă din deceniul al patrulea al veacului trecut. Generația pașoptiștilor a descoperit în omul de acțiune și în luptătorul pentru libertatea Greciei un stimulent în plus pentru realizarea idealurilor revoluționare.

Lucrarea semnată de Ileana Verzea impresionează, în acest context, prin bogata informație și prin interpretarea critică a unui imens material adunat din revistele și publicațiile românești, începînd de prin anii 1830 pînă azi. Este munca răbdătoare a istoricului literar autentic dublat, în capitolul **„Influența" lui Byron. Byronismul românesc** (cea mai originală și personală parte a cercetării), de interpretul fin și receptiv al creației propriu-zise. Pentru noi, rămîne încă sub semnul întrebării dacă se poate vorbi chiar despre un „byronism" al literaturii române. Cert este faptul, argumentat cu prisosință de exegetă, că interesul a numeroși poeți pentru opera byroniană (de la Heliade Rădulescu și Cezar Bolliac la Eminescu, Macedonski, Ștefan Petică și Panait Cerna), fără a contrazice substanța proprie și națională a creațiilor lor, a constituit un „ferment catalitic în momentul de intrare a poeziei române, aflate la începuturile «europenității» ei, în sfera influențelor occidentale".

Cartea **Byron și byronismul în literatura română** este astfel, nu numai un convingător argument al procesului de integrare a literaturii noastre în universul literelor europene, ci și o concretă pledoarie pentru cercetările comparatiste de acest fel.

*) **Ileana Verzea, Byron și byronismul în literatura română,** Ed. Univers, 1977.

CORNELIU NISTOR

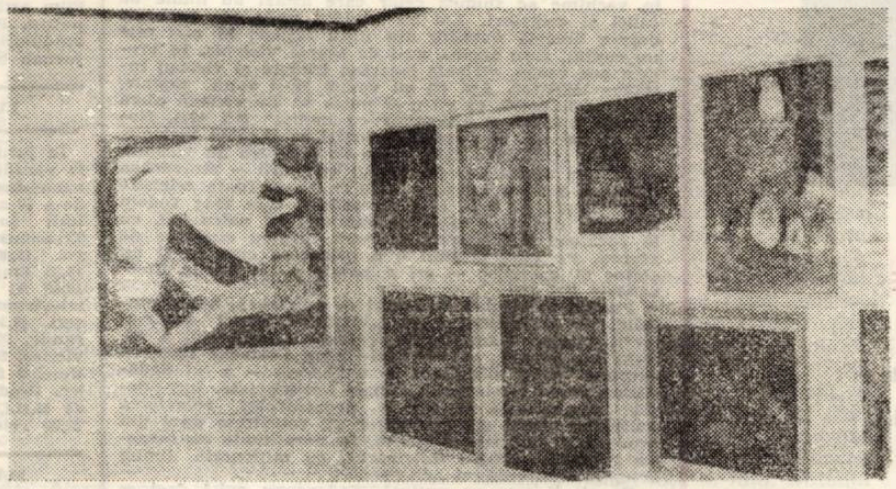

DIODOR DURE : „ASPECTE DIN EXPOZIȚIE"

Meditație în fața istoriei

Elaborările mai vechi sau mai recente, de la memoriile de război ale foștilor combatanți, pînă la studiile probe, guvernate de un acut spirit științific, au reconstituit, mergînd uneori pînă la detalii legate de ore, desfășurarea războiului pentru independență. De aceea, scrisorile maiorului Eftimie Ulescu*) se oferă cititorului nu atît ca document istoric, cît ca document uman **exemplar. Privite din această perspectivă, ele pun în lumină ceee ce nici o lucrare științifică, oricît de bine intenționată, nu poate să o facă, și, anume, implicațiile impactului istoric la nivelul conștiințelor individuale, acolo unde** evenimentul, **de o covîrșitoare importanță pentru posteritate, se află înaintea explicabilei metamorfoze care il va eterniza, cu alte cuvinte, acolo unde el este încă trăire nemijlocită. Istoria devine astfel o succesiune deconcertant de momente legate prin acea unică simțire de elan patriotic care a animat spiritele în miezul evenimentelor.**

Sub ochii noștri, dialogul epistolar purtat de ofițerul român, (aflat, „illo tempore, în „linia intîia") cu soția și rudele sale, reinvie cu o uimitoare vitalitate, ridicîndu-se la valoare de simbol. Permanenta oscilație între trăirea colectivă („... după toate ce suferim acuși vom avea și recompensa a ne vedea scăpați de jugul barbar al vecinilor noștri și vom trăi liniștiți și fericiți împreună" **(p. 83) și cea individuală, supusă solicitărilor mărunte, fără semnificații majore pentru cei din jur, deschide calea pătrunderii într-un univers familial plin de candoare. Nimic fals, nimic retoric în acest dialog. Totul, fie că este vorba de micile probleme ale vieții cotidiene, fie că este vorba de întîmplările grave, al căror sens se confundă cu acela al istoriei înseși, poartă amprenta sincerității nedisimulate, dublată de o nobilă discreție. Chiar și faptele ieșite din comun, acțiunile însuflețite de un eroism singular, sînt integrate într-o continuitate firească, neeclipsată de vanitatea, în fond îndreptățită, a izbînzii.**

Scrisorile reprezintă pentru fiecare dintre cei doi „protagoniști" (cele dintre maiorul Ulescu și soția sa, Smaranda, alcătuiesc majoritatea covîrșitoare a corespondenței cuprinse în volum) un mod de a recupera absența celuilalt, de a-l simți alături. Dorința revederii focalizează trăirile invadînd pînă și reveriile nocturne („... azi noapte am fost cît se poate de fericită, am visat că veniseși tu..." **p. 76;** „... ieri noapte visasem mereu de tine, între altele te aveam lîngă mine..." **p. 174). Dar chiar și acolo ea trece pe un plan secund făcînd loc aspirației comune, unificatoare de conștiințe : Independența :** „Închipuiește-ți necazul meu, în vis am trecut și eu Dunărea cu voi și în realitate ce departe !" **(p. 77).**

Corespondența maiorului Eftimie Ulescu, strînsă pentru prima dată într-un volum sub îngrijirea lui Andrei Brezianu, nu reprezintă ceea ce în mod curent numim „literatură", dar ea poate fi citită ca atare. Căci, dincolo de anecdotica evenimentelor, azi indeobște cunoscută, cititorul are revelația unor pagini antologice, unice prin bogăția de trăiri și sentimente exemplare.

*) **Scrisori din războiul Independenței, Maior Eftimie Ulescu 1877-1878,** Editura militară, 1977.

MARIAN ODANGIU

30 DE ANI DE POEZIE

(Urmare din pag. 1)

tate și ele — poezia românească a acestor treizeci de ani a zămislit incontestabile valori, profund contemporane ca problematică, profund angajate în fond și expresie. Vom enumera — între altele — creația exemplară a lui Al. Philippide, pe aceea a lui Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Nina Cassian sau Virgil Teodorescu ; ne vom opri la A. E. Baconski, pentru a trece apoi la Mircea Ciobanu, Anghel Dumbrăveanu, Nichita Stănescu sau Ileana Mălăncioiu ; La Ion Gheorghe, Dumitru Popescu, Cezar Baltag sau Alexandru Miran. Vom reține, în sfîrșit contribuția lui Sorin Mărculescu, a lui Petre Stoica sau Horia Zilieru, precum și pe aceea a mai tinerilor Cezar Ivănescu, Adrian Popescu, Dinu Flămînd sau Dușan Petrovici.

Iată, așadar o schiță sumară a ceea ce ar putea fi un capitol din istoria liricii românești.

Cei treizeci de ani de poezie îi oferă cercetătorului un material bogat și variat, capabil să susțină (și să îndreptățească) ample și atît de necesare exegeze.

5. Vom încerca să spunem, de data aceasta, cîteva lucruri referitoare la **expresia** cosmoidului poetic național — la acei autori care realizează sintagma tipologiei eleate. Imaginativi (și nu afectivi), vizuali (nu auditivi), inițiind, totodată, o amplă explorare și valorificare artistică a limbajului și cultivînd versul de factură clasică, în primul rînd pentru virtuțile sale geometrice, poeții acestei direcții au drept caracteristică modelarea lumii în sens eleat. Ei sînt cîntăreți ai stabilității, autori solari, pentru care mișcarea înseamnă, de fapt, o necontenită revelare a permanenței.

În lucrările lor predomină conexiunile intratextuale (I. M. Lotman) ; cele extratextuale (numim așa nu doar fundalul literar corespunzător, ci orice trimitere la antologie) vizează o problematică general — umană, spațiul cultural, cel artistic. Uneori, structurile literare, complexe și complicate, au o asemenea anvergură, încît își comunică propria dinamică. Situația limită : narcisismul limbajului (ceea ce, firește, poate fi un exces).

Diversele nivele ale unei opere (și opera în ansamblu) poartă marca aderării la una sau la cealaltă dintre cele două direcții. Însușirile „speciei", liniile de forță ale acestui sistem integrator — traversînd și aliniind mulțimea creațiilor particulare — nu numai că nu anulează personalitatea fiecăreia, ci dimpotrivă, antrenînd-o într-o multiplă opoziție, o scoate și mai mult în relief. Opera se desprinde pe fundalul întregului ; se raportează la fiecare membru al grupului ; se opune, apoi, întregului advers (în plan dialectic) : adică direcției complementare, aceleia care modelează lumea în conformitate cu legea structurilor fluide ; în sfîrșit, intră în corelație cu fiecare din membrii acestei din urmă mulțimi ș.a.m.d. Poeții n-au de ce să fie surprinși : originalitatea absolută nu numai că nu există dar — dacă ar exista cumva — nici n-ar fi de dorit, echivalînd cu o veritabilă ieșire în afara artei. Fenomenul liric cu adevărat viabil presupune, asemenea tuturor fenomenelor vieții, o confruntare dialectică. Aceasta este, din fericire, și dinamica liricii românești. Ea trebuie explicată, nu scuzată. Direcția descriptivă (eleată), și cea confesivă (heracliteană) fuzionează în sinteza dialectică a **simbolului.** Cei care se încadrează în una sau alta din aceste direcții își dovedesc, prin însuși acest fapt, valoarea și necesitatea, ca unii ce sînt **selectați** de organismul viu al poeziei naționale. Valoarea estetică a operei se obține, cum am mai spus, prin cercetarea raportului dintre artă și realitate.

Revenind, vom descifra pentru direcția analizată acum semnele structurilor „rigide", circulare. La nivel prozodic (cu unele excepții) : rima, ritmul, recurența elementului sonor în genere ; la nivelul ansamblurilor imagistice (noțional și structural) : analogiile circulare **(sfera, cercul).** Sintaxa e abundentă, fraza lucrată, cuvîntul capătă relief fonetic, semantica pălește, referentul e vag, mișcarea generală a textului e centripetă.

Elementele seriei — unite prin numeroase afinități — se izolează după felul în care concretizează „formula" și — mai ales — după criteriul valorii. Unii realizează doar **aparența,** alții ating și stratul **imaginii complexe** (ceea ce înseamnă că lumea lor este nu doar impresie sensibilă, ci și acord între materie, acțiune și calitate), alții (cei mai buni) imprimă tuturor acestora un **sens** — altfel spus, ajung la înălțimea simbolului. Vom afirma că poezia românească a acestor treizeci de ani (cu deosebire aceea a ultimilor 10—15) permite, spre lauda ei, toate aceste distincții.

Așa, de pildă, creația lui **Al. Philippide** este expresia unei călătorii romantice spre tărmuri clasice. Traseul are o desfășurare circulară, tărmul clasic (înțeles ca esență eternă a firii umane) fiind descoperit, în cele din urmă, în însuși punctul (și cauza) pornirii. Orientarea aceasta e detectabilă nu doar în ansamblul operei, ci și în amănuntul fiecărei piese : **începutul** coincide cu **sfîrșitul** (în sens imagistic, reflexiv și prozodic) **(La marginea de noapte), metonimia** este asimilată de **metaforă** (limba română e chiar limba latină, nu urmașa ei), Evandru și Ausonius ne sînt contemporani, „miezul veșnicei Atene" e depărtat mai degrabă în spațiu decît în timp (sub „straturi de durată") ș.a.m.d.

Vom reîntîlni tiparul la **Virgil Teodorescu,** al cărui nor de imagini (suprarealiste sau nu) tinde spre concretizări de asemenea circulare. Lăsăm la o parte rîmele rare implîntate în texte aparent amorfe (pentru a obliga atenția să revină ; pentru a închega fluidul în jurul unor piloni rigizi) ; renunțăm chiar la dovada prozodiei impecabile a unei bune părți din creația sa. Vom reține, în schimb, semantica metaforei și acea deconspirare a „modelului" din frumoasa poemă **Invitație la călătorie („Nomad într-o chilie am fost de cînd mă știu — / călătorii splendide pe care le încerc / și astăzi în cuprinsul unui cerc / mînat pe străzi de un copil zglobiu...").**

Matricea se arată, în continuare, fertilă, generînd, de pildă, creația lui **Cezar Baltag. Madona din dud,** volumul său din 1973, este elogiul și figurarea artistică a **roții** (vezi poezia **Sempiternum**), aceeași **roată** pe care o întîlnim și într-o cunoscută poemă dedicată plaiurilor natale : **„Aici este soarele meu, / aici sînt prietenii mei / și fîntînile, / aici orizontul este pe rînd / roată, / deal, / inimă..." (Monada,** poema **Răsfringere).**

La **Vasile Nicolescu,** dincolo de metafora **luminii (focul** nu are, în scrisul său o semnificație heracliteană, precum, să zicem, la Ileana Mălăncioiu), vom întîlni **discul ;** la **Nichita Stănescu,** lauda spațiului ptolemaic (împreună cu libertatea logică cvasideplină a verbului) ; la **Anghel Dumbrăveanu,** ne întîmpină rularea necontenită a **nisipului (= ani, timp)** care trasează cercuri suprapuse, imprejurul **arborelui (= ins),** mișcare dictată de anotimpuri și secondată de elipsele calme, mereu reluate ale frazei (vezi, îndeosebi, volumele **Delte** și **Singurătatea amiezii).**

Un loc aparte i se cuvine lui **Mircea Ciobanu.** Nu ne referim neapărat la unitatea și rotunjimea modelului ideatic ce-i susține creația (încercarea uneltelor — procesul de creație — etica autorului — ontologia fiind cele patru arhiseme ale unui complicat sistem semantic prezent în cele patru volume ; nu ne oprim nici la integritatea compozițională a ciclurilor, nici la metrica severă, nici la circuitele metaforice. Vom sublinia, în schimb, excelența simbolurilor din **Armură, Augur** sau **Oaspetele cu spadă.** Înregistrăm un simbol și în **Ceasornicul** lui **Cezar Baltag (Monada).**

Enumerările pot continua : **Veronica Porumbacu, Șt. A. Doinaș, Nina Cassian, Leonid Dimov, Horia Zilieru, Alexandru Miran, Geo Dumitrescu, Al. Jebeleanu, Cezar Ivănescu, George Suru, Constanța Buzea, Dușan Petrovici, Crișu Dascălu, Traian Dorgoșan, Cecilia Dincetate, Dan Verona** ș.a. — aparținînd unor încadrări estetice diferite — unii aflați, inevitabil, în zona primejdioasă a conceptualizărilor exagerate — servesc aceleiași orientări.

Prin strădania lor, elogiul implicit adresat limbii române (culturii naționale) (evidențierea inepuizabilelor lor resurse „tematice" și „expresive") cunoaște o remarcabilă înflorire și diversitate.

VĂ PREZENTĂM UN POET Aurel Turcuș

Debutul în presă, în anul 1963. Cel editorial, în 1972, cu placheta de versuri „UMBRA RÎULUI", apărută la Editura „FACLA". Tînărul scriitor e cunoscut și ca etnolog, publicînd numeroase articole și studii privind cultura populară românească ; totodată, el a îngrijit două volume de etnografie bănățeană.

Cîteva din referințele critice, care definesc specificul creației sale : „Poezia sa, încă de la începuturi, a încercat să circumscrie un caleidoscop de alegorii păgîne, un bun tradiționalism românesc, alimentat de mituri, o poetică stîncoasă, aș zice, peste care uneltele poetice moderne treceau fasonînd asperitățile" (Ion Arieșanu). „Ciudat e să constați că, cu cît sporește senzația că ai descoperit modelul original, cu atît efortul de recreare a acestuia apare mai pregnant, încununat de succes..." (N. Ciobanu). „Poezia lui Aurel Turcuș nu operează cu motive și teme folclorice ca simple opțiuni extensive, ci, dimpotrivă, ea utilizează metafore și simboluri, cu ajutorul cărora se ordonează o întreagă gamă de valori umane" (Vasile Crețu). „Tăria versurilor sale este extrasă din sevele fertile care freamătă în solul ferm al istoriei și al tradiției, trecute prin filtrul unei interiorități în stare să le modifice și să le structureze" (Eugen Dorcescu). „Poezia lui Aurel Turcuș se aseamănă în multe privințe cu arta medaliorilor din Renaștere, care știau, în cercul restrîns al bronzului, să închidă o lume, descifrabilă deseori doar cu lupa și în care amănuntul capătă, sub o atentă privire funcție de fereastră deschisă spre infinite sfere" (Sergiu Levin). „Poezia telurícului (elogiul trecutului, al gliei), vizionarismul istoriei sînt caracteristice pentru Aurel Turcuș..." (Al. Ruja). „Trecută și prin fascinația izvoarelor dintîi, ale etnologului, poezia lui Aurel Turcuș — de la sunetele primare pînă la incantația cultă lasă veșnic deschise tuburi de orgă spre natură" (Damian Ureche).

Prezentul grupaj de poezii face parte din volumul „PRUNDUL FLORILOR", în pregătire la Editura „FACLA".

STRĂBUNUL SEMĂNĂTOR

Îmblînzitorule de țărînă —
Atotputernic,
brazda ta —
singura funie nevinovată —
a legat ogorul de vatra casei,
fertilă de neam.

Înainte de ivirea plugului,
palma ta, deschisă vertical,
ți-a fost brăzdar,
pentru a despica în cîmp
cărările rodului.

Atotputernicule —
îmblînzitor de țărînă,
însuși mormîntul tău
era o capcană,
în care cădea,
domesticindu-se,
sălbăticiunea lutului.

SIRIUS, PAZNICUL STELELOR

Pomului de aur îi tot dau tîrcoale
pajure viclene de pe alt tărîm.
Scutul meu de spini e-atît de moale
că-mi sprijină somnul, ca maica, la sîn.

Sirius, păzind stelele pe cer,
vrea să-mi risipească vraja-n adevăr
și cu ochiul ager, ca de temnicer,
roade-n somnul meu miezul unui măr.

PRORĂ ȘI COLUMNE

Se-adună depărtarea-n far ;
prora, izbind un solz de mreană,
se-mpiedică mai des, mai rar,
peste pustia suverană.

Valuri ne-nconjură — columne
din templul mișcător, marin,
în care zeul Dulf, nebun, ne
face semne de-arlechin.

APA

Sub vatră crește apa, iubito,
chiar de-o aruncăm
zi de zi
cu căușul mîinii,
tot n-o mai putem alunga
înspre rîuri.
Și, iată-ne, acum,
cu brîurile noastre
legăm pereții, jos,
de colțurile lumii,
stînd în genunchi,
cu mîinile înfipte-n temelie.

JOC CU PIETRE

Număr pietrele albe
din prundurile lumii,
clădindu-le-ntr-un munte —
tărîm de ouă
pentru pasărea norocului.
De-a pururea mireasă,
în tronul unei scoici,
jucînd pietrele albe,
ea mi le risipește
și-mi acoperă ochii
cu adierea voalului,
cînd pasărea măiastră
se rănește-n ferestre.

POD

Talpa vechiului pod
vie-a rămas sub ape,
îmbiindu-ne
cu cea mai adîncă bucurie :
a avea rădăcină
în matca eternă.
Aici, pe temelia
răsadului de prund
vom înălța alt pod —
(precum acel din cîntec :
mai trainic,
mai frumos,
mai fără-asemene)
boltind peste noi
însăși albia rîului,
cu pietre albe
ce ne sînt
oaselor sore gemene.

VALURI DE PÎNZĂ

Valuri de pînză,
întinse de mama
pe iarbă, la albit,
primăvara.
Grădina întreagă,
primenită-n voaluri.
Și, la ora de istorie,
ochii mei ațintiți
în zarea aburită
de respirația eternă
a eroilor...
Acolo,
surorile mele
sfîșiau voalurile,
pentru fașele răniților,
și mama
petrecea peste buzele lor
cel mai întins văl
de pînză înrourată,
iar, pe el,
izvorau
treiculorile
patriei.

OVIDIU ȘURIANU

A încetat din viață, fulgerător scriitorul **OVIDIU ȘURIANU**, membru titular al Uniunii Scriitorilor și al Asociației Scriitorilor din Timișoara.

Născut la 23 noiembrie 1918, în Surdești, (Maramureș). urmează liceul din Baia-Mare și Facultatea de Medicină veterinară din București. Literar, debutează în 1934, cu un roman de inspirație istorică, după care se dedică literaturii de anticipație. În 1965 și 1972 îi apar volumele de povestiri științifico-fantastice „Cheia comorilor" și „Întîlnire cu Hebe", unele dintre aceste povestiri fiind traduse în alte limbi. Ovidiu Șurianu a fost, de la înființare, îndrumătorul cenaclului literar „H. G. Wells" de pe lîngă Casa de cultură a studenților, și un animator al literaturii de anticipație din țara noastră.

A fost membru al Partidului Comunist Român.

Colegii săi de scris, toți cei ce l-au cunoscut și apreciat, îi vor păstra vie amintirea.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN ROMÂNIA
ASOCIAȚIA SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

sadoveniana

ÎNTÎMPINARE

Personaj pitoresc din Împărăția apelor (1928), cuconu Costache Lăbușcă se vădește un pescar straşnic, „care nu se mai află". Dumnealui este însă și un nărăvit tabietliu, mărturisind patima țigării întocmite potrivit unui complicat ritual și a cafeluței cu caimac și cu... taclale, sorbită pe-ndelete dintr-o „ceșcuță albă de porțelan, pe colțul măsuței". Bineînțeles, cu „puțintel rom dintr-o gărăfioară bulbucată de cristal" (IX 426). În asemenea binecuvîntate ceasuri, cuconu Costache Lăbușcă se simte zgîndărit de alt demon, acela al filologiei, care-i dă ghes la tîlcuitul cuvintelor, la despicarea înțelesurilor uitate : „— ... Dac-ai însemnat mata", — îl ispitește el pe cuconu Mihăiță, prieten într-ale pescuitului — „sînt niște vorbe în ziua de azi care au alt înțeles în cărțile vechi și-n catastifurile pe care le-am moștenit de la părintele meu. Ca și mine, mata zici calic năcăjitului care stă la colțul uliții și-ți întinde mîna, cerînd de pomană. Dar calic, în acea vreme veche a cărților părintelui meu, era cel căruia îi zici mata astăzi invalid ori estropiat. Tot așa, poate știi mata că mișel — vorbă ce lăsăm să cadă asupra celui pe care-l disprețuim pentru suflet și fapte josnice — în vechime se spunea celor care astăzi au nume de calici și cerșetori. Am un catastif unde se vorbește despre breasla mișeilor din tîrgu Ieșilor. Și mai este un cuvînt, care acuma nu-i de ocară. Viclenie. În vremea cea veche, viclenie însemna trădare și viclean însemna trădător. Așa că eu voiam să-ți spun matale, cucoane Mihăiță, că eu n-oi putea să fiu viclean cătră breasla noastră a pescarilor cu undița" (IX 427). Notez, în treacăt, că povestirea însăși se cheamă Viclenie, — adică „trădare". Este vorba de cei care au viclenit, adică „au trădat". — de dragul înlesnirii — străvechea datină a pescuitului cu undița :" — ... Toate celelalte meșteșuguri, și mai ales năvoadele, care trag sodom de pește din bălți umplînd harabale cu patru boi, eu le socotesc meșteșuguri și robii, pentru cîștigare de arginți. Pe cînd unditul e o petrecere cum ar fi un cîntec al paserilor — ori o poezie a lui Vasile Alecsandri" (IX 427).

Punînd în lumină înțelesuri de odinioară, astăzi umbrite, ale cuvintelor calic („invalid"), mișel („cerșetor"), viclean („trădător"), viclenie („trădare"), a vicleni („a trăda"), — pescarul-filolog Costache Lăbușcă exprimă însăși atitudinea — deliberată — a lui Sadoveanu, într-o problemă de mare însemnătate. Într-adevăr, în concepția estetică a prozatorului, reînvierea sensurilor vechi ale cuvintelor vii constituie unul din procedeele cele mai nimerite, în narațiunile cu caracter evocator, pentru înfiriparea, cu mijloacele limbii actuale, a atmosferei „de epocă".

Pe cît îi este cu putință, Sadoveanu evită deci — chiar în romanele istorice — arhaismele lexicale propriu-zise. Cînd termenilor rari, neobișnuiți — fie ei arhaisme, regionalisme sau din domeniul strict al diferitelor îndeletniciri sociale — li se îngăduie să se strecoare în țesătura lingvistică a operei (pentru diferite motive, cum ar fi savoarea, pitorescul, eufonia, virtuțile localizatoare sau evocative), atunci scriitorul nu pregetă să le asigure el însuși inteligibilitatea, explicîndu-i — direct sau indirect — în context. Substantivul durdă („pușcă", „flintă"), cu etimologie încă necunoscută (DEX), este considerat de dicționare drept un cuvînt învechit, cu rare apariții doar în graiuri : „El are, măi frate, / Săbii lungi și late, / Durdă ghintuită, / Inimă-oțelită" (folclor). Întrebuințîndu-l în povestirea Primăvara, din ciclul Umbre (1920), Sadoveanu adaugă o serie de precizări, menite să delimiteze cît mai exact sensul cuvîntului : „Avea în spate o durdă, cum se spunea pe vremea aceea, adică o pușcă cu gura țevii ca o pîlnie, și-n mîna dreaptă un baltag" (VI 544). Precizările au darul să învedereze sunetul arhaic al lui durdă („cum se spunea pe vremea aceea") și să-l diferențieze de alți termeni, denumind arme asemănătoare („o pușcă cu gura țevii ca o pîlnie").

În Țara de dincolo de negură (1926), ivirea, în replică, a unui regionalism rar, face necesară „tălmăcirea" lui imediată : „— Moș Barnea, vorbesc eu cu glas scăzut luntrașului ; treci dincolo de hátie, către Vladnic ori Timircan..

Hátia e un vechi dig de pămînt, pentru stăvilirea și regularea revărsărilor" (VIII 398). Interesat de structura sonoră a cuvintelor, Sadoveanu revine ulterior, cu un scurt comentariu de această natură : „Hátia cea veche — alt nume ciudat și străin — de mult e ruptă și părăsită, și apele primăverii se pot revărsa slobode peste toată cîmpia" (VIII 398—399). Și iarăși, pe aceeași pagină : „După ce am trecut de hátie, balta începe să trăiască și să freamăte în singurătatea-i liberă". De fiecare dată accentul — pe á din prima silabă — este marcat de autor. Cuvîntul pare a fi înrudit cu hat „răzor", împrumutat, probabil, din ucraineanul hat „zăgaz". În Valea Frumoasei (1938) scriitorul juxtapune lui gornic unul din sinonimele sale : „Se spune că acel unches s-ar fi aflat, cu zeci și zeci de ani în urmă, gornic, adică pădurar" (XIV 508). Acțiunea se petrece în munți, în „împărăția sălbătăciunilor", unde „se scria pe cer linia Șurianului" (XIV 431). Pe acolo își colindase copilăria Lucian Blaga : „Zăream pentru o clipă Surianul prin neguri, sfîșiate de-o ochire a soarelui, în depărtare. Vîrful se ascunse apoi iarăși după alte coame de munți". Într-o pagină care nu se uită — din Hronicul și cîntecul vîrstelor (ET. 1965) — se ivește același cuvînt al muntelui și al pădurii, vestit, însă, de sinonimul său : „Am căutat adăpost într-o casă de pădurar din apropiere... Gornicul, care ne deschidea casa, avea copii mulți, prin toate colțurile casei cîte unul, și cîteva fete. Erau frumusele fetele. Sănătatea plaiului le înflorea în bujorii obrajilor". Cînd se întorceau de sub vîrful Șurianului, unde gornicul avea stînă, „aduceau cu ele un miros de jnepeni și nu știu ce aer din depărtări de neajuns...".

Grea de tîlcuri — această întîmpinare a rapsodului Moldovei cu poetul din Lancrăm („Sat al meu, ce porți în nume / Sunetele lacrimei..."), pe Valea Frumoasei, în Țara Ardealului, „sub creștetul boltit al Șurianului"...

G. I. TOHĂNEANU

dedicații

SALUT PRIVIGHETOAREA

Pentru Doina Sălăjan

Cămășile pădurii au scînteiat sub rouă,
O noapte din înalturi a coborît aici ;
Doar picături de zeu, căzute nouă,
Într-o privighetoare, mai poți să le ridici.

Să nu se spargă frunza și culoarea
Tot auzind poemul pe lume picurat,
El nu, el nu se scrie, salut privighetoarea,
E un poem, se naște pentru a fi cîntat.

La un moment, copacii se-mbracă-n redingote,
Salut privighetoarea, și-abia tăcînd o iert,
Că n-a adus din rafturi o lacrimă pe note,
Că eu sînt sala goală a marelui concert.

Departe de iubire sau faldurile urii,
Salut privighetoarea, departe-n miezul ei,
Cînd stă nebănuită, sub crengile pădurii,
Izvor uitat de sine, pe care vii să-l bei !

DAMIAN URECHE

televiziune

DUMINICĂ, 6 NOIEMBRIE

8,00 Sportul pentru toți 8,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Ivanhoe. Episodul 5. 9,5 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 130 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : schițe umoristice fabule, miniaturi, cuplete muzicale, aforisme, pagini de umor universal. 14,00 Walt Disney Story - desene animate. 15,00 Fotbal : Argentina — Iugoslavia (rezumat primit de la Buenos Aires). 17,10 Film serial. Linia maritimă Onein. Episodul 12. 18,00 Cel mai bun continuă. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 1,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului. Verticalele Bîrladului. 20,05 Antena vă aparține. Spectacol prezentat de județul Suceava. 21,00 Film artistic : Ei au luptat pentru patrie. Premieră TV. Producție a studiourilor sovietice. 22,50 Telejurnal. Sport.

LUNI, 7 NOIEMBRIE

În jurul orei 9,00 — Asecte de la parada militară și demonstrația oamenilor muncii cu prilejul celei de-a 60-a aniversări a Marii Revoluții socialiste din Octombrie. Transmisiune directă de la Moscova. 15,00 Telex. 15,05 Telescoală. 15,35 Emisiune în limba maghiară. 18,00 Al cincilea anotimp Seara televiziunii sovietice. 19,2 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,0 Panoramic. 20,20 Seara televiziunii sovietice. 20,50 Revista muzicală. 21,05 Roman foileton : Nichola Nickleby. Producție a televiziunii engleze B.B.C. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 8 NOIEMBRIE

9,00 — 11,50 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan. 17,20 Muzică ușoară. 17,35 Din țările socialiste. 17,50 Artiști ai scenei lirice românești. 18,30 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Întrebări și răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Azi, județul Covasna. 20,10 Seară de teatru : Tragedia optimistă de Vsevolod Vișnevski. 22,00 Mai aveți o întrebare ? 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 9 NOIEMBRIE

9,00 — 12,15 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba germană. 17,05 Cabinet de perfecționare profesională. 17,25 Tragerea Pronoexpres. 17,35 Telecronica pentru pionieri. 18,00 Reportaj TV. 18,20 Arta interpretativă românească în confruntări internaționale. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Noi, femeile. 20,25 Telecinemateca : „Austerlitz". Premieră TV. 22,30 Telejurnal.

JOI, 10 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,20 Cîntarea României — Laureați ai Festivalului național. 17,50 Reportaj pe glob : „Secvențe portugheze". 18,10 Consultații medicale. 18,30 Votul nostru-i glas fierbinte — Cîntece patriotice. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Azi, județul Galați. 20,10 Ora tineretului. 21,05 Teatru scurt : „O viață pe roate" de Ion Băieșu. 21,50 Călătorie muzicală. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 11 NOIEMBRIE

9,00 — 12,10 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Telescoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,35 Handbal feminin : România — R.F. Germania (repriza a II-a). 19,00 Tragerea Loto. 19,05 Film serial pentru copii : „Cuore". 19,30 Telejurnal. 19,50 Viața în lumina normelor eticii și echității socialiste. 20,15 Film artistic : „Marea ocazie. Premieră pe țară. 21,45 Revista literar-artistică TV. 22,30 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 12 NOIEMBRIE

12,00 Telex. 12,05 „Nicholas Nickleby" — reluarea episodului I. 13,00 Concert de prînz. 14,05 Reportaj TV. 14,35 Tineri soliști de muzică populară. 15,00 Stadion. 16,15 Pentru a țării înflorire — cîntece patriotice. 16,30 Clubul tineretului. 17,30 Răsfrîngeri în acum. 17,50 Întîlnire cu tenorul Vasile Pop. 18,10 Săptămîna politică internă și internațională. 18,30 „Stan și Bran". 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului — Bacău. 20,05 Teleenciclopedia. 20,40 Film serial: „Regan". 21,30 Întîlnire cu satira și umorul. 22,15 Telejurnal, Sport. 22,30 Seară de romanțe.

televiziune

IRENE TALABAN ● NUNTA ●

DIODOR DURE : „RITM"

Nasta a insistat ca Alexei să-mi găsească o locuință. Am refuzat să mă mut. Mă săturasem să tot aleg și să împachetez cărți și haine. Voi aștepta să se termine construcția blocului în care mi s-a repartizat un apartament, deocamdată voi rămîne în provizoratul de pînă acum. Nu țin minte exact în ce zi anume m-am hotărît să accept. Trecuseră doar cîteva săptămîni de cînd ne-am cunoscut — eu și Alexei. Aveam senzația că trăiesc într-un vîrtej, pe care aș fi putut ușor să-l opresc dar mă încăpățînam să rămîn pasivă, încercam chiar o satisfacție agresivă, chinuindu-mă astfel. Reminiscențele bolii mă istoveau încă, mă cuprindeau stări de agitație prelungită, după care îmi venea să dorm — un somn plin de coșmare, obositor. Te vedeam rar și te doream mai mult ca oricînd. Am stabilit data căsătoriei, Alexei părea fericit deși comportarea mea îl nemulțumea uneori. Îmi reproșa că nu găsesc niciodată un cuvînt cald pentru el, că mă feresc de gesturile sale tandre. Ne-am anunțat părinții. Ai lui se așteptau, ai mei au fost ușor mirați, însă nu au comentat. Ne-am chemat la Otopeni prietenii, cunoștințele de familie, rudele. Mătușa Vera ne privea cu duioșie și încîntare. Mama, în schimb, nu m-a întrebat nimic. M-a urmărit cu atenție cîteva zile. În seara cînd trebuiau să sosească invitații mi-a mîngîiat părul. „Încă nu s-a terminat. Nici nu a început încă, draga mea. Pînă mîine mai ai vreme să renunți. Nu-ți fie teamă" — a spus și a zîmbit încurajator. Am știut că mi-a intuit frămîntările. O clipă am intrat în panică însă am devenit imediat calmă. „O să văd — am răspuns. În orice caz ai observat bine". Apoi s-a iscat zarva. Am suportat cercetările lor, am rîs mult, m-am purtat cu atenție cu fiecare. A doua zi, trebuia să mergem la București, ne fixaseră căsătoria după-amiază. Ne vor însoți și ceilalți, firește. Ne vom întoarce și... mai departe lucrurile începeau să se șteargă din minte. Așadar aveam să fiu în scurtă vreme și probabil pentru mult timp soția lui Alexei. Brusc, m-am dezmeticit. Am realizat faptul în toate amănuntele. Era limpede, mă apropiam de sfîrșit. Am închis un moment ochii și mi-am închipuit că mă strecor între brațele tale. Timpul se înnoda de la sine, de acolo de unde l-am rupt. Și se scurgea mai departe, pe lîngă noi, nepăsător, fără să ne atingă. M-am dus să mă culc în chioșcul din grădină. Răzbătea pînă aici o lumină roșietică, difuză, care desena umbre pe zidul casei, pe pavajul de ciment — lumina reflectoarelor de la aeroport. Încercam să descopăr, printre umbre, silueta ta. Nu am auzit pașii lui Alexei. A apărut în cadrul intrării, i-am zărit ochii strălucind. M-am speriat, însă nu am făcut nici un gest. S-a apropiat de mine și m-am ridicat. Mă simțeam ca cioplită în piatră. Instinctiv, mi-a venit să mă apăr. Nu m-am mișcat. A înaintat, încă un pas, și m-ar fi atins. M-am lipit de perete. Palmele mele s-au unit alcătuind o pavăză ca împotriva unui duh nevăzut. L-a șocat. Am rămas, o vreme, față în față. Distanța dintre noi creștea nemăsurat, îmi luasem zborul, dispărusem din raza privirilor sale și Alexei a priceput. Nu i-am fost recunoscătoare pentru că a plecat. De ce i-aș fi mulțumit ? Încă nu eram convinsă că a înțeles pe deplin. Avea să se lămurească peste cîteva ceasuri. Te-am chemat în gînd și mi-am dat seama că ai stat tot timpul în preajmă. Cu capul sprijinit pe umărul tău, am ațipit, înfășurată în visările senine ale începutului de ziuă.

M-am sculat la patru dimineața. De fapt, e un fel de a spune, nu dormisem aproape deloc. Mi-am strîns în grabă lucrurile. Rochia albă am lăsat-o acolo — un veșmînt imaculat, neînceput. M-am îmbrăcat cu hainele mele obișnuite, știi rochia pe care o cumpărasem de la magazinul copiilor. Cînd m-ai văzut prima dată în ea, ai zîmbit cald, ai spus că sînt decorativă. Cuvintele tale, însoțite de surîs, mi-au revenit în minte. Erau familiale. M-am liniștit. Devenisem eu, cea dinainte. Mă recunoșteam și asta mă ajuta să fiu calmă. Mi-am pieptănat părul. Părul care a fost totodeauna generos cu tine. Tu ai simțit așa. Nu-l coafasem și m-am bucurat. În sfîrșit, mă regăseam. Mă întorceam din rătăciri, se spulberau spaimele. Am avut senzația că ești acolo, că îmi cuprinzi umerii și mă lipești de tine. Ne-am aplecat amîndoi unul spre altul în același moment. Întîlnirea a fost aducătoare de certitudini. Eram din ce în ce mai stăpînă pe mine, gesturile mele se înviorau, renășteau din originea lor cea veche. Ți-am auzit vocea. „Ai făcut bine. În ultima vreme, mă neliniștea. Nu mi-am permis să-ți destăinui frămîntarea mea. Nu aveam dreptul să intervin. Poate nu îl am nici acum, dar teama că te-aș pierde mă depășește. Rămîi...". Îmi dam seama tot mai clar că am nevoie de tine, aievea. Dimineața aburea ferestrele. În jurul meu se închegau melodii sprințare. Mă copleșea eliberarea pe care o cucerea clipă de clipă. Dincolo de casa din Otopeni, libertatea mea aștepta să-i redau ființa : pe mine. Am pășit ușor, cîteva secunde mi-a fost frică nu cumva să se trezească mătușa Vera. De obicei se scula înaintea tuturor. Acum casa era plină de lume. Noroc că în ajun tevatura îi obosise pe toți. Dormeau adînc, neclintiți. Părea că somnul îi plumbuise. În grădină se așezase rouă. Spre aeroport soarele începea să înroșească orizontul. Am atins creanga unui copac. Mi-aș fi dorit un trandafir. M-am oprit lîngă poarta încuiată cu lacăt. Nu prevăzusem acest aspect. O clipă m-am speriat că nu voi reuși să ies. Nu doream să trezesc pe nimeni. Mi-a venit ideea să sar gardul. Și dacă m-ar fi văzut cineva... A trecut un autobuz, probabil primul în ziua aceea. Peste zece minute avea să se întoarcă, trebuia să ajung în stație, altfel aș mai fi așteptat o jumătate de oră, cine știe ce s-ar putea întîmpla între timp. Nu am îndrăznit să îl scol pe Alexei. Se va împotrivi, va cere explicații. Mai mult decît refuzul meu din noaptea trecută nu aș fi găsit ce să-i spun. Am obosit să tot invoc argumente. El nu va pricepe, va insista. Încerc să apreciez înălțimea gardului. Îmi aduc aminte că ei țineau cheile de la poartă într-un sertar, însă care anume, e greu să precizez. Vag se conturează gestul unchiului Țol, parcă a deschis sertarul dulapului din bucătăria de vară și a scos cheile. Nu sînt foarte sigură, e riscant să mai străbat o dată drumul spre grădină. Totuși, decît să apelez la Alexei... Se va înfuria, precis. Va ridica vocea, mătușa Vera doarme ușor, o să-l audă. Îi și văd pe toți, încă buimaci de somn, nedumeriți, întrebînd ce se petrece, unde mă pregătesc să merg, de ce așa dimineață. Cum să le spun, ce justificări aș putea inventa pentru ei, și chiar dacă aș însăila cîteva motive plauzibile, nu le-ar accepta. M-ar judeca aspru, ar fi revoltați, apoi ar șopti prin colțuri vorbe grele la adresa mea. Am deodată senzația că o mînă îmi apasă umărul. Tresar. În spatele meu, Alexei fumează, nemișcat. Pare că de multă vreme stă astfel, fixîndu-mă cu priviri mate. Mă pregătesc să refuz orice discuție.

„Poftim, îți deschid eu. Bănuiam că pleci. Știu cînd te-ai sculat".

Are voce umbrită. Nu găsesc nici un cuvînt de apropiere. Nu vreau să-mi fie milă, am socotit totdeauna că mila este degradantă pentru cei care ți-o provoacă. Îi doresc lui Alexei o viață bună. Oricum, eu nu l-aș mulțumi. Se va scutura curînd de mine, cred că a și început să o facă. Mîna lui descuie încet și sigur lacătul. Mă cuprinde nerăbdarea, o nerăbdare cum de mult nu am trăit. Îmi vine să alerg, să mă depărtez cît mai repede de locurile străine care erau gata să mă fixeze, să mă prindă în pămîntul lor.

„Am putea să ne vedem, cînd și cînd...".

„Nu, Alexei, adică nu știu... n-aș vrea...".

Zîmbește șters, își mușcă buzele. Apoi devine calm, aproape rigid.

„Să te conduc la mașină ?"

„Nu, nu-i nevoie. Întoarce-te. Celorlalți spune-le...".

Face un gest a lehamite. Are dreptate. De ce trebuie să ne justificăm în fața altora pentru lucruri care ne privesc doar pe noi, care ne sînt intime și asupra cărora doar noi avem dreptul să hotărîm.

„Totuși... Eu... Te-am iubit...".

Ridic din umeri a neputință. Nu am căderea să răspund. Graba și o nesfîrșită dorință să te revăd pun stăpînire pe mine. Observ abia tîrziu că Alexei îmi întinde un trandafir. Îl resping, blind.

Încep să fug și poate doar părul meu să fi întîrziat în urmă într-o fluturare de rămas bun. Nu am întors capul. M-am urcat în mașină chiar în momentul cînd pornise. Mă îndreptam cu pași mari spre tine, spre viață.

debut

DAN SEVER ● ȘEF DE SCHIMB ●

DIODOR DURE : „ADOLESCENȚĂ"

Azi au cărat draglina de aici. Seara, cînd am venit la lucru (sînt, deocamdată, proaspăt absolvent, promoția '52, șeful schimbului doi) am făcut ochii mari nemaigăsind-o unde o lăsasem ieri. M-am dus la inginerul șef ca să aflu ce avem de făcut în noaptea asta. Cum lucrăm în schimburi prelungite, al meu ține de la șase seara la șase dimineața.

— Pentru tine, nimic special, dar supraveghează-ți pontatorii. Am depășit devizul la transporturi și mai avem o săptămînă pînă la sfîrșitul lunii.

Cînd pomenește de asta se înfurie.

— Toată porcăria asta se întîmplă numai noaptea ! N-aș vrea să se repete povestea cu Coman !

Coman e cel al cărui loc l-am „moștenit". Se auzise despre el că lucra mînă-n mînă cu pontatorii dați afară care înregistraseră transporturi fictive. Îmi vine să-i spun șefului vreo cîteva, dar, în interesul liniștii, îmi țin gura. Oricum, n-ar avea alt efect decît să-l întărească în convingerea că se fură — și lui nu-i trebuie mare lucru pentru a-și forma o convingere.

Șeful a plecat. Îmi iau ajutorul, ne urcăm într-o mașină și-i spunem șoferului s-o ia repede spre punctul de lucru al draglinei. Drumul e mizerabil, adică ceea ce trebuie să numim drum în lipsă de alt termen. Jumătate din traseu trece peste un cîmp care a fost arat anul trecut. Șoferul conduce destul de repede, astfel că de vreo cîteva ori ne pocnim de plafon. Ultima porțiune a fost năpădită de bălării, niște tufe care ajung pe alocuri la înălțimea unui om. Acum ne hurducăie mai rău decît prin arătură. Locul e plin de gropi. Aici s-au dat lupte în '44, iar asta trebuie să fi fost o linie de apărare. Geniștii, care mai lucrează încă intens pe aici, ne-au indicat drept traseu un culoar îngust pe care n-avem voie să-l depășim. Îmi dau seama ce chin a fost aducerea draglinei pînă aici ; e o namilă de șaizeci de tone.

Cînd sosim, tocmai pleacă prima basculantă cu pămînt. Petrescu, ajutorul meu, o însoțește pentru a-i indica locul de descărcare. Trebuie să umplem cu pămînt o groapă imensă, de vreo șase sute de metri pe patru sute și adîncă de doi, fosta mlaștină Corbu, excavată tot cu draglina asta veche, care poate umple cel mult o basculantă pe minut.

S-a întunecat și băiatul de pe draglină aprinde farul, singura noastră sursă de lumină în afară de cele ale mașinilor care vin și pleacă. Aud gălăgie în spatele meu. Ei drăcie, o mașină era să treacă peste un om. Tipul dormea în bălării. Mă simt destul de obosit : azi am făcut cumpărături, am stat la cîteva cozi respectabile. Le spun, draglinistului și celorlalți, că în caz de nevoie mă pot găsi la birou și mă duc la culcare.

Cineva mă zgîlțîie :

— Tov' inginer, treziți-vă, tov' inginer !

Mă ridic brusc în capul oaselor. E unul din șoferi.

— Tov' inginer, a scos draglina o bombă !

— Ce bombă, ai înnebunit ? !

— O bombă de avion, cred că e de cinsute.

Mă trec fiori. Sar direct în pantofi și fug la mașină. La o distanță bună de farul draglinei sînt parcate toate mașinile cu șoferii, grămadă, alături.

— Cine e la draglină ?

— Numai băiatul.

— Chemați-i pe geniști.

Mă îndrept precaut înspre draglină. În bătaia farului îl văd pe șofer culcat pe burtă.

— Culcați-vă, îmi strigă.

Fie. Mă tîrăsc pînă la el.

— Uitați-vă, ăia e — si-mi arată o moviliță la cîțiva pași de noi.

Pe alocuri, unde pămîntul a fost curățat cu dinții cupei, se întrevede luciul mat al metalului. Într-adevăr, trebuie să aibă pe puțin jumătate de tonă, judecînd după dimensiunile întrezărite.

— Dați-mi o țigare, se roagă șoferul. Ne adăpostim după o dărîmătură de beton și aprindem țigările.

— Ascultă, propun eu, hai pînă acolo să vedem ce-i cu chestia asta.

— Nu se poate, răspunde serios omul, trebuie să vină mai întîi geniștii.

Doamne, porcăria asta poate să ne arunce în aer în orice clipă... Tocmai cînd ne terminăm țigările apare și echipa de deminări. Le strigăm să se tîrască pînă la noi. Unul din ei are un detector de mine, complet inutil acum. Îi explic sergentului situația în două cuvinte. Toți sîntem nervoși, se simte.

— Tov' inginer, ne trebuie lumină.

Le spun șoferilor să tragă mașinile în cerc, una cîte una, în așa fel încît bomba să fie luminată din plin. La început se codesc, apoi refuză net. Își păzesc mașinile, așa cum acasă trebuie să-și fi păzit vitele ; încăpățînarea asta n-o poți frînge cu una, cu două. Simt că-mi ies din pepeni.

— Ei, fir-ați ai dracului — și mă sui la volanul mașinii de alături. Se pare că l-am speriat pe șofer.

— Lăsați, c-o duc eu, dați-vă la o parte și spuneți-mi unde trebuie.

În fine, am reușit să aduc opt mașini cu farurile înspre bombă. Le spun șoferilor să plece, dar ei se îndepărtează vreo sută de pași și se întind pe iarbă. Ce curiozitate îi ține aici ? Le spun că, dacă explodează, bomba asta poate să curețe totul pe o rază de o sută de metri. Nu știu dac-o fi chiar așa, dar trebuie să-i fac să plece. Nu par prea convinși, unii dintre ei n-au făcut nici armata. A apărut și Petrescu. Îl trimit să-i telefoneze inginerului șef. Pare ușurat, o șterge repede.

Parcă ar fi trecut secole de la începerea lucrului. Sergentul e singur cu bomba. Acum forma cilindrică se distinge și mai clar. Lopata Linemann a sergentului dezgolește cu greu porțiuni din suprafața mată a metalului. Dacă merge în ritmul ăsta, n-o să termine nici într-o săptămînă. În noaptea aceea n-am mai dormit. N-a mai dormit nici șeful care, trezit de Petrescu, venise imediat după aceea. Am oprit doar două mașini, celorlalte le-am dat drumul. Apoi l-am ascultat pe șeful povestind întîmplări din război. Aș fi băut o cafea tare.

La unu după miezul nopții a apărut și sergentul cu grapa lui. Ne-am repezit pe ei cu întrebările. Sergentul e plin de pămînt, sudoarea i-a curs pe față în pîrîiașe negre.

— N-o putem scoate noaptea. Am lăsat un planton acolo.

Nu-i cine știe ce, de fapt nu-i chiar nimic, dar parcă ne-a mai liniștit, nu știu de ce.

La șase dimineața, forfota obișnuită. Cred că încă nu s-a aflat de bombă. Nu sînt mașini, va trebui să merg pe jos. Ajung chiar în momentul cînd geniștii, într-un dans frenetic, țopăie în jurul bombei dezgropate izbind-o cu rângile de metal cu care au scos-o.

— Ce-ați pățit ? Ce faceți ?

Sergentul izbucnește într-un potop de înjurături.

— Uite ce era înăuntru — și i-a o mînă de nisip din grămăjoara de alături. Pricep. Era o bombă de antrenament, sau poate una sabotată, dar sergentul are degetele însîngerate : a săpat pămîntul din jurul ei cu mîna.

În premieră la Teatrul de stat din Arad :

FATA MORGANA

de Dumitru Solomon

De fapt, în comedia lui **DUMITRU SOLOMON,** pretextul căutării unui personaj dispărut, profesorul, rămîne un simplu pretext, fără nici o importanță. Acest pretext dezgolește, însă, în scenă, categorii umane, fixează, ca într-un insectar de buzunar, tipologii dintr-o faună coruptă, satirizează medii sociale de joasă spetă, pledînd, în schimb, pentru franchețe în relațiile sociale, pentru puritate morală, pentru cinste.

Sigur, vorbind despre toate acestea, **Dumitru Solomon** a ales calea farsei, fiecăruia dintre personaje jucîndu-i-se, de fapt, cîte-o mică farsă. Satira și farsa cameleonismului, a coruptiei, e surprinsă cu ascuțime în **Directorul** hotelului, **ALEXANDRU FIERĂSCU** întruchipînd un erou caragialesc prin definiție. Verva colosală a lui Fierăscu, strălucirea replicii, falsa amabilitate a canaliei mici, care, prin lingușiri și cadouri, speră să corupă, face ca întreaga parte întîia a piesei să fie dominată de acest personaj. Satira și farsa inculturii în floare e autentifică **D. Solomon** prin **Lucreția Borgia, GINA CAZACU,** o actriță de mari disponibilități dramatice, este, pe alocuri, magnifică, în ipostaza prostiei, a inculturii agresive, ca și în încercarea de-a intra, ea, o femeie de serviciu, în haina impostului galante. Satira și farsa frivolității e demascată prin **Diana, MARIA BARBONI-PETRACHE** investind personajului o feminitate violentă, pe care **Diana** mizează în coruperea falsului profesor, aduce în scenă o femeiușcă arzătoare și stridentă, suficientă și indolentă, la care simțămîntul corupției, a oricui cu orice preț, este o lege a existenței sale insipide. Satira și farsa cretinității și imbecilității e surprinsă cu acuitate în **Castor** și **Pollux,** jucat impecabil de **TEODOR VUȘCAN.** Actorul intră în pielea celor doi frați siamezi fiind cînd bîlbîitul cretin, cînd imbecilul violent. Satira și farsa relațiilor lui **PSCPSC,** jucat minuțios și sigur de **HANIBAL TEODORESCU,** tinde să demaște pe insul cu legături, pe „marele jucător" ce mizează nu pe mici plocoane, ca Directorul sau nepotii săi, **Castor** și **Pollux,** ci pe cadouri de greutate, introduse în plicuri voluminoase. Satira și farsa credulității, e surprinsă de **EMILIA DIMAJURCA,** în rolul soției, iar satira și farsa forței brute în acțiune e surprinsă în **Sportivul,** jucat cu aplomb de **VIRGIL MÜLLER,** însul căruia nu i se opune nimeni și nimic, deoarece forța „pumnilor săi" e de temut.

Toate aceste adrese satirice dramaturgul le împarte egal tipologiilor sale diverse, întreaga piesă ridicîndu-se tocmai pe aceste eșafodaje satirice, formînd apoi un fundament unic, solid, întruchipînd **Marea satiră** la adresa celor fără cinste. Căci, indirect, pledoaria acestei comedii este pentru corectitudine și onestitate. Indirect, prin **Lombroso,** profesorul adevărat, jucat cu umor și un aer misterios de **GEORGE ȘOFEI,** și prin singurii pozitivi, cei doi, ofițerul de miliție **Filip Popescu (Fifi)** și procurorul Teodora Banu (Teo), pledoaria este pentru puritate în relațiile umane. De aceea, jocul celor doi, **ION PETRACHE** și **GABI DAICU,** antrenați în acest carusel al relațiilor dubioase, prinși în țesătura acestor intriganți, se detașează ca un joc al unicelor ființe curate. Care vor să rămînă curate. Ei trec prin ambiguități, prin momente de slăbiciune, se sicanează și se pîndesc, se urmăresc și se caută, simpatia unuia pentru celălalt colorînd, pînă în final, prietenia lor.

Într-o scenografie frumos stilizată, modernă, a lui **ONISIM COLȚA,** cu ilustrația muzicală în ton cu piesa a lui **ALEX. ROVEANU, Iosif Maria Bita** a știut să imprime piesei lui **D. Solomon** un ritm îndrăcit. Cel puțin în prima parte, scena devine magnetizantă, replicile se întretaie ca floretele, scînteind, intrările, ieșirile sînt firești, gestica, mimica, limbajul, vocile, totul este condus și compus cu o minuție de bijutier. Or, o asemenea grijă, pentru jocul de detaliu ca și pentru jocul de ansamblu poate s-o aibă doar un om de teatru care a staționicit în munca sa cu actorii acea „stare de bucurie" care, de fapt, este o „stare de libertate" a lor, o opțiune a lor pentru climatul de „sinceritate și bună dispoziție". Căci, pînă în final, aceasta și degajă spectacolul lui Iosif Maria Bita și al trupei arădene : sinceritate și bună dispoziție ! În ciuda satirei violente, a comicului copios, a situațiilor de umor grosier, ce inundă din fiecare scenă, aceasta am preluat noi spectatorii, în final : dragostea unor actori, înzestrați pentru comedie, de a încarna, pe scîndura scenei, momente din existența noastră cotidiană, de a scoate la lumină naturi umane complexe, puse sub lupa atentă a analizei, prilejuri pentru deconectare dar și pentru o meditație asupra rostului adevărului și neadevărului, într-o societate ce se construiește pe sine, construindu-și oamenii săi.

ION ARIEȘANU

plastică

(Urmare din pag. 1)

Autenticitatea spirituală și filiația cu matricea autohtonă românească i-au netezit făgașul spre esența lucrurilor, spre profundul uman, fapt care, dealtfel, vizează, în genere, majorele coordonate definitorii ale oricărei opere de artă.

Străin de calofilie și epatare, gîndirea emancipată și rafinamentul artistic evoluat fac din însul artizan un autentic artist.

Dure este nu numai un artist boem de tonică pulsație spirituală, dar și un generos pătruns de o mare modestie. Dure este un cinstit, atît cu arta sa, cît și cu publicul său. În asta și rezidă valoarea morală a operei sale. Lumea caleidoscopică, în care ne

DIODOR DURE văzut de A CHERLEA

invită să pătrundem, este o bazilică a sufletului său onest și filantrop, deschisă tuturor nouă.

O artă de-o viață și o viață de artă, acum la maturâ tensiune creatoare, strecoară certitudinea spre marile împliniri. Paleta lui optimistă e plină de dimineți, de omenesc, de viață. La Dure, și toamna înfloresc cireșii.

istorie-document

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICTIONAR CRONOLOGIC). **DIMITRIE TURCU** (1810-1883) s-a născut la Oravița. A făcut studii la Viena. A creat pictură bisericească și portrete. Unele lucrări le-a semnat **„pictor moalăr",** altele **„pictor academic"** sau **„desinator".** Lucrări ale sale pot fi văzute la Muzeul Banatului și în Colecția Mitropoliei Banatului.

ANDREI MOCIONI (1812-1880) face parte din familia Mocionești lor, de origine macedoromână, care a dat mulți luptători pentru drepturile poporului român. Andrei a fost reprezentantul românilor în senatul imperial de la Viena (1860). A susținut un sistem de guvernare a monarhiei austro-ungare pe bază de naționalități. A cerut convocarea unui congres național pentru **„constituirea tuturor românilor într-un corp politic, o țară coronală cu tip și caracter român".** Nerealizîndu-se acest plan, în anul 1869 s-a declarat pentru pasivitate politică și s-a retras din viața politică. A fost **membru al Academiei Române.**

ALEXANDRU MOCIONI (1841-1909) a urmat linia Mocionești lor, activînd pe teren politic și cultural. Românii l-au ales deputat, însă el a sfîrșit prin a adera la pasivitate politică, exact ca și înaintașul său. În anul 1870 a luat parte activă la Budapesta la înființarea **Societății pentru fondul de teatru român,** iar în 1901, a fost ales președintele **Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român,** puțină vreme, însă, întrucît curînd s-a retras și din această funcție publică. A fost și compozitor apreciat al vremii și pianist concertist. A fost ales președinte de onoare (1896-1909) al **Reuniunii române de muzică și cîntări din Lugoj.**

FRAȚII ARTHUR ȘI ALBERT SCHOTT au tipărit în 1845, în limba germană, la Stuttgart v. Tübingen, volumul **Walachische Märchen** (Basme românești) în care sînt reunite 27 de povești, 16 legende și snoave specifice poporului român și culese din împrejurimile Oraviței. Publicările de basme în limba română încep abia în anul 1860 prin tipărirea la Timișoara a volumului lui E. Stănescu Arădanu **Proza populară,** povești culese și corese. **(GR. POPIȚI, M. ȘERBĂNESCU)**

top

FILMUL „ADEVĂRATA GLORIE" vine să întregească imaginea prea vagă pe care ne-am format-o despre **WOODY GUTHRIE,** personaj aproape legendar. Artist și om în egală măsură, Woody a înțeles în felul său rostul cîntecului, văzînd în acesta o modalitate de exprimare a unor aspirații majore. Dar cine e acest om pe care John Steinbeck îl numește „spiritul american" ? Woodorow Vilson Guthrie vede lumina zilei de 14 iulie 1912, în localitatea Okemah (Oklahoma). Așa cum o va mărturisi el însuși în cartea omonimă „Bound For Glory" (apărută prima oară în 1943), va deprinde dragostea pentru muzică de la tatăl său, care, la bucurie, dar mai mult la necaz, cînta acompaniindu-se la chitară. La fel va face și fiul, însă Woody își înnobilează songurile cu adevărul și sinceritatea izvorîte din dragostea ce o purta obidiților. Așa cum o recunoaște, a învățat mult de la faimosul bard negru Leadbelly, pe care-l socotea „The Great", dar Woody va învăța și mai mult de la viață. El știe să deprindă dincolo de înșelătorul paravan al „miracolului american". Și are ce vedea... Factori generați de climatul capitalist (dezamăgirea, indignarea în fața călcării în picioare a unor valori sociale și etice, rasismul, pericolul războiului) concură la nașterea cîntecului contestatar, numit mai tîrziu „Protest song" și pe care Woody îl va exprima cu atîta forță și vigoare. Prezentarea pe fond muzical a problemelor sociale nu constituia o noutate, dar, acum, meritâ relevată calitatea substanței poetice și muzicale a acestor piese-manifest, tributare vechilor balade, dar și cîntecelor de muncă ale negrilor americani. Woody trezește emoții prin însuși conținutul piesei ce-l deapănă cu simplitate, dăruire, într-o perfectă concordanță de cuvînt și muzică. Autor-interpret al unor piese de largă audiență (Hard Travelin ; Pastures Of Plenty ; This Land Is Your Land ; 1913 Massacre ; Tom Joad), Guthrie e socotit mentorul pleiadei creatorilor și interpreților Folk contestatari : Pete Seeger, Bob Dylan, Joan Baez, Tom Paxton, Jack Elliott, Barry Mc Guire... „Fără el, eu n-aș fi existat ca artist" — declară Bob Dylan numindu-l pe Woody Guthrie „conștiința care cîntă". **(PETRU UMANSCHI)**

Festivalul național „Cîntarea României" — Ediția a II-a

CONSFĂTUIREA DE LUCRU CU INSTRUCTORII BRIGĂZILOR ARTISTICE ȘI AI MONTAJELOR LITERARE DIN JUDEȚUL TIMIȘ, DIN 30 OCTOMBRIE. Desfășurată sub auspiciile Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș și ale Consiliului județean al Sindicatelor, această consfătuire a constituit un cadru adecvat pentru trecerea în revistă a unor aspecte din activitatea brigăzilor artistice, din perioada primei ediții a Festivalului Național „Cîntarea României" și (în baza experienței dobîndite) pentru punerea în dezbaterea a problematicii menită să ducă la prefecționarea modului de manifestare a acestui gen artistic, în județul nostru. Informarea, prezentată de Casian Vulpe, **instructor la Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, a dat o imagine de ansamblu a măsurilor care au rostul să intensifice activitatea și să îmbunătățească structura operativ-agitatorică a programelor brigăzilor artistice, pentru ca acestea să-și împlinească astfel datoria de a fi una dintre cele mai eficiente forme specifice muncii politice de masă. Referindu-se pe larg la conținutul programelor, C. Vulpe a subliniat necesitatea ca acesta să oglindească problemele esențiale, concrete, la zi, care preocupă un anumit colectiv de muncă, acestea fiind înțelese în perspectiva largă a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, în țara noastră.**

În luările de cuvînt au fost nuanțate unele aspecte prezentate în informare și au fost menționate și alte probleme care trebuie să stea în atenția participanților la consfătuire. Lector univ. dr. Gabriel Manolescu a relevat **o seamă de mijloace de valorificare a patrimoniului folcloric (îndeosebi șezătoarea) în repertoriul brigăzilor artistice.** Aurel Turcuș **s-a referit la îmbunătățirea calității textelor de brigadă, prin solicitarea sprijinului unor membri ai cercurilor literare sau a scriitorilor profesioniști. Ideea respectivă a fost subliniată și de** Emil Șain, **menționînd, în acest sens, bunele rezultate înregistrate de** Cercul literar „Victor Eftimiu" **de pe lîngă Consiliul județean al Sindicatelor.** Lucian Bureriu **a insistat asupra relației dintre text și melodie, în domeniul muzicii folk. Despre muzică și sensurile sale în repertoriul brigăzii artistice a vorbit, pe larg,** Achim Penda. **directorul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de amatori, specificînd că** „muzica are rolul de a completa ideea, făcînd parte din corpul comun al programului de brigadă". **Se mai întîlnesc încă situații paradoxale cînd** „melodii desuete, prăfuite, sînt adaptate pe texte optimiste, moderne". **La fel, în montajele de poezie, uneori se folosesc** „melodii mult prea vechi din cîntecele de masă, care, bineînțeles, că nu pot da un plus emoțional ideii poetice". Bogdan Căuș, **instructor metodist la Institutul de Cercetări etnologice și dialectologice din București, în temeiul unei vechi experiențe în munca dedicată brigăzilor artistice, a susținut o caldă „pledoarie pentru autodepășire".**

În încheierea dezbaterilor, Dumitru Preda, **președintele Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, a subliniat oportunitatea acestei consfătuiri și a clarificat o seamă de probleme ridicate de participanți, instructori și interpreți — în vederea unei bune demarări în cadrul ediției a II-a a Festivalului național „Cîntarea României". (A. T.)**

retro

SPORT LA TIMIȘOARA între cele două războaie. (Din revista **Fruncea,** 1936-1937). ● **Cupa României iar la Timișoara.** Echipa campioană, **Ripensia,** a reușit a doua oară să aducă la Timișoara importantul trofeu sportiv, **Cupa României.** Însemnătatea faptului nu are nevoie de sublinieri ; toată lumea sportivă știe că deținerea **Cupei României** este o onoare egală cu cîștigarea campionatului. Cîștigarea cupei din partea **Ripensiei,** este o dovadă nouă de înalta clasă a fotbalului timișorean, reprezentat totdeauna cu demnitate de echipa campioană. Eclipsa scurtă din anul trecut, cînd **Ripensia** a trebuit să cedeze cupa unei echipe bucureștene s-a șters astfel în întregime și supremația Timișoarei în fotbolul românesc s-a asigurat și pe mai departe. ● **Pregătiri pentru olimpiadă** Federația de lupte și haltere se gîndește în modul cel mai serios la reprezentarea demnă a României la Jocurile olimpice din Germania. Federația a convocat la Timișoara un cadru olimpic, din care fac parte toți luptătorii susceptibili să facă parte din echipa olimpică. Dintre cei concentrați la Timișoara — C-tin Dragomir și Filip Borlovan (ușoară), Francisc Cocoș și Mihai Voros (medie B.), Traian Susava (grea). ● **Reșița bate Lugojul în tenis.** Simbăta și duminica trecută a avut loc la Reșița un match de tennis între jucătorii localnici și cei din Lugoj. Rezultatele sînt următoarele : Simplu domni : Viller (Lugoj) bate Ignea (Reșița). ● **În divizia a doua, I.L.S.A.** și **Phoenix** vor dezvolta o luptă pe viață și pe moarte. ● **Ioan Bojin,** copil de țăran și sculptor în Timișoara, construiește **perpetuum mobile: AVIONUL CARE ZBOARĂ FĂRĂ COMBUSTIBIL.** (Vom reveni cu amănunte). ● Comportarea echipei de ping-pong a României este o pagină dureroasă. Românii s-au prezentat la Baden cu o echipă din care au lipsit mai mulți titulari, o echipă cu moralul scăzut. ● Turneul echipei de hockey nu s-a terminat încă. ● **Campionatele naționale de lupte** au avut loc în localul „Reduta" din Timișoara. Concursul poate fi considerat ca unul din cele mai importante evenimente ale anului. 70 de luptători s-au luptat puternic. Este de așteptat că publicul va înțelege sforțările federației și va veni la organizațiunea aceasta. ● **Atenție !** Jocurile olimpice — numai la cinematograful Tivoli din Timișoara. Filmele se aduc direct de la Berlin cu avionul. **(RETROVIZOR).**

panoramic

● **PLENARA ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA.** ● La Muzeul Banatului au avut loc, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", acțiuni importante precum a fost, la Bastion, vernisajul expoziției talentatului sculptor amator Ion Manda, prezentat de Ion Arieșanu. Simultan Maria Kraushaar, prezentată de Stela Căpățînă, a expus lucru de mînă. Secția de etnografie în colaborare cu Asociația de etnografie și folclor „N. Ursu" a avut inedita inițiativă de a invita într-un decor expozițional pitoresc pe fiii satului Sîrbova. Expunere, proiectare de diapozitive și filme color, baade și cîntece noi, piese muzicale în interpretarea rapsodului Ioan Jucuți. ● La Biblioteca județeană a avut loc un medalion dedicat lui Tiberiu Brediceanu. ● Noua carte a Sofiei Arcan, „Singură în bătaia lunii este o apariție în cadrul editurii „Facla". ● Vladimir Ciocov publică volumul de versuri sîrbocroat „Focuri însingerate". ● Un grup de cineaști sovietici au participat la deschiderea „Zilelor filmului sovietic" ; în cadrul Salonului științific al Bibliotecii județene a fost prezentat un medalion Esenin. Tot aici, recitalul din lirica rusă și sovietică. ● Festivalul de muzică ușoară „Timișoara, floare rară" se află la cea de-a treia ediție. Participă orchestre și soliști din Timișoara, Jimbolia, Nădrag, Deta, Giarmata. Acțiune înscrisă în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Vom reveni.

● La căminul cultural din Vermeș, jud. Caraș-Severin, a avut loc lansarea volumului **„Bătălia de la Mărășești"** de Cassian R. Munteanu, fiu al satului, participant la aceste evenimente istorice. Au luat cuvîntul **— Simion Dima, Al. Jebeleanu,** prof. dr. **Ion Bobloca,** dr. **Ion Lighezan, Nicolae Țirioi, Ion Crișan, Petru Călin.** Volumul, apărut în editura „Facla", este îngrijit de **Nicolae A. Roșu** și **Nicolae Țirioi. (L. BURERIU)**

sport

DEȘI NU AM FOST LA MADRID, așa cum iluștri „rubriciști" au avut bucuria (înspre, căci la întoarcere...) s-a văzut și la Timișoara, tot de la o.. poștă, că spaniolii au fost mai buni. Sigur vor zice unii, adversarii noștri au avut baftă, iar noi — ghinion, ca de fiecare dată cînd pierdem ; e clar, însă, că fotbalul se joacă. încă, pe greșelile numite uneori. goluri (și lipsuri !). Cred răspicat, și o scriu tot așa că tînărul **Cristian** este necopt, cum s-a dovedit, părere pe care mi-o întărește însuși antrenorul său de la F.C. Argeș **Florin Halagian,** care, în general, îi dă tricoul cu nr. 12 și îl ține pe tușă, să mănînce semințe și să învețe „carte" de la un portar cu nume predestinat, ușor de ținut minte : **Speriatu !** Cristian a sărit la picioarele lui **Leal** așa cum ar fi sărit într-o baltă, adică în mîini, ferindu-și tricoul și oasele de atingerea cu păcatul excelentului, pînă atunci, **Sătmăreanu.** În rest, **Ștefan Covaci** se pare că n-a fost acasă atunci cînd **Angelo Niculescu** ne obliga la stări cumplit de apăsătoare prin singurul stil capabil să macine în 90 de minute ultima suflare a jucătorilor de pe celălalt mal : **pasa (sau pasul, nu ? !)** ; era unica șansă de a da personalitate fotbalului nostru, un stil „al casei", care ne-a dus pînă la Guadalajara. Fiindcă am uitat să pasăm, să ținem mingea, **Dudu** a apărut încălțat în ciubote plumbuite, iar **Iordănescu** ulta, atunci, că **Lucescu** îl privește la TV. și oftează. Mai rămîn la părerea că **Dobrin** era singurul nume apt să strecoare fiori și griji în echipa lui **Pirri,** să ascundă **mingea,** s-o vrăjească, s-o umfle și s-o dezumfle în disperarea adversarilor Păcat că antrenorilor le-a fost frică să riște (deși cazul **Iordănescu,** rezervă la „Steaua", îi acuză, tot așa cum **Cristian...),** să-l cheme, deci, pe „Giscan" din țara prunilor culeși și să-i reamintească adevărul că este încă nr. 1 al fotbalului nostru (de la unu pînă la.. rămîne un spațiu și un timp de gîndire !). **(TEODOR BULZA)**

muzică

OASPEȚI LA FILARMONICA : SOVIETICUL STANISLAV ZAGURSKI. Variațiunile rococo de Ceaikovski, impun, prin șirul celor sapte ipostaze variaționale ale temei inițiale, complementare sau contrastante, senzația de filtru selectiv al disponibilităților acelora care-l abordează. Versiunea lui **S. Zagurski** cucerește înainte de toate prin coeficientul de emoționalitate cu care-și concepe părțile lente, vibrația cu care-și conduce cantilenele pînă în pragul sublimei interiorizări. În aceste momente, actul material al cîntului pe instrument se transformă în esente pure ale prerogativelor prin care arta își justifică nobila sa menire socială și umană. E adevărat, totodată, că versiunea sa a fost una din cele mai libere audiate pe această scenă. Aveai adesea impresia unei improvizații, unor soluții de moment, pe care doar rutina dirijorului și a orchestrei le-a putut controla. O personalitate sub raportul concepției, rămasă datoare însă cu limpezimea cîtorva pasagii de virtuozitate. **VIOLONISTA LIANA CIULEI,** studentă a Conservatorului bucureștean, are deja, în zestrea profesională, între altele, și laurii premiului I la **Concursul Paganini.** În Concertul de **Mendelssohn Bartholdy,** accentul a fost pus pe o demonstrativă ierarhizare a dificultăților implicate. Emoția începutului i-a accentuat vibrato-ul, și așa foarte rapid, atenția rămînîndu-i captată cu precădere spre corecta ordonare a problematicelor de construcție. Și reușita a fost deplină, aproape impecabilă. Va trebui, în timp, să mai adauge noi carate de frumusețe, densitate și strălucire presupuse de această admirabilă partitură. Net superioară în suplimentele din partitele solo de **J.S. Bach** și în special în **Paganini. (DORU MURGU)**

evrika!

● **Declarațiile de iubire, spre deosebire de cele de război, adeseori nu se încheie cu pace.**

● **Dacă ai pus o cărămidă la construirea socialismului, înseamnă să visezi o vilă cu scări de marmură drept recompensă ?**

● **Umărul se cam pune nu numai la ridicarea unui zid, ci și la dărîmarea lui.**

● **Pentru un dezrădăcinat nici un pămînt nu mai e fertil.**

● **Prostia nu cunoaște niciodată apogeul.**

● **Oare se crede haiduc cel ce fură ca-n codru ?**

● **Cuvîntul „fentă" ni l-a dat sportul, deși ni l-a scos în cale de cele mai multe ori însăși viața.**

● **Cînd, de pe arena civilizației, va dispare lăcătul, omenirea se va putea mîndri că a găsit cheia succesului.**

● **Clepsidra se arată mai zgîrcită cu nisipul decît cu timpul.**

ION VELICAN

aniversări

Alexandru Papiu Ilarian —

UN EXPONENT AL ȘCOLII ISTORIOGRAFICE MODERNE ROMÂNEȘTI

● 100 de ani de la moarte

Cele aproximativ 200 de studii și articole ce abordează, unele mai mult, altele mai puțin, activitatea politică, figura istorică, metodologia de lucru a revoluționarului și cărturarului ardelean de la mijlocul veacului trecut, Alexandru Papiu Ilarian, ne îndeamnă să ne gîndim la ceea ce înseamnă această personalitate pentru istoria românilor, atît „politicește" cît și „culturalicește" fiind un reprezentant al cărui ansamblu de trăsături morale și intelectuale sînt deosebite.

Deși s-a scris mult despre Papiu Ilarian, complexa sa personalitate necesită noi investigații, solicită din partea istoricilor diferite alte unghiuri de abordare a activității celui ce un sfert și mai bine de veac s-a aflat în centrul atenției opiniei publice, nu numai în Ardeal, ci pe întreg pămîntul românesc. Nu trebuie uitat, că activitatea lui, desfășurată pe mai multe planuri, istoric, politic, didactic), s-a făcut resimțită pe rînd în Cluj, Iași, București — certa sa valoare în oricare din domeniile menționate fiind unanim recunoscută. Cu atît mai mult, azi, recunoștința noastră este mai mare, dacă încercăm și reușim a pătrunde în problematicile mai puțin cunoscute ale operei sale. Evident, rîndurile de față, nu-și propun decît o modestă apreciere, dacă ne gîndim că ideea mai sus enunțată presupune un minuțios studiu de elevată ținută istoriografică.

Începute în țară, studiile și le-a continuat în capitala Imperiului, la Viena, care cu toate greutățile materiale, îi va fi dat satisfacția reușitei pe plan editorial, la vîrsta de numai 24 de ani, adică în 1851, cînd începe publicarea „Istoriei Românilor din Dacia Superioară", proiectată în șase volume, dintre care vor apărea numai trei : primele două în anii 1851—1852, iar schița tomului III fiind publicată, cu introducere și note de istoricul clujean Ștefan Pascu în 1943, la Sibiu, după manuscrisul găsit la Academie, în 1937.

Au existat la Papiu preocupări și pentru cunoașterea istoriei Daciei inferioare, despre care aduce concise și valoroase mențiuni, motivînd lipsa unor ample lucrări cu privire la istoria acestei zone [illegible]

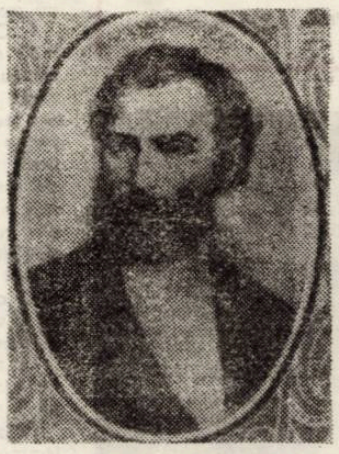

care la mijlocul veacului trecut încerca (și nu greșim cînd afirmăm că și reușise parțial) să direcționeze, să dea un sens spre care trebuie să se îndrepte istoriografia românească a secolului său, așa după cum Bălcescu și Kogălniceanu o făcuseră cu deplin succes în urmă cu cîțiva ani.

Prin Alexandru Pop, nivelul de înțelegere, de adîncire, de interpretare al realităților istorice face un progres remarcabil. Cugetarea cărturarului ardelean merge uneori pînă-ntr-acolo, încît se lansează în afirmații ca acelea ce arată că „pe români nici unirea, nici neunirea, ci numai și singurul spiritul național și patriotic îi va scăpa de cursele inamicilor, inamici care ar vrea să-l facă pe popor să creadă, că este diferență între aceste două confesiuni pentru acele patru puncte"...

„Istoria Românilor...", deși scrisă în limba română, a intrat de timpuriu în circuitul istoriografic european, fiind folosită ca sursă documentară de bază pentru istoricul francez Elias Regnault, autorul lucrării „Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes", ajungînd, prin intermediul acestuia, și la cunoștința lui K. Marx, care a utilizat informațiile și constatările lui Papiu la redactarea „Însemnărilor despre Români".

În Papiu vedem un mare om de cultură, un săditor de idei (a se consulta în acest sens și Memorandul său, în care problema realizării unității naționale a fost pusă cu multă luciditate și concrete argumente de ordin geografic, politic, diplomatic, prin care, de altfel, putem conchide că devine „un adevărat doctrinar al unității statale a poporului nostru"), dar și un interpret al istoriei noastre moderne, contribuțiile sale la deslușirea enigmelor istoriei Ardealului fiind pentru întreg secolul trecut, chiar pînă azi, multe, cele mai competente.

V. A. NEUMANN

Două milenii de muzică pe pămîntul României*)

Apariția acestei lucrări constituie un veritabil eveniment editorial. Un compendiu asupra culturii muzicale de pe meleagurile românești, pe o durată de două mii de ani, era de mult necesar oricărui om de cultură. Bogăția și varietatea informațiilor, alese cu erudiție și discernămînt și organizate într-o limpede sinteză, expunerea cursivă și atractivă, pe înțelesul tuturor, numeroase ilustrații iată calitățile volumului pe care ni l-a dăruit muzicologul Viorel Cosma și Editura Ion Creangă. După cum ne mărturisește însuși autorul, lucrarea de față este nu numai o elocventă pledoarie pentru arta noastră, o chemare spre izvoarele limpezi ale frumosului, adresată tuturor iubitorilor de muzică, dar și o sugestivă și plină de învățăminte subliniere a contribuției poporului nostru la evoluția și propășirea culturii muzicale universale.

Cunoscută și prețuită azi pe toate meridianele, muzica românească își are obîrșia în fericita simbioză a culturii tracilor, a geto-dacilor băștinași, cu culturile romană și elină. Multitudinea relicvelor scoase la iveală de arheologi, ca și relatările scriitorilor din antichitate, fac dovada unei înfloritoare culturi muzicale în această parte a lumii, premergătoare dar și contemporană cu procesul complex al etnogenezei poporului nostru, o plămădirii limbii române, a muzicii românești. Folclorul nostru ne înfățișează, nu o dată, turburătoare analogii cu una sau cu alta din manifestările spirituale ale străvechilor culturi de pe acest pămînt, în vreme ce o seamă de instrumente muzicale își mărturisesc, prin însăși ființa lor, o milenară existență pe aceste meleaguri. Acestea ni le demonstrează, cu sugestive date și documente, cel dintîi capitol al lucrării : **La izvoarele muzicii românești.**

Capitolul care urmează, **Zorile creației muzicale originale,** ne dezvăluie începuturile culturii muzicale românești, închegată odată cu apariția primelor formații statale. Tradiția populară pe de o parte și spiritualitatea de origină bizantină pe de alta sînt pilonii creației muzicale autohtone originale ale acelor vremi. La curțile domnești propășește și o muzică ostășească, alcătuită din buciume, trîmbițe, surle și tobe (cărora li se alătură mai tîrziu mehterhaneaua orientală, dar și instrumente și formații instrumentale după moda Apusului), iar în lumea catolică și protestantă răsună o muzică ecleziastică proprie și alături de ea o interesantă muzică laică de factură europeană. Muzicanți ai acestui pămînt încep să fie cunoscuți și apreciați peste hotare : încă în anul 1399 este pomenit la Marienburg un „Spielmann us der Walechyen" ! Din aceleași vremi ne sînt cu-

noscute cele mai vechi notații de melodii de creație autohtonă, între care și cîntece populare.

Sub semnul înnoirilor revoluționare, în mai puțin de trei sferturi de veac (1784—1848), cultura muzicală românească cunoaște o multitudine de prefaceri. Limba românească își cucerește locul cuvenit în biserică, în reprezentațiile teatrale, în viața cultural-artistică a orașelor, iau ființă cele dintîi alcătuiri artistice de factură europeană : școli superioare de muzică, coruri, fanfare, orchestre, ansambluri lirico-dramatice, asociații muzicale și se pun bazele teatrului muzical național. În climatul fierbinte al revoluției din 1848, al Unirii Principatelor din 1859 și al cuceririi independenței de stat, în urma războiului din 1877, se zămislește **Școala muzicală națională,** a cărei originalitate își trage seva din însăși străvechea, viguroasa și neoasa cultură muzicală a poporului.

Cultura noastră muzicală își găsește împlinire în anii puterii populare. Ultimul capitol al lucrării, **Personalitatea muzicii românești contemporane,** este dedicat multiplelor cuceriri ale artei sunetelor, atît în sînul fruntariilor României Socialiste cît și dincolo de hotare, în lumea întreagă. Instituții muzicale de toate felurile : conservatoare și licee de muzică, opere și teatre muzicale, filarmonici și formații camerale, ansambluri folclorice de cîntece și dansuri și orchestre de muzică populară, și cîte altele, cunosc o prodigioasă proliferare. Nu există oraș mai însemnat în care să nu funcționeze una sau mai multe instituții de acest fel, de stat ori ale sindicatelor. Li se alătură o imensă rețea de formații artistice muzicale de amatori. Sub oblăduirea Uniunii Compozitorilor din Republica Socialistă România, componistica românească cunoaște o dezvoltare fără pereche și — altădată aproape inexistentă — se dezvoltă pe multiple planuri o muzicologie originală ; de înalt prestigiu. Așijderea tiparul muzical. Etnomuzicologia românească, la rîndul ei, se impune în cercurile de specialitate de pretutindenea. Creații originale românești, formații și soliști de toate genurile cuceresc lauri de înalt răsunet în lumea întreagă.

Iată, abea schițate, cele cuprinse între scoarțele acestei lucrări cu totul deosebite, în care multe, chiar foarte multe date sînt inedite.

TIBERIU ALEXANDRU

* Viorel Cosma : „Două milenii de muzică pe pămîntul României. Introducere în istoria muzicii românești". Ed. Ion Creangă, 1977

echo

Alegerile de deputați — expresie a democrației socialiste

(Urmare din pag. 1)

Trebuie relevat faptul că existența acestor premise obiective, care stau la baza democrației socialiste, nu sînt suficiente prin ele însele. Este necesară o amplificare a activității politico-sociale a tuturor membrilor societății, în vederea creșterii spiritului de răspundere cetățenească, de inițiativă, pentru creșterea gradului de conștiință. Creșterea complexității sarcinilor implică și o creștere a nivelului înțelegerii și soluționării problemelor pe care edificarea socialismului le ridică și ca atare o creștere a gradului de conștiință socialistă. Dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor exprimă gradul în care acestea înțeleg posibilitățile oferite de sistemul democrației socialiste, în vederea participării la conducerea societății. În acest sens, în ultimii ani, au fost create forme noi, perfecționate, de participare organizată a poporului într-un sistem instituționalizat, la conducerea societății. Asistăm la un proces de îmbinare a democrației reprezentative cu forme ale democrației directe. În acest context, are loc lărgirea bazei sociale a statului socialist, integrarea lui organică în societatea socialistă, perfecționarea activității sale. În cadrul perfecționării funcționării democratice a organelor reprezentative ale puterii de stat, prin creșterea rolului Marii Adunări Naționale și al Consiliilor populare, precum și dezvoltarea activității legislative a organului suprem al puterii de stat, are loc creșterea rolului deputaților și al comisiilor permanente.

Perfecționarea conducerii și a democrației s-a extins și asupra organelor locale ale puterii de stat, al căror stil și metode de lucru s-au îmbunătățit de la o etapă la alta. Prin legea de organizare a acestor organe, li s-a mărit dreptul de decizie, avînd răspunderi mai mari, dar și posibilități crescute de inițiativă.

Dintre măsurile luate în vederea perfecționării activității acestor organe locale amintim constituirea Congresului deputaților consiliilor populare județene și întrunirea lui o dată la cinci ani, organizarea, la nivel național, a Conferinței președinților consiliilor populare comunale și orășenești, din patru în patru ani, și a conferințelor județene ale președinților consiliilor populare municipale, orășenești și comunale din doi în doi ani.

Instituționalizarea Congresului deputaților consiliilor populare, pe baza unei hotăriri a Congresului al XI-lea al partidului, constituie un important aspect al adîncirii și dezvoltării democrației socialiste. În același sens se înscrie și înființarea Camerei legislative a consiliilor populare, care reflectă și preocuparea partidului privind îmbinarea armonioasă a activității centrale cu cea locală. Totodată s-au luat unele măsuri privind o delimitare mai precisă la toate nivelurile, între activitatea organelor puterii de stat și cea a administrației de stat pentru o mai bună organizare a muncii și a controlului pe care îl exercită M.A.N., și Consiliul de Stat.

Alegerile de deputați, în contextul sistemului democrației socialiste, se manifestă prin creșterea efervescenței politice, prin noi succese în muncă, reflectînd, și cu acest prilej, unitatea națiunii noastre în jurul partidului, a conducerii sale, cît și hotărîrea fermă de a traduce în viață Programul partidului. Reprezentînd poporul în organele respective ale puterii de stat, deputaților le revin răspunderi sporite față de alegători, față de întregul popor. Noua lege electorală asigură alegerilor un cadru politic, instituțional și organizatoric perfecționat, care pune de acord sistemul alegerii și reprezentării în organele puterii de stat cu cerințele vieții sociale, cu transformările petrecute în societatea noastră. În același timp, exercitarea drepturilor electorale prevăzute în Constituția țării reprezintă și o expresie a manifestării puterii unice și suverane a poporului.

Frontului Unității Socialiste, cel mai larg organism politic permanent, revoluționar, democratic, cu caracter reprezentativ, care reunește, sub conducerea partidului, forțele politico-sociale ale întregii națiuni, îi revin mari responsabilități în desemnarea de candidaturi. În spiritul unui înalt discernămînt politic și înalte principialități, candidații propuși trebuie să fie acei oameni ai muncii care, prin întreaga lor activitate, politică și socială, prin comportarea lor, au dovedit că merită încrederea oamenilor muncii, a Patriei și Partidului. Ei trebuie să manifeste un înalt simț al datoriei sociale, să fie receptivi față de nou, să acționeze competent și responsabil, în conducerea treburilor obștești.

Pregătirea și desfășurarea alegerilor de deputați în organele locale ale puterii de stat, ilustrează democratismul profund ce caracterizează orînduirea noastră, preocuparea P.C.R., de democratizare a vieții sociale, a cărei premisă este tocmai atragerea maselor, sub diferite forme, la conducerea efectivă a societății. Participarea democratică la conducerea vieții economico-sociale și politice, întărește experiența practică și convingerile politice ale maselor, pe care le ridică de la nivelul unor năzuințe mai mult sau mai puțin spontane, la nivelul unor opțiuni și responsabilități în mod liber asumate.

Parodii noi

ADRIAN PĂUNESCU

Amestecate

Plouă de patru zile la Trivale,
sînt ud pînă-n bocanci, n-am nici o țintă,
ce-i de la meteo-au știut să mintă
că va fi timp frumos și cer cu soare.

Eu nu mai cred în vreo promisiune
Unii se-mbuibă, alții dorm în ploaie,
pămîntul e turtit ca o ludaie
și cine l-a turtit nu ni se spune.

Toți vor să moară glorioși și tineri,
unii se lasă îngropați de vii,
alții se dau în stambă după gineri.

Nici nu mai știu dacă e joi sau vineri,
iar la Craiova s-a făcut o gașcă
care l-a mazilit pe Titi Teașcă.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : **Tudor Gheorghe**

Selecție metaforică : **„Îmi e cu-atîta misia mai grea, / Cu cît veni-vor timpuri și mai bune, / În jugul nostru gospodarul nu ne / Mai recunoaște, sîntem hăis și cea".**

„O FRUMOASĂ POVESTE NIPONĂ REDATĂ DIN NEMȚEȘTE DE MAESTRUL CARAGIALE"

În 1904, I. L. Caragiale se stabilește la Berlin ; pînă la moarte, survenită în 1912, el continuă să fie preocupat de viața culturală, politică și socială a țării, în simpatiile sale un loc special fiind ocupat de transilvăneni. Un capitol interesant din ultimii săi ani ar fi intervenția sa din 1911 în disputa celor două ziare politice arădene, **Tribuna** și **Românul.** La solicitările lui Vasile Goldiș, Caragiale colaborează la organul Partidului național român din Transilvania, **ROMÂNUL,** cu articole politice, adeseori capricioase și derutante. Pentru arădeni, el a fost un cetățean de onoare, iar scurtele sale popasuri aici, colaborarea la **Românul,** au fost veritabile momente duminicale.

În ziarul **Românul** (Arad) anul 1 (1911), nr. 109 (18/31 mai), (p. 1-3) publică în traducere liberă o foarte frumoasă poveste din literatura japoneză. Traducerea o face din germană după volumul scriitorului german Paul Enderling, intitulat **„Japanische Nouvellen und Gedichte".** Acesta mărturisește că a reprodus-o dintr-o culegere de povestiri („Taketori-Monogatori") a presupusului autor Minamoto-no-Jun, mort în anul 963 e.n. Paul Enderling însoțește povestea de indicația că **„chiar pentru japonezi e o carte grea de citit, din pricina nenumăratelor ei jocuri de cuvinte".** Probabil că precizarea de mai sus îl îndeamnă pe Caragiale să intervină cu următoarea notiță suplimentară : **„în privința modului particular de traducere în românește, traducătorul își rezervă toate drepturile literare potrivit legii",** notiță pe care o semnează „L.I.C." Redactorii ziarului atrag mai apoi atenția (la pagina 7) asupra acestei „frumoase povești nipone", „redată din nemțește de maestrul Caragiale".

Cunoscînd exigența tipografică a autorului **Nopții furtunoase,** redăm traducerea întocmai, cu modificările survenite din actualizările ortografice (când, cari, supt ș.a.). Ea a rămas necunoscută pînă acum, nefiind nici măcar înregistrată în vreo bibliografie.

Prof. ANTON ILICA

inedite

FATA DIN LUNĂ

DIODOR DURE „FLORI"

Bătrînul Sanuki, care trăia din culesul trestiilor de făcut împletitură, rămase încremenit, cînd, într-o trestie ce tocmai îi bătuse la ochi prin strălucirea ei neobișnuită, găsi o ființă drăgălașă, mare nici de-o șchioapă — o fetiță care-i zîmbea prietenos cu privirea blîndă de copil.

O aduse acasă și o lăsă în paza nevestei. Creștea de vedeai cu ochii și, spre mirarea tuturor, în cîteva luni, se făcu fată mare. Preotul Akita o botează : **Nayokate Kaguyahime,** adică trestie mlădioasă.

O pieptănătură ca pe o fată în vîrstă de a fi măritată și casa, de obicei liniștită a lui Sanuki, răsună trei zile și trei nopți de muzică și dans.

Și avea și dreptate să se bucure de ce găsise : de cînd intrase ea în casa lui parcă intrase și norocul ; nu era zi de la Dumnezeu să nu găsească omul în trestii aur, încît degrabă făcu avere frumoasă.

În curînd se răspîndi în țară vestea despre nemaipomenita frumusețe a Kaguyahimei, așa că nenumărați pețitori începură să se arate.

Dar Sanuki spunea fiecăruia :

— Kaguyahime nu-i fata mea, să facă ea cum i-o plăcea ei ! Scrieți-i ei !

Fata însă nu răspundea la nici o scrisoare și poeziile pe care le primea, le arunca, fără să se uite la ele. Toți pețitorii își pierduseră nădejdea, afară de trei : prinții Itisu, Kuromahi și Otomo, un sfetnic al împăratului. Tustrei se rugară de bătrîn, încît se hotărî omul să mai vorbească și el cu fata.

Ea ascultă toate stăruințele bătrînului și după ce el tăcu, zise :

— Bine ! Cu unul din ăștia trei tot am să mă mărit, dar, deoarece nu știu care ține mai mult la mine, vreau să le pun iubirea la-ncercare, rugîndu-i să săvîrșească pentru o mine o faptă de mare bărbăție.

Cînd Sanuki intră în odaia unde stăteau cei trei, unul fluiera din flaut un cîntec, celălalt spunea vorbele, iar al treilea bătea măsura cu un vîntar. Bătrînul dete la fiecare cîte o tăbliță, pe care fata scrisese cuvintele următoare :

„Prințul Itisu să-mi aducă un veșmînt căptușit cu blana șoarecelui de foc din China".

„Otoma să-mi aducă nestemata cu cinci fețe, care se află pe capul smeului".

„În marea răsăriteană se găsește un munte, purtat de broaște țestoase ; pe el cresc copaci cu rădăcinile de argint, cu crengile de aur și cu poame de nestemate.

Dacă mă iubește prințul Kuromaki să-mi aducă o creangă de acolo".

Cînd citiră aceste cuvinte tustrei simțiră că trebuiau să piară, și numai iubirea care-o aveau pentru Kaguyahime le mai dete încă putere să meargă după lucrările dorite, fie ce-o fi !

Prințul Itisu scrise negustorului Okai, care tocmai se pregătea de plecare către China, să-i caute și să-i aducă blana șoarecelui de foc.

Negustorul, știind bine că nici în China, nici în India, nici oriunde pe pămînt nu era de găsit blana și ne-voind să supere pe prinț, îi trimise după cîteva luni o blană albastră de un mare preț, închisă într-o cutie numai și numai cu nestemate.

Prințul, fără să mai se gîndească, plăti ce-i ceru negustorul și, cu ochii înspre China și cu mîinile împreunate, căzu la pămînt.

Pe urmă se grăbi înspre casa lui Sanuki, căruia îi lăsă darul să-l dea iubitei. Kaguyahime, cînd îl văzu, zise :

— Ia să vedem, a fi chiar blana șoarecelui de foc ? De-i așa, atunci nu va arde și eu voi fi a prințului !

Dar blana, cum o puse pe foc, s-aprinse și arse cu flăcări mari, ca orice altă blană.

Cînd fata văzu asta, bătu de bucurie în palme și îndată trimise pețitorului cutia înapoi, împreună cu cîteva glume răutăcioase.

Otomo adună pe toți oamenii lui și le spuse că aceluia, care îi va aduce nestemata de pe capul smeului, îi va împlini orice dorință. Deoarece nimeni nu se-ndemnă, îi trimise pe toți în lume, bogat îmbrăcați, cu porunca să caute pe smeu și să-i smulgă nestemata.

Oamenii, crezînd însă orice încercare zadarnică, împărțiră banii între ei și plecară spre alte ținuturi.

În vremea asta, Otomo pusese să se ridice pentru Kaguyahime, o casă minunată smălțuită și împodobită, de sus pînă jos, cu mătăsuri zugrăvite în fel de fel de fețe. Dete drumul la toate femeile din casă și trăi singuratic doar cu dorul după iubită.

După ce așteaptă un an întreg, în zadar, reîntoarcerea oamenilor, plecă ei înșiși pe o corabie în căutarea nestematei.

Pe mare, lîngă Tucuși, se ridică însă o furtună, care amenința să sfărîme vasul și, abia-abia, cu multă muncă și noroc putu să scape cu viață.

Atunci văzu, că nu era pentru el Kaguyahime și, miniat foarte, dărui tot ce-i rămăsese și se retrase în singurătate.

Prințul Kuromahi merse la un giuvaergiu și-i porunci să stringă pe cei mai îndemînatici lucrători ai lui și să-i pună să lucreze pentru el o creangă de aur cu poame de nestemate.

Cum fu gata creanga, Kuromahi, îmbrăcat cu haine de călătorie parcă ar fi sosit acuma de la un drum lung, merse cu ea la bătrîn și-i zise :

— Viața mi-am pus-o-n primejdie pentru creanga asta, că numai ea știe prin cîte am trecut pînă s-o capăt. Dă-o fetei tale și spune-i să nu uite ce mi-a făgăduit !

Kaguyahime se speria rău ; de data asta credea că s-a și isprăvit, trebuia să meargă cu prințul.

Pe cînd stătea așa de vorbă, pe neașteptate, intrară în odaie șase lucrători giuvaergii, se închinară toți în fața lui Kuromahi și cel în vîrstă zise :

— Stăpîne, noi la creanga aceea cu nestemate am muncit o sută și mai bine de zile și, uite, pînă azi, meșterul nimic din leafă nu ne-a plătit.

Prințul roșinat se strecură degrabă printre ei. Kaguyahime îndată îi trimise creanga înapoi și plăti cu prisos lucrătorilor.

În vremea asta auzind și împăratul despre frumusețea acelei fete, porunci să i-o aducă la palat și pentru aceasta făgădui lui Sanuki bogății și mare cinste.

Dar pe fată nimeni n-o putu hotărî să iasă în fața tinerei curtene, trimeasă ca să o întîmpine.

Cînd i se spune ce o poate aștepta dacă s-ar supăra împăratul, Kaguyahime răspundea :

— Mai bine să mă omoare, decît să mă facă să merg acolo !

Acest răspuns îndrăzneț pe care Sanuki a trebuit să-l dea curtenei, necăji mult pe împărat, care se gîndi să pună mîna pe ea prin viclesug.

Într-o zi fiind la vînătoare pe lîngă casa bătrînului, intră pe neașteptate în tăcutul Kaguyahimei și o văzu înconjurată cu o cunună de lumină. O prinse iute de o mînecă, dar ea trase numaidecît vălul pe obraz și zise :

— Dă-mi drumul ! De-aș fi din lumea voastră, te-aș asculta. Cum nu sînt nu pot !

El o strînse mai tare și, în nebunia lui, vroia să o tîrască, cînd ea deodată pieri, parcă topită în aer. Acum înțelese el că avusese a face cu o ființă din alte părți, nu de pe pămînt.

O rugă să ia din nou chipul de mainainte și văzînd că orice rugăminte este de prisos plecă cu inima frîntă înapoi înspre palat.

Peste cîteva zile îi trimise niște stihuri, la care ea îi răspunse prin altele, agățînd hîrtia, pe care erau scrise, de o creangă înflorită.

Schimbul acesta de stihuri dură timp de trei ani și mai bine și fu singura mîngîiere a împăratului.

Cînd sosi primăvara înc-odată, și cînd din nou înfloriră cireșii, începu Kaguyahime să fie din zi în zi mai mîhnită ; oftă mereu și lacrămi îi șiruiau pe obraz.

În zadar o rugau părinții ei să nu se mai uite în lună — că uitatul în lună aduce bătrînețe graznică și necazuri ; în zadar o întrebară din ce pricină plînge și iar plînge.

În sfîrșit, cînd luna într-o seară se ridică aproape plină, fata le zise :

— Ce am să vă povestesc astăzi, de milă nu v-am spus-o pîn-acum ; să știți că eu nu pe pămînt m-am născut ; eu am venit de acolo de sus din lună. Acolo am eu tată și mamă și, numai după o veche lege a împărăției noastre m-am coborît jos pe pămînt. În cea dintîi noapte de lună plină trebuie să mă duc. Toți ai mei au să vie jos și va trebui să merg cu ei— zadarnice au să fie lacrimile ! Și o podidi plînsul.

Atît de mare fu durerea lui Sanuki, cînd auzi că trebuia să se despartă de ea, încît i se înălbi barba, i se pocîlti spinarea și pleoapele îi singerară.

În sfîrșit bătrînul jură să facă tot ce i-o sta în putere ca s-o oprească, așa că rugă chiar pe împărat să-l ajute.

În ziua în care fata trebuia să se întoarcă în lună, împăratul trimise două mii de arcași sub comanda lui Takomo Okuni, spre a împiedica pe locuitorii de sus să o răpească.

Nevasta bătrînului se ascunsese, cu Kaguyahime în brațe, într-o pivniță bine închisă.

Dar fata zîmbea, văzînd toate pregătirile și zicea :

— Cu arme pămîntești nu le puteți face nimica ; unul doar să vie, și toată îndrăzneala voastră va pieri. Mie mi-era milă de voi și, cu toate că sus orașul strălucește de lumină și minuni și că oamenii de acolo, nemuritori, fără necazuri și griji, trăiesc o tinerețe fără sfîrșit, m-am rugat să mă mai lase un an încă pe pămînt . . . dar ruga nu mi-a fost primită. De aceea ochii mi se umplu mereu de lacrămi !

La ceasul șoarecilor, după miezul nopții, se făcu lumină, ca și cum ar fi ieșit pe cer deodată și soarele și luna.

De sus din lună veneau pe nori străvezii, ființe de o frumusețe nemaivăzută pîn-atunci pe pămînt.

Cea mai mare dintre ele făcu un semn și, ca prin farmec, toate ușile se deschiseră.

Arcașii rămaseră orbiți, aiuriți și cu armele nu putură nimic să facă.

Una dintre ființele din lună aducea o cutie unde erau închise o ie cu aripe și o floare ; floarea care face nemuritor.

Kaguyahime o mirosi, scrise împăratului o scrisoare, mulțumindu-i pentru bunătatea pe care i-o arătase, puse scrisoarea lîngă floarea făcătoare de minuni și le dete amîndouă lui Takomo Okuni, să le ducă stăpînului. Mai îmbrățișă o dată pe părinții ei de pe pămînt, apoi își depădă veșmintele, se îmbrăcă în iia cu aripe, se sui pe un nor și, ca un fulg, se ridica în sus înconjurată de tovarășii ei de pe altă lume.

Nu mai puteau de mîhnire Sanuki și cu nevastă-sa de cînd plecase Kaguyahime, viața nu mai era pentru ei viață. În curînd se culcară, ca să nu se mai deștepte.

Și împăratul — și el — fu prăpădit cînd îi aduseră vestea că fata cea minunată se dusese. Citi scrisoarea cu multă durere, posti nu știu cîtă vreme, se depărtă de toate femeile lui și trăi numai din amintiri.

Floarea făcătoare de minuni — floare care dă nemurirea — el nu voi s-o miroasă ; o-nveli în scrisoare, și trimise pe un curtean credincios, să le ardă, colo sus, pe Fuzi-Yama *).

Și astăzi încă, de-acolo, de pe vîrful înalt, se mai ridică fumul către cer.

*) **Fuzi-Yama — vulcan activ și astăzi, este muntele sacru al japonezilor. Numele și-l trage de la un vechi templu care se află la poalele lui. Nenumărați peregrini, vin din toate unghiurile împărăției, după o datină străveche, să urce pînă-n vîrful muntelui sacru, la înălțimea de peste 3.500 de metri (nota traducătorului).**

FOILETONUL SĂPTĂMÎNII (XX) — DROG

Centrul traficanților de narcotice se mutase atunci la Marsilia. Don Giuseppe se ridică de pe bancă și, în timp ce culese un buchet de crizanteme, hotărî ce să facă cu Mantelli

Sosind la Boston și interesîndu-se de numărul de telefon pe care-l aflase la Amsterdam, Parnell constată că acesta aparține unui oarecare Frank Backer. Casa în care locuia Backer se afla într-una din periferiile Boston-ului, n-avea nici portar, nici lift. Înainte de-a intra, Parnell cercetă cutia poștală a lui Backer, în care se aflau cîteva scrisori. Una din ele era de la un reprezentant local al firmei Ford, venită cu zece zile în urmă. Deci, rezonă Parnell, Backer plecase tocmai după arestarea lui Snyder. Chiar în clipa aceea un om mai în vîrstă intră în casă. Îl măsură cu neîncredere pe Parnell, iar acesta-i zise că îl caută pe administrator. Omul îi arătă treptele care duceau la subsol.

Administratorul ședea la masă și citea ziarul. Avea în jur de saizeci de ani, și părea un fost polițist care se ținea destul de bine. Îl salută politicos pe Parnell, cercetîndu-l cu atenție. Nu-i plăceau străinii care-l căutau la zece seara.

Parnell îi spuse că e detectiv particular și-i rugă să-i acorde numai zece minute.

— Credeam că sînteți american.

— Chiar sînt, zise Parnell. — Lucrez la Amsterdam.

— Luați loc și spuneți-mi cu ce vă pot fi de folos.

— Mă interesează un locatar de-al dvs. Îl cheamă Franck Backer.

— Bine, și ce-a făcut domnul Backer, dacă mi-e permis ?

— Păi, după informațiile pe care le dețin, el ar putea să mă ajute într-o chestiune.

— Domnule, cred că eu nu pot să vă ajut în acest caz.

— Nu puteți sau nu vreți? întrebă Parnell zîmbind.

— Vi se pare că e același lucru ?

— Parnell se gîndi să-i ofere bani, dar se răzgîndi imediat.

— Îl știți pe bătrînul Snyder ?

— Am auzit de el.

(VA URMA)

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 10 noiembrie 1977 ● nr. 45 (507) 8 pag. 1 leu

Silviu Orăviţan Creţu

MIRACOLE PENTRU PEISAJELE NECESARE. Cu ani în urmă, atunci cînd Silviu Creţu Orăviţan era un pictor foarte tînăr, atît de tînăr, încît nici nu auzisem de numele lui de artist, am intrat într-o expoziţie în care **PEISAJELE** lui mi s-au părut familiare ; în copilărie călcasem pe asemenea străzi, umblasem prin asemenea locuri, trecusem prin aceste păduri. Nu erau ele : era sentimentul lor. Culoarea învia stări de demult, mă întorcea într-o lume pe care credeam, o părăsisem pentru totdeauna. Nu o părăsisem niciodată. Trebuia doar redescoperită, iar pictorul slujea o miraculoasă întoarcere.

De ce n-am scris eu, întîi despre Ciclova Montană ? Am stat seri întregi cu învăţătorul Gheorghe Creţu, tatăl pictorului, discutînd despre sat. Învăţătorul Creţu aparţinea rarisimilor oameni, animatorilor de cultură aşa cum numai în Banatul de altădată puteau exista. Pe cine nu cunoştea ? Pe Virgil Birou îl însoţise prin aceste locuri în timpurile în care scriitorul îşi alcătuia cărţile. Cu Nicolae Iorga trecuse pe-aici, el îl adusese la Ciclova, îl însoţise pe drumurile ţinutului, se pozaseră împreună. Era o călăuză rară **ATUNCI** tînărul, cînd l-am cunoscut eu, atît de bogat în vitalitate, învăţător. În biblioteca sa se adunaseră manuscrise preţioase, culegeri de folclor local, scrisori de la scriitori care, cu decenii în urmă, animaseră cultura locului. Era masiv, era seniorial. Lăsa impresia de mare siguranţă, de hotărîre, era un **BĂNĂŢEAN VECHI**, mîndru şi demn. Satul era capitala ţinutului său. Centrul lumii.

Iar satul era şi este magnific. Legendele lui de demult mai trec şi astăzi peste acest ţinut al Banatului montan. Deasupra satului, pe un cer fără primejdia depărtării, a liniştilor intermediare, **STÎNCILE.** Se ridică de peste tot, de lîngă casele oamenilor, din grădinile lor, sure, maiestuoase, încărcate de noblеţea pe care muntele o poate avea. Satul se sprijină pe munte ; în curtea fiecăruia din locuitorii acestui loc, muntele, cu tot ceea ce cheltuieşte noblеţea lui : creşterea regală a înălţimilor. Muntele sau pădurea sau, pur şi simplu, **PIATRA.** Undeva, în preajma satului, se află peştera lui Adam Neamţu, un legendar al acestor munţi. Şi pentru că legendă înseamnă întemeiere, între pădurile ce mărginesc locul, mănăstirea Călugăra. **SPAŢII ALE LEGENDEI.** Totul este înconjurat în acest loc de legendă, şi

DIN CICLUL „CICLOVA"

pentru că legendă trebuie să însemne devenire, aceste legende trebuiau să-şi primească interpreţii lor. Una dintre modalităţi, culoarea, a născut un pictor cu totul remarcabil. În ceea ce pictează Silviu Creţu Orăviţan, recunosc locul, starea mea de tensiune, spiritul aprins în faţa unui timp în care cobori ca-ntr-o religie pierdută : copilăria. Jur-împrejurul. Acest spaţiu protector, veghind o linişte nouă. Siguranţa artistului derivă şi din aderenţa, fără cusur, la o matcă stilistică. Culorile lui Silviu Creţu Orăviţan reprezintă Banatul, aşa cum nu cred că mulţi aleşi i-ar da, prin semnele lor, sens.

CORNEL UNGUREANU

Cultură şi educaţie în conştiinţa revoluţionară

Cultura socialistă, reflectînd o nouă bază materială şi fundamentîndu-se pe un nou tip de legătură între relaţiile de producţie, interesele materiale şi spirituale ale oamenilor, valori şi emanaţii ideologice, a realizat un obiectiv revoluţionar prefigurat în gîndirea social-politică progresistă a epocilor anterioare, dar, mai cu seamă, în filozofia socială marxistă. Acest ideal, sintetizat într-o exprimare atît de frecvent întîlnită în scrierile clasicilor marxismului, dar nu numai la aceştia, ci în întreaga ideologie progresistă ulterioară, e reprezentată de sinteza dialectică a materialului cu spiritualul, a obiectivului cu subiectivul, prin intermediul unei relaţii de obiectivare, supusă din ce în ce mai puţin disfuncţiilor pe care înstrăinarea, inerentă obiectivării, le instaurează. În Cuvîntarea la Consfătuirea de lucru cu activiştii şi cadrele din domeniul educaţiei politice, al propagandei şi ideologiei, din 9 septembrie 1977, tovarăşul NICOLAE CEAUŞESCU arăta : „umanismul nou al societăţii noastre, care pune pe primul plan omul, are în vedere tocmai creşterea răspunderii pentru viitorul patriei, pentru socialism, pentru comunism, pentru ca omul să fie într-adevăr un participant activ la întreaga operă de făurire a noii societăţi, ca el să poată privi întotdeauna cu mîndrie la ceea ce a făcut...".

La Marx, problema de fond a cercetării filozofice o reprezenta tocmai acest cadru : cum poate individul, supus în procesul muncii celor trei forme principale de înstrăinare (în rezultatele producţiei, în însuşi actul producţiei şi înstrăinarea „de om şi de genul uman") să le cunoască şi să le controleze, instaurîndu-se, în ultimă instanţă, într-o perspectivă finală, ca „om total" ? Ideea este reluată, mai apoi, în mod amănunţit de G. Lukács şi de o întreagă pleiadă de gînditori marxişti în interiorul unor diverse sisteme sociale. Reluarea nu se realizează doar în virtutea unui ideal de clarificare teoretică, ci este corelată cu o continuă activitate revoluţionară, cu o permanentă restructurare a gîndirii, în funcţie de noile realităţi social-istorice pe care, secolul nostru, mai cu seamă, le-a propus ca sisteme de viaţă, ca modalităţi de existenţă în lume a acestui „om total". Idealul nu aparţine exclusiv socialismului, dar condiţiile sale de realizare sînt înfiinţate de noua orînduire socială. Dacă ne gîndim la „filogeneza" teoretică, vom observa că idealul „totalităţii" nu provine doar de la Hegel, cum se crede uneori, ci reprezintă o „linie de forţă" a întregii conştiinţe filozofice progresiste. Diferă doar modalităţile formale de exprimare.

Secolul nostru n-a fost privat însă de opoziţie, de antinomie, de paradox. Uneori, forţa unei idei se poate exprima şi în termenii reacţiei pe care o determină, mai ales atunci cînd condiţionarea materială a reacţiei există în mod obiectiv sub forma unor structuri de clasă. Acesta este motivul pentru care, idealul „omului total" se loveşte astăzi de reacţia sceptică, în cadrul căreia se constată realitatea „omului unidimensional" – personaj concret al unor realităţi concrete dar perimate ; tot din acest motiv, umanismului socialist i se opune în spaţiul unei asemenea lupte ideologice un „antiumanism teoretic", inaugurat poate de o sinceră dar dezorientată dorinţă de obiectivitate. Numai că, între o asemenea dorinţă şi obiectivismul ocolitor de valori, între filozofia care nu recunoaşte sau care „pune între paranteze" o realitate tot atît de concretă cum este cea a structurilor materiale, realitatea ideilor încorporate în obiecte şi instituţii ale unei civilizaţii dependente de valori şi interese de clasă şi filozofia care porneşte de la descrierea şi recunoaşterea lor ca atare, există o diferenţă de semnificaţie şi de utilitate. Termenul de „utilitate" nu trebuie să ne deruteze. El nu are sensul pragmatic al „utilizării" neutre, ci dobîndeşte, în cazul de faţă, o valoare axiologică, legată de partinitate, de ceea ce în filozofia marxistă clasică este conceput ca fiind esenţial : „a schimba". Acest fapt ţine de finalitatea revoluţionară a teoriei.

Sîntem obişnuiţi astăzi să vorbim despre cele patru funcţii ale culturii, ca despre ceva intrat în rutina discuţiilor teoretice : cea gnoseologică, axiologică, creativă şi praxiologică. Ne punem însă mai rar o întrebare esenţială : în ce măsură aceste funcţii pot fi separate, chiar şi într-o discuţie strict teoretică, fără ca această dezbatere să nu sufere de fragmentare ? Căci, pentru o cultură revoluţionară, praxiologicul nu are nici o semnificaţie în afara actului de cunoaştere, a valorizării şi a manifestării creatoare. De fapt, aşa cum ne sugerează întregul sistem principial al filozofiei marxiste, finalitatea gnoseologicului, axiologicului şi creativului este practica. Adică, momentul de finalizare. La fel ca şi cuvîntul „utilitate", cel de „practică" ar putea să ne sugereze în acest context impresia unei limitări. Dar aceasta ar fi reală doar atunci cînd s-ar referi strict la existenţa materială (even-

VIOREL SÎRBU

(Continuare în pag. 7)

Revoluţia din Octombrie şi literatura sovietică

Se împlinesc şase decenii de cînd, în acele zile de toamnă tîrzie, victoria Revoluţiei din Octombrie a creat posibilitatea reală de apariţie a unei arte şi literaturi noi. Din vis şi speculaţie utopică, socialismul a devenit o problemă de practică cotidiană pentru milioane de oameni. Revoluţia a ridicat poporul muncitor pe scena istoriei, l-a investit cu toate atributele puterii, i-a deschis totodată perspectiva creării unei culturi noi care să reflecte multilateral şi profund condiţia de „stăpîn al vieţii"

Literatura sovietică nu este decît urmarea firească a revoluţiei. Împletind tradiţiile artistice progresiste şi revoluţionare ale ruşilor, ucrainienilor, bielorusilor – de la Radişcev şi poeţii decembrişti, la Cernişevski şi Taras Şevcenco, I. Franko, M. Koţiubinski etc. – cu noutatea unei tematici şi a unor forme diverse, animată de hotărîrea de a construi o lume a dreptăţii, literatura popoarelor din Uniunea sovietică s-a dezvoltat incluzînd în prezent opere artistice scrise în peste 72 de limbi naţionale. Reflectînd spaţiul şi timpul societăţii socialiste, ea constituie un monolit artistic, determinat de coordonate social-istorice precis delimitate, militează pentru idealuri umanitare comune, profesînd principii artistice unitare.

Angajîndu-se în realizarea unei arte militante, care să servească crezul revoluţionar, val după val, s-au alăturat scriitorilor progresişti (Maxim Gorki, A. Serafimovici, V. Maiakovski, A. Upit), tineri veniţi de la strung sau de pe ogoare, de pe băncile şcolilor sau de pe front. Erau atît de deosebiţi între ei, nu doar prin individualitate, experienţă de viaţă şi talent, ci mai ales prin manieră literară sau stil artistic. Versul incandescent al lui Maiakovski nu poate fi confundat cu nuanţele nostalgice ale liricii lui Esenin. Larga respiraţie epică în descrierea unei lumi în prefacere din romanele lui M. Şolohov se deosebeşte în esenţă de subtila capacitate analitică a lui Leonid Leonov în a releva cele mai diferite psihologii umane. Romanele lui F. Gladkov, A. Tolstoi, A. Fadeev sau K. Fedin au fost traduse în multe ţări şi impresionează prin originalitatea lor artistică, prin punctul de vedere specific pentru fiecare dintre scriitorii amintiţi. Pe toţi marii poeţi şi dramaturgi sovietici îi unesc însă ideile generoase ale revoluţiei, încrederea în posibilităţile omului făuritor de istorie, luptător pentru libertate, pace şi progres.

Servind interesele revoluţiei, literatura sovietică, prin formele şi mijloacele specifice artei, a avut de la început un puternic caracter formativ. Revoluţia nu înseamnă doar transformare. În esenţa ei strictă, revoluţia înseamnă şi înţelegere, fantezie şi pasiune, dar şi folosire integrală a capacităţii intelectuale şi sensibile a omului. Într-un anumit fel, revoluţia înseamnă creaţie, în timp ce literatura nouă, sovietică, a susţinut mersul înainte al societăţii prin patosul ei major, prin specificul ei manifest activ, prin caractere şi personaje exemplare şi, nu mai puţin, printr-o formă emoţională originală. „Dacă revoluţia poate să dea artei suflet – scria Lunacearski – nu mai puţin arta îi dă revoluţiei grai".

Încrederea în forţele creatoare ale poporului şi-a găsit o confirmare strălucită şi în apariţia de noi literaturi naţionale la popoare care, înainte de Revoluţia din Octombrie, nu cunoscuseră decît forme de poezie populară. Alături de scriitorii din literaturile naţionale cunoscute şi în secolul trecut, în ultimile decenii, s-au afirmat nume noi de poeţi şi scriitori din Gruzia, Armenia sau Azerbaidjan, din Kazahstan şi Uzbekistan, sau din ţările baltice. M. Stelmah şi O. Gonciar sînt scriitori ucrainieni cunoscuţi. La fel Vilis Laţis sau autorul „Cărţii ghеţurilor", scriitorul estonian I. Smuul. Autorul nuvelei „Djamilia", Cinghiz Aitmatov, este tradus pretutindeni. Dar tot mai cunoscuţi sînt şi alţi scriitori, poeţi şi dramaturgi. Nu pentru a-i distinge, voi numi cîţiva, ci doar pentru a ilustra ideea : Abdulla Kahhar, B. Kerbabaev, Eduardas Mejelaitis, T. Sidikbekova.

Literatura sovietică este angajată în realizarea unei arte realiste, a cărei esenţă estetică constă în redarea raportului activ, revoluţionar, al omului faţă de viaţă. Construirea societăţii socialiste şi apoi cea a comunismului, precum şi formarea unui om nou, nu se realizează dintr-o dată. Sînt necesare eforturi permanente şi de lungă durată. De aici, interesul pentru personalitatea umană, pentru exemplul pozitiv. Principalul în creaţia artistică, afirma Cinghiz Aitmatov, este concepţia spirituală umană, forţa şi frumuseţea omului, pe care scriitorul trebuie să le înţeleagă şi să le descrie în personajele sale.

ALFRED HEINRICH

Petru Mihai Gorcea

NESOMNUL CAPODOPERELOR

Editura Cartea Românească, 1977

O carte interesantă, extrem de ambiţioasă şi care se vrea şi foarte originală. Ea ţinteşte, după expresia autorului, să devină o contribuţie **„la cultura critică a unei capodopere"**, expresie proprie ce vrea să însemne **„mişcarea critică"** generată de o capodoperă. Şi mai departe şi mai presus de toate acestea demersul său critic **„se vrea o invitaţie la noi şi noi reinterpretări spre o majoră cultură a lecturii literare in spiritualitatea românească"**. Metoda folosită este împrumutată de la psihanaliză, o psihanaliză mai nuanţată decît a întemeietorului ei (mai ales Jung şi Bachelard). Firește autorul se revendică şi de la alţi teoreticieni contemporani : V. Şklovski, Wellek şi Warren, Hjelmsev, Roman Jakobson, Roman Imgarden, B. Croce, N. Frye.

Cîteva observaţii preliminare. Pare ciudat să priveşti literatura în perspectivă psihanalitică, azi, cînd pînă şi psihiatrii au renunţat la ea. Psihanaliza sub orice formă se ascunde are unele caractere inacceptabile : generalizările clinice ale unor bolnavi la întregul suflet omenesc, caracterul ei dogmatic şi de fatalitate şi înlocuirea conştientului şi raţionalului cu inconştientul şi iraţionalul, socotite lege a vieţii sufleteşti. A vorbi în detalii despre o **„realitate"** necunoscută (inconştientul) nu e posibil decît pe baza unei **„revelaţii"**. Şi dacă autorului i se pare insuficientă şi simplistă intuiţia bazată pe gust, atunci e de mirare cum convieţuieşte cu **„fericita intuiţie sintetică a lui Bachelard"**, care, plimbîndu-se printre simboluri ascultă „de o **secretă** (sub. n.) intuiţie a valorilor artistice". Această viziune se bazează, crede autorul, pe cel puţin trei căi, din multele oferite de psihanaliză : înnoirea imaginii creatorului de artă prin noul model antropologic, stratificarea plurală a omului în general raportată la personajul literar şi sistemul semiotic al miturilor.

Acestea ar fi „sugestiile" psihanalizei, deci ipoteza de lucru a autorului. Să vedem rezultatele. Ele nu sînt, din păcate pe măsura ambiţiilor şi intenţiilor declarate. Cele mai bune pagini ale cărţii sînt cele unde metoda este aplicată mai puţin, iar acolo unde e aplicată integral caracterul ei uniformizator este limpede, lucru recunoscut dealtfel. Cele trei romane rebreniene, **Ion, Pădurea, Ciuleandra** deşi atît **„de evident diferite, din unghiul unei lecturi psihologice ele se vădesc unul singur în trei variante mereu adîncite"** (p. 210). În adevăr, Ion, privit psihanalitic, nu se deosebeşte prea mult de Apostol Bologa sau Puiu Faranga. Toţi trei sînt puşi în patul lui Procust care se cheamă stratificarea eurilor, după schema cunoscută : sinele, eul, supraeul. Şi aici cea mai bună analiză este aceea unde psihanaliza nu şi-a revărsat încă luminile ei binefăcătoare, acolo unde e vorba de înălţimile sufleteşti, unde, **„cum s-a observat de specialiştii înşişi, o asemenea psihanaliză este la ora actuală foarte vag schiţată"** (p. 198).

Nu vom mai urmări schema cunoscută şi care poate fi aplicată oricui, după cum aplicarea psihanalizei unui creator duce la rezultate egale (se cunoaşte profilul psihanalitic al lui Eminescu făcut de doctorul Vlad, care aşa cum s-a remarcat se potriveşte oricărui poet). Concluziile la care autorul ajunge sînt din cele mai surprinzătoare. Ciuleandra e concepută ca un „dialog socratic", fiind o capodoperă : **„este unul din cele mai subtile şi mai profunde romane psihologice"** şi **„se cuvine să înscriem această carte în rînd cu cele recunoscute deja drept capodopere ale romancierului"** (p. 197). Unei atare afirmaţii, nedemonstrată e suficient să-i răspundem printr-o negaţie. **Ciuleandra** poate fi un model al psihologiei abisale, un exemplu ideal de psihanaliză, dar pe noi ne interesează în ce măsură aceste realităţi sufleteşti inconştiente, care funcţionează fără greş în perspectivă psihanalitică sînt convertite estetic. Lucru pe care nu-l aflăm.

Însemnările sadoveniene (ale lui Sadoveanu sau despre Sadoveanu ?) merg pe descifrarea simbolurilor (eterna repetiţie care este cunoscuta „veşnică reîntoarcere", căreia Mircea Eliade i-a dedicat o carte întreagă şi simbolul lupului). Sînt cele mai reuşite pagini ale cărţii, atunci introducerea unor factori obscuri, inconştienţi mi se pare inutilă. Cum de nu intră şi Vitoria Lipan în schema psihanalitică ? Eul empiric şi eul poetic al Comisului Ioniţă, nu schimbă interpretarea „veche", „lineară". **Eros** şi **Thanatos** în cazul lui Kesarion Breb nu fac decît să sărăcească, să uniformizeze şi să reducă complexitatea şi frumuseţea la un numitor comun. Nu zadarnic spune Freud că „despre frumos psihanaliza are cel mai puţin de spus". Valorile estetice scapă psihanalizei de unde inoportunitatea aplicării ei în artă.

În privinţa lui Arghezi, interpretarea nu aduce nimic nou. Am arătat altădată că transcendenţa goală (termen aplicat şi de Manolescu) este în realitate o imanenţă plină şi a-l privi pe Demiurg imanent, nu transcendent nu schimbă cu nimic lucrările, cel mult le apropie de noi. Ciudat cum criticul a lăsat să-i scape prilejul unei interpretări psihanalitice, pornind de la repudierea poetului de către tatăl său, de unde imposibilitatea (inconştientă ?) de a găsi un Tată ceresc. Despicarea poeziei lui Arghezi în două („doi Arghezi") nu aprinde lumini noi. În fond cele două atitudini sînt complementare, nu contradictorii şi un Arghezi al luminii este prezent şi-n Arghezi al tenebrelor şi invers.

Paul Mihai Gorcea cheltuieşte multă energie, mult talent şi suficientă fineţe (să-i recunoaştem meritele !) care ar fi fost cu mai mult folos investite în perspectiva unei alte metode. Dar şi eroarea aceasta poate fi fertilă. Ne învaţă să evaluăm psihanaliza prin rezultatele aplicării ei la literatură, considerînd-o o metodă dacă nu incompatibilă, cel puţin nepotrivită — în datele de astăzi ale ei — literaturii.

ION MAXIM

cronica literară

Sofia Arcan

SINGURĂ ÎN BĂTAIA LUNII

Ed. Facla, 1977

Despre penultima carte a autoarei a scris cu simpatie Cornel Regman, într-o prezentare pusă pe coperta a patra a **Neştiutelor noastre iubiri : „Apreciez însuşirea cea mai preţioasă a autoarei : elasticitatea scriiturii, modernă, de expresie intelectuală, nuanţată, cu treceri iscusite de la notaţie şi impresie la dialog, de la planul prezentului la rememorare, într-un cuvînt, calitatea analitică ...".** Ca şi cum ar fi vrut să-şi omagieze comentatorul, Sofia Arcan a alcătuit un roman în care toate calităţile numite de critic sînt scoase în lumină nu numai de obişnuitele linioare de dialog, de firească punctuaţie ce a despărţit întotdeauna binele de rău, ci şi de **cursivele** ce arată că autoarea ne va spune altceva, cu totul altceva decît atunci cînd **dreptele** ne pun în faţa curgerii firești a naraţiunii. Înainte de aceste sofisticate pretenţii ale cititorului secolului douăzeci, **Singură în bătaia lunii** este romanul-document al unui anumit loc, bine determinat geografic ; autoarea descrie o colectivitate umană ignorată de literatură, remarcabilă prin felul în care, în timp, a contribuit la definirea structurilor spirituale ale Banatului. Romanul este al unui grup închis şi nu mai puţin al unei profesiuni, comparabil fiind pe această direcţie cu **Lume fără cer** a lui Virgil Birou ; definirea limitelor colectivităţii, a hotarelor ei este operată firește în dulcele stil ştiinţific, care poate oferi o introducere prielnică reliefării calităţilor unei ginţi alese.

„Îmi pare firesc ca amintirile — atîtea cîte le păstrez din acei ani îndepărtaţi ai copilăriei — să fie legate de anotimpuri. Ai mei erau bufeni pentru care scurgerea anilor nu se număra în cifre ci de iarna aspră, vara secetoasă ori ploioasă, primăvara timpurie ...

Sărbătorile, alături de anotimpuri, erau nişte repere pentru fixa data naşterilor, a căsătoriilor, a morţilor. N-am ştiut de existenţa calendarelor decît multă vreme după ce am început şcoala şi — odată cu ea — viaţa laolaltă cu alţi oameni.

Au trecut peste două secole de cînd primii bufeni au venit din Oltenia, oprindu-se în pădurile din Clisura Dunării, unde au deprins meseria de stînjenari ori de mineri.

Se spune că localnicii, fraţuţii, i-au numit bufeni de la bufniţă — de unde lucrau la cărbunărit ziua şi noaptea. Alţii susţin că au fost numiţi bufeni pentru că au venit numai cu burlele pe ei, „sărăntociţi".

Asadar, mă trag din aceşti bufeni „sărătociţi" care ...".

Umanitatea este o pădurilor, existenţa „păduratecă" definindu-i stilul de a fi, datinile, obiceiurile. Se trăieşte greu, oamenii sînt aspri, munca este foarte grea, mizeria invadează ; oamenii locuiesc în colibe, monologul eroinei (fetiţa Marghita dar şi autoarea) înregistrînd, cu seninătate, relatînd nestingherită, cumva mîndră, „amintiri din copilărie" :

„În colibă înnegurare, miros de fum, ţoale ude, varză acră şi fasolea care fierbeau pe vatră.

Nu aveam chef să mă joc cu Ilie, îl culcam în leagănul făcut de tata. Lemnul unsuros, afumat, abia i se mai vedeau crestăturile, ceva frunze ori flori ori ceva soare ?... Am crescut în el nouă copii ...".

Documentele se acumulează firesc, autoarea încercînd cu insistenţă să vorbească, să dumirească, să edifice cititorul necunoscut asupra felului în care această lume de excepţie a traversat o istorie :

„Numai ploaia şi vîntul Coşava, zăpada prea mare şi gerul aprig reuşeau să stăvilească viaţa uliţei şi începeau şezătorile. Birtul era mai întodeauna plin ; biserica pentru babe, pentru mulţeri. Bărbaţii îşi aveau odaia afumată şi lungă, cu mese şi scaune înnegrite, cu izul de băutură şi fum acru de ţigări. Aici se refăceau echipele care urmau să plece în parchete noi de exploatare. Tot aici erau căutaţi de delegaţi, din cele mai îndepărtate colţuri de ţară, ca să-i angajeze, te miri unde, numai că bărbaţii păreau legaţi cu fire nevăzute de pădurile Societăţii U.D.R., numită de el Ştegul ori Domnia. Se simţeau legaţi de locurile lor de baştină, iar unii nici nu ştiau că stră-strămoşii lor veniseră prin acele locuri pe vremea cînd Banatul fusese cucerit de turci şi Clisura Dunării devenise paşalic".

Acţiunea romanului are loc în cel de al doilea război mondial ; în păduri, ecoul timpului se simte clar, eroina întîlneşte răzvrătiţi, figuri mîndre, capabile de a riposta ; delatori sau pădurari, daţi cu stăpînirea, încearcă nevrednice ispitiri. Copilăria rămîne intactă, poveştile încearcă să intersecteze realitatea ; dacă există în cartea Sofiei Arcan, un spirit al locurilor, el transfigurează însăşi existenţa eroinei.

Ce fac oamenii locului, cum trăiesc, cum iubesc, cum rezistă, cum se revoltă, acestea ar fi punctele forte ale cărţii Sofiei Arcan : descriere a „primitivilor" de care scria, în **Oameni şi locuri din Căraş**, Virgil Birou, ea reuşeşte de fiecare dată să dea imagine unor realităţi aparte. Dacă romanul de aventuri este demn de a fi suspectat (naraţiunea la persoana întîi — naratorul e un copil — limitează considerabil cîmpul observaţiei), dacă literaturii revoltelor nu i se poate acorda multă atenţie, dacă divagaţiile lirice nu pot solicita multă îngăduinţă din partea cititorului, dacă unele fraze se împleticesc între virgule puse cu ghiotura, **Singură în bătaia lunii** reprezintă, unul dintre posibilele momente ale resurecţiei prozei etnografice. Posibile : barocul bănăţean, ipostaziat în ultimii ani într-o seamă de romane, care, refuzînd simplificări dar şi complicaţii reflexive, distribuie o seamă de accente asupra raporturilor dintre Istorie şi grupurile umane ex-centrice, trăind inocent, ele însele modele şi prototipuri ale lumii inocente.

Singură în bătaia lunii este în acest context, **Dumbrava minunată**, a altei geografii literare.

C. UNGUREANU

consemnări

SEXTIL PUŞCARIU ŞI MUTAŢIILE LINGVISTICII MODERNE

Născută dintr-o dublă mişcare cu caracter complementar (de „pozitivare" a disciplinelor hermeneutice, pe de o parte, şi de „umanizare" a lingvisticii, pe de altă parte, graţie interesului, mai nou, al ştiinţei limbii pentru dimensiunea estetică a limbajului, cea mai interesantă, dacă nu cea mai importantă), stilistica s-a impus ca forma de investigaţie cea mai adecvată în raport cu caracterul de limbaj al operei literare.

Fără să stăruie asupra implicaţiilor mai largi, teoretice şi metodologice, ale acestui nou mod de a aborda literatura, devenit hotărîtor în epoca noastră, Sextil Puşcariu a avut deplina conştiinţă a importanţei acestui punct de vedere. Mai mult chiar, el s-a dovedit că nu este un lingvist dotat cu „îndeminare" pozitivistă în spiritul vechii lingvistici, ci că posedă, în plus, acele calităţi complexe necesare cercetătorului contemporan care nu poate, aşa cum sublinia Roman Jakobson, să rămînă „surd" la funcţia poetică a limbajului, fără a săvîrşi astfel un profund anacronism. Revelatoare în acest sens este analiza făcută de Puşcariu poeziei eminesciene Rugăciune, **inclusă în lucrarea sa** Limba română **(1940) în care ne întîmpină acea fericită îmbinare între „spiritul de geometrie" şi „spiritul de fineţe" caracteristică exegezelor stilistice cu adevărat comprehensive.**

Deşi continuă un drum — este vorba de analiza semnificantului poetic — început de Ibrăileanu (Eminescu. Note asupra versului) **şi desăvîrşit de** Caracostea prin Arta cuvîntului la Eminescu, **operă prin care stilistica literară românească îşi afirmă autonomia şi, implicit, capacitatea interpretativă, Sextil Puşcariu nu are însă sentimentul existenţei unui climat stilistic cu toate că acesta se manifestase, cu destulă vervă polemică, chiar în jurul operei celui mai mare poet român. Lăsînd la o parte ignorarea, din partea sa, a acestor contribuţii de mare valoare, aproape sincronice cu ale lui, este important să subliniem, mai ales, rolul deosebit acordat de el acestui gen de investigaţii în perfect acord cu direcţiile actuale, de sorginte lingvistică, orientate spre studiul intrinsec al fenomenului literar.**

Relevînd procedeele utilizate de Eminescu pentru realizarea unei „muzici" subtile, adevărat analogon **al conţinutului, Puşcariu vine astfel în întîmpinarea teoriei moderne despre esenţa limbajului liric, a unei anumite idei de „poezie pură", cum arătase, pe urmele teoreticienilor ei francezi, şi E. Lovinescu. „Mai mult chiar, precizează lingvistul clujean, decît prin imaginile poetice, prin rimă, ritm, alegerea şi potrivirea cuvintelor, poetul izbuteşte prin anumite sonorităţi armonice să ne pregătească pentru ca clocotul sentimentelor sale să răsune şi în sufletul nostru" (**Limba română. **p. 92. subl. n.) Atent la nuanţe, nu se lansează totuşi în speculaţii ; analiza este plasată însă în spaţiul fonosemantic al textului, adică în interiorul acelui fascinant cîmp de „forţe" poetice, profund revelatoare, care l-au obsedat pe Saussure, prilejuindu-i tulburătoarele reflecţii despre natura anagramatică a limbajului poetic (alta decî decît cea a transparenţei semnului din limbajul-comunicare pe care se înalţă** Cursul de lingvistică generală**).**

Năzuinţa de totdeauna spre rigoare a lingvistului sărbătoreşte tocmai într-un domeniu considerat al „inefabilului", un adevărat triumf, căci, spune Puşcariu : „Limitînd cercetarea la vocalele din silabele accentuate, cred că am ajuns să pot prezenta şi în mod grafic, deci obiectiv, profilul muzical al „Rugăciunii„ lui Eminescu" (Limba română, p. 92). **Într-adevăr, „profilul muzical" al poeziei, bazat pe ocurenţa în text a vocalelor, corespunde prin urcările şi coborîrile de tonalitate, semnificaţiei celor două versuri care formează „simburele" poeziei :** Din valul ce ne bîntuie / Înalţă-ne, ne mîntuie ; **armonia eminesciană se dovedeşte astfel, încă o dată, (o arătaseră Ibrăileanu şi Caracostea), fuziune adîncă între semnificat şi semnificant. Jubilaţia savantului aflat în faţa unor certitudini, am spune, „palpabile" (în domeniul axiologicului dominat pînă atunci mai ales de afirmaţii incontrolabile) este explicabilă, ilustrînd intuiţia lui Ibrăileanu că poezia este artă „pînă la sunet, pînă la atom".**

Izvorîtă din nevoia de obiectivitate, specifică stilisticii (ea născîndu-se, dinspre critică, cum s-a spus, ca reacţie împotriva impresionismului, iar, dinspre lingvistică — şi atitudinea lui Puşcariu este concludentă — ca orgoliu al unei cercetări „scientiste", menite să lumineze o zonă obscură a limbajului), exegeza în discuţie a lingvistului, devenit, legitim, interpret de poezie marchează o dată importantă pentru istoria stilisticii româneşti şi, implicit, a lingvisticii cu care stilistica întreţine, în continuare, necesare şi stimulatoare raporturi.

Stilistica se afirmă astfel ca „o punte peste prăpastia dintre lingvistică şi istoria literară" (Spitzer) sau, poate, mai mult, ca „forma cea mai matură de studiere a literaturii" (Dámaso Alonso) şi astfel a conceput-o, desigur, şi Puşcariu care a ştiut încă acum patru decenii acest adevăr fundamental al epocii noastre : „Lingvistica ca instrument al unei critici generale, trebuie să fie utilizată în toate direcţiile, oriunde se înscriu urmele omului care vorbeşte (şi deci care imaginează, care visează, care scrie, care ascultă). Stilistica capodoperelor nu e decît aplicarea, desigur privilegiată, a unei ştiinţe care încetează de a se mai reduce la o prudentă neutralitate" (J. Starobinski, Relaţia critică. **Univers, 1974, p. 48).**

ILEANA OANCEA

cenaclu

... O expoziţie fauvă, un Fernand Léger, un Miró ... culori violente, spaime în faţa roţii dinţate, cosmogonie ludică . . toate acestea desfăşurate privirilor unor vizitatori din deceniul opt, cu sau fără asumarea experienţei sensibilităţii artistice de la începutul veacului tehnic ... **Marcel Turcu**, o viguroasă prezenţă în peisajul poeziei (de ce nu) românești a citit, în şedinţa de marţi, 8 noiembrie, **a Cenaclului Asociaţiei scriitorilor şi al revistei „Orizont"**. Fronda, francheţea, insolitul asociaţiilor din poemele citite au imprimat întregii şedinţe un caracter viu, de înaltă ţinută, şi, mai cu seamă, o exprimare deschisă a tuturor celor ce s-au înscris la cuvînt. Un referat de excepţie, prezentat de **Rodica Bărbat**, a facilitat ascenderea spre spaţiul (cîtuşi de puţin „limită") al poeziilor citite. În rezumat **„punctiform"** : Tehnica negaţiei ostentative şi ostentaţia pentru vorbirea figurativă (în caracterizarea poeziei tinere), apoi, referindu-se la ciclul lecturat, trei idei (impresii) : dorinţa de **„acces la obiecte — acces la fiinţe"**-le lumii, un donquijotesc perpetuu **(„profesiunea mea e în afară de orice pericol")** şi **„datele sînt vechi"** (citate din M. Turcu) ca semn al luării în posesie a universului cunoscut.

Despre modalităţile stilistice („forţa metaforei şi a conexiunilor", „zgomot lingvistic", „şocuri de tot felul", asociaţii cerebrale", „un registru ludic cu detaşare în umor", „o paradă neologistică", „o poetică a tuturor posibilităţilor" ş.a.) au vorbit, alături de referenţă. **Lucian Bureriu, Ana Pop Sîrbu, Nicolae Ţirioi, Marcel Pop Corniş, Laurenţiu Cernet, Crişu Dascălu, Vasile Versavia, Gheorghe Azap.** Au fost delimitate idei generice ale ciclului : ars poetica, condiţia poetului şi a omului ... **(M. Pop Corniş)**; ... dacă o poezie sună altfel ... nu repune (mecanic n.n.) problema tradiţiei şi înovaţiei". Şi : „poezia lui M. Turcu e o interpretare ce depăşeşte zona esteticului şi se angajează" **(Crişu Dascălu).**

„O şedinţă bogată în învăţăminte ... s-a vorbit la obiect ... M. Turcu e un nume de sonoritate ... Cînd citim o poezie trebuie să o facem respectuos" **(Cornel Ungureanu**, care a condus lucrările şedinţei). **N. N. Dandeş** s-a exprimat printr-o poezie. Un ultim „supercomentariu", **Ion Velican** printr-un interviu imaginar luat poeziei lui **Marcel Turcu** Marţi, 15 noiembrie, **Nina Ceranu** va citi în debut. Referent, **Mircea Şerbănescu.**

P.S. : Evident că în urma şedinţei de cenaclu, au rămas doar poeziile citite, impresiile nescrise şi acest cartuş sec şi subiectiv. O certitudine care ne aduce, însă, o satisfacţie de excepţie : existenţa unei critici tinere de înaltă ţinută, a unor talente reale de scriitori.

MATHEI ITTU

MINISTERUL MINELOR, PETROLULUI ŞI GEOLOGIEI
ÎNTREPRINDEREA DE UTILAJ MINIER
FILIPEŞTI DE PĂDURE — JUD. PRAHOVA

Gospodărirea fondului de rulment, obiectiv important

In vastul program de perfecționare a sistemului de organizare și conducere planificată a economiei naționale, un loc deosebit il ocupă problemele legate de planificarea, organizarea și realizarea aprovizionării tehnico-materiale.

Concretizarea măsurilor stabilite, atît în domeniu planificării aprovizionării tehnico-materiale, cît și în cel al conducerii și organizării acestui proces duce la creșterea operativității, la accelerarea vitezei de rotație a fondului de rulment, la îmbunătățirea ritmicității aprovizionării, la mobilizarea resurselor de materiale, precum și la utilizarea lor economicoasă, la reducerea cheltuielilor de transport, într-un cuvînt la creșterea eficienței economice.

In activitatea financiar-economică a Întreprinderi de Utilaj Minier Filipești de Pădure, gospodărirea și accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante sînt preocupări importante care sînt urmărite și realizate atît de factorii de decizie cît și de cei de execuție, acordîndu-li-se o atenție deosebită.

Cunoscîndu-se sarcinile de producție imediate, supravegherea dinamicii stocurilor, fundamentarea consumurilor și elaborarea unor balanțe judicioase constituie elementele esențiale în folosirea rațională și oportună a normativului financiar.

Această orientare care stă la baza procesului de aprovizionare favorizează înlăturarea cosumurilor exagerate, depistarea materialelor disponibile sau fără mișcare conducînd la o mare eficiență în utilizarea fondului de rulment. În asemenea condiții apariția unor stocuri de materiale temporar excedentare reprezintă o cauză obiectivă, fiind efectul măsurilor de echilibrare a normativului.

În scopul valorificării integrale a materialelor fără consum asigurat, Întreprinderea de Utilaj Minier Filipești de Pădure pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de repere de uz general, după cum urmează :

PIESE SCHIMB COMPRESOR

nr	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Ax MC5 manșon 06.28	13/50	34	459
2.	Are C 5 30.05	15/50	39	605
3.	Cilindru MC 5 06.06	189	2	378
4.	Cupla I EC 10 0801	294	5	1470
5.	Cuplă MC 5 0624	191	2	2182
6.	CarterC 10 0101	2546	3	7638
7.	Fulie C 10 1012	25	1	25
8.	Inel 5 C 2806	154	3	462
9.	Inel 39,2+3	0,56	30	17
10.	Inel D 110 24.24	5	2	10
11.	Rotor C5 10.10	110	5	550
12	Rolă cuplare 3072	246	1	246
13	Roată C5 0354	96	4	384
14.	Roată C5 0324	100	8	800
15	Șaibă C5 10.09	8,50	13	111
16	Suport 1301 111	77	3	231
17	Supapă 3000 (suport)	577	1	577
18.	Supapă siguranță C503	28	10	280
19.	Supapă siguranță C5 14.04	12	8	96
20	Supapă siguranță 132.13	1685	2	3370
21	Supapă C5 bielă 04013	26	6	156
22.	Volantă C10 30.16	294	2	588

PIESE SCHIMB MAȘINI UNELTE

nr.	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Amortizor CP 11.04	4	110	440
2.	Arbore camlat 60.02	118	2	236
3.	Ansamblu minet A1.4	226	101	22826
4.	Arzător A1 — 10 7388	88	10	880
5.	Ax cardan T4050304	650	1	650
6.	Ax canelat MU 02.18	200	1	200
7.	Ax roată 20.18	67	1	67
8.	Ax roată dințată MU 0354NK	96	4	384
9.	Ax 10.079	108	2	216
10.	Ax canelat 30 — 40	116	6	696
11.	Arbore canelat 36.08	111	1	111
12.	Bueșă 30.78	252	2	504
13	Bueșă lagăr	1020	4	4080
14.	Bueșă 300140	34	2	68
15.	Bueșă 30039	32	2	64
16.	Bueșă 13 — 34 A	170	1	170
17.	Bueșă Exterioară 02.28	60	2	120
18.	Bueșă cuplare 3455 — 1012	772	2	1544
19	Bueșă 02 — 76	259	1	259
20.	Butuc 12.0112	228	3	684
21	Bueșă 1401 — 122	62,50	2	125
22.	Bueșă lagăr 87010.202	705	3	2115
23.	Bolț piston 9 — 75	375	1	375
24.	Bolt piston 70.422	280	1	280
25.	Cărucior tăiat sudură \16	13	20	260
26.	Chei universale 388.03	17.85	91	1624
27.	Carcasă ambreiaj 60020102	1200	4	4800
28.	Cuplă 2/1057	103	2	206
29.	Cremalieră 1066	192	2	384
30.	Corpul ambreiajului 93 — 44	127	7	889
31	Cruce port perie 21646	136	6	816
32.	Cuzineți bronz 31.09 I	5860	2	11720
33.	Cuplă 30.12	324	2	648
34	Colextor PM 46530	3940	7	27580
35	Con robinet 388.A.8	1,15	1	1
36.	Cuplă 32 — 13	245	2	490
37.	Contra piuliță	52,50	2	105
38.	Cuplă 21 09	115	2	230
39.	Consolă 06.17	91	2	182
40	Chiuloasă	872	2	1744
41.	Chiuloasă K 56 — 45	163	1	163
42	Dop siguranță 130140	2,80	3	8
43.	Distribuitor relativ	362	1	362
44.	Dop închidere	4.45	135	601
45	Dop despărțitor 109 98	56.50	3	159
46.	Fanture închidere 183	3	100	300
47.	Fus robinet oxigen	6,25	140	875
48.	Fus tet oxigen	3,75	5	17
49.	Furcă 10.150	30	2	60
50.	Furcă 10.145	27	2	54
51	Flanșă 30 25	201	10	2010
52.	Fus robinet oxigen 388	3.30	140	462
53.	Ghiară 11.68 11.08	90	6	540
54.	Ghiară 11.11	20,80	5	104
55.	Ghiară 11.27	32,80	5	164
56.	Ghiară cuplare 20.69	15,80	4	63
57.	Ghiară cuplare 05.27	21,80	9	196
58.	Garnitură ∅1,5 08.02	3,22	40	129
59.	Garnitură ∅16 04.06	2,35	20	47
60.	Garnitură ∅20 09.81	2	20	40
61.	Garnitură ∅20 × 2.5 05.09	1,90	30	57
62.	Garnitură ∅24 0806	3,22	20	64
63.	Garnitură ∅27 x 3,5 04.32	3,12	20	62
64.	Garnitură ∅33 12.01	3,18	20	64
65.	Garnitură ∅34 04.15	2,75	20	55
66.	Garnitură ∅33 × 3.5 05.03	3,66	20	73
67.	Garnitură ∅40,5 0504	4,80	20	56
68.	Garnitură ∅43 × 3,5 0514	3,64	20	73
69.	Garnitură ∅56 × 3,5 0411	39,5	20	79
70.	Garnitură ∅4,30 × 3,5 0210	4,30	20	86
71.	Chiuloasă 5270206	1.50	20	3
72.	Inel segment ambreiaj 20.103	39,20	4	157
73.	Inel segment ambreiaj 05 — 18 — 19	329,30	2	659
74.	Inel NL 125	11,25	2	23
75.	Inel labirint 30 — 10	43	10	430
76.	Inel etanșare PH 0321	23,10	2	46
77.	Inel etanșare 40 — 27	16.70	3	50
78.	Inel etanșare II.06.08	4	20	80
79.	Inel etanșare III.06.17	7,15	20	143
80.	Injector MR 4	3,15	50	157
81.	Injector NR 6 1,32	3,15	101	318
82.	Injector NR 7 1,33	3,15	100	315
83.	lamele interior 38.23	27	8	216
84.	lamele exterior 38 — 22	31	2	62
85	.Niplu exagon R 85 — 236	1,75	44	77
86.	Niplu exagon 152	7.50	110	125
87.	Manșon cuplă 03 — 01	93	1	93
88.	Miner 290 1037	10	2	20
89.	Miner sferic 61.03	2,50	2	5
90.	Miner combinat A11	270	50	13500
91.	Placă ghidaj	245	1	245
92.	Piuliță raelor	4,80	100	480
93.	Piuliță raelor 221 M	5,05	126	636
94.	Piuliță 151	5,15	46	237
95.	Piuliță specială 04.03	6	5	30
96.	Piuliță 40 — 24	48	2	96
97.	Piuliță 40 — 35	177	2	354
98.	Pirghie 1 — 21	3,70	100	370
99.	Pompă ungere CPL 099309101	718	1	718
100.	Pastilă 1.01.29	2,20	5	11
101	Placă borne PM 444136	35,60	1	36
102.	Piuliță 200.1090116	1275	1	1275
103.	Pinion atac EC 302201	680	12	1360
104.	Rolă cuplare 41.11	46	10	460
105.	Roată dințată 2401015	7,70	1	8
106.	Roată cuplare 41 — 28	13	5	65
107.	Roată dințată	25	5	125
108.	Roată dințată 40 — 28	40	4	160
109.	Roată dințată 22 — 21 A	43	2	86
110.	Roată dințată 22 — 23 A	56	2	112
111.	Roată dințată 71 — 09	65	2	130
112.	Roată dințată 05.70	67	1	67
113.	Roată dințată 03 — 61	69	1	69
114.	Roată dințată melcată 60 — 78	84	7	588
115	Roată dințată 300 — 50	90	1	90
116.	Roată dințată 62 — 08	98	2	196
117.	Roată dințată 62 — 08 05 — 66	103	5	515
118.	Roată dințată elicoidală 06 — 66	115	1	115
119.	Roată dințată elicoidală 100 — 81	125	2	250
120.	Roată dințată elicoidală 62 — 12	128	2	256
121.	Roată dințată elicoidală 60 — 84 05 — 45	134	2	536
122.	Roată dințată elicoidală 02 — 11	135	2	270
123.	Roată dințată elicoidală 10 — 029	140	2	280
124	Roată dințată elicoidală 70 — 46	142	4	568
125.	Roată dințată elicoidală 03 — 56	160	4	640
126.	Roată dințată elicoidală 30 — 82	164	2	328
127	Roată dințată elicoidală 35 — 27	167	2	334
128.	Roată dințată elicoidală 61 — 07	184	2	368
129	Roată dințată elicoidală 3? — 04	200	2	400
130	Roată dințată elicoidală 30 — 89	208	2	416
131	Roată dințată elicoidală 30 — 118	210	2	420
132.	Roată dințată elicoidală 71 — 70	214	2	428
133	Roată dințată elicoidală 02 — 15 02 — 199	215	1	430
134.	Roată dințată cauca	225	2	225
135.	Roată dințată 4076 — 77	232	2	464
136.	Roată dințată 63 — 10	251	3	753
137	Roată dințată 64 — 10	261	2	522
138	Roată dințată 37 — 11	265	2	530
139	Roată dințată 61 — 94 I	232	4	968
140	Roată dințată 26 — 68	284	2	568

141. Roată dințată 40 – 13	286	2	572
142. Roată dințată 30 – 33	304	2	608
143. Roată dințată 36 – 12	307	1	307
144. Roată dințată 31 04 000 88	310	1	310
145. Roată dințată 30 – 64	312	2	624
146. Roată dințată 38 – 04	313	2	626
147. Roată dințată 36 – 09	330	3	900
148. Roată dințată 50 – 37	336	4	1344
149. Roată dințată 30 – 11	343	2	686
150. Roată dințată 24 – 71	354	2	708
151. Roată dințată Z 28 5005	379	2	758
152. Roată dințată 37 – 05	381	2	762
153. Roată dințată T 406 0107	385	1	385
154. Roată dințată 20 – 82	420	2	840
155. Roată dințată 02 – 08	440	1	440
156. Roată dințată 20 – 77	441	4	1764
157. Roată dințată 37 – 12	753	1	573
158. Roată dințată	765	1	765
159. Roată dințată 23.05 083	814	1	814
160. Roată dințată 2062.06.64	929	6	5574
161. Roată dințată 2111 – – 12 – 13	951	2	1902
162. Roată dințată 25 – 11	1463	2	2926
163. Rozetă 60 – 70	26	8	208
164. Regulator 132 – 84	1355	19	25745
165. Șurub cap sferic 87061010	1060	3	3180
166. Șurub fixare 157	10	75	750
167. Șurub fixare 157	10	70	700
168. Șurub intrudere 60 – 50	21	5	105
169. Șaibă plată	0,75	20	15
170. Tijă bușă 01 – 123	59,30	1	59
171. Tijă filet 130117	41	1	41
172. Tăietor A1 – 12	193	350	67550

RULMENȚI

nr.	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Rulment 1200	7,20	19	137
2.	Rulment 1200	16	6	96
3.	Rulment 1201	18	3	54
4.	Rulment 1202	8,20	25	205
5.	Rulment 1207	22	5	110
6.	Rulment 1209	29	5	145
7.	Rulment 1306	28	1	28
8.	Rulment 1312	59	2	118
9.	Rulment 2215	105	1	105
10.	Rulment 2218 K	231	16	3696
11.	Rulment 2312	81,44	34	2769
12.	Rulment 2312	190	1	190
13.	Rulment 2313	143	11	1573
14.	Rulment 4900	10,41	1	10
15.	Rulment 16007	15,48	2	31
16.	Rulment 16007	11,22	10	112
17.	Rulment 22210	137,73	1	137
18.	Rulment 22217	260	3	780
19.	Rulment 22222	369	9	3321
20.	Rulment 22222	296	3	888
21.	Rulmenți 22228	296	4	1184
22.	Rulmenți 22230	775	2	1550
23.	Rulmenți 22232	935	21	19635
24.	Rulmenți 22232	775	7	5425
25.	Rulmenți 22315	298	2	596
26.	Rulmenți 29324	875	2	1750
27.	Rulmenți 22324	875	30	26250
28.	Rulmenți 6000	8	10	80
29.	Rulmenți 6002	5,80	27	157
30.	Rulmenți 6002	8,04	16	129
31.	Rulmenți 6004	13	50	650
32.	Rulmenți 6006	17	230	3910
33.	Rulmenți 6008	20	60	1200
34.	Rulmenți 6010	5	19	95
35.	Rulmenți 6011	27	19	513
36.	Rulmenți 6014	34	2	68
37.	Rulmenți 6019	65	24	1560
38.	Rulmenți 6020	67	10	670
39.	Rulmenți 6022	93	26	2418
40.	Rulmenți 6022	93	2	186
41.	Rulmenți 6024	104	1	104
42.	Rulmenți 6028	186	1	186
43.	Rulmenți 6028	200	12	2400
44.	Rulmenți 6200	8	240	1920
45.	Rulmenți 6203	9,50	30	285
46.	Rulmenți 6206 P6	25,50	100	2550
47.	Rulmenți 6207	19	100	1900
48.	Rulmenți 6208	22	200	4400
49.	Rulmenți 6209	30	48	1440
50.	Rulmenți 6210	28	40	1120
51.	Rulmenți 6215	58	37	2146
52.	Rulmenți seria 6216	66	14	924
53.	Rulmenți seria 6217	79	20	1580
54.	Rulmenți seria 6217	62,31	15	953
55.	Rulmenți seria 6218	92	3	276
56.	Rulmenți seria 6219 –	106	10	1060
57.	Rulmenți seria 6220	124	5	620
58.	Rulmenți seria 6221	140	3	420
59.	Rulmenți seria 6222	154	2	308
60.	Rulmenți seria 6224	198	6	1188
61.	Rulmenți seria 6302	11	100	1100
62.	Rulmenți seria 6306	15,65	107	1675
63.	Rulmenți seria 6314	90	100	9000
64.	Rulmenți seria 6315	107	19	2033
65.	Rulmenți seria 6318	171	1	171
66.	Rulmenți seria 6321	256,50	8	2052
67.	Rulmenți seria 6321	372,35	2	745
68.	Rulmenți seria 6321	380	6	2280
69.	Rulmenți sefia 6324	600	4	2400
70.	Rulmenți seria 6324	327	1	327
71.	Rulmenți seria 6326 MA	613,45	2	1227
72.	Rulmenți seria 6403	13,20	20	264
73.	Rulmenți seria 6404	18,60	9	167
74.	Rulmenți seria 6405	21,80	20	436
75.	Rulmenți seria 6406	21	4	84
76.	Rulmenți seria 6406	31	16	496
77.	Rulmenți seria 6406	40	1	40
78.	Rulmenți seria 6407	40	32	1280
79.	Rulmenți seria 6407	40	7	280
80.	Rulmenți seria 6408	48	10	480
81.	Rulmenți seria 6409	58	3	174
82.	Rulmenți seria 6409	58	30	1740
83.	Rulmenți seria 6412	106	15	1590
84.	Rulmenți seria 6412	86,80	15	1302
85.	Rulmenți seria 6411	88	4	352
86.	Rulmenți seria 6412	65	7	455
87.	Rulmenți seria 6417	377,28	15	5659
88.	Rulmenți seria 6417	480	7	3360
89.	Rulmenți seria 7202	80	1	80
90.	Rulmenți seria 30211	42	18	756
91.	Rulmenți seria 30 214	61	34	2074
92.	Rulmenți seria 30 216	70	30	2100
93.	Rulmenți seria 7217	157,88	10	1579
94.	Rulmenți seria 30 222	172,89	15	2593
95.	Rulmenți seria 30 224	231,52	12	2778
96.	Rulmenți seria 30 309	41	10	410
97.	Rulmenți seria 30 310	55	24	1320
98.	Rulmenți seria 7312	73,44	4	294
99.	Rulmenți seria 30 316	157	2	314
100.	Rulmenți seria 30 317	186	1	186
101.	Rulmenți seria 7318	431,19	10	4312
102.	Rulmenți seria 32 212	50	40	2000
103.	Rulmenți seria 32 213	62	10	620
104.	Rulmenți seria 32 216	83	16	1328
105.	Rulmenți seria 32 219	138,27	10	1383
106.	Rulmenți seria 32 219	175	4	700
107.	Rulmenți seria 7523 – 32 228	600	4	2400
108.	Rulmenți seria 32 308	45	18	810
109.	Rulmenți seria 32 311	75	17	1275
110.	Rulmenți seria 32 312	98	40	3920
111.	Rulmenți seria 32 313	124	2	248
112.	Rulmenți seria 32 314	180	17	3060
113.	Rulmenți seria 32 315	240	30	7200
114.	Rulmenți seria 32 316	280	12	3360
115.	Rulmenți seria 32322	765	6	4590
116.	Rulmenți seria 32322	705	4	2820
117.	Rulmenți seria 32 324	1121,16	2	2242
118.	Rulmenți seria 51 100	7	4	28
119.	Rulmenți seria 51 101	7	18	126
120.	Rulmenți seria 51 102	7	3	21
121.	Rulmenți seria 51 104	9	10	90
122.	Rulmenți seria 51 108	18	42	756
123.	Rulmenți seria 51 109	21	23	483
124.	Rulmenți seria 51 112	38	30	1140
125.	Rulmenți seria 51 113	20,21	10	202
126.	Rulmenți seria 51 115	43	1	43
127.	Rulmenți seria 51 115	23,41	5	117
128.	Rulmenți seria 51 117	60	7	420
129.	Rulmenți seria 51 118	66	60	3960
130.	Rulmenți seria 51 124	101	25	2525
131.	Rulmenți seria 51 126	140	2	280
132.	Rulmenți seria 51 128	158,88	1	159
132.	Rulmenți seria 51 128	158,88	1	159
133.	Rulmenți seria 51 128	180	1	180
134.	Rulmenți seria 51 134	242,37	3	727
135.	Rulmenți seria 51 136	445	4	1780
136.	Rulmenți seria 51 140	328,56	2	657
137.	Rulmenți seria 51 152 M	300	6	5400
138.	Rulmenți seria 51 172	1366	1	1366
139.	Rulmenți seria 51 200	8	5	40
140.	Rulmenți seria 51 201	8	105	840
141.	Rulmenți seria 51 202	9	28	252
142.	Rulmenți seria 51 203	10	2	20
143.	Rulmenți seria 51 209	28	31	868
144.	Rulmenți seria 51 211	45	15	675
145.	Rulmenți seria 51 212	28,01	13	364
146.	Rulmenți seria 51 213	56	61	3416
147.	Rulmenți seria 51 214	50,45	10	504
148.	Rulmenți seria 51 215	60	15	900
149.	Rulmenți seria 51 216	79	20	1580
150.	Rulmenți seria 51 217	100	3	300
151.	Rulmenți seria 51 217	49,82	33	1644
152,	Rulmenți seria 51 218	59,83	5	299
153.	Rulmenți seria 51 222	180	2	360
154.	Rulmenți seria 51 224 P6H	334	10	3340
155.	Rulmenți seria 51 228	274,94	1	275
156.	Rulmenți seria 51 308	45	2	90
157.	Rulmenți seria 51 309	52	7	364
158.	Rulmenți seria 51 311	88	8	704
159.	Rulmenți seria 51 316	156	4	624
160.	Rulmenți seria 51 317	180	10	1800
161.	Rulmenți seria 51 326	685	14	9590
162.	Rulmenți seria 51 405	40	4	160
163.	Rulmenți seria 51 406	51	4	204
164.	Rulmenți seria 51 406	54	3	162
165.	Rulmenți seria 51 407	68	14	952
166.	Rulmenți seria 51 408	45	6	270
167.	Rulmenți seria 51 409	100	3	300
168.	Rulmenți seria 51 409	59,83	6	359
169.	Rulmenți seria 51 410	120	3	360
170.	Rulmenți seria 308 6309	84	1	84
171.	Rulmenți seria 16 022	192	1	192
172.	Rulmenți seria NU 204	22,61	7	158
173.	Rulmenți seria NU 205	30	1	30
174.	Rulmenți seria NU 206	39	2	78
175.	Rulmenți seria NU 207	25,81	14	361
176.	Rulmenți seria NU 210	45	5	225
177.	Rulmenți seria NU 213 NA	63	45	2835
178.	Rulmenți seria NU 215	71	10	710
179.	Rulmenți seria NU 217 NA	94	2	188
180	Rulmenți seria NU 226 MANA	377	24	9048
181.	Rulmenți seria NU 306	38	6	228
182.	Rulmenți seria NU 309	54	40	2160
183.	Rulmenți seria NU 310-32310	63	70	4410
184.	Rulmenți seria NU 311-32311	70	16	1120
185.	Rulmenți seria NUP 311	95	6	570
186.	Rulmenți seria NU 313	100	30	3000
187.	Rulmenți seria NU 320	280	15	4200
188.	Rulmenți seria NU 324 MANA	632	1	632
189.	Rulmenți seria NU 411	136	1	136
190.	Rulmenți seria NU 413	145,27	26	3777
191.	Rulmenți seria NU 413	148.37	15	2226
192.	Rulmenți seria NU 1020	192	5	960
193.	Rulmenți seria NU 1020	122,86	6	737
194.	Rulmenți seria NU 1024	183,29	2	366
195.	Rulmenți seria NU 2210	50	2	100
196.	Rulmenți seria NU 2210	55	3	165
197.	Rulmenți seria NUP 2212	72,24	4	289
198.	Rulmenți seria NU 2312	124	7	868
199.	Rulmenți seria NU 2312 NA	160	2	320
200.	Rulmenți seria NU 2313	133,61	7	935
201.	Rulmenți seria NU 2313	140	20	2800
202.	Rulmenți seria NU 3014 K	167,68	7	1174
203.	Rulmenți seria 3015 NNK	177,29	10	1773
204.	Rulmenți seria NN 3015 K	177.29	2	355
205.	Rulmenți seria 3017 KP 51	205,30	18	3695
206.	Rulmenți seria NN 3018 K	170	12	2040
207.	Rulmenți seria NN 3018 K	225,51	10	2255
208.	Rulmenți seria 3020 KP 51	207	50	10350
209.	Rulmenți seria NU 3024 K	465,72	32	14903
210.	Rulmenți seria NN 3024	504,80	2	1016
211.	Rulmenți seria 3034 KP	2000	1	2000
212.	Rulmenți seria 3024 KP 51	832	8	6656
213.	Rulmenți seria 3034 KNN	1250	3	3750
214.	Rulmenți seria NA 4005 U	20	10	200
215.	Rulmenți seria NA 4005 U	26	15	390
216.	Rulmenți seria NNU 4924	240,12	5	1201
217.	Rulmenți seria NU 4927	640	2	1280
218.	Rulmenți seria NN 3021 NP 51	410	3	1230
219.	Rulmenți seria NY 204	35	2	70
220.	Rulmenți seria NY 207 EIPI	42	6	252
221.	Rulmenți seria NY 213	81	5	405
222.	Rulmenți seria NY 217	131	3	393
223.	Rulmenți seria NY 306	43	12	516
224.	Rulmenți seria NY 308	56	6	336
225.	Rulmenți seria NY 413	144,87	5	724
226.	Rulmenți seria NY 2208	63	11	693
227.	Rulmenți seria NY 2208	48	45	2160
228.	Rulmenți seria NY 2209	45,22	5	226
229.	Rulmenți seria NY 2209	69	3	207
230.	Rulmenți seria NY 2307	128,24	20	2564
231.	Rulmenți seria NY 2313	110	150	16500
232.	Rulmenți seria NY 2316	331	6	1986
233.	Rulmenți seria 1000 821 /GPZ/	220,11	7	1541
234.	Rulmenți seria 2344 18 BMSP	1288,10	10	12881
235.	Rulmenți seria 97 510	267	2	534
236.	Rulmenți seria 943/25	12	5	60

Nr. crt.	Denumire, dimensiune, calitate, stas.	U/M	Cantitate	Preț	Valoare
	Oțel arc				
1.	Ø 20 arc 7	Kg.	240	4	960
2.	Ø 25 arc 3	Kg.	414	480	1987
3.	Ø 32 arc 4	Kg.	1340	4,75	6365
4.	Ø 36 arc 3	Kg.	110	3.65	401
	Oțel arc				
1.	40 × 10 arc 3	Kg.	342	5,10	1744
2.	50 × 10	Kg.	320	3,70	1184
3.	65 × 10 arc 3	Kg.	42	5	210
4.	65 × 10 arc 3	Kg.	25	3,80	95
5.	70 × 8 arc 2	Kg.	172	3,70	636
6.	75 × 10	Kg.	450	5,10	2295
7.	80 × 10 arc 3	Kg.	1000	5,10	5100
	Sîrmă oțel arc				
1.	Ø 0,5 arc 4 RR	Kg.	250	11,90	2975
2.	Ø 0.7	Kg.	23	6.45	148
	Sîrmă alamă				
1.	Ø 3 AM 63 1/2	Kg.	100	45,45	4545
2.	Ø 5 63 1/2	Kg.	109	48.00	5232
3.	Ø 5 AM 63 1/2	Kg.	87	45,20	3932

Com. 752 Orizont filicie 12 – 16 17 – 8 Nicolu

DE REȚINUT

Unitățile socialiste interesate in completarea bazei materiale de producție cu reperele disponibilizate de această intreprindere, pot transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

„INTREPRINDEREA UTILAJ MINIER FILIPEȘTI DE PĂDURE – JUDEȚUL PRAHOVA"

Relatii suplimentare se pot obține la telefon Ploiești 971/2 46 00 solicitind Serviciul de Aprovizionare.

EMIL GEORGESCU și VASILE BAȘA

VIAȚA CĂRȚILOR

STUDII DE LINGVISTICĂ

Timișoara, 1977

Îngrijit de D. Crașoveanu și M. Bucă, prefațat de V. Șerban, volumul de **Studii de lingvistică** (apărut sub egida Facultății de filologie a Universității din Timișoara) ilustrează, prin cele patru secțiuni ale sale – **Teoria limbii și lexicologie, Gramatică, Limbă literară și stilistică, Istoria limbii și dialectologie** – cîteva dintre principalele direcții ale lingvisticii noastre actuale. Remarcăm dintru-nceput concepția modernă care guvernează cercetarea. Este vorba, în primul rînd, de faptul că autorii au reușit, în majoritate, să îmbine analiza fenomenelor de limbă cu justa apreciere a noilor teorii lingvistice, confruntînd teze și metodologii cu dinamica vie și complexă a limbii române.

Reținem, mai întîi, contribuțiile pe care Marin Bucă, Constanța Ciocârlie, I. Evseev, Bujorel Ispas, Maria Király sau Richard Sîrbu le aduc în domeniul semanticii. Categoriile fundamentale ale semaseologiei (antonimia, sinonimia, omonimia și polisemia) sînt puse în discuție din cele mai diverse perspective. Analiza contextuală a antonimelor (Marin Bucă, **Antonimele în context**), evidențierea cîștigurilor pe care semantica structurală **(teoria semnelor)** le aduce în investigarea practică a limbii (alcătuirea dicționarelor, de pildă (vezi I. Evseev, **Valori conotative ale cuvintelor în dicționarele lingvistice**) sau punerea în valoare a unor „noi direcții în cercetarea tipologică a limbilor" (Mariana Popa), iată numai cîteva dintre problemele care merită toată atenția în capitolul rezervat teoriei limbii.

Nu mai puțin interes prezintă rezultatele la care ajung cercetările de gramatică, fie că se referă la structura limbii române contemporane (D. Crașoveanu, **Ipostaze ale subiectului**; Rodica Popescu, **„Se" morfem gramatical dependent și mobil în structura diatezelor pronominale),** fie că operează pertinente paralelisme și comparații între sistemul gramatical al limbii române și cel al altor idiomuri europene – franceza, engleza, germana.

Secțiunea dedicată limbii literare și stilisticii cuprinde, pe de o parte, încercări cu caracter mai general (remarcăm felul în care Doina David aplică teoria „integrării stilistice" la „limba literară" din Transilvania sau „elementele moderne" urmărite de Ileana Oancea în concepția despre evoluția estetică a limbii române a lui Ov. Densusianu), pe de alta, analize dedicate stilului artistic individual (Felicia Giurgiu, **Metafora substantivală în poezia lui Ion Pillat).**

Istoria limbii și dialectologia este reprezentată prin cîteva serioase contribuții, precum acelea semnate de Vasile Frățilă, Fr. Király, Pavel Roskoš, Vasile Simonese, Vasile Țâra.

Ne facem, așadar, datoria de a semnala această prestigioasă culegere de studii, subliniind, în final, efortul îngrijitorilor care au izbutit să-i confere unitate și armonie.

OLIMPIA BERCA

PAVEL BELLU

Arhitectura gîndului

Ed. Dacia, 1977

Noul volum de versuri al lui **Pavel Bellu** este o sumă de viziuni poetice și meditații, oglindind preocupările filozofice ale acestui scriitor bănțean. Ele exprimă gîndirea sa, cu nenumăratele dibuiri, – o suită de investigații și de simțăminte lăuntrice, acumulate de-a lungul anilor.

Pavel Bellu abordase pînă acum diverse genuri de creație literară, ca de pildă dramaturgia, eseul și epigrama, chiar teme de istorie literară. Dar această ultimă culegere de poeme îi definește predilecția pentru o artă poetică de factură nouă, cu versuri ce abundă de evocări din sfera istoriei și a mitului. **„Arhitectura gîndului"** ni-l prezintă pe Pavel Bellu în adevărata și complexa sa fizionomie de poet, cu înclinații filozofice, în care se poate desluși, în versuri, printre altele, concepția ideilor sale despre **tragicul senin.**

Viziunea poetică a lui Pavel Bellu este **„seninătatea",** așa cum o explică el în lămuririle date la finele volumului, sau mai exact un fel de **„lirism al seninului".** Poeziile pendulează în spațiul culturii orpheozamolxiene. Volumul este într-adevăr o „arhitectură a gîndului". El ne ilustrează cu simplitate **„tragicul senin".** În general, versurile sînt concepute și exprimate cu rezonanțe populare. Ele prezintă o ritmicitate lirică, cu adînci vibrații și cu profund tragism. Pavel Bellu și-a eliberat verbul din rigiditatea versului clasic, l-a „idealizat" și i-a dat o rezonanță a gîndirii și a sufletului. El știe să coloreze artistic, cu reflexe de lirism pictural, frazele versurilor sale.

DIN CICLUL „CICLOVA"

Pavel Bellu ne mărturisește că, **„după patruzeci de ani de la debut, poezia mea rămîne, totuși, un debut perpetuu. Confesîndu-se necontenit, sufletul pare că se înnoiește – și, undă de undă, se autoformează".** Astfel, după părea poetului : **„arta pare însăși viața care se tălmăcește pe sine, în infinite expresii, în multiple dimensiuni".**

AUREL COSMA

TITU POPESCU

Specificul național în doctrinele estetice românești

Ed. Dacia, 1977

Un studiu remarcabil, amplu, semnat de tînărul cercetător **Titu Popescu : Specificul național în doctrinele esteticii românești** năzuiește să alcătuiască o sinteză a opiniilor exprimate de estetica românească în problema specificului național. Căci, așa cum ne avertizează autorul încă din primele pagini, **„... o istorie de principiu a esteticii românești se poate constitui, fără pretenții exhaustive, dar – după părerea noastră – esențială, din evoluția concepțiilor inscrise în perimetrul acestei fundamentale probleme (specificul național n.n.) de creație artistică"** (p. 6). E un punct de vedere ce ne apare întemeiat, avînd în studiul lui Titu Popescu, rolul unui principiu unificator în jurul căruia se polarizează toate argumentele.

Firește, discuția privind specificul național are, în cultura română, o tradiție pe cît de îndelungată, pe atît de amplă. Problema însăși prezintă fațete multiple. Ca atare, prima chestiune prealabilă ce se impune autorului era o fundamentare metodologică a cercetării sale. Întreprinderea este circumscrisă la domeniul esteticii, operîndu-se în **Precizări metodologice,** necesare distincției între „sistem" și „doctrină". Opțiunea e în favoarea doctrinei, termen cu o accepțiune mai amplă, mai generală, mai puțin structurată decît sistemul. Optînd pentru o istorie a doctrinelor estetice, înmănunchiate în jurul concepțiilor privind specificul național, Titu Popescu reliefează imprejurarea că acest stadiu al cercetării conduce la o asamblare mai metodică decît o discuție generală asupra ideilor estetice privind specificul național. Pe plan logic, asertiunea e, evident, întemeiată. Totuși, o discuție a ideilor semănătoriste – care au fecundat o producție estetică considerabilă – nu era de prisos.

Pornind de la schița unei protoistorii a concepției de specific național, aflat în stare genuină încă în literatura noastră veche, autorul cercetează succint apariția acestei constante a esteticii românești la : Maiorescu, Dobrogeanu-Gherea, Ibrăileanu, Lovinescu, Blaga, Călinescu etc. Efortul de sinteză al exegezei e evident, informația e bogată, atitudinea critică e prezentă mai întotdeauna. Multe dintre precizările făcute de Titu Popescu sînt notabile. Așa, de pildă, se infirmă teza învechită potrivit căreia Junimea ar fi favorizat o atitudine cosmopolită, urmărind descurajarea unei creații literare ce promova specificul național. Foarte sugestive și necesare ne apar și precizările tinzînd spre reliefarea înțelegerii adînci a folclorului în sublinierea ideii de specific național la Lucian Blaga. Firește, studiul lui Titu Popescu nu este fără prihană. Rămîne, de pildă, sub semnul întrebării, chestiunea dacă autorii discutați sînt „esteticieni", așa cum îi consideră autorul, sau dacă, cum credem că e mai adevărat, din activitatea de critici literari (cum au fost Gherea, Ibrăileanu, Lovinescu) sau de filosofi (Blaga) se poate deduce, pe cale mediată, o doctrină estetică. Să constatăm apoi că, în examinarea operelor autorilor discutați, ispitit de bogăția de idei, autorul nu-și impune întotdeauna o disciplină intelectuală severă care să înmănuncheze toate datele cercetării în jurul specificului național. Dincolo însă de aceste obiecții, temeinicia informației, amplitudinea perspectivei, logica și simțul nuanțelor, și mai cu seamă oportunitatea unei asemenea investigații, fac din cartea lui Titu Popescu o contribuție notabilă la istoria doctrinelor estetice românești.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

ELISABETA COSTIN

Arcul de nisip

Ed. Cartea Românească, 1977

Debutul Elisabetei Costin atrage mai întîi atenția prin fluența și proprietatea frazei, prin claritatea și armonia prozodică. Aparența operei, într-adevăr, prilejuiește un contact agreabil, o lectură dintre cele mai plăcute. Poeta cultivă, cu deosebire, versul de factură tradițională, apelînd uneori – cu succes – la artificii sintactice capabile să sporească muzicalitatea difuză a textului : **„La undele piriului domol / Mi-am inmuiat incet piciorul gol. / / Amurgul singera prin poame crude / Ascunși sub teci, / Culbeci, luceau prin ierbi. / Pe prund zvicneau șopirlele zălude. / / M-am aplecat ușoară peste ape – / Aproape, mai aproape, mai aproape. / / Și m-am rugat ca în copilărie / Cu palid glas / În ochi rămas, aprins / Cortegiul alb al ielelor să vie ...".**

Se observă cum, în cel de al treilea vers, rima este mascată de cuvîntul ultim sau de o întreagă propoziție. O strofă de cinci versuri este restrînsă la patru, rima degajîndu-se deplin numai printr-o reluare a lecturii. Poema aceasta – **La undele** – ni se pare a fi una dintre cele mai izbutite. I-am adăuga **Interferențe, În năvoade, Octombrie,** barbiana **Prin coame vegetale** sau **Ce flori de sare,** aceasta din urmă reprezentînd un frumos portret interior : **„Sufletul meu ... Licorn rătăcitor / Prin vaste șesuri delirînd de sete. / Din hamuri il desprind, să secе-n zbor / Neantul altor stele și planete. / / Amăgitoare fluxuri de eter ... / – Ce flori de sare – ascunde valu-n plete ! / ... Licornu-n spume lunecă stingher / Prin vaste șesuri delirînd de sete".**

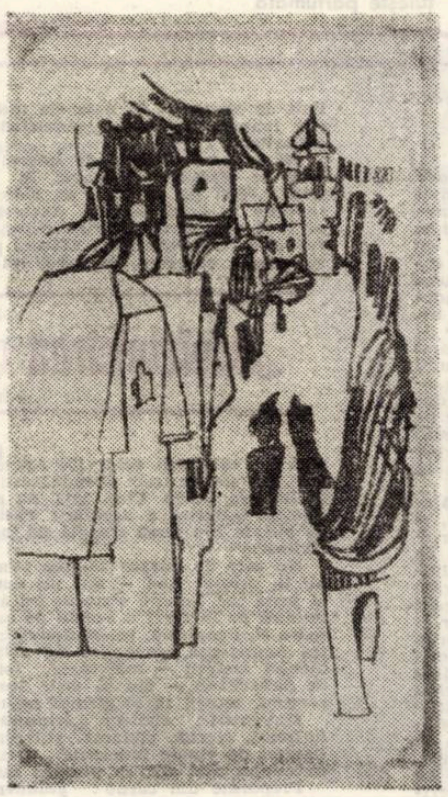

Deși structurile devin ceva mai puțin coerente atunci cînd e vorba de forma și de sensul tuturor acestor performanțe, avem de consemnat și aci promițătoare tensiuni semantice și construcții imagistice.

Concentrată, dinamica și substanța acestor elemente se află chiar în piesa **Ce flori de sare,** reprodusă mai sus : e vorba de o lume a transferurilor acvatice și a unor depersonificări siderale, încă marcată de discontinuități, încă – mai ales – incomodată de nemotivatele intenții persuasive ale textului. Poeta se adresează prea frecvent și prea insistent cititorului – fie direct (imperative, conjunctiv cu funcție imperativă, pronume în vocativ etc.), fie indirect (sensul denotativ al vocabularului : **enorm, adînc, se cutremură** etc.), însoțindu-și efortul constructiv cu unul interpretativ și stimulativ.

E drept, însăși această coexistență de planuri, destul de bine dirijată de autoare poate fi semnul și premisa complexității.

Așteptăm cu încredere viitoarele sale apariții.

EUGEN DORCESCU

IOAN DAN

Cavalerii Ordinului Basarab

Ed. Eminescu, 1977

După trilogia **Mihai Viteazul** autorul **Curierului secret** se ocupă acum de prima parte a domniei lui Mircea cel Bătrîn. Ioan Dan dovedește și de această dată capacitate de a selecta esențialul din marele volum de informații istorice. Deși cărțile sale excelează prin aerul unei simplități stilistice, ele învie o întreagă strategie și tactică de epocă, sacrificiile pe care le cerea un război de apărare sau întregire a fruntariilor.

Așezat temeinic pe pilonii unor date concrete – **Ioan Dan** fabulează în domeniul istoriei, dar fabulația sa și convinge. Romanul său nu pare o frescă a timpului și nici nu are această intenție. Atît în ciclul **Mihai Viteazul** cît și în **Cavalerii Ordinului Basarab, Ioan Dan** urmărește în genere desfășurarea politico-militară a evenimentelor. Semnificative sînt onestitatea și loialitatea cu care autorul prezintă personajele, dînd fiecăruia dreptul la înalte virtuți : vitejie, inteligență, curaj, deprinderi deosebite etc.

Autorul înțelege bine epoca în care se desfășoară acțiunea romanului său. În acest spirit al timpului, Domnitorul Mircea nu intervine – deși ar fi putut s-o facă – toate oștile în disputa dintre despotul Dobrogei și marele vizir Ali Pașa, întrucît intenționa să tragă foloase din această luptă. Mircea ocupă Banatul Severinului făcînd uz de arme specifice epocii. Îi smulge regelui Sigismund, adică suzeranului său, prin vicleșug, un teritoriu românesc totul desfășurîndu-se așadar în spiritul timpului, a metodelor impuse de epocă.

Nu lipsesc din carte nici personajele pitorești, uneori privite de autor cu o ironie caldă, alteori înfășurate în umor gros, care dau romanului său un plus de savoare.

În **Cavalerii Ordinului Basarab,** Domnul Mircea apare destul de rar și considerăm aceasta o manieră aparte, procedeul conturării personalității acestuia mai mult din părerile emise de ceilalți actori ai scenei : Sigismund de Luxemburg, Pietro Embrone, curtenii Țării Românești, demnitari ai Porții Otomane nefiind nou, dar avînd calitatea de a da o notă de autenticitate cărții în cauză.

ARISTIDE POPESCU

VĂ PREZENTĂM UN POET
Claudiu Iordache

Claudiu Iordache a răspîndit multe poezii în revistele din țară și în „Antologii" : („Popas între poeții tineri" — Ed. Dacia, 1974 ; „Imnuri pentru pămîntul românesc" — Ed. Facla 1977), a fost premiat de revista **Flacăra** (1973), a fost laureat la concursul Revistei literar-artistice T.V. (1976), poemele i s-au recitat în cenacluri, pe scenă, la radio, la televizune, într-un cuvînt, poetul a intrat în circuitul poeziei tinere, dar creația sa (întinsă pe aproape un deceniu) nu s-a adunat, încă, paradoxal, într-un volum.

Victor Felea afirma despre el ca fiind un „poet al atitudinilor etico-politice ferme, răspicate" iar Adrian Păunescu spunea, în 1973, în stilul său specific, despre poetul timișorean : „Este numele celui mai interesant poet tînăr dintre cei care s-au manifestat în cenaclul nostru, de la întemeierea sa. Cuvintele mari pe care le rostește el sînt convingătoare, pentru că are talent și credință".

Temperament de structură romantică, poet de tribună incomod, din stirpea lui Adrian Păunescu, îmbinînd în creația sa alura civică răspicată a poeziei maiakovskiene și whitmaniene, cu meditația etico-filosofică, uneori elegiacă într-un soi de mesianism modern. **Claudiu Iordache** se pare că, în volumul de față, din care vă prezentăm aceste poeme, și-a depășit faza de început, a poemelor sale insurecționale, tinzînd spre un lirism reținut, structurat pe teme intimiste, fără ca verbul său să piardă din valoarea sugestiei poetice și din alura sa înalt cetățenească.

ION ARIEȘANU

CÎMPIA SUPREMĂ
(Fragmente)

1

Aici pămîntul e-
 mană lumina, dar
 iată clipa sub
 ploaie, casele
 scufundate sub pături
 de țiglă, felinarele
 reci sau electrica
sfărîmare a fulgerului.
 Aici,
 nici o noapte, iar
 umbra, o sursă a
 flăcării vechi,
 neabdicate, o neliniște
abia curmată, un strigăt
 scurt, o pasăre
 lovită de
 praștia copilului, iar,
 printre noi, cîmpia
 lichidă, ne des-
 parte în insule...

2

Mă bucură ploaia
 care stinge febra,
 satură gura, ascunde
 pentru un timp
 folia simplă a
soarelui, face din
 om, o ființă
 înălțată pe
propriu-i gînd !
Mă bucură ploaia, îi
 văd cristalele,
 perlele, picătura,
venită de atît de
 departe, poate doar
 puțin mai mult în-
 tuneric, lîngă
 lunga așteptare
 a bătrînului cal
uitat fără pătură
 la margirea sa-
 tului !
Azi, mă bucură ploa-
 ia, în absența
 albastrului, purului,
 cerului, Dum-
 nezeu e aici, pe
pămînt, în sandale,
 adîncindu-și
 urmele prin noroa-
iele cîmpului...

3

Țăranul se apleacă,
 zmulge o buruiană
 caldă, ascultă cîm-
pul în care cerul
 sprijină o
dimineață roșie ;
țăranul își apleacă
 obrazul de
 bronz pe care o
 daltă a zgiriat lite-
 ra unor gînduri ;
 timpul tace, se
oprește în umbra în-
 genunchiată, soarele
 urlă pustietatea
luminilor oarbe și
 deodată pămîn-
 tul bubuie !
Oare de ce se apleacă
 țăranul pe
 lespedea umbrei sale
 așa, ca și cum s-ar fi
 culcat pentru
 moarte, sau poate ma-
 teria îl recheamă în
cîmpiile sale coborîte ?...

4

Supraviețuiește lumea
 vie a plantelor
 expulzate din mires-
mele lor, Vom scrie
 tot mai des despre
 ele și pielea lor
 castă și verde,
minunată, pufoasă, elastică,
 liberă.
Vom reveni. De-a lungul versurilor
 adoratoare de a-
devăruri simple, supravie-
 țuiește parfumata
 lume trecută a nașterii. O
 ploaie repede, sfărîmată
 culoare de cer...
 Timpul trece prin
clipe ca o vulpe
 tăcută...

5

Copilul se spală pe dinți,
 are limba roșie
 ca o flacără, dinții
 grei ca niște car-
tușe,
Piciorușele i se
 sprijină în
 pămîntul flămînd
ca de un testament.
Pe deasupra lui,
 pălăria stră-
 lucitoare a
soarelui.
În anumite zile, totul
 este o pînză
 albastră pe deasupra
unui cîmp de maci
 cruzi.
Copilul se spală pe
 dinți, în inter-
 valul dintre două
vieți, nimic de-
 osebit, periuța
Lui
Crește brusc și
 acoperă cu deter-
GENT, întreg universul...

6

Viața nu-și alege
 cuvintele, ne-
 sentimentală, ea
respinge poesia sub-
 țire, foița de
 țigare, gesturile
portelanului !
Viața vrea viață,
 cum e ea, o sta-
 tuie elenă cu sexul
 gol, în umbra căruia
 e ascuns un cuib
 de insectă, viața nu-și
alege eroii, visătorii,
 netoții i-s
tot una, nu-și
pretinde statui, gloriade,
 o măsură i-
 deală ! Se dilată
 în spațiul gol, se res-
trînge la o simplă
 felie de pîine,
 unde nu mai este
 speranță ; mamă bună,
austeră, neștiind cite-
 odată de glumă, ca
 o țărancă bătrînă, nu-și
închină, cerului și
 cenușei, sîmburele
 Său !
Viața viață nu-și
 cunoaște
 cuvintele...

7

Merele cresc libere
 pe ramuri de lumină
 brună. Ușor dăltuite
de un vînt umed. Invidiate
 de sînii unei femei
 singure. Sprijinite
 de ochii unui prunc
 care salivează...
Iată, spui :
 Fericirea noastră,
 cît e de simplu...

Dorian Grozdan
LA 65 DE ANI

După ce a scris mai întîi teatru popular („Trei nopți de rîs", „Mă bate nevasta", „Omul și beția" — Cluj, 1930 ; „Cînd găina cîntă", „Cucoana din tren" — Cluj, 1931 ; „Surd și chior" — Timișoara, 1936) în care biciuia mai ales moravurile și defectele pseudointelectualilor de la sate, **DORIAN GROZDAN**, poetul născut pe valea Bîrzavei, încă elev normalist, colabora din 1933 la revistele bucureștene **Adevărul literar și artistic, Viața literară** ș.a. formîndu-și o concepție despre literatură în pas cu vremea și refractară semănătorismului și tradiționalismului, în ciuda unei puternice nostalgii a satului și a unui mărturisit sentiment de dezrădăcinare. Melancolia sa visătoare îi dă totuși un timbru personal evocărilor, îi nuanțează și-i interiorizează expresia.

Secretar de redacție al revistei literare timișorene **„Luceafărul"** (1935-1937) membru fondator al cenaclului „Altarul cărții" și apoi ziarist și dascăl, poetul impulsionează activitatea literară bănățeană dintre cele două războaie și se afirmă din ce în ce mai mult tipărindu-și volumele de versuri : **Brazde păgîne** (1935), **Ciopliturì în lemn** (1936) și **Porți închise** (1942). El participă de asemeni la șezători literare organizate de Societatea scriitorilor români în orașele țării și face parte din Asociația scriitorilor independenți împreună cu Zaharia Stancu, Ion Minulescu, Cicerone Teodorescu și alții din aceeași generație.

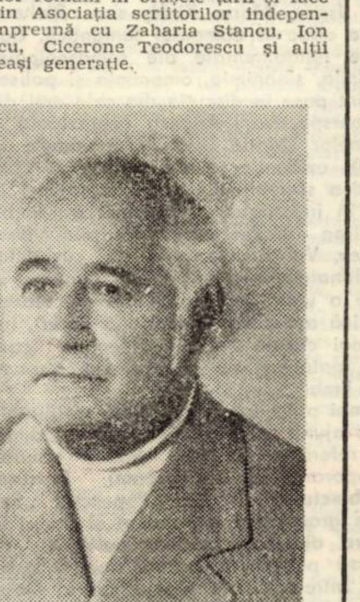

Deși revine mereu asupra acelorași motive sentimentale, poezia lui Dorian Grozdan mărturisește, cu melancolie și deznădejde, o irezistibilă nevoie de vis și sete de lumină, de soare, de dragoste și prietenie, brutal contrazise de vitregele condiții de viață ale orașului cu mentalitate mic-burgheză de atunci, cînd toate așteptările i se păreau zadarnice. Blestemul de a rămîne necunoscut, la fel cu strămoșii-i anonimi, îi amăgește amintirile și trecerile neconsolate din mijlocul naturii. Cu naivitatea copilului de la țară, el își idealizează neverosimil și fantast locurile natale, rîul copilăriei și își cîntă cu tristețe legătura indisolubilă cu „brazdele păgîne", cu lutul frămîntat de înaintașii săi, ca o zestre amară din comoara închisă cu lacătul greu al celor mai intime amintiri.

Volumul selectiv **Umbre de cleștar**, apărut în editura Facla (1974) confirmă o anumită consecvență tematică și o revenire asupra atitudinii lirice și a semnificațiilor adînci pe care le au simbolurile vieții țărănești și sugestiile muzicale în evoluția lirismului său neprefăcut.

La aniversarea celor 65 de ani, **DORIAN GROZDAN** a rămas, în ciuda melancoliilor naive din trecut, un poet însetat de soare și de lumină, ca un zbor de ciocîrlie sau ca o inimă care-și adapă ulciorul într-o lume cu lacăte sparte, neastupată de obloanele nemulțumirilor de altădată.

NICOLAE ȚIRIOI

televiziune

DUMINICĂ, 13 NOIEMBRIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimii patriei — Emisiune de educație patriotică și revoluționară. 9,20 Film serial pentru copii : „Ivanhoe". Episodul 6. 9,45 Bucuriile muzicii — Festivalul european al prieteniei. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. Album duminical. 13,05 Ora veselă. 13,55 Fotbal : România — Iugoslavia în preliminariile Campionatului mondial. Transmisiune directă de la Stadionul „Steaua". 15,50 Walt Disney Story — desene animate. 16,15 În ciclul „Drumuri europene" — filmat și comentat de Aristide Buhoiu — episodul „Un om între oameni" (Bălcescu la Paris). 17,15 Film serial : „Linia maritimă Onedin". Episodul 13. 18,05 Floarea din grădină. 19,00 Micul ecran pentru cei mici „Banul muncit". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 File de istorie „Nicolae Bălcescu". 20,10 Film artistic : „În instanță". 21,50 Antena vă aparține ! — Județul Arad. 22,50 Telejurnal.

LUNI, 14 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,05 Plaiul nostru românesc — melodii populare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. 20,20 Cîntarea României. 20,35 Roman-foileton: „Nicholas Nickleby". Episodul 2. 21,30 Mai aveți o întrebare ? 22,05 Cadran mondial. 22,25 Telejurnal.

MARȚI, 15 NOIEMBRIE

9,00 — 11,55 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan. 17,20 Arta interpretativă românească în confruntări internaționale. 17,50 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 18,20 Tribuna TV. 18,40 „Trofeul Carpați" la handbal masculin : România — Bulgaria (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Baia Mare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Dîmbovița. 20,15 Seară de operă" : „Bălcescu" de Cornel Trăilescu. 21,20 Film documentar : „Covorul persan". 21,40 Stelele cîntecului și dansului. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 16 NOIEMBRIE

9,00 — 11,40 Program de dimineață. 14.00 Fotbal : C.S. Tîrgoviște — A.S.A. Tg. Mureș. Campionatul național, divizia A. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba germană. 17,10 Atenție la... neatenție ! 17,30 Din țările socialiste. 17,40 Cîntarea României. 17,55 Moștenire pentru viitor. 18,40 „Trofeul Carpați" la handbal masculin : România — R.D. Germană (repriza a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Noi, femeile ! 20,30 Telecinemateca : „Sperietoarea". 21,55 Neamul meu și țara mea — melodii populare. 22,20 Telejurnal.

JOI, 17 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm... 17,15 Reportaj pe glob. 17,35 România, patrie mîndră ! Cîntece patriotice și revoluționare. 17.35 Consultații juridice. 18,15 România pitorească. 18,40 „Trofeul Carpați" : România — Danemarca (repriza a II-a). 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 19,50 Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării — Dolj. 20,20 Ora tineretului. 21,15 Seară de teatru : „Cîntec de ciocîrlie" de Dimitrie Roman. 22,25 Telejurnal.

VINERI, 18 NOIEMBRIE

9,00 — 11,55 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,05 Film serial pentru copii : „Cuore". 19,30 Telejurnal. În întîmpinarea alegerilor de la 20 noiembrie. 20,00 Forum cetățenesc. 20,30 Film artistic : „Singurătatea florilor". 21,50 Revista literar-artistică TV. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 19 NOIEMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton: „Nicholas Nickleby". Reluarea episodului 2. 13,00 Concert de prînz. 13,45 Forum cetățenesc (reluare). 14,15 „Cîntarea României". 14,40 Răspunderea opțiunii. 15,00 Stadion. 16,30 Un fapt văzut de aproape — reportaj. 16,50 Clubul tineretului. 17,50 Un gînd, un crez, o țară — versuri patriotice și revoluționare. 18,10 Săptămîna politică internă și internațională. 18,30 Stan și Bran. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Țara în ajun de alegeri. 20,00 Roadele politicii partidului. 20,15 Votul nostru-i votul țării — program de cîntece. 20,35 Teleenciclopedia. 21,05 Film serial : „Regan". 21,55 Întîlnire cu satira și umorul. 22,25 Telejurnal. Sport. 22,40 Cîntece de voie bună.

debut
Liviu Vulcu
PLĂCILE DE MARMURĂ

LIVIU VULCU este de profesie medic. Deci un om cu o experiență interesantă, traversînd medii umane complexe. El și-a maturizat scrisul ani de-a rîndul, în solitudine, neluîndu-și prea în serios acest hobby al său. Și, totuși, scrisul lui Liviu Vulcu denotă seriozitate și maturitate de gîndire, un stil aproape închegat, o coloratură ironică, puterea unei observații ascuțit critice, demolatoare, dusă uneori pînă la grotesc. Ceea ce îi reușește, pînă azi, debutantului din revista noastră, este pictura unor medii, a unei lumi apuse, mic burgheze, al cărei ecou, ne sugerează autorul, nu cu totul stins, ar putea fi găsit, încă, și în unele locuri din jurul nostru. Asupra acestora își exercită, cu precizie, și fermitate, scalpelul său satiric Liviu Vulcu.

I. A.

Primarul, numit prin '38, șef al urbei, suscită interesul administrației pentru celebritățile urbei și stabili o comisie care să se ocupe de scoaterea la lumină a marilor orășeni — criticînd faptul că pe întreaga întindere a străzilor există o singură placă de marmură pe casa Eroului Necunoscut.

Un entuziasm general cuprinse în special comisia ce se apucă de lucru cu elan și din sala arhivelor de la subsolul primăriei, într-un praf de nu se vedea om cu om— scoase o sută cincizeci și trei oameni celebri, la lumină.

Primarul stabili un atelier care să lucreze plăcile de marmură intervenind doar de trei ori. Într-o săptămînă au fost realizate deja paisprezece plăci și, în prima duminică, organiză festivitatea aplicării acestora : la colțul străzilor Uranus și Persistența, în fața unei mari mulțimi, se dezveli placa primului primar al orașului, apoi, în fundătura dintre străzile Eternității și Inutilității, a primului pensionar. Și așa mai departe. Ultimele plăci au fost aplicate pe o casă foarte veche (casă în care se născuse și actualul primar), pe o școală cu tradiție (școală frecventată și de actualul primar) și în gară, pe un vagon de tren dintre primele construite de primul inginer (cu care călătorise pentru prima dată și actualul primar).

Entuziasmul era mare și printre orășeni.

... Și așa — săptămînă cu săptămînă, în fiecare duminică, cetățenii asistau, pe bază de programare, la aplicarea plăcilor de marmură în cinstirea înaintașilor orașului : treizeci și patru de foști primari, șaisprezece șefi de gară, cel puțin cincizeci de popi, proprietarul primei circiumi, al primului han, primul salariat, avocați, doctori care au trăit mai mult, cinci profesori și opt colonei și multe alte personalități.

Printre acestea, primarul își mai puse și lui nouă plăci — la locul unde i-a făcut curte actualei neveste, în grădina zoologică, unde în tinerețe venea cu regularitate duminica să vadă un leu (concomitent cu mărirea numărului de lei trimiși de la primărie), la o intersecție mai dosnică, unde participase la o încăierare noaptea cînd ieșise de undeva iar restul le aplică pe băncile din parcul central, unde stătuse ca adolescent — pe o ploaie torențială — încît, pentru prima dată, administrația plouată, care ieșise fără umbrele — începu să murmure (în timp ce aplauzele rare se contopeau cu zgomotul copitelor unui cal pe piatra aleii — de la căruța primăriei ce ducea gunoiul).

A doua zi dimineață, după ședința de dimineață, vice-primarul intră la primar și, tot învîrtindu-se pe lîngă el și făcîndu-i curte, îl rugă să-i aprobe să-și pună și el o placă pe casa părintească, că altceva nu a făcut pentru părinți decît că stau împreună — ei, nora lor și el.

Primarul înghiți în sec, îi zise în gînd, „escrocul dracului..." și-i aprobă o placă mică, zîmbind.

Nebun de fericire, vice-primarul alergă la atelier.

La ora zece și ceva sună telefonul și chirurgul care i-a scos apendicele (după ce l-a lămurit bine că de nu venea la el, murea) îi ceru și el să-i aprobe o placă să-și pună acasă că și tatăl lui a fost doctor și a avut și raze. Și-i mai spuse că la inspectorul sanitar n-ar fi cazul să-i aprobe deoarece el, așa zic unii, e venetic. Și primi aprobarea deoarece nu se știe — dădu primarul din umeni — cînd ai nevoie de doctori. Cînd ți-e lumea mai dragă.

Dascălul diriginte al fetiței îl abordă la ieșirea din sediu tot pentru o plăcuță, la socri, la ora mesei — într-o pauză. Fetița avea tot note de zece.

Într-o joi veniră vreo patru vecini la vice-primar și-l rugară să le aprobe și lor o placă, numai una — pe centrala termică ce-i deservea.

„— Cu plăcere, cu plăcere — le spuse el — dar nu ține de mine, numai șeful aprobă". Iar în gînd — „ia mai mergeți dracului de parveniți, că sînteți prima generație în pantofi și vă trebuie și vouă o placă de marmură... Asta-i !".

Pînă la urmă, comisia nu se mai ocupă de celebritățile orașului fiind supraaglomerată și suprasolicitată de cererile celor în viață care doreau să-și pună și ei cîte o placă comemorativă și solicitau aprobarea. Comisia își mări numărul membrilor la patruzeci și nouă (membri plini) plus supleanți (șaisprezece). În curînd, tot orașul era plin de plăcuțe de marmură cu scris aurit. Erau și case cu cîte opt plăcuțe — cîte apartamente deținea iar dacă două familii locuiau în același apartament — spre exemplu bătrînii și tinerii — se puneau două plăcuțe : una sub alta, a tinerilor dedesubt.

Ajunseseră numeroase familii, cu tradiție și case individuale, să dețină pînă la șase plăcuțe. Patricienii. Pînă la urmă, însă, în baza unor anonime, veni un control și constată într-adevăr că sînt cam multe plăcuțe pe case. Se dispuse cu proces verbal scoaterea plăcii de pe casa Eroului Necunoscut, pe motivul obiectiv că dacă e necunoscut nu poate să fie casa lui, iar dacă este a lui, atunci nu-i necunoscut, ci cunoscut.

figuri bănățene
UN VECHI LIBRAR ORAVIȚEAN — I. E. TIERANU

Valea Carașului, veche vatră de dezvoltare a vieții românești, colț de țară care a dat culturii românești pe Paul Iorgovici, și Simion Mangiuca, pe Gheorghe Crăiniceanu și Virgil Birou, pămînt românesc cu vechi tradiții de luptă împotriva asupririi feudale și a stăpînirilor străine, a participat cu toate mijloacele la războiul pentru întregimea neamului. Pe tot cuprinsul Văii Carașului se muncea pentru sprijinirea politicii României și ajutorarea soldaților români din tranșee. Episodul pe care îl relatăm se referă la activitatea neobosită a librarului **I. E. TIERANU** din Oravița, pentru răspîndirea cărții românești pe tot teritoriul Carașului.

Îndrăzneala librarului de a difuza cărți românești care trezeau în inima confraților săi ideea de libertate națională, este nesuportată de autoritățile habsburgice, considerată ca tendențioasă și librarul este arestat și trimis la Budapesta, „pentru vînzarea unor cărți interzise". (**Temesi Lapok**, nr. 132, 12 iunie 1877).

Datele insuficiente despre personalitatea modestului librar orăvițean, arestat la 18 mai 1877, ne obligă să trecem peste perioada celor aproape nouă luni de arest și să cităm tot din presa vremii știrea că : **„Dl. Ioan Tieranu, comerciant în Oravița, a fost acuzat de infidelitate, pentru că a vîndut cîteva exemplare din Charta Dacia modernă, totodată din 18 mai a fost arestat preventiv. Pertractarea finală se ținu la 27 februarie (1878) la tribunalul din Budapesta, și acuzatul fu achitat și pus pe picior liber". (Familia**, 28 iulie 1878).

Un anunț al revistei Familia pune în evidență bunele relații dintre Iosif Vulcan și Ioan Tieranu. Anunțul glăsuia că la dl. I. E. Tievaru... se află de vînzare toate operele redactorului acestei foi, tot acolo se primesc abonamente pentru Familia și Șezătoarea. Familia, care nu scăpa nici un prilej de a populariza toate lucrările privind războiul de independență, anunța că la librarul din Oravița se pot cumpăra cărți nouă ca : „Ostașii noștri" de V. Alecsandri, „Curcanii" dramă națională de G. Ventura ; „Căderea Plevnei" poemă epică de Zamfirol.

Numai din înșirarea acestor date foarte sumare ne putem da seama despre activitatea intensă desfășurată de librarul orăvițean care punea la dispoziția cititorilor săi cele mai noi opere românești numai și numai din dorința de a fi cunoscute faptele de arme ale ostașului român. După unele informații Ioan Tieranu a trăit și a văzut cu lumina ochilor săi înfăptuirea idealului neamului său, unirea tuturor românilor în „Dacia modernă".

FLORIAN MOLDOVAN

POETUL ȘI PROFESORUL MIHAI NOVAC

S-a stins, la Oravița, în vîrstă de 71 de ani, MIHAI NOVAC. Un mediu social aspru îl obligă să-și petreacă adolescența în mină. Dar o inteligență superioară și o pasiune înnăscută pentru cultură îl vor ajuta să absolve Facultatea de litere și filozofie și să devină profesor la Oravița, între oamenii din rîndul cărora s-a ivit. Viața oamenilor simpli, care au trăit „din firiz și din săcure" ori din minerit, s-a filtrat în el și a izbucnit apoi în versuri. Profesorul și poetul, a cărui adolescență rămăsese în mina de cărbuni, devenise un mit și o speranță a minerilor, a stinjenarilor, a copiilor lor, pentru care a fost întotdeauna un îndemn și un sprijin.

Trăsătura fundamentală a spiritului său a fost o perpetuă tinerețe. În ultimele luni de viață mai putea fi văzut în cercul unor foști elevi ai săi discutînd idei literare, lucrări de ultimă oră ori rememorînd figurile unor scriitori din generația sa.

A debutat în anul 1932 cu volumul de versuri „An din patru primăveri" (Editura Pavel Suru, Buc.), despre care criticul Nicolae Țirioi (**„Premise literare", Facla, 1976**) scrie : „Precursor al unui stil anumit în poezia bănățeană cultă orăviteanul Mihai Novac... împrumutase motive și expresii lirice aproape tuturor celorlalți contemporani bănățeni... Capabil să vibreze deseori într-o expresie personală, Mihai Novac a renunțat probabil prea devreme la creația lirică, pentru care avea indubitabilă vocație...".

Cei care simt și cunosc datele obiective ale spiritualității din care era alcătuit știu, însă, că o exigență lăuntrică nemărginită și un adînc sentiment al relativității au împiedicat o împlinire poetică pe măsura înzestrării reale.

Acum, cînd omul devine amintire, un vers al poetului însuși se constituie într-un înfiorat epitaf : „... pe ude scări / Cobor în guri de ocnă-ntunecată, / Adîncul să-l cunosc, nu depărtări...".

VASILE VERSAVIA

PREMIUL NOBEL PENTRU LITERATURĂ
VICENTE ALEIXANDRE

Spre deosebire de anii trecuți, anul acesta decernarea Premiului Nobel pentru literatură a avut loc cu două săptămîni mai devreme : în ziua de 5 octombrie. După cum se știe, premiul a revenit poetului spaniol **VICENTE ALEIXANDRE.** Se reține, totodată, faptul că între ultimii contracandidați ai laureatului se aflau : prozatorii **Graham Greene** (Marea Britanie), **Zaharia Stancu** (România), **Jerzy Andrezejewski** (Polonia), **Claude Simon** (Franța) ; poeții **Léopold Sédar Senghor** (Senegal), **Louis Paul Boon** (Belgia).

Poetul spaniol Vicente Aleixandre s-a născut la 28 aprilie 1898, la Malaga, în Andaluzia, unde și-a petrecut copilăria și adolescența. După terminarea studiilor medii, urmează cursurile de economie politică ale Universității din Madrid. El debutează în anul 1928 cu volumul **Ambito**, căruia îi urmează culegerile de versuri **Espadas como labios** (1932), **Passion de la tierra** (1935), **La destruction o el amor** (1935) și cea mai însemnată carte de poezie — **Sombra del Paradiso** (1944). Atras de formula literară a dialogului, Aleixandre a publicat, cu mult succes, lucrarea **Dialogo del conocimento** (Dialoguri ale cunoașterii).

Specificul poeziei lui Aleixandre este foarte vizibil în volumul **„Sombra del paradiso"** (Umbra raiului), unde autorul **„închină un imn patriei andaluze"**. Influențat în începuturile sale de Shelley și de Hölderlin, Aleixandre a creat o poezie al cărei primat îl deține metafora, imaginea insolită, turnate într-o limbă limpede. Romantismul său se resimte uneori de contactul cu suprarealismul.

D. C.

Oraș de rai

Te simt mereu în ochi, oraș al zilelor mele verzi,
așezat între munți mîndri, atingînd în căderea lină
talazul albastru,
parcă ai stăpîni văzduhul și marea !
Descătușat, plutește în aer, de parcă o mînă sfîntă
te-ar atîrna o clipă deasupra mării, 'nainte să te
scufunzi pe veci în consolatoarele ape.
Însă trăiești, n-ai să te scufunzi niciodată, și marea
e avidă de tine, oraș al zilelor mele
fericite !
Nespus de alb, nespus de pur, oraș în care am trăit ;
 o, amintiri !
oraș divin, care te înalți pe creasta mării.
Ai străzi subțiri, ești grațios, muzica te umple. Și ai
 grădini
în care flori de tropice, cu tulpine vînjoase, s-avîntă
 spre cer,
Palmieri de lumină se unduie
în caldul sclipăt al brizei și, pentru o clipă,
buzele sfinte aș vrea să le țintuiesc
înainte să se îndrepte departe, în eter.

În românește de DAN CIACHIR

Sora cea mică

Avea nasul cîrn,
era subțirică
și ce-i mai plăcea s-alerge printre dune !
Intra în apă
fără teamă.
Era în lumea ei și se lăsa în voia apei,
de parcă valurile ar fi purtat-o
spre țărm,
de departe, neprihănită,
cu ochii deschiși spre lumină.
Și, atunci,
ea aluneca precum valul în nisip
și rîdea.
Un rîs de copil și rîsul
Mării.
Se ridică, udă, și-atît de mică,
de parcă răsărise atunci dintre scoici sidefii,
și umbla pe pămînt —
un dar a valurilor.
Îți mai amintești ?
Hai, povestește-mi ce-ai văzut
în adîncurile mării !
Hai, spune-mi, spune-mi ! am rugat-o.
Nu-și amintea nimic.
Intră iarăși în apă,
Lipindu-se de valuri.

În românește de ANDREEA STEȚIU

sadoveniana
„Îndeletnicirea cu bucatele"

„Moldova cu stejari și cetini" (Eminescu) a strălucit încă din timpuriul istoriei, prin dragostea de neam și de glie a feciorilor ei. La ceasuri de vremelnică înseninare a zărilor, acești strașnici bărbați nu disprețuiau, însă, nici vinul „armaș" nici bucatele — pregătite, cu pricepere și bun meșteșug, de vrednicia muierii. Într-unul din cele mai pitorești episoade ale romanului Zodia Cancerului sau vremea Ducăi-Vodă (1929) Sadoveanu descrie — fără vreun semn de... grabă, ba, dimpotrivă, cu vădită voluptate a „participării" — zdravănul ospăț de la „dumnealui șătrarul Lăzărel Gliga". După ce se înfruntă din „bulzișorii" numiți sarmale și din faimoasele plăcinte moldovenești („acele lucruri fierbinți și picante, cu crusta aurie"), după ce arată o mare hărnicie la istovirea ulcioarelor de Cotnar, ava Paul de Marenne îndreaptă către prietenul său Alecu Ruset o „nevinovată" întrebare : „— Avînd asemenea vinuri și asemenea rețete de plăcinte, puteți fi nefericiți ?" (X 56).

Ecouri ale acestei înțelepte atitudini față de desfătările trecătoarei noastre vieți — pe care moldovenii, și nu numa. ei, o vădesc de cîte ori prilej se ivește — stăruie în operele multora dintre scriitorii noștri de frunte : Cantemir, Ghica, Negruzzi, Filimon, Kogălniceanu, Creangă, Hogaș Al. O. Teodoreanu se înscriu pe o listă mult mai cuprinzătoare. Filimon — poreclit de amici „mălai mare", „fiindcă mînca bine" — ar fi fost, se zice cam bîlbîit. Dar, de cîte ori venea vorba despre bucate — povestește cu umor Ghica, într-o scrisoare către Alecsandri (Școala acum 50 de ani) — „i se umplea gura și defectul ce avea la vorbă dispărea cînd pronunța : Icre proaspete cu lămîie de Mesina, Măsline dulci de Tesalia, Icre de chefal. Marinată de stacoji îi plăcea cu deosebire ciorba de știucă fiartă în zeamă de varză acră cu hrean. iacniile și plachiile, crap umplut cu stafide, curcan cu varză umplut cu castane și purcel fript, dacă era întreg". În peregrinările sale singuratice prin munții Neamțului. Calistrat Hogaș este însoțit și bîntuit de spectrul foamei : „Sărmanii mei desagi ! ... ei înșiși erau flămînzi și costelivi, ei înșiși aveau coapsele deșelate și pîntecele lipit de spate... Și degetele mele, cuprinse de frigurile foamei, scotoceau tremurînd fundurile adînci ale desagilor" .

Mi se pare vrednic de interes amănuntul că scriitori de seamă ai Moldovei, în ipostaza de autori ai unor „cărți de bucate", au ridicat specia la nivelul superior al artei literare. Această ipostază — sporind, cu încă una, șirul năstrușniciilor lui Păstorel (vezi savuroasele Gastronomice, Editura pentru turism, 1973) — surprinde, oarecum, în cazul lui Kogălniceanu și Negruzzi, coautorii celor 200 rețete cercate de bucate, prăjituri și alte trebi gospodărești (Iași, 1841), retipărite la Editura Dacia, Cluj, 1973. Să nu uităm, însă, vorba înțelept-înflorită a aceluiași Păstorel : „O bună carte de bucate e o nouă treaptă de marmură în suișul spre civilizare".

Nu este de mirare că, așa stînd lucrurile, moldovenii în primul rînd — dar nu numai ei — au apreciat la justa lor valoare virtuțile bucătăriei turcești, împrumutînd de la turci o seamă de bucate și prăjituri gustoase și, deopotrivă, înseși denumirile lor. Pentru a ilustra abundența cuvintelor de origine turcească în domeniul amintit — mai toate, folosite în mod curent de Sadoveanu — am să înșir doar cîteva exemple, încercînd, totuși, să le grupez pe categorii.

Mîncăruri : chebap („friptură de berbec"), chiftea (piftea), ciorbă, ciulama, ghiveci, iahnie, imambaialdi (un fel de vinete împănate), musaca, pilaf, sarma (întrebuințat mai ales la plural : sarmale), tuslama.

Preparate din carne : ghiuden, mezel, mezelic, salam

Paste făinoase : iofcă, tocmagi („tăiței").

Lactate, brînzeturi : iaurt, telemea.

Dulciuri : acadea, baclava, cataif, peltea, rahat, sarailie, șerbet. În legătură cu păstrarea dulcețurilor, amintesc că gavanos și chisea — sinonime cu „borcan" sînt, și ele, tot din turcește.

Băuturi (nealcoolice) : cafea (cu... caimac !), salep

Cîteva din cuvintele înșirate mai sus merită o atenție specială, datorită faptului că au devenit productive în limba română dezvoltînd sensuri noi (ghiveci = mișmaș", talmeș-balmeș" : ghiveci literar), intrînd în tructura unor locuțiuni verbale foarte expresive (a face pilaf = „a zdrobi pe cineva în bătaie", cf. a face piftie a face terci ; a lua caimacul = a-și însuși partea cea mai bună"), a unor ziceri populare, cu caracter paremiologic (Cine s-a ars cu ciorbă suflă și-n iaurt) sau zămislit derivate, mai ales diminutivale. Astfel, chifteluțe și chiftele coexistă, din motive întemeiate (deosebirea de... mărime !), dar ciorbiță (diminutiv afectiv tot mai răspîndit) și sărmăluțe (diminutiv obiectiv-afectiv) concurează, cu mari șanse de izbîndă, termenii de bază. În Banat, unde sărmele impresionează pe „nebănățeni" mai cu seamă prin... dimensiunile lor, sărmăluțele nu prea au ce căuta !... Alături de iaurt, circulă, pe alocuri, diminutivul familiar iaurțel neînregistrat în dicționare Cafea — cu varianta mai veche cahfea (Eugen Barbu, Princepele, 1969, p. 31 : „Cahfeaua fu turnată în ceașca împodobită cu briliante") — și-a creat diminutivul afectiv (cafeluță, prin care tagma cafegiilor și a cafegioaicelor răsfață neprețuitul elixir. Tot din turcește e cafeaua. cu diminutivul cafeneluță (Caragiale) în timp ce căfană (Banat, Ardeal) se explică prin sîrbă. Mai trebuie menționat un detaliu : „tabietul cafelei" implică un alai întreg de termeni proveniți, tot din turcește : caimac ciubuc farfurie (cu diminutivul farfurioară), felegean („ceașcă mică, fără toartă, așezată într-un suport metalic numit zarf"), gingirlie (numai la feminin. în expresia cafea gingirlie) ibric (ibricel). „Ceremonialul" este însoțit de nelipsitele taclale...

În așteptarea lui Sadoveanu, să-i facem, iarăși, rînd lui Păstorel : „S-a bucurat văzîndu-ne și ne-a făcut ea singură, la ibric cu spirt, cafele turcești cu caimac, gingirlii, ochi de șarpe, și le-a turnat în filigene de porțelan albastru cu flori" (Gastronomice, p. 57-58).

G. I. TOHANEANU

IN PREMIERĂ LA TEATRUL GERMAN DE STAT

„MEȘTERUL JAKOB ȘI COPIII SĂI",
dramatizare de HANS KEHRER după romanul lui
ADAM MÜLLER GUTTENBRUNN

STAGIUNEA JUBILIARĂ, a 25-a a scenei teatrale de limbă germană, a debutat cu o piesă menită să omagieze un mare scriitor, om de cultură și gazetar, originar de pe aceste meleaguri. Cu numai o zi înainte de comemorarea a 125 de ani de la nașterea lui Adam Müller Guttenbrunn, gongul inaugural s-a făcut auzit într-un spațiu de marcată sărbătoare : a fost expus tabloul autorului (semnat de Fr. Ferch), o cuprinzătoare foto-expoziție cuprinzînd reproduceri și facsimile legate de viața și creația lui Guttenbrunn.

Misiunea lui **Hans Kehrer** — deținător al unui prestigios premiu pentru dramaturgie conferit de Uniunea scriitorilor — n-a fost simplă. **Actorul** și **autorul** de teatru **Kehrer** au colaborat deci în dorința de a fructifica scenic un text, ilustrînd un timp al unor mari prefaceri, cu înfruntări pe planul claselor sociale, cu grave repercusiuni pentru destinele individuale. Frescă social-umană, cartea lui A. M. Guttenbrunn conține mult dramatism valorificat subtil de **Hans Kehrer.** Fabulația selectează un moment din biografia lui Guttenbrunn, cu răsfrîngeri tipice și acuzatoare pentru mentalitatea unei întregi perioade. Ciocnirea dintre două categorii sociale, țărănimea și meșteșugarii, generează drame profunde, ireversibile, sugerează autorul. Neîmplinirea în iubire a **Suzanei Weidemann,** datorită unor bariere sociale absurde, nedrepte, ilustrează destinul mamei lui **Guttenbrunn.** Drumul sinuos, plin de grele încercări și umilințe, pe care este nevoită să-l străbată, pînă în final, tînăra este presărat cu alte „furci caudine", afiindu-și izvorul în una și aceeași mentalitate de castă, aflată sub semnul atotputernic al banului, mai exact, al acrilor de pămînt . . .

Dramaturgul-actor a izbutit să făurească destule roluri generoase, pline de culoare. O astfel de partitură i-a revenit tinerei actrițe **Adela Radin,** una dintre marile revelații ale colectivului actoricesc, capabilă de un joc modern, zgîrcit în efecte exterioare, cu un pronunțat apel spre inteligență și sensibilitate. Efectul este remarcabil, individualizînd fiecare apariție în scenă a personajului. Pe aceeași lungime de undă a talentului și a unei concepții contemporane despre arta actorului sînt **Peter Schuch** — deosebită este la acest artist minuția cu care își lucrează fiecare apariție, rezervele bogate de nuanțe pe care le deține în creionarea celor peste 100 de roluri, cîte numără fișa sa teatrală. Portrete memorabile pentru investiția de talent și gîndire creatoare au mai semnat **Ildico Zamfirescu, Irmgard Schati, Julius Vollmer, Alice Szabo** și **Ingebord Meyer-Voiculescu, Horst Strasser** a depășit un rol trasat în culori categoric negative, umanizînd și acordînd circumstante personajului. **Friedrich Schilha** se limitează la a fi decorativ, dar, ca personaj, șters. **Margot Gottlinger** a fost una dintre acițiele de mare capacitate creatoare ale acestei scene, un om de teatru complex, pedagog desăvîrșit. În această ipostază o revedem pe afișul teatrului, imediat după o altă montare de succes de la sfîrșitul stagiunii trecute, „Matthias Thill". **Munca regizorului cu actorii este migăloasă,** abordînd cu egală atenție fațete psihologice, de meserie propriu-zisă, dicțiune și ținută scenică, într-o notabilă străduință de a pune în lumină toate componentele textului pentru a putea fi tălmăcite integral publicului. Spectacolul a fost realizat într-un cadru scenografic plăcut ochiului (autor **Fr. Kovacs**), cu un fundal figurativ ; costumele respectă linia autentică (la realizarea lor a contribuit **Magdelna Kern**). **(ILDICO ACHIMESCU)**

Festivalul național „Cîntarea României" — Ediția a II-a

Emilian Dumitru

Maestrului coregraf **Emilian Dumitru,** de la Casa de Cultură a Studenților din Timișoara, îi este în fire să-și trăiască, într-un fel, destinul unui anonimat folcloric, la fel ca un „primaș" al horei din sat. Spun aceasta pentru că **Emilian Dumitru** — cu toate că ar fi îndreptățit s-o facă — nu este preocupat să i se popularizeze rodnica activitate de instructor coregraf ; de aceea îmi vine să cred că, în sufletul său, un spectacol coregrafic reușit capătă aura dimensiunilor împlinirii unei zile de sărbătoare folclorică, suficientă sieși : simțămînt pe care el îl va fi trăit în copilărie, în satul natal, Bobicești — Olt, adunînd în privirile proaspete orizontul silvan al unor bogate tradiții populare.

Primii pași în însușirea cunoștințelor teoretice în domeniul etnologiei **E. Dumitru** i-a făcut pre vremea cînd urma cursurile școlii tehnice de activiști culturali din București, avîndu-i îndrumători pe profesorii **Mihai Pop, Anca Giurchescu, A. Bucșan** ș.a. După aceea își împlinește pregătirea folcloristică, la Facultatea de filologie din Timișoara.

Dar, activînd aproape un deceniu și jumătate la Casa creației populare a regiunii Banat și apoi la Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă — așa după cum a mărturisit — **„spațiul folcloric bănățean a fost, în această perioadă, un permanent șantier de cercetare".** Culege un mare număr de jocuri (poate sute), pe care le valorifică scenic, iar o parte dintre acestea le publică în cartea **Briuri din munții Banatului,** editată de Casa de creație din Timișoara.

În prezent, o seamă din jocurile culese de el se găsesc în repertoriul unor formații de dansuri sătești. Au ajuns acolo, prin instruirea acestora de către însuși, E. Dumitru, dar și prin preluarea lor din cartea amintită, sau din repertoriul ansamblurilor **„Timișul"** (de la Casa de cultură a municipiului Timișoara) și **„Doina Timișului"** (de la Centrul Universitar) — ansambluri legate de numele lui E. Dumitru prin fondarea și instruirea permanentă a acestora.

Colectivele celor două ansambluri, de sub conducerea lui E. Dumitru, au fost laureate la toate concursurile la care au participat, de-a lungul anilor, inclusiv în cadrul marei întreceri din prima ediție a Festivalului național „Cîntarea României". Etnolog-coregraf Anca Giurchescu, exprimîndu-și concluziile despre manifestarea jocurilor populare în prima ediție a Festivalului, spunea, despre spectacolele celor două ansambluri : **„În aceste realizări, creatorul spectacolelor (Emilian Dumitru) — și spun creator în deplinul înțeles al cuvîntului — spărgînd tiparele uzitate, a folosit dansul (și nu numai dansul) ca element de expresie pentru transmiterea unor mesaje noi, actuale, generoase"** (**Contemporanul,** din 14 oct. 1977).

Intru conturarea acestei viziuni a lui E. Dumitru, orientată spre relevarea scenică a semnificațiilor și funcțiilor elementelor etnologice, un rol binefăcător l-a avut colaborarea, de mai mulți ani, cu folcloristul **Vasile Crețu,** de la Universitatea din Timișoara.

Ar mai fi de spus multe despre bunele rezultate ale activității lui Emilian Dumitru. S-ar cuveni, bunăoară, să enumerăm cele douăsprezece premii obținute în țară și în străinătate de către cele două ansambluri, dintre care, amintim doar : trei mari premii, la a XV-a ediție a Festivalului Internațional de folclor de la Susa (Italia), acestora alăugîndu-li-se și premiile speciale, individuale, pentru coregrafie de la Festivalurile naționale ale artei studențești, desfășurate la Suceava, 1976, și la Cluj-Napoca, 1977. Apoi, turneele în străinătate: Franța, Anglia, Elveția, Grecia, Iugoslavia, Ungaria, Italia, Irak, R.F. Germania, Tunisia, S.U.A.. — țări în care dansatorii populari timișoreni au împlinit nobila sarcină de a fi mesageri ai folclorului nostru, peste hotare, cu atîta convingere, încît Emilian Dumitru a fost solicitat să facă montări coregrafice la un ansamblu folcloric din Belgrad și să susțină, cu prilejul turneelor, cursuri de coregrafie populară românească în Franța și Anglia.

(AUREL TURCUȘ)

plastică

Silviu Orăvițan Crețu

AM VĂZUT PIETRE AVÎND MONUMENTALITATEA MUNTELUI ÎNTREG. Vom învăța, cred, să locuim **ALTFEL** un spațiu, mai bogați, după un periplu prin muzeul imaginar al peisajelor lumii. Vom învăța, cred, să pătrundem tainele unui spațiu, reprivindu-l prin lucarnele artei. Îl vom reprivi **ALTFEL** vom înțelege, — e sigur — **ALTCEVA,** mai plini de satisfacția comunicării cu el.

Olanda ni se va releva **alta,** văzută prin infinitatea orizontală a peisajelor lui Ruysdael sau Hobbema. Spania ni se va confesa **altfel,** sub cerurile de apocalips ale Toledoului. Franța ni se va dezvălui **succesiv alta,** în avatarurile peisajului eroic arcadian, la Poussin, hedonic-ireal, la Watteau, ori exploziv-flamboaiant la Van Gogh. Vom găsi septentrionului înțelesuri magice, prin peisajul entropic-selenar al lui Friedrich Caspar David. Albionul ne va apare elegiac în verdele umect al lui Constable, dezlănțuit orgiastic, în „smogurile" lui Turner.

De aproape cinci secole, istoria „peisajului autonom" ne va fi modelat mereu acea conștiință a spațiului, ca dimensiune interioară a ființei noastre. Grigorescu, Andreescu, Luchian, Pallady, Iser, Acontz, Șirato ori Țuculescu ne-au învățat să locuim **altfel aici, la noi acasă, privind ei înșiși** înainte de a-și așterne pe pînză adevărurile despre „tezaurul de sub lespedea vetrei", chiar și atunci cînd nu au fost pictorii unui singur loc. Natura se îngemănează cu arta peisajului, arta se dizolvă în inspiratoarea ei, fără a ști cui datorează mai mult **LOCUL.** Sieși sau artei. Oricum, ce-ar fi însemnat un loc fără legendele pe care le-au scris despre el artiștii, în dreptunghiul pînzei sau hîrtiei ?

Pictura lui **SILVIU ORAVIȚAN CREȚU** scrie și ea o legendă a locurilor sale natale **— CICLOVA —** convins că acestea, ca oricare altele, ascund o vocație a lor, spirituală, inimitabilă și ireparabilă în istorie. Nici un pictor nu le-a întrebat înaintea lui decît doar ca motive inventariate pe șevalete duminicale. S. Orăvițan le-a redescoperit prin „ricochet" la alte locuri : Ciclova — un aliniament auster de case, urmărind două lanțuri de munți. Munți și dealuri ? Munți sau dealuri ? Mă întreb, pentru că există geografii care sfidează clasificări înguste, de cartograf. Munte și deal, se deosebesc acolo, în hărți, după criteriul altitudinii. Vor fi existînd, pe lîngă dealuri și munți niște alttel de munți, care sînt dealuri pentru geografi și munți pentru poeți. Există munți, precum cei ai Ciclovei, prin monumentalitatea lor. **AM VĂZUT PIETRE AVÎND MONUMENTALITATEA MUNTELUI ÎNTREG.** Dealtfel, nu e straniu că „monumentalul" se întemeiază sonor pe fonemele „muntelui" ? Din munții pe care și eu îi văd munți, decupîndu-se din cîmpia Oraviței, viril-angulari, din munții Ciclovei, pe care Orăvițan îi poartă cu sine, vine, poate, acea etică ascensională a picturii sale. **(CORIOLAN BABEȚI).**

istorie-document

FIGURI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicționar cronologic). NICOLAE TINCU-VELEA (1816-1867) s-a născut la Ticvaniul-Mare și și-a făcut studiile liceale la Seghedin și cele teologice la Virșeț și Carlovăț. Colaborînd la **Gazeta de Transilvania, Foaia pentru minte,** precum și la alte publicații ale vremii cu poezii (originale și traduceri din Schiller) și cu diferite studii, el a cunoscut o largă popularitate în epocă. Dintre lucrările mai importante amintim **Istoria bisericească politică-națională a Românilor preste tot, mai ales a celor ortodocși-orientali din Austria și cu distincțiune a bănățenilor față cu pretensiunile ierarhice și politice ale coloniilor sîrbești din Austria, după tradițiuni, monumente și documente istorice, compusă de Nicolae Tincu-Velea, paroh gr. orient. în Secaș, comit. Carașului, consistor și emerit profesor de teologie.** Sibiu, în Tipografia Arhiedecezană, 1865 Tincu-Velea integrează trecutul neamului românesc din Banat în cadrul istoriei întregului popor român.

MARIUS CLAUDIU BABEȘ (1819-1891) s-a născut la Timișoara : a copilărit la Hodoni, unde a făcut școala elementară. Studiile medii le-a urmat la Colegiul Sf. Sava din București, iar cele universitare la Facultatea de drept din Paris unde a rămas să facă avocatură. A început o activitate literară, în limba franceză, cu două volume de poezii (1841 și 1842), după care a dat la iveală romanul de succes, **Le livre de mon papa** (Cartea tatălui meu) și altele. Călătorind de mai multe ori la Timișoara, Iași și la București, pămîntul străbătut a inspirat noi scrieri literare. A scris două volume de nuvele, ambele traduse în românește și publicate la Iași de Costache Negri (1856). Un roman i-a fost premiat de Academia Franceză (1857) Romanul **Soarele Moldovei,** în care evocă figura lui Ștefan cel Mare, a fost tradus și editat la Iași, în 1863, de către doctorul Ion Rasty prietenul său. Mihai Viteazu i-a inspirat o trilogie. Iulian Grozescu i-a tradus, prefațat și publicat la Lugoj, în anul 1869, romanul **Singele,** inspirat din lupta transilvănenilor pentru dreptate socială. **Jurnalul** său intim a fost publicat la Timișoara de Pavel Rotariu, redactorul ziarului **Luminătorul.** Cunoscînd bine activitatea pașoptiștilor români, a manifestat un interes deosebit pentru ideile progresiste ale acestora. **(GR. POPIȚI, M. ȘERBĂNESCU)**

panoramic

● **RECENT, A AVUT LOC, LA SEDIUL ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA,** o întîlnire de lucru a oamenilor de litere timișoreni cu tovarășul **RADU BALAN,** secretar al comitetului județean Timiș al P.C.R., președintele Consiliului județean al educației politice și culturii socialiste. După o expunere despre problemele muncii ideologice și despre realizările social-culturale ale județului Timiș, tovarășul Radu Bălan a purtat un dialog cu scriitorii din Asociație. ● **„Estetica temelor artistice",** conferință susținută de Prof. univ. dr. Ignat Florian Bociort la Universitatea timișoreană. ● Cenaclul tineretului din cadrul U.A.P., filiala Timișoara, realizează expoziția de grup **„Omul — gestul".** ● La cea de a 850 aniversare a orașului austriac Graz, Timișoara, „oraș înfrățit", e reprezentată de o expoziție de artă obiectuală. ● Casa prieteniei găzduiește expoziția plasticienilor amatori care au creat în tabăra organizată la Nădrag. ● Ansamblul **„Banatul"** s-a întors din R.S.F. Iugoslavia, unde a repurtat un mare succes. ● Cenacluri iugojene : revista murală **„Constelația",** a cenaclului **„I. P. Bănățeanul",** a împlinit o sută de numere, prilej de afișare a unui număr festiv, de această ținută grafică. S-a deschis staglunea cenaclului de limbă maghiară a Casei de cultură a municipiului. ● Între 11 și 13 noiembrie, va avea loc la Universitate cel de al VI-lea Colocviu național de folclor manifestare înscrisă în cadrul Festivalului național **„Cîntarea României".** Circa 50 de cercetători vor dezbate tema **„Caracterele creației populare în condițiile construcției socialismului și ale înaintării noastre spre comunism".** ● **„Timișoară, floare rară",** festival organizat de Consiliul județean al sindicatelor. Timp de două zile am ascultat diferite specii ale muzicii ușoare, executate de formații folk, estradă pop, dixie. Au obținut premii (în ordine) **„Sonor",** formație a Casei de cultură a sindicatelor Lugoj, orchestra **„Tehnolemn"** Timișoara, formația Casei de cultură a municipiului Timișoara, cea a clubului I. T. Lugoj etc. Au mai participat formații din Timișoara, Jimbolia, Sînnicolaul-Mare. Ne rezervăm dreptul de a reveni, cu detalii **(L. BUBERIU).**

top

INVITAȚIE „TOP" : miercuri, 16 noiembrie ora 18, în sala de marmură a Casei prieteniei, Timișoara, P-ța „V. Roaită" nr. 3 inaugurăm SERILE „TOP" ALE REVISTEI „ORIZONT". Vom asculta și discuta selecțiuni din Top. Printre invitații serii, tandemul folk TAVI ȘTEFĂNESCU — EUGEN IOSIF, formația ECOU și altii.

TOPUL SAPTĂMÎNII : Secția română : 1. Prietene — TAVI ȘTEFĂNESCU și EUGEN IOSIF. 2. Cintec neștiut — DIDA DRĂGAN. 3. Clepsidra — PROGRESIV TM. 4. Jurămînt — NICU ALIFANTIS. 5. Sînt fiul țării mele — ROȘU ȘI NEGRU. **Secția străină : 1.** Magic Fly — SPACE. 2. I Feel Love — DONNA SUMMER. 3. Miss Broadway — LA BELLE EPOQUE. 4. Gloria — BONEY M. 5. I Remember Elvis Presley — DANNY MIRROR. **(PETRU UMANSCHI)**

arta amatoare

ANSAMBLUL ARTISTIC „SOROCUL" al C.A.R.P. Timișoara, a prezentat la Clubul C.F.R. spectacolul de muzică populară „Țărișoara mea". Am descoperit cu acest prilej un tînăr colectiv artistic cu talente viguroase, cu o orientare diversificată a repertoriului soliștilor, susținuți de o formație orchestrală bine închegată. **Ioan Platon** și **prof. Nicolae Săvescu,** animatorii formației, au reușit să ofere iubitorilor de muzică populară cîntece mult îndrăgite, din diferite zone folclorice ale țării : Banat, Bihor, Oaș, Oltenia, Muntenia, Moldova.

Dintre tinerii soliști s-au impus atenției : **Nanu Danieluc, Ion Țiriui, Ioana Lazăr, Anița Rus, Nelu Cherciu, Rodica Pătcaș, Ana Toma, Sava Iovanovici, Ion Maghiari, Gavrilă Pușcaș, Rodica Deme.**

Ansamblul se pregătește, cu buni sorți de izbîndă, pentru viitoarea ediție a Festivalului „Cîntarea României", avînd în dirijoriul **Ioan Platon** (Laureat pe Forțele armate ale R.S. România) un mentor de nădejde. E interesant că acest ansamblu, care ființează pe lîngă Casa de ajutor reciproc a pensionarilor, a devenit o trambulină de lansare a tinerilor soliști. Lucruri mai puțin bune se pot spune despre momentele vesele ale spectacolului, care n-au fost pregătite cu prea multă exigență și inspirație. De asemenea, „limba" unor piese prezentate nu e încă fidelă zonei folclorice din care au fost culese cîntecele. Specificul bănățean, și el, ar trebui să fie mai pregnant în coloratura spectacolului. În mare însă, un spectacol agreabil, care afirmă niște tineri soliști dintre care se detașează de pe acum nume de care vom mai auzi : **Nanu Danieluc, Anița Rus. (ION VELICAN).**

echo

PREMIUL PERPESSICIUS AL REVISTEI „MANUSCRIPTUM"

Juriul celor 13 (Zoe Dumitrescu-Bușulenga Șerban Cioculescu, președinte, Constantin Ciopraga, Paul Cornea, Al. Dima, Iorgu Iordan — președinte de onoare, Nicolae Manolescu, Aurel Martin, Al. Oprea, D. Păcurariu, Al. Piru, Cornel Regman, Ion Vlad) a hotărît să acorde premiul PERPESSICIUS, pentru cea mai bună ediție critică apărută în cursul anului 1976, volumului :

Al. Odobescu, Tezaurul de la Pietroasa **(Opere, IV), București, Editura Academiei R.S România, ediție îngrijită de MIRCEA BABEȘ.**

muzică

Sub dubla egidă a **Bibliotecii județene** și **Uniunii Compozitorilor,** am asistat la deschiderea dezbaterilor ce vor avea loc — sperăm cu regularitate — sub antetul **„Panteonului muzical".** Binevenită, în cadrul săptămînii culturii ruse și sovietice, incursiunea oferită de lector dr. **Galina Cernicova** și asist. univ. **Valentin Moldovan,** sub genericul **„Pușkin și muzica rusă".** După o sugestivă schițare a dimensiunilor celui care va condensa „ca bogăție de teme genuri și metode de creație, întreaga dezvoltare a literaturii ruse de la Lermontov la Tolstoi și Dostoievski", am urmărit actul de naștere al operei naționale ruse, rezultat din întîlnirea a doi titani : Puskin și Glinka, în „Ruslan și Ludmila". Am asistat la o exactă obiectivare a caracteristicilor de stil (de specificitate a limbajului muzical). Rusalka lui Dargomîjski va deveni prima dramă psihologică rusă, pentru ca Musorgski, utilizînd aceeași sursă literară, să spargă clișeele tradiționale, creînd prototipul dramei muzicale popular-istorice „Boris Godunov". De apreciat **deferența** cu care au fost detaliate motivele ce pulsează în subsidiarul partiturii : al mărții, presimțirii fatale, dragostei părintești ori al mustrărilor de conștiință. Ilustrarea sonoră, pe măsură — Șaliapin, în „Scena căinței". Ceaikovski rămîne probabil rezonatorul cel mai sensibil la vibrația versului pușkinian — din trei opere scrise, două sînt capodopere : „Evghenii Oneghin" și „Dama de pică". De apreciat minuția cu care au fost relevate „deplasările de accente" operate de muzician, pentru aducerea în primplan a încandescenței pasiunii trăite de Tatiana și Lenski ; exemplificarea din nou cu o voce de excepție — G. Vișnevskaia. (Păcat de slabul nivel tehnic al benzii magnetice). Pe bună dreptate aprecia V. Moldovan **„Aproape nici un compozitor mai însemnat nu a trecut nepăsător pe lîngă creația pușkiniană".** Rahmaninov, baletele lui Asafiev sau Glier, pe lîngă sutele de romanțe, rămîn mărturii ale acestui excepțional dialog artistic al poeziei cu muzica. **(DORU MURGU).**

sport

D-ALE CAMPIONATULUI. Marea surpriză a ultimei etape a fost victoria **Politehnicii din Iași** la Reșița, acolo unde Cicerone Manolache s-a încărcat de griji și iluzii, socoteala clasamentului așezîndu-i elevii pe ultimul loc, la trei puncte de ceilalți. Doar o minune le va sufla „lanterna roșie" a încheietorului de pluton.

A.S.A. Tg. Mureș a învins, nesperat, la Petroșani semn că „mopsul" s-a îmblînzit, iar Multescu s-a plictisit să cîștige mereu de unul singur.

Dinamo a fost întrecută, la Oradea, de o echipă în care „bătrînii" Kun II și Popovici arareori ies din inerția sfîrșitului de carieră

La Satu Mare, Olimpia a cîștigat meciul cu Răducanu, ajungînd în partea de sus a clasamentului grație **echipei** fără nume.

Surpriză ar fi înfrîngerea **Argeșului,** la Bacău : l-or fi apucat tristețile pe Dobrin sau Cristian a fost „eroul" ?!

Curios „x"-ul **Univ. Craiova — Corvinul,** ca și **Petrolul — C.S. Tîrgoviște ;** firese „1"-ul **Constanța — U.T.A.**

Cît despre egalul **Politehnicii** la **Steaua,** Cotec îmi spunea duminică, încîntat de victoria C.F.R.-ului cu Gloria Bistrița — într-adevăr, Ciocan este un mare sportiv ! —, că avea victoria în vîrful bocancului, dacă izbutea să treacă de Agiu. Mă rog, bun e și egalul, socotind că dîncolo era, totuși, Dumitru . . .

Azi e joi · mai sînt trei zile pînă la marele meci **România — Iugoslavia.** Cred din toată puterea minții și a inimii că vom învinge, că vom trece din nou Oceanul. Succes, Covaci ! Curaj, tricolorilor ! Încerc un pronostic : 4—1 . . . **(TEODOR BULZA).**

evrika !

● **Pînă și peștele are o coloană vertebrată, deși toți îl visează fără oase.**

● **Mirii tot mai frumoși. Nunțile tot mai urite**

● **Un singurnic stă la picioarele fotoliului, chiar și cînd acesta e gol.**

● **Din jocul cu pedepse al copiilor prea puțin învață oamenii mari.**

● **Medicii știu foarte bine că primul „accident" al posesorilor de autoturisme se datorește lipsei de mișcare.**

● **Un car de suflete se lasă tras de un singur fluture.**

● **Ușa a fost făcută ca să nu pătrundă înăuntru frigul și cei răi ; dragostea — să nu plece cei buni.**

● **De-aș fi director al unei fabrici de sentimente, m-aș purta ca un sloi de gheață, sînt sigur.**

● **Cu idei, dar fără lacrimi, poți inventa o nouă secetă.**

● **Copilăria a rămas lîngă botul umed al vițelor ; tinerețea s-a dus pe-o roată dințată ; bătrînețea vine călare pe-o racheță.**

● **Omul ar vrea să-i aparțină tot ce-l înconjoară. Inclusiv stelele și semenii săi.**

(ION VELICAN)

Academicianul T. IANCOVICI DE MIRIEVO

În întîmpinarea bicentenarului învățămîntului organizat în Banat au fost scoase la iveală numeroase documente inedite, manuale, compendii pedagogico-metodice de mare însemnătate pentru cunoașterea activității școlare la sfîrșitul secolului al XVIII-lea în țara noastră. O serie de articole recente consemnează noi date și informații bibliografice pe această temă (Cf. „Orizont" din 9 VI 1977, „Neue Banater Zeitung" din 19 V și 14 VI 1977, „Banatske Novine" din 5 VIII 1977 ș.a.).

Un amplu studiu publicat în volumul **„Din istoria pedagogiei românești"** (E.S.P., București, 1956, pp. 57–97) pune în lumină marile merite organizatorice și pedagogice ale lui T. Iancovici ca director al școlilor românești și sîrbești din Banat, ca animator al învățămîntului, autor de manuale etc. O lucrare recentă subliniază că : **„balanța prețuirii activității și realizărilor sale înclină cu mult în partea românească"** pentru care recomandă limba maternă, în timp ce pentru școlile sîrbești preconiza folosirea limbii slavone. (P. Radu, D. Onciulescu, **Contribuții la istoria dezvoltării învățămîntului din Banat,** Casa corpului didactic, Timișoara 1976, p. 188).

Cu toate acestea, se poate afirma că există încă destule aspecte mai puțin cunoscute privind viața și activitatea în acest domeniu a unor cărturari bănățeni. Printre aceștia, un loc de seamă ocupă Teodor Iancovici de Mirievo, care a avut mari merite nu numai pentru dezvoltarea școlilor românești și sîrbești din Banat, dar și pentru reorganizarea învățămîntului din Rusia, unde era considerat un „mare didactician" (Cf. N. A. Konstantinov, E. N. Medinski, M. F. Șabaeva, **Istoria pedagogiei,** E.D.P., București, 1969). **„În toate școlile nou înființate** – se subliniază în lucrarea amintită **– munca de învățămînt se efectua pe baza principiilor și metodelor elaborate de Iancovici și de unii savanți și metodiști ruși".** În continuare, se precizează că : **„pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea s-au deschis în Rusia 315 școli mici și principale (...) număr extrem de neînsemnat pentru o țară imensă ca Rusia"** (p. 222). Este semnificativ faptul că, în aceeași perioadă, datorită și zelului lui T. Iancovici de Mirievo, în întregul Banat, din epoca sa, fuseseră înființate peste 600 de școli.

La 14 iulie 1977, T. Iancovici rostea la Timișoara cuvîntul de inaugurare a cursurilor de pregătire a învățătorilor după noua metodică felbigeriană (concepută în spiritul iluminismului josefinist). Împreună cu Mihail Roșu-Martinovici, numit și „Dascălul", T. Iancovici a predat metodico pe care **„parțial a prelucrat-o și a tradus-o"** în slavonă de redactia sîrbă. Consemnînd într-o notiță autobiografică acest episod, M. Roșu scria : **„La 1779** (în alt loc, el indică date de 2 iunie 1777, dar alte documente otestă 14 VII 1777 – n.n.) **s-au inceput** Norma **la Timișoara în scolile Cetății, fiind director Teodor Iancovici de Mirievo ; sîrbește la dascălii sîrbi directorul le tîlcuia, earâ la români eu le prescriam românește și le tîlcuiam, – apoi Iancovici s-a dus la Muscali"** (Cf. Iuliu Vuia, **Școalele românești bănățene în secolul al XVIII-lea,** Orăștie, 1896, p. 110).

Lucrările de specialitate sovietice acordă spațiul cuvenit expunerii activității lui **„F. I. IANKOVICI"** (consemnat, uneori, fără numele adăugat : „de Mirievo"). Din aceste izvoare aflăm că T. Iancovici de Mirievo a fost membru activ în „Comisia de școli pentru popor", a elaborat planul de reformă școlară (adoptat în 1786), a funcționat ca director al Școlii elementare principale din Petersburg (îndeplinind, de fapt, rol de școală normală), a elaborat planuri de învățămînt pentru școli militare („corpuri de cadeți") de infanterie, marină, artilerie, ingineri, etc., a întocmit manuale pentru toate obiectele care făceau parte din planul de învățămînt al școlilor elementare mici și principale, precum și îndrumări metodice pentru învățători : **„Abecedar", „Aritmetica", „Modele de scriere și îndreptar pentru caligrafie", „Istoria prescurtată a Rusiei", „Istoria universală", „Reguli pentru școlari"** etc. Remarcabila sa lucrare : **„Îndrumător pentru învățătorii care predau în clasele I și a II-a ale școlilor populare"** este considerată „prima didactică" destinată învățătorilor ruși. O bibliografie completă și o analiză minuțoasă a tuturor lucrărilor sale în domeniul pedagogiei nu s-a realizat încă, deși există cîteva contribuții notabile (I. WOLF, T. IOVANOV ș.a.).

Și mai puțin cuonscută este activitatea de lexicograf a ilustrului didactician bănățean. Poliglot prin formație, T. Iancovici de Mirievo a colaborat la două importante lucrări lexicografice și a fost redactor al **„Dicționarului comparativ al tuturor limbilor și graiurilor (...)"**, în patru părți

(1790–1791), alcătuit inițial de P. S. PALLAS. Contribuția lui T. Iancovici la această operă de pionierat în domeniul lexicografiei comparative ar merita un studiu aprofundat, pe baza investigării fondurilor documentare din U.R.S.S. (Dicționarul cuprindea 61.700 cuvinte din 279 limbi).

Pentru a preîntîmpina influența bisericii unite, T. Iancovici s-a opus introducerii alfabetului latin în locul celui chirilic ; dar dîndu-și seama, totuși, de imperfecțiunile grafiei chirilice pentru redarea unor sunete ale limbii sîrbe, el introduce litere speciale pentru cîteva foneme idee de care va ține seamă și Vuk Karadžić. Unele obiecții ale lui T. Iancovici la adresa metodei literale și tabelare a lui J. J. Felbiger au nu numai o justificare metodică, dar și lingvistică, urmărind adoptarea grafiei la fonetismul slav.

Trebuie să subliniem că nu numai opera, dar și viața lui T. Iancovici prezintă încă aspecte insuficient studiate și controversate. În „Enciclopedia Iugoslaviei" (1960) se afirmă că T. Iancovici s-a născut „în jurul anului 1740, la Sremska Kamenica". Noi cercetări au stabilit că în această localitate s-a născut la 17 aprilie 1741 un prunc cu numele **Todor,** al cărui tată se numea **Jovan Jurišić,** iar mama **Angelia.** (Dintr-un document datat în 1796 rezultă că mama lui T. Iancovici de Mirievo se numea **Anghelina**).

Trebuie reliefate totodată și contradicțiile inerente din concepția și practica lui lingvistică. După cîte știm, el se afla într-o dublă subordonare : pe de-oparte, față de organele administrative centrale (care recomandaseră tipărirea manualelor școlare în limbile naționalităților), iar pe de altă parte față de ierarhia bisericească (care, prin tradiție, era fidelă limbii slavone). Este interesant de observat că, în timp ce T. Iancovici era de acord cu tipărirea manualelor în limba „valahă", el s-a opus numeroaselor inițiative de publicare a manualelor pentru școlarii sîrbi în limba lor maternă. Singura excepție a făcut-o pentru **Catehismul mic** al lui I. Raici, apărut în ediție trilingvă : română, sîrbă și germană (la tălmăcirea căruia a colaborat și N. Stoica de Hațeg). T. Iancovici făcea o distincție între cele „trei limbi slave", (pe care el le cunoștea înainte de a pleca în Rusia) : 1. limba bisericească, 2. limba civilă, 3. limba populară. Limba „civilă", pe care o considera limba „oamenilor învățați", i se părea mai pură decît cea „populară" și, totodată, mai inteligibilă decît cea „bisericească". De aceea, el își scria corespondența în limba „civilă" (în timp ce soția sa, Iuliana, scria în limba sîrbă populară).

Nici datele referitoare la studiile sale medii nu sînt suficient de clare. După unii **„Theodorus Jovanovicz",** (cu prenumele latinizat) a studiat la Școala latină din Sremski Karlovci (unde se afla înscris în anul 1755), după alții ar fi fost elev la gimnaziul latino-slavon din Novi Sad și, în fine, în alte izvoare apare ca elev la liceul din „Pojun".

În mod deosebit ne-au reținut atenția neconcordanțele în legătură cu originea și numele lui T. Iancovici de Mirievo. Dacă numele **„Iovanovici"** (devenit în Rusia **„Ivanovici"**) s-ar explica prin prenumele tatălui său **„Jovan",** este surprinzător că numele tatălui „Jurišić" nu mai este preluat de fiu. În schimb apare, oarecum inexplicabil, ca nume stabil de familie : **„Iancovici"**

În „Marea Enciclopedie sovietică" (vol. 49, p. 567), numele învățatului bănățean este înregistrat astfel : **Iankovici de Mirievo, Fiodor Ivanovici.** După cum se poate observa, toate componentele antroponimului sînt slave, cu excepția prepoziției **de,** specifică limbilor romanice (el semna și : **Theodorus Iankovicz de Mirievo**). În lucrările de specialitate sîrbești îl întîlnim cu numele : **Teodor Iankovici Mirievski,** dar în slavona de redacție sîrbă el semna : **Teodor Iankovici ot Mirievo.** Firește, se pune întrebarea de ce a adăugat numelui său determinativul toponimic Mirievo, însoțit de prepoziția : **de** (în slavonă : **ot,** în germană : **von**). Explicația constă în faptul că, pentru meritele sale, pedagogul bănățean a primit un titlu de nobleță și, ca atare, semna (în germană) : **Theodor Iankovich von Miryevo.** Nu s-a clarificat încă dacă Mirievo este numele unei localități, în care el a primit vreo proprietate o dată cu titlul de nobleță, sau și l-a ales singur, din alte motive, care ar trebui elucidate. După cîte cunoaștem, în R. S. F. Iugoslavia există două localități denumite Mirievo (dintre care una, pe Morava în 1931, avea 1.183 familii de români și nici o familie sîrbească). Pentru lămurirea tuturor problemelor legate de viața și opera acestui ilustru fiu al meleagurilor bănățene, este necesar să se facă noi cercetări în arhivele din Viena, Budapesta, Oradea, Sremski Karlovci, Leningrad etc. Un interes deosebit credem că prezintă documentele care au stat la baza alegerii sale, în 1783, ca membru al Academiei de Științe din Rusia.

Rezultatele acestor investigații ar putea să ducă la realizarea (și eventual publicarea) unui studiu monografic consacrat operei lui Teodor Iancovici de Mirievo, figură luminoasă și reprezentativă, de nivel european, a culturii bănățene de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea.

CEZAR APREOTESEI

Cultură și educație

(Urmare din pag. 1)

tual economică), la interesele unui individ sau ale unui grup restrîns, nu și cînd valoarea sa, așa cum ne apare în filozofia marxistă, este una de ansamblu, permițînd aplicarea criteriilor de obiectivitate. Căci, dincolo de practica individului, de interesele unei colectivități limitate, direcționarea socială a acțiunii vizează o perspectivă temporală, o nelimitare a viitorului, ce va interesa individul în măsura în care va reuși să vehiculeze coordonatele unor scopuri majore. Practica, în evantaiul de posibilități ale viitorului, ne va apare astfel purificată de aspectele ei solitare, își va redistribui potențialitatea într-o finalitate sintetică. Căci istoria nu a fost niciodată construită de indivizi izolați, în afară poate de momentele ei de exprimare concretă a unei virtualități, a unei deschideri determinabile în acțiunile anterioare ale comunității. Posibilul și virtualul sînt transferate astfel într-o realitate constatabilă de acțiunea socială, prin latura ei de continuitate. Ar fi greșit oare să afirmăm că, în istorie, continuitatea propune, iar individul, personalitatea – ca reprezentant al ei – consolidează, fixează evenimentele ? Desigur că nu. Erorile de interpretare provin din faptul că, în istoria care devenit obiect al conștiinței frămîntate, momentele de consolidare par mai evidente. Dar cunoașterea adevărată străbate și de data aceasta drumuri bătătorite de realitate dincolo de evidență.

Poate că, dintre toate cele patru funcții ale culturii discutate astăzi, dintr-o obișnuință a spiritului de clasificare, cea creativă e cea mai apropiată de sistemul de referință „om". Pentru că ea reprezintă un termen de legătură între cunoaștere, valorizare și practică și, de ce nu, o justificare a culturii însăși. Căci ultimele sensuri ale culturii și civilizației trebuiesc căutate în obiectivare, adică tocmai în momentul creator. Iar interferența dintre ele trebuie căutată în educație. Dar nu în cea realizată doar la nivelul școlarizării, ci în cea pe care o distingem în înțelegerea unui concept mult mai larg : cel al „educației permanente", cu o extinsă semnificație, împlinindu-se în ceea ce numim în zilele noastre formarea omului nou.

corespondența

Adincu Theodor : După cum știți și Dvs., cînd e vorba să te pronunți asupra poeziilor de început ale cuiva, nu pot fi formulate, deobicei, aprecieri categorice. Mai important ni se pare să vedem dacă tînărul poet are sau nu înzestrarea așteptată. În ce vă privește, se pare că da. Iată cîteva versuri : **„între tine și mine / tăcerea e un cer / adînc și albastru"** etc.

Iulian Talianu : Sînt unele stihuri frumoase. Evitați discursivitatea, stăruiți mai mult asupra expresiei artistice.

Cardos Gaya-Elis : Poeziile Dvs. par a fi semnul unui temperament frămîntat : **„Un ceas am mers — sau am venit, mereu / spre gîndul care tu al fost din veci ?"** Să mai vedem și alte poezii.

Valentin Argeșanu : Reținem : **Echilibru, Sînt sigur, Margine de lumină, Viața nu se plictisește.**

Ioan Vintilă Fintiș : Versul Dvs. alunecă ușor, fără opreliști, dar și fără adîncime. Depinde ce veți înțelege să faceți în continuare.

Hedwig Helga : Poezie de notație, sensibilizînd culori, gesturi, păreri. O încercare de a cunoaște lumea, cum ne sugerați. Ceva ne spune că ați putea reuși.

Icar Aman : Într-adevăr, e cazul să întreprindeți ceva care să vă scoată din apatia acestor momente, lipsite de inariparea de altădată. Singurul poem care ne amintește de acele zile este **Îndepărtat de iarnă.**

Ion Burnar : Preocupări demne de tot interesul. Continuați.

Liviu Cumpăna : Sînt unele versuri care ne lasă să credem că, în condițiile unei munci literare superioare, v-ați putea realiza cu mult mai bine visele.

Vasile Pătrașcu : Astigmatism, concentrată, ușor eliptică, ni se pare cel mai bun lucru din ceea ce ne-ați trimis.

Gheorghe Porumbeanu : Versurile nedactilografiate n-au putut fi descifrate. **Iasca moștenirii** are unele versuri relevabile **(„se scutură-n cercuri albe / Timpul florilor de crin")** dar și (destule) versuri modeste. Frecventați un cenaclu ; lucrurile pot evolua, avînd în vedere subliniata dorință ce vă animă.

G. Luncavăț : Poate n-ați ales cele mai bune poeme.

Nicolae Bardă : Ici-colo, unele versuri ori metafore ni se par demne de atenție.

Adelina-Camelia : Cînd nu sînteți locvace, ori discursivă, versurile devin promițătoare, ca în **Acorduri.**

Antonio Florin Buga : Față de cele spuse de Dvs. în scrisoare, nu mai avem de adăugat nimic.

Bogdan Victor : Totul e O.K. Cu a doua scrisoare (poeziile), ne derutase-ți. Confesiunile Dvs., ca și poemele trimise, sînt de bun augur. Să încercăm o discuție în doi, la redacție, și să veniți la cenaclul nostru. Cît privește invitația de a participa la o întîlnire cu elevii liceului Dvs. — sînt întrutotul de acord. Rămîne să stabilim datele problemei.

George Ioachim : Sînt unele versuri promițătoare.

Ion Alexandru Totea, Nicu Stan, Sabina Roman, Mihai Hăulică, Elena Oprea, Ban Dumitru, Palbere A. Petrică — încercări modeste.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Parodii noi

DAMIAN URECHE

Diferite dedicații

Octombrie de chihlimbar
umblă pe cîmpuri singur cuc
și scrie steme mari, de jar,
ca-n cîntecele lui Beniuc.

Devălmășii de frunze reci
sub cerul subțiat, pustiu,
pe care nu le înțelegi
de nu-l citești pe Dan Deșliu.

Și de la Pontul Euxin,
zorind să nu le-apuce anu',
vin fetele cu „alb" puțin
citind pe Anghel Dumbrăveanu.

În încăperi de smalț, discret,
tremură pene moi de struț
echilibrat, ca-ntr-un sonet
al bihoreanului Pituț.

— Adio, toamnă, spune-mi unde
îți pierzi aroma și ispita ?
cum a rostit de mult Nichita
într-un poem de trei secunde.

Și dacă pleci cu vînt și ploi,
gătită după tot tipicu,
du-l dragă toamnă, de la noi
pe parodistul Mircea Micu.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : **oltean, mustață, caval, easeaval, atenție, mașină, Velican, veghe.**

Selecție metaforică : **„Baluri, șaluri, idealuri / Undele se schimbă-n valuri / Și te vindecă din cale / Doar durerile natale".**

Moris Poţhişvili

În cadrul literaturii gruzine, **MORIS POŢHIŞVILI** (n. 1930) este un nume binecunoscut. De curînd, a fost oaspetele redacţiei noastre, cu prilejul unui schimb cultural între Uniunea scriitorilor din R.S. România şi Uniunea scriitorilor din U.R.S.S. Moris Poţhişvili este consultant principal al Uniunii scriitorilor din R.S.S. Gruzină. Autor a peste 20 de cărţi, Moris Poţhişvili are şi cîteva distincţii literare de prestigiu : **Laureat al Comsomolului leninist, Premiul Nikolai Ostrovski, Premiul Galaktion Tabidze.** A tradus din literatura română din **Lucian Blaga** şi **Magda Isanos**. Scrie şi traduce şi literatură pentru copii. Vă prezentăm două poeme din volumul **Raduga sciastia.**

FOCUL

Are arţarul un foc,
Steaua-smarald,
Palma-văpăi
Minutul e cald...

De-i foc, va arde.
În foc e pîrlit.
În lume dogoreşte ceva
Necontenit...

Şi-n cîntec este un foc
E dorul, şi-arde complet ;
Foc are fiece zi
Şi scrum violet...

Cum va fi focul
Din care te-aprinzi ?
Apărea-vei din focul
Cărei oglinzi ?

Te-am găsit.
În braţele tale, acum,
Focul tău — îndoit —
Se preface în scrum...

Nu-i al stelei smarald
Este altceva-n joc :
Doar al inimii jar,
Doar al ochilor foc...

Exist-al pasiunilor foc,
Există al gîndului jar,
Există combustii de plumbi
Şi filistinul pojar...

Dar cum va fi focul
Din care te-aprinzi ?
Apărea-vei în focul
Căror oglinzi ?

Arzi fără sfîrşit.
Nu te mistui arzînd,
Focul acesta-i
Suflare şi gînd.

Bătrînă vei fi ?
Cenuşa vei răscoli
Şi-n al iubirii adînc
Un tăciune va fi.

Şi focul dospit,
În taină şi tihnă,
E-n inimă iar,
Ascultă-l cum sună !

Ale primăverilor culmi,
Al purei credinţe secret
Foc-zborul involt,
Nemuririi-verset.

Prin tine, fiinţa
Să ardă, chemînd !
Vai — cei ce-aţi pierdut
Şi focul din gînd.

*

Nu mai pot
urca
în pomul acesta.
Doar amintirile
Se suie pe scara copilăriei,
Năvălesc pe trepte
Ca furnicile.
— Anii mei cruzi !
Nu mă mai pot
urca
în pomul acesta.

În româneşte de
ILIE GYURCSIK

Andrei Voznesenski

NORD

Străin e-arhipelagul de totul şi de toate...
Şi-ajunşi pînă la ape tîrîş, căzuţi în coate,
În zbor, toţi pescăruşii vin hrană să ne-împartă
Din frumuseţea plină, din mila ce ne-o poartă.

Din frumuseţe poate... prin faptul că noi toţi
Nu am pierit de-a valma în lumea de netoţi
Şi că-n amurgul serii mai aprig străluceşte
Lînţoliul fin de aur, ca solzii mari de peşte.

Din marea milă poate... prin faptul că, acum,
Prin grămădeala albă a varului din drum,
Noi am avut credinţa, călită ca un fier,
În izul greu şi iute al zborului spre cer.

SOMN

Din nou ne-am întîlnit... În zori,
Gonea maşina grea prin ceaţă.
Şi-ndrăgostiţi — de cîte ori ?!
Nimic n-ai înţeles din viaţă !

Acas' ne-am îndreptat apoi,
Cu dragostea arzînd pe faţă ;
Şi ani am tot trăit în doi...
Nimic n-ai înţeles din viaţă !

Tălmăcire de **AUREL CHERLEA**

Emil Loteanu

ULTIMA ŞANSĂ

Cred în ultima şansă,
În ultima, în imposibila ;
Cred în ultima şansă,
Ce păstrează în mine speranţa
De a pătrunde, totuşi,
În miezul marilor adevăruri.
Cred în ultima şansă, cred,
Şi atunci cînd există
O ultimă şansă,
Şi cred în crunta înţelepciune
A ultimei şanse !

PLOPII

Plopii
Vor da frunză la primăvară
Şi, iarăşi,
Se vor despleti în vînt ;
Plopii
Vor foşni, seară de seară,
Nopţile pămîntului fremătînd.

Azi, însă, viscolul
Va veni să aştearnă
Peste plopii mei dragi
Al trecerii semn.
Ce mîndru şi demn
Trec plopii prin iarnă —
Ce mîndru şi demn !

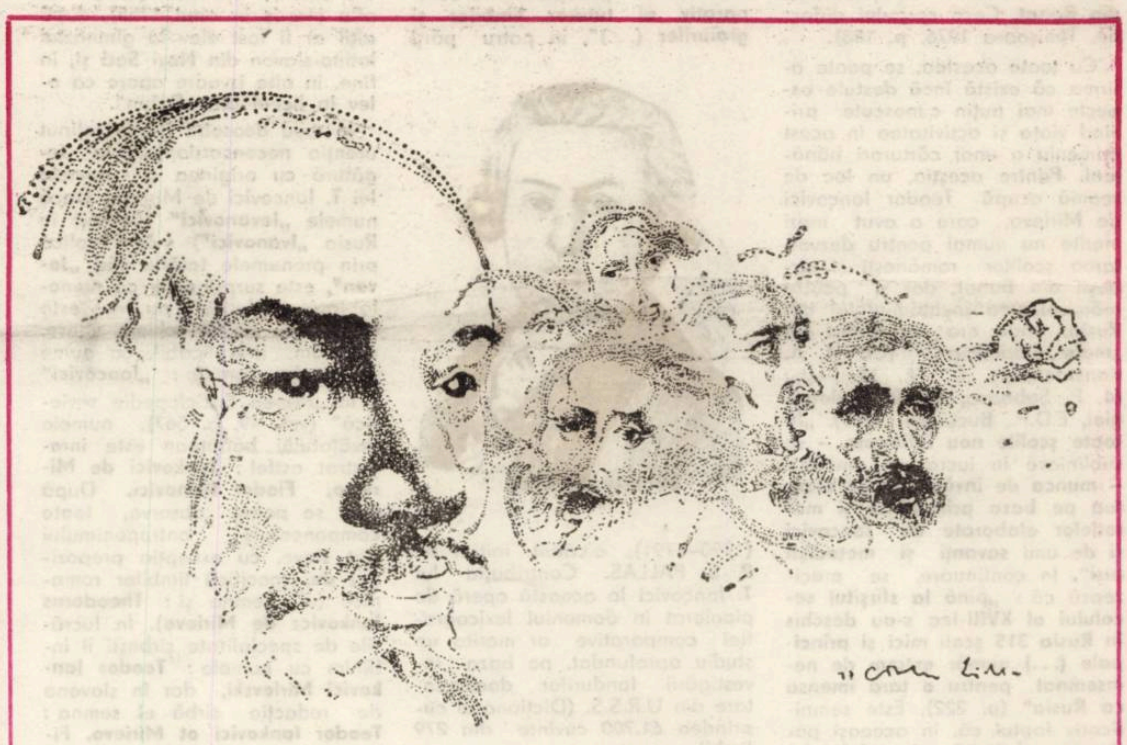

Desen de **LIDIA CIOLAC**

Cu Leons Briedis

Născut în 1949, Leonis Briedis este azi unul din cei mai reprezentativi poeţi şi traducători ai tinerei generaţii de scriitori din Letonia. A semnat următoarele volume de versuri : **Teiul, precum şi sîngele sarpelui de casă** (1974), **Timpul şi-a lăsat umbra** (1977) şi **Fata a treia** (volum în lucru). Din vasta sa activitate de traducător al literaturii române reţinem **Cuvinte potrivite** de T. Arghezi (1975) şi antologia consacrată lui Nichita Stănescu. **Nimic nu este altceva** (1977). Leonis Briedis a publicat frecvent în revistele literare traduceri din poezia lui Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ion Horea, Anghe Dumbrăveanu ş.a. În prezent lucrează la traducerea romanului lui Zaharia Stancu. **Ce mult ne-am iubit**

— De unde acest interes atît de puternic, pentru literatura română, pentru spiritualitatea românească ?

— Povestea e cam lungă. Prin anii 70, cînd am început să scriu şi să mă limpezesc în ale literaturii, am avut o discuţie aprinsă cu unul din cei mai buni prieteni ai mei, traducătorul Cnuts Sculeniecs. Spune că avem o mare pată albă în cultură. Pînă atunci ne interesam de traducători mai mult de literatura Scandinaviei a Angliei sau a Statelor Unite. Nu ştiam mare lucru despre Balcani, despre cultura românească. Atunci, după discuţie, m-am hotărît să încep să citesc. Sadoveanu şi Eminescu au fost dascălii mei de românește, dacă mi-e îngăduit să-i numesc astfel. Am rămas fascinat de ceea ce cu greu, înţelegeam. Aşa am luat hotărîrea să învăţ românește. Am plecat special la Chişinău pentru a studia limbile romanice. Acolo am devenit poet. Şi pînă atunci scriam dar nu cred că era poezie adevărată. Era poate un har dat mie, dar nu poezie. Poet am devenit doar după ce am învăţat să scriu şi să citesc românește, după ce mi i-am apropiat pe Eminescu, Macedonski, Goga, Bacovia, Arghezi, Blaga, pe toţi marii scriitori ro-

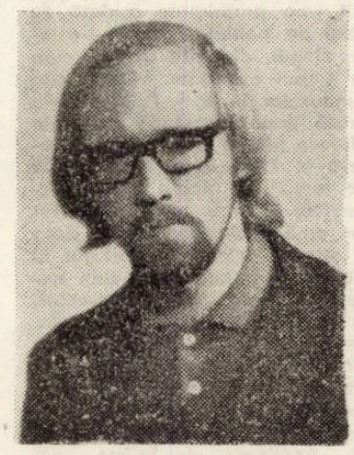

mâni, dar mai ales folclorul. Am devenit poet abia după ce am învăţat istoria acestui popor atît de asemănător, în multe privinţe, cu cel din mijlocul căruia mă trag.

— Ce anume simţiţi că au comun cele două popoare ?

— Multe, foarte multe. Secolele de împilare şi supunere, demnitatea păstrată în ciuda potrivniciei istoriei. Apoi, legendele, cuvintele. O serie de hidronime şi toponime letone seamănă cu cele româneşti. Avem un cuvînt, **daina**, care în letonă înseamnă ceva foarte aproape de doina românească. Mai presus însă de toate aceste asemănări de formă e **duhul**, spiritul românesc, pe care-i simt foarte apropiat de cel al Letoniei. De aceea, aici, în România am mereu sentimentul că mă regăsesc.

— Aţi putea defini specificul acestui duh românesc, despre care vorbeaţi ?

— Aş încerca. În primul rînd, cred că spiritului românesc îi e specifică autenticitatea. Ea vine, în primul rînd, din continuitatea ce se păstrează cu structurile arhaice, cu spaţiul şi timpul arhaic. Legătura cu fondul străvechi de cultură şi civilizaţie mi se pare a fi o garanţie a autenticităţii culturii moderne. Apoi, o altă trăsătură a spiritualităţii româneşti este, după opinia mea, **mioritismul**, pe care-l înţeleg ca pe o variantă a autenticităţii. **Miorita** este o cheie, cu ajutorul căreia putem descifra cîteva din datele duhului românesc. Ea mi se pare a fi cheia percepţiei realului prin fantastic, prin metaforă, deci prin poezie. Atunci ea poate fi citită ca o victorie a poeziei a artei, asupra a tot ce e trecător, asupra morţii. Astfel am înţeles eu Miorita şi astfel îmi explic echilibrul funciar al poporului român. De aceea cred că pentru un poet contactul cu acest fond arhaic de cultură e fundamental. Nu mă refer la fenomenul mimetic. A scrie în vers şi metrică populară e un act facil. Capitală e încorporarea, asimilarea esenţei spiritului folcloric. Marii poeţi români, clasici şi contemporani, au făcut în mod strălucit proba acestei asimilări. Mă refer la Eminescu, Blaga, Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Gh. Pituţ.

— Pentru că aţi amintit de numele unor poeţi contemporani, pentru că sînteţi un bun cunoscător de poezie europeană, cum apreciaţi fenomenul poetic românesc de azi ?

— Aş putea rezuma astfel. În acest moment poezia românească e una din cele mai importante teritorii literare la scară mondială. Aveţi foarte mulţi poeţi mari. Nu numai unul singur. Aceasta cred că e ceva cu totul şi cu totul excepţional.

Convorbire realizată de
I. PANTEA

ION ARIEŞANU (Redactor şef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. — TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVI ● 17 noiembrie 1977 ● nr. 46 (508) 8 pag. 1 leu

Al. Ciucurencu : 1 MAI

ALEGERILE

Prilejul apropiatului eveniment, alegerile ce vor avea loc la 20 noiembrie 1977, oferă, în aceste săptămini de pregătire, un cadru larg de dezbateri, în care valențele, posibilitățile creatoare ale maselor largi, acumulate în secole de luptă și construcție a istoriei, devin obiective și forțe motrice ale viitorului, ale progresului.

Apelul Frontului Unității Socialiste, publicat în presa centrală la 20 octombrie, se adresează tuturor oamenilor muncii, unificîndu-i într-o chemare unică spre realizarea propriei personalități, spre prosperitate și manifestare plenară în toate domeniile vieții economice, politice și culturale. Acest document a devenit o sinteză de scopuri și idealuri, o dialectică alăturare de analize și predicții, înfățișînd în mod concret principiile fundamentale ale partidului, dînd o formă materială direcțiilor stabilite în mod științific de către Programul partidului, în documentele Congresului al XI-lea.

Ultimele săptămini au prilejuit o seamă de bogate acțiuni în care, cadrul democratic, specific muncii de partid, întregii activități de consolidare a societății socialiste multilateral dezvoltate, și-a găsit noi înfățișări de substanță. Îmbinarea criticii cu autocritica, a manifestării libere cu responsabilitatea, cu înțelegerea legității sociale, cu dezvoltarea unei organizări sociale care să înlăture individualismul, atitudinea antisocială, au adus, din nou, pe primul plan valorile autentice ale democrației, consolidate permanent în anii socialismului. **Ele au constituit termeni de referință în toate acțiunile pregătitoare ale alegerilor din 20 noiembrie.**

La Plenara Consiliului Național al Frontului Unității socialiste tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU arăta, în acest sens : „Alegerile, campania electorală, trebuie să prilejuiască o analiză temeinică a activității de pînă acum, dezvăluirea cu curaj a lipsurilor și neajunsurilor și stabilirea măsurilor necesare pentru ca, în munca noilor consilii ce vor fi alese, să nu se mai repete deficiențele și greșelile manifestate, să obținem o îmbunătățire substanțială a activității".

Nu întîmplător în societatea noastră, responsabilitatea și atitudinea critică au devenit trăsături esențiale ale construcției socialismului. Ele sînt presupuse de procesul permanent de schimbare, de transformare, de reevaluare, pe care îl presupune edificarea noii structuri sociale. Marx a făcut, încă în opera de tinerețe, o afirmație ce a devenit principiu de obiectivare a modelului social pe care l-a propus : el considera comunismul ca pe „o mișcare continuă". În întreaga activitate a partidului nostru, acest principiu apare pregnant. Fiecare stadiu de dezvoltare își află rațiunea în stadiul ulterior, într-o perspectivă potențială vastă, dependentă de necesități majore, o perspectivă în care timpul de referință devine viitorul. Însăși orientarea asupra trecutului, cercetarea pildelor istoriei, înțelegerea continuității dezvoltării, plasarea evenimentelor prezentului pe o linie a progresului, păstrată întotdeauna de acțiunea maselor populare, toată această rememorare și reevaluare nu vizează un moment prezent oarecare, ci valorile referențiale ale idealului, ale unui model mereu perfectibil al societății viitoare, nu al unei societăți ajunsă în pragul mulțumirii de sine, ci al unei dezvoltări multilaterale ce implică cu necesitate perfecționarea, cuprinzînd în același timp și posibilitatea ei obiectivă de realizare.

Toată această mișcare complexă nu ar fi posibilă însă în afara unui cadru suprastructural democratic, în afara unei circulații libere de valori și idei, puse în slujba unui ideal comunitar de viață, în care socialul primează asupra intereselor disparate, individuale, orientîndu-le și fundamentîndu-le. În acest cadru, creația materială și spirituală aparține cu adevărat întregii națiuni, poate fi controlată și utilizată de masele largi.

Alegerile pe care le așteptăm cu toții, avînd convingerea lucidă că ele vor reprezenta un nou pas spre lărgirea democrației socialiste, spre bunăstare și acțiune liberă, vor însemna adevărate creații de masă, ele aducînd în realitatea socială voința și scopurile umanitare ale societății noastre, noi posibilități ale progresului și o amplă certitudine a indivizilor — cetățeni ai unei țări libere — că idealul spre care se îndreaptă, prin noua organizare socială, a devenit realizabil.

VIOREL SĂRBU

medalion

Cu pictorul Alexandru Ciucurencu

Intrasem cu pași ușori în atelierul pictorului. Știam cît preț are liniștea aici. Tovarășa Palade, ruda pictorului, mă conduce cu șoapte și blînde vorbe de bun venit. Are părul alb și figura-i de bunică bună se transformă toată într-un zîmbet de gazdă primitoare. Din ochi, fără să facă nici un gest cu mîna, te oprește în pragul camerei unde stă pictorul. Din ochi te roagă să stai, pentru o clipă, ca să anunțe vizita. Aștepți, culegînd frînturi de șoapte. Mă îndrept spre patul mic, îngust, unde pictorul își află odihna. Acum, în semn de mare privilegiu, tovarășa Palade îi oferă o cafea mi- amară, fierbinte. Bem sorbind fără zgomot. Mă uit la mîna și la ochii pictorului. Ei vorbesc fără cuvinte. Ard fierbinte, cu o mare dorință și putere de viață, dincolo, parcă de viața însăși. Mîna, transparentă, se mișcă odată cu fiecare sorbitură de cafea, aidoma fluturelui cu aripile lipite de soare. Venele, adevărate otgoane, leagă firul firav de viață în pulsul ei zbătut parcă de-o veșnicie. Pentru că ființa pictorului degajă un ceva miraculos, puternic în ciuda pătinății ei.

Conversația se insinuează, parcă am întrerupt-o numai de-o clipă. Maestrului îi place să-și aducă aminte, acum, la vîrsta seninătății (pictorul s-a născut la 27 septembrie 1903), de începuturi. Să-și amintească de familia sa, numeroasă, modestă, a hamurarului din Tulcea. Să-și amintească de mama sa, mama celor 10 copii. Întreb cînd a început să picteze. Ochii mă privesc arzînd. Întotdeauna, cînd vorbim despre pictură ochii pictorului capătă luciri neobișnuite, care-l mistuie parcă. Primele „lecții" le-am luat de la tata, care era meseriaș, hamurar, și apoi la Tulcea mi-am continuat ucenicia șlefuri de iconarii lipoveni. Aici făceam pe zugravul și pe vopsitorul apoi, cînd tata a murit în primul război mondial, eu aveam 13 ani, am început să lucrez singur".

Și, de atunci, de la vîrsta de numai 13 ani, viața tînărului s-a unit cu destinul pictorului. Mun-

ca neobosită în fața șevaletului, modestă, tenace,. hărăzită de genialitatea artei sale, a fost încununată, acum, după ani, mulți ani dedicați picturii, de aureola personalității. Pentru că de numele și de personalitatea pictorului Alexandru Ciucurencu este legată nu numai opera sa, binecunoscută și, mai ales, recunoscută în toată lumea, ci și școala românească de pictură modernă. Întors în țară după studiile săvîrșite la Academia esteticianului și profesorului André Lhote, din Paris, unde a fost trimis cu o bursă, recomandat fiind de Camil Ressu, pictorul Ciucurencu și-a asumat răspunderea înființării unei școli românești de pictură modernă. Peste 30 de ani și-a dedicat el celor ce doreau să învețe din tainele artelor frumoase, împărtășind o experiență, dăruind din căldura și harul cu care fusese investit. Profesorul Ciucurencu și-a pus semnătura și girul în sprijinul talentului foștilor săi elevi, azi pictori de renume, binecunoscuți, ca Piliuță, Traian Brădean, Cilievici, Aurel Nedel, Mihai Pandac și încă mulți alții, pictori ce duc mai departe faima picturii românești, pornită dintr-o tradiție moștenită de la înaintașii picturii noastre. **„Noi nu continuăm decît firul tradiției picturii noastre"** îmi spune pictorul, și adaugă **„de notat este și faptul că, datorită înaintașilor noștri, am avut și avem un public format și educat. Pentru ei pictăm noi, pentru ei au pictat și Andreescu, și Luchian, și Pallady pentru ei pictează Piliuță, și Cilievici, și eu. Și mă bucur cînd aud că pictura mea place cuiva"...**

Șevaletul așteaptă mîna pictorului ca să așeze o nouă pînză. Așteaptă. Dar pictorul își adună puteri, poate pentru o nouă expoziție, care se va deschide cîndva..., și care va fi dedicată oamenilor, iubitorilor de frumos, acestui public minunat, căruia Ciucurencu îi dăruiește forme și culori adunate în frumusețea inegalabilă a tablourilor sale. O pînză albă, imaculată, așteaptă înnobilarea talentului lui Ciucurencu care, poate cu un ultim efort, se va așeza în fața șevaletului și-l va împlini, pentru că, așa cum spunea pictorul **„dacă n-aș picta, aș muri"**. Vorbele sună mai presus de crezul său de artist, și-l credem, și-i dorim o viață lungă, pentru împlinirea menirii sale.

CORNELIA DJIGOLA

Forumul comuniștilor timișeni

În climatul efervescent, în care țara întreagă se pregătește de alegerile din 20 noiembrie și de Conferința națională a partidului nostru, este impresionant să surprinzi desfășurarea de forțe, analiza pertinentă a unor comuniști și a muncii lor, spiritul înalt, exigent, în care ei știu să-și discute munca și creația lor, într-o tonalitate înalt critică și autocritică, vizînd, totodată, reperele luminoase de viitor.

Se poate spune că forumul comuniștilor timișeni, Conferința extraordinară a organizației județene de partid, de la 12 noiembrie, din Timișoara, a însemnat și a împlinit toate aceste exigențe amintite.

Desfășurate în focul activității creatoare a întregii țări, lucrările Conferinței au analizat parametrii atinși în toate sectoarele vieții economice, sociale, spirituale, vizînd totodată și reperele clare pentru viitorii ani ai cincinalului.

Bazîndu-se pe ramurile de vîrf, purtătoare ale unui progres tehnic fluent și dinamic, industria timișeană a demonstrat, încă în acești doi ani ai cincinalului, forța sa grandioasă, ritmul său superior, calitatea de preț a creațiilor sale, folosind inteligent capacitățile sale de producție și amplul său contingent creator de tehnică de prim ordin, în așa fel încît, la sfîrșitul anului 1980, ea să poată da țării o producție suplimentară de 5,7 miliarde, situînd, astfel, județul nostru printre primele din patria noastră. Bazîndu-se pe hărnicia proverbială a țăranului bănățean, pe tehnica lucrării pămîntului, extinzînd metodele moderne în impunerea unor noi soiuri de hibrizi, grație cercetătorilor din agricultură, a extinderii și creșterii potențialului zootehnic, deși în condiții climatice mai grele, agricultura din Timiș a dat hambarelor țării, în 1976 și 1977, cîte 1,2 milioane tone cereale anual, tinzînd neîncetat, spre noi salturi productive și împliniri.

Cetate a științei și culturii a unei spiritualități dinamice, înfrățindu-și creatorii de diverse limbi, dezvoltînd un învățămînt pe baze științifice, formîndu-și cadrele viitoare într-un spirit militant, revoluționar, sub flacăra intensă a eticii noastre comuniste, comuniștii Timișoarei, ai întregului județ, la această Conferință extraordinară, au înțeles pe deplin că de strîngerea legăturii lor cu masele de oameni ai muncii, de împlinirea atribuțiilor lor, ale fiecăruia la locul său de muncă, depinde bunul mers al fiecărei organizații de partid în parte, depind, în ultimă instanță, succesele înregistrate în viitor.

Manifestîndu-și dragostea și deplina încredere în activitatea laborioasă a conducerii partidului nostru, în exigența, noblețea dăruirii secretarului general al partidului nostru, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la această activitate vizionară și neîncetată, comuniștii timișeni și-au arătat, de fapt, dragostea lor pentru creșterea neîntreruptă a prestigiului patriei, pentru înaintarea implacabilă a prestigiului ei în lume și creșterea rolului ei între țările globului.

ORIZONT

Dan Cristea

ARCADIA IMAGINARĂ

Ed. Cartea Românească, 1977

Teoretizîndu-şi opţiunile într-un ultim capitol, **Spaţiul literar sau în loc de postfaţă,** a cărţii sale, Dan Cristea crede că literatura realizează o Arcadie imaginată şi dorită de scriitor, de unde şi titlul ei, **Arcadia imaginară.** Numai că pînă la atingerea acestei năzuinţe, creatorii parcurg un contorsionat spaţiu literar, în care, pe întîiul plan se află **„o asumare a vieţii şi o contradicţie învinsă",** nu imaginea clasicei Arcadii. De unde şi tema centrală a cărţii, relaţia dintre real şi imaginar, aşa cum se oglindeşte ea în cîteva texte importante ale literaturii noastre, mai vechi şi mai noi, fie în raportul ce se poate stabili între atitudinea scriitorului (în viaţă) şi realizarea ei (în artă). Adică aceeaşi mereu nouă şi veche legătură dintre viaţă (real) şi literatură (imaginar), în cazul nostru special, artă, în cel general, contradicţie ce trebuie depăşită pentru a atinge, în ultimă instanţă, Arcadia ferice.

Deşi fără prea multe trimiteri teoretice (aminteşte parcă pe René Girard şi J. P. Richard), din felul în care pune problemele ne dăm seama că autorul este la curent cu noile structuri critice. Optează totuşi pentru o atitudine interpretativă clasică, fără ostentaţie, fără termeni noi pentru conceptele „învechite", ce spun în fond acelaşi lucru, dar cu rezultate surprinzătoare. Problemele sînt gîndite îndelung, pătrunderea se face încet dar sigur, ideea urmărindu-se cu ostinaţie, argumentele cumpănite şi apoi concluzia formulată pregnant într-o frază memorabilă **(„Misterul literaturii constă, în definitiv, în conservarea misterului",** p. 20 ; **„cît scris, atîta viaţă, iată morala unei cărţi în care actul de a scrie însufleţeşte realitatea",** p. 92 ; **„«Marginea» poetului este astfel nemărginită",** p. 106 ; etc.). Încît a urmări acest proces în desfăşurarea lui, de la un punct previzibilă, este o bucurie a spiritului. Articulaţiile intime, atmosfera, înaintarea sigură, limpezirile, plăcerea descoperirii noilor teritorii şi a relaţiilor ascunse, toate aduc în minte imaginea vînătorului la care criticul face trimitere în finalul primului capitol. **O meditaţie asupra artei.** Omul de ştiinţă, susţine Ortega y Gasset, citat în sprijinul afirmaţiilor sale, este asemenea vînătorului, **„omul care merge la vînătoare".** În acest caz, susţine Dan Cristea, omul de artă este cel ce-şi imaginează vînătoarea. Dar criticul ? Nu cumva acesta trebuie socotit drept omul ce merge şi la vînătoare, dar îşi şi imaginează vînătoarea ? Sau măcar modalităţile numeroase în care se poate duce vînătoarea ? Chiar dacă apoi putem stărui asupra paradoxului din **„Adela" sau arta discreţiei,** că meseria de critic e „o continuă renunţare".

Mişcarea dilaectică din relaţia real-imaginar este urmărită mai ales în texte sau la scriitori cu o concepţie realistă asupra artei. Întreaga carte este plină de sugestii, dar cele mai expresive pagini ale ei, în problema ce ne interesează, sînt acelea ce iau în dezbatere pe Odobescu, Ion Ghica, Duiliu Zamfirescu, Ion Slavici, Nicolae Iorga, E. Lovinescu, Tudor Vianu, Zaharia Stancu, Tudor Arghezi.

În cazul primului, dacă este adevărat că opera de artă ne atrage doar **„pentru că recunoaştem în ea propria noastră dorinţă formulată",** atunci Odobescu urmăreşte dezlegarea problemei în întreaga sa carte care este „o meditaţie asupra artei" : **„Neputinţei, efemerităţii trebuie să i se răspundă prin rezistenţa artei ; şovăielii care ades ne încurcă paşii, prin imperativul gestului creator ; obscurităţii misterioase trebuie să i se replice prin claritatea instauratoare a imaginaţiei"** (p. 10). Sunetul povestirilor lui Ion Ghica se află la **„limita dintre realitate şi reverie"** (p. 29). La Slavici, memorialistul, observaţia criticului constituie o temă de meditaţie şi o sugestie pentru o altă evaluare a operei sale : **„monumentalitatea cu care sînt investite unele personaje fictive din proza sa lipseşte personajelor reale"** (p. 51). Să fi fost Duiliu Zamfirescu aşa cum aflăm la p. 65, din cîteva linii şi tuşe apăsate ? Dar dacă portretul nu corespunde realităţii, el corespunde firească demonstraţiei pe care criticul o face. Pentru că în cazul autorului **Vieţii la ţară,** adept al scrisului egal cu **„iluzia realităţii",** este totuşi vorba de un elogiu al imaginaţiei : **„este greu de găsit o mai categorică opoziţie între datele oferite de realitate şi cele oferite de imaginaţie, deşi acestea din urmă nu constitue în definitiv decît o continuare şi o prelucrare sistematică a celor dintîi"** (p. 66).

Nu vom continua să urmărim felul în care criticul dezbate aceeaşi problemă, centrală ce-i drept în procesul creaţiei, la diverşii creatori pe care-i are în vedere. În fond mijloacele utilizate sînt aceleaşi şi dacă în cazul fiecăruia analiza este adecvată operei, nu-i mai puţin adevărat că peste ceea ce le aparţine şi peste procesul caracteristic, rezultatele sînt previzibile : relaţia dintre real şi imaginar se supune unei dialectici specifice, iar parcurgerea spaţiului literar este obligatorie pentru fiecare creator pentru a atinge clasica Arcadie.

Semnalăm două probleme care ni se par mai discutabile decît altele. Criticul nu are încredere în teoretizările poeţilor privind arta poetică. Poate lucrurile ar trebui privite mai nuanţat, mai ales că în cazul lui Al. Philippide le acceptă şi utilizează, totuşi. La fel, poate ar trebui privit şi cazul Vianu, cu o conştiinţă mai bîntuită de nelinişti, decît ni s-a înfăţişat şi în viaţă şi în operă.

Deşi Dan Cristea este la a doua sa carte de critică, (prima o culegere de cronici), pe aceasta o socotim mai aproape de talentul şi aspiraţiile sale. Ideile îndrăznеţe, sugestiile creatoare, demonstraţia calmă, criteriile stabile, fac din **Arcadia imaginară** una din cele mai interesante cărţi de critică din ultimul timp.

ION MAXIM

cronica literară

Francisc Păcurariu

SOLSTIŢIU DE IARNĂ

Ed. Dacia, 1977

Mai comentat în ipostaza de prozator şi eseist ataşat fenomenului literar latino-american, Francisc Păcurariu este şi un poet de veritabilă fibră tradiţionalistă. Sub o singură, poate, rezervă : anume de a accepta că tradiţionalismul său comportă aspecte mai puţin canonice în limbaj, în situarea teoretică. Aceasta întrucît eseistul, într-o oarecare măsură şi romancierul Francisc Păcurariu, face din poezia sa o disciplină preponderent intelectuală, transferîndu-i, împreună cu un limbaj descriptiv, o pătrunzătoare dispoziţie analitică-disociativă, care ridică nivelul de generalitate a consideraţiilor lirice în vecinătatea comentariului eseistic. În mod firesc meditaţiile, dar şi poemele erotice, bucolica, evocările şi interogaţiile intime denotă o plăcere rară de a defini, de a găsi formulări memorabile ori paradoxale, de a aplica versurilor o turnură sentenţioasă.

Mai puţin în **Psalmii neliniştii** (1942) şi tot mai mult în **Priveliştile lumii** (1967), **Ochean simplu** (1972), **Răzvrătirea desenatorului de cercuri** (1974), intelectul lucrează coercitiv asupra afectului şi imaginaţiei, impunînd în planul prim al poemului nu o anume stare lirică, ci un mod de a o problematiza. Cu aerul de a se confesa, poetul dă curs înainte de toate unui imbold reflexiv, – o necurmată tensiune spre categorial îi marchează în maniera cea mai evidentă viziunea :

Această capacitate de a converti în concept şi a analiza astfel materia sensibilă a poeziei se păstrează, nealterată, şi în **Solstiţiu de iarnă** (Ed. Dacia, 1977). Stabilirea într-o topografie ideală acordată vieţii lăuntrice, direcţionarea sensibilităţii către iconografia trecutului, vocaţia etică şi vizionarismul atrag după ele o serie de postulate generale în ordinea existenţei. Fără nici o preconcepţie. Francisc Păcurariu face şi aici o poezie de precepte. Dar filtrele poeziei reţin laolaltă cu aparatul metaforic şi conceptualizant (clasicist, cu discreţie, şi scoţînd acorduri destul de comune) şi înfiorări mai „neprelucrate" – atît cît acest lucru este posibil – moderate, desigur, iscate şi ele prin intermedierile culturii : „Cîmpie se pregăteşte să moară. Sînt pline / cărările toate de asemintele rodului nou. / Curg de pretutindeni riuri de aspre seminţe, / bulbii-şi dezvăluie carnea, crapă păstăile-n ceasul / de foc al amiezii. Nunta / de taină a rodului geme-n cîmpie. / Trecem pînă-n genunchi printre lujeri / Irinţi, printre spice răpuse, sub crengi schingiuite. / Aceasta-i menirea străveche a verii : cînd rodul / se-ncarcă de seve de soare, de deplinătate, / redînd armonia egală cu sine a sferelor, calmo / şi desăvîrşita-mplinire a celor ursite să fie / vecine cu eternitatea, / e ceasul cînd coasa şi secera, maiul, custura / sau reci şi tăioase maşini îl preschimbă / în boabe, magiunuri, tărîţe / făini, aluaturi şi terciuri / din care-şi hrănesc / clipitele vremelnicia" **(Ceas de vară).**

Mereu vizibile, constringerile pe care le presupune convertirea lirismului în meditaţie nu operează întotdeauna şi asemenea reducţii încît să facă invizibil curentul de sensibilitate care străbate poezia. Sub frazarec solemnă şi limbajul evocator, plastic în limite rezonabile, sub instrumentaţia prozodică sobră şi o abia sesizabilă „patină" impusă sintaxei poate fi descoperită o vibraţie autentică. Nu frăgezimi, nici suavităţi senzuale, se înţelege, cu atît mai puţin amplitudini, reprezentări ferme ale stihialului, nivelul aperceptiilor stabilindu-se de regulă în zone de echilibru. Dar destul de frecvent infuzia unui frison elegiac, limpede în poezia de vibraţie naturistă şi în bucolică, puse sub semnul unor anotimpuri declinante : „E-un ceas cînd zăreşti cum se-ntinde prin firele vremii / o neagră şi rece văpaie ce muşcă frunzişul / albastru al viei şi cerul bălai ca o fată / a toamnei tîrzii înclinîndu-se-n taină spre iarnă. / Ogarii de fum şi-i asmuţă Novembre pe dealuri / şi colţii flăminzi se înfig în fazanii cu-aripi desfăcute / în mii de culori pe frunzişul brumat al pădurii / şi sîngele tînăr stropeşte alunii şi fagii / scriindu-ne veste de spaimă pe lunci şi pe drumuri" **(Testament, I).** Nu trebuie să se înţeleagă totuşi de aici că poezia lui Francisc Păcurariu devine o confesiune, mascată, într-un fel, prin „peisaj". Clasicizînd circumstanţial şi circumspect în o masă prea multă informaţie specifică, poetul se sluieşte de butaforia îndătinată ca instrument de referinţă general, conţinînd uneori ca element supraordonat al viziunii : astfel evocarea fluviului infernal („Simt zărişti noi în sînge născîndu-se tîrzii / cu marginea plecată spre apa-ţi neagră, Lethe" – **Moartea lui Ulise),** a naiadei Syrinx ori a locurilor clasicităţii („cu mii de goluri jilave Olimpul"). Toate acestea valorează pentru Francisc Păcurariu cît o raportare şi o ridicare a efemerului la arhetip, la categorial. Ceea ce îl incită şi îl emoţionează cu adevărat pe poet fiind contemplarea lumii sub specia generalităţii, aproape niciodată în ceea ce are aceasta labil, efemer, perisabil. De aici, desigur, şi frecvenţa unor concepte : timpul, spaţiul, eternitatea, existenţa etc., şi tot de aici trimiterile la istorie, la spaţiul originar : „Sub clipe-s vetre vechi de frumuseţe / şi-un grai pecetluit de-nţelepciune / suind în noi izvoare străbune / din care biate-ne părelnicie / se pleacă-n ore de azur să-nveţe / că viaţa prinsă ca stejarii-n glie / e-oglinda ta de aur, veşnicie" **(A cincea meditaţie),** la însemnele generice : „Unii-şi caută obîrşia în piatre şi-n plante. În domnii cei vechi ce-au vegheat pe aici. / Unii se trag din tăcere. Unii se trag din blesteme. / Şi alţii se trag din bici. / Nu e prea tîrziu, nu e prea devreme / să deslusim semnul sub care sîntem blămădiţi. / Eu sînt din căzniţi. Din cei de pe roată. / Din sîngele ce-a-necat lumea toată. / Sămînţă din sămînţa celor răstigniţi" **(Testament, XIX),** care dau de altfel şi componenta tradiţionalistă a liricii lui Francisc Păcurariu.

LUCIAN ALEXIU

lecturi

Radu Ciobanu

ULTIMA VACANŢĂ

Editura Albatros, 1977

Prozator de bogate resurse narative, de stil şi problematică, dar, în acelaşi timp, cu un comentariu critic inegal — ceea ce, în definitiv, indică un organism artistic viabil — Radu Ciobanu este prezent în librării cu un nou roman, **Ultima vacanţă.**

Scris fără artificiozităţi de stil — un stil limpede, simplu, direct, o frază amplă, bine articulată, economicoasă — în tehnica rememorărilor, întregul roman fiind, de fapt un lung comentariu — rechizitoriu de „voci" parcum static în ordinea timpului prezent al naraţiunii — **Ultima vacanţă** este un roman al opţiunii, al căutării şi găsirii fericirii într-o dragoste care, fără a sfida un trecut, i se opune totuşi prin frumuseţe, puritate şi adevăr. Ca într-un alt „Romeo şi Julieta" — în roman se aminteşte chiar acest lucru — vlăstarele celor două familii vor avea de înfruntat, pînă la un punct, un trecut neguros de ură şi răzbunare : **„Trecutul nostru, al tuturor** — spune un personaj — **cu sau fără voia noastră, cu sau fără ştiinţa noastră, îl purtăm în suflete..."** dar **„toată guerila asta meschină, dintre ai noştri, nu a trecut. E, cel mult, hai să zicem, una dintre mizeriile trecutului, care trebuie abandonată în drum, într-un loc discret, unde se aruncă gunoaiele",** frază cheie a cărţii care indică, rezumativ, subiectul, altfel linear.

Aşadar : Paula Dona, Emil Dona, Patricia, fiica lor, Voica pe de-o parte — iar, pe de altă parte, Rovinaru — „the boss" — cum este numit de către fiul său, Sergiu — iată cele două tabere, cele două familii încărcate de ură şi resentimente. Într-o opoziţie relativă se găseşte cuplul Sergiu-Patricia pe care-i apără dragostea lor şi, deopotrivă, îi izolează ; ultima lor vacanţă e scurtul interval în care povestea familiilor lor va trebui aflată şi, dacă nu anulată, cel puţin ignorată în numele iubirii, al viitorului, deci.

Şi iată personajele : Rovinaru, fost universitar, arivist notoriu, grobian, de un prost gust remarcabil, actualmente „debarcat" dar continuînd să trăiască din uzufructul trecutului ; Emil, tatăl Patriciei, „reporterul frenetic", crezînd cu ardoare în valorile comunismului, luptînd efectiv pentru aceste valori într-o perioadă în care, pentru Rovinaru, nu conta decît propria sa ascensiune, delaţiunea în acest scop, satisfacerea unor nevoi primare etc. Emil, deci, vag ratat în ale scrisului, în căsnicie, abdicînd, în final, de la principiile sale, de la integritatea sa morală pentru a-şi satisface vechea ură ; Paula, integră la început, victimă şi ea al aceluiaşi malefic Rovinaru — personaje bine decupate, memorabile, cu toate că Rovinaru ne apare prea decupat în „negativ". Înţelegem prin vocea comentariului, ţinînd de cealaltă tabără, că personajul nu putea apărea altfel dar, oricum, logica internă a naraţiunii cerea, poate, o înfruntare directă dintre Emil — Rovinaru din care personajul Rovinaru — acest individ primar — să fi ieşit mai nuanţat în mobilurile psihologice ale acţiunilor sale. Oricum, **Ultima vacanţă** este un roman care se citeşte cu interes, un roman mărturie al unor psihologii revolute, un roman bine scris care, adăugat celorlalte cărţi ale lui Radu Ciobanu, întregeşte imaginea pe care ne-am format-o asupra scriitorului : o voce distinctă şi importantă a momentului literar actual.

I. D. TEODORESCU

Ioana Orlea

CERC DE DRAGOSTE

Editura Cartea Românească

Inginerul constructor Daria Adomincăi, petrece mai mulţi ani pe şantiere, trăieşte cu pasiune viaţa de provizorat printre schele, macarale, noroaie, barăci, în societatea unor oameni fruşti. Daria, caracter integru de o oarecare virilitate, găseşte în profesiune sensul major al existenţei, neglijîndu-i celelalte aspecte. Doctorul Anghel Horgan îi este opus prin firea ezitantă, prin nevoia de stabilitate, prin gusturile estetizante. În ciuda celor opt ani de cînd durează legătura lor, între ei nu se produce o reală apropiere spirituală, fiecare apărîndu-şi cu înverşunare personalitatea. Comportamentul ei conţine o mare doză de frondă copilărească, aşa cum tot copilăreşte apare şi plăcerea de a-i obliga pe ceilalţi să ia cunoştinţă de existenţa reală a şantierului.

Apariţia unui nou personaj, psihologul Felicia Stănuleţ are rol de catalizator. Treptat, slabele fire care-i leagă pe cei doi se destramă. Felicia Stănuleţ trezeşte în ei neliniştea, neîncrederea. Pentru Daria ceea ce însemnase certitudine devine problematic, pentru Anghel, Felicia îa chipul femeii visate atît de deosebită prin feminitatea ei de virilitatea afişată a inginerei. Parcă pentru a-i adînci neliniştea, Daria este învinuită pe nedrept de sustragerea unei statui descoperite cu ani în urmă pe un şantier. În cele din urmă învinuirea se dovedeşte a fi o eroare iar Felicia dispare la fel de neaşteptat cum a apărut lăsînd Dariei nostalgia unei posibile prietenii, lui Anghel aceea a unei posibile iubiri. Am repovestit pe larg volumul fiindcă partitura sentimentală a personajelor merită, prin evoluţia ei, atenţie, cu tot schematismul ei.

Autoarea vădeşte profunzime în analiza psihologică a personajelor ale căror portrete bine conturate sînt salvate de schematism. Strada, trecătorii, gesturile cotidiene sînt văzute într-o derulare cinematografică creînd pagini de bună atmosferă. Scrisul Ioanei Orlea îşi revendică certe valenţe poetice în surprinderea unor scene cu substrat parabolic (încăierarea unei haite de cîini, dansul pe gheaţa lacului după sărbătorirea unui revelion, vînătoarea unui iepure pe străzile oraşului, etc.). Puterea de a descoperi insolitul, poeticul în peisajul vieţii de fiecare zi salvează romanul din banalitatea în care datele povestirii l-ar fi scufundat

MARLENE GURAU

cenaclu

Există seri ale criticii şi seri ale creaţiei, după cum greutatea în şedinţele **Cenaclului Asociaţiei scriitorilor şi al revistei Orizont,** c au discuţiile asupra textului citit sau acesta din urmă. Marţi, 15 noiembrie a fost o seară în exclusivitate a prozei, a prozatoarei **Nina Ceranu,** o veche cunoştinţă a cenaclului întreprinderii Electrobanat şi un debut în cel al Asociaţiei scriitorilor. Tumultul, sensibilitatea, acuitatea observaţiei, modernitatea frazării, dramatismul (subliniat de o anume violenţă a relatării) si lumina cu totul aparte pe care o aduce cu sine proza feminină, aplecată constant asupra celor mai neaşteptate detalii semnificative au impus atenţiei generale acest nume nou : **Nina Ceranu.** În cuvîntul lor, atît referentul, **Mircea Şerbănescu,** cît şi vorbitorii : **Ion Arieşanu** (cel care a condus lucrările şedinţei) **Anghel Dumbrăveanu, Marcel Turcu, Nicolae Ţirioi, Dumitru Dascălu, Cornel Ungureanu, Sofia Arcan, Aurel Turcuş** au constatat vigoarea talentului, au subliniat calităţile deosebite ale scrisului tinerei prozatoare. S-a făcut o analiză atentă, constructivă, textul lecturat a fost abordat din cele mai diverse unghiuri ; s-au indicat tarele de meşteşug pînă la nivelul detaliului de frază. Oricum, însă, dominanta serii a fost însăşi proza citită, fapt marcat de entuziasmul tuturor vorbitorilor si re-marcat de A. Turcuş („Seara aceasta va fi memorabilă în istoria cenaclului"). În final, autoarea (muncitoare în trei schimburi la una din întreprinderile timişorene) aduce mulţumiri celor ce s-au înscris la cuvînt. A urmat un Post scriptum umoristic semnat de **Ion Velican**

Marţi, 22 noiembrie, şedinţa e dedicată traducătorilor, avîndu-l ca protagonişti pe **Andrei Lillin** şi **Marcel Pop Corniş.**

MATHEI ITTU

MINISTERUL MINELOR, PETROLULUI ŞI GEOLOGIEI
ÎNTREPRINDEREA DE UTILAJ MINIER
FILIPEŞTI DE PĂDURE — JUD. PRAHOVA

Gospodărirea fondului de rulment, obiectiv important

În vastul program de perfecționare a sistemului de organizare și conducere planificată a economiei naționale, un loc deosebit îl ocupă problemele legate de planificarea, organizarea și realizarea aprovizionării tehnico-materiale.

Concretizarea măsurilor stabilite, atît în domeniu planificării aprovizionării tehnico-materiale, cît și în cel al conducerii și organizării acestui proces duce la creșterea operativității, la accelerarea vitezei de rotație a fondului de rulment, la îmbunătățirea ritmicității aprovizonării, la mobilizarea resurselor de materiale, precum și la utilizarea lor economicoasă, la reducerea cheltuielilor de transport, într-un cuvînt la creșterea eficienței economice.

În activitatea financiar-economică a Întreprinderi de Utilaj Minier Filipești de Pădure, gospodărirea și accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor circulante sînt preocupări importante care sînt urmărite și realizate atît de factorii de decizie cît și de cei de execuție, acordîndu-li-se o atenție deosebită.

Cunoscîndu-se sarcinile de producție imediate, supravegherea dinamicii stocurilor, fundamentarea consumurilor și elaborarea unor balanțe judicioase constituie elementele esențiale în folosirea rațională și oportună a normativului financiar.

Această orientare care stă la baza procesului de aprovizionare favorizează înlăturarea cosumurilor exagerate, depistarea materialelor disponibile sau fără mișcare conducînd la o mare eficiență în utilizarea fondului de rulment. În asemenea condiții apariția unor stocuri de materiale temporar excedentare reprezintă o cauză obiectivă, fiind efectul măsurilor de echilibrare a normativului.

În scopul valorificării integrale a materialelor fără consum asigurat, Întreprinderea de Utilaj Minier Filipești de Pădure pune la dispoziția sectoarelor interesate din economie o gamă variată de repere de uz general, după cum urmează :

PIESE SCHIMB COMPRESOR

nr	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Ax MC5 manșon 06.28	13/50	34	459
2.	Arc C 5 30.05	15/50	39	605
3.	Cilindru MC 5 06.06	189	2	378
4.	Cupla I EC 10 0801	294	5	1470
5.	Cuplă MC 5 0624	191	2	2182
6.	CarterC 10 0101	2546	3	7638
7.	Fulie C 10 1012	25	1	25
8.	Inel 5 C 2906	154	3	462
9.	Inel 39,2+3	0,56	30	17
10.	Inel D 110 24.24	5	2	10
11.	Rotor C5 10.10	110	5	550
12	Rolă cuplare 3072	246	1	246
13	Roată C5 0354	96	4	384
14.	Roată C5 0324	100	8	800
15.	Șaibă C5 10.09	8,50	13	111
16	Suport 1301 111	77	3	231
17	Supapă 3000 (suport)	577	1	577
18.	Supapă siguranță C503	28	10	280
19.	Supapă siguranță C5 14.04	12	8	96
20	Supapă siguranță 132.13	1685	2	3370
21	Supapă C5 bielă 04013	26	6	156
22.	Volantă C10 30.16	294	2	588

PIESE SCHIMB MAȘINI UNELTE

nr.	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Amortizor CP 11.04	4	110	440
2.	Arbore camlat 60.02	118	2	236
3.	Ansamblu minor A1.4	226	101	22826
4.	Arzător A1—10 7388	88	10	880
5.	Ax cardan I4050304	650	1	650
6.	Ax canelat MU 02.18	200	1	200
7.	Ax roată 20.18	67	1	67
8.	Ax roată dințată MU 0354NK	96	4	384
9.	Ax 10.079	108	2	216
10.	Ax canelat 30—40	116	6	696
11.	Arbore canelat 36.08	111	1	111
12.	Bueșă 30.78	252	2	504
13.	Bueșă lagăr	1020	4	4080
14.	Bueșă 300140	34	2	68
15.	Bucsă 30039	32	2	64
16.	Bueșă 13—34 A	170	1	170
17.	Bueșă Exterioară 02.28	60	2	120
18.	Bueșă cuplare 3455—1012	772	2	1544
19	Bueșă 02—76	259	1	259
20.	Butuc 12.0112	228	3	684
21.	Bueșă 1401—122	62,50	2	125
22.	Bueșă lagăr 87010.202	705	3	2115
23.	Bolț piston 9—75	375	1	375
24.	Bolț piston 70.422	280	1	280
25.	Cărucior tăiat sudură A16	13	20	260
26.	Chei universale 388.03	17,85	91	1624
27.	Carcasă ambreiaj 60020102	1200	4	4800
28.	Cuplă 2/1057	103	2	206
29.	Cremalieră 1066	192	2	384
30.	Corpul ambreiajului 93—44	127	7	889
31.	Cruce port perie 21646	136	6	816
32.	Cuzineți bronz 31.09 1	5860	2	11720
33.	Cuplă 30.12	324	2	648
34.	Colector PM 46530	3940	7	27580
35.	Con robinet 388.A.8	1,15	1	1
36.	Cuplă 32—13	245	2	490
37.	Contra piuliță	52,50	2	105
38.	Cuplă 21.09	115	2	230
39.	Consolă 06.17	91	2	182
40.	Chiuloasă	872	2	1744
41.	Chiuloasă K 56—45	163	1	163
42.	Dop siguranță 130140	2,80	3	8
43.	Distribuitor relativ	362	1	362
44.	Dop închidere	4,45	135	601
45.	Dop despărțitor 109.98	56,50	3	159
46.	Fluture închidere 183	3	100	300
47.	Fus robinet oxigen	6,25	140	875
48.	Fus jet oxigen	3,75	5	17
49.	Furcă 10.150	30	2	60
50.	Furcă 10.145	27	2	54
51.	Flanșă 30 25	201	10	2010
52.	Fus robinet oxigen 388	3,30	140	462
53.	Ghiară 11.68 11.08	90	6	540
54.	Ghiară 11.11	20,80	5	104
55.	Ghiară 11.27	32,80	5	164
56.	Ghiară cuplare 20.69	15,80	4	63
57.	Ghiară cuplare 05.27	21,80	9	196
58.	Garnitură Ø1,5 08.02	3,22	40	129
59.	Garnitură Ø16 04.06	2,35	20	47
60.	Garnitură Ø20 09.81	2	20	40
61.	Garnitură Ø20×2.5 05.09	1,90	30	57
62.	Garnitură Ø24 0806	3,22	20	64
63.	Garnitură Ø27×3,5 04.32	3,12	20	62
64.	Garnitură Ø33 12.01	3,18	20	64
65.	Garnitură Ø34 04.15	2,75	20	55
66.	Garnitură Ø33×3,5 05.03	3,66	20	73
67.	Garnitură Ø40,5 0504	4,30	20	56
68.	Garnitură Ø43×3,5 0514	3,64	20	73
69.	Garnitură Ø56×3,5 0411	39,5	20	79
70.	Garnitură Ø4.30×3,5 0210	4,30	20	86
71	Chiuloasă 5270206	1,50	20	3
72.	Inel segment ambreiaj 20.108	39,20	4	157
73.	Inel segment ambreiaj 05—18—19	329,30	2	659
74.	Inel NL 125	11,25	2	23
75.	Inel labirint 30—10	43	10	430
76.	Inel etanșare PH 0321	23,10	2	46
77	Inel etanșare 40—27	16,70	3	50
78.	Inel etanșare II.06.08	4	20	80
79.	Inel etanșare III.06.17	7,15	20	143
80.	Injector MR 4	3,15	50	157
81	Injector NR 6 1,32	3,15	101	318
82.	Injector NR 7 1,33	3,15	100	315
83.	Iamele interior 38.23	27	8	216
84.	Iamele exterior 38—22	31	2	62
85	.Niplu exagon R 85—236	1,75	44	77
86.	Niplu exagon 152	7,50	110	125
87.	Manșon cuplă 03—01	93	1	93
88.	Miner 290 1037	10	2	20
89.	Miner sferic 61.03	2,50	2	5
90.	Miner combinat A11	270	50	13500
91.	Placă ghida)	245	1	245
92.	Piuliță raclor	4,80	100	480
93.	Piuliță raclor 221 M	5,05	126	636
94.	Piuliță 151	5,15	46	237
95.	Piuliță specială 04.03	6	5	30
96.	Piuliță 40—24	48	2	96
97.	Piuliță 40—35	177	2	354
98.	Pirghie 1—21	3,70	100	370
99.	Pompă ungere CPL 099309101	718	1	718
100.	Pastilă 1.01.29	2,20	5	11
101.	Placă borne PM 444186	35,60	1	36
102.	Piuliță 200.1090116	1275	1	1275
103.	Pinion atac EC 302201	680	12	1360
104.	Rolă cuplare 41.11	46	10	460
105.	Roată dințată 2401015	7,70	1	8
106.	Roată cuplare 41—28	13	5	65
107.	Roată dințată	25	5	125
108.	Roată dințată 40—28	40	4	160
109.	Roată dințată 22—21 A	43	2	86
110.	Roată dințată 22—23 A	56	2	112
111.	Roată dințată 71—09	65	2	130
112.	Roată dințată 05.70	67	1	67
113.	Roată dințată 03—61	69	1	69
114.	Roată dințată melcată 60—78	84	7	588
115.	Roată dințată 300—50	90	1	90
116.	Roată dințată 62—08	98	2	196
117.	Roată dințată 62—08 05—66	103	5	515
118.	Roată dințată elicoidală 06—66	115	1	115
119.	Roată dințată elicoidală 100—81	125	2	250
120.	Roată dințată elicoidală 62—12	128	2	256
121.	Roată dințată elicoidală 60—84 05—45	134	2	536
122.	Roată dințată elicoidală 02—11	135	2	270
123.	Roată dințată elicoidală 10—029	140	2	280
124.	Roată dințată elicoidală 70—46	142	4	568
125.	Roată dințată elicoidală 03—56	160	4	640
126.	Roată dințată elicoidală 30—82	164	2	328
127.	Roată dințată elicoidală 35—27	167	2	334
128.	Roată dințată elicoidală 61—07	184	2	368
129.	Roată dințată elicoidală 37—04	200	2	400
130.	Roată dințată elicoidală 30—89	208	2	416
131.	Roată dințată elicoidală 30—118	210	2	420
132.	Roată dințată elicoidală 71—70	214	2	428
133.	Roată dințată elicoidală 02—15 02—199	215	1	430
134.	Roată dințată cauca	225	2	225
135.	Roată dințată 4076—77	232	2	464
136.	Roată dințată 63—10	251	3	753
137.	Roată dințată 64—10	261	2	522
138.	Roată dințată 37—11	265	2	530
139	Roată dințată 61—04 1	282	4	968
140.	Roată dințată 20—68	284	2	568

141.	Roată dințată 40 – 13	286	2	572
142.	Roată dințată 30 – 33	304	2	608
143.	Roată dințată 36 – 12	307	1	307
144.	Roată dințată 31 04 000 88	310	1	310
145.	Roată dințată 30 – 64	312	2	624
146.	Roată dințată 38 – 04	313	2	626
147.	Roată dințată 36 – 09	330	3	900
148.	Roată dințată 50 – 37	336	4	1344
149.	Roată dințată 30 – 11	343	2	686
150.	Roată dințată 24 – 71	354	2	708
151.	Roată dințată Z 28 5005	379	2	758
152.	Roată dințată 37 – 05	381	2	762
153.	Roată dințată T 406 0107	385	1	385
154.	Roată dințată 20 – 82	420	2	840
155.	Roată dințată 02 – 08	440	1	440
156.	Roată dințată 20 – 77	441	4	1764
157.	Roată dințată 37 – 12	753	1	573
158.	Roată dințată	765	1	765
159.	Roată dințată 23.05 083	814	1	814
160.	Roată dințată 2062.06.64	929	6	5574
161.	Roată dințată 2111 – – 12 – 13	951	2	1902
162.	Roată dințată 25 – 11	1463	2	2926
163.	Rozetă 60 – 70	26	8	208
164.	Regulator 132 – 84	1355	19	25745
165.	Șurub cap sferic 87061010	1060	3	3180
166.	Șurub fixare 157	10	75	750
167.	Șurub fixare 157	10	70	700
168.	Șurub intrudere 60 – 50	21	5	105
169.	Șaibă plată	0,75	20	15
170.	Tijă bușă 01 – 123	59.30	1	59
171.	Tijă filet 130117	41	1	41
172.	Tăietor A1 – 12	193	350	67550

RULMENȚI

nr.	denumirea materialului	p/u	cantitate	valoare
1.	Rulment 1200	7,20	19	137
2.	Rulment 1200	16	6	96
3.	Rulment 1201	18	3	54
4.	Rulment 1202	8,20	25	205
5.	Rulment 1207	22	5	110
6.	Rulment 1209	29	5	145
7.	Rulment 1306	28	1	28
8.	Rulment 1312	59	2	118
9.	Rulment 2215	105	1	105
10.	Rulment 2218 K	231	16	3696
11.	Rulment 2312	81.44	34	2769
12.	Rulment 2312	190	1	190
13.	Rulment 2313	143	11	1573
14.	Rulment 4900	10,41	1	10
15.	Rulment 16007	15,48	2	31
16.	Rulment 16007	11.22	10	112
17.	Rulment 22210	137.73	1	137
18.	Rulment 22217	260	3	780
19.	Rulment 22222	369	9	3321
20.	Rulment 22222	296	3	888
21.	Rulmenți 22228	296	4	1184
22.	Rulmenți 22230	775	2	1550
23.	Rulmenți 22232	935	21	19635
24.	Rulmenți 22232	775	7	5425
25.	Rulmenți 22315	298	2	596
26.	Rulmenți 29324	875	2	1750
27.	Rulmenți 22324	875	30	26250
28.	Rulmenți 6000	8	10	80
29	Rulmenți 6002	5,80	27	157
30.	Rulmenți 6002	8,04	16	129
31.	Rulmenți 6004	13	50	650
32.	Rulmenți 6006	17	230	3910
33.	Rulmenți 6003	20	60	1200
34.	Rulmenți 6010	5	19	95
35.	Rulmenți 6011	27	19	513
36.	Rulmenți 6014	34	2	68
37.	Rulmenți 6019	65	24	1560
38.	Rulmenți 6020	67	10	670
39.	Rulmenți 6022	93	26	2418
40.	Rulmenți 6022	93	2	186
41.	Rulmenți 6024	104	1	104
42.	Rulmenți 6028	136	1	136
43.	Rulmenți 6028	200	12	2400
44	Rulment 6200	8	240	1920
45.	Rulment 6203	9,50	30	285
46.	Rulmenți 6206 P6	25,50	100	2550
47.	Rulmenți 6207	19	100	1900
48.	Rulmenți 6208	22	200	4400
49.	Rulmenți 6209	30	48	1440
50.	Rulmenți 6210	28	40	1120
51	Rulmenți 6215	58	37	2146
52.	Rulmenți seria 6216	66	14	924
53.	Rulmenți seria 6217	79	20	1580
54.	Rulmenți seria 6217	62,31	15	953
55.	Rulmenți seria 6218	92	3	276
56.	Rulmenți seria 6219 –	106	10	1060
57.	Rulmenți seria 6220	124	5	620
58	Rulmenți seria 6221	140	3	420
59.	Rulmenți seria 6222	154	2	308
60	Rulmenți seria 6224	198	6	1188
61.	Rulmenți seria 6302	11	100	1100
62.	Rulmenți seria 6306	15,65	107	1675
63.	Rulmenți seria 6314	90	100	9000
64	Rulmenți seria 6315	107	19	2033
65.	Rulmenți seria 6318	171	1	171
66	Rulmenți seria 6321	256,50	8	2052
67	Rulmenți seria 6321	372,35	2	745
68	Rulmenți seria 6321	380	6	2280
69.	Rulmenți seria 6324	600	4	2400
70.	Rulmenți seria 6324	327	1	327
71.	Rulmenți seria 6326 MA	613,45	2	1227
72.	Rulmenți seria 6403	13,20	20	264
73.	Rulmenți seria 6404	18,60	9	167
74.	Rulmenți seria 6405	21,80	20	436
75.	Rulmenți seria 6406	21	4	84
76.	Rulmenți seria 6406	31	16	496
77.	Rulmenți seria 6406	40	1	40
78.	Rulmenți seria 6407	40	32	1280
79.	Rulmenți seria 6407	40	7	280
80.	Rulmenți seria 6408	48	10	480
81.	Rulmenți seria 6409	58	3	174
82.	Rulmenți seria 6409	58	30	1740
83.	Rulmenți seria 6412	106	15	1590
84.	Rulmenți seria 6412	86,80	15	1302
85.	Rulmenți seria 6411	88	4	352
86.	Rulmenți seria 6412	65	7	455
87.	Rulmenți seria 6417	377,28	15	5659
88.	Rulmenți seria 6417	480	7	3360
89.	Rulmenți seria 7202	80	1	80
90.	Rulmenți seria 36211	42	18	756
91.	Rulmenți seria 30 214	61	34	2074
92.	Rulmenți seria 30 216	70	30	2100
93.	Rulmenți seria 7217	157,88	10	1579
94	Rulmenți seria 30 222	172,39	15	2593
95.	Rulmenți seria 30 224	231.52	12	2778
96.	Rulmenți seria 30 309	41	10	410
97.	Rulmenți seria 30 310	55	24	1320
98.	Rulmenți seria 7312	73.44	4	294
99.	Rulmenți seria 30 316	157	2	314
100	Rulmenți seria 30 317	186	1	186
101	Rulmenți seria 7318	431.19	10	4312
102.	Rulmenți seria 32 212	50	40	2000
103.	Rulmenți seria 32 213	62	10	620
104	Rulmenți seria 32 216	83	16	1328
105	Rulmenți seria 32 219	138,27	10	1383
106.	Rulmenți seria 32 219	175	4	700
107	Rulmenți seria 7528 – 32 228	600	4	2400
108.	Rulmenți seria 32 308	45	18	810
109.	Rulmenți seria 32 311	75	17	1275
110.	Rulmenți seria 32 312	98	40	3920
111.	Rulmenți seria 32 313	124	2	248
112.	Rulmenți seria 32 314	180	17	3060
113.	Rulmenți seria 32 315	240	30	7200
114.	Rulmenți seria 32 316	280	12	3360
115.	Rulmenți seria 32322	765	6	4590
116.	Rulmenți seria 32322	705	4	2820
117	Rulmenți seria 32 324	1121,16	2	2242
118.	Rulmenți seria 51 100	7	4	28
119.	Rulmenți seria 51 101	7	18	126
120.	Rulmenți seria 51 102	7	3	21
121.	Rulmenți seria 51 104	9	10	90
122.	Rulmenți seria 51 108	18	42	756
123.	Rulmenți seria 51 109	21	23	483
124.	Rulmenți seria 51 112	38	30	1140
125.	Rulmenți seria 51 113	20,21	10	202
126	Rulmenți seria 51 115	43	1	43
127	Rulmenți seria 51 115	23,41	5	117
128.	Rulmenți seria 51 117	60	7	420
129	Rulmenți seria 51 118	66	60	3960
130.	Rulmenți seria 51 124	101	25	2525
131.	Rulmenți seria 51 126	140	2	280
132.	Rulmenți seria 51 128	158,88	1	159
132	Rulmenți seria 51 128	158.88	1	159
133.	Rulmenți seria 51 128	180	1	180
134	Rulmenți seria 51 134	242,37	3	727
135.	Rulmenți seria 51 136	445	4	1780
136.	Rulmenți seria 51 140	328,56	2	657
137.	Rulmenți seria 51 152 M	300	6	5400
138.	Rulmenți seria 51 172	1366	1	1366
139	Rulmenți seria 51 200	8	5	40
140.	Rulmenți seria 51 201	8	105	840
141.	Rulmenți seria 51 202	9	28	252
142	Rulmenți seria 51 203	10	2	20
143.	Rulmenți seria 51 209	28	31	868
144.	Rulmenți seria 51 211	45	15	675
145.	Rulmenți seria 51 212	28,01	13	364
146.	Rulmenți seria 51 213	56	61	3416
147	Rulmenți seria 51 214	50.45	10	504
148	Rulmenți seria 51 215	60	15	900
149	Rulmenți seria 51 216	79	20	1580
150	Rulmenți seria 51 217	100	3	300
151	Rulmenți seria 51 217	49,82	33	1644
152.	Rulmenți seria 51 218	59.83	5	299
153.	Rulmenți seria 51 222	180	2	360
154.	Rulmenți seria 51 224 PGH	334	10	3340
155.	Rulmenți seria 51 224	274.94	1	275
156	Rulmenți seria 51 308	45	2	90
157	Rulmenți seria 51 309	52	7	364
158.	Rulmenți seria 51 311	88	8	704
159	Rulmenți seria 51 316	156	4	624
160	Rulmenți seria 51 317	180	10	1800
161.	Rulmenți seria 51 326	685	14	9590
162.	Rulmenți seria 51 405	40	4	160
163.	Rulmenți seria 51 406	51	4	204
164.	Rulmenți seria 51 406	54	3	162
165.	Rulmenți seria 51 407	68	14	952
166.	Rulmenți seria 51 408	45	6	270
167	Rulmenți seria 51 409	100	3	300
168.	Rulmenți seria 51 409	59,83	6	359
139	Rulmenți seria 51 410	120	3	360
170	Rulmenți seria 208 6308	84	1	84
171.	Rulmenți seria 16 022	192	1	192
172.	Rulmenți seria NU 204	22,61	7	158
173	Rulmenți seria NU 205	30	1	30
174	Rulmenți seria NU 206	39	2	78
175	Rulmenți seria NU 207	25,81	14	361
176.	Rulmenți seria NU 210	45	5	225
177.	Rulmenți seria NU 213 NA	63	45	2835
178.	Rulmenți seria NU 215	71	10	710
179	Rulmenți seria NU 217 NA	94	2	188
180	Rulmenți seria NU 226 MANA	377	24	9048
181	Rulmenți seria NU 306	38	6	228
182.	Rulmenți seria NU 309	54	40	2160
183	Rulmenți seria NU 310-32310	63	70	4410
184	Rulmenți seria NU 311-32311	70	16	1120
185.	Rulmenți seria NUP 311	95	6	570
186.	Rulmenți seria NU 313	100	30	3000
187.	Rulmenți seria NU 320	280	15	4200
188.	Rulmenți seria NU 324 MANA	632	1	632
189.	Rulmenți seria NU 411	136	1	136
190.	Rulmenți seria NU 413	145,27	26	3777
191.	Rulmenți seria NU 413	148.37	15	2226
192.	Rulmenți seria NU 1020	192	5	960
193.	Rulmenți seria NU 1020	122,36	6	737
194.	Rulmenți seria NU 1024	183,29	2	366
195.	Rulmenți seria NU 2210	50	2	100
196.	Rulmenți seria NU 2210	55	3	165
197.	Rulmenți seria NUP 2212	72,24	4	289
198.	Rulmenți seria NU 2312	124	7	868
199.	Rulmenți seria NU 2312 NA	160	2	320
200	Rulmenți seria NU 2313	133.61	7	935
201.	Rulmenți seria NU 2313	140	20	2800
202.	Rulmenți seria NU 3014 K	167.68	7	1174
203.	Rulmenți seria 3015 NNK	177,29	10	1773
204.	Rulmenți seria NN 3015 K	177.29	2	355
205.	Rulmenți seria 3017 KP 51	205.30	18	3695
206.	Rulmenți seria NN 3018 K	170	12	2040
207.	Rulmenți seria NN 3018 K	225,51	10	2255
208.	Rulmenți seria 3020 KP 51	207	50	10350
209	Rulmenți seria NU 3024 K	465.72	32	14903
210.	Rulmenți seria NN 3024	504.80	2	1016
211	Rulmenți seria 3034 KP	2000	1	2000
212.	Rulmenți seria 3024 KP 51	832	8	6656
213.	Rulmenți seria 3034 KNN	1250	3	3750
214	Rulmenți seria NA 4005 U	20	10	200
215	Rulmenți seria NA 4005 U	26	15	390
216	Rulmenți seria NNU 4924	240,12	5	1201
217.	Rulmenți seria NU 4927	640	2	1280
218.	Rulmenți seria NN 3021 KP 51	410	3	1230
219.	Rulmenți seria NY 204	35	2	70
220	Rulmenți seria NY 207 EIPI	42	6	252
221	Rulmenți seria NY 213	81	5	405
222.	Rulmenți seria NY 217	131	3	393
223	Rulmenți seria NY 306	43	12	516
224	Rulmenți seria NY 308	56	6	336
225	Rulmenți seria NY 413	144,87	5	724
226	Rulmenți seria NY 2208	63	11	693
227.	Rulmenți seria NY 2208	48	45	2160
228.	Rulmenți seria NY 2209	45,22	5	226
229.	Rulmenți seria NY 2209	69	3	207
230	Rulmenți seria NY 2307	128,24	20	2564
231.	Rulmenți seria NY 2313	110	150	16500
232	Rulmenți seria NY 2316	331	6	1986
233	Rulmenți seria 1000 821 /GPZ/	220,11	7	1541
234	Rulmenți seria 2344 18 BMSP	1288,10	10	12881
235	Rulmenți seria 97 510	267	2	534
236	Rulmenți seria 943/25	12	5	60

Nr. crt.	Denumire. dimensiune. calitate. stas.	U/M	Cantitate	Preț	Valoare
	Oțel arc				
1.	∅ 20 arc 7	Kg.	240	4	960
2.	∅ 25 arc 3	Kg.	414	480	1987
3.	∅ 32 arc 4	Kg.	1340	4,75	6365
4	∅ 36 arc 3	Kg.	110	3.65	401
	Oțel arc				
1.	40 × 10 arc 3	Kg.	342	5,10	1744
2.	50 × 10	Kg	320	3,70	1184
3.	65 × 10 arc 3	Kg.	42	5	210
4.	65 × 10 arc 3	Kg.	25	3,80	95
5.	70 × 8 arc 2	Kg.	172	3,70	636
6.	75 × 10	Kg.	450	5,10	2295
7.	80 × 10 arc 3	Kg.	1000	5.10	5100
	Sîrmă oțel arc				
1.	∅ 0,5 arc 4 RR	Kg.	250	11,90	2975
2.	∅ 0.7	Kg.	23	6.45	148
	Sîrmă atamă				
1.	∅ 3 AM 63 1/2	Kg.	100	45,45	4545
2.	∅ 5 63 1/2	Kg	109	48.00	5232
3.	∅ 5 AM 63 1/2	Kg.	87	45,20	3932

Com. 752 Orizont filele 12 – 16 17 – 8 Nicoli

DE REȚINUT

Unitățile socialiste interesate în completarea bazei materiale de producție cu reperele disponibilizate de această întreprindere, pot transmite comenzi ferme la următoarea adresă :

„ÎNTREPRINDEREA UTILAJ MINIER
FILIPEȘTI DE PĂDURE – JUDEȚUL PRAHOVA"

Relații suplimentare se pot obține la telefon Ploiești 971/2 46 00 solicitînd Serviciul de Aprovizionare.

EMIL GEORGESCU și VASILE BAȘA

Din lirica de maturitate a lui Vladimir Ciocov

● **În marginea volumului**

„Focuri însingurate"

S-a obișnuit a se vorbi în vremea din urmă despre poeți la al doilea și în circumstanțe de maximă exigență la al patrulea volum. Criteriul este cu totul arbitrar. Ion Vinea și-a văzut primul și singurul volum pe patul morții ; totuși, el a fost o prezență poetică neîntreruptă timp de cîteva decenii. Ion Barbu, asemănător, a fost multă vreme poetul unui singur volum. Iar dacă I. Pillat, V. Voiculescu și Lucian Blaga au publicat, la intervale de cîțiva ani unul de altul, cu oarecare regularitate, volum după volum, nu numărul lor, ci transformările uneori pînă în substanța lirică și artistică a creației lor i-au impus judecății de valoare.

Vladimir Ciocov, cu **Usamliene vatre** (Focuri însingurate) este la al unsprezecelea volum. Titlul, la prima întîlnire, poate să pară inexpresiv și chiar tern. Dacă ne amintim însă că la figurat foc înseamnă — nu numai în limba sîrbă — și stare febrilă și ardoare, înflăcărare și pasiune — apelul titlului, însumînd toate aceste conotații, prinde grai în adîncul unor realități mai puțin imediate și transparente, necesitînd o atenție analitică mai în adîncime.

Faptul a mai fost observat de noi și el nu este nou în creația poetului. Încă acum un deceniu și jumătate, Vladimir Ciocov a părăsit tot mai mult lumea accesibilă nemijlocit cuvintelor, spre a se apleca peste unele realități paradigmatice, arhetipale. La fel și acum, ceea ce în termenul foc este conotat — dorințele arzătoare, aviditatea de cunoaștere, pasiunea adevărului — vizează, dincolo de trăirile afectivității individuale de toată ziua, tărîmul unor mari stări de cuget care, într-un „joc neîntrerupt și nesfîrșit", asemenea talazurilor mării, se manifestă mai ales prin euritmie iar aspectul lor originar îi sugerează poetului demonia beethoveniană **(În ritmul valurilor mării,** p. 96).

Orientîndu-ne după însăși substanța unor poeme din volumul de față, asemenea stări fundamentale sînt seninătatea și asperitatea vieții, altruismul și remușcarea, nădejdea și dezamăgirile, mai departe, presentimentele poetului care toate laolaltă îi creează un fel de împletitură de cărări și poteci magice prin viață, fiecare din ele ducîndu-l spre un alt cîntec. Si ne grăbim să notăm distribuția simetrică în care termenul cîntec apare în titlul unor poeme ca de pildă **Cîntecul bucuriilor,** p. 13, **Cîntec neprecupețit,** p. 57, fie laolaltă cu alte titluri din domeniul acustic ca **Sonata serii,** p. 19, **Simfonia viniurilor,** p. 29, **Muzică în noapte,** p. 32, fie în contrast cu un titlu ca **Despărțire fără cuvinte,** p. 67. Dealtfel și prin acest mic simptom acustico-poetic, demonia beethoveniană a lumii arhetipurilor, peste care se apleacă poetul în frămîntul creației lirice, este mereu sensibilizată, poezia lui Vladimir Ciocov glăsuindu-ne și în acest nou volum în acorduri pe note fundamentale de apreciabilă profunzime.

Raportul dintre conținutul cuvîntului (noțiunea, sensul) și învelișul sonor (expresia poetică) este în acest volum de maturitate a poetului Vladimir Ciocov dintre cele mai firești. În orice caz, semnul lingvistic nu este niciodată violat prin artificii metaforice. Dicțiunea versului este lină, scutită de orice fel de prețiozități, ceea ce îi conferă versului o turnură de clasicitate populară, alimentată din buna tradiție a marei poezii sudslave. Poeme ca **Rugăciunea către Mama-natură** (p. 55 și u.), **Adevărul nealterat** (p. 38) și **Pod zidit în vînt** (p. 80 și u.), care se înscriu și tematic în această tradiție, primesc de aici, pe lîngă limpezimea lor melodică, și calități iconice de veche grafie populară.

Să mai adăugăm că împărțirea volumului în patru cicluri tematice, fiecare de o lungime aproape egală, îi conferă acestuia un aspect de travaliu poetic chibzuit și bine finalizat. Dacă poemele din ciclul **Seninătate și întunecare,** prin care se deschide volumul, aduc un joc uneori subtil al contrariilor, ciclul următor, **Gînduri șoptite,** coboară, ca dispoziție, ton și intensitate, întîi pînă la **Aducere aminte posomorită** (p. 42 și u.) ca textura filosofică a ciclului să se înalțe totuși la gîndurile elevate din **Rugăciune către Mama-natură.** Itinerarul acesta șoptit nu este fără un farmec aparte, anticipînd imnurile din ciclul **Marea necucerită** cu care, după un intermezzo de iubire, se încheie volumul. Succesiunea acestor patru cicluri permite poetului creionarea unui mic roman spiritual eminamente liric, pentru modernitatea căruia vorbește și fluxul necontenit al dicțiunii, neîntreruptă și neîngrădită de nici un semn grafic tradițional.

Evident, valoarea unui volum de versuri nu este determinată de faptul al cîtelea este el în seria de publicații ale unui poet. Exclusiv maturitatea gîndirii sale poetologice și poetice îi garantează linia ascensională, ceea ce, în creația lui Vladimir Ciocov, se manifestă în primul rînd pe calea aprofundării inspirației, printr-o dicțiune fără dichisuri metaforice căutate și inutile.

ANDREI A. LILLIN

Unitatea morală a omului în proza lui Laurențiu Cerneț

Volumul — care urmează multor altora (proză scurtă : **Omul de un milion, Amintirile unui mincinos ;** romane : **Experiențele lui Ionete, Arșița, Cîteva luni de trăit, Draga noastră președintă — Bărbatul la treizeci de ani ;** reportaj : **La un pas de centrul pămîntului,** în colaborare cu Dumitru Dem. Ionașcu ; o piesă de teatru : **Cireșică și visele)** — ni se pare a avea, între toate celelalte, o însemnătate aparte. Concepute (și redactate) înaintea celorlalte lucrări, aceste șaptesprezece schițe și povestiri clarifică, după opinia noastră, decisiv, o seamă de întrebări legate de disponibilitățile autorului, de pretextele operei sale ; evidențiază rădăcina unor trasee epice, desenul prim (adesea extrem de

Al. Ciucurencu : PEISAJ DE IARNĂ

precis) al vreunui personaj ș.a.m.d. Pe de altă parte, ele nu sînt doar niște proiecte. Ele nu anticipează doar o vocație și o carieră literară. Dimpotrivă : înregistrarea raporturilor de necesară contiguitate cu următoarele proze (mai ample și mai complicate dar nu neapărat și mai închegate estetic) fac, concomitent, posibilă relevarea propriei lor personalități. Cîteva din aceste proze scurte se numără printre cele mai izbutite pagini ale creației lui Laurențiu Cerneț.

În ce privește anticipările, vom aminti (renunțînd la cele ce s-au spus și se cunosc îndeajuns : preocuparea pentru insul comun, comicul iertător, nu lipsit de oarecare amărăciune ; fraza alertă etc.) că e prezent și aici, în particularizări inconfundabile, cel mai original personaj din opera lui Laurențiu Cerneț (acela ce va purta, mai tîrziu, numele de **Ionete**) : **individul inteligent, cu fire ciudată, rezervat — uneori — față de adulți dar atașat de copii, ușor mizantrop (din delicatețe sufletească), duios dar nesentimental — într-un cuvînt, acel om care, deși neînsemnat, nu poate fi totuși trecut cu vederea. Așa sînt, în culegerea de față, Nea Lache** și — mai ales — **Omete.**

Ne-am oprit la anticipări tipologice deoarece, într-adevăr, marele merit al acestor proze stă în realizarea personajelor. Schițele sînt, de fapt, **schițe de portret.** Nu evenimentul ca atare, nu cadrul epic, nu elementele compoziționale (de așteptat, poate, mai cu seamă în piesele ceva mai întinse), ci înfățișarea și devenirea morală a eroilor — iată ce-l preocupă pe autor. Citeodată, totuși, personajul se definește și în corelație cu o acțiune puternic tensionată : **Un car de suflet.**

Cum se prezintă, așadar, caracterologia atît de variată a volumului (caracterologie care atestă în Laurențiu Cerneț un **moralist,** un observator atent al firii omenești) ? Vom remarca, mai întîi, că toți (sau aproape toți) bărbații (de aici sau din celelalte scrieri) sînt dominați de femei. Inclusiv Jean Manciu (ipochimenul inferior și obtuz din **Bărbatul la treizeci de ani**), ai cărui precursori sînt Sandu (**Zorii sînt uneori triști**) sau Saciz (**Ploaia**). Femeile au, în comportamentul cotidian, un plus de echilibru, de stabilitate morală, mai multă tărie de caracter. Dominarea îmbracă manifestări diverse — începînd cu superioritatea blîndă, protectoare a Ninei (**Așteptare**) sau a Danei (**Post-scriptum**) și sfîrșind cu tirania Melaniei (**Vina**).

În paralel, și „slăbiciunea" bărbaților e infinit nuanțată, dovedindu-se, adesea, doar învelișul exterior al tăriei și cutezanței. Ea poate fi rezerva ironic-amară a lui Omete (**Omete**) sau „minciuna" lui Nea Lache (**După amiezile lui Nea-Lache**) ; ea poate fi slăbiciunea penibilă a lui Milu Drugă (**Post-scriptum**) sau lașitatea dureroasă a lui Apadia (**Vina**) ; ea poate fi, în sfîrșit, sensibilitate, delicatețe și spirit de sacrificiu (Iosimică din **Un car de suflet**).

Autorul sesizează și exprimă complexitatea psihologiei omenești, stările afective tranzitorii, confuze (pag. 59 — reacția lui Gică ; Trăenica din **Zorii sînt uneori triști ;** pag. 19 — Iosimică), impenetrabilitatea, motivarea multiplă, ale unor destine (Melania).

Prozele pot fi cu ușurință „jucate" — ultima, **Zidul,** este complet diaolgată. Singură **Cireșica** (același titlu) beneficiază parcă de o prezentare mai amplă. În rest, personajele se mișcă independent, susținîndu-se numai prin logica și tensiunile operei. Dialogul se cuvine remarcat pentru adecvarea și promptitudinea lui.

Intervenția scriitorului este substanțială (dar indirectă) în onomastică. Iată-l pe **Iosimică** — al cărui nume, blînd diminutivat și dialectal, este și conform și neconform cu esența umană pe care-o îmbracă. **Omete** se pretează, de asemenea, la comentarii : el este cvasisinonim cu **Ionete (Ion** — nume atît de răspîndit între români în genere și între olteni îndeosebi).

În diversitatea caracterelor, în altitudinea unor manifestări, precum și în micimea altora, Laurențiu Cerneț descoperă unitatea morală a **omului.** Volumul pledează, cu mijloacele artei, întru cunoașterea și prețuirea lui.

*) **Laurențiu Cerneț — UN CAR DE SUFLET,** Ed. Facla, 1977.

EUGEN DORCESCU

consemnări

Vocația construcției teoretice*)

Prin noua sa carte, ca și prin studiile anterioare care o anunțau ca problematică, **Ion Vlad** se distanțează evident de teoreticienii mai vechi ai lecturii, atît în ceea ce privește finalitatea demersului teoretic cît și prin metodologia și semnificațiile noi pe care autorul i le atribuie. Dacă cercetările mai vechi (și ne gîndim în acest sens la exegezele lui **Gaetan Picon** din **L' usage de la lecture**) înțelegeau actul lecturii ca pe o cale firească și necesară de descoperire a literarului, de impunere deci și de consolidare a unor valori la nivelul estetic, recenta carte a lui Ion Vlad este o cercetare complexă a fenomenului literar, din unghiuri diferite. Lectura devine o idee literară, căreia i se subordonează principii ale teoriei și criticii literare ale istoriei literare, cercetarea sociologică sau semiotică și are ca finalitate generală descoperirea modelelor reale ale semnului literar, cît și codul de semne specific limbajului literaturii. De aici provine și caracterul de cunoaștere al lecturii, asupra cărula autorul insistă. Ion Vlad dezvoltă o sugestie a lui I. M. Lotman : realitatea devine text în cadrul unui proces de autocomunicare, deci implicit un limbaj cu un cod specific de semne care se adresează unui receptor. În cadrul acestei relații se dezvoltă demersul teoretic al lui Ion Vlad care, cum spuneam, vizează literatura în totalitate. Căci țința, finalitatea cercetării nu este aici ipostaza concretă a literaturii ci literatura ca permanență a spiritului uman. Textele alese de Ion Vlad devin pre-texte, se caută în opere semnele generale ale unei arte și mai puțin coordonate estetice specifice. Este evident că, în prima parte a cărții, Ion Vlad alege spre analiză scriitori afirmați, diagnosticați estetic, în care caută argumente în favoarea unor idei teoretice. Prilejul este foarte potrivit pentru verificarea re-lecturii care reține anumite aspecte din textele citate, nu întotdeauna iconoclaste. În cazul lui **I. L. Caragiale** impresia este mai degrabă de verificare a unei metode, de adaptare a lecturii la text, o lectură sistematic pregătită, pe cînd la Sadoveanu lectura vizează o estetică, opera lui fiind textul esențial în care se oglindesc cel mai limpede semnele istoriei.

Convingerea că Ion Vlad are ca obiect, în studiul său, însăși literatura ne este întărită de cercetarea unor cărți contemporane pe care autorul le subsumează unor limbaje specifice, în raportul realitate — limbaj (text) — receptor insistînd asupra specificului comunicării ca gen. Textele alese sînt întotdeauna exemplare și capabile deci să motiveze condiția unui anumit gen sau specii literare. Documentarului pus sub numele lui **Mihai Stoian** i se evidențiază tehnica generală (chiar dacă e dedusă din **Moartea unui savant**) ; montajul cinematografic, colajul, cercetarea întreprinsă la **Adrian Păunescu** devine un pretext pentru o condiție a reporterului și o pledoarie pentru un dialog „spontan și sincer" elemente fără de care **„interviul devine un text contrafăcut, plicticos, presărat cu numeroase locuri comune și cu false mărturii ale unor false inteligențe".** Un veritabil studiu de teorie a literaturii ni se oferă în cazul lui **Geo Bogza (Geo Bogza sau cîntecul imens al apelor)** unde semnele literaturii sînt căutate în **Cartea Oltului ;** autorul descoperă la baza scrierii povestirea ca „invariantă statornică" a eposului stabilind nucleele narative pe care se axează ritmul cărții. Același procedeu se întîlnește și în cazul lui **Ștefan Bănulescu** în proza cărula **(Scrisori provinciale)** autorul caută argumente pentru o retorică a genului, proză care îi servește, în ultimă instanță, și pentru ideea că **„temele realității devin literatură într-o gramatică, printr-un cod".** Și, în sfîrșit, remarcăm vocația teoreticianului în cazul cercetării nuvelisticii lui **Eugen Barbu,** prilej pentru o generalizare ce vizează însăși condiția literaturii : **„a scrie înseamnă a găsi neapărat semnul privilegiat încărcat de sugestii și de referințe capabile să ne plaseze în relații noi cu Timpul, cu semnificațiile acestuia"** (p. 243).

Pusă sub semnul și autoritatea operei, lectura impune o metodologie ce ține seama atît de „specificul comunicării literare" cît și de reliefarea mai sus-amintitelor modele reale ale semnului poetic. Studiul consacrat poeziei lui **Emil Isac** este, în sensul acesta, mai puțin o exegeză la o operă, aici demersul evidențiază în primul rînd universul teoretic al operei literare, luată ca model, trimițînd spre o preistorie a textului poetic : **meditativ, creatorul ținteșe spre marile probleme ale unei lumi dominate de spiritul istoriei, de agitația unui continent intrat în etapa unor mari prefaceri"** (p. 172). Pe Ion Vlad îl preocupă sublinierea specificului poeziei lui Emil Isac ca limbaj, în care urmărește metamorfozele realului în semne poetice. Studiul remarcă simetria dintre coordonatele unui univers anterior devenirii lui estetice- — poetul fiind în acest sens creatorul unei poezii bazate pe o **„gravă autobiografie de poet al revoltei și al memoriei încărcate de mărturiile satului și neamului său"** (p. 177) — și procesul transcrierii acestui univers în realitate estetică.

Deși intenția volumului este cu totul alta, **Lectura : un eveniment al cunoașterii,** ne pune în fața unui critic literar care, refuzînd demersul critic explicit, își dovedește din plin vocația critică prin opțiune, (să ne gîndim la excelenta **Panoramă a romanului românesc contemporan), alegînd texte exemplare ca realizare estetică.** Cu alte cuvinte, criticul se face simțit pe parcursul cărții prin selecția valorilor, prin izolarea (pentru descoperirea semnelor literaturii) dintre aparițiile editoriale a unor opere de o incontestabilă valoare. Siguranța alegerii este uneori coroborată de situarea scriitorului într-o familie de spirite sau de raportarea la scriitori încadrați deja într-o definire, consacrați de o judecată de valoare. Esențial rămîne faptul că elementul principal al atitudinii critice, intuiția valorii, se realizează pe întreg cuprinsul cărții.

ION VLAD, Lectura : un eveniment al cunoașterii, Editura Eminescu, 1977.

MIRCEA MOȚ

Al. Jebeleanu

STATORNICĂ PRECUM PĂMÎNTUL

Mereu distanţe ne despart,
Mereu fug spaţii neimplinite,
Ci tu mă chemi : „Vino, iubite" !
Cu glas fidel şi nepătat.

Statornică precum pămîntul,
Statornică precum mi-e stihul
Te-ai dăruit, monodic ritul,
Şi harfa mea-ţi precede cîntul.

Făpturi trecură preavoioase,
Stinghere au rămas ce sînt,
Cu nopţi latente, nopţi lemnoase.

Cum pot să te binecuvînt
Cu psalmul meu, cu ninsul vers ?
Un zvon de greier creşte-n şes.

CONTEXT

Inveşnicind în mine clipa
Pe stihuri mi te-apleci şi vezi
In fiinţa mea cum te-ncrustezi,
Pe umeri pîlpîie aripa.

Trecut de-nvolburate-amiezi
Ce horă-mi năzuie risipa ?
Neiertătoare mi-e ispita,
Vin decisivele zăpezi.

Mă-nveţi un cosmic alfabet,
Istovul opalin cu graţii,
Smerit mi-l însuşesc încet.

Din sorocirea ta din mituri
Ardori culeg şi aspiraţii
Uitînd posibile-asfinţituri.

DECOR

Presimţiri de zăpadă – dar iarăşi o ploaie
Pe-oraşul zbîrlit cu frunze uscate,
Din cer jilăvit zloata ne cade,
Curg pe sub porţi siderale piraie.

Sperăm un suris din fulgii de soare,
Pe-un şah de plictis nămeţi diafani,
Fugind prin ninsori pe-ntinderi de ani,
Copilul dezis ar ieşi din uitare.

Ci, iată, pogoară meduze de nea,
Candoare şi fulgi s-aştern peste-oraş,
Prin parcuri, colind, stea după stea.

Ornament şi negări, sărut glacial...
Ne sună zăpada orgă sub paşi,
Decantind nostalgii pe-un decor ireal.

dedicaţii

PROVINCIE

lui Nichita Stănescu

Oraş, ecran şi mozaic,
Burg alb, sub ploi de felinare,
In care un actor pitic
Il joacă pe Ştefan cel Mare.

Metal, mereu metal, aşa,
Amurg, izvor pe care-l chem,
Unde mai pîlpîie o stea
Pentru un nenăscut poem !

Nici rouă cit ar trebui,
Pentru cuvinte şi magnolii,
Ca să ne poarte, într-o zi,
Mult pe de-asupra de orgolii !

Cuminţi copii de catifea
In cuib de rocă, soare bem,
Unde mai pîlpîie o stea,
Pentru un nenăscut poem !

DAMIAN URECHE

Dorian Grozdan

SCRISORI DIN IMPĂRĂŢIA TOAMNEI

VAMA LUTULUI

Astănoapte a căzut bură-n pădure,
toamna încearcă podoaba să-i fure.
Frunzişul flutură, rotat şi uşor,
nimeni nu simte că-i ultimul zbor.
Pe covor de culori calcă mistreţii şi cerbii,
sub plapuma moale dorm firele ierbii.
Pădurea smerită dăruie lutului vamă
pletele ei de aur şi coroana de-aramă.
Şi-i văduvie de joc, de cînt şi de tril,
s-aude doar vîntul, molcom plîns de copil.
Dar din foşnet de crengi uscate şi-amare,
ca un luceafăr în lacrimi, dorul de viaţă
răsare...

SE SCURG CLIPELE LUMII

In lumina toamnei, stau lîng-un rîu şi aştept,
un plop solitar tremură, galben şi drept.
Frunze zimţate zboară pe ape,
ca nişte păsări ce-ar vrea să s-adape.
Coboară din cer un fald de amurg
cu apa clipele lumii aud cum se scurg.
In vad, pe nisip, se mai văd urme de paşi,
cercei pierduţi dintr-o fugară iubire rămaşi.
Printre boabe de scoici şi pudră de-argint
paşii pierdutei aş mai vrea să-i alint.
Şi din palme pacea serii să-i sorb,
stea pe drumul tomnatic de năuc şi de orb.
Lîngă plopul cel galben şi drept,
frunzele toamnei îmi cad decoraţii pe piept.
O frîntură de dor trece pe ape şi cîntă,
işi caută culcuş într-o inimă frîntă.
Vîntul, frunzele toamnei în zări le-aleargă,
dorul de lume cine din inimi poate să-l şteargă ?
In lumina de aur şi licăr de-amurg
numai clipele lumii le-aud cum se scurg...

INVITAŢIE LA NUNTĂ

Foşnesc despletite cucuruzele coapte,
le-cearcă mistreţii noapte de noapte.
Culori şi miresme de poeme şi must
din panerul toamnei încerc să le gust.
Frunzele-n vînt ca dorul se plimbă,
parfumuri stăruie-n nări şi pe limbă.
Brume şi vînturi dau iama-n livadă,
rodul de aur începe să cadă.
Ochioase, sfielnice, vin la izvoare
să-şi stîmpere focul cuminţi-căprioare.
Pe căi înalte, lînoase, de nori,
se duc rîndunele şi ţipă cocori.
Doruri de ducă prin lunci încep să ne-apuce,
dar cine ne-aşteaptă ? Unde ne-am duce ?
S-au aprins crizantemele, grădina-i cu iz de
aramă,
toamna la ospătul cel mare ne-aşteaptă, ne
cheamă.

Romulus Musteţiu

OMAGIU LA „CÎNTAREA ROMÂNIEI"

Mladiţe de români, ce vin în zbor
Să bată la cetatea veşniciei,
Aduc ecoul lor spre viitor,
Omagiu la Cîntarea României !

Cresc paşii, înşirîndu-se-n avînt,
Şi slove 'nalte se deschid pruncíei ;
Izvoarele aduc peste pămînt
Omagiu la Cîntarea României !

Cu şarjele din clocot de oţel,
Cînd punem temelii statorniciei,
Focul aduce, cald, ca un drapel,
Omagiu la Cîntarea României !

Cînd spicul se ridică aurit
Ca un prinos al miinii şi al gliei,
Glas de belşug aduce spre zenit,
Omagiu la Cîntarea României !

Cînd trec poeţii visul prin cuvînt,
La flacăra din mit a poeziei,
In pieptul lor noi auzim răsfrînt
Omagiu la Cîntarea României !

Vapoarele spre depărtări cereşti
Cînd ştiu să-nfrunte apele stihiei,
Cu ele poartă-n flamuri româneşti
Omagiu la Cîntarea României !

Cînd cărămizi spre stele împletim
Suind pe schele Oda bucuriei,
Ferestrele aprind prin mari lumini
Omagiu la Cîntarea României !

Cînd ştim să fim în piscuri de Carpaţi,
Şi sărutăm puterea temeliei,
Aducem lîngă umeri ne-nfricaţi
Omagiu la Cîntarea României !

Cînd fiecare om, ca un izvor,
Se-adaugă fîntînii omeniei,
Se-adună mii de voci sub tricolor
Omagiu la Cîntarea României !

Este întreg poporul fericit,
Ca un buchet în faţa veşniciei,
Cu visul lui de veacuri împlinit,
Omagiu la Cîntarea României !

Eugen Evu

IN FAŢA PATRIEI

Mă rog în făptura legendelor, clară,
Binecuvîntă-mă, patrie, ţară !
Lasă-mi durerea prin cîntec-lumină
şi sîngele înstelat la tine-n rădăcină ;
lasă-mi tăria aceasta de-a spune
miezuri în tot ce devine minune ;
lasă-mi mînia de-a mă nunti
fără iertare, între noapte şi zi...
Destinul de fluviu înălţat în picioare
şi singura-mi dragoste care nu moare
Mă rog în fulgerul graiului tău demiurg
Trup şi suflet, întru ţară să curg !

Al. Ciucurencu : FLORI

sadoveniana

„Aiul" din „chebap"

Dintre acele „Intîmplări de mirare ale comisului Jder pe drumurile împărăţiei" (O, XIII 854 şi urm) una, mai cu seamă, se detaşează, prilejuindu-i lui Sadoveanu o incomparabilă descriere realistă. Sub bolta cea mare a unui han din ţara turcească, în priveliştea mulţimii, Jder şi Botezatu asistă la pregătirea chebapului, „acea friptură de berbece care-i fără păreche pe lumea asta". Se pare că scriitorul prelungeşte intenţionat descrierea acestui ceremonial, insistînd, cu o voluptate nedisimulată şi cu o superioadă înţelegere a bietelor slăbiciuni omeneşti, asupra uneia din cele mai faimoase reţete ale bucătăriei turceşti. Belşugul şi farmecul amănuntelor, precizia şi sugestivitatea termenilor, tonul intim şi şăgalnic, ritmul uşor tărăgănat al naraţiunii stîrnesc interes, curiozitate, uimire : „... Are nume urît, că-i zice «chebap» dar gustul i-i ca o rouă pe limbă şi ca un bold de plăcere în fundul împărătuşului N-avem noi la Moldova asemenea bunătate. O oaie întreagă e cenătuită, tăiată felii şi aşchii şi clădită pe acea ţiglă : o cuprinde pojar de mangal : tot dă asupra ei meşterul ospătar c-o pleaftură tăvălită prin seu şi printr-o leacă de alifie de ai, căruia i se zice şi usturoi : ş-apoi cînd s-a rumenit faţa chebapului, te înfăţişezi la meşter cu talgerul tău : iar meşterul, c-un cuţit la aşa de mare şi ascuţit ca un brici, taie de ici un rînd de bucăţele, trage şi prin cealaltă parte şi scoate alt rînd de bucăţele ; şi unde a rămas balan chebapul, dă iar cu pleaftura, şi frigarea se învîrteşte singură, căci are scripţ, de umblă cînd într-o parte, cînd în alta. Mininci, de-ţi uiţi părinţii" (XIII 876). Din puzderia observaţiilor pe care textul le suscită, reţin cîteva Remarcăm, dintru început, preocuparea lui Sadoveanu legată de structura sonoră a cuvintelor, de felul cum ele „sună", de ecoul pe care acest „sunet" îl iscă în sensibilitatea noastră („Are nume urît, că-i zice chebap"). Abundă termenii neliterari, mai ales regionalisme : împărătuş (părătuş) „cerul gurii" ; a cenătui (cinătui), „a jumuli", „a curăţi", „a ciopîrţi", folosit şi de Creangă ; ţiglă şi ai alternează cu sinonimele lor „literare" frigare şi usturoi ; talger – „farfurie", „blid" ; balan – fonetism regional (cf. tot la Sadoveanu, de obicei în dialog, barbat, macar, tatar, zahar) ; scripţ „scripet", neatestat în dicţionare, dar foarte expresiv prin structura sa sonoră, ca şi pleaftură (praftură, praftoriţă) „pămătuf". Cu excepţia formelor de perfect compus s-a rumenit şi a rămas (balan) – exprimînd consumarea unor faze din complicatul proces de „săvîrşire" a fripturii – celelalte verbe sînt toate la prezent, sugerînd repetarea şi continuitatea mişcărilor pe care trebuie să le facă meşterul (tot dă, taie, trage, scoate, dă iar) şi, la rîndul ei, frigarea (se învîrte, umblă). Structura sintactică a fragmentului învederează elemente de sintaxă populară : subordonata consecutivă este introdusă prin de („are scripţ, de umblă cînd într-o parte, cînd în alta. Mininci, de-ţi uiţi părinţii"). Faţă de subordonate (7), predomină propoziţiile principale (15) în raport de aproximativ 2/1. Semnul „punct şi virgulă" revenind de 5 ori şi desfăcînd, parcă momentele succesive ale descrierii – nu le fragmentează, totuşi, ci, dimpotrivă, te îmbie să poposeşti, cu sporită atenţie, asupra fiecăruia din ele, în parte Este interesantă alternarea persoanelor gramaticale Toate isprăvile meşterului sînt înregistrate la persoana a III-a : dă, taie, trage, scoate. Intrebuinţarea persoanei a II-a, cînd e vorba de „client" (te înfăţişezi, Mininci, uiţi, talgerul tău), creează iluzia adresării directe, într-o atmosferă intimă, de sfătoşenie. O singură dată prozatorul recurge la persoana I plural, fraternizînd cu privitorii – Jderul cel mititel şi Botezatu – şi transcriindu-le gîndul, pe care şi el îl împărtăşeşte : „N-avem noi la Moldova asemenea bunătate". Sună, în această propoziţie, aleanul, sună jindul, după „acasă", al înstrăinatului... Caracterul foarte firesc al expunerii face ca imaginile să rămînă discrete, în ciuda originalităţii lor incontestabile : gustul chebapului este ca o rouă pe limbă şi ca un bold de plăcere pe fundul împărătuşului ; oaia este tăiată aşchii şi clădită pe acea ţiglă ; ea este cuprinsă de un pojar de mangal. In sfîrşit, elemente ale vorbirii vii, ale stilului oral sporesc impresia de participare imediată şi nemijlocită, de stăpînire vizuală a scenei şi a gesturilor : „iar meşterul c-un cuţit ia aşa de mare şi ascuţit ca un brici, taie de ici un rînd de bucăţele...".

Am lăsat la urmă un fapt de mare însemnătate lingvistică şi stilistică : apelul la un sinonim accesibil, menit să lumineze, pentru toată lumea, sensul unui cuvînt rar : „o leacă de alifie de ai, căruia i se zice şi usturoi" Ai „usturoi" – din latinescul allium – este cunoscut, astăzi, doar în cîteva graiuri. De aceea Sadoveanu, potrivit obiceiului, simte nevoia să-l „tălmăcească", alăturîndu-i sinonimul usturoi, format în româneşte (de la verbul ustura + sufixul -oi). Un derivat de la străvechiul ai este adjectivul aios „usturoiat", probabil creat de I. Budai-Deleanu, care îl foloseşte, o singură dată, în Cîntecul a IX din Ţiganiada, unde Parpangel povesteşte ţiganilor „Cum el prin o tîmplare nespusă, / Trecînd prin iad, pân' la raiu să dusă". Iată, din descrierea raiului, pasajul care ne interesează : „Gardurile-acolo-s împletite / Tot cu fripţi cîrnăciori lungi, aioşi. / Cu plăcinte calde streşinite, / Iar' în loc dă par' tot cîrtaboşi" (strofa 115). Lungii cîrnăciori aioşi – deopotrivă cu plăcintele calde şi „cîrtaboşii" – reprezintă pentru Parpangel „raiul" belşugului, pe care, de bună seamă, el l-ar dori strămutat pe pămînt.

Ai „usturoi" a avut neşansa să nimerească într-o dublă relaţie de omonimie : cu persoana a II-a de la verbul a avea (Arghezi : „Ce-ai cu mine, vîntule" ?) şi cu vechiul plural al substantivului an : „Şi făcu o nuntă mare dup' opt ai de-nstrăinare" (Eminescu, Călin Nebunul).

G. I. TOHANEANU

televiziune

DUMINICA, 20 NOIEMBRIE

8,00 Telejurnal. Cetăţenii ţării în faţa urnelor de vot. 8,15 Tot înainte ! 9,10 Şoimii Patriei. 9,20 Ivanhoe. Episodul 7. 9,45 Pentru căminul dv. 10,00 Ediţie specială. Reportaje, interviuri, transmisiuni directe de la desfăşurarea alegerilor. 10,20 Viaţa satului. 11,30 Ediţie specială. Reportaje, interviuri, transmisiuni directe de la desfăşurarea alegerilor. 11,40 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telejurnal. Votul ţării – voinţa ţării. Album duminical. 15,00 Fotbal : F.C. Argeş – Dinamo Bucureşti (Campionatul naţional – divizia A). Repriza a II-a. Transmisiune directă de la Piteşti. 16,00 Ediţie specială. Reportaje, interviuri, transmisiuni directe de la desfăşurarea alegerilor. 17,10 Film serial : Linia maritimă Onedin. Episodul 14. 18,00 Ediţie specială. Reportaje, interviuri, transmisiuni directe de la desfăşurarea alegerilor. 18,10 Melodii populare. 18,20 Micul ecran pentru cei mici. 18,40 Finala „Trofeului Carpaţi" la handbal masculin (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Baia Mare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Votul ce azi : angajament solemn pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XI-lea. 20,00 Roadele politicii partidului. 20,20 Antena vă aparţine ! Spectacol prezentat de judeţul Dolj. 21,20 Film artistic : Mere roşii. 22,40 Telejurnal. Ziua alegerilor – puternică manifestare a democraţiei socialiste.

LUNI, 21 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Alegerile, puternică manifestare a democraţiei noastre socialiste. 20,05 In întîmpinarea Conferinţei naţionale a P.C.R. 20,40 Muzică uşoară contemporană. 21,00 Roman-foileton : Nicholas Nickleby. Episodul 3. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARŢI, 22 NOIEMBRIE

9,00 – 11,35 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,00 La volan. 17,15 Pentru timpul dv. liber vă recomandăm... 17,30 Muzică populară. 17,45 Carnet de scriitor. 17,55 Luminile rampei. 18,30 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Intrebări şi răspunsuri. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Roadele politicii partidului. Azi, judeţul Galaţi. 20,20 Seară de teatru. Uneori liliacul înfloreşte spre toamnă de Tudor Popescu. 21,45 Muzică uşoară contemporană. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 23 NOIEMBRIE

9,00 – 11,50 Program de dimineaţă. 14,00 Fotbal : Universitatea Craiova – Steaua. Transmisiune directă de la Craiova. 15,45 Medalion Maria Butaciu. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba germană. 17,05 Cabinet de perfecţionare profesională. 17,25 Din ţările socialiste. 17,35 Tragerea Pronoexpres. 17,45 Baschet masculin : Steaua Bucureşti – Levski Spartak Sofia – meci retur în „Cupa Cupelor". 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienţei înaintate. 20,00 Noi, femeile. 20,30 Telecinemateca : Rejeanne Padovani. 21,55 Mai aveţi o întrebare ? 22,25 Telejurnal.

JOI, 24 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Reportaj pe glob. 17,25 In Ţara Moţilor. 17,45 Consultaţii medicale. 18,05 Balet. 18,30 Telecronica pentru pionieri. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri 19,30 Telejurnal. 19,50 La ordinea zilei în economie. 20,10 Ora tineretului. 21,00 Seară de teatru. Două ore de pace de D. R. Popescu. 22,30 Telejurnal.

VINERI, 25 NOIEMBRIE

9,00 – 11,45 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,05 Film serial pentru copii : Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 In întîmpinarea Conferinţei naţionale a P.C.R. 20,15 Film artistic : Mare crudă. 22,05 Atelier de creaţie literar-artistică. 22,25 Telejurnal.

SIMBĂTA, 26 NOIEMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Roman-foileton. Nicholas Nickleby. Reluarea episodului 3. 13,00 Concert de prînz 13,30 Temelii de ţară nouă. 14,15 Muzica uşoară cu Norina Alexiu. 14,30 Un anotimp matur numit adolescenţa – reportaj. 15,00 Cîntare omului. Versuri în lectura autorilor. 15,15 Stadion. 17,20 Clubul tineretului. 18,10 Săptămîna politică internă şi internaţională. 18,30 Stan şi Bran. 19,00 Telejurnal. 19,30 Tribuna experienţei înaintate. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Eşti ţara mea, un cîntec. 21,30 Intîlnire cu satira şi umorul. 22,00 Telejurnal Sport. 22,25 Seară de romanţe cu Dan Iordăchescu.

reportaj

VASILE VERSAVIA

În toiul zilei, peste SASCA se revarsă cîntecul păsărilor

Al. Ciucurencu : NATURĂ STATICĂ CU CANĂ VERDE

Prima impresie pe care ţi-o dă aşezarea Sasca e cea de curăţenie. Multe case au aspectul unor vilişoare şi pentru o clipă poţi avea sentimentul că ai nimerit într-o staţiune de munte. Sentimentul acesta ţi-l întăreşte relieful muntos, pădurile eterne şi aerul curat, dulce şi, cumva, drag, sufleteşte drag. Un aer **dulcedrag** ! In clipa următoare, însă, un camion de mare tonaj, încărcat cu minereu ori cu butuci groşi ca urşii, zguduie aşezarea. Auzi bătaia unor motoare adînci. Ştii că te afli intr-un tărîm al muncii încordate.

Sasca e aşezată într-o spărtură a Munţilor Aninei, sub Crucea Otmanului – la Vest, Cioaca 'naltă – la Est, Dealul lu' Gheorghe – la Sud, iar la Nord, trece, fulgerînd alb, Nera. Oamenii şi-au înfiripat viaţa în această spărtură a munţilor iar cîteva case s-au căţărat sus pe stîncă. Intreaga localitate pare a se reduce la o stradă lungă, desfăşurată pe malul drept al pîrîului Şuşara, o apă fragedă, strălucitoare, care-şi stinge repede viaţa în Nera. Dacă te afli pe fundul văii – în stradă deci – şi ridici ochii treptat spre piscuri, în suflet se naşte sentimentul imensităţii : trupul muntelui nu se mai termină parcă. Un elefant imens, cu oseminte de rocă sură, s-a împădurit greu şi se scarpină de cer. Jos, la picioarele lui, căsuţele par lacrimi străluminate. În zori am văzut o bătrînă privind pe geam, din lacrimă, muntele. Avea faţa senină, părul alb şi neted şi bătrîneţea mi s-a părut frumoasă şi gingaşă. Privea parcă spre Crucea Otmanului... Un turc tînăr şi frumos s-ar fi prăbuşit cîndva cu tot cu cal din pisc. Alb ar fi fost calul...

De altfel, această zonă sudică a Banatului e îmbibată de un trecut dens, cu rădăcini în mit ; uneori – în documente străvechi. Herodot îi menţionează pe locuitorii acestui ţinut încă prin secolul V î.e.n. Culegeau aur din apele zdrumicate şi din crăpăturile munţilor. Mărturii din vremea romanilor, a turcilor, a austriecilor şi ungurilor mai apoi, întemeiază o istorie documentară bogată. Cei care au ajuns în aceste ţinuturi, atraşi de strălucirea aurului, a argintului şi a minereurilor cuprifere au lăsat deseori urme şi semne, aşa cum lasă şi azi turiştii cîte un nume scrijelit în piatră ori cîte o amintire a unei întîmplări deosebite. Ceea ce e statornic, însă, consumă efemeritatea. Un fapt de limbă pe care l-am reţinut de la locuitori e plin de tîlc în această privinţă. Am auzit la oamenii de aici expresia : **la caună** (cau-nă, se pronunţă), expresie care indică **un loc**, ca atîtea altele de acest fel. „Ce-i aia caună ?", am întrebat. „Mina veche", mi s-a răspuns. **La caună** indică locul unei mine deschise de austriacul Kaunitz, cu capital străin, „pe vremuri". Din Kaunitz a rămas – o **caună**. Splendidă digerare lingvistică a ceea ce a fost străin. Mina acum e stinsă, doar liliecii mai întreţin aici o viaţă umedă, mucegăită. Cînd treci prin dreptul ei te înfiori şi eşti ispitit să intri în întunericul înfricoşetor şi rece în care imaginaţia i-ar putea învia o clipă pe minerii de altădată... O piatră aruncată în întunericul de care te temi trezeşte sonoritatea unor nume obişnuite... Vidu, Boacă, Klaub... Nume obişnuite de români, cîte un nume de neamţ, cîte un nume ceh... Oameni comuni din alt veac, „ortaci" a căror viaţă s-a obiectivat în chiar acestă „şciolnă neagră", cum ar zice Moş Nichi, oameni a căror viaţă şi sudoare s-a obiectivat în minereul cărat la topitoriile din vale şi unde şi acum se mai vede pămîntul ars şi zgura din care puritatea aurului, despărţită de minereul mumă şi de viaţa minerului însuşi, suna, sub formă de monedă, pe masa cine ştie cărui „bogătan" cu mustaţă parfumată şi degete subţiri. La Sasca, în vremea imperiului Austro-Ungar, se bătea monedă.

„Trei turnătorii erau aici – povesteşte moşu' Iacob, om trecut de 80 de ani, plin de istorie, cu o memorie uimitoare, hrănită de o neobişnuită pasiune pentru trecut –, una sub Dealul Viriţului, alta „La firiz", unde se vede şcoala acum şi un bloc pentru muncitori, chiar sub ele, şi, a treia, dinjos de biserica nemţească. Aici unde ne aflăm era **şceampul dă bani** (monetăria), iar topitoria, acolo, unde-i casa lu' Preda. Se băteau bani de aramă aici şi de argint, de cîte doi creiţari, de cinci, de douăzeci şi de cincizăci. **La firiz** se băteau bani de argint şi aramă de la o coroană la o sută de coroane. Cu trei coroane cumpărai o păreche de boi buni. Sub biserica nemţească se băteau bani din aur. De cîte 5, 10, 25, 50 de coroane de aur... Siireacă lume lume, Doamne !", se scărpină bătrînul la ceafă şi oftă. Mie îmi rămăsese în minte expresia „sub şcoală şi sub blocul muncitorilor" şi mă gîndeam că această vorbă are valabilitate exactă nu spaţial vorbind, ci temporal. Căci turnătoria şi şceampul de bani nu mai există nicicum azi. N-au cum să fie deci „sub" şcoală. In timp, însă, pe verticala lui de fapt, această şcoală frumoasă şi blocul pentru muncitori simbolizează timpurile de azi, care au imprimat o altă semnificaţie locului şi o nouă istorie – cea a socialismului, istorie care a trezit la o viaţă amplă şi această aşezare.

II

Peste trecutul mult şi nu o dată întunecat, cuvintele primarului Petru Vela, fost ceferist, originar din părţile Aradului şi stabilit aici prin căsătorie, aştern o imagine virtuală, a unui viitor care a început să se înfiripe şi se conturează cert. Viaţa actuală a Săschii, aşa cum ni se înfăţişează acum, a luat acest chip numai de cîţiva ani încoace şi ea a fost impulsionată de cercetările geologice şi mai ales de exploatarea minieră intrată în funcţiune în 1973, ca urmare a unor investiţii importante reclamate de rezultatele cercetărilor care au identificat zăcămintele de cupru înfundate sub vechile galerii şi sub imensitatea cenuşie a munţilor şi a codrilor nesfîrşiţi. „Pînă în 1980, spune Petru Vela, aducînd viitor pe aceste locuri străvechi, vom realiza lucruri frumoase, vom deveni oraş, vom mai construi o şcoală, un cămin cultural, cinematograf, 50 de apartamente, un centru civic, un magazin universal, complex comercial, pîrîul îl vom muta sub deal şi-l vom canaliza, e prevăzută şi o centrală termică, un dispensar veterinar şi multe alte aspecte ale aşezării se vor schimba. Faţă de ceea ce e **acum** Sasca, viitorul imediat va adăuga cel puţin încă pe atîta... Şi fiindcă ramura economică de bază e exploatarea minieră, adaugă Ion Cristoi, vicepreşedintele din Sasca, în sfera aceasta se concentrează cele mai mari eforturi. Pînă la sfîrşitul acestui an 1977, producţia de minereu se va dubla. Vă imaginaţi ce înseamnă acest lucru într-un singur an ? Avem şi o cooperativă agricolă de producţie, reprezentînd ramura complementară, agricultura, avem apoi Ocolul silvic care se ocupă de împăduriri...".

Cu imaginea aceasta a viitorului, rezumat în cuvintele primarului, am pornit spre **I.P.E.G.** şi spre **Exploatarea minieră.** Faţă de importanţa sa, Intreprinderea de Prospecţiuni şi Explorări Geologice are un sediu extrem de modest. O încăpere austeră, podea pe jos, birouri simple şi cîţiva oameni tineri. Roci, flori de mină, coloane înalte de rocă, extrase prin forare din trupul dur al munţilor. Aceste coloane impresionează. Netede, şlefuite parcă de Brâncuşi, condensează în ele timpuri geologice imemoriale. Ele rezumă de fapt fizionomia lăuntrică a munţilor. Geologul coordonator Eugeniu Nicu, înalt, brunet îi prezintă pe ceilalţi colegi ai săi, geologi, tehnicieni : Octavian Popescu, Marinică Elisaveta, Victor Tăutu, Silvia şi George Ciupitu, Doru Codrin şi Ştefan Balogh. In seama lor se află cele cinci sondeze de cercetare, patru de suprafaţă şi una de adîncime. Activitatea unei sonde de cercetare are multe aspecte impresionante şi asupra acestui subiect vom reveni ulterior.

Cercetarea geologică în această parte a ţării, ca şi mineritul, are o tradiţie, un trecut. Un prim document despre minereurile de la Sasca este dizertaţia lui Delius, publicată la Viena în 1620. Au urmat alţi cercetători, numeroşi. V. Zapolovicz în „Lexiconul mineralogic" (1859) menţionează peste 30 de minerale pe aici. Pe la începutul secolului nostru, activitatea de cercetare geologică, cum şi cea minieră, de altfel, începe să se stingă. Investiţii noi nu se mai făcuseră. Se cam stingea de fapt un imperiu... Abia după 1918 se reiau cercetările de către români, ca şi extracţiile. Se elaborează studii de sinteză ca cele ale lui G. Murgoci şi apoi ale lui Al. Codarcea. Altele apoi, altele.

Anii socialismului şi industrializarea României vor impune prospecţiunile bazate pe o cercetare modernă, ea însăşi industrializată. I.P.E.G.-ul de astăzi e, în ultimă instanţă, şi o formă a mineritului căci, aici, îl vom întîlni pe **minerul din sfera cercetării.** El lucrează în galeriile de coastă care pătrund **pe orizontală** în munte, pînă la 2.500–3,000 de metri, dublînd cercetările efectuate de sondele care perforează **pe verticală** adîncurile – straturi încremenite de rocă – pînă la 1.200 m. Cercetările noi au pus în evidenţă, sub nivelul vechilor exploatări, minereuri cuprifere date acum în exploatare. Pe cît de importantă este munca geologilor de aici, a acestui mic colectiv, condus de inginerul miner Jenică Glăman, şeful secţiei I.P.E.G. – Sasca, pe atît de modestă şi simplă pare viaţa lor, desfăşurată în izolarea munţilor, trăită în aceste locuri, în care tumultul marilor oraşe e doar o amintire a anilor de şcoală, de studenţie. „Noi ne-am ales această viaţă, spune Eugen Nicu. O seamă de plăceri pe care le oferă oraşul, mai mult sau mai puţin interesante, după firea omului, ori după iluziile lui, noi le suplinim prin frumuseţea şi clima locurilor. Această zonă a Banatului are o climă dulce... Jucăm fotbal, tenis de masă, frecventăm mult biblioteca, pescuim, facem excursii. Dar bucuria noastră e imensă atunci cînd găsim minereul. Din acest punct de vedere, viaţa noastră e o continuă şi fierbinte speranţă". Această vorbă mi-a stăruit în suflet mult timp şi cu ea în gînd am ajuns la Exploatarea minieră, aflată în afara comunei, undeva în pieptul **Dealului lu' Gheorghe.**

Un dreptunghi pietros. Acesta e spaţiul tăiat în verdeaţa codrilor care delimitează prezenţa Intreprinderii miniere. Clădirea complexului social al minei – un paralelipiped modern – ar părea o frumuseţe absurdă, dacă n-am şti că e vorba de mină. Metal, beton, sticlă. Toate acestea elemente se opun vegetalului. Ai impresia că această clădire ar vrea să învingă, să strivească verdeaţa – frunzişul codrilor neînvinşi. Fără să-mi dau seama, intrasem în complexul social al minei, pe o intrare secundară. Ajunsesem într-un fel de hol în care se aflau bănci lungi, simple, de lemn. Am presupus că e un hol în care se dezbracă minerii cînd intră în baie. De undeva, din dosul unei uşi, se auzea un vag susur de apă. Nu ştiu dacă aşa o fi. Apoi, în capătul unor scări înguste care coborau în hol, apăru o faţă tînără, luminată de un zîmbet alb. Intîmplarea făcea să întîlnesc pe neaşteptate un cunoscut, geologul Cornel Boşneac. Şi de îndată, plini de bucurie, ne-am trezit vorbind despre comuna natală. Am aflat apoi că mulţi oameni din Naidăş lucrează aici la Sasca, fac naveta, zilnic. Cu ani în urmă, nădăşenii făceau drumul acesta o dată sau de două ori pe an, peste codru, pe cărări umbrite şi înguste. Cine fusese la Sasca, trebuia neapărat să şi spună : „Am fost la Sasca". Asta era ceva. Motivele pentru care mergeau oamenii, în trecut la Sasca erau, deobicei, două. Nădăşanul se ducea fie la tîrg, fie la judecată. La Sasca se ţineau două tîrguri anuale, care durau cîte trei zile fiecare. Unul, primăvara, de Sf. Gheorghe ; altul, vara, tîrgul de Sînziiană se numea. Venea aici tot tineretul din cele mai îndepărtate sate, de la Dunăre pînă la Iam, în cîmpie. Era un fel de paradă a portului, femeile şi fetele schimbau „izvoade", îşi transmiteau modele de cusături, procedee de ţesut şi împistrit. Ziua aceea era plină de veselie, de cîntece şi jocuri. Mai presus de toate, oamenii dintr-un vast ţinut schimbau cuvinte şi împărtăşeau bucuria că se văd şi se ştiu. Aceste tîrguri aveau şi semnificaţia unei manifestări a conştiinţei româneşti a locuitorilor din Sudul Banatului. Alteori, oamenii erau nevoiţi să meargă la Sasca „de necaz". Aici fusese înfiinţată pe la 1840 o judecătorie şi un post de jandarmi, de către autorităţile imperiale. In zonele acestea păduroase, cu oameni nesupuşi şi cu un adînc sentiment al independenţei, trebuia să funcţioneze o instituţie a statului imperial. Judecătoria aceasta a dăinuit o sută de ani iar oamenii mai vîrstnici au multe amintiri amare în legătură cu ea. Ca să ajungi la Sasca, cu ani în urmă, trebuia să te scoli în puterea nopţii. Cu căruţa ocoleai mult, peste codru ; pe jos puteai ajunge mai repede. Acum, pe o şosea asfaltată, nădăşenii merg la Sasca zilnic, lucrează acolo cum lucrau înainte în hotarul comunei lor. Sasca nu mai e aşa de departe. Fără îndoială, modernizarea drumurilor a modificat în oameni sentimentul distanţelor. Dar nu numai atît. S-a modificat şi sfera afectivă. Pentru că, în modul cel mai firesc, nădăşenii care lucrează la Sasca – şi sînt mulţi – vorbesc despre această aşezare ca despre comuna lor. Munca face dintr-o aşezare, care îţi era străină şi îndepărtată, un fapt de suflet. Despre asemenea modificări ale semnificaţiilor discutam cu geologul Cornel Boşneac pînă cînd, în cele din urmă, am ajuns să stăm de vorbă cu geologul Ion Băcilă care are „în degetul mic" toată „biografia" exploatării, ca şi perspectivele ei. Şi de la bun început geologul Băcilă precizează caracteristica principală a acestei întreprinderi pe care o poate defini ca întreprindere într-adevăr modernă. Anume, **Exploatarea minieră Sasca** este **beneficiara rezultatelor cercetărilor** I.P.E.G.-ului şi, totodată, în cadrul ei, pe lîngă activitatea productivă propriu-zisă, se fac **cercetări privind valorificarea superioară a minereurilor.** Cel mai semnificativ fapt în această privinţă e că, din anul acesta, 1977, se trece la **metoda descendent cu surpare,** pe baza căreia se asigură o mai mare productivitate a muncii, se economiseşte lemn şi se asigură un randament sporit. Ca să poată fi introdusă această metodă trebuiau să existe mineri cu experienţă, capabili de o muncă creatoare. De aceea, geologul Ion Băcilă pomeneşte numele acestor oameni cu o vădită bucurie : Traian Sicoe, Pavel Fritea, amîndoi comunişti şi şefi de brigadă, Alexandru Teodorescu, om tînăr dar care a acumulat o experienţă considerabilă. Un alt aspect al cercetării constă în elaborarea unor studii care să conducă la **evitarea alunecărilor de teren,** care ar duce la degradarea mediului înconjurător. Pînă la sfîrşitul acestui cincinal, întreprinderea va ajunge la capacitatea de producţie maximă, acolo se va construi o nouă staţie de compresoare, **o moară autogenă** de măcinare a minereului, capabilă să prelucreze 1.000 tone pe zi şi care va determina o considerabilă economie de oţel. Ii spun că nu bănuiesc ce poate fi **o moară autogenă** şi că nu văd legătura cu oţelul economisit. „E vorba de măcinarea minereului prin frecare – minereu cu minereu – în loc să se folosească bile de oţel, ca pînă acum. In acest caz, se vor folosi bucăţile mari de minereu în locul bilelor de oţel. Nu-i genială metoda, dar e foarte ingenioasă şi simplă".

Pînă cînd vom putea sta de vorbă cu minerii, cînd se preia schimbul, mai aprindem o ţigară şi – prilej rar – contemplăm la microscop imaginea de necrezut a unei bucăţi minuscule de minereu. Şi dacă există o întreagă filozofie a microcosmosului, îmi dau seama că ar putea exista şi o estetică a acestei lumi de o

(Continuare în pag. 8)

teatru

„Don Juan — 77"

AR TREBUI SĂ FII CU TOTUL LIPSIT DE UMOR, să-ţi poţi imagina că, după aproape doi ani de la premiera (9 ianuarie 1976) parodiei genurilor de spectacol „la modă", realizată de trupa **Teatrului central de stat de păpuşi, din Moscova,** ai mai putea formula „consideraţii inedite". Teatrul a luat fiinţă în 1931, din iniţiativa lui **Serghei Vladimirovici Obraztov,** personalitate care continuă (la cei 76 de ani ai săi) să conducă destinele instituţiei, continuă să imprime montărilor „stilul Obraztov". S. V. Obraztov are la activ peste 56 de spectacole pentru copii, dar şi pentru adulţi, multe dintre ele devenite clasice, el a creat o literatură dramatică pentru teatrul de păpuşi, a format o trupă de actori de prim rang.

„Lampa lui Aladin" de exemplu, primul spectacol pentru adulţi al trupei (1939), a fost reprezentat de peste 1.200 de ori şi s-a înscris definitiv în memoria scrisă a teatrului de păpuşi, în cea nescrisă a celor ce s-au bucurat de privilegiul de a-l fi văzut.

„Don Juan — 77" („un veritabil show muzical" cum se subintitulează, evident ironic), producţia cu care trupa Obraztov a trecut prin cîteva oraşe ale României, tinde să fie o replică acidă model în artă. (Deşi, la urma urmelor, şi „moda parodiei" e...). Moment de moment, spectacolul reconstituie o posibilă călătorie a lui Don Juan pe diverse meridiane, nu atît geografice cît pseudoartistice. Moda, aflată la periferia artei, proliferează şi „ucide arta". Muzicalul (romantic, politist, folcloric...) a făcut epocă dar, pe lîngă producţia „de gen" autentică, şi-au făcut loc spectacolele de serie, a căror „reţetă" este demontată în „Don Juan — 77", tocmai pentru ca virtualul spectator să-i poată sesiza artificialitatea. Conform reţetei: se ia o poveste cunoscută, a lui Don Juan, de pildă, se amestecă bine textul cu muzică, se face o distribuţie „super", se confecţionează costume „extra" ş.c.l. pînă cînd, într-o „scînteietoare" ambianţă, cine iubeşte — cîntă, cine moare — cîntă, cine urăşte — cîntă... totul sfîrşindu-se „cu bine". (Doar că toate împreună nu au sens!) Nu voi încerca, deci, să povestesc **acest „Don Juan".** Cu atît mai mult cu cît ar fi imposibil să reconstitui, în cuvinte, măiestria minuitorilor care fac din păpuşi fiinţe vii, ori spiritul „textului" (suită de cuvinte din diverse limbi alcătuind **un limbaj** pe care nimeni nu-l foloseşte dar oricine îl înţelege). Cu atît mai mult cu cît şi „a povesti spectacolul" este la modă...

Am recunoscut, prin trupa Teatrului central de Stat de păpuşi din Moscova, unul dintre acele colective ale cărui spectacole **conving şi interesează** pe orice meridian, toate categoriile de public. **(ANTOANETA C. IORDACHE)**

muzică

TIMIŞOARA A INIŢIAT, sub patronajul Muzeului şi Filarmonicii, o acţiune în premieră pe ţară, care se bucură de o frumoasă apreciere, stagiunea camerală din incinta Muzeului. La aceste întîlniri lunare, trei dintre elementele sincretismului, cuvîntul, sunetul şi culoarea, conviet**u**iesc într-o originală simbioză, axată în principiu, pe etape ale evoluţiei culturii universale. În al treilea an de existenţă, stagiunea şi-a propus circumscrierea complexului fenomen **romantic.** (Şi cu siguranţă nu putea demara mai fericit. Pătrunderea în templul trăirilor unde subiectivismul atinge zone limite, decît prin intermediul fremătătoarelor unduiri ale harpei Steiei Dinulescu). Cea de a doua seară a ciclului cameral s-a constituit în omagierea lui FRANZ SCHUBERT. Traseele imaginare propuse de Deliu Petroiu, în investigarea acestui spaţiu cultural au fost captivante. Remarcabilă dezinvoltura cu care se traversau momentele cele mai exponente ale romantismului literar, plastic, muzical, elevatul „slalom" printre meandrele greu de ordonat ale unui curent atît de controversat. Prilej de satisfacţii intelectuale. Programul muzical care a urmat a debutat cu frumoasa Sonatină, interpretată de Ioan Fernbach şi Felicia Stancovici. A fost o versiune omogenă curată stilistic ireproşabili tehnic, cei doi fraţi muzicieni şi-au polarizat sensibilitatea în convergenţe unde splendida melodicitate şi tonul de confesiune, interiorizat, au devenit un monolit de intensă expresivitate. Popasul următor, în lumea lied-ului, a fost realizat de experimentata Eleonora Oarcea (perfectibilă în pronunţia germană) secondată de-o pianistă cu mari disponibilităţi — Ingrid Szirovatka. În încheiere. Cvartetul cu Alfons Vezoc, Udvardy-Zóltán, M. Cure, St. Ambrus, formaţie ce a realizat un important salt calitativ sub aspectul osmozei sincronizărilor, acurateţei **(DORU MURGU).**

panoramic

● **CENACLUL „GENERAŢII XX"** al tineretului revoluţionar din Timişoara a prezentat un nou spectacol-mamut de certă valoare educativă şi artistică. ● La Casa de cultură a municipiului Lugoj a avut loc schimbul de experienţă al centrelor de radiofiicare din judeţ. S-au ascultat benzi, s-a discutat modul de alcătuire a emisiunilor. ● Concertul formaţiei **„UNIVERS",** o revelaţie-rock despre care trebuie să mai vorbim. ● **„PRESUL",** adaptare după I. Băleşu, a fost pusă în scenă de către amatorii timişoreni regizaţi de I. Costinaş. ● S-a deschis la Muzeu, în castelul Huniade, expoziţia **„ARTA ŞI CIVILIZAŢIA CELTICĂ ÎN GALIA"** atestînd profund originalitate a unui popor. ● Teatrul **„STERIJA"** din Vîrşeţ, R.S.F. Iugoslavia a întreprins un turneu la Reşiţa, unde a prezentat **„SAPTAMINILE LUPULUI"** de D. Kopčilić. ● Fotoclubul **„RETINA"** al Casei de cultură a municipiului Timişoara este iniţiatorul unei expoziţii-concurs **„FRUMOSUL ROMÂNESC".** Au participat artişti fotografi din toată ţara. ● **„ARTA ROMANTISMULUI"** la Bastion: s-a vorbit despre Wagner şi s-a cîntat Schubert. Impropriu aşezarea instrumentiştilor în sală. Dintre interpreţi au reţinut atenţia I. Szirovatka, St. Ambrus, Z. Udvardy, I. Fernbach. ● Gurahonţ — judeţul Arad: recital poetic şi sesiune de comunicări ştiinţifice pe tema **„FOLCLORUL ROMÂNESC — NESECAT IZVOR DE INSPIRAŢIE PENTRU CREAŢIA LITERARĂ".** Dintre participanţi: N. Prelipceanu, D. Cesereanu, C. Ilica, I. Carcăsu, I. Neată, I. Negrilă, A. Scorobete (din Bucureşti, Cluj-Napoca, Timişoara etc.). ● Simbătă 26 noiembrie 1977, orele 17, are loc, la Facultatea de filologie a Universităţii din Timişoara, susţinerea tezei de doctorat **Evoluţia artistică a prozei ardelene, autor Mihai Deleanu, Reşiţa. Conducător ştiinţific: prof. dr. G. I. Tohăneanu.** Din comisie fac parte: **academician I. Coteanu, prof. dr. E. Todoran,** conf. dr. **Fr. Kiraly.** ● Debutul seriei **„TOP"** al revistei noastre are şi o altă semnificaţie: începutul unei serii de acţiuni sub genericul **„SERILE REVISTEI ORIZONT",** de factură diversă: şezători, dezbateri, recitaluri de versuri şi muzică, sub egida Festivalului naţional **„CÎNTAREA ROMÂNIEI". (L. BUREREIU).**

top

● Constituită la început ca formaţie de acompaniament, „Happy End" (Polonia) îşi alătură în ultima vreme un grup vocal feminin. Orchestraţii inspirate dau o notă de prospeţime şi optimism pieselor acestui ansamblu deosebit de popular în ţara sa. Succes recent: „Ce mai faci"? ● Emisiunea radiofonică „Curierul melodiilor", într-o nouă formulă! Se asigură acum nu numai selecţia pieselor după criterii valorice dar şi un dram de informaţie, atît de util ascultătorilor. La microfonul emisiunii se perindă alternativ redactorii muzicali, Florian Lungu, Nicolae Duţu, Daniela-Caraman Fotea, Bogdan Dorneanu, Sanda Valeria Dan. ● Un inspirat reportaj TV., semnat de Aristide Buhoiu, ne-a introdus, prin intermediul imaginii, în laboratoarele Casei de discuri „Electrecord". După un scurt istoric privind pionieratul înregistrării şi reproducerii sunetului (Thoman Edison şi Charles Cross), am asistat la delicata operaţiune a realizării discului în zilele noastre, pornind de la captarea sunetului pe bandă magnetică, la „baterea" matriţei. ● David Coverdale (ex-Deep Purple) a lansat un LP intitulat „White Snake". Criticii nu se arată prea entuziaşti. ● Formaţia de Hard Rock „Scorpions" (R.F. Germania) a efectuat un turneu prin cîteva oraşe din Japonia. ● Philippe, fiul celebrului şansonetist Gilbert Becaud, a împlinit 20 de ani. Dar nu asta doream să consemnez, ci faptul că fiul a păşit pe urmele tatălui, îmbrăţişînd cariera muzicală. Debutul e marcat de un disc cu piese instrumentale, care a apărut de curînd în Franţa. ● Nancy Holloway cîntăreaţă de culoare, ce ne-a vizitat ţara cu cîţiva ani în urmă, este în prezent membră a faimosului grup american pop, „La Belle Epoque". **(P. UMANSCHI).**

efigii

LA ZĂBRANI (judeţul Arad), comuna natală a lui **Adam Müller-Guttenbrunn,** a avut loc sărbătorirea aniversării a 125 de ani de la naşterea acestui scriitor, de notorietate europeană. Cu acest prilej, cenaclul literar de limbă germană din Timişoara, care poartă numele scriitorului, şi-a deschis stagiunea 1977/78 printr-o sesiune de comunicări ştiinţifice, susţinută în localitatea Zăbrani. Despre personalitatea şi opera lui **Adam Müller-Guttenbrunn** au vorbit scriitorul **Franz Liebhard,** lectorul universitar **Herbert Bockel** şi ziariştii **Eduard Schneider** şi **Luzian Geier. Nikolaus Berwanger,** redactor şef al ziarului „Neue Banater Zeitung", a vorbit în limba română despre activitatea culturală şi literară a lui **Adam Müller-Guttenbrunn** şi despre relaţiile acestuia cu românii. La programul artistic şi-au dat concursul grupul vocal, echipa de dansuri şi recitatori din localitate, precum şi corul **„Franz Schubert"** din Timişoara, sub bagheta conf. univ. **Matthias Schork.**

Momentul culminant al manifestării l-a constituit prezentarea, pe scena din Zăbrani, de către ansamblul Teatrului german din Timişoara, a unei versiuni dramatizate a romanului **„Maistrul Iocob şi copiii lui",** prelucrarea pentru scenă fiind realizată de scriitorul timişorean **Hans Kehrer. (E. L.).**

echo

Folclor poetic din Caraş-Severin
TRANDAFIR CU CREANGA-N APĂ

Culegerea de folclor poetic din Caraş-Severin — **„Trandafir cu creanga-n apă",** vine să întregească străduniile editoriale iniţiate de reşiţeni din 1968 şi materializate prin diverse tipărituri consacrate vieţii culturale a judeţului. Deşi nu există o tradiţie prea îndelungată în activitatea de editare a folclorului în această zonă, lucrarea de faţă nu este doar o simplă completare a unei activităţi începute de Nicolae Unsu („Cîntece şi jocuri populare bănăţene din comuna Naidăş. Caraş — Banat" — Reşiţa, 1969) şi continuată de Ilie Birău („Lung e drumul Dunării", Reşiţa, 1972), ci **„răspunde imperativului de valorificare — şi pe această cale — a culturii populare, din acest colţ de ţară, dintotdeauna generos reprezentat nu numai prin culegeri, dar şi prin culegători al literaturii populare",** fiind totodată **„o modalitate de verificare a potenţialului folcloric dintr-o anumită zonă"** (Marcu Mihail Deleanu — **Lămuriri preliminare).**

Prezentul volum se vrea o primă încercare de afirmare colectivă a iubitorilor creaţiei populare din Asociaţia folcloriştilor şi etnografilor „Gearge Cătană". Este de menţionat faptul că majoritatea culegătorilor prezenţi sînt cadre didactice. **(Victor Babeş** — învăţător: **G. Chiriac** — bibliotecar: **I Cioancăş** — profesoară: **M. Cristescu** — profesor: **D. Jompan** — profesor; **M. Mihăilescu** — învăţător: **M. Mihuţa** — profesor; **V Pistolea** — profesor: **D. I. Teodorescu** — învăţător). ceea ce subliniază încă o dată calitatea muncii unor cadre didactice specialişti deja în cercetarea folclorică.

Lucrarea aduce la lumină creaţii din zone mai cunoscute, dar şi din locuri mai puţin cercetate de folclorişti, păstrîndu-se în unele cazuri pronunţiile notate conform transcrierii dialectului bănăţean, eliminîndu-se versurile în care textul era hibrid, sau conţinea exprimări nepotrivite. **(ILSE JÄNNER)**

istorie-documente

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR CRONOLOGIC). **VINCENŢIU BABEŞ** 1821-1907) născut la Hodoni din părinţi ţărani. A învăţat carte în şcolile elementare, cu predare în limbile română sîrbă şi germană, din Timişoara; şi-a făcut liceul la Seghedin şi studiile teologice la Vîrşeţ şi Carlovăţ, apoi facultatea de drept la Pesta. A fost profesor la şcoala pedagogică din Arad, inspector şcolar naţional în Banat, avocat, magistrat şi, mai presus de toate, **luptător pentru drepturile naţionale ale românilor din Banat şi Transilvania.** În 1866, a înfiinţat la Viena ziarul **Albina.** Dintre scrierile sale, un larg răsunet l-a avut lucrarea **Chestiunea naţionalităţilor şi a limbilor în Austria.**

Andrei Mocioni şi Vincenţiu Babeş sînt primii bănăţeni membri ai Academiei române, de la înfiinţarea acesteia (1866).

Babeş a fost deputat, preşedintele partidului naţional din Transilvania şi Banat. În anul 1892 s-a retras din viaţa politică.

TRAIAN DODA (1822-1895) s-a născut la Prilipeţ, în Valea Almăjului; tatăl său a fost ofiţer grănicieresc. A făcut mai multe şcoli militare, inclusiv Şcoala de război din Viena. În 1869, avînd grad de colonel, a fost comandant al unei brigăzi austriece în Budapesta, iar în 1870, fiind avansat general, i s-a dat comanda diviziei din Cracovia. În ziua de 1 noiembrie 1872, data desfiinţării **Graniţei militare bănăţene,** şi-a dat demisia din armata împăratului şi s-a stabilit la Caransebeş, în mijlocul **„grănicerilor"** săi, unde a avut o activitate foarte bogată pe tărîm politic, naţional, economic şi cultural.

În perioada 1873-1887, fără întrerupere, a fost ales deputat de Caransebeş. În 1887, candidaţii de deputaţi bănăţeni şi transilvăneni, care aveau program naţional român, au fost înfrînţi în alegeri. Singurul Traian Doda a izbutit să-şi cîştige mandatul, însă a refuzat să ia parte la lucrările parlamentului; nu a renunţat la mandatul său nici în acest caz, considerînd că aceasta ar fi **„trădare a acelei naţiuni pentru care pururea sînt gata a muri".** Pentru activitatea sa politică intransigentă a fost condamnat la închisoare de către justiţia burghezo-moşierească a vremii. În timpul pregătirilor războiului din 1877-78, guvernul român i-a încredinţat **comanda armatei române,** însă împăratul Franz Josef, căruia i-a cerut incuviinţarea, nu i-a aprobat plecarea. Comandamentul român, la trecerea peste Dunăre, a ţinut seama de indicaţiile cu caracter strategic date de Traian Doda. **(GR. POPIŢI, M. ŞERBĂNESCU)**

film

UN EVENIMENT CINEMATOGRAFIC: ZILELE FILMULUI SOVIETIC. Pentru spectatorii timişoreni, pentru cinefilii autentici, manifestarea aceasta a constituit un bine venit şi necesar prilej de întîlnire cu cîteva dintre cele mai noi creaţii ale şcolii sovietice de film. Cinci dintre creaţiile cinematografice prezentate îndreptăţesc, după opinia mea, termenul de „şcoală" care implică măiestria în tot ceea ce duce la împlinirea unui film ca operă de artă; scenariul, regia, interpretarea, imaginea, montajul, sunetul.

Văzînd, **„Aripi frînte", „Preţul vieţii", „Melodiile nopţii albe", „Sonată pe malul lacului"** şi **„Piesă neterminată pentru pianină mecanică"** am avut sentimentul cert că în aceste filme evoluează oameni şi nu fantoşe, oameni aducînd cu sine multitudinea de gînduri, stări sufleteşti şi fapte ce constituie şi comportă o astfel de calitate. De aici şi unda tonifiantă, care ajunge în sufletul spectatorului, senzaţia de îmbogăţire spirituală. **Larisa Şeptiko,** o cineastă cu o forţă creatoare ieşită din comun, a transpus pe ecran **„PREŢUL VIEŢII"** filmul premiat anul acesta la Festivalul internaţional din Berlinul de Vest este, înainte de toate, un viguros act împotriva schematismului în artă şi o sfîşietoare mărturie despre bărbăţie şi slăbiciune, despre efortul supraomenesc şi despre neputinţă. **„ARIPI FRÎNTE"** (scenariul şi regia **Nikolai Gubenko** — pertinent şi tandru discurs cinematografic, pornit din înţelegerea unui anumit univers infantil — acela al orfanilor de război, marcaţi sufleteşte, dar recuperabili ca oameni în formare. **„MELODIILE NOPŢII ALBE"** coproducţie sovieto-japoneză, în regia lui **Serghezi Soloviov** şi **Kiesi Nisimura)** şi **„SONATĂ PE MALUL LACULUI"** (autori: **Varis Brasala** şi **Gunar Ţilinski,** care este şi interpret principal) avînd ca temă dragostea dragostea „vinovată" sînt demonstraţii de sensibilitate şi comprehensiune, convertite în imagini şi, mai ales primul, o mostră de modernitate filmică. Emoţionantă reîntîlnire cu creaţia lui **Nikita Mihalkov („Sclava iubirii"),** strălucit reprezentant al tinerei generaţii de cineaşti sovietici — prin **„Piesă neterminată pentru pianină mecanică"** Structurînd un scenariu (împreună cu **Alexandr Adabakian)** bazat pe cîteva „repere" din scrierile lui **Cehov, Nikita Mihalkov** a realizat o operă tulburătoare, un film — filigran, dus aproape pînă la ultimele consecinţe în ceea ce numim arta actorului, măiestria interpretativă. Filmul poate fi considerat unul de referinţă, aidoma celor semnate de **Andrei Tarkovski.** A fost, neîndoielnic, culmea acestui festin cinematografic. **(IOSIF COSTINAŞ)**

Festivalul naţional „Cîntarea României" — Ediţia a II-a

arta amatoare

Maria Krausshaar

În cadrul celei de-a II-a ediţii a Festivalului naţional „Cîntarea României", **MARIA KRAUSSHAAR** participă cu o expoziţie de mileuri, organizată de secţia de Etnografie a Muzeului Banatului.

— Tovarăşă Maria Krausshaar, lucrările dv. v-au făcut cunoscută publicului timişorean. Spuneţi-ne cînd şi în ce împrejurări aţi început să lucraţi?

— Trebuie să vă destăinui că în tinereţe am trăit la Steierdorf, una din zonele cele mai pitoreşti din Banat, leagăn al unei arte populare de veche tradiţie. Acolo, acum aproape o jumătate de secol, trăind alături de bătrîne îndeletnice, am prins gustul pentru arta împletitului. Am ţesut în tinereţe şi covoare, ai căror modei i-am creat singură.

— Cine v-a susţinut şi stimulat în activitatea dv.?

— Soţul meu a fost cel dintîi care m-a încurajat; avea şi dînsul preocupări artistice: picta. Apoi, în anul 1938, lucrările mele au fost remarcate de către Comisia de femei din oraşul Timişoara şi din acel an am început să expun.

— La cîte expoziţii aţi participat?

— Datorită sprijinului acordat de Cooperativa „Arta populară bănăţeană", am avut mai multe expoziţii în Timişoara, la Lugoj. Am expus de mai multe ori şi la Bucureşti, iar în anul 1973 am participat la o expoziţie în Republica Democrată Germană, la Heidelberg, expoziţie care s-a bucurat de succes.

— Care a fost sursa de inspiraţie a lucrărilor dv.?

— Am admirat dintotdeauna bogăţia şi frumuseţea ţesăturilor şi cusăturilor populare pe care le-am cunoscut îndeaproape. Multe motive din repertoriul ornamental al mileuriurilor mele sînt preluate din arta populară, bunăoară hora, ciutura, rozeta; alte motive decorative sînt creaţii proprii. Am ajuns, astfel, să creez peste două sute de modele inedite.

— O plăcută coincidenţă: în ziua vernisajului expoziţiei dv., 27 octombrie, aţi împlinit frumoasa vîrstă de 78 de ani. Ce planuri de viitor aveţi?

— Să lucrez şi să creez mereu. Aştept cu nerăbdare apariţia unui album, la Editura tehnică din Bucureşti, album ce va conţine 110 modele lucrate de mine.

— Optimismului şi dorinţei dv. creatoare de muncă îi alăturăm urarea noastră de bine, de succes. (Prof. STELA CLEPEA)

sport

JUCAT ÎNTR-O ZI DE 13, marele meci al călătoriei spre Argentina s-a încheiat cu un scor curios, 4-6, cifre care-mi adeveresc doar parţial pronosticul lansat săptămîna trecută: (4-1). Un cititor m-a întrebat: **„Pe ce vă bizuiţi îndrăzneala gîndului cu cele 4 goluri"?** Întrucît n-am apucat să-i răspund, o fac acum, post festum, cînd, cu mare tristeţe, zicem şi **GATA MONDIALELOR DIN '78.** Întîi, revin, răspicat, cu constatarea că partida de la Madrid a pierdut-o portarul, **Cristian;** tot răspicat, cred că **principalul** autor al înfrîngerii naţionalei noastre în disputa cu Iugoslavia a fost din nou, portarul, **Moraru,** care, din 7-8 şuturi spre „înălţimea sa", a scos de şase ori mingea din locul ruşinos, compromiţîndu-mi pronosticul, ca şi lui Fănuş Neagu (4-0!). Nu am fi căutat ţapi ispăşitori celor două înfrîngeri, dacă spaniolii sau iugoslavii s-ar fi dovedit mai isteţi; dimpotrivă, am înscris 7 goluri în poarta unor echipe care, cîndva, ne bombardau ca la Verdun, dar, drept, e, nici la noile înfăţişări nu ne-au cruţat, dîndu-ne tot 7, după greşeli de care ar fi capabili să le repete aceiaşi Cristian şi Moraru. **PĂCAT!** Din favoriţi ai seriei, am revenit la coadă, tocmai după un meci care a dezvăluit o bună forţă ofensivă, în frunte cu mult controversaţii **Dudu Georgescu** şi **Zamfir. Cu** mîngea „la picior", adversarii — cam toţi anonimi — au pătruns, duminică, prin defensiva noastră, ca prin urdă, „întîmpinaţi" de un portar înlemnit, apt de boactăr la broaşte sau de bau-bau în nopţile albe ale lui **Răducanu.**

Ştefan Covaci n-a izbutit, aşadar, ceea ce, de fapt, nici nu îndrăznise să viseze şi nici nu promisese: calificarea la Mondiale. Fiindcă a fost atît de aproape de marea noastră bucurie şi împlinire fotbalistică, din virtual erou, a devenit vinovat. Pentru încăpăţînare, doar! Din pricină că mai toţi l-au sfătuit să-l cheme la lot pe **Dobrin** (un **Gaţu** care lipseşte fotbalului românesc) şi **Răducanu,** reputatul antrenor s-a împotrivit, mizînd exagerat pe zburdalnicul, dar necoptul nou val. Deşi scorul ne-a fost favorabil de două ori (plus egalurile), n-am reuşit sau n-am ştiut să temporizăm, să pasăm, să închegăm fiecare acţiune, să valorificăm fiecare ocazie. Ne-am pripit. Unii au lansat părerea că **Vigu** a înscris prea devreme, alţii au spus că am avut ghinion. Eu zic, că tot ce se crede are temei, dar mai presus de orice „bătrînii", **Dobrin** şi **Răducanu...**

TOTUŞI: un meci senzaţional, o excelentă dovadă că fotbalul îşi justifică duminicile. Şi lacrimile! **(TEODOR BULZA)**

evrika!

● **Cuvîntul poate fi mai dur decît diamantul, dar nu e întotdeauna la fel de preţios.**

● **De cîte ori vei dărui iubitei o floare, vei curma viaţa unei plante. Asta ca să nu se mai spună că a dărui flori nu constituie un sacrificiu.**

● **Celor lipsiţi de fantezie le lipseşte pînă şi imaginea realului.**

● **Al toată viaţa în faţă, cînd moartea nu-ţi stă în spate.**

● **Ignorantul nu se inspiră din nimeni. Dar plagiatorul nu e un ignorant.**

● **Unii fac totul pentru eternitate: omoară timpul.**

● **Ca să scrii o poezie bună nu e indicat să pui umărul; o poţi răsturna.**

● **Copacul să stea în marginea şoselei, nu în mijlocul drumului.**

● **Cînd urcă, omul se bizule pe sine; cînd coboară are încredere doar în paraşută.**

● **Treceau împreună: el ca un cîine, ei-nele ca un om.**

● **Celor morţi — ţărina uşoară, celor vii — tot pămîntul.**

(ION VELICAN)

ERATĂ. În cronica literară la **„Nesomnul capodoperelor",** de **PETRU MIHAI GORCEA,** apărută în nr. 45, pag. 2, coloana a doua, aliniatul doi, rîndurile 5-7 se vor citi: **„... Sînt cele mai reuşite pagini ale cărţii, cu unele restricţii. Dacă e vorba de «posibilitatea opţiunii», atunci introducerea unor factori obscuri, inconştienţi mi se pare inutilă...".**

SCRIITORI BĂNĂȚENI DESPRE EI ÎNȘIȘI

Cu poetul ILIE MĂDUȚA

— Pentru critică, în general, Ilie Măduța nu este un nume reprezentativ. Aflat în fața celei de a cincea cărți după : Corabia autohtonă, Măști de zăpadă, Vacanța perpetuă, Tărîmul de flacără, Paloșul strămoșesc, poetul Ilie Măduța este însă unul dintre poeții reprezentativi ai vieții literare din vestul țării. Nici noi, nici el nu vom avea pretenția stupidă de a clasifica poeții după criteriul punctelor cardinale. Dar viața literară se desfășoară așa cum se desfășoară, în ciuda clasificărilor noastre sau ale geografiei, și după alte criterii decît cel al „metropolei" și „provinciilor". Vi se pare curios, Ilie Măduța, că vi se propune un interviu ?

— Într-un fel da. Rareori mi s-au luat interviuri și de minoră importanță. Nici eu n-am cultivat „genul". Cred că o singură dată am luat interviu lui Ștefan Aug. Doinaș, pentru ziarul „Drapelul roșu". De altfel, dacă interviurile sînt interesante pentru marele public, nu știu însă ce valoare de adevăr au, dată fiind întemeierea lor conjucturală.

— Vă propun un dialog cu o clauză neobișnuită : vă rog să-mi spuneți dacă acceptați aceste două condiții : maxima sinceritate și polemica ?

— De ce neobișnuită ? Nesinceritatea ar pune sub semnul întrebării nu numai discuția noastră ci și efortul în general de a crea, după puteri, valori spirituale.

— Poetul Ilie Măduța nu și-a publicat încă adevărata sa carte reprezentativă. Și cred că aceasta va fi „Inima în iarnă". Dvs. ce credeți ?

— Vedeți, noi fiind colegi de meserie aci la Chișinău Criș, iar eu, ca și d-ta și profesorul Al. Ruja, de altfel în aceeași situație cu noi, simțim nevoia să schimbăm opinii, să ne confesăm, chiar dacă nu o facem organizat. Deși mai în glumă, mai în serios, atunci cînd ne întîlnim toți împreună, uneori la o cafea, peste vară adăugîndu-l și pe Radu Călin Cristea, student în viața particulară, sîntem chiar un cenaclu literar. Așa mi-ai citit manuscrisul „Inima în iarnă" despre care ai o părere bună. Poate să nu-mi fi publicat încă adevărata carte, mi-e greu să mă pronunț, dar din toate cărțile pe care le-am publicat, sper să fie totuși și ceva reprezentativ.

— Această carte are o istorie, o biografie.

— Mi se pare neavenit să vorbesc despre o carte pe care publicul nu o cunoaște încă și nu știu cînd o va cunoaște. Pot să spun atît că vreo 10—15 poezii ale acestei cărți figurează și în volumele anterioare și că volumul — unitar în tematica sa — nu fac nici o apreciere de valoare, pornește de la pierderea cu ani în urmă a unicului meu copil. Eu cred că este vorba totuși de o confesiune.

— Am început deci invers... de la ce va fi în librării deși, de fapt, tot la ce a fost, dar în viață. Dar ce a mai fost în viața Dvs. ? Știu că sînteți prieten bun cu Doinaș ?

— Da, sînt prieten cu Doinaș și aceasta este una din certitudinile vieții mele. Ne cunoaștem din liceu, deși el era mai mare ca mine, acel liceu Moise Nicoară din Arad care, începînd cu Mihai Beniuc, a mai avut pe bănicile sale persoane deja ilustre : Titus Popovici, Mircea Zaciu, Ion Vlad, Paul Everac, Ovidiu Cotruș și alții. Printre primele reviste care l-au publicat pe Doinaș, dacă nu chiar prima, pe cînd era profesor la Hălmagiu, departe de viața litearară, a fost **Scrisul bănățean** cu **Alexandru refuzînd apa,** una din baladele sale exemplare... Deși prietenii mei, Doinaș în primul rînd, mă socotesc aparținînd Cercului literar din Sibiu, nu-mi pot atribui această onoare, deoarece eu n-am apucat Sibiul, nici revista, nici cenaclul, chiar dacă ulterior am devenit prieten cu aproape toți cerchiștii. Că aceștia mi-au determinat o anumită conduită intelectuală, o recunosc. Dar nu mai puțin importante au fost însă pentru mine și alte prietenii, și nu numai literare, ca cele de la Timișoara, unde am trăit ani buni. Apoi grupul de la Familia. Dar toate aceste țin deja de memorialistică.

— Poate că este riscant să spun ce spun, pentru că s-ar putea să nu am creditul cititorilor, voi înfrunta ridicolul însă și voi spune că „Inima în iarnă" este o carte care vă va aduce — cum zic — la egalitate cu generația Dvs. Dar, totuși, cum de ați întîrziat atît de mult ?

— Este într-adevăr riscant să vorbiți despre „Inima în iarnă" ca despre ceva deosebit, deoarece nici Ilie Măduța, cu excepția unui public necunoscut și a unui cerc de prieteni restrîns, dar semnificativ, nu s-a impus categoric și nici tînărul critic Ion Buduca nu este încă un nume, o poliță de asigurare în alb. Nu înțeleg însă întrebarea ultimă. În ce sens am întîrziat mult ? Primul meu volum de versuri, **Corabia autohtonă,** a apărut în 1969, deci cînd eu aveam 42 de ani. Doinaș a debutat cam la aceeași vîrstă cu a mea. Există aci o problemă a generației de mijloc care ar explica unele întîrzieri. Necazul este însă altul că, deși am debutat tîrziu, am debutat la un moment nepotrivit, cu o carte oarecum „cuminte". Critica se „înnebunea" atunci după o altă poezie. Deși receptată exac[illegible] scris de Doinaș și Grigurcu, de pildă, și cu tot premiul Asociației scriitorilor din Timișoara, cartea nu ș-a făcut loc decît relativ modest printre alămurile oniriste, suprarealiste ș.c.l. Habent sua fata libelli... Dacă vă referiți la „Inima în iarnă", publicarea s-ar putea să fie prematură și acum, din motive prea numeroase pentru a le enunța.

— Dacă ar trebui să vă apărați poeziile în fața criticii cu ce argumente ați face-o ?

— Cu nici un argument. De ce să le apăr eu ? În primul rînd, să se apere ele singure, din clipa în care au văzut lumina tiparului. Și, în definitiv, criticul nu este altceva decît un cititor mai avizat. Are și el riscurile sale de multe ori cînd apreciază o poezie sau o carte. Departe de mine de a pleda pentru incultură, dar de cîte ori intuiția robustă a cititorului nu este întunecată și încîlcită de aparatura savantă a criticului. Și foarte adesea tot un creator — poet sau altceva așează lucrurile pe temeiul lor drept. Se întîmplă aceasta nu rareori în poezie, pictură, teatru, film etc.

— Cum se vede de la Chișinău Criș sau Dezna viața literară din această parte a țării, dar mai ales cea din toate părțile țării ?

— Cum să se vadă ? Nici Doinaș, la București, nici Andrițoiu la Oradea nu pot citi cu o altă minte decît a lor **Poezia spaniolă** sau **Manierismul în literatură,** să zicem. Iar în ochii mei nu știu de ce ar străluci mai puternic Nichita Stănescu, D. R. Popescu sau Anghel Dumbrăveanu, citiți la București, decît receptati în poiana cu nuci de lîngă valea mea natală, a Deznei ? ! Cum sîntem noi văzuți din metropole, asta este o altă problemă, dacă nu neapărat de valoare estetică, în orice caz ținînd de o anume sociologie literară.

Întrevedere realizată de

ION BUDUCA

Cu publicistul și poetul timișorean NIKOLAUS BERWANGER

Născut la 5 iulie 1935 în Freidorf (Timișoara), ziarist de la vîrsta de 17 ani, publicînd (din 1953) reportaje, proză scurtă, scenete, studii de etnografie, precum și de istorie literară, dar și teatru și de cîțiva ani, poezii — mai ales în dialect șvăbesc — **Nikolaus Berwanger,** actualmente redactor șef al cotidianului în limba germană **„Neue Banater Zeitung",** ziar din orașul de pe Bega, cu o rezonanță și în județele învecinate, este astăzi o personalitate interesantă în viața cultural-artistică a Banatului. Publicistul și omul de litere, laureat al primei ediții a Festivalului național „Cîntarea României", se bucură de atenție și în străinătate, numele său putînd fi întîlnit în paginile unor publicații din R.F.G., Canada, Austria, U.R.S.S. și R. P. Ungară. Recent, s-a întors dintr-o călătorie de mai multe săptămîni în Austria și R.F.G., unde a avut întîlniri cu personalități din viața publică și artistică, participînd la întruniri de poezie și sesiuni științifice consacrate poetului Nikolaus Lenau și romancierului Adam Müller-Guttenbrunn, de la a căror naștere, pe meleagul bănățean, se împlinesc 175 respectiv 125 de ani.

— În prima etapă am poposit la Graz (Austria), oraș cu care Timișoara întreține relații prietenești. În interviuri pentru radiodifuziunea austriacă am avut posibilitatea de-a relata despre viața spirituală a șvabilor din Banat și despre probleme de creație literară în dialect și funcțiile acestuia în zilele noastre. La Sindelfingen (R.F.G.) s-a ținut cel de al treilea simpozion Adam Müller-Guttenbrunn, cu care prilej am fost onorat cu inelul de onoare în aur pentru „merite deosebite în promovarea operei lui Adam Müller-Guttenbrunn în Banatul zilelor noastre" cum se spune în brevet. Sesiunea societății internaționale Lenau la Esslingen (R.F.G.) urmată de întîlnirea cercetătorilor și creatorilor în dialect, șederea la institutul internațional de dialectologie din Viena precum și colocviul din Freiburg, „Literatura în limba germană, din spațiul limbii române", organizat de Societatea studenților „Mihai Eminescu" (Viena) au reliefat faptul că creația noastră literară în dialect se bucură de o stimă apreciabilă.

— Care sînt trăsăturile fundamentale ale creației în dialect șvăbesc ?

— Mulți au păreri pline de prejudecăți. În dialect se pot exprima la fel de bine ideile și sentimentele poetului, lirica în dialect poate fi tot atît de angajată ca cea scrisă în limba literară. Țin să subliniez faptul că această creație nu e un apendice al scrisului în limba literară, ea se dezvoltă paralel cu acesta, nu e un simplu divertisment, o relaxare a condeiului pentru lucrări în limba literară. De altfel, creația în dialect nu e tipică pentru literatură germană din Banat, și în Austria, R.F.G., Elveția, Luxemburg, Italia ș.a., țări cu scriitori de primă mînă, se exprimă în dialect bucurîndu-se de o audiență nescontată la început.

— Ce fapt pare mai relevant pentru avîntul scrisului în limba germană din Banat ?

— Aproape toți scriitori vor fi prezenți în viitorul apropiat cu volume editate de editura **Facla, Kriterion** sau **Dacia.** Consider că volumul **„Mozaic bănățean"** al lui **Franz Liebhard** reprezintă o carte de căpătii, de referință. Îmbucurătoare este și promovarea mai tinerilor Samson, Lippet, Wagner, Frauenhofer **Anul literar 1977 a fost și marcat de succesul deosebit** al dramei țărănești „Matthias Thill", semnată de Ludwig Schwarz. Relevant este și faptul că tendințele literare din țările germane se fac simțite și la noi, bineînțeles nerecurgîndu-se la copierea, ci la preluarea unor modele, adaptarea acestora la realitățile noastre.

— În ultimul timp au apărut multe traduceri din creația scriitorilor de limbă germană. Cum apreciați această tendință ?

— Poate să aibe numai efecte stimulative. Ani în șir, cititorul român n-a cunoscut problemele noastre, care nu diferă de problemele națiunii noastre întregi. Scriem într-o altă limbă, tratăm unele probleme specifice, dar ne inspirăm din aceeași tematică măreață, realitatea românească de azi. Amintesc că piesa lui **Hans Kehrer, „Mireasa cu mașină",** a cunoscut un succes deosebit în varianta românească, poeziile mele în dialect s-au bucurat de o primire bună din partea cititorilor români. Și ne mîndrim că scena germană din Timișoara poate prezenta în fiecare stagiune o piesă autohtonă inspirată din munca, din aspirațiile noastre.

— Sînteți și animatorul cenaclului literar „Adam Müller-Guttenbrunn". Ce rol joacă acest cenaclu în creația literară germană ?

— El grupează toate forțele în jurul său. Ultimul sezon a fost bogat, au fost descoperite tinere talente pentru care cenaclul a fost prima rampă de lansare. Scriitori deja consacrați, ca Ludwig Schwarz sau Hans Kehrer au prezentat lucrări noi, valoroase, care au stîrnit discuții fertile.

— Care este crezul literar al lui Nikolaus Berwanger?

— Consider literatura o armă. Sînt adeptul literaturii critice, o critică constructivă și nu nihilistă. Scriitorii ar trebui să cunoască mult mai aprofundat viața, căci numai din această sinteză și prin cunoașterea perfectă a vieții se naște o operă valoroasă. Scriitorii timpului nostru trebuie să fie și istoricii timpului nostru, au datoria de a nu falsifica realitatea nici în sens pozitiv, nici în sens negativ.

— Ce pregătiți pentru viitor, cu ce veți fi prezent în librării ?

— La editura „Facla" se află în pregătire un volum selectiv de poezii în dialect șvăbesc, traduse în limba română ; editura Styria din Austria e interesată de a tipări un volum cu texte lirice și proză scurtă de actualitate, lucrez la o carte cu povestiri pentru copii, în colaborare cu lectorul universitar **Herbert Bockel,** Intenționez să realizez volumul I de „Literatură teatrală germană din Banat după 23 August 1944". Continui să scriu o povestire autobiografică, din care a apărut un fragment, dar al cărei final încă nu pot să-l întrevăd.

Întrevedere realizată de

ANTON PALFI

Membri ai cenaclului „RIDENDO"

VICTOR GORȘCOVĂZ

— Fabule —

AUDIENȚA

Avînd necaz c-un lot de zarzavat,
Un iepuraș, lipsit de competență,
La starostele urs s-a prezentat,
În zi și oră de audiență.
Și-a așteptat să fie introdus
La staroste-n bîrlog, cît mai degrabă,
Să-i relateze ce avea de spus
Și să se-ntoarcă-apoi, la cîmp, la treabă.

Dar clipele treceau și nu sosea
Chemarea, ce-o dorea cu nerăbdare,
Și, cu atît mai mult se necăjea,
Cu cît vedea cum intră alte fiare,
Deși, la rînd, venite după el :
Bursucul, vulpea, lupul, jderul, linxul ;
(Văzu, ce-i drept, că lupu-i c-un purcel,
Iar linxul, un fazan avea la dînsul)
Și s-a gîndit, dînd supărării curs,
Pierzînd și-ultimul pic de pacientă:
„Cred că-i mai lesne să devin eu urs,
Decît s-obțin, la el, audiență "!

PLAGIAT

Un papagal striga în gura mare :
— „Eu, din întreaga obște păsărească,
Sînt cel mai înțelept, fiind în stare
Să vă vorbesc cu slova omenească".
Dar l-a-ntrerupt o buhă : „Taci-ți pliscul !
Cum poți să ne vorbești de-nțelepciune,
Cînd, ca magnetofonul, sau ca discul,
Tu reproduci, exact, ce ți se spune ?
Chiar de gîndești, în clipa respectivă,
Cu mintea ta îngustă, păsărească,
Nu poți s-o faci mai clară, mai cursivă,
Mai valoroasă vorba omenească" !...

. . . .

Ca papagalul sînt și oameni, care,
Deși iau vorba altora, hoțește,
Pretind că-i dau alt sens, altă valoare,
„Răstălmăcind-o"... papagalicește.

NESOCOTINȚA

Se dă narcoză ; se-operează ;
Dar în ansamblul, omogen,
De aparate, perorează
Balonul pentru oxigen :
„Sînt piesa cea mai importantă !
Voi, fără mine, sînteți fleac" !
Însă purtarea-i arogantă,
Nu le fu celorlalți pe plac
Și, imediat, însăși supapa,
Prin care gazul se golea,
Făcu să se blocheze ciapa...
Balonul prinse-a se umfla
Și cum credea c-această stare
E-un semn că este preamărit
Pentru înalta lui valoare,
S-a tot umflat, pîn-a... plesnit...

. . . .

Balonului ce-i luă locul,
Supapa-i spuse, instructiv :
„De vrei, cu noi, să-ți duci sorocul,
Să nu te rupi de colectiv" !

ODRASLA TALENTATĂ

Un fluture de varză, albilița,
Își îngrijea-ntr-o zi progenitura
De-omizi, ca să-și perpetueze spița,
Cum prevăzuse-n legea ei, natura.
Și se tot minuna, privind la una
Mai dolofană, mai înfingăreață,
Care înfuleca, rozînd într-una,
Din fragedele foi de varză creață :
„Vai, ce talent și ce dezinvoltură !
Nu pot să le găsesc echivalențe" !
Omida, însă, doar băga în gură
Și prefăcea sărmana varză-n zdrențe...

. . . .

Mai sînt părinți, care-și etichetează
Odraslele drept genii și minune,
În timp ce-acestea-n toate ce „creează",
Sînt „talentate", doar, în... stricăciune.

URME ELOCVENTE

Un prespapier spunea unui fotoliu:
— „Nu poți, stînd la birou directoral,
Să ai nici o prestanță, nici orgoliu;
Cu vechea-ți căptușeală de toval.
Tu nu vezi că ți-e pielea toată roasă,
Urîtă și crăpată la șezut" ?
— „Ba văd, a zis fotoliul — și îmi pasă
Că-n starea asta sînt de toți văzut ;
Dar ce să fac ? Nu vor să mă repare ;
Noul director spune tuturor
Că sînt o mărturie grăitoare
Despre directorul predecesor ;
Să vadă toți ce „urme" a lăsat,
În funcția în care, doar... a stat".

RENUMELE CATÎRULUI

Un cal, vecin de-ogradă cu catîrul,
Fiind și neam cu el, l-a întrebat :
— „Oare de ce nu vrei să-mi faci hatîrul
Să nu mai fii așa-ncăpățînat ?
Că ne-ai făcut tot neamul de rușine,
Avînd acest pîrdalnic obicei !"
Și i-a răspuns catîrul : — „Eu, vecine,
Fac pe căpățînosul cu temei ;
Că de n-aș fi avut acest renume,
Cu cine ar putea fi comparați,
Din cîte dobitoace sînt pe lume,
Atîția... oameni încăpățînați" ?

Întîlnirile revistei „ORIZONT"

În cadrul întîlnirilor revistei cu cititorii săi, la Chișineu Criș a avut loc o frumoasă întrunire literară, la care și-au dat concursul : Damian Ureche, I. M. Almăjan, Carolina Ilica, Aurel Turcuș, Ion Velican, Vasile Versavia și Corina Victoria Sein. Tema simpozionului a fost : „Literatura contemporană, partinică și angajată", susținută de criticul literar Al. Ruja. Acțiunea a fost organizată de consiliul orășenesc de educație politică și cultură socialistă și de Filiala Chișineu Criș a Casei corpului didactic. Cu acest prilej s-a constituit și Subfiliala Criș a societății de științe filologice din R.S. România. După constituirea acesteia, a avut loc o sesiune de comunicări cu tema : „Corelări în predarea gramaticii latine și române". Au susținut : profesorii Cornelia Popovici, Ileana Izbașu, Ion Leric. **(A. T.)**

Parodii noi

ION BĂNUȚĂ

Panoramă autumnală

Plouă ploile
de s-au săturat și oile
și behăie săracele
să li se zvîrle cojoacele.

De nevînt și nesoare
umezeala urcă-n picioare.
Așa reumatismele-ncep
dacă n-ai pantofi de crep.

Într-o duminică, o fată
a fost în joacă bombardată
de-o frunză ca o bombardă
de origine lombardă.
(Era mică cît o cocardă)

Toamna ploioasă
e anevoioasă
că-ți strică rama
și panorama.

Dacă n-ar mai face : Pic !
mai că m-aș duce
la cules de nuci și nuce
unde cîntă cuci și cuce.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : **Ancateu, bonomie, pricteni, albiniță, Borsec, borsalină, suprarealist, salve.**

Selecție metaforică : **„Și străinul e neom, / trupul călător nepom / și tot vidul metronom".**

LIRICĂ POLONEZĂ

ZBIGNIEW HERBERT

ORAȘUL MEU

Oceanul așează pe fund
o stea de sare
distilează aerul
cu pietre strălucitoare
memoria precară elaborează
planul orasului
intersectii de străzi
piete planetare in depărtare
inconiurate cu grădini verzi . . .

Am visat că plec
din casa părintească la școală
știu doar pe unde să merg

În stinga băcănia lui Paszanda
a treia clădire gimnaziul librăria
se vede prin geam
capul bătrinului Bodek

vreau s-o cotesc spre catedrală
vederea brusc se intrerupe
mai departe nu mai există nimic
pur si simplu nu poți merge
și stiam bine
că nu-i o stradă înfundată . . .

Oceanul memoriei trecătoare
spală mineralele imaginilor

și la urmă rămine piatra
pe care m-am născut

in fiecare noapte
stau descult
in fata portii trintite
a orasului meu . . .

WISLAWA SZYMBORSKA

TREISPREZECE ȘI DOUĂZECI

Bomba va exploda in bar la treisprezece
și douăzeci.
Acum este treisprezece și șaisprezece abia.
Unii vor reuși incă să iasă.
Alții să intre.

Teroristul a trecut pe cealaltă parte a
străzii.
Distanța aceasta il apără de orice rău
și vede ca la cinematograf :

O femeie in scurtă galbenă. Intră.
Un bărbat cu ochelarii fumurii. Iese.
Băieți in salopete. Discută.
Treisprezece șaptesprezece și patru
secunde.
Cel scund are noroc și se urcă pe motoretă.
iar cel inalt intră.

Treisprezece șaptesprezece și patruzeci
de secunde.
O fată. Intră cu o panglică verde in păr.
Numai că autobuzul deodată o acoperă.
Treisprezece și optsprezece.
Fata nu mai este.
A fost oare așa de proastă să intre sau nu?
O să vadă cind vor fi transportați.

Treisprezece și nouăsprezece
Nimeni nu mai intră.
Dar mai iese incă unul gras și chel.
Parcă ar căuta însă ceva prin buzunare și
la treisprezece și douăzeci fără zece
secunde
se intoarce după mănușile lui roase.

Treisprezece și douăzeci.
Cum se prelungește timpul.
Acum e probabil.
Încă nu acum.
Da, acum.
Bomba. Explodează.

ADAM WAZYK

SENSIBILITATE

Iluminări –
valuri aromate de iasomie ce-n căldură
se preface
grădini care doar cintece sint
viziuni care infloresc in cinci secunde
și tot atit de repede se sting
ca neavenite
Alfabetul mut al salcimilor mișcători
și-al umbrelor legănate
aruncat
neințeles
Nimeni nu v-a descris pină la capăt
zîmbetele voalate
de mult dispărute
Țara indepărtată de sub sceptrul plopilor
se află pe partea cealaltă a malului inalt
dar limbajul peisajelor a murit
a murit de mult și n-a inviat
Și lumea tinără se spune că-i bătrină
Cei care mă citesc
mă ințeleg bine
Mă intristez cu ei

În românește de

NICOLAE MAREȘ

În toiul zilei, peste SASCA

(Urmare din pag. 5)

incredibilă frumusețe și de o șocantă modernitate a imaginilor, a structurii lor.

Cind unul din minerii cu care am stat de vorbă, Ion Ciobanu, spunea că a revenit la mina Sasca pentru că „e mai mecanizată mina asta", mi-am dat seama că acest om, fără să facă vreo filozofie a științei, are sentimentul exact că uriașul efort de mecanizare și automatizare a proceselor de muncă il privește în modul cel mai direct. Așa se explică faptul că, după ce a lucrat cițiva ani aici, a plecat in Moldova, dar a revenit numai după citeva luni, deși e din județul Iași, pentru că „mina e mai mecanizată și ciștigă mai bine aici".

Ion Ciobanu e hotărit să-și aducă și nevasta și copiii și să se stabilească definitiv aici. Deocamdată, fiind singur, locuieste in „Vila Săschii", o vilă intr-adevăr veche, cu multă sculptură in lemn, așezată pe piriul Șușara, foarte aproape de mină. Mai locuiesc aici cițiva mineri fără familie. Vila are un aer ciudat, pentru că e veche și o vreme a fost cam neingrijită. Dar e ciudată mai cu seamă pentru că are ceva cu totul aparte. Anume, e o vilă-moară. E clădită chiar pe piriul Șușara. Acesta trece prin ea. Adică prin moara care e la parter. Sus sint vreo 8 camere, cu lumină electrică, văruite. Moara funcționează de două ori pe săptămină. Am vizitat și un cartier al comunei Sasca, Viriț, așezat pe un deal dulce, domol. Cartierul are aspectul unui sat splendid. Căsuțe curate, viu colorate, ingropate ca niște stupi in grădini cu verdeață. E un colț de natură umanizată și de pace mingiietoare, cum și-ar visa orice orășan.

Unde e condesat trecut, pulsează posibil viitorul. Unde e trecut, poate inflori fericirea. În fond, dacă mari imperii si-au găsit surse de bunăstare și de inflorire spirituală in tărimuri cucerite prin violență, de ce n-ar fi posibil ca sufletul popoarelor care au fost asuprite, in mare măsură din pricina bogățiilor lor, să nu poată dezvolta o bucurie a existentei mai adincă și mai autentic umană decit cea a cuceritorilor ? Iată că pacea munților cheamă la viață pe urmașii străvechilor locuitori. O civilizație autentică il impacă pe băștinaș cu roca. Socialismul capătă astfel și o semnificatie care exprimă increderea naturii in om. Sint convins că geologul sef al Exploatării miniere din Sasca nu se gindea la o viziune filozofică atunci cind vorbea de „protejarea mediului inconjurător", dar un sentiment al naturii il „educă" in clipa aceea. Socialismul nu e numai o nouă raportare a omului la om, el e o mai autentică raportare a umanității la natură. Românii știu să fie blinzi in raporturile lor cu natura. Pentru că ea i-a apărat in timpuri istorice grele. Natura stie să fie blindă cu oamenii acestui pămint. Socialismul nu e numai o soluție a raportului om-om, ci și o soluție a raportului om-natură.

În toiul zilei, peste Sasca se revarsă cintecul păsărilor. Aveai impresia că frunzele sint roiuri verzi de păsări.

„Poezia populară românească are marea calitate de a supraviețui"

● Un traducător al liricii populare și culte românești : HANS DIEPLICH

interviu

— M-am născut aici, in Banat, la Comloșul Mare, in 1909. Strămoșii mei au fost țărani și meseriași. Eu am reușit să mă ridic, să fac școală. Liceul l-am urmat la Timișoara, la Lenau. Dealtfel sint aici, in România, pentru a aniversa impreună cu foștii mei colegi, atitia citi mai trăiesc cei cinzeci de ani de la terminarea liceului. Ciudat după aproape patruzeci de ani de cind m-am stabilit in R F Germania intr-un sat din regiunea Saar imi dau seama că pot vorbi românește ca atunci, in copilărie. Nu mă refer la scris și la citit, ci la oralitate, la rostire, ceea ce e cu totul altceva. N-am uitat-o, după atiția ani, cu toate inflexiunile ei, cu toate nuanțele ei specifice. Mă bucur că s-a intimplat așa și nu pot să ințeleg cum pot unii s-o uite. Poate că pe mine m-au ajutat și anii de studenție de la București și Cluj, orele in care ii ascultam la cursuri și seminarii pe Papahagi, Simion Mindrescu, Dumitru Caracostea. Ei mi-au fost profesori, iar eu am rămas pină azi elevul lor. O mare recunoștință și admiratie ii port și acum, cind nu mai e printre noi, profesorului de limba română, Nicolae Iucu.

— De atunci, din studenția petrecută in România datează și inceputurile interesului dv. pentru lirica românească, pentru lirica populară, in special ?

— Da, de atunci. Din studenție am inceput să traduc in germană o serie de doine și balade. In 1939 am scos și prima carte consacrată lor și apărută in trei ediții intre care ultima editată chiar aici la Timișoara. Pe urmă, au venit și celelalte volume de traduceri din poezia populară românească. Unul la Buenos-Aires in 1955 două la München.

— Ce anume a determinat apropierea dv. de lirica românească populară ?

— În primul rind anii copilăriei din Banat. Amintirea acelor ani, a poveștilor, basmelor, doinelor, snoavelor pe care mi le spuneau bătrinii satului. Am cules peste 150 de poezii : balade și citeva doine. Multe s-au pierdut. Dar au rămas vreo 30 culese de mine in zona Banatului de cimpie. Țin minte că una dintre ele inedită după știința mea, **Numărătoarea mare**, a apărut tradusă la Buenos Aires. De asemenea, decisive pentru alegerea pe care am făcut-o, au fost seminariile lui Papahagi. Acolo mi s-au dezvăluit sensurile și valoarea intrinsecă a poeziei populare românești.

— I-ați putea surprinde, in citeva cuvinte, specificul ?

— Cred că poezia populară românească are in primul rind marea calitate de a supraviețui, spre deosebire de toată literatura populară a țărilor occidentale, care, după părerea mea, a murit. După cum a murit dealtfel, și legătura oamenilor cu pămintul, cu natura, legătura intelectualului cu țăranul și cu spiritul popular. De aceea ii intrevăd poeziei populare românești un viitor cu totul de excepție. Poate că tocmai aici iși va găsi spiritul occidental una din sursele revitalizării. Gindul acesta mă preocupă din ce in ce mai intens. Oricit ar părea de ciudat in secolul XX, eu personal am exclus din viața mea orice se poate numi exces al tehnicii și mașinismului. M-am retras la marginea unui sat. De la grădina mea incepe pădurea. Trăiesc acolo de mulți ani impreună cu familia și n-aș putea spune că nu sint fericit. Ar fi și total nepotrivit ca un om care traduce și studiază o poezie pastorală incercind să se pătrundă de spiritul ei, să folosească necumpătat pină și cele mai banale cuceriri ale tehnicii moderne. Poate par unora anacronic, dar după aceste principii m-am călăuzit și mă voi călăuzi mereu.

— Sinteți insă și un bun cunoscător și traducător al liricii românești culte.

— E adevărat. Inceputurile acestei munci de traducător au stat sub imperiul fascinației pe care a exercitat-o asupra mea Eminescu. La colocviul din 1975 de la Stuttgart am citit, in traducere germană, cinci sonete eminesciene. Mi s-a părut că au stirnit interes. Traducătorii germani ai lui Eminescu fac o mare eroare : incercind să-l asimileze notelor romantice din lirica marilor poeți germani, Heine sau Lenau, ei il trădează de fapt pe Eminescu, care e cu totul altceva : unic, irepetabil, de neasemuit in spirit și muzicalitate. O mențiune ar trebui insă făcută. Am intilnit in Franyo Zoltán, concetățeanul dv., pe unul din cei mai buni traducători in germană ai lui Eminescu. Pot afirma cu certitudine că **Luceafărul** in traducerea sa este, de departe, cea mai bună dintre versiunile germane. După 1975 am inceput să traduc mai organizat, atit din poeții clasicizați deja (Alecsandri, Eminescu, Macedonski, Blaga, Arghezi, Pillat), cit și din cei contemporani (**Gh. Pituț, Ana Blandiana, Anghel Dumbrăveanu și Veronica Porumbacu,** pe care am cunoscut-o îndeaproape și a cărei dispariție m-a îndurerat). Aveți o poezie nu de talie europeană, ci de talie mondială care trebuie cunoscută pretutindeni. În numele acestui crez am pregătit o antologie de poezie românească închinată centenarului independenței. Lirica din România merită cu prisosință peste hotare un destin pe măsura valorii sale.

Convorbire consemnată de

I. PANTEA

FOILETONUL SAPTAMINII (XX)

DROG

— Atunci știți în ce încurcătură a intrat fiul său?

Administratorul dădu afirmativ din cap, iar Parnell continuă.

— Snyder m-a angajat să-l găsesc pe omul care-a virit în sacoșa lui fi-su zece kilograme de heroină.

— Și ce legătură are asta cu Backer ?

— Cred că și el e amestecat în afacerea asta.

— Dacă-i așa de ce nu vă duceți la poliție.

— Asta și intenționez, de îndată ce voi avea dovezi.

— Backer nu-i aici. A plecat în urmă cu două săptămini

— Deci cam după arestarea lui Snyder. Dacă nu-l găsesc . . .

— Ați spus că el e doar unul amestecat în afacere.

— Exact. Dar și unicul care mai e în viață. Dacă mai e în viață. Am nevoie de ajutorul dvs. De aceea am să vă povestesc totul. După aceea va trebui să uitați tot ce vă voi povesti.

Parnell îi povesti pe scurt tot ce s-a întîmplat pînă în clipa sosirii sale la Boston. Administratorul făcu o singură remarcă mirîndu-se că un bleg ca Ben Snyder ajunsese student la Harward.

— Sînt de acord cu dvs. zise Parnell. — Asta-i și părerea lui taică-su. Dar zece ani ar fi cam mult. De cînd locuiește Backer aici ?

— De un an. Dar de unde a venit, habar n-am. Călătorește mult, asta știu.

— Asta înseamnă că și acum e plecat în interes de serviciu ? Administratorul ridică din umeri.

— Cum arată Backer ? întrebă Parnell.

— Înalt cam de 1,70. Treizeci de ani, păr negru, ...ărit, palid, îmbrăcat neglijent, nu dă prea mult pe el.

— De cînd ați părăsit poliția ? întrebă Parnell zîmbind.

— De șapte ani.

— Cine venea la Backer?

— Niciodată nu l-am văzut aducînd vreo femeie, dar îl vizitau niște indivizi care rămîneau uneori și peste noapte.

— Cum arătau ?

— Ca niște comis-voiajori. Întotdeauna veneau cu genți și valize.

— Cît de des îl vizitau.

— O dată sau de două ori pe lună ?

— Credeți că Backer e numele său adevărat ?

— N-am nici un motiv să cred altfel.

— Are mașină ?

Nu, îi place să se plimbe, iar pe vreme rea ia întotdeauna un taxi.

— Aveți cumva cheia de la locuința lui ?

Administratorul negă.

— Unii locatari îmi dau dublurile. El nu.

Parnell scoase două bancnote de cîte 20 de dolari și le vîrî sub tabachera administratorului.

— Nu-mi mulțumiți mie, ci lui Snyder, zise el și se ridică. — La ce oră vă culcați ?

— Administratorul îl privi un timp zîmbind, apoi zise :

— De obicei, pe vremea asta fac o plimbare în jurul casei. Apoi mă culc.

— Aveți ceva împotrivă să vin și eu la această plimbare ?

Administratorul se ridică și-l conduse pe Parnell pînă la lift. Urcară pînă la etajul patru. Cînd ajunseră, administratorul deschise ușa liftului și, fără să iasă, îi arătă lui Parnell o ușă ce se afla la capătul coridorului și-i spuse că e ușa lui Backer și că el personal n-are nici un amestec dacă Parnell are de gînd să spargă ușa.

Lui Parnell i-au trebuit trei minute pentru a sparge broasca de la ușa lui Backer. Intră în locuință, trase ușa după el și aprinse lumina. Își dete seama imediat că apartamentul e gol. Atît dulapul cît și sertarele erau absolut goale. Cercetă bine locuința, dar nu găsi nimic care să-i atragă atenția.

Ieși, coborî cu liftul și se duse la cutia poștală a lui Backer. Deschise patru scrisori dar în ele nu găsi decît reclame. Plecă apoi în oraș, intră într-un bar și încercă să facă un calcul cam cîți indivizi cu nume de Backer trăiesc în S.U.A.

— Dacă cumva omul pe care-l căuta se numea chiar Backer.

După masă îi telefonă lui Snyder. Acesta îi dădu o întîlnire la ora patru, în vila sa. Cînd Parnell ajunse acolo cu taxiul, rămase uimit de vila lui Snyder, care părea un adevărat castel. Îi păru rău că nu ceruse un onorariu mai mare. Un lacheu îi deschise ușa, și-l introduse în bibliotecă. Snyder ședea într-un fotoliu de piele, iar cînd Parnell intră, bătrînul se ridică și-i întinse mîna, privind vînătăile de pe fața lui.

— Le-ați dobîndit în exercițiul funcțiunii ?

— VA URMA —

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1, Telefon : 3-33-90, 3-33-76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 24 noiembrie 1977 ● nr. 47 (509) 8 pag. 1 leu

Lupta de la Tapae

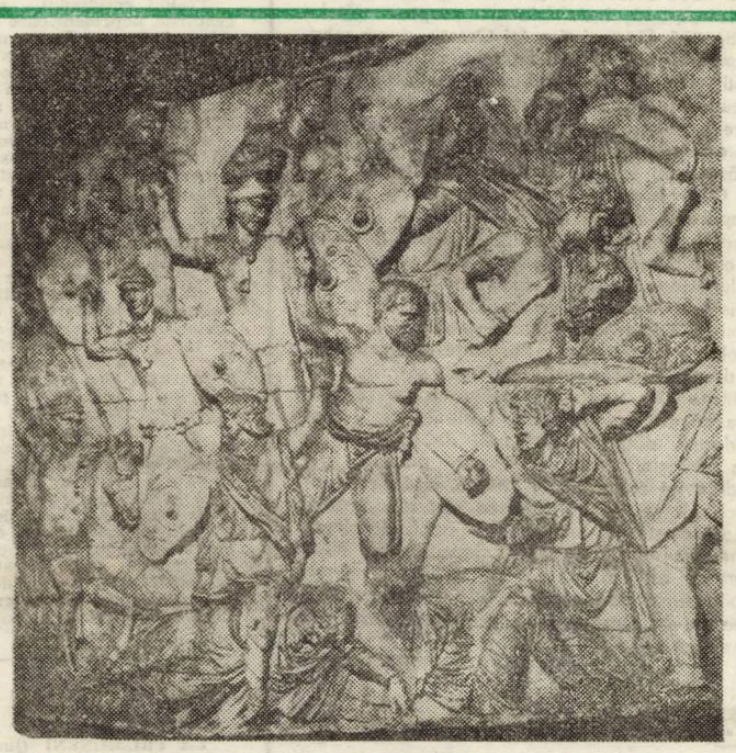

„LUPTA DE LA TAPAE": Traversînd Banatul pînă la Tibiscum, Traian își angajează apoi oastea în strimtoarea Porților de Fier ale Transilvaniei (localitatea antică Tapae) unde are loc, în vara tîrzie a anului 101, una din cele mai crîncene bătălii ale primului război dacic. În imaginea noastră, cavaleria romană și cohortele auxiliare atacă ; se remarcă, în centru, un auxiliar german cu bustul nud, înarmat cu o măciucă, iar ceva mai spre dreapta, un soldat cu cască și sabie care ține în dinți capul unui dușman ucis. Dacii au săbii scurte, arcuri și scuturi ovale ; cei mai mulți, cu capul gol, fac parte dintre comati, dar în dreapta, sus, se zărește figura unui nobil (tarabostes, pileatus), purtînd caracteristica bonetă de stofă. Romanii sînt pe cale de a cîștiga lupta : de partea lor nu se văd morți sau răniți, în timp ce dacii suferă pierderi.

(C. DAICOVICIU și H. DAICOVICIU — „COLUMNA LUI TRAIAN")

Sentimentul coloanei

Călătorindu-ne pașii peste piatra Carpaților, peste cîmpiile Bărăganului, Banatului sau Dobrogei, peste podișurile Moldave sau Transilvane, călătorindu-ne, deci, pașii, din nevoia de a ne cuprinde țara cu ochii și sufletul, ajungem să trăim un sentiment aparte, dat numai oamenilor buni și drepți, acela de a se simți acasă pretutindeni, în deplină libertate și siguranță. Nu e de mirare cum unul dintre cuvintele cu care ne împletim mereu gîndurile : „statornic, statornicie", poartă înăuntrul său, pentru noi, semnificația deschiderii spre nemărginirea în vreme, spre „întotdeauna". Înfrățiți în margine de înțelesuri, „întotdeauna" și „niciodată", vin laolaltă să ziaească granița dintre lumină și întuneric, dintre ființă și neființă. Neterminata luptă ce nu intră în cîmpul antagonic dintre bine-rău îi adaugă, doar, un plus de lumină sau umbră.

Sîntem de partea luminii și ne numărăm, pe această sumă de peninsule, care e Europa, printre primele popoare, statornic legate de pămîntul și de apele ei. Mai înainte au fost doar uriașii, cîțiva, Alpii și Carpații, fluviile... Apoi istoria, ceea ce este omenesc din infinit, și odată cu ea, binele și răul, lupta dintre ele, lupta pentru apărarea unui pămînt și a apei lui, lupta pentru o ființă și viitorul ei. Aceasta devine definiția condiției popoarelor statornice, a noastră, ale căror imperative, permanente, rămîn : unirea și libertatea, suveranitatea și pacea, prietenia și dreptatea, apărarea tuturor bogățiilor și înfăptuirilor umane.

Ne aflăm în anul 2047 de la constituirea sub Burebista, a primului stat dac centralizat și de pe acum pregătim marea sărbătoare a întregului popor, ce se va desfășura peste trei ani. O istorie bimilenară va fi rememorată pe de-a-ntregul spre a sublinia, încă o dată, specificul nostru ca popor născut la poarta dintre două civilizații, la cumpăna dintre marile imperii, învățîndu-și urmașii, înainte de toate, cu dorul de libertate, cu iscusința de a fi prieten drept, cu greutatea de a ști să păstrezi un bun al tău — pămîntul.

Un prezent înalt, el însuși o treaptă din împlinirea deziderateIor de peste veacuri, stă dovadă vigoarei și tinereții acestui popor, voinței lui de prosperitate, puterii de a preface lumea, atunci cînd este liber și stăpîn pe soarta sa. Un prezent eroic prin idealurile pe care și le-a proiectat spre istoria viitoare, prin renașterea profundă a însuși omului spre umanismul comunist. Și permanent, același simțămînt al perenității, al integrării conștiinței umane în statornica geografie și istorie a patriei, pronunțînd, în numele adevărului și al dreptului la adevăr, înțeleptele legi ale prieteniei și colaborării între popoarele lumii, ale luptei împotriva supremației și amestecului în treburile interne, ale păcii și progresului tuturor statelor lumii, ale suveranității tuturor față de fiecare.

Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la aniversarea a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent, act cu adînci semnificații pentru întreaga ființă a acestui popor, constituie o chintesență a condiției existenței noastre, ca popor, în istorie, a evoluției sale firești pe parcursul a două milenii spre definirea complexă din zilele noastre ; și, implicit, o înaltă chemare spre noi, constructorii, celei mai drepte societăți umane de vreodată, pentru întărirea efortului cotidian în îndeplinirea hotărîrilor Congresului al XI-lea al partidului, ca expresie a înțelegerii depline a rosturilor noastre pentru ridicarea României pe culmi de civilizație și progres, spre edificarea unei lumi mai drepte și mai bune. Și, cum în creuzetul ei, istoria a topit, pe parcursul unui mileniu,

PAUL EUGEN BANCIU

(Continuare în pag. a 8-a)

convorbiri

Cu prof. dr. ALEXANDRU BOBOC

DE LA FACULTATEA DE FILOZOFIE DIN BUCUREȘTI

– Sînteți autor al unor cărți importante în filozofia românească de azi : „Kant și neokantianismul", „Etică și axiologie în opera lui Max Scheller", „Hartmann și realismul contemporan", „Neopozitivismul și știința contemporană", „Marxism-leninismul și confruntarea de idei în filozofia contemporană", „Filozofia vieții de la Nietzsche la Spengler", „Istoria filozofiei contemporane", autor al unor studii ce se ocupă de existență și limbaj la Heidegger, analiza logică a limbajului științific, probleme filozofice ale limbajului, studiu introductiv privind estetica lui Hartmann, studiu introductiv la traducerea românească a lucrărilor lui Aristotel, studiu privind Wundt și psihologia socială etc. Care este pentru dumneavoastră textul filozofic de căpătîi ?

– „Critica rațiunii pure" a lui Kant

– Cum ați descoperit-o ?

– În liceu am învățat limba germană. Lucrarea am descoperit-o prin intermediul unor traduceri făcute de Eminescu. În perioada aceea eram aplecat și spre lecturi din Hölderlin, Novalis și Eminescu. Primele deprinderi filozofice le-am căpătat în facultate recitindu-l și redescoperindu-l pe Kant. Lucrarea mea de licență a fost „Aprioritismul kantian". Mai tîrziu am scos și o carte : „Kant și neokantianismul".

– Cărțile filozofice importante v-au fost o călăuză în descoperirea domeniului de aur al filozofiei românești ?

– În lucrările mele am urmărit, printr-o analiză comparată, evidențierea contribuției unor gînditori români ca L. Blaga, P. Andrei, T. Vianu, creația cărora constituie un fundament solid în dezvoltarea filozofiei universale.

– În filozofia românească, rămîneți un îndîrjit cercetător al lui Kant. Ce rezonanță a avut în sufletul dumneavoastră întîlnirea cu alți cercetători kantieni ?

– La un congres internațional de la Mein, am citit cartea „Kant și Königsberg" de F. Gauss. La fel cum Flaubert izbutește să creeze „Salambo", servindu-se de aromele istoriei, acest filozof transpune cu o fidelitate de neînlocuit atmosfera de asceză a lumii în care a trăit și a creat Kant. E interesantă, în această carte, întrepătrunderea celor două lumi ideatice : cea contemporană autorului și cea egală cu sine, a lui Kant.

– Gînditorii devansează, prospectează, prefigurează, un ideal de cultură, de civilizație. Ce îi apropie ?

– Fiecare gîndește lumea care este, dar și lumea care trebuie să fie. Orice imagine filozofică cuprinde un ideal.

– Care au fost dascălii care v-au călăuzit în filozofie ?

– Generația mea s-a cam format singură, prin tendința spre o lectură autonomă, prin truda pe texte grele : Kant, Hegel, Marx. Am însă și profesori străluciți. Mă bucur că în această împrejurare îl pot aminti pe prof. A. Joja, primul dintre profesorii mei, care ne-a făcut să-i înțelegem pe Platon și pe Aristotel. Mi-a rămas vie în suflet lecția „Prezența lui Aristotel în logica modernă". Mircea Florian avea o mare pasiune pentru documentarea riguroasă. Încerca o ontologie, care ducea spre materialism. A rămas, însă, dator față de opera lui Kant. Nu trebuie să-i uit pe profesorii din vremea liceului, un Pompiliu Constantinescu, magistral profesor de limba română, pe Marcel Saraș ș.a.

– L-ați cunoscut cumva, îndeaproape pe D. D. Roșca ?

– Aș fi dorit să-i fiu mai mult prin preajmă, dar dumnealui a stat mai mult printre clujeni. L-am cunoscut pe profesorul D. D. Roșca, filozof român de mare prestigiu, în perioada în care am fost invitat să țin niște lecții la facultatea de filozofie din Cluj-Napoca. Ca om era foarte jovial, deschis. Povestea totul cu interes și pasiune. A intuit foarte bine problema terminologiei hegeliene, pentru că a înțeles filozofic textul și nu la întîmplare. Punea o mare dăruire în discuții pe teme de filozofie antică și modernă. Din toate mărturisirile lui D. D. Roșca, se simte parcă nevoia filozofului de a-și revedea gîndirea intelectuală. Creația sa în perioada interbelică însemna un echilibru rațional, într-o vreme cînd filozofia suferea o degradare. După ce s-a produs un „dezgheț" în epocă, traducerea din Hegel a însemnat un mare pas în cultura română. Amintindu-mi de „Existența tragică", mă gîndesc că ethosul popular românesc, n-a luat totuși forme tragice, ca structură de bază. Trebuie să existe un alt ethos, decît cel al individului. Poate tragicul apare ca un accident (vezi, teoria lui Aristotel despre accident : „Poate să fie, poate să nu fie").

– La nivelul raționalului socratic, poate filozofia să ne elibereze de capacitatea de metaforizare ?

– Filozofia ne-a ajutat să ne eliberăm de miturile culturii primitive. Filozofia a avut darul de-a echilibra avînturile afectivității. De aceea, marile creații au un interludiu filozofic. Momentul de raționalitate e momentul unei regăsiri de sine, al unui echilibru, deși momentul ideatic nu e chemat afectiv. **Dar poezia mare are totdeauna un fond ideatic.**

– Apare în filozofie amestecul rațional și afectiv ?

– **Faust** al lui Goethe, **Simfoniile** lui Beethoven și **Fenomenologia spiritului** a lui Hegel, sînt străbătute, toate, de aspirația spre înalt. Cu tot echilibrul rațional al lui Hegel, se simte și-n creația lui nevoia infinitului. Filozofia e poarta de intrare în orice epocă. Accesul la sens e o cale ideatică, nu e mediată de metafore. Medierea spre comprehensiunea înțelegerii o face creația (vezi Dieltein : „Expresia mediază între trăire și înțelegere").

– Luceafărul eminescian e irepetabil, pentru că irepetabilă e singurătatea lui în vers. Ce vă copleșește, ca filozof, din poezia lui Eminescu ?

– Metafora eminesciană, care a primit forța unor mituri (**Călin, Luceafărul**).

– Dar din poezia modernă ?

– Poezia modernă e văduvită, tocmai din pricina „absenței afectivității". Creația umană, indiferent că e muzică, pictură, poezie, filozofie, trebuie să aibă un sens, să spună cît mai mult, să comunice. Altfel strădania rămîne un lux pentru cîțiva inițiați. Iarăși mă întorc la poezia romantică. Heine îl numea pe Hölderlin „poetul poeziei". Făcînd poezie, nu înseamnă a face vers, ci a da statut unei noi existențe. Metafora e însăși statutul existenței poetice.

– Dar statutul metaforei ?

– Ea nu are statut. Ea există numai dacă i-l oferă poezia. Metafora nu înseamnă : imaginare, analiză, simbol. Ontologic, metafora anunță mitul. Poezia lui Hölderlin a servit ca motiv de construcție a unei noi punți de metaforizare ontică. „Și tot ce sîntem, sîntem un dialog", spune Heidegger, vis à vis de poemul lui Hölderlin. Pe acest fond metaforic, omul e dat în univers pentru a recondiționa metafora, prezentă de la apariția sa. Nu există transcendent, sîntem mereu în comunicare unii cu alții.

– Ce înțelegeți prin stil cultural ?

– Stilul cultural trebuie să fie descoperit, nu inventat (vezi formula : „Era, dar nu se știa că este"). De multe ori stilul unei culturi s-a descoperit retrospectiv. Azi, cînd avem conștiința romantică, nu mai avem epoca.

Întrevedere realizată de ANA POP SIRBU

(Continuare în pag. 7)

Clio Mănescu

MITUL ANTIC ELEN ŞI DRAMATURGIA CONTEMPORANĂ

Editura Univers, 1977

Lucrările despre mit şi tragic precum şi relaţia dintre acestea şi dramaturgia contemporană nu lipsesc în literatura noastră, chiar dacă exegeţii de după ele nu se consideră obligaţi să le citeze. În fond, nimeni nu poate împiedica pe cineva să se socotească un început absolut. Mi s-a părut totuşi ciudat faptul că în lucrarea sa **Mitul antic elen şi dramaturgia contemporană,** Clio Mănescu nu aminteşte nici măcar la bibliografie cartea lui Mihai Gramatopol, **Moira, mythos, drama** (E.L.U., 1969), cu bogate sugestii în problemele tratate **(Originile tragediei şi exegeza modernă, Tragedia greacă şi teatrul modern, Valenţele moderne ale tragediei greceşti),** a Mariei Vodă Căpuşan, **Teatru şi mit** (Dacia, 1976), tratînd în altă perspectivă chiar subiectul respectiv, dar mai ales cartea lui Gabriel Liiceanu, **Tragicul o fenomenologie a limitei şi depăşirii** (Univers, 1975), ca să nu amintesc alte studii mai vechi, printre care cel al lui Radu Stanca, **Tragedia şi modalitatea ei scenică în perspectiva actualităţii** (volumul **Acvariu,** Dacia, 1971), cu atît mai mult cu cît faţă de Radu Stanca se pare că autoarea are oarecare consideraţie. Şi ca să încheiem observaţiile privind sursele de informare, e de mirare că exegeta se opreşte la teoretizările existenţialiste de mîna a doua, cînd putea apela la paginile fundamentale ale lui Karl Jaspers, **Das tragische Wissen,** din volumul **Von der wahrheit** (München, 1958).

Autoarea urmăreşte relaţia dintre modelul mitic antic „inegalabil într-o anumită privinţă", punctul de plecare şi ghidul investigaţiilor întreprinse, şi dramaturgia contemporană. Pentru aceasta era necesară o teoretizare a mitului, ceea ce şi face în primele capitole ale lucrării. Opţiunea teoretică a cercetătoarei este una din multele posibile. Mă voi mărgini să arăt necesitatea unei mai mari nuanţări, chiar în sinul consideraţiilor sale. Nu i se poate cere lui Mircea Eliade ceea ce nu şi-a propus să urmărească. Acesta, fără a nega polivalenţa mitului, se opreşte la substratul lui sacru, primordial, necontestat de nici un exeget. Dealtfel nici Gulian în prima lui luare de poziţie nu vorbeşte decît de caracterul bivalent al mitului, mult mai tîrziu îndu-şi seama că de fapt mitul are multiple implicaţii. Dar toate acestea urmează după sacru, fiind îndreptăţiţi să vorbim azi de polivalenţa mitului. Afirmaţia că mitul aparţine „exclusiv unui anumit moment istoric" este contrazisă de realitatea contemporană creatoare, în literatură, de noi mituri (mitul eroului, mitul faustic etc.). Iar dacă sentimentul tragic este „o permanenţă", de ce n-ar fi şi modalitatea mitică la fel ? Misterele din Eleusis sînt în primul rînd ceea ce le arată numele. Fenomenologia nu înlătură dialectica. Iată, dacă nu am găsit-o în lectura textelor, nuanţarea din **Dicţionarul filozofic : „teoria despre intenţionalitate a contribuit la depăşirea viziunii mecaniciste a conştiinţei ca sferă închisă, entitate abstractă, şi la definirea ei ca deschidere, ca proces de adecvare continuă la obiect".** Unde e intenţionalitate, deschidere, proces, e şi mişcare. Punînd cunoaşterea alături de mit avem în vedere **gnoseologia.** Cercetătorii au subliniat dealtfel trecerea de la mit la cunoaştere, la ontologie şi cosmologie. O trimitere la miturile platonice ar fi fost binevenită în acest sens. Mitul sacru nu se transformă în poezie, cum se afirmă, ci este una cu poezia, aşa cum descîntecul sau bocetul, avînd un anumit caracter cunoscut, sînt în acelaşi timp şi poezie. XENOPHON de la pag. 26 este de fapt XENOFAN, şi-mi place să cred că e vorba de o inadmisibilă greşeală de tipar. Trimiterile la **Poetica** lui Aristotel se puteau completa cu altele la **Metafizica.** Este de mirare cum autoarea mai utilizează presupusa „gîndire prelogică" a lui Levy-Brhul, cînd este ştiut că la sfîrşitul vieţii însuşi autorul a renunţat la formula sa. Cînd s-a tratat „istoricitatea" mitului putea fi amintită tragedia **Mirra** a lui Vittorio Alfieri, jucată în 1942 de Teatrul naţional din Bucureşti. Poziţia lui Blaga faţă de mit este tratată fără trimitere la dramatizarea miturilor româneşti, deşi în cazul Wagner contribuţia acestuia e amintită. Studiile lui Eugen Todoran, inclusiv teza sa **Poezia şi mitul în opera lui Lucian Blaga** (1968) sînt edificatoare.

În partea a doua a lucrării, se face legătura cu dramaturgia contemporană, insistîndu-se asupra mitului lui Oedip, Antigonei, Electrei şi a lui Oreste, după schema : A. Acţiunea dramatică, B. Personajele, C. Limbajul. Este amintit şi mitul lui Prometeu şi cu totul fugitiv mitul lui Orfeu. Lucrurile sînt în general cunoscute şi meritul autoarei este în sistematizarea lor şi prezentarea limpede şi în amănunt. Majoritatea lucrărilor analizate au putut fi văzute pe scenele teatrelor noastre.

Cartea lui Clio Mănescu, **Mitul antic elen şi dramaturgia contemporană** este o bună introducere în complicata problematică a relaţiei dintre tragedia greacească şi drama contemporană. Procesul este urmărit în desfăşurarea lui istorică şi chiar dacă am fi dorit o mai mare diferenţiere a motivelor ce au determinat reluarea vechilor mituri în literatura contemporană, precizările din capitolul **Mit şi tragic. Posibilităţile realizării tragicului în drama mitică contemporană** surprind în întregime realitatea. O sinteză ce atinge toate problemele, cu toate că nu le epuizează, subliniind mai ales mişcarea interioară, dinamica trecerii de la vechi la noi modele în conformitate cu aspiraţiile actuale ale omului şi condiţia lui existenţială. Firească, multe din opţiunile teoretice ale lui Clio Mănescu sînt discutabile, dar importanţa lor este de menţionat, fiind factorul catalitic sau fermentul unor cercetări viitoare. Atît mitul cît şi desfăşurarea lui dramatică, antică sau modernă, sînt inepuizabile surse de exegeză. Clio Mănescu propune în cartea sa de literatură comparată una din cele mai cuprinzătoare.

ION MAXIM

cronica literară

Aurel Cosma

PRIN TIMIŞOARA DE ALTĂDATĂ

Ed. Facla, 1977

Cine citeşte vechi ziare bănăţene poate fi surprins de frecvenţa cu care citeva nume revin ; negreşit, Aurel Cosma este un nume în istoria presei bănăţene, cu o activitate ce trebuie elogiată azi, cînd putem constata, fără mare greutate, că întemeierile culturale ale Banatului de altădată nu au fost prea numeroase. Pentru cultura Banatului, venerabilul Aurel Cosma a făcut de toate, precumpănind, în balanţa judecăţilor, cele bune. El nu a fost mai întîi gazetar şi nu a fost mai întîi literat ; Aurel Cosma a fost un om politic, parlamentar activ, coleg cu Ion Pillat sau însoţitor în voiajuri diplomatice al lui Titulescu. Interviurile pe care le-a publicat în ultimii ani sînt semnificative : Aurel Cosma a cunoscut, a văzut, a călătorit pentru citeva vieţi de om. Memoriile sale vor fi, nu mă îndoiesc, de o rară bogăţie a informaţiei, fiindcă Aurel Cosma a trăit evenimente fundamentale pentru definirea României de azi.

Nu este aici locul pentru a judeca fapte şi imprejurări, acte şi atitudini ; o vor face, la vremea cuvenită, istoricii, care, atunci cînd va veni vremea, vor scrie destul despre Aurel Cosma. Aceste evocări – căci acesta este subtitlul volumului de faţă – poartă amprenta obişnuitului elogiilor. Prefaţatorul volumului îi reproşează lipsa perspectivei estetice, absenţa cenzurii critice în tratarea unor probleme de istorie a culturii, stilul stufos şi aluvionar. Sînt reproşuri îndreptăţite, dar toate „neîmplinirile" derivă din necesitatea elogiului, din generozitatea evocatorului. Aurel Cosma vrea, aşa cum a vrut în numeroasele articole, broşuri, lucrări, **să convingă.** Primele sale acţiuni de anvergură au loc pe un teren aproape gol, în care orice act cultural trebuia bine întîmpinat. Apariţia unui scriitor în Timişoara deceniului trei, a unei plachete de versuri, a unei broşuri de istorie culturală era un eveniment ce trebuia nu trecut prin canoane restrictive, ci mai ales elogiat. Superlativele cele mai nestrunite pot fi descoperite lîngă texte ce azi nouă ni se par minore şi nesemnificative ; fraze ceremonioase trebuiau să anunţe intrarea cărturarului în cetate. Nu s-au făcut uşor reviste în Timişoara de altădată şi nici literatură nu s-a făcut uşor. Stilul dulce sentimental al lui Aurel Cosma, cu laude ce azi ni se par excesiv protocolare, de pură diplomaţie (diplomaţie ce azi nu-şi mai are rostul, scrisul solicitînd reducţii, protocol minim, preluare şi prelucrare critică) aparţine lumii culturale de altădată : el traduce nu atît o formă de a edifica o istorie, cît de a se entuziasma faţă de o istorie ; cuvintele sînt ale unui entuziast de „modă veche", nobil în tentativa sa de a reînvia o lume apusă.

Cum era Timişoara de odinioară ? Cartea lui Aurel Cosma foieşte de date, mărturii, fiind, în felul ei, un document unic nu numai pentru cel care studiază istoria culturală a Banatului, ci şi pentru cel care încearcă să mediteze asupra felului în care Banatul şi-a adus contribuţia sa specifică la dezvoltarea culturii române de azi. Desigur, sînt şi fapte minore, şi presupuneri ce se cer verificate în arhive, şi altele ce vor fi – posibil – infirmate sau confirmate de cercetători. Descinzînd dintr-o familie ce a fost martoră transformărilor din această parte a ţării, Aurel Cosma a participat el însuşi la edificarea oraşului de azi ; cel mai important personaj al acestei cărţi cu pagini despre Eminescu, Constantin Diaconovici Loga, Victor Vlad Delamarina, Iosif Vulcan şi mulţi alţii este **oraşul ;** Timişoara de altădată sau de demult, în care civilizaţia se făcea simţită cu un ceas mai devreme decît în alte oraşe ale ţării. Hanurile în care, odată, descindea Vodă Cuza, şi cîţi alţii, tramvaiele cu cai, zidurile şi porţile vechii cetăţi trezesc emoţii vii celui ce, azi, poate opera confruntări. Din punctul nostru de vedere, profitabilă pentru cititor ar fi fost înmulţirea detaliilor, extinderea paginilor dedicate oraşului propriu-zis, locurilor în care, cu ani în urmă, au poposit celebrităţi europene.

Valoarea evocărilor este inegală : de o importanţă deosebită este evocarea anilor timişoreni ai lui Camil Petrescu, **Ani şi evenimente,** cercetare fundamentală prin felul în care spulberă o seamă de legende, afirmaţii eronate. Dealtfel preocuparea pentru anii timişoreni ai lui Camil Petrescu a fost manifestată şi cu alte ocazii ; calitatea deosebită a contribuţiilor lui Aurel Cosma derivă din încadrarea „anilor timişoreni" ai autorului „Patului lui Procust" în contextul atmosferei oraşului din anii imediat următori unirii lui cu ţara. Multe dintre paginile consacrate lui Iulian Grozescu sau lui Pavel Rotariu sînt foarte bogate în date utile celui ce caută repere în cultura Banatului. Dar înainte de toate, greutate au **memoriile.**

Desigur, cartea ridică foarte multe probleme comentatorului de literatură, una dintre ele fiind legate de raporturile dintre cultura naţională şi iniţiativele regionale ; precizînd că localismul lui Aurel Cosma e explicabil prin trecutul acţiunii sale, ca hagiografiile îşi au rostul lor, descoperirile „reabilitările" nu trebuie uitate : ele sînt mereu utile istoriei literare.

Dacă avem a-i reproşa ceva autorului (şi nu sîntem siguri că reproşurile îl vizează pe el) atunci putem să notăm excesiva cenzurare a memoriei, înlocuirea **amintirilor** (de excepţional interes) prin citatul nu întotdeauna la fel de elocvent.

C. UNGUREANU

consemnări

IRENE MOKKA în colecţia „CELE MAI FRUMOASE POEZII"

Cinci ani, după stingerea din viaţă a cunoscutei poete timişorene de expresie germană, a apărut o primă selecţie din creaţia ei. Volumul de **POEZII (GEDICHTE)** este îngrijit şi prefaţat de **Alfred Kittner,** care încearcă să dea o primă sinteză critică asupra creaţiei poetice. Analizele de detaliu, degajînd fine observaţii asupra scrieturii Irenei Mokka, sînt însoţite de constatări generale mai puţin reuşite şi de coraportări din domeniul istoriei literare (apropieri de Oskar Loerke, de R. M. Rilke) neadecvate. Ceea ce critica de expresie germană a făcut în repetate rînduri, se repetă şi în prezentarea lui Kittner : Irenei Mokka i se certifică un neîndoios rafinament al limbajului, dar, în acelaşi timp, i se substituie un ermetism al expresiei, o evadare într-o viziune „mistică a naturalului". Un contraargument l-ar constitui, în acest caz, pînă şi paginile de jurnal literar ale autoarei, care dintotdeauna s-a opus unei asemenea caracterizări. În plus, toată creaţia ei dintre 1949-1968, care lipseşte din acest volum, ar dovedi limpede angajamentul social al creaţiei poetei, iar o selecţie lipsită de idei preconcepute, de tendinţa unei încadrări forţate în poezia de natură germană de factură burgheză, ar evita unele neînţelegeri. Este în afară de orice dubiu că Irene Mokka era o poetă cu o intuiţie pătrunzătoare, care a evitat să părăsească sfera propriei experienţe. Întrucît aceasta s-a exercitat asupra unor dimensiuni senzoriale de unică proporţie spaţială, ea a preferat explorarea microuniversului, microgrupurilor sociale şi nu s-a avîntat în domeniile metaforizării unor ansambluri de dimensiuni umane şi sociale foarte vaste. Ceea ce, desigur, nu contravine unei densităţi maxime a expresiei, unei complexităţi mari a desluşirilor lirice.

Trăind cotidianul, explorînd faptul mărunt, palpînd gesturile nepretenţioase şi simţămintele modeste, poeta timişoreană a intuit un univers pe cît de profund, pe atît de surprinzător. I-a fost străin gestul profetic, poetologia didacticistă şi, în consecinţă, aderarea la un program de ermetism liric, aşa cum i se reproşa de exegeţii de expresie germană, care nu au avut în vedere, ca şi în cazul selecţiei de faţă, integrala scrisului Irenei Mokka.

În acest sens, i se poate reproşa selecţiei de faţă că ne dă o imagine numai asupra anilor 1968-1973 din creaţia poetei. Chiar dacă se admite, pe bună dreptate, că în aceşti cinci ani Irene Mokka a elaborat texte poetice de o deplină maturitate, marcate de o personalitate poetică de neconfundat, nu se poate trece cu vederea întreaga perioadă anterioară anului 1968, cînd autoarea a dat creaţii semnificative în domeniul literaturii pentru copii (povestiri, fabule, în versuri, piese de teatru), lucrări epice remarcate la vremea lor şi de criticii români, cînd a avut contribuţii publicistice numeroase (recenzii, reportaje) şi, bineînţeles, texte lirice recunoscute şi prin premii literare. S-ar cuveni, de asemenea, să se facă o selecţie mai adecvată a fragmentelor de jurnal ataşate poeziilor în volumul de faţă (editorul a ales numai secvenţele destinate încercărilor de definire a domeniului poeziei, ceea ce ar lăsa impresia greşită că Irene Mokka ar fi avut veleităţi poetologice. Nu se pot contesta unele încercări în acest sens, accidentale totuşi şi de unică importanţă în preocupările jurnalului, despre care se susţine, greşit, că ar fi publicat, în extras, pentru prima dată în acest volum : revista **Orizont** publicase în 1974 traduceri din jurnalul Irenei Mokka).

Şi o ultimă observaţie : tabelul cronologic al vieţii şi activităţii poetei abundă de greşeli (un singur exemplu : se spune că poeta ar fi lucrat între 1940-42 pentru „a-şi întreţine copiii". Aceştia s-au născut însă abia după intervalul respectiv). Semnalăm deci o tentativă îmbucurătoare de prezentare sintetică a creaţiei Irenei Mokka, contracarată însă de deficienţele amintite mai sus.

ŞTEFAN BUTOIANU

ecouri

LA FRUMUŞENI (judeţul Arad) a avut loc o interesantă întîlnire literară între elevii, profesorii şcolii generale şi scriitori timişoreni. Cu această ocazie, directorul şcolii, **Vasile Man,** a primit noi membri în rîndurile **Societăţii culturale sătești — Frumuşeni.** Au participat şi au lecturat din lucrările lor : **Florin Bănescu, Aurel Turcuş, Gh. Schwartz, Carolina Ilica, Vasile Versavia, Ion Arieşanu, Damian Ureche.** Au mai luat cuvîntul prof. univ. dr. **Eugen Todoran** de la Universitatea din Timişoara. La succesul întîlnirii şi-au adus contribuţia directorul Casei corpului didactic din Arad, **Ovidiu Olariu,** şi prof. **Pavel Galea,** din partea Societăţii de Ştiinţe Filologice, Filiala Arad. ● La clubul „Constructorul" din Timişoara a avut loc o şezătoare literară dedicată alegerilor. Au citit din creaţiile lor Anghel Dumbrăveanu, Mircea Şerbănescu, George Drumur, Laurenţiu Cernet, Eugen Dorcescu. ● Liceul realist-umanist din Caransebeş a avut o întîlnire cu Anghel Dumbrăveanu în postura de prozator, autor al romanului „Piatra de încercare". Printre cei care au luat cuvîntul, Bujor Jumanca, George Suru, Eleonora Bunea. ● În aceeaşi localitate cenaclul „Mihail Halici" al Casei de cultură s-a întîlnit cu scriitorul Anghel Dumbrăveanu. Membri ai cenaclului au citit din lucrările lor. ● La Şcoala nr. 21 din Timişoara, o şezătoare în cadrul cenaclului „Freamăt". Prezenţă extraordinară, Ion Crînguleanu, Mircea Şerbănescu, Dorian Grozdan. ● Liceul economic din Timişoara l-a avut ca invitat pe Anghel Dumbrăveanu. În discuţie, recent apărutul său roman. ● Craiova : Consiliul judeţean al sindicatelor Timiş a organizat la Căminul cultural din localitate şi la Liceul agricol două acţiuni importante. Dintre scriitori au participat Ion Velican şi Damian Ureche. Brigăzile artistice ale întreprinderilor „Banatul", I.C.S. Mărfuri Alimentare, şi-au prezentat repertoriul, ca şi folkistul Victor Gioroceanu, urmaţi de grupul folk al cenaclului „V. Eftimiu" al sindicatelor şi de creatorii de versuri Ignea Loga, Wilhelm Weiss, Octavian Gătălanţu, Rudolf Ionescu, Feliciana Ghindar, Emil Şain, Corina V. Sein. ● **CENACLUL LITERAR de pe lîngă Casa corpului didactic din Timişoara** îşi desfăşoară o sustinută activitate. A avut loc, recent, o seară dedicată epigramei. După un interesant şi documentat referat asupra epigramei, prezentat de prof. **Vasile Vărădean,** au citit parodii şi epigrame, din creaţia proprie, **Marius Munteanu, Ion Martin, Dorian Grozdan, Aurel Cherlea, George Lungoci, V. T. Periaru. (L. B.)**

cenaclu

Marţi, 21 noiembrie, în **Cenaclul Asociaţiei scriitorilor şi al revistei „Orizont", o şedinţă dedicată traducerilor.** O seară aparte, nu doar prin modul de desfăşurare cît, mai cu seamă, datorată celor împărtăşite de traducător, **Marcel Pop Corniş,** de (împropriu spus) referentul acestuia, **Andrei Lillin,** cît şi de discuţiile ce s-au purtat. A fost dezbătută, de fapt, o carte — **„Priveşte, îngere către casă"** de **Thomas Wolfe,** apărută, în acest an, la **Editura Univers,** în colecţia **„Romanul secolului XX",** în traducerea lui **Marcel Pop Corniş.** Este un privilegiu, gîndeam în timpul discuţiilor, să asist, la dezbaterea în Cenaclu, a unui Thomas Wolfe, căruia, iată, traducătorul şi deopotrivă criticul Marcel Pop Corniş, cel ce l-a impus cititorului român, îi face prezentarea ; este un privilegiu mai apoi pentru că discuţiile au trebuit să călătorească prin întreaga spiritualitate a secolului, cînd de o parte cînd de cealaltă a Atlanticului, pentru a-i stabili acestui autor, intrat deja în conştiinţa noastră, prestigiul şi locul. S-a peregrinat, deci, prin dreptul lui Proust, Faulkner, Flaubert, spre a fi delimitat un spaţiu şi un timp, o lume care în literatura universală se numeşte Thomas Wolfe. Au fost subliniate, de către traducător, greutăţile întîmpinate în transcrierea, exemplară, a stilului şi spiritului autorului american. Au fost apreciate, apoi, calitatea de excepţie a traducerii şi importanta ei pentru cultura românească, prin luările de cuvînt ale lui **Andrei Lillin. Ion Arieşanu, Nicolae Tirioi, Alexandra Indries. Cornel Ungureanu, Octavian Popa, Livius Ciocârlie.** Şedinţa a fost condusă de **Andrei Lillin.**

MATHEI ITTU

STRABON
(64/63 i.e.n. — 21 e.n.)

DESPRE GETO-DACI

VII, 3, 1.

Partea de miazăzi a Germaniei, cea de dincolo de Albis şi imediat în continuarea acestuia, este ocupată de suebi. Apoi lipit direct de ea se află pămîntul geţilor, care este îngust (la început), apoi se lărgeşte întinzîndu-se, la miazăzi, de-a lungul Istrului, iar în partea potrivnică, pe lîngă lanţul de munţi ai Pădurii Hercynia, ocupînd şi el o porţiune din acei munţi ; după aceea se lăţeşte într-o cîmpie, spre miazănoapte, pînă la tyrageţi. Hotarele lui precise nu le putem da.

VII, 3, 2.

Elenii îi considerau pe geţi traci. Ei locuiau pe amîndouă malurile Istrului ; mă refer atît la geţi cît şi la mysieni.

VII, 3, 5.

Se povesteşte că unul dintre geţi, cu numele Zamolxis a fost sclavul lui Pythagoras şi cu acest prilej a învăţat de la filozof unele ştiinţe ale cerului, altele apoi şi le-a însuşit de la egipteni, deoarece a pribegit şi prin acele părţi ale lumii. După ce s-a întors în patrie, el, şi-a cîştigat o mare trecere înaintea mai marilor şi a neamului său, desluşindu-le acestora semnele cereşti. În cele din urmă, l-a înduplecat pe rege să împărtăşească domnia cu el, întrucît este în stare să le vestească vrerile zeilor. La început, el a fost ales mare preot al celui mai venerat zeu de-al lor, iar după un timp a fost socotit el însuşi zeu. S-a retras atunci într-un fel de peşteră inaccesibilă altora şi acolo şi-a petrecut o bucată de vreme, întîlnindu-se rar cu cei de afară, decît doar cu regele şi cu slujitorii săi. Regele, cînd a văzut că oamenii sînt mult mai supuşi faţă de el decît mai înainte, ca faţă de unul care le dă porunci după îndemnul zeilor, i-a dat tot sprijinul. Acest obicei a dăinuit pînă în vremea noastră ; după datină, mereu se găsea un astfel de om care ajungea sfetnicul regelui, iar la geţi acest om era numit chiar zeu. Pînă şi muntele (cu peştera) a fost socotit sfînt şi aşa îl şi numesc. Numele lui este Cogaionon, la fel ca al rîului care curge pe lîngă el. Apoi cînd peste geţi a ajuns să domnească Burebista, împotriva căruia divinul Caesar s-a pregătit să pornească o expediţie, această cinste o deţinea Decaineos. Iar practica pythagoreică de a se abţine de la carne a rămas la ei ca o poruncă dată de Zamolxis.

VII, 3, 8.

... Alexandru, fiul lui Philippos, în timpul expediţiei sale împotriva tracilor situaţi dincolo de muntele Haemus, a ajuns pînă la triballi şi, văzînd că aceştia se întind pînă la Istru şi în insula fluviului numită Peuke, că dincolo de fluviu stăpînesc geţii, se spune că a înaintat pînă acolo, dar n-a putut să treacă în insulă din lipsă de bărci (căci Syrmos, regele triballilor, care s-a refugiat în insulă, s-a împotrivit atacului). Alexandru, trecînd atunci fluviul la geţi, le-a ocupat acest oraş şi grabnic s-a întors înapoi, primind daruri de la aceste neamuri şi de la Syrmos. ... Apoi, pe timpul urmaşilor lui Alexandru, regele geţilor era Dromihete. Acesta, făcînd prizonier pe Lysimachos, care îl atacase cu oaste, şi arătîndu-i sărăcia lui şi a neamului său, ca şi mulţumirea lor (cu puţinul ce-l au), i-a cerut să nu mai pornească război împotriva unui astfel de popor, ci să-i arate mai degrabă prietenie. Apoi, după ce i-a dat aceste poveţe, şi a încheiat cu el legături de ospeţie şi de prietenie, i-a îngăduit să plece.

VII, 3, 10, 11

Doar şi în vremea noastră, Aelius Catus a strămutat în Tracia, din cealaltă parte a Istrului, 50.000 de oameni de la geţi, un neam de aceeaşi limbă cu tracii.

Cît priveşte pe geţi, să lăsăm la o parte ştirile vechi. Informaţiile din vremea noastră pe care le avem despre ei, iată cum se prezintă : Burebista, bărbat get, luînd în mîini cîrma neamului său, a ridicat poporul copleşit de nevoi din pricina nesfîrşitelor războaie şi atît de mult l-a îndreptat prin anumite deprinderi, viaţă cumpătată şi ascultare de porunci, încît, doar în puţini ani, a făurit o mare împărăţie şi a adus sub stăpînirea geţilor pe cei mai mulţi vecini. Ba chiar şi de romani era de temut, deoarece trecea neînfricat Istrul şi prăda Tracia pînă în Macedonia şi în Illyria. A pustiit astfel pe celţii care se amestecau cu tracii şi cu illyrii, iar pe boii, care se aflau sub ascultarea lui Critasiros, precum şi pe taurisci, i-a şters de pe suprafaţa pămîntului. Pentru convingerea poporului, el a conlucrat cu

Cavalerul trac, relief votiv, descoperit la Pojejena (Caraş-Severin)

Deceneu, un vraci, care a pribegit prin Egipt şi a învăţat anumite semne prevestitoare prin care deslueşa vrerile divinităţii. În scurt timp Deceneu însuşi a fost socotit pătruns de suflu divin, la fel cum am spus, cînd am vorbit despre Zamolxis. Şi, în semn de supunere, geţii s-au lăsat înduplecaţi să taie viţa de vie şi să trăiască fără vin. Burebista a fost răsturnat în urma unui complot, pus la cale împotriva lui de o mînă de oameni, mai înainte ca romanii să trimită împotrivă-i o expediţie. Urmaşii lui s-au dezbinat, dezmembrînd ţara în mai multe regiuni. Chiar şi acum, cînd Caesar Augustus a trimis oştire împotriva lor, ei se aflau împărţiţi în cinci regiuni, mai înainte erau în patru. Negreşit aceste diviziuni teritoriale se fac după împrejurări şi apar cînd într-un fel, cînd într-altul.

VII, 3, 12.

S-a mai făcut şi o altă împărţire a geţilor, care dăinuie din timpuri străvechi, anume unii dintre ei se numesc daci, alţii geţi. Geţii sînt cei aşezaţi spre Pont şi spre răsărit, dacii, cei din partea potrivnică, adică dinspre Germania şi spre izvoarele Istrului. Aceştia, după cîte cred eu, au purtat în vechime numele de **dai.** (...). Această versiune merită mai multă crezare decît aceea care susţine că numele dacilor s-ar trage de la acela al sciţilor supranumiţi **dai** (...).

Iar poporul geţilor, ridicat atît de mult de Burebista, a decăzut iarăşi pînă la urmă din pricina răscoalelor şi a romanilor ; totuşi mai sînt încă destui şi în prezent, încît să poată trimite la oaste 40.000 de bărbaţi.

VII, 3, 13.

Pe la ei curge rîul Marisos ce se varsă în Danubius. Lîngă acesta din urmă au depozitat romanii muniţiile de război. Căci părţile de sus şi de la izvoare ale fluviului, pînă la cataracte şi mai cu seamă pe porţiunea lui de la daci, se cheamă Danubius ; părţile lui de jos, care se află la geţi, şi pînă la Pont, se numeşte Istru. Dacii şi Geţii vorbesc aceeaşi limbă. La eleni, geţii sînt mai cunoscuţi, deoarece aceştia au trecut mereu de pe un ţărm pe celălalt al Istrului şi s-au amestecat cu moesii ... Dar geţii şi dacii, după ce forţele le-au crescut foarte mult, astfel încît puteau să trimită la război chiar 200.000 de oameni, în prezent s-au redus doar la vreo 40.000 şi se află aproape pe punctul de a se supune romanilor ; dar încă nu sînt supuşi cu desăvîrşire, datorită nădejdilor ce şi le pun în germani, care sînt duşmanii romanilor.

VII, 3, 14.

În continuarea mării Pontice, de la Istru pînă la Tyras, se întinde stepa geţilor, care este în întregime o cîmpie lipsită de apă ; aici a fost strîmtorat Darius al lui Hystaspes, cînd a trecut peste Istru împotriva sciţilor, şi în aceste locuri a intrat în primejdia de a muri de sete cu întreaga sa oştire ; abia tîrziu şi-a dat seama şi a făcut cale-ntoarsă. Pe urmă Lysimachos, cînd a pus la cale expediţia împotriva geţilor şi a regelui lor Dromihete, nu numai că a trecut prin (aceeaşi) primejdie, dar chiar a căzut prizonier ; a scăpat însă numai datorită bunăvoinţei barbarului, după cum am spus mai înainte.

Texte selectate de **OCTAVIAN GOG**, din **Geografia**, vol. II, în traducerea Feliciei Vanţ-Ştef, Ed. Ştiinţifică, 1974.

Înţelepciunea ultimului decheneu

Este într-adevăr surprinzător faptul că, aşa cum, cu legitimă nedumerire, constata G. Călinescu, opera lui Sadoveanu a putut alimenta prejudecata lipsei de idei, atunci cînd, în realitate, multe din scrierile acestuia „sînt curate reflecţii asupra vieţii în univers, întrebări asupra fermentaţiei vitale a materiei" (**Mihail Sadoveanu interpretat de ...**, Buc. 1973, p. 260). Desigur că, alături de G. Călinescu, au mai fost critici care au intuit miezul „filozofic" ascuns în opere atît de „nefilozofice" în aparenţă. Mihai Ralea, de pildă, îl socotea pe Sadoveanu fără egal în literatura universală prin capacitatea de a reda poetic misterul începuturilor, „în care neînţeleasa natură stăpîneşte încă sufletul, în care omul se zbate ca să se recunoască, să se definească, să se rupă de izvorul care l-a creat". Concluzia este că literatura lui Sadoveanu îi oferă cititorului avizat „pagini de metafizică grandioasă şi înfiorătoare, asemenea paginilor Bibliei, unice în literatura lumii" (**Vol. cit.**, p. 106).

De unde atunci prejudecata amintită ? Tot Călinescu este acela care ne înlesneşte un răspuns posibil : din absenţa, în scrierile sadoveniene, a ostentaţiei erudite, ca şi din strălucirea cugetării puse „în gura oamenilor simpli, găsuind ca-n parimii" (**Ibidem**, p. 260). Argumentele acestea sînt, fără îndoială, valabile, dar implică unele necesare precizări şi nuanţări, din care să rezulte, pînă la urmă, liniile unui anume specific al „filozoficului" în opera lui Sadoveanu, substanţial diferit de acela din literatura unor scriitori cu vădite înclinaţii pentru speculaţia abstractă, cum ar fi, să-i zicem, un Camil Petrescu. Sadoveanu se apropie mai degrabă de structura moral-intelectuală a lui Goethe, aşa cum apare acesta în recentul eseu scris de C. Noica, în care exegetul român, contrar tradiţiei, încearcă să acrediteze imaginea unui Goethe antifilozof. Noica îşi întemeiază concluzia pe o riguroasă demonstraţie a faptului că ceea ce olimpianul de la Weimar opune oricărei teorii despre lume „este lumea însăşi, cu înţelesurile ei imediate" (**Despărţirea de Goethe**, Univers, 1976, p. 31).

Cultivînd cu deosebită fervoare sentimentul **existenţei naturale** a omului, Goethe se înspăimîntă la gîndul, sugerat de Herder, al unei civilizaţii ieşite total de sub tutela legilor naturii, profetizînd că, într-o asemenea lume, în ipoteza că ea s-ar putea realiza în viitor, „omenirea va deveni un sanatoriu". Aşadar, filozofia lui Goethe se vrea, în esenţă, o înţelepciune dobîndită prin trăirea nemijlocită a realului, ca în vechile filozofii orientale sau în spiritualitatea românească, încît nu putem decît să regretăm, o dată cu C. Noica, faptul că autorul lui **Faust** n-a cunoscut şi poezia noastră populară (aşa cum o cunoştea pe cea sîrbească şi neo-greacă), în care, desigur, spiritul său s-ar fi regăsit în multe privinţe.

Am recurs la această paranteză pentru că o parte din argumentele exprimate în legătură cu Goethe sînt valabile şi în interpretarea „filozofiei" lui Sadoveanu, atît de viu resimţită de vocaţia pămîntescului şi cu rădăcini adînci în mitologia şi cugetarea orientală. De altfel, exegezele cele mai noi subliniază fără echivoc adevărul că la Sadoveanu „contemplaţia de tip oriental, filozofia indiană, ceremonia japoneză sînt (...) o substanţă, nu doar elemente ale unui decor ..." (N. Manolescu, **Sadoveanu**, 1976, p. 38), ba mai mult, că „Un indianism vechi, păgîn, stă, ca şi în cazul lui Eminescu sau Brâncuşi, la baza întregii creaţii sadoveniene" (F. Băileşteanu, **Introducere în opera lui Mihail Sadoveanu**, Minerva, 1977, p. 21).

Într-o ordine sapienţială de tip oriental se înscrie Sadoveanu desigur şi prin seria de influenţe livreşti, evidente în valorificarea unor motive literare de sorginte orientală, dar se impune precizarea că aceste influenţe se grefează pe fondul mai larg al spiritualităţii româneşti care, aşa cum se ştie, prezintă afinităţi substanţiale cu marile filozofii ale Orientului. Aşa se explică atît autenticitatea trăirii artistice a ideilor asimilate de Sadoveanu, cît şi concepţia sa de viaţă în general, cu notabile repercusiuni în planul operei.

Că lui Sadoveanu îi lipseşte „organul" pentru speculaţia abstractă, turnată în conceptele şi categoriile unui sistem riguros articulat, o dovedeşte, evident, absenţa ostentaţiei erudite, aşa cum bine observa G. Călinescu. Fiind mai degrabă un „gînditor care a pipăit natura" — după plastica expresie a aceluiaşi critic —, Mihail Sadoveanu face figura unui înţelept oriental a cărui imagine ne-a fost prezentată în romanul **Creanga de aur**. Este un nucleu sintetizator capabil să iradieze lumină asupra întregii literaturi a scriitorului, aşadar, dar în potrivită cale de „intrare" în meditaţia lui Sadoveanu.

Creanga de aur ne dezvăluie în M. Sadoveanu un romantic din familia lui Eminescu, pentru care istoria îşi are premisele în mit, de unde şi proiectul unei mitologii dacice ca matrice spirituală a istoriei românilor. Ca şi Vasile Pârvan sau Lucian Blaga, autorul **Baltagului** crede în persistenţa fondului nostru „nelatin", aşa cum, de altfel, se şi conturează el în credinţa ultimului decheneu, edificatoare atît pentru înţelepciunea oamenilor lui Sadoveanu, cît şi pentru „indianismul" ei de substanţă : „trebuie să vă spun că străbunii mei de la Burebista şi mai de demult stăteau, ca să zic aşa, c-o inimă nouă în faţa minunilor. (...). Acolo unde dumneavoastră raţionaţi şi încercaţi a trece spre adevăr prin silogisme şi ipoteze, înţeleptul de demult avea o cale deschisă, o împărtăşire directă, o însuşire de a pătrunde nesilit în miezul lucrurilor. Aspectele lumii şi fenomenele naturii magul le prezenta în embleme ; le punea deci o cheie veşnică. După aceeaşi metodă, sub simbol, adevărul cel mai abstract putea deveni sensibil ; o propoziţie uscată se mişca în imagini ; astfel necunoscuturile se îmblînzeau, zidirile neanimate şi entităţile morale se poetizau ; metafizica se transforma într-o horă de zeiţe" (Sadoveanu, **Opere**, vol. XII, p. 11).

Prin urmare, ultimul preot al lui Zamolxe proclamă despărţirea civilizaţiei moderne de înţelepciunea celor vechi, evidenţiind nu atît două feluri diferite de a trăi în lume, cît mai cu seamă două moduri de **a cunoaşte** această lume : unul, dinlăuntrul ei, printr-o nemijlocită participare la misterele lucrurilor, al doilea, din afară, prin înjghebările abstracte ale minţii. Sadoveanu optează în mod firesc pentru prima formulă. Filozofiei teoretice, elaborată după rigorile logicii, Sadoveanu îi preferă deci înţelepciunea orientalului, pentru care cunoaşterea nu se întemeiază pe cărţi ori discuţii abstracte, ci pe contemplaţia directă a firii, călăuzită de asistenţa maestrului competent (Cf. H. Zimmer, **Les philosophies de l'Inde**, Paris, 1953, p. 46). O asemenea înţelepciune implică nu atît studiu, în accepţia curentă a termenului, cît o operă de îndelungă iniţiere, iar eficacitatea ei sporeşte în măsura în care ea izbuteşte să exprime cu maximă fidelitate modul de a trăi al celui ce o profesează. Un astfel de înţelept este Kesarion Breb care, după ani de ucenicie pe lîngă înţelepţii Egiptului sau de experienţe în politica tulbure a Bizanţului, devine cel din urmă decheneu, păstrătorul vechii credinţe a dacilor.

Solicitarea insistentă a mitologiei, pentru a facilita exprimarea gîndirii filozofice, a făcut din metafizica orientală ceea ce ultimul decheneu numea o „horă de zeiţe", astfel lămurindu-se totodată şi rezerva care a însoţit multă vreme recunoaşterea unui statut filozofic acestei înţelepciuni.

Păstrînd proporţiile şi ţinînd seama că de data aceasta avem de a face cu o operă literară şi nu cu una filozofică, putem conclude, totuşi, că fenomenul enunţat mai sus explică într-un fel şi prejudecata lipsei de idei în opera lui Sadoveanu. Vocaţia păgînă a pămîntului, sublimată într-o contemplaţie poetică a lumii şi a raporturilor omului cu aceasta, învederează în Sadoveanu un spirit anti-filozofic, e drept, dar în măsura în care un Goethe însuşi se manifesta ca atare, adică un înţelept pentru care „adevărul celor cinci simţuri" era mai presus de orice seacă teorie, după cum, pentru Sadoveanu, înţelepciunea scoasă din „arătările adevărate ale vieţii" primează în faţa oricăror „silogisme şi ipoteze".

I. CHEIE-PANTEA

VĂ PREZENTĂM UN POET :

ROMULUS COJOCARU

Romulus Cojocaru a debutat în anul 1969 cu volumul „Punct căzut". Au urmat cărțile „Apărătorul se apără" (1974), „Poeme" (1975) și „Flori de mac" (1977).

Referințe critice : D. R. Popescu, Dumitru Micu, Victor Felea, Emil Manu Marian Popa, Eugen Dorcescu, Lucian Alexiu, Alex Ștefănescu, Ioana Diaconescu, Victor Rusu, Damian Ureche, George Suru, Dan Rebreanu. Dumitru Micu : . . . „Cu ceva noptatec și tomnatec și lunatec și păduratec în ele, poemele din această culegere atestă irefutabil vocația. E atita nonșalanță, atita spontaneitate juvenilă în micul lor spațiu, incit fireasca reținere cu care oricine deschide volumul unui necunoscut cade numaidecit. (. . .) Între atitea cărți fără nerv, plate la modul rudimentar ori savant, el aduce un zvicnet emotiv autentic, o voce necontrafăcută".

CULORILE

Zăbovesc în urma tristeții, în urma pașilor
Trecuți peste crengi, alunecați aiurea
Sorbind cu nesaț jocuri de ape, frunze ! –
Cerul coboară lingă timple bucurind amiaza
Furișată melancolic în zboruri, recolte !
Lăstunii se laudă soarelui, trufașele albine
Îndulcesc aerul ; – migrează cocorii !
*
Mă impresoară, ca dragostea,
Culorile !

GEST

Ar fi deajuns, ar fi
Să fac un singur gest, o simplă
Mișcare, să se prăvale liniștea,
Să crească dintr-odată frunzele
Adormite în sevă, păsările nopții
Să alunece peste ape, culorile
Să fie una, o singură culoare.

UNDEVA

Undeva, iarba e păscută de bivoli,
Pietrele se așează
Peste ore, inima trece în osii,
Păsările ciugulesc lăcuste, cineva
Undeva nu mai e el, e o
Apăsare, e, poate,
Lacrimă, poate eu, poate
Altcineva, undeva.

INSOMNIE

Pomii – statui –, pietrele
Dolofane, trecute prin
Foc și apă, nu mai visează
Pasărea, pasărea ruptă
Dintr-o pădure, dintr-o dungă
De os, dintr-o candoare.

AMIAZA ACEASTA

Amiaza aceasta parcă nu ar fi
Așezată peste aripi, peste ochi,
Peste mersul rostogolit de ape,
Dacă nu ar fi umbra, ulmii,
Parcă nu ar fi !
Vederea mea alcătuiește cimpia ;

Albastru, galben, verde, strigăt în clipă !
Pină departe, pină dincolo de mine.

TRECERI

Iar timpul devine flămind ;
Lumină, vultur alunecat în
Lucruri, hotare neîncepute,

Privirile țin cumpăna trecerilor
A unui singur gest, care ar prăvăli
Echilibrul, dacă nu ar fi ele,
Privirile !

CUVINTELE

Cuvintele pe care nu le-am scris, și
Nu știu de ce, sint acolo unde vor fi –
Oglinzi, fluturi de bătut inimi,
Clește de tras dinți ; ghilotine, pumnale,
Trandafiri și mai ales pietre și apă, prigorii.
*
De departe, cuvintele fac semne,
Așteaptă odihna.

NICOLAE POPA

DEASUPRA DE FOCURI

Nu-i așa că deasupra atitor iubiri
Ați văzut urme albastre de prunc ?
Nu vreau să spun că din voi s-au făcut trandafiri
Am zis intr-o doară, ca o umbră de singe rotund.

Totuși ați fost auziți răsunind, intre mamă și tată,
Vreau să spun că, la raza unui curcubeu,
V-am arătat cu umărul straniu de piatră
Și, istovit, m-am prefăcut în zeu.

Dar deasupra de focuri și ape,
Dat cu argint și mireasmă de stinci,
V-am smuls din pămint și palate
Pentru mamele voastre adinci.

FERICE DE CEI . : :

Totuși, nu vă puteți desprinde de pereții caselor,
Nu aveți cum să vă prefaceți în frunză de tei ;
Frunza de tei și pereții caselor nu se transformă în oameni . . .

Totuși, intr-o zi va lua ființă un lucru nou,
Într-o zi veți ieși în stradă cu un bulgăre de pămint în miini

Și veți spune : iată, de azi înainte, aceasta este țărina !

Ferice de cei care o vor purta alături de mamă !

SĂ NU CREDEȚI . : :

Să nu credeți că pămintul albastru sint eu . . .
Încercați această înfățișare cu piatra
Și vă convingeți că singerează ca orice lucru.

Phaleră descoperită intr -un mormint cu car

Stabiliți o zi în care să nu existe țărină,
O zi în care iarba să răsară pe alte căi ;
Propuneți o clipă în care amare să fie toate
Și vă veți convinge că trupul nostru atunci
Ar fi o iluzie.

DIN VOI

O parte din voi va fi lipită de stinci,
O parte din voi va fi subțire ca scrisoarea de dragoste,

O parte din voi va atinge o incredibilă culme,

O parte din voi,
Ca orice lucru cind se prăvălește
Într-o tinerețe intimplătoare,
Se va preface în raze.

corespondența

A. Iancu : Nu sinteți dintre cei care să renunțe din pricini intimplătoare. Treceți pe la cenaclul nostru, și pe la redacție. Recolta e bună. Reținem : Noapte albă, Rod și Lagună.

C. Sanda : Deci în jurul Dvs. zilnic, în aceleași ore, numai condeie cu aripi. Aproape tot ce scrieți ne place. Cind vă veți decide să mizați pe o carte, veți reuși, după opinia noastră. Reținem : Zine aurii și Ce ne desparte.

Viorela Popa : Cred că ați putea scrie poezie : „Curcubeele s-au grăbit / . . . / și-au lăsat sărutul / printre semințele aruncate pe cer . . . / Agățate de streșini curcubeele se zidesc noaptea / abia mă catar / să pun punctul meu / de vedere / albăstrit / banal / în durerea nopții".

Ion Dumbravă : Mai reținem (pentru împlinirea vechiului și intirziatului gind) poeziile Poem în zori și Albastru. Ar merita să mai reflectați dacă nu poate fi îmbunătățită poezia Mereu cite ceva (care începe admirabil) cum și Oraș de provincie.

M. Bulzan : Ne-a reținut atenția poezia Contopire, din care cităm : „M-am ascuns în clipa vieții tale / Timpul tău îngină pașii mei întunecați sau albi / Zimbești peste umărul meu și mă rogi / să te trec pragul dintre noapte și zi".

L. Letcă : Versuri promițătoare în Necunoscutele gări : „Ierburile-s drepte și mă trec / în stea ca pe o nădejde / Toate mă cer și trebuie să plec". „Steaua ta de vint ai trecut-o în mine / ca pe o taină . . .". Din Timp : „Privește în uimire și imită imaginea / șlefuită în ore de singurătate . . . / Vin păsări năuce".

Walt A. : Vară de noiembrie și Gind alb spun ceva despre posibilitățile Dvs. Reveniți.

Mariana Păndaru : Reținem Baladă și Fiu al pămintului.

I. K. : Sinteți singurul corespondent care s-a sesizat de acea intenție a mea, anunțată la începutul toamnei, aici. După cum vedeți, am mai aminat. Ceea ce ne-ați trimis se află în sfera poeziei. Iată, acest Gind de toamnă (scuturat de frunzele veștede) ar arăta ca un poem publicabil cu acordul Dvs. asupra operației estetice și, bineînțeles, cu numele Dvs. pe care nu ni l-ați comunicat.

Îi informăm din nou pe toți cei ce ne trimit lucrări spre lectură că nu dăm răspunsuri la domiciliu, ci numai în cadrul rubricii de față. Celor ce binevoiesc a ne furniza date bio-bibliografice, pentru a ne ușura munca, le mulțumim anticipat.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

sadoveniana

Popas

Cunoscător, de visu, al tuturor plaiurilor românești și, de auditu, al tuturor graiurilor, purtind și păstrind în suflet ecourile dăinuitoare ale istoriei, Sadoveanu a colindat și a îndrăgit „țara" dintre Dunăre și Marea, cu numele ei proprii de o rezonanță ciudată — de la Callatis, Tomis și Dinogetia pină la Tașaul, Duigi și Caranasuf — cu amestecul ei pitoresc de seminții, cite s-au perindat și s-au intilnit prin iureșul vremii, așezind „țintirim peste țintirim și vatră peste vatră". În acest spațiu geografic doldora de trecut — unde „Gropnițile civilizațiilor coloniști ai Miletului s-au amestecat între gorganele mai vechi ale Sciților" — stăpinirea Romei s-a intimpinat, incă o dată, cu neastimpărul năierilor Eladei, care au durat aci infloritoare și pină departe vestite cetăți. Pe aceleași meleaguri „au aprins focuri de popas și strămoșii noștri daci, care aduceau oamenilor de la miazăzi lină și griu" (Opere, XVI 8). Într-o asemenea atmosferă — populată și străjuită de lungi șiraguri de umbre — se desfășoară povestirea Ostrovul lupilor (1941), al cărei prim capitol se cheamă Dobroge, tu ești țara „vechimii" . . Păstrind procedeul adresării directe — care, în cazul nostru, îl presupune și pe acela al personificării, cu trimitere la obirșii folclorice — Sadoveanu apasă asupra ideii și o răspică în ultimul alineat al aceluiași capitol : Dobroge, tu ești însăși „vechimea".

Partea dinspre miazănoapte a legendarului ținut dobrogean este, pentru Sadovenu, Țara de dincolo de negură. Această denumire perifrastic metaforică a Deltei stirnește și ațiță puterile închipuirii, care se dezlănțuie slobode într-un peisaj de farmece și lumini, sporite, parcă, de „oprelistile" negurii, depășite. „Dincolo de negură" începe raiul vinătorilor și al pescarilor, care se pot înfrupta nu numai din belșugul și felurimea impresiilor culese, ci și din „zama fără păreche" a adevăratului borș de pește. Tainele preparării acestui delicios soi de mîncare, care sporește, cu încă una, ispitele Deltei, le aflăm în mai multe locuri ale operei sadoveniene, de pildă chiar în Priveliști dobrogene (1914). Capitolul cu pricina se intitulează Popas („Noaptea era liniștită și la popasul de pescari ardeau focuri mari de trestie"). Iar „rețeta" — al cărei interes depășește „tarcul" nostru, al filologilor — merită să fie transcrisă în întregime, cu toate delicatele ei înflorituri și cu toate înțeleptele ei tărăgănări, căci există în fiecare detaliu nu numai un foarte agreabil orgoliu al „inițiatului", ci și o incomparabilă voluptate a reprezentării și a rostirii : „Cind zicem însă borș de pește nu trebuie să ne închipuim o simplă fiertură. Este ș-aici meșteșug, și sint borșuri între borșuri. Mai întii de toate borșul care e pus la fiert trebuie să fie proaspăt ; așa e pus în cazan în toată puterea acrimii lui. Al doilea, peștele care e zvirlit în cazan trebuie să fie intr-o cătățime respectabilă și ales unul și unul. În unele părți ale bălților se face un borș limpede, o zamă senină care-și are gustul ei particular. În alte părți, zarzavaturile se amestecă în colorile curcubeului, și mai ales pătlăgelele stăpinesc cu roșul lor indian. Sorbitura aceasta bogată își are partizanii ei, care sint în stare să se ridice cu pumnul împotriva celor ce susțin morțiș borșul limpede. În sfirșit, la mare, borșul citeodată ar trebui să aibă pentru laude o pană epică ca a lui Omer. Acolo fierb mai intii pescarii citeva zeci de kilograme de pește bine, ca să-i scoată toată dulceața, și borșul acesta devenit un fel de esență de pește e scos cu grijă la o parte și peștele inlăturat. În această esență se pune nisetru proaspăt ; cazanul dă citeva unde bune ; se adaugă verdețurile de rigoare ; și socot că Brillat-Savarin și-ar lăsa pacea mormintului ca să petreacă o oră cu convivi bărboși, la malul apei, spre a gusta un așa borș fără păreche" (VI 79-80). Este în această descriere un pedantlic intenționat, plin de savoare, diluat intr-o îmbelșugată sfătoșenie verbală îndemnind la respectarea strictă a fiecărei „prescripții" în parte, cu multe reluări și repetiții, invirstate cu scurte notații livrești (Homer, Brillat-Savarin), în cea mai bună tradiție hogașiană.

Competiția dintre cantitate și calitate — ca și cumpănirea lor, pe care rețeta citată o implică — își găsește expresia lingvistică cea mai notabilă în fraza „peștele care e zvirlit în cazan trebuie să fie intr-o cătățime respectabilă și tot unul și unul". Frapează, aci, îmbinarea cătățime respectabilă, în cadrul căreia un epitet neologic se adaugă unui termen cu sunet învechit. Ușor raportabil la cit, substantivul cătățime (citățime) servește ideea de „belșug material" mai exact și mai adecvat decit sinonimul său neologic cantitate, pe care, dealtfel, îl reproduce cu mijloace interne. Invederind, de obicei, valori semantice concret-materiale (Bălcescu : „o mare cătățime de praf de pușcă"), termenul în discuție a fost încercat de Maiorescu și în domeniul abstracțiilor logicii : „cătățimea . . . de sensibilitate ce se mai păstrează în gindirea noțiunilor".

Reluările sinonimice pun încă o dată în lumină harul nuanțării : „În unele părți ale bălților se face un borș limpede, o zamă senină . . .". Insistind asupra ideii de „transparență", Sadoveanu reia expresia borș limpede printr-o îmbinare măiestrită, identică în planul conținutului : zamă senină ! În cadrul acesteia el realizează alianța surprinzătoare, dar deloc stridentă, între un termen foarte „terestru" (zamă) și un epitet foarte „aerian" (senină). Uimitoare este impresia că această alianță nu pare forțată. O acceptăm ca atare, de parcă sunetul ei ne-ar fi cunoscut de cind lumea. Una din iscusirile cele mai de preț și mai întremătoare ale artei este, poate, tocmai aceea de a isca și a înteți, în fiecare dintre noi, bucuria creației, rivna către gestul creator

G. I. TOHANEANU

dedicații

PESCĂREASCĂ

Lui Marin Sorescu

În prag de lună hăituită,
Dă apa zorilor cascade,
Și sar prin aer pești de aur,
Și n-am adus cu noi năvoade.

Mai prindeți o lumină bună,
Un alizeu și-un zbor de astre ;
Mai prindeți o dezamăgire,
Măcar, în undițele voastre.

O pivniță de orologii
În care vinul suie-n grindă ;
Pescari încremeniți la pindă,
Pe apa stearpă din oglindă !

Tot sar prin aer pești de aur,
Și-atunci cind rana zilei moare,
Să prinzi un răsărit de lume
Pe cel mai pur apus de soare !

DAMIAN URECHE

televiziune

DUMINICĂ, 27 NOIEMBRIE

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimi[i] Patriei. 9,20 Film serial pentru copii : Ivanhoe. Episodul 8. 9,4[5] Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucu[ri]ile muzicii. 12,30 De strajă patr[i]ei. 13,00 Telex. 13,05 Ora veselă : schițe satirice, cuplete, dram[at]izări, vedete internaționale, desene animate. 15,00 Fotbal : Steaua — Dinamo (repriza a II-a). 17,05 Film serial : Linia mari[t]imă Onedin. Episodul 15. 17,55 Cel mai bun continuă. 18,55 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Reportaj TV. 20,10 Film artistic : Contele de Monte Cristo. Premieră TV. Producție a studiourilor engleze. 21,50 Antena vă aparține ! Spectacol prezentat de județul Botoșani. 22,50 Telejurnal.

LUNI, 28 NOIEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Cintece și jocuri populare. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 În intimpinarea Conferinței Naționale a P.C.R. Roadele politicii partidului de dezvoltare economico-socială a țării. Azi, județul Gorj. 20,20 Roman-foileton : Nicholas Nickleby. Episodul 4. 21,20 Mai aveți o întrebare ? 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 29 NOIEMBRIE

9,00 — 11,45 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan. 17,20 R.S.F. Iugoslavia. Itinerar macedonean. 17,40 Mult e dulce . . . 18,05 La izvoarele cintecului. Într-o duminică în țara Oașului. 18,25 Lecții TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Tribuna TV. În intimpinarea Conferinței Naționale a P.C.R. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 În intimpinarea Conferinței naționale a P.C.R. 20,10 Seară de teatru : „Hora" de Cristian Munteanu. 21,40 Panoramic operă. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 30 NOIEMBRIE

9,00 — 11,30 Program de dimineață. 14,00 Fotbal : Petrolul — U.T.A. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Din țările socialiste. 16,45 Handbal masculin : Danemarca — România. Transmisiune directă de la Herning. 18,10 Moștenire pentru viitor. George Coșbuc. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Tribuna experienței înaintate. 20,00 Noi, femeile : 20,30 Muzică ușoară contemporană. 20,45 Telecinemateca : Urmăriri în Nord. 22,20 Telejurnal.

JOI, 1 DECEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul dv. liber, vă recomandăm . . . 17,20 Partid și lumină. Cintece patriotice. 17,40 Reportaj pe glob : Ghana. 18,10 Consultații juridice. 18,35 Baladă în lemn de Gheorghe Verman. 19,00 Cintarea României. „Unirea" — dans tematic. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 1 Decembrie 1918. „Noi vrem să ne unim cu țara" . . . Documentar TV. 20,30 Ora tineretului. 21,10 Recital de poezie și muzică românească. 21,50 Stelele cintecului și dansului. 22,25 Telejurnal.

VINERI, 2 DECEMBRIE

9,00 — 12,05 Program de dimineață. 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,05 Film serial pentru copii : Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Viața în lumina normelor eticii și echității socialiste. 20,15 Film artistic : Dama fără camelii. Producție a studiourilor italiene. 22,00 Revista literar-artistică TV. 22,30 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 3 DECEMBRIE

12,00 Telex. 12,05 Nicholas Nickleby". Reluarea episodului 4. 13,00 Concert de prinz. 14,00 Viața în lumina normelor eticii și echității socialiste. 14,35 Anima noastră le-a născut. Versuri de Nichita Stănescu. 15,00 Stadion. 16,30 Concursul cintecului politic pentru tineret și studenți. 18,00 Noiembrie 1977 — Cronica evenimentelor politice interne și internaționale. 18,20 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 În intimpinarea Conferinței naționale a P.C.R. 20,00 Teleenciclopedia. 20,40 Ciclul de filme românești de televiziune : Războiul independenței. Episodul II : „Trecerea Dunării". (Notă : Episodul I „Deșteptarea României", se difuzează simbătă, 26 noiembrie, ora 20). 21,35 Intilnire cu satira și umorul. 22,10 Telejurnal. Săptămina sportivă. 22,35 Seară de romanțe.

televiziune

ROMULUS FABIAN — un rapsod al Banatului

Romulus Fabian, prozator

Preocuparea de-a oglindi lumea satului, în proza lor literară, a fost un imbold nostalgic pentru scriitorii bănățeni care s-au manifestat sau s-au format între cele două războaie. Astfel, Damian Izvernicean în **Icoane din Banat**, Mihail Gașpar în **Casa cu obloane verzi** și **Românii din Potlogi**, Ion Ciucurel în **Transformarea**, George Cătană în **Chipuri din satul meu** și **Străjanul satului**, Virgil Birou în **Lumea fără cer** și **Oglinda lui Moș Ion Stăvan**, Ilie Ienea în schițele publicate în revista **Suflet nou**, Radu Flora în romanul **Cind vine primăvara**, Anișoara Odeanu în **Acele lucruri mari**, Miu Mărgineanu în **Fata cu ochi mirați** și Ion Frumosu în **Oameni dintre apele doinelor**, fiecare după puterea sa de transfigurare artistică, la cei mai mulți îndestul de modestă, au încercat să pătrundă în lumina de taină a atmosferei de altădată a satului lor natal. O contribuție remarcabilă, în reconstituirea acestei lumi țărănești de dinaintea și din timpul primului război mondial, o au, alături de țăranul condeier Ciucurel și de Anișoara Odeanu, rememorările lui Romulus Fabian, din care au apărut antum numai volumele **Eu și ai mei** (Cartea Românească, 1973) și **Cei care au plecat** (1975).

Pină la debutul tardiv în proză, **Romulus Fabian** fusese cunoscut ca un poet al pustei, deși se născuse în Vărădia-Carașului. Influențat se pare de aptitudinile prozatorului și prietenului său Virgil Birou, în arta de a surprinde gindirea țăranului bănățean, el va persista asupra revelării sufletului sentimental și ușor zeflemist al omului născut pe aceste meleaguri. Liric prin însăși unda netulburată de evocare autobiografică și în ciuda obstinației de a reproduce limbajul frust al celor care nu au trecut încă prin școli, **Romulus Fabian** va rămine un prozator interesant, printr-o neașteptată putere de conservare a vibrației emotive în sugerarea universului copilăriei, văzută cu ochii unei sensibilități neobișnuite și prin priceperea de a stărui asupra amănuntelor comportamentale și anecdotice ale personajelor.

Memoria afectivă, prin vraja căreia sint reflectate evenimentele satului și condițiile social-istorice ale vieții poporului nostru din fosta monarhie habsburgică, îi dă lui Romulus Fabian calitatea de cronicar înzestrat cu puterea de a reține comportările cele mai reprezentative pentru psihologia oamenilor și cu darul epic de a-i individualiza. În plus, timbrul liric original și nuanțat, după particularitățile de vîrstă la care se raportează cele povestite, – naiv și sfios la copilul din primul volum, indecis și ușor flegmatic, ironic, la adolescentul din cel de-al doilea volum, – trezesc regretul că scriitorul a debutat prea tirziu, în proză, fără să se fi putut realiza mai mult și ca poet autentic.

NICOLAE ȚIRIOI

La sediul Asociației scriitorilor din Timișoara, între prieteni, alături de Virgil Birou, Gh. Atanasiu, Franyo Zoltan și Gr. Popiți

Poetul și cîmpia

Întors în timp prin paginile volumelor de versuri „Din țara cu bobi de aur", „Drumuri cu lună" și „Carte de pustă" de **Romulus Fabian**, reflectez la destinul poetului care a iubit cîmpia cu aceeași patimă cu care alți scriitori iubesc muntele sau marea. Sint aceste cărți – amintite mai înainte – însemne ale unor începuturi literare la interferența poeziei românești tradiționale cu tendințele moderniste în poezie ; Romulus Fabian adaugă și o tentă dialectală discretă, precum se va vedea, și ea caracteristică unui moment în devenirea literară din această parte de țară.

Vom citi astfel și versuri ca acestea : **„Pustă, pustă, iată vremea / Cind din zare-n zarea rece, / Numai vintul la plimbare, / Și tăcerea-mi vor mai trece"**, dar și **„Galben riu : / Lan de griu. / Albe puncte : 'n ii lăorul, / Un ochi – în știubei – isvorul"**, pendulare pe care o vom regăsi necontenit în cele trei volume care pecetluiesc o trecere, uneori dinamică, a anotimpurilor, a orelor de zi și de noapte, a muncilor specifice cimpiei mănoase. Poetul o descrie sub soare și sub lună, în timpul verii sau al iernii, o descrie deprimantă în intinsa ei pustietate de iarnă, dar și în tensiunea muncilor agricole, uneori intr-un decupaj nervos, cinematografic. Ca în acest exemplu : **„vuiet crescind : / păgin concert de mașini, /atleți, pe calzi munți / de grine / s-au urcat să lupte cu cerul, / nourii, largi punți / să-i stringă /furnalul – uriaș să stingă. / Jos în poale-așteaptă goale / trăsuri lungi să-și umple sacii / cu grăunți / grăunți de aur – griu – / ce curg ca din țița vacii / – riu – / cind mulg lapte vircolacii"** ș.a.m.d.

În ciuda unor asperități inerente începuturilor, în parte datorate și modalităților lirice folosite, dar și limbajului uneori tributar dialectalului, poetul izbutește nenumărate frumuseți stilistice, izvorite din marea sa dragoste pentru cîmpie. Citeva exemple, din multele ce s-ar putea cita : **„Noaptea trece ca o fată / În visare legănată" ; „Și pusta linsă / De umbrele serii /" ; „Un vint viclean, trezit de printre grine / Aduce seara-n brațe"** etc. Viziunea poetului nu rămine totuși numai la aspectele vizuale, picturale și pitorești, ci atinge și un conținut social, ca în poeziile **„Flămind"**, **„Impilatorilor"**, **„Robii"** și în altele prin care el manifestă compasiune și înțelegere față de țăranii săraci, de argații supuși exploatării celor avuți.

Mai presus, însă, rămine imaginea cimpiei, personaj omniprezent, și iubirea poetului față de ea, exprimată, adeseori, de la formele cele mai simple pină la cele mai complexe. Rețin, în încheierea acestor rinduri de aducere aminte, simpla, dar emoționanta declarație din volumul „Drumuri cu lună" – **„Pustă cu zări de uiagă / eu te cint că îmi ești dragă / și dragostea plinge ori cintă"**.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

Romulus Fabian — poeme

PUSTA IN SOARE

Galben riu :
Lan de griu.
Albe puncte : 'n ii lăorul,
Un ochi — în știubei — isvorul.

Mici păpuși cu ochi cuminți,
Tot cu aur în cotrinți,
Și cu păr bălan de-arici :
Snopi de soare, snopi de spici,
Snopi aprinși și strinși în brață,
Strinși cu stropii de pe față :
Gindului infrint i-implintă
Nădejdi blinde care-i cintă.

Cald la umbră-n soare cald,
Zările-ncropite scald
Vedenii tremurătoare :
Mări din vremi imaginare.
Peste ele, vilvi de foc :
Chipuri de femei în joc
Cari chiamă-ispititoare —
'N orizont bătut de soare.

Pustă, cu zări de uiagă,
Eu te cint, că îmi ești dragă,
Și dragostea plinge-ori cintă . . .
— Îți țuc, pustă, glia sfintă !

(Din „DRUMURI CU LUNA")

GLAS DE ORTACA

Miezul nopții-n cer și sate,
Pace de vre-un ceas și-n cringuri,
Drumul, plin de lună, trece
Peste-un pod, rămînind singur.

Pe la porți, cu urmi de roate,
Ce-au purtat vara din larguri,
Stau culcați, albi, ciinii prieteni
Și-umbre ca de verzi catarguri.

Ciocăniri cu gindu-n giamuri
Și chemări de glas de-ortacă ;
Dar singurătății-o salcă
Doar crengi mici, ca mîni, apleacă.

Vreri pornite de-a tot merge,
Gindul, ca pe soc, le frînge
Și pe-aceleași urmi mă-ntoarce
Luna, cind în sat se stinge.

Prieten trist în prag m-așteaptă,
Plingător de multă vreme,
Petrecui luna în zare
Și nu fu glas să mă cheme.

REINTORS

Iată-mă ajuns la ușa
Cu prag greu, din piatră dură,
Pașii cari i-au ros din margini,
Toți ai dragilor mei fură.

Țuc ușciorii, ca pe prieteni,
Și îmi razim capu-nvins . . .
Ei, frați gemeni, îi văzură
Pe toți, pină mi s-au stins.

Astăzi, ușa li-n rugină
Și-n poală-s nemăturați.
Vin, din an în an, în fugă,
Cei doi frați înstrăinați . . .

Vremea glasul își apleacă
Peste creștetul meu sur ;
Și răsar, plin de mirare,
Și tristețe grea, în jur.

Moși-strămoși cari cuib făcură
La nepoți — un scut — prin ani . . .
Pe străbunul prag stau singur,
Eu, vlăstar de Făbiani.

(Din „CARTE DIN PUSTĂ")

„Scrieți cît de mult tot ce aveți în suflet"

Nu va fi niciodată prea mult să cred că, pentru noi, generația mai tinără, care ne formam gindirea artistică și condeiul acum vreo 10-15 ani, scriitorul ROMULUS FABIAN, „Uica Romi" a însemnat spiritul senin, unificator al temperamentelor noastre năvalnice, un pionier al dreptății, împotriva vrajbelor literare, omul de-o blindețe și omenie proverbiale, scepticul senin, făptura curată de bănățean al Văii Carașului, fiu al Vărădiei, care i-a dat lumii pe Virgil Birou, Romul Ladea, Ion Stoia Udrea, Coriolan Drăgulescu . . .

Locuia, în acea epocă a cunoștinței noastre, undeva la intretăierea tramvaielor 4 cu 5, spre Mehala, intr-o casă de cărămidă, încă nevăcălită, pe un spațiu vast ca un maidan, ce, azi, e noul cartier al Bulevardului Cetății. Îl găseam, de obicei, în marea lui grădină, printre pomi infloriți, sau la umbra roadelor, îndeletnicindu-se, cu aceeași statornică dragoste de natură, de răsadurile sale, precum se îngrijea de prieteniile la care ținea. Scrisul său a trecut aproape neobservat și neînțeles pentru noi și, an de an, el a clădit, ca un țăran, cu temeinicie, cărămizi trainice la o operă literară de-o mare poezie și autenticitate a vieții de la țară, dintre cele două războaie mondiale. Rapsod neîntrecut al satului din sudul Banatului, povestitor de-un farmec aparte, creator de limbă unică țărănească, poet al nuanțelor naturii sufletești și naturii în miezul căreia a viețuit, Romulus Fabian a fost scriitorul necrispat în fața paginii, care a scris precum a trăit, scoțindu-și trilurile de pasăre slobodă, în modestia anonimatului marilor fapturi, însă, din scrisul său, istoria transpare în simplitatea marcată a figurilor satului natal, trăit de el prin toți porii ființei sale creatoare. Din ciclul celor vreo patru, cinci sau șase romane, el a publicat, în viață fiind, două. Ne rămine nouă datoria să scoatem la lumina tiparului tot ceea ce eul său artistic a visat și a realizat. Undeva, în București, pe o străduță, sau intr-un fel de pasaj ce se cheamă și azi Intrarea Licurici, la numărul 2, îl vizitam aproape fidel, în drumurile mele prin capitală, după ce el s-a mutat acolo, plecind din Timișoara. „Uica Romi" nu se schimbase absolut deloc. Aceeași simplitate adevărată, aceeași blindă prietenie nealterată, chiar față de firi mai dificile. Aceeași mărinimie împăcată pentru toți și toate și nici o cerere pentru sine. O retragere în eul unui suflet aproape copilăros, cumplit de modest, de dornic de-a rămine în anonimatul total. Aceeași iubire constantă pentru Banatul și locurile natale și dragi ale Vărădiei. Acum, ultima vară, la Intrarea Licurici, numărul 2, în casa sa, toate se aflau la locurile lor, doar „Uica Romi" lipsea. Soția sa, „Tanti Dida" păstrase totul, manuscrisele sale, scrisorile, fotografiile, fotoliul unde el odihnea, biblioteca sa, intr-o blindă nemișcare. Ca și cum Uica, plecat pină la piață, sau la prăvălie, avea să vină degrabă să ne intilnim. Pină va reveni el „de-acolo", am depănat cu „Tanti Dida", buna lui soție și tovarășă de-o viață, cite ceva despre dumnealui.

— Tanti, cind l-ați cunoscut, ce fel de om era ?

— Era prea bun și prea fin cu toată lumea. Asta era un defect, poate, al ființei lui.

— Scria cind l-ați cunoscut ?

— Nu, nimic nu scria. Era ocupat cu munca la comună. Era notar în Jamul Mare și asta-i da o mare bătaie de cap.

— Dar de scris, l-ați văzut ceva scriind, adică, la masa de scris ?

— Pe-atunci, cred, scria poezii. Dar nu-mi spunea. Din gura lui n-am aflat asta. Însă după ce ne-am mutat la Reșița, a început să scrie cu adevărat. A trecut de la poezie la proză.

— L-a încurajat cineva ?

— Nu l-a încurajat nimeni. A scris așa în tăcere patru volume. Mi se pare că dumneata ai fost primul care l-ai publicat citeva pagini, după ce i-ai citit un volum, în „Scrisul bănățean", din anul . . .

— Dar din romanele dumnealui vă citea ?

— Nu era capitol să nu-mi citească. Chiar de citeva ori îmi citea la rind, zicindu-mi : „Didă, numai ție vreau să-ți citesc" !

— Cum se purta cu scriitorii cind se intilnea cu ei ?

— Îi asculta, îi asculta și tăcea. Apoi îi îndemna : „Scrieți cit de mult, tot ce aveți în suflet". Atit le zicea.

— Nu prea avea timp de pierdut cu prieteniile ?

— El zicea : „Didă, am tare multe de scris. Nu știu, dacă oi găta !".

— Își făcea vreun plan la scris ?

— Niciodată, nici notițe. La el pe masă era o învălmășeală, că scria la mai multe volume odată. „Nu te incurci, Romi" ? îl întrebam. „Nu, Didă, nu le încurc niciodată".

— Ce spunea de scrisul altora ?

— „Eu, Didă, zicea, nu pot să ajut pe nimeni, decit să-i îndemn să scrie. Eu trebuie să scriu tot ce am în mine". Și, cind scria, atunci asta făcea toată ziua, nu zicea : „acum mă pun la masă să scriu citeva pagini".

— Eroii săi sint oare o „invenție" artistică a unor figuri necunoscute, tanti ?

— Nu, eu cred că toți sint cunoscuți, sint oglinda lui, blinzi ca el, doar că ei au ceva din viața adevărată a satului său. El nu putea scrie, îmi zicea, decit ceea ce a trăit și a simțit. Cum erau în carte, așa erau ei și în viață. Eu așa cred . . .

— Ce zicea de criticii care au scris despre cărțile dumisale ?

— Citea revistele și zicea : „Nu mă cunoaște nimeni, Didă. Eu nu-s așa cunoscut de critici, mai ales aici la București. Dar critica își face și ea datoria. Noi, cei care scriem, îi dăm piine". Nu urmărea niciodată revistele să vadă cine, ce a scris despre el. Afla de la alții acest lucru. Avea o îngăduință a lui pentru asta, o înțelegere curioasă. Cind era prea bucuros sau prea trist, se culca. Asta era atitudinea lui, de retragere.

— Care i-au fost oare cei mai buni prieteni ?

— Cred că Virgil Birou și Romul Ladea. Ladea, de tinăr, i-a fost bun prieten. I-a povestit multe din viața lui de artist.

— Avea vreun plan de creație în anii din urmă ?

— Îmi spunea că, dacă ar mai avea timp, ar scrie despre 40 de familii din sat, care unde și-au urmat cursul vieții. Era să fie o mare carte, după un mare plan, a locurilor sale.

— Cum arăta cind scria ?

— Era atit de emotiv cind se gindea la „țăranii" lui, incit părea că totul se rupe din inima lui, de-o dragoste fără margini pentru ei și viața lor.

— Și nu i-a fost să doarmă somnul vecilor, totuși, la dumnealui în sat ?

— Mi-a spus, bolnav : „Didă, mă lași aici în București 7 ani, apoi mă duci la ai mei, acasă. Acolo vreau să dorm în veșnicie". În ultima vreme, tot timpul sta cu gindul să ne întoarcem acasă, în Banat, în pămintul care l-a născut și l-a dat lumii . . . Dar . . .

Și, tot vorbind, și tot așteptindu-l pe „Uica Romi", iată, s-a făcut timpul de plecare și dumnealui n-a mai apărut nici de la piață, nici de la prăvălie, nici de nicăierea. Mi s-a părut, doar, cind coboram scările micuțelor sale odăi, de la Intrarea Licurici, vegheat de privirile soției sale, din balconul solitar, mi s-a părut că aud vocea aceea cu dulcile inflexiuni ale limbii moștenite de la strămoșii Vărădiei natale : „M-am născut în Vărădia, județul Caraș, la începutul iernii anului 1902. Nu știu fostă neauă pe dealuri dar luna era noiembrie și ziua 30 . și la școală am umblat în sat cit a fost musai, pe urmă, m-am lăsat de păscutul ochilor pe filele cărților și am început lucrul cimpului, adesea setos și flămind . și toată școala am făcut-o, mai mult, acasă, cum am cirpocit-o, de am ajuns ceea ce sint

ION ARIEȘANU

La Naționalul timișorean, în premieră

„PIATRĂ LA RINICHI" de P. EVERAC

Întreprinderea în care muncește, printre alții, Virgil N. Urechiatu, este condusă de un director necinstit, grandoman, cartofor, afemeiat, care își alege „oamenii" și-și judecă subalternii prin prisma propriilor concepții : pentru Farfuz, lumea e un pâlcuri de relații printre care trebuie să navighezi după cum bate vîntul „de sus", să te „orientezi", să „ungi", ca să te menții. Expert în matrapazlicuri, Farfuz se înconjoară de „tovarăși justi" cînd trebuie și cu cine se cade, măsluitori de cifre și de vorbe, ca Hărăbaie (administratorul), ori Strungă (președintele sindicatului), ori Peșcheșanu (funcționar-ciubucar), exemplare pe care le poate manevra „după necesități" și fără scrupule, că doar „le-a dat o pîine". „i-a făcut" care va să zică. Cercul de „relații farfuzești" depășește cadrul întreprinderii, în el fiind îngropați pînă dincolo de coate un responsabil de local ca Dăicuțoiu, ori un doctor ca Ranchiș. Întîmplările piesei îl conduc pe Urechiatu, bolnav de rinichi și fără proptele, pe filiera farfuzismului : eroul pornit să-și trateze boala, sfîrșește prin a declanșa tratamentul radical al mediului. Piatra la rinichi, durerea „personală" îi creează lui Virgil N. Urechiatu o stare de sensibilitate la cele ce se întîmplă, stare molipsitoare ce angrenează în lupta cu „mafia farfuziștilor" oameni cinstiți care, asemeni eroului piesei „știau dar tăceau".

Paul Everac tinde să contribuie la curmarea blocajelor ce intervin în organismul societății contemporane crezînd în puterea de purificare a comediei.

Problematica piesei lui Paul Everac nu e nouă. Personaje, mentalități, măsuri, contramăsuri, relații, telefoane, ierarhii, discursuri, demagogice, d'alde Farfuz și compania există și în dramaturgia lui Aurel Baranga. „Inițiativa personală" are, cum e și firesc, rolul de a crea o breșă în sistemul bine legat al nedreptății, drum pe care colectivul va îndrăzni să meargă pînă la a determina, iarăși cum e și firesc, schimbarea situației, a celor ce o generează. „Piatră la rinichi" se înscrie, deci, între acele texte dramatice care pun în discuție, cu instrumentarul comediei, „morbul vîrît într-un mic cotlon al organismului social și care poate crește și degenera dacă nu-l curmăm la timp" — cum o spune însuși autorul. Varianta de text, care se joacă la Teatrul Național din Timișoara (și, mai ales, spectacolul în regia lui DAN RADU IONESCU), ocolește prudent comedia grasă, pe care textul o putea prilejui, încercînd să restituie cu preponderență, valențele de satiră acidă ale piesei. Regizorul și actorii tratează situațiile în manieră parodică : un moment e subliniat în spectacol (prin muzică și mișcare) ca operetistic, altul ca scenă de „balet clasic" etc. Finalul spectacolului aduce în scenă un tobogan pe care sînt împinși, pe rînd, farfuriștii, sugerînd, în acest fel, o soluție extrasă din subtext. Replici cu sens „încert" sînt lăsate să decurgă fără „accentul" posibil.

Cadrul scenic (Doina Almășan Popa) servește intenției regizorale de a așeza în prim plan ierarhia farfuzistă, mecanismele ce o compun și susțin. Satira demontează și deconspiră organismul bolnav prin acțiuni, în primul rînd, mai puțin prin personaje. „Sedințele în trei" (tripleta farfuzistă) sînt infiltrate cu o aparentă cumsecădenie și doar suita de consecințe dă măsura agresivității, relevă pericolul pe care atare personaje îl reprezintă.

Din întreaga distribuție se disting, după opinia noastră, prin aportul pe care, în mod necesar actorul este îndreptățit să-l alăture indicației regizorale : Ștefan Mării (Strungă), Mihaela Murgu (Mardare), Eugen Cristea (Scurtulet), Traian Buzoianu (Urechiatu). El beneficiază, pe lîngă partitura oferită de autor, de știința și talentul de a construi tipuri distincte, clare în intenție și manifestări, constant menținute în tiparul conceput. Ei creează și determină relația în scenă. Elena Ioan (sora medicală), Coca Ionescu (Dr. Odobică) Radu Avram (Hărăbaie), Camil Georgescu (Dr. Ranchiș), Anatoli Cobeț (Dăicuțoiu), Viorica Cernucan (Pica), Grete Avram (Geta Plăcintă) se integrează corect în spectacol (uneori depășind acest stadiu — aprecierile se referă la premieră), lăsîndu-ne să întrezărim că, pe temeiul exactei înțelegeri a rolurilor, ponderea personajelor ce le întruchipează în susținerea „temperaturii satirice" a reprezentației, are șanse de creștere.

Horia Ionescu (Farfuz) ni s-a părut intimidat de importanța rolului Lucia Doroftei-Moll (Strâcșineanu) condusă spre comedie lirică. Gheorghe Pâtru (Peșcheșanu) în unele momente „neapărat" comic. Este cazul unui spectacol care are, în mod cert, calitatea de a fi o transcripție, posibilă a doleanțelor lui Paul Everac, contribuția regizorală și actoricească fiind, în bună parte, demnă de interes. În raport cu textul, cu varianta de text, regizorul și actorii imaginează un spațiu al satirei. Ceea ce nu ne-a mulțumit pe deplin este inconstanța, insuficienta exploatare a ideilor existente, la nivelul concepției. (ANTOANETA C. IORDACHE)

Festivalul național „Cîntarea României" — Ediția a II-a

arta amatoare

PROFIL PLASTIC — ALFONS VEZOC

ALFONS VEZOC, expune la Lugoj o suită de peisaje, realizate în maniera pe care l-o cunoaștem dintr-o expoziție deschisă cu doi ani în urmă la Timișoara. Cei care a început să deseneze de timpuriu, ca peste încă puțini ani să fie numit de lugojeni „pictorul cel mic", acum, la 43 de ani, după ce și-a cultivat, cu o admirabilă consecvență, delicata sa dragoste pentru desen și culoare, se întoarce cu drag pe meleagul natal oferind o sărbătoare a peisajului, așa cum o înțelege, dar mai ales cum o simte el.

Lucrînd în tăcere, într-o continuă stare de mirare și bucurie interioară, descoperind mereu natura, artistul a realizat un amplu ciclu de peisaje. Sute și sute de imagini, adunate de-a lungul anilor (din care acum a selectat un număr restrîns), colțuri de natură uneori văzute cu minuția documentaristului, alteori „trăite" la fața locului sau construite din memorarea unor efecte de lumină și culoare, se înlănțuie firesc, parcă mereu aceleași și mereu altele. În ciuda modestiei aparente, ele surprind secvențe din viața afectivă a unui sensibil observator de natură. Cu un pregnant simț al detaliului, pictorul „fixează" margini de sat, cîmpii și dealuri, case, lumini și ape, trunchiuri de copaci, mizînd, ca și în pictura impresionistă, pe atmosferă. El sensibilizează, în concordanță cu temperamentul artistic propriu, cu o preferință evidentă pentru liniște și seninătate, amintiri din unii maeștri iubiți — Grigorescu, Andreescu, Luchian și rezultatul este altul, cu totul altul, decît modelul, înscriindu-se în scara unui registru personal.

Alfons Vezoc practică cu predilecție tehnica pastelului, iar cînd folosește uleiul și acesta are o matitate de pastel. Selectîndu-și motivele, cu un simț educat al punerii în pagină, el ajunge la rezultate închegate și în general excelează în finețe. Finalul este „frumos" și dacă cumva i-am reproșa pictorului că face lucruri „prea frumoase", o facem cu căldura celui care crede în sinceritatea „interpretului" autentic de pictură și muzică, ce se exprimă pe sine. (CIPRIAN RADOVAN).

echo

Reviriment al centrelor de radioficare

Din inițiativa Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă și în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", centrele de radioficare din județul Timiș au avut recent un nou schimb de experiență la Lugoj. Audițiile benzilor magnetice, discutiile, au urmărit mărirea eficienței acestei modalități a presei locale, din punct de vedere informativ și formativ. De data aceasta au fost audiate emisiunile centrelor din Lugoj, Buziaș și Comloșul-Mare. Calitatea acestora a fost în mod vădit mai bună decît în anul trecut și acest lucru se datorează în parte discuțiilor fructuoase de atunci. Au fost prezenți în mod eficient activiști ai sectoarelor de propagandă din partea Comitetului județean Timiș al P.C.R., cît și a Comitetului municipal Lugoj al P.C.R. Iată cîteva dintre ideile dezbătute : spre deosebire de restul presei, emisiunile locale trebuie să țină cont de preocupările intime ale cetățenilor dincolo de generalități, teoretizări, bilanțuri statistice. Faptul ține de funcția de concretizare a presei locale. S-a accentuat necesitatea ca activitatea centrelor de radioficare să oglindească felul în care se traduc în viață zi de zi acele deziderate pe care și le-au propus locuitorii. În privința realizării emisiunilor : au ieșit în evidență unele momente reușite precum „interviul" cu „Șoimii patriei" realizat de studioul din Buziaș, sau acela luat învățătoarei din Comloș, reîntoarsă pe meleagul natal. S-a mai spus că se cere din partea acestor emisiuni mai multă combativitate, un caracter critic sporit, care nu constă neapărat în „pescuirea" lipsurilor cît în promovarea noului și în găsirea unor soluții. S-au făcut și unele propuneri legate de lărgirea rețelei de radioficare : în localități mai mari emisiunea locală poate fi conectată și la rețeaua de difuzoare existentă în întreprinderi, unde poate acționa în pauza de prînz, eventual Tematica ei va trebui să coincreseze, evident, aceste întreprinderi. Difuzoarele trebuie să ajungă de asemeni și în căminele pentru nefamiliști sau în internate. În acest fel tineretul de aici se poate familiariza cu problemele localității în care muncește și studiază devenind un mai eficient cetățean al acesteia. Pentru evitarea monotoniei emisiunilor, pentru o mai completă informație, realizatorii trebuie să fie ajutați printr-o rețea de colaboratori. În general, problemele dotării tehnice au fost soluționate, prin grija Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, care a repartizat magnetofoane acolo unde era necesar. În acest an nu au mai existat obiecții legate de colaborarea cu P.T.T.R. Este cert faptul că radioficarea e și ca o formă de difuzare a ideilor, poate deveni o formulă eficientă de informație și educație, dacă este minuită în mod corespunzător. Rolul ei poate fi în creștere, audiența ei poate spori. Pentru asta e nevoie de competență și entuziasm, de o realizare tehnică a emisiunilor pe măsura exigențelor actuale. (LUCIAN BUREBIU).

sport

DACĂ NU ÎNVINGEAM LA ZAGREB, după acel meci, declarat, în graba bucuriei, **„cel mai strălucitor succes al fotbalului românesc"**, deci, dacă am fi fost învinși, cum era firesc, alta era impresia generală asupra stării acestui sport, altele erau — dacă erau ! — măsurile anunțate sau scornite pentru a îndrepta greșelile lui Moraru și Cristian . . . Sigur, o catastrofă gen 4-6 pretinde explicații, însă bolile și păcatele fotbalului nostru nu sînt simple dureri de cap, ieșne de tratat cu de patru la leu antinevralgice. Nu, „plaga" fotbalului e mai profundă decît pare prin emisiunea Sport și muzică, veșnic redactată cu același plictis de Gh. Minoiu ; bubele fotbalului nostru se știau și înaintea prăpădului, iar Moraru ar fi putut deveni un fals erou de reportaje și chiar de cărți — cărți dacă Șușicl ar fi tras într-însul ori pe de lături. Vreau, deci, să spun că fotbalul nostru suferă de o boală acută, poate reumatism, poate altfel . . . Măsurile sînt binevenite, cu condiția să nu fie redactate și aplicate de aceiași.

Iată cîteva „trucaje" de ultimă oră, deci după anunțarea măsurilor (notă : măsurile vin să întregească toamna fotbalistică, după penibila noastră comportare în competițiile inter-cluburi, nu ? !) : duminică, la Satu Mare și Bacău, oaspeții conduceau, în min. 90, cu un scor identic 2-1. Cum situațiile acestea încurcau niței teoria avantajului terenului, zeloșii arbitri mari, calfe și zidari, dovedind și milostenie față de localnici, au prelungit cele două meciuri pînă ce s-au înscris golurile egalizatoare. Bun și egalul ! — zic oaspeții : Mersi — zic gazdele, apoi părțile se vor împăca, știută fiind povestea cu piața . . . Altceva : la Tg. Mureș, acum cîteva săptămîni, A.S.A. conducea cu 2-1 : Volaru, de la „Poli", a reușit să egalizeze, în ultimele minute. Prompt, arbitrul a fluierat, lăsînt jucătorii cu gura căscată : ofsaid ! Clasamentul a omis să consemneze părtinirea de care a fost în stare arbitrul Nicolae Rainea, victoria mureșenilor fiind clară, grație unui ulterior autogol al lui Mehedințu. Întrebăm : la 2-2, izbuteau gazdele să se mai detașeze ? ! Cine mai știe ? !

Da, fotbalul nostru prea a intrat adînc în zodia aranjamentelor, discrete sau nu, prea au ajuns **Dinamo** și **Steaua** să troneze drept senatori pe viață, atît în clasamente cît și la loturile reprezentative. N-am înțeles niciînd de ce **Pălțînișan** și **Mehedințu** n-au fost selecționați împreună, deși de două-trei campionate formează cel mai valoros cuplu de fundași centrali, remarcați cîndva de Ștefan Covaci și atît ; n-am înțeles de ce **Lața** nu a fost invitat la nici un „trial", de ce lui **Anghel** i s-a reproșat o înfrîngere colectivă la Tîrnovo, n-am înțeles de ce lui **Nedelcu II** i s-a dat verdictul necorespunzător după un meci incolor cu o echină de trei lulele . . . N-am înțeles de ce **Moraru, Cristian, Dumitru, Cheran** . . Și multe alte ne-înțelese . . .

Fotbalul nostru a intrat în pasa neagră a măsurilor ; repet : dacă nu învingeam la Zagreb, totul părea firesc, inclusiv acel 4-6 pe care nu-l putem uita circa 100 de ani. Nu din pricina pronosticului eronat, ci . . . compromis ! (TEODOR BULZA)

istorie-document

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicționar cronologic). ALEXANDRU GURAN (1834-1838) s-a născut la Domașnea. Tatăl său a fost ofițer grăniceresc. După terminarea școlilor grănicerești din Caransebeș, a activat la Academia militară din Viena. În grad de colonel a primit comanda Școlii de război din Viena, iar în grad de general, conducerea Institutului la publicații românești. A fost și pictor apreciat de cercurile artistice europene. La expoziția internațională de la Paris din 1878, a fost președintele comisiei austro-ungare, și în această calitate, a făcut parte din juriul expoziției.

VASILE MANIU (1824-1901) s-a născut la Lugoj. A făcut studii liceale la Arad și Timișoara, iar la Pesta studii juridice și filozofice. În 1885 a trecut a doua oară și definitiv în România. A pacticat avocatura, a tipărit lucrări istorico-etnologice și dramaturgice. Dintre drame, Amelia sau „viața amorului" este printre primele lucrări românești jucate cu succes pe scena teatrului nostru. Dintre studiile istorico-etnologice reține atenția **Românii în literatura străină**, apărut în Analele Academiei Române. A fost membru al Academiei Române. Este tatăl poetului Adrian Maniu.

PETRU MARȚIAN GORUNEANU (1825-1901), s-a născut la Timișoara. Școala elementară a făcut-o la Timișoara și Lugoj studii medii la liceul din Cluj, facultatea de medicină la Paris. În literatură (franceză) debutează în anul 1847 cu poezii publicate în revista pariziană L' Art. În activitatea politică, credincios ideii de constituire a unui stat național unitar român, avea legături cu Simion Bărnuțiu, Avram Iancu, Laurian, Ion Maiorescu, apoi cu Bălcescu Alecsandri, Kogălniceanu, Eliade Rădulescu

În 1852 a ocupat prin concurs postul de medic internist la Spitalul teatrelor din Paris. Începînd din anul 1853, edituriie pariziene i-au publicat volume de poezii și vreo douăzeci de romane, în limba română l-a apărut la Iași în 1859 romanul **Căsătoria cu diavolul**, tradus de Grațian Herlea. În 1869 s-a tipărit la Timișoara romanul **Fiii dreptății** și piesa de teatru **Șoimii**, ambele traduse de Romulus Lugojanu. Iacob Negruzzi l-a tradus romanul **Cuib părăsit** (1889) și Vladimir Orășeanu **Voevodul nebun** (1897). P. M. Goruneanu a tradus în limba română din Hugo, Zola, Dumas, Baudelaire. (GR. POPIȚI, M. ȘERBĂNESCU)

muzeale

Un argument pentru înțelegerea istoriei

Anul acesta Muzeul Banatului a prezentat Timișoarei cîteva expoziții de prestigiu din cele mai variate domenii, dintre care amintim expoziția de acuarelă și desen englez, cele două expoziții de pictură dedicate anului 1907, expoziția de decorații și medalii, sau cea privind civilizația dacică în perioada clasică. Expoziția „Arta și civilizația celtică în Galia" se integrează de deplin în șirul de manifestări expoziționale amintit, ilustrînd cu amplitudine o epocă întinsă pe o jumătate de mileniu și o civilizație strălucitoare prin originalitatea sa în contrast cu valorile antichității clasice mediteraniene, prin ce au avut ele specific în vastul teritoriu al Galiei antice din Normandia și pînă la Pirinei, din Bretania pînă pe malurile Rinului. Civilizația celtică, atît cea din Galia cît și cea dezvoltată pe teritoriile Italiei de Nord, Germaniei, Elveției, Austriei, Cehoslovaciei, Ungariei sau Turciei de azi, se integrează în vasta civilizație Latène ce definește ansamblul de culturi materiale specifice celei de-a doua vîrste a fierului dezvoltate în a doua jumătate a mileniului I î.e.n. în Europa, dincolo de fruntariile romane. Aceste culturi au numeroase trăsături comune între care, generalizarea uneltelor și armelor de fier, dezvoltarea rapidă a agriculturii, meșteșugurilor și comerțului — grație căruia se răspîndește moneda —, constituie caracteristicile bazei lor economice. Suprastructurile social-politice generatoare de mari uniuni tribale, sau, în cazul Daciei, a unui stat centralizat, elementele de viață artistică și spirituală, izvorîte din aceste temeiuri economice se dovedesc a fi originale nu prin izolare ci prin circulația valorilor și amalgamarea lor în entități noi departajate unele de altele, dincolo de atmosfera comună „latène-izantă" — ce o degajă, prin specificitatea culturilor materiale unitare formate, în acea vreme, pe vatra unor vestite popoare antice europene. Galii (în Franța), dacii (în România), tracii (în Bulgaria), iberii (în Spania), germanii (în Germania), sînt cîteva dintre aceste popoare care în ultimele veacuri dinaintea erei noastre asimilau creator atît influențele lumii clasice mediteraniene cît și elemente caracteristice culturii materiale și spirituale, clasice, vehiculate pe întinse spații europene de invaziile succesive ale acestui popor a cărui vatră de formare este amplasată de arheologi în bazinul Rinului mijlociu. Cu atît mai pline de semnificații sînt cele peste 200 de podoabe, urne, vase ceramice sau din bronz, monede și sculpturi celtice din întreaga Galie, care au poposit la Timișoara după succesive popasuri la Sofia, București și Cluj-Napoca, urmînd să fie expuse la Belgrad, Roma și Viena. Ele conturează o lume încărcată de simboluri reflectate în arta și îndeminarea orfevrarilor celți, lume ce se transformă atît sub impulsul dezvoltării interne cît și sub influențele externe etrusce, grecești, elenistice și romane. Ele definesc în fapt, alături de aspectul artistic și cultural, un fenomen istoric desfășurat în Galia care, în principiu este asemănător desfășurat în sinul civilizației dacice aflat la celălalt pol al geografiei europene, unde influențele externe asimilate au fost cele grecești, scitice, tracice, celtice, ilire și romane. Prin întregul complex de exponate, această expoziție de arheologie este un argument cu rezonanțe puternice pentru înțelegerea unor ample fenomene istorice și sociale ce au precedat cucerirea Galiei de către Cezar. Paralelizînd, aceste fenomene — într-o haină specifică — le regăsim în Dacia ce va fi fost cucerită un veac și jumătate mai tîrziu de către Traian. În veacurile ce au urmat cuceririi romane, atît în spațiul geografic al Galiei, cît și în cel al Daciei au avut loc la mari osmoze de civilizații materiale, de spiritualități și de etnii care au stat la temelia nașterii popoarelor francez și român. Pentru ambele, începuturile trebuie și sînt căutate în civilizațiile Latène, specifice, ce au premers cuceririi romane. Iată, succint cîteva din argumentele ce pledează, alături de unicitatea multora din exponate și de materialul ilustrativ ce le însoțesc, pentru a socoti această expoziție drept un moment deosebit în viața culturală și științifică timișoreană. (FLORIN MEDELEȚ)

muzică

SAVA ILIN

FILIALA UNIUNII COMPOZITORILOR își face din ce în ce mai activ simțită prezența în viața culturală. Ultima sa acțiune desfășurată la Facultatea de muzică, a dezbătut creația simfonică a lui SAVA ILIN. Numele e binecunoscut din programele corale ale Festivalului „Cîntarea României". Mesajele muzicii sale patriotice și partinice utilizează o sevă melodică inspirată, transformînd adesea creații ocazionale în opuri care vor rămîne cert în repertoriul amator și profesionist (cazul „Monumentul eroului"). Armonia utilizată de S. Ilin simte vibrația versului, respiră pînă la contopire cu imaginea poetică, într-un tot finit, care-l fixează, de-acum, locul privilegiat în creația bănățeană contemporană. Seva sa melodică nu este neutră, ci mărturisește o sorginte derivată din contactul perpetuu cu folclorul ținutului natal. Pasiunea cu care face culegeri, seriozitatea sa, l-au impus atenției lui Drăgoi, care decide să editeze **studentului Ilin (!)** „Antologia de cîntece populare sîrbești". Preocuparea, continuată asiduu în deceniul VI, este finalizată în alte trei volume tipărite. În procesul tezaurizării acestui inestimabil oral, S. Ilin și-a structurat însăși personalitatea sa creatoare, afirmație întărită de factura lucrărilor orchestrale luate în discuție. Pentru început, el adoptă stilul Suitelor, comun tuturor compozitorilor înfiorați de farmecul cîntecului românesc. „Suita simfonică pe motive populare sîrbești" (1961, reorchestrată 1973) folosește în cadrul unor forme monotematice, dezvoltări axate pe variații timbrale, heterofonii, practica isonului, neomițînd nici unele procedee polifonice. „Rapsodia timișeană" (1974) însumează cel mai frumos omagiu adus vestitului joc de ședș. „Sorocul", prezentat în ipostaze melodice și coloristice atrăgătoare. În comunicarea făcută, Damian Vulpe indica drept sursă a rapsodiei, zona Sînnicolaului și Variașului natal, precum și imposibilitatea delimitării precise a autenticului popular, de ceea ce îi aparține compozitorului. Folclorul din zona Oravitei va fi valorificat în cele „5 miniaturi" (1975). De factură diferită este „Mișcarea simfonică" — o peroratie mai „liberă" stilistic, narînd despre efortul afirmării eului artistic. (DORU MURGU)

evrika !

- Omului i-au trebuit milenii ca să ajungă să prețuiască Clipa.
- Adeseori punem la îndoială binele, pentru că spunem întotdeauna : „în miezul adevărului" ; „niciodată : „în miezul minciunii".
- Greșelile unor oameni mari sînt mai de răsunet decît meritele celor mici.
- Omul se lasă ajutat de natură ; natura se lasă ajutată de artist.
- Pentru unii medici, singura boală fără leac e cîștigul nemăsurat !
- Omul — un lucru atît de simplu, încît îl poate reproduce fiecare.
- În literatură și artă din prefabricate nu ridici palate.

ION VELICAN

etnologie

Al VI-lea Colocviu național de folclor

Și de data aceasta, **Colocviul național de folclor**, organizat de **Cercul științific de folclor al Universității din Timișoara** s-a dovedit a fi o manifestare științifică de prestigiu, care a reușit să reunească o seamă dintre cei mai buni folcloriști din țară, spre a pune în dezbatere o multitudine de probleme fundamentale ale folcloristicii românești. Tema acestei ediții a Colocviului a fost **„Caracterele creației populare în condițiile construirii socialismului și ale înaintării societății noastre spre comunism"**. Prin actualitatea problematicii, reuniunea științifică s-a înscris cu succes — așa după și-a propus — în rîndul manifestărilor culturale din cadrul celei de-a doua ediții a **Festivalului Național „Cîntarea României"**. Dezbaterile au clarificat, printre altele, numeroase aspecte privind valorificarea scenică a creației populare, răspunzînd astfel unei cerințe stringente ale mișcării artistice de amatori. Încă în ședința inaugurală, **prof. univ. dr. docent Mihai Pop**, președintele Societății Internaționale de Etnologie și Folclor, avînd în vedere obiectivul Colocviului, afirma că acesta va marca un moment important în viața folcloristicii noastre, prin faptul că ne va ajuta să înțelegem mai bine ce se întîmplă cu creația populară în contemporaneitate, lămurindu-se totodată, și modul cum trebuie să fie tratat folclorul nu numai ca investigație, dar și ca valorificare. Astfel, Colocviul își aduce o substanțială contribuție nu numai la cercetarea folclorului, ci și-n privința rolului creației populare în viața noastră socială și politică. Într-adevăr, comunicările științifice și discuțiile pe marginea lor au justificat, pe parcursul celor trei zile ale colocviului (11-13 nov.) ceea ce a preconizat prof. dr. docent Mihai Pop. În acest sens, însăși lucrarea prestigiosului folclorist a fost exemplară, în prezentarea, într-o largă perspectivă sociologico-filozofică, a problemei referitoare la **procesul demografic și situația folclorului.** Acestei comunicări i se alătură, sub deschiderea aceleași chei de boltă, privind situația actuală a folclorului nostru, și alte numeroase lucrări, dintre care amintim numai o parte : **„Permanențe creatoare în folclorul românesc"** (prof. dr. docent I. C. Chițimia) ; **„Citeva considerații cu privire la folclorul românesc în contemporaneitate ; aspecte ale procesului său de înnoire"** (prof. dr. Dumitru Pop) ; **„Ancorarea permanentă în actualitate — o trăsătură esențială a creației populare"** (lector dr. Gabriel Manolescu) ; **„Trăsăturile muzicale ale creației .folclorice în condițiile actuale"** (prof. univ. Emilia Comișel) ; **„Specificul și problemele valorificării folclorului"** (dr. Ion Oprișan) ; **„Variante moderne ale motivului mioritic"** (Alexandru Dobre) ; **„Mutații „pozitiviste" ale mentalității creatorului în spațiul culturii folclorice (Premise etnosociologice")**, (lector Ion I. Popa și asistent Viorel Boldureanu) ; **„Aspecte ale tradiției în procesul creației folclorului muzical contemporan"** (dr. Ghizela Sulițeanu) ; **„Probleme privind valorificarea folclorului în context spectacular"** (dr. Ion Meițoiu) ; **„Aspecte ale procesului de integrare a dansului popular în cultura contemporană"** (Anca Giurchescu"; **„Cîntecul popular de viață nouă, realitate vie a folclorului contemporan"** (Pavel Clobanu) ; **„Creația populară între arii intermediare — și mișcarea artistică de amatori"** (Alexandru Vaida) ; **„Posibilități actuale în valorificarea creației populare tradiționale"** (N. Săcară) ; **„Portul popular, azi, în Valea Almăjului"** (Aristida Turcuș) ; **„Rolul femeii în conservarea și transmiterea tradițiilor în arta populară bănățeană"** (Vasile Cica) ; **„Un creator popular contemporan — Dragotă Versavia"** (Lidia Gaga). O altă categorie de lucrări a fost constituită din comunicările axate pe cercetarea fondului folcloric arhaic, spre a i se releva semnificațiile perene : **„Actualitatea estetică a legendei"** (lector Pavel Ruxăndoiu ; **Semantica eposului folcloric din perspectiva cercetării contemporane"** (asistent Vasile Crețu) ; **„Folclorul în manuscrise"** (conf. dr. Ion Iliescu) ; **„Ce ne-a rămas de la traci ?"** (Cristea Sandu-Timoc) ; **„Contribuția lugojenilor la cercetarea și valorificarea folclorului și etnografiei din Banat"** (Gh. Luchescu) ; **„Mentalitate participativă și creație culturală"** (Paul Drogeanu) : **„Considerații asupra oralității"** (lector dr. Doina Comlosan) ; **„Structura folclorică a legendei despre vînătoarea lui Dragoș-Vodă"** (Ion Filipciuc) ș.a. Apoi în sfîrșit, o comunicare care s-a referit la **„Ion Gheorghe și lumea miturilor autohtone românești"** (conf. dr. Ion Neață). Colocviul a beneficiat și de participarea, cu intervenții incitante, de autoritate științifică, ale conf. dr. Gh. Pavelcscu și dr. Romulus Vulcănescu. În seara zilei de 11 noiembrie, la Casa de Cultură a studenților din Timișoara a avut loc spectacolul folcloric **„Pe ăst plai curat"**, prezentat de Ansamblul folcloric „Doina Timișului", laureat al Festivalului artei studențești, 1977. Participanții la Colocviu au remarcat că acest spectacol este un model privind felul cum trebuie valorificat scenic folclorul. Trebuie menționat și faptul că prezența membrilor Asociației studenților folcloriști de pe lîngă Uniunea Asociațiilor Studențești Comuniste din R.S. România, (din Timișoara și din alte centre universitare ale țării) s-a făcut simțită și în cadrul dezbaterilor, dovedind o bună înțelegere a fenomenelor folclorice. Editarea volumului cu comunicările și luările de cuvînt ale participanților va fi în măsură să releve adevărata dimensiune a acestei reuniuni științifice și să-i perpetuieze eficiența în domeniul folcloristicii naționale contemporane. Este, de fapt, un deziderat al Cercului de folclor al Universității **(președinte prof. dr. Eugen Todoran)** care va prinde viață, credem, nu peste multă vreme, cu sprijinul editorial, pe care s-a oferit să i-l acorde Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului Timiș.

La finele acestei manifestări s-a lansat propunerea (Mihai Pop) ca următorul colocviu, din anul 1979, să aibă tema generală axată pe relația dintre folclor și literatura cultă. Președintele Cercului de folclor, precum și alți specialiști au considerat binevenită propunerea respectivă, așa că, în felul acesta, au început, de fapt, încă de pe acum, pregătirile pentru viitorul Colocviu.

AUREL TURCUȘ

Serile revistei — TOP „ORIZONT"

AU DEMARAT SERILE „TOP ORIZONT" și — zic eu — evenimentul merită nu numai consemnat ci și comentat, fapt pe care-l voi face într-un număr viitor, mai pe larg. Pînă atunci însă vom aminti pe cei care au contribuit la programul serii, oferindu-i, în majoritatea cazurilor, momente de

Am fost disc-jockey-ul serii (P.U.)

strălucire. Așadar partea muzicală — predominantă, a fost deschisă de interpreții folk MARTIN NICOLAE („Au mai rămas țărani pe dealuri", versuri de P. N. Dolângă). Emoția debutului a fost trăită de studentul VRBNY TOMA, mai stăpîn pe chitară. Remarc aici acuratețea glasului, inspirația liniei melodice, reliefate cu prisosință în compoziția sa „Năvala cenușie" pe versurile poetului nordic Paul Sorensen. O notabilă

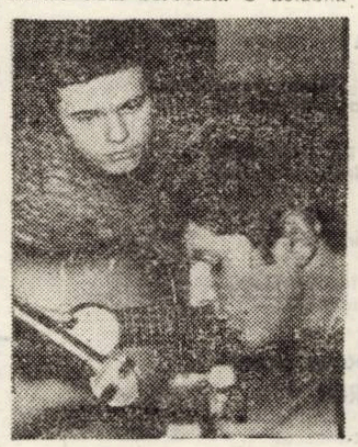

Cei doi Adrian : lirism, sensibilitate

prezență muzicală notăm și la MARIUS HLUȘCU, duetul admirabil ADRIAN DINU — ADRIAN BOTEZATU, pe care sperăm să-i ascultăm în viitoarele ediții ale întîlnirilor noastre și cu compoziții originale. Printre momentele culminante ale serii vom aminti aici, recitalul dat de tandemul TAVI STEFĂNESCU — EUGEN IOSIF care prin compoziția „Prietene" au „monopolizat" primul loc în Top-ul revistei mai multe săptămîni. Folosirea vocilor într-un cadru melodic bine conturat, grija pentru sublinierea pasajelor semnificative, nivelul pregătirii muzicale, iată doar cîteva caracteristici care concură la succesul

„Magna carta", folk & percuție ad-hoc

de care acești interpreți se bucură. Am asistat și la constituirea ad-hoc a grupului „MAGNA CARTA" (celor doi interpreți alăturîndu-li-se și studentul venezuelean LUIS ALBERTO AVILLA). Grupul „ECOU" a reușit să capteze interesul sălii nu numai prin „bombardamentul" decibelilor, de care n-am fost scutiți, dar și prin părțile de improvizație ce pun în evidență talentul acestor tineri uniți printr-o pasiune comună față de o muzică distanțată de ce am putea numai facil și gratuitate în muzi-

ca pop. Remarcabilă sub raport interpretativ piesa originală „Roz" (Ioan Husztik). În încheierea programului serii a evoluat formația rock „K.P.K." a Casei tineretului, prezentîndu-ne cîteva piese din repertoriul internațional. Alături de ceilalți membri ai grupului, l-am remarcat pe tînărul instrumentist DIETRICH KRAUSER și pe solistul vocal TRANATZY POPESCU NAE. Dacă adăugăm că

Vrbny, un blond de virtuoz...e

reușite momente ale serii au fost datorate și lui ION VELICAN, CLAUDIU IORDACHE și IOSIF COSTINAȘ, închei prezentele rînduri cu convingerea că patru ore de program nu au fost trecute la capitolul „timp irosit" nici de cel mai exigent spectator. **(PETRU UMANSCHI)**

Cu prof. dr. ALEXANDRU BOBOC

Curentele epocii, unitatea lor organică, tendințele, prezența lor, totul formează sensul sau fondul unui stil cultural. Din **Trilogia culturii** a lui L. Blaga reții o idee referitoare la analiza stilului culturii, ideea transcendentului, care coboară. El nu e o stea fixă. În stilul culturii românești e implicată ideea de mobilitate, de aspirație spre absolut (vezi mitul creației, mitul lui Manole).

— Ce carte serioasă de cultură v-a reținut atenția în ultimul timp ?

— „Despărțirea de Goethe" a lui C. Noica. Cartea însăși e o metaforă. Noica, filozof de formație clasică, trăind o epocă modernă, deplînge amurgul timpului clasic. Creația lui Goethe a fost transpusă în mituri moderne. Goethe însuși a fost transformat în mituri. Dar lumea lui de pergament a apus.

— Ce fac modernii ?

— Se despart de mitul clasicizării.

— De ce generațiile își aleg modele și care e mai greu de urmat ?

— Modelul trebuie totdeauna raportat la valoare. El trebuie conceput după anumite criterii. Hartmann a propus ca model — valoarea. Ea e mai greu de urmat decît modelul sensibil.

— În toate epocile a fost educat gustul pentru valoarea teoretică. Ce diferență e între valoarea teoretică și cea artistică ?

— Valoarea teoretică e inclusă în valorile creațiilor științifice, logice, în toate creațiile pe plan ideatic. Planul ideatic se deosebește de planul valorilor artistice (în care primează stilul). Există un plan din mijloc și unul din spate. E mai greu să deschizi gustul pentru valorile artistice. Valoarea teoretică te obligă la planul din mijloc, cealaltă te pune într-un contact de participare cosmică. Valorile teoretice apar și în configurația valorilor tehnice (vezi invazia tehnicismului, a mercantilismului etc.). Interesul teoretic se desprinde din cel practic și se diferențiază.

— Ocupîndu-vă de studiul filozofiei contemporane, ce ipoteză de lucru veți folosi în viitor ?

— Înainte de a mărturisi că voi încerca metoda comparativismului, vreau să remarc că, deși gîndirea modernă românească s-a dezvoltat sub influențe multiple, ea, totuși, are o personalitate proprie, nefiind nicidecum o „provincie" a filozofiei universale. Astfel, cred că aportul lui C. Rădulescu Motru, P. P. Negulescu, L. Blaga, T. Vianu, P. Andrei, Mihail Ralea, At. Joja, se ridică la înălțimea marilor idei contemporane. Gîndirea românească are o valoare proprie dincolo de influența mediului exterior. Comentînd marii creatori de filozofie universală, nu înseamnă că am neglijat contextul gîndirii românești. Dimpotrivă, vreau să-i studiez, folosind metoda comparativismului pe : Blaga, în raport cu Spengler și Nietzsche ; Vianu, în raport cu M. Scheller ; Negulescu, în raport cu Spengler ; Motru, în raport cu Wundt ș.a.

— Cît reușește hermeneutica să devină o metodă ?

— Aplic metoda hermeneuticii în probleme de ontologia umanului și creației, dincolo de dialectică. Folosesc metoda hermeneuticii pe un teren ieșit din Marx (evit ontologii subiectiviste). La Marx, impresionează ideea omului total, ca ființă socială, individ, rațiune, sentiment etc.

— Cum lucrați cu studenții ?

— Am respectat și voi respecta întotdeauna studenții adevărați. Vă spun cu bucurie că, involuntar, studenții mei sînt coparticipanți la cărțile mele. Discuțiile înalte de la seminar, unde ei dau tonusul viu și alert, preocuparea lor constantă pentru cultură, îmi dau mari satisfacții sufletești. Am rămas, peste ani prieten cu foștii mei studenți, azi colegi, citiva din Timisoara : V. Coltescu, G. Coltescu, C. Grecu, P. Dotiu, M. Lăzărescu. La Iași, fostul meu student, Dumitrescu Petre, a scris o carte foarte bună despre P. P. Negulescu. Gh Vlăduțescu se ocupă de orientările neotomiste ; Vasile Tonoiu — de cele neoraționaliste. A scris și o carte despre Bachelard. Cred că pentru formația studenților noștri, a tinerilor, e important, în momentul de față, să acordăm un mare interes culturii umaniste, să realizăm un echilibru între înclinațiile spre un modernism excesiv și cultul pentru valorile perene ale creației universale. Lipsa din cultura unui tînăr a epocii romantice (de exemplu, una din marile minuni ale lumii — e o mărturisire subiectivă) lipsa ei din formația unui om, conduce la infirmitate spirituală. Prelungirea trecutului în prezent e o caracteristică a evoluției spirituale a omenirii. Toată admirația pentru progresul tehnicii și al științei. Totuși, filozofia și arta rămîn coordonatele perene ale unei veritabile culturi. Nu voi putea crede niciodată în ceea ce s-a numit „moartea artei" și cu atît mai puțin în „sfîrșitul filozofiei". Căci, departe de a fi un sfîrșit, filozofia rămîne mereu un început, un început al gîndului, ce zvîcnește mereu în prund de suflet și țîșnește din cînd în cînd, ca lava din Etna, către zări.

— Care sînt făgăduințele de viitor, vis à vis de pasiunea pentru studiul istoriei filozofiei ?

— Dincolo de studierea istoriei filozofiei, care rămîne preferința mea și pe care o consider necesară, căci nu poți face filozofie fără să ai cultura domeniului, voi încerca să mă ocup de studierea limbajului din punct de vedere filozofic, de filozofia valorii, de filozofia culturii (Blaga, Vianu, Gulian etc.). Istoria filozofiei și a gîndirii, pe care le consider necesare, constituie un punct de plecare pentru o sistematică proprie a unei creații originale. Voi contribui la coordonarea lucrărilor de traducere în limba română a întregii opere kantiene. Doresc să avem o revistă filozofică de profil, revistă de politologie, de etică, de estetică, o societate de filozofie, să se intensifice dezbaterile filozofice, crearea unor mari colective de muncă, a unei vieți filozofice profunde, ca oamenii să înțeleagă filozofia, iar noi să ne putem ocupa de filozofie Promit revistei **„Orizont"** colaborare la **„Cronica ideilor"** sau **„Aspecte din gîndirea contemporană"**, unde să prezint idei de circulație din filozofia contemporană. Firește, aplecarea spre filozofie devine, inevitabil, un mod de cultivare a omeniei și a umanismului.

Parodii noi

MARIN SORESCU

Fel de fel

Toată lumea înțelege ce e un cașcaval,
un fel de lună în care se bagă
te miri cine și roade,
roade pînă îl apucă amocul
și apoi îl apucă dentistul . . .
El, cașcavalul, e o roată, o dulce roa ă
unde poți respira, mînca, filosofa,
și mai ales poți sforăi în lege.
Demult, în sat la mine
nimeni nu avea voie să sforăie !
Dacă sforăia vreunul
îl amenda polițaiul,
dacă nu sforăia
tot îl amenda fiindcă nu sforăie.
Cel mai bun lucru e tot cașcavalul !
Te bagi în el și stai
pînă la paștele cailor.
Rozi, din cînd în cînd,
dormi, din cînd în cînd,
tai frunze la ciini
și mai ales
vezi ce avantaj are
tramvaiul 8 barat
față de insomnia rebelă.
Ah ! mulcă, întoarce bouleanul
că impunge cu cornul
și nu știe decc.
Tot mai bine în cașcaval,
te afunzi în el
și el . . .

Cuvinte rare : **Poezie, parodie, Oltenia, folclor, piese, alelulia, umor, Prevert, șlalalele.**

Selectie metaforică : **„Moara noastră din sat era renumită, / Păcănea tare de ziceai : doamne, ce e asta ?".**

MIRCEA MICU

LA CENTENARUL MARELUI POET PAKISTANEZ

MOHAMMAD IQBAL

Anul acesta, Pakistanul va sărbători centenarul marelui poet, filozof, jurist și înnoitor al gîndirii musulmane, MOHAMMAD IQBAL. S-a născut la 9 noiembrie 1877 la Sialkat, în Pakistanul de Vest, în casa unui modest negustor. Urmează cursurile de limbă persană și arabă ale Universității din Lahore, pe care o absolvă în 1895. Din 1897 este elevul celebrului filozof englez Thomas Arnold care predă cursurile de filozofie la Universitatea din Lahore. Din 1898 și pînă în 1905 frecventează cercul literar „Bazar-I-Hakiman" iar poemele îi apar în revistele literare „Shor-I-Meshar" și în „The Makahzan"

Face strălucite studii juridice și filozofice în Anglia și în Germania, unde își trece doctoratul la München cu teza: „Evoluția gîndirii metafizice în Persia". Anul 1911 îl consacră definitiv ca poet, odată cu publicarea marelui său poem: „În prezența profetului" urmat de un volum în ediție bibliofilă „Asrar-I-Khudi", apoi „Ghazal" (în persană); „Raza de soare" (în limba urdu); „Ramuz-I-Bekhudi" (Tainele sufletului) tot în urdu. În 1923 apare marele său volum: „Payama-I-Mashrig" („Mesaj din Orient"), în care se află și o odă închinată lui Goethe, pentru care Iqbal avea un adevărat cult.

În anii următori continuă să-i apară: „Javed-Nam" — 1932 (Cartea eternității), „Oaspetele" (1934), „Bal-I-Jabriel" (1935) toate în persană, din care îi apar traduceri în urdu și arabă, iar în Europa, traduceri în engleză, germană, franceză, rusă. I s-au publicat selecții în antologii, studii, articole, teze de doctorat, avînd ca subiect opera poetică a lui Iqbal.

S-a stins din viață în 1938, la vîrsta de 61 de ani.

VIAȚA

Cîndva, demult, cînd noaptea zvonea a primăvară,
Un nor plîngea în ceruri cu lacrimă amară.

Spunea: aceasta-i viața, un plînș neîncetat...
— Dar a-nceput să rîdă un fulger, nechezat,

— Tu te înșeli, viața e hohot, veselie...
Cine a spus acestea, în tîrg, în florărie,

Nu-mi amintesc, dar despre filozofia vieții,
Vorbiră trandafirul și roua dimineții.

Dialog între creator și om
CREATORUL

Întreg pămîntu-acesta cunoscut,
Eu l-am creat din apă și din lut.

Iar tu i-ai împărțit în chip dușman:
Tartarii, Etiopii, sau Iran.

Fierul ascuns în mina-ntunecată
L-ai preschimbat în spadă și-n săgeată,

Și l-ai făcut topor, ca să dobori,
Îmbelșugații arbori roditori,

Și colivii cu uși și cu zăvoare
Să-nchizi în ele păsări cîntătoare.

OMUL

Tu ai făcut cumplitul întuneric.
Eu am creat făclia, să-l desferic.

De-ai pus un munte-n drumu-mi, la mijloc,
Cu scripetul eu l-am mutat din loc.
Din ramul tău, din codri și zăvoaie,
Eu arcuri mi-am făcut pentru războaie.

Tu ai făcut doar lutul. Eu, din lut,
Ulcioare-ncăpătoare mi-am făcut.

Ai pus în șerpi venin ucigător,
Eu l-am schimbat în leac vindecător.

Mi-ai pus în cale munții, curmeziș,
Eu m-am urcat în piscul lor pieptiș.

Unde-ai făcut pustiuri arzătoare,
Eu am plantat livadă roditoare.

Căci fără mine, Omu-acesta viu,
Tot ce-ai creat, ar fi rămas pustiu.

SOLITUDINE

M-am dus pe țărm, și-n taină i-am spus fremătătoare:
— Ce cauți fără tihnă? De ce te zbați mereu?
O, cîte mii de perle la piept îți scînteiază,
Dar ai vreuna-n suflet cum port în suflet eu?
Ci ea, clocotitoarea, nu mi-a răspuns nicicînd.
S-a zbuciumat-nainte, și s-a retras tăcînd.

M-am dus apoi la munte cu această întrebare:
— Semeața ta-mpietrire, ți-o tulbură vreun chin?
Ajunge pîn-la tine vreun geamăt de-ntristare?
În inima-ți de piatră, s-ascunde vreun rubin?
Răspunde cu o vorbă martirului ce sînt.
Încremenind vecia, el a rămas tăcînd.

Umblînd pe-un drum de noapte am stat la sfat cu luna;
— Ciudat destin e-acesta de-a rătăci-n stihii!
Ce scop te mînă oare, că răsărind pe culme
Preschimbi această lume-ntr-un cîmp de iasomii?
Lucești și pentru inimi ce s-or ivi-n curînd?
Ea s-a uitat spre stele și-a lunecat tăcînd.

Trecînd în zbor dincolo de lună și de soare,
Am întrebat „Divinul" cu glasul meu de om:
— O, Tu, acela care cunoști tot ce e taină,
În Univers, răspunde-mi, mi-e prieten vreun atom?
Cum, Universul n-are o inimă în sine,
Cînd pulberea mea toată e-o inimă pulsînd?
— Atunci de al meu cîntec nu-i vrednic Universul.
Surise Creatorul și a rămas tăcînd.

DIN LUTUL...

Din lutul ce-o rămîne cînd voi porni spre stele,
Să faceți un opaiț rotund, pentru lalele,
Atunci cînd pretutindeni vor înflori prin lunci,
Lumina suferinții s-o dărui și atunci.
Și undeva să-l duceți, oriunde, în cîmpie,
Și să-l lăsați să ardă, departe, în pustie.

Prezentare și traducere
ION LARIAN POSTOLACHE

Sentimentul coloanei

(Urmare din pag. 1)

alături de români și pe maghiari, germani, sîrbi și oameni de alte naționalități într-un tot unitar, cu o unică specificitate, noi, cei de acum, prin exemplaritatea efortului nostru constructor, conștienți de valoarea societății pe care o edificăm trăim, deopotrivă același sentiment al mîndriei față de luptele comune, din trecut, împotriva asupririi naționale și sociale, față de realizările pe care le înfăptuim astăzi, uniți în jurul partidului, față de viitorul pe care ni l-am asumat. Literatura, arta — cîntecele noastre —, ca semne ale celor mai sensibile vibrații în fața realității lumii, se cheamă, în acest ceas de memorie, spre cuprinderea definiției statorniciei unui popor, adăugînd istoriei plusul de omenesc ce poate s-o transforme în credință.

Trăim sentimentul coloanei prin timp, al sumei metopelor care continuă Columna Traiana peste două milenii, pînă la noi, al metopelor ei următoare, așa cum le proiectăm noi înșine astăzi spre viitor. Știm că sub fundația acelei coloane romane, alte metope, ale dacilor pînă la Burebista, și mai înainte, sînt înfipte adînc în acest pămînt carpato-dunărean, ca rădăcini. Simțim, călătorind peste piatra istoriei, din nevoia de a ne cuprinde ființa în vreme, cum alături de mîndrie, sau prin ea însăși, ne ajunge o necuprinsă voință de înaintare, de continuare neabătută a coloanei.

carte străină

Traducătorul despre cartea
TEREZEI MARIA MORIGLIONI-DRĂGAN
„AMOEBĂ ORI STEA"
Editura Univers, 1977

Am transpus în românește cartea de versuri **Amoebă ori stea** a Doamnei **Teresa Maria Moriglioni-Drăgan.** Poeta italiană, româncă tot mai mult prin cunoașterea limbii lui Eminescu, ar fi putut aproape împlini singură această lucrare, în orice caz deține suficient instrumentele pentru a suferi din cauza dicționului traduttore-traditore, pentru a controla lucrul făcut și pentru a se gîndi cum în multe pasaje putea fi găsit un mai fericit echivalent.

Cînd traduci versuri, prelungești de fapt sau săvîrșești o meditație asupra naturii poeziei însăși, asupra condiției ei de domeniu literar, în care cuvîntul e și **intermediu** și **substanță** iar viața e suflu, secundă în veșnicie, ritm.

Potrivirea în alt idiom se comite aparent într-un sens opus actului creației, pe cînd ivirea poemului ne-am putea-o reprezenta ca un drum dinspre flacără spre cuvînt, reconstituirea lui depinde de priceperea de a convinge cuvinte aflate în stare indiferentă, rezistentă, rece, să umble la zări împurpurate. În cazul reușitelor, puține, opoziția aceasta dispare și atunci îi este oferită cititorului șansa de a se crede în fața unui unicat; aprins sau reaprins, focul e foc — și recităm cu Blaga **Cîntecul cavalerului** de Garcia Lorca, cu Al. Philippide **Une charogne** de Baudelaire, cu Emil Gulian, **Clopotele** lui Edgar Poe, cu Maria Banuș, **Cina cea de taină** sau **Din copilărie** de Rilke, ș.a.m.d., cum am recita poezii ale românilor.

Ce-i drept, „traducțiile nu fac o literatură", cum zice un învățat din veacul trecut. Exact în situația identificării cu originalul, poemul reintors la autorul său te-a expropriat cel mai deplin. Dar pentru că traducerea de versuri e, ca să relau, una din modalitățile cele mai interioare de a descifra indescifrabilul, de urgisirea ei, vorbă nu poate fi, și s-o minimalizeze, nimeni nu-și va asuma riscul.

Dar, ca „joc secund" are, e și firesc, a ceda locul altor **laude**. Prefața scrisă de Eugen Barbu, cu care cartea se deschide, numește cîteva din valorile cîntecului rafinat și strunit, tensionat, pe care ediția îl include și în limba lui Leopardi. Doamna Maria Drăgan, azi la a doua carte de poeme în România este o conștiință lirică lucidă, ca atîtea în poezia italiană de la Ermetism încoace, o înfiorare și o voce adevărată. Scrise la Palma de Maiorca, în țări din Europa, în orașe cutreierate de vid sau de lună în inima veacului pe care-l trăim și cu care polemizăm, poemele, în ciuda unei note sceptice, nu eludează zona umanului, voinței, speranței. Dezbaterea intelectuală abstractă și tangența dureroasă, permanentă, cu lucrurile și muchiile lumii, complinesc o formulă de artă neliniștită și răspunzătoare pentru Ființă, în spiritul celor mai rodnice traiectorii ale liricii contemporane. Cuvîntul Versilia, de la pagina 43, poate face schimb cu orice altă denumire geografică, în universal, și poemul să apară, indiferent de locuri și ideologii, numai ceea ce este: expresie a apartenenței și resfrîngere a realului, cu ceva din ceea ce Montale numea „formarea unei atmosfere prietenești de aluzie și înțelegere".

Strigătul și aforismul, despietirea confesivă și incifrarea în jurul unui nucleu clar sînt altă caracteristică a acestei etape cînd poeta nu mai are dorința să scrie „cuvinte frumoase", și cînd culorile, regretele, aromele se vor, parcă, surdinate, sub accent grav.

În ciuda unui aspect de poetică negativă, a lui „ceea ce nu sîntem", „ciò che non siamo", sufletul poetei **Tereza Maria Moriglioni-Drăgan** este mai la largul său în uimirea pentru existențial și în nevoia de bucurie; acolo unde poate, între oameni și pentru oameni, clama proclama, rostî:

„De milioane de ani universul mă aștepta.
Acum în splendoarea lui era gata pentru mine.
E crimă gravă să irosești sărbătoarea.
A iubi, a iubi, a iubi"!

AUREL RĂU

FOILETONUL SĂPTĂMÂNII (XX)

DROG

— Risc profesional — zise Parneli, punînd pe masă servieta de piele a lui Mulders — Asta-i aparținut individului care l-a făcut pe fiul dumneavoastră traficant de droguri

— Unde se află el? — întrebă Snyder, zîmbind acru

— E mort

— Mort!? Dumneata l-ai omorît?

— Nu. A fost suficient de prost să tragă asupra unui flăcău care și-a petrecut doi ani în Vietnam.

— Ați scos ceva de la el?

Parneli negă din cap.

— Iar mijlocitorul? — întrebă Snyder, căznindu-se să-și dobîndească sîngele rece — Omul care i-a făcut cunoștință lui Ben cu ăsta mort?

Pe el l-a omorît Mulders

— La dracu! Eu te-am angajat să-i prinzi pe oamenii ăștia, vii. Dacă aș fi știut să mă răzbun aș fi găsit pe altul. Și ce e cu omul pe care-l cauți alci? Ăsta care trebuia să-l întîmpine pe fiu' meu?

Parneli coborî privirea.

— Se numește Franck Backer — zise el. — A plecat din Boston imediat după prinderea lui Ben. Aseară i-am făcut o percheziție în locuință, dar n-am găsit nimic care să-l dea de gol.

Parneli se așeză într-un fotoliu. Se simțea oarecum vinovat față de Snyder. I se părea că mai mult a încurcat lucrurile, mai ales că Mulders era mort.

— Dorești să bei ceva? întrebă Snyder, scoțînd din bar o sticlă de whisky.

— Cînd va avea loc procesul? — întrebă Parneli luîndu-și paharul

— Avocații mei sînt convinși că l-ar putea amîna pînă la sfîrșitul anului. Ben va fi totuși condamnat pentru trafic de stupefiante. Dar, dacă se vor găsi martori care să confirme povestea lui, judecătorii vor fi mai blînzi.

— Trebuie să-l găsim pe Backer

— Crezi că o să reușești înainte ca și el să fie ucis?

— Greu de spus, zise Parneli.

— Mai ai nevoie de bani?

— Nu, răspunse Parneli, — cheltuielile mele de pînă acum n-au fost prea mari.

Snyder îl întrebă apoi dacă vrea să vorbească și cu Ben. Parneli însă îi spuse că n-ar avea nici un rost, întrucît cei doi cu care venise Ben în contact nu mai erau printre cei vii.

Cînd ajunse la New York, Parneli trase la hotel „Park", iar a doua zi luă legătura cu Tony Cremona, agent al F.B.I.-ului. Acesta îi spuse că e liber după ora 11, așa că îl invită în biroul său.

Cremona îl întîmpină foarte amabil și după ce-i povesti cîteva cazuri care umpleau coloanele ziarelor îl întrebă pe Parneli cu ce-i poate fi de folos. Parneli îi dete numărul de telefon găsit la Mulders și-l rugă pe Cremona să-l depisteze pe proprietarul lui.

— De ce te interesează chiar numărul acesta?

— Un olandez pe care-l urmăream, a vorbit cu posesorul acestui număr.

— Patronul e o companie de transporturi companie pe care a înființat-o gangsterul Angelo Mantelli, ca să-și facă paravan. Cadavrul lui a fost găsit în frigiderul unui restaurant din cartierul de est, luni dimineața

— Iacă. — zise Parneli — întotdeauna cînd dau de vreo urmă, ea mă duce inevitabil la morgă.

— Ceea ce nu înțeleg, zise Cremona, e faptul că primim telefoane anonime care ne duc exact la locul în care găsim stupefiantele. Cine sînt acești informatori care lucrează pentru noi pe gratis?

— Poate e vorba de vreun părinte al cărui fiu e narcoman. zise Parneli.

Cremona trase un fum din țigară și întrebă:

— Mai cauți vreun nume sau număr de telefon?

— Îl caut pe-un oarecare Backer, care cred că trebuia să-l aștepte pe Snyder la aeroport.

Parneli tăcu un timp, apoi îl întrebă pe Cremona:

— Numele lui Backer nu-ți spune nimic?

— Dacă-i mafiot și dacă-i numele lui adevărat, în curînd am să-i cunosc. Unde te pot găsi?

— La „Parc-hotel". Unde se află barul „Ohio"?

Cremona îi spuse adresa iar Parneli îi mulțumi și plecă. În fața intrării în bar stătea un senegalez, în uniformă galbenă, care-l salută drăguț, iar la bar o brunetă provocatoare. Șeful de sală, într-un smoking galben, stătea cu lista de meniuri la intrarea în sala de mese. Îl salută pe Parneli în englezește, dar cu accent franțuzesc, în timp ce-l măsură de sus pînă jos. Pesemne că prețul costumului lui Parneli îl mulțumi, așa că-i promise acestuia o masă.

— VA URMA —

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 1 decembrie 1977 ● nr. 48 (510) 8 pag. 1 leu

EXPO-FOTO LA TIMIȘOARA

Asociația artiștilor fotografi, Filiala Banat și Foto-Club Retina, de pe lîngă Casa de cultură a municipiului Timișoara, au deschis, la 13 noiembrie, prima bienală de artă fotografică „FRUMOSUL ROMÂNESC". Din circa 1.000 de fotografii prezentate, juriul, sever și exigent, a selectat 136, plus alte zeci în afară de concurs, numărul total din expoziție ridicîndu-se la circa 200.

Adunînd fotografii în culori (18 bucăți) sau în alb-negru, ce se încadrează în genul portretisticii, al peisajelor, al eseurilor fotografice, EXPOZIȚIA DE FOTOGRAFII, DE LA TIMIȘOARA a înfrățit, sub emblema și simbolul „Frumosul românesc" pe toți artiștii fotografi de frunte ai țării, ca și pe acei buni maeștri ai aparatului de luat vederi, cu totul ei fiind în jur de 40.

Însumînd, prin bogăția tematică, prin originalitatea stilurilor, prin rafinamentul tehnicii, prin viziunea personală, un adevărat caleidoscop fotografic românesc. Expoziția timișoreană a însemnat, în același timp, un elogiu adus frumuseții perene a omului și peisajului românesc contemporan, a însemnat, de asemenea un îndemn spre meditație asupra existenței, asupra imaginii încremenite, fulgurant, pe peliculă.

Figura umană intră în primplanul tuturor fotografilor, chipuri de mineri, în toată grandoarea muncii înscrisă pe trăsăturile lor, chipuri de oameni simpli, figuri anonime ale satului sau ora-

RADU VOINEA

(Continuare în pag. 7)

SCHNEIDER HELMUT (Timișoara) — Premiul I „Portret"

1 DECEMBRIE

Cu mai puțin de șase decenii în urmă, la Conferința de la Paris, statul național român, născut prin unirea Transilvaniei și Banatului cu România era recunoscut de guvernele Europei ca stat independent și suveran.

Va trebui să recitim mereu timpul, viața celor ce ne-au premers, locurile însemnate cu jertfă pe acest pămînt, cugetul limpede, doritor de unitate, libertate și prosperitate al celor mai înaintați oameni născuți de popor ; va trebui să le recitim permanent, ca pe un alfabet al spiritului nostru de acum și de mîine. Presărate peste două milenii, semnele trecerii noastre își înlănțuie semnificațiile, își poartă ca un unic filon prin evuri strigătele de tulnic sau bucium, chemătoare la luptă și bucurie. Cum focurile de culme vesteau din fort în fort spre cetatea Grădiștei apropierea trufașilor copii ai Romei, cum focurile se chemau să adune și să împingă la luptă țăranii spre Bobîlna, spre Timișoara lui Doja, spre Alba Iulia lui Horia, sau celelalte, vestind poporul întregii Valahii de vîntul pustiu al hanilor mongoli, de valul semilunei otomane... peste timp, din adîncul vremii spre noi, în numele fiecărei bătălii, al fiecărei lupte pentru libertate și unitate, în dreptul anilor, ard focurile vii ale istoriei acestui popor, chemîndu-ne cugetul spre înțelegerea rostului de a fi liber, spre înțelegerea lumii, spre viitor.

De pe piedestalul puterii noastre de acum și al numelui nostru, dobîndite cu truda atîtor generații de înaintași încrezători în vigoarea copiilor lor și în viitorul pe care-l au, marile evenimente ale trecutului, în înlănțuirea lor firească, devin o singură sărbătoare peste veacuri. Nu vom putea vorbi despre revoluția de la 1848 fără să amintim de drumul, de numai „un deceniu, pînă la Unirea Moldovei cu Țara Românească, nu vom putea vorbi de Unire fără să aducem un prinos de recunoștință celor ce, după două decenii de la înfăptuirea ei, cuceresu Independența României. Apoi, încă un război de jertfă, și țărinile Mărășeștilor, pentru ca la 1 DECEMBRIE 1918, visul de veacuri, „cugetul și simțirea" acestui popor să-și afle împlinirea în orașul Primei Uniri a lui Mihai Viteazul, la Alba Iulia.

Glasurile a o sută de mii de oameni veniți din „toată țara" aveau să se unească în fapt și de drept, în dimineața zilei de decembrie, într-un unic cîntec spre veacurile viitoare. O viață de om, cincizeci și nouă de ani, ne despart de dimineața aceea, în care moții lui Iancu s-au văzut cu frații lor de peste Carpați să se aibe laolaltă. Cincizeci și nouă de ani, cît încă o istorie întreagă, pentru ca același popor să alăture cuceririlor de pînă atunci : Independența și Unirea, marile sale victorii : Libertatea și Egalitatea să înlănțuie în salba sărbătorilor sale ziua, luna și anul noului ev : 23 August 1944.

Să recitim, în această dimineață de decembrie, gîndurile limpezi ale neîmpăcării celor de la început de veac, a celor ce au făptuit alături de ființa întregului popor desăvîrșirea unității statului român, să recitim, cu bucuria celor învingători, îndemnurile spre unitate și statornicie, spre prosperitate și pace, spre demnitate și mîndrie, pentru a descoperi în cugetul nostru de acum filonul unuia și aceluiași suflet care și-a ridicat cu cinste numele țării, în rîndul tuturor popoarelor lumii, ca glas distinct în propășirea păcii și progresului, a înțelegerii între popoare.

Două evenimente, la capetele a șase decenii: recunoașterea României ca stat și înalta recunoaștere a politicii externe a partidului și guvernului nostru în lupta sa pentru edificarea unei lumi mai drepte și mai bune, încununează strădania înaintașilor noștri, încrederea pe care au investit-o în generațiile ce le-au urmat. Cuceririle României socialiste de astăzi, sînt chezașe, pe același filon spre viitor.

PAUL EUGEN BANCIU

convorbiri

Cu criticul și istoricul literar EUGEN SIMION

– Stimate tovarășe profesor, cred că eleganța și grija pentru stil și expresie caracterizează ținuta criticii Dvs. Criticul trebuie să fie și un scriitor ?

– Nu știu dacă stilul meu critic este **elegant,** știu însă că este (vreau să fie) exact. Dacă este o eleganță, frumusețe în el, acestea nu pot fi decît niște atribute ale exactității. Nu-mi plac neguroșii, **bogomilicii,** nici în poezie, nici în critică. Metafora nu trebuie să impodobească un text în chip inutil, trebuie să deschidă ideea spre o sugestie nouă. Comentariile poeților pe marginea poeziei suferă, de obicei, de o ornamentație parazitară. Operație, de altfel, inutilă. A face critică (mă rog : eseistică) nu înseamnă a spune **cu alte cuvinte, alte metafore,** ceea ce s-a spus deja. Critica este o re-creație, după un proiect personal, a simbolurilor fundamentale ale operei. Cînd este vorba de proză, în acest proiect intră și un element epic, adică punerea în pagină a ideilor, reconstituirea tipologiei etc.

Întrebarea dacă un critic este un scriitor sau nu are, după mine, un singur răspuns : criticul este un creator care operează nu cu fictiuni, ci cu concepte. Personajele sale sînt ideile și, pentru a le pune în mișcare și a le da expresivitate, are nevoie de fantezie.

– Ați publicat niște dialoguri „de la magistru la discipol", de aură călinesciană ; sau un savuros articol asupra modului șablon de predare a literaturii în școală. Ați scris și pamflet... Vă socotiți și un publicist ?

– Dacă vreți, pot fi și publicist. Am scris foiletoane, **figurine,** dialoguri, eseuri, cronici etc., nu disprețuiesc nici o formă a criticii literare. După ce doi ani am scrise studiile monografice apărute, apoi, în **Scriitori români de azi (II),** am reluat un **jurnal parizian,** care, stilistic, oscilează între epica pură, reflecția morală și eseistică. O carte (sub tipar la C. R.) în care vocea autorului nu mai stă în spatele altor texte. Am scris foarte repede și cu o neașteptată bucurie acest jurnal. Am simțit nevoia, între volumul doi din **Scriitori** (volum greu, dificil, cu multe fioruri literare) să schimb tonul, stilul, și a ieșit o confesiune axată pe o dramă (să-i spunem astfel) ideologică: descoperirea unei civilizații și a unei societăți occidentale de către un intelectual din estul Europei, suficient de matur ca să înțeleagă despre ce este vorba, încă tînăr pentru a porni fără prejudecăți și a respinge aerul unei mari aventuri.

– Înainte de a veni la catedră, ați lucrat în redacția vechii „Gazete literare". Munca de redacție, apropierea tipografiei – care lasă urme bune asupra formării scriitorului – v-au influențat ?

– Da și nu. Da – pentru că a participa la redactarea unei publicații literare este un fapt important. **Gazeta literară** a dus după 1964 o bătălie de recuperare a valorilor culturii noastre și bătălia a avut, cred, ecou. S-a format, apoi, o echipă de critici în jurul revistei (L. Raicu, G. Dimisianu, V. Cristea, Magdalena Popescu și subsemnatul; mai tîrziu a apărut și M. Iorgulescu) cu un rol deloc neglijabil în viața literară. Dezbaterile organizate de noi (privitoare la curentele literare, la problema specificului național), numerele monografice (de la Eminescu la L. Rebreanu) au deschis calea discuțiilor libere, obiective despre fenomenul literar românesc și au dus totodată la îndepărtarea multor prejudecăți, dogmatisme. O bătălie critică pozitivă, pe scurt. Totuși, redacția m-a făcut să pierd mult timp, existau lungi discuții sterile, dispute interne care toacă nervii și demoralizează spiritul. Munca într-o redacție n-are, după mine, nici un sens pentru critic, dacă el nu poate lua parte la organizarea revistei. Dacă rolul lui se reduce să dea telefoane și să corecteze dactilogramele atunci criticul respectiv pierde vremea degeaba.

– Vorbind despre Dvs., cineva spunea că ați asimilat în egală măsură metodele critice tradiționale cît și pe cele moderne. Cred însă că autoritatea unui critic stă în atitudinea sa. Metoda sau atitudinea îl va sprijini în acest sens ?

– Chestiune veche, dispută eternă. Modern sau clasic ? Sincronic sau în spiritul tradiției ? Exemplul marilor critici români rămîne concludent. Spirite sincronice, cu lecturile la zi, ei au îmbrățișat cauza mai generală a culturii române și au promovat o estetică **deschisă** în viața literară. Ei și-au învins, ca E. Lovinescu, fondul tradiționalist și au devenit teoreticienii noilor curente. Au creat concepte noi **(modernism, clasicismul** fundamental) suficient de largi pentru a primi întreaga producție literară a momentului.

Criticul nu poate fi partizanul fanatic al unei singure direcții, nu poate exclude din repertoriul său pe „tradiționaliști" pentru că jură pe „moderniști" (noțiunile sînt, cum știți, foarte elastice). Rolul lui este să stea deasupra compartimentelor, frontierelor stilistice și să primească semnele de talent, indiferent de unde vin. „Partizanii" unei unice școli au viață scurtă. Asta dacă privim lucrurile din punct de vedere estetic general.

Vorbiți de **metoda, atitudinea** mea în critică ? Cineva ar fi spus că am asimilat metodele tradiționale, dar nu mi-ar fi streine metodele moderne etc. Adevărat, sînt trimis mereu cînd la Lovinescu, cînd la G. Călinescu. **Lovinescian** sau **călinescian ?** Falsă dilemă. Călinescu este, iarăși după mine, continuatorul cel mai consecvent și mai inventiv, (în ciuda deselor lui revolte) al spiritului lovinescian în critică. În chestiunile mari de estetică, Lovinescu se întîlnește cu contestatarul său G. Călinescu. **Clasicismul** este, sub alte forme, un concept care reia **modernismul** lovinescian. A-i opune, în toate problemele, este împotriva adevărului. Chestiunea dacă trebuie să fim **lovinescieni** sau **călinescieni,** din această perspectivă, e falsă. Sîntem **lovinescieni** și **călinescieni,** în chip fatal, pentru că pe aici, prin aceste spații spirituale, a trecut magistrala spiritului critic românesc. Nu putem, totuși, rămîne la E. Lovinescu și

Interviu de DAN CIACHIR

(Continuare în pag. 7)

George Macovescu

VÎRSTELE TIMPULUI

Editura Eminescu, 1977

Reportajul nu numai caută adevărul dar, odată descoperit, îl şi impune. Este impresia cea mai puternică pe care cititorul o încearcă parcurgînd paginile cărţii lui **George Macovescu.**

Peste patruzeci de ani de susţinută activitate publicistică – începută sub zodia cruntă a „anilor împotrivirii" şi ajunsă la deplină maturitate în epoca de edificare a lumii noi – constituie, sintetizaţi într-un singur volum, expresia pilduitoare a unui destin pentru care „a merge în direcţia dezvoltării istoriei" reprezintă nu atît o deviză, cît un mod de a exista. Sinceritatea echivalează aici cu un acut sentiment al timpului. Vîrstele creaţiei corespund, aşadar, cu etapele devenirii istorice, înţeleasă şi asimilată în linia ascendentă a progresului ireversibil.

Pentru cine urmăreşte evoluţia scrisului lui George Macovescu relaţia aceasta apare firească ; scriitorul nu caută cu tot dinadinsul concordanţa cu epoca. Ea îi aparţine, face parte din însăşi substanţa creaţiei sale. Este, cu alte cuvinte, măsura implicării totale, deliberate în timpul şi spaţiul istoriei, ale cărei seisme sînt înregistrate cu fidelitate. Nu doar cele majore, de proporţii, adeseori, cosmice, ci şi cele lipsite de semnificaţii profunde, pentru mulţi, mărginite de banalitatea faptului divers. Tocmai în aceasta din urmă reporterul descoperă mecanismul delicat al relaţiilor dintre oameni, reflexul incontestabil al „vîrstelor timpului", geneza marilor prefaceri. Pentru că, în conştiinţa scriitorului, ziarist prin excelenţă, evenimentele, indiferent de consistenţa lor, alcătuiesc, în egală măsură, temeiurile demersurilor sale, realitatea, viaţa adică. Şi obligaţia dintîi a oricărui ziarist, ca, dealtfel, a oricărui creator, este de a cunoaşte nemijlocit lumea din jurul său, legile şi contradicţiile ei : **„Rolul reporterului este să le descopere, să le cunoască în procesul desfăşurării lor, să le reţină în esenţa lor şi în acelaşi timp sub aspectul lor individual. Prezentate apoi, fără tezism strident şi fără falsă literaturizare, aceste fapte, aceste evenimente, aceşti oameni vor constitui subiecte de reportaje convingătoare. Pentru că, acesta este scopul reportajului, să convingă prin autenticitatea lui, prin valoarea faptului real şi nu al celui inventat"** (**Reporterul,** p. 359-360). Însă, autenticitatea nu are nimic comun cu prezentarea detaşată a evenimentelor : **„Un ziarist este eficient cînd prin scrisul lui influenţează pe cei care îl citesc, în sensul progresului social, avînd obligaţia ca în fiecare zi să înfigă în mintea cititorului o idee, în inima lui un sentiment". (Mărturisiri,** p. 9).

Aşadar, valoarea unui reportaj nu se rezumă la reproducerea fidelă, imparţială, a realităţii ; el trebuie să fie un mijloc de acţiune în sensul transformării acesteia, ceea ce reclamă mobilizarea totală a scriitorului, antrenarea tuturor virtuţilor lui umane.

În reportajele sale, de la cele născute din „exasperarea creatoare" a anilor debutului (în redacţia ziarelor „Adevărul", „Dimineaţa" şi „Cuvîntul liber", sub ochiul atent al lui Alexandru Sahia), la cele din vremea maturităţii, George Macovescu adună, compară, judecă fără ostentaţie, implicînd şi, mai ales, implicîndu-se, fapte şi evenimente dintre cele mai diverse. Dincolo de anecdotica întîmplărilor, scriitorul dezvăluie fisurile edificiului social, incongruenţele lui. În permanentă stare de veghe, spiritul său lucid proclamă pretutindeni cu îndrăzneală adevărul vieţii sfidînd inerţiile, animat de aceeaşi perseverentă încredere în raţiune. De aici, calitatea esenţială a reportajelor lui George Macovescu : expresia condensată, revelatoare, lipsită de melodicitatea căutată a „cuvintelor frumoase" ; poezia aparţine vieţii şi îi este redată cu bucuria produsă de chiar descoperirea ei.

Format la şcoala constituită în jurul partidului, din anii tenebroasei ascensiuni fasciste, George Macovescu a dobîndit încă de la primele reportaje constantele unui destin creator exemplar : judecata matură, un simţ superior al valorilor, consecvenţa perspectivei filosofice şi, mai presus de toate, aspiraţia echilibrată către desăvîrşirea omului, către situarea lui legitimă în istorie. Aceasta din urmă provine din înţelegerea mutaţiilor profunde pe care timpul le-a produs în însăşi esenţa umanului : **„Omenirea a intrat acum într-o etapă nouă a istoriei ei... Lumea va face un uriaş salt înainte... În toate domeniile se fac mari descoperiri care, puse în serviciul omului – îi vor schimba radical viaţa. Izolarea nu numai că nu mai este posibilă, dar a devenit o utopie". (Cunoaşterea culturilor,** p. 340-341). Scriitorul se simte integrat acestor mutaţii **(„Sînt un om ca toţi oamenii, cu gîndurile, sentimentele mele, care nu-mi dau pace, nu mă lasă liniştit. Viaţa nu o trăiesc decît o singură dată şi nu-mi pot îngădui să mă plimb prin ea absent şi insensibil". (Mărturisiri,** p. 10), participant activ la împlinirea lor.

George Macovescu are vocaţia pătrunderii în intimitatea contradictorie dar fascinantă a omului, la limita contactului său cu materia, cu spaţiul şi timpul, cu ireversibilul. Este locul în care prezentul devine istorie, trecut şi viitor deopotrivă.

MARIAN ODANGIU

cronica literară

Laurenţiu Fulga

FASCINAŢIA

Editura Eminescu, 1977

Fascinaţia, ultimul roman publicat de Laurenţiu Fulga este cartea unei idei, a unei obsesii. Idee veche încă din perioada primului său volum, **Straniul Paradis** (1942), devenită în timp obsesie (vezi **Alexandra şi Infernul, Doamna străină, Moartea lui Orfeu)** ce se proiectează acum într-o lucrare de proporţii, la vîrsta maturităţii artistice. Ceea ce în tinereţe anunţase doar sau presimţise într-o suită de povestiri fantastice, în care există toate premisele prozei de mai tîrziu, se împlineşte în **Fascinaţia** pe care autorul o vrea un cîntec al iubirii, visului, justiţiei şi libertăţii.

Iubirea şi moartea este o temă predilectă a povestitorilor fantastici. **„Totul naşte din iubire, creşte prin intermediul iubirii, moare şi astfel se desăvîrşeşte prin iubire",** mărturisea Laurenţiu Fulga în **Nota la prima carte** (p. X). Iar condiţia existenţială pentru împlinirea unui astfel de destin este **„întîlnirea cu celălalt".** Această întîlnire, mereu şi mereu aceeaşi întîlnire dintre membrii perechii ce se caută, regăsindu-se în dragoste şi-n moarte, va face nucleul epicizării acestei idei, într-o suită de patru povestiri autonome parcă, legate între ele doar de acelaşi gînd dezbătut în toate secvenţele, cu personaje ce poartă aceleaşi nume, toate învăluite în umbrele şi luminile fantasticului atît de iubit de autor. Modalitatea e din cele mai interesante, chiar dacă pune anumite probleme unui cititor obişnuit cu un alt model epic. De cînd cu pluralitatea perspectivelor epice însă, lipsa desfăşurării coerente, lineare, nu mai constituie un păcat atît de mare. Dimpotrivă, ca tot ce e neaşteptat stîrneşte interesul, cucereşte sau, ca să folosim un cuvînt scump autorului, fascinează, în măsura în care ne lăsăm cuceriţi de idei şi simboluri, parabole şi vise, metafore şi pledoarii ciudate, toate conduse cu grijă către acelaşi punct: împlinirea întru dragoste şi moarte. Pentru că toate întîmplările sînt doar nişte pretexte facilitînd dezbaterea ideii în cele mai bune condiţii epice. Nu-i vorba doar de un discurs, un eseu asupra ei, deşi pînă în cele din urmă ajungem exact în situaţia de a auzi o singură voce, modelîndu-şi intonaţia ca să pară mai multe, care ne vorbeşte de acelaşi unic motiv ţesut într-o pînză ce-l multiplică cu infime deosebiri.

Epicizarea complică mereu lucrurile, dar parabola nunţii ca moarte, ce străbate folclorul nostru, este prezentă în toate secvenţele unde acelaşi Luchian în diferite ipostaze întîlneşte aceeaşi Marie coborîtă din vis sau doar proiectată de dorinţa întîlnirii iubirii celei mari, a iubirii, a Femeii ideale, care să ducă la împlinire. Numai că aşa cum era de demonstrat de la început pînă la sfîrşit, în fiecare din povestiri împlinirea este întru moarte. Alunecarea în fantastic se face pe neaşteptate uneori, prea apăsat alteori, ca să nu producă o discrepanţă nedorită, ceea ce poate face pe unii cititori să pună sub semnul întrebării o astfel de modalitate. Perspectiva unităţii în diversitate este deschisă însă tocmai de fantasticul acesta izvorînd din însăşi ideea centrală, dezbătută : iubirea şi moartea. Ior personajul cel mai reuşit al cărţii este Zugravul de măşti ce apare întotdeauna la momentul potrivit pentru a fi gata cu chipurile de moarte zugrăvite, gata să fie puse peste faţa celor ce urmează să intre în căruţa lui şi să fie duşi dincolo. În felul acesta se surprinde într-o discutabilă modalitate epică ceea ce constituie însăşi temelia existenţei : această continuă trecere în care viaţa este un moment, ducînd la dragoste, alt moment îndreptînd spre împlinirea întru moarte, moarte ce conţine şi viaţa şi dragostea într-o relativă unitate din care apoi se va desprinde iarăşi viaţa, ciclurile urmîndu-se neîncetat, privegheate de acelaşi zugrav ce joacă aici rolul destinului, căci odată masca fiind desenată, scăpare, mai de vreme sau mai tîrziu, nu există.

Cartea, ca orice demonstraţie uzează de o întreagă retorică, de o artă a persuasiunii prin cuvînt, pînă la un punct acceptabilă. Neajunsul începe de la ingrămădirea de vise, metafore, parabole, nu întotdeauna necesare, unităţii şi echilibrului, deşi de fiecare dată interesante, de la un dialog condus cu îndeminare, dar care se poartă tocmai pentru a teoretiza ceea ce ar trebui poate să se desprindă din întîmplări, acţiuni, împrejurări, stări sufleteşti, nu numai din vorbe. De unde umbra uşoară a artificialului într-o anchetă de tipul Vernescu – Luchian, sau în lunga disertaţie a tinerei Maria, condamnata la moarte ori în monologul nu mai puţin lung şi straniu al celeilalte Marii din ultimul episod.

Am greşi dacă n-am arăta că întregul eşafodaj al cărţii este bine articulat, că dezbaterea se poartă la o temperatură înaltă, că paginile te cuceresc la o primă lectură, ideea te îmbie să parcurgi întîmplările, chiar dacă de la întîiul episod ele încep să devină previzibile măcar celor ce cunosc ceea ce Laurenţiu Fulga a scris pînă acum. Ceea ce uniformizează personajele, reduse în final la vocea, gîndurile şi ideile autorului, peste limbajul nediferenţiat, ca şi cum ar vorbi o singură persoană. Ca şi cum ideea, obsesia ce străbate ca un fir roşu întreaga carte ar deveni expresie, o singură expresie, cu o singură expresivitate, în gura mai multor personaje ce nu sînt altceva decît întruchipările ei, măştile pe care le poartă şi le schimbă după împrejurări, fără să reuşească individualizarea, schimbarea vocii, gîndurilor, sentimentelor ce converg către acelaşi punct al demonstraţiei.

Fascinaţia îl arată pe Laurenţiu Fulga în deplinătatea talentului său, stăpînind mijloacele fantastice într-o carte bine gîndită în care ideea încearcă sensibilizarea, adesea depăşind-o, într-o epicizare ce se desface în patru pentru a o cuprinde întru totul, explicitată doar şi făcîndu-ne-o apropiată şi familiară. O demonstraţie ce ne poartă pe un drum sinuos, uneori prea sinuos, adesea neaşteptat, peste punţi fragile deasupra unor ape învolburate, peste poduri, prin păduri sau chiar pe tărmul unor conştiinţe, de unde s-o putem contempla în voie.

ION MAXIM

consemnări

Scriitori români în publicistica lui GOLDIŞ

În publicistica dintre anii 1911-1914, Vasile Goldiş aduce un cald elogiu poporului român, din rîndurile căruia s-au ridicat marii scriitori ai vremii. Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, George Coşbuc, Ion Luca Caragiale, Mateiu I. Caragiale, Ioan Slavici, Alexandru Vlahuţă, Octavian Goga, Emil Isac, Lucian Blaga ş.a. au fost apreciaţi călduros de către Vasile Goldiş şi daţi ca modele de cinste, demnitate şi virtute contemporanilor pentru ideile lor înaintate puse în slujba poporului român, pentru rolul lor important întru menţinerea mereu trează a conştiinţei naţionale şi mîndriei de neam.

Între Vasile Goldiş şi autorul comediei **„O scrisoare pierdută"** se ţese o trainică prietenie, fundamentată pe comunitatea de idealuri : dragostea fierbinte faţă de patrie, lupta titanică pe care poporul român o desfăşură pentru realizarea năzuinţelor de veacuri pentru libertate şi unitate naţională. În ziarul „Românul" din 23 III/5 IV, 1911, Vasile Goldiş i se adresa lui Ion Luca Caragiale : **„Vă mulţumim din tot sufletul pentru sprijinul pe care îl daţi prin admirabilii dumneavoastră articoli luptătorilor naţionali care se ostenesc întru salvarea solidarităţii noastre naţionale".** Caragiale îl vizitase pe Vasile Goldiş la Arad şi îi oferise acestuia şi o poezie (Triumful aşteptării), de la Alexandru Vlahuţă, spunîndu-i : **„Vlahuţă urmăreşte cu adîncă înduioşare lupta ce o duceţi voi aici pentru deşteptarea şi întărirea conştiinţei naţionale".** (Arhivele Statului din Arad). Sosirea lui Caragiale la Arad (1911) a produs o mare bucurie şi o atmosferă sărbătorească. Colaborarea marelui dramaturg la „Românul" înviora atmosfera literară şi politică a românilor transilvăneni, îi îmbărbăta, le insufla încredere în cauza noastră comună, oferind cititorilor prilejul de a se bucura de asa „giuvaiere literare în frumoasa limbă românească". („Românul din 3/16 aprilie, 1911). În **„Românul"** din 30 aprilie / 13 mai, 1911, Vasile Goldiş îl numeşte pe nepreţuitul dramaturg **„mult stimatul şi iubitul meu amic".** Corespondenta lui Vasile Goldiş pune în lumină noi date despre relaţiile dintre cei doi. În ziua de 17 aprilie 1911, Vasile Goldiş îi scrie lui Valeriu Braniştе să-i trimită lui Ion Luca Caragiale, la Berlin, ziarul său „Drapelul" din Lugoj, deoarece, marele dramaturg n-a întrerupt nici un moment legăturile cu ţara şi nici cu cei din Transilvania, si doreşte să se informeze asupra stărilor de fapt ce se petrec aici.

Merită să subliniem aici faptul că Vasile Goldiş a fost primul critic literar al lui Mateiu I. Caragiale. Debutul tînărului poet, primit cu răceală de critica literară a vremii, stîrneşte un interes apreciabil şi un puternic ecou în ziarul „Românul" din 13/26 iunie 1912 din Arad. Vasile Goldis îl prezintă astfel : **„Numele lui Ion Luca Caragiale a apărut iar în publicistica noastră, de astă dată însă precedat de un pronume : Matei (...). Din bucăţile publicate în nr. 4 din VIAŢA ROMÂNEASCĂ se vede că Matei Ion Luca Caragiale a moştenit de la gloriosul său părinte ceva din bogata lui putere de observaţiune şi mult din acea scrupulozitate profesională, care l-a îndemnat să nu publice niciodată nimic, pînă ce, prin cizelare continuă n-ajunge la forma definitivă (...). Din stejarul prăbuşit în neant a răsărit un mugur pe care-l dorim să ajungă la proporţiile stejarului".**

George Coşbuc, **„un om blînd, senin",** caracterizat prin **„vorba lui scînteietoare de spirit, caldă de simţire, veşnic voioasă, plină de un optimism înviorător",** este şi el „oaspe al Aradului". **„Cîntăreţul nemuritor al optimismului neînvins"** e apreciat de către Vasile Goldiş pentru că a adus în literatura noastră românească de pretutindeni **„partea optimistă a sufletului naţional".** Sentimentul mîndriei şi demnităţii naţionale a generat în opera lui Coşbuc, consideră Goldiş în articolul **„Un oaspe : George Coşbuc", „un strigăt de revoltă şi de nădejde în biruinta poporului nostru". „Aceasta este nota geniului lui George Coşbuc, suflet din sufletul neamului său (...), asa cum acest suflet s-a cristalizat la noi în Ardeal", „acolo unde s-a înălţat optimismul şi încrederea cea mai îndărătnică, în ţara mîndrului latinism şi a viguroasei poezii de viaţă sănătoasă".** În „Românul" din 8/21 mai, 1911, Vasile Goldiş recenzează traducerea lui George Coşbuc din Dante, „Divina comedie". Cu acest prilej se subliniază încă o dată măiestria inegalabilă a bardului de la Hordou care a lucrat timp de 12 ani „cu un zel vrednic de admirat". Astfel se oferă „publicului românesc" (...) **„o traducere care promite a fi cea mai splendidă din toate traducerile cîte s-au făcut acestei clasice epopei în toate limbile lumii".** Vasile Goldiş face şi o scurtă biografie a lui Dante, reţinînd, în special aspectele activităţii politice : **„Dante a luat parte activă în luptele politice ale patriei sale (...) şi s-a alăturat Ghibelinilor, care doreau o Italie tare şi unită".** Prezentarea succintă a lui Dante e presărată cu aluzii indirecte la români care trebuie să aibă o patrie a lor unită, liberă, puternică şi independentă.

Publicistica lui Vasile Goldiş a fost o torţă vie, aprinsă la flacăra unui suflet generos, care a luminat poporul nostru în noaptea neagră a existenţei sale chinuite, dar eroice, i-a redeşteptat dorurile şi avîntul, l-a mobilizat şi l-a însufleţit în lupta lui pentru dreptate şi libertate naţională, i-a potentat elanurile sufleteşti, l-a ajutat să-şi redobîndească încrederea în propriile-i forţe, în posibilitatea cuceririi într-un viitor nu prea îndepărtat, a unei vieţi libere şi demne. alături de fraţii de dincolo de Carpaţi, prin hotărîrea fermă a întregii naţiuni din Transilvania în măreata zi de 1 Decembrie 1918.

GHEORGHE ŞORA
şi
MARIUS TERCHILA

cenaclu

Marţi, 29 noiembrie, în **Cenaclul Asociaţiei scriitorilor şi al revistei „Orizont"** din Timişoara, **Laurenţiu Cerneţ** a citit proză umoristică (sau **„cîteva articole dintr-un Mic dicţionar de subiecte comice").** Criticul **Eugen Dorcescu,** bun cunoscător al operei scriitorului timişorean, a făcut o radiografie exactă a textelor lecturate, cu trimiteri la întreaga creaţie a lui L. Cerneţ, remarcînd : **„... o unitate de ton, stilistică şi tipologică... o stabilitate a opticii** .. (venită din :) **reducţia realului spre tiparul unor tipologii date, violentate în manifestări, pentru a-i aduce o corectare elementă...** (se degajă) **o atitudine acut critică de demistificare a unor tare umane : tipicuri, stereotipii... Întreaga operă a lui L. Cerneţ este un apel la luciditate...** „Au vorbit în continuare, : **Nicolae Ţiriol,** cu preţuire pentru autorul care : **„rămîne la aceeaşi manieră de a descoperi ridicolul... face dovada unei deosebite vitalităţi în persistenţa investigaţiilor..."** ; **Marcel Turcu :** „(autorul n n.) **suferă pasiunea conexiunilor secrete... alege erori convenabile din micile inferne... forează adînc în toate straturile sociale cu un sarcasm protector..".** Au mai vorbit : **Cristea Sandu Timoc, Coriolan Pitic, Octavian Popa, Florica Nubert, Cornel Ungureanu : „Nu e o literatură relaxantă... autorul poate face umor de toate tipurile.. Un umorist este un descoperitor al unor zone existente în viaţă... sînt puţini şi mari cei ce le pot descoperi.. şansa acestui tip de literatură este de a rade cît mai adînc.. L. Cerneţ nu-şi duce întotdeauna pînă la capăt investigaţiile... are un protocol de om civilizat care-l stopează..".** Laurenţiu Cerneţ mulţumeşte tuturor participanţilor la discuţii. În final, **Mircea Şerbănescu,** care a condus lucrările şedinţei, face aprecieri atît asupra şedinţei cît şi asupra textelor citite.

Marţi, 6 decembrie, în cadrul studioului de poezie va fi organizat un **„Medalion — Anghel Dumbrăveanu".** La reuşita spectacolului îşi vor da concursul actori ai teatrelor timişorene, cvintetul Filarmonicii „Banatul", o formaţie folk precum şi **Iosif Costinaş,** care va prezenta un film realizat pe o temă din lirica poetului. **(MATHEI ITTU)**

medalion

UN PARTICIPANT LA UNIREA DE LA 1 DECEMBRIE 1918: SABIN EVUȚIAN

A trăit printre noi, pînă acum cîteva săptămîni — 25 sept. 1977 — unul dintre cei care au fost delegați oficial la marea adunare de la Alba Iulia, cînd s-a înfăptuit visul românilor de pe toate plaiurile : Unirea de la 1 Decembrie 1918. Tînărul, pe atunci, profesor și publicist a fost unul din delegații oficiali ai Aradului și neoficial al ziarului „Românul" care reapăruse la Arad și care, ca atîtea alte publicații din Transilvania, își consacrase toată puterea de luptă în acest scop : Unirea cu frații de dincolo de Carpați. Într-o broșură, apărută în 1968, cu prilejul semicentenarului Unirii, Sabin Evuțian scrie aceste cuvinte memorabile : **„Nu cred că zorii vreunei zile să mai fi văzut atîta lume în Alba-Iulia ca cea din 1 Decembrie 1918, dar, hotărît, niciodată n-a văzut pînă atunci atîta filfiire de tricolor românesc, niciodată n-au auzit atîta cînt și veselie, nici n-a fost martoră la atîta ordine și demnitate în scurgerea fluviilor de oameni de toate vîrstele spre cîmpia lui Horia. Fluvii fără zagazuri, suflete libere, pași siguri, frunți descrețite, senine, ochi strălucitori îndreptați înspre culmile unui viitor mai fericit".**

Și după Unire, Sabin Evuțian, care a înțeles la Alba-Iulia imperativul patriotic național — consolidarea actului de la 1 decembrie 1918 prin faptă, s-a consacrat muncii culturale fiind, fără întrerupere, timp de un pătrar de veac, inspectorul general șef al învățămîntului din Banat și mentorul cultural în aceste ținuturi. A fost un ziditor de cultură în acest colț de țară și se cuvine ca numele lui să fie înscris pe una din paginile dezvoltării spirituale de aici.

Sabin Evuțian s-a născut în anul 1889 la Pecica, unde tatăl său, de origine din Zărand, era preot ; mama sa era bănățeană din comuna Vinga. Prin părinții săi, Sabin Evuțian realiza, în individualitatea sa, o sinteză fericită : perseverența ardeleanului cu suplețea și orizontul larg al bănățeanului. Zarandul și Țebea, de unde era tatăl său, sînt nume cu ecouri adînc românești. Ceva din sufletul oamenilor de-acolo s-a zămislit și în psihologia acestui copil, care a fost și a rămas pînă la spulberul din urmă un patriot în cel mai înalt înțeles al cuvîntului. A rămas orfan de ambii părinți încă de mic și a fost susținut de familia profesorului Oprișa de la Brad și de unchiul său Aurel Sadici. După ce a terminat școala primară la Pecica, a urmat Gimnaziul la Brad, altă localitate cu puternice rezonanțe istorice — luminoasă vatră de spirit românesc. Ultimele clase ale liceului le-a urmat la Brașov — la Andrei Șaguna — școală devenită un adevărat izvor de lumină și tărie sufletească pentru toată românimea din Transilvania. Acolo, în ultima clasă, a fost desemnat prefect al liceului, ca încoronare a străduințelor sale la învățătură ; răspundea deci în fața conducerii școlii de toată activitatea elevilor. Tot atunci, cu școala, a făcut o excursie în Italia, care a pus sigiliul culturii latine pe toată făptura lui și i-a deschis noi orizonturi. Studiile universitare le-a făcut la Budapesta, urmînd științele naturale și geografia. În 1911 devine licențiat, iar în 1912 dobîndește diploma de profesor pentru învățămîntul liceal la specialitățile menționate mai sus.

Încă de pe băncile liceului și-a început activitatea publicistică trimițînd articole și reportaje la ziarul „Poporul român" de la Budapesta, iar ca student a colaborat la „Românul" din Arad sub pseudonimul Narcis. La Budapesta nu s-a mărginit la activitatea strict școlară, ci în cadrele Societății „Petru Maior" a desfășurat o susținută activitate slujind imperativul de atunci ; unirea tuturor energiilor românești, pe tărîm cultural, preludiu al unirii politice de mai tîrziu. A fost doi ani secretarul acestei societăți, iar în anul IV de studenție, președintele ei.

Cariera didactică a început-o în anul 1911 la Școala normală din Caransebeș, la catedra de științe naturale și geografie. Aceasta era vocația lui, de aceea, fie că a lucrat la Caransebeș sau la Arad (1913-1919), apoi iar la Caransebeș în 1919 fiind numit director de Consiliul Dirigent, S. Evuțian s-a dăruit cu toată puterea tinereții acestei munci atît de importante, anume de a făuri oameni întregi. Concomitent a continuat activitatea publicistică. În acea vreme, ca și mai tîrziu, el s-a condus de ideea că nu e deajuns să lucrezi conștiincios și entuziast la catedră, ci se cere să desfășori o susținută muncă pe tărîm cultural. Astfel, în 1919, S. Evuțian a fost unul dintre fondatorii **Asociației culturale din Banat.** Concepția sa pedagogică, pe care a răspîndit-o mai apoi ca inspector general șef al învățămîntului din Banat, a fost formulată de el însuși : **„În școală am aplicat educația integrală, considerînd învățămîntul ca mijloc al educației, conștiință de elevi. Am înființat biblioteci pe clase, aparte de biblioteca generală a școlii, apoi o bibliotecă de manuale școlare pentru elevii săraci, scutind astfel 25-30 la sută din elevi, an de an, de grele cheltuieli la acest capitol ; am înființat un atelier de lucru manual, apoi un muzeu etnografic, am organizat echipe de dansuri naționale, cursuri speciale cu piese de teatru pentru o dicțiune clară, declamații frumoase, echipe de colinde, jocuri și sport, excursii și propagandă culturală la sate și serbări, șezători, demonstrații sportive, reprezentații teatrale".**

Din 1923, 1 mai, S. Evuțian a fost numit inspector școlar, apoi inspector general șef al regiunii Timișoara pînă în 1946, cînd s-a pensionat. Timp de zece ani — din 1937-1947 — a condus și **Astra bănățeană** ca președinte al ei. N-a încetat să colaboreze sporadic la numeroase publicații regionale și centrale.

A alcătuit și manuale școlare pentru învățămîntul primar, precum și un dicționar român-maghiar în colaborare cu I. Gros. Au rămas în manuscris caiete voluminoase de însemnări privind evenimentele culturale și politice din Banat, o lucrare monografică despre Traian Doda și probabil și altele. S-a stins la 25 septembrie 1977, unul dintre cei 1.228 de delegați la 1 decembrie 1918 la Alba-Iulia.

C. N. MIHALACHE

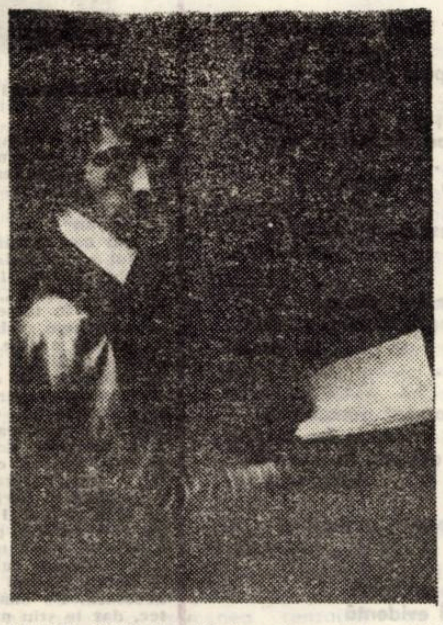

SANDU GHINEA (Timișoara), „Introspecție"
Portret — Premiul II

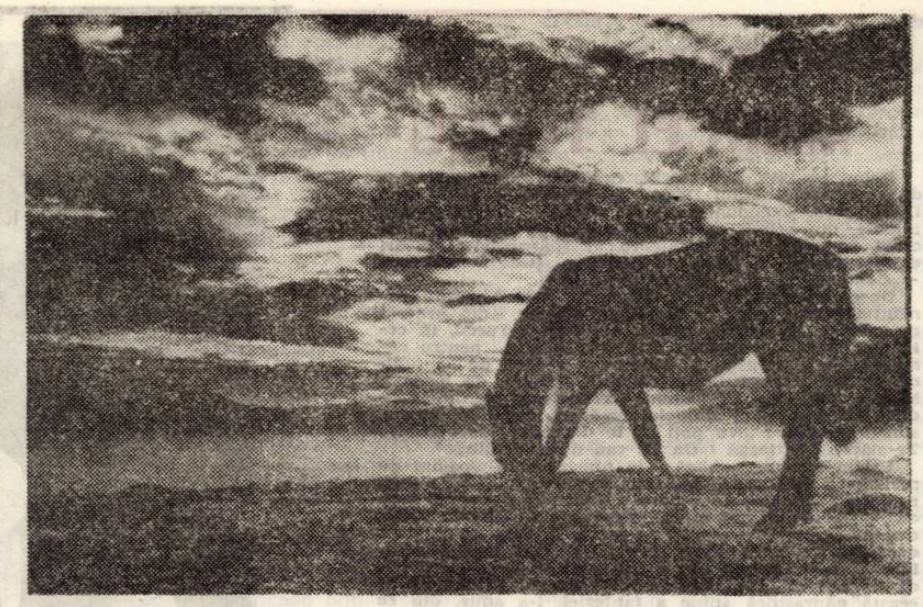

BARTHA ARPAD (St. Gheorgne) „Dimineața"
Peisaj — Premiul III

istorie-document

Un episod al luptei pentru desăvîrșirea unității statului național român

Problema desăvîrșirii unității statului național român devenise la începutul anului 1917 un deziderat al întregului popor. Înseși clasele dominante, în special burghezia progresistă, căutau să găsească acele soluții care ar fi facilitat lupta poporului român pentru desăvîrșirea unității sale politice și statale.

Una din soluțiile folosite a fost trimiterea în statele ce făceau parte din Tripla Înțelegere sau Antantă, politicieni, oameni de cultură, militari cu misiunea de a face cunoscut cercurilor politice conducătoare și opiniei publice din aceste state legitimitatea dreptului pe care poporul român din teritoriile românești aflate sub stăpînirea străină îl avea la libertate și unitate națională. Printre politicienii trimiși în primăvara anului 1917 peste hotare se enumeră și locotenentul Vasile Stoica. Acesta, prin ordinul nr. 1032 din 17 aprilie 1917, al Marelui Cartier General, a fost trimis consilier militar pe lîngă ambasada română de la Washington. Scopul misiunii era acela de a organiza și desfășura — cu ajutorul cetățenilor americani de origine română — o puternică propagandă prin care guvernul american și opinia publică din S.U.A. să ia cunoștință de dorința seculară a poporului român din Transilvania și Banat de a se uni cu România. Paralel cu munca de propagandă, locotenentul Vasile Stoica mai avea misiunea de a organiza o unitate militară formată din românii veniți în S.U.A. din Transilvania și Banat care să plece pe frontul francez, pentru a lupta împotriva armatelor germane.

După un drum de două luni făcut prin Rusia și Japonia, locotenentul Stoica ajunge la Washington în ziua de 29 iunie 1917. La 2 iulie, V. Stoica este primit de ministrul de externe al S.U.A., Robert Lassing, cu care ocazie pe clădirea ministerului este arborat tricolorul românesc, semn al alianței și prieteniei dintre poporul american și poporul român.

Răspunzînd la alocuțiunea delegației române, secretarul de stat al S.U.A., Robert Lassing, adresa poporului român cuvinte de admirație și îmbărbătare în lupta pe care o ducea pentru desăvîrșirea unității statului național român.

După întrevederea avută, V. Stoica la legătura cu înalți funcționari de la Casa Albă, printre care William Philips și Albert Patney, cu care discută problema dreptului poporului român din Transilvania și Banat la libertate și unitate națională.

Înalții funcționari i-au promis lui V. Stoica să-i faciliteze o întrevedere cu ministrul de război, Baker Newton. Întrevederea, are loc la 6 iulie 1917, cu care ocazie V. Stoica îi face cunoscut lui Baker Newton situația militară a României și eforturile materiale și umane pe care le face poporul român pentru înfăptuirea dezideratului unității naționale a românilor din teritoriile românești aflate sub ocupația Imperiului austro-ungar. Totodată locotenentul român V. Stoica îi prezintă lui Newton punctele principale ale planului constituirii unei unități militare române care să lupte pe frontul francez. Planul cuprindea următoarele puncte : a) să se alcătuiască o unitate românească națională din românii ardeleni voluntari care nu sînt cetățeni ai S.U.A. ; b) unitatea va fi încadrată în armata americană, purtînd însă numele de batalion, regiment sau brigadă română, după cum va fi de mare numărul voluntarilor români ; c) ofițerii vor fi americani, sau poate cere guvernului român un număr de ofițeri transilvăneni, avîndu-se în vedere că toți românii din S.U.A. sînt de origine din Transilvania și Banat ; d) subofițerii vor fi români, foști gradați în armata unde și-au făcut stagiul militar, sau li se poate da un număr de subofițeri formați deja în armata americană ; e) limba de comandă va fi cea engleză, cea de instrucție de-asemenea, întrebuințîndu-se, în caz de nevoie, și cea românească ; f) cheltuielile de echipament, de trai și transport vor fi suportate de statul american și g) se va căuta o înțelegere în toate aceste probleme cu guvernul român.

A doua zi, Baker Newton a comunicat că guvernul american nu acceptă planul propus de V. Stoica, motivînd că **„America nu poate primi nici o unitate militară cu caracter specific național. Dînșii așteaptă ca acest război să contopească într-un singur aluat diferitele naționalități imigrate aici, formînd astfel o mare și unitară națiune americană"** [1]). Ceea ce se poate face, preciza Baker, este ca **„români aflați în S.U.A. să intre voluntari în armata americană"** [2]).

Refuzul guvernului american l-a determinat pe V. Stoica să se adreseze ambasadorului francez la Washington, făcîndu-i aceeași propunere.

Victoriile de prestigiu obținute, în iulie-august 1917, de armata română împotriva armatelor de ocupație germane, au facilitat eforturile lui V. Stoica de a determina guvernul american să fie mult mai receptiv la dorințele de unitate națională ale poporului român. Ca urmare, la 28 august 1917, fostul președinte al S.U.A., Theodor Roosvelt, l-a primit pe locotenentul român V. Stoica, interesîndu-se îndeaproape de lupta poporului român și de aspirațiile sale naționale.

Întrevederea s-a soldat cu un rezultat favorabil aspirațiilor naționale ale poporului român. În discursurile pe care le-a pronunțat, cît și în articolele publicate, fostul președinte al S.U.A. Theodor Roosvelt, sublinia că „pace nu se poate face pînă ce națiunile inici nu vor fi total desrobite și unite cu țările mame" [3]). Referindu-se special la România, Roosvelt atrăgea atenția că pînă ce **„România ungară nu va aparține liberului regat românesc** (to the free Roumanian kingdom) **nu se va putea vorbi de o pace favorabilă statelor mijlocii care luptă pentru desăvîrșirea unităților statale"** [4]).

Ieșirea Rusiei revoluționare din război a îngreunat extrem de mult situația de război a României, determinînd guvernul român să accepte propunerile de armistițiu făcute de Puterile Centrale. Semnarea la începutul lunii decembrie 1917, a armistițiului de la Focșani, a înrăutățit extrem de mult misiunea locotenentului român V. Stoica la Washington. Așa se și explică poziția adoptată de Woodrow Wilson în discursul ținut la 8 decembrie 1917 prin care făcea cunoscut că **„S.U.A. nu intenționează o rearanjare a Imperiului austro-ungar"** [5]). Era în fond o retractare a obligațiilor pe care Wilson și le luase față de România în telegrama de felicitare trimisă regelui Ferdinand, după victoriile răsunătoare ale armatei române obținute în luptele de la Oituz, Mărăști și Mărășești, în vara anului 1917. Discursul a provocat o puternică reacție din partea unor personalități politice americane, printre care și fostul președinte al S.U.A., Theodor Roosvelt. În discursul din 8 decembrie 1917, Theodor Roosvelt s-a situat pe o poziție justă față de aspirațiile naționale ale poporului român, criticînd discursul și poziția adoptată de președintele S.U.A. față de lupta poporului român pentru desăvîrșirea unității statului nostru național, Roosvelt cerea lui Woodrow Wilson să dea o declarație prin care guvernul american să-și asume obligația de a sprijini poporul român în aspirațiile sale naționale.

Intervenția lui Theodor Roosvelt a fost de bun augur pentru că, în aceeași seară de 8 decembrie 1917, președintele S.U.A., Woodrow Wilson, fiind invitatul de onoare al directorului unui Club din Washington, a ținut un discurs în care a vorbit de năzuințele naționale ale românilor din Transilvania și Banat, lăsînd impresia că guvernul american va sprijini România în legitimele ei revendicări. Eforturile făcute în vara și toamna anului 1917, de locotenentul român V. Stoica au fost întrerupte în mod oficial după 9 decembrie 1917. Abia în toamna anului 1918, cînd România a reintrat din nou în război alături de Antantă, aceste eforturi au început să dea roade. Ele și-au găsit o rezolvare legitimă la 1 decembrie 1918, cînd la Alba Iulia, cei peste 100.000 de români au hotărît unirea Transilvaniei și Banatului cu România, desăvîrșindu-se, în felul acesta, unitatea statului național român.

GHEORGHE OANCEA

1) Biblioteca Academiei R. S. România, Fondul Arhiva Dr. C. Angelescu, I, mss. 18, raportul sublocotenentului V. Stoica către ministrul României la Washington, Dr. C. Angelescu, din 18 martie 1918, p. 1-10.

2) Idem

3) Idem

4) Idem

5) Idem

VĂ PREZENTĂM UN POET :

MARCEL TURCU

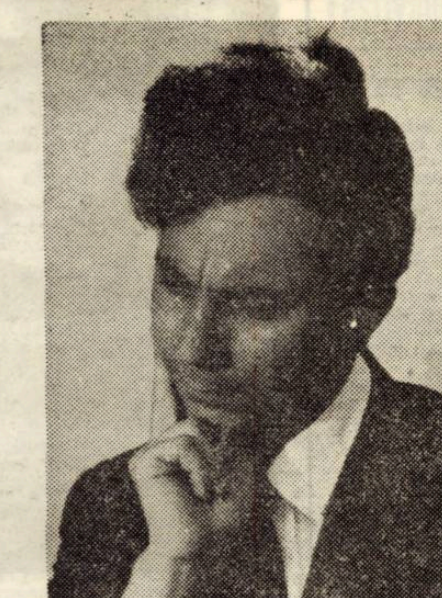

Debut — 1966, Luceafărul, Contemporanul, sub egida regretatului Mihu Dragomir, precum şi a lui Geo Dumitrescu. Pseudonim literar : Victor Val. Referinţe iniţiale, din primii ani ai colaborării la reviste : „Lucruri frumoase, pătrunzătoare ... (pătrunse) uneori de preţiozitate şi ostentaţii pedante. (Geo Dumitrescu — Contemporanul — 25 februarie 1966).

Observaţii similare a realizat şi Ion Arieşanu comentîndu-l pe poet în revista „Orizont" din aceeaşi perioadă : „În genere, poezia lui Marcel Turcu, în cele mai elevate momente, este o pledoarie pentru comunicarea spirituală, poetul avînd oroare de solitudine, oroare de banalitate, de mediocritate, de insensibilitate, aşa cum în poemul „Transfuzie continuă" aduce în prim plan simbolul legăturii durabile umane, sîngele comun : „Nu poţi să te desprinzi, de celălalt / Te-alătură, te leagă / Un fir sau două de sînge".

Prima lansare publică, la nivelul unei pagini de revistă, o realizează, tot Geo Dumitrescu, care, sub titulatura „O ciudată putere a fanteziei : Marcel Turcu" propune printre altele următoarele : „Avem întotdeauna impresia certă că ne aflăm în faţa unui talent deosebit, de mari perspective ... e sigur însă că evoluţia lui din ultimii ani a fost neîncetat ascendentă, că drumul lui, rămînînd în mod specific tutelat de această năprasnică stihie a fanteziei, l-a adus, din ce în ce mai concludent, către o poezie de concepţie, cu un înalt mesaj ideologic, cu o vibraţie lirică profundă" (Contemporanul — 1966, 32/1035).

Colaborări la alte reviste : Orizont, Gazeta literară, România literară, Viaţa studenţească, Familia, Astra şi Viaţa militară.

Volume publicate : „Farfuria sălbatecă" — E.P.L. — 1969.

Referinţe critice despre volum : „Volumul relevă un imaginativ educat la şcoala suprarealiştilor .. ideile, ţîşnind din creier, sînt : cai cu coamele în vînt ca o apă cu aripi". Iată, în fine, cum e portretizată o „fiinţă nouă", fiinţa din trifoi : „E din trei foi lungi ca trei ape / Sau trei jumătăţi sau / e un delfin şi ceva. Se arată / alcătuită din trei coapse ; din trei umeri sau ochi, iar părul / oblic pe piept ca o sabie". („Farfuria sălbatecă" — Dumitru Micu, România literară, anul II, numărul 40 (52) — 2 octombrie 1969).

Tăcerile renului" — Editura Facla, 1974. Comentarii despre volum au realizat : Laurenţiu Ulici, Cornel Ungureanu, Alexandru Ruja, Ion Arieşanu. Orologii sublime — volum de poezii predat Editurii Facla. O parte din poeziile prezentului grupaj aparţin volumului în cauză.

UN MOD DE A GÎNDI MUNCITOREŞTE

I

În zori, cînd privesc intens răsăritul,
Tresar reverberîndu-mă-n cercuri
Ca o ambarcaţiune ...
Cînd privesc intens răsăritul,
Simt că se depun pe buzele oamenilor din
Jurul meu fraze care-mi devin apoi apropiate şi
dragi,
Fiindcă le pot înţelege ...
Aceştia sînt semenii mei, pe care acum îi invoc —
Eu, muncitorul cu părinţi de cristal,
Eu, muncitorul cu mîini echilibrate ! ...

Un fluviu foarte ager flutură deasupra pămîntului:
E-o salopetă albastră bună de iluminat o cetate
Ori o metropolă-ntreagă gesticulînd în echinox.
De-altfel, prietene, tovarăşul meu de uzină —
De ieşi în stradă înaintea aurorei definitive,
De ieşi oricum în stradă la o oră princeps,
Dacă nu mă recunoşti pe de-a-ntregul, cu tot
fuselajul,
Totuşi poţi citi cu desăvîrşire jurnalul
La lumina salopetei mele albastre ...

II

Feldspatul ţării mele, creionat lamelar,
Pămîntul românesc vegetativ şi dens
Are orizontalitate perfectă :
Se roteşte cum trebuie să se rotească-un pămînt,
Stă drept în faţa istoriei
Sprijinindu-se dintotdeauna
Pe frunţi intemeiate, ilustre :
Arcurile sale de aur ...
Maturitatea noastră nu-i un timbru de epocă
Ci-i desprinsă ingenios de copilăria învecinată,
De copilăria de peste drum ori de cea din colţ
Şi călită în marile campanii victorioase :
Maturitatea noastră nu-i un timbru de epocă ...

III

Astrul zilei, cînd nu e placid,
Mă bate cu gravitate pe umăr
Şi fiorul solar se transmite fulgerător acestei inimi
Care, incitate, se şi revarsă în piept
Gonind pe coridoarele ei generoasă.
După un somn tensional plin de lavă,
După un somn caligrafic natural,
Fără trup şi fără braţe ;
Trupul stins, braţele — bagaje uitate-ntr-o gară
convexă concavă —
Aşa cu ochii ţintă şi cu fruntea ciuruită de idei,
Intru cu-ntreg coronamentul în schimbul de
dimineaţă ...

IV

Lucrez aici în hala maşinilor :
Pădure zveltă — elastică blană-a delfinilor —
Sublimă substanţă în soluţie severă
Geologie-adîncă, proletară —
Energie, magistrală energie ! ...
Lucrez aici şi tovarăşii de muncă desfăşoară larg,
de la distanţă,
Adevărate steaguri albastre : privirile. Sau îmi trimit
Cuvinte încărcate de-atîta sinceritate încît cuvintele
se
Ridică, se-nalţă şi plutesc în aer ca o flotă intimă ...
Lucrez aici :
Acestea sînt piesele ce trebuiesc finisate,
Noi sîntem echipa, maistrul, ţara.
Aceasta e banda automată ce traversează istoria,
În timp ce mîinile umblă pe partitură
Ca nişte dropii încinse.

V

Pulsul e uman, accelerat,
Umerii se mişcă : roţi dinţate —
Trec secundele-n cadenţă de bărbat,
Coordonatele locului au demnitate ...

VI

Lucrez aici,
În hala mare din sala maşinilor,
Unde pulsul e uman accelerat ;
Sînt pe deplin conştient că, în fiecare clipă,
construiesc comunismul
Şi că strungul meu e cheia universului ...

AVUŢIE NAŢIONALĂ

Există o fericire în aer şi pe pămînt :
Foşnetul perfect al paşilor tineri : sfera,
Munca nobilă şi spira ideatică
A unei coloane vertebrale desăvîrşite ...

Există o fericire pe pămînt şi în aer :
O sănătate nouă, dată de pîinea noastră,
O cămaşă nouă, tălmăcită pe trup,
Dată nouă de privirea noastră
Şi-o hrană nouă ce coboară din toamnele noastre
De-a dreptul în părinţi şi în noi ...

Se află pe mări un vapor psihologic
Care e lăsat să treacă pe apă fără oprelişti
Şi cu mare cinste, ca o boală de inimă ...

Se află pe mări un vapor psihologic :
Transportă lemn fericit şi grîu fericit
Echipajul e martor, căpitanul e martor :
Are pasul dovedit ; pe umărul drept —
stema Cîmpiei române.

Se află pe mări un vapor psihologic
Care taie valul în cameră de zi cu pridvor şi vitralii,
Care transportă lemn fericit şi grîu fericit,
Care trece prin porturi cu evlavie şi modestie
Depunînd părerile noastre despre lume, din loc în
loc,
Pe cheiuri ...
Există o fericire în aer şi pe pămînt ! ...

PORTRETUL ORAŞULUI

Soarele creşte masiv, creşte gri. Bega foarte clară e
un fel de a fi
Catedrale, surpate catedrale: apele noastre infinite,
termale ...
Spre seară, cînd pleoapele oraşului dau în văpaie,
Stăruie-n văzduh un fel de risipă de inimă, aşa
Ca aburul cinstit după ploaie ...
Ferestrele foşnesc ca nişte ziare ... Vitrinele :
natura naturans
pentru trecătorii indistincţi sînt esenţe epuizate —
adevărate
anotimpuri de buzunar ..
Răsfoit febril ca un decalog, pieptul, seara,
e-un dute-vino intens, uriaş, o-ncărcătură insolubilă,
un şarpe
violent, scindat de autostradă ...
Lumina e tînără, purificat cerul.
Munca eliberează pentru un moment oamenii de
numele lor proprii
iar în uzină se intră generos şi ordonat ca într-un
monument cu
uşile deschise —
azi, parcă şi autoturismele şi copacii utilitari şi
merele
— aceste euri abstracte,
în oraşul fundamental şi distins, azi totul
are culoarea aceea îndelungă şi evidentă
a păsărilor niciodată ucise ...

sadoveniana

Despre potroc şi despre altele

Ciclul Privelişti dobrogene, pe care l-am evocat în articolul trecut, apare în anul 1914. După un pătrar de veac şi mai bine, în povestirea Delta din volumul Vechime (1940), Sadoveanu reia, într-o variantă nouă, reţeta borşului de peşte. Scriitorul fixează, mai întîi, cîteva repere ale peisajului, înlănţuind o suită de construcţii nominale: „Popasul e într-o singurătate impresurată de sălcii şi ape ... O colibă strîmbă, cîteva cioveie. Instrumente pescăreşti, întinse pe pari, se zvîntează. Aproape, cherhanaua. Pe gîrlă, lotcile. În vecinătate, închisorile cu gard ale bălţilor". Cum se întîmplă de atîtea ori în descrierile sadoveniene, opţiunea pentru structurile nominale în lanţ contribuie spornic la închegarea plastică pregnantă a imaginilor vizuale. Şi iată acum, derulat în fazele sale succesive, ritualul pregătirii borşului de peşte : „Meşterul cel mai priceput şi cel mai bărbos al tovărăşiei a aruncat o singură dată prostovolul în închisoare şi a scos (ştiu eu cît ?) a scos o mulţime de peşte : crap, caras, albitură. Alege ce-i mai mare şi mai frumos : pune la fiert. Asta ar fi să fie borşul. Dar nu-i decît o „primă zamă de bază", cum spunea un bătrîn slujbaş al pescăriilor. Meşterul dă afară prinsoarea întîia şi, cu un adaos de legume, pune în aceeaşi zamă nisetru şi viză, iarmă şi crap. Cine n-a gustat din acest dublu extract de peşte, să se socotească nefericit şi să n-aibă linişte pînă ce nu va izbîndi să găsească timpul, calea, locul şi bunăstare sufletească, într-o binecuvîntată singurătate ca acele pe care am avut prilej să le cercetez eu" (XV 282-283). De data aceasta, cu o voluptate nedisimulată Sadoveanu cutreieră hăţişurile terminologiei pescăreşti, tăifăsuind pe un ton scăzut cu cititorul, mustrîndu-l, parcă, pentru nepriceperea lui, dar salvîndu-l de la ignoranţă şi punîndu-l la îndemînă, ca un „iniţiat" ce se află, toate lămuririle „tehnice" de rigoare. Se vede cît de colo că scriitorul petrece în marginea cuvintelor, însoţindu-le cu alintări şi răsfăţuri, ca pe nişte fiinţe bine ştiute, cu prietenoase chipuri : „Cuvîntul «crap» l-am întrebuinţat numai a doua oară în adevăratul lui înţeles. Pentru pescarul Deltei, «crap» e numai crapul care trece de cinci kilograme. Celălalt peşte din acelaşi soi, care a servit la „prima zamă de bază", are nume deosebite, după vîrstă şi greutate : puiul de crap se chiamă ciu-ciu ; mai mărişor : crăpuştean ; de la jumătate de kilogram în sus : ciortănică-ciortănaş, ciortan, ciorto-crap.

Veţi fi observat poate, în pomelnicul peştelui adaos, lîngă viză („un fel de cegă"), un nume nou : iarmă. Să ştiţi că e vorba de somn. Căci şi somnul îşi are numele lui deosebite : cel mic de tot e moacă ; moaca devine somotei, apoi iarmă şi iaprâc. Către douăzeci de kilograme e somn-pană. Deci iarmă e un peşte mijlociu, cu carnea albă, fragedă şi dulce" (XV 283). În limba turcă, de unde am împrumutat cuvîntul, iaprac înseamnă „foaie, frunză", dar ingeniosul transfer metaforic care a determinat deplasarea semantică a devenit obscur pentru vorbitori. Tot un turcism, neînregistrat în DEX, este şi iarmă, cu sensul originar : spintecat în două" !

În Împărăţia apelor (1928), unul dintre cele mai pitoreşti personaje sadoveniene, Cuconu Costache Lăbuşcă, ţine o amplă şi doctă disertaţie despre crap, din care spicuiesc : „ — ... Crapului, iubite cucoane Mihăiţă, nu-i trebuie maioneze şi alte sosuri, pe care le poţi mînca şi cu iască ori cu surcele ; — crapul ţi se înfăţişează, cucoane Mihăiţă, cu cinste şi cu dreptate. Îţi face cucoana Zoe, să zicem, un borş de crap ; şi-ţi oferă, să zicem, matale capul. Partea aceasta a altor peşti o zvîrli ca netrebnică, pe cînd capul de crap are să-ţi procure cea mai mare plăcere prin delicateţea lui, dacă ştii să-l desfaci, dacă ştii să-l mănînci şi dacă eşti în stare să-l apreciezi ca amator de bucăţi alese. Este împrejurarea, cucoane Mihăiţă, să întrebuinţezi o zicătoare a prostimii : că-ţi lasă gura apă, cînd vezi aşa ceva şi cunoşti ce te-aşteaptă" (IX 443). „Disertaţia" acestui original şi năstruşnic personaj culminează cu recomandările privind pregătirea icrelor. Fragmentul — foarte concentrat — este rarisim prin suculenţă şi prin hazoase trimiteri folclorice : „Cît despre icrele de crap, eu le pun deasupra celor de ştiucă, chiar şi a celor negre, dacă vrei mata să mă crezi, numaicît asemenea salată trebuie cu rînduială făcută, după altă vorbă înţeleaptă : „adică să toarne untdelemnul un chior, să picure alămîia un zgîrcit şi să le bată un nebun" ! (IX 443).

DORIN CORNELIU GELEP (Craiova), „Hanul lui Manuc"
Eseu — Premiul III

Am mai amintit şi altădată de ospăţul de la „dumnealui şătrarul Lăzărel Griga" din romanul Zodia Cancerului (1929). La capătul acestui ospăţ de pomină, Alecu Ruset îl „iniţiază" pe „ava franţuz" Paul de Marenne în tainele potrocului, zamă acră şi fierbinte, „leac pentru mahmuri, de orice naţie ar fi". Iată reţeta acestei aprige sorbituri a zorilor, în care, potrivit unei complicate chimii, zama îşi desăvîrşeşte puterile tămăduitoare şi datorită unor străvechi eresuri : „ — Asemenea preparat, domnule de Marenne, nu vei întîlni nicăieri .. Carnea de pasere bine îngrăşată nu-i gătită cu apă, care, după o zicală a breslei noastre, nu-i vrednică de nimic. Moldovenii, oameni cu imaginaţie, adaogă că nu-i bună de pus nici în ciubote. Dacă vrei, notează ş-acest dicton. Apa acestei fierturi e înşelată şi prefăcută printr-o termantaţie de tărîţă de grîu şi mei. I se adaogă o creangă de cireş. Şi după ce-i aşezată pe cuptor, la căldură, gospodina care a oficiat, după un ritual străvechi, asmută glas de ceartă asupra cuiva mai tînăr. Îl asupreşte şi-l loveşte chiar. Numai astfel fermentaţia capătă aciditatea necesară. Eu bănuiesc că se spun şi vorbe de descîntec, dar le ştiu numai femeile" (X 71). Reţeta este rostită cu viclene înmlădieri ale vocii şi cu un zîmbet mehenghi ...

G. I. TOHĂNEANU

televiziune

DUMINICĂ, 4 DECEMBRIE

8,00 Sportul pentru toţi. 8,15 Tot înainte ! 9,20 Film serial pentru copii : Ivanhoe. Episodul 9. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viaţa satului 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din sumar : Ora veselă. 14,00 Walt Disney Story. 14,40 Povestea filmului muzical. 15,00 Fotbal : F.C. Bihor — Politehnica Iaşi (repriza a II-a). Transmisiune directă de la Oradea. 15,50 Artişti români apiaudaţi peste hotare. 16,35 Drumuri europene. 17,00 Film serial : Linia maritimă Onedin. Episodul 16. 17,50 Floarea din grădină. 18,50 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 În întîmpinarea Conferinţei Naţionale a P.C.R. 20,10 Antena vă aparţine. Spectacol prezentat de judeţul Timiş. 21,10 Film artistic : Alexandra şi infernul. 22,45 Telejurnal. Sport.

LUNI, 5 DECEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Muzică populară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 În întîmpinarea Conferinţei Naţionale a P.C.R. 20,15 Program de cîntece patriotice şi muncitoreşti. 20,30 Roman-foileton : Nicholas Nickleby. Episodul 5. 21,30 Emisiune de ştiinţă. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARŢI, 6 DECEMBRIE

9,00 — 11,45 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba engleză. 17,05 La volan. 17,20 Box — selecţiuni din finalele turneului internaţional „Mănuşa de aur". Transmisiune de la Belgrad. 18,30 Lecţii TV. pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 În întîmpinarea Conferinţei Naţionale a P.C.R. 20,30 Tribuna TV. 20,55 Concursul cîntecului politic pentru tineret şi studenţi. Concertul laureaţilor. 22,15 Telejurnal.

MIERCURI, 7 DECEMBRIE

9,00 — 11,40 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba germana. 17,05 Cabinet de perfecţionare profesională. 17,25 Din ţările socialiste. 17,35 Tragerea Pronoexpres. 17,45 Folclor muzical şi coregrafic din zona Mureşului. 18,10 Telecronica pentru pionieri. 18,30 Muzică uşoara contemporană. 18,50 Forum cetăţenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Conferinţa naţională a P.C.R. 20,35 Program de cîntece patriotice şi revoluţionare. 21,00 Seară de teatru. Comoara din deal de Corneliu Marcu. Premiră TV. 22,30 Telejurnal.

JOI, 8 DECEMBRIE

16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba rusă. 17,05 Pentru timpul Dvs. liber, vă recomandăm ... 17,20 Arii, duete lirice şi dansuri din operete. 17,50 Consultaţii medicale. 18,10 Cupa Mondială la gimnastică ritmică modernă. Selecţiuni înregistrate de la Basel. 18,30 Muzică populară. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. Conferinţa Naţională a P.C.R. 20,20 Un luminos program pentru progresul multilateral al patriei. 20,35 Spectacol muzical-literar-coregrafic. 21,25 Ora tineretului. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 9 DECEMBRIE

9,00 — 11,55 Program de dimineaţă. 16,00 Telex. 16,05 Teleşcoală. 16,35 Curs de limba franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,50 Tragerea Loto. 19,05 Film serial pentru copii : Cuore. 19,30 Telejurnal. Conferinţa Naţională a P.C.R. 20,30 Spectacol muzical-literar-coregrafic. 21,00 Film artistic : Viva Zapata. 22,40 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 10 DECEMBRIE

12,00 Telex. 12,05 „Nicholas Nickleby. Reluarea episodului 5. 13,00 Concert de prînz. 13,40 Emisiune de ştiinţă. 14,10 Program de muzică şi poezie patriotică. 14,25 Reportaj. 14,45 Cîntarea României. 15,25 Stadion. 17,30 Clubul tineretului. 18,15 Săptămîna politică internă şi internaţională. 18,30 Stan şi Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Hotărîrile Conferinţei Naţionale a partidului, hotărîrile noastre. 20,10 Teleenciclopedia. 20,50 Ciclul de filme româneşti de televiziune. Războiul independenţei. Episodul III : „Tricolor pe Griviţa". 21,45 Telejurnal. Sport. 22,05 Întîlnire cu satira şi umorul. 22,40 Romanţe, melodii lirice şi cîntece de voie bună cu Gică Petrescu.

televiziune

VĂ PREZENTĂM UN PROZATOR :

VIOREL SÎRBU

Romanul „CRISTALUL", al tînărului asistent universitar timişorean VIOREL SÂRBU, vrea să fie parabola aspiraţiei spre un ideal moral şi spiritual. Întru găsirea acestui ideal, eroul cărţii, GELU STOIAN, un modest profesor dintr-un oraş de provincie, trece printr-o experienţă unică : îmbinare de real şi fantastic. Fuga sa după himera unei iubiri nealterate, electrizînd forul intim al aspiraţiilor sale, al speranţelor de împlinire ca personalitate umană, este, de fapt, fuga după un echilibru social şi eliberarea sa de solitudine. Nici chiar preţul vieţii, clamează actul final al cărţii, nu este prea mult în această căutare furibundă a eroului de a se înălţa din mediocritatea unei existenţe cenuşii pe piedestalul împlinirii sale ca fiinţă cugetătoare.

Aflată în lucru la Editura „Albatros", cartea lui VIOREL SÂRBU este, şi ca formulă epică şi ca scriitură, un roman de un interes special, în care pagini de analiză severă, profundă, alternează cu fapte epice redate antrenant, captivant, cu secvenţe de intensă ironie şi atmosferă fantastă, peste care pluteşte ştiinţa unei construcţii epice îndelung chibzuite, bine stăpînite, în tonalitatea aspră a celei mai bune proze ardeleneşti.

ION ARIEŞANU

— Adevărata continuare a povestirii mele de ieri, începu Gelu după o scurtă pauză, în care îşi aprinse o altă ţigară, se poate însă include într-un timp precis. În urmă cu trei săptămîni. Aproape trei săptămîni ... Era seară, vara la orele 23 e seară încă, iar eu stăteam întins pe pat în camera mea, cu lumina stinsă. Obişnuiesc uneori să mă gîndesc la tot felul de nimicuri înainte de-a adormi, în afara momentelor, tot mai rare în ultima vreme, cînd am puterea să citesc vreo carte. Am auzit deodată în hol un zgomot. Se deschisese uşa. Nu m-am mirat, căci nu putea fi decît gazda. Doar ea avea cheia, iar la ora aceea uşa era încuiată. Chiar eu verificasem yala. Ascultai indiferent zgomotul. Abia cînd am auzit trei bătăi, m-a cuprins mirarea. (Bătrîna) ? Doamna Lia nu mă căuta niciodată la o asemenea oră. Nici chiar atunci cînd întîrziam la plata chiriei. „Da" am strigat şi m-am ridicat într-un cot. Am încercat să aprind veioza, dar nu nimeream butonul şi m-am lăsat păgubaş. În încăpere era suficientă lumină ca să pot vedea ce se întîmplă.

Uşa se deschise. Îţi spun sincer că am rămas uimit. Nu mă aşteptam nicidecum la ora aceea la o asemenea vizită. Era o fată de vreo şaptesprezece sau optsprezece ani, aşa mi se păru în cenuşa încăperii şi nu m-am înşelat. Am privit-o cu atenţie şi am băgat de seamă că e îmbrăcată într-o rochie albastră, fără să disting prea bine nuanţa. Atunci, la lumina lunii, părea aproape verde. „Bună seara" şopti conspirativ cea care intrase. Nu i-am răspuns, căci nu-mi revenisem din surpriză. Era cineva din vecini, mă gîndeam, poate că au trimis-o părinţii să ceară sau să întrebe ceva ... „Nu dormi" ? se interesă musafira în chipul cel mai normal, de parcă intrase în camera fratelui să vadă dacă s-a culcat.

„Cine eşti ? am întrebat abia atunci. Pe cine cauţi ?

„Nu cred că are prea mare importanţă" zise.

Eu nu înţelegeam cum, pentru ea, nu are importanţă să se prezinte atunci cînd intră pentru prima oară şi mai cu seamă în condiţiile în care a făcut-o, într-o casă străină. Am continuat s-o descos.

„Şi cum ai ajuns aici" ?

„Normal, zise, pe uşă. Dar vorbeşte mai încet, poate trezeşti pe cineva" ! Se apropie de mine şi şopti : „Tata şi mama nu sînt acasă, iar eu nu puteam să dorm. Am ieşit să cutreier străzile şi am tot umblat aşa cam de pe la nouă. Ei nu se întorc în noaptea asta, aşa că pot face ce vreau. De fapt, şi altădată fac ce vreau ... Şi-apoi, sînt în vacanţă, mîine dorm pînă la prînz.

„Dar cum ai ajuns, aici, în camera asta"?

„Simplu, îmi răspunse, treceam pe stradă şi am văzut că e întuneric în curte. Mi-am zis, că dacă într-adevăr sînt mare, trebuie să am curajul să intru, căci pînă anul trecut, mă temeam grozav de întuneric. Şi am intrat. După cum vezi, nu mi-a fost frică. Apoi, am vrut să văd cine stă aici şi m-am apropiat de uşă. Nu era nici o plăcuţă. Am fost şi mai curioasă. Am încercat uşa şi era descuiată. Dacă n-ar fi fost, aş fi sunat.

„Uşa era deschisă ?" m-am mirat, căci aşa ceva nu se întîmpla niciodată. Poate că între timp ieşise gazda şi uitase să o încuie ...

„Bineînţeles, zise fata. Doar nu crezi că am avut chei false, ca hoţii. Sper că nu-ţi trece prin cap că am intrat să fur" ...

„Nu, nu" o liniştii eu. Nu ştiu de ce, eram distrat dar în acelaşi timp mă cuprinse şi un sentiment de nesiguranţă. N-o vedeam prea clar în întunericul camerei. Ceea ce era sigur, era faptul că e tînără, avea o figură — într-un fel spus — comună, în măsura în care cineva ni se poate dezvălui la prima vedere, atunci cînd încă nu putem pătrunde dincolo de aparenţe. Ca femeie, nu m-a impresionat la început în nici un fel. Doar gestul ei neobişnuit mi-a declanşat o stare curioasă. „Nu pricep, i-am spus, cum o fată de vîrsta ta umblă noaptea, de una singură pe străzi şi intră aşa, netam-nesam, în casele unor oameni necunoscuţi" ...

„Nici nu e nimic de priceput, zise. Pentru mine este important că am avut curajul. Asta înseamnă ceva ... ".

„Absolut", i-am replicat ironic în ciuda tuturor nelămuririlor. Stilul ei debordant m-a deconectat într-un fel, recunosc, dar m-a şi intrigat.

„Cum te cheamă" ? m-a întrebat direct, neprevăzut. Atît de neprevăzut, încît i-am răspuns ca la şcoala primară. „Şi cîţi ani ai" ? mă interogă mai departe. I-am spus şi asta. Nu-mi pot explica de ce. Avea asupra mea o putere pe care numai totala strivire a convenţiilor o poate instaura.

„Aşa ... zise fata. Eşti bătrîn" !

„Ia te uită la ea ! m-am revoltat de-a dreptul. Intri în casă la mine la miezul nopţii şi, fără prea multă introducere, mă faci bătrîn. Dar tu cîţi ani ai" ? Nu ştiu de ce am întrebat-o.

„Optsprezece, zise, aproape optsprezece".

Am dorit deodată s-o văd mai bine şi i-am cerut să se apropie.

„Crezi că nu am curajul" ? mi-a răspuns.

„Nu văd ce curaj ţi-ar mai trebui, i-am zis la fel de ironic, după ce ai fugit de acasă şi ai intrat neinvitată în camera mea. Acum nu m-aş mai mira nici dacă nu ai mai dori să pleci ...".

„Nu te teme de asta. Uite, mă apropii" ! făcu ea şi veni lîngă patul pe care şedeam. I-am distins fără să vreau picioarele umbrite, verzui la lumina lunii, acoperite pînă la genunchi de rochia albastră. Abia atunci am fost sigur că e albastră. I-am privit apoi faţa. Într-un fel îmi era familiară, dar de o familiaritate inexplicabilă. Poate că semăna cu un model gîndit, îmi ziceam. Sau poate o mai văzusem pe stradă, în autobuz, ori altundeva. În orice caz, aveam o vagă impresie că imaginea similară ce-mi bîntuia memoria era ceva mai maturizată decît figura fetei de alături.

„Cum te cheamă" ? o întrebai.

„Maria", răspunse cu mîndrie, de parcă Maria ar fi fost un nume singular.

Numele nu-mi spunea nimic ci îmi trezi doar — sau poate am reconstituit eu, pe urmă, o asemenea senzaţie — un sentiment nebănuit, asemănător cu un fel de privare de libertate.

„Maria şi mai cum" ? întrebai.

„Maria Brumar" se prezentă ea.

Atunci am pălit. Senzaţia anterioară îşi găsise o acoperire concretă. Maria era oricum un nume posibil, dar el mi-a rămas întotdeauna în minte ca o vină. Am înţeles deodată — printr-un transfer al reprezentărilor — că fata aceasta era aceeaşi cu cea a cărei imagine o văzusem în fotografia din camera lui Melinte, despre care, într-un fel încetasem să cred că a existat. Era doar cu ceva mai tînără, deşi de atunci trecuseră aproape doi ani. Fata aceasta afirma că are optsprezece ani şi nu arăta mai mult.

„Eşti fata lui Melinte" ? am întrebat brutal.

„Tata se numea Brumar. Un nume curios nu" ? Era calmă şi consecventă în neutralitate. „Dar a murit, continuă, iar mama s-a recăsătorit într-adevăr cu unu Melinte. Îl cunoşti" ? Nici nu părea prea mirată, de parcă era normal ca toată lumea să-l cunoască pe soţul mamei sale.

Evenimentele deveniră de-a dreptul umbrite. Mă gîndeam doar — şi mă bucuram — că femeia aceea oribilă şi nebună, Coco, mă minţise cine ştie din ce motiv, poate pur şi simplu în mod gratuit, doar ca să se distreze pe seama mea. M-am mirat doar, cum de are o fiică, aparent destul de inteligentă şi chiar dacă îi semăna într-un fel prin degajare, aceasta era de cu totul altă natură.

Fata se apropie chiar mai mult decît aş fi îndrăznit să-i cer. Îi simţeam răsuflarea şi adierea cu un sentiment de linişte nemărturisită. În clipa aceea viaţa nu mai era pentru mine comodă şi comună ,străină şi casnică, aşa cum devenise de o vreme. O tinereţe nemărginită se măsura cu mine, sau poate eu eram acela care mă comparam cu ea, alungîndu-mi somnul, nu acela de atunci, ci dorinţa generală de somn ce ne bîntuie de la o anumită vîrstă. Îi simţeam răsuflarea şi un fel de viitor abia intuit mă străfulgeră cu întîmplările sale posibile, miliarde la număr, din care se vor fi actualizat doar cîteva, un număr mărunt şi meschin de fapte neverosimile, care vor fi împlinit pe urmă lista memoriei, puţinătatea acelor ani care putuseră să fie însufleţire şi înmiresmare, dar nu au fost. Oricum, tinereţea e ultima şansă, mi-am zis, o şansă pierdută de timpuriu (fără a găsi vreodată pentru acest timpuriu o vîrstă), dar şi ceea ce ne mai rămîne după ce ea se scurge — tinereţea celorlalţi — căci în ea există cutremur şi încercare. De la jumătate încolo se instalează o rezonanţă, semiumbrele ei destrămate treptat — obiecte limitate în dimensiune şi substanţă. Aceasta înseamnă coborîre, lunecare ... O soluţie există doar : independenţa şi încăpăţînarea a tot ceea ce nu e trup şi nevoia sa de-a rămîne mereu în dorinţă şi niciodată în împlinire. E totuşi o stare vagă ...".

MIRCEA FARIA (Bucureşti) „Modelul"
Eseu — Premiul I

„Ar trebui să plec, zise. N-aş vrea să ai neplăceri".

„Ce fel de neplăceri" ? Nu-mi dădeam seama la ce se referă.

Am sfătuit-o să iasă fără zgomot. Imaginează-ţi, parcă prevăzuse dinainte totul, îmi spuse că era hotărîtă să iasă pe fereastră. Probabil era obişnuită cu ieşirea originală de care eu însumi am avut parte în apartamentul lor şi pe care şi astăzi o mai consider încă o halucinaţie. Din partea ei era fără îndoială un teribilism, dar am acceptat, cu gîndul că o eventuală întîlnire cu gazda, n-ar fi fost prea plăcută. În clipa în care fata se apropie de peştera întunecată a ferestrei deschise, m-am gîndit la felul în care eu însumi ieşisem în urmă cu doi ani din casa lui Melinte. Mi-am amintit acest amănunt cu o senzaţie de greaţă. Dar între momentul acesta şi acela se cască deodată o imensă prăpastie. Aceleaşi cuvinte, oglindind aceleaşi imagini, sunau altfel şi însemnau altceva. Era o polarizare a sensibilităţii, în care fazele intermediare, cei doi ani comuni, dispăruseră. Simţeam o continuitate. Poate de aceea am întrebat-o : „M-ai văzut vreodată ? Pînă acum, zic, ai ştiut că exist" ? Ea a răspuns printr-o mişcare a capului cu semnul negaţiei şi privirea mea fu îmbrăţişare, iar a ei, dezvăluire. Se sprijini de pervaz, făcu o mişcare rapidă şi sări iepureşte, cu un zgomot înfundat. De la fereastră, îngrijorat, mă uitai dacă nu a păţit ceva, căci pămîntul se afla la vreo doi metri. „S-a făcut, şopti ea de jos. Mai trec pe la tine cînd nu pot dormi. Poate mîine ...". Apoi dispăru după bradul cel mare din curte. N-am mai auzit decît paşi furişaţi, zgomotul sec al porţii şi liniştea străzii ...

În clipa aceea, abia astăzi îmi dau seama că nu m-am înşelat, — şi aceasta ar putea fi o explicaţie a ceea ce ni s-a întîmplat în noaptea trecută — am avut senzaţia că în încăpere mai este cineva. Mă simţeam privit. Am aprins veioza şi am cercetat cu atenţie obiectele. Sub masă văzui o pisică. Identică cu cea de azinoapte, poate aceeaşi. Ochii îi străluceau cu o vulnerabilitate de necrezut. Se constituia în ei o mişcare permanentă de culoare şi ironie. Atunci n-am luat-o prea mult în seamă. M-am gîndit că intrase probabil odată cu fata, că aparţinea vreunui vecin. A ieşit docilă atunci cînd i-am deschis uşa şi a dispărut în curte. Pînă aseară, nu mi-am mai amintit de întîmplarea absolut banală pe care ţi-o relatez. Nu-mi cere nici un fel de explicaţii, căci nu le pot găsi. Şi nici nu vreau să le caut. E bine ca anumite lucruri să rămînă ascunse ...

Dar să-ţi povestesc ce s-a întîmplat mai departe. Ea n-a venit a doua zi. Nici în zilele următoare. Cu mine în schimb s-a petrecut ceva de neînţeles. În noaptea aceea, după ce a plecat, m-am culcat aproape calm, amuzat chiar şi am dormit un somn liniştit. De fapt, ultimul ... A doua zi însă, în clipa în care am deschis ochii, am simţit o absenţă, o pierdere. Nu în exterior, ci în mine. Nu puteam realiza ce se întîmplă. Mi-a trebuit multă vreme să mă dumiresc. Deşi mă străduiesc acum, nu pot cuprinde în cuvinte starea aceea. Imaginea fetei desprinsă din întuneric mă urmărea. Nu puteam sta în casă. Am ieşit în oraş, fără a avea un scop precis. Tresăream de fiecare dată cînd zăream printre trecătorii de pe stradă cîte o pată albastră. Umblam fără să ştiu unde voi ajunge în minutul următor. Aşteptam să o întîlnesc la fiecare colţ de stradă, în dreptul fiecărei case. Cu asta m-am îndeletnicit toată ziua. O căutam. Era o nebunie şi totuşi, o căutam ... Îmi reorganizam de o mie de ori gîndurile. Unde ar fi putut fi ? De fapt, ar fi putut fi oriunde. Ştiam prea puţine lucruri despre ea ca să pot elabora un raţionament plauzibil. Nu ştiam nici măcar, oricît mi-aş fi stors mintea, unde se afla clădirea aceea din care ieşisem în urmă cu doi ani, convins că nu mă voi mai întoarce niciodată, cum de altfel, s-a şi întîmplat. Dacă aş fi găsit-o, ar fi fost simplu. L-aş fi căutat pe Melinte, invocînd un motiv demn de crezut, de pildă că voiam pur şi simplu să-l văd. Doar îmi fusese coleg de liceu. Şi poate aş fi întîlnit-o. Mi-a fost însă imposibil să dau de blocul acela.

Am procedat logic. Oricine ar fi făcut la fel. Am căutat în cartea de telefoane, în dreptul literei „P", adresa „Pompelor funebre". Exista. M-am repezit cît am putut de repede într-acolo. Mare mi-a fost însă mirarea cînd am dat de o casă simplă, veche, fără etaj, în care funcţiona această instituţie. Am întrebat de Melinte. Nimeni nu auzise de el. De fapt, toată „instituţia" însemna o asociaţie de doi bătrîni paşnici care se îndeletniceau cu meşteşugul sicrielor. Altă asemenea întreprindere nu exista în oraş şi nici nu existase vreodată, pe cît îşi aminteau ei. M-au asigurat de acest lucru şi explicaţia lor era demnă de crezare. M-au invitat apoi, dacă am nevoie de produsele atelierului, să mă adresez lor cu încredere, marfa fiind garantată şi de cea mai bună calitate.

Ce puteam face ? Am început să cutreier iarăşi străzile. Ciudat însă, în ziua aceea n-am ştiut precis despre ce e vorba. Simţeam doar o atracţie magnetică spre mişcare. Şi totuşi, ea rămînea imaginea centrală, fata din seara precedentă. Devenise un gînd continuu şi de atunci a rămas astfel. Chiar şi în clipele cînd eram ocupat cu tot felul de lucruri mărunte, cînd cumpăram pîine, de exemplu, sau cînd discutam nimicuri cotidiene cu vreun cunoscut întîlnit întîmplător pe stradă, gîndul acesta exista deasupra tuturor, urmărindu-mă cu persistenţă şi statornicie. Nu găseam nici o explicaţie. Vedeam pretutindeni femei tinere şi frumoase. Ele nu existau însă pentru mine. Erau aruncate în spatele obiectelor inerte ale străzii, dăinuiau doar ca simple forme. Ziua a trecut repede, vlăguită de o frămîntare chinuitoare.

teatru

TEATRUL DE AMATORI
— Şanse şi particularităţi —

Dacă ar fi să mă pronunţ asupra deosebirii esenţiale dintre teatrul profesionist şi cel al amatorilor, ar trebui să amintesc în primul rînd marea şansă a entuziasmului şi spontaneităţii celui de-al doilea. La care se adaugă calitatea dinamică a publicului său în continuă creştere — numerică şi calitativă. Alte disocieri nu văd şi nici nu cred că ar fi înţelept să fie făcute. Spun aceasta deoarece mai dăinuie încă o anume mentalitate conform căreia echipele de teatru amator trebuie să se limiteze la interpretarea unor texte mai mult sau mai puţin diletante. Mi se pare evident că, pornind de la text, de la repertoriu, nu poate fi vorba de concesii în dauna calităţii artistice — şi faptul că uneori nici secretariatele literare ale teatrelor profesioniste nu se opun unor asemenea concesii de prost gust, nu poate servi drept scuză. Practica a demonstrat că, atunci cînd exigenţele sînt minime, rezultatele sînt nule.

Ar trebui să se vorbească mult despre problema repertoriului abordat de trupele de amatori, care continuă să rămînă una dificilă. Prima ediţie a festivalului „Cîntarea României" s-a soldat cu o relativ numeroasă selecţie de piese într-un act, editate de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, pentru uzul amatorilor — şi nu numai al lor. O parte dintre ele sînt reuşite : o altă parte — mai mare — reprezintă însă lestul inevitabil al oricărui concurs. Proporţia nu diferă sensibil de cea cu care ne obişnuise dramaturgia contemporană. E vorba de lucruri vechi în ambalaje de circumstanţă, de „probleme-fantomă", sau pur şi simplu de înjghebări lipsite de conflict, de un evazionism îmbrăcat în declaraţii de principii.

Carenţele repertoriului antrenează carente ale spectacolului. În condiţiile în care animatorii trupelor de amatori nu renunţă la comoditatea prejudecăţii, conform căreia interpreţilor le este accesibil numai un anumit repertoriu, cel de care aminteam mai înainte, în aceste condiţii o splendidă iniţiativă se vede lipsită de optima ei fructificare.

Sinceritatea şi entuziasmul actorilor şi regizorilor amatori merită mai mult. Şi acest „mai mult" este curajul — estetic şi în egală măsură civic — al celor ce-i îndrumă. **(DAN WEIL)**

mărturii

OAMENI ŞI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICŢIONAR CRONOLOGIC). TIBERIU POP TIMIŞIAN (1826-1886), născut la Timişoara, fiu de medic. Îşi începe studiile şcolare la Timişoara. Un timp frecventează şcoala pedagogică din Arad, dar revine la Timişoara şi termină liceul, înscriindu-se la Academia militară din Paris, pe care o absolvă în 1847. În acelaşi an studiază Dreptul şi Filozofia. În 1847 atrage atenţia asupra sa prin poeziile publicate în revistele **La Famille** şi **L' Afrique**. În 1849 s-a cunoscut cu Ion Eliade Rădulescu, la îndemnul căruia publică în editura Hubert din Paris două volume de poezii, al doilea fiind dedicat luptătorilor paşoptişti din Principate. A scris şi teatru. I s-au jucat pe scenele pariziene două lucrări de acest gen. Drama **Haiducii** a fost inspirată de folclorul bănăţean. A publicat şi mai multe romane. I-a cunoscut la Paris pe Nicolae Bălcescu, D. Bolintineanu, Nicolae Filipescu. În 1851 s-a cunoscut şi s-a împrietenit cu Vasile Alecsandri. În 1853 s-a înapoiat la Timişoara, înrolîndu-se într-un regiment austriac, dar în 1856 îl vedem profesor de franceză şi filozofie la Ploieşti. În 1858, la întoarcerea în ţară a lui Eliade Rădulescu, se mută la Bucureşti ca profesor de franceză la colegiul Sf. Sava. După Unirea Principatelor îşi reia activitatea militară, de data aceasta în armata română, ca membru permanent al grupului mixt cu supraveghere militară de la Paris, apoi activează ca profesor la Academia Militară din Paris. Cu Vasile Alecsandri şi-a reluat legăturile în 1885, cînd acesta a fost numit ministru plenipotenţiar la Paris. Au hotărît să i se publice lucrările în limba română. Ultimul său roman, **Vint de apus**, a fost transpus în româneşte de Raul Grădişteanu, în 1891.

ATANASIE MARIAN MARIENESCU (1830-1915), născut la Lipova ; a făcut studii de ştiinţe juridice la Pesta şi Viena. A lucrat în administraţia de stat, avocatură, magistratură. Fiind unul dintre cei mai fecunzi scriitori bănăţeni a publicat lucrări de folclor, mitologie, istorie, filologie, poezii şi proză. A fost membru al **Academiei Române. (GR. POPITI, M. ŞERBĂNESCU).**

top

ŞTIRI. ÎN ACESTE ZILE LA PARIS se inaugurează un muzeu memorial închinat celei mai populare şansonetiste, EDITH PIAF, de la a cărei dispariţie s-au scurs 14 ani. De curînd editura pariziană GUY AUTHIER a ţinut să o omagieze pe marea artistă editînd un volum de evocări sub semnătura lui Denise Gassion — sora acesteia. ● Eveniment important pentru admiratorii lui CHARLES AZNAVOUR : apariţia recentă a unui dublu LP intitulat „SUR MA VIE" cuprinzînd un număr de 36 piese, toate cu caracter autobiografic, un fel de confesiune muzicală a cunoscutului interpret, piesele marcînd etape ale vieţii şi carierei sale artistice. Alături de piese deja consacrate, (When I Was Young, Boema, Isabelle, Les plaisirs démodés) albumul include şi compoziţii recente înregistrate în cursul ultimelor luni. ● Succes discografic ALAN COBB : „The Present Is To Live Now", disc cuprinzînd exclusiv aranjamente ingenioase după Beethoven. Grupul ROXY MUSIC figurează din nou în Top-uri cu piesa „Virginia Plain", compusă de Brian Ferry în ... 1972 ! ● Discul „Let's Fall In Love" al interpretului Dave a primit în Franţa calificativul „La chanson de l'année" ● „Un regal muzical" — iată cum e caracterizat noul LP „Before We Were So Rudely Interrupted" imprimat de Eric Burdon, Chas Chandler, Alan Price şi Hilton Valentine (ţi-am amintit aici pe membrii faimosului grup „The Animals"), reuniţi doar pentru imprimarea discului amintit. ● Vă recomand două discuri pe care le puteţi (încă) găsi în magazinele noastre de specialitate : „Ray Conniff In Moskow" şi altul, cu grupul olandez „Teach In" — discuri imprimate după licenţă de casa moscovită „Melodia" ● La acest capitol mai adaug şi discul „Electrecord" al lui Adrian Enescu „Basorelief" — poem pop pe versurile lui Ioan Alexandru. La realizarea acestui notabil experiment au mai colaborat Cezar Tătaru, grupul 5 T şi actriţa Irina Petrescu. TOP-UL SĂPTĂMÎNII. **Secţia Română** : 1. Sînt fiul tării mele — ROŞU ŞI NEGRU. 2. Cîntec neştiut — DIDA DRĂGAN. 3. Jurămîntul — NICU ALIFANTIS. 4. Vara amintirilor — SEMNAL. 5 Iapa albă — MAGNA CARTA. **Secţia străină** : 1. Magic Fly — SPACE. 2. Miss Broadway — LA BELLE EPOQUE. 3. I. Remember Elvis Presley — DANNY MIRROR. 4. Jet Airliner — STEVE MILLER BAND. 5. Trans Europa Express — KRAFTWERK. **(PETRU UMANSCHI).**

echo

„EXPO-VETERANII '77". Comitetul de veterani ai războiului antifascist, de pe lîngă **Casa armatei din Timişoara**, a iniţiat şi realizat, în cinstea Centenarului Independenţei de stat a României, un intersant Album-expoziţie, intitulat **„EXPO-VETERANII '77"**, care punctează unele din cele mai glorioase momente de luptă ale poporului român, pentru libertate şi independenţă naţională, punînd accent pe luptele purtate pentru apărarea Timişoarei în anul 1944.

Expoziţia impresionează prin ineditul documentelor şi o estetică aleasă şi reprezintă un călduros omagiu adus eroilor patriei, celor ce s-au jertfit pentru apărarea Timişoarei, pentru libertate naţională şi socială. Din colectivul de realizare a acestui important act de educaţie patriotică, s-au impus, prin pasiune, pricepere şi multă generozitate, locotenent colonel (rezervă) **GHEORGHE BOZAN** şi locotenent colonel (rezervă) **ANDREI CARA.**

Expoziţia se bucură de aprecieri elogioase din partea numeroşilor vizitatori (cadre militare şi familii, militari în termen şi cu termen redus, tineri muncitori, elevi şi studenţi din localitate). În salonul expoziţiei au loc interesante întîlniri ale tinerilor cu veterani ai războiului antifascist, solemnităţi de primire a şoimilor patriei în rîndurile organizaţiei pionierilor şi alte manifestări educative. Se cuvin realizatorilor felicitări din toată inima. **(Maior OCTAVIAN VLAD)**

ecouri

O antenă cu bătaie lungă

CHIAR ŞI CU NEAJUNSURILE IMPLICATE DE UN SPECTACOL ÎN PLAY-BACK, artiştii profesionişti şi amatori ai judeţului nostru au făcut dovada măiestriei interpretative, cînd din sala Olympia pelicula a imprimat o nouă emisiune **ANTENA VĂ APARŢINE** organizată de Comitetul judeţean pentru cultură şi educaţie socialistă şi televiziune. Cel mai sudat moment rămîne acela folcloric : orchestrele „Timişul", „Banatul", I.T.C., „Zora", cvintetul german din Sinnicolaul Mare etc., solistele Mariana Drăghicescu, Irina Vass, surorile Lalici, marea formaţie de dansuri, instruită de Emilian Dumitru, apărînd ca un curcubeu al naţionalităţilor, într-un veritabil poem de culori şi tinereţe, pitoresc şi virtuozitate. Apoi, mereu strălucita fanfară din Giarmata. Formaţii laureate, în mare parte, ale Festivalului naţional „Cîntarea României", reprezentîndu-ne auntentic, ca trăire artistică şi ca mod armonios de convieţuire socială dintre limbi şi obiceiuri. Baletul profesionist ne-a oferit şi el momente de elevaţie prin cuplurile Valkay-Murgu, Buzoianu-Gîrba, prin lebedele-fete din cunoscuta piesă a lui Ceaikovschi. Am ascultat cu admiraţie benzi magnetice pe care s-au imprimat corul Filarmonicii şi corala „Sabin V. Drăgoi" sub conducerea lui Diodor Nicoară sau orchestra Operei dirijată de Bujorel Hoinic, solistă Rodica Miloia, apoi flautista Elena Bojinar, contînd, aşadar, mai mult auditivul, dincolo de eforturile interpreţilor de a se sincroniza cu sonorul propriilor lor instrumente sau voci, emis de difuzoarele televiziunii. Perfecţiunii i s-a adăugat prospeţimea cînd „scena" a fost invadată de micii corişti ai Liceului de arte „Ion Vidu", cor alcătuit mai ales din fete şi poate de aceea avînd acel sonor cristalin şi pur. Cu umorul ... e o problemă întotdeauna, deoarece aici contează selecţia care de data asta n-a fost cea mai fericită. Excepţie a făcut lirismul în grai bănăţean al versurilor semnate de Marius Munteanu : umor cald, penetrant. Brigada artistică sosită din Lugoj, laureată şi ea, nu s-a prezentat la propria ei înălţime. Alte texte, probabil, ar fi trebuit să aibă talentaţii actori Irene Flamann-Catalina şi Viorel Iliescu : actorul Eugen Cristea n-a fost chiar „în formă", în schimb Vladimir Jurăscu a oferit o exemplară interpretare poemului lui Nikolaus Berwanger. Cei prezenţi au cîntat „Trăiască România", pe versurile lui Adrian Păunescu, cel care a şi realizat spectacolul. Inerentele piese folk (din care s-a desprins o voce feminină de excepţie) nu ne-au convins îndeajuns de vitalitatea acestei specii, la noi. Somptuos, strălucitor şi telegenic a fost decorul lui Virgil Miloia. Spectacolul s-a impus prin majoritatea momentelor sale, demonstrînd din nou puternica tradiţie artistică a acestor meleaguri. **(LUCIAN BURERIU)**

marginalii

ARTĂ ŞI AMBIENT. În cele ce urmează va fi vorba despre o reclamă : **reclama unui atelier de reclame.** Ceea ce înseamnă că va fi făcută publică o muncă de creaţie ; ceea ce mai înseamnă că va fi reclamat dreptul acestei munci, în fond, anonime, la statutul artei autentice. Am numit, indirect, doi tineri artişti plastici : **IOSIF STROIA** şi **VALERIU SEPI,** membri ai Cenaclului tineretului — filiala U.A.P. Timişoara. Despre expoziţiile lor s-a scris mult, mai ales de bine. Acum vom scrie însă despre altceva, despre o altă ipostază creatoare a muncii lor. De mai bine de un an de zile, cei doi artişti sînt angajaţii atelierului de reclame al **I.C.S.M.T.I.** De mai bine de un an de zile, 20 de magazine timişorene arată altfel decît celelalte. **Dacia, Sanitas, Bunul gospodar,** cîteva magazine din complexul Gării de nord, (parfumerie, tricotaje, electrice), din cel al zonei Tipografilor (tricotaje) sau din Piaţa Traian (confecţii, foto-sport) se disting prin modernitatea plasticii decoraţiei interioare, prin inteligenţa şi subtilitatea modalităţii publicitare, printr-o cromatică tonică, adecvată specificului fiecărui magazin. Toate — calităţi care conferă celor peste 20 de magazine un „aer" inconfundabil, o atmosferă aparte.

„Magazinele acestea erau iniţial amplasate în spaţii şi ambianţe improprii. Multe erau deprimate prin sărăcia sau chiar absenţa oricărei urme de decoraţie interioară. Noi am încercat ca, în funcţie de specificul fiecărui magazin, să creăm o ambianţă prin forma plastică şi mai ales prin cromatică. Voiam ca fiecare spaţiu să aibă ceva personal, al lui. Adevărul e că ceea ce facem noi e un fel de compromis. Poate e prea mult de spus artă. E o tentativă de pictură murală cu caracter publicitar. Încercăm să apropiem, în limita posibilităţilor genului, utilitarul de artistic" (Valeriu Sepi). **„Se mai ridică încă o problemă, fiind vorba de funcţia publicitară a muncii noastre. E vorba deci de un proces de comunicare, în care trebuie implicat publicul. Aşadar, trebuie să ţinem cont şi, de accesibilitatea simbolului sau semnului publicitar. Nu forme gratuite, dar nici stilizări facile. Accesibilitate nu înseamnă simplificare. În plus, ne gîndim atunci cînd compunem un interior, la funcţia psihologică, aş zice chiar terapeutică, a culorii şi formei. Oamenii trebuie să intre într-un magazin cu o anume stare de spirit. Ca să nu mai vorbim de rolul formativ-estetic pe care ar trebui să-l exercite asupra oamenilor orice obiect, cît de mic, orice spaţiu"** (Iosif Stroia). **(I. PANTEA)**

muzică

CANTUS SERENUS. Curent, lucrările instrumentale ale Renaşterii şi Barocului sînt audiate în versiuni diferite comparativ cu cele în care au fost iniţial gîndite. La răstimpuri de ani, şansa de a le reasculta aidoma, de a respira parfumul epocilor respective, renăscut sub arcuşul violei d' amore ori da gamba, al cristalinelor mărgăritare înşiruite de fragilul clavecin, oferă o aleasă satisfacţie, inedite bucurii artistice. Braşovul, oraş gazdă al **Festivalurilor naţionale de muzică camerală,** are mîndria de a poseda un ansamblu de muzică veche, dotat excepţional cu un arsenal de epocă, de cea mai bună calitate. Este meritul a şase tineri muzicieni, reuniţi sub antetul **Cantus serenus,** de veritabila lor pasiune pentru descoperirea şi difuzarea unor lumi de frumuseţi rămase majoritar necunoscute. Substituind Filarmonica, invitată să concerteze pe prima scenă a ţării, oaspeţii braşoveni ne-au oferit un program baroc : **Händel, Couperin, Bach, Telemann, Marais, Rameau.** Ar fi de semnalat, prioritar, culoarea sonoră pe care o obţine ansamblul, tonul catifelat, omogen, din care orice asperitate este eliminată, tensiunea conflictului fiind dimensionată cu mijloace exclusive perimetrului dinamicii. Problematica se rezolvă la nivelul disonanţelor, distribuirii cromatismelor, suspensiunilor, cu un grad de instabilitate diferit, în drumul lor spre consonanţă. Compensatoriu, în lipsa creşterilor dinamice, care în partiturile beethoveniene reprezintă un factor esenţial al limbajului, **Cantus serenus** îşi modulează variat expresia, printr-o alternare repertorială inspirată. Astfel, sonoritatea complexă a **Suitei Rodrigo de Händel** — rezultantă a unui ansamblu de blockflöte sopran şi alto, viola de gamba, clavecin, a fost succedată în **Cauperin** de dialogul pastelat a două viole de gamba cu clavecinul pentru ca **Triosonata de Bach** să aducă plusul timbral a două flaute. O înnoire continuă de efecte menite tocmai a dăsimula lipsa jocului intensităţilor. Interpreţii sînt instrumentişti temeinici, topindu-şi individualitatea în acest organism plin de transparenţă şi candoare, unde, voioşia se exprimă cu eleganţă în mesaje tonice, reconfortante, exponente ale unui univers sufletesc echilibrat, stenic. Acel care gustă subtilităţile frizelor gotice, migala dantelăriilor, putînd face abstracţie de somptuozitatea edificiului, a putut găsi în arta lui **Cantus serenus** o perfectă companie. **(DORU MURGU)**

Festivalul naţional „Cîntarea României" — Ediţia a II-a

Profesorul de desen IULIAN ŢIHOI

Fericit acel pictor care împărtăşeşte din cunoştinţele sale şi celor ce-şi însuşesc ucenicia penelului ! Unul dintre aceştia, profesorul de desen IULIAN ŢIHOI, predă la şcoala generală din Comloşul Mare. Această legendară localitate, vizitată de Eminescu, Gala Galaction, Iorga, desfăşoară în această perioadă o intensă activitate culturală, la care participă intelectualii de aici, cadrele didactice Traian Galeţaru, directorul căminului cultural, Aurora Balog, Mariana Stepan şi profesorul de desen Iulian Ţihoi. O notă specială trebuie acordată conducătoarei brigăzii artistice, profesoara Delia Rădulescu.

Iulian Tihoi a absolvit Institutul de arte plastice din Timişoara, avînd-o îndrumătoare de grupă pe Lidia Ciolac. „Refuzam, în general, ideea de geometrizare cu orice preţ, de modernism şocant, pe care unii colegi o îmbrăţişau. Voiam să descopăr singur miracolul volumelor şi formelor, în starea lor pură, apoi să trec la transfigurare" — ne mărturiseşte Iulian Ţihoi. A fost trei ani profesor în comuna Cuca, lîngă Galaţi. După aceea s-a întors în Comloş. Aici a organizat diverse evoluţii colective ale elevilor. Unii dintre ei, deosebit de înzestraţi, precum Gheorghe Ardelean, Onel Oprean, Viorica Pop, Petru Smed, sînt mîndria şcolii.

Creaţia foarte tînărului artistic plastic Iulian Ţihoi se află sub obsesia unor motive clasice, flori, naturi statice, peisaje, compoziţii.

În cadrul celei de-a doua ediţii a Festivalului naţional „Cîntarea României", Iulian Ţihoi pregăteşte o expoziţie personală, prima încununare a trudei şi ispiraţiei sale. (DAN UDREA)

arta amatoare

ÎNTÎLNIRILE REVISTEI „ORIZONT"

În comuna Variaş, jud. Timiş, îşi desfăşoară activitatea **Cenaclul literar-artistic „Ana Blandiana"**, care, prin bunele lui rezultate, obţinute în ultima vreme, a cîştigat o largă popularitate în partea aceasta a ţării. Acesta este un cenaclu exemplar, prin modul cum întreţine un viu climat cultural în frumoasa localitate Variaş — frunta-şă, totodată, în rodnicia ogoarelor. (Cîteva aspecte ale activităţii Cenaclului le-am prezentat în revista **Orizont**, într-un număr din primăvară, care a găzduit şi un grupaj de poezii ale condeierilor din Variaş).

Recent, a avut loc şedinţa inaugurală a noii staguni a cenaclului din Variaş, cu participarea şi a unor invitaţi din cercurile literare prietene, din judeţ, precum şi a unor redactori de la revista „Orizont". Gazdele — **Nicolae Roşianu, Ion George Mihai, Aloris Müller, Dumitru Buţoi** şi **Tiberiu Arăzan** (conducătorul cenaclului), apoi reprezentanţi ai Cenaclului literar „Dimitrie Ţichindeal" din Sinnicolaul Mare — **Ion Deatcu** şi **Adrian Popa**, cei ai Cenaclului literar Ion Popovici Bănăţeanu, din Lugoj **Mihai Moraru, Cristian Şisman, Dan Diaconescu** şi cei ai Cercului literar Victor Eftimiu de pe lîngă Consiliul judeţean al Sindicatelor — **Corina Victoria Sein** şi **Marius Munteanu** au citit din poeziile lor, creînd o caldă atmosferă literară — un adevărat festin poetic al Cenaclului cenaclurilor. Din partea revistei „Orizont" au participat, citind din creaţiile lor şi întreţinînd cu cenacliştii un dialog eficient, scriitorii **Ion Arieşanu, Damian Ureche, Ion Velican** şi **Aurel Turcuş.**

Momentele muzicale au fost susţinute de **Traian Bicica** — un dotat interpret al muzicii tinere şi **fraţii Rus** — autentici rapsozi ai folclorului maramureşan. Elevele de la şcoala din localitate au recitat versuri de **Ana Blandiana** şi **Ivo Muncian** (poet de obîrşie din Variaş). Ing. **Ilie Gheran** a avut o surprinzătoare intervenţie eseistică, privind caracteristicile creaţiei unor cenaclişti din judeţul nostru, care sînt propuşi să figureze într-un viitor caiet literar, al cenaclului din Variaş. **(A. TURCUŞ).**

sport

A VENIT IARNA, ceea ce nu înseamnă că nu mergem la fotbal. La Satu Mare, zăpada a fost ... mare, de un metru, iar Dobrin a îngheţat sub scorul final de 3-1 pentru ceilalţi. La Timişoara, duminică, „Poli" a învins cu 2-0 o echipă în care singurul nume ilustru este al portarului, Narcis Coman, mare fotbalist, mare sportiv. Întrucît am urmărit meciul alături de poetul Adrian Păunescu, i-am „furat" cîteva constatări : Laţa — excelent, bun şi Volaru II, Păltinişan — şi-a revenit după un declin nefiresc, Roşca — harnic, Barna — neatent, Nucă — promite, Petrescu — o adevărată revelaţie, iar de la C.S. Tîrgovişte — Coman, totuşi, Marinescu, plus cel cu nr. 4 — foarte bun. În rest, zicem noi, „Poli" se mişcă bine, rateaza mult, dar organizarea de ansamblu a jocului ar putea-o lăsa pe locul al II-lea la încheierea primei jumătăţi a campionatului. Am văzut şi un arbitraj penibil (T. Balanovici), nu slab, ci plutitor, ca norii ameninţători de deasupra arenei, anunţînd zăpada care va veni cîndva şi pe la noi, nu numai gerul.

Treptat, aşadar, uităm de Argentina şi rămînem la oile noastre, şi mai bune şi mai rele — cum spunea poetul. Campionatul curge ca o apă stătută, fără întîmplări de pomină ; A.S.A. se află tot în frunte, cîştigînd toate meciurile „acasă" şi ciupind nişcaiva puncte şi dincolo, de la cei slabi şi neajutoraţi. Totuşi, măsurile neanunţate dau de crezut că din cele 18 divizionare „A" vor rămîne mult mai puţine, poate 14, ca în vremurile lui Dridea şi Badea sau Ionescu şi Dumitriu — dacă vă mai amintiţi de aceste celebre cupluri. Cum bănuiam, măsurile n-au adus înlocuirea lui Ştefan Covaci din postul de vicepreşedinte al F.R.F. ; se aude că se caută înlocuitor al lui Cernăianu, deci „antrenor secund" ; se mai zvoneşte că şi Ion Ionescu — antrenor la U.T.A. — ar fi printre candidaţi. Personal, optez pentru fostul cîrmuitor al Politehnicii, cel care a readus fotbalul timişorean în „A"-ul fotbalistic ; ajuns la naţională, Ion Ionescu îşi va aminti, desigur, de foştii lui băieţi de zahăr, pe care i-a lansat în memoria publicului : Laţa şi Păltinişan.

Altceva, tot de „ultimă oră" : Tache Macri, cel care acum cîţiva ani încercase, cu niţel temei, să salveze C.F.R.-ul de la iminenta cădere din prima Divizie, a revenit la conducerea echipei în care mai joacă şi Chimiuc. Primul rezultat : „X" în deplasare, semn bun. Noroc ! ... Poate Macri va găsi un loc în schemă şi pentru Bungău, ajuns prea devreme un „uitat", tocmai cel care tuna şi fulgera cu buzduganul numit picior. Cred : măsurile să le gîndească şi cei din teren, nu numai noi, cei de pe margine ... La meciul de ieri, „Poli" — Dinamo, pronosticul meu era 3-1 ; la apariţia acestor rînduri ... **(TEODOR BULZA)**

evrika !

● În dansul materiei un singur pas greşit ar trăda mina omului.

● Drumului cu mărăcini nimeni nu i-ar spune o „cale spinoasă".

● Timpul i-ar permite melcului să ajungă în lună ; spaţiul însă nu.

● Nu din comoditate universul a pus suflet în aşa de puţine planete.

● În grajd să ţii maşina, călare să te duci la iubită, dar de soartă să nu te laşi potcovit.

● Ţesătura de relaţii neprincipiale e o plasă dată păianjenilor.

● La volan trebuie să ştii să conduci nu numai maşina, ci mai cu seamă pe tine însuţi.

● Zise un explorator al Saharei : „Sîngele apă nu se face. Păcat" !

● Numai fotbaliştii care „trag la măsea" pe Calea Lactee, pot stabili un scor astronomic.

ION VELICAN

EXPO-FOTO LA TIMIȘOARA

(Urmare din pag. 1)

șului, peste care ochiul fotografului și obiectivul s-au oprit, înregistrînd pulsația unor sentimente, durerea ca și voioșia, liniștea bătrînețiî ca și farmecul copilăresc, zburdălnicia vîrstei tinere ca și melancolia adolescenței, priviri aspre, priviri senine, priviri ale sufletului, niciodată indiferente, psihologii complexe sau psihologii rudimentare, portrete subtile, oameni în acțiune sau meditînd, toți și toate, surprinse în această expoziție într-o bogăție greu de egalat.

Merită, apoi, elogiați acești artiști ai fotografiei, adunați pe simezele de la Bastion, pentru farmecul inegalabil al peisajelor surprinse de ei. Peisajul citadin, peisajul industrial, peisajul naturii satelor românești, peisajul mării, al pădurilor, al munților, al cîmpiilor, sau eseurile fotografice, în care meditația asupra elementelor constituente de decor, ale omului încadrat în acest decor, atinge, adeseori, granița poeziei lucrurilor din natură. Efortul uman, solitudinea sau bucuria comună, ironia sau sentimentul durerii, porturile strălucitoare populare, orașe în lumini, orașe în întuneric, cîmpii întinse, în care se ridică doar o cumpănă de fîntînă, jocuri sprintene de copii, glume, ghidușii de-ale fotografilor, transpuse în instantanee gingașe, atitudini și notații lirice, om, peisaj, natură, iată ceea ce vizitatorul și iubitorul fotografiei de artă poate întîlni la Salonul de la Bastion, „Frumosul românesc", salon pentru care și simpatia și elogiul nostru sînt prezente aici de față.

PETRU GEMĂNARU (Iași) „Efort"
Reportaj — Premiul III

Cenaclul literar-artistic „ELECTROPUTERE" — CRAIOVA

În foaia volantă **„Condeie muncitorești"**, editată de **Cenaclul literar-artistic „Electroputere"**, se arată că activitatea acestuia a înregistrat „succese deosebite", realizînd emisiuni transmise la stația de radioficare a întreprinderii, precum și o serie de momente poetice, organizate la locurile de muncă, ori spectacole prezentate la club și la cercurile literare prietene. În continuare sînt numiți cîțiva „oameni entuziaști", ca **Barbu Stanciu-Dolj**, președintele cenaclului. **Costel Nicolae, Valentin Bleoancă, Lucian Drînd, Ion Nicolae** și **Vasile Turbatu**, care, prin creațiile lor literare și muzicale, au adus „un plus de vigoare" vieții cenacliere de aici. (Ing. **Ion Lupulescu**, președintele Consiliului educației politice și al culturii socialiste al Întreprinderii **„Electroputere"**). Dar, dacă acum — **la un sfert de secol de activitate** — acestui cenaclu i se face și un bilanț retrospectiv al realizărilor, se poate constata că el a fost, de-a lungul anilor, o prezență vie, propice atît pentru dezvoltarea talentelor (dintre care s-au afirmat editorial regretatul poet **Ovidiu Hotinceanu** sau **Nicolae Vlăduț, Mihai Nemeș** și **Vasile Pătru**) cît și pentru satisfacerea unor necesități culturale ale întreprinderii (cum ar fi sprijinul acordat la redactarea revistei de uz intern **„Coloane"**, crearea unor lucrări literar-muzicale și valorificarea scenică a acestora în programele artistice etc.). Un loc aparte în palmaresul bunelor rezultate ale cenaclului îl ocupă premiul I la concursul republican al cercurilor și cenaclurilor, organizat de revista „Clubul" în anul 1967, precum și premiile individuale, de la diferite concursuri, obținute de Paul Nistorescu, Barbu Stanciu-Dolj, Valeriu Dincă, Constantin Dumitrescu, Constantin Serghiță, Eleodor Dinu, Ștefan Romeo Smarand, Niculina Oprea, Maria Sima Bodnaru, Valentin Smarand Popescu și alții. De asemenea, mai trebuie menționat că o parte din lucrările membrilor cenaclului au văzut lumina tiparului în publicațiile **Ramuri, Orizont, Clubul, Luceafărul, Electroputere** și în culegerile **Condeie în întrecere, Omagiu, Vitralii, Dăruire, Bucurie, Cîntare României, Înălțimi, Continuitate, Triunghi în August.**

Încheiem aceste succinte referiri la activitatea **Cenaclului literar-artistic „Electroputere"** adresîndu-i, cu prilejul aniversării unui sfert de veac, tradiționala urare **LA MULȚI ANI !** și dorindu-i noi împliniri.

AUREL TURCUȘ

Cu criticul EUGEN SIMION

(Urmare din pag. 1)

G. Călinescu, pentru că nici literatura, nici critica n-au rămas la spiritul deceniilor anterioare, la 1910. Proces dialectic normal. Lovinescu introducea impresionismul în critica română, spre furia spiritelor conservatoare. „Cosmopolitismul" este eticheta care se lipește, și azi, de numele lui Lovinescu. Impresionismul a fost, apoi, inclus într-o doctrină (**modernismul** de care am vorbit), apoi modernismul s-a diversificat, a fost continuat, contestat. Critica literară a evoluat și ea, au apărut metode noi, un nou mod de a gîndi raporturile dintre **operă** și **artă** și-a făcut loc în conștiința critică. Toate acestea trebuie cunoscute, asimilate, gîndite cu mintea noastră și racordate la instrumentele noastre critice.

— Cum explicați faptul că cei mai frenetici adepți ai noilor curente nu au autoritate, sau au rămas, în cel mai bun caz (mă refer, aici, mai cu seamă la mediul universitar), niște critici „buni in grad" ?

— Ar trebui să numiți pe acești critici „frenetici", adepți ai noilor curente. Eu, personal, cunosc foarte puțini. Multă lume se dă în vînt, este adevărat, după **noua critică**. Sînt eternii „nechemați" ai culturii. Speță detestabilă, capabilă de toate compromisurile posibile. Din rîndurile lor se recrutează „sfătuitorii" criticii. Prețuiesc însă pe acei veritabili cercetători, eseiști care încearcă să aplice metodele noi în critică. Al. Călinescu este unul dintre ei. Alții însă se rezumă la importul de terminologie. Pe mine unul mă amuză ambițioasa lor confuzie.

— „Scriitori români de azi" ar oferi un bun punct de plecare pentru o istorie a literaturii române din ultimii treizeci de ani. Aveți această intenție ?

— Da, am această intenție. Rămîne să mai am energia necesară să duc la capăt acest proiect. Am scris capitolele mari, „grele", urmează **istoria** în care ele se însumează. Dosarul volumului al III-lea este deja deschis. Se uită și el la mine, mă uit și eu la el ; cu atracție și spaimă.

— Cum priviți faptul că din proiectele de istorii ale literaturii române, anunțate la începutul acestui deceniu (I. Negoițescu, Paul Anghel) nu s-a materializat nici unul pînă acum și ce impresie v-a lăsat, la Eugen Barbu, aceeași întreprindere — concretizată deja prin intîiul volum : „Poezia română contemporană" ?

— În materie de literatură, este aproape sigur că proiectele enunțate devin fapte nerealizate. Cînd scria **Istoria literaturii române**, G. Călinescu ruga pe T. Vianu să nu dezvăluie intenția lui. „Îmi fură cineva subiectul" — justifica el. **Istoria antologică...** a lui Eugen Barbu este o carte de scriitor. Impresii în marginea poeziei, unele juste, pătrunzătoare, altele nu. Nu înțeleg de ce autorul nu și-a intitulat volumul : „Impresii asupra poeziei actuale" sau cam așa ceva. Ar fi evitat un echivoc și o discuție fără rost asupra formulei cărții. Cît privește conținutul ei, nu mă pot pronunța în acest interviu. Merită o discuție specială.

— Asupra primului volum din „Scriitori români de azi", cineva a lăsat să se înțeleagă, într-un interviu, că apariția acestei cărți ar fi fost condiționată de niște pagini în plus privitoare la un autor. Este aceasta o insinuare sau un adevăr ?

— Nu cunosc insinuarea la care vă referiți, dar dacă ne gîndim, la același lucru, trebuie să vă spun că observația este falsă. Volumul a apărut așa cum l-am dat și nimeni din editura **Cărții românești** nu mi-a spus că trebuie să introduc sau să scot pe cineva, să sporesc numărul de pagini la vreun capitol sau să îl micșorez la altul. Nici vorbă de așa ceva.

— Ați declarat într-o convorbire, în 1975, că „Scriitori români de azi" va cuprinde într-o viitoare ediție încă douăzeci de capitole. Cine va figura acolo ?

— Nu pot să dezvălui secretul viitorului sumar. Vine cineva, și-mi „fură scriitorii". Poți să știi ?

— Adesea vă faceți public un presentiment : acela că veți fi nevoit, peste ani, să vă revizuiți părerile, unele judecăți... Afirmația, exprimată cu franchețe și melancolie, vă deosebește de confrați. Este la mijloc perspectiva istorică sau altceva ?

— Dialectică fatală. Nu numai spiritul nostru critic evoluează, dar și ierarhiile literaturii. Mulți din „seniorii" de azi ai literaturii vor cobori, sub presiunea forțelor noi, pe alte trepte. Criticul judecă literatura momentului în funcție de valorile existente. Pe un dramaturg de azi nu-l raportăm la Shakespeare, pe un romancier nu-l punem în balanță cu Balzac sau Dostoievski. Îi comparăm, pe toți, cu X sau Y, confrații lor mai buni sau mai răi. Critica este și o pedagogie subtilă. Cînd intervine perspectiva istorică, lucrurile se schimbă. Alte exigențe, alte ierarhii. Admiteți, apoi, că ne putem înșela. Nu este nici o rușine. S-a întîmplat și la case mai mari. Nu este, cred, rușinos să „te revizuiești", rușinos este să te obstinezi în eroare. Cînd vom avea la îndemînă cîntare electronice poate nu vom mai greși. Dar nu este exclus ca atunci critica să dispară. Ea trăiește din relativitatea adevărului.

— Cum spuneam, Dvs. sînteți și profesor universitar. Este ciudat că, cel puțin în ultimii ani, nu ați scris despre tineri, nu ați patronat nici un debut, nu ați remarcat nici un student cu însușiri scriitoricești. Cu toate că aveați destul prestigiu și destulă autoritate...

— N-am „debutat" scriitori tineri pentru că nu am avut unde Am luptat însă pentru a impune în presa literară cîțiva tineri, studenți sau absolvenți, membri ai „cenaclului de critică" de la Facultatea de limbă română din București. Ei se numesc : Paul Dugneanu, Valentin F. Mihăescu, Mihai Coman, Lucian Hanu. Aș vrea să fac cu ei și cu alții o revistă de critică.

NICOLAE ROMAN

NICOLAE ROMAN, o viață de om dăruită alternativ poeziei și publicisticii obișnuite, nu mai este. Născut în pragul secolului, la 5 august, a debutat editorial în anul 1920 cu volumul de versuri **„Psalmii sufletului"**. În același timp, ca elev de liceu la Lugoj și Oravița, apoi ca student la Caransebeș, va fi inițiatorul și colaboratorul apropiat al mai multor publicații ca : „Zorile" și „Banatul românesc" la Lugoj ; „Limba română", „Banatul", „Luminătorul" la Timișoara, „Țara" și „Țărănimea" la Oravița. Tot în jurul anilor '20 îl cunoaște pe Camil Petrescu, în trecerea sa de „trei primăveri" prin Banat, fiindu-i prieten și coleg de redacție la Lugoj și Timișoara.

Omul modest, aplecat cu largă înțelegere asupra lumii, adept al faptei izvodite dintr-o îndelungă cugetare, mi-a împărtășit, nu de mult, cu luciditate și căldură, cîteva idei ale crezului său artistic de o viață. **„In poezie este peren nu efemerul, trecătorul, ci ceea ce este mai constant în viața unui popor, poetul atunci îndeplinindu-și menirea cînd exprimă sentimente profund umane care frămîntă întreaga comunitate. Poeții tineri trebuie să se inspire din frumoasele modele populare și culte consemnate adînc și nepieritor în spiritualitatea românească".**

Aproape octogenar, Nicolae Roman lucra în ultimul timp la un volum de proză cu caracter autobiografic. Cine știe cîte lucruri, încă necunoscute nouă, nu ne vor mai fi dezvăluite, odată cu stingerea acestui distins om de cultură și fiu al Făgetului.

prof. ION CĂLIMAN

prietenii revistei „orizont"

VREAU SĂ ARD ÎN JARUL ȚĂRII

Vreau să ard în jarul țării,
jar de vise și cuvinte,
jar de inimă ce bate,
pentru comunism, fierbinte.

Vreau să ard în jarul țării,
brat ce poartă viața-n el,
umăr ce împinge veacul
sub al gloriei drapel.

BARBU STANCIU-DOLJ

LOGODNA

Ne-au scăldat
apele cerului
În dansul pescărușilor ;
Ne-au logodit
Cîntecele marinarilor
În fîntîna nopților ;
Ne-au purtat
spre altarul pădurilor
Stelele, punîndu-ne în degete
verighetele fericirii.

VALENTIN S. POPESCU

LUMINĂ ȘI IZVOR

Peste ceățile țării mă închin
și mă zidesc tăcut către izvor,
ca o fîntînă dăltuită-n piatră,
în care stelele nu mor.

Sînt eu lumină și izvor,
cu sufletul înmiresmat de pace,
arzînd lîngă zăpezi cu tricolor
în templul viu al țărmurilor Dace.

LUCIAN DRÎND

PATRIE

În fiecare om tresalți, senină,
și rizi în fiecare — maci în lanuri
surîsuri de cunoaștere, de lumină
izvor de bucurie și elanuri..

Tumultul de-avutie și belșuguri,
metal pe verticale către mîine.
Tu îl împarți, cum cosmicele
pluguri
împart în case bucurii și pîine.

Și-afirmă țara veșnicul ei chip
și brazdele rotesc turbini sub
stele,
spre mai departe, leagăn te-nfiripi,
tărie viitorului din ele...

ANDREI STANCIU

TE VA CLĂDI CUVÎNT...

Apleacă-te cu fruntea pe o frunză
nu pe-o floare !
E mai adînc cuprinsul,
taina mai adîncă !

Apleacă-te cu fruntea
pe-o frunză,-n care toamna
s-a recules în sine
de dincolo de vînt.

Cu cîtă măiestrie
te va întoarce-n tine
și-n cîtă-nțelepciune
te va clădi cuvînt !...

PAUL NISTORESCU

LA UN PORTRET

La cumpăna somnului,
viața
lasă trupurile
obosite.
E ceasul
cînd Phoenix renaște
din trupuri
și zboară spre Styx
să te fure,
Euridice,
pe-un fir de vînt să te aducă.
albă nălucă de vis
pe pămînt,
aici,
lîngă mine,
în acest paradis, în care eu te
chem,
și care ne leagă și ne desleagă
la cumpăna somnului !..

C-TIN RĂDUȚ-ARGETOAIA

Parodii noi

ADI CUSIN

Întîmplări matinale

În zori, pe lacul platinat de soare,
cuprins de liniștea nepămîntească,
am vrut să fac cu tine o plimbare
dar barca nu vroia să mai pornească.
Se-ntepenise, tragică, cu botul
înfipt-n malul moale ca o pîslă
și ignorîndu-și misia cu totul
se scărpina nostalgică cu-o vîslă.
O lume-ntreagă se uita la mine,
unul urla că-s mototol și fin
zicînd să-ncerc să o urnesc mai bine
sau să o clatin, totuși, cel puțin.
Tu tremurai de-adreptul îndignată
frecîndu-ti cu nesaț năsucul roz
si-ai zis cu voce ultra voalată
că n-am de fel talente de matroz.
Ah ! ce stupidă situațiune.
de îmi venea chiar ceasul să mi-l sparg
cînd barca s-a desprins ca prin minune
și a luat-o singură spre larg
Reprosuri seci, insulte foarte juste
mi-ai aruncat cu ură în urechi
De-atunci urăsc copăile lacustre
cu bot nervos și vîslele perechi.

MIRCEA MICU

Cuvinte rare : Bucuresti. Suceava. retur. mită. minune, adiacență, Flacăra, naivitate, teatru, adio, Paule.

Selecție metaforică : „Doctorița mea de dinți / șapte mii de draci / cînd se urcă în copaci / nu se teme de părinți".

WILLIAM BUTLER YEATS (1865-1939)

NAVIGÎND SPRE BIZANȚ

I

Aceea nu e o țară pentru bătrîni. Tinerii,
Unul in brațele celuilalt, păsări in copaci,
– Generațiile pe moarte – cu cintecul lor,
Cascade cu somoni, mări pline de scrumbii,
Carne, pește sau orătănii, toată vara lăudind
Orice se zămislește, se naște și moare.
Prinși in acea senzuală muzică, toți ignoră
Monumentele mintii fără de virstă.

II

Un om bătrin e doar un lucru neglijabil,
O haină zdrențuită pe un băț, doar dacă
Sufletul nu bate din palme și nu cintă tot mai tare
Pentru orice zdreanță in haina sa de moarte,
Nici școli de cintec nu există, doar plecăciune
Spre monumente de mare personalitate ;
Si-așa am navigat pe mări și-ajuns-am
Tocmai la Bizanț – orașul sfint.

III

Voi, intelepți, ce stați in focul sacru
Ca intr-un mozaic de aur pe perete,
Pogoriți-vă din focul sfint, rotindu-vă ca șoimii
Și corifei ai sufletului meu să fiți !
Purtati-mi inima departe ; bolnavă de dorință
Și atribuită unui animal pe moarte,
Nestiut ii este totul ; și stringeți-mă
Intru-a eternității trudă.

IV

Nu-mi voi desprinde niciodată
Conturul trupului de-oglinda sa de lucru din natură,
Ci mi-aș dori o formă, așa cum fac fierarii greci
Dintr-o foiță de-aur, cu aur smălțuită,
Să țină treaz un impărat in picoteală ;
Sau, mai degrabă, aș cinta pe-o creangă-aurită
Lor, vouă din Bizanț,
De ce-a trecut, sau trece, sau se-apropie.

ROBERT FROST (1875–1963)

MĂCAR O DATĂ, DECI, CEVA (1923)

Unii mi-au reproșat că am ingenuncheat la malul izvoarelor,
Mereu greșit față de lumină, astfel niciodată nevăzînd
Mai adinc in izvor decit acolo unde apa
Mă redă intr-un tablou strălucitor de suprafață,
Pe mine insumi intr-un cer dumnezeiesc de vară,
Privind in afară dintr-o coroană de ferigi și nori.
Odată, incercînd cu bărbia malul izvorului,
Am deslușit, așa cum m-așteptam, dincolo de tablou,
Prin tablou, ceva alb, nesigur,
Ceva mai mult decit din adincimi – și-apoi s-a dus.
Apa veni să dojenească prea curata apă.
O picătură căzu dintr-o ferigă, și iată, un vălurit
Clătină orice-ar fi fost acolo jos pe fund,
L-intunecă și-l șterse. Ce era albul acela ?
Adevărul ? O frintură de cuart ? Măcar o dată, deci, ceva.

MARIANNE MOORE (n. 1887)

POEZIA (1921)

Nici mie nu-mi place : există lucruri care sint mai
importante decit toate aceste nimicuri.
Citindu-le totuși, cu un perfect dispreț,
descoperi in

4 POEME DESPRE ARTĂ

MICHAEL KAPF (Cisnădie) — Premiul II „Melancolie"

ele, la urma urmei, un loc pentru adevăr.
Mîini care pot prinde, ochi
care se pot deschide, păr ce se poate ridica
dacă trebuie, aceste lucruri sint importante nu
pentru că

o interpretare răsunătoare le poate fi dată, ci pentru
că

ele sint
folositoare. Cind se schimbă atit de mult incit devin
neinteligibile.
același lucru poate fi spus despre noi toți : noi
nu admirăm ceea ce
nu putem intelege : liliacul
ținindu-se drept, sau căutind ceva de
mincare elefanți impingind, un cal sălbatic luind-o la
goană,
un lup neobosit sub
un copac, criticul neinduplecat scărpinindu-se ca un
animal ce simte un păduche, supor-
terul de base-ball, staticianul –
și nici nu e bine
să critici „documente de afaceri" și
„manuale școlare" ; toate acestea sint importante.
Trebuie
să faci o distincție
totuși : cind ești atras de poetaștri
rezultatul nu e poezie,
nici atunci cind poeții dintre noi pot fi
„literați ai
imaginației" – mai presus
de insolență și trivialitate și pot arăta,

pentru inspecție, „grădini reale cu broscoi reali in ele".
Intre timp, dacă, pe de altă parte, vrei
materialul brut al poeziei in
toată cruzimea lui, și
ceea ce dealtfel e
adevăr, stai aplecat spre poezie.

W. H. AUDEN (1907-1973)

1 SEPTEMBRIE – 1939
(Fragmente)

Stau cufundat in mine
Pe Strada 51,
Nesigur, temător,
Așa cum pier speranțele
Dup-o așteptare lungă și nedreaptă :
Valuri de minie și de teamă
Trec peste strălucitoarele
Și-ntunecatele intinderi de pămint,
Obsedindu-ne pe fiecare-n parte ;
Inexprimabilul miros al morții
Stirneste noaptea de septembrie.

Scolastica exactă poate
Dezgropa toate jignirile
De la Luther pină astăzi,
Care-au innebunit o cultură ;
Află ce s-a-ntîmplat la Linz,
Ce imagine uriașă a creat
Un zeu psihopat ;
Eu și publicul stim
Ceea ce-nvață toți școlarii :
Cei care-s atinși de rău,
Fac rău la rindul lor.

Tucidide, exilat, știa
Tot ce poate spune-o conferință
Despre Democrație,
Ce fac dictatorii,
Cuvinte-nvechite adresate
Unui mormint indiferent ;
Le-a studiat pe toate-n cartea sa.
Iluminismul, tirit departe,
Durerea obișnuinței,
Administrări greșite, suferință :
Le vom purta greul pe umeri iarăși.

In acest aer neutru,
Unde zgirie-norii orbi își folosesc
Intreaga-nălțime pentru a proclama
Puterea Omului Colectiv,
Fiecare limbaj isi revarsă-van
O scuză-n grabă.
Dar cine poate trăi atit de mult
Intr-un vis euforic,
Din oglindă ei deslușesc
Fața imperialismului
Și răul de pe lume.

De-a lungul barului, sint fete
Agățate de calea cea de mijloc :
Luminile nu se vor stinge niciodată,
Va curge muzica intr-una,
Tot ce e convenție, conspiră
Să facă din acest fort
Un mobilier de casă ;
Altfel nu vom vedea unde sintem
Pierduți intr-o pădure fermecată,
Copii speriați de noapte
Nicicind cuminți sau fericiți.

. . . . . .

Tot ceea ce am, este o voce
Pentru-a desface minciuna-mpăturită,
Minciuna romantică din mintea
Senzualului de pe stradă
Și minciuna Autorității,
Ale cărei edificii dibuie spre cer ;
Statul : așa ceva nu există,
Și nimeni nu există singur ;
Foamea nu dă voie nimănui s-aleagă
Nici omului de rind și nici poliției ;
Trebuie să ne iubim unul pe celălalt sau să murim !

Neajutorată-n noapte,
Lumea voastră stă-n mirare ;
Și, totuși, înșiruite pretutindeni,
Ironice puncte de lumină
Sclipesc oriunde cel cinstit
Le deslușește mesajele ;
Pot eu, compus asemeni lor,
Din Eros și din praf,
Impresurat de-aceeași
Negație și disperare,
S-arăt o flacără pilduitoare ?

Prezentare și traducere :
DAN MANOLESCU

FOILEONUL SĂPTĂMÎNII (XXII)

●DROG

Parnell comandă whisky cu gheață și-ntre timp își aruncă o privire prin sală.

In timp ce ei își terminară masa, sala incepea să se golească. Nu văzu incă pe nimeni care ar fi putut să fie Regazzi. De aceea, îl chemă pe chelner și-i spuse că vrea să-i mulțumească personal patronului, pentru excelenta masă. Chelnerul aduse cafeaua și după citeva minute un tinăr inalt și supțiu, imbrăcat elegant, se apropie de masa lui Parnell, aducînd o sticlă de cel mai scump coniac francuzesc.

— E deosebit de plăcut să salut, un oaspe nou zise el, turnînd din coniac. Mai ales pe unul care prețuiește specialitățile mediteraniene.

— Intr-adevăr, le prețuiesc — zise Parnell — dar cunostintele mele in acest domeniu sînt limitate. Ce deosebire este intre modul de preparare a ciorbei de peste siciliene și cele marsseleze ?

— E vorba numai de rintaș. Pestele e același. Ati fost in Corsica ?

— Mergeam acolo la pescuit, inainte ca italienii să fi poluat marea.

Da, zise Regazzi, iar zimbetul îi dispăru de pe buze. Asta mă deranjează și pe mine. Pestele pe care l-ați mincat e din Ajaccio.

Regazzi zimbi din nou și-i spuse lui Parnell că speră să-i mai vadă. Luă apoi sticla de coniac și se duse la o altă masă. Parnell se ridică și, deși era sigur că vorbise cu Regazzi, o intrebă totuși pe frumoasa blondină de la bar cine e omul care făcea cinste cu coniac. Ea-i spuse că e Regazzi.

— Cînd îți dă patronul liber seara ?

— Exact la ora cind vine soțul meu de la birou să mă ia cu mașina.

— Unii tineri au mult mai mult noroc, zise Parnell zimbind.

Folosindu-se de legăturile lui Cremona, Parnell vorbi in săptămîna următoare cu agenții pentru narcotice și polițiștii care se ocupau cu acest sector. Aflase multe despre traficul cu stupefiantele, mai ales despre activitatea bandei răposatului Mantelli și a „familiei" Garafaldi. Dar despre Backer nu aflase absolut nimic.

Stătea in camera sa din hotel, cînd auzi bătăi disperate in ușă. Deschise și spre surprinderea lui, in canatul ușii se ivi Suzana Carthright. El o trase in cameră și o sărută, iar ea se lipi de el tremurînd.

— Mi-a fost teamă... se bilbii ea.

— Și ai venit să te predai.

— Mă temeam că n-ai să mă primești.

— Fă-te comodă și povestește-mi cum ai dat de mine.

Am venit pentru că îți datorez scuze. La Bruxelles l-am intilnit pe Julius Jackson și e mi-a zis cine ești tu de fapt.

— E vorba de negrul ăla de-i zice Jacky ? intrebă Parnell, iar după ce ea îi confirmă dînd din cap, el urmă :

— Cum ai aflat că-s la New York și că stau la acest hotel ?

— Am telefonat la biroul tău din Amsterdam, iar secretara ta mi-a dat toate informațiile.

— Și ai făcut atita drum ca să-ți cer scuze ?

— Păi, nu chiar așa. Mai am de făcut și eu un an de Facultate și m-am gindit că n-ar fi rău să-mi termin studiile.

— Bineinteles. Ce face Jacky ?

— Bine. Zice că pe timpurile astea de pace nimeni n-o să-și bată capul să caute un dezertor.

— Ascultă-mă, zise Parnell, aș vrea să uiți că sînt detectiv și că lucrez pentru Snyder. Celor amestecati in această afacere li se poate intimpla orice. N-aș vrea ca tu să intri in incurcătură.

— Am inteles, șefule.

In seara aceea cinară intr-un restaurant din centru, iar după aceea Parnell o conduse pe Suzana acasă, spunîndu-i că o să-i telefoneze a doua zi.

Se intoarse la hotel și dădu imediat un telefon la numărului lui Jackson, numărul pe care i-l dăduse Suzana. O voce de femeie il intrebă cine-l caută pe Jackson, iar Parnell zise că-i vorba de un prieten de-al lui Charlie ciungul.

— Cum te cheamă, tipule ? — il intrebă Jackson atit de prudent incit abia-i recunoscu vocea.

— Parnell, detectiv particular.

— Ce cauți aici omule ?

— Aș vrea să mă intilnesc mîine cu tine și o să-ți spun.

— VA URMA —

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 10 decembrie 1977 ● nr. 49 (511) 8 pag. 1 leu

„CONFERINȚA NAȚIONALĂ REPREZINTĂ UN EVENIMENT DE O IMPORTANȚĂ DEOSEBITĂ ÎN VIAȚA PARTIDULUI ȘI POPORULUI NOSTRU, ÎN MUNCA ȘI LUPTA PE CARE ÎNTREAGA NAȚIUNE, ÎNTR-O DEPLINĂ UNITATE, O DESFĂȘOARĂ PENTRU REALIZAREA PROGRAMULUI DE FĂURIRE A SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE ȘI ÎNAINTARE A ROMÂNIEI SPRE COMUNISM".

NICOLAE CEAUȘESCU

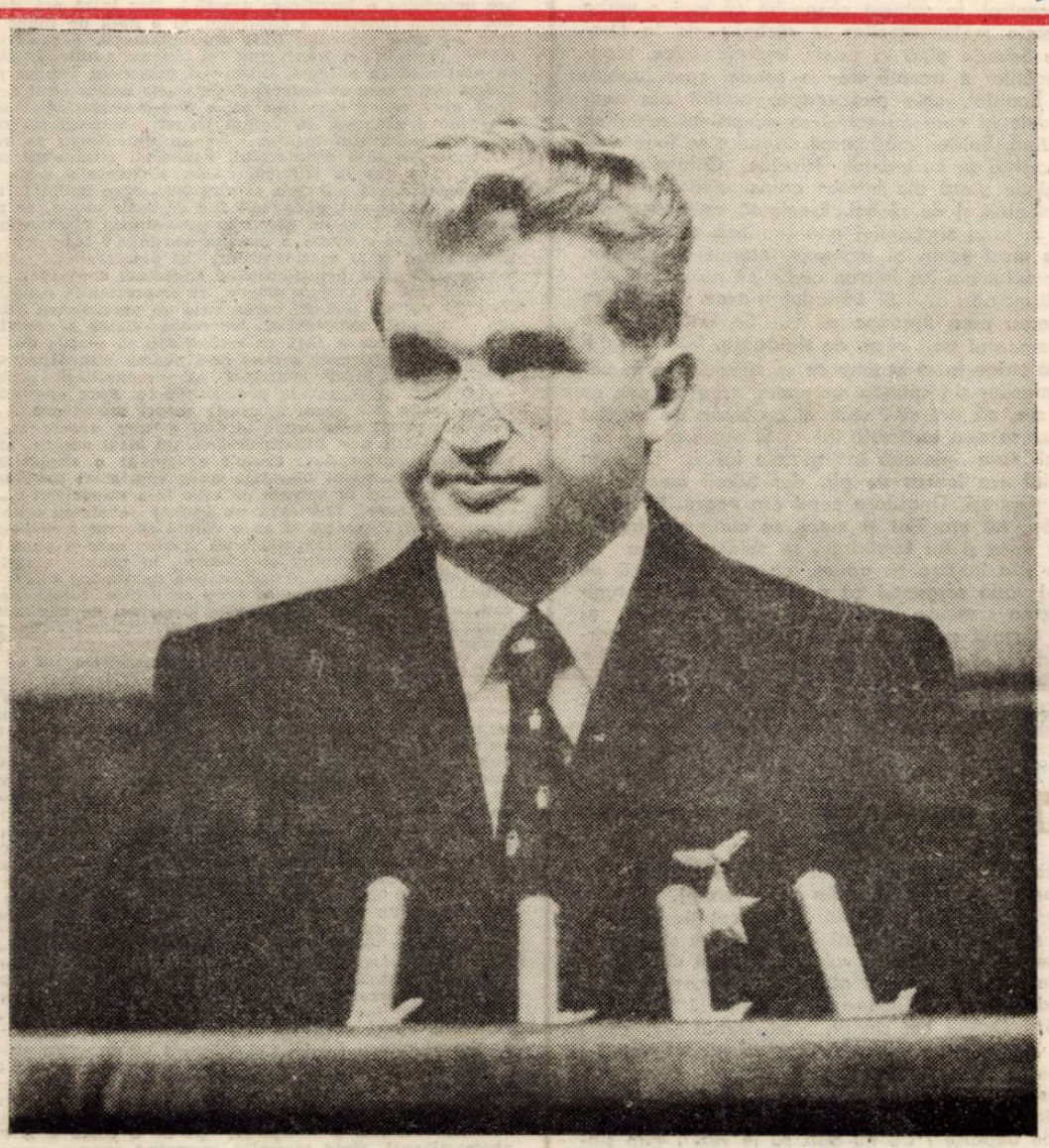

Secretarul general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, la înalta tribună a Conferinței Naționale a P.C.R.

Înaltul forum

S-au adunat Parîng, lîngă Parîng,
Lîngă azur cu fruntea lor stelară,
Oglinzi în care anii se răsfrîng,
Pentru-a spori lumina tutelară.

Riu lîngă rîu se-adună, plai cu plai, —
Înaltul forum, treaptă către mîine,
Sînt dirijorii gurilor de rai
Ce-aduc vieții trandafiri și pîine !

Ecouri mari din viitor răspund,
Cînd se revarsă zori de-nțelepciune
Pe clipele acestui timp fecund,
Trăit la cea mai naltă tensiune.

De-aceea azi se-adună vis cu vis
Și frunte legendară lîngă frunte,
Este poporul care și-a trimis
Înalții brazi pe culmea unui munte !

Este poporul care sub stindard
Își cheamă fiii săi cei mai de seamă,
Cînd razele luceafărului ard,
Și viitorul pe-nălțimi ne cheamă.

De-aceea ard drapele-n geana zării,
Si-i trainică lumină pe Carpați,
Sînt comuniștii încercați ai țării,
Acum, la-naltul forum, adunați !

Da. Munte lîngă munte. Plai cu plai.
Înaltul forum — treaptă către mîine !
Sînt dirijorii gurilor de rai
Ce dau vieții trandafiri și pîine !

DAMIAN URECHE

UN PROGRAM ÎNSUFLEȚITOR AL NAȚIUNII

ANGAJAMENTUL CERCETĂRII

Conferința Națională a partidului, care s-a desfășurat în această săptămînă, marchează un moment de importanță deosebită în viața partidului și statului nostru. Așa cum arăta tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** secretarul general al Partidului Comunist Român în **Raportul** prezentat, această Conferință Națională dă posibilitatea unei analize cuprinzătoare a modului cum se realizează hotărîrile Congresului, reprezintă cadrul optim pentru dezbaterea în spirit profund democratic a problemelor noi care apar în viața societății noastre, precum și a orientărilor generale privind întocmirea propunerilor pentru următorul cincinal 1981—1985, care vor fi supuse aprobării Congresului al XII-lea al Partidului.

Chiar în preambulul raportului, secretarul general al partidului sublinia necesitatea unei atenții mai mari care trebuie acordată cercetării și promovării în producție a progresului tehnic, precum și pregătirii forței de muncă și a cadrelor necesare diferitelor compartimente ale societății, prin așezarea pe o bază nouă, modernă a învățămîntului de toate gradele. **Importanța impulsionării activității de cercetare în toate sectoarele este în continuare subliniată ca un factor determinant pentru ridicarea nivelului tehnic, pentru ridicarea calității produselor, cerințe de care depinde succesul și viitorul întregii economii naționale.** Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului jalonează principalele obiective pe care cercetarea științifică trebuie să le rezolve pentru transpunerea în viață a revoluției tehnico-științifice în acest cincinal, obiectiv stabilit de Congresul al XI-lea. Obținerea unor noi materiale cu caracteristici superioare, noi mașini și utilaje cu înaltă productivitate, tehnologii noi care să conducă la reducerea consumului de materii prime, materiale, combustibili și energie, tehnologii noi care să ducă la o creștere a productivității muncii, creșterea gradului de valorificare a materialelor, realizarea de produse de mai mare tehnicitate și de calitate superioară, reducerea cheltuielilor de producție, scurtarea termenelor de execuție la noile capacități, punerea în valoare a unor noi resurse de energie reprezintă o listă de teme prioritare pe care noi, cei ce activăm în domeniile cercetării, în institute de specialitate sau în învățămîntul tehnic superior, avem datoria să le rezolvăm la cel mai înalt nivel științific. În modul acesta răspundem hotărîrilor Conferinței, ne alăturăm întregului nostru popor muncitor în efortul de transpunere în viață a planului de dezvoltare economico-socială a țării, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism.

În cadrul Bazei de cercetări a Academiei Republicii Socialiste România vom înființa de îndată o comisie a revoluției științei și tehnicii, în care vom încadra cele mai calificate forțe tehnice care activează în această parte a țării, astfel ca prin exemplul lor, al colectivelor care le conduc și prin acțiunile pe care le vom organiza, să impulsionăm cercetarea științifică, să militățm pentru reducerea la maximum a ciclului cercetare-proiectare-producție, să realizăm ceea ce secretarul general al partidului a cerut prin Raportul prezentat la Conferința Națională, ca o sarcină fundamentală a etapei actuale : transformarea cantității într-o nouă calitate.

Acad. Prof. DAN MATEESCU

NOI PERSPECTIVE MUNCII NOASTRE

Problemele muncii ideologice ne preocupă în mod deosebit și pe noi, scriitorii acestui timp și-ai acestui pămînt românesc. Putem spune că esența muncii noastre este ideologie și politică și anume ideologia și politica partidului nostru comunist. Cuvîntul artistic, ideea exprimată în metaforă, lauda ori diatriba — aceste mijloace ale artei dintotdeauna — au și trebuie să aibe în mai mare măsură, mai profund și mai revelator, — un conținut politic și ideologic, conținutul umanismului socialist revoluționar, conținutul luptei pentru o viață mai bună și mai demnă, conținutul

ANGHEL DUMBRĂVEANU

(Continuare în pag. 4—5)

SCRIITORI MEHEDINȚENI

1) Memoriile lui Șerban Cioculescu, interviurile lui Alexandru Dima au repus în circulație numele și legendele unui spațiu cultural, altădată de seamă. Drobeta-Turnu Severin a dat literelor române cărturari de seamă, instituții culturale ce și-au avut gloria lor, istoriile lor și meritele lor, negreșit majore nu numai în partea aceasta a țării. Spiritul pandur al mehedințenilor a dat scrisului românesc pagini admirabile și nu mi se pare deloc de mirare că academicianul Șerban Cioculescu se întoarce ades în regiunea-matcă ; recunoscîndu-l drept strălucit reprezentant spiritual, localnicii îl celebrează fără odihnă. Ultima dintre acțiuni, **Bibliografia operei lui Șerban Cioculescu (I)** alcătuită de biblioteca județeană, e o adevărată operă științifică, ale cărei merite le va prețui, mai întîi, chiar ilustrul fiu al locurilor. Dincolo de aceste nume de academicieni, de savanți, orașul de azi se poate mîndri cu un număr de scriitori neobișnuit de activi. În ordine alfabetică, îi vom consemna aici : **Valeriu Armeanu,** poet patetic, autor de poeme, celebrînd constructorii locurilor ; **Nicolae Calomfirescu,** de al cărui recent roman, **Cîmpul cu maci,** ne vom ocupa în rîndurile de mai jos, **Romulus Cojocaru** autor cu o formulă originală în **Flori de mac, Ion Șerban Drincea,** bun reporter, **Ileana Roman,** colegă de generație cu Constanța Buzea, poetă ce și-a aminat, după un apreciat debut, ieșirile în arenă, autoare capabilă de surprize ; **Victor Rusu,** poet și critic, debutant recent în literatură cu un volum de versuri pentru copii, bun îngrijitor de ediții. De cenaclul drobetan, s-a despărțit nu cu prea multă vreme în urmă **Marius Tupan,** unul dintre cei mai comentați prozatori tineri, autor al unui roman despre Porțile de Fier.

2) **Cîmpul cu maci** de **Nicolae Calomfirescu** face parte din seria de romane consacrate aniversării Independenței de stat a României și nu s-ar putea spune că în acest context, **(Lunea cea mare** de Dan Mutașcu fiind cel mai realizat între acestea : roman în întregime remarcabil) face figură de outsider. Înainte de toate, narațiunea este documentară, apăsat documentară, așa cum dealtfel numeroase din cărțile consacrate anului 1877 sînt. Aflăm, deci, cu ce armament erau înzestrați soldații români, cu ce fel de armament adversarii, cum era alcătuită o unitate militară în acea vreme, cum... Ca și în documentarele – foarte numeroase, firește ; vom cita dintre acestea pe cele semnate de Radu Theodoru, Petru Vintilă senior și junior, I. M. Ștefan – evenimentele războiului sînt urmărite pas cu pas de către un narator care știe să nu grăbească relatarea, să încetinească descrierea cadrelor, citeodată la modul apăsat pedagogic ; lecțiile pe care tinerii oșteni le primesc de la sergenții sau ofițerii lor slujesc în egală măsură cititorului care vrea să se edifice asupra vremilor...".

„– Dar trebuie să vă spun și unul din neajunsuri... infanteristul turc nu-i bine pregătit la instrucția de tir. Dar fiecare infanterist poartă la el între o sută cincizeci și două sute de cartușe, deci are posibilitate să reziste în luptă iar aprovizionarea cu cartușe, după cum au arătat ultimele lupte, se face în bune condițiuni în timpul focului. Lăzi cu cartușe, purtate pe samare sau în căruțe, ajung pînă la fiecare batalion. Cavaleria turcă, care a înspăimîntat în cîteva rînduri unitățile armatei rusești, este dotată cu săbii curbate și revolvere, arme nu prea grozave, iar escadroanele din centrul coloanei poartă lăncii, iar cele de pe aripi carabine cu repetiție, Winchester... Armele lor se aseamănă cu ale noastre ; ai noștri poartă la șold o sabie semicurbă, un revolver și carabina Dreyse, iar rîndul întîi la roșiori are lăncii. Căpitanul le promise, în încheiere, că la fiecare popas mai lung avea să le vorbească despre armata inamică".

Reconstituirea este atent făcută, de un autor care iubește istoria la fel de mult sau poate chiar mai mult decît literatura. Asta nu înseamnă că evocarea lui Nicolae Calomfirescu nu este mai întîi literatură și abia pe urmă istorie. Cartea este de fapt **istoria** lui Lăpăduț al Floarei, de la inițierea lui în tainele războiului pînă la moartea lui ; spre deosebire de alți confrați, scriitorul caută structura războiului popular, participarea celor de jos, a oamenilor simpli, la obținerea Independenței ; ca atare, **Cîmpul cu maci** va fi un roman despre cei simpli, făcut, pe această direcție, cu o anumită ostentație, scoțînd în evidență eroismul, dăruirea, generozitatea. **Cîmpul cu maci** e un roman pedagogic și ilustrativ, pagini bune vizînd caracterizarea personajului central. În subtext observăm că mai e vorba de contribuția mehedințenilor la război ; de la Drobeta-Turnu Severin pînă la satele împrejurimilor, topografia așezărilor e trasată de un condei care iubește locurile ; dealtfel, cele mai reușite pagini ale evocării sînt cele în care naratorul se ocupă de regiunea sa de baștină. Spiritul meridional oltenesc se face simțit cu prisosință în cartea lui Nicolae Calomfirescu ; înseși paginile pierd din interes atunci cînd devin roman de aventuri și de război. Excelentă este centrarea narațiunii în jurul simbolului anunțat încă de un titlu, **Cîmpul cu maci** semn al memoriei eterne a locurilor. Moartea eroului are loc într-un cadru ce nu e altul decît al Țării-mame : **„...Și Lăpăduț n-avea cum să se ascundă, erau prea aproape de el. Se lăsă mai pe spate și sergentul nu-l văzu, cu siguranță, fiindcă ar fi găsit ce să strige la el în timp ce se străduia să numere florile macilor și-i spunea maiorului, care mergea cu capul pe sus, că are să-i deie el cu burta de pămînt pe toți care se dau fără voia lui... Și număra mai departe macii care piereau în spatele lui... De-atita ploaie, grîul era înecat de pir, dar lujerii macilor se ridicaseră viguroși. Deasupra cerul era negru. Urma să plouă iarăși, nu era vînt și macii se clătinau frumos ca într-un dans și lui Lăpădat i se strînse inima de grijă : nu știa încotro să apuce, ca să-i găsească pe ai lui, să-l vadă sergentul că nu dăduse bir cu fugiții... Liniștea crescuse împrejur și îl absorbi spre adîncul ei. Cîmpul cu maci, întreg, aluneca spre o margine a zării, și el rămăsese singur...".**

Romanul debutează frumos, în stilul romanului popular, cel care își concentrează nucleele epice în jurul hanurilor, circiumilor, locuri ale aventurii narabile.

C. UNGUREANU

cronica literară

Ana Blandiana

SOMNUL DIN SOMN

Ed. Cartea Românească, 1977

1. Situată de o parte a criticii în fruntea unor ierarhii abrupte ale valorilor lirice contemporane (cu trimiteri, însă, nu o singură dată, la „lirica feminină", în afara categorisirilor rezervate „poeților"), comentată și elogiată cam cu tot atîta fervoare cîtă se află investită în propriile-i confesiuni și reflecții asupra poeziei, uneori suspectată, în fraze sumare, de modicitate a mesajului ori pentru simplitatea tehnică („clasică" este însă termenul potrivit) a expresiei, Ana Blandiana reprezintă, prin ceea ce a publicat mai bun, unul dintre reperele sigure ale lirismului contemporan, vegheat cu o conștiință impecabilă a demnității scrisului. Dintru început susținută și confruntată prin lecturi ale liricii românești și în primul rînd ale operei lui Blaga, poezia Anei Blandiana aparține, în secvențele ei reprezentative, unei vîrste clasice a literaturii, – a devenit, deopotrivă, expresia unui temperament „clasic" : echilibrat, prin urmare, favorizînd claritatea în idei și în atitudini, cu oarecari inflamații subiective numai în contact cu valorile culturii. Clasiciste, nu mai puțin, au putut fi socotite și opțiunile pe care Ana Blandiana le-a trecut în poezia sa apăsînd pe preeminența datelor etice, transformate în teme, în viziuni ordonatoare ale universului liric.

2. Cel mai recent în succesiunea aparițiilor volumelor Anei Blandiana, **Somnul din somn** (Ed. Cartea Românească, 1977) urmează în general linia poemelor din **Octombrie, noiembrie, decembrie** (1972), culegere lirică reeditată cu un adaus de texte inedite ori de dată mai veche în **Poezii** (1974). Fără a schimba prea mult sistemul de simboluri din poezia aparținînd unei etape anterioare a creației autoarei, nedespărțit încă total de fascinația conceptelor, lirismul Anei Blandiane accepta în **Octombrie, noiembrie, decembrie** aproape fără rezerve o desfacere și o restructurare a sensibilității, o deschidere generoasă către concret. Se preciza o percepție extatică, blagiană, a naturii, a fenomenalului, o notație densă, cu extraordinare rezonanțe în poemele năpădite de figurativul bucolic, în invocațiile erosului ca și în reprezentările unui univers închinat somnului, ritmurilor declinante, extincției : „Hai să vorbim / Despre țara de unde venim. / Eu vin din vară, / E o patrie fragilă / Pe care orice frunză, / Căzînd, o poate stinge, / Dar cerul e atît de greu de stele / C-atîrnă uneori pîn' la pămînt / Și dacă te apropii-auzi cum iarba / Gidilă stelele rizînd, / Și florile-s atît de multe / Că te dor / Orbitele uscate ca de soare / Și sori rotunzi otrăvă / Din fiecare pom ; / De unde vin eu / Nu lipsește decît moartea, / E-atîta liniște / C-aproape că-ți-e somn" **(Despre țara din care venim).**

Acesta pare să fie și modul reprezentativ al unei poezii de sugestie și atmosferă, mai frecvent străbătută de sonorități eminesciene în volumul **Somnul din somn :** „Mereu tresărind în tăcerea adîndă, / Zbătute, muncite / Frunze de plop, / Milioane de pleoape / Obosite / S-ascundă / Ochiul cel singur, / Înlăcrimat și miop, / Pe care-l simțim între spete / Cum pătrunde arzînd / Cînd pleoapele plopului / Sînt duse de vînt" **(Pleoape).** În **Iarna stelele** timbrului eminescian al versului i se adaugă simbolurile, imaginile, viziunea : „Iarna stele / Sînt atît de departe / Că nu poți să le vezi / Prin singurătate. / / Iarna mările / Sînt atît de streine / Că nici cursul izvoarelor / Nu li se mai cuvine...".

Însă nu aceste înfiorări elegiace sînt cele care tensionează poezia de acum a Anei Blandiana, ci mai vechile sugestii receptate din universul liricii lui Blaga. Predominante sînt percepția sonoră și tactilă a lumii, a materiilor, o senzualitate delicată, viziunile inefabile. Poeta aude culorile curgînd în frunze, sunetul delicat al norilor ori „Văzduhul cum picură înspre amiază / Pe obrazul gutuilor ud". Un **Imn** nu este decît o bucolică blagiană, figurînd desfacerea somnolentă către ritmurile cosmosului : „Mi-am așternut un braț de fîn în umbra, / Mai sclipitoare decît lumina, o frunzelor galbene, / Așezate-ntre mine și soare pe crengile nucului / Devenite goloase și firave de atîta văzduh. / M-am întins cu fața la cer în iarba uscată, / Goală de gînduri și de dorințe, fără cuvînt, / Numai miros, numai auz, numai privire, / Și-am așteptat să treacă după-amiaza. / Lungi ore întregi în care n-am fost decît trup / Uitat în mireasma adîncă, asemenea fructului / Fericit că vremea îl coace trecînd / Și-l face dulce și bun putrezirii. / Tăcere-ntreruptă de foșnetul aspru al frunzei / Aproape lemnoase de nuc, plutind nesfîrșit, / În timp ce pe cer constelații mișcătoare de păsări / sînt înlocuite de stele mirate timid".

Mai puțin perceptibilă în volumele anterioare, o anume tentație de a schimba metafora construită în sistemul de analogii al poeziei lui Blaga cu decorativul pillatian poate fi doar semnul stabilizării lirismului într-un spațiu de limpezi arhitecturi clasiciste : „Mă-ntorc în toamnă cum mă-ntorc acasă / Din țări mai libere și mai bogate – / Știu iarna care vine, știu bruma care cade / Și ceața nesfîrșită, ne-nțeleasă. / / Dar eu visez amiaza-mbrățișată / De frigul dimineții și al serii, / Ora de miere, galbena zăpadă / Pe care-o ning din crengi învinse merii, / / Eu pling de bucurie în lumina / Nestinsă încă de uriașe nopți / Și-n strugurii zdrobiți în teasc din vina / De-a fi prea buni, prea dulci, prea copți..." **(Mă-ntorc în toamnă).**

LUCIAN ALEXIU

consemnări

Un impresionist al informației

Șerban Cioculescu e o figură familiară a Olimpului nostru literar, oscilînd între severitate și bonomie. Între acribie și calambur („cioculisme" au ajuns a se numi emisiile sale de vorbe de duh). Deoarece spiritul presupune o experiență masivă, o tradiție, autorul vieții lui I. L. Caragiale descinde din chiar balcanismul luminat caragialian, din acea grefă națională de orient iubitor de anecdotă, contemplativ cît îngăduie mobilitatea inteiectului ager, bine dispus, avid de pulberea picantă a „noutății", deconspirînd, candid-senzațional, ascunzișurile vieții (literare ori fără determinant). Dacă prima ipostază a fost a unui polemism torențial, insuportabil („Deși — notează E. Lovinescu în Memorii II — nici vîrsta nici situația nu i-o indica, demonul său interior îl îndemna totuși spre o atitudine obositoare prin consecvență în arbitrar, nelegitimată îndeajuns..."), actuala grimasă e a unei îmbătrîniri pitorești. Criticul pare a se sprijini excesiv în baston și a supralicita funcția ochelarilor, în efortul de a poza o altă vîrstă literară și de a da consilii celei în curs. Inspecțiile sale au loc nu în mijloacele de transport moderne, ci în dirijabile și în tipurile de automobil de la începutul veacului. Dincoace de Arghezi, de Lovinescu, de Camil Petrescu, de Gala Galaction, de Sadoveanu, de Vladimir Streinu privirea i se îndreaptă extrem de rar, accidental, mai mult în precipitări mustrătoare decît în analize la obiect. Distanța pe care și-o ia în timp față de literatura de azi are neîndoios o justificare afectivă. Dar intră aci, dată fiind voioșia funciară a autorului, și o notă de umor superior, pe linia sapienței bufe antonpanneștì. Șerban Cioculescu („Șerban cel Rău" cum l-a botezat admirativ cineva) se păstrează în enigmă, disimulat printr-un zîmbet profesional către care se îndreaptă ipotezele noilor serii de confrați pînă ce se lămurește că e o pur materială, neteda margine a acțiunii, cu voință fixată. Sfinxul nu cultiva farsa, ci absolutul fatidic. Șerban Cioculescu se retrage strategic din fața absolutului, badinînd. Istorismul său literar, exemplar în tehnică, acea ebrietate a pedanteriei care sonorizează punctele și virgulele, care înalță la armonie umilele detalii, aureolînd file de mult uitate, ce reprezintă altceva decît un popas în purgatoriul efemerului, decît o aminare sublimă a marilor verdicte ? Magistru al introducerilor și al marginaliilor, al pionieratului didactic necesar ca și al benedictinelor subsoluri copioase, Șerban Cioculescu e un sceptic alegru, un impresionist sui generis, axat pe euforia lecturii coroborată cu preciziunea informației. Sistemul, construcția, coerența fizică a contribuției i-au rămas străine, fără ca scrisul său să piardă din sucul lență, fără ca fiecare articol ce-i poartă semnătura să abdice de la un ideal centripet al personalității ghimpos-surîzătoare, de bunăvoie pedepsindu-se. Spre deosebire de Perpessicius, ale cărui spumate valuri mătăsoase îi spală mai mult decît s-ar crede țărmul pietros, descărnat, autorul în discuție are, asupra criticii, un ideal ascetic, antiimpresionist, antiprețios. Cerînd exasperat o simplificare a ținutei, poate stîrni bănuiala unor reprimări interioare, a unor sugrumări de miraje pe care le-a împărtășit : „Criticul literar care afectează un limbaj exclusiv tehnic, de factură voit abstractă și cu o vădită căutare a neologismelor rare, îmi face impresia unui prețios care-și pune în valoarea ținuta, umbletul și eiocuția, în genul marchizilor lui Molière. De bună seamă, există un limbaj critic, cum există unul juridic, dar în timp ce acesta, folosit de avocați, nu cere să se facă înțeles decît tot de oamenii aceleiași meserii, judecători și avocați, criticul scrie pentru întreg publicul care așteaptă de la el să-i explice, să-i descrie și să judece o carte recent apărută" Un soi de bigotism literar îl îndeamnă pe autorul Itinerarului critic a apăsa crîncen pe lucrurile care există în filigranul oricărui text critic, a se îndepărta cu oroare de stil (ca și cum literatura care constituie rațiunea de-a fi a criticii, bazîndu-se pe stil, ar reprezenta un malefic măr al cunoașterii). Sub pleoapele străvezii ale senectuții, devenirea disciplinei sale capătă forme ciudate, se compromite tocmai prin ceea ce consideră că a dobîndit : „Critica literară s-a profesionalizat. Sîntem, în această privință, copiii privilegiați ai secolului nostru. Maiorescu și Gherea n-au fost decît niște critici literari amatori. Cei dintîi făcea filosofie, celălalt sociologie. Ce am mai putea învăța de la dînșii" ? Cum am mai vorbi despre asimilarea literară a exegetului operelor literare cînd lirismul criticului e țința unei atît de virulente ironii ? : „Dacă vrea să fie total înțeles, criticul trebuie să facă stil liric, să gîndească metaforic și să se exprime măcar «biunivoc»". Sau, cu un frison al unei monstruoase concurențe cu poezia : „A face critică înseamnă a face literatură și mai cu seamă poezie. Să rivalizăm, așadar, în incifrare, cu poeții ermetici". Mai precis, sînt vizați „ciracii" lui G. Călinescu : „Criticu de directivă a murit odată cu G. Ibrăileanu și E. Lovinescu. După aceștia au spuzit ciracii lui G. Călinescu, a căror «scriitură» cultivă senzația rară și expresia cultistă". Teama (de departe exagerată) a lui Șerban Cioculescu față de un regres al criticii de azi (în genere) nu e altceva decît un simptom al unui impact lăuntric. Între identitatea declarat literară, senzual stilistică a disciplinei pe de o parte și o viziune abstractizantă, rigid teoretică (prelvind anume aspecte ale neoscientismului în vogă, pe care însă îl respinge) pe de alta, criticul optează pentru cea de-a doua soluție cu o voință suspectă ce trădează un tulburător dezechilibru nerezolvat. Structura sa e a unui scriitor, cititor între alții civa aleși al limbajului nostru critic actual, impregnat de sensibilități, mișcat de umori ce-i dau viață. Autoflagelîndu-se, renegînd evidențele eului său textual. Șerban Cioculescu nu face decît a-și spori încărcătura moral-literară a scrisului, a-și amplifica arborescența torturată a personalității ce se îndărătnicește a se amenda cu vehemență după o îndelungată și deloc lipsită de recunoaștere carieră. Criticul ar putea subscrie vorbele lui Martial : Hominem pagina nostra sapit (pagina mea are gust de om).

GHEORGHE GRIGURCU

cenaclu

Devenită neîncăpătoare, sala de ședințe a Asociației scriitorilor din Timișoara, care, în conștiința tuturor iubitorilor de literatură, reprezintă lăcașul spiritului viu și trudei, al confruntărilor și neastîmpărului creator a găzduit, în cadrul Studioului de poezie, un eveniment aparte : Poezia lui **Anghel Dumbrăveanu.** (Am simțit : nimic dintr-un festin parnasian nu poate tulbura nunta omului cu poezia... O nuntă petrecută cîndva asupra căreia poezia revine aniversar cu inelele de argint, apoi de aur, de diamant și platină să le strecoare discret poetului pentru statornicia căsătoriei lor). Un gînd de camarad **(Mircea Șerbănescu)** ; un gînd de critic artist **(Cornel Ungureanu),** hotărît să identifice profilul marilor scriitori care fixează o cultură : un gînd de istoric literar **(Nicolae Țiriol),** decis să redeschidă cartea poeziei cu o pururi proaspătă privire... au așezat poetul ca pe o punte între om și universul liric. A urmat **Poezia,** purtată cu aleasă înțelegere și afecțiune de actorii **Eugenia Crețoiu** și **Eugen Mo-țăteanu** (de la Teatrul Național), topită-n sunetele altor graiuri prin **Ioana Popescu** (de la Teatrul german de stat), **Péter Agnes** (de la Teatrul maghiar de stat) și **Vișeslava Cirlci** (de la Studioul de radio), pentru ca prin glasul poetului-traducător **Hans Mokka** să devină lied. O poezie-cîntec. Momentul cinematografic realizat de **Iosif Costinaș,** după un poem de Anghel Dumbrăveanu (în lectura deosebit de caldă a actorului **Ștefan Sasu,** de la Naționalul timișorean) precum și muzica folk, datorată tînărului **Petrică Sîrbu,** s-au rostit în numele acelorași motive lirice, omaglînd pecețile de viață lăsate-n urmă de poet. Ultimul cuvînt, acela al poetului **Anghel Dumbrăveanu,** venit ca o scurtă confesiune în întîmpinarea tuturor acelora care s-au apropiat de sine prin poezie, a fost urmat de ritualul simbolic al risipirii : cărți oferite-n dar, și flori, tuturor celor ce, îmbrățișîndu-i poezia, și-au adus o contribuție la reușita serii. **(MATHEI ITTU).**

Protecţii anticorozive cu folii de elastomeri

Generalităţi:

Reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile şi înlocuirea lor cu materiale de aceeaşi rezistenţă mecanică şi chimică, răspunde preocupărilor specialiştilor de la I.P.A.U.S. – Bucureşti.

In principiu s-au căutat soluţii tehnice care să confere metalelor uzuale (fierul şi fonta) şi betonului, rezistenţă la solicitările chimice şi mecanice, rezistenţă, pe care numai oţelurile inoxidabile o posedă.

In acest scop, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri aplicate pe echipamente metalice sau de beton, pregătite în prealabil pentru această operaţie, se consideră soluţia tehnică indicată ridicării gradului de utilizare a înlocuitorilor de materiale deficitare.

Protecţia anticorozivă cu folii de elastomeri permite realizarea unor utilaje rezistente la diferite medii chimice (alcaline, oxidante, acide) concentrate sau diluate, medii petroliere, coroziuni.

Opţiuni asupra unui tip de protecţie cu elastomeri se face avînd în vedere natura mediului, temperatura de lucru a utilajului, concentraţia substanţei corozive, eforturile mecanice şi solicitările dinamice la care este supus echipamentul respectiv.

In funcţie de natura şi concentraţiile mediilor, protecţiile cu folii de elastomeri rezistă la temperaturi cuprinse între –5° şi +100 °C şi numai în cazuri speciale pînă la +130 °C.

Ţinîndu-se cont de necesităţile de protejare ca şi de parametri tehnologici ai echipamentelor, protecţia se face în unu sau mai multe straturi de diverse grosimi.

Foliile de elastomeri, incorporate la protecţia utilajelor sînt amestecuri pe bază de cauciucuri naturale sau sintetice care se lipesc cu ajutorul unor soluţii adezive speciale pe suprafeţele metalice – sablate şi degresate în prealabil – operaţiunea de aplicare efectuîndu-se la o temperatură de aproximativ +20 °C.

Din punct de vedere al tehnologiei de fabricaţie, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri se clasifică în următoarele categorii :

- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald.
- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili de tip Butarom.

Domenii de utilizare

Cele două categorii de protecţii cu folii de elastomeri au o largă aplicabilitate în toate domeniile de activitate.

Natura suprafeţelor supuse protecţiei prin acoperire cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald se cer a fi omogene, fără discontinuităţi provocate din suduri incorecte sau tole nelaminate corespunzător. Se recomandă a fi protejate suprafeţele din oţel, fontă şi numai în cazuri extreme cele din staniu, cupru şi alamă (în condiţii speciale).

Astfel de protecţii rezistă la medii chimice diverse.

Protecţiile cu folii de tip Butarom (nevulcanizabile) se aplică la rezervoare, reactoare, coloane, jgheaburi, vase de măsură, avînd o rezistenţă bună la medii acide, alcaline, oxidante şi neutre. Sînt deficitare ca rezistenţă la medii petroliere.

Execuţie:

I.P.A.U.S. – Bucureşti execută protecţii cu folii de elastomeri atît la sediul său cît şi pe şantierul beneficiarului în funcţie de gabaritele echipamentelor ce urmează a fi protejate.

Lucrările se execută pe bază de comandă fermă cu recomandarea de a se consulta în prealabil specialiştii întreprinderii.

Chituri, mortare, mase de şpaclu pentru protecţii anticorozive

In diversitatea de produse şi prestaţii din programul uzinal al I.P.A.U.S.-ului, o pondere deosebită o are gama chiturilor, mortarelor şi maselor de şpaclu destinate realizării protecţiilor anticorozive. In tipologia reperelor cu caracter anticoroziv sînt înscrise atît chituri anorganice cu rezistenţă mare la temperatură cît şi chituri, mortare şi mase de şpaclu pe bază de răşini sintetice. Din punct de vedere al utilizării, chiturile, concură la efectuarea protecţiilor anticorozive prin înzidire, placare sau chituire în cîmp continuu, atît la utilajele metalice cît şi la rezervoare, bazine, cuve din beton, pardoseli etc.

Lucrările efectuate cu chituri anorganice sau cu chituri pe bază de răşini sintetice asigură :

- protecţia elementelor de rezistenţă şi structură ale construcţiilor industriale împotriva mediilor chimice agresive.
- rezistenţa în timp a echipamentelor din exploatările industriale.
- desfăşurarea optimă a proceselor de producţie în condiţiile impuse de normele de protecţia muncii.

Intrucît paleta acestor produse este foarte cuprinzătoare şi, pentru a da informaţii utile celor interesaţi, vom face scurte referiri pentru principalele repere :

a) Chituri anorganice

In această categorie intră produsele ARNOLEX în componenţă lichidă sau solidă, care sînt chituri anticorozive, rezistente la temperaturi înalte. In funcţie de compoziţia componentei lichide se deosebesc două tipuri de chituri :

– ARNOLEX TK (pe bază de silicat de potasiu).

– ARNOLEX TN (pe bază de silicat de sodiu).

Această gamă de chituri se utilizează ca material de pozare şi rostuire pentru materiale ceramice, de gresie, din grafit, bazalt, bazalt vitrifiat, diabaz, sticlă etc. avînd recomandări în medii acide concentrate ori diluate, la umiditate, la gaze cu conţinut în substanţe acide, la temperaturi normale şi ridicate (pînă la 600 °C).

Din categoria chiturilor anorganice mai face parte şi produsul ARNOLEX FN în componentă lichidă şi solidă.

Prin calităţile sale specifice se utilizează la protecţia suprafeţelor din metal şi beton, fiind rezistent la acţiunea acizilor concentraţi şi diluaţi, a gazelor cu conţinut de substanţe acide şi la temperaturi înalte (pînă la 1000 °C).

b) Chituri pe bază de răşini sintetice

Produsele din această grupă se fabrică pe bază de răşini fenolice, furanice, epoxidice şi poliesterice.

In funcţie de capacitatea de rezistenţă la mediile agresive, de conductibilitatea termică şi de alte proprietăţi specifice, chiturile pe bază de răşini sintetice se produc în variantele nomenclaturi Carbadez, Siladez, Oramin, Epodur, Rebonit, Rexidur şi Silurex.

Fiecare tip prezintă domenii de utilizare şi tehnologii de aplicare diferită. Pentru alegerea şi folosirea acestor chituri este necesară o documentare şi consultare prealabilă, precum şi întocmirea unor chestionare tehnice.

Adezivi, masticuri, produse peliculogene

Paleta acestor produse cuprinde un număr de peste 50 de repere care satisfac necesităţile diverselor domenii de utilizare industrială.

In gama adezivilor se înscriu produsele de tip Prenadez care sînt soluţii de cauciuc sintetic într-un amestec de solvenţi, cu înalt grad de inflamabilitate.

Aceste produse sînt destinate la lipirea pe metal a foliilor de protecţie, lipirea materialelor poroase, lipirea covorului de cauciuc pe caroseria autovehiculelor, lipirea covorului PVC pe diferite suporturi etc.

Domeniul de utilizare nu este limitativ, putînd fi extins la condiţiile concrete de lucru al beneficiarilor.

In fabricaţia curentă a I.P.A.U.S-ului se mai află adezivi cu componentul de bază cauciuc natural, detaşîndu-se prin calităţile deosebite tipurile Iceziv, Soladez şi soluţiile adezive de semiebonită NL.

Avînd o capacitate optimă de lipire şi o tehnologie de lucru foarte simplă, adezivii în cauză pot fi folosiţi diferitelor scopuri de lipire.

Pentru a întîmpina nevoile de etanşare a diferitelor subansamble industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti asigură prin fabricaţie curentă o întinsă gamă de masticuri plastice şi elastoplastice.

In accepţia largă a terminologiei, masticurile sînt materiale viscoelastice avînd la bază elastomeri sintetici şi răşini sintetice dizolvate în solvenţi organici.

Scopul principal al acestor produse este etanşeitatea elastică, continuă şi perfectă a îmbinărilor împotriva apei, vaporilor şi gazelor (toxice şi agresive).

Luîndu-se în consideraţie diversele domenii de aplicabilitate, producătorul recomandă sorturile de mastic Romtix (în diferite variante de execuţie) şi tipul Micovit.

O ultimă grupă înrudită a acestor produse o formează materialele peliculogene pentru protecţii anticorozive.

Ne referim la sorturile Romflexil care au la bază elastomeri sintetici dizolvaţi în solvenţi organici.

Ca utilizări generale, Romflexil-ul (în sorturile PC 404 şi PC 505) se utilizează la hidroizolarea construcţiilor din beton, a rezervoarelor, cuvelor, a turnurilor de răcire de la centralele electrice precum şi la impermeabilitatea conductelor din beton, la protecţia anticorozivă a intradosului vehiculelor şi în alte scopuri specifice.

*

Gama foarte variată a producţiei I.P.A.U.S.-ului ca şi noile produse care se lansează an de an, sînt un rezultat evident al încrederii în inteligenţa tehnică proprie, o creştere a responsabilităţii cercetărilor faţă de produsele sau tehnologiile concepute. De la abordarea unilaterală, îngustă, legată de cercetarea şi introducerea în producţie a unor repere, specialiştii întreprinderii au trecut la rezolvarea unor priorităţi comune mai multor sectoare, reuşind să cunoască în ansamblu necesităţile de protecţii anticorozive în toate domeniile de activitate.

Această concepţie nouă în proiectarea produselor îşi găseşte expresia în dezvoltarea impetuoasă a întreprinderii în ultimii ani cît şi în noile investiţii care vor completa în acest cincinal peisajul industrial al unităţii.

Se pune accentul în viitor, cu mai multă responsabilitate, pentru mărirea duratei de exploatare a echipamentelor supuse agresivităţii mediului şi pentru folosirea în domenii largi de activităţi a înlocuitorilor materialelor deficitare sau provenite din import :

Aceste preocupări de ordin economic trebuiesc corelate cu dezvoltarea puternică a bazei materiale privind producţia anticorozivă.

In acest sens specialiştii întreprinderii caută să cuprindă toate nevoile de moment şi de perspectivă ale industriei, elaborînd teme de cercetare şi fabricaţie pe perioade mai mari.

In sprijinul cercetărilor este necesar să participe cu observaţii şi propuneri specialiştii unităţilor beneficiare, conlucrare care va pune în valoare şi mai mult scopul urmărit.

Schimbul de informaţii tehnice dintre I.P.A.U.S. şi unităţile colaboratoare vor crea un cadru propice fabricării unor materiale anticorozive cu înalte proprietăţi fizico-mecanice şi chimice, şi măsura condiţiilor specifice ale proceselor tehnologice unde urmează a se utiliza.

Ca produse de referinţă ale I.P.A.U.S-ului realizate printr-o colaborare fructuoasă cu unităţi de profil chimic sau de alte specialităţi, amintim : grundurile, pompele şi venele rezistente la medii agresive, ejectoare pentru clorură de sodiu confecţionate din materiale termoplastic, răcitoarele cu stropire din grafal şi multe alte fabricate de perfomanţă.

IMPORTANT!

In scopul extinderii utilizării produselor anticorozive în diferite domenii industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti pune la dispoziţia unităţilor socialiste şi cooperatiste din întreaga ţară, pe bază de comenzi ferme, orice produs aflat în fabricaţia curentă a întreprinderii.

Pentru alegerea şi folosirea corespunzătoare a produselor, solicitanţii sînt rugaţi să consulte cataloagele şi prospectele producătorului.

Unităţile interesate vor lansa comenzi la următoarea adresă :

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică – Intrep. de protecţii anticorozive şi utilaje speciale, Bulevardul Ion Şulea 313 – sector 4 – Bucureşti.

In ordinea sosirii comenzilor şi în funcţie de capacităţile de producţie disponibile, furnizorul încheie contracte economice de livrare.

Detalii tehnice şi comerciale se pot obţine de la specialiştii întreprinderii, utilizînd serviciile telefonului 44 11 94 – telex 011613.

Viitorii parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitudinea.

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

Produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti

M. I. Ch.

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică

INTREPRINDEREA DE PROTECŢII ANTICOROZIVE ŞI UTILAJE SPECIALE BUCUREŞTI

In paleta foarte diversificată şi armonioasă a industriei româneşti, o preocupare relativ nouă, impusă de ampla dezvoltare industrială, o constituie fabricaţia materialelor de combaterea coroziunii, sector de activitate care aduce o contribuţie importantă la reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile, la mărirea ciclului de exploatare a utilajelor supuse agresivităţii mediilor, la reducerea importului şi implicit la o mare eficienţă economică.

La Intreprinderea de protecţii anticorozice şi utilaje speciale Bucureşti, unitate etalon a industriei chimice, primul trimestru al acestui an – an, hotărîtor pentru înfăptuirea cu succes a cincinalului revoluţiei tehnico-ştiinţifice – inseamnă de fapt sporirea preocupărilor pentru ridicarea nivelului tehnic şi calitativ al producţiei, o intensă activitate de cercetare, asimilarea în fabricaţie a unor produse la nivelul tehnicii mondiale şi eliminarea efortului valutar.

In contextul acţiunilor pentru progresul tehnic şi promovarea noului, ce reflectă forţa creatoare şi inteligenţa colectivului de muncă, calitatea se află pe primul plan al activităţii, pe agenda cotidiană a conducerii şi a fiecărui angajat din unitate

Preocupările susţinute ale intregului colectiv au drept scop diversificarea şi modernizarea producţiei, asimilarea de noi tehnologii şi produse ca indici tehnico-calitativi superiori, reducerea consumurilor de materiale şi combustibil, de manoperă, a cheltuielilor de producţie, un ritm mai rapid de creştere a productivităţii muncii, a eficienţei economice în general.

Căile şi modalităţile concrete pentru transpunerea în viaţă a obiectivelor propuse vizează un cimp larg de măsuri tehnologice, de gospodărire mai atentă a materialelor, de extindere a utilizării înlocuitorilor şi a resurselor secundare, de perfecţionare a sistemului informaţional din unitate, prospectarea cu responsabilitate a pieţelor de desfacere atit pe plan intern cit şi în reţeaua externă, îmbunătăţirea activităţii economice de ansamblu.

Urmărind consecvent programul de perfecţionare tehnică şi economică, la I.P.A.U.S. apar permanent produse noi, soluţii adecvate de protecţii impotriva agresivităţii mediilor, tehnologii mai simple şi eficiente, toate acestea fundamentind şi justificind planurile economice de perspectivă şi proiectele noilor investiţii.

Pentru colectivul acestei intreprinderi bucureştene este un bun cîştigat faptul că activitatea comercială a devenit o latură complementară şi inseparabilă a procesului de producţie, permiţîndu-se o dimensionare optimă a nivelelor de fabricaţie în funcţie de cererile de moment şi de perspectivă ale economiei şi de conjunctura favorabilă a exportului.

Ceea ce se realizează în această sferă de activitate este un inceput promiţător a unor studii de marketing, aducindu-se o contribuţie la progresul şi perfecţionarea gîndirii economice, o contribuţie în solutionarea problemelor complexe pe care le ridică lansarea unor noi produse, competitive din punct de vedere tehnic.

Cunoscind riguros şi precis nevoile naţionale şi ale pieţei externe în problema protecţiei anticorozive a echipamentelor industriale, specialiştii unităţii operează în toate fazele pe care le traversează produsul – de la concepere şi pînă la faza finală de fabricaţie – insoţindu-l în procesele de circulaţie către beneficiari prin consultaţii de specialitate, asistenţă tehnică şi garanţie.

Intervenind aceste elemente moderne în orientarea de bază a intreprinderii, s-a putut obţine o organizare eficientă a tuturor acţiunilor interne şi externe ale unităţii, organizare impusă de necesitatea corelării directe şi anticipate a producţiei la cerere.

Utilizarea metodelor specifice pentru dezvoltarea şi diversificarea continuă a producţiei, a făcut ca I.P.A.U.S. să fie astăzi o unitate de prestigiu, ale cărei produse de calitate ce poartă garanţia inteligenţei tehnice româneşti, să fie cunoscute în multe ţări ale lumii.

Infiinţată în cadrul Centralei de Utilaje şi Piese de Schimb pentru Industria Chimică (C.U.P.S.I.C.) în intenţia rezolvării imediate a unor probleme de coroziune pentru industria chimică, Intrep. de Protecţii Antocorozive şi Utilaje Speciale Bucureşti (I.P.A.U.S.) s-a dezvoltat foarte rapid – ca profil şi volum de activitate – reuşind să cuprindă în momentul de faţă necesităţile specifice a celor mai variate sectoare industriale.

Programul de cercetare şi fabricaţie a I.P.A.U.S.-ului s-a axat pe un domeniu larg de combatere a coroziunii în industrie, astfel că, din fiecare grupă de produse, au fost omologate în producţia industrială un număr mare de repere, toate situindu-se – din punct de vedere calitativ – la nivelul tehnicii mondiale.

Răspunzînd unor cerinţe de ordin economic vom prezenta principalele produse şi prestaţii care se realizează de această intreprindere, prezentare care urmăreşte atit informarea potenţialilor beneficiari cit şi extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale – interne şi externe – ale unităţii.

Tuburi şi fitinguri ropafs

Prezentare:

In ultima vreme materialele plastice armate au cunoscut o largă aplicabilitate în industrie, impunindu-se atit prin deosebitele proprietăţi fizico-mecanice cît şi datorită remarcabilelor rezistenţe chimice la numeroase medii agresive.

ROPAFS-ul – produs românesc de excepţie – cunoscut în tehnologia de specialitate sub denumirea „poliester armat cu fibre de sticlă", este un material plastic termorigid care implică în structura sa răşini sintetice, o armătură din fibră şi în unele cazuri o umplutură minerală.

La fabricaţia acestui produs sînt utilizate răşinile poliesterice saturate şi fibrele de sticlă, iar ca umplutură este folosit cuarţul de diferite granulaţii.

Fiind un inlocuitor excepţional al unor materiale tradiţionale a căror balanţă este deficitară, produsul a primit adeziunea specialiştilor, recomandîndu-l tuturor domeniilor de activitate.

Utilizare:

Una din sferele de utilizare ale ROPAFS-ului este cea a fabricării tuburilor şi fitingurilor (înlocuind oţelurile aliate anticorozive) sau ale tuburilor din bazalt şi beton placate cu elemente ceramice.

Folosirea tuburilor ROPAFS este prescrisă în toate cazurile în care se are în vedere agresivitatea fluidului vehiculat, agresivitatea mediului exterior şi se urmăreşte etanşeitatea perfectă a întregului sistem de reţele.

In aceste cazuri, excelenta rezistenţă chimică a ROPAFS-ului face compatibilă utilizarea directă a tuburilor fără o specială şi prealabilă protecţie anticorozivă. Faptul în sine prezintă o mare importanţă la utilizarea tuburilor în perimetrul uzinelor unde nu se ridică numai condiţia agresivităţii fluidelor vehiculate, ci şi a mediului exterior (soluri agresive pentru reţelele îngropate sau degajări gazoase pentru conductele de suprafaţă).

In privinţa capacităţii de etanşeitate în timp, canalizările din beton sau ceramică sînt deficitare datorită numărului mare de îmbinări, a rigidităţii acestora şi o rigidităţii tuburilor.

Aceste neajunsuri de ordin tehnic sînt complet eliminate în cazul utilizării tuburilor şi fitingurilor din ROPAFS.

Fiind realizate la lungimi de pînă la 6 m.l., tuburile ROPAFS reduc considerabil numărul îmbinărilor, iar acestea din urmă sînt fabricate într-o soluţie telescopică, cu inele din cauciuc, permiţînd o deviaţie unghiulară care atenuează sarcinile provocate de tasarea solului.

In aceeaşi direcţie se remarcă rezistenţa specifică înaltă a tuburilor care le asigură o rigiditate ridicată combinată cu o bună flexibilitate, calităţi care le conferă posibilitatea să preia intreaga presiune exercitată de sol, fără să apară tensiuni în pereţii reţelei.

Ca domeniu de utilizare tuburile şi fitingurile din ROPAFS se recomandă în următoarele lucrări :

- canalizări libere de ape industriale.
- reţele de evacuare sub presiune a apelor industriale.
- canalizări de ape menajere.
- aducţiuni de apă industrială şi potabilă.
- gaze.

Livrare:

Furnizarea produselor din ROPAFS se face cu maximă promptitudine, pe bază de comandă fermă.

Inainte de lansarea comenzilor se recomandă consultarea catalogului de produse care oferă informaţii ample privind caracteristicele tehnice, tipodimensiunile în fabricaţie, simbolizare etc.

Relaţii tehnice suplimentare se obţin de la specialiştii unităţii.

Benzi adezive adeband C1 şi adeband C2

Generalităţi:

Pentru protecţia anticorozivă a conductelor îngropate sau a magistralelor montate în fir continuu, se folosesc benzile adezive ADEBAND C_1, şi ADEBAND C_2 produse de mare eficienţă împotriva agenţilor de coroziune.

Ambele produse sînt formate dintr-un suport de polietilenă care are pe una din feţe aplicat o peliculă uniformă de adeziv Adeplast (N. I. 4067/1968) în cazul benzilor tip ADEBAND C_1 şi respectiv Iceziv .N. I. 4068/1968) pentru benzile ADEBAND C_2.

Condiţiile termice de realizare a izolaţiei conductelor, impun fabricarea şi livrarea produselor în role de dimensiuni diferite.

Caracteristici tehnice:

In comparaţie cu produsele similare din import, benzile adezive româneşti de tipul ADEBAND C_1 şi ADEBAND C_2, sînt superioare atit din punct de vedere fizico-mecanic cît şi în privinţa caracteristicilor chimice.

Se remarcă la aceste produse o mare rezistenţă la tracţiune mergînd pînă la 100 kgf/cmp, o alungire la rupere care în procente reprezintă 380%, o bună adeziune bandă-metal şi bandă-bandă, indici optimi de rigiditate şi constanţă dielectrică, precum şi parametri remarcabili la capitolul rezistivitate de suprafaţă şi volum.

La caracteristicile tehnice superioare ale benzilor ADEBAND, concură în egală măsură şi adezivii de contact Adeplast şi Iceziv, ambele produse fiind fabricate de IPAUS.

Livrare:

Pentru asigurarea benzilor necesare lucrărilor de protecţie anticorozivă, solicitanţii pot transmite comenzi ferme în scopul perfectării contractelor economice.

In alegerea tipului de bandă adezivă specifică unităţilor interesate, se vor consulta cataloagele şi grupul de specialişti ai I.P.A.U.S.-ului.

LITERATURA INDEPENDENȚEI

Literatura marilor evenimente nu reprezintă un curent ori o direcție de circumstanță, ci face parte din chiar ființa literaturii noastre. Există, așadar, o **tradiție** identificată cu întreaga istorie a culturii românești, o **precedență** la care au contribuit fără excepție toate generațiile de scriitori. Ea delimitează terenul propice afirmării plenare a ideii de **angajare efectivă** în geneza istoriei : căci, dincolo de aspectul unei funcționalități imediate, literatura marilor evenimente este expresia nemijlocită a conștiinței de sine a neamului, sau, mai precis, a modului în care aceasta asimilează în timp etapele semnificative ale devenirii sale.

Predestinată **ipso facto** realismului, deci prezentării obiective, detașate a evenimentului istoric (se poate vorbi aici de o „constrîngere" exercitată nu numai de realitatea propriu-zisă, ci, cu osebire, de cunoașterea ei, de permanentizarea prezenței evenimentului într-o conștiință colectivă apta să sancționeze orice deviere), această literatură se subiectivizează pe măsură ce trăirea individuală este absorbită de cea colectivă. Cu alte cuvinte, se produce un explicabil fenomen de evanescență a particularului, situație în care „subiectiv" devine sinonim cu „colectiv". Creatorul păstrează doar calitatea de „martor", participant direct sau indirect la istorie, „mărturia" sa avînd, în acest caz, un efect de potențare a trăirii colective echivalentă cu sentimentul stenic al timpului. Proporțiile acestui efect rezultă din valoarea de **document uman** a fiecărei creații, așadar, de măsura în care reacția unei conștiințe individuale poate contribui la îmbogățirea și nuanțarea celei colective. În consecință, grație dialecticii interioare specifice, în scrierile aparținînd acestei literaturi, dicotomia obiectiv/subiectiv își pierde caracterul opozițional, cei doi termeni intrînd într-un raport de necesară complementaritate.

Iată de ce reluarea, la anumite intervale, a unor motive sau teme născute în timpul consumării evenimentului istoric nu reprezintă un act gratuit, ci este rodul dialogului creator dintre generații, stabilit în virtutea continuității ce definește însăși esența fenomenului. Și aceasta deoarece abordarea lor se face, de fiecare dată, dintr-o altă perspectivă (a prezentului), de unde dinamica aparte a semnificațiilor reperabile în textele literaturii marilor evenimente.

Integrată organic atmosferei de emulație caracteristică acestui aspect al culturii noastre, literatura Independenței îi ilustrează fără echivoc specificitatea, prin amploarea corespunzătoare importanței deosebite a momentului istoric reflectat.

Neatîrnarea — ca aspirație și, nu mai puțin, ca devenire — ocupă un loc central în tematica literaturii marilor evenimente ; creațiile legate de cucerirea Independenței au cunoscut, de-a lungul vremii, ipostaze dintre cele mai felurite, rezultat al interesului constant pe care actul de la 1877 îl provoacă. De la memoriile de război — scrise adeseori fără intenții artistice — la operele ce articulează viguros ficțiunea pe fondul realității istorice, literatura Războiului pentru Independență se constituie, așadar, ca un domeniu de referință.

Anul jubiliar al Centenarului a declanșat resuscitarea atenției scriitorilor față de implicațiile profunde ale evenimentului de la sfîrșitul veacului al XIX-lea, moment de maximă importanță pentru definirea ființei noastre naționale.

Prin caracterul de sinteză al creațiilor apărute anul acesta, aniversarea Centenarului poate fi un bun prilej pentru determinarea modului în care sentimentul participării — înțeles ca **angajare** — contribuie la **actualizarea** operelor literare cu caracter istoric.

Aportul substanțial al acestor scrieri la cristalizarea tradiției ce depășește limitele unui secol, constă în **perspectiva politică** de abordare a evenimentului. Ea probează maturitatea ideologică a scriitorilor, orientați acum nu către izolarea momentului istoric — subiect al demersului lor creator — ci, dimpotrivă, spre integrarea acestuia în evoluția generică a societății românești, dar și către contextualizarea lui în devenirea istoriei universale.

Astfel, romanul lui Radu Theodoru (**Cronica eroică 1877—1878**, Editura Albatros, 1977), conceput ca „roman document", aduce, pe lîngă abundența de informații (selectate cu o minuțiozitate artizanală din surse ultimitor de variate), o viziune panoramică asupra evenimentelor de la 1877. Ubicuitatea naratorului (lumea este privită **stricto sensu** de „sus", de la înălțimea îngăduită numai de obiectivitatea și detașarea datorate unei perfecte stăpîniri a materialului faptic), propune cititorului o imagine complexă a Războiului pentru Independență care, romanul o demonstrează, s-a desfășurat pe două fronturi nu rareori izolate : pe de-o parte, cîmpul de luptă, locul de consumare efectivă a evenimentului, acolo unde Independența a fost cucerită prin mari sacrificii umane și materiale, iar, pe de altă parte, frontul nevăzut al diplomației, culisele tratativelor, jocul capricios de interese ale marilor puteri cărora o istorie ingrată le-a hărăzit privilegiul de a ratifica sau nu o realitate ce ținea de domeniul evidenței.

SIMION LUCACIU : „MATERNITATE"

Într-o manieră asemănătoare, romanul lui Petru Vintilă și Petru Vintilă jr. (**Șoimii au trecut Dunărea**, Editura Cartea Românească, 1977), tratează problema prin prisma corelației existente între realitatea evenimentului și reflectarea ei într-o conștiință colectivă creatoare. Informația istorică alternează cu cea literară, autorii prefigurînd obîrșiile unei tradiții în care se integrează cu sentimentul deplinei responsabilități.

Aceeași intenție este învederată și de **Antologia din literatura independenței naționale" (Pui de lei**, Editura Minerva, 1977), întocmită de Rodica Florea. Volumul cuprinde în cele cinci secțiuni ale sale (**Poezie, Proză, Teatru, Publicistică, Scrisori și amintiri**) numeroase texte inedite, inspirate din lupta pentru neatîrnare. Meritul de seamă al antologiei constă în deschiderea ei către prezentarea multiplelor ipostaze ale literaturii Independenței, precum și în precizarea spațiului continuu al dialogului dintre generații, alcătuind o tradiție semnificativă pentru întreaga noastră istorie literară.

O nu mai puțin interesantă sinteză realizează Victor Rusu (**Imnurile neatîrnării**, Editura Scrisul românesc, 1976). Autorul antologiei își concentrează însă atenția asupra genezei literaturii Independenței, cu alte cuvinte, asupra reflexului imediat al evenimentului istoric în cîmpul creației literare.

Dacă principala caracteristică a lucrărilor citate mai sus este, înainte de toate, tentația rigurozității (în ambele romane amintite ficțiunea — specifică genului — funcționează la gradul zero), în alte scrieri, precum romanul lui Paul Anghel (**Scrisoare de la Rahova**, Editura Cartea românească, 1977), sau cel realizat de Radu Theodoru în colaborare cu g-ral Marin Dragu (**Asaltul**, Editura Eminescu, 1977), condescendența față de documentul istoric se îmbină cu veleitățile poetice ale autorilor, rezultatul fiind o „literaturizare" a evenimentelor, fără însă ca textele respective să alunece pe panta banalităților ori a asociațiilor desuete.

După cum se observă, opțiunile scriitorilor s-au îndreptat predilect către abordarea momentului 1877 în **marginea** literaturii, firește, dacă prin aceasta înțelegem detașarea de informația exactă, științifică, și asumarea riscurilor pe care ficțiunea le implică în condițiile unei cunoașteri comune deloc neglijabile. Ele se realizează însă **ca literatură** privite din unghiul mutațiilor produse de sentimentul participării la geneza și devenirea istoriei, mutații ce vizează însăși condiția de creator. Scriitorul nu se mai poate limita la mijloacele tradiționale ale artei cuvîntului ; lui i se cere să fie o **conștiință angajată**, apta să răspundă cu promptitudine la solicitările timpului.

Spre deosebire de acestea, volumele de corespondență ori memorialistică apărute în anul Centenarului **devin** literatură prin poezia intrinsecă relatării unor experiențe nemijlocite. **Scrisorile din Războiul pentru Independență ale maiorului Eftimie Ulescu** (ediție îngrijită de Andrei Brezianu, Editura militară, 1977) sau **Însemnările unui medic din Războiul pentru Independență (Jurnalul de campanie al lui Zaharia Petrescu,** ediție îngrijită de Gheorghe N. Albulescu și Gheorghe Brătescu, Editura medicală, 1977), spre a cita numai două titluri mai semnificative, oferă cititorului pagini antologice, introducîndu-l în universul plin de candoare al trăirii efective a impactului istoric, cu incertitudinile, speranțele, neliniștea dar și credința nestrămutată în victorie a celor aflați **in medias res.**

Pentru cei ce urmăresc cu atenție rezonanțele Centenarului Independenței în cîmpul literaturii actuale, lectura acestor cărți are un efect deconcertant prin valoarea lor de **document uman exemplar.**

Literatura pentru copii îmbogățește bibliografia anului jubiliar cu cîteva titluri ilustrative pentru atmosfera de efervescență creatoare generată de evenimentul aflat acum în centrul atenției. Este vorba despre romanul lui Ion Aramă. **Ultima redută** (Editura Ion Creangă, 1977), scris într-un stil accesibil, adecvat posibilităților de lectură ale cititorilor cărora li se adresează și, în domeniul poeziei, despre volumul lui Damian Ureche, **Balada neatîrnării** (Editura Facla, 1977). Acesta din urmă prefigurează în cele două cicluri de poeme (**Balada neatîrnării** și **Victoriile noastre**), cu o delicată sinceritate, un univers al candorii specifice vîrstei publicului solicitat de poet, întru participare afectivă la sărbătorirea Centenarului.

Literatura Independenței străbate, prin lucrările apărute în ultima perioadă, o etapă superioară a existenței sale. La confluența direcțiilor tradiționale cu cele novatoare (elementele inedite aparținînd nu atît mijloacelor de expresie cît viziunii artistice), ea dobîndește dimensiuni majore, corespunzătoare momentului de recristalizare a semnificațiilor actului istoric de la 1877, într-o conștiință colectivă aflată în plină maturizare.

MARIAN ODANGIU

Probleme ale științelor literare*)

Dacă ținem seama de faptul că sistemul științelor literare include în momentul de față estetica literară (structura funcțională a operei), istoria și critica literară (inclusiv **teoria** istoriei și a criticii literare), literatura universală și comparată, sociologia literaturii, folclor literar și didactica literară, se poate afirma că profesorul Al. Dima a cuprins, în lucrări de specialitate prestigioase, cunoscute în țară și peste hotare, toate sectoarele științei despre literatură. Relevantă

ION SULEA GORJ „PORTRET II"

este, de asemenea, din punct de vedere metodologic, cultivarea simultană a mai multor discipline literare în fiecare din volumele publicate, chiar dacă accentul cade asupra uneia sau a alteia. Această abordare multidisciplinară a fenomenului literar, fundamentată pe experiența artei românești și universale, precum și interpretarea problemelor teoretice și practice ale diferitelor discipline într-o perspectivă estetică și filozofică înaintată, de esență raționalistă, i-au permis autorului să se orienteze foarte devreme spre o concepție științifică asupra literaturii, fapt ce explică accentuata unitate ideologică a operei lui Al. Dima, consecvența sa în apărarea metodelor obiective în receptarea operei de artă.

Dezbateri critice, volumul cel mai recent al profesorului **Al. Dima**, se înscrie în aceleași coordonate metodologice. **Drept notă distinctivă apare faptul că lectura cărții îl pune pe cititor mereu în fața unor probleme,** îl invită la reflecție pe marginea unor orientări, principii și metode ale științei literare contemporane, precum și pe marginea unor practici parțial sau total discutabile întîlnite în cercetarea critică sau istoric-literară. Orientarea spre **dezbatere** a majorității articolelor și studiilor cuprinse în volum arată, pe de o parte, **caracterul angajat** al științei literare promovate de Al. Dima, iar, pe de alta, claritatea și fermitatea principiilor cu care operează. Faptul este cu atît mai important cu cît autorul se oprește asupra unor probleme esențiale, de acut interes teoretic și practic, cum sînt : considerarea estetică și istorică a artei literare, statutul valorilor în opera literară, metodele cercetării operei în critica, istoria literară sau în cadrul procesului de învățămînt, problemele și metodele monografiei, ale editării clasicilor — inclusiv a clasicilor științei noastre literare — etc. În cadrul acestei tematici, se schițează adeseori răspunsuri la numeroase probleme ale interpretării literare. Ne propunem, în cele ce urmează, să relevăm semnificația de principiu a cîtorva dintre aceste răspunsuri.

Una din ideile asupra cărora **Dezbaterile critice** revin mereu este **valoarea** operelor literare și, implicit, modalitatea de a o pune în lumină în diferitele discipline ale științei literaturii. Atare abordare a problematicii valorii comportă cel puțin trei momente : a) Respingerea pozițiilor teoretice care eludează dimensiunile estetice ale fenomenului literar ; b) Demonstrarea caracterului obiectiv al valorii operei ; c) Relevarea experienței pozitive și combaterea unor erori metodologice în interpretarea literaturii. Dacă în critica, istorică sau didactică literară neglijarea valorii estetice a creației este azi o eroare mult prea evidentă pentru a fi, teoretic, susținută, în literatura comparată perspectiva estetică abia își face loc, iar Al. Dima este unul din exponenții cei mai prestigioși ai acestei orientări. **Considerarea estetică și istorică în cercetarea literară (p. 11-15) și Rolul și funcțiunile valorilor în literatura comparată (p. 11-27)** resping viziunea factologică, de esență pozitivistă, întîlnite la reprezentanții de seamă ai comparatisticii ; o afirmație ca aceea lui Paul van Tieghem : „fenomenul de comparat trebuie vidat de orice valoare estetică urmînd să dobîndească doar o valoare istorică" implică o cercetare subordonată taxonomiei, nu esteticii literare, îndeamnă la a cerceta structurile artei independent de funcțiile lor specifice, esențiale. Or, scopurile oricărei discipline literare nu pot fi străine de funcțiile literaturii înseși. Pentru Al. Dima literatura comparată nu se înfățișează „ca o simplă știință descriptivă de fapte literare, ci ca una care studiază relațiile dintre acestea prin determinantele de valori care le susțin" (p. 22). Cu privire la valoarea operei literare, autorul respinge, mai întîi, relativismul estetic, prezent într-o formă sau alta la mulți cercetători tributari impresionismului critic ; subliniind importanța gustului estetic în actul de apreciere, Al. Dima atrage atenția asupra valorilor de diferite tipuri care coexistă, în mod obiectiv, în opera literară ; considerăm demnă de cea mai mare atenție ideea naturii complexe a valorii estetice, idee care, pe plan metodologic, conduce spre necesitatea ca exegetul să observe toate componentele funcționale ale operei. De altfel, încă în **Principii de literatură comparată** Al. Dima indica drept materie a cercetării literare „diferitele fețe ale structurii fenomenului literar, de la teme la idei și sentimente, și pînă la imagini și stiluri" (cf. ed. I, Buc. 1969, p. 99). Nu poate să surprindă faptul că în **Dezbateri critice autorul,** care adeseori avertizează asupra unor erori sociologiste sau istoriste în interpretarea fenomenului literar, a găsit necesar ca un scurt paragraf — **Observări asupra tematicii (p. 217-218)** — să subînlnieze importanța componentei tematice a operei literare și necesitatea cuprinderii acestei componente într-o interpretare științifică a fenomenului literar.

Problemele de teoria criticii (fie că este vorba de aprecierea fenomenului curent sau de critica în cadrul istoriei literare) ocupă un loc central în **Dezbateri critice**, aceste probleme fiind prezente în toate cele trei secțiuni ale cărții : **Problematică generală, Istorie literară** și **Critica literară sub analiză.** Se afirmă necesitatea unor criterii obiective de apreciere a operei, negîndu-se, implicit și explicit, metodele imanentiste (cf. de ex. p. 81-82), este respins exclusivismul estetic, subaprecierea sau ignorarea diacroniei în considerarea operei, este privită cu mari (și justificate) rezerve teza potrivit căreia critica sau istoria literară ar fi nu atît forme de cercetare științifică a literaturii cît acte de creație analoage creării operei literare însăși, prilejul de manifestare personalistă a individualității cercetătorului. Este, poate, necesar să ne amintim și cu acest prilej că momentul estimativ reprezintă o necesitate **interioară** a dinamicii oricărui sistem, că evoluția viitoare a sistemului depinde într-o foarte mare măsură de valoarea obiectivă a informațiilor cu privire la gradul de reușită al demersurilor anterioare, că estimarea performanțelor presupune existența unor criterii și implică, totodată, o **direcție,** ceea ce arată că elaborarea judecății de valoare, departe de a fi o chestiune care privește doar pe critic, are efecte asupra orientării creației literare în genere și asupra educației, nu numai estetice, a maselor. Ignorarea pozițiilor științifice de către o bună parte a orientărilor critice din Occident, unele confuzii care persistă și în critica literară marxistă, unde acestea au cauze epistemologice, explică de ce scriitorii se află, prea adesea, în relații de adversitate cu criticii, de ce unii teoreticieni ai culturii vorbesc de o „criză a criticii" într-o epocă în care critica dă la iveală un număr uriaș de studii literare.

Al. Dima respinge ideea unei crize a criticii, dar lasă a se înțelege foarte clar că demersul critic nu-și poate revendica aprecierea și recunoașterea socială decît în anumite condiții, care merg de la concepția filozofică și estetică înaintată pînă la rigoarea metodologică și ținuta etică.

Dezbateri critice ne face atenți asupra faptului că toate științele literaturii necesită eforturi suplimentare pentru clarificarea în continuare a unor teze și concepte. Este una din concluziile importante ale acestui volum care prilejuiește un amplu orizont estetic, istoric și critic asupra problemelor actuale ale științei literaturii privite în lumina filozofiei materialist-dialectice și din perspectiva unei foarte rodnice activități științifice și didactice.

I. F. BOCIORT

*) Al. Dima, **DEZBATERI CRITICE**, Editura Eminescu, București, 1977.

UN PROGRAM ÎNSUFLEȚITOR

INTIMPINARE

Partidul vrea să fie mai rodnică țărina
Și eu ii intimpin dorința,
Îmbogățind fertilitatea pămintului
Cu sarea frunții mele —
Cristale răsfrinte-n oglinzile palmelor,
Ca-n lentilele unor faruri eterne.
Partidul vrea ca furnalul
Să fie mai aproape de soare,
Iar eu mă prelungesc intr-o rază,
Care ține șarja in brațe,
Înălțind-o-n văzduh —
Prunc al luminii.
Partidul vrea ca ideile să fie cu aripi mai mari
Și eu susțin zborul gindurilor
In neodihna penei tricolore
A păsării măiestre din cerul patriei.

AUREL TURCUȘ

(Urmare din pag. 1)

luminoaselor idealuri ale inaintașilor noștri, pe care noi, astăzi, le transformăm in realitate, — realitatea României socialiste.

Dacă scriitorul este — și este intr-adevăr — un activist, atunci el nu poate fi altceva in momentul discutării unei probleme literare sau a unei cărți. A trecut de mult, din fericire, vremea in care in aprecierea muncii noastre se confundau lucrurile. Literatura are un specific al comunicării, ea folosește anumite mijloace (care-i sint proprii) pentru a transmite cititorului emoția, ideea, mesajul propus. Dacă sint neglijate aceste mijloace specifice, ieșim din sfera literaturii. Dar forța artei stă tocmai in utilizarea unei sensibilități artistice și a unui arsenal literar surprinzător, atractiv, fascinant și convingător. Partidul nostru ne cere să militàm pentru o literatură de o condiție superioară, atit in latura ideilor cit și in aceea a mijloacelor de artă. Numai o astfel de literatură poate emoționa și convinge, poate insufleți masele spre infăptuirea marilor idealuri ale patriei și partidului — idealurile construirii socialismului și comunismului pe pămintul Mioriței, al lui Brâncuși și Eminescu.

Literatura anilor noștri și cu precădere literatura ultimului deceniu a cunoscut o inflorire indubitabilă, dar nemulțumirea de sine a scriitorului este și trebuie să fie intotdeauna **coordonata de aur** a profilului său. Numai mistuit de o continuă febră a căutării, numai printr-o permanentă și profundă cunoaștere a realităților contemporane, a oamenilor, in intreaga complexitate a vieții și aspirațiilor acestora, numai printr-o angajare și printr-o implicare decisă in destinul poporului căruia ii aparține, scriitorul va da intreaga măsură a forței lui de creație.

Aceste ginduri, aceste aspirații și năzuințe, izvorite din cele mai luminoase tradiții ale literaturii, artei și culturii românești din toate timpurile sint cu atit mai vii in conștiința noastră astăzi, cind inima noastră reverberează cu vie emoție atmosfera de entuziasm in care s-au desfășurat lucrările Conferinței Naționale a partidului, ale căror documente de importanță deosebită deschid noi perspective muncii și luptei noastre, dinamizind și mai mult energiile tuturor oamenilor muncii, in efortul general de ridicare a României pe noi culmi ale dezvoltării, pe noi trepte ale civilizației și culturii socialiste.

GRIJA FAȚĂ DE OMUL MUNCII

Doresc, in primul rind, să-mi exprim deplina adeziune la ampla și profunda analiză cuprinsă in Raportul prezentat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** o nouă dovadă a contribuției prețioase a iubitului nostru conducător, la procesul de perfecționare a intregului ansamblu al vieții noastre economice și social-politice.

Ascultind cu mare atenție raportul, mi-am dat seama, incă o dată, că intreaga evoluție și orientare a politicii interne și externe a țării, mutațiile calitative intervenite pe planul vieții social-economice, politice și spirituale in perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea al partidului, poartă pecetea aportului creator, teoretic și practic al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, prin forța de analiză și sinteză, prin profundul său umanism, spirit de dreptate și echitate, a imprimat un curs și un ritm nou istoriei noastre.

Intregul colectiv de oameni ai muncii de la **Intreprinderea Electrotimiș,** a urmărit cu insuflețire lucrările primei zile a Conferinței Naționale a P.C.R. și, in mod deosebit, cuvintarea tovarășului Nicolae Ceaușescu, din care se desprinde, inainte de toate, grija față de omul muncii, indiferent dacă se referă la politica internă sau la cea externă a țării, la felul cum am lucrat, cum trebuie să lucrăm in toate domeniile.

Noi, tinerii, oameni ai muncii din intreprinderea **Electrotimiș,** am primit cu deosebit entuziasm ideea trecerii de la faza acumulării cantitative la cea a acumulării calitative in următorii trei ani ai cincinalului și in continuare, fiind convinși că numai prin calitatea ireproșabilă a produselor noastre ne vom putea mări aportul la avuția națională.

Cu mare satisfacție am intimpinat propunerea cu privire la mărirea treptelor de retribuire pină la categoria a 8-a. In felul acesta, va exista o și mai mare preocupare pentru ridicarea calificării noastre, pentru indeplinirea sarcinilor tot mai importante pe care le avem de realizat. In directă relație cu aceasta este ridicarea continuă a nivelului de trai spiritual și cultural al oamenilor muncii. Am reținut că in următorii ani ai cincinalului, retribuțiile vor continua să crească, intrind in faza a II-a de majorare, cu toate că incepind de la 1 ianuarie 1978 se va trece la aplicarea treptată a reducerii săptăminii de lucru.

Toate acestea, și incă multe altele, intăresc increderea in justețea politicii partidului nostru care face totul pentru om, și constituie pentru noi, mai intii de toate, un deosebit imbold in realizarea exemplară a tuturor sarcinilor ce le avem de indeplinit ca oameni ai muncii, conduși de cei mai buni dintre noi, de comuniști.

DĂNILĂ CONSTANTIN, frezor

Secretar adjunct cu probleme de propagandă al Comitetului U.T.C. „Electrotimiș" Timișoara

UN SUFLU NOU, DINAMIZATOR

Am urmărit cu emoție și profund interes Raportul prezentat Conferinței Naționale de către tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** document de inaltă valoare teoretică și politică in care este abordată, intr-o viziune de largă perspectivă istorică, o vastă problematică privind evoluția societății noastre pe drumul deschis de cel de-al XI-lea Congres al P.C.R.

Acest document evidențiază incă o dată meritele de seamă ale secretarului general al partidului nostru in sesizarea și elaborarea soluțiilor la problemele de bază de care depinde mersul inainte al societății noastre.

In acest document de excepțională importanță, tovarășul Nicolae Ceaușescu analizează in mod strălucit, in spiritul marxism-leninismului creator, o serie de probleme-cheie ale dezvoltării industriei, agriculturii, invățămintului, științei și culturii.

Am reținut sarcinile mobilizatoare pe care le au de rezolvat pină in 1980 oamenii muncii din agricultură : creșterea producției de cereale pină la 1.000–1.200 kg/locuitor, satisfacerea nevoilor populației cu legume in tot timpul anului, creșterea producției la plantele tehnice, in special la floarea soarelui, sfeclă de zahăr, in, cinepă, folosirea rațională a fondului funciar, extinderea sistemului de irigații și folosirea eficientă a acestuia, extinderea complexelor de sere și solarii, dezvoltarea pomiculturii, viticulturii etc. In domeniul zootehniei, secretarul general al partidului nostru evidenția necesitatea traducerii in viață a programelor stabilite : sporirea efectivelor de animale și creșterea producției animaliere, ameliorarea raselor, in deosebi la bovine și ovine, modernizarea fermelor zootehnice, realizarea de complexe zootehnice de tip industrial, introducerea noilor tehnologii mai eficiente de creștere a animalelor, amplificarea producției de furaje.

Am reținut sarcinile deosebit de importante ce revin celor ce lucrează in domeniul științelor agricole in privința modernizării agriculturii, a creării de noi soiuri și hibrizi de plante, in privința ameliorării raselor, a imbunătățirii tehnologiilor de producții și folosirii raționale a resurselor existente, precum și in ce privește perfecționarea organizării producției și a muncii, creșterea productivității muncii.

Mergind pe linia trasată de conducerea partidului, incă din acest an, profesorii și studenții noștri sint angrenați intr-un proces intens de cercetare științifică. Tematica de cercetare este integral contractată cu Academia de științe agricole și silvice, C.N.S.T., cu unități de cercetare și de producție din județul nostru și din alte județe, răspunzind unor comenzi sociale. Valoarea contractelor de cercetare a crescut an de an, ajungind in prezent la peste 1,5 milioane lei.

Sarcini mari revin in etapa actuală și invățămintului de toate gradele, deci și invățămintului nostru agronomic.

Pentru noi toți, cei ce lucrăm in Institutul agronomic, in Stațiunea didactică experimentală, **Raportul** prezentat de secretarul general al partidului aduce un suflu nou, proaspăt, dinamizator in toate sferele activității, fiind o chemare vibrantă la gindire creatoare și cutezătoare, la activitate practică militantă și revoluționară pentru formarea unor specialiști cu un inalt nivel de pregătire, tehnică-științifică și politico-ideologică, pentru intensificarea activității de cercetare, pentru realizarea unor inalte producții.

Acestea sint gindurile și simțămintele noastre, ale intregului personal muncitor din Institutul agronomic din Timișoara, ginduri și simțăminte ce se vor concretiza in fapte de viață și muncă.

Prof. dr. ȘTEFAN ROMOȘAN

rector al Institutului agronomic Timișoara

PREOCUPĂRI PE LINIA NOILOR CERINȚE

Am ascultat, cu adincă emoție, **Raportul** tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la tribuna **Conferinței Naționale** a partidului nostru și bucuria mea a fost imensă cind mi-am dat seama că cerințele formulate de secretarul general al partidului se refereau la acele preocupări care, in intreprinderea noastră, Combinatul petrochimic **Solventul,** au deja o durată. La noi in combinat, s-a acordat o atenție deosebită asimilării de noi produse de concepție proprie și cu inalți indici calitativi. Dovadă sint cele două medalii de aur obținute la salonul de invenții de la Viena. Indemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, sint sigur, vor potența aceste preocupări in viitor și, o dată cu intrarea in funcțiune a noilor secții in care s-au făcut mari investiții, contribuția colectivului nostru la dezvoltarea accelerată a economiei naționale va spori și mai mult.

Ca muncitor și tinăr scriitor comunist, mă angajez să contribui, prin intreaga mea activitate, intr-o măsură și mai mare, la inflorirea patriei socialiste.

IGNEA LOGA

muncitor la Combinatul Petrochimic „SOLVENTUL" Timișoara

CONDIȚIA OPTIMISTĂ A VIITORULUI

Optimismul este una din principalele caracteristici care răzbat din fiecare capitol al raportului prezentat de tovarășul **Nicolae Ceaușescu** la Conferința Națională a partidului.Socotesc deosebit de important optimismul pentru că in lumea frămintată de astăzi, cind omenirea este confruntată cu numeroase și dificile probleme economice, energetice, politice, sociale, a fi optimist inseamnă a avea o mare forță interioară care să-ți dea tărie ca, analizind profund realitatea cu intuiția omului de știință, să prefigurezi viitorul, un viitor mai bun decit prezentul și căile prin care să-l faci accesibil. Și optimismul face ca viitorul, chiar ceva mai indepărtat, să-l vedem foarte apropiat. Eu văd deja realizați pașii importanți prevăzuți in modernizarea continuă a producției industriale, in dezvoltarea unor ramuri de virf, in care electronica, mecanica fină vor avea o pondere din ce in ce mai mare.

Atunci cind, pasionat pentru un anumit domeniu al științei, constați că miine preocupările cele mai indrăznețe pot prinde viața, nu se poate să nu devii optimist.

De aceea nu putem decit să aprobăm cu toată inima un program insuflețitor de dezvoltare a patriei, in care fiecare iși găsește posibilitatea manifestării depline a personalității sale. Nu putem decit să dorim ca acest program să fie indeplinit, implicind in această dorință și participarea noastră, mai eficientă, pentru realizarea lui.

EUGEN POP

prorector al Institutului Politehnic „Traian Vuia"

ZILE DE DECEMBRIE

In aceste zile de decembrie,
Cind ninge cu flori de măr,
Desenez cu mina incărcată de iubiri
Fața de zi și fața de noapte
A neamului meu.
Aud cum va rodi pomul cu rădăcini deschise
In fluviul destinelor mari.
Lumina se lasă peste orele de muncă
Pină peste pragul bătut de aripi.
Din țișnetul amiezii,
Pentru Patrie, pentru Conducătorul iubit,
Pădurea și văzul meu cuprind cimpiile țării —
Lăcaș de dragoste.

CORINA VICTORIA SEIN

IN SPIRIT EROIC-PATRIOTIC

Marea familie a celor ce muncesc de pe intinsul României, această comunitate a permanenței creatoare in care noi cu toții trăim și acționăm, se informează mereu de dinamica fenomenelor materiale și spirituale, de fructele muncii sale planificate, ba chiar și de rezultatele obținute peste plan și de dinamica neobositelor năzuințe spre noi ținte care merită orice efort, orice osteneală.

Actuala etapă istorică a cincinalului se caracterizează, pentru noi toți, in primul rind prin faptul că, sprijiniți pe rezultatele strict raționale ale unor calcule de neclintit, dar totodată și sub indemnul continuu al spiritului eroic-patriotic, edificăm o orinduire socială superioară, de care ne apropiem cu fiecare zi printr-o firească perfecționare a vieții, in conformitate cu țelul nostru comunist. Intrebarea : Ce s-a realizat pină in prezent ? nu se referă numai la bilanțul bunurilor materiale, ea se extinde și asupra metamorfozei umane, in primul rind asupra măsurii in care s-a schimbat esența umană a celor ce muncesc, asupra proporțiilor in care s-a intărit unitatea intre oameni de cele mai diferite indeletniciri și graiuri.

Dacă vom analiza cit de strins ii leagă pe oameni modul de gindire comunist, atunci ne vom da seama că această unitate reprezintă o rezervă de forțe care ne capacitează să realizăm cele mai mărețe fapte. Cu cit reușim să consolidăm in conștiința noastră simțul acestei răspunderi, cu atit mai hotăriți vom putea respinge tot ce-i este potrivnic, cu atit mai ferm vom păși pe drumul istoric al realizării marilor aspirații comuniste ale omenirii.

Asupra noastră flutură indemnul drapelului construcției socialiste a patriei și pătrunși de freamătul lui ne simțim chemați să fim prezenți mereu ca constructori ai vieții care, pe măsură dreaptă, va fi demnă s-o numim **cea nouă.** Și nu numai pentru că ea se infăptuiește prin legi cu totul noi, ci și pentru că arhitectul ei o inalță, cărămidă cu cărămidă, in ritmul unui grandios poem liber despre tot ce este uman.

FRANZ LIEBHARD

„Este necesar să acordăm mai multă atenție ridicării nivelului ideologic al partidului, pregătirii politice a fiecărui membru de partid, inarmării comuniștilor atit cu principiile generale ale socialismului științific, cu concepția revoluționară despre lume și viață a proletariatului, materialismul dialectic și istoric, cit și cu hotăririle partidului nostru, ale Congresului al XI-lea, cu Programul Partidului Comunist Român, care constituie marxism-leninismul creator in România".

★

„Fără indoială că hotăririle Conferinței Naționale vor răspunde așteptărilor partidului, ale intregului nostru popor, că vor determina un nou avint in lupta și munca oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, din patria noastră, pentru realizarea in cele mai bune condiții a planului cincinal, inclusiv a prevederilor suplimentare. Sint convins că aceste hotăriri vor duce la ridicarea țării noastre pe o nouă treaptă de dezvoltare economico-socială, vor asigura sporirea continuă a bunăstării și fericirii națiunii noastre socialiste — țelul suprem al politicii partidului, esența societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm in România".

NICOLAE CEAUȘESCU

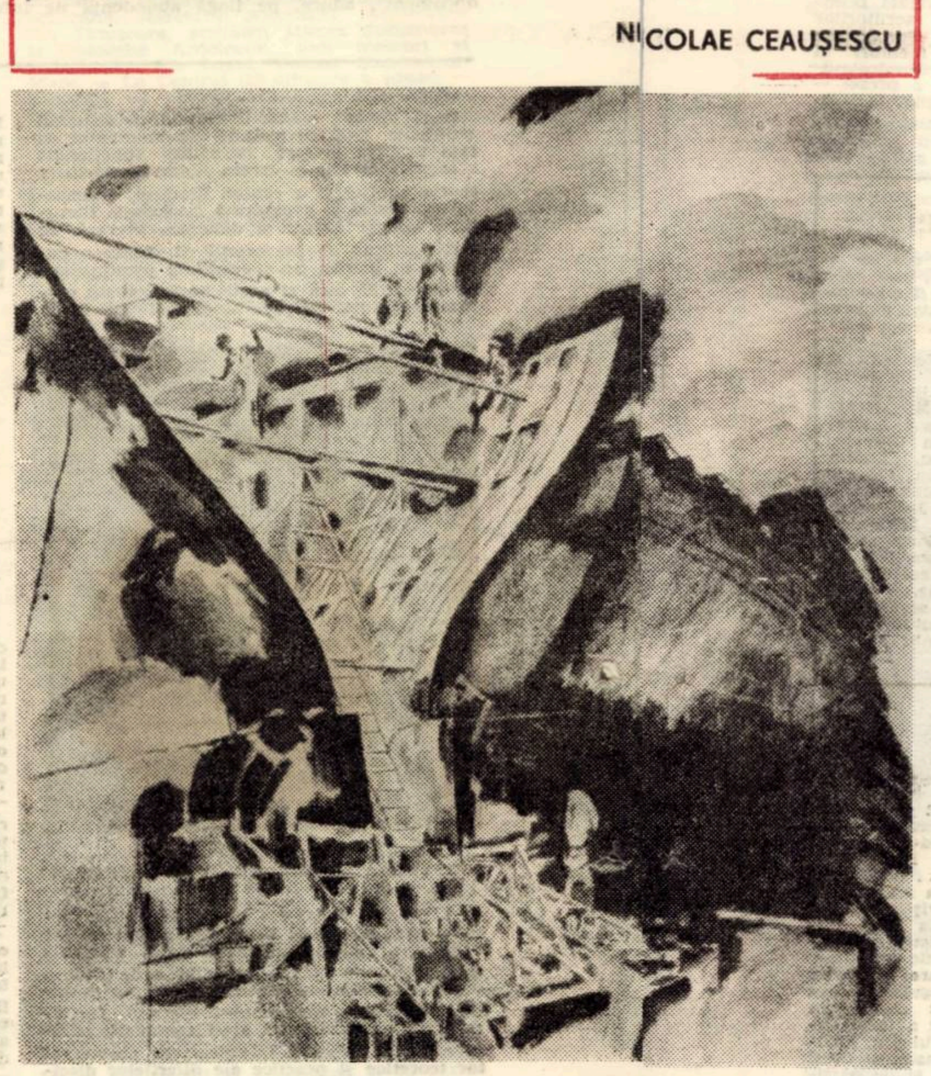

ION BITZAN : „Cadențe contemporane"

A FI PARTINIC

Despre partinitate — una din caracteristicile principale ale literaturii noastre noi, angajate, nu este greu de vorbit atunci cind, inainte de a o defini, simți că ești alături de partid in toate acțiunile lui, in mersul lui impetuos spre o lume nouă, mai bună, și mai dreaptă, pentru omul muncitor eliberat de lanțurile exploatării, atunci cind in tot ceea ce faci și plăsmuiești te conduci și vezi lumea și viața prin prisma invățăturii celei mai inaintate a contemporaneității — invățătura marxist-leninistă.

Acest lucru stă la baza oricărei scrieri a scriitorului nostru de astăzi. A fi partinic inseamnă a te adăpa la izvoarele vii ale vieții, a scrie despre marile transformări care au loc in fața ochilor tăi, a te insufleți de succesele oamenilor care construiesc o societate nouă, a fi tu insuți participant la această măreață operă, pentru a o cunoaște bine, pentru a o putea oglindi veridic.

A fi partinic nu inseamnă numai a cinta și a proslăvi in poezie sau in proză partidul, faptele lui demne de cintat și de urmat ci și toate implinirile oamenilor de astăzi, toate succesele dar și greutățile intimpinate, unele insuccese și slăbiciuni, neimpliniri pe drumul parcurs ; a scoate la iveală noul și a combate și a biciui vechiul și răul, care stau in calea inaintării spre țelul suprem — societatea comunistă. Cu un cuvint, partinitatea nu este o noțiune ingustă, ci largă de tot, in care poate să incapă insăși viața toată, căci literaturii noastre partinice, militante, nu trebuie să-i fie străin nimic ce este in legătură cu omul, cu natura, mersul societății inainte, cu toate gindurile și sentimentele omului.

Și, in plus, această literatură trebuie să fie scrisă la un nivel artistic inalt, dar in același timp pe ințelesul tuturor, pe ințelesul inainte de toate a maselor muncitoare, cărora le este dedicată, a oamenilor in general pentru a-i face mai buni, mai nobili sufletește, mai dirzi in lupta pentru mai bine și mai frumos.

VLADIMIR CIOCOV

E LUMINATĂ ȚARA

Statornic viața naște in suflete un vis,
idei innoitoare lumina vieții naște ;
un viitor lăuntric, de inimă promis,
in paginile vremii de azi vom recunoaște.

Un forum comunist dezvoltă mari idei
dinamizind destinul scump al țării,
ecoul lor străbate anii mei
ca steagurile mării, ca steagurile mării.

E luminată țara mea de-un viitor
promis de-nțelepciune, de țelul comunist ;
se-nalță-n veci destinul acestui sfint popor —
din viața lui fac parte, prin limba lui exist.

VASILE VERSAVIA

PRIN FAPTĂ ȘI IDEE

Lucrările Conferinței Naționale a partidului nostru propulsează pe noi trepte de progres socialist România contemporană in efortul ei statornic de transpunere in realitate a programului elaborat de partid.

Nouă, celor care lucrăm in domeniul invățămintului, ne revin sarcini deosebite in activitatea de producere a forței de muncă inalt specializată, necesară celor mai diferite sectoare ale vieții economico-sociale. Este necesar să ne racordăm pe deplin la eforturile intregului popor, să ridicăm intregul conținut al procesului de invățămint la nivelul exigențelor actuale ale revoluției din știință și tehnică și, in același timp, să avem in vedere cerința de a cultiva in rindurile tineretului nostru studios valorile elevate ale societății socialiste, să determinăm prin faptă și prin idee modelarea caracterelor și a personalității, astfel incit, in noile generații pe care le formăm, să se cristalizeze, luminos și clar, modelul minunat al omului nou, multilateral dezvoltat, in spiritul umanismului revoluționar. Această ințelegere a lucrurilor presupune un efort continuu de a imbina activitatea teoretică din invățămintul superior cu formele concrete și vii ale practicii, de a realiza un invățămint puternic integrat in practica vieții noastre sociale și in cercetarea științifică.

Toate acestea le vom realiza pe deplin adăugind intregii noastre activități acel entuziasm revoluționar, caracteristic partidului nostru și, in chip exemplar, secretarului său general, tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Prof. dr. IOAN CORNEA

șeful Catedrei de filozofie a Universității din Timișoara

LA TEMPERATURA NOILOR CREAȚII

Intre coordonatele istoriei și actualității, literatura dramatică și spectacolul probează in continuitate, o adeziune de fond, de substanță, la marile momente care statuează existența acestui popor.

Teatrul românesc a restituit culturii noastre, inainte de a exista o proză istorică, evenimente și figuri din trecutul patriei, proclamind o atitudine patriotică ce continuă să marcheze și azi cele mai interesante producții dramatice.

Sintem astăzi in situația de a nu concepe exercițiul teatral decit implicat in politic. Politica teatrului românesc actual este aceea a României de azi, a afirmării drepturilor inalienabile la independență și universalitate.

Criticul de teatru este chemat și se simte dator să se dedice edificării comunismului, să-și alăture forțele efortului colectiv.

Criticul adevărat este un activist, neostenind să cunoască teatrul românesc de pe toate scenele țării, impulsionind prin prezența și intervențiile sale activitatea teatrală. Raportul său către eternitate nu se alcătuiește din lumina molcomă a unui cabinet, ci din lumina reală a vieții teatrale. O ideologie clară ii guvernează gindul și scrisul.

El susține un teatru in care epoca actuală să-și regăsească implinirile și frămintările, un teatru al curajului și răspunderii, al temelor majore.

Adevărul critic de teatru militează neobosit pentru ca ideile generoase rostite de la inalta tribună a Conferinței Naționale a partidului să se regăsească in faptul de artă, la temperatura marilor creații. Angajat politic ferm, alături de intregul popor, criticul de teatru-activist, construiește, prin munca și viața sa, o columnă de lumină, una dintre acele pe care se sprijină țara in acest timp fără egal.

ANTOANETA C. IORDACHE

CONȘTIINȚA VIITORULUI SOCIAL

Nu mi se pare misiune mai firească, in deplină armonie cu noblețea literaturii, decit aceea de a contribui la formarea omului nou, acela care aparține prezentului, dar cu atit mai mult viitorului, mai cu seamă viitorului, cind idealurile de azi vor deveni treptat realități palpabile, curente, la ordinea zilei.

Literatura are forța de a-și indeplini menirea, căci este evident că intotdeauna sensul ei a fost umanist ; umanismul revoluționar cuprinde in sfera sa și fondul tradițional al artei — a face din om mai om —, dar imbogățindu-se cu trăsături noi, in concordanță cu o societate superioară, cu o societate ferită de multe din tarele trecutului, ridicată pe trepte mai inalte ale perfecțiunii. In relațiile dintre individ și societate și dintre societate și individ, se creează și se dezvoltă trăsături noi, izvorite din caracterul nou al realităților economice și sociale, precum și din posibilitățile foarte largi de afirmare individuală. In acest sens, consider deosebit de valoroasă pentru scrisul literar cuvintarea tovarășului **NICOLAE CEAUȘESCU** la Conferința Națională a partidului. Noul și vechiul in societate, in procesul de perfecționare umană, capătă perspective mult mai profunde, demne să stea in atenția prozatorilor, a acelor scriitori preocupați de destinul societății actuale, al individului in societatea socialistă.

MIRCEA ȘERBĂNESCU

DĂRUIRE DE SINE

Sinceritatea singelui iși sună
Statornic unitatea dintre noi,
Cind fiecare zi este mai bună,
Și-n fiecare zi se nasc eroi.

Emblemă ni-e totala dăruire
Pentru o cauză seculară și
E rezultantă sacră de iubiri, e
Temeiul lumii care va veni.

Noi nu trăim doar pentru astăzi, n-om
Alege-n spectru-o singură culoare.
Etern este poporul care are
Incredere in miine și in om.

Precum pămintul generos abundă
In seva vieții, ce irumpe dreaptă,
Pentru a ne transcrie visu-n faptă,
Ne dăruim in fiece secundă.

LUCIAN BURERIU

SCRIITORUL, MESAGER AL TIMPULUI SĂU

Fără indoială, spiritualitatea unui popor este hrănită și nuanțată de sentimentul inscrierii sale in istoria universală. Nici o conștiință nu poate supraviețui in afara acestui adevăr copleșitor.

Astăzi, mai mult ca oricind, literatura, arta in genere, este un mijloc de comunicare intre popoarele lumii.

In România socialistă, in România zilelor Conferinței Naționale a partidului, cartea de literatură are statut de mesager. Scriitorul, el insuși, este un mesager al timpului său. Nu credem să fie o intimplare că cititorul român caută cu precădere in rafturile librăriilor cărțile de actualitate, care vorbesc despre omul contemporan și problemele sale. A fi partinic, pentru scriitor, inseamnă a vedea omul contemporan dinlăuntrul său și in perspectiva istoriei. Această dialectică a adevărului dă consistență și pertinență operei, conferindu-i un loc deloc vremelnic in spațiul literaturii române, in **conștiința-memorie** a cititorului. Sintagma **literatură-public** iși găsește rost și funcționalitate in momentul inexprimabil al receptării emoționale (și lucide) de către cititor al actului de creație, momentul subtil și uneori, de trecere a emoției dinspre scriitor spre cititor. Niciodată scriitorul român nu a abordat realitatea cu mai multă indrăzneală și spirit de **răspundere socială** in operele sale, ca astăzi. In acest sens, scriitorul român este partinic. Niciodată cititorul adevărat nu a respins cu un mai cultivat spirit critic acele cărți false care se ocupă „savant" și „analitic" de probleme-fantomă, ca astăzi. In acest sens, cititorul român este partinic.

Literatura noastră exprimă astăzi spiritualitatea unui popor care și-a ciștigat in anii socialismului un spațiu bine determinat, un loc proeminent, printre popoarele lumii. Scriitorul român contemporan ințelege pe deplin acest lucru și el aspiră să dea poporului său opere pe măsura acestei ințelegeri.

ALEXANDRU DEAL

televiziune

DUMINICĂ, 11 decembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot inainte. 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Ivanhoe. Ultimul episod. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. Din cuprins : Momente satirice, Cuplete muzicale, fabule, miniaturi umoristice, pagini de umor clasic romănesc. 15,00 Stadion — magazin sportiv in imagini. Daciada — reportaj. Cupa mondială la gimnastică sportivă (selecțiuni inregistrate de la Oviedo — Spania). Fotbal — finala Supercupei Europenei inter-cluburi S. V. Hamburg — Liverpool (rezumat din meciurile tur-retur). 16,45 Drumuri europene — Barcarolă la Veneția. 17,10 Film serial : Linia maritimă Onedin. Ep. 17. 18,00 Cel mai bun continuă ! 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 File de istorie. Ulpia Traiana Sarmizegetusa. 21,10 Film artistic. Montana. Premieră pe țară. Producție americană. 22,40 Telejurnal. Sport.

LUNI, 12 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune in limba maghiară. 19,00 Muzică populară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Hotăririle Conferinței naționale. 20,15 Muzică ușoară. 20,35 Roman-foileton. Nicholas Nichleby. Ultimul episod. 21,30 Mai aveți o intrebare ? 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 13 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Stan și Bran (rel.). 11,00 In alb și negru. Documentar artistic. 11,50 Tipografii — tradiție și contemporaneitate. 15,00 Campionatele internaționale de tenis ale României. Transmisiune directă. 17,30 Secvențe malteze. 17,40 Moștenire pentru viitor. 18,30 Lecții tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Tribuna Tv. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Hotăririle Conferinței naționale. 20,15 Republica XXX. Azi, jud. Hunedoara. 20,40 Seară de teatru — Puterea. 21,55 Mai am un singur dor. Seară de romanțe. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 14 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Tribuna tv (rel.). 10,20 Teatrul Tv. Comoara din deal. 15,00 Campionatele internaționale de tenis ale României. Transmisiune directă. 17,45 Din țările socialiste. 18,00 Mult e dulce... 18,20 Duet. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Hotăririle Conferinței naționale. 20,15 Noi, femeile ! 20,40 Telecinemateca. Frații Karamazov. Premieră pe țară. Coproducție anglo-americană-vest-germană. 22,45 Telejurnal.

JOI, 15 decembrie

15,00 Campionatele internaționale de tenis ale României. Transmisiune directă. 17,20 Reportaj pe glob. Itinerar ungar. 17,40 Cintarea României. Ediția a II-a a Festivalului național. 18,25 Consultații juridice. 18,45 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Republica — un gind, un țel, o singură voință. Documentar Tv. 20,00 Ora tineretului. 21,10 Seară de teatru. Emigranții. Premieră Tv. 22,25 Telejurnal.

VINERI, 16 decembrie

9,00 Telex. 9,05 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel). 12,05 Corespondenții județeni transmit... 12,20 Telex. 15,00 Campionatele internaționale de tenis ale României. Transmisiune directă. 17,05 Emisiune in limba germană. 19,05 Coure. 19,30 Telejurnal. 20,00 Hotăririle Conferinței naționale. 20,20 Film : Infringerea. Producție americană. 21,55 Meridiane culturale. 22,25 Telejurnal.

SIMBĂTĂ, 17 decembrie

12,00 Telex. 12,05 Nicholas Nickleby (rel.). 13,00 Concert de prinz. 13,55 Duminică la Glod — Maramureș. 14,25 Agenda culturală. 15,00 Campionatele internaționale de tenis ale României. 17,00 Clubul Tineretului. 18,00 Odă la stema republicii. Versuri. 18.15 Săptămina politică internă și internațională. 18,30 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 20,00 Hotăririle Conferinței naționale. 20,15 Teleenciclopedia. 20,50 Războiul independenței (ep. 4). Epopeea sanitarilor. 22,00 Telejurnal. Sport. 22,25 Intilnire cu satira și umorul.

televiziune

echo

Voci de aur la OPERA TIMIȘOREANĂ

După ce, o vreme, a intrat într-un con de umbră, muzica de operă își cucerește din nou aderenții, mai cu seamă din generațiile mai tinere. Un **CONCERT MUZICAL COREGRAFIC,** susținut, la 1 decembrie, de elita cîntăreților **OPEREI TIMIȘORENE,** a avut darul să ne ducă cu gîndul la vocile de aur, care au răsunat pe această scenă de aproape trei decenii încoace. Sub îndrumarea competentă a reputatei **Aca de Barbu** sau a neuitatului muzician și dirijor **Mircea Popa,** mai apoi **Nicolae Boboc** și mai recent **Cornelia Voina,** opera timișoreană a afirmat, în timp, aceste voci, care au încîntat cîteva generații. Magnificul **Gogu Vasilescu,** mezosoprana **Sofia Gheorghieș** sau **Al. Bodescu,** strălucitoarea **Gabi Ganea,** sau scăpărătorul **Marius Șola** și profundul **Mavrodin, Adriana Ciuciu** sau **Nicolae Corbeni, Ilia Cazacu, Aurel Mihailovici, Silvia Ivan, Mircea Emandi** și ceilalți, care merită a sta în cartea de început a operei, au magnetizat, adeseori sălile pline, iar, mai aproape de noi, **Marieta Grebenișan, Ștefan Vasile, Iuliu Mare, Emil Rotundu, Vasile Hojda, Nicolae Zaharia** au dus, înfloritor, mai departe tradiția acelor mari voci, instaurînd un climat elevat muzical pentru generațiile cîntăreților de azi.

Structurat inteligent și cu momente coregrafice (deși ele puteau fi mai consistente, beneficiind de mai mulți soliști **nu** numai de **Ioan Girba, Silvia Humăilă** și **Aurora Buzolanu,** care au dansat, primii, cu interiorizare, iar, a doua, cu vervă), concertul operei a adus pe scenă majoritatea vocilor de la noi. Putem conchide că aproape toți soliștii s-au achitat onorabil de cele două arii care le-au revenit, îmbrățișînd fie lieduri germane, fie cantonete italiene, fie bucăți ale compozitorilor români, fie arii celebre, mai ales din opera italiană.

Ne-a plăcut **Elena Brănișteru-Vasile,** în „Machbeth" de Verdi, timbrul ei dramatic a fost îndeajuns de nuanțat, ca și siguranța vocii sale, pentru o asemenea arie dificilă. **Olimpia Bizerea-Marcovici** a fost, în liedul de Ceaikovski caldă, cantabilă glasul ei rafinat, avînd o catifelare plăcută. **Nicolae Stan,** o voce stenică, fără prea multă culoare, dar robustă și tinerească, cu cele două cantonete, de Di Capua și De Curtis, a fost remarcabil, stălucind în acute. **Ana Stan Slusar** a cîntat corect o arie antică, de altfel, dificilă, ca aceea de italianul Caccini. **Mihaela Grama-Ștefan,** în „Lohengrin", aria Elsei, în unele accente, a fost vibrantă și vocea ei a străpuns sala, cu o transparență naturală. **Ion Pribac,** în liedul de Schubert, a surprins prin delicatețea vocii și prospețime, dar în „Bal Mascat", de Verdi, a trenat, dramatismul și încărcătura afectivă lipsindu-i, într-o arie de forță, care cerea, desigur, experiență multă, trăire scenică, tragism, date pe care, sîntem siguri, tînărul interpret le va cîștiga în viitor. **Viorica Pop-Ivan,** mai cu seamă în liedul suedez de Cerné, și-a condus vocea în inflexiuni sigure, periate, de la duioșie la tragism, fiind și o apariție scenică atrăgătoare. **Margareta Zsizsik,** experimentată, cu o voce sedimentată, plăcută ca modulație, a cîntat cu străluciri întîlnite și altădată în rolurile sale puternice. **Jana Drăcea,** volubilă, cu o trăire adîncită a rolului în Manon Lescaut de Puccini, a cîntat în tonalitatea cunoscută, atrăgătoare, a vocii sale de un dramatism reținut. **Gheorghe Sara,** și în Aida și în Nabucco, a fost, mai întotdeauna, în rol, vocea sa amplă cucerind, prin sonoritate, publicul. Dar în aria din Ernani și în liedul după A. Eliade „Codrule-Codruțule", Sara a fost impresionant. Profunditatea trăirii, nuanțele discrete, trecerile de tonalitate, dramatismul profund, toate au înălțat vocea sa pe piedestalul marilor bași români. Cîntînd, prin 1963, în corul operei bucureștene, apoi, solist, timp de 8 ani, la Teatrul muzical din Galați, baritonul **Adrian Marcu,** nou pe scena operei are, pînă azi, cizelate și lucrate toate rolurile mari verdiene, din **Trubadurul, Bal Mascat, Aida, Rigoletto** și, în plus, cele din **Cavaleria, Lucia, Paiațe, Faust.** Impresionantă, la acest cîntăreț modest, care a venit în orașul nostru pentru „a începe o carieră adevărată și prodigioasă", este forța dramatică a vocii sale, cantabilitatea ei, siguranța cu care ei o conduce în toate registrele, afectivitatea și inteligența scenică. În aria din „Bal Mascat" el a cîntat detașat în linia marilor voci de operă, magnetizînd sala, infuzîndu-ne acel lirism pătrunzător și personal. Tînăra **Elena Săbăduș,** care și-a făcut la 1 decembrie, în acest concert, debutul în scenă, în fața noastră, este absolventă, din 1974, a Conservatorului clujean, șefă de promoție pe țară, cu nota 10 (zece). Ca studentă, ea a cîntat pe scena clujeană, în „Întoarcerea lui Ulisse" de Monteverdi, în „Pădurea vulturilor" de Jarda, iar examenul de stat și l-a dat tot pe marea scenă clujeană, cu Mascagni, în „Cavaleria rusticana" fiind socotită o apariție deosebită. Și în concertul nostru, prin aria Santuzzei, Elena Săbăduș a cîntat și s-a impus în fața noastră cu o forță dramatică și cu o elevație artistică de bun augur. Vocea sa plină, majestuoasă, naturală, accentele strălucitoare ale dramatismului său exploziv, acutele de-o limpezime clasică, precum și finețea nuanțelor fac valoarea acestei voci frumoase, cu nebănuite resurse. Cunoscătoare a rolului din „Trubadurul", în care își va face apariția în ianuarie, a „Voievodului țiganilor", a „Balului Mascat" și a „Cavalleriei", **Elena Săbăduș-Ene,** ca și tenorii Văideanu și Branco, ca și **Adrian Marcu,** ca și Ion Pribac sau Radu Onu, constituie, alături de artiști și interpreți maturi și veritabili, ai operei noastre, achiziții de preț ale unei generații ce se afirmă cu impetuozitate și care trebuie să-și găsească locurile meritate, spre care și ei aspiră, pe scena luminată a operei noastre.

O notă aparte, la reușita concertului, merită a primi **Valeria Tarjanyi, Victor Marchievici, Silvia Șandru,** acompaniatori la pian de o certă sensibilitate, și tînărul violonist **Iosif Kalompar,** care, în „Balada" de Porumbescu, a fost de un lirism sfîșietor iar în „Variațiuni" de Tartini-Kreysler, vulcanic și impetuos. În totul, un spectacol elevat, ce dovedește o calitate de seamă a colectivului operei: seriozitate în urmărirea unicului său țel — o artă adevărată dăruită spectatorului.

ION ARIEȘANU

arta amatoare

EXPOZIȚIE DE GRAFICĂ. Există în expoziția lui **Tivadar Bușa,** deschisă la Casa ziariștilor din Timișoara, o undă de lirism și angajament artistic incontestabil, susținute printr-o tehnică plastică modernă: sînt utilizate cu bune rezultate estetice tușul, acuarela, cerneala tipografică, uleiul. Dar tînărul lugojean (cu o experiență artistică de autodidactc la București) nu face din tehnica de lucru un scop în sine. În cele mai multe lucrări ale sale el reușește să transmită emoția artistică. Și asta este esențial.

Mă gîndesc la lucrări relevante ca: **Omul pădurii, Margine de sat, Doftana, Egmont, Bucureștii lui Filimon, Construcție, Zori, Citadela, Omagiu bacovian,** ori **Pădurea.** S-ar părea că în multe din lucrările lui **Tivadar Bușa** penița ocupă un loc secund, lăsînd cîmp de afirmare tehnicii mixte evidențiată prin colorit și simbol, prin sugestia formelor. Laitmotivul acestei expoziții cu accente figurative și nonfigurative este natura, pădurea, cu tainele ei. În scenele dramatice ale vieții predomină roșul.

Tînărul artist plastic amator lugojean, la cei 25 de ani ai săi, se prezintă ca o certă promisiune. Poate o mai bună ordonare a desenului, a puterii miraculoase a peniței, ar veni în sprijinul stilului său propriu care nu e încă unul strict definit. Deocamdată **Tivadar Bușa** transmite idei generoase, pe fundalul unui lirism reconfortant, vecin bun cu poezia. **(ION VELICAN).**

muzică

RIGOLETTO se reînscrie pe orbita interesului iubitorilor genului, prin înnoiri ale concepției regizorale datorate maestrului BOB MASSINI. Într-un spațiu scenografic neschimbat regizorul intervine substanțial spre a spori în expresivitate dimensiunea **vizualului.** O face îndrăznește printr-un „tablou de gen" introdus original în timpul uverturii, ca o prefigurare. Mîna regizorului este mai evidentă în actele I și III. Staticul de odinioară este acum aglomerat de mișcări scenice menite a sublinia dramaturgic momentele muzicale. Scena este literalmente invadată de balerine, transformate în mesaje mobile și mute ale dinamicii interioare, motivațiilor acțiunii personajelor. Pe canavaua ariilor asiști acum la o cvasi-pantomimă, chemată să decupeze cu finețe, semnificația unor secvențe. Uneori aceste intervenții personifică gînduri nerostite — reverența bufă, șarjată, vizavi de teribilul biestem al lui Monterone. Intervenții vizibile apar și la protagonist — „amănuntele" dialogului cu curtenii (III), ori prevestitoarea răsturnare a tronului... O regie gîndită ca o redistribuire de **simboluri,** manevrată abil și original. **Iuliu** Mare, în Rigoletto, menține ștacheta calității vocale la o cotă foarte ridicată. Cu fiecare spectacol, identificarea cu personajul devine mai adîncă, vibrantă. **Soprana Viorica Pop-Ivan** a reușit să transforme lanțul dificilelor cadențe vocale din actul II în veritabile incantații ale tandreței candide. A avut loc și un **debut** important — **Al. Serac** în rolul ducelui marcînd un salt lăudabil. Începutul nervos îi încarcă emisia de accente care sparg omogenitatea, linia frazelor. Finalul, dimpotrivă, rezolvat îngrijit, frumos, culminează cu acutele din „La donna e mobile". La pupitrul dirijoral **Mihai Beleavcenco** își redefinește condiția de romantic, predispus spre tempo-uri lente, dense. Dintre celelalte roluri, de menționat impunătoarea prezență a lui **Vl. Teaciuc** în **Monterone: Gh. Sara,** nesigur încă pe intrări. **(DORU MURGU).**

★

Execuția „Missei solemnis" reprezintă în sine un act de cultură: maestrul Nicolae Boboc a făcut din această creație de crepuscul și glorie a lui Beethoven evenimentul cel mai important al stagiunii, pînă acum. O seară de muncă încordată, dar în care schelele acestei munci, reprezentînd surmontarea marilor dificultăți ridicate de partitură, trebuiau să nu lasă în evidență, pentru ca arcul voltaic al mesajului, totodată — dialog între orchestră și cor — să strălucească, firesc și deplin. S-a adăugat corului timișorean al Filarmonicii și acela din Arad, vocea umană făcînd o adevărată demonstrație de forță, acoperind, pe alocuri, orchestra (rețineți, acel „Miserere" laic, tînguire — ordin care a și exclus piesa din lăcașurile de cult). Aceeași considerație avem pentru vocile feminine, atît de energice, unitare, vii. Pentru acel moment de elevată emoție oferit de vioara lui Dragoș Cocora, suav-energică. Pentru Emilia Petrescu, Martha Kessler, Ionel Pantea, (mai puțin George Lambrache), pentru cei doi dirijori ai corurilor. Nu au fost perfecte „intrările" orchestrei, cred, ușor intidimată de uriașa-i sarcină. Dirijorul a strunit inteligent și sigur de sine ansamblul, nedînd nici o secundă senzația că se lasă copleșit de masele sonore a căror generare o supraveghează; dincolo de un executor testamentar beethovenian, Nicolae Boboc este un artist pentru care concepția, ideea reprezintă factorii (sau factorul) de căpetenie. „Missa" nu a trăit numai din momente, cum era de așteptat, în fond, din însăși structura ei intimă, ci a însemnat ceea ce trebuie să și însemne, un ciudat însă unitar poem al emancipării omului, căruia i s-a conferin liantul unui patetism autentic. **(LUCIAN BUREREIU).**

panoramic

ÎN ACTUALA EDIȚIE A FESTIVALULUI NAȚIONAL „CÎNTAREA ROMÂNIEI" în cadrul mișcării artistice de amatori se reactivizează formații, se înființează altele noi. Este cazul și al unor modalități artistice precum brigada, montajul literar-muzical, practicate în cadrul Casei de cultură a municipiului Lugoj, care, împreună cu ansamblul **„Lugojeana"** sau cvintetul german (care datează de curînd) susțin spectacole complexe, din care nu sînt omiși nici membri ai unor cenacluri literare. ● Holul Universității timișorene găzduiește o extrem de interesantă expoziție bibliofilă semnată de Ion Iliescu. (Vom reveni). ● Kazinczy Gabriel expune la Galeria din centrul Timișoarei. ● Biblioteca județeană Timiș este egida sub care a avut loc evocarea personalității compozitorului Iosif Velceanu, însoțită de diapozitive și audiții. Comunicările au fost susținute de Damian Vulpe și Victor Andrei. ● Concert educativ dedicat centenarului Independenței, organizat de Casa de cultura a municipiului Lugoj. Cu care prilej Enea Borza, oaspete din Cluj-Napoca a ținut expunerea **„Ecouri ale războiului pentru Independență în creația muzicală".** O atracție deosebită a constituit-o și faptul că muzicologul a și exemplificat la pian, cu lucrări de Porumbescu, Ventura, Scheletti, Burada, Dinicu etc. Acțiunea s-a bucurat de interes din punctul tineretului. ● Formația vocal-instrumentală **„Univers"** este cea mai bună dintre cele care ne-au mai rămas în Timișoara. Lucru demonstrat și la recentul concert din sala sporturilor. ● **„Columb (Broadway-Melody 1492"** de Jura Soyfer revine în scenă, după succesul înregistrat de actorii amatori lugojeni regizați de Dan Radu Ionescu. De data aceasta Horia Ionescu o regizează la Facultatea de electrotehnică. ● Consfătuirea conducerilor cenaclurilor din județ, ținută recent, a vizat probleme organizatorice și de îndrumare a creației. La dezbateri au participat: Lucia Zamfir, vicepreședinte al Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă, Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației scriitorilor din Timișoara, scriitorii Mircea Șerbănescu și Gheorghe Ardeleanu, unii membri ai cenaclurilor din Lugoj, Buziaș, Sînnicolaul-Mare. ● La Centrul de difuzare a presei — expoziție cu vînzare a publicațiilor Academiei R.S.R. **(L. BURERIU).**

Zilele poeziei

ÎN PLINĂ DESFĂȘURARE, cea de a doua ediție a „Zilelor poeziei", sub egida Asociației scriitorilor din Timișoara și a Comitetului județean Timiș pentru cultură și educație socialistă, amplă manifestare dedicată Conferinței naționale a P.C.R., înscrisă în cadrul Festivalului național „Cîntarea României". Pînă în prezent au avut loc șezători literare la Sînnicolaul-Mare, Becicherecul-Mic, Comloșul-Mare. Au participat Anavi Adam, Nikolaus Berwanger, Lucian Bureriu, Crișu Dascălu, Eugen Dorcescu, Traian Dorgoșan, Anghel Dumbrăveanu, George Drumur, Manolita Dragomir-Filimonescu, Dorian Grozdan, Alexandru Jebeleanu, Franz Liebhard, Dragomir Mirianici, Hans Mokka, Ivo Muncean, Horst Samson, Corina Victoria Sein, Erika Scharf, Ion Dumitru Teodorescu, Marcel Turcu, Nicolae Țirioi, Damian Ureche, Vasile Versavia. La sediul Asociației scriitorilor a avut loc, în cadrul Studioului de poezie un medalion Anghel Dumbrăveanu. **(L. B).**

sport

Cei mai penibil arbitraj văzut în ultima vreme îl are drept autor pe piteșteanul **Ion Chilibar,** care a cutezat să sfideze pe cei **25.000** de spectatori (ai meciului Poli — Dinamo) veniți să îndure gerul.... dur. Ce a făcut Chilibar?! De fapt, ce n-a făcut omul în negru pentru băieții dinamoviști, ajunși, iată, să beneficieze de milostenia unui răufăcător, încît, dacă ar fi fost cinstit, lui Sătmăreanu II i-ar fi crăpat un petic de obraz, ca și tușierului I. Răileanu, care, disperat, a propus concret modificarea regulamentului acestui sport atît de sofisticat: ofsaid din aruncare de la margine! „Poli" a jucat excelent, fericindu-l pe Angelo Niculescu, cîndva în tratative neonorate cu Dinamo! Deci, să nu mai auzim de I. Chilibar și de părtinire în fotbal!!!

Cu **4—0** pentru Steaua, reșitenii au intrat în vacanță corigenți la toate capitolele fotbalului. Doar sporirea numărului diviziona-relor „A" — și nicidecum reducerea — va salva echipa lui Manolache de la popasul în „B", acolo unde U.M.T.-ul așteaptă marea revanșă. Cum, pare-mi-se, au început tîrgu-ielile, n-am priceput victoria Corvinului la Tg. Mureș (apoi, A.S.A. a obținut „x" la Dinamo!?). O fi balonul rotund, dar, vorba ceea, nici pămîntul nu e chiar... perfect. Pe curînd, cu clasamentele sportive ale anului și alte ochiri retrospective. **(TEODOR BULZA).**

plastică

Salonul anual de artă 1977 (I)

Un an bogat în manifestări expoziționale 1977 a fost marcat în activitatea filialei timișorene prin două saloane, de importanță și dimensiuni apreciabile: salonul județean al primei ediții a Festivalului **„Cîntarea României"** și **Salonul de toamnă,** înscris pe agenda tradițională a colectivității artistice. Un efort dublu, dacă apreciem că, pentru ambele saloane, artiștii s-au demonstrat tot atît de responsabili. Criticul tentat să întreprindă o panoramă a acestei din urmă manifestări poate formula din start următoarea observație: cronica ediției trecute, (1976) a Salonului de toamnă își păstrează, în aprecierile ei globale, dar și în unele analize individuale, o parțială valabilitate. Faptul impune, simultan, două constatări: pe de-o parte, un aspect pozitiv (o anume continuitate gradată și o consecvență comportamentală), dar, deopotrivă, aceeași realitate poate fi privită și din perspectiva unei suficiențe rutiniere, a unei atitudini confortabile. Dar această ultimă judecată este însăși dilema formulei expoziționale a „salonului". Pot fi oare saloanele spații de coincidență maximă a sufiului novator și a stratului de permanență? Pot radiografia ele nivelul obiectiv al atelierelor participante? O experiență națională, dar și concluziile saloanelor anterioare din Timișoara, au răspuns doar în parte afirmativ. Dacă saloanele sînt marcate de acea treconciliabilă contradicție între aspirația spre un ansamblu sinergic articulat și individualismul artistic, atunci vom înțelege de ce pare zadarnic efortul de constituire a unui salon omogen. Însă dacă, stilistic, un asemenea deziderat pare utopic, atunci cel puțin în planul valorii intrinsece a materialului artistic există posibilitatea unei soluționări. Din acest punct de vedere, salonul actual poate fi calificat prin concesiile mai numeroase, uneori flagrante făcute rostirii artistice. Căci e un truism să ne amintim că „tematismul" nu e nici pe departe condiția suficientă a funcționării artistice a mesajului. Nu vom insista (din motive de spațiu) asupra unor prezențe (D. Bucur, Gh. Drăguiescu, V. Gaidoș, M. Vilsan, C. Muthu, H. Nadra, D. Munteanu, R. Moser) datorate unei excesive îndulgențe a selecției. Majoritatea materialului, discutabil în ce privește ținuta artistică, se datorează însă fie neglijenței cu care însuși artistul și-a tratat participarea, fie unui travaliu cu aer conjunctural (T. Baia, A. Breilean, C. Grangure, O. Maxim, N. Novak, I. Mihăescu, A. Oancea, A. Gal, D. Pălălău, G. Reisz). Mulți dintre aceștia se reprezintă fie prin lucrări rezolvate contradictoriu, fie sub nivelul unor posibilități reale, a căror măsură au dovedit-o cu alte ocazii.

Prestigiul obișnuit al salonului rămîne însă asigurat printr-o majoritate de peste 100 de lucrări, din cele 171. Desigur, nu lipsesc nici în acest spațiu valoric zone de penumbră, întrunind, oricum însă, condițiile unui limbaj coerent articulat. (D. Beloescu, I. Florea, P. Galiș, W. Kirchner, P. Köttinger, I. Mercea, A. Orgonaș, J. Scheibling, E. Sepi, Gh. Văleanu). În cele ce urmează, propunem cîteva crochiuri care, din motive de spațiu, vor marca doar notele inedite în opera artiștilor, în comparație cu precedenta ediție a salonului. **PICTURA — Ferch Francisc** sau de la „Ciulini — naturi statice" la natura fantastică a ciulinilor. Un gest surprinzător pentru maestrul dispus să-și reimprospăteze viziunea. **Diodor Dure,** anunțînd tot mai transant, printr-o estetică a vaselor comunicante, emanciparea uleiului prin acuarelă, a acuarelei prin ulei. **Simion Lucaciu,** ezitînd între o lectură a picturii lui Nicolae Grigorescu și o scriitură matieristă. **Adalbert Luca,** fructificînd viguros tentativa unui proiect de artă monumentală nefructificat. **Z. Molnár,** într-un efort de adecvare a simbolului la ritm, a ritmului la simbol. **A. Martin,** tentativă mimetică, dar în limitele profesionalismului. **R. Nuțiu** sau ordonarea aleatoriului prin segmentare kinogramică. **I. Perciun** — o netă evoluție a limbajului sub aparențele unui suprematism barochizant. **G. Popa** — o estetică a nonșalanței, ca rafinată sublimare a dramaticului, într-un halou semantic de o nespusă bogăție. **C. Radovan** — joncțiune a gestualismului jugend o cromatică „bituminoasă". **Fr. Schreiber** — suprarealism „après la lettre" de o satiră transparentă și fără argumente picturale. Apreciere aparte pentru compoziția istorică. **I. Sulea-Gorj** — patru microportrete de calitate sau acuratețea „d'après"-ului. **Trei pictori lugojeni: Silviu Crețu-Orăvițan** o etică ascensională a picturii. **V. Streleț** — înțelegere superioară a funcției energetice a culorii și formei pe mici dimensiuni. **T. Tudan** — un tachism bine temperat de infuzia griurilor, într-o compoziție — simbol al colectivității. **V. Toma** — juxtapunere de simboluri lizibile într-o zonă de rezonanță pulsatorie. **D. Tuican** — într-un spațiu eteric, imponderabile armonii ale primarelor. Superb omagiu adus tricolorului. **L. Vreme** — transcriind într-o morfologie reprezentațională liniile de forță ale propriului temperament. **Călin Beloescu** sau atestatul primei maturități artistice.

CORIOLAN BABEȚI

teatru

ADAPTÎND POSIBILITĂȚILOR TRUPEI, textul lui **Ion Băleșu, „Prețul", IOSIF COSTINAȘ** (dealtminteri cunoscut cineast amator) a izbutit să închege un spectacol ce s-a bucurat de interesul publicului. Preluînd acea parte de început a piesei, în care autorul însuși expune **„atmosfera", „motivele"** stării de „excepție" ce „răvășește" viața normală a unui bloc, păstrînd personajele cheie ale momentului și excluzînd cîteva intervenții, spectacolul redă concentrat pretextul comico-satiric: al prețuiui lui Pamfil, preș de lînă pură, pe care un „oarecine" îndrăznește să-și curețe pantofii. Ne aflăm în cadrul închis al curții interioare a unui bloc, loc spre care dau cîteva uși albe și un **„balconaș alb".** Mizînd pe contrast în organizarea spațiului scenic (cutii de conserve, hîrtii, un tomberon „colorează incinta"), Iosif Costinaș tratează — firește — parodic personajele: **Pamfil** — vicepreședintele (Mihai Homeag) un infantil agresiv, **Ana** (Carmen Cosma) și **George** (Petre Hurban) — Julieta și Romeo de cartier, etc. Aceștia, ca și: **Avocatul** (Diogene Bihoi), **Filofteia** (Teofany Manos), **Fotograful** (Adrian Răduș) sînt, în spectacol, tipuri clare, pe care costumul (costumația?) le deconspiră, le caracterizează. Replica și scenografia (arh. Radu Radoslav) ajută egal interpretii în a instaura și menține satira. Intenția și reușita lui Iosif Costinaș este de a depăși comicul de situație, de a înscrie reprezentația în datele satirei acide — de actualitate. Desigur că **experiența piluiei-cinematografice** (în care I. Costinaș excelează), ori **experiența de scenă** a lui Diogene Bihoi și Teofany Manos sînt evidente și în favoarea spectacolului. Nu în ultimul rînd, remarcăm fructuoasa colaborare cu **Teatrul Național din Timișoara** (care și-a oferit scena și asistența tehnică). **„Prețul"** după **Ion Băleșu,** răspunde astfel unor întrebări, încă vehiculate, privind repertoriul și modul de abordare al acestuia de către amatori. Ambiția, îndreptățită, a formației alcătuite și conduse de **Iosif Costinaș** este de a constitui un **Studio de comedie. (A. I. C.)**

SCRIITORI BĂNĂŢENI DESPRE EI ÎNŞIŞI

Cu poetul DAMIAN URECHE

— Te-aş ruga să creionezi pentru mulţii tăi admiratori cîteva date autobiografice. Ştiu că te-ai născut la Slătioara...

— Da, Slătioara este un nume sonor (sonor în sensul muzical al cuvîntului) şi îmi place să-l rostesc. Slătoara, Horezu, Vîlcea sînt coordonate ale copilăriei mele. De la 11 ani am cutreierat munţii. Mă lua tata la tăiat de păduri. Nu-mi închipuiam că un copil poate să muncească lîngă un om atît de puternic cum era tata. Aşadar de la 11 ani tăietor de păduri, plantator de brazi, ceva mai tîrziu, miner, apoi la Şcoala de literatură „Mihai Eminescu", corector la ziarul din Arad, corector la „Scrisul Bănăţean", şi în sfîrşit, redactor la „Orizont". De fapt un urcuş destul de chinuitor şi, totuşi, frumos.

— Ce a însemnat copilăria lui Damian Ureche pentru poetul de azi ?

— Cred că a însemnat totul. În sensul cel mai pur al cuvîntului. Copilăria a rămas în mine şi azi, cînd făcînd unele croaziere de pescuit, am grijă să-mi păstrez copilăria aceea, care cred că e seva artei în general.

— Dragostea ta pentru Eminescu n-a făcut din tine un epigon al marelui poet. Cît de mult îl iubeşti pe Eminescu ?

— Prima mea grijă a fost să nu devin un epigon al lui Labiş. La Şcoala de literatură „Mihai Eminescu", aproape toţi colegii scriau în lumina sau în umbra marelui Labiş, prietenul. Prieten spun, pentru că la 17 ani noi eram singurii care scriam despre căprioare şi munţi. În sfîrşit, de acolo au plecat multe avînturi, avînturi, vreau să spun, la modul frumos, revoluţionar, avînturi care pe parcurs s-au condensat în poezia mea, care se vrea un adînc omagiu adus sufletului omenesc.

— Crezi în ierarhiile literare ? Dar în critica literară ? Cît de mult te-au ajutat criticii ?

— Nu cred în ierarhizări literare şi nici în critica literară care nu se apropie cu dragoste de scriitori. Pentru unii scriitori, critica literară înseamnă dragoste, pentru alţii înseamnă desfiinţare totală. Critica literară nu pot spune că m-a ocolit. Dimpotrivă. A fost atentă la apariţiile mele editoriale, dar de fiecare dată cred că m-a interpretat alături de sensurile pe care voiam eu să le comunic cititorului. Mă bucur că mi-ai pus această întrebare, pentru că şi unii critici — colegi de redacţie uneori — sau colegi din provincie, ocolesc cu bună ştiinţă, cu naivitate pe unii scriitori buni, sau în devenire. Meritul acestor critici ar fi şi mai mare dacă ar descoperi ei înşişi, scriitori, dacă s-ar apropia cu mai multă preţuire (şi poate cu sugestii) de scriitorii din provincie, sau în general de scriitorii mai puţin comentaţi de critica literară.

— Cum ţi se pare actualul climat literar timişorean ?

— De mult voiam să vorbesc despre importanţa climatului literar. Am uneori starea aceea de izolare în mine, izolare în sensul de a rămîne cu mine însumi. Poate pentru a-mi aduna gîndurile şi sentimentele, a mi le filtra, a le scrie. Mi-e drag să mă refer la colegii mei de generaţie şi de poezie. Mi-e foarte drag să pot spune că am colegi cu care mă mîndresc, în poezia cărora cred. Sigur că preferinţele mele se îndreaptă spre poezia şi proza care nu s-au îndepărtat niciodată de om, în sensul curat şi sublim. Jocul de cuvinte goale, deşi sună uneori frumos, nu mi-e propriu. Întotdeauna am căutat să exprim ceva, să fiu dator unei idei, şi o idee să-mi rămînă credincoasă pînă la capăt.

— Apropo de „Lupta cu inerţia" a lui Nicolae Labiş. Cum lupţi tu cu inerţia ? A ta şi a celor din jurul tău ?

— A fost important să fug de Labiş, ca să pot să fiu eu însumi. Aşa cum în poemul „Eminescu" am încercat să fug de Eminescu. Scriind despre Eminescu, avînd ca pretext viaţa interioară a poetului. De fapt e un omagiu adus creatorului de poezie, creator în sensul de explorator al adîncimilor sufleteşti. Cum fug de inerţie ? Cu cîţiva ani în urmă (nu vreau să spun cîţi pentru că au trecut cam mulţi) aveam nevoie de nişte frîne ca să mă pot opri din atîtea avînturi pe care mi le planificasem. Acum am devenit mai reflexiv, meditez mai mult la ceea ce fac. Cum scap de inerţie ? E o problemă aici. Inerţie cînd scrii, inerţie cînd trăieşti, sau inerţia de a iubi. Sigur că mi-a rămas credicioasă doar poezia, ca o mireasă inevitabilă ; cred mai puţin în iubire, în avînturile fiecărei secunde, şi cred mai mult în ceea ce ştim să păstrăm faţă de prieteni, faţă de o literă tipărită sau netipărită, faţă de o carte care ţi-e dragă şi la care un editor se uită cu ochi reci, faţă de ceea ce nu se poate exprima întotdeauna, cînd cuvintele sînt neputincioase, faţă de revista care ţi-e dragă şi la care colaborezi. Inerţie este, poate, şi atunci cînd nu te doare suficient dacă publici un vers sau o frază mai slabe, nu la nivelul puterii tale de creaţie, inerţie e şi atunci cînd unele reviste lovesc în revista la care lucrezi tu, numai pentru că este în provincie şi nu pot da în revistele surori din capitală, inerţie este şi cînd criticii literari se afundă în tomurile clasicilor şi uită (sau doar frunzăresc) cartea ta. Uneori un critic scrie despre un scriitor din provincie cu un ochi la Nichita Stănescu şi cu altul la Marin Preda.

— Planează oare vreun pericol asupra poeziei de azi ?

— Planează un oarecare pericol. Mă refer în special la poezia din ţările foarte avansate din punct de vedere industrial. Poluarea, secătuirea sufletească a omului contemporan, alergarea asta oarbă spre nici unde, sau mai ştiu eu ce, duce la ofilirea poeziei, cît şi la ofilirea sufletului omenesc în general. În poezia românească mai puţin se resimte acest lucru, dar şi aici limbajul caută de multe ori zone sterile, uscate, limbajul rămîne doar joc în sine, uitînd de seva aceea sălbatică, de gîlgîitul acela sublim, care nu face parte decît din regnul privighetorilor. Poate de aceea hobby-ul meu este pescuitul. Prefer liniştea interioară pe care ţi-o dă natura, chiar şi atunci cînd undiţa nu se mişcă.

— Poate vei scrie o carte despre pescuit...

— Chiar scriu, sau mai bine zis e pe terminate un asemenea roman, **Fals tratat de pescuit**, care mi-e foarte drag şi sper să-i dau o formulă atrăgătoare.

— Cum vezi Timişoara de azi ? Dar Slătioara de ieri — locul în care te-ai născut ?

— N-aş putea decît să spun că Timişoara este a doua mea copilărie. Timişoara e oraşul în care visul nu se stinge, e oraşul care te îndeamnă la cunoaştere, la vis, şi lasă în inima celui care scrie o puternică amprentă. Sînt multe poemele mele în care Timişoara e oglindită. Despre Slătioara, Horezu, părinţi, sau satul meu, Rugetu, aş vrea să spun că au pus în mine o pecete care se răsfrînge în cîntec. Nu pot uita niciodată brazii, apa care curge acolo, izvoarele.

— Aş dori o încheiere a convorbirii noastre, pur lirică :

— O strofă din Ars Poetica :

„Setea noastră cîte guri s-o-nceapă ?
Nu mai poţi cărarea să-i îndoi
Celui ce i-ai dat un strop de apă
Şi i-ai luat fîntîna înapoi".

Întrevedere consemnată de

I. VELIMIR

corespondenţa

Aurel Dumitraşcu : Avem aceeaşi încredere în Dvs. Vă citim scrisorile cu mare plăcere şi sîntem bucuroşi cînd găsim un poem reuşit pentru tipar. Cum este cazul cu **Muţenie**.

Nicolae Nicoară : Reţinem poezia **Fîntîna**.

Aurel Dumitrescu : Sînteţi de invidiat pentru liniştea în care visaţi, în acele locuri de basm. V-am mai răspuns, nu de mult, reţinîndu-vă cîteva poezii. Lucruri frumoase, deşi insuficient cristalizate, şi-n acest plic. Avem în vedere poeziile : **Ghiorghios Seferis, Pastel** şi **Naştere.** Vă urăm succes în încercarea care vă aşteaptă în vară şi care este foarte importantă.

Laura Dinescu : Versurile au o tonalitate ce reţine atenţia, ca şi sobrietatea discursului liric. Sînteţi, desigur, la începutul unui drum ce pare a vă fi favorabil.

Valer Pop-Săucanu : Multele poezii trimise, ca şi lunga scrisoare, ne-au edificat, în sensul că sîntem de acord cu Dvs. asupra tenacităţii necesare şi în acest domeniu. Aşadar multă lectură şi multă muncă : aveţi toate şansele şi vă aşteptăm în următoarea etapă lirică.

M. I. J. : S-ar putea şi mai bine, ceea ce vă dorim.

Nicolae Roşianu : Versuri calde, uneori remarcabile prin culoarea metaforei ori prin sugestiile unui zbor posibil.

Nicos Condroianis : Pentru început, nu e tocmai rău : sînt unele versuri care dovedesc înzestrare. Prin lectură şi muncă intensă, lucrurile pot evolua în sensul aşteptat.

Sorin Roşca : Aceste poeme sînt sub valoarea celor publicate. Poate n-aţi ales bine.

Rina Ardeleanu : Poate v-aţi grăbit, căci nu se simte vreo sensibilă îmbunătăţire a situaţiei.

Mihai Rogobete : Frămîntările Dvs. ne-au cucerit adeziunea. Versurile încă nu, dar anunţă un posibil destin literar. Eseul va fi cercetat de colegii de specialitate. Ne va face plăcere să discutăm, cînd vom veni în oraşul Dvs., unde avem atîţia prieteni buni, printre care vă prenumărăm de mai multă vreme.

George Vaiman : Mă bucur că vă pot da o veste bună, pentru că numai cele scrise în scrisoare n-ar fi fost de ajuns, oricît am vibra cînd este vorba de asemenea lucruri. Vă reţinem poeziile **Împlinirile toamnei** şi **Trandafirul.**

Ion Borangic : Vom publica **Şansa.** Strîngeţi un grupaj de poezie şi proză de la membrii cenaclului Dvs. şi trimiteţi-mi-le, spre a nu amîna lucrurile pînă la o posibilă vizită a mea acolo.

Dan Emilian Roşca : Ne bate gîndul să publicăm **Raskolnikov** (după ce vom conveni prin viu grai), **Oriole** şi **Panoptic.** Iată că, după atîta vreme în care Dta ţi-ai făcut datoria scriind şi trimiţîndu-ne poemele iar noi, de-asemenea, citindu-ţi-le şi aşteptînd, lucrurile par a intra pe un făgaş sperat de pe ambele maluri. Vino la cenaclul nostru.

Ginel Sara : Reţinem **Toamnă,** cu invitaţia de mai sus.

H. Hedwig : Din ce în ce mai bine. Ne-au plăcut toate poeziile şi credem că vă aflaţi în preajma publicării. Mai trimiteţi, bineînţeles.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

prietenii revistei „orizont"

Rod

În frunctul aromit de iulie
cu pielita plesnind lucioasă
îşi doarme carnea visul
simburelui tăinuit adînc.
Atins de pîrg
şi soare copt
purtînd în pîntec
visul orb
de crengi, şi frunze,
alte mii.

CUMBRIA NERGANA

Cuvintele, cai frumoşi

Cuvintele, cai frumoşi la o sanie fără nume,
Hamuri n-au, drumul îl ştiu pe de rost ;
Vizitiul e tînăr, în pieptul lui
Se-aud caii cum fug, cu coamele fîlfîind,
Sania-i în urmă, duh fericit
Prin vale albă a inimii...
Cuvintele, cai frumoşi...

ŞTEFAN IONESCU

Echilibru absolut

Toate lucrurile vin
să-şi găsească-n mine
un echilibru absolut
şi se rostogolesc,
cercuri şi sfere,
ca într-un joc de copii
pe ghiaţă...
Cînd sînt convins
că l-am găsit fiecăruia locul,
se surpă toate
ca un castel de cuburi,
rănindu-mă...
Atunci cutreier pădurea
şi mă mir
cît de înalt au crescut peste noapte
meşteceni...

GHEORGHE BONDIŞ

Statornicie

În cîntec doinit —
stelele
ţi-au luminat
pămîntul,
apele şi munţii
(pavăză viselor tale) —
Ţara mea !

Eşti popasul iubirii mele
netrădată vreodată !
Eşti oaza încrederii,
în care un popor —
demn şi viteaz,
nu uită
tributul străbun.

ECATERINA PĂUNESCU

Mai pură ca lebăda

Dar aici te întorci doar cu genele,
cu aripa somnului bătînd stins peste sălcii,
de atîta nisip îmbietor, cît umileşte fiinţa,
straniu e ţipătul ce arde la izvoarele mumei.
Floare a cărnii şi murmur împurpurat
de miracolul trezirii, cu faţa în rară lumină.
aşa umblă veşnicia cu foşnet de raiuri prin singe
şi cîtă iubire în paşii ce,
dezmierdînd candorile ierbii, şoptesc :
mai pură ca lebăda, solia noastră viitoare...

ION DEATCU

Flori albe

— Las mîinile întinse spre florile albe,
Răcoarea împlinirii în suflet cuprind
Petale înalte, castele de rouă
La capăt de codru
Cîmpia în tropot, cai albi adunînd,
Împrăştie-n boabe de aur
Cuvinte de cînt.

— Minunile firii, în ceas de înaltă iubire
Eternă fac clipa visată.
Şi viaţa şi suflet, în braţe adun
Flori albe, ce nu mor niciodată.

ADRIANA PĂIUŞAN

Vis

Pleacă condorii...
N-a mai rămas nimic din trupurile lor
frămîntate de flăcări
Şi totuşi pe urme le cresc flori de parc-ar fi tot tineri.
Am rămas aici la capătul jumătăţii de scară
Ca să privesc copiii cum înşiră fluturi pe sfoară
să simt cum mă gîdilă acele de ceasornic în tălpi
poruncindu-mi să merg
şi să cad cu cerul sugrumat în pieoape.
Ia uite cum mă privesc prunii cu ţesuturi zemoase
şi cred că n-am să mai pot urca dincolo de jumătate de scară.

Cu umerii grei de crizanteme

Ce cald adoarme luna pe poteci
cu umerii grei de crizanteme
mareea înaintînd către clorofila frunzelor
aduce pădurii miros de ocean.
Îndrăgostiţii îşi scriu ultimele epistole
cu palme netede şi albe
ca de noapte fără somn.
Să cînte privighetoarea ultima oară.
Poete, bea din ochii caiz ai oceanului
ultimul strop de vară.

Tineri meşteceni se usucă-n miez de noapte,
părinţii mei bătrîni se privesc veghindu-i
iar eu, născîndu-mă, mă subţiez
şi intru pe sub tindă
ca să răsar în mijlocul odăii.
Vatra e udă şi-i multă răcoare, —
lutul din lapte mă-ndreaptă de frig
şi-n ei simt sămînţa zvîrcolindu-mă fruntea
cuvîntul răvăşit, umezit în gura mea
ţîşneşte plin, de se aud mădularele trosnind.
În timple timpul poceneşte
şi-l măsor de la sfîrşit către-nceput,
ca să crească meşteceni, arzînd sub greutatea frunţii.

VIRGINIA GHEORGHIU

sadoveniana

MINIATURĂ

Bogăţia şi varietatea diminutivelor constituie o caracteristică izbitoare a derivării în limba română. Pentru substantivul fată, de pildă, dicţionarele noastre înregistrează — printre altele, cu circulaţie strict regională — următoarele formaţii diminutivale : fătucă, fătuică, fătuţă, feteluşă, fetică, feticică, fetişcană, fetişoară fetiţă. Puzderia diminutivelor pune la îndemînă poetului popular un imens rezervor de rime posibile, dintre care, cel puţin, unele numai „banale" nu sînt : „De pe deal, de pe culmiţă / Ridică-te, neguriţă".

Disponibilităţile expresive ale acestei categorii de derivate româneşti nu puteau scăpa lui Sadoveanu. Înalte de a încerca să arăt cum el a actualizat şi a valorificat artistic aceste disponibilităţi, mi se pre necesar să aduc în discuţie cîteva aspecte de interes general privind problema diminutivelor, aşa cum ni se înfăţişează ea în limba română, ilustrîndu-le, de cîte ori va fi posibil, tot cu citate sadoveniene.

Se ştie că, de obicei, diminutivele — mă refer la cele „obiective" — denumesc diferite aspecte ale realităţii în ipostaza lor „miniaturală" : buzunăraş, cheiţă, degeţel, ferestruică, floricică, hăinuţă sătuc, vîntuleţ. Ca sens, ele se opun augmentativelor, alcătuind, totuşi, împreună cu acestea din urmă şi cu etimoanele comune, serii de termeni puternic înrudiţi, prin identitatea „rădăcinii" — cuţit — cuţitaş — cuţitoi ladă — lăduţă — lăduoi, — lingură — linguriţă — linguroi, nas — năsuc — năsoi piatră — pietricică — pietroi. Legătura dintre derivate — în cazul nostru : diminutive sau augmentative — şi cuvintele „de bază" nu prezintă, totdeauna, acelaşi grad de transparenţă. Orice vorbitor — fără a fi „specialist" — simte imediat raportul lingvistic şi material — cantitativ, existent între linguriţă. lingură. linguroi. Oricine îsi dă seama că linguriţa este o lingură „în miniatură", necesară pentru a sorbi, cîte puţin, dintr-o ceaşcă de ceai sau de lapte fierbinte, pentru a amesteca zahărul în cafea sau siropul în apă şi, mai cu seamă în Moldova, pentru a lua dulceaţă, „tablet" evocat în repetate rînduri de Sadoveanu : „Odăile se umplură, şi tavele cu dulceaţă şi cu cafea începură a se opri pe dinaintea fiecăruia. Linguriţele sunau uşor, în toate părţile se auzea : Mersi ! Mersi !... ". De asemenea, toată lumea ştie că linguroiul este, şi el, tot o lingură, dar una mare, cu coada lungă, cu care se scoate supa sau ciorba din oală, din castron sau din cazan, şi de care se slujesc ciobanii în prelucrarea laptelui, la stînă. Augmentativul linguroi are şi cîteva sinonime, dintre care mai cunoscut este polonic, împrumutat din ucraineană şi folosit, nu o dată, de Sadoveanu : „La masă se repezea ca leul, apuca polonicul, cotrobăia prin cazan şi îşi umplea strachina cu ce era mai bun".

Alteori, însă, legătura dintre diminutiv şi cuvîntul de bază se poate subţia sau chiar rupe. Astfel, în timp ce relaţia dintre bubuliţă şi bubă, frunzuliţă şi frunză, ţuiculiţă şi ţuică este evidentă, nu acelaşi lucru se poate spune despre cuplul furculiţă — furcă ! De data aceasta cei mai mulţi vorbitori nu mai au sentimentul dependenţei lingvistice a diminutivului faţă de etimonul său, pentru simplul (şi întemeiatul) motiv că cei doi termeni denumesc obiecte cu întrebuinţări fundamental diferite. Se poate întîmpla ca vorbitorul să înţeleagă valoarea semantică a unui cuvînt, fără să fie însă în stare să-i şi analizeze. De cîte ori, copil fiind, îmi vîram degetele în farfurie, maică-mea mă dojenea „în versuri", după cum urmează : „La cu furculiţa, nu cu brînculiţa" ! N-aveam cum să mă dumiresc, pe atunci, că vorba asta gingaşă este un diminutiv, care ajută la dăinuirea vechiului brîncă „mînă", păstrat, astăzi, doar ca regionalism şi, pe un plan mai larg, în structura determinantului pe brînci : „Şi-au prăpădit papucii, fugind mai mult pe brînci decît în picioare" (Creangă). Observaţie marginală : cu sensul „ghiont", „izbitură", cuvîntul fiinţează încă, în locuţiunea verbală a da brînci („Sus pe mal îi aşeza, / Brînci în Dunăre că-i da"), sinonimă cu verbul derivat a îmbrînci (vechi şi popular, fără prefix, a brînci ; Creangă : „Dar fata îi pune mîna în piept, îl brînceşte cît colo...").

Şi augmentativele se pot rupe de sorgintea lor. Cine mai simte, astăzi, că butoi este, formal, un augmentativ, derivat de la mai vechiul bute, pe care l-a concurat şi l-a biruit, substituindu-i-se, treptat, în procesul comunicării ? (Savuroasă ghicitoare, cu răspunsul „Scroafa cu purceii sugînd" : „Butea geme, bolerii beu"). Că relaţia butoi-bute este „compromisă" în conştiinţa vorbitorilor ni se înfăţişează din însăşi existenţa diminutivului butoiaş : „Dintr-un butoiaş a umplut cu bere spumată două pahare năltuţe" (Sadoveanu). Din moment ce oamenii au simţit nevoia obiectivă de a crea un diminutiv de la butoi, este limpede că ei nu l-au mai raportat pe acesta din urmă la bute. Din punct de vedere strict lingvistic, ne aflăm, aşadar, în faţa unui fenomen rarisim : diminutivarea unui... augmentativ ! Ce zice logica ? Nu zice nimic, deoarece contradicţia este doar aparentă. Într-adevăr, prima treaptă de referinţă (bute) fiind anulată, derivatul augmentativ nu mai este nimţit ca atare, iar relaţia butoiaş-butoi se încadrează firesc în sistemul derivaţional al românei, îmbogăţind categoria reprezentată prin cuplurile bastonaş-baston, cartonaş-carton, guleraş-guler, paltonaş-palton, volumaş-volum. Şi atîtea altele, vădind — fiecare în felul lor, cu jucăuşe pîlpîiri de nuanţe — resursele expresive inepuizabile ale graiului nostru din veac.

G. I. TOHĂNEANU

mărturii

Ady Endre la Timişoara... Şi Veronica Porumbacu pe urmele poetului

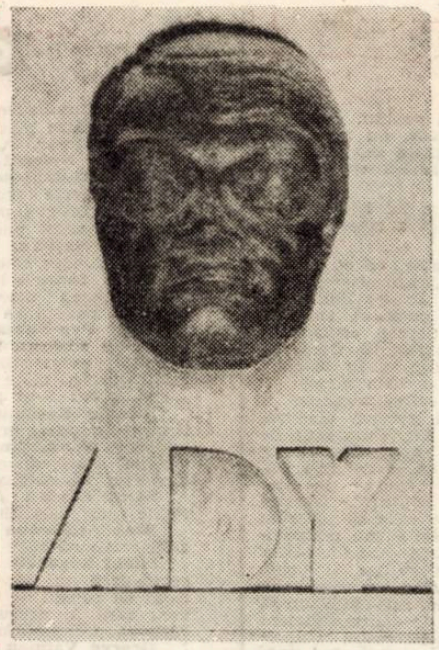

Este prea puţin cunoscut faptul ca poetul Ady Endre, incepind cu 1 octombrie 1897, pînă în ultima zi a lui ianuarie 1898, a lucrat la Curtea de apel din Timişoara în calitate de arhivist, copiind, pentru o diurnă de 1 forint şi 30 creiţari, acte oficiale. De la Mintiul Sălajului a venit la Timişoara, la îndemnul lui Miklós Makoldy, deasemeni arhivist la instanţa amintită.

Ady Endre a locuit la Timişoara în casa cu numărul 12, din actuala stradă Ion Ghica. E o casă zugrăvită în galben, avind o imensă poartă de stejar. Două geamuri dau spre stradă. În acest imobil, pe timpul lui Ady Endre, locuia un colonel iar arhivistul ocupa camera dinspre curte. Dezső Ladányi, fostul coleg şi consătean al poetului, povestea cu ani în urmă, că Ady scria de pe atunci versuri, fapt care a atras asupra lui atenţia celor din jur.

– Vezi, Bandi – spunea într-o zi –, cum ne ploconim şi noi faţă de un judecător de instanţă... Ivaţă şi vei deveni şi tu judecător de curte de apel.

Ady a răspuns rizind :

– Judecător de curte de apel ? Am să devin mai mult decit atit !

Suporta cu greu clima din cimpia Banatului. Timp de trei luni şi jumătate a lucrat ca arhivist la Timişoara şi în biroul modest al arhiviştilor, scria cu sîrguinţă sau copia acte. Pe pagini îngălbenite se poate citi şi astăzi iscălitura lui : **Ady Endre.**

Din această lume cenuşie a scriptelor se refugia, la „Vitelul de aur", lîngă prieteni voioşi şi vinuri bune. Trei luni şi jumătate... De crăciun, în 1897 zace grav bolnav în camera lui neîncălzită. „Édes" (mama poetului) vine după el şi-l duce acasă.

Prin 1930, Societatea „Arany János" a hotărît să aşeze pe casa în care a locuit Ady Endre la Timişoara o placă memorială. Nándor Gallasz, sculptorul timişorean, care a murit cu ani în urmă în condiţii tragice, a executat masca mortuară a nemuritorului poet maghiar aşezind-o pe o placă de marmoră roşie. Dar, dezvelirea plăcii memoriale n-a avut loc.

...În 15 mai 1955, Uniunea scriitorilor, a dezvelit o placă memorială pe zidul casei în care a locuit Ady Endre. Evenimentul avea loc în ziua în care cenaclurile literare din Timişoara, Reşiţa, Caransebeş, Lugoj, Oraviţa şi Arad organizau un schimb de experienţă, la care a fost reprezentată şi conducerea Uniunii scriitorilor.

În acea duminică de mai, în zori, cădea o ploaie liniştită. Norii au început să se risipească abia spre orele zece, şi, în timp ce se adunau membrii cenaclurilor din cele patru judeţe, o femeie mărunţică şi drăguţă, Veronica Porumbacu, îşi rostea alocuţiunea festivă. Lîngă poetă, scriitorul timişorean : Majtényi Erik.

În jurul orei 11, în faţa plăcii memoriale, acoperită încă de pînza albă, cîţiva studenţi recitau, în limba maghiară şi română, poeziile lui Ady Endre. Semnatarul acestor rînduri a vorbit cu acea ocazie despre casa din fosta strada Arany János, în care, timp de trei luni şi jumătate, a locuit şi a scris Ady Endre. După aceea, prozatorul Gáspár Tibor a evocat personalitatea nemuritoare a poetului revoluţionar. În sfîrşit, foarte emoţionată, a vorbit poeta Veronica Porumbacu :

„Asistăm, cu deosebită emoţie, la dezvelirea plăcii comemorative de pe zidurile casei, care au păstrat la Timişoara ecouri din glasul lui Ady Endre. Un suflet mic nu e de obicei al nimănui, cel mult al celui ce-l ţine în strimta colivie a pieptului său. Un suflet mare e al unui intreg popor, mai mult, el este al omenirii, pentru binele şi dreptatea căreia militează. Un asemenea suflet a fost Ady Endre. Născut pe plaiurile noastre, în 1877, în judeţul Sălaj, inima şi viaţa lui sint legate de Transilvania, fie că lucrează ca redactor la ziarul „Szabadság" din Oradea, în pragul acestui secol, fie că tălpile sale de „erou păgîn, pribeag" calcă „pe pietrele minunatului Paris". A militat, ca maghiar, pentru revoluţia ce spera să-i elibereze poporul, şi pentru corolarul ei, prietenia şi frăţia între popoare. De aceea versurile sale au găsit o cale spre inima noastră încă din vremea în care au fost scrise. Fie că mulţi ardeleni înţelegeau limba maghiară, fie că-l cunoşteau din traduceri, ei vedeau în acest mare fiu al poporului maghiar, un prieten : inimile se întîlneau pe calea aceluiaşi ideal de libertate, de dreptate, de demnitate umană. Mărturia grăitoare a devotamentului său faţă de ideile propagate este şi prietenia durabilă care l-a legat de poetul român Emil Isac. Prietenie consfinţită în atîtea scrisori pline de calde confesiuni amicale, păstrate şi pentru urmaşi. Dar Ady Endre şi-a susţinut ideaiurile de libertate şi frăţie dintre popoare şi în versuri :

„De ce din mii de frinte doruri,
Nu creşte-o uriaşă vrere ?
Cînd slava-ungară sau valahă,
Durerea-i, vai, tot o durere ?..."

Răspunsul la aceste întrebări le-a găsit Ady Endre încă în timpul vieţii sale. I l-au dat fiii buni ai poporului nostru. Şi dacă există între oamenii mari, de neamuri şi limbi diferite, prietenii care pot sluji de exemplu, atunci una din aceste legături întemeiate pe afinităţile elective şi pe idealurile comune, a fost aceea dintre Ady Endre şi Emil Isac.

Abia azi în anii de libertate, nepotul lui Dózsa György „jălbar mihnit pentru poporul său", răsună în românește într-un volum care adună optzeci din poeziile sale, pentru a căror traducere Eugen Jebeleanu, şi-a închinat ani de viaţă. Acest început îl vom continua...

Lectura recentă îmi măreşte acum emoţia, căci dacă mi-au devenit apropiate accentele patetice ale lui Ady, nu-mi este indiferentă nici această casă care i-a dat adăpost. O placă comemorativă marchează de azi înainte popasul pe care mulţi îl vor face reamintindu-şi chipul aceluia ce-a scris în vreme de vifor versurile prevestind Primăvara şi Revoluţia :

„Sus, oaste noua-a Flăcării, în tropot !
Sclipeşte-ţi spada, ochii, din zare-n zare !
Pe cimpuri, Primăvara sună-n trimbiţi :
Condu-ne-n luptă, tu, trimbiţătoare !"

*

În ţara noastră şi în întreaga lume e omagiat în aceste zile acel Ady Endre, poet revoluţionar, care s-a născut în urmă cu o sută de ani, dar care va trăi mereu. Omagiem totodată şi pe poeta Veronica Porumbacu, care, cu 22 ani în urmă, a poposit pe meleagurile noastre cinstind memoria marelui poet prin cuvîntarea rostită la dezvelirea plăcii memoriale. Urgia din patru martie ne-a răpit-o pe poetă. Ea nu poate fi împreună cu noi întru cinstirea memoriei lui Ady Endre, la centenarul naşterii sale. Dar volumele, poeziile, traducerile Veronicăi Porumbacu trăiesc şi vor trăi mereu, căci omenirea este însetată de slova curată şi adevărată.

KUBÁN ENDRE

În românește de
IMECS IOLANDA

Număr omagial ADY ENDRE

Opera poetică neobişnuit de complexă a lui **Ady Endre** n-are nevoie de reconsiderări. Ea există şi acţionează ca atare, încă de cînd a făurit-o geniul, şi a intrat în corpusul universal ca o „lume a focului", incandescentă şi indivizibilă, creaţie de o sublimă şi plenară încleştare dramatică a omului cu Existenţa.

Omul, poetul şi profetul Ady sînt de nedespărţit. Se completează reciproc, ca părţi ale întregului desăvîrşit, iar actualitatea acestui întreg nu este ceva ce se vrea accentuată de dragul unui memento ocazional. Actualitatea lui Ady este însăşi existenţa noastră pătrunsă de conştiinţa continuităţii istorice a esenţei noastre umane.

Iată care sînt ideile majore ale tuturor intervenţiilor — exprimate la noi, fie sub forma discursurilor festive, a articolelor publicistice, fie a poeziilor şi altor genuri de creaţie literar-artistică, a studiilor şi monografiilor, a documentelor publicate etc., legate şi ocazionate de Centenarul naşterii lui Ady Endre, aniversare organizată pe plan mondial sub egida Unesco.

Numărul aniversar al revistei **IGAZ SZÓ**, organ al Uniunii Scriitorilor din **R.S.R.**, ce apare în limba maghiară la Tg-Mureş, fără să fie o monografie ilustrată a vieţii şi operei de excepţie, aduce şi ea, alături de numerele tematice ale revistelor **KORUNK** şi **UTUNK** (Cluj-Napoca) şi altele, o contribuţie memorabilă la mai bună cunoaştere şi integrare în conştiinţa noastră civică şi cultural-artistică a unui moment de seamă din istoria literaturii maghiare şi a celei de expresie maghiară din România — poetul aparţinînd, cum accentuau printre alţii Octavian Goga şi Ion Minulescu (1924), atît prin naştere cît şi îndeosebi prin ce a creat el, atît poporului maghiar cît şi nouă românilor, respectiv tuturor popoarelor lumii. Prin circa 70 de semnături, articole originale, revista ne oferă o vie imagine despre poetul **contemporan** cu noi. Nume ca Franyó Zoltán (bun prieten cu Ady), Mihai Beniuc, Sütő András, Szemlér Ferenc, D. R. Popescu, Marin Sorescu, Szász János, Romulus Guga, Titus Popovici, Marin Sorescu, Bodor Pál, Hajdu Győző şi alţii reprezintă, în această dedicaţie aniversară, tot atîtea reflecţii interesante care contribuie la înţelegerea şi preţuirea cît mai bună, de către concetăţenii noştri, a ceea ce a fost, este şi trebuie să fie Ady pentru noi toţi. Reproduceri de creaţii de artă plastică contemporană, documente (fotografii ale poetului şi familiei sale, scrisori ale lui Octavian Goga, Emil Isac şi Ion Minulescu), traduceri în limbile engleză, franceză, italiană şi spaniolă a poeziilor poetului, precum şi anchete observaţii, privind receptarea de către tineretul nostru şi a cititorilor de peste hotare a operei lui Ady, completează fericit nr. 10 din acest an al revistei **IGAZ SZÓ.**

ALEXANDRU VAJDA

FOILEONUL SĂPTĂMINII (XXIII)

DROG

Jackson stătea rezemat de perete şi se uita la jocul de biliard în clipa în care intră Parnell. Acolo se aflau vreo douăzeci de negri, şi Parnell îl aşteptă în faţa barului, unde nu era atîta gălăgie. Jackson se apropie, era proaspăt ras, tuns scurt şi îmbrăcat elegant. Parnell îi întinse mîna, iar Jackson o strînse foarte reţinut. Nu-i spuse lui Parnell că se bucură că-l vede, ci-l întrebă cine i-a dat numărul lui de telefon.

— Suzana Carthright — zise Parnell — A fost ieri la mine, iar cînd mi-a spus că eşti la New York, i-am cerut numărul tău de telefon.

— Ce doreşti ?

— Nu ştiu încă.

— Fii mai clar, amice.

— Cum ai intrat în ţară fără să te observe cineva ?

— Pînă la Montreal, cu avionul, iar după aceea, pe jos.

— Frumos costum ai. Te-o fi costat o groază de bani. Ai vreo slujbă sau mai trăieşti de pe urma mărfii lui Charlie ?

— Prea multe vrei să ştii.

— De-aia sînt plătit. Nenorocirea e că nimeni nu vrea să-mi răspundă la întrebări.

— Bătrînul Snyder te mai finanţează ?

— Da. Dar chiar dacă nu m-ar finanţa, tot aş pune întrebări.

— De ce ?

— Charlie a păţit-o din vina mea. Trebuia să pricep jocul lui. El ţinea la voi tinerii. N-avea familie, nici prieteni. Cînd a auzit ce i s-a întîmplat lui Snyder, s-a simţit răspunzător pentru asta. Credea că eu sînt un agent şi a încercat să-mi facă legătura cu Mulders.

— E o poveste cam tristă. Dar ce legătură are asta cu mine ?

— Socot că-mi datorezi ceva, întrucît l-ai lichidat pe omul care putea să-l scoată pe Snyder.

— Mi se pare — zise Jackson, zîmbind batjocoritor — că eu ţi-am salvat viaţa.

— De ce nu ne-am duce undeva să luăm masa ?

— M-am dezobişnuit să mănînc sezînd. Iar tu ţi-ai economisi timpul şi banii dacă mi-ai spune imediat ce doreşti.

— Banda lui Garafaldi mai activează în Harlem ?

— După cîte ştiu, ei sînt ocupaţi acum cu înmormîntările, aşa că n-au timp de acţiuni. De ce întrebi ?

— Un alt individ care poate să-l scoată pe Snyder lucrează pentru ei. Îl cheamă Franck Backer, dar se pare că nu e numele lui adevărat. Dar există un nume care nu e fals : Line Regazzi. Ai auzit de ei ?

Jackson îi privea întrebător şi zîmbi.

— Uiţi că mult timp n-am fost preferat pe-aici, zise el. Jackson auzise de Regazzi, gîndi Parnell, dar asta nu-nsemna că-l şi cunoaşte. Parnell schimbă tema şi-l întrebă pe Jackson ce face momentan.

— Stau într-o gaură de şarpe şi aştept amnestia.

— Ai putea să mori de foame aşteptînd, zise Parnell şi scoase portmoneul, vîrîndu-i lui Jackson o sută de dolari în buzunar. Sînt banii lui Snyder, zise el.

Ochii lui Jackson licăriră. Scoase bancnota din buzunar şi-o înapoie furios lui Parnell.

După ce se întoarse la hotel, Parnell găsi un bilet prin care era înştiinţat că e aşteptat de Suzana. O chemă la telefon şi-i povesti întîlnirea lui cu Jackson.

— Ce ţi-a spus Jackson ?

— Era furios că mi-ai dat numărul lui de telefon.

— O să-l lămuresc eu despre ce e vorba.

— Ce faci astă-seară ?

— Tata mi-a luat şi mie un bilet la teatru. Dar... nu sînt obligată să mă duc

— Cred că ar trebui să te duci. Oricum, îi datorezi mult. În timp ce Suzana era la teatru, Parnell îşi continuă cercetările prin baruri şi restaurante. Pe la ora zece intră într-un local italian din Bronx, în care se adunau mafioţii. Înăuntru nu erau decît vreo zece persoane, iar Parnell se aşeză într-un colţ, cu spatele la perete.

Zece minute mai tîrziu, Giuseppe Rimi, pistolarul bandei lui Legione intră în restaurant. Cu el se afla Alberi Caruso, care deasemenea lucra pentru mafie, dar nu era supusul nicăiunui „don". Cu ei se aflau şi două femei, o blondină care era prietena permanentă a lui Caruso şi o brunetă care-i ţinea companie lui Rimi.

Era aproape 11,30 cînd un individ cu pălăria trasă pe ochi intră în local. Parnell îl văzu, dar nu era omul pe care-l aştepta, şi de fapt nimeni nu-i dădu vreo atenţie. Cînd se auzi prima împuşcătură, Parnell se aruncă la podea. Cînd se stinse ecoul ultimei împuşcături Parnell, rostogolindu-se, ajunse la uşa bucătăriei şi de alci o zbughi spre ieşirea din dos. Pistolarul trecu în fugă strada, aruncă revolverul în canal şi sări într-un Ford tras lîngă bordură.

VA URMA

ION ARIEŞANU (Redactor şef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor şef adjunct)

REDACŢIA ŞI ADM. – TIMIŞOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 15 decembrie 1977 ● nr. 50 (512) 8 pag. 1 leu

Un program însuflețitor al întregii națiuni

ÎNCREDERE ȘI DEMNITATE

Cuvintele secretarului general al partidului, rostite de la tribuna Conferinței Naționale, au deșteptat în mine un puternic sentiment de mîndrie și demnitate. Sînt muncitor de 34 de ani. Am început ca ucenic strungar la un patron. După Eliberare, am început să activez pe linie sindicală, am participat la naționalizare. Timp de 22 de ani, am lucrat la Electromotor, ca strungar. Acum sînt maistru la secția I a I.A.E.M. În toți acești peste 30 de ani de cînd muncesc în fabrică, am simțit că partidul e cu adevărat detașamentul de frunte al nostru, al celor ce muncesc, că ne-a dat pentru prima dată posibilitatea de a ne numi și de a fi, concret, proprietari, producători și beneficiari ai muncii noastre ; în toți acești peste 30 de ani am auzit numeroase cuvinte despre rolul nostru, al clasei muncitoare. Dar niciodată sentimentul de încredere în forțele și puterea noastră nu a fost atît de intens ca acum. „Putem spune că în toți acești ani clasa noastră muncitoare a demonstrat prin fapte că știe să conducă mai bine decît clasele exploatatoare, că își îndeplinește în mod minunat misiunea de răspundere pe care și-a asumat-o în fața întregului popor. Iată de ce doresc ca de la tribuna Conferinței Naționale să adresez minunatei noastre clase muncitoare chemarea de a fi și în viitor în primele rînduri în uriașa activitate revoluționară ce se desfășoară în țara noastră, de-a participa direct, în calitate de proprietară, de beneficiară și de producătoare, la înfăptuirea programelor de dezvoltare economico-socială la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, a întregii țări. Numai în aceste condițiuni, cînd voi, dragi tovarăși muncitori, veți fi direct participanți la conducerea țării, avem garanția victoriei socialismului și comunismului".

Aceste cuvinte, rostite de tovarășul **Nicolae Ceaușescu** de la înalta tribună a Conferinței, ne obligă mult. Ne obligă, întîi de toate, la o muncă de calitate. Numai astfel, transformînd cantitatea într-o nouă calitate, produsele întreprinderii noastre vor ajunge să fie competitive pe plan mondial. Apoi, aceste cuvinte ne obligă conștiința. Înțeleg prin aceasta că trebuie să ne dăm toți măsura spiritului creator, să luptăm pentru ca între concepția și execuția produselor noastre să existe o tot mai mare concordanță, să ne facem simțită prezența vie, dinamică, pretutindeni unde e vorba de munca și viața noastră. Acestea sînt doar cîteva gînduri pe care le-au trezit în mine cuvintele rostite de la cea mai înaltă tribună a Forumului comunist.

IOAN POPA, strungar I.A.E.M.

CU DREAPTĂ MÎNDRIE

Să ascultăm apele, să ascultăm pămîntul
În această zi a patriei, totdeauna solară !
Vin din neguri de timp ca o boare de-arome.
Toate cuvintele neamului și ne-nfășoară.

Sunt voci de străbuni, voievozi și țărani
În neogoită și fragedă fremătare,
Bucurîndu-se de privirile ochilor noștri
Așa cum se bucură lanul de soare.

Și sunt vocile noastre din inimi, solemn
Rostind numele Țării, cu dreaptă mîndrie,
Chemîndu-i din adîncimi puterile, toate
Spre rodul purpuriu ce va să vie.

HARALAMBIE ȚUGUI

SENSUL PARTICIPĂRII

Epoca noastră a dat visului puterea acțiunii, adică sensul participării. Eroul liric sau eroul epic din literatura noastră sînt acei oameni complecși, neliniștiți și căutători de noi zone luminoase în destinul uman, scafandri în adîncimile imprevizibile ale cunoașterii. Literatura noastră este partinică nu numai prin structura tematică. Există aici o complexitate de idei care tind spre o temperatură ideală ; sîntem nu numai autorii acelor cărți în care se regăsește pulsul contemporaneității, ci și participanții, noi înșine implicați în evenimente, supunînd distilării prin vis, prin energia cuvîntului, inerția și eroarea.

Scriitorul, atent și reflexiv, afirmă și purifică, incită la sondajul psihic al celor mai diverse tipuri umane, devine ecoul solidar al bucuriei și durerii, nervul optic al epocii sale. El, scriitorul care scrie din mijlocul socialului, din miezul inventiv al luptei, al (uneori) mult așteptatei biruințe. Pînză de corabie a speranței, scriitorul de azi își asumă seismele epocii, pe veșnica serpentină a devenirii. El, scriitorul care-și hrănește fila albă din perpetua sevă a vieții ! Idei care, exprimate la tribuna Conferinței Naționale a partidului prind în noi un și mai lucid contur !

DAMIAN URECHE

SENSUL CALITATIV AL DEMOCRAȚIEI

Conștiința națiunii și-a împlinit o nouă și amplă năzuință lucidă la Conferința Națională a Partidului, Raportul prezentat de tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** cu privire la realizarea hotărîrilor Congresului al XI-lea, a Programului Partidului Comunist Român și la sarcinile de viitor, întregul suflu ce a străbătut dezbaterile din înaltul forum al comuniștilor, a avut ca substanță **democrația** și **unitatea,** convingerea că ceea ce facem este demn și că realizările noastre și planurile de viitor slujesc poporului. Această împlinire se produce în mod semnificativ în anul sărbătoririi gloriosului centenar al cuceririi Independenței de stat a României.

Liniile directoare ale raportului, ale dezbaterilor ce i-au urmat, au realizat o vastă cuprindere a tuturor problemelor esențiale, urmînd principiile fundamentale ale construcției socialismului multilateral dezvoltat în țara noastră : transpunerea în viață a Programului stabilit la Congresul al XI-lea al P.C.R., problemele legate de îndeplinirea și depășirea planului de dezvoltare econmico-socială pe anii 1977–1980, orientările generale pentru întocmirea cincinalului viitor, creșterea rolului statului socialist, al partidului clasei muncitoare, problemele relațiilor internaționale, ale păcii și progresului. Așa cum o caracterizează tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU,** Conferința Națională prilejuiește **„o manifestare care asigură participarea activă a comuniștilor, a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor, la făurirea conștientă a propriului destin, a viitorului socialist al patriei".**

Cifrele prezentate în Raport sînt revelatoare pentru istoria celor doi ani ai cincinalului. Ele demonstrează o acțiune continuă, eroică, eliberată de îndoială și neîmplinire, pentru inaugurarea unui viitor ale cărei deschideri umaniste au devenit scopurile principale ale societății noastre.

Conferința Națională afirmă cu pregnanță un concept a cărui valoare se extinde asupra tuturor laturilor vieții sociale, dar mai cu seamă asupra celei economice : cel de **calitate.** Raportul secretarului general al partidului îi trasează coordonatele, punctele nodale prin intermediul cărora această forță a dezvoltării, această certitudine a unei vieți mai bune, poate fi instituită. Este motivul pentru care au fost semnalate liniile directoare ale progresului economic actual în țara noastră. Privind aceste sensuri ale dezvoltării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU** afirmă : **„Trebuie să acționăm cu mai multă hotărîre pentru organizarea științifică a producției și a muncii".** Toate laturile dezvoltării economice vor comporta o analiză în sensul acestui concept : realizarea calității în agricultură va fi înțeleasă printr-o creștere intensivă, cu înalt randament, printr-o modernizare, o mai bună organizare dar și o mai eficientă repartizare a tipurilor de recolte ; în domeniul investițiilor, așa cum se arată în raport, obiectivul principal îl constituie „scurtarea termenelor de intrare în producție a noilor capacități, realizarea rapidă a parametrilor proiectați" ; aceste realizări vor putea duce, așa cum de altfel s-a întîmplat și în primii doi ani ai cincinalului, în primul rînd la sporirea bunăstării materiale a poporului.

O revelatoare descriere a procesualității sub care se realizează creșterea nivelului de trai, atît în perspectiva prezentului, cît și în cea a viitorului, ne este prezentată, pornind de la analiza unor structuri și relații economice generale, extinse spre nivelele concrete, materiale ale vieții. Nivelul de trai a devenit în mod evident un filon justificator al politicii pe care Partidul Comunist Român a inaugurat-o cu mulți ani în urmă, de fapt, este justificarea socialismului însuși. Aspecte semnificative pentru acest cincinal și pentru perspectiva dezvoltării ulterioare, le reprezintă majoritatea retribuției, reechilibrare a raporturilor dintre venituri, creșterea pensiilor și a asigurărilor de stat, a cheltuielilor social-culturale, îmbunătățirea aprovizionării, reducerea săptămînii de muncă la 44 ore.

Conferința Națională a stabilit principalele orientări pentru elaborarea planului cincinal pe anii 1981–1985, orientări ce se înscriu în fundamentarea unei evoluții continue, propusă de Programul Partidului. Ele vor reprezenta o continuare și o amplificare a ceea ce realitatea socială a dovedit a fi cu putință.

Cadrul instituțional și organizatoric, suprastructura, a reprezentat și în acest for comunist o preocupare centrală. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a semnalat amplificarea acestui cadru prin crearea unor noi organisme democratice cu caracter permanent, în scopul extinderii conexiunii dintre activitatea de partid, cea economico-organizatorică a statului și a instituțiilor sociale și economice. Vom întîlni la acest nivel o continuare a procesului de democratizare – pregnant accentuată : creșterea rolului clasei muncitoare, o creștere concretă, prin sporirea reprezentării acesteia la toate nivelele vieții economice și culturale.

Conferința Națională a prilejuit o nouă afirmare a principiilor păcii și colaborării, a dezarmării și neamestecului în treburile interne, reafirmare a necesității realizării în lume a unui climat de securitate și destindere, de soluționare pe cale politică a tuturor conflictelor și stărilor de încordare. Principiul promovat de secretarul general al partidului devine : **„Crearea unei lumi fără arme și fără războaie".**

Această corelare umanistă a intereselor națiunii noastre cu destinul unei lumi frămîntate, demonstrează încă o dată opiniei publice străduința continuă a Partidului Comunist Român, lupta sa pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte.

VIOREL SÎRBU

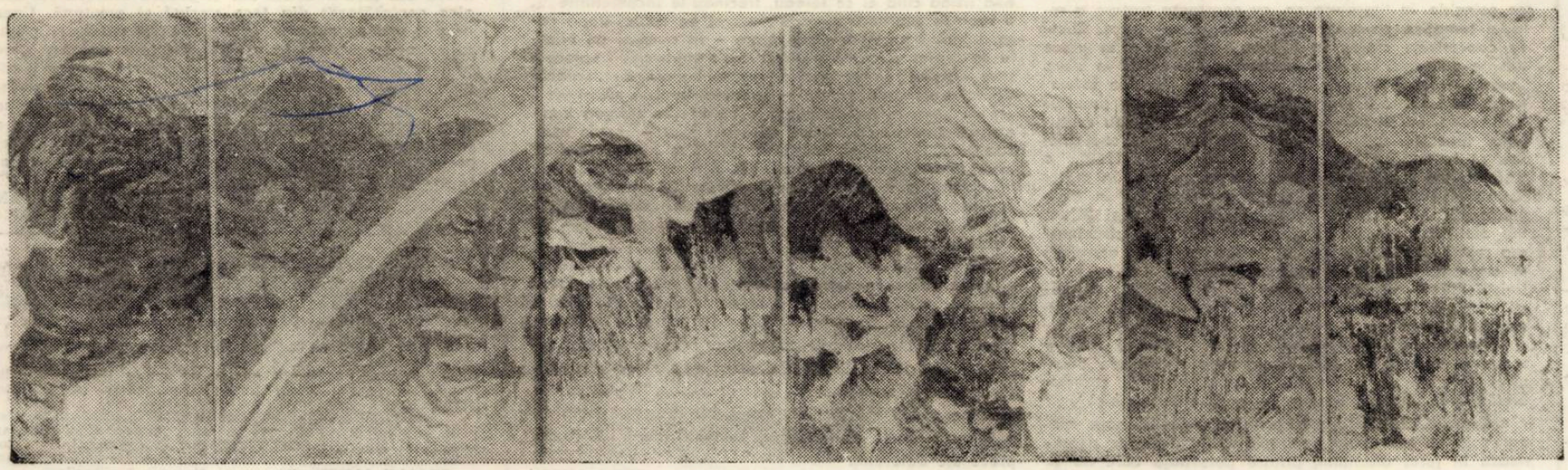

ROMULUS NUȚIU : „TINEREȚE"

DAMIAN URECHE

În creația lui Damian Ureche se pot distinge două etape. Celei dintîi îi aparțin: **Temperamentul primăverii** (debut), **Invitație la vis, Viori fără amurg**; celei de a doua: **Tot ce mă doare, Spectacolul privirii** și **Noapte de zile mari.** Momentul trecerii, al schimbării este marcat de placheta intitulată **Elegie cu Francesca da Rimini** (1971).

Examinarea primelor volume ne indică un autor care modelează lumea în sens heraclitean. Din perspectiva unei tipologii stilistice, avem a face cu un reprezentant al liniei posteminesciene (muzicali, baladiști, erotici). Esteticește vorbind, textele acelei prime etape ilustrează varianta confesivă.

În plan strict expresiv (e vorba doar de o microstructură stilistică), înregistrăm componentele prozodiei tradiționale și diversele specii ale imaginii decorative. Unele piese sînt memorabile (să se vadă, între multe altele, **Elegie la Zanzibar**, în **Viori fără amurg**, 94).

Începînd cu **Elegie cu Francesca da Rimini**, cu **Tot ce mă doare** și — îndeosebi — cu **Spectacolul privirii** și **Noapte de zile mari**, se face simțită voința unei schimbări. Poetul se străduiește să dea o altă coloratură lucrărilor sale. Încearcă o totală remaniere a procedeelor. Contrazice tot mai categoric lecția propriei sale creații.

În aceste împrejurări, dincolo de intenție și strădanie, ce se întîmplă, de fapt, cu alcătuirea poemelor?

Temperamental, schimbarea e imposibilă (cîtă vreme vizează esența însăși a personalității). Ca atare, poetul rămîne și aici un confesiv. Atîta doar că va imprima destăinuirii o aparență **concepută** (și o gesticulație cosmică). Autorul se luptă cu ideea sau — mai degrabă — vrea să-i sugereze prezența (și profunzimea) prin obscuritatea programatică a textului. Ceea ce înseamnă, concomitent, dezlănțuirea (deliberată) a unei ample experiențe lingvistice (semantice îndeosebi). Totodată, se renunță la prozodia tradițională (din păcate și la ritm) și se apelează la poemul de mai mare întindere.

În noile condiții, apar, firește, tensiuni intratextuale noi, generate de conflictul fundamental dintre instinctul artistic și voința artistică; consemnăm, astfel, tensiunea dintre pornirea afectivă, sentimentală (spontană, „naturală") și cea reflexivă (impusă); opoziția dintre impulsul muzical (consubstanțial inspirației) și aspirația spre tablouri; conflictul dintre traductibilitatea imediată a sensului și redundanța semnificantului etc. Concretizînd, înregistrăm, de pildă, pe de o parte, traseul imagistic al **focului** (**focul invizibil, focul durabil**) cu toată suita de grefe și inducții (**a arde, cenușă, jar, flacără, fum, scînteie, scrum, a se stinge, văpaie**), precum și pe acela înrudit al **fluxului** (**fluviu, rîu, dig, apă**; „Noi înșine ape în care dorm străvezimi") — ambele realizînd modelul haraclitean. Esența lor este esențialmente muzicală: **Cînd flacăra participă la simfonie; Pe simfonii de veacuri lichide; Fluierînd culori; Sunet de văpaie; Țipătul focului alb; Tînguirea de jar a talazului** etc. etc.

Modelul heraclitean, în acest chip constituit, intră în conflict cu modelarea vizuală, de tip eleat, dorită, căutată, dar realizată numai parțial. Volumul **Noapte de zile mari** propune o confruntare între **lumină** și **umbră**, confruntare care, în cele din urmă, eliberează **forma** (limitele) obiectului, forma (limitele) lumii. Tot acolo (pag. 8) un poem este intitulat **Cascada împietrită**, în consonanță cu același efort de imobilizare a fluxului. **Statuie, marmură, piatră** nu au alt rost. La fel: **Rocile vorbelor rupte** și — mai ales - **Sferele zilei și nopții.**

Se remarcă, apoi, însemnătatea **privirii** (vezi și titlul unuia dintre volume). Sfera semantică a **ochiului** precum și determinantele care vizualizează atrag atenția: **albastrul, drum, tăcerea ei de fildeș, așteptarea de fildeș**, etc. (vezi și **polenizarea aștrilor** sau **argintul deșertului**)

Semnalăm, deci, ca premiză a unei posibile sinteze simbolice, intersecția vizualului și auditivului, a descripției și confesiei. Cele două volume — unitare în fond și expresie — se constituie ca o întrepătrundere de structuri divergente, ca un întreg contradictoriu, în plină dizarmonie creatoare, în prefacere. Iată un fragment din **Cunoaștere (Noapte...., 38)**: „Umblă pe valuri stoluri confuze de valuri. / Dacă s-ar ridica nisipu-n picioare, / Le-ar recunoaște, le-ar purta faima, / Așa rămîne, însă, acoperit de curgere, / Sub cupola, mereu hăituita cupolă de spumă..."

În clipa de față, scrisul lui Damian Ureche atestă o încordată desprindere de sine, o dramatică sfărîmare de structuri, o rodnică insatisfacție. Cele două volume sînt semnul lingvistic al unui proces în plină desfășurare. Nu i se pot revedea în amănunt cristalizările viitoare. Este, oricum, momentul unei decisive confruntări între eul creator și ideea de artă (ba chiar între eul creator și șansa propriei sale arte). Dincolo de binecunoscuta ei tonalitate cantabil — elegiacă, poezia lui Damian Ureche dobîndește acum un timbru grav, o zbatere dramatică, ascunsă.

EUGEN DORCESCU

PREMIILE ASOCIAȚIEI SCRIITORILOR DIN TIMIȘOARA

MIRCEA ȘERBĂNESCU

Aria tematică a prozelor care preced romanul Descoperirea de sine **relevă constanta orientare a lui Mircea Șerbănescu către incorporarea problematizării eticului în structurile epice ale schiței și romanului. Ceea ce coincide, în literatura sa, cu constanta tratare a relației tematice personaj-spectator-personaj actor. Eticul se convertește astfel, la Mircea Șerbănescu, în proze despre demersul realizat de personajele aflate** în afara **„scenei – pînă la a deveni personaje** implicate **în viața socială. Cu atît mai actuală este tematica prozelor în discuție, cu cît autorul extrage pentru schema evoluției spectator-autor observații din universul copilăriei sau al feminității. Bunăoară în** Casa nouă **(1950), o fată de sat voiește** angajarea **pe un șantier, în** Prețul tăcerii **(1957) apare condiția femeii implicate în atingerea idealului social. Investigarea psihologiei infantile oferă de asemeni materie fertilă pentru structurarea relației spectator inocent și lipsit de forța angajării în angrenajul social – personaj implicat. Schița** Tractoriștii **(1965) este un exercițiu în aceeași linie tematică: un copil „cu ochii limpezi" dorește să devină tractorist.**

Așa că, eroina Descoperirii de sine, **Titiana Toader, urmează unor prefigurări din prozele scurte ale autorului. Aparent, în lumea bunei mame și soții, corectei bibliotecare, Titiana Toader, nu se întîmplă nimic.**

Mircea Șerbănescu are gustul prozelor în care mișcarea epică este abia perceptibilă. Romanul se aglutinează în jurul diurnului, printre personaje care nu se sinucid, nu sînt ucise, nu clamează dureri sau fericiri mari. Titiana Toader, frumoasa păpușă ocrotită de un soț corect în egolatria sa și acceptată ca un frumos element decorativ în biblioteca unui institut, de un director la fel de egolatru, rămîne la fel de frumoasă, la fel de ocrotită. Numai că, fără căderi interioare sau acumulări psihice dezvoltate în text, frumoasa bibliotecară devine un om activ, un purtător de opinii, un adevărat component al relațiilor interumane dintr-o instituție, ceea ce nu atrage după sine o schimbare de conducere sau un divorț. În tratarea epică a obișnuitului se deslușesc valorile și locurile comune ale prozei lui Mircea Șerbănescu. Într-o atare zonă, atmosfera vieții de familie, farmecul copilăriei sau a existenței nespectaculoase, între un ieri-azi-mîine fără mutații, fără crize, devin date definitorii pentru personalitatea prozatorului Mircea Șerbănescu. Descrierea candorii și purității copiilor (spațiu în care eroina trăiește voluptatea de a fi femeia-mamă dar nu și pe aceea de participant la existența socială) relevă în Descoperirea de sine **un virtuos al prozei evenimentului cotidian familial: „Îi băga pe copii pe rînd în apa caldă îi săpunea rizînd cînd ei se fereau, frecîndu-le încheieturile... îi usca în cearceaf bătîndu-i ușurel pe spate, după care, luîndu-l pe Alin – mai mare – în circă și pe Mirela în brațe, îi căra, țopăind ca o mîțoagă voioasă, spre paturile cu vergele de lemn, fericită de scenele de tandrețe care urmau – „noapte bună, mămicule", „somn ușor, culcați-vă și fiți cuminți". Le stingea lumina, repetînd ca de obicei, cu hazul știut – „somn ușor, vise plăcute / puricii să vă sărute". Dar nu se grăbi să iasă, simula numai că închisese ușa pe dinafară. Știa că ostilitățile drăgălașe vor fi reluate, Mirela fiind încă departe de somn. Așa s-ar fi întîmplat, dacă Alin nu i-ar fi suflat ceva soră-si. Imediat o auzi pe Mirela întrebînd dacă mai e acolo."**

În romanul în discuție mesajul etic este purtat de o paletă întreagă de personaje feminine, de la fetiță pînă la femeia în vîrstă, (mama, care știe să moară discret), de la grotescul feminin (Nina) pînă la feminitatea ce se asociază cu voluntarismul caracteristic emancipării. Cum itinerarului psihologic al acestor personaje i se interpune un itinerar faptic, Descoperirea de sine, **proză în care sînt catalizate structuri tematice anterioare, pune sub semnul bunului augur viitoarele proze ale autorului.**

STELA MIREL

PREMIU AL UNIUNII SCRIITORILOR

MIRCO JIVCOVICI

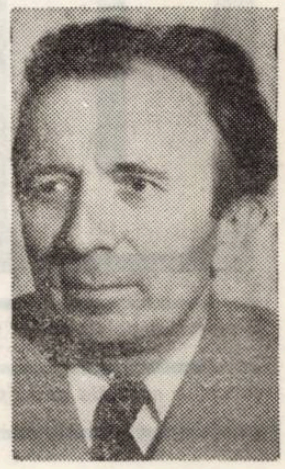

Cînd în 1972 apărea, editată de Editura Kriterion **din București, ampla monografie despre Dositei Obradovici, în contextul relațiilor româno-sîrbe, sub semnătura conferențiarului universitar Dr.** Mirco Jivcovici, **de la Facultatea de limbi și literaturi slave din București, dezvăluind o serie de date și semnificații inedite din viața și activitatea marelui iluminist sîrb Dositei Obradovici (născut în țara noastră, pare-se la Ciacova), iubitorii slovei scrise în limba sîrbocroată așteptau cu vădit interes o nouă lucrare, sub aceeași semnătură, lucrare anunțată și pri tr-o serie de fragmente prezente în diverse publicații, vizînd activitatea, pe teritoriul țării noastre, a altor scriitori și oameni de cultură din țară vecină și prietenă, R.S.F. Iugoslavia. Este ceea ce conține de fapt cartea de studii „Mărturii despre relațiile culturale și literare sîrbo (iugoslavo)-române", carte recent premiată de Uniunea scriitorilor, pentru anul 1976.**

Pasionat cercetător, entuziast animator al slovei scrise în limba sîrbocroată, neobosit descoperitor a noi și noi date și mărturii privind relațiile româno-jugoslave pe plan cultural de-a lungul timpului, excelent exeget al operei literare a o serie de scriitori clasici și contemporani, minunat profesor, prin mîna căruia au trecut generații și generații de studenți, Mirco Jivcovici, cu o probitate științifică demnă de toată stima și lauda, ne oferă, în cartea sa de studii, fapte și date culese de-a lungul anilor din arhivele din țara noastră și Iugoslavia, întregind fragmente răzlețe prezente în lucrări de istoriografie literară ale specialiștilor iugoslavi, ne oferă, deci, un întreg, un ansamblu, o panoramă vastă și aproape exhaustivă a vieții și activității pe teritoriul țării noastre (mai cu seamă la Timișoara), cum și a o serie de scriitori și oameni de cultură de primă mărime din R.S.F. Iugoslavia, cum sînt Ioakim Vuici (1772—1847), Vuk Stefanovici Karagici (1787—1864), Milovan Vidakovici (1780—1841), Vasa Pelaghici (1833—1899), Petar Preradovici (1818—1872), Iakov Ignjatovici (1824—1888), Giura Jakșici (1832—1878), Branko Radicevici (1824—1853), Jovan Steria Popovici (1806—1856), Veljko Petrovici (1884—1967), Milan Rachici 1876—1938), Ivo Andrici (1892—1975), Jovan Ducici (1874—1943), Prejihov Voranț (1893—1950), Jovan Popovici (1905—1952). Cartea mai cuprinde ample studii consacrate acelorași date despre Vojislav Ilici, Miloș Crnianski și Dușan Vasiliev. Studiile „Prietenia față de popoarele vecine în poeziile populare sîrbe", „Organe de presă" (despre publicațiile în limba sîrbă care au apărut de-a lungul timpului pe teritoriul țării noastre), precum și studiile dialectologice cu privire la graiul sîrb de pe teritoriul țării noastre întregesc cu succes un sumar bogat oferind aspecte semnifiicative și de o importanță deosebită.

Pasiunea pentru adevăr, strădania de a prezenta cît mai multe fapte, documente și aspecte, o vastă informație (pentru a exemplifica menționăm că pentru studiul consacrat lui Vojislav Ilici, de pildă, autorul ne dă nu mai puțin de 112 trimiteri la documente și alte studii), stilul accesibil, dar mai cu seamă probitatea științifică și o aleasă limbă literară conferă volumului de studii al lui Mirco Jivcovici o importanță deosebită nu numai pentru cititorii din țara noastră, dar și pentru cititorii (și mai ales cercetătorii) din țara vecină și prietenă. Ceea ce și-a propus autorul, „cercetarea și studierea atentă a documentelor de arhivă din țara noastră, care ne vor oferi, sîntem convinși, noi date despre scriitorii iugoslavi care au avut legături cu România și românii", se realizează întrutotul. Iată de ce, avînd în vedere cele spuse mai sus, avem o carte de o reușită aparte, de o importanță deosebită, a cărei premiere încununează, fără doar și poate, o valoare certă.

IVO MUNCIAN

JURIUL Asociației Scriitorilor din Timișoara compus din: Eugen Todoran (președinte), Anavi Adam, Alexandru Deal, George Drumur, Hans Kehrer, Neboișa Popovici și Ion Dumitru Teodorescu au hotărît, prin vot secret, decernarea următoarelor premii pentru cărțile apărute în 1976:

1) **MIRCEA ȘERBĂNESCU** pentru romanul **Descoperirea de sine** (Editura Facla);

2) **DAMIAN URECHE** pentru volumele **Noapte de zile mari** (Ed. Cartea Românească) și **Spectacolul privirii** (Ed. Facla).

Premiile au fost înmînate de **Anghel Dumbrăveanu** (Secretarul Asociației) în cadrul unei festivități la care au participat tovarășii **LUCIA ZAMFIR** (Vicepreședintă a Comitetului județean de cultură și educație socialistă Timiș) și **TRAIAN IANCU** (Directorul Uniunii Scriitorilor).

VĂ PREZENTĂM UN PROZATOR :

Florin Bănescu

FLORIN BĂNESCU născut la 28 martie 1939, în comuna Armeniș, județul Caraș-Severin. Este absolvent al facultății de medicină din Timișoara. Debutează în 1968, cu o povestire, „Duminecă la tropice", în revista **ORIZONT.** În 1972, obține un premiu de proză al revistei **ATENEU** și o mențiune la revista **VATRA.** În 1973, volumul **„Să arunci cu pietre în soare"**, este premiat la concursul anual de debut în volum al editurii **EMINESCU.**

Apariții editoriale :
„Să arunci cu pietre în soare", proză scurtă, 1974, ed. **Eminescu. „Anotimp al ninsorilor albastre"**, roman, 1975, ed. **Eminescu. „Semințele dimineții"**, roman, 1976. ed. **Eminescu. „Oglindă cu chip de împărat"**, nuvelă, 1977, în antologia publicată de editura **Eminescu**, „1907—1977, de acolo de unde a pornit văpaia". Are sub tipar, la aceeași editură, romanul **„Ierni peste tei".** Fragmentul care urmează este desprins din această carte ; bazat pe documente autentice și pe tradiția orală, autorul surprinde un moment semnificativ din bogata și puțin cercetata istorie a Banatului. În

anii 1736—1739 a avut loc o puternică răscoală țărănească, cu un caracter antihabsburgic ; paralel, s-a desfășurat războiul austro-turc, teatrul său de lupte cuprinzînd și Banatul. Eroii cărții sînt stăpînitorii de drept ai pămînturilor din satele așezate pe valea Timișului.

TEIUL DINTÎI

În inima satului, teiul se făloșea cu verdele greu al frunzelor. Erau tei mulți în Slatina lui Florei, dar numai unul purta un anumit nume, așa se și cuvenea, el fiind cel mai bătrîn dintre toți, tată al altor tei îmbătrîniți în vreme, și care își arătau semnele virstei lor, coroanele sărăcite, trunchiurile strimbe și noduroase, aplecate spre pămînt, scrijelițurile adînci în scoarța de atîtea ori rănită și rău tămăduită, cine să oblojească locurile unde mușcase gerul ori arșița ori, mai presus de toate, timpul ?, și moș al teilor aflați în plină putere și, fără îndoială, strămoș al vlăstarelor încă crude, el, Teiul Chinezului, era socotit de slătinari cel dintîi. Poate că nu era așa, or mai fi umbrit vatra satului și alții, ochii celor de demult s-or fi bucurat privind la bogăția verde, dulce-legănătoare a unui alt cel-dintîi, și asta de mai multe ori, adică acei care au așezat vatra de sat și cei care s-au perindat în urma lor au avut mereu un tei care să fie cunoscut drept cel mai vechi (de bună seamă și cel mai frumos), întotdeauna un altul, fiindcă viețile oamenilor ca și viețile teilor au o măsură iar măsura asta e altfel cumpănită pentru fiecare dintre ei. Oricum, slătinarii, ce l-au ales chinez pe Tudor, nu stăteau să judece cumpănirea acelei măsuri, vedeau numai teiul cel bătrîn și fălos din inima satului, îl cunoșteau de cînd erau ei pe lume, așa că aveau tot dreptul să spună despre el că este cel dintîi.

Și se făloșeau, la rîndul lor, teiul cu rădăcinile înfipte în inima satului nesemănînd cu vreun altul de aiurea. Crescuse înalt (Tudor spunea că fruntea lui sprijină cerul și că sparge norii răi la vreme de furtună ori, dimpotrivă, îi adună pe cei buni, cînd e secetă și-i face să-și sloboadă din foalele grele, apa trebuincioasă pămîntului), ramurile groase, stufoase, se întindeau departe pe margini, arcuindu-se, închipuind bolți ca de biserică (tot Tudor spunea că popa Isaia ar face mai bine să-și mute altarul sub o asemenea verde boltă, de sărbători ar intra acolo toate babele și toți moșii satului, ceilalți, bărbații împliniți și junii s-ar oploși sub o alta, încăpînd alături și muierile care meliță într-una vorbele și fetele cu sîngele fierbînd în așteptarea jocului, ar fi deci cu toții astrînși pe aproape, mulțumindu-l pe popă că ascultă cîntările de cuviință, nepierzînd apoi vremea cu începutul sărbătorii), trunchiul îl avea drept, frumos împlinit, rotunjit în cumintea măsură a timpului, numai că anii îi săpaseră și lui adînci crestături în scoarță. Tudor își plimba degetele răsfirate deasupra lor, le pipăia cu băgare de seamă, ușor, abia atingîndu-le, într-un început de mîngîiere sfioasă, spunînd : „parcă ar fi brazde, și-a băgat plugul timpului fierul în scoarța asta bătrînă, să-l trezească pe moș, să nu-l lase în amorțeală și, iaca, simt sub buricele degetelor cum mustește viața acolo, în adînc !". Spunea multe despre tei chinezul și gîndea și mai multe cînd stătea acolo, singur, uitînd de el și de ce se petrecea în jurul său, ceasuri întregi. Cînd trebuiau împărțite pămînturile ori erau chemați oamenii la robotă ori cine știe ce alt prilej aduna satul la un loc, sub tei era locul acela. Și chinezul le vorbea stînd proptit zdravăn în trunchiul uriașului. Poate de acolo vroia să-și ia el puterea. Slătinarii chiar credeau că puterea chinezului vine de la tei, adică urcă prin rădăcinile lui din adîncurile pămîntului de sat, umple trunchiul și, o parte din ea, în loc să ajungă la verdele stufos, curge în trupul chinezului. Prin umerii lui.

Tudor era chinez în Slatina lui Florei de cînd moșu' Banu nu se mai putea ține drept, poverile aruncate pe sat de Imperiu il gîrboviseră, se cocîrjase de tot Grigorie Banu sub griji și necazuri și atunci oamenii socotiseră că n-ar fi altul mai potrivit ca să-i ia locul decît fiul lui cel mai mare, Tudor. Au pus mînă de la mînă și au strîns 50 de florini pentru Verwalter-ul [2] din Caransebeș și florinii trebuincioși pentru Unterverwalterul lor, adăugînd alte daruri menite a îndupleca pe acei domni mari deși nu prea înțelegeau ei de ce aveau nevoie să ceară încuviințarea cuiva, umilindu-se într-un fel, pentru a pune în capul satului pe cel mai bărbat dintre toți. Alte daruri au urmat, oamenii stăpînirii, nouă pe atunci, se făceau tot mai lacomi, cereau mereu cîte ceva ca să-l întărească în slujba lui pe chinez. Și oamenii dădeau, auzeau vorbe aduse de prin alte sate despre chinezi care puneau lumea să facă robotă de două ori ba chiar de trei ori peste cuvenita măsură (cuvenită o socoteau slujbașii imperiali fiindcă ei, sătenii de pe valea Timișului, aveau despre asta alte socoteli) și mai cereau acei alți chinezi (nu mulți, dar se dovedea că pot fi și de asemenea soi), cereau, așadar, să se facă robota atunci cînd fiecare avea de lucru la țarinile lui și luau dijma din cucuruz pînă la jumătate din ce se scotea pe an (porunca pomenea numai de a zecea parte) și, nelegiuire și mai mare, ajutau armata să adune, ca recruți, feciorii satelor, căutînd cu osebire pe acei cu gospodării mai închegate, înspăimîntîndu-i cu trimiterea în cine știe ce colț al Imperiului, ca să poată apoi cere grele despăgubiri pentru iertăciune. Nu doar faptul că adunau florini sunători pe cale rușinoasă îi mînia pe săteni ci ajutorul acela dat unei armate — erau destui care plecau la garnizoanele de la Dunăre ori dincolo de ea pe pămînturi străine, unei armate deci pe care ei o primiseră la început cu bucurie, încrezîndu-se în steagurile cu sfînta cruce, ridicate împotriva păginului, așteptînd izbăvirea de sub turc și așteptînd mai tîrziu, cînd steagul verde cu semilună nu mai umbrea pămîntul Banatului, să plece și armata ce izbîndise în război, numai că nu se întîmplase deloc așa, se schimbase doar stăpînul și asta nu putea fi drept în nici un chip, să vie mereu alți stăpîni peste stăpînitorii dintotdeauna ai acelor locuri și, ce era mai rău, iată, se găseau și unii care să-i ajute.

Tudor moștenise de la părintele său cumpănire în vorbă și faptă, meșteșugul armelor îl deprinsese singur (se bătuse cu turcul și în primii ani după schimbarea stăpînirii fusese fugit în păduri, culcase în țărînă destui răitari [3] imperiali, lucru ce fusese ascuns cu multă grije și păstrat în taină de slătinari, unii dintre ei fuseseră de altfel alături de el în anii aceia) iar puterea, știa toată lumea, o lua din trunchiul teiului bătrîn. Cînd rămînea singur sub tei, nimeni nu îndrăznea să-l tulbure, doar Tărăbugă, umbra lui, omul lui de credință, venea acolo să-i ducă vreo veste, să primească vreo poruncă sau aștepta undeva mai la o parte, ferit de privirile chinezului care îl simțea totuși în preajmă și era îndeajuns să ridice brațul ca el să i se înfățișeze.

Așadar, satul îl alesese mai de mult pe Tudor, chinezul își alesese singur teiul (asta se întîmplase încă în vremea cînd Grigorie Banu își deprindea fiul cu numele ființelor ce umpleau de uimire ochii neștiutori ai acestuia) și lumea se obișnuise să-i spună bătrînului verde, din inima satului, Teiul Chinezului.

Ceea ce nu vedeau toți (ori nu învățaseră încă să vadă sau poate li se părea firesc să fie acolo) era un anume loc din scoarță. La înălțimea umerilor unui om, cuprinse într-un rotund, se aflau, nemișcate, netulburate de vreo undă, așteptînd, apele unei oglinzi. Oglinda aceea o făurise, fără vrerea lui, chinezul, ori se aflase la locul ei mai demult și se potriviseră doar măsurile ? Oricum, apele lemnoase, așteptau .. .

[1] Chinez, cnez — primar de sat.
[2] Verwalter — administrator.
[3] Răitari — călăreți.

Ion Căliman

PĂRINȚII

Părinții au crescut meri
de-a lungul copilăriei mele crepusculare.
părinții au fost țărani și oieri
de-a lungul Carpaților pînă la Mare.

Ei sînt toate visele mele,
învățate de mult cu gustul pămîntului,
pe urmele lor cerul se desfrunzește de stele
și se apleacă în roua cuvîntului.

Pe garduri mai arde și azi
cîte o vină putrezită de amintire,
părinții mei s-au înmormîntat lîngă brazi
între un paloș și o psaltire.

Părinții mei coboară neîncetat
dinainte de grai peste glie
și rotunjesc acest spațiu înalt și curat
de cîntec spre veșnicie.

CÎT DOR . . .

Cît dor aceste brațe de-ntuneric !
Să te ajung nu pot
și nici să te cuprind,
jocul acela prea rîvnit și sferic
îl pierd
oricît aș încerca să-nnot.

Și poate că de sus,
cînd se aprinde seară,
și ochiul luminat
în gîndul de apoi
și-n cumpăna rostită peste vară,
prin care cerul a ajuns la noi,
tu cazi așa,
ca liliecii în fîntînă,
și undele te strigă — cuvînt neînceput.
O, nici nu mai știu
de cînd mi-ai dat lumină
dac-ai fost rană și dacă m-ai durut.

OCHI ÎNTORS

O, iarbă 'naltă, de lumină ninsă,
păcat întors din curățenia mirării,
de unde cad, cu glăsuirea ninsă,
izvoarele în palma înserării ?

Mai sus de noapte, într-o vastă zi,
cresc slovele de ambră-adormitoare,
sub care cerbii vin spre a-și adăposti
pădurile de coarne sunătoare.

Izvorul alb, din care se adapă,
gura ce arde fără să cuvinte,
e ochiu-ntors spre lumea care-l scapă
plină de neamuri și de oseminte.

CUVÎNT

Tu ai intrat în mine și mă dori,
nu vrei să pleci deși plecare
ești cînd te strig adeseori,
cîntec și răcoare.

Abur numai răsfirat în jos,
în oase cînți ca o sulfină,
te-ai răstignit în mine primejdios
și-n toată carnea e lumină.

Tu ai intrat în mine și mă dori,
cu mii de răni mă saturi și mi-e sete,
de spaima ta, cînd vii și mă măsori,
stă ființa mea zidită în perete.

Geo Galetaru

AR TREBUI UN CÎNTEC

Acest griu vestitor de
Bucurii imaculate
Tăcutele minuni
Însămînțate în văzduh
Ar trebui un cîntec a toate
Grăitor
În care lucrurile să se-așeze
Ca zăpada
Blînd tăgăduind
Cenușa fructelor de ieri.

CHIPUL MAMEI

Ne naștem prea curînd, o, prea curînd
cu creștetele destinate miezului de floare
atunci un fulger ne aprinde umbrele pe
stinci
și șerpii mîntuiți îi duce-n cerul blînd
Sfînt elixir ne-a fost dat pe măsură
beției ce ne viscolește de aproape
cînd clopotul slăvit veghează-n pace
un cimitir de crini ascuns su ape.
Cerul se mută către margine și eu
rămîn cu trupul aburit de-mpotrivire
singur să-mi port lumina pe cărare
precum amurgul mi-ar săpa în drum fîntini
din care chipul mamei lin răsare.

Dar iată mîna ta o țin în mînă,
o lebădă iscată-n cer ne face semne
și tu îți tremuri mîna înflorită în văzduh
și chipul mamei piere în fîntînă . . .

TOAMNA, CÎND TEAMA DE FLUTURI

Și toamna cînd teama de fluturi
e mare,
sub coji de rugină
lumina-se-vor păsări,
solii neucise în care cenușa
ca o inimă stinsă tresare.

Părelnice flori acum să îngădui
sub geana cu care atingi ceara nopții
să cînte semințele-n amfore fără prihană
și duhuri trecîndu-și somnul subțire
abia risipit peste albe imperii de frunze
din care o vreme se tînguie astrul
cînd zeul trezit se prelinge sfios din
icoană,

La țărmuri albite se-adună lirele
rătăcitoare
prin cerul cu lebede nebănuite
o, toamna, cînd teama de fluturi e
mare . . .

Stela Cora

SPRE TOAMNĂ

Vînt
Prin cerul moale
Se înfășoară în cercul lunii
Pe cînd crengile sufletului
Se apleacă spre sud
Unde verdele e de amintire
Unde cuvintele au căzut
Ca frunzele acestei toamne
Care se clatină tremurîndă
Pe pervazul ferestrei mele
Dinspre singele tău.
Toamnă grea
Deasupra plînsului meu.

ANA

Răsăritul te zidea
Îți cuprindea trupul
Prelins cu o lumină
Vîntul te legăna de dimineață
Pe cînd neliniștea
Creștea pe trupul tău
Ca iarba
Iar cînd zidul a ajuns
La marginea zilei
Rezemată de legendă
Ana ieșise puțin
Să ne respire.

PREA MULT ALB

Alb înșelat de noi înșine
Care desenăm cu negru
Negru pe alb,
E prea mult alb
În gerul pămîntului
Înșelat de zborul păsărilor
Violet, trandafiriu
Dar mai ales albastru.
Iar păsările duc
Cerul pe aripi
Și noaptea e prea albă
La capătul ei de acum
Alb,
Planetă imensă de alb
Pe care noi te rotim
În jurul nostru
Pur și simplu.

SCRIITORI DIN CARANSEBEȘ

Anul acesta se împlinesc 30 de ani de cind un grup de visători a pus bazele cenaclului din Caransebeș, continuînd o bogată suită de manifestări artistice, literare, care au dus numele orașului pînă la renume, de-a lungul timpului... 30 de ani de neîntreruptă activitate literară!... Numele multor scriitori este legat de numele cenaclului din Caransebeș, astfel putem aminti pe Petru Vintilă, Cornelia Ștefănescu, Maia Belciu, Sorin Titel, Cornel Ungureanu, Horia Pătrașcu, Florin Bănescu, Radu Selejan, după cum trebuie amintit numele lui Horia Vasilescu, George Suru, Nichifor Mihuța, Ioan George Șeitan, creatori în orașul de pe Timiș.

În ultimii ani mulți tineri au confirmat prin talentul lor: Stela Cora, Maria Bologa, Iosif Caraiman, Maria Deliman, Petru Boca, se află în curs de afirmare, fiind publicați de revistele literare din țară. Iar pentru cei mai tineri, cum sînt elevii Florian Mihalcea, Cornea Daniel, Lucian Mărgărin, aflați la un început de drum promițător, cucerirea orizonturilor literare depinde de cultivarea lor în continuare și de credința în responsabilitatea și angajarea actului creator.

Mai trebuie amintită munca de cercetare literară-istorică a lui Constantin Brătescu, Al. Horvath, după cum și aceea a culegătorilor de folclor Nichifor Mihuța și Nicolae Cristescu și astfel avem o imagine și mai cuprinzătoare a acestui cenaclu, adevărat focar de cultură creatoare a orașului Caransebeș.

S. GEORGE

Nichifor Mihuța

ȚARA

Munții noștri trăiesc între doine
Ca și apele și cîmpia
Așa cum trăiește astăzi printre dimineți
Străbuna noastră România
Oamenii noștri se luptă cu timpul
Cucerind prin muncă veșnicia
Așa cum în războaie cîndva
A cucerit-o România
Stelele noastre cîntă pe cer
Așa cum cîntă vara ciocîrlia
La noi cîntă apele, focul, pămîntul
Numele sfînt România

COPACUL CU NOSTALGII

Copacul zise: – Dacă aș avea o haină de ceață
Lumea m-ar crede nor
Pe care dacă s-ar așeza păsări
S-ar transforma în oameni
Dacă aș avea în loc de frunze aripi
Aș fi pasăre
Și aș zbura spre soare
Cu aripi de lumină verde
Dacă aș fi lumină
Aș imprimăvăra pămîntul

ARGUMENTE

Fiecare își justifică existența cum poate
Pomii cu fructele coapte
Florile cu parfumul
Focul cu scrumul
Omul cu faptele
Stelele cu lumina ca laptele
Privighetoarea cu cîntecul
Leacul cu descîntecul
Cîrtița cu pămîntul pe care-l scoate
Din noapte
Scoica singura ascunsă-n carapace
Își justifică existența cu oul de lumină care tace
Și care odată scos afară
Cîntă ca soarele de primăvară.

reportaj

Un oraș pe verticală

Cînd am intrat în defileul Timișului, am simțit, ciudat, ca și cum l-aș fi văzut pentru prima dată, că aceste locuri cereau existența unui oraș, o cereau prin neasemuita bogăție a luncilor, prin verdele crestelor, prin satele albe înșirate pe malul rîului într-o necontenită curgere de punți de lemn și de piatră, o cereau fiindcă locurile predestinate legendei își așteaptă oamenii care să făurească legenda și oamenii predestinați făuririi unei legende își aleg locurile unde se poate naște legenda. Și, poate, astfel, printr-o reciprocă cerință, la întîlnirea a două rîuri de munte, Sebeșul cu Timișul, au luat ființă nenumărate așezări omenești, suprapuse într-o continuitate istorică neîntreruptă, pînă la orașul de astăzi, Caransebeș. Generații de visători au făcut drumul de la Caransebeș la așezarea romană **Tibiscum**, din apropiere, unii pe jos, cu rucsacul în spinare, astăzi elevii în grupuri organizate și s-au întors ținînd în mîini, ca pe un cuib de pasăre, cu sfințenie și sfială un fragment de ceramică sau, cei mai norocoși, cu un vîrf verde de săgeată, dar atestarea vieții pe aceste meleaguri se pierde în negura timpurilor. Cine trece prin sălile Muzeului din localitate și privește exponatele, semne nepieritoare ale vetrelor preistorice, ale vilelor rustice romane care erau așezate, adevărate „insule" de pămînt pe pămîntul unde dacii neaplecați se înfrățiseră cu cei nou veniți (mai bine zis, invers) și pînă la vasele olarilor de pe străzile Potoc și Romanilor din orașul de astăzi, are sentimentul unei ființe vii care de milenii, într-o respirație neîntreruptă, s-a înălțat strat cu strat pînă astăzi cînd noile „cetăți" ale industriei socialiste îi accelerează pulsul pînă la incandescență.

Cel mai vechi document rămas datează din 1289, încă de atunci se numea **opid**, adică oraș. Pași de glorie nepieritoare i-au călcat lespezile. Ioan de Hunedoara petrece multe zile la Caransebeș, iar tinerii căsătoriți care, astăzi, se duc la Depozitul Racovița, din localitate, ca să-și ridice mobila pentru a o așeza într-unul din cele 380 de locuințe date în folosință numai în ultimul an, nici nu știu că acesta e numele domeniului dăruit de Ioan de Hunedoara în 1453 sebeșenilor, pentru serviciile credincioase ale acestora în slujba armelor de care avea atîta nevoie în confruntările sale victorioase cu turcii. Marele Mihai Viteazu Voievod găsește pe locuitorii orașului de partea sa, după cum reiese dintr-o diplomă a Voievodului, datată din Caransebeș la 25 iunie 1600. Iar după ticălosul asasinat din Cîmpia Turzii, cînd generalul Basta, ajuns atotputernic în Ardeal și Banat, începe prigoana împotriva acelora care l-au iubit pe Mihai, aceștia, în mare număr, se refugiază între zidurile cetății Caransebeș, unde sînt primiți cu bucurie, fapt care va arunca asupra orașului trupe de represiune, nu o dată fiind uciși nenumărați dintre ospitalierii săi locuitori, dar, la rîndul lor, prin atacurile lor neașteptate, cotropitorii vor cunoaște răceala pămîntului nesupus nedreptății. Sînt numai două dintre exemplele care îmi stau lîngă inimă și care îmi confirmă setea de dreptate și de lumină din cîntecele de **lotrie** născute aici, cîntate și astăzi la nunți și la botezuri, cîntece în care **lotrul** (haiducul) își ridică spada și flinta pentru cei drepți și buni, și în numele lor.

Străveche citadelă de cultură, numele de Caransebeș este binecunoscut cărturarilor din trecut și de astăzi. Și acum sînt vii în amintirea mai vîrstnicilor locuitori ai orașului strălucitele conferințe ținute de Nicolae Iorga la Liceul „Traian Doda" din Caransebeș, sau întîlnirile cu mari scriitori interbelici, ca Liviu Rebreanu, Octavian Goga, Ion Minulescu. Un mare sprijinitor al lui Mihai Eminescu este doctorul Constantin Popasu, verișor al lui Titu Maiorescu, doctorul îl va însoți pe poet la Viena, atunci cînd boala necruțătoare va întuneca viața marelui poet... Locuitorii străzilor Efrem Zăcan și Ștefan Herce vor fi știind, poate, că numele acestor străzi este dat de doi dintre traducătorii „Paliei de la Orăștie", 1582, unde pentru prima dată numele nostru etnic se pronunță **români** și nu **rumâni**, după cum cei care locuiesc pe strada Mihail Halici vor fi știind, poate, că numele ei este dat de creatorul primei „Ode" în limba română, acum peste 300 de ani, fiu glorios al nu mai puțin gloriosului Mihail Halici, autor al „Dicționarum-ului valachico-latinum", căci el e Anonymus Caransebensiensis, despre care B. P. Hașdeu spunea: „ce muncă colosală presupune dară, prima încercare de această natură făcută de om singur". În dicționar, ca semn al dragostei autorului pentru meleagurile pe care trăiește, sînt trecute numele unor arbori și plante care cresc în jurul orașului, ca anin, viola, rubus, brustur, după cum sînt enumerate și plantele care împodobeau grădinile de atunci, bujorul, crinul. Peste ani, cel care trece prin parcurile orașului, sau pe străzile străjuite de arbori ornamentali, va întîlni pe trunchiuri mici tăblițe pe care sînt înscrise numele lor, în limba latină, semn continuu al dragostei pentru frumos... Tot consemnate de Anonymus Caransebensiensis (Mihail Halici-tatăl) în acest dicționar sînt și peste 17 varietăți de mere, unele cu corespondentul lor în limba latină. Și astfel ne aducem aminte de copilărie cînd, pe străzile prăfuite, treceau renumitele alaiuri ale „gugulanilor", cu mere acoperite de rogojini aurii, spre orașele din vestul țării, unde venirea lor în toamnă era semn de sărbătoare. Iar peste ani, orașul s-a înconjurat cu livezi de meri. În orice direcție ar merge călătorul, spre Reșița, Timișoara, Hațeg sau Orșova, va fi însoțit de imense, nesfîrșite livezi, iar tinerii îndrăgostiți care vor trece duminicile prin parcul natural al orașului, care este Teiuș-ul, se vor plimba printre livezile de meri care au luat locul mărăcinilor...

Ar trebui spus că orașul era doar un oraș patriarhal de tîrgoveți și mici meșteșugari, un oraș al unei „liniști" apăsătoare. Era un oraș deschis spre cultură, în calendarele apărute aici publică Mihai Eminescu, Ion Creangă, Ioan Slavici, George Coșbuc. Totuși, îmi amintesc, plutea o mare tristețe între castanii care nu mai sînt... În zilele de tîrg, sătenii din jur veneau cu laptele și brînza și băteau pe la uși, obosiți de drumul pe jos și albiți de praf. Peste timp, astăzi, în orașul Caransebeș se află unul dintre cele mai mari și productive complexe pentru creșterea vacilor de lapte din județ. Astfel, producția de lapte realizată aici, reprezintă o treime din întreaga cantitate de lapte produsă de unitățile C.A.P. din județul Caraș-Severin. Îmi amintesc sărbătoarea fără egal a „măsuratului oilor", eram un tînăr dascăl de țară și iubit de cei care strecurau laptele și atît de bucuros eram cînd oamenii începeau să rîdă, un rîs sănătos și tonic, rîsul bucuriei și al mîndriei. În actualul cincinal, va fi dată în folosință fabrica de brînzeturi, harnicii oameni ai colinelor vor avea unde să-și folosească priceperea.. Tot așa, cu ani în urmă, îmi amintesc un drum dintr-un sat de vechi legende, era iarnă și am fost luat ca „pasager" pe un peridoc destul de fragil, ningea cu fulgi mari cît merele pe care le aveam dăruite de către elevi, veneam acasă, dar ne-am oprit la Balta-Sărată, unde trebuiau să ajungă buștenii, și șoferul un fost elev de-al meu, a făcut rost, ca din pămînt, de un pahar de lapte fierbinte. Era, acum îmi dau seama, conviețuirea perfectă a vechiului sătean cu acela al viitorului om al industriei!... Pe vechiul loc al unei foste fabricuțe de cherestea, pe vremea ei se numea „Mundus", cînd eram copil mă jucam cu o asemenea ștampilă scoasă din uz și ștampilam cu ea imaginare bilete de cinema, astăzi, în anii socialismului, a fost construit un modern complex de prelucrare a lemnului cu o adevărată salbă de unități productive, produsele cu emblema C.P.L. Caransebeș ajung în peste 20 de țări, mesageri ai frumosului românesc pe toate continentele. În viitorii ani, va fi dată în folosință fabrica de mobilă stil și îmi amintesc minunatele mese și scaune pe care le-am văzut prin satele din jur, făcute manual cu rindeaua și ferestrăul de către încercați meșteșugari care, în curînd, cu mașini ultramoderne, ne vor bucura viața de toate zilele. Am fost martorul nașterii unei uzine!... Acolo, unde în copilărie mă întîlneam cu alții de vîrsta mea, veniți să taie bețele subțiri și aurii de trestie, am văzut cum se bat țărușii care delimitau viitoarea Întreprindere de construcții de mașini. Pe un cîmp fără de rost sub cer s-a ivit un nou mod de a pune în deplină evidentă hărnicia și talentul inventiv al locuitorilor. Prin darea în folosință a Întreprinderii de construcții de mașini s-au petrecut mutații structurale în îndeletnicirile de zi cu zi ale localnicilor. S-a ivit conștiința muncitorească și am fost de multe ori în mijlocul navetiștilor care se îndreptau spre casele lor, citind și comentînd cu deplină competență, ziarele recent apărute. Cît de departe mi se pare timpul acela cînd în autobuz se schimbau doar vorbe de duh. Principalul produs ce se realizează în prezent, aici, la Întreprinderea de construcții de mașini, îl reprezintă boghiurile pentru locomotive diesel-electrice. Producția acestora va ajunge în 1980 la 400 buc. față de 110 cît se realizează în acest an. La sfîrșitul actualului cincinal, va fi dată în folosință uzina de utilaj metalurgic. Un binevenit prilej pentru cei care știu să îngrijească mărul și prunul, un nou prilej pentru mîinile harnice care știu să mîngîie și fructele pămîntului dar și metalul incandescent.

O puternică dezvoltare a cunoscut și cunoaște orașul de pe Timiș și Sebeș în domeniul construcțiilor de locuințe. În ultimii ani, pe harta orașului au apărut cartiere noi: Țiglărie, Nord, Cazărmii, Balta-Sărată, care însumează aproape 2.500 de apartamente și 9 cămine pentru nefamiliști, cu peste 2.500 de locuri, urmînd ca pînă în anul 1980 zestrea edilitară a orașului să se îmbogățească cu încă 2.000 de apartamente. Mă gîndesc, peste ani, la fostele mele eleve care vor lucra în filatura de bumbac care se va construi în actualul cincinal, zîmbetul lor pur de pe băncile școlii, așa cum îl știam eu, se va pune în firele curate, iar ele vor trece prin viață, spre bucuriile ei, cu luminile curate ale vîrstei luate din soare...

Mereu cu noi bucurii mă întîmpină orașul, una dintre ultimele fiind silueta suplă a noii fîntîni care se construiește, simbol parcă al continuității fără de sfîrșit pe această vatră străbună, cu izvoare adînci și curate. Viața este o bucurie continuă...

GEORGE SURU

Un program însuflețitor

BILANȚ TRIUMFĂTOR

Moment istoric, sărbătoare a întregului nostru popor, Conferința Națională a Partidului Comunist Român a prilejuit bilanțul realizărilor multiple ale poporului nostru, indicînd totodată și căile de rezolvare cele mai eficiente ale istoricelor Hotărîri ale Congresului al XI-lea prin magistrala expunere a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Avem deci în față un program de muncă mobilizator pentru îndeplinirea planului cincinal pe anii 1976–1980, a sarcinilor suplimentare privind dezvoltarea în ritm mai înalt a economiei naționale, a ridicării nivelului calitativ al întregii activități economico-sociale, a perfecționării organizării și conducerii societății, a creșterii mai accentuate a nivelului de trai al poporului. Conferința Națională a partidului deschide perspective luminoase spre viitorul comunist, stabilind orientările generale ale dezvoltării economice și sociale ale României în perioada anilor 1981 și 1985. Într-un cuvînt: sîntem martorii unui bilanț triumfător, martori ai perspectivelor însuflețitoare ale patriei noastre.

Cu prilejul unui asemenea bilanț înnoitor e firesc să ne întrebăm: unde e locul scriitorului în multiplele mutații ale societății noastre contemporane? Ce sarcini îi revin în desăvîrșirea programului impus de mersul vertiginos înainte? Sarcina noastră nu poate fi nicidecum oglindirea simplă a faptelor, prin frazeologie banală. Dar nici aceea de a reda doar fenomenele de suprafață.

În zilele noastre, cînd se conturează o perspectivă monumentală a viitorului nu este suficientă doar admirația scriitorului exprimată în superlative. Creatorul de artă, deci și scriitorul, are o altă chemare, o altă menire: aceea de a împlini cu pasiune, cu ardoare, prin întreaga sa putere de creație, cronica fidelă a mărețelor înfăptuiri care îl înconjoară. Nu cuvintele pompoase, nici extravaganța stilului scriitoricesc nu dau naștere creațiilor mobilizatoare, așteptate de cititori, ci fidelitatea prin care e redat atașamentul spiritual și etic față de aspirațiile și realizările celor ce muncesc. Toate acestea, în măreața confluentă a abnegației și a dăruirii întregii națiuni, a mutațiilor sufletești caracteristice numai și numai epocii noastre. Toate acestea, în însuflețitoarea confluentă a dezvoltării și integrării personalității umane, caracteristică numai și numai anilor prezenți ai României socialiste.

Magistrala expunere a secretarului general al Partidului Comunist Român, documentele programatice ale Conferinței Naționale ne sînt o călăuză sigură și în creația artistică: scriitorul de azi trebuie să exprime prin mijloace artistice de înalt nivel – ca părtaș al înnoirilor sociale – munca și lupta pentru societatea nouă și dreaptă, năzuințele pentru o lume mai bună. Creatorul angajat trebuie să trăiască, să simtă în ființa sa cea mai lăuntrică bogăția vieții care-l înconjoară, a vieții oamenilor din jurul lui. Numai prin această receptivitate poate și trebuie să scrie, numai astfel va deveni demn de epoca și de contemporanii săi. Numai astfel operele sale vor dăinui.

FRANYÓ ZOLTÁN

SĂ NE RESPECTĂM UNELTELE, ASEMENEA MUNCITORILOR

Cred că un scriitor adevărat privește actul creației ca pe o întîlnire cu propria lui conștiință. Contemporan cu efortul poporului român de a edifica socialismul și comunismul, și participant activ la acest proces revoluționar scriitorul este dator să surprindă nu numai realizările materiale ci și mutațiile profunde și semnificative ale conștiinței omului muncitor care, angajat conștient și responsabil în această muncă trasată pentru toate sectoarele economico-sociale de către recenta Conferință Națională a Partidului, se transformă el însuși.

La Conferința Națională a Partidului cuvîntul „calitate" s-a auzit deseori, însuși tovarășul **Nicolae Ceaușescu** spunea: „Consider necesar să trecem de la faza acumulării cantitative la o fază nouă superioară, aceea a luptei pentru calitate. A venit timpul să transformăm cantitatea într-o nouă calitate". Acest imperativ al calității s-a afirmat pentru cele mai diferite sectoare ale vieții economico-sociale. La această competiție pentru calitate, e necesar să participe, cu și mai multă stăruință, și scriitorii. O temă, oricît de importantă ar fi ea, scrisă tern, lipsită de curajul opiniei, de o atitudine fermă față de oamenii pe care ți-i alegi ca personaje, nu va putea convinge pe nimeni, se autoanulează. În spiritul Conferinței Naționale a Partidului, revistele și editurile vor avea datoria de a respinge veleitarii care nu fac altceva decît să discrediteze, prin lipsa lor de har, niște adevăruri scumpe nouă.

Cel care ia tocul în mînă și are în față foia albă trebuie să-și respecte uneltele de lucru asemeni oricărui muncitor demn de cinstirea și lauda noastră.

SOFIA ARCAN

televiziune

DUMINICĂ, 18 decembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte! 9,05 Șoimii patriei. 9,15 Film serial pentru copii — Cavalerul Nigel. Producție a televiziunii engleze. 9,45 Pentru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical — Din sumar: Ora veselă, Walt Disney Story; Vă invităm la circ; Stadion — magazin sportiv în imagini; Secvențe din filme românești. 16,30 Drumuri europene. 17,00 Linia maritimă Onedin. 17,50 Steaua fără nume. 18,45 Reportaj de scriitor. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Inițiativă și fapta comuniste. 20,10 Antena vă aparține! Spectacol prezentat de județul Bacău. 21,10 Film artistic — Oamenii guvernatorului. 22,55 Telejurnal. — Sport.

LUNI, 19 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Muzică ușoară. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Hotărîrile Conferinței Naționale. 20,05 Emisiune de cîntece patriotice. 20,20 Roman-foileton — Pagini din comedia umană — Producție a televiziunii franceze. 21.30 Emisiune de știință. 22,00 Cadran mondial. 22,20 Telejurnal.

MARȚI, 20 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Stan și Bran (rel.). 11,05 În alb și negru — Documentar artistic. 11,55 Astăzi vă prezentăm... Spectacolul contemporan „Minuni de fiecare zi". 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă engleză. 17,05 Cîntarea României. 17,20 Hochei: U.R.S.S. — Cehoslovacia (selecțiuni înregistrate). 17,55 Schiță de autoportret: Cella Delavrancea. 18,30 Lecții Tv pentru lucrătorii din agricultură. 19,00 Întrebări și răspunsuri. 19.20 1001 de seri. 19.30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX — Azi județul Ialomița. 20,20 Seară de teatru — Premieră Tv Don Carlos. 22,20 Telejurnal.

MIERCURI, 21 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Întrebări și răspunsuri (rel.). 10,20 Teatru Tv (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă germană. 17,05 La volan. 17,15 Hochei: Suedia — Canada (înreg.). 17,55 Cabinet de perfecționare profesională. 18,25 Slăvită fii, republică! 18,55 Cîntarea României. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Hotărîrile Conferinței Naționale. 20,05 Noi, femeile! 20,40 Telecinemateca: Rața sălbatică — Premieră pe țară. Producție R.F.G.. 22,20 Telejurnal.

JOI, 22 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă rusă. 17,05 Consultații medicale. 17,25 Reportaj pe glob — Mexic. 17,50 Hochei: Cehoslovacia — Suedia (înreg.). 18,30 Telecronica pentru pionieri. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica XXX — Azi, județul Ilfov. 20,15 Ora tineretului. 21,10 Teatru Tv. Îndrăzneala de Gh. Vlad. 22,30 Telejurnal.

VINERI, 23 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Telecinemateca (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Curs de limbă franceză. 17,05 Emisiune în limba germană. 19,05 Film serial pentru copii — Cuore. 19,30 Telejurnal. 19,50 Columna Republicii — anul XXX. 0,20 Ancheta Tv. 20,45 Film: Două destine. Producție a studiourilor indiene. 22,25 Revista literar-artistică Tv. 22,50 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 24 decembrie

12,00 Telex. Roman-foileton. Pagini din Comedia umană (rel.) 13.10 Concert Mozart. 14,00 Ancheta Tv (rel.). 14,30 Muzică populară din Oaș. 14,40 Desene animate. 15,00 Agenda cultural-artistică. 15,30 Stadion. 17,00 Clubul tineretului. 17,55 Săptămîna politică internă și internațională. 18,10 Emisiune de versuri. 18,30 Stan și Bran. 19,30 Telejurnal. 19,50 Republica — un gînd, un țel, o singură voință. 20,05 Teleenciclopedia. 20,35 Războiul independenței — episodul V. 21,45 Telejurnal — Sport. 21.55 Întîlnire cu satira și umorul. 22,25 Stelele cîntecului și dansului.

televiziune

HORIA VASILESCU

LINIȘTEA CÎMPIEI

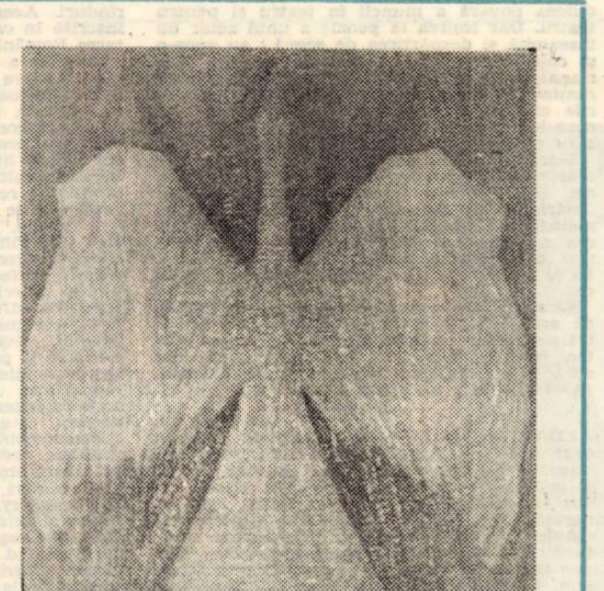

IANCULOVICI DIMITRIE: „Înălțarea păsării albe"

O adusese la părinți cu o zi înainte, sîmbătă seara. Ea ținuse morțiș să facă fără întîrziere această călătorie pentru a se afla în pragul zilei **aceleia** lîngă mama sa. „Mai sînt doar cîteva zile, mai puțin de o săptămînă", îi spuse ea și îl convinse. „E vorba de o anumită siguranță, pe care ți-o dau în împrejurarea asta doar meleagurile natale", susținuse ea, rugător. Acolo, în orașul de pe malul Dunării, avea senzația că îi lipsește ocrotirea necesară a celor apropiați. În neastîmpărul ei, făcuse chiar și o vizită la maternitatea din localitate, iscodi în stînga și în dreapta, și își întări hotărîrea ca trebuie să plece **acasă**. „Nu e vorba că-i un oraș mai mare, ci că ai mei sînt pe lîngă mine tot timpul, oricum, e incomparabil mai bine decît aici, unde tu stai pe șantier de dimineață pînă seara, „îi argumentase ea în ajunul plecării.

– Îți voi da o telegramă de îndată, fulger, adică tata o va face, zise ea și strivi țigara în scrumieră. – Nu mi-e frică deloc, continuă ea. Sînt gata în orice moment, îl asigură, scuturînd capul cu energie, spre a-și dezvălui curajul, dar în aceeași clipă o străbătu un fior.

Bătrînul surise și își turnă în pahar din vinul roșu de o culoare solară. Obrajii căzuți i se înviorară, tîmplele proeminente i se profilau sclipitoare, iar bogăția părului cînepiu îi lumina chipul.

– Dumneata, George, ai face mai bine dacă ai să vii pe-acasă cu trenul, zise deodată bătrînul, ca și cum fu străluminat de o idee importantă. – Nu mă refer la pericolul de accidente, știu că ești prudent, poți fi sigur de asta, dar mă gîndesc că ai putea să guști aici și un vin bun. N-ar trebui să ignorezi așa ceva... Mereu cu mașina, uiți de celelalte binefaceri ale vieții, încheie bătrînul și sorbi lacom din paharul cu vin rubiniu în care se împerecheau străluciri de flacără.

Abia acum, cu o clipă înaintea plecării, descoperi în privirea inteligentă a bătrînului un licăr de complicitate bărbătească. Deveni pentru el parcă dintr-odată mai tînăr, bătrînețea apărîndu-i ca o mască, cu ochii mai scînteietori, topindu-se într-un fel și aparența, pojghița aceea netulburată, de om mulțumit care și-a împlinit socotelile cu viața, văzînd că și-a măritat fiica cum se cuvine.

Această descoperire, însă, nu reuși să-i alunge în întregime gustul amar al plictiselii cu care se trezise în zori. Era izul persistent, ce îl simțise și în ultimele duminici, și care îl obosea cu atît mai mult cu cît nu reușea să se dezbare de starea aceasta, ca de o slăbiciune fizică. Duminicile îi răsăreau interminabile, cu ore lungi și seci, vide pînă la exasperare, cu zgomot de curățenie frenetică în apartament, în clinchet de veselă spălată la nesfîrșit și aburi nesățioși de cratițe în bucătărie, cu radiouri deșănțate care se năpusteau de pretutindeni în bloc, în cascade de emisiuni sportive asurzitoare, cu seri la fel de interminabile ce se prelungeau în biziitul lor monoton, în care descopereai prezența extrem de vie a televizoarelor.

Își luă rămas bun de la toți și plecă. „Am întîrziat mult, exagerat", își zise el. Dis-de-dimineață plănui să plece de îndată după ce vor lua masa de prînz. Întîlniră lume puțină, mai puțină decît se vede de obicei într-un oraș mare. Acest lucru îl încredință că plăcerea soției lui de a prelungi plimbarea ascundea o teamă hărțuitoare. Se supuse însă și nu-i reproșă nimic. O urmase pretutindeni, cu gîndul statornic că trebuie să plece cît mai curînd în orele după-amiezii spre a nu-l surprinde căderea serii pe drum. Și, totuși, acum după-amiaza luneca lent, vestind o seară potolită cu valuri de tăcere. Apăsa cu sete pe accelerație năzuind să se cufunde într-o anume singurătate.

Nici nu reuși să se cufunde pînă la uitare în această singurătate fraternă, rîvnită cu sîrguință, pentru că, în fața mașinii, foarte aproape, răsări brusc o siluetă subțire, mergînd înainte pe linia mediană a șoselei, și el abia apucă să frîneze. În aceeasi secundă din sens invers trecu un camion imens, cu o prelată ari, prăfoasă, însoțit de un zgomot de lăzi grele lovite intermitent. Camionul părăsi pe o porțiune scurtă partea carosabilă, virînd spre dreapta, tocmai pentru a evita silueta aceea apărută ca din pămînt. Dar șoferul acela grăbit nu catadicsi să oprească și să se întoarcă spre a-și lămuri încercarea primejdioasă prin care trecu, ci continuă să se piardă în zare cu aceeași alură bezmetică.

El însă fu obligat să se oprească. Silueta, acum se dumeri și el, era a unei femei tinere. Purta o bluză roșie, sîngerie, din mătase ieftină, fără mîneci, și o fustă albă, a cărei nuanță pălea în lumina roză, învăluitoare, a amurgului. Mergea cu pas nehotărît, cu capul căzut în piept, încît credeai că cerceta luciul șoselei, sau căuta un obiect pierdut. El ar fi vrut să apese iarăși pe accelerație și să o ocolească dar se pomeni că împinge portiera și, ieșit pe jumătate din automobil, strigă din răsputeri, deși silueta se afla acum la cîțiva pași de botul mașinii:

– Ești nebună, ce dracu', sau vrei să mori ca o proastă?

Silueta continua să pășească netulburată. Nu ezita nici măcar un moment. Cu bărbia sprijinită în piept, cu mîinile pierdute pe lîngă corp, inerte, inutile. În picioare avea sandale ușoare, din curelușe de meșină, subțiri, ca niște panglici, care nu făceau nici cel mai mic fîșîit. Atunci, el coborî. Merse lîngă ea și o cuprinse de umeri, zgîlțîind-o:

– Vorbește, auzi tu'. Vrei să mori?

Cuvintele lui repezite fură acoperite de trecerea rapidă a unui tren, șoseaua aflîndu-se în vecinătatea terasamentului căii ferate. Zăngănitul tampoanelor ciocnite, neregulat, fără răgaz nesocotea brutal ora de liniște a cîmpiei în asfințit. Abia acum el se simți cu adevărat singur. O privi atent, atent. Era o fată de vreo douăzeci de ani, cu trăsături asimetrice, cu un păr blond, dezordonat, alungat pe umeri, răvășit de vîntul serii. Socoti că fata îl privea cu dispreț. Nu era însă sfidarea învingătorului, superioară, acea violare semeață de domenii ale altuia, ale celui de lîngă tine, sau ale celui, mai adeseori, din fața ta, ignorate și pironite în mîlul desconsiderării definitive, ci era mai degrabă dezgustul în sine, alb, încît l-ai eticheta ca și inexistent, ca unică armă de apărare, de a fi, de a sta înaintea cuiva cu ființa ta, nu numai cu gîndurile și prejudecățile de fiecare zi.

O trase încet spre marginea șoselei. Palmele lui începuseră să simtă, să măsoare, căldura acelor brațe netede, mătăsoase. Îi lunecară mîinile în jos automat, și în liniștea provizorie a șoselei recunoscu o rămășiță uitată, ca o sămînță neîncolțită, din singurătatea ce o căutase adineauri atît de hain.

– Voiai să mergi undeva? o întrebă ceva mai calm.

Ea tăcea. Aceeași privire albastră, pierdută, pe fondul blond al părului.

– Asteptai pe cineva?

Ea tăcea. El însă se linisti întrucîtva.

– Voiai să mori? o întrebă, nemaipomenit de simplu.

Privirea ei albastră de astă dată se clătină, se frînse.

– Nu, îngăimă ea, și-și duse pumnii strînsi la gură.

El îi cuprinse pumnii și porni cu ea de-a-ndaratelea spre mașină, fără să-și justifice gestul, de parcă se înhămase la o povară teribilă pe care trebuia să o ducă undeva, să o așeze, să se elibereze, și numai după aceea va fi dobîndit dreptul să gîndească.

După ce ocupară loc în mașină, el se descoperi ca un nevîrstnic și amarnic de nepregătit, vinovat în nepriceperea sa; mai presus de orice era nemulțumit, nemulțumit pentru că totul încă îi părea că miroase a melodramă ieftină, a anecdotă din acelea goale poevstite adesea de șoferi și de cuceritori irezistibili. Și această nemulțumire față de sine sporea fiindcă tocmai acum începuseră să i se perinde prin memorie amănuntele proaspete ale acelei zile. De pildă, își amintea că, în parcul prin care hoinărise cu soția doar cu cîteva ore în urmă, întîlniseră grupuri de soldați învoiți care zăboveau și ei dinintea cuștilor zăbrelite ale animalelor prizoniere; și acești soldați, în ținută îngrijită de duminică, o măsuraseră cu priviri impertinente pe nevastă-sa, îi cîntăriseră din ochi cu nerușinare pîntecele țuguiat și împins în sus pînă la piept. Își mai amintea că, pe unul din pereții din odaia socrilor, unde luaseră prînzul, ticăia anemic o pendulă veche, cu cifre romane, aurii, pe un cadran argintiu-verzui, în cutia sa neagră ca de cărbune.

Apăsă pe accelerație, mașina rulă vreo cincizeci de metri, dar el renunță numaidecît și opri. Ea nu spunea nimic. O privi în treacăt.

– Voiai să mergi undeva în direcția asta? o întrebă el, simțind că acum puteau să stea în sfîrșit de vorbă.

– Nu, adică aș fi vrut, mi-am zis apoi că nu mai trebuie, vorbi ea dezlinat, cu o voce limpede totuși.

– Esti din oraș?

– Da.

Avea o voce caldă, nepotrivită cu îndărătnicia împrejurării în care o întîlnise.

– Te duc înapoi, propuse el cu stîngăcie. – Pe jos e mai greu, sînt cîțiva kilometri buni.

Întoarse mașina, apropiindu-se de oraș cu viteză redusă.

– Te-a lăsat cineva pe șosea, nu? reîncepu el să o descoase, și ipoteza asta vulgară, mediocră, negîndită, îl făcu să roșească.

– Nu, nu m-a lăsat nimeni...

– Unde lucrezi?

– Sînt telefonistă.

– Spune-mi unde să te duc? Pe șosea nu e cazul să te mai plimbi în halul ăsta și mai ales la ora asta. Te duc acasă. Pesemne, ai necazuri în familie. Se mai întîmplă... Nu ești obligată să mi le spui, vorbi el repede, cu un curaj pe care nu-l putea controla.

Devenise sfătuitor, devenise **aproapele** care soluționează, nechemat, neplăcerile celui aflat în impas. Sfîrși prin a se detesta. Și atunci, cu o furie de nestăpînit, se năpusti asupra ei:

– Te-ai încurcat probabil cu vreun derbedeu, și te-a lăsat. Ai sperat că te ia de nevastă și cînd colo ai aflat că-i un imbecil încurcat cu alta, sau că-i însurat... Te-au prins ai tăi cu mița-n sac, și-ai plecat în lume. Ai crezut că asa scapi de el, de ai tăi, de tot. În prima clipă ți-a stat gîndul la sinucidere, dar ți-a fost frică de tren. Te-a înspăimîntat linia ferată. Și ai pornit buimacă pe șosea. Accidentul de automobil e mai romantic, moartea asta e ceva mai puțin metalică și lumea crede că nu e sinucidere. Dar n-ai reusit nici asta. Ca prin minune mașina a frînat, iar camionul a intrat pe jumătate în șanț numai ca să te ferească. Spune-mi unde să te duc!

Amănuntele domestice ale zilei îi răsăreau neobosit în minte. Nădușise lac pe spinare. Își ștergea anevoie fața umezită și gîtul cu batista care-i ieșise din buzunar și, înainte ca fata să-i răspundă, îi trecuse prin minte că poate încercase, furios, dar și cu o ascunsă teamă, să se pedepsească pe sine.

PERSONAJUL LITERAR – CHINTESENȚĂ A ISTORIEI

Ideea de partinitate pornește de la premisa făuririi unei literaturi și arte adresate omului, conștiinței sale, la a cărei necurmată perfecționare să contribuie cu puterea și seducția pe care numai actul estetic îl are. Literatura mai cu seamă are o covîrșitoare înrîurire formativă căreia partidul îi acordă întreaga atenție în documentele sale programatice, în cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, rostite în fața scriitorilor țării. Nimic mai firesc umanismului nostru revoluționar socialist decît năzuința necurmată a **mai binelui**, a auto-depășirii omului, prin înălțarea sa pe treptele istoriei. Act prin el însuși revoluționar, acest proces lung și trudnic se corelează cu o accepțiune calitativ nouă a însăși categoriei de etos, ce se impune cu forța obiectivității și scriitorului și editorului de azi.

Situată ferm și statornic pe asemenea coordonate ideologic-estetice, literatura noastră oferă, mai cu seamă prin ceea ce a impus în ultimii 10–15 ani, destule succese remarcabile. Cred însă că, la discuția pe care ne-o propune **Orizont**, cîteva referiri la apariții recente pot fi convingătoare, mai ales că ele sînt investite și cu premiile Uniunii Scriitorilor.

M-am bucurat întîlnind pe lista premiaților **Galeria cu viță sălbatică** a lui Constantin Țoiu, roman care este și o bogată galerie de figuri umane, centrate în jurul unui „caz" caracteristic unei epoci revolute. Dar răspunderea pentru om, pentru viața și destinul său se configurează ca un mesaj fierbinte și lucid, străbătînd subiacent fiecare pagină. E, ca să generalizez, o coordonată a însăși prozei noastre contemporane. Am citit romanul lui Paul Georgescu, **Doctorul Poenaru,** cum se citesc cărțile bune: fără a o lăsa din mînă. Cunoșteam epoca și totuși romanul m-a pasionat și m-a cucerit. Medicul Dumitru Poenaru e o figură din alte vremi și pentru epoca sa un neîmpăcat, dar și un neînvins. Îl simt ca pe un contemporan al nostru. Înalta lui etică socială, cultul muncii, caracterul dîrz ce exclude compromisurile ne dau acest sentiment. Și, în egală măsură, chipul lucid prin care își asumă propria-i soartă; fără lamente, știind că numai dăruindu-se oamenilor poate rămîne om. Și prin puterea de fier a voinței sale. Într-o perioadă cînd critica discută despre modelul uman al literaturii noastre, Paul Georgescu – prozatorul – ne oferă unul de o tulburătoare exemplaritate.

Și o referire la romanele, cele mai recente, ale lui Mircea Șerbănescu. **Descoperirea de sine,** recent premiat de Asociația scriitorilor din Timișoara, continuă, după **Cerc și dragoste,** un filon nou în scrisul autorului; explorînd zonele conștiinței proprii unui proces social de largă extindere – e vorba de afirmarea plenară a femeii – prozatorul timișorean relevează implicații nebănuite, prezintă conflicte ce au puterea de a convinge și de a îndemna la meditație activă. Succesul său ca romancier implică și pasiunea pentru temele actualității și acestea sînt cele mai generoase. Fiindcă a face o literatură străbătută de spirit partinic înseamnă, nu mai puțin, a scrie despre ceea ce epoca și oamenii ei au nevoie, a ridica actul de creație pe soclul de obiectivare care îl face sincron pînă la contopire cu năzuințele cele mai înalte ale semenilor tăi.

SIMION DIMA

CUVINTE VIBRANTE

Am ascultat Raportul prezentat la Conferința Națională a Partidului de tovarășul **Nicolae Ceaușescu,** raport atît de bogat în fapte care vorbesc despre justețea politicii noastre, închinată viitorului fericit al României Socialiste, Raport în care s-a făcut bilanțul mărețelor realizări de la cel de-al XI-lea Congres pînă azi. Cuvîntul tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, era cuvîntul de profundă omenie adresat milioanelor de cetățeni ai României. Am văzut totul, ca un tînăr care trăiește în prezent dar care gîndește în viitor. Mamă fiind, urmăream lucrările Conferinței și-mi priveam copilul, văzîndu-l în timpul minunat de mîine pe care îl construim astăzi. Dar pentru acel mîine luminos spre care tindem e nevoie de muncă, de pace, de înțelegere, de perfecționarea societății omenești – pasul firesc cerut de realitatea noastră socialistă.

La locul meu de muncă, mă gîndeam, în timp ce deserveam aparatele de calcul, cîtă voință și tenacitate cuprind cifrele în perindarea lor fulgerătoare. Informatica este un domeniu de progres al științei românești și toți cei ce lucrează în acest domeniu sînt o parte, – niște rotițe – din mărețul angrenaj al economiei.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea în cuvîntul său: **„Este necesar să se treacă mai rapid la mecanizarea și automatizarea, atît a proceselor de producție cît și a unităților"** pentru eliberarea unor cadre și trecerea lor în munca direct productivă. Pentru aceasta printre multele obiective propuse de Centrul de Calcul, este și acela de a se trece cît mai multe lucrări din întreprinderi pentru prelucrarea automată a datelor, urmărindu-se o eficiență cît mai mare. Sînt membră de partid și, alături de ceilalți comuniști din organizația noastră, particip la realizarea sarcinilor de plan și transpunerea în viață a dezvoltării societății socialiste multilateral dezvoltate. M-a bucurat hotărîrea reducerii săptămînii de lucru, deziderat venit mai mult în sprijinul femeilor, dar sînt convinsă că aportul nostru trebuie să fie tot mai mare pentru realizarea sarcinilor de plan.

DÎRZU NINA

operatoare la Centrul de Calcul din Timișoara

teatru

Un spectacol neobișnuit la Teatrul de stat din Arad

Este vorba de un spectacol care în cele din urmă este expresia integrată a muzicii, picturii și teatrului. Inițiativa, cu totul originală, aparține regizorului Iosif Maria Bita. Regizorul a dramatizat și a pus în scenă un text al lui Octav Pancu-Iași sub titlul „Ste le pe Maidan". Spectacolul este realizat pentru copii și cu actori copii, elevi ai Școlii generale nr. 2 din Arad. În fond, dincolo de spectacolul propriu-zis, deslușim ideea unui teatru pedagogic, numai că elevii nu sînt numai spectatori (pasivi) ci și pedagogi, adică actori care interpretează viața. Acești copii își dezvoltau pe scenă rolul cu naturalețe, de parcă ar fi trecut printr-o lungă școală dramatică. Nu trecuseră decît printr-o foarte scurtă experiență de viață. Regizorul, de altfel, ne-a și spus că unii dintre elevi au interpretat bine rolurile fiindcă puteau stabili analogii între „viața" textului dramatic și „mica lor experiență de viață". Acest fapt ar fi o premisă. O a doua premisă e, fără îndoială, simburele de talent. Elevul Ion Simion a izbutit să **construiască** un rol. În muzică, uneori în matematici, sîntem obișnuți să întîlnim „copii fenomen". În teatru acest lucru părea, măcar pentru o parte dintre oamenii maturi, un „fenomen imposibil". Spectacolul are un sens experimental și din acest punct de vedere. Cu atît mai mult cu cît angajarea unor elevi într-o muncă artistică de durată și de mare intensitate a avut de înfruntat rezervele unor părinți ori scepticismul unor dascăli. Este cert însă că acești copii (Mihai Giurgiu, Gheorghe Bulboacă, Emanuel Sfăt, Gheorghe Bodescu ș.a.) au trecut printr-o **experiență culturală** care va avea consecințe pentru tot restul vieții lor, indiferent dacă vor ajunge sau nu actori de profesie. Spectacolul de la Teatrul de stat din Arad se dovedește a fi un mod de a lărgi sfera activității copiilor, a elevilor, prin prisma ideii de pedagogie nemijlocită.

Spectacolul lui Iosif Maria Bita ne schimbă tradiționala idee după care elevul întîi trebuie să învețe, pentru ca abia după aceea **să facă ceva.** Ființa omenească învață făptuind.

Spunem că spectacolul de la Arad e complex. Într-adevăr, în holul teatrului se află cea de-a doua expoziție de pictură (copilărească, da !) cuprinzînd lucrări ale școlilor care au văzut spectacolul teatral iar apoi au reprodus ceea ce i-a impresionat. Iarăși o experiență. În timp ce micii spectatori străbat holul, orchestra Liceului de artă din Arad interpretează compoziții clasice, creînd un fond muzical din care se naște o complexă trăire estetică. Muzica, arta afectivității prin excelență, pregătește și însoțește percepția estetică vizuală, pentru ca, o dată intrat în sala de teatru, sufletul copiilor (și al maturilor) să participe la **acțiunea,** desigur fictivă, dar nu îndepărtată de viață, a teatrului. Pentru ca acest experiment să-și atingă sansa, e nevoie de texte dramatice de actualitate. **(V. VERSAVIA).**

plastică

Salonul anual de artă (II)

GRAFICA. I. Podlipny — maestrul. În loc de orice apreciere : în data de 8 decembrie a.c. a avut loc vernisajul retrospectivei sale la Bratislava, orașul natal al artistului. **Virginia Baz-Baroiu** — acuarela abandonîndu-se propriei fluidități în feerii subacvatice. **Lidia Ciolac** — sau acuratețea liniei hoinare, imaginînd în spații onirice fizionomii abstruze — trasfigurări afective ale istoriei. **Eugenia Dumitrașcu** — prezența unei alternative, o geometrie a clarobscurului sau o elaborare gestualistă ? **Hildegard Fackner** — istoria ca alegorie ; alegoria în catifelate valorații. **G. Kazinczy** — poezia unui romantic exact, antropomorficul într-o estetică a șistului cristalin. **Vasile Pintea** — gravura competitivă, între viziunea impecabil arheologică și cea ireproșabil subacvatică (teme recurente ale ultimilor trei ani). **C-tin Răducanu** — sau furia scrierii integrată figuralului. **G. Vâleanu** — un pas spre epura unei ilustrații literar-fabuloase. **Xenia Vreme** — desenul consonantic al hașurii ca nostalgie a broderiei pointiliste, din gravura de odinioară.

SCULPTURA. Iosif Benedek — romanticul auster în apropierea imediată a unui timbru înconfundabil. **Aurel Curcan** — convingător la a doua participare. O garanție — comprehensiunea intimităților materiei. **V. Gaga** — moment bun al propriului stil — starea de interioritate atenuînd tonusul muscular al Formelor. **Gál Andrei** — semnul lizibil tratat cu sensibilitate. **Gh. Goldaci** — livresc, dar în progres. **P. Jecza** — „Nike", de la clasic la modern, prin procedeul abraziunii. **Ina Popescu** — sculptor mereu atent la istorie. **Szakats Béla** — sau efortul de a se defini între Boccioni și Zadkine.

DECORATIVA. Rodica Banciu — anunțînd distinct iminența primei personale de tapiserie ambientală. **Jecza Clara** — în cea mai bună tapiserie „haute-lisse" a sa, depășind mai net carențele grafismului de șevalet **Magda Ziman** — neobosită cercetătoare a tehnicilor — aici cu un colaj de șnururi, într-o compoziție abstract-gestualistă.

INTERFERENȚE în afara canoanelor. Ștefan Bertalan — perisabilitatea operei față în față cu perenitatea poemului : cultura se conciliază cu natura, printr-un „raport" informațional. „Ne aflăm în prezența unei **culturi a mediului înconjurător,** căreia nu mai este cu putință să-i aplicăm vechile noastre criterii" (R. Berger). **C-tin Flondor Străin** sau știința artistului contemporan de a conspecta instantaneu universul ca un cîmp al conexiunilor. **I. Stroia,** din ce în ce mai personal. Acum, cu un „1907" — în memoriam prin mijloace pop. **(C. BABEȚI).**

top

CORESPONDENȚA. **Anna Maria Weiss :** Observațiile tale privind evoluția grupului „Ecou" sunt juste. Mulțumim pentru felicitări și sperăm că nu vei lipsi de la viitoarele seri Top — „Orizont". Componența „Sex Pistols" : Glen Martlock, Johnny Rotten, Stephen Jones și Paul Cook. Manager : Malcolm Mc Laren. **Radu A. Marin :** ca și „Saints", grupul „ACDC" este australian. Formația amintită practică un Hard Rock de calitate. Componența „ACDC" : Angus Young (chit.) ; Malcolm Young (chit. arm.) ; Bon Scott (voce) ; Philip Rud (perc.) și Mark Evans (bass). Prin termenul „Classic **Rock" se definesc producțiile genului ce în-**

cearcă grefarea elementelor muzicii clasice pe osatura ritmică a Rock-ului. Experimente au făcut (sau fac) : „Nice" (grup desființat) ; „Ekseption" (Olanda) ; „Renaissance". „Procol Harum" — grup britanic care a concertat și la noi. Negru Traian : titlul LP-ului „Rattus Norvegicus" al grupului „The Stranglers" e inspirat de denumirea în latină a unei specii de rozătoare. Pe acest disc figurează și piesele ce te interesează, inclusiv „Princess Of The Streets". **Tică-Timișoara :** 1. Hello : „Tell Him". 2. Boney M. — cvartet de culoare ce activează în R.F.G. Leader, cîntărețul Max Boney, în componență intrînd și trei „Show Girls" ce asigură mai ales succesul de scenă al grupului prin numere de dans. Acompaniamentul în studio și în spectacole e realizat de un grup de instrumentiști autohtoni. Imprimările „prind" datorită acurateții „Sound"-ului prelucrat în manieră „Disco", majoritatea succeselor fiind reluări după piese de rezistență (succese sigure, deci) ale unor grupuri ca Yardbirds, Them, C. C. Revival. TOP-UL SĂPTĂMÎNII. **Secția română :** 1. Sînt fiul țării mele — ROȘU ȘI NEGRU ; 2. Cîntec neștiut — DIDA DRĂGAN ; 3. Vara amintirilor — SEMNAL ; 4. Jurămînt — NICU ALIFANTIS ; 5. Iapa albă — MAGNA CARTA. **Secția străină :** 1. I. Remember Elvis Presley — DANNY MIRROR ; 2. Magic Fly — SPACE ; 3. Trans Europe Express — KRAFTWERK ; 4. Miss Broadway — LA BELLE EPOQUE ; 5. Jet Airliner — STEVE MILLER BAND. **(PETRU UMANSCHI).**

panoramic

● **DIN NOU DESPRE „ZILELE POEZIEI" :** la Deta, în deschiderea „Săptămînii culturale" din localitate au fost invitați D. Grozdan, C. V. Sein, G. Drumur, L. Ilici, L. Bureriu, T. Dorgoșan, E. Scharf, C. Dascălu, P. Iliești, care au citit din creațiile lor. Mențione specială pentru talentatul actor-folkist E. Cristea. ● Deta oferă, în continuare, sesiuni de comunicări științifice, vernisajul cenaclului de arte plastice, program susținut de „Șoimii patriei", spectacole folclorice, simpozion cu teme folclorice etc. O agendă bogată în conținut, acțiuni bine realizate artisticește. ● Expoziții de artă plastică semnează copii din Timișoara și Lugoj. ● Excelent concertul Filarmonicii „Banatul", sub bagheta lui E. Elenescu și cu solista (vioară) japoneză Asako Hata. Concertul de Brahms, într-o versiune temporizată de un instrument liric dar ferm. „Preludiile" lisztiene, un monument sonor amănunțit clădit de dirijor, servit prompt de o orchestră cu mari resurse. ● La „Zilele culturii din Caransebeș", S. Titel, M. Belciu, C. Ungureanu, P. Vintilă, C. Stefănescu, T. G. Maiorescu, M. Șerbănescu s-au întîlnit cu cititorii. ● „Semenicul", publicație a cenaclului literar cu același nume din Reșița, se află la o nouă ediție. ● La IPROTIM s-a deschis stagiunea cenaclului „Art club". Poezie și muzică tînără, cu inerentele grupuri folk, film de scurt metraj. Scriitori, actori . . . ● „Un car de suflet" în librării. Noua carte a lui L. Cerneț își așteaptă cititorii. ● Din nou formația vocal-instrumentală maghiară „Lokomotiv-GT". O locomotivă . . . electrică. ● Liceul de chimie din Timișoara i-a primit călduros pe A. P. Sîrbu, poetă și S. Foartă, poet, critic literar, traducător. ● Din agenda manifestărilor în cadrul unei alte săptămîni culturale, aceea de la Sînnicolaul-Mare : întîlniri cu scriitorii timișoreni, gală de filme a cineclubului local, prezența unor reprezentanți ai editurii „Facla", spectacolul teatrului de păpuși din localitate, expoziție de artă populară, formații artistice în spectacol. ● „Almatim" (a ni se scuza șarja amicală) se adaugă la IPROTIM, BIOTIM, ELTIM . . . E vorba de cenaclul artelor al Casei de cultură a studenților din Timișoara, prezent la sala Olympia cu poezie, folk, bineînțeles, muzică seria, brigadă artistică, muzică populară, umor. ● Este greu să selectezi, din nolanul atitor acțiuni cultural-artistice, pe cele mai semnificative. Căci semnificativ este în fond, totul. **(L. BUREriu).**

istorie-document

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (Dicționar cronologic). **SIMEON MANGIUCA** (1831—1890) născut la Broșteni, tatăl său fiind preot. A făcut studii medii la Oravița, Seghedin, Lugoj și Oradea, iar Dreptul, la Universitatea din Pesta și teologia la Virșeț. Profesor de limba română la Timișoara, a ocupat funcții în administrația de stat, apoi a fost avocat la Oravița. A cules, împreună cu A. M. Marienescu, poezii și datini ale neamului românesc. A colaborat la **Albina, Luminătorul, Familia, Românische Revue.** L-a preocupat mitologia română, filologia și istoria. A fost **membru de onoare al Academiei Române.**

IULIAN GROZESCU (1839—1872) își începe viața într-o familie din Comloșul-Mare. A făcut studii liceale la Timișoara, Arad, Oradea. S-a înscris la facultatea de Drept din Pesta și aici a început frămîntata sa activitate publicistică, la **Concordia, Strigoiul ;** împreună cu Emeric Stănescu, a scos revista literară **Speranța,** care, din lipsă de fonduri, și-a încetat curînd activitatea. A lucrat la **Umoristul, Familia** lui Iosif Vulcan și la alte publicații ale vremii. În anul 1870, s-a mutat la București, continuînd să activeze publicistic, scotînd săptămînalul **Poșta Română,** care, după 3 apariții, a sucombat. Chemat în redacția **Albinei,** s-a întors la Budapesta. Învins de boală, se retrage la căminul părintesc din Comloșul-Mare, unde se stinge prematur. A scris proză și poezie. După un an de la moarte, i s-a publicat volumul de poezii. Activitatea sa publicistică a fost apreciată pentru suflul ei național și pentru stilul alert și tăios.

PAVEL ROTARIU (1840—1919), originar din Dragșina, unde tatăl său a fost învățător. A făcut Facultatea de Drept de la Pesta și de la Viena. Activitatea gazetărească și-o începe la ziarul **Neue Freie Presse** apoi la ziarul **Albina** din Viena, unde a lucrat alături de Vicentiu Babeș. În 1873 și-a deschis birou de avocatură în Timișoara, iar în 1874 a editat revista umoristică **Priculici.** În 1880, împreună cu socrul său Meletie Dreghici, pune bazele primului ziar politic românesc din Timișoara, **Luminătorul,** care în 1894 a fost reorganizat și transformat în marele cotidian românesc **Dreptatea,** avînd ca redactori pe C. Diaconovici și Valeriu Braniște. Timp de doi ani, a scos și revista Avocatul poporal. **(GR. POPIȚI și M. ȘERBĂNESCU).**

echo

Cuvintele sînt chemate acum să celebreze emoția. Poate a acelor momente în care **Garofița Bejan** și **Emilia Mihai,** după o viață sub reflectoarele Teatrului Național din Timișoara, rosteau monologul speranței, în fața noastră, cei care mai avem de dus dulcea povară a muncii în teatru și pentru teatru. Dar ieșirea la pensie a unui actor nu înseamnă și despărțirea de scenă : au spus-o și colegii mai tineri : Miron Șuvăgău, Mariana Coruțiu, Ioan Ieremia. Erau, și vor rămîne prezente, în memoria noastră rolurile cărora le-au dat sens, strălucirea pe care le-au conferit-o. Emoția era și a amintirilor și a gîndului că le vor revedea.

S-ar fi cuvenit ca la această clipă să fie martor publicul care le-a aplaudat de atîtea ori. Să le mulțumim, deci, și în numele „măriei sale" așa cum n-o vom putea face niciodată îndeajuns : pentru spectacolele din care s-a alcătuit existența lor și care sînt o parte din propria noastră existență. Să le mulțumim, deci, pentru viața ce ne-au dat.

Să celebrăm, acum, pe toți slujitorii scenei, pe acei oameni numiți ACTORI, care fac să trăiesc teatrul pentru ca noi înșine să putem recunoaste în TEATRU întelesul cel mai adînc al posibilelor noastre mari bucurii. **(ANTOANETA C. IORDACHE).**

✦

ZILELE POEZIEI. În cadrul Zilelor poeziei, organizate de Asociația scriitorilor din Timișoara și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă la Comloșul Mare a avut loc o ședătoare literar-artistică sub genericul **Sub flamura partidului cîntăm România socialistă.** Și-au dat concursul scriitorii : Al. Jebeleanu, Damian Ureche, Eugen Dorcescu, Traian Dorgoșan, Dorian Grozdan, George Drumur, Manolita Filimonescu-Dragomir, Erika Scharf și actorii : Mircea Bellu, Grete Avram, Eugen Cristea, de la Teatrul Național din Timișoara.

În partea a doua a manifestării, corurile căminului cultural și ale școlii generale, grupul vocal al școlii generale din Comloșul Mare, grupul vocal de la Comloșul Mic, taraful școlii, taraful căminului cultural, echipele de dansuri populare românești și germane din Comlosul Mare și Mic, precum și membrii cenaclului „Iulian Grozescu" : Ana Lucia Ciolac, Mariana Timofte și Mihai Holzinger. La reușita acțiunii si-au adus contributia cadrele didactice : Iulian Țihoi, Delia Rădulescu, Marian Stepan, Matei Römer, si dirijorul Ștefan Ciolac-Buleandra. **(DAN UDREA).**

muzică

ORCHESTRA DE CAMERĂ se instituie ca gen ce proliferează azi spectaculos, avînd între alte avantaje, pe acela de a putea pătrunde în sanctuarele „Marii muzici", cu mijloace relativ sumare. Formațiilor Filarmonicii și Facultății de muzică le-a fost adăugată o nouă orchestră, ființînd într-un cadru cît se poate de adecvat — Casa Tineretului. Conducătorul noului organism artistic este un dirijor afirmat energic grație finisajului sonor obținut cu cel mai tînăr cor al municipiului, Marius Tănăsescu. Iată-l acum polarizînd disponibilitățile și aspirațiile de afirmare ale unei tinere pleiade de muzicieni — cărora li s-au raliat și confrați cu timple argintate, Al. Boroș și R. Nathy, părtași de entuziasm, într-o orchestră al cărei nume e bine să-l reținem — ARS NOSTRA. Nivelul prezentării celor două prime simfonii ale lui Vivaldi este acela care oferă virtuale garanții. Tonul este omogen, suplu, acordajul aproape de impecabil, încadrarea în stil remarcabilă. Dirijorul a cîștigat evident un plus de personalitate, modelînd autoritar sonanțele ; gestul este decis, elegant, foarte exact, maniera „Vordirigierung" avantajîndu-i claritatea intențiilor. În Concertul pentru flaut în Re, **Ioana Mogoș** a dimensionat cu obișnuita-i dezinvoltură lumea de elanuri și chemări ce pulsa sub trilurile onomatopeice. **Adriana Krizsanics** a realizat turul de forță, de a parcurge integral ciclul „Anotimpurile". Această ultimă elevă a distinsului E. Cuteanu a emoționat prin calitatea tonului, vibrant, comunicînd trăiri estetice corespunzătoare densității propriilor sale expansiuni creatoare. Tehnica spectaculoasă, acuratețea dublelor perfectibilă. Remarcabile intervențiile pianului **Mariei Bodo,** în contrapunctarea arcului melodic al coardelor, cu planuri melodice insolite, dăltuite cu minuție și farmec. **(DORU MURGU).**

consemnări

SIMPOZIONUL : „CARTEA DE RÎMNIC, MONUMENT DE CULTURĂ ȘI ARTĂ ROMÂNEASCĂ", organizat de **Subcomisia de etnologie de la Baza de Cercetări Științifice Timișoara a Academiei Republicii Socialiste România,** este o întrunire culturală, în premieră pe țară. Manifestarea aceasta a fost structurată pe două acțiuni corelaționale : organizarea unei expoziții cu tipărituri de Rîmnic (la Biblioteca județeană — salonul de la Bastion) din fondurile de carte veche, existente în Timișoara ; o sesiune de comunicări științifice, privitoare la cartea de Rîmnic. La deschiderea expoziției au vorbit despre importanța patrimoniului constituit din cartea de Rîmnic și, implicit, de oportunitatea acestui simpozion : **acad. Dan Mateescu,** directorul Bazei de Cercetări științifice din Timișoara a Academiei R. S. România, **prof. dr. doc. Zoe Dumitrescu-Bușulenga,** membru corespondent al Academiei R. S. România și **prof. Mihai Ziman,** din partea Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș. Comunicările științifice de o mare diversitate tematică — au creat o imagine de ansamblu complexă, privind multiplele semnificații culturale ale acestor tipărituri : **— prof. univ. dr. Eugen Todoran** — Cartea de Rîmnic ; **conf. univ. dr. Ion Iliescu** — Ideologia luminilor în prefețele și tipăriturile de la Rîmnic ; **Ramona Boca-Bordei** — Cărturari ai Rîmnicului în cultura românească : **Paulina Cheie** — Observații asupra limbii în cărțile tipărite la Rîmnic după 1750 ; **Sergiu Drincu** — Cartea de Rîmnic și unificarea limbii literare ; **Jiva Milin** — Tipăriturile de Rîmnic în contextul relațiilor culturale româno-iugoslave : **Viorel Țigu și subsemnatul** — Corespondențe între ornamentica tipăriturilor de Rîmnic și motivistica populară ; **lect. univ Deliu Petroiu** — Ilustrația de carte în tipăriturile de la Rîmnic ; **Viorel Țigu** — Grafica cărților de Rîmnic, izvor de inspirație pentru unii zugravi din veacul al XVIII-lea.

Acest simpozion înregistrează că subcomisia de etnologie din Timișoara are reale posibilități de a organiza manifestări culturale de un larg ecou în rîndurile cercetătorilor și ale publicului, fapt care o obligă să-și propună și alte acțiuni, de aceeași însemnătate. **(AUREL TURCUȘ).**

✦

DIATON — PREMIERĂ STUDENȚEASCĂ NAȚIONALĂ. Era firesc ca inițiativa organizării unui concurs tematic bienal de montaje de diapozitive sonorizate să aparțină cercului foto **IRIS** al Casei de cultură a studenților din Timișoara, cerc cu o bogată și îndelungată activitate, apreciată în repetate rînduri. Această primă ediție a bienalei — înscrisă în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României" și dedicată celei de-a XXX-a aniversări a proclamării Republicii — a reunit colective artistice din centrele universitare Timișoara, București, Reșița și Galați. 13 montaje, cu o tematică diversă, inspirată cu precădere din viața universitară. Inerente oricărui început — cîteva nerealizări (între ele : idei lipsite de originalitate, concesii făcute locului comun, platitudinii, carente tehnice în realizarea imaginii și a sunetului). Impresia de ansamblu este însă aceea a unei reușite. Selecțiile cercului foto **IRIS** și ale Stud-Film-ului bucureștean au îndreptățit cu precădere ideea reușitei, a fuziunii, uneori perfecte, dintre idee, imagine și sunet. O selecție remarcabilă prin orientarea tematică, diversă și inteligent rezolvată, — cea a cercului **IRIS** (distins dealtfel și cu premiul revistei **FORUM STUDENȚESC).** Dovadă și premiul I (la categoria „subiecte inspirate din viața universitară") — acordat montajului „Impresii din vacanță" (autori I. Berwanger și C-tin Duma), mențiunea (la aceeași categorie) acordată documentarului „Electromobilul", precum și mențiunea acordată de revista **ORIZONT** unui montaj de mare sensibilitate, „Martori ai trecerii noastre" (autori : I. Berwanger, C-tin Duma și N. Lengher). Aprecieri la fel de bune i se cuvin și selecției bucureștene, al cărei montaj **„Speologică"** a întrunit sufragiile juriului, ocupînd locul I la categoria „subiecte la liberă alegere". De reținut acuratetea imaginii foto la montajele cercului reșitean.

Am avut nu de puține ori impresia că asistăm la nașterea unei noi și autentice arte, situată undeva la frontiera fotografiei artistice și a filmului. Gen nou, cel puțin în arta studențească, **DIATONUL** își demonstrează încă de pe acum virtuțile. **(I. PANTEA).**

cenaclu

Ședința de marți, 13 decembrie, a cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei ORIZONT a prilejuit un nou debut — de data aceasta în poezie : **DANA PLOAIE.** Remarcată la rubrica de **Corespondență** a revistei, în cadrul căreia a și publicat în mai multe rînduri, tînăra poetă a citit, într-o atmosferă de emoție și de viu interes, un ciclu de poezii.

Referatul susținut de criticul **Lucian Alexiu** a subliniat sensibilitatea artistică a autoarei, sinceritatea și acuratețea trăirii, faptul că aceste poeme par a fi rezultatul unor încordări lăuntrice. El a atras atenția, între altele, asupra slabei preocupări în latura limbajului poetic. În concluzie, criticul a apreciat această „voce promițătoare", cum și posibilitățile ei de structurare lirică.

Criticul **Cornel Ungureanu,** exprimîndu-și acordul cu punctele de vedere propuse de antevorbitor, considera că DANA PLOAIE are reale șanse să devină o bună poetă ; a comentat, cu multă competență și spirit pătrunzător, poeziile, subliniind faptul că tînăra autoare are un stil de a înțelege lumea, ceea ce este foarte important.

Poetul **Aurel Turcuș** a relevat un anumit bun simț artistic, faptul că Dana Ploaie nu se lasă sedusă de mode și modele ilustre, încercînd să asimileze lecturile și să rămînă ea însăși în ceea ce scrie.

Au mai vorbit : **Mircea Șerbănescu, Coriolan Pitic, Petru Iliești, Ștefan Maliță.**

În încheiere poetul **Anghel Dumbrăveanu,** președintele cenaclului, a sintetizat discuțiile, exprimîndu-și încrederea deosebită în talentul tinerei poete, făcîndu-i recomandări privind arta poetică, rigorile muncii literare.

Cenaclul intră într-o scurtă vacanță de iarnă. Următoarea ședință, care va inaugura și o nouă rubrică a cenaclului — „Dialog cu tinerii scriitori" —, va avea loc marți, 11 ianuarie 1978. **(THEODOR COZIANU).**

sport

PROGRAMAT ANAPODA, „B"-ul continuă, abia duminică, 18, urmînd a se trage cortina îmblănită peste terenurile cu spectatori tot mai puțini și cu fotbal tot mai degerat. Îndurînd crivățul dinspre Pădurea Verde, am urmărit meciul U.M.T. — Metalurgistul Cugir (0—1 !), penibilă dovadă de neputință, probă de bătaie de joc . . . de joc numit, totuși, fotbal. Din lider al seriei a III-a, U.M.T.-ul a ajuns un „unspe" deșelat, învins printr-un gol de la 30 de metri și de o echipă deplasată la Timișoara cu rostul — singur — de a alerga împotriva vîntului turbat. Cel mai impresionat de durerile umeților a părut a fi arbitrul, C. Petrea (corect !), al cărui fluier scotea triluri tînguitoare, oftînd la umbra fostei echipe a lui Manolache, ajuns și el — iată — „suport" al A-ului.

Plin de contradicții și de remușcări, fotbalul nostru a intrat în anotimpul anchetelor, ca și cînd chestionarele i-ar rezolva păcatele. Cred că nici în '77 fotbalul nu a fost mai bun sau mai rău ca în alți ani. Ci — același ! Doar raportările s-au nimerit a fi altele (Franța, Iugoslavia, Spania), momente care au cerut măsuri și sancțiuni, anchete și chestionare. Deși — vorba înțeleptului — în general totul curge, fotbalul nostru stă, dovadă U.M.T.-ul, dovadă Chilibar, dovadă Moraru, dovadă Covaci. În ultimul am cea mai mare încredere, fiindcă e Primul ! La cîteva săptămîni de la instalare, venit cu națională la Timișoara, Covaci declara ziariștilor (vezi și interviul apărut în **Orizont**) că, singur, nu va putea face minuni, întrucît fotbalul nostru are nevoie de temeiuri, adică de prunci pătimași, în stare să devină dobrini și răducani . . . Și altele . .

Trăgînd, curînd, linia unui an modest în fotbal, zicem că a fost urît prin rezultatele cu alții : cu noi între noi — totul stă. De aceea, gîndesc că primii zece fotbaliști ai anului 1977 pot fi aleși, încă, cei de anul trecut, în aceeași ordine. Oricum, clasamentul „Orizont" va apărea înaintea trecerii lui '77 în amintire. **(TEODOR BULZA).**

evrika !

● **Și copiii anului 2000 vor fugi de-acasă . . . Dar în cosmos.**

● **Uneori dai de o comoară și lumea zice că ai săpat groapa altuia.**

● **Cartea de căpătîi este aceea pe care dacă pui capul nu adormi.**

● **Vitejii după război, zadarnic invocă curcubeul după ploaie.**

● **Dezacordul cu tine însuți trădează de cele mai multe ori o bună conștiință.**

● **Arheologi, zadarnic căutați în carul cu fîn, acul din epoca de piatră.**

● **Faraonilor (înmormîntați în piramide) nu li se putea spune „Fie-vă țărîna ușoară !"**

● **Țesîndu-și pînza, Penelopa și-a realizat „planul" la toți indicii.**

ION VELICAN

sadoveniana

ÎNSURĂȚEI

Cu puține excepții, în articolul de rîndul trecut m-am referit la diminutivele obiective, adică la acelea care numesc aspecte ale unei lumi redimensionate la scară redusă : bilețel, farfurioară, luminiță, măgăruș, năsturaș. Diminutivele pot fi însă și afective, devenind expresia unor trăiri sufletești nuanțate, de la interes, simpatie, atracție, compasiune pînă la ironie și dispreț. Într-adevăr, universul mărunt — „Gize, flori întîrziate“ — duce o existență precară, bogată numai în riscuri. De aceea e foarte firesc ca reprezentanții lui să stîrnească asemenea simțiri. Pe de altă parte, simpatia, atracția, compasiunea față de ființe sau obiecte apropiate se pot învedera, lingvistic, prin încadrarea „subiectivă“ a cuvintelor corespunzătoare în categoria formațiilor diminutivale. Mă gîndesc, în primul rînd, la multele forme de adresare către mama, care redau, prin sufixe, valori semantico-stilistice înculcate unor epitete : „O, mamă, dulce mamă“ (Eminescu) ; „Tu ești, mamă ? Mi-e frică, / Mamă bună, mamă mică !“ (Arghezi) ; „ochii albaștri și duioși ai mamei care l-a strîns la sîn și l-a legănat“ (Sadoveanu). Iată, acum, o listă — bineînțeles, incompletă — a diminutivelor substantivului mamă, semnificativă și pentru bogăția, felurimea și productivitatea, în general, a sufixelor românești : mămică, mămicuță, mămiță, mămițică și mamițică, mămucă, mămucuță. Se adaugă, de la maică : măiculeană, măiculiță, măicușoară, măicuță, iar, de la mamaie : mămăiță !

Chiar incompletă, lista de mai sus prilejuiește trei observații : 1. Diminutivele cer ... diminutive : „Să-i dea mamițica lăptic băiatului ?“ (Caragiale) ; „Lacrimi d-a voinicilor, / De dorul mîndruțelor / Și de-al măiculițelor“. 2. Printre termenii citați, cîțiva sînt diminutive ale ... diminutivelor (!) : mămicuță (de la mămică), mămucuță (de la mămucă) etc. 3. Diminutivele formate de la mamă „atrag“, în același context, formații corespunzătoare de la tată : „— ... Tătuca într-una blastămă și sudue cînd cade cîte-o oaie ... Are să se ducă și asta. Era a mămucăi și mi-o lăsase mie“ (Sadoveanu, VI 599) ; „— ... că nu mi-oi feșteli eu mînuțele tătucutei și a mămucuței“ (Creangă ; vezi și observația 1) ; „— ... D-apoi dă, mămucă, fetele aceste au spus că d-ta vezi tot ; și de aceea am gîndit că ești minioasă pe tătuca și pe mămuca, de nu te scoli“.

Sînt „alintate“ — cu belșug de formații diminutivale — numele de mîncări (cf. chiar mîncărică !) și de băuturi (Creangă : „— Din partea mea, mîncarea-i doar o zăbavă ; băuturica mai este ce este“) : borșulet, ciorbiță (de ... văcuță !), cîrnăciori, fasolică, mămăliguță, sărmăluțe, slăninucă și slăninuță, tocăniță. Bericică, țuiculiță și țuiculeană, vinișor și vinuț. Și — era să uit ! — apșoară (apușoară) : „Frunzuleană lemn uscat, / Cînd mămuca m-a scăldat, / Of ! că rău m-a mai scăldat : / Cu apușoară din vad, / Să umblu din sat în sat ; / Cu apușoară din iaz, / Să fiu lumii de necaz. / Cu apșoară trestioară, / Să umblu din țară-n țară“.

Mai interesantă și mai convingătoare încă, este diminutivarea abstractelor, care apare în poezia populară : „Să cîntăm una de jale / De-al măicuței greu dorut“. Se pare că expresia dor greu — atît de ... greu de tălmăcit — expune pe dor la diminutivare : „Eu am două dorurele : / Dorul meu și-al puicii mele, / Două doruri, două grele“.

Sînt, aproape totdeauna, diminutive afective cele extrase din adjective și adverbe. Citez, din zaristea copilăriei : „Tare mai ești murdărel și rupticel, dragu' mamei !“ Nu pot uita versurile populare „Bădișor depărtișor, / Nu-mi trimite-atîta dor“, unde epitetul diminutival depărtișor exprimă sentimentul complex că intensitatea iubirii poate anula sau, măcar, micșora, în planul iluziei, depărtarea (încercare de „interpretare“ ; „Departe, și nici prea foarte !“).

O categorie „originală“ de diminutive afective o constituie acelea provenite din participii : îmbrăcățel, spălățel, sprîncenățel, stricățel (!) Dicționarele nu consemnează, ca sinonim pentru neologismul saleuri, derivatul românesc sărățele, care, în ultima vreme, începe să se impună. Diminutivul, de origine participială, uscățele, denumește un soi de prăjituri, cărora li se mai spune minciuni sau, tot cu un diminutiv, minciunele. Toponimia noastră înregistrează, și din acest punct de vedere, cîteva denumiri pline de savoare : Moțăței, de la moțat (probabil, în sens figurat, căci localitatea cu pricina se află în ... Oltenia !) și întunecățel (de la întunecat, numele unui pisc de munte).

Poate cea mai interesantă creație diminutivală de acest fel este însurățel (de la participiul însurat), folosit mai ales la plural, ca la Sadoveanu : „Iar Precu decît să moară nu alta ! Se sfărma pe-afară suduind și bufnind în pereți și scuturînd gratiile de la ferestre, de socoteai că dărîmă casa. După asta, femeia dădea drumul și mînca o bătaie ca aceea, de țipa ca-n gură de șarpe. La urmă se împăcau și, o bucată de vreme, trăiau ca doi însurăței“ (I 557). Sigur că, în unele situații, derivatul în discuție se însoțește cu un zîmbet mehenghi, pe care unul ca Nic — a lui Ștefan a Petrei nu și-l poate reține : „Luca Moșneagu, însurățel de-al doilea, a cărui tinără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de pornire ... se și aude strigînd afară : «Gata sînteți ? Haidem !»“. Iarăși sigur că, măcar uneori, derivatul nostru implică o atitudine de superioritate amabil-blazată, de îngăduință ușor ironică, pe care cei cu vechi state de serviciu conjugal o pot manifesta față de tinerii căsătoriți. De cele mai multe ori însă, diminutivul însurățel învederează interesul, chiar curiozitatea, dar, mai cu seamă, simpatia sinceră, cu care societatea întîmpină așezarea unui nou cămin.

G. I. TOHĂNEANU

Cenaclul literar

„MIHAIL HALICI“ — CARANSEBEȘ

POEMUL PATRIEI

Ce aer fraged mîna ta-mi alintă !
Ce pură sărbătoare în anotimpuri scrie !
Și ești aceeași, țara mea fierbinte,
Privire caldă mîna ta îmi cere :
cuvinte murmurate, prin scorburi de miere.

Ci patria-i veriga ce mult adînc ne leagă
cu haruri pămîntene de-al stelelor izvor —
cea mai gingașă fibră, cuprinsă-n amintire,
Rămîne-vom la dreapta-i, spre-a o păstra întreagă
și unică iubire, fatală ca un dor.

MARIA BOLOGA

ȚARA

Munții și-au coborît în muguri
Și-n spice tăria,
Iar pădurile-și poartă
De frunțile cerbilor veșnicia.
Nemurirea străbunilor o poartă
Izvoarele,
Iar iubirea de glie,
În lumina lui — soarele.
Și-n holdele toamnelor coapte
Freamătă nopțile și amiezile toate,
Mame și prunci rostuesc împliniri,
Chemîndu-și Carpații
Spre noi deveniri.

PLOILE

Ploile vin o dată cu noi
Le aducem din munți
Sau din toamne,
Le așteptăm din copaci
Sau din ceruri,
Le chemăm, ca pe zine,
Din pămînt și din riuri,

Și ele vin — ploile —
Vin o dată cu noi,
Căci munții prin noi
Se ridică-n pămînturi
Iar cerul și toamnele
Nu se pot înălța
Decît din dorul nostru neîmpăcat
De fructe și ploi.

NICOLAE CRISTESCU

PUTEREA IUBIRII

trandafirii
au crescut
mai înalți
decît stîncile
păsări albe
născute
din menhiri
le dau tîrcoale
cu ciocurile
cenușiu subțiate

UMBLU

vagabondînd
cu ochii
mari
de lucruri

umblu
cu fărîmele
de suflet
în fiecare
buzunar

umblu
cu tălpile
tăiate
de gurile
flămînde
ale lumii

umblu
cu brațele
pironite
în aripi
de păsări
călătoare

MARIA DELIMAN

ÎNTRARE ÎN ORAȘ

La capătul lumii
stă poarta orașului meu
de străjă păcii și soarelui,
în post caporarul își plimbă
boneta peste gleznе rotunde
și spicuri culese,
la vamă m-așteaptă cu sare și pîine
cu brațe de flori multicolore,
ferestre întredeschise-mi surîd
și iarba de sub picioare,
blocuri în jur.

ALEXANDRU HORVATH

UNEORI

Uneori,
aș vrea să fiu pămînt
ca să cresc o dată cu arborii
și să simt pe umerii mei
greutatea nopții.

FLORIAN MIHALCEA

PROIECT PENTRU O EXCURSIE

Voi cunoașteți munții, eu, cel născut
în pămîntul roditor al pustei ;
Voi cunoașteți păsările și voi simți
adierea filfîitului de aripi
ca pe adierea zefirului ;
Voi cunoașteți izvoarele și le voi învăța
șoaptele strecurate prin pietre ;
Voi vizita peșterile și mă vor cunoaște
erele !
Mă voi adînci în păduri și voi mirosi
a cetină ca ozonul amurgului ;
Voi auzi torentele furtunii cum spumegă la vale
și voi visa ciute și cerbi.

PETRU CIONEA

CONSTATARE

Florile sînt vorbele îndrăgostiților,
Stelele — dragoste fără cuvinte,
Luna — oglinda iubitelor noastre,
Soarele — inima noastră fierbinte.

Se scurge năvalnic, desprinsă de zgură,
Din cuptorul încins, viața noastră mai pură.

GHEORGHE MUNTEANU

SOLILOCVIU

M-am prelins încet din mine,
ca uliorul pîrguit din mîna străbunilor
adormiți în goruni,
și-am îngenunchiat, ursitul,
pe nisipul mării mele
frămîntate-ades de gînduri.

Ploaia m-a văzut și m-a plîns,
Soarele m-a văzut și a rîs,
Luna m-a văzut și m-a uns
Cu mierea din raza de sus,
Vîntul m-a văzut și m-a dus.

Unde-au surîs palmele-nrourate — ale ierbii,
amestecate în icoanele timpului,
cu patimile răstignite-n olivi
și cu setea cea mare a visării de noi.

CONSTANTIN BRĂTESCU

convorbiri

Cu scriitorul ION STOIA UDREA*)

— Stimate Ion Stoia Udrea, dumneavoastră sînteți foarte puternic legat de istoria Banatului. Din păcate, sînteți mai puțin cunoscut pentru tinerii de azi. Încercînd să eliminăm acest neajuns, v-aș ruga să realizăm împreună acest interviu. O primă întrebare : Ce v-a frămîntat în legătură cu istoria în general ?

— Sub multe aspecte, istoria românilor din Banat era puțin sau fals cunoscută. Unii istorici români au acceptat și falsuri. Trebuiau răsturnate aceste falsuri. Asta a fost ideea mea. Trebuia reașezată istoria românească a Banatului pe piedestalul ei.

— Inspirat de această mare pasiune, istoria, ați scris un roman „Căpitanii“. Cu indiscreția specifică reporterului, vă întreb care-i soarta lui ?

— Soarta lui este că nu e terminat. În 2—3 luni îl termin. Mai am de adăugat și de intercalat ceva, lucruri ce le-am găsit după ce l-am scris.

— Aveți și alte lucrări care nu sînt încă tipărite ?

— Mai am, „În șa pe căi de baladă“, un volum de versuri pe care sper să-l termin într-o lună de zile.

— E cunoscută și cariera Dvs. literară. Sînteți poet, publicist, editor. Cum s-au împăcat istoricul și scriitorul din dumneavoastră ?

— S-au contopit pur și simplu. N-am putut să-i despart pe unul de celălalt. De la istorie mă întorceam la poezie și pe urmă poezia tot istorie era.

— Cum explicați preocuparea altor scriitori, de origine cărășeni, mă gîndesc la Gr. Popiți, de pildă pentru cercetarea istoriei patriei ?

— Exact aceeași explicație o are. El a fost ofițer și l-a preocupat istoria Banatului fiindcă, fatal, s-a izbit de ea. N-ai avut încotro, a trebuit s-o faci, puținătatea materialelor din acea perioadă te-a obligat, ca om, ca conștiință.

— Sînteți deopotrivă un apărător al culturii bănățene. Un ctitor, un mare animator cultural. Ați scris „Ghidul Banatului“, al orașului Timișoara. Ce împrejurări ale vieții sociale v-au determinat să scrieți aceste lucrări ?

— Apăruseră o serie de ghiduri în limbile maghiară și germană, în care cultura acestei provincii era ignorată. Atunci a trebuit să scriu aceste lucrări. Să arăt că acest popor avea cultura lui. Am vrut să reconsider adevărul.

— Cunosc marea prietenie care vă lega de Romul Ladea și Virgil Birou. Ce ne puteți spune despre aceasta ?

— Eram numiți : „Trifoiul“. Am fost botezați așa de scriitoarea Anișoara Odeanu. Din anturajul nostru mai făceau parte Gr. Popiți. Sabin Drăgoi și alții. Am fost prieten cu Meliusz și Ady cînd au fost la Timișoara, iar cu scriitorii germani, absolut cu toți, am fost bun prieten. Acest lucru confirmă unitatea dintre noi.

— Erați organizați într-un cenaclu sau în vreun alt fel ?

— Nu era propriu-zis un cenaclu. Ne întîlneam la Kocsony, un local nu prea mare, cu bolți medievale, cu mese de stejar, masive, grele, unde era o atmosferă foarte plăcută.

— Sînteți o personalitate multilaterală, dar în același timp și un pasionat călător. În timpul studiilor, în general, ați umblat mult. Cred că ați fost dominat și de un anumit spirit de aventură ?

— Toată viața mea am fost un fel de aventurier. Așta-i adevărul. Am avut această boală a drumeției.

— Frumoasă boală.

— Citeodată, da.

— Legat de editarea revistei „Vrerea“, prima serie, acum, după 30 de ani, cum vedeți acest lucru în ansamblul publicisticii din Banat și al orientărilor atît de diverse de atunci ?

— Erau cîteva ziare și reviste înființate de partidele politice ale vremii care făceau politica partidului respectiv, ceea ce mie nu-mi convenea ; era necesară o grupare independentă și o revistă independentă de cultură care să pătrundă adînc în viața Banatului, în trecutul lui. Asta am vrut. Dacă am reușit ? Nu eu judec. Am reușit în orice caz să adun acolo tot ce a avut Banatul mai bun, la ora aceea.

— Iar după război ?

— În anii de după război au venit schimbări politice, radicale. Era libertate și în această libertate, natural, m-am simțit foarte bine. Și atunci m-am atașat de oamenii de stimă.

— Ați avut și neîmpliniri ?

— Fără discuții că am avut. Care om nu are neîmpliniri ? Fiindcă n-am putut să fac ceea ce am vrut să fac, să dau cît trebuia să dau. Și puteam să dau. Sper însă că voi completa lucrurile care mai există.

TITUS CRISCIU

* Această convorbire a avut loc cu puțin timp înaintea morții sale, la 14 octombrie a.c. în satul Greoni, județul Caraș-Severin.

lecturi

CORNELIU ALBU
Alesandru Papiu Ilarian
Ed. Științifică și Enciclopedică, 1977

Istoriografia română contemporană înregistrează, prin apariția monografiei **„Alesandru Papiu Ilarian“**, semnată de **Corneliu Albu, un remarcabil progres în direcția acoperirii unor lacune, cum ar fi aceea a cunoașterii contribuției personalităților istorice ale secolului al XIX-lea.**

Revoluționarului pașoptist, neobositului continuator al ideilor iluministe, luptătorului pentru emancipare socială și națională și nu mai puțin prestigiosului istoric transilvănean, Papiu Ilarian, (deși s-au publicat numeroase studii și două volume de corespondență cuprinzînd scrisori, documente, memorii, note) totuși **„nu i s-a adus pînă acum omagiul unei cercetări monografice“.** Punctele principale, spre care își îndreaptă atenția monografia, privesc tinerețea și studiile lui Al Papiu Ilarian, activitatea ca redactor al revistei **„Diorile“ (Zorile pentru minte și inimă)**, apoi cea de revoluționar, profesor, legislator, activitatea în Societatea Academică Română, cît și cea de președinte al Societății Transilvania.

Folosind o vastă sursă informațională, lucrări în limba română, maghiară, germană, cît și numeroase documente inedite, române si maghiare, evidențiază, completînd ce s-a scris pînă acum, părți din laturile ce au lipsit privitor la personalitatea ardeleană din secolul XIX, fără însă a intenționa (și sper că sîntem în asentimentul autorului) ca studiul să fie exhaustiv.

Oprindu-ne doar asupra monografiei, constatăm abundența de date biografice, (multe pentru prima dată publicate), cursivitatea scrierii, atmosfera acelei epoci pline de trasformări sociale și naționale ; tuturor acestora, tot ca merit deosebit, succedîndu-se o primă bibliografie completă a operelor istoricului transilvănean, fapt ce preocupa de mai mult timp pe cercetătorii noștri. Putem conchide că, la împlinirea a 150 de ani de la naștere și a unui veac de la prematura moarte, cărturarul ardelean își are un prim monument istoric de mult timp așteptat.

VICTOR N. LUGOJANU

ANIVERSAREA UNUI CENACLU

S-au împlinit trei decenii de activitate a cenaclului literar **„LUCIAN BLAGA“** din Arad. S-au perindat, la începuturi, poeți și prozatori, unii rămînînd în amintire pentru rîvna întru împlinirea cuvîntului scris, ca Volbură Poiană-Năsturaș și Al. Popescu Negură. Alții au plecat spre alte orașe, devenind nume de rezonanță în literatura română și o mîndrie pentru arădeni și pentru faptul de a fi fost membri ai cenaclului sau îndrumători ai lui. Amintim pe Ștefan Augustin Doinaș, Paul Everac, Francisc Munteanu, Damian Ureche, Mircea Micu. În ultimii ani, de aici au pornit cărțile ce au dobîndit unele premii literare ; autorii lor sînt : Carolina Ilica, Florin Bănescu, Horia Ungureanu (premii ale editurii Eminescu), Gheorghe Schwartz (premiul C.C. al U.T.C.), Vasile Dan (premiul editurii Facla), Mihai Traianu (premiul editurii Dacia). Li se alătură cele semnate de Cornel Marandiuc și, în pregătire sau sub tipar, ale lui Dorel Sibii, Dumitru Siniteanu, Vasile Man, Ligia Tomșa, C. Dumitrache, enumerarea putînd continua.

La începutul lui decembrie, acest cenaclu condus de Ovidiu Cornea a fost în sărbătoare. Prilej de a se organiza în holul Teatrului de stat o expoziție de fotografii (surprinzînd diversele manifestări cu publicul ale creatorilor arădeni) și de cărți apărute în ultimii ani. De asemenea, Studioul literar-artistic a închinat o manifestare acestei aniversări. Au citit membri ai cenaclului (amintim, pe Carolina Ilica, Z. Bőszermeny, Gh. Schwartz, Lavinia Betea, Fl. Meruță-Ban, Vasile Dan, D. Sibii, C. Dumitrache), manifestarea bucurîndu-se de prezența distinsă a unor oaspeți veniți din Timișoara : Anghel Dumbrăveanu, Damian Ureche, I. D. Teodorescu ; din Cluj : Negoiță Irimie, Ion Cocora și Ion Lungu ; din București : Mircea Micu, Dimitrie Rachici, Cornel Omescu, George Ciudan.

F. B.

ERATĂ :

În numărul 48 al revistei noastre, în interviul acordat de criticul Eugen Simion, în col. II, rîndurile 28—32 se va citi : **„suficient de matur ca să înțeleagă despre ce este vorba, încă tînăr pentru a privi fără prejudecăți și a respira aerul unei mari culturi“.**

figuri bănățene

LA PARIS,

PE URMELE SCRIITORULUI TIMIȘOREAN

HORAȚIU SABIN

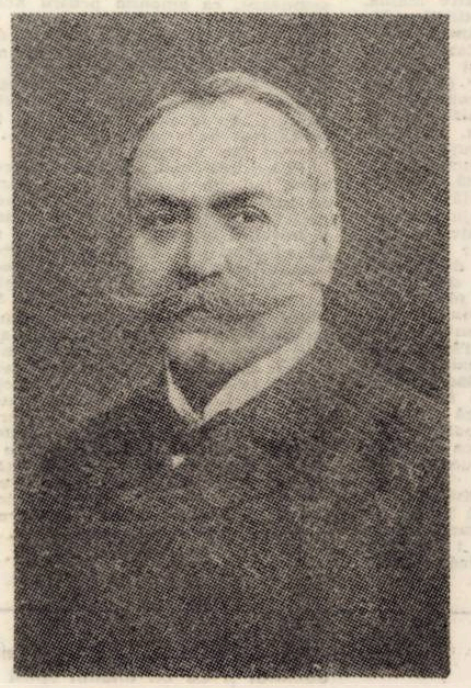

In apropiere de Avenue des Champs Elysées, in stinga esplanadei Palatului Chaillot, descoperi cu mirare dar și cu incintare o complicată rețea stradală, invadată de imense parcuri și grădini in care sensul civilizației citadine pare intreținut de o existență independentă. Este un labirint de străzi vechi care, paradoxal, nu poartă amprenta timpului scurs, infățișindu-și pitorescul prin vile și chiar prin palate zvelte, pline de prospețime, ale căror fațade gotice, renascentiste sau baroce, sint ascunse discret de vegetația luxuriantă.

Strada St. Clair se inscrie in acest perimetru central : o stradă largă, pavată cu piatră cubică, copaci seculari, aliniați de-a lungul trotuarelor, biserica Brian, construită in stil de bazilică și imprejmuită de uriașe garduri de fier forjat, citeva statui ridicate la sfirșit de veac XIX și aproximativ 30 de clădiri mascate de perdeaua vegetală.

Pe partea stingă a străzii, la numărul 15, se află o clădire albă, crenelată, construită intr-un mod specific renascentin, o copie fidelă, la scară redusă, a palatului San Sonato di Polverosa, de lingă Florența, (așa se poate citi la intrare), care găzduiește de mai multe decenii colecțiile de artă ale renumitului publicist francez Pierre Frondaie – tatăl (1845–1926). Palatul a fost ridicat intre 1803–1807 de către scriitorul și industriașul rus Nicolae Demidov (1773–1828) și dăruit testamentar fiicei sale Elvira (1812–1890), viitoarea soție a scriitorului timișorean de expresie franceză, Horațiu Sabin.

Devenit muzeu in anul 1930, locașul are o structură muzeistică originală : 24 de saloane memoriale, care cuprind obiecte de artă, lucruri personale, fotografii, mobilier, argintărie, publicații, carți, scrisori etc. – lucrări ce au aparținut sau care evocă personalitatea unor celebrități culturale.

Salonul dinspre răsărit, cunoscut sub numele **„Le soleil se lève"**, este destinat scriitorului Horațiu Sabin și cuprinde un număr de 1835 de exponate, care conturează biografia unei personalități de excepție a secolului trecut. Acestui scriitor, evasinecunoscut pentru istoria literaturii române, îi sint dedicate, in paginile albumului de impresii al muzeului, numeroase rinduri elogioase, din partea unor personalități, care au vizitat palatul său din strada St. Clair : **„Exponatele salonului creionează dimensiunile artistice ale scriitorului Horațiu Sabin. Opera sa pune istoriei literare o intrebare de strictă actualitate : de ce a fost uitat acest clasic al scrisului românesc" ? (G. Călinescu** – 1938, pag. 715) ; **„Am neglijat cu toții un mare român, un mare scriitor" (Nicolae Iorga** – 1937, pag. 643) ; **„Revalorificind selectiv operele trecutului, ne va fi imposibil să amintim in continuare creația acestui mare nume de glorie" (Ion Pillat,** 1938, pag. 735) ; **„Audiența pe care a intilnit-o in Franța și in străinătate opera lui Horațiu Sabin se lărgește progresiv. Timpul a confirmat un strălucit fiu al plaiurilor românești" (Nicolae Titulescu** – 1937, pag. 612) ; **„In acest salon m-am reintilnit cu romancierul adolescenței mele" (Ernest Hemingway,** 1938, pag. 719).

Așadar, pornind de la un pliant care recomandă colecțiile lui Pierre Frondaie (probabil a fost donat de ultimul proprietar, in 1926, municipalității pariziene), avem plăcuta și, in același timp, nesperata șansă de a descoperi un ilustru scriitor și revoluționar bănățean, stabilit in Franța, in prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Horațiu Sabin s-a născut la 15 iulie 1810 (stil vechi), la Timișoara, fiind unicul copil al medicului Grigore Sabin (1780–1865) și al Terezei, născută Buga (1788–1867). Școala primară și liceul le frecventează la Timișoara, iar apoi, in 1828, viitorul scriitor, își incepe cursurile universitare, la Berlin, pe care le abandonează in primăvara anului 1829, motivind lipsa de inclinație spre studiul ingineriei.

Existind oarecare tradiție literară in familia tatălui și predispoziții artistice pe linie maternă, Horațiu Sabin își simte vocația pentru literatură și, in consecință, in toamna anului 1829, devine studentul facultății de litere de la Sorbona.

Inteligența și pasiunea pentru lectură și publicistică îi asigură succese școlare strălucite, o diplomă cu atestat excelent, in anul 1834, un cerc de prieteni in elita spiritualității pariziene, precum și o mare notorietate in rindul editorilor și cititorilor francezi.

In 1831, Sabin il cunoaște intr-un cerc literar pe scriitorul și filantropul de mai tirziu Anatol Demidov (1812–1870), viitorul său cumnat, prilej de a pătrunde in marile saloane de cenaclu, acolo unde Anatol, datorită poziției sociale și mai puțin a meritelor, avea acces permanent. Acelaiași prilej îi datorează și prietenia cu pictorul Eugène Delacroix (1793–1863), cu Petrache Poenaru (1799–1875) și cu violonistul și compozitorul italian Niccolo Paganini (1782–1840).

Avind recomandarea scriitorului Paul de Koch (1793–1871), debutează in martie 1831 la revista **Chronique de Paris,** publicindu-și poemul **„Suris vieții"** și două poezii de factură romantică, intitulate **„Gînduri"** și **„Anotimp".** La apariție, critica pare neinduplecată și neconvinsă de talentul tinărului bănățean, incercind, cu aprecieri de rea credință, să taie elanul debutantului. Aprecierile nefavorabile nu-l descurajează pe tinărul scriitor. In iulie, 1831, aceeași revistă îi publică poemul de mare intindere **„Viață și miracol"**, urmat in numărul pe august de poeziile **„Emoție"** și **„Raze de lună".** Intre 1832–1833 il intilnim prezent, număr de număr, in revistele **l'Art** și **La semaine,** semnind eseuri, cronici dramatice, profiluri literare, recenzii, foiletoane etc., devenind un nume cunoscut și respectat de cititorii francezi.

Luna decembrie, 1833, marchează pentru Sabin debutul editorial in lirică, prin apariția volumului **„Rezonanțe"**, tipărit de editura pariziană Gosselin. Cartea, cuprinzind cele mai remarcabile poezii ale scriitorului, reprezintă un adevărat eveniment editorial, epuizindu-se in citeva zile.

In **„La revue parisienne"**, din 19 decembrie 1833, criticul Theodor Matrac, cel care incercase să-l desființeze cindva, este nevoit să schimbe tonul : **„...in poezia lui Horațiu Sabin tremură totuși un fior autentic, iar in versurile cele mai reușite, lăsind la o parte abstracțiunile, se infiripează un cintec de dragoste adolescentă și de optimism".**

Succesul acestui volum și in special prietenia cu Elvira Demidov se pare că modifică esențial cursul biografiei lui Sabin. Anul 1834 inseamnă momentul legăturii definitive cu Parisul și cu frumoasa Elvira, care, la căsătorie, îi dăruiește palatul din strada St. Clair, iar mai tirziu doi băieți : Paul Emil (n. 1835) și Victor (n. 1837).

Continuă să frecventeze cenaclurile literare ale Mariei de Flavigny, contesă d'Agoult, (1805–1876), cunoscută sub pseudoninul Daniel Stern și, in mod deosebit, al scriitoarei George Sand (Aurore Dupin, baroană Dudevant 1804–1876), care va juca un rol deosebit in formarea și cultivarea gustului pentru proză al proaspătului absolvent al Sorbonei.

Ca o dovadă a influenței pe care a exercitat-o George Sand asupra lui Sabin este romanul **„Țara florilor"**, editat in 1835, la firma P. Bertrand-Paris, volum ce poartă următoarea dedicație : **„Lui Aurore, indrumătoarea mea spirituală".** In 1836 publică volumul **„Destin"** (ed. Gosselin-Paris), iar in anul următor romanul **„Intilnire"** (P. Bertrand-Paris). Ambele romane, la fel ca și cel de debut, sint de factură erotică, observindu-se dualitatea care își face loc in starea sentimental-afectivă a autorului.

Anul 1838 aduce „ruptură" definitivă intre Sabin și George Sand și, in același timp, o cotitură in creația sa epică. Constată multumit că, renunțind la romanele pasionale de formulă romantică, va reuși să evidențieze valoarea reală a talentului său. Frecventele contacte cu Dumas-tatăl, Balzac, Hugo, relații de mai tirziu cu revoluționarii români, Heliade Rădulescu, Alecsandri, Negri, Bălcescu, Kogălniceanu și alții, il vor determina să abordeze romanul social și istoric ca singură modalitate de a surprinde frămintările epocii. Intre 1839–1847 are o prodigioasă fecunditate literară, scriind și publicind un număr de 9 romane cu temă social-istorică.

Cel mai mare succes al perioadei respective il va dobindi cu romanele **„Copiii neamului"** (1846 ed. Paul Parmain – Paris), in care evocă epoca napoleoniană și **„Sfintul Ștefan"** (1847, ed. Victor Lecon – Paris), o interesantă și abilă prezentare a figurii legendare a lui Ștefan cel Mare.

Pentru romanul **„Copiii neamluui"** (apărut in 3 ediții) primește **premiul anual „Maurice Riva"** (1846), acordat de Academia Franceză și **premiul revistei Revue de deux mondes** (1846), iar in 1847 autorul avizează traducerea in engleză și rusă a volumului, publicindu-se in anul următor la Londra și Petersburg. Romanul „Sfintul Ștefan", tributar totuși unor inadvertențe cronologice, stirnește un mare interes românilor aflați in capitala Franței. In iulie 1849, volumul este publicat in versiune românească, la Iași, și reeditat (cu traducere revăzută), la București, la tipografia Dobrescu (1851), de către Petrache Poenaru.

Mișcările de la 1848 il găsesc pe Horațiu Sabin in mijlocul revoluționarilor parizieni, fiind arestat și eliberat pe garanție, rănit și apoi din nou arestat. In acest timp se află in permanentă legătură cu revoluționarii români exilați, aderind la proiectele lor, sprijinindu-i material sau găzduindu-i in palatul său din St. Clair. După 1848, activitatea literară a lui Sabin este la fel de prolifică, la fel de febrilă, scrie constant și metodic, lăsind să se vadă disciplina virstei mature. Volumelor **„Veac la răspintie"** (un elogiu adus luptătorilor pașoptiști) și **„Dimineți senine"**, ambele publicate in 1850, le urmează romanul fluviu, in 3 volume, **„Fețele diavolului"**, editat de Michel Levyfreres – Paris (1854) și piesele de teatru **„Iluzia virstei"** și **„Manuela"**, jucate in 1856 de către teatrul Pigan.

Răspunzind invitației lui Alecsandri și Kogălniceanu, in 1860 face o vizită la Iași, Mircești, Putna, Suceava și București, apoi la intoarcere se oprește in Timișoara natală, pe care o revedea, cu regularitate, in fiecare an. Cu această ocazie inființează in oraș, pe cheltuială proprie, un „stabiliment" tipografic, care ar fi fost condus de către tatăl său, pină la moarte acestuia, in 1865.

O perioadă de noi succese literare o inregistrăm intre 1865–1872, cind Comedia Franceză și teatrul „Renaissance" îi joacă comedia **„Rivala"**, iar teatrele **Odeon** și **Cassini** – dramele istorice **„Copiii din Roma"** și **„Piratii"**, cu mare audiență la public.

Succeselor din dramaturgie li se adaugă romanele **„Fata din Florența"** (1870 – Charpantier – Paris), **„Căpitanul Duranges"** (1871 – Librairaire A. Patay – Paris). **„Jacques Tombe"** (1872 – E. Dentu – Paris) și volumul de poezii **„Mit și credință" (1872** – Charpantier – Paris), pentru care primește in 1873 **premiul „Michel Hergane"**, acordat de municipalitatea orașului Paris.

Fire dominată continuu de nevoia cunoașterii, Sabin manifestă o permanentă dorință de călătorie, făcindu-și din acestea o adevărată satisfacție morală și estetică. Italia, Anglia, Grecia, Belgia, Olanda, Spania, Portugalia, S.U.A., Rusia și alte țări prin care a călătorit au insemnat pentru scriitor o continuă imbogățire a culturii, o continuă rafinare a sensibilității sale artistice. Un proiect din tinerețe, de a face ocolul lumii, se realizează tirziu și numai in parte, călătorind intre 1876–1879, impreună cu intreaga familie, de-a lungul și de-a latul continentului american. In cei aproape 4 ani, cit a durat voiajul, a ținut cu regularitate un jurnal de insemnări, care, ulterior, il va publica, selectiv și romanțat, sub titlul **„America la ea acasă"** (editura Renaut de Broise – 1881, Paris). Lucrarea, un produs concentrat de impresii diverse, transformă niște cotidiene insemnări de călătorie in veritabile pagini de literatură, aducind in fața cititorilor o Americă, așa cum se infățișează călătorului deceniului VIII al secolului trecut.

In voiajul american are prilejul să-l cunoască pe scriitorul Marck Twain, care îi facilitează citeva conferințe la Boston și New York, obținindu-i, totodată, un contract cu editura „American Publishing Company din Hartford, pentru traducerea și publicarea romanelor **„Fata din Florența"** și **„Jacques Tombe".** Aceeași editură îi va publica in 1882 romanul **„Trenul de noapte"** (inspirat dintr-o intimplare petrecută in California), in traducerea scriitorului american Charles H. Webb și volumul **„Turn prăbușit"** (1883), tradus de Noah Harris.

In ultima parte a vieții, mai săracă in călătorii, dar tot atit de prolifică literar, elaborează romane de inaltă ținută artistică, in care observarea psihologiilor personajelor il apropie, după cum afirmă criticul F. Brunetière in **Revue de Paris,** „de Hugo și Balzac...". Din această perioadă citâm romanele de succes **„Diamantele reginei"** (ed. Blassé 1884), **„Marchizul"** (Ed. Colmann-Levy, 1886) și **„Castelul prințului"** (ed. Renaut de Broise – 1888).

Deși Horațiu Sabin a avut o permanentă legătură cu țara, lucrările sale sint intr-o mică măsură cunoscute de publicul nostru cititor. Printre traducătorii in limba română ai operei lui Sabin semnalăm, in afară de **Petrache Poenaru,** pe **Duiliu Zamfirescu,** cu romanul **„Diamantele reginei"** (ed. Națională București, 1894), pe **Elena Muller-Verghy,** cu romanul **„Fata din Florența"** (ed. Nistorescu, București, 1895) și pe **Eugen Lovinescu,** cu volumul **„Jacques Tombe"** (tip. Fălticeni, 1909). In bogata sa corespondență, pe care a intreținut-o, de-a lungul vieții, cu numeroase personalități culturale, se dezvăluie afinități sufletești, prețuire reciprocă, și, mai ales, un adinc sentiment al prieteniei. Corespondența primită și expediată cuprinde o perioadă de șase decenii, din care s-a putut recupera 652 de scrisori (inedite), ce sint păstrate in colecția muzeului. Prin numeroasele referințe la propria operă literară, prin abordarea insistentă a unor idei estetice generale și, in particular, ale romanului, aceste documente ne sugerează caracteristici ale corespondenței de tip flaubertian. Sintetizind-o cronologic, intre 1830–1895 vom consemna printre corespondenți nume celebre : Dumas, Hugo, Delacroix, Paganini, Poenaru, Bizet, Lalo, Alecsandri, H. Rădulescu, Kogălniceanu, Twain, Delibes, Slavici, Duiliu Zamfirescu etc., ale căror scrisori poartă amprenta unor dezbateri de inaltă ținută intelectuală, care cumulează pregătire filozofică și estetică și, in același timp, receptivitate la evenimentele istorice și sociale.

Despre opera și personalitatea lui Sabin mai intilnim referiri in fondul documentar al casei memoriale F. Brunetière, la editura Plon-Nourit (care păstrează documente și obiecte personale ale lui Sabin, din perioada 1882–1896), precum și la teatrul Odéon, in muzeul căruia sint expuse afișul spectacolului „Copiii din Roma" și fotografia (bust) a autorului, purtind data de 11 august 1871. Fidel unei activități scriitoricești asidue, Horațiu Sabin a publicat 42 de romane, 6 volume de versuri, 8 piese de teatru (toate jucate), un volum de critică și cca. 6000 de articole, in diferite ziare și reviste franceze. Ca fond postum (predat bibliotecii pariziene Ganderox) se găsesc 7 romane netipărite și peste 100.000 de pagini manuscrise, neinventariate pină in prezent.

Decedat la 10 martie 1896, scriitorul se află inmormintat la cimitul Père Lachaise din Paris, loc de pelerinaj pentru numeroși turiști români, care vizitează capitala Franței.

EMIL GEORGESCU

și VASILE BAȘA

ION ARIEȘANU (Redactor șef)

ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE INAPOIAZA. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA"

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 22 decembrie 1977 ● nr. 51 (513) 8 pag. 1 leu

La o aniversare

Se împlinesc două veacuri de învățămînt pedagogic românesc la Timișoara, orașul cu turnuri și sălcii, orașul neasemuit de frumos din vatra Banatului.

Pe aceste străzi și-n aceste clădiri au venit, din îndepărtate sate sau tîrguri, copii de țărani și copii ai lucrătorilor din primele ateliere ori din industriile de mai tîrziu, pe aceste străzi cu tei și castani au venit, prin zilele de aur ale toamnelor, să-nvețe cum se poate recolta lumina și cum poate fi ea răspîndită în oameni, spre a-și duce viața în condiții mai bune, spre a-și iubi pămîntul străbun și spre a ști să-l apere, cum l-au apărat din milenii bărbații Carpaților.

Poate că n-a existat niciodată o școală care să-i unească pe elevi cu legături sufletești mai durabile decît aceste școli menite să modeleze conștiințele în așa fel încît acestea să poată modela, la rîndul lor, șiruri nesfîrșite, generații după generații de conștiințe românești.

Școala normală de învățători, ori școala pedagogică, ori liceul pedagogic ori cum se va mai fi numit în decenii și veacuri, este școala în care au intrat mai ales suflete pure, învățate de-acasă să prețuiască munca și cinstea, floarea și vorba înțeleaptă, omenia și înțelegerea. Și-n acest cult, ce arde în vetrele caselor noastre de peste 2000 de ani, au fost educați viitorii educatori de dascăli nemuritori ; nemuritori pentru că învățătura lor, adunată din cărți și din viață, a fost dusă din elevi în părinți și din părinți în copii și din învățători în învățători, așa cum făcliile erau purtate, în antichitatea elină, de lampadofori, din mînă în mînă, pînă la țelul propus, iar țelul pe care și l-au propus întotdeauna învățătorii neamului nostru a fost ridicarea oamenilor în lumina științei, a dragostei de muncă și progres, a iubirii nestinse de patrie.

Poate că nu se află vocație mai aleasă mai grea și mai nobilă decît aceea de educator. Căci ce poate fi mai frumos, mai înălțător și mai dificil în același timp, decît să lucrezi într-o grădină fără seamăn cum este aceea a fragedelor și minunatelor ființe care

ANGHEL DUMBRĂVEANU

(Continuare în pag. 6)

GABRIEL KAZINCZY : „1877—1977"

Spirit nou, revoluționar, în dezvoltarea democrației

Conferința Națională a Partidului Comunist Român marchează un moment de referință în istoria partidului și a patriei noastre. Traducerea în viață a istoricelor sale hotărîri va așeza națiunea noastră socialistă pe noi culmi ale civilizației materiale și spirituale.

Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea treptată spre comunism ridică o serie de probleme noi, complexe, legate de crearea unei economii avansate, bazate pe o industrie modernă și o agricultură intensivă, de perfecționare continuă a relațiilor de producție, de participare a poporului la conducerea țării. Preocuparea constantă pentru perfecționarea organizării și conducerii societății își găsește reflectarea deplină, în practica socială, în documentele partidului nostru, purtînd amprenta contribuției hotărîtoare a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Este vorba de astfel de măsuri elaborate de pe poziții ferme marxist-leniniste și care atestă o poziție originală, creatoare, în deplină concordanță cu cerințele societății noastre, ale actualei etape de dezvoltare a României.

Hotărîrile adoptate de partid au determinat mutații revoluționare, fără precedent, în toate sectoarele de activitate, ridicînd societatea noastră pe noi trepte ale progresului istoric. Dialectica acestei dezvoltări relevă rolul conducător al partidului care, integrat organic în viața socială, acționează în strînsă unitate cu masele cele mai largi. Ca forță politică conducătoare a întregii societăți, partidul direcționează obiectivele majore ale dezvoltării economico-sociale ale țării.

În acest context, dezvoltarea continuă a democrației socialiste nu reprezintă o consecință automată și spontană a noilor relații de producție socialiste, ci este expresia preocupării conștiente a forței politice conducătoare a partidului comunist. Acesta este permanent preocupat de făurirea și perfecționarea unui sistem al democrației socialiste, de perfecționarea cadrului organizatoric al participării clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, a întregului popor la conducerea societății. În condițiile orînduirii noastre, dezvoltarea dinamică a democrației devine o realitate datorită transformărilor revoluționare ce au loc în toate domeniile vieții sociale. Dar, la rîndul ei, dezvoltarea democrației socialiste condiționează realizarea cu succes a sarcinilor complexe ale construcției socialiste și comuniste.

Spre deosebire de statul capitalist, a cărui evoluție demonstrează tendința burgheziei de a găsi căi și mijloace pentru restrîngerea democrației, în societatea noastră, democrația reprezintă un proces dinamic, ea perfecționîndu-se continuu, în funcție de etapele construcției socialiste.

Transformările de esență din societatea noastră pun în evidență superioritatea incontestabilă a democrației socialiste asupra celei burgheze. Prin însăși natura și scopul său, socialismul asigură democrația cea mai consecventă, creînd cadrul necesar pentru ca toți cetățenii să participe, în forme din cele mai diverse, la exercitarea conducerii societății.

Semnificativă, în acest sens, este instituționalizarea adunărilor generale și a consiliilor oamenilor muncii, a Camerei Legislative a consiliilor populare, organizarea unor conferințe și congrese cu caracter național, ca de exemplu Congresul consiliilor populare, Congresul educației politice și al culturii socialiste, Congresul consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste, ale întregii țărănimi, Congresul consiliilor oamenilor muncii din industrie, construcții și transporturi, creîndu-se totodată și noi organisme democratice cu caracter permanent, toate acestea reprezentînd adevărate forumuri naționale de participare a poporului la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a țării, asigură o participare directă a clasei muncitoare la conducerea societății, imprimînd democrației noastre un caracter nou, revoluționar.

CORNELIU POPEȚI

(Continuare în pag. 7)

convorbiri

Cu ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA

Nu cunosc nici o personalitate a culturii române de astăzi care să răspîndească în același ritm opinii despre literatura noastră de azi și dintotdeauna, despre scriitorii români și străini, așa cum face profesoara Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Ritmul de muncă este într-adevăr uluitor. Numărăm prezențe și nu sîntem siguri dacă numărătoarea noastră epuizează măcar o parte din competențe, funcții, titluri, responsabilități. În colegiile revistelor române pentru străinătate. În colegiile revistelor române consacrate literaturii universale. În conducerea revistelor „România literară", „Femeia" etc. **Vicepreședintă a Academiei de Științe Sociale și Politice.** Șef de catedră la Universitatea din București. O listă de titluri ce se află abia la început, ce poate crește în dimensiuni. Pe urmă : organizator de congrese, participant la congrese, consfătuiri, întîlniri. Autoare de cărți despre antichitate, despre Renaștere. Autoare de cărți despre Creangă, Eminescu etc. Autoare de studii despre Shakespeare. Delavrancea, surorile Brönte, Labiș, Ioan Alexandru. Specialist în Renaștere. Specialist în literatura română contemporană. Specialist în literatura germană. Specialist în literatura engleză. Cunoscătoare profundă a poeziei lui, de pildă, Vasile Voiculescu. Cunoscătoare profundă a interferențelor literare de azi și din Evul Mediu. Înalte funcții în Consiliul Național al Femeilor. Înalte funcții în Frontul Unității Socialiste. Înalte funcții în partid și în stat.

Și totuși, o femeie de o anumită vîrstă, întotdeauna binevoitoare, amabilă, deschisă, rostindu-se fără a aștepta supralicitarea invitațiilor în problema cutare sau cutare. Acceptînd interviul nostru, cu o amabilitate cel puțin deconcertantă. Acceptînd această conversație cu o bunăvoință uluitoare. Acceptînd întrebările și răspunzînd la întrebări cu o francheță care se întîlnește rar. Deci :

– Cum sînt posibile toate acestea. Cînd aveți timp, timp pentru Dumneavoastră, pentru ideile Dumneavoastră, pentru cărțile Dumneavoastră ?

– Adesea se întîmplă niște lucruri foarte complicate și puțin explicabile : adesea îmi pare că uneori eu însămi sînt copleșită și depășită de ceea ce fac, adesea, cînd mă uit pe agendele mele de lucru, la zilele care au trecut, care au fost, mă sperii. Dacă aș crede, dacă aș ști dinainte că există zile atît de încărcate mi-aș lua... măsuri de precauție. Dar se întîmplă așa că, deși la o vîrstă cînd entuziasmul nu mă mai urmărește ca altădată, chiar atît de stringent, mi-am păstrat o seamă de pasiuni și în primul rînd... pentru meserie. Adevărul însă e, pe măsură ce trece timpul, că nu meseria îmi ia, întotdeauna, partea cea mai întinsă de timp. De fapt, studiile acelea de care vorbeați sînt parcă tot mai rare și anumite trebi administrative sau chiar profesionale îmi iau foarte multă vreme. Uite de pildă, doctoratele. Sînt în comisia superioară pentru titluri și diplome. Sînt o sumă de referate în plus. O sumă de ore în plus. Pentru toate acestea îți trebuie foarte mult entuziasm. Ca să le faci pe toate acestea îți trebuie o rezistență a entuziasmului. Și poate încă ceva. Trebuie să ai curajul să te arunci cu capul înainte între toate acestea. Dacă vrei să le faci. Să te arunci cu capul înainte între aceste maldăre de lucruri, de sarcini, de întîmplări, care se adună lîngă noi, în preajma noastră, zilnic. Zic : hai să facem lumină în domeniul cutare. Trebuie. Să punem umărul și acolo. Trebuie. Să-l ajutăm pe cutare. Și pe cutare. Și pe cutare.

– Ați ajutat pe foarte mulți. V-a fost vreodată frică ? V-a fost teamă ca vreunul din argumentele cu care ajutați să nu vă pericliteze cariera ?

– Nu mi-e frică, fiindcă, știți, eu mizez pe valoare. În clipa în care m-am hotărît să ajut pe cineva mizez pe valoarea lui. Desigur există și niște dezamăgiri. Și niște decepții... Se întîmplă, foarte rar, și să mă înșel. Deobicei, însă mizez pe valoarea omului... Și-i acord tot creditul meu : Zic : Hai să punem umărul, să-l ajutăm, să-l scoatem la lumină, să-l ajutăm să-și dea doctoratul, să-l promovăm, să nu-l lăsăm să fie tracasat în munci în care nu și-ar putea da deplina măsură a valorii sale.

– Cu ce nume vă mîndriți ?

– Hm... Hm... asta-i mai complicat. În primul rînd eu nu dau nume. Emulația e un lucru destul de complicat. Destul de bun. Dar... nu e bine să-i stîrnești, să-i faci să sufere că un altul, de pildă, la vîrsta asta, e mai bine pus în valoare. În momentul de față, Ioan Alexandru e un tînăr care nu mă dezamăgește. Pînă acum dă lucruri foarte interesante din punctul de vedere al carierei lui poetice. Și la catedră mi se pare că se înrădăcinează din ce în ce mai bine... Că pătrunde tot mai bine în meseria de profesor. Care nu-i tot una cu aceea de critic.

– Cine mai lucrează la catedra pe care o conduceți ?

– La catedra pe care o conduc, fosta catedră de literatură universală și comparată a lui Tudor Vianu, care acum, de fapt, e alcătuită din două catedre, una de literatură comparată și alta de teorie literară, sînt condeie dintre cele mai interesante, dintre cele mai fertile în literatura noastră de azi. Este vorba de Dan Grigorescu... Romul Munteanu... Gelu Ionescu, Marian Popa, etc., etc. Și mulți alții.

– Există legenda unui Călinescu misogin. V-au deranjat, cît timp ați lucrat cu G. Călinescu, anumite gesturi ale sale ?

– Nu pot să spun că a existat ceva care m-a deranjat, doar atît că, punînd în paralel numele Călinescu – Vianu, eu subliniez, în ceea ce mă privește, adeziunea mea totală la modelul Vianu. Admirația mea enormă pentru Călinescu (fiindcă e o admirație enormă, îl consider pe Călinescu genial) e cu totul altceva. Modelul meu rămîne Tudor Vianu, în sensul că tînjesc după rigoare, după menținerea în cadrul ideilor generale...

– Vorbeați într-un alt interviu despre prietenia dintre tatăl Dvs. și tatăl lui Tudor Vianu. Au decis aceste relații de familie structura Dvs. intelectuală ? Orientarea Dvs. ?

– Poate în adînc, în subconștient... a rămas ceva. Sub pra-

VALERIU GANEA

(Continuare în pag. 7)

CORESPONDENȚA LUI G. CĂLINESCU CU AL. ROSETTI

Ed. Eminescu, 1977

Mult rău poate face înțelegerii literaturii hagiografia, rod nu al admirației constante, studioase, ci a isteților de cafenea, gata să proclame zei pentru a pălăvrăgi în umbra lor. Un Călinescu făcînd piața ni se pare o sfidare a legilor bunei cuviințe literare, și totuși fără această imagine înțelegerea marelui cărturar e incompletă. Cine citește, de pildă, numeroasele articole cuprinse în volumul al doilea al **Gîlcevii înțeleptului cu lumea,** poate observa că genialul savant trecea deseori prin piață, studiind prețurile, dar nu pentru a alcătui repertoare fanteziste. Ne putem documenta asupra prețurilor cartofilor, salatei, cepei, zarzavatului citind, de pildă, articolul **Salată de cartofi.** Putem afla cît costă curentul electric, fasolea, mălaiul și cum rezistă un salar de profesor universitar față de jocul prețurilor din articolul **Terci.** Tot despre piață e vorba și în **Raționalizarea icrelor** și în **Sînt milionar** ca și în altele, în care parlamentarul Călinescu utilizează, pentru a protesta împotriva dreptei, cele mai convingătoare argumente : prețurile pieței. Hagiografii încă mai pot să-și închipuie că genialul savant ieșea în piață pentru a se documenta, a face mișcare și a intra în contact cu natura : noi bănuim că marele literat purta cu el o coșniță în care aducea cele trebuincioase, numărînd cu mare grijă banii. De fapt, în aproape din jumătate din scrisorile trimise lui Al. Rosetti cam de asta e vorba, restul (în numita jumătate) fiind decor de politețuri. Nu totul e numit, limbaiul poate fi doar pentru uzul editorului care pricepe fără gres despre ce este vorba și acționează în consecință. Trimite-mi urgent ceea ce ai promis, scrie de pildă G. Călinescu. Pe colțul scrisorii editorul notează, pentru serviciul financiar al editurii, dar și pentru posteritate, suma. În scrisoarea următoare (6 august 1938) aflăm că G. Călinescu a fost prădat, dar hoții nu au luat totuși mare lucru. Pagubă însă este. Hoții au devenit o plagă, furtul fiind precedat de un altul („în iarnă mi-au furat în tramvai 5.000 de lei"). Scrisoarea continuă cu înșiruirea proiectelor, fascinante desigur, căci scrisorile vestesc geneza, drumul lung al operei spre public. Finalul anunță și o sumă pe care, fără îndoială, solicitatul o va expedia neîntîrziat. În octombrie toate merg bine dar nu a primit exemplarul de lux de la **Viața lui Creangă,** pentru ca următoarea scrisoare să se încheie cu mulțumiri „pentru pecunia". Termenii sînt oscilanți, subiectul e cu grijă învăluit, jena financiară nu trebuie pusă pe primul plan. Există și aici o grijă a disimulării, ce poate alterna cu solicitarea violentă. Dacă nu a fost proletar intelectual, scriitorul putea să înțeleagă situația proletarului ; oricum, în calitatea sa de solicitator, îl bănuim mînat de griji nu ușor avuabile. Ca și în alte cazuri, trebuie să semnalăm că documentarul călinescian îl arată pe marele scriitor prins între griji, pentru hagiografi meschine. A doua parte a scrisorilor ar putea fi consacrată campaniei universitare. Negreșit că ajutorul dat de profesorul Rosetti nu va fi fost nici de data aceasta mic chiar dacă studiem ritmul solicitărilor. Subiectivitatea atinge aici parametri pe care cu greu cititorul obișnuit al lui G. Călinescu îi poate bănui. Despre lași se rostesc cuvinte grele, despre atmosfera culturală a urbei fraze greu reproductibile. Cum lui Al. Rosetti autorul lui Șun îi trimite rapoarte complete, putem să observăm jocul afectelor, ironiile involuntare, grandoarea și orgoliul concurîndu-se. Dealtfel, se rostesc cuvinte grele despre mari scriitori, despre cărți al căror nume se citează azi cu evlavie. Fără îndoială că reacțiile vehemente ale lui G. Călinescu nu erau decît confidențiale, în public am văzut că declarațiile nu mai erau atît de violente. Inimiciții trec ușor, la fel de ușor cum se iscă ; cititorul nu trebuie să caute micul scandal, injuria, calamburul, modificările de umoare, rectificările de poziție, ci stilul unui posibil pamfletar, compoziția măștii, fiindcă epistolierul care este G. Călinescu nu face altceva decît să ofere generosului prieten un spectacol agreabil, făcut și să întrețină buna dispoziție.

Dincolo de acest joc al cererii și al ofertei, al dragostei și al fericitelor întîmplări, corespondența oferă un tablou unic al Creației ; scriitorul și Editorul său, unul lîngă celălalt, într-o nobilă complicitate, concură la apariția unor opere fundamentale. În anii războiului, acțiunea lor e aproape subversivă, **Istoria...** fiind întîmpinată după cum bine se știe, iar **Șun** iscînd suspiciuni. În **Corespondență** G. Călinescu propune prima variantă asupra piesei oferind comparația cu Gobineau. În **Vremea,** 2 iulie 1944 va oferi o alta, ca în prefața **(Cuvînt înainte)** din 1953 genialul artist să ofere alte explicații demersului său creator. Cert e că **Șun,** în 1943, e o operă subversivă, scriitorul fiind, (în **Corespondență** încă o dată) democrat convins, plictisit de dictaturi neroade și imaginînd, el, imaginea unei cîrmuiri luminate, cam în același spirit fantast cu care Ioanide proiecta orașe și palate ale culturii.

Iritantă pentru unii, Corespondența e desigur o carte ce sporește simțitor contribuțiile la cunoașterea fenomenului călinescian.

CORNEL UNGUREANU

cronica literară

Ion Caraion

BACOVIA, SFÎRȘITUL CONTINUU

Editura Cartea Românească, 1977

Ion Caraion ne propune o nouă exegeză privind universul poetic bacovian, încredințat fiind că este singurul care a citit cum se cuvine poezia lui Bacovia („**Depinde cum citești, cum vrei să citești și cum știi să citești**", p. 353). Lectura lui refuză în general autoritatea altora (puțini critici sînt citați, majoritatea opiniilor fiind respinse ca nesatisfăcătoare), recunoscînd totuși autoritatea lui G. Bachelard. Avem de-a face deci cu o interpretare psihanalitică în perspectiva deschisă de gînditorul francez.

Iată premisele în funcție de care exegetul construiește acest nou univers, scrie acest nou scenariu sau mai bine spus regizează acest nou spectacol bacovian :

1. universul poetic bacovian este unitar, de la primele poeme pînă la ultimele, cu o coerentă artă poetică ;

2. Bacovia și-a intuit traiectoria psihică și lirică încă din adolescență, primele 17 poeme, scrise pînă la vîrsta de 17 ani, conținînd caracteristicile întregii sale poezii ;

3. răul nu era în afară ci în el însuși. Îl cunoștea mai bine decît oricine și de neputința acomodării la realitățile vieții nu este vinovată societatea ci el însuși ;

4. Bacovia a trăit o moarte continuă (de unde și titlul volumului), tocmai din pricina structurilor sale psihice ce-i deschideau și închideau în același timp perspectivele ;

5. Bacovia cunoaște de timpuriu o depresiune psihică de tip isteric pe care a înțeles-o și urmărit-o prin introspecție, în toate devenirile ei, înainte ca alții să îi cunoștință de ea.

Dacă acceptăm toate aceste puncte de plecare, demonstrația lui Ion Caraion este fără greș, desfășurîndu-se perfect logic. Bacovia este un mare poet datorită acestui univers liric ridicat în perspectiva unei arte poetice moderne. Artă poetică anticipînd numeroase experiențe lirice de mai tîrziu. Cartea este scrisă cu căldura pe care doar un alt poet o putea degaja ca o apologie împotriva atîtor neînțelegeri ale unei critici superficiale ce s-a mulțumit cu o lectură grăbită și lipsită de profunzime. Dar dincolo de articulațiile bine închegate ale demonstratiei ce s-ar întîmpla dacă am examina premisele de la care exegetul pornește, fără să ne lăsăm furați de concluzii ?

Ne-am exprimat în repetate rînduri îndoiala în ceea ce privește rezultatele exegezei psihanalitice. Sugestiile lui Bachelard pot fi interesante. Se poate ca poetul să se fi exprimat **„chiar în termenii lui Bachelard, pe alocuri"**, de unde regretul lui Caraion că poezia lui Bacovia n-a fost cunoscută de gînditorul francez. Dar sugestiile nu sînt întotdeauna convingătoare și complexul Ofeliei, ca să dăm un exemplu, identificat și în poezia lui Bacovia, mi se pare cu totul imaginar.

Considerînd isteria bacoviană drept o realitate caracterologică, nu neapărat patologică (cum înclină exegetul), putem admite că poetul a avut anumite caractere de acest fel, omul în general fiind mai mult sau mai puțin aproape de ele. O delimitare tranșantă cum încearcă Ion Caraion nu se poate face și nici nu e, credem, indicată.

Să fie cele 17 poeme de început scrise pînă la 17 ani, cum rezultă din cele spuse de Agatha Bacovia ? Dar poeta l-a cunoscut pe Bacovia tîrziu, tot ce scrie despre copilărie și adolescență fiind o proiecție necontrolabilă. Și dacă Ion Caraion socotește că mărturia Agathei Bacovia, privind condiția fizică a poetului nu corespunde realității, atunci același semn de întrebare poate plana și asupra afirmației că poemele sînt scrise pînă la 17 ani. Admițînd totuși, înseamnă că Bacovia se întorcea acasă, la 17 ani, ca și nu știu ce alți confrați, **„topit de băutură"**. Sau doar își nota **„premonitoriu"** excesivitățile ? Ceea ce pare mai plauzibil.

A cunoscut Bacovia o moarte continuă, una **„de fiecare zi, de fiecare clipă, neîncetată..."** etc. (p. 200)? Poate, ca o sugestie pe care o putem primi sau respinge. Ion Caraion o îmbrățișează, fiindu-i necesară demonstrației. Ar fi fost mai convingătoare dacă era concluzia, nu premisa acesteia.

Să fie **„unitatea"** universului poetic bacovian atît de închegată precît ne-o prezintă exegetul ? Merge poetul spre esențializarea mijloacelor sale de totdeauna și în ultima parte a creației, privită cu suspiciune de anumiți critici ? Posibil numai că alăturarea poeziei **Dialog de iarnă,** ca să reluăm exemplul, de pictura lui Paul Klee, nu-i sporește valoarea. Întrebarea e cîtă poezie este în **Dialog de iarnă,** după cum o altă întrebare ar putea fi cîtă pictură e într-un tablou de Paul Klee. Nu-i vorba de contestare ci de înțelegere și pătrundere.

Aș mai atinge o ultimă chestiune privind relația Eminescu-Bacovia și unde Ion Caraion face interesante disocieri. Poate, privind lucrurile ceva mai adînc, în perspectiva filozofiei teoretizate conștient de primul, intuită de al doilea, rezultatele ar fi fost și mai fructuoase.

Ar fi inutil să ne oprim la felul cum este scrisă cartea **Bacovia, Sfîrșitul continuu.** Este suficient să spunem că este cartea unui poet scrisă despre un alt poet. O carte bogată în sugestii, care se vrea și reușește să fie și o demonstrație de lectură bine făcută (în special capitolul foarte lung în care analizează cele 17 poezii incriminate). Mai ales este o carte plină de idei întotdeauna bine circumscrise, întotdeauna interesante și neașteptate, chiar dacă unele din ele ridică și anumite semne de întrebare. Plină de asociații de idei, dovedind nu numai o lectură exemplară dar și una întinsă, cu multiple și foarte bine alese trimiteri, dînd cărții sale și o amplă dimensiune teoretică. Ion Caraion își arată și cu prilejul acestei cărți, tot atît de pregnant, ceea de a doua față a personalității sale, așa cum a dezvăluit-o pe întîia în volumele sale de versuri.

ION MAXIM

marginalii

Clio și Melpomena

(Editura Eminescu, 1977)

Poate că n-ar fi lipsit de interes să ne referim, în primul rînd, la semnificația titlului acestei cărți. Desigur este vorba despre **ISTORIE** și **TEATRU.** (Despre raporturile dintre dramaturgie, spectacologie, critică – și – sarcinile majore ale momentului istoric – pentru a completa un citat folosit de însuși autor – pag. 59). Dar a restrînge **corelația** la ultimul volum **editat** al lui Valentin Silvestru înseamnă a exclude, cu bună știință, importante valențe ale acestei reale personalități. Opera însăși, prin structură și stil, ne obligă s-o integrăm **activității** omului de teatru, – surprinzător de extinsă – (pentru cine o urmărește de la distanța lectorului unei publicații) – impresionant centrată asupra „funcționalității eficace" a exercițiului critic – (pentru cel apt să sesizeze în **valoare** indicele eficienței sociale a prezenței unui atare tip de critic în peisajul evenimentului teatral românesc). Pentru Valentin Silvestru, ne permitem remarca : teatrul a încetat de mult (ori dintotdeauna) să fie doar **o preocupare.** Centrul de gravitație al existenței sale se lasă descoperit fără efort : a fi **TEATRUL.** Gazetar, scriitor, orator : de replică și de substanță, **VALENTIN SILVESTRU** propune **un model** de comentator teatral cu o cultură și o concepție „statornicite", cu un echilibru al investigației critice, manifestate în continuitate. Cronici, articole, studii, răspunsuri la anchete, volume de teatrologie („Prezența teatrului" – 1968 ; „Spectacole în cerneală" – 1972 ; „Caligrafii pe cortină" – 1974), exemplarele intervenții înscrise în memoria participanților la diversele întîlniri pe care le augmentează, probează constanța orientării cercetării sale spre mișcarea „ideilor în literatura destinată scenei și în critica specializată". Neîndoielnic, ne aflăm în fața uneia dintre cele mai importante apariții teatrologice ale anului : permeabilă unor multiple lecturi, cartea vorbește și despre un autor a cărui voce sună prob, limpede în concertul criticii românești de teatru actuale.

„Clio și Melpomena" restituie un tablou în evoluție al implicării teatrului românesc în istorie, de-a lungul anilor. Vorbind despre dramaturgie, spectacol, reamintind piese uitate și reprezentații novatoare, cartea demostrează prezența criticii în însuși procesul decantării direcțiilor definitorii : „Căci ce altceva decît o prejudecată" ține la marginea fenomenului teatral „critica specializată ?".

Căci ce altceva decît o sumă de prejudecăți așază un teritoriu al nimănui între piesă și spectacol, între teatru și critică, imaginînd o stare de beligeranță continuă, pledînd pentru servitutea unora și primatul altora, cînd, de sine stătătoare, ele pot armoniza în beneficiul istoriei artei și culturii teatrale : interdependență dialectică și firească.

În **plan orizontal** putem considera că avem în față **o carte necesară :** de la „Cuprinsul dramei istorice românești" sîntem conduși spre „Dramaturgia română contemporană" în atitudinile ei creatoare, atenționați asupra „Piesei uitate", pentru ca în cele din urmă o suită de portrete să situeze personaje, autori, directori de teatru, actori, regizori, spectacole pe orbita galaxiei teatrale. Lectorul atent recunoaște, între prima și ultima pagină, o operă unitară ca idee și stil. Mărturia către eternitate a criticului poartă permanent amprenta lucidității și fervoarei, a capacității de sinteză. Lectorul atent este îndreptățit să facă apel la cuvintele prin care cartea se desparte de noi, transferînd afirmațiile asupra autorului ei, pentru a-i defini astfel locul în galaxia teatrală : **„fix și calm față de celelalte planete, dar cu o formidabilă combustie, cu explozii vulcanice, ce degajează cele mai înalte temperaturi,... indiferent la perindarea cosmică a generațiilor, dar extrem de sensibil la apariția fiecăreia, dînd cea mai puternică și vitală strălucire universului nostru teatral"**.

În plan vertical cartea tinde să genereze exegeze critice noi. Valentin Silvestru folosește (ca în întreaga sa activitate) prilejul comentariului aplicat pentru a reliefa problematici ce așteaptă a fi abordate. Citim (la pag. 5) : „Se va studia, probabil la un moment dat nu numai înriurirea folclorului asupra artei culte, ci și **aceea a teatrului asupra formării poveștilor și legendelor"** (s.n.), ori (la pag. 61) : „S-au publicat, nu numai de către o singură editură, panorame literare, adică panorama romanului a nuvelei, a schiței ; **cea a dramaturgiei e, deocamdată, absentă...".**

Am putea relua, în același spirit, referiri la sarcinile criticii ori galeria de personaje încă neîndeajuns explorate de dramaturgi. Cartea polemizează, direct și indirect, cu tendințe și considerații, „voit generalizatoare și false în raport cu starea reală a lucrurilor", încercînd și impunînd o „considerare critică serioasă" a teatrului românesc, în toate manifestările sale. Autorul se recomandă implicat în afirmațiile ori corecțiile cu care operează, CARTEA își asumă dreptul unui comentariu la temperatura cuvintelor mari.

ANTOANETA C. IORDACHE

Produse de calitate ce poartă garanția inteligenței tehnice românești

În paleta foarte diversificată și armonioasă a industriei românești, o preocupare, relativ nouă, impusă de ampla dezvoltare industrială, o constituie fabricația materialelor de combaterea coroziunii, sector de activitate care aduce o contribuție importantă la reducerea consumurilor de oțeluri inoxidabile, la mărirea ciclului de exploatare a utilajelor supuse agresivității mediilor, la reducerea importului și implicit la o mare eficiență economică.

La Intreprinderea de protecții anticorozice și utilaje speciale București, unitate etalon a industriei chimice, primul trimestru al acestui an — an, hotărîtor pentru înfăptuirea cu succes a cincinalului revoluției tehnico-științifice — înseamnă de fapt sporirea preocupărilor pentru ridicarea nivelului tehnic și calitativ al producției, o intensă activitate de cercetare, asimilarea în fabricație a unor produse la nivelul tehnicii mondiale și eliminarea efortului valutar.

În contextul acțiunilor pentru progresul tehnic și promovarea noului, ce reflectă forța creatoare și inteligența colectivului de muncă, calitatea se află pe primul plan al activității, pe agenda cotidiană a conducerii și a fiecărui angajat din unitate.

Preocupările susținute ale întregului colectiv au drept scop diversificarea și modernizarea producției, asimilarea de noi tehnologii și produse ca indici tehnico-calitativi superiori, reducerea consumurilor de materiale și combustibil, de manoperă, a cheltuielilor de producție, un ritm mai rapid de creștere a productivității muncii, a eficienței economice în general.

Căile și modalitățile concrete pentru transpunerea în viață a obiectivelor propuse vizează un cimp larg de măsuri tehnologice, de gospodărire mai atentă a materialelor, de extindere a utilizării înlocuitorilor și a resurselor secundare, de perfecționare a sistemului informațional din unitate, prospectarea cu responsabilitate a pieților de desfacere atît pe plan intern cît și în rețeaua externă, îmbunătățirea activității economice de ansamblu.

Urmărind consecvent programul de perfecționare tehnică și economică, la I.P.A.U.S. apar permanent produse noi, soluții adecvate de protecții împotriva agresivității mediilor, tehnologii mai simple și eficiente, toate acestea fundamentînd și justificînd planurile economice de perspectivă și proiectele noilor investiții.

Pentru colectivul acestei întreprinderi bucureștene este un bun cîștigat faptul că activitatea comercială a devenit o latură complementară și inseparabilă a procesului de producție, permițîndu-se o dimensionare optimă a nivelelor de fabricație în funcție de cererile de moment și de perspectivă ale economiei și de conjunctura favorabilă a exportului.

Ceea ce se realizează în această sferă de activitate este un început promițător a unor studii de marketing, aducîndu-se o contribuție la progresul și perfecționarea gîndirii economice, o contribuție în soluționarea problemelor complexe pe care le ridică lansarea unor noi produse, competitive din punct de vedere tehnic.

Cunoscînd riguros și precis nevoile naționale și ale pieței externe în problema protecției anticorozive a echipamentelor industriale, specialiștii unității operează în toate fazele pe care le traversează produsul — de la concepere și pînă la faza finală de fabricație — însoțindu-l în procesele de circulație către beneficiari prin consultații de specialitate, asistență tehnică și garanție.

Intervenind aceste elemente moderne în orientarea de bază a întreprinderii, s-a putut obține o organizare eficientă a tuturor acțiunilor interne și externe ale unității, organizare impusă de necesitatea corelării directe și anticipate a producției la cerere.

Utilizarea metodelor specifice pentru dezvoltarea și diversificarea continuă a producției, a făcut ca I.P.A.U.S. să fie astăzi o unitate de prestigiu, ale cărei produse de calitate ce poartă garanția inteligenței tehnice românești, să fie cunoscute în multe țări ale lumii.

Înființată în cadrul Centralei de Utilaje și Piese de Schimb pentru Industria Chimică (C.U.P.S.I.C.) în intenția rezolvării imediate a unor probleme de coroziune pentru industria chimică, Intrep. de Protecții Antocorozive și Utilaje Speciale București (I.P.A.U.S.) s-a dezvoltat foarte rapid — ca profil și volum de activitate — reușind să cuprindă în momentul de față necesitățile specifice a celor mai variate sectoare industriale.

Programul de cercetare și fabricație a I.P.A.U.S.-ului s-a axat pe un domeniu larg de combatere a coroziunii în industrie, astfel că, din fiecare grupă de produse, au fost omologate în producția industrială un număr mare de repere, toate situîndu-se — din punct de vedere calitativ — la nivelul tehnicii mondiale.

Răspunzînd unor cerințe de ordin economic vom prezenta principalele produse și prestații care se realizează de această întreprindere, prezentare care urmărește atît informarea potențialilor beneficiari cît și extinderea ariei geografice a raporturilor comerciale — interne și externe — ale unității.

M. I. Ch.

Centrala de utilaje și piese de schimb pentru industria chimică

INTREPRINDEREA DE PROTECȚII ANTICOROZIVE ȘI UTILAJE SPECIALE BUCUREȘTI

Tuburi și fitinguri ropafs

Prezentare:

În ultima vreme materialele plastice armate au cunoscut o largă aplicabilitate în industrie, impunîndu-se atît prin deosebitele proprietăți fizico-mecanice cît și datorită remarcabilelor rezistențe chimice la numeroase medii agresive.

ROPAFS-ul — produs românesc de excepție — cunoscut în tehnologia de specialitate sub denumirea „poliester armat cu fibre de sticlă", este un material plastic termorigid care implică în structura sa rășini sintetice, o armătură din fibră și în unele cazuri o umplutură minerală.

La fabricația acestui produs sînt utilizate rășinile poliesterice saturate și fibrele de sticlă, iar ca umplutură este folosit cuarțul de diferite granulații.

Fiind un înlocuitor excepțional al unor materiale tradiționale a căror balanță este deficitară, produsul a primit adeziunea specialiștilor, recomandîndu-l tuturor domeniilor de activitate.

Utilizare:

Una din sferele de utilizare ale ROPAFS-ului este cea a fabricării tuburilor și fitingurilor (înlocuind oțelurile aliate anticorozive) sau ale tuburilor din bazalt și beton placate cu elemente ceramice.

Folosirea tuburilor ROPAFS este prescrisă în toate cazurile în care se are în vedere agresivitatea fluidului vehiculat, agresivitatea mediului exterior și se urmărește etanșeitatea perfectă a întregului sistem de rețele.

În aceste cazuri, excelenta rezistență chimică a ROPAFS-ului face compatibilă utilizarea directă a tuburilor fără o specială și prealabilă protecție anticorozivă. Faptul în sine prezintă o mare importanță la utilizarea tuburilor în perimetrul uzinelor unde nu se ridică numai condiția agresivității fluidelor vehiculate, ci și a mediului exterior (soluri agresive pentru rețelele îngropate sau degajări gazoase pentru conductele de suprafață).

În privința capacității de etanșeitate în timp, canalizările din beton sau ceramică sînt deficitare datorită numărului mare de îmbinări, a rigidității acestora și a rigidității tuburilor.

Aceste neajunsuri de ordin tehnic sînt complet eliminate în cazul utilizării tuburilor și fitingurilor din ROPAFS.

Fiind realizate la lungimi de pînă la 6 m.l., tuburile ROPAFS reduc considerabil numărul îmbinărilor, iar acestea din urmă sînt fabricate într-o soluție telescopică, cu inele din cauciuc, permițînd o deviație unghiulară care atenuează sarcinile provocate de tasarea solului.

În aceeași direcție se remarcă rezistența specifică înaltă a tuburilor care le asigură o rigiditate ridicată combinată cu o bună flexibilitate, calități care le conferă posibilitatea să preia întreaga presiune exercitată de sol, fără să apară tensiuni în pereții rețelei.

Ca domeniu de utilizare tuburile și fitingurile din ROPAFS se recomandă în următoarele lucrări:

- canalizări libere de ape industriale.
- rețele de evacuare sub presiune a apelor industriale.
- canalizări de ape menajere.
- aducțiuni de apă industrială și potabilă.
- gaze.

Livrare:

Furnizarea produselor din ROPAFS se face cu maximă promptitudine, pe bază de comandă fermă.

Înainte de lansarea comenzilor se recomandă consultarea catalogului de produse care oferă informații ample privind caracteristicele tehnice, tipodimensiunile în fabricație, simbolizare etc.

Relații tehnice suplimentare se obțin de la specialiștii unității.

Benzi adezive adeband C1 și adeband C2

Generalități:

Pentru protecția anticorozivă a conductelor îngropate sau a magistralelor montate în fir continuu, se folosesc benzile adezive ADEBAND C_1, și ADEBAND C_2 produse de mare eficiență împotriva agenților de coroziune.

Ambele produse sînt formate dintr-un suport de polietilenă care are pe una din fețe aplicat o peliculă uniformă de adeziv Adeplast (N. I. 4067/1968) în cazul benzilor tip ADEBAND C_1 și respectiv Iceziv (N. I. 4068/1968) pentru benzile ADEBAND C_2.

Condițiile termice de realizare a izolației conductelor, impun fabricarea și livrarea produselor în role de dimensiuni diferite.

Caracteristici tehnice:

În comparație cu produsele similare din import, benzile adezive românești de tipul ADEBAND C_1 și ADEBAND C_2, sînt superioare atît din punct de vedere fizico-mecanic cît și în privința caracteristicilor chimice.

Se remarcă la aceste produse o mare rezistență la tracțiune mergînd pînă la 100 kgf/cmp, o alungire la rupere care în procente reprezintă 380%, o bună adeziune bandă-metal și bandă-bandă, indici optimi de rigiditate și constanță dielectrică, precum și parametri remarcabili la capitolul rezistivitate de suprafață și volum.

La caracteristicile tehnice superioare ale benzilor ADEBAND, concură în egală măsură și adezivii de contact Adeplast și Iceziv, ambele produse fiind fabricate de IPAUS.

Livrare:

Pentru asigurarea benzilor necesare lucrărilor de protecție anticorozivă, solicitanții pot transmite comenzi ferme în scopul perfectării contractelor economice.

În alegerea tipului de bandă adezivă specifică unităților interesate, se vor consulta cataloagele și grupul de specialiști ai I.P.A.U.S.-ului.

Protecţii anticorozive cu folii de elastomeri

Generalităţi:

Reducerea consumurilor de oţeluri inoxidabile şi înlocuirea lor cu materiale de aceeaşi rezistenţă mecanică şi chimică, răspunde preocupărilor specialiştilor de la I.P.A.U.S. – Bucureşti.

In principiu s-au căutat soluţii tehnice care să confere metalelor uzuale (fierul şi fonta) şi betonului, rezistenţă la solicitările chimice şi mecanice, rezistenţă, pe care numai oţelurile inoxidabile o posedă.

In acest scop, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri aplicate pe echipamente metalice sau de beton, pregătite în prealabil pentru această operaţie, se consideră soluţia tehnică indicată ridicării gradului de utilizare a înlocuitorilor de materiale deficitare.

Protecţia anticorozivă cu folii de elastomeri permite realizarea unor utilaje rezistente la diferite medii chimice (alcaline, oxidante, acide) concentrate sau diluate medii petroliere, coroziuni.

Opţiuni asupra unui tip de protecţie cu elastomeri se face avînd în vedere natura mediului, temperatura de lucru a utilajului, concentraţia substanţei corozive, eforturile mecanice şi solicitările dinamice la care este supus echipamentul respectiv.

In funcţie de natura şi concentraţiile mediilor, protecţiile cu folii de elastomeri rezistă la temperaturi cuprinse între –5° şi +100 °C şi numai în cazuri speciale pînă la +130 °C.

Ţinîndu-se cont de necesităţile de protejare ca şi de parametri tehnologici ai echipamentelor, protecţia se face în unu sau mai multe straturi de diverse grosimi.

Foliile de elastomeri, incorporate la protecţia utilajelor sînt amestecuri pe bază de cauciucuri naturale sau sintetice care se lipesc cu ajutorul unor soluţii adezive speciale pe suprafeţele metalice – sablate şi degresate în prealabil – operaţiunea de aplicare efectuîndu-se la o temperatură de aproximativ +20 °C.

Din punct de vedere al tehnologiei de fabricaţie, protecţiile anticorozive cu folii de elastomeri se clasifică în următoarele categorii :

- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald.
- protecţii cu folii de elastomeri vulcanizabili de tip Butarom.

Domenii de utilizare

Cele două categorii de protecţii cu folii de elastomeri au o largă aplicabilitate în toate domeniile de activitate.

Natura suprafeţelor supuse protecţiei prin acoperire cu folii de elastomeri vulcanizabili la cald se cer a fi omogene fără discontinuităţi provocate din suduri incorecte sau tole nelaminate corespunzător. Se recomandă a fi protejate suprafeţele din oţel, fontă şi numai în cazuri extreme cele din staniu, cupru şi alamă (în condiţii speciale).

Astfel de protecţii rezistă la medii chimice diverse.

Protecţiile cu folii de tip Butarom (nevulcanizabile) se aplică la rezervoare, reactoare, coloane, igheaburi, vase de măsură avînd o rezistenţă bună la medii acide, alcaline, oxidante şi neutre. Sînt deficitare ca rezistenţă la medii petroliere.

Execuţie:

I.P.A.U.S. – Bucureşti execută protecţii cu folii de elastomeri atît la sediul său cît şi pe şantierul beneficiarului în funcţie de gabaritele echipamentelor ce urmează a fi protejate.

Lucrările se execută pe bază de comandă fermă cu recomandarea de a se consulta în prealabil specialiştii întreprinderii.

Chituri, mortare, mase de şpaclu pentru protecţii anticorozive

In diversitatea de produse şi prestaţii din programul uzinal al I.P.A.U.S.-ului, o pondere deosebită o are gama chiturilor, mortarelor şi maselor de şpaclu destinate realizării protecţiilor anticorozive. In tipologia reperelor cu caracter anticoroziv sînt înscrise atît chituri anorganice cu rezistenţă mare la temperatură cît şi chituri mortare şi mase de şpaclu pe bază de răşini sintetice. Din punct de vedere al utilizării, chiturile, concură la efectuarea protecţiilor anticorozive prin înzidire, placare sau chituire în cîmp continuu, atît la utilajele metalice cît şi la rezervoare, bazine, cuve din beton, pardoseli etc.

Lucrările efectuate cu chituri anorganice sau cu chituri pe bază de răşini sintetice asigură :

- protecţia elementelor de rezistenţă şi structură ale construcţiilor industriale împotriva mediilor chimice agresive.
- rezistenţa în timp a echipamentelor din exploatările industriale.
- desfăşurarea optimă a proceselor de producţie în condiţiile impuse de normele de protecţia muncii.

Intrucît paleta acestor produse este foarte cuprinzătoare şi, pentru a da informaţii utile celor interesaţi, vom face scurte referiri pentru principalele repere :

a) Chituri anorganice

In această categorie intră produsele ARNOLEX în componenţă lichidă sau solidă, care sînt chituri anticorozive, rezistente la temperaturi înalte. In funcţie de compoziţia componentei lichide se deosebesc două tipuri de chituri :

– ARNOLEX TK (pe bază de silicat de potasiu).

– ARNOLEX TN (pe bază de silicat de sodiu).

Această gamă de chituri se utilizează ca material de pozare şi rostuire pentru materiale ceramice, de gresie, din grafit bazalt, bazalt vitrifiat, diabaz, sticlă etc. avînd recomandări în medii acide concentrate ori diluate, la umiditate, la gaze cu conţinut în substanţe acide, la temperaturi normale şi ridicate (pînă la 600 °C).

Din categoria chiturilor anorganice mai face parte şi produsul ARNOLEX FN în componentă lichidă şi solidă.

Prin calităţile sale specifice se utilizează la protecţia suprafeţelor din metal şi beton, fiind rezistent la acţiunea acizilor concentraţi şi diluaţi, a gazelor cu conţinut de substanţe acide şi la temperaturi înalte (pînă la 1000 °C).

b) Chituri pe bază de răşini sintetice

Produsele din această grupă se fabrică pe bază de răşini fenolice, furanice, epoxidice şi poliesterice.

In funcţie de capacitatea de rezistenţă la mediile agresive, de conductibilitatea termică şi de alte proprietăţi specifice, chiturile pe bază de răşini sintetice se produc în variantele nomenclaturi Carbadez Siladez, Oramin, Epodur, Rebonit, Rexidur şi Silurex.

Fiecare tip prezintă domenii de utilizare şi tehnologii de aplicare diferită. Pentru alegerea şi folosirea acestor chituri este necesară o documentare şi consultare prealabilă precum şi întocmirea unor chestionare tehnice.

Adezivi, masticuri, produse peliculogene

Paleta acestor produse cuprinde un număr de peste 50 de repere care satisfac necesităţile diverselor domenii de utilizare industrială.

In gama adezivilor se înscriu produsele de tip Prenadez care sînt soluţii de cauciuc sintetic într-un amestec de solvenţi, cu înalt grad de inflamabilitate.

Aceste produse sînt destinate la lipirea pe metal a foliilor de protecţie, lipirea materialelor poroase, lipirea covorului de cauciuc pe caroseria autovehiculelor, lipirea covorului PVC pe diferite suporturi etc.

Domeniul de utilizare nu este limitativ, putînd fi extins la condiţiile concrete de lucru al beneficiarilor.

In fabricaţia curentă a I.P.A.U.S-ului se mai află adezivi cu componentul de bază cauciuc natural, detaşîndu-se prin calităţile deosebite tipurile Iceziv, Soladez şi soluţiile adezive de semiebonită NL.

Avînd o capacitate optimă de lipire şi o tehnologie de lucru foarte simplă, adezivii în cauză pot fi folosiţi diferitelor scopuri de lipire.

Pentru a întîmpina nevoile de etanşare a diferitelor subansamble industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti asigură prin fabricaţie curentă o întinsă gamă de masticuri plastice şi elastoplastice.

In accepţia largă a terminologiei, masticurile sînt materiale viscoelastice avînd la bază elastomeri sintetici şi răşini sintetice dizolvate în solvenţi organici.

Scopul principal al acestor produse este etanşeitatea elastică, continuă şi perfectă a îmbinărilor împotriva apei, vaporilor şi gazelor (toxice şi agresive).

Luîndu-se în consideraţie diversele domenii de aplicabilitate, producătorul recomandă sorturile de mastic Romtix (în diferite variante de execuţie) şi tipul Micovit.

O ultimă grupă înrudită a acestor produse o formează materialele peliculogene pentru protecţii anticorozive.

Ne referim la sorturile Romflexil care au la bază elastomeri sintetici dizolvaţi în solvenţi organici.

Ca utilizări generale, Romflexil-ul (în sorturile PC 404 şi PC 505) se utilizează la hidroizolarea construcţiilor din beton, a rezervoarelor, cuvelor, a turnurilor de răcire de la centralele electrice precum şi la impermeabilitatea conductelor din beton, la protecţia anticorozivă a intradosului vehiculelor şi în alte scopuri specifice.

*

Gama foarte variată a producţiei I.P.A.U.S.-ului ca şi noile produse care se lansează an de an, sînt un rezultat evident al încrederii în inteligenţa tehnică proprie, o creştere a responsabilităţii cercetărilor faţă de produsele sau tehnologiile concepute. De la abordarea unilaterală, îngustă, legată de cercetarea şi introducerea în producţie a unor repere, specialiştii întreprinderii au trecut la rezolvarea unor priorităţi comune mai multor sectoare, reuşind să cunoască în ansamblu necesităţile de protecţii anticorozive în toate domeniile de activitate.

Această concepţie nouă în proiectarea produselor îşi găseşte expresia în dezvoltarea impetuoasă a întreprinderii în ultimii ani cît şi în noile investiţii care vor completa în acest cincinal peisajul industrial al unităţii.

Se pune accentul în viitor, cu mai multă responsabilitate, pentru mărirea duratei de exploatare a echipamentelor supuse agresivităţii mediului şi pentru folosirea în domenii largi de activităţi a înlocuitorilor materialelor deficitare sau provenite din import :

Aceste preocupări de ordin economic trebuiesc corelate cu dezvoltarea puternică a bazei materiale privind producţia anticorozivă.

In acest sens specialiştii întreprinderii caută să cuprindă toate nevoile de moment şi de perspectivă ale industriei, elaborînd teme de cercetare şi fabricaţie pe perioade mai mari.

In sprijinul cercetărilor este necesar să participe cu observaţii şi propuneri specialiştii unităţilor beneficiare, conlucrare care va pune în valoare şi mai mult scopul urmărit.

Schimbul de informaţii tehnice dintre I.P.A.U.S. şi unităţile colaboratoare vor crea un cadru propice fabricării unor materiale anticorozive cu înalte proprietăţi fizico-mecanice şi chimice, şi măsura condiţiilor specifice ale proceselor tehnologice unde urmează a se utiliza.

Ca produse de referinţă ale I.P.A.U.S-ului realizate printr-o colaborare fructuoasă cu unităţi de profil chimic sau de alte specialităţi, amintim : grundurile, pompele şi venele rezistente la medii agresive, ejectoare pentru clorură de sodiu confecţionate din materiale termoplastic, răcitoarele cu stropire din grafal şi multe alte fabricate de performanţă.

IMPORTANT!

In scopul extinderii utilizării produselor anticorozive în diferite domenii industriale, I.P.A.U.S. – Bucureşti pune la dispoziţia unităţilor socialiste şi cooperatiste din întreaga ţară, pe bază de comenzi ferme, orice produs aflat în fabricaţia curentă a întreprinderii.

Pentru alegerea şi folosirea corespunzătoare a produselor, solicitanţii sînt rugaţi să consulte cataloagele şi prospectele producătorului.

Unităţile interesate vor lansa comenzi la următoarea adresă :

Centrala de utilaje şi piese de schimb pentru industria chimică – Intrep. de protecţii anticorozive şi utilaje speciale, Bulevardul Ion Şulea 313 – sector 4 – Bucureşti.

In ordinea sosirii comenzilor şi în funcţie de capacităţile de producţie disponibile, furnizorul încheie contracte economice de livrare.

Detalii tehnice şi comerciale se pot obţine de la specialiştii întreprinderii, utilizînd serviciile telefonului 44 11 94 – telex 011613.

Viitorii parteneri comerciali sînt asiguraţi de toată solicitudinea.

Emil GEORGESCU
Vasile BAŞA

opinii

ASPECTE ANTROPOLOGICE ȘI SOCIALE ALE CUNOAȘTERII

Pînă la începutul secolului trecut se poate considera că, în cadrul raportului dintre subiect și obiect, nu a intervenit nimic deosebit. Ce-i drept, dezvoltarea tehnicii favoriza tot mai mult avantajele subiectului asupra obiectului. Obiectul cunoașterii devenea tot mai mult un obiect **prelucrat.** Contactul omului, al subiectului cunoscător, cu obiectul nemijlocit, brut, în stare nativă, se menținea încă, deși în sfera activităților practice devenea preponderent contactul subiectului cu produsele muncii umane anterioare.

Kant a fost primul filozof care a transpus pe plan conceptual noua situație gnoseologică, pe care mai mult o prevedea decît o constata ca atare. Subiectul evoluat al cunoașterii nu mai este, după Kant, un **necunoscător ;** el trebuie să dispună de un bagaj serios de cunoștințe anterioare. Aceasta, datorită faptului că nici obiectul cunoașterii nu mai este un obiect **necunoscut** (un obiect în sine). Pe linie idealistă, el exagera însă, considerînd că subiectul dispune de anumite cunoștințe înnăscute, **a priori** (=independente de orice experiență).

Pe linie neokantiană, Karl-Otto Apel constată că astăzi ne găsim într-o situație gnoseologică și mai avansată. Că, astăzi, în anumite domenii, nu mai este vorba numai de „pregătirea" (prelucrarea) obiectului în vederea cunoașterii, ci chiar de „construcția" lui efectivă, de producerea lui, ca în cazul particulelor elementare, care nu există ca atare, în afara procesului de producere-cunoaștere. Se poate ajunge oarecum la o situație paradoxală, în care obiectul cunoașterii este cunoscut înainte de a deveni obiect propriu-zis. Și, într-o anumită măsură, chiar aceasta este situația. Dar niciodată, oricît de substanțială ar fi contribuția subiectului producător, oricîte calcule prealabile s-ar face, procesul efectiv de producere-cunoaștere (experimentul tehnic **inițial,** căci repetarea lui este evident că nu mai are valoare gnoseologică) aduce un spor de cunoștințe.

Care sînt însă **condițiile gnoseologice** ale unui astfel de act, se întreabă Apel. Este evident, în primul rînd, faptul că prin subiect al cunoașterii nu se mai poate înțelege astăzi un om izolat, cum socotea Kant. Pentru producerea unei particule elementare lucrează mii de oameni. Este de asemenea evident că aceștia nu apelează numai la așa-zisele **cunoștințe a priori,** ci fac studii serioase și îndelungate.

Filozoful german consideră că în etapa actuală a cunoașterii (abstracție făcînd de domeniile în care nu a intervenit nici o schimbare) subiectul nu se mai găsește pur și simplu „în fața obiectului" cunoașterii oricînd și oriunde. Apel introduce noțiunea de „angajament personal și efectiv" al subiectului. Angajamentul nu înseamnă o simplă dorință de cunoaștere, el presupune o serioasă pregătire prealabilă și, mai mult, anumite aptitudini. Pentru el este greșită părerea după care cunoașterea științifică, datorită exactității și prescripțiilor riguroase, spre deosebire de cea artistică, ar fi la îndemîna oricui. În plus, angajamentul personal nu are nici o valoare dacă rămîne singular. El presupune existența unui **context** de angajamente personale. Ceea ce garantează posibilitatea acestui context este înțelegerea reciprocă a intențiilor gnoseologice ale subiecților, respectiv existența unui limbaj special, a unui „mediu semantic", la nivelul căruia se produce un fel de unificare a intențiilor gnoseologice care garantează posibilitatea efectivă a angajamentului personal. Autorul dă ca exemplu „revoluția semantică" a lui Einstein – redefinirea conceptelor de bază ale fizicii. Cine nu este la curent cu această redefinire, nu poate intra în competiția fizicii moderne. Acest „mediu semantic" este un element nou, nepreväzut de către Kant, pe vremea căruia savantul izolat, asemenea lui Newton, putea să revoluționeze fizica de unul singular. Mediul semantic este un element **antropologico-social,** care nu mai ține pur și simplu fie de condițiile obiective, fie de cele subiective ale cunoașterii.

Dar angajamentul personal, pentru a deveni efectiv mai presupune și interesul tehnico-gnoseologic, care are un caracter, de data aceasta, **social-antropologic.** Un angajament personal, într-un mediu semantic corespunzător, rămîne neefectiv dacă nivelul tehnicii existente nu este și el corespunzător. În condițiile actuale, indiferent de cunoștințele științifice acumulate, de capacitatea oamenilor de știință, de bunele lor intenții, există țări în care este imposibil angajamentul personal efectiv în procese gnoseologice complexe, din cauza condițiilor tehnice. Acesta este un serios inconvenient pentru dezvoltarea științei mondiale, căci nu este o regulă ca în țările cu posibilitățile tehnice cele mai bune să existe și cadrele științifice cele mai bune. Aceasta înseamnă, pe plan mondial, o folosire nerațională a cadrelor științifice.

Dar, de cele mai multe ori, interesul tehnico-gnoseologic este subordonat strict interesului tehnic, pierzîndu-și astfel coordonata antropologică. Tehnica, ajunsă la un anumit stadiu impune propria ei perfecționare (în sens calitativ) și permanenta ei extindere (în sens cantitativ), indiferent de intențiile gnoseologice ale celor angrenați în acest proces. Interesul tehnic pur devine cu timpul chiar **asocial.** Poluarea, secătuirea rezervelor energetice sau devastarea naturii sînt consecințe ale acestui interes. Extinderea excesivă a unei tehnici de un anumit tip înseamnă implicit restringerea considerabilă a investigațiilor în alte domenii sau chiar în alte direcții tehnice, deci anularea interesului antropologic și imposibilitatea realizării efective a angajamentelor personale în procesul gnoseologic.

Karl-Otto Apel este un adversar al poziției neopozitiviste în problema cunoașterii. Pe linie kantiană, el subliniază nu numai importanța factorilor social-antropologici în cadrul cunoașterii științifice moderne, ci și imposibilitatea realizării acesteia fără intervenția acestor factori. Neopozitiviștii exclud tot ceea ce ține de om, considerînd că știința trebuie eliberată de balastul psihologiei, chiar factorul uman, în această situație, este considerat un fel de mașină imperfectă care urmează să fie treptat înlocuită.

Un alt aspect antropologic al problemei, legat de interesul personal sau colectiv, este **lupta,** pentru realizarea lui, pe care nu o mai amintește Karl-Otto Apel. Într-adevăr, istoria a dovedit și o mai dovedește că majoritatea marilor descoperiri, invenții sau teorii au fost privite nu numai cu nepăsare, dar chiar cu adversitate. În cadrul cunoașterii autentice subiectul duce polemici, el antrenează uneori largi forțe sociale. Savantul sau cunoscătorul autentic este un **luptător,** deși acest lucru poate să ne scape la prima vedere. Ce-i drept, au existat și „adversari ai mașinilor", chiar distrugători de mașini, și invers mașini care au distrus și mai distrug încă omenirea. Dar vina nu a fost niciodată a mașinilor, ci a celor care le-au mînuit.

ALEXANDRU SURDU

consemnări

Avioane deasupra pămîntului

Aerobaza utilitară Timișoara. Raza de acțiune : 8 județe din Vestul României. Specific : misiuni sanitare și agrosilvice. Avioane utilitare : biplanuri, monomotor, greutate — 5 tone ; viteză — 180 km/oră ; încărcătură — 1.200 kg. În marginea Timișoarei, lîngă șoseaua Sînnicolaului, clădirea Aerobazei și pista de decolare. O dimineață însorită de toamnă. Pe cerul fără pată zbîrnîie un biplan. În încăperea șefului Aerobazei, sunetul motorului se stinge. Ioan Zirmer este cel mai tînăr șef de aerobază din țară. După școala de aviație, și după 3 ani de pionerat, în zboruri civile, el este numit, în 1974, la Timișoara. Ștefan Bușteа, pilotul instructor, l-a luat în primire și i-a exersat calitățile pînă l-a dus la punctul de a deveni pilot comandant de bord. Atunci au început zborurile lui. Și răspunderile lui ca aviator. Totul trebuia învățat de unul singur. Sub cer, în carlingă, nu ești condus, ca în marile aeronave, de controlul de trafic, ci te conduci singur și iei hotărîrile tot singur. Sus, sub cer, devii stăpînul păsării de metal și stăpînul tău propriu. Acolo înveți să înfrunți o furtună sau vînturile puternice. Acolo înveți să te menții constant, la o înălțime și o viteză optimă, deasupra pămîntului, în acțiuni de fertilizare. Acolo deprinzi curajul de-a zbura cu un bolnav grav, peste munți, în orice condiții climatice și la orice oră de zi și de noapte. Zborurile razante și scurte, comenzile la mînă, viteza constantă, zecile de decolări și aterizări fac pe adevăratul aviator al aviației utilitare și tot ele fac spiritul lui curajos, calmul și dăruirea spre o activitate atît de utilă agriculturii. Fiindcă, la ora aceasta, se poate afirma că acțiunea de fertilizare prin aviație este în plină ascensiune și, trebuie s-o spunem că, dacă fertilizarea unui hectar cu tractorul costă 35 de lei, aceeași acțiune cu avionul se ridică doar la . . . 40 lei, dar calitatea și, mai ales, cantitatea este enormă, aproape nelimitată, un avion putînd fertiliza pînă la 500 hectare pe zi. Zburînd din zori în noapte, cu helicoptere I.A.R. 316-B sau cu avioane AN—2, — salvînd un rănit de pe munte sau ducînd flacoane de sînge unui muribund, (sînge dintr-o grupă mai rară), purtînd un nou născut, de la maternitate, spre casa părintească, zburînd peste cîmpii, ape și munți, mereu plecați în deplasare, departe de casă, de familiile lor, aproape 30 de zile din 30, aviatorii Aerobazei utilitare din Timișoara reprezintă acea spiță de oameni de elită, care, cu prețul sacrificiului propriu, al oboselii, al singurătății, al muncii tenace, sub intemperiile de sub cer, își fac pe deplin datoria. Astfel l-am cunoscut pe Ștefan Bușteа care, la 43 de ani, poartă aceeași mare dragoste și constantă patimă pentru meseria zborului, aleasă încă din adolescență. Absolvent al unei școli de aviație, apoi aviator, apoi instructor aviator, apoi trecut în rezervă, el a revenit tot la zbor, în 1965, după ce, patru ani, „am stat cu ochii pironiți tot pe cer, în rezervă". O meserie care se deprinde în tinerețe, dar care se învață pînă la pensie, meditează aviatorul instructor Ștefan Bușteа. O meserie pentru care, anual, se dau examene pentru licență de zbor. Pentru care vizele medicale, dominate de comisii speciale, sînt o adevărată problemă. Iubirea de zbor l-a făcut, de-a lungul a aproape două decenii, pe Ștefan Bușteа, să participe, ca om și aviator, la activitatea aceasta grea și curajoasă. „Elementul zbor se trăiește numai cînd tu ești un participant, pentru că fiecare zbor are un ceva inedit. Fiecare zbor nu se aseamănă unul cu altul și, zburînd, pilotînd, nu ești un simplu bagaj din avionul tău ci participi, trăiești, prin nervii, sîngele și atenția ta", . . . concheie el.

Cu asemenea oameni, în avioane care zboară razant deasupra pămîntului, pentru a-l fertiliza sau care zboară în ajutorul omului bolnav, cu asemenea aviatori modești, care nu pot fi văzuți în marile aeronave, ci, doar, rar, deasupra pămîntului, în norii albi de îngrășăminte, cu asemenea oameni de treabă se poate duce orice acțiune la îndeplinire. De aceea, comandantul Ioan Zirmer și inspectorul de personal Gheorghe Drăgan mi-au dat libertatea de-a cita cîteva dintre numele lor : Petra Gheorghe, comandant de detașament, Ladislau Biro, comandant de bord, Gheorghe Pele, mecanic navigant, piloții Ion Negrău, Ion Brănescu, Chirilă Toader, Constantin Gh. Teretean și alții. Nume și vieți de piloți, de mecanici naviganți care își petrec viața în aceste păsări metalice, cu trupuri greoaie, cu aripi mari, cu viteze modeste, dar a căror utilitate asupra rodniciei pămîntului este imensă. Lor, de-acum înainte, cunoscîndu-i, ca om și scriitor, le spun : Zbor deschis și liber deasupra pămîntului !

ION ARIEȘANU

Acvilina Bîrăescu

ROSTIRE

Nevoită să spun „eu"
Acestui trup ce mă rostește
Atît de puțin.
Să tîrăsc cu mine prin lume
O haină prea strîmtă,
La a cărei alegere n-am fost întrebată.
Să mă exprim.
Prin vorbele unei necunoscute,
Ce-mi prinde atît de rar mersul gîndurilor.
Să trec,
Fără a fi putut să mă strig
O singură dată pe mine.

REAMINTIRE

Mingiierile tale,
Ucise zboruri,
Le cer înapoi vîntului,
Apelor gîndului,
Sau, poate,
Liniștii vremuind peste mine,
Cea care
N-am cum să mai fiu cea de azi.

MAGIA ZILEI

Scuturați-mă de gînduri,
Vînturi ale toamnei,
Să rămîn uitată de dorințl,
De drumuri spre nicăieri.
Să rămîn curată.
Să trăiesc magia
Acestei zile.

DORINȚĂ

Să nu mai știu ce sînt,
Nici cine sînt . . .
Să devin doar propria mea întrebare,
Doar propria mea căutare.
Aflîndu-te,
În tine pierzîndu-mă,
Să mă regăsesc.

carte de idei

ONOAREA POEȚILOR

Cu o modestie deloc simulată, Gilbert Durand enunța în prefața celei de-a treia ediții a volumului **Les structures anthropologiques de l'imaginaire * :** „prima noastră ediție nu s-a vrut decît un modest repertoriu inventariat și clasat al dinamismelor imaginare . . . o ipoteză conceptuală . . . un lexic operatoriu al structurilor imaginare . . . un repertoriu comod și static al marilor constelații imaginare". Enunțul (pe deplin acoperit de realitatea cărții) denunța de fapt o poziție : poziția studiului lui Durand în contextul teoriilor consacrate imaginarului. **Structurile antropologice . . .** se declară a fi — și este — în primă instanță un **instrument de lucru** de o excepționalâ valoare, suplinind pentru cititorul român existența unui inventar sistematic al marilor constelații simbolice. **Indicele alfabetic I** (Teme simbolice, arhetipale și mitice) și **Indicele II** (Nume proprii mitologice) pot fi parcurse ca un adevărat dictionar. Instrument de lucru în primă, dar nu și în ultimă instanță, căci textul lui Durand aspiră de fapt, în final, la mult mai mult. Proiectul său de arhetipologie generală vizează în mod constant reabilitarea imaginarului ca normă și vocație ontologică fundamentală, vizează elaborarea unui „Manual" al imaginarului.

Concept cheie al studiului lui Durand, imaginarul e definit de acesta — în amintita prefață (pe care versiunea românească nu o conține) — ca „ansamblul imaginilor și al relațiilor imaginilor care constituie capitalul gîndit al lui **homo sapiens**", ca „marele denominator fundamental în care se ordonează toate procedurile gîndirii umane". Răscruce antropologică, imaginarul nu poate fi abordat definit clasat și clasificat, spune Durand, decît prin aproprierea repertoriului său în toate straturile culturale pe care ni le propun istoria, mitologiile, etnologia, lingvistica și literaturile. **În primul rînd lingvistica,** am putea preciza, amendînd ordinea enumerării, căci tentativa de a descoperi legitățile imaginarului îl plasează, de la început pe Durand într-un diferend (polemos, dar și marcă a diferențierii) : confruntarea cu semiologia de tip saussurian. Pentru aceasta, simbolul e supus principiului linearității, căruia Durand îi opune un model tabular, o desfășurare pluridimensională, spațială a lumii simbolice. Idee de o remarcabilă modernitate. Tocmai de aceea, poate părea surprinzătoare ignorarea de către G. Durand a studiilor lui J. Lacan sau J. Kristeva consacrate modelului semnului (fapt cu atît mai ciudat, cu cît unele afirmații — nu însă întotdeauna și argumentarea lor — converg). Enumerînd o serie de tentative taxinomice efectuate asupra motivației simbolurilor (Bergson, Sartre, Krappe, Eliade, Bachelard, Dumézil, Piganiol, Przyluski), autorul le remarcă limitele, denunțînd tributul plătit de acestea unui pozitivism obiectiv. În acest context, impactul cu psihanaliza, (abordarea comportamentelor elementare ale psihismului uman) se dovedește a fi un demers necesar. Dar și acest contact e limitativ. De aceea, studiul **in concreto** al simbolismului imaginar trebuie să se contamineze, după opinia lui Durand, de poziția antropologică. Pentru a se delimita de tentativele sociologiei ori psihanalizei, autorul optează pentru situarea deliberată într-un spațiu median și mediator, în ceea ce ar putea fi numit **traseul antropologic** („adică schimbul neîncetat care se produce la nivelul imaginarului între pulsiunile subiective și asimilarea și somațiile obiective emanînd din mediul cosmic și social" (p. 48). Imaginarul care, în final „nu e nimic altceva decît acest traseu", va fi studiat în cadrul unei poziții antropologice prin metoda convergenței.

Aproprilndu-și instrumentele de lucru ale antropologiei structurale, psihanalizei, tehnologiei și sociologiei, Durand elaborează un plan al marilor constelații simbolice. Planul se întemeiază, simultan — fără a fi însă contradictoriu, pe două principii : unul (influențat de Eliade și psihanaliză) — al bipartiției diurn/nocturn, care determină cele două mari regimuri ale simbolismului. Al doilea principiu, tripartit, structurează categoriile simbolice în funcție de cele trei dominante reflexe împrumutate din reflexologia lui Betcherev (posturală, digestivă, ritmică). Axele care orientează planul arhetipologiei lui Durand grupează — în primele două cărți ale lucrării — marile constelații simbolice. Modelul lor taxinomic îi permite detectarea unor structuri de profunzime, a unor arhetipuri dinamice, creatoare. Afirmînd caracterul dinamic al structurii, gestul lui Durand depășește impasul structuralist. Încercînd să elaboreze o fenomenologie a imaginarului, Durand detectează nu o infrastructură totalitară, ci **structuri,** la convergența disciplinelor antropologice. În acest punct de convergență, imaginarului i se relevă (și demonstrează) rolul determinant în formarea ființei umane. Reabilitînd imaginarul și mitul, Durand reabilitează retorica (termen ce mediază accesul plenar la imaginar și, în același timp, termen ultim al traseului antropologic). Dar a reabilita retorica înseamnă de fapt a reabilita POEZIA, ca șansă a spiritului, pe care fragilitatea umană o poate opune neantului, afirmîndu-și dreptul la ființă, demnitate și libertate. „Într-atît, încît singura onoare veritabilă a omului ar fi cea a poeților".

ADRIANA BABEȚI

* Versiunea românească, **Structurile antropologice ale imaginarului** ne-a fost recent oferită de prestigioasa colecție „Studii" a editurii Univers, în traducerea lui Marcel Aderca, însoțită de prefața și postfața lui Radu Toma.

CORINA VICTORIA SEIN

Urare de dimineață

Această carte, pe care am citit-o la lumina toamnei și care se numește atît de propriu pentru intervalul de față al unui drum ce ne va putea surprinde cindva, aceste poeme ce par desenate cu răsuflarea, ori șoptite cu tremurarea unei priviri tulburate aceste mesaje ce ne sînt trimise pe frunze de sălcii pe intime petale de trandafir, ori pe geana stelei de dimineață, această carte ni se pare că vestește o poetă de o sensibilitate artistică înafara oricărei îndoieli : **CORINA VICTORIA SEIN**.

Cînd se ivește în lume un poet. elementele intră probabil în alte relații decît cele obișnuite, dar clipa aceea cum s-o cunoaștem ? Iar dacă purtătorul de liră sporește. cu cîntecele sale, zestrea de frumusețe a omului și a pămîntului, nu se cuvine să aducem mulțumire acestor fîntînari și-acestor nevăzuți deținători ai unor taine ce ne vor rămîne mereu străine dacă ezităm să pătrundem în universul de miracole pe care ni-l propun ?

Revenind la lectura de față, vom spune că am fost impresionați de capacitatea poetei de a ne arăta universul dintr-o perspectivă ce-i aparține, chiar dacă verbul ei este uneori șovăitor, însă nu atît din pricini de feminitate cît din inexperiență literară. Căci ce altceva înseamnă aceste versuri de vibrație estetică neîndoioasă :

„Cînd, din neastîmpărul Universului, te-ai născut
Luceafăr,
Cîmpul. pădurea, rîul, femeia și cerul
S-au grăbit să respire ceața..."

Cine formulează asemenea scînteietoare sintagme poetice „Am văzut florile plecînd". „călătoresc fără garoafe", „zilele sînt mai albe", ori versuri de calitatea celor ce urmează :

„Vine zeița, stăpînă pe odăile
Soarelui".

Sau :

„Nu vreau să fiu unduire de ape,
Rîvnită de îndepărtatul crîng",

Sau :

„Nu știu să mă regăsesc
Oricite oglinzi aș avea"

Ori :

„În mîngîierile tale cobor
Ca-ntr-o verde pădure",

se află pe un drum ce duce spre poezie.

Iată de ce. pe pagina de început a cărții **„ADĂPOST ÎNTR-O FLOARE"**, scrijelesc cu vîrful unei crengi înmugurite. un cuvînt de întîmpinare, care vrea să însemne, de fapt, o urare de dimineață.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

AM GLASUL ȘOPTIT

Nu vreau să trezesc
Privighetori ce știu să încînte
Ochiul zilei, făcîndu-l să uite
Cutia viorilor pe umărul lui.
Am glasul șoptit,
La fel e și delirul ulciorului purtat
Pe vertebrele Coloanei Infinite
De-o fată frumoasă, cu plete din ape,
Obrajii păduri, gura de grîne și restul pămînt...

POEZIA

Cu părul răsucit
Vine zeița stăpînă pe odăile
Soarelui.
Cînd roșul piersicii curge
În cuibul blestemat de
Păianjen.
Se-alintă sulfina de aer,
Mugurii de lut irump în oglindă și
Fata-Zeiță se despletește.

ADĂPOST MISTUITOR

Sînt călător și numai noaptea,
Rămasă de la cei întorși,
Încet, îmi devorează prada.
Sînt călător și port cu mine
Trupeștile poveri și lanțuri
Din arșiță și din răcoare.
Eu mi-am clădit un adăpost
Fără pereți, fără ferestre,
În loc de ziduri am urcat
Limbi de pîrjol, mistuitoare.

PLEOAPE DE MUGURI

Dacă, într-o zi,
Mihnirea, visînd printre răspîntii,
Va ocoli trecătorii și se va opri la flori
Iar tîmpla poetului o vei auzi țipînd,
Nu ucide primul semn de întrebare.
Dacă, într-o zi,
Luna va sîngera,
Iar în ochii semenilor vor dansa
Doar cuvinte nepereche,
Nu ucide primul semn de uimire.
Dacă, într-o zi,
Păsările nu-ți vor da binețe,
Umbra va uita să te însoțească,
Și drumul te va răni cu glod,
Nu ucide floarea...
Într-o zi,
Ființa ta va deschide pleoape de muguri.

SEARA MĂ APROPIE

În seara aceasta înving vîlvătaia apusului...
Bănuiesc în jur plăcerea, străjuindu-ți somnul,
De-a mă vedea dreaptă în umbra icoanei.
Cu fiecare stea mă pregătesc să cresc,
Să învăț îndrăzneala femeii de-a lega
Dimineața de mireasma brațelor întinse.

Seara mă apropie
De licărul aurului și sînt stăpînă
Pe timpul tău de veghe.

DE-A OGLINZILE

Știu să așez oglinda,
Ca să te vezi,
Dar nu știu să mă regăsesc,
Oricîte oglinzi aș avea...
Dacă mă oprești, rămîn.
Oglinda se întoarce singură
Cu fața spre cel mai alb perete al casei.
Fără să plîng,
Fără să urăsc,
Fără să ucid,
Voi aștepta,
Privindu-te...

sadoveniana

Nevăstuica

Cuvîntul de origine slavă **nevastă** — sinonim familiar pentru **soție**, popular pentru **femeie** (căsătorită) și arhaic pentru **mireasă** — și-a creat numeroase derivate diminutivale afective : **nevăstuie, nevăstucă, nevăstuță, nevestică, nevestioară**. Prin unele părți ale Ardealului. augmentativul **nevăstoi**, la plural, este înregistrat de S. Fl. Marian, acum aproape un veac, ca sinonim cu... **însurăței** (!) : „În munții Apuseni ai Transilvaniei mirii în timp de șese săptămîni se numesc nevăstoi" (**Nunta la români**, 1890). Lista trebuie completată cu **nevăstuică**, format de la **nevastă** cu sufixul **-uică**, întocmai ca, de la **cărare** : **cărăruică**, de **la fereastră** : **ferestruică**, de la **pasăre** : **păsăruică**. Pentru a-l ilustra, voi recurge la finalul povestirii **Din Moldova**.., care încheie ciclul, din 1920. **Umbre** și prezintă multe asemănări cu mai cunoscuta nuvelă a lui Brătescu-Voinești **Călătorului îi șade bine cu drumul** : „**nevăstuica** lui Petrea rînduia pe măsuța cu trei picioare crapul la proțap ș-aducea în fluturare de aburi mămăliguța de păpușoi nou" (VI 642).

Pe lîngă sensul propriu păstrat în derivatul diminutival, **nevăstuică** a dezvoltat în românește încă **un** înțeles. metaforic. denumit un .Mic mamifer carnivor, **cu** corpul lung. suplu și subțire. acoperit cu blană moale. deasă. roșcată vara și albicioasă iarna. cu picioarele scurte și cu botul ascuțit" (DEX). Este firesc **ca** un astfel de cuvînt să revină adesea la „Bătrînul **pădurar**" (Labiș). care se cheamă Sadoveanu : „O **nevăstuică** albă. cu cravata castanie. m-a privit o clipă cu **ochișori** de rubine. înainte de a se precipita în **căsuța**-i subterană" (XVIII 623) Profuzia diminutivelor **în** context (**nevăstuică, ochișori, căsuța**) învederează, **încă** o dată. interesul și simpatia lui Sadoveanu pentru „lumea celor cari nu cuvîntă"..

În lucrarea de unde am extras ultimul citat — **Aventură în lunca Dunării**, 1954 — povestitorul realizează o descriere mai amănunțită a **nevăstuicii**, recurgînd, **în** acest scop. la o puzderie de diminutive — obiective, **dar**, în același timp. afective — convergente stilistic, **a** căror serie este precedată și. într-un fel, vestită" de **epitetul mic** : „Stau adese undeva singur. în luminiș, **subt** un plop. Tremură pe mine solzi de soare. parcă **ar** fi vii. Apare pe o smicea un măcăleandru și-mi **cîntă** ; eu nu mă clintesc. ca să nu-l sperii. La chemarea lui numai ce se arată aproape de mine o **dihanie mică**, cu **trupșor** prelung castaniu și **ochișori** sticliți. Stă și ascultă ; e cu luare-aminte. ca să vază la **ce** tufă se coboară măcăleandrul. unde are el cuib ; deoarece acelei **dihanii micuțe** ce se chiamă **nevăstuică** îi fac trebuință ouăle ori **puișorii păsăruicii**" (XVIII 547). Așadar în aceeași scurtă descriere. se perindă. **la** diferite forme flexionare. **trupșor. ochișor. nevăstuică, puișor, păsăruică** ! Se adaugă expresia **dihanie mică**, pe care scriitorul o reia către sfîrșitul frazei, înlocuind însă epitetul printr-unul din diminutivele sale (**micuț**). Din punct de vedere strict logic. derivatul **micuț** este „redundant". deoarece sufixul **-uț** aduce cuvîntului de bază (**mic**) un surplus... inutil de informație. Această contradicție se rezolvă lesne. dacă apelăm la criteriul afectiv. Într-adevăr. precaritatea fizică stîrnește de obicei compasiune : în cazul nostru mai degrabă uimire : cum e cu putință ca o „dihanie micuță" să săvîrșească asemenea isprăvi. dînd iama în poiate și împuținînd orătăniile ? Crezînd în puterea tiranică a cuvîntului. oamenii vechimii îi vor fi zis **nevăstuicii** așa. ca s-o ...măgulească și. astfel. s-o îmbuneze ! Este și interesant și instructiv că și în alte limbi romanice jivina asta măruntă se bucură de denumiri „ipocrite" : în franceză i se spune **belette**, diminutiv de la adjectivul feminin **belle**, deci „frumușica" : în italiană — **donnola** „domniță", în spaniolă **comadreja** „cumetriță". Pretutindeni **nevăstuica** este răsfățată, niciunde nu i se zice „pe nume", ci se apelează, pentru a o denumi, la diminutive metaforice. Sîntem în fața unei ipostaze a „interdicției de vocabular", fenomen cunoscut și sub numele de „tabù lingvistic", strîns legat de superstiția primitivă cu privire la funcția „magică" a cuvintelor. **Nomen — omen**, ziceau latinii. Adică „numele este o prevestire". Cuvintele lovite de „tabù" (în polineziană. de unde provine, tabù înseamnă „foarte sacru") produc ample șiraguri de sinonime. cum sînt. în diferite limbi. acelea ale substantivului **drac**. În românește. de pildă. cel mai amuzant dintre substitutele eufemistice ale „dracului" este fără îndoială. **aghiuță**, și el un diminutiv. echivalent cu... „sfîntulețul" (!). căci pare a fi fost derivat de la grecescul **aghios** „sfînt". Pe scena Naționalului timișorean se reprezintă o piesă a lui Camil Petrescu intitulată **Jocul ielelor**. Potrivit dicționarelor. **ielele** — substantiv feminin plural. folosit mai cu seamă articulat — sînt „Ființe imaginare din mitologia populară românească. înfățișate ca niște fete frumoase. îmbrăcate în alb care apar numai noaptea. vrăjind. prin cîntecul și prin jocul lor. pe bărbați. asupra cărora au puteri nefaste" (DEX). Denumirea lor — la origine, intenționat vagă — constituie un exemplu tipic de „interdicție de vocabular" : prin punerea de acord a grafiei cu pronunțarea (**ie** — în loc de **e**-), **iele** nu reprezintă altceva decît rezultatul substantivizării pronumelui personal feminin **ele** ! Cîteva sinonime : **dînsele** (!). **frumoasele**. **mîndrele, șoimanele, vîntoasele**. În ciuda (sau poate. tocmai din pricina) spăimoaselor isprăvi ale acestor „ființe" — evocate de Coșbuc în balada **Vîntoasele** — ele sînt denumite fie prin termeni vagi și „neatingători" (**ielele. dînsele**), fie chiar prin eufemisme (**frumoasele. mîndrele**). Eresuri ale „demultului", înviTstate în țesătura intimă a limbii populare.

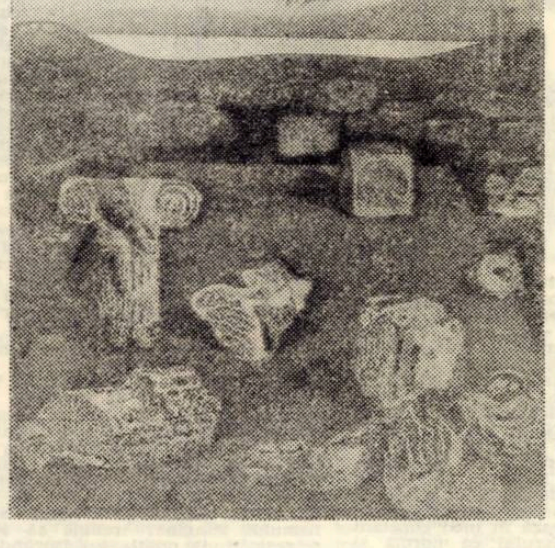

VASILE PINTEA : „HISTRIA"

G. I. TOHĂNEANU

dedicații

TINEREȚE ZI, BĂTRÎNEȚE NOAPTE

Lui Valentin Tudor

Cine-o să păstreze
Raiurile coapte
Tinerețe zi,
Bătrînețe noapte ?

Împărații lumii
Ieri erau copii.
Bătrînețe noapte,
Tinerețe zi !

Zgomotul furtunii
Eșuează-n șoapte ;
Tinerețe zi,
Bătrînețe noapte.

Nașterea și moartea —
Două jucării,
Bătrînețe noapte
Tinerețe zi !

Cine-o să păstreze
Raiurile coapte
Tinerețe zi
Bătrînețe noapte ?

DAMIAN URECHE

CIOPLITOR

Cioplitor în lemn am fost
Cunosc inima
Fiecărui copac
Tremurul fiecărei frunze
Înainte de moarte.
Cioplitor am fost
Al rădăcinilor
De izvoare,
Am băut sînge grăbit de rîu,
Pe fiecare deget
Port rubine și urme
De aleasă menire.
N-am cioplit încă
Adevărul pentru care
Fiecare pasăre moare.

CEA CE SÎNT

Hainele sufletului meu :
Aceste păsări albe
Izvorăsc din inima mea
În zăpezile veșnice.
Acești lyncși zvăpăiați
Îmi cad bine pe umeri ;
Viori întunecate
Ale ochilor mei,
Nu încercați să schimbați
Cea ce eu însămi
Nu primenesc
Decît la zile mari.

MARIA ZETEA

televiziune

DUMINICĂ, 25 decembrie

8,00 Sportul pentru toți. 8,15 Tot înainte ! 9,10 Șoimii patriei. 9,20 Film serial pentru copii — Cavalerul Nigel. 9,45 Petru căminul dumneavoastră. 10,00 Viața satului. 11,45 Bucuriile muzicii. 12,30 De strajă patriei. 13,00 Telex. 13,05 Album duminical. În aprins : scenete umoristice, fabule, scheciuri, umor internațional, apletul zilei, desene animate, muzică ușoară. 15,00 Stadion — magazin sportiv în imagini — Handbaliști — un film de montaj, o retrospectivă a succeselor echipelor românești în arena mondială ; Hochei : Cehoslovacia — Canada (înreg.) ; Cupa mondială la schi alpin : proba masculină de coborîre de la Val Gardena (Italia). 16,30 Drumuri europene. 16,55 Linia maritimă Onedin. 17,45 Reporter de scriitor. 18,00 Cel mai bun cîntă. 19,00 Micul ecran pentru cei mici. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Antena vă aparține! Spectacol prezentat de județul Hunedoara. 20,50 Film artistic — Iintea — premieră Tv. 22,45 Telejurnal — Sport.

LUNI, 26 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,30 Emisiune în limba maghiară. 19,00 Mult e dulce... 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Columna Republicii — anul XXX Film documentar-artistic, producție a Studioului de film Tv în colaborare cu „Sahia-film". 20,15 Anul politic inter. 20,45 Roman-foileton : Pagini din comedia umană. 21,45 Mai aveți o întrebare ? 22,0 Telejurnal.

MARȚI, 27 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Stan și Bran (rel.). 11,00 În alb și negru — documentar artistic. 11,5 Un sat și-a găsit izvoarele (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Matineu de vacanță. 17,00 La volan. 17,20 Întîlnire muzicală cu Janina Matei, Dorin Anastasiu și grupul vocal Cantabile. 17,35 Orașul fără străzi, reportaj. 17,55 Pagini din opere românești. 18,30 Lecții Tv pentru lucrători din agricultură. 19,00 Tribuna Tv — Clasa muncitoare — clasă conducătoare în societate. 19,20 1001 de seri. 19,3 Telejurnal. 19,50 Republica XXX — Azi, județul Maramureș. 20,15 Teatru Tv — Să umplem pămîntul cu visuri. 22,05 Anul politic extern. 22,30 Telejurnal.

MIERCURI, 28 decembrie

9,00 Teleșcoală. 10,00 Tribuna Tv (rel.). 10,20 Teatru Tv (rel.). 16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Matineu de vacanță. 17,00 Din țările socialiste. 17,20 Tragerea pronoexpres. 17,30 Telecronica pentru pionieri. 17,50 Agenda cultural-artistică. 18,20 Cîntarea României. 18,50 Forum cetățenesc. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 19,50 Columna Republicii — anul XXX. 20,20 Noi, femeile. 20,50 Telecinemateca — Dincolo de pod — Premieră Tv. 22,30 Telejurnal.

JOI, 29 decembrie

16,00 Telex. 16,05 Teleșcoală. 16,35 Matineu de vacanță. 17,00 Consultații juridice. 17,35 Cîntece populare din întreaga țară. 18,00 Mîndri de a ne ști făuritori — Emisiune de versuri dedicată Republicii. 18,20 Tineri laureați români în concursurile internaționale ale anului 1977. 18,50 România pitorească. 19,20 1001 de seri. 19,30 Telejurnal. 20,00 Columna Republicii — anul XXX. 20,35 Republica la puterea vîrstei noastre. 21,10 Telerecital George Calboreanu. 22,20 Telejurnal.

VINERI, 30 decembrie

9,00 Din cununa țării mele — Melodii populare. 9,20 Orașul fără străzi — reportaj Tv. 9,40 Telecinemateca (rel.). 11,20 Corespondenții județeni transmit. 11,35 Tragerea de amortizare Adas. 11,45 Arii și duete din operete românești. 16,00 Telex. 16,05 Faptele, măsura angajării noastre. 16,35 Clubul tineretului. 17,05 Emisiune în limba germană. 18,15 Orga de foc. 18,30 Țara întreagă în sărbătoare. 19,05 Cuore. 19,30 Telejurnal. 20,00 Republica, numită România. Spectacol literar-muzical-coregrafic dedicat celei de-a 30-a aniversări a Republicii. 21,00 Războiul independenței. 22,20 Telejurnal.

SÎMBĂTĂ, 21 decembrie

21,00 Telejurnal 21,15 Cîntece și jocuri populare. 21,30 Revelion Tv — 1978.

PROGRAMUL REVELIONULUI TV VA FI PUBLICAT ÎN NUMĂRUL VIITOR AL REVISTEI CARE APARE JOI 29 DECEMBRIE.

televiziune

RADU CIOBANU

DILEMA

— Fragment —

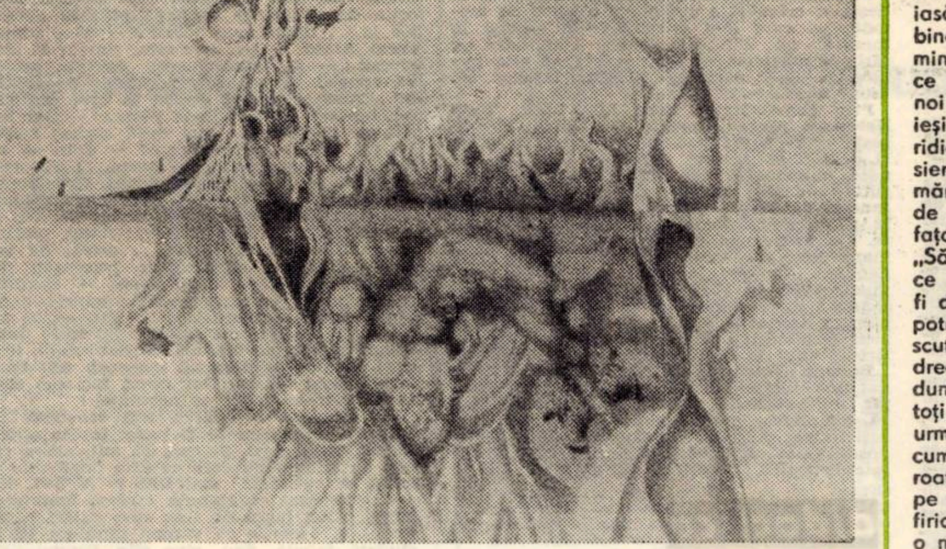

GHEORGHE VĂLEANU : „ICAR"

Așadar : Să nu cauți — spune-le și părinților să nu caute — pînzele mele. Am distrus tot înainte de a pleca. Am avut întotdeauna îndoieli, dar în 1909, la Paris, am ajuns la concluzia definitivă că sînt un pictor prost. Am vrut să-mi ard pînzele imediat după întoarcere, dar am amînat mereu din lașitate ori dintr-o speranță absurdă că voi putea deveni totuși. Ori din meschina, penibila plăcere de a mă ști privit, mai ales la reuniunile mondene, cu ochiul acela curios al onorabilității burgheze care nu îndrăznește să-și exprime deschis nici admirația, nici disprețul și atunci rămîne suspendată între ele într-o atitudine condescendentă care pe mine, de obicei, m-a înveselit. În general pentru lumea aceasta care nu pune preț decît pe aparențe și în special pentru intelighenția noastră a fi artist nu reprezintă nici o garanție morală sau cetățenească, artist sau măscărici e același lucru. Ți-l imaginezi tu pe cumnatul tău Septimiu acceptînd ca Marcela lui să se mărite cu un pictor sau cu un poet ?

După expoziție însă, am devenit un fel de Sauerteig, adică dovedisem că nu eram un măscărici de salon, ci unul capabil să dea spectacole. Lumea deveni mai prevenitoare, dar și mai prudentă, mai rezervată, căci un pictor cu expoziții personale nu prea are perspective să ocupe o slujbă onorabilă. Și cine oare e dispus să-și dea fata după un Mangiofuoco ? Las la o parte faptul că toți sînt niște ignoranți. La urma urmelor, sînt oameni de treabă toți și bineintenționați, dar incapabili să vadă dincolo de sfera propriilor preocupări și interese și de aceea mi-e de multe ori îngrozitor de scîrbă de ei. Mi s-a plîns odată amărît Zaharia Bîrsan, după un spectacol la Brașov, la un pahar de vin, în timp ce ne cînta taraful lui Dic. Îmi spunea că gazetele nemțești îi aduceau elogii ceea ce, oricît ar fi fost el de nepăsător, îl măgulea totuși. În schimb, cele românești îi dovedeau cu consecvență că n-aveau oameni care să se priceapă la artă. Dealtfel tu, ca ziarist, îți vei fi dat seama de asta. Dacă se va face unirea cu Țara, veți avea de lucru enorm, pentru cîteva generații de acum încolo. Ar fi păcat să faceți greșeala de a considera unirea sfîrșitul unei etape. Pentru generațiile vechi da, va fi un sfîrșit, o încununare. Dar pentru generația noastră ea trebuie să fie un început. Zic „noastră" pentru că sper să scap teafăr din mlaștina asta. Dar în nici un caz nu voi mai continua ca pictor. M-a lecuit Parisul de ambiția asta.

De ce am continuat să pictez totuși după întoarcerea de la Paris am încercat să-ți explic. Să mai adăugăm și motivul că îmi plăcea, că simțeam chiar nevoia să pictez. Nu știu, o fi fost asta o deprindere, cum e cea de a merge după-amiaza la Casină ca să-ți bei capuținerul, ori o fi fost simptomul unei palide scîntei de har. Nu știu nici cît aș mai fi pictat așa, cînd adică aș fi avut curajul să mă las. A început însă războiul și a rezolvat dilema. Multe va rezolva dealtfel războiul ăsta, oricît ar fi el de abject. Deci — fiindcă m-am luat cu scrisul — ceea ce vreau să reții este că nu sînt pictor și că n-ai de ce să mai cauți pînzele mele. Uită aspectul ăsta din existența mea.

Iată, după ce am scris ultima propoziție, m-a cuprins spaima și tu știi că nu sînt omul care să se sperie de o propoziție. Dar, mi-am zis, dacă el va uita într-adevăr acest episod, așa cum îi cer, ce va mai rămîne din existența mea ? Chiar nimic. E un adevăr despre care nu mi-aș fi închipuit că mă poate afecta atît. Va să zică acum că nu mai există pînzele acelea, nu va mai rămîne despre mine nici o urmă. O amintire frumoasă, ești tu ispitit să mă consolezi. Vax, nici tu nu crezi, astea sînt vorbe de pus în necroloage. Și la urma urmelor nici nu e adevărat : am fost cam zurbagiu, îmi plăceau femeile și vinul, ce poate fi frumos în amintirea care rămîne ? Pentru mine da, a fost frumos, dar pentru alții ? Vezi nu sînt deprins să gîndesc sistematic, imediat mă pierd...

Un alt gînd care mă frămîntă este gîndul la mama și la tata. Tata e pentru mine un paradox : un om cu cele mai înălțătoare și curate sentimente naționale și în același timp un desăvîrșit slujbaș supus al imperiului. Prins între formulele abstracte și golite de sens ale ideologiei universitare ungurești și între arta austriacă a pertractărilor pedante care a creat la noi mulți virtuoși ai lungilor discuții, bietul tata și-a irosit vitalitatea ce va fi avut-o în supunere și așteptare a unui așa-zis moment prielnic în care nici el nu credea. Și fiindcă am ajuns aici, ascultă-mă : nu există momente prielnice, Voicule, cei ce așteaptă asemenea momente nu vor schimba niciodată nimic, măcar voi nu mai repetați greșeala bătrînilor. Cei ce vor cu adevărat să facă ceva își creează singuri momentul prielnic și nu pertractînd, ci punînd mîna pe arme și răsculînd mulțimile. Te vei fi mirind să mă descoperi dintr-o dată atît de radical, cînd nimic nu te-a îndreptățit pînă acum să-mi bănuiești asemenea idei. Ai dreptate să te miri. Nu le-am dat însă glas din lene, din indolență, poate și din păcătoasa convingere să n-avea cine le auzi. **„Vox clamavi in desertum"**, îmi ziceam și mă duceam să trag o petrecere cu fete dacă aveam bani ori, dacă n-aveam, tunam în vreun sat din jur și petreceam cu intelighenția locală pînă la ziuă. Dimineața mîncam toți cîte un castravete murat la soare și înainte de a mă sui în trăsură beam cel de pe urmă pahar în timp ce țiganul bătea strunele gurdunii cu o sticlă goală. Dar după aceea, cînd mă regăseam iar singur, mă apuca așa o scîrbă amară, măi Voicule frate, o scîrbă de mine și de toată lumea asta de-mi venea să mă spînzur cu brăcinarul de cîrligul lămpii. Să-ți spun însă drept, niciodată scîrba n-a fost așa de mare ca să-mi dea putere să-mi duc gîndul pînă la capăt. Mai curînd mă ispitea cealaltă idee, de a face ceva de pomină, care să scoată tîrgul din amorțeală, cum am făcut noi doi atunci, la Viena, cînd eram studenți, de ne-am dus în puterea nopții la expoziția deschisă de breasla turnătorilor și ne-am apucat să tragem cele două clopote mari așezate acolo la loc de cinste. Doamne, frumos a fost ! Cum s-au stîrnit **Feuerlöscher**-ii cu tulumbele și garda călare și vienezii speriați din somn pe la ferestre și cum am jucat noi trei zile popa prostu la **Polizei** că n-am avut bani să plătim gloaba ! Numai o dată am mai făcut o ispravă ca asta, dar atunci singur fiindcă tu erai deja om serios, un „fruntaș al nației" și nu-ți mai puteai îngădui să împuști în lună. Dar de adus aminte sînt sigur că-ți aduci fiindcă tot tu, bietul, a trebuit să plătești amenda pentru mine...".

Da, își amintea, cum ar fi putut să uite o asemenea nebunie ? În primul rînd atmosfera acelei zile caniculare, orașul încremenit, funcționarii somnolenți, cu cămășile lipite de transpirație, străzile pustii, birjarii adormiți cu bărbiile în piept, pe caprele înalte, la umbra arțarilor din piață, caii nemișcați, cu capetele aplecate, liniștea spartă periodic de dangătul rar al ceasului din turnul bisericii reformate. Abia după-amiază, spre seară, cînd cerul primi nuanțe difuze, zmeurii, se simți și o boare vagă. Străzile se mai animară și în cafeneaua Habermann, goală pînă atunci — deși largă și răcoroasă, învăluită într-o penumbră agreabilă — începură să se adune clienții obișnuiți. Erau și ei însă marcați de apăsarea acelei zile toride și n-aveau sămînță de vorbă ca altădată, răsfoiau ziarele, mutau tăcuți și fără chef pietrele de domino, schimbau replici monosilabice. Și atunci se ivi în ușă Flaviu, frumos și înalt, cu pletele lui scurte înfoiate, purtînd în ochi o expresie patetică, asemănătoare dorului sau deznădejdii. Purta un costum albastru de doc și o lavalieră bogată, roșie, care-i umplea pieptul ca o mare pată de sînge. Toți cîți se aflaseră atunci în cafenea își amintiseră ulterior în comentariile lor de expresia patetică a privirilor lui, dar nici unul nu observase că pistolul pe care-l îndreptase spre ei nu era decît un biet pistol cu apă. „Cine nu-i român să iasă în cinci minute din cafenea !" ordonă el calm, dar suficient de tare ca să fie auzit pînă la cea mai îndepărtată masă. Se dădu după aceea de-o parte ca să rămînă loc de ieșire și cu mîna cealaltă își scoase ceasul ținîndu-l ostentativ în palmă. În primele trei minute nu se auzi o șoaptă și nimeni nu se mișcă. Oamenii păreau fascinați de pistol, de pe care nu-și puteau dezlipi ochii. „Mai sînt două minute", anunță Flaviu netulburat și atunci, pe rînd, luîndu-și pălăriile ușoare de panama, se ridicară de la mese sașii — ei erau cei mai numeroși — și ungurii și cei doi slovaci care țineau magazinul de stofe, pînă și italianul care avea cofetăria cu specialități de înghețată. Se strecurau prin fața lui Flaviu și, aproape fiecare dintre ei, înainte de a ieși, mai arunca o privire în urmă, către cei ce rămîneau. O privire în care se putea citi limpede cea mai deplină nedumerire. „Voi înțelegeți ceva ?" întreba ea. Iar românii rămași, paralizați de stupefacție la mesele lor, nu știau, nu se hotărîseră încă dacă era cazul să rîdă sau să se indigneze, să se bucure sau să protesteze. Aceeași profundă dezorientare stăruia și în ochii lor : de ce ? De ce să iasă, noi n-avem nimic cu ei, ne înțelegem bine, ne întîlnim zilnic aici, jucăm un domino, comentăm știrile din ziare, bîrfim, ce ne facem unii fără alții, de ce adică noi să rămînem și ei să plece ?! Ultimul ieșise avocatul Janocich și abia atunci se ridică de la masa lui Titus Candrea, casierul principal al băncii „Aurora", om mărunt, slăbuț și chel, trecut de cincizeci de ani, care veni cu pas apăsat pînă în fața lui Flaviu și-i arse decis două palme. „Să-ți fie rușine obrazului, măi nimendrum ce ești !" spuse el răspicat ca și cînd ar fi dat o replică pe o scenă. Cu toată împotrivirea sa, Flaviu îi luă mîna și i-o scutură cordial : „Bravo, domnule Candrea — zise el tare, ca să-l audă toți — dumneata ești singurul om întreg între toți amărîții ăștia. Te stimez !" Aruncă pe urmă pistolul și ieși val-vîrtej. Abia acum săriră și ceilalți de la mese, făcînd roată în jurul teribilei arme care zăcea pe parchetul ceruit. Din ea se scurgea un firicel de apă care formă în cîteva clipe o mică baltă ca și cum un copilaș nevăzut ar fi făcut pipi sub ochii lor.

„Tu mi-ai făcut morală atunci, ai încercat să-mi educi sau, mai bine zis, să-mi corijezi conștiința politică. Mi-ai explicat cu multă răbdare și bunăvoință că nu aceasta era calea noastră, că scopul nostru nu e să înlocuim o asuprire cu alta, ci ca toți oamenii să fie egali și liberi, principiu — perorai tu — care va rămîne valabil și pentru cazul cel mai fericit cînd se va înfăptui unirea cu Țara. Gesturile precum cel făcut de mine nu puteau decît să prejudicieze sau de-a dreptul să compromită cauza noastră. Tu uitai un lucru : eu eram ușuratic, dar nu tîmpit. Toate astea le știam foarte bine și faptul că tu mi le expuneai cu atîta conștiinciozitate îmi dovedea că n-ai înțeles pornirea intimă a gestului meu de Don Quijote. Mie în după-amiaza cu pricina pur și simplu îmi venise să urlu de plictiseală. Am văzut deodată clar imaginea cutremurătoare a letargiei în care zăcea orașul acela de consistorialiști și slujbași, unde „cauza", cum ziceți voi, era înăbușită sub ochii voștri de intrigi mărunte împletite cu disensiunile dintre generații care, în mod firesc, avînd în vedere țelul comun, ar trebui ignorate. Am vrut atunci să vă scot din amorțeală, dar și să văd cum reacționați. Sub ceea ce pînă la urmă a fost socotit o farsă se ascundea de fapt o reacție dictată de disperare. Am plecat și mai scîrbit : mă convinsesem că erați într-adevăr niște conformiști inofensivi pentru orice stăpînire, erodați pe dinăuntru de lașitățile născute din mărunte interese și din imposibilitatea de a vedea dincolo de umbra clopotniței. Faptul că un singur om avusese o comportare demnă era un amănunt care nu-mi putea schimba convingerea. Am cumpărat o sticlă de șampanie și m-am dus să mă consolez la Irina. A fost foarte surprinsă în seara aceea fiindcă m-a văzut pentru prima oară plîngînd. A trecut însă repede. A doua zi, cînd m-am trezit lîngă trupul ei alb, mi-am zis resemnat că viața e totuși frumoasă și am simțit un fel de ușurare constatînd că totul rămăsese neschimbat. Atunci mi-a trecut prin minte gîndul blestemat că numai un război ar putea scoate lumea asta din amorțirea sau din inconștiența ei stupidă. Singura grijă cînd m-am sculat a fost să nu afle tata. Mă temeam de el ca pe vremea cînd eram elev și veneam acasă cu vreo „săcundă". Cu amenda a fost simplu că mi-ai plătit-o tu și îmi face impresia că ai dat și ceva șperț polițailor că prea s-a mușamalizat repede toată istoria. Nenorocirea a început cînd onoratul consiliu mi-a mulțumit pentru serviciile aduse pînă atunci. Eram prea neserios pentru gusturile bătrînei Astre, dar asta nu se putea să n-ajungă la urechile lui tata. Din punctul lui de vedere, purtarea mea l-a dezonorat. Divergențele care au urmat între noi le cunoști. A trebuit să plec de acasă și tot datorită ție am primit slujba aceea amărîtă la librăria lui Ciurcu. Oricît de umilă însă, ea m-a ajutat să-mi păstrez libertatea și de aceea îți rămîn încă o dată recunoscător.

N-aș vrea să crezi după toate astea că nu țin la tata. Nu mă îndoiesc că și el ține la mine, dar se vede că am fost blestemați să nu ne putem manifesta afecțiunea. Și din cauza noastră biata mama, care ne-a iubit pe amîndoi, a pătimit toată viața. Acesta e motivul pentru care aș vrea să nu afle măcar de data asta nimic. S-ar simți definitiv compromis fiindcă și el, ca toți bătrînii noștri dintr-o bucată, e insensibil la nuanțe și a trăit în cultul fidelității față de șnapanul de împărat. În ochii lui aș rămîne un trădător și de treaba asta ar reuși s-o convingă și pe mama, făcînd-o și mai nenorocită. Poate dacă aș fi avut norocul să trec la români, optica lui să fi devenit mai indulgentă, dar sîrbii pentru el rămîn niște străini. Nu e nimic de făcut, zadarnic ai încerca să-l convingi că, sîrbi sau români, sînt tot una, că aici e vorba de un principiu, de un adevăr al meu pe care sînt obligat să-l apăr chiar cu prețul vieții. La vîrsta lui nu adevărul contează, ci convingerea sa.

Nichita Stănescu

INVOCARE

O, și voiam să spun totul, tuturor...
Nu lăsam nici o umbră nedestăinuită.
Verdele, de-ar fi trecut pe lîngă firul
ierburilor,
mi-ar fi căzut din mîini piatra secundei,
plesnită

Voiam să-ți spun, iți spuneam imediat
orice, totul.
Aș fi murit de-aș fi lăsat
nevăzută, neauzită
o singură desfrunzire de aer, trăită.
Mersul. Zborul. Înotul.

În nerăbdarea mea cea mare,
merele verzi le dădeam cu vedere,
cu auz — marea nemișcătoare,
cu eternitate ceea ce piere

Chiar trupul meu de atunci,
rezemîndu-se
pe fluturătorul aer al acestui pămînt,
cutremurîndu-se, îndepărtîndu-se,
schimbîndu-se
trecea neliniștit, în gînd.

teatru

O revistă sui generis

Există, desigur, un paradox al actului teatral, al reprezentației, așa cum există un celebru „Paradox al actorului". Spectacolul are (sau cel puțin ar trebui să aibă) consecințe durabile în conștiința publicului, însă el însuși este efemer, unic și irepetabil. Însoțitorul său, programul de sală, părea destinat unei efemerități asemănătoare. Odată informat cu privire la numele actorilor de pe scenă, spectatorul nu avea să se mai preocupe de soarta peticului de hîrtie, uneori de dimensiuni abia ceva mai mari decît ale biletului de intrare. De cînd programul de sală a început să fie numit mai pretențios „caiet-program", sarcinile sale s-au amplificat nebănuit. De la simpla informare imediată a spectatorului, el a ajuns la a-și arogа funcția unui port drapel al viziunii estetice și etice a trupei, constituindu-se, alături de spectacol, ca un participant activ la dialogul dintre teatru și publicul său.

Caietele care însoțesc spectacolele Teatrului German de Stat din Timișoara necesită de aceea o prezentare mai amplă. Cele șase numere ale **„Gongului"** apărute în intervalul unui an și însoțind fiecare cîte o premieră conturează profilul cert al unei publicații periodice care și-a găsit, care și-a **format un public.**

„Anunțurile casei" și **„Ecouri din presă"** sînt două din rubricile sale permanente care îndeplinesc funcția informației curente. Ceea ce dă însă continuitate seriei de caiete-program este rubrica **„Istoria teatrului".** Cum era și firesc, o parte a spațiului acestei rubrici a fost afectată istoriei teatrului în Banat, astfel ajung să vadă lumina tiparului informații inedite privind subiectul în cauză. Iată și celelalte subiecte : Începuturile rituale ale teatrului : Teatrul oriental : India, China, Japonia : Teatrul în Grecia antică și la Roma : Commedia dell'Arte : Teatrul elisabetan. Reține atenția articolul „Elena în istoria dramaturgiei", ocazionat de montarea piesei „Frumoasa Elena" de Peter Hacks, o parodie a operetei omonime de Offenbach. E vorba de un veritabil studiu de istorie a motivelor. În treacăt fie spus, seria caietelor ar putea fi îmbunătățită prin găsirea unui mod de prezentare mai alert al acestor articole de cultură teatrală. „Gong" apare ca un auxiliar tehnic prețios al cercetării de specialitate prin fișele de spectacol pe care le publică și prin spațiul rezervat analizei receptării spectacolului. Astfel, e de menționat publicarea unei statistici a frecventării în perioada ultimelor cinci stagiuni. Rubrica „Atelier" se ocupă în exclusivitate de relația dintre teatru și public. În cel de al doilea număr al caietului-program a apărut un sondaj de opinie privind ecourile stagiunii precedente. Ca o consecință a acestei consultări, în urma preferinței exprimate pentru spectacolul muzical, a fost montată piesa „Frumoasa Elena".

Este momentul, deci, să-l amintim și pe realizatorul acestei publicații : **FRANZ CSIKY,** secretarul literar al teatrului. **(DAN WEIL).**

plastică

Cronică tîrzie la Cenaclul tineretului

Genericul-program sub care s-au reunit tinerii plasticieni în anul 1977 a fost **OMUL ȘI GESTUL.** Tema este de o elasticitate semantică aproape pleonastică, **omul** fiind esențial descris de gest, **gestul** descriind — monadic — individualismul uman, dar caracterizînd, deopotrivă habitudinile etnice, temperamentele, cutumele rasiale etc. Absența unei specificații, a unei restricții tipo și topo-logice a programului dă impresia unei expoziții fără program. Înțelegerea extrem de subiectivă a temei configurează un ansamblu expozițional prolix. Diversitatea „răspunsurilor" plastice oferite de cei 25 de artiști plastici la interogația temei s-a concretizat aproape în contrariul ei.

Din această perspectivă a concretizării explicite sau aluzive a programului, expoziția a convins mai puțin ca ansamblu, iar în comparație cu programul precedent, a marcat o concesie făcută adevărului colectiv. Tocmai acesta ar putea fi însă — în sens pozitiv — semnalul inițiativelor personale, al departajării individualităților în rîndul membrilor cenaclului. Apreciată însă din perspectiva pe care însuși programul o sugerează și o impune, vom nominaliza pe cei care au înțeles să se circumscrie oricît de vag acestei teme, într-o accepțiune eminamente iconografică.

Iosif Stroia și **Sepi Valeriu** captează în imagini apropiate kinogramelor **gestul cotidian uzual,** conferind semnelor o subtilă funcționare simbolică. **Iosif Benedek** rezolvă — singurul — fuziunea stilistic-organică a gestului prometeic și a alegoriei romantice. Gestul — ca scriere pură în actul creator ca o concretizare a temperamentului coregrafic e reprezentat în lucrările lui **C-tin Răducanu,** ale **Elisabetei Sepi** și, parțial, în tapiseria **Gelei Marghidan. Ionei Gruia** și **Paula Köttinger** conferă ideii „om-gest" o accepțiune de semnal afisistic. În măsura în care orice postură fizică a motivului antropomorf **este** gest, acestui grup de lucrări li se alătură, inerent, cele semnate de **Nora Novak, Gh. Goidaci, Ion Cinghiță.** Deși exterioare programului anunțat, prezențele unor tineri constituie, prin nivelul artistic intrinsec al pieselor expuse, un cîștig al expoziției. I-am numit pe Călin Beloescu, Daniela Beloescu, Gnandt Ștefan, Gelu Muscalu, Lucia Preda, Alexandra Gherman. Nume noi — precum cele ale Feliciei Bengal, ale lui Pavel Vereș, Adrianei Pătușanu, Adrianei Ciomocoș, Doinei Pocioianu, Danielei Munteanu sînt cel puțin un cîștig statistic al expoziției, umbrită însă de absența grupului recunoscut de plasticieni de la Liceul de arte plastice. **(CORIOLAN BABEȚI).**

muzeale

În anul acesta s-au împlinit 40 de ani de la moartea lui Iosif Velceanu, unul din cei mai entuziaști și neobosiți animatori ai mișcării muzicale din Banat. Dirijor al **Reuniunii române de muzică și cîntări din Bocșa-Montană,** apoi al **Reuniunii române de muzică și cîntări din Reșița** (1894—1912) s-a stabilit în Timișoara în 1912 fiind numit profesor de desen și muzică. Fondator al **Asociației corurilor și fanfarelor române din Banat** (1922), ca secretar general și, mai tîrziu, ca președinte — în locul lui Vidu — a depus o intensă și fructuoasă activitate, organizînd numeroase concursuri corale și cursuri de perfecționare pentru dirijorii țărani.

Fiind admirator al muzicii populare românești, a cules și a prelucrat o serie de melodii, pe care le-a valorificat în special în lucrările sale corale și vocale. Activitatea pe tărîmul muzicologiei s-a concretizat prin publicarea unor cărți ce ilustrau aspecte ale vieții muzicale bănățene.

Prin generozitatea fiicei lui, **Ligia Russ Velceanu,** Muzeul Banatului a intrat în posesia unui bogat patrimoniu legat de viața și activitatea acestui muzician. Au fost donate numeroase manuscrise ale compozitorului : lucrări corale, vocale, instrumentale, muzică de teatru, precum și lucrări muzicale și de muzicologie tipărite sau litografiate. De asemenea, din acest fond fac parte, manuscrise ale unor compozitori (Antoniu Sequens, Timotei Popovici, Al. Zirra, Augustin Bena, I. Vidu, I. Birou). Pe lîngă fotografii, de o deosebită valoare documentară sînt scrisorile unor personalități ale muzicii românești (Timotei Popovici, Tiberiu Brediceanu, I. Vidu) adresate lui Velceanu.

Donația Velceanu, în afara faptului că a dat posibilitatea creării unui **fond documentar memorialistic IOSIF VELCEANU,** vine să completeze patrimoniul muzeal legat de activitatea muzicală bănățeană, dînd astfel posibilitatea organizării unor noi și documentate expoziții. **(RODICA GIURGIU).**

didactică

Reproducem o parte din arcticolul „Problema noastră școlară" apărut în **Revista Asociației generale a profesorilor secundari** din Banat, semnat de **Nicolae Table.** Ideile exprimate de autor surprind prin actualitatea lor și întregul articol este marcat de viziunea materialist-dialectică asupra procesului de învățămînt. Data apariției articolului : **1 octombrie 1922.**

„Evoluția socială, începînd din timpurile cele mai vechi a avut și are de scop : libertatea individuală și armonia socială. Statul curat democratic consideră în fiecare individ o persoană respectabilă și îl declară cetățeanul lui în adevăr, numai prin unirea indivizilor se poate realiza un stat care după aceea va trăi în conștiința cetățenilor lui . . .

În reforma, organizarea învățămîntului se oglindește viața socială a unui stat . . . **(s.n.). Baza educației este societatea organizată. Țintă, umanitatea adevărată, adecă unitatea morală. Baza și ținta deci sunt sociale. Însă drumul pe care ne apropiem de țintă duce prin individ. Educația socială, în așa fel devine individuală, ca să poată dezvolta în copil forțele existente și aducînd în concordanță scopul educației ind'viduale cu cel social, să le poată preciza. O atare educație unitară, nu înseamnă nivelarea ind'vidualităților, mai puțin uniformizarea : pentru că tocmai prin dezvoltarea cea mai complectă și formarea individualității își va realiza statul scopul . . .**"

Semnalăm acest articol dat fiind interesul ce-l poate avea pentru istoria pedagogiei românești. **(VASILE RANGA).**

top

AR FI AVUT 36 DE ANI dacă la 10 decembrie 1967, avionul la bordul căruia se afla împreună cu membrii orchestrei sale nu s-ar fi prăbușit, curmînd absurd viața celui ce ar fi avut încă atîtea să ne spună . . . Căci pe **OTIS REDDING** nimeni nu-l va clasa printre starurile „de-o vară" pe care atît de repede le dăm uitării. Născut la 9 septembrie 1941 în Dawson-Georgia, urmează cursurile școlii Ballard Hudson. Din acești ani ai unei copilării cu destule griji materiale, va deprinde atracție pentru muzică, astfel că la 15 ani Otis cînta foarte bine la chitară, bass, pian, orgă și baterie. Debutează cu ocazia serbărilor școlare iar în 1962 realizează ocazional o imprimare la un post de radio din Memphis, Tennessee — moment marcant, un adevărat demaraj în strălucita carieră ce va urma. Prima apariție la TV, în 1965, îl consacră definitiv, mărindu-i cota popularității, alimentată de seria de spectacole și înregistrări la casele de discuri Volt și Stax specializate în promovarea așanumitului „Memphis-Sound" (muzică Soul) practicat de interpreți de culoare, muzică în care sentimentul (Feeling), dăruirea și sinceritatea stau ca o supremă deviză. A colaborat cu prestigioasele grupuri „Mar-Keys"; „Booker T & MG'S". Apreciat nu doar pentru multiplele calități artistice (redarea întregii game a trăirilor sufletești, dotat compozitor, textier și interpret), dar și pentru prezența scenică plină de naturalețe — elemente esențiale și definitorii pentru un adevărat artist. Otis a fost și va rămîne iubit mai ales că ignorînd canoanele rigide impuse de „Star-System"-ul american a știut să se apropie de oameni, să-le înțeleagă bucuriile și necazurile fapt dovedit de aproape toate compozițiile sale. **(PETRU UMANSCHI).**

civitas

NU CREDEAM SĂ-NVĂȚ A TRĂI VREODATĂ !..., odă în metrul . . . nostru, întrebare și strădanie de-o viață, cu răspunsuri pentru zeci de vieți. Pritocind înțelesuri — cum mă pricepeam — o grămadă de copaci ce mă-mprejmuiau sau poate mă întovărășeau, oricum, înveliți în cea mai incredibilă toamnă pe care au găsit-o la îndemînă, mă întrebau săgalnic : — Filozofule de ocazie, știi tu ce fel de nume purtăm noi, cei din jurul tău ? — Voi ? Parcă ați fi plopi. De bună seamă, plopi ! Vă știu după tuguiala voastră de catedrală gotică. — Dar noi ? — Voi ? Stați o clipă. Semănați a . . . Ba nu. Uite că . . . — Dar noi ? Dar noi ? — Vă știu eu cumva și pe voi. Sînteți de pe aici, nu ? Însă, ciudată poveste, nu prea vă știu numele, familia. Și, curios v-am văzut de-atîtea ori . . .

. . . . . .

Trăgeam aer în piept să-mi consolidez neștiința, și nu realizam că de fapt chiar oxigenul întrematător îl primeam de la acei pomi necunoscuți și ignorați. Unul din ei mi-ar fi spus-o de la obraz, dacă nu l-ar fi întrerupt un covor de flori ce-l împrejmuia, chițcăind a ironie, cum că „bărbățoii ăștia de copaci le contestă pînă și aportul lor la . . . oxigenarea lumii". — Noi, adaugă corul floral — pe deasupra sîntem și frumoase ! — A, intervenii eu, desigur, pe voi vă cunosc. Sînteți rozele. Rozele de tot felul. Chiar și parcul acesta în care mă aflu s-a botezat după numele vostru. — Dar mai sîntem și altele pe aici decît numai rozele. Pe noi nu ne recunoașteți ? — Cum să nu, făcui eu competent, voi astea . . . decorativele, cu care se fac rondurile. Ornamentalele, să le zic așa . . . Și, parcă la un semn, izbucnirăm, toatele, într-un asemenea ris, că mă făcură să înțeleg prin varietatea timbrului multisonor, că rozele . . . **astea,** de fapt erau tot atîtea nenumărate frumusețî distincte. Am ridicat ochii-n sus — ca omul cuviincios în disperare — și stoluri de păsărele sburau, zburdau și cîntau — în atîtea limbi, indiferente implorației mele mute, deoarece, nici pe ele, nu le știam numi nicicum. Ba mi se pare că mă-nșel. Am recunoscut doar cioara. Dar ce să faci c-o cioară în marele necaz al neștiinței !

Nu credeam să-nvăț a trăi vreodată ? . . . Dar, de fapt, cum să fi putut învăța a trăi, înainte de a ști ? Și cum să știi, atîtea cîte sînt de știut, cînd ceea ce este lîngă tine nu înveți a cunoaște mai întîi ? **A ȘTI,** iată ce-am învățat că trebuie învățat înainte de orice. Acest lucru mi l-au spus astăzi pomii, florile și păsările ca venind dintr-un fel de ciudată fabulă. Sau, cine știe, venind din propria mea ființă, cea scormonită, de-acolo unde lipsește tranzacția și autoamăgirea, de acolo unde omul coboară, poate, jenîndu-se pe sine, dar urcă neîndoios, pe nimeni stingherind. **(GH. LEAHU)**

mărturii

OAMENI ȘI FAPTE DIN ISTORIA BANATULUI (DICȚIONAR CRONOLOGIC). GHEORGHE UNGURANU, croitor de meserie, este unul dintre fruntașii mișcării muncitorești din Timișoara. În 1868, cînd, din inițiativa lui Károly Farkas s-a înființat **Asociația generală a muncitorilor** din Timișoara, a făcut parte din conducerea asociației, apoi a fost ales în conducerea **Casei de ajutor a bolnavilor.** Tot el a fost primul președintre al **Clubului muncitorilor** din Timișoara. În 1890, timișorenii l-au delegat la Congresul ținut la Budapesta, cînd Partidul general-muncitoresc s-a transformat în **Partid social-democrat din Ungaria.** În scurt timp s-au început și grevele : la fabrica de încălțăminte, la calea ferată, la fabrica de pălării, la construcții, sau greve generale.

MOISE GROZA (1844—1919), născut la Obreja, din părinți țărani ; a făcut școli militare. La sfîrșitul anului 1873 a demisionat din armata austriacă pentru a trece în țară. În ianuarie 1874 a fost primit în armata română, la Marele stat major, cu gradul de locotenent. În **Războiul pentru Independență** și-a dovedit vitejia în atacurile Griviței, inspirîndu-l și pe Coșbuc, care scria : **„pe cînd eram mai strîmtorați, se auziră pe deal trîmbițe și, ca din pămînt, răsăriră băcăoanii cu ieșenii și vasluenii, cei ce bătuseră redanul alaltăieri. Era căpitan Groza și cobora pe deal ca un vîrtej de vînt".** Pentru faptele de arme a fost decorat cu **Steaua României** și i s-a dat gradul de maior. A urcat treptele militare cu diferite misiuni importante, ajungînd general de divizie.

EMANUIL UNGURIANU (1845—1929) s-a născut în comuna Satchinez ; liceul l-a urmat la Timișoara, facultatea de drept la Budapesta. A profesat avocatura la Timișoara. Convins că cele două mari condiții de viață : cultura și bunăstarea materială se legau strîns între ele, activitatea și-a dedicat-o realizărilor în aceste direcții. A contribuit esențial, încă din anul 1885 la înființarea băncilor românești în Banat, pentru ajutorarea țăranilor. Pentru ajutorarea școlilor poporale și a instituțiilor culturale românești a înființat în 1912 **Fundația Emanuil Ungurianu** și alte fundațiuni de același fel. După Unirea din 1918, a reorganizat **Societatea de istorie și arheologie** din Timișoara, înființată în 1872, precum și muzeul ce aparținea acestei societăți (actualul Muzeu al Banatului).

A fost ales membru de onoare al **Asociațiunii culturale Astra din Sibiu,** al Societății academice **România jună** din Viena, al Societății literare **Petru Maior** din Budapesta, și a fost numit cetățean de onoare al orașului Timișoara etc. În anul 1925 a publicat lucrarea **Istoria activității publice a poporului român din Ungaria și Ardeal. (GR. POPIȚI și M. ȘERBĂNESCU).**

echo

CAIET LITERAR-ARTISTIC. Cenaclul literar „George Gârda" din Făget e cunoscut în județul nostru printr-o activitate susținută, desfășurată pe o perioadă de peste zece ani. Cei aproximativ 30 de membri ai cenaclului (intelectuali, muncitori, elevi) se întrunesc în ședințe de lucru bilunare, în care își analizează lucrările literare, apoi ei mai participă la organizarea unor manifestări culturale, precum sînt șezătorile literar-artistice, în mijlocul oamenilor muncii din localitate și din satele învecinate, ori prezentarea unor cărți importante, nou apărute. **„Prin întreaga sa activitate** — precizează **Ion Olteanu,** președintele Consiliului Comunal al Educației Politice și al Culturii Socialiste — **cenaclul literar reprezintă un factor activ în dinamizarea vieții spirituale a Făgetului și împrejurimilor".** Am citat din **Cuvînt înainte la Caietul literar-artistic** nr. 1 (octombrie—decembrie), al cenaclului făgetean, editat sub egida **Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș.**

Caietul acesta însumează poezii reprezentative ale membrilor cenaclului (Ion Călinman, Adi Chirșbaum, Adriana Bulzan, Petre Icobescu, Ingrid Holacsek, Doru Lupulescu, Adriana Maxim, Angela Cernescu, Titus Dobîndă, Doina Cheltofan, Ion Meda), o notă despre Dionisie Ciolocaș, colaboratorul lui Eftimie Murgu (Nicolae Bulgărescu) o succintă evocare a regretatului poet și publicist local Nicolae Roman, (cărula i se publică și una dintre ultimele sale poezii), lirică populară, culeasă de Cornel Veselău, desene de Liliana Nicolescu și o caldă tabletă de Ion Arieșanu, în care scriitorul se referă la viața spirituală a comunei Făget și salută cu bucurie apariția acestui **Caiet literar-artistic** prin care cenaclul **„intră în cîmpul de lumină al literei scrise".** Subliniem că în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția a II-a, acest caiet este prima apariție tipărită din creația literară a talentelor amatoare din **județul Timiș. (AUREL TURCUȘ).**

LA O ANIVERSARE

(Urmare din pag. 1)

sînt copiii. Ochii lor mari și puri, deschiși ca niște întrebări fascinante asupra lumii, neastîmpărul lor și jocul lor care revelează o fantezie uluitoare și de neînțeles pentru cei ce-au plecat din țara copilăriei — și tandrețea lor, felul în care întîmpină toate lucrurile lumii vorbindu-le într-un fel al lor, avînd graiuri anume pentru fiecare obiect, ori pentru fiecare fenomen . . . Cum să intri într-o asemenea lume fără să-nveți toate graiurile lucrurilor printre care trecem, și cum să intri în acest univers de miracole — sufletul copiilor — fără să-nveți din ce stele coboară ei în ceasurile noastre și cum să le-ndrepți privirea spre soarele ce se vede numai cu gîndul și cum să le-ndrumi mîna să înfăptuiască linii sau cifre, din care pot să închipuie mîine lumea din nou, mai dreaptă și mai bună.

Laudă tuturor acestor învățători, căci fiecare din noi purtăm pe peretele de azur al inimilor noastre, lîngă chipul mamei și al copiilor noștri, chipul neșters, zugrăvit cu lumină nepieritoare, al învățătorului, cel ce ne deschide întîiele porți către frumusețea și răspunderile vieții și ne arată nesfîrșitele vămi ale științei, ale adevărului, ale dreptății și ale dragostei de părinți și de țară.

muzică

SEMNALĂM SURPRIZA AUDIERII tinerei violoniste varșovience, **MAGDALENA REZLER,** în **Concertul nr. 3 de Mozart.** O pledoarie strălucită pentru solarul incomparabil conținut în muzica mozartiană, ce răzbate viu, dincolo de orice problematică gravă, patetică, totul expurgînd înaripata chemare spre sferele beatitudinii. Tonul violonistei a fost pur, cristalin, răsfrîngînd sclipiri jucăușe, ca undele unui riu de munte și de o impecabilă acuratețe. Mobilizarea artistei, exemplară, de la vigoarea disimulată a atacului la vibratoul ușor nervos, tensiv. Admirabilă reținerea din Adagio, sobrietatea severă din cantilenă, fără umbră de melancolie edulcorată. O prezență dintre cele mai agreabile, pe care dorim să o revedem și în alte versiuni interpretative. Balanța părților extreme ale concertului semnat de **Nicolae Boboc** ne-a reamintit scriitura volitivă a **Uverturii burlești** de **A. Stroe,** iar apoi, inimitabila aromă a peisajului scandinav dimensionat de **Sibelius** în **Simfonia a IV-a.** Un concert lucrat îngrijit, la care aportul solistic al **Alexandrei Guțu** a fost din nou relevant.

LA OPERA ROMÂNĂ, am avut din nou revelația unei voci de mare clasă, cu o valoare internațională, prin timbrul strălucitor

de spinto dramatic, înflorat de accente **lirice** și dispunînd de o amploare à la Spiess, **Fr. Dinier.** Cumulard al unui veritabil „glas de aur" ! În rolul Luciei di Lamermoor, coloratura **Vioricăi Pop-Ivan** înalță „Aria nebuniei" la nivelul unui adevărat monolog de expresivitate, conferind inteligibilitate și dramatism fiecărei replici (mediocră colaborarea flautului). Un salt înainte al sopranei, căreia o programare mai rațională i-ar elimina handicapările. **(DORU MURGU).**

sport

REPETENT CA ȘI ALTĂDATĂ, fotbalul a intrat în vacanța de iarnă, vacanță numită **„Mare"** și de **„Pregătiri".** Pînă la 26 februarie 1978, nu prea vom merge la stadion, ceea ce nu înseamnă că vom da fotbalul uitării. Nu ! În „B", duminică în 18, s-a tras cortina, F. C. Baia Mare ajungînd liderul turului, după ce pe locul 1 trecuseră și U.M.T. și C.F.R. Cluj-Napoca. Va fi o dispută acerbă pentru promovarea în „A"-ul virtual, supus unor restructurări. Propunerea mea ar fi următoarea : să nu se reducă numărul divizionarelor „A", ci să crească, să avem pe cine să criticăm și, tot așa, să aclamăm. Se pare, totuși, că vor rămîne 16, semn bun al anului ce vine nume în încrucișarea cu cel gîrbov — cum ar scrie un ilustru dascăl universitar. Divulg o taină : într-o anchetă „cel mai bun fotbalist român din ultimul sfert de veac", **Dobrin** a ieșit întîiul, desemnat, mai ales, de public, tehnicienii fiind cît p-aci să-l aleagă pe **Dudu Georgescu.** Iată una din slăbiciunile fotbalului nostru : lipsa de discernămînt a antrenorilor ! În rest, aflu că **Dumitru** ar fi vizitat Timișoara, cu gîndul unui schimb de locuință și de culori ale tricoului. Vor fi ele alb-violet ? ! — nu cred, fiindcă **Dumitru** nu e omul pe care **„Steaua"** îl va cadorisi suratelor în creștere. Oricum, zvonul nu ne vine doar dinspre piața cu mulți porumbei și puțin fotbal. Altfel, cîtiți în numărul viitor clasamentele Orizont '77, absolut originale, absolut oneste ! **(TEODOR BULZA).**

evrika!

- **Sfîrșitul bombelor ar avea un răsunet mai mare decît explozia lor.**
- **Dacă pirul ar înflori în deșert, imnuri de aur i-ar închina semănătorii.**
- **Făcînd suma micilor iubiri, nu vei ajunge niciodată la marea iubire.**
- **Cînd e să ceri, să ceri cu capul pe umeri, nu cu căciula în mînă.**
- **De multe ori războiul împotriva minciunii l-a dus tot minciuna ; doar adevărul n-a luptat niciodată împotriva adevărului.**
- **Fraza poate fi un imperiu sau un district ; cei ce o stăpînesc, însă, sînt domni peste limbă.**
- **Dacă ai copilărit pe un ghețar plutitor nu te vor încălzi niciodată piscinile tropicale.**

ION VELICAN

Conștiința unei lupte milenare-REPUBLICA

Lupta pentru o formă de stat republicană, realizată acum 30 de ani a constituit pentru poporul român o trăsătură constantă a existenței sale multimilenare. Începînd cu acele forme de organizare obștești, cunoscute în istoriografia noastră și străină sub denumirea „romanii populare", continuînd cu formele de „țară" și „obștii" ca : Vrancea, Cîmpulung și Codrul Tecieiului, cu voevodatele și cnezatele, poporul român a aspirat, în toată perioada existenței sale istorice spre o formă de organizare statală care, așa cum subliniază secretarul general al partidului, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU, „să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatîrnarea politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa strămoșească".**

Referindu-se la aceste forme de organizare social-politice și economice existente la români, eruditul cărturar și istoric moldovean, Dimitrie Cantemir, făcea cunoscut, în lucrarea sa **„Descriptio Moldaviae"** că **„locuitorii a trei ținuturi di țară** (Moldova n.n.) **nu sînt supuși nici unui boier și constituie la un loc un fel de republică".**

Această năzuință firească a poporului român a fost pusă la grele încercări, de tendințele expansioniste ale marilor state feudale vecine. Secole de-a rîndul poporul român a fost obligat să înlocuiască uneltele pașnice de muncă și creație cu armele pentru a-și apăra existența, țara, cultura materială și spirituală, pentru a apăra principiile independenței și suveranității.

Pe fondul acestor lupte de apărare a libertății, independenței și suveranității, ideea de republică, ca formă de organizare statală care să asigure tuturor cetățenilor libertatea de participare la viața politică și de stat, drepturile juridice și social-politice a fost prezentă tot timpul în conștiința poporului român. Prin hotărîrea organizării unei **Adunări** anuale la care reprezentanții țărănimii să raporteze respectarea sau încălcarea de către nobili a **Înțelegerii de la Bobîlna,** țăranii au vrut să creeze o formă de conducere a poporului prin popor.

Dacă la răscoala din 1437 ideea de republică se întrezărea destul de vag în conștiința conducătorilor răscoalei, în războiul țărănesc de la 1514 ea căpătă un contur mult mai clar. După victoria pe care Doja o obține la Cenad împotriva nobililor el dă o declarație prin care făcea cunoscut că intenționează să înlăture monarhia și nobilimea și să instaureze republica.

Afirmarea tot mai puternică în conștiința maselor a ideii de republică în evul-mediu dezvoltat s-a datorat și curentului umanist. Criticînd racilele societății feudale, cronicarii români apelau la exemple de republică existente la greci și romani, care să **„asigure libertatea faptei și a gîndului".**

Inspirîndu-se în cod creator din ideile iluministe ale vremii și simpatizînd cu montagnarzii francezi, Ion Budai Deleanu — reprezentant de frunte al Școlii Ardelene — manifestă o deosebită simpatie pentru republica democratică liberă și independentă. În „Țiganiada", cîntul X, după ce face o serioasă critică la adresa monarhiei, precizează că în **„republică omul se ridică la vrednicia** sa ce mai deplină... republica omului e patria ca dulce mamă... căci îi dă hrană, viață, stat, om slobod, îl face și viteaz".

Cei care au preluat ideea de republică și au dus-o mai departe au fost socialiștii utopici, în frunte cu Teodor Diamant. Ei s-au pronunțat pentru o societate general-umană, bazată pe proprietate comună, condusă de rațiune care să înfăptuiască egalitatea și frăția tuturor oamenilor, să asigure bunăstarea și fericirea tuturor. În deceniul al patrulea al secolului trecut se afirmă tot mai mult tendința spre republică. Începutul îl înscrie acțiunea societății conspirative romano-polone din anul 1834, în al cărei program se prevedea o republică care să cuprindă toate țările românești.

Revoluționarii de la 1848, în frunte cu Nicolae Bălcescu, au văzut necesitatea înlocuirii statului de esență feudală cu o republică burghezo-democratică. Așa se și explică prezența acestei idei în programul unitar al revoluției române de la 1848. Cel care a realizat acest deziderat, pentru o scurtă perioadă de timp, a fost revoluționarul democrat Avram Iancu. El transformă Munții Apuseni într-o republică a poporului român. Înăbușirea în sînge a revoluției române de către forțele militare străine a zădărnicit lupta poporului român pentru republică. Atît în conștiința națiunii române cît și în conștiința revoluționarilor români de la 1848 ideea de republică a rămas ca un deziderat neîmplinit.

Nemulțumite de faptul că monarhia, adusă în mai 1866 la cîrma țării de puterile străine, devenise protectoarea claselor exploatatoare din România, masele muncitoare de la orașe și sate s-au ridicat la luptă împotriva ei, exprimîndu-și, în mod deschis, dorința înlăturării monarhiei și organizarea statului român pe principii republicane. Mărturii sînt multe. Amintim doar mișcarea republicană de la Ploiești din 1870 și cea antimonarhică de la București din 1871.

Crearea P.C.R., la 8 mai 1921, a imprimat luptei antimonarhice un nou și puternic impuls. Asigurînd orientarea marxist-leninistă luptei clasei muncitoare, Congresul al V-lea al P.C.R. din 3—24 decembrie 1931, sublinia în Rezoluția adoptată că **„o condiție principală în obținerea victoriei clasei muncitoare o constituie doborîrea puterii de stat burgheze în frunte cu monarhia și instaurarea dictaturii revoluționare-democrate a proletariatului și țărănimii".** (St. Pascu „Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, Cluj, 1968, p. 67).

În anii care au urmat, lupta antimonarhică a fost subordonată comandamentului național de apărare a integrității teritoriale, a independenței și suveranității statului român amenințate tot mai mult de agresiunea Germaniei hitleriste. Cîrdășia monarhiei și a vîrfurilor reacționare ale burgheziei cu legionarii și Germania hitleristă, acceptarea odiosului dictat de la Viena, din 30 august 1940, a intrării trupelor hitleriste în țară și tîrîrii României în războiul antisovietic a făcut ca monarhia și sprijinitorii ei să fie tot mai mult urîți de masele populare.

Promovînd o politică de alianță înțeleaptă, necesară răsturnării dictaturii militaro-fasciste, P.C.R. n-a pus problema înlăturării monarhiei. Răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, scoaterea României din războiul antisovietic și alăturarea ei coaliției Puterilor antihitleriste, alungarea trupelor hitleriste din țară, eliberarea părții de nord a Transilvaniei, au creat premizele pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor revoluției democrat-populare. S-a trecut la lichidarea resturilor regimului fascist, la democratizarea aparatului de stat și a vieții publice, la mărirea efortului de război și de reconstrucție a țării. În acest cadru, sprijinindu-se pe forțele revoluționare în frunte cu clasa muncitoare, P.C.R. și-a asumat răspunderea înfăptuirii actului istoric de la 30 decembrie 1947, prin care monarhia, instituție condamnată de istorie la dispariție, a fost abolită, România devenind Republică, formă spre care poporul român a năzuit de veacuri. Au trecut trei decenii de la acest act istoric, timp în care poporul român, condus cu multă înțelepciune de către P.C.R. a obținut succese remarcabile în făurirea societății socialiste multilateral-dezvoltate, creînd condițiile necesare trecerii țării noastre la comunism.

Dr. GH. I. OANCEA

Cu ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA

(Urmare din pag. 1)

gul luminos al conștiinței, au rămas amintiri din copilărie : cînd Tudor Vianu venea la noi în casă. Era atît de plin, atît de faimos încă din tinerețe... Toată lumea avea încredere, mare încredere în el... Cînd Vianu venea în casă la noi — aveam cinci-șase ani atunci — se vedea că el este TUDOR VIANU. Sînt oameni care se nasc așa. Care se nasc cu notorietate și cu prestigiu. Sînt convinsă că atunci cînd a intrat ca asistent pe poarta Universității, avea exact aceeași prestanță pe care o avea academicianul Tudor Vianu. Există asemenea destine.

— Ce v-ați dori să scrieți ?

— Proză. Începusem la un moment dat niște fragmente în proză. Mă gîndeam chiar la UN BILDUNGSROMAN. Am parcurs niște etape din perioada mea de formație... Cu sentimentul că am ceva de spus... Că pot vorbi despre formația unui umanism... Aș dori, în același timp, să fac o sinteză consacrată culturii medievale.

— Scrieți despre literatura română de azi. Vă deranjează ceva în literatura română de azi ? Ce vă deranjează ?

— Ce mă deranjează... Mă deranjează, firește, accentele de lucrătură de senzație, vanitatea, sigur explicabilă, foarte explicabilă. Mă deranjează improvizația. Există în literatura română talente extraordinare... Ceea ce mi se pare mie că ar implini aceste talente extraordinare ar fi o mai mare aplicație la meserie. Sînt remarcabili scriitori cei din generația mai veche care se aplică foarte serios obiectului. Mă gîndesc la Eugen Barbu, la Marin Preda... Ei sînt niște oameni ai meseriei. Știu că scrisul e o meserie zilnică — nulla dies linea — pentru ei scriitura e o necesitate interioară, se înfățișează ca un proces de continuitate... Șansele acestui tip de scriitor de a rămîne ca personalitate în istoria culturii române sînt mari, foarte mari... Trebuie să le inculcăm tinerilor tenacitatea pe obiect, munca zilnică, fiindcă, probabil, fiecare tînăr gîndește cum gîndeam și eu la vremea aceea. Că spontaneitatea e esențială și ea ar face o lucrare creatoare mult mai interesantă... Fiindcă ar fi acolo mici explozii de geniu care ar dispare presate de... prelucrări.

— Cercetătorii au remarcat lirismul studiilor Dvs. Lirismul nu e o trăsătură a școlii Vianu.

— E o structură interioară. O structură ce mă depășește adesea, eu de fapt tînjesc după rigoarea lui Vianu. Am o spontaneitate, această rapiditate a percepției și a expresiei, care mă înrudea tipologic mai degrabă cu Călinescu și de aceea tînjesc după rigoarea lui Vianu. Poate v-ați gîndit la studiul meu despre Sofocle, toată lumea mi-a spus... unii mi-au reproșat chiar, lirismul... Mie îmi place mai puțin să vorbesc despre mine, despre scrisul meu... De altfel nici nu mă pregăteam pentru o carieră a scrisului. Eu mă pregăteam pentru una de comunicare orală. Și mai ales datorită insistențelor lui Alexandru Rosetti și a lui Petre Comarnescu am ajuns la literatură. Azi, mă uit cu o îngăduință, ușor amuzată, la producțiile tinereții mele poetice.

— În alt context, v-ați gîndit la ipostaza Dvs. de literat ? Ați fi devenit scriitor. Ce-ați fi scris?

— Nu pot să întrevăd, dar poate aș fi fost poet. Ciudat. Mă tot gîndesc să mă apuc de literatură. Am zis că dacă o să am puțin timp, sau la anii de pensie, sau mai știu eu cînd, am să fac proză ; poezia a rămas totuși în urmă. Și am lăsat-o cu atît mai mult cu cît, apucîndu-mă de comparatism și uitîndu-mă, eu însămi, la poemele mele din tinerețe, mi-am dat seama cît erau de mimetice... Citeam Hölderlin și scriam luni de zile ca Hölderlin, l-am citit pe Trakl, doi ani n-am putut scrie altfel decît Trakl. Mă uit cu o îngăduință puțin amuzată la produsele tinereții mele poetice, dar apropòs, de lirismul de care vorbeați adineaori, oameni în toată firea mi-au spus că ei văd în mine mai degrabă scriitorul, decît omul de cultură...

— Iubiți lumea de azi a scriitorilor ?

— În literatura română de azi e enorm de multă înzestrare, există enorm de mult talent. Nu știu dacă cunosc o altă literatură contemporană... o astfel de generație atît de plină de harul creator. Dar... aș vrea să spun că ceea ce dă entuziasm imaginii mele despre scriitorii contemporani este de fapt și o anumită proiecție pe care eu o realizez întotdeauna cînd vorbesc despre țara mea, despre cultura țării mele în lumina unui model ideal... Mă uit înapoi, mă uit la cei care au fost și în această lumină îmi modelez imaginea scriitorului contemporan și cel din viitor, evident.

— Ar fi trebuit să încheiem aici cu această frază care ar sintetiza și cele spuse de profesoara Zoe Dumitrescu-Bușulenga și neconsemnate aici în aceste pagini, dar, trebuia, totuși, trebuia, să existe în acest interviu și răspunsul la această întrebare. Pe cine citiți, apreciați, stimați, dintre universitarii timișoreni ?

— Pentru noi, literații, sau dacă vreți, în cercul nostru de specialiști, Eugen Todoran este clou-ul universității timișorene. De cîte ori zic Timișoara, Facultatea de filologie din Timișoara, zic Eugen Todoran. De ce ? Pentru că Eugen Todoran — firește că sînt și alte personalități deosebit de interesante care au făcut foarte mult pentru istoria culturii românești, au educat atîtea generații într-un anumit spirit, ca profesorul Victor Iancu și atîția alții — dar Eugen Todoran face parte dintre acei istorici literari exemplari, din acei erudiți exemplari în care descifrezi, în care oricine poate descifra imediat nu numai profesorul de literatură, ci și omul de cultură, omul cu solidă formație filozofică, estetică. El este nu numai plurivalent, ci desfășoară un demers intelectual pluri și interdisciplinar, ca un profesor model. Cartea sa despre Eminescu se numără printre cele mai bune care s-au scris despre Eminescu la noi, în ultimii ani. Ca și aceea despre Maiorescu. Poate i-aș cere un pic de lirism în plus... Și G. I. Tohăneanu intră în aceeași categorie de profesori adînc specializați...

— Încheiem, profesoara Zoe Dumitrescu-Bușulenga are agenda atît de încărcată încît sînt din nou uluit de timpul acesta, de secundele, minutele, orele pe care spusele transcrise mai sus le-au fărîmițat din nou. Citim totuși, alte texte în numeroase alte reviste. În acest spațiu al agresiunii jurnalistice nu sîntem singurii răufăcători și aceasta e totuși o consolare...

Spirit nou, revoluționar, în dezvoltarea democrației

(Urmare din pag 1)

Prin participarea directă, în calitate de proprietar, producător și beneficiar, la conducerea societății noastre, a tuturor categoriilor de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, se traduc, de fapt, în viață, tezele Programului partidului nostru cu privire la rolul conducător al clasei muncitoare. Așa cum arăta secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în magistralul Raport prezentat recent la Conferința Națională a partidului, **„prezența nemijlocită a muncitorilor, a diferitelor categorii de oameni ai muncii în organele de conducere centrale și locale va da un nou și puternic suflu înnoitor, revoluționar activității economico-sociale, va duce la îmbinarea mai armonioasă a experienței maselor cu aceea a cadrelor de conducere, va dezvolta și mai mult unitatea dintre masele muncitoare și organele conducătoare, va determina întărirea controlului, creșterea răspunderii clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii".**

Participarea directă a oamenilor muncii la conducerea tuturor domeniilor de activitate, asigură fructificarea deplină a capacității creatoare a poporului nostru, realizîndu-se, în același timp, o democrație reală, superioară față de cea din trecut.

Socialismul este o societate a drepturilor celor mai largi, dar, în același timp, și a îndatoririlor și răspunderilor conștiente, asumate în mod deliberat. De aceea, democrației socialiste îi sînt străine manifestările de indisciplină socială, de nesocotire a legilor și normelor de conduită în viața publică. Umanismul militant al partidului nostru concepe libertatea ca înțelegere a necesității participării la acțiuni comune în vederea edificării conștiente, de către masele largi populare, a obiectivelor societății socialiste multilateral dezvoltate.

Totalitatea măsurilor adoptate de Partidul Comunist Român în vederea perfecționării democrației socialiste, pe baza unei cuprinzătoare și profunde analize a realității, reflectă tocmai dialectica procesului de afirmare a socialismului, a experienței proprii, cît și a celei acumulate pe plan internațional. În același timp, se relevă capacitatea partidului nostru de a aplica în mod creator învățătura marxist-leninistă la condițiile specifice ale societății noastre, de a aduce o remarcabilă contribuție la dezvoltarea ei, în domeniul atît de important al democrației.

panoramic

● **MARE SPECTACOL** închinat lui 30 Decembrie pe scena Teatrului popular din Lugoj cu formații ale Casei de cultură a municipiului : corul „Ion Vidu", recitatori, brigadă, montaj literar-artistic, ansamblul **„Lugojeana".** ● **A APĂRUT ÎN CADRUL EDITURII „FACLA" VOLUMUL „ODĂ DE 30 DECEMBRIE".** ● Spectacolul **„LIBERI AZI TRĂIM"** a avut loc în cadrul Festivalului național **„CÎNTAREA ROMÂNIEI".** Școala populară de artă din Timișoara a prezentat cu acest prilej muzică populară, ușoară, brigadă artistică, dansuri, umor etc. ● Spectacolul de poezie în grai bănățean, prezentat la Timișoara, a avut loc sub egida Comitetului județean Timiș pentru cultură și educație socialistă și a studioului teritorial de radioteleviziune. În centrul atenției, Marius Munteanu, Ion Olariu, Virgil Schiopescu, care au demonstrat revitalizarea acestei specii literare. ● **„HAI LA HORĂ, LĂUTARUL CÎNTĂ",** ne îndeamnă ansamblul **„ZORA",** la un nou spectacol. ● La Nădrag, școala generală și liceul industrial au prezentat ample spectacole în cadrul fazei de masă a Festivalului național „Cîntarea României", în cadrul cărora s-au prezentat recitatori, formații muzicale și soliști, (muzică populară și folk), sub atenta îndrumare a profesorilor Claudia Ghiuță și Dan Florița Seracin. ● Iuliu Podlipny deschide o expoziție retrospectivă la Bratislava, orașul natal al binecunoscutului artist plastic. ● Consiliul județean Timiș al organizației pionierilor a editat un volum de versuri și proză semnat de copii, intitulat **„MUGURI ÎN LUMINĂ".** ● Premiera Operei timișorene a fost de data aceasta **„RĂSCOALA"** de Gheorghe Dumitrescu. ● Un nou cenaclu literar s-a înființat la Casa de cultură a sindicatelor din Lugoj. La deschidere au participat Emil Șain metodist din partea Consiliului județean al sindicatelor, scriitorii : Corina Victoria Sein, Aurel Turcuș, Wilhelm Weiss, Lucian Bureriu. Cenaclul își propune, printre altele, să colaboreze și cu acela al Casei de cultură a municipiului... ● La încheierea **„ZILELOR CULTURII"** la Deta : simpozionul **„CULTURA POPULARĂ ÎN CONTEMPORANEITATE"** a inclus vizionarea unor filme pe teme etnologice, parada portului popular din zonă, un program artistic oferit de formații folclorice. Comentarii de specialitate : Aristida Turcuș și Aurel Turcuș. **DE ULTIMĂ ORĂ :** Filiala **„Exotica",** a Asociației crescătorilor de animale mici, a adus din toată țara păsări exotice cîntătoare și altele care-și justifică existența doar ca ornament. Pe cînd și o expoziție a păsărilor autohtone ? **(L. BURERIU).**

POEȚI AUSTRIECI

Walther Nowotny

DE CÎND IDEALUL MEU ÎNFLĂCĂRAT A MURIT

mă rostogolesc asemeni
unei bile înveșmintate
peste străzi peste piețe

Cuvintele le-am părăsit
ca pe niște scorpioni otrăvitori

Am alungat visurile
și iluziile frumoase

Botul rece al unei javre
mi-a încălzit sîngele nomad

Am cules din lucruri aruncate
fiare ruginite
ca să rup cu ele gratiile
după care suferă rațiunea
în curînd voi descoperi
musca netrebnică în carne
și viespile cuibărind în locuri găunoase

Pe urmă
florile uscate din ierbare
vor sorbi suc din culorile presate

De aceea suflu praful
de pe arătătoarele ceasului
și deschid fereastra
să cuprind brațele ploii.

CADRANUL NOROCULUI MEU

este verde
totuși inima mea
e un înserat
pe care nu-l citește nimeni

Port o amuletă de arțar
și cred în coșari
În ochiul unui zar
fulgeră dimineața

O pisică cenușie
îmi împiedică pasul

Un păianjen de seară
cu picioroange subțiri
îmi dă curaj

O căpățînă violetă
de zahăr
îmi ține loc de acoperiș

Eu scormonesc
în trifoi
simt cleștele goangelor
și rod
mușchiul pietrelor
întrucît
cadranul norocului meu
este verde

În românește de DRAGOȘ VICOL

Jannie Ebner

DE-A V-AȚI ASCUNSELEA

Te joci de-a v-ați ascunselea într-o casă străină. Legi la ochi gîndurile obișnuite să se orienteze după cele din jur. Apoi gîndurile se învîrt – nu știu cine le face vînt – se rotesc tot mai repede. Dintr-odată scapă, amețite, încurcate. Trebuie să aștepți, să numeri pînă la zece. Între timp, auzi pași care se-ndepărtează, un tropot care se stinge. Apoi e liniște – nouă, zece, gata! Scoți legătura de la ochi.

Și te afli în toiul vieții, singur, într-o încăpere tăcută. În jur stau tot felul de lucruri care n-au nevoie de prezența ta. În aer mai plutește respirația unor existențe care au luat-o la goană. Încotro au apucat-o? Și pe cine să cauți?

Te îndepărtezi tot mai mult de punctul de plecare, trecînd dintr-o încăpere în alta. Și în toate ești un străin și poate toate aceste locuri se adună în spatele tău, în prima odaie bătîndu-și joc de incapacitatea ta.

Și mergi, și iar mergi. Ai uitat de mult pe unde te-ai putea întoarce. Bănuiești mereu că în dosul fiecărei perdele se află cineva pe care-l cauți mereu. În cel mai bun caz dai în cele din urmă de un coridor lung și întrezărești la capătul coridorului un om înalt. Te oprești puțin, te stăpînești să nu explodezi de bucurie. Te apropii tiptil, tiptil. Chipul din coridor se apropie și el. Ei da! Fusese pur și simplu o oglindă. Acum stai față în față cu tine palid, pierdut. S-a terminat cu joaca. E foarte grav: te-ai pierdut în aceste încăperi fără ecou și făr-de răspuns.

Și nu te mai îndoiești: nu mai există întoarcere.

CALUL ALB

Noaptea, veni odată un cal alb. Se apropie de fereastra mea să mă ia cu el. Îl auzisem, la început, tropotul ușor, venind de departe, după aceea se oprise dintr-odată înainte-mi, tăcut. Gîtul lui era încordat ca un arc de abanos, își arăta capul în fereastra mea. Calul necheză puțin și mă privi răbdător.

Sării în sus, mă sculai din pat și, de pe pervaz, alunecai pe spinarea calului. El se întoarse încet, purtîndu-mă lin peste drumurile și colinele îndulcite de tăcerea lunii.

Stăteam întins pe spinarea calului, cuprinzîndu-i grumazul și lipindu-mi obrazul de coama înspumată. Toate greutățile ființei se spulberaseră și, cu toate că n-aveam nici șa nici căpăstru, nu puteam să cad jos. Echilibrul trupului meu nu mai putea fi tulburat nici de gravitație, nici de teama schimbării nuanțelor. Mileniul trecu în goană prin fața noastră, culcînd miile de expresii într-un frunziș negru de uitare. Calul zbura mestecînd o frunză. Apoi își întoarse capul, întinzîndu-mi mie frunza. Ochii lui sticleau de beznă și abis și de purpura nostalgiei. Am înghițit frunza. Avea un gust de uimire și pelin.

Între timp, trecuserăm ca o rază pe deasupra întunecatelor drumuri ale trecutului. De-acum mă întorsei pe spate, punîndu-mi mîinile sub cap. Priveam cerul întins, nemișcat, deasupra noastră, un nesfîrșit drept, cioplit din argint sumbru. Cerul nu se apleca spre vreun orizont. Imperativul optic se sfîrși. Zburam între sfera limitată a pămîntenimii și neîntoarsa veșnicie a cerului, știind bine că infinitul nu pune niciodată piciorul pe pămînt. Observam privelistile lipsite de orizont. Aveam neantul în față, dar ne era dat să nu-l ajungem nicicînd.

Nu știu cum era posibil să ne întoarcem după acest zbor neînfrînat și fără măsură, ajungînd exact la fereastra aceea care ne deschisese perspectiva. Era răcoare și m-am învelit mai bine. Povara nopții mă atinsese cu un fel de oboseală.

Iar calul alb păștea în depărtare, cu capul aplecat. Stătea neclintit în iarba proaspătă, apoi porni brusc, pierzîndu-se în orizontul ce renăștea în tropotul stins.

Alfred Gesswein

FOSILE

am acceptat
tot felul
de lucruri

iarna mi-am pus
o căciulă de blană
iar dacă cineva întreabă ceva
dau un răspuns

paltonul îl port
încheiat

strada o traversez
pe verde
și orașul înnoit
îl străbat
în lung și-n lat

și tot mai rar
dau de cîte ceva
zidit în ciment
de rime cu numărătoare
și de inima vitează
a lui Buffalo Bill

LUPUL

deseară
umbra sa lungă
și flămîndă se furișează
pe locul de joacă
părăsit

cei trei iezi
se dispun în grabă
sub covată
în spatele ușii
ori în dulapul
pendulei

pînă spre dimineață

pînă cînd măturătorul
adună toate umbrele rele
pe un făraș mare

În românește de
ANGHEL DUMBRĂVEANU
și HORST FASSEL

Mimmo Morina

Mimmo Morina s-a născut în Sicilia, la Termini Imerese unde și-a petrecut copilăria și adolescența. După terminarea liceului clasic, se înscrie la Universitatea din Palermo, frecventînd și absolvind, în 1957, cursurile Facultății de Drept. Începînd cu acest an, Morina se va stabili în Marele Ducat de Luxemburg, continuînd să rămînă însă poet de expresie italiană, colaborînd la cele mai însemnate publicații din țara sa de baștină: Il Giornale dei Poeti, La Fiera Letteraria ș.a.

Morina a debutat cu poemul Y want to pay myself (Plătesc prin mine însumi), căruia i-au urmat volumele Le Fragole (Fragii), Psyche, Sei tu la terra (Ești tu pămîntul), Il Pendolo (Pendulul) și Contrapuntto (Contrapunct) ... Morina, care desfășoară și o vie activitate publicistică, este, între altele, laureatul premiilor „Nicola Scarano", și, respectiv, „Premio della Cultura" (1969), acesta din urmă conferit de către Președenția Consiliului de Miniștri al Republicii Italiene.

Poet al vremii sale, Mimmo Morina a abordat cu succes, în Le Fragole, versuri cu puternice accente sociale iar lirica sa vădește, în poezia de dragoste, de pildă, o înzestrare aparte.

D. C.

„FRAGII"

Cînd
culoarea, izul, gustul
fragilor
mă surprind în aceste lande,
unde pămîntul e-ngreuiat de
umbra zborului frînt al
pescărușilor în dragoste,
umanul și inumanul
încetează a curge-n Eternitate
și infinitul răsuflu al vieții,
strîns în viabila pupilă de-o
floarea-soarelui,
are să cadă,
precum lăstunul frînt
pe catargul unui velier
în noaptea geroasă.

Atunci,
printre firele dragostei
– această pînză de păianjen –,
vîndut sclav
de invidia unui nerăbdător prieten,
am simțit înfășurîndu-mă
absurdul jug al
umilinței.

Însă, acum,
cînd glasul meu prin
noi „Cîntece pisane" răzbate
acest suflet nu exală vendette;
se vrea numai iertat.

TURN

Eu urc
și cobor
pe jos
dintr-acest turn
pe care niște nereușiți
l-au durat
pe mușchiul
orașelor.
Ascensoare
cu uși de conteiner
așteaptă punctuale.

VARĂ SCANDINAVĂ

Duminică,
pe cer
păsări
pînze umflate
de-un pleșuv penaj
și soarele citadin
copleșesc aerul
cu bucurii,
și-atunci e vară
contopită cu tinerețea fetelor
și umbre
în folkpark-uri
spre seară;
asemeni
lunecătorului basm
al vieții mele.

MAIORCA

Am văzut o femeie dansînd
zvîrlind brațele către soare
să nu fie
apucată de moarte,
și luna
înăbușind plaja,
cu gîtleiul deschis
înghițind
cer stele mare
pentr-un destin
cu gust de roșie piele,
de flamenco
și sori de țărm
și vieți și pedepse
și-așteptări ...
aici
unde elicele morilor
o dată cu vîntul
sug snaga pămîntului
ferindu-se
de zîmbre turistice
și de vărsări de sînge.
Chiar și-acest Sud
îmi aparține ...
din Asturii
pînă-n minele de sulf din Lercara;
acest Sud al meu
care expie-n tăcere
într-o noapte de vară.

În românește:
DAN CIACHIR

FOILEONUL SĂPTĂMÎNII (XXIV)

●DROG

Mașina pornise brusc, în timp ce un camion de 5 tone, îi făcu loc să treacă, tăind drumul celorlalte mașini. Pistolarul îi făcu un semn șoferului din camion, semn care vroia să-i spună că totul e O.K. și că mortul are trei gloanțe în cap.

Dar, la intretăierea străzilor, Fordul intră cu toată viteza într-un camion și mai greu și se făcu armonică. Viu nu scapă decît șoferul camionului.

Dimineața următoare, în timp ce se bărbierea, Parnell ascultă știrile despre măcelul din Bronx. La dejun citi că pistolarul care-l lichidase pe Rimi era Mike Scalici, membru al bandei lui Garafaldi. Deci, Garafaldi se răzbunase pentru uciderea lui Antonio Mantelli.

Parnell se gîndea cum să-l găsească pe Becker în încurcătura care se ivise, cînd apăru Jackon și se așeză alături.

— Mi-au spus la recepție că ești aici — zise el.

— Ce intenții ai?

— Să beau o cafea.

Parnell chemă chelnerul și comandă o cafea. Jackson îi arătă ziarul și zise:

— Puteai s-o pătești.

Parnell tresări și-l privi pe negru. Oare poliția — ori mafia — îl caută pe el?

— În meseria mea, omul poate oricînd s-o pătească — zise el.

— După chestia de-aseară, cele două bande vor merge pînă la capăt, iar tu te afli între două focuri.

— M-am gîndit și eu la asta.

— Nimeni n-a auzit de Franck Backer — zise Jackson.

— Nu mă miră.

— Ce legătură are Lino Regazzi cu cazul lui Snyder?

— Individul care a vrut să mă lichidezi la Amsterdam cînd ai apărut tu, era Mulders, exportatorul de stupefiante, care i-a făcut figura lui Snyder. Legătura lui la New York era Mantelli, care a fost lichidat și găsit în frigiderul lui Regazzi. Ar fi interesant să aflăm cum a ajuns acolo.

— Regazzi are mulți prieteni în Harlem.

— Ai venit să-mi aduci un mesaj sau numai să-mi dai informații?

Jackson se hlizi cinic:

— Chiar mă duceam spre Broocklyn — zise el — iar întrucît Suzy Carthright mi-a spus să mă port frumos cu tine, am trecut să te salut în caz că pleci din oraș.

— Bine. Acum după ce mi-ai transmis mesajul, spune-mi de ce mi l-ai trimis?

— Ai auzit vreodată de uniunea corsicană?

— Da, pe aici, pe colo

— În timp ce sicilienii ăștia se omoară între ei, corsicanii vin și preiau piața de narcotice în mîinile lor. Harlemul le aparține deja. Și cine o să-i oprească?

— Ce legătură are asta cu mine? — întrebă Parnell, deși credea că știe răspunsul

— Păi, omule alb, de cît timp ești detectiv particular; zise Jackson și se ridică să plece.

•

Douăzeci și patru de ore mai tîrziu, Giovani Trescia, „soldatul" bandei lui Leggio a fost găsit strangulat în portbagajul propriului său automobil.

VA URMA

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRAVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. – TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon: 3–33–90, 3–33–76 MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ

Orizont

Săptămînal politic-social și literar-artistic editat de Uniunea scriitorilor din R.S.R. și Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă Timiș ● Serie nouă ● Anul XXVIII ● 29 decembrie 1977 ● nr. 52 (514) 8 pag. 1 leu

SĂRBĂTOAREA REPUBLICII

Se împlinesc trei decenii de la istoricul act al proclamării celei dintîi republici a poporului în România, formă de guvernămînt purtată peste veacuri ca unul dintre marile deziderate ale sale. „Res publica" înțeles ca o condiție a existenței omului în interiorul propriei obștii legat prin toate fibrele ființei sale de viața grupului și, mai apoi, a societății din care face parte, pentru care trudește, pe care o apără, în numele căreia se definește reprezintă, în conștiința poporului nostru locul unde se întîlnesc ideea de libertate cu suveranitatea, independența și democrația.

Treizeci de ani de republică reprezintă în istoria poporului nostru șirul unor evenimente purtătoare de adînci semnificații în transformarea țării, a vieții înseși, a conștiinței condiției umane. S-a înfăptuit astfel, deschiderea spre o lume mai bună și mai dreaptă și s-a trecut la edificarea ei prin efortul conjugat al tuturor membrilor marii obștii socialiste, prezentul constituindu-se ca produs al unei succesiuni de grandioase desfășurări umane, aflate permanent sub semnul perfecționării. România de azi este nu numai o țară socialistă de pe continentul european ci și unul dintre cei mai fervenți participanți la viața internațională nutrind aceleași înălțătoare gînduri democratice pentru relațiile dintre toate popoarele lumii, pentru însăși viitorul ei.

În preajma sărbătorii celor trei decenii de republică, ca o încununare a justeții politicii partidului, a drumului ales, întregul popor a trăit evenimentul istoric al Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, care, prin fundamentarea etapelor imediat următoare și de perspectivă din dezvoltarea multilaterală a întregului ansamblu economico-social a conturat profilul de mîine al țării, marile semne sub care trebuie să se afle acțiunea colectivă a membrilor societății. Dezvoltarea în continuare a procesului de democratizare a țării prin participarea efectivă a oamenilor muncii la conducerea treburilor obștei accentuarea creșterii bunăstării poporului, dezvoltarea armonioasă, echilibrată a tuturor județelor țării, asigurarea deplinei egalități a tuturor membrilor societății, idei subliniate la recenta Conferință Națională a partidului, caracterizează însăși etapa pe care o parcurgem în istoria țării, anul treizeci al republicii. Și, cum ne reprezintă, alături de ceea ce sîntem, și idealurile pe care le nutrim, ca obiectiv sub semnul căruia vor sta toate domeniile vieții economico-sociale, pentru etapa ce urmează se impune trecerea spre calitativ, ca o chintesență a saltului produs în dezvoltare, ca început pentru treptele ascensiunii viitoare.

La sărbătoarea a treizeci de ani de la proclamarea Republicii, aducînd cu noi marile realizări puse la edificiul socialist de fiecare om al muncii, clipă de clipă, vom spune : aceștia sîntem, într-o singură coloană, uniți în gînd și faptă în jurul partidului, aceasta este semnificația contemporană a istoricului deziderat de „res publica" și îndreptați cu fața spre viitorul țării, spre propriul nostru viitor, spunem : **TRĂIASCĂ ȚARA, POPORUL, REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA !**

ORIZONT

LA LUNCILE SOARELUI

La cumpăna dintre ani, ne întîmpină o clipă de vis ca o pîlpîire curată de stea călătoare sau ca un fulg tremurător de zăpadă. E clipa în care ne uităm peste zilele a patru anotimpuri, cumpănind cele ce s-au împlinit din trudă și adevăr și, ridicîndu-ne gîndul lîngă o creangă de brad, ascultăm glasuri de clopoței argintii colindînd la fereastră :

La luncile soarelui,
Florile dalbe de măr,
La fîntîna corbului,
Grele ploi că au plouat,
Luncile mi le-au spălat.
Apoi soare-au răsărit,
Flori frumoase-au înflorit.
Fetele cum auziră
După flori se coborîră.

La cumpăna dintre ani, cînd secundele se dilată enorm, ni se pare că auzim curgerea timpului și sîntem stăpîniți de-un sentiment mai acut al răspunderii față de noi înșine și de semenii noștri, față de idealurile spre care urcăm pe scările de vis ale anilor. Un fel de sărbătoare a inimilor, un fel de frenezie a călătoriilor în viitor ne stăpînește pe toți, în timp ce copacii par îmbrăcați în dantele de chiciură, în timp ce fiecare din noi suie spre Vîrful cu Dor al speranței și-al bucuriei.

În aceste zile de datini străvechi, în aceste zile de început sub candelabrele scînteietoare ale pămîntului nostru de la Rodna la Mare, ne întîmpinăm cu crini înspumați și ne facem urarea străbună de rodnicie a muncii și de viitor împlinit în lauda țării, la luncile soarelui.

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Poezia unui timp istoric

Considerînd fenomenul poetic românesc un proces dialectic care — din momentul instituirii liniilor sale de forță — și-a urmat, neabătut, înaintarea legică în timp, am cercetat, data trecută, referindu-ne la acești 30 de ani indeosebi, una din componentele sale : aceea a structurilor artistice stabile.

Vom examina în continuare, pe scurt, orientarea complementară, reprezentată de autorii care modelează lumea în sens heracliteean. Spre deosebire de ceilalți, aceștia din urmă preferă (și cultivă) structurile artistice **fluide.** În consecință, diminuîndu-se rolul conexiunilor intratextuale, asistăm la precizarea, la particularizarea celor extratextuale. Cei doi parametrii se află, ei înșiși, în relații de complementaritate. Astfel, cînd gradul de complexitate al expresiei crește, crește, proporțional, și mobilitatea „referentului".

Patetismul și subiectivismul acestor autori (ceilalți ilustrează un lirism obiectiv) îi arată romantici (expresioniști). Ei concretizează în mod diferit (în structurile prozodice, imagistice și semantice ale operei lor) arhisemul „trecere" (intuiția permanentei schimbări, dialectica progresiunii istorice).

Eugen Jebeleanu, spre exemplu, se încadrează aici nu prin prezența tutelară a vreunuia din marile simboluri heracliteene, ci prin ideea **luptei.** Poetul are intuiția profundă a înfruntării contrariilor, a măcinării adversităților ce tind spre o nouă întrupare. **Lupta** e imaginea fundal a majorității evenimentelor din poezia sa. În fiecare fapt, în fiecare relatare, în realitatea lingvistică a textului, există două entități iremediabil opuse și, totodată, inevitabil echivalente : **ura,** de pildă, este o metaforă a **iubirii.**

Arhisemul capătă, apoi, două concretizări : **riul** și **focul.** Cum se știe **riul** e un simbol eminescian (folosim aici termenul de **simbol** în accepțiunea lui curentă ; cu privire la ceea ce credem că ar trebui să se înțeleagă prin **simbol,** cf. Orizont, 38, 1977). **Focul** îi aparține lui Blaga. Linia heracliteeană înregistrează, deci, o ramificație care — dacă, din punctul de vedere al tipologiei generale, nu are cine știe ce însemnătate — artisticește vorbind, referindu-ne la fizionomia fiecărei opere, se cuvine, numaidecît reținută. Așa, de pildă, poeții dominați de flux (**riu**) sînt nocturni (lunari) — ca o completare a aversiunii lor față de formă. Cei pirici acceptă lumina (**focul**) dar numai ca devoratoare a acelorași forme. Analiza trebuie să fie atent disociativă : cultul piric al luminii și cel eleat (iubitor al formelor) sînt profund diferite, (vezi și Blaga : riul timp").

Riul va fertiliza lirica lui Nicolae Labiș, poet important, de clară descendență eminesciană. Totuși, el abstractizează frecvent, pe același traseu al confruntării, al **luptei,** ca și Eugen Jebeleanu. Nicolae Labiș se declară (cu dreptate, cum atestă opera) un adversar al **inerției** (sentimentelor, modului de a gîndi, formelor literare) — într-un volum rămas, pînă astăzi, celebru.

Punct de răscruce în epocă este și creația lui A. E. Baconsky. Proiectată pe fundalul scrierilor imediat anterioare ; pe acela al liricii de tipologie eminesciană (și blagiană), în întreaga ei dezvoltare ; proiectată pe ecranul generației poetice următoare, opera lui A. E. Baconsky își relevă cu limpezime integrarea dinamică, nuanțată în istoria poeziei românești. În sfîrșit, proiectată pe fundalul direcției clasicizante, ea își destăinuie structura fluidă, de mare complexitate și adîncime. Prozodia de pildă (aparența) creionează desenul fin, aluzia în suprafață, linia rezumativă a structurilor de adîncime. Ritmul în necontenită prefacere, rima care — apărînd sporadic — creează mici „vîrtejuri" în flux ; repetiția care, împreună cu sintaxa, dezorganizează stabilitatea textelor rimate ; alcătuirile imagistice (formale și semantice) — toate actualizează arhisemul „flux", „mișcare unidirecțională". Să ne amintim un titlu : **Fluxul memoriei.**

În lirica tînără, realizarea cea mai impresionantă a modelului îi aparține, după opinia noastră, Ilenei Mălăncioiu. Poezia sa e un **cosmoid nupțial,** care propune cel puțin patru lecturi diferite : una psihologică, alta

EUGEN DORCESCU

(Continuare în pag. 12)

SPECTACOLUL PROZEI

În 1977, magnific a fost spectacolul prozei ; în nici un an al ultimelor trei decenii nu s-a publicat atîta proză bună şi nu au fost comentate cu atîta îndrîrjire cărţile de proză. **Cartea Milionarului** de Ştefan Bănulescu, **Bunavestire** de Nicolae Breban, **Istorii** de Mircea Ciobanu, **Fascinaţia** de Laurenţiu Fulga, **Marile iubiri** de Aurel Dragoş-Munteanu, **Pasărea şi umbra** de Sorin Titel, **Rug şi flacără** de Eugen Uricariu, lîngă romane semnate de Augustin Buzura, Al. Simion, Bujor Nedelcovici, Maria-Luiza Cristescu, Ion Dumitru Teodorescu, dar şi lîngă **Viaţa ca o pradă** de Marin Preda sau **Incognito II,** de Eugen Barbu, vorbesc despre fertilitatea unui an literar extraordinar prin diversitate. Cîteva cărţi au trezit ideea de competiţie, altele o promovează cu insistenţă ; ea părea a atipi într-o vreme în care se credea că maeştrii îşi au rezervat fotoliul de gală în istoria literaturii. Nici un roman al ultimelor decenii, abstracţie făcînd poate **Bietul Ioanide,** nu a trezit atîtea replici vehemente, atîtea negaţii pătimaşe dar şi elogii ca **Bunavestire.** Despre puţini tineri s-a scris cu mai mare avînt ca despre **Rug şi flacără,** cartea tînărului Eugen Uricariu, o presă favorabilă a întîmpinat **Căluţii ...** lui I. D. Teodorescu. Debuturile lui Mircea Săndulescu şi Ioan Dan Nicolescu au recoltat elogii unanime. Critica nu a ocolit cuvintele mari, entuziasmul nu i-a lipsit, şi n-am putea spune că aceste cărţi au dus lipsă de comentarii, de analize, de dezbateri. Spre deosebire de alţi ani, despre proză s-a vorbit în acest an mult sau foarte mult în cronici, articole, dezbateri deschise sau închise, în mese rotunde sau în serii de articole prinse sub acelaşi generic. Prozatorii înşişi au ieşit în numeroase rînduri la rampă, rostindu-se, sub reflector, asupra operei confraţilor. Pateticele lor cuvinte au alimentat aceste dezbateri, învioînd încă spiritul critic al momentului literar. Lîngă aceste cărţi, cele citate de noi se pot adăuga multe altele, în toate genurile, speciile ... O seamă de romane istorice, de romane-colaj, de romane-document au recompus, prin cărţi de vervă, superioară, situaţia prozatorului în literatura română de azi. Proza începe să redevină un moment de mare rezonanţă în alcătuirea peisajului literar contemporan.

Marile evenimente ale anului, **Cîntarea României, Centenarul Independenţei** au urmat firesc ; maturizarea prozei româneşti poate fi recunoscută în textele canonice, nu odată remarcabile, făcute cu multă ştiinţă şi mai ales cu înţelegerea adîncă a resorturilor personajului ; dincolo de text, în **Lunea cea mare** de Dan Mutaşcu sau în **Scrisoare de la Rahova** de Paul Anghel, o meditaţie coerentă asupra Istoriei. Documentarele ample asupra evenimentului semnate de Petru Vintilă, Radu Theodoru reprezintă afirmarea, cu mijloacele gazetăriei superioare, a unei ordini beletristice.

II. Una dintre problemele pe care cercetătorul prozei le poate avea în faţă ar fi şi aceea a spaţiului literaturii. În forme diverse, parabola unui spaţiu matrice există la toţi autorii numiţi mai sus. Un spaţiu real-imaginar există în **Cartea Milionarului,** dar şi în **Pasărea şi umbra :** elogiul adus Ţării, celei eterne, pleacă de la datele concrete ale unui loc anume : Banatul montan la Sorin Titel, Bărăganul la Ştefan Bănulescu etc. Extraordinară e integrarea în spaţiul european în **Rug şi flacără.** Încercăm, prin prozatori, să medităm într-un fel nou asupra istoriei. Dacă **Delirul** şi, mai în urma lui, **Incognito** inaugurau un nou fel de a vorbi despre anumite momente ale istoriei noastre (ne referim la proza actuală : **inaugurau în proza actuală)** nu era lipsită de importanţă precizarea că mijloacele erau ale romanului popular, capabil a fi editat în tiraje gigant : prin ele prozatorul devine neîndoios **vedetă,** purtător de cuvînt fiind al confraţilor săi sau mai exact : al meseriei sale, sacră prin capacitatea **Cuvîntului** de a descoperi istoria. Căci tirajele imense pe care le atinge **Delirul,** sau în urma lui multe alte romane, nu ilustrează doar capacitatea de penetraţie a unei cărţi, ci capacitatea marelui scriitor de a conversa cu un public imens. De a vorbi, în numele demnităţii **Scriitorului,** despre resursele literaturii. **Istorii,** carte de rare subtilităţi şi rafinamente, de Mircea Ciobanu, dar şi **Pasărea şi umbra** de Sorin Titel încearcă să esenţializeze prin metaforă şi simbol idei mai vechi ale autorilor lor. Redevenind cursiv, romanul devine rafinat, bogat în subtexte, citeodată chiar în „scamatorii" livreşti. Oricum, spectacolul prozei de azi e fascinant. Dacă mai adăugăm, în acest context cărţile cu care scriitorii timişoreni Sofia [illegible]can, Laurenţiu Cerneţ, ori Radu Ciobanu, autori ce după o îndelungată confruntare cu publicul şi critica aduc în volumele **Singură în bătaia lunii, Un car de suflet** sau **Ultima vacanţă** dovezile unui spor de profesionalitate, putem să încheiem această trecere în revistă aşezată sub semnul spectacolului.

C. UNGUREANU

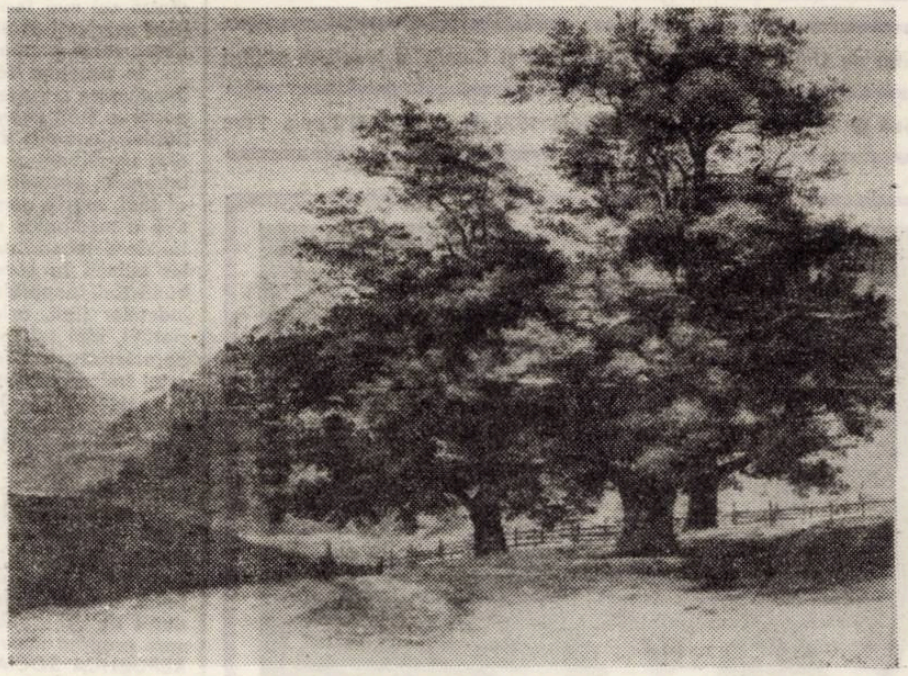

N. POPESCU, Peisaj, col. Muzeului Banatului Timişoara

ANUL CRITICII

Cele cîteva cărţi de critică de excepţie tipărite în acest an, la care trebuie să adăugăm unele debuturi semnificative şi alte numeroase volume inteligent scrise, apărute în diferite colecţii, să ne îndreptăţească oare să vorbim despre un an al criticii ? Înclin să cred că aşa este, fără ca prin aceasta să se ştirbească valoarea cărţilor de poezie sau proză.

Nu vom face nici o trimitere la retipăririle lui Şerban Cioculescu din **Caragialiana** şi nici din alt volum, **Prozatori români,** cu studii vechi, adunate pare-se de către editură pentru a-i marca vîrsta patriarhală. Nici la volumul lui Octav Botez, **Scrieri,** scos de „Junimea" şi care repune în circulaţie un critic uitat (aşa cum face şi „Dacia" cu **Basoreliefuri** de Mihai Chirnoagă) sau la alte asemenea apariţii din colecţia „Eminesciana" şi a căror merit este doar acela că se ocupă de Eminescu. E vorba de volumele lui Gh. Scorpan şi V. Gherasim, care adună vechi materiale uitate prin reviste. Ne vom ocupa doar de cărţile noi şi în primul rînd de cele patru monografii ample peste care, de aici înainte, cu toate observaţiile ce li se pot aduce, nimeni nu va mai putea trece. E vorba de **Titu Maiorescu** de Eugen Todoran, **Mateiu I. Caragiale** de Ovidiu Cotruş, **Bacovia sfîrşitul continuu** de Ion Caraion şi **Ion Slavici** de Magdalena Popescu.

Eugen Todoran porneşte la o citire modernă a lui Titu Maiorescu de la ideea că la baza esteticii şi criticii acestuia se află teoriile lingvistice şi filozofice ale epocii, de la care se revendică şi cercetătorii de azi. El nu vrea să facă cu tot dinadinsul din Maiorescu un structuralist sau un semiotician, nici un marxist. Constată doar că un anume limbaj este comun şi acestuia şi acestora. Intuiţiile lui Maiorescu sînt surprinzătoare însă şi autorul le pune în evidenţă într-o demonstraţie strînsă. Cartea este o sinteză în care estetica şi axiologia, critica literară şi stilistica lui Maiorescu îşi primesc adevărata lor valoare în perspectiva poeticelor moderne şi contemporane. Un punct de vedere inedit, afirmat cu prudenţă dar şi cu fermitate.

Ovidiu Cotruş încearcă în cartea închinată lui **Mateiu I. Caragiale,** să afle adevărata înfăţişare lăuntrică a fiului marelui dramaturg şi multiplele înţelesuri ale operei acestuia. O monografie exhaustivă, bine articulată în alcătuirile ei teoretice, pornind de la o metodologie adecvată şi atingînd rezultatele scontate într-o desfăşurare subtilă şi nuanţată. Întîia mare exegeză privind-ul pe autorul **Crailor** riscă să rămînă de aici înainte pentru mult timp şi ultima.

Cartea lui Ion Caraion despre **Bacovia,** văzut ca un sfîrşit continuu este cercetarea unui poet despre alt poet. De unde pasiunea cu care este scrisă şi tonul iritat împotriva tuturor celor ce nu l-au citit cum se cuvine pe autorul **Stanţelor burgheze.** Criticul-poet vrea o lectură unitară a operei, pornind de la cîteva idei fundamentale, urmărite cu ostinaţie şi pe care clădeşte un edificiu interpretativ impresionant. Acest punct de vedere poate avea neajunsurile lui, dar dincolo de acestea cartea lui Ion Caraion este unică prin recitirea cu totul originală a poeziei bacoviene.

Şi Magdalena Popescu reciteşte în perspectiva modernă deschisă de formaliştii ruşi şi ultimii semioticieni structuralişti un scriitor ca Ion Slavici ce părea impropriu unei asemenea lecturi. Rezultatele nu întîrzie să se vadă şi acestea alături de portretul ce i se face prozatorului arată în Magdalena Popescu un critic stăpîn pe mijloacele cele mai noi şi mai potrivite cercetării operei literare. Toate aceste cărţi demonstrează deschiderile efectuate de exegeza modernă, în virtutea cărora este necesară o altă apropiere şi un nou model de lectură.

O altă carte ce s-ar fi putut alătura acestora, dacă nu ar fi fost prea grăbit scrisă este aceea a lui Ion Vlad, **Lectura : un eveniment al cunoaşterii.** A face din lectură un act de cunoaştere este o idee îndrăzneaţă ce reclamă şi o pregătire filozofică. Totuşi Ion Vlad are meritul de a fi pus problema, urmînd ca el sau alţii, în viitor, s-o dezbată în coordonatele ei adevărate.

Alte monografii : Z. Ornea, **Curentul cultural de la „Contemporanul",** Mircea Tomuş, **Opera lui I. L. Caragiale,** L. Raicu, **N. Labiş,** L. Grăsoiu, **Poezia lui V. Voiculescu.** În aceeaşi ordine de idei trebuie să citîm numeroase volume ce dezbat probleme ţinînd de literaturi străine sau de literatură comparată : Maria Doina Păcurariu, **Miguel de Unamuno,** Clio Mănescu, **Mitul antic elen şi dramaturgia contemporană,** Irina Mavrodin, **Romanul poetic,** Ileana Verzea, **Byron şi byronismul în literatura română,** Mihai Miroiu, **Virginia Woolf,** Ion Ianoşi, **Poveste cu doi necunoscuţi,** S. Damian, **Duelul invizibil,** T. Vîrgolici, **Interferenţe literare româno-franceze.**

Cîteva interesante cărţi de istorie literară : Al. Andriescu, **Stil şi limbaj, Acolade** de Aurel Martin şi foarte utila carte a lui D. Vatamaniuc, **Biobibliografia lui Lucian Blaga.** Mai multe volume de cronici : **Aspecte ale poeziei de azi** de Victor Felea, **Însemne ale modernităţii,** de Nicolae Ciobanu, **Ipostaze ale prozei** de Eugenia Tudor-Anton, fiecare cu felul de a privi problemele : cu înţelegere primul, cu persuasiune al doilea, cu bunăvoinţă al treilea. Generaţia următoare, mai tînără, mai dinamică, mai îndrăzneaţă face acelaşi oficiu în cîteva cărţi cu totul remarcabile, confirmînd vocaţia critică : Dan, Culcer, **Citind şi trăind literatura,** Dan Cristea, **Arcadia imaginară,** Cornel Ungureanu, **Proză şi reflexivitate.**

Critica dramatică este prezentă prin cartea lui Valentin Silvestru, **Clio şi Melpomene.**

Notaţii mai interesante sau mai puţin, esenţiale sau neesenţiale, caligrafice ori nu în **Descifrări** de Doina Ciurea, **Confesiuni esenţiale** de Constantin Crişan, **Caligrafii critice** de Ion Lotreanu. Există şi anumite colecţii ce au specificul lor. Potrivită pentru colecţia „Contemporanul nostru" şi la obiect cartea lui Emil Manu, **Arghezi Cadenţe,** a lui Titu Popescu, **Specificul naţional în doctrinele estetice româneşti** (Colecţia „Discobolul") sau G. Ivaşcu, **Nicolae Filimon** şi Mircea Vaida, **Ion Budai Deleanu** în „Micromonografii".

Se cuvine să fie amintite **Dezbateri critice** de Al. Dima, **V. Alecsandri prozator** de Doina Curticăpeanu, o încercare meritorie pe căi bătătorite, **Din Clasicii noştri** a lui Edgar Papu, carte ce-şi îneacă ideile interesante şi exegezele nu de puţine ori interesante într-o ciudată şi exagerată teorie a protocronismului **Dicţionar de literatură română contemporană** a lui Marian Popa, într-o nouă ediţie, mai puţin revizuită decît ne aşteptam, adăugită însă cu multe nume noi şi am ajuns astfel la numeroasele cărţi de critică de debut asupra cărora se cuvine să stăruim. **Artă şi aspiraţie** de Mariana Ionescu aduce o prospeţime notabilă în citirea a patru scriitori contemporani. **Masca Principelui** de A. I. Brumariu încearcă o exegeză a cunoscutului roman, mai puţin îndrăzneaţă decît ne-am fi aşteptat. O anume cuminţenie, ce mi se pare nepotrivită debuturilor, şi în **Literatura sudului american** de Virgil Stanciu. Cu totul remarcabile prin problematică şi îndrăzneală, chiar dacă uneori criteriile lipsesc sau metodele par inadecvate, **Preludiu** de Alex Ştefănescu (poate cea mai reuşită sub acest aspect), dovedind nu numai talent dar şi o anume siguranţă în formulare, **Nesamnul Capodoperelor** de Petru Mihai Gorcea. Mai ponderate dar inteligent concepute şi bine scrise, **Spectacolul interior** de Ion Vartic şi **Odiseu în Atlantic** de Andrei Brezeanu.

Ceea ce mi se pare cu totul semnificativ în acest an al criticii, dincolo de cărţile lui de excepţie sau de confirmări, este apariţia acestor numeroase cărţi de debut. Ele arată direcţia şi posibilităţile criticii noastre în formare, făcîndu-ne să aşteptăm cu încredere exegezele viitoare.

ION MAXIM

ION MĂRGINEANU

PATRIA MĂ POARTĂ

Patria statornică mă poartă
peste munţi şi dealuri ca un vînt
despletindu-şi pintenii de aur
să nu scap o coajă de pămînt ;

chipul ei ca raza se încinge
iar la căpătîi e perină curată ;
îmi dă vis, îmi dă şi hrană
e muma mea cu vorba înţeleaptă.

Pe spiţele de lumină,
sufletul meu i se-nchină ;
cată inimă în sus
doar ţara este cer de dus.

Patria statornică mă poartă
rădăcină muntelui cel sfînt
despletindu-şi pintenii de aur
ce sevă sieşi picură-n cuvînt.

AUTOBIOGRAFIE

Fost-a lancu şi la mine-n sat,
doamne, pe-un cal alb şi înspumat

şi pe unde ochiu-i falnic cată
fiecare creangă-i o armată

şi pe unde mîna lui adie
fiecare pom e-un tun de cătănie

şi pe unde imina-i se-nroună
un sătean de-al meu face cît nouă

şi pe unde sufletu-şi petrece
un viteaz român face cît zece

pe-unde calcă harnic calul bun
se face, doamne, răul scrum ;

naşterea mea-l culege singe
naşterea mea prin flori îl plînge

şi îi adună trupu-n rază
patria cu inima îi luminează

VALENTIN TUDOR

Albastrele ploi ale verii

Poemele cu care debutează Valentin Tudor – **Albastrele ploi ale verii** (Ed. Facla, 1977) – au drept eşafodaj o experienţă clasicistă în structurarea versurilor, deopotrivă o sentimentalitate conştientă de propria ei condiţie, ferită, deci, de excese, convenabilă unei emisii lirice fluente, adaptată unor partituri de o melodicitate rămasă nealterată în stanţele care se sustrag modelelor clasice. De regulă, autorul îşi cultivă uneltele în caligrafii minuţioase, nu străine uneori de o discretă apetenţă a conceptelor : „Erai marea, eram pescăruşul / Plutind deasupra-ţi beat de cer, / Erai visarea, eram acţiunea, / Eram extremele. / Ai rămas marea, / Am rămas pescăruşul / Răsfrînt în oglinzile tale, / Sus, pe catarg, / Străbătînd necuprinsele-ţi ape, / Spre Iaro" **(Statornicie)**.

În substanţa lor cea mai pură, poemele lui Valentin Tudor celebrează : spaţii ale existenţei de penumbră şi de lumină, contrase într-un simbolism elementar, identificabil în sfera fenomenalului. Ierburile, amurgul, ploaia, floarea, pămîntul, roua, vîntul, zăpada, lumina etc. sînt elementele permanente ale unui peisaj la care autorul se raportează şi aderă, sentimental. Nu extrem de numeroase ,prilejurile poeziei dau drept de manifestare lirismului prin nuanţări, prin variaţiuni asupra aceloraşi teme (erosul, timpul, devenirea) – toate subsumabile unei stări interioare, aceleiaşi dispoziţii afective. Pentru că poezia lui Valentin Tudor nu rezidă numaidecît în componenta descriptivă, în virtuozitatea pictural parnasiană a versului – în textele reprezentative din **Albastrele ploi ale verii** poetul dovedindu-se un nostalgic şi un elegiac, cu o irepresibilă chemare a cîntecului, pus în valoare elegant şi ceremonios (iar în cîteva poeme cu un rafinament de o desuetudine întrucîtva căutată, cu o gesticulaţie „veche", în linia clasicităţii) : „Aştept să treci prin lanul de secară. / Frămînt în palme spice-ngălbenite / Şi simt dureri străbune revenite / În gust. Atît de dulce şi amară / / E seva holdelor întroienite / De neguri care verdele-l secară, / De vîntul cald, născut în cîmp afară. / Am braţele şi astăzi ostenite, / / Dar tot mă-ndrept spre lanuri fără teamă,/ Cînd dragostea spre rodul său mă cheamă, / Spre setea necunoaşterii, adîncă, / / Să mergem pînă unde n-am fost încă. / Mai vino, vînt, mai vino, noapte, ia-mă, / S-alerg prin lan fără să bag de seamă" **(Aştept să treci...)**.

Acest cult al versului bine construit (multe dintre poeme sînt sonete sau rondeluri), bine „ornat" şi incantatoriu nu epuizează posibilităţile de elaborare poetică ale autorului. La fel de productive – şi mai substanţiale, esteticeşte – se anunţă tablourile, peisajele lirice stilizate, în care cadrul propriu-zis naturist este supus „analizei", restructurării cerebrale.

LUCIAN ALEXIU

N. POPESCU, Ciobănaş, col. Muzeului Banatului Timişoara

PREMIILE DE DEBUT ALE EDITURII FACLA 1977

SABIN OPREANU

Sunetul zăpezii

Ca pentru a justifica alegerea motto-ului din Walt Whitman, cu care Sabin Opreanu îşi deschide volumul de debut, un timbru rece, metalic, o tonalitate aspră dublează în versurile din **Sunetul zăpezii** (Ed. Facla, 1977) o foarte fin afectată melancolie transmisă poeziei : „Steaua îl purta mereu de-a lungul Riului melancolic vuind / născocind miresme de plante lichide / / dintr-un ţinut păduros vegheat de un flaut venise fratele / purta pe umeri poverile de rouă şi vise de lună / / sub copacul cel tînăr se concepeau noi trepte / scări şi unelte – / sunt fiinţe care pentru noi îşi extrag misterul dintr-o plantă / stelară rotită discontinuu / / dreapta cădere a luminii înconjurată de umbre sălaş / portocaliu templu fragil invadat de iarbă / / de-a lungul Riului aştept apariţia unei statui lunecătoare / dimineaţa inexpugnabilă resortul unui arc inefabil / / mai pură speranţa stelelor de primăvară evocînd un tărîm / muzical despicătură albastră ocrotită de polen / / în crîngul cel verde rămurişul melancolic ascunde / umbra de purpură a mierlei" **(Dimineaţa inexpugnabilă)**.

Fără a fi totuşi excesiv influenţată de lirica whitmaniană, poezia aceasta aparţine, în datele ei esenţiale, unui elaborat, unei structuri livreşti, pentru care metaforismul decorativ şi un ermetism de gracile încordări lingvistice constituie trepte ale unei desăvîrşiri formale atinse printr-un exerciţiu poetic, se poate bănui, dacă ţinem seama de unitatea stilistică a volumului, apreciabil. În **Sunetul zăpezii,** Sabin Opreanu nu cunoaşte momente extreme, de „cădere" ori de „elevaţie", traseul liricii sale este mereu neschimbat, întreg volumul alcătuind un unic poem, interesant în fiecare din filigranele constitutive ca şi în totalitate. Aceasta pentru că aşa cum concentrarea metaforică şi preţiozitatea, vitalismul (exclusiv al poeticii) şi turnura sentenţioasă ori solemnă a vocabulei dau nota caracteristică aproape oricărui poem considerat separat : „Hermeneutica privighetorii / mai limpede / ca soarele / / nici un labirint / pentru greierele / înţelept –" **(Poem)** ; „Cu putere la porţile dimineţii / între arborii limpeziţi / de vocalizele privighetorilor / / ceaţa miresme de dor clădeşte / piatra întinde braţe iluzorii / luna şopteşte poveţe familiare cucului / /... / / El poartă în palmele albe o dulce istovire / prelinsă din munte / / din Riu – Muntele / nici un foşnet de zburătoare / doar pe ceţurile încremenite / promisiuni ale cuvîntului / / Călătorul la rădăcina Muntelui totdeauna verde / cu rouă pe frunte şi-n braţe aurite / şi iarăşi Riul clădind arbori solemni –" **(Spre inima ţinutului)**, reluarea unor concepte-simbol (Riul, Muntele, Bradul etc.) cu intenţia statuării unui spaţiu poetic exact delimitabil, vigoarea plastic-imagistă a versurilor şi suprapunerea vertiginoasă a variantelor unui unic peisaj alcătuiesc repere suficiente pentru o lectură unitară.

A. LUCIAN

VASILE DAN

Priveliştile

Cartea aparţine unui poet deja matur, cu o voce caracteristică, născut în zodia „Echinoxului" clujean, dar în egală măsură a cenaclului „Lucian Blaga" din Arad (de acum responsabil pentru lansarea unei întregi serii de poeţi şi prozatori interesanţi) ; în alt plan, această poezie descinde din lirica ceremonioasă, cu o anumită emfază ardelenească în rostire, de slăvire a fiinţei, pămîntului natal şi rodului, în linia lui Blaga – Ioan Alexandru, netrădîndu-şi nici ea **condiţia orfică.**

Priveliştile demonstrează mai întîi o foarte bună stăpînire a discursului poetic, concentrat, adesea epigrafic, ornat cu o metaforă ceremonioasă, stilizată, uneori culturală (ţinînd de un spaţiu ardelean cunoscut, dar mutat spre cîmpie), cu un deosebit simţ al cadenţei şi frazării (la puţini poeţi, din generaţia tînără, se poate observa o atît de fericită exploatare a ritmurilor fireşti ale rostirii, al eufoniilor şi rimelor interioare, ce nu lasă versul liber să capoteze în proză). Declamaţia e adesea ritoasă, subliniind solemnitatea şi gravitatea poeziilor, prin întorsături sintactice de tipul : „Casa mea flaut alb este", „Departe pasărea arzînd, în ochiul / unui zeu coboară", „miresme înalte cunoaşte cerul înstelat", etc. La caracterul sentenţios al poeziei contribuie şi atitudinea adesea exortativă retorică a poetului, ce adresează îndemnuri unui colocutor presupus, ori şie însuşi.

Mai ales în primul ciclu, care dă şi titlul plachetei, se profesează mărturisit o poezie cîntec, o poezie de uimire **(„am să înnebunesc de uimire, am să înnebunesc, am zis")** în faţa priveliştilor lumii, mereu neasemuite, mirifice, irizate de lumina fertilă, ca o miere, a pămîntului. Pentru a se pătrunde pe acest spectacol al lumii, poetul îşi exaltă facultatea vederii **(„Cum stă ochiul deschis într-un poem...")** devenită adevărată facultate poetică.

În cel de al doilea ciclu al cărţii, **Imagini în trecutul imediat,** se accentuează ideea acestei călătorii înapoi la surse – reîntoarcerea în amintire, singura care mai păstrează nealterată imaginea universului mirific. Textele aici sînt mai lungi, mai discursive, cu inserturi de comentarii şi autocomentarii nu o dată ironice, mai cu seamă faţă de atitudinea ingenuă a „graţioşilor poeţi" care **„Doar la lumina neonului... / cîntă în faze subtil articulate, declamă / o creangă de aur".** Programul exaltat, uşor romantic şi narcisist din ciclul anterior (poetul iubindu-şi „mîinile îmbălsămate în scris") este privit aici cu prudenţă şi ironie, **portretul poetului cărturar, ingennu,** cel care „întemeiază o patrie plină de slove aurii", o „osana tinerei vegetaţii", fiind privit de astă dată mai mult din exterior, critic, dar în cele din urmă acceptat cu slăbiciunile-i inerente. Se conturează mai pregnant ideea sacrificiului necesar, a arderii întru puritatea cuvîntului (poetul poartă „arsura pe faţă", cuvintele aurite sînt simple văluri ce ascund craterul de foc, poemul înaintează de la „litera-insectă la litera-scrum") ; pe de altă parte, spectacolul lumii devine aici mai dramatic, mai agresiv, provocîndu-l pe poet, atentînd la integritatea lui, cu miresme otrăvitoare, cu magnolii devoratoare. Textele însă păstrează acelaşi ton exortativ, acum îndemnurile vizînd îmbrăţişarea unei realităţi mai bogate, a unei arte poetice mai complexe. O imagistică destul de unitară (de pildă, dese referiri la păsările cîntătoare) atrage atenţia asupra nostalgiei ridicării deasupra realităţii dramatice, a desprinderii de sol, a zborului răscumpărător, **utopic** („Vin cîntăreţii, trimişi palizi de insomnii ai Utopiei", glăsuieşte una din multele definiţii inspirate ale poeţilor).

Dar lauda puterii mirifice a poeziei este mai circumspectă aici, preocupările poetului mai realiste, cele două cicluri ale cărţii constituind astfel o originală succesiune de portrete : cel al artistului în tinereţe (căutător al „crengii de aur") şi cel al poetului la maturitate, ultima ipostază aducînd un spor sub raportul viziunii şi concepţiei despre poezie, îndicînd o binevenită evoluţie a mijloacelor şi preocupărilor în chiar sînul acestui volum.

Editura „Facla" trebuie felicitată pentru premierea la concurs a uneia din cele mai interesante cărţi de debut în poezie, din ultima vreme.

MARCEL POP-CORNIŞ

ANA SELENA

Drum peste vină

Debutul Anei Selena lasă să se întrezărească mai degrabă aspiraţia spre artă decît creşterea firească, spontană, a artei ca atare. De aici, probabil, vehemenţa spectaculară a tonului, caracterul teatral al enunţurilor confesive : „Din suflet mi-aş face moară de vînt / Crud. Carnea mea se face patimi mute, / Şi-apoi mai ducă-se la dracu dacă sînt nu sînt / Femeie, ori pedeapsă ori peste vis o punte" etc. Pe de altă parte, autoarea strecoară şi ideea unor „complexe" (din speţa culpabilităţii : să se vadă titlul volumului ; apoi : **a vătăma, a durea, rană,** poema **Drum peste vină** sau **Tăcerea lacrimei** etc.), astfel încît portretul celui menit creaţiei să fie fără cusur.

Adevărul e că – stilistic – poeziile Anei Selena aparţin spaţiului tradiţionalist-folcloric (vag intelectualizat). **Satul, cătunul, nucul, cireşul, via, roua, fintina** – iată tot atîtea puncte de sprijin pentru un discurs dezorganizat, neomogen, pentru o amplă, încordată şi răvăşită gestică mimetică. Acestor repere naturale li se alătură altele, spirituale, împrumutate aceluiaşi univers : **doina, balada,** chiar **mirele** sau **nunta.**

Din păcate, însă, în majoritatea cazurilor, toate acestea nu sînt decît recuzită, încadrarea stilistică nefiind însoţită de o patricularizare estetică mulţumitoare. Căutarea încrîncenată a originalităţii are drept rezultat asemenea versuri : „Şi trec adeseori pe ulîţele satului, / Ca o Cale Lactee într-o anume amiază" sau : „Veninul meu, credinţa clipei sfinte, / Somn în geam rămas în cremenire. / Copilul plînge cînd îi cade-un dinte, / Bărbatul plînge cînd ajunge mire". E drept, uneori, textul se limpezeşte, poza dispare, simţămîntul comunicîndu-se clar şi convingător : „Mă pregătesc de drum arheolog tăcut, / Cinstirea patriei o ştiu de unde vine / Fintînă port în suflet, florilor de lut / Le rînduiesc sămînţa aşa cum se cuvine". Să se vadă şi finalul piesei intitulate **Geneză** (p. 12).

În general, însă, nivelul prozodic – evidenţiind numeroase dereglări – dezvăluie precaritatea nivelului imagistic (în al cărui perimetru doar **leagăn** şi **fintină** dovedesc o oarecare consistenţă : **Cintec, Invocaţie, Între stincă şi cer** etc.). Nu ne părăseşte nici o clipă senzaţia că textul a fost redactat în grabă (dacă refuzăm, firesc, să vorbim de absenţa conştiinţei artistice) : „O, cum nu pot trişa ca Iuda, / Amarul zîmbet, joc de fariseu ! / Mă biciui şi mă răstignesc nebuna / Să poată rîde-n hohot Dumnezeu !" / ... Şi dănţuiesc în mine focuri / Cum artificiile-n bolţi tîrzii. / Îmi dau ghiocurile-aceleaşi nenorocuri / Ca joaca vătămată în copii".

Apelul la metrica şi tehnica folclorică (mulţimea asonanţelor, construcţia de ansamblu a unor piese precum **Între stincă şi cer** sau **Obicei**), reflecţiile asupra artei (p. 34), catrene muzical-erotice de tipul : „Şi nopţile toate din mine răsar, / Simfoniile mărilor dau triluri visării. / Mă încearcă mereu acelaşi nenufar / De anotimpuri calde în pragul eflorării" întregesc un profil liric în plină formare, în plină (şi, poate, fertilă) nelinişte. Deocamdată, ziceam, la orice nivel organizarea (deci sensul) abia se bănuieşte. Textul oglindeşte, deconspiră, un stadiu prepoetic. Ca document psihologic, volumul e totuşi plin de interes. Are un sens : dă glas încercării de a substitui vocaţiei voinţa. Sau – de ce nu ? – atestă mişcarea – încă debilă – a vocaţiei înseşi. Oricum, din frămîntarea aceasta, răzbat, de pe acum, unele sonuri frumos armonizate : „Călătorul meu, fintina-i sub plop, / Apa-i galbenă de prea multe / Toamne şi gînduri căzute în ea. / Nu te teme, ţin ploile-n căuşul palmei, / Sufletul fintînă, cîntecul cişmea ! / Se poate trece dincolo de stei, / Sărbătorit ca timpul sub geana-i de uimire, / Se poate la izvoare să crească cer în nuferi / Şi se mai poate patima să-mi ia / Acel ce în cuvinte moare mire..." (vezi şi **Clipe,** p. 10).

EUGEN DORCESCU

Vă prezentăm un poet:

VASILE VERSAVIA

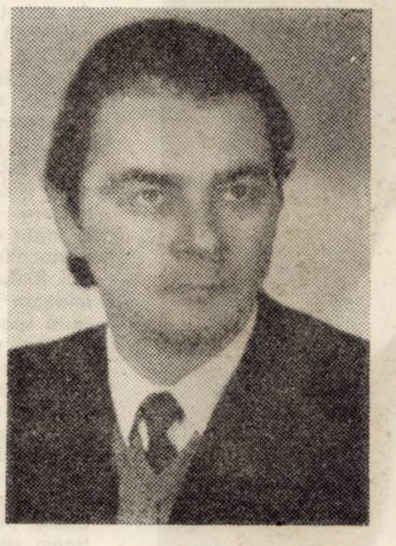

VASILE VERSAVIA este un poet hrănit de orizonturile Banatului natal. Temele lui sînt temele eterne : iubirea, moartea, trecerea timpului.

Lirica lui se definește prin discreția emisiunii, prin fluiditatea versului, în care cuvintele nu sînt niciodată stridente. Vasile Versavia nu experimentează, el este preocupat de om și de sentimentele lui veșnice. Modelul cel mai pronuntat este Lucian Blaga, din care putem recunoaște mai ales tema „marii treceri", pe alocuri, se simte plutind și aripa marelui Eminescu. Totul — iubirea, moartea, existența — este văzut de Vasile Versavia din perspectivă cosmică.

Pudoarea sentimentelor, gravitatea limbajului, perspectiva spirituală dau poeziei sale nota ei particulară.

M. UNGHEANU

Poemele din ciclul alăturat fac parte din volumul **„DRUMUL SOARELUI"**, în lucru la editura „Cartea Românească"

IAR PATRIA . . .

Iar patria cea dulce, cu doruri și
bucate,
va așeza pe tine o grea maternitate :
o să izvoară neauă, și fabrici mari, și
iezi,
pină-n urmașii tineri prin lacrimi o să
vezi ;
o să izvoară vreme din sfinții tăi bătrîni
și-o fabrică de lapte, pe locul unei stîni,
o să izvoară iarăși trecutul viu în noi,
și Nera o să nască în cerul țării ploi ;
o să-ți răsară lucruri în preajmă din
cuvinte
iar patria va merge de-a pururi înainte.

CÎNTEC DE AN

Cerată, dragostea s-a stins,
veni și toamna, a și nins,
veni și toamna, a și nins...

Azi crește vremea-n verbul sînt,
cresc mari nămeții de pămînt,
cresc mari nămeții de pămînt...

Trecu trecut... Pe Valea zinii,
se joacă iezii și bătrînii,
se joacă iezii și bătrînii...

Și cum a nins, cînd ai fost fată,
n-o să mai ningă niciodată,
n-o să mai ningă niciodată...

Trecu trecut... În verbul sînt
e mult pămînt, e mult pămînt.

CÎNTEC

Dragu-mi-i mîndro de tine,
te faci noaptea gînd în mine,
te faci noaptea gînd în mine...

Dragu-mi-i de umbra ta
că hrănești viața mea,
că hrănești viața mea...

Dormi tu mîndro dulce lemnu,
în mine se zbate semnu,
în mine se zbate semnu...

N. POPESCU. Portret de copil, col. Muzeului Banatului Timișoara

Floarea zice : ești bătrînă,
eu, în gînd, de duc de mînă,
eu, în gînd, te duc de mînă,

Ești trecută și cam ră,
dar în mine tînără,
dar în mine tînără...

DUCEREA TIMPULUI

Mă-ntunec iar să știu cu cită grabă
coboară carnea și se face babă ;
se surpă roca sînului încet
și duhul ei se stinge în corset.

De ce te surpi, frumoasă-adolescentă ?
De ce nu ești cu lutul mai atentă ?
Cînd simți mirosul de bărbat cum suie,
ascunde-te o noapte în statuie.

Îmi pare rău că treci, și e păcat,
sub sînul tău visa un împărat ;
era mai dulce sînul ca imperiu'
și poalele iți miroseau a ceriu'.

LUMINA ACESTEI ZILE

A mai rodit o zi în univers,
soarele mai bate o dată în ființa mea
luminîndu-mi craniul în care
un crin tăgăduitor se îngînă...

A mai rodit o zi în univers
și-s încă viu
pe drumul cald al cărnii
spre mirare...

Și iar întind spre lucruri degetul încet
ca în copilărie și mă mir —
cu carnea ochiului le văd,
cu carnea degetului — nu.

Ei, Ramon Y Cajal, tu mi-ai spus într-o
seară în șoaptă
că drumul spre miracol nu se mai
zărește,
vedem perfecțiunea doar,
și n-o mai credem...

Dar au venit și lacrimile peste ochi
ca o piele de apă. Straturi mari s-au
depus și tot ce vedem
în craniul unei lacrimi se petrece.
Și poate că trupul întreg
e o vedere promisă
învelită în straturi de lacrimi străvechi,
căci iată pot duce în gînd un deget
spre inimă
și gîndul acesta sub formă de deget
străbate printre coaste fără vreo durere
spre inima cu care mai privesc o dată
lumina acestei zile ca o duminică în
Univers.

sadoveniana

NINGĂU

Fără a fi neapărat „de meserie" — adică, în cazul de față, filolog — oricine simte că între substantivul, destul de puțin cunoscut, **ningău** cu sensul „Ninsoare mare, bogată, de lungă durată" (DLR) și rădăcina **ning-** din verbul, de obicei impersonal, **a ninge** există o relație de dependență lingvistică. Legătura este confirmată de dicționarele etimologice, care văd în **ningău** un derivat de la **a ninge,** obținut cu ajutorul foarte productivului sufix **-ău,** de origine maghiară. Avînd și o variantă lărgită (**-ălău**), acest sufix se atașează atît la teme verbale (**lingău,** din **linge, mîncău** din **mînca** etc.) cît și la teme nominale (**mutălău** din **mut, tontălău** din **tont** etc.), mijlocind mai totdeauna realizarea unor derivate cu o vădită coloratură peiorativă. Afectele care se află la baza deprecierii semantice a acestor derivate pot fi diferite, de la ironie și zeflemea (**torcălău,** la Ion Creangă) pînă la silă și repulsie (**fătălău,** din **fată,** la Tudor Arghezi). Sinonimia dintre **ningău** și **ninsoare** este doar parțială mărginindu-se la sensul de „cădere a zăpezii", nu și la acela de „zăpadă", pe care cel de-al doilea termen al cuplului le cumulează. Prin aceasta **ningău,** substantiv, este mai aproape, ca sens, de **acțiunea** verbală („faptul de a ninge") decît de rezultatul ei („zăpada" însăși).

Regionalismul în discuție este rar întrebuințat în operele literare propriu-zise. Citatele din **Dicționarul limbii române** (DLR) sînt extrase din lucrările lui S. Fl. Marian, Tudor Pamfile, Artur Gorovei. L-am identificat, totuși, la Sadoveanu, căruia nu puteau să-i scape disponibilitățile expresive ale cuvîntului. Fragmentul cu pricina deschide capitolul al XI-lea — intitulat **Sărbătorile** — din **Crîșma lui moș Precu,** ultimul din seria celor patru volume, cu care Sadoveanu debutează, exploziv, în anul 1904 : „Iarna fu aspră. În sărbători, cîteva zile de-a rîndul curse zăpadă măruntă din sita văzduhului. Oamenii, strîmtorați, se duceau cine știe unde, pe unde a înțărcat dracul copiii, în pădurile de la Valea Adîncă, și pe **ningăul** acela încărcau săniile cu lemne și le duceau la Șomuz, — ca să mai iasă ceva parale" (**Opere,** I 635). Fizionomia semantico-stilistică aparte a substantivului **ningău** — cu neobisnuitul său simț linvistic, Sadoveanu, sînt convins, a intuit-o ca nimeni altul ! — se conturează mai cu seamă datorită mutațiilor valorice pe care le suferă sufixul **-ău** în cadrul acestui derivat sui-generis. Mă refer, în primul rînd, la pulverizarea acelei tente peiorative, care colorează structura semantică a mai tuturor formațiilor cu **-ău** sau **-ălău.** La exemplele înșirate mai sus (**fătălău, lingău, mîncău, mutălău, tontălău, torcălău**) adaug alte cîteva : **clănțău, clonțău, dîrlău, fălcău** (din falcă), **hăplău** (din... **haplea !**), **lătrău, mămăligău** („lipsit de energie și de inițiativă"), **nătărău** (din **netare**), **prostălău, trăncălău, zicălău.** Fiecare în parte și toate laolaltă, aceste derivate exprimă, din partea vorbitorului, tot atîtea aprecieri defavorabile, tot atîtea atitudini reprobatoare. Derivat de la **clanță** — sinonim metaforic, peiorativ și familiar, pentru „gură" — epitetul **clănțău** apare, în dialog, și la Sadoveanu, într-un context edificator : „— Măi Dumitrache Hau, îmi întoarce cuvînt acel Nedelcu ; văd că ești **clănțău** și te ții cu nasul pe sus" (XVII 462). În **Viața lui Ștefan cel Mare,** același epitet evocă, nu fără o anume îngăduință, spiritul iscoditor, certăreț și zavistnic, al răzășilor moldoveni : „Ostașii tăceau în preajma zidurilor, cu capetele descoperite. Unii urmăreau, în neclintirea albă a iernii, ochiul puțințel înourat al stăpînului lor. Alții, după naravul fără isprăvire și fără leac al răzășilor **clănțăi** din Țara-de-Jos, nu se puteau ținea să nu mormăiască vorbe, unele ciudate, altele fără noimă, fără a ține samă de jalea acelei clipe" (XII 278).

Dîrlău „haimana, pierde-vară" este folosit de Sadoveanu ca sinonim pentru „javră" în romanul **Locul unde nu s-a întîmplat nimic** (1933) : „— Ce pot să fac eu cu asemenea javră ! strigă deodată Ortac c-un glas schimbat și subțiat. Vină încoace, **dîrlăule,** că altfel trag cu pușca în tine ! **Dîrlăul** avea memorie. Se întoarse tupilat, cu coada tîrîș, spre biciul vînătorului" (XI 516). Se îmbogățește astfel, cu încă unul, seria termenilor sinonimici, toți foarte expresivi, redînd conceptul de „cîine prost și jigărit" : **cotarlă, dîrlău, javră, jigodie, potaie,** — acesta din urmă cunoscut mai cu seamă din fabula lui Grigore Alexandrescu, **Cîinele și cățelul,** unde „Samsan, dulău de curte, ce lătra foarte tare" îndreaptă către „Cățelu Samurache" această replică zdrobitoare : „Noi, frații tăi, **potaie !**".

La capătul acestor însemnări, încerc să răspund la o întrebare : cum se explică faptul că **ningău** nu este, și el, „marcat" de nota peiorativă a celorlalte derivate cu **-ău** sau **-ălău ?** În primul rînd, reprezentarea „cantității", a „abundenței" — pe care cuvîntul nostru o declanșează — nu este, de data asta, cîtuși de puțin dezagreabilă, belșugul, bogăția și risipa fiind ale... zăpezii ! În al doilea rînd, întrucît unele derivate cu **-ău, -ălău** denumesc pe „făptașul" acțiunii exprimate de verb (de exemplu **lingău**= lingușitor", „care lingușește cu slugărnicie"), **ningău** se „contaminează" oarecum de la ele și realizează, dată fiind natura morfologică a cuvîntului de unde provine, o... „personificare" oarecum ciudată, nu străină, însă, de spiritul poeziei ! Într-adevăr, din punctul de vedere al derivatului, **a ninge** devine, acum, verb... personal, iar **ningău** — un soi de „ființă" uriașă, din lumea basmelor, care ninge, ninge, ninge imense cantități de zăpadă. O asemenea perspectivă folclorică a iernii explică fără dificultate de ce **ningău** — alături de **neios** (din **nea**) și **îndrea** — cată să fie așezat printre sinonimele regionale și populare ale lunii **decembrie :** „De la **ningău** și pînă la sfîrșitul lui **faur...**" (Ioan Ionescu, **Calendar pentru bunul gospodar,** Iași, 1845).

G. I. TOHĂNEANU

POPASURI SILEZIENE

itinerarii

LA BYTOM ȘI CIESZYN—

900 de ani de istorie (III)

Rețeaua de drumuri, șosele, autostrăzi și căi ferate este nemaipomenit de densă în Silezia. Drumurile principale se întretaie cu cele departamentale într-o țesătură fără cusur. În jurul capitalei voivodatului gravitează, ca niște planete atrase de ea, mai mici sau mai mari orașe de o largă tradiție muncitorească, formînd aproape niște orașe-continue, de-a lungul șoselelor ce le leagă unele de altele. În drum spre Bytom, sediul operei sileziene și al unui vechi muzeu, trecem prin Zabrze, al doilea oraș ca mărime după Katowicze, unul dintre cele mai mari centre miniere din Europa, cu turlele sale negre, de fier, împungînd pretutindeni cerul de toamnă. Sau străbatem Glivice, sediul școlii Politehnice sileziene și al altor importante institute științifice, cu numeroase semne ale trecerii fascismului prin oraș, dar și cu celebre monumente ca cel în piatră, fîntîna lui Neptun.

Bytom ne întîmpină cu cei peste 900 de ani de istorie, ca unul din cele mai vechi așezări sileziene. Deși după divizarea Poloniei orașul a zăcut mai multe secole în mîinile Prusiei, inima acestui centru muncitoresc renumit a bătut tot timpul pentru libertate el fiind întotdeauna un impuls spiritual al vieții patriotice poloneze. Aici, în 1921, s-a găsit sediul Comitetului polonez de plebiscit, cînd majoritatea locuitorilor au votat pentru alipirea la patria polonă.

Sub piatra orașului, pe care călcăm, acum se întind lungile galerii ale minelor de cărbuni și de argint. Aici, în acest loc, ni se spune, s-a extras cărbune pentru întîia oară în istoria mineritului. Muzeul orașului, și al regiunii întregi sileziene, ocupă o clădire masivă cu patru nivele. Un întreg etaj cuprinde fauna autohtonă, cu o frumoasă colecție de fluturi, apoi cu o secție etnografică specifică regiunii, unelte din lemn, case în miniatură, un fel de mic muzeu al satului silezian, cu îmbrăcămintea și întreg rostul gospodăresc, totul stînd nemișcat sub sticlă, pe care praful de cărbune, ce călătorește pretutindeni în aerul silezian, se depune cu insistență și aici. Trec în revistă cu minuție această istorie a porturilor, obiceiurilor, a vieții casnice, ale unui popor demn și tenace, sub vitregia vremurilor. Mișcările sociale, care în această zonă au avut o amploare de necrezut, le sînt dedicate mari panouri, fotografii, fotocopii, toate ilustrînd un trecut tragic, dar glorios, stînd acum nemișcat sub aceste sicrie de sticlă groasă. La ultimul nivel al clădirii dau de o galerie de artă, și printre pictori academiști sau contemporani dau de niște portrete ale celebrului Wyspianski, niște pasteluri colosale, de un adevăr și autentic de viață debordant, cu o tușe decisă și un colorit fermecător, în chipul acestui „Rapsod", „Copil dormind" sau „Portretul a două fete" Dramaturg și poet, el nu a fost mai puțin un pictor celebru al Poloniei moderne, chiar dacă nu a apucat timpuri mai apropiate de noi.

Șoseaua E 16 spre sudul voivodatului și al Poloniei ajunge în cel mai sudic mare oraș, Cieszyn, divizat în două de Olza. Oraș de frontieră, vechea așezare este legată de partea cehoslovacă de un „pod al prieteniei" (Most Przyjazni). Nu departe, se ridică turnul calcinat al dinastiei Piastilor, durat din secolul XIV, cu încă trei frați, de piatră, azi inexistenți, care formau exteriorul vechiului fort ducal de pe Olza. Urc încetișor scara de lemn, în spirală rapidă și, de sus, pe lîngă vîntul aspru al dimineții, mă întîmpină o splendidă panoramă a Cieszyn-ului și a munților din jur. De acolo, pot vedea și vechea piațetă a orașului, veritabil juvaer al unei arhitecturi arhaice, cu clădirile sale burgheze și arcadele sale greoaie. Jos, la picioarele turnului, una din cele mai vechi piese de arhitectură a voivodatului, capela Sfîntul Nicolae, datînd de prin sec. XI, distrusă și apoi repusă în drepturi. Cieszyn este și leagănul unor adevărați orfeurari în cristal. Ludowik Kus este unul dintre ei, recunoscut în întreaga Polonie. În atelierul său, de la subsolul unei arhaice clădiri, pietrele sale polizoare taie capodopere în sticla lucitoare. Din cei cincizeci de ani, treizeci și șase i-a dedicat gravurii în cristal. Dintr-o familie simplă, el a început să lucreze după un debut în pictură, ajungînd ca astăzi, lucrările sale să fie cumpărate de șefi de state sau de delegații străine. „Este o meserie de talent, la care iți trebuie mîini, ochi, gîndire, imaginație și delicatețe" remarcă el. Medaliile primite la Florența, la Poznan, la Varșovia, atestă caratele creațiilor sale, valoarea unei meserii unice în care „trebuie să înveți o viață de om, la infinit..."

ION ARIEȘANU

Vă prezentăm un prozator:

PAUL EUGEN BANCIU

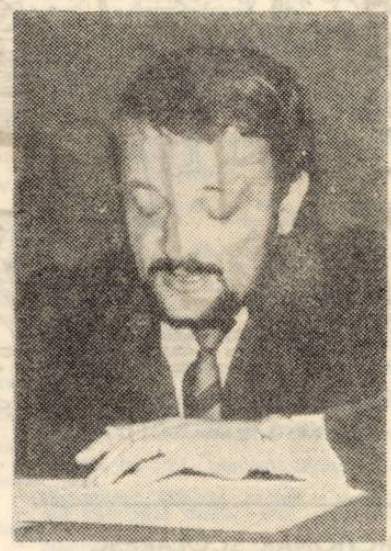

După o fertilă școală publicistică la cotidiene și la revista la care lucrează, încă de la începuturile ei, PAUL EUGEN BANCIU, de cîțiva ani încoace, a acordat scrisului artistic o atenție continuă și încordată.

Temperament vulcanic, romantic, în ciuda lentoarei sale aparente, ardelenești, clădindu-și cu temeinicie stilul pe o structură tradițională, la care el adaugă continuu cuceririle scriiturii moderne, tînărul prozator timișorean atrage atenția, în primul rînd, prin forța interioară a lumii descrise, prin metaforele adînci, vehiculate, în jurul cărora pivotează proza sa, și printr-o fervoare tensională a eroilor săi. Eroii lui Banciu sînt figuri de o magnetică forță interioară, firi voluntare, mari solitari, coborînd dintr-o lume apusă sau din alta, pe cale de-a se naște. Banciu știe picta cu o mînă sigură medii sociale în care se învălmășește o umanitate robustă sufletește sau alta, imundă, ce se devorează pe ea însăși. Scriind o proză poetică, în care alegoriile devin penetrante, ca și eroul său, Gorină, din acest fragment, dăruit jocului ce elimină solitudinea și egoismul și devine astfel un cheag sufletesc pentru ceilalți, Paul Eugen Banciu aduce în scrisul său și al generației sale aerul aspru, dar tonifiant, al unui eticism specific marii proze ardelenești și românești ce-l va impune, cu siguranță, mîine, în proza noastră tînără.

ION ARIEȘANU

CIUTURA*)

„Ciutura". Își va fi amintit femeia Mării despre ziua aceea din aprilie.

Trenul oprise în Vînt. Coborîseră din el cîteva zeci de oameni, cu rucsacuri, țapine, fierăstraie învelite în cîrpe, topoare. Vorbeau toți deodată. Despre ce vor fi vorbind, n-avea importanță nici pentru ei, de vreme ce nu-și ascultau vorbele unul altuia ci rideau. Se dezmorțeau după o noapte petrecută în tren, chircit. Cei douăzeci și patru de bărbați ai femeii Mării se amestecaseră cu ceilalți. Gorină, unul care făcuse războiul și-și petrecuse viața și prin prizonierat, era cel mai știut în toate, pentru că învățase mai întîi obiceiurile oamenilor după amintirile adunate înăsprit acolo, în cabanele lor de lemn, siliți să stea împreună și să se suporte și din asta să-și învețe limbile și datinile, după o sîrmă ghimpată. Gorină zicea că știe șapte limbi și cum sînt așezate casele pe dinăuntru în șapte țări, dar cînd scăpa liber de undeva, fie că se slobozea din tren ori, dimineața, din casa lui, trăgea o chiuitură cît toate limbile știute și se lovea peste călcîi.

În dimineața aceea îi smulse vioara unuia de după umăr, se așeză pe gardul de piatră din apropierea gării, începu să cînte pe o coardă și să strige. Ca la un semn, toți își lepădară sarsanalele printre pilonii de pe peron și se adunară în jurul lui să-i țină isonul. Mai apoi, își descoperiră cele cîteva femei pe care le aveau cu ei, prin toate cetele, și făcură un ocol în mijlocul adunării lor zgomotoase și obosite și porniră să joace. În mijloc, se vîri Gorină cu vioara lui slobozind sunete ritmic, acompaniindu-se cu gura și cu piciorul drept. În jurul său se învîrtea primul cerc, al jucătorilor, mărunțind piatra din apropierea liniilor cu un pas de chisătură. Celălalt cerc, al bărbaților spectatori, la fel de zgomotos, îi ferea de restul lumii, de ochii și mirarea ei. „Batăr de-am lovi mai iute decît inima!" striga Gorină și-și smulgea vioara de sub bărbie și și-o punea pe genunchiul drept ridicat, să cînte și de acolo. Obosea, și-și cobora piciorul jos, iar vioara o lipea cu un capăt în pîntec, să cînte la fel. Cei din primul cerc chiuiau mai tare, și bătuceau mai tare, după cum îi chema vioristul, cu figurile lui neașteptate, dincolo de marginea neliniștii, în furie, ori înapoi, dincolo de vreme unde „bună dimineața" însemna „soare" și „soare" însemna un cerc care avea un punct în mijloc, unde se înnodau razele, toate razele care mișcă sămînța pămîntului. Cei de pe margini jucau pe loc, cu fața spre Gorină. Chiuiau.

Era aprilie, verde și albastru și pe la unsprezece dimineața soarele își plimbă ceți opace de cald peste ochi. Iedera de pe peretele gării înmugurise, crispată, pe toate brațele ei de șarpe vegetal, căznit să n-aibe o șiră a spinării și să stea singură în picioare, în bătaia vîntului, ca toate pădurile, ci lipită de ziduri, parșivă, ca tăcerea pietrei care ucide. Gorină cînta cu vioara pusă pe spate, chinuit, fără să moaie ritmul, bucuros că se poate chinui cu folos. Altădată, de bună seamă că n-aveau atîta nevoie de el, acolo, în pădure, unde fiecare își taie singur copacul. Mută arcușul în stînga și-și puse iar vioara sub barbă și nu obosi. Oamenii începuseră să-și lepede hainele de pe ei și să dea la iveală cămășile gata suflecate, de cu seară, de acasă, ori păstrate numai așa pentru trudă. Se-ncălziseră și cei de pe margini și își lepădară și ei hainele și le zvîrliseră, din mînă în mînă, pînă pe gard, cu toate cîte le vor fi avut prin buzunare, laolaltă, în părăsire. Trecuseră două trenuri. Dintr-unul coboriseră cîțiva călători și se retraseră în celălalt capăt al gării, să-i privească.

„Ca să fii om, trebuie să te bucuri...," spunea Gorină printre chiuituri... și ca să te bucuri trebuie să joci. Cu asta prinzi putere..."

Pe la două, sosi un alt tren. Bătrînul Suru, cel mai din margine, întoarse capul și văzu că-i al lor. Cîțiva, puțini, se grăbiră să-și aleagă hainele și lucrurile dintre celelalte și să se urce în tren. „Hai, mă, că ăsta-i trenu' și altu' n-avem decît pe sară!" Strigară de cîteva ori, pe rînd, în drum spre vagoane, apoi de sus de la geamurile vagoanelor.

„Mă! Jocu-i unu, da' trenuri mai vin!" le răspunse bătrînul.

Gorină nu-i auzise, sau nu voise să-i audă și să-i vadă. De abia după ce plecă trenul, și după ce-și puse vioara sub barbă, în stînga, ca la început, de abia atunci conteni cu chiuitul și vorbi ciudos: „Ăștia-s ca ierburile, îi culcă vîntul și le trebuie garduri de piatră ori ziduri să se poată ține pe picioarele lor. Nu-s de-ai mei!"

Vorbele lui, plecarea celorlalți, vlăguiseră jocul. Chiuiturile deveniră răzlețe și, pînă la urmă cercul dinafară se destăcu. Apoi, rămaseră numai cîteva perechi să mai joace și, către două și jumate, jocul se destrămă. Gorină se așeză, din nou, pe gardul de piatră și cîntă singur ceva de împăcare și uitare. „Că-i deajuns să se rupă unul, unul singur, și se destramă rostul..." Femeia Mării se apropie de el, asudată, zvîcnindu-i palmele și timplele încă de joc: „Da tu cît ai ți vrut să ține?... Că toate se gată o dată!"

„Da, dar altcum. Una-i cînd se lasă deodată cu toții și se știu la fel de iuți și la lucru, după aia, și alta-i cînd se moaie jocul și rîvna, că unul sau altul se rup, și-i vezi că gîndesc altfel și c-or simțit și pînă aci altfel. Asta moaie, pricepi?... Cînd oamenii încep să se ia numai după gîndurile lor, ca să le aibe singure de-ale celorlalți. Din asta ajung ei să se căpătuiască altcum decît ceilalți și să se facă lumea în trepte. Că mîine, dacă azi te-o lăsat, mîine apucă să nu se mai uite la tine numai cînd are nevoie să-l ajuți să-și facă el averea lui, și viața lui. Și mîine ajunge să nu mai creadă în joc, și-n bucuria noastră, ci numa într-a lui, aia una, singur, care-l macină. Și dacă mai vine să joace, se uită la soare, dar nu cît să se bucure, numai cît să-i afle ceasul, că n-are vreme de pierdut. Singurătatea-l cheamă, îl trage de mînă și-i spune: pierzi banii omule, pierzi bogăția, pierzi și zidurile casei tale cele noi și aurul din dinți... Așa-i strigă soarele. Ce știi tu? Și-apoi îl vezi că are de toate. Și-așa are, numai că el nu s-oprește, că-i mai trebuie încă o casă, și din asta îl apucă dorul de oraș, și se bate să-și facă și acolo una, undeva într-o margine, dar la oraș. Mintea omului e scurtă, bogăția-i iute și nu-ți ajunge să afli cît îți trebuie și unde să te oprești. Și nici minte n-are să vrea altceva, și vrea ce știe: încă o casă, că nu-l ajută mintea mai mult. Că din toate nu învață decît lecția cu adunatul și cu făcutul caselor, că aia se învață cel mai ușor. Și cînd s-o opri, ajunge să se simtă gol, și fără loc în casa lui de la oraș. Că n-o crescut cu casele alea și rostul orașului în el... Dar, dracu știe, poate prostia omului trebuie să țină de pat cald copiilor lui..."

Femeia stătea pe gard aproape de el. Vedea șinele lucind pînă în celălalt capăt al gării, vedea oamenii răsfirați de-a lungul gardului, ascultîndu-l pe Gorină, și iedera răsucită, întinsă pînă sus pe peretele alb al gării. Sosi un alt tren. Ar fi vrut să urce, oricum, oriunde ar fi mers, numai să plece de acolo de la locul părăsit al jocului. Așa simțea, că jocul fusese părăsit, rupt și zvîrlit în patru vînturi să se pustiiască și să nu se mai știe despre el decît vorbele. Dar dacă s-ar întoarce acasă, și dacă ar rupe datina și n-ar mai urca pe valea Riului Bărbat? Tot era prins circel de dezbinare, tot se vîrîse gîndul hălăduirii de unul singur, între toți, să rupă fierbințeala bucuriei lor. Măcar să știe dată la o parte ziua aceea din calea ei și să se întoarcă în sat, să-i țină datina, cealaltă, pe care o uitase, sau o purtase numai cu ea pe drumurile lemnarilor, și să-și păzească oamenii de risipire. Poate, dacă n-ar fi vorbit Gorină, ar fi crezut că așa trebuie să fie, să plece fiecare cînd vrea și alții să mai joace, și-apoi să se lase pe rînd, cînd își vor fi terminat fiecare partea de bucurie din el, și să se odihnească, după aceea, pe marginea gardului, cu ce va mai fi rămas în suflet, dincolo de marginea bucuriei. „Că-n om îs două bucăți de drum, una cu bucurie și alta cu necazuri și cînd se termină una, începe cealaltă... de-aia trebuie să bați mul de bine ori ăl de rău pînă la capăt, să știi, după aia, ce-ți rămîne. De aici pînă acolo. Atît". Vorbele lui Gorină o zgîndăriseră și-și mai zise: „... Că oamenii, cu cît vor fi mai sus cu mintea ori cu locul lor, mărunțesc alea două drumuri și le amestecă firimiturile, pînă ce nu mai știu nici să se bucure și nici să sufere ca lumea. Și ajung să trăiască lung, cît un singur drum, cu pielea asprită pe trup, de grija necazurilor care îi pot atinge peste un pas ori îi pot ajunge din urmă. Gorină știe, că o trăit între străini și s-o întors cu gîndurile lui dinainte dar cu sufletul pustiu. De aia-i rău și zice de oamenii noștri că vor avere, să se smulgă de noi și să se bucure singuri. Gorină are sufletul amestecat și crede, vrea să creadă că așa, suduindu-și oamenii, își răscumpără păcatul. Ori, poate greșesc. O suferit, și dacă nu s-o rupt de noi pînă acu, știe el ce-i sufletu nostru..." Apoi femeia își ridică ochii spre cer și socoti că va fi fost către cinci și că ar mai fi avut vreme, vreun ceas, să-și surpe toți gîndurile și necazurile și vorbele într-un joc, iute, care să le fie și de cină. „Gorină, zi-i, că trece ziua, și-i păcat!"

În cîteva clipe, ca și prima dată, cele două cercuri, cu Gorină în centru, se puseră în mișcare. Cercul dinafară bătea pe loc, sacadat, un pas mărunt de piatră pusă în concasoare și desghiogată pentru toate casele ce aveau să se ridice din seara aia mai departe. Înăuntrul acelei cămăși, ciutura perechilor care se rotea într-un singur sens, mînată de apa iute a viorii lui Gorină, rămas osie, în mijloc, să miște rîșnițele de piatră, să macine între ele piinea lor din ceilalți ani.

Trenurile soseau, opreau, plecau. Își încrucișau drumurile o clipă și se pierdeau în amurg. La șase și jumate, cînd sosi trenul lor, Gorină își lăsă ochii în pămînt și nu mai chiui. Trenul stătea, dar nu se încumeta niciunul din jucători să-și oprească pasul și să plece. „Vin și altele, la noapte și mîine, toate duc acolo, toate..." ziceau oamenii. Gorină își smulse vioara de sub barbă și strigă: „Atît!" Se opriră cu toții nedumeriți. „... mîine ne așteaptă la lucru. Ei ne știu de oameni, nu-i putem minți. Hai, sus, repede!" Ciutura se risipi pe întreg peronul gării și porni să ia cu asalt vagoanele trenului. Femeia se opri la geam, să se răcorească. Se gîndea la Gorină, la felul lui de om și, în urmă, se bucură că nu lucrează împreună și că n-aveau să se mai vadă decît peste un an, doi, ori niciodată.

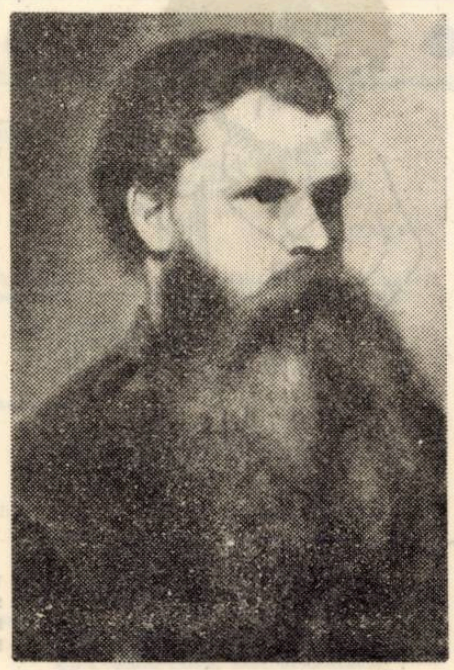

N. POPESCU: Portret, col. Muzeul Banatului Timișoara

* Fragment din romanul „Casa Ursei Mari" în curs de apariție la Editura Dacia.

BUREBISTA

Foaie verde de nemoarte
neamul vine din departe
dinspre cringuri și muncele
scînteind sub foc de stele,
dinspre vuiet de izvoare,
dinspre Dunăre și Mare.
Încărcat-a, ridicat-a,
mari cetăți pe munți urcat-a
la Grădiște sanctuare –
vis de andezit sub soare.
Și-astăzi ziduri vechi, mocane
șuieră de lănci romane,
ochi ciclopic ce privește
din adîncuri de poveste.
Foaie neagră mătrăgună
buciumul prelung răsună.
La Costești și la Blidaru
scîrțăind se pierde carul
în genune de pădure
unde-mi cîntă păsări sure,
păsări sure așezate
pe coloane retezate,
pe namile de cetate.
Neamul vine de departe

Ilie Măduța

dinspre dor, dinspre nemoarte,
iar din ferigi, prin văioagă
numele regesc se-ncheagă,
numele de foc și vaer
loc își face-n stînci și aer.

CONTINUITATE

Același greier țîriie subțire
în palma mea ca-n timpul șters
cînd Decebal își înmilea în stele
puternicul său mers.

Același greier scînteind în palma
lui Ștefan ori Mihai
îmi cîntă aiurit în blonda
lumină năvălind pe plai.

Înalte ierburi, mere înroșite,
mă țineți strîns de-acest pămînt
din vremile străvechi ce împreună
cu greierul pe-un pai de foc îl cînt.

GÎZELE

Gîzele au încremenit smerite
sub brume, sub frunza galbenă,
un mărunt soare, un oftat de vînt
le-a înviat astăzi din nou.

O, strălucire a clipei singuratecă,
boare a unui vînt ce n-a uitat să sărute,
gîzele au înviat tremurîndu-și
aripile transparente-n funinginea zilei.

Adînc mister este focul, heracliteianul
abis în care lucrurile se scufundă
pentru a urca din nou la cumpăna
ursitei, la ceasul de roade și flori.

Bucuroase, gîzele se urnesc în mierea
suavă,
soarele de tot nu este uitat și nu le-a
uitat,
chiar în toiul de noapte al gheții
speranța pe-un tărîm luminează.

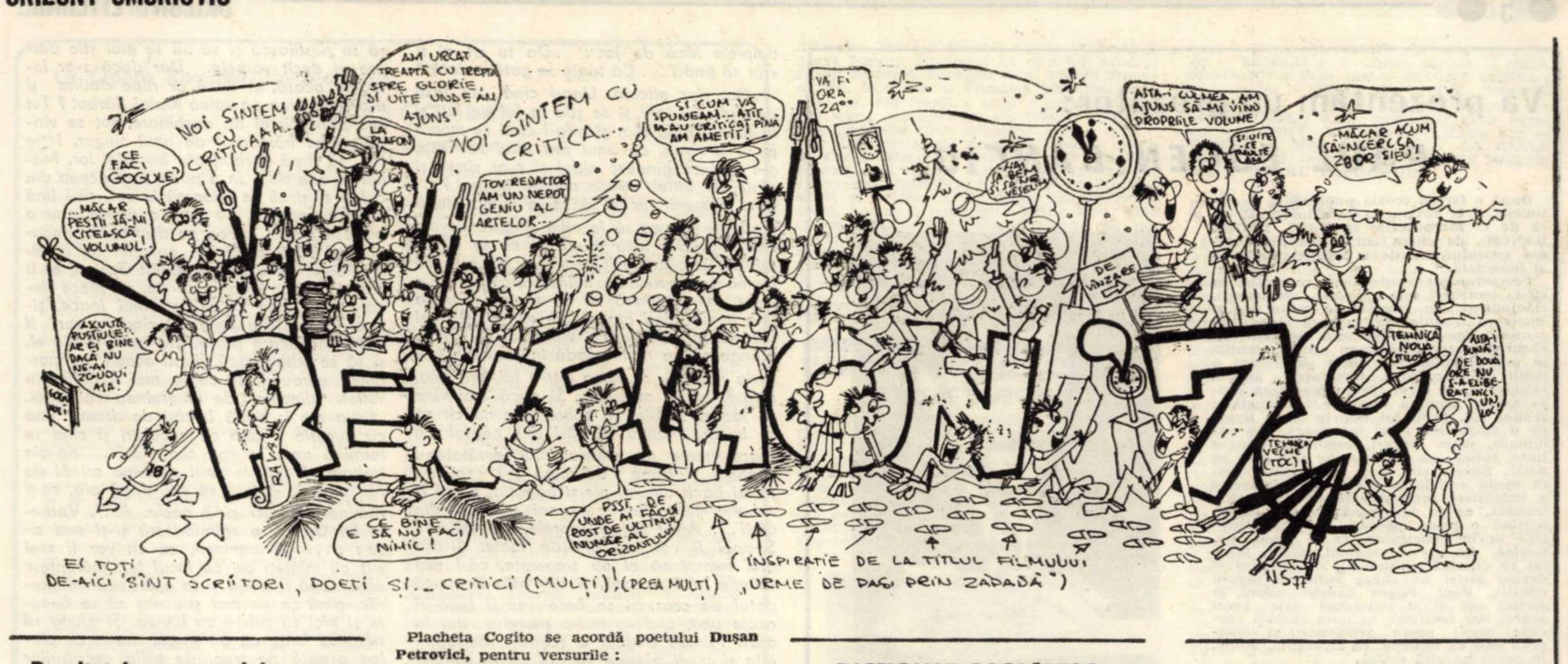

Rezultatele concursului nostru „VERSUL DE AUR"

Premiul I și placheta „Porumbul de aur" se acordă poetului **Marcel Turcu** pentru versurile :

„Umblau țăranii-n linie curbă
Printr-o istorie de turbă."

Premiul II și trofeul „Broasca țestoasă" se acordă prozatorului **I. D. Teodorescu** pentru versurile :

„Pe cerul tău de iarbă pasc caprele în soare
Și-o dragoste în mine ridică mușuroaie."

Premiul III și Cupa Voința se acordă **Corinei Victoria Sein** pentru versurile :

„Noroc bun — închinai tu și eu beam".

Premiul IV și diploma Nota Bene la Zeitung se acordă lui **Nikolaus Berwanger** pentru versurile :

„eu nu trag asupra nimănui
nu ochesc nimic
trag numai în aer".

Premiul V instituit de Consiliul teritorial pentru ocrotirea animalelor mici se acordă lui **Vasile Versavia** pentru versurile :

„Toți fac treabă : gîsca spală
carnea și o bagă-n oală."

Premiul VI și trofeul ZB se acordă lui **Cristea Sandu Timoc** pentru versurile :

„Din Vidin zvîcniră-n rădăcină
Călărași, curcani și roșiori."

Premiul VII și placheta „Bibeloul de porțelan" se acordă poetei **Monica Rohan** din Lugoj pentru versul :

„Nu-ți frînge genunchii, dragostea mea."

Placheta Notre Dame se acordă poetului **Ion Cădăreanu**, pentru versurile :

„Te voi găsi, bătrînă, într-o seară,
Eu am să fiu cărunt și cocoșat."

Placheta Cogito se acordă poetului **Dușan Petrovici**, pentru versurile :

„ci numai să aștept aș fi putut
să-mi cadă în palmă o mică oglindă
ca un scuipat de arhanghel."

PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI se acordă poetului **Anghel Dumbrăveanu** pentru versurile :

„Cîndva exultam fiece pasăre. Acum
numărul lor începe să-mi scape."

ION VELICAN

DICȚIONAR ȘCOLĂRESC
Scriitori români contemporani :

ROMULUS VULPESCU face traduceri și poezii din folclorul francez. Intr-o poezie el vrea să spargă o cafenea din Tîrgu Mureș, creînd panică printre o mulțime de gestionari și barmani.

CONSTANTIN ȚOIU a scris un roman : „Galeria cu viță sălbatică", atrăgînd în jurul lui o mulțime de poeți și scriitori dornici să li se destăinuiască locșorul și producția per hectar.

ION BĂIEȘU a scris o piesă „Preșul", spre satisfacția responsabililor unor magazine, care au scăpat de stocuri, unii dintre ei dovedind reale calități literare prin scrierea unor versuri de genul : „Ia la preșul / lui Băieșul !" În „Pompierul și opera", autorul s-a dovedit a fi un mare șmecher obligînd pe cititor să lectureze cartea pînă la sfîrșit, ca să afle de ce-i spune așa. Cartea nu creează probleme fiind pusă în vînzare la un preț foarte convenabil.

AUREL RĂU este un poet foarte bun. El conduce „Steaua", din care cauză foarte mulți îl confundă cu un antrenor de fotbal.

HORIA ZILIERU este un poet erotic ieșean, originar din Oltenia. După ce a scris poezia „Mască pentru infern", a fost primit în rîndurile umoriștilor.

STELIAN FILIP este un poet care, în fiecare zi, scrie o poezie și își face un dușman.

ION VELICAN este un scriitor, care asistă la nevoile oamenilor și scrie aforisme trăite de el. Exemplu : „Vorbele mele nu spun nimic, știu, doar tăcerile voastre sînt semnificative.

MIRCEA SÎNTIMBREANU este un director foarte mare. El măsoară aproape doi metri.

FĂNUȘ NEAGU este un scriitor care se joacă cu fotbalul și cu procesele. El are ce are cu babele și în special cu baba U.T.A.

ARISTIDE MIRCEA

ȘARJE AMICALE

Pictorului Ștefan Bertalan, care, la Salonul anual de artă '77, a expus, pe o farfurie o simplă conopidă naturală

„Conopida" demonstrează,
După cum s-a observat,
Că artistul nu pictează,
Ci expune . . . zarzavat.

Scriitorului Ion Dumitru Teodorescu, pentru romanul „Șase căluți în galop"

În galop, șase căluți,
La păscut, aleargă iuți . . .
Dar, la ham, de-i pui să tragă,
Nu fac nici cît o mîrțoagă.

Regizorului Ion Ieremia, pentru montarea piesei „Fundația"

Regizorul, pe cuvînt,
A făcut senzație . . .
Piesa asta-i la pămînt :
N-are nici . . . FUNDAȚIE.

AUREL CHERLEA

MIC DICȚIONAR LITERAR
Cu . . . multe greșeli de tipar
EDIȚIE UNICĂ 1 ianuarie 1978

ANGHEL DUMBRĂVEANU : Chemarea Mărilor.
ION ARIEȘANU : O comprimată stare de nefericire.
PETRU VINTILĂ : Scriitorul care a fugit pe ușă.
SORIN TITEL : Pasărea și umbra prozatorului.
GHEORGHE SURU : Cînd dragostea e părere călătoare.
E. DORCESCU : Vax Magna.
VASILE VERSAVIA : Cartea mea cu mustării.
T. G. MAIORESCU : Insulta cu o idee mov.
C. UNGUREANU : La umbra mustăților în floare.
FLORIN BĂNESCU : Să arunci cu pete în soare.
GHEORGHE AZAP : Bocceluța cu blinde.
ANA SELENA : Vină peste drum.
ION COCORA : Privitor ca la tribună.
SABIN OPREANU : Tunetul zăpezii.
M. ȘERBĂNESCU : Cer și dragoste.
CAROLINA ILICA : Rog și Flacăra.
FL. MUGUR : Dialoguri cu Nea Marin.
M. MINCU : Criptice I. II. III.
C. REGMAN : Cică niște circotași . . .
C. ȚOIU : Valeria cu vină simpatică.
M. BENIUC : Dispariția unui pom de rînd
ȘT. BĂNULESCU : Cecul milionarului.
E. BARBU : Grapa ; PRINCIPIILE.
A. BUZURA : Fetele tăcerii, Orologii, Abstinenții.
MARIAN POPA : Dicționar de literatură care o să rămînă.
D. URECHE : Prinsul marelui puțin, Alergie cu Francesca de Rîmnic.
N. PRELIPCEANU : Dialogul fără palton.
V. BĂRAN : Cuptorul de ars gazul.
DINU STĂNESCU : Clor pe inimă.
GH. SCHWARTZ : Măturătorul.
ION GHEORGHE : Cavalerul cu trac ; Vine Barba, Zoe și Sofica.
E. THEODORU : Flăcări pe chei.
IOAN ALEXANDRU : Viața demodată.
V. RĂPEANU : Interpretări și subînțelesuri.
D. R. POPESCU : Furios Anastasia tăcea.
DORIN TUDORAN : Mic tratat fără glorie.

IOAN GEORGE ȘEITAN

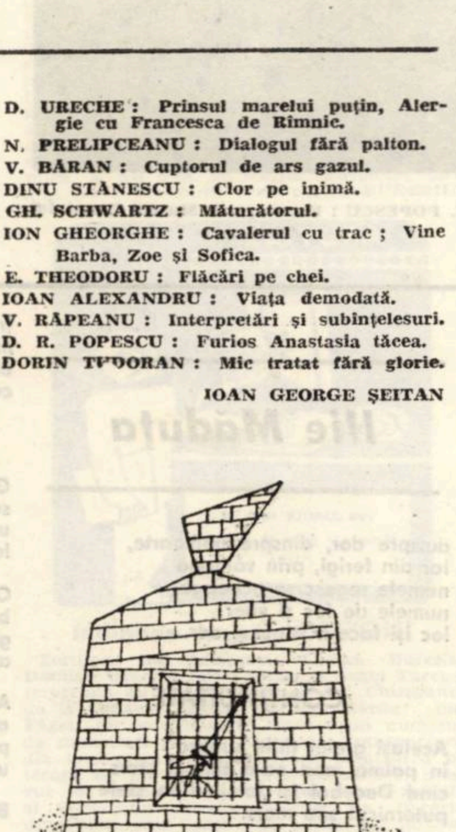

CÎNTECE DE LEAGĂN PENTRU TEO *

Motto : „La așa plete
Tot așa sonete."

Teo vrea în două feluri
Să ne vîndă știtera.
Proză-n Cartea Românească,
Poezii la . . . Litera !

•

Mai am și eu în fond
Cîte-o dorință-n gînd,
Să-l văd pe Teo blond,
Și pe Turcuș cîntînd . . .

•

Orice invidii fără nume
De-o să strîngească astăzi barca,
Trei sonetiști iubesc din lume :
Pe Shakespeare, TEO și Petrarca.

•

Deschizînd prin soartă fila
Cum ne-nvață alfabetul,
Orbul nimeri Brăila
Teo nimeri sonetul !

•

Cît de mult natura mamă
Toate le echilibrează :
Teo-ntunecă biroul,
Și Turcuș îl luminează !

•

În lunga noapte cu sirop,
Amestecat cu lapte,
Plecat-am șase în galop
Pardon, cu TEO șapte !

Ori nu-i place adevărul,
Ori l-a blestemat Olimpul ;
Cînd iubește, pierde părul,
Și cînd scrie, pierde timpul !

DAMIAN URECHE

(* Se dedică această cărticică de seară prozatorului și sonetistului **I. D. TEODORESCU**).

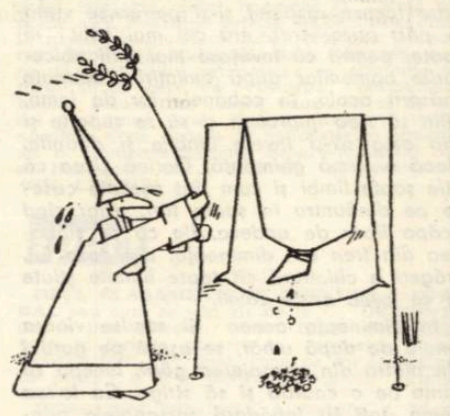

DEDICAȚII CU PARDON

OVAȚII
Valentinei Dima

Copiii au coborît din pătuțurile lor și s-au repezit la ferestre. Acum trebuia să sosească EA. Nu știau cum arată. Îi citiseră doar cartea (unii). Casa florilor. Însăși grădina, palatul în care locuiau ei, copiii orfani, erau o casă a florilor. Pretutindeni, flori, zîmbete, culori. Cîtă veselie și neastîmpăr în ochii lor ! Citiseră cartea, deci, învățaseră poezii din ea, le recitau la serbări. Acum trebuia să sosească EA. Ea trebuia să fie o zînă bună, într-un voal alb, cu coroniță de flori pe cap. Ea trebuia să plutească prin aer, să facă să sune frunzele în adierea vîntului. Căci ea făurise o lume, o lume a lor, numai de ei înțeleasă. Ea, scriitoarea. Dar văzură o femeie obișnuită deschizînd poarta mare, din fier forjat. O femeie scundă, împlinită, cu coc înalt, cu o poșetă într-o mînă și cu un pachet sub celălalt braț. Cu siguranță că după ea avea să vină și zîna bună în voalul cel alb.

— Copii, se auzi vocea educatoarei, dînsa e scriitoarea.

Ca la un semnal, copiii, la toate ferestrele, în balcoane, pe acoperiș, pe balustrade, începură să strige fericiți :

— Va-len-ti-na ! Va-len-ti-na !

Scriitoarea, emoționată peste poate, duse palma la gură, semn că-i pupă pe toți. În coridor o așteptară niște fetițe cu buchete de flori, apoi în sala de festivități alți copii cu alte buchete de flori.

Educatoarele așezară copiii pe grupe de vîrste. Ei o sorbeau din ochi pe scriitoare și abia așteptau să-i audă glasul. Și-l auziră. Un glas dulce, ca de mărgele roșii, oprit și avîntat, tremurat, cuceritor :

— Copii, îmi pare rău că nu v-am putut aduce „Casa florilor". Cartea s-a epuizat din toate librăriile din țară. Dar nu am venit cu mîna goală, v-am adus o altă carte de-a mea, la fel de frumoasă și dulce, „Stînca tarpeiană".

I. V.

Plugușorul scriitorilor

Ia mînați, flăcăi, mînați,
Printre stele să arați,
Fericiți și talentați
De la mare la Carpați,
Dați zăpezii înapoi
Un luceafăr de la noi,
Țineți doinelor isonul
Că-ncepe revelionul,
Că ne trece vinul pragul
Cu pașii lui Fănuș Neagu,
Să urcați în primul tren,
Precum Barbu Eugen,
Spre un sat de stele plin,
Satul lui Preda Marin,
Mînați sania, ehei,
Ca pe vremea lui Serghei,
Viscoliți de zurgălăi,
Ia mai mînați, măi flăcăi,
Hăi, hăi !
Aposteric, apriorie,
Mînați plugul metaforic,
Înhămat la brazde sacre,
Să-l lăsăm să se consacre,
Puneți-i niște armuri
S-ajungă la edituri,
Ca să-l publice acum,
Nu vrem să-l citim postum,
Dă plugule o urare,
Revistelor literare,
Și-acum, cînd începe anul,
Mergem la
„Contemporanul",
Ca să nu ne prindă neaua
La „Luceafărul" sau
„Steaua",
Dacă-ntîrzii, mi-e tot una,
Bem vin negru la
„Tribuna",
Că stă pe buze ca rujul,
Să știe Iașul și Clujul,
De cu seară pînă-n zori,
Sus paharul, scriitori,
Ia mai mînați măi flăcăi,
Hăi, hăi !

Dă-i plugule brazde rare
„României literare",
Și buchete de iubiri,
„Orizont" și „Convorbiri",
Dă-le pagini inspirate
Și mulți ani cu sănătate,
Trageți brazda-n Europa,
Cum face Marian Popa,
Însă brazda lui cea mare,
Seamănă, dar nu răsare,
Că i-a dat Piru măsură,
Să-nvețe literatură,
Să facă dicționare,
Să știi de ești mic sau
mare,
De ești mare, sau ești șui,
Cînd ajungi pe mîna lui,
Dar spre anul care bate,
Eu zic să uităm de toate,
Ia mai mînați măi flăcăi,
Hăi, hăi !

Marea proză românească
Tot mai mulți s-o citească,
Tot mai naltă, tot mai vie-i
Marea stea a poeziei,
S-avem parte, făurari,
Și de critici literari,
Nu din cei ce-o să ne spuie
Că ne fac, de vii, statuie !
Ia mai mînați măi flăcăi,
Hăi, hăi !

Mînați, fraților, mînați,
Să fiți buni și inspirați,
Scriitori din toată țara,
Lîngă cei din Timișoara,
Lîngă Ion Arieșanu,
Dumbrăveanu, Jebeleanu,
Dorgoșan și „noul val",
Lîngă Teo, lîngă Deal,
Să-nchinăm un ștamp de vin
Și cu Tudor Valentin,
Să-nchinăm cu toată stima
De la Velican la Dima,
Anul nou cu sănătate,
Și condeie inspirate,
Ia mai mînați, măi flăcăi !
Hăi, hăi !

Scriitori cu pană fină,
Să dați patriei lumină,
Scrieți epopei de dor
Dinspre azi spre viitor,
Din strălimpezimi de rouă
Scrieți despre viața nouă,
Despre zori și despre pîine,
Despre doinele de mîine,
Despre glasul dimineții.
Scrieți, făclieri ai vieții !
Despre vremea care vine,
Scrieți cald și scrieți bine.
Anul nou să-și scrie ora.
Pe surîsul tuturora,
Și, după urarea veche,
LA MULȚI ANI ! . . .

DAMIAN URECHE

Desenele și caricaturile din acest număr sînt semnate de : SERGIU NICOLA, LUCIAN BURERIU, MIHAI ZEGREA, DAN RADU IONESCU, N. VIZITEU.

FANTEZIE FĂRĂ TITLU
colegilor scriitori bănățeni

Draga noastră președintă se întîlni cu bărbatul la treizeci de ani și o cuprinse o complicată stare de fericire ca în anii adolescenței. Visase la el cum numai fluviile visează oceanul și deși era vară tîrzie simți cum o încinge arșița. Să fie oare o rătăcire ? Ori e de vină temperamentul primăverii ?

La marginea cîmpiei, acesta venise cu trenul albastru purtînd în ochi ceva enigmatic din iluminările mării, din irizațiile acesteia cînd pe fund lucesc bizar oase de corăbii demult scufundate. Era și o invitație la vis aici, între mare și cer.

— Privește în jur, dragul meu, îi spuse Ana — căci așa o chema, era o fată din cele multe, — cîte frumuseți simple, cîte certitudini și cîte nostalgii solare.

— A venit un cocostîrc — spuse el fără nici-o noimă, privind cu atenție dincolo de linii.

— Ce noroc că nu era o barză, răspunse ea.

Vocile lor sunau clar, ca niște viori fără amurg. Să fi fost oare o invitație la vis, ori vreo reîntoarcere posibilă ca atunci în noaptea inocenților ?

Acum cînd griul s-a măcinat, gîndi Ana, care de fapt era a zecea muză a lui, pămîntul și fructele ne așteaptă să luăm dejunul pe iarbă. Ce naiba stă ăsta așa, privind cinematografic, și nu scoate o vorbă ? Care o fi prețul tăcerii lui ?

Și vru să-l întrebe ceva, dar se răzgîndi cînd își dădu seama că toate vorbele sale ar fi fost doar niște divagații și simetrii.

ANATOL GHERMANSCHI

— Ura, sînt salvat de la plictis ! A venit revista . . .

MAMA, TATA ȘI DĂNUȚ

— Dă telefon să vină un getax și du-te tu înainte. Explică prietenilor noștri că eu vin după ce adoarme Dănuț.

— Bine, dragul meu, dar grăbește-te. O știi pe madam Scară cît e de protocolară ; nu servește nimic pînă nu sînt toți oaspeții prezenți.

— O să mă grăbesc. Știi că Dănuț ascultă de mine. Pa, du-te, cred că a venit getaxul . . .

— Pa, iubitule, fii cît mai drăguț cu Dănuț ca să adoarmă cît mai repede.

(Soția pleacă, tata se grăbește spre camera lui Dănuț).

— Dănuț !
— Da, tăticule . . .
— Hai să ne culcăm. Ți-ai pus pijamaua ?
— Pus, tăticule. Unde a plecat mămica ?
— Nu fi tu prea curios, că nu-ți stă bine. Hai, la culcare.
— Tăticule, ce înseamnă să fii curios ?
— Cînd un copil nu vrea să doarmă, înseamnă că e curios . . .
— A . . . am înțeles. Deci, Gigi, colegul meu de bancă, nu e un curios.
— De ce crezi tu că nu e curios ?
— Pentru că doarme toată ziua în timpul orelor . . .
— Închide ochii și dormi.
— Cînd o să mă trezesc o să fie revelionul?
— Lasă revelionul, revelionul e pentru oamenii mari.
— Înseamnă că revelionul e numai pentru tăticul lui Veronel ?
— De ce să fie numai pentru tăticul lui Veronel ?
— Pentru că tăticul lui, este OM MARE la consiliul popular . . . i-au asfaltat și strada . . .
— Dacă în cinci minute nu dormi, să știi că te trimit la țară.
— De ce crezi că mie îmi este greu să merg la țară așa cum îți este ție cînd te trimite șeful pe teren ?
— Nu mă mai supăra. Vreau să adormi în cinci minute.
— Păi eu vreau, tăticule, dar tu mă ții de vorbă . . .
— Cine te ține de vorbă ? Tu pui fel de fel de întrebări stupide.
— Stupide ? Unde am mai auzit eu cuvîntul ăsta ?
— Treaba ta. Te gîndești mîine. Acum, somn ușor.
— Mulțumesc, tăticule, tu nu te culci ?
— Mă culc mai tîrziu, mai am ceva de lucru.
— Mămica n-o să-ți facă scandal că întîrzii prea mult ?
— Dacă nu închizi ochii, pun cureaua pe tine.
— Dacă mă bați, îmi trece somnul și n-o să mai adorm pînă anul viitor.
— Hai, Dănuț, nu-l supăra pe tăticu . . . închide ochișorii și dimineață primești o ciocolată de la mine.
— Dacă rămînea mămica să mă adoarmă, îmi dădea două . . .
— Bine, îți dau și eu două . . .
— Cu alune ?
— Nu, cu cureaua ! Număr pînă la zece, dacă nu adormi, știi ce te așteaptă . . .
— Nu știu ce mă așteaptă pe mine, dar pe tine te așteaptă mămica . . .
— Unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă . . .
— Gata. Tăticule, am adormit. Transmite-i un an nou fericit lui madam Scară. Dacă mămica te întreabă, spune-i că am adormit imediat.
— Ai vrea. Să mă ia la rost unde am întîrziat atita timp ?
— Procedează ca la servici, tăticule, dă vina pe tramvai . . .

EMIL ȘAIN

PARODII
Sinteza

MIHAI BENIUC

Talentul meu în zece-o să se crape,
Cînd i-oi trînti setos una cu barda
Și, generos, pe toți o să vă-adape.
Băieți — să știți —, aceasta este arta !

Viața-n mine, ca un lup flămînd,
De urlă, nu vă speriați prea tare ;
De fapt, eu sînt ca mielul cel mai blînd
Și-oricînd sînt gata pentru împăcare.

Ador, cu fruntea răzimată-n cer,
Îmi pun pe ea cununa cap de laur
Eu, bardul, sînt, Beniucul efemer
Și nu mă-nchin vițelului de aur.

Cînd ne visăm pe soclul cel de vază,
Confrați, nu este imbecil să lupți !
Greșiți profund crezînd că mă jenează,
Că am avut cîndva nădragii rupți.

Prieteni dragi, să știți, la mine-n sînge,
— La fel cum îmi plîngea la piept iubita —,
Istoria contemporană plînge
Și murgu-mi bate vajnic cu copita

Cu pălăria pusă pe-o ureche,
Am coborît odat'tăriș-grăpiș,
Ce este drept, și ea era cam veche,
Dar am venit pe jos de la Sebiș.

Îmi trec adesea prin cap idei păgîne
Și cînt destul de bine la cimpoi ;
Astfel, am fost și pururi voi rămîne
Un baterist al timpurilor noi.

Eu am răbdarea vîntului și-a ploii,
Ca ardeleanul merg și mai încet ;
Mă-ntreb, mînat de patima nevoii,
De ce m-am mai născut mare poet ?

Sînt măr plantat pe lîngă bulevard
Și te îmbii să iei cît vrei, cumetre,
Căci nu-s împrejmuit cu nici-un gard
Și poți să-arunci în mine și cu pietre.

DIMITRIE BĂLAN

VALOAREA ÎN MUNCĂ
(Fabulă)

Lîngă vesela uzuală,
A nimerit, pe-un raft, odată,
O farfurie cu-o găteală
Mai smălțuită și-nflorată,
Care, deși n-avea-n structură
Nici o fărîmă de faianță,
Considera că-i o făptură
De cea mai mare importanță.
Că mai avea și-o gospodină,
Care-i era pe placul firii,
Scoțînd-o rar, la cîte-o cină,
Servind, din ea, doar, musafirii.
În rest, ședea, mereu, retrasă
De farfuriile din care,
Obișnuit, la orice masă,
Serveau, ai casei, demîncare.
Dar, totodată, vrînd să pară
Că nu zăcea, în raft, degeaba,
Striga, la ele — autoritară :
„Faceți-vă, ca lumea, treaba !"
Însă-ntr-o zi, pierzînd răbdarea,
Un blid i-a spus : „E bine-n viață
Ca să-ți cunoști, întîi, valoarea
Și-abia apoi să dai povață !
Vino cu noi, zilnic, pe masă,
Ca să înveți și să ții minte
Că fărfuria-i valoroasă,
Cînd are-n ea și-un bob de linte !" . . .
Asemenea povață-i bine
S-o-nvețe toți aceia care,
Deși semeți și plini de sine,
La treabă nu prea au valoare.

VICTOR GORȘCOVAZ

REVELIONUL FABULEI

O Fabulă, o rudă în casta Poeziei,
Primi pe Moș Gerilă în noaptea veseliei.
Și, după datini, Moșul din sac începe-a scoate
Urări de fericire, ani mulți și sănătate !
Subiecte inspirate și toate cele bune ! —
Mă rog, tot ce se cere cu ăst prilej a spune.
La astă avalanșă de daruri strict verbale
Și Fabula își spuse părerea dumisale.
A protestat adică : Cum, cu acest prilej,
În loc de dar, să capăt de vorbe doar un vrej ?
— Știi, cumpătarea, dragă, e o virtute rară,
O masă prea bogată, a doua zi e-amară !
Așa rămîi subțire și suplă ca o trestie,
Nu ai nici insomnie, nu faci nici indigestie ;
Fripturile, curcanul și oala cu sarmale,
Eu ca o compensație colegilor matale
Le-am dat : confrați de breaslă ce stau pe Strada Mare
Și versuri scriu sărace, fără piper și sare.
N-am vrut ca să te supăr cu supe ori salate,
Cînd viețuiești în sfere . . . atît de elevate !
— Dar, vezi, e sărbătoare și, ai sau nu ai har,
Tot vrei o ciocolată ori un covrig măcar ;
Aș vrea să spun în fine că-n loc de-atîta vorbă
Meșteșugit întoarsă, să fi adus . . . o ciorbă !
Să-mi fi adus, de pildă, în dar, că-ncepe anul
Doar două personaje : Fasolea și Ciolanul.
Eu recunosc, au lipsuri și nu-s infailibile,
Dar au o calitate de soi : sînt . . . comestibile!
. . . .
Cînd ai confrați de breaslă, ce stau pe Strada Mare,
Din sacul plin de daruri rămîi cu o . . . Urare !
Deci Fabulei de față lipsindu-i azi curcanul,
Vă dă o întîlnire — tacîm complet — la anul!

ADI CHIRȘBAUM

● EPIGRAME ● EPIGRAME ● ● EPIGRAME ● EPIGRAME ●

Admiratorilor poetului Damian Ureche

Nu-i ridicați osanale
După moda cea străveche,
Toate astea-s la Ureche
Zdrăngănit de sticle goale.

Criticului Al. Piru

În tot ce proliferează
Doar un adevăr există :
Unde Piru se-adaptează
Florile puțin rezistă.

Scriitorului Ion Arieșanu pentru cartea sa „Primiți puțină duioșie ?"

În spirit de economie
Te-ai dovedit inconsecvent ;
Ne-ai oferit „puțină duioșie"
Făcînd risipă de talent.

Unui actor

Să-l acuzi nu se cuvine
Tocmai din considerentul
Că, dacă e plin de sine,
Unde să-ncapă talentul ?!

Unui director administrativ de la un teatru din provincie, care a închis loja centrală, păstrînd-o pentru familia sa

Aplicînd cu mult orgoliu
O metodă-originală,
Nefiind sigur de fotoliu
Și-a însușit loja centrală.

Actorului Victor Odillo Cimbru

Piper, sare, la talent
Dau bun gust și echilibru,
Dar cînd n-ai alt condiment
La nevoie-i bun și Cimbru.

GHEORGHE LUNGOCI

Timp pentru reflecție

E mare hoț și-i plin de bani !
Iar cînd te uiți la haimana,
Nu-i dai nici douăzeci de ani . . .
Dar Tribunalul, sigur da !

Bîrfitorul

Cît trăiește el sub soare,
Muritorule, e bine ;
Datorită lui, se pare,
Știi mai multe despre tine !

GHEORGHE STERIADE

Unui scriitor

Să nu-i pară viața grea,
Noaptea scrie, ziua bea.
Dar de cînd l-au criticat,
Bucuros . . . le-a inversat.

VIRGILIU ȘCHIOPESCU

Unui măcelar

Toată lumea fără vorbă,
A făcut din oase ciorbă.
El, o fire mercantilă,
A făcut din oase . . . vilă.

Unui indiferent

Auzisem altădată
Că e om dintr-o bucată.
Astăzi, o afirm solemn,
Din bucată-i dar . . . de lemn.

Unui director de cămin cultural

Spectacolul „Nunta Zamfirii"
I-a stimulat firul gîndirii.
Și acum de-i ploaie sau senin,
Se văd mereu . . . nunți la cămin.

VIRGIL CACINSCHI

Unor posesori de autoturisme

Cînd vezi că-ncep să cadă stropi,
Să nu te bizui pe noroc,
Fiindcă strada n-are gropi,
Dar are pomi din loc în loc !

Principiul lui Arhimede reactualizat

Nu știu dacă e zevzec
Ori cu gluma de se-ntrece,
Dar cu-un cap atît de sec,
E normal să nu se-nece.

Carieristul

Prejudecățile le-a pus la mapă
Altfel, demult era un om ratat !
Mai are pîn-la pensie o groapă
Și, gata, dac-o sapă, a scăpat.

C. N. VLĂDESCU

Unui umorist fără umor

Descendent (problema-i clară)
din maimuță, stă posac,
supărat că nu-i coboară
și umorul din copac . . .

Poanta

Zică cine ce-o vrea să zică,
eu rămîn pe baricadă ;
Știuca de la cap se strică
Epigrama . . . de la coadă.

Duel

M-ai săgetat din întîmplare.
Ți-a fost ușor : sînt țintă mare.
Dar despre tine ce să zic ?
Te-aș nimeri, dar ești prea mic.

Unui făcător de nimic

Despre el ce pot să zic ?
Orice-ar drege, asta e :
N-a făcut nicicînd nimic,
dar e-n stare de orice.

TEODOR MARICARU

Lui Dan Rotaru, la apariția volumului „Plînsul oglinzilor" . . .

Luat după-a sa frizură
Ar părea poet voinic . . .
Doar intr-ale sale —oglinzi,
Observăm cît e de . . . mic !

Mie — epigramistul

Distribui zeci de-nțepături,
De parc-aș fi o stupărie . . .
De-aceea am numai fisuri
În dragoste și prietenie . . .

MIHAIL ECOVOIU DOREANU

Fostului meu șef care m-a acuzat că n-am suflet

Că suflet n-am m-a acuzat
Și faptul e adevărat :
Mi-a fost șef, deci știe bine
C-a scos sufletul din mine.

Unui confrate, care se consideră renumit

Renumit peste măsură,
Numele-i, se știe clar,
Circulă din gură-n gură
Și lasă un gust amar.

Unui om strîmb

Despre-acest om mi s-a spus :
„S-a strîmbat și-n sens opus".
De atunci, foarte-ncîntat,
E convins că s-a-ndreptat.

IOAN MARTIN

Fotbalistului DUDU GEORGESCU cîștigător pentru a doua oară al „GHETEI DE AUR"

În echipă, acest fecior
Este cel mai răsfățat.
Au pus picior, de la picior
Și-n trei ani l-au încălțat.

Anonima

— Am primit o anonimă
Are vreun necaz pe mine !
Geta, care-i poartă stima,
O întreabă : — De la cine ?

Unui „poet", care, totuși, a fost publicat

Ai profanat Parnas și muze
Prin publicațiile tale,
Deci cere-i editurei scuze ;
Nu-i cere, nicidecum . . . parale !

Soției unui „poet"

Ea nu se plînge că e soarta crudă,
Că-i spală, calcă, face demîncare,
Da-i nevoită, zilnic, să audă
Și . . . noile-i „creații" literare.

Unui „amic"

Mă întrebam de ce îmi zice,
La orice pas, „scumpe amice" ;
Și-abia atunci am priceput,
Cînd m-a . . . vîndut . . .

GHEORGHE GROSU

Unor gestionari necinstiți

Aceasta da abilitate,
(Că altfel nu o pot numi)
Le dai pe mînă-o „Unitate"
Și ei ajun . . la zeci de mi ! . . .

În legătură cu căsătoria unor fete

Cînd se măritau, ieri, toate
Își luau cărți de bucate . . .
Azi, cu gîndul la plimbare,
Multe-și iau . . . dicționare ! . . .

Unuia care nu se spală pe mîini înainte de masă

Ar fi poate o greșeală,
Ca să-i fac acest afront,
Fără ca să spun : se spală,
Însă ca . . . Pilat din Pont . . .

MIRCEA POPESCU

Chibzuință. Pe tema : „Iarba rea din holde piară"

Eu iarba rea, sugace și perfida,
Am smuls-o dup-o socoteală dreaptă ;
Iar de-a rămas vreun fir de pălămidă,
Îl las în lan . . . să vadă ce-l așteaptă!

Unui aventurier

Părăsind străbuna vatră,
Pentru-o palidă himeră,
Trebuie să fii de piatră,
Ca să-ți faci o „carieră" . . .

Sfîrșit de agapă

Sub fumul gros, plutind agale,
Sînt toate-așa cum se cuvine :
În pivniță, butoaie goale,
Iar în salon, butoaie pline.

Părinți și copii

Plătesc cu jertfe și sudoare,
Să-i vadă-ncet cum se ridică,
Dar plata e cu-atît mai mare,
Cu cît răsplata e mai mică.

Bahică

În miez de noapte, pe terasă,
Sînt patru indivizi la masă,
Dar cînd se numără-tre ei,
Ies ca prin farmec . . încă trei !

DIMITRIE JEGA

Debut

Frunză verde sălcioară
Debutași, bade, aseară
Cu o proză literară.
Criticii ți-o ascultară
Foaie verde și-o . . . negară !

Lui Gheorghe Pituț, originar din Apuseni

Din Apuseni plecînd zorit
El către moți o fo' grăit :
„Mărg pă Parnas să mă cocoț
Să aibă și Parnasul . . moț".

Lui M. R. Iacoban, pasionat pescar și vînător

Din crîng apare el călcînd lăstarii
Și-i zvon pe baltă-n faptul dimineții
— „Pescarul e" ! se bucură sitarii
— „Ba-i vînătorul" ! rîd pe-ascuns obleții . . .

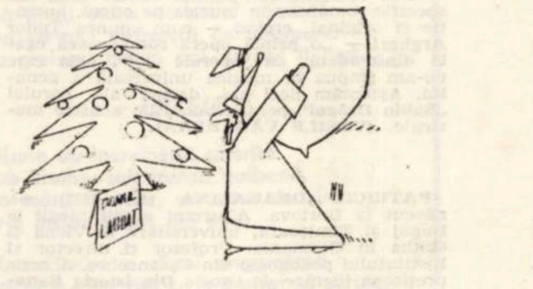

Revelionul navetistului

Ca om prevăzător, pedant,
A adoptat măsuri supreme
Și-a reținut locuri din vreme
La un . . vagon restaurant.

Revelion acasă la un vainbuis

Ce vin îmi torni ? Niculițel ??
Zău, n-am mai auzit de el.
Se cheamă-așa de-adevărat.
Ori dumneata l-ai . . botezat ?!

Anul nou văzut de un fotbalist

De pe troienite căi
Vine Anul Nou „pe fază" ;
Anul vechi retrogradează
După . . . „douăspe' bătăi".

GHEORGHE PETRONE

La Opera Română, în premieră

„RĂSCOALA"
de Gh. Dumitrescu

La șapte decenii de la sîngerosul 1907, artiștii timișoreni și-au adus obolul recunoștinței lor celor 11.000 de victime căzute în numele demnității umane, justificînd perenitatea spiritului de luptă, de frondă împotriva nedreptăților, drept coordonată esențială ființei noastre etnice. Opera **„Răscoala"** de **Gh. Dumitrescu** — montată întîia oară în 1969 — este reluată astăzi într-o viziune muzicală, regizorală, coregrafică nouă, căreia i se adaugă înnoirile din toate rolurile centrale. Noua versiune modifică sesizabil viziunea scenică, operînd pe plan muzical tiile regizorului **D. Gheorghiu** se fac de salturi ce conferă dinamism, concizie, în ton cu abrevierile operate curent în marile lucrări lirice. Intervenasemenea simțite, atunci cînd preferă finalului cu moartea lui **Petre,** reluarea marșului din tabloul III, modificare chemată să sublinieze tocmai ideea majoră a luptei, a perspectivei și finalității istorice pe care trebuie să o aibă acea masă revărsată de oameni, fluturînd deasupra capetelor securi și coase.. O concizie ce stratifică acuitatea mesajului eroilor de la Flămînzi, ajunși într-o situație limită. **B. Hoinic,** dirijorul spectacolului, dovedește o concepție de ansamblu bine organizată, apetența sa pentru ritmica și sonoritățile convulsionate sau ironice ale partiturilor contemporane. Gestica suplă, vizualizînd excelent specificul acestei scrieturi. În afara intervenției amintite, regizorul D. Gheorghiu, în colaborare cu scenografia lui **Gr. Gorduz,** simplificată inteligent la elementul definitoriu fiecărui tablou în parte, are meritul dinamizării noii distribuții, cît și al delimitării atmosferei particulare din tablourile „Pămîntul", „Revelion", „Pirjolul". Mișcarea scenică vizează logicul, dar și elementul estetic în amplasarea grupărilor Dorința concentrării expresiei determină regia să nu caute neapărat individualități : dimpotrivă, dorește și reușește să încadreze în masa țăranilor lui '907 personajele meritoriu create de **N. Popescu. Fr. Dinier, Al. Draia, N. Zaharie,** tendință care incumbă pînă și personajul central, **P. Petre-N. Stan.** Se cuvine poate remarcat debutul lui **N. Ianculescu,** mobilitatea cu care marchează evoluția de la blîndețea patriarhală a țăranului român, la condiția de revoltat dîrz. În iuga, **Vl. Tcaciuc** face o creație importantă, continuînd ascensiunea marcată în ultimele apariții. A plăcut masca personajului, demnitatea plină de prestanță, acerba patimă de a-și păstra pămîntul „său". **O. Bizera** în Nadina, este o apariție plină de farmec, etalînd aroganța, luxul, mondenul feminin. Rezolvarea vocală e sigură, degajată. Dintre realizatorii unor momente deosebite, se cuvine semnalat bocetul **Liei Macarie,** omniprezență pătăioasă, agresivitatea prototipului de jandarm aservit, furnizată de **D. Văideanu** (pe care partitura vocală îl servește excelent). În notă cu solicitările, contribuția artistică a lui **P. Branco, V. Hojda, I. Pribac, Al. Serac.** Emoționantă, deși într-un rol foarte restrîns, soprana **El. Brănișteriu,** aportul „copiilor" **F. Brutiu** și **C. Enescu.** Alături de cei 19 interpreți, ca personaj central se înscrie, realmente, un personaj colectiv : **corul operei.** Comentator plin de rezonanță, mobil scenic, ansamblul de sub conducerea lui **E. Weiser** a impresionat prin profesionalismul rezolvării dificilei sale partituri, printr-un cînt omogen, în care frumusețea vocilor tinere se face simțită. Coregrafia noului maestru de balet, **Gh. Ștefan,** se remarcă în special prin dansul **Marianei Comes** — îmbinare fericită a orgiasticului cu spectaculosul. **(DORU MURGU).**

bănățica

Concertul corului
„SABIN DRĂGOI"

Săptămîna trecută, corul bărbătesc **„SABIN DRĂGOI"** al **Casei municipale de cultură, din Timișoara,** recent înființat, s-a prezentat într-o primă confruntare cu publicul la studioul Liceului de artă, în cadrul Festivalului național „Cîntarea României", ediția a II-a. Astfel, iubitorii de muzică corală au avut ocazia să asculte un ansamblu de înaltă tehnică interpretativă, care continuă tradiția muzicii corale bănățene, începută înainte cu peste 150 de ani. Corul „Sabin Drăgoi", cu un perfect echilibru sonor și omogenitate a compartimentelor, se compune din interpreți de toate vîrstele și naționalitățile din orașul nostru, selecționați cu maximă exigență, printre ei găsindu-se voci excepționale, cu veche experiență corală. astfel încît poate fi considerat, pe drept cuvînt, unul dintre ansamblurile cele mai prestigioase de acest fel pe care le-a avut Banatul. Programul a cuprins o serie dintre cele mai cunoscute și cîntate piese ale unora dintre clasicii muzicii corale bănățene, Ion Vidu, Sabin Drăgoi, Ioachim Perian și Iosif Velceanu, precum și cîteva, tot atît de cunoscute, de Augustin Bena, Ionel Brătianu și Gh. Dumitrescu, intrate de mult în repertoriul permanent, de aur al tuturor corurilor de la noi. La acestea, s-au adăugat cîteva piese din repertoriul universal, de Beethoven, Schubert, Rameau, din operele „Faust" de Gounod și „Ernani" de Verdi, „Corul soldaților" și cel al „briganzilor" — adevărate piese de examen — totdeauna aplaudate de ascultători, acompaniate la pian de **Ingrid Szirovatka** experimentată și cunoscută acompaniatoare. Dirijorul **Diodor Nicoară,** bun cunoscător al repertoriului coral bănățean, a izbutit să imprime o interpretare în autenticul „stil" rubato-parlando al școlii lui Ion Vidu, la Lugoj și Sabin Drăgoi la Timișoara, continuat, cu deosebită măiestrie interpretativă de Ion Romănu la Corul Filarmonicii. Cu mînă sigură și gestică elocventă dirijorul a știut să sugereze corului toate intențiile sale, subliniind specificul și expresivitatea emoțională a fiecărei piese. Înainte cu jumătate de secol, Sabin Drăgoi, în anii săi timișoreni, a înființat și dirijat, la Timișoara, un excepțional cor bărbătesc, „Banatul". Cel de astăzi, al municipiului Timișoara, care-i poartă numele deci, obligă. Obligă, pentru că poartă numele celui care, acum 50 de ani, în anul triumfalei premiere a operei ....Năpasta", la Opera din București, a inaugurat o nouă orientare în muzica românească, punînd bazele unui stil specific românesc în muzica de operă, autentic și original, creînd — cum spunea Tudor Arghezi — **„o primă operă românească egală dintr-odată cu operele vii",** prin care ne-am impus în muzica universală a genului. Așteptăm deci noi daruri ale corului **„Sabin Drăgoi"** pentru bucuriile noastre muzicale. **(VASILE VĂRĂDEAN).**

PATRICIU DRAGALINA (1849—1917) s-a născut la Borlova. A urmat studii medii la Lugoj și Timișoara, universitare la Viena și Gotha în Germania. Profesor și director al Institutului pedagogic din Caransebeș. A scris prețioasa lucrare de istorie **Din istoria Banatului Severin** în trei părți, ajungînd pînă la anul 1767 (Caransebeș, 1899—1902).

CORIOLAN BREDICEANU (1850—1909) s-a născut la Lugoj, într-o familie de mici meseriași (tatăl său era săpunar). Este descendent al lui George Brădiceanu imigrat în Banat din Oltenia pe la jumătatea secolului al XVIII-lea. Liceul l-a făcut la Beiuș, studii juridice la Bratislava și Budapesta. S-a stabilit la Lugoj, ca avocat. Prin activitatea profesională, culturală și politică-națională a ajuns să fie iubit de popor devenind un fel de simbol al vieții și mîndriei lugojenești, după cum mai zic unii și acum în orașul de pe malurile Timișului : **„Nu-i român ca bănățeanu / Bănățean ca lugojanu / Lugojan ca Brediceanu".** S-a ocupat de literatură, scriind nuvele și piese de teatru, cum sînt **Piatra credinței, Lecuit** și altele. Este tatăl lui Tiberiu Brediceanu, al lui Caius Brediceanu și socrul lui Lucian Blaga. **(GR. POPIȚI, M. ȘERBĂNESCU).**

panoramic

CENACLUL „GENERAȚII XX" al tineretului revoluționar timișorean a decernat binemeritatele premii pentru activitatea pe anul 1977. Printre laureați, Grete Avram, Eugen Cristea, Mircea Bellu, Dinu Adrian, Geo Naan, Radu Radoslav, formațiile „Concentric" și „Fîntîna domnească". Printre nepremiați se numără și unii scriitori. ● „Saltimbancii" de Radu F. Alexandru la teatrul maghiar. ● Emisiune-mamut la radio București, un adevărat festival muzical timișorean. (Se spune că sîntem unul dintre orașele muzicale ale lumii). Așadar, un simfonic transmis în direct, cu admirabila solistă timișoreană A. G. Dieterle ; medalion F. Barbu realizat de maestrul Ion Romănu ; interpreți precum S. Țapuchevici, A. Gutu, D. Săpcu, I. Mogoș, R. Miloia ; muzica populară cu M. Drăghicescu și T. Ceia ; ușoară cu, evident, M. Țeicu ; de la Operă, E. Rotundu, M. Grebenișan, G. Sara ; orchestra de cameră a Filarmonicii ; compozitori timișoreni I. Crișan, S. Ilin, I. Tomi ; corala „S. Drăgoi", corul bărbătesc aflat sub conducerea lui D. Nicoară. ● Scrisorile lui Rilke s-au întors la Timișoara (Editura „Facla") după publicarea lor în serial, cu ani în urmă, în presa centrală. Traducere de Ulvine și Ioan Alexandru. „Tînărul poet" destinatar, F. X. Kappus pare a fi de pe aceste meleaguri. ● La Lugoj Ștefan Ilca expune din nou pictură. ● „Împreună cu atîția... TIM, vă rugăm să luați cunoștință și de cercul SPEOTIM, care are un foarte harnic colectiv de speologi amatori sportivi. În anul 1977 SPEOTIM a descoperit și cartat 11 peșteri noi în munții județului nostru plus 18 conferințe cu oameni de renume din țară invitați în sala de marmură a Casei prieteniei etc.. etc. Vă invităm în 1978 să veniți într-un palat subteran cu stalactite și stalagmite". Am citat o scrisoare simpatică sosită la redacție. În orice caz, sportivitatea și combaterea sedentarismului este în firea timișoreanului. ● Marin Gherasim expune pictură la Galeriile Bastion. ● DIN PRESA TIMIȘOREANĂ : Sucul de mere concentrat este unul din cele mai noi produse asimilitate de întreprinderea „Fructus". În ultimele două luni au fost produse 26 tone. Livezile au amutit, merele însă nu. „Piscicola" a desfăcut către populație cantități mai mari de pește comparativ cu anul trecut. Vorba ceea : producția cea mare o-nghite pe cea mică. ● Ați citit, cu vădită satisfacție, ultimul „Panoramic" din acest an. **(L. BURERIU)**

Intîlnirile revistei ORIZONT

Scriitorii **Ion Arieșanu, Lucian Bureriu, Damian Ureche, Ion Velican** și **Aurel Turcuș,** împreună cu **Ion Căliman** și **Adi Chirșbaum** de la **Cenaclul literar „George Gârda" din Făget,** au fost invitații unui grup numeros de muncitori de la **Autobaza Transporturi,** din localitatea amintită. După ședința literară de la întreprinderea respectivă, a avut loc prezentarea **Caietului literar-artistic** al Cenaclului „George Gârda", la librăria din Făget, prin luările de cuvînt ale lui **Ion Oltean, Teodor Bulza, Ion Arieșanu** și **Ion Căliman,** președintele cenaclului.

● **Casa Corpului didactic din Arad** (director Ovidiu Olariu) și **Societatea de științe filologice, Filiala Arad** (președinte, prof. **Pavel Galea**) au organizat o amplă manifestare literară, la **Liceul „Ioan Slavici",** din orașul de pe Mureș. În fața elevilor și a profesorilor au citit din creațiile lor scriitorii **Ion Arieșanu, Damian Ureche, Vasile Versavia** și **Aurel Turcuș,** împreună cu confrații arădeni **Florin Bănescu, Carolina Ilica, Lucian Emandi, Gh. Schwartz** și **Francisc Vinganu.** Conf. univ. dr. **Ion Neață** a ținut o prelegere despre unele caracteristici ale poeziei și prozei românești din zilele noastre.

● Un moment de deosebită emoție, oferit de **Cercul literar al școlii generale din Frumușeni,** jud. Arad, colectivului de redacție al revistei **ORIZONT,** în ajunul Noului An : elevii și profesorii, în frunte cu directorul școlii, poetul și publicistul **Vasile Man,** fiind într-o excursie prin orașul nostru, au poposit la redacția noastră, cu un excepțional **Plugușor** și au prezentat un elocvent program artistic, dedicat aniversării Republicii. Micilor colindători și însuflețitorilor profesori le transmitem și pe această cale mariile noastre mulțumiri, dorindu-le **MULȚI ANI FERICIȚI ! (AUREL TURCUȘ).**

arta amatoare

ERNEST PETROVICI

Frecventînd Școala populară de artă, inițiată la Făget de regretata pictoriță Iulia Simu, tînărul pictor **ERNEST PETROVICI** și-a însușit primele taine ale meseriei. Încropindu-și un mic atelier într-un colț al casei sale, el a adunat, an de an, de vreun deceniu, impresii din călătoriile prin țară, din peregrinările zilnice prin peisajul natal, al împrejurimilor Făgetului, alimentîndu-și sensibilitatea nativă pentru peisaj prin aceste luări de contact directe cu frumusețile

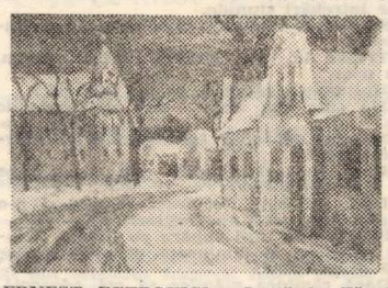

ERNEST PETROVICI : Iarnă la Făget

naturii. Pictura lui se revendică de la pleinairiști, culoarea este delicată, pasta subțire, sentimentul este ale unei melancolii, al unui calm ce cutreieră pădurile sale, tărmurile cu sălcii umile, florile modeste. Tonalitățile sînt de griuri stinse, sau rozuri delicate, note de toamnă care revin ca obsesii în aceste peisaje cu rîuri, cu păduri, cu întinderi și coline, sau, mai exuberante, cu tărmul mării, mai luxuriant în colorituri vii.

Deși „pictor de duminică", asistentul sanitar **Ernest Petrovici,** prin pasiunea constantă față de arta sa, prin căutările sale, prin dragostea față de meleagurile natale se înscrie ca un demn artist amator în marea mișcare artistică declanșată de „Cîntarea României". Festivalul care a descoperit și a impus noi talente și noi artiști.

RADU VOINEA

didactică

ANIVERSARE. „200 de ani de învățămînt pedagogic, atestat documentar la Timișoara". Ampla manifestare, organizată de Inspectoratul școlar județean și Liceul pedagogic **„Eftimie Murgu",** a omagiat cele două secole de cînd, în această parte a țării, iradiază spiritul **DASCĂLULUI ROMÂN,** împlinind un spațiu distinct de cultură. Momentul festiv a fost onorat de o remarcabilă participare : numeroase cadre didactice din învățămîntul superior, liceal, primar și preșcolar din Timișoara, Cluj-Napoca, Craiova, Drobeta-Turnu Severin, Tîrgoviște, reprezentanți ai Ministerului Educației și învățămîntului, al Comitetului municipal P.C.R., ai Comitetului județean U.T.C., ai Consiliului județean al pionierilor, numeroși elevi. În acest cadru aniversar organizației U.T.C. a școlii i-au fost înmînate diploma de onoare și drapelul C.C. al U.T.C., iar Consiliul județean al pionierilor a decernat distincția de unitate fruntașă. În același timp, aniversarea a constituit și un bun prilej de dezbatere a problemelor învățămîntului contemporan, prin opiniile exprimate în cadrul celor trei secții ale **Sesiunii de comunicări și referate** („Istorie și pedagogie contemporană". „Perfecționarea procesului de învățămînt" și „Munca educativă în grădiniță").

Evenimentul a mai fost marcat și de apariția unui număr jubiliar al revistei liceului, PAGINI NOI Judicios alcătuită, revista grupează o serie de articole care rememorează momente din istoria liceului și a prodigioasei activități a înaintașilor învățămîntului pedagogic. Semnează Radu Petru, inspector general școlar, Margareta Ocolișan, Ilie Istodorescu, C. Mihalache, Ștefan Petrescu, D. Dijmărescu, St. Pavelescu, conf. univ. Gh. Goian, prof. univ. dr. Ilie Luca, Ileana Georgescu, Maria Novac, Pavel Romanițan, Rodica Popescu, Anghel Dumbrăveanu, Doina Iliescu. Problemelor actuale ale procesului de învățămînt revista le consacră pagini bine documentate. Remarcabile sînt și încercările literare ale elevilor. Am reținut următoarele nume : C. Butușină, Ditta Dumitru, Ana Mariana Costin, Daniela Pîrvan. Demnă de tot interesul se dovedește a fi și culegerea de folclor bănățean, publicată în ultimele pagini ale revistei. **(I. PANTEA).**

top

UN FRUMOS CADOU NE-A OFERIT A.R.I.A. acum în preajma Anului Nou. Fac afirmația gîndindu-mă la Show-ul grupului italian „I POOH" urmărit la sala Olympia de cei peste 2.000 timișoreni. Spectacolul impecabil ca ținută artistică, a fost conceput ca un colaj ce a inclus marile succese ale grupului („Il primo giorno di libertà" : „Linda" : „Sole nel anima") cît și piese recente. Muzica acestui grup, care numără un deceniu de activitate, se situează la interferența cîntecului de factură tradițională cu experimentul progresiv. Chiar dacă, ascultîndu-i, ne-am amintit pe alocuri de producțiile **YES** sau **PINK FLOYD,** trăsătura dominantă a spectacolului a fost originalitatea, dictată aci atît de nota particulară a vocilor interpreților, folosite cu măiestrie în registrul acut, dar și de melodicitatea pieselor. Profesionalismul cvartetului dublat de talent a fost pus în valoare pe întreg parcursul programului printr-un dozaj de incontestabil efect. Aci elementele de natură vizuală, specifice spectacolelor psychedelice, au fost utilizate cu discernămînt completînd capitolul sonor și concurînd la realizarea unei atmosfere de interiorizare.

TOP-UL SĂPTĂMÎNII (ultimul din acest an !). **SECȚIA ROMÂNĂ : 1.** Sînt fiul țării mele — **ROȘU ȘI NEGRU ; 2.** Vara amintirilor — **SEMNAL ; 3.** Cîntec neștiut — **DIDA DRĂGAN ; 4.** Iapa albă — **MAGNA CARTA ; 5.** Jurămînt — **NICU ALIFANTIS. SECȚIA STRĂINĂ : 1.** Trans Europe Express — **KRAFTWERK ; 2.** J. Remember Elvis Presley — **DANNY MIRROR ; 3.** Magic Fly — **SPACE ; 4.** Miss Broadway — **LA BELLE EPOQUE ; 5.** Jet Airliner — **STEVE MILLER BAND (PETRU UMANSCHI).**

civitas

CARE ESTE PLINUL UNUI VAS GOL ? — Golul său, răspunde filozoful chinez, de vreo două mii de ani și mai bine. Ne spune filozoful chinez că așa se întîmplă cu vasele, dar cum o fi cu golul oamenilor ? Ceva mă îndeamnă a crede că nu prea altcumva, de vreme ce vezi oameni care se tot golesc mereu, în același timp ei nădăjduind că se împlinesc metodic. Poate de asta nici nu se prea . . . jenează firtatul, cu toate că, în „plinul" său, e tare **gol-goluț.** Metafora indică și pe omul sărac, furat, sau de-a dreptul dezbrăcat, tot ca fiind gol-goluț. Ba poporul mai spune și **gol-pușcă,** avîndu-se în vedere probabil fie clipa cînd pușca era goală, neîncărcată, fie după ce, descărcîndu-se în el, l-a situat oarecum într-o goliciune definitivă. (Faptul că aceste exemple au în vedere jumătatea bărbătească a omenirii și deci nu se spune goală-goluță, ci gol-goluț, nu vine — după cît se știe — din vreo discriminare anume). Uneori auzim și despre **gol la stomac** (la acei care urcă prea sus și prea repede, sau la acei care se alimentează nerațional). Dar nu poți să nu observi că acest fel de gol comunică foarte fraternizat cu **golul de aer ;** au apariție simultanee (în treacăt vă spun că, încă din copilărie, n-am înțeles cum poate fi gol în aer, cînd aerul însuși e golul golului din lume ? Tîrziu abia, cînd am auzit că, de pildă, oxidul de carbon nu-l poți vedea decît murind și că el e doar o particică din cîte se pot găsi prin aer, am înțeles să abandonez problema aerului mai ales cînd nu-i gol). De aceea mi s-a părut mult mai simplu și clar **golul din cap,** pentru că în clipa aceea te apucă și uitarea și te simți elev sau actor chiar dacă ai altă profesie și asta e destul de măgulitor. Nu ? Despre **golul din suflet sau din inimă,** fiind un sector eminamente poetic și sentimental, nu am căderea să-l analizez cu competență fiind și foarte pustiitor, iar la ființă eminamente optimistă. L-am semnalat doar pentru a sublinia faptul că golul are domicilii bine stabilite și evacuarea lui — în cazul că cineva și-ar propune-o — obligă la mijloace diversificate și adecvate. Fabula și fabuliștii, cînd au întîlnit gol în lume, l-au sesizat bineînțeles întîi pe cel .. gălăgios. V-amintiți de conversația poloboacelor ? Îngăduiți-mi, în tălmăcirea inegalabilului Tudor Anghezi, să vă reamintesc de fabula lui I. A. Crîlov : **„Două butoaie merg la vale, / Unul e plin și merge-agale, / Altul e gol și fuge-n goana mare / Și hărmălaia doagelor e-n stare, / Stîrnind în valuri praful din șosea, / Să bage lumea în belea. / Dați-vă-n lături, oameni buni că vine / Ca o furtună, nu știu cine ! / Dar larma nu e de folos / Butoiul plin e mut și tacticos. / Așa și omul cel lăudăros / Pe dinăuntru-i găunos. / Pe cînd acela care tace / E ca butoiul plin și cu capace. / Unuia-i umblă gura fel de fel / Celălalt, vorbește fapta pentru el".**

Alte fabule și alți fabuliști vor fi văzînd lîngă golul . . . lăudăros, pe acel fioros sau fals meditativ, golul perfid, golul violent, golul intrigant, golul impostor și . . . mă opresc aici, deoarece galeria golului este pînă la urmă pseudotriumfal, abject, dar temporar împotriva **Majestării Sale Rațiunea,** care dă pămîntului prometeica sa sfîrșenie și forță și cu care va răsturna permanent haosul golului din lumea mare cît și pe acel din omul mic. Într-o societate ca a noastră, unde școala și solidaritatea umană au o asemenea fericită progresie, golul nu se împlinește ci . . . amarnic se coclește ! **(GH. LEAHU).**

sport

DECI, CLASAMENTELE ANULUI LA FOTBAL sau cum se văd ele de la . . . **ORIZONT.** De la bun început, date fiind necazurile ivite în ieșirile noastre în arenele lumii, locurile întîi vor lipsi, ceea ce nu înseamnă că poziția a II-a devine, implicit, prima. Iată-le :

Primii zece fotbaliști : 2. **Dobrin,** 3. **Vigu,** 4. **Lucescu,** 5. **Bölöni,** 6. **Sătmăreanu II,** 7. **Iordănescu,** 8. **Dembrovschi,** 9. **Antonescu,** 10. **Ștefănescu.**

Primii cinci arbitri : 2. **Ioan Igna,** 3. **Romeo Stîncan,** 4. **Constantin Dinulescu,** 5. **Otto Anderco.**

Primii zece fotbaliști ai Banatului (convențional) : 2. **Dembrovschi,** 3. **Lața,** 4. **Broșovschi,** 5. **Volaru II,** 6. **Iorgulescu,** 7. **Mehedințu,** 8. **Păltinișan,** 9. **Leac,** 10. **Windt.**

Primii cinci antrenori : 2. **Florian Halagian** (F. C. Arges), 3. **Gh. Staicu** (F. C. Olimpia Satu Mare), 4. **Valentin Stănescu** (F. C. Petrolul Ploiești), 5. **Angelo Niculescu** (Politehnica Timișoara).

Nadia Comăneci și Teodora Ungureanu pe o pîrtie ce duce spre . . . 1978

Deși ne-am ocupat mai puțin de alte ramuri sportive, ne pronunțăm și asupra primului sportiv român al anului : **NADIA COMĂNECI.**

În rest, semnatarul acestei rubrici speră că anul 1978 să fie mult mai rodnic în toate sporturile noastre, iar clasamentelor fotbalistice să nu le lipsească tocmai . . . laureații !

Suporterilor (chiar dacă nu sînt cititori ai „Sportului" nostru), fotbaliștilor, antrenorilor și arbitrilor, **Orizont**-ul le urează **LA MULȚI ANI ! (TEODOR BULZA).**

Institutul de proiectări Timişoara

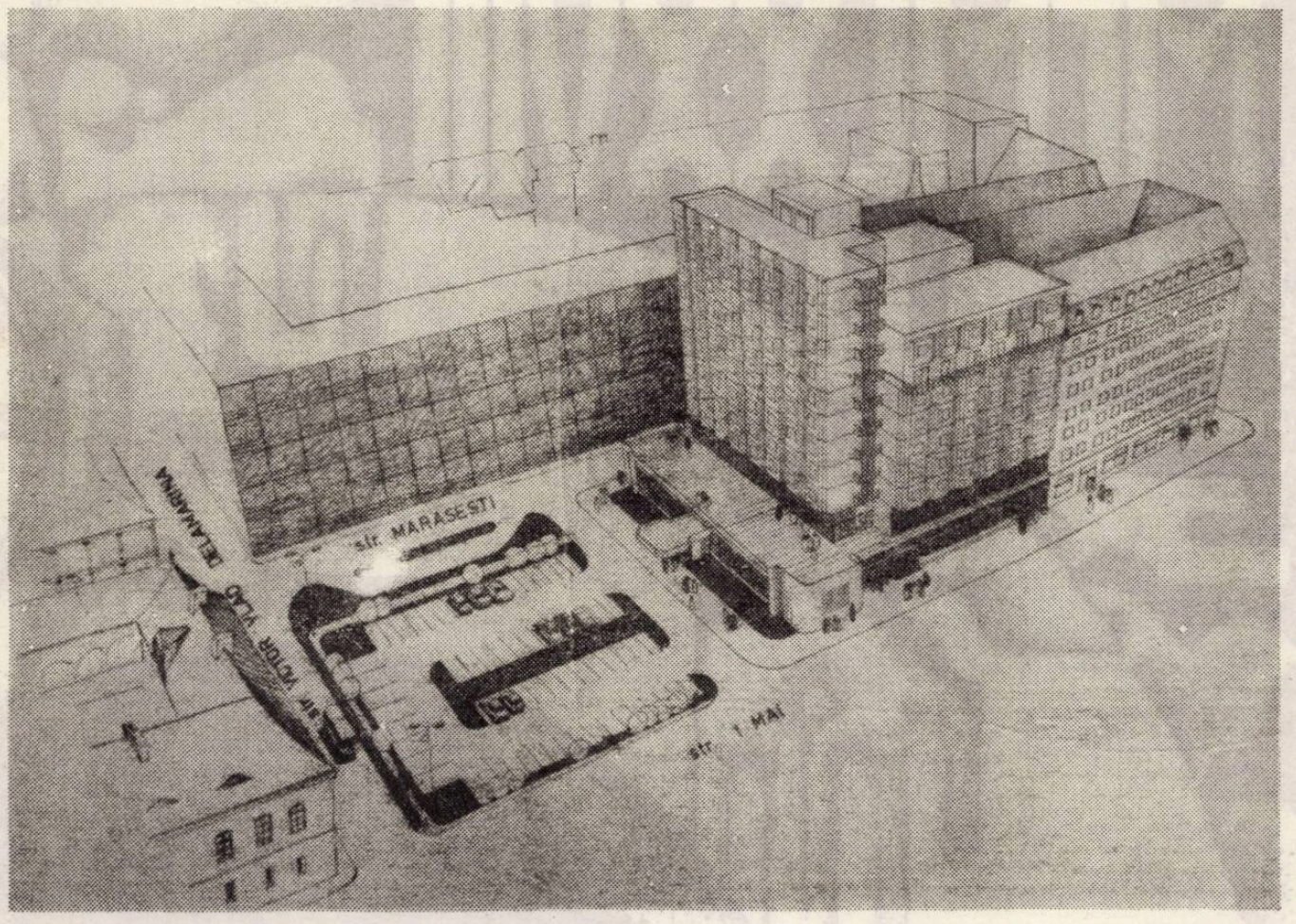

Hotel Timişoara

Proiectarea ansamblurilor de locuinţe în perioada 1976—1980, în municipiul Timişoara

Din totalul investiţiilor ce se vor realiza în municipiul Timişoara, în cincinalul în curs, ponderea cea mai mare o reprezintă locuinţele. Aceasta are o dublă importanţă în structura oraşului: una cantitativă şi a doua calitativă. Pînă de curînd realizarea ansamblurilor de locuinţe a fost concentrată cu precădere pe terenurile, relativ, libere şi astfel s-au ridicat numeroase cartiere noi, dintre care unele **(CIRCUMVALAŢIUNII, CALEA ŞAGULUI – DIMBOVIŢA, CALEA GIROCULUI)** reprezintă mici oraşele, fiind mai ample şi incomparabil mai bine înzestrate cu reţele tehnico-edilitare şi dotări social-culturale decît erau multe oraşe ale ţării înainte de război. În condiţiile în care realizarea acestor ansambluri urbane a permis cazarea populaţiei, fără sacrificii importante asupra fondului de locuinţe existent, a devenit astăzi necesară realizarea legăturii între aceste zone şi apoi, legătura lor cu zona centrală, integrîndu-le astfel într-un tot unitar.

În paralel, deci, cu încheierea şi definitivarea noilor ansambluri de locuit, a apărut necesitatea construirii, în lungul principalelor artere de circulaţie sau în directă legătură cu ele, urmărindu-se **o remodelare arhitecturală, cît şi definitivare a structurii de bază,** în armonie cu volumetria fondului existent, evitînd demolările şi punînd în valoare cadrul urban specific.

Această concepţie a început să prindă contur în municipiul nostru, prin mobilarea penetraţiilor, dinspre Jimbolia, Sînnicolau, Arad, Stamora, Buziaş, Giroc şi în curînd va începe mobilarea urbană a penetraţiei dinspre Lugoj. Compoziţia fiecăreia din aceste principale artere a fost astfel concepută încît să îndeplinească cele două deziderate amintite, astfel : **– fondul nou ce se va construi pe B-dul 6 Martie va face legătura marelui ansamblu Calea Şagului – Dimboviţa cu zona centrală a oraşului ; – noile blocuri, ce s-au construit şi care se vor mai executa pe str. Gh. Lazăr şi Calea Aradului prin Piaţa Mărăşti vor uni ansamblul Circumvalaţiunii cu „cetatea" ; ansamblul din jurul str. Simion Bărnuţiu, prin B-dul Sălăjan va face legătura cartierului Tipografilor tot cu „cetatea" ; blocurile de pe Calea Girocului vor lega marele ansamblu din această zonă, prin intermediul celor care se vor construi în jurul Stadionului 1 Mai, pe Aleea Sportivilor, zona Pârvan, cu partea de sud a zonei centrale.**

O altă preocupare a colectivului nostru de proiectanţi, o reprezintă **încheierea frunturilor construite a unor importante intersecţii de străzi.** Aşadar, după definitivarea **Pieţii Bălcescu,** în curînd se va contura o interesantă **piaţă între străzile 1 Mai, Victor Vlad Delamarina şi Mărăşeşti,** unde este în curs de terminare **noul hotel,** precum şi prin **construirea blocului** de pe partea de nord a giraţiei se va contura mai bine **Piaţa Mărăşti.**

În curînd vom începe studiile după care, către sfîrşitul acestui cincinal, se vor edifica ansamble de locuinţe ce vor lega **giraţia din Calea Buziaşului** cu locuinţele din **zona spitalului judeţean – Calea Girocului,** apoi prin intermediul B-dului Ştefan Plăvăţ vor uni ansamblul **Calea Şagului – zona Dimboviţa,** pînă la fabrica de tramvaie. În acest fel se va realiza o legătură mai directă a platformei industriale din sud-est cu cea din sud-vest ale municipiului nostru, iar locuitorii, angajaţi în respectivele zone industriale vor putea avea acces mai direct spre locurile de muncă, evitînd punctele aglomerate ale zonei centrale.

În felul acesta, cred că vom obţine compoziţii urbanistice unitare, care vor fi în măsură să elimine senzaţia că locuitorii marilor ansamble noi de locuinţe ar fi aparte de structura oraşului, şi nu se va mai putea spune că **„oraşul"** înseamnă numai centrul vechi al Timişorii. Aceasta se va obţine atît prin realizarea fronturilor stradale de legătură, cît şi prin asigurarea noilor cartiere cu toate dotările social-culturale, de învăţămînt, sănătate, spaţii comerciale şi de servirea populaţiei la nivelul cerinţelor tot mai exigente ale cetăţenilor din municipiul nostru.

Arh. ION IZVENARIU

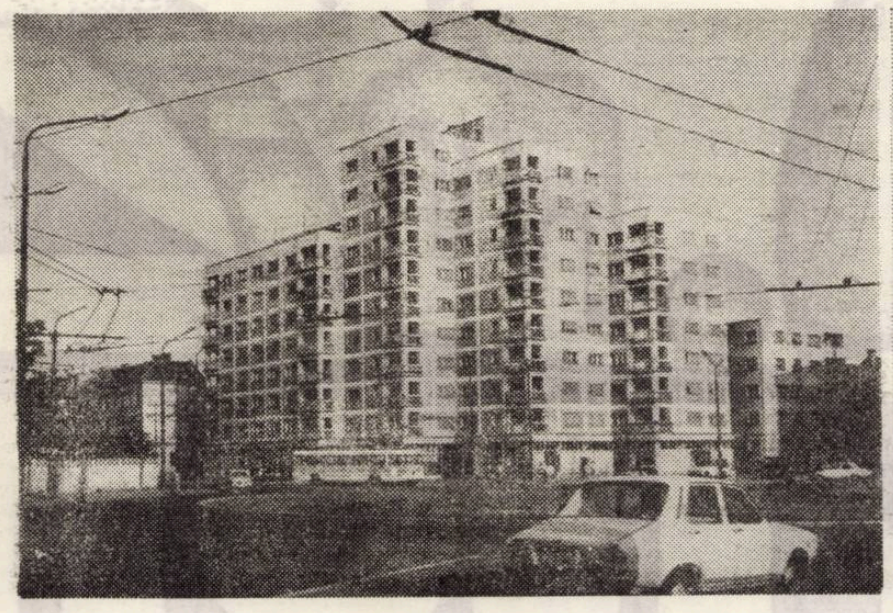

BLOC PIAŢA MĂRĂŞTI

Foto : V. CRIOŞTEANU

BLOC PIAŢA BĂLCESCU

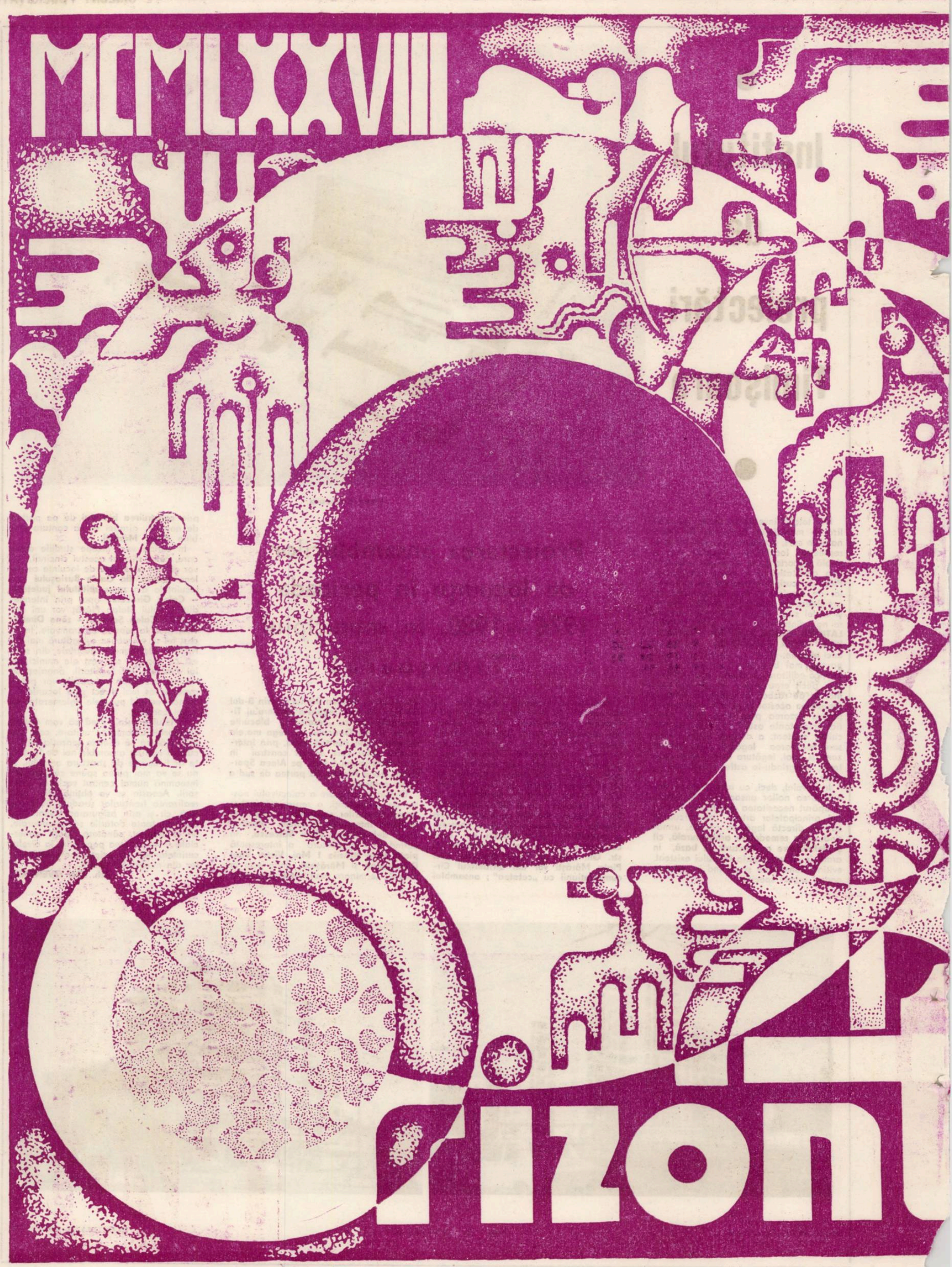

Desen de RODICA EUGENIA BANCIU

IANUARIE

Luni		2	9	16	23	30
Marți		3	10	17	24	31
Miercuri		4	11	18	25	
Joi		5	12	19	26	
Vineri		6	13	20	27	
Sîmbătă		7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29	

FEBRUARIE

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	
Joi	2	9	16	23	
Vineri	3	10	17	24	
Sîmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

MARTIE

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	31
Sîmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

APRILIE

Luni		3	10	17	24
Marți		4	11	18	25
Miercuri		5	12	19	26
Joi		6	13	20	27
Vineri		7	14	21	28
Sîmbătă	1	8	15	22	29
Duminică	2	9	16	23	30

MAI

Luni	1	8	15	22	29
Marți	2	9	16	23	30
Miercuri	3	10	17	24	31
Joi	4	11	18	25	
Vineri	5	12	19	26	
Sîmbătă	6	13	20	27	
Duminică	7	14	21	28	

IUNIE

Luni		5	12	19	26
Marți		6	13	20	27
Miercuri		7	14	21	28
Joi	1	8	15	22	29
Vineri	2	9	16	23	30
Sîmbătă	3	10	17	24	
Duminică	4	11	18	25	

IULIE

Luni		3	10	17	24	31
Marți		4	11	18	25	
Miercuri		5	12	19	26	
Joi		6	13	20	27	
Vineri		7	14	21	23	
Sîmbătă	1	8	15	22	29	
Duminică	2	9	16	23	30	

AUGUST

Luni		7	14	21	28
Marți	1	8	15	22	29
Miercuri	2	9	16	23	30
Joi	3	10	17	24	31
Vineri	4	11	18	25	
Sîmbătă	5	12	19	26	
Duminică	6	13	20	27	

SEPTEMBRIE

Luni		4	11	18	25
Marți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sîmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	

OCTOMBRIE

Luni		2	9	16	23	30
Marți		3	10	17	24	31
Miercuri		4	11	18	25	
Joi		5	12	19	26	
Vineri		6	13	20	27	
Sîmbătă		7	14	21	28	
Duminică	1	8	15	22	29	

NOIEMBRIE

Luni		6	13	20	27
Marți		7	14	21	28
Miercuri	1	8	15	22	29
Joi	2	9	16	23	30
Vineri	3	10	17	24	
Sîmbătă	4	11	18	25	
Duminică	5	12	19	26	

DECEMBRIE

Luni		4	11	18	25
Marți		5	12	19	26
Miercuri		6	13	20	27
Joi		7	14	21	28
Vineri	1	8	15	22	29
Sîmbătă	2	9	16	23	30
Duminică	3	10	17	24	31

DATE IMPORTANTE

● 24 IANUARIE 1859 – Unirea Principatelor Române ; ● 26 IANUARIE 1918 – S-a născut tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România (60 de ani) ; ● 14 FEBRUARIE 1948 – Constituirea Uniunii Femeilor Democrate din România (30 de ani) ; ● 21–23 FEBRUARIE 1948 – Congresul al VI-lea al P.C.R. (primul congres al P.M.R.), care a realizat unitatea deplină politică, ideologică și organizatorică a clasei muncitoare (30 de ani) ; ● FEBRUARIE 1933 – Luptele revoluționare ale muncitorilor petroliști și ceferiști din România ; ● FEBRUARIE 1848 – A apărut „Manifestul Partidului Comunist" elaborat de K. Marx și F. Engels (130 de ani) ; ● 6 MARTIE 1945 – Instituirea primului guvern democratic – guvern democratic revoluționar cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc din istoria României ; ● 8 MARTIE – Ziua internațională a femeii ; ● 31 MARTIE 1893 – Constituirea partidului politic al clasei muncitoare – Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România ; ● 13 APRILIE 1948 – Marea Adunare Națională a votat Constituția Republicii Populare Române (30 de ani) ; ● 22 APRILIE 1870 – S-a născut V. I. Lenin ; ● APRILIE 1938 – Cucerirea regimului politic de către deținuții comuniști și antifascisti din închisoarea Doftana (40 de ani) ; ● 1 MAI – Ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc ; ● 2 MAI – Ziua tineretului din Republica Socialistă România ; ● 5 MAI – S-a născut Karl Marx ; ● 8 MAI 1921 – Crearea Partidului Comunist Român ; ● 9 MAI 1877 – Proclamarea independenței de stat a României ; ● 9 MAI 1945 – Ziua victoriei impotriva fascismului. Capitularea Germaniei hitleriste ; ● 15 MAI 1848 – Istorica adunare de pe Cimpia Libertății de lîngă Blaj (130 de ani) ; ● 1 IUNIE – Ziua internațională pentru apărarea copilului ; ● 9 IUNIE 1848 – Adunarea populară de la Islaz a adoptat Proclamația intocmită de N. Bălcescu. Acest fapt a marcat inceputul revoluției de la 1848 in Țara Românească (130 de ani) ; ● 11 IUNIE 1948 – Naționalizarea principalelor mijloace de producție (30 de ani) ; ● 29 IUNIE – 21 IULIE 1928 – A avut loc Congresul al IV-lea al P.C.R. (50 de ani) ; ● 23 AUGUST 1944 – Eliberarea României de sub dominația fascistă. Sărbătoarea națională a Republicii Socialiste România ; ● 25 OCTOMBRIE – Ziua forțelor armate ale Republicii Socialiste România ; ● 7 NOIEMBRIE 1917 – Victoria Marii Revolutii Socialiste din Octombrie. Sărbătoarea Națională a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste ; ● 28 NOIEMBRIE 1820 – S-a născut Friedrich Engels ; ● 1 DECEMBRIE 1918 – Unirea Transilvaniei cu România (60 de ani) ; ● 13 DECEMBRIE 1918 – Reprimarea sîngeroasă a demonstrației muncitorilor din Capitală (60 de ani). Ziua tipografilor ; ● 30 DECEMBRIE 1947 – Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. La 21 august 1965 țara noastră a devenit Republica Socialistă România.

Teatrul Național Timișoara

Sfîrșitul unui an, momentul de bilanț, cînd ne bucurăm încă o dată de izbînzi, prilejuiește **TEATRULUI NAȚIONAL DIN TIMIȘOARA** fericita ocazie de-a mulțumi tuturor spectatorilor care au întreținut prin prezența lor flacăra artei teatrale, care au încurajat prin aplauzele lor colectivul nostru.

În pragul noului an 1978, vă urăm, dv. dragii noștrii spectatori, multă sănătate, succese în viața personală și profesională, sperînd că veți fi și în anul ce vine spectatori și părtași, deopotrivă, la împlinirea actului de artă teatrală.

LA MULȚI ANI!

Teatrul german de stat Timișoara

Colectivul Teatrului german de stat vă urează, stimați spectatori, un An Nou plin de succese și vă invită să vizionați următoarele premiere ale stagiunii în curs :

VIAȚA PARTICULARĂ, de Ovidiu Genaru
CASETA, de Carl Sternheim
EMILIA GALOTTI, de G. E. Lessing
FIUL RISIPITOR, de Al. Vampilov

Teatrul maghiar de stat Timișoara

Încheind un an plin de succese, în care a depus tot efortul pentru a fi la înălțimea sarcinilor politico-educative ce decurg din programul partidului, colectivul Teatrului maghiar de stat din Timișoara urează tuturor spectatorilor săi cititorilor revistei Orizont un An Nou fericit, plin de succese și satisfacții atît în viața lor particulară cît și în activitatea profesională.

În speranța că au fost mulțumiți de ceea ce am oferit în anul pe care îl lăsăm în urmă, îi invităm cu aceeași dragoste ca și pînă acum la următoarele noastre premiere. Nu în ultimul rînd la tradiționalul nostru spectacol de estradă a cărei premieră va avea loc chiar în ultima zi a anului 1977.

Teatrul nostru mai prezintă în această stagiune : în premieră absolută comedia populară a lui Tömöry Péter, **„Testamentul"**; un spectacol de comedie cu muzică în regia autorului ; **„Venit-a o fată"** de Huszár Sándor, o piesă despre dragoste, atașament și dăruire. În planurile noastre mai figurează : piesa de mare succes, **„Omul care aduce ploaia"** de R. Nash, **„Făclia"** de Illyés Gyula și în premieră pe țară un autor englez contemporan, Edward Bond, cu o piesă despre William Shakespeare.

Urînd tradiționalul **„LA MULȚI ANI"** ne exprimăm speranța ca anul 1978 va rămîne în amintirea spectatorilor noștri și datorită felului în care – prin spectacolele vizionate – am contribuit la efortul nostru comun de formare al unui om de tip nou sincer atașat celor mai nobile idealuri.

Opera Română din Timișoara

Întregul colectiv al Operei Române din Timișoara urează spectatorilor săi un An Nou fericit și îi invită să vizioneze, pe lîngă spectacolele curente, următoarele premiere și reluări:

FRUMOASA DIN PĂDUREA ADORMITĂ, de P. I. Ceaikovski
CAVALERIA RUSTICANA, de P. Mascagni
PAIAȚE, de R. Leoncavallo
BĂRBIERUL DIN SEVILLA, de G. Rossini
LUCIA DI LAMERMOORE, de G. Donizetti
LILIACUL, de J. Strauss

Cu ocazia noului an, colectivul redacțional al revistei „ORIZONT" felicită din inimă toate instituțiile de artă și cultură din județul Timiș și municipiul Timișoara și, în aceeași măsură, mulțumește călduros colaboratorilor săi, scriitorilor, publiciștilor, oamenilor de artă și cultură care au apărut, în decursul anului 1977, în paginile sale, urîndu-le, pentru anul ce vine, un sincer: LA MULȚI ANI CU SĂNĂTATE !

Filarmonica „Banatul" Timișoara

B-DUL VICTORIEI NR. 2, TEL. 1 25 21

● **FORMAȚII :** orchestra simfonică și corul, formații camerale, soliști vocali, instrumentiști.

● **CONCERTE** simfonice săptămînale la sala „Capitol", muzică de cameră la sala Liceului „Vidu", la secția Etnografie a Muzeului, stagiuni permanente la Reșița și Lugoj, concerte educative pentru tineret, concerte-lecție pentru preșcolari, stagiuni pentru studenți, concerte corale à cappella și vocal-simfonice, recitaluri.

● **INVITAȚI** din țară (în 1978) : M. Cristescu, E. Simion, Gr. Brîncuși, D. Grigore, Șt. Ruha. **Dirijori** (permanenți) **timișoreni :** N. Boboc, R. Georgescu, D. Nicoară. **Soliști timișoreni :** A. Guțu, D. Cocora, W. Sturzinger, I. Mogoș, D. Sâpcu. **Invitați de peste hotare :** Z. Zdravkovici (R. S. F. Iugoslavia), M. Deianova (R. P. Bulgară), R. Kerer și V. Krainev (U.R.S.S.), K. Kulka (R. P. Polonă).

● **FESTIVALUL „Timișoara muzicală",** ediția a VI-a, are loc în acest an între 13 și 20 mai.

FILARMONICA „BANATUL" UREAZĂ TUTUROR MELOMANILOR SĂI UN CĂLDUROS „LA MULȚI ANI!"

Muzeul Banatului Timișoara

● **SECȚII :** Istorie și Științele naturii (P-ța Huniade nr. 1, tel. 3 48 18), Etnografie (Str. Popa Șapcă nr. 4, tel. 3 41 81), Rerzervația de arhitectură populară bănățeană (Pădurea Verde, tel. 3 09 01), Biserica-monument a mizericordienilor (str. 1 Mai).

● **ALTE EXPOZIȚII :** memoriala **Bartók** (Sînnicolaul-Mare), memoriala **Lenau** (Lenauheim), de istorie locală (Deta), de etnografie și istorie locală (Giarmata), artă populară – colecția I. F. Troceanu (Buziaș), memoriala **Vuia** (Traian Vuia), memoriala **Jäger** (Jimbolia).

● **LA SEDIU : Expoziții de bază** de arheologie și istorie a Banatului, de sistematica păsărilor, evoluționism, fauna și flora Banatului, de artă populară bănățeană.

Expoziții temporare (autonome sau în colaborare cu Oficiul de expoziții București sau cu alte muzee din țară și străinătate) de arheologie, istorie, științele naturii, etnografie, artă populară și artă plastică.

● **PROGRAM DE VIZITARE :** zilnic între orele 11–18. Luni – închis. Rezervația de arhitectură populară bănățeană este deschisă anual în perioada 1 mai–1 octombrie.

MUZEUL BANATULUI TIMIȘOARA UREAZĂ,

CU PRILEJUL ANULUI NOU,

LA MULȚI ANI!

TUTUROR

VIZITATORILOR ȘI LUCRĂTORILOR SĂI

Teatrul de păpuși din Timișoara

Cu prilejul **ANULUI NOU,** își felicită harnicul colectiv de oameni ai muncii și entuziastul public spectator, urîndu-le **MULȚI ANI FERICIȚI !**

Totodată le face cunoscut micilor spectatori că, recent, a avut loc premiera piesei **PUNGUȚA CU DOI BANI** – spectacol care îi așteaptă.

În perioada vacanței de iarnă vor fi prezentate un mare număr de piese, deosebit de atractive, din care enumerăm :

CEI ȘASE MUȘCHETARI
O FETIȚĂ ȘI JUMĂTATE ÎN ȚARA BUCURIILOR NETERMINATE
COSIȚE AURII
CINE VA PĂZII CLOPOȚEII ?
ARE TATA TREI BĂIEȚI.

Întreprinderea cinematografică a județului Timiș

Cu ocazia **ANULUI NOU,** își felicită colectivul de oameni ai muncii și publicul cinefil, urîndu-le viață lungă, cu sănătate și fericire !

Cu acest prilej, rețeaua cinematografică a județului Timiș își înștiințează spectatorii că, în anul 1978, sălile de vizionare îi întîmpină cu un grad sporit de confort și cu îmbunătățiri ale calității programelor, prezentînd un repertoriu de filme bine echilibrat tematic – producții ale cinematografiei naționale și ale celei străine.

Anul 1978 debutează cu o seamă din cele mai valoroase filme românești, din ultima vreme, precum :

IARBA VERDE DE ACASĂ, PROFETUL, AURUL ȘI ARDELENII, ACȚIUNEA „AUTOBUZUL", ÎMPUȘCĂTURI SUB CLAR DE LUNĂ.

figuri bănățene

UN PICTOR BĂNĂȚEAN AFIRMAT PE PLAN EUROPEAN

100 de ani de la moartea lui NICOLAE POPESCU

La 27 decembrie se împlinesc 100 de ani de la moartea pictorului bănățean **NICOLAE POPESCU,** personalitate de primă mărime a picturii românești din secolul al XIX-lea. Pe baza unui studiu redactat după memoriile lui Sigismund Ormos, a cercetării revistei **„Familia"** și a investigațiilor de arhivă la Episcopia Aradului și Caransebeșului, **Ioachim Miloia** („Date și documente noi referitoare la pictorul N. Popescu", „Analele Banatului", anul II, ianuarie–iunie, 1929, nr. 2) reușește să-i reconstituie cu destulă exactitate viața deosebit de agitată și să-i releve rolul important în istoria picturii bănățene. **I. Frunzetti** (Pictorul bănățean Nicolae Popescu (1835–1877) – SCIA, nr. 3, 4, 1956, reia datele biografice culese de I. Miloia și efectuează o pertinentă analiză estetică a moștenirii artistice a acestui pictor, cunoscute în 1957, subliniind lecția bine asimilată a academismului vienez și italian, preocuparea deosebită pentru figura umană și caracterul realist al picturii sale.

În prezentul articol dorim să atragem atenția asupra unor relatări din presa transilvană românească a epocii, neutilizate în exegezele anterioare, care permit unele precizări biografice și o apreciere mai exactă a dimensiunii și locului pe care acest pictor trebuie să-l ocupe în istoria artelor plastice românești.

S-a născut în Zorlențul Mare, la 6 octombrie 1835, într-o familie de țărani săraci. Rămas orfan de timpuriu, ar fi fost luat sub protecția preotului din sat și trimis să studieze pictura la Bocșa Montană, sub îndrumarea întâiului pictor academic al Banatului **Mihail Velceanu,** între anii 1849–1851. Ucenicia sa la M. Velceanu pare incertă, deoarece, așa după cum remarcă I. Frunzetti, este greu de explicat părăsirea unui maestru, trecut prin Academia de pictură de la München, în favoarea unui meșter mai puțin iscusit – **Mihai Popovici** din Oravița.

Într-o corespondență din „Albina", din 1867, primarul din Dognecea anunță terminarea zugrăvirii plafonului bisericii ortodoxe de către Mihai Popovici – „maestrului și crescatoriului artistului nostru academicu N. Popescu". Într-un necrolog publicat în „Telegraful Român", din 17 ianuarie 1878, semnalat în treacăt de **Petre Oprea** în „Revista muzeelor și monumentelor", nr. 1 din 1964, i se atribuie ca maestru pe **D. Turcu** din Oravița, în atelierul căruia lucrase și Mihai Popovici. Să fi fost rudă N. Popescu cu M. Popovici ? Ipoteza aceasta pare plauzibilă, explicînd anunțul citat mai sus și intervalul relativ mare – 8 ani – petrecut în atelierul unui „maestru" de a doua mînă.

În anul 1859, pictorul se găsește la Budapesta, unde autorul amintitului necrolog (M. B.), participant personal la înmormîntarea pictorului, susține că ar fi fost înscris la Conservatorul din Pesta, cu sprijinul lui Emanuil Gojdu, membru fondator al acestei instituții. Situația sa materială era deosebit de precară, tînărul pictor supraviețuind și procurîndu-și materialele necesare cu ajutorul permanent al studenților români din Pesta. În 1860, după ce profesorul Engerth declară că N. Popescu nu mai are ce să învețe de la dînsul, tinerimea română se hotărăște să-l ajute material, suportînd o parte din cheltuielile necesare înscrierii lui la Academia de pictură din Viena. În acest scop se propune executarea unei „icoane" a lui „Mihaiu Eroulu", neidentificată pînă în prezent. Litografiată în atelierul lui Rohn (Budapesta) ar fi fost trimisă în toate ținuturile locuite de români, la prețul de 1 fl. exemplarul. În ziarul **„Concordia",** din 10/22 septembrie, 1861, citim o „avisare", semnată de Partenie Cosma, care confirmă executarea acestei litografii, solicitînd achitarea restanțelor. S-a realizat astfel un venit curat de 1.000 fl., din care i se expediau autorului la Viena între 30–60 fl. lunar. În orice caz, desenul original al lui N. Popescu și o xilografie executată la Paris se aflau în anul 1878 în posesia văduvei Staica din Pesta. Cu banii obținuți din vînzarea acestei litografii și cu un ajutor de 60 fl. lunar, oferit de fundația Mocioni, își vede asigurată existența, iar în 1860 își îndreaptă pașii spre Viena, unde se înscrie la Academia de pictură. Înainte de părăsirea Budapestei, oferă, spre amintire, tinerimii române, o compoziție pe temă religioasă („Întoarcerea lui Saul"), care în 1878 exista încă în casa parohului Ioanichiu Miculescu din Pesta.

Studiile și lucrările din perioada vieneză, aflate în majoritate la Muzeul Banatului din Timișoara, sînt excelent analizate de I. Frunzetti și I. Miloia. Cu privire la litografia semnalată de I. Frunzetti, **„Romanii anteluptători pentru egalitatea națiunale în Diet'a Ungariei",** din anul 1861, existentă la Biblioteca Academiei R.S.R., sîntem în măsură să aducem unele precizări referitoare la intențiile autorului și editorului. **„Desenul după natură"** al celor 11 deputați naționali români din dieta Ungariei au fost executate de N. Popescu, în august 1860. Lucrarea, de mărimea unei coale regale, ar fi trebuit executată pe hîrtie fină și elegantă (la prețul de 4 fl. pentru părțile ce țineau de Austro-Ungaria și 12 fl. pentru Principatele Unite), pe hîrtie comună (2 fl ; 6 fl.). În plus, se intenționa tipărirea unui număr de exemplare pe hîrtie obișnuită, la prețul de 1,20 fl exemplarul, pentru ca portretele deputaților naționali să existe și în „colibutiele sărmanilor muncitori" („Foaie pentru minte, inimă și literatură", nr. 38, 10 octombrie 1862). Înzestrarea artistică deosebită, seriozitatea și puterea de muncă a pictorului, precum și posibilitatea utilizării talentului său în luptele politice acerbe ale deceniului, determină fundația Mocioni să-i ofere un stipendiu de 900 fl, pentru perfecționarea sa în pictură la Roma. Pînă la 1 Mai 1865 primise deja 256 fl. („Albina", 17/29 iulie, 1866). În drum spre Roma, se oprește la Oradea, unde execută portretele episcopului Silaghi și ale altor canonici. La Roma, se înscrie la Academia di San Luca, frecventează muzeele și vizitează monumentele istorice, fiind cu deosebire impresionat de Columna lui Traian. Intenționează să alcătuiască un album a 114 grupe de scene, emise de două ori pe lună și, pentru acest motiv, își anunță intenția în „Familia", din 19 februarie 1867, „Concordia", din 28/16 martie, 1867 și „Albina", din 25/13 martie 1867. Proiectul rămîne nerealizat, deoarece ar fi fost nevoie de minimum 500 abonați, număr ce nu se obține probabil din cauza faptului că fiecare abonat trebuia să expedieze lunar banii pe adresa pictorului de la Roma, taxele poștale ridicînd astfel artificial prețul exemplarelor. Se căsătorește cu Paulina Parniati, Farnese, sau Jarnese, cu care are într-un scurt interval 2 copii.

Activitatea din Roma a lui Nicolae Popescu este și în prezent insuficient cunoscută, deși „Familia" înregistrase cu parcimonie date asupra succeselor sale. De aceea, atît I. Miloia, cît și I. Frunzetti sînt deosebit de evazivi în această privință. Dar, în „Albina" din 22 sept./14 octomb. 1867 se relatează despre succesul înregistrat de N. Popescu la expoziția de belle arte din Roma, succes consemnat și în ziarul italian al belle-artelor „Eptacordo", nr. 26, din 1867. Între celelalte tablouri din expoziție figurau probabil și **„Portretul lui G. Vladereanu"** (azi la Muzeul de Artă al R.S.R.) și **„Portretul unei femei din Roma",** deoarece pictorul își anunțase intenția de a le trimite și la expoziția de arte din Pesta. În orice caz, în expoziția organizată la Băile Dianei, din Pesta, a figurat **„Portretul unei Femei din Roma",** cu numărul 74 în catalog, proprietatea Laurei de Mocioni-Csernovicz. Se pare că pictorul a utilizat ca model pentru fizionomia portretului o fotografie a Dionisiei de Mocioni, decedată prematur, una din frumusețile celebre ale Pestei („Albina", din 6/18 nov. 1866).

În anul 1869 se anunță în „Albina" instituirea unui concurs pentru zugrăvirea bisericii din Seleuș. La 20 aug./8 septembrie 1869 își prezintă „opurile" mai mulți concurenți, printre care și münchenezul Rik și Nicolae Popescu. Antistia comunală îl declară cîștigător pe pictorul român și se încheie un contract pentru suma de 10.000 fl. („Albina" din 12/30 nov. 1869). În 12/30 nov. 1869, pictura bisericii era destul de avansată, în altar fiind deja gata icoana sf. treimi, a celor trei ierrahi, o răstignire (loc. cit.).

În iarna anului 1869, locuiește în Timișoara la hotelul „Trei Roze" din Fabric, anunțîndu-i-se reședința, pentru cei interesați. Pictura bisericii din Seleuș îi ocupă din plin timpul ; în iarna anului 1870 își aduce soția și cei doi copii la Zorlențul Mare (**A. Cosma :** „Pictura românească din Banat", Timișoara, 1940). Nu rămîne însă aici prea mult timp, stabilindu-și reședința „definitivă" în Virșeț, strada Ciucuru-Mahala („Albina", din 18/30 aprilie 1871). Este din nou în jenă financiară, ceea ce îl obligă să pună în vînzare un tablou reprezentînd un **„Cerșetor din Roma",** printr-o loterie, în care se pun în vînzare un număr de 450 lozuri a 1 fl. lozul. În 23 iulie, 1872, pictura bisericii este terminată („Albina", din 30 iulie/11 august 1872). Pe cărțile deschise ale celor doi evangheliști, N. Popescu a notat următoarele texte : **„Cu foc m-am nutrit și cu sudoare cruntă m-am adăpat pentru națiune. Viitorul Românilor va fi mare, însă trebuie luptă și iarăși luptă . . .".**

În iarna anului 1873–1874 este din nou la Roma, însoțindu-și, se pare, familia și lucrînd din răsputeri, probabil pentru cumpărarea casei din Vicolo dei Spagnoli 29. Dacă revista „Familia" a fost destul de parcimonioasă cu relatarea succeselor lui N. Popescu, revista „Albina" îi consacră o lungă corespondență primită de la **B. M.** din Roma, referitoare la triumful pe care l-a avut în urbea eternă. Pictorul a fost vizitat la atelier de **„fruntea profesorilor de la Academia de Belle Arte, de reprezentantul Austriei la Roma și de mulți amatori de pictură".** Printre altele aflăm admirația unanimă care a stîrnit-o noua compoziție religioasă a lui N. Popescu „Sepulcru", comandată de Mihai Domide din Năsăud, pentru biserica greco-catolică din Singeorgiu. Ecoul acestei admirații se răspîndește pretutindeni în Roma și organul papal **„L'Osservatore romano",** nr. 74, din 2 aprilie, îi consacră o cronică superlativă, pe care B. M. o transcrie în italiană, pentru a nu fi acuzat de părtinire sau exagerare, în corespondența sa. Tabloul a fost prezentat la Vatican, la cererea specială a papei Pius IX, care a avut pentru acesta numai cuvinte de laudă.

Intrucît, la data studiului lui I. Frunzetti, și de atunci încoace nu am întîlnit semnalată această compoziție la Singeorgiu, presupunem că lucrarea în chestiune, ar fi fost achiziționată pentru pinacoteca Vaticanului. Aureolat de acest succes deosebit, în primăvara anului 1874, N. Popescu trece Carpații și, împreună cu pictorul **Zaharia Achimescu** din Caransebeș, zugrăvește biserica din Tîrgu-Jiu, pînă în primăvara anului 1875, cînd se reîntoarce la Roma, declarînd tuturor că va rămîne definitiv acolo. La scurt timp, roadele activității sale sînt din nou consemnate elogios în presă italiană. În „Albina" (din 17 martie 1876) citim că „diurnalu italianu" L'Italia artistica" – durnalu literariu, econonicu, artisticu și teatrele", care publică biografiile artiștilor moderni celebri și care apare la Florența, îi publică biografia în numărul său din 21 septembrie 1875, sub titlul **Il pittore Nicola Popescu.** Intervalul de timp cuprins între anii 1873–1876 constituie perioada cea mai fertilă și mai elogiată a activității lui N. Popescu. În nr. 39 din 25 aprilie/7 mai 1876, „Albina" inseră în paginile sale ecoul triumfal, italian, al pictorului român, amintind că ziarele din Roma **„Il Monitore din Roma" – din 26 aprilie – și L'Osservatore Romano"** (nr. 97 din 27 aprilie) relatează că N. Popescu a terminat un tablou **„ordinato espressamente all'esimio artistico per una chiesa di Tivoli".**

În primăvara anului 1876 se reîntoarce în țară și pe la începutul lui iulie îl găsim la Lugoj, unde pictează pe ușile altarului biserii ortodoxe „Arqangelul Gavril" și „Bunavestire". Autorul corespondenței din Lugoj (G. C. din „Albina", din 25 iulie/16 august 1876) face o caldă pledoarie pentru reținerea la Lugoj a marelui artist și pentru înființarea unei școli de pictură, în care acesta să-și formeze elevi **„după principiele atît de lăudate și prețuite de diurnalistica italiană".** În același an începe pictarea bisericii din Pesac, pe care o termină în 1877. Este însă din ce în ce mai obsedat de înființarea unei Academii de Pictură la Caransebeș, solicitînd în acest sens sprijinul consistoriului din Caransebeș și din Arad. Elaborează chiar o programă de studiu în 4 clase („Graduri"), de cîte unul și doi ani. Se preconiza predarea desenului și a picturei, anatomia, perspectiva, istoria universală și națională, istoria artelor și istoria bisericească și psihologia. La data de 4 august 1877 pictorul anunță Episcopia din Arad despre înființarea școlii de pictură la Caransebeș. Din păcate, proiectul rămîne nerealizat, deoarece la 27 decembrie 1877, moare subit și este înmormîntat în cimitirul din Lugoj, „pre spesele proprii ale episcopului gr. cat. Victor Mihaly".

Noi am avut posibilitatea să verificăm exactitatea relatărilor din „Albina" despre succesele sale italiene. Considerăm, totuși, că aceste date inedite în exegeza pictorului bănățean, permit relansarea studiilor istoricilor noștri de artă. Oricum, în cazul verificării veridicității datelor relatate de presa românească a acelor vremi, se poate afirma, cu deplină liniște, că N. Popescu este primul pictor român, din secolul al XIX-lea, afirmat plenar pe plan internațional.

VIRGIL FEIER

NICOLAE POPESCU — un moment în pictura bănățeană

În pictura din Banatul secolului al XIX-lea, dominată de producția atelierelor locale de zugravi de biserici, afirmarea lui Nicolae Popescu a însemnat un moment important în evoluția picturii românești.

Desenele sale din perioada studiilor la Viena, precum și picturile acelor ani, ilustrează convingător un talent cultivat, o personalitate artistică cu posibilități remarcabile. În pictură, N. Popescu se impune ca un autentic maestru al portretului. Astfel „Portret de bărbat cu beretă", datat Viena 1864, este o desăvîrșită creație a genului, în care modelarea fizionomiei, ritmul, liniile, ordonarea atentă a volumelor, accentele de lumină stau mărturie virtuozității artistului. Tot din perioada vieneză datează și „Călugăr capucin", operă care oglindește multiplele resurse artistice ale pictorului, vîzînd pregnant influențe ale barocului. Personajul acumulează în profunzimea privirii, în trăsăturile fizionomiei inundate de o lumină puternică, o dramatică frămîntare. Discretele acorduri de culoare ce încadrează portretul contribuie la accentele individualizatoare ale personajului.

Anii petrecuți la Roma sînt ani de muncă asiduă la academie, de contact cu cu marile muzee și cu monumentele culturii roamne. Interesat de istoria și originea românilor, pictorul studiază Columna lui Traian și, descoperind scenele care vizează trecutul nostru istoric, le copiază și trimite fotografiile schițelor, propunînd o largă difuzare a lor în rîndul maselor. Creația artistică a lui N. Popescu cunoaște o ascensiune firească în acești ani. Portretele executate la Roma se impun atenției publice prin prezența unora („Cerșetor" și „Portret de femeie") la expozițîi de răsunet din Budapesta (1866) și Roma (1867), participări comentate elogios în presa vremii.

Întors în Banat, datorită climatului artistic al provinciei natale, în locul afirmării sale, ca portretist, N. Popescu este nevoit să-și cîștige existența ca zugrav de biserici. Astfel, prima comandă a fost pictarea bisericii din Seleuș (R.S.F.I.), angajată în martie 1869 și terminată în septembrie 1872. Ansamblul pictural de la Seleuș se remarcă prin libertatea interpretării unor subiecte religioase, vigoarea exprimării și elementele realiste ale imaginilor.

O deosebită importanță în evoluția artistică a lui N. Popescu o are contactul cu România, unde în 1874, preia pictarea bisericii ortodoxe „Sfinții Împărați Constantin și Elena" din Tg. Jiu. Această capodoperă a creației lui bisericești ne oferă un exemplu elocvent de influență a picturii occidentale substituită canoanelor tradiționale din pictura religioasă ortodoxă.

În anul 1876 pictorul se află din nou în Banat unde execută pictura bisericii ortodoxe din comuna Pesac, ajutat temporar de Filip Matei, zugrav de biserici din Bocșa Montană. Nemulțumit fiind de comenzile religioase, care nu erau pe măsura formației sale artistice și nici a intențiilor sale de artist cetățean, dar constituiau esențialul mijloc de a-și cîștiga existența, termină în grabă lucrarea din Pesac, executînd în același an și pictura exterioară a bisericii greco-ortodoxe din Lugoj. Paralel cu comenzile religioase, execută și portrete, întrucît cîștigul nu-i ajungea nici pentru întreținerea modestă a familiei pe care a adus-o temporar în țară. Constrîns de nevoile materiale pictorul întreprinde și două încercări de licitație, care însă eșuează. El moare subit la 29 decembrie 1877, la numai 42 de ani. Moartea timpurie a s tăvilit laborioasa activitate a ultimului an, cînd artistul a realizat și proiectul unei Școli de pictură din Banat, din dorința de a ridica nivelul cultural al provinciei natale.

Inițiativa lui Nicolae Popescu în domeniul înființării învățămîntului artistic din Banat a constituit un act de pionerat, comparabil cu strădaniile pictorilor Gheorghe Tattarăscu și Theodor Aman, materializate însă prin înființarea în anul 1864 a Școlii naționale de arte frumoase din București.

STELA RADU
ANNEMARIE PODLIPNY

documentar

UMANISMUL POLITICII EXTERNE ROMÂNEŞTI

Democratizarea relaţiilor internaţionale, proces complex, care se desfăşoară pe multiple planuri, are ca scop reglementarea raporturilor dintre state în sensul, ca acestea prin caracterul şi conţinutul lor, să reflecte noile realităţi ale lumii contemporane. Democratizarea relaţiilor internaţionale, vizează, nu numai asigurarea egalităţii suverane a naţiunilor şi statelor ci impune perfecţionarea relaţiilor dintre organizaţiile nestatale, organizaţiile internaţionale, parlamentare etc.

Mutaţiile din conţinutul şi sfera conceptului de democratizare a relaţiilor internaţionale sînt impuse de realităţile noi, ale epocii contemporane, caracterizate prin mutaţii esenţiale în viaţa naţiunilor, în gîndirea popoarelor. Asistăm la creşterea continuă a rolului forţelor revoluţionare ale contemporaneităţii, al altor forţe progresiste, antiimperialiste, care se manifestă tot mai puternic împotriva vechilor stări de lucruri, pentru lichidarea politicii de forţă şi dictat, de ingerinţă în viaţa altor popoare.

O analiză, profundă, de pe poziţii ştiinţifice, ne relevă legătura dialectică dintre procesul de democratizare a relaţiilor internaţionale şi marile probleme cu care este confruntată omenirea ; în mod deosebit este vorba de necesitatea instaurării unei noi ordini economice şi politice internaţionale, problema subdezvoltării şi a decalajelor, securitatea internaţională şi dezarmarea, accesul tuturor statelor la cuceririle progresului ştiinţific şi tehnic contemporan.

N. POPESCU, Portret, col. Muzeului Banatului Timişoara

Pornind de la interesele fundamentale ale poporului nostru, politica externă a României socialiste, militează consecvent pentru dreptul tuturor popoarelor la existenţă liberă şi progres social, la o pace trainică şi securitate, pentru o cooperare pe multiple planuri cu toate naţiunile, pe baza principiilor consfinţite de dreptul internaţional.

Ţara noastră are convingerea fermă că marile probleme cu care este confruntată lumea contemporană, nu pot fi soluţionate de cîteva state sau grupuri de state ci, dimpotrivă, la soluţionarea acestora trebuie să participe activ toate statele, mari sau mici, pe baza deplinei egalităţi.

Democratizarea relaţiilor internaţionale în concepţia partidului şi statului nostru, presupune o revoluţionare nu numai a conţinutului dar şi a formei, a metodelor, a procedeelor utilizate. Participarea tuturor statelor, fără deosebire de mărime, putere economică sau militară, la soluţionarea marilor probleme contemporane, reprezintă tot mai mult o condiţie esenţială a înfăptuirii procesului democratizării relaţiilor internaţionale, o lichidării politicii de monopol, în vederea instaurării unei reale egalităţi între toate statele.

Este necesară realizarea şi respectarea eticii internaţionale, ce are în vedere tocmai normele, regulile şi cerinţele pe care toate statele, naţiunile şi organizaţiile internaţionale, statale şi nestatale, consimt să le aplice şi să le respecte, fără constrîngere, în raporturile dintre ele, în relaţiile internaţionale. De altfel, România, a propus la cea de a XXX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U.. adoptarea de către această organizaţie a unui Cod de conduită cu caracter universal, în care să fie statuate drepturile şi îndatoririle fundamentale ale statelor. Necesitatea unei astfel de hotăriri, este impusă de faptul că premisa edificării unei noi ordini o constituie **transformarea conduitei internaţionale a statelor, înţelegerea de către toate ţările lumii a imperativelor făuririi unei lumi mai drepte, bazate pe echitate şi justiţie, a promovării ferme de către toate statele şi în raporturile faţă de fiecare stat a normelor de conduită noi, făurite în procesul reaşezării pe baze noi a întregului sistem al relaţiilor internaţionale.**

Surprinderea caracterului complex al procesului democratizării vieţii internaţionale de către ţara noastră se oglindeşte şi în soluţiile şi contribuţiile pe care ea le-a adus şi le aduce în cadrul diferitelor organisme internaţionale, soluţii concrete, pe care practica internaţională le impune.

România, atît în politica ei externă în general, cît şi faţă de problemele amintite în acest context, în mod deosebit, depune constante eforturi, larg apreciate, pentru găsirea unor soluţii realiste, pe baza analizei ştiinţifice a realităţii politice contemporane, pe calea tratativelor, a colaborării între state egale în drepturi. Soluţionarea marilor probleme ale omenirii, realizarea unei lumi mai drepte şi mai bune, a unei noi ordini economice şi politice, aşa cum subliniază tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU, „...presupun o restructurare radicală a relaţiilor internaţionale, o adevărată revoluţie în viaţa politică mondială".**

Instaurarea unei noi ordini internaţionale, impune modificări structurale, cu consecinţe şi implicaţii pe multiple planuri. Este vorba de un fenomen multidimensional, de un proces revoluţionar de mare amploare, care are în vedere planul economic, politic, juridic, instituţional, cuprinzînd, deci, toate sferele vieţii internaţionale.

Caracterul revoluţionar al noii ordini, presupune constituirea unui nou sistem de relaţii între state, care să asigure drepturile fundamentale ale acestora, dreptul la independenţă şi suveranitate, dreptul de a decide asupra propriilor destine, dreptul la pace şi securitate, dreptul de dezvoltare şi progres, dreptul de a dispune liber de resursele naturale proprii, accesul la cuceririle ştiinţei şi tehnicii contemporane etc. Numai pe o asemenea bază se poate realiza un nou tip de raporturi economice şi politice, care să fie în avantajul reciproc al tuturor statelor şi naţiunilor. Numai în acest fel se poate ajunge la edificarea unei lumi a dreptăţii şi echităţii, din care să fie eliminate vechile practici, ale politicii imperialiste, să fie desfiinţate colonialismul şi neocolonialismul, discriminările de orice fel, să fie lichidată subdezvoltarea cu care, încă, o mare parte a omenirii este confruntată.

Schimbările de esenţă pe care le preconizează forţele progresiste ale contemporaneităţii, sînt condiţionate în mare măsură de lichidarea cursei înarmărilor şi realizarea dezarmării generale şi totale.

Menţinerea arsenalelor, cît şi dezvoltarea acestora, constituie o imensă frînă şi obstacol în calea progresului omenirii, periclitînd destinderea şi securitatea popoarelor, şi chiar existenţa acestora. Reafirmînd cu claritate şi vigoare poziţia partidului şi statului nostru, în această problemă cardinală a timpului, tovarăşul **Nicolae Ceauşescu** arăta : **„România se pronunţă în modul cel mai ferm pentru unirea eforturilor popoarelor, ale tuturor forţelor democratice, ale întregii opinii publice mondiale, în vederea înfăptuirii dezarmării".**

Contribuţia remarcabilă a României şi la acest capitol al vieţii internaţionale, este larg apreciată, atît în forurile internaţionale cît şi în rîndul popoarelor iubitoare de pace.

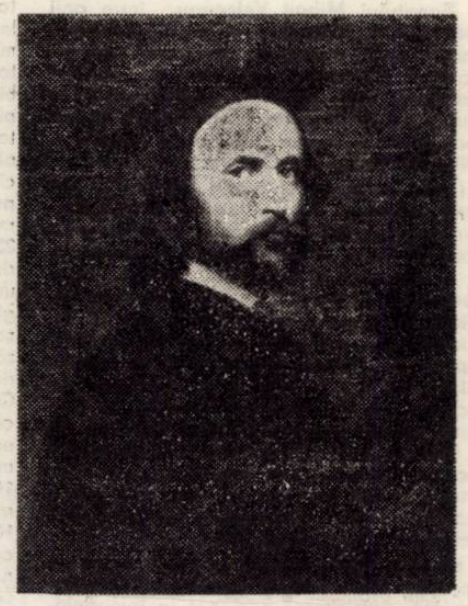

N. POPESCU, Bărbat cu beretă, col. Muzeului Banatului Timişoara

Continuarea cursei înarmărilor, şi problema destinderii politice, se află în strînsă legătură, în sensul influenţării negative a acesteia din urmă. Continuarea cursei înarmărilor, a menţinerii de baze şi trupe pe teritorii străine, a blocurilor militare, constituie serioase piedici, în realizarea securităţii general-europene, în realizarea încrederii între popoare, cît şi în consolidarea destinderii politice. Evoluţia situaţiei internaţionale, a confirmat realismul propunerilor româneşti în privinţa dezarmării, astfel că, aplicarea acestora ar constitui contribuţii remarcabile la realizarea destinderii, favorizînd cooperarea pe plan economic şi politic şi în alte domenii, în interesul popoarelor şi al păcii.

Actuala reuniune general-europeană de la Belgrad, asigurînd continuitate a ceea ce s-a realizat la Helsinki, trebuie să valorifice în mod superior, hotăririle de importanţă istorică luate de popoarele Europei cu doi ani în urmă. Aceasta cu atît mai mult, cu cît problemele Europei sînt într-un fel sau altul, ale întregii lumi.

În concepţia ţării noastre, valorificarea deplină a prevederilor Actului final, se poate realiza, numai avînd permanent în vedere respectarea principiilor raporturilor dintre state, şi anume ale independenţei şi suveranităţii naţionale, ale egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc. Această concepţie a inspirat şi inspiră întreaga activitate a României, ceea ce i-a adus un prestigiu larg recunoscut.

O atare recunoaştere internaţional, a contribuţiei personale a Preşedintelui ţării, a partidului şi statului nostru, reprezintă şi recenta conferire a celei mai înalte distincţii a **Consiliului Mondial al Păcii — medalia de aur „Frédéric Joliot-Curie"**, tovarăşului **Nicolae Ceauşescu.** Aceasta semnifică, aşa cum a subliniat Preşedintele României, **„o apreciere a politicii Partidului Comunist Român, a poporului şi guvernului României socialiste, a eforturilor depuse pentru promovarea colaborării internaţionale şi a păcii în lume".**

CORNELIU POPEŢI

Eminescu pe litoral

G. Bogdan-Duică numea **Multe şi mărunte** contribuţiile sale parţiale de documente, textologie inedită şi analize spre studiul **„riului-suflet Eminescu"**, valoroase pentru mozaicul de mai tîrziu al evocării sigure a vieţii şi creaţiei lui Eminescu, cum s-a dovedit şi în biografia tipărită de G. Călinescu în 1932.

Urmează un fragment dintr-o carte singură, ce s-ar putea intitula **Pe urmele lui Eminescu**, aflată sub tipar.

★

Biografii şi exegeţii din trecut, în primul rînd din neştiinţă, alteori pentru a sublinia capacitatea de ficţiune a lui Eminescu, s-au întrecut s-afirme că poetul ce a scris **Scrisoarea I-a** şi testamentul **Mai am un singur dor** nu văzuse marea ţărmului românesc. Lamentări pe aceeaşi temă s-au auzit cu ani în urmă şi cu ocazia dezvelirii bustului lui Eminescu de la Constanţa, operă a lui Oscar Han.

Realitatea a fost alta, şi materialul comunicat acum pune la punct asemenea aserţii prin precizările unei scrisori a lui Eminescu, expediată din Constanţa, cum ortografia el, la 16 iunie 1881.

Scrisoarea este adresată Veronicăi Micle, după un apreciabil răgaz de tăcere, provocat între altele şi de nepreväzuta pierdere a cursei de vapor la Giurgiu. Poetul călătorise, deci, pe Dunăre, pînă la Cernavodă şi, de acolo, pe calea ferată îngustă, construită de turci, pînă la Constanţa, unde ajunse în 14 iunie 1881.

Venise pentru zece zile, pe o vreme răcoroasă persistentă, să facă băi de mare, **„care promit a-mi face mult bine"**, şi se număra **„din cei di-ntîi sosiţi aci pentru băi"**. Trăsese la „Hôtel d'Agleterre", locuind o cameră de mansardă ce-i dădea întinsă priveliştе „deschisă din două părţi asupra mării". Clădirea se păstrează pînă astăzi, la întretăierea străzilor N. Titulescu şi Dianei din Constanţa. Călca întîia oară litoralul şi tot întîia oară vedea Marea Neagră. În cîntările ce trăia plenar, îi provocau în epistola către Veronica mărturisiri ce sprijină procesul genetic al imaginilor marine din **Scrisoarea I-a.** Un exemplu :

„O să mă-ntrebi ce efect mi-a făcut marea pe care-o văz pentru-ntîia oară ? Efectul unei nemărginiri pururea mişcate".

De-aici, comentariul subiectiv aferent iubirii şi aluziilor la incidentele afecţiunii pentru Veronica : **„n-am văzut-o în toate zilele — căci ea e schimbăcioasă la culoare şi în mişcări de unde unii autori o şi compară cu femeia".**

Comparată cu Rusciucul, pe care probabil îl străbătuse înaintea îmbarcării la Giurgiu, vechea Constanţă, i se arată oraşel **„indestul de frumos"**, edificat cu gust după războiul de Independenţă, cînd, în toamna lui 1878, provincia lui Mircea cel Mare, **„Domn peste ţara lui Dobrotici (...) încă pînă la Marea cea Mare"**, retrecuse în istoricul patrimoniu geografic al statului român :

„Casele au oare care eleganţă în clădirea lor, căci piatra e eftenă aci şi clădirile sînt de piatră pătrată, iar primăria, de cînd stăpînesc Românii şi există un consiliu comunal, a făcut foarte mult pentru orînduiala şi înfrumuseţarea oraşului".

Caracteriza viaţa în tîrg ca scumpă, nu nu însă atît de costisitoare cît i se vorbise la Bucureşti.

Aprecia terasa **„ţărmului înalt"**, care invita privirea la orizontul deschis de ape, el reţinînd extatic peisajul nopţii : **„frumoasa priveliştе pe toată întinderea mării şi cînd luna e de-asupra apei, ea aruncă un pleiu de lucire slabă, care pluteşte pe-o parte apei".**

În încheiere, relua scrierea cu altă imagine :

„Restul rămîne în întunerec şi noaptea marea îşi merită numele ei de neagră", şi mai adăuga informaţia că, spre a combate specula particularilor se deschiseseră cîteva hoteluri pentru vizitatorii sezonieri. În acele momente, Eminescu îşi propune, pentru cîte mulţumiri îl însufleţeau la Constanţa, ca-n anul viitor s-o aducă pe litoral şi pe Veronica Micle, adăugînd naive consideraţii medicale, dar şi implicaţii la sufletele lor **„furtunoase".**

„La anul să ştii că venim amîndoi aci, băile de mare întăresc şi grăbesc bătăile inimei. Cu toate că omul pare a întineri de ele, privirea mării liniştеşte, mai ales sufletele furtunoase".

Îndreptîndu-şi ochii minunaţi de cîtă măreţie desfăşura crugul ceresc în nopţile de iunie, pe care el le primea între bucuriile solitudinii stîrnindu-i suveniruri ca în **Scrisoarea I-a,** obsesia Veronicăi Micle îl însoţea cu îmbieri, pe care numai el, cel flămînd de dragoste le ştia păstra dragei din depărtare şi adresa căii de lumină lunară, peste care ar fi vrut, ca într-o feerie, să călătorească cu paşi de poveste alături de femeia legendei lui din totdeauna.

Materialul epistolar restituie documentar fondul genialei intuiţii a lui Eminescu din **Mai am un singur dor,** dă pe faţă admiraţia poetului pentru priveliştea Mării Negre, lîngă al cărei ţărm şi-ar fi dorit mormîntul şi-l conferă cetăţenie milenară la Constanţa. Piedoarie pentru împăcările creaţiei şi pentru frumos, poezia marină a lui Eminescu cheamă trăiri lunare, şi tinereţe, chiar dacă fiecare generaţie înţelege, îşi reprezintă şi restituie alt ciclu poetului **Luceafărului.**

AUGUSTIN Z. N. POP

I. FLORIAN

VISĂTORUL

Se-aseamănă-ntre ele-nceputurile toate,
Căci toate sînt din singe plăsmuite ;
Ideea, fără arme, ori visul cel divin
Putere n-au, se zice, nici cît un caporal ;
Dar tu, miraj năpraznic, tu, sete de mai bine,
Îmi ceri nu nemurirea pe-o oră de iubire,
Ci moartea cu încetul, durere cu durere,
Şi tinereţea toată, şi ultimul răsuflet,
Pe-ai mei să mi-i zidesc, pe rînd, în mănăstire,
Mereu să mă zidesc pe mine însumi
Sub zidul dintre toate cel mai greu,
Ca să pot da himerei celeste un chip ca ale noastre
Şi nouă să ne dau un chip asemeni ei,
Şi munţii strîmbi, o mie, cu inima să-i sfîşiu
Pentru-a croi ideii un drum către planetă.

La carul cel de foc turbat-au telegarii,
Hyperion mă poartă mereu prin spaţii oarbe
Pe unde viitorul se zbate-n nebuloase,
Şi cere să-mi ard ochii, picioarele să-mi ardă
Căutînd fără-ncetare în groaznica genune,
În rugul fără capăt al lumilor ce vin
Tezaur scump pe care el nu-l putu găsi :
O mică nestemată, suavă şi plăpîndă,
Cu ea să schimb tocmele în crugul lumii scrise.

O, Demiurg bezmetic, croiala ta-i sucită ;
Ci EU sînt înţeleptul atoatestiutor,
Căci gata sînt de luptă, fără să-i ştiu sfîrşitul,
Şi hrană mi-e ideea, şi armă stăruinţa,
Şi rîde înainte-mi doritul viitor.

convorbiri

Cu CONSTANTIN BUGEANU

– Stimate Constantin Bugeanu, vă propun să începem cu viața însăși : cu tinerețea...

– Am trăit la Timișoara mult timp, pînă după bacalaureat. Respiram într-un oraș de solidă tradiție muzicală. Cu Mircea Popa cîntam, la 4 mîini și ne arătam compozițiile. Am intrat la Conservatorul din Timișoara. L-am avut profesor pe Sabin Drăgoi. Era un pedagog serios, deși nu era comunicativ. Lucram cu Sabin Drăgoi cîte 4–5 ore. Făceam muzică de cameră și pian cu Emil Mihail. La liceul Loga, unde am studiat, aveam o orchestră de profesioniști. Simțeam foarte puternic muzica, de mic. Din păcate, simți că ai vrea să o apuci, s-o înțelegi, simți că-ți scapă, că n-o poți ajunge... Sînt lucruri pe care cu timpul trebuie să ți le lămurești... Cîntam la pian, descifram bucăți din Mozart, Haydn. Curînd m-a vrăjit muzica lui Enescu. Profesorului Drăgoi îi datorez foarte mult : de la armonie pînă la contrapunct. La Liceul Loga am avut profesori excepționali : prof. Cioflec, la literatură, prof. Mioc, strălucit dascăl de matematică etc. Am dirijat la Timișoara, am fost oaspete la Timișoara, am avut succes la Timișoara.

– Cum se poate ajunge la frumusețea lăuntrică a unui text muzical ?

– În orice caz, nu căutînd frumusețea în sine, care e stearpă. Nu caut în dirijat niciodată o așa zisă „calofilie muzicală", presărată c-un estetism fad, nu trebuie să obții frumosul pentru frumos, ci trebuie să convingi, trebuie să fii adevărat. Frumusețea omului se relevă în adevărul ce-l poartă în el, în acțiunea lui.

Viața Dv. și muzica din viața Dv. cum le-ați putea rezuma ?

– În viață, elementul care m-a predominat a fost latura ei dramatică, de trăire, de enunțare, de exprimare a elementelor dense și tragice (de aceea îmi place Bach). Există în muzică acel ceva care atinge elementul ei ontic, trăirea existențială a dramei. Ea șterge zgura dramaturgiei teatrale și atinge limitele, mai ales în simfonie, unde interesul dramatic e însăși cheia armoniei. În muzică se exprimă mai puțin comicul și mai mult drama, elementul tragic. Oamenii au alte dimensiuni, ei sînt permanent în atingere cu dramaticul, e un mod de rezonanță.

– Pentru un interpret, care este impedimentul cel mai periculos în muzică ?

– Simpla redare. Care nu e interpretare. Interpretarea care nu se realizează prin fidelitate înaltă, nu există. Interpretul își face educația și prin dirijor.

– Care ar fi factorii de care depinde valoarea unei orchestre?

– Nu există orchestre slabe ci numai dirijori slabi. Dirijorul poate să realizeze miracole. Există tipuri de dirijori care, oricît ar manevra fel de fel de exerciții tehnice, nu pot să ridice calitatea orchestrei. Numai exercițiile tehnice nu sînt eficace. Orchestra poate să-ți scape printre degete. Ea trebuie cucerită. Trecînd peste micile oboseli, plictiseli, micile neglijențe, slăbiciuni, trebuie să vezi elementul esențial, care este unitatea orchestrei.

– Cum poate fi înțeleasă forma artistică în muzică ?

– Ea e real înțeleasă numai cînd e născută. Dinlăuntrul ei se naște tot ceea ce poate muzica să spună. Cînd o sesizăm ca formă, ea curge și urechea o ascultă. E diferită de cea literară, unde ne putem întoarce asupra paginii, configurației, întregului. Trebuie să lupți ca orchestra să sesizeze imediat forma. Aceasta se întîmplă numai cînd dirijorul e un partener foarte bun. Atunci concertul va fi frumos, ca și iubirea.

– Cum lucrați asupra melodiei ?

– La melodie nu se lucrează cu o tenacitate absentă, pur teoretică și abstractă. Aici totul e și o chestiune de inspirație. Revelarea misterului nu se face stînd și așteptînd. Melodia nu e totul. Frumusețea stă în polifonie și armonie. Sufletul omenesc are multe camere. Noi acționăm pe baza faptului, că paralel cu firul cunoașterii lumii există un element de du-te-vino, un fel de psihanaliză a muzicii. Melodia ne-a invadat conștiința. Am citit cu mare bucurie cărțile psihiatrului **Ed. Pamfil** și a dr. **Ogodescu,** cărți ce m-au ajutat în direct să mă lămuresc asupra psihanalizei muzicale. Modalitatea pe care am încercat-o pentru eventuală analiză, e mo-dalitatea de percepere și de trăire muzicală. Tehnica melodică se leagă și de pătrunderea în conștientul și inconștientul muzical. Actul de psihanaliză depășită e elementul primordial al înțelegerii organismului polifonic al muzicii. Nu văd în acest organism polifonic al muzicii decît un act tehnicist, dacă nu ar răspunde nevoilor omului, elementelor umane foarte profunde. Acest du-te-vino dintre armonie și melodie îl înțelegem și din tehnica analizei sufletului. Ramificațiile liniare, în perspectiva curgerii, capătă aspecte noi cînd au în vedere tridimensionalitatea în dimensiunile sufletești ale muzicii. Timpii dimensionali de adîncime, marcați în triadă, sînt factorii ascunși din care se naște forma. Esențială e o anumită finalitate a trăirii muzicale, o hermeneutică muzicală, o revelație a ei. Măreția muzicii constă în faptul că e autonomă față de celelalte arte. Mult timp muzica a trăit în simbioză cu alte arte (vedeți formele barocului, simfonia vieneză etc.). Nu mi se pare că simbioza muzicii cu alte arte e țelul, ci mijlocul. Țelul a fost mult mai depărtat, acela de a depăși autonomia pentru a deveni o artă a întregului cosmos uman.

– Care gen muzical poate invada alte arte ?

– Unii spun că liedul, forma de întruchipare hermeneutică a muzicii și poeziei. Dacă ascultăm un lied (vezi Schumann sau muzica dramatică a lui Wagner) simți cosmosul muzicii înainte de a veni cuvîntul, intrarea cuvîntului în cosmos e un transplant făurit tot prin muzică. Această minune, i-aș zice, duce la concluzia că, înainte de a apărea imaginea (vezi arhitectura, construcția ei) ea capătă o cosmicitate din însăși nașterea ei, natura ei, cosmicitate care e însuși elementul ei fundamental. Muzica aspiră să fie și altceva decît e ea. Formula ei devine aderentă întregului univers al celorlalte arte (ca și cum ai strînge într-o nucă luminoasă totul).

– Ca dirijor, ce metode de studiu folosiți în abordarea muzicii ?

– În primul rînd, repet pînă la epuizare formele muzicale.

– E o analogie între formele muzicale și silogismul logic ?

– E o identitate secretă între legile structurale ale limbajului și cele ale muzicii. Vedeți, eu sînt și nu sînt structuralist. Sistemul meu de gîndire unul structural. Dar în modul de a mă făuri, în muzică, sînt un adept al metodei care nu poate rămîne la imuabilitatea structuralismului (ca proiecție în afara ființei). Ceea ce mă tulbură sînt tocmai structurile umane. Școlile semiotice reușesc să depășească structuralismul. Astfel, în legile muzicii, ajungem la o depășire a limbajului prin limitarea conceptelor de abstractizare, de rupere de afectiv, de uman.

– Privind retrospectiv, ce spectacol v-a rămas în suflet mai viu ?

– Am lucrat cu mare pasiune la un Falstaff. Cu Goangă. Era extraordinar. Nu trebuia să-l conving mult să se adapteze metodei de migală.

– Ce proiecte aveți ?

– Cînd voi ieși la pensie, mi-am programat să scriu 12 cărți, printre care aș aminti : **Estetica muzicală,** pe care de mult timp o gîndesc, **Arta dirijorului, Forme simfonice, O propunere de educație elementară muzicală** etc.

– Ce legătură există între muzică și mit ?

– Vorbiți de mit ca element indispensabil al făuririi umanului, necesar ca element al substratului social al omului. Mitul nu se poate realiza numai cu mijloacele unei singure arte. Măreția muzicii wagneriene, care o apropie de mit, e că ea parcurge drumul de la treapta incipientă a artei la înălțarea ei. În muzica lui Wagner e și o critică a lumii moderne, bazată pe aspirația spre posesie. Oamenii se recunosc în perenitate. Cînd Wagner îl aduce pe Siegfried pe scenă, nu ne convinge de tragedie. Căci toți oamenii trăiesc în speranță. Siegfried e în afară de speranță. De speranța fundamentală. El n-a reușit să sesizeze mitul bogat al secolului 20. Muzica e un ocean vast. Dar ca s-o iubești, trebuie să te desprinzi, înaintînd într-o lagună și de acolo să o contempli.

Întrevedere realizată de

ANA POP SÎRBU

TRAIAN DORGOȘAN

SÎNTEM POPORUL CARE...

Un neam de oameni vajnici sîntem, crescuți aici,
cum stînca-n țărm de mare, menit să dăinuiască ;
nici orbul val stihinic, nici val de venetici,
prin vremuri milenare, n-a fost să ne clintească !

Aici e locul nostru, sub soare, pe pămînt !
Aici – durata noastră de lacrimă și rouă !
Aici, părinți noștri se scurseră-n mormînt !
Aici ni-s rîul, ramul prieteni numai nouă !

Aici ne sînt Carpații cu frunțile semețe
și raiul mioriței pe un picior de plai !
Aici, bătrîn, Dunăbiu adastă să ne-nvețe
de-un Decebal și-un Mircea, de-un Ștefan, de-un Mihai !

Sîntem poporul care trăiește-n țara care
poporul și-l hrănește cu pîine și senin –
și sîntem țara-n care, – un popor între popoare,
își făurește, liber, un demn de el destin !

Noi țara ne-o iubirăm și-o vom iubi, mereu !
Sădim sămînța bună ! Nu vrajba ! Nu trufia !
Sîntem de omenie și solidari la greu !
Trăim în România și sîntem România !

O pagină de lumină

În circuitul economiei noastre socialiste, cu o structură atît de diversificată, cînd uimitoarele ei perspective nu pot fi puse în evidență decît prin intermediul sistemului cibernetic, doar cei inițiați mai știu că industria tăbăcăriei ocupa, în secolul trecut, un loc de frunte între principalele ramuri economice ale Bucureștiului. Înfăptuirea unității naționale, la 1859, stimulase, în cîteva sectoare, activitatea industrială. Bucureștiul cunoaște o perioadă de relativă prosperitate ; el răspunde unor nevoi acute pe care comerțul occidentului îndepărtat cu Orientul apropiat nu le satisface în întregime. Marfa românească este cerută pretutindeni ; volumul de schimburi și tranzacții comerciale crește pe măsura acestor cereri, deși debușeele sînt încă, politicește, restrînse. Călătorii străini, în trecere pe meleagurile noastre, atestă calitățile produselor românești ce se bucură de oarecare faimă : piei, cojoace, basmale, testemeluri — tot mai solicitate peste fruntariile țării. **„Testemelurile fabricate în București** — scrie Ion Ghica — **nu erau mai prejos de cele de la Țarigrad. Cu aceeași pricepere și hărnicie lucrau tabacii, așezați la Radu-Vodă, cojocarii, care erau furnizori și ai seraiului, sultanului, ișlicarii, ceaprazarii, căldărarii, șelarii"...** La ascensiunea economică a orașului contribuie, firește, numărul mare de meșteșugari. În prima jumătate a veacului al 19-lea se practicau în București nu mai puțin de 50 de meșteșuguri, organizate în aproape 2.800 de ateliere. Meșteșugarii locuiau deobicei în cartiere specifice profesiei lor, unii lîngă alții, constituind adevărate centre meșteșugărești și precedînd — după cum subliniază clasicii marxismului — dezvoltarea diviziunii muncii în ateliere. Multe străzi din Capitală, avînd semnificația vechilor îndeletniciri, păstrează și azi urmele acestora (Șelari, Cavafi, Tăbăcari etc.).

Tabacii erau mai răspîndiți, în timpul domniei lui Cuza, în cartierul Șerban Vodă (Podul Beiliculului), unde vor răsări curînd fabricile de încălțăminte și pielărie, înlocuind, treptat, practica rudimentară a atelierelor simple — ce foloseau tanantele vegetale și apa Dîmboviței pentru spălatul pieilor — prin capacitatea superioară a industriei mecanizate.

Unirea Principatelor Române creează ritmuri mai înalte acestei industrii bucureștene, aflată în plină afirmare, însă actul istoric, săvîrșit la 24 ianuarie 1859, este legat de vechea tradiție de luptă a tabacilor printr-un episod mai puțin cunoscut și totuși demn de a fi rememorat. Documentele vremii dezvăluie amănuntul, nelipsit de savoare, comentat de cîțiva cronicari, potrivit căruia alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al Țărilor Române s-a făcut sub directa presiune a unui important număr de tabaci. Ei sprijiniseră încă la 1821, cu 1.000 de oameni, mișcarea condusă de Tudor Vladimirescu, vădind pe aceeași linie, a conștiinței revoluționare comune, o consecvență unitară alături de Nicolae Bălcescu, la 1848 — pentru „domnirea Dreptății și Frăției". În „Istoria Românilor" (București, 1938), Nicolae Iorga afirmă că „numirea lui Cuza îi scăpase pe deputați de măcelari". Ce se întîmplase ? În preziua istoricului eveniment și ca o consecință a disputei celor două tabere antagoniste din Adunarea Națională — dintre care una, majoritară, susținea candidatura prințului Gheorghe Bibescu — guvernul de la București luase măsuri severe împotriva eventualelor manifestații de stradă. Este chemat colonelul Macedonski, comandantul regimentului 3 Infanterie — Buzău, militar integru, vestit prin asprimea caracterului său (tatăl poetului Alexandru Macedonski), căruia i se încredințează, în astfel de momente excepționale, garda de ostași, postată în Dealul Mitropoliei, avînd misiunea de a deschide focul în cazul cînd lucrările Adunării Naționale ar fi fost tulburate.

Dar de pe dealurile și cîmpia Filaretului, mulțimea de țărani, muncitori și negustori, în frunte cu C. A. Rosetti, Cezar Bolliac, Bolintineanu și N. T. Orășanu (cel care eliberase pe țăranii închiși de dorobanți la zalhanaua de la Colentina), se revarsă, fără opreliște, spre Mitropolie : aici toată lumea e în fierbere. Și deodată apar tabacii, care se apropie de localul Adunării ; unii pătrund chiar în incintă, plini de curajul acelei sublime cauze. Colonelul Macedonski calcă consemnul, nu schițează nici un gest, iar votul — masiv — se produce sub amenințarea presiunii populare.

În „Studii de literatură română" (ediția 1965), Tudor Vianu reține eroicul episod, citînd precizarea documentară, furnizată de C. Iordăchescu : **„cutitele tabacilor și solidarizarea colonelului Macedonski au hotărît unirea Munteniei cu Moldova în persoana lui Cuza-Vodă".** Noua domnie îl înalță pe Macedonski la gradul de general. Este numit ministru de război și șef al statului major domnesc. Dar numai curajul tabacilor și sentimentul unității naționale al poporului au adăugat istoriei noastre o pagină de lumină.

MANOLE RĂDULESCU

UN EPISOD EROIC MAI PUȚIN CUNOSCUT AL LUPTEI PENTRU UNITATEA NAȚIONALĂ

FOILEONUL SĂPTĂMÎNII (XXV)

● DROG

În aceeași noapte doi oameni de-ai lui Garafaldi fură uciși la ieșirea dintr-o autoservire. Ambii erau înarmați. Parnell se gîndi că trebuie să acționeze rapid și să-l găsească pe Backer înainte de a fi și el lichidat. Se duse să-și ia prînzul la „Ohio".

Bruneta de la bar îl recunoscu pe Parnell și zîmbi, iar șeful sălii se comportă ca și cînd l-ar cunoaște. Cînd îi recomandă ce să servească, Parnell îl întrebă dacă au pește de Mediterană. Da, peștele a sosit cu avionul cu cîteva ore în urmă, îi zise șeful de sală. În fiecare marți și vineri sosește din Corsica. Parnell îi zise că va veni vineri, împreună cu o prietenă căreia îi place peștele.

Ieși în smogul unei după-amiezi călduțe de toamnă. Nu-l văzu pe Lino Regazzi. Dar era sigur că găsise răspunsul la întrebarea care-l preocupa cînd a intrat la „Ohio". Numai că răspunsul era atît de clar încît Parnell nu putea să înțeleagă cum de nu s-a prins nimeni înaintea lui. Îl chema pe Cremona la telefon. Acesta îl chemă la birou.

— Am mîncat peștele care vine din Corsica. Vineri mai vine un transport.

— Te adaptezi repede — zise Cremona, zîmbind. În ultimele șase luni, vameșii au controlat, din cînd în cînd, transporturile lui Regazzi. De față erau și băieții de la narcotice.

— Atunci cum reușește Regazzi să-și strecoare marfa ?

— Asta aș vrea să aflu și eu. Pe ce te bazezi cînd speri că Regazzi se ocupă de treaba asta ?

— Am pomenit numele lui de față cu un individ pe care-l cunosc în Harlem. Mi-a spus că Regazzi are acolo mulți prieteni și că uniunea corsicană încearcă să-i vire la ananghie pe traficanții locali.

— Uniunea corsicană ? Oare există așa ceva ?

— Așa s-au întrebat și de Cosa nostra. Știi, ultima oară cînd am fost aici, mă întrebam cît aș primi dacă ți-aș asculta convorbirile telefonice.

— De ce ?

— Pentru că oricînd vin la tine după vreo informație, tu ciulești urechile, iar coardele vocale ți se înțepenesc. Ce părere ai tu despre toate astea ?

Cremona rise blînd și-și coborî picioarele de pe masă.

— Se pare că producătorilor de narcotice corsicani nu le ajung cele cinci mii de dolari pentru un kilogram, văzînd cu cît se vinde aici marihuana, de către mafioți.

— Deci vor să scape de mijlocitori. Asta ar explica telefoanele anonime pe care le primea serviciul vamal. Cel mai rapid pui mîna pe piață cînd nu-i mai înlesnești concurenței aprovizionarea.

* * *

A doua zi, Parnell primi un telefon de la Suzi. Era emoționată, dar, cu un aer grav, zise :

— Iubirea face cîteodată minuni... secretul dezlegării enigmei se află în mîinile mele. Trebuie să te văd imediat.

— Nu înțeleg, faci glume la ora asta, zise Parnell, nu fără a presimți că fata știe ce știe.

— Nu, de data asta e foarte serios. Știu unde se află Backer iar el o să-ți spună tot ce te interesează. De fapt, o parte a enigmei ai și dezlegat-o. Te felicit. Într-adevăr, lui Parnell acum lucrurile i se păreau clare. Urma însă o perioadă delicată în cercetările sale. Trebuia neapărat să țină cont acum și de Suzi. Și nu era de loc ușor.

SFÎRȘIT

PLUGUȘORUL 1978

1

Minați tare plugușorul,
Strălucit ca viitorul,
Arați străvezimea zării,
Să sporească holda țării,
Iar, în zborul către mâine,
S-avem trandafiri și pâine,
Urce-n stele bucuria
Ce se cheamă România,
Crească lanurile sale
De oțel, pe magistrale,
Blocuri noi suind spre soare,
Patrie nemuritoare !
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi, Hăi !
Pe acest tărîm solid,
Sub largi flamuri de partid,
Ne-au deschis prin ani izvorul,
Ceaușescu și poporul,
Luminînd spre viitor,

Marele conducător.
Urcînd vîrsta, zi de zi,
În nou an va-mplini,
Ca soarele-n dimineață,
Șase decenii de viață,
Peste anii năzdrăvani,
La anu și la mulți ani,
Ia mai urați, măi flăcăi,
Hăi, hăi !
Să arați, flăcăi, arați,
Brazdă nouă prin Carpați,
Să rădă-n lumină pruncii
Și cu toți oamenii muncii,
Că-mplinim, cu pași titani,
Două mii cincizeci de ani,
Să privim dinspre izvoare
Către vremea viitoare,
Ia mai minați măi, flăcăi,
Hăi, Hăi !

Să minați, feciori, minați,
Voi, comuniști încercați,
Vieții de azi să-i urați
Multe succese în toate,
Și noroc, și sănătate.
Peste veacuri să rămînă,
Sfînta patrie română !
Ia mai minați măi flăcăi,
Hăi, Hăi !

2

Mîndră țară e Bănatul,
La noi harnic e tăt natul.
Iar județul nostru are
Lanuri fără de hotare.
Sate mîndre strălucesc
De spirit gospodăresc
Și orașe-nfloritoare —
Pisc de viață creatoare.
Și, în peisaj, firește,
Chipul muncii se-oglindește.
Mîndră țară e Bănatul,
Că aici cîntă tăt natul,
Iar în veacul socialist
Omul s-a născut artist.
Și la tot pasul răsună
Cîntece de voie bună,
Ce sînt oglindirea pură
A vieții, pe măsură
Faptelor ce prind contur
Pe al crezului azur.
Bănatule, mîndră fată,
Înfloriști ca niciodată ;
Ai privirile de stele
Și ești mîndră-n toate cele.
Și-n tine este sculptată
Conștiința-naintată.
Vrerea noastră de-nălțare
Către comunism, în zare.
Stă în brațul nostru-acum
Viitorul. Va fi cum
Noi îl dăltuim, cu sîrg.
Pentru-a prinde rodul pîrg.
Ca, în toată România,
Munca-și are obîrșia.
În tradiția ei sfîntă.
Prezentul temei împlîntă.
Nu uitați, meșterii mari,
Țărani și meșteșugari.
Ce-au statornicit un drum
Spre succesele de-acum.
Și sîntem încrezători.
Dragii noștri conducători,
În gîndirea voastră vie,
Sinceră, fără trufie,
Care-ndeamnă, care știe
Competența, omenia
Ce-i emblemă-n România.
Vă urăm, conducători,
La mulți ani cutezători,
În acest colț de Bănat
Unde toți au cutezat
Să înalțe, pas cu pas,
O cultură și un glas
Românesc, universal,
Prețios, original !
Ni-s fălos, și bine-mi pare,
Că la noi belșugu-i mare
Și-i belșugul sufletesc
Al celor care muncesc.
Mîndru-s de cămara plină,
De fiece zi — lumină.
De copii, ori de neveste.
Mîndru mi-s de tot ce este
Și, să știți, că eu, pe drept,
Azi mă bat cu pumnu-n piept
Tot spunînd, de fapt, că io mi-s
Din fruntaș județul Timiș.
Bănatule, mîndră floare,
Ești frumos din zare-n zare
Și traduci în fapt, cu fală,
Conferința națională ;
Prevederile-i mărețe
Viața vin să ne-o învețe,
Viața vin să ne-o-nfășoare.
Bănatule, mîndră floare,
Floare-albastră, floare rară,
Cum ne e întreaga țară —
Tărîm vrîstat de-nțelepciune
Și de ample gînduri bune.
Tărmul faptei, al actiunii,
Cum doreau din veac străbunii.
Tărîm de vis, cutezător,
Prelungit în viitor.
Bănatule, floare rară,
Zăbovind în primăvară,
Continuă tinerete.
Cu-aste realizări semete.
Mîndră țară e Bănatul,
Cînd orașe devine satul,
Cînd gîndirea colectivă
Crestere-i, calitativă :
Cînd optăm pentru pasiune,
Înțelinire, și rațiune,
Cînd întregul nostru nat e
Pentru etic, echitate.
Minați măi, hăi, hăi !

3

Aho, aho, urează, frate,
La orașe și la sate
Și să-ți dai multă silință
Pentru-o nouă conștiință,
Căci, de-avem astăzi mult soare,
Peste fabrici și ogoare.
E și (cum am spune noi)
Rod al unei etici noi.
Pentru omul bun, cinstit,
Să urăm deci înmiit :
Ia mai minați, măi, flăcăi
Hăi, hăi !

Aho, aho cu plugușorul
Pe la tot cinstit poporul,
Iar o brazdă mai pripită
Trageți celor ce vor mită.

Iar un cocoloș de nea
Egoiștilor le-om da.
Ghimpi, săgeți — drept artificii
Celor ce își fac „servicii".
Și-un cuvînt mai fără sare
Celor plini de nepăsare.
Ia treziți-i, măi flăcăi,
Pe cei leneși, pe cei răi !
Hăi, hăi !
Plugușor cu coarne late,
La orașe și la sate,
Să le-o spunem fără milă
Celor ce muncesc în silă,
Și fac chefuri prin cotloane
Pe-ale țării milioane,
Că partidul ne învață
Să fim drepți, cinstiți în viață.
Iar de-o nuntă de vom da,
Să-i urmă curat așa :
Pe la voi, cinstită gazdă,
Tragem strămoșeasca brazdă
Cu urări de sănătate
Și s-aveți noroc în toate
Ia mai minați, măi flăcăi,
Fără umbre, â-hă-hăi !

Aho, aho, copii și frați,
La ferestre-ntîrziați
Și din suflet să cîntați.
Anu-i bun, omătu-i mare,
Semne bune anul are !
Oameni buni depun efortul
Și fac pentru țară totul
Să-nflorească plai sub soare,
Din Carpați pînă la mare,
Din cîmpia timișeană
Pînă-n geana dobrogeană.
Fără umbre-n noul an,
Să trăim cinstit, pogan.
Ia mai minați, măi flăcăi,
Hăi, hăi !

4

Aho, aho, copii și frați,
Mai minați, ogoru-arați !
Brazdele negre sub plug
Leagăne-s pentru belșug.
Spic de grîu
Pînă-n brîu,
Spic de rod
Pînă-n pod ;
Cîte pietre-n rîu,
Atîtea tone de grîu !
Obiceiu-i din bătrîni
Din bătrîni,
Din oameni buni,
Să sprijinim steaua gliei
Peste piinea veșniciei...

Aho, aho, copii și frați,
Stați puțin și nu minați,
Mai uitați-vă, flăcăi,
Peste coline și văi !
Pe-o gură de zare
Vouă vi se pare
Că soare răsare ;
Soare nu răsare,
Ci vouă vă vine
Peste largi coline
Cireadă de vite
Cu coarne-aurite.
Și iar vi se pare
Că soare răsare,
Dar acum vă vine
O turmă de oi,
Cît frunză-n zăvoi
Și lîna-i sclipită
'N aur poleită.
Obiceiu-i din bătrîni
Din bătrîni,
Din oameni buni,
Să umple ogrăzile
Turmele, cirezile...
Aho, aho, copii și frați
Nu pierdeți vremea, minați,
Scoateți plugul din ogaș
Și îl treceți prin oraș !
Nimbați plugul cu petale,
Ca flacăra din furnale,
Fie petalele-nvoalte,
Cît blocurile de 'nalte
Și lumineze-n ferestre,
Ca soarele peste creste.
Piinea și fierul
Sînt gemene cu cerul.
Piinea și cărbunele
Ne țin în miez numele.
Obiceiu-i din bătrîni
Din bătrîni,
Din oameni buni,
Să muncim și-n adîncime
Scoțînd minereu din mine.
Minați măi, hăi, hăi !

5

Aho, aho copii și frați
Ia, ururea-mi ascultați
Prin cuvinte vă cobor
La ferestra viitor,
Că așa e „plugușorul"
Ară, iarna, viitorul
Și aduce pe pămînt
Simburii din vis și gînd.
Dorul, încoltit în noi,
Prinde-n viitor altoi
Și aduce pe pămînt
Dorul semănat în gînd.
Dorul se face urare,
Țara se face cărare,
Semănăm dorul în țară,
Plugușorul ară, ară,
Semănăm mari aspirații
De dragul acestei nații,
Programul partidului
Arde-n zarea timpului
Ce visăm și-n gînd se zbate
Mîine, va fi realitate,
Mari idei se fac bucate,
Dorul cere realitate ;
Între azi și viitor
E-un partid, e un popor.
Sub popor e un pămînt,
Îl arăm cu plugul sfînt,
Ce iubim se face cînt.
Arde sufletul pe zare,
Țara crede în hotare,
Arde sufletul în lume,
Patria crede în mume.
Ridicăm pe-o blîndă treaptă
Și femeia înțeleaptă,
Nu-i istorie în lume
Fără chipul dulcei mume.
Epoca se-nsenînează,
Țara înflorește, trează,
Cu zăpezile lucide
Anul patriei deschide
Peste luturi o dorință
Grav gîndită, cu putință,
Dorul patriei — o ființă !
Un partid încercă zarea,
Înflorește piatra, marea.
Din potențe se nasc fapte,
Visurile noastre-s coapte,
Tot ce vrea destin să fie
Urcă-n sfînta Românie
Pînă-n munți și-n tricolor —
Ară-n ceruri un popor
Scrie' scrie plugușor !
Ia urați măi, peste văi,
Plugușorul drag, hăi, hăi !
Peste ce-a fost suferință,
Țara urcă, prinde ființă,
Da, sub soarele cel mare,

Ștefan vodă e un soare
Da, sub soarele cel sfînt,
Ceaușescu e un cînt,
Pe pămîntul țării mele ;
E prezent visat de stele,
E visat de „ieri", de „azi",
E visat de verzii brazi,
E visat de viitor,
E visat de-acest popor !
El cuprinde energii,
Viitorule, să vii !

„Orizont dă an pogan" scris în graiul bănățan

Lerui, ler, iubiții noșci,
Voie vi-i dă nește goșci ?
Bacem iar la dumneavoastră
În porcită și fereastră,
Cu-n chituș dă flori dă neauă.
Grîu în ei și-n vîrv o steauă.

Faceți bine vă sculați',
Scoaceț pită și cîrnați',
La fereastră din tîrnați'.
C-am vinit cu urezatu.
Gratulatu, la tăt natu.
Pră d-a-ntregu' cît Banatu'!

N-am vinit cu mîna goală
Păstă neauă și imală ;
Ni-s străicoanili-nghesace,
Pînă-n gură cu dă toace :
Colăcuț dă grîu curat.
Al mai dulce vin din sat.
Să cinstim ca din străbuni
P-ai măi buni dîntr-ai măi buni.

Mai întîi la casa-n care
Stă partidu', ca un soare,
Ne oprim să urezăm
Vin și inimă-nchinăm !
Că sub steagu' lui dă iar
Anu' Nou în călindar
Să iveșce, să arată
Ca grăgina-nbelșugată
El îi suflet, el îi mince.
El cărare înaince.
Ei ne-nvață, ne-ngireaptă,
Suie țara mai o treaptă,
Suie grîu, suie via,
Tricoloriu, România !

Steagu' țării-l duce drept
Fiul cel mai înțălept
Care arge ca o pară
Pîntru scumpa noastră țară.
Pîntru pacea cu temei
Și prosperitacea ei.
N-are cîhnă, nici hoginâ,
Ca să vadă țara plînă
Liberă, independentă
Respectată și prezentă-n
Lupta pîntru demnitace,
Neamestec și dreptace.
Anii-i luminează fruncea.
El îi cîrma. El îi puncea
Ce ne leagă
Precenii cu lumea-ntreagă !

Scoacem colăcuț și vin,
Urezăm și îi cinstim
P-ai din fabrici și uzine,
Ce muncesc pogan de bine !
Urezăm și dăm cu drag
Vin ca focu', din cireag.
Alor care pîntru noi
Ziduri pun la blocuri noi.
Alor care scot din mină
Bogățiia la lumină.

Stă chicită-n trandafiri,
Pita albă pră peșchiri,
Să dăm crișca mai frumoasă,
Să-i pofcim la noi în casă.
Pe cei ce din zori în zori
Să fălesc că-s muncitori ;
Ceferiștii și strungarii,
Tipografii și zidarii.

Scuturăm un ceri dă stele,
Urezăm luăm din ele
Pentru dascălii iubiți,
Onorați și prețuiți.
Ei aprind și duc dăparce
Flacăra aprinsă-n carce.
N-am gătat de urezat
Și ne-ntoarcem iar în sat
La ortacii dă ogor.
Dă combină și tractor.
Din circegele cu vin
Să-nchinăm cu ei din plin.
Pîntru mînile lipice,
Uge-n rouă și zbicice,
Mîni fierbinți și mîni bătuce
Dă dărjală și dă cuce,
Mîni în care mare crește
Pita ce ne arănește.
Ieri și azi și-ntotdăuna
Lor medalia, cununa !

Bace-aringu' miezu' nopții,
Anu' Nou năincea porții.
Să pornească păstă țară
Ca un cîntec dă fanfară,
Pîi.. ca stupu cu dă toace
Bucurie, sănătace !

O, ce-naltă-i noapcea asta !
Luminați-vă fereastra !
Ni s-arat-acuma iar
Anu Nou în călindar
Mai bogat, mai fericit,
Veac cu visu' împlinit ;
Minunat s-arată fața
Dați-i „Bună gimineața !"
Sus în cuibu' ei dă neauă
Păstă țară rîge-o steauă
Înspicată cu lumină
Raza-n străsină-și anină.

Caii-ș' calcă-n neauă spuma.
Noi mai urezăm într-una
Din fereastră în fereastră
Să-nflorească țara noastră !
Urezăm, caii închează
Toată țara-i astăz' trează
Și-ș arată bucuria.
Să trăiască România !

„PLUGUȘORUL 1978" este urarea închinată tuturor oamenilor muncii din județul Timiș și tuturor cititorilor revistei ORIZONT, creație a scriitorilor : LUCIAN BUREIU, MARIUS MUNTEANU, AUREL TURCUS, DAMIAN URECHE, ION VELICAN, VASILE VERSAVIA.

(Urmare din pag. 1)

Poezia unui timp istoric

literală (a anecdoticii), o a treia folclorică (**Miorița** e o matrice posibilă) și — în fine — una estetică. Aceasta din urmă va descifra configurația elementelor ce compun cosmoidul, natura fortelor care le unesc și le susțin. Poeta operează o veritabilă **morfomahie** (de mari proporții) într-un spațiu prin excelență caracteristic întregei orientări și numit, cît se poate de semnificativ, **grădina fără formă** : „Și așa precum călca peste os în loc de piatră / Și pe singe-n loc de talpă el în liniștea enormă / A văzut deodată țara și pe maica lui cea sfîntă / Ascultînd un cîntec tainic în grădina fără formă".

Interesante sînt cazurile de interferență a formației cu temperamentul. Al. Miran, de pildă, creatorul unui cosmos de culori (**albul — neaibul — galbenul — vînătul**) este un liric (îici și colo apare și **riul**), deși nu lipsesc nici transferurile eleate (**sfera timpului**). Sorin Mărculescu, alt redutabil reprezentant al acestei generații, imaginează (în volumul **Locul simburelui**) o **călătorie** (abstractă, glacială, admirabilă) spre esențe, comentată, în asemenea termeni : „...te întîmpină / o abdicare cețoasă / a monadelor și-o pace contrasă..." sau : „rămîi alb să mă dovedești și să fii / petrecut pentru tine-n vecii / începător nevăzut și visat / în simburul văpăii tale săpat...".

La fel, Dumitru Popescu (**Un om în agora**) introduce imaginea triplă a **nunții arderii** și **curgerii** : „iubirile... / Sînt primele orgii de flăcări / născute-n arderea crepusculară, / preludiul reînvierii noastre / de după noaptea nunții care ne împresoară" ; sau : „Totul se mișcă, toate curg, / împreună cu moartea în amurg. / nimeni nu le desparte, nu știe / că și moartea, și moartea e vie". Primul vers definește perfect arhisemul : **Omnia fluunt, omnia mutantur.**

Expresia neîntreruptei schimbări poate fi strict **confesivă**, se poate referi la **mediu** (natural, social), poate fi — în sfîrșit — o sinteză a acestora (un **simbol**). Adesea, ambianța socială, comunitatea, patria reprezintă elementul de stabilitate, la care se raportează individul. Conexiunea extratextuală se precizează deplin. Totodată se înregistrează un evident rafinament stilistic (sintaxă complicată, curbă intonațională variată, paralelisme, antiteze, formula compozițională a sonetului) : Adrian Păunescu, Grigore Hagiu, Nicolae Dragoș.

La Ileana Mălăncioiu, **omul** însuși e un simbol : sinteza dintre propria depersonificare și personificarea acelui simbure al schimbării pe care-l găzduiește. Heracliteanismul duce, însă, oricum la particularizare, la specific, de vreme ce mișcarea e detectabilă numai în concret, în fenomene : Ion Gheorghe descrie (în **Megalitice**) o dionisiacă erupție de forțe telurice, întocmind, simultan, niște „Munci și zile" autohtone. Ceva mai abstract, fixînd un spațiu al lumii artistice, George Alboiu ipostaziază **șesul** românesc în **eterna cîmpie** ș.a.m.d.

Iată, așadar, cît de bine reprezentată este și cea de a doua direcție tipologică a liricii românești din ultimii treizeci de ani. Numeroși alți autori vin să adauge unei înșiruiri prin firea lucrurilor incompletă : Ion Brad, Damian Ureche, George Suru, Ioan Alexandru, Aurel Turcus, Victor Felea etc.

ION ARIEȘANU (Redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (Redactor șef adjunct)

REDACȚIA ȘI ADM. — TIMIȘOARA, strada RODNEI 1. Telefon : 3—33—90, 3—33—76. MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ. ABONAMENTE SE FAC LA OFICIILE P.T.T.R. TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index : 42.907

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU